זכור...

פרשיות חייהם ומותם

של הנופלים במלחמת־הקוממיות בישראל

בהוצאת

ממשלת ישראל

משרד הבטחון

ה׳תשט״ז

YIZKOR

IN MEMORIAM

COMPRISING BIOGRAPHIES AND PHOTOGRAPHS OF ALL
THE FALLEN IN THE WAR OF LIBERATION IN ISRAEL

Published by
THE GOVERNMENT OF ISRAEL
MINISTRY OF DEFENCE

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2024

כל הזכויות שמורות
All rights reserved

1955

סודר והודפס בדפוס הממשלה, הקריה
PRINTED IN ISRAEL

העורך
יצחק למדן ז"ל

חברי המערכת
ראובן אבינועם
מאיר מוחר
אנדה פינקרפלד-עמיר

כותבי הביוגרפיות
יהודה אדלשטיין, אוריאל אופק, מאיר אוישפיז, שולמית אינגבר, עליזה אלדד, צבי אמיתי, מ. בן-גור, שרגא בן-משה, תקוה ויינשטוק, מיכל לדרר, אליהו לוי, אביבה ליברמן, אביגיל לנדאו, אריה לרנר, משה שמיר, בן-ציון תומר, משה תמרי

מרכז התומר
י. מקוגון

המביא לבית-הדפוס
י. צ. גורדון

יזכר עם ישראל את בניו ובנותיו
חילי צבא הגנה לישראל הנאמנים
והאמיצים אשר חרפו נפשם במלחמה
על תקומת ישראל: יזכר ישראל
ויתברך בזרעו ויאבל על זיו העלומים
וחמדת הגבורה וקדושת הרעיון
ומסירות הנפש אשר נספו במערכה
הכבדה: יהיו גבורי מלחמת השחרור
והנצחון וזכרונם בלב ישראל לדור דור

בשער הספר

למותר לפרט בזה מה רבו הקשיים באיסופו ובהדפסתו של החומר המובא בספר "יזכור". הטיפול בו, מראשית האיסוף ועד תום ההדפסה, נמשך למעלה משש שנים: איסופם של פרטי־חיים ותצלומים ממקורות שונים נמשך כארבע שנים, ולמרות כל המאמצים שנעשו לרכז את מרביתם לא ייפלא אם החומר לוקה בחסר, וייתכן כי פה ושם יש גם אילו אי־דיוקים מפני שאין המקורות זהים; הדפסת הספר נמשכה כשלוש שנים, ואף זו היתה משימה שבביצועה היו פרוכים סיבוכים ועיכובים רבים. אבל פרט לעושים בעצם האיסוף וההדפסה אין איש יכול להשיג מה רבו הקשיים בעמל־נמלים זה. נסתפק איפוא בציון כמה עובדות ובהסברתן.

תוכן הספר ומטרתו

בספר "יזכור" נכללים כל הנופלים במלחמת־הקוממיות בישראל – ממחרת הכרזת או"ם ביום 29 בנובמבר 1947 ועד 10 במארס 1949*. מאליו מובן, כי מטרתו הישירה של הספר היא הצבת יד ללוחמינו, שחירפו נפשם למות על שחרור העם וגאולת הארץ. אך יצוין גם זאת: אוסף זה של פרשיות־חיים־ומות, על רבבות הפרטים ופרטי־הפרטים המובאים בהן, יש בו כדי לשמש גם מקור נאמן לחוקר שיאמר להקדיש עצמו לתיאור הרקע הסוציולוגי והמצע הפסיכולוגי של דור־ההשמונאים החדש – חקר רב־ענין לגופו ורב־ברכה למזדקקים לו.

איסוף החומר ובדיקתו

עוד לפני היות המחלקה להנצחת־החייל הוחל באיסוף החומר על־ידי הגב' אנדה פינקרפלד־עמיר, אשר שקדה על מלאכת־קודש זו במסירות רבה. לאט־לאט נצטברו פרטים ביוגרפיים שונים – מפי הורים וקרובים, מתוך מכתבי מפקדים וחברים־לקרב ולפי תעודות צבאיות – חומר שנצטרף והיוה את תיקיהם של כל הנופלים. המערכת שהוקמה קבעה את קו־היסוד לכתיבת הביוגרפיות וכמה אנשים עסקו בכתיבתן לפי הפרטים – המעטים או המרובים – שנמצאו בתיקים; מכאן שאין כמות החומר הביוגרפי שוה, כי הכל נכתב, כאמור, לפי החומר שבתיקים. תכופות הורגש חוסר־התאמה בין המקורות אשר מהם נתקבלו הפרטים, ולכן ראתה המחלקה לטוב למטר את הביוגרפיות לבדיקה: רובן נבדקו על־ידי מר עמנואל בן־גריון, וכולן – על־ידי המשפחות השכולות, אשר אליהן נשלחו לפני שנמסרו לדפוס.

עם מסירת הספר לדפוס עדיין חסרו פרטים עיקריים לגבי כמה מאות שמות. בקשר לכך נאלצה מזכירות המחלקה להנצחת־החייל לשלוח את רשימת השמות למשרד העליה, למוסדות האזוריות ולמקומות־עבודה שונים; רשימה זו פורסמה גם בעתונות היומית וגם שודרה על גלי־האתר ב"קול ישראל". אבל בפעולה הזאת לא היתה ברכה רבה: יש ולא נתקבלו אלא פרטים ספורים ולעתים לא נתגלו פרטים נוספים בכלל – ומכאן הביוגרפיות מעוטות־השורות שבספר. פעולה זו אמנם היתה חשובה לגופו של ענין, אבל בגלגל נגרם עיכוב במסירת החומר לדפוס. גורם נוסף לעיכוב זה היתה אי־ההיענות של המשפחות השכולות שבחוץ־לארץ או האיחור בקבלת תשובותיהן.

מילואים לחסר

ואולם פרטי־חייהם של כמה וכמה נופלים לא נתקבלו אלא לאחר שנסתיים כליל סידורו של הספר בדפוס. כן היו מקרים שכמה מן הנופלים חוילו על־ידי צה"ל כעבור פרק־זמן אחרי נפילתם – ואף הוא לאחר גמר עבודת הסידור כולה. לא היתה איפוא ברירה אלא לתת את הביוגרפיות של אלה ואלה – כמה עשרות במספר – ב"תוספות" שבעמודים 893–910.

"תוספות"

עם היכנסו של כותב הטורים האלה לתפקידו כעורך המפעלים הספרותיים להנצחת־החייל שם לו למטרה ראשונה להחיש את מסירת החומר לדפוס. מראשית הדפסתו ועד גמירתה עמד מר י. צ. גורדון על המשמר – ולא בהגהות ותיקונים בלבד, כי אם, יחד עם הנ"ל, התמסר מתוך שקדנות רבה לפתרונן של בעיות שונות שנתעוררו (כגון אי־דיוקים בתאריכים ובשמות מקומות) וכן של סתירות, שלא נראו מרגש, בין פרטים שונים. יש לציין, כי בשלב אחרון זה של הטיפול בחומר נכלל גם שילוב אותם הפרטים והעובדות שחסרו מתחילה ואשר נתבררו ונתקבלו תודות לשקידת המחלקה להנצחת־החייל בהשגתם

הגהת החומר ושילוב פרטים נוספים

* החומר הביוגרפי על כל אנשי צה"ל שנפלו מאז ועד היום נאסף והולך ויישמש יסוד להמשכו של ספר "יזכור" זה.

ובקביעתם – כגון שמות הורים, תאריך־לידה, העברת הגויה ממקום־קבורה אחד לשני וכיוצא באלה. מאליו מובן, כי שילוב זה בגוף הטפסט נעשה רק במידת האפשר – היינו, אם הפרטים והעובדות נתקבלו לפני הדפסתן של הביוגרפיות.

התמונות וזיהויין

אחרי הגהתם האחרונה של העמודים נשלחו תדפיסי התמונות למשפחות השכולות לשם זיהוי, כדי למנוע התחלפות תמונה בתמונה בשעת השבצתן בעמודים. יש להצטער על חוסר בהירותן של הרבה תמונות, והגורם לכך הוא טשטושם של התצלומים שהומצאו על־ידי רבות מן המשפחות, וכן תמונות שנלקחו מתוך תצלומים קיבוציים, שאף הם היו מטושטשים לעתים. במקרה שלא נמצא כל מקור להשגת תצלום נאלצה המערכת להשאיר את המקום חָלָק – והוא צוין במסגרת בלבד.

סידורן של הספר

בדרך־כלל באות כל הביוגרפיות בספר לפי סדר האלף־בית, ובמקרה של שמות־משפחה דומים – לפי השמות הפרטיים. הביוגרפיות של קרובים (אב ובנו, שני אחים או בעל ואשתו) הובאו בעמוד אחד וברציפות – גם כשראשי שמותיהם הפרטיים מרוחקים זה מזה – כגון אפרים וצבי, אליעזר ומנחם, חיים ונחמן, אורי ושמואל. אבל מטעמים טכניים היה הכרח בהרבה מקרים לסטות מסדר האלף־בית הפנימי. הסברם של טעמים אלה נתן מעבר לשער "א–ת", המציין את ראשית הביוגרפיות כולן והבא לאחר מפתח־השמות.

ובסיומם של דברים:

ייזכר־נא בזה ברטט־אבל שמו של יצחק למדן ז"ל, אשר העביר קולמוסו מתוך חרדת־קודש על הביוגרפיות ושיוה להן אחידות־צורה־וסגנון, אך לא זכה לראות את הספר בשלמותו אחרי הופעתו.

ויעמדו על הברכה ועל התודה כל אלה שנתנו ידם למפעל־הנצחה זה – ובראשם מר יוסף דקל, לשעבר מנהל המחלקה להנצחת־החייל, שסייע בנאמנות בהקמת יד לבנים־אחים אשר הלכו קוממיות ולחמו בגאון על שחרורנו ולמען עצמאותנו.

ראובן אבינועם

עורך המפעלים הספרותיים
להנצחת־החייל

מפתח־השמות

הערות אלו באות כהסבר לרשימה זו:

א. כדי לסייע בידי המעיין במציאת החומר הדרוש לו, עובדה רשימת־השמות דלהלן על דיוקו של סדר האלף־בית, כיוון שבגוף הספר היה הכרח לסטות מסדר זה בהרבה מקרים (ר' את ההסבר לכך מעבר לשער „א—ת" שבראש הביוגרפיות, אחרי מפתח־השמות). כל שם ניתן בציון עמודו וטורו בצדו — לדוגמה: 437ב.

ב. בפקדה שהיו לחלק שני שמות־משפחה מובאים שניהם בגוף הספר — השני נתון בסוגריים בצדו של הראשון או שהוא מחובר לו במקף, ואילו ברשימה זו מובא שם־המשפחה השני כפריט בפני עצמו. אף זה נעשה כדי להקל על המעיין, שהכיר את החלק בשמו הקודם. דרך משל: רובינשטיין, ברוך — ר' אמון; דודאי זלמן — ר' דודמן. רק במקרה ששם־משפחה משותף לכמה חלקים נוסף כאן גם השם הפרטי כסימון־היכר.

ג. במקרים שבהם דומים שמות הנופלים — ולא בשמות־המשפחה בלבד, כי אם גם בשמותיהם הפרטיים, צוינו ברשימה זו גם שמות ההורים כסימני־היכר מסייעים למעיין.

ד. היו שמות שנרשמו בתיקי־הצבא בצורה משובשת ולפי רישום זה הובאו בספר. אבל לאחר שהשיבוש נתגלה (על ידי המחלקה להנצחת החייל בעבודת ההכנה להקמת המצבות) נכללו השמות הללו ברשימה זו גם בצורתם הנכונה (נוסף על הצורה בה הם מופיעים בספר עצמו). לדוגמה: ברונשטיין, שלמה — ר' בורנשטיין, שלמה: דאמברוס, שמואל־אשר — ר' דומברוס. המעיין המכיר אותם בשמם הנכון ימצאם בנקל על־ידי רישום זה.

א

אבהר, אמנון א1
אבוטבול, יעקב א1
אבו־רוקן, אמין — (امين ابو روكن) ב1
אבו־רוקן, סעיד — (سعيد ابو روكن) ב1
אבו־שאח, מוחמד — (محمد ابو شاح) ב1
אבושדיד, יהושע (סלודור) א2
אבטיחי, יעקב א2
אבטיחי, מנחם א2
אבטן, אברהם ב2
אביאב, יעקב ב2
אביאני, מנחם ב2
אביבי, משה א3
אביבי, עמנואל א3
אביגד (שרעבי), רפאל א3
אביגדור, דויד ב3
אביגדור, ישעיהו ב3
אביזון (איוושווילי), בנימין ב3
אביכזר, מרדכי א4
אבין, חנוך א4
אביעני, בועז א4
אבישיוף, משה ב4
אבלס, שמואל ב4
אבן (שטיינבוק), יוסף ב4
אבנרי, אבנר — ר' ליכטנשטיין, אבנר
אברבוך, יצחק א5
אברהם, אלי א5
אברהם בן אברהם — ר' ובר, קרל
אברהם, גיורא א5
אברהם, חיים (הנס) ב5
אברהם, יעקב ב5
אברהמוב, אברהם ב5
אברהמוב, בכור ב5
אברהמי, אהרן א6
אברהמי, יוסף א6
אברהמי (סטולר), יקותיאל־ישראל ב6
אברו'ל (זרב"ב), חיים (אמיל) ב6
אברוינסקי, יעקב ב6
אברך, חנה א7
אברמוב, מיכאל א7
אברמוביץ, אברהם — (בן יעקב ורחל־לאה) ב7
אברמוביץ, אברהם — (בן דויד ורוזה) ב7
אברמוביץ, אליעזר א8
אברמוביץ, אריה־אליהו ב7
אברמוביץ, דויד־נוח א8
אברמוביץ, יצחק ג3
אברמוביץ, ישראל ב8
אברמוביץ, מאיר ב8
אברמוביץ, מאיר (מרצל) ב8
אברמוביץ, מאיר־אריה ב8
אברמוביץ, משה א9
אברמוביץ, שמעון א9
אברמזון, יונתן א9
אברמסון, עטרה (קריינדיל) ב9
אג'י, משה ב9
אגסי, אהרן א10
אגסי, שמעון א10
אדבר, צבי א10
אדוד (אדיר), יעקב ב10
אדוריאן (קראוס), מנשה ב10
אדטו, שלמה ב10
אדיר, אריה ב10
אדיר, יעקב — ר' אדוד
אדלר, אליהו א11
אדלר, אריה א11
אדלר, יוסף — (בן לודביג) ב11
אדלר, יוסף — (בן שלמה ויראה) ב11
אדלר, יעקב (ארנסט) ב11
אדלר, יצחק א12
אדלר, לאה א12
אדלר, מיכאל א12
אדלר, מרדכי א12
אדלר, שלמה־אהרן ב12
אדלשטיין, חנן (הנס) ב12
אדמונדסון, ויליאם — (Edmondson, William) א13
אדמוני, משה א13
אדמוני, שלום ב13
אדרעי, רפאל א14
אהלי, יוסף א14
אהליאב, זהר ב14
אהרונוב, יעקב ב14
אהרונוב, משה ב14
אהרונוב, עמוס א15
אהרוני, אהרן א15
אהרוני (מולצ'דסקי), חיים א15
אהרוני, יהודה ב15
אהרוני, יוסף ב15
אהרוני, יפת א16
אהרוני, מרים ב15
אהרן, אליהו א16
אהרן, יוסף־מתתיהו א16
אהרן, יחזקאל־חיים ב16
אהרן, שלמה ב16
אהרנשטיין, צבי ב15
אובגש, אברהם א17
אוביץ, דויד א17
אוברלנדר, אליעזר ב17
אוברלנדר, שלום (הרברט) א17
אוברפירסט, עמירם ב17
אוהודיה, אברהם — ר' סלמי
אוהיון, יעקב (ג'קוב) א18
אוהיון, שרל א18
אוורבוך, שאול א18
אוזי, יעקב (ז'ק) — ר' הזוי
אוחיון, משה ב18
אוחיון, עמרם ב18
אוחנה, פרג' ב18
אוטונהיימר, בצלאל (פרנץ) — ר' איתן, בצלאל
אוטלסברג, דוב א19
אוירבך, חיים א19
אוירבך, שלמה א19
אולי־צקי, שלמה ב19
אולמן, דויד ב19
אולמן, שמואל־יהודה ב19
אולרה [צ"ל אולריך], מוריס ב19
אולריך, מוריס — ר' אולרה
אולשבסקי (אשורי), משה א20
אומפלט, אלתר א20
אומשיוב, ישראל ב20
אונגר, מנחם ב20
אונגר, שמואל ב20
אונגסדורפר, טוביה א21
אונשטיין, מיכאל א21
אוסטר, אפרים ב21
אוסטרוביץ, אהרן ב21
אוסטרובסקי, דן א22
אוסטרובסקי, מיכאל א22
אוסייה, מרים א22
אוסלנדר (ארצי), עמרם ב22
אוסמו, יוסף ב22
אוספיץ, יהודה א23
אופהויזר, שמעון א23
אופיר, צבי ב23
אופלטקה, אברהם א23
אופנהיים, ראובן ב23
אופנברג, חנה ב23
אוצרו, ישראל א24
אוקראיניץ, פסח א24
אוקרנט, דויד ב24
אורבוך, אריה־יהודה א24
אורבוך, יקותיאל ב24
אזרבך, יחזקאל־שלמה א25
אזרבך, מאיר א25

אורבך, רודולף, ד"ר 25ב
אורדנג, טוביה 26א
אורי, אפרים 25ב
אוריאלי, אריה 25ב
אורלינסקי, עמיחי 26א
אורמנדי, חיים־מנחם 26ב
אורן, דויד —
ר' שפיצר, דויד
אורן (הורנשטיין), רפאל 26ב
אושדי, שמעון 26ב
אושינסקי, אריה 27א
אושינסקי, יהודה 27א
אושפיץ, יעקב 28א
אושרוביץ, אלכסנדר 27ב
אושרי [צ"ל עושרי], זכריה 28א
אזולאי, יהודה 28ב
אזולאי, מאיר 28ב
אזולאי, עמנואל 28ב
אזולאי, שמעון 29א
אזוף, בנימין 29א
אזן, יוסף 29א
אזרך, אבנר (אדוארד) 29ב
אחרק, יוסף 29ב
אטינגוף, מיכאל 29ב
אטל, נסים 29ב
אטלס, חיים 30א
אטקין, זוהר 30א
אטשטיין, דויד 30ב
איבזוב, אלישע 30ב
איבנט, אריה 31א
איבניצקי, דויד 31א
אידלוביץ, יצחק 31ב
אידלמן, דניאל 31ב
אידלסון, מנחם 32א
אידלסון, מרדכי 31ב
אידלשטין, יוסף 32א
איוב, אבטליון 32ב
איוושווילי, בנימין —
ר' אביזון
איזביצקי, אלה (צפרירה) 32ב
איזביצקי, יהודה 32ב
איזורר, גד 33א
איזלר, שלמה־יעקב —
ר' גלידאי
איזן, ישראל —
ר' ברזלי, ישראל
איזק, אדוארד 33א
איזקוב, אברהם 33א
איזקוב (בוכור), יעקב (ז'ק) 33ב
איטח, שלמה 33ב
איטק, מרדכי 33ב
איטקין, ישראל 33ב
אייבשיץ, יוסף 34א
אייזלר, דויד 34ב
אייזנברג, אהרן 34א
אייזנברג, בנימין־אריה (יורק) 34ב
אייזנברג, יעקב 34ב
אייזנברג, כרמי 35א
אייזנברג, משה 35א
אייזנשטדט, אריה 35ב
אייזנשטדט, עקיבא —
ר' ברזלי, עקיבא
איינשטיין, מכס 35ב
אייכלר, בנימין 35ב
איינהורן, ישראל —
ר' רוטנר־איינהורן
אילבינג, נחמן (ז'אנו) 36א
אילברג, מיכאל 36א
אילוביץ, בן־ציון 36ב
אילון, בילו —
ר' וירחובסקי
אילון, גדעון 36ב
אילון (רוזנהק), שמעון 37א
אימבר, מאיר 37א
אימרגליק, יוסף 37א
אינגבר, יחזקאל 37ב
אינדיק, יעקב 37ב
אינטרטור, יעקב 38א
איסרזון, מאיר 38א
איפרמן, יעקב 38א
איציקוביץ, משה 38ב
איציקזון, יעקב־קופל 38ב
איצקוביץ, שרגא (פיבל) 38ב
איצקוביץ, צבי 39א
אירוק, יצחק —
ר' משעלי
אירז'ק, אליעזר 39א
איתן (אוטונהיימר), בצלאל (פרנץ) 39א
איתן (קרומר), נוח 39ב
אכלופי, מול 895א
אכלופי, שמחה 39ב
אלבוגן (קשתי), יהודה־אריה 39ב
אלבוגן, ישעיהו 40א
אלבוגן, עקיבא 40א
אלבוגן, פיבל־פאול 40ב
אלבוים, נתן־יוסף 40ב
אלבז, אהרן 41א
אלבלק, רחמים 41א
אלבלק, שמואל 41א
אלבסן, אברהם 41ב
אלברג, שלום 42א
אלברט (יצהר), משה 41ב
אלגזי, יצחק 42א
אלדרוטי, ישעיהו 42א
אלונג, לייף נילס —
(Elwing, Leif Nils) 42ב
אלון, דויד —
ר' לובלסקי
אלון (קליבנסקי), מרדכי 42ב
אלוני, אורי —
ר' באום־אלוני, אורי
אלוני (לינדנר), אריה 43א
אלוני, ישראל —
ר' מרזל
אלוני (אלשטיין), מאיר 43ב
אלחדיף, יצחק 43ב
אלחנן (רבינוביץ), בנימין 43ב
אלט, מנחם 44א
אלטברג, רפאל —
ר' דויטש, רפאל
אלטמן, אבי 44ב
אלטמן, אברהם 45א
אלטמן, יהודה (קורט) 45א
אלטמן, יוסף 895א
אלטמן, יעקב 45א
אלטמן, רפאל —
ר' בן־זאב, רפאל
אלטר, יששכר 45ב
אלטשולר, בת־שבע 46א
אלטשטיין, יעקב 46א
אליאש, דוב (בעריש) 46ב
אליהו, חיים 46ב
אליוב, אביגדור (ויטיה) 46ב
אליעזר, אברהם 46ב
אליעזר, רחמים 47א
אלישברג, דניאל 47ב
אלישווילי, צבי 47א
אלישר, אליהו 47ב
אלכסנדר, חנן 47ב
אלכסנדרוביץ, דוב (אדוארד) 47ב
אלמגור (מגאר), אפרים 48א
אלמוזלינו, אברהם 48א
אלמוסלינו, משה 48א
אלנדב, יוסף 48א
אלנקוה, ישראל 48ב
אלנקוה, משה 49א
אלסטר, אפרים 48ב
אל־ערידי, אמין —
(الامين العريدي) 49א
אלפסי, שמעון 49א
אלפר, אברהם 49ב
אלפרוביץ, אלכסנדר 49ב
אלפרן, יצחק 49ב
אלקבץ, משה 50א
אלקינד, אריה 50א
אלקלעי, אברהם (ז'ק) 50ב
אלקלעי, יצחק 50ב
אלקלעי, ליאון 51א
אלקלעי, עמנואל 50ב
אלקריוב, יעקב 51א
אלקרייף, גבריאל 51א
אלרואי, שמואל —
ר' ציגל
אלשטיין, מאיר —
ר' אלוני, מאיר
אלשיך, משה 51ב
אלתר, גיורא 51ב
אלתר, משה 51ב
אמון (רובינשטיין), ברוך 52א
אמזל, ליאון־מוריס 52ב
אמינוב, יששכר 52ב
אמיתי, אברהם 53א
אמיתי, מרדכי 52ב
אמני, אריה 53א
אמסלם, אליהו 53א
אנגל, דוב 53ב
אנגל, חיים 54א
אנגל, יוסף 53ב
אנגל, עובדיה 54א
אנג'ל, רחמים 54א

אנג׳ל, שמואל 54א
אנגלברג, בר־גיורא (ז׳ינו) 54ב
אנגלמן, בנימין 54ב
אנגלנדר, עקיבא 55א
אנגלשטיין, שמואל 55א
אנגרס, אהרן 55א
אנדריוס (אנקנשטיין), סטנלי 55ב
אנטונובסקי, מנחם 55ב
אנטורג, יוסף 56א
אנטין, מאיר 56א
אנטיפוב, יעקב —
ר׳ גלעדי, יעקב
אנייס, יעקב־זבולון 56א
אנקורי, אופיר 56ב
אנקלביץ, אריאל 56ב
אנקלביץ, עמירם 57א
אנקנשטיין, סטנלי —
ר׳ אנדריוס
אנקר, עזריאל 57ב
אסא, ישעיהו 57א
אסא, מנחם 58א
אסא, משה 57ב
אסולין, נסים 58א
אסולין, עמיר 57ב
אסט, אליהו 58א
אסטרייכר, יצחק 58ב
אסמן, קרל־רולף 58ב
אסתרין, משה 59א
אפל, יעקב 59א
אפל, שמואל־אליעזר 59א
אפלבוים, אסתר 895א
אפלבוים, שלמה 59ב
אפפלדורפר, אלכסנדר 59ב
אפקוביץ, יוסף 59ב
אפריון, יהודה 60א
אפרשט, אלברט 60א
אפרת, אביהו 60א
אפרת, שמשון (סיומה) 60ב
אפרתי, מרדכי 60ב
אפשטיין, דבורה 61א
אפשטיין, יהושע 61א
אפשטיין, נתן 51א
אפשטיין, צבי 61ב
אקהויז, שכנא 61ב
אקנין, מוריס 61ב
אקס, מרדכי 62ב
אקסלרד, יוסף 62א
אקסלרוד, נחום 62ב
אקריש, מאיר 62א
אקרמן, אמנון 62ב
אקרמן, יוסף 62ב
אקרמן, יחזקאל 63א
אקרמן, ישראל 63א
אקשוטי, מרדכי 63ב
אקשטיין, יצחק 63ב
אקשטיין, נוח 63ב
אראיסטי, משה 63ב
ארביב, יוסף 64א
ארביב, רפאל (לארי) 64א
ארביטמן, ישראל 64א
ארבסט, גרשון 64ב
ארדיטי, עזרא —
ר׳ שאול
ארדשטיין, דוב 64ב
ארואס, גרמן 64ב
ארואסטי, אברהם 65א
ארום, מרדכי 64ב
ארזי, מאיר 65ב
ארזי, משה —
ר׳ טננבוים, משה
ארזי (רובינשטיין), משה 65א
ארזי (טננבוים), שמואל 65ב
ארטל, עקיבא 66א
ארטמן, אדגר 66א
אריאלי (ליבלר), אברהם 66א
אריאלי, נחום 66ב
אריכא, עמירם 66ב
ארליך, אברהם־צבי 67א
ארליך, אורי (אוריאל־צבי) 67א
ארליך, יצחק 67ב
ארליך, ישעיהו 67ב
ארליך, מנחם 68א
ארליך, נפתלי 68ב
ארליך, צבי 68ב
ארליך, ראובן 68ב
ארלנגר, אברהם 69א
ארמוזה, מורנו 69א
ארנדטהיים, אריה (קורט) 69ב
ארנהיים, מרים 69ב
ארנון, בנימין 69ב
ארנון, יעקב 70א
ארנון, מרדכי —
ר׳ ליטמנוביץ
ארצברג, אסתר —
ר׳ צ׳צ׳ק
ארצי, עמרם —
ר׳ אוסלנדר
ארקין, מרדכי 70א
אררה, גדליה 70ב
אש, שמואל 70ב
אשבל, צפונה (ציפה) 895ב
אשורי, משה —
ר׳ אולשבסקי
אשכולי (ויינטראוב), אהרן־זאב, ד״ר 70ב
אשכנזי, אברהם 71א
אשכנזי, אהרן 71א
אשכנזי, אליעזר 71ב
אשכנזי, אריה (לייב) 71ב
אשכנזי, דויד 72א
אשכנזי, יהושע 71ב
אשכנזי, משה 72א
אשכנזי, צבי 72א
אשכנזי, שאול 72ב
אשכנזי, שמואל 72ב
אשכנזי, שמעון 72ב
אשר, אברהם 72א
אשר, יוסף 73א
אשר, מאיר 73ב
אשרוב, דויד־חיים 73ב

ב

באום, אברהם־צבי 74א
באום־אלוני, אורי (רודי) 74א
באומגרט, תמר 74ב
באומגרטן, יעקב 74ב
באטט, יוסף 75א
באל (סמרגד), לודוויג (לואיס, לו), אריה 75א
באשר, ישראל 75א
בבלי, יוסף 75ב
בבלי, עזרא 75ב
בדאני, עמנואל 75ב
בדולח, ישראל 76א
בדיחי, יהודה 76ב
בדיחי, יהושע 76א
בדיחי, שמעון —
ר׳ משולם
בהירי, בן־ציון —
ר׳ הלמן
בהם, אפרים 76ב
בהר, מכס (מרדכי) 76ב
בהרב (פוקרבניק), יהושע 77א
בובקר, יחזקאל 77א
בובר, יעקב 77א
בוגוסלבסקי, בני (סיילור) 77ב
בודו, יוסף 77ב
בודניק, משה 77ב
בודנשטיין, שלמה 78א
בוז׳יור, יעקב 78א
בוטא, שלום 78ב
בוטוביצקי, בנימין 78ב
בוטון, משה־אהרן 78ב
בוטנרו, משה (מוריס) 78ב
בויד, ספנסר אנדרין — (Boyd, Spencer Andrew) 79א
בויוקנסקי, מרדכי —
ר׳ גלילי, מרדכי
בוים, אברהם 79ב
בוים, זאב 79א
בוימינגר, יוסף 79ב
בוך, ישי 79ב
בוכבינדר, יצחק 80א
בוכבינדר, נוח 80א
בוכהולץ, ברונו 80א
בוכהיימר, נתן —
ר׳ בוכהייסטר
בוכהייסטר (בוכהיימר), נתן 80ב
בוכור, יעקב (ז׳ק) —
ר׳ איזקוב, יעקב (ז׳ק)
בוכמן, אריה 80ב
בוכן, אלכסנדר 80ב
בול, יוסף 81א
בולדה, יעקב 81ב
בולה, אלכסנדר 81ב
בולמן, חיים־יצחק 81ב
בולקה, מאיר־יחיאל 82א
בולקין, פיליפ (פייבל) 82א
בומבי, בנימין —
ר׳ גפני
בומגרטן, צבי 82א

בונאבנטורה, אינצו יוסף, פרופ׳ 82ב
בונדי, מאיר 82ב
בונהרדי, חיים 83א
בונופיאל, דויד 83א
בונט, יעקב 83ב
בונפיל, שמואל —
ר׳ בן־טוב
בוצין, משה 83ב
בוקהרט [צ״ל ביקהרד], אברהם 83ב
בוקי, שמואל 84א
בוקסר, אברהם 84א
בוקשטיין, דניאל 84א
בוקשטלסקי, יעקב 84ב
בורגין, יהושע 84ב
בורגר, מאיר 85א
בורד, דוב־אהרן 85א
בורובסקי, פינחס 85א
בורוזיצקי, אבא 85ב
בורינסקי, צבי (מכס) 85ב
בורלא, משה (מואיס) 86א
בורלק, ישראל 86א
בורנשטיין, דוב 86א
בורנשטיין, דויד 85ב
בורנשטיין, מרדכי־דויד (מנפרד) 86ב
בורנשטיין, נתן 87א
בורנשטיין, צבי 87א
בורנשטיין, צבי —
(בן מנשה) 87ב
בורנשטיין [צ״ל ברונשטיין], שלמה—
(בן יהודה ורבקה) 87א
בורנשטיין, שלמה —
(בן יחזקאל וצביה) 87ב
בורנשטיין, שמואל־אברהם 87ב
בורקינסקי, אליהו 88א
בורשטיין, יצחק 88ב
בורשטיין, מנחם 88א
בושם, דויד 88ב
בושרי, אליהו 89א
בושרי, שלום 89א
בז׳ז׳ינסקי, צבי־אריה 89ב
בחבוט, מאיר 89ב
בטלהיים, יעקב (לאסלו) 90א
בטצייג, אברהם 90א
ביאליק, בן־ציון 90א
ביאלקה (וייס), שמואל 90ב
ביאר, חיים 90ב
ביבי, נסים 91א
ביגר, יצחק 91א
ביזר, ישראל־יחיאל 91א
ביטון, עמרם 91ב
ביטי, שלום 92א
ביטנסקי (ביתן), יהודה 92א
ביטרן, עמנואל 92ב
בייט, הנס 91ב
בילאוס (בעלאאוס), יעקב 92ב
בילר, אילן 93א
בין, עלי 93א
בינדר, משה 93ב
בעלאאוס, יעקב —
ר׳ בילאוס
ביק, ישראל 93ב
ביקהרד, אברהם —
ר׳ בוקהרט
ביקל, אהרן 93ב
ביר, עקיבא 94א
בירון, יואל 94א
בירנבאום, אסתר 94א
בירנבאום, ראובן 895ב
בירנבוים, אהרן 94ב
בירנבוים, מרדכי 94ב
בירנברג, בן־ציון 95א
בירנצוויג, דוב 95ב
בירק, סילויה 95א
בירקנפלד, רודי (שלמה) 95ב
בית־יעקב, יצחק 96א
ביתן, יהודה —
ר׳ ביטנסקי
ביתן, יהושע 96א
בית־צבי, צבי —
ר׳ בסקין
בכר, אריה (לוני) 96ב
בכר, יהודה 96ב
בכר (בן־משה), יהושע 97א
בכר, יעקב —
(בן יהודה ורחל) 96ב
בכר, יעקב —
(בן משה ובנוניה) 97א
בכר, יעקב (זאק) 97ב
בכר, מיכאל 97א
בכר, מרדכי 97ב
בכר, משה —
ר׳ ציפה
בכר, נסים 97ב
בכרך, גדעון (פאול) 96א
בכרך, יוסף־אריה 98א
בלאו, אברהם 98ב
בלבול, יצחק 98ב
בלבין, אבנר 99א
בלבן, יעקב 99א
בלה, יוסף 99א
בלה, שלמה 99ב
בלו, אברהם 99ב
בלוך, דוב־יעקב 100א
בלוך, חיים־זאב (הרברט) 100א
בלוך, ליאונל־מוריס 896א
בלוך, שבח 100א
בלוך־כהן, אלפרד־שלום 100ב
בלום, שמואל (אדמונד) 100ב
בלומברג, אריה־זאב 101א
בלומברג, יוסף 101א
בלומברג, נתן 101ב
בלומגזון, מנחם 101ב
בלומנטל, אריה —
ר׳ שרוני
בלומנטל, דויד־משה 101ב
בלומנטל, ישראל־מתתיהו 102א
בלומנטל, שלמה (ויגברט, מגפרד) 102א
בלומנפלד, ברוך (ברטולד) 102א
בלזר, נסים 102ב
בלזר, שמחה 102ב
בלט, אברהם 103א
בלטר, יונתן 103ב
בלטרושנסקי, אברהם —
ר׳ לבנוני
בלייער, יוסף 102ב
בלינדר, אליעזר 103ב
בלינקו, יצחק —
ר׳ לבנה
בלכטובסקי, צבי 104א
בלכר, יהודה 104א
בלנדר, אהרן 104א
בלנקה, יעקב 104ב
בלס, נתן 104ב
בלסיאנו, משה 105א
בלסנבוים, אליעזר 105א
בלשין, אביגדור (וייקטור) 105א
בן־אברהם (מלטר), ישראל־נוח 105ב
בן אהרן (שרעבי), יוסף 105ב
בן־אמיתי (וירניק), יוסף 105ב
בן־ארי (גלסשייב), מירה־מרים 106א
בנארי, שושנה 106א
בנארי, שלמה 106ב
בן־אריה (לפין), עמוס 106ב
בן־אשר, זאב —
ר׳ ולדימירסקי
בנבנישטי, יעקב 107א
בן־בסת, שמואל 107א
בן־בשט, מאיר 107א
בן־גיאת, אליהו 107ב
בן־דויד, אלישע 896א
בן־דויד, גדעון 107ב
בן־דויד, דויד (דריו) 108א
בן־דויד, יהודה 108ב
בן־דויד, יובל 108א
בן־דויד, יוסף —
ר׳ שרעבי, יוסף (בן ישעיהו ואסתר)
בן־דויד, יחזקאל 108ב
בן־דויד, יצחק 108ב
בן־דויד, משה, ד״ר 896א
בן־דויד, עובדיה 109א
בן־דויד, צבי (קרל) 109א
בן־דור, חיים 109א
בנדיט, יעקב 109ב
בן־הלל (מנדל), אריה (אריך) 110א
בן־זאב, דויד 110א
בן־זאב (וולפרט), יואל 110ב
בן־זאב (אלטמן), רפאל 110ב
בנזימן, משה 111א
בן־חיים, זאב —
ר׳ רילוב
בן־חיים, נסים 111ב
בן־חנוך, אברהם 111ב
בן־טוב (בונפיל), שמואל 112א
בן־טוב־איש (בנטויץ), יוסף 112א
בנטויץ, יוסף —
ר׳ בן־טוב־איש
בן־יהודה, אבנר 112א
בן־יהודה (מינץ), יצחק 112ב
בן־יוסף, יצחק 112ב
בן־יוסף, צבי 112ב

בן־יוסף (פינצ׳בסקי), שלמה 113א
בנימין, אלפרד 113ב
בנימין, בן־ציון 113ב
בנימין, קרל־ארנסט (יעקב) 113ב
בן־יעין, עובד 114א
בן־יעקב, אורי 114א
בן־יעקב, חיים 114ב
בן־יעקב, יוסף 114ב
בן־יעקב, שמואל —
ר׳ מזרחי, שמואל (בן יעקב ויפה)
בנית, שלמה 115א
בן־ישי (גולומבוביץ), ברוך 115א
בן־ישעיהו, יוסף 115ב
בן־ישראל, אליהו 115ב
בן־ישראל, יורם 115ב
בן־ישראל, עובד 116א
בן־לולו, שלמה 116א
בן־מאיר, בן־ציון 116ב
בן־מאיר, מרדכי —
ר׳ שטמר
בן־מיכאל, אדם 116ב
בן־מנשה, מיכה 116ב
בן־מרדכי, אשר 117א
בן־משה, יהושע —
ר׳ בכר, יהושע
בן־משה, יעקב 117א
בן־משה, משה 117א
בן־נבט, אליעזר 117ב
בן־נפתלי (רוסבך), שלמה 117ב
בן־עוזיהו, מרדכי 117ב
בן־עטר, יעקב —
(בן שמעון ומרים) 118א
בן־עטר, יעקב —
(בן ישעיהו ושרה) 118א
בן־עטר, שבתאי 118א
בן־עמי, רפאל 118ב
בן־עמי, שושנה —
ר׳ מזרחי, שושנה
בן־עמרם, אליעזר 118ב
בן־פורת, עמוס 119א
בן־צבי, אליהו 119ב
בן־צבי, ארתור —
ר׳ שפאנוף
בן־צבי, עלי 119א
בן־צור (קמינסקי), נחום 119ב
בן־ציון, בנימין 120א
בנקוביץ, מנוח 120א
בנקיר, שלמה 120א
בן־שאול, אהרן 120ב
בן־שאול, יעקב 120ב
בן־שבת, אברהם 120ב
בן־שלום, מרגלית 896ב
בן־שלמה (שטרק), ישראל 121א
בן־שמחה (פרידזון), שלום 121א
בן־שמעון, שלמה 122א
בן־שמש, אלידע 121ב
בן־שפר, אבנר 121ב
בן־תקוה, אברהם 122א
בס, דויד 122א
בסו, יוסף 122ב
בסוס, אהרן 123א
בסיוקביץ, נחמיה 122ב
בסן, יוסף 123א
בסקין (בית־צבי), צבי 123א
בעדני, רצון 123ב
בעל־קורא, דניאל 123ב
בצלאל, אבא 124א
בצלאל, ציון 124א
בצלאל, שמעון 124א
בק, אלכסנדר־צבי 124ב
בקלצ׳יק (ברקאי), שמואל 124ב
בקמן, יהושע 124ב
בקמן, נוח 125א
בקמן, נחמיה 125א
בקמן, שמואל 125ב
בקנשטיין, יעקב 125ב
בקר, אברהם 125ב
בקר, אשר —
ר׳ ישראלי, אשר
בקר, חנוך 126א
בקר, יצחק 126א
בקר, נחמן 126ב
בקרמן, אברהם 126ב
בקרמן, יוסף 126ב
בקרמן, יחזקאל 127א
בקשי, אבא 127א
בר, אורי 127א
בר, נתן —
ר׳ ריכטר־בר, נתן
בראד, נחום 127ב
בראוכבר, מיכאל 127ב
בראון, יהושע 128א
בראון, יצחק 128א
בראון, מאיר 128א
בראונר, יעקב 128ב
ברבר, שלמה 128ב
ברג, אברהם 129א
ברג, אריה 129א
בר־גיורא (גרברסקי), מאיר 129א
ברגמן, יהונתן 129ב
ברגמן, יצחק 129ב
ברגמן, לאצי 129ב
ברגמן, משה 130א
ברגר, אברהם (אלפרד) 130א
ברגר, אפרים 131א
ברגר, יעקב 130ב
ברגר, יצחק 130ב
ברגר, שלמה 131א
ברד, יצחק 131א
בר־דויד, אהרן 131ב
ברדס, יוסף 131ב
ברהמס, יעקב —
ר׳ ברכה
ברודו, שלמה 131ב
ברודסקי, מנחם 132א
ברודר, אליהו 132א
ברודר, דוב 132ב
ברוזה, יונתן 132ב
ברוזה (בריסקה), ציון 132א
ברוידה, נתנאל 133א
ברויטמן, דוב (ברנרד) 133א
ברוך, אלברט 134א
ברוך, דויד 133ב
ברוך, יוסף (הנס) 133ב
ברוך, יעקב 134א
ברוך, יצחק 134א
ברוך (פיזקוב), רפאל 134ב
ברוך, שבת 134ב
ברולד, מרדכי־דוב 134ב
ברומברג, משה —
(בן אברהם וחיה) 135א
ברומברג, משה —
(בן דויד ולאה) 135א
ברומברגר, שלמה־מנשה 135ב
ברון, משה 135ב
ברונציק, דויד־צבי 136א
ברונשטיין, אריה 136א
ברונשטיין, שלמה —
ר׳ בורנשטיין, שלמה (בן יהודה ורבקה)
ברוסטר, חיים 136ב
ברוקס, אברהם (אלברט) 136א
ברור, איתן־מאיר 136ב
ברורמן, יוסף 136ב
ברזובסקי, אברהם 137א
ברזילי, יוסף —
ר׳ חדד, יוסף
ברזילי, משה —
ר׳ חדד, משה
ברזלי, אביב 137א
ברזלי (זילוציאק), אריה 137א
ברזלי, בנימין 137ב
ברזלי (איזן), ישראל 137ב
ברזלי, משה 138א
ברזלי (איינשטדט), עקיבא 138א
ברזני, דויד 138ב
ברזני, זיוה 896ב
ברט, אלעזר (ליזר) 138ב
ברטי, ישראל 139א
ברטרם, צבי 139ב
ברטשניידר, מרדכי 139ב
ברייא, יעקב 139א
ברייזה, יוסף —
ר׳ מזרחי, יוסף (בן אברהם ואסתר)
בריסקה, ציון —
ר׳ ברוזה, ציון
בריק, יוסף —
ר׳ הגשר
בריק, יצחק 139ב
בריקמן, גד (גרהרד) 139ב
ברכה (ברהמס), יעקב 897א
ברכר, משה 140א
ברל, יצחק 140א
ברלה, בני 140א
ברלוביץ, יחזקאל 140ב
ברלין, מנחם 140ב
ברלינג, ג׳ורג׳ —
(Beurling, George) 141א
ברלינר, יוסף 141א
ברלינר, ישראל־יהושע 141ב

ברלס, אמציה 141ב
ברלר, זאב 142א
ברמן, אלתר 142ב
ברמן, אמנון 142א
ברמן, אריה 142ב
ברמן, דוב 142ב
ברמן, ישראל־יעקב 143א
ברמן, מנחם (מנדל) 143א
ברמן, רחביה 143א
ברמן, שלמה 143ב
ברן, אברהם 143ב
ברן, ישראל 144א
ברנד, זכריה 144א
ברנד, יהושע הכהן 144א
ברנד, מרדכי (מכס) 144ב
ברנדויין, דויד 144ב
ברנובסקי, ברוך 145א
ברנר, יעקב 145א
ברנר, יצחק 145א
ברנשטיין, גרישא 145ב
ברנשטיין, דוב 145ב
ברנשטיין, זאב 145ב
ברנשטיין, יעקב 146א
ברנשטיין, משה 146א
ברנשטיין, מתתיהו 146א
ברנשטיין, שמואל 146ב
ברסלאואר, אריה 146ב
ברסקי, איסר 146ב
בר־עם, אברהם 147א
ברקאי, שמואל —
ר' בקלצ'יק
ברקאת, גמליאל 147ב
ברקו, יעקב 147ב
ברקוביץ, איזר 147ב
ברקוביץ, בוריס 148א
ברקוביץ, דוב 148א
ברקוביץ, יהודית 148א
ברקוביץ, יצחק 148ב
ברקוביץ, ישראל 148ב
ברקוביץ, מנחם־אליעזר 149א
ברקוביץ, מנשה 149א
ברקוביץ, צבי 149ב
ברש, יהודה 149ב
ברש, יוסף 149ב
ברשי, עמנואל 150א
בש, אוריאל 150ב
בש, דויד 150ב
בשארי, אברהם 151א
בשרי, יוסף 151ב
בשרי, משה 151ב

ג

גאון, איתן 152א
גאנז, זאב (קורט) 152א
ג'אנח, שמשון —
ר' דגני, שמשון
גבאי, אהרן —
ר' מזרחי, אהרן
גבאי, דויד 152ב
גבזה, ליפא 897א
גביש, מרדכי —
ר' פצנובסקי
גבריאל, נחום 152ב
גבריאלי, שמואל 153א
גברר, משה 152ב
גדיאל, ישראל 897א
גדליהו, משה 153א
גדסי, אהרן 153א
גהראן, רחמים 154א
גובר, אפרים 153ב
גובר, צבי 153ב
גוגנהיים, אבנר (הגרי) 154א
גוגנהיים, ארנסט 154ב
גודמן, דניאל־יצחק 154ב
גודני, יונה 154ב
גוזלן, משה 155א
גוזמן, חיים 155א
גוזנר, פינחס 155ב
גוטהולץ, יעקב —
ר' נייס
גוטהרץ, צבי —
ר' לב־טוב
גוטליב, אברהם־מנחם 156א
גוטליב, אריה —
ר' ידידיה, אריה
גוטליב, חיים 156א
גוטליב, יהודה 156ב
גוטליב, יעקב־נחמיה 156ב
גוטליב, עקיבא 157א
גוטליב, שלמה 157ב
גוטליבובסקי, יהודה 157א
גוטמן, אביב 157א
גוטמן, דויד 157ב
גוטמן, דויד־שלמה 157ב
גוטמן, חיים־עמנואל 158א
גוטמן, יוסף —
(בן שמואל ויוליה) 157ב
גוטמן, יוסף —
(בן צבי ואסתר) 158א
גוטמן, יוסף —
(בן אברהם ויוכבד) 158א
גוטמן, מרדכי 158ב
גוטמן, שלמה 158ב
גוטמן, שמעון (היינץ) 158ב
גוטמן, שרגא 159א
גוטמרגן (רוסקי), ישראל —
ר' גוטרמן (רוסקי), ישראל
גוטסמן, דוב (ברנהרד) 159א
גוטסמן, זיגי 159ב
גוטסמן, מרדכי 159ב
גוטפלד, מיכאל 160א
גוטרמן [צ"ל גוטמרגן]
(רוסקי), ישראל 159א
גוטרמן, מנחם 160א
גוטרמן, משה 160א
גוטשל, צבי 160ב
גוירצר, אברהם 161א
גול, צדוק 160ב
גולבס, איתמר 161א
גולד, שמואל 161א
גולדבלט, צבי 161ב
גולדברג, אהרן 161ב
גולדברג, אליהו 161ב
גולדברג, אריה 162א
גולדברג, חיים 162א
גולדברג, יוסף —
(בן יצחק־הלוי וברטה) 162ב
גולדברג, יוסף —
(בן שרגא־פייבל ומכל) 162ב
גולדברג, יעקב (ד"ק) —
(בן אפרים וצירל) 163א
גולדברג, יעקב —
(בן שלמה ומתילדה) 163א
גולדברג, מאיר 163א
גולדברג, משה —
(בן חיים ויונה) 163ב
גולדברג, משה —
(בן ישראל ופסיה) 163ב
גולדברג, שמואל 163ב
גולדברגר, אברהם־יעקב 164א
גולדברגר, חיים 164א
גולדהר, אליהו 164ב
גולדוויסר, אליהו 165א
גולדווסר, יעקב 164ב
גולדין, אלכסנדר 165א
גולדיס, חיים 165א
גולדמן, אברהם־יהודה 165ב
גולדמן, ברוך 165ב
גולדמן, יואל 166א
גולדמן (גילון), יורם 166א
גולדמן, יצחק 166ב
גולדמן, צבי (הרי) 166ב
גולדנברג, חיים (קארול) 167א
גולדנפון, דויד 167א
גולדסמן, אליעזר 167א
גולדפרב, אוריאל 167ב
גולדפרב (שיפר), דויד 167ב
גולדפרב, משה 167ב
גולדקורן, חיים 168א
גולדשטיין, אברהם 168א
גולדשטיין, זאב (ווילי) 168א
גולדשטיין, חיים 168ב
גולדשטיין, יהודה (ליאון) 169א
גולדשטיין, יחזקאל 168ב
גולדשטיין, יעקב 169א
גולדשטיין, מנחם 169ב
גולדשטיין, מרדכי 169א
גולדשטיין, מרדכי־טוביה 169ב
גולדשטיין, משה 170א
גולדשטיין, שמאי 170א
גולדשטיין, שמעון 170א
גולדשילד, דויד 170ב
גולדשמידט (פז), אוריאל 170ב
גולדשמידט, יהושע־ירוחם 171א
גולדשמיט, משה 171א
גולוב, אליהו 171ב
גולומב, דוב 171ב
גולומבוביץ, ברוך —
ר' בן־ישי
גולונג'ינר, יוסף 171ב

גולנד, סבו 172א
גולנדסקי, שמואל 172א
גולני, איתמר 172ב
גופשטיין, אהרן 172ב
גור־אריה, חיים 173א
גור־אריה, צבי 173א
גורביץ, אריה 173א
גורביץ, חנניה 173ב
גורביץ, שלמה 173ב
ג׳ורג׳, אברהם —
ר׳ הולמס
גורג׳י, יעקב 174א
גורג׳י, מאיר 174א
גורדון, מרדכי 174א
גורדון, מתתיהו 174ב
גורודיצקי, עוזר 174ב
גורלסקי, שמעון 175א
גורמן, אברהם (יצחק) 175א
גורניצקי, אשר 175א
גורנין, פלטיאל 175ב
גורפינקל, חיים (קארול) 176א
גורפינקל, שלמה, ד״ר 175ב
גושצ׳יני, יעקב 897ב
גטלר, יצחק 176א
גיאת, חיים 176א
גיבוק, יעקב 176ב
ג׳יבלי, משה 176ב
גיברי, חיים 177א
גיגי, יעקב 176ב
גיגר, שאול 177א
ג׳ידא, סעדיה 177א
גיז (גיס), שלום 177א
גיטלמן, שלמה 177ב
גיל, חיים 177ב
גילה, שלמה 177ב
גילון, יורם —
ר׳ גולדמן, יורם
גילמן, יעקב 178א
גינגולד, ירוחם 178א
גינדי, אהרן 178א
גינוס, יוסף 178ב
גינזבורג, שמואל־יצחק 178ב
גיני, נסים 178ב
גינצבורג, יצחק 179א
גינצבורג, רפאל 179א
גיס, שלום —
ר׳ גיז
גיסין, אריה 179א
גירון, יצחק 179ב
גלבגיסר, מנחם 180א
גלבגיסר, שלמה 180א
גלבוע, אילה 180ב
גלביש, אלחנן 180ב
גלבר, אברהם 180ב
גלבר, אהרן 181א
גלברד, אברהם 181א
גלברד, דויד 181ב
גלובינסקי, אריה 181ב
גלובמן, יעקב 181ב
גלוברמן, יהושע 182א
גלוגובסקי, ירחמיאל 182א
גלוזמן, הנס 182ב
גלוזמן, יוסף 182ב
גלוזר, בצלאל 183א
גלוושניידר, אריה 183א
גלוסקא, נתנאל 183ב
גלזאן, שלום־חיים 183ב
גלזין, עמיאל —
ר׳ יזהר
גלזינגר, יוסף 183ב
גלזר, לוטר (אליעזר) 184א
גלזר, מרדכי 184א
גלזר, צבי 184א
גליאה, אברהם 184ב
גלידאי (איזלר), שלמה־יעקב 184ב
גלילי, מנחם —
ר׳ גרינברג, מנחם
גלילי (בויוקנסקי), מרדכי 185א
גלילי (רובינשטיין), עמוס 185א
גליסקו, משה 185ב
גליק, זאב־יהודה 185ב
גליק, יצחק 186א
גליק, ישראל 185ב
גליקזם, ישראל (קרל) 186א
גליקין, תיאודור 186א
גליקלין, יהודה (האנס) 186ב
גליקמן, אריה 186ב
גליקמן, יוחנן 187א
גליקמן, יוסף 187ב
גליקסון, מרדכי 187א
גליקסמן, דויד 187ב
גליקסר, מאיר 188א
גליקשטדט, מרדכי 188א
גלמן, מאיר 188ב
גלנדואר, עקיבא 188ב
גלנדר, יצחק־יוסף 189א
גלנטרצ׳יק, אליהו —
ר׳ הגלילי
גלס, ישראל 189א
גלס, רפאל 189ב
גלסטר, צבי (צ׳סלב) 189ב
גלסשייב, מירה־מרים —
ר׳ בן־ארי
גלעדי, בנימין 190א
גלעדי (אנטיפוב), יעקב 190א
גלעדי, משה —
ר׳ קויפמן, משה
גלפמן, ראובן 190ב
גלפנד, יהודה 190ב
גלר, אברהם —
(בן סמי וטוני) 190א
גלר, אברהם —
(בן צבי ומאלו) 191א
גלר, מרדכי 191א
גם, יוסף 191א
ג׳מיל, שושנה 191ב
גמליאלי, אליעזר 191ב
גמליאלי, חיים 191ב
גמליאלי, יהושע 192א
גן, שמואל 192א
גנדל, זאב 192א
גנדלר, טוביה 192ב
גנוח, אריה 192ב
גנזל, יוסף 192ב
גנזר, גרשון 193א
גניזדוביץ, דוב 193א
גניש, יוסף 193א
גנני, אורי 193ב
גנסין, יעקב 193ב
גנסלר, דוב 193ב
גנץ, מאיר 194א
גנץ, מרדכי 194א
גסמן, שרגא (פטר) 194א
גנצרסקי, ישראל־שמואל 194ב
גסנר, אברהם (אדק) 194ב
גסר, עודד 195א
ג׳עמור, שלמה 195ב
גפן (קונפטין), חיים 195ב
גפני (בומבי), בנימין 196א
גפני, יהודה —
ר׳ פרננדס
ג׳פרא, יעקב־דויד —
ר׳ רומנו
גר, יצחק 196א
גראופה, יצחק 196א
גרבוביץ, פיבל 196ב
גרבובסקי, כרמי 196ב
גרבי, יוסף 196ב
ג׳רבלי, יוסף 197א
גרברסקי, מאיר —
ר׳ בר־גיורא
גרד, יצחק־נפתלי 197א
גרדי, חנה 197ב
גרדין, חיים 197ב
גרוב, חיים 198א
גרובר, אברהם 198א
גרובר, אדוארד 198ב
גרובר, חיים־אברהם 198א
גרובר, חנן 198ב
גרובר, יעקב 199א
גרוברג, ישראל 199א
גרוגר, סעדיה 199ב
גרודזונסקי, בן־ציון 199ב
גרודנר, ישעיהו 897ב
גרוזימינסקי, אבנר 200א
גרוכובינה, גרשון 200א
גרומן, שמואל 200א
גרון, אלי 200ב
גרונדמן, דן 200ב
גרונר, יאיר 201א
גרוס, אהרן 201א
גרוס, אליעזר 201א
גרוס, דוב 201ב
גרוס, זאב (וולף) 201ב
גרוס, יהודה 201ב
גרוס, יוסף־שלמה 202א
גרוס, יעקב־חיים 202א
גרוס, ישעיהו 202א
גרוס, מאיר 202ב
גרוס, פרד 202ב

גרוס, שמעיהו 202ב
גרוסברג, אליהו 203א
גרוסברג, חיים־לוי 203א
גרוסמן, יוסף 203א
גרוסמן, ישעיהו 203ב
גרוסמן, דן (אוטו) 203ב
גרוסמן, מרדכי 203ב
גרוסמן, נועם 204א
גרוספלד, חיים (הרמן) 204ב
גרושקה, חיים 204ב
גרושקה, פרץ 205א
גרושקין, גדעון 205א
ג׳רזי, דויד 205ב
גרט, אליהו 205ב
גרטבול, גדעון 205ב
גרטן, נתן 206א
גרייק, נוח 206א
גרייצר, דוב 206א
גרין, יחזקאל 206ב
גרין, ראובן 206ב
גרינבאום, אריה 207א
גרינבוים, אליעזר 207א
גרינבוים, גד 207ב
גרינבוים, יצחק (מוריץ) 208א
גרינבלט, משה 208א
גרינברג, אברהם 208ב
גרינברג, אליעזר־אהרן 208א
גרינברג, זאב 208ב
גרינברג, יוליאן 209א
גרינברג, יעקב 209א
גרינברג, ליאון 209א
גרינברג (גלילי), מנחם 209א
גרינברג, מנשה (שמחה) 209ב
גרינברג, סנדר 209ב
גרינברג, פישל־יוסף (פילים) 209ב
גרינברג־וולמן, צפורה 210א
גרינברג, שמעון־אהרן 210א
גרינברגר, משה 210ב
גרינברגר, צבי 210ב
גרינהויז, אבינועם 211א
גרינולד, יצחק 211א
גרינט, דוב —
ר׳ גרינס
גרינס (גרינט), דוב (ברל) 211ב
גרינפלד, יהודה־אריה 211ב
גרינפלד, ישראל 212א
גרינפלד, שלמה 212א
גרינפלד, שרגא הכהן 212ב
גרינשטיין, אליהו־מאיר 212ב
גרינשטיין, דויד 212ב
גרינשטיין, יוסף 213א
גרינשטיין, ירדנה 213א
גרינשטיין, מנשה 213א
גרינשפן, מאיר 213ב
גרייפל, יצחק 213ב
גריץ, מרדכי (מרסל) 213ב
גריצר, אליעזר־יוסף —
ר׳ עוקשי
גרמנסקי, יוסף 214א
גרנוב, שלמה 214א
גרנושקי, שמחה 214ב
גרנטשטיין, יחיאל 214ב
גרנק, יעקב 214ב
גרנק, שלום 215א
גרף, חיים 215ב
גרפין, גד 215ב
גרשוביץ, משה 216א
גרשון, אהרן 216א
גרשון, משה 216א
גרשוני, נתן 216ב

ד

דאמברוס, שמואל־אשר —
ר׳ דומברוס
דבורסקי, יונה 217א
דבורצקי, חיים 217א
דבש, רחמים 217ב
דגי (הרינג), מרדכי 217ב
דגים (ריבקוב), יהודה (יוריק) 218א
דגני, אהרן 218א
דגני, ארז 218א
דגני, דויד 218ב
דגני (קורנבליה), מנחם 218ב
דגני (ג׳אנה), שמשון 219א
דדשוב, אהרן 219ב
דהאן, זמיר 219א
דהאן, יעקב (זאק) 219ב
דהאן, מאיר 219ב
דהלי, ולטר 220א
דהן, מאיר 220א
דהן, סולומון, ד״ר —
ר׳ מורלי־דהן
דה פונסקה, מרדכי (מכס) 220א
דהרי, יחיה 220ב
דהרי, יצחק 220ב
דואה, יצחק 220ב
דואק, אליהו 221א
דובדבני (וישנבסקי), משה 221א
דובו, שמואל 221ב
דובוב, אריה 221א
דובזינסקי, נתן 222א
דובינבוים, גרשון 221ב
דובינסקי, שלום 222א
דובלין, מרדכי 222ב
דובנו, אברהם 223א
דובנו, יצחק 222ב
דובסטר, משה 223א
דובקין, גדעון 223ב
דובשני, יהודה 223ב
דודאי, זלמן —
ר׳ דודמן
דודמן־דודאי, זלמן 223ב
דוידי, אדולף 224א
דויד, אשר 224א
דויד, שלמה 224ב
דוידאי, אלכסנדר 224ב
דוידוביץ, אברהם 224ב
דוידוביץ, בנימין 225א
דוידוביץ, גילה 225א
דוידוביץ, יצחק 225ב
דוידוביץ, מנחם 225א
דוידוביץ, מנשה 225ב
דוידוביץ, שלמה 226א
דוידוביץ, שמעון 225ב
דוידסקי, אוסקאר 226א
דויטש, אברהם 226ב
דויטש, אליהו 226ב
דויטש, בנימין 226א
דויטש, ולטר 226ב
דויטש, טיבור 227א
דויטש־אלטברג, רפאל 227א
דויטשלנד, זאב 227א
דויטשר, יצחק 227ב
דוכנה, יוסף 227ב
דולגין, משה 227ב
דולוביץ, אברהם —
ר׳ שדמי
דולדנסקי, ליאוניד, ד״ר 897ב
דולינקו, שמואל 228א
דומברוס, אשר־שאול (אוסקר) —
[צ״ל דאמברוס, שמואל־אשר] 228א
דונגפלד, ברוך 228ב
דונסקי, מישאל —
ר׳ פינסקר
דוצ׳מינר, מרדכי 228ב
דוקיצה, אברהם 229א
דורצין, צבי 229א
דורצ׳ין, שולמית 229א
דושניצקי, צבי 229ב
דיאבולא, אשר (מסעוד) 229ב
דיטריך, פרץ (גרהרד) 230א
דיין, זוהר 230א
דיין, מכלוף־יצחק 230ב
דיין, שמעון 231א
דייסי, אבנר 231ב
דיכטר, אריה 231א
דיל, אהרן 231ב
דימנט, יהושע־חיים 231ב
דימרמן, מאיר 232א
דינובין, אבשלום 232א
דינר, שלום 232ב
דיקפלד, יצחק 232ב
דישי, יוסף 233א
דלוגי, דניאל 233א
דם, עלי 233א
דמול, יוסף 233ב
דמיו, אמנון 233ב
דמסט, יוסף 234א
דנגור, יהודה 234א
דניאל, ישראל 234ב
דניאל, מרדכי 234ב
דניאל, נסים 234ב
דניאלי, עמוס 235א
דנינו, משה 235א
דנינו, שלמה 235ב
דנציגר, יעקב־יצחק 235ב
דנציגר, ישראל 236א
דנציגר־קרון, יחיאל 235ב
דסואר, שלמה 236א
דסקל, נוח 236א

דסקל, נפתלי 898א
דסקל, שמואל 2236ב
דערי, יהודה 2236ב
דערי, שלום 2236ב
דפנר, אברהם 237א
דקלו, יעקב 237א
דקס, שמואל (פריץ) 237א
דראט, אליהו 2237ב
דרוזדיק, נעמי 2237ב
דרורי, חיים —
ר' דרעי
דרורי, חיים 2237ב
דרורי, צבי 238א
דרייסיגר, אסתר —
ר' קויפמן, אסתר
דרייפוס, אדגר 238א
דרסלר, חיים־דויד 2238ב
דרסלר, יעקב 2238ב
דרעי (דרורי), חיים 2238ב

ה

האוזנברג, צבי (הרי) 239א
האי, נתן 239א
הבר, אברהם 2239ב
הבר, זליג 2898ב
הבר־מן, נעמי 2239ב
הברברג, דוב 240א
הברברג, שמואל (יוסף) 240א
הגלילי (גלנטרצ'יק), אליהו 240א
הגשר (בריק), יוסף 2240ב
הדרי, יעקב 2240ב
הובר, חיים 2240ב
הוברמן, יששכר 241א
הוברמן, מרדכי 2241ב
הוהנברג, גדליהו 2241ב
הורוד, רחמים 2242ב
הוז, יוסף 242א
הויזלר, אליהו 2242ב
הויזמן, אברהם 2242ב
הויזמן, צבי־יהקאל 2242ב
הויזר, ליאון 2242ב
הוימן, אוסקר 243א
הויסמן, שמואל 2243ב
הוך, יחמיאל 243א
הוך, משה 2243ב
הוכברג, דן 2243ב
הוכברגר, נתן 2243ב
הוכגליק, דויד 2244ב
הוכמן, יצחק 244א
הולטון, אוליבר־גרפילד —
(Holton, Oliver Garfield) 2244ב
הולמס (ג'ורג'), אברהם 2244ב
הולנד, זאב 2244ב
הולנדר, יוסף 245א
הולנדר, משה 2245ב
הולנדר, שמעון 2245ב
הולצהקר, חנוך 2245ב
הוס, הס, יהודה־זאב
ר' הס, יהודה־זאב
הוסרל, אורי 246א
הופמיסטר, יצחק —
ר' חצרוני
הופמן, ישראל 246א
הופמן, מכס־משה 2246ב
הופמן, משה 2898ב
הופמן, צבי (הלמוט־הרש) 246א
הופמן, שאול 2246ב
הופמן, שלום 2246ב
הופמן, שמואל־דוב 2247ב
הופנברטל, שמואל 2247ב
הופפנברג, חיים־מאיר 247א
הופר, ליפא 2247ב
הוץ, אליעזר 2248ב
הור, יוסף 2248ב
הורביץ, אריה 2248ב
הורביץ, דוב 2248ב
הורביץ, זרובבל 2249ב
הורביץ, נחום 2249ב
הורביץ, שמואל 250א
הורביץ, שמואל הלוי 249א
הורוביץ, יוסף 2249ב
הורוביץ, צבי 2250ב
הורן, דויד 2898ב
הורן, חיה —
ר' שיפמן־הורן
הורן, ישראל־משה 250א
הורנשטיין, רפאל —
ר' אורן
הוש, אמנון 250ב
הזוי (אוזי), יעקב (ז'ק) 250ב
הזז, נחום 250ב
היטר, מרדכי־חיים 899א
הייזלר, בצלאל 251א
היילברגר, יהודה 251א
היימן, משה־ישראל 252א
היימן, נתן (נורברט) 252א
היימן, רפאל 252ב
היין, צבי 252ב
הילבורן, שמעון 251ב
הילדסהיים, שבתאל 251ב
הילה, יהודה 251ב
הילה, רחל (רניה) 251ב
היצקופף, יעקב־אריה 252ב
הירש, אליעזר —
(בן משה ופריידה) 253א
הירש, אליעזר —
(בן נתן ופאולה) 253א
הירש, אפרים 253ב
הירש, אריה (אדי) 254א
הירש, מרדכי 254א
הירש, משה (פאול) 254ב
הירש, עקיבא (וילהלם) 253ב
הירש, שמואל 254ב
הירשברג, אהרן (ארתור) 254ב
הירשברג, בנימין־זאב 255א
הירשברג, מנחם (מנפרד) 255א
הירשברג, נחמיה 255א
הירשהורן, ישראל —
ר' קרן־צבי
הירשלר, ארז 255ב
הירשלר, צבי 2255ב
הירשלר, שמואל 2255ב
הירשמן, אליהו 2255ב
הירשפלד, עזרא 256א
הירשפלד, צבי 256א
הכטר, סוזי 2256ב
הכטר, יאיר 2256ב
הכרמי, משה־אליהו —
ר' וינברגר, משה־אליהו
הלביץ, אלכסנדר 257א
הלבר, מרדכי־נסים 257א
הלוי, יהושע —
ר' ששה־הלוי
הלוי, יצחק 257א
הלימי, ישראל (אנדרה) 2257ב
הלימי, מרדכי 2257ב
הלינגר, אריך 2257ב
הלל, חיים 258א
הלל, יעקב 258א
הלמן (בהירי), בן־ציון 258א
הלפרין, אשר 2258ב
הלפרין, חנן (אוטו) 2258ב
הלפרין, מונדק 259א
הלפרין, עמינדב 2259ב
הלר, אברהם־יצחק 2259ב
הלר, הניג 260א
הלר, יצחק 260א
הלר, שלמה 260א
המלישי, נתן 2260ב
המר, גדעון (גידי) 2260ב
המר, משה 2260ב
המרמן, משה 261א
הן, מנדל 261א
הנדלסמן, אהרן 2261ב
הנדלר, יחיאל 2261ב
הנוקד, אורי 262א
הניג, בנימין 262א
הניג, ישראל 2262ב
הניגסברג, צבי 2262ב
הס, יהודה־זאב (הוס, וולף) 2262ב
הס, מרדכי 2262ב
הסמן, משה 263א
הפנר, מרים 263א
הפנר, שמעון 2263ב
הקר, לואיס 2263ב
הקר, יצחק 264א
הקר, ישראל 264א
הרבצ'ק, דוב 264א
הרוש, גרציה 2264ב
הר־זהב, אפרים־יעקב 2264ב
הר־זהב, דויד 2264ב
הרטום, ראובן 265א
הרטמן, יעקב־יהודה (אריה) 265א
הרטמן, יצחק 2265ב
הרטשטיין, אברהם 2265ב
הרינג, מרדכי —
ר' דגי
הריסון, יהודה 2265ב
הרכבי, מאיר 266א
הרלינג, יעקב 266א

הרלינג, עקיבא 2266ב
הרמן, מיכאל 2266ב
הרמתי, חיים —
ר׳ כהן, חיים (בן שלום רשושנה)
הר־נשר, איתן 2267א
הרף, שמעון 2267א
הרץ, יהודה 899א
הרצברגר, חנן 2267ב
הרצוג, זאב (ורנר) 2267ב
הרציג, חיים (קורט) 2267ב
הרצנו, אייזיק 2268א
הררי, משה 2268א
הר־שלג, דן 2268ב
הרשלר, נחמיה 2268ב
הרשנזון, צבי 2269א
הרשקוביץ, אהרן 2269א
הרשקוביץ, אליהו 2269א
הרשקוביץ, אליעזר 2269ב
הרשקוביץ, אריה 2269ב
הרשקוביץ, אשר 2269ב
הרשקוביץ, טוביה 2270א
הרשקוביץ, יוסף 2270א
הרשקוביץ, מרדכי 2271א
הרשקוביץ, משה־אריה 2270ב
הרשקוביץ, נתן 2270ב
הרשקוף, אלכסנדר 2271ב

ו

וברי, אליהו 2272א
וברי, קרל (אברהם בן אברהם) 2272א
וג, יעקב 2272ב
וגנר, חיים 2273א
וגנר, שלמה 2273א
וגשל, נתן 2273א
והב, אליאש 2273ב
והב, נתן 2273ב
וובר, דויד 2273ב
וודבורו, אריה 2274א
וויט, יצחק 2274א
וויל, יוחנן 2274ב
וויינברגר, שמאי 2275א
וויס, מרדכי —
(בן דוב) 2275א
וויס, מרדכי —
(בן דוב־בעריש ושרה) 2275א
וויגוגרד, שמחה 2275א
וויינשטיין, ראובן (רודולף) 2275ב
וויס, דוב (קורט) 2275ב
וויסברוט, רבקה 2275ב
וולנברג, צבי 2276א
וול, דויד 2276א
וולבר, דויד 2276ב
וולברג, נתן 2276ב
וולגמוט, גרשון 2276ב
וולד, מנחם 2277א
וולודינגר, פסח 2277א
וולוצ׳ק, מרדכי 2277ב
וולטרה, ראובן (רנטו) 2277ב
וולך, אריה 2278א
וולך, מיכאל 2278א
וולך, מכס 2278ב
וולך, פישל 2278ב
וולך, שמואל 2278ב
וולמן, צפורה —
ר׳ גרוינברג־וולמן, צפורה
וולף, חיים (האריי) 2279א
וולף, חנן 2279ב
וולף, יונה 2279א
וולף, יצחק 2279ב
וולף, מאיר (פרדי) 2279ב
וולף, מיכאל 2280ב
וולף, מרדכי 2280א
וולף, צבי 2280א
וולפינזון, יוסף 2280ב
וולפסון, גדעון (גינטר), ד״ר 2281א
וולפסון, רפאל 2281א
וולפר, צבי 2281א
וולפרט, יואל —
ר׳ בן־זאב, יואל
וולצ׳וק, שלמה (אדוארד, מיכאל, סלומון) 2281ב
וולקוסטבסקי, צבי —
ר׳ צמרי
וולקר, דוב 2282א
וולשטיין, יהודה 2282ב
וונסמן, צבי 899א
וזקסברג, עמירם 2281ב
וורטמן, אהרן 2899ב
וורם, אריה 2282א
וטמן, אברהם 2282א
וטצל, זאב (וולודיה) 2282ב
ויגדורוביץ, בנימין 2282ב
ויגדר, שמואל 2282ב
ויגודסקי, עמוס 2283א
ויגוליק, אמנון 2283א
וידברג, אפרים 2283ב
וידן, אפרים 2283ב
וידנפלד, יוסף 2284א
וידר, אריה (לאונש) 2284א
וידר, זאב 2284א
ויזל, מאיר 2284ב
ויזל, צבי 2284ב
ויזלטיר, יואל 2285א
ויזלטיר, מרדכי 2285א
ויזן, פינחס —
ר׳ נירי
ויזנר, ישעיהו 2285א
ויזר, מרדכי 2285ב
ויטמן, מיכאל 2285ב
ויידברג, אפרים —
ר׳ וידברג
ויידנפלד, יוסף —
ר׳ וידנפלד
ויול, אליעזר־יצחק 2899ב
ויול, גרהרד 2285ב
ויול, הנס (נפתלי) 2286א
ויול, יוחנן —
ר׳ וויל
וילר, רפאל 2274ב
ויימרס, מיכאל 2286א
וינברג, דויד —
ר׳ וינברג
ויינברגר, אברהם —
ר׳ וינברגר
ויינברגר, דוב —
ר׳ וינברגר, דוב
ויינברגר, יוסף־בנימין —
ר׳ וינברגר, יוסף־בנימין
ויינברגר, יעקב־נחמן —
ר׳ כרמי, יעקב־נחמן
ויינברגר, יצחק —
ר׳ וינברגר, יצחק
ויינברגר, מלכה —
ר׳ וינברגר, מלכה
ויינברגר (הכרמי), משה־אליהו —
ר׳ וינברגר (הכרמי)
ויינברגר, שמאי —
ר׳ וויינברגר
ויינגרטן, אלכסנדר (שמעון־צבי) 2286ב
וינגוטן, אשר —
ר׳ וינגרטן
ויינטראוב, אהרן־זאב, ד״ר —
ר׳ אשכולי
ויינטראוב, אפרים —
ר׳ וינטראוב
ויינמן, אברהם —
ר׳ כרמי, אברהם
ויינר, יוסף 2286ב
ויינרמן, מרדכי 2287א
ויינשטוק, אריה —
ר׳ וינשטוק אריה
ויינשטוק, ישעיהו —
ר׳ וינשטוק, ישעיהו
ויינשטוק, צבי —
ר׳ וינשטוק, צבי
ויינשטיין, אברהם —
ר׳ וינשטיין, אברהם
ויינשטיין, מאיר —
ר׳ וינשטיין, מאיר
ויינשטיין, עזרא —
ר׳ וינשטיין, עזרא
ויינשטיין, ראובן (רודולף) —
ר׳ וינשטיין
ויינשל, שאול —
ר׳ וינשל
וויס, אברהם —
ר׳ ויס, אברהם
וויס, אהרן —
ר׳ ויס, אהרן
וויס, אליעזר
ר׳ ויס, אליעזר
וויס, אלכסנדר —
ר׳ ויס, אלכסנדר
וויס, אנדריי 2287
וויס, בנימין 2287ב
וויס, דוב —
ר׳ וויס
וויס, יהודה —
ר׳ ויס, יהודה

וייס, יוסף —
ר' ויס, יוסף
וייס, יעקב —
ר' וייס, יעקב —
ויס, יצחק —
ר' ויס (בן משה)
וייס, יצחק (לסלו) —
ר' ויס
וייס, מרדכי —
ר' ווייס (בן דוב)
וייס, מרדכי —
ר' ווייס (בן דוב־בעריש ושרה)
וייס, משה —
ר' ויס, משה
וייס, נפתלי —
ר' ויס, נפתלי
וייס, צבי —
ר' ויס, צבי
וייס, צבי —
ר' ויס (בן יוסף וטובה)
וייס, ראובן —
(בן זיגפריד) 287א
וייס, ראובן —
ר' ויס, ראובן
וייס, שמואל 900א
וייס, שמואל —
ר' ביאלקה
וייסבוים, זרח —
ר' ויסבוים
וייסבורד, שלמה —
ר' ויסבורד
וייסבורט, יהונתן —
ר' ויסבורט
וייסבלום, אלימלך־יצחק —
ר' ויסבלום
וייסברג, אפרים —
ר' ויסברג, אפרים
וייסברג, יהודה —
ר' ויסברג, יהודה
וייסברד, יעקב —
ר' ויסברד
וייסברוט, רבקה —
ר' וויסברוט
וייסגרוס, חדוי —
ר' ויסגרוס
וייסמן, יהושע —
ר' ויסמן, יהושע
וייסמן, יוסף —
ר' ויסמן (בן אברהם־דויד ורבקה)
ויסמן, יוסף —
ר' ויסמן (בן נוח ואסתר)
וייסמן (עמיר), כרמי —
ר' ויסמן
וייסמן, מרדכי —
ר' ויסמן, מרדכי
וייסמן, נדב —
ר' ויסמן, נדב
וייסמרק, יהודה —
ר' ויסמרק
וייסנברג, סנדי —
ר' וויסנברג
וייסר, אברהם —
ר' ויסר
וייסרוזן, אפרים —
ר' ויסרוזן
וייסשטיין, יוסף —
ר' ויסשטיין
וייצמן, אהרן —
ר' ויצמן, אהרן
וייצמן, משה —
ר' ויצמן, משה
וייצפלד, שלמה —
ר' ויצפלד
וילדר, יואב 288א
וילדר, מנחם 288א
וילוז'ני, אלחנן 288א
וילוז'ני, משה 288ב
ויליאם, הרי־צבי 288א
ויליאן, משולם 288ב
וילינג, דויד (טדק) 288ב
וילינגר, משה 289א
וילניץ, שמחה 289א
וילנצ'וק, שמואל 289א
וילנר, יחיאל־דויד 289ב
וילנר, נפתלי־אליעזר 289ב
וילצ'ק, אליהו 289ב
וין, מרדכי 290א
וינברג, דויד 290א
וינברגר, אברהם 290א
וינברגר, דוב 290ב
וינברגר, יוסף־בנימין 290ב
וינברגר, יצחק 290ב
וינברגר, מלכה 291א
וינברגר (הכרמי), משה־אליהו 291א
וינגר, אורי 291א
וינגרוביץ, יצחק 291ב
וינגרטן, אשר 291ב
וינהבר, אורי 291ב
וינוגרד, אברהם 292א
וינטר, זלמן 292א
וינטראוב, אפרים 292ב
ויניק, יוסף 292ב
וינקלר, בועז 292ב
וינר, דויד 293א
וינר, שלום (זלי) 293ב
וינר, שמואל 293ב
וינריך, אריה 293ב
וינריך, רפאל־דויד 293ב
וינשטוק, אריה 293ב
וינשטוק, ישעיהו 294א
וינשטוק, צבי 294א
וינשטיין, אברהם 294א
וינשטיין, מאיר 294ב
וינשטיין, עזרא 294ב
וינשל, שאול 294ב
ויס, אברהם 295ב
ויס, אהרן 295א
ויס, אליעזר 295ב
ויס, אלכסנדר 295ב
ויס, יהודה 296א
ויס, יוסף 296א
ויס, יעקב 296א
ויס, יצחק (לסלו) 296ב
וייס, יצחק —
(בן משה) 296ב
ויס, משה 296ב
ויס, נפתלי 296ב
ויס, צבי 297א
ויס, צבי —
(בן יוסף וטובה) 297א
ויס, ראובן (פאול) 297א
ויסבוים, זרח 297א
ויסבורד, שלמה 297ב
ויסבורט, יהונתן 297ב
ויסבלום, אלימלך־יצחק 298א
ויסברג, אפרים 298א
ויסברג, יהודה 298ב
ויסברד, יעקב 298ב
ויסגרוס, חדוי 298ב
ויסוצקי, נחמיה 299א
ויסזנד, חיים 299א
ויסמן, יהושע 299ב
ויסמן, יוסף —
(בן אברהם־דויד ורבקה) 299ב
וייסמן, יוסף —
(בן נוח ואסתר) 300א
ויסמן (עמיר), כרמי 300א
ויסמן, מרדכי 300ב
ויסמן, נדב 300ב
ויסמרק, יהודה 301א
ויסנברג, סנדי 301א
ויסר, אברהם 301א
ויסרוזן, אפרים 301ב
ויסשטיין, יוסף 301ב
ויצמן, אהרן 301ב
ויצמן, משה 302א
ויצחוירזן, יהויקים (הורסט) 302א
ויצנטרגר, יצחק 302א
ויצפלד, שלמה 302ב
ויקמן, רוברט־לסטר 302ב
וירובניק, זאב 303א
וירזובסקי (אילון), בילו 303א
וירטהיים, אמון 303ב
וירניק, יוסף —
ר' בן־אמיתי
וירניק, ישראל־צבי 303ב
וירצברגר, שלום 304א
וירצר, ישראל־יצחק 304א
וישנבסקי, משה —
ר' דובדבני
וישנבסקי, שאול 304א
וישניצקי, נתן 304ב
וכטפוגל, שמואל 304ב
ולד, אברהם 305א
ולד, אריה (לואי) 305א
ולד, ישראל (וילי) 305ב
ולדימירסקי (בן־אשר), זאב 305ב
ולדמן, צבי 306א

ולירו, רחל —
ר' פיגין, רחל
ולנשטיין, משה־נחום 306א
ולקנין, יוכף —
ר' עמית
ונדל, מנחם (פרדי) 306א
ונדר, יוסף 306ב
ונטורה, יצחק 306ב
ונטיק, אמנון 307א
ונסובר, משה־אהרן 307א
ונציאנו, פרנקו 307ב
וסרברג, ברטולד 307ב
וסרטיל, היה 308א
וסרמן, שלמה 308א
ועקנין, יוסף 308א
וקס, זאב 308ב
וקס, יהודה 308ב
וקסברג, אברהם 309א
וקסברג, חיים (הנריק) 309א
וקסלבום, יצחק 309ב
וקסלר, אריה־יחזקאל 309א
וקסלר, מאיר־מוריס 309ב
וקסלר, סוניה 310א
וקר, ראובן (רוברט, ארטור) 310א
ורבר, יצחק 310א
ורדי, צבי —
ר' רוזנטל, צבי
ורטהיים, אהוד 310ב
ורטנשטיין, ישעיהו 310ב
וריס, ישראל 311א
ורם, שלמה 311א
ורנר, אברהם 311ב
ורנר, משה 311ב
ורצברגר, כתריאל 311ב
ורצברגר, שאול (אריה־לייב) 312א
ורצקי, בנימין 312א
ורקר, ישראל 312ב
וררו, מנדל 312ב
ורשבסקי, יעקב 312ב

ז

זאבי, יוסף 313א
זאוער, יהודה (ליאו) 313ב
זבולוני, יצחק 313ב
זבורד'נסקי, צבי —
ר' זוירי
זביקלסקי, אורי 313א
זבק (זהבי), יצחק 314א
זגלשטיין, יהודה 314א
זגלשטיין, רחל 314א
זהבי, יצחק —
ר' זבק
זהבי, ישראל (יורק) 314ב
זהר אל־דין, אברהים — (زهر الدين إبراهيم) 315א
זהרוני, משה 315א
זו־ארץ, פדהצור 315א
זוהר, שלמה 315ב
זוטא, חנה 316א
זוירי (זבורד'נסקי), צבי 315ב
זולטוב, בצלאל 316א
זולטן, שלמה 316א
זוננשיין, משה 316ב
זוסמן, אורי 316ב
זוסמן, יהודה־לייב 317א
זוער, נתנאל 317א
זורמן, טוביה 317ב
ז'זמר, חוה —
ר' רייס־ז'זמר
זטורנסקי, מרדכי 317ב
זיבל, צבי 317ב
זיבלין, אהרן 318א
זיגלמן, אריה־יהודה 318ב
זיגלשטיין, אפרים 318ב
זיגרמן, נחום 319א
זידבנד, חנוך 319א
זידבנד, יוסף 319א
זידמן, יעקב 319ב
זיו (סנדרוב), יוסף 319ב
זייד, יוסף 319ב
זיידל, אברהם־לייב —
ר' שביון
זיידנר, יצחק 320א
זיידרמן, חיים 320א
זייץ, איתן —
ר' זיה, איתן
זיכלינסקי, שלמה 320א
זיכלר, יצחק 320ב
זילבר, ברוך (ברונו) 320ב
זילבר, נפתלי 321א
זילברג, יוסף 321א
זילברמן, אבנר 321א
זילברמן, יוחנן 321ב
זילברמן, יצחק 321ב
זילברמן, ישראל 322א
זילברמן (חלמיש), רפאל 322א
זילברמן, שמעון 322ב
זילברנדל, יצחק 322ב
זילברשטיין, חיים־מרדכי 322ב
זילברשטיין, חנוך (הנרי) 323א
זילברשטיין, יעקב 324א
זילברשטיין, משה 323ב
זילברשטיין, שמואל 323א
זילברשמידט, משה 323ב
זילברשפריין, אמנון 324א
זילוני, זאב 900א
זיליג, רודולף 324ב
זילקה, רחמים 324ב
זימון, אורי 325א
זינגמן, מאיר 325א
זינגר, אבא 325א
זינגר, גרשון 325ב
זינגר, דויד 325ב
זינגר, זאב 326א
זינגר, חנה 325ב
זינגר, יהודה 326א
זינגר, יוסף 326א
זינגר, יצחק 326ב
זינגר, ישראל 326ב
זינגר, לביא 326ב
זינגר־יורש, מנחם 327א
זינגר, משה 327ב
זינדני, זכריה 327ב
זיס, בנימין 328א
זיסו, אליעזר 328א
זיסו, זאב 328ב
זיסרמן, אברהם 328ב
זיק, צבי 329א
זיצ'יק, פטל 329ב
זית (זייץ), איתן (פרידריך, פריץ) 329א
זית (חממה), עזרא 329ב
זכריה, ראובן 329ב
זכרין, יצחק 330א
זכריש, מתתיהו 330א
זלדס, נתן 330א
זלוטולוב, שלמה 330ב
זלוטוצקי, אברהם 330ב
זלוטניק, ישראל־אהרן 331א
זלוטניק, שושנה 331א
זלוצ'בסקי, יוסף 331ב
זלוצ'בר, חיים 331ב
ז'לז'ניאק, אריה —
ר' ברזל, אריה
זלטין, אברהם 332א
זליגמן, יצחק (הנס) 331ב
זלינגר, חנן 332א
זלינגר, ראובן 332א
זליקוביץ, שרגא (פריץ) 332ב
זלישניק, אריה (לייב) 900א
זלמנוביץ, שאול 332ב
זלמנס, שרגא 332ב
זלנפרוינד, אלעזר —
ר' ידידיה, אלעזר
זלץ, ישעיהו־ברוך 333א
זלפה, יעקב —
ר' כהן־זלפה
זלצמן, יאיר 333א
זלצמן, רבקה (רגינה) 333א
זלצר, אליעזר 333ב
זלצר, דויד 333ב
זלצר, יהודה 333ב
זלצר (רייס), עדה 334ב
זלצר (רייס), רחל 334א
זמבילוביץ, אליהו (מריוס) 334ב
זמורסקי, אלימלך 335א
זמיל, חנניה 335א
זמיר, יצחק 335א
זמיר, פישל (אליקים) 335ב
זמירין, שלום 335ב
זמל, ישראל 336א
זמלר, מרדכי 336א
זמסקי, ישעיהו 336ב
זנדמן, מאיר 336ב
זנגבליט, אברהם־אבא 337א
זסלבסקי, גדעון 337א
זעירא, מרדכי —
ר' מינקובסקי
זעירא, צבי 337ב
זעירא (קליין), שמעון 337ב

ז״ק, יהודה 337ב
זקליקובסקי, ישעיהו 338ב
זקס, יצחק 338א
זקצר, שלמה 338ב
זר, אברהם 338ב
זרביב, חיים (אמיל) —
ר׳ אברז׳ל
זרובבל, עובדיה 339א
זרחי, יעקב 339ב
זרחי, נחום 339א
זרחיה, יוסף 340א
זריהל, יעקב 340ב
זרניק, ארנסט 340ב

ח

חבובא, ציון 341א
חביב, אברהם 341ב
חביב, אמנון 341א
חביב, יואל 341ב
חבקין, ידידיה 342א
חבקין, שרגא 342א
חבר, יהושע 342א
חבר (טכאור), ישׁשכר 342ב
חברוני (חלילי), יוסף 342ב
חגי׳ה, נסים 343א
חדד (חודידטוב), אברהם 343א
חדד (ברזילי), יוסף 343ב
חדד (ברזילי), משה 343ב
חדד, עובדיה 343ב
חדש, יצחק 344א
חובב, עמישב 344א
חובשי, יוסף 344ב
חודורוב, מנחם 344א
חודידטוב, אברהם —
ר׳ חדד, אברהם
חוטניצקה, מלכה 344ב
חויצקי, מרדכי 344ב
חולי, אשר 344ב
חוליגואה, יעקב 345א
חוסיצר, ברוך 345א
חונן, מנחם 345א
חורדי, שלמה 345ב
חורין, עזרא —
ר׳ עפגין
חזי־לוי, אברהם 345ב
חזן, דויד 346א
חזנוב, דניאל 346א
חטב, יחזקאל 900ב
חי, עובד 346א
חיגשי (שרעבי), בנימין 346ב
חיון, יהודה־חיים 346ב
חיון, יוסף 347א
חיון, מאיר 347א
חיון, ציונה 347א
חיון, שמואל 347ב
חייט, אברהם 348א
חיים, דויד 347ב
חיים, יוסף 347ב
חיימוב, יוסף 348א
חיימוביץ, אנריך 348א
חיימוביץ, דוב 348ב
חיימוביץ, יוסף 348ב
חילו, נסים 349ב
חינקיס, צבי־אריה 349א
חיקינד־טוקצ׳רוב, אריה 349א
חכים, שלמה 349ב
חכמוב, יוחאי —
ר׳ חכמי
חכמי (חכמוב), יוחאי 349ב
חלבה, דניאל 350א
חלבי תופיק נאיף —
(حلبي توفيق ناثف) 350א
חלילי, יוסף —
ר׳ חברוני
חליף (מועלם), עובדיה (מאיר) 350א
חלמיש, רפאל —
ר׳ זילברמן, רפאל
חלפן, נחום 350ב
חמו, שלמה 350ב
חמוי, יצחק 350ב
חמילבסקי, יעקב 351א
חמיצר, עמנואל 351א
חממה, עזרא —
ר׳ זיח, עזרא
חממי, אברהם 351ב
חממי, יעקב 351ב
חממי, יצחק 351ב
חממי, ציון 352א
חנון, אליהו 352א
חנני, צבי 352ב
חן־ציון (חנצינסקי), יהודה־אריה 352א
בן־ציון
חנצינסקי, יהודה־אריה בן־ציון —
ר׳ חן־ציון
חסאן, אברהם 352ב
חסון, בנימין 352ב
חסון, דויד 352ב
חסון, מאיר 353א
חסיד, צבי 353א
חסין, דויד 353ב
חסין, הלאל —
(حسين هلال) 353ב
חפץ, אברהם 354א
חפץ, יוסף 354א
חפץ, מאיר 354א
חצב (שטיינברכר), יהודה 354ב
חצרוני (הופמיסטר), יצחק 354ב
חקלאי, דויד 355א
חרבון, ויקטור 355א
חרותי, יוחנן —
ר׳ סטמפלר
חריפקו, צבי 355ב
חריר, נסים 355ב
חרלפ, שמואל 355ב
חרמוני, שמואל 356א
חרש, משה 356א
חשין, זאב —
ר׳ מגדלסון־חשין
חתוכה, ישראל 356ב
חתן, אליהו 356ב

ט

טאוב, צבי 357א
טאובר, דויד 357א
טאובר, שלום 357א
טבת, אברהם 357ב
טביב, זכריה 357ב
טבילה, אברהם 358א
טבק, משה 358א
טבק, פרץ 358א
טבקמן, פנינה 358ב
טגר, יצחק־לוי 358ב
טדרי, אליהו 359א
טהורי, יהושע 359א
טובולסקי, משה 359ב
טובי, נסים 359ב
טוביאנסקי, מאיר (מישה) 359ב
טוגדנהפט, מיכה 360ב
טויטו, מרדכי (פול) 360ב
טויל (כהן), שאול 360ב
טויס, בנימין 361א
טוכלר, עמנואל־יצחק 361א
טוכמן, חנה 361ב
טוכמן, משה (מוניק) 361ב
טולידאנו, חיים 362א
טולידאנו, יהודה 362א
טולידו, סימן־טוב 362ב
טולידנו, יצחק 362ב
טולצ׳ינסקי, יובל 363א
טומשוף, שמשון (פליכס) 363א
טונאץ׳, שמריהו (פאול) 363ב
טונדובסקי, משה 363ב
טופל, שרגא 364א
טופל, מרדכי 364א
טופמן, צבי 364ב
טופצ׳יק, אברהם 364ב
טוקצ׳רוב, אריה —
ר׳ חיקינד־טוקצ׳רוב
טור־שלום, דויד —
ר׳ ט״ש
טורבינר, יעקב 365א
טוריז, רוג׳ר —
(Turriese, Roger) 365א
טורנר, שמעון 365א
טורס, שבתאי (סבי) 365ב
טורצקי, אליהו 365ב
טורקניץ, מרדכי 365ב
טיטלבאום, אברהם 366א
טייבלום, חיים 366א
טייטלבוים (תמרי), דויד 366ב
טייטלבוים, יוסף 900ב
טייטלבוים, צבי —
ר׳ תמרי, צבי
טייכמן, יעקב 366ב
טייכנר, אליעזר (לודוויג) 366ב
טייכנר, נוח 367א
טייכר, משה 367א
טיכואר (עפרוני), חיים (היינץ) 367ב
טילאיוף, בן־ציון 367ב
טיליוב, אליהו 368א
טיליטיצקי, ישראל 367ב

טילינגר, חיים — ר' ריבן
טילמן, צבי 368א
טיקוצקי, אהרן 368ב
טירון, יוסף 368ב
טירר, שלום 369א
טירס, שאול 368ב
טירקהיימר, ארנסט 369א
טירקל, ישראל 369א
טישלר, דויד — (בן פריץ) 369ב
טישלר, דויד — (בן יעקב וקיילה) 369ב
טישלר, שלום 370א
טכאור, יששכר — ר' חבר, יששכר
טלבי, יוסף 370א
טלפס, גרשון 370א
טלר, חיים 370ב
טמלר, אליהו 370ב
טמלר, מיכאל 371א
טמפלהוף, משה 371א
טנה, אלתר 371ב
טננבוים, אברהם־חיים 371ב
טננבוים, ישראל 371ב
טננבוים (ארזי), משה 372א
טננבוים שושנה — ר' לנצ'נר־טננבוים
טננבוים, שמואל — ר' ארזי, שמואל
טנגהולץ, ראובן 372א
טנצמן, מיכאל 372ב
טנצמן, שמחה 372ב
טנצר, צבי 372ב
טסלר, דוב 373א
טסלר, ישראל 373א
טפר, אברהם 373ב
טפר, יצחק 373א
טפר, מאיר 373ב
טפר, מנחם 374א
טפר, שלום 374ב
טפרמן, הכהן, חנן 374א
טקסון, יוסף 374ב
טרבולוס, אליהו 374ב
טרבס, זכריה 375א
טרבס, יורם (הורו) 375א
טרגנו, נסים 375ב
טרודרמן, דן 375ב
טרויאנסקי, קלמן 375ב
טרוין, אדוארד־ליאונרד 376א
טרטין, בצלאל — ר' קדרי
טרטר, שלמה 376ב
טרויאקס, בנימין 376ב
טרייסטמן, מנחם 377א
טרייסטר, נחמיה 377א
טריף, יעקב 377ב
טרלר, שלום — ר' קרניאל, שלום
טרמר, אריק (גרשון) 377א
טרן, שמואל 377ב
טרסר, מנחם 377ב
טרשינסקי, ברוך — ר' כהן, ברוך (בן אברהם־מאיר ורחל)
ט"ש (טור־שלום), דויד 378א
טשולק, יעקב 378ב
טשר, יחזקאל 378ב

י

יאול, משה־יוסף 379א
יאיר (מדהלה), אהרן 379א
יאיר, עזרא 379ב
יבור, קופל 380א
יבלונסקי, צבי 379ב
יבלונקין, אברהם־יצחק — ר' תפוחי
יבנאלי (לובוצקי), אהרן 380א
יבנה, שלום 380ב
יברבוים, שמחה 380ב
יגאל, יחיאל 381א
יגן, מאיר — ר' מזרחי, מאיר (בן אליהו ורחל)
יגן, רחמים 381א
יגנטינסקי, עמירם 381א
יגר, יצחק 381ב
ידוב, יוסף 381ב
ידיד, בתיה — ר' לוי, בתיה
ידידיה (זלנפרוינד), אלעזר 382א
ידידיה (גוטליב), אריה 382א
ידעני, אברהם — ר' לדני
יהוד, עזרא 382ב
יהודה, מרדכי 382ב
יהודה, משה 383א
יהודיוף, ממאן 901א
יהושע, יוסף 383א
יואל (מרדר), יעקב 383א
יוחנן, אליהו 383א
יוכלמן, יחיאל 383ב
יולוביץ, משה 383ב
יולס, דויד 384א
יום־טוב, יצחק 384א
יונג, אריה 384ב
יונגר, יהושע 384ב
יונה, דויד 385א
יונה, מיכאל 385א
יונקר, ראובן (רודי) 385א
יוסט, יעקב 385א
יוסף, יוחאי 386א
יוסף, לילה־נעמי 385ב
יוסף, שלמה 386ב
יוסף, שמואל — (בן עדיה וחנה) 386א
יוסף, שמואל — (בן אריה־לייב ורוזה) 386א
יוספזון, גדליה (גוסטב) 386ב
יורדן, פריץ 386ב
יורמן, יצחק 387א
יורש, מנחם — ר' זינגר־יורש
יושע, אמנון 387ב
יזדי, יוסף 387ב
יזדי, יחזקאל 388א
יזהר (גלזין), עמיאל 388א
יזרורו, שלום 388א
יזרעאל, בן־ציון 388ב
יזרעאלוביץ, יצחק 388ב
יחזקאלי, זלפה — ר' קרסו
יחיא (מזרחי), אברהם 389ב
יחיאלי, שמחה 388ב
יחיאלי, אליהו 389א
יחיאלי (קופלניצקי), אריה (ליאו, מרטין) 389א
יחיאלי, צבי 389ב
יחיה, יגאל 390א
יחיה, שמואל 390א
ילינוביץ, יצחק 390א
ילינק, אברהם (פאולי) 390ב
ילינק, יצחק 390ב
ים, יעקב 390ב
ימיני, ישראל־אריה 391א
יניאי, אבשלום — ר' לוי, אבשלום
ינוביץ, משה 391א
ינקו, משה 391ב
ינקובסקי, ברוך — ר' ירוחמזון
יסקי, חיים, ד"ר 901א
יסקין, יוסף 391ב
יעיש, אליהו 392א
יעיש, משה — ר' עודד, משה
יעקב, יוסף 392א
יעקב, מרדכי 392ב
יעקב, משה 392ב
יעקבי (סקודה), אברהם 392ב
יעקבי, דויד 392ב
יעקבי, יוחנן 393א
יעקבי, יצחק 393א
יעקבי (פצנובסקי), יצחק־משה 393ב
יעקבי, מיכאל 393ב
יעקבי, משה 394א
יעקבי, נחמיה 394ב
יעקבי, נתן 394ב
יעקבי (מזרחי), שושנה 395א
יעקובוביץ, דויד 395א
יעקובוביץ, יהודה 395א
יעקובוביץ, יהודית 395א
יעקובוביץ, יעקב 395ב
יעקובוביץ, יצחק 395ב
יעקובוביץ, צבי 395ב
יעקובוביץ, צפורה 396א
יעקובוביץ, שמעון 396ב
יעקובובסקי, ישראל 396א
יעקובוס, יוסף־חיים 397א
יעקובסון, גבריאל 396ב
יעקובסון, יעקב 397ב

יעקובסון, רפאל 397א
יעקנין, דויד 397ב
יערי, גור 397ב
יפה, יעקב 398ב
יפה, נפתלי 398ב
יפרח, מרדכי 398ב
יפרח, משה 399א
יפה, אריה 399א
יפה, ציונה 399א
יצהר, משה —
ר' אלברט
יצחקוב, יצחק 399א
יצחקוב, משה 399ב
יצחקי, זבולון 399ב
יצחקי, יואל 399ב
יצחקי, יצחק 400א
יצחקי, משה 400א
יצחקי, צדוק 400א
יקואל, מיכאל 400ב
יקותיאל, חיים 400ב
יקותיאלי, אמנון 400ב
יקותיאלי, מתתיהו 401א
יקל, יואל 401א
יקשטדט, נתן 401א
ירוזלימסקי, מרדכי —
ר' ירושלמי, מרדכי
ירוזלימסקי, שמואל —
ר' ירושלמי, שמואל
ירוחמזון (ינקובסקי), ברוך 401ב
ירוסט, ישראל 401ב
ירוסט, משה הכהן 402א
ירושלמי, אברהם 402א
ירושלמי (ירוזלימסקי), מרדכי 402ב
ירושלמי (ירוזלימסקי), שמואל 402ב
ירמי, שמשון 402ב
ירמנובסקי, אריה 403א
ירקוני, עודד 403א
ישי (קניג), רפאל־צבי 403א
ישינסקי, שמואל 403ב
ישעיהו, מנחם 404א
ישפה, יחיאל־דויד 403ב
ישראל, אברהם 404א
ישראל, זאב־וולף (יוליו) 404ב
ישראלי (בקר), אשר 404ב
ישראלי, דוב 404א
ישראלי, יאיר 405א
ישראלי, יוסף 405א
ישראלי, ניסן 406ב
ישראלית, אריה 405ב
ישראלית, יעקב 405א

כ

כאשי, חיים —
ר' קאשי
כבאז, אברהם 407א
כגנוביץ, גרשון 407ב
כהן, אברהם —
(בן מאיר) 407א
כהן, אברהם —
(בן אורי ורבקה) 407ב
כהן, אברהם —
(בן יוסף ושמחה) 408א
כהן, אברהם־זליג (זיגי) 408א
כהן, אדוארד־שלמה 408א
כהן, אהרן —
(בן יוסף ובתיה) 407ב
כהן, אהרן —
(בן אברהם) 408ב
כהן, אהרן —
(בן אבא וסוניה) 409א
כהן, אוריאל 409ב
כהן, אליהו 409א
כהן, אלכסנדר־יהודה 409ב
כהן, אלפרד־שלום —
ר' בלוך־כהן
כהן, אשר 409ב
כהן, בלפור־ויקטור 409ב
כהן, בן־ציון 410א
כהן (טרשינסקי), ברוך 410א
כהן, ברוך (תאופיק) 410ב
כהן, ברוך 410ב
כהן, דויד 410ב
כהן, חבקוק 902ב
כהן, חיים 411א
כהן (הרמתי), חיים 411א
כהן, חיים (אליהו) 411ב
כהן, ידידיה־אפרים 411ב
כהן, יהודה 411ב
כהן, יהודה —
(בן מאיר ורחל) 412א
כהן, יהודה־יעקב 412א
כהן, יהודה־לייב (ליאונרד) 412א
כהן, יהושע 412ב
כהן, יונה 902א
כהן, יוסף (יוסוף) 413א
כהן, יוסף —
(בן דויד וסולטנה) 413א
כהן, יוסף —
(בן שלום ויונה) 413ב
כהן, יוסף —
(בן אברהם דינה) 413ב
כהן, יוסף —
(בן אברהם שרה) 413ב
כהן, יוסף —
(בן משה וחנה) 414א
כהן, יוסף —
(בן יצחק ודבורה) 414א
כהן, יוסף (פפי) 414ב
כהן, יחזקאל (יוליוס) 414א
כהן, יחיאל 414ב
כהן, יעקב —
(בן שלמה ועליזה) 414ב
כהן (ערב), יעקב 415א
כהן, יעקב —
(בן אברהם ומלכה) 415א
כהן, יעקב (ז'אק) —
(בן אליהו ושרה) 415א
כהן, יעקב —
(בן אברהם וארנה [אסתר]) 415ב
כהן, יעקב (ירדן) 415ב
כהן, יעקב —
(בן אלכסנדר ורבקה) 415ב
כהן, יעקב 416א
כהן־זלפה, יעקב 902ב
כהן, יצחק —
(בן סעדיה ובדרה) 416א
כהן, יצחק —
(בן דוב ויוכבד) 416א
כהן, יצחק —
(בן אליהו ומזל) 416ב
כהן, יצחק —
(בן צלבי ומזל־טוב) 416ב
כהן, יצחק —
(בן יעקב־לייבוש ורבקה) 416ב
כהן, ישעיהו 417א
כהן, ישראל 417א
כהן, מאיר —
(בן אברהם ואדלה) 417ב
כהן, מאיר —
(בן שמעון וטובה) 417ב
כהן, מיכאל 418א
כהן, מנחם —
(בן חיים ושושנה) 411א
כהן, מנחם —
(בן יעקב ובלומה) 418א
כהן, מרדכי —
(בן יוסף ופרלה) 418ב
כהן, מרדכי —
(בן שמעון וברוריה) 418ב
כהן, משה־חיים 419א
כהן, משה —
(בן דוב והניה) 419א
כהן, משה —
(בן ראובן ופרידה) 419א
כהן, משה —
(בן נסים ורחל) 419ב
כהן, משה —
(בן יחיא וחנה) 419ב
כהן, משה —
(בן רחמים ואסתר) 419ב
כהן, משה —
(בן סעדיה ונדרה) 419ב
כהן, משה —
(בן יצחק ולאה) 420א
כהן, משה־זאב 420א
כהן, מתתיהו 420ב
כהן, נחום 421א
כהן, נחמיה 421א
כהן, נחמן 421א
כהן, נחמן־צבי 420ב
כהן, נסים —
(בן עזרא ורחל) 421ב
כהן, נסים —
(בן פינחס וחנה) 421ב
כהן, נעים —
(בן נסים ואסתר) 421ב
כהן, נעים —
(בן דויד וסולחה) 422א
כהן, נתן 422א
כהן, עקיבא 422א

כהן, פינחס —
(בן ישעיהו ושרה) 422ב
כהן, פינחס —
(בן זאב ורינה) 422ב
כהן, פרחי 422ב
כהן, צבי —
(בן זאב) 423א
כהן, צבי —
(בן אליעזר ורחל) 423א
כהן, צבי —
(בן יחזקאל וכתון) 423א
כהן, רחמים־יוסף —
ר' סלומון, רחמים־יוסף
כהן, ציון 423ב
כהן, רבקה 902ב
כהן, רפאל —
(בן דוב וזהבה) 423ב
כהן, רפאל —
(בן יוסף ודבורה) 902ב
כהן, רצון 423ב
כהן, שאול 423ב
כהן, שאול —
ר' טויל
כהן, שבתאי —
(בן יוסף וצביה) 424א
כהן, שבתאי —
(בן נסים ולאה) 424א
כהן, שבתאי —
(בן אברהם ודבורה) 424א
כהן (עראקי), שלום 424ב
כהן, שלמה —
(בן נסים ורחל) 424א
כהן, שלמה —
(בן חיים ואדל) 424ב
כהן, שלמה —
(בן שמואל ודבורה) 424ב
כהן, שלמה (ורנר) 425א
כהן, שמואל —
(בן יהודה ורוחמה) 425א
כהן, שמואל —
(בן אהרן ומרים) 425ב
כהן (רוזנבאום), שמואל 425א
כהנא, בן־ציון —
ר' שמואלי, בן־ציון
כהנא, יעקב 425ב
כהנא, מנשה 426א
כהנא, שלמה 426א
כובאשי, יוסף 426א
כוכבא (שטרן), חנן 426ב
כוכבי, דויד 426ב
כוכבי, יצחק —
ר' שטרן, יצחק
כוען, אברהם 426ב
כילורנו, אברהם־יהודה 427א
כלב, יחיאל 427א
כלב, מיכאל 427ב
כל־טוב, אברהם 427ב
כליפא, יעקב 428א
כלף, חיים 428א
כמימי, זכריה 428א
כנעני, אברהם 428ב
כנעני, הלל (מיכל פוירורגר) 428ב
כנעני, יוחנן 429א
כנעני (קרמרז'), יעקב־טוביה 429א
כנרתי, דן 429ב
כספי, אברהם־מנחם 430ב
כספי, יהודה 430א
כספי, יוסף 429ב
כספי, יעקב 430א
כספי, שלום 430ב
כספרי, יהורם 430ב
כפתורי, יהושע 431א
כץ, אברהם —
(בן שמואל ופניה) 431ב
כץ, אברהם —
(בן יצחק ורבקה) 431ב
כץ, אברהם־יעקב 431א
כץ, אהרן 432א
כץ, אהרן־אשר 431ב
כץ, אסף 432א
כץ, דוב 432ב
כץ, דן 432ב
כץ, זרובבל 433א
כץ, יהודה 433א
כץ, יעקב (זולטאן) 433א
כץ, יעקב 435ב
כץ, יצחק־ישעיהו 433ב
כץ, ישראל 434ב
כץ, ישראל —
ר' קונטי, יוסף
כץ, ישראל־יעקב 434א
כץ, לואיס 434א
כץ, מנחם 434ב
כץ, מרדכי (מכס) 434ב
כץ, משה־חיים 435א
כץ, צבי 435א
כץ, צפורה 435א
כץ, שלמה 435ב
כץ, שמעון 903א
כצמן, דוב 435ב
כצנלסון, מרדכי 436א
כצנשטיין, הנס 435ב
כצנשטיין, שמואל 436א
כרובי, אליהו 436א
כרמי (ויינמן), אברהם 436ב
כרמי, אמנון 437א
כרמי, בנימין 436ב
כרמי, זאב 437א
כרמי (ויינברגר), יעקב־נחמן 437א
כרמיאל (קרמיול), יהודה 437ב
כרמיאל, מאיר —
ר' קרמיול
כרמלי, בנימין 437ב
כרמלי (שטיין), צבי 438א
כרמלי, צפריר 438ב
כשיוב, יהודה —
ר' כשיוף
כשיוף (כשיוב), יהודה 438ב
כשר, יצחק 439א
כתבי, אברהם 439ב

ל

לאון, משה־זכריה 440א
לאונר, דן 440ב
לאופר, מרדכי (מרסל) 440ב
לאופר, עקיבא 440א
לאופר, פינחס 441א
לב, יוסף 441ב
לב, יעקב 441ב
לב, משה (מכס) 441ב
לב־טוב (גוטהרץ), צבי 441א
לביא, הלל 442א
לביא, ירובעל 442ב
לביא, נסים 443א
לביטוב, זהרה 443א
לבנגרט, שמעון 443ב
לבנה (בלינקו), יצחק 443ב
לבנון, יעקב־שבח 444א
לבנון, משה־יוסף 444א
לבנון, צבי 444ב
לבנוני (בלטרושנסקי), אברהם 444ב
לבני, משה 445א
לבקוב, צבי 445ב
לבקוביץ, יוסף 445א
לגשטיין, יהודית 445ב
לדנהיים, יעקב 445ב
לדני (ידעני), אברהם 446א
לדר, אריה 446א
לדרמן, חיה (הלה) 446א
להבי (פלם), מרדכי 446ב
להמן (ליימן), הנס (חנן) 446ב
להרס, הוגו, ד"ר 447א
לובוצקי, אהרן —
ר' יבניאלי
לובלסקי (אלון), דויד 447א
לובר, יעקב 447א
לוגר, יעקב 447ב
לודין, שרגא 447ב
לוונברג, צבי 448א
לוטא, אברהם 448א
לוי, אברהם —
(בן רפאל ואסתר) 448א
לוי, אברהם —
(בן מנחם וגליה) 448ב
לוי, אברהם —
(בן בנימין ופרידה) 448ב
לוי, אברהם —
(בן יצחק ושרה) 448ב
לוי, אברהם —
(בן עקיבא וחוה) 449א
לוי, אברהם —
(בן משה וסטלה) 449א
לוי, אברהם —
(בן יעקב [ז'אק] ויהודית) 449ב
לוי, אהרן —
ר' חזי־לוי
לוי (ינאי), אבשלום 449ב
לוי, אהרן 449ב
לוי (נגר), אהרן 450א
לוי, אוריאל 450א
לוי, אלוין (אברהם) 450א

לוי, אליהו —
(בן אברהם ועדינה) 450ב
לוי, אליהו —
(בן אהרן ואסתר) 450ב
לוי, אליהו 450ב
לוי, אליהו —
(בן מתוק וזולו) 450ב
לוי, אליהו —
(בן שלמה־פתחיה הלוי ואסתר) 451א
לוי, אפרים —
(בן שמעון ורבקה) 451א
לוי, אפרים —
(בן משה ושרה) 451א
לוי, ארנסט 451ב
לוי, אשר 451ב
לוי, בנימין 452א
לוי, ברטולד 452א
לוי (ידיד), בתיה 452ב
לוי, דוב 452ב
לוי, דוב —
(בן מרדכי ויהודית) 452ב
לוי, דויד 453א
לוי, וולף־גד 452א
לוי, זרובבל 453א
לוי (קיפור), יהודה 903א
לוי, יהושע 453ב
לוי (ששון), יוסף 453ב
לוי, יוסף —
(בן יצחק ושרה) 453ב
לוי, יוסף —
(בן יעקב ורבקה) 454א
לוי, יוסף —
(בן לוי ווירג׳ניה) 454א
לוי, יוסף —
(בן ישראל ושרה) 454א
לוי, יוסף —
(בן חיים ומזל) 454ב
לוי (מבורך), יוסף 454ב
לוי, יוסף —
(בן חשמונאי וחורכי) 455א
לוי, יחזקאל —
(בן שמואל ושושנה) 455א
לוי, יחזקאל —
(בן שאול ושרה) 455ב
לוי יעקב —
(בן דויד ושמחה) 455א
לוי יעקב —
(בן שלמה ושושנה) 455ב
לוי יעקב —
(בן פינחס ובתיה) 455ב
לוי, יצחק —
(בן ירמיהו וצביה) 455ב
לוי, יצחק —
(בן מנדל) 456א
לוי, יצחק —
(בן יוסף ותהון) 456א
לוי, יצחק —
(בן אליהו ותיה) 456ב
לוי, יצחק —
(בן עובדיה ורג׳ינה) 456ב
לוי, יצחק־נחום 456א
לוי, ישראל 457א
לוי, (לופו) זאב 457א
לוי, מרים 457ב
לוי, מרק־נתן 457ב
לוי, משה —
(בן יצחק ווידה) 457ב
לוי, משה —
(בן ברוך ורבקה) 458א
לוי, משה —
(בן שלמה וזריפה) 458א
לוי, משה —
(בן יפת ורחל) 458ב
לוי, משה —
(בן אליהו ופרידה) 458ב
לוי, משה־חיים 458ב
לוי, משה־מנחם 458א
לוי (סרי), מתתיהו 459א
לוי, נסים —
(בן שבתאי ורחל) 459א
לוי, נסים —
(בן פסח) 459א
לוי, נסים —
(בן יצחק ורחל) 459ב
לוי, נסים —
(בן שלום ושרה [זהרה]) 459ב
לוי, נסים —
(בן יוסף וזימבול) 459ב
לוי (סרי), מנחם 903א
לוי, עודד 460א
לוי, עזרא 460א
לוי, עידו 460א
לוי, עקיבא 460ב
לוי, שאשו־רחמים 460ב
לוי, שבתאי 460ב
לוי, שלום 461א
לוי, שלמה —
(בן סעדיה ושרה) 461א
לוי, שלמה (סולון) 461א
לוי, שלמה —
(בן יוסף ורבקה) 461ב
לוי, שמואל —
(בן בן־ציון יעקב ורחל) 465א
לוי, שמואל —
(בן שלמה) 903א
לוי, שמעון 462א
לוי, ששון (שפיק) 461ב
לוי־תם, זכריה 903ב
לויברג, אוריאל 462ב
לויט, מיכאל 462ב
לוין, אביגדור 462ב
לוין, אברהם 463א
לוין, דויד 463א
לוין, דויד־צבי 463א
לוין, יהונתן 463ב
לוין, יונה 463ב
לוין, יוסף (פריץ) 464א
לוין, יעקב 464א
לוין, ישראל 464א
לוין, נוח 464ב
לוין, פסח 464ב
לוין, צבי 465א
לוין, שאול 465א
לוין, שרגא 465ב
לוינברוין, דוב (בעריש) —
ר׳ ליש
לוינברון, מנחם (מנדל) 465ב
לוינגר, יום־טוב ליפמן 465ב
לוינגר, מאיר 466א
לוינגר, מנחם 466א
לוינוביץ׳, יהושע 466ב
לוינזון, נחום־זאב 467א
לוינסון, יונתן 467א
לוינסקי, ישראל 467ב
לוינשטיין, חיים 467ב
לוי־סעדי, בנימין 468א
לויצקי, חוה 468א
לונדון, יוסף־אריה 468א
לוסטגרטן, יוסף —
ר׳ קליין, יוסף
לוסטיג, אלכסנדר־אברהם 468ב
לוסטיג, יהושע 468ב
לוסטיג, צבי 469א
לופו, סומר 469א
לופו, שלמה 469ב
לופוביץ־קונפינו, אסתר 469א
לופס, יעקב —
(בן אברהם ואסתר) 469ב
לופס, יעקב —
(בן הרב אליהו ודבורה) 469ב
לוץ, יצחק 470א
לוקר, מרדכי (מרק) 470ב
לושי, יצחק 470ב
לזר, משה 471א
לחובסקי, זאב 471א
לחמן, אפרים־שרגא 471א
לחנה, יוסף 471ב
לחר, יעקב 471ב
ליאון, יוסף —
(בן שלמה ומטילדה) 471ב
ליאון, יוסף —
(בן שמעון וחנה) 472א
ליאון, שלום 472א
ליבוביץ, אורל 472ב
ליבוביץ, אמנון 472א
ליבוביץ, אריה 472ב
ליבוביץ, דוב 473א
ליבוביץ, דויד —
(בן רפאל וחנה) 473א
ליבוביץ, דויד —
(בן משה וחיה־ברוינה) 473א
ליבוביץ, דניאל —
(בן יצחק ורבקה) 473ב
ליבוביץ, דניאל —
(בן יחזקאל וברטה) 473ב
ליבוביץ, יוסף 474א
ליבוביץ, יצחק —
(בן ירחמיאל וגולדה) 473ב
ליבוביץ, יצחק —
(בן אריה־לייב וחיה) 474א

ליבוביץ, משה 474ב
ליבוביץ, משה־אריה 474א
ליבוביץ, שמחה 474ב
ליבין, חיים 474ב
ליבל, ברוך 475א
ליבלר, אברהם —
ר׳ אריאלי, אברהם
ליבסטר, דויד־יהודה 475א
ליברגל, ארנסט 475ב
ליברמן, אבידוב 475א
ליברמן, אברהם־יצחק 475ב
ליברמן, אליהו 475ב
לידל״, רפאל 476א
לידנר, משה 476א
לידר, אברהם 476ב
ליוברסקי, יעקב 476א
ליזרוביץ, יעקב —
ר׳ ליזר, יעקב
ליזר (ליזרוביץ), יעקב 476ב
ליזר, נפתלי 477א
ליזר, צבי 477א
ליזר, שאול־חיים (סידני) 476ב
ליזרוביץ, שמעון (אלברט) 477א
ליטבק, גרשון 477ב
ליטבק, משה 477ב
ליטוין, זאב 478א
ליטוק, מיכאל 477ב
ליטמן, יהודה־אריה 478א
ליטמן, פינחס 478ב
ליטמן, רומן 478ב
ליטמנוביץ (ארנון), מרדכי 479א
ליימן, הנס (חנן) —
ר׳ להמן
ליכט, אברהם 479א
ליכט, אליעזר־משה 479א
ליכטמן, משה 479ב
ליכטנשטיין, אפרים 479ב
ליכטנשטיין (אבנרי), אבנר 480א
ליכטנשטיין, יעקב 480א
ליכטר, מרדכי 480א
ליכטר, משה 480ב
ליכזר, ריכרד (צבי) 480ב
ליכטרמן, אליהו 481א
ליכטנשטיין, שלמה 481א
לילו, יוסף 481ב
לינבסקי, בנימין 481ב
לינדה, בצלאל 481ב
לינדנברג, שלמה 481א
לינדנר, אריה —
ר׳ אלוני, אריה
לינסקי, ברוך 481ב
ליס, דויד 482א
ליסגורסקי, גדליה 482א
ליסטן, חיים 482ב
ליסיצין, ולדימיר 482ב
ליפין, יצחק 483א
ליפינר, קלמן (קרול) 483א
ליפמן, דוב 483א
ליפסקר, אריה־לייב 483ב
ליפציץ, אשר 483ב
ליפקין, מרדכי 484א
ליפשיץ, אייזיק 484א
ליפשיץ, מאיר 484ב
ליפשיץ, מרדכי 484ב
ליפשיץ, צבי —
(בן ברוך ואלטה) 485א
ליפשיץ, צבי —
(בן ראובן ורבקה) 485א
ליפשיץ, צבי —
(בן אשר ואסתר) 485ב
ליפשיץ, שלמה 485ב
ליש (לוינברוין), דוב (בעריש) 485ב
לכמן, גבריאל 486א
לכנר, דויד 486א
ללה, יעקב (ז״ק) 486ב
למברגר, אברהם 486ב
למדן, חיים 486ב
למפל, הדסה (הלינה) 487א
למפרט, יהודה 487א
לנגנס, משה 487ב
לנדא, דויד־זלמן 487ב
לנדאו, אריה 488א
לנדאו, דוב 488א
לנדאו, יצחק 488ב
לנדאו, עמנואל (אמיל) 488א
לנדסהוט, היינריך 488ב
לנדסמן (לנצמן), יוסף (יז׳יק) 488ב
לנה, מיכאל 489א
לנטנר, יעקב 489א
לניץ, דויד 489ב
לנצמן, יוסף —
ר׳ לנדסמן
לנצ׳נר־טננבוים, שושנה 489ב
לסט, צבי 490א
לסנר, בנימין 490א
לסקה, מיכאל 490א
לסקר, יהודה 490ב
לסר, צבי 490ב
לפידות, ישראל 491א
לפין, עמוס —
ר׳ בן־אריה
לפקה, יוסף 491א
לפר, יאיר 491א
לקובסקי, יעקב 903ב
לקיר, דויד 491ב
לקס, יוסף 491ב
לקסברגר, חיים 492א
לקר, פרץ 492א
לר, ירחמיאל 492א
לרמן, חגי 492ב
לרמן, יחזקאל 492ב
לרמן, יצחק 493א
לשנר, אריה 493א
לשצ׳ובר, מרדכי 493ב

מ

מאוטנר, שלמה 494א
מאזנטאו, זאב (ולטר) 494א
מאיק, יעקב —
ר׳ מייק
מאיר, אהרן (אלברט) 494ב
מאיר, בנימין 495א
מאיר, בן־ציון 495א
מאיר, יעקב 495א
מאיר, מאיר 495ב
מאיר, פינחס 495ב
מאיר, צבי־זאב (לוצי) 496א
מאיר, רפאל 496א
מאירוב, (אברהם) גור 496ב
מאירוב, יהודה 496ב
מאירוביץ, יהודה 497א
מאירי (צ׳רנוצ׳פקה), ראובן 497א
מאירס, משה 497ב
מאירסון (מזרחי), לאה 498א
מאמאן, יעקב —
ר׳ מאמון
מאמון [צ״ל מאמאן], יעקב 498א
מבורך, יוסף —
ר׳ לוי, יוסף (בן יעקב ושושנה)
מגאר, אפרים —
ר׳ אלמגור
מגידי, יונה 498א
מגן, דויד 498ב
מגן, יעקב־שלמה 498ב
מדהלא, יצחק 499א
מדהלה, אהרן —
ר׳ יאיר, אהרן
מדהלה, יעקב 499א
מדוצקי, יעקב 499א
מדינה, שלום 499ב
מדינה, שלמה 499ב
מדמון, יוסף 499ב
מדמון, שלום 499ב
מדמוני, מנחם 500א
מוגזה, יצחק 500א
מוגנדורף, צבי 500א
מוהר, ישעיהו 500ב
מוזס, נוח 500ב
מויאל, אברהם (אלברט) 501א
מולדבסקי, שמואל 501א
מולדוביץ, יוסף —
ר׳ קופילביץ
מולצ׳דסקי, חיים —
ר׳ אהרוני, חיים
מולקורב, מרדכי 501א
מולר, יצחק 501ב
מונבז, יהודה (ליאו) 501ב
מונדלק, משה 502א
מונצ׳ש, צבי 502א
מונרוב, אלברט 502א
מונש, צבי (הרולד) 502ב
מוסטובולסקי, שרגא 502ב
מוסטר, ראלף 503א
מוסיוף, דניאל 503א
מוסינזון (מרקוביץ), פינחס 503ב
מוסל, מאשה 503ב
מועלים, עובדיה (מאיר) —
ר׳ חליף
מוצ׳ניק דניאל 903ב
מוצרי, מכבי 504א

מורביה, מרקו 2504
מורבסקי, אהרן 2504
מורדוך, משה 505א
מורדוך, מתתיהו 505א
מורי, חיים 505א
מוריה, שמעון 2505
מוריס, אברהם 2505
מוריס, ישעיהו, ד"ר 2505
מוריץ, רות 506א
מורלי־דהן, סולומון, ד"ר 506א
מורפורגו, אוריאל 506א
מורפורגו, מרדכי (מרקו) 2506
מורשצ'יק, זאב 2506
מושינסקי, משה 507א
מושנברג, יצחק 507א
מושקוביץ, אברהם־זאב 2507
מושקוביץ, בן־ציון 507א
מושקוביץ, יורא (גיאורג) 2507
מושקוביץ, מלאכי 2507
מושקוביץ, משה 508א
מושקוביץ, צבי 508א
מושקטל, משה 508א
מושקין, יצחק־ירמיהו 2508
מזאי, ישעיהו 2508
מזובי, יצחק —
ר' מנובי
מזור, נתן 509א
מזרב, זאב 509א
מזרחי, אברהם —
(בן יוסף־חיים ואסתר) 2509
מזרחי, אברהם —
(בן יצחק וזילפה) 2509
מזרחי, אברהם —
ר' יחיא
מזרחי, אברהם (ברוך) 2509
מזרחי, אהרן 510א
מזרחי (גבאי), אהרן 510א
מזרחי, אלברט (אברהם) 510א
מזרחי, אליהו —
(בן בנימין ומרים) 2510
מזרחי, אליהו —
(בן שלמה ודיאמנטה) 2510
מזרחי, אליהו —
(בן יהודה ובכורה) 2510
מזרחי, אליהו —
(בן יונה ורחל) 511א
מזרחי, אליהו —
(בן מנשה ומרגלית) 511א
מזרחי, אליהו —
(בן שלום ושמחה) 511א
מזרחי, אפרים 2511
מזרחי, בנימין 2511
מזרחי, בן־ציון —
(בן שלום ושושנה) 2511
מזרחי, בן־ציון —
(בן שמואל וחנה) 512א
מזרחי, ברוך —
(בן נסים ושרה) 512א
מזרחי, ברוך —
(בן עזרא ואסתר) 2512
מזרחי, ברוך —
ר' ראובן, ברוך
מזרחי, דויד —
(בן יעקב ואסתר) 513א
מזרחי, דויד —
(בן יצחק וסימה) 2512
מזרחי, דויד —
(בן נחום ומרים) 513א
מזרחי־עובדיה, זאב 513א
מזרחי, זכאי־יצחק 2513
מזרחי, חי־יעקב 2513
מזרחי, טוביה 2513
מזרחי, יהודה —
(בן יעקב) 514א
מזרחי, יהודה —
(בן שלום ושרה) 514א
מזרחי (ברייטה), יוסף 2514
מזרחי, יוסף —
(בן דניאל ועליזה) 2514
מזרחי, יוסף —
(בן יקיר ויפה) 515א
מזרחי, יוסף —
(בן עבוד ולטיפה) 2514
מזרחי, יוסף —
ר' עטרי, יוסף
מזרחי, יעקב 515א
מזרחי, יצחק —
(בן אפרים ונרגס [זלפה]) 2515
מזרחי, יצחק —
(בן דויד ושרה) 2515
מזרחי, יצחק —
(בן יוסף ויוכבד) 2515
מזרחי, יצחק —
(בן ציון ורבקה) 515א
מזרחי, יצחק —
(בן נתנאל ופלורה) 516א
מזרחי, ישראל 516א
מזרחי, לאה —
ר' מאירסון
מזרחי, מאיר (יצחק) 516א
מזרחי (יגן), מאיר 2516
מזרחי, מאיר —
(בן ציון ומרים) 2516
מזרחי, מאיר —
(בן שלמה ורבקה) 904א
מזרחי, מיכאל 2516
מזרחי, מנחם 517א
מזרחי, מנחם־בנימין 517א
מזרחי, מנשה־זכאי 517א
מזרחי, מרדכי־אליהו 2517
מזרחי, משה —
(בן אהרן ורחל) 518א
מזרחי, משה —
(בן אליהו ולאה) 518א
מזרחי, משה —
(בן אפרים וחנה) 2517
מזרחי, משה —
(בן יעקב־עובדיה ושמחה) 2517
מזרחי, משה —
(בן רחמים ובת־שבע) 518א
מזרחי, משה־מאיר 2518
מזרחי, נסים —
(בן יוסף ומסעודה) 2518
מזרחי, נסים —
(בן משה ורחל) 2518
מזרחי, סימן־טוב 519א
מזרחי, עובדיה —
ר' צמח
מזרחי, עליזה 519א
מזרחי, צדוק 519א
מזרחי, ראובן 2519
מזרחי, רחמים 2519
מזרחי, שבתאי־גמליאל 2519
מזרחי, שושנה —
ר' יעקבי, שושנה
מזרחי (בן־עמי), שושנה 520א
מזרחי, שלום 2520
מזרחי, שלמה —
(בן אברהם ושרה) 520א
מזרחי, שלמה —
(בן ישעיה ופרידה) 2520
מזרחי, שלמה —
(בן שאול ועזיזה) 2520
מזרחי, שמואל —
(בן אברהם ורחל) 521א
מזרחי, שמואל —
(בן חיים ויפה) 521א
מזרחי (בן־יעקב), שמואל 521א
מזרחי, ששון —
(בן אליהו ודינה) 2521
מזרחי, ששון —
(בן נחום ופנינה) 2521
מחפוד, שלום —
ר' צדוק, שלום
מט, מנדל 2521
מטה, אברהם 522א
מטוס, שולמית 522א
מטל (פלד), דויד 522א
מטלון, יצחק 2522
מטצקי, יהודה 2522
מטר (מיטק), אריה (ליאו) 2522
מטרי (ריזולי), יעקב 523א
מטרסו, אברהם 524א
מידב, עמנואל־מנחם 523א
מידזינסקי, משה־חיים 2523
מידזינסקי־קוקוטקי, שרה (סאלה) 2523
מיוחס, יעקב (ז'ק) 524א
מיטלמן, מרדכי 524א
מיטק, אריה (ליאון) —
ר' מטר
מייזליק, יעקב 2524
מייזלס, לוי 2524
מייזלר, דויד 2524
מייק (מאיק), יעקב 525א
מיכאל (מיכל), נתן 525א
מיכאלוביץ, יצחק (ז'ק) 525א
מיכאלוף, שמואל 2525
מיכאלי, אמנון (מישל) 2525
מיכל, ישראל 526א

מיכל, נתן —
ר' מיכאל
מיכלסון, שמואל 526א
מיכרובסקי, אברהם־אליקים 526א
מיליקובסקי, אמנון 526ב
מיליקובסקי, משה 526ב
מיליקובסקי, עמישלום 527א
מיללר, ישראל־מאיר 527א
מילנר, אורי 527ב
מילנר, יוסף 527ב
מילנר, שלמה 527ב
מילר, דויד 528א
מילר, יוסף־הלל (ג'רי) 528א
מילר, יעקב (ארנסט) 528ב
מילר, יעקב (ורנר) 528ב
מילר, נתן 528ב
מילשטיין, דוב 529א
מימון, יעקב 529ב
מימון עמנואל 529א
מימרן, יצחק 529ב
מיני, יצחק —
ר' בן־יהודה, יצחק
מניס, רחל 529ב
מינץ, אלכסנדר 530א
מינץ, דויד 530ב
מינץ, יעקב־דוב 530ב
מינץ, משה 530ב
מינצר, עזרא 531א
מינקובסקי (זעירא), מרדכי 531א
מיס, גדעון 531ב
מיצמכר, יצחק 531ב
מיר, ישראל 531ב
מירמוביץ, שבתאי 904א
מירמלשטיין, טוביה 532א
מירסקי, רחמים —
ר' מרסקי
מישניבסקי, יוסף 532א
מישקי, פינחס —
ר' משקוב
מכטי, מאיר 532א
מכליס, יצחק 532ב
מלאך, אליהו 532ב
מלבסקי, שלום 532ב
מלול, יעקב 533א
מלס, אברהם 533א
מלטר, ישראל־נוח —
ר' בן־אברהם
מלי, יוסף 533ב
מליח, שמעון 904א
מלינק, דויד 533א
מלכין, מרדכי 533ב
מלמד, אברהם 534א
מלמד, אליעזר 534א
מלמד, יהודה 534א
מלמד, יוסף 534ב
מלמד, יעקב 534ב
מלמד, נעמן (זישא) 535א
מלמד, שלום 535א
מלמדובסקי, צבי 535א
מלמה, מאיר 535ב
מלניק, רפאל 535ב
מלניק, שמחה 535ב
מלץ, רפאל 536א
מלץ, שלמה 536א
מלצר, מרדכי 536ב
מלקי, אשר 536ב
מלקי, יוסף 536ב
ממיה, רפאל 904ב
ממן, מכלוף (מיכאל) 537א
מן, יוסף 537א
מן, נעמי —
ר' הבר־מן, נעמי
מן, ראובן 537א
מנגל, צבי (הנק) 537ב
מנדובסקי, גדעון 537ב
מנדולבסקי, מרדכי 538א
מנדיל, שלמה 538ב
מנדל, אריה (אריך) —
ר' בן־הלל
מנדל, זאב 538א
מנדל, מרדכי 538א
מנדל, עמנואל 538א
מנדל, שלמה 538ב
מנדלאייל, ברוך 539א
מנדלבוים, יוסף —
ר' שקדי
מנדלבוים (שקדיאל), משה־אליעזר 538ב
מנדלבוים, מתתיהו 539א
מנדלסון־חשין, זאב 539א
מנדלסון, מאיר 539ב
מנהיים, שמעון־מיכאל 539ב
מנובי (מזובי), יצחק 539ב
מנוביץ, יוסף 540א
מנוסביץ, משה (מנוס) 540א
מנחם, דויד 540א
מנחם, יעקב 540ב
מנטל, נתן 540א
מניו, יוסף 540ב
מנלה, משה 540ב
מנסבק, זאב 541א
מנסוף, סימן־טוב 541א
מנסור, משה 541א
מנסור, עלאם אדין —
(منصور علام الدين) 541ב
מנסור, שלמה 541א
מנצור, מרדכי 541ב
מנצור, משה 542א
מנצורה, יהודה 541ב
מנצר, פינחס 542א
מנשה, חיים־יצחק 542א
מנשה, רפאל —
(בן בכור ויפה) 542ב
מנשה, רפאל —
(בן קורט וגוצ'ה) 542ב
מנשרוב, יהונתן 542ב
מס, דניאל 543א
מסונצ'יק, זלמן 543ב
מסורי, יצחק 543א
מסינג, יוליוס 543ב
מסנברג, יעקב 543ב
מעברי, אהובה 543ב
מעברי, משה 544א
מעודד, שלמה 544א
מץ, שלמה 544א
מצא, אליעזר 544ב
מצלר, בן־ציון 544ב
מצקביץ, דויד 545א
מצקביץ, יוסף 545א
מצרי, אהרן (הנרי) 544ב
מקובסקי, אפרים־ישראל 545א
מקובסקי, נפתלי 545ב
מקיבסקי, עמנואל 545ב
מקלב, אורי 546א
מקלר, אפרים 546א
מרגלית, יהושע 546ב
מרגלית, יוסף —
(בן מאיר ומרים) 546ב
מרגלית יוסף —
(בן משה וקיילה) 904ב
מרגלית, עמנואל 547א
מרדר, יעקב —
ר' יואל
מרדל (אלוני), ישראל 547ב
מרחביה, אליעזר 547א
מרט, מאיר 547ב
מרימצ'יק, עזריה 548א
מריסין, זאב (וולודיה) 548ב
מריסקי (מירסקי), רחמים 548א
מרכוזה, ישראל 548ב
מרכוס, דויד (מיכאל) 548ב
מרכוס, עובדיה 549ב
מרכס, יהושע 549א
מרלינג, אליהו 549ב
מרמור, דויד 549ב
מרמור, דויד־נפתלי 550ב
מרמור, שלמה 550א
מרנץ, יעקב —
(בן אליעזר וחנה) 550ב
מרנץ, יעקב —
(בן ישראל וחיה) 550ב
מרקוביץ, זאב 551א
מרקוביץ, חיים 551ב
מרקוביץ־קושנר, חיים 551א
מרקוביץ, יוסף 551ב
מרקוביץ, יעקב —
(בן נחמן־יהודה וצפורה) 551ב
מרקוביץ, יעקב —
(בן צבי) 552א
מרקוביץ, מאיר 552א
מרקוביץ, מנחם־גרשון 552א
מרקוביץ, פינחס —
ר' מוסינזון
מרקוס, דויד 552א
מרקוס, צבי 552ב
מרקס, אליהו 552ב
מרשלי, יצחק 553א
משאלי, משה 553ב
משה, ויקטור 553א
משה, זכריה 553ב

משה, מנחם —
ר' ישעיהו
משולם, משה 905א
משולם (בדיחי), שמעון 553ב
משולם־זלמי, מאיר־שלמה 554א
משי, הרצל 554א
משנה, בצלאל 554ב
משעלי (אירוק), יצחק 554א
משען, חיים 555א
משקוב (מישקי), פנחס 554ב
משטוילי, מנחם 555א
מתן, יוסף 555ב
מתתיהו, אברהם 555ב

נ

נאטל, עזרא 556א
נאמדר, משה 556א
נאמן, משה 556א
נאמן, משה —
ר' ניימן, משה
נבו (נובומיאסט), יקב 556ב
נבון, יהודה 556ב
נגי, דויד 557א
נגינס, חיים 557א
נגל, דוב 557א
נגלי, חיים 557ב
נגר, אהרן —
ר' לוי, אהרן
נגר, יעקב 557ב
נדב, יוסף 558א
נדב (פודרבויטל), מה 558א
נדלר, אברהם 558א
נדלר, יוסף 558ב
נובומיאסט, יעקב —
ר' נבו
נוביק, נחם 558ב
נוביק, שולמית 559א
נודל, אביגדור 559א
נודלמן, נחמן 559ב
נודלמן, שמואל 559ב
נוטי, צבי־אברהם 560א
נויגר, אלכסנדר 560א
נויגר, הדסה 560ב
נויהויז, יצחק 560ב
נויהן, חיים 561ב
נוימן, אוריאל 561א
נוימן, ברנרד 561ב
נוימן, זאב־וולף 561ב
נוימן, זיק 561ב
נוימן, ישעיהו 562א
נוימן, משה 561ב
נוימן, צבי (הירש) 562א
נוימרק, דויד 562א
נול, יצחק 563א
נומיס, חיים 562ב
נונברג, יעקב 563ב
נוני, יצחק 564א
נוסבאום, ברוך 564א
נוסבאום, דויד 564ב
נויסבוים, יעקב 564ב
נוסבנד, בועז 565א
נורדמן, פישל 565ב
נורדמן (קרגר), צפורה 565ב
נורטמן (צפוני), שמואל 566א
נזרי, יוסף 566א
נחום, יוסף 566א
נחום, יחזקאל 566ב
נחום, כלפו 566ב
נחום, שלום 567א
נחושתן, אורי 567א
נחמוקה, חיים 567א
נחמיאס, דויד 567ב
נחמיאס, משה 568א
נחמני, מימון 567ב
נחמני, ראובן 567ב
נחשון, אהרן 568א
נטר, שאול 568א
נייגר, עמנואל 568ב
ניימן, אברהם־צבי 568ב
ניימן, זאב (וילק) 569א
ניימן (נאמן), משה 569א
נייס (גוטהולץ), יעקב 569ב
נייפלד, מאיר 569ב
נימצביצקי, מקס —
ר' נמצא־בי
נימקובסקי, מנחם 570א
נימר, אל־עבדאללה אחמד —
(عمر العبدالله احمد) 905א
ניסטור, אהרן 570א
ניסנבאום, ראובן 570ב
ניסני, יהודה 570א
ניסני, שמעון 570א
ניפומנישצי, שמואל 571א
ניצן (סוקולק), משה־חיים 571א
נירי (ויזן), פינחס 570ב
נירנברג, זלמן 571ב
נירנברג, יעקב־מאיר 571ב
נישט, נחום 571ב
נלקן, ישראל 572א
נמס, יהודה 572א
נמצא־בי, מרדכי —
(מקס נימצביצקי) 572ב
ננייו, אפרים 573א
נסים, אפרים 573א
נפחן, משה 573א
נפרן, יוסף 573ב
נפרסטק, שמואל 573א
נפתלי, נסים 573ב
נקר, מרדכי 573ב
נקריץ, גדעון 574א
נקש, אברהם 574א
נשבסקי, אליהו 574א
נתיבי, מתניה 574ב
נתן, אליעזר 574ב
נתן, זיוה 574ב
נתן, ישראל 575א
נתן, רפאל 575א
נתנאל, אליהו 575א
נתנאל, אפרים 575ב
נתנאל, יוסף 575ב
נתנזון, טורל (אליעזר) 575ב
נתנזון, יוסף 576א
נתניאלוף, צבי־חי 576ב

ס

סבאן, ישראל 577א
סבדוש, מרדכי 577א
סבה, אברהם 577א
סבה, אליהו 577ב
סגל, אליעזר 578א
סגל, אריה 577ב
סגל, דויד־אריה 578א
סגל, יאיר 578ב
סגל, יהושע 578ב
סגל, יוסף 579א
סגל, מיכאל (מרק) 579א
סגל, מנדל 579א
סגל, מנחם 579ב
סגל, מרדכי 579ב
סגל, עזריה 579ב
סגל, עמיהוד 580א
סגלוביץ, יוסף 580ב
סגלסון, אלחנן 580ב
סדי, ישעיהו 581א
סובול, דויד 581א
סובול, מנחם 581ב
סובול, פינחס 581ב
סובלמן, דוב 582א
סוחצקי, אשר 582א
סויטלמן, ברוך 582א
סולוביץ־יק, פינחס 582ב
סולוביץ, יעקב (רפאל) 582ב
סולומונוביץ, ליאון 583א
סולימן, ציון 583א
סולניק, ירחמיאל 583א
סולצ'נסקי, יקותיאל 583ב
סומברג, אריה 583ב
סוסנובסקי, יוסף 583ב
סופר, אברהם 584א
סופר (שרייבר), אברהם 584ב
סופר, יהושע 584ב
סופרין, תיאודור־מריאן —
ר' רוזנטל־סופרין
סוקולוב, שמואל 585א
סוקולובסקי, יעקב 585ב
סוקולסקי (עצמון), יגאל־ישעיהו 585א
סוקולק, משה־חיים —
ר' ניצן
סוקל, ישעיהו (אוטו) 585ב
סוקניק, מתתיהו 585ב
סורמני, משה 586א
סטולר, יקותיאל־ישראל —
ר' אברהמי, יקותיאל־ישראל
סטולר, שלמה 586א
סטוצקי, יעקב 586ב
סטיבנסון, פרד —
(Stevenson, Fred) 586ב
סטלר, שלמה (זיגי, זיגפריד, סידני) 586ב
סטמפלר (חרותי), יוחנן 587א
סטפנסקי, משה 587ב

ספנר, אברהם 587ב
סטרבצינסקי, שמואל 587ב
סטרוגינין (עמרי), רפאל 588א
סטרוגנו, יוסף 588א
סטרולוביץ, צבי 588ב
סטרומצה, אליהו 588ב
סטרוצ'בסקי, דויד־זלמן 588ב
סטרזובר, נפתלי 589א
סטריקובסקי, אריה 589א
סטשי, משה (מרסל) 589א
סיגורה, יצחק 589ב
סיגטי, שלמה (ולטר) 589ב
סידנאי, דויד־שלמה 590א
סיט, אברהם (אלברטו) 590א
סיטון, יצחק 590א
סיטון, משה 590א
סילבר, מאיר 590ב
סילמן, אהרן 590ב
סילרד, עזרא 591א
סילש, מאיר (אנדריי) 905א
סימבול, יוסף 591א
סימון, אברהם־שלמה 591ב
סימון, אלי 591ב
סימונס, חיים 592א
סימן־טוב, מאיר 592א
סימן־טוב, משיח 592א
סימן־טוב, שמעון 592ב
סירוטינסקי, אברהם 592ב
סל, חנן 593א
סלדינגר, אריה 593א
סלוטקי, חיים־אברהם 593א
סלומון, אליהו 593ב
סלומון, יהודה 593ב
סלומון, יהושע 594א
סלומון, יוסף 594א
סלומון, יצחק 594א
סלומון, מלך 594ב
סלומון, משה 594ב
סלומון, עמוס 595א
סלומון (כהן), רחמים־יוסף 595ב
סלונימסקי, יהודה 595ב
סלוניקי, אליהו 595ב
סלוסצבר, יוסף 596א
סלוצקי, אריה 595ב
סלוצקי, חיים 596א
סליג, שרגא 596א
סלישינסקי, ישראל־פישל 596ב
סלינס, שבתאי 596ב
סליצן, דן 597א
סלמון, מרדכי 597א
סלמי (אוהודיה), אברהם 597ב
סלע, בנימין 597ב
סלפטר, זאב (וילי) 597ב
סלפטר, מרים (מאנקה) 598א
סמבל, פייבל 598א
סמדרסמן, משה (אלפרד) 598א
סמו, יצחק 598ב
סמואל, משה 598ב
סמואלסון, חיים־יוחנן (הנס) 598ב
סמוביץ, משה 598ב
סמוטריץ, יצחק 599א
סמקובסקי, יעקב 599א
סמרגד, לודויג —
ר' באל
סמרגד, שמעון (סם) 599ב
סמרה, חיים 599א
סנדיק, אברהם 600א
סנדלר, יחזקאל 599ב
סנדלר, יצחק 600א
סנדרוב, יוסף —
ר' זיו
סנדרוביץ, ישראל 600ב
סנדרוביץ, עזריאל 600ב
סנדשישין, יעקב 601א
סנה, יונה 600ב
סנואני, בנימין 601א
סניאטובסקי, מישה 601א
סעדי, בנימין —
ר' לוי־סעדי
סעדיה, אבדי 601ב
ספאדיה, יעקב 601ב
ספונוב, משה 601ב
ספינקלשטיין, ישעיהו 601ב
ספקטור, ישעיהו 602א
ספקטורוביץ, בן־ציון 602א
ספראי, זאב 602א
ספרנוביץ, יוסף־דוב 602ב
סקודה, אברהם —
ר' יעקבי, אברהם
סקורניק, אברהם 602ב
סקוז, יוליוס 603א
סקלי, ישראל 603א
סקלצקי, משה 603א
סקלר, אברהם 603א
סקפה, משה 603ב
סרבנוגורה, ישראל 603ב
סרוסי, חיים־צורי 603ב
סרי, חנן 604א
סרי, יוסף 604א
סרי, יחיאל 604ב
סרי, מנחם —
ר' לוי, מנחם
סרי, מתתיהו —
ר' לוי, מתתיהו
סרנגה, ראובן 604ב

ע

עבאדי, אהרן 605א
עבדן, חנן 605א
עבוד, דויד 605א
עבוד, מרדכי 605ב
עדיקה, משה 605ב
עדס, מרדכי 606א
עואדי, יוסף 606א
עובד, ציון 606ב
עובדיה, זאב —
ר' מזרחי־עובדיה
עובדיה, משה 606א
עובדיה, נסים 606ב
עובדיה, שלמה 606ב
עוג'ן, מאיר 606ב
עודד (יעיש), משה 607א
עודד, נסים 607א
עודי, שלום 607ב
עודי (עמודי), שמעון 607א
עוזיאל, דניאל 607ב
עוזרי, זכריה 607ב
עוזרי, חיים 608א
עוזרי, יצחק 608א
עוזרי, נון 608א
עוזרי, סעדיה 608א
עוזרי, עזרא 608ב
עוזרי, שלמה 905ב
עולמי, יעקב 608ב
עומסי, זכריה 608ב
עומרי, אברהם 609א
עומרי, חיים 609א
עוקשי (גריצי), אליעזר־יוסף 609א
עורקבי, דויד 609ב
עושרי, זכריה —
ר' אושרי
עותמי, שלום 609ב
עזיז, אשר 610א
עזיז, נסים 610א
עזיזה, רנה (מכלוף) 610ב
עזרא, יוסף 610ב
עזרא, יעקב 611א
עזרא, מאיר 610ב
עזרא, שאול 611א
עזרא, שלום 611א
עזרי, משה־יחיא 611ב
עזריה, מיכאל 611ב
עטיא, מאיר 612א
עטיה, משה 612א
עטיה, נסים משה־ח 612ב
עטר, עזרא 612א
עטרי (מזרחי), יוסף 612ב
עטרי, שלמה 612ב
עינצ'י, יחזקאל 612ב
עלי, ליאון 613א
עליאש, משה־יעקב 613א
עמאר, אדוארד 613א
עמודי, שמעון —
ר' עודי, שמעון
עמיחי, יאיר 613ב
עמיעז, מאיר —
ר' רויטמן
עמיקם, בועז 614א
עמיר, כרמי —
ר' ויסמן, כרמי
עמיר, שלום 614ב
עמית (ולקוניץ), יוסן 614ב
עמנואל, יחיאל־מיכז 615א
עמר, יעיש 615א
עמראני, אליעזר 615א
עמראני, ישראל 615ב
עמראני, סעדיה 615ב
עמרי, רפאל —
ר' סטרובינין
ענבי, אליעזר (ליי 615ב

עגדא, אברהם־אריה 616א
ענתבי, אפרים 616א
ענתר, אברהם 616ב
עפגין (חורין), עזרא 616ב
עפרוני, חיים (היינץ) —
ר' טיכואר
עצבי, נתן 616ב
עציוני (קלפהולץ), דויד 617א
עצמון, יגאל־ישעיהו —
ר' סוקולסקי
עקאב, אלמי —
(عقاب المي) 617א
עקיס, שאול 617א
עראקי, שלום —
ר' כהן, שלום
ערב, יעקב 617ב
ערב, יעקב —
ר' כהן, יעקב
ערבה, שלום 618א
ערבה, שמואל 618א
ערוסי, נסים 618ב
ערמוני, יזהר 617ב
עשרי, ציון 618ב

פ

פאוקר, אריה 619א
פאייר, עזריאל —
ר' פיאר
פבזנצ'לו, בן־ציון (סרגיו) 619ב
פבזנר, זרובבל 619א
פבר, מאיר 619ב
פדידה, יחיאל 619ב
פדידה, יעקב 620א
פדידה, יצחק 620א
פדלון, רפאל 620א
פדרמסר, יעקב (יאנק) 620ב
פוביסטיצקי, ראובן 621א
פוגל, בן־ציון 620ב
פוגל, דן 621א
פוגל, יגאל 621א
פוגל, יהודה (לייב) 621ב
פוגלמן, אריה 621ב
פוגמן, מרדכי־אהרן 622א
פודולר, אהרן 622א
פודר, צבי 622א
פודרבויטל, משה —
ר' נדב, משה
פוזננסקי, חיים 622ב
פוזננסקי, יצחק 622ב
פוחובסקי, בן־ציון (תיאודור) 623א
פוחוצ'בסקי, אריה (לייבל) 623א
פוחס, יצחק 623ב
פוטיכה, יהודה 624א
פוטר, נוח 623ב
פוטרמן, אליעזר 624א
פוטש, רמי 624ב
פוימן, לוי 624ב
פוירורגר, מיכל —
ר' כנעני, הלל
פולונסקי, משה 624ב
פולורמכר, אברהם (פולי) 625א
פולין, דוב 625א
פוליקמן, ישעיהו 625ב
פוליקמן, שלמה 625ב
פולסקי, משה 625ב
פולק, אברהם 905ב
פולק, אורי 626א
פולק, ארוין 626א
פולק, אריה 626א
פולק, שמואל 626ב
פולקה, שלמה־חיים 626ב
פולקובסקי, זליג־וולף (סלי) 626ב
פומרנץ, אברהם 627א
פומרנץ, שמואל (סם) 627א
פונדילר, מרדכי 627א
פונט, יקותיאל 627ב
פוני, מאיר 627ב
פוניה, ראובן 628א
פופוביץ, חיים 628א
פופלבסקי, זלמן 628א
פוצ'טר, צבי 628ב
פוצ'נגל, פרץ 629ב
פוקורני, הנס־וולפגנג (מאיר) 629ב
פוקס, אפרים 630א
פוקס, דוב־אהרן 630א
פוקס, חיים 630א
פוקס, פסח־אריה 630ב
פוקס, רפאל 630ב
פוקסמן, אלימלך 631א
פוקרביק, יהושע —
ר' בהרב
פורדי, אברהם 631א
פורייצקי, אברהם 631ב
פורמנסקי, משה 631ב
פורניק, משה 632א
פורסט, יוסף 632א
פז, אוריאל —
ר' גולדשמידט, אוריאל
פטל, אביגדור 632ב
פיאר (פאייר), עזריאל 632ב
פיאוברגר, אריה 633א
פיבלוביץ, חיים־לייביש (ליאון) 632ב
פיבקו, ישראל 633א
פיגובי, אריה 633א
פיגנבום, לוי 633ב
פידלר, פינחס 633ב
פיוטרקובסקי, אברהם 633ב
פיזקוב, רפאל —
ר' ברוך, רפאל
פיטובסקי, תמר 634א
פיטל, קלמן 634א
פיטל, ראובן 634ב
פיטרושקה, נתנאל 634ב
פישטון, מתתיהו —
ר' פיצ'ון
פייבוש, אפרים 635א
פייג, אברהם־חיים 635ב
פייג, אליעזר 635ב
פייגין, מרק 635א
פייגין (ולירו), רחל 635ב
פייגנבלט, אברהם 636ב
פייגנבלט, אהרן 636א
פייגנבלט, יחיאל 636א
פייט, יצחק 636ב
פיילכנפלד, יוסף (רלף) 636ב
פיילכנפלד, מיכאל 637א
פיין, יצחק 637א
פיין, עמוס 637ב
פיינבוק, יעקב 637ב
פיינברג, עמנואל 638א
פיינגולד, יהודה 638א
פיינשטיין, צבי 638ב
פייסט, יהודה (לואי) 638ב
פיירמן, ברוך (ברנרד) 639א
פיירשטיין (קטררו), חיים 639א
פילוסוף, אברהם 639א
פילוסוף, אהרן 639ב
פילוסוף, בנימין —
ר' פינחסוף
פילין, אהרן 639ב
פילינפינסקי, פסח 639ב
פילייצר, פינחס (פאול) 640א
פילשוט, בנימין (ברנרד, בולק) 640א
פינגר, זאב 640ב
פינחס, אברהם —
(בן נסים ושושנה) 640ב
פינחס, אברהם —
(בן בנימין ושרה) 641א
פינחס, אברהם —
(בן שלום ושרה) 641א
פינחס, ראובן 641א
פינחסוף (פילוסוף), בנימין 641א
פינחסי, זכריה 641ב
פינחסי, שמחה 641ב
פינטו, יצחק 642א
פינטו, משה 642א
פינס, עמיהוד 642א
פינסקר (דונסקי), מישאל 642ב
פינצ'בסקי, שלמה —
ר' בן־יוסף, שלמה
פינצ'וק, ברוך 642ב
פינק, עמוס 643א
פינקה, גינטר־שמחה 643ב
פינקוביץ, אפרים 643א
פינקוביץ, גרשון 643ב
פינקוס, שמחה 644א
פינקלשטיין, אליהו 643ב
פינקלשטיין, יצחק־זלמן 644א
פינקלשטיין, מאיר 644ב
פינקלשטיין, שלום 644ב
פינקנזון, ישעיהו 645א
פינסילו, אליהו 645א
פיסי, שמחה־זאב, ד"ר 645א
פיסק, חיים 645ב
פיפשיק, ישראל־זלמן 645ב
פיצ'ון (פיטשון), מתתיהו 646א
פיצ'ש, ליאונרד —
(Fitchett Leonard) 646א
פיקסל, בנימין־זאב 646א
פירט, אברהם (היינץ) 646ב

פירסט, יואל 2646ב
פירסטנברג, אברהם 2647א
פירשט, נתן 2647א
פיש, אבינדור 2647ב
פיש, בנימין 2647ב
פיש, חיים 2647ב
פיש, ישראל 2648א
פיש, עדני 2648א
פישביין, יוסף 2648ב
פישביין, שמואל 2648ב
פישגרונד, אברהם 2649א
פישזון, גדליהו 2649א
פישל, משה 2649ב
פישל, צבי (האנס) 2649ב
פישל, שמעון 2650א
פישלברג, אהרן 2650א
פישלוביץ, גד (הייניריך) 2650א
פישמן, גרשון 2650ב
פישמן, נחום 2650ב
פישמן, צבי 2650ב
פישר, אברהם 2651א
פישר, דויד 2651ב
פישר, חיים 2651א
פישר, חיים־זאב (ויליאם, וילי) 2651ב
פישר, מיכאל 2651ב
פישר, מרדכי 2652א
פישר, מתתיהו 2652א
פישר, שלמה־יהודה 2652ב
פכטר, בן־עמי 2652ב
פלאום, חיים —
ר׳ פלם
פלאי, גדעון 2653א
פלבנר, שלום 2653א
פלד, דויד —
ר׳ מטל
פלדבלום, דויד 2653ב
פלדמן, זכריה 2654א
פלדמן, יהודה 2654א
פלדמן, מרדכי 2654ב
פלדמן, צבי 2654ב
פלדקליין, אברהם 2655א
פלהיימר, יואל 2655א
פלוטניצקי, דויד 2655א
פלוטניצקי, מאיר 2655ב
פלונסקי, מרדכי 2655ב
פלונסקי, שלמה 2655ב
פלוס, אריה 2656א
פלוסקר, משה 2656א
פלוצר, משה 2656ב
פלה, בן־ציון 2656ב
פלטו, משה (אדוארד) 2657א
פלטשק, ישראל־מאיר —
ר׳ קליין, ישראל־מאיר
פלם (פלאום), חיים 2657א
פלם, מרדכי —
ר׳ להבי
פלמל, יעקב 2657א
פלץ, חנן 2657ב
פלץ, ישראל 2657ב
פלץ, נחמן 2658א
פלק, אברהם 2658א
פלק, שמחה 2658א
פלקוביץ, חיים 2658ב
פלקוביץ, יהודה 2658ב
פלש, אפרים 2659א
פן, אלדד 2659א
פנדר, יאיר (הלמוט) 2659א
פנואלי, שאול 2659ב
פנונו, יצחק 2659ב
פנטפול, נתן 2660א
פניאס, שמואל 2660א
פניגשטיין, אריה 2660א
פניגשטיין, ישראל 2660ב
פניקה, סימון 2660ב
פנסו, יוסף 2660ב
פנסו, יצחק 2905ב
פנץ, נתן 2661א
פנצר, עמוס 2661ב
פנקס, אברהם 2661ב
פנקס, זושה 2661ב
פס, בתיה (בטי) 2662א
פסח, אליהו 2662א
פסטמן, עזריאל 2662ב
פסטרניאק, שלמה 2662ב
פסטרנק, מאיר 2663א
פסמניק, נועם 2663א
פפר, פרדי 2663ב
פפרבליט, זאב (ולטר) 2663ב
פצנובסקי, יצחק־משה —
ר׳ יעקבי, יצחק־משה
פצנובסקי (גביש), מרדכי 2664א
פקר, יהושע 2663ב
פרב, ישראל 2664א
פרג׳ון, יצחק 2664א
פרג׳ון, שמואל 2664א
פרגמנט, איסר 2664ב
פרגמנט, יצחק 2664ב
פרגר, גרשון 2665א
פרדו, אשר 2664ב
פרדו, מלכה (רנצ׳ה) 2665ב
פרדקין, דויד 2665א
פרובק, ברוך 2665ב
פרובר, אברהם 2665ב
פרודובסקי, אריה 2666א
פרוור, יצחק־מנדל 2666א
פרוינד, יעקב (פים) 2666ב
פרוינד, שלמה 2666ב
פרוכטמן, ישראל 2667א
פרוכטר, יצחק 2667א
פרומן, חיים (הייניג, ריכרד) 2667ב
פרוסטרמן, יחיאל 2668א
פרופר, יהודה (מקס) 2667ב
פרוצל, ברוך 2668א
פרוצל, צבי־משה 2668א
פרחי, בנימין 2669ב
פרחודניק, בצלאל 2668ב
פרחי, בנימין 2668א
פרחי, יוסף 2669א
פרחיה, אברהם (אלברט בוסי) 2669א
פרטוש, שלמה 2669ב
פריבולסקי, דוב 2669ב
פריבר, אלישע 2669ב
פריבר, יואל 2670א
פריגוזין, ראובן 2670א
פריד, אהרן 2670ב
פריד, אורי 2671א
פריד, דויד 2670ב
פריד, יוסף 2670ב
פריד, יעקב 2671ב
פריד, מאיר 2671ב
פריד, מרדכי 2671ב
פריד, מרים 2672א
פריד, שמואל 2671א
פרידברג, שרגא (פביאן) 2672א
פרידזון, שלום —
ר׳ בן־שמחה
פרידלין, אברהם 2672ב
פרידלין, גדעון 2672ב
פרידלין, חיים 2673א
פרידלנדר, יצחק 2672ב
פרידלנדר, נפתלי (יוליוס) 2673א
פרידלנדר, שרה 2673א
פרידלר, אריה 2673ב
פרידלר, יואל 2673ב
פרידמן, אהרן 2674א
פרידמן, דויד —
(בן חיים) 2674א
פרידמן, דויד —
(בן יצחק ושרה) 2674א
פרידמן, הלל 2674ב
פרידמן, חיים 2674ב
פרידמן, יאיר 2674א
פרידמן, יונה 2674ב
פרידמן, יעקב 2675א
פרידמן, יצחק —
(בן ישראל־יוסף וגיטל־דבורה) 2674ב
פרידמן, יצחק —
(בן אברהם ושושנה) 2675א
פרידמן, יששכר־דוב 2675א
פרידמן, ליפא 2675ב
פרידמן, מאיר 2675ב
פרידמן, מנחם 2676א
פרידמן, מנחם־מגדל (מכס) 2676א
פרידמן, משה 2676א
פרידמן, משה־אריה 2676ב
פרידמן, נפתלי 2676ב
פרידמן, עמוס 2676ב
פרידמן, פילון (ידידיה) 2677א
פרידמן, שמואל 2677א
פרידמן, שרגא (פולי) 2677ב
פרידנזון, חנוך 2677ב
פרידנטל, שלמה (הנס) 2678א
פרידנפלד, מאיר 2678א
פרידקין, דויד 2678ב
פרידר, מנחם 2678ב
פרידריך, משה 2679א
פריזנט, לאה 2679א
פריי, שלום 2679ב
פרייברג, ישראל־מנחם 2679ב

פרייהן, צבי 906א
פריילד, מנחם 680א
פרייליך, שמואל 680א
פריימן, אברהם־חיים, ד"ר 680א
פריימן, יהודה 680ב
פריימן, עקיבא 680ב
פרייס, אברהם 681א
פרייר, יהושע (אוסקאר) 681א
פרילוצקי, גדליה 681ב
פרינס, מאיר־מיכאל 681ב
פריסטר, הרי 682א
פרידלד, אריה (ליאופולד) 682א
פרירה, אהרן 682א
פרלברגר, זאב־עמנואל 682ב
פרלמוטר, אביתר 682ב
פרלמוטר, אהרן 683א
פרלמוטר, אליעזר 683א
פרלמן, נתן 683ב
פרלשטיין, אנשל 683ב
פרלשטיין, משה־אביגדור 684א
פרלשטיין, קורט 684א
פרמט, דוב 684א
פרמיגנר, גדליה 684ב
פרנוביץ, הנרי 684ב
פרני, שלמה 685א
פרנגדס (גפני), יהודה 684ב
פרנס, יוסף 685א
פרנץ, שמואל 685א
פרנצוס, שמריהו 685ב
פרנקו, אשר 685ב
פרנקל, בנימין (ורנר) 686א
פרנקל, ישראל 686א
פרנקל, רפאל 686א
פרנקו, יחזקאל 686ב
פרנקו, יצחק 687א
פרנקו, יצחק־מאיר־ניסן 686ב
פרנקו, מרדכי 687א
פרנקו, שמעון 687א
פרנקוביץ, יעקב 687ב
פרנקל, אברהם־אהרן 687ב
פרנקל, בוריס־זבולון 687ב
פרנקל, יהושע 688א
פרנקל, יואל 688א
פרנקל, מאיר 688ב
פרנקל, מיכאל (לודביג) 688ב
פרנקל, מנחם־שמשון 689א
פרנקל, נפתלי (הוגו, הרצי) 689א
פרנקל, פינחס 689ב
פרנקל, פרץ 690א
פרנקל, שבתאי 690ב
פרנקל, שמואל־שמעון 690ב
פרסי, מאיר 691א
פרסי, שמעון 690ב
פרסין, בנימין 691א
פרסלר, אברהם 691ב
פרסקי, ברוך 691ב
פרסקי, חיים 691ב
פרסר, עזריאל־יצחק 692א
פרפר, משה 692א
פרץ, יצחק 692א
פרצ'יק, אליעזר 692ב
פרקר, ישראל 692ב
פרקר, שמחה 692ב
פרקש, מאיר 693א
פרקש, משה־יעקב 693א
פשיגרסקי, משה 693ב
פת, אליהו־יוסף 693ב
פת, ברוך 693ב

צ

צביבל, אריה (ליאון) 694א
צביק, דן 694א
צברי דויד־חי 694ב
צברי, שמואל 906א
צדוק, אפרים 695א
צדוק, חיים 694ב
צדוק (מחפוד), שלום 695א
צדוק, שמעון 695א
צדיק, חיים 695א
צדיקרין, יוסף 695ב
צדקה, רחמים 695ב
צוביירי, ישראל 695ב
צוובנר (שאג), דויד 696א
צוויג, זאב־יוסף 696א
צוויג, שמואל 696ב
צוויגנבלום, משה 696ב
צוקר, משה 697א
צוקר, שמואל 697א
צוקרברגר, חיים 697ב
צוקרמן, אהרן —
(בן אברהם ומרים) 697ב
צוקרמן, אהרן —
(בן ירחמיאל ונחמה) 698א
צוקרמן, יעקב 698א
צוקרמן, נחום 698ב
צוקרמן, פרץ 698ב
צוקרמן, שלמה 699א
צ'וקרי, יצחק 699א
צורן, גדעון־יהושע 699א
צורף, עמוס 699ב
ציברסקי, בלהה 700א
ציגל (אלרואי), שמואל 700א
ציון, בנימין 700ב
ציון, משה 700ב
ציחי, אברהם 701א
ציטר, יוסף־חיים 701א
ציטרון, יוסף 701א
ציטרון, יעקב 701ב
ציטרין, שלמה 702א
צייגר, יעקב־גבריאל 702א
צייטלין, אורי 702א
צייטלין, ירחמיאל 702ב
צייכנר, ישראל 702ב
צייכנר, נתן 702ב
ציילינגולד, אסתר 703א
צימבל (צנבל), שלום 703ב
צימט, אהרן 703ב
צימרמן, אברהם 906א
צימרמן, יעקב 703ב
צימרמן, מנחם־נחום 704ב
צינגר, יוחנן 704ב
צינדר, ראובן־חיים 704א
ציפה (בכר), משה 705א
ציפורין, משה 705ב
ציפמן, חיים 705א
ציפרשטיין, פסח 705ב
צירלין, חיים 705ב
צ'כנוביץ, ישראל 706א
צ'ליבי, אברהם (אלברטו) 706א
צלניק, מנשה 706ב
צלניקר, יוסף־שבתאי 706ב
צמח (מזרחי), עובדיה 707א
צמחי, סיני 707א
צמרי (וולקוסטבסקי), צבי 707ב
צנבל, שלום —
ר' צימבל
צפדיה, ברוך 707ב
צפוני שמואל —
ר' נורטמן
צ'פלינסקי, חיים 707ב
צפניה, דניאל 708א
צפניה, חיים 708א
צפתי, יהודה 708ב
צ'צ'יק (ארצברג), אסתר 708א
צ'רטקוב, ידידיה 708ב
צ'רנוצ'פקה, ראובן —
ר' מאירי
צרפתי, אהרן 709א
צ'רקסקי, דויד 709א

ק

קאופמן, אלברט 710א
קאופמן, מרדכי 710א
קאושנסקי, משה 710א
קאלו, גרשון (סילויו) 710ב
קארו, יהודה 711א
קאשי (כאשי), חיים 710ב
קבליו, צבי 711א
קבקר, יוסף 711א
קדרי (טרטרין), בצלאל 711ב
קובי, מיכאל 712א
קובי, שלמה 712א
קובי, שמעון 712א
קובלסקי, ישראל־אליעזר 712ב
קוגלר, גדליהו 712ב
קודלר, אריה (לונק) 713א
קוהל, מונדז (יואכים) 713א
קוזלובסקי, מאיר 713ב
קוזק, יוסף 713ב
קוזן, יוסף 714א
קוטיגרו, אבנר (אדולף) 714א
קוטיגרו, בנימין 714א
קוטיק, יעקב 714ב
קוטיק, מיכאל 714ב
קוטלצ'וק, מנחם 714ב
קוטנר, חיים —
ר' מרקוביץ־קוטנר
קוטנר, צבי 715א
קוטר, אפרים 715א
קוטר, שמואל 715ב

קוילה, שמואל 715ב
קויפמן (דרייסיגר), אסתר 716א
קויפמן, בצלאל 716ב
קויפמן, זלמן 716א
קויפמן (גלעדי), משה 716ב
קוכמן, גדעון 716ב
קוכמן, שמעון 906ב
קולברג, אליעזר 717א
קולודרו, בנימין 717א
קולומבוס, יעקב 717ב
קולמן, אביגדור 717ב
קולמן, יוסף 717ב
קולס, גרשון (גרהרד) 718א
קולר, משה (אוסקר) 718ב
קום, נחום 718א
קומורניק, מרדכי 718ב
קומפורטו, שבת 718ב
קונטי, יוסף (כץ, ישראל) 719א
קונין, שמואל 719א
קונסטנטיני, רפאל 719א
קונסנס, פינחס־מנדל 719ב
קונפיטין, חיים —
ר׳ נפן
קונפינו, אסתר —
ר׳ לופוביץ־קונפינו
קונפינו, עזרא 720א
קוסובסקי, עוזר 719ב
קוסובר, משה 720א
קוסטיקה, דויד 720א
קוסטקובסקי, אורי 720ב
קוסיוף, אפרים 720ב
קופ, אפרים 720ב
קופולוביץ, שמואל 721א
קופיטו, שמואל 721א
קופילביץ (מולדובין), יוסף 721א
קופיליוביץ, שמריהו 721ב
קופל, אברהם 721ב
קופלניצקי, אריה —
ר׳ יחיאלי, אריה
קופלר, יוסף 722א
קופמן, אליעזר 722ב
קופמן, יעקב 722א
קופמן, מנחם 722ב
קופמן, פינחס 722ב
קופר, מאיר 723א
קופרמינץ, יחזקאל 723א
קופרמינץ, יצחק 723ב
קופרמן, חיים 723ב
קופרמן, חיים־צבי 723ב
קופרמן, צבי 724א
קופשטייך, מרדכי 724א
קוצ׳ינסקי, נתן 724ב
קוצר, אריה (קוצ׳ר, לייבל) 724ב
קוקוטק, שרה —
ר׳ מידזינסקי־קוקוטק
קורדובה, יצחק 725א
קורח, יאיר 725א
קורח, שלום 725ב
קורי, שמואל 725ב
קורין, בנימין 725ב
קורמן, שאול 726ב
קורן, ישראל 726ב
קורן, ריינהולד 726א
קורנבליה, מנחם —
ר׳ דגני, מנחם
קורנברג, דניאל 726ב
קורנגולד, יוסף 727א
קורנהויזר, נתנאל 727א
קורנפרכט, אברהם 727א
קורפל, גבריאל 727ב
קורסונסקי, יוסף, ד״ר 906ב
קורץ, אשר 727ב
קורצוייל, אליעזר 727ב
קורצטג, צפורה (פלה) 728א
קושניר, טוביה 728א
קושניר, יצחק 728ב
קוז, אפרים 728ב
קוז, מאיר 729א
קוין, דניאל־ראובן 729א
קושטכר, דויד 729א
קטן, אליהו 729ב
קטנבורג, מרטין־לואיס 729ב
קטרו, חיים —
ר׳ פיירשטיין
קיבוביץ, שלמה 730א
קיבקוביץ, דויד 730ב
קימל, דויד 730א
קימלמן, הלנה 730ב
קין, מרדכי־יחיאל 730ב
קינד, דויד־צבי 731א
קינדרמן, יעקב 731א
קינורסי, חיים 731א
קינקולקין, משה־זלמן 731ב
קינרייך, יהודה 731ב
קיסלביץ, חיים 732א
קיפור, יהודה —
ר׳ לוי, יהודה
קיפניס, בן־ציון 731ב
קיפניס, צבי 732א
קירזנר, חיים 732א
קירלנד, נחום 732ב
קירש, רפאל 733א
קירשנבוים, אברהם־מיכאל 732ב
קירשנבוים, דבורה 733א
קירשנר, שמואל 733א
קישוני, אלדד 733ב
קישינבסקי, יהודה 733ב
קישיצקי, יגאל 734א
קלאר, בנימין, ד״ר 907א
קלוארי, מנשה (עמנואל) 734א
קלוגר, אלכס 734ב
קלומר, אליעזר 734ב
קלונר, דויד־שלמה 735א
קלונר, תנחום 735א
קלורמן, למה 735א
קלו, צבי 735ב
קליבנסקי, מרדכי —
ר׳ אלון, מרדכי
קליימן, יוסף 735ב
קליימן, יעקב 735ב
קליין, אברהם 736א
קליין, בנימין (פריץ) 736א
קליין, דוב־יהודה 736ב
קליין, דויד 736ב
קליין, יונה 737א
קליין (לוסטגרטן), יוסף 737א
קליין, יעקב 737א
קליין (פלטשק), ישראל־מאיר 737ב
קליין, מיכאל 737ב
קליין, משה 737ב
קליין, צבי (פטל) 738א
קליין, שמעון —
ר׳ זעירא, שמעון
קליינמן, משה 738א
קלייצהלר, דוב 738א
קלימקר, יוסף 907א
קלינגר, יעקב 738ב
קליפשטיין, אילן 739א
קליר, דויד 739א
קליר, צבי 739ב
קלמן, מרדכי 739א
קלמנוביץ, גוטמן 739ב
קלפהולץ, דויד —
ר׳ עציוני
קלפהולץ, יעקב 740א
קלפהולץ, מרדכי 740ב
קלפהולץ, שלמה 740א
קלפטן, זאב 741א
קלפנר, יוסף 740ב
קלפפיש, משה 741א
קלציץ, שלמה־חיים 741א
קלצקו, חנוך 741ב
קלר, אריה 741ב
קלר, מיכאל 742א
קלרמן, מנחם 742א
קלרמן, משה 742א
קם, מרדכי 742ב
קם, קלמן (קורט) 743א
קמזון, משה־יחזקאל 742ב
קמחי, משה —
(בן שבתאי ומלכה) 743א
קמחי, משה —
(בן מאיר ושמחה) 743א
קמחי, משה —
(בן יוסף וכוכבה) 743ב
קמחי, ראובן 743ב
קמחי, שבתאי 743ב
קמחי, שלמה 744א
קמינסקי, יצחק 744ב
קמינסקי, נחום —
ר׳ בן־צור
קמינר, שמחה 744ב
קמפי, דויד (דאריו) 745א
קמפינסקי, שמשון (סטיפן, הוגו) 745א
קמפל, יהושע —
ר׳ שדיאל
קמפנר, משה 745א
קמר, משה 745ב
קנאל, אברהם־יעקב 745ב
קנבל, שמעון 746א

קנדלר, יצחק 746א
קנולר, אליעזר (ארוין) 746ב
קנטור, צבי 746ב
קנטור, שרגא 747א
קנטר, זאב (וילפריד) 747א
קניג, עמנואל, ד"ר 747ב
קניג, רפאל־צבי —
ר' ישי
קניגסברג, שמואל 748א
קניגסברגר, גרשון (גרד) 748א
קניפל, זאב (וילי) 748ב
קנר, אהרן 748ב
קנר, צבי 749א
קס, שלום 749א
קסב, אברהם 749א
קסטל, אליהו 749ב
קסטלר, ראובן 749ב
קסטן, אברהם 749ב
קסטנר, אריה 750א
קסטנבאום, צבי 750א
קסטרו, אליהו 750ב
קסטרו, מנחם 750ב
קסירר, ישראל 751א
קסלמן, אריה 750ב
קסלר, אליהו 2907
קסלר, צבי 751א
קספר, מרצל 751ב
קפאטה, שבתאי 751ב
קפון, חיים 751ב
קפטש, צבי 752א
קפילביץ, חיים 752א
קפיץ, נחמיה 752א
קפל, אהרן־אורי 752א
קפלון, עודד 752ב
קפלן, אברהם־דוב 752ב
קפלן, אורי 752ב
קפלן, בנימין 753א
קפלן, זאב 753ב
קפלן, יורם (יהודה) 753ב
קפלן, יששכר 753א
קפלן, משה 753ב
קפלן, שלמה 754א
קפלנסקי, אברהם 754א
קצ'ובה, שלמה 754א
קצנשטיין, רודולף 754ב
קראוזמן, אריה 754ב
קראוס, יעקב 755א
קראוס, מנשה —
ר' אדוריאן
קרבט, דויד 755א
קרבצ'יק ברוך 755ב
קרגר, צפורה —
ר' גורדמן, צפורה
קרואני, אבי־אסף 755ב
קרואני, סעדיה 755ב
קרודי, יעקב 756א
קרודי, יצחק 756א
קרויטורו, אברהם 756ב
קרויס, חנן (ליפא) 756א
קרול, דוב 756ב
קרול, יעקב־ישעיהו 757א
קרומר, נוח —
ר' איתן, נוח
קרון, אהוד 757א
קרון, יחיאל —
ר' דנציגר־קרון, יחיאל
קרון, שלמה 757ב
קרונברג, זאב 757ב
קרופינסקי, נתן 757ב
קרוצ'יק, רפאל 758א
קרוק, יעקב (ארנסט) 758ב
קרטה (קרתא), יוסף־אריה 758א
קרטס, צבי (אישטואן) 758ב
קרטשבסקי, דניאל 759א
קריגר, צבי 759ב
קריימן, יעקב 759א
קריר, שלמה 759ב
קרינסקי, צבי (איגור) 759ב
קרינר, אליעזר 760א
קריצמן (שרידי), אברהם 760א
קרליבך, יצחק 2907
קרמיול, יהודה —
ר' כרמיאל, יהודה
קרמיול (כרמיאל), מאיר 2760
קרמיש, צבי 761א
קרמן, מרדכי 761ב
קרמר, הרברט 2907
קרמר, חנוך (היינץ) 761א
קרמר, יהושע 2761
קרמר, יעקב 761ב
קרמר, לסלו 762א
קרמרז, יעקב־טוביה —
ר' כנעני, יעקב־טוביה
קרמרמן, ישראל 762א
קרמרמן, שלמה 762א
קרמרש, אביגדור 2762
קרני, גדליהו —
ר' רוגצ'בסקי, גדליהו
קרניאל (טרללר), שלום 2762ב
קרניאל, שמואל 763א
קרניבד, בנימין 2763ב
קרן־צבי (הירשהורן), ישראל 2763
קרסו (יחזקאלי), זלפה 764א
קרסל, יחיאל־מיכל 764א
קרסנופולסקי, זרח 2764
קרסני, יואל 2764ב
קרצנר, משה־יוסף 765א
קרקובסקי, דויד 765א
קרתא, יוסף־אריה —
ר' קרטה
קשטר, חיים 765ב
קשי, בנימין 2765
קשמן, נתנאל 2765ב
קשתי, יהודה־אריה —
ר' אלבוגן, יהודה־אריה

ר

ראב, שמשון 766א
ראב"ד, משה 2766
ראובן (מזרחי), ברוך 766א
ראובן, חיים 766א
ראובני (רובין), מרדכי 2766ב
ראובני, נחמיה 767א
ראור, מרדכי 767א
ראוך, משה 767א
ראם, פינחס 2767ב
ראם, מזיד —
(غاشم مزيد) 2767ב
רבהון, עמנואל 768א
רבינוב, רות 768א
רבינוביץ, אברהם 768א
רבינוביץ, (חיים) אליהו 2768ב
רבינוביץ, אלפרד (אהרן) 2768ב
רבינוביץ, אריאל (לזר) 2768ב
רבינוביץ, בנימין —
ר' אלחנן
רבינוביץ, יהושע 769א
רבינוביץ, כרמי 769א
רבינוביץ, נפתלי 2769ב
רבינוביץ, נתנאל 2769ב
רבינוביץ, רפאל 770א
רבינוביץ, שלמה 770א
רבינוביץ, שלמה־צבי 2770ב
רגולנט, ירמיהו 2770ב
רדוש, יהודה 771א
רדזימינסקי, יונה 2770ב
רובוביץ, חיים 771א
רובין, אליהו (אדוארד) 2771ב
רובין, דוב־יששכר 772א
רובין, יוסף 2771ב
רובין, יצחק 772א
רובין, מרדכי —
ר' ראובני, מרדכי
רובינוביץ, שמואל 772א
רובינוף, ישעיהו (סידני) 2772ב
רובינזון, ברונו 2772ב
רובינשטיין, אליהו 773א
רובינשטיין, אריה (לואי) 773א
רובינשטיין, ברוך —
ר' אמון
רובינשטיין, יגאל 2773ב
רובינשטיין, יצחק 2773ב
רובינשטיין, יקהת 774א
רובינשטיין, מנחם 2774ב
רובינשטיין, משה 774א
רובינשטיין, משה —
ר' ארזי, משה
רובינשטיין, עמוס —
ר' גלילי, עמוס
רובינשטיין, ראובן 2774ב
רובינשטיין, שלמה 2774ב
רוג, ישראל 775א
רוגובין, אליעזר 775א
רוגצ'בסקי (קרני), גדליהו 2775
רוגצ'בסקי, יהושע 2775
רודה, אורי (ארנסט) 776א
רודוי, חלוציאל 776א
רודיק, אהרן (ארנולד) 2776ב
רודניק, אברהם 2776
רודריג, יהושע 2776

רוהלה, ברוך 777א
רוח, משה 777א
רוזי, יהורם 777א
רוזן, שמשון 777א
רוזין, מרדכי 777ב
רוזינאי, משה־אברהם 777ב
רוזמוביץ, יחזקאל 778א
רוזן, ירמיהו 778א
רוזן, פינחס 778ב
רוזן, שלמה 779א
רוזנבאום, בנימין־שלמה 779א
רוזנבאום, חיים־יהושע 779ב
רוזנבאום, יוסף 779ב
רוזנבאום, יעקב 779ב
רוזנבאום, מרדכי 780א
רוזנבאום, שמואל —
ר׳ כהן, שמואל
רוזנבוים, אליהו 780א
רוזנבוים, יוסף 780א
רוזנבוים, משה־אהרן 780ב
רוזנבלום, אסף 780ב
רוזנבלום, ישראל־יצחק 781א
רוזנבלום, מנחם 781א
רוזנבלום, צבי 781ב
רוזנבלום, קלמן 781ב
רוזנבלט, דוב 782א
רוזנבלט, יאיר 782א
רוזנבלט, יעקב 781ב
רוזנבלט, מאיר 782א
רוזנבליט, חיים 782ב
רוזנברג, אריאל (ארמין) 782ב
רוזנברג, בנימין 783א
רוזנברג, גדעון 783א
רוזנברג, חנוך 783ב
רוזנברג, יעקב —
(בן שלמה) 783ב
רוזנברג, יעקב —
(בן מרדכי ומינה) 783ב
רוזנברג, יצחק 784א
רוזנברג, נוח 784א
רוזנברג, שלמה —
(בן ישראל וגוסטבה) 784א
רוזנברג, שלמה —
(בן זאב וצפורה) 784ב
רוזנהיימר, יצחק 784ב
רוזנהק, שמעון —
ר׳ אילון, שמעון
רוזנוטר, יצחק 784ב
רוזנטל, אשר 785א
רוזנטל, יעקב 785א
רוזנטל (ורדי), צבי 785ב
רוזנטל, רזיאל 785ב
רוזנטל, שלמה 786א
רוזנטל־טופריז, תיאודור־מריאן 786א
רוזנמכר, אברהם 786ב
רוזנמן, אליעזר 786א
רוז׳נסקי, עמיאל 786ב
רוזנפלד, אהרן 786ב
רוזנפלד, בן־ציון 787א
רוזנפלד, יהודה —
(בן שמואל וגולדה) 787א
רוזנפלד, יהודה —
(בן הרצל ושרה־מרים) 787ב
רוזנפלד, יוסף 787ב
רוזנפלד, יחיאל —
(בן יוסף ורבקה) 788א
רוזנפלד, יחיאל —
(בן זליג ורחל) 788ב
רוזנפלד, נתן 788ב
רוזנפלד, צפורה 788א
רוזנצוויט, יעקב 908א
רוזנצוייג, אסתר 789א
רוזנצוייג, אשר־יוסף 789א
רוזנצוייג, יוסף 789ב
רוזנצוייג, לאה (לואיז) 789א
רוזנצוייג, משה 789ב
רוזנקרנץ, מכסימיליאן 790א
רוזנקרנץ, רות 908א
רוזנר, יצחק 790א
רוח, שבתאי 790ב
רוחין, אמנון 790ב
רוחני, צבי 790ב
רוט, ברוך 791א
רוט, יצחק 791א
רוט, משה 791ב
רוט, צבי־אריה 791ב
רוטבוים, יעקב 791ב
רוטמן, יעקב —
(בן יוסף ורבקה) 792א
רוטמן, יעקב —
(בן אהרן ושרה) 792ב
רוטמן, יצחק 792א
רוטמן, מנחם 792ב
רוטמן, שאול 793א
רוטמנש, יוסף 793א
רוטנברג, דויד 793א
רוטנברג, חיים 793ב
רוטנברג, ישראל־מאיר 793ב
רוטנר־איינהורן, ישראל 794א
רוטנשטיין, אלכסנדר 794א
רוטקוב, מנחם 794א
רוטשטיין, עמנואל 794ב
רוטשטיין, שלמה 794ב
רוטשילד, דן (הורסט) 795ב
רוטשילד, צבי (אנריקה) 795א
רויטמן (עמיעז), מאיר 795ב
רויטרנד, דוב 795ב
רוין, קלמן —
ר׳ שמואלי, קלמן
רויפר, חיים 796א
רום, עמירם 796א
רומי, דויד 796ב
רומנו (ג׳פרא), יעקב־דויד 796ב
רוסא, חנוך 796ב
רוסבך, שלמה —
ר׳ בן־נפתלי
רוסוניק, יעקב 797א
רוסי, נתן 797א
רוסקי, ישראל —
ר׳ גוטרמן [צ״ל גוטמרגן]
(רוסקי), ישראל
רופא, אברהם 797א
רוקח, אליעזר 797ב
רוקמן, זכריה־לייב 797ב
רוקן, מוחמד —
(רכן محمد) 798א
רורליך, יוסף (זולטן) 797ב
רז, ברוך 798א
רזון, משה 798א
רזניק, אברהם 798ב
רזניק, יאיר 798ב
רחמילביץ, יעקב־יצחק 799א
רחמים, מנשה 799א
רחמים, משה 799ב
רטנר, צבי 799ב
ריבן (טילינגר), חיים 800א
ריבקוב, יהודה —
ר׳ דגים
ריזין, יחיאל 800א
ריזלי, יעקב —
ר׳ מטרי
ריזמוביץ, גזה 800ב
ריטיגשטיין, יוסף 800א
ריטמן, דוריאן 800ב
רייבין, שלמה־זלמן 800ב
רייז, נחמן 801א
רייזמן, יעקב 801א
רייזמן, ישעיהו־חיים 801א
רייזר, דויד (סטיפן) 801ב
רייזר, חיים 801ב
רייטר, דויד 801ב
רייטר, מנחם —
ר׳ רכב
רייך, דויד 802א
רייך, דניאל 802א
רייך, משה 802ב
רייכהרד, קרל 802ב
רייכמן, חיים (קרל) 802ב
רייכמן, עזרא 803א
רייכמן, צבי 803א
רייכסמן, הלל 803ב
ריים, מאיר 803ב
ריין, אשר 803ב
ריין, יצחק 803ב
ריינגבירץ, מרדכי 804א
ריינגוירץ, משה (מוריץ) 804א
ריינים, דוב 804א
ריינמן, יקותיאל 804ב
ריינר, הלל 804ב
ריינר, יצחק 805א
ריינר, מנחם 805א
ריים, יעקב 805ב
ריים, עדה —
ר׳ זלצר, עדה
ריים, רחל —
ר׳ זלצר, רחל
רייס־ז׳זמר, חוה 805א
רייפמן, דויד 908א

רייפר, צבי 805ב
ריכטר־בר, נתן 806א
רילוב (בן־חיים), זאב (ווהב,
וולודיה) 806א
רילף, יוחנן 806א
רימברג, יצחק 806ב
רימשון, רפאל 806ב
רינגוולד, יהודה 807א
ריצמן, מנחם 807א
ריצר, צבי־אלימלך 807ב
ריקה, נתן 807ב
רכב (רייטר), מנחם 808א
רכבוך, פאול 808א
רכליס, נחמן 808א
רכס, חיים 808א
רלה, אריה־יהודה (ארנסט) 808ב
רמדן, יהודה 808ב
רנדל, משה 808ב
רנטוביץ, זאב 809א
רסין, יונה 809ב
רסקי, עמיאסף 908ב
רסקין יאיר 809ב
רעני, מאיר 809ב
רפאל, משה 810א
רפאלוביץ, אליעזר 810א
רפאלי, משה־שלמה 810א
רפאלי, שמואל־דויד 810ב
רפול, אברהם 810ב
רפופורט, אלימלך 810ב
רפופורט, בצלאל 811א
רפלוביץ, יצחק־יעקב 811א
רצאבי, עזריאל —
ר' רצבי
רצבי (רצאבי), עזריאל 811א
רצ'בסקי, אברהם 811ב
רצ'יק, אריה 811ב
רצקר, יעקב 908ב
רקוב, לאה 812ב
רשילוב, בנימין 812א
רשקובסקי, מאיר (מרק) 812ב

ש

שאג, דויד —
ר' צובנר
שאול (ארדיטי), עזרא 813א
שאקו, אברהם 813א
שבח, חנן 813א
שבח, צדוק 813ב
שבט, אליעזר 814א
שבט, מנחם 814א
שביב, יצחק 813ב
שביון (זיידל), אברהם־לייב 814ב
שבתאי, שמעון 814ב
שדיאל (קמפל), יהושע 815א
שדמי (דולוביץ), אברהם 815ב
שהמי, עוזר 816א
שואלב, מנחם־יהודה 815ב
שוארץ, אברהם —
(בן מרדכי ולאה) 816א
שוארץ אברהם —
(בן יהודה־צבי [הרמן] והרמינה) 816ב
שוארץ, אברהם —
(בן יוסף ורחל) 817א
שוארץ, אברהם־בצלאל 816ב
שוארץ, אברהם־לייב 816ב
שוארץ, בן־ציון 817א
שוארץ ברוך 817א
שוארץ, דויד —
(בן שלמה ולאה) 817א
שוארץ, דויד —
(בן מרטין ורוזה) 909א
שוארץ, דניאל 817ב
שוארץ, הוגו 817ב
שוארץ, חיים־אהרן 817ב
שוארץ, חיים־יהודה 818א
שוארץ תנוך 818א
שוארץ, יונה 818א
שוארץ, ישראל 818א
שוארץ, מנחם 818ב
שוארץ, מנחם־דויד 818ב
שוארץ, מרדכי 818ב
שוארץ, נתן 819א
שוארץ, פינחס 819ב
שוארץ, צבי —
(בן משה־יהושע ויפה־שיינגדל) 819א
שוארץ, צבי —
(בן משה ואטל) 819ב
שוארץ, שלמה 819ב
שוארץ, שלמה־יהודה 820א
שוארץ, שמואל —
(בן צבי ורחל) 820א
שוארץ, שמואל —
(בן נחמן ולאה) 820ב
שוארצטוך, בצלאל 820ב
שוארצמן, אייזיק 820ב
שוארצמן, אריה 821א
שוארצמן, בנימין 821א
שוארצמן, ישראל 821א
שוארצמן, נחום 821ב
שורצקכל, משה 821ב
שוארצשטיין, אברהם־אלקנה 822ב
שובלי, סעדיה 822ב
שובר, אברהם 822ב
שוגם, יהודה 822ב
שוגרמן, דוב 823א
שוהם, יגאל 816א
שוחט, אברהם 823א
שוחט, יצחק 823א
שוייצר, יצחק 823ב
שוייצר, שלמה 823ב
שוילי, יהושע 824א
שול, נפתלי 824א
שולזינגר, עמיחי 824א
שולם, יעקב 824ב
שולמי, יצחק 824ב
שולמן, ד"ק־עזריאל 825א
שולמן, יוסף 825א
שולקיס, שרגא 825א
שולר, אריה 825ב
שולרר, יוסף 825ב
שולרר, מיה 826א
שון, שרגא 826א
שונשול, ברוך 826א
שוסטר, אפרים־אריה 826ב
שוסטר, יצחק 826ב
שוסטר, יצחק־יהושע 826ב
שוסטר, צבי 827א
שוסטרמן, ישעיהו 827א
שוסטרמן, צבי 827א
שופטן, שמעון 827ב
שוץ, מרסל 827ב
שור, משולם 828א
שורין, היינץ 828א
שורנו, אהרן 828א
שושן, נסים 828ב
שושנה, יוסף 828ב
שושני, יעקב 828ב
שושני, נחום 828ב
שושני, נפתלי 829א
שחור, אליעזר 829א
שחור, מרים 829ב
שחורי ישראל 830א
שחורי, מלאכי 830א
שחורי, צבי 830ב
שחטר, משה־יצחק 830ב
שחיבר, יוסף 831א
שחמון, מאיר 831א
שחר, זלמן 831ב
שחרור, אברהם 831ב
שטאל, רפאל (רלף) 831ב
שטדלר, יוסף 832א
שטולצברג, אהרן 832א
שטופר, חיים 832ב
שטורך (שטרק), אברהם 832ב
שטורמן, יוסף 833א
שטורמן, משה 833א
שטורפר, אריה 833ב
שטיבל, שמואל 833ב
שטיגליץ, אברהם 834א
שטיגליץ, קלונימוס־קלמן 834א
שטייאר, מרדכי 834ב
שטייאר, שמשון 834ב
שטיין, אברהם־יצחק 834ב
שטיין, בנימין (ולטר) 835א
שטיין, חיים־יצחק 835א
שטיין, משה 835ב
שטיין, פרץ (פטר) 835ב
שטיין, צבי־אריה 836א
שטיין, צבי —
ר' כרמלי, צבי
שטיינבוק, יוסף —
ר' אבן
שטיינברג, אברהם 836א
שטיינברג, דויד (ולטר) 836ב
שטיינברג, יוסף 836א
שטיינברג, מאיר (קרל) 836ב
שטיינברג, מרדכי 837א
שטיינברגר, מרדכי (אנדרה) 837א

שטיינברכר, יהודה —
ר׳ חצב
שטיינדלר, חנוך (ארנסט) 2837ב
שטיינהויאר, נתן (ארוין) 2838א
שטיינהוף, ראובן 2837
שטיינוביץ, יצחק 2838א
שטיינמן, צבי 2838
שטיינמץ, משה 2838
שטיינקריצר ברוך (ליפא) 2838
שטיינר, יחיאל 2839
שטיינר, לודויג (עוזר) 2839א
שטיינר, נחמיה 2839א
שטיינשניידר, מאיר 2839
שטיירמן, אפרים (פילים) 2839
שטיסל, נחמיה 2840א
שטל, זאב 2840א
שטל, זאב (וילי) 2840א
שטמפר, אליהו 2840
שטמר (בן־מאיר), מרדכי (מרקוס) 2840
שטראוס, אריה 2840
שטראוס, יוחנן (הנס) 2841א
שטראוס, יוסף־צבי 2841א
שטראוס, מיכאל 2841
שטראוס, שמואל 2842א
שטרומוסר, אבשלום 2841
שטרלינגר, אברהם 2842א
שטרן, אברהם־שמעון 2842א
שטרן, אהרן 2842
שטרן, ארנסט 2842
שטרן, ברוך 2843א
שטרן, דויד־אריה 2843א
שטרן, דן 2843
שטרן, זאב (רוז׳ה) 2843
שטרן, חיים 2843
שטרן, חנן —
ר׳ כוכבא
שטרן, יואל 2844א
שטרן (כוכבי), יצחק (יוליוס) 2844א
שטרן, מאיר 2844א
שטרן, מרדכי־משה 2844
שטרן, משה 2845א
שטרן, משה (מכס) 2845א
שטרן, צבי־הרמן 2845א
שטרן, שמואל 2845
שטרן, שמעון 2845
שטרנברג, צבי 2845
שטרנגר, שמשון 2846א
שטרנפלד, דוב (ברונו) 2846א
שטרנפלד, יצחק 2846א
שטרק, אברהם —
ר׳ שטורך
שטרק, דויד־מנחם 2846
שטרק, ישראל —
ר׳ בן־שלמה
שטרק, נחום (נפתלי־הרץ) 2846
שטרקר, יהושע 2847א
שטרר, זאב 2847
שיבר, מנחם 2847א
שיוביץ, יוסף 2847
שיטריט, אליהו 2847
שייטוביץ, דוב 2848א
שיין, אברהם 2848א
שיינבוים, יריב 2848
שיינבלום, דוב 2848
שיינהורן, ריצ׳רד 2849
שיינפלד, צבי 2849א
שיינפרבר, מרדכי 2849
שיינקמן, יוסף 2849ב
שיינר, חיים 2849
שיינרמן, משה 2850א
שיינרמן, עליזה 2850א
שילוני, צלח (שלמה) 2909א
שילק, משה־יעקב 2850ב
שימנסקי, שמואל 2851
שינובלוגה, זליג 2850
שיף, יעקב 2851א
שיף, צבי 2851א
שיף, ראובן 2851ב
שיף, שמואל (מילק) 2851
שיפלדרים, יהודה 2852א
שיפמן, דוב 2852א
שיפמן־הורן, חיה 2852ב
שיפר, דויד —
ר׳ גולדפרב, דויד
שיפרוביץ, משה־חיים 2852ב
שיפרס (שפרה׳ס), דניאל 2853א
שיק, צבי 2853ב
שיקר, משה 2853
שיר, אהרן 2854
שכטמן, שמעון 2854א
שכטר, חיים (הרי) 2854ב
שכטר, יוסף 2854א
שכטר, יעקב 2854
שכטר, נמרוד 2854
שכטר, שלמה 2855א
שכנאי, אסף 2855א
שכנס, זאב (ולדימיר) 2855
שכנר, צבי (הירש) 2855
שלג־לבן (שנייוויס), יעקב 2855
שלום, בנימין 2856א
שלום, דויד 2856א
שלום, מרדכי 2856א
שלום, משה 2856
שלומוביץ, אליעזר־מרדכי 2856
שלומוביץ (תבורי), נפתלי 2856ב
שלופר, אגון 2857א
שלזינגר, יוסף־אליהו 2857א
שלטי, דויד 2857
שליסל, משה 2857
שלמה, אהרן 2857ב
שלמינס, יוסף 2859א
שמאי, יוסף 2858
שמאי, שלמה 2858א
שמואל, דוב 2858
שמואל, משה 2858
שמואלביץ, יהודה 2859א
שמואלביץ, יצחק 2859א
שמואלביץ, מנחם (מנדל) 2859א
שמואלוב, נתן 2859ב
שמואלוף, בן־ציון 2859ב
שמואלי, איתמר (מרק) 2860א
שמואלי (כהנא), בן־ציון 2860א
שמואלי, יעקב —
(בן דויד וצפורה) 2860א
שמואלי, יעקב —
(בן יצחק וגבריאלה) 2860ב
שמואלי, משה 2860ב
שמואלי (רויך), קלמן 2861א
שמואלי, שמואל 2861א
שמולביץ, אשר (אנשל) 2861א
שמוקלר, אליעזר (לייזר) 2861ב
שמושקין, מנחם 2861ב
שמחון, אברהם 2861ב
שמחי, אברהם 2862א
שמחי, יהודה 2862א
שמחי, יפת־יהודה 2862ב
שם־טוב, אליעזר 2862ב
שם־טוב, בת־שבע 2862ב
שם־טוב, יהודה 2863א
שמי, אהרן —
ר׳ שמידט
שמידט (שמי), אהרן 2863א
שמיטנקה, שלמה 2863ב
שמיל, בנימין 2863
שמיר, אליהו 2864א
שמלץ, נחום 2864א
שמן, משה 2864ב
שמעונוביץ, אברהם 2864
שמעוני, אפרים 2865א
שמש, דויד 2865א
שמש, שמעון 2865א
שמש, שרגא־אריה 2865ב
שמשי, עקיבא 2865
שנאפ, אשר 2865
שנור, אברהם־יצחק 2866א
שנייד, דוב 2866א
שניידמסר, יצחק 2866
שניידר, דויד 2866
שניידר, מנחם 2866ב
שניידר, משה 2867א
שניידר, משה (מכס) 2867א
שניידרמן, חיים 2867א
שניידרפלר, פינחס 2909
שנייוויס, דויד 2867ב
שנייוויס, יעקב —
ר׳ שלג־לבן
שניצר, מרדכי 2867ב
שנקל, אדם 2868א
שנקר, יצחק, ד״ר 2868
שעבי, מנחם 2868א
שעובי, זרח 2869א
שעיב, מצליח (טופיק) 2868
שעיו, משה 2869א
שפאנוף (בן־צבי), ארתור 2909א
שפגט, זלמן־יוסף 2869ב
שפטר, גבריאל 2869
שפיגל, אהרן־שמואל 2869
שפיגל, חיים־ישראל 2870א
שפיגל, נחמיה 2870א
שפיגלמן, לוי 2870ב

שפיז, יעקב 871א
שפייר, יהודה 871א
שפיכלר, יואל־אליעזר 871ב
שפינדל, יהודה 871ב
שפיצקופף, דוב 872א
שפיצר, דוב (ברנהרד, בנו) 872א
שפיצר (אורן), דויד 872ב
שפיצר, יוסף 872ב
שפיצר, ישעיהו 872ב
שפיר, יעקב 873א
שפירא, אוריאל 873א
שפירא, אליעזר 873א
שפירא, בנימין 873ב
שפירא, ברוך־אשר 873ב
שפירא, דוב 874א
שפירא, דויד 909ב
שפירא, חיים־ברוך 874א
שפירא, יעקב 874ב
שפירא, ישראל —
(בן אלכסנדר ולאה) 874ב
שפירא, ישראל —
(בן אהרן ובריינה) 875א
שפירא, משה 875ב
שפירא, צבי 875א
שפניר, יצחק 875ב
שפניר, מיכאל 875ב
שפר, יעקב 876א
שפר, ליבקה 876א
שפר, שמשון 876ב
שפרה, וילפריד 876ב
שפרה'ס, דניאל —
ר' שיפרס
שפרינצק, אהרן־דויד 876ב
שפרלינג, יהודה 877א
שפרן, אשר 877ב
שצופק, מנדל 877ב
שצר, שאול 877ב
שק, יעקב־נוח 878א
שקדי (מנדלבוים), יוסף 878א
שקדיאל, משה־אליעזר —
ר' מנדלבוים, משה־אליעזר
שקולניק, יעקב 878ב
שקלנביץ, יצחק־מרדכי 878ב
שקלנובסקי, שמואל 879א
שקלת, יעקב 879א
שר, אברהם 879א
שר, חיים 879ב
שר, יעקב 879ב
שרבני, משה (מוריס) 880א
שרגא, אפרים 880א
שרגר, גרשון 880א
שרון, יחיאל 880ב
שרוני (בלומנטל), אריה 880ב
שרוף, ג'מיל —
(شروف جميل) 880ב
שרז, עמוס 881א
שרידי, אברהם —
ר' קריצמן
שרידלי, אברהם (אתיסמן) 881א
שרייבר, אברהם —
ר' סופר, אברהם
שרייבר, אליהו 881ב
שרייבר, יוסף 881ב
שרייבר, שלמה 882א
שרייבר, שמואל־מרדכי (ארנו) 882א
שרם, רחמים 882ב
שרמן, אהרן 882ב
שרמן, גרשון 883א
שרמן, הרי 883א
שרעבי, בנימין 883א
שרעבי, בנימין —
ר' חיגשי
שרעבי, דויד 883ב
שרעבי, חיים 883ב
שרעבי, יהודה 884א
שרעבי, יוסף —
(בן זכריה ויונה) 883ב
שרעבי, יוסף —
ר' בן־אהרן
שרעבי, יוסף —
(בן אהרן וימימה) 910א
שרעבי, יוסף —
(בן עמרם ולאה) 884ב
שרעבי (בן־דויד), יוסף 884א
שרעבי, יעקב 884א
שרעבי, מאיר 884ב
שרעבי, מנחם 884ב
שרעבי, נתן 885א
שרעבי, סעדיה 885א
שרעבי, רפאל —
ר' אביגד
שרעבי, שלום 885א
שרעבי, שמואל 885א
שרף, חיים 885ב
שרף, ישראל 885ב
שרצקי, אליהו (אלכס) 886א
שרר, גוטמן 886א
שרשבסקי, שמואל 886ב
שרשוב, אליהו 886ב
שש, יונה 887א
ששה־הלוי, יהושע 887א
ששון, אברהם 887ב
ששון, ברוך 887ב
ששון, יוסף —
ר' לוי, יוסף (בן אליהו ומרים)
ששון, משה —
(בן גאולה ומלכה) 887ב
ששון, משה —
(בן שלמה ושאפיקה) 887ב
ששון, קלמן 888ב

ת

תאני, בנימין 889א
תבורי, נפתלי —
ר' שלומוביץ, נפתלי
התבלום, ישעיהו־קלונימוס 889א
תורג'מן, יעקב 890א
תורג'מן, מנשה 889ב
תם, אהרן 890ב
תם, אסתר 910ב
תם, דויד 890א
תם, זכריה —
ר' לוי־תם, זכריה
תמים, יהודה 890ב
תמרי, דויד —
ר' טייטלבוים
תמרי, ישראל 890ב
תמרי (טייטלבוים), צבי 891א
תעזי, שמואל 891א
תפוחי (יבלונקין), אברהם־יצחק 891ב
תשבי, שמואל 891ב

א-ת

כאמור „בשער הספר" סודרו הביוגרפיות כולן לפי סדר האלף־בית הפנימי, אלא שבהרבה מקרים נתגלו קשיים טכניים, אשר בגללם היה הכרח לסטות מסדר זה. והטעמים שנים הם בעיקר:

א. בשעת סידורו של החומר בעמודים לפי האלף־בית הפנימי קרה תכופות שביוגרפיה אחת נגמרה קרוב לסופו של הטור, ומפני שמקום זה לא היה בו כדי לכלול את התמונה הבאה עם ראשית הביוגרפיה, לא יכול המעמד להתחיל את הביוגרפיה הבאה במקומה מתוך דיוק בסדר האלף־בית הפנימי, ונאלץ להקדים את המאוחר — ויש גם כדי שתים ושלוש ביוגרפיות.

ב. הנוהג, שצוין „בשער הספר", להצמיד ביוגרפיות של קרובי־משפחה, אף הוא חייב סטיה מסדר האלף־בית הפנימי, שהרי אלה הובאו ברציפות גם אם ראשי שמותיהם הפרטיים מרוחקים זה מזה. אבל עצם קביעתן של ביוגרפיות הקרובים ברציפות גרמה לסטיה מן האלף־בית הפנימי לא רק כשהדבר נוגע לקרובים עצמם. דרך משל: הואיל והביוגרפיות של יעקב ואריה ישראלית באות ברציפות (ר' עמ' 405) לא היתה אפשרות לקבוע את הביוגרפיה של ישראלי ניסן אלא לאחריהן.

במפתח שבראש־הספר סודרו כל השמות בדיוק לפי סדר האלף־בית הפנימי.

אבהר אמנון

בן אברהם ושמחה. נולד ב־4.2.1930 בתל־אביב. היה גבה־קומה, ירוק־עינים ויפה־תואר. עבד בדפוס. חיוכו המלבב, טוב־לבו, נאמנותו החברית, יחס־הכבוד לכל ואומץ־רוחו — עשוהו לרוח החיה בכל סביבתו. היה חדור רגש אהבה למולדת ולעם. חלם על בנין הארץ ותקומת המדינה וכל מאורע בחיי ישראל עורר בו חוויות עמוקות, שנתן להם ביטוי ברשימותיו. בחודש מאי 1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל באחד מגדודי חיל־השריון. מתחילה היה נשקו ה„פיאט" ואחר־כך, משסיים קורס אלחוט, נעשה אלחוטאי בזחל. דרוך בטחון ואמונה הלך לכל קרב ובחזרו לביתו לחופשה קצרה, היה מרבה לספר בהתלהבות על הנצחונות ועל הכיבושים. בצאתו לפעולה היה משתדל להשפיע מבטחנו על הוריו הדואגים. „אני פלדה" — היה אומר לאמו. עמד לקבל חופשה, אך ויתר עליה וגם על האפשרות להשתחרר מהצבא, והעדיף להצטרף לשורות ה„קומנדו". השתתף בכיבושי לוד, רמלה, וילהלמה, בהתקפות על באר־שבע ובכיבושה ונלחם בגבורה בכיבוש משטרת נגבה.

ביום 11.9.1948, לאחר שנכבש מבצר משטרת נגבה, עלה על גבעה, השקיף על הסביבה המשוחררת, כשכולו קורן משמחת הנצחון, וקרא לחבריו להמשיך בהתקדמות על עיראק א־סוידאן, אולם בעצם רגעי־אשרו אלה נפגע הזחל שבו נסע על־ידי פגז אויב וחוט חייו הצעירים נותק. בן 13 היה בנפלו. נקבר בכפר־ורבורג ביום 10.11.1948.

אבוטבול יעקב

בן שמעון ואסתר. נולד בחודש תמוז תרס"ז (1927) בחיפה. בנערותו הצטרף לתנועת „הנוער העובד" ועוד לפני סיימו את בית־הספר העממי עבר, באמצעות התנועה, לעבוד בבית־מלאכה, בו השתלם כמסגר־מלחים. עם גמר עבודת יומו היה מבקר בקורס־השתלמות ועל אף מיעוט ידיעותיו הכלליות עמד לו כשרו המכני לסיים את הקורס בהצטיינות. אגב בקשת מטרה בחייו הגיע ל„הגנה", שאמנם גזלה ממנו את כל עתותיו, אך הרגיעה את מצפונו החברתי והלאומי. עוד בסוף שנת 1947 הקדיש את זמני אחרי יום־עבודה מפרך להגנת חיפה.

מיום גיוסו המלא עבר את מצוקת ימי הקרבות בגליל העליון והתחתון עם גדודו שבחטיבת „עודד". השתתף בקרבות עין־זיתים, בכיבוש צפת, בהגנת מלכ"ה ובשתי התקפות־נגד על משמר־הירדן, ונפל בשניה מהן, ב־10 ביולי 1948, בקרב בו הצליחה מחלקתו לכבוש את המשלט החולש על משמר־הירדן. עם הסתערות כל כוחות האויב נפגע בראשו ברימון־מדוכה ומת בו במקום. נקבר בראש־פינה.

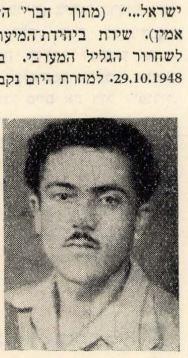
אבו־רזק אמין امين ابو رزق

בן רידאן ואנדומיה. נולד בשנת 1927. יליד הכפר הדרוזי עוספיה שעל הר־הכרמל. למד בבית־הספר העממי המקומי והיה פלח בן פלח, עובד במשק אביו שבעוספיה.

„היה מראשוני הדרוזים שהתגייסו לצה"ל. אהב חופש ולא נתן לפגוע בכבוד מולדתו ועדתו. האמונה בצדק הניעה אותו ואת חבריו להיחלץ למערכה זו בלי מורא ופחד. הוא התנדב לצבא ההגנה לישראל אף־על־פי שהוטל עליו מטעם המוסדות הערביים להתגייס לצבא ערב בהבטיחם למתנדבים עושר ושלל רב אחרי מפלת היהודים. הוא וחבריו רשמו דף מזהיר בתולדות מלחמת ישראל..." (מתוך דברי השייך של הכפר עוספיה, שהיה דודו של אמין). שירת ביחידת־המיעוטים, המיוחדת לדרוזים, והשתתף בקרבות לשחרור הגליל המערבי. במסע זה, בקרב על הכפר ינוח, נפל ביום 29.10.1948. למחרת היום נקבר בשדה־הקרב בינוח.

אבו־רזק סעיד سعيد ابو رزق

בן סולימאן וריחנה. נולד בשנת 1927. מילידי כפר־הדרוזים עוספיה. ביקר בבית־הספר העממי בכפרו והתפרנס כפועל. עדיין לא הספיק לתקים משפחה.

מן הראשונים מבני עדתו שהתגייסו לצבא ההגנה לישראל. שירת ביחידת־המיעוטים והשתתף בקרב לשחרור הגליל המערבי. נפל בקרב על הכפר ינוח ב־29.10.1948. למחרת היום נקבר בשדה־הקרב בינוח.

אבו־ישאח מוחמד محمد ابو شاح

בן איסמאעיל וחזרן. נולד ב־1.5.1930 בשפר־עמר (שפרעם) שבגליל. בן העדה הדרוזית. סיים ארבע כיתות בבית־ספר עממי בכפרו. עבד בחקלאות. פלח בן פלח. תמך בעבודתו במשפחתו. התנדב לצבא ההגנה לישראל. שירת בחיל־המיעוטים „נשר", ביחידת הדרוזים. נפל ב־29.10.1948 בקרב ליד הכפר ינוח שבגליל המערבי, ושם נקבר למחרת היום.

במכתבו מ־18.5.1950 לממשלת ישראל כתב האב השכול איסמאעיל חסאן אבו־ישאח: „אנו כל בני המשפחה מאחלים הצלחה ונצחון למדינה הצעירה".

אבישדיד יהושע (פלודור)

בן חיים ומזל. נולד ב־19.1.1930 בירושלים. במאורעות תרפ"ט, חדשים מספר לפני הולדתו, נרצחו בחברון סבו ודודו מצד האב וכן כמה מבני משפחתו. למד בבית־ספר עממי בירושלים ומשם עבר ללמוד במיסיון הצרפתי "רטיסבון" בירושלים וסיימו בהצלחה. המשיך ללמוד בבית־הספר התיכוני "קולג' פס פרנס". עוד בהיותו תלמיד בית־הספר העממי הצטרף ל"מכבי הצעיר" ומגיל 14 היה חבר ה"הגנה" ואת ימי חופשתו בילה במשקים חקלאיים בעבודה ובאימונים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד ושירת תחילה ביחידת קשר ואחר־כך בשירות קרבי. השתתף בהגנת ירושלים, רמת־רחל, ארגונה, תלפיות, מקור־חיים, חות הילמוד, בית־הערבה, וער. מירושלים נשלח להר־טוב הנצורה והתאמן אימונים מיוחדים בבית הערבה. השתתף גם בליווי שיירות ל"הדסה". בט"ז באדר ב' תש"ח נשלח עם אנשי ההגנורת של חי"ש ירושלים לגוש עציון והשתתף בהגנתו. עם גפילת הגוש נפל גם הוא ב־13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

אבטן אברהם

בן מאיר וסעדה אוחיון. נולד בט"ו בתשרי תרפ"ד במקורו שבמרוקו וחי עם הוריו בגיטו היהודי ברבאט. חיי המשפחה, בת שש הנפשות, היו מצוקה ודלות, כחיי רוב יהודי הגיטו בארץ זו. אברהם נתחנך חינוך תורני ואחרי־כן עבד כסנדלרות ותמך במשפחתו העניה. התעניין בציונות והיה אחד מפעילי התנועה במקום מושבו.

בתש"ט עלה לארץ כאחד מאנשי גח"ל ושירת בצבא ההגנה לישראל. ביום 15 בינואר 1949 מת מדלקת־ריאות בבית־חולים צבאי. היה קבור בשייך־באדר ב'. ביום י"ז בסיון תש"א (21.6.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. בט"ו בשבט תש"ט ניטע לזכרו עץ ביערות הקרן־הקיימת־לישראל.

אבטיחי יעקב

בן מיכאל (קצין־משטרה ותיק) ובתיה. נולד ביום 16.2.1930 בתל־אביב. למד בבית־הספר העממי „גאולה" בתל־אביב. שם הצטיין, כעדות מוריו, ביחסו הרציני לכל הפקיד שהוטל עליו. כבר בבית־הספר העממי התבלטה נטייתו למקצוע טבעי. ב־1943 נתקבל לבית־הספר הטכני התיכון „מונטיפיורי" ובו סיים את חוק לימודיו. קנה לו בקיאות בספרות העברית ואהר להשתלם במדעים.

כשנתפרסם הצו לגיוס ילודי 1930, התיצב לשירות וחיכה לקריאה. בסוף מארס גויס ונשלח לעין־השופט, ולאחר שהות קצרה באחד השובים של עמק חפר הועבר לחוית ירושלים. גלוח בשורות הפלמ"ח. ב־24 באפריל 1948 השתתף בקרב על נבי־סמואל ושם נפל יחד עם חבריו. למחרת הובא לקברות בקבר־אחים בקרית־ענבים.

אביאר יעקב

בן יעיש ושרה. נולד ב־1922 בארץ תימן ובשנת 1946 עלה לארץ. התישב בשכונת התימנים שערי־פינה אשר בירושלים. בחודש מאי שנת 1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל. ב־18.7.1948, כשעמד על משמרתו בבתי מנדלבוים, נפצע ממפולת בית, ומת בו ביום.

אביאני מנחם

בן עובדיה ומרים. נולד ביום 2 בדצמבר 1920 בעדן, עלה ארצה עם הוריו בשנת 1929 וגר בחולון. למד בבית־הספר העממי. עבד במכבסה בחולון, משסיים את חוק לימודיו בבית־הספר נחלץ לעזרת משפחתו ועבד כפועל־מכבסה בתל־אביב. עלם צנוע ושמח בחלקו, בן מסור להוריו ואדם נוח לבריות. אדיב וטוב־לב. נכון תמיד לעזור לזולת.

עם פרוץ המאורעות התגייס מיד, על אף היותו התומך העיקרי במשפחתו. שירת כטורא' בגדוד של מרגמות כבדה. עמד לשאת אשה, אך ימים מספר לפני הנישואין יצא לפעולה בה נפגע בראשו. מת בבית־החולים דג'אני ביפו ביום 24.9.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

יש טעם לשירותי". השתתף בסיורים ובליווי שיירות בכביש ירושלים ובאיסוף פצועים מחברי ה"הגנה" בדצמבר 1947.

נפל בשעת מילוי תפקידו בקרב במבואות הכביש, ביזור, עוד לפני מלאות לו תשע־עשרה שנה, ב"א בשבט תש"ח (22.1.1948) והוא אחד משבעת הבחורים אשר בדמם קידשו את המקום הזה. נקבר בנחלת־יצחק, דמותו הועלתה בספר "השבעה" שיצא לזכרם של אלה. המושב משמר־השבעה נוסד לשמם והוקם במרחק 2 ק"מ ממקום נפלם.

אבטיחי מנחם

בן אריה ופנינה, מראשוני העליה השלישית. ראשון להאומים. נולד בכ"ט באדר א' תרפ"ט (11.3.1929) בתל־אביב. למד בבית־הספר „תל נורדוי" ובבית־הספר „בילו"י", אחר־כך בגימנסיה „מוריה" וסיים את חוק לימודיו בגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב. הצטיין בכל הלימודים וביחוד במתימטיקה, ספרות וציור. עוד בהיותו בן 12 ערך עתון בשם „התקופה". היה פעיל בתנועת נוער „מורחי" („נעם") ואחר־כך ב„אליצור" ובשורות ה„הגנה". נער בעל נפש עדינה, עשירה באידיאלים מוסריים ולאומיים, צמא גאולה לעמו ונכון תמיד למסירות־נפש על האומה וקניניה. בעל מידות ונימוסים יפים; צנוע וישר בהליכותיו עם חבריו ועם בני הנוער אשר היה מדריכם, אהוב על מוריו וחוגיו. מיד עם סיום הלימודים התגייס ושירת כנוטר בחולון. קבל על התבטלותו בימים שקטים למראית־עין, אך משהחריף המצב חזר בו ואמר: „עכשיו

אביבי משה

בן יחזקאל וייפה. נולד ב־21 באוגוסט 1931 בחיפה במשפחת אנשי־עבודה. את חוק לימודיו סיים בבית־החינוך ללילי עובדים. עבד כמסגר ואהב את מלאכת־הכפים. השתייך ל„הנוער העובד" ומילדותו היה פעיל בשורה והלך גם לשרת בחבל הימי לישראל. ראה את עתיד העם בפיתוח הימאות.

את הכשרתו קיבל בקיבוץ עין־חרוד, ובפרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לשורות הפלמ״ח. השתתף בקרבות משמר־העמק, רמת־רחל, משמר־הירדן, משגב־עם ובכיבוש הר־כנען, במסגרת הפלמ״ח. הוצע לו על־ידי חיל־הים תפקיד בעורף, אך הוא לא הסכים לקבלו בטענה שהקרבות עדים בעיצומם וכל הכוחות דרושים להגזרת החזית. נפל בצפת ב־5.5.1948 ונקבר בה, בטרם מלאו לו י״ח שנים.

אביבי עמנואל

בן מנוח וצפורה. נולד בט״ו בשבט תר״ף במושבה באר־יעקב. בן למשפחה ענפה מעולי 1909. למד בבית־הספר העממי המקומי והתחמה בעבודה הקלאית במשק. בן 15 כבר היה עובד עצמאי. עבד בשדה ובפרדס וכאיכר פרי־הדר, אחר־כך עבר לעבוד במוסכים ולמד את מלאכת הנהגיה. מילדותו ידע לקשור קשרים עם הערבים אשר בסביבה. פיקחותו ועוז־רוחו עמדי לו לנצל ידיעה זו לטובת הישוב. בעל מזג טוב היה, עליז תמיד, אהוב על הכל. בן 18 גמר קורס למדריכים, התגייס לנוטרות ושירת בנען. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה עבד כנהג בצבא האוסטרלי, בעיקר בדרום הארץ. בשנת 1942 נרצח אחיו הצעיר על־ידי ערביים ומאז גברה בו עוד יותר ההכרה בהכרח הגברת כוחנו, ולכך התמסר בכל מאודו. אחרי מלחמת־העולם עסק בהובלת פרי־הדר במושבה. כשהחריף המצב, בקיץ 1947, הביא נשק מהנגב, שנסע לשם מתחפש כערבי ובלוית בידואי.

אחרי הכרזת או״ם ב־29 בנובמבר נבחר לועדת־הבטחון המקומית, אירגן את השמירה ואת הגנת המושבה. לא נרתע משום פעולה קשה והיה פעיל בביצוע פעולות מסוכנות. היה בין ארבעת מורי־הדרך לפלוגה שפוצצה את מפקדתו של חסן סלמה. מן הראשונים שנכנסו לרמלה. אחר־כך נקרא לשרת כמ״מ בחטיבת גדוד השפלה. בצאתו עם מחלקתו למארב על־יד בית־דראס, ביום ד׳ באלול תש״ח (8 בספטמבר 1948), שעה אחת אחר חצות־הלילה, פגע כדור אויב ברקתו ומת. נקבר ב־9.9.1948 בבית־הקברות בבאר־יעקב. לפי פקודת המטכ״ל הועלה אחרי נפילתו לדרגת סגן.

אביגד (שרעבי) רפאל („יהודה")

בן זכריה וצפורה. נולד ביום י״ח באלול תרפ״ט (23.9.1929) בתל אביב. למד בבית־ספר־לבנים „מזרחי" ובישיבת הר־עקב צאורי. היה נער צמא־דעת ועשה לילות כימים בלימודי קודש וחול. כבר בנערותו המוקדמת גילה חריפות־מוח ואהבה לוהטת למולדת ועם קריאת ההפטרה בבית־הכנסת כבר־מיצוה נשא נאום נלהב, שנמשך שלוש שעות והעיד על בקיאות רבה בכתבי־הקודש. משגמר את בית־הספר העממי למד כשנה ב„ישיבת הישוב החדש". אחרי־כן עבר ללמוד מקצוע והשתלם בחשמלאות ובמסגרות. בהיותו עוד תלמיד בבית־הספר הצטרף ל„בני־עקיבא" והכניס הרבה חברים לתנועה זו. באדר תש״ז הצטרף ל„הנוער העובד" ויצא להכשרה מגויסה שהתאמנה ברביבים ובתל־יוסף. משם התגייס לצה״ל, לפלוגת קומנדו („שריון ופשיטה") והצטיין בקרבות לכיבוש לוד ורמלה ועוד.

נפל ביום כיבוש משטרת בית־ג׳ברין, שהיה בין כובשיה. בהתקפה־הנגד של האויב נפגעו הזחלים ורפאל נפצע ולא יכול לקום. פצעו לא היה פצע־מות, אך משחזרו חיילינו למקום המערכה, היה מאוחר לטפל בו. נפל בכ״ד בתשרי תש״ט (27.10.1948) ולמחרת נקבר בכפר־ורבורג.

אביגדור דויד

בן מרדכי ווימבול. נולד ביום 15.4.1928 בעיר אדירנה שבתורכיה האירופית. למד בבית־ספר עממי. דרך הים עלה לארץ בגיל 15 עם אחיו ב„עליית־הנוער". התחנך בבית־יהושע ובבן־שמן לחלוציות ולהגשמה, הצטרף לפלמ״ח ועבר את האימונים היסודיים, אך נאלץ לעזוב יחד עם אחיו את הכפר ולעבור לתל אביב משום שהוריו שנשארו בחוץ־לארץ היו תלויים בתמיכתו. הוא עבד בבית־חרושת למוזאיקה ומשכרו תמך בהוריו. בתחילת המאורעות צורף מטעם הפלמ״ח למגינים על פרברי תל־אביב. שמר בשכונת התקוה ובשכונת עזרא והשתתף בהתקפה על הכפר סלמה, משנתגייס גיוס מלא נשלח לסביבות רוחמה. משם הועבר לגליל העליון ובאחרונה היה במשמר־הירדן. במכתביו אל אחיו נתן ביטוי לאכזריות המלחמה, ששינתה את אפיו: „נעשיתי מסוגל לקרוע אנשים בלי כל הרגשה שהיא. נעשיתי כפרא־אדם. הרגתי המון ערבים במו ידי..."

נפל ב־12.6.1948 ביום ההתקפה הקשה על משמר־הירדן. הוא פעל במרגמה וכשהתכופף כדי לקחת פגז נוסף נפגע מכדור האויב.

אבינדור ישעיהו

נולד ב־1928 בסופיה, בירת בולגריה. גמר בית־ספר תיכוני ושאף לעלייה. עוד בבול־גריה הצטרף לקבוצת־הכשרה, עלה באניה „עצמאות". במארס 1948 הגיע לארץ ועבר להכשרה מגויסת של הפלמ״ח בבית־השיטה. בראשית יוני התגייס לחיל־הים, גם הוריו עלו לארץ והתישבו בתל־אביב. נפל בקרב על בית־עפה, בפעולות חיל־הים בנגב, בי״א בתמוז תש״ח (18.7.1948). ב־9.10.1949 נקבר בנחלת־יצחק.

אביזוז (אייזנשווילי) בנימין

בן יוסף וחנה. נולד ב־1927 בירושלים. גמר בית־ספר תיכוני ועבר לבית־ספר למשפטים בירושלים, במגמה להיות עורך־דין. הצטיין בלימודיו וזכה בשעתו לאישור מיוחד מטעם הקונסול הצרפתי בירושלים ללימוד־חינם בצרפת. בינתים התחיל לעבוד בפקידות בבית־המשפט המחוזי בירושלים. בימי מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי והגיע לדרגת לנס־קורפורל בחיל־האויר.

בתחילת מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה לישראל בדרגת מ״כ. היה בין מגיניה־משחררים של ירושלים. נפצע קשה בזמן ביצור עמדות, לאחר כיבוש ברקלייס־בנק, והיה מוטל חמישה ימים בלי הכרה ומת ביום י״א באייר תש״ח (20.5.1948). היה קבור בשייך־באדר א׳. ביום 10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

אביגזר מרדכי

בן בכור־יצחק ורבקה. נולד בשנת 1928 בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי והחל לעבוד. מנעוריו חלם על נקמה באויבי עמו. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה חיכה בקוצר־רוח לרגע בו יוכל להצטרף לשורות הלוחמים. בהיותו בן 17 זייף את תעודותיו כדי שיקבלוהו לצבא והתגייס, בלי ידיעת הוריו, לצבא הבריטי. שירת במצרים, לוב ואיטליה. אחרי השחרור עבד תחילה כנהג ואחר־כך כפועל בנמל תל־אביב. היה הבן הבכור בבית והתומך העיקרי במשפחה. היה אוהב ספר.

כשפרצה מלחמת־השחרור התיצב להגנת גבולות עיר־מולדתו. אחר־כך נטש את עבודתו והתגייס גיוס מלא. נשלח לחזית ירושלים, שם נלחם בשורות גדוד „הפורצים" של הפלמ"ח, השתתף בקרבות על קסטון (קיבל אות־הצטיינות) והר־ציון ובפריצה לעיר העתיקה. נפל בדרך לקרית־ענבים ב־9 במאי 1948, וב־21 בו נקבר בקרית־ענבים.

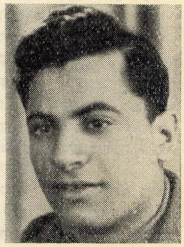
אבן חנוך

בן ראובן. נולד ביום י' בניסן תרפ"ג ברעננה. גמר בית־ספר עממי ותיכוני וקורס למורי־ההעמלות. הוסמך להוראת המקצוע ועסק בו ברעננה, מקום גידולו מילדותו. חבר ב„הגנה" מגיל 13, היה חבר בפו"ש ואחר־כך בחי"ש. עבר קורסים שונים, הדריך ופיקד ב„הגנה" ופעילותו בה היתה כל כך חשובה, שלא הורשה להתגייס לצבא במלחמת־העולם ונשאר לשרת בנוטרות ברמת־הכובש בשנות 1940 — 1943. ערך סיורים רבים בשליחות ה„הגנה" להכרת השטח ההררי, המשוער כשטח היערכות האויב לפעולות נגד הישוב. באחד הסיורים, באייר תש"ג, נפל בידי כנופיה ערבית יחד עם ארבעה חברים, כולם בלתי־מזוינים. אנשי הכנופיה שדדו את נעליהם, החזיקום במערה אסורים בחבלים, ירו בהם, רצחו אחד מהם (אברהם ישראלי ז"ל) ואותו פצעו בראשו. בלילה נחלץ מחבליו, התיר את חבריו ונמלטו. על אף היותו פצוע נשא על גבו אחד מחבריו, שלא יכול ללכת יחף על הקרקע הסלעי. אחרי נדדם יומים הגיעו למשטרת שכם ומשם הביתה, ומאז נקרא ברעננה בכינוי „הגיבור משכם".

בפברואר 1948 עמד להישלח לקורס ממרשך לפני כניסתו לשירות מלא וקיבל ארכה קצרה משום ששאשתו היתה קרובה ללדת. משפתחי כנופיות קאוקג'י בהתקפה על מגדיאל בכוחות ניכרים, הוזעק לכוחות המגינים. פיקד בקרב־הלילה על כיתה, הזיז עמדתו קדימה בשדות הכפר ביאר־עדאס ותקף את האויב ברימונים, נפגע ברסיס רימון של האויב ונפל לפנות בוקר של 3.3.1948. נקבר ברעננה. תאומיו נולדו שבועות אחדים אחרי מותו.

אביעני בועז

בן סעדיה ושולמית. נולד בשנת 1928 בעדן. עלה עם הוריו ארצה בשנת 1934 וגר בתל־אביב. ביקר בבית־ספר עממי ולמד את מלאכת־הדפוס. בהיותו בן 15 התנדב לשירות בנוטרות, בה עשה שנה וחצי. עם הקמת החטיבה היהודית הלוחמת הצטרף לחיל־הרגלים, ואחר־כך לתותחנים כסמל. כדי להתקבל ליחידה זו העלים את גילו הנכון בהודיעו כי נולד בשנת 1924. השתתף במסע הכיבוש על־פני איטליה, אוסטריה, צרפת, בלגיה והולנד. תחילה שירת ביחידת תותחנים; כשנודע למפקדיו שלפני התגייסותו למד את מלאכת הדפוס, הועבר לבית־הדפוס של עתון החי"ל בברייסל, שם עבד עד לפירוקה של הבריגדה. במכתביו הביתה, שכתבם ברגש ובציוריות רבה, ביטא את התפעלותו הרבה מכל מה שראה בכרכי אירופה. ההוי הזר עורר בו ביתר שאת אהבת המולדת; פגישתו עם יהודים בגולה נטעה בו רגש גאוה על היותו חייל עברי.

בשובו ארצה המשיך לעבוד במקצועו. היה חבר פעיל ב„הגנה". עם הקריאה הראשונה התיצב שוב לשירות. ליוה שיירות לירושלים ונפל בקרב על מחצבת צובה על־יד הר־הקסטל ביום ט' באדר ב' תש"ח (20 במארס 1948). נקבר בסנהדריה בירושלים ב־22.3.1948.

אבישיוק משה

בן אבישי ואייחאן. נולד ב־1916 ברוסיה, בילדותו נתיתם מהוריו. עלה לארץ ב־1920 בהיותו בן 10. גדל ועבד בירושלים בבנין ובעבודות אחרות ובשנים האחרונות היה פועל ומנהל־עבודה בסלילת כבישים מטעם עיריית ירושלים. היה בעל משפחה גדולה (אשה ו־7 ילדים) ושכרו מועט ועמלו מרובה. גומל חסד לחיים ולמתים ונושא את קשיי החיים בסבלנות ובחביבה לארץ ולעיר־הקודש.

עם הכרזת או"ם התגייס גיוס חלקי ואחר־כך גיוס מלא. על אף גיוסו המלא, בו בילה לילות שלמים במשמר, וביום — בעמדות — היה מצטרף בשעת הצורך לפלוגות הצלה ב„משמר העם". בשעת הגשת עזרה לנפגעים בהפגזה על מחנה־יהודה נפצע קשה ואחרי טיפול ממושך מת ביום 17.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אבלס שמואל

אחד מפליטי מחנות־ההשמדה שהגיע מיותם לארץ בימי המאבק ונתן את חייו עליה, שמות הוריו אינם ידועים, ידוע אך זאת, כי נולד ביוון, בעיר סלוניקי, בשנת 1923 או 1925. היה בעל השכלה עממית. עם כיבוש יוון על־ידי הגרמנים הועבר לפולין גרמנית, לאחד ממחנות־העבודה. בילה את מעניו והגיע לארץ עם „עליית־הנוער" ב־1947 באנית־המעפילים „חביבה רייך". עבד במסעדה בתל־אביב.

עם פרוץ המאורעות התגייס עם הראשונים לצבא ההגנה לישראל והשתתף בקרב על הקסטל, שם נפל ביום כ"ה באדר ב' תש"ח (5.4.1948). נקבר בסנהדריה בירושלים. ב־13.9.1951 הועבר להר־הרצל.

אבן (שטיינבוק) יוסף

בן צבי־הירש וברכה. נולד בשנת 1913 בפולין. גמר בית־ספר עממי ובגיל צעיר התחיל לעבוד ולהתפרנס מיגיע כפיו. בשנת 1938 גויס לצבא הפולני, ומאז עברו עליו רוב שנותיו בצבא. במלחמה עם הגרמנים היה תחילה בקרוטולין ובאחרונה בוארשה. נפל בשבי הגרמנים, נמלט וברח לרוסיה, שם הצטרף לצבא הגנרל אנדרס; עם הצבא הזה בא לארץ ב־1941. עזב את הצבא והצטרף לקיבוץ. אך כעבור זמן קצר התגייס שוב לצבא הבריטי וישירת בו מ־17.2.1942 עד לשחרורו ב־29.7.1946. נשלח לעיראק. זכה באות־הצטיינות אנגלי.

מיום שחרורו עד להתגייסותו לצה"ל ישב בתל אביב. עבד בטייחות וחי חיי עבודה ומשפחה בתקופת־השלום הקצרה שניתנה לו. נפל בחזית לטרון ב־15.5.1948 ונקבר ב־17 בו בנחלת־יצחק. הניח אשה, שרה, ובת.

אברבוך יצחק

בן יחיד להוריו משה וזהבה. נולד במארס 1929 בעיר קומרט שברומניה. עלה ארצה בשנת 1935 וגר בירושלים. למד בבית־הספר התיכון שבבית־הכרם. מתבודד היה ונחבא אל הכלים, מתמיד בלימודים ומרבה בקריאה. „אנציקלופדיה חיה" כונה בפי חבריו. עם הצטרפותו לתנועת „המחנות העולים" חלה בו תמורה. הוא השתדל לצאת מבדידותו, להתערות בחברה. סיים את חוק לימודיו בשנת תש"ו ורצה להוסיף ולהשתלם בלימודים באוניברסיטה העברית. אולם החליט לקיים קודם כל את חובתו הלאומית וגם להתגסות בעבודה חקלאית. קיוה להשתחרר מביישנותו ולהתפתח מבחינה גופנית. הצטרף לפלמ"ח והיה חבר בהכשרה מגויסת, תחילה ביגור ואחר־כך בקיבוץ מעוז־חיים.

נפל בפשיטה על הכפר הערבי זרעין שבעמק יזרעאל ב־21 באפריל 1948 והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה. אביו, משה, חבר ה„הגנה", נהרג בעת הפגזת ירושלים על־ידי הלגיון הערבי.

אברהם אלי

בן ברוך ורבקה. נולד ב־14.4.1925 באזור הקרפטי הצפוני של רומניה. למד בבית־ספר עממי בכפר ואחר־כך עבד בכשק־החלב של הוריו, בטיפול בפרות ובהובלת החלב לעיר. במלחמת־העולם השניה נלקח עם שאר יהודי האזור למחנה־השמדה. נתגלגל במחנות־עבודה שונים עד תבוסת האויב ואחר־כך שהה במחנות־עקורים ובמחנה־אימונים של ה„הגנה", ומשהגיע לארץ עם אשתו ב־23.5.1948 באניה „פרובידנס" יצא מיד למערכה בגדוד „הפורצים" של הפלמ"ח.

השתתף בקרבות לטרון ואחר־כך בכיבוש הכפר צרעה ושם נפל ב־13.7.1948 ונקבר בחולדה. ב־19.10.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

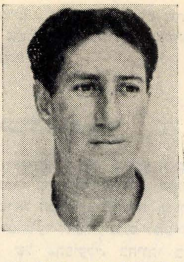
אברהם גיורא

בן אברהם ואסתר. נולד ב־24 בינואר שנת 1928 ביאסי שברומניה. למד בבית־הספר העממי ובהיותו בן 13 היה עד לפוגרום ביהודי עירו. אביו נלקח להשמדה (אך ניצל בנס) ורוח הנער דוכאה מאד. בשנת 1942 הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" שבמחתרת ופעל בה בסכנת־נפש. בהיותו בן 16, ב־16 בינואר 1944, עלה לארץ בספינת־מעפילים רעועה ומיד הצטרף לחברת „עליית־הנוער" בעין־שמר, בה בילה שלוש שנים בהתנסותו בכל ענפי המשק החקלאי. מכאן יצאו מיסדי הקיבוץ „אל־מגור" שבפתח־תקוה, בו עבד בעבודות פרדס, בנין ומחצבה. עם יסוד נקודת התישבותם בנגב, גבולות, שהה חליפות בנקודת־המוצא שבפתח־תקוה ובמקום התישבותם בנגב.

בעת חסימת הדרך לנגב הגיע לשם בהיחבא, ולאחר ימים מספר הצטרף לחברים שנשלחו מטעם קבוצתו לפלוגת הלוחמים מאנשי משקי הנגב. עת קצרה לאחר זה נלקח לקרבות פריצת־הדרך, וב־18 ביולי 1948 נפל בקרב על חוליקאת שליד כאוכבה. היה קבור ברוחמה. ב־26.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בכפר־ורבורג. הניח אחריו אשה.

אברהם חיים (חנס)

בן מרטין וזלמה (שושנה). נולד ב־12 במאי 1918 בברלין, בירת גרמניה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני. בשנת 1936 עלה ארצה והיה חניך „עליית־הנוער" ביגור בשנות 1936 — 1938. משם עבר לעת קצרה לכפר־גלעדי. חבר ה„הגנה". עבד כפועל בעיר, ועם מלחמת־העולם השניה התגייס לחיל־האויר הבריטי, בו שירת עד אפריל 1946. אחר־כך גר בתל־אביב.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נכנס לשורות המתנדבים, ב־16 במאי 1948 צורף לחטיבת „אלכסנדרוני" והשתתף בכיבוש יפו. נפל בקרב על לטרון ב־24 במאי 1948. ב־28.2.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה ובת בגיל 5.

אברהם יעקב

בן שמואל וכודמה. נולד בשנת 1929 בעגן. עלה לארץ בשנת 1943. נפל בקרב בגיתין ב־3.6.1948. גויתו הובאה לקבורה בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי שעל הר־הרצל ב־3.8.1950.

אברהמוב אברהם

בן שמעון ורחל. נולד ב־1927 ברוסיה וב־1933 הגיע עם הוריו לארץ והשתכנו כעבור זמן מסוים בחולון. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך למד חשמלאות ועבד בה. ב־1945 הצטרף לשורות ה„הגנה" והיה מהחברים הפעילים והמסורים ביותר, מוכן בכל עת להפקיד ולפעולה.

בחדשים הראשונים למלחמת־השחרור שירת בהגנת חולון והשתתף בפעולות בתל־א־ריש, בת־ים, יזור וכו'. באביב 1948 הועבר לחטיבת „גבעתי" ונשלח למרחב הדרום, למערכה נגד הפולש המצרי. אמו ביקשה ממנו שלא ללכת, אך תשובתו היתה: „אנו מוכרחים ללכת, זהו צו המולדת!" הוא קיים את הצו בנאמנות עד שנפל בקרב על אשדוד בכ"ה באייר תש"ח (3.6.1948). הועבר לקבורה בקרית־שאול שליד תל־אביב ביום א' במרחשון תשי"ב (31.10.1951).

אברהמוב בכור

בן שלום ושרה. נולד בשנת 1926 בסמרקנד שברוסיה. עלה עם הוריו ארצה בשנת 1935 ולאחר שלמד בבית־הספר העממי החל לעבוד כשוליה במוסך ואחר־כך כבעל־מלאכה מומחה. בעל מרץ, רצון וכשרון. חבר הסתדרות „הנוער העובד" מנעוריו ופעיל בשורותיה. חבר ה„הגנה" עוד זמן רב לפני מלחמת־השחרור. עם פרוץ מלחמת־השחרור צורף לחטיבת תל־אביב ועמה לחם בכיבוש בית־דגון ויזור. נתן את חלקו גם בפעולת־הגבורה „נחשון".

ביום 11.6.1948, שעות מעטות לפני ההפוגה, בשעת התקפה של כוח

ערבי שעלה פי כמה על מספר לוחמינו בצריפין, יצא לפעולה עם שתי כיתות ונפל חלל יחד עם שאר הגיבורים אשר לחמו עד רגעי חייהם האחרונים. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

אברהמי אהרן

בן שמואל ועליזה. נולד ב־22.4.1926 בתל־אביב וגמר בהצטיינות את בית־הספר „כל ישראל חברים". מילדותו שאף להיות ימאי, ובהגיעו למצות נכנס לגדנ"ע ולסניף הימי של „הפועל". בהיותו בן 16 וחצי, בתקופת מלחמת־העולם השניה, התגייס לשירות הצי המלכותי הבריטי, בסברו שעל־ידי כך יסלול לעצמו דרך להשתלמות בבית־הספר הימי לקצינים באנגליה. אך תוחלתו זו נכזבה, לאחר שנאמר לו בגלוי שיהודים ארצישראליים אינם מתקבלים בבית־הספר לקצינים. כנער עברי גאה נפגע מן היחס הזה, עזב את הצי והצטרף לשורות הפלמ"ח, להכשרה המגויסת של תנועת הצופים, אשר בגמר שנת־השירות עלתה להתישבות להצרים שבנגב. עבר קורסים שונים, ביניהם למדריכי־חבלה ולמפקדי מחלקות. בדצמבר 1947 נשלח למשמ פלמ"ח בעין־חרוד וכעבור חודש — לקבוצת חניתה, להדרכת הנוע במקום. באותם הימים היה הגליל המערבי נתון במצור ואהרן השתתף בפעולות שונות, ביניהן פיצוץ הגשר של מסילת־הברזל ליד ראש־הנקרה. אבינו מספר כי לבדו יצא מחניתה, עבר באזור של כפרים ערביים, עד שהגיע לחוף הים. משם שחה מתחת לפני המים עד לגשר, אך בראותו שהוא שמור היטב על־ידי כוחות לבנוניים, חזר, נעל מגפי־גומי וכך התגנב אל המקום, סייר את הסביבה וחזר לחניתה לשם תיכון פעולת הפיצוץ. לאחר יומיים ירד שוב יחד עם שני חניכיו, וביצע את המשימה. באותו יום נתקבלה בשורת־איוב על אסון שיירת יחיעם. אהרן, שהאסון נגע בלבו והטעירהו, הכין יחד עם מפקדים אחרים פעולת־גמול ובמקרה אסון, בהתפרצות מוקש, קיפח את חייו ביום 3.4.1948. למחרת נקבר בנהריה.

אבינו מספר כי עם נפילתו של בן־עמי, מפקד הגדוד, הציע לו תפקיד הפיקוד על הגדוד והאזור כולו, אך נפל לפני שהספיק לקבל עליו את המשימה הזאת. לזכרו הקדיש מאיר עטיה שיר: „עם האילן והדממה" („על המשמר", כ"ב בכסלו תש"ט — 24.12.1948).

אברהמי יוסף

בן שמעון יהינדה. נולד בכ"ג בתשרי תרפ"ה (21.10.1924) בירושלים. קיבל את ראשית חינוכו בתלמוד־תורה וביש"ב „עץ־חיים", אחר־כך בבי"ס „תחכמוני". לאחר שסיים את חוק לימודיו בבית־הספר התיכון למסחר, התגייס לנוטרות ולפלמ"ח, מילא בנאמנות ובמסירות כל תפקיד אשר הוטל עליו. כנוטר שמר על הישובים העבריים בסביבת ירושלים: קריית־ענבים, מעלה־החמישה, עטרות ונוה־יעקב. בסוף שנת תש"ג התגייס לבריגדה העברית. בהיותו בצבא למד נהגות, וניצל ידיעה זו להצלת פליטים ממחנות־הסגר ולהעברתם לאיטליה, על אף האיסור החמור מצד ראשי הצבא שם. הוא גם השתתף בקרבות. עם תום המלחמה עסק בפקידות ובו בזמן השתתף בהגנה. עם הכרזת 29 בנובמבר התגייס לצבא ההגנה ומילא תפקידים אחראיים שונים בהגינו על ירושלים. גמר קורס לרגמים ונחשב לאחד המעולים במקצוע זה.

בליל כ"ד באייר תש"ח (2.6.1948), לאחר שמילא את תפקידו בהתקפה מרגמתית על האויב, נקרא על־ידי חבריו לבוא לעזרתם לתקן איזה קלקול במרגמתם ובטרם הספיק להגיע למקום פלחו רסיסי הפגז של המרגמה את לבו. ב־10.9.1950 הועבר משייך־באדר א' להר־הרצל בירושלים.

אברהמי (סטולר) יקותיאלי־ישראל („קותי")

בן מנחם־מנדל ואסתר. נולד ביום 19 בינואר 1931 בירושלים. למד בבית־הספר העממי בבית־הכרם, ואחר־כך בבית־הספר המקצועי „עמל". נודע כנער נבון וחברתי, ממלא את הבית ואת הכיתה עליזות וחיים. העסיק ועניין את כל המשפחה בדגמי הטרופיים הרכים שהביא הביתה באקוריון קטן. חבב את הטבע והספורט. בן שמונה הצטרף ל„מכבי הצעיר" ובן 12 כבר ביקש תוכן רציני יותר לחייו החברתיים ומצא אותו בתנועת „השומר הצעיר". בגלל דלקת־הסרקים שחלה בה מהצטננות בשעת טיול עם התנועה וגם מאימת הבולשת הבריטית מנעוהו הוריו משתתף באימוני הגדנ"ע, ולכן הפסיק את לימודיו ב„עמל" ועבר להבירת נוער ארצישראלי במשמר־העמק, מצא סיפוק בעבודה ובחברה והצטיין בדייקנותו שם כמו בבית. בן 16 „הגדיל" את גילו והתגנד לנוטרות ושירת ביוגור, את הוריו, אשר הרבו לו מאד בגלל התעסקותו בנשק ובצבאיות, ניסה להרגיע בהסברה שאין לדעת מה ילד יום וכל צעיר חייב להתאמן בנשק ולהתכונן לשירות צבאי.

מהנוטרות עבר בסוף 1947 לשירות צבאי ב„הגנה". עבר קורסים לצליפה וכו' כדי להגדיל ככל האפשר את כושר־פעולתו המלחמתי. שוב העלים את מספר שנותיו, כדי שלא יסלקוהו מפעולות עם המבוגרים. השתתף בפעולות בעמק ובגליל התחתון והמערבי ונפל בקרב לכיבוש שפרעם ביום 16.7.1948. נקבר בחיפה ב־19.7.1948.

אברי'ל (זרביב) חיים (אמיל)

בן אלברט ודיאמנטן. נולד ב־4.5.1925 בקונסטנטין אשר באלג'יריה. היה הבכור בין עשרה אחים. עוד בילדותו עברה המשפחה לצרפת והתישבה בעיר סנטפון. למד בבית־ספר עממי ותיכוני והיה בין התלמידים הטובים. גמר את חוק לימודיו והתמחה במקצוע המכונאות. השתלם בה יפה, אהב את עבודתו ותמך במשפחה, ולעתים קרובות עשה גם למעלה מכוחותיו מרוב דאגתו להם. בימי גזירות מלחמת־העולם השניה לא נפגע, אך למד לדעת כי הוא בגלות.

עם פרוץ מלחמת־השחרור בארץ התעורר להתגייס למען המולדת. עזב את עבודתו ויצא באביב 1948 בדרך המתנדבים. ב־27.3.1948 הגיע לארץ ונכנס מיד לצה"ל. נלחם בנגב ונפל בכיבוש באר־שבע ב־22 באוקטובר 1948. הוא נפצע פצע אנוש, הועבר לדורות ושם מת בו ביום, ושם גם הובא לקברות. ב־4.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

אברי'נסקי יעקב („יענקל")

בן צבי־יהודה וזמירל. נולד ב־1909 בקורלין, פלך מינסק, רוסיה הלבנה, במשפחה מיוחסת ועשירה, שומרת מסורת. ראשית חינוכו ב„חדר" ומשם ל„ישיבה". בילדותו ניסה את כוחו בחיבור שירים וסיפורים. בגיל 16 עזב את ה„ישיבה" בהחליטו להיות מורה עברי, לשם כך עבר לוילנה ונכנס לסמינריון למורים „הרבות". הצטיין בלימודיו, אך שנה לפני הגבר חזר לעיירתו מחמת מחלה. בעיירתו פעל בשורות התנועה הציונית־חלוצית, בעיקר בתנועת „החלוץ הצעיר" ו„ההלוץ". אך רצה להגשים את תורתו

הלכה למעשה וכנגד רצון הוריו ובהסתר עבר לוילנה ב־1934 והצטרף להכשרת קיבוץ „השחר", בו היה חבר המזכירות.

ב־1938 עלה ארצה באורח בלתי־לגלי והצטרף לקיבוץ רמת־רחל. שם הכיר את כעונתן וישר־לב. עבד בסבלות בתחנת הרכבת בירושלים, בים־המלח. עזב את רמת־רחל ועבר לקיבוץ יגור ובו עבד כרפתן עד יום התגייסותו. עוד בהיותו בצבא הפולני הצטיין כחייל ועם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא ונפל ב־3.11.1948 ליד משטרת נגבה. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־יהושע.

אברך חנה („חנקה")

בת מנשה ונעמי. נולדה ב־ד בניסן תרפ"ח בגבתון, בשנת משבר ומצוקה לציבור הפועלים בארץ. קשה היה גידול הבנים למשפחת עמלים הנאבקים קשות על קיומם ונאחזים במאמץ חלוצי על־אנושי בקרקע המולדת. ברוח זו גדלה הילדה ומכאן שרשיותה העמוקה וכוחה הנפשי הרב בכל דרכיה. סיימה את לימודיה בבית־החינוך לילדי עובדים והחליטה להמשיך וללמוד הקלאות ולשם כך הלכה לבית־הספר החקלאי לבנות בעיינות. מגיל 10 חברה בתנועת־הנוער „המחנות העולים". היתה ערה מאד לכל המתרחש בישוב ושיתפה את עצמה בעיותיו. בבית־הספר התמסרה באופן מיוחד לעולות החדשות שבתלמידותיו אשר זה מקרוב הגיעו לארץ וניסתה להקל את קליטתן ולהדריכן. היתה בין יוזמות הגרעין ההתישבותי מבין בוגרות עיינות ועם גרעין זה הלכה להכשרה תלוצית למעוז־חיים, עם הום הכשרתה הצטרפה לקיבוץ בית־הערבה, יפה, מפותחת ורעה, בעלת יזמה ומרץ. היתה לאחת האישיות המרכזיות בקיבוץ. משנאלצו חברי הקיבוץ לנטוש את בית־הערבה החליטה חנה להישאר עם אלה אשר הודרו לסדום, כדי להמשיך להילחם ולהיאחז בים־המלח המנותק לחלוטין מכל הישוב ונתון בסכנת התנפלות תמידית. באותו זמן נפל חברה במלכיה והיא זועזעה קשות, אך בכוחה הנפשי המשיכה בעבודתה היומיומית הקשה ללא רתיעה. אז היא כותבת להוריה: „... ברור לי כי יהודה מת מות גיבורים וידע לשם מה הלך ולמה הקדיש את כל כוחו ומרצו... הוא היה אחד מרבים ותפקידו אשר מילא מחייב אותנו להמשיך וללכת בדרכו. חזקו ואמצו! ראו, זאת מבקשת בתכם, שהברה הוא אשר נפל. אם אדע כי ידעתם לשמור על רוחכם אוכל ביתר קלות להמשיך את חיי..."

אחרי תקופה ארוכה של מצור קיבלה חופש לימים מספר ואמרה להגיע באוירון מסדום הביתה. בשעה שהאוירון עמד לנחות בתל־אביב נקלע להפצצה כבדה על העיר ונאלץ לרדת בחולות גבי־רובין. חמשת נוסעיו נהרגו, וחנקה ביניהם, ביום י"א בתמוז תש"ח (18.7.1948). ב־20.7.1948 הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אברמוב מיכאל

בן שלמה ורחל. נולד בנובמבר 1932 בפרס. בהיותו בן 5 עלה לארץ יחד עם הוריו שהתישבו בראשון־לציון. דרך עלייתם היתה מיוחדת במינה: מפרס נסעו באוטובוס לבירות ומשם עשו דרכם בסירה לעכו, בה נאספו על־ידי הבריטים, אך למחוז־חפצם הגיעו. בראשון־לציון למד בבית־הספר העממי והיה תלמיד חרוץ ושקדן. בן 13 נכנס לתנועת „הנוער העובד", סמך בה מרוח החלוציות ואהבת הארץ ובגיל צעיר הצטרף לגדנ"ע. בגלל מצבם החמרי הדחוק של הוריו נאלץ מיכאל בגיל רך להתחיל בעבודה ולעזור לפרנסתם. תחילה עבד כשוליה אצל סנדלר ואחר־כך היה לבעל־מלאכה עומד ברשות עצמו.

עבר אימונים שונים והצטיין ביחוד בחבלנות. הגיע לדרגת מ"כ. עיד לפני הגיעו לבגרות נקרא למלא תפקיד אחראי ב„הגנה". ביום כ"ט בטבת תש"ח (11 בינואר 1948) נרצח מן המארב בסביבת גן־יבנה, יחד עם כמה מחבריו, ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בראשון־לציון.

אברמוביץ אברהם

בן יעקב ורחל־לאה. נולד בשנת 1927 בעיר קושיצה אשר בצ'כוסלובקיה. שם חונך חינוך יהודי וכללי. עם השתלט הגרמנים על חבל־ארץ זה, הובל לאושוויץ. הוריו נרצחו, אך הוא נשאר בחיים. מאז ימי השחרור שאף להגיע לארץ אל קרובי משפחתו שהקדימו לעלות ואשר עם ילדיהם שיחק בימי נעוריו. דחה אפשרות נוחה להגר לארצות־הברית, „מדוע אלך למקום שאינו ביתי אם ביכלתי ללכת למולדתי" — כתב אל קרוביו בארץ. בגרמניה היכה לתוכו לעליה וכשארכה לו השעה, השיג רשיון־נסיעה של חבר ונסע במקומו, כי בינתים כבר החלה מלחמת־השחרור והתלהבות עצומה אחזה את שארית הפליטה וליבתה את התקוה, אשר, כפי שהתבטא באחד ממכתביו, „לא מתה, מפני שגם בקרונות שהובילו יהודים לאושוויץ היתה שוררת תקוה".

בחוץ־לארץ עבר אימונים במטגרת אצ"ל, עלה בעצם שנת־המלחמה, 1948, והצטרף לצה"ל. השתתף פעמיים בפעולות באשדוד, ובפעולה השניה נפל חלל בגי בתמוז תש"ח (10.7.1948) ולמחרת נקבר בבאר־טוביה.

אברמוביץ אברהם („אייבי")

בן דוד ורוזה. נולד ב־1928 באלכסנדריה של מצרים. למד בבית־ספר יהודי וסיים אחר־כך את חוק לימודיו בבית־ספר תיכון, מתוך משיכה נפשית חזקה לציונות בא לארץ ב־1946 כתייר, קיבל משרת פקידות בחברת ספנים בחיפה והתאזרח בארץ. מילא את חובתו ב„הגנה" ואחר־כך בצבא ההגנה לישראל. נשלח לחזית בגליל העליון ונעדר בקרבות משמר־הירדן בין הימים 7—10 ביולי 1948. גופתו נמצאה לאחר זמן והובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות שבראש־פינה.

אברמוביץ אריה־אליהו

בן יעקב וצינה. נולד ב־6 בנובמבר 1920 בעיירה ויסוקי־בור אשר בליטא. גדל בקובנה. אביו, עורך־דין ציוני ותיק, הכניס אותו לגימנסיה העברית והנער גילה התעניינות יתירה בלשון ובספרות. את לימודיו הגבוהים התחיל באוניברסיטה בקובנה, אך לא יכול להמשיך משום שנאת־ישראל שהיתה רווחת שם ועבר לצרפת. למד חשמלאות בפוליטכניון שליד האוניברסיטה אשר בגרינובל והצטיין לא בלימודים בלבד כי אם גם בספורט (זכה באליפות בפינג־פונג של האזור כולו, אשר גרינובל היא בירתו). בינתים פרצה מלחמת־העולם השניה וצרפת נכבעה. אריה־אליהו הובא למחנה־הסגר, השכיל לברוח ובעזרת אשתו של המדינאי אנדרה פיליפ עבר בגניבה את גבול שוויץ, המשיך זמן־מה את לימודיו בלוזאן, אך הקדיש רוב מרצו לתנועת „גורדוניה" ולהכנת עלייתו. דחה הזמנת קרובים לעבור אליהם לאמריקה, ועלה לארץ בהזדמנות הראשונה, באביב 1945. שנה שהה עם חברתו, אף היא מהגרעין

השוייצי, בקבוצת מסדה שבעמק הירדן, משם עברו השנים לחיי־הגשמה פרטיים, בלי לנטוש את חיי הכפר ואת יעודם. ישבו תחילה במגדל ועבדו אצל איכרי המושבה בתנאים קשים, ולבסוף עברו לכפר אז"ר, בין שתי התחנות האלה בחייו הקצרים התגייס למשטרת הישובים העבריים, בה התמחה באלחוטאות, ואולם „טבילת־אש" ראשונה בארץ היתה לו עוד בעת היותו שומר בשדות מסדה, ובעוון הכרעת אחד השודדים הועבר לכלא עכו ורצה שם את עונשו. הוריו שנשארו בחיים — ממשוחררי ביתנה דאכאו, לשם הגלו מליטא — עברו לפאריס ורצו כי יבוא אליהם לביקור, אך הוא דחה את הדבר עד שתהיה לו רשות מוסרית להינפש מתפקידו.

פרצה מלחמת־השחרור והמצב החמיר בינתים. הוא שירת ביחידת־אלחוטאים, גם הדריך באלחוטאות, כחייל בחטיבת „גולני", פלוגת המטה. נפל באחד הקרבות האחרונים במשלט שבקרבת רפיח ב־3.1.1949 והובא לקבורת בגבולות. בט"ז במנחם־אב תש"ט (11.8.1949) הועבר לנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה, יהודית.

אברמוביץ אליעזר

בן יצחק וגיטל. נולד ב־10.1.1918 בבאקאו שברומניה. למד בבית־ספר עממי ועבד בכריכת־ספרים. מעגל חייו השקט הופרע על־ידי המלחמה וכל אשר בעקבותיה ועם השחרור החליט לעלות מיד לארץ־ישראל. כמעפיל הגיע לארץ בשנת 1946. התיישב ברמתים ועבד כפועל־בנין.

התגייס לצה"ל והשתתף בכמה קרבות, בקרב על ביאר עדאס נפצע קשה. חמישים יום שכב בבית־החולים וקויה להחגבר על פצעו ולצאת שוב למערכה. אך לא קם עוד מערש־דוי ומת ב־30.9.1948. נקבר בנתניה ב־1.10.1948. השאיר אחריו אשה.

אברמוביץ דוידינוה („ילד")

בן אנשיל. נולד ב־23.10.1925 בסקרנביץ אשר בפולין. עלה ארצה ב־17.11.1935 ולמד בבית־ספר עממי. השתלם במלאכת האריגה. בימי מלחמת־העולם השניה, בשנת 1942, התנדב לצבא והוא אז רק בן שבע־עשרה שנה, ולכן כונה „ילד". שירת במחסני „האורדינאנס קורפס" והיה עם הגדוד במסעיו במצרים, איטליה וכו', אהב מאד ספורט, כגון: שחיה, כדורגל, פינג־פונג ועוד. ניחן בקול נעים והרבה לשיר, ביחוד שירה קלסית איטלקית. בעל מזג נוח ועליז, אהב בדיחה וצחוק וידע להאציל מרוחו הטובה והקלה על סביבתו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לכוחות הלוחמים. השתתף בקרבות רבים וב־3.6.1948 נפל בקרב על אשדוד. נקבר בכפר־ורבורג.

אברמוביץ יצחק

בן אברהם וטובה. נולד ב־26.3.1917. אחרי גמר בית־הספר העממי יצא לעבודה. בבחרותו עשה כמה שנים בקבוצת אלומות ומעלה־החמישה. עבד בחקלאות ובמסגרות. בשנות המהומות 1936—1939 היה מטובי המגינים. לבסוף התיישב בחולון ועבד במסגרות. כאן גידל, עם אשתו, את שלושת ילדיו. כל שאיפתו היתה לחזור לחיי קיבוץ וחקלאות. בפוליטיקה ובמפלגתיות לא התערב, אך למולדת, להגנתה ולשחרורה היה מסור בלב ונפש. במלחמת־הקוממיות שירת ביחידת „קריתי" והשתתף בקרבות ובפעולות בחזיתות שונות (שכונת התקוה, יפו, בית־דגון, תל־א־ר־ש ועוד). נפל בהפצצת חולון ב־20.5.1948. למחרת נקבר בנחלת־יצחק.

אברמוביץ מאיר

בן דויד־יוסף ודבורה־אסתר. נולד ביום כ' בטבת תרצ"א (9 בינואר 1931) בתל־אביב. גמר בית־ספר דתי, נכנס לעבודת פקידות בבנק „המזרחי", כדי להקל את עול הפרנסה מעל הוריו, ובערבים היה ממשיך את לימודיו בשיעורי־ערב בגימנסיה העירונית. היה פעיל ב„בני־עקיבא" והתאמן בגדנ"ע מתוך הבנת הצורך והמטרה. כשהחלה ההתקפה הערבית על הישוב „הוסיף" לעצמו שנה על גילו, כך הצליח להתקבל לשירות בצבא ההגנה. יצא עם חבריו בפלוגה הדתית של חי"ש להגן על בן־שמן. התאמן ושירת בתפקידי רובאי וחבלן וביצע משימות מסוכנות באומץ וללא רתיעה.

ביום 23.5.1948, בשעת פירוק מוקש בבן־שמן, כדי למנוע סכנה מהסביבה, דרש מחבריו שיתרחקו, מפני הסכנה להימצא בקרבת מוקש בשעת פירוקו. המוקש התפוצץ תוך כדי פירוק ומאיר נספה בהתפוצצות זו. נקבר בנחלת־יצחק ביום 24.5.1948.

אברמוביץ ישראל

נולד בשנת 1913. נפל בראשון־לציון מהפצצת האויר על־ידי אוירוני־האויב ביום 7.2.1948 ולא נודע מקום קבורתו.

אברמוביץ מאיר (מרצל)

בן משה וז'אנט. נולד בחודש מארס 1920 בעיר רמנ־קולסרט שברומניה. עמל בן עמלים. בוגר בית־ספר עממי וצבע לפי מקצועו. מיד עם שחרור אירופה מעול הכובש הגרמני, יצא בנתיב־הבריחה והעפיל באניה „הגנה" בשנת 1946. ישב בהרצליה ועבד במקצועו. התגייס לצבא ההגנה לישראל. היה בין מחזיקי גבעה מסוימת בסב־בת בית־דראס ונפל ביום 10.6.1948. הועבר לנחלת־יצחק ב־31.8.1950.

אברמוביץ מאיר־אריה

בן אליעזר ואלטה. נולד ביום י"ג באדר תרפ"ט בתל־אביב. הצטיין בלימודיו בבית־הספר העממי, אך לא יכול להמשיכם בבית־ספר תיכוני, כי נאלץ לתמוך בהוריו ועבד במלאכת האריגה. את ערביו חילק בין לימודי השתלמות (גמר קורס לפקידות בבית־הספר „פיטמן" והחל בלימודי הנדסה בבית־ספר־ערב „מונטיפיורי") ובין פעולות ה„הגנה" (שהצטרף אליה בגיל 15). בכל רגע פנוי היה שקוע בקריאה, וידע לבחור את ספריו ולכוון את לימודיו. ובו בזמן — והימים ימי מתיחות שלפני

המאורעות — שמר בגבולות תל־אביב, ופעם, בשמרו בשכונת שפירא, נאסר על־ידי הבריטים, אך שוחרר אחר משפט צבאי.

עם פרוץ המאורעות התגייס לחי"ש תל־אביב וסיים קורס לחבלנות. לאמו, שדאגה לו מאד, אמר: "אמא, הרוצה את במדינה מתל־אביב עד רמת־גן?!" הוחזר לזמן־מה משירות קרבי וצורף לחיל־ההנדסה, אך עמד בתוקף על כך שישתפו אותו בפעולה של "ממש". נפל ב־30.5.1948 בפעולת הפריצה למשטרת לטרון שבוצעה על־ידי חולית חבלנים, והוא אחד מהם. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אברמוביץ משה

בן דוב ורבקה. נולד ב־1921 בבודפשט, בירת הונגריה. אחרי שנים מספר חזרו עמו הוריו לעיר־מוצאם חוסט, שבחלק הקרפטו־רוסי של מחוז מרמרוש (אז בצ'כוסלובקיה). שם למד ב"חדר" ובבית־ספר עממי ואחר־כך עבד כאופה. כל מה שידוע עליו למכריו בארץ הוא, שבראשית הורף תש"ז הגיע לירושלים. מסתבר, שככל יהודי חוסט נשלח גם הוא על־ידי ההונגרים לאושבינצים. כפי הנראה נלקח משם לעבודה ואחרי מיגור שלטון הנאצים התגולל במחנות־עקורים ובנדודים עד הגיעו לארץ בהעפלה או באופן אחר.

זמן רב התהלך בלי עבודה ובראשית מלחמת־השחרור נתקבל לעבודה במאפית אנגל־ברמן בירושלים. זמן מועט אחר־כך התגייס ל"הגנה" ושירת באחד הגדודים בדרגת סמ"כ בליווי שיירות בסביבה. ב־24.3.1948, בפורים, בהיותו חפשי מהשירות נסע להביא מים לעטורות ובדרך נרצח עם כל אנשי השיירה. למחרת היום נקבר בטנהדריה בירושלים.

אברמוביץ שמעון

בן דויד־אברהם וגיזילה. נולד ב־1915 בפיאטרה־ניאמץ שברומניה. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך ניסה את מזלו בעבודות שונות וזמן־מה עבד בחנות לנעלים. במלחמת־העולם השניה שירת בצבא הרומני ונפל בשבי הרוסי. אחרי השחרור ניסה לחזור למסלול חייו ברומניה, אך תנאי החיים נעשו קשים ורעים יותר משהיו לו לפנים. יצא ב"נתיב הבריחה" וב־1948 הגיע כמגוים למדינת ישראל.

שירת כשומר גדודי ביחידת חיל־האויר וב־19.1.1949 התאבד ביריה במחנה צריפין ולמחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

אברמזון יונתן ("יונץ")

בן אריה ואהובה. נולד במרחשון תר"ף (1919) בבית־גן שליד יבנאל, בה עברו עליו שנות ילדותו. עם סיום לימודיו בבית־הספר העממי נבחר על־ידי פיק"א ללמוד במקוה־ישראל. שם בא לראשונה במגע עם ה"הגנה". בגלל מחלת אביו נאלץ להפסיק את לימודיו ולהיות לעזר במשק. בן שבע־עשרה, ברדפו, כשומר־הכפר, אחרי ערבים מתנכלים — נקלע למהנם והוקף בידואים אויבים. בחושו לעזרת חברו המותקף הרג שנים מן המתנכלים. אחרי מעשהו זה פצע את עצמו במתכוון כדי להינצל מפסק־דין של מות שהיה צפוי לו לפי חוקת כמשלת המנדט. דנוהו לגלות, ומיד הצטרף לשורות יחידת וינגייט ששירת בה כרמן בדרגת סרג'נט. במלחמת־העולם השניה נשלח לסוריה, שהגיע לחופה בסירה עם אנגלי. שם נתפס ונאסר כמרגל. נידון למות וביצוע פסק־הדין נדחה לעת־מצוא, ובינתים ידע צינוק ועינויים. שוחרר מזה־רעב עם חדירת האנגלים לסוריה, בחזרו לחיי הכפר הוכיח את פעילותו על־ידי מימוש רעיון המשק השיתופי ביסוד "ארגון החייל".

לפני פרוץ מלחמת־השחרור התישב בחיפה, לחם בטירת־צבי ובקרבות חיפה שימש גם כקצין האהראי, בדרגת סרן, לעיר התחתית. לחם בדרך ירושלים ובחזית עמק הירדן. נפצע ברגלו והועבר כקצין־מבצעים לחיל המיעוטים, במבצע כיבוש הגליל ראה את קרבו האחרון, בשל קלקול במכשיר־הקשר שלו לא הגיעה אליו פקודת הנסיגה במועדה ונשאר עם מתי מספר נגד אנשי קאוקג'י בכפר הדרוזי ינוח שליד תרשיחה. הופקע למראה בגידתם של אנשי הכפר שקיבלוהו תחילה בשמחה ואחר־כך בגדו בו. נפל ב־29 באוקטובר 1948 ונקבר ב־31 בבית־גן. חי חיי אישי־משק מובהק ואיש־הגנה כאחד. במשך 12 שנות היותו חבר ה"הגנה" הספיק להדריך ולהעמיד הניכים למאות. נשא אשה שש חדשים לפני נפלו, ועמד להקים את הריסות משק הוריו שנפגע בקרבות משמר־הירדן.

אברמסון עטרה (קריינדיל)

בת אביגדור ורבקה. נולדה ב־28 בדצמבר 1926 בווילנו, פולין, למשפחה חסידית מפורסמת. נתחנכה חינוך דתי, למדה בבית־ספר עממי בעיר־מולדתה. עם הכיבוש הנאצי הוגלתה למחנות־הסגר בגרמניה, הובאה למחנה־המות באוישוויץ והתענתה שם ביסורים נוראים. משפחתה המסועפת הושמדה, אך היא הצליחה להינצל. עם השחרור הצטרפה לקיבוץ דתי של תנועת "נוחם" בגרמניה. משם הגיעה לאיטליה והצטרפה לקבוצת "בני־עקיבא—אילה". עבדה בהכשרה זמנית בוילמדונה (איטליה הצפונית). באלול תש"ו (1946) הפליגה ארצה באנית־המעפילים "כ"ג", שנתפסה והוגלתה על־ידי הבריטים לקפריסין, ושם שהתה ששה חדשים והשתתפה בפעולה תרבותית של התנועה. מקפריסין עלתה לארץ ביום ח' באייר תש"ז (1947) והצטרפה לכפר־עציון, למרות בקשת קרובה שתישאר אצלם. נקלטה מהר במקום ובחברה. הספיקה לרכוש לה במהירות את ידיעת השפה העברית, בתקופת המצור על כפר־עציון עברה אימונים בנשק וסיימה קורסים ל"עזרה ראשונה". השתתפה בשמירה ובשעת הקרב דאגה לאספקה בשביל הלוחמים. שמרה תמיד על קנייני הדת ומצוותיה. רצינית ואחראית בעבודה. היתה מעורה במקום. דרוכה לכל קריאה, זואגת במסירות ובעזרנות למצטרכים.

בהשתולל הקרב בכפר־עציון היתה במילואים ל"עזרה ראשונה" במקלט שבבנין המנזר הגרמני. בפרוץ אנשי האויב לכפר, יום לפני הכרזת המדינה, ד' באייר תש"ח (13.5.1948), לא יכלו להדוף למקלט ופוצצו את בנין המנזר הגרמני, וכל מגיניו נקברו תחת הריסותיו. ב־17.11.1949 הועברה עם שאר חללי הגוש להר־הרצל בירושלים.

אג'י משה

בן חיים ומרים. נולד ביום כ"ח באדר תר"ץ (1930) בירושלים. גמר את חוק לימודיו בבית־הספר העממי והחל לעבוד במסגריה של אביו. בשנת 1946 הצטרף לארגון ה"הגנה". ערבים תמימים היה מבלה מחוץ לבית ומארגן בין חבריו את חלוקת כרוזי ה"הגנה" והדבקתם. היה פעיל גם במגרשי גוגנהיימר למשחקים. גדל באוירה משפחתית צנועה והיה בעל אופי עליז. חביב ואהוב על מכריו, שראו בו סמל ה"ואהבת לרעך כמוך". מוכן תמיד להקריב את היקר לו למען המולדת.

בפרוץ מלחמת־השחרור הועבר לגדוד "מוריה" והתנדב לפלוגת המסתערים. באחד הקרבות נפל אחד מידידיו הקרובים ביותר ונשבע לנקום

את דמו והצטרף לכיתת הבלגים. השתתף בקרבות ירושלים וסביבותיה, שכונת מקור־חיים, תלפיות, שייך־ג׳ראח, ארנונה ומוצא. אף בהתקפות על קסטל וקולוניה לא נעדר. ב־23.5.1948 עלה על מוקש בשייך־ג׳ראח ונתרסק.

אנסי אהרן

בן עזרא ורבקה. נולד ב־18.3.1920 בבגדד ועלה ארצה עם בית הוריו. למד בכפר־הנוער בבן־שמן, ואחרי שנה — בבית־הספר המחוזי ביגור. מנעוריו חניך „השומר הצעיר" והיה מראשוני ה„קן" של התנועה בחיפה. בן 16 הלך לדיג במפרץ חיפה ואחר־כך הצטרף להכשרה של תנועתו בגן־שמואל ובקיבוץ ארץ־ישראלי ה׳ שהיה ממיסדיו. עבד בפלוגות הכשרה שונות ברחובות ובפתח־תקוה. נתקבל כחבר לקיבוץ שריד. שם עבד בנהגות. הצטיין באהבתו לטבע, למוסיקה ולציור. מנעוריו היה משוטט בארץ ולמד להכיר את חיי הערבים, הדרוזים והשומרונים. חביב על כל מכיריו.

כשפרצה מלחמת־השחרור, עם הכרזת או״ם, היה מוביל אספקה חקלאית לירושלים. ב־9.1.1948, באחת הנסיעות מירושלים לתל־אביב, פגע בו כדור מרצחים ונפל בק״מ ה־17 עם הנשק ביד ליד ההגה. נקבר בשריד. השאיר אשה, מרים, ובת, עפרה, בשריד.

אנסי שמעון

בן יוסף ומזל. נולד בט״ז בשבט תרפ״ט בתל־אביב. למד בבית־הספר העממי „בנה" ואחר־כך שנתים של השתלמות בבית־הספר פיטמן והתחיל לעבוד בפקידות. עבד בבנק, ואת הערבים הקדיש להשתלמות נוספת במדעי־הרוח. בן 14 הצטרף ל„בית״ר" ומשם עבר למחתרת באצ״ל, בו עלה לדרגת מפקד הידוע בכינויו „תגר", שקדן בלימודים ובעל תפיסה מהירה. הצטיין בנימוסיו ובטוב־לבו וברצינות יחסו אל החיים. היה נחבא אל הכלים וצנוע בפעילותו בה הוכיח עקשנות, עקביות וקור־רוח. עצמאי מעורר ובעל שאיפות רוחניות. קיבל עליו ומילא את הפקידו הצבאי במחתרת מתוך הכרה ויודעית ההכרה בקרבנות־חיים.

השתתף בפעולות לכיבוש יפו ורק אז נודע למשפחתו שהוא חבר אצ״ל, נהדג ביהודיה, לאחר שעמד בגבורה נגד הסתערות האויב שנמשכה שעה, בד׳ בסיון תש״ח (11.6.1948) ובו ביום נקבר בנחלת־יצחק.

אדבר צבי

בן שמעון ואסתר. נולד ב־1926 בגרמניה. בא לארץ עם „עליית־הנוער" בשנת 1940 והתחנך בבן־שמן. משגמר את לימודיו עבר לקיבוץ אילון, וכעבור זמן יצא את הקיבוץ והתישב בחיפה. עבד כמסגר במפעלי־חיפה להנדסה. היה חבר ה„הגנה", עבר לש״רות פעיל עם פרוץ המאורעות. הצטיין בכיבוש חיפה ובפעולות הכמוכות בעיר ובגליל המערבי. נלחם בתמרה וברמת־יוחנן, השתתף בפיצוץ הגשר של מסילת־הברזל בקו עכו והגשר של כביש עכו. שימש בדרגת מ״כ.

ב־14.5.1948, בשעת כיבוש סמריה, נפל. ברגע שעמד לזרוק רימון על עמדה ערבית, נפצע בידו, כבר פתח את הנצרה ובשארית כוחו התאמץ לכוונה. בינתים פקד על אנשיו להתרחק ממקום הסכנה והחזיק מעמד עד שהצילו את נפשם. אחר־כך התפוצץ הרימון בידו והוא נתרסק. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה.

אדוד (אדיר) יעקב

בן מנחם. נולד בשנת 1904. נפל ב־12.1.1949, וכעבור יומים, ב־14.1.1949, הובא לקבורה בחלקה הצבאית בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אדוריאן (קראום) מנשה

בן משה (מיקליש) ואנה. נולד בשנת 1923 בעיר סאטמאר־נמטי אשר בהונגריה. בן למשפחת משכילים. גמר גימנסיה ואמר להמשיך בלימודים, אך בינתים פרצה מלחמת־העולם. התנסה בתלאות שונות בימי האימים והשואה ובשנת 1945, בהזדמנות הראשונה, עלה לארץ כעולה „בלתי חוקי". נרשם בשם מושאל: משה קראום.

המשיך בלימודיו ועבד בעבודות שונות עד פרוץ מלחמת־השחרור. אז התגייס לצה״ל ונפל ב־23.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה ביום 24.5.1948.

אדיר אריה („אריך")

בן צבי ואסתר. נולד ב־11.9.1930 בירושלים וגר בשכונת־ברוכוב. אביו היה חלוץ ואמו גננת, והנער גדל באוירה של הכרה ואחריות לאומית. חבר ה„הגנה" מילדותו. עוד בהיותו תלמיד בבית־הספר יצא לאימונים ועשה בהם לעתים קרובות ימים תמימים. כשפרצה מלחמת־העצמאות היה תלמיד המחלקה השביעית בבית־החינוך התיכון בתל־אביב, ולפי גילו עדיין פטור היה משירות בפלוגות קרביות. אבל לבו לא נתנו לשבת על ספסל־הלימודים בשעה שהגליל בידי האויב, והתגייס בלי לגלות את גילו האמיתי.

הוא נפל בקרב בשעת הנסיגה מלכיה, ב־15.5.1948, כשניסה, לפי עדות חבריו לפלוגה, להוציא את הנשק שהיה אחראי לו כמפקד כיתה. גופתו נמצאה רק כעבור זמן־מה. היה קבור בתל־יוסף וב־24.7.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אדמו שלמה

בן יהודה ומזל. נולד בעיר אזירנה (אדרינופול) שבתורכיה האירופית. לא ראה טעם בהמשכת חיים גלותיים של ניוון וכניעה ותבע מההורים שירשו לו לעלות ארצה. כשגבר הלחץ על יהודי תורכיה פנה התנגדות הוריו שהתירו לו לעלות, בקוותם שסופו לחזור אליהם. נתקבל לשייטת „עלייה־הנוער" ובראשית 1943 הגיע לארץ ברכבת דרך אנטוליה וסוריה. נתחנך ב„הכשרת הנוער" בגבעת־השלושה, הסתגל לעבודה והשתדל להיות כאחד מבני הנוער הארצישראלי. היה מהיוזמים להצטרפות החברה להכשרה מגויסת של „המחנות העולים" במעון. שם עבד בענף הדיג ונטה שכם לכל התלאות

והמבחנים באימונים ובמטעות. הצטיין באומץ־לבו בהתנגשויות עם הערבים ובהשתתפות בעליית־הכיבוש ליחיעם. משגמר את ההכשרה הצטרף לקיבוץ בית־הערבה, הסתגל במהרה לקשיי העבודה ודבק בה. נתחבב על חבריו בהכשרה ובקיבוץ. את הגעגועים להוריו כבש בלבו, בתקוה שסוף־סוף יבואו גם הם ארצה. יאכן באו בזרם העליה מתורכיה למדינת ישראל, אך הוא שוב לא זכה לראותם.

יומים אחרי קום המדינה, כשהיה הכרח למטר את המקום ללגיון הערבי, התנדב להשתתף בהטלת חמרי־נפץ לתוך הירדן, לבל יפלו בידי האויב. בפעולה זו נפצע קשה בהתפוצצות בערב ה־17 במאי 1948, למחרת היטס לתל־אביב ושם מת בבית־החולים ב־21.5.1948 ובו ביום הובא לקבורה בנחלת־יצחק. זכרו הועלה בספר „חבל סדום — ציון לנעדרים".

אדלר אליהו

בן אהרן ונחמה. נולד ב־15.10.1930 בירושלים. גמר את התלמוד־תורה „יבנה" בגיל 11, ונכנס לישיבת „תפארת־צבי" ולמד שם שנתים. בן 13 נתקבל לבית־המדרש למורים „מזרחי" בירושלים וסיימו בהצטיינות. התגייס לשנת־שירות במשטרת הישובים העברים. שירת באפיקים, במפקדה ובמשמר־הגבעה בחניתה. מנעוריו חבר ב„הגנה" ובאגודה־הספורט „אליצור". צנוע, עדין ואמיץ־רוח. חבריו שהעריכו את נועם הליכותיו, כיבדוהו מאד.

אחרי הכרזת כ"ט בנובמבר עסק בליווי שיירות בגליל המערבי. בהתקפה על יחיעם הוזעק עם חבריו הנוטרים לעזרה, שיצאו במשורין לעבר יחיעם, בדרך נתקלו במחסומים וניתכו עליהם יריות. הם הצליחו לפרוץ שלושה מהמחסומים, אך את המחסום הרביעי, הגדול ביותר, ליד הכפר הערבי כברי, לא יכלו לפרוץ והם הותקפו על־ידי כנופיה מאורגנת ומצוידת בנשק כבד. נאלצו לצאת מהמשורין ולחפש מחסה בשדות והשיבו אש חזקה. שלוש שעות נלחמו נגד כוח מכריע של האויב עד שהגיעה העזרה. בשעת הקרב נפצע אליהו בפניו מצרור כדורים ומת בבית־החולים בחיפה ביום ט' בשבט תש"ח (20.1.1948). נקבר בחיפה. בן י"ז היה בנפלו.

אדלר אריה

בן שמואל. נולד ב־1916 בעיר סלוטובה שבסלובקיה ועלה לארץ בשנת 1929. היה יתום מילדותו ובחברת ילדים יתומים הגיע לכפר־הנוער בן־שמן, בו התחנך ולמד לאהוב את העבודה ואת הארץ, יפה־תואר, חסון, ואהוב על הכל. היה בין התלמידים הטובים בכפר ומופת לנערים בטוב־לבו, בישרו ובנכונותו לעזור לחלש ממנו. בסיימו את לימודיו בבן־שמן, הלך להכשרה בקבוצת גבע, עבד בסדים, במפעל דרום ים־המלח ואחרי־כן נסע לגולה לבקר את אחיו ואחיותיו. בשובו הצטרף לגרעין של בוגרי בן־שמן שהקימו את קבוצת „אלומות". בתחילה עבדו בבן־שמן ואחר־כך בזכרון־יעקב, ומשם עברו להתיישבות בפוריה שליד יבנאל. אריה היה מעמודי התוך של הקבוצה, אך לאחר לבטים רבים עזב אותה עם משפחתו והשתקע בתל־אביב. בימי מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי, שירת באיטליה והגיע שם עזרה לפליטי המחנות. אחרי המלחמה שימש מזכיר סקצית המתכת של „הנוער העובד" בתל־אביב. היה דואג לנערים העובדים, התעניין במצבם המשפחתי, עזר להם באב. בתקופת חייו האחרונה מילא תפקיד של קצין־הסברה בגדנ"ע.

נפל בחג־הפסח, ב־י"ח בניסן תש"ח, בימי כיבוש יפו. בשכונת שפירא, כשחזר ממילוי תפקידו ב„הגנה", פגע בו כדור צלפים והפילו. נקבר ביום 28.4.1948 בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה, רחל, וילד, אהוד.

אדלר יוסף

בן לודב"ג. נולד בשנת 1923 בגרמניה. נפל בקרב על הקסטל ב־7.4.1948 והובא לקבורה בקבר־האחים במעלה־החמישה ב־11.4.1948. ביום י"ב בכסלו תש"ד (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

אדלר יוסף

בן שלמה ויראת. נולד ביום י"א באב תרפ"ט בפרנקפורט ע"נ מיין אשר בגרמניה. הוריו היו אדוקים. גמר ארבע כיתות ראשונות בבית־ספר עממי יהודי בעיר־הולדתו ואחרי עליית המשפחה לארץ בשנת ת"ש המשיך ללמוד בבית־הספר „חורב" אשר בירושלים. עבר את בחינות־הבגרות, למד שנה אחת בישיבת „קול תורה" בירושלים, ואחר־כך נכנס לסמינריון למדריכים דתיים של „עליית־הנוער", שימש מדריך בתנועת הנוער הדתי „עזרא". הצטרף ל„הגנה" לאחר שסיים לימודיו בבית־הספר.

כשפרצה מלחמת־שחרור גויס גיוס חלקי, ובזמנו הפנוי הוסיף ללמוד יחד עם חבריו. בימי ההפוגה הראשונה עבר קורס לסיירים במוצא. ביום י"ט בתמוז תש"ח השתתף בהטענת חומר־נפץ על מכונית־משא במשלט מיס־קרי בקרבת בית־נוגן. ההומר התפוצץ מסיבה בלתי־ברורה והוא נפצע קשה, הועבר לבית־החולים „הדסה" ומת בו בי"ם, בכ' בתמוז תש"ח (27.7.1948) ונקבר בסנהדריה בירושלים.

אדלר יעקב (ארנסט)

בן יששכר ויוכבד. נולד ביום 1.2.1914 בגרמניה, בעיירה שליכטרן, שבסביבת פרנקפורט ע"נ מיין. קיבל השכלה תיכונית ועבר להכשרה בהיותו עדיין בגרמניה. בשנת 1938 עלה לארץ ויצא לחוץ כפר. בעיקר עסק ברפתנות והתמהה בה. בשנת 1941 נענה לקריאת המוסדות הלאומיים והתגייס לגדודים העבריים שבצבא הבריטי („באפס"), ואחר־כך עבר לבריגדה העברית, נלחם בחזית איטליה והשתתף במסע הכיבוש, הנצחון וההצלה של החי"ל עד תום שירותו. עם שחרורו התיישב בתל־אביב ויחד עם גיסו פתח בה חנות. חי חיי שלוה עם משפחתו. במאי 1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל. השתתף בקרבות לטרין ובפתיחת „דרך בורמה". משם הועבר, בדרגת טוראי ראשון, אל הגליל. זכה לשבחים בזכות סיוריו המוצלחים בסביבת יחיעם. מאחד הסיורים לא חזרו, הוא וכיתתו. בי' בתשרי תש"ט (9.10.1948) יצאו להבטחת הדרך לפלוגה המתקדמת לעבר הרשיחה והתקפו פתאום ונהרגו; אחד אחד. למחרת נמצאו גופות חבריו, ואילו גויתו נעדרה ונמצאה רק כעבור חודש ימים על הגבעה בלטון שעל־יד תרשיחה. האם הצליח יחיעי לפרוץ לו דרך למקום מרוחק זה, ושם הפילו האויב ? גופתו נמצאה ב־9 בנובמבר 1948 והובאה לקבורה בנהריה. הניח אשה וילד בן שנה.

אדלר יצחק

בן מיכאל ומינדל. נולד ב־1928 בברהובו (ברגסא בהונגריה) שברוסיה הקרפטית (או — צ'כוסלובקיה). למד ב"חדרים" ובבית־ספר עממי והתחיל ללמוד ב"ישיבה". ההונגרים, שקיבלו את האזור חזרה לרשותם, שילחו אותו עם כל היהודים למחנה־השמדה. התגלגל והתענה במחנה־עבודה ואחר־כך במחנות־עקורים. ב־1947 הגיע לארץ כמעפיל. שהה תקופה קצרה בקיבוץ ואחר־כך עבד כפועל ליד קרוביו בכפר־סבא. עלה ירושלימה ללמוד נגרות והצטרף ל"הגנה".

במלחמת־השחרור גויס לשירות סדיר בחטיבת "אלכסנדרוני" והשתתף בפעולות ובקרבות. ביום הכרזת המדינה — ה' באייר תש"ח (15.5.1948) — נפל בקרב על כפר־סבא הערבית והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח תקוה ביום ז' באייר תש"ח (16.5.1948).

אדלר לאה

בת צבי. נולדה בשנת 1930, נפלה בקרב בצובה ב־21.3.1949 ולא נודע מקום קבורתה.

אדלר מיכאל

בן יצחק. נולד בשנת 1928 בעיר סלוטינה, סלובקיה. התחנך בבית־ספר עממי ולמד את מלאכת הסנדלרות. בימי מלחמת־העולם השניה ישב במחנה־התופת הנאצי בדאכאו. שריד יחידי ממשפחה גדולה. בתום המלחמה נדד במחנות אירופה, הצטרף לתנועת "דרור" ועשה במחנה־הכשרה בפאראולד שבגרמניה. באביב־מעפילים הגיע לארץ במאי 1947, נתפס ושולח לאי־הגירוש קפריסין. עם שובו מן הגירוש הצטרף לק'בוץ "עין־חים", היה בחור פשוט ועממי, איש־עבודה.

לאחר שנפל דודו היקר עליו ב־1948 התנדב לצבא ההגנה לישראל, אף־על־פי שלא היה חייב גיוס, כדי לנקום את דמו — כפי שהתבטא. אך שבועות מספר בלבד היה חייל ונפל בהזית לטרון ביום 27.6.1948. היה קבור בנען וב־18.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

אדלר מרדכי ("מורדי")

בן יוסף. נולד ב־8.5.1920 במישקולץ אשר בהונגריה. היה הבן הבכור למשפחה למודת יסורים ועוני. מילדותו היה ער לבעיות חברה וללימודים. בעל השכלה תיכונית, ובחייו האורחיים היה מרפא־שינים. אהבה עזה אהב ספרות סוציאליסטית ואף הצטרף לתנועת הס.ד. שבהונגריה, במשך הזמן עבר לחוג שמאלי יותר, ל"בולשביקים" שבהונגריה. ב־1940, אחרי פרוץ מלחמת־העולם השניה, סבל מרדיפות ככל היהודים ונלקח למחנה־עבודה, אך שוחרר כמרגנס משפחה לאחר מות אביו. משפחתו הוגלתה לאושבינצים והוא נשאר עירידי במחנות־עבודה, אולם ברח משם והצטרף לתנועת "השומר הצעיר" והיה גם חבר בפלוגות המחתרת הציונית. עם שחרור אירופה עבד זמן־מה בהכשרה חקלאית ועלה ארצה דרך קפריסין באניה "ברכה פולד" ב־3 ביוני 1947. בארץ הצטרף לגרעין "השומר הצעיר" בקיבוץ מענית וכתום תקופת הגרעין — עבר לקיבוץ יסעור.

בפרוץ מלחמת־השחרור השתתף בפעולות החי"ש בכיבוש עכו. נשלח להגנת נגבה. בחושו לעזרת פצועים עלה על מוקש וקיפח את חייו ביום ח' באלול תש"ח (12.9.1948) ובו ביום נקבר שם. התבלט כאדם שקנה לו את נסיונות עולמו ביסודיים. הלך ערירי. קיבוץ יסעור הוציא ביום השנה את הקונטרס "על זכרו של מרדכי" הוא מורדי.

אדלר שלמה אהרן

בן יוסף והינדה־סרל. נולד בהונגריה ב"ט בסיון תר"ץ. מאהבה לארץ עזב את בית הוריו ועלה ב־1946. עסק ברדיו וחשמל. עם פרוץ מלחמת־הקוממיות השתתף בהגנת ארזה, תלפיות, וליווה שיירות לבית הכרם ולגוש עציון. ליבו נבא לו כי לא יחזור מן הקרב ואת מותו למען המולדת חשב לגאון. נפל בקרב גוש־עציון ב־13/12.5.1948 והובא לקבורה יחד עם שאר קדושי הגוש בבית־הקברות הצבאי בהר־הרצל ב־17.11.49.

אדלשטיין חנן (הנס)

בן הרופא ד"ר אפרים והציירת עטרה (גריי). נולד ב־10.4.1916 בברלין ולמד בבית־ספר עממי ובגימנסיה. בן 12 הצטרף לאגודת־נוער יהודית אנטי־ציונית, כמחאה נגד הציונות של הוריו. אחר־כך הגיע מאליו להכרה ציונית והיה חבר פעיל ומסור ב"הבונים". עזב את הגימנסיה ונכנס למפעל גדול ומפורסם ללמוד מסגרות ומכניקה עדינה כהכשרה לעבודה בארץ־ישראל. כשעלו הוריו ב־1933 ראה חובה לעצמו להישאר בגרמניה ולהשתתף בחינוך הנוער היהודי, שהסביבה הגרמנית הק'אתו, להתערות נפשית ומעשית ביהדות ובארץ־ישראל ולהציל רבים מאבדן־דרך ומיאוש המוליך להתאבדות. ויתר על הפנסיון הנח שההורים הכינו לבן היחיד והמפונק לפני צאתם ועבר לבית־החלוץ. הוסיף להשתלם במקצועו ולעבוד הרבה שעות נוספות ב"הבונים" וב"החלוץ", במאמץ שלמעלה מכוחו של מתבגר. יסד סניפים ובתים ל"החלוץ" בערי דרום־גרמניה ובהנובר, ערך סמינריונים, חינך לסדר ולמשמעת, שאותם תבע בראש וראשונה מעצמו. היה ידיד ויועץ להניכיו, השתדל לקבל סרטיפקטים לשחרור חברים ממאסר, ובו בזמן הוסיף להשתלם במקצועו מתוך עבודה קשה. נאבק עם גבאי קהילות ומוסדות שסירבו לתרום לקרן־היסוד ולהכשרת חלוצים בטענה שהקופה ריקה, ואחר־כך ניתן לו הסיפוק המר כשהנאצים מצאו בקופות סכומים גדולים להחרמה והסרבנים האמידים נעשו נצרכים. בקיץ 1936 קיבל ממרכז "החלוץ" חופשה לשלושה חדשים כדי לבקר את הוריו בארץ, ובסכנת הדרכים, בגלל המהומות, סייר בכל הארץ וביחוד בקיבוצים, מתוך הסתכלות באורח־חייהם בחר לעצמו ולחבריו את צורת ההתישבות של מושב־עובדים כמזיגה בין האינדיבידואליות והקולקטיביות. חזר לגרמניה וניהל בשטוטגרט מעון שוליות של "החלוץ" ובמארס 1938 עלה עם קבוצתו והתנחלו במושב בני־גאולים שבשרון הצפוני. הוזמן על־ידי תנועת המושבים לעזור לפעולת הסוכנות בישוב עולי גרמניה על הקרקע, אחר־כך נענה לקריאת ההסתדרות והתנדב לעבודה בבנין גדר הגבול בצפון וכן הכיר את הכלים והתכסיסים של מלחמת־גרילה ורשם תיאורים פיוטיים מיפי נוף הגליל העליון.

בקיץ נשלח עם 10 חבריו מבני־גאולים (בתפקיד נוטרים) לשמירה

באל־זוזרדיה במשך 4 חדשים. כולם חלו במלריה והוא התעקש ולא עזב משמרתו עד שהקדחת הפילה גם אותו למשכב. משהבריא ראה חובה לעצמו להשתתף במלחמה נגד הנאצים. התנדב בקיץ 1940 לחיל־התעופה וברטיט ושירת בדרגת קורפורל כנהג לרב הצבאי במדבר המערבי ובמטה הראשי במצרים. בינתים למד ונבחן בחליפת־מכתבים עם מכון להשכלה טכנית גבוהה בלונדון והוסמך למהנדס־טכנולוג. אחרי שחרורו עבד במוסך בנתניה כדי להיות קרוב לחבריו ולידידיו. היה חבר ה„הגנה" מאז בואו ארצה, ובראשית מאי 1948 גויס לחיל־האויר של ה„הגנה". בשבת בבוקר, 15.5.1948, ממחרת יסוד המדינה, בהיותו בשירות בשדה־התעופה בתל־אביב, נפגע קשה בהפצצת־האויר המצרית הראשונה ובערב מת בבית־החולים העירוני. נקבר בנחלת־יצחק ב־17.5.1948.

אדמונדסון ויליאם („ביל")
Edmondson, William

בן היזל. נולד בשנת 1927 בארצות־הברית להורים שהיגרו לשם מאירלנד. מחסידי אומות־העולם שהתנדב למלחמת שחרור ישראל. קומוניסט בהשקפותיו. התמרד תמיד נגד כל דיכוי מעמדי ומדיני. זמן־מה עבד כעובד סוציאלי ושאף להיות אמן. במלחמת־העולם השניה התנדב למלחמה בנאצים. כששוחרר עבר לצרפת והשתלם באמנות הפיסול. היו לו ידידים מישראל, ושאיפתם היתה לשאיפתו: עשה למען „עליה ב'" ולבסוף עלה לארץ, להשתתף השתתפות אקטיבית בתקומת ישראל. בדרך צחוק נהג היה לומר, כי כאירלנדי־לשעבר הוא אויב מובהק של המשטר הבריטי ונאה לו להשתתף במרד היהודים כשם שליוה באהבתו את המרד האירי, ואולם המניע העיקרי לפעולתו היתה שנאתו לפשיזם. ובהקפת עמי ערב על ישראל ראה נסיון של הפשיזם לדכא את שוחרי הדרור והקידמה.

אמיץ־לב ובן לסכנות, ואחת היתה משאלתו: אם נגזר עליו ליפול, שיפול מיד ויינצל מיסורים יתירים. משאלתו זו נתקיימה: ב־9.7.1948, בדרך לירושלים, פגע כדור ממית בראשו ובו ברגע נפל חלל. היה קבור ביפו. ב־16.4.1951 הועבר לבית־הקברות הפרוטסטנטי בחיפה. בצרפת השאיר אשה צעירה, שאמר להעלותה אליו לאחר הנצחון.

אדמוני משה („מוסה")

בן אברהם. נולד ב־1.6.1927 בצנעא, תימן. עלה ארצה עם הוריו בשנת 1930. בשנותיו הראשונות היה חלש־גוף ובבואו לארץ חלה בהרעלת־קיבה חמורה עד כי נואשו מחייו. החלים, התחזק והיה לנער בעל כושר גופני, גבה־קומה ויפה־מראה. למד בבית־הספר העממי בחולון, מילדותו היה ער, תוסס ודינמי, שלא כרוב התלמידים מיאן „ללכת בתלם" ולא פעם גרם „צרות" למוריו, אך מהיותו פיקח ובעל הומור ידע להפיג את המתיחות בינו ובין מורו על־ידי אמרה ממולחת והלצה הריפה. בגלל סכסוך עם מחנכו החליט לעזוב את לימודיו באמצע שנת־הלימודים בכיתה ח' ולעבור לחיי עבודה. הוריו ומוריו ביקשוהו לסיים תחילה את הלימודים, „משה באחת: „החיים ילמדוני יותר מאשר בית־הספר". הוא השתלם שנה במלאכת המסגרות בתל־אביב, אך העיר ושאונה נמאסו עליו והחליט לצאת להכשרה. יצא לקבוצת כנרת. נקלט שם יפה והתאקלם בחברת־הנוער. התמסר לענפי־המשק השונים בהתלהבות יתירה והיה מלא גיל כשזכה להיעשות טרקטוריסט. בקבוצה התפתח בגופו וברוחו. נעשה מושב בדעתו, מרוסן ומאופק ודן בבעיות שונות בכובד־ראש ובהבנה. ביחוד העסיקוהו שאלות המעמדות והמפלגות, ורבים הופתעו מחריצות מוחו. אחרי עשותו שנה בחברת־הנוער, התנדב לפלמ"ח. בפלמ"ח בא על סיפוקו, ובו ראה את תוכן חייו. כשעברו עליו שנתים בפלמ"ח נאלץ לחזור לבית־הוריו כדי לעזור להם, נכנס לאגודת השומרים וחדשים מספר היה שומר־רוכב בבאר־טוביה. אך השמירה החדגונית לא היתה לפי רוחו, והתפטר. עבד קשה כפועל־בנין בחולון ועזר להוריו להקים בית קטן בשכונת־עם. בקושי רב הסתגל לחיי פועל עירוני. לא יכול לשאת את מצוקת הוריו ואת חוסר־העבודה הממאיר. היה אכול ספקות ביחס לעתידו ומלא מרירות. נאבק והתלבט וחלם על שיבה לקבוצה. שאף לתקן את החיים ולעזור לבנינה של חברה סוציאליסטית יציבה בערכיה. היה סוציאליסט מהכרה, ממדריכי הנוער במפלגה „לאחדות עבודה". באמרות מוטעמות ושקולות פנה אל חניכיו ודרש מהם לעשות מהפכה בחייהם, להתכונן לחיי סבל ולצאת מן הערים אל רחבי הארץ, כי „יעודנו אינו בהצלה בעת זעם ורדיפות, אלא בקיבוץ־גלויות בלתי־פוסק הנצמד אל בנין הארץ". בעיני חבריו, ביחוד בני עדתו, היה דמות בלתי־רגילה. למרות היותו צנוע ועניו בלט בין החבריה. הופעתו האצילית, פשטותו, יושר־לבו, חריפותו, התמרדויותיו, שאמנם לא תמיד נסתיימו בהצלחה אך מעולם לא הרפה מהן, ועמידתו על שלו — קסמי לרעיו. „כאשר היה משה מסתכל בך, היית הולך אחריו..." — אמר עליו אחד מחבריו.

בערב הכרזת או"ם היה נסער עד מעמקיו, אך כבר ידע את הצפוי ואמר לחבריו: „אין דבר, נצא מיד למערכה". הצטרף מיד לשורות הגדנ"ע ולא שקט עד שנסע למשרד הפלמ"ח לברר משום מה לא נקרא עדיין. בשמעו כי בימים הקרובים ביותר ייקרא לשירות, לא הסתפק בכך והחליט להצטרף בינתים אל הלוחמים בחולון, היה מפעיליו החי"ש המקומי, מראשוני המתנדבים לפעולות. באומץ ובמסירות־נפש יצא למשימות קשות ביותר. היה במחלקה ששמרה על בית הקרן־הקיימת־לישראל בבית־דגון, השתתף בקרב על תל־א־ריש ובפיצוץ בית־החרושת לקרח ביזור. בהתקפת תל־א־ריש גילה אומץ־לב בלתי־רגיל. לדברי חבריו זנק על ערבי ושסעו לשנים. בקרב זה נפל אחד הלוחמים ומשה, יחידי מכל המחלקה, הוציאו משדה־המערכה ונשאו אתו נוסף על נשקו הוא ונשק האויב שלקח. חזר אל חבריו יגע ומגואל בדם חברו ודמעות בעיניו: „אספו כוחותי, אך אותו לא יכולתי להשאיר". כעבור זמן־מה נקרא לפלמ"ח, לגדוד „הפורצים". שמח כי שוב הוא בין חבריו ו„הם יפעלו בידאי ביתר מרץ". מבסיסו בחולדה יצא לפעולות בסביבה. בבואו הביתה היה אומר לאמו: „אל תדאגי, יהיה טוב. אני ובחורים כמוני נטהר את ארצנו מפולשים". כעבור חדשיים הועבר בסיסו לקרית־ענבים, לפני כן קיבל חופשה ובא להיפרד מהוריו. „להתראות בארצנו החפשית!" — איחל. „עכשיו בודאי לא אחזור במהרה. משם לא יתנו לנו חופשה". לא חזר. נפל עם רבים מבני מחלקתו בקרב על הקסטל, ביום 7.4.1948, בצאתם להחיש תגבורת. הובא לקבורה בקבר־אחים במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תש"ד (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

אדמוני שלום

בן דויד. נולד ב־י"ט במרחשון תרפ"ח (14.11.1927) בתל־אביב. אחרי למדו בבית־ספר עממי למד מלאכת המסגרות. סייע להוריו הזקנים והיה חביב על כל יודעיו. היה חבר ה„הגנה" משנת 1944. שירת בגדנ"ע ואחר שנה — בחי"ש. נתפס על־ידי שוטרים בריטים וכרוזי ה„הגנה" בידו, ושוחרר בערבות. השתתף בפעולות המאבק השונות ובכללן בפעולת „ליל וינגייט", זמן קצר לפני מלחמת־השחרור הועבר ל„חי"ש־פרברים" אשר מתפקידו היה לשמור על פרברי העיר.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד ולחם בשכונות הספר של תל־אביב, בירושלים ובהרטוב. מהרטוב נשלח ל„גדוד הדרום" אשר הגן על נגבה בזמן המצור ושיחרר אותה. משם נשלח לקורס הסיירים בשרונה, בתחילת חודש ניסן השתתף כסייר מומחה בפשיטה על כפר־המרצחים בית־

דראס, ובפעולה זו נפצע ברגלו. למרות היותו פצוע נשא על גבו פצוע שני בשובו מהפעולה והגיע לבסיס. בזכות מעשה־גבורה זה קיבל רשות לחגוג את חג־הפסח בחוג משפחתו, וביום 23.4.1948, קיפח את חייו בתאונת־דרכים בדרך גדרה—תל־אביב. היה קבור בגדרה וב־22.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אדרעי רפאל ("רפי")

בן משה. נולד ב־1924 בארץ. מטובי בניה של צפת שהגינו על העיר במאורעות תרצ"ו־תרצ"ט ואשר השתתפו בכיבושה במלחמת־השחרור. גמר בית־ספר עממי ועבד בחשמלאות. עוד בנעוריו הצטרף ל"הנוער העובד" והיה אחר־כך מראשי מדריכיו בצפת. שנים אחדות שירת כנוטר בעמק יזרעאל ומשחזר לצפת התמסר להדרכת הנוער לחיי הגנה, כמפקד גדודי הנוער בעיר, ואחרי־כן כמפקד "הגדנ"ע בנפת תל־חי. אהב את עירו הגלילית, ובשלחו פעם את חניכיו לתחרויות הגדנ"ע בגליל, אמר להם: "ראו שלא לבייש את צפת". כאיש ה"הגנה" הצטיין בתקופת השלטון הבריטי כמומחה למחבואי־נשק וכסייר מעולה.

בשעת ההסתערות על האויב, עם פרוץ המערכה בארץ, היה מעודד את חבריו וחש לכל מקום סכנה. השתתף בפשיטה על הכפר סאסא, במסע ארוך אל לב הסביבה הערבית שבגליל. ברשותו נמצא המקלע היחידי שבצפת ועמו נדד מעמדה לעמדה והכה באויב. בימי המצור על הרובע היהודי בצפת היה הרוח החיה ב"מלון המרכזי", אשר כונה בפי המגינים "סטלינגרד של צפת". השתתף בקרב המכריע על העיר, כבש בית בשטח המפקח והחזיק בו ללא רתיעה. אחרי כיבוש צפת מונה כאחד האחראים למחסנים של רכוש האויב. הפצרות חבריו להישאר במקום לא נשאו פרי. לאחר תקופה קצרה חש אל הנגב, למקום המערכה, כמפקד כיתה בפלמ"ח. נפל ב־28.7.1948, בשעת הפגזה של האויב המצרי על משלט מסוים. היה קבור ברוחמה וב־16.5.1950 הועבר לבית־הקברות בראש־פינה. "יד רפאל", בית הגדנ"ע בצפת, נקרא על שמו.

אהליאב יוסף ("ספי")

בן יצחק והדסה. נולד בט' בתמוז תרפ"ח. את שנותיו הראשונות חי בראשון־לציון ובגדרה, בבית סבו הביל"יי. בעודי ילד רך נתיתם מאביו, שהיה מורה ושליח הקרן־הקיימת־לישראל. הצטיין ברגש־חברות עמוק ובעמידה לימין החלש. חינוכו בבית־החינוך לילדי העובדים, בתנועת "המחנות העולים" ובקיבוץ גבעת־השלושה קירבהו לרעיון חיי הקיבוץ. מבית־הספר החקלאי על שם כדורי עבר לחיי הכשרה מגויסת בקבוצת גבע ומשם להכשרה בקיבוץ כפר־גלעדי. אחרי יום־עבודה מפרך הרבה לקרוא בערבים ושקד על לימודיו המקצועיים. אהב את הטבע. קשור אל השדה והמרחב. אהב לטייל, לטפס בהרים, ליהנות מיפי־נוף. ה"ה פעיל בחיי החברה בהכשרה, חבר ועדת התרבות. את רוב עתותיו הקדיש לאימונים, לאחר שהוטל עליו תפקיד של מפקד כיתה בפלמ"ח ומדריך בנקודות הצפון. במכתב ששלח מקורס למפקדי כיתות לחבריו בהכשרה כתב יוסף: "מתיחות איומה היתה מרחפת על פני כל — — — אנו הושלכנו לתוך הים הגועש, אבל זקופי־קומה ונכונים לכל, להשיב שוק על ירך. אין לכפר על הדם אלא בדם, זוהי הדרך היחידה שהועמדנו בה. זו השפה הברורה ביותר לשכנינו וננסה להבהירה במיטב יכלתנו".

קבוצת ההכשרה שלו התמזגה עם קבוצת "החלוץ" מדרום־אפריקה, בעלותם להתישבות־קבע למעיין־ברוך. משם יצא לתפקידו כמ"כ, השתתף בקרב האכזרי על נבי־יושע ובו נפל ב־20.4.1948. והובא למנוחת־עולמים בנבי־יושע ביום י"א באייר תש"ח (20.5.1948).

אהליאב זהר

בן מאיר ולאה. נולד ב־7 במאי 1928 בארץ וקיבל השכלה תיכונית. היה בן מסור להוריו ודאג להם תמיד. קודר וזועף לא ראיהו מעולם ואפילו את־הנאים הקשים ביותר שנתנסה בהם. בהיותו במחנה־אימונים, עם פרסום צווי הגיוס למלחמת ישראל, הוכיח את כוח הסבל שלו והרצון להתמיד. לא התאונן על קשיים ולא קבל על גורלו. לאחר זמן קצר של אימונים עמד להישלח לקורס מפקדים, אלא שהצורך הדחוף בתגבורת לדרום מנע את יציאתו וזוריק נשלח למשק גת הנצור. הימים ימי מצור על גת וגלי־און. אין יוצא ואין בא, עד שחטיבת הדרום עמדה ואירגנה שיירה „עצומה", לפי ממדי הימים ההם, כדי לפרוץ בכוחותיה את טבעת־המצור ולהביא אספקה, תחמושת ותגבורת לשני המשקים. זוריק פעל אז כמקלען בגת. יום לפני הקרב שנפל בו, כשיחידתו עמדה לצאת לסיור־לילה, לא היה בקו הבריאות. בקושי עלה בידי המפקד למנוע מצאת עם חבריו, אך הבטיח לו ש„לפעולה הגדולה" מחר יצוא יצא. השיירה פרצה בכוח את מחסום פלוגה והגיעה למבואות הכפר, באותו זמן יצא זוריק כמקלען עם מחלקה שתפקידה היה לחסום את הדרך בפני ערביי בית־ג'יברין לבל יבואו לעזרת פלוגה. בפעולה זו, ב־13 במארס 1948, נפל בקרב, מכדור שפילח את מצחו.

ולא זכה זוריק לראות בשיירה כשהיא נכנסת לגת דרך השער הפתוח ואתה אספקה, תגבורת ועידוד ללוחמים, היה קבור בגת. ב־15.9.1949 הועבר למנוחת־עולמים לבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אהרונוב יעקב

בן צמח ולבנה ביאס, נולד ביום 20.7.1925 בעיר טיפליס אשר ברוסיה, בשנת 1932 עלה ארצה, למד בבית־ספר עממי. עבד בהכשרה בקיבוץ אשדות־יעקב ישירת בו כנוטר. עסק בנהגות והתגורר לאחרונה בתל־אביב. אהב לטפל בחצר ביתו, חיבב פרחים וטיפל בהם, והיה עוסק גם בעבודות חקלאיות.

נפצע בכיבוש לוד ומת בבית־החולים תל־ליטוינסקי ביום ט"ו בתמוז תש"ח (22.7.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

אהרונוב משה

בן יעקב ונזירה מיוצאי קוקז. נולד בחודש אוגוסט 1925 בבירות שבלבנון. אביו מראשוני „השומר", היה שומר בסביבות שונות בארץ, אך בתקופת חייו בה נולד בנו עבר לבירות. שם למד משה בבית־הספר העממי של „אליאנס". בהיותו בן עשר חזרו הוריו לארץ והתישבו בירושלים. זמן קצר אחרי בואם שמה מת אביו והשאיר את המשפחה בחוסר כל. בן 11 החל ללמוד מלאכת המסגרות והלחמה כדי לתמוך באמו. במשך 6 שנים התמחה כרתך מומחה וקיבל עבודה בצפון ב"מלח". שם שהה חמש שנים. במשך תקופה זו היה חבר פעיל ומאומן ב„הגנה", מומחה לפירוק פצצות, תיקון נשק והרכבתו. סיים קורס למ"מ. חזק ובעל גוף מוצק ורחב־כתפים. עסק בהתאגרופות. ידע ואף אהב עבודות־יד וחריטה בנחושת. אחרי שנות עבודתו בים המלח הקים עם חברו בית־מלאכה לריתוך והלחמה ופירנס את אמו בכבוד. מיד עם הכרזת או"ם, בסוף נובמבר 1947, התגייס גיוס מלא, כמפקד

מחלקה בגדוד „מוריה" והשתתף בקרבות האכזריים והמרים במבואות ירושלים. לעתים היה יוצא כנהג במשורין להביא פצועים ולהוציאם ממקומות הסכנה למקום בטוח. לאחרונה השתתף בקרב לכיבוש העיר העתיקה, ברגע צאתו מן המשורין נפגע בצרור כדורים ונפל ביום 18.5.1948, נקבר בעיר העתיקה בירושלים.

אהרונוב עמוס

בן אליהו. נולד ב־1926 בטשקנט שבברית־המועצות ועלה לארץ ב־1936 בדרך נדודים. האב, אליהו, ושני בניו יצאו לדרך באחד מלילות החורף הרוסי, בשבילי־הרים, עברו את הגבול והגיעו לארץ משאת־נפשם. האם והאחיות יצאו לחוד ועקבותיהן לא נודעו. כך נשאר הנער משה ללא חינוך אם, בארץ קיבל השכלה עממית ועבר לחיי עבודה, מכניקה עדינה. כעבור זמן היה לעומד ברשות עצמו.

עם פרוץ הקרבות התנדב למחנה הלוחמים, והראשון בהפקודיו היה — בינואר 1948 — לשמור על קומץ המשפחות בשדמות־דבורה. במכתביו משם מודגש רעיון ההגנה והעמידה ללא־חת בפני האויב. במכתב אחד מזכיר הבן לאב כיצד היה הוא, האב, שומר בזמנו על הבנים, ועתה — היה הוא, הבן, לשומר אחיו בני עמו. לאחר שלושה חדשים יצא לעין־גב ושם עבר קורס לתותחנים. בהשתולל הקרבות העזים בעמק הירדן נשלח יחד עם חבריו התותחנים לצמח ובט' באייר תש"ח (18.5.1948) נפל בקרב. בי"ב באייר תש"ח (21.5.1948) הובא לקבורת בקבר־אחים בדגניה א'.

אהרוני אהרן („גיל")

בן לוי וחנה. נולד בחודש מארס 1928 בסארני שבפולין ועלה ארצה בשנת 1934. בארץ קיבל את חינוכו הדתי בישיבת כפר־הרא"ה ובגימנסיה „מוריה". עבד כפועל־דפוס. חבר תנועת „בני־עקיבא" ופעיל בשורותיה. חבר ב„הגנה" ובוגר קורס מ"כ של ה„הגנה" משנת 1946. מתחילת מלחמת־השחרור היה בשירות פעיל. בלילי־הקרב הידוע בשכונת התקוה היה אחראי לחולית קלעים וברגע המכריע הטה את מהלך־הקרב הקשה לנצחון אנשי ה„הגנה".

נשלח עם יחידת תגבורת מתל־אביב לירושלים והשתתף בקרבות־המגן הרבים של העיר הנערצה עליו. חבבי על פקודיו ועל מפקדיו, חייל אמין ובלתי־נרתע ואחד מעמודי התווך של יחידתו הדתית. נפצע ברגלו על־ידי צלף ערבי בשעת סיורו בעמדות־הקרב בתלפיות ונפטר ב־29 באפריל 1948. הובא למנוחת־עולמים בסנהדריה בירושלים.

אהרוני (מולצ'דסקי) חיים

בן אהרן נולד בשנת 1910. שירת בצה"ל. נפגע בתאונת־דרכים ב־19.9.1948 וכעבור ארבעה ימים מת מפצעיו בבית־החולים ביילינסון. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק ב־25.9.1948.

אהרוני יהודה

בן יוסף ומלכה. נולד ביום כ' באדר תרפ"ו (1926) בירושלים. אביו מת עליו בהיותו בן שמונה שנים. התחנך בבית־יתומים עד גיל חמש־עשרה, ואז יצא לעבוד. למד צבעות ועסק בה עד פרוץ מלחמת־השחרור.

היה מאורגן בתנועת המחתרת של אצ"ל, בכינוי „מזרחי". השתתף בכמה פעולות מסוכנות, אך לא גילה סוד זה לאיש. באחרונה השתתף בהתקפה על שייך־ג'ראח, ובהיותו בעמדה מול הכפר הערבי, נפגע קשה מפגז ומת כעבור יומים, ביום כ"ז באייר תש"ח. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אהרוני יוסף

בן אליהו וייוכבד. נולד בט"ו בכסלו תרפ"ג בעיר הראת שבאפגניסטן ועלה לארץ ב־1937. ישב במשך כל השנים בירושלים. למד בבית־הספר „בני־ציון", אך מחוסר אמצעים להמשיך בלימודיו החל לעבוד במסגרות והוסיף לקנות דעת בבית־ספר־ערב של „הנוער העובד". משך שנתים למד גם קורס למסגרות בבית־הספר המקצועי „עמל". היה חבר פעיל ב„הנוער העובד". על תקופה זו בחייו כותבים מוריו: „הוא העריך כראוי את הזמן, כאילו חי בהרגשה כי לא שנים רבות נותרו לו בחייו ועליו עוד להספיק הרבה". שתקן היה ומכונס בתוך עצמו, אך בשעת הצורך היה ראש המדברים בחברה. יחד עם הבגרות והרצינות ציינו אותו תכונת הנכונות וההקרבה העצמית.

בשנת 1945 הצטרף לפלוגות הח"ש ועם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין המלווים הראשונים של השיירות לגוש עציון, גוה־עקב ומקומות אחרים בסביבות ירושלים. נשלח יחד עם חבריו לעיר העתיקה. אחרי זמן קצר בא לחות־הלימוד שבאזור ארמון הנציב ומשם הועבר לגוה־עקב ועטרות. בתחילת חודש מאי, עם פינוי שני הישובים האלה, חזר לירושלים ועמד להשתתף בקרבות העיר העתיקה, אך רסיס של פגז ניתק פתיל חייו ב־28.5.1948 בעמדו על משמרתו במגרש הרוסים בירושלים. נקבר בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אהרוני מרים

בת מורי אהרן ומרים. נולדה ב־1924 בתימן. אביה שהיה אמיד עלה ארצה עוד לפני מלחמת־העולם הראשונה, אך לא יכול להסתדר וחזר לתימן. בעקב עלילה נדון למות והשוחד הרב שנתנה המשפחה כדי להצילו מוטט את מעמדו החמרי ומרים גדלה בדחקות וחלתה קשה. ב־1941 נשלחה ארצה ונתחנכה בכפר־הנוער מאיר־שפיה. אחר־כך עברה לעבוד בתל־אביב. ב־1943 הצטרפה למחתרת אצ"ל ומילאה בה תפקידים מסוכנים ביותר. כשהפציר בה אחיה שתשמור על עצמה ולא תשכח את חובתה לעבוד ולעזור לאביה הזקן שנשאר בגולת תימן, השיבה שתעבוד, אבל גם תוסיף להילחם ולמסור את נפשה למען חירות העם והארץ.

בחורף תש"ח פעלה בכיתת־חבלנים במנשיה ובאבו־כביר. בחול־המועד פסח השתתפה במערכת אצ"ל בצפון יפו, ואחר־כך בכוחות אצ"ל שכבשו את הכפר יהודיה והחזיקו בו. בשעת התקפת־הנגד

של כוחות ערבים עדיפים באדם ובנשק ממוכן סירבה לעזוב את המקום בלי המפקדת שלה ושם נפלה ב־11.6.1948. הובאה למנוחת־עולמים ביום י"א באייר תש"ב (6.5.1952) בבית־הקברות בקריית־שאול.

אהרוני יפת

נולד בשנת 1931 בתימן. עלה ארצה בשנת 1944 עם "עליית־הנוער" — יתומים מתימן. למד חדשים מספר בשפיה, אך עזב את המקום מטעמים דתיים ועבר לתל־אביב ולמד בישיבת הרב אהרונסון. אחרי־כן התגייס למשטרת הישובים העבריים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור העלה את גילו בשתי שנים כדי להתקבל כחייל בצבא ההגנה לישראל וצורף לאחד הגדודים של הפלמ"ח. לחם בגליל העליון להגנת צפת וכיבושה, ושם נפל ביום 11.5.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בצפת.

אהרן אליהו

בן פרוש ורוזליה. נולד ב־1928 בעיירה בגרש שבטרנסילבניה (רומניה). עד 1939 למד בבית־הספר אשר בעיר־מולדתו. משהוציאו השלטונות של "משמר הברזל" את התלמידים היהודים מבתי־הספר גורש גם אליהו מבית־הספר. מילדותו חבר בתנועת "הבונים", הנוער הצופי החלוצי, ופעיל בשורותיה. משנצטרפה גם רומניה למלחמת־העולם נאסרו אביו ודודו ושולחו למחנות־העבודה אשר בטרנס־דניסטריה ושם הושמדו שניהם. אמו ודודתו, שכילכלו את המשפחה בהיותן פקידות בבית־המשפט המחוזי, הודחו מכשרותיהן והמשפחה נשארה ללא אמצעי קיום. בן 12 החל אליהו לעבוד. בן 14 ידוע היה בעיירה כחשמלאי טוב. עם שחרור רומניה על־ידי הצבא האדום יצא לקיבוץ־ההכשרה של התנועה אשר בטימישוארה. כאן גילה מחדש את כשרונותיו, נבחר לסדרן עבודה וכעבור חדשיים מילא תפקיד של מזכיר הקיבוץ. בקבוצה הראשונה של ארגון העליה דרך איטליה עזב את רומניה, עבר עם חבריו את הגבול ההונגרי, את הגבול האוסטרי ואחרי תלאות קשות הגיע לאיטליה. ומשם הפליג באניה "ספציה" לחופי הארץ. בסוף 1946 הגיע ארצה. במסגרת של חברת נוער הלך להכשרה לרמת־הכובש. לפני סיום לימודיו עבר לאינונים בנען, משם ירד עם ההכשרה המגויסת לגבולות אשר בנגב והצטרף לאחד מגדודי הפלמ"ח, "נגדי" כונה בפי חבריו, שנתנו בו אמון וחיבבוהו.

נפל ב־30.12.1948 בעוג'ה־חפיר בקילומטר 140 והובא למנוחת־עולמים על־יד קברה של חברתו סוניה וקסלר, שנפלה אף היא בנגב, בבית־הקברות של גבולות 31.12.1948. ב־11.8.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

אהרן יוסף־מתתיהו ("מטס")

בן חיים־ברוך ומלכה. נולד ב־7.11.1923 בקלאוזנבורג, הונגריה. בהיותו בן חצי שנה עלו הוריו ארצה. זמן קצר גרו בכפר־גדעון ואחר־כך עברו לפתח־תקוה. בן להורים אדוקים, גדל וחונך לתורה. בן 13 נתיתם מאמו. אחרי סיימו את לימודיו בבית־הספר עבר לעבוד במפעלי ההנדסה במפרץ חיפה ורכש לעצמו את מקצוע החרטות. בשעות הערב המשיך בלימודיו. נכנס ל"הגנה" ב־1939. במלחמת־העולם השניה התגייס לבריגדה העברית. בהיותו באירופה עסק בהעברת מעפילים לעריי־החוף. עם שחרורו (1946) הוסיף לפעול ב"הגנה", השתתף בביצוע משימות נועזות בצפון, ביניהן — תפיסת מסמכים אנגליים־ערביים.

ב־14.5.1948 התגייס לצבא ההגנה. אחרי שלושה ימי־אימונים נשלח בראש כיתה לחזית לטרון. ב־31.5.1948, אחרי שבועים רצופים של קרבות, נתקבלה פקודת נסיגה. דאג כי אנשיו יסוגו בשלום. בתפקידו זה פגע כדור בחזהו. נאסף אחרי כמה שעות בהיותו עדיין בהכרה. אחרי זמן־מה מת. ביום 2.6.1948 נקבר בהלקת־הקדושים בפתח־תקוה בסביבת קבר אמו. היה נאלה שידעו לעודד את חבריהם ולצעוד בראש. עוד ברגעיו האחרונים מילמלו שפתיו: "אין דבר, יהיה טוב". הניח אשה ותינוק.

אהרן יחזקאל־חיים ("מצליח")

בן צלח ורִפה. נולד בה' במנחם־אב תרצ"א בירושלים. אחרי גמרו את בית־הספר העממי עבד כשליח במשרד הועד הלאומי (מקום עבודת אביו) והצטיין בזריזות, במסירות ובשקידה בכל עבודה שהוטלה עליו. עקב בהלהבות אחרי המאורעות והמעשים במאבק האומה על חירותה, נשא את נפשו לעבודה חקלאית, ובינתים גדל והתפתח ואמר לשקוד בשעות הערב על לימודים לשם התפתחותו הרוחנית.

בפרוץ מלחמת־השחרור, והוא עודנו בגיל צעיר, התנדב ל"הגנה" ובספטמבר 1948 נפצע ברגלו בשעת שירותו בגוש עציון. אחרי הריפוי בבית־החולים, בעוד רגלו נתונה בגבס, קיבל חפשה להחלמה בבית. הגבס הוסר בזמנו ולפני סיום חופשתו, והוא עוד צולע, עזב את הבית בלי ידיעת ההורים והצטרף למגיני קרית־ענבים. שם נפגע מפגז האויב בד' בסיון תש"ח (11.6.1948) ובו ביום הובא לקבורה בשייך־בדאר א' בירושלים. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אהרן שלמה

בן נתן וימימה. נולד בשנת 1922 בארץ תימן ובן 12 עלה לארץ בשנת 1934. עובד מעוריו. גדל לבחור חסון וחזק, מוכשר לכל עבודה קשה כפועל ולכל שירות קשה כחייל. התגורר יחד עם אשתו בשכונת התקוה בתל־אביב.

במלחמת־השחרור שירת בגדוד אחד ונלחם בעיקר בחזית הצפון, השתתף בקרבות נצרת, בגבול הלבנון, וליד מנרה. שבועים ישב במשלט ליד הגבול הסורי, נפל במערכת חוליקאת ב־19.10.1948. גופתו הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־21.12.1950. הניח אחריו אשה, מרים.

אהרנשטיין צבי

בן שלמה וחיה. נולד ביום 26.3.1925 בבאדן שבאוסטריה. בן למשפחת־עובדים דתית. התחנך ברוח הציונות והמסורת. חבר לנוער הדתי "מזרחי". עלה לארץ עם "עליית־הנוער" מברטיסלבה, צ'כיה, ב־2.1.1940 והמשיך את חינוכו במסגרת זו בכפר הנוער הדתי. עבד בחקלאות וגם המשיך בה אחרי צאתו מן הכפר, בנהלו משק חקלאי בשדה־יעקב במשך 4 שנים. משהגיעו הורין לארץ והוא נאלץ לתמוך בהם, עבד במשך זמן מסוים בליטוש יהלומים. כבן 16 הצטרף לשורות ה"הגנה" והיה בין הפעילים בה, השתתף באימונים, בפעולות המאבק, בהעברת נשק, ועם הכרזת או"ם ב־29.11.1947 התנדב לשירות מלא.

בן מסור ואוהב, ובשעת פרידתו מהוריו עוד הביע את האגתו להם והבטיחם לתמיך בהם ולכלכלם אחרי שובו מהקרבות.

צורף לגדוד והשתתף בקרבות רבים וקשים בסביבות תל־ליטוינסקי, סלמה, סאקיה, חיריה, כפר־סבא הערבית, טנטורה, קאקון, לוד, רמלה, יילהלמה, ונפל בין טירה ודיר־טריף ב־12.7.1948 ולמחרתו נקבר בנתניה.

אוכגש אברהם

בן שמואל ושרה. נולד בשנת 1928 בעיר דיטראו אשר בחבל טרנסילבניה ברומניה. גדל בסביבה מסורתית־חרדית. גמר בית־ספר יסודי. למד חייטות ועבד בה. עם סיפוח החבל להונגריה החלו יסוריו, הנאצים השתלטו על המדינה והוריו נלקחו להשמדה ונספו באוישוויץ. הוא ניצל. אחרי השחרור היה במחנה־עקורים בגרמניה. עבד שוב כחייט, אך שאף לעלות לארץ־ישראל ועם קיבוץ אגודת־ישראל הגיע לארץ מצרפת בשנת 1947, ומיד עם בואו התגייס לצבא.

שירת כל הזמן בנגב. נפצע ושכב בבית־החולים בכפר־ביל"ו. הרופא המליץ לשחררו, אך הוא סירב ועמד על כך שישאירוהו בשירות עד בוא הנצחון. הועבר לשירות לא־קרבי ושימש באחרונה שוטר בחיל־האויר בתל־אביב, ושם, בשעת מילוי תפקידו במשרד בתי־המלאכה הכלליים, נהרג ביום 22.12.1948, נקבר בנחלת־יצחק ב־24.12.1948.

אוברלנדר שלום (הרברט)

בן אמיל ופאני. נולד ב־25.4.1914 בפרנקפורט על נהר מיין שבגרמניה. גמר בית־ספר תיכוני ועבד במסגרות. בשנת 1936 עלה ארצה ונכנס לקיבוץ. משבאו הוריו לארץ ב־1938 פרש מהקיבוץ ועזר להם ביסוד משק ברמתים. לאחר כמה שנים נשא אשה והתישב כמסגר בכפר־שמריהו.

כל השנים היה חבר ב„הגנה" ובמלחמת־השחרור סיים קורס ל„עזרה ראשונה". מילא את חובתו כחובש בשירות הרפואי. נפל ב־7.1.1949 ליד רמת־הכובש. ב־22.6.1950 הועבר לבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אוברין דויד

בן מנחם ובתיה. נולד ב־1921 בכפר שבחלק הרומני של מחוז מרמרוש. בילדותו נתיתם מהוריו וגדל בבית אחיו הבכור בעיר ביסטריץ שבטרנסילבניה. שם למד ב„חדרים", בבית־ספר עממי ומגיל 14 עד 17 — ב„ישיבה", ואחר־כך למד מלאכת גזר בתעשית נעלים ועבד בה עד שנת 1942, אז גויס לפלוגת עבודת־כפיה בצבא ההונגרי. הועבר עם חבריו לידי הגרמנים והתענו במחנות שונים עד ששוחררו במאי 1945 על־ידי הצבא האמריקני באוסטריה העליונה. חלה במחלת טיפוס־ההברות וכשהבריא עבר לאיטליה בעזרת אנשי הבריגדה העברית. אחרי טלטולים וציפיה ממושכת לעפיל ארצה במארס 1947 באניית־המעפילים „שבתי לוזינסקי" והיה בין אלה שהצליחו להתחמק מידי הבריטים ולעלות על חוף ניצנים. שהה 11 יום בקבוצת יבנה ואחר־כך עבר לבני־ברק והסתדר בעבודה.

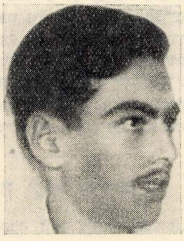
במארס 1948 גויס לצבא ההגנה, שירת באחד הגדודים והשתתף בפעולותיו השונות. נשא את נפשו להקים משפחה בישראל אחרי שחזרו מהצבא, לבל יהי עוד גלמוד בעולם. בינתים הוסיף למלא את חובתו עד שנפל ב־23.12.1948 במערכת עיראק אלמנשיה. היה קבור בפלוג'ה והועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אוברלנדר אליעזר

בן שלמה ודבורה. נולד ביום 27.11.1911 בעיר דרוהוביץ שבפולין. גמר גימנסיה בוינה ולמד שנה באוניברסיטה ובשנת 1933 עלה ארצה. הצטרף לקיבוץ גבעת־חיים. בקיבוץ נודע כאיש הספר והתרבות. בשעות הפנאי היה קורא ספרים טובים על ספרות ואמנות, ביחוד על אמנות הציור, ואת פרי קריאתו היה מעניק לחבריו בשיחות מאלפות ומנעימות כאחת. בשנות מהומות תרצ"ו—תרצ"ט שירת בנוטרות וגם אחר־כך נשאר צמוד לשיירותי ה„הגנה" בהדרכה ובגדנ"ע ובגיוס לפלמ"ח. העלה את הטיול והסיור לרמה של אמנות ולטיפוח אהבה לארץ. מעטים היו בקיאים כמוהו בידיעת הטופוגרפיה והישובים העבריים והערביים באזורים נרחבים בארץ. השתתף עם חניכיו במסעות וטיולים רבים ובין השאר אף בכיבוש ביריה לרגל העליה לתל־חי. רק לעתים רחוקות קיבל חופשה לחזור קצת הביתה לגבעת־חיים ולעבוד במשק.

ב־1947 יצא בשליחות לצרפת לארגן שם נוער יהודי למען ה„הגנה". כשחזר ארצה עם חניכיו, אנשי גח"ל, השתדל להקל עליהם את חבלי ההתערות בנסיבות החדשות. כשיצאו חניכיו, אנשי הקומנדו הצרפתי, לפעולתם הראשונה בנגב, למיקוש הכביש לעזה ליד רפיח, התנדב ללכת עמהם, ותוך כדי הזהירו אותם מפני סכנה שהבחין בה, נפגע משני כדורים ונפל שם ב־21.10.1948, נקבר בגבעת־חיים.

אוברפירסט עמירם

בן חיים וזהבה. נולד בה' באלול תרפ"ח (21.8.1928) בתל־אביב. עם גמר בית־הספר העממי בתל־אביב בחר בהשתלמות חקלאית־תלוצית והמשיך בלימודיו בבית־הספר המחוזי בגבעת־השלושה. שם נקשר לחיי העבודה והחקלאות שהיו למגמת חייו. השלים את ידיעותיו בבית־הספר מקוה־ישראל ומשסיימו הצטרף לקבוצת־ההכשרה של גבת, שהיתה מגויסת במסגרת הפלמ"ח. עוד כבן 14 הושבע כחבר ה„הגנה". הרבה להשתתף באימונים וסיורים ושבילי הארץ היו נהירים לו. בעל חוש חברתי מפותח, ער וחביב. שימש תמיד מרכז לחיי החברה, אם בויכוח ער ותוסס אם במעשי שובבות בין החבריה. עם אותות־המאורעות הראשונים התנדב לשמירת קו־המים שבנגב ונשלח שמה כנוטר. בתפקיד זה שירת ששה חדשים בסכנות, מארבים, ירויות ומוקשים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בפעולות־קרב רבות בגליל המערבי. בשעת הופשה קצרה שבילה אותה בביתו הותקף בקדחת קשה, אך לפני החלימו ועל אף הפצרות הוריו כי ישלים לפחות את הבראתו, חזר אל קיבוצו בגבת. הקיבוץ נקרא לעזרת קיבוץ משמר־העמק המותקף, ובין מגישי העזרה היה גם עמירם. נפל בקרב למיגור כוחות קאוקג'י שהסתערו על משמר־העמק ביום 13.4.1948. הובא לקבורה אל קיבוצו בגבת.

אוחיון שרל

בן יהודה וסולטנה. נולד בשנת 1925 בצרפת. עלה לארץ בשנת 1948 וגויס לצה"ל. השתתף במבצע „חורב" בנגב ונפל שם ב־26.12.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות שבקיבוץ רביבים ב־26.12.1948.

אזורכוך שאול

בן עמנואל וישרה. נולד ב־1908 בוויש־קורון אשר בבסרביה, רומניה, למשפחת עובדי־אדמה. ילדותו עברה עליו בתוך כרמים, שדות ויערות, על חוף הדניסטר. אחר־כך עבר לקישינוב, שם למד מלאכת הנגרות, אך נהה תמיד אחרי חקלאות והיה בקי בכל ענפיה. „אני מרגיש את השדה", היה אומר, „המכונות אינן לפי רוחי". חבר תנועת „השומר הצעיר" בבסרביה. הכשיר את עצמו לעלות לארץ ועלה ב־8 באוגוסט 1935, ונכנס לקיבוץ שמיר (ליד רמת־יוחנן) ועבד בעבודות כיבוש ובנמל חיפה. ב־1938 עבר עם פלוגה משמיר כהשלמה לקיבוץ נגבה. עוד בהיותו בגבעת־גנים (נחלת־יהודה) עבד בקיבוץ כפלח, נגר וחצרן והשתתף בפעילות בעניני בטחון. היה פעיל במאורעות תרצ"ו בשמיר, השתתף בסיורים, חבר לפלוגות־השא בפיקודו של וינגייט ומעמודי־התווך במערכת ההגנה בנגבה. בעל עינים אפורות מחייכות, חסון, אמיץ וטוב־לב. שקט וצנוע כאיש־עבודה בימי שלום, אך חין־ערכו נחגלה ביחוד כחייל לוחם בגבורה עילאית, בהקרבה עצמית ומסירות־נפש ללא שיור, קר־רוח ודייקן בכל שעת סכנה. קיבל כל פקודה ברצון, אך לבו לא נתנו לפקד על אחרים, לכן יצא תמיד בראש כל פעולה.

מהתחלת מאי 1948 היה פעיל בסביבות נגבה בראש קבוצות פלמ"ח והי"ש; יד ימינו של מפקד נגבה יצחק דובנו ז"ל. עם פלישת המצרים היה מקלען בקו הקדמי מול משטרת עיראק א־סוידאן. בשעת הצורך עסק גם במיקוש. ערב־ערב יצא דרך שדות־מוקשים לאסוף נשק ותחמושת משלל האויב. בפעולתו האחרונה יצא להניח מוקשים סביב טנק מצרי, שנתקע בין נגבה ועיראק א־סוידאן, ונספה — כמה שעות לאחר שנכנסה ההפוגה השניה לתקפה — ביום י"ב בתמוז תש"ח (19.7.1948). נקבר בנגבה.

אוחיון יעקב (ג'קוב)

בן אברהם ותמו. נולד ב־1928 במרוקו. בן 15 סיים את לימודיו בבית־הספר „אליאנס", ואחר־כך התפרנס ממלאכת הספרות. בימי מלחמת־העולם השניה שימש מתורגמן בצבא האמריקני. עם הינתן אפשרות העליה לארץ הגיע כאיש גח"ל לישראל יחד עם אחיו שרל באניה „פלניה". שני האחים שירתו בכיתה אחת בחטיבת „בגבעתי". שניהם השתתפו בקרבות רבים ובפריצת הדרך הראשית לנגב.

יעקב נפל במערכה הקשה על חוליקאת וכאיכבה לעיני אחיו, שלא יכול אפילו להושיט לו עזרה, בגלל האש החזקה. נפצע בברך ומת משטף־דם ב־19.4.1948, באותו זמן נספו גם שלושת אחיו בפרעות שהתחוללו במרוקו. נקבר בכפר־ורבורג ביום 20.10.1948.

אוחיון משה

בן יוסף. נולד ב־1924 בסאפי שבמרוקו. למשפחה אמידה ומיוחסת. סיים חוק לימודיו בבית־ספר ונשקף לו עתיד של שלוה ואמידות, אך מתוך געגועי־מורשה יהודיים, ללא השפעת גורמי־חוץ של תעמולה ציונית או של יסודי גלות, נכסף לארץ־ישראל מנעוריו. ניסה כמה פעמים לעלות ופעם אף ניסה לשם כך להתנדב כמלח באניה שהיתה בדרכה לארץ־ישראל, אך נסיונו לא הצליח בידו. אחרי מלחמת־העולם מצא סוף־סוף את הדרך לקיבוץ־הכשרה בצרפת, עשה את כל העבודות בשמחה ואף שימש בו כמזכיר. העפיל ארצה באניית־המעפילים „לגנב" ונלקח עם כל נוסעיה לקפריסין. גם שם התנגד כחלוץ למיפת והיה מעודד את חבריו שנטו ליאוש. ב־1948 עלה ארצה, נכנס עם חבריו לקיבוץ מעגן שליד צמח ועבד במשק. רצה להתגייס לפלמ"ח ונכנע להחלטת הקיבוץ, שגם כאן יש צורך בעובדים ומגינים מסורים כמוהו.

עם הכרזת המדינה השתתף בשחרור שער־הגולן ובקרבות אחרים בעמק הירדן. אחר־כך הצטרף בין הראשונים לגדוד הנפתי שהוקם והשתתף בפעולותיו עד שנפל ביום 10.9.1948 בקרב ליד ג'יב־יוסף.

אוחיון עמרם

בן מכלוף (נהרג ב־1947 בידי פורעים ערבים בעיר מגוריו) וסוליקה. נולד בשנת 1932 במרוקו במשפחה עניה ומטופלת בכחצי־תריסר ילדים. למד בבית־הספר העממי של „אליאנס". אחר־כך למד סנדלרות אצל אחיו הבכור, עבד במקצוע זה ועזר בשכרו לפרנסת המשפחה. הצטרף לתנועת־נוער מחוצית, למד בה עברית ושירי הארץ ושאף לבסס את עתידו בקיבוץ. לשם כך ברח מהבית בלי ידיעת אמו, עבר למרסיל והתגנב לגח"ל. אחרי אימונים ראשונים, שעמד בהם למרות גילו הרך וחולשת גופו, הגיע לארץ ביולי 1948 באניה שהביאה אנשי גח"ל. הוסיף להתאמן בצריפין וצורף להטיבת „גבעתי". בראות מפקד מחלקתו, שגילו וכוחותיו אינם מספיקים לחיי חייל בחזית, השתדל שיעבירוהו לגדנ"ע, ומשלא הצליח בכך לקח אותו אליו כי ישמש אצלו רץ אישי. הנער בן ה־16 התגבר על פחדנותו ועל געגועיו אל אמו ואחיו הקטנים ומילא את חובת השירות במשלטי חתה ועבדיס ובהגנת נגבה.

משיצאה כיתה לסיור לעבר עיראק א־סוידאן ונפגעה בעלותה על מוקש, יצא המפקד עם כיתה אחרת לאיסוף הפצועים. תוך נשיאת פצוע קרוב לשער נגבה עלו עמירם וחברו על מוקש ושלשתם נפצעו קשה. עמירם מת בדרך לבית־החולים ב־12.9.1948. למחרת נקבר בנחלת־יצחק.

אוחנה פרג' („פרוג'ה")

בן שלמה. נולד ב־1929 בצפת. אחרי גמרו את בית־הספר העממי עבד בבית־חרושת לאריגה ב„מרכז המסחרי" של צפת ואת שכרו מסר להוריו. בעודו נער הצטרף לגדנ"ע ומילא את חובתו באימונים מתוך התלהבות, כדי להכשיר את עצמו להגן על עיר־הולדתו לבל תישנה בה חרפת הטבח משנת תרפ"ט, כשהיהודים היו מופקרים כצאן לטבח ולא עמדו על נפשם. מתוך מסירות לייעודו זה היה יוצא בחזיה לאימונים ממושכים ולקורסים, בלי להתחשב בהפסד ימי עבודה ושכרם. בחורף תש"ח היה מפקד חוליית־סטנים בהגנת הרובע היהודי והיה מרומם

את רוח המגינים במקומות ריכוזיהם בשירה עליזה, בתערובת של זמירות בערבית, באנגלית, בעברית ובשירי־קודש. בשעות התקפה, על־פי רוב ביום ששי בשבוע, היה הולך לקטעים המותקפים ביותר כדי להשתתף בפועל בהדחת אש לאויב. כך עשה גם באותו יום ששי, י"א באדר א' תש"ח. כשהתחילה ההתקפה הערבית הפסיק את עבודתו והלך אל העמדה, ושם פגע כדור בראשו ונפל בבת־צחוק התמידית שקפאה על שפתיו. נקבר בצפת.

אוטלסברג דוב

בן יוסף וסילווה. נולד ביום 2 באפריל 1923 בברלין, בירת גרמניה, להוריו יוצאי פולין שומרי מסורה. אחרי גמר גן־ילדים למד בבית־הספר היהודי ומגיל 11 הצטרף לתנועת „בריית־הצעירים" שהתאחדה עם „המכבי הצעיר". לאחר נסיון־עליה שלא הצליח נשלח על־ידי תנועתו להכשרה, עמה הגיע לארץ ב־1939. הצטרף לקבוצת משמרות, בה עשה שנתיים והיה לעובד טוב בענף הפלחה. נקלט במהרה ונעשה אהוב על חבריו. אחרי לימוד מהיר של הלשון העברית נפנה להכרת חיי הערבים, שפתם ומנהגיהם. בשנת 1941 הגיע למעלה־החמישה וגויס לנוטרות — מה שעשהו לפעיל בענייני הבטחון. עם עבור הקבוצה לחדרה נשא אשה ועבר עמה לכפר־רופין, אך לאחר שנה חזרו לקבוצתם בהדרה ועלה עמה על הקרקע בגזר. שם עסק בעיקר בעבודת ההפלחה ובשעות הפנאי — בענייני בטחון, והיה אחראי לתחנת־הנוטרים במקום. לאחר סיימו בהצלחה קורס מפקדי עמדות, נשלח לקורס מ"כ. נעשה חבר ועדת־הבטחון.

במלחמת־השחרור עבר את ההתנגשויות הראשונות כמפקד. בקרבו האחרון הצליח במתי מספר ובנשק קל לחסום את הדרך בפני שריון האויב וחיל־הרגלים שלו. נפל ב־10.6.1948 בקרב על גזר ונקבר שם.

איירבך חיים

בן משה ושרה. נולד בט"ו בטבת תרפ"ט (28.12.1928) בירושלים, דור שלישי בארץ, למשפחת־עובדים ותיקה. ילדותו עברה עליו ברחובות. עם גמר בית־הספר העממי למד מסגרות בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. מגיל צעיר חבר ב„הגנה" וב„הנוער העובד". מיד עם הכרזת המדינה עבר לשירות פעיל כחבר חי"ש והשתתף בקרבות כפר־אוריה, גזר וסביבתה וכן ביפו ובפרבריה. נפגע ברגלו בגמנו אל חברו הפצוע בשעת הקרב בתל־א־ריש. הובא לחולון ומחוסר אפשרות לטיפול מהיר נישא על גבו של חבר למקוה־ישראל.

מת משטף־דם פנימי בחצות ליל י"ט בניסן תש"ח (28 באפריל 1948). נקבר ברחובות ביום כ"ג בניסן תש"ח (2 במאי 1948).

איירבך שלמה

בן מנחם ובלומה. נולד ביום כ"ד במנחם־אב תרפ"ב (1922) בעיירה וארטה שבפולין. בהיותו בן 3 עלה ארצה עם הוריו ואחיו. בזמן הראשון לאחר בואה ארצה התגוררה משפחת איירבך ביפו, אחרי־כן עברה לראשון־לציון. שם למד שלמה ב„חדר" ואחרי־כן בבית־הספר העממי, עם תום לימודיו, שגמרם בהצטיינות, נתקבל כשוליה במסגריה. עלה מהר בשלבי לימוד המלאכה, הגיע לדרגת בעל מקצוע מומחה, ונעשה מנהל־עבודה במסגריה מכנית. היה מנעוריו חבר נאמן בארגון ה„הגנה", לו הקדיש את כל עתותיו הפנויות. עם קריאת המוסדות הלאומיים התיצב לשירות מלא. בתפקיד של מפקד כיתה השתתף בפעולות צבאיות בדרום הארץ. חניכיו העריצוהו בשל ענותנותו וטוב־לבו.

נפל בעת כיבוש הכפר הערבי בית־דראס ביום ג' באייר תש"ח (12 במאי 1948), ובו ביום נקבר בראשון־לציון.

אוליצקי שלמה

בן אברהם ואנה. נולד בשנת 1925. נפל בקרב במשמר־הירדן ב־10.7.1948 והובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה ב־27.7.1948.

אולמן דויד

בן גבריאל וחנה. נולד ב־27.10.1925 בגאלאץ שברומניה. למד בגימנסיה ואחר־כך התמחה במקצוע עבודות־עור ועסק בו. היה פעיל בארגוני־נוער ציוניים וב־1946 העפיל ארצה באניית־המעפילים „סמירנה". גר בחיפה ועבד במקצועו. הצטרף למחתרת אצ"ל והשתתף בפעולותיה, ובשנת תש"ח — בהגנת חיפה ובשחרורה. אחר־כך הועבר לחזית המערכה של אצ"ל על רמלה. שם נפל בקרב ב־27.5.1948. ב־6.5.1952 הועבר למנוחת־עולמים בקרית־שאול.

אולמן שמואל־יהודה

בן חיים־יצחק. נולד בשנת 1921. נפל בגבולות תל־אביב ב־2.2.1948 ובו ביום הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

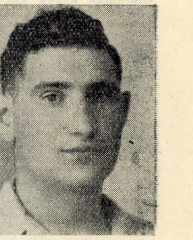
אולרה מוריס

בן יעקב ורודה. נולד ב־16.6.1929 בואלנסין שבצרפת להורים יוצאי פולין. התחיל ללמוד בגיל מוקדם וגמר את בית־הספר בגיל 12. נאלץ להפסיק את המשך השכלתו, אם כי אהב את הלימודים, מאחר שאביו נעצר על־ידי הנאצים ואמו לא השיגה ידה לשלם את שכר הלימוד. התבלט כספורטאי והיה מתאגרף מנוסה. בימי מלחמת־העולם השניה והכיבוש הגרמני נמלט מידי הפולשים, ומשוחררה צרפת נסע אל סבו שנשאר בחיים בקראקא שבפולין. שם הצטרף לקיבוץ

הכשרה, ובשנת 1948 עלה לארץ עם הגח"ל ונשלח לחטיבת „גבעתי". מפקדו העיד עליו כי היה חייל מסור ונאמן והשפיע תמיד לטובה על חבריו. שימש במחלקתו כמקלען ושמר על מקלעו כעל בבת־עינו. בשמחה היה יוצא לפעולות־קרב. פעל במשלטי חתה, נגבה, עבדיס וג'וליס.

נפל בקרב ב־19 באוקטובר 1948, במבצע „יואב", בהתקפה על חוליקאת. בזמן ההסתערות נתן את מכת־האש האחרונה ואז פגע בו כדור מרובה אנטי־טנקי שחדר דרך קובע־הפלדה שלו. הובא למנוחת־עולמים לכפר־ורבורג ביום י"ז בתשרי תש"ט (20.10.1948).

אולשבסקי (אשורי) משה

בן יהושע ואסתר. נולד ב־31.8.1927 בחיפה. גמר בית־ספר תיכוני. למד מכונאות ועבד בה. שנתים שירת במשטרת הישובים העברים. חבר ה„הגנה". התנדב בנובמבר 1947 לצאת לגליל. השתתף בקרבות מלכיה, רמות־נפתלי ונבי־יושע. לקח חלק בכיבוש צפת, היה במערכות עין־זיתון, דן ודפנה ובאחרונה — במשמר־הירדן. במשך שמונת חדשי שירותו ביקר רק פעמיים בביתו וויתר על חופשתו.

נפל במשלט משמר־הירדן, בקרבות שהתחוללו בימים 7/10.7.1948. גויתו נאספה עם גויות חבריו שנפלו והועברה לקבר־אחים בראש־פינה.

אומפלט אלתר

בן צבי ושרה. נולד ב־9.5.1929 ביאנוב לובלסקי, פולין. גדל בתנאים חמריים טובים, למד ואף הצטיין בכשרונותיו ובתפיסתו הקלה, אך עם פרוץ המלחמה העולמית הפסיק את לימודיו. אחרי פלישת הנאצים הצליחה כל המשפחה לעבור לשטח הרוסי, ושם הוסיף הנער ללמוד במשך שנתים. אחר־כך גויס האב לצבא הסובייטי ואלתר נאלץ לעזוב את לימודיו אשר אהב והיה למפרנס המשפחה. עבד בבית־חרושת, אך בהיותו עוד נער עמד בקושי בתנאי־העבודה הקשים. עם תום המלחמה חזר האב מן הצבא ושיחרר את הנער מעבודתו לפרנסת המשפחה. אלתר רכש לעצמו מקצוע של טוחה ועבד אף הוא, ובערבים למד. עם החזרת הפליטים הפולנים חזרה המשפחה לפולין ומשם הגרה לגרמניה מתוך רצון לעלות לארץ־ישראל. על אף השידולים של בני משפחתם אשר באמריקה הוסיפו לחכות במחנה העקורים בהזנהקה שליד קאסל לאפשרות עליה. אלתר למד בבית־ספר מקצועי מטעם „אורט" את מקצוע המסגרות והיה פעיל ב„הגנה" והשתתף בקורסים שאורגנו על־ידיה. עם גיוס חברי ה„הגנה" לצה"ל, אחרי קום המדינה, התגייס גם הוא ולמרות מחלתה הקשה של אמו לא ניאות להישאר, ולו גם לזמן קצר, עד החלמתה.

עם בואו לארץ נכנס מיד ליח־דה קרבית ובחזית המרכז, בסביבות ה„משולש", השתתף בקרבות העזים נגד הפולש העיראקי. שירת ביחידת התותחנים. יומים לפני נפילתו היה בחופשה קצרה בבית, אך לא נח ולא שקט, קיצר את חופשתו וחזר לחזית. בשעת הקרב ליד רמת־הכובש, בו לחם כמקלען עד רגעי היין האחרונים, נפגע בלבו. עוד הספיק לקרוא לחבריו: „אני מת בשביל המולדת" — והוציא את רוחו ביום 3.1.1949. נקבר בנחלת־יצחק, משפחתו הגיעה לארץ 3 חדשים לפני נפילתו, לאחר שקיבלו ממנו מכתבים נלהבים על הארץ ושירותו „בצבא שלנו ולמעננו..."

אומשיוב ישראל

נולד ב־1911 בלבוב, פולין. עלה ארצה עם גח"ל מאיטליה ביולי 1948. אחרי פלישת הגרמנים לפולין ישב שלוש שנים במחנות־ריכוז נאציים — מקום שם נספתה משפחתו והוא נתאלמן. משם נמלט לרוסיה. שירת שלוש שנים בצבא האדום והיה בין כובשי ברלין.

בעלותו לארץ התגייס מיד לצבא ההגנה לישראל ושירת בפלוגת „שועלי שמשון", חטיבת „גבעתי", והשתתף בכל הקרבות שלה עד יום מותו. היה בין פורצי הדרך לנגב ומשחרריו. החייל הותיק בפלוגתו. באחד הלילות יצאה מחלקתו לפעולת־לילה, כדי לכבוש משלט בכיס פלוג'ה. המחלקה הצליחה לפרוץ את מחסומי האויב וחדרה לתוך המשלט. התפתח קרב עז. ישראל השליך רימון לתוך עמדה מצרית, אך משם נורה עליו צרור של חמישה כדורים ממכונת־יריה „ויקרס", שפגעו בבטנו ופצעוהו פצעי־מות. היה זה ליד משטרת נגבה, ביום ל' בתשרי תש"ט (2.11.1948). למחרת נקבר בכפר־ורבורג.

אונגר מנחם

בן אריה־ליב וטאובה. נולד ב־23.12.1929 בוארשה. לא הספיק לגמור את בית־הספר העממי ונדון על־ידי הגרמנים לעבודת־כפיה בבתי־מלאכה שונים בוארשה. בשנת 1943 גורש יחד עם הוריו למחנה־ההשמדה מיידאנק. הוריו הושמדו לעיניו והוא הועבר למחנות־עבודה שונים בגרמניה. חיל־השחרור האמריקני מצאו הדאכא, וממשוחרר על־ידיהם הצטרף מיד לתנועת נח"ם והעפיל באניה „לטרון" שרצה וגורש נכאן על־ידי הבריטים לקפריסין. לאחר מעצר של 7 חדשים הורשה לעלות. בישתגיע לכאן הלך לקיבוץ אפיקים. שיקע את עצמו בעבודת החקלאות. אך החל להתאושש מהאימים שעברו עליו — פרצה מלחמת־השחרור. מיד לאחר ה־29.11.1947 גויס לצה"ל והשתתף בקרבות שונים.

נפל בקרב על משטרת צמח בט' באייר תש"ח (18.5.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א' ב־21.5.1948.

אונגר שמואל

בן יוסף. נולד ב־11.6.1930 בחיפה. מימי ילדותו התבלט באפיו העצמאי ובעמידה על דעתו. למד בבית־הספר העממי בנוה־שאנן, אך בכיתה ד' דרש בכל תוקף להעבירו לבית־ספר אחר וכך הועבר לגימנסיה „ביאליק". בהיותו בן 13 נכנס לשורות ה„הגנה". היה פעיל ב„מחנות העולים" ואחר־כך ב„תנועה המאוחדת". נשא בלבו שאיפות של הגשמה חלוצית ולכן עזב את הגימנסיה בלמדו בכיתה ו' למרות הצלחתו בלימודים, והלך ללמוד מלאכת מסגר־חשמלאי, על אף הפצרות ההורים לסיים את לימודיו בגימנסיה. כעבור שנתים עזב את העיר והלך להכשרה מגויסת לאשדות־יעקב ולכפר־גלעדי. למען להישאר ולפעול בהפקיד שרצה בו רשם את עצמו כבן 18, אם כי היה רק בן 16. וכאשר הוריו, בדאגתם לבנם יחידם, דרשו לדחות את התגייסותו זו בגלל גילו הרך — ענה על כך בשביתת־רעב, בלתי־נרתע ואמיץ בכל דרכיו ופעיל ועד לכל הנעשה באוץ. השתתף בהעלאת מעפילים על החוף, בעלייה המסוכנת לביריה, ולבסוף עלה עם הגרעין שלו להתישבות במעיין־ברוך, והוא אך בן שבע־עשרה.

בתחילת מאורעות־הדמים נשלח עם קבוצת פלמ"ח במשמר נע לאורך צ'ורות־המים, עורק־החיים החיוני שבנגב. בסיסם היה בתקומה. באחד מסיורי קו־המים, הכרוכים בכלל בכבישת־מארב תדירה, שנעשו במכונית פתוחה, חמישה־חמישה אנשים לחוליה, הותקפה חוליתו קשות וכל החמישה נפלו, ב־16.12.1947, אחרי עמידת־גבורה בקרב הנואש. גויותיהם נמצאו ונקברו בבית־אשל. ב־31.8.1949 הועבר לקבורה בבית־הקברות הצבאי בחיפה. השאיר אחריו מכתבים רבים שבהם באות לידי ביטוי השקפת עולמו ואמונתו בה בחר ללא רתיעה, כאשר נפל בן־דודו יהודה ליטמנוביץ אשר אהבו והעריכו, כתב: „הינחמו, כי למען עמנו נפל, למען שלומנו, למען קיומנו, למען בניית הארץ וגאולתה, ומלחמה הר־הי מלחמה, ובמלחמה נופלים קרבנות..." וכן ידע את הסכנות שמולן עמד הוא. בין הראשונים היה בין חבריו לכל החלטה ובין הראשונים נפל. קיבוצו מעיין־ברוך ייחד לזכרו פינת־תרבות שבמשק.

אונסדורפר טוביה

בן הלל. נולד בפברואר 1925 בצ'כיה. בן למשפחת רבנים, חונך בבית חינוך מטורף. למד בבית־ספר עממי ותיכוני. בשנת 1942, כשגברו הרדיפות על יהודי סלובקיה, השתתף באופן פעיל בארגון הבריחה היהודית אל מעבר לגבול. בשנת 1944 נאסר ונלקח למחנה־ריכוז בהונגריה, אך הוא ברח משם לבודפשט וחי שם זמן־מה תחת חסותה של הקונסוליה השוויצית. משנודע הדבר לגסטפו, נשלח טוביה, יחד עם משלוח גדול של יהודים אחרים, למחנה־ההשמדה בברגן־בלזן. שם הצליח להחזיק מעמד, גם הציל חיי אחרים. אחרי פיצוץ הקרמטוריום על־ידי אוירוני בנות־הברית נשלח משם עם שאר הכלואים (אמרו להטביע אותם בנהר אלבה) ונפל בידי המשחררים. ב־26.7.1945 עלה ארצה, יחד עם ילד שהצילו מן המחנה. עבד כמדריך בחדרה והיה פעיל ביותר בשורות ה„הגנה" מיומו הראשון בארץ.

מיד עם פרוץ מהומות תש"ח התגייס ופעל במסגרת הפלמ"ח בעמק ובגליל העליון. נפל בקרב לטרון, בשעת נסיגת יהידתו, ביום 18.7.1948. הובא לקבורה בקבר־אחים שבהר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

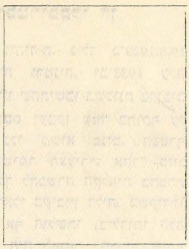
אונשטיין מיכאל

בן אברהם ומרים. נולד ב־24.11.1929 בקונגסברג (עתה — קלינינגרד) שבפרוסיה המזרחית (או בגרמניה). ב־1934 עלה ארצה עם הוריו שהתישבו בכפר־ביאליק שבעמק זבולון. בעודו תלמיד בית־הספר היה מקדיש כל זמנו הפנוי לעזרת הוריו במשק וקיבל על עצמו עבודות רבות, כגון טיפול בבהמות. על אף גילו הצעיר הגיע במהרה ליכולת של עבודה עצמאית, שהיקפה וערכה תפסו מקום נכיר בכלל העבודה של המשפחה. אחרי גמרו את בית־הספר התמסר כליל לעבודה במשק הוריו והגיע בה לידיעה יסודית, ועבודת־האדמה נעשתה לתוכן חייו. נאמן, מסור ואחראי היה ולא התחמק מכל עול ונשאו באהבה.

משאיים האויב על המולדת הרגיש מיכאל שהוטלה עליו חובה נעלה והוא התנדב להגנתה עוד בראשית דצמבר 1947, בלי לחכות לצו גיוס (בגדנ"ע התאמן מגיל 15 ואחר־כך עבר לחי"ש באופן אוטומטי). בלב כבד עזב את המשק ואת בית־הוריו שהיה זקוק מאד לעזרתו. בכל מכתביו הובעה דאגתו להורים. לבטיו אלו העיקו עליו כל הזמן ותקותו היתה שבקרוב יוכל לחזור אליהם, אך מחשבה זו לא גרעה ממסירותו לשירות במלחמת־השחרור. הוא שירת בחטיבת „הכרמלי" בסביבות חיפה ונפל בשיירה הגדולה ליחיעם ב־27.3.1948, נקבר בנתניה ב־29.3.1948.

אוסטר אפרים

בן משה ושרה. נולד ב־1920 בעיר סוקול, גליציה, פולין, וגדל בלבוב. בן להורים אדוקים שחיו בעוניות. משסיים לימודיו בבית־הספר העממי החל לעסוק בעבודה. היה טייח והצטיין בכל עבודות ביטון. הצטרף ל„פועלי אגודת ישראל" בלבוב ושאף לעליה, אך מתוך דאגה לזוריו, שלא להשאירם בלי משענת, דחה את עלייתו עד בוא שעת־כושר לכך. בינתים פרצה המלחמה, והמשפחה נפלה ברובה קרבן למשמידים. אמו, אחיו ושתי אחיותיו נספו, ורק אביו נמלט לאורוגוואי. הוא עצמו הגיע לרוסיה וכפועל אחראי עבר שם את זמן המלחמה. אחר־כך הצליח לחדש את הקשר עם אביו, שהפציר בו כי יבוא אליו לדרום־אמריקה. אך הוא סירב מתוך הכרה ברורה כי דרכו היא לארץ־ישראל. עבר לאיטליה, לשם הכנת עלייתו, שם התאמן על־ידי ה„הגנה", עד שהוטס לארץ, בתמוז תש"ח, והצטרף מיד לצבא ההגנה לישראל. ראה את עתידו במסגרת ההתישבות של „פועלי אגודת ישראל" ואמר להצטרף לקבוצת „נצח ישראל" אשר ברמת־הדר.

נלחם בחזית ירושלים. במכתבו האחרון אל בן־דודו אשר בקבוצה הנ"ל — כשבועים לפני נפלו — כתב: „מדברים כאן על שחרור העיר העתיקה בקרוב... אני מתגעגע עליך ורוצה לבקר בקבוצה, אבל הייתי מצטער מאד אילו החמצתי את השעה מבלי להשתתף בפעולה הגדולה הזאת... אתה צריך גם לזכור שאני לא ראיתי את העיר העתיקה בכלל ואת הכותל המערבי בפרט..." ביום ט' באלול תש"ח (13.9.1948) נפל בירושלים, היה קבור בשייך־באדר א', ירושלים, וב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל. משנודע לאביו על נפילת בנו מת אף הוא.

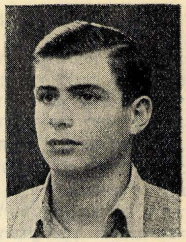
אוסטרוביץ אהרן

בן שמעון. נולד ב־1927 בגרמניה. ב־1.9.1932 עלה ארצה באניה „איטליה". שנות ילדותו ולימודיו עברו עליו בקבוצת נוה־אילן ואחר־כך בקבוצת משואות־יצחק, שם התחנך לעבודה ולהגנה. עם סיום לימודיו והכשרתו עבר לגור בירושלים. ביום עבד שם כבנאי ואת הערב הקדיש להשתלמות, רצה להיות מהנדס.

מיום פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בהגנת העיר העתיקה בירושלים בתפקיד סגן מפקד המקום. נפצע פעמים אחדות, החלים וחזר לתפקידו. נאסר על־ידי הבריטים בשעת מיקוש גבולות הרובע היהודי הנתון להתקפות קשות. שוביו חמדו לצון ורצו למסרו לידי הערבים. המון ערבי פרוע הסתער עליו. אך קור־רוחו ובטחונו עמדו לו והוא ניצל. נשפט על־ידי בית־דין צבאי בריטי ונשלח לכלא עתלית. שם נתגלה להבריו לכלא כחבר טוב וממושמע. והם סיפרו כי רבה היתה השפעתו הרוחנית על הכלואים. היה חייל מצוין ועם זאת סלדה נפשו מחיילות לשמה. מבריו: „אסור לנו ללכת בעקבות הצבאות הזרים. עלינו לעצב לצבאנו דמות צבא עממי, לוחם ובונה". שוחרר בעזוב הצבא הבריטי את עתלית ומיד חזר אל חבריו בשורה. תמיד נחפז וסירב להיעזר בבקשת משפחתו לנוח לאחר ימי המאסר. מפקדיו הציעו לו תפקיד בעורף, בהדרכה או במשטרה הצבאית, בגלל חוסן גופו ונסיונו כספורטאי מובהק (בעל מידות ויחס כבוד לאדם, אך הוא לא הסכים ונשלח לחזית הקשה לאשדוד, ובהתקפת הערבים ב־3.6.1948 בה עמדו מעטים מול רבים בנשק פרימיטיבי מול טנקים, פגע בו צרור כדורים ונפל. נקבר בכפר־ורבורג.

אוסטרובסקי דן

בן שמואל ויהודית. נולד ב־19.8.1929 בברלין, בירת גרמניה, וב־1933 עלה לארץ עם הוריו שהתיישבו בשכונת ברוכוב (גבעתים). תוסס ועמקן עמד בתוקף על השקפותיו, בלי משוא פנים. הצטרף בנעוריו ל„השומר הצעיר". אחרי סיום בית־הספר הלך להכשרה חקלאית בחברת נוער ארצישראלי בקיבוץ דליה. בשקידתו בעבודה, על אף חולשתו (בילדותו חלה זמן ממושך), היה למופת לחבריו. שירת שנתים בפלמ"ח והשתתף במסע הנוער לכיבוש ביריה מחדש, לאחר שהבריטים אסרו את אנשי־ה.

בראשית 1948 סיים קורס מ"כ ובראש כיתה נשלח אל הנגב. השתתף בפעולות רבות נגד כנופיות וכפרי פורעים, בהבטחת תחבורה ועוד. היה למופת לחבריו באומץ ובהתגברות על סכנות ופגעי האקלים והטבע וידע להפיח בהם רוח גבורה והקרבה. באביב נשלח לקורס־סיירים, חזר מבית־אשל המנותקת, והרחק מסכנות הנגב, שנחלץ מהן זמנית, נפצע בהפצצה על מחנה תל־ליטוינסקי, הובא לבית־החולים „ביילינסון" ושם מת מפצעיו ביום 20.5.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

אוסטרובסקי מיכאל („מוקי")

בן ברוך ומרים. נולד ב־24.8.1929 בחיפה להורים שוחרי־דעת. האב — רופא־ילדים ידוע, משסיים את חוק לימודיו בבית־הספר התיכוני הריאלי בחיפה הלך למקוה־ישראל ללמוד את תורת החקלאות. עוד בשבתו על ספסל הגימנסיה חלה תמורה גדולה בחייו והרגיש כי זרו לו מעתה חיי העיר. הציקה לו שאלת־הנעורים „לאן ?" ולאחר לבטים נפשיים החליט להצטרף לגרעין־הכשרה.

היה חבר בפלמ"ח, ועם הכרזת הגיוס התגייס לצבא ההגנה לישראל. השתתף בפעולה קרבית על מלכיה ונפצע. נשלח לגליל, ומשם למשלטים שבחזית לטרון. השתתף בליווי שיירות לירושלים וב־18.7.1948 נפל בקרב על־יד לטרון. ב־28.2.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אוסלנדר (ארצי) עמרם

בן אלכסנדר־זושא ובלומה. נולד ב־6 באוקטובר 1928 בנירבאטור שבצפון־מזרח הונגריה וגדל שם בציבור יהודי שדבקותו במסורת התמזגה עם תהליך ההתעוררות בחיי התרבות של האומה המדיארית, אך לא־מעטים היו שנעצרו באמצע הדרך ואת כמיהתם להשתרשות בקרקע־מולדה העתיקו כלפי נחלת האבות בציון. התשוקה לארץ־ישראל באה לו בשנות ילדות: מהתורה שלמד מפי רבותיו ב„חדר", נוסף ללימודיו בבית־הספר העממי של הקהילה בהונגרית. עם התעוררות מסך הדורות של חיי בני דו: משה בהונגריה, בעקב מסע־ההשמד של הנאצי־מדיארים, חיפש ומצא את הדרך להגשמתה שאיפה לציון בקן הבי־דפשטי של תנועת „השומר הצעיר" והתמסר לה בהתלהבות. באותו קן היה הוא היהודי הישרשי ויודע־עברית האחד בין בני מתבוללים שהגיעו אל התנועה מחוגים אחרים. מבחינת השוני שבעברו וחינוכו היה יוצא דופן מכלל החברים, אך כולם הכירו בערך הדרכתו הרוחנית, הן בחלק האידיאולוגי הכללי של התנועה והן בהוראת הדרך לשיבה אל היהדות והארצישראליות. עלה ארצה ב־1943 וקיבל הכשרה וחינוך בחברת־הנוער בשער־העמקים. נאבק עם קשיי ההסתגלות לעבודה גופנית. התגבר על חולשתו הגופנית ואשרו גדל עם גידול הישגיו בעבודה ועם התאקלמותו בחקלאות. הביע את רחשי לבו ברשימות ובשירים בעברית חיה ועסיסית שכתב לא לשם פרסום, אלא לעצמו ולבד.

כשנועדה חבורתו להצטרף לקיבוץ שער־העמקים ניסה להתנגד להליכה למקום שאהרים כבר הניחו את יסודותיו ורצה ללכת למאבק־בראשית עם השממה במקום חדש. אך לבסוף נשמע לצו התנועה והלך עם חבריו לשער־העמקים. ב־1946 התגייס לפלמ"ח והתאמן בשער־העמקים ובשרידי. סיים קורס לחובשים מלקחיים והשתלם בשיירות מרפאתי. השתתף בהעלאת מעפילים מאניה אל החוף בנהריה ועוד, בפעולת־הגמול בבלד א־שייך אחרי הטבח בבתי־הזיקוק, בריכוז תחנות הפצועים בתור חובש פלוגתי, בפעולות גשר אדמיה, שפרעם, כפר־קנה, כברי, מצובה, אילון, חניתה, בפעולות נגד גיחות האויב מהלבנון. במארס 1948 שוחרר והזר למשקו בשער־העמקים, אך מיד נדרש לחזור לשירות עם העזרה שנדרשה מהמשק. השתתף בטיהור סביבת משמר־העמק אחרי תבוסת קאוקג'י, בכיבוש ואלדהיים ואום א־זינאת, בהגנה על גשר עמק הירדן ולבסוף — בהגנה על דגנ"ה ב', ושם נפל ביום 20.5.1948 והובא בה למנוחת־עולמים ביום י"ד באייר תש"ח (23.5.1948). בחוברת שקיבוץ שער־העמקים הוציא לזכרו מובאים כמה משיריו ומרשימותיו.

אוסמו יוסף („פפי")

בן יהודה ומתילדה. נולד ביום 17.9.1927 בטריאסט, איטליה. עוד לפני הצטרפות איטליה למלחמת־העולם השניה עבר בית הוריו ליוון ומשם הוסעו על־ידי הנאצים למחנות־ההשמדה ונספו ורק הוא ניצל אחרי שלוש שנות שהותו באושוויץ ונשאר גלמוד. אחרי כיבוש גרמניה על־ידי הצבא האמריקני נשלח ליוון. משם עלה ארצה ב־1945 בעליה ב' באניה „דימיטריוס". שהה שנה אחת בעין־חרוד. עבר לתל־אביב, התגורר אצל קרוביו ועבד כפועל־בנין. שקדן, שתקן ולוחם מצוין. בביצוע פעולות הצטיין בדייקנות ובוריזות כאחת.

בינואר 1948 גויס ל„הגנה" ונשלח לנגב. עם פריצת הדרך לגת נפל ליד פלוג'ה ביום ב' באדר ב' תש"ח (13.3.1948). היה קבור בגת. ב־15.11.1949 הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

אופלייה מרים

בת יעקב וזכייה. נולדה ב' באב תרפ"ח (1928) באלכסנדריה שבמצרים. בהיותה בת 4 עלתה לארץ עם הוריה שהשתקעו בירושלים. גמרה את בית־הספר העממי „כל ישראל חברים" בירושלים ואת בית־הספר התיכון בבית־הכרם. היתה חברה בתנועת הצופים. עם גמר לימודיה יצאה לשנת־שירות בבית־השיטה ובעין־גב. התגייסה לפלמ"ח ושירתה בחטיבת „יפתח". השתתפה במצור על צפת. פעלה בשער־הגיא ובצריפין, ולבסוף הועברה לנגב. לאחר שבאחד הקרבות המכר־ים נפלו שני חברים יקרים מתוך חבורתה, כתבה אל הנשארים: „נורא־נורא המקרה הזה, אך הודות לו הושג הצחון, שהוא לא רק נצחון חשוב על עיר, כי אם הפגנת־כוח".

נפלה בהוג', ליד דורות, בשעת הפצצה (יחד עם חברתה לילה בת ד"ר דוב יוסף) ביום ו' בתשרי תש"ט (9.10.1948). נקברה בדורות. ב־22.6.1950 הועברה להר־הרצל בירושלים.

אוכפיין יהודה

בן יוסף ופרל. נולד בשנת 1926, בקירוב, ברומניה. חונך חינוך כללי בבית־הספר יחינוך יהודי־לאומי — בתנועת בית״ר. במלחמת־העולם השניה ובימי הגירות נעקר ממקום מולדתו. בשנת 1944 נמלט לבודפשט, אך נתפס והועבר לאושוויץ, במחנה־מות זה נרצחו אמו ואחיו. הוא שרד בחיים, ומאז יום השחרור התר להגיע לארץ־ישראל. באוסטריה התגייס לשורות צ״ל והיה שם פעיל מאד. עבר לאיטליה ונעצר בגלל השתייכותו לארגון הנ״ל, לבסוף הגיע תורו להעפיל באנית „מורדי הגיטאות״ ובעצם ימי מלחמת־השחרור עלה אל חוף ישראל.

השתתף בפעולות אצ״ל בסביבות תל־אביב, ולאחר הצטרפות הארגון בתל־אביב לצה״ל עבר לירושלים. שם מצא עוד חברים מתקופתו הפרטיזנית ונלחם בשורותיהם. היה בין כובשי מלחה. ובהתקפת־נגד של הערבים על מלחה נפל ביום 14.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א׳, ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אופחוויזר שמעון

בן שלמה ואלזה. נולד ב־11.4.1911 בניר־גרג אשר בגרמניה להורים אמידים. מילדותו ספג לתוכו מהאוירה היהודית אשר בבית הוריו, למד בבית־ספר תיכוני וסיים אותו. בתקופת לימודו בגימנסיה הצטרף לתנועת־נוער יהודית, היה בה מדריך, וזו הביאתו לציונות. במסירות מילא תפקידים שהוטלו עליו. עד עלות היטלר לשלטון עבד כפקיד בבנק. מיד אחר־כך עבר לשוייץ ימשם לצרפת.

בצרפת הצטרף לתנועת „החלוץ״ ויצא להכשרה חקלאית בקיבוץ „מחר״, נשא אשה ועלה ארצה באוגוסט 1935. מיום בואו לארץ היה חבר בקיבוץ אילת־השחר. הכה שרשים במשקו, נשא בעול התפקידים, במזכירות־הפנים, באגודות, בהדרכת נוער ובריכוז המטע.

בדרך לצפת עלה האוטובוס על מוקש. שמעון נפצע קשה, הובא לבית־חולים ובו ביום, ב־23.3.1948, מת בצפת והובא לקברות במשק אילת־השחר. הניח אחריו אשה, רבקה, ושני ילדים, גד ומיכל. דפים לזכרו הובאו בחוברת „אילת־השחר במערכה״.

אופלטקה אברהם

בן נסים ורחל. נולד באלול תרע״ז (1917) בירושלים. אמו בת למשפחה ספרדית עתיקת־יחס בירושלים. גמר בית־ספר עממי והוסיף שתי כיתות בבית־ספר תיכוני למסחר. מגיל 15 — חבר „המחנות העולים״. מטעם תנועתו יצא לשנת־הכשרה בנען, ומכאן, עם מתי־מעט הממשיכים, הגיע ב־1939 לבית־השיטה, בה השתקע כחבר. שבע מתוך עשר שנות חייו כאן היו מוקדשות לשירות הבטחון. בשנת 1942 שירת כנוטר. עבודת־יומו הסתכמה בענף הזיתים, במטבח ובעיקר במחצבת הגלבוע, אשר עליו נפל. אציל־רוח היה וצנוע, נושא בעול החיים באהבה. „שתקנות, חיוך ועזרה חברים אדיבה ציינו את הליכותיו״, — מעידים עליו חבריו.

עם ראשית המלחמה צורף לחי״ש, ונפל ביום הששי, ח׳ באדר ב׳ תש״ח (19 במארס 1948), בעת הקרב על הגלבוע. נקבר בבית־השיטה ב־21.3.1948. זכרו הועלה בחוברת־הזכרון שהוציא קיבוץ בית־השיטה.

אופיר צבי

יליד פולין. נעקר מבית־הוריו בגיל 16 עם פלישת הנאצים. ברח לרוסיה והצטרף לצבא האדום. עבר שם לצבא הפולני של אנדרס ודרך טהדן הגיע אתו לארץ בשנת 1941. ערק מהצבא הפולני כדי להצטרף לפלוגות היהודיות בצבא, כהייל בבריגדה העברית הגיע עד פולין. שם ניסה לשוא למצוא שרידים ממשפחתו.

משחזר לארץ והשתחרר יזע ברורות כי אינו משוחרר כל עוד לא שוחררה המולדת. נענה לקריאתה הראשונה. נפל בקרב לוביה ב־9.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות במשמר־העמק ביום י״ד בתמוז תש״ח (21.7.1948). השאיר ארוסה, שאמר לשאתה לאשה.

אופנהיים ראובן („רובקה")

בן שמואל ואלקה. נולד ב־20 בספטמבר 1927 בנובוגרודק, פולין. בעל השכלה תיכונית. בבוא הנאצים, והוא אז בן 14, ביום השחיטה הגדולה בעירו ב־7.8.1942, הצליח להסתתר עם אחותו הקטנה בת הארבע בבית אשר בו ישבו הנאצים, וכך ניצלו שניהם. כאשר הובאו היהודים לגיטו הופיע שם באחד הימים, הוציא את בני־משפחתו ועוד 30 איש והעבירם אל לוחמי היערות. רוב האנשים האלה ניצלו על־ידי כך ולאחר מכן הגיעו לארץ־ישראל. עוד לפני תום המלחמה שאף להגיע ארצה והדביק ברצונו זה את כל בני־המשפחה. הם נדדו מרוסיה, דרך פולין וגרמניה, ובספטמבר 1947 הגיעו לארץ.

ישב בקריית־חיים. עבד והשתלם בלימודיו, אולם רק זמן קצר הספיק לחיות חיים שקטים, כעבור חדשים מעטים פרצה מלחמת־השחרור והוא התגייס. השתתף בקרבות רבים ונפל במערכה על לטרון ב־30.5.1948.

אופנברג חנה

בת צבי ואנה־לוטה. נולדה ב־26 במאי 1931 בברלין, בירת גרמניה. את ימי נעוריה ראתה בבלגיה. בה גמרה את בית־הספר. בימי הנאצים נשארה שם, בחיותה במחבוא, עד לשחרור. עם בוא הבריגדה עברה למוסד־ילדים ונכנסה להכשרה של ברית החלוצים הדתיים „מרכז״ בשפניה מועדות לארץ. ב־31 ביולי 1946 הגיעה לארץ באניה „חיל עברי״ ונכנסה לחברת „עליית־הנוער״ בבארות־יצחק שבנגב, בה עשתה שנתים בהכשרה. למדה ועבדה אימונים בפלמ״ח ועבדה במשק־בית. כבעלת רגש דתי עמוק, חלמה על חיי חברה דתית ושקדה על עיצובה של דמות חברה כזאת.

במלחמת־השחרור עבדה בחובשות רב־„קשר״ עד שנפלה על־ידי פצצה שהרסה את עמדתה בשעת התקפה מצרית על בארות־יצחק ב־15 ביולי 1948. היתה קבורה בבארות־יצחק וב־31.10.1950 הועברה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. „היא אהבה לחיות בעד ארץ־ישראל וגם למות בעדה״.

אוצרו ישראל

בן יצחק וחנה. נולד ב־18 במאי 1928 בתל־אביב. למד והתחנך בבית־הספר העממי בבניימינה. לאחר שגמר את בית־הספר עבד באריזת פרי־הדר ובעטיפתו וכן עבד זמן־מה במוסך. נבון ושקט. שוקל את דבריו ומעשיו, ועם זה נייחן בחוש־הומור ובעליצות. מסור ודואג לבית הורָיו, אוהב את הארץ ומסור לה.

אחר החלטת או״ם נענה לקריאה הראשונה והתגייס. נשלח למחנה „יונה״, כסניטר, עזר לרופאים בעזרה ראשונה. בהמצאה הראשונה על נמל תל־אביב, ביום ח׳ באייר תש״ח (17.5.1948), נפגע מרסיסי פצצה. ב־18.5.1948 נקבר בנחלת־יצחק.

אוקראינין כפה

בן יצחק ופסיה. נולד ב־1920 ביאנוב שעל־יד פינסק שבפולין. בן למשפחה מטופלת בבנים ולאב אדוק שלא אבה לשלוח את בנו לבית־ספר או ללמדו מקצוע. הונך בבית הוריו. בן 16, ים התנפל פורעים פולנים על בית־הכנסת, אירגן קבוצת נערים שהדפו את הפורעים בהרבה אחד ממנהיגיהם. לאחר עיניוי מחבוא בעליית־הגג וביער הסמוך, הצליח לברוח מפולין והגיע לצרפת. שם קיבל היתר ישיבה והתכונן לעבוד. כשפרצה מלחמת־העולם השניה התנדב מיד לצבא הצרפתי והיה חייל אמיץ־לב ונוקם. עם גמר המלחמה הוזמן על־ידי קרובים אמידים לצאת לאמריקה, אך הוא בחר בדרך ההעפלה לארץ־ישראל. האניה נתפסה ובשעה שהעולים נשלחו בכוח לקפריסין הצליח להתחמק. הדבר היה באביב 1946. בארץ הצטרף לקיבוץ גל־און. עלה עם חבריו על הקרקע בגל־און. בקיבוץ שימש כטרקטוריסט. היה ידוע כאמיץ־לב, ישר־דרך ואיש עמל, אבל לא התמזג עם החברה, שחונכה ברובה חינוך אחר. אך בקיבוץ זה מצא את חברתו בחיים, ילידת הארץ. עזב את הקיבוץ ונשא את חברתו לאשה בפסח תש״ח וקבעו את משכנם בירושלים. שם גויס מיד ונשלח למפעלי צפון ים־המלח. לאחר הרס המפעל נשלח בין אחרוני אנשיו לסדום והשתתף בהגנתה כרגם.

ביום האחרון שלפני הפוגה ב׳ הוטס לתל־אביב לחופשה. האירון ירד ירידת אונס על־יד נבי־רובין ושם נהרג על־יד׳ פורעים ערביים ב־18 ביולי 1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־20.7.1948. הניח אשה, דבורה.

אורבוך אריהיהודה („ליבל״)

בן שמשון ושיינדל. נולד ב־29.11.1921 בבנדר שבבסרביה (אז תחת שלטון רומני נקראה העיר טיגינה). היה ילד עליז, חובב זמרה וציור ומקפיד על סדר ונקיון בלבושו למרות הדחקות במשפחה. אחרי גמרו גן־ילדים עברי הוכרח ללמוד בבית־ספר עממי ממשלתי, כי בינתים סגרו השלטונות את בית־הספר העברי של „תרבות״. לגימנסיה הממשלתית נתקבל אחרי הצלחתו בבחינת־ההתחרות, שלגבי תלמידים יהודים נהגו בה בחומרה יתירה. אחרי שנתים נלאה לשאת את היחס האנטישמי והפציר בהוריו שיעבירוהו לגימנסיה העברית הפרטית, אך זו נסגרה והוכרח להמשיך ולסבול בגימנסיה הממשלתית.

בגיל 14 הצטרף לתנועת „גורדוניה״ ואחרי שנה נתמנה למנהל סניפה המקומי. משך אליו גם את הנוער הלומד, המריץ את החברים לגיוס עזרת ההורים לפעולות הסניף ולציונות בכלל והעלה את סניפו לשיא מקומי בין יתר האגודות באיסוף כספים למען הקרנות. השתדל לעלות ארצה בכל דרך שהיא, אך סירבו לותר על עבודתו החיונית בשירות התנועה. לבסוף נתקבל להכשרה ב„מסדה״ שליד העיר בלצי ומרכז „החלוץ״ קבע את מועמדותו לעליה בקיץ 1940. בינתים כבשו הרוסים את בסרביה, ולהפצרת ההורים שלא יעזבם ויתר על רצונו לעבור לרומניה כדי לעלות משם ארצה. הוסיף ללמוד. כמדריך נוער ציוני לשעבר היתה עין הבולשת פקוחה עליו והיה נאלץ להיזהר מפגישה עם חבריו, לבל יבולע לו ולהם. משתקפו הגרמנים את רוסיה ב־1941 גויס לצבא האדום, השתתף בקרבות ובגלל מחלה שוחרר זמנית. מצא את משפחתו בדרך הנדודים בקרבת סטלינגרד והמשיך עמה את המסע לאסיה התיכונה, כדי להגיע לגבול פרס ולעלות ארצה בדרך ההיא. בנדודים מת אביו והוא נטל על עצמו את עול פרנסת המשפחה. עבד בבתי־חרושת בקירגיזיה, לפעמים אף בלילות, עלה בדרגה ומשום חיוניות עבודתו שוחרר מגיוס מחודש. היה לעזר לפליטים יהודים שעבדו תחת ידו ואיפשר להם לשבות בשבתות ובחגים. כתום המלחמה חזר עם המשפחה דרך צ׳רנוביץ לרומניה, מצא חברי „גורדוניה״ בבוקרשט ונתמנה למדריך בהכשרה בטימישוארה. היה מסור לחברים, שקד על טובתם יותר משלאג לעצמו והחיש את עלייתם. בסתיו 1946 העפיל עם המשפחה באנית „כנסת ישראל״ ואחרי השתתפו במרץ רב במאבק עם החיילים הבריטים בנמל חיפה הוגלו לקפריסין. גם שם, כמו ברוסיה וברומניה, היה מעודד את הנדכאים, מדריך ועוזר ומורה להוגיע.

בספטמבר 1947 עלו ארצה ברשיון והוא התמסר לסידור אמו ואחותו (אלמנת חייל שנפל בקרבות ברוסיה) ובתה הקטנה ושקד למצוא להן קורת־גג. התגייס בין הראשונים בבני גילו, השתתף בקרבות משמר־העמק, שחרור חיפה, הגנת גשר וקרבות סג׳רה, הספיק בחופשתו האחרונה להשיג דירה למשפחתו בשיכון עולים, ונפל בבית־קשת ביום כ״ז בניסן תש״ח (6.5.1948), ושם הובא למנוחת־עולמים.

אוקרנט דויד

בן דוב. נולד בשנת 1917. נפל במנרה באסון התפוצצות ב־27.8.1948. היה קבור במנרה והועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק ב־30.7.1950.

אורבוך יקותיאל

בן יעקב־שמואל ויוכבד. נולד בי״ח בשבט תרפ״ה באמשטרדם אשר בהולנד להורים שומרי מסורת וציונים ותיקים. נתחנך חינוך יהודי־מסורתי, ונוסף על לימודי־החול של הגימנסיה למד גם תנ״ך ותלמוד מפי מורים ומלמדים פרטיים. עם פלישת הנאצים להולנד עיד הספיק לעמוד בבחינות בגרות בהצטיינות ובו ביום ניסה יחד עם שתי אחיותיו, שנספו אחר־כך באושוויץ, להימלט לשוויץ. נסיונם נכשל ושלשתם נתפסו והוגלו לאושוויץ. ב־1945 הועבר עם עוד אסירים יהודים לברגן־בלזן ובדרך נס ניצל ממות. שם נפגש עם הוריו, ומשהצליחו לחזור יחד

להולנד החל להכשיר עצמו לקראת עליה לארץ־ישראל. עם בואו לארץ דרך צרפת, בשנת 1945, באורח „בלתי־חוקי", היה בדעתו להמשיך בלימודיו, אך מחמת חוסר אמצעים עבד תחילה כפועל־בנין במקומות שונים ורק כשקיבל תמיכה כספית מאביו בהולנד עלה ירושלימה ולמד את תורת הכלכלה באוניברסיטה העברית. היה מפרסם מפקידה לפקידה מאמרים ורשימות מחיי הארץ בעתונות היהודית־הולנדית. מאמריו הצטיינו בהתלהבות ציונית, בסגנונם הבהיר והנאה ובכושר ביטוי.

הצטרף לשורות ה„הגנה" ועם התגייסותו לצבא היה מ"כ. נפל בקרב על עטרות (שעל־יד ירושלים) ב־4.3.1948, יחד עם עוד חברים לנשק ולהגנה, ובו ביום נקבר בסנהדריה בירושלים. ב־6.9.1951 הועבר להר־הרצל.

אורבך יחזקאל־שלמה

בן טוביה ואסתר. נולד בא' באדר תרע"ה (15.2.1915) בבנדין, פולין. התחנך בבית הספר־ציוני בבנדין. בהיותו בן 15 כבר היה אחד מפעילי „צעירי המזרחי". משסיים את לימודיו בשנת 1935 הצטרף לקבוצת־ההכשרה „עובדיה" בסלבקוב שבפולין. בשנת 1939, שלושה ימים לפני פרוץ מלחמת־העולם השניה, נשלח על־ידי המוסד לעליה לוארשה. הוטל עליו לעסוק שם בהעברת תעודותיהם של קבוצת צעירים עולים ממחוז זגלמביה ולעשות את כל הדרוש לעליה ב', מחמת התפרצות המלחמה נותק מבית הוריו, נדד לשטח הכיבוש הרוסי והגיע לבובנו. נאבק קשות על קיומו ועבר את כל הגבולות עד הגיעו למרכז הציונות באותם הימים — לוילנה הליטאית. ביניתים השיגה חרב ההשמדה את בני משפחתו והוריו. באפריל 1940 עלה לארץ באוירון דרך וילנה, קובנה, שוטקהולם עד הגיעו למרסיל, ומשם הגיע באניה צבאית צרפתית לארץ. הצטרף לקבוצת „אברהם", אשר ישבה במחנה־עבודה בכפר־פינס שעל־יד כרכור. היה בין העולים הראשונים לכפר־עציון. סיים קורסים לנוטרות וביולי 1943 החל לשמש כנוטר בכפר־עציון. ב־1945 עבד בעתוני ה„הגנה" „בטרם" ו„אשנב". אחר־כך חזר לכפר־עציון. בפרוץ מלחמת־השחרור, בימי המצור, השתתף בשמירה ובהגנת המקום. בליל 12 במאי, בהתלקח המערכה הכבדה על כפר־עציון, עזר להעביר את הפצועים מבית־החולים בכפר־עציון למשואות־יצחק.

נפל בד' באייר תש"ח (13 במאי 1948) בפרוץ שריוני האויב לכפר, עם שאר חללי הגוש הועבר ב־17.11.1949 לקבורה בהר־הרצל בירושלים.

אורבך מאיר

בן ישעיהו וססיל. נולד ביום 10.10.1924 בעיר סאארבריקן, חבל הסאאר, גרמניה. למד בבית־ספר עממי ובשנת 1938 עלה לארץ עם „עליית־הנוער" בהיותו בן 14 שנה. למד בבן־שמן והמשיך לימודי החקלאות בבית־הספר על שם כדורי. בשנת 1942 התגייס לצבא הבריטי ושירת בחיל־ההנדסה, פלוגת־שדה. צורף לבריגדה העברית. עבר את החזית באיטליה, את ארצות אירופה, טיפל בפליטי המחנות. עם שחרורו מהצבא הצטרף להתיישבות היילים משוחררים „רגבה" ועבד בחקלאות עד יום התגייסותו למלחמת־השחרור. היה חבר רציני, מלא רגש ואהבת הזולת, והוגה חרישית נסוכה עליו.

עם פרוץ המאורעות התגייס ושירת כתבלן מומחה. נפל בשעת פירוק מוקשים בשדה־המוקשים ליד רמת־יוחנן. הספיק לפרק 14 מהם ובפרקו את ה־15 התפוצץ המוקש בידו והוא נהרג ביום 14.10.1948. היה קבור בשבי־ציון וביום 22.6.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אורבך רודולף, ד"ר

בן מרטין ומרתה. נולד ב־17.8.1909 בברלין, בירת גרמניה. גמר גימנסיה, למד רפואה באוניברסיטה בברלין וסיים את לימודיו באיטליה. ציוני ותיק, פעיל בתנועות־נוער ציוניות בימי לימודיו בבית־הספר ובאיגוד הסטודנטים הציונים (ק.ר.פ.) בגרמניה. עלה לארץ ב־1.5.1936 ועבד כרופא בחיפה ובתל־אביב. אחד הרופאים שהעמידו עצמם מימי מאורעות 1936 ועד למלחמת־השחרור לשירות ה„הגנה". את הפקידו זה מילא בעיר ובכפר ובמחנות מעפילים ועצורי ה„שורה".

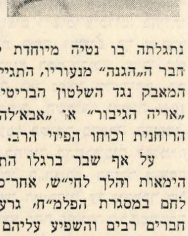
אור ל־17.5.1948, בהיותו בתפקיד במחנה־יונה שבתל־אביב, נפל קרבן להפצצה אווירית. למחרת נקבר בנחלת־יצחק. הניח אשה ובן, בן 14 יום.

אורי אפרים

בן שלמה ופרידה. נולד בשנת 1926 במושב צופית ושם קיבל את ראשית חינוכו בבית־הספר העממי. שפע תמיד מרץ ונעורים ותעלוליו נודעו ברבים והיו למשל, ובגללם זכה גם לכינוי „פרא". בגיל צעיר הצטרף להכשרה מגויסת של „השומר הצעיר" ואת הכשרתו קיבל בקיבוצים חפציבה, משמר־העמק ותל־עמל. לבסוף יצאו בני הכשרה זו, ואפרים בתוכם, להתנחלות ויסדו את קיבוץ „השומר הצעיר" נירים, שתחילתו בראשון־לציון וסופו בנגב.

הילד הפרא התבגר בינתים ומרצו הרב הופנה לאפיקי חברה ובנין. היה חקלאי, אולם משנדרש להגן ידע לקיים גם שליחות זו ויחד עם חבריו הדף את הסתערויות האויב על קיבוצו, ובהגנה עליו נפל בעמדה קדמית בו' באייר תש"ח (15 במאי 1948) ובו ביום נקבר בקיבוץ נירים.

אוריאלי אריה

בן דויד וסוניה. נולד ב־23.11.1928 בדרך מהרצליה לתל־אביב. ילדותו עברה עליו במושבה הרצליה, בה למד בבית־הספר העממי. למד שנה במשמר־השרון וסיים את הכיתה השמינית בבית־הספר „כרמל" בתל־אביב. אחרי סיימו את בית־הספר העממי בתל־אביב הפסיק את לימודיו למשך שנה והשתלם בבית־מלאכה מכני, ואחר־כך התכונן במשך הקיץ לבחינה ונכנס לכיתה הששית של בית־ספר תיכוני. נתגלתה בו נטיה מיוחדת לימאות ושאיפת חייו היתה: להיות מלח. הבר ה„הגנה" מנעוריו, התגייס לפלמ"ח ומילא בו תפקידים שונים בתקופת המאבק נגד השלטון הבריטי. בחייו האזרחיים היה מכונאי ופועל־קידוח. „אריה הגיבור" או „אבאלה" קראו לו חבריו לגדע"ן על שום בגרותו הרוחנית וכוחו הפיזי הרב.

על אף שבר ברגלו התגייס למלחמת־השחרור מראשיתה, ויהי על הימאות והלך לחי"ש, אחר־כך לפלמ"ח. השתתף בקרבות תל־ליטוינסקי, לחם במסגרת הפלמ"ח, גרעין גבעת־חיים. היה עליו־חיים וריכז סביבו חברים רבים והשפיע עליהם מהתלהבותו הטבעית. נהרג ביום 6.6.1948, בתאונת־דרכים באותו צבאי, בו נסעו חיילים רבים, עליזים ושמחים, מגבעת־חיים לתל־אביב להינפש אחרי הקרבות. נקבר בהרצליה ביום 7.6.1948. באחד ממכתביו האחרונים הביע את דעתו כי בודאי ננצח, אולם מוטב למות מאשר להיות מנוצחים.

אורדנג טוביה

בן שרגא וברוינה. נולד בח' בכסלו תרס"ח בעיר ליבאו שבלטביה במשפחה ציונית ותיקה ומשחר ילדותו ערג לארץ. בעודו נער קטן נעלם פעם מבית הוריו וכשהוחזר כעבור שעות מספר מקנה העיר סיפר כי יצא לעלות לארץ־ישראל. גם בהתבגרו תיכן תכניות עליה והיה חוסך מפרוטותיו למטרה זו. לאחר המלחמה העולמית הראשונה נפתחה בריגה הגימנסיה העברית הראשונה וטוביה היה בין הראשוני תלמידיה. משסיים את בחינות הבגרות היה מחבריה הפעילים של חוג־ההכשרה הראשונה בלטביה, בכפר סטוקי. אחד המבקרים הראשונים בחוג זו היה זאב ז'בוטינסקי המנוח ובהשפעתו יצא טוביה בשנת תרפ"ז לרכוש השכלה חקלאית אוניברסיטאית בטולוז שבדרום־צרפת. בתוך קהל הסטודנטים והקהילה היהודית שבטולוז ה"ה אחד הפעילים בעניני ציונות, הקרן־הקיימת־לישראל, "הגנה" וכו'. לאחר שכתב בבחינות־הגמר חיבור על „גידול ההדרים בארץ־ישראל", הוכתר בתואר מהנדס חקלאי ובשנת תרפ"ט עלה לארץ והתישב בחדרה, בה גרו גם הוריו. מהיותו מומחה בפרדסנות נמסרו פרדסים במושבה להנהלתו. כבר במאורעות תרפ"ט, הדשים אחדים אחרי עלותו לארץ, היה פעיל ב„הגנה" המקומית. בשנת תרצ"ז עבר לירושלים, לאחר שנשא אישה ונתמנה כמדריך חקלאי בחברה הארצישראלית למשכנתאות חקלאיות. למרות עבודתו בחברה, שהיתה משלחתית למחצה, המשיך בפעולתו ב„הגנה" בכינוי „עזריה".

אם כי היה למעלה מגיל הגיוס ואב לשלוש בנות, התיצב להגנת ירושלים עם פרוץ מלחמת־השחרור בכסלו תש"ח. הוא הוסיף לעבוד במשרד, בו נפגש עם ערבים ואנגלים והשיג ידיעות חשובות ל„שירות־המודיעין" של ה„הגנה". סמוך להכרזת המדינה פסקה העבודה במשרדו וטוביה יצא לגיוס מלא, צורף להיות הדרום והשתתף בכיבוש קסטון, עלה על מוקש ביום כ"ה באייר תש"ח בלכתו בתפקיד לאחד הבתים שבין בקעה ומקור־חיים ונהרג יחד עם שנים מחבריו. היה קבור בשיירי־באדר א' ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

אורלנסקי עמיחי

בן יהודה ורעיה. נולד ב־8.4.1925 בתל־אביב. ביקר בבית־הספר „תחכמוני" בירושלים ואחר־כך בבית־הספר לילדי העובדים בתל־אביב. בשל מחלה רצינית שריתקה אותו לערש־דוי למשך שנה ושמונה חדשים לא גמר את בית־הספר העממי ומשהחלים נכנס בשנת 1937 לכיתה ד' בגימנסיה „הרצליה". יומיים לפני גמר כיתה ז' התגייס, בניגוד לרצון הוריו ומוריו, עם שאר צופי „הרצליה" לפלמ"ח. היה יוצא שנה־שנה להכשרה חקלאית בקיבוצים וישובי־עובדים. בחיבתו בהכשרה ימית בקיבוץ קיסריה חלה בקדחת קשה ומשום כך שוחרר משירות פעיל בפלמ"ח. בימי הכשרתו בקיבוץ רמת־הכובש ערכו שם הבריטים את היפושי־הנשק הידועים לשמצה ואז נפצע על־ידיהם. עם שובו לתל־אביב סיים את חוק לימודיו בגימנסיה „השכלה" ובשנת 1945 נתקבל לטכניון בחיפה. ביום למד ובלילה עבד כשומר בחברת החשמל. ביוני 1946 נאסר על־ידי המשטרה הבריטית כחשוד בהשתייכות לפלמ"ח והוא שירת באותה שעה בשירות הידיעות של ה„הגנה". הועבר מחיפה למחנה־העצורים שבלטרון וישב כאן עם ראשי המוסדות עד נובמבר של אותה השנה. מששוחרר דנוהו למעצר־בית ונמצא תחת פיקוחה של המשטרה הבריטית. מכאן ואילך עבד כשומר במחצבת „סולל־בונה", וצריפו שימש ל„הגנה" מקום להכנת בקבוקי־מולוטוב ושאר מיני תע"ש.

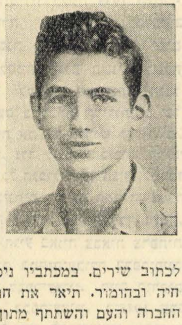
בשנים בינואר 1948 נשלח לחזית ירושלים, ובעשרים וחמישה בו יצא ביחד עם חברי פלוגתו להבטחת הדרך ונפצע בחזהו. ב־25.4.1948 היה בין עשרת הבחורים הראשונים שנפלו בהתנגשות עם הערבים על הר־הקסטל. הובא לקברות בקבר־אחים בקרית־ענבים.

אורמנדו חיים־מנחם

בן ליאון ואסתר. נולד ב־11.3.1927 בטריאסט, איטליה. למד בבית־ספר עממי עד שנת 1938 והתמחה בגגרות. הוא נשאר בעבודה עד להשתלטות הגרמנים על המדינה. משך כל ימי הכיבוש הגרמני התחבא ברומא. עם מיגור הנאצים עלה לארץ, בעזרת חיילי הבריגדה, בשנת 1945. עבד במקצועו כנגר־בנין בנמל תל־אביב. היה חבר מסור ל„הגנה". התנדב לשירות קרבי מיד עם הכרזת או"ם, עוד לפני היוסד הצבא הסדיר. השתתף בקרב לפריצת הדרך לירושלים ונפל במערכה זו, ב־31.3.1948, בחולדה, ושם נקבר ב־2.4.1948.

אורן (חורנשטין) רפאל („ביבי")

בן משה ובלגש. נולד ביום 21.11.1928 בחיפה. למד בבית־ספר עממי בבן־שמן ובבית־הספר המקצועי „טיץ" ביגור. כחבר „השומר הצעיר" נכנס להכשרה באילון, בה עשה שנה אחת. אחר־כך עלה עם הכשרתו „הסלע" ליחיעם. היה שם אחד מעמודי התווך, הן בעניני המשק, הנכנס בקושי בעול החקלאות ההררית, הן בעניני התרבות. בהיותו בעל כשרון ספרותי ערך את עלון המשק. הרבה לכתוב שירים. במכתביו ניכר כשרון תיאורי וציורי והם כתובים בשפה היה ובהומור. תיאר את הוריו בחיוניות רבה. ניכר שהתעמק בבעיות החברה והעם והשתתף מתוך הכרה והבנה בלבטי הקיבוץ.

בימי מלחמת־השחרור השתתף בהגנת יחיעם ונפל ב־27.3.1948 בשיירה הידועה, בה נהרגו 47 חיילים צעירים. תחילה הצליח להימלט, אולם בהיותו פצוע חזר למכוניתו ובה מצא את מותו. נקבר בנהריה ביום י"ח באדר ב' תש"ח (29.3.1948).

אושדי שמעון

בן זכריה וצביה. נולד בט"ו בכסלו תרצ"א בתימן ועלה עם הוריו ארצה באדר תרצ"ד. מילדותו היה עז ותאב־דעת. הצטיין בלימודיו וסיים את בית־הספר העממי לבנים „מזרחי" ברחובות, בה התישבו הוריו. מוריו גילו בו כשרון ונטיה להוראה ועזרו לו להמשיך בלימודיו. המשיך בכיתה ט', אך נאלץ להפסיק את לימודיו בגלל מצבו הדחוק של בית הוריו והוא נחלץ לעזרתם. בן 14 עבר עם קבוצת „הנוער העובד" להכשרה ליגור ומשם, ביחד עם גרעינו, לכנרת, בה בילה שנתים וספג להוכו את רוח החלוציות, שהשאירה בו את עקביותה לכל חייו. כתום השנתים נאלץ לעזוב את הקבוצה כדי לעזור למשפחה. חזר לרחובות, אך לפני שהספיק להסתדר בעבודה פרצו המאורעות והוא התגייס מיד לשירות בפלמ"ח, על אף המצוקה החמורה בה השאיר את ביתו.

במשך זמן קצר הועלה לדרגת מ"מ קרבי ותקופה קצרה לאחר־כך — למפקד קצין. הוצע כמועמד לקורס לקצינים, אך לא הסכים להיפרד מחבריו אשר אליהם התקשר ואשר עמדו להישלח לחזיתות־קרב שונות.

לחם בסביבות צפת, הר־כנען, בפריצת הדרך לירושלים, בלטרון, במבצע „דני", ולבסוף נשלח לפריצת הדרך לנגב. מבסיסו בניר־עם הלך ב־9.9.1948 עם אנשיו למשלט ונפגע בחזהו מכדורי המצרים שרדפו אחריהם במשורין. חבריו אספוהו, אך מת כעבור שעות מעטות. היה קבור בניר־עם. ב־4.12.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהלל־יצחק. השאיר אחריו מכתבים ויומן המגלים כושר בי־טוי רב.

אושינסקי יהודה

בן דויד וגרטה. נולד ב־1 במאי 1926 בברסלוי, גרמניה. ביולי 1936, בהיותו בן עשר, עלה לארץ עם הוריו שהתישבו בירושלים. למד בבית־הספר „חורב" בירושלים. התחנך בבית חפשי ממסורת דתית, ואם כי צריך היה להסתגל לבית־ספר דתי, לא בא לידי התלבטות פנימית. מ־1944 עד 1946 שהה בתל־אביב ועבד כטכנאי־חשמל בחברת „שברולט". אחר־כך הזר לירושלים והמשיך ללמוד במכון להנדסה. התעתד להשתלם בארצות־הברית כמהנדס ועל־ידי כך אמר להבטיח את עתיד הוריו וגם להיות לתועלת לארץ. למרות עבודתו הקשה ומעליותו ב„הגנה" התמיד בלימודיו, עיבד תרשים לסכרים על הירדן, מתוך זיקה לתכניתו של לאודרמילק למזרח התיכון. היחידי מבין חבריו ללימודים שנתקבל לאוניברסיטה אמריקנית. היה כבר מוכן בכל לנסיעה זו. בהיר־שער ועיניו תכלת. תמיר ורחב־כתפים. עניו ועדין־נפש. איש משמעת. אהוב על מפקדיו וחבריו.

כחבר ל„הגנה" הצטרף מיד אחרי החלטת או"ם לכוחות הלוחמים, גדוד „מכמש", עוד לפני שיצאה הקריאה לגיוס, ועזב את עבודתו שקיים בה את הוריו ואת לימודיו שאהב מכל. היה בין מלווי השיירות לשכונות־הספר של ירושלים. בהתאם לידיעותיו המקצועיות נשלח לקורס קשריים, סיימו בהצלחה ושירת כאלחוטאי. השתתף בקרבות בסביבות ירושלים, אחרי כמה שבועות של פעולות מתוחות בא לביתו לערב של חופשה, אך בשמעו קול התפוצצות מיהר והצטרף למצילים. היה חבר הפלוגה שמתוכה יצאו ה„ל"ה" לעזרת גוש עציון, כולם היו חבריו. מתם בהרי חברון — חדשיים לפני נפילתו — זיעזועהו. אם הם נפלו, מה זכות לו להישאר בחיים ? „אני קיים בין אלה שנפלו בהרי חברון..." אמר. וכאשר בני ביתו וידידתו ניסו להניא אותו מלצאת למסע מסוכן, נאבק עמם קשות ובין שאר ההוכחות אמר : „איך אפשר לחיות כשאין הרשות לכך ; חיים כאלו אנחנו קרויים חיים". בחזרו לירושלים, מלווי שיירת־אספקה להרטוב המנותקת — והוא צמוד למכשיר־האלחוט — התקיפו ערבים מן המארב את המכונית האחרונה שנסע בה יהודי, המכונית עלתה באש והוא נספה, יחד עם עוד עשרה מגינים במכונית זו, ביום ז' באדר ב' תש"ח (18.3.1948). הובא לקבורה בסנהדריה ב־21.3.1948.

אושינסקי אריה („לייבלה")

בן יעקב וריזה. נולד ב־1.1.1925 בקובנה שבליטא. למד בבית־ספר עברי בעירו. מילדותו היה יהודי גא ורגיש לסבל עמו. כששמע את אביו קורא בספר על הטבח בחברון נתמלאו עיניו דמעות, אולם לא יכול להבין : „מדוע יהודי חברון לא התגוננו ? מדוע הרשו לעשות גם ככל העולה ברצון הערבים ?" בשנת 1935 עלה ארצה עם הוריו באניה „אוסניה". אך ראה את הערבים מיד שאל אם אלה הם ערביי חברון. מנקודת־ראות זו ראה תמיד את הערבים ומאורעות חברון לא משו מזכרונו. למד בבי"ת־הספר העממי בקרית־מוצקין. היה תלמיד מתמיד ושקדן, מקפיד על הסדר והנקיון. הצטיין במסירותו בבית־הספר, ועוד בכיתות ה' — ו' טרח ככל יכלתו לשפר את המוסד. בשנת תרצ"ט התנוסס על גג בית־הספר חנוכיה אשר אריה השתתף בהכנתה. הצטרף לתנועת הצופים והיה למדריך. התחבב על חבריו. משגדל היה עֵר מאד לכל הנעשה בארץ, והתבונן בהערצה באנשים הפעילים למען המולדת. מיד עם סיום לימודיו התגייס לשירות העם. היה נוטר בחיפה ובמפקדת במסגרת משטרת הישובים העבריים (בשנים 1938 — 1940). לאמו היה רגיל לאמור : „עוד יבואו ימים טובים, צריך להכשיר את הקרקע לחיים הטובים... בעת צריך להיות בשירות המולדת". כשסיים את שירותו בנוטרות התגייס לצבא הבריטי והיה במצרים. משנוסדה הבריגדה עבר לשרת בה ועשה באיטליה, בלגיה, הולנד וצרפת. מילא כל תפקיד ללא שמץ התאוות, ולביתו היה כותב : „אל תדאגו ! אני מרגיש טוב ונראה טוב". עם שחרורו קיבל על עצמו להוציא את הוריו ממצוקתם הכספית. בחריצותו רכש לו מכונית ועבד כנהג אצל הצבא הבריטי, ואחר־כך — בחברת הנפט „של" בחיפה. עזר ודאג למשפחתו במסירות רבה.

כשפרצה מלחמת־השחרור היה מטפס דלק למטבחי־הפועלים ובתי־החרושת במפרץ ועשה עבודתו בנאמנות גם בהיות הדרך בחזקת סכנה. אולם אף כי עבודתו נחשבה לחיונית, חשב שמחובתו להתגייס גיוס מלא, וב־12.2.1948 יצא למחנה־קלט במשמר־ה'. מיד נתמנה לסמל המחלקה. השתתף בפיצוץ גשר בסביבות עכו. כעבור זמן קצר נשלח לקורס מ"כ וסיימו בהצטיינות רבה. בימי הקירס חיפה באופן מצוין על הוצאת פצוע משדה־הקרב. היה מדריך במחנה־הקלט באלונים. השתתף בקרבות ליד רמת־יוחנן, ט'ירה, משמר־העמק, יחיעם, בכיבוש חיפה ובאזי רושמיה. לאחר כיבוש ואדי רושמיה אמר לאביו בשמחה: „עכשיו לא אדאג לך יותר, דרכך לעבודה שוחררה ותוכל לנסוע בשקט". הוא להם בגליל והשתתף במבצע „ברוש". מפקד אמין. לא נרתע מפני שום משימה. נ"א בתמוז תש"ח (18.7.1948) השתתף בקרב על משמר־הירדן. בהפוגה שבין הקרבות ישב במשלט „ירמז" וקיבל פקודה לחפות על הוצאת פצוע. הוא כיון את המקלע, ולשאלת מפקדו אם הוא מוכן, ענה: „מאה אחוז". באותו רגע פגע בראשו כדור צלף ערבי. מיד איבד הכרתו ולמחרת מת. הובא למנוחת־עולמים בראש־פינה ב־19.7.1948.

אושרוביץ אלכסנדר („שורה")

בן יוסף ולאה. נולד ב־21 באפריל 1906 בקאונס שעל נהר הוולגה ברוסיה. בשנותיו הראשונות חונך חינוך יהודי מינימלי וחינוך רוסי כללי בסביבה שבה ישבו רק יהודים מעטים בעלי פריביליגיות מיוחדות. בתקופת מלחמת־האזרחים שפרצה לאחר מלחמת־העולם הראשונה הצליחו הוריו לצאת מתוך ההפיכה לדנציג. שם המשיך את לימודיו בבית־ספר תיכוני והצטרף לנוער הציוני־חלוצי בתנועת „תכלת־לבן" („בלאו־ווייס"). ב־1925 הצטרף ל„החלוץ" ו„ברית העולים" בגרמניה ויצא יחידי להכשרה חקלאית בכפר ואחר־כך נתן יד למיסדי קבוצת „חירות", הקבוצה המאורגנת הראשונה ב„החלוץ" בגרמניה. הוכר ככוח פעיל ומפעיל, מסור למשימה הגדולה בלב ובנפש, מבקש את אשרו וסיפוקו בחיי הגשמה חלוצית בארץ. נבחר למרכז „החלוץ" וכשעלתה קבוצתו ב־1929 לארץ והניחה את היסוד לגבעת־ברנר עיכבו אותו שנתים נוספות בשירות התנועה בגרמניה. ב־1931 עלה גם הוא והצטרף לגבעת־ברנר, עבד במשק והיה פעיל במזכירות וב„הגנה" וחבר הועד הפועל של מועצת פועלי רחובות. ב־1936 יצא לגרמניה בשליחות הקיבוץ וה„הסתדרות", אירגן קבוצות־הכשרה ופעל בארגון יציאת יהודי גרמניה, ביחוד בהעברת קבוצות חלוצים מגרמניה הנאצית להכשרה בארצות השכנות (ליטא, דניה, הולנד וכו'), וכן בארגון ההעפלה. משחזר ארצה ב־1938 נשלח לקורס ארצי למפקדים מטעם ה„הגנה" ואחר־כך נתמנה למפקד המקום בגבעת־ברנר. משפרצו הפרעות ביהודי גרמניה בנובמבר 1938 הוזעק שוב לשירות בנכר. יצא בשליחות „הקיבוץ המאוחד" לגרמניה ועסק בעיקר בארגון ההעפלה.

שממדיה גדלו עם התגברות הרדיפות. משחזר ב־1939 נתמנה למזכיר גבעת־ברנר ואחר־כך נשלח מטעם הועד הפועל של ה„הסתדרות" לשמש חבר המזכירות של מועצת פועלי תל־אביב. אם כי ניתוקו מהמשק היה למורת־רוחו, מילא את תפקידיו לטובת הפרט והכלל במסירות כנה, שהיתה מורגשת בפעולתו וביחסו לבאים אתו במגע. ב־1942 „שוחרר" למעמסת חדשות בחיי הקיבוץ, כחבר ועדת־הבטחון של הקיבוץ המאוחד ומארגן הכשרות פלמ"ח בישוביו. ב־1947 הוחזר למזכירות מועצת פועלי תל־אביב ולמפקדה האזורית של ה„הגנה" בתל־אביב.

משהחלה מלחמת־השחרור היה נציג מועצת פועלי תל־אביב במרכז הגיוס לשירות העם. לאחרונה שוחרר כדי להשתתף בפועל במלחמה, אך עם שירותו בצבא המשיך לשאת גם בעול הפקידים צ׳בוריים. נפל ליד ג׳מוזו, בדרך בן־שמן—לטרון, ביום י״ד בתמוז תש״ח (21.7.1948) הובא למנוחת־עולמים בגבעת־ברנר. השאיר אחריו אשה.

אושפיז יעקב („ינה")

בן יצחק וצביה. נולד ב־10 באוקטובר 1930 בעיר דברצ׳ן, הונגריה. למד בבית־ספר תיכוני, ועם השתלט הנאצים על המדינה נלקח מבית הוריו, הוא ושני אחיו, והובא למחנה־ריכוז. היה במחנות בוינה, גראץ, מאוטהאוזן, והועבר לבסוף לאווישוויץ סמוך לימי השחרור, וכעבור שבוע ימים שיחררוהו הרוסים ממחנות־המות. מאז הלך בנתיב־גאולים. הגיע לאיטליה והוכנס למוסד לילדים ולנוער שאורגן על־ידי חייל הבריגדה היהודית. שם עשה שנה וחצי עד הגיע תורו לעלייה. עלה באוגוסט 1946 באניה „וג׳בוד". למד בבית־הספר בכפר הנוער הדתי. התמהה במקצוע הפחחות. לפני סיום לימודיו פרצה מלחמת־השחרור והוא התגייס. שירת בחטיבת „גולני". השתתף בקרבות במשטרת גשר, ובהגנה על עין־גב.

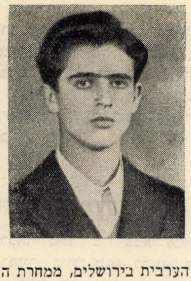
נפל בפעולת־סריקה בין כפר־חטין ועילבון. נשלח להביא תחמושת למקלע, ובשובו מצא את העמדה בידי האויב. עוד הספיק להרים קולו ולהזהיר את חבריו, שבאו אחריו, שלא יפלו אף הם בפח שטמן להם האויב. הדבר היה בה׳ באלול תש״ח (12.9.1943) ליד חירבת בירי־סבינה. עם כיבוש הגליל נמצאה גויתו באדמת כפר עילבון. היה קבור בשבריה זב־31.5.1950 הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

אישרי זכריה

בן שלום וזהרה. נולד בשנת 1927 בעיר אלג׳גרי אשר בתימן. למד בתלמוד־תורה ופנה למלאכת האריגה. בשנת 1943, בהיותו בן 16, בא לארץ. החילה הצטרף לקבוצת־נוער אשר בשפיה והשתלם בלימודים כלליים. משם עבר לגור אצל דודו בשכונת התקוה. זמן־מה שירת כנוטר בתל־ליטוינסקי, ומשסיים את מועד שירותו החל לעבוד באריגה. משכר עמלו שלח להוריו שנשארו בגולה.

במארס 1948 התגייס לצבא. השתתף במערכות רבות ועמד בהן באומץ, אך היו לו גם רגעי יאוש, בזכרו את הוריו. היתה לו ארוסה, אך הוא דחה את מועד נישואיו „עד שהארץ תשתחרר מעול זרים". ה׳ה אוהב חברה ומונע עצמו ממריבות ותגרות. הצטיין בנימוסיו ובאהבתו לסדר. נפל בקרב לטרון ביום י״א באייר תש״ח (20.5.1948). נופתו הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

אזולאי יהודה

בן שלום וחנה. נולד במארס 1929 בעיר העתיקה של ירושלים. למד שנים אחדות בתלמוד־תורה „מזרחי" ואחר־כך יצא ללמוד חיטוט. עבד בבית־מלאכה לחיטוט, ובערבים המשיך את לימודיו בבית־הספר המקצועי „עמל". ב־1945 התגייס ל„הגנה" והרבה משעותיו הפנויות, אם כי מעטות היו, וגם מימי עבודה בשכר, שהיה זקוק לו מאד, הקדיש לאימונים, מסעות ופעולות. כשהחלה ההתקפה הערבית בירושלים, ממחרת החלטת החלוקה, הצטרף מיד לשורות המגינים במרכז. ׳המסחרי, אף כי עוד לא נרפאו פצעי ראשו ממהלומות קשות הרובים של חיילים בריטיים משתוללים שפגעו בו ימים מספר לפני־כן.

השתתף בקרבות ה„הגנה" בקטמון ובימין־משה ובנסיון להכניס נשק למגיני העיר העתיקה. נחלץ מידי הבריטים שתפסו את רוב חברי ׳השיירה. אחר־כך נשלח לעיר העתיקה, נלחם בחירוף־נפש על הגנתה, נפצע ונרפא והוסיף להילחם, ושוב נפצע עד שנפל יומים לפני כניעת העיר ב־14 במאי 1948. נקבר בעיר העתיקה ביום 26.5.1948.

אזולאי מאיר

בן יוסף ומרים. נולד בשנת 1928 בעיר סאפרו שבמרוקו הצרפתית. למד ב„חדר" והמשיך ללמוד בבית־ספר של „כל ישראל חברים" ועבד בנגרות. היה חבר כיסופי גאולה כשאר בני עדתו. בבשורת מלחמת־השחרור, שהגיעה לצפון אפריקה, ראה קריאה אישית אליו לצאת ולהשתתף בה. הוריו התנגדו לכך אך הוא עמד על שלו. ב־17.7.1948 עלה לארץ כאיש הגח״ל שצורף ליחידת פלמ״ח פעילה בנגב. התחבב על חבריו ומפקדיו, והצטיין כחייל ביזמה ובאומץ־לב.

נפל בנגב, ליד שייך נוראן, ב־9.12.1948 ונקבר ברוחמה. בב׳ בסיון תש״י (18.5.1950) הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

אזולאי עמנואל („מנו")

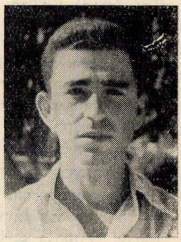
בן נסים ואביגיל. נולד ביום 8 באוגוסט 1931 בתל־אביב. למד בבית־הספר העממי „תחכמוני". בהיותו בן 7 מת עליו אביו והמשפחה היתה נתונה בדחקות, האין מפרנס עיקרי. גדל בבית סבתו. נער ביישן ופחדן. היה לו קול ערב ושר במקהלת בית־הכנסת. הפסיק את הלימוד״ם בהיותו בכיתה ו׳ והתחיל לעבוד. עבד בבית־החרושת ליציקה „סדן" והיה אהוב על מנהל בית־החרושת ועל כל העובדים.

בערבים היה מבקר בקן ה„מכבי" ועסק בהדרכה. התמסר לנגינה במפוחית־פה וגיטרה ונגן בתזמורת „מכבי". בן 16 וחצי הצטרף לארגון הצבאי הלאומי. בלי להתאונן על כך עבד כל הזמן למען אמו ואחיו הקטנים. בפרוץ המאורעות שמר לילות שלמים בעמדות מסוכנות בגבולות תל־אביב. נתגלה כלוחם אמיץ. מאצ״ל עבר לתנועת לה״י. בצה״ל שירת בחטיבת יצחק שדה, יחידת שריונים.

נשלח לקורס מפקדי כיתות וקיבל דרגת סמל ראשון ועמד לעלות לדרגת המל. אולם ויתר על הדרגות והעדיף להישאר עם חבריו לנשק כטוראי. מפקדו רצה לשחררו מהצבא בגלל גילו הרך (16 וחצי), באמתלה שהוא חולני (היה נער חלש) אך הוא סירב בכל תוקף ועמד על כך שישלחו אותו לחזית. השתתף בקרבות יפו, רמלה, לוד. בסיסו היה בבן־

שנן. מאוחר יותר הועבר לגנב ונלחם בקומנדו בכיבוש עיראק א־סואן. נפל בכ"ה בכסלו תש"ט (27.12.1948) בעוג'ה חפיר. היה קבור בחלוצה. ב־20.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים לנחלת־יצחק.

אזולאי שמעון

בן שמואל ומרים. נולד בשנת 1925 בטבריה. התגורר בשכונת „מימונה". למד בבית־הספר „אליאנס", אך מנעוריו החל לעבוד בטפסנות כדי לעזור למשפחתו. צנוע היה וטוב־לב, אוהב עבודה והולך בדרך מישרים כל ימי חייו. אוהב המולדת בכל לבו ונענה לכל קריאה להצלתה ולהגנתה. דבר היותו חבר בתנועת־מחתרת נודע למשפחתו רק אחרי מותו.

בההתגלות מלחמת־השחרור נתגייס לצבא ההגנה ונתקבל ליחידת התותחנים. השתתף בקרב על לוד ורמלה ובפריצה הראשונה לנגב ושהה שם שלושה חדשים בהיות הנגב במצור. לאחר שחרור הנגב בא לביתו לחופשה ושהה בו שני ימים. בביתו תקפהו חום וחזר ליחידתו לפני שנתבררה מהות מחלתו. ביחידה נתברר שחלה בדלקת־הריאה. הוכנס לבית־חולים בנתניה ומת כעבור יומיים, בד' חנוכה, כ"ח בכסלו תש"ט (30.12.1948). למחרת נקבר בטבריה.

אזוף בנימין

בן צבי וחוה. נולד ב־3.8.1924 בתל־אביב. את שנות ילדותו בילה במצרים, בקהיר, עד אשר חזרו הוריו ב־1935 לארץ והשתקעו בחיפה, בה סיים את לימודיו בבית־הספר. בתום לימודיו החל לעסוק במכונאות במוסך. היה חבר בתנועת „הצופים" וב„הגנה". בזמן מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי בהעלימו את גילו הצעיר. כתום המלחמה חזר לעבודתו בחיפה והיה פעיל בשורות ה„הגנה" כשש שנים ומחצית השנה. עם סיום המנדט התנדב ונהג מכוניות־משא למפעלי האשלג ובדרכו זו התוקף לא אחת. בצבא ההגנה הדריך בנשק קל וגם גמר קורס לחבלנים ועלה לדרגת סמל בגדודו.

נפל ב־23.12.1948 במשלט אשר בנגב. בשעה שניתנה פקודת־נסיגה נפגע בירכו. חברו שניסה לעזור לו נפגע אף הוא ונלקח בשבי. בנימין נשאר פצוע בשדה־הקרב ואין לדעת אם מת מפצעיו או שהמצרים הרגוהו. היה קבור בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר לחיפה.

אזן יוסף

בן שלמה וויקטוריה. נולד בכ"ח בסיון תרצ"א בדמשק, בירת סוריה. גמר בית־ספר עממי ועלה לארץ בשנת 1943 בהיותו בן 15. למד נגרות ועבד בה. ישב בשכונת התקוה בתל־אביב.

בבואו לארץ הצטרף ל„הגנה", סיים קורס מ"כ אך לא עסק בפיקוד. בראשית המאורעות התגייס והיה בין המגינים על גבולות תל־אביב, משם הועבר לירושלים. במשך כל זמן המצור על ירושלים היה במקור־חיים. בשעת פעולת־חבלה בבית־צפאפה נפצע קשה ברגלו. כעבור ששה חדשים החלים. לפני חזרו לשירות השתתף בטיול לנגבה שנערך במסגרת חופשתו, ושם נפגע מכדור מרצח שנורה מעבר לגבול ונפל ב־15.11.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

אזרק אכנר (אדוארד)

בן משה ועדינה. נולד בשנת 1927 בעיר חלב שבסוריה. מילדותו חונך ברוח הציונות והיה גא ביהדותו. למד בבית־הספר „אליאנס" שבחלב והיה חבר באגודת־הספורט „מכבי". אהב את הספורט והרבה להתעניין ולעסוק בו. בשנת 1946 גמלה בלבו ההחלטה לעלות לארץ־ישראל. הוריו התנגדו לעלייתו בגיל כה צעיר, אך רצונו היה עז והוא העפיל בלי ידיעת הוריו. התקופה הראשונה בארץ עברה עליו בקיבוץ, כעבור שלושה חדשים עבר לגור עם אחיו בתל־אביב. עבד כפועל בעבודות שונות בעיר, וזמן ניכר — בבית־חרושת לראשי־פרימוס.

עם צו הגיוס של המוסדות הלאומיים הצטרף לשורות הלוחמים. צורף לחטיבת „גבעתי". השתתף בקרבות רבים ונועזים, בכפר־מנחם, באר טוביה, בפעולת „נחשון", בית־דראס. תמיד עליז וברוחו הטובה השפיע ברגעים הקשים על חבריו. נפל ב־29.5.1948, בהגנת הקיבוץ גבעה, בפגוע פגז בעמדה בה לחם. נקבר למחרת בנחלת־יצחק.

אחרק יוסף

בן דויד ויהודית. נולד ב־1922 בתימן. בן 23 היה כשזכה להגיע בשנת 1945 לציון, משאת נפשו. התישב בירושלים בשכונת הבוכרים. מיום עלייתו היה פועל־בנין. נשא אשה והקים משפחה ופרנס אותה מעבודת יומו.

במלחמת־השחרור היה ממגיני ירושלים. הצטיין כצלף, ומקומו בעמדה לצלפות ליד מאה שערים. תוך כדי מילוי תפקידו נפגע מכדור אויב ונהרג בו במקום ביום י"ט באב תש"ח (24.8.1948). היה קבור בשייך־באדר א' וב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה, שושנה, ותינוק.

אטל נסים

בן יעקב ורוזה. נולד ב־5.7.1930 באלג'יר. עלה לארץ בשנת 1947 מצרפת. נפל בקרב ליד אל־בורג' בלטרון ב־18.7.1948. גויתו הובאה לקבורה בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

אטינגוף מיכאל

בן זלמן ורבקה. נולד בשנת 1917 ב־וינסק שבלטביה. עיד בגיל רך הצטרף לתנועת „גורדוניה" בעירו. כשעלה ארצה במארס 1938 שהה זמן מסוים בקבוצת „שימרון" שליד נהלל ואחר־כך הצטרף לקבוצת „משמרות", בה היה לטרקטוריסט ולפלח ובמשך הזמן — למנהל ענף הפלחה. חבר פעיל ב„הגנה" מיום בואו ארצה. הדריך את חבריו בקיבוץ ולאחר שעבר קורס מ"כ היה זמן מסוים מפקד הנקודה. התמזגו בו באופן טבעי תכונות איש־המשק ואיש־המגן, הפלח והלוחם.

כמפקד בחי״ש ובפל״ם השתתף במסירות רבה בהגנת השומרון ובכיבוש מבואות ואדי־ערה.

ביום 18.7.1948, בקרב עז פנים־אל־פנים עם הצבא העיראקי באזור מענית, נפגע בבטנו ונהרג בו במקום. חבריו ניסו לגררו אחריהם, אך משנפצעו מהם עוד אחדים הניחוהו במקום. הניח אחריו אשה, בן ובת. במלאות שנה לנפלו הוציאה קבוצתו חוברת לזכרו.

אטלס חיים

בן מנחם וחנה. נולד ב־22 ביולי 1930 בעיר סאאברוקן, חבל סאאר, גרמניה. המשפחה עלתה לארץ ב־1936, בהיותו בן שש, והשתקעה בתל־אביב. גמר את בית־הספר „בי״ס״ ועבד בחשמלאות, מקצוע שמשך את לבו. היה פעיל בתנועת „המכבי הצעיר״ וכבן 15 נכנס ל„הגנה״. עם הקריאה להתנדבות למערכות ישראל התגייס למרות גילו הצעיר והשתתף בפעולות רבות בסביבות תל־אביב: תל־א־ריש, ג׳בליה, ובית הקרן־הקיימת שליד בית־דגון. בבית זה עמד עם קומץ מגינים מול התקפות קשות של מאות אנשי כנופיות אשר הסתערו עליו פעם בפעם כדי לכבשו ולהבטיח לעצמם את הדרך בין בית־דגון לתל־א־ריש ולסכן את כביש הנצחון ליד מולדה. מגיני המקום היו מנותקים כמעט מן הישוב, התבצרו תחת הקרקע ליד הבית שנחרב באחת ההתקפות והחזיקו מעמד בגבורה. באחת ההתקפות התקלקל האלחוט אשר קשר את המגינים עם המטה וחיים תיקן אותו ללא כל מכשירים. בפעולת „נחשון״ נקרא לשרת באלחוטאי בנשק הכבד של אי: מרגמת שלושה אינטשים. לאחר פעולת פריצת הדרך נפל למשכב, הבריא והמשיך בתפקידו בגדוד, שעבר בינתים לגעון והכין עצמו לפעולת „מכבי״.

חיים עמד תמיד על כך שיציאותו לפעולות וגם ביום ה־12 במאי, כששמע שיוצאים לירושלים, תבע מקצין־הקשר לצרפו לפעולה. באותו יום, ב־4 אחר הצהרים, נפגע ליד דיר־איוב בפגז האויב ונפל. ב־14.5.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אטקין זוהר

בן יעקב ושושנה. נולד ב־29.11.1931 במושב בצרון. היה מטובי התלמידים בבית־הספר המקומי ומגיל 8 ואילך השתתף בעבודה במשק הוריו. המורים יעצוהו להמשיך בלימודים בסמינר למורים, אך הוא בחר להיות איש־האדמה והלך ללמוד במקוה־ישראל. גם שם נודע לשבח כתלמיד מוכשר, כעובד מסור ואחראי וכחבר טוב, רציני ועליז כאחד. היה מאריך את ימי הפגרה כדי להיות לעזר להוריו בעבודה. במקוה־ישראל ההאמן בגדנ״ע. משסיים את לימודיו במקוה־ישראל הזר לכפרו, שם שהה עד סוף ההפוגה הראשונה. כשהתקרב הצבא המצרי לכפרו, עד אשדוד, והנשים והילדים והמקנה פנו מהכפר, עמד בלילות על המשמר בעמדות ובביצורים שמדרום לכפר במסגרת פל״ם, ובימים היה עובד במשק. השיחות בין הקשישים לא סיפק אותו, בשעה שחברי כיתתי ממקוה־ישראל כבר נלחמים בחזית ומהם גם נפלו בקרב. טענות ההורים, שהוא רק בן 16 וחצי, לא יכלו לעכבו מהתגייס לשיירות מלא והצטרף אל בני כיתתו אשר בהכשרת פלמ״ח בגבע. יצא אתם בגדוד פלמ״ח למבצע „דני״ בכיבוש לוד ורמלה.

על סף ההפוגה השניה השתתף בפעולה שנועדה לנתק את הכביש מרמאללה ללטרון, וכשהוכרחה הפלוגה לסגת מאחת העמדות, מחשש כיתור גמור, רצה יחד עם חברו להוציא עמם חבר פצוע. פגז אויב פגע בשלשתם ושם נפל, ליד אל־בורג׳, ביום 18.7.1948. ב־28.2.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. במלאות שנה לנפלו הוציא המושב בצרון לזכרו את החוברת „זוהר״.

אטשטיין דויד („דוינצה")

בן שלמה. נולד ביום 29 באוקטובר 1910 בסאנוי, פולין, במשפחה שומרת מסורת. גמר את בית־הספר העממי העברי „תרבות״, עמד בבחינות ונתקבל לבית־הספר התיכון הממשלתי בעירו. היה תלמיד שקדן, סייע לחבריו בלימודיהם, בעת ובעונה אחת למד והשתכר ממתן שיעורים פרטיים. פתח „חדר״ ולימד „שולחן ערוך״ והמך במשפחתו. את בית־הספר התיכון גמר בהצטיינות. חבר בהנועת „החלוץ״. שאיפתו היתה לגמור את הסמינריון העברי למורים בוארשה. עבד גם כמנהל־חשבונות. אחר־כך עבד בהכשרה חלוצית בקיבוץ „שחריה״ בפולין. אחר־כך עבד במרכז „החלוץ״ בוארשה. בהגיע שעתו לשרת בצבא הפולני התחמק מן השירות, עבר לגרמניה ועבד בהכשרה כרפתן בפרבר ליד ברלין. היה פעיל גם ב„החלוץ״ בגרמניה. משם עלה לארץ בשנת 1932. בבואו לארץ הצטרף לקיבוץ רמת־רחל. פעיל בתנועת „הנוער העובד״ ו„בהרות הסוציאליסטית״. בין הראשונים שיצאו מטעם הקיבוץ לסדום. עבד שם בכל העבודות הקשות והצטיין בהן. בצפון ים־המלח ובדרומו היה מרכז קבוצת הסבלים. ייצג את הפועלים לפני חברת האשלג. ב־1936 נתמנה מזכיר לשכת־העבודה בירושלים. ב־1938 חזר לים־המלח, הפעם כמזכיר מועצת הפועלים. בסוף 1939 השתתף בסמינר לפעילי ההסתדרות ברחובות, לפי הזמנת ברל כצנלסון ז״ל. בשנות 1940 — 1944 עבד כמזכיר ומנהל־חשבונות בקואופרטיב להובלה „תחנה״ בירושלים. ב־1945 נבחר כמזכיר רמת־רחל ועבד בתפקידו זה שנה ומחצה. ב־1946 נשלח על־ידי הסוכנות למחנות הנידחים בגרמניה, פעל רבות במחנות לנדסברג וברגן־בלזן, עלה בתפקידו וזכה להוקרה רבה. לאחר שנתים של פעולה במחנות הסליח לחזור לארץ בתחילת 1948 — לאחר שנתקבלו הידיעות על הנעשה בארץ ועל ההתקפות על רמת־רחל. „הקרקע בוערת מתחת לרגלי״, כתב ממרחקים, בעל מרץ והתמדה, בינת־חיים, כשרון־מעשה וראיה מפוכחת, לוחם בלתי חוצני, בעל כוח רצון ואומץ־לב, פשטות וכוונות. בהיותו בסדום נולדה בתו וקרא לה „אילת״ (ב־1936 !). וכששאלוהו לסיבת השם, ענה: „וכי חלום נועז הוא?!״...

לרמת־רחל הגיע במשורין, פעל רבות לביצורה. עמד בכל ההתקפות והמצור ועודד את חבריו. אירגן קבוצות הצלה בפרוץ הדליקות ברמה. כאשר אפסו כוחותיהם של אחרוני המגינים ברמת־רחל ונאלצו לסגת, התנגד תחילה לנסיגה ואחר־כך נסוגו בעזרת המשוריין שהיה במשק, בעברם את השער נעצר הנהג — על אף הסכנה הגדולה — וחרש לאסוף חברה פצועה, וכאשר הועלתה פגע פגז במכונית — והוא נפל עם עוד ששה מחבריו ביום י״ג באייר תש״ח (22.5.1948). היה קבור בשייך־באדר א׳. ב־8.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים לרמת־רחל. הניח אשה ושתי בנות. זכרו הועלה בחוברת „רמת־רחל במערכה״.

איכזוב אלישע

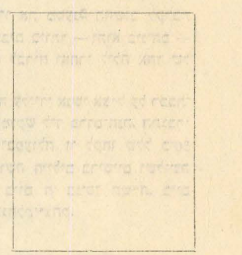

בן אליהו ושולמית. נולד בט״ו בניסן תרפ״ג בחבל קוקז שברוסיה. בהיותו בן שנה עלו הוריו לארץ והתישבו בירושלים. ב־1933 עברה המשפחה לגבול יפו ואלישע החל ללמוד ב„תלמוד־תורה״ של התימנים. כעבור שנתים שלחו אביו ללמוד מקצוע, בגלל חוסר אמצעים להמשיך בלימודים. במאורעות 1936 עברה המשפחה לשכונת שפירא ואלישע החל לבקר בשיעורי־ערב, כי היה צמא דעת ורצה למלא את חסרונו. ההסיר בילדותו. הוא עזר למשפחה, עבד גם בחקלאות ובחזרו מן הכפר הצטרף למפלגה הקומוניסטית והיה פעיל בשורותיה. ב־1945 עבר למחתרת

„לוחמי חירות ישראל" והצטיין בפעולות־קרב שונות, ביניהן פיצוץ בית ה„סראיה" ביפו, ששימש באותם הימים מקום המפקדה הצבאית. כינויו: אברהם כהן. כשהוחלט בלח"י לפוצץ את מפקדת הכנופיות בשכם, נבחר אלישע לתפקיד זה. ביום 15 במארס 1948 יצא במכונית שהיתה טמונה בה מכונת־תופת, בלוית מורה־דרך ערבי, לעבר המשולש ומאז לא חזר.

לבני משפחתו שהקרו פרשת מותו נודע, כי מורה־הדרך בגד בו ומסרו לידי הכנופיות בקרבת כפר תנין. הוא הועבר למפקדה הכנופיות ושם עינוהו קשה. שני בריטים, שהיו בין המשתתפים בפיצוץ מכונת־התופת ברחוב בן־יהודה בירושלים, ניסו לפרק את המכינה שאתה הגיע אלישע, אך לא הצליחו בכך ותוך כדי עבודתם התרסקו יחד עם עוד כמה קצינים ערביים, אז ירה בו קצין ערבי והרגו. נקבר בכפר הערבי לקפיר וגויתו הועברה ביום 1.10.1950 לבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

איבנט אריה

בן דוב ושושנה. נולד ב־1923 באוסטריה. גמר בית־ספר עממי ומצא לו בעוד מועד מקלט באנגליה מפני השואה הנאצית. הגיע שמה בהיותו בן 15. למד את מקצוע החשמלאות, התגנד לצבא הבריטי ונלחם בשורותיו עד הנצחון. שירת ביחידת צנחנים, השתתף בפלישה לסיציליה, צרפת, נורבגיה וגרמניה, ועלה לדרגת סרג'נט.

אחרי שחרורו מהצבא יצא את אנגליה ועלה לארץ (1947). הצטרף לקיבוץ עין־החורש ועבד במקצועו. היה חבר ה„הגנה" ועם פרוץ מלחמת־השחרור גויס מיד לשירות קרבי. השתתף בכל הקרבות בחזית המרכז. הצטיין ועלה לדרגת מ"מ. באחרונה השתתף במבצע „דני" ונפל בראש־העין ב־15.7.1948. למחרת נקבר בנתניה. בפקודת המטכ"ל מ־29.9.1949 נקבעה לו דרגת סגן.

איבניצקי דויד

בן מנחם ופנינה. נולד ביום כ"ב בתמוז תרפ"ד להורים אמידים בוינה העיר. היה ילד עז, בעל המצאות ואהוב על סביבתו. את חינוכו קיבל בבית־טפר עממי ממשלתי ובגימנסיה עברית והיה חבר תנועת־הנוער של בית"ר. בשנה ה־14 להייו עלה עם קבוצה של „עליית־הנוער" אשר נשלחה לדגניה א'. בקבוצה עבד בנגרות, מצא מיד את מקומו ואפקים חדשים נפתחו לפניו. משפרצה מלחמת־העולם עזי היה רצוני להצטרף ללוחמים בנאצים. בגלל גילו הצעיר לא נתקבל לצבא, אך הוא עקף את המכשול הזה והיה לחייל. ב־1941 נכנס לגדוד הראשון העם הקמת הבריגדה שירת בה בדרגת קורפורל ומילא בכשרון שליחויות נועזות — בהעפלה וברכישת נשק. בשנת 1946 חזר לארץ, אל קרוביו המעטים, לאחר שנודע לו כי כל משפחתו ברוינה אבדה. רק כשנה הספיק לחיות חיים אזרחיים, אך גם בתקופה זו ניהל קורסים רבים ואימן את חבריו לאחוז בנשק. בקיץ 1947 נשלח לתחנת־הנוטרים בחולון ושימש שם בתפקידי־שמירה שונים. ביחוד היה פעיל בהגנת שיירות. „אין להשלים עם כך שהדרך תהיה פרוצה" — היה אומר לחברי, שכינוהו „מלך הכביש".

בבוקר י"א בשבט תש"ח יצא בטנדר פתוח עם עוד 6 נוטרים, פקודיו, להבטחת הדרך לישובי הדרום ולירושלים. האויב טמן להם מלכודת ושנדר הנוטרים עלה על מוקש במבואות יזור, לאחר קרב קצר הוכרעו. נקבר בנחלת־יצחק. ליד המקום בו נפלו השבעה, על אם הדרך, ניצב כיום גל־עד לזכרם. הניח אחריו אשה.

איזלוביץ' יצחק

נולד ב־1925 בוינה, בירת אוסטריה. בהיותו בן חצי שנה נתיתם מאביו ונתחנך על־ידי אמו ושתי אחיותיו ברוח לאומית, מורשת אבות. למד מפי מורים ציונים בבית־הספר של הקהילה היהודית ונמשך מלידתו לתנועת „גורדוניה". עם פרוץ מלחמת־העולם השניה הגיע לארץ בעליה לגלית אחרונה לפני חסימת הדרכים, בשל גילו הרך לא נתקבל מיד ל„עליית־הנוער". שנה שנה בבית קרובים ברעננה ובן 15 נתקבל לחברת נוער עולה מגרמניה ומאוסטריה בכפר־המכבי, שם דבק בעבודת הפלחה, שוטט בשדות אחרי הלימודים, ולהפצרותיו הרשו לו להתאמן בנהיגת טרקטור ומאז לא הרפה מעבודה זו. אחרי הכשרה נוספת בכפר־החורש עלה עם קבוצת הדסה־גזר להתישב ליד דרך רמלה־ירושלים והוסיף לעבוד בפלחה. בנערותו היה מתעניין בכל ומרבה בשאלות ושיחות. משבגר הסתגר בתוך עצמו, מילא חובתו לעבודה במשק ולאימוני ה„הגנה" וחי כאילו מחוץ לחברה.

במכתביו לקרוביו הפזורים בגלויות שנתאי, הולנד ויאוה הביע את רחשי לבו על המצב בארץ בתקופות הדיכוי הבריטי וראשית מלחמת המולדת: „אני, הפציפיסט, טרם סיגלתי את הלך מחשבותי למצבנו החדש. עד כה ערכנו את מטוחנו על דמויות דוממות, אבל אני מאמין שלא יהיה הגון לקדם את פני האויב המתנפל בידים ריקות. עין תחת עין, שן תחת שן!" ובמכתב אחר: „מאחורינו אוישויץ ומיידאנק, תאי הגאזים וקברות ההמונים העצומים. אין לנו דרך אחרת אלא להילחם על זכותנו להיות!" על זכות זו נלחם נגד שריוני הלגיון הערבי כשפרצו לחצר הקבוצה ביום 10.6.1948, ובמלחמתו זו נפל. נקבר בגזר.

אידלמן דניאל

בן יהודה ושרה. נולד ביום 14 ביוני 1922 בברסיק־קוואבסק שבפולין. בן יחיד להוריו. עלה אתם ארצה בשנת 1925. למד בבית־ספר עממי בעפולה ואחר־כך התמחה במקצוע מסגרות־ימית. עבד בעפולה במשרד קצין מחוז העמק. בימי היותו פקיד ממשלתי נאסר בגלל השתייכותו ל„הגנה" וישב בכלא עכו. משוחרר חזר לשורה. התגייס לצי המלכותי הבריטי ושירת שנה בארץ ושלוש שנים במצרים. הגיע לדרגת סרג'נט. שמר כל העת על הכרתו הלאומית ונענש על כך לא פעם.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה לישראל ושימש כקשר. נפצע קשה בתאונת־דרכים כשהוא רכוב על אופנועו ומת לאחר שבוע בבית־החולים הצבאי ב־4.12.1948. נקבר בעפולה ביום 6.12.1948.

אידלסון מרדכי

בן שאול ויהודית. נולד ב־26.4.1925 בבוקרשט, בירת רומניה. גמר בית־ספר עממי וארבע כיתות גימנסיה. בימי הגזירות והמלחמה העולמית גמלה בלבו ההחלטה לעליה חלוצית לארץ, ובאפריל 1947 העפיל לארץ באניה „שבתי לוזינסקי". מיד הצטרף להכשרה מגויסת בגבעת־ברנר והתאמן במסגרת הפלמ"ח. ב־30.11.1947, למחרת הכרזת או"ם, התגייס גיוס מלא והשתתף בפעולות שונות של הפלמ"ח בירושלים ובנגב. השתייך לכיתה שחנתה בגת

ובגל־און ועסקה בליווי שיירות. הוא מילא תפקידו כמקלען. משם נשלח לקורס מ"כ לשרונה. סיים את הקורס באפריל 1948 וחזר לפלוגתו שחנתה בתל־נוף, בחטיבת "גבעתי". משם עברה פלוגתו למחנה בית"ר, ואחרי ימים מספר — לכפר־אוריה, שהיה מנותק כמעט לחלוטין ונתון להפגזות קשות. הוא ידע להשפיע, להרגיע ולעודד את החברים במוגי הנוח ובאומץ־רוחו וכיתתו הצטיינה בחיית החברתיים וברוחה העז. השתתף יחד עם כיתתו בפינוי הר־טוב. פעל כמפקד כיתה בקרב על משלט. בנפול המקלען פעל הוא במקלע ויחיפה על נסיגת חבריו. בפעולה זו נפגע מכדור בראשו ונפל בו במקום ב־18.7.1948. בן ביום נקבר בגבעת־ברנר.

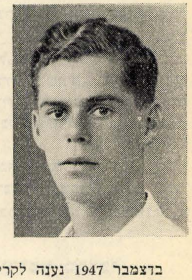
אידלסון מנחם

בן יהודה ויוכבד. נולד בתשעה באב תרפ"ד בעיר וארשה, פולין, למשפחה חסידית. בהיותו בן שנה עלו הוריו לארץ, ב־1925. בקצוי המושבה בני־ברק גרה המשפחה, שהיתה בין ראשוני המתישבים במקום ועברו עליה ימי האימים של מאורעות תרפ"ט ותרצ"ו. חוסר מים, תחבורה קשה ולבטי־פרנסה. מנחם ינק סבך מילדותו את ההוי היהודי המסורתי, התחנך בתלמוד־תורה, בבית־ספר "מזרחי" ובישיבת הישוב החדש. אך אנוס היה לפרוש בגיל צעיר מלימודיו בבית־הספר "מזרחי" ולבוא לעזרת אביו, שהיה עקלון ופירנס בקושי את המשפחה המטופלת בילדים. בגיל צעיר נתיתם מנחם מאמו ומאז נטל חלק בדאגה למשפחה הגדולה. ברבות הימים עבר לעבוד כנהג מכונית־משא. עם עבודתו המפרכת לא הזניח תלמודו והיה שוקד בכוחות עצמו על "הגמרא והתנ"ך. התחנך בתנועת "בני־עקיבא". היה חבר ותיק ב"הגנה" ובשנותיו האחרונות פעל בחוג הצעירים של "הפועל המזרחי".

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לשירות מלא והיה מטובי חבריה של הפלוגה הדתית. אור ליום ט"ו בטבת תש"ח (28.12.1947) נפצע בראשו בפעולה בתל־ליטוינסקי ומת כעבור שעות מספר בבית־החולים ביילינסון. ביום 30.12.1947 הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

אידלשטין יוסף ("יוסי")

בן גרשון ושרה. נולד ב־3.5.1928 בזכרון־יעקב. מצד אביו — נכד לאחד מחלוצי זכרון־יעקב, ומצד אמו — נכד לאחד ממיסדי כפר־תבור. גמר בזכרון־יעקב את בית־הספר העממי והתמסר לעבודה במשק, להקל על אביו המוזקן שבריאותו לקתה. נשתבח בהתנהגות טובה בבית־הספר ואחר־כך בעבודה ובמגע עם הבריות. מוכן לעזור ולהטיב לזולת, אדיב וצנוע. בן 17 הצטרף ל"הגנה" ועבר כל שלבי האימונים.

בדצמבר 1947 נענה לקריאת המולדת ויצא עם חבריו לשירות, בלי לנסות לבקש שחרור כמי שעבודתו חיונית למשק וכבן יחיד לאב חולה. השתתף בהרבה פעולות בחזיתות השרון ו"המשולש". סמוך לשלהי ההורף נשתחרר לעבודה במשק, אך ביום יסוד המדינה, בהינתן הצו שגם המשוחררים יתייצבו למערכה, חזר לשירותו בחטיבת "אלכסנדרוני" בחזית המרכז. משגברה מחלת אביו שוחרר שוב לשם עבודה במשק. נסע למחנה כדי להודיע למפקדו על השחרור שקיבל. באותו ערב, אור ליום 30 במאי 1948, כשיצאה יחידה מגדודו להתקפה על הכפר טירה שבשרון, שממנו הטרידו העיראקים את כפר־סם ויתר ישובי השרון, הצטרף אליה במצב־רוח טוב והסתער על הכפר בראש הפורצים. היה אהרון לנסוגים ושם נפגע מכדורי האויב ונפל.

איוב אבטליון

בן חנוכה וצביה. נולד ביום י"ז בתמוז תרע"ט (1919) במירוו שברוסיה וב־1923 עלה ארצה עם משפחתו. אחרי למדו בבית־ספר עממי ותיכוני עבד בליטוש יהלומים. הצטרף למחתרת אצ"ל ונודע בה בכינוי "סמל יואב". בתקופת המאבק נגד משטר "הספר הלבן" וטיבוע אניות הפליטים "סטרומה" ו"פטריה", נתפס יואב בנסיון לפוצץ את מוסך המכוניות של חברת סטיל הבריטית ביפו ובידו פצצות וחמרי־נפץ. הוא עונה קשות במרתפי הבולשת, אך ידיעות והודאות לא יכלו להוציא מפיו. כשהועמד למשפט צבאי מסר רק הצהרה "אני מאשים" נגד הבריטים אך במהלך המשפט לא השתתף. נידון ל־12 שנות מאסר, ובסוף חורף תש"ח, כשהבריטים התכוננו ליציאה והעבירו את מטענם החשוב לקרבת גמל ההפלגה, העבירו גם את אסיריהם החשובים ביותר — והוא ביניהם — למקום־מבטחים במחנה עתלית. משם הצליח לברוח ואחרי לילה אחד של לינה בבית יצא שוב לפעולות.

היה אחד המשתתפים בהתנפלות שאורגנה על־ידי אנשי אצ"ל על רכבת־הנשק צבאית שעצרוה על־ידי פיצוץ הקטר במוקש ליד פרדס־חנה, התגברו בקרב על אנשי המשמר הגדול והכניעוהו ובפעולה זו לקחו שלל כ־50 טון תחמושת ונשק כבד. בקרב זה נפלו שלושה חיילים בריטיים ושלושה מאנשי אצ"ל, אחד מהם איוב אבטליון — ביום ח' בניסן תש"ח. ביום המחרת נקבר בכבוד צבאי בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

איזיצקי יהודה

בן חיים־צבי ורחל־לאה. נולד ב־1924 בעיר טורק, פולין. עלה לארץ בהיותו בן תשע, בשנת 1933, למד בבית־ספר תיכוני, למד את אומנות הצבעות והתמחה במקצועו. נשא אשה ונולדה לו בת. מקום מושבו היה בחיפה. היה לו כשרון טבעי לציור, אך לא פיתח אותו. איש שקט ועליז. במלחמת־השחרור שירת בגדוד אחד ונלחם בחזית הגליל (השתתף בין השאר בכיבוש צפורי וכניעת נצרת). זועזע עד מעמקי נפשו בראותו גויות חבריו שהאויב התעלל בהן במשלט בירוה הגבשב, ומאז היתה הנקמה שאיפתו. נפל במשלט על־יד מגרה ביום 23.10.1943. נקבר בראש־פינה ב־1.11.1948. הניח אשה ותינוקת.

איזבוצקי אלה (צפרירה)

בת אריה ודינה. נולדה בשנת 1927 בביאליסטוק שבפולין וב־1933 עלתה ארצה עם הוריה שהתישבו בנס־ציונה. שם גמרה את בית־הספר העממי, למדה שנתים חקלאות בעיינות והתמחתה ביחוד בעטיפת פרי־הדר ואחר כך עבדה במקצוע זה בפרדסי נס־ציונה. עברה לעבודה במחנה הצבאי הבריטי בתל־נוף. סיימה קורסים שונים. למדה גם "עזרה ראשונה" וטיפול בחולים ועבדה כאחות. עמדה בגאון על משמר כבוד ישראל וכבוד בנות ישראל העובדות שם, וכשסרג'נט בריטי התנהג בשחצנות כלפי נערות תימניות ותוכחתה השיב שבקרוב יבוא היטלר לכאן ויישחט את כל היהודים, סטרה על לחיו ובהוצאת עדותה במשפט כנאשמת פוטר הסרג'נט. ב־1945 הצטרפה למחתרת אצ"ל. עזרה לחבריה בהוצאת נשק מהמחנה, בפיצוץ גשר הרכבת ליד קובייבה, ועוד. בערבים היתה סורגת סודרים לחברים ואת משכורתה נתנה לעזרת חברים וחברות מחוסרי אמצעים.

בחורף תש"ח שירתה בכוחות אצ"ל, במערכת יפו ואחר־כך במערכת רמלה. שם נפגעה מצרור כדורים בבטנה, תוך כדי הגשת עזרה לפצועים, ביום 16.5.1948. כשחש החובש לעזרתה אמרה לו שיטפל בפצועים אחרים, כי היא כבר סיימה את תפקידה, ואחרי דקות מספר יצאה נשמתה. הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

איזורר גד

בן יהושע ודבורה. נולד בשנת 1910 בקישינוב אשר בבסרביה. הוריו החרדים חינכוהו תחילה ב„חדר", אחר־כך למד ב„ישיבה" של קישינוב. בגיל 14 — 15 פנה ל„לימודים חיצוניים" אשר רכש לעצמו בכוחותיו הוא. בעיקר התעמק בתורת הציונות, בהשפעת ההתעוררות הציונית בבסרביה. כל זמנו הפנוי הקדיש לקריאה ולהשתלמות במדעי היהדות וידיעת ארץ־ישראל. כחבר „החלוץ" הלך להכשרה חלוצית ועבד בכפר במשך עונה אחת. בינתים נאלץ להתגייס לצבא הרומני. אחרי שחרורו עלה בגמל הים השחור על אניית־מעפילים רעועה שעלתה בלהבות ליד האיים בים התיכון. ניצל עם שאר נוסעי האניה על־ידי דיגים איטלקים והועבר לרודוס. שם שהה חדשים מספר במחנה־ריכוז. בתקופה זו התחוללה מלחמת־העולם השניה והעצורים הועברו לארץ בסוף שנת 1939. בביאו ארצה הצטרף להסתדרות העובדים הכללית, בה היה חבר נלהב עד ימיו האחרונים. מאז בואו היה גם חבר ה„הגנה". עבד וחי יחד עם הוריו, שבינתים הצליחו גם הם לעלות ארצה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד, עבר קורס־צלפים, יצא לסיורים מסוכנים, ובהיותו במשלט בהרי מודיעין נפל מכדור צלף ערבי ביום 20.10.1948. הובת לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק. בעל אופי מוצק היה, איתן בשאיפותיו, לא ידע פחד, הקפיד עד קצה גבול יכלתו על מילוי הפקודות.

איז'ק אדואַרד („פּופּא")

בן ישראל ורבקה. נולד בקלוז' (קלויזנבורג) שבטרנסילבניה, רומניה. גמר בית־ספר עממי ושלוש מחלקות גימנסיה עד שהונגרים, אשר ב־1940 חזרו לשלוט על העיר והחבל, הסגירו את היהודים לידי הגרמנים. הוסע עם שאר היהודים ברכבת־המות לאושביצים, טולטל למחנות־עבודה, התענה בהם והחזיק מעמד עד מפלת הגרמנים. אחרי השחרור למד טכנאות־שיניים, עבר את המחנות ונתיבות העקורים. העפיל ארצה ב־1946 בספינה „כנסת ישראל". שולח לקפריסין וב־1947 הורשה לעלות לארץ והתחיל לעבוד בראשון־לציון.

התגייס להגנת המולדת ושירת בצה"ל, עד שנפל בקרב על בית־עפה ב־18.7.1948. ב־23.1.1951 הועבר לקבורה בנחלת־יצחק.

איזקוב אברהם

בן יצחק ואביגיל. נולד בשנת 1918 בעיר קואטיס אשר בחבל קוקז, רוסיה. הגיע לארץ מתורכיה בשנת 1940. בהיותו בן 22, התגורר בשכונת שפירא שעל־יד תל־אביב ועבד כפועל בכל עבודה. חבר פעיל ב„הגנה".

התגייס לצבא ההגנה לישראל ונשלח למשמר־הירדן. שם נפל ביום ט' בתמוז תש"ח (16.7.1948). נקבר בראש־פינה ב־10.9.1948. בן 32 היה בנפלו. הלך עריר.

איזקוב (בוכור) יעקב (ז'ק)

בן איסק וסופקה. נולד בשנת 1930 בסופיה שבבולגריה. משחר ימיו שאף לציון. היה חבר בתנועת „השומר הצעיר" ומדריך קבוצת צופים. כן היה חבר ההנהגה המקומית. הוא למד בגימנסיה, אך לא גמר את לימודיו. חדשים מספר לפני סיומם עלה ארצה באניה „קדמה" ב־17.4.1948. מיד לבואו נענה לקריאת המולדת. בדרכו לדפנה, מקום מאיויו, נפרד מחבריו, שנשלחו לקטע אחר, בדברים: „בכל מקום חזית. כאשר תיגמר המלחמה נתאסף יחדיו כל החברים, ונחיה חיים חדשים חפשיים, כדרכו של עם חפשי בעולם. ב־12.6.1948, בהגיעו לדפנה ובעברו בחצר המשק, פגע בו פגז האויב ונפל. למחרת היום נקבר בדפנה.

איטה שלמה

בן משה ומרים. נולד בשנת 1925 בעיר פאס שבמרוקו. גמר בית־ספר עממי בעירו. עבד בחייטות. שאף לעלות לארץ־ישראל. בשנת 1946 העפיל באניה „יהודה הלוי". נלקח לקפריסין והוחזק שם כשנה וחצי. כשחזרה בשנת 1948 כבר היתה מלחמת־השחרור נטושה בארץ, ומיד עם עלייתו התגייס. שירת באחד מגדודי הפלמ"ח. השתתף ברוב הקרבות של הגדוד, תחילה בירושלים ולאחרונה — במרחבי הנגב. במסעו האחרון הגיע עד לגבול מצרים.

ב־7.1.1949 היה באחד ממשלטי רפיח בשעת הפצצה קשה מאויר. פצצה נפלה לתוך העמדה ופגעה בו ובשני חבריו. היה קבור בבית־אשל. ביום ו' באלול תש"ט (31.8.1949) הועבר למנוחת־עולמים בנתניה.

איטק מרדכי („מרדושר")

בן רפאל ואסתר. נולד ב־16.1.1925 בעיר פאס שבמרוקו הצרפתית. גמר בית־ספר עממי והתמהה במקצוע ציפוי־מתכת. בשנת 1947 העפיל לארץ כחלוץ המשפחה. היה בין עצורי קפריסין. ישיבתו במחנה־העצורים וניתוקו מהמשפחה, מבית ההורים שאהב, העכירו את רוחו. עם עלותו לארץ והשתתפותו במלחמת־השחרור נשתנתה הרגשתו: האמין בנצחון שיבוא והזמין את בני ביתו לבוא אליו למדינת ישראל.

בבוא הוריו לארץ שוב לא מצאוהו בחיים. היא שירת בגדוד פלוגת שירות"ם. נפל בגזר ב־10.6.1948 ונקבר שם למחרת היום.

איטקין ישראל

בן הלל־צבי וחנה. נולד ב־27.12.1901 בברזין שברוסיה. שם גמר את לימודיו התיכוניים והגבוהים והוסמך למהנדס אזרחי לבנין וגשרים. בקיץ 1924 עלה לארץ מליטא. בתחילה עבד בסגירה כשומר בלילה ומוכיר ועד המושבה, ולאחר־מכן החל לעבוד כמהנדס בפיתוח מפרץ־חיפה. השתקע עם משפחתו (אשה ושני ילדים) בעיר־גנים (קרית־צמוקים) שבמפרץ, כיהן כל השנים כראש ועד השכונה והיה מסור לענייניה ותושביה ומוכן לעזור לכל הפונים אליו.

צוין לשבח כאדם ואזרח למופת. חבר ותיק ומפקד ב„הגנה". בשנות המהומות 1936—1939 התמסר יומם ולילה להגנת השכונה וסביבתה. במלחמת־העולם שירת שנתים ורבע ב„חיל המתנדבים הפלשתינאיים" לשמירת הבטחון בתיפה והסביבה.

במלחמת־הקוממיות שירת ביחידת „כרמלי־הדרי" וטיפל בעניני ביצורים. תוך מילוי תפקידו נפל במושבה הגרמנית שבחיפה ביו"ז באדר א' תש"ח (27.2.1948) ונקבר בכפר־אתא.

אייכשיין יוסף („יו")

בן שלמה ואירנה. נולד בשנת 1923 בוארשה, פולין. גדל בבלגיה, לשם היגרה המשפחה. גמר בית־ספר תיכוני ושאף להשכלה גבוהה. מלחמת־העולם הפסיקה את כל תכניותיו והמיטה שואה על בני ביתו. ממקלטם האחרון, צרפת, גלקחו ההורים לאוישוויץ. יוסף ירד למחתרת, גמר בית־ספר לקציגים בקרב ה„מאקי" והצטיין בכל שנות המרי עד לשחרור צרפת. בחורף 1946 עלה לארץ, ללמוד חקלאות באוניברסיטה בירושלים, בעזרת אחותו שנשארה בחוץ־לארץ ותמכה בו. עם הפסקת התמיכה נאלץ להפסיק את לימודיו ועבד בכל עבודה שנזדמנה לו, בעיר ובכפר, לא הספיק להתערות בארץ, גם מבחינה לשונית, ואמר לחזור לצרפת ולגמור את לימודיו הסדירים בחוץ־לארץ. אך כשקיבל את הויזה עמדה הארץ במזל מלחמת־הקיום שלה והוא הכיר כי מקומו כאן ודוקא במסגרת הצבאית שהיה בקי בה (השתייך כל ימי שהותו בארץ ל„הגנה"). הוא ויתר על היתר־יציאה והתגנד לצה"ל.

היה בין מגיני ירושלים, קיבל תפקיד פיקודי, כמ"כ. גילה גבורה ותבונה במשימות שונות. ב־27.7.1948, בימי ההפוגה השניה, נורה על־ידי צלף ערבי על משמרתו בדיר אבו טור. למחרת היום נקבר בסנהדריה. הועבר להר־הרצל ב־15.11.1951.

אייזנברג אהרן

בן יחיאל־יוסף ורייזל. נולד ב־18.6.1920 בוארשה. בן־זקונים למשפחה חסידית מרובת־בנים, קשורה ביחסי קרבה עם אדמו"רי אמשינוב וראדזין. למד בבית־ספר עממי פולני, ב„חדרים" וב„ישיבה". על אף התנגדות הוריו הצטרף בגיל 15 ל„השומר הדתי" והיה פעיל בחוגים, בהדרכה ובעתון־הקיר של הקן, בו פירסם שירים מלאי רגש באידיש. עסק בהכשרה עם פלוגתו בביאליסטוק ואחר־כך בלודז והתמסר לעבודה, להשתלמות עצמית ולפעולות בחיי התרבות והחברה של קבוצתו. משפרצה מלחמת־העולם השניה בא להיפרד מהוריו בוארשה, עבר בגניבה את הגבולות ודרך אזור־הכיבוש הרוסי הגיע לליטא. הצטרף בויל‌נה לריכוז „בדרך" של חלוצי „השומר הדתי". עבר לקבוצת „למרחב" בפוניבז' ובשנת 1941 עלה ארצה עם חבריה דרך רוסיה ותורכיה. השלטונות הבריטיים מצאו פגם בניירותיו והחזיקוהו כעולה „בלתי־חוקי" כ־20 חודש במחנות עתלית, מזרע ולטרון. מששוחרר עבד זמן־מה בסריגה בתל־אביב, מצפה לצאת להתיישבות עם חברי קבוצת „למרחב". משבטלה תכנית התישבותם הצטרף בראשית שנת 1944 לכפר־עציון. מצא את מקומו בעבודה בענף המטעים ומרשימתו „טיול במטע" (עלונים, ג' אלול תש"ז) נראה עד כמה היה קשור בנפשו לכל עץ ולכל שתיל וכמוהם כך גם הוא הכה שרשים באדמת הרי־חברון. מכל משפחתו נשארו בחיים שני אחים, שנתגלגלו למונטבידיאו, בירת אורוגואי, והציעו לשלוח לו כסף ותעודות כדי שיבוא אליהם. הוא לא נענה לכך. בחר לו מבין חברות המקום את חברתו לחיים, שהוצאה ירושלימה בראשית ההתקפות הערביות בחורף תש"ח, והוא נשאר לטפל בעצי עציון, ולעבודה במטעים הרחוקים היה יוצא מזוין ברובה וברימונים. השתתף גם בשמירה ובאימונים ובעבודות הביצורים.

בימים האחרונים הוכרח לזנוח את ידידיו מעולם הצומח ולהתמסר כולו להגנת המקום, והוא נספה ביום נפול הגוש, בעמדתו אשר בקטע הצפוני־המערבי של המחנה, ב־13.5.1948. עם יתר חללי הגוש הועבר להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

אייזלר דויד

בן ולטר וגרטה. נולד ב־10 בפברואר 1925 בגראץ, אוסטריה. קיבל השכלה עממית בעיר־מולדתו. ב־1939 עלה עם הוריו לארץ. נכנס כתלמיד לבית־החרושת לנורות חשמליות „גולדשמידט את שואבה" בתל־אביב והגיע לדרגת מנהל־עבודה באחת המחלקות. היה חבר טוב ומוכן לעזור לאחרים ונתחבב על כל העובדים.

בדצמבר 1947 גויס בין הראשונים לגיוס מלא ב„הגנה" וסירב להינות משחרור משקי שהמפעל אמר לבקש בשבילו. עבר אימון צבאי והשתתף בקבלת שדה־התעופה ומחנה תל־נוף מידי הבריטים, בשירות ובשמירה בו. נהרג בתאונה במחנה תל־נוף אור ליום 4.4.1948, שבועים לפני נישואיו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות ב־6.4.1948.

אייזנברג בנימין־אריה (יורק)

בן מלך וחנה. נולד באוקטובר 1927 בסוסנובירץ שבפולין. גמר חמש מחלקות של בית־ספר תיכון עברי, מהן שלוש בין חומות הגיטו באותה עיר. ב־1942 נשלח למחנה־הסגר בפטרוביציה. הועבר משם לאושביינצים ואחר־כך לדאכאו. החזיק מעמד ברעב, בעבודת־פרך ובכל היסורים והתלאות. משששוחרר ב־1945 על־ידי צבאות־הברית הצטרף לקבוצת „בונ' הנגב", עבר לאיטליה, העפיל ארצה באניה „לה ספציה" והחל לעבוד בקיבוץ דליה שבהרי אפרים. בראשית 1947 עבר אל קרוביו לחולון ועבד כמחסנאי בבית־החרושת לאריגים של א. ריינגבוים בתל־אביב.

כחבר ה„הגנה" והפלמ"ח התיצב לשירות בסוף 1947 ועבר עם מחלקתו אל הדרום. באביב תש"ח נלחם בכפר־דרום ואחר־כך הצטרף עם מחלקתו למגיני יד־מרדכי. שם נפל ביום נפול הנקודה, 23.5.1948, וכפי שנודע אחר־כך נשרפה גופתו ולא הובאה לקבורה.

אייזנברג יעקב

בן שמואל־חיים ואהובה. נולד בא' בשבט תרפ"ג (1923) בעיר וארשה, בירת פולין, במשפחה שכמה מאגשיה עונו ונרצחו בידי פורעים. באותה שנה עלתה המשפחה לארץ וגדל בחדרה. שם סיים את בית־הספר העממי. הצטרף בנעוריו ל„השומר הצעיר". עמד להצטרף לקיבוץ בית־אלפא והכין את עצמו לכך בהכשרה חקלאית, אך בגלל הצורך לעזור להוריו ויתר על כך ועבד כבנאי בחדרה, ונשאר נאמן לתנועתו ול„הסתדרות". כחבר ה„הגנה" התאמן באימונים שונים וזמן־מה שירת בנוטרות. אחר־כך נשא אשה ונולדה לו בת.

במלחמת־השחרור התאמן בחבלנות, שירת בחי"ש של נפת נפתלי ואחר־כך באחד הגדודים. בין השאר השתתף בכיבוש טנטורה, קניר וקאקון ובהגנת מעניה. נפל בשעת מילוי תפקיד בחבלנות ליד כפר־גליקסון ביום 7.10.48 למחרת היום נקבר בחדרה.

איזנברג כרמי

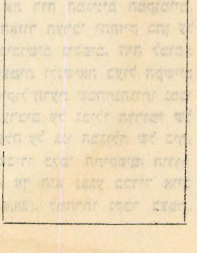

נולד לאביו יהושע (עורך־דין, במדינת ישראל — שופט מחוזי), בן ר' אהרן איזנברג, איש רחובות, ולאמו אהובה בת ר' פינחס מאירי (מעהר), מראשוני פתח־תקוה, בשנת 1923 בירושלים. נקרא כרמי על שמו ולזכרו של דודו כרמי בן ר' אהרן איזנברג (היהודי הראשון מבני ארצנו שלמד בבית־ספר לקציני־צבא באיסטמבול, כדי לרכוש השכלה צבאית ולהעניק למיליציה יהודית לכשתקום בארץ היהודים.

העניק מידיעותיו הצבאיות ל"השומר", גויס לשירות כקצין בצבא התורכי במלחמת־העולם הראשונה ונשבה עם כל גדודו בחזית קוקז. נספה במגפה בשבי הרוסי בתורף תרע"ה). למד בירושלים בבית־הספר הכללי הדתי "תחכמוני" ובגימנסיה העברית. בן 15 הצטרף לארגון ה"הגנה" והיה תמיד נאמן ומסור לתפקידיו. ביום פרוץ מלחמת־העולם השניה התנדב לקומנדו הבריטי בארץ והשתתף בפעולות. אחר־כך התגייס ל"באפס" כדי להילחם בעמלק הנאצי וגרוריו. היה בין המסרבים לענוד על הכובע סמל בריטי בדרשם את הזכות לסמל עברי. עמד באומץ לפני שופטיו על הפרת־ציות זו ונשא את עונש בכבוד. צורף עם יחידתו לבריגדה העברית כשנוסדה, עלה לדרגת רב־סמל, השתתף בקרבות נגד האיטלקים והגרמנים, עבר את כל דרך הצבאות מצפון אפריקה עד לקרבות המכריעים, בהם נשבר כוח האויב בצפון איטליה. הגיע דרך גרמניה המובסת עד לארצות השפלה והשכה את שובו הביתה כדי להיות לעזר לאחים שרידי־ההשמדה ולהעלותם ארצה. משחורר נכנס לבית־הספר הממשלתי למשפטים ועמד בהצלחה בבחינות של שתי שנות לימוד.

משהחלה ההתקפה הערבית בסוף נובמבר 1947 חזר לשירות ב"הגנה". היה סגן מפקד בהגנת העיר העתיקה בירושלים, אחר־כך הגן על דרום־העיר (תלפיות ומקור־חיים) ובסוף — על מבואותיה מצפון (עטרות ונוה־יעקב). קיבל חופשה לנסוע לתל־אביב לחג נישואיו, אך בינתים היה צורך בעזרתו והוא דחה את נסיעתו ויצא אל חבריו לעטרות. ב־14 באדר ב' תש"ח הוביל אליהם מזון וציוד. בעברו על־יד שייך־ג'ראח הדף התקפת ערבים על שיירתו והרג שלושה מהם. ב־16 באדר תש"ח (24.3.1948) חזר עם חבריו לנוה־יעקב. ליד הכפר שעפט ארבו להם מאות ערבים ובעלות מכוניות על מוקש נהרגו רוב חבריו, ואף הוא נפצע בידו בכדור, אך המשיך להילחם עד נשימתו האחרונה, בפגוע כדור בראשו. בן 25 היה במותו עם שאר חבריו. נקבר בסנהדריה בירושלים ב־25.3.1948. ב־26.9.1951 הועבר להר־הרצל.

איזנברג משה

בן דויד. נולד בשנת 1912. נפל בליווי של שיירת תגבורת על־יד דפנה ב־13.6.1948. הובא לקבורה בכפר־גלעדי ב־14.6.1948.

אייזנשטדט אריה

בן צבי (יוז'ק) ומלכה. נולד ב־12.1.1928 בתל־אביב. למד בבית־החינוך בתל־אביב, אחר־כך בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין ובגימנסיה "שלוה" בתל־אביב. בבית־החינוך הצטרף ל"השומר הצעיר" ונעשה פעיל בו. את הגימנסיה עזב על סף המחלקה השמינית והתחיל לעבוד במסגרית "סולל־בונה". עם זאת התמסר בערבים לתנועה וביחוד להדרכה בסניף "השומר הצעיר" בחולון. בן 17 הצטרף לפלמ"ח אף־על־פי שהתנועה לא רצתה לשחררו מתפקידו. שירת בסביבות ירושלים — בית־הערבה, רמת־רחל, קרית־ענבים ומעלה־החמישה. לאחר תקופה קצרה הועלה לדרגת מ"כ. נקרא בפי חבריו — וואראלוש. היה מדריך מעולה, חבר מסור וחייל טוב. ב־29 ביוני 1946 נעצר ברמת־רחל והוחזק חודש ימים בלטרון. ב־29 בנובמבר 1947, עם הכרזת המדינה, יצא לבסיסו בקרית־ענבים. השתתף בליווי שיירות לים־המלח, נטל לגוש עציון למקש את המקום ומצא את חבריו לשעבר בקיבוץ רבדים והם קיבלוהו לקיבוצם, אך מבוקשו להגן על קיבוצו לא ניתן לו, כי נשלח כמדריך לקבוצת חבלנים בבית־הערבה ומשם להדרכת קורס שני בקרית־ענבים. השתתף בקרב על דיר־יאסין, בהיותו בתל־אביב הגיעתו הבשורה המחרידה על נפילת גוש עציון. שרידי הגדוד שלו נאספו והתאמנו אז בתל־ליטוינסקי בשימוש בזחלים והוא וחבריו חלמו על הקמת נקודה הדשה בשם "רבדים" להנצחת זכר החברים שנפלו.

בשהותו בתל־ליטוינסקי קיבל פקודה לשוב לעקרון כדי לצאת לפעולה. לא הספיק להיפרד מבני משפחתו ונשלח בתפקיד מ"מ לחבלנים בחזית לטרון. זו היתה פעולה מחוץ למסגרת הפרטיזנית שהיה רגיל בה, ובפעם הראשונה חשש שמא לא יחזור, אך התגבר בכך שהמשימה הצליח וזה העיקר. בפעולה זו, בפריצה למשטרת לטרון, נפל ב־30.5.1948. עם גיבורי המערכה הועבר לקבורה להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

אייזנשטיין מכס

בן יהושע ובטי. נולד ב־26.2.1929 בעיר יאסי אשר ברומניה. למד שנים אחדות בבית־ספר עממי ובגלל מצבה הדחוק של המשפחה יצא לעבודה ועזר להוריו במיטב יכלתו. המשפחה עברה את ימי הגזירות בשלום, וכתום המלחמה נפרד הבן מעל הוריו ויצא להכשרה ולאימונים בעיר רומני, כשהגיע תורו לעליה העפיל ארצה ונעצר כשנה בקפריסין. במחנה שימש כמדריך באימונים ועם עלותו לארץ, למחרת הכרזת המדינה (15.5.1948), נכנס לצה"ל.

היה קצין חבלה בחטיבתו. הספיק להתראות בארץ עם אחיו, שה"ה עצור במחנה אחר. נפל בקרב על משטרת לטרון ב־30.5.1948. הועבר לקבורה בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

אייכלר בנימין

בן שלמה ומרים. נולד בשנת 1928 בהונגריה ונפל ב־7.1.1949 על־יד רפיח. נתנכה בגולה באימי־השואה וזכה להיות בין משחררי הנגב, כחייל בחטיבה לוחמת. נקבר בקבר ארעי בגבולות והועבר למנוחת־עולמים לחלקת־הגיבורים בנחלת־יצחק בט"ז במנחם־אב תש"ט (11.8.1949).

אילברג מיכאל („מיקי")

בן ולטר ולוצי. נולד ב־4 בינואר 1929 בעיר הלה, גרמניה. בשנתו החמישית הועלה לארץ, בדצמבר 1933, באמצעות „עליית־הנוער". נתחנך תחילה בבן־שמן (1933 — 1938) ואחר־כך בבית־הספר העממי „נס־ציונה" בתל־אביב, מקום מגורי הוריו שעלו בינתים לארץ. אחרי גמרו את בית־הספר העממי למד זמן קצר בגימנסיה „שלוה", אך עוד באותה שנה עבר ללמוד בבית־הספר המקצועי „שבח" ועשה בו שלוש שנים. התמחה במלאכת המסגרות והחרטות, אך הספיק לעבוד עבודה ממש רק רבע שנה, כי התנדב לפלמ"ח.

משנתו ה־11 חבר „השומר הצעיר". מגיל 17 חבר השורה. עבר אימונים צבאיים שונים והיה מדריך בתנועה ובגדנ"ע. בדצמבר 1947 התגייס לפלמ"ח, במארס 1948 נשלח לקורס מ"כ לגבעת־ברנר. משם יצא ב־29 בו לקרבו הראשון, נפל ליד חולדה הערבית, בליווי שיירה לירושלים, בכ' באדר ב' תש"ח (31.3.1948). נקבר בחולדה ב־2.4.1948.

אילבינג נחמן (ז'אנו)

בן יחזקאל (קרל) ואולי נרדיני. נולד ב־1 בפברואר 1921 בגראץ, אוסטריה, לאב יליד רוסיה ולאם ילידת איטליה. למד בבית־הספר העממי של הקהילה היהודית ובגימנסיה הריאלית. חיבב מאד את מדעי־הטבע וחדרו היה מלא מוצגים מעולם הדומם, הצומח והחי ומכשירי הסתכלות וניסויים וחקירות, ודמה יותר לחדר־עבודתו של חוקר־טבע מאשר לחדרו של נער תלמיד גימנסיה. באביב 1935 (אז היה כינויו „ד"ר יודע־הכל" ואמו קראה לו „מתנת אלוהים") עלה ארצה עם אמו ואחותו בעקבות אביו המהנדס־האדריכל, שעלה בשנה הקודמת, והתישבו בחיפה. שם המשיך את לימודיו ומחוסר מקום בדירה המצומצמת לחדש את המעבדה־המוזיאון התמסר ביחוד להשתלמות בביולוגיה. ספג בצמאון את ידיעות התרבות העברית הלאומית ואת אוצר המחשבה והמוסר של היהדות הצרופה בחוגו של הרב ד"ר אלק, בגלל קשיים חמריים הוכרח להפסיק את לימודיו בבית־הספר, ונכנס לשירות במשטרה וישכרו הזעום היה קודש לעזרת המשפחה. בו בזמן הצטרף גם ל„הגנה", בה גברה זיקתו הנפשית אל שאיפות עם ישראל במולדתו. בעיסוק כפול זה מצא פנאי להמשיך גם את השתלמותו בפילוסופיה ואחר־כך גם בפסיכולוגיה, והספרים שרכש לו בארבע שפות ממיטב אוצר המחשבה האנושית והרבה להגות בהם, נצטברו כדי ספריה בת 600 כרך. התעניין בכל ולמד וחקר את מחשבותיהם ודעותיהם של גדולי הספרות והמחשבה, והושפע ביותר מדוסטוייבסקי ואחר־כך משפינוזה, ואותו ואת פרויד ואיינשטיין חשב למוריו ורבותיו. בעבונו נשאר חיבור גדול בגרמנית בשם „ברוך שפינוזה לאור המאה העשרים", בו הביע את שאיפתו לגאולת המין האנושי — בעזרת תורת ההגזה הגדול — מהאפלה הרוחנית ומהמידות הרעות. הצטיין בסובלנות ובאדיבות כלפי הזולת, עד כדי יכולת לזוהב מתוך מגע אישי את הטוב שבנפש איש שיחו. גם בסידרת „מכתבים אל א." נשארו ניצוצות של מחשבה אנושית ויהודית־לאומית וחלקי תמונות של השקפת־עולם עילאית אשר ליחידי סגולה, תוך כדי התעמקותו בפילוסופיה וריחזופיו בעולם האצילות עמד בשתי רגליו על קרקע המציאות. אהב את החיים וידע ליהנות מהדברים הפעוטים והחשובים כאחד ולמצות כל רגע שבהם מתוך הכרה ובטוב־טעם, מהמחשבה והספרות והאמנות ומהחיים כמו שהם. ב־1943 יצא משירות המשטרה ונסע ירושלימה ללמוד פסיכולוגיה מפי הפרופ' אטינגון. עבד בפקיד בשירות הממשלה, והיה אורח רצוי בבתי אנשי הרוח והמדע. ב־1946 נשא לאשה את חוה דנון, שהבינה לרוחו ולשאיפותיו והיתה לו לעזר בכל. אחר־כך חזר לעזור לאביו באדריכלות, שהשתלם בה בלימוד מתוך מכתבים בתקופת שירותו במשטרה, ועבר עם רעיתו לחיפה, ובינתים הוסיף לשקוד ולהגות בחכמה ובספרות ובאמנות.

משפרצו המהומות בחורף תש"ח נפצע שני פצעים קלים בעמדו עם אביו ליד בנין שהקימו בואדי־ניסנס. כחבר ה„הגנה" נמשך יותר ויותר לשירות צבאי פעיל, אף כי לפי השקפותיו רחוק היה בנפשו מכל אלימות. עבר קורס מ"כ והשתתף בשחרור חיפה ואחר־כך היה זמן־מה מפקד האזור. מיד אחרי שחרור העיר, לפני שהספיק לנוח, טיפל ביוזמת עצמו בהעברת הפצועים הערבים לבתי־חולים ובהגשת עזרה לנשים ולילדים. לאחרונה נשלח עם גדודו למשמר־הירדן ושם נפל בקרב ב־10.7.1948, נקבר בראש־פינה ב־12.7.1948.

אילוביץ בן־ציון

בן יהושע ופרידה, נולד ב־12.10.1925 בעיר פיאטרה, חבל מולדבה אשר ברומניה. סיים שמונה כיתות של בית־ספר תיכוני ועבד כצלם. שואת יהדות אירופה, שראה אותה מקרוב, הוציאה אותו ממסלול חיים שקטים ומסורים לאומנותו־אמנותו. עלה לארץ ב־17 ביולי 1949 ועבד במקצועו, עד בוא מלחמת־השחרור.

היה חייל בצה"ל ונפל בקרב ליד עין־שמר ב־28.10.1948, עם העברת האזור, המשולש הקטן, לישראל ב־9.8.1949 נמצאו עצמות 4 חיילים, והוא ביניהם, ונקברו בקבר־אחים בעפולה.

אילן גדעון

בן ד"ר אברהם וברוריה. נולד ביום ו' באייר תרפ"ח בחיפה. למד בבית־ספר עממי ובבית־הספר הריאלי בחיפה וגם נגינת כינור במכון למוסיקה וגילה הרבה רגש ויכולת בהופעותיו בקונצרטים של התלמידים. כמדריך בתנועת הנוער נתגלתה בו נטיה לעבודה חינוכית ואחרי גמרו כיתה ז' בבית־הספר הריאלי העבירהו אביו למכינה של בית־המדרש למורים בירושלים. שם המשיך ללמוד גם בקונסרבטוריון. אחרי שנה דחה את המשכת לימודיו „לזמנים טובים יותר" ויצא להכשרה מגויסת של הפלמ"ח לאשדות־יעקב. תוך אימוניו התערה גם בעבודות המשק והשתתף ככנר בתזמורת משקי עמק הירדן.

משהחלה מלחמת־השחרור נשלח לקורס מ"כ ומשחזר נתגלה כמפקד מחונן בתבונה, באומץ ובכוח־ההמדה רב. השתתף בפעולות שיבוש התחבורה הערבית בעמק הירדן ובמעשי פיצוץ וחבלה בכפרים שאיכסנו כנופיות ואנשי־צבא מסתננים מעבר לגבולות. בסוף חורף תש"ח נשלח עם גדודו להרי הגליל העליון בסביבות צפת. השתתף בראש כיתת פלוגתו (פלמ"ח) בפשיטה על סאסא, שמוטטה את רוח האויב, בהגנה על עין־זיתים כמפקד המקום, בכיבוש המשלט שהבטיח את הקשר עם צפת וחילץ את עין־זיתים מן המצור. בלילה שלאחר צאת הבריטים מצפת ומסרם את כל נקודות־המפתח לערבים — הבקיע דרך לצפת בראש מחלקה בת 40 איש. חיזק את רוח המגינים המקומיים. פוצץ עמדות אויב, כבש עמדות על גבול האזור הערבי והחזיק בהן על אף הפגזת האויב כדי לעשותן בסיסים לכיבושים נוספים. היה למופת לחבריו־פקודיו באומץ ובנכונות להקרבה עצמית ולנשיאה בעול הקשיים והתלאות אף למעלה מחלקו, וקור־הרוח ושיקול־הדעת שבהתנהגותו נסכו בטחון בלב חבריו. באחת ההתקפות של הערבים על גבולו הדרומי של הרובע היהודי תפס עמדה קדמית ביותר, עלה על גגו המגולה של בית, כדי לכוון בדייקנות את אש תת־המקלע שביד כלפי התוקפים. הודות לגבורה שלו ושל חבריו נהדפה ההתקפה, אך הוא נפגע בכדור אויב בעינו ונפל ביום י"ט בניסן תש"ח (28.4.1948). למחרתו נקבר בצפת.

לזכרו חובר שיר „נער נפל בגליל" (מלים: שלמה קודש, מוסיקה: משה ביק) והוקם בית־תרבות בצפת (על־ידי המשפחה, המדור להנחלת הלשון ו„הדסה לנוער") ; הבית נקרא „בית גדעון".

אילון שמעון (רוזנחק)

בן מנחם וישולמית. נולד בי״ב בתמוז תרפ״ד (14 ביולי 1924) בצפת. בן יחיד להוריו. סיים את לימודיו במוסד החינוכי במשמר־העמק ואחרי־כן בבית־הספר „תיכון חדש" בתל־אביב. חבר קיבוץ בית־אלפא; היה רועה צאן במשק ואחר־כך עסק בהדרכת ילדי בית־הספר. ה״ה קשור קשר טבעי לארץ ואהבה, אך גם שאף ללימוד פדגוגיה בחוץ־לארץ. נמשך גם ללימוד שפות זרות, כדי להעשיר את ידיעותיו.

פיעמו בו רצון חיים ורצון דעת במידה בלתי־רגילה, בעל שכל ישר והוש־הסתכלות, ממעט לדבר ומרבה לשמוע — תלמיד־חכם צעיר וחינני. האמין באחות־עמים ובשחרור סוציאלי. לאחר מאמצים מרובים הגיע לדרגת מתנך מובהק, התחנך וחינך את חניכיו הרבים ברעיון, שרק במאמץ עליון ובמיטב המסירות עתידה שממת־הדורות ליהפך לארץ נושבת. על אף מחלת הקצרת שלו התגייס לפלמ״ח בניגוד לפקודות הרופאים, כי ראה בהגנת המולדת צו קדוש, בחינת „ובכל נפשך". בפלמ״ח שימש קצין־הסברה, אך גם יצא לקרבות והיה „פיאטיסט". הטיל על עצמו הרבה ועשה למעלה מיכולתו, יותר משנדרש ממנו.

טבילת־אש ראשונה קשה עברה עליו בסביבת אשדוד. השתתף בקרב הראשון על משטרת עיראק א־סוידאן, בדרך לשחרור הנגב. קיבל על עצמו את האחריות לנסיגה לאחר שהמפקד נפצע. את הצעירים יותר העביר בדרך בטוחה לנגבה והוא עם חבריו החלו לסגת לבסיסם, בדרך התקפו מאווירוני האויב. שמעון נפצע קשה ונשמתו יצאה עם התחלת ההפוגה הראשונה, ביום ד׳ בסיון תש״ח (11.6.1948). נקבר ברוחמה והועבר למנוחות בבית־אלפא. לפי פקודת המטכ״ל הועלה לאחר נפילתו לדרגת סגן.

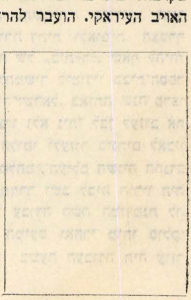
אימבר מאיר

בן יוליוס. נולד ב־7 באפריל 1928 בגרמניה בעיר גוטשטט ועלה לארץ ב־26 באפריל 1937. בן 14 הצטרף לגדנ״ע בגן־יבנה, התאמן במחנות שונים בארץ ויחד עם כיתתו עבר לשוורות ה„הגנה". בהתבגרו עבר אימוני קרב ונשק בגן־יבנה, תל־אביב וכפר־אתא. בינואר 1948 התגייס ליחידות הלוחמות של ה„הגנה" ושימש בהן בתפקידי שמירה, אפסנאות, משטרה גדודית וטבחות.

ביוני 1948 יצא עם פלוגת המטה של גדודו לסביבות ג׳נין והשתתף בקרבות. ב־3 בו נפל שם תוך כדי נשיאת מרגמה בהיפגעו באש תותח האויב העיראקי. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

אימרגליק יוסף

בן משה וחוה. נולד ב־29.5.1923 בלייפציג שבגרמניה. נתחנך ברוח המסורת. גמר 8 מחלקות בית־ספר תיכוני והיה חבר ב„ברית הנוער" הקשורה ל„הפועל המזרחי". עבר הכשרה חקלאית בשטלס־דורף שבגרמניה ומשגורש משם, כיהודי נתין פולין, המשיך את הכשרתו ליד ביאליסטוק. כשפרצה מלחמת־העולם ברח עם כל חברי ההכשרה לוילנה, ומשם עלה דרך רוסיה והגיע ארצה במארס 1941. הצטרף לקבוצת עין־הנצי״ב של „הפועל המזרחי" בעמק בית־שאן, ובאוגוסט 1942 נתקבל בה כחבר. עבד בחקלאות ובמשך שנה היה סדרן עבודה. כל הזמן היה חבר ה„הגנה" ומ־1944 ואילך נוטר מושבע.

במלחמת־השחרור מילא את חובתו בהגנת המקום והאזור. נפל ביום ד׳ בתמוז תש״ח (11.7.1948) בהגנת הגלבוע, בדרך למוקיבלה. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעין־הנצי״ב.

אינגבר יחזקאל

בן שאול ואסתר. נולד בט׳ באב תרפ״ט (15.8.1929) בטרנופול, פולין. בשנה החמישית לחייו עלה עם הוריו ואחותו ארצה, גמר את בית־הספר העממי „ביל״ו" בתל־אביב וקיבל סטיפנדיה לגימנסיה „בלפור", בה עבר את בחינת־הבגרות. אחר־כך עבר בחינת „לונדון מטריקולישן" במכון הבריטי בתל־אביב. עבר בחינות־כניסה לטכניון בחיפה ועמד לצאת לטכניון בפראג להשתלם כמהנדס־נשק. מנערותו היה חבר בתנועת הצופים הקשישים ואחר־כך מדריך בתנועה עד הצטרפותו ל„הגנה". אחרי בחינות־הבגרות יצא לשנת שירות כנוטר באפיקים. שם הצטיין כראשון בשמירה, ראשון באימונים וראשון במשחקים. ביחוד הצטיין במשחק כדור־סל. קבוצתו הקבועה „הפועל תל־אביב נוער א״ זכתה לא אחת בתחרויות בכל הארץ. תלמיד מוכשר ואיש־מגן אחראי ושמחת־חיים רבה פעמה בו. „מכל שעה בחייו עשה חג לעצמו, למשפחתו ולכל היודעים אותו".

אחרי החלטת או״ם ויתר על יציאתו לפראג. היה מן הראשונים שיצאו לפעולה. גמר קורס מפקדים בשפיה ואחר־כך הצטיין בקורס חיל־התותחנים. היה תחילה מדריך ואחר־כך מפקד תותח. בתפקיד זה לחם במלכיה, בגליל העליון, ואחר־כך בחזית משמר־הירדן עד נפילתה. עם תום ההפוגה השניה הועבר לשירות־המודיעין הקרבי של חיל־המודיעין בחזית הצפון. היה סמל־מודיעין הצעיר ביותר בצבא. שירת בג׳למה ונודע בין חבריו כ„איש הגליל". למחרת יום־הכיפורים תש״ט יצא לנגב. בערב קבור בכפר־ורבורג וב־1.10.1950 הועבר לנחלת־יצחק. 17.10.1948 — נפל, בהיותו בתצפית־נגד סוללתית. היה

אינדיק יעקב

בן עזרא ועטיה. נולד בשנת 1923 בעיר מרמרוש־סיגט בצפון טרנסילבניה (רומניה) על גבול רוסיה הקרפטית, שהיתה בה קהילה יהודית גדולה. למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי ואחר־כך ב„ישיבה", וסמוך לפרוץ מלחמת־העולם השניה למד חייטות ועבד בה. משהוחזר שמה השלטון ההונגרי ב־1940 הוחלפה האנטישמיות הרומנית באנטישמיות מדיאבולית מוגברת במקצת, אך זו לא ויתרה על חובת האזרח היהודי לשרת בצבא. משתפסו הגרמנים את השלטון והיהודים הוצאו מהצבא כדי להישלח למחנות־עבודה באוקראינה, ברח יעקב והסתתר ביערות הקרפטים עד כניסת הרוסים וחזרת השלטון הרומני. יצא בנתיב־הבריחה ברגל והגיע לאיטליה, כדי לעלות ארצה. נשא אשה והעפיל עמה בספינת „כ״ג", נשלחו לקפריסין ובראשית 1947 הורשו לעלות לארץ, וכאן הוסיף לעסוק במקצועו.

משפרצה מלחמת־השחרור התגייס והיה מאושר שזכה אחרי שירות־מאונס בצבא אומה עוינת לשרת מרצון בצבא ישראל, וביחוד רבה גאותו על שנפל בחלקו לשרת בחטיבת „גבעתי". השתתף בקרבות לטרון ואחרי־כן בפריצת הדרך לנגב. הצטיין באומץ־לבו וחיסל ברימוני־יד עמדת־אויב מבוצרת. תוך כדי הסתערות על האויב בכיבוש חוליקאת נפל ביום 19.10.1948. למחרת נקבר בכפר־ורבורג. השאיר אחריו אשה, חיה.

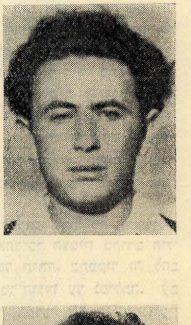
אינטרטור יעקב

בן נחמיה ורחל. נולד ב־26.12.1904 בפשמישל שבמזרח־גליציה. אחד החיילים האלמונים, מצניעי־הלכת, ששירתו את העם והמולדת בחייהם ובמותם, ולא השאירו אחריהם כל ציונים בדרך חייהם. כל שידוע עליו הוא, שלמד שם בבית־ספר תיכוני ובשנת 1933 עלה ארצה. חבר ותיק ב„הגנה", שימש כמה שנים בנוטרות והשתתף בהגנת משק־הפועלות בעיינות ובן־שמן. באחרונה קיבל עבודה בתעשיית היהלומים ושם עמל לפרנס את אשתו ובתו.

במלחמת־השחרור שירת בחי"ם בין הקשישים הותיקים. בשעת שירותו נפגע ונפל ליד מחסום ביפו ב־7.8.1948 ולמחרת נקבר בנחלת־יצחק.

איסרזון מאיר

בן משה. נולד ב־1927 ביאסי אשר ברומניה ועלה ארצה ב־15 בפברואר 1947. ידע נדודים ותלאות עד בואו לארץ.

היה חבר קיבוץ „השומר הצעיר" „זיקים" ובשליחותו של הקיבוץ הלך לפלמ"ח, חטיבת „יפתח", ונלחם במרחבי הנגב. נפל בקרב מזרחית מרוחמה ב־5 באוקטובר 1948. היה קבור במשמר־הנגב. ב־15.11.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

איפרמן יעקב

בן מכס והלינה. נולד ב־25 באפריל 1931 בעיר אסן על נהר רור, בגרמניה. ב־1936, בהיותו בן ארבע וחצי, עלתה המשפחה לארץ. את לימודיו התחיל בבית־הכרם והמשיכם בפרדס־חנה. שם גמר את בית־הספר העממי. שהה זמן קצר בקיבוץ ויצא ללמוד נגרות בבית־הספר „עמל" בחדרה. עוד מילדותו היה חבר „הנוער העובד", ואחר־כך הצטרף יחד עם חבריו לשורות הגדנ"ע. נתמנה למפקד כיתה וכעבור זמן קצר עלה בדרגה. היה גם מדריך בקן־התעופה שנוסד בפרדס־חנה. שאיפתו היתה להצטרף אחרי סיום לימודיו לגרעין התישבותי ולהיות חבר קיבוץ. הוא התקשר עם קבוצה שהתכוננה לצאת להכשרה בגבע, אך עם כניסתו לשירות נפרד ממנה. היה מחונן בתבונת־כפים והיתה לו נטיה לציור ולמלאכת־מחשבת. ישר מאד וצנוע. היה שחיין מצוין, אך כשזכה בהתחרות, לא היה מבליט את הצטיינותו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב למערכה ימים מספר לאחר מלאות לו 17 שנה. יצא לקורס מ"כ. הקורס הופסק באמצעיתו ונשלח עם חברי הקורס לקרבות בגליל העליון, ליד נהרים, בצמח ובדגניה והסביבה. בתחילת יוני נשלח כמפקד לתל־ליטוינסקי, שם השתתף בקורס למפקדי מנקים וגם השתתף בקרבות בכפרים שבסביבה. כששמע כי חבריו לגרעין נמצאים בצריפין ביקש להצטרף אליהם ובקשתו נתמלאה. במסגרת הפלמ"ח השתתף בקרבות לוד ורמלה ובכיבוש 3 כפרים בסביבה. נפל ב־18.7.1948 באל־בורג', בעמק אילון שבהר ירושלים, בין לטרון ורמלה, בלילה האחרון שלפני ההפוגה השניה, בנסותו עם קבוצת חבריו לחסום את דרך ההספקה לאויב מבסיסו הראשי ברמאללה. ברגעיו האחרונים עוד ניסה להציל את יידיו הפצועות. ב־28.2.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. בפרדס־חנה, בשכונת מגד, ליד בית הוריו, נטעו על גבעה גבוהה גן

לזכרו ולזכר חבריו שנפלו אתו ולזכר 5 סיירים שנפלו בביר־בוריין בא' במרחשון תש"ט. הגן ניטע על ידי קרובי החללים ונקרא בשם „גן עוז".

איציקוביץ משה

בן שמואל. נולד ב־28.10.1928 בעיר פשקני, רומניה. גמר בית־ספר עממי והמשיך ללמוד בבית־ספר תיכוני. נמלט מאימי הגזירות ברומניה. בשנת 1945, בהיותו בן 17, העפיל ארצה באניה „הגנה". במשך תקופה מסוימת היה חבר קיבוץ „מבטחים" שעל־יד חדרה. אופה לפי מקצועו. בזמן האחרון עבד אצל הבריטים במחנה תל־ליטוינסקי.

בחודש פברואר 1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל. נפל בעמדה בקרבת סלמה, אחרי שהייה ממושכת של 60 שעות רצופות ללא אוכל ושינה. כדור המרצחים פגע בריאותיו והוא מת במקום. הובא לקברות בנתניה ב־29.4.1948.

איציקזון יעקב־קופל

בן יחיד להוריו אריה ועטא־לאה. נולד ב־י"ד בתשרי תרפ"ט (1928) בתל־אביב. כשגמר את בית־הספר העממי „ביאליק" הצטרף ל„זבולון". מתוך רצון והרגשת חובה לעזור להוריו הפסיק את לימודיו, אף כי כשרונותיו דרשו והצדיקו את ההמשך, והסתפק בהשתלמות בשיעורי־ערב של „הנוער העובד". פעמים רבות עזר בהתנדבות למצילים העירוניים על חוף הים והצליח להציל מתרחצים מטביעה. בהצלה עסק לא לשם ספורט או התגנדרות ילדותית במעשי גבורה, אלא מתוך נטיה נפשית להשתמש ביכולת השחיה שלו למטרה נעלה, וכל מעשה־הצלה גרם לו שמחה מיוחדת. לפעמים התנדב גם למלא מקומו של מציל עירוני שהיה זקוק ליום חופשה או שנעדר מטעמי בריאות וכו', בזמן האחרון עבד כפקיד במשרד המפקח העירוני.

התגייס לנוטרות ועם פרוץ ההתקפה הערבית נשלח לגליל העליון. השתתף בפעולות שמירה והגנה רבות ונפל בקרב נבי־יושע ביום 16.4.1948. נקבר באילת־השחר. ב־21.9.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

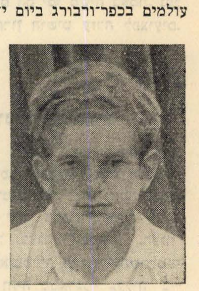
איצקוביץ שרגא (פיבל)

בן יוסף־מאיר ושיינה־יפה. נולד בראש חודש מנחם־אב תרפ"א בקובנה שבליטא. עלה עם הוריו לארץ בשנת תרפ"ה. למד בבית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב ואחר־כך בגימנסיה „השכלה". בילדותו חונך ברוח של מסורת דתית ולאומית. הצטרף לתנועת הנוער של „בית"ר". שאף להיות עיבד־אדמה ולהמשיך לימודיו בבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. באותה שנה פרצו מאורעות תרצ"ו ולא ניתן לבן לעזוב את בית הוריו. שרגא נאלץ לדחות את הגשמת חלומו ולעזור בינתים לאביו בחלוקת קרח בקואופרטיב „הלבנון". בימי מלחמת־העולם השניה התנדב לצבא ושירת בו כארבע שנים, ולאחר שהשתחרר ושב לבית הוריו היה הזור על פתחי לשכת העבודה ועובד בכל עבודה קשה המזדמנת לו. היה נכון לעזור לכל, גומל חסדים בכספו המועט ואחרי מותו סולקו הלוואות רבות כאלו אשר מעולם לא הזכירן. בשעת העבודה היה עזור לפועלים החלשים והזקנים.

עם פרוץ המאורעות השתתף בשמירה בגבולות תל־אביב ואחר־כך בכיבוש יפו. ב־8.7.1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל ונשלח לחזית הנגב. עשה בלב שלם עבודות קשות בחפירות ובמשלטים. מסור לחבריו, אמיץ בקרבות ואף עזר לפצועים. בליל י"ז בתשרי, בפריצת הדרך לנגב, אף־על־פי שנפצע מפגז בידו השמאלית, הוסיף לקיים תפקידו עד תום הקרב, אך בדרך למשלט פגע כדור בראשו והוא נפל. הובא למנוחת־עולמים בכפר־ורבורג ביום י"ז בתשרי תש"ט (20.10.1948).

איצקוביץ צבי

בן דויד וויסל. נולד ב־1929 בעיירה טיאצ'וב (טייץ) בחלק הקרפטו־רוסי של מחוז מרמורוש (או — בצ'כוסלובקיה). למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי. ההונגרים, שחזרו לשלוט באזור, שילחו אותו ואת משפחתו עם כל היהודים ברכבת־המות לאושביינצים. הועבר למחנות־עבודה בגרמניה ושוחרר עם תבוסת הנאצים. שהה במחנות עקורים והצטרף לקיבוץ הכשרה ואימונים. העפיל לארץ באניה „ציאת אירופה תש"ז" שנתפסה על־ידי הבריטים והוחזרה לגרמניה.

ב־1948 עלה שנית ארצה ונכנס לקיבוץ דפנה ועד מהרה התיצב להגנת המולדת. שירת בצבא"ל. עלה על מוקש ונפל ב־10.7.1948.

אירז'ק אליעזר

בן שלמה. נולד בדצמבר שנת 1923 באוסטריה, בעיר באדן שליד וינה. התחנך בבית־היתומים היהודי המקומי, וכשהתבגר ועמד לצאת לרשות עצמו, סופחה המדינה ל„רייך" הגרמני הנאצי. זכה להינצל ולעלות עם „עליית־הנוער" הדתית ובשנת 1940 הגיע לארץ. למד שנה במקוה־ישראל והצטרף לקיבוץ נוער אגודתי בנס־ציונה. נתעורר למלא את שירותו למולדת בהתנדבות למשטרת החופים ועם תום 15 חדשי השירות (1942/43) חזר לקיבוץ. אך גם חיין החלוציים עמדו במזל רע. הוא חלה במחלת־עצבים ממושכת, ומשהחלים שוב לא מצא את מקומו בקיבוץ. עבר לגור במושבה גדרה, ושם רווח לו. עבד בטייחות ונשא אשה.

עם הקריאה לגיוס התגייסו הוא ואשתו, לצה"ל. ב־28.3.1948 נסע במשורין בין מע'אר ותל־נוף ונפל. נקבר ברחובות ב־30.8.1948.

איתן (אוטונהיימר) בצלאל (פרנץ) („צלאל")

בן יוסף ומינה. נולד ביום 11.2.1926 בשטוטגרט, גרמניה. הוריו נהרגו בימי הגזירות בגרמניה הנאצית. בצלאל עלה יחד עם אחיו הגדול לארץ בשנת 1940. למד בבית־הספר החקלאי בפרדס־חנה. אחר־כך יצא ללמוד בבית־הספר כדורי, מאחר שאהב את עבודת האדמה. אחרי סיימו את הלימודים הצטרף לפלוגת „ניר" של הפלמ"ח, מתנועת „השומר הצעיר", ביחד עם ידידו יהודה'לי צפתי, ז"ל, אשר נפל אף הוא בקרב על לטרון. בשנת שירותו זה נפל אחיו הגדול בשדות עין־החורש מכדורים בריטיים, והוא נשאר יחידי מכל בני משפחתו. בפלמ"ח עבר קורס מ"כ ועם תום שנת־השירות נשאר ברזרבה. עבר לקיבוץ שער־העמקים ואחר כמה שבועות — לתל עמל והתמסר לעבודת הטרקטור. כל רצון החיים של המשפחה כאילו התרכז בו והיה שופע מרץ. מחל־עמל יצא לנגב, עבד בקו־המים. היה מראשוני „דנגור", הוא קיבוץ „נירים", שהוא מבחינה מסוימת מפעלו. ריכז את ענייני המשק וניהלו מהרגע הראשון להתבססותו. תיכן תכניות לפיתוח הנקודה.

נפל ב־15.5.1948 בנירים, בשעת ההתקפה הקשה על הנקודה, כשהוא משמש בתפקיד סגן מא"ז. רץ בתעלות־הקשר למסור הוראות לאחר שהטלפון נותק. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנירים.

איתן (קרומר) נוח

בן שלמה וחנה. נולד ביום י"ז בניסן תרפ"ג (1923) בבלגיין, פלך מוהילוב, שברוסיה הלבנה. בן־זקונים להוריו שבשנת 1930 הביאוהו לארץ בגיל 7. אביו הרב חינכו ברוח המסורת. למד ב„ישיבה" בירושלים ובבית־המדרש למורים של „המזרחי". כבן 18 התגייס לצבא הבריטי. הצטרף לבריגדה העברית ולחם בשורותיה באיטליה. משם הועבר לשליחות בגרמניה להדרכת נוער לעלייה. בפעולתו זו במחנות גרמניה התחבב על כל יודעיו והיה שם אחד ממיסדי נח"ם. בשובו לארץ נתקבל לבית־המדרש למורים על שם דויד ילין ונשלח אחר־כך כמורה להרצליה. תלמידיו והמורים אהבוהו והוקירו את כשרונותיו ומקוריותו.

עם גיוסו נשלח כחבלן בחטיבתו לפעולה בלטרון. נעדר מהפעולה ביום 25 במאי 1948. לאחרונה ראוהו נושא פצוע. ביום 28.2.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה ובת שנולדה אחרי נפלו.

אבלופי שמחה

בת יצחק. נולדה בשנת 1925 בירושלים. כבר בגיל צעיר נטלה על עצמה את האחריות ואת עול הדאגה לפרנסת המשפחה. כל ימיה עבדה ועמלה קשה, אך נשאה בעול מתוך מסירות. את סיפוקה בחיים מצאה ברחשי אהבתה וטוב־לבה למשפחתה ולכל אדם. היתה מנצלת כל הזדמנות להיות לעזר בבית, לחסוך עבודה לאמה, להקל מקשיי החיים ולהנעימם. שלוחה הפנימית, אדיבותה ונדיבות־לבה, שיוו חן ונועם להליכותיה וחיבבוה על כל סביבתה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נכנסה לשורות ה„הגנה". מילאה את תפקידיה והתמידה בעבודתה הרגילה. ביום הכרות המדינה והקמת צבא ההגנה לישראל התגייסה גיוס מלא ושירתה בתצפית ובתפקידי־שירות שונים בעמדות הקדמיות והמסוכנות ביותר של שכונת „בית ישראל" בירושלים, החולשת על שייך־ג'ראח העברית. ושם נפלה על משמרתה מפגיעת פגז בכתפה ביום כ"א באייר תש"ח (30.5.1948). היתה קבורה בשייך־באדר א' וב־10.9.1950 הועברה להר־הרצל בירושלים.

אלבוגן (קשתי) יהודה־אריה

בן יוסף ולאה. נולד ב־27.1.1930 בעיר דברצין שבהונגריה. למד בבית־ספר עממי, ואחר־כך בבית־ספר תיכוני והצטיין בלימודיו. עם כיבוש הונגריה על־ידי הנאצים נלקח אביו למחנה־עבודה והוא עם אמו ואחיו הצעיר גורשו לוינה, בהיותם בקרונות־המות התחמק להביא להם אוכל ומים. מנעוריו ספג בביתו רוח ציונית מאביו החזן ואמו היודעת עברית. ירש מאביו את הטעם הטוב בזמרה ומאמו את החיבה לארץ־ישראל, „שאין יקר ממנה בתבל כולה". ב־1942 נתיתם

מאביו, שנספה במחנה־עבודה ברוסיה. אחרי מות אביו היה מפרנס המשפחה. חניך קן „הנוער הציוני" בהונגריה. נתמנה להיות ראש קבוצה. אחרי השחרור חזרה המשפחה להונגריה. ב־1946 קיבלה המשפחה רשיון לבוא לארצות־הברית, אך הוא בחר לעלות לארץ, עבר לגרמניה ומשם יצא לארץ באניה „מולדת" והוגלה לקפריסין. שהה שם 9 חדשים ונמנה על „הנוער הציוני". היה פעיל בעבודה תרבותית ועלה לארץ ב־28 בדצמבר 1947. היה ממיסדי קבוצת „שרשים" בכפר־גלעדי. בארץ התגייס לצבא־ השחרור. שירת בגדוד מסוים. לאחר אימונים קצרים התגדב לצאת לחזית. שקט ובעל מזג נוח. את כל כוחותיו רצה להקדיש לעם ולארץ. ביום קום המדינה הגיעה אמו לארץ ומצאה את יהודה בצבא. הוא כתב אליה: „אל תחששי להיותי בצבא. נתקדם ונכה באויב על אדמתו. לא פעם ראיתי את המות לנגד עיני, אך לא הפחידני — הכל למען המולדת. כמה טוב שניתנה לי ההזדמנות לנקום את דם אבי ועם זה גם ללחום את מלחמת החירות של עמי. כך למדתיני, אמי, ונתת בי הכוח לכך, וזאת אבין עכשיו בעצמי".

בקרב „עשרת הימים", בין הפוגה א' לב', היה בין מתקיפי הכפר קולה, ליד מגדל־צדק. בעת הקרב הוקפה יחידתו על־ידי האויב והוא נפל בט' בתמוז תש"ח (16.7.1948). הובא למנוחת־עולמים בנתניה ביום י"ב בתמוז תש"ח (19.7.1948). לא הוציא את שנתו בארץ. בן י"ח בנפלו.

אלבוגן עקיבא

בן פינחס ושרה. נולד בשנת 1922 בעיר ורץ, הונגריה, בבית שומרי מסורת. גמר בית־ספר עממי ויצא לעבודה. במלחמת־העולם השניה פסחה עליו הרעה, והוא שאף לעליה. זמן־מה היה מגויס לצבא ההונגרי, בחטיבת תותחנים. היה חבר „הפועל המזרחי", מאורגן בקיבוץ, חבר שקט ומסור. בשנת 1947 העפיל באניה „כנסת", הועבר לקפריסין והוחזק שם כשנה וחצי. בארץ עבד כפועל, תחילה בפרדס, ואחר־כך בבית־ חרושת לעיבוד עורות. גר בראשון־לציון, מקום מגורי אחותו הנשואה, שהקדימה אותו בעלייתה.

נהרג בכפר־ביל"ו ביום ט"ו במנחם־אב תש"ח (20.8.1948) ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות.

אלבוגן ישעיהו

בן יוסף ובילה. נולד ב־31.12.1925 בעיר שטרסבורג שבצרפת להורים אזרחים ילידי הונגריה. כשגמר את חוק לימודיו בבית־הספר היסודי עבר לבית־מדרש־ למורים והתכונן לשמש בהוראה. עם פרוץ מלחמת־העולם עבר מאזור־הספר לפנים צרפת, שם בחר לו מקצוע מעשי ולמד חשמלאות ומסגרות. היה מאורגן בתנועת־ צופים יהודית ובתנועת־נוער צרפתית גם יחד, ועבד בימי ההפצצות בהצלת אנשים ובפיניני הריסות (לשם כך השתלם בקורס ל„עזרה ראשונה"). בימי הכיבוש והדיכוי מצא עם אחיו את הדרך אל המחתרת הצרפתית. בשנת 1944 הצליח לעבור לספרד ומשם עלה לארץ־ישראל. הצטרף לקבוצת טירת־ צבי, עזב אותה ועלה על הקרקע עם חברי עין־הנצי"ב, אך בשנת 1946 פרש מחיי שיתוף ועבר לתל־אביב. עבד במסגרות, חסך כסף לשם העלאת הוריו ובשעות הפנאי התמכר ללימוד הנדסת־בנין (על־ידי קורספונדנציה עם בית־ספר מקצועי בצרפת). עם בואו לארץ שירת גם במשטרת הישובים ועל־ידי כך הצטרף ל„הגנה". עלם שומר מסורת, בעל אמונה שרשית וטבעית.

בראשית המאורעות התגייס לפלוגה דתית ונשלח עם תגבורת לנקודת־אחיזתו הראשונה, לטירת־צבי. גם שם, כמו בימי מלחמת־העולם, שירת ב„עזרה ראשונה". השתתף בפשיטה ללבנון ומשם נשלח עם גדוד הפלמ"ח להילחם בחזית לטרון. לאמו, שנשארה בצרפת, שלח מכתבי־ עידוד, בהם הדגיש את עצמת נס התקומה שהתרחש בישראל והביע את תקותו כי המשיח בוא יבוא במהרה, כי הימים הם ימי משיח באמת. נפל במערכת לטרון ב־18.7.1948 ועד הרגע האחרון הושיט עזרה למצטרעים. ב־28.2.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אלבוגן פיבל־פאול

בן־זאב־וילהלם ואדלה. נולד ב־19.3.1909 בוינה, בירת אוסטריה. בעל השכלה תיכונית. מנעוריו המוקדמים גילה נטיה וזיקה לספר. כשבגר שלח ידיו במסחר־ספרים. ציוני מנעוריו ופעיל באגודת־הספורט „הכוח" בוינה. נשאר באוסטריה גם אחרי השתלטות הנאצים עליה והיה ממארגני „עליה ב'" משם והעפיל עם המעפילים בשנת 1940. נתפס על־ידי הבריטים והוחזק כשנה וחצי בכלא עכו. מששוחרר על־ידי שלטונות המנדט התגדב לחיל־האויר הבריטי, אך כעבור חודש ימים פוטר משירותו, כי שוב ניסה לעשות למען העפלה. מאז פנה לחיים האזרחיים בארץ, ניסה להתבסס בעסקי הקודם, והדבר לא עלה בידו ועסק בעבודות מעבדות שונות. פירנס את משפחתו בכבוד ונשאר נאמן לערכים שהתחנך עליהם: אהבת ספרות וחיבת ציון.

אחרי ה־29.11.1947 התיצב לשירות ה„הגנה" במקום מגוריו בנחלת־ גנים. גויס לחי"ם ויצא לקרבות שונים. באחרונה היה במשלטי מידיה שליד בן־שמן ונפל בקרב בית־נבאלה ב־24.9.1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־26.9.1948. הניח אחריו אשה ושני ילדים.

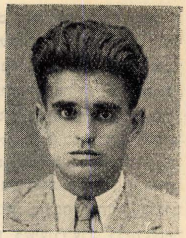

אלבוים נתן־יוסף

בן יעקב־יהודה ולוטה. נולד ב־5.10.1921 בעיר אונסברוק שבגרמניה. בשנת 1933, בהיותו בן שתים־עשרה, עלה עם הוריו לארץ־ישראל. גדל בפתח־תקוה. למד בשקידה והצטיין בלימודיו בבית־הספר העממי. משגמר את חוק לימודיו יצא לעבודת חשמלאות בתל־אביב. המשיך ולמד בערבים בבית־הספר על שם מכס פיין. היה מדריך ב„הנוער העובד", וחבר ה„הגנה" משנתו השש־עשרה. במלחמת־ העולם השניה התגייס לחיל־המהנדסים במחנה השמיני הבריטי. עשה שנתים במדבר לוב, עבד שם במפעל החשמל של טוברוק, אחרי־כן עבר לבית־נבאלה. בזמן שהותו במצרים עזר לארגן את הנוער היהודי למען ציון עד שהשלטונות הבריטיים אסרו עליו פעולה זו. כעבור ארבע שנות שירות חזר לפתח־תקוה. עם עוד היל משוחרר הצליח להקים לו חנות ובית־מלאכה לצרכי חשמל ואף בנה לו בית בישראל.

עם ראשית התקפות הערבים על הכפרים הסמוכים יצא לשמירה בלילות. כחייל בצה"ל השתתף בקרב הראשון על לטרון, בכפר־סבא הערבית ואחר־כך בחזית מג'דל—ראש־העין. יומים לפני מותו עקצהו עקרב, ואף־על־פי שלא החלים עוד מעקיצה זו לא נשאר במחנה ויצא לעמדות לעזרת חבריו. נפל בט' בתמוז תש"ח (16.7.1948) בקולה. עם איסוף חללי המערכה הזאת, אשר הערבים התעללו בגויותיהם, נקבר בקבר־אחים בנתניה ביום 19.7.1948. השאיר אחריו אשה.

אלבז אהרן

בן שלמה ופרחה. נולד בשנת 1923 במקנס שבמרוקו במשפחה שומרת דת ואמידה. קיבל חינוך דתי עברי וקנה לו השכלה תיכונית והשתלמות מקצועית כאינסטלטור. מתוך שאיפה ציונית עלה ארצה ב־1946 באוירון ונכנס לעבודה ולאימוני פלמ"ח בבית־השיטה. חיבב את העבודה והאימונים בכשרה להחיאת שממות הארץ ולהגנה עליה. נשא באהבה את קשיי העבודה בכל ענפי המשק, הסתגל מהר לדיבור העברי והשתדל לחדור לבעיות החברתיות והרוחניות של הותיקים. בגלל השקפותיו הדתיות עבר לבארות־יצחק של „הפועל המזרחי" ואחר־כך לעבודה כפועל חקלאי בכפר־סבא. כשהחליטה עצרת־האומות על יסוד מדינה יהודית הכריז בשמחה: „באתי על שכרי", כי שאיפת האומה היתה לו לענינו האישי, וכשהתנגד ב־2.2.1948 העלים מהרופאים את ראייתו הלקויה והכריז באולם הגיוס: „אני מתגייס לשירות מלא עד הנצחון!" זכר איבת הערבים ליהודים במרוקו, הדיכוי הברוטלי בארץ ופגיעות־הרצח של הערבים בישוב — הלהיבוהו לנקום נקמת האומה.

השתתף בקרבות על עכו, שחרור נהריה, א־זיב, כברי, יחיעם וכו'. כשהועבר לחזית ג'נין אמר לחבריו: „נביא את מהלומותינו הקשות לשערי האויב, לביתו פנימה". שם נלחם בגבורה ושם נפל ב־3.6.1948. ביום 3.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. משפחתו עלתה לארץ כשלושה חדשים אחרי מותו.

אלבלק שמואל

בן יוסף ואסתר. נולד בחודש סיון תרפ"ז (1927) בירושלים. אחרי שש שנות לימוד בבית־ספר עממי נאלץ להיכנס לעבודה במקצוע החייטות כדי לעזור להוריו. בשכונתו היה מן הפעילים בחיי התרבות ומנאמני מועדון הנוער.

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס ולאחר תקופת־אימונים קצרה הועבר אל היחידות הלוחמות בסביבות ירושלים. השתתף בקרבות לכיבוש הקסטל והחזיק בו עם יחידתו בשעת התקפת־נגד חזקה של הכנופיות. נשאר עם מפקדו לחפות על נסיגת חבריו ולאחר שגרמו אבידות כבדות לאויב — באותה עת נהרג שם גם עבדול קאדר אל־חוסייני — נפלו שניהם מכדורי האויב ב־10.4.1948. נקבר בבית־הקברות במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

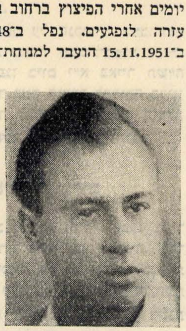
אלבלק רחמים („ריימון")

בן שלמה ושמחה. נולד ב־22 בדצמבר 1922 בירושלים למשפחה ידועה שמוצאה מספרד. אחרי גמרו את חוק לימודיו בבית־ספר עממי עבד כשרברב ואחר־כך כעוזר לצלם בחברת סרטים ירושלמית. השתתף בצילומי הסרט הארצישראלי „אדמה". היה חבר לאגודת הספורט „מכבי בר־כוכבא" בירושלים ואחד השחקנים הטובים ביותר בכדורי־סל. חבר הקבוצה הנבחרת באולימפיאדה בלונדון. היה גם שחקן טוב בכדורגל. בן 14 — והוא עוד תלמיד בית־הספר — הצטרף ל„הגנה". עלה לדרגת מ"כ ושירת בחי"ש. השתתף בפעולות הפלמ"ח נגד הבריטים ובפעולות נועזות אחרות. מילא כל תפקיד שהוטל עליו באמונה ובמסירות וזכה להוקרת מפקדיו. אחרי הכרזת כ"ט בנובמבר עזב את עבודתו האזרחית והתגייס גיוס מלא. מאז השתתף בפעולות בשייך־ג'ראח ובפעולות אחרות, כחבלן וכלוחם. ביחוד התמחה בשימוש במכונות־הריסה כבדות. נחלץ תמיד לעזרה כלוחם ומגיש תחמושת. גבה קומה וחסון. צנוע בהליכותיו. פיעמה בו אמונה עמוקה בשליחותו הלאומית ובנצחון שיבוא.

כשהותקפו בניני „הדסה" והאוניברסיטה העברית על הר־הצופים — יומים אחרי הפיצוץ ברחוב בן־יהודה — היה בין הראשונים שחשו להגיש עזרה לנפגעים. נפל ב־25.2.1948 בשייך־ג'ראח ונקבר בסנהדריה. ב־15.11.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

אלבסן אברהם

בן יעקב. נולד בשנת 1920 בסלוניקי, יוון. בנו של סוחר. עם גמר בית־הספר העממי החל לעבוד בבית־המסחר של אביו. כשפרצה מלחמת־העולם השניה נעקר ממקומו. כל זמן קיום החזית נגד האיטלקים נלחם בעוז; אך עם פיזור צבא יוון והשתלטות הגרמנים על המדינה היה גורלו כגורל כל יהודי סלוניקי: הוצא לאוישוויץ־בירקנאו. חמישה חדשים התענה במחנה־ההשמדה והועבר לוארשה. עם התקרב הצבא האדום במסע נצחונו לבירת פולין, הועבר לדאכאו. שם התענה עוד שנה תמימה עד לשחרורו בידי האמריקנים. מאז חתר לעלות לארץ־ישראל. בלנדסברג, מקום מושבו הארעי, הצטרף לבית"ר והיה בין מיסדי פלוגת־ההכשרה „בדרך". ייצג את פלוגתו בכינוס הראשון של ברית הצה"ר בגרמניה ובכינוס האירופי של בית"ר (פארואלד 1946). יצא עם קבוצתו לצרפת ועלה עם חבריו על סיפון אנית „בן־הכט" בפורט דה־בוק. האניה נתפסה על־ידי הבריטים והמעפילים גורשו לקפריסין. 13 חדשים היה עצור בקפריסין עד לשחרורו בעיצומה של מלחמת־השחרור.

מיד עם בואו לארץ, בתחילת מאי 1948, הצטרף אל הלוחמים. השתתף במערכת רמלה ובה נפל ביום כ"ה באייר תש"ח (2.6.1948), והוא רק חודש ימים בארץ. הוא מת בזרועות חברו הקרוב ביותר, אשר יחד אתו ניצל מגיא־ההשמדה, עבר את נסיונות ההעפלה וראה בראשית הגאולה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אלברט (יצחר) משה („משה'לה")

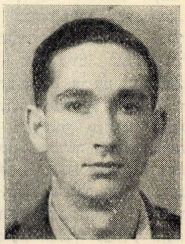

בן שמעון וצפורה. נולד ק"ז בניסן תרפ"א (1921) בקיוב, רוסיה. בהיותו בן שלוש, ב־9 בנובמבר 1924, עלו הוריו לארץ והתיישבו בנהלל. למד שם בבית־הספר והמשיך לימודיו בבית־הספר המחוזי ביגור. השתלם בשימוש במכונות חקלאיות ובנגרות, בנין ומסגרות. השתתף בעריכת העתון „יגורים" של בית־הספר. מן האחראיים בענפי־העבודה השונים. הגה את רעיון המפעל העצמאי של בוגרי בית־הספר. השתתף בעליה לדפנה. כשסיים את בית־הספר ביגור נשלח לסמינריון הארצי למדריכים מטעם „הנוער העובד" והלך להדריך בצפת, בסביבה המתנגדת להינוך החלוצי, אף הצליח לרכוש את לב חניכיו והוריהם. ביום עבד בעבודות־בנין על הר כנען ובלילות פעל בשליחות תנועתו. לאחר שנה חזר לנהלל ונכנס לשירות הנוטרים בסביבת נהלל. מראשוני המתנדבים לפלמ"ח בראשית היסוד. מדריך בקורסים ומפקד מחלקה. בין העובדים הראשונים בשיתודי „קול ההגנה", תחנת־השידור של תנועת־המרי. אחראי לשמירה על המשדר מפני הבולשת הבריטית. כשעבר לעין־חרוד הקים שם את ביתו. עבד במסגרייה. על אף השורר בו במשק יצא אל הנגב, היה מועמד לשליחות לחוץ־לארץ מטעם ה„הגנה" להדרכת הנוער שם בשימוש בנשק, אך הוא ביכר לצאת אל הנגב. „חובב אדם, טבע ואמנות". ניחן בתבונת־כפים. בחנו ובבת־צחוקו וביחסו החם

והלבבי לכל כבש את לב יודעיו. בהדרכתו השתדל ככל האפשר להקל מעל פקודיו את תפקידם, בתקופת עבודתו בנגב נתגלתה עמידתה האומנית הגאה במשא־ומתן עם המושלים הזרים בבאר־שבע ובסביבתה. התעניין בקרקעות הנגב. במכתביו כתב: „יש בי הרצון לחיות תמיד במחח הכיסופים, שהוא מעלה ומזקק גם יחד"; „הצעדים הנועזים לעבר ההתהום שמרו עלינו מסכנת הנפילה לתהום — — ".

בבית־אשל שימש מפקד־פלוגה והגן משם על הנקודות המבודדות בנגב. בשעת הפגזה קטלנית מצד באר־שבע, כשירד ממגדל־המים בבית־אשל ובידו המשדר — נפצע פצעי־מות מפגז ביום י"א באייר תש"ח (20.5.1948). הובא לקברות בית־אשל וכעבור שנה הועבר לקבורה בעין־חרוד. הניח אשה. בתו נולדה כחודש ומחצה לאחר מותו. זכרו הועלה בספר „בנים" של משק עין־חרוד, ובספר „אשר שכלנו" של נהלל.

אלברג שלום

בן משה־יעקב ומינה. נולד ב־1929 בעיר צ'רנוביץ, בירת בוקובינה, רומניה. למד בבית־ספר תיכוני, אך לא השלים בו את חוק לימודיו. טעם את אימי שנות הגזירות ונישל. בן 18 היה בהגיעו לארץ בשנת 1947. עלם עדין אשר רושם הפורענויות, שפקדו את יהדות ארץ מוצאו, נחרת עמוק בנפשו.

עד להתגייסותו גר בתל־אביב. נפל אלמנשיה, ביום כ"ו בכסלו תש"ט (28.12.1948). היה קבור בפלוגה והועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אלגזי יצחק

בן אברהם ואסתר. נולד ב־21.3.1929, באלכסנדריה של מצרים. אביו, צורף־כסף אמיד, נשא בלבו אהבה לציון וב־1934 עלה עם משפחתו לארץ־ישראל והמשיך פה לעבוד במקצועו זה, אולם לא הצליח בו והתרושש. ב־1936 קנה סוס ועגלה והיה לעגלון ופירנס את ביתו בדוחק. הבן סיים את בית־הספר העממי וכבר החל לשאת בעול הבית. לשם כך התמחה בליטוש יהלומים. גר בתל־יהודה.

עוד בהיותו תלמיד בבית־הספר העממי הצטרף ל„הגנה" והיה נאמן לה עד סוף ימיו. ה„הגנה" היא שעיצבה את אפיו ובה חונך. היה בעל חוש חברתי מפותח, ישר בהליכותיו וחבר מסור. ידע להשפיע מרוחו הטובה על כל סביביו ולרומם את רוחם של חבריו הלוחמים בשעות סכנה קשות, שאף להסרת המחיצות בין כיתות הלוחמים השונות. נפל בקרב על לוד־רמלה ביום 13.7.1948. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

אלדרטי ישעיהו

בן משה וצפורה. נולד ב־30.6.1929 בירושלים, מילדותו גר בטול־כרם, שם כיהן אביו כמנהל בית־ספר לפושעים צעירים והתמסר להצלחתם על־ידי חינוך לתורה ולעבודה. מילדותו גילה יזיעה במלאכה והראה כושר־עבודה רב. בטול־כרם היה בית־הוריו המשפחה היהודית היחידה במקום ובפרוץ מאורעות 1936־1939 נאלצו לעזוב את העיר ועברו לחיפה. שם למד ישעיהו בבית־ספר עממי עד ל־1938 והיה בין המצטיינים בכיתתו. עם העברת אביו לתל־אביב לרגל עבודתו, המשיך שם יוסף בלימודיו. אחרי זמן קצר עבר עם הוריו ירושלימה וסיים 7 כיתות בבית־הספר „תחכמוני". טלטולי המשפחה שוב העבירוהו לתל־אביב, כאן גמר את חוק לימודיו בבית־הספר „מרכז" והמשיכם בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין במשך שנתים. באותה תקופה הצטרף ל„הגנה" ול„מכבי". רב היה כשרו במלאכות־יד, בחיטוב בעץ, בפיסול, באמצעות שונות במכשירי חשמל. ניחן בחוש מוסיקלי וניגן בכלי־נגינה שונים. השאיר אחריו הרבה חפצי־משכית שימושיים, עשויים בטעם ובדייקנות. אחרי תום לימודיו עבד במחלקה לעבודות ציבוריות בצריפין והשתלב במכונאות וחשמלאות. שאף להיכנס לטכניון בחיפה ולהיות מהנדס חשמלי. בתקופת עבודתו בצריפין השתלם בשיעורי־ערב בבית־הספר המקצועי הגבוה „מונטיפיורי". הפסיק את לימודיו עם פרוץ המאורעות. באמרו שאין מקבלים מדינה וחופש חינם. נקבע לו שירות חלקי, אך הוא לא הסכים לכך והתגייס גיוס מלא. חבריו מספרים על מסירותו ונכונותו להקרבה עצמית, אשר הצילה רבים ממות. בשעת התקפה פרצה דליקה בקרבת טנק הבנזין, והוא, תחת מטר יריות, גילגלו למקום־מבטחים.

בתפקיד מ"כ השתתף עם „שפנדאו" בקרבות הקשים על המחנה הצבאי האנגלי שנתפס על־ידי הערבים בעפולה, בקרב על לגיון, מגידו, משמר־העמק, אום־אלפחם, ג'נין, אבו־זר'ק, אבו־שושה, מנסי ואום־א־זינאת. נפל בלוביה ביום 9 ביוני 1948. גופתו נאספה אחרי חודש ימים והועברה לקבר־אחים במשמר־העמק.

אלוינג ליף נילס
Elwing, Leif Nils

נוצרי שבדי. נפל בשעת התקפה על האניה „אילת" על־יד חוף תל־אביב ב־9.7.1948. נקבר בבית־הקברות הנוצרי ביפו. ב־29.11.1948 הועברה גויתו על סיפון האניה „סקאגלנד" לקבורה בשבדיה.

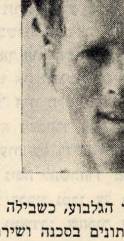
אלון (קליבנסקי) מרדכי („מודי")

בן יעקב אושפיז (קליבנסקי) ונעמי. נולד ביום ח' בשבט תרפ"א בצפת. אביו, הסופר והמורה י. אושפיז, היה מאנשי העליה השניה. שנה לאחר הולדת מרדכי עברו הוריו לגור בסג'רה, ומשם לרחובות. ביקר בבית־הספר העממי. בראשית תר"ץ עברו לתל־אביב. מודי למד בבית־הספר „גאולה" בתל־אביב, משם עבר לגימנסיה „הרצליה", המגמה החקלאית. היה חבר בארגון הצופים. בגימנסיה יסד (יחד עם חבריו בתל־אביב ובנחלת־יהודה) ארגון להכשרה חקלאית ולהתישבות. לאחר שעמד בבחינות־הבגרות יצא עם חבריו להכשרה בדגניה א', משם — לשימרון שליד נהלל. הקבוצה השימרונית הוזמנה להצטרף לחניתה, לגרעין הקטן שבה, כדי לחזק את הנקודה. בחניתה עסק בפלחה, מרעה ושמירה. נפצע שם והובא לבית־החולים בחיפה. כשהחלים חזר לחניתה. בעידו צעיר הצטרף ל„הגנה" והיה פעיל ביותר במאורעות תרצ"ו—תרצ"ט. בסוף 1940 נענה לקריאת הסוכנות היהודית והתגייס לצבא הבריטי והועבר למצרים, שם הוכשר במקצוע הרדיו־טלגרף והגיע לדרגה הגבוהה ביותר במקצוע זה. השתדל להתקבל למכון הבריטי לתעופה ברודזיה (אפריקה הדרומית) ואחרי מבחנים גופניים ורוחניים קשים וציפיה לאישור

מלונדון נתקבל למכון זה, בו הגיע לדרגת סרג'נט־תעופה, התאמן במטוס־קרב ונשלח לאיטליה. היה היהודי היחידי והתחבב על חבריו, אף הבליט את יהדותו בכל הזדמנות. אחרי מלחמת־העולם השניה נכנס לטכניון בחיפה, במחלקה לאדריכלות, וחילק זמנו ללימודים ולהגנה. היה פעיל בהעלאת עולים, שמירה בלילות, הכשרות דחופות וכו'. אחר כ"ט בנובמבר נתמנה במחתרת למפקד טייסי־קרב וקיים את הקשרים עם ישובי־הנגב הנצורים. עם הפלישה הערבית הפיל שלושה מטוסי אויב בשמי הארץ (תל־אביב והדרום). הטייסת שלו הטילה מורך בלב האויב. „אלוף הטייסים בישראל" נקרא בפי יודעיו. שקט ומחייך, ממעט בדיבור. מטה את המטוס לרצונו בעוז ובשלוה. חותר בהתמדה לכל מטרה שהתוה לעצמו. בטוסו ברחבי הים התיכון — בימי הפלישה הערבית — נאלץ לחנות חניית־אונס באי רודוס ונפל בשבי יוון. לאחר כמה ימים שוחרר והצטרף למבצעים האוויריים בנגב.

נפל במבצע „עשר מכות" בתאונה אווירית בבסיס טייסת אחת ביום י"ג בתשרי תש"ט (16.10.1948) ולמחרתו נקבר בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה ונולדה לו בת חדשים מספר אחרי נפילתו, בהוצאת „עם עובד" יצא לזכרו הספר „איש כנפים בישראל". הספר נערך על־ידי אביו אשר גם הוא מת בינתים ולא זכה לראות את ספרו זה בדפוס.

אלוני (לינדנר) אריה

בן פרץ ואני. נולד ב־17 בספטמבר 1920 בשטטין (אז בגרמניה). היה חבר תנועת „הבונים". בן 15, עם פרוץ מאורעות 1936—1939, עלה לארץ ב„עליית־הנוער" ובא לעין־חרוד, בה התערה בחקלאות, למד את השפה ונתקשר לאדם ולאדמה. היה מחונן בכשרון כתיבה, ברכישת שפות, בציור, וחובב מוסיקה. כתום הכשרתו בעין־חרוד נכנס לבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. בן 16 יצא לראשונה לשמירה ליד הגלבוע, כשבילה את חופשתו בעמק. ב־1938 התנדב לעזרת הישובים הנתונים בסכנה ושירת בסביבת משק אלונים. עם עליית הנוער הקים יחד אתם משק חקלאי בבית־יצחק שבעמק חפר ובטיפוחו עסק ב־9 שנות חייו האחרונות. אריה היה שוקד תמיד על שכלול המשק ולשם כך הרבה לקרוא בספרות מקצועית חקלאית. היה הראשון בכפרו לסיורי מרעה זרוע וחלק רב מזמנו הקדיש להדרכת המתישבים החדשים והנוער. ביוני 1942 התגייס לפלמ"ח ופעל כשנה במרכזי־האימונים בגבת ועין־השופט, שם עבר קורס למפקדי כיתות. אחרי ניתוח חוזר למשקו וכעבור שנים, עם הכרזת המדינה, יצא שוב לשורות. צורף ליחידה חדשה ופקודיו היו ברובם עולים שלא התאמנו די צרכם. אריה הדריכם והם נתקשרו אליו. בערבים היו ישובים יחדיו, אריה מגלן לפניהם ומספר להם על משקו שאהב. יחידתו לא הספיקה להתאמן כראוי. ב־4 ביוני 1948 הועברה לצפת וכעבור יומים נכנסה כבר לקרבות על משכר־הירדן ללא ציוד מספיק, מול נשק כבד ואוירוני האויב. באין מפקדים פקד אריה על שתי כיתות, היה עובר מעמדה לעמדה ועורר לחיילים להתחפר באדמה הסלעית.

כשכבשו הסורים את משמר־הירדן נשלחה פלוגתו לתפוס עמדות לצד הכביש משמר־הירדן — מחנים, כדי לבלום את התקדמות האויב. הם התבצרו בקרבת חרבת־אל־ירדה והיו נתונים להפגזה קשה. ביום ד' בסיון תש"ח (11 ביוני 1948) החלו הסורים להתקדם ולהם יתרון־כוח עצום ומולם עומדים חיילים המצוידים ברובים וסטנים בלבד. התקפת הסורים נמשכה גם אחרי שעת ההפוגה. לדברי חבריו־לקרב החליף אריה את הסטן קצר־הטווח שהיה בידו ברובהו של טוראי אשר היסס להתרומם מעל המחסה. אגב יריה באויב נפגע בראשו ונפל. היה קבור בחולתא. ב־2.3.1950 הועבר לנתניה לבית־הקברות הצבאי. מפקדו מספר, במכתב לאביו, כי עם צאתם לקרב על משמר־הירדן ניגש לאריה ושאל למצב. „אל דאגה, קצין, אנו נהדוף אותם לירדן" — היתה תשובתו. תוך זמן קצר למדו מפקדיו להעריך את אומץ־לבו וכיכלתו הרבה בפקדו על כיתתו.

אלוני (אלשטיין) מאיר

בן יוחנן וחוה. נולד ב־16.10.1922 בעיר וולקוביסק שבפולין. בן תשע היה בעלות המשפחה לארץ בשנת 1931. גמר בית־ספר עממי בתל־אביב ואת בית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. למד חרטות ועבד בה. במלחמת־העולם השניה התגייס לבריגדה העברית ועם השחרור נכנס לשירות פעיל של ה„הגנה", בה הגיע לדרגת סגן שני. ישב יחד עם אשתו בבית־אלפא.

נפל במרחבי הנגב, במשלט, ב־22.12.1948. גויתו הועברה מגבולות לבית־אלפא ושם נקבר ב־31.8.1949. שבועים אחרי מותו נולדה לו בת.

אלחדיף יצחק

בן אברהם ולאה. נולד ב־8 במארס 1931 בירושלים. גמר את בית־הספר העממי „מרגלית". היה תלמיד מקשיב, שקט, חדור משמעת ונכון תמיד לעזור לחבריו. הצטיין בגיאוגרפיה ובחשבון. עוד בהיותו בן 16 רצה להתגייס לשירות העם, אך מפאת גילו הרך לא קיבלוהו. לאחר גמר לימודיו החל ללמוד מלאכה אצל צורף וגילה כשרון במלאכת־מחשבת. לא יצאה שנה לעבודתו ופרצה המלחמה בארץ והוא היה מראשוני המתגייסים. נשלח לאימונים ב„ארזה" ואחר־כך הועבר לגדע. אל אמו אמר: „התפללי עלי, אמא, אבל אל תדאגי לי".

נפל ביום 11 ביוני 1948, בדרכו לעבודת ביצורים, כשנפגע מפגז על־יד מועדון „מנורה". פצוע קשה הועבר לבית־החולים ולאחר כמה שעות מת. נקבר בסנהדריה. ב־15.11.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אלחנן (רבינוביץ) בנימין („רבי")

בן יצחק־אלחנן ושולמית. נולד בכ' באלול תרפ"ו בברלין, בירת גרמניה. לאחר זמן קצר חזרו הוריו לקובנה, ליטא, אליה קשורה היתה המשפחה קשר־דורות. בסוף המאה ה־19 שימש אבי המשפחה, הרב הגדול ר' יצחק־אלחנן ספקטור, בכתר־הרבנות של קובנה וצאצאיו היו מעורים בחיי העיר. בנימין למד בבית־ספר וגימנסיה עבריים. היה חבר בתנועת־נוער ופעיל למען הקרן־הקיימת־לישראל. בשנת 1938 ביקר עם אביו בארץ־ישראל, ובניסן ת"ש עלה לכאן יחד עם אחיו הבכור, הוריו ואחיו הצעיר נשארו בחוץ־לארץ. המשיך את לימודיו בגימנסיה „בלפור" בתל־אביב מהמחלקה החמישית ואילך, ומיד תפס את מקומו בין התלמידים כ„צבר" לכל דבר. באותה תקופה דבק בו הכינוי החברי „רבי" (קיצור שם־משפחתו הקודם: רבינוביץ). היה חבר קבוע בועד הכיתה, בנבחרת כדור־הסל של הגימנסיה ומראשי המשתתפים בעתונים היתולליים לנשפי הכיתה. הצטיין בכל המקצועות העבריים, במתימתיקה ובפיסיקה. כשנה אחרי בואו לארץ הצטרף ל„הגנה". סיים קורסים של

מ״כ חג״ם, מ״כ נוער, מ״כ סיירים ומדריכי־ספורט. הדריך בבית־ספרו בחג״ם ובגדנ״ע ובקורסים של שני אלה. עם סיום לימודיו בגימנסיה רצה להתנדב לחי״ל, אך לא יכול להתגייס לגדוד חי״ר בגלל ראייתו הלקויה. מטעם הארגון נשלח לשנת־שירות למשמר־הגבול של משטרת הישובים העבריים בחולון, באותו זמן שימש כמפקד הגדנ״ע במקווה־ישראל. בסוף השנה סיים קורס־השלמה למפקדי־כיתות. בשנת 1945 עלו הוריו ואחיו, ניצולי השואה באירופה, ארצה, והוא התחיל ללמוד מכונאות בטכניון בחיפה, שירת במגנגון של הארגון והיה אחראי להדרכת החג״ם בגימנסיה „ביאליק״ ומ״פ בגדנ״ע. בראש יחידת גדנ״ע השתתף בעליית־הכיבוש לביריה בי״א באדר תש״ו. הלימודים במדעים המדויקים לא סיפקוהו ובסתיו 1946 החל ללמוד היסטוריה וכלכלה באוניברסיטה בירושלים. גם שם היה מפקד ומדריך בגדנ״ע ויסד קורס מ״כ של הגדנ״ע לנוער הפרברים. נמשך לעבודה זו ורצה להפסיק את עבודתו הרגילה בארגון ולהתמסר להדרכת נוער הפרברים. בחול־המועד פסח תש״ז השתתף במסע של חי״ש־הגדנ״ע־ירושלים למצדה. לאחר חודש יצא שוב למצדה לטייל יחד עם ארבעה חברים־סטודנטים. נפרד מהם לבקש מים ונשאר יומיים בודד במדבר־יהודה. מצא לבדו את דרכו ונפגש עם קבוצת מחפשים בדרך המובילה מראש־זעירה מערבה. על קדותיו במדבר פירסם את רשימתו „קול קורא במדבר״ ב„דבר השבוע״ (מס׳ 22, 23/ 1947).

בקיץ תש״ז סיים קורס למפקדי מחלקות של הגדנ״ע. בדצמבר 1947, עם פרוץ מלחמת־השחרור, נתמנה כמפקד־בפועל של השכונה המנותקת והמבודדת מקור־חיים. בתורף תש״ח נשלח לקורס קציני־קשר ומשחרר לירושלים שירת כסגן־מפקד ואחר־כך כמפקד מחלקת סקר־השדה לכל מרחב ירושלים. אחרי סיום הקורס דרש לשלחו לחזית, כי הישיבה ב„עורף״, בירושלים, היתה בניגוד לדרישת מצפונו. „המצפון הוא הכוח שבו מכריע האדם בין שני כיוונות פנימיים המתנגשים בקרבו״ — היה אומר לחבריו. על „רבי״ האדם והמפקד מספרים חבריו נפלאות. מחלקתו היתה יחידה להתילה. בראשיתה, כשסבלה מחוסר גדול בקשרים, היה הוא עצמו יוצא לפעולות כקשר־טוראי. משהושלם ההקן בהדרגה באנשים ובציוד היה תפקידו לתכנן ולארגן את הפעולות ונאסר עליו לעזוב את מקומו. הוא מנע מעצמו כל הנאה וכל יתרון של מפקד. הוסיף לסעוד עם אנשיו גם לאחר שהותקן במחנה שולחן מיוחד לקצינים. אף רשיונות־חופשה ליציאה העירה לא נטל לעצמו יותר משנתן לפקודיו, וכשיצא היה לוקח אתו רשיון־חופשה על שם הטוראי בנימין אלחנן, חתום בידי המפקד „רבי״. שליחת אחרים לתפקידים מסוכנים העיקה עליו, אם כי ראה הכרח בכך, כפי שכתב בחרוזים במאי 1948 : „אני האיש אשר עליו פקדתי ללכת, / אני אותו שלחתי למות / ואותי שפטו־נא / אני עשיתי זאת ומצפוני נקי״. עם סיום הפוגה א׳ נתמלאה סוף־סוף דרישתו להעבירו ליחידה קרבית. עבר בקצין חי״ר לחיל־ההחיתה הימי שהתחיל אז להתארגן. בגלל הצורך ההחוף באנשים נשלחו הימאים לפעולה יבשתית, להשתתף בנסיון לפריצת הדרך אל הנגב. שם נפל בנימין, בהילחמו בראש מחלקה שפיקד עליה לכיבוש הכפר בית־עפה, ביום 18.7.1948. בט״ז בתשרי תש״י (9.10.1949) הועבר למנוחת־עולמים בקבר־אחים בנחלת־יצחק עם פקודיו וחבריו שנפלו יחד עמו. אחרי מותו אושרה לו דרגת סגן ראשון.

אלט מנחם

בן בצלאל וקאטי. נולד ב־17 במארס 1930 בעיר שופרון, הונגריה. גדל אצל סבתו בקיברסדורף אשר בבורגנלנד. בימי מלחמת־העולם השניה היה בבודפשט ולמד בבית־ספר עממי. עם החמרת המצב הוחבא על־ידי אשה נוצריה בעליית־גג וכך עבר את זמן האימים. עם השחרור מצא את הדרך לתנועה הציונית והצטרף ל„דרור־הבונים״. לאחר שעברה ההכשרה לגרמניה הפליג לארץ באניה „נגבה״ עם עליה ב׳ וגורש לקפריסין. אחר־כך הגיע לארץ באניה הראשונה שיצאה את קפריסין (1947). התגייס באמצע דצמבר 1947. המשיך אחר גיוסו בהשתלמות מקצועית (למד את מקצוע הקונדיטוריה). אחר־כך נקרא שוב לאימונים. אחרי שבועים של אימונים בשרונה נשלח בפלוגה דתית לקרב. שקט ונחבא אל הכלים, אך סוער מבפנים. אהב את הארץ אהבה עזה ולא נרתע מכל סכנה. מילא את תפקידיו באמונה ובמסירות. בקרבות נתגלה כחייל מצוין וזכה להערכה בין חבריו.

ביום 18 במארס הוטס לגוש עציון. נפל בד׳ באייר תש״ח (13.5.1948), בהתקפה גדולה באותו היום המר שבו נהרגו עוד מגויסים רבים שלא מאנשי המקום. הובא לקבורה יחד עם שאר חללי גוש עציון ב־17.11.1949 בקבר האחים אשר על הר־הרצל בירושלים.

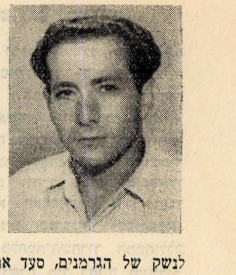
אלטמן אבי

בן רודולף, נולד ב־2.10.1923 בוינה, בירת אוסטריה. בכור להוריו. למד בבית־ספר תיכוני. עם פלישת הנאצים לוינה נתערער מצבה הכלכלי של המשפחה. אבי נאלץ להפסיק את לימודיו ולבוא לעזרת הבית. עבד כשוליה לחייט. באותו זמן הצטרף ל„מכבי הצעיר״ ובאמצעות התנועה נשלח לדניה (1940) להכשרה חלוצית. עבד אצל איכר מבוקר עד שעה מאוחרת בערב. היה עליז וריק ונודע כחבר טוב וישר. באביב 1941 הגיע לארץ עם חברי ההכשרה. למראה חיפה והמפרץ מראש־הנקרה קרא: „כל כך צר המקום!״ אך הוא חשב מיד כי אם הארץ כה קטנה, יש להרחיבה, שלא תמנע מאתנו את הרגשת החירות הנכספה. הקבוצה הופנתה לכפר־הנוער בן־שמן. אבי היה תלמיד חרוץ ועובד טוב ואחראי ונחשב לעמוד־התווך בחברה. הוא נשתחרר מעט מלחץ העבר, ובטחונו העצמי גבר, אך מ״ד הגיעו הידיעות על רדיפת היהדות בגולה ואבדן משפחתו והוא נעשה סגור ורגיש. ניסה להשתחרר מסבלו על־ידי כתיבה, והשתקע בה ימים ושבועות. רוב דבריו נסבו על נושא רדיפת היהודים, כניעת האדם לשלטון המדכא, ומאידך: שחרור העם והקמת עולם הפשי המקנה שיווי זכויות ומולדת לעמנו הנרדף. משסיים את לימודיו בבן־שמן עבר עם מנין חברים להכשרה בכפר־החורש והשתלם במקצוע המטעים. התלבט בחברה החדשה בטבעו החקרני, הדורש פתרונות לבעיות והויות. בסוף שנת 1944 הצטרף עם חבריו לקבוצה ששימשה אחר־כך יסוד לקבוצת גזר. נשא אשה וקיוה למצוא בתוג המשפחה את האושר והסיפוק שלא השיג במסגרת החברה הגדולה. כשעברה הקבוצה למקום התישבותה היה מלא שמחה, שהנה ישתתף ביצירת המשק. התלהב מהחלטת או״ם על מדינת ישראל ונכון היה למסור חייו למען שחרור הארץ. ולמען לא ידע עמו רדיפות. עוד בחנוכה תש״ד רשם ביומנו: „אוהבי שלום ושקט, אך נהיה קנאים כשירצו לגזול מידינו את ערובת הנשק. לא יזיזונו חיים ! ועתה הגיעה העת לקיום השבועה. כלום אין זה פרדוכס לכאורה ? העם השונא מלחמה ינצח בה באשר אינו רוצה לחדול מהיות עם!״ באותו זמן נאלץ מסיבות פרטיות לעזוב את גזר, ועם כל צערו על כך עקב אחרי המתרחש בקבוצה. הוא הלם לחזור לשם עם האפשרות הראשונה. ואמנם ארבעה ימים לפני נפילתו חזר לגזר. הוא חזר כאדם חדש העומד ברשות עצמו. „חושל״, כדבריו, „לפלדה״. בגילוי ידידות עמוקה ואמיתית מצא גמול על כל אשר כבל בחדשים האחרונים, רצה לבסס חייו בקבוצתו על יסוד איתן יותר, ובכל נימי נפשו האמין בנצחון.

„אל תדאגי״, כתב לרעיתו בימי הקרבות, „כל הקשה מאחרינו. עלינו לגמור את שהתחלנו וכינו וניצחנו !״ נפל בקרב הקשה בקבוצת גזר־הדסה ב־10.6.1948 ובה הובא למנוחות. השאיר אשה, אסתר, וילד.

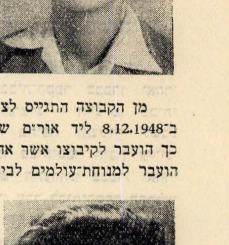
אלטמן אברהם („אבי")

בן יהושע וחנה. נולד ב־1918 בריישה שבפולין. למד תחילה ב„חדר" ואחר־כך בבית־ספר. משגדל, הביע רצונו להיות פועל, בניגוד לרצון אביו שיתמיד בלימודיו העיוניים, ואמנם למד סתתות ועבד כפועל מקצועי בבנין גשרים ומפעלי־אבן. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה נשלח על־ידי אביו לשטח הכיבוש הרוסי. אך מיד חזר משם, מדאגתו להוריו שבגיטו. אף כי הוכרח לעבוד בבית־חרושת לנשק של הגרמנים, סעד את הוריו והחביאם עד מותם. אחרי הכיבוש הרוסי שם פניו לארץ־ישראל. במשך שנתים עבר את רומניה, איטליה וקפריסין ובא לארץ בשלהי קיץ 1947. מיד התערה בה כאחד ותיק. רחב־כתפים ויודע את דרכו חישב את עתידו בתל־עמל, שבו ישבה אחותו הגדולה ממנו. אך תחילה עבד זמנית כפועל בחיפה ואחר־כך בתל־אביב.

למלחמת־השחרור התגייס בפברואר 1948. התאמן במחנה־אימונים בנען ויצא לחזית ירושלים הנצורה בגדוד „בית־הורון". היה בין הפורצים לעיר העתיקה. עבר את ימי ההפוגה ונפל בקרב שכונת מוצררה בירושלים ב־18 ביולי 1948, כאשר זחל להחליף את חברו הפצוע שליד מכונת־הירייה. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־11.9.1950 הועבר לתל־עמל.

אלטמן יהודה (קורט)

בן ישראל־צבי ושבע־ניחה. נולד ב־7.7.1930 בברלין. ובאוגוסט שנת 1937 עלה עם הוריו לארץ. למד בבית־הספר „בילי"ו בתל־אביב והיה פעיל בתנועת „בני־עקיבא", בה היה ידוע בין חבריו כאיש־ספר, תורה ותרבות. אחרי תקופת עבודה כחשמלאי וכפקיד „הפועל המזרחי", הצטרף לקבוצת בירייה והתקשר בלב ונפש לחיי הקבוצה הדתית. חבריו נהגו לכנותו בשם „סבל הספרים".

מן הקבוצה התגייס לצבא וכאן שירת בחטיבת „הגולן" עד יום נפלו ב־8.12.1948 ליד אורים שבנגב. נקבר באופן זמני בגבולות. אחר־כך הועבר לקיבוצו אשר אהב, לבירייה אשר בגליל העליון, וב־27.12.1950 הועבר למנוחת־עולמים לבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אלמן יעקב

בן חיים ושרה. נולד ב־24.11.1916 בברגסאס שבצפון־מזרח הונגריה, שלאחר שנתים היתה לבורחובו שברוסיה הקרפטית, אז בצ'כוסלובקיה. מגיל 4 למד ב„חדרים" ובן 12 כבר ידע ללמוד בעצמו דף גמרא ותוספות. הצטיין גם בתפיסתו המפלי'אה בבית־הספר הממשלתי העממי מגיל 6, והתיכוני מגיל 10 עד 14, אך בנפשו גברה השאיפה לגאולה והיה הופך שירים פטריוטיים הונגריים ליהודיים על־ידי החלפת שמות האישים והארץ ופעם אף החליף את המלים „רותינים" ב„יהודים" בשעת שירת הימנון למדינה בבית־הספר. המורה הרגיש בשינוי בפי אחד הנערים, ולשאלתו מי עשה זאת, הודה יעקב כי הוא עשה זאת. מתוך חיבת המורה לתלמיד המצטיין לא הענישהו והסתפק באזהרה. מגיל 14 למד ב„ישיבה" הגדולה בשוראני שבסלובקיה. אחרי 2—3 שנים הצטרף לתנועת „בני־עקיבא" והדריך בה. ב־1936 נכנס לתנועת „החלוץ הדתי", היה מפעיליה ופירסם מאמרים בעיתונה „הד החלוץ". עבר הכשרה ליד מארינבאד ובברטיסלבה ואחר־כך ניהל סניף לתנועתו בבארדיוב שבסלובקיה. בשעת הגיוס הכללי לרגל המשבר הצ'כוסלובקי ב־1938 ברוסיה הקרפטית שהוחזרה להונגריה, חזה מראש את התקרבות מלחמת־העולם הגיעו הוריו ארצה והתישבו בכפר־הרא"ה. גם אחיו הוריו. תחילה עבר בגביה את הגבול לצ'כוסלובקיה ושימש מדריך בהכשרת נוער של „בני־עקיבא" ליד פראג, ואחרי תפיסת כל שאריית המדינה בידי צבאות היטלר יצא באי' של פסח תרצ"ט עם חבורת מעפילים דרך יוגוסלביה והגיעו לארץ. הצטרף ל„קבוצת אברהם" של תנועתו בכפר־פינס. נאבק בבוהו הרצון העז עם קשיי העבודה המפרכת ויכול לה. עבד במחצבה בכרכור, בפרדסי הסביבה ובמשקי האיכרים בגבעת עדה, מילא תפקידים בועדות ובמוסדות של הקבוצה ושקד על האימונים ב„הגנה". נשא לאשה אחת מחברות הקבוצה וגולדו לו שלושה בנים. עלה עם הקבוצה להתנחל בכפר־עציון ונטה שכם לעבודות המשק ולשירות ציבורי כחבר המזכירות, מזכיר לענייני פנים וחבר ועדות שונות. הצטיין בקורי־רוח מיוחד ונודע כאיש שאי־אפשר להוציאו מגדרו. בימי מלחמת־העולם הגיעו הוריו ארצה והתישבו בכפר־הרא"ה. גם אחיו ואחיותיו עלו כולם ארצה והם שידלוהו להצטרף אליהם, אך הוא לא יכול ולא רצה לעזוב את הקבוצה ואת המקום, שהתקשר אליהם בלב ובנפש וכבש בהם את מקומו ברוב עמל. בשירות הבטחון פעל כקורפורל הנוטרים במקום ואחר־כך כאחראי לנוטרים בכל הגוש. סיים בהצטיינות את הקורס האזורי למ"כ ואת הקורס הארצי למ"מ, נתמנה למפקד החבל והתמסר לאימון האנשים בכל הגוש.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נתמנה לסגן מפקד הגוש. משפחתו הועברה ירושלימה עם פינוי האמהות והילדים והוא התמסר כליל לתפקידו רב האחריות והתסבוכות. נוסף למשימה של הגנת הגוש המבוד' בתוך ים ערבי עוין והפרעת התחבורה הערבית המלחמתית על כביש חברון, תוך שמירת־הסדר העוינת של הבריטים, ניתכו עליו בעיות כלכליות, דתיות וחברתיות מסובכות, ואם כי לרגל הפקידו ראה בעינים פקוחות יותר מאחרים למה צפוי המקום, נטה שכם לשאת את העול הכבד בלי לאבד את קור־רוחו הנודע עד הרגע האחרון. במקרים קשים ביותר היה כותב לנצ'גי הקבוצה שליד המוסדות מכתבים אישיים, כי מכתב רשמי טעון העתקה למשמרת וקריאתו עלולה לרפות את הידים. בפניו נראו אותות עייפותו הגדולה מעמל ימים ולילות במלחמה, אך את יאושו ידע להסתיר תחת מסוה של קור־רוח וחיוכים מעודדים. בלילה האחרון עוד עשה סידורים שונים בהתאם לצרכים ולאפשרויות שבמערכה (פיצוץ טנקים של האויב שניסארו תקועים, צמצום אזור המגן, דאגה לפצועים, קשר עם המוסדות והפיקוד העליון, ועוד) ובהתעצות המפקדים אמר: „אינני מאמין בכניעה לערבים, אין ברירה אלא להילחם עד הבדור האחרון". אז כבר היה הוא מפקד הגוש בפועל, אחרי שהמפקד („מוש") נפל ביום ג' באייר בבוקר. כשנתקבל בחצות הלילה מברק בעין־צורים, שבירושלים ובתל־אביב מטפלים בפינוי הגוש השיב: „כפר־עציון מעדיף להישאר במקום אם אפשר להחיש תגבורת, ואם לאו — אנו מסכימים לפינוי". אך גם אפשרות זאת לא נשארה עוד. למחרת בשבע בבוקר ביום 13.5.1948 שידר יעקב לאמהות ולילדים בירושלים: „לפני רבע שעה תודשה ההתקפה עלינו בטנקים, תותחים ומרגמות. אני יודע שאתם במצב קשה. נקווה שתחזיקו מעמד. רוחנו איתנה. להתראות". ובצהרים פרצו שריוני האויב לחצר הכפר ויעקב נתן עוד את פקודתו האחרונה לקלקל את הנשק ואחר־כך נפל באחת העמדות המזרחיות של כפר־עציון. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים. בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הוענקה לשמו דרגת סרן.

אלטר יששכר

בן מנחם ורבקה. נולד ב־1.7.1933 בתל־אביב להורים אדוקים, מציוני גרמניה. למד בבית־הספר העממי „תחכמוני", וכבעל קול ערב שר במקהלתו של החזן דלין וממנה עבר לזו של ש. רביץ והיה במשך שנים הסולויסט של הסופרנים במקהלה. בבית־הספר הצטיין במיוחד בלימוד התנ"ך וגם משגמר את חוק לימודיו הוסיף להתעניין ולהתעמק בו. בגיל רך היה חבר לנוער „המזרחי", משם עבר לתנועת בית"ר.

לאחר שסיים את בית־הספר התחיל לעבוד כמתלמד בחנות לכלי־זכוכית. שאיפתו לעתיד היתה להיות חבר קיבוץ. משכבר הצטרף למחתרת אצ"ל. תמיד דרש שיועסק בשירות קרבי. לא ידע פחד ועם זאת היה נבון ולא סיכן את עצמו לחינם. „גם החיה אינה יודעת פחד, אבל האדם יודע להיזהר" — היה אומר.

השתתף כמקלען במערכת רמלה. נפצע בחפותו על נסיגת חברים כיעמדה קדמית ונפל ב־1.6.1948 והוא אך בן 15 במותו. נקבר בנחלת־יצחק.

אלטשולר בת־שבע

בת יהודה ומוסיה. ממשפחת רבנים בליטא. נולדה ביום י"ח בתשרי תרפ"ט בתל־אביב. אחרי גמרה בהצטיינות את הגימנסיה „השכלה" החלה ללמוד משפטים. חיבבה את הספרות היפה והרבתה לחבר שירים. חלק מפרי עטה נדפס בעתונות בעודה בת 17, כגון „צפיה" — ב„דבר", „שתי טרצינות" — ב„הארץ" וכו'. למדה „עזרה ראשונה" והיתה פעילה בכינוי „דינה" במחתרת לח"י נגד הבריטים.

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייסה לצבא ההגנה לישראל. התאמנה בימאות בקיסריה, הועברה לגדוד משורינים בחטיבה מסוימת וגמרה קורס לחובשות מחלקתיות. אחרי תום הפוגה א' השתתפה בתפקיד זה עם החטיבה בקרב הגדול לשחרור שפלת לוד. במסירות־נפש הגישה עזרה ראשונה לנפצעים בתוך סערת הקרב, ותוך כדי כך חיברה שיר לזכר נופלי מחלקה שנפגע ולא עלה בידה להציל את חייו. השתתפה בכיבוש יהודיה, שדה־התעופה לוד, בית־נבאלה. סירבה לעזוב את מקומה כשהגיעה השעה להחליפה והמשיכה בשירותה ליד שיירת משורינים כשחדרה לכפר דיר־טריף. שם נפל פגז לתוך הזחל שנסעה בו ושני רסיסים פגעו בקדקדה ושמו קץ לחייה בו במקום. ב־12.7.1948 הובאה לקבורה בכפר־כבא, גם אחרי מותה נדפסו כמה משיריה בעתונים צבאיים ואזרחיים, ובהוצאת מחברות לספרות (תל־אביב, תש"ט) יצאו שיריה בספר קטן בשם „יום ירוק". קטע אחד משיריה מסידרת „לטרוץ" מציין את דרך כתיבתה הרגישה: „...ושחור־רובים פעור, מבריח / ענן בשחק מצטחק, / לוחש ברשע, בזדון מבליח. / אך אמונה על כל ניתזת, / ומתנגנת כסימפונית־אדירים, / היא תנוגן עד תושב המולדת, / היא תנוגן יחתי למאזינים. / ארבע השורות האחרונות נחרתו על מצבת קברה.

אלטשטיין יעקב („יענקעלע")

בן אברהם. נולד ב־1931 בעיירה קוריץ בגבול פולין ואוקראינה. בהיותו בן 3, ב־1935, עלה עם הוריו ארצה. אחרי גמר בית־הספר העממי „בי"ס" בתל־אביב יצא להכשרה בקיבוץ אלונים. במשך שנתיים של עבודה בקיבוץ נתחשל אפיו ונתגבשה שאיפה חייו להיות הקלאי. הזר לזמן־מה העירה וכחבר „הנוער העובד" התקשר עם חבורה שיצאה להכשרה מגויסת לנעוץ ועברה משם לגבעת־השלושה. היה בחור עליז מטבעו, אוהב מוסיקה. כתב בעלון ההכשרה, שהיה ממתוי דרכה.

אחרי הכ"ט בנובמבר 1947 גויסו הוא וחבריו לפלמ"ח והועברו לנגב. שהה כ־4 חדשים בידמדכי. השתתף בליוני שיירות־נוסעים, בפטרולים שהבטיחו את העובדים בשדות, והוא אז רק בן 16. בשובו, מחמת משבר חברתי בהכשרתו, הצטרף לגרעין שסיים את לימודיו במקוה־ישראל והתעתד לצאת לקבוצת גבע. אולם המאורעות בארץ החמירו וכל הבנים התגייסו לגדוד א' למחלקה המכונה: „הכשרת גבע". יעקב השתתף בקרבות במלכיה ובלטרון, שם נפל יחד עם חבריו ב־18.7.1948 והוא רק בן 17, ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

אליאש דוב (בעריש)

בן ישראל ומלכה. נולד ב־6.9.1926 באולקוש שבפולין. למד ב„הדר" ובבית־ספר עממי ואחר־כך למד חייטות ובתקופה מאוחרת יותר גם נהגות. בנעוריו נלקח עם הוריו למחנה־השמדה נאצי. הועבר למחנות־עבודה ובסוף מלחמת־העולם שוחרר ממחנה בוכנואלד על־ידי הצבא האמריקני. נדד ועבד במקומות שונים בגרמניה ובמוראוביה, ובשמעו על מלחמת־השחרור המתחוללת בארץ התנדב לגח"ל. הגיע ב־30.6.1948 ונשלח מיד לחז"ת ירושלים.

השתתף בקרבות ובשירותי־משמר עד שנפל ב־19.8.1948 תוך כדי מילוי תפקידו בחזית ארמון הנציב. ב־22.8.1948 נקבר בשייך־בדאר א' וב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אליחו חיים

בן עזרא. נולד בשנת 1930 בעדן. למד בבית־ספר עממי עד כיתה ז' והפסיק לימודיו ולמד מלאכה. נתקבל כמסגר מתלמד במפעל ים־המלח. היה חבר „הנוער העובד". בחור כשרוני ופיקח, בלי ידיעת הוריו הצטרף לפלמ"ח עוד לפני תחילת המערכה, ונפל באחת מפעולותיו, בקרב על עין־צורים, בקרבת סדום, ב־11.3.1948.

ב־13.3.1948 נקבר בסנהדריה, ירושלים, בן שבע־עשרה וחצי היה בנפלו.

אליוב אביגדור (ויטיה)

בן דניאל. נולד ב־7.1.1924 במגדל ליד שבריה. למד בבית־הספר בכפרו ואחר־כך, בשנות תרצ"ג — תרצ"ט, בבית־הספר הריאלי בחיפה והצטרף לשבט הצופים, חינוכו בבית־ספר תיכון עירוני לא פגע בשרשי התערותו בכפר, ואחרי גמרו מחלקה ו' עבר לבית־הספר החקלאי כדורי ומשגמר בו את לימודיו חזר לעבודה במשק הוריו. שירת בנוטרות בגדוד הירדן בשנות 1942 — 1944. באב"ב 1948 עמד לצאת לקליפורניה להשתלם שם במדעי החקלאות באוניברסיטה. אך משהחלה ההתקפה הערבית על הישוב חזר לשירות, במקום רכישת התואר „מהנדס חקלאי" העדיף לעת־עתה להיות „חייל פשוט", כדבריו, ואכן, לא שאף אביגדור אלא למלא את חובתו באמונה ובשלמות.

הוא יצא לפעולת־קרב עם יחידת פלמ"ח ממגדל ומג'נוסר לכפר הערבי הסמוך אבו־שושה, ושם נפל אור ליום 3.1.1948. למחרת נקבר במגדל.

אליעזר אברהם

בן בכור וריינה. נולד ב־25.1.1917 בבולגריה. עלה לארץ בשנת 1948 והתגייס לצה"ל. נהרג בתאונת־דרכים בדרך בין גדרה לעקרון ב־5.1.1949 ובעבור יומיים הובא לקבורה בבית־הקברות ברחובות.

אליעזר רחמים

בן מרקאדו ויקטוריה. נולד ב־1923 בסופיה, בירת בולגריה. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך עבד ברפדות. היה ציוני מנעוריו וחבר בתנועת „אחדות העבודה". נענה לקריאה שיצאה מהארץ לבני הגולה לבוא ולהגן עליה וב־1948 עלה ארצה והתנדב לצה"ל. שירת באחת היחידות של מחוז ירושלים.

נפל ב־29.10.1948. נקבר בשייך־באדר א' וב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אלישברג דניאל

בן אהרן ודורה. נולד ב־24 ביוני 1921 בברלין, באחד מבתי הצעירים הותיקים בגרמניה. קיבל בגולה חינוך ציוני ולמד עברית עוד מנעוריו. בשנת 1933 עלה לארץ יחד עם הוריו, סיים את בית־הספר העממי ברחובות ולמד בבית־הספר החקלאי בפרדס־חנה. בהשפעת המוסד נתפתחה בו חיבה לתורת החי והצומח ודניאל התמסר מאד ללימוד זה. מות הוריו, בהיותו בן 16, השפיע עליו ביותר להיות נקודת־מפנה בחייו. באותה שנה, בפגרת הלימודים, נכנס לשירות ה„הגנה" ופעל כנוטר בקבוצת חמדיה שבעמק בית־שאן (כיום קבוצת הרמונים). בשנת 1940 סיים את בית־הספר החקלאי והחל לעבוד כפועל חקלאי במושבה. אולם מחצית השנה בלבד עסק בעבודה זו, עד שהתגייס לצבא הבריטי, לחיל־התותחנים. שלוש שנים שירת בסוללת־ההוף בחיפה ועסק בין השאר בהוצאת הבטאון של היחידה. ב־1944 עבר לחיל־התחבורה באיטליה, בתפקיד מחסנאי, וגם שם הוציא עלון־חדשות אשר הופיע ברציפות יום־יום במשך שנתים. השתתף גם בפעולת העזרה לפליטים היהודים, אחרי נאומו של בווין על המדיניות הבריטית בארץ־ישראל, כתב לו דניאל מכתב־מחאה ואף קיבל ממנו תשובה אישית. ב־1946 שוחרר מן הצבא ולמד ביולוגיה באוניברסיטה העברית בירושלים. היא הגה אז הכניות על הקמת מוסד לחקר דעת הקהל. משעבר בקיץ 1947 לתל־אביב החל לעבוד במשרד לפרסומים „תור". העבודה במשרד זה, שמילא בו תפקיד סגן־מנהל, פתחה לפניו אפקים חדשים ודניאל גילה יזמה רבה. הוציא „מדריך־כיס של ארץ־ישראל", „יומן רכבות ארץ־ישראל" ועלון נאה על שדה־התעופה בלוד. עוד בנעוריו עסק בחיבור רשימות ופזמונים שנתפרסמו בעלונים שונים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה מפקד עמדה בגבול יפו־תל־אביב ואחרי־כן עבר כקצין לשירות־המודיעין, בו פעל בהצלחה וגילה את כשרונותיו הרבגוניים בתחום המדע, שפות ועבודה ארגונית. נפל בלטרון ביום 22 בספטמבר 1948, מכדורי חיילי הלגיון הערבי, בנסעו בשיירה של מפקחי או"ם בדרך לירושלים. נקבר למחרת בנחלת־יצחק.

אלישוילי צבי

בן רפאל וחנה. נולד בכ"ה בשבט תרפ"ז. אחר למדו בבית־ספר עממי יצא לעבודה. אחרי פרוץ מלחמת־העולם השניה התנדב לצבא, ומשלא נתקבל בגלל גילו הצעיר הלך לשרת בנוטרות. אחרי ששה חדשי שירות התנדב שנית לצבא והפעם נתקבל לבריגדה העברית ושירת בה באירופה עד סוף המלחמה. אחרי שחרורו התנדב לפלמ"ח. הוכרח לבקש את שחרורו ולצאת לעבודה כדי לעזור לפרנסת המשפחה.

משהחלה ההתקפה הערבית על הישוב, אחרי 29.11.1947, חזר לשירות קרבי בפלמ"ח. השתתף בהגנה על הדרך לירושלים ובפריצתה. בשעת ההתקפה על קטמון נפצע בגבו כשנשא עליו את חברו הפצוע, והוכרח משום כך ללכת זקוף וגלוי בשטח האש. שכב כשבועים בבית־חולים וכשהחל להחלים הוצא ממנו, כדי לפנות את מקומו לזקוקים יותר. הרגיש שעדיין זקוק הוא לטיפול והלך לבקש שיקבלוהו חזרה להמשכת הריפוי. בדרך נפצע פצעים אנושים ברסיס־פגז. הוחזר באמבולנס לבית־החולים ושם יצאה נשמתו ב־20.5.1948. נקבר בקרית־ענבים ב־23.5.1948.

אלישר אליהו

בן מיכאל וזהבה. נולד ב־26 בדצמבר 1932 בבגדד, עיראק, ובהיותו כבן שנתיים עלה בית־הוריו לארץ. למד בבית־הספר „אליאנס" שבירושלים ונחשב שם כאחד התלמידים הטובים שבכיתתו. בסיימו את חוק לימודיו החל לעבוד בחייטות אצל אביו, ונעשה במשך הזמן עומד ברשות עצמו. כבן 13 הצטרף לשורות בית"ר, עבר אחר־כך לאצ"ל והשתתף בפעולות נגד הבריטים, עם פרוץ המאורעות התגייס לפלוגות אצ"ל, שירת בפלוגת הקומנדו ולחם באומן־לב בירושלים, בשעפט ובהר־ציון.

נפל בכיבוש מלחה ביום ז' בתמוז תש"ח (14 ביולי 1948), יומיים לפני התחלת ההפוגה השניה. היה קבור בשייך־באדר א' וב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

אלכסנדר חנן

בן מכס ולוטה. נולד ב־11.8.1924 בעיר אוסנבריק אשר בגרמניה. למד בבית־ספר תיכוני. עלה לארץ דרך דניה בשנת 1941, במסגרת „עליית־הנוער". הוריו ואחותו נשארו בגרמניה והושמדו באושוויץ. חנן עשה שנתים במשמר־העמק והתגייס בשנת 1943 לצבא הבריטי, שירת עד 1945 כנהג. עם הכרזת המדינה ב־29 בנובמבר 1947 התיצב לשירות צה"ל ויצא לקרבות. היה נהג טנק.

נפל ב־9.6.1948 בלוביה. במאוחר יותר זוהתה גויתו והובאה לקבורה בבית־הקברות בעפולה בחלקה הצבאית ביום 2.8.1948.

אלכסנדרוביץ דב (אדוארד)

בן שמואל־יעקב ודבורה. נולד בשנת 1922 בעיר צ'נסטוחוב אשר בפולין. בנעוריו היגרו הוריו לצרפת. גמר בית־ספר בפאריס והחל לעבוד כזבן בחנות. היה מאורגן בתנועת נוער ציוני וחלם על עליה לארץ. גורל יהודי אירופה הדביק אותו בשנת 1940. נלקח למחנות־עבודה־והשמדה ומזלו וכוח־נעוריו עמדו לו לעבור בשלום את חמש השנים של שעבוד ועבודת־פרך. עם השחרור התמכר לעבודה ציונית פעילה ולהכנת עלייתו הוא, נפרד מהוריו, שנשארו בגולה, והעפיל באניה „לטרון" בשנת 1946. האניה נתפסה על־ידי הבריטים ונוסעיה שולחו לקפריסין, שוחרר כעבור ארבעה חדשים. מיד התגייס לנוטרות והצטרף אל שורות ה„הגנה", ואחר־כך — לצבא הסדיר.

נפל בכיבוש לוד, ביום 12.7.1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־14.7.1948.

אלמגור (מגאר) אפרים

בן ויטל־חיים וקלרה, נולד בשנת 1930 בקושטא אשר בתורכיה. למד בבית־ספר עממי ובשנת 1943 עלה ארצה והיה חבר בחברת הנוער בקיבוץ תל־יוסף. צנוע היה אך שוקק שמחת חיים וידע להרגין את לב חבריו בהנעימו להם בחלילו בערבי־שבתות ובמסיבות.

כתום תקופת חברת־הנוער עברה חבורתו להכשרת פלמ"ח לאפיקים ועם פרוץ מלחמת־השחרור גויסו לצבא במסגרת חט"ב „יפתח". קרבות רבים ידע אפרים. השתתף במערכת הגליל, בקרבות לוד־רמלה, בדרך ירושלים — תל־אביב ולבסוף עברה הכשרתו לנגב. חלה והוסט לבית־חולים. הבטיח לחזור מיד לחזית, כי בלעדיו אין לנצח. ואמנם בהחלימו חזר אל החבריה, ובמבצע „יואב", בקרב בית־חנון, נפל חלל ב־17.10.1948. נקבר בקבר־אחים בקיבוץ דורות. ביום 4.5.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אלמוזלינו אברהם

בן מתתיהו ושרה. נולד ב־1930 בעיר איזמיר, תורכיה. למד בבית־ספר עממי. משאת־נפשו היתה העליה לארץ־ישראל. בן 13 היה בעלותו לארץ בשנת 1943, והמשיך להיות תלמיד במסגרת „עליית־הנוער" בתוך סביבה קיבוצית. היה בשדה־נחום, באשדות־יעקב (שם שירת באגודת השומרים) ובנען.

בגיל צעיר התגייס לפלמ"ח, שירת בגדוד „הפורצים" והשתתף בפעולות יזור וחולדה הערבית, בפעולות „נחשון" ובקרב על הקסטל, שהיה קרבו האחרון, נפל בכ"ח באדר ב' תש"ח (8.4.1948). למחרת נקבר במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

אלמוסלינו משה

בן ששון ומזל. נולד בשנת 1919 בסופיה, בירת בולגריה, ובא לארץ ב־1927 בהיותו ילד בן שמונה. למד בבית־ספר עממי, והשתלם אחר־כך במלאכת הסנדלרות. נשא אשה ופירנס ביתו מיגיע כפיו.

התמחה כימאי ועבר בשעתו את אימוני חיל־הים, אך במלחמת־השחרור גויס לחיל־הגבשה בחטיבת „גבעתי". היה ספורטאי טוב וחייל טוב. נפל בנגבה ביום ו' בתמוז תש"ח (13.7.1948). נקבר ביום 15.7.1948 בבאר־טוביה. השאיר אחריו אשה וילדה.

אלנדב יוסף

בן מאיר ובדור. נולד בה' בטבת תרפ"ד (1924) בירושלים. ממשפחת אלנדאף שהעמידה רבנים ועסקנים בתימן ובארץ־ישראל. למד בתלמוד־תורה, בישיבות „פורת־יוסף", „שערי־ציון" ו„בית יוסף" של הספרדים, ובאחרונה למד בישיבת „מרכז הרב". הוסמך לרבנות ולמד גם מלאכת מוהל וחזנות. מנעוריו היה פעיל בהקניית ערכי התורה והדת לחוגי הנוער. רבותיו וחבריו מפליגים בשבח התנהגותו, בשלמות הרעיון והמעשה הן בקיום המצוות שבין אדם למקום והן בנועם הליכותיו עם הבריות ונכונותו לעזור לזולת. קידש את השם בחייו ובמותו. אם כי כרב לומד ומלמד ב„ישיבה" היה יכול לפטור את עצמו מגיוס, התגנדב לשירות קרבי בהגנת ירושלים. גם בתוך סערת הרוחות והקרבות הוסיף להגות בתורה בכל שעה פנויה בלי להתרשל במילוי חובתו הצבאית. חבריו מספרים הרבה על אומץ־לבו הן במלחמה באויב והן בהצלת נפשות.

שעות מספר לפני כניסת ההפוגה השניה לתקפה, כשחש להציל נפשות באזור בתי מנדלבוים מבית שחבלן ערבי התקרב אליו, נפגע ונפל ביום 18.7.1948. נקבר בשייך־באדר א'. בכ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. חבריו ומוקיריו בישיבת „מרכז הרב" הוציאו לזכרו קובץ מאמרי הלכה ודברי הערכה והוקרה.

אלנקוה ישראל

בן מרדכי ושרה. נולד באדר תר"ף (1920) בטבריה. אחרי גמרו את בית־הספר העממי למד מסגרות והצטיין בזוריזות ובהבנה גם במקצועות אחרים. שירת בנוטרות בואלדהיים (כיום: נוה־יער) וב„הגנה". הצטרף למלחמת־השחרור, התמחה בחבלנות והצטיין בה. השתתף בכיבוש עכו. אחרי נפול בן אחיו, משה אלנקוה, בא הביתה לנחם את המשפחה. בדבריו ובמכתב התנחומים ששלח אחרי שובו לבסיסו גילה הבנה עמוקה לערך הקרבת החיים למען חירות המולדת („אך נחמה אחת לנו, שהוא נפל כגיבור ועל מות גיבורים עלינו להתפאר ולהתנאות בו — — —").

עמד לשאת אשה (חיילת), יצא לפעולה לכפר בירוה, ליד עכו, טיפל שם בפירוק מוקש, לפנות דרך לחבריו. נפצע בהתפוצץ המוקש והובא לבית־חולים בחיפה. לאחיו ולארוסתו, שבאו לבקרו, אמר: „חיי — אפס... העיקר המטרה..." מת בשעה עשר בלילה בי"ט באייר תש"ח (28.5.1948). הובא לקבורה בבית־העלמין בכפר־חסידים.

אלפטר אפרים

בן אלעזר ושרה. נולד ביום 16.3.1924 בוינה, בירת אוסטריה. גמר בית־ספר עממי והצטיין בלימודיו. משעלה ארצה עם הוריו ב־1938, שנת השלטת משטר היטלר באוסטריה, פנה ללמוד מלאכת מסגרות. התאקלם במהרה בחיי הארץ והיה למדריך פעיל בתנועת „הנוער העובד" וחביב על חניכיו וחבריו. שקד על השתלמות תרבותית. בתפיסה קלה להפליא ספג הרבה ידיעות על עולם ומלואו ונודע בחוג מכריו כ„אנציקלופדיה חיה". העלה על הכתב הגיונות שונים על אדם ועם. הציונות והסוציאליזם נתמזגו אצלו לשאיפה כוללת לעולם מתוקן, בו יתפוס עם ישראל בארצו מקום־כבוד במשפחת האדם כראוי לו, ועוזה היתה אמונתו כי בישראל ובעולם נמצאים האנשים הטובים, המוכנים להתמסר להגשמת החזון. על נכונות עצמו רשם במחברתו: „כך הייתי רוצה לרקום אגדת חיים בחוטים של זהב ותכלת ולשבצה באבני־חן ששמן יפה, טהור, נשגב, שלום ועוד... קשה יהיה לרקום זאת. לעתים תישבר המחט, אף החוטים יינתקו, האצבעות תזובנה דם, אולם אסור להפסיק את הרקמה, אסור..." הצטרף לקיבוץ בארות (הצופים ב') והיה נציגו כלפי חוץ, אך מתוך הרגשת החובה לעזור לפרנסת הוריו חזר לתל־אביב ועבד בבית־הרושת. אחר־כך נשא אשה.

כשפרצו קרבות מלחמת־השחרור נמצאה עבודתו חיונית למאמץ מלחמת־השחרור, אך הוא העדיף לצאת לפעולות־קרב. הוצע לו ללכת לקורס לקצינים, אך הוא סירב והוסיף לשרת כטוראי פשוט. שירת בגדוד

אחד בחטיבת „כרמל", השתתף בהרבה קרבות במשולש ובגליל המערבי ונפל בקרב על כפר ביריה בגליל המערבי ביום י"ז בסיון תש"ח (24.6.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה.

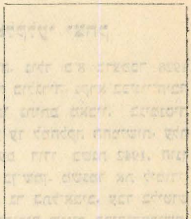
אלנקוה משה

בן יעקב ורבקה. נולד ביום ב' באלול תרצ"א (15.8.1931). לאחר שסיים שש כיתות של בית־ספר תיכון נכנס לעבודה במקצוע ההידרו־טכניקה. מעוריו היה חבר תנועת „גורדוניה" ופעיל בשורותיה. מן החביבים על חברי קבוצתו ותנועתו. קראו לו בשם מוסה. יצא עם חבריו לשירות בפלמ"ח מיד עם פרוץ המלחמה ועבר קורס מ"כ.

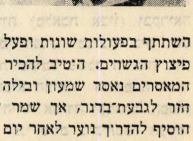
השתתף במרבית פעולות מבצע „יפתח" בגליל העליון המזרחי ומת לאחר שטף דם קשה כתוצאה מפגיעת צרור כדורים ברגלו בקרב על מלכיה ב־29.5.1948. היה קבור ברמות־נפתלי. ב־16.3.1950 הועבר לבית־הקברות בחיפה. לפי עדות חבריו עודם גם לאחר שנפצע יה"ה בכך נאמן לאפיו האמיץ וההברתי עד רגעו האחרון.

אל־עריפי אמין

בן סלח. מיחידת המיעוטים בצבא ההגנה לישראל. נולד בשנת 1923. נפל בקרב על־יד הכפר ינוח ב־29.10.1948 ולמחרתו הובא לקבורה בכפר ינוח.

אלפבי שמעון („אלפונסו")

בן משה וציונה. נולד בתל־אביב בכ' בתמוז תרפ"ה (1925). בן למשפחה ותיקה, מושרשת בארץ זה דורות. את חוק לימודיו סיים בבית־הספר „בלי"ך" אשר בתל־אביב ולמד את מקצוע המסגרות המכונית. בשנת 1943 התגייס לפלמ"ח ועבד בקיבוץ גבעת־ברנר, שם קיבל את הכשרתו הצבאית והחקלאית גם יחד. עלה לדרגת מ"מ. מומחה היה להדרכת „ג'או" ופעל במקומות שונים בארץ. בתקופת עליה ב' השתתף בפעולות שונות ופעל גם ב„ליל וינגייט". כמו־כן השתתף בפעולות פיצוץ הגשרים. היטיב להכיר את שבילי הארץ והיה סייר ומדריך. בתקופת המאסרים נאסר שמעון ובילה כששה חדשים ברפיח, עם שחרורו שוב לא הזר לגבעת־ברנר, אך שמר על קשר אהבתו למקום ולאנשיו. גם בעיר הוסיף להדריך נוער לאחר יום עמל מפרך.

בפרוץ מלחמת־השחרור השתתף כמ"מ־חבלנים בביעור המרצחים ביוור, הגן על בית הקרן־הקיימת־לישראל בבית־דגון, היה בין מחסלי מפקדת סלמה, בין מלווי השיירות, ואירגן בחולדה את פריצת הדרך לירושלים במסגרת מבצע „נחשון". אחרי כיבוש הקסטל נשלח ב־8.4.1948 עם שלוש המחלקות שיצאו מקריית־ענבים לחיזוק הכובשים מפני התקפה נוספת. בדרך התפתח קרב עז ביותר ונתקבלה פקודת נסיגה. מחלקה אחת התנגדה לחפות על נסיגת השתים האחרות. בראשה עמד שמעון ונפל חלל. נקבר בבית־הקברות במעלה־החמישה ביום 11.4.1948. לפי פקודת המטכ"ל הועלה לאחר נפילתו לדרגת סגן. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

אלפר אברהם

בן יצחק־אייזיק ורוזה. נולד ב־8.6.1929 בצפון רומניה. לאחר שנתנסה בתלאות מלחמת־העולם ובנדודים במחנות־האויב ובמחנות־העקורים בא ארצה בראשית שנת תש"ו ב„עליית־הנוער". נתחנך במוסד „נוה־עמיאל" שליד שדה־יעקב. השתתף בקורס מ"כ בגדנ"ע ואחר־כך וייכז את האימונים במוסד בשנות 1946 — 1947. עבר לשדה־אליהו ועבד במשק ומשם התגייס לצבא ההגנה.

סיים קורס מ"מ והשתתף בקרבות עד שנפל בחזית לטרון ב־18.7.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

אַלפרוביץ אלכסנדר („אליק")

בן משה ומרים. נולד ביום ב' באדר תרצ"א (19.2.1931) בירושלים. גמר את בית־החינוך לילדי העובדים בירושלים ונכנס לבית־הספר המקצועי „עמל". למד שם מסגרות וסיים בו את הוק לימודיו. בהיותו בן 8 הצטרף ל„מחנות העולים" ועבר משם ל„התנועה המאוחדת". היה מסור לתנועת־הנוער הזאת ונמנה על קבוצה שהתעתדה לצאת להכשרה לעין־גב.

אחרי ה־15 באפריל 1948 יצאה השיירה האחרונה מירושלים והוא עם כמה חברים נשארו והתגייסו לפלמ"ח. חינני ובעל אופי סוער. חביב על חברי בבית־הספר, בתנועת הנוער ובפלמ"ח. הצטיין ביותר כמקלען. השתתף בקרב על רמת־רחל. הנקודה עברה שוש עמנים מיד ליד. לבסוף התבצרו כוחותינו בחדר־האוכל, אך בית־הילדים היה תפוס בידי המצרים. אליק נמצא במחלקת המילואים שבחדר־האוכל. לאחר כמה נסיונות־שוא לכבוש את בית־הילדים מידי המצרים, נשלחה המחלקה, שבתוכה היה אליק, ככוח־חיפוי. המחלקה שנועדה לכבוש את החדר לא הגיעה, וניתנה פקודה לסגת, אולם זרק הגסיגה היתה בטווח המקלעים של האויב. אליק הציב את המקלע שלו לחפות על הנסוגים. הוא נסוג בין האחרונים, נפצע בראשו מכדור של מקלע מצרי ונפל ביום י"ז באייר תש"ח (26.5.1948). היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

אלפרן יצחק

בן אריה ושושנה. נולד ביום ו' בשבט תרע"ה (ינואר 1915) בקלם שבליטא. בן ציוני ותיק והצעיר במשפחה. את חינוכו העברי קיבל בג'ימנסיה העברית של קלם. עבד בהכשרה חלוצית והיה חבר פעיל מאד בתנועה הציונית־סוציאליסטית. בשנת 1935 גויס לצבא הליטאי. עם כניסת הצבא הגרמני לליטא, בשנת 1941, הצליח להימלט לרוסיה לאחר טלטולים וקשיים רבים. ברוסיה נדד עם אחיו ממחנה למחנה מתוך כוונה להגיע לארץ־ישראל, אך בתורכמניה גייסום לצבא האדום והעבירום לדיוויזיה הליטאית (שהיתה מורכבת ברובה יהודים). שנה המימה עשה בשירות פעיל, נפצע פעמים רבות ושב לחזית. לבסוף נפצע קשה ברגלו ובמצב אנוש התגולל למעלה משנה בבתי־חולים שונים. לאחר תקופת עבודה בקולחוז סובייטי, ששימש מחנה־עבודה ליד הצבא האדום בו עבדו נכי־המלחמה ומבריאים, ואחר מאמצי־החלמה נואשים — הועבר שוב לשירות צבאי כמתורגמן התובע הצבאי. בשירות זה התקדם

עם הצבא הרוסי והיה עד לשואה שירדה על עם ישראל ובכלל זה גם על בית הוריו. עם שחרורו מן הצבא הרוסי ב־1946 חתר בכל כוחותיו כדי להגיע ארצה, ובדרכי בריחה, בטלטולים ובסכנות, הגיע לפולין ומשם לגרמניה (מינכן). העפיל ארצה בינואר 1948 בשם בדוי.

לא הלה עליו חוברת גיוס לאלתר, אך עם הכרזת המדינה ופלישת צבאות ערב התיצב והתאייש. השתתף בקרבות קאקון, ראש־העין, מגדל־צדק, נפל בהתקפת־נגד של הלגיון הערבי על קולה ב־16.7.1948, בהתגוננו עם קומץ חברים נגד כוחות עודפים של האויב. ב־19 ביולי 1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

אַלקבין משה

בן נס"ם. נולד בשנת 1929 בעיר דירניא אשר בתורכיה. גמר את חוק לימודיו בבית־ספר עממי והיה שוליה של סנדלר, אך שאף לציון. בגיל 16 בערך, בשנת 1945, זכה להיכלל ב„עליית־הנוער" ולהתקבל בחברת־נוער במשק אילת־השחר. שם היה לחקלא". מחבריו נתגבש גרעין קבוצת „יציבים" (שעתידה היתה להתנחל בבית־גוברין). בשעת התגייסותם לחטיבת „יפתח" הובע הרצון שהוא, כצעיר ביותר, יישאר בהכשרה שנה נוספת, אך הוא סירב להיפרד מעל חבריו ועמד בתוקף על כך שיצא אתם למלחמה, אם כי לא זכה להתנחל אתם. הוריו נשארו בתורכיה ומאד רצה להחיש עלייתם. תמך בהם עד כמה שידו השיגה.

שירת בגדנ"ע־פלמ"ח, חטיבת „יפתח", בגדוד שפעל בסביבת מקום הכשרתו. ב־19.2.1948 יצא בליווי שיירה מאילת־השחר למגרה, שהאויב ארב לה בקרבת נבי־יושע, והיה בין הנופלים. היה קבור באילת־השחר וב־21.9.1949 הועבר לנחלת־יצחק. הוריו הגיעו ארצה שנה אחרי נפילתו.

אַלקינד אריה

בן אברהם ומינה. נולד בדצמבר 1922 בריגה שבלטביה. בשנת 1925 עלתה המשפחה עם ששת ילדיה לארץ ונספחה ל„גדוד העבודה" על שם טרומפלדור בירושלים. כעבור חצי שנה פרשו מהגדוד ואחרי 7 שנים עברו כולם — עם אריה בן־הזקונים — לקיבוץ „החוגים" לבית־השיטה שליד מעין חרוד. שנות נעוריו של אריה עברו עליו בעמק. עם סיום לימודיו בבית־הספר בעין־חרוד יצא לשנת הכשרה בקיבוץ רב־יבים, ובחזרו הביתה החל לעבוד ברפת. רק כחדשיים ישב אריה במשק והגה באה הקריאה לצאת למלחמה בנאצים. אריה התגייס לצבא הבריטי ושירת בבריגדה במשך 4 שנים, בהן נדד במדבר, שהה במצרים, איטליה ובארצות אירופה, השתתף בקרבות ועזר בטיפול בפלימים. ביוני 1946 חזר למשקו ושקע כולו בעבודת המשק עם זאת פעיל היה ב„הגנה" עד יומו האחרון. בעל מוג שקט, תמים וצנוע, אוהב אדם וטבע, אהוד על כל חברי המשק וביחוד נודעה לו אהבת הילדים אשר תמ"ד הקיפוהו ודרשו קרבתו.

ב־19 במארס 1948 לפנות בוקר יצאה מהלקתו לתפוס עמדות על שלוחות הגלבוע, כדי לבדוק את הסביבה ולהגן על שומרי המחצבה. משהתקרבו למחוז חפצם נפתחה עליהם אש מעמדות הכפר נורים. כיתת בית־השיטה השיבה אש וחיפוי שלה נסוגו שומרי המחצבה. אז תקפו הערבים בכוחות מרובים יותר את הכיתה והחלו לעקפה משני עבריה. אריה, שחש להגיש עזרה לשנים מחבריו, נפל אחד אתם. ביום י' באדר ב' תש"ח (21.3.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־השיטה.

אַלקלעי אברהם (ז'ק)

בן יעקב ומזל. נולד ב־6.3.1927 בפלבנה שבבולגריה ובילדותו עבר עם המשפחה לקיסטנדיל, שם גמר בית־ספר עממי, ואם כי הצטיין בלימודיו לא יכול להמשיכם בגלל קשיים חמריים והתחיל ללמוד חייטות והוסמך למלאכה זו בבית־ספר מקצועי. בעודו תלמיד היה פעיל ב„מכבי" ואחר־כך הצטרף ל„החלוץ הצעיר" והיה מזכיר סניפו המקומי במשך 4 שנים. בשנות מלחמת־העולם השניה סבל רבות מרדיפות המשטר הפרו־נאצי. במאי 1946 עלה ארצה, עבד חצי שנה בקיבוץ נען, עבר עם שני חברים לעבוד בחקלאות במושב צור־משה ואחר־כך חזר לעסוק בחייטות בתל־אביב.

בחורף שנת תש"ח התגדב לצבא ההגנה והשתתף בקרבות בגליל מתוך הכרת היעוד הגדול של הדור האחרון לגלות והראשון לשחרור, וכך כתב במכתבו האחרון מקיבוץ מנרה: „גורלנו הוא לעשות מה שלא עלה בידי אבותינו". נפל בקרב משמר־הירדן ביום 12.6.1948. היה קבור בראש־פינה וב־7.12.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

אַלקלעי יצחק

בן ז'ק ודורה. נולד ב־8 בדצמבר 1928 בסופיה, בירת בולגריה. נקרא בכינוי־חיבה זוזי. בילדותו נתיהם מאביו. בגימנסיה בסופיה הגיע עד למחלקה החמישית. עלה לארץ יחד עם דודו בשנת 1942. חונך בכפר־הנוער בן־שמן. משגמר את לימודיו יצא לעבודה. גר בתל־אביב. עבד בליטוש מראות וכלי־זכוכית שונים בבית־החרושת, ובשעות הפנאי השתלם בחשמלאות. התכונן להיות המפרנס של המשפחה — של אמו ושל אחיו הצעיר שהיה עדיין תלמיד. נער שקט ואחראי ויושב בית. לא התעניין במדיניות הפנימית וריב המפלגות. אהב את המולדת.

חבר ה„הגנה" עוד לפני התגייסותו. בצבא שירת בחטיבת „גבעתי". השתתף בקרבות הנגב. נפל מות־גיבורים באשדוד־מגדל, בחזית המצרית, ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948). הובא לקברות בכפר־רורבורג.

אַלקלעי עמנואל

בן שמואל ושושנה. נולד בשנת 1931 בירושלים. מילדותו היה מחונן בקול נעים ובשמיעה מצוינת והשתתף במקהלות של חזנות ספרדית (מלאכת אביו) ובקריאה בתורה בטעמי הנגינה בציבור בימי חג, ואת הפרוטות שקיבל בשכר זה היה נותן לצדקה או מביא הביתה. המשפחה רבת־הנפשות לא היתה אמידה ועמנואל הפסיק את לימודיו לפני סיום בית־הספר העממי והחל לעבוד כחניך בבית־הדפוס „ירושלים". בגיל 16 שנה ורבע השנה הגיע לדרגת פועל־דפוס מסוג א'. וגם עתה היה מביא את שכרו הביתה לעזרת המשפחה. היה מסור מאד לאמו ובשעות־הפנאי המעטות שבלילות־חורף היה מנעים לה את זמנה בקריאת סיפורים מהתורה ומהמדרשים, בשירה או בפריטה על מנדולינה. כחבר „הנוער העובד" הצטרף בגיל 13 לגדנ"ע. בגיל 15 נחבל בשעת אימונים על הר־הצופים ושכב 35 יום בגלל זעזוע־מוח. את הוריו, שחרדו לו בהעדרו מהבית בשבתות ובלילות, לרגל צאתו לאימונים, היה מרגיע בהסבירו כי הכרחי הדבר למען תחית המולדת. ממחרת ליל הכרזת או"ם התיצב לשירות מלא בגדוד „מורייה" של

חי״ש. השתתף בקרבות רבים בירושלים ובסביבתה. שמר בנוה־יעקב עד הנסיגה, הגן על בית־החולים „הדסה" על הר־הצופים ובכל הזדמנות היה ממהר לבקר בבית להרגיע את אמו. השתתף בחיפוש אחרי נעדרי קרב הרטוב ולא שקט עד אשר מצא מהם מתבוסס בדמו, ואחרי הליכה מיגעת של 9 שעות הוא נשאו על כתפיו כשני קילומטרים. אולם הפצוע מת. הדבר זיעזע את עמנואל והוא נשבע לנקום. הועבר עם גדודו לגדוד „הפורצים" פלמ״ח בחטיבת „הראל" ויצא לשפלה לשירות במשלטי המסדרון. בקושי הצליח לבקר בבית־הוריו סמוך להתחלת ההפוגה השניה. לא נענה לשידוליהם שיישאר ללון בבית, על אף העובדה של התחלת ההפוגה. חזר לגדודו ובאותו ערב, אור ליום 18.7.1948, יצא לסיור אל משלט בית־חול שבאזור מעלה־החמישה. עמד בגבורה נגד כוחות בלתי־סדירים שתקפו בכוח עדיף וגם לאחר שנפצע בראשו הוסיף לירות. מהחובש שנשלח לחבשו ביקש כי לא יגלה לאמו את דבר היפצעו, בשעת הנסיגה נשאר שם, נחשב כנעדר ולאחר זמן נאספו עצמותיו והובאו למנוחות בקבר־אחים על הר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

אלקלעי ליאון

בן יוסף ולינדה. יחיד להוריו. נולד ביום 1.5.1926 בעיר סקופיה, בולגריה. קיבל את השכלתו בקולג׳ צרפתי. משאת־נפשו לעלות לארץ נתגשמה בשנה העשירית לחייו, ב־1946. תחילה עבד כפועל בנתניה, ואחר־כך התגייס והיה לנוטר. מהשירות הזה עבר מאליו לשירות צבאי מלא, בהגיע תורו. שירת בחטיבת „הראל" בירושלים. גילה מרץ ומסירות וחבריו כיבדוהו בשל טוב־לבו ואומץ־רוחו.

נפל בכיבוש הראדאר, בעלותו, הוא וחברו, על מוקש. הוא ניסה להציל את החבר שנפגע בראשונה, ונהרג אף הוא בו במקום בכ״ב באייר תש״ח (31.5.1948). נקבר למחרת, ב־1.6.1948, בקריית־ענבים.

אלקריוב יעקב

בן יהודה וחנה. נולד ב־1923 בעיר מקנס שבמרוקו, למד ב„תלמוד־תורה" ובגיל צעיר החל לעבוד כמסגר־מכונן כדי לעזור למשפחתו העניה. היה חובב ספורט והשתתף במשחקי כדורגל. מנערותו שאף לעלות ארצה וב־1946, בהיותו כבר נשוי ואב לארבעה ילדים, עבר עם המשפחה לאלג׳יר, העפיל ארצה בספינה „שיבת ציון" ושולח לקפריסין. בראשית פברואר 1948 עלה ארצה והצטרף מיד ל„הגנה".

בסוף הקרבות על יפו יצא לפעולת־חבלה על גבול תל־אביב—יפו ושם נפל ב־1.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולם בנחלת־יצחק.

אלקריף גבריאל

בן יהודה וחסודה. נולד ב־1930 במרוקו. למד בבית־ספר עממי ובבית־ספר תיכוני, ואחר־כך עבד בנגרות. היה פעיל בתנועת־נוער ציונית ובשמעו על המאבק בארץ־ישראל עבר למרסייל, נכנס למחנה אימון והכשרה של ה„הגנה" ובשנת 1947 העפיל לארץ. שולח לקפריסין ובסוף 1947 הגיע שניה לארץ כסבל באניה „אנדריה" והצטרף לשורות מגיני המולדת.

השתתף בקרבות הדרום ונפל ב־28.12.1948 בקרב על עיראק אלמנשיה. נקבר בפלוגה ואחר־כך הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אלשיך משה

בן יהודה ושרה. נולד ביום 28.3.1929 בירושלים. הבן הבכור להוריו, שתלו בו תקוות מרובות. אחר גמרו את בית־הספר העממי החל לעבוד במאפית ברמן בירושלים. חבר ל„הנוער העובד" ושאף לצאת להכשרה חקלאית. חבר פעיל בקלוב־הספורט „הכוח", הצטיין בו בכל המקצועות וביחוד בכדורגל. הצטרף לגדנ״ע. בן 17 הצטרף ל„הגנה". התאמן שנה אחה, לערך, בכפר־עציון ובסביבות רמאללה — ואחר־כך הועבר לחי״ש. לאחר כ״ט בנובמבר התגייס לצבא השחרור ונשלח לאימונים, יצא בליווי שיירות לכפר־עציון ואחר־כך נשלח להגן על העיר העתיקה בירושלים. גבה־קומה ויפה־תואר, מצניע לכת. נעים־קול. תמיד השרה מצב־רוח מרומם סביבותיו. מגינים בעמדות אחרות בחרו לבלות חופשתם בעמדה שלו. אחרי החלטת או״ם אמר: „אין להשוות את החלטת או״ם להבטחות אנגליה, שהוליכה אותנו שולל. זוהי אתחלתא דגאולה — ועכשיו הכל כדאי". אך לבו ניבא לו כי לא יצא חי מהעיר העתיקה, אף הביע במפירש חששו זה. השתתף בקרבות בנות־יעקב ובהרטוב, ובעיר העתיקה נמצא בעמדות הקיצוניות ביותר, ואימן שם את הנוער בנשק. מנותק היה מביתו כחמישה חדשים.

בשעת חיפוש נשק על־ידי הבריטים בעיר העתיקה התנגדו חברי ה„הגנה" לחיפוש והגנו על שארית הנשק שבידם. אחר שעתים של קרב הוסכם על שבית־נשק, כמה ברטים הציעו לחברי ה„הגנה" סיגריות. משקיבל סיגריה ובפנותו לאחור לבקש גפרור ירה חייל ברטי צרור כדורים בגבו וכעבור כחצית השעה מת מפצעיו, ביו״ד באדר ב׳ תש״ח (28.3.1948). נקבר בשקט אצאי בסנהדריה. ביום 13.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. ביום מותו מלאו לו 19 שנה.

אמדן משה

בן יעקב ורבקה. נולד ב־2 בפברואר 1927 בבורגס שבבולגריה ועלה עם הוריו לארץ בגיל 8. משסיים לימודיו בבית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב עבד במסגריות. מגיל 16 היה חבר ב„הגנה" וסיים קורס למכונות־ירייה כבדות וגם קורס לקציני מרגמות. בצבא ההגנה לישראל מילא תפקיד של סמל ופקד על 6 גייפים ו־6 זחלים. בקרבות אבר־כביר פעל כחבלן והועבר אחר־כך לחזית לטרון, בה הוחקף בדלקת המעי העיור ונותח. עם החלמתו יצא לקורס מפקדי רגמים והשתתף במערכה לשחרור הגליל. פקודיו אהבוהו והוקירוהו, כי דאג להם מאד והוא עצמו היה מוכן למלא כל שליחות.

נפל ב־29 באוקטובר 1948 במירון, כמחצית השעה לפני שביתת הנשק בגוש־חלב. נקבר בו ביום בראש־פינה.

אלתר גיורא

בן בנימין ואסתר. נולד ב־15.5.1925 בבאדן ליד וינה, אוסטריה. למד בבית־ספר תיכוני. עם כיבוש אוסטריה על־ידי הנאצים עבר בית הוריו לצרפת. שם המשיך בלימודיו. כשהתגברו הנאצים גם על צרפת השתתף ב„מאקי", אך מקץ זמן קצר בא לידי מסקנה ברורה ומוחלטת כי אין עוד מקום־מבטחים בשבילו בגלות. בסערות־סופה חזקות ובשלגים כבדים עבר את הפיריניאים והגיע מספרד לארץ ב־1944 בעליה ב׳. הצטרף לקיבוץ הזורע. אחר־כך שהה בלהבות־הבשן ובעין־

החורש. רבים מחבריו פרשו מהקיבוץ, אך הוא נשאר נאמן לתנועה. בסוף 1947 עבר לנירים, בנגב, והתערה שם. עבד בענפי החקלאות. אהב את הלשון הצרפתית שהיתה לשון חינוכו בשנות התבגרותו, חיבר גם שירים. שאף להשתלמות עצמית על־ידי הגות בספרים. להוריו שנשארו בצרפת המשוחררת שלח מכתבים נלהבים על הארץ.

נפל בהגנה על נירים ב־15.5.1948 ונקבר שם בן ביום.

אָמוֹן (רובינשטיין) ברוך („בובי")

בן יהודה ובת־ציון רובינשטיין, שחקני „הבימה". נולד ביום כ"ז בניסן תרפ"ז (1927) בוילמינגטון, בארצות־הברית. בהיותו בן ששה שבועות הפליגו הוריו מאמריקה לאירופה. נדד בערי־סתו מעיר לעיר ומתאוטרון לתיאטרון על־פני גרמניה, הולנד, בלגיה ועוד. באדר תרפ"ח, בהיותו בן 11 חודש, עלו הוריו לארץ. כשמלאו לו שנתים וחצי יצא שוב עם הוריו לאירופה, אולם מגיל 4 שנים נשאר בארץ. למד והתחנך בבית־החינוך לילדי העובדים בתל־אביב. משם עבר ללמוד בגימנסיה „הרצליה" וסיים בה את לימודיו ב־1944, ומאז היה בשירות לאומי: עשרה חדשים במשמרת־החוף בואדי־פאלק ושנה אחת כנוטר בתל־ליטוינסקי. ב־1946 נכנס כסטודנט לפקולטה למדעי־הרוח באוניברסיטה בירושלים, מנעורותו חבר ב„הגנה". היה מעלים את פעולותיו מידיעת הוריו, שלא להדאיגם, וגם ממכריו. בקיץ 1947 עשה בתמרומים ובסדרים בכפר־עציון. מראשית דצמבר 1947 — אחרי החלטת או"ם — ועד יולי 1948 נלחם בירושלים: בקטמון, בתלפיות, בעיר העתיקה, במקור־ברוך, בליווי שיירות לכפר־עציון, ברמת־רחל (התגונן והגן עליה מעל גג חדר־האוכל מפני הערבים שהתקדמו באותו זמן למשק); היה מאמן ומדריך טירונים בני עדות־המזרח; בין פורצי המצור על שכונת מקור־חיים. בין פעולה לפעולה עסק בלימודים ושאיפתו — לגמור את חוק לימודיו באוניברסיטה כתום המלחמה. חסון ובהיר־עיניים. מצניע לכת. בעל נפש פיוטית. בעל משמעת ומקיים תפקידו בדייקנות. מבורך בשקט נפשי. גם ברתיחת הקרבות לא שאף לנקמה בערבים. התרחק מכיבודים ותארים. כשנודמנה לו האפשרות להתקבל לבית־ספר לקצינים לא השתמש בה. ביקש להשתלם במדעים וביחוד בעתונאות ובמדיניות. „אני מקיים כל מה שמטילים עלי", היה רגיל לומר תמיד בכנות ובפשטות. כתב שירים. בשירו „בא חלוץ", שנתפרסם בתרצ"ו — והוא אז בן 9 — כאילו ניבא וצפה את גורלו: „שדות זרועים, עצים נטועים — אולם בא לו (לחלוץ) הסוף הנמהר: חלף בשריקה כדור קר, ונפל חלוץ — למען מולדתו". את שיריו שר לעצמו, ובהם נתגלה יחסו הנלבב לאילן ולניר במולדת, לבת־העמק („ואת, השחומה, כיקוד הגיר הקולח תחת שן מחרשה"), לבן־גילו בעם השכן — „חס שלא העיבו עליו מאורעות חולפים — „בן־השייך". את אהבתו לירושלים ביטא בשירו האחרון: „התאושש, מלכה, לא נעזבך, ירושלים, את בדמנו וברוחנו בכל אשר נפנה, עוד תשובי לגדולתך, עוד ירפאו פצעיך —".

שלושה ימים לפני מותו כתב מכתב מלא תקוה להוריו. בצאתו לקרב האחרון שלו היה פצוע בידו, אך לא הסכים להישאר והצטרף לקרב ביום 17.7.1948. בליל המחרת התקדם עם חברי כיתתו לכיבוש המשלט חרבת אבו־לחם. בבוקר כיתרום חיילים מרובים של הלגיון הערבי במקום שלא היה נוח להתגוננות. כיתתו דרשה תגבורת שהגיעה באיחור של שעתים. הכיתה נאלצה להתפזר. ברוך נפגע בראשו מכדור של צלף ערבי ונפל שעה קלה לפני התחלת ההפוגה השניה ביום י"א בתמוז תש"ח (18.7.1948). ב־28.2.1950 הועברו עצמותיו ועצמות יתר חללי אבו־לחם לקבר־אחים על הר־הרצל בירושלים. הניח ארוסה שעמד לשאתה. השאיר עזבון שירים עשיר. אחרי מותו הועלה לדרגת סגן.

אמזל ליאון־מורים

בן יעקב (ז'ק) ולינה. נולד ב־20 בנובמבר 1929 בעיר ננסי שבצרפת. למד שם בבית־ספר תיכוני. גדל בסביבה נכרית וכמעט שלא הכיר את חיי היהודים, אך המלחמה והגזירות הזכירוהו את יהדותו, וב„חוד משנלקחו הוריו למחנה־ריכוז, אחיו, שקדם אותו בעלייתו לארץ והיה חייל, כתב לו על המערכה לעצמאות ישראל ועל הסכנה הנשקפת לישוב העומד על נפשו. ליאון הלך בעקבותיו. התגייס בפאריס, התאמן במחנה־עליה בצרפת ועלה ארצה באניה איטלקית בזמן ההפוגה הראשונה. „המלחמה תהיה קשה ואכזרית, רבים יפלו ולא יזכו לראות בנצחון, ועל־כן באתי" — כך הגדיר ליאון את המניעים שגרמו לעלייתו.

מיד עם בואו יצא למשלטים, עוד לפני שהספיק להכיר את הארץ, אך מה שראה — דיו היה להכניס בלבו גאוה על יצירת אחיו. נפל ביום 20 באוקטובר 1948 בבית־ג'אלה אשר בדרום ירושלים. כמקלען לקח את חוליתו, עלה על משלט מול האויב המצרי ופתח באש. כשנתגלה על־ידי אנשי האויב — נורה במצחו ונהרג. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

אמינוב יששכר („זהר")

בן נתנאל וייפה. נולד בראש חודש אלול תרפ"ז בתורכיסטן, רוסיה. עלה ארצה בשנת 1934. בגמרו בית־ספר עממי השתלם בשיעורי־ערב, ובו בזמן עבד גם בליטוש יהלומים ופירנס את הוריו הזקנים והחולים. לפי צו הגיוס נכנס לצה"ל ב־9 במארס 1948. שירת בחטיבת „אלכסנדרוני". לפי עדות מפקדיו הצטיין בגבורה בלתי־רגילה. היה בעל הכרה לאומית עמוקה ומאמין בנצחון.

נפל בקרב על עיראק אלמנשיה בכ"ו בכסלו תש"ט (28.12.1948). היה קבור בפלוגה ואחר־כך הועבר לנחלת־יצחק.

אמיתי מרדכי

בן יצחק. נולד בדצמבר 1914 בעיר דומברוביצה שבפולין והעפיל לארץ בשנת 1933 בספינה „וולוס". היה בעל השכלה תיכונית וחלוץ. עד שנת 1941 היה חבר קיבוץ מעגן בנרבתה ואחר־כך עבד כשנה בים־המלח. ב־1942 עבר לגור בבני־ברק ועבד כשנתים בבית־חרושת, עד שנתמנה למרכז לשכת־העבודה במקום. כחבר מזכירות מועצת הפועלים היה מקובל על חבריו בהסתדרות ובסניף מפלגת הפועלים המאוחדת. ביוזמתו נוסדו בבני־ברק הקרן לביטוח פועלי הבנין וארגון פועלי ההובלה. תמיד מצא שפה משותפת עם כל פועל והשתדל לעזור לזולת. מיום בואו לארץ היה חבר ה„הגנה". בשנים 1936 — 1939 שירת כנוטר בכרכור ובסוף 1947 אירגן מטעם ה„הגנה" את ה„משמר האזרחי" בבני־ברק, מקום־מגוריו.

ב־15 במאי 1948 התגייס למערכה וביום 5 ביוני 1948 נפל בשעת הפגזה, בשעה שנהג באוטו שהעביר נשק ללוחמים בקרב קאקון. נקבר בנתניה ביום כ"ח באייר תש"ח (6.6.1948).

אמיתי אברהם

בן אהרן וצפורה. נולד ב־8.5.1924 בניו־יורק, ארצות־הברית. בן שש היה בעלות הוריו בשנת 1930 לארץ. את לימודיו התחיל בתל־אביב ומשעברו הוריו לכפר גן־חיים, ליד כפר־סבא, סיים שם את בית־הספר. עבד שנה נוספת בחקלאות לשם הכשרה. ביתיתם הגיע תורו להתגייס לצבא האמריקני, אך הוא עמד על דעתו לשרת כנוטר בארץ. שלוש שנים היה נוטר, וב־1946 הצטרף לקיבוץ „אילת" ועבר עם חבריו להתיישבות בשובל, בנגב הצפוני.

מטעם הקיבוץ גויס לחטיבת „הנגב" והשתתף בהתקפה על אשדוד ביום 3.6.1948, תוך כדי הוצאת פצוע משדה־הקרב נפצע הוא עצמו קשה. הרגיש כי רגעיו ספורים, אך כל דאגתו היתה לנשק ושאל את מפקדו: „מה לעשות ברימונים שלי?" ביום ט"ו במרחשון תש"י (7.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק, קיבוצו הוציא חוברת לזכרו.

אמני אריה

בן אמיל ואלזה. נולד ב־9 ביולי 1930 במינכן שבגרמניה להורים אמידים, בעלי הכרה ציונית. בן 7 עלה לארץ עם הוריו שהתיישבו בפרדס־חנה, ואריה עם אחותו נכנסו למשק־ילדים במושבה זו למשך תקופה קצרה. ביתיים, שעמד ליד הכביש הראשי העובר במושבה, שררה אוירה תרבותית ולעתים קרובות בקעו מתוכו צלילי מוסיקה: המשפחה כולה מנגנה, כל אחד בכלי־נגינה האהוב עליו. משסיים את בית־הספר העממי עבר אריה לבית־הספר התיכון החקלאי ואחר־כך לגימנסיה בחדרה. ניתן בכשרונות, ער לבעיות שונות, ערוך עתון התלמידים, אהוב וחביב על מוריו וחבריו כאחד. איש רעים עליו ושמח. מילדותו היה חבר בסניף „הנוער העובד" המקומי, ואחר־כך — בין מדריכיו ומפקד בגדנ"ע. חניכיו אהבו ליסע סביבו ולהאזין לסיפוריו. נפשם נקשרה בנפשו. ביוני 1948, לפני סיום לימודיו, שוב לא יכול להמשיך בהם ולהימצא מהוץ לחזית. „מקומי עתה איננו על ספסל הלימודים". לפני מלאות לו 18 שנה עבר לגבעו, להכשרה מגויסת של הפלמ"ח, והשתתף בכיבוש לוד ורמלה. זמן קצר לאחר שהצטרף לצבא, ביום 18 ביולי 1948, יצאה פלוגתו למנוע מעבר תגבורת ערבית בכביש בית־גבאלה — לטרון ונכנסה בקרב עם כוח־או"ם גדול, שכלל כ־20 משורינים, 10 מכוניות גדושות חיילים ונשק כבד. בקרב עז כותרה היחידה ורבים מחבריה נפלו מפגיעת תותחים ומרגמות. אריה הצטיין בפעולה והפיח רוח־קרב בלב חבריו. משנפצע באו לעזרתו שני חבריו הטובים מבית־הספר, שיחד אתו התגייסו לגרעין ההתישבותי, ורצו להוציאו משדה־הקרב, אך פגז האויב פגע בשלשתם והם נהרגו יחדיו בו במקום. הועבר למנוחות ביום א' באדר תש"י (28.2.1950) להר־הרצל בירושלים.

אמפלם אליהו

בן יעקב ומרים. נולד בשנת 1928 בטבריה. קיבל השכלה תיכונית ושנה אחת עשה בטכניון העברי בחיפה. עוד בהיותו צעיר לימים הצטרף לשורות ה„הגנה". בן 14 סיים קורס למפקדי כיתות בגדנ"ע וקיבל מחלקת־נוער לאימון והדרכה. עמד בראש כיתה שעלתה לביריה והיה מן האחרונים לעזיבת הנקודה. את שנת שירותו, לאחר סיום בית־הספר התיכון, עשה כמפקד פלוגת גדנ"ע בעמק הירדן ובגליל התחתון. משחר נעוריו ספג אל קרבו אהבת מולדת, כמיהה לחופש ונכונות לחימה. פעם, כשנשקפה סכנת מאסר לאחד מחבריו ב„הגנה", הסגיר עצמו לידי המשטרה הבריטית כדי לחפות עליו. מיד עם פרוץ נחשול־הדמים עזב את ספסל הלימודים בטכניון והצטרף לכוחות הלוחמים לשחרור חיפה כמפקד קטע.

בליל ה־23 באפריל 1948 נפל בקרב על צמח בעמק הירדן. למרות דאגתו הרבה למחלקתו ותביעותיו לא קיבל מכשיר־קשר ולא רקיטות. בכערת הקרב איבד אליהו ומחלקתו את הקשר עם הפלוגה. כיון שלא קיבל פקידת נסיגה, הוסיף להילחם, בהיותו כבר מנותק, עד הבוקר. עם שחר היו כבר דרכי הנסיגה חסומות ובמאמץ להבקיע דרך נפל יחד עם כמה מאנשי מחלקתו. נקבר בטבריה. לזכרו נפתח בטבריה על־ידי חבריו בגדנ"ע מועדון בשם „בית אליהו". אחרי מותו הוענקה לו דרגת סגן ראשון.

אנגל דוב

בן אברהם־צבי וחנה־לאה. נולד ב־25 בפברואר 1925 בכפר רמטה, מחוז מרמרוש (חבל הונגרי לשעבר), אשר ברומניה. סיים שש כיתות בית־הספר ו„ישיבה". קיבל הכשרה חלוצית בטרצל אשר בהונגריה במחנה־הכשרה של „בני־עקיבא" המסונף לתנועת „תורה ועבודה". בימי מלחמת־העולם השניה, בתש"ד, הועבר עם משפחתו למחנה־ההשמדה אשר באושוויץ. משם נשלח לעבודה למאוטהאוזן ואחר־כך לגינזקירכן, גרמניה. בחודש מאי 1945 שוחרר על־ידי צבאות הברית ומאז היתה מגמתו היחידה למצוא את שרידי משפחתו ולעלות עמהם לארץ־ישראל. ב־19.10.1947 עלה ארצה באניית־המעפילים „כנסת ישראל". נעצר בקפריסין. במחנה נשא אשה, חברה לסבל ולתקוה. תדשיים היה עם משפחתו בעתלית. אחר־כך התיצב לשירות צה"ל בנתניה. נשלח לבית־ליד ומשם הועבר לקרבות ברנטיה, וילהלמה, כפר־סבא וטול־כרם.

עלין ושמח ומבדח, מאנשי „הכנופיה" שבפלוגה. שופע חידודים וסיפורי־מעשיות שאובים מתוך הפולקלור היהודי. היה משרה רוח שמחה וצחוק בכל אשר פנה. השתייך לחטיבת „אלכסנדרוני", פלוגת התדיים, ועמה השתתף בפעולות בקאקון, עין־ע'זאל, ג'בע, איגזים, על־יד זכרון־יעקב. נפל בקרב על עיראק אלמנשיה (פלוגה ב"ו בכ"ו בכסלו תש"ט (28.12.1948). היה קבור בפלוגה ואחר־כך הועבר לנחלת־יצחק. אחרי מותו נולד לו ילד שנקרא על שמו: דוב־משה.

אנגל יוסף

בן יהושע ורחל. נולד ב־20 באוגוסט 1928 בפשמישל, פולין. בן למשפחה ציונית ומנעוריו היה חבר בתנועת „דרור". לפני פרוץ מלחמת־העולם השניה גויס לצבא הפולני ועם כיבוש פולין עבר את הגבול ההונגרי, חי שם כחייל פולני־נוצרי ועבד עבודה מפרכת בכריתת יערות. כתום המלחמה הצטרף לקיבוץ הכשרה בבודפשט, עבר עם זרם מבריחי־הגבולות אל איטליה ושם היה בין מיסדי קיבוץ הכשרה בפירנצולה. ב־18 בינואר 1946 העפיל לארץ בספינה „אנצו סירני" והצטרף למשק גשר; התאמץ לקנות לו ידיעה בלשון העברית ולהתערות בחיי הארץ, בעבודה, בחברה ובהוי הקיבוץ.

עם פרוץ מלחמת־השחרור לא היה מרוצה על שהופקד על הזרקור והבע שיוציאוהו לשמירת השדות. בתפקיד זה הצטיין בשיקול־דעת ובמסירות. בצאתו יחד עם חברו לשמירת השדות ארבה להם כנופיה ששמה קץ לחייהם עוד לפני שיתר החברים אשר הלכו בעקבותיהם הספיקו להגיע למקום. נפל ביום 4 באפריל 1948 ובו ביום נקבר בגשר.

אנגל חיים

בן ת"אודור־יונתן וליזה. נולד ביום כ"ח בשבט תרפ"ט (8 בפברואר 1929) למשפחה ציונית נאורה בעיר נירנברג בגרמניה. אביו הרופא מת בשנת 1938 בירושלים והשאיר את המשפחה בתנאי חיים לא קלים. הבן אמר ללכת בדרכיו וללמוד רפואה. הוא סיים בהצטיינות את בית־הספר התיכון והתכונן להמשיך את לימודיו בחוץ לארץ.

משפרצו המאורעות והוא כבר נרשם כתלמיד באוניברסיטה העברית בירושלים, חשב למזג שירות ולימוד. אך כעבור שבועים נבחר למחלקת ה"ל־ה" שהלכה להגיש עזרה לגוש עציון הנצור ונפל עמהם בה' בשבט תש"ח והובא לקבר־אחים בכפר־עציון. משם הועבר לקבורת־קבע להר־הרצל ביום 17.11.1949.

אנגל עובדיה

בן אברהם וכוכבה. נולד ב־1924 בסלוניקי שביוון. ב־1934 עלה לארץ עם הוריו והתיישבו בתל־אביב. אחרי גמרו את בית־הספר העממי עבד בפחחות. במלחמת־העולם השניה התנדב לצבא הבריטי והמשיך את שירותו בבריגדה העברית עד סיום המלחמה. מ־1942 ואילך היה חבר המחתרת של אצ"ל ואחרי שובו מהצבא השתתף בפעולותיה, ואחר־כך שירת בפלוגותיה בימי מלחמת־השחרור.

בסוף 1947 נפצע בשעת פעולה באבו־כביר. בפעולות אצ"ל בוילהלמה נפצע שוב, הפעם בידו, ונבצר ממנו להשתתף במערכה על יפו. אך כאשר יצאו כוחות אצ"ל למערכת רמלה, קצרה רוחו להבתין עד שידו תתרפא לגמרי והצטרף לשורות הלוחמים. שם נפל בקרב ב־11.6.1948. ביום 6.5.1952 הועבר לבית־הקברות הצבאי בקרית־שאול.

אנגל רחמים

בן רפאל. יליד ירושלים. נפל בקרב ברמת־רחל ב־22.10.1948 ונקבר כעבור יומיים בבית־העלמין הזמני בשייך־באדר בירושלים. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל ב־30.8.1950.

אנגל שמואל

בן פינחס ואהובה. נולד ב־1926 בכפר ליד מונקאץ' ברוסיה הקרפטית (או בצ'כו־סלובקיה). נתחנך בבית־ספר עברי עממי ואחר־כך בתיכוני ברוח הציונות. כשחזר השלטון ההונגרי לאזור ההוא והדיכוי פגע בראש וראשונה ביהודים הלאומיים, שלא שמרו אמונים להתבוללות המדיארית, נשללה ממנו האפשרות להמשיך בלימודיו התיכוניים. נשלח ארצה ב־1940 ב"עליית־הנוער", למד ועבד בהכשרה בכפר־הנוער הדתי ליד חיפה, נקלט יפה בחברה ובעבודה החקלאית. אחר־כך עבד ומן־מה במושב שדה־יעקב. לאחר שקיבל את ראשית אימונו הצבאי ב"הגנה", התנדב לבריגדה העברית ושירת במצרים, באיטליה ובבלגיה המשוחררת. מששוחרר מהצבא נכנס לשירות כשומר־רוכב במושב נהלים שבקרבת גבולות סוריה והלבנון. בראשית המהומות, בחורף תש"ח, נכנס לרגל תפקידו לכפר הערבי חסס. שם הקיפוהו כ־60 ערבים וכשלא יכול לפרוץ לו דרך במגלב הוכרח להיעזר באקדח שהיה לו בסתר, בלי רשיון. המית אחד מראשי התוקפים ורגע פצוע אל המושב. המשטרה הבריטית אסרתו והעבירתו לבלא עכו. מששוחרר בערבות של 2000 לירות עבר לתל־אביב. נשא אשה ומיד אחר־כך נכנס לשירות סדיר בצבא ההגנה בקרבות הגליל העליון המזרחי.

בחזית התנהג באומץ והבטיח לחבריו, שאחרי כל התלאות שעברו עליו ויצא מהן בשלום, שוב לא יפגע בו כדור. על דבריו אלה חזר בארוחת הערב בג' בתמוז תש"ח (10.7.1948), וכעבור שעה, כחדשיים אחרי חתונתו, נפל בקרב על משמר־הירדן. נקבר בראש־פינה ב־12.7.1948.

אנגלברג בריגיורא (זיגו)

בן דויד ואסתר. נולד ב־15.3.1923 בטרגומורש, רומניה. אביו, עורך־דין וציוני ותיק, שלח לארץ את בנו יחידו, בן החמש־עשרה, ב"עליית־הנוער" (1938). בר־גיורא התחנך בכפר־הילדים "שפיה", היה חבר בניצנים ובכפר־גליקסון, השתקע בתל־אביב והיה למכונאי מומחה. בשנת 1942 התגייס לצבא האנגלי ורק ב־1946 נשתחרר וחזר לעבודתו המקצועית. בינתים בא לארץ אביו (1945), שניצל בדרך נס ממחנה ברגן־בלזן (האם מתה עוד בשנת 1940), ובר־גיורא היה לו לסעד. לאחרונה עבד בחברת החשמל בתל־אביב. בתחילת 1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל, מילא תפקידים אחראיים ונשלח לקורס לקצינים. הגיע לדרגת סגן. בשליחות צבאית חשובה טס ביום כ"ט בכסלו תש"ט (31.12.1948) לצרפת ובתאונת האוויר בקרבת רומא (סמוך לכפר האיטלקי אורבאטלו) קיפח את חייו בו ביום יחד עם כל הנוסעים. גויתו הועברה לארץ, וביום ה' באדר תש"ט (6.3.1949) הובא לקבורה בטקס צבאי בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

בר־גיורא היה למופת ולדוגמה של חייל היודע את חובתו. עם בואו לנחם אבלה על נפילת חבר, אמר לה (בשנת מותו הוא): "עלינו להמשיך במלחמתנו למען נגיע למטרה אשר למענה נפלו. ראי, איננו יודע, מה ילד יום, אולם דבר אחד שימי אל לבך, כי הימים קשים".

אנגלמן בנימין

בן פילים וארנה. נולד ב־15 ביולי 1923 בצ'כיה. התחנך ב"מכבי הצעיר" וב־1938 שלחוהו הוריו לארץ ב"עליית־הנוער". כאן הושלם חינוכו בכפר־הנוער בן־שמן. עשה שנה בהכשרה בקבוצת גבע והתנחל עם חבריו בקבוצת אלומות, בפוריה שליד יבנאל. הקדיש את המומחיות שרכש ברפתנות להעלאת רמת הרפת שבקבוצתו והגדלת תגובתה. עליזותו היתה לברכה לכל חבורתו, ואהבתו לבתו הקטנה—למופת.

בשליחות הקבוצה התגייס לגדוד "ברק". השתתף בהתקפות על השכנים הרעים בעין־מאהל וערב אל־זביה למרגלות התבור, ובאחרונה בקרב על צמח. חזר מן המערכה שלם ונקי להפליא, אך על שאלת התמהון של חבריו לא הספיק לענות, כי פגז אויב נפל בקרבתו ושם קץ לחייו בבוקר יום ט' באייר תש"ח (18.5.1948) על־יד בית־הספר הערבי בצמח. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א', השאיר אחריו מכתבים ורשימות רבים המעידים על עדינותו וכושר ביטויו.

אנגלנדר עקיבא

בן נחמיה ורחל. נולד ב־27 בינואר 1914 בעיר קישמריק שבצ׳כוסלובקיה. קיבל חינוך עממי ובגיל צעיר עבר להכשרה חקלאית בכפר נידה שבקרפטורוס. אף כי בא לכפר ללא כל ידיעה בחקלאות למד עד מהרה לחרוש ולקצור והיה לאחד מאנשי־העבודה המרכזיים בקבוצת ההכשרה. היה גם ספורטאי מובהק ואיש־מעשה בכל הליכותיו. כשעלה לארץ ב־21 במאי 1936 עבד בפרדסי פתח־תקוה ובפרוץ מאורעות השנים ההן הצטרף ל„הגנה" והשתתף בהגנת המושבה. משהתארגנה הקבוצה הדתית בפרדס־חנה הצטרף אליה ועמה הלך אחר־כך לבארות־יצחק אשר בשערי עזה. כאן עסק בעיקר בחקלאות, כי הפלחה משכה את לבו. היה פעמים מספר מרכז המשק ומנהל ענף. השתתף בפעילות בחיי הקבוצה ודיוניה, והיה נאמן לדאגותיה היומיומיות. עם זה התמסר לחינוך ילדיו והקדיש להם את רוב זמנו הפנוי. השתתף במספר קורסים של ה„הגנה" והצטיין בקורס האחרון למפקדי אזורים שנערך בגבולות שבנגב.

במערכה על בארות־יצחק השתתף כסגן־מפקד האזור. ביום ח׳ בתמוז תש״ח (15 ביולי 1948), בהתקפת־מצח של האויב המצרי המתקדם, אשר תקף את הקבוצה בחיל־שריון, תותחים ומטוסים, נפגע בשלושה כדורים בריאותיו. בכוחות עצמו נכנס למקלט המטה כשהוא פצוע קשה ומת כעבור שעתים משטף־דם פנימי. היה קבור בבארות־יצחק וב־31.10.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אשה ו־3 ילדים.

אנגלשטיין שמואל

בן צבי ושפרינצה. נולד בשנת 1926 בעיר דיוא שברומניה. למד בבית־ספר עממי. היה חבר „בני־עקיבא". התכונן לקראת חיי הגשמה בארץ, זכה לצאת בשלום ממדורות השואה. עם השחרור חתר לציון, שהה שנה בהכשרה, עלה באניית־המעפילים „כנסת ישראל" בשנת 1947 והגיע לארץ דרך מחנה־התלאות האחרון, קפריסין. היה חבר „הפועל המזרחי". עבד בחיפה והשתקע בקרית־פרוסטיג, שיכון „הפועל המזרחי" בכפר־אתא.

ב־16.5.1948 התגייס לצה״ל. גילה תכונות חייל מסור וממושמע בכל הקרבות שהשתתף בהם. באחרונה לחם בכיבוש הנגב ונפל על משמרתו, ליד קרתיה, ב־19.10.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־21.12.1950.

אנגרס אהרן („עדי")

בן אברהם ולאה. נולד ב־19 באוגוסט 1922 בפפנבורג, גרמניה. בן למשפחה חרדה. חונך בהולנד. למד בבית־ספר תיכוני. בהולנד עבד בהכשרה חקלאית ועלה ארצה בשנת 1937 עם „עליית־הנוער". למד בבית־הספר החקלאי בבן־שמן והתמחה ברפתנות. התעניין גם בבעיות הזרעים. גילה נטיה וכשרון לציור, אך לא פיתח אותם בזמנם מתוך הכרה שגורל העם קודם לחייו הפרטיים. בעזבו את בן־שמן שירת כנוטר (קורפורל) אחראי על יקנעם. בשנת 1942 התגייס לצבא הבריטי וצורף לפלוגת־הסואה. שירת במדבר, באיטליה, שם גם טיפל בעניני ציבור ופליטים ושימש מזכיר הרב הצבאי של המחנה השמיני. עם היוסד הבריגדה הצטרף אליה, ביקר גם בהולנד ושם נודע לו כי כל משפחתו נכחדה. עם שחרורו מהצבא למד במחלקה לגרפיקה שימושית ב„בצלאל" ועסק בציור דקורציות. ציוריו הופיעו בעלונים הראשונים של הצבא.

בדצמבר 1947 התגייס לשירות ה„הגנה". סיים קורס מ״כ בנען. היה בין ראשוני המגינים בצפון תלפיות, השתתף בפעולות־סיור בסביבות ירושלים, בפעולות בבית־צפאפה. נפצע פעמיים וחזר לתפקידו. נשלח עם התגבורת לגוש עציון ושם פקד על מחלקה. היה גם מפקד משלט חרבת־סאיר, ובהגנה עליו נפל ב־12.5.1948 מפגיעה ישירה בראשו על־ידי פגז. נקבר בירושלים בבית־הקברות הצבאי ביום 17.11.1949. אחר מותו העניק לו צה״ל דרגת סגן.

אנדריוס (אנקנשטיין) סטנלי

בן יוסף ורבקה. נולד ב־13.4.1923 בברונכס שבניו־יורק, בגיל 18 גמר בהצטיינות את הסיטי קולג׳ בניו־יורק ונתגלו בו נטיות לכתיבה ספרותית ולציור. במלחמת־העולם גויס לחיל־האויר של ארצות־הברית. שירת ארבע שנים כטייס בחזית האוקינוס השקט. הגיע לדרגת קפיטן וקיבל כמה אותות־הצטיינות. אחרי המלחמה עבר ללוס־אנג׳לס שבקליפורניה ולמד בבית־הספר לאמנות של האוניברסיטה. לא חונך חינוך יהודי, אך בשמעו על המאבק לקוממיות ישראל נתעורר בו לבו היהודי, חיפש ומצא את הקשר והתנדב לחיל־האויר הישראלי. טיסותיו הקרביות ופעולתו להעלאת כושר יחידתו היה בהן משום תרומה יקרה למאבקנו בקרבות יוני 1948.

בתקופת ההפוגה הראשונה שירת כקצין־קשר אוירי ליד ועדת ההפוגה של או״ם. אך בידעו שהחשבון עם האויב עוד לא נגמר ביקש להחזירו לשירות קרבי. בקרבות אוקטובר ביצע כמה וכמה טיסות־הפצצה מוצלחות על אדמת האויב המצרי בנגב. בהרעישו את עמדות האויב במשטרת עיראק א־סוידאן נפגע מטוסו ביריות מעל הרקקע ב־20.10.1948, וגופתו השרופה נמצאה אחר־כך ליד מטוסו המרוסק ליד אשדוד. בפקודת המטכ״ל מיום 29.9.1949 הוענקה לו דרגת פקד־טייס.

אנטונובסקי מנחם

בן שלמה ושפרה. נולד בדצמבר 1925 בחיפה. עם עברו את הארץ לארכה בא בסוד ה„הגנה", שירת בה מגיל צעיר ושימש אף כמפקד. אחרי לימודיו בבית־ספר תיכוני ואחר־כך בבית־ספר מקצועי לשם השתלמות במקצוע המכונאות, התנדב לצבא הבריטי. בחמש שנות שירותו בבריגדה העשיר את נסיון חייו. נעוריו ובהתרחבות חוברו יחדיו בהיות הנער הטייל לחייל, לאיש ההתרשמות החדה הקולט ושומר את כל מראה עיניו, בבחינת בור סוד שאינו מאבד טיפה.

עם תחילת מלחמת־השחרור עזב שוב את עבודתו כמכונאי, גויס, אך שוחרר והוחזר לחיפה. עם תום עבודת־יומו הלך לשמירה בעמדות קיצוניות, ואף השתתף בקרבות מספר, את מותו ראה לאחר שבריטים מתקלסים פרצו לעמדתו והוליכו אותו ואת שני חבריו, מורמי־ידים ופרוקי־נשק, לעמדה ערבית. הפקודה לחזור לא הגיעה לאזני מנחם שהיה הראשון להולכים. הוא המשיך דרכו ונורה בגבו על־ידי חייל בריטי. הרצח בוצע ב־14 במארס 1948 בחיפה בעמדת ואדי סליב החולש על דרך תל־אביב. מותו זיעזע את כלל תושבי חיפה רבתי. נקבר בחיפה.

אנטורג יוסף

בן דויד ונחה. נולד בכ"ה בשבט תרפ"ט (5.2.1929) בחיפה. למד בבית־ספר עממי. עם קבוצה של „הנוער העובד" יצא להכשרה לקיבוץ אשדות־יעקב ושם הכיר את חיי ההגשמה, החקלאות וההגנה, אשר להם נשאר נאמן עד יומו האחרון. במסגרת הפלמ"ח פעל שנים רבות בהעפלה, בהבטחת ההעפלה ובמאבק נגד המשטר הבריטי בארץ. „לא היה שביל בארץ אשר יוסף לא הכיר. לא היה סלע קרח אשר רגלו לא טיפסה עליו" — כתב אחד מחבריו הפלמ"חאים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הועבר עם יחידתו לנגב וכאן השתייך לפלוגות הקרב והגבורה של הנגב. לאחר קרבות רבים השתתף כחבלן מאומן, ב־25.5.1948 יצא ביחידה קטנה לפשיטה נועזת על בסיס תותחי המצרים בבית־חנון אשר הרעישו ללא הפוגות את נירעם ו„מקורות". לאחר שביצע את המלאכה — הניח את המרי־הנפץ והתותחים פוצצו — נפצע בשעת שובו לבסיס ומת בדרך לבית־החולים בניר־עם ב־25.5.1948. היה קבור בקיבוץ דורות. ב־4.5.1950 הועבר לחיפה.

אנטין מאיר („מרה")

בן משה ובודיה. נולד ביום 10.7.1919 בפינסק אשר בפולין למשפחה בעלת מסורת ציונית. בהיותו בן 9 נכנס לקן „הנוער הציוני" אשר בעירו. היה תלמיד בבית־הספר „תרבות" וסיים גימנסיה. פעיל היה בקן והגיע לדרגת מנהל־גדוד וכך היה פעיל גם בהנהגת הקן בגלילו. ניהל מושבות־קיץ ושפע אמונה ברעיון הציוני. ב־1939 הפעיל באניית־המעפילים „אסימי" והצטרף לקבוצה בהדר ונשא בעול הפקידים עד להתנחלותם בחממה שבדרום, היא גיבעתים. פעיל היה גם בתנועה החינוכית בארץ ובשירות המגן. היה בין ראשוני המתנדבים לבריגדה ובשורותיה עשה באיטליה, בלגיה, הולנד, גרמניה ופעל רבות בקרב שארית הפליטה. היה חבר במשלחת־חיילים לפולין שיצאה מגרמניה. עם שחרורו חזר למשקו ולתפקידיו. היה בין פעילי הבטחון, אירגן וערך את המשק לקראת המערכה, היה בין מוציאי שיירת הילדים מניצנים וניהל את המערכה על ק׳בוצו בשקט ובתבונה.

בהגנה על ניצנים נפל ב־7 ביוני 1948 ונקבר בה. דבריו האחרונים היו: „לא תשארו יחידים במערכה!"

אניים יעקב־זבולון

בן יונה וצפורה. נולד ב־1928 בירושלים. גמר את בית־הספר „תחכמוני", עבד שנתים כנער שליח במשרד הסוכנות ואחר־כך כתניך במוסך „אגד" ובערבים היה משתלם בבית־הספר המקצועי על שם ברנדייס. מגיל 15 הקדיש הרבה מזמנו לאימונים ב„הגנה" והתמחה בחבלה, בהטלת רימונים ובקליעה. נפצע ונאסר תוך כדי פעולותיו והסתיר זאת מהוריו. מבחרת החלטת או"ם נכנס עם פלוגתו לעיר העתיקה ונלחם להגנתה. זמן־מה לפני צאת הבריטים מהארץ הוצע לו לצאת בשיירה מוגנת אל העיר החדשה, אך הוא סירב באמרו: „לא אצא מהעיר העתיקה כל עוד לא תהיה משוחררת". גם כאשר חבריו העייפים מקרבות עד אפיסת כוחות שלחו בקשה למפקד להחליפם, לא הסכים עליה יעקב, בטענו ש„אין מי אשר יחליפם, וכל העוזב את עמדתו מהווה חלל ריק אחריו". ואמנם לא יצא יעקב מהעיר העתיקה ונפל בהגנה עליה ביום הולדתו ה־20 ב־25.4.1948. נקבר למחרת בסנהדריה. אחרי נפילתו צוינה גבורתו בפקודת־יום, בה נאמר כי הציל את העמדה בה לחם. ב־20.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

אנקורי אופיר

בן יוסף ויהודית. נולד ביו"ג בשבט תר"ץ בכפר־יהושע. גמר את בית־הספר המקומי. נפשו נקשרה לחיי הכפר ולעבודת־האדמה עוד בימי ילדותו. היה דוהר על סוס ובכן 10 כבר ידע לקצור בחרמש. אהב לשיר, לטפס בהרים, לשוטט ביערות, לצאת לטיולים רחוקים. בבית־הספר התעניין במיוחד בחקלאות ובעבודת־כפים ובשעות הפנאי עזר להוריו והצטיין בידיעת המשק על כל ענפיו. בהתבגרו עבר קורס לדאיה בכפר־ילדים ואחר־כך החל להתאמן בנשק. עוד טרם מלאו לו 18 שנה רצה להתגייס לפלמ"ח ולא הסכים לצאת לשום תפקיד אחר. בכפר ניסו לעכבו בגלל המספר הרב של המגוייסים המקומיים, אלא שאופיר עמד על דעתו והגשים את רצונו: ב־27 בדצמבר 1947 התגייס לגדוד „הפורצים". לפנות בוקר נטל ברכת־פרידה מהוריו, הציץ לרפת, לחצר־המשק שבה עברו עליו ימי ילדותו עד היותו לאיש — והלך אל הלוחמים. פרשת הפלמ"ח התחילה בחייו: עבודה ואימונים, לילות שמירה בדרכי ראשון לציון, בית־דגון ויזור, קורס מדריכים במשק מענית ואף השתתפות בהדיפת ההתקפה הראשונה על המשק. אופיר פעל ליד המרגמה והצטיין בקרב. לאחר שמילא תפקיד מדריך בתל־מונד ובגבעת־אולגה, יצא לליווי שיירות בהרי־יהודה, עם חטיבת „הראל" — לשחרור דרך ירושלים ולקרבות קרית־ענבים ומעלה־החמישה. בכל אלה גילה אומץ־לב ומסירות. בקרבות קטמון נשא על כתפיו החסונות חבר פצוע למרחק 600 מטרים, ונהנה משמחת הנצחון. לאחר ה־1 במאי נפרד מחבריו באמרו: „אם אישאר בחיים, אדע מעתה להעריכם". פעל במשלטי שער־הגיא כמפקד כיתה, אך את סמל דרגתו היה מצניע בכיסו, לא רצה להתנשא על מקודיו.

נפל ביום ב' באייר תש"ח, בשעת הפגזה ערבית קשה על משלטי בית־מחסיר, בשעה שרצה להוציא חבר מתעלף מטווח־האש. בשעה שפגע בו הפגז עוד ניסה שלוש פעמים להרים את ראשו ולהעיף מבט על הרי ירושלים. נקבר בקרית־ענבים ביום 13.5.1948.

אַנקלבין אריאל

בן יצחק וסבינה. נולד ב־5 במאי 1928 בבני־ברק. אחרי גמרו את המחלקה הששית בגימנסיה „אוהל־שם" ברמת־גן, עבר לעבודה, משלחד־הוריו, גידול פרחי־נוי, היה למקצועו אף הוא. עוד בהיותו תלמיד בגימנסיה הצטרף לשורות ה„הגנה" והחל לשאת בעול שיירותי הבטחון. פעיל מאד בתקופת המאבק, בשעת התנכלויות הערבים, אשר היו מתחפשים כאנגלים ומפתיעים את עמדות ה„הגנה", פצע שני אנגלים שחשבם לערבים, ולא עזבם פצועים כדי לטשטש את מעשהו כי־אם חבשם וחיכה עד אשר נלקחו למקום בטוח. אחד האנגלים הפצועים הביע את הוקרתו ל„רמה המוסרית של לוחמי ה„הגנה" ואת רגשי חרטתו על תפקידו הוא". כשרונותיו ומסירותו העלוהו בשלבי התפקיד ולמרות גילו הצעיר הוטל עליו התפקיד האחראי של מפקד מחלקה — מפקד מחלקה בקרב.

בליל ה־18 בינואר 1948, שבועות מספר לאחר שהחלו פעולות־האיבה, יצא עם מחלקתו לפעולת־ענשין בכפר־סלמה. כדי לבצע את המשימה נאלצו הוא וחבריו לחדור לתוך מאורת הצפעוני ממש, אך השליחות הוצאה לפועל עד תומה. אריאל, שהלך בראש המחלקה, נפצע

פצעים אנושים. כאשר ביקשו אנשיו לטפל בו, סירב לקבל עזרה באמרו כי ישנם פצועים רבים קשים יותר. מת בבית־החולים יומים אחרי המקרה, ב־21 בינואר 1948. נקבר בנחלת־יצחק, לאחר מותו צוין כסגן.

אַנקלביץ עַמירם („עמי")

בן יחיד למאיר ומרים. נולד ב־י"ג במרחשון תרפ"ט בתל־אביב. גמר את בית־הספר „כרמל" בהצטיינות ובגימנסיה „הרצליה" קיבל סטיפנדיה כאחד התלמידים הטובים ביותר. תאב־דעת היה ועם זאת אוהב עבודת־כפים. בימי חופשתו היה לובש בגדי פועל ועוזר ליד אביו, שהיה גנן חקלאי. נתמזגו בו אהבת תורה, אהבת מלאכה ומשיכה לטבע. בלימודים בחר במווהד במתימתיקה ולאחר שגמר את הגימנסיה — והוא אז רק כבן 16 וחצי — עבר ללמוד הנדסה בטכניון העברי בחיפה. לפני כניסתו לטכניון התגייס לגוטרות למשך שנה. היה מראשוני המתגייסים מבין חבריו בטכניון, אם כי ניתנה לו האפשרות להמשיך בלימודים, ביחוד פעם בו הרצון לנקום את דמי בן־דודו, שנפל בסלמה. פעל בתפקידי קשר, כנהג, בדרכי חיפה וסביבותיה. „כשהיינו עוברים בשלום את גשר רושמיה — אמר פעם בצחוק — שתינו תמיד לכבוד המארגן, שכן בנס ניצלנו". כעבור כמה חדשים להתגייסותו עבר לגליל ועבד תחילה באפסנאות ואחר־כך בנהיגה. ימים מעטים לפני נפלו נשלח למחנים, לאילת־השחר, אך לא רצה לשבת שם באפס־מעשה והצליח לשכנע את מפקדיו כי יתנוהו לצאת לפעולה.

ביום 15 באפריל 1948 יצא להתקפת מבצר המשטרה בנבי־יושע, כנהג המשורין המסתער אשר פרץ את השער וחדר פנימה. עם התקבל פקודת הנסיגה, נתקלקל גלגל המשורין ועמירם, בפתחו את האשנב כדי להבחין בסיבת התקלה, נפגע בראשו בצרור כדורי האויב, ובקראו „נפצעתי" יצאה נשמתו. היה קבור באילת־השחר. ב־21.9.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

אסא ישעיהו („שייקה")

בן דויד וחנה. נולד ב־27.12.1928 בראש־פינה. בגיל 11 עבר עם הוריו לתל־אביב ולמד בבית־הספר „יבנה". עוד בילדותו התרשם מאד ממותו של טרומפלדור ולא אחת השמיע משאלה ושאיפה ליפול כגיבור. הצטיין בחיבתו לטבע ולספורט. הצטרף ל„מכבי הצעיר" ואחר־כך ל„מכבי". עבר עם ההורים לרמת־גן, היה פעיל בגדנ"ע וסיים את הגימנסיה „השכלה" בתל־אביב. חובותיו לבית ולהורים מנעוהו מלצאת להכשרה מגויסת של „מכבי" כחפצו והמשיך להתאמן בחי"ש רמת־גן וחחל ללמוד בבית־הספר הגבוה למשפט ולכלכלה בתל־אביב. באמצע דצמבר שנת 1947 גויס לשירות מלא. הועבר לקורס מ"כ, סיימו בהצלחה רבה וחזר לפלוגתו, השתתף בכל פעולותיה בביבוש תל־ליטוינסקי, כפר־סבא הערבית, טנטורה, קאקון, וילהלמה, דיר־סריף, קולה, עין־ע'זאל ולבסוף נלחם בסביבת פלוג"ה. חיבב את אנשיו ונתן להם הרבה חופש, כשהיתה אפשרות לכך, אך בשעת הצורך גם ידע להטותם למשמעת והקפדה.

בהפוגה א' עבר קורס לסמלי־ספורט, כדי שיוכל להועיל לאנשיו בבידור מבריא ומרענן בימי נופש, אך סירב להתקבל כמדריך־ספורט גדודי ולהשתמט משירות קרבי, כי, כפי שכתב לארוסתו — לדעתו „כל חייל שאינו יוצא לקרב אינו גבר אלא פרויט". השלים עם כל התלאות והאכזריות ההכרחיות שבמלחמה, בהסבירו שכל זה נחוץ למען הבטחת מולדת, שכן רק בה נוכל לשפר ולטהר את חיינו. הוא השתומם ובמקצת אף רגז על עצמו שאינו יודע פחד גם בפעולות המסוכנות ביותר. ואכן לא ידע פחד גם בלכתו — זמן מועט לפני מועד צאתו לחופשה לשם נישואין — להשתתף בהסתערויות על ה„כיס" המצרי בעיראק אלמנשיה. שני רימונים שהמצרים זרקו אליו החזיר להם בזריקה לעמדתם המבוצרת, אך הרימון השלישי פגע בו והרגהו ביום 28.12.1948. היה קבור בפלוג"ה ואחר־כך הועבר למנוחת־עולמים לנחלת־יצחק.

אנקר עזריאל

בן משה וחנה. נולד ב־1930 בירושלים. גמר בית־ספר עממי. למד מכונאות והיה חבר „הנוער העובד". יחד עם חבריו בסניף בחר בדרך ההגשמה ויצא אתם להכשרת־בינים לשפיים. קשיים מרובים עברו על החברים ורבים פרשו מההכשרה והוא היה מן המעטים שעמדו במבחן ואמרו להצטרף להכשרה מגויסת. נער פשוט ומסור בעבודה, בחברה ובצבא. נלחם בכמה חזיתות: בגבול המצרי, בגליל העליון, ובסוף — באזור לטרון. נפל בגזר ביום כ"ח באייר תש"ח (6.6.1948). היה קבור בנגן, ב־18.5.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אסא משה

בן רפאל וסופי. נולד ב־24.5.1924 בעיירה קונלין שבבולגריה. מבית־ספר עממי עבר לבית־ספר תיכוני מקצועי. התמחה בענפי הטכניקה וגמר את לימודיו בהצטיינות. נתקבל תיכף לעבודה ב„מכוני המכונות" שבמכרות־הפחם בעיר פרניק. עשה חיל בעבודתו והיה מקובל ביותר על חבריו העובדים, מהנדסים ופועלים, התגייס לצבא הבולגרי והצטיין בקלע טוב. היה מנעוריו חבר „מכבי". כל ימיו חלם לעלות לארץ־ישראל ותיכה לשעת־כושר לעלות כמכונאי מומחה. אך כשפרצה מלחמת־השחרור ביטל את תכניותיו הקודמות והגיע לארץ בעיצומה של המלחמה כדי להצטרף אל הלוחמים.

נפל אחרי קרב ממושך ואכזרי בהר־ציון ב־16.9.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אַסולין עָמיר („עמוס")

בן דויד ועויזה. נולד ב־1926 בצפרו, מרוקו. גמר את בית־הספר „אליאנס" בעירו והצטיין בלימודיו. המשיך ללמוד בפיז, מרוקו, בבית־הספר המחוזי לחקלאות. עבד במשרדי האדמיניסטרציה הצרפתית ובדואר. בשנת 1946, בשעת הפרעות בגיטו היהודי, ידע עמוס לארגן הגנה עצמית וישימש לנוער במרוקו סמל לקוממיות יהודית. מדריך ספורט יחיד בעירו. על אף הסביבה העויינת היה מהלך זקוף־קומה וישותו שופעת בטחון ועורר כבוד מצד הערבים השכנים. גאה על יהדותו ומקנא לכבוד עמו. היה בין הראשונים שקיבלו זכות עליה לארץ מאת המוסדות בישוב. עלה לארץ ממרוקו בשנת 1946. עלייתו לארץ השפיעה

על כל הנוער בעירו ורבים העפילו לעלות אחריו. בבואו לארץ עבד בקבוצת בארות־יצחק כשנה ומחצה. התבלט בכשרונותיו. חבר ב„הגנה". נכנס מטעם ה„הגנה" לבית־ספר לנוטרים. ניחן בשכל חריף והיה בעל גוף מפותח. סגנונו היה מושך ומלהיב. במכתביו תיאר את חיי הארץ וחזה את תקומת המדינה.

בהגיעו על השיירה מנהריה ליחיעם נפצע פעמיים, ליד א־נ־ב, והובא לבית־החולים הצבאי בחיפה. לפי דרישות הרופאים נקטעה רגלו ולאחר כמה רגעים מת, ביום ט"ז בשבט תש"ח (27.1.1948), נקבר בחיפה. בהגיע למרוקו הידיעה על מותו, נרשם על־ידי הנוער בקהילתו בספר־הזהב של הקרן־הקימת־לישראל וניטע גן לזכרו.

אבא מנחם

בן יוסף ורחל. נולד בשנת 1922 בסטארא־זגור. מעולי בולגריה. רכש לו השכלה תיכונית. עסק במסחר. בעל הכרה ציונית־סוציאליסטית (היה פעיל ב„פועלי־ציון ימין"). בן 24 הגיע לארץ (בשנת 1946).

שירת בפלמ"ח ונפל בקרב על גבי סמואל ביום י"ג בניסן תש"ח (22.4.1948). נקבר בקרית־ענבים ב־25.4.1948.

אבולין נסים

בן משה ואסתר. נולד ב־10.8.1926 בירושלים. בן להורים עניים. למד ב„חדר" בעיר העתיקה, מקום מגורי הוריו. המשפחה עברה לגור לעיר החדשה, והנער המשיך לימודיו בבית־הספר „כל ישראל חברים" ומשם עבר לתלמוד־תורה „בית־אהרן". עם סיום חוק לימודיו יצא מיד לבקש עבודה ונכנס בעול פרנסת הבית. הצטרף לאצ"ל, אך שמר על סודו זה בקפדנות. והדבר נודע למשפחה רק ביום בו יצא מן המחתרת והצטרף עם חבריו לצבא הסדיר.

השתתף בכיבוש מלחה ועיד הספיק לבוא לבית ולספר על חלקו במערכה זו. יצא שנית — ולא חזר. נפל ב־18.7.1948 בחזית ירושלים. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אבט אליהו

בן ישראל ולאוני. נולד ב־1.3.1926 בסראייבו אשר ביוגוסלביה. ב־1941 גמר בעיר־מולדתו את בית־הספר התיכוני. כחדשיים לפני פלישת הגרמנים ליוגוסלביה עלה ארצה ב„עליית־הנוער" והלך לקיבוץ שער־העמקים. מדאגתו לאמו ואחותו שנשארו ביוגוסלביה הכבושה התגייס לצבא הבריטי בתקוה להגיע לאירופה ולהצילן. רוב זמן היותו בצבא הבריטי שירת באיטליה, בגדוד התחבורה 462. את אמו ואחותו לא מצא, אך התמכר בכל חום לבו להצלת שארית הפליטה. גם כשהשתחרר מן הצבא לא פרק מעליו עול שירות, אלא החל מיד לפעול ב„הגנה" בחיפה. אמר לבנות בית ולהקים משפחה. אך נחשול־הדמים שפרץ בארץ סחף אותו והרס את כל תקוותיו.

נפל ביום ו' באדר א' תש"ח (16.2.1948) על־ידי הלגיון הערבי, כשנסע במכונית בשליחות ה„הגנה", בדרך מאחוזה לחרובה. נקבר בחיפה.

אפטרייכר יצחק

בן יעקב. נולד בשנת תרמ"ו (27.6.1926) בסוסנוביץ שבפולין. אחרי גמר לימודיו בבית־הספר למד נגרות ועבד בה. במלחמת־העולם השניה, כשהנאצים מסרו את כל היהודים במחנות לתאי־ההשמדה, בחרו בו לעבודה והשאירוהו בחיים. בעת השחרור נמצא במחנה־עבודה בגרמניה, עבר לבלגיה ונכנס לקיבוץ־הכשרה שאורגן על־ידי אנשי הבריגדה. בעזרת בחורינו הולבש מדי־חייל ונשלח „הביתה" לשחרור כמתנדב ארצישראלי, וכך הגיע לארץ בשנת 1946 ללא סרטיפיקט וללא כל תקלות הצפויות לעולה „בלתי־חוקי". שבוע ימים עשה בקיבוץ נען ואחר־כך בבית דודו ודודתו ברעננה, שם עבד עבודות שונות ובעיקר במקצוע הנגרות והיה חביב ומקובל על כל יודעיו ומכריו.

משפרצה מלחמת־הקומימיות התיצב לשירות והשתתף בכל הפעולות והקרבות בחטיבת „אלכסנדרוני". כחודש אחרי הכרזת המדינה הגיעה לארץ אחותו, זו הנפש היחידה ששרדה ממשפחתו, והוא הספיק עוד לראותה פעמים בסורו הביתה לחופשות קצרות. במבצע „דני" שירת במחלקה בפיקודו של אברהם מיכרובסקי, שהיה מעוזריו ומיטיביו כאיש הבריגדה בבלגיה. באחרונה עמד עם חבריו מול האויב, שערך התקפת־נגד בכוחות עדיפים על הכפר קולה, ושם נפל בין חבריו, ובכללם מפקדו מיכרובסקי, ביום י' בתמוז תש"ח (17.7.1948). הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנתניה. זכרו הועלה בספר „חמישים הדקות של קולה" מאת שמואל שוארץ.

אַסמן קרל־רולף

בן הלמוט ואנה. נולד ב־18.1.1927 בעיר לייפציג, גרמניה. בן שש היה בעלות היטלר לשלטון, וערב פרוץ המלחמה ניצל בעזרת „עליית־הנוער", שהעבירה אותו אל קרובים באנגליה. הוריו נלקחו ממקום־מגוריהם לפולין, אל אחד ממחנות־ההשמדה. בלונדון למד תחילה בגימנסיה והתמחה בטכניקה. בן 17 הגיע תורו לשירות צבאי, ובחר לשרת בבריגדה העברית. בצבא היה טנקאי. בסיורו בגרמניה המנוצחת חקר ודרש לדעת גורל הוריו עד שנודע לו כי נספו בשואה. עם תום השירות חזר ללונדון. עבד במקצועו האורחי עד שפרצה מלחמת־השחרור בארץ והוא החליט לעלות ולהתגייס. נסע לצרפת וקיבל ויזה לישראל — ארץ מגורי דודו — בתנאי שלא יצטרף אל הלוחמים. הוא חתם על ההתחייבות והפר אותה עוד בימי הימצאו במרסיי, בהצטרפו שם ל„הגנה".

במחצית השניה של מאי 1948 הגיע לארץ, שהה בה שלושה ימים ומיד יצא לקרב. נלקח טנקאי, השירות בו התמהה. זכה להוקרה מיוחדת מצד מפקדו, ששיבח את אומץ־לבו וכושר־פעולתו. בתפקיד זה השתתף גם בקרב על יהודיה (לשם נשלח עם תגבורת), הטנק שלו נפגע ועלה באש, והוא נשרף אתו בד' בסיון תש"ח (11.6.1948). בו ביום נקבר בנחלת־יצחק. 3 שבועות בלבד שהה בארץ. ב־1949 עלה אחיו היחיד, שעבר אתו מגרמניה ללונדון והיו רוב הזמן ביחד, — ואף הוא הצטרף לשורות הלוחמים.

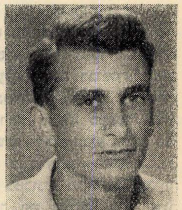
אסתרין משה („מוסיק")

בן צבי ופוריה. נולד ב־8.9.1930 בשכונת בורוכוב, ליד תל־אביב. למד בבית־הספר העממי שבשכונה וסיים בו את חוק לימודיו בשנת 1944. הרבה לקרוא בספרים והכיר היטב את צמחיית הארץ, אך עיקר התעניינותו היתה בגיאוגרפיה ובהיסטוריה. בסיימו את חוק לימודיו בבית־הספר העממי עבד כשנה בבית־דפוס, היה חבר „הנוער העובד". מבית־הדפוס עבר ללמוד בבית־הספר החקלאי בבן־שמן. שם גילה גם מסירות בטיפול בילדים עולים והיה חבר פעיל בועד הסניף של התנועה. לאחר שנתים עזב את בן־שמן, אף כי חלק מקבוצתו נשאר שם, והצטרף להכשרה המגויסת „מגשימים" בקיבוץ יגור. במהרה היה לנשק המחלקה. בעל אופי עצמאי ותקיף. עוד בהיותו ילד בגיל הגן מאס במשחק, באמרו: „מקוריות לא בונים בית, מבלוקים בונים". שאיפתו של המבוגר היתה התישבות על חוף ים־סוף.

בקרב על זרעין ביום ה־20.4.1948, נפצע קשה בהגישו עזרה לחברו הפצוע, חבריו לא יכלו להוציאו משדה־הקרב והוא נשבה על־ידי הלגיון הערבי. נלקח לג'נין ונחקר שם ולאחר עינויים רצחוהו. מרוסק אברים הוחזר באמצעות האנגלים. היה קבור בכפר־חסידים. ב־4.12.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

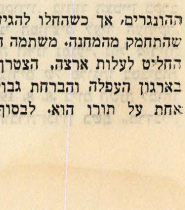
אפל יעקב

בן רפאל והניה. נולד ביום 14.1.1922 בוארשה, בירת פולין. בשנת 1934 עלה לארץ. בגיל צעיר נתיתם מאמו. את לימודיו היסודיים גמר בבית־הספר „גאולה" בחיפה ואת לימודיו המקצועיים — בבית־הספר המקצועי שעל־יד הטכניון העברי. התמחה במסגרות ועבד בה בשנים האחרונות בבית־חרושת „אתא". שאיפת חייו היתה להיות טייס. היה חבר הקלוב לתעופה בחיפה, השתתף בקורס לדאיה והגיע גם לדרגה. היה חניך תנועת „השומר הצעיר". בימי מלחמת־העולם השניה התנדב לפלמ"ח, בארגון ה„הגנה" היה רב־טוראי.

למלחמת־השחרור התגייס בין הראשונים. השתתף בטיהור סביבת חיפה ובכיבוש עכו. היה בין מגיני משמר־הירדן ורמות־נפתלי. יענקלה, כפי שקראו לו, היה בחור שתקן, מעשי ועקבי, והצטיין במידתו לדון כל אדם לכף זכות. נפל בקרב פנים אל פנים ברמות־נפתלי, ב־10.6.1948, בהיפגעו מרסיסי רימון. נקבר ברמות־נפתלי. ב־16.3.1950 הועבר לחיפה.

אפל שמואל־אליעזר

בן טוביה ושרה־רבקה. נולד בשנת 1922 בוישו, עיירה קטנה בצפון טרנסילבניה. היה הבן התשיעי במשפחה, משפחה חסידית גדולה וענפה. אביו היה פקיד בממשלת רומניה — חזיון נדיר ברומניה של הימים ההם. שמואל נתחנך ב„חדר" וב„ישיבה", ובהיותו בן 14 החליט פתאום להפסיק את לימודיו וללמוד מלאכה. בחר במלאכת החייטות. בימי מלחמת־העולם השניה הובל למחנות עבודת־הכפיה של ההונגרים, אך כשהחלו להגיע ידיעות על התקדמות הרוסים, היה הראשון שהתחמק מהמחנה. משתמה המלחמה ונתגלה גודל האסון שפגע במשפחתו, החליט לעלות ארצה. הצטרף לתנועת „בני־עקיבא" והחל לעבוד במסירות בארגון העפלה והברחת גבולות, בפעולותיו למען עליית חבריו ויתר לא אחת על תורו הוא, לבסוף עלה לארץ כמעפיל באניה „כ"ג" וגורש לקפריסין. באפריל 1947 חזר לארץ והצטרף מיד לקבוצת „מכורה", ליד כפר־חסידים יחד עם עוד כמה חברים שהיה מדריכם.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נחלץ מיד, על אף היותו חלש בגופו, והעמיד את עצמו לשירות המולדת. עבר קורס למפקדי כיתות, השתתף בקרבות משמר־העמק ורמת־יוחנן ונפל ביום 23.4.1948 בקרב לשחרור חיפה, תוך כדי כיבוש בית הנג'אדה בואדי רושמיה, כשמחלקתו בודדה למשך 20 שעות. התחמושת שנזרקה להם במצנח נפלה מחוץ לתחום עמדתם והוא התגדב להביאה, וכך מצא את מותו. למחרת נקבר בכפר־חסידים.

אפלבוים שלמה

בן יוסף וברכה. נולד בשנת 1928 בתל־אביב למשפחת עמלים. למד בבית־הספר „תחכמוני" ובבית־הספר הטכני „מונטי־פיורי" והתמחה במלאכת הלחצנות. תחילה עבד בעיריית תל־אביב, אחר־כך עשה שנת שירות בישוב־הספר שבגליל ומשחזר משם שוב לא רצה בפקידות, אלא בחר בסדנה בבית־החרושת והיה לפועל טוב. מנעוריו היה חבר ב„הגנה", השתתף בפעולות „ליל ויוגיוט" וקיים במסירות ובאחריות כל שהוטל עליו. צנוע, נאמן עם עצמו, עם אדם ועם אלוהיו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור מילא את חובתו בהגנת תל־אביב ופרבריה; עבר קורס למדריכים ולקצינים־חבלה, הועבר לליווי־שיירות והשתתף בקרבות בסביבות ירושלים והנגב. בזמן האחרון היה סמל־חבלה ב„שועלי־שמשון" ושלושה ימים לפני נפלו יצא כסגן מפקד הפעולה ובאחראי לחבלה לפעולת־נחיתה בחוף אשדוד, כדי לפוצץ סוללת תותחים שבין אשדוד וניצנים ולסייע על־ידי כך לפריצת הדרך אל הנגב. נפל בכיבוש חוליקאת ב־19.10.1948 ולמחרת היום נקבר בכפר־ורבורג.

אפפלדורפר אלכסנדר

בן הרמן. נולד בפברואר 1926 בצ'כוסלובקיה ובא לארץ בשנת 1945 ב„עליית־הנוער", עם ילדי בוכנואלד. בגולה למד בבית־ספר עממי ובארץ היה מכונן אוטומובילים. עם התחלת המאורעות ביקש להתגייס גיוס מלא, מאחר שהיה כבר חבר ה„הגנה" משנת 1946 ולא יכול לחיות בשקט חיי אזרח כשמסביב גוברת התקפת־אויב. במכתב לאחותו הדגיש, כי אינו נרתע מסכנת המלחמה: „היום פוגע הגורל בי ומחר באחר, אך מאושר אני ללחום על עצמאות העם, כי אין טעם בחיים ללא חירות". לאחר שהתיצב לשירות עבר אימונים ובחדשי מארס־אפריל 1948 פעל עם מחלקתו בירושלים, בהרטוב ובנוה־יעקב ובחזרו מירושלים השתתף בכיבוש תל־ליטוינסקי.

ביום 12 במאי ביקר בבית אחיו ועמד לצאת לקורס בנתניה, אך יציאתו נדחתה. למחרת, ב־13 במאי 1948, נפל בקרב על כפר־סבא הערבית. ב־16.5.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אפקוביץ יוסף

בן משה ונחמה. יחיד להוריו. נולד ב־13.2.1928 בירושלים. בילדותו למד בחדר מתוקן ולאחר שנים מספר עבר לגימנסיה על שם סוקולוב בירושלים, באותו זמן הצטרף לתנועת־הנוער „גורדוניה" ועשה זמן־מה בקבוצת „גורדוניה־מעפילים" שליד חיפה. צמא דעת היה ואוהב ספר. עוד בשחרותו הצטרף ב־1940 ל„הגנה" ופעל בה במסירות רבה. בשנות־חייו האחרונות עבד בליטוש שיש במפעלי

„אבן וסיד" שליד הקסטל. עם התערער השקט בארץ השתתף בשמירה על הממעל. משהוחמר המצב נשלח עם חבריו כתגבורת לעיר העתיקה. בהיותו שם פוצצה העמדה בה שמר והוא נפצע. אך מיד לאחר שהחלים חזר לשירות בתפקיד אפסנאי.

באפריל 1948, בשעת ההרמת נשק־מגן על־ידי הבריטים, התנפל על קצין בריטי והוציא מידיו בכוח את הנשק שהוחרם. בגלל מעשהו זה נאסר והוצא מהעיר העתיקה. השתתף בקרבות רבים בפרבריה של ירושלים, ובחושו להגנתה של רמת־רחל נפל בקרב ביום 20 במאי 1948. היה קבור בשייך־באדר א' וביום 10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אפריון יהודה

בן שלמה וזהבה. נולד בכ"ה בכסלו תרפ"ו בפתח־תקוה. גמר בית־ספר עממי ויצא לעבודה חקלאית ואחר־כך היה לאורז פרי־הדר. היה חבר בהכשרת „הנוער העובד" בתל־יוסף ואחר־כך בחי"ש פתח־תקוה. במלחמת־העולם השניה שירת בנוטרות ובמשמר־החופים. משהחמירו הגזירות של השלטון הבריטי על העלייה, הצטרף למחתרת אצ"ל והיה מלוחמיו הנועזים ומטובי מפקדיו (כינויו במחתרת היה „יואב"). השתתף בהרבה פעולות מלחמה בשלטון הזר, וביחוד הגדיל לעשות בפריצת כלא עכו. אדם שקט וצנוע ומוכן לחלק פתו עם הזולת.

אחרי החלטת הכ"ט בנובמבר והתחלת ההתקפה הערבית פרש מהמחתרת והצטרף לפלמ"ח. בגדודו הגיע לתפקיד רס"פ והשתתף אתו באומץ ובגבורה בכל שלבי הקרבות במסדרון ירושלים, עד שנפל ב„מבצע דני" בקרב בית־סוסין ביום י' בתמוז תש"ח (17.7.1948). ביום 28.2.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אפרשט אלברט

נולד בשנת 1930 בצרפת. עלה לארץ בשנת 1948 והתגייס לצה"ל. נפל בקרב בלטרון ב־24.5.1948. גויתו הובאה לקבורה יחד עם כל חללי הקרבות בלטרון בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

אפרת אביהו

בן אריה ופרידה. נולד ב־29.1.1922 בזכרון־יעקב. בהיותו בן שלוש עברו הוריו לדגניה ב', בן חמש נלוה להוריו שנסעו בשליחות לאמריקה. בחזרם אחרי כשנה ישבו זמן קצר בחיפה ועברו אחר־כך לקרית־חיים. סיים את בית־הספר הר־אלי בחיפה ואחר־כך למד בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון העברי בחיפה. איש ה„הגנה" מגיל 14. במאורעות תרצ"ו—תרצ"ט היה פעיל כאחת בקרית־חיים ובמפרץ והיה מדריך בקורסים לאיתות. אחרי שנת שירות בנוטרות עבד בתחנת־השידור ברמאללה. ב־1941 התגייס כאחת לצבא הבריטי והועבר לפלוגת ההסואה של המחנה השמיני. בקשתו להצטרף כצנחן לחי"ל־הקומנדו נדחתה בגלל יהדותו. באיטליה עבד במחנות הפליטים היהודים. שם נודע לו על מות אביו. על התנדבותו לצבא כתב באחד ממכתביו אל המשפחה: „לכשנדרשים אנשים ואינם — חייב כל אשר לבו בקרבו להתעצב במקומם, הלא כן?" ב־1946 השתחרר מהצבא ועבד במכון־המים בקרית־חיים. אחרי כשנה התגייס ל„הגנה" לשירות מלא. השתתף בפיצוץ מוסך האוטובוסים בחיפה, בהענשת בלד א־שייך ותמרה (על־יד עכו). מונה כאחד האחראים לבטחון בנמל חיפה. סיים קורס מ"מ. סירב לעסוק בהדרכה וחזר לגדודו. השתתף בכיבוש עכו, כברי וא־זיב. הגיע עם פלוגה דרך קוי האויב ליחיעם והשתתף בשחרור הגליל המערבי.

נפל ב־3.6.1948 בקרב על ג'נין לאחר שנשאר לחפות על הנסיגה. ביום 3.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה.

אפרת שמשון (סיומה)

בן יעקב וריימל. נולד ב־1911 בעיר באקו אשר בקוקז להורים בעלי תרבות גבוהה וקיבל השכלה תיכונית ומוסיקלית. מגיל 16 היה חבר בתנועת „השומר הצעיר". שהיתה אז במחתרת. בשנת ה־18 לחייו נתפס והיה כלוא כשנה בבתי־סוהר שונים עד שהוגלה לסיביר. בעמל רב הצליח לבסוף יחד עם קבוצת חברים להשיג רשיון יציאה מרוסיה ובשנת 1931 הגיע לארץ. בארץ קסם לו רעיון ההתישבות והוא בחר ברמת־רחל שבין סלעי ירושלים, בדרך ממשיכי המסורת של „גדוד העבודה". את מיטב שנותיו נתן לבנין המשק במקום, עבד עם כובשי העבודה בסבלות, בעבודות בנין, בים המלח, ולבסוף נעשה לוולן המשק. לאחר יום עבודה מפרכת היה מקדיש מזמנו לקריאה ולמוסיקה. אהב את הספרות הרוסית והרבה לבקר בתיאטרון. עם זה הקדיש זמן רב ל„הגנה", התאמן בנשק בשורות הנוטרים, עלה לדרגת רב־טוראי, היה מפקד כיתה ב„הגנה" ולבסוף — סגן מפקד המקום ברמת־רחל. עם פרוץ מלחמת־השחרור היו חייו קודש להגנה. בקרבות נתגלה כמפקד אמיץ, קר־מוג, שקול ונבון. במכתבו האחרון אל אשתו וילדיו הביע חרדת לבו לגורל המקום, אך גם אמונתו ש„עוד יהיה חג גם ברחובנו, ברמה שלנו".

נפל ב־י"ג באייר תש"ח (22 במאי 1948) במכונית משורינת, שהיתה בדרך בין רמת־רחל וארנונה ואשר פגע בה פגז האויב. היה קבור בירושלים בשייך־באדר א' וב־8.9.1950 הועבר לרמת־רחל. בצוואתו ביקש סיומה לא לשאת הספדים עליו, לערוך לו אזכרה ביום השנה לנפילתו — בנגינת קונצרט, להקים בית־תרבות על שמו וספריה אשר תכיל את טובי הספרים שכה אהב. השאיר אשה, לאה, ושלושה ילדים.

אפרתי מרדכי („מוטי")

בן יוסף וחיה. נולד בכ"א בניסן תרפ"ה בבן־שמן. הוריו עשו אותה שנה בחזה החקלאית של תחנת־הנסיון, בעברם מקבוצת באר־טוביה שנתחסלה אל גבע, שאך החלה להתפתח. אחד הילדים הראשונים של קבוצת גבע. גדל והתחנך בקבוצה. הצטיין בכל עבודות המשק והתבלט באפיו המוצק, במתינותו ובאחריותו הרבה. עם סיימו את לימודיו לא הצטרף מיד אל הקבוצה, אלא החליט להתנסות תחילה בצורות־חיים אחרות. כעבור זמן קצר הצטרף לפלמ"ח. מיד עם הינתן הצו נחלץ לשירות פעיל. השתתף בפעולות רבות מאד, למן פעולות־חבלה באבו־כביר, סלמה ורמלה ועד לקרבות המרים בפעולות „נחשון" וקרבות הרי ירושלים. סגולותיו הנפשיות ואפיו הציבי הכשירוהו לתפקידים פיקודיים וחיבבוהו על חבריו ועל פקודיו. ביחוד הצטיין בקרב על קטמון והיה בין כובשי הר־ציון וראשוני הפורצים לעיר העתיקה.

מרדכי, שהיה ידוע כ„הולך באש ובלהבה ואינו נפגע", נפל מירי־ות צלפ־ם בימי ההפוגה, בצאתו לסיור בקו הביצורים של פלוגתו בסביבות לטרון, ביום ב' באב תש"ח. נקבר בגבע ב־8.8.1948. ביום השנה למותו הוציאו קבוצת גבע וגדוד הפורצים־פלמ"ח חוברת־זכרון בשם „מרדכי".

אפשטיין דבורה

בת דויד ורוזה. נולדה ב־1929 במונטבידיאו, אורוגואי. בת יחידה למשפחה מתבוללת. קיבלה השכלה תיכונית בבית־ספר כללי, אל התנועה הציונית הגיעה מתוך הכרה בגורלו של העם היהודי בגולה ועתידו בארץ. כבת 17 הצטרפה לתנועת „הנוער הציוני" ותפסה בפשטות את רעיון ההגשמה החלוצית. יצאה לחזה חקלאית, הסתגלה לחיי ההכשרה ובפרוס מלחמת־השחרור, בדצמבר 1947, עלתה לארץ.

חדשים מעטים זכתה לחיות בארץ, בקבוצת ניצנים הנצורה, שאליה הצטרפה בבואה. כבר בדרכה הראשונה למקום טעמה את טעם ההתקפה מן הפרדס הסמוך על האוטובוס שנסע בכבישי. דבורה הגיבה על כך בשקט ובבטחון. באו ימי ההתקפות הקשות והממושכות על המשק. דבורה קיימה תפקידיה במסירות ובמרץ ולא מעטים שאבו עידוד מהתנהגותה המופתית.

ביום האחרון, ב־ד ביוני 1948, לפני נפילת ניצנים, הגיעה אל הבונקר עם הסטן ביד דרך הפרדס המופגז, ומסרה: „הטנקים פרצו. העמדות הרוסות. רבים ההרוגים". היא ביטאה זאת ללא פחד, בחרדה לגורל המקום, וידעה כי הקיץ הקץ גם על חייה הצעירים. בשעה האחרונה לעמידת ניצנים נפגעה קשה, בהגישה עזרה לחבר פצוע, ומתה באותו לילה בשבי האויב, בבית־החולים המצרי במג'דל. נקברה בניצנים. זכרה הועלה על דפי החוברת „ניצנים במצור ובמערכה".

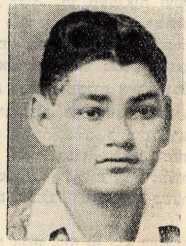
אפשטיין נתן

בן ארוין והרטה. נולד ב־19 באוגוסט 1929 בעיר סאארבריקן בגרמניה. עלה עם הוריו ארצה ב־13 באפריל 1935. כתלמיד בית־הספר „מונטיפיורי" בתל־אביב הצטרף ב־1944 לגדנ"ע ואחר־כך עבר לחי"ש. בתחילת המאורעות השתתף בשמירה על גבולותיה של תל־אביב. כשהוחמר המצב יצא לנגב, למושב תקומה. בינואר 1948 סיים קורס לסמלים ושימש זמן קצר כמדריך. השתתף בקרבות של מבצע „נחשון" ובליווי שיירות לירושלים. נער עדין־נפש היה. חובב אמנות ומוסיקה, בעל טעם. התעניין במקצוע ההסרטה. עבד בחברה לייצור סרטים וחלם על ייצור סרטים לאומיים, המתארים את גבורת ישראל בעבר ובהווה. היה אהוב וחביב על חבריו.

שירת באחד מגדודי חטיבת „גבעתי". ב־3.6.1948 השתתף בקרב ליד אשדוד. באותו קרב נאלצה פלוגתו לסגת ונתן תפס את מקומו של המקלען שנפגע. אף־על־פי שנפצע הוסיף לחפית על חבריו עד שפגע בו כדור־אויב שני ונפל. נקבר בכפר־ורבורג.

אפשטיין יהושע

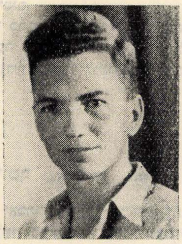

בן טוביה ופרומה. נולד ב־29.6.1927 בחיפה. גדל בכפר־אתא. גמר את בית־הספר העממי המקומי ועבר לעבוד בבית־החרושת „אתא". חניך „הנוער העובד" ומדריך בתנועה. יצא עם קבוצתו (קבוצת עמל) להכשרה לאשדות־יעקב, שהיתה להכשרה מגויסת של הפלמ"ח, שהצטרף אליו ב־1946. קודם לכן, בהיותו עדיין בכפר־אתא, היה חבר ב„הגנה". במשק התקשר מאד לחברה, חיבב את העבודה (וביחוד בבריכת־הדגים), ואמר לצאת עם חבריו להתיישבות עצמית.

עם פרוץ מלחמת־השחרור יצא לקרבות על אף בריאותו הרופפת ושירת בחטיבת „יפתח". השתתף בליווי השיירות בגליל העליון, בהתקפות על בית־המכס בסוריה מעל משמר־הירדן, כביש נבי־יושע. כמו כן הגן על צפת היהודית בימי המצור והיה בין כובשי העיר ובנין המשטרה. בשל בריאותו הלקויה מינוהו חבריו בפעולה האחרונה לאפסנאי. אך הוא סירב להישאר בשעה שהאחרים יצאו לפעולה. הצטרף אליהם לאחר המפקד בצאתם מהבסיס.

בכ"ב באייר תש"ח (31.5.1948), בקרב על הבניאס, נפצע קשה. לחבושים אמר שהוא יזאג לעצמו ועליהם לדאוג ליתר הפצועים. הוא חבש את עצמו ביד בלתי־מאומנת, איבד דם רב ומת. נקבר בצפת.

אפשטיין צבי („צביקה")

בן ליאו ואליזבט. נולד ב־7.6.1929 בברסלוי שבגרמניה. בעיר־הולדתו למד בבית־הספר העממי עד עלותו ארצה ב־1933. סיים את בית־הספר העממי בקרית־חיים ונכנס לעבוד בבית־החרושת „אתא" כדי לרכוש לעצמו את מקצוע האריגה. נעשה פועל מנוסה, חבר גדנ"ע מצטיין וחבר תנועת „הנוער העובד".

עם הכרזת או"ם תבע מבעלי בית־החרושת רשות להתגייס על אף האזותו מגדודי חטיבת „כרמלי", ועבר לבסיסו במצובה. השתתף בקרבות תמרה, בלד א־שייך, בפיצוץ גשרים על הגבול, בסאסא, בהגנת יחיעם (בקרב הראשון), בסביבות חניתה ובראש הנקרה. נפל בשיירת יחיעם ב־27.3.1948. נקבר בנהריה בקבר־אחים ב־29.3.1948.

אקהויז שכנא

בן מרקוס וויקטוריה. נולד ב־7.7.1932 בלבוב שבפולין. עלה לארץ בשנת 1948. נפל בשעת הפצצה אוירית באשדות־יעקב ב־15.5.1948 והובא לקבורה במנחמיה.

אקנין מורים

בן מכלוף. נולד ב־10.12.1930 בפאריס, בירת צרפת. גמר את בית־הספר היסודי ולמד פרוונות. בשורת תקומת־ישראל הוציאה אותו משאננות־חייו, אליה חזר לאחר מפלת הגרמנים, ובכל להט נעוריו הצטרף ל„הגנה" כדי להשתתף במלחמת־השחרור.

הספיק להיות בארץ ולהילחם בין שורות צבא ההגנה לישראל חודש אחד בלבד. ב־8.8.1948 בא לארץ וב־11.9.1948 נפל ליד בתי־מנדלבוים בירושלים. היה קבור בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

אקם מרדכי

בן אברהם ורבקה. נולד בתשרי תרפ"ה במושבה זכרון־יעקב. ביקר בבית־ספר. בגיל צעיר מאד עזב את הבית ועבר לקיבוץ. נדד בישובים שונים. היה בכפר־ברוך, תל־עדשים, קיבוץ אשדות־יעקב. היה מראשוני הפלמ"ח ובמשך תקופה קצרה היה חבר קיבוץ בית־קשת. בחור שקט ומכונס עלצית לכת ופעל רבות. עם פרוץ המאורעות נמצא בין מלווי השיירות לירושלים. השתתף בהתקפות על אבו־כביר והיה בין אלה שפוצצו את בית־החרושת לקרח ביזור. היה בשירות פעיל בצפת ונפצע שם מיריות שיירטים.

עם גבור המאורעות נשלח עם מחלקתו כתגבורת לגוש עציון וחנה בקיבוץ משואות־יצחק, ב־13.5.1948, בהתקפה האחרונה של הלגיון על הגוש, נפל חלל על משמרתו בנסיבות שלא נודעו. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

אקלרד יוסף („אוסולד", „אוסי")

בן אליהו ואסתר. נולד ב־1.5.1926 באוסטריה. למד בבית־ספר עממי ועלה לארץ עם המשפחה ב־20.12.1938. המשפחה שהתה בארץ רק כחדשיים והאב נרצח בידי הערבים בנס־ציונה, וגם שני הילדים — יוסף בן ה־13 ואחותו — נפצעו. בגיל צעיר התחיל לעבוד כדי לעזור לאחותו, אך כעבור זמן קצר נכנס למסגרת חיי הגשמה חלוצית ועבר את שלבי ההכשרה וההגנה: חברת־נוער (עד שנת 1944), נוטרות, גיוס לצבא הבריטי (תפקידי שמירה וחיל־המצב באי רודוס), משחזר בשלום התיישב בירושלים ועבד בעבודת־יום במרפדיה ובערבים עבד עבודה נוספת כמלצר. מדי חודש בחדשו שלח משכרו לאמו בראשון־לציון כדי מחיתה.

אך החמיר המצב ושוב התגייס בין הראשונים. שירת בגדוד „מוריה". עבר קורס חובשים ושימש חובש בפלוגה מסיירת. תוך כדי הגשת עזרה לחבר פצוע נפל בחזית לטרון, בבית־תול שעל־יד ירושלים, ב־18.7.1948. ביום 28 בפברואר 1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

אקריש מאיר

בן משה ורחל. נולד ביום 8.5.1925 בעיר קבלה ביוון. משם עבר לספרד בגיל רך. סיים את בית־הספר העממי ולמד נגרות רהיטים וריפוד. כל שאיפתו היתה לעלות ארצה. הגיע לחופי הארץ בשנת 1944. נער יפה, טוב־לב ובעל נפש רומנטית, הממלא את הנדרש ממנו בהתלהבות ובמסירות. בפרוץ מלחמת־השחרור היה בין הראשונים שנענה לצו הגיוס. עם חטיבת הראל־פלמ"ח התאמן באימוני־הצבא הסדירים ושאף להיות מלח באניה עברית ולהביא את פזורי ישראל לארץ. השתתף בכל פעולות „הפורצים" בשחרור כביש ירושלים. אהבה רבה אהב את ירושלים, כאילו ידע כי למענה יפול. תמיד השתוקק לבקר בה.

נפל ביום 22.4.1948 בקרב על נבי־סמואל. בפעולה האחרונה עמד בין השרידים הבודדים מול המוני האויב. הובא למנוחת־עולמים בקבר־האחים בט"ז בניסן תש"ח (25.4.1948) בקרית־ענבים.

אקלרוד נחום („מנחם")

בן יצחק־יעקב ומחלה. נולד ב־1929 ברוסיה או בבסרביה וגדל ברומניה. אחרי מלחמת־העולם הפסיק את לימודיו בבית־הספר התיכון והלך להכשרת הנוער הציוני בבאיה־מארה שבצפון טרנסילבניה. משם העפיל ב־1946 לארץ באניה „כנסת ישראל" ושולח לקפריסין. בסתיו 1947 עלה ארצה. שהה במחנה עתלית ואחר־כך בקרית־שמואל, ומשיצא כאזרח חפשי לתל־אביב נענה לקריאת המולדת ונחלץ למערכה.

שירת בגדוד פלמ"ח, השתתף בפעולות ובליווי שיירות בדרך לירושלים עד שנפל בקרב ליד חולדה ב־31.3.1948. נקבר בחולדה ב־2.4.1948.

אקרמן אמנון

בן יצחק ואידה. נולד בכ"א בסיון תרפ"ט (29.6.1929). למד בבית־הספר הריאלי, שם סיים שש שנות לימוד, ובבית־הספר המקצועי הדו־שנתי שליד הטכניון. ניחן בכשרון מוסיקלי ואף למד מוסיקה באופן שיטתי. מתוך שאיפתו לחיי קיבוץ דחה השתלמות זו והתמסר להכשרה. ניחן גם בכשרון לציור ובתקופת־חייו האחרונה החל להשתלם בו. בן 11 הצטרף לתנועת הצופים ולאחר שנים מספר הצטרף לגרעין הכשרה. השתתף בעליה לבירית וזמן־מה לאחר־כך יצא עם חבריו הצופים להכשרה מגויסת בדפנה. בתקופת ההכשרה, על אף עייפותו מהעבודה הקשה, למד והתכונן לבחינת הבגרות. אולם הרגשת החובה כלפי המולדת קדמה אצלו לכל, ועם פרוץ המאורעות התגייס מיד והשתתף בקרבות השונים בגליל. היה גם בין מלווי השיירות. במכתבו האחרון הביע את צערו על העדרו זו הפעם השניה מה„סדר" של פסח בבית, וסיים: „אנחנו נפתח את הדרך ואז נבוא לחופשה".

נפל בהתקפה הנועזת על המצודה ההררית בנבי־יושע ביום 20 באפריל 1948. נקבר בנבי־יושע ביום 20.5.1948.

אקרמן יוסף

בן מנחם ופרידה. נולד בחנוכה תרע"ט בוארשה, בירת פולין. בשנת תרפ"ה, בהיותו בן 6, עלו הוריו לארץ, התחנך בבית חרדי ועם תום לימודיו היסודיים, שסיימם בהצלחה ובהצטיינות, בחר במלאכה. וכה אמר אז לאביו: „הן לימדתני, אבי, יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך", למד חשמלאות ועסק בה בימים ובערבים, ובלילות השתלם בלימודים כדי לרווח צמאונו לידיעות כלליות. מחמת דוחק חמרי וחוסר־עבודה, אשר הוציאוהו ממסלולו, יצא לכפר וניסה כוחו בעבודה חקלאית. התרשם עמוקות משלות איש־האדמה והחליט לעבור לחקלאות, להתישבות חקלאית־דתית. כדי להוציא תכניתו זו לפועל חזר ירושלימה לחסל שם את ענייניו, אולם בינתים פרצו המאורעות. היו אלה הימים הראשונים אחרי הכרזת או"ם, והוא בירושלים, והצטרף אל המגינים, אך משנדרשה תגבורת לגוש עציון הנצור התנדב לעזרתו על אף היותו חולה, כאדם טוב־לב, המטה אוזן קשבת לכל מר־נפש, קנה לו שם יידיד רבים.

היה בין מגיני כפר־עציון, וביום נפילת הכפר היה גם הוא בנופלים ביום ד' באייר תש"ח (13.5.1948). הועבר למנוחת־עולמים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) לבית־הקברות על הר־הרצל בירושלים.

אקרמן יחזקאל

בן שלום וחנה. נולד בכ"ח במרחשון תרס"ט (11.11.1928) בלימה, בירת פרו, בדרום־אמריקה, בה ישבו הוריו תקופת־מה. המשפחה חזרה ארצה ב־14.2.1932, והילד גדל ב„צבר" מבטן. למד בבית־הספר העממי בכפר־סבא וגם בכיתות ההמשך ט—י'. אחר־כך למד בבית־הספר התיכוני „תיכון" בת"א. היה חבר פעיל ב„הנוער העובד", הצטרף ל„הגנה" ויצא להכשרה עם קבוצת צעירים. משהזר הביתה למד בסמינר למורים של זרם העובדים בתל־אביב. משהתחילו חיפושי־הנשק של הבריטים ברמת־הכובש, שפיים וגבעת־חיים יצא שוב והשתתף בפעולות הנגדיות. חזר להכשרתו, הכשרה מגויסת פלמ"ח, בגבע ובכנרת. בספטמבר 1947 סיים את הכשרתו והצטרף כחבר בפועל לקבוצת „החושלים" בג'יב־יוסף. עבד בסיקול, חצרנות וטרקטור. אהב מאד את עבודתו במשק. כתב הביתה: „הרגשה נפלאה היא להיות שותף למפעל התישבותי הבונה והיוצר". היתה בו נטיה לפיוט, ועוד בילדותו חיבר חיבורים בחרוזים. השאיר אחריו שירים וחיבורים רבים.

עם פרוץ המלחמה בארץ יצא לעבוד בביצורים בדן, נחלים ובסביבה בצפון. נהרג בתאונת־דרכים ביום י"ב בתמוז תש"ח (19.7.1948) בדרכו ממשמר־הירדן לראש־פינה. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־סבא. באחד מחיבוריו של בן ה־14 נמצא כתוב: „כל אם בישראל צריכה להיות מוכנה, שבאחד הימים יביאו לה את בנה הרוג".

אקרמן ישראל

בן דויד ומלכה. נולד בשנת 1927 בפא־לאנקה שליד מונקאץ', ברוסיה הקרפטית (אז צ'כוסלובקיה), ולמד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי ממשלתי, ואחר־כך למד נגרות־רהיטים והוסיף להשתלם בבית־ספר מקצועי. משהוחזר האזור להונגריה סבל רבות מהחיילים ההונגריים, שהיו מכים נערים יהודים והחליט לבקש את עתידו בארץ־ישראל. על אף הגזירות על התנועה הציונית היה הולך בשבתות למונקאץ' הסמוכה להשתתף באסיפות ציוניות. ב־1944 נלקח עם כל משפחתו לאושביינצים, הועבר עם אחיו לבוכנוואלד, הופרד מהם ונלקח לעבודת־פרך במחצבה בגרמניה. משוחרר על־ידי הצבא האמריקני אמר לצאת מיד בנתיב ההעפלה ארצה, אך שמע ששלושת אחיו כבר חזרו הביתה, ועל אף הסכנה שלא יורשה לצאת משם נענה לשידולי מכרים ונסע תחילה הביתה לקחת גם את אחיו עמו. שנים מהם סירבו ונשארו תחת השלטון הסובייטי ואחר הצטרף אליו ובדרך רבת מכשולים והרפתקאות עברו את הונגריה ואוסטריה והגיעו להכשרת „אף־על־פי־כן ולמרות הכל" שליד מודינה באיטליה וישראל עבד שם בנגרות. ב־1946 העפיל לארץ עם אחיו באניה „אנצו סירני", נתפסו על־ידי אנית־משחית בריטית והובאו למחנה עתלית. אחרי השחרור משם שהה זמן־מה בחברת נוער עולה בגבעת־השלושה ואחר־כך ברמת־הכובש, למד ועבד ועסק בספורט. עבר לעבוד בתל־אביב והצטרף ל„הגנה".

בליל הלילות לייק־סאכסס טיפס ועלה לראש עמוד־התאורה בכיכר מגן־דויד ותלה שם דגל לאומי לקול תשואות ההמון החוגג, ולמחרת יצא לשמירה ולהגנה בפרברי תל־אביב. כחבר חי"ש של הפרברים השתתף בפעולות בכפר סלמה, אבו־כביר, יזור, בית־החרושת „היוצק", „מצודה" ויפו. ביום תעניית אסתר היה בחופשה ובשמעו שיחידתו עומדת לפוצץ בלילה את בית־הקירור ביפו חזר לבסיסו וביקש לשתפו בפעולה. בתפקיד סמל כיתתי חיפה באש על החבלנים והם הגיעו אל המטרה, עשו את מלאכתם וחזרו בשלום, אך הוא נפגע מכדור בראשו ובחזהו ונפל ב־24.3.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

אקשטי מרדכי

בן אברהם ורינה. נולד ב־1929 באיסטמבול שבתורכיה. מנערותו נמשך לציונות. בשנת 1944 הסכיטו הוריו לשלחו ארצה ב„עליית־הנוער". חונך ועבד בחברת־נוער בקבוצה של „הפועל המזרחי" ואחר־כך שירת בנוטרות ובפלמ"ח.

השתתף בקרבות מלחמת־השחרור. בשעת סיהור הגליל מהאויב נפל בקרב על חרבת ביר־סבינה, ליד כפר־חיטים, ב־12.9.1948. נקבר בטבריה ב־3.11.1948.

אקשטיין יצחק

בן גרשון־חנוך ורחל. נולד ב־1924 בבלכאטוב שבפולין. למד בבית־ספר תיכון והצטרף לנוער החלוצי. אחרי פרוץ מלחמת־העולם נלקח ב־1940 משטה הכיבוש הרוסי ונשלח לסיביר. נתנסה בכל יסורי הפליטים שהעדיפו עבודת־פרך על התאוחדות בבריח־המועצות, ואחרי ההתקפה הגרמנית על רוסיה הורשה גם הוא, כשאר הפליטים נתיני פולין, לצאת מירכתי הצפון לאזור דרומי יותר. התגנב לתוך גדוד פולני שנשלח למזרח התיכון ויצא עמו מרוסיה. בעיראק נתפס, גויס כחייל ועם הגדוד הגיע לארץ ב־1943. כאן פשט את מדי־הצבא ונשאר אזרח בארץ. החל לעבוד באריגה ובמשך הזמן נשא אשה ונולד לו בן.

כחבר ה„הגנה" גויס לשירות בשלב הראשון של מלחמת־השחרור, ובשעת העברת קשר מאת מפקדו נפל בשכונת התקוה בתל־אביב בג' באדר א' תש"ח (13.2.1948) ונקבר בו ביום בנחלת־יצחק.

אקשטיין נוח

בן יחיד להוריו פינחס ופרידה. נולד ב־7 בפברואר 1927 בלודז', פולין. למד בבית־ספר עממי. הוא והוריו ניצלו מהשמדה. מאז שאף לעלות לארץ. התגייס בגרמניה ל„הגנה", כדי לבוא לעזרת הישוב בימים טרופים והגיע לארץ בשנת 1948 על סיפון „אלטלנה".

בחור שקט, לא אהב להתבלט. התנגד לכל חמרנות ושאף לחיי כפר. נפשה בשעת אימונים: לא ידע לשחות ועמד על כך שישתפוהו באימוני שחיה. טבע בכנרת ביום י' באלול תש"ח (14.9.1948). היה קבור בכפר־תבור. ב־22.6.1950 הועבר משם לנחלת־יצחק. הוריו שנשארו בחוץ־לארץ התגעגעו על בנם יחידם, ואיש לא העיז לכתוב להם את האמת כי הבן איננו. עלו בעקבותיו ועמדו ליד קברו.

אראיסטי משה

בן יעקב ושמחה. נולד במארס 1931 במונסטיר (בטליה) שביוגוסלביה. גמר בית־ספר עממי והיה חבר ב„מכבי הצעיר" ובמכבי־אש בפתח־תקוה. השתתף בהצטיינות בפעולות ספורטיביות רבות וזכה להוקרת חבריו על עליזותו ומסירותו. בפעולתו במכבי־אש מתנדבים עזר רבות בהצלת נפשות ורכוש התושבים בפתח־תקוה והסביבה.

אחרי החלטת או"ם בשנת 1947 נחלץ

משה להגנה ומצא את מקומו בין הלוחמים בלטרון, כשגויסה פלוגת החי"ש בפתח־תקוה יצא עמה לקרבות ונפל ביום 26 במאי 1948. הועבר בכ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) להר־הרצל בירושלים.

ארביב יוסף

בן יצחק ואסתר, נולד ביום 25.6.1925 בטריפולי אשר בלוב ועלה ארצה עם בית הוריו בשנת 1934. הוריו השתקעו בשכונת מונטיפיורי שעל־יד תל־אביב ויוסף למד בבית־הספר העממי המקומי. עם גמר הלימודים החל לעבוד. לאחרונה עבד כפועל בבית־חרושת לצבעים ולכה בפתח־תקוה. עלם חסון וחזק בגופו ובנפשו וחלק רב מחייו מסר לשירות המגן.

חבר ה"הגנה" משנת 1944, חבר נאמן ופעיל בפלוגה "המיוחדת". בתחילת המאורעות נשלח לגנב והשתתף בהגנת קדמה. אחרי־כן השתתף בליווי שיירות לגליל העליון. עם התחלת הפעולות בסביבת תל־אביב השתתף בפעולת סלמה, אבו־כביר, יוור, ושוב — בליווי שיירות לדרום. אחר־כך השתתף בפעולת "נחשון". באחרונה עלה, בליווי השיירה הגדולה שכללה למעלה ממאתים מכוניות־אספקה, לירושלים ושם נשלח ב־13 באפריל 1948 לדרך הר־הצופים, לעזרת שיירת עובדי "הדסה" שהותקפה. המכוניות עלו על מוקש והתפתח קרב נואש, שבו נפל בהילחמו בגבורה במקלעו. נקבר בסנהדריה בירושלים. ב־26.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ארביב רפאל (לארי)

בן ויקטור ושרה, נולד ב־7.4.1927 בטריפולי שבטריפוליטניה כבן־זקונים למשפחה ענפה. לאחר שגודל תוך תפנוקים בבית הוריו וקיבל השכלה של בית־ספר עממי ושלוש כיתות גימנסיה, גמר אומר לעלות לארץ־ישראל והצטרף להכשרה חלוצית בטריפולי. מאחר שלא ניתן לו סרטיפיקט בתנועת "החלוץ", החליט לעלות בעליה ב', לפני עלייתו השתלם במקצוע החשמלאות וב־11.3.1947 עלה באניית־מעפילים בתוך טנק ריק של נפט. הספיק לעבוד זמן קצר בחברת החשמל, אך קץ בחיי העיר, עבר לקיבוץ שדה־נחום, ומיד הצליח להתערות בו יפה.

בפרוץ מלחמת־השחרור היה מראשוני המתגייסים. על טענת אחותו, אשר ביקשה שידחה את גיוסו כדי שלא להדאיג את אמו החולה מאד, ענה: „לא לשם ישיבה שקטה במשק סיכנתי את חיי בעליה הקשה, כי־אם לשם הגנת המולדת". הצטרף לפלמ"ח ובמסגרתו לחם להגנת השיירות בדרך לירושלים. בקרב להגנת שיירה בדרך חולדה־לטרון נפל ב־31.3.1948, שנה אחת אחרי עלייתו. ב־2.4.1948 נקבר בחולדה.

ארביטמן ישראל

מצעירי הלוחמים. גבה־קומה וידוע בחברה כרודף שלום ומותר לזולת. פרטים על חייו אינם ידועים.

נפל במערכת הנגב, בקרב על עיראק אלמנשיה, ביום כ"ו בכסלו תש"ט (28.12.1948). נקבר בפלוגה ואחר־כך הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

ארבסט גרשון

בן שלמה. נולד בשנת 1927 בעיר ראכוב, צ'כוסלובקיה. רכש לו השכלה עממית. עסק במלאכת הסנדלרות. עבר את ימי הכיבוש והגזירות בארץ מוצאו, ומשוכה ליום השחרור שאף לעלות לארץ. בשנת 1947, בהיותו בן עשרים, הגיע תורו לכך. אחרי עלותו התישב בפתח־תקוה ועסק במקצועו.

התגייס למלחמת־השחרור והשתתף בקרבות. נפל בקרב קאקון ביום כ"ו באייר תש"ח (4.6.1948). נקבר בנתניה ביום 6.6.1948.

ארדשטיין דוב

בן אליהו. נולד ב־17.12.1926. נפגע ב־17.10.1948 בקרב בכיבוש חוליקאת ומת ב־18.10.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בכפר־ורבורג.

ארואס גרמן

בן סעדון. נולד בשנת 1922 באלג'יר. עלה לארץ בשנת 1948. נפל בבצע „חורב" בנגב ב־26.12.1948 והובא לקבורה למחרת היום בבית־אשל. גופתו הועברה ב־31.8.1949 לבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

אֲרוֹם מרדכי

בן אשר וחיה־רחל. נולד ביום 2.11.1909 באוסיק שבגליציה התיכונה וגדל בלודאיסק (באידיש לידנסק — מקום נודע על־ידי ר' אלימלך מלידנסק, מאבות החסידות), שם היה אביו שו"ב. למד ב„חדרים" וב„ישיבה", גמר בית־ספר למסחר והתכונן לבחינות־בגרות על־ידי שיעורים פרטיים שקיבל ממנהל בית־הספר המקומי, שחיבב את הבחור היהודי השקדן וצמא־הדעת. הצטרף לתנועת „תורה ועבודה" ויסד בעירו נקודת־הכשרה. בגלל המצב החמרי הקשה עבר עם קבוצתו לודוביץ שבמערב־גליציה. גם שם נאבקו עם תנאי קיום קשים, אבל יכלו להם. להקלת המצוקה הורה תלמוד (בשכר, לטובת הקבוצה) בתלמוד־תורה (ישיבה קטנה) ובשעות אחרי הצהרים למד סנדלרות. באפריל 1939 העפיל ארצה באניה „אסימי" ובלי להיתקל בשומרי חופים וגבולות הגיע ישר ל„קבוצת אברהם" של חברי תנועתו בכפר־פינס והצטרף אליה. נטה שכם לעבודה השחורה וכפעם בפעם עסק בצרכי ציבור בועדות שונות של הקבוצה בכפר־פינס ואחרי־כן בכפר־עציון, שם ה"ה זמן־מה מזכיר־הפנים וחבר בועדת־חברים ובועדה־

התרבות. השתדל להנהיג במשק את ענף הכוורנות, אך תנאים אובייקטיביים מנעו את ההצלחה והוא נשאר עובד בסנדלרות. „לא קרבנות הם החלוצים ילא היכל הוא הקיבוץ" — היה אומר כלפי מפריחי סיסמאות ומדברים גבוהה. „יהודים פשוטים אנחנו והגנו מאשרים שמצאנו דרך חדשה ואנו מאמינים בה". באמרותיו ובבדיחותיו הקולעות הצליח לעודד רוח נדכאים בעתות מצוקות חמרניות ואף באש המלחמה. הסנדלר בן ה„ישיבה" שקד על יסוד סניף לאיגוד־הספורט „אליצור" והשתדל לארגן משחקים והתחרויות. מתוך כך התקרב לעניני הבטחון והיה פעיל בועדת הבטחון של הקבוצה במשך כמה שנים עד הסוף. גמר קורסים של ה„הגנה" לטיפול בנשק, שקד על נקיונם ושלמותם של הכלים והמציא הרבה המצאות מחוכמות ב„סליקים".

בראשית המצור נפרד גם הוא, כיתר החברים הנשואים, מאשתו וממשתי בנותיו הקטנות, שהועברו לירושלים. התנגד לכל הצעת פינוי שלם או חלקי. נפל ביום 13.5.1948, יום נפול הגוש. הובא למנוחה עם חברי להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

אריאסטי אברהם

בן יצחק ומרים. נולד ב־1930 בירושלים ונתחנך בה. אחד משלושה אחים שנתיתמו מהוריהם והוכרחו בגיל צעיר לעמוד ברשות עצמם ולהתפרנס מיגיע כפיהם. חבר ב„הגנה" מגיל 15. עבד במסגרות עד להתגייסותו להגנת ירושלים עם תחילת מלחמת־השחרור. צורף לגדוד „חורון" אשר נודע לתהילה בקרבות על ירושלים ורוב חייליו נפלו, עד שהיה צורך לבטל את הגדוד במשך הזמן.

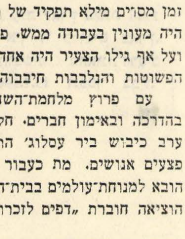
השתתף בכל הקרבות כחבלן מומחה ונודע כאמיץ־לב שאינו נרתע מפני כל סכנה. עבר את כל תקופת ההגנה על ירושלים ומבואותיה עד שנפל בארנונה ביום ט"ו בתשרי תש"ט (18.10.1948).

ארזי (רובינשטיין) משה

בן יצחק ואסתר. נולד ביום 15 במאי 1909 בוארשה, בירת פולין, למשפחה ציונית ולמד בבית־ספר „תרבות". ב־1922 עלה ארצה עם הוריו שהשתקעו בנוה־שלום (יפו — תל־אביב). בארץ למד בבית־הספר „אליאנס" ועזר להוריו בעבודה במגרסה שלהם. בשנות 1929 — 1932 היה חבר ל„הנוער העובד", פעיל בועדי הסקציות ובעניינים ארגוניים. שלוש שנים עשה בהכשרה בעין־חרוד; מיוני 1935 — חבר בקיבוץ נען, מקום שם חי 14 שנה, ופיקד על החי"ש המקומי. חבר ב„הפועל" ובפלוגות „הסדרן" ופלמ"ח. פעיל בהעלאת מעפילים. מ־1929 חבר ב„הגנה". היה בפו"ש, תחילה כמ"כ ואחר־כך מ"מ, והיה בין המפקדים על משמרי־החופים. השתתף בגאולת אדמת קוסקוס־טבעון. עם עליית 11 הנקודות בנגב נקרא לתפקיד מפקד הנקודה בקלקה ועשה הרבה ליציורה לקראת ימי מבחן. משם חזר למשקו בנען. ב־29 ביוני 1946 נאסר עם חברי נען והיה עצור בלטרון וברפיח. כשגויסה פלוגה מאנשי פלמ"ח לתפקידים קרביים, התיצב עם אחרים מאנשי נען גם משה בתפקיד מ"מ ואחר־כך סמ"פ. עשה הרבה להעלאת רמת פלוגתו וישימש מופת לאנשיו, כלוחם וכמפקד וזכה עמה לנצחונות חשובים בתקופה קצרה. היה בין כובשי מע'אר וביח־דראס, בהצלת הילדים מניצנים — משימה שנגעה בנימי נפשו — וכאשר הצליח בה קרנו פניו מאושר, תכול־עיניים ורחב־כתפים, שזוף, ומצחו חרוש קמטים — דמות סלעית ועם זה כה אנושי בחיוכו, ביחסו, אוהב עבודת השדה, לוחם ומגשים, דרוך־נפש ומסור. העובד יהלוחם נתמזגו לאחד. מהלך היה בקרב זקוף־קומה, אף כי ידע את הסכנה שבדבר, כי הבין שבהתנהגותו כמפקד תלוי הרוח הקרבי של אנשיו. השפיע עליהם משלות נפשו ומבטחונו הפנימי בשעות המסוכנות ביותר, ביחוד עודד את אנשיו בשעות ההפצצות הקשות מן האויר על נגבה.

בהתקפה על משטרת עיראק א־סוידאן נפצע בידו בשעת פריצת גדרי־התיל — ולא הודיע על כך, כדי שלא להכביד על ביצוע הנסיגה הקשה. באותה שעה פגע כדור אויב בסמוך ללבו. דבריו האחרונים לפני מותו בבית־החולים „בילי"ן היו: „טפלו באחרים, בפצועים יותר קשים — — —" ושם מת בי"ג באייר תש"ח (22.5.1948). הובא לקברות בנען. קיבוץ נען הוציא קובץ לזכרו, הניח אשה, בן ובת.

ארזי מאיר

בן יהודה ואלקה. נולד ביי"ג באדר תרפ"ט בארגנטינה. עלה ארצה עם הוריו בשנת 1937. נתיתם מאמו בעודו ילד ונשלח להתחנך בבן־שמן. הצטרף ל„הנוער העובד" ושימש מדריך־נוער בכפר־סבא ובשכונות־הספר בתל־אביב. בהטיפו למיזוג ההגנה והעבודה, בחר בדרך ההגשמה ויצא להכשרה בדגניה ב' ונכנס לפלמ"ח, חלומו לבנות ישוב חדש בשממת הנגב היה למציאות בעלותו עם חבריו לרמת הנגב.

מאז התמסר לבנין המשק ושקד על תיקון כל פגם בחיים החברתיים. במשך זמן מסוים מילא תפקיד של מזכיר־חוץ, אולם לבו לא נהה אחרי העסקנות. היה מעונין בעבודה ממש. פיעמה בו הכרה ברורה ביעודו ובערך תפקידו, ועל אף גילו הצעיר היה אחד הקובעים את מהלך העניינים במשק. הליכותיו השפוטות והנלבבות חיבבוהו על חבריו וחניכיו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הכשיר עצמו בקורס לחבלנים, עסק בהדרכה ובאימון חברים. חלקו היה רב בפעולות נועזות שבוצעו בנגב. ערב כיבוש ביר עסלוג' התאמן בזריקת רימון־הצהה שהתפוצץ ופצעו פצעים אנושים. מת בעבור שבועים בבית־החולים „הדסה" ב־23.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ביום 24.6.1948. משפחתו הוציאה חוברת „דפים לזכרו", ליום השנה למותו.

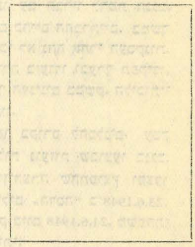
ארזי (טננבוים) שמואל

בן דוב ודינה. נולד ב־10 באפריל 1912 בבז'יאני שבמזרח־גליציה, פולין. למד ב„חדרים" ואחר־כך בבית־המדרש של חסידי צ'ורטקוב אצל גדולי הלמדנים שבעיר. הושפע מהם ברוח החסידות (אף כי אביו אגודאי ו„מתנגד"), ואחד מהם קירב אותו לידיעת התנ"ך ולחיבת־ציון. בגלל מות אביו הוכרח להפסיק את לימודיו וליטול על עצמו את עול פרנסת המשפחה. אחרי ההתעוררות החלוצית בגליציה, בעקב מהומות תרפ"ט וגזירות פספילה, קיוה שמואל שהפעם יתעוררו גם האגודאים לפעילות למען ארץ־ישראל. כשאוכזב מהם התמסר בכל להט בחזרותו לפעולה למען „המזרחי" והיה מזכיר סניפי „המזרחי" ותנועת „תורה ועבודה", מדריך ב„בני־עקיבא", מורה בבית־הספר של „מזרחי", ממיסדיו ושותפיו של בית־התפילה של „המזרחי", מארגן ומרצה בשיעורי־ערב לתנ"ך ותלמוד של „בני־עקיבא", פעיל בכל המוסדות הציוניים בעיר, ואחר־כך פעיל גם בפיתוח התנועה הארצית של „בני־עקיבא", ומיסדה, מראשוני חבריה ומדריכה ומנהלה הראשון של נקודת־ההכשרה „קבוצת אברהם" אשר בקוסוב מטעם „בני־עקיבא". השתתף ביסוד גרעין העליה שבקבוצה. היה מהוגי דעותיה בשאלות החינוך והחברתיות וארגוניות. לאחר שרבים מתלמידיו עלו לארץ והוא הכשיר שכבה של פעילים ומדריכים צעירים, עלה גם הוא באלול תרצ"ז והצטרף לקבוצת אברהם שבכפר פינס. המשיך בעבודות ארגוניות ותרבותיות במזכירות, בועדות, בהפצת תורה ודעת בשיעורים ובחוגים. הרבה גם לקרוא וללמוד, ובינתים התגבר על קשיי ההתאקלמות בעבודה בפרדסים ובבנין. פעל בהדרכה גם בקבוצות ובמחנות של „בני־עקיבא"

בארץ ובעניינים ארגוניים של הקיבוץ הדתי. בסיון תש"ט נשא לאשה חברה ותיקה של קבוצתו ונולדו להם בן ובת. מאז היה הרוח החיה של קבוצתו. צידד בהתלהבות בהצעת ההתישבות בכפר־עציון ועלה שמה בין הראשונים לפני משפחתו. גם שם היה פעיל במועצה, בסידור עבודה, בועדות לחינוך ולתרבות, בשמירת סדרי התפילה ב„גוה עובדיה", בשיעורי תורה, בהרצאות ובחוגים. עבד בהכשרת קרקע, נטיעה, בנין, ולאחרונה נעשה עובד קבוע ואחראי לעבודת היעור.

משהחלה תקופת המצור דרש לקצץ בעבודות־משק שאין בהן משום צורך השעה כדי להגדיל מספר האנשים בשמירה ובביצורים. השתתף בועדה ההלכתית שביררה את בעיות השעה לפי התורה וצידד בהיתר לעבוד בביצורים גם בשבת. דרש ואף קיים. בזמנים שקטים היה ממשיך במתן שיעורים בחוגים ובמסיבות כלליות. בפרשנות למאורעות היום, שהתמחה בה עוד בכפר־פינס, היה מרומם את רוח החברים ונוסך בהם אמונה בעתיד נצחוננו, וגם בשעה שהסכנה לגוש כבר נראתה קרובה, עוד היה מעודד את חבריו, באמרו: „מי שיזכה ל־15 במאי, יום סיום המנדט, יהיה הכל כדאי לו; הרי לזה שאפו דורות ולזה הקדשנו את חיינו". אך לא זכה, כי יומים לפני כן, ביום 13.5.1948, נפל על משמרתו עם נפול הכפר והגוש בידי האויב, וביום 17.11.1949 הובא למנוחה, עם שאר חללי הגוש, בקבר־האחים על הר־הרצל בירושלים.

ארטל עקיבא

נולד בשנת 1910. עלה לארץ בשנת 1948 והתגייס לצה"ל. אין לו קרובים בארץ. נהרג בשעת הופשתו בתאונת־דרכים בפתח־תקוה ב־19.7.1948 ונפטר בבית־החולים ביילינסון.

ארמן אדגר

בן אלימלך ושרה. נולד ב־7 ביוני 1914 בעיר אוסייק, אז אוסטריה, אחר־כך — יוגוסלביה. היה בעל השכלה גבוהה, גמר אקדמיה למסחר ועבד בפקידות. היה לויטננט בצבא היוגוסלבי ומאורעות המלחמה הבשילו בו את רצון העליה. בספטמבר 1945 עלה לארץ. התגורר ועבד בבנימינה. ב־27 באפריל 1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל. השתתף בפעולות שונות, ובכללן בחזית לטרון.

קיפח את חייו בתאונת־דרכים, בשעת פעולה, ביום 1.8.1948 ליד נבי־רובין. נקבר בבנימינה ביום 3.8.1948. השאיר אחריו אשה, טובה, וילד.

אריאלי (ליכלר) אברהם („אבק")

בן שמעון והדסה. נולד ב־24.6.1906 בקראקא שבפולין (אז — תחת שלטון אוסטריה). למד בבית־ספר תיכון ואחר־כך הלך להכשרה של „הקיבוץ הארצי" שבמערב־גליציה וב־1928 עלה עם חבורתו לארץ והצטרף לקיבוץ שעסק בעבודה שכירה בנס־ציונה. משהתפרק הקיבוץ הוסיף לעבוד כבודד ומתוך שאיפה לחיי חקלאי הצטרף לארגון „דרום", קבוצה של מועמדים להתנחלות. אחרי שנות־לבטים אחדות קיבלו קרקע והתנחלו במושב חירות שיסדו ליד תל־מונד, והוא היה למופת בהתקשרותו לאדמה ולעבודה. הצטרף ל„הגנה" מיד אחרי בואו לארץ ובמהומות תרפ"ט נפצע ברגלו. במלחמת־העולם השניה התגייב לנוטרות ושירת בה ארבע שנים. אחרי־כך הוסיף לשרת בשירותי־מגן ואחרי ימי עבודה מפרכת היה שומר בלילות לפי תורו.

משפרצה מלחמת־השחרור התגבר למערכה, אם כי היה נשוי ואב לשני ילדים, והמשיך בשירות־משמר. בשעת מילוי תפקידו בעמדה שליד כפר־יעבץ, בחזית ה„משולש", נפגע קשה מצרור כדורים ברגלו ובבטנו והועבר אל העורף. ברגעיו האחרונים עוד מסר הוראות לאשתו בדבר המשכת העבודה במשק ואחר נפח את נפשו ביום י' באלול תש"ח (13.9.1948) והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בתל־מונד ב־15.9.1948.

אריאלי נחום

בן מתתיהו ולאה. נולד ביום 1 באפריל 1927. בגבעת־עדה, על־יד בנימינה. למד בגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב והתעתד להשתלם בלימודים, אלא שה„הגנה" והפלמ"ח שבוהו כליל ולהם הקדיש את חייו. בעזבון שירין ורשימותיו באה לביטוי הזדהותו עם דרך מלחמתו של הישוב המאורגן, גינוי הפרישה, אהבת־תום לארץ ולנופה, לגזרה, לבית־הורים. יפה־תואר היה, עז־נפש ואיש־רעים נאמן. מראשוני חטיבת הפלמ"ח ומנושאי עולה, כטוראי מן השורה ועד למפקד־פלוגה בקרבות, לחם בנגב, השתתף בקרבות על יזור ובהרי ירושלים וגילה תמיד עוז־רוח, כשרון פיקוד ואהבת חברים־לקרב.

נפל ביום 7 באפריל 1948, בהחישו בראש אנשיו תגבורת ללוחמי הקסטל. נקבר בקרית־ענבים ביום 25.4.1948. השאיר אחריו אשה.

אריכא עמירם („עמי")

בן יעקב־אברהם ומינה. נולד אור ל־י"ב בטבת תרצ"ב בירושלים. הלמיד הגימנסיה העברית „רחביה", ירושלים, שוקד ומצליח בלימודיו. חיבוריו (מכינה ד' ואילך) העידו על לב רגש ונפש עדינה, חוש לשוני וערות רוחנית. מדריך ומנהיג ילדים ונערים מתוך חיבה ומסירות. בצאתו לגדנ"ע מהמחלקה השביעית של הגימנסיה לפני פסח תש"ח כבר היה לו עבר עשיר בעסקנות ציבורית: חבר ועד התלמידים ומורשה הקרן־הקיימת־לישראל ממחלקה למחלקה, מדריך בשבט הצופים „מצדה" ובחג"ם. הצטיין בגדנ"ע והגיע לדרגת סמל. הזדהותו הנפשית עם השאיפות הלאומיות לשחרור הארץ ולתקומה מדינית ותביעותיו מעצמו, מחבריו ומחניכיו — באו לידי ביטוי נמרץ במכתבו האחרון, שכתב להוריו ולאחיו הקטן ביום ז' באייר תש"ח. אחרי דברי־פתיחה על המאורע ההיסטורי של הכרזת ראש־הממשלה ביום ה' באייר תש"ח על הקמת מדינת ישראל, גולת הכותרת של „שבעים שנות הקמת המדינה על־ידי חלוצי האומה", ממשיך עמי ואומר: „מאז הוכרז על החלוקה בעצרת העמים לפני כחצי שנה, אנו רוכשים אותה בדמנו, בדם בניגו ואחינו. הם שהגישוה לנו — ולהם יאתה תהילה. אבל לא בתהילות ותשבחות ולא במלים־של־צער הפצים הם; הם דורשים אותנו־עצמנו כי נשתתף עמם בפיעל, בכל שפחי יכלתנו, בהקמתה וברכישתה של המדינה". המכתב הסתיים בהבעת תקוה, „כי הנצחון קרוב ועם בוא השחרור תשוב השלוה לשכון במעוננו, בתוך מדינתנו העצמאית, — בעבודת־בנין פוריה". אולם הפיסקה שקדמה לפיסקת־הסיום אומרת: „על הצער לחשלנו ליתר אומץ והקרבה; אנו נלחמים למען אידיאה צרופה, — תוך ידיעה ברורה ומתוורת כי אין דרך אחרת". היתה זו מעין נבואת־הלב של אדם, אשר סיסמת חייו היתה: „היה נכון: תמיד נכון!" (המכתב הנזכר הגיע

לתעודתו כעבור שנים־עשר יום לאחר שכותבו שוב לא היה בחיים). כשהתגברה המלחמה על ירושלים התיצב עמי לש"רותי־עזר קרביים בקוים הראשונים של החזית. אור ליז בעייר תש"ח השתתף בפעולה קרבית בגזרת „שייך־ג'ראח" (תפיסת בית החזקתו לשם חיפוי על חבלה לניתוק התחבורה העירונית בין רמאללה לירושלים) בתפקיד מפקד חוליה וסגן מפקד כיתה של הגדנ"ע, בשעה שתים אחרי חצות־לילה נפצע קשה מכדורי־אויב. אולם נשאר איתן ברוחו ועל אף יסוריו הקשים עודד את חבריו וקרא להם להמשיך במערכה. משדה־הקרב הובל באמבולנס משורין לבית־החולים „הדסה" במרכז העיר ושם נעשה לו ניתוח, וכעבור ארבע שעות, בשעה שש לפנות בוקר, ב־26.5.1948, יצאה נשמתו בשחר חייו.

ה"ה קבור בשייך־באדר א' וב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

שבט־הצופים „מצדה" הקים „צריף" בחצר הגימנסיה, יד למנוח, וקרא לו „בית עמירם"; מטה הגדנ"ע בירושלים קרא בשעתו את הקורס למפקדי כיתות — „עלומים" של הגדנ"ע — בשם „מחלקת עמירם"; את המחנה של המחלקה — „מחנה עמירם"; את גיא־האלמוגים של המחלקה הזאת בקרבת „גבעת רם" — „גיא עמירם".

אריך אורי (אוריאל צבי)

בן יהודה ורבקה. נולד ביום ט' באלול תרפ"ז בגבעתיים. למד תחילה בבית־החינוך בתל־אביב ואחר־כך בבית־החינוך העממי בפתח־תקוה ובבית הספר המחוזי. היה חבר „השומר־הצעיר" וחבר ה„הגנה" בפתח־תקוה והשתתף בפעולות שונות בסביבה (כפר־סירקין וכו'). משסיים את חוק לימודיו בבית־הספר המחוזי התגייס לגוטרות בנאר־טוביה, כתום שנת שירותו התעתד להשתלם באוניברסיטה העברית בירושלים במדעי הטבע (חימיה וביולוגיה) שמשכו את לבו מילדותו, אך לאחר שהחלים לבסוף להתמסר להוראה נכנס בראשית שנת תש"ח לבית־המדרש למורים בגבעת־השלושה. שם קיבל עליו תפקיד מדריך באימונים של כיתה בסמינר.

עם ראשית מלחמת־השחרור רצה להפסיק את לימודיו ולהתגייס, אולם חזקה עליו הוראת המוסדות המוסמכים להמשיך בלימודים עד הפסח. יומים לאחר סיום הלימודים, עוד לפני קבלת צו־ההתיצבות, התגייס לפלמ"ח ויצא מיד לחזית ירושלים. תחילה שירת ביחידת חבלנים שליד המטה והשתתף בפעולות שונות בסביבות ירושלים. אחר־כך שימש מפקד־כיתה וסגן מפקד פלוגה. ניהל כמה פעולות בשכונת שייך־ג'ראח ובאחת מהן נפצע קשה בריאתו (21.5.1948), ולאחר שני ניתוחים בבית־חולים בירושלים מת ביום 18.6.1948. בו ביום נקבר בטנהדריה בירושלים. ב־20.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. במלאות שנה למותו הופיעה חוברת לזכרו בהוצאת המשפחה.

אריך אברהם־צבי („הרשקה")

בן יוסף ורבקה. נולד ב־13 בינואר 1916 בעיר קורסק שברוסיה למשפחת מהגרים מפולין. בשנת 1922 עבר עם הוריו לפולין, לעיר זמושץ, מחוז לובלין. עם גמר בית־הספר העממי הממשלתי נכנס לבית־ספר תיכוני של הקהילה היהודית. לפי עדות מוריו היה תלמיד ראשון בגימנסיה ואת בחינות־הבגרות עבר בהצלחה רבה, ויושב־ראש הועדה הדגיש באופן רשמי את הצטיינותו. בגלל חוסר אמצעים הוכרח לעסוק שנה בהוראה כדי שיוכל להמשיך בלימודים. בשנת־הלימודים 1938—1939 נתקבל לבית־הספר החקלאי הגבוה שבוארשה על סמך תחרות תעודות. באיתו זמן הגיעה השתוללות האנטישמיות לשיאה. הם התנקשו ממש בחיי הסטודנטים היהודים. באחת מהתנקשויות אלו מת חברו והוא עצמו נפל למשכב לזמן ממושך מחמת שטף דם בכליות. בסתיו 1939 התגלגל והגיע לשטח הכיבוש הרוסי וקיבל עבודה כמורה בבית־ספר עממי בשיאסלוץ מהוז ביאליסטוק, בכיתות ו', ז'. בגלל סירובו לקבל פספורט סובייטי גורש לצפון־רוסיה, ליערות וולוגדה. 15 חודש עשה בגירוש, עבד עבודה קשה תוך כדי הזנה גרועה וחוסר חופש מוחלט. עם התקרב הגרמנים נדד דרומה לתוך ערבות אוזבקיסטן במגמה לעבור את הגבול ולהגיע לארץ. אחרי שנה וחצי של נדודים, עבודה בקולחוזים, חוסר־לחם וקור־נגב, הועבר על־ידי הרוסים לפרס, עם 400 יהודי תורכיסטן, לצבא אנדרס. בטהרן התקשר עם המשרד הארצישראלי וביולי 1942 הגיע לארץ.

כחניך תנועת הנוער של ארץ־ישראל העובדת הלך לקיבוץ „עין־הים" בעתלית. שם נשא אשה ושם גם נולדה לו בת. בקיבוץ היה פעיל מאד בועדת הבטחון ואף נשלח לקורסים שונים והיה למ"כ. אחרי 5 שנות שהותו בקיבוץ החליט לעבור העירה כדי להמשיך בלימודים. עבד שנתיים כפועל־בנין ונתקבל כתלמיד בטכניון. ביניתים פרצה מלחמת־השחרור, ועל אף היותו בעל זכות לשירות חלקי, וביחוד בגלל מחלת אשתו, התגייס לשירות פעיל וצורף לגדוד בחטיבת „גבעתי", רבת הפעלים והקרבות. השתתף בקרבות רבים ונפל ליד חוליקאת בקרב המכריע לפריצת הדרך לנגב, שהוכתר בנצחון, ביום ט"ז בתשרי תש"ט (19.10.1948). נקבר למחרתו בכפר־ורבורג. היה צנוע, טוב־לב, אוהב אדם ומסור למשפחתו. לעולם לא הבליט את עצמו, אם כי היה בעל יד־יעות רחבות. לא דרש דבר לעצמו ונכון להושיט עזרה לכל דורש.

אריך יצחק

בן יוסף ויפה. נולד ב־10 באוגוסט 1927 בראשון־לציון. כשסיים את בית־הספר העממי השתלם במקצוע בבית־הספר על שם מכס פיין. שנתים עבד במסגרות, אך משאת־נפשו היתה להוסיף וללמוד. ראה מבשרו את מצוקתו הרוחנית של הנוער העובד ואמר להקדיש את חייו להוראה — למען המקופחים האלה. נתקבל בבית־המדרש־למורים של זרם העובדים בגבעת־השלושה, אך משסיים את חוק לימודיו — בפסח תש"ח — לא עבר להוראה אלא התגייס מיד לצבא ההגנה לישראל. מנעוריו — חבר הגדנ"ע וה„הגנה". השתתף בפעולות קרביות בסביבות פתח־תקוה וגם לפני סיימו את לימודיו. משהתגייס הועבר מיד לפלמ"ח ולאחר תקופת אימונים, בה שימש גם כמורה עברית לאנשי גח"ל, עבר עם חטיבת „הראל" לגנב כשהוא משמש קצין־תרבות.

יצא עם יחידתו להתקפה על משלט חוליקאת במבצע פריצת הדרך לנגב ושם נהרג יחד עם כמה מחבריו ב־18.7.1948. לאחר שהפעולה לא השיגה את מטרתה. רק עם כיבוש המשלט נתגלה קבר הנופלים והם הועברו ב־6.12.1948 לרוחמה ונקברו שם. ב־26.6.1950 הועבר לכפר־ורבורג. אחד מחבריו העיד עליו: „ארשת פנים של תלמיד־חכם לעת־זקנה לבוא ליהוה את הילד, הנער, הבחור ולבסוף את החייל עד יומו האחרון".

אריך ישעיהו

בן אליעזר ואסתר. נולד ב־10.10.1917 בעיר זאוויערצ'ה אשר בפולין. חונך ברוח התורה והחסידות. למד ב„חדר" ובבית־ספר פולני. בנעוריו התחיל לעבוד בצבעות כדי לעזור לפרנסת משפחתו. משעבר בית הוריו לעיר בנדין הצטרף שם לקן „השומר הדתי" ונעשה בו לאחד המדריכים הפעילים. לאחר שנים יצא להכשרה לקבוצת „עובדיה" בסלבקוב וגם שם תפס מקום מרכזי בחברה ובפעולות הקבוצה. גויס לצבא הפולני ושירת בו. עם פרוץ מלחמת

פולין־גרמניה גויס שוב לצבא הפולני. נפצע, אך הצליח להימלט מפני שוביו וחזר לעירו. שם הוסיף להדריך נוער והקים חוה חקלאית להכשרה ליד עירו, עד העברת כל היהודים לגיטו. בגיטו נתגלה ככוח מארגן ומלכד. עם החמרת הגזירות של הנאצים אירגן את הנוער במחתרת שתפקידה היה להרביץ תורה וידיעת הארץ בין הנוער. עם זה דאג להספקת הצרכים החיוניים לילדים בגיטו. עם אחרוני היהודים מבנדין גורש לאושביצים. גם שם המשיך במחתרת בפעולתו הציונית. הוציא בכתב עלונים, בהם עודד את היהודים לאמונה בגאולה ונטע בהם את עיקרי הציונות. העביר מכתבים למחנות שונים ובהם דברי עידוד אשר הפיחו אמונה ציונית בקרב הנוער, בא במגע עם שבויים רוסים והשתתף בתכנית לפיצוץ הקרמטוריום. מאושביצים הועבר למחנות אחרים ועד דאחוי הגיע. בהיותו קרוב לאפיסת־כוחות גמורה הגיע הצבא האמריקני למחנה ושיחררהו. אחרי שחזר לאיתנו השתדל להשיג עבודה לקיומו. זמן־מה עבד בבולשת הצבא האמריקני ועזר למצוא את עקבות פעילי המפלגה הנאצית. על אף מצבו החמרי הטוב והסיכויים לקבל רשות כניסה לאמריקה ויתר על עבודתו זו מתוך שאיפה לעלות לארץ־ישראל. בעיר אשבך יסד יחד עם חבריו את אחד הקיבוצים הראשונים של „נוחם דתי" בגרמניה. בדצמבר 1945 יצא מהאזור האמריקני אשר בגרמניה לברגן־בלזן ומשם לגבול הגרמני־הבלגי כדי להגיע לריכוז חלוצי ולהפליג לארץ באניות־ההעפלה. נתנסה בחציות קשות, אבל החזיק מעמד ולא גילה את סודות הבריחה, אך נעצר ונחבש בבית־האסורים במבורג. שוחרר במארס של אותה שנה והועבר ללנדסברג ומשם עבר את הגבול לאיטליה. הצטרף לקבוצת „בני־עקיבא" מלנדסברג ועזר ביסוד קבוצת ההכשרה „אילה" בוילמדונה אשר ליד אלסנדריה. במשך זמן קצר נעשה למרכז הקבוצה ולמדריכה הרוחני והחברתי. הגיע לארץ באניה „כ"ג", נתפס והוגלה לקפריסין. בשעת הגירוש היה בין המתנגדים לחיילים הבריטיים. בקפריסין המשיך בהדרכת קיבוצו וגם ביתר קיבוצי תנועת „תורה ועבודה". בראשית 1947 בא לארץ והצטרף לכפר־עציון. במהרה נקלט בחברה ובמשק, הצטיין בכשרונות בימתיים, בהצגות חובבים, ידע להלהיב לבבות שומעיו בשירתו. נשא אשה והקים בית־משפחה נאה.

בפרוץ המאורעות התמסר לעניני בטחון. היה חבר בכיתת הפל"ם של המשק והשתתף בסיורים בסביבה ואחר־כך, משסיים קורס למפקדי עמדות, נתמנה למפקד אחת העמדות בכפר־עציון. באותו זמן היה גם סדרן עבודה והשקיע את מרצו בביצוע עבודת הביצורים וחפירת תעלות־הקשר. רגיל היה לומר לחבריו: „לא תקום מדינה עברית בלי צבא והרי אנו חיילי ישראל". נפל בקרב האחרון של כפר־עציון, ב־13 במאי 1948, בפרוץ שריוני האויב לכפר. גופתו הועברה למנוחת־עולמים בקבר־האחים על הר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949 יחד עם יתר חללי גוש עציון. השאיר אחריו אשה וילדה, שנולדה אחרי מותו.

אריך מנחם

בן חיים ורייזל. נולד בחודש מאי 1918 בוארשה, בירת פולין. עלה לארץ ב־1935 מפרבר פראגה שבוארשה. בילדותו הצטיין בכשרונותיו ומאחר שקיבל חינוך דתי, היה עם התבגרותו מפעילי הציונות הדתית וממדריכי „השומר הדתי". בעלותו לארץ יחד עם הוריו למד בישיבת חברון והשתלם אחר־כך במדעי־הרוח באוניברסיטה העברית בירושלים, אך בגלל מצבו הכלכלי הדחוק נאלץ לגטוש את לימודיו. נעשה מדריך בקייטנות. בעבודה זו הובלטו כשרונותיו בהוראה ובהדרכה, ועם גמר מלחמת־העולם השניה נשלח למחנה ברגן־בלזן. היה שם במשך שנה וחצי כמדריך הרוחני של אנשי המחנה ועשה נפשות לציונות ולארץ־ישראל. עם שובו לארץ הורה בבית־הספר „מוריה" ב„בלפור" בתל־אביב. במשך זמן קצר התחבב על המורים והתלמידים כאחד, אך תקופת־חייו זו לא נמשכה זמן רב. כשהוצע לו לצאת שוב בשליחות לארצות שונות לא נענה לכך והלך לגיוס. בשורות הצבא פעל בקצין־תרבות בעיקר, בצפון הארץ. בכ"ה באייר תש"ח, לפנות בוקר, הגיע לראשון־לציון, מקום שם חנתה יחידתו ושם נהרג בהפצצת־אויר של האויב המצרי. נקבר ביום 4.6.1948 בנחלת־יצחק.

עשרות עצים נטעו לזכרו תלמידיו בבית־הספר „בלפור", לפי פקודת המטכ"ל הועלה, אחרי נפילתו, לדרגת סגן.

אריך נפתלי („טולי")

בן אריה ובלומה. נולד ב־29.6.1928 בפרנקפורט ע"נ מיין בגרמניה. ב־1933 עלו הוריו ארצה והתישבו בפתח־תקוה. מצבם היה דחוק והנער דאג להם מאד. למד תחילה בבית־הספר „הירש" ואחר־כך בבית־הספר של אגודת־ישראל בפתח־תקוה. הצטרף אל הנוער האגודתי ופעל בשורותיו. בסיימו את חוק לימודיו עבד בעבודת יהלומים. הצליח להשתלם במקצוע והיה לעזר רב לבית הוריו. לארגון ה„הגנה" הצטרף יחד עם בני נוער אגודתי ב־1945. עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף באימונים ובקרבות על כפר־יעבץ וכפר־חס, ועל כפר־סלמה והסביבה. שהה זמן־מה במחנה בית־ליד והשתתף בקרבות קאקון וולטרן.

בקרב על קולה נפצע ב־17.7.1948 ובשעת העברתו לבית־חולים נפגע האמבולנס על־ידי פגז והוא נהרג. ב־18.7.1948 נקבר בנתניה.

אריך צבי

בן דויד וטובה. נולד במוצאי חג־הפסח שנת תרפ"ז בפולין. בן 6 היה כשהמשפחה עלתה לארץ. הוריו השתקעו ברחובות ושם גמר את בית־הספר העממי. למד מכונאות והתחיל לעבוד. בינתים התישבו הוריו בשכונת אפרים שעל־יד רחובות והיה להם משק משלהם. צבי ניצל כל שעה חפשית לטפל בו. הוא שנטע את הגן ושתל את העצים. חבר ה„הגנה" מגיל צעיר מאד, מאז 1940. מנוסה בכל נשק וצורת לחימה. עם ראשית המלחמה היה מן המתגייסים הראשונים. השתייך לחטיבת „גבעתי". נשלח לכפר־אוריה. השתתף בפעולות סוקרה, אבו־זורבין, תל־חרישן, בשית, לטרון וכן בפעולת יואב, בפתיחת הדרך לנגב. פעל כחבלן בנגבה. ראה את הנצחון המתקרב וחלם להתיישב על אדמת הנגב שתיכבש כולה בידי ישראל.

נפל בקרב חוליקאת, בהסתערות על משלט. ב־19.10.1948 פרץ לתוך עמדת האויב, חיסל את העמדה ונפל חלל. למחרת נקבר בכפר־ורבורג.

אריך ראובן

בן משה ופייגה. נולד ב־27.11.1924 בדרזדן אשר בגרמניה. בן שמונה הגיע עם בית־הוריו לארץ. גדל ולמד בחדרה. אהב את הטבע והצטיין בציור ובכיור. בן 16, בימי מלחמת־העולם השניה, התגייס לחיל־התותחנים הבריטי, בניגוד לרצון הוריו, והקדים את שני אחיו הגדולים ממנו, שהתגייסו אחריו. שירת באיחיה, טריפולי, קפריסין ובמקומות אחרים. בצבא הבריטי ידע להגן ולשמור על כבודו כאדם וכיהודי. בפנקס־שירותו הבריטי רשום: „אדם אינטליגנטי, בר־לבב, ישר ונאמן". אחר־כך עבר לבריגדה העברית באיטליה. זמן קצר לאחר שחרורו

מהצבא הבריטי נאסר על־ידי הבריטים כחשוד בעניני „הגנה" והועבר למחנה־עצורים בלטרון. עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בקרבות בחיפה, עין־זיתים, דרדרה, צפת, מירון, מלכיה ומשמר־הירדן. היה בין המפקדים המוכשרים והאמיצים בפלוגה. ה״ה רובאי ומקלען, רגם ופי־אט־סט. כל מבצע נועז הוטל עליו. ראשון בהתקפה ואחרון בנסיגה. בתפקיד מפקד הדף התקפות רבות. במשמר־הירדן התקדם פעמים אחדות והטיל רימונים לתוך עמדות האויב וגרם לו אבידות רבות. האויב הביא תגבורת של חיל רכב ושריון. ראובן קידם את פניהם בפיאט שבידו ונלחם בכל כלי־נשק שנמצא לו. היה היחיד מבטן ולידה. אדם יקר ראהוב על מכריו וחבריו.

במערכה הכבדה על משמר־הירדן נפגע בצווארו מכדור אויב ונפל ביום ג׳ בתמוז תש״ח. הובא למנוחת־עולמים בראש־פינה.

ארנדטהיים אריה (קורט)

בן ארתור וארנה. נולד ב־28 בנובמבר 1919 בעיר ארפורט בגרמניה. עד השנה ה־16 לחייו ביקר בגימנסיה ריאלית בארפורט. בנובמבר 1936 עלה ארצה עם „עליית־הנוער". הוריו השתקעו ברמת־גן, והוא עצמו עשה שנה אחת בקבוצת שילר, אך יצא משם כדי להמשיך בלימודיו בבית־הספר התיכוני למסחר בתל־אביב וסיימו. בשנת 1938 עבר קורס ל„עזרה ראשונה" והיה חבר באגודה מד״א.

ב־23.7.1941 התגייס לצבא הבריטי ושירת בפלוגת־התקשר המלכותית. שוחרת גם בעיראק, בסוריה ובאפריקה הצפונית. עבר קורס מיוחד בבית־ספר לקשרים בקהיר, שם התמחה בתיקוני טלפון, טלגרף, טלפרינטר, רדיו ועוד. אחרי שחרורו מהצבא ב־31.5.1946 עבד בהנהלת עתון „הארץ" ועם הכרזת או״ם על הלוקת הארץ התיצב, עבר קורס מ״כ והיה מדריך לנשק קל.

במארס 1948 נכנס לשרת בשירות־התקשר של צה״ל והיה קשר במטכ״ל. נפל בהפצצת המצרים על המטכ״ל ב־3.6.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

ארנהיים מרים

בת מרטין וחנה. נולדה ב־30 בנובמבר 1929 בגרמניה. עלתה לארץ עם הוריה באוגוסט 1933. בארץ ביקרה בבית־החינוך שבכפר מל״ל עד שנת 1944, יצאה להכשרה בחות־הלימוד בפתח־תקוה ומשם להכשרה מגויסת באשדות־יעקב. עיקר עבודתה בקיבוץ היה בבית־הילדים ועל טיפולה המסור והלבבי בילדים אהבוה הכל. גם בקיבוץ זכתה להערכה ולחיבה בגלל מידותיה התרומיות ועזרתה לזולת.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הועברה קבוצתה לצפת ובסיסה נקבע בבית־בוסל. משם נשלחה מרים לקורס מיוחד של הנהלת משק בהר־כנען. ביום 12 במארס 1948, כאשר גמרה את עבודתה במטבח, לאחר ממאמץ של שעות רבות, ישבה על גזוזטרת המבצר ושירה בפיה. באותו רגע פגע בה כדור של צלף ערבי והיא נפצעה קשה בבטנה. רק כעבור שעות מספר הועברה לבית־החולים „הדסה", שהדרך אליו היתה בחזקת סכנה בגלל כנופיות המרצחים ששוטטו בסביבה. שבוע ימים שכבה על ערש דוי וכל מאמצי הרופא להצילה עלו בתוהו. ביום השביעי להיפצעה, 20 במארס 1948, היה הכרח בניתוח נוסף וממנו לא קמה עוד. למחרת נקברה בצפת.

ארנון בנימין („בנג׳י")

בן מאיר ופרידה. נולד ב־16.6.1927 בתל־אביב. סיים את חוק לימודיו בבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל ומשם עבר לעבוד כשותף בקבוצת „טלע" בגבעתים, בתעשית שיש ואבן. חבר פעיל וספורטאי מובהק ב„מכבי" רמת־גן.

חבר פעיל ב„הגנה", והיה בין ראשוני המתגייסים לצה״ל. צנוע ומסור, ממלא חובתו בצבא כמו בחייו האזרחיים, ראה את ההצעה לעבור לתפקיד אחר, כי רצה להישאר בין חבריו. השתתף במלחמת־השחרור בקרבות רבים. נפצע קשה בקרב על דיר־טריף ליד בית־נבאלה במבצע „דני" והובא לבית־החולים „ביילינסון", שם מת ב־14.7.1948. נקבר בבית־הקברות אשר בנחלת־יצחק.

ארלנגר אברהם („אברי")

נולד ב־1924 בורמס שבגרמניה המערבית להורים שומרי מסורת ישראל. למד בבית־הספר העממי העירוני אשר עזבו עם עליית המשטר הנאצי ועבר לבית־הספר היהודי במחנו. חבר „תנועת הצופים היהודים" שנקראה לאחר־כך „המכבי הצעיר". בשנת 1939 הפסיק את לימודיו ועבר להכשרה חקלאית בדניה. עבד בקופנהגן — בבית משפחה מגדלת ירקות, ובכפר — בבית איכר. במארס 1941 עלה ארצה עם „עליית־הנוער" בנדוד דרך רוסיה, תורכיה, סוריה ולבנון. בארץ הגיע לבן־שמן, בה עבד בנגרות, ורק אחר־כך חזר לעבודתו החקלאית. בדאגו לגורל הוריו עמד על רצונו להתגייס, ובשנת 1942 הצטרף ליחידת חיל רגלים בצבא הבריטי ושירת בה ארבע שנים. בהיותו במצרים ובבריגדה העברית באירופה שמר על קשר מתמיד בינו ובין חבריו ומשנשתחרר חזר אליהם אל גזר. ידע להסתגל במהרה לחיי המשק. היה פועל חרוץ ואיש חברה ומחונן בעליונות אופטימית רבה.

במלחמת־השחרור נלחם בהגנת נקודתו. ביום הקרב האחרון נפצע, הצליח להיחלץ מן המשק הכבוש, גרר עצמו אל הואדי, שם נמצא הרוג למחרת הקרב. מסתבר, שאיבד עצמו לדעת בריימון האחרון שברשותו, כדי שלא ליפול חיים בידי האויב. הדבר היה ב־10 ביוני 1948. נקבר בגזר.

ארמוזה מורנו

בן אברהם ורחל. נולד ב־1930 בשכונה ערבית ליד ימין־משה שבירושלים. למד שנתים ב„חדר" ואחר־כך ב„תלמוד־תורה" של הספרדים, בעיר העתיקה. בהגיעו לגיל 14, עם סיימו את הכיתה הששית של בית־הספר, עזב את לימודיו והחל לעבוד כספר כדי לעזור למשפחתו. בערבים היה מוסיף להשתלם בבית־ספר־ערב של תנועת „הנוער העובד", בה היה חבר פעיל. מורנו שאף לחרוג ממסגרת החיים של הישוב הישן והעיר העתיקה. קסמו לו המרחב, השדות, הכפר. בימי מלחמת־עולם השניה התגייס לנוטרות ושירת במחנה תל־ליטווינסקי עד 1946, ובהזדו לעיר הצטרף לקבוצת־הכשרה של „הנוער העובד" שיצאה אחר־כך לאלונים ומשם עברה להכשרה המגויסת בתל־יוסף.

במערכה על עצמאות ישראל שירת באחד הגדודים של חטיבת „יפתח". השתתף בפיצוץ גשר שייך־חוסיין, בעזרה לטירת־צבי המוקפת, בכיבוש בית־שאן ובקרבות הגלבוע. נפל ב־13 באפריל 1948 בהגנה על רוביה־אל־פוקה, באזור משמר־העמק. היה קבור בתל־יוסף. ב־24.7.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ארנון יעקב

בן אבא־שמואל ועליזה. נולד ב־13.7.1928 בירושלים. למד בגימנסיה „בלפור" בתל־אביב ואחר־כך בבית־הספר החקלאי על שם כדורי בכפר־תבור. אחרי־כן למד את מלאכת תעשית שימורים בבית־החרושת „עסיס". בכל שעה פנויה מן העבודה וממילוי חובותיו בתנועת הנוער וב„הגנה" היה שקוד על התורה וביחוד על לימוד שפות, היסטוריה וחימיה. בן י"ד והוא כבר חבר בארגוני הנוער של ה„הגנה" במחתרת.

בנובמבר 1947 התגייס, השתתף בפעולות בסביבות יפו, חולון ובהדיפת ההתקפה על בית הקרן־הקיימת־לישראל בבית־דגון. השתתף בהבטחת הדרך לדרום ובמערכות שער־הגיא, לטרון, אשדוד, ועוד. נתברך באומץ־לב בלתי־מצוי ומילא תמיד את תפקידו לפנים משורת הפקודה. היה בין כובשי כפר ג'וליס. סייר מנוסה היה וקיבל את הפיקוד על כיתת־הסיור שהיתה מורכבת רק ממפקדים שיצאו לסייר את מבואות המבצר המצרי שבצומת־הדרכים בשער הנגב. לאחר שסייר במשך שלושה לילות את הגבעה המבוצרת לאורך מאות מטרים, קיבל על עצמו להוביל את הפלוגה. ובהסתערות זו על הגבעה, ההולשת על דרך התחבורה לנגב, נפל ב־17.10.1948. למחרתו הובא למנוחת־עולמים בכפר־יהודית. גבעה זו תיקרא מעתה גבעת־ארנון, על שמו של המפקד יעקב ארנון, שבין קרב לקרב לימד את חייליו גם פרק בתנ"ך. ה„יומן הקרבי" שלו שנשאר בכתובים שופך אור יקרות על אישיותו ועל סדר המערכות והקרבות שנלחמו גיבורי ישראל למען כיבושה ותקומתה של מדינת ישראל.

ארקין מרדכי

בן צבי־גדליה (בן יעקב, ממיסדי עקרון) וחנה (בת הרב יצחק בן הרב יעקב־מרדכי הירשזון מירושלים). נולד בכ"ב בטבת תרס"ז (8.1.1907) בגדרה. שם גמר בית־ספר עממי ואחר־כך את הגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב. הצטיין במקצועות המתימטיים ושאף להשתלם בהם, אף עמד לנסוע לאמריקה ללמוד באוניברסיטת קולומביה, אך ויתר על כך בגלל מחלת האב והמצב הדחוק של המשק. הלך לעבודה עירונית בפקידות וחסך מהכנסתו לעזרת המשק ובחושיותיו השנתיות היה נוסע הביתה לעזור גם בעבודה. את געגועיו התמידיים לחזור לחקלאות הביע באחד משיריו „אליך, אדמה" — (מילא קובץ שלם מהשירים שכתב בצעירותו והשאירם בכתב־יד) לאמור: „בוא יום ואת הסלחי על הפשע. / אליך אשובה אני, חסר־ישע, / אך לא חסר־און, צועד בדממה / מלא־אייל — אליך, האדמה!" ערך וסידר את כתבי־היד מעזבונם של אבות אמו הרבנים הירשנזון הנ"ל. היה מהפעילים ב„מכבי" ב„הגנה", ב„משטרה המיוחדת" וב„משמר האזרחי". עבד תשע שנים כמנהל מחסני תיבות־אריזה לפרי־הדר אצל האחים רוקח ושות', שנתים כמנהל מחסני חמרי־אריזה של חברת „פרדס" בשרון ובחזרה ושבע השנים האחרונות כמנהל מחלקת האינונטר והמכסכה המכנית בבית־החולים „הדסה" על הר־הצופים בירושלים. עבר קורסים שונים ב„הגנה" והדריך את עובדי „הדסה" במקצועות־המגן שלמד.

במלחמת־השחרור נשאר על משמרתו ב„הדסה" על ההר המנותק מהעיר, ביום עבד בתפקידו ובלילות השתתף בשמירה. בעמדו על המשמר על גג בית־החולים נפגע מכדור אויב ונפל בכ"ז באדר ב' תש"ח (7.4.1948). היה קבור בסנהדריה והועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ט בניסן תש"ב (24.4.1942). השאיר אחריו אשה וילד בן שנתים ובת שנולדה חדשים אחרי נפלו.

אדרה גדליה

בן אליהו וויקטוריה. נולד ב־27 בספטמבר 1927 באיסטמבול, תורכיה, ועלה לארץ בשנת 1935. הניח בית־הספר העממי „ביאליק" בתל־אביב. למד שנתים בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין והתמחה בשרברבות, אולם נאלץ להפסיק את לימודיו כדי לפרנס את הוריו, אשר מידת מסירותו אליהם היתה גדולה עד כדי ויתור על שאיפותיו הוא (היה בן יחיד). קיבל עבודה ב„סולל־בונה" והגיע לדרגת מנהל־עבודה. היה בעל כושר גופני רב והצטיין בפעולותיו ב„מכבי".

לשורות ה„הגנה" הצטרף עוד לפני 29.11.1947 (מקודם השתייך ללח"י). חלם את חלום צבא ישראל החפשי והקדיש את חייו לחזונו. נעצר עם הבריו־לשמירה בעמדת־מגן שבאזור העוצר בגבול תל־אביב—יפו ולאחר ששוחררו ממעצרם בתחנת המשטרה בנוה־שלום נרצח בכדורי הברישים ביום 10.12.1947. נקבר בנחלת־יצחק.

אש שמואל

בן שמעון וטובה־גיטל. נולד ב־27 בפברואר 1930. גמר בית־ספר עממי „מזרחי", למד מסגרות והתפרנס מיגיע כפיו. היה מלא מרץ ואהוב על חבריו. חש תמיד לעזרת הזולת. השתתף, כמתנדב, בהגנה על שכונת התקוה, אם כי לא נשלח לשם, על דעת עצמו.

ב־22 בפברואר 1948 תקפו האנגלים והערבים את רחוב זרח ברנט בגבול תל־אביב ויפו. שמואל ראה את חברו נפצע וחש להצילו. בדרך פגע בו צרור־כדורים אנגלי ונפל. נקבר בנחלת־יצחק. המלים האחרונות של שמואל בן ה־18 היו: „טוב למות בעד המולדת..."

אשכולי (ויינטראוב) אהרן־זאב, ד"ר

בן חיים־מאיר והינדה. נולד ב־25.9.1901 בלודז' שבפולין וב־1924 העפיל לארץ־ישראל בדרך היבשה, דרך מלאה מכשולים והרפתקאות, כשהוא מוכתר בתואר דוקטור לפילוסופיה, מלא וגדוש מדעים, ומאחריו עבר עשיר פעולות ציוניות מנעוריו. הרצה וכתב בעברית, ערבית, חבשית, רוסית, פולנית, אנגלית, צרפתית, גרמנית, איטלקית ואידיש. היסטוריון, סופר ומחנך. פירסם כ־15 ספרים ולמעלה ממאתים מאמרים על נושאים מדעיים, היסטוריים, חינוכיים ותרבותיים, על החסידות, על הבש, תרגומים מחבשית, על הרעיון המשיחי בכל הדורות ועוד, וספר בן שלושה כרכים בשם „ספר המשיח". עסק בהוראה בבתי־ספר תיכוניים בירושלים והיה פעיל ב„הגנה". אף־על־פי שהיה נשוי ואב לבת וקשיש בגילו, התנדב במלחמת־העולם לצבא הבריטי שירת תחילה כטוראי ומשהכירו שם בידיעותיו ובכשרונותיו מינוהו למדריך ואחר־כך לרב־צבאי. שירת בחזיתות מצרים וסוריה ועבר עם הבריגדה העברית לאיטליה. שם אירגן מוסדות־סעד ושימש כקצין מקשר בין הצבא הבריטי ובין צבאות בעלות־הברית. בסוף 1945 שוחרר וניהל את הסמינר לגננות מיסודו של הד"ר יצחק אפשטיין ז"ל שנקרא אחרי־כן סמינר אשכולי, על שמו.

בראשית מלחמת־השחרור התנדב לשירות. היה מראשוני המארגנים של תחנות הגיוס מטעם מטכ"ל/אכא בירושלים ומשהחלו נופלים חלליה בקרבות נפל עליו את התפקיד הקשה של מסירת ההודעות למשפחות השכולות והמיותמות ואת פעולות הסעד למענן. ביומנו נוסדה המחלקה צצה בצה"ל ושירת בה בהתמסרות ולמעלה מכוחותיו תחילה בימי הקרבות בירושלים ואחר־כך גם בהפוגה ב'. העובר לשירות בארכיון לחללי המלחמה במשרד־הבטחון. הבליג על מחלתו ועל יסורי גופו ולא הפסיק את שירותו, ובנסעו ב־6.12.1948 בעניני תפקידו מחופה לתל־אביב תקפו בדרך שבץ־חלב, הוכנס לבית־החולים ביילינסון ושם מת בו ביום, ולמחרתו הובא לקברות בירושלים. ב־21.6.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

אשכנזי אברהם

בן שלמה. נכד הרב רחמים מזרחי, ממשפחת־רבנים מכובדת. נולד בשנת 1926 בחלב, סוריה. קיבל חינוך דתי־מסורתי ולמד בבית־ספר צרפתי. בהיותו בן 16 שלח ידו במסחר ועשה חיל, אך לבו נמשך לארץ־ישראל שמעבר לגבול. היה חבר לאגודת נוער ציוני־דתי, למד עברית ובלע בצמא כל ידיעה המגיעה מן הארץ. בשנת 1945, והוא אז בבן 19, הסיל את עסקיו, על אף שידולי הוריו להיטיב מכך, והעפיל לארץ. מכתביו הנלהבים מהארץ עוררו את משפחתו הגדולה — הורים, שמונה בנים ובנות, סבתא, דודים ודודות — ללכת בעקבותיו ולהסתכן בדרכים המשובשות של הגבול הסורי־הארצישראלי, עד שכל בני־המשפחה הגיעו בשלום לארץ (אמו נעצרה שלוש פעמים על־ידי הסורים ונדונה למאסר). המשפחה התישבה בגן־שלמה (קריית־מטלון) ליד פתח־תקוה, ואברהם, הבכור, הוסיף לעסוק במסחר. חבר־„הגנה" נלהב. עם קריאה ראשונה התגייס ליחידת חבלנים בחיל־המהנדסים, עבר קורס לחבלנים וצטיין ביניהם.

נהרג בשעת מילוי תפקידו בהתפוצץ מוקש ליד רמת־הכובש ביום 15.6.1948, בשעה שניסה להציל 3 חברים מסכנת ההתפוצצות. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

אשכנזי אהרן

בן דויד קפינסנו. יחיד להוריו. נולד בכ"ב בכסלו תר"ץ (1929) בעיר מרמרה שבתורכיה. עלה לארץ בשנת 1933, למד בתל־אביב, בבית־הספר לדוגמה ואחרי־כן עבד בבית־החרושת „מגן". חניך „הנוער העובד" היה וחבר ב„הגנה". השתתף בעלי"ה על הקרקע בביריה. בתחילת המלחמה נחלץ בין הראשונים להגנת סביבות תל־אביב ולחם בסלמה, ג'בליה, תל־א־רש, וגם השתתף בכיבוש טבריה שבגליל. עבר קורס לטוראים מתקדמים בשרונה. היה חביב על חבריו. לא ההאונן על קשיים ותמיד נכון היה לכל תפקיד שהוטל עליו. עם גמר האימונים נחפז לפעולות (נוהג היה להגיד: „מתים רק פעם אחת"). ובהתקבל הידיעה שעל כיתתו להחליף את אנשי הפלמ"ח בבית הקרן־הקיימת־לישראל שליד בית דגון — חש לשם בשמחה ופעל זמן ממושך בהגנת עמדה קדמית זו בדרך לירושלים ולדרום.

נפל ביום 22 באפריל 1948, בעת שיצא עם ה„ברן" בידו ללוות משורין שנסע להביא מים, ליד בית־דגון הבחין בחוט שהיה מונח על הכביש ומחובר למוקש וירד לסלקו. באותו רגע נורה עליו־ידי האויב ונהרג במקום. למחרתו נקבר בנחלת־יצחק.

אשכנזי אליעזר

בן יהיד להוריו. נולד ב־1907 למשפחת רבנים בברוסילוב, רוסיה. בילדותו חונך בחינוך מסורתי ולמד ב„ישיבה". אחר־כך למד בבית־ספר־למסחר ורכש לו השכלה כללית. חלום נעוריו התגשם בשנת 1922 עם עלות משפחתו לארץ־ישראל. בני משפחתו ניסו להשפיע עליו שיוסיף להשתלם בלימודים, אך הוא ראה את יעודו בבנין הארץ פשוטו כמשמעו. עבד בבנין, בסלילת כבישים ובכל עבודה קשה בים־המלח, ביריחו, בתל־אביב ובפרדסי פתח־תקוה. בנה משפחה, השתקע במושב בהדרגה וניהל במסירות את צרכנית הכפר. חבר ה„הגנה" מ־1936.

עם ראשית מלחמת־השחרור שירת בחי"ם ונפל במערכה על מגדל־צדק ביום י"א בתמוז תש"ח (18.7.1948). למחרת היום נקבר בפתח־תקוה.

אשכנזי אריה (לייב)

בן פינחס וסוסיה. נולד ב־1900 ברזינה שבפלך בסרביה, רוסיה. למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי וב־1920 עלה עם שיירת חלוצים לארץ. עבד בחקלאות ואחר־כך בבנין כטייח והיה כל הזמן חבר נאמן לציבור העובדים ולהסתדרותו ומילא חובתו ב„הגנה". השתתף בהגנת מקום־מגוריו, הרצליה, והסביבה, במהומות 1929, ומשנת 1936 ואילך.

לפי גילו ומצבו המשפחתי היה פטור משירות סדיר במלחמת־השחרור, אך בחי"ם מילא את חובתו כראוי, ובעמדו על המשמר במשלט בכפר־סבא הערבית (כך נקרא אז הכפר שבין כפר־סבא והכפר קלקיליה), נפל ביום י"ט בסיון תש"ח (26.6.1948) ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בהרצליה.

אשכנזי יחושע („סלוו")

בן חיים (ויטאלי) וויקטוריה. נולד ב־25.4.1929 בסופיה, בולגריה. למד בבית־ספר עממי ובגימנסיה עברית ונתחנך מילדותו ברוח הציונות. אחרי גמרו שתי מחלקות גימנסיה הופסקו הלימודים במוסדות היהודיים בבולגריה. הצטרף ל„החלוץ" ואחר־כך ל„השומר הצעיר", ואחרי שחרור בולגריה מעול הנאצים עלה ארצה באוקטובר 1945. נכנס להברת־הנוער בקיבוץ הזורע, השתרש במהרה בחיים ובלשון ושימש מתורגמן בחברת־הנוער לעולים הצעירים מבולגריה. בחר במקצוע הבנין ושקד להתאמן ולהשתלם בו. נודע כפועל זריז ובעל תרבות, הוגה רעיונות של קידמה אנושית. השתתף בעליית ביריה המלווה סכנות ומאסרים. התאמן בגדנ"ע והמשיך בהכשרה מגויסת. שנא את המלחמה אך אהב את המולדת וכשהחלה השתוללות הכנופיות הערביות התנדב לפלמ"ח. רצה להיות טוראי פשוט, אך בשל כשרונותיו יריה נשלח לקורסים והתמחה בין הראשונים בשימוש במכונות־יריה כבדות.

השתתף בפעולות פיצוץ גשר שייך־חוסיין, בכפר־קנה, בבית־שאן, במערכת משמר־העמק, כהון, צנדלה, זרעין, קופרו, רובה־אל־פיקה, עכו, צפת, מלכיה, אל־קובב, לטרון, בית נוב, דימוני, בלפוריה, לוד ורמלה. נשלח אל הנגב ובהשתתפו במחלקה פורצת בפעולה של פריצת הדרך לנגב, נפל ליד פלוג'ה ביום כ"א בתמוז תש"ח (28.7.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה ב־21.3.1951.

אשכנזי דויד

בן יצחק. נולד בי"ט בשבט תרפ"ח (1928) בעיר אדריאנופול אשר בתורכיה. אביו, שעבד בתעשיית־גבינה ויחד עם זאת היה סוחר־תבואות, נהג לקחת אתו לעתים את דויד הרך למסעותיו. ב־1935 עלתה המשפחה ארצה והתישבה בבני־מינה. האב שימש כשומר במושבה ודויד, בן העשר, עזר לו לעתים בעבודתו. כבר אז נודעו ממנו חיבה ועניין אל הנשק. מצבה הכלכלי של המשפחה היה קשה ודויד, יחד עם אחיו, בד בבד עם לימודיהם בבית־הספר, היו עוסקים במכירת עיתונות שהכינה האם, כשהתבגר הנער נרתם בעול העבודה וכל פרוטה שהשתכר היתה קודש לעזרת המשפחה, בתקופה זו עברה משפחת אשכנזי לתל־אביב ודויד הצטרף לארגון הצבאי הלאומי.

כשפרצו מאורעות־הדמים השתתף כאיש אצ"ל בהגנת גבולות תל־אביב, ועם פרסום צו הגיוס התיצב מיד ושירת כחייל לוחם בחטיבת הדרום. נודע להתילה באומץ־לבו וברצונו העז להיות תמיד בין ראשוני המתפרצים בקרב. נפל ביום 9.6.1948 בקרב על בית־דראס, כשרסיס פגז־מרגמה פילח את צוארו. למחרת היום נכבר בבאר־טוביה.

אשכנזי שאול

נפל בגוש עציון ב־12.5.1948/13.

אשכנזי שמואל

בן יצחק ורחל. נולד ב"ום 19.8.1921 באדירנה (אדר־אנופול), תורכיה. בן למשפחה ציונית. בילדותו נתיתם מאביו. חונך בבית־ספר עברי תיכוני, אך נאלץ להרויח את לחמו ולמד את מלאכת החייטות. בימי מלחמת־העולם השניה גויס לצבא התורכי. לאחר ששירת בו חמש שנים ושוחרר, הזר לעיר־מולדתו. ב־1944 הגיע לארץ ברכבת (דרך סוריה), הצטרף לחבורה שעמדה לצאת להה"שבות בהרי ירושלים ושקיבלה תחילה את הכשרתה בקבוצת שילה. גבוה, שחום ועיניו תכלת. משאת־נפשו היתה לעלות לארץ ולבנות בית ליהודים נרדפים בארצות־גולה ולהקים כפר בהרי ירושלים או בהרי הגליל.

נפל באחת ההתקפות, בפעולות "מכבי", בשער־הגיא בפגוע כדור מרצחים בפיו, ביום ב' באייר תש"ח (11.5.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בקרית־ענבים, הניח אשה.

אשכנזי משה

בן יצחק ואסתר. נולד בי' בטבת תר"ץ בירושלים. תחילה למד בבית־הספר "כל ישראל חברים" ואחר־כך בבית־הספר־לבנים בתל־אביב. עם סיום לימודיו למד מסגרות. כשנתים עבד כמסגר בטחנת־קמח בתל־אביב. בן מסור להוריו הזקנים ומפרנס אותם. את ערביו הקדיש להשתלמות בלימודים. היה עלם רציני למעלה משיעור גילו. מאז סיימו את בית־הספר היה חבר ה"הגנה". כמו־כן היה חבר ב"הנוער העובד", "גורדוניה", וידוע כספורטאי טוב.

מיד עם פרוץ המאורעות עזב את העבודה והלך לעמדות, עם יחידתו השתתף בפעולות בג'בליה, בית־דג'ן, תל־א־ריש וכפר יזור, בעמדו על משמרתו בבתי־ים, בכ"ח באדר ב' תש"ח (8.4.1948), נפצע מכדור צלף ונפל, והוא בן י"ח שנה. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

אשכנזי שמעון

בן צבי ולאה. נולד ב־1.3.1927 בחודרוב שבמזרח־גליציה (אז — פולין). התחיל ללמוד ב"חדר" ובבית־ספר ממשלתי עממי. פעם סירב ללכת לבית־הספר ועד שציית לפקודת הוריו (מאימת עונש לפי חוק לימוד־חובה) הגיע באיחור ונענש בעמידה על ברכיו לפני הצלב. במשך שנים העיק עליו זכר חולשתו זו, שנבנע לכפיה ו"כרע לאליל". ביוני 1935 בא עם הוריו לארץ ואביו נטל עליו את האחריות הכספית ליסוד "תלמוד־תורה" במגדיאל, מקום התישבותם, כדי שבנו יקבל חינוך דתי שלם. הצטיין בלימוד ובהתנהגות. בשנות מהומות תרצ"ו—תרצ"ח עזר לאנשי ה"הגנה" בשירותי קשר. בשנות לימודיו בישיבת חברון בירושלים היה חבר פעיל ב"הגנה", עבר את האימונים וסיים קורס מ"כ, ואחר־כך נשלח מטעם ה"הגנה" לאזרן ולאמן את המחלקה הדתית של גוש דן, שמרכזה היה בבני־ברק, והדריך את חברי תנועת־הנוער הדתית "בני־עקיבא", "עזרא", הנוער האגודתי ו"אליצור". פעולתו בהדרכה ובחינוך התנהלה ברוח דתית־לאומית שנתן לה ביטוי גם ברשימות־הגות על נושאים היסטוריים ואקטואליים בבעית החברה והיחיד. בשירותו הצבאי השתדל לקיים את כל המצוות, וכשהוכרח לאכול בלי נטילת ידים הצטער על כך מאד.

בחורף תש"ח לחם עם כיתתו שבפלוגה הדתית בפעולות הגנה וקרבות בגוש דן ובשפלת החוף. בעלותם לעזרת מגיני ירושלים חיפשו בסביבת הרטוב את עקבות ה"ל"ה" שנספו בדרכם לעזרת גוש עציון. פקד זמן־מה על מחצבת צובה ועמד בגבורה נגד הטרדות והתקפות. השתתף בכיבוש עמק־האלה, בפעולות בשער־הגיא ובקרבות בגבעת־התחמושת. ב־15.5.1948 נפל בקרב על גבעת־התחמושת.

אשכנזי צבי

בן לוי ושולמית. נולד ביום 2 בספטמבר 1930 בברלין, בירת גרמניה. עלה לארץ בשנת 1932 והתחנך בבית־החינוך על שם משה הס בפתח־תקוה. המשיך את לימודיו בגימנסיה "אהד־העם" ועם סיימו את הכיתה השמינית התגייס לפלמ"ח. בתחילה שירת בגבעת־השלושה ומשם עבר לרמת־רחל, ביישן מטבעו, אבל עז־רוח ועקשן. התמסר לכל תפקיד שהוטל עליו. חסון, גבה־קומה ושופע חיים, מוכן לעזור לכל.

עם הכרזת או"ם כתב הביתה: "לא במזל תגיעות החלה המדינה, במזל דמים החלה, אלפיים שנה היכינו לרגע זה ובבוא רגע גדול זה נדע גם להקריב למענו קרבנות". בפרוץ הקרבות יצא ונלחם בחזית ירושלים, אם כי עדיין לא היה חייב גיוס. נפל בנבי־דניאל בט"ז באדר ב' תש"ח (27.3.1948) בשיירה שיצאה לגוש עציון. ב־31.3.1948 הובא למנוחת־עולמים בסנהדר"ה. ב־15.11.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

קולוניה שליד מוצא ואחר־כך בקרבות בירושלים ובסביבה ובפריצת הדרך לירושלים. בהפוגה א' גמר בהצטיינות קורס לקצינים. במלחמת עשרת הימים פקד על מחלקה קרבית והדף התקפות אויב בקטע בתי־מנדלבוים. בהפוגה ב' ירד לאזור ה„משולש" והשתתף בכיבוש טירה ובפעולות אחרות. הועבר עם הפלוגה הדתית לנגב, השתתף בפעולות־חבלה בדרך לחברון ואחר־כך בקרבות לחיסול כיס פלוג'ה. בקרב פנים־אל־פנים בעיראק אלמנשיה, בפרצו לעמדה השניה של האויב המצרי, נפל ביום 28.12.1948. היה קבור בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

אשר אברהם

בן ישעיהו. נפל בקרב ביחיעם ב־20.1.1948 והובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

אשר יוסף

בן שלמה ואדילה. נולד ביום ב' דראש־השנה תרפ"ח (28.9.1927) בברסלוי, גרמניה. הוריו עברו מגליציה לגרמניה זמן קצר אחרי מלחמת־העולם הראשונה. מילדותו התהנך על ערכי היהדות. בבוקר היה הולך לבית־הספר ואחרי הצהרים אל ה„חדר". וכך נתמזגו בדמותו שני יסודות אלה. בשנת 1939 עלה ארצה ולאחר תקופת־מעבר רבת־לבטים נקלט ונתערה בחייה. הוריו התיישבו ברמת־גן ושם קיבל את השכלתו התיכונית והיה חבר ב„הנוער העובד". אחרי גמר בית־הספר החל לעבוד בלשכת־המס המקומית של הסתדרות העובדים, באותו זמן התחילה פעילותו בשורות ה„הגנה". ב־1945 התגייס לחיל הנוטרים ושירת בתל־מונד, בשנות שירותו כנוטר (1945—1947) הוסיף להיות פעיל ב„הגנה".

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס גיוס מלא ומן הרגע הראשון עמד בחזית־האש והשתתף בקרבות רבים וקשים. בזמן ההפוגה הראשונה נקרא בחזרה מן החזית והתמסר לאימון חיילים, ובהתחדש הקרבות עבר שוב לקו־האש. נפל בקרב על קולה ביום ט' בתמוז תש"ח (16.7.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה ביום 19.7.1948.

אשר מאיר

בן חיים ולאה. נולד ב־26.7.1929 בעיר וורנה שבבולגריה. גמר בית־ספר עממי נער משכיל מובהק, גילה כשרון ביחוד במתימתיקה. ב־22.11.1944 עלה לארץ, במסגרת „עליית־הנוער", והיה בחברת הנוער בדפנה. שאיפתו העיקרית היתה להתחנך כחקלאי. גרעינו התישב במשגב־עם. התנדב לשירות הפלמ"ח, היה פעיל ב'מי המחתרת, עבר קורס לחובשים ונעשה חובש כיתתי. בתאונה נשברה יד ימינו, ולא נמצא כשר לשירות מלא, אך עמד בתוקף על כך להישאר ביחידה, והשתתף במבצעיה.

לקח חלק במבצע „פתח" בגליל ובמבצע „יואב" בנגב. בבית־חנון ליד ניר־עם מצא את מותו, תוך כדי נסיונו להציל את חיי מפקד הפלוגה, שנפצע. הדבר לא עלה בידו ושניהם נהרגו, ב־17.10.1948. נקבר למחרתו בקיבוץ דורות. הועבר לבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק ב־4.5.1950.

אשרוב דויד־חיים

בן אפרים ומלכה. נולד ביום 3.11.1928 בשכונת מוגרבי בתל־אביב. למד בבית־הספר המעורב בנוה־צדק. נתיתם מאביו ונאלץ לצאת לעבודה כדי לפרנס את אמו החולה ואת שני ילדיה הקטנים. עבד שש שנים בבית־חרושת לארנקים וכשנתים בדואר. היה חבר „הפועל" ושחקן כדורגל. היה מסור מאד למשפחתו התלויה בו וחביב על חבריו ועל תושבי השכונה.

השתתף בהגנה על השכונה מפני התקפות הערבים מכפר־סלמה. ביום 9.3.1948 התגייס לשירות העם ונפל במערכה על צמח ביום י"ד בניסן תש"ח (23.4.1948). היה קבור בדגניה א'. ב־23.11.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

באום אברהם־צבי

בן משה וחנה. נולד ביום 8.9.1929 בברלין להורים אדוקים. בהיותו בן חמש עלה לארץ עם הוריו שהתיישבו בתל־אביב, למד בבית־הספר התיכוני „מוריה" בתל־אביב ומשנת 1943 השתייך לתנועת־הנוער הדתית „בני־עקיבא" והיה גזבר הסניף התל־אביבי. עם הקמת הפלוגה הדתית הצטרף ל„הגנה" ומילא מתוך משמעת ומסירות כל תפקיד ומשימה שהוטלו עליו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור פעל יומם ולילה כחבר החי״ש בשמירת גבולות העיר ואחר־כך עבר לבן־שמן הנצורה, עבד בביצורים ומילא תפקידי־שמירה. למחרת יום שחרורה של בן־שמן מהמצור, ביום ד׳ בתמוז תש״ח (11 ביולי 1948), נפל בכפר ג׳מזו בלחמו ברובהו כנגד תותחי האויב ומקלעיו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־27.7.1948.

באומגרט תמר

בת שמואל ורות. נולדה ב־16.11.1928 ביבנאל. בשנותיה הראשונות עברה עם הוריה למקומות מגורים בבנימינה, חדרה, אבן־יהודה, ומ־1939 — בקרית־ביאליק. למדה בבית־הספר התיכון „חוגים" ואחר־כך בבית־הספר המקצועי לבנות של ויצ״ו בחיפה והיתה חברה בתנועת הצופים. מ־1946 ואילך היתה בהכשרה מגויסת של הצופים בפלמ״ח בעין־גב. שם עבדה, מחוץ לאימונים המקובלים והמסעות, בגן־ילדים וגילתה כשרון רב בעבודה חינוכית, אף נשאה לבה להמשיך ללמוד ואף התחילה לקרוא ספרות מקצועית־פדגוגית אחרי שחרורה. הילדים דבקו בה לאהבה, והממונה עליה מספרת כי היה בה משום מיזוג של תמימות, צניעות, רציונות ועומק. במסירותה הבלתי־מוגבלת הלכה לכל תפקיד שהוטל עליה. ואם כי נקשרה לילדים ולמקום עברה לכל מקום שנדרשה. נשלחה לחולתא ועין־זיתים, ובכל המקומות היתה מסורה לאימונים ולעבודה ולא נרתעה מפני קשיי המאמץ הגופני. קנתה לב קטנים וגדולים בנכונותה להועיל ולהיטיב. בכל עבודה שניתנה לה השקיעה הרבה מנשמתה.

במלחמת־השחרור שירתה בחטיבתה בסיירות, בישול ואפסנאות — בהר כנען, במשטרת הר־כנען, בסרפנד ובדורות. התגדבה לעבודה במחנה הצבא בכפר הוג׳, ליד דורות, בתקופת המצור והמצוקה הקשה בנגב ושם נפלה מהפצצת־אויר ביום 9.10.1948. היתה קבורה בדורות. ב־22.6.1950 הועברה להר־הרצל בירושלים.

באומגרטן יעקב („ינינו")

בן שמואל וברטה. נולד ב־5.7.1925 ברדאוץ, רומניה, למשפחת־חייטים עניה. בגלל מצבם הקשה של הוריו נאלץ יעקב לעזוב את ספסל־הלימודים ולעבוד כשוליה בבית־דפוס. בן 15 הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" והיה חבר פעיל בקן עד שנת 1940. בית הוריו עבר לצ׳רנוביץ ושם הוסיף לעבוד במקצועו. עם פרוץ מלחמת גרמניה־רוסיה גורשו הוריו על־ידי הנאצים לטרנסדניסטריה. היו אלו שנות־סבל מרות ליעקב. הוא גם נשלח למחנה־מות, אך הצליח לברוח וכחצי שנה התחפש עד בוא מועד השחרור. ב־1945 חזר לרומניה, הצטרף להכשרה והצטיין במרצו וזיזמותו. ב־1947 העפיל ארצה באניה „כתריאל יפה" ושהה כחצי שנה בגירוש קפריסין ובבואו ארצה הצטרף להכשרה בקיבוץ בית־אלפא, עבד בטרקטור והיה לפלח טוב. עם קיבוץ „ברקאי" יצא להתנחלות, אולם שהה שם זמן מועט.

באוב־אלוני אורי (רודי)

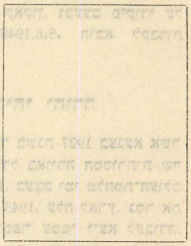

בן אושו וקלריסה. נולד ב־8.4.1919 במנהיים אשר בגרמניה. אביו מת עליו בעודו נער ובגיל 15 נאלץ לקבל עליו עול עבודה בבית־חרושת לנעלים. בחוץ־לארץ הצטרף לתנועת ה„ורקלויטה" ועשה זמן מה בהכשרה חקלאית. ב־1935 עלה ארצה במסגרת תנועתו וקיבל את הכשרתו בכפר־הנוער בן־שמן. כתום תקופת הכשרתו עבר לקיבוץ „השומר הצעיר" עין־שמר, שהה שם כשנה ועבר לקיבוץ „משמר־הדרום" שהיה אז בגן־יבנה. ב־1939 הצטרף עם חבריו לקיבוץ שמיר ועבד בענף המספוא. עבר להזורע. גם כאן עבד במספוא והתעסק במיוחד בשאלת ניקוז קרקעות. עוד בימי היותו בגן־יבנה היה פעיל בשמירת פרדסים, עבר קורס לנוטרות והיה חבר בפלוגת־הרוכבים ברמת־יוחנן. ב־1940 עבר קורס מ״כ ומאז הדריך בעמק זבולון ובנפת יזרעאל וביהוד בחבל הרי אפרים. היה מא״ז בעין־השמק שבואדי־מילק ואחראי להבטחת עורף־התחבורה ראשי בכביש זה.

בפרוץ המהומות ב־1947 השתתף בקורס מ״מ והשתתף בקרבות על לטרון. עבר קורס לקצינים והוכשר לקצין מרגמות, שימש בתפקיד סמ״פ, השתתף בקרבות סג׳רה, זרעין, רמת־הכובש וכפר־סבא והועבר במסגרת יחידתו לפריצת הדרך לנגב. בכיבוש רכס, בקרבת נגבה, בעת התקפה נגדית של המצרים, בהיותו קצין אחראי לפלוגת מרגמות. נפגע ב־17.10.1948. נקבר בו ביום בכפר־ורבורג. הניח אחריו אשה, חוה, ושני ילדים. אחרי מותו נקבעה לו דרגת סגן ראשון.

בתחילת יולי 1948 יצא עם קבוצת חברים לעזרת נגבה הנצורה ובהגנתה נפל ביום ה׳ בתמוז תש״ח (12.7.1948). הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בנגבה.

באטט יוסף

בן מאיר. נולד בשנת 1908. נפל בתל־אביב ב־9.4.1948 והובא לקבורה למחרתו בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

באל (סמרגד) לודוויג (לואיס, לו) אריה

בן יוליאן ולאה. נולד ב־10.3.1922 בוינה, בירת אוסטריה. למד פנקסנות בבית־ספר למסחר, ובעלות הגרמנים על וינה הצליחו הוא ואחיו לעבור לשוויץ ומשם באו לארצות־הברית. ההורים נשארו בוינה ונרצחו שם. בבית הקרובים בניו־יורק השלים את לימודיו, עבר לאוניברסיטה והשתלם בה במקצוע האופטיקה. במלאות לו 21 שנה נעשה אזרח אמריקני, שינה את שמו ללואיס והתגייס לצבא האמריקני. הגיע לדרגת סרג׳נט. באחרונה היה בחיל־המצב האמריקני באוסטריה, ארץ־הולדתו. מאז שהרורו שאף לעלות לארץ־ישראל. הקדים אותו בכך אחיו שמעון (סם), חלוץ למופת ומפקד ב״הגנה״ ובצבא ההגנה. הגיע לארץ באניית־מעפילים. שהה זמן־מה במעצר בקפריסין ובא לארץ בדצמבר 1947. אחיו העביר אותו לקיבוץ מעיין־ברוך ללמוד את השפה ולהתערות בארץ. משם עבר לדגניה, הצטרף לפלמ״ח, נלחם בגזרות שונות של החזית ובאחרונה בדרום. היה עלם מוכשר וטוב־מזג.

נפל בהתקפה הראשונה על עיראק א־סויידאן ב־9.7.1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־23.1.1951.

באשר ישראל

בן יוסף וכאתון. נולד ביום י״ד בתמוז תר״ץ (1930) בירושלים. למד בתלמוד־תורה ובישיבה ״שערי־ציון״ של הרב הגאון בן־ציון מאיר חי עוזיאל עד גיל בר־מצוה. היה שוקד על התורה שהצטיין בה, אך נאלץ לעזוב את הלימודים ולהיחלץ לעזרת משפחתו הנתונה בדחקות. ומאז עבד בסניף ויצ״ו בירושלים, אולם הוסיף להתמיד בלימודיו בשעות הערב המאוחרות. בעל נימוסים טובים. מילא באמונה את המוטל עליו. נשאר נאמן לתורה ולמסורת. התמסר גם להדרכת נוער ברוח ה„תורה ועבודה״.

עם פרוץ המאורעות היה בין הראשונים להתגייסות. גם בצבא היה יהיר במצוות. בקרבות גילה אומץ־לב, משמעת למופת, ובשבתות ובחגים שימש כחזן. השתתף בקרבות רבים, בשייך־ג׳ראח, על הראדאר, בהסתערות על ארמון הנציב וכו׳. בביקוריו לחופשות קצרות בבית הוריו היה מרגיעם ומשפיע עליהם מאמונתו ומתקוותו העזה בנצחון שסופו לבוא. בלכתו לתפקידו במשלט שליד בית־אכסא— מוצא נפצע בכדור צלף מצד מצפה־שמואל (נבי־סמואל) ונפל ביום ט׳ במרחשון תש״ט (11.11.1948). היה קבור בשייך־באדר ב׳. ב־21.6.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

בכלי יוסף

בן נסים ומרגלית. נולד ביום כ׳ במנחם־אב תרפ״ה בירושלים. ביקר בבית־החינוך העממי ואחר־כך בבית־החינוך התיכון בירושלים. הצטיין בחוסן־גופו וביפי־תאר, באהבת־הדעת ובשקידה. מוריו־מחנכיו היו מוסרים לידיו כל תפקיד אחראי, ובאהבתו לאמת ולישר ובאפיו החברתי זכה להערצה מצד כל יודעיו. כשפרצה מלחמת־העולם השניה — והוא עודנו תלמיד בכיתה ו׳ — עזב את ספסל־הלימודים והתגייס לחיל־הים הבריטי. לאחר שחרורו, סמוך לסוף המלחמה, התמסר כולו לפעילות ב„הגנה״ ונמנה על נאמני חבריה. כן הקדיש את זמנו לקריאה, לעיון ולעבודה. בגיל 21 נשא אשה והתפרנס מעבודתו כמכונאי במוסד „פורד״ בירושלים.

עם פרוץ מלחמתנו התיצב לשירות מלא. ביום י״ח בטבת תש״ח (30 בדצמבר 1947) נקרא למילוי תפקיד. בבוקר השכם, בלי לומר לאן הוא הולך, נפרד מבני־ביתו בחיוך על פניו, כולו אומר בשחון. היה עליו להשתתף בליווי אוטובוס לשכונת תלפיות. באותו ערב הותקף האוטובוס והוא נפצע פצעים אנושים. למחרת יצאה נשמתו על שולחן־הניתוחים. נקבר ב־2.1.1948 על הר־הזיתים בירושלים.

בכלי עזרא

נולד בבגדד בתחילת שנות העשרים, והיה בן 7 בעלות המשפחה לארץ, מחמת הפרעות בעיראק. גדל וחונך בירושלים, למד ב„ישיבה״, עבד בעבודות שונות והתמחה כפועל בבית־חרושת לעיבוד יהלומים בירושלים. מנעוריו חבר בית״ר. השתתף בימי המאורעות בפעולות „הגנה ב״. בירושלים. בעיקר הגביר וחרחב את פעולתו משנת 1944 ואילך. מאנשי אצ״ל. „סמל יפתח״ לפי כינויו במחתרת. אירגן קן אצ״ל בתוך בית־החרושת שבו עבד, גייס עשרות צעירים למחתרת, הדריך ואימן ממש לעיני הבולשת הזרה וידע שלא לעורר אף צל של חשד. חבריו קראו לו בשם חיבה „פוקו־מוקו״ והעריכוהו בעיקר כתועמלן מעולה. לבסוף נעצר והועבר ללטרון. גם שם היה „פעיל״, ואך כעבור שנתים, בראשית מלחמת־השחרור, שוחרר. מיד הצטרף לכוחות אצ״ל שפעלו בגלוי. אירגן קורסים למדריכים באחד מבסיסי אצ״ל, והוא עצמו סיים קורס לחבישה. השתתף בקרבות יפו, יהודיה ורמלה.

נפל ברמלה ב־16.5.1948, תוך כדי החשת עזרה לחובשת פצועה. נפשו יצאה במלים: „שמע ישראל״. נקבר בנחלת־יצחק.

בראני עמנואל

בן יצחק ואסתר. נולד ב־30.10.1929 בתל־אביב. גמר את חוק לימודיו בתלמוד־תורה לתימנים בשנת 1944. למד שנה בבית־הספר המקצועי „שבח״ ויצא לעבודה במסגרות והשתלם בה על־ידי נסיונו יום־יום. הצטרף לשורות „הנוער העובד״ והיה בין מקימי גרעין שיצא בשנת 1947 להכשרה מגוסת ביגור. בתנועה היה מדריך מעולה, ובצבא עלה לדרגת מ״כ. „עמנו״ נקרא בפי חבריו.

רציני בתפקיד ובעל החלטיות ודריכות בקרב, ובלבו רך כילד. כשיצא מטבילת־אש ראשונה כתב לחברה על כך, שהוא רואה את עצמו כ„רוצח", אך הוסיף: „חושב אני שהחיים עוד יעשוני אדם מאבן". בקרבו האחרון בכפר זרעין גילה קור־רוח וכושר־פיקוד למופת, ובה בפעולה, בהיותו על גג בית־הספר שבכפר, פגע בו הכדור הממית ונפל ב־21.4.1948. נקבר למחרת היום בכפר־יחזקאל.

בדולח ישראל

בן מרדכי ורחל. נולד בכ"ב בתשרי תרפ"ד בתל־אביב. סיים את בית־הספר העממי ברמת־גן ועבר ללמוד בבית־הספר הימי בחיפה. היה מתלמידי המחזור הראשון והתכונן להמשיך בלימודיו באמריקה, מאחר שנתקבל למכון קרנג'י שבארצות־הברית. בשנת 1937 עבד כימאי בחברת „עתיד" ומשם עבר לשמש כנוטר בשדה־התעופה ברמת־דויד במשך 4 שנים. היה חבר ה„הגנה" משנת 1938. בשנת 1942 התנדב לפי קריאת הסוכנות לשרת בצי המלכותי המלחמתי, תחילה כ„יונגה" (מגיש), אך במהרה הגיע לדרגת תת־קצין v.o. וקיבל שני אותות־הצטיינות בריטיים. עם גמר מלחמת־העולם השניה עבר לשרת בצי המסחרי שלנו, עד פרוץ מלחמת־השחרור בשנת 1947. עם התלקחות הקרבות התנדב לפל"ם, שירת בגבעת־אולגה, בקיסריה והשתתף ב־56 קרבות באזור ירושלים ועוד. ביניהם: פעולת „נחשון", ליווי שיירות בין קרית־ענבים וירושלים, 3 פעמים על הקסטל, כיבוש קולוניה, כיבוש בידו, בית־אכסא, דיר־איוב, הראדאר (בקרב הראשון), סריס, בית־סוריק, בית־מחסיר, בפריצה לעיר העתיקה, שער־הגיא, הקסטל ועוד. השתייך לגדוד „הפורצים", חטיבת „הראל".

במכתבו האחרון אל הוריו כתב: „אני חושב שהכבוד הגדול ביותר שנפל בחלקו של יהודי לוחם לאחר 1800 שנה, הוא להשתתף בכיבוש הר־ציון, לפרוץ את חומת העיר העתיקה ולהתחבר עם יהודיה. את זאת ביצעו חברי וביניהם עבדכם הנאמן". בהתקפה על הראדאר ב־1.6.1948 נפצע קשה. נלקח לבית־החולים „הדסה" בירושלים, נרשם שם כאלמוני ומת בכ"ד באייר תש"ח (2.6.1948). נקבר בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. ביום השנה לנפלו נפתחו בבית הימאים בתל־אביב „חדרי התעורכה הימית" שנקראו על שמו.

בדיחי יהושע („יחיה")

בן שלום ומזל. נולד ביום 30 ביולי 1921 בירושלים למשפחת פועלים תימנים ותיקים בארץ. הוא למד תורה ב„חדר" של עדות המזרח, אך שאף לבית־ספר מודרני. בגיל 10 נתיתם מאביו. מנעוריו היה פעיל כמדריך בהסתדרות „הנוער העובד" וגילה כושר ארגוני מיוחד. כבן ט"ז היה בהתגייסו לנוטרות והיה שומר במחצבת הקסטל. חבר ותיק ב„הגנה" ועלה מעלה־מעלה בשלבי הפיקוד. תמיד התנדב לכל פעולה נועזת. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי ואחר־כך שירת כרב־סמלים בחי"ל. בצבא הבריטי ידע תמיד לשמור על כבודו כיהודי גא ותבע את עלבון דגלנו הלאומי מאת עוליביו וזכה להכרה בסגולותיו (מפקדו הבריטי אמר עליו: „בהחור הזה הוא כמו כדור אש בים שלא ייכבה לעולם!"). עם שחרורו למד את תורת הדיג בהולנד ובשובו לארץ היה בין מיסדי כפר־הדייגים „כמורת" שעל־יד כפר־ויתקין. אולם כעבור זמן קצר נקרא שוב לשירות ה„הגנה" לנתניה. כאן אירגן מחדש את חברי „הגנה" והקים את החי"ש.

בצבא ההגנה היה מ"פ וזמן קצר לפני נפילתו הועלה לדרגת קצין־הדרכה ראשי בחטיבת „אלכסנדרוני". יצא בראש פלוגתו למערכות משמר־העמק והגליל העליון. היה „מפקד נועז ומלהיב את אנשיו. מחשבה נקיה וכשרון־הסברה בלתי־מצוי" (מדברי האלוף לסקוב), וכל פקודיו היו מוכנים ללכת עמו באש ובמים. „אבא של הפלוגה" כינוהו. הוא עמד בראש כובשי קאקון, ובעצם פיקודו על התבצרות חיי־ליי־מנצחיו נפל כאן ב־5.6.1948. הובא לקברות בנתניה. דרגתו נקבעה אחרי מותו כסרן.

בדיחי יהודה

בן יחיאל. נולד בשנת 1927 בצנעא אשר בארץ תימן. גדל באוירה המסורתית של העדה ובגיל 12, בעצם ימי מלחמת־העולם השניה, בשנת 1943, עלה לארץ. גמר את לימודיו בבית־ספר עממי ויצא לעבודה. היה פועל בבית־החרושת „לודזיה" והתגורר בחולון. חבר ה„הגנה", נוטר בשכונה. זמן־מה היה גם שומר בין קבוצת השומרים בסביבות זכרון־יעקב. מאז היותו לאיש תרם חלקו להגנת הארץ.

במלחמת־השחרור השתתף בהתקפה על תל־א־ריש. באחרונה היה במערכת לטרון, יצא לפעולה ולא חזר. נפל ב־12.1.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

בהם אפרים

בן אריך־מוריץ ודבורה (וואלי). נולד ב־17.10.1923 בברלין, בירת גרמניה. עלה לארץ ב־1934 בהיותו בן י"א. בתקופת המהומות תרצ"ו—תרצ"ט נכנס לעבוד כסגיטר בבית־החולים המרכזי בעפולה. במלחמת־העולם השניה התנדב לצבא, שירת שנתים בבריגדה העברית בדרגת קורפורל והגיע עד ארצות השפלה. חזר לעפולה והיה נהג באמבולנס הראשון של בית־החולים. נתחבב מאד בשל אדיבותו, נועם הליכותיו ונכונותו לעזרה לכל דורש.

בחורף תש"ח עסק בהובלת פצועי ההתקפות הערביות וכל סכנה לא הרתיעתו בלכתו לאספם מאזורי האש. עמד לבנות בית בישראל. אך החליט להשתתף תחילה בהבטחת העצמאות והשלום לבית ישראל כולו. ויתר על זכותו כעובד בשירות חיוני והתנדב לחזית, בה שירת כחובש פלוגתי. נפגע על סף ההפוגה באספי חייל פצוע ונפל בחזית משמר־הירדן ביום 12.6.1948. למחרת נקבר בראש־פינה.

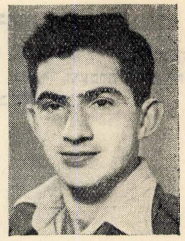
בחר מכס (מרדכי)

בן רוברט ואסתר. נולד ב־1921 בקהיר. מצרים. היה בעל השכלה תיכונית. תמיד שאף לציון, ובשנת 1946 הצליח לעלות. נתקבל כפקיד בלשכת־המודיעין של ממשלת המנדט בירושלים. אך בסתר שירת במחתרת ה„הגנה" והיה בה מן הפעילים ביותר. עם החרפת המצב נטש את מקום עבודתו והצטרף בגלוי אל מגיני ירושלים. תחילה היה בין מלוי שיירות, ואחר־כך יצא לשירות קרבי.

באחד ממכתביו האחרונים כתב: „נשבענו לא לנוח ולא להניח את נשקנו, עד שארצנו תהיה משוחררת ואף צל של סכנה לא ירחף עליה". נפל בקרב על הקסטל ביום ב' בניסן תש"ח (11.4.1948). היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־6.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

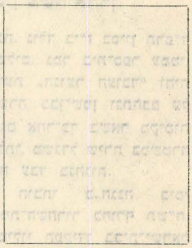
כהרב (פוקרבניק) יהושע („שיקה")

בן יחיד לאביו גרשון־גצל ולאמו פיגה (צפורה). נולד ב־14.10.1924 בביאליסטוק אשר בפולין. למד ב„חדר" והחל ללמוד בגימנסיה עברית בעירו. ב־1935 עלה עם הוריו ואחותו ארצה. בארץ קיבל את חינוכו העממי והתיכוני, ובחיפה, עיר מגוריו, הצטרף לתנועת „גורדוניה". בשנת 1942 יצא עם הוריו להכשרה בקבוצת עיינות. עבר עם הגרעין לנוה־איתן ומשם — לקבוצתו במקום הקבע שלה — לחמדיה. בקבוצה עבד בעבודות־משק שונות והתמחה כחשמלאי. התגלה בעבודה בכל אחריותו ומסירותו. חבר ה„הגנה" מגעוריו. בתקופת המאבק לא יכול להמשיך בעבודת־משק שקשה וב־1946 התנדב לשירות פעיל. יצא למשך הצי שנה ללמוד חובשות בבתי־החולים. עם שובו קיבל על עצמו תפקיד של חובש פלוגתי בחי"ש. אימן במקצוע זה את אנשי העמק והצליח בכך. מיומה הראשון של מלחמת־השחרור נמצא בפעולה. עבד במשה פלוגתו במעוז־חיים. צורף לאחד הגדודים שבחטיבת „הגולן". השתתף בתפקיד חובש בכל הקרבות. החל מטירת־צבי, כיבוש בית־שאן, מערכת בית־יוסף, זרעין, ג'נין. תמיד עודד את חבריו לקרב, תמיד בקו הראשון. בקרב על הגלבוע, בו עמד כוח יהודי קטן מול הסתערות כוחות עיראקים עדיפים, היה תפקידו של שיקה קשה, אך הוא מילא אותו ללא רתיעה. חבש, אסף ועודד את הפצועים, ואלה אשר ניצלו מהקרב הקשה הזה מזכירים בהתלהבות את שירותו וגבורותיו.

נפל בשעה שחש להגיש עזרה לחברו שנפצע קשה. נפגע מצרור־כדורים וגפל. בכוחם של 16 איש החזיקה הפלוגה מעמד עד רדת הלילה, ואז החלה לסגת. רק הפצועים הוצאו משדה־המערכה. את החללים אנוסים היו להשאיר במקום. כעבור חודש נמסרו הגויות והובאו לקבורה. נפל ביום 10.7.1948. הובא עם חבריו לקבורה בחמדיה ב־19.8.1948. זכרו הועלה ב„יד לזכר", הוצאת קבוצת חמדיה, תש"ט.

כובר יעקב

עולה חדש בארץ. חייל אלמוני. בודד התהלך בין הרבים. מילא את חובתו בתום ובפשטות. לא השאיר אחריו שום פרטים מתולדותיו ואין יודע שמות הוריו, גילו ומקום הולדתו. נפל במנרה ב־22.10.1948. הובא למנוחות בראש־פינה ב־24.10.1948.

כובקר יחזקאל

בן אליעזר ולנה. נולד ב־1931 בפרנק־פורט ע"נ מיין, גרמניה. כשגבר הלחץ הנאצי נמלטה המשפחה לבלגיה. בקושי רב השכילו הוריו לקיים חינוכו ולימודיו. עם החרפת המצב ברחו לצרפת, חזרו שוב לבלגיה וחיו בפחד תמידי. לבסוף מסרו את הנער ואת אחותו למוסד דתי של הסתדרות היהודית בבלגיה, והילדים לא הוסיפו לראות את ההורים. בסוף שנת 1945 הפליגו באניה „מטרואה" לארץ. מעתלית עבר עם אחותו לכפר הנוער הדתי, למד עברית וכל מה שהחסיר בנעוריו. אהב את העבודה, ביחוד את העבודה בשדה. רצה תמיד לעבוד קשה. אהב מאד את הספרות העברית. בקבוצה היה אהוב מאד על כל חבריו בעליזותו וערנותו. לאחר זמן־מה עבר לקבוצת עין־הנציב.

בפרוץ מלחמת־השחרור התיצב לשורות צבא ההגנה לישראל, והוא בן שבע־עשרה וחצי. נלחם באומץ ונאמנות בנצרת ובגליל והועבר לנגב. נפל בקרבות באורים ביום 7.12.1948. היה קבור בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

בונומלכסקי בני (טיילור)

בן אריה ודבורה. נולד ביז בכסלו תרפ"ג (7 בדצמבר 1922) באוטאבה שבקנדה. התחנך בלי כל עזרה והדרכה מהבית. בילדותו נקלע למועדון של „השומר הצעיר" ושם למד את ראשוני היסודות בציונות וביהדות. ער, פעיל ובריא. על אף היותו כמעט מחוסר השכלה שיטתית נתחבב מאד על חברי התנועה, לה נשאר נאמן כל חייו. בפרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא האמריקני והפליג כמלה באנית־סוחר אמריקנית, ובלבו השאיפה לארץ. כשעגנה אניתו בסואץ ערק משם ואחרי תלאות־דרך מסוכנות הופיע בינואר 1942 בעין־השופט. נכנס לחיי עבודה, עמד בנסיון והעמל נתחבב עליו. בימי אל־עלמיין הצטרף כאחד הראשונים לסקציה הימית של הפלמ"ח. אחרי שלוש שנות שירות השתקע בשער־הגולן, אף הקים משפחה, אך לא האריך שבת בחיק משפחתו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נקרא לשירות הפלמ"ח במחוז ירושלים. השתתף בקרבות רבים במבואותיה ונפל עם ה„ל"ה" בגוש עציון בה' בשבט תש"ח. הובא לקבורה בכפר־עציון ומשם הועבר ב־17.11.1949 להר־הרצל בירושלים. השאיר אשה וילד בשער־הגולן. בשעת הפרידה ביקש מאשתו לא לבכותו, כי אם להמשיך במאבק לקיום ישראל.

בודניק משה

בן אריה וטובה. נולד בשנת 1921 ברעננה. אחד מאותם מגינים אלמונים שמסרו את נפשם על חירות המולדת בלי להשאיר אחריהם כל זכר מתולדות חייהם. בזמן האחרון השתתף בעבודה ובשמירה עד שכדור של מרצחים מסתננים שם קץ לחייו בעת שמרו על רכוש יהודי ברעננה אור ליום 13.2.1948. בו ביום נקבר ברעננה.

בודו יוסף

בן אימרה. בן יחיד להוריו. נולד ב־1928 בבודפשט, בירת הונגריה. אביו היה פקיד גבוה בדואר והוריו התמסרו מאד לחינוכו. בימי מלחמת־העולם השניה נלקח למחנה־ריכוז ביחד עם אמו, שם הפרידו ביניהם ואמו מתה במחנה (אביו נשאר בחיים). עבד בקיבוץ דורות בדרום ושם הצטרף לגרעין של תנועת „הבונים" אשר עבר להכשרה בכפר־גלעדי ומשם לבית־העמק שבגליל המערבי. בכפר־גלעדי עבד בכרם והסתגל יפה לעבודה זו. על אף התלאות שעברו עליו נשאר בו כשהו ילדותי ולא נגמל משובבות. אך בתפקיד היה

בעל משמעת, אמיץ, והסתגל לכל מצב. באחד הימים, כשירד עם חבריו אל הכרם עם נשק ביד, נתקל בחיילים בריטיים בחצותו את הכביש. יוסף נשאר קר־רוח ועבר בשלום.

השתתף בקרבות הראשונים בגליל ובמשמר־הירדן ושם נפל. כשחזרו חבריו להגנת משמר־הירדן מן השבי הסורי, נודע מפיהם כי יוסף נפצע בשעת הקרבות ומת מפצעיו ב־11.6.1948. נקבר בנהלל.

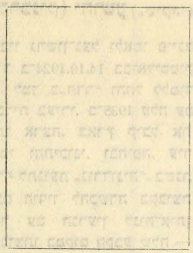
בודנשטיין שלמה

בן יהושע ומרים. נולד ביום א' באלול תרע"ט (1919) בטומשוב שבפולין. בשנת 1924 עלה לארץ עם הוריו, שהשתקעו בשכונת נוה־שאנן בחיפה. למד בבית־הספר העממי ואחר־כך בבית־ספר מקצועי והתמחה כמכונאי־מסגר. חבר „המחנות־העולים" וה„הגנה" מילדותו. חובב ספורט וחבר הנבחרת הארצית לכדורגל של „הפועל" בחיפה. בהיותו בצבא הבריטי נחשב לאחד מטובי הספורטאים ושירותו בצבא הפריע בעדו מלנסוע עם הנבחרת הישראלית לכדורגל לאולימפיאדה. בשנת 1936, כנוטר בחיל־הרכבות בג'נין, קלקיליה וטול־כרם, עמד בפרץ כנגד הערבים. כאן נפצע ברגלו ושוחרר. בשנת 1940 התנדב למלחמת־העולם השניה כחייל בצבא הבריטי. כאן שימש בחיל החפרים, עבר קורס כמעמל פלוגתי והגיע לדרגת סרג'נט המאמן את טירוני הבריגדה בצריפין. עם הבריגדה עבר את חזיתות יוון וכרתים ושירת בחיל־המצב בקפריסין ובמצרים. ביולי 1946 שוחרר, השתקע בכפר־אתא וחזר לעבודתו כמכונאי בבית־החרושת „אתא". אציל־נפש היה ואמיץ־לב.

היה מראשוני המתנדבים למלחמת־השחרור, אך שוחרר מטעמי בריאות. היה פעיל בהגנת המקום כסגן־מפקד האזור. ליד תל־כסן, בדרכו למשלטי מיאר אשר ליד שפרעם, נפצע מהתפוצצות מוקש תחת האוטו בו נסע עם כיתתו. עשרה ימים לאחר שנפצע מת מפצעיו בכ' בתמוז תש"ח (27 ביולי 1948) בבית־החולים „ברוכוב" שעל הכרמל. נקבר בכפר־אתא ב־29.7.1948. הניח אשה, יהודית, ובת.

בוטא שלום

בן נסים. נפל בקרב בבית־עפה ב־18.7.1948. גויתו הועברה לקבורה בנחלת־יצחק ב־21.1.1951.

ביטוביצקי בנימין

בן שמחה והיה. נולד ב־5 ביולי 1929 בחיפה. התחנך בבן־שמן. חבר „השומר הצעיר" מנעוריו. בגיל 14 נתיחם מאמו. שהיתה מגוייסת בא.ט.ס. והייה קופחה בתאונה במצרים. בגיל 16 גמר את לימודיו בבן־שמן ועבר לקיבוץ אילון לשנת הכשרה. זמן קצר עבד בקבוצת „סלע" ליד קרית־מוצקין ומשם נכנס לעבודה בבית־החרושת למלט „נשר" כנהג־מנוף.

בן 18 התגייס לצה"ל, בהתאם לצו. שירת כחבלן בגדוד פלמ"ח. סיים קורס מ"כ בקיבוץ דליה ונשלח כמפקד־כיתה לחזית ירושלים. השתתף בכל הקרבות בעיר, נפצע ונתרפא. חזר לגדודו שנלחם בנגב, והשתתף במסע האחרון במבצע „עין". בסביבת רפיח נפצע קשה — שתי רגליו נקטעו — ומת בו ביום, ב־6.1.1949. נקבר זמנית בחלוצה, ובכ"ג בתמוז תש"ט (20.7.1949) הועברה גופתו לבית־הקברות בחיפה. הייו הקצרים עמדו רובם בסימן השירות הלאומי.

בוטין משה־אהרן

בן יוסף ולבנה. נולד ב־י"ז בסיון תרפ"ד (1924) בירושלים. גמר בית־ספר עממי, הצטרף לתנועת „הנוער העובד" והיה זמן־מה בהכשרה בבן־שמן ונתחבב על חבריו שם וגם אחר־כך בשאר מקומות עבודתו ופעולתו. משגדל שירת במשטרה ומשנשא אשה עבד בנהגות.

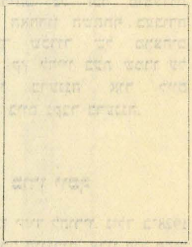
מילא את חובתו ב„הגנה בימי שלום ובמלחמת־השחרור בחורף תש"ח. נפל בשעת מילוי תפקידו בבית־ישראל החדשה ב־7.4.1948 למחרת היום נקבר בסנהדריה וב־8.11.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ביטנרי משה (מוריס)

בן שלמה ומלכה. נולד ביום 14.8.1923 בעיר דורוחוי ברומניה. גמר בית־ספר עממי. יצא בשלום מזוועות ימי השואה ועבד בפקידות, אך מיהר להיענות לקריאה מהארץ וב־1947 יצא לדרך. בקשיים רבים עבר את גבולות הונגריה ואוסטריה ובבואו לגרמניה הצטרף לקיבוץ ועסק בהכשרה חקלאית וצבאית במסגרת אימוני ה„הגנה" בחוץ־לארץ. פעל בארגון עליית „יציאת אירופה תש"ז" בהמבורג. ובהגיע תורו לעלות יצא מגרמניה וביום 11 ביולי 1948, אחרי תלאות

ג'וז'יר יעקב

בן שמחה. נולד בשנת 1927 בבסרביה, בעיר שנמצאה אז בתחום מדינת רומניה. בן־אמידים. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה נעקר מקרקע גידולו וחינוכו בעודו נער, אך בגר והיה לאיש בתקופה מסוערת זו ונלחם באחרונה בקרב הפר־טיזנים היהודים את מלחמת שחרור אירופה מעול הפולש. עם תום המלחמה נשארו מכל המשפחה רק אחותו והוא. נפרד מהאחות, שנשארה ברוסיה, והעפיל לארץ. היה עצור בקפריסין. שוחרר ב־5.11.1947 ובימי המאורעות נתקבל כשומר ב„נשר" שליד חיפה. היה למוד מחסור ורעב, וכשקיבל עבודה קבועה ומסוכנה זו התלוצץ על עצמו: „לפחות אהיה שבע כשאיהרג..." היה בחור שקט ואהוד על סביבתו. חובב ספורט והתעניין ביותר בפעולות פלוגות „הפועל".

במלחמת־השחרור היה מראשוני המגויסים ונתגלה כחייל אמיץ. נלחם בחזית הצפון. ב־22.10.1948 הסתער עם חברי מחלקתו על משלט תפוס בידי האויב, ליד מנרה. זרק לעבר האויב שני רימונים בטווח קצר, ורסיס מהרימון השני פגע בראשו והמיתהו בו במקום. ב־24.10.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה.

רבות, הגיע לארץ. יום לאחר בואו גויס ונשלח לקורס רגמים בצריפין ומשם יצא לחטיבת „גבעתי". לחם יחד עם אחיו הצעיר במשלטי הדרום בג'וליס, עבדיס, קרתיה, חתה, ג'סיר ועוד.

ב־16 באוקטובר 1948, יום לאחר שהתחיל מבצע „יואב", נפל מכדור צלף ערבי בעמדו עם נשקו ביד ובהשיבו אש לעבר צלפי־האויב. נקבר למחרת היום בכפר־ורבורג.

בויד ספנסר אנדריו

Boyd, Spencer Andrew

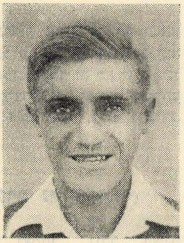
נוצרי. נולד ביום 16 באוגוסט 1923 בסינט־לואי שבמדינת מיזורי בארצות־הברית. בעל השכלה גבוהה. היה בעל כשרון במתימתיקה והתעניין מאד בטיס. כשהכריזה אנגליה מלחמה על גרמניה התגייס ספנסר לחיל־האויר הקנדי המלכותי, התקדם מהר מאד במקצוע הנווטות ותוך כדי שנה וחצי פעל בצוללת באזור אלסקה. הגיע לדרגת תת־קצין נשלח לאימון נוסף וב־1940 הועלה לדרגת קצין־טייס. הדריך קצינים ופרחי־קצונה בנווטות לצורך השירות הפעיל. ב־1942 עזב את חיל־האויר הקנדי וחזר לארצות־הברית. שם קיבל משרת מדריך בבית־ספר של הצי. לאחר 3 חדשים של הדרכה במחלקה של פרחי קצינים, בה השיג תוצאות מצוינות, הועבר לחיל־האויר האמריקני. למגינת־לבו לא קיבל את המינוי כנווט, אלא שירת כצלם במטוס ב־29, שבסיסו היה בפלורידה. אחרי המלחמה שיתף פעולה עם קצין־נווטות נודע בהכנת הוצאה חדשה של ספר־הדרכה בטיס. התעניינותו במקצוע זה גברה ובסוף השיג רישיון־טיסה אזרחי.

בשנת 1946 עלה לדרגת מנהל שדה־התעופה בניו־ג'רסי. בתקופת כהונתו זו השתלם במוסדות כבדים. באביב 1947 חזר לשיקגו ונכנס לאוניברסיטה להשתלם במתימתיקה. משם התגבד באביב 1948 לחיל־האויר הישראלי. אך רק שבועות מספר היה בשירות כי נפל ב־18 ביולי 1948 כשאירונו ירד ירידת־אונס בדרך תל־אביב־נס־ציונה־סדום, ו־8 אנשיו, ובניהם ספנסר, נרצחו על־ידי האויב. אחרי מותו הוענק לו תואר פקד־טייס. נקבר בבית־הקברות הפרוטסטנטי שביפו ועל מצבת קברו סמל צבא ההגנה לישראל בצד הצלב הנוצרי. ב־16.4.1951 הועבר לבית־הקברות הפרוטסטנטי בחיפה.

בויס אברהם

בן משה. נולד בשנת 1922. מת ביחידתו ב־21.12.1948 ולמחרתו הובא לקבורה בחיפה.

בוימינגר יוסף („קזיק")

נולד ב־17.5.1928 בעיר פשמישל, חבל גליציה, פולין. הוא עבר את כל מדורי הגיהינום תחת שלטון הנאצים, ישב במחנות ריכוז, ולאחר תלאות עלה בידו להגיע, בשנת 1945, בדרך ההעפלה למולדת. היה בין עצורי עתלית ושוחרר על־ידי ה„הגנה" ב„מבצע עתלית" הנודע. בארץ היה זמן־מה בקיבוץ דפנה ועבר למקוה־ישראל, שם למד וגילה התעניינות במקצועות טכניים. הנער, שלא זכה בגלל תנאי הזמן ללמוד בבית־ספר, השקיע את כל מרצו ומאודו בתורה והיה מתמיד ממש. גם נהג להתבודד ולצוות על עצמו שתיקה, לשם התיחדות יתירה עם נושאי לימוד.

כשפרצה מלחמת־השחרור התגייס לצבא ועבר לגוש עציון והשתתף בקרבות הגוש, ועם נפילתו נפל גם הוא בכפר־עציון ב־13.5.1948. הועבר ב־17.11.1949 להר־הרצל בירושלים.

בוך ישו

בן מיכל וגאולה. נולד ביום ט' באלול תרע"ג בפתח־תקוה. אביו, מחלוצי העליה השניה, ואמו, בת ירושלים, נטעו בו את האהבה למולדת ולחיי עבודה. משגמר את בית־הספר המקומי בגיל 14 יצא לעבודה בפרדסים ונעשה אורז מומחה. אהב את ההשכלה ואת הספר. חיבב את הספורט והצטיין בכל ענפיו כחבר פעיל ב„מכבי־אבשלום". בשנת העשרים לחייו נשא אשה וחי חיי־עבודה צנועים ומאושרים. ל„הגנה" נכנס בהיותו בן 16 ומאז ועד יומו האחרון היה פעיל בשורותיה, השתלם בקורסים שונים ורכש נסיון קרבי ופיקודי. במאורעות תרפ"ט היה בין הראשונים בשמירת המושבה. במאורעות תרצ"ו נטש את עבודתו ואת ענייניו הפרטיים והקדיש את כל זמני ומרצו ל„הגנה". יצא תכופות לפעולות־לילה בתחומי האויב בתפקידים נועזים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור עזב שנית את עסקיו ואת ביתו. שירת כמדריך אזורי ומפקד פלוגה בחיל־המשמר. כל פקודיו אהבוהו וכיבדוהו בשל דאגתו האבהית לשלומם. ביום ה' בתמוז תש"ח, לאחר שנכבשו התנות־הרכבת ומפעל־המים של ראש־העין על־ידי כוחותינו, יצא בראש פלוגת חיל־המשמר להחזיק בקטע שנכבש וביום ז' בתמוז תש"ח (14.7.1948), בשעת התקפת־נגד של האויב בחיפוי אש־תותחים, נפל על משמרתו כשעמדתו נפגעה על־ידי פגז. למחרת היום נקבר בפתח־תקוה. השאיר אשה ושלושה בנים. לפי פקודת המטכ"ל הועלתה דרגתו לאחר נפילתו לדרגת סגן.

בויס זאב

בן משה־מרדכי ועטרה. נולד ב־16 בנובמבר 1927 בכפר־אתא. בכור להוריו. הילד הראשון שנולד בכפר־אתא. גמר את חוק לימודיו ועבד בבתי־הזיקוק. היה מאורגן ב„הנוער העובד", חבר מסור בסניף המקומי, הרוח החיה בחברת בני־גילו. שנה אחת שירת בנוטרות בכפר־גליקסון, ואחר־כך במשך חמש שנים רצופות חבר פעיל ב„הגנה". שירת בתפקידי ה„הגנה" בבית־הזיקוק. השתתף בפעולות־תגמול בשדה־התחבורה, בפעולה שבפינת קרית־מוצקין וקרית־ביאליק, בה נמנעה העברת תחמושת במכונית ערבית לחיפה, ובפעולות רבות ונועזות אחרות.

פעולתו האחרונה היתה ליד רמת־יוחנן. לפני צאתו אמר לאמו, שחובתו היא ללכת לפגוש את האויב הדרוזי לפני שזה יחדור לכפר שלו. ב־13.4.1948 יצא ובו ביום נפל. נקבר בכפר־אתא ב־18.4.1948.

בוכביגדר יצחק („בוכי")

בן שלמה ושושנה. נולד בי"ט בתמוז תרפ"ט (1929) בארץ וגמר בתל־אביב את בית־החינוך לילדי העובדים. היה חבר הפלמ"ח במשך ארבע שנים וחצי וקנה לו נסיון חקלאי בכפר־גלעדי ותל־יוסף. בגמר מועד שירותו בפלמ"ח סירב לעבור לחיים אזרחיים והלך להכשרה המגויסת בקבוצת מסדה. במשך זמן קצר התערה בחברה והתחבב על הכל. יחד עם חברי קבוצתו עלה לעין־זיתים והיה מסייר לילה־לילה בכבישי הצפון, כשנשקו חבוי מפני הבריטים. משם עברו להתיישבות ברמת־הנגב. יצחק השתתף בקורס למפקדי עמדות ובחזרו עסק בחפירת מקלטים ועמדות.

בכל המשברים שעברו על קבוצתו נשאר איתן בדעתו ונאמן למקום, לרמת־הנגב. עם התחלת הקרבות על פתיחת הדרך לנגב יצא למערכה על משלט חוליקאת ב־18 ביולי 1948. מקרב זה לא שב. שני השרידים שחזרו סיפרו לחבריו כי יצחק לא רצה לסגת והוסיף להילחם במקלע עד שנפגע. נקבר ברוחמה. ב־26.6.1950 הועבר לכפר־ורבורג.

בוכביגדר נוח („אותי")

בן כתריאל ואסתר. נולד בשנת 1925 בארץ. מן החברים הראשונים בקיבוץ בית־קשת. היה נהג־טרקטור. מושרש בקרקע ומסור לעבודת הפלחה בשדות המשק הפזורים. את „אותי" ציינו הפשטות והעליצות. פשוט ולבבי בהליכותיו, בת־צחוק נכונה תמיד על שפתיו והלצה בפיו. היה ראשון לחוגגים בכל שמחה בבית־קשת, מלא גיל עד כדי שכחה עצמית וחריגה מתחום הנוהג בחברה. אך מעולם לא נח ולא שקט עד אשר האציל על חבריו מכוח השמחה המפעמת בקרבו, ובהצליחו להלהיב את ה„ג'מע" היה צונח יגע בפינתו והבעת אושר בפניו.

נפל ב־16.3.1948, בצאתו לסייר בשדות בית־קשת, בקרב שהתפתח בגבולות המשק. ב־19.3.1948 נקבר בבית־קשת.

בוכהולין ברונו

בן יחזקאל והדויג, מיוצאי מזרח אירופה. נולד ב־13.2.1916 בקלן, גרמניה. הצטרף לתנועת הנוער החלוצי „הבונים". כהכשרה חלוצית רכש לו את מקצוע השרברבות, ועלה ארצה בעצם שנת המאורעות — 1936. נכנס לפלוגת גדרה. שנה אחת עשה בפלוגה המקובצת בסדום. מאז הקדיש עצמו ל„הגנה" והיה מראשוני הנוטרים במרחב גדרה ומפקד הקשר במקום. אחר־כך היה גם בשער־הנגב ובכפר־סולד בתפקיד זה. עלה עם הפלוגה להתיישבות בכפר־סולד, נקודת־הספר הקיצונית בגבול הסורי. כאן הכה שורש בחיי המשק והחברה. היה מקובל על הכל, ואף הקים לו בית נאמן והיה אב לשני ילדים.

ב־9 בינואר 1948 באה ההתקפה העזה על הנקודה. הוא אץ למשמרתו — להתקשר במכשיר „הליו" עם הישובים הקרובים — ואז הכריעו כדור האויב. הובא למנוחות באדמת הכפר שלמענה נפל.

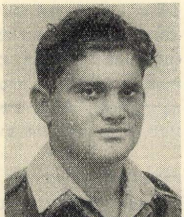
בוכהויסטר (בוכהויזר) נתן

בן יוסף. נולד בשנת 1923 בקראקא שבפולין במשפחה ציונית ונכבדה. למד בגימנסיה העברית. הספיק לגמור את הגימנסיה ולהתחיל בלימודים טכניים בבית־ספר גבוה. בפרוץ מלחמת־העולם גויס לצבא הפולני בפיקודו של הגנרל אנדרס (מסתבר שצבא זה היה אז באיטליה ולא ידוע דבר על דרך בריחתו והגיעו לשם). אחרי המלחמה הועבר לאנגליה והוחזק שנה ומחצית השנה במחנה של חיילים פולנים משוחררים. ביקש רשיון לעלות ארצה ולא קיבל, ורק בהשתדלות הסוכנות היהודית הורשה לעלות ונתחבב מאד על חברי השיירה שעלה עמה בשנת 1947. רצה להמשיך בלימודיו, אך מחוסר אמצעים עסק בעבודות שונות, ולבסוף עבד בבית־החרושת „שמן" בחיפה.

במלחמת־השחרור שירת בחיל־התותחנים. במבצע „עין" עמד עם סוללתו במשלט ליד רפיח. באחד הקרבות עצרה סוללתו חמישה טנקים מצריים ולבסוף נהרג מפגז שנורה אליו מהטנק הששי ביום ג' בטבת תש"ט (4.1.1949). למחרת היום נקבר בגבולות ובט"ז במנחם־אב תש"ט (11.8.1949) הועבר לבית־הקברות בנחלת־יצחק.

בוכמן אריה

בן בן־ציון ונעמי. נולד בז' בניסן תרפ"ח בתל־אביב. גדל בהרצליה, שם הקימו הוריו משק־עזר ובית. משסיים את לימודיו בבית־הספר העממי במושבה, רצו הוריו לשלחו לבית־ספר תיכון, אולם אריה, בידיעת את מצבם הכלכלי הקשה, סירב להתחיל בלימודים ממושכים. הסכים רק להיכנס לבית־הספר המקצועי על שם מכס פין ובו סיים את לימודיו. התמחה במסגרות. אריה היה צנוע וחרוץ, אהוב על מוריו וחובב מוסיקה. מהנכיו העריכו את כשרונותיו והשפיעו עליו שימשיך בלימודיו. התיחס בכובד־ראש לכל משימה שהוטלה עליו. מגיל צעיר היה פעיל ב„הגנה". לא פעם הסתכן על־ידי החזקת נשק, אבל כשאביו העיר לו על הסכנה שבדבר היה משיב: „ומי יעשה זאת אם לא אנחנו?" ב־1945 התגייס לבריגדה, למד שם נהגות ובמקציע זה החזיק גם אחרי שחרורו.

עוד לפני ההכרזה על צבא סדיר העמיד את עצמו ואת מכוניתו לשירות כוחות ה„הגנה". שימש נהג בגדוד אחת החטיבות וחבריו ראוהו במכוניתו כמלאך מושיע; היה מסיע פצועים, אספקה ותחמושת באומץ־לב בלתי־רגיל. השתתף בקרבות רבים ובכלל אלה — במבצע „בני". נהרג במערכה על קולה, על־ידי פגז שפגע במכוניתו, בשעת הוצאת פצועים משדה־הקרב ב־17.7.1948. למחרת היום הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

בוכן אלכסנדר („אלכס")

בנם היחיד של יוסף וזולה. נולד בצ'רנוביץ, בוקובינה, רומניה, ב־24 בפברואר 1928. היה בין התלמידים הראשונים והמוכשרים בכל בתי־הספר שלמד בהם. עם כניסת הסובייטים לצ'רנוביץ נתקבל לכיתה הששית בבית־הספר האוקראיני ולאחר שבוע ימים כבר עבר לכיתה השביעית. גמר את בית־הספר בהצטיינות. לדברי מורו היה „התלמיד הצעיר בין כל התלמידים הסובייטים אשר גמרו

בית־ספר תיכוני בגיל זה". אחרי־כן למד בבית־ספר טכני רוסי. אחרי בחינות־בגרות נכנס לטכניון בבוקרשט. שם הצטרף לתנועת־נוער ציונית ובלבו השאיפה לעלות לארץ־ישראל. גבה־קומה ויפה־תואר. התחבב בדמותו הבהירה על כל יודעיו. מסירותו לכל אדם, לחי ולצומח, כנותו ונימוסיו הנאים — הצטרפו לשלמות הרמונית ומלבבת. בעל כשרונות מיוחדים לקונסטרוקציה. הרבה להתעניין במתימתיקה ובפיסיקה. ידע להרכיב ולפרק כל מכונה שנזדמנה לידיו. מוריו הוקירוהו בגלל כשרונותיו. ב־1946 יצא עם בית הוריו את רומניה דרך יוגוסלביה לארץ־ישראל. בדרכם זו שהו שנה וחצי. בהגיע לחיפה אניית־המעפילים „כנסת ישראל", אשר בה הפליגו, השתתף בהתנגדות הנמרצת של מעפילי האניה לגירושם מחופי הארץ. באניה הותקנו לפי הצעותיו ובהדרכתו כלי משחית והצתה שונים, אשר היו צריכים להשתמש בהם בהתנגדות זו. עם דיכוי ההתנגדות הוגלתה האניה על־ידי הבריטים לקפריסין. בקפריסין ניצל במרץ את זמנו, למד עברית ותנ"ך, ואף לימד בחוגי נוער מתימתיקה ופיסיקה. השתלם וקרא הרבה. לא חדל לבקש דרכים להגיע ארצה. מיד עם בואו לארץ נרשם לטכניון בחיפה. ביקש לבחור מקצוע המאפשר גילויי יזמה ופעילות, ובחר במקצוע ההשמל. בטכניון למד שני ימים בלבד. ב־28.12.1947 התגייס עם כל הכיתה שלו ל„הגנה", אף כי היתה לו הזכות — כעולה חדש — להיות משוחרר מפעולה צבאית במשך ששה חדשים. לא רצה גם לנצל את זכותו כבן יחיד להוריו. בסוף ינואר 1948 קיבל חופשה מיוחדת ללימודים ולמד במשך 2 חדשים בטכניון. במארס 1948 התגדב שוב לצבא ההגנה. השתתף בקרב לשחרור חיפה, בהגנת הדרך מזכרון־יעקב לחיפה, בקרב על עכו וג'נין, בשער־הגולן, באפיקים, בקרבות הגלי', בצה ובבקעת הירדן (דגניה, משמר־הירדן). התחבב על כל החברים בגדודו, וידעו אותו כאיש מסור וחברתי ביותר — הנכון תמיד לעזור לזולת.

בין קרב לקרב לא פסק מלימודיו, הרבה לקרוא ולמד את טבע הארץ. רק כשגברו הקרבות החזיר לביתו את הספרים בנימוק כי אין זו שעתם. יומים לפני ההפוגה השניה, ביום ט' בתמוז תש"ח (16.7.1948), נפל בקרב על משמר־הירדן. נקבר בראש־פינה ביום 18.7.1948. מפקדו אמר עליו: „הוא היה מן הטובים שבינינו".

בול יוסף

בנם בכורם של משה ומלכה. נולד בז' בסיון, ביום השני של חג השבועות, תרפ"ז (1927) בעיר איסטמבול אשר בתורכיה. גמר בית־ספר עממי. המשפחה, שהיתה ציונית, עלתה לארץ בשנת 1942 והוא אז בן 15. ההורים התישבו בהרצליה והוא עבר הכשרה בקיבוץ עין־החורש של השומר־הצעיר. היה חקלאי טוב, וביחוד קנה לו נסיון בעבודה בגינת הירק. המשיך בעבודתו החקלאית במושבה כשהוא מתגורר בבית הוריו. לאחר שעזב את הקיבוץ היה חבר בגדנ"ע, ולפני סיום חוק שירותו הסדיר פרצו המאורעות ושירותו נעשה שירות קרבי. ב־5.11.1947 גויס בין הראשונים. כחצי שנה היה בפעולות, נלחם בחזיתות שונות ומילא את חובתו בנאמנות.

כשבא בפעם האחרונה הביתה לחופשה, הביא אתו חלק ניכר מחפציו, בטענה שאין לו צורך בהם. באחת החופשות הקודמות אמר לאמו: „אמא, מהם חיי האדם? הן כדור אחד מספיק לקטלו". נפל בקרב הגדול על לטרון ב־26.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

בולה יעקב

בן גרשם וסופיה. נולד ב־12.12.1928 בבאזל, שוייץ, בימי שהות הוריו, מותיקי הישוב, בחוץ־לארץ. אמו מבית הציונים הראשונים בבאזל. בן שלושה הדשים היה כשהגיע ארצה. סבו היה ממיסדי תל־אביב. אביו שירת בגדוד העברי במלחמת־העולם הראשונה. יעקב למד תחילה בבית־הספר העממי בגדרה והמשיך אחר־כך בבית־ספר תיכון. היה חבר ה„מכבי הצעיר" ובמסגרת הגרעין ההתישבותי הלך עם חבריו להכשרה בשפיים. חיי קיבוץ היו משאת־נפשו, אולם עם תחילת המאורעות הצטרף לפלמ"ח, בו שירת כחובש פלוגתי לאחר שסיים קורס לחובשים. למד יומם ולילה כדי להתמחות בהגשת עזרה לחבריו. בתפקיד זה ליוה שיירות לקבוצות בנגב: גרירים, גבר־עם, יד־מרדכי וכו'. משם הועבר לחזית ירושלים. הצטיין בכל הפעולות במסירות לכל פצוע ולא ידע לאות עד נשימתו האחרונה. סיסמתו היתה: „המולדת קודמת לכל".

מהנגב נשלח בתפקיד מיוחד לחזית ירושלים ושם נפל בקרב ליד נבי־סמואל ב־י"ד בניסן תש"ח (23.4.1948). נקבר בקרית־ענבים.

בולה אלכסנדר

בן יהודה־לוי ושרה. נולד בשנת 1921 בהולנד. עלה לארץ בשנת 1946. נפל בפעולת „ברוש" במשמר־הירדן ביום 10 ביולי 1948 והובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה ב־23.7.1948.

בולמן חיים־יצחק („בולי")

בן שמואל ופרידה. נולד בו' באדר א' תרפ"ד למשפחה דתית בפלונסק, פולין. בעודו ילד בן שנה עלו הוריו לארץ. סיים בהצטיינות את לימודיו בבית־הספר „ביל"ו" ובגימנסיה הדתית „מוריה" בתל־אביב. הצטיין במיוחד בתורת החשבון. למד את מלאכת הדפוס והיה למנהל דפוס עומד ברשות עצמו. בן 14 הצטרף ל„הגנה", וכעבור שנתים עשה בקורס למפקדים. בן 19 שימש בהצלחה מפקד מחלקה בחי"ש. עם הקמת צבא ההגנה לישראל ליוה שיירות לבן־שמן ולירושלים ומילא תפקיד חשוב בהדרכת טירונים. השתתף כסגן מפקד הפלוגה בקרבות הקסטל ובשחרור בית־עפה, כיבוש עבדיס והגנת נגבה. השתתף גם ב„מבצע עשר מכות". בעל רצון עז ובטחון. רחב־כתפים ורחב־לבב. היה שש ראשון לקראת סכנה וחש תמיד לעזרת חבר. סמל הגבורה וההקרבה.

נפל ב־19 באוקטובר 1948, כשפרץ בראש אנשיו קדימה בהסתערות על חוליקאת. נפל כשהחיוך התמידי מאיר את פני העלם בן ה־24. נקבר ב־20.10.1948 בכפר־ורבורג. הדף הקרבי הודיע: „הגבעה צפונה מגבר־עם תיקרא מעתה—,משלט חיים', יד לחיים בולי".

בולקה מאיריחיאל

בן משה־אהרן ורבקה. נולד בראש חודש ניסן תרפ"ח (22.3.1928) בעיר אוסטרובצה שבפולין. גדל בבית־הוריו וחונך ברוח התורה והמסורת. ב־1935 עלה לארץ עם הוריו שהשתכנו בבני־ברק. התחיל ללמוד ב„ישיבה" ואחרי שנתים עבר לישיבת „עץ חיים" בירושלים. בהגיעו לגיל 15 פנה לעבודה והתמחה במקצוע מכונאות לעבודות סריגה. היה חבר הנוער „ברית החשמונאים" והשתייך גם ל„הגנה".

עם התחלת מלחמת־השחרור התגייס לפלמ"ח והועבר לגוש עציון. ב־13.5.1948 נפל עם כל הנופלים בהגנת הגוש. ב־17.11.1949 הועברה גויתו למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

בימגרטן צבי

בן חיים־דויד והדסה. נולד באפריל 1922 בירושלים. גמר בית־ספר עממי ועבר לבית המדרש למורים „מזרחי". אך כעבור שלוש שנים נאלץ להפסיק את לימודיו מטעמים כלכליים. מצא עבודה בשירות הצבא הבריטי — הימים ימי מלחמת־העולם השניה — כפקיד מחסנאי. אחר־כך למד את מקצוע הליטוגרפיה, התמחה בו ועבד בבית־דפוס. תמך במשפחתו במסירות. חבר ה„הגנה" משנת 1946. נכנס לשירות פעיל ב־29.11.1947 והצטרף למגיני ירושלים. השתתף בליווי שיירות להר־הצופים והסביבה. במאי 1948 הועבר לגדוד „בית־חורון" וצורף לפלוגה המסייעת בדרגת מפקד כיתה. השתתף בכל הקרבות של הגדוד בהרי ירושלים.

ביום י"ט במרחשון תש"ט (21.11.1948), בהימצאו על משלט גבוה על־יד אבו־גוש — בית־נובה — נהרג על־ידי ברק. היה קבור בשייך־באדר ב' וב־21.6.1951 הועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים. אחרי מותו כתב מפקדו אל אמו של המנוח: „צבי היה אחד המעולים בין המפקדים בגדוד... יד אדם לא היתה בו".

בולקין פיליפ (פייבל) („פיל")

בן דויד ובטי. נולד ב־2 בפברואר 1929 בברוקלין שעל־יד ניו־יורק. היו מהגרים מליטא. בשנת 1935 עברה משפחתו ללוס־אנג'לס שבקליפורניה, מקום שם עבד אביו, פועל־עור מנעוריו, בבית־חרושת לנעלים. גם פיליפ, בהיותו עוד נער רך, טעם את טעם מלחמת־הקיום: בן תשע עזר לאביו לאזן את תקציב המשפחה על־ידי צחצוח נעלים ומכירת עתונים. הוריו השתדלו לחנך את פיל בחינוך יהודי ופועלי. לאחר שעות הלימודים בבית־הספר העממי — ואחר־כך בבית־הספר התיכון — למד פיל בבית־ספר־ערב יהודי מיסודו של ארגון הפועלים, לו השתייך אביו. פיל — נער שובב וער — לא גילה תחילה ענין רב בלימודיו. מאוייו היו נתונים לספורט, לזמרה (השתתף במקהלות שונות) ונתעוררה בו נטיה למשחק תיאטרוני. בכיתות הגבוהות יותר של בית־הספר היהודי הושפע הנער מאד מעליות הגבורה בתולדות ישראל. בבית־הספר הכללי נתקל בגילויי אנטי־שמיות. הוא סטר על פניו של אחד ממוריו, שקרא לו „יהודי מלוכלך". בשנת 1946 התגייס לצבא האמריקני וישירת למעלה משנה בחיל־המצב בקוריאה.

מימיו לא היתה לפיל נטיה יתירה לצבאיות, והשירות הצבאי האמריקני חזק בו עוד יותר את דעותיו האנטי־מיליטריסטיות; אולם בהגיע הידיעות על מלחמת עם ישראל לעצמאותו, הרגיש מיד שמקומו בין הלוחמים. משוכנע היה כי גורל היהודים בארצות־הברית לא יהיה בסופו של דבר שונה מזה של יהודי אירופה. „יתכן כי ההשמדה תיעשה באמריקה באמצעים מכוניים משוכללים יותר, ותהיה איומה יותר" — טען פיל בויכוח עם חבריו. הוא החליט ללכת בעקבות אחיו הבכור ג'רי ולהתנדב לצבא ההגנה לישראל. את החלטתו זו שמר בסוד, ורק ערב צאתו לדרך, באוקטובר 1948, גילה אותה להוריו. בשם בדוי נסע לצרפת ומשם עלה ארצה. התגייס לצבא וצורף לפלוגת קומנדו שבחיל־השריון. השתתף במבצע „עין" בכיבוש הנגב ונפל בהתקפה על עוג'ה־חפיר ב־27.12.1948. היה קבור בחלוצה. ב־20.7.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

בונאבנטורה אינצו יוסף, פרופ'

נולד ב־1891 בפיזה אשר באיטליה. ארבעים שנה ישב בפלורנץ, שבה כיהן כפרופסור לפסיכולוגיה. ביתו היה בית יהודי מסורתי וציוני, בצירוף מיטב תרבות ההשכלה המערבית. איש־מדע ער ורב־פעלים. למעלה משמונים הוא מספר ספריו וחיבוריו. רובם באיטלקית וכעשרים מהם בעברית. ידועים מחקריו בפסיכולוגיה של הילדות והבגרות, הפסיכואנליזה וכו'. באותה תקופה כתב גם שני ספרים, האחד בפסיכולוגיה של הילדות וההתבגרות, בהדגשה מיוחדת של תהליכים שכליים גבוהים (1930), והספר השני היה מוקדש לפסיכואנליזה לאספקולותיה השונות של פרויד, יונג, אדלר וריברט, ולכך צירף רעיונות ביקורתיים מתוך ניתוח הנטיות האנוכיות וההירוניסטיות של הטבע האנושי ודרכי האנרגיה היוצרת באדם. שני ספרים אלה שנכתבו איטלקית, כיתר ספריו, תורגמו לספרדית. הראשון על־ידי אשתו של המנוח. ערך מחקרים על ההבדלים האינדיוידואליים והתכונות האישיות, וביחוד נודע בעבודותיו בשדה ההדרכה החינוכית והמקצועית שהרבה לעסוק בהן עוד בהיותו באיטליה ואחר־כך בארץ־ישראל (בתפקידו כיועצה המדעי של התחנה להדרכה מקצועית על־יד מרכז ברנדייס מיסודה של „הדסה").

משנת 1939 בארץ. עמד בראש הקתדרה לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית. שימש מורה לפסיכולוגיה בבית־המדרש למורים של „המזרחי" בירושלים; יושב־ראש המרכז להתעצות מקצועית שליד הועד הלאומי; יושב־ראש הועדה למונחי פסיכולוגיה של ועד הלשון. הרבין תורה ודעת בקיבוצים וישובים שונים בכפר ובעיר. נודע במחקרי המשוה שערך בין ילדי העדות השונות בארץ. בסבע דרגה צבאית לשעבר (סרן בחיל־ההתחנים האיטלקי במלחמת־העולם הראשונה) נחלץ מיד להגנת בניני האוניברסיטה. ובדרכי האחרונה אליה נפל בידי מרצחים ב־13.4.1948. נקבר בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים. הניח אחריו אב ישיש בפלורנץ, אשה ו־3 בנים.

בונדי מאיר

בן סלומון וסרפינה. נולד ביום 2.2.1923 בכפר באוסטריה וגדל בוינה. נתחנך חינוך דתי ומסורתי. עלה לארץ בשנת 1938 עם „עליית־הנוער" ועבר את שנות הכשרתו בשדה־יעקב. אחר־כך נעשה חבר „שלוחות" של „הפועל המזרחי" בפרדס־חנה. משם התגייס לחיל־ההנדסה בצבא הבריטי, ובאותה יחידה נפגש עם חברים שהתחנכו חינוך חילוני והתקשר אתם. אתם יחד עבר את הדרך ממצרים ללוב ומלוב לאיטליה והשתתף בהקמת „הגרעין הקבוצתי" ביחידה.

משוחרר בא עם הגרעין לקבוצת זרעין (דברת) והתבלט בה כאחד החברים המסורים ביותר לעבודה. עליו בחברה ורציני בתפקידו. עם החמרת המצב התגייס לפלמ"ח. השתתף בקורס מ"כ, אך דרוש היה כנהג בשיירות שקיימו את הקשר במרחבי הנגב ומילא את תפקידו באמונה וללא פחד.

נפל בשיירה שיצאה מחלוצה לבית־אשל, להוביל אספקה לישוב הנצור; בחזרה מבית־אשל לרביבים עלתה המכונית על מוקש ונעצרה ובו ברגע נורה עליו־ידי צלפים מן המארב ב־14.3.1948. נקבר ברביבים.

בונהרדי חיים

בן אדוארד, נולד ב־23.11.1923 בטפליץ, בחבל הסודטים אשר בצ'כיה. למד בבית־ספר גרמני עממי ואחר־כך שנים אחדות בבית־ספר תיכון גרמני כילדי שאר המשפחות היהודיות המתבוללות באותה סביבה. אביו המהנדס עבד זמן־מה ברוסיה ובאחת מנסיעותיו לשם לקח אתו את בנו. חיים הצטרף לתנועת־הנוער נצ"ח „תכלת־לבן". הפסיק את לימודיו ופנה לעבודת־כפים. כשסופח חבל הסודטים ב־1938 לגרמניה ואביו היה אז ברוסיה, עבר עם אמו ואחיו אל מוראביה. שם מתה אמו לאחר זמן. בדצמבר 1938 הצטרף לקבוצת־ההכשרה „מרץ" במחנה לידברנו (ברנו). בפברואר 1939 עלה ארצה והמשיך את הכשרתו בקבוצת כנרת. ניסה עוד להתחקות על עקבות אביו שנעלם ברוסיה, אך לשוא. כשעמדה קבוצת „מרץ" להתנחל בדורות שבדרום, התנדב להיות אחד משני החברים שעלו הראשונים על הקרקע להכין את ההתנחלות מבחינה משקית ובטחונית. כספורטאי מצעוריו התמסר לכל תפקיד ושקד לבצעו כראוי. וכן כשומר שדות. ערביי הסביבה למדו לכבד את אומץ־לבו. מוכן תמיד לעזור לזולת. חברי המשק חיבבוהו כחבר טוב ומשפיע מבשחנו ומעליזותו על סביביו. אם כי היה כבר נשוי ואחר־כך גם אב לילד, וידע שהבלגנות מלאכה מסוכנת היא — הלך לקורס של הבלגנים ואחר־כך הדריך והכשיר עשרות צעירים במלאכה זו ומילא תפקיד אחראי של סגן המא"ז בסביבה.

בחורף תש"ח נשא בפשטות ובאיתנות בכל התפקידים שהזמן גרמם, בעבודה ובהגנה ובמגע עם שכנים, בלי לדעת עייפות יומם ולילה. משהחלה הפלישה המצרית התמסר למיקוש דרכי־הגישה אל המשק, ואף ניסה להתקין „בקבוק מולוטוב" בהרכב חדש. תוך כדי מיקוש הגדר נפצע בהתפוצץ מוקש ונהרג ב־25.5.1948. הובא לקבורה במשק דורות. זכרו הועלה בספר „דורות" — שנה אחת במלחמה".

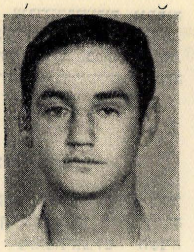
בונופיאל דויד

בנם־בכורם של חיים ואסתר. נולד ביום 28.11.1930 בעיר אישטמבול בתורכיה. בהיותו בן ארבע שנים עלו הוריו ארצה. אהב את הלימודים בבית־הספר העממי ולמד בשקידה. משפחתו סבלה עוני ומחסור עד כדי כך שדויד הוכרח לעזוב את לימודיו ובהיותו בן 11 יצא לעבודה. לאחר שנתים הצטרף לאצ"ל. מדבריו: „אני רוצה להיות לוחם־מחתרת נאמן ולהיות כיוסף טרומפלדור שנפל למען המולדת ושמו לא יישכח לנצח, כי כך יאה ללוחמים".

השתתף בפעולות. פעם נאסר ונשלח על־ידי הבריטים לרפיח, אך שוחרר. גבה־קומה, יפה־עינים, אהוב וחביב על הכל היה דויד בקרב חבריו. פיזז ואוהב הרפתקאות, חיבר שירים. בפרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתיצבים. השתתף כחבלן בהרבה קרבות בגליל ובנגב. נפל ביום כ"ד בתמוז תש"ח (31.7.1948) בשעת הטמנת מוקשים במגידו. גויתו הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה.

בונט יעקב („יענקלה")

בן מנחם וקלרה. נולד ב־9.9.1927 במלינין שבבלגיה. למד בבית־ספר דתי „יסודי התורה". פלישת הנאצים ב־1940 הניעה אותו ואת הוריו ואחותו לכפר ואחר־כך לעיירה בדרום צרפת, שהמגף הנאצי לא הגיע אליה. שם חיו כשלוש שנים בשלוה יחסית. האב עבד בהקלאות והילדים למדו בבית־ספר. ושם, בסביבת נכרים, הגיע יעקב לבר־מצווה. משאסרה ממשלת וישי על יהודים לגור בערים עברה המשפחה לכפר וחיו שם בהסתר. משכבשו הגרמנים גם את דרום־צרפת והשתלטו על אותו אזור, התפזרה המשפחה וברחה גם משם ויעקב יצא אל היערות והצטרף לפרטיזנים. אחרי מיגור הגרמנים התלכדה המשפחה מחדש ויעקב יצא להכשרה. ב־1945 הגיעה המשפחה לארץ והתיישבה ברעננה. יעקב עבד והיה מסור מאד למשפחה ובמהרה התערה בחיי הארץ. בהיותו שומר מסורת בלב ונפש הצטרף לארגון „בני־עקיבא" והיה פעיל בתוכו.

משהחלה מלחמת־השחרור הצטרף למחלקת־הבלה בעת שהורכבה מאנשי חי"ש וגדנ"עים ותיקים. כשהעירו לו על הסכנה המיוחדת שבשירות זה, השיב: „ידעתי, אבל אם הוטל עלי להילחם, מקומי בתפקיד גאה לגוער ישראלי". בהיותו בקורס להבלנים התגבד ראשון להצטרף להולכים לכבוש את חיריה וסלמה, באמרו שצריך להשלים את לימוד התיאוריה על־ידי פרקטיקה. תחילה הוטלה עליו רק העבודה השחורה של נשיאת החמרים. לדרישותיו החוזרות ונשנות ניתן לו להשתתף גם במבצעים עצמם, ורב היה אשרו כשהצליח לחדור תחת מטר־אש לבית ולפוצצו. מאז השתתף בכל פעולה קרבית: בכיבוש כפר־סבא הערבית, בזריעת מוקשים בעורף האויב ובעשרות פשיטות־הבלה מעבר לקוי האויב. באחרונה נשלח עם מחלקתו לחזית לטרון, למבצע פריצת הדרך לירושלים, ותוך נסיון להדוף לכפר לטרון בכיתה הקדמית של מחלקתו נפל ביום 26.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים ביום 17.11.1949 בבית־הקברות על הר־הרצל בירושלים.

בוצין משה

בן יחיאל ושרה. נולד בשנת 1927. אחד מפעילי הנוער הקומוניסטי בארץ. הצטרף לתנועתו עוד בימי המחתרת שלה. מדריך מוכשר. נבחר כחבר ועד הסניף של הנוער הקומוניסטי בתל־אביב, עשה נפשות לתנועה וידע ללמד ולאמן. בימי המערכה להקמת מדינת ישראל היה בין המתגייסים הראשונים. נפל בתל־אביב ביום 6.11.1948 הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

בוקהרט אברהם

בן פינחס וחנה. נולד ב־22.4.1917 בפרנק־פורט ע"נ מיין אשר בגרמניה, במשפחה חרדה ושומרת־מסורת. בעל השכלה תיכונית. בדרכו לארץ עשה זמן־מה באיטליה והגיע לכאן בשנת 1937. עם בואו נכנס מיד לשירות ה„הגנה". בארץ הצטרף אל קבוצת בארות־יצחק והיה מעמודי התווך של הקבוצה. הוא היה מרכז־המשק, התעמק וחקר בבעיות הקרקע ודרכי ניצולה, בבעיות אקלים הנגב והפלחה וכו'. בין אנשי הנגב יצאו לו מוניטין כחקלאי מנוסה וכחוקר. היתה בו אהבה רבה למוסיקה. נשא אשה והיה אב ל־2 ילדות.

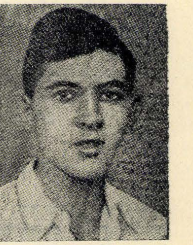
עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין עובדי־הביצורים ונתמנה כאחראי לגזרה ומילא את תפקידו בעוז ובטחון. נפל ביום 15.7.1948. בקרב פנים אל פנים עם המצרים. היה קבור בבאורות־יצחק. ב־31.10.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. ארבעה חדשים אחרי מותו נולד לו ילדו השלישי.

בוקי שמואל

בן משה ורבקה. נולד ב־1926 בעיר ויזוגרוד, פולין. בהיותו בן שלוש־עשרה שנה פרצה מלחמת־העולם השניה והמשפחה נשלחה למחנה־המות באוישוויץ. במחנה זה נרצחו הוריו וכל בני־משפחתו, חוץ ממנו ודודתו. את מראות־הזוועה מימי שהותו במחנה־היסורים לא שכח עד יומו האחרון ועל־כן שוב לא ידע פחד מפני המות. ב־1945 יצא מפולין לאיטליה כדי לעלות לארץ. כאן עבד כפועל־בנין.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לשירות צבא ההגנה לישראל ויצא לקרבות בנגב עם גדוד אחד. נסיונות חייו המרים לימדוהו להיות רציני תמיד ולהימנע מכל תעלולים שבקלות־ראש. תמיד מוכן היה לעזור ולהקדיש את מיטב כוחו ומרצו למען בטחונם של כל חבריו אשר לחמו יחד אתו. נפל בסערת הקרב כאשר נעצר המקלע שבידו והוא החליט לתקנו ויהי מה. נפגע מכדור בצוארו ב־27.7.1948 בקרב על עיראק אלמנשיה. נקבר ברחובות.

בוקסר אברהם

בן חיים. נולד בשנת 1928 בארץ־ישראל. שאף מנעוריו להכיר את הארץ והרבה בסיורים נועזים, ותמיד הלך בראש והראה סימני מנהיגות עוד בגיל צעיר. את התקוות שתלו בו מורים ומדריכים אימת בצבא, כאחד מבני הנוער הלוחם ששיחררו את הדרך לירושלים.

נפל בקרב על הקסטל, במחצבת צובה ב־21.3.1948. בן ביום הובא לקבורה בסנהדריה בירושלים.

בוקשטיין דניאל

בן יעקב ורבקה. נולד ב־2.6.1921 במוסקבה. בן שנתים היה דני כשעלה עם הוריו ארצה. בוגר בית־הספר העממי „אחד־העם" בתל־אביב וגימנסיה „הרצליה" (1938). עבר את הבחינות הממשלתיות, נעשה יועץ טכני לתעשיה, עזר בניהול בית־המסחר „טכניקה" והיה מנהל המחלקה התעשיתית של החברה המזרחית להנדסה והספקה. בן 16 כבר הצטרף לשורות ה„הגנה" ובמשך שנתים שימש קשר פעיל במחתרת. יצא לעזרת כפר־עציון המותקף והצטיין בגילוי מוקשים בסביבה. לאחר גמר קורס מ"כ נשלח לחניתה. בעודו רך בשנים עמד על חשיבות מפעל־התעופה למולדת בשנות שלום, וביחוד בשעת־חירום. היה מראשוני תלמידי־הטיס בחברת „אוירון". ב־1942 התנדב לצבא הבריטי וזכה להערכת הממונים עליו, והוא טייס עברי בודד בחיל־התעופה הבריטי במזרח התיכון. בתקופה זו נפגש פנים אל פנים עם ההרס של יהדות אירופה ונפשו הזדעזעה עד עמקה. במכתביו באה לידי ביטוי אהבתו לעמו: „...מטרה לי בחיים — ולא דמיונית כלל, הולכת וסובבת על ציר אחד, עמי, עמי העלוב — — — יבוא יום ודור צעיר אשר לא ידע את מצרים יקום ויבן את המובחר. יטהר את ההיכל, וגל של חום עוטף את לבי מעלה רסיסי דמעה בעיני — — — רואה אני את השדות הנרחבים שיד עברית, יד פועל, תחרוש אותם ואת הקיבוצים והקבוצות שיקומו בנבטי חיים חדשים". בשירותו זה עבר 500 שעות טיסה. אחרי גמר המלחמה שהה בשליחות באנגליה לרכישת מכונות וציוד טכני בשביל התעשיה העברית.

עם הכרזת עצמאות ישראל היה מעשרת הטייסים הראשונים שהתגייסו לאויריה הלוחמת. עד מהרה עלה לדרגת מפקד טייסת הצפון, שפעלה רבות להגנת ישובי הגליל ועמק הירדן. ב־10 במאי 1948 התנדב לפעולה מיוחדת בהרי ירושלים, ובגבור המערכה נתרסק מטוסו על לוחמיו בשטח האויב. השידור האחרון שהגיע מהמטוס היה „מצאנו את המטרה — —". הובא לקבורת בקריית־ענבים ב־23.5.1948. הרמטכ"ל כותב עליו בין יתר דברי הערכתו: „דני שייך לאלה שעליהם נאמר: מעולם, בדברי ימי האדם, לא חבר כל־כך רבים חוב כה רב לכל־כך מעטים". הניח אשה, ברוריה זלוטניק, ש־5 חדשים אחרי מותו ילדה לו בת — דניאלה. לאחר מותו הועלה לדרגת פקד־טייס.

בוקשלפקי יעקב

בן צדוק ויהודית. נולד ב־18.5.1934 בוילנה אשר בפולין. שנותיו הראשונות עברו עליו בפרבר לא־יהודי ונתחבב כחבר טוב ובן־חיל על ילדי השכנים. בסערת מלחמת־העולם טולטל עם הוריו לרוסיה הצפונית. למרות גילו הרך נרתם בעול העבודה כדי להקל עליהם וכשאביו חלה נטל הילד על עצמו את העול הקשה של מפרנס המשפחה. כשחזרה המשפחה ב־1946 לפולין, הצטרף יענקלה בן ה־12 לקיבוץ „דרור". התמסר בחשק רב ללימוד הלשון העברית וחזרה אליו עליזות הילדות, שניטלה הימנו בתלאות ובגדודים של שנות המלחמה. קיבל על עצמו ברצון את השלמת מנת הגדודים בדרכו לארץ־ישראל. יצא בנתיב־הבריחה, עבר את מחנות גרמניה ואיטליה, העפיל ארצה והגיע לקפריסין. שמר על איתנות רוחו במחנה־המעצר באי, ובמכתביו לאביו הביע אמונתו, כי שום כוח לא יוכל לו, ואת מטרתו השג ישיג.

באוגוסט 1947 שוחרר ועלה ארצה. לשם הכשרה והשלמת חינוך נתקבל באילת־השחר. בהגיעו שמה כתב לאביו: „זאת היא כתבתי הקבועה, ממנה לא איפרד לנצח". ואכן לא נפרד. בהתקפה הסורית על גבולות הגליל העליון דרש הנער בן ה־14 לשתפו בהגנת המקום. שירת כרץ מקשר בין העמדות וכשנותק טלפון־השדה מחמת הפצצה חזקה, הוטל עליו להעביר פקודה לעמדה קדמית. בדרך מצא מחסה בעמדה אחת ובהתמוטטותה נהרג באילת־השחר ביום 10.6.1948. והוא בן 14 שנה, ובה נקבר. אביו ואחיו באו לארץ אחרי נפלו.

בורגין יהושע („שוקה")

בן בן־ציון ופרומה. נולד ב־י"ז בניסן תר"ץ (15.4.1930) ברחובות למשפחת עובדי־אדמה. את ילדותו ראה בכפר־גבתון. למד בבית־החינוך בגן־שלמה (קבוצת־שילה). מילדותו גילה נטיה למכונאות. בן שתים־עשרה ידע לנהוג אוטו ומשסיים את בית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב והיה למכונאי, נכנס לעבוד במוסך למכוניות. דחה הצעה לעבוד כעוזר בחנות, כי רק את מלאכתו החשיב ורצה להתמחות בה. מחניכי „השומר הצעיר" ובגיל רך הצטרף ל„שורה".

צעיר הבנים היה בין אנשי חי"ש שברחובות, לפיכך לא אבו לשתפו בפעולות קרביות, אולם לבסוף, לאחר הפצרות מרובות, נענה והורשה לצאת לפעולות־לילה. השתתף בהגנת כפר־אוריה ובליווי שיירות בקו רחובות—גל־און, ובשל זריזותו כנהג הציל פעם בפלוג'ה שיירה שלמה מכליון. עם הנצחון במערכת אבו־שושה נפצע באופן אנוש והועבר לבית־חולים בתל־אביב, בו מת, כעבור שלושה שבועות, ביום 24.4.1948. נקבר למחרת ברחובות.

בורגר מאיר

בן אברהם. נולד בשנת 1928. נפגע בעין־ע'זאל ביום 25.7.1948 ומת למחרת היום. הובא לקבורה ב־27.7.1948 בנתניה.

בורד דוב־אהרן

בן יוסף וטובה. נולד בכ"ח במרחשון תרצ"א בירושלים. דור חמישי לאבותיו ילידי ירושלים. חונך בחינוך מסורתי והיה חבר תנועת „בני־עקיבא" ברמת־גן, אשר לשם עברו הוריו. משסיים את לימודיו בבית־הספר העממי של „המזרחי" בנחלת־גנים, עבר לבית־הספר למסחר „פיטמן" בתל־אביב וגילה כשרונות בלתי־מצויים במתימתיקה ושפות. אחרי־כן נתקבל לעבודה כפקיד בבנק „ארץ־ישראל—בריטניה", ובערבים, לאחר עבודתו שם, הוסיף להשתלם בשיעורי „המכון הבריטי" ובלשון הערבית.

עם החלטת או"ם, לפני מלאות לו 17 שנה, החליט להצטרף לשורות המגינים וערב־ערב היה הולך למטה ה„הגנה" לשאול אם כבר הגיע תורו להתיצב לפלוגה הדתית, שעמדה להתארגן מחדש. משהוכנס לשורות הלוחמים השתתף בקרבות בתל־ליטוינסקי, כפר־סבא הערבית, רנתיה, סאקיה, חיריה, טנטורה, קאקון, טירה, קולה, ג'בע, עיראק אלמנשיה ופלוג'ה. היה אלחוטאי. בימי המצור על ירושלים היתה כל שאיפתו להשתתף שם בקרבות. הוא דאג גם לקרוביו ומכריו והיה מזרז את הוריו לשלוח להם חבילות. משגודע לו כי השתתפות פלוגתו בקרב בירושלים נדחתה, הלך קודר ועצוב ואמר להוריו ששאלוהו לפשר עצבותו: „למען כיבוש ירושלים שום מחיר אינו יקר מדי". נפל בנגב, בקרב בפלוג'ה, בכ"ו בכסלו תש"ח, לפני מלאות לו 18 שנה. נקבר בפלוג'ה. ב־11.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

בוריבסקי פינחס

בן צבי־זאב ופייגה. נולד ב־17.12.1921 בוארשה ובן שנה עבר עם משפחתו לצופוט על־יד דנציג. שם למד בבית־ספר יהודי והיה חבר בתנועת־הצופים הלאומית „כחול־לבן". ב־1934 עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו בתל־אביב. אחרי סיום בית־הספר העממי למד בבית־הספר הטכני „מונטיפיורי" ובדעתו היה להמשיך וללמוד בבית־ספר גבוה ולהיות למהנדס. כשהגיע הצבא הגרמני עד אל־עלמיין יאיים בפלישה לארץ התנדב ל„באפס" הארצישראליים ואחר־כך צורף עמהם לבריגדה העברית. השתתף בכל הקרבות, מצפון אפריקה דרך איטליה עד לגרמניה. ביקש מהוריו לשלוח לו בגדים חמים, כי שם „גדול הקור מאד", ואת הכל נתן לשארית הפליטה במחנות שבגרמניה. שירת גם בבלגיה ובהולנד. משחזר הביתה אחרי השחרור התחיל לעבוד ביהלומים והיה פעיל ב„הגנה".

בחורף תש"ח השתתף בהגנת תל־אביב וסביבתה, בליווי שיירות לירושלים וכחבר בפלוגת־קומנדו לקח חלק בהתקפה הגדולה על אבו־כביר, בה הופעלה לראשונה מרגמת „דוידקה". המשפחה חרדה לשלומו, משום שהיה יוצא למשימות נועזות ומסוכנות, ונשמה לרווחה כשנשלח בסוף חודש מארס לבית־הספר לקצינים. כשנתגלה הצורך לבקש תגבורת מבין חניכי בית־הספר לקרבות בדרך ירושלים דרש פינחס שישלחו גם אותו עם התגבורת ושם נפל בכפר דיר־מוחיסין ביום 6.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחולדה.

בורודיצקי אבא („בירו")

בן ד"ר מרדכי ורבקה. נולד בי"ד באדר תרע"ז (8.3.1917) בגרודנה, אז — רוסיה. חניך בית ציוני ותיק. אביו, רופא עירוני מקובל, יצר אוירה תרבותית נאה לגידולו, ונטע בו את אהבתו לעבודה ולמולדת. ב־1925 עלה עם הוריו לארץ. למד בבית־ספר עממי בתל־אביב ואחר־כך 3 שנים בבית־הספר המקצועי ליד הטכניון בחיפה. חבר תנועת „השומר הצעיר" ופעיל בה מגיל 14. חבר ה„הגנה". מומחה לנשק ומיצרו. ניחן בתבונת־כפים, מיצר חפצי־אמנות בעץ ובמתכת, מפרק ומרכיב כל מכונה מורכבת וקשה, דייקן וקפדן במלאכתו. אהב לשוטט ולהכיר כל שבילי הארץ, ביחוד ידע יפה את הגליל ואת מקורות הירדן אשר הלהיבוהו ביפים. במשך תקופה מסוימת עבד כמודד בכפרים הערביים, מרוחק מהישוב ומהמתרחש בו והופתע בפרוץ מאורעות 1936 — וניצל במקרה. היה בין מיסדי קיבוץ השומר הצעיר הארצישראלי ג' — חצור. במשק היה איש הבטחון והנשק ואחראי למחסן־הנשק. שתקן וענותן מטבעו, אך עז ונקמי באמונתו. נכון תמיד לכל פעולה, חברי ואדיב. בקיבוצו — אזרת מעורה בעבודה, יוצר ושמח בחלקו, פעיל בחברה ובכל הויותיה. נפל באבו־כביר, בצאתו מחצור לתל־אביב, ביום כ"ד בכסלו תש"ח (7.12.1947). הובא למנוחת־עולמים בחצור. הניח אחריו אשה ובת.

בורינסקי צבי (מכס)

בן אלפרד ואלה. נולד ב־4.2.1923 בברסלאי שבגרמניה (ורוצלב שבשלזיה הפולנית). עם התגברות הדיכוי של המשטר הנאצי הפסיק את לימודיו בבית־הספר העממי ועלה ב־1935 עם „עליית־הנוער". התחנך ועבד שנים אחדות בקיבוץ מזרע של „השומר הצעיר". אחר־כך עבר לתל־אביב, עבד כפועל במכניקה זעירה והיה מפעילי „השומר הצעיר". ב־1941 התגייס לצבא הבריטי כנשק.

כחבר ה„הגנה" התיצב בראשית דצמבר 1947 לשמירה במבואות תל־אביב. הועבר ליחידת חי"ש ואחר־כך לצבא ההגנה ושימש כנשק עד שמחלת הסרטן הפילתו למשכב ומת ביום 10.11.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות שבנחלת־יצחק.

בורלא משה (מוּאים)

בן יששכר וישמחה. נולד ב־1925 בסלוניקי שביוון. גמר בית־ספר עממי. בשעת הכיבוש הנאצי במלחמת־העולם נלקח למחנה ברגן־בלזן. כשחזר אחרי המלחמה לעיר שנתרוקנה ממרבית יהודיה הצטרף לקבוצת־הכשרה, יצא בדרך־הנדודים וב־1946 העפיל ארצה באניה „חביבה רייך" והתיישב בחיפה. עבד במחצבת „סולל־בונה". נשא אשה וגולדה לו בת. הצטרף ל„הגנה" ובחורף תש"ח מילא את חובתו בשירותי משמר בעיר חיפה ובקרבות שחרורה. אחר־כך שירת באחד הגדודים והשתתף בקרבותיו בגליל התחתון.

נפל בקרב על פקוּעה שבאזור הגלבוע ב־9.7.1948 כשהמקלע בידו, ובגלל הכרח הנסיגה מפני כוח עדיף של האויב נשאר בשדה־הקרב. אחרי כשנתים נמצא קברו על־ידי „הצלב האדום" והועבר לקבר־ישראל בבית־הקברות הצבאי בעפולה.

בורלק ישראל („אלה")

בן שאול ורבקה. נולד ביום 3.5.1930 בזכרון־יעקב. מגיל שנה וחצי גדל במושב־העובדים כפר־חס ולמד עד גמר כיתה ט' בבית־הספר המשותף בתל־מונד, ואחר־כך כשנתים במקוה־ישראל. התמחה ביחוד במכוורת וברפת. בחורף תש"ח נמשכו הלימודים והעבודות לקול יריות ופיצוצים בחולון הסמוכה ומתוך כוננות מתמדת להגנה בנשק. באביב גמר את הלימודים עם המחזור וגויס. לבקשת הוריו שישתדל להשתחרר משירות קרבי בזכות היותו בן יחיד, השיב: „לא אשמתי היא שאין לי עוד אחים ואחיות (אחותו מתה בילדותה). לא אהיה משתמט. מישהו לא צריך ליהרג בעדי". עמד להתגייס עם חבריו ל„גרעין מקוואי", אך לשידולי ההורים ואנשי הכפר הסכים להתגייס לשמירה ולהגנה במקום ובסביבה ולהמשיך בינתים גם בעבודה במשק. היה חבר טוב ובן מסור וצייתן ועזר במשק ובבית, אך התקומם נגד דאגת אמו והתנגדותה לשירותו הצבאי. בעצם לא חיבב גם הוא את מלאכת המלחמה ואמר בפירוש: „אני שונא את הצביעות, אני מקנא בפועלים העובדים ואינני אוהב את הצבא". אך ידע שהחובה עדיפה על נטייתו האישית וקיימה במסירות ובפשטות.

פעם יצא לעזרת קיבוץ „המעפיל", שם נפגש בפעם הראשונה, יחד עם חבר בן־יחיד כמוהו, בסכנת הקרבות. כשיצא לקרב ליד הכפר הערבי טירה שבסביבה הרגיע את אביו, שעוד יספיק לחזור ולהביא ירק לרפת... אך לא הספיק, כי נפל שם ביום 13.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בתל־מונד ביום ז' באייר תש"ח (16.5.1948).

בורנשטיין דוב („ברלה")

בן ליפא ובלה. נולד בכ"ג בניסן תרפ"ח (1928) בוארשה ועלה לארץ בהיותו בן 5. למד בתל־אביב בבית־ספר עממי ותיכוני ואחרי סיום חוק לימודיו עבד כמכונן במקצוע האריגה. את חינוכו המסורתי והדתי קיבל בתלמוד־תורה של הסתדרות החרדים. זקוף־קומה היה וגדיב־לב. היה עובר מבית לבית בשכונתו, שכונת אפ"ק בתל־אביב, ומגיש סעד לזקוקים לכך. חבר בארגון הספורטיבי „אליצור". השתתף בימית „אליצור" ובתזמורת של הארגון. מראשיני פלוגת הגדנ"ע הדתית, במסגרת חי"ש תל־אביב.

עם פרוץ המאורעות היה מראשוני הלוחמים במערכה על עצמאות הארץ. השתתף בכיבוש רמלה ובחזיתות רבות אחרות. מכל הקרבות חזר בשלום. אך ימים אחדים אחרי כיבוש צריפין, בהיכנסו לחדר־האוכל, נשכו כלב. בבואו הביתה לחופשה של כמה ימים, בשל הנשיכה, נפל למשכב ומת ב־9.8.1948. נקבר בו ביום בנהלת־יצחק.

בורנשטיין דויד

בן יוסף וברטה. נולד ב־11.11.1912 בעיר נירנברג, בגרמניה. קיבל חינוך דתי וגמר בית־ספר תיכוני. עלה ארצה ביוני 1933 ואחרי שתי שנות הכשרה במושב כפר־יעבץ של „הפועל המזרחי" עלה עם חבריו להתנחל בקבוצת בארות־יצחק שבדרום. היה מסור לתורה, לעבודה ולהגנה. נטה שכם בשקידה לכל עבודה, כפועל בעבודות העונתיות שבמשק, בבנין, ובשנים האחרונות התמסר לעבודת הרפת. בהתקרב האויב הנאצי לארצנו התגייס ביולי 1940 לצבא הבריטי. נפל בשבי ביוון ורק אחרי מיגור גרמניה חזר הביתה.

בחורף תש"ח התמסר להגנת המשק והסביבה מפני הפושע המצרי. כשנצטווה להוציא את אנשיו מעמדה אבודה בשרשרת ההגנה החיצונית של בארות־יצחק, קיים את הצו והוא עצמו חזר יחידי אל העמדה להחזיק בה, ושם נפל ביום ח' בתמוז תש"ח. היה קבור בבארות־יצחק. ב־31.10.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה וילד.

בורנשטיין מרדכי־דויד (מנפרד)

בן ליאון ובלומה. נולד ב־24.6.1925 בעיר לייפציג שבגרמניה. עלה עם המשפחה לארץ ב־1933 והמשיך את לימודיו בבית־ספר תיכוני בתל־אביב. הצטיין בתפיסתו וביחוד בלשונות וידע יפה עברית, גרמנית, אנגלית ואחר־כך גם ערבית. בראשית מלחמת־העולם השניה הלך בעקבות אביו (היה חייל במלחמת־העולם הראשונה והתגרד במלחמת־העולם השניה לצבא הבריטי, נמלט והציל רבים מהשבי הגרמני, הגיע לדרגת סרג'נט־מייג'ור וקיבל ששה אותות־הצטיינות). בגיל 15 התגנב גם הבן לצבא. בהתחשב עם סגולותיו המיוחדות שקצין־הגיוס מצא בו נתקבל על אף גילו הרך. עוכב תחילה לשירות במשרד־הגיוס הראשי בצריפין ובשירות הרפואי, ואחר־כך נתקבל, בהשתדלות המפקד של אביו, לחיל־המהנדסים והצטיין בשירותו בחזית צפון־אפריקה והמזרח התיכון. בשעות הפנאי עזר בקולנוע הצבאי, התמחה במקצוע, הגיע לדרגת „אופרטור סוג א'" והועבר לשירות באנפ"א של הנאפ"ע (שירות השעשועים לחיילים). כששוחרר בסוף המלחמה, בדרגת קורפורל וענוד ששה אותות־הצטיינות, נשאר עוד זמן־מה כעובד בשכר באנפ"א, לפי הזמנתה, כאופרטור ראשי ומנהל בית־קולנוע צבאי. משחזר הביתה עבד בחברת „יוניטד פילם סרוויס" כאופרטור, מכונאי, אינסטלטור, נהג וכו' והצלחותיו בעבודה הבטיחו לו עליה ויקום בכבוד. בן מסור להוריו ולמשפחתו וחבר טוב ומוכן לעזור לזולת.

בדצמבר 1947 התיצב להגנת המולדת העברית והתנגד בתוקף לנסיונות להשאירו בשירות בעורף, בהתחשב עם גורמים משפחתיים. מרוב מסירותו לשירות סירב לקבל חופשה אף ליום אחד. השתתף בפעולות־קרב רבות ביחידת פלמ"ח בדרך ירושלים (הקסטל ועוד) ובירושלים וסביבותיה ונפל ב־23.4.1948 בהתקפה על נבי־סמואל. אחרי יומים הובא לקברות בקרית־ענבים.

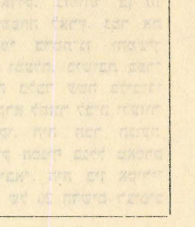
בורנשטיין נתן

בן יעקב ושרה. נולד ב־1918 למשפחה חסידית בעיר סקרנביץ שבפולין ובעודו תינוק נתיתם מאביו. בהיותו בן 7 נסע לעיר קוצק ללמוד תורה אצל סבו. יומם ולילה שקד על לימודיו ונתעוררה בקרבו הכמיהה לארץ־ישראל. בן 12 היה כותב מכתבי־ערגה לארץ־ישראל ובהגיעו לגיל 15 כבר היה ל„עסקן" בעיירתו, אסף תרומות יסד קופת גמילות־חסדים ודאג ל„מתן־בסתר" לנצרכים. בשנת 1935 עלה לארץ וכעבור שנה, בפרוץ מאורעות 1936, הצטרף ל„הגנה" והיה בין השוטרים המתנדבים. ביום עבד במקצועו, בחשמלאות, ובלילות יצא לשמירה. ברבות הימים העלה את אמו ומשפחתו לארץ ודאג למלא את מחסורם. בשנת 1943 נכנס לשירות „מגן־דויד־אדום" וכדרכו התמסר גם לתפקידו החדש בדבקות חסידית. „כאן המקדש בו עוסקים במעשים טובים" — היה רגיל לאמור.

עם ההכרזה על הקמת המדינה לא היה גבול לאשרו, אלא ששוב לא מצא סיפוק בעבודתו בתחנת „מגן־דויד־אדום" ורצה להגיש עזרה לפצועים בשדה־הקרב. הוא השתדל לשכנע את מפקדיו והדבר עלה בידו. ב־12 בפברואר 1948, בחצות, יצא עם קבוצת חברי „מגן־דויד־אדום" להגיש עזרה לחבלנים שעלו על אבו־כביר. בחזרו מן הקרב, כשהוא נושא פצוע באלונקה, פגע צרור־כדורים בגבו ונפל כשידו אוחזת באלונקה. הפצוע שטיפל בו נשאר בחיים. נקבר בנחלת־יצחק.

בורנשטיין צבי

נולד בשנת 1914. נפל בבית־אלפא ב־31.3.1948 ושם הובא לקבורה.

בורנשטיין שלמה

בן יהודה ורבקה. נולד ב־1915 בעיר דומברבני, חבל בסרביה, רומניה. בן למשפחת רבנים. התחנך ברוח המסורת. אחרי סיום לימודיו הצטרף לקבוצת „גורדוניה". אחרי שנתים של הכשרה עלה ארצה בשנת 1935. שלוש שנים שהה בארץ ואחר־כך חזר לארץ־הולדתו לבקר את הוריו. בגלל מלחמת־העולם השניה שפרצה בינתים לא יכול לחזור מיד לארץ והוא גויס לצבא האדום. פעמיים נפצע במלחמה ועם סיומה, כאשר הורשה לחזור הביתה, לא מצא שם איש מבני המשפחה. כולם הושמדו על־ידי הנאצים. יחידי ועזוב התקשר עם אנשי קבוצתו ועלה שנית ארצה ב־1947 בעליה ב'. שנה תמימה עשה במעצר בקפריסין. משגשתחרר ממחנה קפריסין ועלה לארץ התחיל לעבוד בעבודות שונות.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתגייסים. יצא לשירות צבא ההגנה לישראל ב־15.5.1948 ונעדר מהקרב על לטרון ביום 24.5.1948. הועבר ב־28.2.1950 להר־הרצל בירושלים.

בורנשטיין צבי

בן מנשה. נולד בשנת 1921. נפל בקרב במגרה ב־31.8.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה ב־2.9.1948.

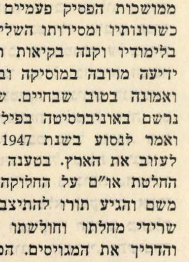
בורנשטיין שלמה („סולי")

בן יחזקאל ויצביה. נולד ב־6.10.1928 בפולין. בן שבע עבר ללונדון, שם נתקבל אביו לרב. סיים בית־ספר עממי ותיכוני. למד שנתים ב„ישיבה" ליד לונדון ושנה — באוניברסיטה. הצטיין ביחוד בלימודי שפות ורכש ידיעה באנגלית, צרפתית ועברית. יצאו לו מוניטין של ספורטאי והיה מדריך־ספורט. במכתביו אל דודתו אשר נסעה לארץ היה מרבה לכתוב על געגועיו לארץ־ישראל ועל שאיפותיו החזקות לבוא ולחיות בה גם הוא.

בפרוץ מלחמת־השחרור השליך את הכל מאחרי גוו ודרך צרפת הגיע לארץ בחודש יוני 1948. את דבר נסיעתו לא גילה לאיש, גם לא להוריו, כי ידע שיתנגדו לכך מאחר שהיה בן־יחיד. התגייס לצבא ההגנה לישראל. בקשתו הראשונה מאת מפקדיו היתה, שישלחו אותו מיד לחזית: „באתי הנה ללחום את מלחמת־השחרור" — אמר, והוסיף: „אם אני לא אזכה להיות בארץ משוחררת, אולי יזכו אבי ואחותי הצעירה, אשר למענם ולמען הארץ אני חי". שלושה שבועות אחרי בואו נשלח למשלטים. נפל ב־7.9.1948 על משלט „ביריה" אשר ליד עכו. גויתו הובאה בו ביום לקבורה בנהריה.

בורנשטיין שמואל־אברהם

בן אהרן ורבקה לבית מורגנשטרן (נכד אדמו"רי סוכאצ'וב וסוקולוב שבפולין). נולד ביום ד' באדר תרפ"ח בסוקולוב שבפולין ועלה לארץ בתרצ"ד. גמר את בית־הספר „בל"ו" והגימנסיה „השכלה" בתל־אביב. עבד בתעשית אריגה, השתלם והגיע לדרגת טכנאי־טכסטיל ואמר לצאת ללמוד את המקצוע בבית־ספר גבוה בארצות־הברית. חבר בגדנ"ע ואחר־כך ב„הגנה" מגיל 14. בגלל מחלות מושכות הפסיק פעמיים את לימודיו ופעילותו ב„הגנה", אך בכוח כשרונותיו ומסירותו השלים במהרה מה שהחסיר בימי מחלתו. הצליח בלימודיו וקנה בקיאות רבה בספרות העברית והכללית. היה בעל ידיעה מרובה במוסיקה ובספרות המוסיקה. בעל השקפות אופטימיות ואמונה בטוב שבחיים. שאף להשתלם במקצועו האהוב עליו ואף נרשם באוניברסיטה בפילדלפיה, בפקולטה לטכנולוגיה של טכסטיל, ואמר לנסוע בשנת 1947, אך עם החמרת המצב המדיני לא רצה לעזוב את הארץ. בשעה כי „ענין הכלי קודם לענין הפרט". בשעת ההלטת או"ם על החלוקה שכב במחלה קשה בבית־החולים, וכשיצא משם והגיע תורו להתיצב לגיוס בינואר 1948 העליים מהרופאים את שרידי מחלתו וחולשתו ויצא לשירות מלא. סיים קורס לסמלים והדריך את המגויסים. הפסיק את קשרי חברותו עם ידידים־מנוער בגלל השתמטותם משירות קרבי.

השתתף בקרבות משמר־העמק ונתמנה למ"כ. דחה הצעה לשירות במטה ובחר להיות עם אנשיו בשורה הקדמית. בהגנה על הקוצרים בשדות תל־עדשים נפל בקרב עם כנופיה בל"ג בעומר, י"ח באייר תש"ח (27.5.1948). גויתו הועברה מנצרת לתל־אביב והובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ביום 30.7.1948.

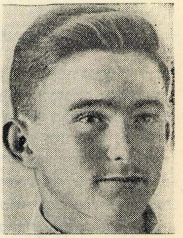
בורקינסקי אליהו ("אלי")

בן שלמה וסימה. נולד ב־3 בינואר 1928 בוילנה, פולין. בן־זקונים להוריו. בן 5 נתיתם מאביו ועל אמו הוטלה כל הדאגה לגורל המשפחה. בשנת 1935 עלתה האם עם שלושת ילדיה לארץ. התישבה בירושלים ועבדה כאחות מוסמכת ובקושי פרנסה וחינכה את ילדיה. בסיימו את חוק לימודיו בבית־הספר „תחכמוני" ובגימנסיה „סוקולוב", בשנת ה־16 לחייו, יצא לשנת־שירות בחיל־הנוטרים באזור צריפין. בשובו לירושלים התחיל מכין עצמו להתיצות כניסה לטכניון, כי זה היה חלומו מאז ימי נעוריו — להשתלם בהנדסה טכנית, אלא שמאורעות־הדמים אשר פרצו בניתים לא נתנוהו להגשים את תכניתו. אליהו התנדב מיד לשורות ה„הגנה" ופעל ברוב החזיתות בעיר. לאמו שחרדה לגורלו, עם צאתו לגיוס, אמר: „הן לא יתכן שאשב בבית בעוד העיר העתיקה ושכונות נתונות בסכנה". היה בין המתנדבים הראשונים לכל פעולה מסוכנת ונמצא תמיד בקורי־האש הקדמיים.

חדשים וחצי אחרי פרוץ המאורעות, בשנת ה־19 לחייו, נפל חלל על משמרתו בשכונת תלפיות שבדרום ירושלים. נפגע בירכו מכדור צלף ביום 16 בפברואר 1948. בהיפצעו מסר את ההוראות לאנשים שבעמדה, שהיה מפקדם, ורץ עשרות מטרים לתחנת ה„עזרה הראשונה". בשקט הגיע למרפאת „הדסה", ירד בכוחות עצמו מן האמבולנס ונכנס להדר־הניתוחים. אחרי ניתוח, שארך למעלה משלוש שעות, יצאה נשמתו. ב־19.2.1948 נקבר על הר־הזיתים בירושלים.

בורשטיין מנחם

בן אביגדור־אריה ומוניה. נולד בכ"ז בתמוז תר"ץ ברובנה, וולין, שהיתה שייכת אז לפולין. גדל מילדותו באוירה עברית בבית אביו המורה ואמו הגננת. ב־1936 עלה עמהם ארצה והתחנך בבתי־ספר במקומות השונים של עבודתם החינוכית—באילת־השחר, תל־יוסף, בית־אלפא, תל־עדשים, בבית־הספר המשותף לעמק הירדן ובכיתות־ההמשך במשמר־העמק, ואחר־כך — בבן־שמן. חיבב בילדותו את העזרה בטיפול בעדר הצאן ואחר־כך את הטיפול בעצי־פרי. בלימודים התעניין ביחוד בספרות, בהיסטוריה ובסוציולוגיה. היה חובב ואוסף מפות, אהב לשוטט בשבילי הארץ ובטיולים הרבים הכיר את כל פינותיה. ברשימותיו על ספרים שקרא וכן ברשימותיו על בעיות אנושיות, לאומיות וחברתיות בעולם ובעולמנו בכלל ובחברת הנוער של סביבתו בפרט, מתגלית הבנה מקיפה ומעמיקה בעניינים הנדונים, מובעת בהרצאה בהירה ומשכנעת בצורתה ובאמת פנימית שלה. גם לרהשיי לבו נתן ביטוי נאה בשירים שהחל לכתבם בגיל 14־15. היה פעיל ומפעיל, בעל רצון ומרץ להועיל ולהיטיב ובעל יכולת ארגונית וסדרנית בחיי חבורתו, הן כאחד מטובי המדריכים בתנועת „השומר הצעיר" בשנות לימודיו בכיתות־ההמשך והן כממלא־תפקידים אחר־כך בגרעין־ההכשרה שלו בנגבה. מרשימותיו ומסיפורי חברים מתגלה שהתמסר למשימותיו בכל הרציונות כאדם מבוגר ואחראי, ותשומת־לבו היתה נתונה לכל פרט ופרט בחיי הגרעין כדי להעלות את הרמה התרבותית וכושר הביצוע של היחידים והקולקטיב הקטן. תקיף היה בדרישותיו מהחברים, וכלפי הגדולים שבקיבוץ ובתנועה ידע לעמוד על הדרישות והצרכים של חבורתו בנימוס אבל בתוקף. בראשית תש"ח יצא עם חלק מחבורתו להכשרה מגויסת בלהבות־הבשן, וגם שם עמדו מיד אנשי המקום על סגולותיו הטובות וחיבבוהו. אחרי זמן מועט הגיעה בשורת המדינה מלייק־סאכסס ורבו הסכנות וההתקפות מסביבה וגם מעבר הגבול הסורי. באותו חורף רווי הדמים והסכנות תרם את חלקו כאחד המבוגרים בשמירה, בהגנה ובסיורים. ביחוד התמחה בטיפול בנשק וגם סיים קורס מטעם הפלמ"ח.

ממכתביו נראה שלמרות עיסוקו רב־הצדדים בעניני ציבור, בעבודה ובהגנה, לא הסיח דעתו ואהבתו מההורים ומאחותו הקטנה. וגם בימים הקשים הללו הוסיף לרקום את שורי שירתו ובכל מאודו דבק בחייב וביצירה, ועם זה קיבל על עצמו את חובת ההקרבה למענם. וכה כתב בשירו „אלמונים" (מוקדש לחנה סנש): „אלמונים נצאה. אלמונים לא נחזור, והלב יודע — לא תצחק אלינו נערה". ובשיר „יום יבוא" כתב: „אי־אז בעתיד לא נדע יום יבוא, בתפילה וברינה, נריע לקראתו, יום יבוא, למענו נפול שותתים, למענו, למען שדותיו הירוקים". וכך, למען שדותיו הירוקים של יום יבוא, עבר עם גדודי (פלמ"ח) ביוני 1948 להילחם בדרך ירושלים ושם נפל באחד המשלטים ביום ב' בתמוז תש"ח (9.7.1948). היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. חוברת הכוללת רשימותיו ושיריו הופיעה לזכרו בהוצאת ג. טברסקי, תל־אביב.

בורשטיין יצחק

בן שלמה ורוזה. נולד ביום כ"ג בתמוז תרפ"ז בכפר ליד בלז, חבל גליציה, בפולין, בבית אדוק. בהיותו בן 10 שנים עלתה המשפחה לארץ. גמר את בית־הספר העממי ברמת־גן והמשיך ללמוד, מגיל 15 ומעלה, בישיבת כפר־הרא"ה. אך שנה בלבד עשה בלימודי התורה שם, כי נקרא לחזור לבית ולעזור לאביו בבית־עסקו. היה חבר תנועת בית"ר ועם פירוק הסניף בגלל מאסרם של מפקדי התנועה, עבר לתנועת „בני־עקיבא". היה בין אסירי־ההגנה הכלואים בלטרון וברפיח, ובמעצר זה של 20 חדשים רצופים החליט על הצטרפותו לאצ"ל.

עם ראשית מלחמת־השחרור יצא לפעולות כמגויס לארגונו. סיסמתו יתה: „אין דיבורים אלא מעשים!" השתתף במערכות יפו, יהודיה, רמלה, ובאחרונה — ראש־העין, ומקרב זה לא חזר. נפל ב־30.5.1948 והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

בושם דויד ("בזם")

בן מנחם ונחמה. נולד ב־1901 בלודז שבפולין. אחרי מלחמת־העולם הראשונה, בהגיע בשורת הצהרת בלפור, עזב הנער בן ה־17 את הגימנסיה והצטרף בלודז לקבוצת ה־105 ויצאו לארץ־ישראל. את תלאות הדרך של החבורה הנעים בשירתו, בגניגתו ובעליזותו השופעת. כשרב־חובל מדומה בטריאסט הוציא במרמה מידי החבורה את כל כספה והבחורים נזקקו לחסדי השלטונות האיטלקיים, הלך עם חלק מאנשי הקבוצה לעבוד במשק הקלאי בכפר ליד רומא. בפסח תרע"ט בא לארץ והתחיל לעבוד ביבוש בצות ובסלילת כביש בעמק הירדן ועל גדות הכנרת. עבר לקבוצת גן־שמואל והתערה בה. אחרי 15 שנה של חיים בקבוצה יצא לחיי־יחיד אפורים.

כפועל ב„תנובה", תחילה בתל־אביב ואחר־כך בירושלים. היה לאזרח עירוני נושא בעול משפחה (אשה, בן ובת) ועליזותו מלפנים עברה להומור שקט. היה מסור לעבודה ב„תנובה" ונאמן לחותבתו ב„הגנה" (למן ימי גן־שמואל ואילך) וב„משמר העם" בימי מלחמת־השחרור.

בלכתו משירותו לעבודתו ב„תנובה" בירושלים נפגע מפגז ביום 18.7.1948 ברחוב שנקרא אז על שם צ'נסלור. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

בושרי אליהו

בן ציון ואסתר. נולד ביום כ"ה בכסלו תרפ"ז בירושלים. אביו, שעלה ארצה מפרס בשנת תרס"ו, היה מטופל במשפחה גדולה ואליהו הבן נאלץ לצאת לעבודה מיד אחרי גמרו את בית־הספר העממי בירושלים. עבד עבודות שונות: פקידות, נהגות ושרברבות. לאחר זמן נשלח לקורס מדריכים לחיפה, במסגרת מועדוני־הילדים על שם גוגנהיימר. סיים בהצלחה גם קורס פעילי ה„הסתדרות" בתל־אביב והוצע לו לנסוע בשליחות לפרס. ניחן בחוש הומור ובכשרון דרמטי, אולם בהיותו בבית־הספר לפעילי ה„הסתדרות", במשך חודש ימים בלבד, חלה בו תמורה נפשית רבה. מבעד מעשה השובבות ובדיחות־הדעת נתגלתה רצינות שבחשבון־הנפש של השנים שחלפו: „זה לא חודש, כי אם שנים — שוב אין זה אליהו קל־הדעת שעזב את ירושלים לפני חודש; זהו אליהו רציני שהשתנה מן הקצה אל הקצה ——", הוא מעיד על עצמו במכתבו. היה חבר מסור ב„הגנה" מ־1942 והתיצב לשירות מלא עוד בדצמבר 1947. השתתף בהגנת העיר העתיקה בירושלים, בהתקפות על התחבורה הערבית בסביבות רמאללה ובפעולות־ענשין שונות של ה„הגנה". במסיבות היה תמיד משעשע את חבריו בהצגותיו ומעודדם בשעות דכדוך. היה הובב מוסיקה.

בפברואר 1948 עבר לפלמ"ח בתפקיד מ"כ ונשלח לבית־הערבה, בצפון ים־המלח. עם פיגוי הגקודה עבר לסדום ונפל ביום 5.6.1948 בהתקפה על הכפר השכן ספיה, שהיה מקור מימיה של סדום. אלי — כפי שכינוהו חבריו — זחל בעצם הקרב לתקן מקלע שנעצר ותוך כדי כך פגע בראשו כדור האויב. היה קבור בספיה. ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

בושרי שלום

בן משה ושמחה. נולד בכ"ב בניסן תרפ"ז (24 באפריל 1927) בדמר תימן. בן זקונים להוריו. בן שנתים נתיתם מאמו. אביו, שלא נשא אשה שניה, נטש את עבודתו והתמסר לגידול הבן ולעבודות בבית. שלום למד ב„חדר". בן חמש עלה עם המשפחה לארץ ב־10 בספטמבר 1934. המשפחה התישבה ברחובות. למד בבית־ספר עממי. בן ארבע־עשרה עזב את לימודיו מחמת דוחק מצבה של המשפחה וההחיל לעבוד בחקלאות ובבנין. הצטרף לתנועת „הנוער העובד". ב־1946 עבר עם אחיו לנתניה, למצוא שם עבודה. נעים־הליכות, בעל הומור ורציני כאחד. חסך מפתו כדי לרכוש לעצמו חלקת־אדמה.

התגדב ל„הגנה" והתאמן בכל האימונים. ב־14.3.1948 התגייס לצבא־השחרור והשתתף בקרבות בגליל ובעמק. בקרב היה עשוי לבלי חת, חביב על חבריו ומפקדיו בגלל מסירותו הרבה לרעיון ההגנה ולמולדת. חייל למופת. כתב שירים. גם כשבגר ועמד ברשות עצמו ביטא את געגועיו על אמו שלא הכירה: „חסידה צחורה — התשאי דמעתי לאמי, מרחוק תשמע אנחתי". כשבא משירותו לחופשה אמר לחבריו: „עדיין לא כלתה המלאכה, נבלה את החופשה ונשוב לכלותה". בשעת הסתערות על האויב בסג'רה הערבית נפגע מכדור בראשו ונפל בקרב־הגבורה ביום ג' בתמוז תש"ח (10.7.1948). היה קבור בכפר־תבור. ב־22.6.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

בז'ו'נפקי צבי־אריה

בן יצחק־יעקב ופראדיל. נולד ב־10.5.1925 בלאסק שבפולין, במשפחה חסידית. התלאות שנתנכה בהן מאז פרוץ מלחמת־העולם השניה, בעודו נער, חישלו את אפיו ומרצו. בגישו לדוי היה מהפעילים בהכנת התקוממות. שלא יצאה לפועל. ב־1944 נשלח למחנה בראונשוייג ועבד שם כטבח בכינוי „האנס". אירגן במחנה קבוצה ציונית חשאית. אחרי מיגור גרמניה עבר לבלגיה, השתתף בארגון קבוצת־ההכשרה „בדרך" ובארגון שיירות לעליית־העפלה. ב־1946 העפיל גם הוא באניה „ביריה" והיה הרוח החיה בחבורה. נכנס לקיבוץ חפציבה, ומשבאה אחותו לארץ עזב את הקיבוץ כדי לעזור לה בסידורה. עבד בבני־ברק כנגר־טפסן בבנין. היה מפעילי ה„הגנה" במקום והגיע לדרגת מ"כ.

אחרי התחלת ההתקפה הערבית על הישוב התגייס בין הראשונים לשירות מלא ב„הגנה" ונשלח אל הגליל. בהיותו טבח בעל מקציע יכול היה להשתחרר מפעולות קרביות, אך לא רצה לנצל את זכותו. השתתף כמקלען בקרבות רבים ובשעות הפנאי היה מבשל לחבריו אוכל טוב כדי להקל עליהם את מצבם. הצטיין בקרבות וביחסי חברות טובה. הוחזר לאזור תל־אביב והשתתף בכיבוש מחנה תל־ליטוינסקי, חיריה, סאקיה, כפר־סבא הערבית, טירה וטנטורה, ובקרב על הכפר קאקון נפל ליד ה„פיאט" שלו ביום כ"ז באייר תש"ח (5.6.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

בחבוט מאיר

בן מרדכי ופרחה. נולד ב־13.4.1923 בחיפה. למד תחילה בבית־ספר צרפתי־נוצרי ואחר־כך בבית־ספר לילדי עובדים. בגלל מצבם הקשה של הוריו, בעלי משפחה רבת־ילדים, נאלץ להפסיק את לימודיו בגיל צעיר ועסק בעבודות שונות כדי לסייע לפרנסת הבית. על אף תנאי חייו הקשים ידע לשמור על תקוותיו ואמונתו ונעים היה להימצא במחיצתו. מאיר היה חבר „המשמרת הצעירה" ופעל בשורותיה. בשנת 1944 יצא למחנה עבודה ואימונים במסגרת הפלמ"ח בגבעת־ברנר וכתום שנה חזר לחיפה. עבד כמחלק עתונים ב„דבר" סניף חיפה.

עם הכרזת המדינה התגדב לפלוגות החי"ש שפעלו בחיפה וסביבתה בביעור קני צלפים, היה סייר ופעל בששת האויב. יהידתו הועברה לגליל העליון ותפקידו היה להבטיח את עורקי התחבורה וללוות שיירות. במילוי תפקיד, בדרך בין צפת למחנים, עלה משורינו על מוקש ומאיר מצא את מותו ב־22.4.1948. נקבר במחנים. ב־21.9.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

בטלחיים יעקב (לאפלו) („לאצ׳")

בן אלכסנדר ומרים. נולד ב־1906 בעיר שאוראלי־איחל שבצפון הונגריה. גמר בית־ספר גבוה לטכניקה והוסמך למהנדס־מכונות. ב־1933 עלה ארצה. עבד כמהנדס במפעל־תעשיה ברמת־גן וגר עם רעיתו בשכונת תל־יהודה. היה חבר ותיק ב„הגנה" ובימי המאורעות שירת כנוטר מושבע בגבעת־רמב״ם.

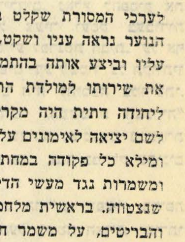
בימי מלחמת־השחרור שירת באחד הגדודים והשתתף בקרבות קולה ושירה שבשפלת לוד. נפל באחד המשלטים ליד בית־נבאללה ב־24.9.1948.

בטציית אברהם

בן יצחק ויוכבד. נולד בשנת 1927 בחיפה. גדל בכפר־אתא, מקום מושב הוריו. גמר את בית־הספר העממי והמשיך ללמוד בבית־ספר מקצועי וב„ישיבה" בחיפה. בוגר סניף „הנוער העובד" בכפר־אתא וחדור משא־נפש בני גילו ותנועתו, לעבודה, להגנה ולהתישבות.

נער עליז וטוב לב, גילה כושר פקודי ועבר קורס למפקדי־כיתה. שמח בתפקיד, שהוטל עליו ומילא אותו בכל ישותו. בחיותו בחופשה בבית־הוריו נקרא לפעולה ברמת־יוחנן ונפל בקרב על הנקודה ביום 16.4.1948. הובא לקבורה בכפר־אתא ב־18.4.1948.

ביאליק בן־ציון

בן אלימלך. נולד בכ״ט בתמוז תרפ״ז. נתנסה בשחר ילדותו במחלות שונות והתגבר עליהן. למד בבית־הספר העירוני „ביל״ו" בתל־אביב ובגימנסיה „מוריה" ומתוך נטיה למכניקה עבר ללמוד בבית־הספר המקצועי העירוני „שבח". היה חבר ומדריך בעדת־הצופים הדתית ואחר־כך במחלקה הימית של איגוד־הספורט הדתי „אליצור" וגם בה שימש בהדרכה אחרי גמרו את הקורס בהצלחה. נשאר נאמן לערכי המסורת שקלט בבתי־הספר ובבית־ההורים. בחיי החברה של הנוער נראה עניו ושקט, אך היה מוכשר ומסור לכל משימה שהוטלה עליו וביצע אותה בהתמדה עקבית ושקטה, ללא רתיעה מפני קשיים. את שירותו למולדת התחיל בגדנ״ע והמשיך בח״ש. בהיותו שייך ליחידה דתית היה מקריב בשעת הצורך יום־עבודה באמצע השבוע לשם יציאה לאימונים על אף הקושי וההפסד שבדבר. נענה לכל קריאה ומילא כל פקודה במחתרת ה„הגנה" למען העלאת מעפילים, קשר ומשמרות נגד מעשי הדיכוי של הבריטים ופעולות נגד ה„פורשים", כפי שנצטווה. בראשית מלחמת־השחרור עמד בסכנה כפולה, מצד הערבים והבריטים, על משמר חזית אבו־כביר — גבעת הרצל — שכונת „התקוה", והחזיק מעמד בשקט ובקור־רוח. לא היה מרבה לספר על פעולותיו, רק להוריו היה מספר — תחילה בעל־פה, בביקורי־חטף בבית, ואחר־כך במכתבים קצרים — על שירותו הנוח במקומות שקטים ובטוחים מכל סכנה ועל מזונו הטוב, כדי להרגיעם.

באמצע ינואר 1948 נשלח במחלקה נבחרת בתגבורת לירושלים. שירת כחדשיים וחצי בהגנה על שכונת מקור־חיים הנצורה ובפשיטות לכפר הסמוך בית־צפאפה, פיצוץ קני הפורעים והתקפות על ריכוזיהם, ונשתבח בפעילות ובאחריות בכל המשימות. ב־12.5.1948 נשלח עם יחידתו כתגבורת לפלמ״ח ליד שער־הגיא בשמירה על הכביש, במבצע פריצת הדרך לירושלים. אחרי עמדו בהדיפת כמה הסתערויות, שהוכנו בהפגזה מרוכזת, התקרב האויב מן הצד ובהגיעו לטווח רימונים התרומם בן־ציון לזרוק רימון באויב. בו ברגע נפגע מכדור בפניו. נלקח לבית־החולים לירושלים, אך הניתוח לא הועיל להצילו והוא מת ביום 13.5.1948. למחרת היום נקבר בסנהדריה בירושלים.

ביאלקה (ויים) שמואל

בן אברהם. נולד בשנת 1917 בפולין. העפיל מפולין בשנת 1938, הצטרף בארץ אל „לוחמי חירות ישראל" והשתתף בהתקפות על הבריטים. במחתרת נקרא בשם אהרן. כשנתפס על־ידי השלטונות נשלח אל מחנות־העצורים במורע ובלטרון וברח משם בקבוצת ה־20 שחפרה את המנהרה מהמחנה אל מעבר לגדרות־התיל. אחרי הבריחה התמסר לבניית הבונקרים של לח״י והוא עצמו חי באחד הבונקרים האלה. היה יושב בו לאור מנורת־לוקס אי־שם ברחובות ובבני־ברק ומוציא את בטאוני לח״י „החזית" ו„המעש". בריאותו התרופפה מחוסר אויר, אך שמואל המשיך בעבודתו זו במחתרת.

עם הצטרפות לח״י לצבא התגייס לגדוד „שרירן ופשיטה" והיה בו מפקד כיתה. נפל ביום 9 בנובמבר 1948, באחת ההתקפות על עיראק א־סוידאן. נקבר למחרת היום בכפר־ורבורג. תמונתו המובאת בזה הוצאה מה„דיילי אכספרס" הלונדוני, בו פורסמה בימי השלטון הבריטי, כאחד מאנשי המחתרת שהשלטון חיפש אחריהם. כאיש מחתרת לא השאיר אחריו תמונה, תעודות או מכתבים.

ביאר חיים

בן מרדכי וסולטנה. נולד ב־19.3.1929 באדירנה (אדריאנופול) שבתורכיה האירופית. למד בבית־ספר עממי ותיכוני של „אליאנס". היה מטובי התלמידים והצטיין ביחוד במתימטיקה. מתוך קשרי מכתבים עם קרובים בארץ נמשך מילדותו לציונות ולכל המתהווה בארץ־ישראל. היה יוצא לעתים עם אביו אל הכפרים שבסביבה, נמשך לחקלאות ונדר נדר לעצמו כי בעתיד יעסוק בה גם הוא על אדמת האבות. ב־1945 עלה ארצה בדרך היבשה עם „עליית־הנוער". התחיל ללמוד ולעבוד בחברת נוער עולה במוסד „אהבה" בקרית־ביאליק שליד חיפה. הצטרף לקבוצת הנוער „מענית" ויצא עם הגרעין להכשרה נוספת ברמת־דויד ונתחבב שם על הכל. מילא בשלמות כל תפקיד שנטל עליו וצלצול הפעמון הקורא לחזור הביתה לא היה יכול לנתקו מעבודה עד שגמר אותה.

בדגניה הצטרף עם כל הקבוצה לפלמ״ח ובמהרה הוטל עליהם להתיצב לפעולות צבאיות. גם בהן הצטיין במסירותו, ובמקלע שבידי עמד בגבורה מול האויב עד שנפגע מכדור בראשו ונפל בפעולה ליד הבאניאס ביום 31.5.1948. הובא לקבורת בצפת ב־1.6.1948.

ביבי נמים

בן מאיר ואסתר. נולד ב־18.7.1929 בירושלים. למד בבית־הספר העממי „אליאנס". עם סיום הלימודים הצטרף ל„הנוער העובד". שאף להתיישבות ויצא עם כמה מחבריו למושב נהלל. אחרי שמונה חדשי עבודה חזר הביתה אל הוריו ולמד את מלאכת הנהגות והמכוניות. תמך בהוריו. „חבוב" — כך נקרא בפי חבריו, המעידים עליו כי אמיץ וטוב־לב היה ושש לעזור לכל.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה מראשוני המתגייסים לצבא. חבר בפלמ"ח, שירת בליווי שיירות להר־הזיתים ורמת־רחל. השתתף בקבורת ל"ה הגיבורים. יצא עם השיירה האחרונה בשבת, ט"ו באדר ב' תש"ח, לכפר־עציון. משרצו לחזור לירושלים מצאו את הדרך חסומה. ביחד עם עוד כמה חברים מבחירי הפלמ"ח ניסו למצוא נתיבות בין ההרים לעיר הצורה מזה ולגוש המגותק מזה. בדרך זו הותקפו קשה ופצועים הגיעו בחזרה לכפר־עציון. נפל בכפר־עציון ביום בו נפל כל הגוש, ב־13.5.1948. ב־17.11.1949 הועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים.

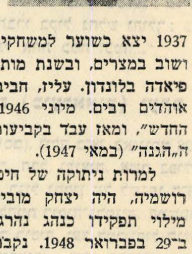
ביגר יצחק

בן דויד וחיה־שרה. נולד ביום י"ז במרחשון תרע"ח בזכרון־יעקב למשפחת־עובדים ותיקה בארץ. בילדותו עברו הוריו לשכונת בת־גלים, בה היו מראשוני מתישביה. שם למד בבית־הספר העממי ומשסיימו נכנס לעבודת הנהגות. מנעוריו היה חבר ה„הגנה" וחבר „מכבי" בחיפה ומטובי ספורטאיו. היה שוער במשחק כדור „הוקיי". חבר הקבוצה בנבחרת הלאומית למשחקי כדור־מים וכבר בשנת 1937 יצא כשוער למשחקי התחרות במצרים ובלבנון ואחר־כך ביוון ושוב במצרים, ובשנת מותו עמד להיבחר לתחרות במשחקי האולימפיאדה בלונדון. עליז, חביב ומלא חיים היה תמיד וריכז סביבו חוג אוהדים רבים. מיוני 1946 היה חבר בקואופרטיב־ההובלה „הנמל־החדש", ומאז עבד בקביעות כנהג, פרט לזמן בו יצא לאימונים משעם ה„הגנה" (במאי 1947).

למרות ניתוקה של חיפה מהמפרץ על־ידי מארבי הערבים בואדי־רושמיה, היה יצחק מוביל יום־יום מצרכים מחיפה למפרץ. אגב מילוי תפקידו כנהג נהרג מפגיעת כדורים בבטנו בואדי־רושמיה ב־29 בפברואר 1948. נקבר בחיפה. הניח אשה ובן.

ביזר ישראל־יחיאל

בן יעקב ומלכה. נולד ביום כ"ד בסיון תר"ע (1910) בוארשה, בירת פולין. קיבל השכלה אוניברסיטאית. היה מהנדס־חקלאי. עלה ארצה בשנת 1931 והשתקע ברעננה. את עבודתו בארץ התחיל בפרדסנות, אחר־כך בטרקטור, ולבסוף — בשירות האיגוד למשקי־עופות. נהג מונית. חבר ה„הגנה" משנת בואו לארץ.

נרצח ב' בניסן תש"ח (19.4.1948) בכביש הראשי מקבוצת גבע לעפולה, בהובילו אפרוחים ממשקי עמק יזרעאל לשרון. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברעננה. הניח אשה ושני ילדים, בת ובן.

ביטון עמרם

בן יעיש ויעיל. נולד במארס 929 בעיר קובלנקה, במרוקו. היה הילד השני בין שבעה אחים ואחיות. נער שקט וייתן ובעל תפיסה מהירה. סיים את חוק לימדין בבית־ספר עממי של „כל ישראל חברים", ואת מקצועו — חייטות — למד בזק קצר והיה לעובד טוב ומסייע לפרנסת הבית. נבדל מבין שאר בני המשפחה בהתעניינותו היתירה ביהדות ובגורל ישראל. בעצב ובמרירות קלט את הידיעות על הורבן יהדות אירופה, ובהשתתפות פנימית והתלהבות גוברת והולכת — את הדי מאבק הישוב על חירותו, עד שהגיעה בשורת הכרזת או"ם והכיר כי מקומו בין הלוחמים למען הגשמת ההכרזה. הוריו הטילו ספק בכושר הצבאי שלו. אמנם התעניין בספורט וחינוך גופני, אך נראה להם עוד כנער חלש ופחדן; אבל ההלטתו היתה כה איתנה ונמרצת עד שהרשו לו, אם כי בלב קשה, להיפרד מעליהם ולעלות לארץ. אמר להפלי"ג בחשאי ונתפס על־ידי המשטרה הצרפתית. הצליח לברוח, יחד עם חבר טוב, לאלג'יר, משם עבר לצרפת וירד במרסייל לאניה ההולכת לחיפה.

במארס 1948 הגיע והתגייס מיד. נספח לגדוד. כחודש וחצי השתתף במערכת ירושלים, אחר־כך הועבר לנגב. נהרג בעלותו על מוקש ליד נגבה בח' באלול תש"ח (12.9.1948), ובו ביום נקבר בנגבה.

ביטי הנס

בן פרידריך (פריץ) ומרים (מינה). נולד בכ"ב בתשרי תרס"ב (5.10.1901) בבלייכרודה שבהרי הארץ בגרמניה. למד בגימנסיה בונרדהאון. בעודו נער הגיע להכרה ציונית, הצטרף לתנועת־הנוער „תכלת־לבן" וכחבר באגודת המשוטטים הצעירים היהודיים נעשה למנהיג. כשבגר קצת עשה נפשות לציונות בין הנוער היהודי בהילדסהיים ונענש על כך בנזיפה פומבית מפי הרב, אך לאחר זמן קצר נתחבב על הרב ועל כל יהודי העיר. רצה ללמוד רפואה כדי שיוכל לעזור לסובלים, אך מאידך גיסא, נמנע מהטיל על אביו מעמסה כספית יתירה ופנה להתעסקות אחרת. התחיל לעבוד בברלין בכפיד בבנק פרטי, עלה במהרה מדרגה לדרגה עד שהיה למנהל בנק. היה יפה־תואר ויפה־נפש ונתקבל כבן־בית בחברה הגבוהה של צעירי האצילים ומשפחות אילי הממון, ועם ציונותו ונטייתו לחלוציות תפס מקום גם בחיי החוגים הללו. התאמן באתלטיקה ובשיט והיה לו ביתן־סירות יפה על שפת אגם מחוץ לעיר. היה חבר לאיגוד בינלאומי לתעופה והשתתף בטיסה בכדורים פורחים, חבר במועדון לרכיבה בשרלוטנבורג והשתתף עם בני אצילים במרוצי־סוסים ובציד שועלים ובחורף היה גולש ברחבי שדות־השלג שבשוויץ. בו בזמן התקרב לחלוצים המתאמנים בוולפנביטל ונטל על עצמו את הנהלת הכספים של איגודם „ברית העולים" וסיפק להם כספים להוצאות ארגוניות ולעזרת חברים אף כשקופתם היתה ריקה והעביר לכך כספים מקופת עצמו או מזה שרכש מידידים. נסע לבקר את חברי התנועה שנקלטו בעין־חרוד והגה תכנית להקים שם בית־חרושת לשימורים. חזר לגרמניה והלך להכשרה מקצועית בבית־חרושת לשימורים בבראונשוויג ובעזרת ידידים השיג סכומים ניכרים לרכישת מכונות בשביל המפעל, אך בגלל טירובם של אנשי עין־חרוד בימים ההם „להתאגל" בתעשיה — לא יצאה תכניתו לפועל. אחרי נצחון ההיטלריזם בגרמניה התמסר להצלת הנוער היהודי. עבד כמתנדב בהנהלת „ידישה יוגנדהילפה" (עזרה לנוער היהודי) ואחר־כך נטל על עצמו את העבודה הארגונית והכספית לטובת המוסד הכספי לילדים

יהודי בהרלינגן, ששימש אחר־כך גרעין למפעל „עליית־הנוער". וכשלה לארץ ב־1935 נתמנה למנהל המחלקה ל„עליית־הנוער" והיה יד־ימינה של הנרייטה סולד ז"ל בכל ענפי הפעולה. במשך הזמן נשא אז ונולדו לו ארבעה ילדים, אך הרבה מזמנו הפנוי לביתו גזל בביל ילדי האומה שב„עליית־הנוער". לרגל עבודתו נסע אחרי המלחמה פולין ולקפריסין ואף בארץ הרבה לנסוע לכל מקומות הקליטה ההכשרה של הנוער העולה. בפעולתו זו נתגלה כאדם בעל הבנה ורגש לצרכי הזולת ונכונות לעזרה במידה שאין למעלה ממנה.

אחרי הכרעת נובמבר 1947 והתחלת הקרבות בארץ נסע לחיפה לקבל פני שיירה של נוער שהועלה מקפריסין ושהה עמהם שלושה שבועות במחנה עתלית לנהל בעצמו את ראשית קליטתם בארץ. בשובו לירושלים הוחלפה השיירה ליד הקסטל ותוך תשובת ירויות לעבר ההאויב (הוא היה חבר ב„הגנה") נפגע ונפל בי"ג בטבת תש"ח (26.12.1947). נקבר על הר־הזיתים. לזכרו הוציאה המחלקה לעליית ילדים ונוער חוברת על חייו ופעולתו וקובץ מאמרים בחוברת טבת — ניסן תש"ח של הרבעון „עלים" ויצרה מוסדות וסטיפנדיות על שמו.

ביטי שלום („שולה־ביה")

בן יצחק ותמר. נולד ב־13.2.1924 בחיפה. דור שני בארץ. אצילות־נפש ועדינות, תום־לב וכושר־מעשה התמזגו באפיו. בילדותו נותחה רגלו כמה פעמים, ועצב הילדות המקופחת נשקף מעיניו, אך הוריו עשו למעלה מיכלתם כדי להנעים לו את חייו. הנו, ענוגנותו ובת־צחוקו משכו אליו רבים. למד בבית־הספר הריאלי בחיפה ועבר לבית־ספר מקצועי. בן 17 התגייס לצבא הבריטי, בהעלימו את גילו ואת המום ברגלו. כדי להתקבל לצבא נעשה לו ניתוח מיוחד רב יסורים וכאב. שירת באל־עלמיין ובשדה־תעופה שהופצץ בלי הרף. עם שחרורו מהצבא הבריטי גמר את בית־הספר המקצועי, נכנס לטכניון ולמד בו שלוש שנים, במגמה להיות מהנדס חשמלי. גם לאחר שנפסל לשירות נעשה לו ניתוח מיוחד, שהיה כרוך ביסורים רבים, ובלבד שיוכל להתקבל לצבא. חבר ה„הגנה". עם חטיבות הסטודנטים של הטכניון יצא לאימונים והשתתף בהגנת חיפה. נתמנה למדריך המכוניות הנוסעות מהעמק להדר־הכרמל — תפקיד מסוכן, בשמשו מטרה גלויה לצלפים ערביים מואדי־רושמיה והעיר התחתית.

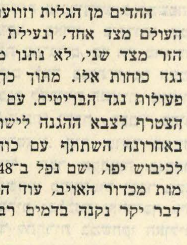
עם קום המדינה הצטרף לצבא ההגנה. שירת בשירות הקשר, ביחידה טכנית בנגב, כמומחה לתיקון משדרי־רדיו. היה בין הראשונים למילוי כל חובה, כעדות מפקדיו. הובהל לגבעה לתקן מכונה, ובחזרו לבסיסו עלתה המכונית שנסע בה על מוקש, והוא נפצע (שבר בגולגולת) ומת לאחר שלוש שעות בסמוך לגבעה, ביום י"א בתשרי תש"ט (14.10.1948). למחרת היום נקבר ברחובות.

בימנסקי (ביתן) יהודה

בן משה וחיה. נולד בי"ב בכסלו תרפ"ה (9.12.1924) בוילנה להורים ציונים ותיקים ופעילים. משחר ילדותו נתחנך ברוחה של התרבות העברית וערכיה. בהיותו בן ארבע למד בגן־ילדים עברי בווילנה. עלה עם אמו ארצה בהיותו בן 9. למד תחילה בבית־הספר „תחכמוני" בירושלים ומכאן נטייתו וחיבתו בימי נעוריו למסורת היהודית. אחרי עליית אביו ארצה המשיך בלימודיו בתל־אביב בבית־הספר „תל־נורדוי" ואחר־כך, עם פרוץ מלחמת־העולם השניה, עברה המשפחה לירושלים והוא המשיך שם את לימודיו וגמר את בית־הספר התיכון. ניהן בכשרונות בלתי־רגילים ונמשך ללימוד מדעי־הרוח. משסיים את לימודיו בגימנסיה ועבר שתי שנות שירות בפלמ"ח, נכנס לאוניברסיטה ושקע בלימודים. למד היסטוריה, פילוסופיה ופסיכולוגיה. הרבה מכוחות רוחו השקיע בהדרכת „המחנות העולים" אשר להם השתייך בכל ימי נערותו. בעבודותיו באוניברסיטה הפתיע את מוריו והם תלו בו ובשכרונו תקוות רבות. אולם מאז ההכרזה על המדינה אץ למלא את חובתו.

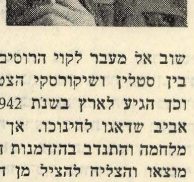
היה אחד מקבוצת הסטודנטים אשר השתתפו בפעולות קרביות רבות במבואות ירושלים והלך עמהם לעזרת גוש עציון הנצור. נפל עמהם במחלקת ה„ל"ה" ביום ה' בשבט תש"ח והובא לקבורה בכפר־עציון. משם הועבר לקבורת־קבע על הר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. השאיר אחריו חיבורים ומחקרים חשובים.

ביטרן עמנואל

בן מרדכי וגראציה. נולד ביום 3.6.1928 בתל־אביב וגדל בבית הוריו במקוה־ישראל. בבית־הספר העממי נשתבח באדיבותו ובשקידתו וגמר את לימודיו בהצטיינות. גמשך לצופיות ולספורט. הצטיין כשחיין. לאחר שהחל לעבוד בחרטות ויציקת מתכת הצטרף ל„נוער העובד" ביחד עם חבריו להכשרה חקלאית. ביחוד אהב לקרוא בתנ"ך ורישומיו נחרתו עמוק בנפשו. חיבתו לטבע ולאדמת הארץ באה על סיפוקה בהיותו בסביבה חקלאית, אשר נקשר אליה בעודו בגיל רך ביותר.

ההדים מן הגלות וזוועות הטבח שפקדו את פזורי האומה במלחמת־העולם מצד אחד, ונעילת שערי הארץ בפני השרידים על־ידי השלטון הזר מצד שני, לא נתנו מנוח לנפשו והוא חיפש את הדרך למלחמה נגד כוחות אלו. מתוך כך הצטרף למחתרת אצ"ל. השתתף בכמה פעולות נגד הבריטים. עם תחילת מלחמת־השחרור, עוד בחורף תש"ח, הצטרף לצבא ההגנה לישראל והשתתף בפעולות־תגמול נגד הערבים. באחרונה השתתף עם כוחות אצ"ל, אשר הצטרפו לצה"ל, בקרבות לכיבוש יפו, ושם נפל ב־26.4.1948. נקבר בנחלת־יצחק. כשנפגע פגיעת מות כשדור האויב, עוד הספיק לומר לחבריו בקול נחלש והולך: „כל דבר יקר נקנה בדמים רבים, ומולדת על אחת כמה וכמה..."

בילאוס (בילאאוס) יעקב

בן שמואל (סם). נולד ב־28 באוגוסט 1928 בעיר ברודי, חבל גליציה, אשר בפולין. חונך חינוך רגיל ותקין עד לשנתו ה־13, עד פרוץ מלחמת רוסיה־גרמניה. המשפחה ברחה לפנים רוסיה, ועד למריופול הגיעה (בקרבת רוסטוב), שם הדביקו אותה הנאצים. מן הטבח במריופול, בו הושמדו כעשרת אלפים יהודים, ניצלו אך מעטים, וביניהם יעקב. התוחפש כנוצרי ועבר ברגל מאתים מיליין עד שהצליח להגיע שוב אל מעבר לקוי הרוסים, ומשם המשיך דרכו עד סיבּיר. עם ההסכם בין סטלין ושיקורסקי הצטרף אל החיילים היהודים שבצבא הפולני וכך הגיע לארץ בשנת 1942. מצא מקלט בבית קרובי משפחתו בתל־אביב שדאגו לחינוכו. אך יעקב לא יכול להמשיך בחיי־שלום בשעת מלחמה והתנדב בהזדמנות הראשונה לבריגדה העברית. הגיע עד לארץ מוצאו והצליח להציל מן השרידים של יהודי פולין ולהעלותם לארץ.

עם שחרורו (באחרונה היה עוד במצרים עד תום מועד שירותו) חזר לתל־אביב. עבד כפועל בנמל תל־אביב עד שהגיע תורו בשלישית להתנדב למלחמת־השחרור. היה מפקד פלוגה. נפל ב־28.3.1948 בין מעאר ותל־נוף. נקבר ברחובות ב־30.3.1948. לא הספיק להתראות עם אביו, שניצל מהתופת אף הוא והתיישב בארצות־הברית.

בילר איל'ן

בן פתחיה ונחמה. נולד ב־12.5.1930 בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי, ועד המחלקה הששית—בבית־הספר הריאלי „מונטיפיורי". נודע כאחד מטובי הספורטאים באגודת „ברית מכבים־עתיד", מטובי השחיינים בארץ, אלוף שחייה גב לנוער, מטובי המשחקים בכדור־מים, ממיצגי ארצנו בהתחרויות בינלאומיות לשחיה, ובאחת מהן זכה בגביע. מהמחרת הילולת ליי־סאכסס והתחלת פעולות המלחמה בארץ התיצב לשירות ונתקבל לאחד מגדודי הפלמ"ח (חטיבת „יפתח"). כבחור חביב על חבריו סחף גם אותם עמו להתגייס לשירות מלא לגדודו. אחרי אימונים קצרים יצא לפעולות־סיור, גישוש, כפורץ וחבלן. שירת בליווי שיירות בין טבריה לגליל הצפוני, בקרבות הגליל, בשיחור כפרים ערביים, בכיבוש עין־זיתון והיה אחד משני החיילים העבריים הראשונים שחדרו לחלק הערבי של צפת בקרבות לשחרור העיר. בקרב גבי־יושע נפגע כובע־הפלדה שעל ראשו בכדור ומעצמת המכה נשרט גם ראשו. הועבר עם גדודו לחזית המרכז, למבצע „דני", והשתתף בכיבוש לוד ורמלה והכפרים שבסביבה.

על סף הפוגה ב' היה עם פלוגתו בכפר אל־בורג', בדרך לטרון — רמאללה, והשתתף במאמץ לנתק את לטרון לשם כיבושה. והנה באה התקפת־נגד של הערבים בכוחות מרובים פי חמישה ועם משוריינים. בהיותו מקלען שני הסתתר מאחורי משוכת־צבר וברא־ותו את תנועת האויב המאיימת באיגוף המטיר אש מתמדת על המשוריינים. כשהזיהו־הו חבריו מפני הסכנה שבפעולתו העשויה לגלות את מקומם ולמשוך אליהם את אש האויב בעוד שאין להם מחסה מפניה, אמר: „אין דבר, העיקר שהמשוריינים ייעצרו". מטרה זו השיג, אבל נפגע בחזה שדרתו מאש האויב והתאפק מזעקת כאב כשטילטלוהו למקום האיסוף, לבל ירפה את רוח חבריו. רק פעם אחת שאל מדוע אין מעבירים אותו משם, וכשהוסבר לו שהאמבולנס לא יכול עוד להגיע בגלל אש האויב לא הוסיף עוד לדבר על כך, הבליג על יסוריו והתלוצץ, כי לאחר שנפגע יזכה סוף־סוף לקבל חופשה. מת משטף־דם פנימי ב־16.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בגחלת־יצחק ב־18.7.1948.

בינדר משה

בן צבי ולאה. נולד בשנת 193 בקובל, פולין. התחנך מילדות ברוח הציונות ושאף להגשמה חלוצית, סיים בית־ספר עממי ועשה בהכשרה חלוצית בקובל. עלה ארצה ב־1937 והצטרף לקיבוץ פלוגת־חיים על־יד חיפה. עבד בנמל חיפה והיה שם בין כובשי העבודה העברית. הוסיף לעבוד בנמל גם לאחר עזבו את הקיבוץ. בשנת 1942 נשא אשה ועבר לגור בקרית־חיים. גם אז המשיך בעבודה בנמל שהיתה כרוכה בסכנות, ביהוד אחרי פרוץ המאורעות, והעבודה שם נחשבה לעמדת היאחזות בתוך גוש ערבי. לא אחת היה נוסע לעבודה תחת מטר יריות, אך לא ידע פחד ולא ויתר על מקום־העבודה החשוב הזה.

באותו זמן התנדב מטעם ה„הגנה" לשמירה בלילות. נפל ב־4.3.1948 בעיר התחתית בחיפה בדרכו לעבודה. נקבר בבית־הקברות הצבאי בחיפה. השאיר אשה ושני ילדים.

ביק ישראל („שולו", „ישרוליק")

בן יוסף ורחל. נולד ב־14.8.1923 בוינה, בירת אוסטריה. חונך חינוך יהודי בבית ובבית־הספר העממי וכשעבר לבית־הספר התיכוני הצטרף לתנועת־הנוער הציונית „תלת־לבן" והיה מפעיליה. ב־1938 בא ארצה ב„עליית־הנוער" ואחרי שנה באו גם הוריו. שנתים עשה בחברת הנוער בגבת. היה בין הראשונים לדיבור עברי ומפעילי החבורה בעיני תרבות. התישב בחולתא והשקיע בה מרץ וכשרון בעיני הומר ורוח כאחד. בשנת 1944 נשלח מטעם הקיבוץ לעבודה ב„הנוער העובד" ואחר־כך הדריך קבוצות־נוער בקיבוץ חולתא. התאמן ב„הגנה" ומראשית מלחמת־השחרור השתתף בפעולות קרב והגנה בחזית המזרח של הגליל העליון והגיע לדרגת מ"כ.

בנסיון להדוף את הסורים מהמשלט ליד משמר־הירדן שכבש־והו אחרי ראשית הפוגה א', נפל ב־12.6.1948. נקבר בראש־פינה ב־23.7.1948.

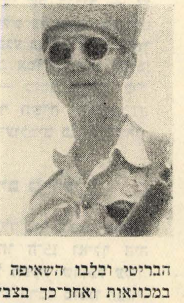
ביקל אהרן

בן יהודה ושולמית. יחיד להוריו. נולד ביום ח' באב תרפ"ט (14 באוגוסט 1929) בנדבורנה שבגליציה. בן שלוש וחצי היה כשעלה יחד עם הוריו לארץ־ישראל. המשפחה התיישבה בחיפה ואהרן גמר את בית־הספר בקרית־מוצקין. בהיותו בעל כשרונות השלים בפרק זמן קצר, בכוחות עצמו, את שתי הכיתות הגבוהות של בית־ספר תיכון ועמד בבחינת־הבגרות הממשלתית. בן 14 שנה הצטרף לשיירות ה„הגנה" ומיד עם תום לימודיו התגייס לנוטרות. שנתים שירת בנוטרות והגיע לדרגת קורפורל. עם פרוץ מלחמת־השחרור התנדב מיד לצבא הלוחמים. סופה כמ"כ לכוחות חי"ש. לא נרתע מפני הסכנה וחש לכל מקום בו יוכל להיות לעזר. לבקשתו הועבר לפלוגה לוחמת, עוד לפני פירוק הנוטרות, ולחם ברמת־יוחנן, בשחרור חיפה, בכיבוש עכו ובחזית משמר־הירדן.

נפל ברמות־נפתלי, ביום 10 ביוני 1948, כשהגן עם אנשיו על הישוב המותקף. משנוכח כי טבעת הכיתור עומדת להיסגר עליו ועל

כין עלי

נולד ביום ד' בתמוז תרפ"ד (6.7.1924) בעיר וינה, בירת אוסטריה. בן 15 הובא ארצה מאוסטריה ב־1939 ב„עליית־הנוער" ולמד בקיבוץ בית־זרע. על עברו לא הרבה לספר לחבריו, כי עיניו היו נשואות לעתיד בחיים החדשים. מהמעט שסיפר נודע כי אמו מתה זה מכבר, אביו מת מחמת רדיפות המשטר הנאצי ואחותו נאנסה ונהרגה על־ידי חיילים גרמנים. שירת שנה בנוטרות ואחר־כך בצי הבריטי ובלבו השאיפה לנקום נקמת אביו ואחותו. משחוזר עבד במכונאות ואחר־כך בצבעות בתל־אביב, ובשעות הפנאי למד הנדסה אזרחית. הצטרף ל„הגנה" והשתתף בשקידה באימונים.

בראשית דצמבר 1947 נכנס לשירות בפל"ם, בהגנה על שכונת התקוה וגבולות תל־אביב ובליווי שיירות לירושלים. „אילו יכלו אבי ואחותי לראות איך אנו נלחמים סוף־סוף על אדמתנו ועל עצמאותנו" — אמר לפני צאתו לתפקידו האחרון. בעת הילוץ מכוניות השיירה מהבוץ ליד חולדה התנדב עם חבריו לעלות על הגבעות הסמוכות לשם חיפוי ואחר־כך התנדב עם שלושה חברים להישאר כדי להגן על משוריין, ובו חברים פצועים, שהיה הכרח להשאירו, ושם נהרג ליד חולדה ב־31.3.1948. נקבר בחולדה ב־2.4.1948.

חבריו, גד על מחצית קבוצתו לסגת ועם המחצית השניה חיפה על הנסוגיו עד שנפל. היה קבור ברמות־נפתלי. ב־16.3.1950 הועבר למנוח־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

ביר עקיבא

בן משה ודבורה. נולד ב־6.2.1929 בפולין. עלה ארצה במאי 1940. עם סיום חוק לימודיו בגימנסיה רחביה בירושלים התגדב לנוטרות לשנת־שירות. חבר ה„הגנה" מנעוריו. שירת במשטרת הנוטרים בירושלים. בתחילת מלחמת־השחרור נכנס מיד לשירות מלא ועסק בליווי השיירות מירושלים לשפלה וחזרה ובהגנה עליהן מפני ההתקפות החוזרות ונשנות של הערבים. כמו־כן השתתף בהדיפת ההתקפה הגדולה על נוה־יעקב. השיירה האחרונה לכפר־עציון, שעקיבא היה בין מלוויה, הותקפה קשה בדרכה חזרה לירושלים על־ידי כנופיה גדולה של ערבים. מאחר שגיים מנוסעיה של המכונית המשורינת שלו נפצעו, קיבל הוא לידיו את הפיקוד במשורין ובקור־רוח כיון את חבריו־למכונית לבית ערבי עזוב. על גג בית זה נשאר 30 שעות רצופות בלי מזון ומים והדף במכונת־יריה את ההתקפות של הערבים. מקרב זה, כמו מכל הקרבות האחרים, חזר בהיתה שקט ומחייך.

כעבור זמן־מה נשלח מטעם ה„הגנה" לדיר־יאסין כדי להתמחות כתותתן ומכאן נשלח פעמים להתקפת־הסתערות על העיר העתיקה. בשעת התקפה זו, ביום 18.5.1948, בשעה שפעל במכונת־יריה בתוך המשורין, נפגע ביריה בראשו אך הוסיף לירות עד נפלו תחתיו. הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה. ב־15.11.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים. אחרי נפילתו נקרא המשורין על שמו — „עקיבא".

בירון יואל

נולד ב־25.2.1927 בפולין. בהיותו בן תשע עלה בית־הוריו לארץ (1936). למד בבית־הספר „תחכמוני" בבת־ים והמשיך לימודו בבית־הספר על שם מכס פיין בתל־אביב. השתלם במלאכת המסגרות. עבד בבית־החרושת מגן־צ'טוד. חבר הגדנ"ע מנעוריו ואהר־כך חבר מסיר ב„הגנה", מן המתנדבים לכל תפקיד. עם פרוץ מאורעות־הדמים, בנובמבר 1947, עזב מקום עבודתו והצטרף למגיני בת־ים. ובימיה האחרונים של יפו הערבית, ביום השני של חול המועד פסח תש"ח, נפגע מכדורו של צלף ערבי שארב למגינים בשעת החלפת המשמרות בעמדותיהם, בשעה שהגיש „עזרה ראשונה" לחבר שנפצע זה עתה לפניו. נקבר בנחלת־יצחק ב־27.4.1948.

בירנבאום אפתר („אמי")

בת ריכרד ואוליי. נולדה בה' בתמוז תרפ"ח (23.6.1928) בוינה, בירת אוסטריה. אביה היה עורך־דין ידוע בוינה. ב־1939 עלתה לארץ עם „עליית־הנוער" ונתחנכה בתל־אביב אצל קרובים ומכרים. הוריה הושמדו במחנה־ריכוז ביוגוסלביה. למדה בבית־הספר העממי „תל־נורדוי" בתל־אביב. משם עברה ללמוד לבית־ספר־למסחר — במגמה הריאלית — שבו הוענקה לה סטיפנדיה. אחרי סיימה את בית־הספר למסחר עמדה לבחינות לקונקורס באוניברסיטה בירושלים ובהרה במקצוע החימיה. מתוך הערצה כינוה חבריה „מדם קירי". שקדנותה ומסירותה היו למופת. המדע היה קדוש לה, והיא — למודת סבל, רעב, מלחמת יום־יום עקשנית — חתרה להשגת מטרתה. בד בבד עם לימודיה עבדה גם בתפירה ועסקה בהוראה פרטית. הצטיינה בספורט. חברה לקלוב „ברית־המכבים־עתיד". קיבלה כמה פרסי־הצטיינות; זכתה במקום השני בתחרות־השחיה הארצית בחולון בשחיית־חזה של מאתים מטר. חברה לארגון המתימתיקאים בארץ. השתתפה בקורס הג"מ בכפר־ויתקין, היתה בגדנ"ע ובחי"ש. חברה ב„הגנה". באשיה ובנימוסיה — וינאית; עבריה — בכל להט נשמתה. בחרה ללכת תמיד בשביל הריאלי, ועם זה בעלת רגש ויחס לכל היפה והנעלה. הייכנית ורציניה כאחת. הניגודים התמזגו באפיה לשלמות אחת. דחתה עזרת אחרים ופילסה דרך לעצמה בכוחותיה היא, וכאשר נראתה מטרתה באופק — לא הגיעה אליה.

אחרי הכרזת כ"ט בנובמבר השתתפה בשמירה בעיר העתיקה בירושלים ועל הר־הצופים. בשעת הפיצוץ ברחוב בן־יהודה בירושלים הוצאה מתחת המפולת, אך לא נפגעה. צורפה לפלוגת סטודנטים שהועברו לחמ"ד בירושלים, מקום שם נמסרו לה תפקידים אחראיים ביותר. נספתה בשיירת „הדסה" שהותקפה בשייך־ג'ראח בדרך להר־הצופים ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948).

בירנבוים אהרן („אהר'לה")

בן אליהו ובילה. נולד בא' בתשרי תרפ"ח (1927) בארץ. גדל ונתחנך בגבעתים. אחר־כך עבר ללמוד בבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. עבד בחקלאות. חבר ב„הגנה" מ־1942. נמנה על חי"ש רמת־גן, השתתף במשימות שונות, בפעולות־חבלה ובפיצוץ בתים בכפר סלמה. ב־1947 למד בקורס למפקדי כיתות ועלה לדרגת מ"כ. זקוף־קומה וחיוך־תום על שפתיו תמיד. בן מסור להוריו, אוהב עבודה ורואה בה יסוד לקיום החברה והאדם בתוכה. חביב על חבריו, מפקדיו ופקודיו.

בפרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתגייסים. השתתף בקרבות רבים, בפיצוץ הגשר ליד מגדל־צדק והגשר בין ראש־העין וקלקיליה, בכיבוש המחנה הצבאי בתל־ליטוינסקי ובהוצאת הנשק מתוכו, בפעולות־הטרדה ומארבים שונים. בפעולות גדוד אחד לכיבוש כפר־סבא הערבית קיבלה פלוגתו — פלוגה ב' של הגדוד — צו לחסום את הגישה מקלקיליה ולכבוש משלט החולש על הדרך. המשלט נכבש, אך אהרן נפצע פצעים אנושים. לאחר שפגע בו הכדור הראשון ונוכח כי לא יוכל לעמוד בפני האויב המתקרב, אמר לחבריו לקרב: „חברים, אם תראו שאני עומד ליפול בשבי — מוטב שתירו בי". נפל יום אחד לפני הכרזת המדינה, ד' באייר תש"ח (13.5.1948). ביום ז' באייר תש"ח (16.5.1948) הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

בירנבוים מרדכי

בן יצחק ורבקה. נולד בא' באייר תרפ"ח בפתח־תקוה. משנתו ה־15 ואילך היה פעיל ב„הגנה" בכל תפקיד שהוטל עליו. ואם כי השירות דרש הרבה מזמנו הפנוי. הצטיין בלימודיו בגימנסיה „אחד העם" והיה בין טובי התלמידים עד הגמר. לפני המשכת לימודיו בדרגה גבוהה יצא למלא את חובתו בשנת־השירות בנוטרות: בשערי־הגולן, במשמר הרכבת בראש־העין ולבסוף במשטרת פתח־תקוה.

כשנגמרה שנת שירותו ועמד לחזור לחיים אזרחיים וללימודים החלה מלחמת־השחרור, ואז נכנס מיד לצבא ההגנה לישראל. השתתף

בכיבוש כאוכב אלהוא, בית־שאן, זרעין ויתר הכפרים בדרך לג'נין. שירת כרך מחלקתי ואימונו בספורט עמד לו להצליח בהטלת רימוני־יד. בהפוגה א' בא הביתה לחופשה קצרה. הרגיש ברע והרופא רשם לו שלושה ימי מנוחה, אך ביום המחרת הפר את פקודת הרופא וחזר לגדודו. בהתחדש הקרבות אחרי תום ימי ההפוגה היה מרדכי בתפקיד במשטרת בית־השיטה. השמועות על מצבם הקשה של חבריו לרגל התקפת העיראקים בחזית ג'נין לא נתנו לו מנוח, והוא מיהר אליהם לכפר צנדלה. המחלקה אולצה לסגת מפני כוח עדיף פי כמה והוא נשאר עם המעטים לחפות על הנסיגה. בהיותו גודע כרמן טוב נמסר לידו כל מלאי רימוני־היד שהיו ברשות המחלקה, ופעם בפעם היה מתרומם קצת מחפירתו ומרבה את אבידות האויב בקליעתו המוצלחת בהטלת הרימונים, ושם נפל אור ליום 10.7.1948. נקבר בעפולה ב־25.7.1948.

בירנברג בן־ציון

בן יהודה ופרידה. נולד ב־י"ז במרחשון תר"ץ (20.11.1929) בתל־אביב. בן־זקונים להוריו. גדל בבית חדור הכרה פועלית־חלוצית איתנה, בלי מותרות, בהכרת צורך העבודה כיסוד לזכות החיים. בהיותו תלמיד מצטיין בבית־הספר העממי „תל־נורדיו" קיבל סטיפנדיה להמשכת לימודיו וגמר את בית־הספר התיכוני למסחר בתל־אביב. הצטיין ביחוד במתימתיקה אשר היתה מקצועו האהוב עליו. גבה־קומה היה, יפה־תואר, זקוף ועיניו מפיקות טוב־לב. עוד בשחרות ימיו עמד על קשי־החיים, אך נשא הכרתו זו בצנעה וכיסה עליה בחיוך ועליזות. ביולי 1947 התגייס יחד עם חבריו לנוטרות בעמק יזרעאל ומוניטין יצאו לו בשל הצטיינותו באימונים ובשל היסודיות והדייקנות שגילה בכל מעשיו.

עם תחילת מלחמת־השחרור, בנובמבר של אותה שנה, הועבר „ביר"ם — כך קראו לו — ליבנאל ושם עסק בליווי שיירות במקלען. זמן מועט לפני שנכנסה לתקפה ההפוגה הראשונה פתח קאקע"ש בהתקפה גדולה על המושבה סג'רה כדי לכבשה, וביר"ם חש עם יחידתו, יחידת מכונות־יריה, לעזרת המושבה. הערבים צרו כבר על שער המושבה. בן־ציון התנדב ויצא לקראתם עם המשוריון ומעל מרומי הצריח זרע מות על סביבותיו. אולם כדור אויב, שחדר דרך פתח הצריח, פגע במצחו והמיתו בו במקום, כשידיו עוסקות ב„שפנדאו". ביום 10.6.1948. למחרת היום הובא לקברות בעפולה.

בירק טלויה

בת שלמה ופרנינה. נולדה ב־9.10.1923 בלונדון, בירת בריטניה. למדה בבית־ספר עממי ותיכוני ונתחנכה ברוח של יהדות לאומית. בגיל 9 הצטרפה לתנועת־הנוער „הבונים" ובפרוץ מלחמת־העולם השניה עמדה בראש גדוד צעירים גדול במזרח לונדון והצטיינה בטיפול בילדים בעת ההפגזות הגדולות. אחר־כך הועברה להדרכה במעון לילדים מפונים מלונדון שאורגן על־ידי „הבונים". עברה הכשרה חלוצית בחוה של תנועתה ואחר־כך הופקדה על פעולות השכבה הצעירה בכל בריטניה והצטיינה בעבודה; ערכה והוציאה את העתון „הבונה" לשכבה זו ואף כתבה בו. בתקופה מאוחרת יותר עבדה כמארגנת מחלקת החינוך והנוער מטעם הקרן־הקיימת־לישראל באנגליה, ופעולתה הקיפה כאלף מורים, 500 מדריכי נוער וכ־35 אלף תלמידים וחניכים במוסדות־חינוך יהודיים. הוציאה חומר־הסברה וספרי־עזר למורים וסיפורים ותמונות ומשחקים מרתקים לילדים על ארץ־ישראל. משעלתה לארץ ביולי 1946 עברה קורס מרוכז לכריית ואחר־כך נתקבלה לעבודה בשירותי הנוער של „הדסה". הצטרפה ל„הגנה" ובתקופת מלחמת הקוממיות השתייכה לשירות הידיעות.

נפגעה בעת הפגזה בירושלים ונפלה ביום 4.6.1948. נקברה בשיי־ באדר א' בירושלים והועברה ב־10.9.1950 להר־הרצל בירושלים.

בירנצוויג דוב

בן בן־ציון וחנה. נולד ביום 23.5.1914 בוארשה, בירת פולין. למד בבית־ספר עממי. מגיל צעיר התפרנס מיגיע כפיו. עבד כאינסטלטור. היה בין ניצולי פולין בראשית המלחמה. עלה לארץ ב־6 במאי 1940. עבד במשך השנים בכל מיני עבודות, בעיקר כפועל. מושבו הקבוע היה בתל־אביב.

היה חבר פעיל ב„הגנה". ממגיני בית־החרושת „היוצץ" בגבולות תל־אביב שנשקם פורק על־ידי הבריטים והופקרו לידי המון־ערבים מסתער. נפל ב־29.2.1948 ונקבר בנחלת־יצחק. השאיר אשה, רבקה, ושני ילדים.

בירקנפלד רודי (שלמה)

בן האנס ואלזה. נולד ביום ז' בשבט תרע"ב (26.1.1912) בברסלוי (אז גרמניה). למד בבית־ספר עממי ותיכוני בין גרמנים ובגלל אומץ־לבו וזריזותו בכל ענפי הספורט „סלחו" לו את מוצאו היהודי וקיבלוהו כאחד משלהם. שאיפתו היתה להיות חייל או שוטר, אך הוריו התנגדו לכך ואף הגרמנים לא היו מוכנים לקרבו עד כדי כך. גם באגודת־ספורט גרמנית לא האירו לו פנים וכך הצטרף לתנועת ה„מכבי" ונתחנך בה לציונות והצטרף ל„החלוץ". משהשתלט המשטר הנאצי יצא לאנגליה ומשם לקבוצת־ההכשרה ב„ווקנדורף" שבהולנד. שם השתלם בשפסנות. אחרי נישואיו עם חברתו עלה עמה ארצה באוגוסט 1936 והצטרף לחברי הכשרתו שהתנחלו בגשר. נמשך לגנרות ועבד בה בנהרים ומשעבר לאשדות־יעקב התמחה בעבודה בחבתניה ועור לשכלולה ופיתוחה. המשיך בספורט וביחוד בהדרכה בשחיה ובהצלה. בשמירה הצליח לסכל מזימות־גניבה של ערבים. עוד ב־1937 נכנס ליחידה הראשונה של ח"ש. סיים קורס מ"כ בתנאי אימונים קשים ומאז היה מטובי הפעילים בשירות ובהדרכה בעניני הבטחון.

משהחלו ההתקפות הערביות אחרי הכרעת עצרת או"ם שירת כמ"כ בפל"ם ופעל במארבים ובסיורים ואחר־כך התגייס לגדוד והשתתף במבצעים ובקרבות. קפדן היה כלפי עצמו בדרישה להגברת המאמץ והכושר מעל למכסימום, וכזאת דרש גם מחניכיו. הן בספורט והן בהגנה, ונוכחותו והנהגתו נסכו בהם הרגשת בטחון. השתתף בהתקפה הראשונה על צמח. הגיע עם העורה הראשונה שנשלחה מגוש הירדן לכיבוש המשטרה בגשר. השתתף בפעולה ליד אל־חמה, ובהתקפה על ערב־אל־זביח פקד על כיתה, הוליך אותה חזרה בנסיגה מסודרת ומגנת ובהגיעם לשערי בית־קשת נפגע מכדור תועה בחזה־השדרה. הובא לבית־החולים בעפולה ואחרי יסורים קשים מת כשבוע שבוע, ביום ג' באייר תש"ח (12.5.1948), ונקבר בו ביום באשדות־יעקב. השאיר אחריו שני בנים קטנים. זכרו הועלה בספר „חלליו" בהוצאת הקיבוץ אשדות־יעקב.

בית־יעקב יצחק

בן שלמה. נולד ב־1928. אחד המשתתפים במערכת ג'נין. שם נפל בשבי האויב ונרצח. מכל תולדותיו ידוע רק כי היה חייל בצבא ההגנה בחטיבת „כרמלי".

ב־3.6.1948 השתתף באחרונה בקרב ג'נין, נשאר בשדה פתוח יחד עם חבר פצוע וחבש אותו. בינתים הופתעו השניים על־ידי חיילים עיראקיים. יצחק, שהיה בריא בגופו, נצטווה להיוולות אליהם, ומאז לא נראה. שוביו רצחוהו. חברו הפצוע, שנעזב להימלט, הועבר להר־הרצל בירושלים על־ידי המרצחים, הצליח ב־3.8.1950.

ביתן יהושע

בן מאיר־דוב ובת־שבע. נולד בכ"ט בשבט תרנ"ז (1897) בנובה־אושיצה, פלך פודוליה, רוסיה, למשפחה ציונית. אביו, בר־אוריין ומנכבדי העיירה, בעל בית־מסחר לאריג, אדוק וחסיד בויאן. אחיו ואחיותיו נתחנכו ברוח ההשכלה וביתם היה בית־ועד לציונים שבעיירה. יהושע היה בן רביעי במשפחה. למד ב„חדר" ונחשב ל„עילוי", למד תנ"ך, גמרא ופוסקים; אחר־כך נשלח לעיר באר ללמוד ב„ישיבה" שלה. ב־1912 שלחוהו הוריו לארץ־ישראל ללמוד בגימנסיה „הרצליה" ביפו, ונתקבל לכיתה ה'. משהיה חוזר לחדשי־החופשה לבית הוריו עורר געגועים בלב חבריו לעלות לארץ. הופעתו הספיעה על התנועה הציונית בעיירתו ובניה נהרו אחריו ללמוד ביפו. בגימנסיה היה עוזר הרבה למפגרים בלימודים ונקרא בפי חבריו „הידיד הגדול". עם פרוץ מלחמת־העולם הראשונה החליט להישאר בארץ, נותק מבית־המשפחה וקיבל את הנתינות העותומנית. בהיותו בקושטא, באנטוליה ובעיראק עשה נפשות לרעיון הציוני ועמד להיאסר. בשנת 1916 נלקח לשרת בצבא התורכי. שירת בו שלוש שנים והועלה לדרגת קצין. לפני חזרו לארץ עבד זמן־מה במערכת „חדשות הארץ" במצרים. משחזר התגדב לגדוד העברי. עם פירוק הגדוד התיישב בירושלים והתחיל לעבוד כמורה בבית־הספר „כל ישראל חברים" („אליאנס") בירושלים ובשפיה. רצה לבחור בעמל־כפים, אך השפיעו עליו להתמסר להוראה. עשה ימים ולילות כדי להשתלם בידיעות הטבע, כי בזה ראה את עיקר תפקידו של המורה בארץ. היה מרבה בטיולים להכיר את נוף הארץ וצמחיתה ואת העיר העתיקה בירושלים. כשנפתחו לראשונה שיעורי המשפט היה המורה להלמידי. למד משפטים והיה לעורך־דין. בעבודתו זו מצא סיפוק בהושיטו עזרה לדלת־העם. נלחם עם חבריו לטוהר המקצוע. שנים אחדות שימש מזכיר האוניברסיטה, והיה חבר הועד הירושלמי של אגודת עורכי־הדין. חבר ה„הגנה". מילא תפקידים בכל המאורעות בארץ. במלחמת־העולם השניה השתתף בקורס ל„עזרה ראשונה" ב„מגן דויד אדום". אחרי כ"ט בנובמבר התגייס ל„עזרה ראשונה", אם כי לא היה חייב גיוס, חרוץ ומתמיד, חביב על כל יודעיו. ניהן בהומור. בין הראשונים שישינו את שמם, מפלדמן — ל„ביתן". לוחם קנאי לעברית. חבר ל„הסתדרות העובדים". עשוי ללא חת ואינו נרתע מסכנות.

ביום כ"ח באייר תש"ח (6.6.1948), בהגישו „עזרה ראשונה" להייל פצוע, נפגע מכדור צלף, בעמדה בימין־משה, ירושלים. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה ושני ילדים. ספריתו המשפטית, בת 300 ספר, נמסרה לבית־הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים.

בכר אריה (לוני)

בן חזקיהו וחוה. נולד ב־14 בינואר 1931 בסופיה, בירת בולגריה. נתחנך ברוח המסורת הלאומית בבית אביו שהיה מזכיר מרכז הצה"ר בבולגריה. ידע את הלשון העברית על בוריה עד כדי שליטה מצוינת בה וכתיבת מאמרים בעתונות העברית בבולגריה. למד בבית־ספר בבולגריה ואחרי עלייתו לארץ, בשנת 1944, התחנך שנתים בקבוצת משמר־השרון. אחרי־כן למד בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב, והיה למכונאי. גם מן הארץ היה שולח את מאמריו הציוניים לעתונות עברית בחוץ־לארץ. התערה מיד בחיי הארץ ואת השכלתו קנה לו בעיקר מתוך השתלמות עצמית והכנה לבחינות־הבגרות בהתמדה למופת. אוהב ספר ודעת היה ושיקע את עצמו בקריאה בכל שעה פנויה.

בגבור לחץ השלטון המנדטורי הצטרף למחתרת של אצ"ל, והיה מוכן תמיד לכל קרבן, חסון, בעל מרץ, שקדן ותקיף בדעתו. רבה היתה השפעתו על חבריו. עם צירוף אצ"ל לצה"ל הצטרף אף הוא והשתתף בקרבות בסביבות תל־אביב. נפל ביום 29 באפריל 1948 בקרב לכיבוש יפו ונקבר בחלקה הצבאית שבבית־הקברות בנחלת־יצחק.

בכר יהודה

בן שמואל ורחל. נולד בשנת 1931 בפתח־תקוה. גמר את בית־הספר העממי והחל לעבוד כעוזר ליד אביו בחנותו. היה כל השנים חבר פעיל ב„המכבי הצעיר", ובבוא המועד הצטרף עם חבריו לפלוגת חי"ש הראשונה שהתארגנה במשבה. אז לא חילקו עדיין פנקסי־חייל ולא היתה בדיקה רפואית. בחירי הנוער התכנסו ב„מגן דויד אדום" של המישבה הסתדרו ויצאו להגנה על גבולות הארץ.

השתתף בקרבות כפר־יעבץ ו„המשולש". נפל בקרב הגדול בלטרון ביום 26.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1948.

בכר יעקב („זאקו")

בן יהודה ורחל. נולד ב־1.5.1925 באיסטמבול שבתורכיה ונתחנך שם בבית־ספר עברי ברוח המסורת. כשעלה ארצה ב־1942 למד כשנה בישיבת כפר־הרא"ה. הצטרף לתנועת „הנוער העובד" והמשיך להתחנך לעבודה ולחיי הארץ בחבורת נוער ברמת־הכובש והיה מהערים ומהפעילים שבחבורה. אחרי גמר ההכשרה התגייס ב־1945 לפלמ"ח ובשתי שנות שירותו בחולתא ובבית־השיטה מילא את חובתו בעבודה, באימונים, במסעות ובמבצעים שונים ונשא ברצון את כל הקשיים והתלאות שחישלו את אפיו ויכלתו.

בגלל הצורך לעזור להוריו שהגיעו לארץ נכנס ב־1947 לעבודה שכירה בקיבוץ גשר, ובחורף תש"ח השתתף גם בשמירה ובהגנה ועמד לחזור לשירות קרבי בפלמ"ח. בצאתו עם חברו יוסף אנגל לשמירה על בטחון העובדים בשדה נתקלו במארב של כנופיה בראשות קורפורל ערבי ממשטרת פלשתינה (א"י) ולפני שהספיקו חברים לבוא לעזרתם נהרגו שניהם ביום כ"ד באדר ב' תש"ח (4.4.1948). בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגשר.

בכר (בן־משה) יהושע

בן משה וזאבה. נולד בשנת 1925 בתל־אביב, כבן למשפחה ותיקה בארץ, דור שלישי, ושומרת אמונים למסורת. אבי סבו היה ממיסדי נוה־צדק ונוה־שלום. גמר בית־ספר עממי בתל־אביב ואת בית־הספר התיכוני החקלאי במקוה־ישראל כאחד התלמידים הטובים. נער שקט וצנוע המסור למולדתו. נתקבל כעובד במשתלת העיריה בתל־אביב. הצטרף לאצ"ל.

עם הצטרף כוחות אצ"ל לצה"ל במלחמת־השחרור השתתף בכיבוש יפו, רמלה ועוד כרמן ראשון ואחר־כך, במקלען ראשון, עבר את קרבות הנגב, בהם נפצע וחזר שוב לחזית. השתתף בקרבות בית־ג'וברין, כיס פלוג'ה ומשטרת עיראק א־סוידאן. נפל בקרב משלט עיראק א־סוידאן החולש על כיס פלוג'ה ביום א' במרחשון תש"ט (3 בנובמבר 1948). למחרת נקבר בכפר־יורבורג.

בכר יעקב (ז'אק)

בן יצחק ולונה. נולד באיסטמבול, תורקיה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני. עבד כפן אצל סוחר בדים. מנעוריו שאף לארץ, אף אירגן חבורות נוער לעליה. על אף התנגדות אמו העפיל הוא וארבעה חבריו לארץ בדרך הים־שחר. נתפס על הגבול על־ידי שוטרים ערבים ונכלא בבית־הסוהר בירושלים. בעזרת אחיו, שהגיע לארץ לפניו, שוחרר. התישב בירושלים ועבד בבנין על הר־הצופים. היה טפסן, מילא את חובתו להגנת מולדת ישראל ועיר־הבירה ובשעת מילוי תפקידו בשיירות ב„נוטר־דם" נפגע מירית צלף ונפל ב־12.7.1948. למחרת היום נקבר בשייך־באדר א' וב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

בכר מרדכי

בן ליאון ורבקה. נולד ב־27 בנובמבר 1924 בקהיר, בירת מצרים. הגיע לארץ בשנת 1933 לאחר שכבר ביקר בה פעם ב־1929, בהיותו רק בן שנתים. תחילה ישבה המשפחה בירושלים, אך כעבור שנה עברה לתל־אביב. בכל שלוש ערי־מגוריו — קהיר, ירושלים ותל־אביב, היה מרקו — כפי שכונה בפי כל — חבר פעיל ב„מכבי הצעיר". בן 13 כבר הצטרף ל„הגנה". למד בבית־הספר „אליאנס".

בשנת 1943 התגייס לצי המלכותי הבריטי והגיע לדרגת סגן־קצין מקצועי P.R.M. שירת במצרים, במלטה ובאיטליה (האניה בה שירת הגיעה הראשונה לנמל גינואה, בשעה שהעיר היתה עדיין בידי הנאצים). בהשתחררו עבד במחנות הצבא הבריטי בארץ בהגנת סרטי־קולנוע. היה בעל טבע עליז ושמח בחלקו.

עם פרוץ המהומות בארץ התיצב מיד מרקו לשירות. בצאתו בראש כיתת־סיור לסביבות בית־החרושת „היוצק", ליד מקוה־ישראל, נפל בשבי האויב. הובל ליפו, למפקדתו של חסן סלמה, ושם עונה באכזריות עד מות. רק כעבור ימים מספר נמסרה גויתו על־ידי האנגלים. יום מותו: כ"ב באדר א' תש"ח (3.3.1948). נקבר בנחלת־יצחק ב־4.3.1948.

בכר יעקב

בן משה ובנונידה. נולד ב־18.9.1929 בעיר פיליפופולי אשר בבולגריה. שם קיבל השכלה עממית והשתלם בשיעורי־ערב בבית־הספר העירוני לנוער בתל־אביב. מקצועו—סנדלרות. ב־1940 העפיל ארצה בסירת־המוטור „ליברטה" והצטרף אל תנועות־נוער חלוציות. אי־ידיעת השפה היתה לו למכשול בדרכו. אך התגבר עליו. כעבור זמן נכנס לתנועת „השומר הצעיר" בתל־אביב, ומכאן מצא את דרכו לתנועת־נוער בקיבוץ נען. בנען שהה זמן מועט ועבר להכשרת פלמ"ח בקיבוץ עין־חרוד. המצוקה בבית הוריו ומחלת אמו אילצוהו לעזוב את הקיבוץ ולעבור לחיי עיר, אך גם בעיר לא ניתק את קשריו עם ה„הגנה". עם מלחמת־השחרור עבר לירושלים, נפצע, עסק בליווי שיירות והשתתף גם בקרבות על הקסטל.

ב־20.4.1948 יצא ללייווי שיירה לירושלים ונפל בשער־הגיא מכדור מרצחים. יומיים לאחר נפילתו הובא לקבורה בקרית־ענבים. דבר מותו לא נודע למשפחתו ולחבריו וחיפשו את הנעדר חדשים רבים, ורק כעבור שנה וחמישה חדשים נתגלתה להם האמת.

בכר מיכאל

בן מרדכי ויולט. נולד ב־28 ביוני שנת 1929 באדירנה (אדריאנופול) שבתורקיה. בפברואר 1934 עלה ארצה עם הוריו שהשתקעו ברחובות. בגלל מצבה הדחוק של המשפחה המטופלת בילדים הפסיק לימודיו אחרי כיתה ו' של בית־הספר העממי ועבד כשוליה במספרה, ואחר־כך הוסיף לעבוד כפועל ואת שכרו מסר להוריו. היה שקט וצנוע, יושב־בית בשעות הפנאי. היה חבר נאמן ומסור ל„הנוער העובד" ונתחבב על חבריו במזגו הטוב.

בפרוץ מלחמת־השחרור עזב את בית ההורים, התגייס לצבא ההגנה בינואר 1948 וצורף כמוראי לגדוד אחד. השתתף בהגנת טירת־שלום ובקרבות על הכפרים בשית, בית־דראס וכו' והיה בא לעתים הביתה לביקור קצר להרגיע את הוריו. בפעם האחרונה בא ב־12.5.1948 ונפרד מהם באמרו, שצריך להשלים את שחרור הדרך לירושלים עד יום הכרזת המדינה. אך ליום גדול זה לא זכה, כי נפל בקרב ליד לטרון ביום ד' באייר תש"ח (13.5.1948). נקבר ברחובות.

בכר נסים

בן שאול ואמה. נולד באוקטובר 1925 באסמעליה, מצרים. למד בבית־הספר „סנט־אן" באסמעליה. בשנת 1942 עבר עם הוריו לקהיר ולמד שם שנה נוספת. בסיימו את לימודיו עבד במשרדים אנגליים (בכלל זה 3 חדשים במשרד „של"). בקהיר לקח חלק פעיל בעבודה ציונית, בעיקר במשרדי הסוכנות היהודית בעיר, והיה מתרגם את עתוני „הסוכנות" מאנגלית לצרפתית. זמן־מה עבד למען משרד ה„הגנה" באסמעליה. בעיר היו מחסני פצצות חבויים והבריטים עמדו להטבעתם. הוא היה מטעין את הפצצות על אניות והללו העבירום לארץ. בחודש אפריל 1946, בערב פסח, סיפר להוריו כי הוא נוסע לימי־חופשה אחדים לאסמעליה. אך למחרת כתב לאביו: „תסלח לי. נסעתי לארץ־ישראל בלי רשותך". היה ברחובות ואחר־כך בדגניה ב'. כעבור חדשים אחדים לעלייתו עלו גם הוריו. הם לא חפצו להישאר בלעדיו במצרים. נסים עזב את הקבוצה כדי לתמוך בהוריו. תחילה עבד כפועל שחור ואחר־כך בבית־חרושת

לטפטיל ולמד את מלאכת הפוליטורה. המשפחה גרה בחולון ועקרה ליו. כשפרצה מלחמת־העצמאות נשדד רכושם על־ידי הערבים. הם יאו ריקם והתגוררו בבנין בית־ספר בתל־אביב, 8 נפשות בחדר קטן.

באחד הימים בתחילת המלחמה אץ נסים לכבות שריפה בבית־ נסת שהציתו ערבים על גבול יפו. הוא נתפס על־ידי הבריונים שהופיעו פתאום ויחד עם חבר שהיה אתו הושלך לבית־סוהר ביפו. שם נכלא בתנאים קשים וגם הוכה. לאחר שבועים של השתדלות רבה מצד המשפחה ועורך־דין יצא לחפשי. עם שחרורו התגייס למלחמה ושירת באחד הגדודים. חדשיים היה בגליל, בחולדה, נלחם על כביש ירושלים, לטרון, יזור, חולון, תל־א־ריש. בגלל מיחושי־לב הועבר לסוג בריאות ג'. אולם סירב להשתחרר, וב־13.9.1948 יצא למחנה בקרבת גדרה. ב־10.10.1948 התגדב לשמש כמשקיר בקרב על מסמיה. בקרב זה נפל. היה קבור ברחובות. ב־18.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

בכרך גדעון (פאול)

בן ד"ר ארתור וד"ר אלביגה לבית לאוטרבך (שניהם רופאים). נולד ב־23.8.1928 במורבסקה אוסטרבה שבצ'כוסלובקיה ולמד שם בבית־ספר יהודי. בראשית 1940 עלו הוריו לארץ־ ישראל והתישבו בתל־אביב. החליף את שמו מפאול לגדעון. למד במוסד לנוער עולה במגד שליד פרדס־חנה, סיגל לו במהרה את השפה העברית (ידע גם צ'כית, גרמנית, אנגלית וצרפתית), הצטיין כתלמיד חרוץ וכשרוני, והיה חביב על כל חבריו. חיבב ספרים וכתב בסגנון יפה. אחרי סיום בית־הספר העממי במגד למד בבית־הספר למסחר „ספרא" בתל־אביב, סיימו בהצטיינות ב־1945 והחל עובד כפקיד בבית־מסחר. הוסיף ללמוד בשיעורי־ערב ולהתכונן בשיעורים בבית, וב־1947 עמד בהצלחה בבחינות־הבגרות הלונדוניות. תוך כדי לימוד שקדני ועבודה מצא שהות גם לשרת ב„הגנה" (מגיל 14 ואילך). השתתף בקביעות באימונים ובפעולות — בין השאר ב„ליל ויגנייט" ובעליה לביריה ב־1946. אחרי בחינות־הבגרות התיצב לשירות לאומי כנוטר־רוכב באבן־יהודה, וכעבור ארבעה חדשים, עם גבור פעולות האיבה בארץ, עבר משירות משטרתי לצבאי. כבן־יחיד היה יכול להשתחרר משירות קרבי, אך סירב. אף אסר על הוריו לבקש זאת בשבילו ורבה היתה שמחתו כשהורשה לחזור לשיירות נגד הכנופיות.

באפריל 1948 צורף עם פלוגתו לגדוד של צבא ההגנה לישראל. השתתף בקרבות כפר־סבא הערבית ובואדי ערה (בקשר לקרבות משמר־העמק). בקרב טנ'מורה התגדב עם חברו להוציא את פצועינו מבין שתי החזיתות. נפגע קשה בבטנו ובובא לבית־החולים ביילינסון. נותח אך ללא הועיל, ואחרי שהספיק להיפרד מהוריו מת בבית־החולים ב־25.5.1948. למחרת היום הובא לקברות בנחלת־יצחק.

בכרך יוסף־אריה

בן יעקב ורכה. נולד ביום ה' באייר תרע"ט (4.5.1919) בהמבורג, גרמניה. בן לאחת המשפחות המיוחסות בקהילת המבורג. בגיל 12 נתיתם מאביו והוא נאלץ לעזור לאמו בפרנסת הבית. למד בבית־ ספר „תלמוד־תורה" (שהיה בית־ספר עממי ותיכוני כאחד) והצטיין בלימודים. התחיל ללמוד רפואה באוניברסיטה ב־1939, ובה בשנה שם פעמיו ארצה. השתרף לקיבוץ „חפץ חיים" של „פועלי אגודת ישראל" ובד בבד עם עבודתו המפרכת המשיך בלימודיו. תחילה היה רפתן, אחר־כך מזכיר־חוץ של הקיבוץ. בשנת 1946 נשא לאשה את לאה אלבק, בתו של הפרופ' אלבק מירושלים. יוסף מחליט להתמסר ללימודי האגרונומיה ובעיקר למצוא פתרון לבעיות המשק החקלאי החדרי. הוא עבר ירושלימה, לאוניברסיטה העברית, לאחר שמצא פתרון לשאלת החליבה בשבת על־ידי מכונות־חליבה אוטומטיות, בעזרתם ובהסכמתם של גדולי התורה בארץ ובעזרת אנשי־ מדע שונים. „...המדע והטכניקה מסייעים לנו לקיים את כל מצוות התורה..." זאת התחיל להוכיח בהמצאת פתרון לחליבה בשבת, ושם למטרת חייו למצוא פתרון והשלמה בין התורה והעבודה ולהיעזר בעבודה במדע המדויק והחדיש.

עם פרוץ מלחמת־השחרור והתחלת המצור על ירושלים הצטרף לצבא ההגנה לישראל ושירת כחובש גדודי. נפל ביום ה' בתמוז תש"ח (12.7.1948) בהיפצעו פצעי־מות מרסיס של פגז בשעת מילוי תפקידו. היה קבור בשייך־באדר א' והועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות של הפרופסים בירושלים. הניח אחריו אשה ושני ילדים. הבן השני נולד חודש ימים אחרי נפילתו ונקרא על שמו.

בלאו אברהם

בן חיים־ברוך וצפורה. נולד ביו"ז בטבת תר"ץ בצפת למשפחה אדוקה וותיקה בארץ. בילדותו למד בישיבת „חתם־סופר" בצפת ולאחר שעבר לירושלים קנה דעת בישיבת חברון. עזב את הלימודים כדי להתפרנס מיגיע כפיו, אך התנגעג עליהם כל ימיו. בן 16 היה כשבא לתל־ אביב לעבוד בבית־חרושת לממתקים. באותה תקופה הצטרף לאצ"ל והשתתף באימונים ובפעולות המוחברת. היה שופע מרץ ומלא חיים, וגם ברגעים הקשים ביותר שמר על בטחונו העצמי. התפלל יום־יום ואף במחנה־הצבא שמר על מועדי תפיליתיו וכשרות המאכלים ועורר בלב מפקדיו וחבריו יראת כבוד לטוהר אמונתו.

השתתף בכיבוש יפו ויהודיה. בהתקפת האויב על יהודיה נפגע מצרור כדורים בבטן ונשאר פצוע בכפר, ורק לאחר יומים נמצאה גופתו והובאה לקבר ישראל. נקבר בנחלת־יצחק ב־11.6.1948.

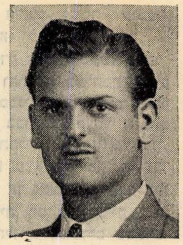
בלבול יצחק („בולבול")

בן רפאל וויקטוריה. נולד ב־23.6.1926 באלכסנדריה של מצרים. גמר בית־ספר תיכוני אנגלי ועבד אחר־כך כפקיד. חי באוירה של התבוללות רוחנית ופגישתו עם הציונות היתה מקרית. אך משהכיר את הרעיון, דבק בו ומאז היו חייו קודש להגשמה חלוצית. בשנת 1945 הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" במצרים, עבר הכשרה חקלאית ולאחר שנה, באפריל 1946, עלה לארץ. הגרעין שאליו השתייך קיבל הכשרתו במשקי כפר־מנחם שבדרום ותל־עמל שבעמק בית־ שאן. עבד שם בסנדלריה ובמרעה, וחלם על הליכה לאזור חדש, שומם, לחיי קיבוץ עצמאיים. במאי 1947 הצטרף לקיבוץ „נחשונים" ולאחר שנה עבר לנקודת ההתישבות של הקיבוץ בחזלה שבנגב ועבד שם בסנדלריה. הליכתו להתישבות היתה מלאת שמחה וציפיה, הוא קיוה למצוא לו בית בנגב הרחוק ולהפרות את שממותיו.

בהתחלת יולי 1948 הצטרף למחלקת המשקים שהוקמה אז בנגב להגנת השיירות והדרכים. ב־ בתמוז תש"ח (17 ביולי 1948) יצאה מחלקה לפריצת הדרך בסביבת כאוכבה. למחרת הותקפה המחלקה קשות על־ידי האויב המצרי ורוב חבריה, וביניהם יצחק, נפלו על אדמת חוליקאת. היה קבור ברוחמה. ב־26.6.1950 הועבר לכפר־ורבורג.

כלבין אבנר

בן יוסף ויהודית. נולד ב־27.2.1927 בחיפה. אביו נרצח בידי הערבים במאורעות 1938 והוא גדל וחונך בבית סבו וסבתו. אחרי גמר בית־ספר עממי למד חרטות בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב ותחר בכל רצונו להתקדם בלימודים ובעבודה, כדי להתגבר על קשיי המצב החמרי.

מילדותו נמשך לים ובגיל 16 התגייס (כבן 18) לחיל־הים הבריטי ושירת בו שנתים, מתוך שאיפה להשתלם בידיעות ימיות כדי להשתמש בהן בעתיד בחיל־הים הישראלי לכשתוקם מדינה יהודית חפשית. אך במלחמת־השחרור היה צורך בלוחמי־יבשה והוא שירת בגדוד „הפורצים" ונפל ב־10.6.1948 ליד קרית־ענבים. נקבר בשייך־באדר א' והועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־10.9.1950.

כלבן יעקב

בן ישראל וצרנה. נולד ב־26 בדצמבר 1926 בעיר באהוש, רומניה. קיבל השכלה עממית ועבד בתפרות. עוד בהיותו ילד נתגלתה בו חיבה מיוחדת למלאכה ורצון לעבוד. היה פעיל בתנועה חלוצית ציונית־כללית. אהב את הספורט והיה שחקן מעולה בכדורגל. בימי מלחמת־העולם השניה, ב־1943, נשלח למחנות עבודת־כפיה וגם שם היה פעיל בתנועה הציונית. עם תום המלחמה הצליח לעבור את הגבול, בשאפו להגיע לארץ. ב־29 ביולי 1946 הצטרף לאניה „הגנה" והועבר למחנה־העצורים בעתלית ושוחרר משם כעבור 4 חדשים. עד ינואר 1948 ישב בכפר־סבא עם חבריו ועמהם עבד כפועל ובאותה תקופה עבר את האימונים במסגרת ה„הגנה".

עם תחילת מלחמת־השחרור התגייס יחד עם חבריו לחטיבת „גולני" וב־1 בפברואר נשלח לאימונים בקבוצת זרעים. השתתף בקרבות ג'נין כטוראי בגדוד אחד בחטיבת „גולני". ב־10 ביולי 1948, בדרך למוקיבלה, נפל. למחרת נקבר בקיבוץ מסילות. ב־4.9.1952 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

בלה יוסף

בן שלמה ומרים. נולד בשנת 1931 בדמשק, בירת סוריה. סיים בית־ספר עממי. בשנת 1944 הצליח לעבור את הגבול ליד חניתה ולהגיע לארץ (הוריו נשארו בדמשק). תחילה שהה זמן־מה אצל אחותו בחיפה. שם הצטרף להסתדרות „הנוער העובד" ועבר להכשרה בנען ובגבעת־השלושה. בהיותו בחיפה השתייך לפלוגת חי"ש. היה ספורטאי מוכשר וחבר הפלוגה הימית של „הפועל". ככל חבריו־להכשרה השתייך לפלמ"ח והתאמן ברמת־הכובש. היה בחור חסון, שקט מאד ופניו תמיד לעבודה, ואף כונה „איש העבודה" בפי חבריו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור עבר לליווי שיירות בנגב, השתתף בכיבוש ברייר. היה בין מגיני יד־מרדכי והשתתף גם בפינוי הילדים משם. כן היה בגבר־עם והשתתף בפיצוץ גשר דיר־סנייט ונשאר בין הנצורים בנגב. בהפוגה הראשונה נסע לתל־אביב ובה השתתף בפעולה ביום „אלטלנה". לאחר ההפוגה חזר לנגב ונפל בחוליקאת ב־8.7.1948. הועבר להר־הרצל ב־5.7.1951.

בלה שלמה

בן משה וחנה. נולד ב־6.5.1924 בברלוי (אז גרמניה). בגיל רך עבר עם הורין לנירנברג, למד שם בבית־הספר של הקהילה, ובן 7 הצטרף לחניכי „הנוער הציוני". ב־1934 עלה לארץ עם הוריו שהתישבו בחיפה. אחרי גמרו את בית־הספר העממי ב„אחוזה" עבד כפקיד במלון „סאבוי". ב־1941 התנדב ל„באפס" והיה מראשוני הגדוד השני של הרגימנט הארצישראלי. שירת בבנגזי ואחר־כך בגדוד 2 של הבריגדה העברית באיטליה. השתתף בפעולות הקרב בספטמבר 1944 בתפקיד של ברניסט וקשר, והגיע לדרגת לנס־קורפורל. אחרי הנצחון הגיע עד ארצות השפלה ועסק שם בעבודה תרבותית בין שאירית הפליטה. משחורר מהצבא ב־1946 עבד כפועל בנמל חיפה וכפקיד במחנה הצבא הבריטי בטירה.

בחורף תש"ח עבד כמחסנאי בנמל חיפה ובלילות ובשעות הפנאי שירת ב„הגנה" כמפקד עמדה במרכז המסחרי החדש ואחר־כך כסגן מפקד אזור של חיל־העזר של חיילים משוחררים בגזרת ואדי־סאליב ובואדי־רושמיה, על גבול הדר הכרמל. גם בשטח הנמל השתתף ביחידה החשאית של ה„הגנה" לשמירת מעמד היהודים בנמל בעבודה ובהבטחת שירותי הפריקה והטעינה לצרכי הישוב. השתתף בקרבות שחרור חיפה. משנוסד החע"ץ (חיל עובדים צבאיים) במאי 1948 נתמנה בו לסגן מ"מ (נוסף על עבודתו בנמל) ובערבים הדריך את אנשיו בתרגילי סדר ובנשק קל. כאן נתבלטו סגולותיו הצבאיות כמפקד מוכשר ואמיץ וחבר טוב לאנשיו. פקד על משמר־הכבוד בשעת העברת השלטון בנמל חיפה מידי הבריטים לשלטונות הישראליים. עבר קורס נוסף ועלה לדרגת מ"מ. בתפקיד זה עלה בסוף הפוגה א' בראש מחלקת חע"ץ להגנת משקי הגליל העליון נגד הסורים. נתחבב על אנשיו ועל אנשי אילת־השחר, מקום בסיסו. חצי שעה אחרי נגנו במפוחית־פה לאנשיו נפצע קשה בהרעשה מן האויר ביום 10.7.1948. לאנשיו אמר: „אני הוליך לחבוש את פצעי והשגיחו שביגתים יהיה הכל בסדר". נלקח לבית־החולים שוייצר בטבריה. השלים עם אבדן עינו האחת, בלי לדעת את הצפוי לו מהפגיעה בריאתו. מתוך דמדומי קדחת „המשיך" לקיים את תפקידו. באמרו: „חברה, עברו לקטע ג'. אינני אוהב לחזור על דבר אחד שתי פעמים. אני רוצה שתבינו בפעם הראשונה". ואחרי שלושה ימים, ביום 13.7.1948, יצאה נשמתו ונקבר על חוף הכנרת. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה ביום ט"ז בסיון תש"י (1.6.1950).

בלו אברהם

בן יעקב ורינה (דינה). נולד בשנת 1927 בכפר פאזארצ'יק בבולגריה. גמר בית־ספר עממי ובשנת 1942 עלה ארצה ב„עליית־הנוער". עבר הכשרה ועבד בקיבוץ עין־שמר ואחרי שנתים הלך לעבוד כאורג בבית־החרושת „אתא" כדי לעזור להוריו. התמהה בעבודה ונשאר בה בקביעות. נשא אשה ונולד לו בן.

במלחמת־השחרור התיצב להגנת המולדת. שירת באחד הגדודים שבחטיבת „כרמלי". השתתף בפעולות בסביבות חיפה ובהדיפת ההתקפה הגדולה על רמת־יוחנן ואחר־כך הועבר לחזית ג'נין. אחרי הקרב ב־3.6.1948 נחשב כנעדר ולאחר זמן נמצאה גויתו בקבר זמני והועברה להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

בלוך דוביעקב

בן שרגא־שלמה ודבורה. נולד בכ"ח בניסן תרפ"ז (30.4.1927) בעיר ממל שבליטא. בשנת 1934 עלו הוריו לארץ והתישבו בתל־אביב. יעקב גמר את בית־הספר התיכוני „הרצליה" ולמד שנה באוניברסיטה בירושלים ושנה בטכניון בחיפה. עמד בראשית לימודיו המקצועיים והתכונן לצאת להשתלמות לחוץ־לארץ, אך בגלל החמרת המצב בארץ דחה את התכנית והתגייס. היה בעל לב חולה מלידה ולפי דרגת בריאותו פטור היה משירות קרבי, ואולם דרש בתוקף לשתפו במערכה. כחבר חי"ש התגייס למחרת הכרזת או"ם. בשעת סיור בחיפה נפצע ושכב כ־3 חדשים בבית־חולים. ביום כיבוש חיפה היה עדיין בבהינת חולה, אך התיצב במטה, מוכן להישלח בתגבורת, אם יידרש. משהחלים השתתף בפעולות בצה ועכו (15.5.1948) ומשם יצא לעמק הירדן.

מקרבות צמח ושער־הגולן יצא בשלום, וב־30.5.1948 נספה באפיקים, בניסוי נשק חדש, ושם נקבר. ב־27.7.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

בלוך שבח

בן מרדכי. נולד בשנת 1915 בעיר דוד־ביאן אשר בליטא. אחרי גמרו את בית־הספר העממי למד ב„ישיבות" טלז וסלו־בודקה. על אף האיסור שהוטל בזמנו מטעם הנהלת ה„ישיבה" היה שבח בן הישיבה פעיל גם בתנועה הציונית. בן 17 הלך להכשרה חלוצית בקיבוץ ובשנת 1935 עלה ארצה. החל לעבוד בקבוצת כנרת ומצא סיפוק רב בעבודה החקלאית. מקץ שנים מספר עבר לגרעין התישבותי בכפר־מנחם והתנחל אחר־כך בכפר־ורבורג. אך בגלל גורמים שונים — מחלות מידבקות הפוקדות את משקו ופוגעות בו קשה וכדומה — נאלץ לעקור משם יחד עם אשתו ובתו הקטנה שנולדה בינתים ולעבור למקום אחר — לחות־הלימודים של חבורת הפועלות ליד פתח־תקוה. ב־1946 השתקע בחולון.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא, ובנסעו לחזית נספה בתאונת־דרכים ליד ראש־פינה ביום 17.6.1948 ובו ביום הובא לקבורה בצפת. איש־עבודה מסור ומתמיד, אהוב על יודעיו, בעל הכרה לאומית מעמיקה. במכתבו האחרון אל קרוביו בחוץ־לארץ כתב: „מלחמתנו — מלחמה לקיומנו, והיא תכריע לא רק את גורל הישוב בארץ, אלא גם את גורל היהודים בתפוצות". היה חבר־„הגנה" ותיק ונאמן והשתתף בפעולות רבות בסביבות כפר־מנחם במאורעות השנים של 1936—1939. בנו השני נולד לאחר מותו.

בלוך חיים־זאב (הרברט)

בן ישעיה וסופי. נולד ב־24 במארס 1922 בקניגסברג (פרוסיה המזרחית, אז גרמניה). למד בבית־ספר עממי וגילה מילדותו נטיה לחקלאות. בשנת 1934 עלתה המשפחה לארץ והתישבה בנחלת־יצחק, ליד תל־אביב. גמר את בית־הספר העממי בתל־אביב, רצה להמשיך במקוה־ישראל, ומשמנעוהו התנאים החמריים מכך, התמחה בעבודה חקלאית־מעשית במשקים פרטיים. כשנה וחצי עבד אצל לולן בקדימה. בינתים עברו ההורים להרצליה לבית קטן עם מגרש של שני דונמים ומחצית הדונם אדמה שוממה, שהבן הפך אותה על־ידי עבודתו הוא ל„גן־עדן" קטן, — כל זה בשעות הפנאי לאחר יום־עבודה בעבודה שכירה שעשה בכפר־שמריהו הסמוך. היה חבר פעיל ב„הגנה", והתגייס במלחמת־העולם השניה לצבא הבריטי. שירת בהגנת חיפה מפני התקפות־אויר ועבר לקפריסין, איטליה, בלגיה, גרמניה. שירת בבריגדה העברית מיום הקמתה. היה בין אלה שנבחרו להשתתף בתהלוכת־הנצחון בלונדון. ביניתים נפרדו הוריו, ועם שובו לארץ לא מצא את מקומו. עבד יחד עם אביו בשיווק תוצרת חקלאית, כנהג, אך אמר לנסוע עם אמו לארצות־הברית, מקום שבת קרובים, ולהרוויח שם כדי קניית משק עצמאי, משלו, בארץ. הדברים היו עדיין תלויים ועומדים כשפרצו המאורעות. חיים התנדב מיד לשירות פעיל בצבא ההגנה לישראל כסרג'נט־מג'ור.

כל היסוסיו והתלבטויותיו פסקו בבת־אחת. אביו שאף לשחרר אותו (כי הוא היה משענתו העיקרית), והאם השיגה ביניתים בשבילו את רשיון־הנסיעה לחוץ־לארץ, והוא סירב לשניהם ואמר: „מקומי עתה כאן, ואך ורק כאן, כדי שאילחם למען מולדתי, עמי ועתידנו!" במלחמה הצטיין בגבורתו. נפל במשלט עבדיס, נגבה, ב־9.7.1948 ובו ביום נקבר בנגבה. באחד מקרבותיו האחרונים הוציא מידי האויב תותח, שנקרא אחר־כך על שמו: חיים בלוך.

בלוך־כהן אלפרד־שלום („אלי")

בן חיים ופאולה. נולד ב־9.6.1906 בפוזן (אז גרמניה). בעל השכלה תיכונית. בשנת 1919 עבר בית־הוריו לברלין. שם הצטרף לתנועת „החלוץ" ובשנת 1933 יצא להכשרה חקלאית, תחילה בגרמניה ואחר־כך בליטא, ממנה עלה בשנת 1934 לארץ. התישב בקיבוץ גבעת־ברנר, בו היה פעיל בשורות ה„הגנה" ומילא תפקידים שונים בשנות המאורעות. בשנת 1938 עזב עם אשתו את הקיבוץ ועבר לירושלים. נתקבל לעבודה כפקיד במאפיה, וגם כאן הוסיף להיות חבר־„הגנה" פעיל ומסור לתפקידיו.

עם התלקחות הקרבות הצטרף אל שורות המגינים ובשעת מילוי תפקידו, בעמדה שבבית־מנדלבוים, נפל ב־9.7.1948, יום אחד לאחר תום ההפוגה השניה. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־1.3.1951 הועבר לגבעת־ברנר. כתב יומן, בו רשם למחרת יום המדינה: „העוד נחיה לראות בפריחת מדינתנו? אבל הכירו בנו, ומדינתנו חיה וקיימת!" לפני צאתו באחרונה אל העמדה אמר לאשתו: „אם יקרה לי איזה דבר רע, דעי, אני רוצה לנוח בגבעת־ברנר. תמיד חשבתי את המקום הזה כיפה ביותר וכקרוב ביותר ללבי".

בלום שמואל (אדמונד)

בן מכס וחנה (יוהאנה). נולד ב־21.6.1925 בכפר איגלהיים שבמחוז פאלאטינאט במערב־גרמניה. הצטיין בלימודיו בבית־הספר העממי. זמן מועט לפני פרוץ מלחמת־עולם השניה הצליח לצאת מגרמניה ובנובמבר 1939 הגיע אל אחיו לחיפה (ההורים נשארו בגרמניה ונספו). למד בבית־הספר הריאלי בחיפה ואחר־כך יצא לעבודה כדי להשתכר למחיתו. התמחה באריגה ועבד בבית־החרושת „אתא" ואת חינוכו הארצישראלי השלים ב„הנוער העובד" וב„הגנה". בנובמבר 1942 נענה לדרישת המוסדות הלאומיים והתנדב לצבא הבריטי למלחמה בעמלק הנאצי, ולשם כך „הגדיל" את גילו בשנה

לבל יסרבו לקבלו. השתתף בפעולות הברית העברית והגיע עמה לגרמניה ולארצות־השפלה. אחרי שחרורו מהצבא חזר לעבודתו ב„אתא" ולמילוי חובתו ב„הגנה" ובשירות הציבור. היה פעיל גם בספורט ונודע כחבר טוב ונדיב־לב.

בפברואר 1948 התגייס לצבא ההגנה. השתתף בכל פעולות גדודו, ביניהן בכיבוש עכו, ונפל בקרב ג'נין ביום 3.6.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ביום כ' במנחם־אב תש"י (3.8.1950).

בלומברג אריה־זאב

בן יעקב ומלכה. נולד ב־10 בנובמבר 1927 בתל־אביב להוריו שעלו מרוסיה. נתחנך ברוח אהבה לארץ ולקניניה הלאומיים. גמר את בית־הספר העממי „חשמונאים". למד בשקידה והתחבב על המורים וחבריו התלמידים. אחרי־כן גמר בית־ספר למסחר. על אף ההשכלה המסחרית רצה לחיות חיי פועל ועבד כחרט־מסגר בית־החרושת בלום. חבר בפלמ"ח. בתחילת ינואר 1948 התארס ועמד להקים משפחה, אך עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס ונשלח לעין־השופט. מתוך ושליו. מהיר תפיסה ודיבורו בשיקול־דעת. אחראי לכל דיבור שהוציא מפיו. חובב פשטות בלבוש: „החאקי יפה מכל לבוש", אמר, „כי הוא מטשטש הבדלי מעמדות ומקרב לבבות". התנגד לשעשועי יום־יום, כי ראה בהם בזבוז כוחות רוחניים הדרושים לדברים נעלים יותר. רודף שלום ומשכינו בין יריבים. מקדים ברכה לכל אחד. ביחוד נתגלתה ידידותו לחבר במצוקה. רצה ללמוד ולהוסיף דעת. ביחוד למד והשתלם בהנדסה. התעניין בספרות. חובב מוסיקה וטבע. באחד מכתביו כתב: „עלי לפעול ולתת את מיטב יכלתי".

נפל בקרב על נבי־סמואל, ליד ירושלים, ביום י"ג בניסן תש"ח (22.4.1948). הובא קבורה בקרית־ענבים ב־25.4.1948.

בלומברג יוסף

בן משה ושושנה. נולד ב־1908 בלטביה (אז רוסיה). גדל בבית אדוק. ימי ילדותו עברו עליו באוירה הסוערת־המסוערת של שלהי מלחמת־העולם הראשונה. כבר בצעירותו התבלטו בו עזות־אופי ושנאה לכל מרות. בשנת 1925 עלה לארץ והוא בן 17 שנה. התישב במגדל. עבד שנים רבות כפועל ואחר־כך כמנהל־עבודה. היה חבר פעיל ב„הגנה" ואחד מאנשיה המרכזיים כאחראי על הנשק במקום. עסק הרבה בספורט ימי ובהשגת הציוד הדרוש לו והיה הרוח החיה בסניף „הפועל". עם נישואיו ב־1938 שאף להקמת משק. הצטרף ב־1942 למושב שרונה שהיה אז בראשיתו. היה לאחד מבוני הנקודה ומראשי מגיניה. נתמנה למא"ז המקום ובתפקיד זה פעל עד נפילתו. ידע ליצור יחסי שכנים עם הערבים של הסביבה. כבר אז נודע כאחד המפקדים הטובים בגליל. כבוד וחיבה רחשו לו אנשי הישובים והסביבה. בעבודתו המתמדת שיפר את נחלתו ומשקו היה משק לתפארת. היה בין שבעת הראשונים שהתנדבו לחיל הנוטרים בהיוסד הג'.ס.פ. והגיע לדרגת סמל. תמיד ראשון למתנדבים לכל מקום סכנה.

במסעו האחרון קיבל פקודה לתת שני אנשים ליחידת פעולה והחליט ללכת בעצמו ולהיות אחד מהם. יצא ולא חזר. הוא היה מפקד בקרב לוביה ובו נפל ביום 9.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־עגן ב־11.6.1948. הניח אחריו אשה ושני ילדים.

בלומברג נתן

בן משה ורחל. נולד ב־22.9.1924 בנאשה, בירת פולין. היה נער בן 11 בעלותו עם הוריו לארץ (בשנת 1935). גמר בית־ספר עממי בחיפה ולמד מסגרות. בשנת 942, בהיותו בן 18, התגייס לצבא האנגלי וכשלא נתקבל ל„באפס" נכנס ל־ A. R. A. ושירת בארצות הערביות, תחילה במצרים ואחר־כך בעיראק. עם שחרורו מן הצבא חזר לעבודה ואך אז התמהה בה בבית־המלאכה אשר לאביו והיה לעוזרו הנאמן. אל השירות הפעיל ב„הגנה" חזר עם הכרזת או"ם ובין הראשונים התגייס גיוס מלא לחטיבת „כרמלי". השתתף בפעולות חבלה ועגשין בחיפה וסביבותיה, בכיבוש חיפה ועכו ובשחרור משמר־העמק.

נפל בהגנה על משמר־הירדן. היה בפלוגת־חורון, שכבשה משלט מעברו השני של הירדן, ובשעת התקפת־נגד מצד כוחות עודפים של האויב נפגע פעמיים ונפל ב־10.7.1948. נקבר בראש־פינה ב־12.7.1948.

בלומנזון מנחם

בן יעקב ורחל. נולד ביום 23.1.1920 בפרנקפורט אשר בגרמניה. סיים בית־ספר תיכוני בעיר־הולדתו וב־1937 עבר להכשרה חקלאית בהולנד לקראת עלייתו ארצה. עם פרוץ המלחמה העולמית נאלץ היה להסתתר יחד עם אשתו הצעירה מעיני שלטונות הכיבוש הגרמניים ובקושי עלה בידו להיחלץ מצפרני הנאצים. בספטמבר 1945 עלה ארצה כמעפיל באניה „מטרוואר" שהפליגה מטולון. עם בואו ארצה הצטרף לארגון ההתישבותי „מצפה גלייל" בחוות סג'רה. עוד בבית הוריו בחוץ־לארץ נתחנך על ברכי הדת וגם כאן הוסיף לשאת באהבה בעול תורה ומצוות. היה שתקן, מצניע לכת ובעל מידות נאות. רכש אמון, ובעמידתו האמיצה האציל מרוחו על סביביו.

עם פרוץ הקרבות נטל על עצמו תפקידים אחראיים בעניני הבטחון. ביום 10.7.1948, בשעה שהדף את האויב המסתער על עמדתו, בצפונה של סג'רה, בשמשו כמקלען — פגע בו כדור־תמות ונפל. למחרת נקבר בעפולה. השאיר אחריו אשה ושני ילדים רכים.

בלומנטל דויד־משה

בן מיכאל־אהרן. נולד בשנת 1908 בירושלים. לפני סיום הגימנסיה עזב את הלימודים והשתלם במקצוע הנגרות. מקץ שנים אחדות הגיע במומחיותו לדרגת נגר ראשי בצפון ים־המלח. אהב את עבודתו והשקיע בה מיטב כוחותיו ורוחו. נבחר על־ידי חבריו בעבודה כבא־כוח ונציג בועידות ומשלחות שונות. שימש מזכיר „גוש העובדים" ומרכז „התאחדות בני־הישוב". לחבריו שהיו מיעצים לו לשים לב יותר לעצמו ולחייו, היה עונה: „עוד לא גמרתי את העבודה". דואג היה לכל חבר שנזקק לטיפולו, לעצתיו ולעזרתו. הצטיין בדייקנות ובמסירות הרבה לדברים ששם אליהם לב במיוחד. את עתות הפנאי וימי חופשתו היה מבלה בטיולים ארוכים בארץ. התעניין ביחוד בטופוגרפיה. היה בולאי ואוסף־הבולים שלו — מהגדולים והיקרים בארץ. בועידות ה„סתדרות" שקד על שיפור מצב הפועלים והטבת תנאי חייהם מאחר שהוא עצמו היה פועל בעל הכרה סוציאליסטית. אמן היה במלאכתו, מדריך פועלים בעבודה ומסדר

אותו במקומות עבודה קבועים. אחת ממידותיו הנעלות, שאיש לא ידעעליה והיתה סודו הגדול — „מתן־בסתר".

נפל ב־10.6.1948 בכיבוש הקסטל בליל ההפוגה הראשונה. נקבר בשייך־באדר א' והועבר ב־10.9.1950 להר־הרצל בירושלים. הלך עריר.

בלומנטל ישראל־מתתיהו

בן משה־בן־ציון וחוה. נולד ב־1920 בכפר ברצל, הונגריה. גדל בסביבה הכפרית והתמחה בחקלאות עוד מנעוריו. התחנך חינוך דתי ולמד ב„ישיבה". היה מילדותו בעל גאוה והכרה לאומית ועמד על כבודו וכבוד הילדים היהודים האחרים בשעה שהעליבום הילדים הנוצרים. לא אחת חובל והוכה, אך ידע להגן בכל כוחותיו על עמדתו. הצטרף להסתדרות הציונית החדשה, ובגיל 20 הגיע תורו לעליה. העפיל באניה „זאב ז'בוטינסקי" בשנת 1940. בארץ היה פעיל בשורות אצ"ל. גר בירושלים. התפרנס מעבודתו במאפיה. בחייו הפרטיים היה אדם שקט ונוח לבריות. אהב את משפחתו ומסור לה. אך למעלה מכל עמיד את חובתו לעם ולארץ.

מראשית המאורעות היה בין מגיני ירושלים. חייל סדיר בצבא ההגנה לישראל. דחה את כל השידולים לשחרור (בהיותו נשוי ואב ל־4 ילדים). אף מיעט בימי חופשה, כדי שלא להזניח את תפקידו. כשבועים לפני נפילתו — באמצע מאי 1948 — היה בין ההודפים התקפה ערבית מרוכזת בשייך־ג'ראח ומן הכובשים מידיהם שלושה משוריינים. נפל בחצר בנין „טיפת חלב", מקום המפקדה, במילוי תפקידו. בכ"א באייר תש"ח (30.5.1948). נקבר בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה, הינדה, ו־4 ילדים.

בלומנטל שלמה (ויגברט מנפרד)

בן מרדכי ושושנה. נולד ב־14.12.1928 בפרנקפורט ע"נ מיין אשר בגרמניה. ב־6.7.1934 עלה ארצה באניה „גלילה". גמר את חוק לימודיו בבית־הספר העממי בהרצליה בשנת 1944 והחל לעבוד בבית־החרושת למעליות „אלבטור" בתל־אביב, ובשעות הערב למד כשנה וחצי בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. מגיל 12 היה חבר ב„הגנה" ומ־15.12.1947 — חבר פלמ"ח בהכשרה המגויסת „הגיבורים" שבקיבוץ יגור. בן נאמן לבית ולמולדת. במכתבו האחרון—מכתב ברכה ליום־הולדת האם — כתב: „ברכת בנך הנמצא כעת רחוק מן הבית ועושה כל מה שדורש הזמן — חזקי ואמצי לימים יבואו... במדינתנו שקום תקום!"

נפל בקרב על זרעין ב־21.4.1948 ונקבר למחרת בכפר־יחזקאל.

בלומנפלד ברוך (ברטולד) („טולדי")

בן ראובן וחנה. נולד ב־6.1.1914 בבור־קרשט, בירת רומניה. בן למשפחה אמידה אשר שאפה לחנך אותו למקצוע חפשי ואילו הוא נתפס, בעודו תלמיד גימנסיה, לרעיון החלוצי־ציוני ושאף להגשימו. בהיותו בן 16 עזב את ספסל־הלימודים והלך להכשרה חלוצית. הצטרף לקבוצת חוטבי־עצים בבאקאו ואחר־כך לקבוצת־הכשרה חקלאית במולדבה. ההורים החזירוהו הביתה ורק אחרי שלוש שנות לימודים עלה ארצה. הוא הצטרף לשיירת־עולים שהתארגנה והלכה ברגל דרך בולגריה עד קונסטנטינופול, משם דרך סוריה עד גבול הארץ. אולם כאן נתפסה הקבוצה והוחזרה לרומניה. שוב ביקש דרך להעפלה ועלה על סיפון אנית־המעפילים „אסתיר", שהפליגה ב־2.2.1939 מקונסטנצה, ואחר 4 חדשי טלטולים בים נתפסה ליד חופי הארץ בסביבות אשקלון. בקושי הצליח לעלות לחוף הארץ וזמן קצר אחרי בואו התגייס לצבא הבריטי ובתקופת שירותו בצבא נשא אשה. שירת בחיל־החפרים ביוון, בכרתים ובמדבר המערבי ועד בנגזי הגיע. הועבר לחיל־ההנדסה ושירת באיטליה ובפרס. כשחזר ב־1946 התישב עם אשתו באבן־יהודה ועבד כפועל בפרדסים ושם נולדה לו בת. היה אוהב טבע ועל שאיפתו היתה לרכוש לו משק חקלאי מעורב משלו. בחייו האזרחיים ובצבא נודע והצטיין ב„ישרו הקיצוני" (לפי ביטוי חבריו).

בינואר 1948 גויס ל„הגנה" ושירת כאפסנאי בנפת חפר ואחר־כך בחטיבת „אלכסנדרוני" והשתתף בפעולותיה. בשובך מפעולה ב־3.11.1948 למחנה שליד כפר־יונה דרך על מוקש, אשר הוטמן לפי ההשערה בידי שבויים ערבים שעבדו יום קודם לכן במחנה, נפצע קשה בשתי עיניו, שתי ידיו, בבטנו ובחזהו ונסתמא. נלקח לבית־החולים ביילינסון, שם קיטעו לו את שתי ידיו עד המרפקים וניסו להצילו, אך לשוא. ביום 5.11.1948 בהרגישו כי קצו קרב, ניסה להרגיע את אשתו וביקש ממנה שלא לבכות ולהיות חזקה למען הילדה. אחרי יומים נפטר והובא לקברות בבית־הקברות בנתניה. כעבור 9 חדשים מתה גם בתו.

בלזר נסים

בן אליהו וויקטוריה. נולד ב־10.3.1925 בפלובדיב אשר בבולגריה. גמר שם את בית־הספר העממי והיה חבר ה„מכבי". כפי שמעידים עליו חבריו היה נסים ספורטאי מובהק. בשנת 1941 עלה עם הוריו ארצה, בעליה ב', ולאחר שהיו כלואים כשנה במחנה בעתלית קבעו את מושבם בתל־אביב. מצבה הדחוק של המשפחה אילץ את הנער בן ה־16 לצאת לעבודה. עבד בבית־החרושת „פלסטיקה". בן מסור היה להוריו הזקנים ודאגתו להם היתה לראש דאגותיו. גם בארץ חידש את פעילותו ב„מכבי" ועסק בענפי ספורט שונים.

הצטרף ל„הגנה" חדשים מספר לפני פרוץ מלחמת־השחרור והשתתף בקרבות על אבן־כביר וסלמה בשלביהם הראשונים. לחם בירושלים וסביבותיה, עסק בליווי שיירות לנגב, וביום 13.7.1948 נפל בהגנת נגבה, בפגוע פגז אויב בעמדתו. נקבר בו ביום בנגבה.

בלזר שמחה („סימק")

בן מרדכי ושרה. נולד בשמחת־תורה תרע"ג (1912) בגרודק־יגילונסקי שבגליציה המזרחית למשפחה שומרת מסורת ומשכילה. למד תחילה ב„חדר" ואחר־כך בבית־ספר תיכוני וסיים בו את חוק לימודיו. היה חבר בתנועת „השומר הצעיר" ולאחר הכשרה חלוצית עלה לארץ בשנת 1935. עד שנת 1942, שנת הקגייסותו לצבא הבריטי, עבד בעבודות רבות בכל חלקי הארץ — בבנין בתל־אביב, בישור חולות בחולון, בבנין הסכר הגדול בסדום, בהקמת בנין המשטרה על הר־כנען ובבנין מחנות־הצבא ליד רפיח. הצטרף ל„הגנה" והשתתף בשמירה במגדל־צדק ובמחצבה „אבן־סיד" ליד חיפה. בשנת 1941 נכנס לבית־הספר הגבוה למשפט ולכלכלה בתל־אביב והיה

מהתלמידים הרציניים והמעמיקים שבו. בשנת 1942 התגייס לצבא הבריטי — חדשים מעטים לאחר ניתוח־כליות קשה ולמרות איסור הרופאים. צורף ליחידת־הנהגים „יעל" 468. הועבר עם היחידה למדבר המערבי, משם למלטה ואחר־כך לאיטליה. פעל במחנות הפליטים היהודים באיטליה. אירגן וניהל את מחנה הנוער „סנטה־מריה". היה הראשון שהצליח להסתנן לאוסטריה ושם טיפל במחנות הפליטים ובהעפלה. היה פעיל גם בזלצבורג, ששימשה מרכז לגולת אירופה. במשך השנים שלאחר־כך היה לפטרון ודואג לנוער שסייע להעלותו ארצה. בשנת 1946 שוחרר מהצבא הבריטי ועבד זמן־מה כמזכיר מועצת פועלי בן־שמן, ואחר־כך — עד גיוסו למלחמת השחרור — בחברת־החשמל בתל־אביב.

עם הכרזת או"ם בנובמבר התיצב לשירות העם. מקודם פעל בחזית יפו (היה אחראי לעמדה קיצונית שבפינת הרחובות כרמל — יעבץ) ואחר־כך שירת בצבא ההגנה לישראל. נתמנה לתפקיד קצין מגייס ואחר־כך — לקצין תשלומים וחופשות בקציונות העיר תל־אביב. בעל מוח חריף ולב חם. מלא הומור ושנינות יהודית. עשוי לבלי חת, ובלתי־נרתע מפני סכנות. היה עזור לקרוב ולרחוק וחבר טוב בעת צרה ובעת שמחה. בסוף דצמבר 1948 יצא לגנב כדי להשתתף בקרב, וכדי שלא לעורר דאגה בלב משפחתו, העלים ממנה את הדבר ואמר כי הוא יוצא לחופשה. לפני ידידיו טען כלפי כך ששולחים לקרב את הנוער בלבד, והוא ושכמותו יושבים להם בעורף. התיצב במפקדת הגדוד כטוראי (לא גילה דרגתו) וצורף ליחידת־מחץ שהתקיפה משלט אחד. בהתקפה זו נפל בליל ד' בטבת תש"ט (5.1.1949). גופתו נמסרה על־ידי המצרים לאחר 5 ימים. נקבר בקיבוץ גבולות ב־10.1.1949. ב־11.8.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

בלט אברהם

בן אליעזר ולאה. נולד ב־5.10.1925 בעיירה וולברום שבפולין. בן יחיד היה להוריו. בן שש החל ללמוד ב„חדר", אך בהיותו בן שלוש־עשרה נאלץ להפסיק את לימודיו בגלל פרוץ המלחמה. עד שנת 1941 נשארה המשפחה בעיר מגוריה, בנדין, בלי שתפקוד אותה הרעה, אולם באותה שנה נתפרדה החבילה. אברהם, הבן היחיד, נלקח מעל הוריו ונשלח במכונית־משא לאי־שם. תחילה עוד קיבל אברהם ידיעות מהוריו, אך לאחר זמן נודע לו כי הוצאו להורג. ממחנה למחנה — ביניהם מחנה־ההשמדה אושבינצים —נדד הנער. עבד עבודות־כפיה, סבל קור ורעב ותחלואים — עד שנת 1944, עם בוא צבאות הרוסים המשחררים. עם תום המלחמה יסד ביחד עם חמישה־עשר צעירים וצעירות קיבוץ בשם „בוכנואלד" ועלה ארצה ב־8.9.1945 עם האניה הראשונה שהגיעה לכאן אחרי המלחמה. לראשונה הצטרף כחבר לקיבוץ אפיקים, אך בשל דחיותו לא מצא שם את מקומו ועבר העירה. בעיר הסתדר בעבודה בדואר, אך לאחר זמן עבר לעבוד בליטוגרפיה. בגלל חוסר־עבודה במקצועו החדש נאלץ לעזוב גם עבודה זו ועבר לעבוד בבית־חרושת בבת־ים כשפעולות האיבה בארץ כבר היו בתקפן והמקום בחזקת סכנה.

התגייס לצבא ב־20.3.1948. צורף ליחידת פלמ"ח ונשלח לכפר־דרום. ב־11.5.1948, בהתקפה על הנקודה, פגע פגז בגג העמדה שנמצא בה ונחנק תחת עיי המפולת. נקבר בכפר־דרום והועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

בלטר יונתן („ג'ון")

בן דויד־נתנאל וג'ס־אבלינה. נולד ב־14.8.1928 בלונדון, בירת אנגלה. בסיימו את חוק לימודיו בבית־הספר העממי והתיכוני התחיל ללמוד רפואה באוניברסיטה בלונדון. מנערותו חבר תנועת „הבונים". אירגן קבוצה בת 25 איש בשם „קדימה", שמטרתה היתה ללמוד את בעיות הציונות וארץ־ישראל. התעניין בשירה ובספרות, אף הצטיין בחיבוריו שהעידו על כושר ביטוי ומעוף מחשבה. בהגיע קבוצת ילדי פליטים לאנגליה הרבה לטפל בהם ולהתעניין בגורלם. לפני שהספיק לסיים את לימודיו ברפואה התגייס לשירות ה„הגנה", אף כי הוריו וחבריו ניסו למנעו מכך, לפחות עד גמר חוק לימודיו.

באוגוסט 1948 עלה ארצה, התאמן בצה"ל והצטיין כצלף. השתתף במספר קרבות ופעולות בגליל ובלבנון. עלה לדרגת רב־טוראי. לאחר שנפצע באחד הקרבות עזב את בית־החולים קודם ההלמתו, באמרו אל חבריו: „שמעתי שהיה לכם זמן רע, על־כן אצתי ובאתי". נפל ביום 25 בדצמבר שנת 1948 ליד ראש־פינה (מחנים) בשעה שניסה להעביר ידיעה חיונית. הוא קיצר את הדרך ונכנס לשדה־מוקשים ובו מצא את מותו. למחרת היום נקבר בראש־פינה. השאיר אחריו חיבורים ושירים בלשון האנגלית המעידים על כשרון ביטוי ועושר נפשי רב. אחד מחבריו אמר עליו: „הוא תמיד הגה אך בטוב ובנעלה".

בלייער יוסף

בן אברהם. נולד ב־15.10.1926 בעיר נאנאש שבהונגריה. גמר שש כיתות של בית־ספר עממי, למד מסגרות ועבד בה. אחד משארית הפליטה, חתר לציון מאז הוסר הסיוט הנאצי מעל אירופה. העפיל באניה „כנסת ישראל" והיה עצור תשעה חדשים במחנה קפריסין. בדצמבר 1947 עלה לארץ.

התגורר בבת־ים. ובמשך כל ימי ניתוק השכונה שמר בעמדותיה. השתתף בפעולות־ענשין נגד ערביי הסביבה ובכיבוש יפו. היה חייל בחטיבת „גבעתי". ב־3.6.1948 נשלחה מחלקתו לסיור בסביבות גזר, ובדרך עלה על מוקש, נפצע קשה ומת בו ביום מאבדן דם רב. ביום כ"ח באייר תש"ח (6.6.1948) הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

בלינדר אליעזר

בן מנס ושרה. נולד ב־15.2.1921 בפולין, בכפר אשר בסביבת הרוביישוב. למד בבית־ספר עממי ובגיל צעיר התחיל לעבוד בתנאי־קיום קשים וללא שמחת עמלים. כשפרצה מלחמת־העולם השניה נפרד מבית הוריו וברח אל מעבר לגבול. הגיע לעיר צ'רניגוב באוקראינה. וכשהגרמנים התקרבו גם לשם, התגייס לצבא האדום. בשנת 1944 עבר לצבא הפולני והשתתף בשחרור פולין. עם תום שירותו הצטרף לקיבוץ־ההכשרה „דרור" בבנדין. משם עבר לגרמניה וחיכה לתורו לעלות לארץ־ישראל.

עלה בשנת המלחמה, 1948, ונשלח מיד לצבא, וכחייל מנוסה לא היה זקוק לאימונים מרובים ונשלח לנגב. שם נפל ב־16.10.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

בלכטובסקי צבי

בן משה ופרידריקה. נולד ב־20.1.1929 בוינה, בירת־אוסטריה, וב־1939 עלה עם הוריו לארץ. בלימדו בג׳מנסיה „בלפור״ בתל־אביב הצטרף ל„הגנה״ ואחרי בחינות־בגרות . התיצב לשנת־שירות בהכשרה מגויסת של פלמ״ח ונשאר שם שנה נוספת. התגבר על חולשתו הגופנית ועשה את כל המוטל עליו בעבודות המשקים, שחנה בהם עם חבורתו, במסעות ובאימונים. בשעות הפנאי היה מרבה לצלם מראות־נוף, התעניין מאד בלימוד תורת הנשק והלחימה ושאיפתו היתה להתמסר ללימודים אחרי תום תקופת שירותו.

בפרוץ מלחמת־השחרור הלחיש לדחות לימודיו לזמנים שקטים יותר. בחורף תש״ח יצא עם חבורתו מדגניה ב׳, מקום הכשרתם ועבודתם, ועלו להשתתף בהגנת הנקודות דן, דפנה וכו׳ בגליל העליון. במכתביו מתח ביקורת לעגנית על ניפוח שמנפחים עתוני תל־אביב את מעשיהם בגליל ועל התשבחות שהתעמולה בעתונות עונדת ל„גיבורים״ העירוניים שהואילו להיענות לצו גיוס־חובה. העלה בכל הזדמנות, בדיבור ובכתב, את זכר חבריו שנפלו והביע את נכונותו ללכת בעקבותיהם עד הסוף, בלי התלהבות ובלי התנגדות, רק מתוך צורך הכרחי להגן על המולדת. פעמים אחדות נסע לפי תורו ללוות שיירות מדן לאילת־השחר. באחת מנסיעותיו הותקפה השיירה והוא נפצע ומת מפצעיו ביום 24.2.1948. היה קבור באילת־השחר. ב־21.9.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

בלכר יהודה .

בן נתן ושרה. נולד באוגוסט 1923 בפתח־תקוה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני. אחר־כך עבד כמנסר בבית־חרושת ליהלומים בנתניה, שם בנה את קן משפחתו ונולדה לו בת. באחרונה עסק במסחר ביהלומים. התנדב לכוחות האצ״ל לפני בוא תורו ללכת לשירות לפי צו הגיוס והשתתף בפעולות ובקרבות. באחרונה נלחם במערכת כוחות האצ״ל על ראש־העין ובעת הנסיגה נפגע ונפל ב־30.5.1948. זמן רב נחשב כנעדר, אך לבסוף נמצאו עצמותיו וב־24.11.1952 הועברו למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

בלנדר אהרן

בן דויד וחנה. נולד ב־6 במאי 1912 בעיירה אוסטילה שבפולין להורים שומרי מסורת. למרות התנגדות ההורים עזב בגיל צעיר את הבית ונכנס בעול הפעולה בתנועה החלוצית. בשנת 1936 יצא להכשרה בסוקול ומשם עבר לקיבץ. היה חבר פעיל בהכשרה ומילא כל תפקיד במסירות ואחריות. בשנת 1939 העפיל לארץ בספינה „קולודרו״. הצטרף למשק גבת ועבד במכון־המים של הקיבוץ. לא קלה היתה הסתגלותו לחיי־העבודה, אך בכוח רצונו התגבר על הקשיים, עבד עבודות שונות והיה גא במשקו ובהישגיו. בשנת 1945 התגייס לנוטרות בעתלית ושם בא במגע עם העולים והמעפילים ואת רשמיו מפגישות אלו העלה על הכתב ביומן המשק. הוא גם הציע אז בועדת הקיבוץ המאוחד להנציח את שמם של אחרוני המורדים בגלות פולין. ב־29 ביוני 1946, ביום המאסרים בישוב, נעצר על־ידי הבריטים ונשלח לרפיח. הוא היה בין אחרוני החוזרים משם.

ב־11 ביוני 1948 יצא עם כמה מחברי גבת לשמור על הכביש שבין המשק ובין כפרי הערבים, שבהם התבצר האויב, ולא חזר מפעולה זו. נקבר בגבת. השאיר אחריו אשה ושני ילדים.

בלנקה יעקב

בן יוסף וג׳וליה. נולד ב־6.6.1927 בצפת ולמד בבית־ספר עממי. נפשו חשקה בחיים מלאי ענין. במסעות ובדודים, ועוד בהיותו בן 16 התגייס לצי הבריטי, בו שירת בארץ ובמצרים. בצי הצטיין ועלה בדרגת הפיקוד. התחבב על חבריו ואחיו היהודים היו גאים בו, כספורטאי, כחובב בוכס ומתגושש עם הבריטים ויכול להם. פעמיים קיבל גביע־כסף לאות הצטיינות בספורט. עם שחרורו מהצבא עבד כשנה וחצי במשרד הדואר בטבריה ובפרוץ מלחמת־השחרור פעל בריכוזי ההגנה בעיר. מיד עם צאת הבריטים, עוד לפני שנקרא לגיוס, עזב את עבודתו והלך ישר אל מפקדת החטיבה לגיוס מלא. בימי הקרבות הקשים בעמק הירדן, תחת מטר פגזים ויריות, מילא תפקידי מקשר באופנוע ויחד עם אחיו השתתף במסע־הבזק בגליל, בגדוד המשורין.

עם העברת החטיבה לנגב שש יעקב להשתתף במלחמה נגד המצרים. בראשית ההתקפה בדרום, ב־24 בדצמבר 1948, פעל כנהג ביחידת השריון. בהתקפה על משלט עבסן שבסביבות עזה נפצע קשה באוזנו ונותח שלוש פעמים לאחר שהובא למשק גבולות. רופאו העיד עליו, כי סבל יסורים קשים ונשאם בגבורה. „רבות עברתי בימי חיי — אמר הרופא לחבריו של יעקב — אך עוד לא ראיתי בחור אמיץ כמוהו״. מת ב־28.12.1948. היה קבור בגבולות והועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בטבריה.

בלם נתן („נטקע״)

בן אהרן ושרה. נולד ביום 18.7.1921 בואשה, בירת פולין, ועלה ארצה בשנת 1924. המשפחה התישבה בעין־גנים. נתן למד תחילה בבית־הספר „נצח ישראל״, אולם היה גם חבר ב„חוגים המרכסיסטיים״ ורוח תנועת הפועלים עיצבה את דמותו לעתיד. מחמת מצבם הדחוק של הוריו נאלץ להפסיק את לימודיו. פרוש היה במידת־מה מחברים, רציני, שקוע בתוך עצמו, ועם זה ער לבעיות אדם וחברה. הצטרף למפלגת „פועלי־ציון״ שמאל. הודות לרצונו העז ללימודים הצליח לגמור את בית־הספר הטכני „מונטיפיורי״ בתל־אביב, השתלם ב„בריטיש אינסטיטוט״ באמצעות הדואר וחלם על השתלמות בחוץ־לארץ. הצטיין במדעי־הטבע, ביחוד בפיסיקה ובחימיה. עם גמר לימודיו נעשה מהנדס־בנין אזרחי. עבד כמכונאי אחראי בבית־חרושת לאריגה.

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס לפלמ״ח, הצטיין מאד באומץ־לבו ויחידי הוציא לפועל מספר מבצעים מסוכנים. על אף היותו בן יחיד השתתף כמשרטט בקרבות העזים בגליל ובנגב. לפי בקשתו הועבר לבית־ספר כמדריך להנדסה צבאית. משם נשלח לחטיבת־הנדסה לפירוק מוקשים, מקצוע שהקדיש לו שעות רבות ושאף לשכללו. הצטיין בקורי־רוח והעזה בלתי־שכיחים. בשעת פירוק רימון ישן קיפח את חייו בנצרת ב־8.1.1949. למחרת נקבר בפתח־תקוה.

כלסיאנו משה

בן אברהם וזהבה. נולד ב־1930 בעיר צידון בלבנון. ב־1933 עלה ארצה עם הוריו וגרו בשכונת התקוה ליד תל־אביב. גמר את בית־הספר העממי „יסוד המעלה" ולמד כשנתים בשיעורי השתלמות לנוער. את מחיתו מצא בעבודה בבית־דפוס, ואחר־כך במלאכת הנגרות. היה עלם ביישני מטבעו אשר אהב חיים שלוים. את אימוניו הראשונים עשה בחג"מ ועם שאר חבריו עבר ל„הגנה". לראשונה השתתף בהגנת תל־אביב. כאחראי ונאמן מאד נתמנה מטעם ה„הגנה" לשומר ראשו של דויד בן־גוריון. עם התגברות הקרבות של מלחמת־השחרור נשלח כמומחה ל„בזוקה", השתתף בקרבות אבו־כביר, סלמה, בית־דגון, בית־נבאלה, סרפנד, לוד ורמלה ולבסוף בחזית לטרון.

בימי חופשתו בא לאחיו בירושלים ובעברו ב־13.1.1948 ליד אשנב בחזית שייך־ג'ראח נורה ונהרג. ב־15.11.1948 נקבר בנחלת־יצחק.

כלסנבוים אליעזר

בן אריה וזהבה. נולד ב„ד במנחם־אב תרפ"ג (1923) בטומשוב אשר בפולין. עלה ארצה יחד עם אביו ואחיו בשנת 1935. סיים את בית־הספר העממי „תחכמוני" והתחיל ללמוד בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב. הצטרף לארגון ה„הגנה". הפסיק את לימודיו בגלל קשיים כלכליים בבית. עבד בתעשית יהלומים ובהיותו בן 17 שנה התנדב לנוטרות ומאז עמד ללא הפסקה בשירותו למען המולדת. משנת 1942 שירת באשדות־יעקב אשר בעמק־הירדן והגיע לדרגת סמל. עבר לקיבוץ אפיקים והיה מדריך לספורט. בשנת 1945 עבר קורס מ"מ. ב־1947 יצא בשליחות גח"ל לחוץ לארץ. במשך שנה וחצי עבר את רוב ארצות אירופה כשהוא ממלא תפקידים חשובים בהכשרת אנשים להעפלה ובארגון אימונים במחנות. קשה היה לו העדרו מהארץ ואת שליחותו מילא כחובה שהוטלה עליו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור עזב את הגולה, על אף התנגדותם של הממונים עליו, כדי להשתתף בפועל במלחמה. באוקטובר 1948 התיצב לשירות צה"ל, דחה כל הצעה להישאר בעיר ובסביבה והצטרף לשורות הפלמ"ח. נתמנה למפקד פלוגה על אנשי גח"ל. עם חטיבת „הראל" השתתף בקרבות בדרך לירושלים, ובמבצע „דן" נלחם כבר בדרגת מפקד פלוגה. ימים אחדים לפני שנערך טקס כלולותיו נשלח לגבל יחד עם פלוגתו, ב־6.1.1949, בהתקפה על רפיח, נפגע בראשו ונפל חלל. ביום ח' בטבת תש"ט (9.1.1949) הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק. בפקודת המטכ"ל מ־29.9.1949 הועלה לו התואר טרן.

בלשון אביגדור (ויקטור) („ויטה")

בן יהודה ושיינה (סוניה). נולד בכ"ז בתמוז תרס"ה (1905) באילטה שבקרים, רוסיה, למשפחה שהיגרה לז'יטומיר. למד בבית־ספר תיכון ממשלתי ושמד אמונים לחינוך הלאומי היהודי שחינכוהו הוריו. עלה עם הוריו לארץ בכסלו תרפ"א. השלים את לימודיו הטכניים ונרתם לעבודות־יסוד בבנין הארץ ופיתוחה. מראשוני בוניו של בית־החרושת ללבני־סיליקט בתל־אביב, ממניחי היסוד של תחנת־החשמל בנהריים ומנהל־עבודה ראשי בהעברת קו החשמל משם לכל הארץ. אחר־כך עבד בהנחת צינור־הנפט מעיראק לחיפה ובשנים האחרונות עבד בחברת „מקורות" בחיפושי מים בנגב. בעבודה היה קפדן וקיצוני כלפי עצמו ודורש סדר ודייקנות מהעובדים אתו, אבל היה להם גם ידיד טוב ועוזר, יועץ ומדריך נאמן. היה מסור להוריו ומשפחתו הקטנה בתל־אביב ואליה היה סר לנופש קצר מעבודותיו ברחבי הארץ. היה חבר ותיק ב„הגנה" וממניחי היסוד של תע"ש.

בתורף תש"ח היה כל זמנו קודש להכנת ה„כלים" למלחמת ההגנה והשחרור ובנסעו לרגל שירותו עם המפקד מכס פייגן ז"ל נפגעו מכדורי האויב בסביבת משמר־העמק. שם נפל ב־י"ג באדר א' תש"ח (23.2.1948) ולמחרתו הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

בן־אברהם (מלטר) ישראל־נוח

בן אברהם ולאה. נולד ב־9.3.1925 בדברצן שבהונגריה. נתחנך באוירה פטריוטית־הונגרית ובילדותו חיבר שירי־אהבה למולדת שחשב אותה לשלו. כשגמר מחלקה ד' של בית־ספר תיכוני כבר הרגיש בהתגברות האנטישימיות. הדל לפסם את עצמו בתרבות ההונגרית ולמד נגרות כשוליה במשך שלוש שנים, עד שהוסמך למלאכתו כחוק. במלחמת־העולם השניה נלקח אביו לגדוד־עבודה בחזית הרוסית ונספה שם. בימי גירושי ההשמדה נלקחה המשפחה לאוסטריה ונשארה בחיים. אחרי המלחמה חזרו לדברצן ומצאו את ביתם הרס. ישראל־נוח עבד שם עוד שנה במקצועו ואחר־כך יצא עם אמו ב„נתיב הבריחה" לאיטליה. במחנות איטליה התחיל ללמוד את תולדות ישראל ולהתעניין בבעיות המעפילות את צעירי ישראל לארגוניהם ולמפלגותיהם. העפיל באניה „ברכה פולד" שנתפסה ונוסיעה הוגלו לקפריסין. שם המשיך להשתלם בשפה העברית, בתנ"ך וכו' וההתקדם כל כך, שלפי דיבורו השבוהו לבן־הארץ. ב־1947 שוחרר ועלה ארצה ועבד במקצועו. מנעוריו התלבט בלבטים קשים, שתיארם ביומנו, וכאן נרגע למראה היצירה והבנין והחתירה לצדק חברתי.

במאי 1948 גויס לצבא ההגנה. השתתף בקרבות שונים, ובקרב על מנרה נפל ב־23.10.1948. נקבר ב־1.11.1948 בראש־פינה.

בן־אהרן (שרעבי) יוסף

בן יפת־אהרן וימימה. יליד הארץ. גדל בשכונת שערים ליד רחובות. בוגר בית־הספר העממי. בחור חסון, מוכשר לעבודה ולקרב. מגיבורי מערכת נגבה. נפל בקרב „אן פאר" משלט עבדיס ב־10.8.1948. נקבר למחרת היום בבאר־טוביה.

בן־אמיתי (וירניק) יוסף

בן ברוך וברריגדל. נולד ב־26.10.1926 בסוסנובין אשר בפולין. בן למשפחה שומרת־דת. בשחר ילדותו מת עליו אביו בלי שזכה להכירו. ב־1936 עלה עם אמו ארצה ונמסר למוסד דיסקין בירושלים. לאחר ששהה שש שנים באותו מוסד נתיתם גם מאמו וגמר אומר לעזבו (1942). הצטרף להסתדרות „הנוער העובד". בשנת 1944 עבר לעבוד בנהלל והעבודה החקלאית לקחה את לבו. מקץ שנתים הצטרף לקבוצת הכשרה מגויסת בעין־גב ועם קבוצה זו יצא אחר־

כך לשתי שנות שירות בפלמ"ח. ידוע־חולי היה יוסי וחלש בגופו והרופא ציוה לשחררו מן השירות, אך עקשנותו וכוח רצונו העז עמדו לו, והוא הזר לחטיבה, אל חבריו. עם תום תקופת השירות עברה הקבוצה להתיישבות במנרה. חצי שנה בלבד הספיק יוסי לחיות במקום מושבו הקבוע. ביום 7.12.1948 כשהיה בדרכו חזרה למנרה, לאחר שנותח בבית־החולים בטבריה, נקפד פתיל חייו כשהותקפה השיירה מן המארב. קברו הוא הראשון במנרה. קבוצתו הוציאה חוברת לזכרו ולזכר חברו יהודה דנגורי, במלאות שנה למותם.

נער עליז ושמח היה, היטיב לצאת במחולות ועל אף חולשתו הגופנית מיאן לפגר אחרי חבריו בכל עבודה או תפקיד.

בן־ארי (גלפשויב) מירה־מרים

בת ישראל ורבקה. נולדה בשנת 1926 בברלין. אביה, שהכיר את הרצל פנים אל פנים, חינך אותה בחינוך יהודי־לאומי ושלחה לבית־ספר ציוני. מירה היתה בילדותה חברה באגודת „בר־כוכבא" וקשורה בתנועה הציונית. בשנת 1934 עלתה יחד עם הוריה לארץ, רכשה לה מיד את ידיעת העברית, הצטרפה ל„מכבי" ועסקה בספורט. ב־1943 סיימה את לימודיה בגימנסיה „בן־יהודה" בתל־אביב ויצאה לשנת־הכשרה בקיבוץ. חיי הקיבוץ לקחו את לבה ויצאה עם קבוצת חברים להקים את קבוצת ניצנים בדרום, בסביבה שוממה, מוקפה ישוב ערבי. בקבוצה עבדה מירה בכל עבודה קשה, מתוך הכרה כי זו דרך חייה בארץ. בגיל צעיר נישאה לחבר־פלמ"ח ותיק ובהגיעה לגיל 19 חבקה בן. בבוא ימי המאבק על העליה נשלחה לקורס־לאלחוט והיתה המקשרת עם ספינות העולים שהיו מתקרבות לשם עגינה בחוף הדרום.

במערכת מלחמת־השחרור השתתפה בהגנת הנקודה הבודדה ועברה את כל האימים שבאו על ניצנים. כשבעלה נשלח באחד הימים להרוס בית בבית־דראס, אשר ממנו צלפו על ניצנים, אמרה לו: „לך ומלא תפקידך ביסודיות, למען אהיה גאה בך". עם הוצאת הילדים והאמהות מהנקודה נשארה מירה במקום כאלחוטאית שאין להחליפה. יחד עם חבריה עמדה בהתקפות המצריות הקשות, בנשק דל מול טנקים, תותחים ואוירונים. ב־6 ביוני 1948 הגיעה ההתקפה לשיאה, העזרה בושלה לבוא והחל הקרב על כל בית ובית. למחרת הסמינה מירה באדמה את האלחוט ויצאה בלוית מפקד המקום אל האויב כדי לבקש הפסקת האש. כשקרבו אליהם שלושה קצינים מצריים, הוציא אחד מהם את אקדחו וירה במפקד, שנפל במקום. מירה שלפה את אקדחה מתוך חולצתה, ירתה בקצין המצרי והרגתהו. עמדה יחידה מול שני קציני האויב שמאחוריהם חיל כבד, מזוין מכף רגל ועד ראש, אך לא ביקשה רחמים. נקברה בניצנים.

בנארי שושנה

בת דויד ושרה. נולדה בט' בכסלו תרפ"ט בירושלים. בהיותה בת 4 שנים הצטרפו הוריה למשק יגור. בתוך המשפחה הגדולה העובדת והיוצרת היתה שושנה בילדותה מכונסת בתוך עצמה, רצינית ובעלת רגש, וחותרת תמיד אל האמת, כי רגש המוסר היה טבוע בכל מהותה. עוד בשנות לימודיה התקשרה לעבודה מתוך אחריות ומסירות של אדם מבוגר. אחרי „השבת השחורה" של החיפוש ביגור ואחר־כך במעצר בלטרון נתגלתה באומץ־לבה. משסיימה את לימודיה התגייסה לפלמ"ח ועשתה ברמת־יוחנן, כפר־רופין, בית־הערבה, קליה, רמת־רחל וירושלים. בירושלים המורעבת והנצורה מילאה תפקידים הרבה בחטיבתה, לרבות ליווי שיירות.

נפלה ליד שייך־ג'ראח בשיירת הרופאים ואנשי־המדע שעלתה להר־הצופים בד' בניסן תש"ח (13.4.1948). הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים. משק יגור הוציא לזכרה חוברת „שושנה בנארי", ובה צרור מכתביה.

בנארי שלמה

בן איסר ומרים. נולד בחג השבועות תרפ"ט (14.6.1929) בקריית־חיים. אחרי סיימו את בית־הספר העממי בקריית־חיים המשיך ללמוד בבית־הספר המקצועי שעל־יד הטכניון בחיפה ולמד מכונאות. חבר „הנוער העובד", מדריך ומזכיר בתפקידו. חבר ומדריך בגדנ"ע. עם סיום לימודיו עבר לפלמ"ח והיה חבר ההכשרה המגויסת בבית־השיטה. שם הדריך קבוצה מילדי המשק. מראשוני היוצאים לקרבות. בקרב טירת־צבי היה רגש; זמן קצר היה אפסנאי פלוגתי, השתלם בקורס לחבלנים. אחר־כך סיים קורס לסיירות והיה מפקד המחלקה של הכשרתו (חטיבת „יפתח"). השתתף בקרבות צנדלה, זרעין, משמר־העמק, בכיבוש עכו, בפריצת הדרך לגליל, בכיבוש לוד ורמלה, בקרבות לטרון ופלוג'ה, בפריצת הדרך לנגב במשלטים ועוד.

נפל ב־18.10.1948 בהתקפה על משלט חוליקאת תוך כדי התפרצותו בראש מחלקתו אל המשלט. בו ביום נקבר במשמר־הנגב. עלם כבוש ברוחו. מתון ורציני היה במעשיו ובהתנהגותו, ער ופעיל. על אף מסירותו לתפקידו במלחמה, שראה אותה כהכרחית לתקומתנו בארץ, חלם על „סיום הסיוט הזה למען חיים שקטים של חקלאות ועמל, בניה, יצירה ושלוה" — כפי שכתב במכתביו.

בן־אריה (לפין) עמוס

בן אריה ובלה. נולד בח' בכסלו תרפ"ז (13.12.1926) בתל־יוסף. בשנת 1933 עברו הוריו לגן־ציונה. שם סיים לימודיו בבית־הספר העממי ועבר לגימנסיה בראשון־לציון. משם עבר ללמוד בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב. משסיים את בית־הספר הזה התגייס לפלמ"ח. עוד במאורעות תרצ"ו—תרצ"ט — והוא בן 12 — הצטרף ל„הגנה" ושימש קשר בגס־ציונה; משהעירו לו שעודנו ילד ואל לו להתרוצץ תחת מטר־יריות, ענה: „בתולדות ישראל גם הילדים בין הלוחמים והנופלים". הרבה לטייל והכיר את כל שבילי הארץ. למד בקורס לסיירים, בו הצטיין בחוש ההתמצאות שלו בשטח. שירת 4 שנים בפלמ"ח, באחרונה — בדרגת מ"מ ב„הראל". עשה שנתים בקיבוץ רמת־רחל, במסגרת הפלמ"ח, השתתף בהורדת מעפילים לחוף הארץ, ב„ליל ויינגייט" בתל־אביב, במעשי החבלה במסילות ובגשרים (גשר אלנבי). לפני מלחמת־השחרור השתחרר מהפלמ"ח בגלל בריאות לקויה ורצה להמשיך את לימודיו באוניברסיטה העברית. יום כ"ט בנובמבר מצא אותו בבית־חולים אחרי ניתוח, והוא החליט לחזור לפלמ"ח. הרופאים התנגדו לכך שיחזור לתפקיד קרבי והורשה לו לעסוק רק באימון טירונים; אך הוא לא השלים עם כך שעליו לשלוח אנשים אחרים לחזית, ודרש בתוקף להשיבו לתפקיד קרבי. מאז השתתף בעליית השיירה לירושלים דרך שייך־ג'ראח, בפריצת הדרך לירושלים ובקרבות בירושלים, בפריצה לעיר העתיקה, בכיבוש המשלטים בדרך שער־הגיא, בכיבוש לטרון. בליווי שיירות לכפר־עציון החזיק את האויב

מרחוק במקלע שלו עד בוא התגבורת. כן השתתף בקרב הקשה לשחרורו של קיבוץ רמת־רחל, שהתרשם ממנו באופן מיוחד בהיותו קשור למקום זה קשר אמיץ.

„אריה מסתער בראש מחלקתו", כינוהו חבריו. ובהסתערו כך לכיבוש משלט בדרך לירושלים — נכבש המשלט, אך למתקיפים נגרמו אבידות בהרוגים ופצועים. אריה החליט להוציא את הפצועים מתחום הסכנה, אף־על־פי שהוא עצמו היה פצוע. בשעת נסיגת כל הלוחמים שוב לא הספיק אריה לסגת, כי האויב כבר היה על־ידו. ברימון־יד ריסק את עצמו ונפל ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948). נקבר בקרית־ענבים. אחרי מותו הועלה לדרגת סגן־ראשון.

בנבנישטי יעקב

בן בן־ציון. נולד בשנת 1926 בירושלים. בן למשפחה אדוקה. בן ארבע נכנס ל„חדר". גמר את בית־הספר העירוני לבנים. למד את מלאכת הסנדלרות, עזב אותה לזמן מסוים ועבד באינסטלציה. אחר־כך חזר להשתלם במקצועו הראשון, אף פתח חנות לנעלים יחד עם שותף. היה נשוי.

בימי המאורעות הצטרף לאצ"ל. עבר אימונים והשתתף בכיבוש דיר־יאסין. אחר־כך יצא בקביעות לעמדות־ההגנה בעיר. ב־18.5.1948 יצא לאחת העמדות במרכז המסחרי בירושלים, נפגע מכדור ונפל חלל. היה קבור בסנהדריה. ב־8.11.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

בן־יבשת שמואל

בן מנחם ורבקה. נולד ב־11.3.1927 בזהר־טוב. גמר בהצטיינות את בית־הספר במושבה ועזר להוריו במשק. עבר לתל־אביב ללמוד מלאכה והגיע לדרגת מכונאי מעולה, שקט וצנוע בהליכותיו ומוכן תמיד לעזור לחבריו. שירת ב„הגנה" בתל־אביב, השתתף בפעולותיה במחתרת ונמנה על חי"ש תל־אביב. בדצמבר 1947 חזר הביתה להשתתף בהגנה על כפר־מולדתו ועליו נתן את חייו. נהרג בהרטוב ב־13.1.1948. נקבר על הר־הזיתים שבירושלים.

בן־יבשט מאיר

בן אלברט (אברהם) ובוקה. נולד ב־4.3.1928 בעיר פיליפילי (פיליפופול) שבבולגריה. למד בבית־הספר העברי המקומי. בשנת 1944 עלה ארצה. עבד כמכונאי בקיבוץ דפנה וכעבור שלוש שנים עבר להכשרה בדפנה ואחר־כך — לחולתא. היה איש עבודה מצוריין והתמסר גם ללימודים. עד שעה מאוחרת בלילה היה מהלך בקיבוץ בבגדי־עבודה, עוזר לחברים ופעיל במועדון. בטיולים דאג תמיד שלא יהיו נחשלים ועזר למפגרים. בנפול קטטה בין חברים היה משלים ביניהם. האמין בכל לבו בעתיד הקיבוץ ובמיזוג יוצאי הגלויות שבו. עם צאת גרעינו למשגב־עם היה בין ראשוני בוניו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בקרבות בגליל העליון ונפל ביום 17 במאי 1948 בנבי־יושע שבגליל. באותו יום נקבר בחולתא.

בן־גיאת אליהו

בן מאיר ואסתר. נולד בכ"ח במרחשון תרצ"א (19.11.1930) בירושלים. אביו פקיד ממשלתי גבוה, ואמו — נצר מגזע הרבנים הכולליים מיוצאי רודוס. למד בבית־הספר „אליאנס" ביפו. הצטיין בכשרונות לשוניים ושמע יפה צרפתית, איטלקית, אנגלית וספרדית, מלבד עברית וערבית. נכנס לבית הספר התיכון ביפו „האחים הצרפתים", אולם בן 14 עזב לימודיו בגלל יחסי האיבה ליהודים מצד המורים והתלמידים. ביקש אז להצטרף לשורות הפלמ"ח, אך לא נתקבל משום גילו הרך, ולא ראה לפניו דרך אחרת אלא להשיג תעודה לא נכונה שתעיד כי הוא קשיש בשלוש שנים, כלומר בן 17. כשנתים התאמן בבית־הערבה, מעלה־החמישה, רמת־רחל ואשדות־יעקב. נשלח להעביר פליטים יהודים מסוריה לגליל ולהבריח נשק לנקודות שונות שם. נתפס על־ידי המשטרה, אולם שוחרר משום גילו הצעיר. לשופט הבריטי אמר: „אם אתם אינכם מגינים עלינו — נתגונן אנו בעצמנו". בשבת השחורה (29 ביוני 1946) נאסר ברמת־רחל יחד עם כל אלה שהתנגדו לחיפוש הבריטים והועבר ללטרון. לאחר חודש שוחרר, כי לא הגיע עדיין לגיל בגרות. נתמנה למפקד על טנדר־נוטרים ששמר על צינור־המים בנגב. משסיים תפקידו זה חזר לבית הוריו ועבד בחברת החשמל ובנמל. בליל ה־29 בנובמבר — עת הבריו צהלו ושמחו — תקפתו רצינות של אדם מבוגר ומנוסה: „מי יודע כמה דם יהודי יישפך עכשיו עד שנגיע את שלנו" — אמר לחבריו.

התגייס מיד. היה ממלווי שיירות לירושלים בקביעות. נתמנה למפקד משורין ואחר־כך לסגן מפקד שיירה. ליד נוה־אילן עלתה פעם המכונית על מוקש. השיירה נעצרה ומטר אש ניתך עליה מכל צד. אך אליהו התאושש וב„ברן" בידו רץ לקראת המתקיפים והבריחם. במעשהו זה הציל את השיירה מכליון. לקח נקם מהאויב על רצח שבעת הנוטרים ביזור. יצא אחר־כך להגן על השיירות לכפר־עציון ועמד בקרב על נבי־דניאל. הוא וחבריו גילו שם את בארי־המים והצילו את חיי הפצועים. לאחר שחזר לירושלים לא נטל לו חופשה לנוח קצת ויצא מיד לקסטל (4 באפריל) וזכה להיות מראשוני הכובשים. אולם לאחר שלושה ימים, בהתקפת הערבים הכבדה על אותו הר, במהרו להביא עזרה למגינים, נפל ב־7 באפריל 1948, והוא בן שבע־עשרה וחצי. נקבר במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תש"ד (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

בן־דויד גדעון

בן דויד ולולו. נולד ב־1926 בבגדד, בירת עיראק. גמר שש מחלקות של בית־ספר עממי וראה את עתידו במסחר או בפקידות בארץ־הולדתו. הטבח והפרעות שנערכו ביהודי בגדד בימי ראשיד עלי אל־כילאני ב־1941 וגזירות הדיכוי והנישול שנגזרו על היהודים אף במשטר שלאחר־כך, חשפו לעיניו את השפלות התהומית שבחיי שעבוד וגלות והחליט להשתחרר מהם. הצטרף לחוג קטן של לומדי ציונות ועברית במחתרת ובקיץ 1945 התחפש לערבי וכך עבר דרך עיראק, סוריה ועבר־הירדן והעפיל ארצה. היה שנה אחת בהכשרה בקיבוץ מעוז־חיים ומחצית השנה באולנים. אחר־כך התאחד הגרעין שלו עם הכשרת הצופים ב' ובמוצאי יום־כיפור תש"ז התגלד עמהם בנגב, בבארות, באחת מ־11 הנקודות שהוקמו אז בן־לילה.

משהחלה מלחמת־הקוממיות התיצב לשירות ה„הגנה" ושירת בליווי שיירות לירושלים ובמילוי תפקידים מיוחדים. נפל בפעולה מיוחדת בתאריך המשוער ט' בטבת תש"ח (22.12.1947). לאחר מותו הוענקה לו דרגת סגן.

בן־דויד דויד (דריו)

בן מכס ולאונטינה. נולד ב־8.1.1930 בסופיה, בירת בולגריה. למד בבית־ספר עברי שגמר אותו בהצטיינות וחונך בו ובבית הוריו ברוח הציונות והתרבות העברית. המשיך ללמוד בבית־ספר תיכוני כללי, ואחרי שלוש מחלקות — בבית־ספר מקצועי, והתמחה לקראת חיי חלוץ בארץ כבנאי טכני. חבר „השומר הצעיר" ועשה למען הכשרתו והכשרת חברים לקראת עליה חלוצית. על הפצרות הוריו, שחיה בנם יחידם, כי יחדה את נסיעתו לימים שקטים יותר, ענה אך אחת, כי לא יוכל להיות בארץ אשר נקנתה בדמי אחרים. עקב בשקידה אחר כל ידיעה שהגיעה מהארץ.

ב־15.5.1948 עלה דרך מרסיי ועמו קבוצת חניכיו. הוצע להם להיכנס כחברים לקיבוץ „השומר הצעיר", אך הוא דחה את ההצעה בטענה, כי לא עת עתה לשבת בשלוה ועם כל חניכיו שבאו עמו התגבד לצה"ל וכל אשר החסיר בנסיון צבאי מילא בהתלהבותו, וכעבור זמן קצר נתמנה לסמ"פ. בדרגה זו השתתף בקרב בית־סוסין שליד לטרון. מפקדו נפל חלל. הוא אין להוציא את גופתו מהמערכה ונפגע גם הוא ב־9.6.1948. נקבר בנען וב־18.5.1950 הועבר לבית־הקברות בנחלת־יצחק.

בן־דויד יוכל

בן שמואל (צייר, מורה לציור ב„בצלאל" ובסמינר למורים בבית־הכרם בירושלים) ויהודית. נולד בט"ו בשבט תרפ"א בירושלים. בן שבע נתיתם מאביו, ומחוסר אפשרות לחנכו במשפחה לא מצא את מקומו בבית־הספר ונדד ממוסד למוסד (בית־ספר עממי בירושלים, בית־החינוך בתל־אביב ובן־שמן), עבר לקבוצת גבע, אל דודו־אפוטרופסו חבר המשק ולמד בבית־הספר השכן בעין־חרוד (בגבע לא היתה כיתה מתאימה בשבילו). היה בתחילה ילד קשה. אחרי אזהרת המורים בגלל התנהגותו נשתנה לגמרי, הצטיין בלימודיו ובהתנהגותו וגמר את בית־הספר כתלמיד טוב. נכנס לעבודה בגבע, הצטרף לחברת הנוער המקומי, נתקבל כחבר במשק, התמסר ביחוד לענף הרפת ושקד בלי הרף על השתלמותו בו עד שהיה האחראי העיקרי בענף זה. אפיו נתגבש, כפי שציין אחד מותיקי הקבוצה. „עקשנות, התמדה, הליכה בקו עצמאי, מקורי, והשתרשות". ב־1943 ביקש להתנדב ליחידה עברית בצבא הבריטי ואחר־כך לבריגדה, כשהוכרז על יסודה, אך ויתר על כך מתוך משמעת למשק ואחריות לענף. חבר ה„הגנה" מנעוריו ומ־1942 בחי"ש. עבר קורסים לחבלנ"ת ולסמלי חבלנים.

התגייס לצבא ההגנה ב־5.4.1948 ושירת בהטיבת „גולני". השתתף בפיצוץ גשרים בכביש עפולה־ג'נין, בכיבוש בית־שאן, בקרבות באזור ג'נין, בהתקפה על המשטרה בג'נין, בכיבוש נצרת והגליל, בפעולות־תגמול בצנדלה (אזור ג'נין). הועבר לנגב ושם נפל בכיבוש משלט ביום 23.12.1948. היה קבור בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר לגבע.

בן־דויד יהודה

בן שלום ותמה. נולד ביום ל' בכסלו תרפ"ג ברחובות. גמר בית־ספר עממי ועבר לבית־ספר תיכוני. משחרותו נמשך לחקלאות. בן 17 התגייס לחיל־התעופה הבריטי ושירת ביוון, אלבניה, מלטה, סודאן ומדבר לוב. כשהשתחרר מהצבא עבד ב„תנובה" ברחובות. כעבור שנה התגייס לצבא ההגנה. נכנס לקורס מפקדים בנתניה, ובמשך שנת 1948 השתתף בשלושים מערכות, מהן בנגב, בהתנדבו לשחרור הדרך לגת ואחר־כך בקרב לשחרור כפר־אוריה, בשיירה לגל־און, בכיבוש עגור, ובקרבות תל־א־ריש, ירושלים ולטרון. מחלית הפעולות היה מ"כ. לראשונה השתתף כמ"כ במבצע „נחשון": החזיק בדיר מוחיסין והדף כמה התקפות. בקרבו האחרון יצא עם פלוגתו לכבוש משלט ליד משטרת נגבה ונפצע בליל 2־3 בנובמבר 1948 פצעי־מות מצרור כדורים שפגע בלבו.

נקבר ברחובות ב־3.11.1948. מפקד הגדוד מציין את יוד"קה, כפי שקראו לו, כאחד מבחירי הלוחמים בגדוד. הקהן־הקיימת־לישראל במכתבה בא' בניסן תש"ט ל„נוה־עובד" מודיעה כי הוחלט לקרוא אחת השכונות שברחובות בשם „נוה יהודה" לזכר המ"מ יהודה בן־דויד.

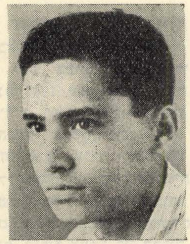
בן־דויד יחזקאל

בן דויד ובתיה פוגץ'. נולד ב־13 באפריל 1904 ברוסיה. בעל השכלה תיכונית. מבני העליה השלישית, עלה בשנת 1921. היה מכונאי ועבד שנים רבות בביה"חרושת. במרוצת הזמן הוטלו עליו תפקידי „הגנה", בעשיית נשק וביבוא נשק, אחר־כך עבד ב„תנובה" שבתל־אביב. איש „הגנה" ותיק. אירגן בשעתו את ההגנה העצמית במקום מוצאו ברוסיה. בארץ היה חבר בקבוצת „קדם", מראשוני ה„הגנה" בתל־אביב. שימש זמן־מה מפקד ה„הגנה" בתל־מונד ואחר־כך בבן־שמן. באחרונה — אחד ממפקדי ה„הגנה" בתל־אביב. כינויו: חי.

במלחמת־השחרור שירת כקצין־מודיעין בחזית הדרום. בשעת סיור עם חבריו ישראל שחורי ושורה אושרוביץ, לשם קביעת משלטים בסביבת בן־שמן, עלה על מוקש אנטי־טנקי ליד הכפר הערבי ג'מזו ונהרג יחד עם חבריו ביום י"ג בתמוז תש"ח (20.7.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. דרגתו הצבאית הועלתה אחרי מותו לדרגת רב־סרן. הניח אחריו אשה.

בן־דויד יצחק

בן נסים וכמונה. נולד ב־8.5.1928 בטרי־פולי, לוב. למד בבית־ספר עממי איטלקי ובתלמוד־תורה ואחר־כך עבד בחייטות. בתנועת הצופים היהודים קיבל חינוך עברי לאומי, שם למד שירי־גבורה ארצישראליים וביחוד התרשם מהשיר „בגליל בתל־חי שם גיבור נפל". הסביר לאביו את תוכן השיר ונדר להקריב גם הוא את חייו למען המולדת העברית. בקיץ תש"ז עזב את הבית להעפיל ארצה. נדד בלי תעודות דרך מקומות שונים בתוניס, עבר בתעודות מזויפות לאיטליה והתיצב במחנה־אימונים של גח"ל.

הגיע לארץ בראשית סיון תש"ח. צורף לאחד מגדודי הפלמ"ח ויצא לחזית. השתתף בכל פעולות הגדוד ונלחם בחירוף־נפש עד שנפל

במבצע „יואב" בקרב ליד בית־חנון, בדרום, ביום 21.10.1948. היה קבור בדורות. ב־4.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

בן־דויד עובדיה

בן סעדיה ומרים. נולד בתרפ"ב בעדן ועלה עם המשפחה לארץ ב־1930. אחרי לימוד בבית־ספר עממי החל בגיל צעיר לעבוד כפועל יומי, ובתקופה מאוחרת יותר עבד כפועל־בנין לפרנסת אשתו וארבעת ילדיו. מ־1936 ואילך השתתף באימוני ה„הגנה". ב־1942 נאסר ויושב בכלא בגלל פציעת שני חיילים בריטיים שיכורים לשם הגנה על כבוד בת ישראל שניסו לחללו.

במלחמת־השחרור שירת בחי"ם בשכונת התקוה, אבו־כביר, רמלה ולוד. תוך כדי שירותו חלה, הועבר לבית־החולים הצבאי בצפת ומת בכ"ב באלול תש"ח (26.9.1948). בן ביום נקבר בצפת.

בן־דויד צבי (קרל)

בן אליהו ואידה. נולד ביום 10.1.1925 בוינה, בירת אוסטריה. קנה השכלה עממית. הצעיר בבני משפחת פועלים, מטופלת באחד־עשר ילדים. חונך חינוך ציוני משחרותו. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה יצא עם שלושת אחיו לדרך כדי להגיע לארץ־ישראל. זמן רב נאלץ להתעכב ביוגוסלביה מחמת מחלתו. אחיו הצטרפו לפרטיזנים של טיטו ונפלו בקרב. אחרי נדודים רבים בתורכיה, בסוריה ובלבנון הצליח להגיע לארץ ב־1941. ראשית דרכו בארץ — בקיבוצים. אך מיד התגייס לצבא הבריטי ואחר שחרורו שירת במשטרה. כשוטר נתפס פעם עם נשק בלתי־לגלי ונכלא במשך שנה ומחצה בכלא עכו.

עם הקמת המדינה התגנדב לצבא ההגנה לישראל, השתתף בליווי שיירות לנגב ולירושלים. היה חובש מחלקתי בקרבות הקסטל ובמצור ירושלים, ממגיני העיר העתיקה. ב־19.7.1948 נפל בהגנת בתי־הונגריה (ירושלים), בהגישו עזרה לחבר פצוע. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. מלבד אשתו ואחיותיו, הנמצאות בחוץ־לארץ ואחיו שעלה לארץ ב־1939 ונמצא בקיבוץ קדמה, נרצחו כל בני משפחתו על־ידי הנאצים.

בן־דור חיים

בן יצחק ושרה. נולד ביום כ"ו באדר ב' תרפ"ד בירושלים. היה ילד עליז, ישר־אופי וגלוי־לב. כבן עשר נסע עם הוריו להורים הזקנים של הוריו, שישבו בעיירה ליטאית נידחת וחזר משם מלא רשמים וחויות, שהשפיעו על יחסו לגולה גם עם התבגרו. בגיל 14 אחרי גמרו את לימודיו בבית־החינוך לילדי העובדים עבר ללמוד בבית־הספר המחוזי ביגור. בתקופה זו הצטרף לתנועת „המחנות־העולים" והיה פעיל בה. השתתף במועצותיה ובבירוריה הרעיוניים, והכשיר עצמו לחיי הגשמה. ברישימות מבית־הספר ובמכתביו להוריו וחבריו נתגלה בכשרון כתיבה וביכולת הבעה. כבן 15 חזר לתל־אביב, המשיך ללמוד וגמר את לימודיו בגבעת־השלשה. הצטרף לקבוצת „החוגים" שיצאה לבית־השיטה, שם חלה במחלת הפרקים שריתקה אותו למיטת חליו. מחלה זאת היתה לו מכת־גורל קשה. בעיקר חשש פן לא יוכל עוד להיות חקלאי, חורש, נושא משא, צועד בהר, משוטט במרחבים. את ימי מחלתו ניצל לקריאה מעמיקה, כי אוהב־ספר היה, מעמיק־הגות, קרוב לשירה העברית החדשה ולספרותה. משהבריא עזב את העיר, חזר לשדה, לקיבוצים, לחבריו. עד שבאה שנת 1942 ועם קריאה ראשונה התיצב לשירות, לפלמ"ח. כשנה עשה באימונים ובהכשרה, אך הידיעות שהגיעו מהגולה לא נתנוהו לשבת בוטח בארץ. המצב ביהודי אירופה גרם לו, לנער הארצישראלי, זעזוע, כאב, עלבון, חרון אין־אונים. זעמו זה דחפו לפרוש מהפלמ"ח ולהתגייס לצבא הבריטי, לחיל־הים. תחילה שירת בארץ ואחר־כך במצרים ובעדן. עד מהרה באה ההתפכחות, ההתיסרות מהגזלה לא נתנוהו לשבת את הפלמ"ח והלך לצבא לא־לו, והוא ערק ממחנה הצי והלך אל צוקי הסלעים, אל מרחב הגוף של מנרה, אל חבריו מימים עברו, לאוירה החלוצית הקרובה ללבו. כעבור חודש של התלבטויות חזר לשירות, אם כי ידע את הענש הצפוי לו. כתום שירותו בצבא חזר לחיי העבודה, אך בינתים נמשך למסת הקולנוע והצטרף לקבוצת ההסרטה של המבמי מאיר לוין שהכינה את הסרט „בית אביו". מיד גילה ידיעה מפתיעה בתחום זה של אמנות. לדברי המבמי נתגלה חיים בין עובדי הסרט כאדם בעל רעיונות, רב דימיון ובעל שכל ישר. הוא חלם על תעשיית־בדים ראויה לשמה ועל מקומו בה. שנת 1946 באה. חיים עזב את עניני הסרטים והתיצב שוב לשירות בפלמ"ח. פעל בירושלים, התאמן בקיבוץ רבדים שבגוש עציון ומשם עבר לקיסריה, לטכניון העברי בחיפה, ליגור — להכשיר עצמו לקורס גבוה של ימאים מטעם הפלמ"ח.

עם תחילת המאורעות נסער כולו. הרצה בבתי־הזיקוק זיעזעהו. הוא חזר מן הלויה ובלבו מחשבת נקם. אנשי ה„הגנה" שתיכנו את פעולת־הגמול נגד כפר המרצחים בלד א־שייך, לא הביאו בחשבון את פלוגתו של חיים, היא נועדה לתפקידים אחרים. אלא שהוא לא השלים עם כך, נטל רישות ממפקד פלוגת־הענשין ויצא בתפקיד סגן בחוליה הפורצת. נוסף על תת־מקלע ורימוני־יד לקח אתו גם גרזן לפריצת דלתות. למרות רגשי הנקם שפעלו בקרבו רצה לשמור על הפקודה ולפגוע רק בגברים נושאי נשק. על כן קשתה הפעולה, כי היה הכרח לחדור לכל בית ולראות את האויב פנים אל פנים. באחד ביגואר חדרו לכפר המרצחים ולחמו על כל בית. חיים הצטיין בפריצה, לחם בגבורה עד הרגע האחרון כשכדור פגע בראשו והוא נפל. כשנשאהו משם חבריו אמר להם: „תמשיכו, אני נפצעתי". נקבר ביגור. במכתב שהשאיר לאמו לפני מותו כתב: „תמיד אמרת שהנך מהאמהות הגיבורות. היי למעני גיבורה. זכרי את קרבנות כפר־עציון, בן־שמן ובתי־הזיקוק. היום הייתי בלויה בחיפה. נורא, יש לנקום וללמדם ביגה". זמן לא רב אחרי מות הבן נפל גם האב, יצחק בן־דור, שהשתתף בשתי מלחמות. חיים התגלה בדרך חייו ובכתביו המרובים אשר השאיר (רשימות עיוניות, שירים, סיפורים, תרגומים, ביקורת ספרותית, מכתבי־רשימות) כבעל נפש דינמית רבת לבטים וחיפושים, שאיפה בלתי־רוויה לשלמות הנפש, לאמת צרופה. השתוקק לחיים עשירים בחויות פנימיות ל„בנין טמיר ונפלא שאינו גוף הנותן טעם לחיות, ובו אני רואה חזות הכל".) מבחר עזבונו הספרותי הוציאה „ספרית הפועלים" ספר „בן־דור".

בנדיט יעקב

בן צבי וז'ני. נולד ב־31.1.1925 בעיר סיוט, חבל בוקובינה. בנעוריו למד ב„תלמוד־תורה". עם גזירת הגירוש לטרנסדניסטריה נאלץ להפסיק את לימודיו. הוגלה יחד עם בני עירתו לערבות אוקראינה. שם מתו עליו אמו ורוב בני המשפחה. הצטרף לתנועת „הנוער הציוני" והצטיין בקבוצה בתפיסתו המהירה. בטרנסדניסטריה היה חבר פעיל במחתרת הציונית. אירגן את החברים הצעירים והשתתף בתכניות החבריה והחגנה. לאחר סיום מלחמת־העולם השניה חזר לעייתו השדודה ויסד מחדש את קן „הנוער הציוני". אירגן והדריך את הנוער בקבוצות גדולות ושלחם

לחוות־הכשרה. בשנת 1946 עלה ארצה באניה „מכס נורדוי". הצטרף לקבוצת „במאבק", אחר־כך עבר לחיפה. עבד בעבודות־בנין כטפסן. את זמני הפנוי הקדיש לעבודה במזכירות סניף „העובד הציוני" בחיפה. היה חבר ה„הגנה". „יענקלה" קראו לו רעיו ומכיריו. ידע להיות הרוח החיה והמבדחת של החברה, אף היטיב לשיר. מפקדו כתב עליו באחד ממכתביו אל בני משפחתו: „אנחנו, חבריו, הכרנוהו כאיש העליז במחלקה. הוא היה אהוב על מפקדיו וחבריו לנשק, כי תמיד הכניס עליזות במחנה, במצב־רוחו הטוב והאופטימי".

התגייס עם פרוץ מלחמת־השחרור. השתתף בקרבות בחזית הצפון והיה בין משחררי טבריה. נפל בקרב בכפר־תבור. ב־22.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

בן־הלל (מנדל) אריה (אריך)

בן מרדכי ושפרה. נולד באחרון של פסח, כ"א בניסן תרפ"ה (אפריל 1925), במושב העובדים כפר־מל"ל. הוריו — חקלאים ותיקים, מבני העליה השניה, והוא בן הדור השלישי בארץ. נמשך מילדותו לטבע ואהב לטפל בחיות־הבית במסירות רבה. גמר את בית־הספר העממי וכיתות־ההמשך בכפרו, ונכנס לבית־הספר המקצועי על־שם מכס פיין בתל־אביב. משהתארגן הפלמ"ח עזב את ספסל־הלימודים. תחילה למד והתאמן ואחר־כך לימד ואימן אחרים ונתחבב על כל חניכיו. בלימודיו ובפעולותיו הקדים להתבגר. נעשה שתקן ורציני ופניו נחרשו קמטים־קמטים, והוא אז בן 18 וחצי. כשיצא לפועץ את תחנת־הראדאר שבכפר יזור, פעולה קשה ומסוכנת, לא האמינו חבריו למראה עיניהם כשראוהו חוזר משם בריא ושלם. לאחר שעשה שלוש שנים בפלמ"ח חזר הביתה לזמן קצר, עזר להורים בעבודת המשק וגם הדריך את הנוער שבמקום ובסביבה לחברת־עובדים וגם הכשירים לקרב בשעת הצורך. יסד תזמורת של הנוער המקומי וגם הספיק להשתתף בה.

עם קום המדינה התגבד שוב למערכות הפלמ"ח. פיקח בחולדה על השיירות ההולכות מתל־אביב לירושלים ועבר משם לכפר־עציון. פעם, כשהותקפה קשות השיירה לירושלים, לא הוציא את השפנדאו מידו במשך 36 שעות רצופות וחיפה על השיירה בהצלחה עד תום המערכה וכך הצילה. שיירה זו היתה האחרונה שהצליחה להגיע לירושלים אשר באה מאז במצור מלא. עייף ושבע־סבל התגבד לפעולות על הר הקסטל, תחת לקבל כמה ימי נופש, כי ידע את חשיבותו המכריע של כיבוש מקום זה בפריצת הדרך לירושלים. בצאתו מקרית־ענבים לחפות על מחלקה שנסוגה מן הקסטל נפל ביום 8.4.1948. פעולה זו, אשר בה נפל, פתחה שוב את הדרך לירושלים הנצורה. נקבר ב־11.4.1948 במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר להר הרצל בירושלים.

בן־זאב דויד

בן אברהם ורוחמה. נולד ב־1915 באו־דיסה שברוסיה למשפחת ציונים ותיקה. עלה ארצה ב־1923. אחרי גמר לימודיו בבית־ספר תיכוני עבד כנהג בים־המלח ובחברות־הובלה שונות; אחר־כך הקים בית־ספר לנהגות ונודע כמורה־נהגות מוצלח. פעיל ב„הגנה" מגיל 17 ואימן קבוצות נוער. התגייס לחיל־הספר של ממשלת המנדט ושירת בו שלוש שנים, אחר־כך שירת שנתים במשטרת הישובים העבריים. בימי מאורעות תרצ"ו מילא תפקיד אחראי בהגנת מושב עטרות ושכונת מקור־חיים. עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתגייסים, על אף היותו אב לשני ילדים. עבר לחזית הדרומית בירושלים. הצטיין במיוחד כצלף. היה מפקד מחלקה בתלפיות ובליווי שיירות בדרך ירושלים־תל־אביב. פעל כרגם בכיבוש דיר־אבו־טור, תחנת־הרכבת ובית־הדפוס הממשלתי בירושלים. מפקד מחלקה באחד הגדודים שבחזית רמת־רחל — ארנונה. חסון וגבה־קומה. מסור היה לחבריו ותחיתם ביחס אבהי לפקודיו והעניק להם חופשות, גם אם ידע שיצטרך לשמור במקומם. לפני פרוץ המלחמה בנה דירה לעצמו בסנהדריה, וכשהזהירוהו כי אזור־ספר הוא המקום הזה, השיב: „חובה היא לישב את ירושלים כולה, ואני שמה להיות בין מקיימיה".

בשעה שהותקפה כיתה בבית הדרומי שבכביש בית־לחם, נשלח לתלפיות לעזרתה ועבר בדרך תחת מטר־כדורים. בשעת הקרב הקשה עודד את חבריו: „רגע אחד — ויעבור זעם". נפל בדרך בין רמת־רחל לארנונה, ביום האחרון להפוגה הראשונה, בל' בסיון תש"ח (7.7.1948). נקבר למחרת בסנהדריה בירושלים. ב־6.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. לפי פקודות המטכ"ל הועלה לאחר נפילתו לדרגת סגן. הניח אשה, בן ובת.

בן־זאב (וולפרט) יואל

בן משה ומאשה. נולד ב־24.7.1923 בליבאווה שבלטביה וב־1925 עלה עם הוריו לארץ. גמר את בית־הספר העממי בכפר־סבא ולמד שנתים בבית־הספר התיכון החקלאי בפרדס־חנה. בן 12 הצטרף לבית"ר ובעודו נער נחשד פעם — כפי שנתברר: שלא בצדק — בגניבת רובה בשביל אצ"ל, ואחר־כך הצטרף לאצ"ל והיה פעיל בו. ב־1941 התגבד לצבא הבריטי למלחמה באויב הנאצי. בעת החניה של גדודו בבטלה, בצפון אפריקה, דרש — ולשוא — להעבירו לשירות צנחנים, כי צמא לפעולה. באיטליה הועבר לתפקיד נהג זחל ביחידה המסייעת. כשיצאה הבריגדה העברית לחזית הופקד לשירות במכוניות־יריה כבדות. תפקיד זה בעמדה האחורית היה „ערפ"י מדי בשבילו, וכשלא נתמלאו דרישותיו החוזרות ונשנות להעבירו ליחידה קדמית היוצאת לפטרולים, „ערק" קדימה על דעת עצמו ומילא את תפקידיו במסירות־נפש. נהג בנדיבות עם חבריו בחלוקת תוכן החבילות שקיבל וגם בנטילת חלק־יתר במעמסת השירות.

משחזר הביתה מהצבא הצטרף לקואופרטיב „נפתלי" בבנימינה, ואם־כי התערה בחיים האזרחיים כאיש נשוי ואב לשני ילדים ומסור מאד למשפחתו, לא משך את ידו מהמשימה לשחרור המולדת מהשלטון הזר, וכשהרגיש הקלה בתפקידים שהוטלו עליו במחתרת אצ"ל (בה שירת בכינוי „ראש־קבוצה עוזי"), דרש ותבע „תעסוקה" ועמד בה באמונה ובמסירות יומם ולילה. באחרונה בא מבנימינה להשתתף עם אצ"ל בכיבוש יפו כנהג במשוריין. בעת התקפה על עמדה ערבית במגישה נפצע קשה בראשו. 12 יום שכב מחוסר־הכרה בבית־החולים ומת בל' בניסן תש"ח (9.5.1948). למחרת הובא לקבורה בכפר־סבא.

בן־זאב (אלטמן) רפאל

בן זאב ומלכה. נולד ב־15 בפברואר 1914 בגולובוב שבפולין, לאביו שהיה חסיד, תלמיד־חכם וראש הקהילה המקומית. ולאמו שנטעה בלב בניה את מידות הפשטות ואהבת ישראל. בילדותו למד ב„חדר" וב„ישיבה" ואחר־כך עבר לעבוד בעיר טרנוב, בה הצטרף ל„השומר הדתי". משנשלח על־ידי „החלוץ המזרחי" להכשרה בקיבוץ חקלאי, התגלט מיד בכשרונותיו כאיש משק ונלקח גם להדרכת קיבוץ „השומר הדתי" ברישא. עלה לארץ ב־1

במארס 1938. אחיו ואחותו שנשארו בגולה נספו בימי השואה. משבא לארץ הצטרף ל„קבוצת אברהם" בכפר־פינס, עבד בפרדסים וקיבל על עצמו תפקידים רבים במשק ובחברה. לאחר שנשלח להכשרה בגדוד צאן הקים עדר משובח במשק וטיפל בו במסירות רבה. משעברה הקבוצה לכפר־עציון התמסר להכשרת הקרקע, למטעים ושימש בתפקיד באי־כוח מחלקת היער של הקרן־הקיימת־לישראל בגוש. במשך תקופה ארוכה שימש גם מרכז־משק והיה פעיל בעניני הבטחון. בשבט תש״ז נשא אשה מבנות המשק, עולה ממחנות־הריכוז באירופה. ביום החתונה, שעה קלה לפני היכנסו לחופה, נשאל על־ידי חבר, למה התפלל. „לגשמים שיבואו", — אמר. עם התחלת המצור על הגוש עברה אשתו לירושלים והוא שוב לא זכה לראותה ולהכיר את בנו שנולד לו.

משהחלה ההתקפה האחרונה על הגוש שימש רפאל מפקד אחת העמדות בקטע הדרומי של כפר־עציון. בכל ימי הקרבות הביע את אמונתו בכך, שאם יפול המקום, לא ימותו אנשיו כאשר מתו טבוחי המחנות באירופה. בד׳ באייר תש״ח פעל בעמדה שלו תחת אש האויב, ומשנפגע פה ושם ולאנשי העמדה החל להציק הצמאון, זחל להביא מים ונפגע בדרכו מכדור האויב. הצליח לזחול בחזרה אל המקלט אשר מתחת למנזר הרוסי ושם נספה כאשר חיילי האויב פוצצוהו על פצועיו ומגיניו. בכ״ח במרחשון תש״י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

בנזימן משה

בן בן־ציון והניה. נולד בי״ז בטבת תרפ״ד בירושלים, דור חמישי לר׳ יצחק מחאסל־ביץ, מתלמידי הגר״א שעלו ארצה בתרס״ט ויסדו את הישוב האשכנזי בירושלים, ונין ליוצרים ובונים בישוב הישן. למד ב„חדרים", בבית־הספר העממי החרדי של פרידמן, בבית־המדרש למורים מזרחי, והיה חבר פעיל ומדריך בתנועת הנוער „ברית החשמונאים", בה נרתם לכל משימה קשה ורבת־תלאות ושימש מופת לחבריו בנאמנותו לרעיון ולהלכה ול„עשה ובמסירותו למען שחרור המולדת. מהשירים ומהאמרות הקצרות („שבבים") שבעזבונו הספרותי ניכר, שהיה גם מעמיק הגות בארחות חיי אנוש. המשיך את לימודיו בישיבות מרכז הרב בחברון ובו בזמן היה שומע חפשי בשיעורי מדעי היהדות באוניברסיטה. בתש״ד עבר לחיי עבודה והגנה בקבוצת טירת־צבי ונשא אשה, ומשנתאלמן אחרי כשנה נשא את אבלו וכאבו באומץ של איש־אמונה והוסיף למלא את חובתו לחיים כפרט וכבן האומה הדורשת עמל והקרבה מכל אחד מבניה. בקיץ תש״ז יצא להשתלם באוניברסיטה באמריקה (במקצוע כלכלה מדינית). את זמנו הפנוי מלימודיו הקדיש לארגון חוגים ללימוד עברית וליצירת אוירה עברית־לאומית מסביבו.

משהוכרז על מדינת ישראל וצבאות ערב תקפו אותה מכל עבר הרגיש כי מחובתו לבוא ולהשתתף בהגנת המולדת. ב־27.6.1948 הגיע לארץ באניה „מארין קארפ", ואם כי היתה אפשרות לנסוע ירושלימה לא נסע שמה להתראות עם הוריו ומשפחתו, רק חבילות־מזון שלח להם בעילום שם, ואת פגישתו עמהם דחה לאחר הנצחון. התגייס לחיל־הים ובעשרת הימים שבין הפוגה א׳ וב׳ נשלח עם יחידתו הימאית בתגבורת לפעולה היבשתית לפריצת הדרך אל הנגב. השתתף בגבורה והתמסרות בקרב בית־עפה ושם נספה בין יתר חבריו אור ליום 18.7.1948. בערב חג הסוכות תש״י נתגלו בסביבות בית־עפה גופות חבריו, וביניהן גופתו של משה. גופתו הועברה לירושלים לקברות בשייך־באדר ב׳ ביום ט״ז בתשרי תש״י (9.10.1949). ב־8.11.1951 הועברה להר־הרצל בירושלים.

בן־חיים נפים

בן חיים ומרים. נולד ב־1929 בירושלים. גמר בית־ספר עממי־דתי ועבד בבית־מסחר. היה מחונן מילדותו בקול נעים. נתקבל ב־1941 למקהלת „שירת ישראל" וב־1942 הצטרף לארגון הנוער הדתי־הלאומי „ברית החשמונאים". היה זמן־מה חבר ב„מכבי" לשם פיתוח הכושר הגופני ואחר־כך הצטרף למחתרת אצ״ל. היה חביב ועליז ואת התפקידים והמשימות שהוטלו עליו מילא בקפדנות.

באצ״ל הגיע לדרגת סמל והשתתף בפעולות רבות נגד השלטון הזר ואף בפעולות־תגמול נגד הכנופיות הערביות. פעולתו האחרונה היתה השתתפותו בהטלת פצצת־הבית ליד שער יפו, כחלק מהנסיון לפרוץ את הדרך אל העיר העתיקה שהיתה במצור ערבי־בריטי. כשמכוניתם חזרה מהטלת הפצצה ונתקלה באי־תנועה ניסו נוסעיה לקפוץ ממנה ולהימלט דרך בית־הקברות המוסלמי בממילא אל האוור היהודי. הוא נפצע ביריות השוטרים הבריטיים ונלקח לבית־החולים הממשלתי ולפי השמועות נרצח שם בידי האחיות והמטפלים הערביים ביום כ״ה בטבת תש״ח (7.1.1948). נקבר על הר־הזיתים.

בן־חנוך אברהם

בן חנוך ומרים. נולד בשבת־נחמו תרע״ג בפביאניץ שבפולין. גדל במשפחה ציונית־עממית. סיים בית־ספר עברי תיכוני. היה מראשי „גורדוניה" בלודז ומהבולטים בחוגי הנוער הציוני החלוצי בפולין. בקבוצת־ההכשרה באולקוש נתגלה כושר פעילותו בחיי הציבור והחברה. יצא ללימוד חקלאות באוניברסיטת נאנסי שבצרפת. הוסמך לאגרונום וב־1934 עלה ארצה לקבוצתו ברחובות, קבוצת „גורדוניה", ונעשה מיד אחד מעמודי־התווך שלה. הצטרף עם כל חבריו לקבוצת דגניה ב׳ ושם הקים את קן משפחתו והשתדל לפתח את החברות שבקבוצה לקרבה משפחתית כוללת, שבה ראה את תמצית ההויה הקבוצתית. מהיותו איש המוסר והצדק לא הסתפק בשותפות משקית וכלכלית בלבד. היה מסוג המבקרים אשר ביקרתם פורה ומפרה: מכאן פעלתנותו הרבה ומכאן גם עליזותו ואהבת־הרעים שלו. היה פעיל בקבוצה בכל הענפים והמקצועות: בגזברות ובהנהגה הכללית, בעמל היום־יומי ובידיעת החקלאות לכל ענפיה. מדריך ומחנך אידיאלי. נשלח משעם הקבוצה להדריך נוער והיה בהנהלת כפר הנוער בן־שמן. כעסקן בעניני התנועה והמפלגה יום וביצע את מזיגת „גורדוניה" ו„המחנות העולים" לתנועה חדשה—„התנועה המאוחדת". נציג בועידות, בכינוסים ובשליחות לאיטליה אחרי המלחמה. השתתף בקונגרס הציוני הכ״ב. חבר עליו ואיש־„הגנה" פעיל. השתתף בעליית־הכיבוש במעלה־החמישה וכן במבצעים חלוציים אחרים. חיזק בחבריו את האמונה בנצחון וכשהלך לעזור בעבודה בקיבוץ שער־הגולן, נקודת־הספר הקיצונית שסבלה רבות מהפגזות הסורים — הביא מטען גדול של אופטימיות.

כשפרצו כוחות־אויב רבים וחזקים לעמק הירדן יצא כמפקד כיתה יחד עם אנשיו מזוינים בבקבוקי מולוטוב נגד טנקים, ונפל עמהם בקרבות על בנין המשטרה בצמח, במרחק מאות מטרים בלבד ממשקו, ביום ט׳ באייר תש״ח (18.5.1948). אחרי הקרבות נאספו משדה־הקרב והובאו לקבר־אחים בדגניה ב׳. הניה אשה ובת. זכרו הועלה בחוברת „בשער" — ספר הקרבות על דגניה ב׳.

בן־טוב (בונפיל) שמואל

בן משה וויקטוריה. נולד בשנת 1929 בעיר איזמיר שבתורכיה. למד בבית־הספר „אליאנס" של הרב דויד אשכנזי ובנו. עוד בימי נעוריו ולימודיו אירגן קבוצת ילדים יהודים והלהיבם לעלות לארץ. תקות נעוריו לעליה התגשמה בשנתו השש־עשרה, ב־1945, בעזבו את הוריו ושלושת אחיו. הוא שאף להיות רב בישראל, אך בבואו לארץ הצטרף לכפר־הנוער הדתי. שם למד 11 חודש והתגייס לפלמ"ח. היה אחד החיילים המסורים והממושמעים ביותר ומוכן לכל תפקיד קשה ונועז. בשנת 1946 נעצר לאחר מעשה ביריה, בו השתתף השתתפות פעילה, ונידון לשנתים מאסר. בשנת 1947 חונן, קיבל חופשה של 20 יום וחזר ל„שורה". עד פרוץ הקרבות עשה ברמת־רחל. השתתף בקרבות הקסטל ושער־הגיא. בשובו מליווי שיירה לכפר־עציון נפגע קשה. התאושש במקצת, עזב את בית־החולים והצטרף שוב אל יחידתו, אף־על־פי שנשימתו כבדה עליו מאד.

נפל בשעת ליווי שיירה בדרך ירושלים, אחרי קרב נועז, בו גילה אומץ־לב, דריכות ונכונות, ביום 9.6.1948, ערב ההפוגה הראשונה. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

בן־יהודה (מיני) יצחק

בן יהודה וריזה (שושנה). נולד ב־1926 בבגדד שבעיראק. למד בבית־ספר תיכון והתחיל ללמוד באוניברסיטה. נפגע משנאת־ישראל ולא יכול להשלים עם חיים ללא כבוד האזרח והאדם. נפגש עם ארצישראליים שבאו שמה לרגל שירותם בצבא הבריטי. למד עברית במחתרת וב־1945 העפיל לארץ בדרך היבשה. הצטרף לציבור החלוצים שהלכו להקים נקודות־כיבוש בנגב והשתדל להתערות בחברה ובעבודה בקיבוץ בארי. נדיב־לב היה ומוכן לעזרת הזולת ומצא בכך סיפוק נפשי. ביחוד חיבב בעלי־חיים ועל כולם את הכלב של הקיבוץ.

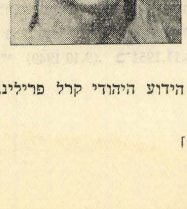
במלחמת־השחרור שירת כמגויס במשמר המקום ונשא בהבנה את כל התלאות של חיים בחפירות בתוך משק הרוס מהפגזות. נפל ב־4.10.1948 בהפגזת הנקודה. נקבר בבארי.

בן־יוסף יצחק

נפל בירושלים בכיבוש נוטר־דם ב־19.5.1948 ולא נודע מקום־קבורתו.

בן־יוסף צבי („צמא")

(צבי מנחם אליעזר); („אוטו דרסלר")

בן יוסף וסבינה דרסלר. נולד ב־22 באפריל 1914 בסאסוב שבפולין. בגיל רך עבר עם בית הוריו לוינה. בעודו ילד ניכר בו כשרון מוסיקלי. בוינה למד בבית־ספר עממי, עבר לגימנסיה על שם אלברט, וב־1932 עמד בבחינות־הבגרות. בשנות 1932—1934 למד באוניברסיטה בוינה בפקולטה לאמנות, היסטוריה ומוסיקה. במשך שנים רבות למד נגינה על פסנתר וקומפוזיציה אצל המוסיקאי הידוע היהודי קרל פריליגג. ב־1934 הצטרף לתנועה הציונית וכדי להתגייס לנוטרות ומאז שירת בה בתמידות. ב־1942 סיים מטעם ה„הגנה" קורס מ"כ והיה מפקד אזור טירת־שלום.

בהורף תש"ח היה פעיל בהגנת המקום והסביבה והשתתף בקרב על קוביבה, ושני בניו הגדולים — מתוך חמשת ילדיו — השתתפו בשיירותי קשר ואיתות. פעם בבוקר, אחרי בלימת הפלישה המצרית, קיבל ידיעה כי על הגבעה בקוביבה נמצא מוקש. העביר את הידיעה למטה החבל ונשלח לבדיקת המקום. שם מצא פגז־מרגמה, ומשלא הצליח לפוצצו ביריות, החל לפרקו בידיו. הפגז התפוצץ וריסק אותו ואת שני בניו — יהודה בן 15 שהיה איש הגדנ"ע הפעיל במקום, אירגן קבוצת קשרים, ועמד להישלח לקורס מדריכי קשר, ומתתיהו בן 13, ששימש גם הוא כקשר בין עמדות המגינים — ב־4.7.1948. נקבר למחרת בגס־ציונה. הניח אשה, מרים, ו־3 ילדים, שנשארו מ־5.

בן־יהודה אבנר

בן יהודה־שלמה ושולמית. נולד ב־1911 בכאו שבתימן ועלה לארץ עם הוריו בתרע"ח. אחרי לימוד בבית־הספר העממי בגס־ציונה יצא לעבודה. הצטרף ל„הסתדרות העובדים", נלחם בשמירת הדור הקשיש שבעדתו ובהתנגדותם להשתלבות הדור הצעיר בחיי העבודה והקידמה. השתתף ביסוד מושב העובדים התימנים טירת־שלום (ליד גס־ציונה) ועלה על הקרקע בין הראשונים ב־1930. שימש מזכיר המושב וחבר מועצת הפועלים, פעל למען הכנסת התושבים באופן קיבוצי ל„הסתדרות". יזם והמריץ הכנסת מים וחשמל וסניף קופת־חולים לכפר, והיה מראשי מנהיגי המושב ופעיליו והקדיש לכך את כל זמנו הפנוי והרבה מרץ ועמל. חבר ה„הגנה" ומפעיליה משנת 1935, אירגן והדריך ואימן במקומות שונים. במהומות 1936

להכשיר את עצמו לשירות המדינה העברית לעתיד נרשם לאקדמיה הקונסולרית בווינה, וב־1936 הוענקה לו דיפלומה בהצטיינות מיוחדת במקצועות כלכלה, שפות ותתונות. בה בשנה עזב את בית הוריו האמידים ועלה ארצה כסטודנט באוניברסיטה העברית. בבואו ארצה הצטרף מיד ל„הגנה". ניסה להתקבל לשירות המדיני של המוסדות הלאומיים אך לא עלה בידו. החליט להשתלם במדעי־היהדות. אחר־כך, ב־1938, יצא לקבוצת קרית־ענבים, וגם השתתף בהקמת מעלה־החמישה. עם פרוץ מלחמת־העולם השנייה והפסקת משלוח הכספים מחוץ־לארץ נאלץ צבי להתפרנס מגגינה בבתי־קפה. ב־1940 התגבד לצבא. למעלה משנתים שירת בארץ ובצפון־אפריקה. תמיד נדחף לקוים הראשונים. מפקדיו מצאו שכשרונותיו המוסיקליים עלולים להביא תועלת בתפקיד אחר, ודרשו ממנו להצטרף ל„אנס"א". צבי סירב ולא נענה עד להקמת הבריגדה העברית ולהקתה האמנותית. משוחרר מהבריגדה, במאי 1946, נכנס צבי לשירות במחלקה המוסיקלית ברדיו ירושלים. החלה תקופה קצרה של יצירה מוסיקלית רצינית ומרוכזת שבה חיבר את שיריו. ב־29.11.1947 הפסיק פעולתו ברדיו והתמסר לתפקידיו ב„הגנה". כלוחם היה פעיל בעיקר בירושלים וסביבתה. בשעת הקרב בגוש עציון היה מפקד מחלקה במנזר הרוסי. כשלא ניתן להחזיק במקום החלו לסגת. בשעת הנסיגה נפצע פצע אנוש. מספרים שברגעיו האחרונים שר את שירו: „ואם בקרב אפולה / רע, את נשקי לנקמתי תשולה. / הסו! אל דמע — אנחנו, הלאה המשכנו!" חיבר מגגינות לשירי ביאליק, טשרניחובסקי ומשוררים אחרים, וכן גם שירי־לכת צבאיים. רבות ממגגינותיו הלביש במלים שלו. ניסה את כוחו בקומפוזיציות כגון: סונטה לקלרינט. הגה את הרעיון לחבר קונצרט לכינור. מגגינותיו מושרות בכל הארץ, ביחוד ידועה המגגינה „יש לי כגרת". הוא שר את חייו, וחי ונלחם כפי ששר.

נפל ביום ג' באייר תש"ח (12.5.1948) בקרב הגדול על גוש עציון. ביום 17.11.1949 הובא לקבורת־קבע להר־הרצל בירושלים עם יתר חללי הגוש. לזכרו נקבע פרס לחיבור מוסיקלי מובחר שייגתן מדי שגה על־ידי הועד להנצחת זכרו, אגב קונצרט מיצירותיו.

בן־יוסף (פינצ'בסקי) שלמה

בן משה ונחמה. נולד ב־30.10.1930 בתל־אביב. גמר את בית־ספר העממי העירוני „ביאליק" והחל לעבוד באריגה ובסלילה. היה חבר ה„מכבי" וב־1943 הצטרף למחתרת אצ"ל ונתגלה כבעל כשרונות צבאיים וארגוניים ובכושר לגייס חברים למחתרת. כינויו הרשמי באצ"ל היה „גגן הררי", אך חבריו ביחידה הוסיפו לו כינוי החיבה „שלומקה". כמפקד ידע להיות לא רק קפדן, אלא גם עז־רוח למופת בפעולות ובעל אומץ להודות בטעותו בפני כל שורת היחידה.

בפעולות־קרב השתתף בעיקר נגד הערבים בפגיעה בבסיסיהם ובהגגה על השכונות הדרומיות של תל־אביב בחורף תש"ח. בתוך אש האויב זחל על בטנו והצליח להניח את משגן־הנפץ תחת הבית שממנו ירו על השכונה היהודית. כשהפציעו חיילים בריטיים את הבית שיחידתו שכגה בו, הצליח ברגע האחרון להתחיל בעבודת טעינת קורות ולהעסיק גם את חבריו בכך והודות להסואה מוצלחת זו ניצלו ממאסר. יצא אל העמדות גם מחוץ לתירו ופעם נענה לבקשת חבר למלא את מקומו במשך הלילה בעמדה קיצונית בשכונת שפירא מול אבו־כביר וכשחזר משם בבוקר פגע כדור צלף בבטגו. התגבר על מכאוביו ושאל לשלום חבריו בעמדה שלא הספיקו לבקרו, ואחר שלושת ימי היאבקות עם מכאוביו מת בבית־החולים ביום 6.4.1948. בו ביום נקבר בגחלת־יצחק.

בגימין אלפרד („פרדי")

בן אהרן ובלומה. גולד בשגת 1930 בבו־קרשט, בירת רומגיה. למד בבית־ספר עממי ותיכוגי והשתלם בעבודת טכסטיל. חמשת ילדי המשפחה (3 בגים ו־2 בגות) התחגכו בתגועות־גוער ציוגיות, והוא ואחיו ואחותם הקטגה השתייכו לתגועה „דרור — הבוגים". במארס 1946 יצאו שלשתם כחלוצי המשפחה, דרך יוגוסלביה לאיטליה, כדי לעלות לארץ ולהעלות אחריהם את כל המשפחה, וההורים ציוו עליהם שלא ייפרדו בכל הדרך עד בואם לארץ. באיטליה קדמו להם ריבים בתור לעליה ב' והם, בשל גילם הצעיר, הוכגסו למוסד־גוער של „השומר הצעיר", באין מוסד משל תגועתם, ובמשך שתי שגות שהותם שם הסתגלו לדפוסי החיים וההשקפות ששררו במוסד ואלפרד אף הגיע לתפקידים במזכירות החברה והמוסד ובועדת התרבות. באפריל 1948 הלך לקורס־אימונים של ה„הגגה" במחתרת וכשחזר מהקורס השאיר לאחיו הצעיר כעין „צוואה", שגם הוא יהיה מוכן כמוהו להקריב גם את חייו בעד המולדת העברית, כשיגיע תורו.

בא לארץ עם שיירת גח"ל למחרת הכרזת המדיגה. בהגיעם לגמל תל־אביב הופצץ אז הגמל על־ידי מטוסים מצריים. צורף מיד לגדוד אחד ונלחם בגבורה ובמסירות עד שגפל בחזית לטרון ביום 24.5.1948. הועבר למגוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

בגימין בן־ציון

נמצא הרוג ברחוב אלגבי בחיפה.

בגימין קרל־ארגסט (יעקב)

בן הרמן ומטה. גולד ב־11.1.1929 בגירג־ברג שבגרמגיה. למד בבית־הספר העממי של הקהילה היהודית. לפי חוקי המשטר הגזעי הוסיפו לו ולאביו, כמו לכל יהודי בגרמגיה של אז, את השם „ישראל". אך משעלתה המשפחה לארץ ב־1939 גתגו לו הוריו את השם העברי יעקב. אחרי סיום חוק לימודיו בבית־הספר העממי בחיפה למד מלאכת האורטופדיה והשתלם בה כראוי והתמחה גם בהתקגת פרוטזות (תותבות) לקטועי־רגלים. עבד כשכיר ואחר־כך כבעל־מלאכה עומד ברשות עצמו. היה מוזגן בחוש מוסיקלי ובשמיעה גפלאה, ומגגינה ששמע פעם ידע לגגן בפסגתר ובאקורדיון. גם תפיסתו בשפות היתה קלה וגוסף לגרמגית ולעברית ידע גם אגגלית ובמידה הגונה אף ערבית. גתחבב על חבורתו בשל מידותיו הטובות והגעמת המסיבות בגגיגתו, בחיים האזרחיים ובצבא כאחד. במלחמת־העולם השגיה התגדב, לפי צו המוסדות. לצבא הבריטי ושירת בעבודתו המקצועית ביחידה רפואית, יהודי יחידי בין בריטים, וזכה להוקרה ולחיבה על שום גאמגותו ודייקגותו במילוי חובתו. עמד בכבוד בשעת המתיחות בין הצבא הבריטי והישוב. רכש בין חבריו הבריטים הבגה לעגין היהודי וכמה מהם המשיכו להחליף אתו מכתבים אחרי שובם לארצם.

חיבב את האופנוע ושמר על נקיונו ומצבו הטוב והשתתף בארגון חבורת רוכבי אופנוע לסיורים במרחבי הסביבה בימי הפגרה. התגייס עם האופנוע שלו למלחמת־השחרור ושירת בחטיבה „כרמלי" כאלחוטאי וקשר בשחרור חיפה. היה שקוע כל כך בשירותו בפינתו המיוחדת, בואדי רושמיה, שלא ידע דבר על הנעשה בגזרות אחרות, ורק בשובו הביתה נודע לו כי כל העיר שוחררה. השתתף בקרבות לשחרור סביבת ואדי־רושמיה, בכיבוש טירה, בצה ועוזיז ועכו. ברכבו בלילה, יום לפני הכרזת המדינה ב', בשליחות־קשר על אופנוע מראש־פינה למשמר־הירדן נהרג בהתנגשות באור ליום 18.7.1948. בן ביום הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה.

בן־ציון עודד

בן משה. נולד ב"ג בכסלו תרפ"ג (3 בדצמבר 1922) למשפחת עמלים בתל־אביב. רחש חיבה יתירה ללימודים. בחריצותו ובהתמדתו פילס לו דרך לגימנסיה „הרצליה" וסיימה בהצטיינות. בימי מלחמת־העולם התגייס לצבא ושירת בחיל־התעופה 4 שנים, אך גם שם המשיך ללמוד בקורסים המיוחדים לצבא, ואף עמד בבחינות בכתב. לאחר ששוחרר נכנס לאוניברסיטה ולמד מדעי־הטבע. יצא לו שם של בעל כשרונות מובהקים במתימתיקה ובפיסיקה. עם יתר הסטודנטים נקרא לשירות עם ההכרזה על המדינה ולא נרתע משום משימה שהוטלה עליו ועל מחלקתו עד יומו האחרון.

הוא היה אחד מאנשי המחלקה של ה„ל"ח" שחשו לעזרת גוש עציון ונפל עמהם ביום ה' בשבט תש"ח והובא לקבר־אחים בכפר־עציון. משם הוצא עם יתר חללי גוש עציון והובא לקבורת־קבע להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

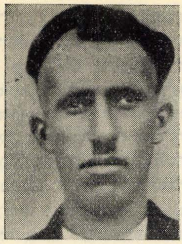
בן־יעקב אורי

בן אברהם ורבקה. נולד ביום י"ג בתמוז תר"ץ (1930) בעפולה. למד בבית־הספר העממי „גאולה". בן 15 נתקבל למחלקת המסגרות של בית־הספר המקצועי שליד הטכניון בחיפה ולמד שם מכונאות־רדיו. התמחה במקצוע. כמוכשר ביותר זכה בסטיפנדיה על שם מוסיגזון וסיים חוק לימודיו בהצטיינות בשנת תש"ח. היה תלמיד שקדן וחביב על מוריו וחבריו. מגיל 16, בתקופת המאבק, היה פעיל ב„הגנה". באחת הפעולות בחיפה נאסר על־ידי הבריטים ב„בית התעשיה" והועמד בפני בית־דין צבאי. שוחרר כעבור כמה ימים והוסיף לפעול בעפולה. מילא את תפקידיו בהכרה, בנאמנות וברצון. חבר בתנועת הצופים ופעיל בגדנ"ע. עשה בהכשרת הצופים בנעץ, בגבעת־ברנר ובהכשרה המגויסת בדורות שבנגב. נתבקש להתגייס לחמ"ד בגלל ידיעותיו המרובות, אך בחר להיכנס לפלמ"ח כדי למלא תפקיד קרבי ונספח אל אחד מגדודיו. היה פעיל ב„הגנה", במחלקת הסיירים, אחר־כך ביחידת מכונות כבדות ומרגמות שהתמחה בשימוש בהן. מהיום שעזב את בית הוריו לא חזר אף פעם להופשה. במכתביו הרבים והלבביים הביע את הכרתו העמוקה בחשיבות תפקידו כלוחם לשחרור המולדת.

השתתף בקרבות רבים ובכל ההתקפות של גדודו, מן ההתקפה על אשדוד עד ההתקפה על חוליקאת ופתיחת הדרך לנגב, בהבטיחו במכונת־היריה שלו את הדרך לפורצים. התקפה זו נכשלה והוא חיפה על הנסוגים עד רגעי חייו האחרונים. בפעולה זו נפל ביום י"א בתמוז תש"ח (18.7.1948). היה קבור ברוחמה. ב־26.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג. בן י"ח היה בנפלו.

בן־יעקב חיים („עכו")

בן יעקב ורוחמה. נולד בשנת 1903 בעיר זאכו אשר בעיראק. התחיל ללמוד ב„חדר" וגמר את בית־הספר העממי. משהתחיל לעבוד התמכר במיוחד לעבודות חקלאיות והיה מפרנסם הראשי של אביו ואמו. ביתתים הקים בעצמו משפחה וגולדה לו בת. אז לקח את אשתו ובתו ועבר אתם באופן „בלתי חוקי" את הגבול והגיע לארץ ב־1925. התיישב בירושלים. חלם על הקמת משק משלו. אבל הגיע לכך רק לאחר כעשרים שנה. תחילה למד את מקצוע הריצוף והתמחה בו. באותו פרק־זמן הצטרף ל„הגנה" והיה מפעיליה בירושלים בשנות המאורעות 1936—1939. זמן־מה שימש גם כשוטר מושבעו של ממשלת המנדט. ב־1944 התגשם חלומו לעלות על הקרקע — בהצטרפו אל הישוב החדש של כפר־אוריה. ומאז ועד מלחמת־השחרור עבד את אדמתו ושמח במשפחתו רבת־הנפשות.

נפל בשעת הגנת הכפר. ב־11.1.1948 יצא בבוקר מבית־הכנסת עם נשקו וחמשתו, כשהגיעה שיירה מחולדה שהותקפה בדרך והביאה אתה פצועים. באותה שעה חש לעמדת ההגנה (אף סירב לסעוד קודם את לבו בבית), ראה בנפילת חבר, ירה באויב המתקרב ונפגע מצרור כדורים בראשו, ומיד צנח ונפל. למחרת היום נקבר ברחובות. השאיר אחריו אשה, פרחה, ושבעה ילדים.

בן־יעקב יוסף („בגדדי")

בן יעקב ואסתר. נולד ב־1914 בעיר ענה שבעיראק. בן 8 נתיתם מאביו ובן שתים־עשרה התחיל לפרנס את המשפחה. היה שוליה אצל צורף בבגדד. בדרך הטלטולים הקשים, בעלותו לארץ, נפל בידי שודדי דרכים, שהציגוהו ככלי ריק. בן שש־עשרה עלה לארץ ב־1930 והתיישב בירושלים. עבד כעוזר לחוזב ושכרו היה כה דל, שלא היה ביכלתו לקנות נעלים והחציץ הכאיב לרגליו הנעולות סנדלים. אחרי־כן התחיל לעבוד כחוצב, התמחה בעבודה והיה ממעולי החוצבים. מן הראשונים לפועלים המאורגנים בירושלים. חלוץ המלחמה לעבודה עברית, נאסר פעמים אחדות על־ידי המשטרה הבריטית, עד ששוחרר בהתערבות ה„הסתדרות" בירושלים. גם לאחר שנפצע בעינו מרסיס־אבן ב־1938, ושכב בבית־חולים חדשים אחדים — הוסיף, לאחר שיצא את בית־החולים, לעבוד בחיצוב; גם היה מנהל־עבודה במחצבה. עבד ב„סולל־בונה" ודרש שיעסיקוהו רק בירושלים, כי אהבה. הלך למקומות המסוכנים ביותר, למרות ראייתו הלקויה, בעיקר בלילות. ב־20.6.1948 התנדב לפלוגת־העבודה מס' 1 שבחיל־ההנדסה והשתתף בביצורים במקומות הסכנה בירושלים. גבה־קומה. רחום לילדיו ולאשתו. ניחן בהומור. עזור לחבריו בעבודה. נאמן בית ה„הסתדרות" ואחד מותיקיה. בגלל ראייתו הלקויה לא הוכשר לפעולה קרבית ומסר מכוחו לפעולות בביצורים. ער לכל מאורע בארץ ומצר על כל פיגוע.

על עוז רצונו והשליטה על עצמו מספרים, כי בזמן סליחת כביש למשלט קדמי בהרי ירושלים היה מחסור במים, שהיו דרושים לחוצבים לשתיה ולחציבה, ואז התנזר משתיית מים עד שהיה בטוח, שלא יחסרו המים לחציבה והעבודה לא תתעכב על־ידי כך. פעם נשלא יכול להתגבר על צמאונו — והמים היו במשורה — נטל בוץ והטילו למים, כדי שיהיו ראויים לעבודה בלבד, אך לא לשתיה. השתתף בעבודות סלילה וביצורים בשכונת מונטיפיורי, בירושלים, ובכביש־הגבורה. כמה שבועות לפני מותו הרגיש את עצמו ברע וקיבל חופשה. אך חזר מחופשתו, לפני שנגמרה, והלך לעבוד בהר־ציון. בשעת ביצור עמדה קדמית ביותר על הר־ציון נפגע בכדור צלף של הלגיון הערבי ונפל

ביום ט"ז במרחשון תש"ט (18.11.1948). היה קבור בשייך־באדר ב'. ב־21.6.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה, 3 בנים ובת.

בניש שלמה („מוני")

בן יצחק והביבה. נולד ב־27.4.1921 בסופיה, בירת בולגריה. הצטיין מאד בלימודיו בבית־הספר. מטעמים חמריים הוכרח להפסיק את לימודיו בגימנסיה ולעבור לעבודה במכונאות כדי לעזור לפרנסת המשפחה. בתנועת „השומר הצעיר" נתגבשה הכרתו המעמדית והציונית. בשנת 1940 העפיל ארצה עם המשפחה באניה „דאריאן ב'" ובשהותו שנה וחצי במעצר עתלית השתלם בעזרת מלונים בעברית ובאנגלית. אחרי שחרורו הלך לקבוצת ניצנים ועבד שם כחצי שנה. מטעמים אישיים ומשפחתיים לא יכול להתערות בחיי הקבוצה, הלך משם והתחיל לעבוד כמכונאי בבית־חרושת לגרבים בעיר.

עם פרוץ מלחמת־השחרור והתחלת הקרבות אחרי הכרעת לייק־סאכסס לא מצא מנוחה לנפשו בראותו את האחרים ההולכים להילחם בעזה, אך החובה לאשתו ושני ילדיו ריתקה אותו לבית ולמקום העבודה עד בוא מועד גיוסו לפי הצו. משנפגד מאמו המתיפחת, אמר לה: „את אינך האם היחידה השולחת את בנה, ואני אינני הבן היחיד ההולך למלחמה. מוטב ליפול ובלבד שנדע שמלחמתנו תביא מחר טוב יותר לילדינו". לפי מצבו המשפחתי היה יכול להשתחרר משירותו בקו הראשון, אך לא רצה ליהנות מזכות זו. נשלח להגן על ניצנים, ושם נפל בקרב ב־7.6.1948 ואף הובא בה למנוחת־עולמים.

בן־ישי (גולומבוביץ) ברוך

בן פסח ודוברושה. נולד ביום א' בכסלו תרע"ח (1914) בפינסק (רוסיה־פולין), במשפחת ציונים מפורסמת. כבן שלוש נתיתם באביו. אמו חינכתו ברוח עברית־לאומית ובהיותו בן אחת־עשרה שלחתו לארץ־ישראל, אל דודו, ללמוד ולהיבנות במולדת. נכנס לגימנסיה „הרצליה" וסיים את לימודיו בהיותו בן 16. יצא מיד להכשרה חקלאית בקיבוץ נען (שנה וברעננה (ג' שנים). כבן 21 יצא לחוץ־לארץ לראות וללמוד. עבר את איטליה ושוייץ כמעט ברגל. מלא רשמים חזר לארץ ונכנס לאוניברסיטה בירושלים לפקולטה למדעי־הרוח. למד פילוסופיה, היסטוריה וסוציולוגיה, ובו בזמן מילא תפקידים חשובים בפלוגות ה„הגנה" בירושלים והתפרנס מהדרכה במפעלי „הדסה" למען הנוער. עד מהרה יצאו לו מוניטין כמדריך ומחנך במגרשי הנוער של „הדסה" גוגנהיימר. בשנת 1939 התגייס לגדודים העבריים שבצבא הבריטי, חנה בצפון הארץ והשתתף בכיבוש סוריה. במדי־צבא גמר בהצטיינות את לימודיו באוניברסיטה וקיבל תואר „מוסמך למדעי הרוח". מחמת מחלה שוחרר מהצבא לאחר שנתים. בשובו לירושלים התמסר לטיפול בילדי־עוני. תחילה כמפקח מחוזי על מגרשי־השעשועים לילדים ואחר־כך כמפקח ארצי. נשלח מטעם „הדסה" לחוץ־לארץ להשתלם בהדרכת מגרשי־שעשועים לנוער, עבר את צרפת ואנגליה ומשם הפליג לארצות־הברית. סמוך לימי ההכרעה בארצנו קרא לו מצפונו לחזור לארץ — לאחר העדרו ממנה במשך שנתים. תיכן לחולל גדולות למען בריאות הילד והנוער ולמען השכלת הנוער העובד. ובינתים נתן שוב ידו לפעולות ה„הגנה".

בראשית המהומות בארץ חידש את פעולותיו בהי"ש ובשבת בשבט יצא עם פלוגתו למעלה־החמישה. — לאור לח' בשבט תש"ח יצא בטנדר לירושלים להשתתף במועצה הפדגוגית של „הדסה" ובדרך, מול קרית־ענבים, נורה מן המארב ומת ביסורים קשים בחצי הלילה. נקבר על הר־הזיתים בי"א בשבט תש"ח. השאיר אחריו אשה וילד בן 4.

בן־ישעיהו יוסף

בן פרסיאדו וסולטאנה. נולד בט"ו בשבט תרפ"ו בסופיה, בירת בולגריה. בן שלוש נתיתם מאביו. למד שנה בבית־ספר עברי בסופיה וב־1935 עלה ארצה עם אמו. התחנך במוסד־לנוער בתל־ליטוינסקי, ובהתגבר מהומות תרצ"ו—תרצ"ט הובא לתל־אביב ולמד בבית־הספר „כרמל", בבית־הספר „אחד העם", ואחר־כך במגמה המסחרית של הגימנסיה „בלפור". דבק באביו החורג. התאושש מדכאון היתמות, מצא את מקומו בחברת הנוער ותודות לחוש־שמיעה מפותח מצא סיפוק מיוחד בנגינה באקורדיון. אחרי גמרו את לימודיו עזר להוריו בעבודה במסעדתם. מגיל 12 היה חבר בחג"ם וב„מכבי" ול„הגנה" הצטרף שלא בידיעת הוריו שחרדו לו מאד ומשום כך ביקש וקיבל שחרור מהשתתפות בפעולות המאבק נגד הבריטים. אך מיד אחרי החלטת החלוקה והתחלת ההתקפות הערביות התגבר על הרדת ההורים והתיצב לשירות ה„הגנה".

השתתף בפעולות יפו, ג'ביליה, סלמה, בית־דגון, חולון והולדה, ולבסוף — ב„מבצע מכבי", לפריצת הדרך לירושלים. בהשתתפו בסיור המשורינים בשער־הגיא התנגשו בשיירה משורינת של הלגיון ליד דיר־איוב, ושם נפל בקרב ביום ג' באייר תש"ח (12.5.1948). גויתו נמצאה זמן רב לאחר־כך והובאה עם גויות חבריו לקבורת־קבע להר־הרצל בקבר־אחים „בית־נובה" ב־28.2.1950.

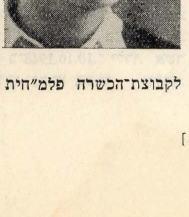
בן־ישראל אליהו

בן יחיה וגילס. נולד ב־1932 בטיפליס, חבל קוקז אשר ברוסיה. גדל בארץ משנתו השלישית (1934). גמר את בית־הספר העממי „ביאליק" בתל־אביב. עבד בבית־חרושת למוצרי עור והיה חבר „הנוער העובד". השתייך לתנועת־נוער „השחר". שנה התאמן בגדנ"ע ועבר מה„הגנה" לצה"ל. היה אך בן 16. הוריו רצו לעכבו ולעשות למען שחרורו, אך הוא בשלו: „אם למות, למות למען המולדת".

אילויש, כפי שנקרא בכינוי־חיבה, השתתף בקרבות בסביבת תל־אביב (חולון, אבו־כביר, בית־דג'ן, תל־א־ריש) ונפל בכיבוש צריפין. נפצע בשוק, סירב להיעזר על־ידי החובש, כי אץ להיות עם המשלימים את הכיבוש, וכך נפל ב־11.6.1948. נקבר בו ביום בנחלת־יצחק.

בן־ישראל יורם

בן אליעזר ולאה. נולד בא' בשבט תר"ץ (30.1.1930) בירושלים. גמר בית־ספר עממי בתלפיות ושש מחלקות בבית־הספר התיכון לילדי העובדים. בחדשי פגרת־הקיץ היה יוצא למשפחת ידידים בכפר־ורבורג ומשתתף בעבודות־המשק כבן־כפר מלידה. משום כך התעקש ואף השיג את רצונו — ללמוד חקלאות. במקוה־ישראל התמחה בעיקר ברפתנות והתחבב שם כחבר טוב ועליז. הצטרף לקבוצת־הכשרה פלמ"חית ברמת־יוחנן והכניס לקבוצתו את מחציתה

הכסף ששתכר בעבודת־הרפתנות הראשונה אחרי ש„הוסמך", ואף את שאר שכרו הוציא על קניית מתנות לקרוביו.

בתוקף הנסיבות של חורף תש"ח גויסו חברי ההכשרה לפעולות־נשק ושירותו היה בליווי שיירות בדרום, בסביבת מקום קיטנת־העבודה שלו בשנות־ילדותו, ובשליחת צרורות־אש למפריעי התחבורה. חיבב את התפקידים הקשים והיה מהמתנדבים לכל משימה. בהשתתפו בהתקפה על קן־הפורעים שבכפר תמרה, ליד משמר־העמק, נפגע מרסיסי־פגז, ועד שאפשר היה לגשת אליו כבר איבד דם רב ומת ביום ח' בשבט תש"ח (19.1.1948), עוד לפני מלאת לו 18 שנה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

בן־ישראל עודד

בן הסופר והמורה ד"ר אשר בן־ישראל וחוה. נולד ביום כ"ה בתשרי תר"ץ (1929) בתל־אביב. אוירת בית־אביו הספוג רוח ספרות ותרבות ישראל השפיעה השפעה עמוקה על נפשו של עודד. בילדותו עברו הוריו לגור בירושלים. את בית־הספר העיוני „תחכמוני" בירושלים גמר בהצטיינות בסוף תש"ד, עבר ללמוד בבית־הספר התיכון בבית־הכרם והיה מבחירי התלמידים בו. לימודי היהדות, הומניסטיקה ומתימתיקה נתחבבו עליו ביותר, אך לא משך ידו גם ממקצועות־לימוד אחרים. היה שקדן בלימודיו ומסייע בידי חבריו המפגרים. בחוגי חבריו בגימנסיה נהג להרצות על נושאים שונים וביחוד על אישי הציונות ופעולותיהם. חביב היה על חבריו בבית־הספר ובגימנסיה. תרגילי־הספורט שהיה עוסק בהם מילדותו, על אף עדינות מבנה גופו, העידו על אומץ־לבו וכוח רצונו. לאחר שקיבל את תעודת־הבגרות — והוא בן י"ז — התנדב לפלמ"ח. להוריו הסביר את החלטתו זו כהליכה להכשרה חקלאית באחד הישובים, כדי שלא לגרום להם דאגה. כאשר העיר לו מורו שעדיין צעיר הוא וחלש, השיב לו עודד: „עתה אין צעירים וחלשים, כולנו בתפקיד ועליך למלאותו". בהיר־עינים ובהיר־שערות. כחוש־גוף אך עז־רצון ובעל להט נפשי ולא נרתע מפני כל מעצור בדרכו שבחר בה. בעל תפיסה מהירה וזכרון מצוין. השפיע על חבריו מידיעותיו אשר הביאן לפניהם בענוה ובפשטות. עליו וצנוע בהליכותיו ומיושב בדעתו. בשעת שיחה היה משפיל את עיניו בבישנות של תלמיד־חכם ופיו הפיק דברי טעם. חיבוריו ותיאוריו טיליו מצטיינים בתפיסה מרוכזת ובסגנון בהיר.

בג' בניסן תש"ח יצא להזיח הנגב. גילה אומץ־לב בפעולות. כעבור שבעה שבועות של השתתפות בקרבות רבים נפל בהתקפה על אשדוד ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948). היה קבור בניצנים. ב־31.8.1949 הועבר לנחלת־יצחק. בן י"ז היה בנפלו.

בן־לולו שלמה

בן מסעוד ועליה. נולד ב־1926 בקזבלנקה, מרוקו. שם סיים בית־ספר עממי. אומנותו — סנדלר. בחון־לארץ השתייך לתנועת „החלוץ". בספטמבר 1948 עלה ארצה יחד עם אשתו באניה „גוריה", בדרך עליה ב', והשתקעו בחיפה. התגייס לצה"ל, לחיל־ההנדסה. נפגע מכדור במשלט מוארב ונפל ב־8.10.1948. נקבר בחיפה ב־10.10.1948. ילדו, אשר נולד אחרי מותו, נקרא בשמו — שלמה.

בן־מאיר בן־ציון

בן מאיר ושרה־לאה. נולד ב־4.6.1913 בצ'כיה. הוריו היו אדוקים והוא למד בימי שחרותו ב„ישיבה". בהיותו בן 18 נכנס למחנה־ההכשרה של „הפועל המזרחי" ועשה שם כשלוש שנים. כשהגיע תורו ללכת לצבא אמר, כי כל זמן שהוא חי בצ'כיה מחובתו להגן עליה והלך לצבא, ולא עמד על זכותו לקבלת הסרטיפיקט לעליה ארצה, אף־על־פי ששאף לכך בכל נפשו. בהיותו בצבא הצ'כי יסד קבוצת דוברי עברית מבין החיילים היהודים. ב־1939 עלה ארצה כמעפיל. זמן קצר אחרי הגיעו לארץ התגייס לפלמ"ח והיה בין ראשוני המתנדבים בהעריכו מאד את חשיבות תפקידו של הפלמ"ח בארץ. חינוכו הטוב היה ניכר בכל הליכותיו. במחלקה של הפלמ"ח הגיע לכנרת, לעבודה ולאימונים. בשלוש שנות שהותו בהכשרה הספיק להתקשר לאדמה ולחיי קבוצה ואהב את העבודה ואת הטבע. לאחר ששוחרר ועבר לריזרבה ניסה לבנות את חייו המשפחתיים במושב־עובדים חדש בגליל העליון, אך לא מצא שם את סיפוקו וחזר לכנרת ונתקבל בה כחבר הקבוצה. עבד בקביעות בכרם, והיה חרוץ ומסור בעבודתו ואהוב מאד על חברי הקבוצה. עם פרוץ המאורעות נקרא לחזור לתפקידו בפלמ"ח והלך ללא היסוס כ„ותיק" בין חבריו הצעירים. מילא תפקידו במלוא יכלתו והשתתף בקרבות שונים בסביבות ירושלים.

בן־ציון נפל יחד עם ה„ל"ה" ששחו לעזרת גוש עציון בה' בשבט תש"ח והובא לקבורה בכפר־עציון. התעבר עם יתר חללי גוש עציון להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

בן־מיכאל אדם

בן מיכאל וחנה. נולד בשנת 1905 בעיר מוסל, כורדיסטן. בעל השכלה עממית, וחייט לפי מקצועו. בן 32 עלה לארץ, בשנת 1937, והתישב בירושלים, בשכונת זכרון־יוסף. את שמו הגלותי החליף ונקרא על שם אביו. גויס לשמירה בלבד — לילה אחד לשבוע — ולעבודות ביצורים.

בסלילת כביש־הגבורה נפצע קשה בשעת פיצוץ הסלעים, ומת בו במקום בערב יום־הכיפורים, ט' בתשרי תש"ט (12.10.1948) ונקבר לפני רדת היום. היה קבור בשייך־בדאר א'. ב־20.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגבעת־שאול. הניח אשה, רבקה, וארבעה ילדים.

בן־מנשה מיכה

בן משה. נולד ב־10 בפברואר שנת 1928 בגרמניה. בן יחיד להוריו. עלה אתם לארץ בשנת 1933. גמר בית־ספר עממי וגימנסיה ועזב בצעירותו את בית הוריו. מרץ ואי־שקט רב ליווהו בדרכו. איש התנועה וה„הגנה" המעורב בין הבריות. נדד בכל הארץ בעבדו בקיבוצים ואצל איכרי המושבות. בד בבד עם התמסרותו לחקלאות עמד בבחינות בגרות והתכונן לליימודיו באוניברסיטה העברית בירושלים.

עם מלחמת־השחרור לא רצה ליהנות מהחוק הפוטר בנים יחידים מהקרב והלך בנכונות ליחידה לוחמת. צורף לגדוד אחד שבחטיבת „גבעתי" והשתתף בקרבות כחבלן. נפצע בקרב על נגבה והמשיך להילחם עד מותו ב־21 במאי שנת 1948. למחרת היום נקבר בנגבה. פקודתו האחרונה היתה: „המשיכו, חברים, עד הסוף!"

בן־מרדכי אשר

נולד ב־1920 בעיר שרפץ אשר בפולין לאביו מרדכי, אשר על שמו קרא את עצמו עם הצלתו מהגולה החרבה. היה בן להורים אדוקים, סוחרים. ראשית חינוכו בבית. המשיך ללמוד בבית־ספר עברי „תרבות" ועם התבגרו הצטרף ל„פועלי־ציון" שמאל. עם פרוץ מלחמת־העולם השנייה הלך עם זרם הפליטים לרוסיה ועם ארגון הצבא הפולני הגולה הצטרף אליו והגיע אתו לארץ בשנת 1944. זמן־מה עשה בקיבוץ בית־הערבה; אחר־כך עבר לעיר, לתל־אביב, ועבד כפועל־בנין.

למלחמת־השחרור התגייס מיד. ביולי 1948 בא עם פלוגתו לתל־עזיזאת שעל־יד דפנה בגליל העליון. נפצע קל וישלח לריפוי, אך לא שקט עד שהחזירוהו למקומו בחזית הצפון, ושם נפל ב־17.7.1948. היה קבור בשאר־ישוב—דן וב־3.3.1950 הועבר לבית־הקברות הצבאי בחיפה. הוא היה השריד האחרון ממשפחה בת שבע נפשות שהושמדו בשואה הגדולה, והוא קידש שם עמו במולדת.

בן־משה יעקב („ג'קי")

בן יוסף וינה. נולד ב־15 במאי 1929 בתל־אביב. למד בבית־הספר למסחר, היה חבר בהסתדרות „הנוער העובד". אחרי המאסרים של ה־29 ביוני 1946 הצטרף לפלמ"ח ויצא להכשרה. היה בגבעת־ברנר, בעין־חרוד ובמשמר־הים. השתתף בהורדת מעפילים להוף המולדת. בהגיע אליו הידיעה על מות אביו, חזר לתל־אביב כדי לעזור לבני משפחתו ועבד בחנות אמו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין הראשונים שהתייצבו להגנת גבולות עירו. כשנודע לו שאחדים מחבריו לקבוצת ההכשרה נפלו בקרבות, חזר לקבוצתו וירד אתה לנגב. השתתף בפעולות־סיור מאחורי קוי־האויב. ב־17 באוקטובר 1948, בתקופת הקרבות לחריצת הדרך לנגב, נפצע פצע קל בידו. קיבל פקודה לסגת, אולם לא שייית ונשאר לטפל בחברו, הפצוע אף הוא, ונפל בכדורי האויב. היה קבור בדורות. ב־4.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

בן־משה משה

בן אברהם. נולד ב־11.8.1923 בסופיה, בירת בולגריה. כבן שנתיים עלה ארצה עם הוריו. גמר כאן בית־ספר עממי ולמד מקצוע, רפדות. נענה עם הראשונים לצו הגיוס. אביו ניסה לשחררו, כי בן יחיד היה לו וגם תומכו היחידי, אך משה סירב לעזוב את השורה בטענו כלפי אביו: „כל אחד הוא בן יחיד יעל כל אחד לצאת לאן שיידרש". הצטרף לפלוגת „שועלי שמשון" ומיד לאחר ההפוגה נשלח למשלטי הנגב. בנשקם הדל עמדו „שועלי שמשון" איתן כנגד נשקו החדיש של האויב. חלם לחזור אחרי המלחמה הביתה ולעזור לאביו להקים מחדש את המוסך שהופקע על־ידי הצבא באבו־כביר. במאמצי אביו ושלא בידיעתו הוצא מן הפלוגה הקרבית, אולם סירב לעזוב את חבריו.

ב־9 ביולי 1948, לאחר ההפוגה הראשונה, כשנתחדשו הקרבות בנגבה, נפגע מכדור האויב בשעה שחש לעזרת חבר שנפצע. היה קבור ברחובות. ב־22.6.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

בן־נבט אליעזר

בן רוששילד ולאה. נולד ב־1927 בקושטא אשר בתורכיה. מצעוריו שאף לעלות לארץ־ישראל. בראשית שנת 1945 זכה לעלות עם חברת־נוער מתורכיה. קיבל הכשרתו בקבוצת כנרת וקשר בה חייו.

היה בגדנ"ע, עבר קורס מפקדים ונתמנה למ"כ הגדנ"ע בחברה. עם גמר ההכשרה התגייס יחד עם חבריו לפלמ"ח. נשלח בתפקיד מ"כ עם כיתתו לביצוע משימות נוועזות. הצטיין באומץ־לב רב וישש לפעולות מסוכנות ביותר, ונסך הרגשת בטחון רב על חבריו בלכתם אחריו, והוא בראש. הצטיין בהנגה על עין־זיתים הנצורה. השתתף בליווי שיירות לצפת, בפעולות נועזות בסאסא והיה בין לוחמי טבריה, צפת ונבי־יושע. כיבוש נבי־יושע היה קרבו האחרון. פגז חדר למבצר ופגע בו ביום ד' באייר תש"ח. נקבר בחולתא בח' באייר תש"ח (17.5.1948). הניח אשה, דינה. ביום מותו התבשר כי נולד לו בן, אך לא זכה לראותו. הבן נקרא בשם עציון.

בן־נפתלי (ריסכד) שלמה

בן נפתלי ולאה. נולד ב־1.4.1922 בוינה, בירת אוסטריה. הוריו, שומרי מסורת, חינכו אותו ואת אחיו־תאומו תחילה בגן־ילדים סוציאליסטי שדגל בשיטה פדגוגית מתקדמת. שהותו בין נערים נוצרים עד סיימו בית־ספר עממי טבעה בו את הכרתו היהודית. בשנת 1934, כשחל מפנה בגורל יהדות וינה, תוצאת הכשלון של מהפכת הפועלים, באה הכרתו הציונית לידי גילוי מוחלט והצטרף לצופים העבריים. השקפותיו הסוציאליסטיות הביאוהו אל תנועת „השומר הצעיר". ב־1939 הגיע הוא ואחיו לארץ עם קבוצת נוער עולה שנתקבלה להכשרה בקיבוץ עין־החורש. בתום תקופת ההכשרה שירת במשך 4 שנים כנוטר בתפקיד שומר שדות. בשנות שירותו אלו היתה לו ההזדמנות לתור את הארץ ולהכירה ולאחר זמן־מה נתמנה למדריך אזורי לעניני בטחון ומדריך ליידים ונוער. במתינותו ואומץ־רוחו שימש מופת לחניכיו. ב־1942 נתקבל עם חברת הנוער כחבר לעין־החורש.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נתמנה למ"כ בצבא ההגנה במחלקה חבלית בעמק־חפר. השתתף בפעולות בטירה, טול־כרם וסביבות כפר־יונה. נפל בקרב על קאקון בכ"ט באייר תש"ח (7.6.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעין־החורש.

בן־עוזיהו מרדכי

בן שבתאי ומזל. נולד ב־29.5.1926 ביוון. עלה ב־24.9.1935. גר בתל־אביב. משסיים בהצטיינות את בית־הספר התיכוני החל ללמוד באוניברסיטה העברית בירושלים. היה חבר מחתרת לח"י ומילא תפקיד מרכז הנוער של לח"י בירושלים. היה מדריך מעולה. כינוייו „עוזי" ו„דרור". איש־רעים היה. שתקן ואמיץ־לב.

בהתקפת לח"י על בית טנוס בירושלים פקד על חולית חבלנים, ובגשם שוטף, בזחילה בבוץ תחת מטר־יריות, הגיע עם אנשיו לבית. משלא עלה בידו להציא את חומר־הנפץ שנועד להרוס את הבנין, פקד על אנשיו לסגת והוא נשאר במקום כדי לחזור ולנסות, ואמנם עלה בידו לפוצץ חלק

מהבנין. נהרג ביום כ"א באייר תש"ח, בשעת אימונים. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־20.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

בן־עטר יעקב

בן שמעון ומרים. נולד ביום י"ד באדר א' תרפ"ט (24.2.1929) בירושלים. נצר למשפחה ספרדית אצילה של סופרים ומשכילים וחוקרי כתבי־הקודש. חותר מגזע הרה"ג חיים בן־עטר בעל „אור החיים", נכד הרה"ג יעקב בן־עטר, ראב"ד לעדת המערביים בירושלים. דודו היה חיים בן־עטר, עורך העתון היומי „החירות" בזמן שלטון התורכים שלחם להפצת הלשון העברית והרעיון הציוני והלאומי בארץ־ישראל. כבר בבית־הספר העממי הדתי „אהרון" גילה כשרונות בלתי־מצויים ובעזרת מנהל בית־הספר קיבל סטיפנדיה כדי להמשיך בלימודיו. סיים את לימודיו התיכוניים ונכנס לאוניברסיטה ואף בה קיבל סטיפנדיה. למד ספרות ערבית, היסטוריה ולשון עברית. היה פעיל בתנועת „המכבי הצעיר" והתאמץ למזג את „הצופים" עם „המכבי הצעיר" לתנועה אחת בארץ. בהיותו בן 17 וחצי כבר שימש בתפקיד מרכז ארצי של התנועה. התעתד לעסוק בהוראה. לרגל תפקידיו התיגוכיים בתנועה נדרש להשתחרר מהגיוס. אך לא הסכים לכך וניסה למזג לימוד ושירות, כשאר חבריו הסטודנטים בירושלים.

השתתף בקרבות במבואות ירושלים ונאשר נקראה המחלקה הנבחרת של ה„ל"ה" לעזרת גוש עציון — נספח גם הוא אליה ונפל בה' בשבט תש"ח. הובא לקבר־אחים בכפר־עציון ומשם הועבר עם שאר חללי הגוש להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. בן 19 היה בנפלו.

בן־עטר יעקב

בן ישעיהו ושרה. נולד ביום 25.1.1927 בירושלים. למד בישיבה ובתלמוד־תורה לבנים בירושלים. בהגיעו לכיתה ז' הפסיק את לימודיו ויצא לעבודה כדי לעזור להוריו. ביום היה עובד בבית־חרושת לגרבים, ובערבים למד בשיעורי־ערב ונשתלם בספרות ובמכניקה. משנתגבר הצטרף לאצ"ל ומילא בו תפקיד מפקד כיתה. באחד מימי השוצר בירושלים נפצע על־ידי הבריטים ונכלא בכלא ל־8 ימים כחשוד בהשתתפות במחתרת. כינויו במחתרת — „מפקד אשכול". משפורק האצ"ל הצטרף לצה"ל. לחם בלוד, רמלה, יפו, אשדוד, יבנה ולטרון, ובאחד הקרבות בנגב נפצע קל.

לאחר שלושה חדשים של הליכה מקרב אל קרב בא לביתו לחופשה קצרה וכאן השיגו המות: בהפצצה המצרית על תל־אביב, ביום 11 ביולי 1948, נהרסה דירתו ויעקב ואמו נפצעו. בדרך לבית־החולים איבד דם רב ומת. נקבר בנחלת־יצחק.

בן־עטר שבתאי

בן שמואל וקלו. נולד ביום 24.9.1924 באיסטבול אשר בתורכיה. למד בבית־ספר עממי ובשנת 1937 עלה עם הוריו ארצה והתיישבו בתל־אביב. כאן הצטרף למועדון הספורט של „הפועל" והצטיין במשחקי הכדור־סל. בן 15 הצטרף אל ה„הגנה". עבר קורס לחבלה וקורס מ"כ ובתקופת המאבק השתתף בפעולות־החבלה בסביבת תל־אביב וכן בהעלאת מעפילים. בן 17 התגייס למשטרת הישובים העבריים והיה נוטר בבתי־ים ובחולון. עבד גם בבית־נבאלה ובסרפנד ובפרוץ מלחמת־השחרור השתתף בהגנת תל־אביב. נתפס במגישה על־ידי הבריטים, נחקר על־ידיהם וחם גם ירו עליו ועל חבריו, אך הוא הצליח להימלט. שירת בחטיבת „קריתי". עבר קורס מ"מ. השתתף בפעולות־החבלה בשכונות מנשיה וטלמה. היה בין כובשי משטרת בית־דגון ועזה. היה מדריך את חבריו בשימוש במכונות־ירייה כבדות.

בקור־רוח למופת ובהרגשת בטחון גמור היה יוצא לפעולות. רק לפני צאתו בפעם האחרונה לבו כאילו אמר לו שלא ישוב. בחופשה האחרונה גם הגיד זאת לאחיותו, בהיפרדו ממנה. נפל בסרפנד ב־11.6.1948, ובו ביום הובא לקברות בנחלת־יצחק.

בן־עמי רפאל („פולע")

בן ראובן־גד וגיטה. נולד בשנת 1914 בוילנה, פולין, למשפחת פועלים־ציונים. בגיל צעיר נאלץ לנטוש את ספסל־הלימודים כדי לעזור בפרנסת המשפחה מרובת־הנפשות, אך הוסיף להשתלם בכוחותיו הוא. כך גם קנה לעצמו את ידיעת השפה העברית. רפאל הצטרף להסתדרות „גורדוניה" והתבלט שם בפעלתנותו והיה גם בהכשרה בחוץ־לארץ. בשנת 1934 הגיע ארצה והצטרף אל קבוצת דגניה ב'. נשא אשה ונולד לו בן. במשק עבד כמכונאי, נהג ושרקטוריסט. התבלט בעקשנותו ובקנאותו לערכים ולפריניציפים והיה פעיל בועדות שונות במשק. לאחר פרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי, ועם הגדוד השני עבר את מדבר לוב, הגיע להולנד ושם טיפל בפליטים היהודים ונתמנה למדריך בנקודות־ההכשרה בהולנד. כעבור ארבע שנים חזר למשקו. הוריו על כל משפחתם נרצחו על־ידי הנאצים.

נפל במלחמת־השחרור, בהגנה על הדגניות, ביום י"א באייר תש"ח (20.5.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה ב'. הניח אחריו אשה, בן ובת.

בן־עמרם אליעזר („אלי")

בן שלום ואסתר. נולד ביום י"ד בניסן תרפ"ז (1927) בירושלים. גמר בית־הספר „אליאנס" בתל־אביב. עבר קורס לפקידות בירושלים ואחר־כך למד מלאכת החשמלאות. כחבר תנועת הצופים נכנס להכשרה בקיבוץ אלונים. אהב את העבודה החקלאית ומילא את חובתו באימונים ובמטעות. כעבור שנה חזר לירושלים, ושוב הלך להכשרה בבית־השיטה ובמכתביו לאביו בתל־אביב ולאמו בירושלים השתדל לשכנעם ולהשפיע עליהם שלא יתעניינו בפרטי תפקידיו ולא ידאגו לו.

בסתיו 1947, אחרי תום שתי שנות הכשרתו בפלמ"ח, חזר לירושלים לחופשה. כשפרצה ההתקפה הערבית בסוף נובמבר התגייס לחי"ש ירושלים. השתתף כמה פעמים בליווי שיירות, רוב הזמן — כמפקד קטע בימין־משה. השתתף גם בקרבות ברחוב הנטיכה מרי. באביב 1948 נקרא לחזור לפלמ"ח והשתתף בכיבוש לוד ובקרבות בהזית לטרון. הועבר אל הדרום, ובמבצע פריצת הדרך לנגב נפל ליד בית־חנון ב־17.10.1948. היה קבור בדורות. ב־22.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

בן־פורת עמוס

בן יוסף. נולד ב־ד באדר א׳ תרפ״ט (24 בפברואר 1929) בעין־חרוד, כילד השלישי של הקיבוץ עין־שמר, שהוריו היו ממיסדיו. את שנות הילדות בילה בחברת־הילדים של קיבוץ זה. נתחנך בבית־החינוך לילדי עובדים, ואחר־כך בגימנסיה ״אחד־העם״ בפתח־תקוה, מקום מגורי הוריו לאחר־מכן. בבית הוריו ספג אוירה חלוצית משחר ילדותו ופעילות הוריו ב״הגנה״ השפיעה גם עליו. כבן 15 הצטרף לגדנ״ע. הצטיין בפעילותו ובדייקנותו. לאחר שעשה שם כשנתים השתתף בקורס של מ״כ, והיה למדריך פלוגת נוער בפתח־תקוה עד אפריל 1947, כששוחרר מתפקידו לזמן מסוים כדי לסיים את המחלקה השמינית ולעמוד בבחינות־הבגרות. באוגוסט של אותה שנה נכנס לשירות הפלמ״ח, בגדרעין ״ארז״ שבקבוצת כנרת. עד מהרה רכש לו את אמונם של מפקדיו, בהיותו בעל שיקול־דעת, בטחון עצמי וגם מהיר־החלטה בשעות הכרעה. אהב ספורט. היה שחיין מצוין וניחן בתבונת־כפים. ידיו עסקו תמיד בהצלחה ובכשרון בתיקוני מכשירים עדינים ומורכבים. רבה היתה שמחתו כשקיבל רשיון נהגות. חבריו קראו לו אז: אבו־לייסנס (אבי רשיון). אהב אהבה עמוקה את נוף הארץ, הכיר את שביליה והרבה לשוטט בה. בסיוריו הצבאיים בגבולות סוריה ובימי הקרבות במשמר־העמק ורמת־יוחנן, ובקרבות עין־זיתים ושפרעם — אשר שם פקד על כיתה — מצא לו תמיד זמן להתיחד עם הטבע והנוף. מסור היה מאד להוריו ואת שם אחותו הקטנה נשא תמיד על שפתיו.

בקרב על צפת ב־7.5.1948—6 עמד בראש המסתערים על המצודה. „בלעדי צפת אין הגליל״, היה אומר, „וצפת מוכרחה להיות שלנו״. בקרב זה נפצע ומת מפצעיו ב־8.5.1948. עד רגעיו האחרונים היתה הכרתו צלולה, דאג לפקודיו ושאל לשלומם מפי הרופא. הובא למנוחת־עולמים בבית הקברות הצבאי בצפת.

בן־צבי עלי

בן יצחק בן־צבי ורחל ינאית, מראשוני העליה השניה „השומר״, ה„הגנה״ ויוצרי הציונות הסוציאליסטית המגשימה בחייה את עקרונותיה. נולד ביום ה׳ באדר א׳ תרפ״ד, בירושלים, והיה הילד הראשון בשכונת רחביה בראשיתה. כבר בשנתו הששית כששני הוריו היו עסוקים בפעולות ה„הגנה״, בימי מהומות תרפ״ט, ואתו נשארה בצריפם רק סבתו שושנה לישנסקי (אם אמו) שם מקל על שכמי, דוגמת רובה, ויצא להתיצב לפני הפתח. לשאלת סבתו השיב: „אני יוצא להגן עליך. הן אני הגבר היחידי בבית״. ברוח זו של אחריות, גבורה ומילוי חובה עד הסוף, גדל. מגיל שתים־עשרה ואילך עשה ב„הגנה״ בשירותי קשר, העברת נשק והסתרתו וכו׳. גם בעבודה חקלאית שלח בחיבה רבה את ידו, מילדותו — במשתלת הפועלות שיסדה אמו וניהלתה. היה מטובי התלמידים בבית־הספר העממי ובגימנסיה, ובחיבוריו ניכרת היתה התעמקות בבעיות המוסר והצדק העליון. בשנות לימודיו הכשיר את עצמו — ברעיון ובמעשה — לחיי הגשמה כחבר ואחר־כך כמדריך ונטל על עצמו וביצע את המשימות הקשות ביותר, לבל ישאנן את עצמו בהישענות על „זכות אבות״. בחדשי חופשת הקיץ היה יוצא למחנות־עבודה במשקים וכבר אז בחר לו את עתידו בהגשמה חלוצית בחקלאות, והיה צורך לשכנעו שסיום הלימודים בגימנסיה אינו עומד בסתירה לחובה החלוצית שנטל על עצמו. אחרי 7 כיתות הגימנסיה, בהן הצטיין בלימודיו, עבר לבית־הספר החקלאי על־שם כדורי ועם חבריו ללימודים שם הצטרף לפלמ״ח ונשא בכל העמל, התלאות והסכנות שבאימונים ובמסעות. במלחמת־העולם השניה, כשאיימה סכנת פלישה של האויב אל ארצנו, רצה להתנדב לצבא בעקבות אחיו הגדול, אך במאבקו הפנימי ניצחה ההכרה שעליו להישאר בפלמ״ח, „הגרעין לצבא עברי עצמאי״. אחרי גמרו את לימודיו בבית־הספר על־שם כדורי עלה עם הגרעין שלו בפלמ״ח להתנחלות והגנה בקיבוץ בית־קשת — מקום הסמוך לסג׳רה, ערש „השומר״ ורעיון ההגנה, שם חלמו וחלמו הוריו בהגותם בטיפוח החדש של יהודי החי את חייו השלמים במולדתו צמוד לקרקע הארץ, בצורת קולקטיב חקלאי, והוא היה למגשים חלומותיהם. שם אמר שוב להתנדב לחזית המלחמה נגד היטלר, אך רגש החובה והמשמעת גבר בקרבו והוא נשאר על משמרתו בארץ. שימש בתפקיד מוכתר של קיבוצו בית־קשת, ויצר יחסי ידידות עם ערביי הכפרים ומחנות האהלים שבסביבה. בקיבוץ היה למנהיג ומדריך ואיש השורה, בעבודה ובהגנה כאחת.

בחורף תש״ח, כאשר התקרבה חזית ההתקפות הערביות אל נקודתו, ניהל בתבונה ובאיתנות את הגנת המקום והסביבה. ימים אחדים לפני המועד שנקבע לחתונתו יצא בראש שבעה חברים לסיור בסביבה. הם הוקפו ממארב והותקפו על־ידי מאות אנשי־כנופיה סוריים. התגוננו עד הכדור האחרון, וחוץ מאחד, שהספיק להימלט, נפלו כולם בה׳ באדר ב׳ תש״ח (16.3.1948). נקבר בבית־קשת ב־19.3.1948.

בן־צבי אליהו

בן חנוך ורחל. נולד בשנת תרע״ג בעיר לודז שבפולין בבית חסידי. בהיותו כבן 12 שנה עלו הוריו לארץ. תחילה ישבו ברמת־ישי (ג׳דה, ליד נהלל) ומשם עברו לירושלים. אליהו סיים את בית־הספר העממי, עבר ללמוד לבית־המדרש למורים „מזרחי״, אך מחוסר אמצעים לא יכול להתמיד שם בלימודים. ניסה לעבור לחיי מלאכה ולהתפרנס משרברבות, ולא מצא סיפוק בעבודה זו, כי לבו נמשך לפעילות בקרב הנוער וביחוד לטיפול בנוער הדתי. עוד בהיותו תלמיד הצטרף לתנועת „בני־עקיבא״, שהתארגנה אז בארץ, והיה בה למדריך. כעבור שנים הוטלה עליו עבודה קבועה בתנועה זו והתמסר לה כולו. בשנת תרצ״ט אורגן מחנה־עבודה־והכשרה של תנועתו בנס־ציונה ושם חינך עשרות חלוצים דתיים. בכלל עשה הרבה למען כיבוש העבודה לנוער הדתי בירושלים. בשנותיו האחרונות עבר לבני־ברק, בה הוסיף לעבוד במשנה מרץ למען תנועתו שבחרה בו כחבר להנהלה הארצית.

מצעירותו חבר ה„הגנה״ ונחלץ תמיד לפעולות. נפל בכפר־אונו ב־11.6.1948 ונקבר בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה, עדינה, וילדה.

בן־צור (קמינסקי) נחום

בן שמואל־מרדכי ולאה (לאוני). נולד ב־13.9.1925 בברלין, בירת גרמניה. בהיותו בן שבע עלו הוריו ארצה באפריל 1932, כשנה לפני עלות הנאצים לשלטון. סיים את בית־הספר העממי בכפר־סבא. עבד זמן קצר במשק אביו והתחיל ללמוד ליטוש יהלומים בנתניה. אחרי תקופה קצרה יסד יחד עם מספר חברים קואופרטיב במקצוע זה בכפר־סבא. עבד שם עד יום התגייסותו לצבא. התענין בספורט ובמיוחד בכדורגל. היה חבר „מכבי״ וחביב על חבריו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב לשירות צה״ל. הצטרף לפלוגת חי״ש בכפר־סבא והתאמן בה. השתתף עם פלוגתו בכיבוש מחנה תל־ליטוינסקי. אחר־כך נשלח עם אחת מפלוגות „אלכסנדרוני״ להתקפה בלטרון, ובמערכה זו נפל ב־26.5.1948. הועבר, יחד עם חבריו שנפלו בהתקפה על לטרון, ב־17.11.1949 להר־הרצל בירושלים.

בן־ציון בנימין

בן מיקו וסולטנה. נולד ב־15.11.1929 בפלאבן שבבולגריה. גמר את בית־הספר העממי ועלה לארץ ב־25 באוקטובר 1945 במסגרת תנועת „השומר הצעיר", שהשתייך אליה. בארץ נספח לחברת־הנוער שבקיבוץ „הזורע" ובמסגרתה נכנס לגדנ"ע. בשנתים הראשונות היה מתבודד ומכונס לתוך עצמו, אך עם היכנס חברתו למסגרת ההכשרה המגויסת, נתגלה כמסור בכל לב לחברה ולרעיונות הקיבוץ הארצי. התמחה במלאכת הנגרות והתעניין בכל עניני הטכניקה ובפרט בתעשיה. עבד גם בועדת התרבות, וידע לנגן על אקורדיון.

ב־15 בנובמבר 1947 הצטרף עם הכשרתו לאחד מגדודי הפלמ"ח (חטיבת „יפתח") ולאחר מעט ימי האימונים אשר עבר — ידע להשתתף בקרבות בקור־רוח ובהלצות־עידוד. השתתף בקרבות פיצוץ גשר שייך־חוסיין, כפר־קנה, קעון שליד טירת־צבי ובמערכת משמר־העמק, בה נפצע וחזר לקרבות. כן השתתף בקרבות זרעין, צנדלה, עכו ומשטרת צפת, בפעולות סריקה בגליל העליון ובקרב מלכיה, בו נפל ב־15 במאי 1948 אגב פעולתו כמקלען.

בנקובין מנוח („מונלה")

בן שמעון וצביה. נולד ב־2 בנובמבר 1924 בירושלים. בגלל סיבות מיוחדות לא גדל בחיק המשפחה ודודתו דאגה לו וטיפלה בו. סיים את בית־הספר העממי בכפר־הילדים שפיה ועשה שנה אחת נוספת בהכשרה ביגור. הקדים להתבגר ושאף לעצמאות בחיים ואי־תלות בזולתו, ובתוך־תוכו נשאר נער רך, משתוקק לחיק הורים. אהב את העבודה והתמסר לה. התמחה במסגרות, ביציקה ובבנאות. עבד בחברת האשלג בצפון ים־המלח. בימי מלחמת־העולם השניה שירת בצבא הבריטי ועשה את המסע מצריים ועד קצה מדבר לוב. במכתביו הביתה הביע את געגועיו על הארץ, שהיתה לו ל„בית", במקום בית־משפחה שלא היה לו.

במלחמת־השחרור שירת באחד הגדודים ויצא בשלום מסכנות רבות. בהפוגה א' שירת בחיל־המצב בכפר בית־דראס שהשתתף בכיבושו. ב־8.7.1948, יומיים לפני תום ההפוגה, נהרגו הוא וחברים בעמדת־משמר מרוחקת בידי סודאנים שהפרו את ההפוגה. למחרת נקבר בבאר־טוביה.

בנקיר שלמה

בן יהושע. נולד בחודש מארס 1911 בפולין. אוד מוצל היה ממשפחה גדולה ועשפה שהושמדה כולה. אחרי גמרו את בית־הספר התיכון נשלח לבלגיה ללמוד את מלאכת ליטוש היהלומים. על אף סיכויים לחיי רווחה החליט לעלות ארצה יחד עם קבוצת־הכשרה של „השומר הצעיר" מבלגיה. ב־1935 הגיע לארץ והצטרף לקיבוץ מזרע שבעמק־יזרעאל. מיום הגיעו לארץ היה חבר ב„הגנה" והשתתף בהגנת מזרע ופתח־תקוה במאורעות 1936—1939.

לאחרונה התישב יחד עם אשתו בשכונת גבע, נתניה, ועסק שם במקצוער־מאז — ליטוש יהלומים. היה מן הראשונים להתגייסות מבני גילו. ביום 15.8.1948, בנסעו יחד עם קצין המבצעים לסיור במשלטים שבין כפר־יונה וקאקון, עלתה מכוניתם על מוקש. כעבור יומים, ב־17.8.1948, מת שלמה מפצעיו ובו ביום נקבר בנתניה.

בן־שאול אהרן („הארונה")

בן יוסף ושרה. נולד ב־11.2.1930 בירושלים. למד בבית־ספר ובגיל צעיר החל לעבוד ולעזור למשפחה. אך לא ראה לפניו כל עתיד בעבודות עירוניות ושאיפתו היתה לצאת להכשרה חקלאית ולהתנחל על הקרקע, בתקוה שבדרך זו ייטיב יותר לעצמו ולמשפחתו. המשפחה התנגדה לכך והוא, כבן צייתן ומסור, הוסיף למשוך בעול וחזר מפעם לפעם על משאלתו הקבועה. בראשית תש"ח קיבל סוף־סוף את הסכמת המשפחה לצאת להכשרה, ובעודו מתכונן לכך ומשתדל להתקבל במקום מתאים החלו התקפות הערבים לאחר הכרעת או"ם.

אהרן התיצב לשירות בגדוד „מוריה". השתתף בחורף תש"ח בהרבה קרבות ונעשה חייל מסור וממושמע. ב־7.4.1948 יצא עם תגבורת אל הקסטל, ובהגיעם לקילומטר הרביעי הותקפו על־ידי הערבים. בשעת הנסיגה התמהמה אהרן יתר על המידה להצלת הנשק שלא יפול בידי האויב, נפצע ונלקח על־ידי הערבים, ומאז נעדר.

בן־שאול יעקב („יאנקה")

בן ברוך. נולד ביוני 1928 בירושלים. עוד בלמדו בבית־הספר „תחכמוני" נודע כנער אמיץ וחזק, עליז ומוכשר, מנהיג במשחקים, חובב טבע ובעלי־חיים, מאסף מוצגי־טבע בשביל אוסף בית־הספר ומספר עליהם בבקיאות. נתחבב גם על ערביי סביבת העיר, מתהלך ביניהם יחידי, משוטט בהרים, בגיאיות ובמערות כשהוא מזוין בקלע־אבן כנערי הקדמונים. אחרי גמר בית־הספר למד חשמלאות ובין בני גילו היה מהמצטיינים במקצוע. את שכרו הביא הביתה. עם עליותו ואהבת־החיים היה גם רציני במידה שלמעלה מגילו.

מיד אחרי הכרעת או"ם התגייס בין הראשונים ל„משמר־העם" ועשה בו לילות כימים ללא לאות. עבר לגדוד „מוריה" ונשלח למשמר הר־הצופים, ולעתים רחוקות היה מבקש חופשה קצרה ויורד העירה לעודד את ההורים. כשהעירו לו שימעט בביקורים אלה משום שהדרך בחזקת סכנה, השיב בדברי עידוד ואומץ שאין הוא מן הפחדנים. בשובו מחופשה קצרה עם השיירה של אנשי המדע והרפואה שנסעה לעלות להר־הצופים נספה בין הנספים בשייך־ג'ראח ב־13.4.1948.

בן־שבת אברהם

בן שמואל ופרחיה. נולד ב־"ד במרחשון תרפ"ג בחיפה. אביו, חבר הועד הפועל של קהילת חיפה, מנהל בית־ספר ומחנך ותיק, אמו—פרחיה לבית כלפון, משפחה ותיקה ומיוחסת בארץ. קיבל חינוך דתי בבית־הספר „נצח ישראל". למד בבית־הספר הריאלי בחיפה בשנים תרצ"ז—ת"ש ולאחר שקיבל תעודת־בגרות נכנס לבית־הספר לחקלאות „כדורי", כי אהב את הטבע וביחוד נמשך אחרי הצומח. בשנת תש"ב גמר את בית־הספר „כדורי" והתגייס

לבריגדה העברית. השתתף בהצלחה בחזית האיטלקית ונתפרסם כצלף מומחה עד כי מונה מטעם הצבא הבריטי למדריך ומורה לטירונים. חזר מהצבא והתישב יחד עם חבריו בוגרי בית־הספר „כדורי" בקיבוץ בית־קשת לרגלי הר תבור. כאן עבד והתמחה בכל ענפי המשק. התחבב על הכל במצב־רוחו הטוב, במשמעתו ובדייקנותו בעבודה. בגלל מידותיו התרומיות כינוהו „האציל הספרדי" ורחשו לו כבוד. אהב לקרוא ולרכוש לו ספרים. קרא הרבה ספרי ארכיאולוגיה ובוטניקה. פעמים אחדות הוזמן להיפה „לצלוף" בסביבות הדר־הכרמל וגם בהתקפות על ריכוזי הכנופיות בכפר־קנה ובעין־מאהל.

ביום ה' באדר ב' תש"ח (16.3.1948) יצא עם ששת חבריו לסייר בסביבת בית־קשת. פתאום הותקפו כולם על־ידי כנופיה כבת 300 איש. כשעתים נלחמו השבעה נגד שלוש המאות, התגוננו כאריות, אך נפלו כולם מות־גיבורים וביניהם אברהם בן־שבת, בן כ־25. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבית־קשת ביום 19.3.1948.

בן־שלמה (שמרק) ישראל

בן שלמה. נולד ב־12.4.1924 בריבו־סלו, מרכז ציוני חשוב בצפון־יוגוסלביה. בלמדו בגימנסיה הצטרף לתנועת־הנוער „השומר הצעיר" וב־1941, חדשים אחדים לפני פלישת הנאצים לעירו, עלה ארצה ב„עליית־הנוער". היה בחברת־נוער בשער־העמקים וכשהתגבשה לגרעין עצמאי עבר עמה לקיבוץ עמיר. משם הלך עם הגרעין להשלמת קיבוץ עין־שמר. התעניה בחיי החברה והחל מתרשם בעבודה בענף המטעים. ב־1943 רשם ביומנו: „עוד ישובו בנים אליך, מולדת, ישובו לבנותך וגם ליפול קרבן בהגנתך. צעירים ומלאי כוח אנחנו". מתוך נאמנות לחובת ההגנה התגייס ב־1944 לפלמ"ח לפני שהספיק להשתרש כראוי בעין־שמר. הצטיין ביחוד בזריזות ובכושר גופני ושימש בפלמ"ח כמדריך ספורט.

בימי המאבק השתתף במבצעים רבים, וביחוד בהורדת מעפילים מהאניות, וכחובב צילום היה מביא צילומים רבים מהמסעות הארוכים והמסוכנים. חיבב מוסיקה והשרה עליזות על סביבותיו. אחרי גמרו את שירותו נשאר בפלמ"ח בתפקיד פיקוד, וזמן קצר לפני פרוץ מלחמת־השחרור שוחרר ושב למשקו. אחרי כחודש חזר לשירות והשתתף כמפקד על מכונות־יריה בקרבות בגליל ואחר־כך בחזית המרכז. מהחופשה הקצרה בהפוגה א' חזר מהמשק לחזית לטרון ושם נפל בקרב שילתה ב־18.7.1948. הובא לקבורה, יחד עם חללי המערכה ששרידיהם נאספו מחזית לטרון, להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

בן־שמחה (פרידזון) שלום

בן שמחה ורחל. נולד ב־1920 בעיר פרושקוב אשר בפולין. על משפחתו עלה הכורת בימי המלחמה וההשמדה. הוא נמלט לעבר קוי הרוסים, התגייס לצבא האדום ושימש כתותחן בכל החזיתות, עד שנפצע קשה (הציל את עצמו בעזרו את שטף־הדם בסמרטוט והועבר לבית־חולים בו שכב חצי שנה). עם השחרור החליט לצאת את הגולה והלך בנתיב הבריחה. היה מעולי האניה „לה ספציה". משנת 1945 בארץ. פועל ואיש־„הגנה", שהתגייס מיד עם ההמרת המצב ושוב נעשה תותחן בצבא ההגנה לישראל.

הצטיין ברוח קרבי ויצא בשלום מכל הקרבות. נפל קרבן לתאונת־דרכים, בנסעו בתפקיד בדרך מהרטוב על־יד בית ג'מל: האוטו התהפך והוא נהרג בו במקום ב־3.11.1948. היה קבור בשייך־בדאר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

בן־שמש אליעז („אליק", „דודול")

בן יוסף (פקיד במזכירות הכללית של ההנהלה הציונית) ונחמה. נולד בי"ח באייר (ל"ג בעומר) תרפ"ו בירושלים. בילדותו נתיתם מאביו. בשנות לימודיו בגימנסיה העברית בירוש"ים נודע כחבר טוב, מוכן לעזרת הזולת בלי לבקש גמול ואף לא תודה והכרת־טובה. אחרי סיום לימודיו בגימנסיה עבד חדשים אחדים בתעשית כלי־זכוכית עדינים שהיתה אז עבודה חיונית בשל הקושי להבאת כלים אלה מחוץ־לארץ בגלל מלחמת־העולם. מטעמים משפחתיים שוחרר משירות לאומי, אך לא רצה ביתרונות לעומת חבריו ומיד לאחר־כך התנדב לבריגדה העברית ושירת בה כשנה וחצי באיטליה ובארצות השפלה. משחזר לארץ־ישראל אחרי השחרור החל ללמוד בטכניון בחיפה במחלקה להנדסה חשמלית. חיבב מאד את אמנות הציור ובהתעסקותו בה מצא פורקן לסערת רגשותיו שהסתירה מסביבתו.

בראשית מלחמת־השחרור התיצב להגנת חיפה. נתקבל לפלוגה של אחד הגדודים שנתארגן אז, ואם כי לא סיים שום קורס של פיקוד, נשתבח מאד בעבודה הטובה באימון ותירגול קרבי וליכוד האנשים בשירות, ולאחר זמן נתמנה למפקד כיתה. בהיותו מאמן במחלקה הדתית בסג'רה עלה בידו למנוע סכסוכים בין המתנדבים ובין מפקדיהם הבלתי־דתיים וליצור אוירה של חברות צבאית וכושר צבאי. הועבר כסמל לפלוגה א' ומילא את חובתו בכושר ובהצלחה בפעולות המלחמה בחיפה ובסביבתה. במבצע שחרור חיפה השתתף בתפקיד סגן מפקד מחלקה בכיבוש שכונת ואדי־רושמיה ותוך כדי הסתערות ופריצה לאחד הבתים המבוצרים נפגע מכדור ונפל ביום 22.4.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בחיפה.

בן־שפר אבנר

בן יוסף ומלכה. נולד ב־11 בנובמבר 1930 בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי בהרצליה בשנת 1945. התחיל לעבוד בבית־החרושת למוצרי פליז „גולדשמידט את שואבה" בתל־אביב והמשיך את לימודיו בכתב על־ידי המכון הטכני להשכלה מקצועית. חבר „הנוער העובד" ומדריך בסניף תנועה זו בהרצליה. בעל כושר גופני רב. הצטיין בספורט שימושי, בו היה גם מדריך בגדנ"ע. השתייך לגרעין התישבותי שעשה את הכשרתו בגינוסר.

עשה בגדנ"ע (גדוד השרון) מגיל 14 עד 16 וחצי. גמר קורס מ"כ גדנ"ע. הדריך במחנה „עלומים" ילודי 1931. עבר להדריך בנח"ל (נוער חלוצי לוחם) בדרגת סמל, בהכשרת גבת. עבד גם בבתי־המלאכה לתיקוני אוירונים בשדה־התעופה ברמת־דויד. ניתן ברגש מוסיקלי והפליא בנגינתו בחליל. מהנח"ל עבר לפלמ"ח, חטיבת הנגב. שם שירת בדרגת מ"כ סמל בפלוגת־הזחלים (מפקד כיתת זחלים). ישר ועז־נפש. תמיר, רזה ושרירי. ניתן בתבונה ובחוש הומור. בר יכולת ביצוע והשפעה על חבריו ופקודיו, בעל דמיון ויכולת תיאור. על אף כשרונו הרב בהדרכה נחלץ לפעולות־קרב, באמרו למג"ד שלו: „לא אשלים עם כך לסיים את המלחמה הזאת בהדרכה בלבד". אחד המעשים הנועזים שלו, בשעת־דחק אחת, היה הטיפוס מחלסה למגרה בקו ישר לפסגת ההר. השתתף גם בטיסות אחדות מעל לשטחי קרב. לאחר גמר הפעולות הכלליות במבצע „חורב" („עין") נשלח גדודו, והוא עמו, לכבוש את רפיח. בשעת כיבוש המשלט השני החולש על רפיח הותקף הטור המשורין על־ידי אוירון אויב ובהתקפה זו נהרגו 4, וביניהם אבנר, ביום ג' בטבת תש"ט (4.1.1949). היה קבור בבית־אשל. ב־31.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. „הנוער העובד" בהרצליה הוציא לזכרו חוברת „אבנר".

בן־שמעון שלמה

בן מסעוד וריינה. נולד ביום 17.6.1927 בירושלים. למד בבית־ספר עממי. עבד כמסגר. מנערותו היה חבר בתנועת „הנוער העובד" וחבר ה„הגנה". היה בפלוגה מיוחדת שפעלה נגד אצ"ל ושירת כקשר הפלוגה. עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס, עבר קורס מ"כ־חבלנים בנוה־יעקב ושירת בפלוגה הרזרבית של מטה הגדוד „מוריה" בירושלים. השתתף בליווי שיירות ל„הדסה" ועטרות, בפיצוץ בית־כנופיות בשכונת רוממה, בפעולת־תגמול בבית־סוריק, בואדי־ג'וז, בשייך־ג'ראח, בפיצוץ בית המועצה המוסלמית בירושלים, בכיבוש כפר־סוריק, בפיצוץ מלון „שמירמית" בקטמון ובמיקוש שוחים בירושלים.

בזמן היותו בקורס הלך לבקר בבסיסו והתנדב לפעולה בקסטל כברניסט. בחזרם מהפעולה ניתכה אש על המשורין בו נסע. המשורין התהפך ושלמה נפצע פצעים אנושים ומת בבית־החולים ב־7.4.1948. בן ביום נקבר בסנהדריה. ב־13.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

בן־תקוה אברהם („אברמ'לה")

בן חיים ורחל. נולד בכ' באייר תרצ"א (7.5.1931) בשכונת ברוכוב (גבעתים). בגיל 5 וחצי הציל בחירוף־נפש ילדה קטנה ממנו מפגיעת מכונית והוא עצמו נחבל והתעלף, וכשנתעורר היתה דאגתו הראשונה לשלומה. אחרי גמר בית־הספר העממי למד שנה חשמלאות והלך להכשרה הצעירה בקבוצת כנרת (את מעשהו נימק אז בחיבורו כצורך להכין מולדת לאחים משאירית הפליטה, להכשיר להם את הקרקע, כי הם, התשושים מרוב סבל, „אינם יכולים ליצור מקורות־מחיה ראשוניים", ועל בני הארץ מוטלת החובה לעשות זאת).

התערה מהר בעבודה החקלאית כזקן ורגיל ונתחבב על הילדים והמבוגרים בקבוצה. משם עבר להכשרה המגויסת. בגיל 14 וחצי השתתף עם חבריו מ„הנוער העובד" בכיבוש ביריה. במאי 1948, בהגיעו לגיל 17, התגייס לגדוד מגדודי הפלמ"ח. נשלח לקורס למפקדים וברח ממנו חזרה לגדודו, באמרו: „לא אשב על ספסל בית־הספר בעוד חברי יוצאים להזית". אחרי הפוגה א' יצא עם יחידת „הפורצים", שהיה מקלען בה, לכבוש את הכפר יאלו, החולש על עמק איילון, בדרך לטרון—רמאללה. משנפצע עוזרו פצעים אנושים הזדקף, העמיס את המקלע הכבד על מתנו, הסתער קדימה מול עשרות חיילי הלגיון, ולפי דברי מפקדו שימש במעשהו זה דוגמה לחבריו אשר הסתערו אחריו. הוא קצר באויב במקלע שלו עד שפגע כדור במצחו ונפל באור ליום 17.7.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

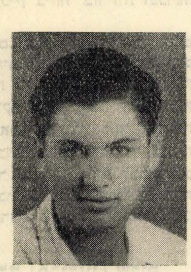
כסו יוסף

בן משה ומזל־טוב. נולד ביום 28.1.1928 בעיר איזמיר אשר בתורכיה. גמר שם את בית־הספר העממי ולמד סנדלרות. בגיל שש־עשרה הגיע לארץ עם „עליית־הנוער" והתחנך ברמת־הכובש. אחרי שנה וחצי לשהותו בקיבוץ רכש לעצמו את מקצוע הסנדלרות ועבר לתל־אביב. פתח חנות ברשות עצמו, אך כעבור זמן קצר נשלח, כחבר ה„הגנה", לאימונים לאשדות־יעקב למשך שנה. משם חזר לתל־אביב אך מיד עם תחילת המאורעות התגדב לשיירות מלא.

עם התגייסותו דחה אפשרות של סידור נוח בעיר ויצא עם הראשונים להגנת הדרום. עד להקמת צה"ל חנה בבסיס בבאר־טוביה והשתתף בליווי שיירות בדרכי הדרום. משם הועבר למשטרת גדרה. וכעבור כמה חדשים נשלח לגנב, כחייל צה"ל. נפל בנגבה כקרבן הפצצה ב־21.5.1948 ונקבר שם למחרת היום.

בסיוקביץ' נחמיה („ממי")

בן שלום ופרומה. נולד בד' באדר תרפ"ח (25.2.1928) בתל־אביב במשפחה שמוצאה ממשפחת רבנים ברוסיה, ונקרא נחמיה על שם הסבתא הרבנית נחמה, שמתה על קידוש־השם בפרעות יילייסא־בטארד. בגן־הילדים, בבית־הספר „תל־נורדוי" ואחר־כך בגימנסיה היה מטובי התלמידים. השתלב יפה במסורת הישראלית, מורשת המשפחה, ובערכי העבודה בתהליך החיאת העם והארץ והיה ער לשאיפות האומה ולבעיות דרכי הגשמתן. בחיבור שכתב ב־1945, במחלקה ז' של הגימנסיה, נטל על עצמו תפקיד של „דורש טוב לעמו" בנוסח הגאום שהיה מוכן לשאת באסיפת היסוד של או"ם, אילו הוטלה עליו השליחות להגיש שם את תביעות עם ישראל. חיבב מוסיקה טובה, קלט אותה בשמיעה מצוינת וידע לשרוק לעצמו את הסימפוניות שהאזין להן בהנאה מרובה. היה מסור בלב ונפש להוריו, העמלים למענו למרות בריאותם הרופפת, והתכונן להיות להם לעזר לכשיגמור את לימודיו. ויתר על המשכת לימודיו ויצא לעבודה. אחרי חיפושים ונסיונות שונים נתקבל לעבודת מחסנאות בבית־המסחר לרפואות של האחים גרין והועבר להנהלת פנקסים.

בהגיע תור בני גילו גויס לשיירות המולדת בדיוק ביום שמלאו לו עשרים שנה ולדרישתו הנמרצת נמנעו הוריו מלבקש את שחרורו משירות כבן־יחיד. אחרי האימונים צורף לחטיבת „גבעתי". השתתף בפעולות נגד הכפר יזור ואחר־כך הועבר אל הדרום הרחוק. את הוריו הרגיע תמיד שמצבו טוב ביותר ורק לאחותו גילה בסוד, שהוא משתתף בקרבות ממש ובאחרונה היה בגת ושירת בעיקר בליווי שיירות ארגוני האוקראינים, גרוריהם של הגרמנים. בפעולות אלו אבדה כמעט כל פלוגתו ודויד ניצל רק בדרך נס. בשנת 1944 התקרב לתנועה הציונית ובשנה שלאחריה אירגן בלובלין קבוצת מעפילים שעברה את הגבול והגיעה לרומניה, ומשם באה לאיטליה. בחופי איטליה עסק במשלוחי נשק למען ה„הגנה" בארץ.

בשנת 1946 הגיע לארץ ונתקבל לקיבוץ גינוסר. עבד במשק והיה פעיל ב„הגנה". היה מראשוני החברים שעברו לפלמ"ח. ביום י"ט בשבת תש"ח (בראש השנה הכללית) יצא עם כיתת־סיור בואדי עמוד אשר בשדות גינוסר. הכיתה הותקפה מהמארב על־ידי אנשי כנופיות ודויד נפצע קשה ומת בבית־החולים שוייצר בטבריה, בשעת הניתוח. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגינוסר.

בם דויד

בן יעקב וזלדה. נולד בשנת 1927 באוק־ראינה. לפני שהתבגר פרצה מלחמת־העולם השניה. כבן 14 ברח ממקום־מגוריו כדי לא ליפול בידי הנאצים. נדד ממקום למקום עד אשר הצליח להתחבר לקבוצת פרטיזנים ביערות פולסיה, בסביבות פינסק. ביצע כמה פעולות־חבלה יחד עם חבריו. בסוף המלחמה התגורר בראפאלובקה (וואלין). ב־1944 הצטרף לפלוגת־סריקה שמטרתה היתה לזנב אחר הכנופיות הנאציות שעוד התחבאו ביערות העבותים ואחר

בנגב. בשעת ההפצצות הכבדות על תל־אביב בא הביתה לששת ימי חופשה, ובשעות אוזקה היה עוזר לדרי הבית לשאת את הילדים אל המקלט. אחרי ארבעה ימי חופשה הוזעק לחזור לגדודו. השתתף בקרבות בית־דראס וג׳וליס ועוד. באחרונה נקרע והלך, למרות בריאותו הרופפת, להשתתף בהתקפה על עיראק אלמנשיה בליל כ׳ בתמוז תש״ח (27.7.1948). תוך כדי הגשת עזרה דחופה לחבר פצוע התעלם מהצורך להיזהר, התרומם מהמחסה ונפצע קשה בבטנו. בארבעת הימים ששכב בבית־החולים בכפר־ביל״ו היה כל הזמן בדעה צלולה והשתדל להרגיע ולעודד את אמו והזהירה שוב ושוב שלא תבכה. בהפסקה קלה שלאחר שיחה כזו יצאה נשמתו ב־1.8.1948. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

בסום אהרן

בן יחזקאל ושמחה. נולד ב־1916 בקהיר של מצרים. קיבל השכלה עממית. התמחה במכונאות, עבד במסחר, וכל ימיו שאף לארץ. ב־1942 התגייס במצרים לצבא הבריטי על־מנת שישוחרר בארץ־ישראל. שירת חמש שנים, אך בבוא מועד שחרורו רצו לשחררו במצרים. נאבק בתוקף על ההבטחה שניתנה לו, גם לא נפרד מעל אמו שנשארה במצרים כדי שלא להקל על הממונים עליו לחזור בהם מההתחייבות. לבסוף שוחרר מהצבא הבריטי בארץ ב־1947 והתיישב בירושלים. עוד לפני פרסום צו הגיוס שמר במשך כמה שבועות על הר־הצופים, לחם נגד הבריטים במחנה אלנבי ובמעלה־החמישה. עסק גם בהעברת נשק של ה״הגנה״ מתל־אביב לירושלים.

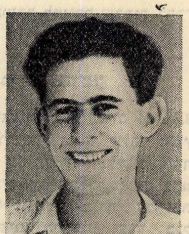
בספטמבר 1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל וצורף לגדוד קרבי. לחם בהר־ציון ומשם הועבר לדיר־אבו־טור, בירושלים. שם נפל מיריות צלפים ב״ז בתשרי תש״ט (20.10.1948). היה קבור בשייך־באדר א׳. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה, מרים.

כסן יוסף

בן נפתלי ורוזה. נולד ב־7.11.1927 בגובה־זגורה שבבולגריה. עלה לארץ בשנת 1948. סיים בית ספר עממי. נפטר במשלט שיך נוראן ב־21.1.1949. הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

בסקין (בית־צבי) צבי

בן שבתי וקרינה. נולד ב־8 בינואר 1930 בסטליגנרד שבברית־המועצות, אשר לשם הוגלה אביו בגלל פעילות ציונית. כשנה וחצי לאחר הולדת צבי השתקעה המשפחה בניקופול שבאוקראינה, מקום שם קיבל אביו של צבי עבודה בבית־חרושת. הורי צבי שאפו לעלות ארצה, אולם נאלצו להסתיר שאיפה זו אפילו מילדיהם, רק בתקופה מאוחרת יותר גילו את ה״סוד״ לבנם יחידם צבי. בשנת 1941 נמלטה משפחת בסקין מפני הפולשים הנאצים לקוקז הצפוני. שם המשיך צבי את לימודיו בבית־הספר. ביום 20.2.1942 נעלם. נתברר כי בהשפעת הסיפורים על גבורת הילדים, החליט הנער בן ה־12 לצאת למלחמה נגד צבאות היטלר. רק כעבור ימים מספר נמצא באחת מתחנות־הרכבת שבקרבת החזית והוחזר לביתו. עם התקדמות הגרמנים נטשה המשפחה את מקום־מושבה הארעי בצפון קוקז ונדדה לארמניה. שם עברה עליה תקופת רעב ומחלות קשות. בעיר ירבאן סיים צבי את לימודיו בבית־הספר העממי ונכנס בשנת 1945 לבית־ספר טכני תיכון, אולם בחודש אוקטובר של אותה השנה החליטו הוריו לעלות ארצה. לאחר טלטולים רבים הגיעה המשפחה למחנה הגידחים היהודים בלנדסברג שבגרמניה. צבי למד במחנה חשמלאות והצטרף להסתדרות הנוער החלוצי המאוחד (נח״מ). ביולי 1947 עלה ארצה עם הוריו וחי חדשים מספר עם אמו ואחיותיו בקיבוץ עין־השופט. עוד בהיותו בגרמניה הביע את רצונו ללמוד ימאות. הוריו הבטיחו לעזור לו בכך. אולם לא נסתייע הדבר.

פרצה מלחמת־השחרור. צבי עבד זמן־מה כפועל פשוט ב״סולל־בונה״, אחר־כך התנדב לליווי שיירות בגליל, ולאחר שהגיעו ארצה חבריו לגח״ם, עבר אתם לדורות שבנגב. בחודש מאי 1948 התגייס לחיל־התחבורה בצת״ל. נשלח ליחידת נהגים לתל־אביב. משם התנדב לחיל־השריון והשתתף בקרבות על בית־נבאלה, לוד ויעיראק אלמנשיה. נפגע פעמים אחדות, אולם נשאר ביחידתו. נפל בקרב על באר־שבע ביום י״ח בתשרי תש״ט (21.10.1948). היה קבור במשמר־הנגב וב־21.10.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

בעדני רצון

בן דויד ומלכה. נולד בשנת 1931 בארץ תימן. בילדותו נתיתם מאביו, ובהיותו בן 12 הועלה לארץ. חונך תחילה בבית־יתומים בירושלים והועבר ל״ישיבה״ בכפר־גנים ליד פתח־תקוה. משעמד ברשות עצמו עבר לתל־אביב, בה גר יחד עם אמו הזקנה ופירנס אותה באהבה ובכבוד. עוד בזמן לימודיו ב״ישיבה״ הצטרף למחתרת אצ״ל והתמסר לעשייתן נפשות לארגונו.

מתחילת מלחמת־השחרור השתתף ברוב הקרבות להגנת גבולות תל־אביב והרחבתם. לאחר מקרה „אלטלנה״ נשלח לירושלים. היה בין כובשי מלחה. ובמערכה זו נפל ב־14.7.1948. בן 17 היה בנפלו. היה קבור בשייך־באדר א׳. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

בעל־קורא דניאל

בן דוב ותרצה. נולד ב־1 במאי 1929 בבני־ברק ולמד שם בבית־הספר העממי של ה„מזרחי״. מילדותו נמשך לבו אחרי מלאכת המכונאות ועם גמרו את בית־הספר העממי קיבל את השכלתו הטכנית בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב. שנים אחדות היה פעיל בגדנ״ע, אך בחשקו לאחוז בנשק ממש, מיהר לעבור לשורות החי״ש ובו גילה את ידיעותיו בכלי־נשק ממש. עם פרוץ המאורעות הצטרף לחי״ש המגויס ופעל בטיהור סביבות כפר־אז״ר. אחרי־כן עבר קורס למפקדי כיתות והועבר למחנה בנתניה בדרגת סגן מפקד מחלקה, ושם אימן טירונים. על תקופתו זו היה דני מתפאר באמרו: „הייתי ה„משפטי״ הראשון בחטיבה שזכה לקבל מתנה מחניכיו״. ואמנם חניכיו, שבהדרכתו עמלו קשה באימוניהם, חיבבוהו.

מנתניה יצא לפעולת כיבוש כפר־סבא הערבית ומשם לקרבות טיהור הדרך לחיפה. הכפר טנטורה, בו נפל דניאל, היה בין הכפרים האחרונים שנכבשו בפעולות אלו. בסיוע ימי יצאו פלוגות חטיבת „אלכסנדרוני״ להתקפה ולפני אור היום נכנע הכפר, אך דני לא זכה לראות בשמחת הנצחון. ב־23 במאי 1948, בשעת הפריצה, נפל מכדור צלפים שפגע בצווארו. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

בצלאל אבא

בן יחזקאל וידידה. נולד ביום י"א באייר תרפ"ה בעיר היראת שבאפגניסטן. בהיותו בן שלש עלה עם הוריו ארצה. המשפחה התישבה בשכונת „בית־ישראל" שבירושלים. אבא למד בבית־הספר „דורש־ציון", ואחר־כך עבד ככורך־ספרים ופירנס את הוריו הזקנים. בחור שקט היה, נוח לבריות, הרבה בקריאה. היה מן הראשונים שנענו לצו הגיוס. וכאשר אמו ניסתה לעכבו בבית, סען כי הכל הם בנים יקרים לאמותיהם, ואם הוא ושכמותו ישמעו להן מי יגן על המולדת?

לאחר תקופת־אימונים קצרה צורף ליחידה קרבית שהגנה על תלפיות. השתתף בליווי שיירות. אחרי־כן הועבר לנוה־יעקב שמצפון לירושלים והשתתף בפעולות־הטרדה נגד תחבורת האויב. נפל בהתקפת הלגיון הערבי על נוה־יעקב ב־18.4.1948. היה קבור בנוה־יעקב. ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

בצלאל ציון

בן שמואל וצביה. נולד באב תרפ"ז (1927) בהיראת אשר באפגניסטן. כבן שלוש בא לארץ עם הוריו. אביו, בעל־המלאכה, לא יכול לפרנס את משפחתו ועל־כן אנוס היה בצלאל לעזוב את בית־הספר בגיל רך ולהתחיל בעבודת סנדלרות. ובשעה שחבריו בילו ילדותם בלימודים ושעשועים ישב הקטן כפוף על סדנתו מבוקר עד ערב, בחדר אפל, ותיקן נעלים. צדקה עשתה עמו תנועת „הנוער העובד" שסיפחה אותו אליה. שם למד בצלאל בבית־ספר־ערב ורכש לו ידיעות אלמנטריות וגם למד מלאכת המוזאיקה.

בגיל רך הצטרף לשורות ה„הגנה". באחד הערבים לחש למורהו בסוד: „מחר לא אבוא עוד ללמוד — התגייסתי לצבא העברי". לאחר אימונים בבית־הכרם ובסדום נשלח אל גוש עציון, ובקרבות הראשונים בסביבות כפר־עציון נפל ביום כ"ו בניסן תש"ח (5 במאי 1948), והוא בן 21. ביום 17.11.1949 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

בצלאל שמעון

בן אליהו־יעקב ורחל. נולד באפריל 1915 בירושלים. הוריו היו מן המשפחות היהודיות שעלו לארץ מתוך חיבת ארץ־ישראל ממוסטר שבתורכיה הבלקנית (כיום יוגוסלביה) והשתקעו בירושלים. התחיל ללמוד ב„תלמוד־תורה" הספרדי ואחרי מות אביו נתקבל לבית־היתומים הספרדי ושם למד גם נגרות. בשנים האחרונות, בהיותו נשוי ואב לשתי בנות, שירת במשטרת ירושלים.

על משמר מילוי תפקידו בהגנת הישוב בירושלים בעת מלחמת־השחרור נהרג ב־6.4.1948 ונקבר בסנהדריה בירושלים.

בק אלכסנדר־צבי

בן אליעזר וחנה. נולד ב־25.11.1922 בברלין, בירת גרמניה. גמר בית־ספר עממי ועלה לארץ בהיותו בן 15 עם „עליית הנוער" ב־1937. היה חבר בפלוגת בית־ר בראש־פינה. בתחילת מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי, שירת ביחידה עברית לוחמת („באפס"). היה חבר מחברת אצ"ל, ותוך כדי שירותו בצבא הבריטי שירת את ארגונו. כיגוייו היו ריקי, עזרא. כשנשתחרר מהצבא עבד כנהג בתל־אביב ופעל בארגונו כנשק ומדריך בקורסים לנשק קל.

עם התקרב ימי הכרזת המדינה הצטרף לשורות צה"ל ולחם בגבולות יפו־תל־אביב וחולון. השתתף בפעולת פיצוץ הרכבת ליד פרדס־חנה והחרמת הנשק הבריטי שהיה בה. נפל בקרב על יהודיה ביום ח' באייר תש"ח (17.5.1948). נקבר בנחלת־יצחק.

בקלצ'יק (ברקאי) שמואל („וו.זוו.ז")

בן יעקב ומרים. נולד בתשעה באב תרפ"ט (1929) בסטולין, פלך מינסק, שבפולין. בן חמש עלה ארצה עם הוריו — ב־1935. גדל ונתחנך ברמת־יצחק וסיים שם את בית־הספר העממי. מגיל 12 התחנך בהכשרת־נוער, עבר את הארץ לארכה ולרחבה והכירה, ובהיותו בן 15 הצטרף לפלמ"ח והיה בו מותיקי הפלוגה ח'. מן המתנדבים הנענים לכל קריאה. הגן על גבולות תל־אביב, ליוה שיירות מתל־אביב לירושלים והיה האוחז ב„ברן" של השיירה. הבעת טוב־לב ועליזות בפניו והליכותיו פשוטות, כובש לבבות ומשכנע בסיפוריו. לשאלה, האין זה מסוכן מדי להיות תמיד בין הראשונים, היה משיב: „החיים אינם חברת־ביטוח"; „כמה יפה יהיה לראות צבא ישראלי מסודר" — זו היתה שאיפתו, אך לא זכה לראותו.

בשנת־חייו האחרונה היה ברמת־רחל והגן על המשק בתוך קבוצה של הפלמ"ח. פעל בהגנת גוש עציון. לאחר שנפל המפקד על הגבעה הרוסית, מילא שמואל את מקומו בתפקיד מ"כ. ידע יפה את חומרת המצב, ויומים לפני מותו אמר לחברו: „איני רוצה כי תהיה עוד החבר שלי, כי כל חברי נופלים בזה אחר זה, וגם אתה עלול..." ידעו כי מנוי וגמור עמו שלא ליפול חיים בידי האויב. „אם איהרג", אמר, „שמואל בקלצ'וק לא נפל רק וו. זוו. ז'. (כינויו)". ואמנם היה בין האחרונים בגוש עציון; וגם ראוהו אחרון בעמדה כשהוא במצב־רוח מרומם. קרוב לודאי שלא נפל בשבי ומסתבר שאיבד את עצמו בכדורי האחרון... נפל בגוש עציון בערב הכרזת המדינה, ביום ד' באייר תש"ח (13.5.1948). ב־17.11.1949 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

בקמן יהושע

בן פינחס ואסתר. נולד ביום 3.1.1904 בקמינץ־פודולסק, רוסיה. עלה לארץ בשנת 1921, עם העליה השלישית, והיה חבר ה„הגנה" מיום היוסדה. אחרי בואו לארץ הצטרף ל„גדוד העבודה", עבר את תקופת־ההכבישים הידועה ועבד בכל עבודה קשה. כחבר קבוצת־העגלונים הראשונה שהתארגנה בירושלים השתתף בכיבוש העבודה ברכבת, ולאחר שהקבוצה התארגנה כקבוצת הובלה באוטומובילים, היה לאחד הנהגים הטובים שלה. בימים ההם שופר

בהרבה מצבו הכלכלי ופרנסתו היתה מצויה בשפע, אלא שיהושע שאף לחיי כפר ועל־כן עזב את ירושלים ועבר עם משפחתו למושב עטרות. שם הקים לעצמו משק יפה, ללא עזרה ותקציב.

בדצמבר 1947 החלה המערכה על עטרות והדרך לירושלים. רבים מאנשי המושב כשלו תחת העול הכבד, אך יהושע נתגלה בימים ההם כאיש־מגן אמיץ. היה מקבל על עצמו את הפעולות המסוכנות ביותר ופעמיים נסע לתל־אביב בעניני המושב, כשהדרך היתה כבר נתונה בסכנה. בסכנת נפשות היה מעביר את תוצרת המושב לירושלים וחוזר עם אספקה למקום. נהרג בפגז האויב ביום 1 ביוני 1948, בשעת עבודתו בחצר „תנובה" בירושלים. היה קבור בשייך באדר א' ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

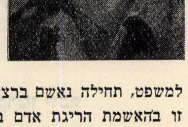
בקמן נוח

בן צבי וגולדה. נולד ביום 14 באוגוסט 1920 בסביבת קישינוב אשר בבסרביה, רומניה, במשפחת־פועלים עניה. סיים בית־ספר עממי ובגיל 13 הצטרף לתנועת „גורדוניה". בשנת 1940 הגיע לארץ והצטרף לקבוצת חניתה. היה רועה־צאן וכעבור שנים מספר של חברות במשק עזב את חניתה ועבר לרחובות, ושם החל ללמוד את מקצוע החרטות. היה חבר המפלגה הקומוניסטית הישראלית וחבר הועד המקומי של המפלגה ברחובות.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס כחבר ה„הגנה", על אף בריאותו הרופפת, ובקרב על לטרון, בפעולת „בן־נון" אשר אליה התנדב עם המתנדבים הראשונים, נפל ב־26.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

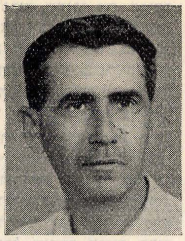
בקמן נחמיה

בן מנחם וברכה. נולד ב־1918 בראדום, פולין. עלה ארצה בשנת 1926. למד ב„ישיבה" בירושלים. מילדותו שאף לעבודה חקלאית. עם סיום לימודיו עבר לאבן־יהודה, שם עבד בפרדסים. אחר־כך — בחקלאות ובשמירה במקומות שונים בארץ. במאורעות 1936 נפצע פצעים קלים בעמדות ההגנה בגבול יפו־תל־אביב. עבר לזכרון־יעקב. נחשד ברצח השומר הערבי של המושבה. הועמד למשפט, תחילה נאשם ברצח בכוונה תחילה, אחר־כך הוחלפה האשמה זו בהאשמת הריגת אדם בשגגה והוא נידון למעצר שנתים במחנה־האסורים בעתלית. בהתחלת מלחמת־העולם התגייס לצבא הבריטי, שירת בחיל־התותחנים ועבר אחר־כך לבריגדה העברית. השתתף השתתפות פעילה בהצלת שרידי יהדות אירופה.

בפרוץ מלחמת־השחרור התיצב להגנת מקום־מגוריו — שכונת „המפדה האזרחי" שעל־יד רמת־גן. עם הקמת יחידת־התותחנים הצטרף אליה, השתתף בקרבות ליד משמר־הירדן, בעמק הירדן, על־יד לג'ון וכו'. ביום כיבושה של נצרת נפצע בתאונת־דרכים, ולאחר שלושה שבועות מת מפציעו בכ"ח בתמוז תש"ח (4.8.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה, רחל, שני בנים ושתי בנות. בנו הצעיר נולד ארבעה חדשים אחרי נפילתו.

בקמן שמואל

בן חיים ורוזה. נולד ב־1905 במצרים להורים יוצאי רוסיה. קיבל השכלה תיכונית. עוד בנעוריו היה קשור לרעיון הציוני ופעל למען העליה. בשנת 1936 עלה לארץ והתיישב בירושלים, בה עבד כמכונאי ונהג מכונית־משא, ולאחרונה — כנהג מונית. היה גם מורה לנגהות. בימי מלחמת־העולם השניה שירת בצבא הבריטי במצרים, בדרגת קורפורל. ובתקופה מאוחרת יותר לאחר שחרורו מהצבא הצטרף ל„הגנה" והיה בין חבריה הפעילים והמסורים ביותר.

משפרצה מלחמת־השחרור היה מראשוני המתגייסים וכקצין־שיירות של ה„הגנה" השתתף בקרבות ובשיירות לכפר־עציון, הרטוב, רמת־רחל, מקור־חיים, תלפיות וחות־הלימוד. משחזר פעם מליווי השיירה להרטוב, אשר רוב אנשיה נפלו, היה מדוכא מאד, אולם עד מהרה התגבר על דכאונו. ביום 11 באפריל 1948 נפצע קשה בבטנו בצאתו בשיירה לעטרות. הועבר ל„הדסה" שעל הר־הצופים ומת שם מפצעיו ביום 22 באפריל 1948. היה קבור בסנהדריה. ב־15.11.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה, בלה, וארבעה ילדים.

בקר אברהם

בן יהושע ואיידל. נולד ב־1914 בבסרביה. בן להורים עניים שתלו תקותם בו. בעל השכלה תיכונית. התמחה במלאכת הצילום. היה מאורגן ב„החלוץ" בבסרביה, ועם עלייתו לארץ — בשנת 1933 — החל לעבוד בעבודות חמרי־בנין. תקופת־מה עבד בבית־החרושת „מרצפיה". במלחמת־העולם השניה עבד במחנות־העבודה של הצבא. היה כל השנים מן הפעילים באגודתו המקצועית ומיטיב ארגן, ועמד להשתחרר כולו לשם מילוי תפקידו הציבורי.

במאורעות תרצ"ו—תרצ"ט התנדב ל„הגנה", ומאז ראה את עיקר חייו בתפקיד זה. היה כל השנים בשירות ובפעולות, ועם ימי מלחמת־השחרור הוטלו עליו שוב תפקידים קרביים. הגן על קטע בחזית דרום תל־אביב, השתתף בפיצוצים במנשיה, ואחרי כיבוש יפו נמנה למפקד מחלקה ועבר אתה לחזית לטרון. נפל בבית־נבאלה ב־24.9.1948. נקבר ב־26.9.1948 בנחלת־יצחק. בפקודת־יום של המטכ"ל מ־29.9.1949 נקבעה דרגתו הצבאית כסגן. הניח אחריו אשה, רות, וארבעה ילדים. ילדו האחרון נולד אחרי מותו ונקרא על שמו אבא אברהם.

בקנשטין יעקב

בן שמואל ומרים. נולד ב־1901 בהורוֹדוק, הסמוכה לביאליסטוק (אז רוסיה). בן־זקונים למשפחת אורגים, שעבדו בבית־חרושת לאריגה שבהורודוק. אביו, ר' שמואל מוולקוביסק, בר־אוריין ובקי בספרות התורנית ומעיין גם בספרות העברית החדשה וחובב ציון, אצל מרוחו על בניו ובנותיו וביתו היה בית־ועד לציונים בעיירה. יעקב למד ב„חדר מתוקן" לפי השיטה „עברית בעברית" עד היותו בן 13 וגם למד בבית־ספר רוסי. הצטיין בידיעת השפה עברית וכתבי־הקודש. משחר נעוריו התמכר לרעיון התחיה הלאומית וביקש דרכים לעלות לארץ־ישראל. משפרצה ב־1914 המלחמה העולמית הראשונה נתבטלו תכניותיו ואז התמסר לעבודה חקלאית בסביבת

העיירה והיה עובד אדמות נטושות של איכרים שעזבו את מקומם בשל המלחמה, והיה כאיכר מלידה. בכך ראה הכשרה לחייו בארץ. עם גמר המלחמה העולמית הראשונה עלה לארץ ב־1920. כל ימי חייו בארץ עבד בחקלאות: שנתים בשפיה, חמש שנים בכפר־יחזקאל, חמש שנים במגדל ליד טבריה וששׁ־עשׂרה שנה בכפר־חס, שהיה מראשוני מיסדיו וחבריו. 28 שנות עמל אלו פירכו את גופו, אך הוא דחה כל הצעה לעבודה קלה או מכניסה יותר מאשר החקלאות. שאף לשכלול משקו. מסור לתנועת העבודה בארץ. חבר ה„הגנה". שרשי בכל הויתו, שפע בטחון פנימי, שנצרף ונתחשל בשנות עבודת־האדמה, בדרך ארוכה של גבורה אפורה, יומיומית, והפראת שממה. מימרה אחת, רווית הומור ורציונות, שקיבל מפי זקן אחד בשפיה, היתה משעשעת את רוחו: „אנו היסוד, וככל שיעמק היסוד בתוך האדמה — כן יחזק הבנין שעליו".

בשעת חילוף משמרות — שעות ספורות לאחר ששמע את ההכרזה על עצמאות המדינה — נפגע מכדור אויב ונפל ברחוב בכפר־חס ביום ו' באייר תש"ח (15.5.1948), בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בתל־מונד. הניח אשה ושלושה בנים.

בקר חנוך („הנידָ")

בן ברוך ובת־שבע. נולד בי"ג בתמוז תרפ"ץ בשניאטין, עיר קטנה על גבול פולין ורומניה. אביו, גבר לפי מקצועו, חינכהו חינוך תורני וחילוני כאחד. בן שלוש נשלח ל„חדר" ובהיותו בן שש למד בבוקר בבית־הספר הפולני ואחרי הצהרים המשיך בלימודי־קודש אצל מלמדים שונים. בן אחת־עשׂרה עלה עם המשפחה לארץ, אל אביו שהקדים לעלות לפניהם בשנה וחצי. בארץ הוסיף ללמוד ב„ישיבות" בסביבת תל־אביב ובעיקר בבני־ברק, אך בהיותו בעל כשרונות ובעל תבונת־כפים עזב את לימודיו והתחיל לעבוד. הוא תפס בקלות ובמהירות מלאכות רבות: רדיו, חשמל, מכונאות, נגרות וכו'. פתח בירושלים בית־מלאכה לעגלות ומיטות־ילדים והצליח בו.

כבן למשפחה דתית ולאומית הצטרף עוד בנעורוֹתו לתנועת־הנוער „ברית החשמונאים" ואחר־כך התגבש למכבי־האש בירושלים. בהיותו בן 17 התגייס לשורות ה„הגנה" ושירת בחי"ש. היה פעיל במחלקה הקרבית הראשונה וב־29 בנובמבר היה מהראשונים שעברו לעיר העתיקה. נפצע ברגלו ואף־על־פי ששוחרר זמנית מתפקידו התנדב לשמירה באזורו, כשהוא צולע עדיין, בפינת הרחובות סנט־ג'ורג' ושמואל הנביא. היה אחראי לעמדה הקיצונית ביותר הסמוכה לעמדות האויב. בבוקר, אחרי לילה של יריות בלתי־פוסקות ודריכות מתמדת, בערב פסח תש"ח (23.4.1948), כשהלך אל מפקדו למסור דין־וחשבון מפעולות הלילה וקרבותיו, צלף בו האויב והוא כרע ונפל בו במקום. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

בקר יצחק

בן צבי וחיה. נולד ב־15 במארס 1924 בוארשה, בירת פולין, ועלה לארץ בשנת 1939. קיבל השכלה עממית וחי אחר־כך חיי פועל, מסור לעבודתו, עבודת סנדלר. עם התנדבותו, בפרוץ המאורעות, נשלח לבן־שמן ושם התאמן בנשק. עסק בשמירה ובליווי שיירות שבאו אל הכפר ויצאו ממנו. בחודש מארס 1948 נפצע מפליטת כדור ועוד לפני שהספיק להבריא לחלוטין חזר לשירות. מפקדו מעיד עליו כי היה חייל ממושמע ומילא תפקידו בנאמנות ומסירות. אור ליום 3 ביוני 1948 יצא עם מחלקתו להתקפת אשדוד. בדרך, בהיותם בואדי, הותקפו הבחורים על־ידי האויב ונפלו כולם. לאחר 5 חדשים, כשנכבשה אשדוד, הובאו לקבר־ישראל בכפר־ורבורג.

בקר נחמן

בן משה ואסתר. נולד בשנת 1913 ברובנה שבפולין. גמר בית־ספר עממי והיה פועל מילדותו. התמחה בנגרות. במלחמת־העולם השניה נעקר ממקומו. התענה כל שנות המלחמה ברוסיה. אחרי השחרור חזר לפולין, הצטרף לקיבוץ „דרור", נדד אתו יחד לגרמניה ויחד אתו יצא בדרך ההעפלה. שנתים היה עצור בקפריסין. ורק בשנת מלחמת־השחרור הבקיע לו דרך לארץ. גויס מיד ונשלח למגרה. התערה במשק, למד את השפה והיה פעיל ב„הגנה".

היה אחד משמונת העולים החדשים שנפלו שם ביום אחד, 27.8.1948, מהתפוצצות מוקש, וקבורתם בקבר־אחים במגרה. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־14.8.1950.

בקרמן אברהם

בן אברהם־משה (נקרא על שם אביו שמת לפני היולדו) וסימה. נולד ב־25.3.1922 בולודאבה, פולין. נתחנך חינוך דתי. אחרי למדו בבית־ספר עממי ושנים אחדות ב„ישיבה" נרתם בעול העבודה לפרנסת המשפחה. במלחמת־העולם השניה נמלט מפני הגרמנים, הצטרף לפרטיזנים והשתתף בפעולות נקם וחבלה באויב ואחר־כך נתקבל לצבא הרוסי הסדיר. אחרי מיגור הגרמנים עבר לאיטליה והצטרף להכשרה ב„החלוץ־פרטיזן" כדי לעלות לארץ־ישראל.

בינואר 1946 העפיל עם רעיתו ארצה באניה „אנצו סירני". בהגיעם לארץ הצטרפו כחברים לכפר־עציון, שם נולד להם בן. על אף חולשתו, כתוצאה מתלאותיו במלחמה, התאמץ להחזיק מעמד בעבודה והיה מטובי הפועלים בבניית טיראסות במטעי כפר־עציון והכשרת הקרקע. גם בשמירה ובהגנה בחורף תש"ח התאמץ למעלה מכוחותיו לעשות את המוטל עליו. עמד לצאת להבראה, אך הוכרח להישאר בכפר, בגלל ניתוק הדרך, והוסיף למלא את חובתו בהגנה. בפרוץ שריוני האויב לתוך כפר־עציון ביום ד' באייר תש"ח (13.5.1948)) לא יכלו להדוף למקלע אשר מתחת למגזר הגרמני, בו נמצא אברהם אותה שעה, והאויב פוצץ את המגזר ומגיני המקלע נקברו תחת הריסותיו. בכ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה, סוניה.

בקרמן יוסף

בן שמעון ורבקה. נולד ב־21.1.1927 בחיפה. תחילה למד בבן־שמן ואחר־כך בבית־הספר העממי בגבעת־השלושה. משם עבר לחברת האשלג בצפון ים־המלח לשם לימוד מקצוע (מכונאות). שאף להתישבות וכחבר „הגוער העובד" יצא להכשרה לדגניה ומשם לבית־הערבה, ולאחרונה לקיבוץ נען. הצטרף ל„הגנה" עוד בהיותו תלמיד בצפון ים־המלח וגויס לפלמ"ח עם אנשי ההכשרה המגויסת.

יצא בין הראשונים להגנת הנגב והשתתף בפעולות־סיור. באחד מסיוריו, ביום ב' בחנוכה תש"ח, בין גבולות לגידים, נתקלה כיתתו

באויב שגח מהכפר הערבי. שם נפל בקרב יחד עם עוד כמה מחבריו ונערה אחת. נקבר בנחלת־יצחק ב־11.12.1947.

בקרמן יחזקאל

בן צבי ושרה. נולד ב־11.10.1926 בחיפה וגדל ולמד בבית־הספר העממי ביגור־נשר, מקום עבודת אביו מיום הקמת בית־החרושת. אחר־כך למד מסגרות בבית־הספר המקצועי התיכוני טיץ ביגור, והיה פעיל בחוגי הנוער המקומי שהתחנך ברוח ציונות־העבודה. מטובי הספורטאים. טוב־לב ואדיב לחבריו. היה מסור מאד להוריו. באביב 1944 התגייס לחיל־ההנדסה של הצבא הבריטי ושירת במצרים, במדבר המערבי ובאיטליה, עד ששוחרר באוגוסט 1946 ונתקבל לעבודה בבית־החרושת למלט „נשר". הצטיין בכמה ענפי ספורט, וביחוד בריצה, בה קיבל פרס של הפלוגה בצבא הבריטי.

כשחזר הביתה חידש את פעילותו ב„הגנה". שירת בחי"ש. מילא משימות קשות ומסוכנות וסיים קורס מ"כ ויחד עם תלמידי הקורס השתתף בפיצוץ הגשר המפורסם. בחוף שירת תחילה בפל"ם בשמירה ובסיורים, וממארס 1948 ואילך גויס לשירות מלא. כמכונאי בפלוגה המסייעת השתתף בהטרדת התחבורה הערבית, ועוד. אחר־כך נשלח בשיירת „בן־עמי" לעזרת קיבוץ יחיעם. המשורין הקטן שלו, שנודע כפורץ מחסומים, הגיע ליחיעם ובו הורג אחד ופצוע אחד (יתר חברי השיירה, כארבעים איש, נטבחו באותו יום). יחזקאל נשאר תקוע ביחיעם הנצורה והשתתף בהגנתה וכשנחלץ משם, כשעייפותו הגיעה לשיאה ורצונו חזק להגיע הביתה, ויתר על ימי נופש והצטרף מיד כמקלען לפלוגתו. השתתף בשחרור הגליל המערבי, ויחיעם בכללו, ובנקיעת דם חבריו בשיירה. משם עבר עם גדודו לחזית ג'נין. ביום 3.6.1948 נפצע שם פצעים אנושים ובשעת נסיגה הרשאר עם הפצועים קשה. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

בקשי אבא

בן אהרן ואסתר. נולד בחודש אייר תר"ף בעיר היראת שבאפגניסטן. למד ב„חדר" ובגיל 15, בשנת 1936, עלה לארץ. המשיך במסורת של אומנות שגודל בה, עבד בפחחות ופתח לו סדנה בשכונת מאה־שערים בירושלים. דירתו היתה בשכונת הבוכרים.

בניסן תש"ח הצטרף למגיני העיר בשיירות מלא. שמר ב„טיפת חלב" ומשם הועבר לבתי מנדלבוים. בשעת התקפה קשה של האויב נפגע ונפל בו במקום ביום 12.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

בר אורי

בן מאוריצי ויוליה. נולד ב־19.2.1930 בקראקא, פולין. למד שלוש שנים בבית־ספר פולני. בראשית מלחמת־העולם ב' נמלט עם הוריו לגליציה המזרחית, שם השיגם הכיבוש הרוסי ונשלחו לסיביר. אורי למד בבית־הספר הרוסי והצטיין בלימודיו. אחרי „הסכם שיקור־סקי" שוחררו הוריו כאזרחי פולין ועברו אתו לסמרקנד. שם התענו שנה ברעב. אחר־כך נתקבל לבית־הילדים היהודי שבחסות הפולנים. יצא עם שיירת הילדים לטהרן והגיע עמהם לארץ ב־27.2.1943. ימיו הראשונים בארץ עברו עליו במחנה ילדי טהרן בחוות־הלימוד בירושלים. לפי בחירתו נשלח להתחנך בדגניה א'. למד בבית־החינוך מכיתה ו' עד גמר י"א. הצליח להתאקלם בסביבתו החדשה, הצטיין בלימודיו, היטיב לנגן באקורדיון. היה אוהב־ספר וידע לעורר ענין רב בסיפור תוכן הספרים שקרא וקוראת חייו רבי הסבל וההרפתקאות. היה מאושר כשהוכנס לעבודות המשק וכפות ידיו נתיבלו. שאיפתו הגדולה היתה שהוריו יבואו ויראוהו כבחור מושלם בתורה ובעבודה. ד"ר ישעיהו שפירא היה אפוטרופסו בארץ. התאמן בגדנ"ע ומילא תפקידים כמקשר וכמקלען.

כשפרצה מלחמת־השחרור ביקש לשלחו לגיוס מלא, אך ועדת־הבטחון המקומית סירבה להיענות לו משום שהיה בן יחיד להוריו שהתעתדו לבוא ארצה. השתתף בהגנת המקום כמקלען בתוך העמדות נגד השנקים של הסורים שניסו לפרוץ לתוך חצר המשק. תוך כדי פעולתו בעמדה קדמית נפגע בפגז האויב ונפל ב־18.5.1948. נקבר בדגניה א' ביום 21.5.1948. זכרו הועלה בספר „בסער ביום סופה" (לזכר חללי דגניה א'). הוריו הגיעו לארץ אחרי מותו.

בראד נחום

בן אבא ורחל. נולד בט"ו בכסלו תרפ"ט (28.11.1928) ביאסי שברומניה. מילדותו הצטיין בכשרונותיו. בן שלוש למד קרוא וכתוב. בן תשע כבר נשא נאום עברי באסיפה למען קרן־היסוד ברומניה. היה זה בשעת ביקור ברומניה, כי הוריו עלו בינתים לארץ (בשנת 1934, בהיות נחום בן שש) והתיישבו בירושלים. בן 16 סיים לימודיו בבית־הספר הריאלי בחיפה. נשה ללימוד לשונות ומצא מקומו במחלקה הערבית בשירות ה„הגנה", אף סיגל לעצמו בקלות את הדיאלקטים השונים. מגיל 17 עשה בשירות בפלמ"ח. בתקופה זו הרבה לערוך טיולים ויכול היה לומר על עצמו שהוא „מכיר את המשולש ככף ידו". כדי להתכונן לבחינות ללימודי משפטים קיבל חופשה מהפלמ"ח ועבד באותו זמן בעיריית חיפה. ב־1937 נסע לירושלים ללימודי משפטים.

בפרוץ מלחמת־השחרור הצטרף שנית לפלמ"ח. זמן־מה שירת בליווי שיירות בקו ירושלים — תל־אביב, אחר־כך היה בין מגיני גוש עציון וניצל בנס כשמכוניתו עלתה על מוקש. בגוש עציון פעל גם כאפסנאי ולפי דברי חבריו התגבר על הקשיים הכרוכים בעבודה זו בתנאי־המצור הקשים. השתתף בקרב על הקסטל וגם בסיורים שנערכו בנגב. לבסוף יצא כמפקד כיתה פורצת לכיבוש הראדאר על־יד כפר בידו. נפצע פצע אנוש, כשניתכה על קבוצתו אש קטלנית, ומת ב־26.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקריית־ענבים. במכתבו האחרון אל הוריו כתב: „נקווה שיהיה בנינו בנין לעדי עד ושפך הדמים ייגמר בנצחוננו ובמפלת אויבינו".

בראוכבר מיכאל

בן מכס. נולד בשנת 1911. נפל, בן 36, בין שאר הקרבנות של קרב קולה, ב־17.7.1948. נקבר בנתניה ב־19.7.1948.

בראון יהושע

בן שמואל והנדל. נולד ב־28.6.1927 בלוצ'נץ שבצ'כוסלובקיה. בן־זקונים להוריו. עלה ארצה ב־10.7.1946. נתחנך ב„חדר" ובבית־ספר עממי בעיירתו. בו בזמן למד גם את מלאכת הנגרות. בן 17 היה כשנכלאו יהודי העיר בגיטו (1944). הוריו נלקחו לאוישוויץ והוא ואחיו הוכנסו למחנות עבודת־כפיה בפיקודו של הצבא ההונגרי. יהושע עבד בחזית הרוסית ונפצע. עם התקדמות הרוסים הועברו עובדי המחנות היהודים לפנים גרמניה, ושם עבד עבודת־כפיה עד לשחרורו על־ידי האמריקאים. עלה לארץ יחד עם אחיו, בסכום נפשם לא אחת בנגיבת גבולות. היו מעולי אגית־המעפילים „חביבה רייך". החל לעבוד במושבה פרדס־חנה. התקשה מאד בלימוד הלשון העברית, אך רצונו הכביר עמד לו. חבר־„הגנה" פעיל ומסור. טוב־לב ושמח היה, אהב את מלאכת הנגרות שלו ואת אורח־חייו השקט.

עם פרוץ המאורעות התגייס מיד והשתתף בהגנה על כביש חיפה—תל־אביב. כעבור זמן־מה נשלח לקורס לצלפות. עם סיימו את הקורס נשלח להדרה ומשם, עם התגבורת, לחזית משמר־העמק. הצטיין כצלף בכל הקרבות והפעולות. ב־13.4.1948 יצא עם חבריו להעביר תחמושת מעין־השופט לרוביע־פוקה. בשעת הקרבות, כאשר יצא כאחד משלישית ה„ברן", נפגע בחזהו מפגזי האויב. הובא לבית־החולים ומת שם באותו יום. נקבר בעפולה ב־17.4.1948.

בראון יצחק

בן משה ופנינה. נולד ב־1929 בעיר צ'נסטוחוב שבפולין. בתרצ"ו עלתה המשפחה ארצה והתישבה בתל־אביב ויצחק למד בבית־הספר העירוני־העממי „נס־ציונה". כשגדל והבין עד כמה הוריו עמלים קשה לפרנס את שני הילדים, התחיל לוותר על משחקים כדי להקל על אמו את העבודה בבית, אך בפעולות תנועת „המחנות העולים" ואחר־כך ב„התנועה המאוחדת" השתתף ברציפות. משסיים חוק לימודיו בבית־הספר החל לעבוד במוסך לתיקון מכוניות ואת שכרו הביא הביתה. נתקבל ל„הגנה" והתחיל את שירותו בקשר. סיים קורס והמשיך בהדרכה בגדנ"ע. יצא עם חברים להכשרה מגויסת בחולתא. ראה את עתידו בכפר קיבוצי, נטה שכם לאימונים ולעבודה במסירות ובאחריות והופקד על סידור העבודה בגרעין.

בחורף תש"ח נלחם בגליל העליון. בפעולות תגמול נגד הכפר איחסניה נפצע קשה ב־12.2.1948. דרש מחבריו שיניחוהו לנפשו, כי ממילא גמר את תפקידו בחיים, ושם מת. נקבר בחולתא. לפני מותו אמר לחבריו: „אנחנו ננצח. אין דרך אחרת. אנו נסיים את המלחמה בנצחוננו". זכרו הועלה בחוברת „לזכר חברים" שהוציא הגרעין שלו.

בראון מאיר

נולד ב־2.9.1924 בווינה, בירת אוסטריה. בן יחיד להורים זקנים, עניים ושומרי מסורת. בבית־הספר העממי התרועע והכין שיעוריו עם בן למשפחה ציונית אמידה. משנתיתם בילדותו נתקבל כבן למשפחת חברו ויחד עמו המשיך ללמוד בבית־ספר תיכוני. הצטיין בשקידה רבה בלימודים ובהתנהגות בבית־הספר ובבית ובגיל 14 הצטרף ל„המכבי הצעיר". מאז הצטרפות אוסטריה לגרמניה הנאצית סבל רבות מידי הנוער ההיטלראי. בקיץ 1939 עלתה ארצה משפחת חברו והוא יצא עם חברי תנועתו להכשרה באוסטריה הדרומית ומשם ניסו להעפיל לארץ. בגלל פרוץ מלחמת־העולם נשארו תקועים ביוגוסלביה ורק כעבור שנתים של תלאות, רעב, מחסור וקור הגיעו לארץ במארס 1941 עם „עליית־הנוער", ומששוחררו בערב פסח ממחנה עתלית עבר עם חבורתו לחינוך והכשרה בקבוצת שילר. התמחה בענף הלול ומילא תפקידים אחראים בהנהגת החברה. אחרי שנתים עבר לחבורה אחרת של חבריו לבן־שמן, עבר עמה לכפר־החורש ומשם נשלח לסמינר הקבוצות בתל־אביב ואת שעות הפנאי הקדיש ללימודים נוספים, להכנה לבחינות־הבגרות. ביניתים התאחדה חבורתו עם קבוצת „הדסה" והוא חזר אל החבורה המורחבת למקום־מגוריה הזמני בחדרה ואחר־כך עלה עמה להתנחל בגזר. נכנס לעבוד במסגריה ואחר־כך במפעל המיטות, והגיע לדרגת השתלמות גבוהה במקצוע החדש. בשעות הפנאי האזין למוסיקה טובה או התיחד עם ספרים טובים באהלו. נשא את סבלו הפרטי בתוך־תוכו בשקט, ובשביל הזולת היו לו רק מאור־פנים, אדיבות ולבביות.

בחדשי מלחמת־השחרור עסק בעבודה ובשמירה והגנה כיתר חבריו, עד שנפל בשעת התפרצות הלגיון הערבי לגזר ביום ג' בסיון תש"ח (10.6.1948). שם גם הובא למנוחת־עולמים.

בראונר יעקב

בן דויד ושרה. נולד ב־1928 בלודז שבפולין. אחרי גמרו את בית־הספר העממי נלקח על־ידי הנאצים, כשאר חבריו, אל מחנות־ההשמדה. במחנות אושביינצים ודאכאו עברו על הנער ימי אימים ויסורים, אך מכל אלה יצא שלם בגופו וגם רוחו לא נתערערה בו. עם תום המלחמה ושחרורו מהמחנה הנאצי הצטרף באיטליה לתנועת־הנוער „דרור" ועלה לארץ ב־1945 ב„עליית־הנוער". קיבל את הכשרתו בגבעת־השלושה. עבד בגן־הירק והתבלט בין חבריו במרץ הבלתי־רגיל שבו וברעיונותיו הנועזים. תקופת „עליית־הנוער" נסתיימה בהכשרה המגויסת של הפלמ"ח, בה התאמן במחתרת.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נקרא לשירות והשתתף בפעולות־קרב רבות: לחם בסביבות חולדה, ליוה שיירות לירושלים, השתתף בפעולות „נחשון", „הראל" ו„מכבי" עד שנפצע. אחרי־כן נשלח לקורס סנ־סיטרי ובתפקיד זה פעל עד יום מותו. יעקב נפל באורח טרגי ב־21 בספטמבר 1948, כשיצא בג'יפ, בשעת בין־השמשות, להוביל מים ואספקה למשלטי מעלה־החמישה, בדרך המתפתלת בין ההרים. הג'יפ, שבו נסע, התהפך ונידרדר במורד התלול. יעקב נפצע פצעים קשים ומת בבית־החולים בירושלים. היה קבור בגבעת־השלושה. ב־31.10.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

ברבר שלמה

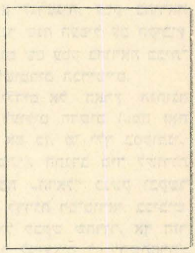

בן יצחק ושפרה. נולד ב־28.5.1929 בירושלים ומשהר ילדותו גדל בביתם בקרית־עבודה (חולון). שם למד בגן־הילדים וגמר את בית־החינוך. רצונו להמשיך את לימודיו בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין נתקל בקושי חמרי, כי אביו היה אז מרותק למיטתו במשך שנה וחצי בשל תאונת־דרכים, אך שלמה מצא עצה: החל לעבוד כשוליה במסגריה בחולון בשכר מועט. שלוש פעמים בשבוע היה נוסע ללמוד בערבים בבית־הספר הנ"ל על אף עייפותו מהעבודה, וכל הערבים וימי־המנוחה שלו היו קודש לפעולות.

לאימונים ולמסעות בגדנ"ע, שהצטרף אליו עוד בגיל 13. בתנאים קשים אלה גמר את לימודיו בשלוש שנים וכשקיבל במסגריה את משכורתו הראשונה בדרגת פועל מומחה הקדיש אותה למתנת־הפתעה להוריו וגם אחרי־כן היה מפתיע במתנות ביד נדיבה. מילדותו הוכר כבעל כושר ארגון והנהגה וחבר טוב. היה ישר ונאמן בעבודה וגם ידע לעמוד בתוקף על זכויותיו.

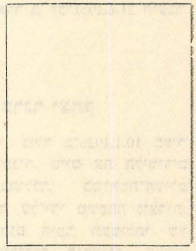
משהחלה מלחמת־השחרור עבר לחי"ש ושירת באחת הפלוגות שבחטיבת „גבעתי". עבר את מלחמת־העמדות בג'בליה ובתל־א־ריש, התנדב לשמירה בשדה־התעופה בלוד, כשזה היה מלא עובדים ערבים ואנשי־משמר אנגלים, והצליח להביא משם דברים מועילים לחיל־האויר הישראלי בהתהוותו. התיצב באומץ מול הסכנות ובביקוריו החטופים בבית היה משתדל להרגיע את הוריו ולהסביר להם מהי החובה המוטלת על צעיר בישראל. משחזר מהשירות בלוד לגדודו יצא לפעולת „מכבי", לפריצת הדרך לירושלים, וחבריו מחזית לטרון מספרים בשבח מסירותו וקור־רוחו כלוחם וכמגיש עזרה לפצועים בתוך האש הקטלנית. בשעת הנסיגה מעמדת ההתקפה על מחנה־העצורים בלטרון נשאר עם חברים לחפות על הנסוגים ושם נפל ב־13.5.1948, יום לפני שהישוב התבשר על הכרזת המדינה העברית.

ברג אברהם

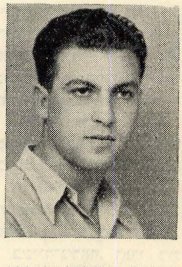
בן צבי. נולד בשנת 1922. נפל בקרב באל־בורג' שעל־יד לטרון ב־18.7.1948. גויתו הובאה לקבורה בקבר־האחים בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל ב־28.2.1950.

ברג אריה

בן יעקב. נפל בקרב בנבי־סמואל ב־23.4.1948. מקום־קבורתו לא נודע עד היום.

ברג־גיורא (גרברסקי) מאיר

בן משה ודבורה. נולד ב־10.5.1918 בקוזלוב, רוסיה. בהיותו בן 10 עברו הוריו ללודמה, פולין. שם למד בבית־הספר העברי. היה חבר תנועת־נוער רביזיוניסטית. בשנת 1936 עלה לארץ יחד עם אמו. נשא נפשו להנדסה. למד ועבד בעת ובעונה אחת. לפנות שחר היה מוביל חלב ובשעה שמונה בבוקר כבר היה יושב על ספסל הלימודים בבית־הספר „מונטיפיורי". את לימודיו במקצוע ההנדסה המשיך גם לאחר שנכנס לעבוד בדואר, כנושא מכתבים, ואחר־כך כפקיד. כאיש מחתרת לח"י שלחמה בבריטים נתפס ויושב בבית־הסוהר ביפו, בעכו, בירושלים ובמחנה מזרע, עד שהוגלה לאריתריאה וקניה. גם בימי גלותו שקד על לימודיו וקיבל תואר מהנדס לאחר שעמד בבחינות בכתב. בימי שהותו בקניה שינה את דעתו על הטריוריזם והתקרב להשקפות ה„הגנה".

בשובו לארץ היה מאושר לראות בהגשמת חלומו על מולדת משוחררת. התגייס לצבא ישראל כמהנדס חיל־הים. באחת מנסיעותיו אליה נפצע קשה בתאונת־דרכים ומת כעבור 4 ימים בבית־החולים ביילינסון ב־9.3.1949. למחרת היום הובא לקבורות בנחלת־יצחק.

ברגמן יהונתן („יורק")

בן חיים וליפשה. נולד ב־1.2.1928 בעיר וילנה, פולין, בבית מתבוללים. מנעוריו הצטרף לשורות בית"ר, למרות התנגדות הוריו. משפרצה מלחמת־העולם השניה ברח עם המשפחה לבריה־המועצות ושם הוגלה לסיביר. משעלה לארץ עם עליית ילדי טהרן למד יהונתן בירושלים. גם הוריו הגיעו לארץ אחרי תום המלחמה. למד בבית־הספר התיכון בבית־הכרם, הצטרף לבית"ר והיה מפקד הקן בעיר. אחר־כך היה חבר אצ"ל. כיניוין במחתרת היה „שומרוני". השתתף בהתקפת אצ"ל על הרכבת בביתר. בשנת 1946 נאסר ונשלח ללטרון ובצאתו מן המאסר, במאי 1948, נודע לו כי הוריו עזבו את הארץ.

בימי המצור על ירושלים הצטרף לצה"ל והלך לכל מקום הנתון בסכנה. „אם יש לשלם בחיים כדי להיות עם ככל העמים — נשלם" — היה רגיל לומר נפל ב־19 בספטמבר 1948 בקרב על חוליקאת שבנגב בעמדו בראש כיתת פורצים. ב־20.10.1948 נקבר בכפר־יהרבורג.

ברגמן לאצי

בן ברנט ובלומה. נולד ב־7.2.1927 בעיר פרשוב שבסלובקיה. גמר ארבע מחלקות מכינות ואחר־כך למד את מקצוע השענות. במלחמת־העולם השניה הועבר עם כל היהודים למחנה־הסגר בו נספו הוריו ואחיו, והוא עבר את מחנות אושביינצים, בוכנוואלד ועוד והחזיק מעמד עד השחרור. אחר־כך עבד בתור שען בפראג. כוח החיים גבר בו על הדכאון והוא הצטרף לתנועת „דרור". חבריו זוכרים אותו כאחד החברים החביבים העליזים ביותר שבחבורה. הוא אירס לו אחת מחברותיו.

בקיץ תש"ח התגנד למלחמת־ישראל ונכנס לבית־ספר צ'כי לתעופה כדי להגיע לארץ ולהצטרף לחיל־האויר לישראל. עבר את הלימודים והאימונים בהצלחה, אך ביום האחרון ללימודים, 25.11.1948, נהרג יחד עם עוד שלושה חברים בנפול מטוסם בשדה־התעופה ונקבר בבית־העלמין היהודי שבעיר אולמיץ שבמוראביה.

ברגמן יצחק

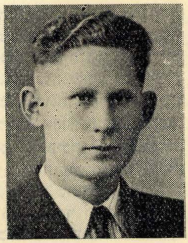

בן דויד ושרה. נולד ביום כ' בניסן תרפ"ח (1928) בעיר העתיקה בירושלים. ראשית חינוכו בתלמוד־תורה של העדה הספרדית. את פרנסתו מצא במשך זמן־מה מעבודתו בבית־דפוס. כשהוגרע המצב בארץ ונשא בעול פרנסת המשפחה, בהיות אביו חולני, שימש זמן־מה כנוטר והועבר לתל־ליטוינסקי. מהנוטרות הועבר למשטרה בתפקיד שמירה על בית־הסוהר המרכזי בירושלים. חזק, רחב־גרם, גבוה, מרחם על החלש, נכון לעזור לכל, ולא אחת נטה את שכמו למשא

ברחוב בראותו אדם כורע תחת משא כבד. כשהחלו המאסרים ההמוניים בארץ נפל גם עליו חשד הבריטים ונכלא בלטרון.

בפרוץ מלחמת־השחרור הציע שירותו בין ראשוני המתנדבים ונשלח לפעולות. השתתף בקרבות רבים, ובכללם — בקרב הקשה על לטרון, אשר ניצל ממנו בנס. לפעולתו האחרונה הלך מתוך ידיעה ברורה על הסכנה שבה, ואף ניסה לחזק את רוח אמו בשעת הפרידה. לא ידע פחד ורתיעה. נספה ליד בתי־מנדלבוים תחת מפולת בית שנהרס באחת הפעולות ב־18.7.1948, שעות אחדות לפני ההפוגה השניה. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

ברגמן משה

בן שמואל ופנינה. נולד ב־7.12.1927 בחיפה. גדל בבית שומר־מסורת ובאוירה לאומית־חלוצית. בגלל קשיים חמריים נאלץ להפסיק את לימודיו בבית־הספר העממי בגיל 13 והחל לעבוד כחניך־פקיד בחברת החשמל. שם עבד במשך 7 שנים עד התגייסותו לצבא ישראל. תאב־לימודים היה, ובערבים, אחרי העבודה, התכונן לבחינות־הבגרות אשר עמד בהן בהצטיינות בחיותו בן 16 וחצי. למד גם הנהלת־פנקסים, אנגלית וצרפתית. הממונה על עבודתו כותב עליו: „היה עליו וטוב־לב, ובתור אחראי הושלו עליו תפקידים מיוחדים, שהיה ממלא בנאמנות למופת". ניחן בחוש למוסיקה, ניגן יפה על כינור ואקורדיון. מיד עם פרוץ המאורעות התנדב לשירות מלא. בעמדה המסוכנת בין הדר־הכרמל ובין חיפה הערבית נפצע קל בשעה שהשמיד עמדת ערבים בזרקו בה פצצה, כתגמול על נפילת חברו, אך לא הסכים לעזוב את המקום. השתתף בפעולות השמירה וההגנה על השכונות היהודיות הנתונות בסכנה, בחיפה ובסביבתה, ובשמירה הקשה על התחבורה, תחת העין הפקוחה והעויינת של האנגלים. כעבור חדשיים לגיוסו נשלח להגנת סג'רה, ומשם — לכפר־החורש. שם נבחר לקורס מ"כ ונשלח לאלונים. אחרי סיימו את הקורס הדריך קבוצת טירונים בחיפה ובשעת הקרב הקשה על רמת־יוחנן נשלח ולחם שם. אחרי אבדן חלק מחניכיו חזר לחיפה מדוכא מאד, אך מלא מרץ לקראת כיבוש חיפה, שחל מיד אחרי הקרב ההוא. כאשר ביקשוהו בני־ביתו כי יישאר עמהם לפחות ל„ליל ה„סדר" של פסח ולנוח מעט, לא הסכים באמרו: כיצד ישאיר את אנשיו בעמדה והוא עצמו יחוג בבית? גבוה, יפה־תואר וחסון היה, חברי ודואג לפקודיו, מלא חיבה ודאגה למשפחה. בלתי־נרתע ונועז בתפקידיו בהגנה ובצבא המשחרר.

נפל בקרב לכיבוש חיפה ביום 21.4.1948, רגעים אחדים אחרי שטיילפן לאביו וביקש ממנו להשלים עם הגורל. הוא ידע את הסכנות שעמד לפניהן. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בחיפה ב־23.4.1948.

ברגר אברהם (אלפרד)

בן מרדכי ויהודית. נולד בשנת 1926 בעיר פאפו שבהונגריה בבית אדוק. מיד אחרי סיום בית־הספר העממי, בהחילו להשתלם במקצוע הסנדלרות, קם נחשול הפרעות והגזירות. מרצו ומזלו עמדו לו להיחלץ ממחנה־ההשמדה. בזמן השחרור נמלט לאיטליה ומשם העלוהו לארץ חיילי הבריגדה העברית ב־1945. ישב בירושלים ועבד במקצועו. התגבד ל„הגנה" והיה פעיל בשורותיה.

בראשית מלחמת־השחרור התגייס גיוס מלא, התאמן בבית־הכרם, השתתף בפעולות במקור־חיים ונשלח עם התגבורת לכפר־עציון. מפקדיו הזכירוהו תכופות לטובה. נפל ביום נפילת הגוש, ב־13.5.1948—12. הועבר למגורת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

ברגר יעקב

בן שרגא־פייבל (שו"ב) וברכה. נולד בשנת 1920 בדרז'נה, בחלק הפולני של ווהליין. בן למשפחה ציונית ועברית, וברוחה חונך. למד בבית־ספר עממי, בישיבת לוצק ובסמינריון הממשלתי למורי דת ויהדות בוארשה. השתייך לבית"ר מנעוריו והשתתף בתגרות־רחוב עם הנוער הנוצרי במלחמה על כבוד ישראל. בראשית מלחמת־העולם השניה נמלט מוארשה ללבוב, למד בטכניון וריכז חברים לשמירת אמונים למשאת־הנפש הציונית ולעליה לארץ. לשם כך ניסה להגיע דרך הגבול לוילנה, נתפס כחשוד בריגול ונדון לגירוש לסיביר. ב־1945 חזר לפולין, יצא לגרמניה, עסק בהוראה והדריך קיבוץ נוער במחנה רוזנהיים. כעבור שנה הצטרף לקיבוץ באניה „מולדת", נתפסו והוגלו לקפריסין. גם שם עסק בהוראה בבית־ספר ולמבוגרים והיה מפעילי ההתנגדות לשומרים הבריטיים.

בפברואר 1948 עלה כמלוה קבוצת ילדים אל הארץ הנתונה בסערת מלחמה. סירב ליהנות מהארכה לעולים חדשים („מה זאת אומרת לא ללכת? — אמר בתמיהה. — אם כן, מי ילך במקומנו, ואף אם יש מתמהמהים, אני מוכרח ללכת"). התנדב מיד לשורות ה„הגנה" ונשלח לירושלים. שירת בחטיבת „הראל" כנשק ובקשר כאלחוטאי (אחרי גמרו קורס מיוחד) והגיע לדרגת רב־טוראי. בכיבוש קטמון נפצע בירכו, הקלע נשאר בו ויכול לבקש שחרור, אך חזר לשורות („אני אישאר עד הסוף!" — אמר למיעצים לו להשתחרר). בקרבות על חות־הלימוד ניצל מנפילה בשבי. נהרג במלחמה (ירושלים) ב־21.12.1948. למחרת היום נקבר בשייך־באדר ב' וב־21.6.1951 הועבר למגורת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ברגר יצחק

בן יוסף ופפי. נולד ב־10.1.1926 בעיר נירנברג, גרמניה. סיים את הלימודים בגימנסיה בהולנד. במלחמת־העולם השניה הוסתר על־ידי משפחה נוצרית. במחבואו תירגם חומר תעמולתי של המחתרת ההולנדית לגרמנית. הצליח בתבונתו להציל את בני משפחתו מצפרני הנאצים. עם סיום המלחמה יצא להכשרה חקלאית בדרום־צרפת. במארס 1945 עלה ארצה באניה „תל־חי", בעליה ב' מעתלית עלה לירושלים ועבד במחלקה הגראפית של הקרן־הקיימת־לישראל. הצטרף ל„הגנה" ולעתים תכופות השתתף באימונים. היה נערץ וחביב על הבריו. באניית־המעפילים „תל־חי" גילה את קור־רוחו בשעת הסערות שהתחוללו בסביבת קורסיקה והאי כרייתה. עזר בהורדת סירות־הצלה ועודד את רוח המדוכאים. כאשר נתפסה האניה על־ידי הבריטים לא יכול יצחק להשלים עם הרעיון שיהיה שבוי בידי הבריטים והחליט לקפוץ המימה ברגע שהאניה תגיע לחופי חיפה.

עם פרוץ המאורעות היה בחי"ש ירושלים, ונשלח לקורס מ"כ. שירת בגדוד „מוריה" והשתתף בפעולות בשייך־ג'ראח, ואדי ג'וז וקטמון. כמו־כן קיבל עליו תפקיד פיקוד בהר־הצופים והדף הסתערויות הערבים בשטח האוניברסיטה. נפל בשיירת־הדמים „הדסה" ביום 13.4.1948, ולמחרת נקבר בסנהדריה בירושלים. ב־18.9.1952 הועבר למגורת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

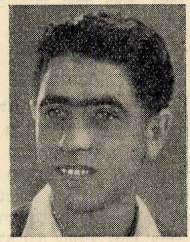
ברגר אפרים („פרדי")

בן שלמה ופייגה־רחל. נולד בשנת 1924 בעיר באקאו שברומניה. למד בבית־ספר תיכון. בשנת 1945 הצטרף לקבוצה ששמה לה למטרה להגיע לארץ בכל הדרכים. הם הלכו ברגל ונסעו עד אשר הגיעו לחוף והעפילו ארצה. אניתם נתפסה ונוסעיה שולחו לקפריסין. שם שהה כשנה. לבסוף הגיע בשלום לארץ־ישראל ואמר להגשים את חלומו ולהיות עובד־אדמה. היה שמח בחלקו ומצא סיפוק בכל עבודה קשה כפועל חקלאי שכיר.

עם פרוץ המאורעות התגייס לפל"ם. לחיים הצבאיים הסתגל בקושי. אך לאט־לאט מצא את מקומו ואת יעודו גם בהם, אף היה משעשע את חבריו בדבריו־לצון ומעשי־קונדס. עבר ליחידה קרבית בחטיבת „הדרום". היה בין כובשי משלט אחד ובין הנופלים על הגנתו. היתה לו תחושה מוקדמת שיפול בקרב, וכשנפגע אמר לחברו אשר על־ידיו: „רואה אתה לא טעיתי!" עוד הספיק לברך אותו לשלום — ומת ב־10.6.1948 בבית־דראס. גויתו נמצאה ביום 31.8.1950 והובאה לקבורה בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ברד יצחק („איזו")

בן הרשקו ובינה. נולד בשנת 1926 בעיר בוטשאני, רומניה. למד בבית־ספר תיכוני, וכל שעבר עליו מאז ימי המלחמה והגזירות המריץ אותו לעליה. תור לעלייתו הגיע בשנת 1946. היה בין מעפילי אניית „הגנה". בארץ עבד כפועל חקלאי במושב נטעים. עבד בפרדס. שירת בצבא ההגנה לישראל ונפל ליד עפולה ביום 12 ביולי 1948. למחרת היום נקבר בעפולה.

ברגר שלמה

בן פרץ ויולה. נולד ב־28.6.1923 בסופיה, בירת בולגריה. נתחנך בבית־ספר עברי וב־1949 השיג בהפצרותיו את הסכמת הוריו להעפלתו ארצה. נתקבל להכשרת נוער עולה באחד הקיבוצים ומשם התגייס ביוני 1941 למלחמה בגרמנים. שירת ביחידת־הובלה בצבא הבריטי, שצורפה אחר־כך לבריגדה העברית, בחזיתות המדבר המערבי ובאיטליה והגיע לדרגת קורפורל. כאחד מטובי החיילים העבריים מילא את חובתו גם בעזרה לשארית הפליטה, בסעד דחוף ובארגון העפלה. אחרי שחזרו מהצבא ב־1946 היה, כנהג, זכאי להתקבל כחבר בקואופרטיב לאוטובוסים, אך מחוסר כסף נבצר ממנו להשתמש בזכותו. עבד כצבע־בנין בחולון עם הוריו שעלו ארצה אחרי מלחמת־העולם והיה חבר פעיל ב„הגנה" בחי"ש תל־אביב.

בחורף תש"ח התחיל את שירותו בהגנת חולון ובת־ים ובליווי שיירות בכביש הבטחון. אחר־כך הועבר לחטיבת „גבעתי", שם שירת בתפקיד מ"כ והועלה אחר־כך לדרגת סמל. לפי עדות מפקד מחלקתו (ואחר־כך פלוגתו) הצטיין בידיעת הענינים ובכושר השפעה על פקודיו, אנשי גח"ל יוצאי ארצות שונות. חינך אותם בהצלחה לכושר צבאי ולהבנת תפקידם. כשהועמד בראש מחלקתו קצין מאמריקה, מדבר לועזית, היה הוא לפה למפקד ולאנשים כאחד ופעולות המחלקה העידו שמילא את תפקידו בהצלחה. השתתף בכל קרבות גדודו בדרום הארץ ונפל בין הראשונים ביום 18.10.1948 בהסתערות על עמדת האויב המצרי ליד נגבה. נקבר בכפר־ורבורג ב־23.10.1948.

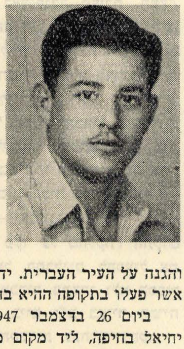
ברי־דויד אהרן

בן חיים ודוגנה. נולד ב־1930 באיסטמבול שבתורכיה. למד במוסדות־חינוך צרפתיים ותורכיים, אך הכרתו היהודית לא נתנה לו להתערות במולדתו הנכרית וב־1947 הצטרף לארגון ציוני חשאי ועם קבוצת חברים עלה ארצה. עוד לא הספיק להסתדר כראוי וכבר הצטרף ל„הגנה", ועד מהרה התיצב עם כל בחור וטוב להגן על מולדת ישראל העצמאית.

מהקרבות יצא בשלום, אך נהרג בתאונת־דרכים בפתח־תקוה ב־19.2.1949 ולמחרת הובא לקבורה בנתניה.

בורדס יוסף („יוסלה")

בן יהודה. נולד בשנת 1926 בדמשק, בירת סוריה. בהיותו בגיל 7 עלה לארץ בשנת 1933. מקום־מגוריו היה בחיפה. גמר בית־ספר עממי. עבד מגיל צעיר בבית־החרושת „המגפר", כמומחה בענף הגומי, ופרנסת המשפחה העניה היתה מוטלת עליו. למרות זאת לא היסס לעזוב את מקום עבודתו עוד בימים הראשונים של הקרבות בארץ והצטרף לפלוגה א' של ה„הגנה" בחיפה, שעברה מעמדה לעמדה והגנה על העיר העברית. ידע ערבית על בוריה והיה מראשוני המסיירים אשר פעלו בתקופה ההיא בחיפה הערבית.

ביום 26 בדצמבר 1947 יצא בראש כיתתו לפוצץ בית ברחוב יחיאל בחיפה, ליד מקום מגוריו, ממנו צלפו על הדר־הכרמל. כשייר הלך לפני הכיתה ונפל מיריה מן המארב, לאחר שהספיק להזהיר את חבריו שבאו בעקבותיו. היה קרבן ראשון של ה„הגנה" בחיפה בראשית מלחמת־השחרור. בן ביום הובא למנוחת־עולמים בחיפה

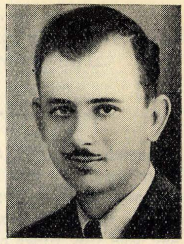
ברודו שלמה

בן יצחק וחיה. נולד בט"ו בכסלו תרפ"ו (דצמבר 1925) בסלוניקי ביוון. עלה עם הוריו לארץ בתשרי תרצ"ה והשתקעו בתל־אביב. בהיותו תלמיד בית־הספר העממי הצטרף לתנועת בית"ר ואחרי גמרו את בית־הספר נכנס לעבוד בבית־חרושת לטריקו וכתום שנה הצטרף למחתרת האצ"ל. אחרי לימוד ואימונים צורף לשיירות בחת"ם, מילא כל תפקיד במסיירות ובנאמנות ואף על ימי עבודה ויתר למען מילוי החובה. בשיירות קרבי גילה כשרון ואומץ ומסירות לחברים. עבר קורס מפקדים וקיבל את המינוי והכינוי „סגן עודד" (סגן לפי סולם הדרגות של האצ"ל) ואחר־כך שירת בהדרכה ואימונים.

בחורף תש"ח הוזהר לשירות קרבי בפעולות נגד הערבים בשכונות הספר, השתתף כמפקד וכלוחם במערכה של אצ"ל על צפון יפו ואחרי שאצ"ל כבש את הכפר יהודיה נשאר עם גדודו שם בחיל המצב. כשהאויב תקף את הכפר בכוחות עדיפים וכבש אותו ורובו של הגדוד נסוג, נשאר שלמה בעמדה עד שאזלו כדוריו, ושם נפל ביום ד' בסיון תש"ח (11.6.1948). הועבר למנוחות בקבר־אחים בבית־הקברות בקריית־שאול ביום י"א באייר תשי"ב (6.5.1952).

ברודסקי מנחם („מנדלה")

בן צבי ורוזה. נולד ב־9 בנובמבר 1924 בתל־אביב. בן יחיד להוריו. נתחנך חינוך לאומי וחפשי. מילדותו התבלט בין חבריו. גמר בית־ספר עממי ובית־ספר תיכוני ונשלח להשתלמות בחוץ־לארץ. למד שנתים באוניברסיטה האמריקנית בבירות והתנגד כיהודי חפשי, הגא ביהדותו. אירגן מועדון יהודי ציוני. נתארגנה שם גם פלוגה להגנה ומנחם היה המעורר לכך. מילדותו — חבר „מכבי", בפלוגת „הארזים"; כספורטאי מילא את תפקידו באמונה. כשחזר מחוץ־לארץ עזר לו אביו ליסד בית־חרושת קטן לטכסטיל. מ־1944 חבר ב„הגנה". השתתף בכל פעולות החי"ש בתל־אביב בהגנה וטיהור מרחב תל־אביב. מראשוני הנשלחים כתגבורת מתל־אביב לנגב; עם חבריו מפלוגת „הארזים" מ„מכבי" התנדב לתפקידים הקשים ביותר שהוטלו עליהם. השתתף בפעולות „נחשון", „מק", „תלם" (פריצה במשוריינים), טיהור מרחב הדרום, באל־קובב, פעולת „חמץ", בכיבוש סלמה, יזור ותל־א־ריש, בהתקפה על עיראק א־סוידאן (הראשונה), בשמירה על ציונר־המים, בליווי שיירות לירושלים ובפינוי הדרך אליה. אחרי פעולות „נחשון" הועלה לדרגת מ"כ. השפעתו על אנשיו בשעות הקרב היתה מעודדת ביותר. בעל מרץ, יזמה ודמיון. עליו ורציני כאחד. שש לכל תפקיד הכרוך באחריות. ניתן בסגולות מפקד. שאיפתו: לבנות וליצור, להילחם למען צדק ויושר. רחב־לב וחביב על חבריו ופקודיו. בשיחתו האחרונה עם אביו שאלו האב: „במה תילחמו?". ענה לו מנחם: „בכוח הרצון החזק — נילחם על כל שעל אדמה, כל בית וחצר — ואנו ננצחנו"

בהתקפה השניה על עיראק א־סוידאן פקד על מחלקה; התקדם עם מחצית המחלקה עד הגדר ופקד על החבלנים להפעיל את הבונגלור. לפתע נפסק דיבורו, כי נפצע מכדור במצחו ולא הספיק להוציא מפיו את הפקודה „לפוצץ". נפל ביום י"ב באייר תש"ח (21.5.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

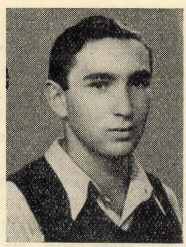
ברודר אליהו

בן מאיר ומלכה. נולד בט"ו בשבט תרפ"ו בוילנה, פולין. עלה ארצה עם הוריו ב־1935. בתפיסתו המהירה, בכשרונותיו והתנהגותו הטובה היה מטובי התלמידים בבית־הספר „גאולה", ואחר־כך בבית־הספר „מעלה" בירושלים, ונתחבב על מוריו. ידע בעל־פה למעלה ממאה דפים גמרא וגם בלימודי־חול הצליח יפה. משמתה עליו אמו בשנתו ה־17 החל לעבוד כפקיד במקומות שונים ובאחרונה בבית־המרקחת של פריצקי. מות אמו הכאיב לו כל הימים. התנדב לבריגדה העברית, על אף גילו הצעיר, ושירת בה שנה באירופה.

בראשית מלחמת־השחרור התנדב שוב לשירות פעיל, ובפלוגה אחת של גדוד „מוריה" בירושלים התנדב למשימות הקשות והמסוכנות ביותר בהגנת תלפיות, רמת־רחל, מקור־חיים וכו', למרות שידולי בני המשפחה שיסתפק בתפקידים שיוטלו עליו. גם להגנת גוש עציון יצא בשמחה, אף כי ידע על הסכנה הגדולה שבדבר וגם שם התנדב לפעולות בקטעים המסוכנים ביותר. נפל על משמרתו בהגנה על המנזר שלפני כפר־עציון ביום נפול הגוש, ד' באייר תש"ח (13.5.1948), וביום 17.11.1949 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ברודר דוב („ברלה")

בן אלעזר ואסתר. נולד בשנת 1927 בוילנה שבליטא (או פולין). בהיותו בן שבע, והוא אז ילד חלש וחולני מאד, עלו ההורים לארץ־ישראל, לירושלים, ושם הבריא הנער והתחסן. גמר את בית־הספר העממי „גאולה" בירושלים ועבר משם לבית־הספר המקצועי „עמל". כעבור שנה, ב־1945, יצא יחד עם קבוצתו „גורדוניה הצעירה" כגרעין הכשרה בקבוצת „מעפילים" אשר בעתלית ונעשה לדייג. הצטרף לפלמ"ח ולתקופה קצרה גם לפל"ם, השתתף בפעולות נועזות — ברכישת נשק ותחמושת מקרונות־רכבת בריטיים, העברת מעפילים והברחתם, פיצוץ סירת המשטרה בנמל חיפה ועוד. גרעין ההכשרה התפזר. דוב חזר לירושלים, למד נהגות, רכש טנדר להובלת משאות והחל לעבוד ברשות עצמו. באותה שנה נשא אשה. בסוף 1947 עבר לגור ולעבוד בנתניה. היה חב"ב על כל יודעיו וכונה בכל מיני כינויי־חיבה, כגון: „הבחור עם הטנדר", „הבן המסור", „הבעל הנאמן", „הגברתן העדין" וכו'.

בנתניה התגייס לצה"ל. יצא לחזית כפר־סבא — טירה. נפל בין הימים 15/19.5.1948 בפעולות בכפר־סבא הערבית. השמועה אומרת שישב במשורין שנפגע מפגז אנטי־טנקי ועלה באש. גויתו לא נמצאה. השאיר אחריו אשה, בתיה.

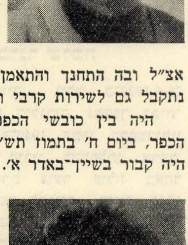
ברוזה (בריסקה) ציון

בן נסים ורחל. נולד בשנת 1932 בחלב אשר בסוריה. בן חמש נתיתם מאמו. למד שנים מספר ב„כותאב", הוא ה„חדר". אביו, שנשא בינתים אשה פעם שניה, עלה עם משפחתו לארץ בשנת 1944 והתיישב בירושלים. גם האשה השניה מתה, והנער לא זכה לחינוך נוסף. עתים עזר לאביו במכירת ירקות. עתים נעדר ימים שלמים מהבית. אך לא נסחב בזרם חיי־רחוב, אלא מצא את הדרך למחתרת אצ"ל ובה התחנך והתאמן על אף גילו הצעיר. עם החרפת המצב נתקבל גם לשירות קרבי והצטיין בו. נקרא בכינוי: „דניאל".

היה בין כובשי הכפר מלחה, ובהתקפת־נגד של הערבים על הכפר, ביום ח' בתמוז תש"ח, נפל, והוא נער בן 16 וחדשים אחדים. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

ברוזה יונתן

בן בן־ציון (בן שמואל ברוזה) וצילה. נולד ב־17.11.1927 במוצא. בילדותו עבר עם הוריו לפרדס־חנה, שם סיים את לימודיו בבית־הספר העממי ואחר־כך גמר מחזור לימודים ועבודה במקוה־ישראל. מילדותו התמסר לעזרת הוריו בעיבוד הפרדס והתאמץ להגיע לתפוקת עבודה של פועל מבוגר. פעל בכמה מסוגי הספורט. התגייס לפלמ"ח ואחרי שתי שנות שירות נשאר לשנה נוספת להשתלמות ונמר קורס מ"כ בהצלחה. השתתף בהעלאת מעפילים על החוף ובפעולות המאבק (פיצוץ גשרים ותחנות ראדאר, חבלות בתחבורה וכו') והיה בין הכלואים במחנה־מעצר אחרי „השבת השחורה" (29.6.1946). כשחוזר מהפלמ"ח חזר לעבודה במשק הוריו עד שהחלה ההתקפה הערבית על הישוב. אז חזר לשירות בין הראשונים ונשלח להרי ירושלים להגן על התחבורה.

השתתף בהרבה קרבות קשים נגד הכנופיות שנתמכו על־ידי החיילים הבריטים. באחד הסיורים בהרים נפגשה מחלקתו, בת 25 איש, ליד הקסטל בכנופיה של כ־300 ערבים מזוינים, נכנסו בקרב עם הערבים ומאחור תקפו אותם גם האנגלים, ויונתן היה אחד מהעשרה שנפלו שם ביום 25.1.1948. נקבר בקרית־ענבים.

ברוידה נתנאל („סאנין")

בן אהרן וחיה. נולד בט"ו בשבט תרפ"ז (1927) בעיירה לאספאזי שברומניה. גדל כבן יחיד לצד ארבע אחיות. חונך ברוח המסורת וספג מילדותו את רוח הציונות הדתית. בן י"א כבר היה פעיל בקרב „צעירי מזרחי" שבעיירתו והחל אוסף כספים למען הקרן־הקיימת־לישראל. בשנת 1940 נסע לבוקרשט וחיכה לתור עלייתו במסגרת „עליית־הנוער". תקותו לא נתקיימה, כי עם פרוץ מלחמת־העולם נסגרו הגבולות. חזר לעירו והוגלה עם כל יהודיה לעיר פולטישאני, אביו הוחזק על־ידי השלטונות כבן־תערובות, ועל הבן הוטל לסייע לפרנסת המשפחה על־ידי מתן שיעורים. מפולטישאני הצליח לעבור לבוטשאני, שם הצטרף למחתרת הציונית־חלוצית והחזיק מעמד עד לשנת השחרור. ב־1944 יצא להכשרה לבוק ובשנה שלאחריה, 20.10.1945, נחגשם חלומו ועלה לארץ עליית־חלוץ. עבר הכשרה נוספת בשדה־יעקב ונכנס כחבר לקבוצת שדה־אליהו.

במכתבו להוריו מפסח תש"ז הביע את סיפוקו על שזכה לחוג את החג ב„ארצ ישראל", אם כי עדיין לא כ„בן חורין" ממש והביע את תקותו לראות בשחרור השלם כעבור שנה. אף הספיק עוד לקבל את ברכת אביו ליסוד המדינה — והוא כבר מגויס ובמדים — ולתת בתשובתו ביטוי לבטחונו החזק שהנצחון בוא יבוא על אף הקרבנות המרובים. נפל עם הנופלים בקרבות לטרון ב־18.7.1948. הועבר למנוחת־עולמים בירושלים ב־28.2.1950.

ברויטמן דוב (ברנרד)

בן שמואל ולאה. נולד ב־3.6.1914 בהנובר שבגרמניה. גמר בית־ספר עממי ובית־ספר טכני־תיכוני וב־1935 עלה לארץ. שנים אחדות עבד כראש קבוצת שומרים עבריים בפרדסים ליד אשדוד בתנאי התחרות עם השומרים הערבים והחזיק מעמד על אף המחסור. ב־1938 עזרו הוא וחבריו להעלאת מעפילים מהאניה, חצה במים עד צואר והעביר על כתפיו עשרות עולים אל החוף. כתב בגרמנית רשימות קצרות ורבות־רושם על חויות ההעפלה, שערי הארץ הנעולים והמאבק לפריצתם. ב־1940 עבר עם אשתו ירושלימה ועבד זמן־מה כפועל בהרחבת מפעל האשלג בים־המלח. בעבודתו בסביבת אשדוד התעניין בחרסים עתיקים ובכלי־גוי שימושיים של חרס מתוצרת הערבים והגה את הרעיון לעסוק ביצור כלים כאלה בצורה משוכללת, בעזרת הכושר האמנותי של אשתו בצביעת הכלים. תחילה עבדו בשביל יצרנים קבלנים בשכר זעום. נאבק באומץ ובמרץ עם התנאים הקשים, למד וחקר בספרות המקצוע את דרכי העבודה בקרמיקה, גילה חומר מתאים בארץ שהשתמשו בו בימי קדם ונשכח, והרכב משוכלל של צבעים לקישוט הכלים. התחיל לעבוד בצביעת הכלים כקבלן עצמאי והודות להופעתו המעוררת אמון קיבל בהלואה את הסכום הדרוש להתחלת העבודה ותוצרתו הגיעה לרמה אמנותית גבוהה ונשתבחה בפי קרמיקנים וארכיאולוגים. הכנת הכלים בכבשן זר גרמה להפרעות בעבודתו ובעזרת ידידים עלה בידו להקים לו תעשית קרמיקה עצמית בתל־ארזה שבירושלים ותוצרתו עלתה בטיבה ובצורתה על התוצרת הערבית. שאיפתו היתה להעביר את מפעלו לכפר ולעסוק גם בחקלאות במשק־עזר, אך בינתים פרצה מלחמת־השחרור.

כחבר „הגנה" ותיק ובעל משמעת התיצב מיד לשירות העם וכאחראי לשמירה בעמדות מסוכנות זכה לחיבה ולהוקרה מצד פקודיו ומפקדיו. מהעמדה שבבית־החולים האיטלקי העביר פצועים על כתפיו העירה כשהעמדה היתה מותקפת קשה. בדרך זו נשא פעם בחורף תש"ח לבית־החולים גם חייל בריטי שנפצע מפעולת המחתרת, וכשנודע לו על מות החייל כתב באיגרת־תנחומים לאשתו באנגליה הסברה לנסיבות האסון באשמת הפוליטיקה העויינת של הממשלה הבריטית. הגה תכנית שאנשים משלנו יעברו חבושי מסכות־גז דרך תעלות הביוב למרכזי האויב, להפתיעם ולהכותם. באחרונה חילק את זמנו בין שתי שמירות: על שלום העיר בעמדה ועל ערש בתו שהיתה חולה במחלה אגושה (בגיל שש). בשובו מהלוית בתו נפגע מפגז ברחוב הסולל ונפל ביום 25.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ברוך דויד

בן משה ומלכה. נולד ביום 3.9.1926 באדורנו שבתורכיה. התחנך חינוך יהודי וכללי ולמד מסגרות. עלה לארץ ב־1943. עשה שנתים בחברת־נוער בקיבוץ גבעת־חיים ועבד במסגרות ובטרקטור. התאמן בגדנ"ע, עבר לפלמ"ח ושירת שנתים וחצי במשמר על גבול סוריה בחולתא ואחר־כך בבית־השיטה. אחרי שחרורו עבד חדשים אחדים בתל־אביב, מקום מגורי אחיו.

לאחר החלטת או"ם על חלוקת הארץ, משהחלה ההתקפה הערבית על הישוב, חזר מיד לשירות בפלמ"ח, ולחטה בו התשוקה להילחם למען המדינה העברית עד לנצחון. סיים קורסים של חובש ואלחוטאי. שירת בליווי שיירות לירושלים והשתתף בהרבה קרבות קשים. משגונקה התחבורה נשאר בירושלים והמשיך שם בשירות כחובש בקרבות. נפצע קשה בידו ובבטנו בקרב על קטמון ב־28.4.1948. בבית־החולים עוד זכה לשמוע על יסוד מדינת ישראל, אך מאמצי הרופאים בשלושה ניתוחים לא יכלו להצילו והוא מת ב־30.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

ברוך יוסף (הנם)

בן ישראל (אלפרד) ומרים (אירמה). נולד בכ"א בתשרי תרפ"ו (9.10.1925) בווינה, בירת אוסטריה. למד שם בבית־ספר עממי ותיכוני. אחרי פרוץ מלחמת־העולם, ב־1940, הועלה ארצה עם „עליית־הנוער". הוריו נהרגו בתופת הנאצי. בשנתו הראשונה בארץ למד בבית־הספר „יבנה" בחיפה. אחר־כך היה בכפר הנוער הדתי ולמד את מלאכת האפיה. שנה עבד כאופה בחדרה. באותה תקופה היה חבר פלמ"ח בכל פעולותיו ואימוניו. כאשר גויסה קבוצת פלמחאים לבריגדה העברית התנדב גם הוא. השתתף בקרבות בצפון־איטליה והועבר משם להולנד ולבלגיה. שם נודע לו כי אחותו היחידה, לאחר שהתנצרה, נשארה בחיים והיא נמצאת באנגליה. הוא הצליח להגיע אליה, אך לאחר שלא נענתה לתחנוניו לחזור ליהדות ולבוא עמו לארץ־ישראל, עזב אותה בלב שבור, והיה מספר כי הוא הנצר היחידי ששרד ממשפחתו. עם סיום המלחמה חזר ארצה ועבד במאפיה ברחובות ואחר־כך ברמת־רחל. אמר ללמוד באוניברסיטה, עבר בחינות

הבגרות ואך הספיק להירשם לפקולטה לסוציולוגיה ולכלכלה מדינית — התגבר מיד לשירות פעיל להגנת הארץ.

השתתף בקרבות בירושלים והיה אחד מחברי קבוצת הסטודנטים שנקראו לעזרת גוש עציון הנצור, שם נפל עם ה„ל"ה" בה' בשבט תש"ח והובא לקבר־אחים בכפר־עציון. משם הועבר לקבורת־קבע להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

ברוך אלברט

בן חיים וחנה. נולד ביום 7.10.1924 בעיר לריסה ביוון. גמר בית־ספר עממי ועסק במלאכה. חי חיים שקטים עד הכיבוש הנאצי. אז הצטרף אל הפרטיזנים והשתתף כשנתים במלחמת־מחתרת נגד צבא הפולש. עם תום המלחמה חזר לביתו ולעבודתו, אך מנוחתו לא חזרה אליו. שאף לעלות לארץ־ישראל והגיע לכאן עם אשתו ועם ילדו בשנת 1947. התגורר בבת־ים בשיכון והיה בין מגיני השכונה. ובעמדה בבת־ים נפל ב־8.2.1948. נקבר בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה ושני ילדים. ילדו השני נולד אחרי מותו.

ברוך יעקב

בן נסים ומרגלית. נולד ביום 22.11.1923 באיסטמבול שבתורכיה ולמד שם בבית־ספר עממי. היה פחח. בן 28 עלה לארץ ועבד בפחחות במחנה הצי שבמגדור ואחרי־כן בעבודות־בניה שונות. חבר ה„הסתדרות". ספורטאי טוב, שחקן כדורגל וממיסדי „הפועל־דרור" בחיפה. דאג לכל פרט שבאגודתו והשתדל לעזור לחבריו כמיטב יכלתו. שאיפתו להעלות את הוריו מתורכיה לארץ נתגשמה בסוף מלחמת־העולם השניה.

עוד לפני התחלת הפלישה לארץ הצטרף לשורות כוחות־ההגנה והשתתף בשמירה בעמדות ואדי־רושמיה וב„ערות־הכרמל. עם הקמת צבא ההגנה לישראל הועבר לחטיבת „הכרמל" ולאחר כיבוש חיפה נשלח לגליל והשתתף בקרבות צפת והסביבה. נפל ב־16 ביולי 1948, יום לפני הכרזת ההפוגה השניה, בקרבות על כיבוש ירדה, כשידיו אוחזות בנשק ה„בזה". ב־19.7.1948 נקבר בראש־פינה. השאיר אשה.

ברוך יצחק

בן טויבי וטונו. נולד ב־27.2.1925 בעיר יאסי שברומניה. למד בבית־ספר עממי, אך גמר בו רק ארבע כיתות. היה חייט. מלחמת־העולם השניה ואימותיה זיעזעו אותו ועיכבו את התפתחותו התקינה. אך בארץ — הוא עלה ב־1945 — רווח לו. זכה לטיפול מיוחד והתחיל שוב לעבוד ולאהוב את המלאכה ואת הבגין. בחור שקט ומתון היה. התקשר לארץ ולמשאת נפש העם.

התגייס וצורף ליחידה קרבית שלחמה בג'נין. שם — במשלט מוקיבלה ליד ג'נין — נפל ביום ג' בתמוז תש"ח (10.7.1948). הובא למנוחת־עולם בבית־הקברות בעפולה ביום 26.7.1948. אחרי מותו עלה לארץ גם אחיו, אך לא מצאהו עוד בחיים, ורק לברר את דבר נפילתו יכול, כי מקודם נחשב כנעדר.

ברוך (פיזקוב) רפאל

בן שמואל־שאול ושרה. נולד ב־1930 בבוכרה ולמד שם בבית־ספר עממי סובייטי. ב־1943 הצליחו הוריו לצאת לפרס ומשם באו לארץ־ישראל והתיישבו בשכונת „התקוה" בתל־אביב. אחרי השלמת לימודיו יצא לעבודה והיה פעיל באחד מארגוני המחתרת, שההוריים אינם יודעים את שמו, כי הוא העלים מהם את מעשיו.

אחרי הכרזת המדינה עבר עם חבריו לצבא ההגנה ובמבצע דני נפל בקרב על קולה ביום 17.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה ב־19.7.1948.

ברוך שבת

בן משה ורגינה. נולד בשנת 1930 בעיר פלובדיב אשר בבולגריה. את השכלתו קנה לו בבית־ספר עממי ואת חינוכו העברי — בתנועת „השומר הצעיר" שהצטרף אליה מגעוריו. היה טכנאי־שינים מומחה על אף גילו הצעיר. חורבן יהדות אירופה ומאבק הישוב על חירותו השפיעו עליו, ובקוצר־רוח חיכה לשעה שיוכל לעלות לארץ ולהילחם את מלחמת שחרורה.

עם הכרזת המדינה, ב־15.5.1948, עלה על חוף הארץ והתגייס מיד ונשלח למערכת לטרון. אך רק שבועים ימי־חיים נועדו לו במולדת, ב־31.5.1948 נפל. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

ברוך מרדכי־דוב („יובל")

בן משה ומרים. נולד ב־10.6.1928 בטי־מישוארה, על־יד גבול יוגוסלביה. הגיע בילימודיו עד 5 מחלקות של בית־ספר תיכון וידע לדבר 7 שפות: עברית, אידיש, רומנית, הונגרית, אנגלית, צרפתית וגרמנית. החל ללמוד מקצוע המכונות. באוקטובר 1944 בא לארץ עם „עליית־הנוער" כמאורגן ב„גורדוניה". כעבור זמן קצר לבואו הלך לבריגדה העברית ושירת בה באירופה. כשחזר ארצה עבד במסגרות וב־1946 התגבר לגוטרות ושירת במחנה הצבאי בתל־ליטוינסקי ואחר־כך בצריפין. בסתר שיתף פעולה עם ה„הגנה".

כשגברו הקרבות בחורף תש"ח והיה מחסור חמור בנשק להגנת הדרך לירושלים נתקבלה יזמתו לרכוש נשק בשיטות המחתרת של ה„פורשים", בפעולת „החרמה" מן המחנה הצבאי הבריטי שבצריפין בהדרכתו של יובל, היודע את מוצאיו ומבואיו של המקום כממונה על שמירתו. המשימה הנועזת בגודל סכנותה הוטלה על יחידה מובחרת קטנה. יובל התחשב מראש עם האפשרות הגרועה ביותר ו„ציוה לביתו", למסור את חפציו לחברו הטוב ולשלוח את כספו להוריו לחוץ־לארץ (מאז כבר עלו ארצה). ולחברו כתב: „או שארצנו תהיה חפשית ושלנו או שאמות", „אמות בעד ילדי ארצנו שהם היפים ביותר בעולם". על הפרשה הזאת מסופר בספר „פרקים במלחמת ישראל תש"ח—תש"ט" בהוצאת הקיבוץ המאוחד (עמוד 17) בפרק א', „האדם במערכה". מיד עם הכניסה למחנה נפגע מכדור בבטן והרגיע את מפקדו ב„לא נורא". כשנשאוהו החוצה מתפתל במכאוביו ביקש שיסתמו פיו לבל יצעק, פן יגלה קולו את מקומם, ואחר־כך, בראותו את חבריו מביאים את הנשק, לחש באושר: „הפעולה הצליחה. היה

כדאי". בבית־החולים נתגלה כי הכדור פגע בחוט השדרה ואין תקוה להצילו. אך שמחתו להצלחת הפעולה המתיקה את שעותיו האחרונות, ומתוך הרגשת „היה כדאי" מת ב־18.1.1948 ונקבר בגבעת־השלושה.

ברומברג משה

בן אברהם וחיה. נולד בינואר 1918 באוסטרוב־מזובייצק שבפולין. אחרי גמר לימודיו בבית־הספר העממי יצא לוארשה ולמד שם נהגות, עד שפרצה מלחמת־העולם השניה ועברו עליו ימי המצור והמצצות שפקדו את וארשה העיר. עם הכיבוש הגרמני יצא ברגל לעיר־הולדתו ומשם עברו הוא ובני המשפחה לששה הכיבוש הסובייטי, לסלונים. כשהחלה התקפת־הבזק על ברית־המועצות היה רחוק ממשפחתו ולא הצליח לחזור לסלונים, שהיתה כבר מוקפת קלגסים נאציים. במשך שנות המלחמה עבד בברית־המועצות בנהגות, ועם תום המלחמה חזר לפולין ושם נודע לו כי אביו, אמו, אחיו ואחותו אבדו ואינם. בדרך נדודים במחנות גרמניה ואיטליה הגיע לארץ באנית־המעפילים „כתריאל יפה", שנתפסה על־ידי הבריטים ונוסעיה הוגלו לקפריסין. ב־30 בדצמבר 1946, לאחר שישב חצי שנה בין גדרות־התיל באי הגירוש, עלה שוב לארץ והושם במחנה־העצורים בעתלית, משם הועבר למחנה קרית־שמואל ושוחרר ביום 15 במארס 1947. בארץ מצא מקרובי משפחתו, שקיבלוהו בזרועות פתוחות. נתקבל כפועל בחברת־החשמל והיה מאושר בעבודתו.

כחבר ה„הגנה" השתתף בתחילת המאורעות בשמירת שכונות תל־אביב. ביום ו' בשבט תש"ח נקרא לשמירה בשכונת שפירא והוטל עליו להודיע על כל אוטו צבאי בריטי שיתקרב למקום. באמצע היום, בצהרים, פגע בו כדור צלף ופילח את חזהו. נקבר בנחלת־יצחק.

ברומברג משה

בן דויד ולאה. נולד ב־12 באפריל 1918 בהודורוב, בגליציה. בן 5 נתיתם מאביו ופרנסת חמשת הילדים הוטלה על שכם האם. המשפחה, שהיתה קשורה לרעיון העליה לארץ, שלחה בשנים 1929—1933 שלושה מבניה לארץ ובאוקטובר 1935 עלו גם משה ואמו. כאן הצטרף ל„הנוער העובד" ולמד את מלאכת הנגרות. אולם לא מצא סיפוק בעבודה זו. יצא להכשרת „הבחרות הסוציאליסטית" במגדיאל ומשם לבית־אורן. בקיבוץ עבד בכל עבודה קשה וגם היה יוצא לעשות נפשות לגרעין ההתישבות. בפרוץ מאורעות 1936 התגייס לנוטרות. שירת בבת־שלמה, גבעת־עדה וכפר־יעבץ והיה מלווה שיירות בדרכים. במלחמת־העולם השניה התגייס לחיל־האויר הבריטי, בו שירת כ־6 שנים — בארץ, במצרים ובאיטליה. באותה תקופה היה משה אחוז געגועים לארץ, כי קשים היו חייו בין הבריטים. באחד הימים גם הגיע לידי קטטה עם חייל בריטי שהעליבו על האזינו לשידור העברי מארץ־ישראל. משה סטר על לחיו של החייל, נדון ל־10 ימי מאסר ונשא בגאון את העונש.

בשובו לארץ שבע נדודים ותלאות, שכב עוד כמחצית השנה על ערש־דוי, ובהשתחררו מהצבא סבל מחוסר־עבודה. משהגיע סוף־סוף לאפשרות של עבודה מפרנסת, פרצה מלחמת־השחרור ומיד לאחר הכרזת המדינה, ב־17 במאי, יצא לחזית. במכתבו לפני צאתו לקרב הביע את אמונתו בנצחון והדגיש שכל המסוגל לחזית חייב לקחת את הנשק ביד. נלחם ביום 24 במאי 1948 בחזית לטרון, ובקרב זה אבדו עקבותיו. ב־28 בפברואר 1950 הובאו עצמות הנופלים בקרב זה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ברומברגר שלמה־מנשה („אידה")

בן יואל ובלהה. נולד ב־9.7.1919, בוינה, בירת אוסטריה. גדל בבית ציוני, בהשפעת „ברית בילו"ו ובשאיפה לעלות ארצה. למד בבית־ספר תיכוני בוינה. בשנת 1935 עלה ארצה עם הוריו שהתישבו בחיפה. למד את מלאכת השרברבות ואחרי יום עבודה מפרכת היה ממשיך ללמוד בערבים. נוסף לכך היה עוזר בכל יכלתו לאביו במשק־החלב שלו. המשפחה נאבקה קשות על קיומה וגרה במרתף, אך כעבור זמן עלה בידי אידה לבנות לעצמו בית־מלאכה בזכרון־יעקב והם עברו לגור שם. היה אמיץ, שקדן, מסור ודואג להוריו ושמח לכל שכלול אשר הכניס בבית־מלאכתו.

מעוריו היה חבר ה„הגנה" וחבר הפלמ"ח החיפאי, בפלוגה הניידת. עם פרוץ מלחמת־השחרור צורפה הפלוגה לחטיבת „כרמלי" ואידה, אם כי שוחרר מגיוס בגלל מחלת־כליות, התנדב ושירת באחת מפלוגות הנדוד, תחילה כמחסנאי, אולם עם החרפת המערכה השתתף באופן פעיל בקרבות לטיהורה של חיפה וסביבתה, בכיבוש החוה השבדית, עין־הוד ובית־הסוהר בעתלית, ובקרבות על סג'רה, טנטורה וג'ניין. עם תום ההפוגה השניה הועברה פלוגתו לחזית משמר־הירדן ושם נפל בקרב בשעה שיצא להגיש עזרה לפצועים ולאספם משדה־הקרב, ביום 10.7.1948. נקבר למחרת בראש־פינה.

ברון משה

בן ישראל ושושנה. נולד ב־18.10.1912 בהאליץ שבמזרח גליציה, במלחמת־העולם הראשונה מתו הוריו במגפה והוא ואחיו גדלו ונתחנכו בבתי קרובים. מאס באכילת לחם חסד ובעודו נער החל לעבוד כחשמלאי בלבוב ובגיל הנעורים נשא בעול מלחמת־הקיום. בגיל 14 הצטרף לקן „השומר הצעיר" והיה מסור מאד לערכי תנועתו. עבר הכשרה במפעל אריגת השטיחים בקוסוב ואחר־כך בסוסנוביץ ונשא מחסור ויגיעת עבודה ברוח טובה ובמסירות. משעלה לארץ ב־1938 הצטרף לקבוצתו בנתניה והיה מטובי העובדים בפרדסים. משהתנחל עם הקבוצה בידמרדכי נטה שכם לכל עבודה קשה בבנין ובמשק ואחר־כך בריכוז העבודה בבית־החרושת „שמר" של המשק, ענף שהגיע בו לידיעה יסודית ונשא באחריות לניהולו. לא ידע גבול במאמציו למען ביסוס עתידו של המשק ומתוך שהחמיר בדרישות מעצמו נענו חבריו בהבנה גם לדרישותיו מהם. שירת את משקו גם בעבודה במקצועו הקודם, בחשמלאות.

כחבר ה„הגנה" התמתה במקלענות ובחורף תש"ח נטה שכם לאימונים, לעבודות חפירה ולביצורים. משהחלה הפלישה המצרית השתתף בהגנת המשק, בו הקים את קן משפחתו ונולדו לו שתי בנות, ותוך הרגעת החברות הנסערות מההרעשה הקשה נפגע מרסיס פגז־מרגמה בראשו ונפל, בין ראשוני החללים במקום, ביום 18.5.1948. נקבר בית־מרדכי. השאיר אחריו אשה ושתי בנות.

ברונציק דויד־צבי

בן יוסף וגיטה־פייגל. נולד ביום 26 באוגוסט 1928 בעיירה ז'לודק על־יד גרודנה שבפולין. בעיירת־מולדתו למד בבית־ספר עממי. משנכנסו הנאצים לעיירה, גירשו את יהודיה, ובכללם גם את משפחת ברונציק, לגיטו שהוקם בעיירה ז'טל ליד סלונים. אחרי השחיטה הראשונה, שערכו הגרמנים בגיטו, החליט דויד־צבי לברוח ויהי מה. פרץ את שרשרת השומרים ונמלט ליער. לאחר הרפתקאות שונות נאסף על־ידי גדוד פרטיזנים רוסיים שפעל ביערות. יחד אתם השתתף בקרבות — ואז טרם מלאו לו 14 שנה. כששוחרר המחוז על־ידי הצבא הסובייטי חזר דויד־צבי לביתו ונוכח לדעת שאמו ושני אחיו נפלו בקרבות עם הנאצים, האחד בחזית לניגנרד והשני במערכה לכיבוש ברלין על־ידי הרוסים. התגייס לצבא הסובייטי, שירת כעובד־קרקע באוויריה וזכה באותות־הצטיינות. אחרי שחרורו מהצבא חזר לזמן קצר לביתו, לאביו ולאחיותיו שנותרו בחיים. בשנת 1945 יצא בדרך לארץ־ישראל, ולאחר טלטולים ממושכים בצ'כיה, באוסטריה ובאיטליה הגיע ב־19 במאי 1946 לארץ באניית־המעפילים „דוב הורוֹ". בארץ עבד כאיסטלטור. בפברואר 1948 גויס. השתתף בקרבות בירושלים. שם נפצע ומת מפצעיו בבית החולים ביילינסון ב־11.9.1948. למחרת נקבר בחדרה, מקום מגורי אביו שהגיע בינתים לארץ.

ברונשטיין אריה („לונצ'ה")

בן הרמן ורוזה. נולד ב־3 במארס 1928 בבאקאו שברומניה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני ואחרי מלחמת־העולם יצא ב„נתיב הבריחה" לאיטליה, העפיל ארצה בספינה „רפיח" ונלקח לקפריסין. שם עבר הכשרה בתנועת „גורדוניה" ומשעלה ארצה ב־26.1.1948 נכנס לעבודה בפרדסי כפר־סבא ולשורות בחורי ישראל השומרים על נחלת ישראל מפני אויב ומתנכל.

בשעת שמירה בפרדס על גבול כפר־סבא הערבית נפגע מכדור צלף ב־24.3.1948, בחודש בו מלאו לו 20 שנה. נקבר בכפר־סבא ביו"ד באדר ב' תש"ח (25.3.1948).

ברוסטר חיים

נפל בהפצצת שדה־התעופה בתל־אביב ב־15.5.1948. מקום־קבורתו לא נודע.

ברוֹ איתן־מאיר

בן ד"ר יצחק הכוהן (מורה בבית־הספר הריאלי בחיפה) וסגולה. נולד בכ"ג בכסלו תרפ"ח בחיפה. נתחנך על ברכי אבי־אביו ברוח המסורת הדתית־החסידית, אהבת העם והארץ והשאיפה לצדק חברתי. וסגולות אלה, הפשטות, הענווה והשאיפה לאמת, ציינו את אפיו ודרך חייו בילדותו ובבחרותו. אחרי סיימו את לימודיו בבית־הספר הריאלי התגייס לפלמ"ח, בחר בקבוצה דתית ושירת בכפלמ"ח הרא"ה ואחר־כך בביריה. שם נאסר ונתנסה בעינויי הבולשת הבריטית. בשביתת רעב ושביתת שבת במשך החמישים יום, בהתנפלויות האסירים הערבים על היהודים, בציונק וביסורים אחרים. שוחרר ביוני 1947. עבד כפועל־בנין, שלא להתדקק לתמיכת ההורים (שלא רצו למנוע ממנו והתנגדו לעבודתו). נרשם והתחיל ללמוד בקורס א' במחלקה להנדסת־בנין בטכניון החיפני.

משהחלו המהומות חילק את ימיו ולילותיו ללימודים ולהגנה בעיר התחתית. אחרי כחודש התגייס לשירות מלא בגדוד אחד שבחטיבת „כרמלי" ויצא לפעולות־קרב בעמק ובגליל. לדברי חבריו ומפקדו הצטיין באומץ ובגבורה והוצע לאות־הצטיינות. בקרבו האחרון, בעמדה קדמית ליד ירדה, בדרך למשמר־הירדן, עמד נגד הסורים שהתקרבו עד כדי מטרים אחדים והטיל עליהם בחזרה שני רימוני־יד לפני התפוצצותם. בעמלו לתקן את מכונת־הירייה שנתקלקלה, נפגע בפגז ונפל ביום ט' בתמוז תש"ח (16.7.1948) וכפי המשוער הובא לקבר ישראל בראש־פינה בין חללי־הצבא כאלמוני.

ברומן יוסף („יוסקה")

בן יצחק ושרה. נולד ב־4.12.1929 בכפר־סבא. גדל ולמד בתל־אביב בבית־ספר עממי ובבית־ספר תיכוני טכני. נודע כמתימתיקאי לפי הצלחתו בבחינות ולפי נטיותיו, ומתוך הכרת החובה והיעוד התאמץ והצליח להיות איש־כוח וכושר גופני. יצא להכשרת „הנוער העובד", הצטרף לפלמ"ח והשתתף במסעות ובאימונים הקשים תוך שירה ובדיחה. השתתף בפעולות המאבק (העלאת מעפילים לחוף וכו'), בהגנה על נקודות בצפון, בפעולות בקרב וחבלה בחורף תש"ח בבלד א־שייך, כפר־קנה, בליוי שיירות לירושלים וליחיעם וכו'. עמד להתנחל עם חבריו במשמר־הים, אך הם הוזעקו לעזרת משמר־העמק ושם נפל ביום 13.4.1948. היה קבור במשמר־העמק. ב־14.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ברוקס אברהם (אלברט)

בן שמואל וסולטנה. נולד בשנת 1929 בקושטא, תורכיה. שם למד בבית־ספר תיכוני. עלה ארצה בשנת 1943, בן 14, ונתחנך בחברת־נוער בשדה־נחום. עשה שנה בהכשרה בגבעת־ברנר. היה חבר לקבוצת „עמלים" של „הנוער העובד" שהתכוננה לעלות על הקרקע (משק „צובה"). קנאי ליסודות הקבוצה ופעיל מאד. שימש כגזבר הקבוצה עד יומו האחרון. חבריו קראו לו בשם חיבה „כושי". ידע לחבר שירים היתוליים ופזמונים למסיבות.

עם התחלת מלחמת־העצמאות נחלץ יחד עם חבריו לקבוצה לעזרת הישובים המבודדים בנגב. יצא לסיור לאורך ציר־הנגב ונפל עם חמישה מבין חבריו לקבוצה, חניכי פלמ"ח כמוהו, מידי כנופית מרצחים ליד תל־אל־מלח, שבין משמר־הנגב ובאר־שבע, ב־11 בדצמבר 1947. היה קבור במשמר־הנגב. ב־15.11.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

ברזובסקי אברהם

בן חיים וגולדה. נולד ב־28.3.1928 בתל־אביב. ראשית חינוכו קיבל בבית החינוך של העובדים ובבית־הספר לדוגמה. אחר־כך למד בבית־הספר התיכוני של הקיבוץ יגור וסיים בית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב. היה חבר „הנוער העובד" וחבר „הפועל" (כדורגל). ב־1945 התגייס למשטרת הישובים העבריים לחיל־הפרשים בתל־מונד ועם פרוץ המאורעות השתתף בהגנת תל־אביב על גבול יפו. שירת בנגב, בגבר־עם ובדורות, ואחר־כך צורף לליווי שיירות לירושלים. הועבר זמנית למשטרה הצבאית בשרונה, אך התפטר משירותו זה, כי רצה להיות בחזית. כשניסו לעצבו מכך, אמר: „בעד המולדת טוב למות".

ב־13.4.1948, עם בואו לירושלים כמלווה השיירה הגדולה, נשלח מיד לתת סיוע לשיירה שהותקפה ליד שייך־ג'ראח בדרכה להר־הצופים ובקרב זה נפל חלל. נקבר בסנהדריה בירושלים. ב־26.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ברזלי אביב

בן אברהם ואסתר. נולד ב־17.2.1931 בנס־ציונה. גדל במושב נטעים במשק הוריו. סיים בית־ספר עממי ושתי מחלקות של בית־ספר תיכוני. כעובד־אדמה מצעיריו חפץ להשלים ידיעותיו החקלאיות. נכנס לבית־הספר „כדורי" ולמד בו שנה עד פרוץ מלחמת־השחרור. התגייס עם בני מחזור 1931 לחטיבת „יפתח" שבפלמ"ח. מגיל 10 השתייך לתנועת „הנוער העובד", ובה התמסר להדרכת הנוער במושב. מפותח למעלה מגילו ומוכשר מאד, אהב ספר ואמנות, הצליח בהדרכה ונתחבב על חבריו וחניכיו. מגיל 13 החל לפרסם את רשימותיו ב„במעלה", בהן תיאר ממראות טבע הארץ ואת חוויות הנוער והתלבטויותיו עם נטשו את השדות בצאתו לפעולות־קרב.

עם פרוץ המאורעות היה בין שורות הפלמ"ח. על אף הפעולות הקרביות הרבות שבהן השתתף, מצא לו שעה להתיחד עם עצמו ולהעלות את רשמיו על הנייר בצורה נאה. עם חטיבת „יפתח" עבר לנגב והשתתף בקרבות פלוג'ה בהיותו במשלטי בית־ג'יז. ב־1948 השתתף במשך חודש בסמינר של הקיבוץ המאוחד שהתקיים בסרפנד. ב־17 באוקטובר 1948 כשיצאה פלוגתו לקרב על הכפר בית־חנון נפל בשעה שחיפה במקלעו על יחידתו. נקבר בדורות ב־19.10.1948. ימים מספר לפני נפלו כתב את רשימתו האחרונה שלא נשלמה: „זר זכרונות על קבר רע", שנתפרסמה לאחר מותו.

ברזלי (זילז'ניאק) אריה

בן יוסף ובלומה. נולד ב־16.10.1929 בקובנה שבליטא וב־1934 עלה עם הוריו לארץ. גמר את בית־הספר העירוני „תל־נורדוי", ואת הגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב, ובדעתו היה להמשיך אחרי שנת השירות בלימוד המדעים המדויקים באוניברסיטה העברית. אולם מחבוריו ומרשימותיו נראה שהתעניין גם במדעי־הרוח ובספרות. בחיבוריו על בעיות הזמן ועל ספרים שונים שקרא מתגלים תפיסה רחבה ומעמיקה, כוח־שיפוט בהיר והרצאה הגיונית בסדר הדברים ובמיצוי הנושא. חיבוריו בגימנסיה נשתמרו כדי שישמשו מופת למחזורים הבאים. גם בחרוזים הביע הגיגים ורגשות ומתוך חיבת־יתר ליצירות משוררים שמצאו חן בעיניו היה מעתיק אותן במחברתו בציון שמות המחברים. עוד היתה שאיפתו לבנין עתיד האומה והארץ על יסודות הצדק וטוהר סוציאלי ואף מעשי עצמו היה בוחן ושופט לפי קנה־מידה זה. מתוך גמישות נפשית וחיפוש מתמיד אחרי דרך השלמות לא נשאר תקוע בארגון־הנוער שנקלע אליו בראשונה והיה בו האומץ לשאת בכל התוצאות המכאיבות של חילופי מסגרת וחבורה כשהכרתו אילצתהו לכך. התחיל בתנועת „השומר הצעיר", עבר ל„המחנות העולים" והגיע לתנועת „הצופים", ממנה יצא בטתיו 1947 להכשרה מגויסת בדפנה, למילוי חובת שנת־השירות (ב„הגנה" שירת מגיל 15 ובשנתו ה־16 נאסר פעם על־ידי הבריטים בשל חלוקת כרוזיה). במכתביו להורים תיאר את האידיליה שבעבודה החקלאית והמשיך בדברי הרגעה כאלה גם לאחר שהחלה מלחמת־השחרור ועל ההכשרה הוטלו יותר ויותר תפקידים צבאיים במסגרת הפלמ"ח. לאחר זמן נודע להוריו מפי חברים שפעם שבר כדור־אויב את המשקפים שעל עיניו ובו לא פגע.

מתוך ענה ואיתנות נטה שכם לכל המשימות הקשות והמסוכנות ועמד בהן. באחרונה עלה עם חבריו להשתתף בנסיון לכבוש מידי האויב את מצודת המשטרה בנבי־יושע. בהצלחה מילא את תפקידו הראשון ופרץ את גדרי־התיל שמסביב לחצר. אחר־כך שימש כמקשר בין החבלנים שחדרו אל החצר ובין הפורצים שבחוץ. תחת מטר אש האויב עבר חמש פעמים דרך הפרצה הלוך ושוב, ובאחרונה נפגע מצרור כדורים ונפל שם ביום 20.4.1948. יחד עם חבריו הובא למנוחת־עולמים בקבר־האחים בנבי־יושע ב־20.5.1948.

ברזלי בנימין

בן יחיה וברכה. נולד בשנת 1930 בצנעא, בירת תימן. נפל בקרב ברמלה ב־11.6.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בקרית־שאול.

ברזלי (איזן) ישראל

בן לוי (יצחק) וחיה. נולד ביום ח' באלול תרפ"ז (1927) בלבוב שבמזרח־גליציה (אז — פולין). התחיל ללמוד במכינה של הגימנסיה העברית בלבוב ומשעלה ארצה עם הוריו בקיץ 1934 המשיך וגמר את בית־הספר העירוני „אחד העם" בתל־אביב ואחר־כך למד 4 שנים בגימנסיה הריאלית „בלפור" בסטיפנדיה של מחלקת החינוך. היה חבר ומדריך בהסתדרות „מצדה" וחבר בארגון חי"ש ובגיל 14, 16 ו־17 עבד והתאמן בחופשת־הקיץ במחנות־עבודה של תלמידים במשקי עמק הירדן, נטה שכם לעבודה במסירות ציונית ובשאיפה לשלמות אנושית. סיים את הגימנסיה וגמר ב־3 חדשים קורס מ"כ של חי"ש ואחר־כך שימש שנתים בתפקיד מ"כ בחולון, מקום־מגוריו. עבד בבנין אצל אביו הקבלן והגיע לדרגת בנאי ומספן מסוג א'. בשנה השניה כבר ניהל עבודות בעצמו מתוך שאיפה מתמדת להשתלמות בעבודתו, ובערבים היה לומד וממשיך בשירות ובהדרכה. שאיפותיו האישיות הזדהו עם מאויי האומה לחיי כבוד ואושר במולדת חפשית. במאמרו על בעית פיתוח הארץ הסיק שלכך אפשר להגיע אם הארץ תהיה כולה בידים נאמנות המוכנות לעשות למענה את הנמנע, „ידים שחושלו במכות גורל לאורך דרך אין־סופית עקובה מדם", ידים „שפעלו בכוחם של גיבורי מצדה, שבמותם ציוו לנו את

החיים עד עולם". לנוכח המשימה הכבירה של שחרור המולדת ראה את ריב־האחים שבין ה„הגנה" ויתר ארגוני המחתרת כמיותר וכמזיק, ובשיר שכתב לעצמו דרש מהם להתאחד למען המטרה הגדולה. היה בחור עליז ואוהב חיים, חברה ומוסיקה, ובפגישות הנוער היה „מחולל נפלאות" במפוחית־פה ושיא שאיפתו המוסיקלית היה להשיג אקורדיון. בראשית תש"ח נתקבל כתלמיד במחלקה למהנדסי־בנין בטכניון בחיפה. אך לפני היכנסו למעגל הלימודים באה הכרעת עצרת או"ם ובעקבותיה ההתנגדות המוזינת של הערבים וראשית מלחמת־השחרור, והוא, כחבריו, הפסיק את לימודיו והתיצב לשירות המולדת בהגנת הישוב היהודי בחיפה.

בתחילת חודש מארס 1948 עבר, לבקשת הוריו, לשרת בהגנת חולון — בת־ים. שם תרם ל„הגנה" מידיעותיו הטכניות, צילם שטחים ועמדות אויב, הכין מפת חול של החזית. ניהל קורס של מהנדסי הפירות וביצור עמדות. סמוך לסוף אפריל צורף בתפקיד מפקד־כיתה עם פלוגתו לחטיבת „גבעתי" והועבר למרחב הדרום. ממשלטי חולדה דרך חצור הגיע בדרך העקובה מדם עד משלטי הדרום, למשלט שליד ניצנים. כמפקד־כיתה עמד עם אנשיו מול האויב בעמדה קדמית ליד בית־דראס, וכשהפלוגה נסוגה והם לא קיבלו פקודת נסיגה הוסיפו להילחם עד הסוף ושם נפל עם חברי כיתתו ב־10.6.1948. הועבר לבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־31.8.1950.

ברזלי משה

בן דויד וחנה. נולד ביום כ"ח באדר א' תרפ"ז בכפר רובע, מחוז תעז, בתימן. בתרע"ג עלה עם המשפחה לארץ והתישבו בכפר־מרמורק ליד רחובות. למד בתלמוד־תורה בשכונת שערים ברחובות ובשיעורי־ערב של „הנוער העובד". היה חבר מסור ונלהב של סניף „הנוער העובד". התאמן בספורט ב„הפועל" והצטרף לגדנ"ע, עשה שנתים בהכשרה עם קבוצת חברים בכנרת, ומשחזר המשיך את שירותו ב„הגנה". בן 18 נשא אשה ועבד בבית־החרושת „לשם", לעיבוד־זכוכית, ברחובות.

במסגרת החי"ש אשר בו שירת צורף עם ראשוני המתנדבים עוד בראשית דצמבר 1947 לאחד מגדודי הטיבת „גבעתי", בו שירת בקבוצת חבלנים. השתתף בפיצוץ קני פורעים בתל־א־ריש, בית־דגון, סרפנד אל־עמר, בית־דראס ובעוד עשרות כפרים ערביים בדרום, ואחר־כך בפעולות־קרב ביפו, רמלה, לוד, כפר־אוריה, נחל־שורק, פעולת „נחשון" בקוביבה, יבנה ועזר. נפל בקרב בפעולת „אן פאר" על משלט עבדיס ליד נגבה ביום 10.7.1948. למחרת היום נקבר בבאר־טוביה. אחרי מותו התגייסה אלמנתו שושנה לצבא ההגנה לישראל.

ברזלי (אייזנשטדט) עקיבא

בן משה ורחל. נולד ביום י"א באדר תרע"ד (1914) בעיירה נסבייז', פלך מינסק, ברוסיה הלבנה. גדל במשפחה שומרת־מסורת, משכילה ולאומית. נתחנך בבית־ספר עברי של „תרבות" ומגיל 13 ואילך היה פעיל בקן „השומר הצעיר" ונשא נפשו להגשמת הציונות בעבודה חקלאית בארץ. ב־1928, אחרי גמרו את בית־הספר בהצטיינות, קיבל סרטי־פיקס בעזרת אחיו שהיה כבר בארץ. עלה בספטמבר 1929 ונכנס כתלמיד לבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. הסתגל במהרה לעבודת הרפתנות ולשאר ענפי העבודה, אך בעיקר נמשך לכוורנות ובה מצא את יעודו כחקלאי. במקוה־ישראל הצטרף ל„המחנות העולים", ואחר סיימו את חוק לימודיו יצא עם חבריו להכשרה בקיבוץ בהרצליה (שפיים). השתתף כחקלאי מבטן ומלידה בכל העבודות ובעיקר התמסר למכוורת הקטנה שהקים ופיתח אותה בהצלחה. לזמן קצר יצא את הקיבוץ כדי לעזור למשפחה — אם ואחיות (מאביו נתיתם בהיותו בן 5) — לעלות ארצה. אחר־כך חזר והצטרף לקבוצת „החוגים" ויחד עמה עבר מעין־חרוד להתנחלות־קבע בבית־השישה. גם שם התמסר בעיקר לכוורנות. חיפש ומצא בנקיקי הגלבוע נחילים של דבורת־הבר, הגיע דרך רביה משובחת עד למלכות גזעיות אמריקניות והגדיל את תפוקת הדבש משנה לשנה. נדד עם כוורותיו לשטחי פריחה באזורים שונים בארץ, בין יהודים ובין ערבים, וידע לעבור בשלום בכל המקומות. שקד על גידול צמחיה מיוחדת בעלת פריחה אבקנית מרובה להזנת הדבורים. נעשה לאחד מטובי המומחים לכוורנות בארץ. היה בין ראשוני הפלמ"ח ובמלחמת־העולם השניה השתתף בפעולות בסוריה לעזרת הצבא הבריטי נגד אנ"שי צרפת הוישאית, ואחר־כך שימש בתפקיד מ"כ בחי"ש המקומי והיה פעיל במשך שנים בעניני הבטחון בסביבה. היה קשור מאד למשפחתו (אשה ושלושה ילדים ויתומה משארית הפליטה, שהיה לה לאב), אך הבליג ויצא לנדודי החובה בשירותי הבטחון, וביחוד משהחלו התקפות הערבים על הישוב בחורף תש"ח.

באחת הפעולות נגד ערביי הגלבוע, שהטרידו את ישובי העמק המזרחי ביריותיהם, בהיתקל מחלקת חי"ש בכוחות האויב, העולים עליה במספרים, מצד הכפר נוריס, נפגע עקיבא ונפל — במהרו לעזרת חבר פצוע — ביום ח' באדר ב' תש"ח (19.3.1948), בין שבעה חללי בני העמק, ובהם שלושה מבית־השישה (הוא ואריה אלקינד ואברהם אופלטקה) שהקיבוץ העלה את זכרם בחוברת מיוחדת הקרויה בשמות שלשתם. נקבר בבית־השישה ב־21.3.1948.

ברזני דויד

בן הרב יצחק וחיה. נולד בשנת תרפ"ה בקירקוק שבעיראק למשפחה אדוקה מאד. למד ב„חדר" ואף שמע תורה מפי האב. חלש היה בגופו אך שקדן בלימודיו. בשנת 1940 נכנס לבית־ספר כללי ממשלתי, אך מקץ שנת־לימודים אחת עזב את בית־הספר כדי לעזור לאביו בעבודתו בחנות. ב־1946 הצטרף לתנועה החלוצית שקמה במחתרת בעיראק. שנתיים התחנך ב„החלוץ", ניסה להעפיל לארץ דרך המדבר, אך נתפס על־ידי שומרי הגבולות ואנוס היה לחזור. תקופת־מה שירת בצבא העיראקי, חזר וניסה לעלות ארצה בדרך בלתי־לגלית והצליח. ב־15 במאי 1947 עלה עם חבריו ארצה ובא לאשדות־יעקב, ל„גרעין הבבלי". שקט היה מטבעו, התלבט בקשיי הקליטה, אך התגבר ועשה עבודתו במסירות והתערה בחיי הארץ. נשא נפשו ליום בו תיאחז חברתו בקרקע כגרעין התישבותי עצמאי.

בפברואר 1948 התגייס לצה"ל ושירת בגדוד „ברק". השתתף בפעולות ההגנה על בית־קשת ושם נפל ב־16.3.1948, בחוזו להגיש עזרה לחברים שנפגעו בואדי ממערב למשק. למחרת היום נקבר באשדות־יעקב. זכרו הועלה בקובץ „חלילינו", הוצאת אשדות־יעקב.

ברט אלעזר (ליזר)

בן אהרן וישושנה. נולד ב־1.12.1928 בחיפה. בהיותו בן שנה וחצי חלה במחלת שיתוק־ילדים ברגלו האחת, ורק הודות לטיפולה המסור של אמו, שהיה מסור לה כל ימי חייו, החלים במידה רבה, אם גם נשתיירו בו סימני המחלה. את לימודיו סיים בהצטיינות בבית־הספר העממי תיכוני בקרית־מוצקין. מחוסר אמצעים החל לעבוד במקום־עבודתו של אביו, ואם כי הופלה לטובה במקום־עבודתו לא יכול לשאת את יחס הניצול כלפי חבריו הנערים ומקץ שמונה ימים

עזב את מקום־העבודה. מנהל בית־הספר גילה בו כשרון למתימתיקה ויעץ לו להמשיך את לימודיו בבית־הספר הריאלי בחיפה. נתקבל לבית־הספר הריאלי וזכה לסטיפנדיה חלקית, נתן שיעורים לתלמידים מפגרים כדי להיות לעזר להוריו. עם זאת סייע בידי אמו בעבודות הבית והגינה, ובשעות לילי מאוחרות היה שוקד על לימודיו. סיים את בית־הספר הריאלי בהצטיינות במקצועות ריאליים ובתעודת בגרותו נרשם: „לבעל תעודה זאת ניתנת הזכות להתקבל בלי בחינות לאוני־ברסיטה העברית ולטכניון העברי". יצא לשנת־שירות בהכשרה המגויסת של הפלמ"ח של תנועת „המחנות העולים" שאליה השתייך. הואיל ושאף ללמוד בטכניון השתלם במתימתיקה במגמה לסיים קורס למדידת שטחים ולהשתכר בעבודה זו להוצאות לימודיו. בהיותו בהכשרה בבית־השיטה, יגור ומעון ויתר על מקומו בצריף בין חבריו והקים לו אוהל מיוחד כדי שיוכל בשעות הפנאי להתמסר ללימודים באין מפריע.

בפרוץ מלחמת־השחרור יעצה לו אמו לבקש לו שחרור בגלל סימני מחלתו מילדותו. על כך השיב לה: „אם לא נגדם את פני אויבינו בשדה־הקרב, ינצחונו על מפתן ביתנו". במשך כל הזמן השתתף באופן פעיל בקרבות במסגרת חטיבת „יפתח" (פלמ"ח) ונתגלה כחייל למופת ולוחם אמיץ. ביום 9.4.1948 נפל בקרבות משמר־העמק והובא למנוחות בקרית־מוצקין. אחרי מותו נמצאה בין חפציו תעודה רפואית המקנה לו שחרור מהצבא מטעמי בריאות.

ברטי ישראל

בן פינחס וסעידה. נולד בשנת 1925 בתימן. חונך חינוך מסורתי ובגיל 16, בשנת 1941, זכה לעלות לארץ. המשפחה התישבה בירושלים, והוא עבר לנתניה ועבד בבית־חרושת לליטוש יהלומים. נשא אשה.

עם הכרזת או"ם התגייס. כעבור חדשים מספר נשלח עם התגבורת לגוש עציון. נפל ביום נפילת הכפר והגוש בד' באייר תש"ח (13.5.1948). הועבר ב־17.11.1949 למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

בריא יעקב

בן אריה ואסתר. נולד ביום ג' בטבת תרפ"ט בארץ, בשבת הוריו (מעולי רומניה) בהדר שבשרון הדרומי, וב־1933 עבר עמהם לעין־ורד בהתנחלם שם. גמר 8 כיתות־יסוד ו־2 כיתות־המשך בבית־הספר של גוש תל־מונד. היה פעיל בגדנ"ע ומיד אחרי גמרו את בית־הספר נשלח לקורס ראשון ואחר־כך עבר עוד ארבעה קורסים. עזרתו היתה נחוצה מאד למשק הוריו, ביחוד בגלל מחלת אביו, אך המפקדים קבעו שהוא המוכשר ביותר בין בני המקום ושירותו הכרחי להגנת המקום. מפני הסיבות המשפחתיות הנ"ל נבצר ממנו ללכת לפלמ"ח, כחפצו, והוכרח להסתפק בשירות בנוטרות ובהדרכה בגדנ"ע. הצטיין במסירותו לתפקידים ונתחבב בנאמנותו לחבריו. באחרונה גמר קורס מ"כ ואירגן את הפל"ם בכפרו ופיקד עליו.

מראשית מלחמת־השחרור התמסר רק לתפקיד הצבאי. יצא פעמים רבות עם אנשיו לסיורים ולשמירת בטחון העובדים בשדות. ב־13 במאי 1948 יצא עם הפל"ם לקרב על הכפר טירה שבשרון ושם נפל בו ביום. נקבר בתל־מונד ב־16.5.1948.

ברטרם צבי

בן ישעיהו ומינדל. נולד ביום 8.4.1913 בעיר צודק, פולין, למשפחה חרדה. בחוץ־לארץ השתייך לתנועת „הנוער הציוני". בסיימו את חוק לימודיו בבית־הספר העממי החל ללמוד ולעבוד כתפר־נעלים בדומברובה. בן 17 כבר היה עומד ברשות עצמו. עם פלישת הגרמנים לפולין חזר אל בית הוריו לעיירת־הולדתו. היה במחנות אוישוויץ, דאכאו ובמחנות־עבודה אחרים. עם שחרורו עלה ארצה באניה „מולדת" בשנת 1947. הוגלה לקפריסין ושוחרר. בחזרו לארץ התגייס לפלמ"ח ואחר־כך שירת בחיל־האויר.

נהרג בתאונה ברמת־דויד ביום 6.2.1949. נקבר בחיפה ב־8.2.1949.

ברטשניידר מרדכי

בן הרמן ומלכה. נולד ב־7.8.1915 בעיר צ'רנוביץ, רומניה. עלה לארץ ב־1946. למד בבית־ספר תיכון ועבד כטכנאי למכשירי רדיו.

במלחמת־השחרור התגייס לצה"ל ובהפוגה על ראשון־לציון נפגע ב־3.7.1948 ומת ב־20.7.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

בריק יצחק („איציק")

בן אשר ואזלה. נולד ב־9.3.1924 בוינה, בירת אוסטריה. למד בבית־ספר תיכוני. לאחר פרידה ממושכת מהוריו עלה מדניה לארץ בשנת 1941. בארץ היה מראשוני קבוצת „גזר — הדסה" וממעצבי דמותה החברתית־רוחנית־משקית. נשא בעול תפקידים רבים ונטן תמיד לעזור. ניתן בכשרונות רבים: צייר, פיסל, ניגן בכלי־נגינה שונים, גם חיבר רשימות ופזמונים רבים. נודע כבעל „ידי־זהב", עבד ברפת, בבנין, בנגריה ובגינת־נוי. אהב מאד לטפל בכלבים ואף היה לו כלב־זאב משלו. זמן־מה שימש נוטר בקבוצתו.

בימי מלחמת־השחרור היה שותף לעמידת הגבורה של קבוצתו בכל ההתקפות שבאו עליה, ובהתקפה הקשה, ביום 10.6.1948, אשר בה נפלו רוב חבריה, נפל גם הוא. נקבר בקבר־האחים בגזר. הניח אשה וילדה אשר נולדה אחרי נפילתו.

בריקמן גד (גרהרד)

בן הארי והלנה. נולד ב־5 בפברואר 1909 בברלין, בירת גרמניה. בעל השכלה גבוהה. השתייך מנעוריו לתנועת „תלת־לבן" ולאגודת־הספורט „בר־כוכבא" והצטיין באתלטיקה קלה. למד חימיה באוניברסיטה בברלין וגמר את לימודיו בתואר דוקטור. לאחר עלייתו לארץ, ב־1933, עבד בצבעות עד שקיבל משרה במעבדה של „הדסה" בתל־אביב, בה התמסר למחקר במקצוע הפרמקו־לוגיה. בשנת 1942 נקרא לירושלים, להשתתף בהקמת המחלקה

הפרמקולוגית שבאוניברסיטה העברית ושם הצליח להקים מעבדה מעולה והצטיין בכושר ארגון ובחקירה מדעית. היה איש־מדע מובהק ומחקריו פורסמו בעתונות המקצועית הבינלאומית.

משהתחילה מלחמת־השחרור ומפקדי ה„הגנה" גויסו לשירות, יצא ד"ר בריקמן למלא תפקיד של מפקד־קטע בירושלים. השתתף בכיבוש קטמון והמושבה הגרמנית, פקד על המגויסים שחנו במנזר ס"ט־סימון ואחרי־כן היה מפקד מקור־חיים. ב־14 ביולי 1948 יצא בראש כיתה ממקור־חיים לתפוס בית בדרך לבית־צפאפה. בהתקדמותו המהירה עלה על מוקש, נפצע ומת באותו לילה. יומיים לפני התחלת ההפוגה השניה. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה, פרידה, ושתי ילדות.

ברכר משה

בן חיים ופסיה. נולד ביום 13 בפברואר 1927, בעיר סטומארה שברומניה. מילדותו היה פעיל בתנועת־הנוער הציונית. כבן 14 עזב את בית הוריו, עבר לבודפשט ללמוד מלאכת צורף־זהב. שם המשיך בפעולותיו הציוניות ואירגן את חבריו ב„הנוער הציוני". בימי מלחמת־העולם השניה עבד במחתרת ועזר ליהודים רבים בבודפשט להימלט מצפרני הגרמנים. אחרי המלחמה היה בין הראשונים שהעפילו לעלות ארצה והיה פעיל בארגון „הבריחה" בארצות שונות. הרומנים עצרו אותו למשך שבועות אחדים ואחרי טלטולים רבים, בשנת 1947, עלה ארצה דרך איטליה באניה „שבתי לוזינסקי". כאשר נתפסה האניה על־ידי הבריטים קפץ מהאניה אל הים וכה הצליח להתחמק בעוד מועד ולהגיע לחוף בשלום. הצטרף לקיבוץ „מבטחים" בנגב. במרץ רב התחיל להגשים את שאיפותיו. השתתף בהתלהבות בעבודות קיבוצו ובעניני הבטחון. מהרגע הראשון נתחבב על חבריו.

ב־26.12.1947 יצא עם חבריו לשמור על קו־הים והותקפו משלושה צדדים על־ידי כנופיות ערביים. זמן רב עמדו המעטים כנגד הפורעים ומשה נפצע פצע אנוש, אך הוסיף עוד להילחם ובדרך לניר־עם מת. היה קבור בניר־עם. ב־30.11.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. בני משפחתו, אחותו ואחיו, הגיעו לארץ אחרי נפלו.

ברלה בני

נפל בקרב בקטמון שבירושלים ב־1.5.1948 והובא לקבורה למחרת היום בבית־הקברות בקרית־ענבים.

ברל יצחק („רודי")

בן מיכאל. נולד בשנת 1922 בעיר רב שבהונגריה. בעל השכלה תיכונית. חלם על חיי־עבודה שקטים. בימי מלחמת־העולם והשואה עברו עליו תלאות שונות ובשנת 1946 התחילו הוא ואשתו את חייהם מחדש בארץ, אליה העפילו באניה „הנרייטה סולד" בנתיב הבריחה.

בארץ עבד בבנין. השתכן בקרית־חיים. היה חבר ה„הגנה" וב־28.3.1948 נכנס לשירות מלא. נשלח לגליל העליון והשתתף בכל הקרבות שהתלקחו שם. ב־10.7.1948—7 נפל במשמר־הירדן. נקבר בראש־פינה. השאיר אחריו אשה ושני ילדים.

ברלוביץ יחזקאל („חצי")

בן נתן ופיגה. נולד ביום 17.4.1918 ביוהנסיסבורג שבדרום־אפריקה. בן בכור למשפחה דתית ברוכה בשתי בנות וששה בנים. נתחנך ברוח המסורת וכל חייו המשיך בדרך זו. אחרי גמרו בית־ספר תיכוני למסחר כתלמיד חרוץ עבד בפנקסנות. בגיל צעיר הצטרף לחוג הנוער של „הפועל המזרחי" וכשבגר נבחר למוסדותיה העליונים של התנועה. באוקטובר 1944 עלה ארצה כאחד מראשוני החלוצים של התנועה מדרום־אפריקה והצטרף לקבוצת אברהם בכפר־עציון. מתוך רצון עז והתמסרות הסתגל במהרה לדיבור העברי ולעבודה במשק ההררי (בהכשרת קרקע, יערות ובנין) ונתחבב על החברים. אחר־כך נטל על עצמו את הטיפול בגינות־הנוי שהיו חשובות למשק ששימש מקום־מרגוע. השתדל לקנות בקיאות במקצוע ומצא דרך להצליח בו על אף הצמצום במים להשקאת הצמחים. אחרי „השבת השחורה" התנדב בימי יולי 1946 לעורת משק בית־הערבה שרבים מחבריו נאסרו. שימש כנציג תנועתו באפריקה לפני מרכזה בארץ ודרש בלי הרף שיבואו עוד חלוצים משם. היה בין היוזמים להקמת האולם המרכזי בגוה־עובדיה לזכר הח' אברהם כץ ז"ל שנפל בחניתה. כשבאה משם קבוצת עולי „השומר הדתי" התמסר להדרכתה, ובצאת הגרעין בראשית 1947 להכשרה בעין־הנציב"ב הלך עמו, אף כי קשתה עליו הפרידה מחבריו ומצמחיו בכפר־עציון. היה בין מארגניה ופעיליה של לשכת הקשר לחברי תנועת „תורה ועבודה" מארצות דובריי אנגלית. משהוחלט לשלחו להדרכה רוחנית ומעשית ולהשתלמות בגננות בדרום אפריקה, שמח להזדמנות זו לבקר אגב כך אצל משפחתו שנתיתמה בינתים מאביה. הוא חזר לכפר־עציון כדי להיות קרוב לירושלים לרגל הצורך לבקר במוסדות ובמשרדים שונים לשם הכנת התעודות לנסיעה.

משהחל המצור על גוש עציון החליט לדחות את נסיעתו עד שתשקוט הארץ ואת שובו לעין־הנצי"ב דחה, על אף דרישות הגרעין, עד שתבוא תגבורת ניכרת למגיני הגוש. התגבורת באה, אבל מיד אחריה נותקה דרך היציאה בקרב ליד נבי־דניאל, ומאז שוב לא יכול לעזוב את המקום. מילא את חובתו עד הסוף בשמירה, אימונים וביצורים ובכל חיי הכפר. ברור היה לו מצבו החמור של הגוש, „האי הבודד בתוך הים הערבי הסוער", כדבריו, אך עזה אמונתו כי שום כוח לא יוכל להזיז את המגינים מעמדתם. „אין נסיגה מכאן לאחר שכבר פעמיים נחרבו ישובים עבדים בגוש זה". ואכן, לא ראה בנפול הגוש, כי תוך כדי שירותו כמשקשר בין המפקדה שבמנזר הגרמני ובין העמדות הדרומיות, נפגע מכדור אויב ונמצא הרוג בעמדת־קשר ליד הבנין ההרוס של הנגריה ב־13.5.1948—12. הועבר להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

ברלין מנחם

בן נחום (בן אחיו של הרב מאיר ברלין ז"ל מתל־אביב) וצפורה. נולד בכ"ג בסיון תרפ"ח בפולין. בן־זקונים להוריו. נצר ממשפחת הנצי"ב מוולוז'ין. בשנת לידתו עלה בית־הוריו לארץ, באניה „סיני", והתיישבו בירושלים. אביו היה מבוני שכונת „מקור חיים". מנחם למד תחילה בבית־הספר „המזרחי" בירושלים. התעניין מנעוריו בחשמלאות, והוריו נענו לבקשתו לתת לו לעבור לתל־אביב וללמוד בבית־ספר תיכוני ולהשתלם בערבים במקצועו, בשיעורי־הערב

של בית־הספר „מונטיפיורי". מצא עבודה במשרדו של מהנדס. התמחה בעבודה ונשלח לתיקונים שונים לכל רחבי הארץ. המציא המצאות שונות במקצועו והתכונן לנסוע לארצות־הברית לשם השתלמות נוספת.

משהתגייס לצבא ההגנה לישראל ונתמנה לחשמלאי ראשי בדוד, בבאר־טוביה, והתקין מאור וקולנוע במחנה. תמיד מוכן היה לצאת לפעולות נועזות. נפל בקרב על ניצנים ב״ב בניסן תש״ח (21.4.1948). בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבאר־טוביה.

ברלינג ג'ורג' („בז")
Beurling, George

בן פרידריך. נולד ב־16.12.1921 בעיירה וורדן שבקנדה וגדל במונטריאל. נתחנך ברוח הדת הנוצרית של הוריו וביחוד הושפע בהשקפותיו והליכותיו מהתנ״ך, שהרבה להגות בו מילדותו. בהשפעת התנ״ך ביקש מצעוריו קרבת אלהים והשמים לא ברוח בלבד, אלא גם בפועל ומשום כך התחיל להתכונן ללימודי תעופה מגיל 14 ואילך. היה חובב מוסיקה ועסק בענפי ספורט, וביחוד בשחיה, והגיע בהם לרמה ניכרת. במלחמת־העולם השניה שירת בקצין־טיס בחיל־האויר הקנדי המלכותי. הצטיין ביחוד בהגנת מלטה הנצורה. הפיל עשרות מטוסי האויב הנאצי ונשתבח בגבורתו בהרבה קרבות־אויר וזכה באותות־כבוד רבים מדרגה גבוהה. מסיבות בקרבות נבעה לא רק מתוך רגש חובה למולדתו, אלא גם מתוך שאיפה נעלה לתרום ממיטב יכולתו למגר את ממשלת־הזדון הנאצית, אויבת האנושות. מידותיו התרומיות ברוח התנ״ך נתגלו גם בעזרתו לחבריו־לנשק. כשחזר הביתה זכה לכבוד פומבי מצד השלטונות הצבאיים והאזרחיים בעירו.

כטייס בעל פרסום עולמי הוזמן לשרת בשכר גבוה בחיל־האויר של מדינות שונות באמריקה הלטינית, בסין ובארצות ערב, אך סירב להשכיר את עצמו ואת כשרונו. אולם בשמעו על עם התנ״ך שמדינתו קמה לתחיה ונאבקת על נפשה, התגדב להקדיש את עצמו ואת יכלתו לעזרת העם שהוקיר ואהב מתוך עיון בכתבי־הקודש. מצא קשר לנציגי ה„הגנה" ונסע בחשאי לרומא ומשם עמד להמריא במטוס יחד עם טייס יהודי, יהודה־לייב (ליאונרד) כהן, שגם הוא זכה לתהילה רבה בהגנת מלטה ובקרבות אחרים במלחמת־העולם, ובעקב תאונה שנסיבותיה לא נתבררו נפל המטוס, בהמריאו משדה־התעופה של רומא ביום 20.5.1948, ושניהם נהרגו. בהשתדלות הקונסול הקנדי ברומא נקבר שם ברלינג בבית־הקברות הקתולי ויהודי העיר חלקו לו כבוד אחרון והנוויתיהם שבגיטו הרומאי העתיק היו סגורות בשעת לויתו. בפקודת המטכ״ל מיום 29.9.1949 הועלנקה לו דרגת פקד־טייס בחיל־האויר הישראלי. בהסכמת הוריו הועברו עצמותיו אל הארץ שהתנדב להילחם למען שחרורה וביום 9.11.1950 הובא למנוחות בכבוד צבאי בבית־קברות נוצרי בחיפה.

ברלינר יוסף

בן יצחק ורבקה. נולד במאי 1920 בלייפציג, גרמניה. הצעיר בין שמונה ילדים. גדל בשנות משבר ועליית הנאצים לשלטון. משחר ילדותו ידע חיי עמל ועבודה. אחרי גמרו בית־ספר עממי רכש לו את מקצוע הנגרות. הגיע ארצה ב־1938 כמעפיל באניה שנתפסה ליד אשדוד. אחרי שחרורו ממעצר קצר בצריפין שהה כשנתים בקיבוץ יגור אצל אחיו שהקדימו בעליה והיה חבר הקיבוץ. אחר־כך התישב בתל־אביב, בה עבד תחילה בנאפ״ו ואחר־כך במסעדה פרטית כטבח. הידיעה על השמדת רוב המשפחה על־ידי הנאצים דיכאה אותו מאד. שאיפותיו בחיים טרם נתבהרו, ולצו הגיוס נענה מתוך רגש חובה ונאמן היה עד הסוף.

ברלינר ישראל־יהושע

בן משה־יוסף ורבקה־פיגה (ממשפחת רבנים ואדמורי״ם). נולד בד׳ במרחשון תרע״ב ביינדז׳יוב שבפולין. למד בחדרים ובישיבות שונות וב„מתיבתא" בוארשה ונודע בשקידתו בתורה ובחסידות לפי נוסח גור. בתרצ״ז עלה ארצה והיה מראשוני פועלי „אגודת־ישראל" בארץ־ישראל ומותיקי הסניף בתל־אביב. נאבק קשה על קיומו בעבודות שונות ובאחרונה עבד בהובלת מטענים לפרנסת אשתו וארבעת ילדיו הקטנים. קבע עתים בתורה בכל בוקר וערב במקום תפילתו בבית חסידי גור והצטרף תמיד לעושי מצוה ולפעולות לעזרת נצרכים, וכל זה בלי הבלטה והתהדרות. את קשיי חייו נשא מתוך שמחה בחלקו על שזכה לעמול בארץ־הקודש, ומתוך נדיבות־רוח נחלץ לעזרת אחרים בסעד ובעידוד. גם לשירות בח״ם הלך בתום־לב והכרת חובה ומתוך שמחה על שנתגלגלה לידו המצוה להגן בגופו על ארץ הקודש.

ביום ג׳ בתמוז תש״ח יצא מביתו לשירות והצטייד בטלית ותפילין ובספרי־קודש ללימוד בשעות הפנאי, ואפילו כוס לקידוש לקח עמו. נשלח לשירות ביום ו׳ בתמוז להביא מים לחבריו שבעמדת־משמר ונפגע מפגז אויב. הובא לבית־החולים העירוני בתל־אביב ומת בידם המחרת, ז׳ בתמוז תש״ח (14.7.1948). נקבר בנחלת־יצחק.

ברלם אמציה

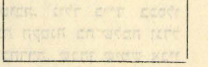

בן שמואל וטובה. נולד בי״ד בכסלו תרע״ד במושבה הקטנה בת־שלמה וגדל בזכרון־יעקב ובחדרה, שבהן שימש אביו כמורה ומנהל בית־הספר. התקשר לאדמה, לצומח ולחי באהבה טבעית של בן־כפר, ומנעוריו הצליח לחבבם גם על אחרים בכתיבתו — תחילה בעלוני התלמידים ואחר־כך ברשימות שפירסם בעתונים לגוער ולמבוגרים. אחרי סיימו את בית־הספר העממי בחדרה למד בבית־הספר הריאלי בחיפה, הצטיין וקיבל סטיפנדיה בטכניון והיה ראשון שגמר בו בהצטיינות את המחלקה למהנדסים־אדריכלים. צופה מנעוריו ואחר־כך מדריך בתנועת הצופים „משוטטי הכרמל" בחיפה. הטיף נגד השתתפות חבריו הסטודנטים בריב מפלגות ובעד נאמנות לשפה העברית וליתר הערכים הלאומיים. בפעולתו כמדריך ה„עפרים" בצופיות ראה יעוד לאומי־אנושי, השפעה לטובה על עיצוב דמותו של אזרח העתיד. חיבר את „ספר העופר", המשמש מדריך טוב למדריכים, כתב שורת מאמרים על „הנחלת משחקים", ובכשרונותיו ובידיעותיו בספרות, ציור, נגינה, מדעי־הטבע, מתימתיקה ועוד, השתמש להעשרת רוח חניכיו בתנועת הצופים ונתחבב עליהם בהומור העדין שלו ובחברותו הטובה. מתוך כך נתגלה לו ולאחרים שלמרות הצטיינותו בלימודי אדריכלות הרי הוא מורה ומחנך מלידה. נתקבל כמורה למתימתיקה בבית־הספר התיכוני החקלאי בפרדס־חנה, חיבר ספרי־עזר וחוברות־תרגילים בחשבון, הנדסה, אלגברה וטריגונומטריה, שהוצאו על־ידי בית־הספר הריאלי בחיפה ונתקבלו בשאר בתי־הספר, וגם כאן לא הסתפק בהקנית ידיעות בלבד, אלא התמסר לעיצוב דמותם הרוחנית של תלמידיו כמדריך מחנך וחבר כאחד. היה חבר „הגנה" עם גיוסו נשלח לרוחמה וצורף לגדוד בפלמ״ח. השתתף בליווי שיירות, בתפקידי שמירה בנגב ובכיבוש ברור הערבית. יצא עם התגבורת שנשלחה לירושלים. בשובו ניתנה לו חופשה קצרה ואחר־כך הועבר לנגב, תחילה לגבר־עם ומשם למשלט על־יד חוליקאת (כאוכבה). במשלט זה נפל, בפעלו כמקלען, ביום א׳ בתמוז תש״ח (8.7.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־5.7.1951.

ותיק ובמלחמת־העולם השניה התגייס לפי צו המוסדות. שירת ביחידה ברית־יהודית כתותחן בחופי סוריה. נשלח לקורסים והתמחה בשירותים שונים ועלה לדרגת סרג'נט, שהענקתה ללא־בריטי היתה נדירה מאד ביחידת־תותחנים בריטית, ותוך כדי כך המשיך בעבודתו הספרותית. לרגל מות אביו שוחרר מהצבא וחזר לעבודתו בבית־הספר בפרדס־חנה. בהוראת המדעים המדויקים ועברית ובניהול הפנימיה. כמדריך בצופים וכמחנך בבית־ספר נודע, למרות הקפדתו המרובה בעניני סדר וחובה, כחבר חביב ועליז כאחד. עזר לחניכים בלימודיהם, בהכשרות בציור וגגיגה, בטיולים וחיי מחנה, ושקד להרחיב את ידיעותיהם ואפקם הרוחני בחוגים שניהל לפסיכולוגיה, לכלכלה מדינית ולתולדות האמנות. כתב סיפורים ושירים לילדים ולמבוגרים, מאמרים ורשימות על ענייני טבע, טכניקה ומדע בצורה מאלפת ומשעשעת כאחד. תירגם מהשירה האנגלית והערבית ואת הספר „טרזן", כתב את הספר „שוכני הים", „רשימות מן הסוללה", זכרונות, מאמרים בעניני חינוך שרובם פורסמו בדפוס ומקצתם נשארו בכתב־יד.

עם הכרזת המדינה התייצב לשירות בצבא ההגנה לישראל ובהתאם לנסיונו במלחמת־העולם הוכנס לחיל־התותחנים ונתמנה בו לקצין תרבות וסעד והשתדל להגיש עזרה חמרית ורוחנית כמיטב יכלתו. בתקופת הפוגה א', בערב בוא האניה „אלטלנה" לחוף, השתתף בישיבת קציני מטה ביפו ובגלל המתיחות שבמצב נצטוו למהר ולחזור אל המחנה. הג'יפ שדהרו בו לפי הצו התנגש במכונית בדרך פתח־תקוה והוא נפצע קשה. הוכנס לבית־חולים, ואחרי ניתוח ושלושה ימי מאבקים קשים מת ב־י"ח בסיון תש"ח (25.6.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. אחרי מותו הועלה לדרגת סרן.

ברלר זאב

בן פאני. נולד ב־1.5.1929 ברומניה. עלה לארץ בשנת 1946. נפל בקרב ברמלה והובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בקרית־שאול.

ברמן אמנון („זיסט")

בן ברוך, בן לדור השלישי של ילידי ירושלים, וזהבה, בת העליה החלוצית השלישית. נולד ב־20.9.1926 ירושלים. למד וסיים בית־הספר התיכוני „הגימנסיה העברית". בן 9 הצטרף להסתדרות הצופים ובגיל 15 כבר היה בהג"ם ובגדנ"ע, הצטיין ועבר קורס מ"כ גדנ"ע וכתום הלימודים התגייס לשירות הפלמ"ח, בו שירת משנת 1944 עד 1947, תחילה כטוראי ואחר־כך כמ"כ בעין־הרוד, תל־יוסף וגניגר. בימי המאבק השתתף בפעולות „עתלית" ובפיצוץ הגשרים. כתום תקופת השירות חזר ללימודיו באוניברסיטה העברית בירושלים, למד מתימתיקה גבוהה וחימיה במגמת השתלמות במקצוע ההנדסה. אינדיבידואליסטן מטבעו ואסתיט, רגיש ועדין ביחסיו עם בני־אדם, ועם זה בעל משמעת לאומית מוחלטת. היה פעיל ב„הגנה", בש"י ירושלים, בתקופת „אונסקופ". יפה־תואר וגבוה, פשוט ועניו. באוגוסט 1947 נסע לארצות־הברית כדי להמשיך את לימודיו בהנדסה תעשיתית. הצטיין שם, אך הפסיק השתלמותו כדי לחזור ארצה בגלל המלחמה שפרצה בה. נשלח לקורס הטייסים בבקספילד (קליפורניה) והיה אחראי לקורס זה. בסיימו את הקורס נשלח לפאנאמה להביא ארצה אנית מכוניות וחלים. והמשימה בוצעה. בארץ נכנס לשירות חיל־התעופה, פעל בתקופת ה„פרימוסים" ומילא תפקידים חיוניים בהגישו עזרה לנקודות נצורות בנגב, בית־אשל ונבטים, ורב היה סיפוקו מעבודתו זו. היה גם טייס מקשר בין ניר־עם ותל־אביב.

ביום מותו עסק בתצלומים טופוגרפיים מעל רביבים ואחרי־כן נשלח להעביר נוסעים מהנגב. הוא לא הגיע אל מחוז־חפצו ונורה מעל לוד בליל ל' בסיון תש"ח (7.7.1948) והוא בן 22 במותו. ב־9.7.1948 נקבר בנחלת־יצחק. אחרי מותו הועלה לדרגת פקד־טייס.

ברמן אלתר

בן שמחה ואטל. נולד בפברואר 1927 בעיר קלושין, פולין. למד בבית־ספר עממי עד לפלישת הנאצים ויצא בשלום מאימי השואה. עם גמר מלחמת־העולם התכונן לעליה. סיגל לו מקצוע: עיבוד עורות. העפיל ארצה והועבר לקפריסין ובמארס 1947 שוחרר ועלה. עד להתגייסותו היה באבן־יהודה, בין נוער „ניצנים" שהתעתד לעלות על קרקע שלו. בינתים פרצה מלחמת־השחרור, צורף לצה"ל ונלחם בנגב. להוריו שנשארו בגרמניה וחיכו לתור עליייהם כתב מכתבים נלהבים על הארץ ועל מלחמת־השחרור. „מוטב שאפול כגיבור פה, ולא אמות בגרמניה בלי לדעת על מה".

נפל בנירים ב־28.8.1948. היה קבור בצאלים וב־2.5.1950 הועבר לקברות בנחלת־יצחק. חדשים מספר אחרי נפלו הגיעו הוריו לארץ.

ברמן אריה

בן דניאל וסימה. נולד ב־4.8.1913 בטורקי אשר בגליציה. גמר בית־ספר עממי. בהיותו בן 16 הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" בפולין. הבית — בית ועד לחברי התנועה, ואריה — מדריך מעולה. עלה לארץ בשנת 1935 והצטרף לקיבוץ גת. כאן נתגלה כפועל למופת: בקי במלאכה, בעל כושר־עבודה בלתי־רגיל. עניו בהליכותיו. הספרים היו מיטב תענוגו בשעותיו הפנויות. בעל כוח סבל שהאופטימיות שלו לא נשברה בזמנים הקשים ביותר. איש המעשה ששנא דיבורים ללא עשיה.

ב־25.2.1948 יצאה שיירה מגת בדרך לפלוג'ה. אריה נהג במכונית הראשונה של השיירה. ליד מבואות פלוג'ה, בהגיעו אל הכביש, הותקפה מכוניתו ונפגעה. הוא קפץ מהמכונית וחל לעבר המשורין המלווה וסמוך למשורין נוקב בצרור־כדורים ששם קץ להייו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגת. קיבוצו הוציא מחברת־זכרון לשמו.

ברמן דוב

בן יעקב ורחל. נולד ביום י"ג באדר א' תרפ"ז (1927) בתל־אביב. סיים בית־ספר עממי ואחרי־כן עבד אצל אביו כמסגר־שרברב. היה חניך „השומר הצעיר", אך בשנת 1944 הצטרף אל „לוחמי חירות ישראל" והשתתף בפעולות רבות, ובכללן בהתקפות על בתי־המלאכה של הרכבת בחיפה, והיה בין היחידים שלא נפגעו שם וניצל. זמן־מה לאחר־כך נעצר ונכלא בלטרון, אך כעבור כמה שבועות הצליח לברוח ולחזור לפעולתו במחתרת. ל„עוזי הג'ינג'י", כפי שנקרא

בפי החברים, יצאו מוניטין. בחור אמיץ ונועז. שקול ורציני בפעולות הקרביות. באחרונה השתתף בפיצוץ הרכבת ברחובות כפעולת־תגמול לאחר האסון ברחוב בן־יהודה בירושלים.

עם הצטרפות לח"י לצבא הסדיר עבר לשירות בצה"ל. היה בין הלוחמים על שחרור ירושלים. נפל בג' בתמוז תש"ח בקרב עין־כרם. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

ברמן ישראל־יעקב

בן עובדיה ובלומה. נולד ב־20.9.1929 בוריג'ניץ, בוקובינה. עלה עם הוריו לארץ ב־1935 והתנחלו בכפר־חסידים. הפסיק את לימודיו בבית־ספר תיכוני ונכנס לעבוד בבית־מסחר־ספרים בחיפה כדי להקל מעל משפחתו את עול הפרנסה. מאהבתו הרבה את הלימודים המשיך בהשתלמות עצמית. היה חבר „בני־עקיבא" ופעיל ב„הגנה" מנעוריו. בחור שקט וצנוע. השתתף בפעולות המאבק נגד השלטון הזר, במעשי־חבלה שונים, ובכללם בפיצוץ גשר א־זיב. להוריו שחרדו לשלומו היה אומר: „המולדת קודמת לאבא ולאמא".

התגייס לשירות מלא בכסלו תש"ח. גמר קורס לחובשים, והשתתף בפעולות באזור חיפה והגיש עזרה לחברים לוחמים רבים. בהגישו „עזרה ראשונה" לחבר פצוע, בקרב על רמת־יוחנן, נפל ביום 15.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־חסידים ב־18.4.1948.

ברמן מנחם (מנדל)

בן אליעזר־מרדכי ובת־שבע. נולד ב־26.4.1909 בליאו אשר בלטביה. סיים את בית־הספר העממי והתחיל לעבוד כפועל־דפוס. עוד בצעירותו התמסר כולו לרעיון הציוני־החלוצי. במשך השנים נעשה ראש גדוד הכשרה בהסתדרות הנוער הציוני־חלוצי „הרצליה" אשר בלטביה. בשנת 1934 הגיע לארץ. התישב ברמת־השרון ועבד בחקלאות. אחרי נישואיו עבר לרמת־יצחק. קיבל חלקת אדמה בגבולות השכונה ועיבד אותה. אהב לשיר. היה חבר במקהלה ושר באופירה הישראלית.

חבר ותיק ופעיל ב„הגנה". היה בין המתנדבים הראשונים שהתיצבו לשירות צבא ההגנה לישראל. נפל ב־16.7.1948 בטירה. נקבר בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה, צפורה, וילד.

ברמן רחביה

בן צבי וטובה. נולד ב־1916 בפולין ועלה ארצה בשנת 1921. למד בישיבת „עין חיים" בירושלים. עוד בילדותו נרתם בעול העבודה ועזר להוריו כמחלק חלב. כנער ער ובעל מחשבה תוססת מצא לו נתיב לתנועת „הנוער העובד", על אף האוירה המסורתית שחנוך בה. משנתבגר היה במשך זמן קצר לאחד ממדריכיה של תנועת „הנוער העובד" וממתווי דרכיה. יצא לעבוד בפרדסי הסביבה. ובערבים היה מתמסר ללימודי ההנדסה, אשר חיבבם ביותר. כחבר התנועה המגשים את רעיונותיה, לחם היה מסור בלב ונפש, יצא להכשרה לעין חרוד כחבר גרעין „אלונים". עם עליית הגרעין להתישבות היה אחד מראשוני החברים של הקיבוץ אלונים. חבר ער, עמוד־תווך בחברה, נלהב ובעל דמיון, והשפיע על חיי קיבוצו מעשרו הרוחני. היה בין הוגי הרעיון של פיתוח תעשית עץ אלון במקום ושקד על הרחבת שאר ענפי המשק. שירותו ב„הגנה" החל בגיל צעיר. היה בין ראשוני הפלמ"ח. השתתף בפעולותיה של פלוגת הפשיטה בסוריה בימי מלחמת־העולם השניה. במאבק על ההעפלה היה ממפקדיו ופעיליו. רק לעתים רחוקות מצא לעצמו שעה קלה כדי לבוא הביתה. השקיע את עצמו כולו בתפקידים של מחתרת והצלה. עם ראשית 1948 שימש בתפקידי הבטחת השיירות ואחר־כך בתכנון לקראת שחרור חיפה. באפריל 1948 נתמנה לקצין המנהלה של מבצע פריצת הדרך לירושלים.

ביום 21 באפריל נסע לרגל תפקידו בלוית כמה פקידים בראש שיירה לירושלים. השיירה הותקפה על־ידי כנופיה ערבית ורחביה נפצע ובמצב קשה הועבר לבית־החולים „שער ציון" ושם מת ב־28.4.1948. נקבר בסנהדריה בירושלים. השאיר אחריו אשה ושני בנים. בעלון הקיבוץ שהוקדש לזכרו (יומן מס' 1052) נדפס גם מכתבו האחרון, ובו השורות: „כאנשי קיבוץ ידענו כל השנים לקראת מה אנו צועדים, ולא במקרה אנו במערכה זו. גם אני התכוננתי לקראתה..."

ברמן שלמה („סיומה")

בן יצחק ורחל. נולד ב־31 במאי 1925 בקושטא, תורכיה, בדרך עלייתם של הוריו מרוסיה (קרים) לארץ. בן חודש היה בעת עלייתם. המשפחה השתקעה בתל־אביב. בהיותו בן 14 נתיתם מאביו. מאז הוטלה עליו דאגת פרנסתו ופרנסת אמו. במשך שנתים עבד במסגרות וגילה תבונת־כפים. בן 16 צורף כנוטר למשטרת הישובים העברים, שהה כשנה בשדה־נחום ואחר־כך בויליהלמה. מקץ שנה נתקבל כשוטר בתל־אביב ושירת תחילה במשטרת אפ"ק ואחר־כך במשטרת הצפון. כאן נפל סכסוך בינו לבין שוטר אנגלי אשר שלמה תבע ממנו את עלבון עמו והוא עזב את שירותו במשטרה. בן 19 התגייס לבריגדה העברית, שנה לפני פירוקה, ובחזרו לארץ הוסיף לעבוד ולהתמחות במקצוע המסגרות.

עם הכרזת המדינה, עוד טרם חל עליו צו הגיוס, מיהר להצטרף לראשוני המגינים. שימש כמ"כ במשטרה הצבאית לגדוד שחנה בגדרה. כשנשלח גדודו לנגב השתתף פעמיים בפעולות־פשיטה. לאחר שלקה בקדחת בא לחופשה קצרה הביתה. להפצרת בני־ביתו שישהה בבית עד החלמתו ענה: „אני אשב כאן ואתפנק וחברי ילחמו במקומי?" בנסעו בטנדר במשמר בין גדרה לרחובות הותקף הטנדר ביריות, וכשנוטה לשדה נפל לתוך שוחה מוסוית. בהתהפך המנדר נפל שלמה מגובה רב. הועבר לבית־החולים בתל־אביב כשהוא מחוסר הכרה ונפטר בבית־החולים „הירקון" תחת איזמל המנתח משטף־דם פנימי ב־1.5.1949. נקבר למחרת בנחלת־יצחק.

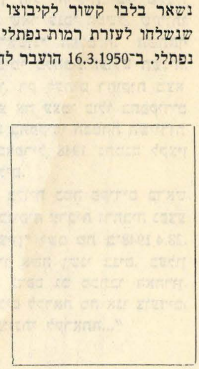
ברן אברהם

בן שמואל ומלכה. נולד ב־1927 בגרוס־וורדין, חבל טרנסילבניה, הונגריה. עלה ארצה ב־27.8.1944 יחד עם קבוצת חברים אשר נותרו בחיים מהמחנות בהונגריה. התחנך בחברת „נוער עולה" באפיקים. עם איחודן של שתי הקבוצות עבר לרמת־הכובש. משם התגייס לפלמ"ח. כלל החברים התלהב מהיציאה לפלוגות־עבודה והשתתף בעמל ובבניית הנקודה החדשה — קיבוץ „נחשולים". טנטורה. עבד במספוא. מראות המלחמה מימי ילדותו השפיעו על רוחו השפעה כבדה ומרה. שקט ומסוגר התהלך בקרב החברים והתבודד לנפשו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס בין הראשונים לצבא ההגנה. נשאר בלבו קשור לקיבוצו והתעניין בכל הנעשה בו. היה בין אלה שנשלחו לעזרת רמות־נפתלי ושם נפל ב־10.6.1948. היה קבור ברמות־נפתלי. ב־16.3.1950 הועבר לחיפה לבית־הקברות הצבאי.

ברן ישראל

בן לזר. נולד בשנת 1917. נהרג באסון־התפוצצות במנרה ב־27.8.1948. היה קבור במנרה וב־2.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים לבית־הקברות הצבאי בחיפה.

ברנד זכריה

בן מרדכי ועדינה. נולד ב־3.12.1929 במושב נטעים. בסיימו את חוק לימודיו בבית־הספר המקומי התמסר לעבודת־החקלאות והיה קשור בה בכל נימי נפשו. בעונת־ההדרים עבד באריזה וכל שעה פנויה הקדיש למשק אביו. מגיל צעיר היה חבר „הנוער העובד" וער לבעיות התנועה ותביעותיה. בו בזמן היה בשורות הגדנ"ע וכדרכו התמסר לאימונים בכל מאודו, הצטיין ונשלח לקורס מ"כ גדנ"ע והדריך אחרים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין שורות הפל"ם שבמקום ואחר תקופת־מה, לפני גיוסו, התנדב ללוות שיירות. מימיו הראשונים ב„הגנה" חלם על הצטרפות לפלמ"ח וחלומו נתגשם. לאחר שהשתתף במבצע „דני" נשלח לקורס מ"כ. השתתף גם בקרבות רמלה—לוד, בבית־ג'יז, בפריצת הדרך לירושלים, ועם חטיבתו, חטיבת „יפתח", ירד לנגב הנצור. בקרב על שחרור הנגב, במשלט בית־מחז, מזרחית לרוחמה, נפל ביום 4.10.1948 ולמחרת הובא לקבורה במשמר־הנגב.

ברנד יהושע הכהן

בן פינחס ומינה. נולד ב־16.2.1925 בעיר הנובר אשר בגרמניה ועלה לארץ עם הוריו בשנת 1933. בית הוריו — ב'ית אדוק, ספוג מסורת ישראל. למד בבית־ספר עממי בחיפה ובסיימו אותו למד מקצוע החשמלאות לכלי־רכב. אחרי שנתים התגייס למשטרת הישובים העבריים ואחרי שנת השירות חזר להשתלם במקצוע זה. נכנס בעול פרנסת המשפחה והחל לעבוד ולהשתכר בבית־מלאכה להשמלאות של כלי־רכב. נוסף על לימודיו במקצוע רכש לעצמו השכלה תיכונית בשיעורי־ערב אשר ליד הטכניון. בן 16 הצטרף לשבט־צופים דתי והחל לפעול בו. היה קרוב ברוחו למעמד הפועלים. הצטרף לגדנ"ע ועד מהרה נשלח לקורס מ"כ ברוחמה, כפר־מנחם. בשנת 1945 עבר לחי"ש. זמן־מה שירת כנוטר במשטרת הישובים העבריים בעמק־הירדן והיה למאמן בגדנ"ע.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בכיבוש חיפה בתפקיד מ"כ — פל"ם, השתתף גם בכיבוש בצת, עכו ובשחרור צמח, בקרבות ג'נין, בפיצוץ גשר „איילון", בפעולת „ברוש" ליד משמר־הירדן. נשלח לקורס מ"מ ובסיימו אותו בהצלחה הצטרף לאחת הפלוגות בחטיבת „כרמלי" וקיבל את הפיקוד על המחלקה הדתית שבפלוגה והיה לסגן מפקד הפלוגה, מפקד ומדריך צבאי מעולה. איחד בתוכו קפדנות ומשמעת מצד אחד ורוחב לב והבנת הזולת מצד שני. נשלח לכבוש את המשלט „שייך עבאד" ליד מנרה, שם נפצע ומת מפצעיו במנרה ב־23.10.1948. למחרת היום נקבר בראש־פינה.

ברנד מרדכי (מכס)

בן ולטר וארנה. נולד ב־31 ביולי 1920 בבישופסוורדר — פרוסיה המערבית של אז — גרמניה, להורים בעלי בית־מסחר גדול. עבר עם הוריו לברלין. בן 16 סיים את חוק לימודיו בבית־הספר הריאלי וכציוני נלהב יצא להכשרה במגמה לעלות לארץ. בשנתים אלה להכשרתו בגרמניה גילה כשרון לכל עבודה ומלאכה. ביחוד הצטיין בהכנת רהיטים ויפה את מקום מגוריהם. היתה לו נטיה למלאכת־מחשבת ואהבה רבה לספר. בשנת 1938, בימי הטירור הנאצי, עזב עם חבריו את גרמניה ועבר לשבדיה. משפחתו נשארה בגרמניה ונספתה בתאי־הגאזים. בשבדיה המשיך מרדכי את הכשרתו ובה הקים גם את ביתו. עבד כנגר ובארכיטקטורה פנימית. לאחר שעשה כמה שנים בהכשרות שונות הצטרף לקבוצת „פלוגה בדרך", אשר הקימה בשבדיה בית־מלאכה לצעצועים ועם העליה, בשנת 1945, העבירהו מרדכי לקיבוץ נאות־מרדכי.

לאחר תקופת־חיים קצרה בקיבוץ עבר עם משפחתו לחולון והצטרף ל„הגנה" עיד לפני פרוץ המאורעות. כאשר החלה התקפת הכנופיות מתל־א־ריש על חולון עשה לילות רצופים בשמירה לאחר שהיה חוזר מעבודת יומו. ב־21 באפריל 1948 נפל בקרב, בפגוע בו כדור צלף. נקבר למחרת בנחלת־יצחק. השאיר אשה, שולמית, ובן.

ברנדיוין דויד

בן יחיאל וחוה. נולד בכ"ו בסיון תרפ"ו (8.6.1926) בתל־אביב, בה עברו ימי ילדותו. אחרי גמרו כיתה ב' עבר עם הוריו לכפר־אז"ר ושם המשיך את לימודיו. הוא קיוה להמשיך בבית־ספר תיכוני בשכונת ברוכוב, אך המצב החמרי אילצהו להפסיק ולעבור למלאכה (מכונאות). עבד בסרפנד במוסכי הממשלה הבריטית ואת ערביו הקדיש ללימודים. משם יצא להכשרה בקיבוץ אשדות־יעקב, הצטרף לפלמ"ח והשתתף בפעולת פיצוץ הגשרים. ב־29 ביוני נלקח עם שאר חברי הקיבוץ לרפיח והיה עצור שם. אחרי שחרורו, עוד לפני שהספיק להיפגש ללימודיו, הוכרו על המדינה ולא ארכו הימים והוא הצטרף לחבריו בהגנת המולדת.

נפל על משמרתו ב־5.1.1948, תחת מפולת בנין הקרן־הקיימת לישראל בבית־דגון שהתפוצץ מחומר נפץ שטמנו הערבים. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ברנובסקי ברוך

בן מנחם ושרה. נולד בי״ח באלול תרפ״ג בקוקלה שבקפריסין, שם עסקו הוריו, יוצאי רוסיה, בחקלאות. עלו ארצה ב־1926 והתיישבו תחילה במושב בית־שערים שליד נהלל ואחר־כך במושב „הפועל המזרחי״ שדה־יעקב שבעמק יזרעאל המערבי. למד בבית־הספר ברמת־ישי (ג׳דה) ואחר־כך בשדה־יעקב. נודע מילדותו כשתקן וכבדי־תנועה בין הילדים, אך בן־בית בחברת בעלי־החיים במשק וזריז בכל העבודות. אחרי סיום בית־הספר התמסר כליל לעבודה במשק הוריו ובזמן האחרון עמד להתקבל כחבר בעל משק עצמאי והיה נאמן לעקרונות תורה ועבודה.

הצטרף ל„הגנה״ בהיותו כבר בחור מבוגר, כבן 19—20, ומילא בה באמונה את המוטל עליו. שירת בחיל־החופים, בפל״ם ובגדוד שבחטיבת „גולני״. השתתף בפעולות משמר־העמק ובכיבוש המושבות הגרמניות שבסביבה, ואלדהיים ובית־לחם. כשהחלה הפלישה הסורית נשלחה יחידת הפל״ם שלו לעזרת מגיני עמק הירדן. בהיותו אז אחרי ניתוח ברגלו דיברו חבריו על לבו שיישאר בבית עד שיחלים לגמרי, אך הוא סירב ואמר: „לכשאשוב אנוח״. נפל בהגנת דגניה ב׳ ביום י״א באייר תש״ח (20.5.1948) ולמחרת נקבר בה.

ברנשטיין גרישא

נולד בערך בשנת 1925 בדנציג. הוריו הקומוניסטים היגרו לרוסיה ושם קנה לו גרישא את השכלתו. בכל שנות מלחמת־העולם השניה שירת בצבא האדום והשתתף בקרבות רבים נגד הגרמנים ולמרות גילו הצעיר הגיע לדרגת קצין־תותחנים. עם תום המלחמה התקרב לציונות והיה בין מארגניה ופעיליה של „הבריחה״ ממזרחה של אירופה לצרפת. משהגיע לארץ ב־1946 הצטרף לקיבוץ בארי בנגב וכעבור חדשים מספר התגייס למשטרת־הישובים ושירת בחולדה. אולם לאחר שנראה לו כי השירות בפלמ״ח יעיל יותר בתקופה של המאבק מאשר במשטרה הנתונה לפיקוד בריטי, הצטרף לאחד מגדודי הפלמ״ח, מחלקת עין־השופט, והועבר יחד עם חבריו לשמיר שבגליל, ובפרוץ המאורעות — לגבע, לשמור על צינור־המים וללוות את השיירות בדרך בין ניר־עם לרחובות. השתתף גם בפעולות אחרות בכל דרכי הנגב.

ב־15.2.1948 נסע במשורין בראש שיירה, שעברה על־יד כפר המרצחים בריר. מצא את הדרך חסומה וירד לפרק את המחסום. בו ברגע פתחו הערבים באש. נפגע בצווארו ומת. נקבר באותו יום בבארי. עריריי היה בארץ, ללא הורים וללא קרובים.

ברנשטיין דוב („בבה״)

בן אריה (ליאון) ואסתר. נולד בשנת 1923 בבוקרשט, בירת רומניה. גמר ארבע כיתות של בית־ספר עממי ושלוש — בבית־ספר מסחרי. עבד בפקידות, כמנהל השבונות. מנעוריו היה מאורגן בתנועת „הנוער הציוני״ בבוקרשט. עם השחרור יצא לאוסטריה ולאיטליה, התאמן שם ועלה לארץ בשנת 1945. ישב בקרית־מוצקין ועבד בבית־חרושת של חמרי־ברזל. היה חבר ה„הגנה״ ובבוא המועד התגייס לצבא ההגנה לישראל ושירת באחד מגדודיו.

השתתף בקרבות בלטרון ובגליל. נפל בקרב תרשיחה ב־19.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בנהריה ביום כ׳ בתמוז תש״ח (27.7.1948). שלושה חדשים אחרי מותו עלו הוריו לארץ.

ברנשטיין זאב („וולודקה״)

בן אברהם ורבקה. נולד ביום ט׳ בטבת תרפ״ד (17.12.1923) בתל־אביב. בילדותו למד בכפר־הנוער בן־שמן, אחרי־כן סיים חוק לימודיו בבית־הספר העממי „בלפור״ בתל־אביב. עבד כמסגר בבית־החרושת „המלחים״. שנים רבות היה חבר ב„הגנה״ ובאגודת מכבי־אש. ככבאי מתנדב מילא תפקידיו באמונה ושלא על־מנת לקבל פרס. זקוף־קומה היה ויפה־תואר. פשוט בהליכותיו ואהוב על חבריו ומפקדיו. שחיין מצוין, חבר הסקציה לשחיה ב„מכבי הצעיר״, וזכה לכמה אותות־הצטיינות.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לשורות המגינים והשתתף בקרבות שונים. נפל בצריפין ביום 26 במאי 1948, בשעת התפוצצות מוקש שעסק בפירוקו. נקבר בנחלת־יצחק ב־28.5.1948.

ברנר יעקב

נולד בשנת 1928 בלודז, פולין. שנות נעוריו עברו עליו במחנות נאציים כעובד עבודת־פרך. עם השחרור הצטרף באחד המחנות אשר בגרמניה לקבוצת־הכשרה של תנועת „דרור״ על שם פרומקה, ובשנת 1946 העפיל ארצה עם כל הקבוצה באניה „וג׳בוד״. עבד במשק יגור וכעביר שנה הצטרף עם קבוצתו לקיבוץ קדמה. את אימוניו הצבאיים עשה במסגרת הקיבוץ ובראשית המאורעות גויס כנהג משורין בליווי שיירות בנגב. השתתף בפריצת הדרך לגת ולניצנים. נלחם בבית־דראס ובשאר מקומות בדרום שבהם התלקחה המערכה.

ביום 25.4.1948, בנסעו במשורין בדרך מסמיה, נעצר וירד מהמכונית כדי למסור הודעה למפקד השיירה. באותה שעה גורתה כו יריה ונפצע פצעים אנושים. בדרך לבית־החולים מת מפציעיו. יש אומרים כי היריה באה ממכונית אנגלית שעברה אז בכביש. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקדמה.

ברנר יצחק

בן יוסף. נולד בשנת 1926. נפל בהתקפה על שייך־ג׳ראח שבירושלים ב־13.4.1948. מקום־קבורתו לא ידוע.

ברנשטיין יעקב

בן־יחיד להוריו ברוך ופרנציסקה. נולד ב־19 בפברואר 1897 בעיר ברסלוי שבגר־מניה. ציוני מילדותו והבר באגודת „בר־כוכבא". קיבל אותות־הצטיינות מהקרן־הקיימת־לישראל על עבודתו למענה וציור תמונת־קיר גדולה של הרצל. בימי מלחמת־העולם הראשונה שירת בצבא הגרמני כנהג אמבולנס של „הצלב האדום". בשנת 1934 עלה לארץ. התיישב בירושלים ועסק כגרפיקאי ואדריכל בעבודות פרסום וציור שלטים, מהם שלטי הרחובות המרכזיים בירושלים. היה חובב מוסיקה ואת זמנו הפנוי בילה בשמיעת קונצרטים או בביקור בקולנוע בשעת הצגת סרטים מוסיקליים. בשנת 1938 הצטרף ל„הגנה" והתאמן בנוה־יעקב, עטרות, קרית־ענבים ומעלה־החמישה. בתחרות צלפים, בשנת 1943, קלע 97 נקודות מתוך 100 ונבחר כצלף הטוב ביותר במחוז ירושלים. לעתים קרובות היה יוצא לשמירה למרות גילו הגבוה, ועם הכרזת המדינה שירת בתפקיד מלא כמעט, בגלל מומחיותו בצליפה.

נפל במערכה על קטמון, ביום השבת, 17 באפריל 1948, כשעמד מול התקפה עזה על השכונה. עשרות מאנשי האויב נהרגו מכדוריו הקולעים, עד שנפל עם הרובה ביד, כשאצבעו על ההדק, והוא בן 52 שנה. היה קבור בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים. ביום י"ט באלול תש"א (20.9.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה, בטי, ובן — חייל במלחמת־השחרור.

ברנשטיין משה

נפל ברמת־הכובש (בהבטחת עובדים) ב־20.4.1948 והובא לקבורה שם ב־24.4.1948.

ברנשטיין מתתיהו

בן גיאורג וטוני. נולד ב־20.2.1928 בברלין. למד בבית־הספר היהודי שם. בשנת 1943 הוגלה עם משפחתו למחנה־ההשמדה באוישוין. במחנה זה נרצחו הוריו והוא נלקח לעבודות הקשות ביותר במחנה־המות. השתחרר עם שחרור האזור על־ידי האמריקאים ונסע לבלגיה. שם הצטרף למע"ם והתכונן בהכשרה לעלייה לארץ. עלה ב־1947 באניה „ביריה". כחודש ימים הוחזק בעתלית עד שהגיע הסרטיפיקט מהסוכנות היהודית. עבר להתיישב בקיבוץ חפציבה. אחרי זמן־מה עזב את הקיבוץ ועבר העירה ללמוד מלאכה ובינתים הצטרף לארגון ה„הגנה".

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס ושירת בחטיבת הפלמ"ח בתפקיד חובש. מכונה היה בפי חבריו „מכסי". נפל ליד אשדוד משלושה כדורי אויב שפגעו בו בבת־אחת ביום 3.6.1948. הובא לקבורה בקבר־אחים אשר בכפר־ורבורג.

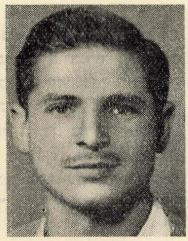
כרסלאואר אריה

בן רודולף (רפאל) והלנה. נולד ב־1916 בבודפשט, בירת הונגריה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני ואחר־כך עבד בצביעת בגדים. היה פעיל בתנועה הציונית. העפיל לארץ מרומניה ב־1944 ונכנס לקיבוץ אפיקים.

במלחמת־השחרור התגייס והשתתף בפעולות בחזיתות שונות. בגלל מחלה הוכנס לבית־החולים ביילינסון א', שם מת ביום י"ד בכסלו תש"ט (16.12.1948) ולמחרת היום הובא למנוחות בבית־הקברות בפתח־תקוה.

ברנשטיין שמואל

בן שרגא ולאה. נולד ביום 13 בפברואר 1929 בחיפה ולמד בבית־הספר בשכונת נוה־שאנן. כשעזב את לימודיו — לאחר שש כיתות — החל לעבוד במסגרות. נכנס אחר־כך כפועל בבית־החרושת „וולקן" ובערבים ביקר בשיעורי־ערב מקצועיים של „הנוער־העובד" ופעל בסניף „המחנות העולים" שבשכונה, בעיקר כמורשה של הקרנות הלאומיות. ברבות הימים ניעור בו הצמאון לדעת, התמסר לקריאת ספרים והתעניין בתיאטרון. בגיל בר־מצוה הצטרף ל„הגנה" ובשנת 1945 עבר בגבע קורס למפקדי כיתות, שיצא אליו למרות המצב הכלכלי הקשה בבית.

ב־29 בנובמבר 1947, עם הכרזת החלוקה, כשהמונים הריעו ברחובות העיר, הזר שמואל הביתה ורוחו קשה עליו, באמרו שדם יהודים נשפך כבר בארץ. למחרת נקרא לתפקיד ולאחר זמן קצר יצא לגליל לאמן כיתה שנתמנה למפקדה. בתחילת פברואר 1948 עבר בנתניה קורס מפקדי מחלקות ועשה בחיפה בתפקידי ליווי מכוניות ופיקוד על עמדות־הגנה. לאחר זמן קצר עבר לצפת, שהיתה נתונה במצור ובקרבות והשתתף בהגנתה. עם כיבוש העיר קיבל חופשה קצרה, בא הביתה לביקור ונפרד מבני הבית כאילו הרגיש שלא יחזור עוד לעולם. בשובו לגליל, לגדודו בחטיבת „עודד", נשלחה מחלקתו למליכיה ושמואל קיבל את הפיקוד על בית־המכס החולש על כביש הצפון ועל הדרך הלבנונית. ב־5 ביוני 1948 תקף האויב בכוחות עדיפים את מגיני המקום. שמואל נפצע בחזהו ומשביקשהו החובש לסגת, ענה: „לנו אין דרך נסיגה". לפנות ערב, בראותו שאין עוד תקוה להחזיק מעמד, נתן פקודת נסיגה, כשרוב חברי המחלקה היו כבר פצועים. בלכתו לעבר עמדת הפיאט, כדי למסור לאנשיה את הפקודה, נעלם ולא חזר עוד. בפקודת המטכ"ל מו' בתשרי תש"י, מס' 69, הועלה לדרגת סגן, שנפל בשירות פעיל.

כרמקי איסר

בן חיים ולאה. נולד ב־ג' בשבט תרפ"ט (24.1.1929) בירושלים, למשפחה ותיקה בארץ. בן יחיד להוריו ואח לשתי אחיות. מילדותו היה שרוי באוירת תרבות ורוח של הקרבה עצמית בחינוכם המסור של הוריו שהיו חדורי חלוציות. תחילה למד בבית־הספר העממי „תל־נורדיה" בתל־אביב, ואחר־כך עבר לבית־החינוך בקרית־עבודה, בה ישבו הוריו, מראשוני מתישבי ומיסדיה. משסיים את לימודיו בבית־החינוך עבר לגימנסיה „הרצליה" וסיימה בשנת 1947. היה

בוגר המגמה החקלאית ואחד מהתלמידים המצטיינים של מגמה זו. עוד בהיותו בגימנסיה היה חבר פעיל ומסור ב„הגנה". מנעוריו היה חבר ב„הנוער העובד" ומדריך שם. עם סיימו את חוק לימודיו בגימנסיה נשלח לקורס מ"כ. חלם על המשך לימודיו ברצותו להיות אגרונום, אולם תחילה אמר להצטרף להכשרת צופי הגימנסיה אשר בדפנה. בינתים פרצה מלחמת־השחרור ומיד העמיד את עצמו לשירותי ה„הגנה" והשתתף בהגנת חולון וגם בקרבות הרבים והמרים על תל־א־ריש, יזור וג'בליה. אחר־כך נשלח לשרונה להדריך בקורס טוראים. ומשם נשלח לקורס מ"מ. בפסח 1948 השתתף כמפקד־מחלקה בהוצאת אחרוני היהודים מלוד הערבית. השתתף בקרבות חזית הדרום. היה טיפוס של מפקד־חבר מסור לפקודיו. עליזות, הומור טוב — מצד אחד, וכובד־ראש ואחריות — מצד אחר ציינוהו בפעולותיו. בשעה שיחידתו אשר בחטיבת „גבעתי" הדרימה, השתתף בליווי שיירה בשער־הגיא, בהוצאת הילדים מגת, בכיבוש יבנה הערבית, אשר אחרי היכבשה היה למפקד המקום. מלבד זאת השתתף בקרבות אל־קובאב וכיבושה, בקרב על גזר ועוד.

בקרב על גבעה אחת, ב־10.6.1948, נפצע פצעים קשים מרסיסי פגז. הובא משדה־הקרב על־ידי ארבעה מחבריו, שנשאוהו למקום איסוף הפצועים על אף דרישתו כי יפקלו בפצועים אחרים. משדלקו אחריהם משוריני האויב ונושאי אלונקתו נפלו, שכב איסר בשדה־התירס עד אשר הגיעו חבריו בריצה, כי לא רצו להשאירו. על איסר לא נוותר — אמרו. על אף יסוריו חייך אליהם ונושאו כותב עליו: „פצועים רבים ידעו לנשוך את בשרם בשיניהם ולרסן את כאבם, אולם איסר נוסף על כך ידע לחייך". שבועים נאבק עם המות. ניסה גם לעודד את הוריו שעמדו ליד מיטתו. עם השיר: „בין גבולות והרים ללא דרך, / בלילות חשוכי כוכבים, / שיירות של אחרים למולדת, / בלי הרף אנחנו מלווים", איבד את הכרתו. מת ביום כ' בסיון תש"ח (27.6.1948) ונקבר באותו יום בנחלת־יצחק.

בר־עם אברהם

בן יעקב ושרה. נולד ב־11 בדצמבר 1916 בקרים, רוסיה, למשפחת־ציונים ותיקה. בן יחיד להוריו. עלה ארצה עם הוריו בהיותו בן שלוש. למד בתל־אביב, בבית־החינוך לזרם העובדים, ומכיתה ו' — בבית־הספר „תל־נורדוי". גמר את הגימנסיה „הרצליה". בוגר הטכניון העברי בחיפה. למד שנתים בבית־ספר גבוה למכניקה באנגליה, אך לא יכול להסתגל לחיים בנכר וחזר לארץ. מדריך בפלוגות „הפועל". השתתף בעליה לחניתה, אלונים ועוד, וכן גם בהעלאת מעפילים. מימי לימודיו בטכניון היה חבר ב„הגנה" ונחלץ לכל תפקיד. במאורעות תרצ"ו היה שומר ביערות־הכרמל ובין מגיניהם. הדריך ואימן בנשק סטודנטים בטכניון, קבוצות־נוער ואת אנשי משמר־המולדת. הועלה לדרגת מפקד מחלקה ובתפקיד זה התגבד לצאת עם יחידתו בליווי שיירה לבן־שמן. שאף תמיד לדייקנות ולבהירות. ער ומתמיד בקטנות ובגדולות. בעל מחשבה רחבת־אפקים והשכלה מגוונת. חובב מוסיקה ואמנות.

בהיותו בדרך לבן־שמן, לאחר קרב קשה עם כנופיות ערביות וחיילי הלגיון הערבי, נפל בבית־נבאלה בא' בטבת תש"ח (14.12.1947). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. הניח אשה וילד בן שנה. בספר „איך נפלו גיבורים" הוקדשו דפים לזכרו. לפי פקודת המטכ"ל הועלה לאחר נפילתו לדרגת סגן.

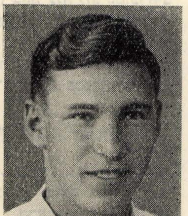
ברקאת גמליאל („גבה")

בן מכלוף ושרה. נולד ב־5.1.1929 בתורכיה. הבן הבכור במשפחה של 11 נפשות, ועלה בשנת 1933 עם כל המשפחה אשר התיישבה בירושלים. בן 6 החל ללמוד בבית־ספר עממי ומשם עבר ל„ישיבה", אך חזר ללימודיו בבית־הספר העממי. בכיתה ו' אנוס היה להפסיק את הלימודים והחל לעבוד בחנות „שטרנאו" ירושלים. בן 16 הצטרף ל„הגנה". היה בגדנ"ע ועבר לחי"ש. בשנת 1943 הצטרף ל„נוער העובד" והיה פעיל בקבוצתו „להבה".

ב־1947 גויס ל„הגנה", השתתף בקרבות קטמון והיה אחראי לעמדה. נשלח לעיר העתיקה והשתתף בקרבותיה עד אשר הוחזר על־ידי הבריטים שחטפוהו והועבר לעיר החדשה. שם צורף לגדוד „מוריה" ומשם הועבר לחי"ם. אחר־כך שירת בגדוד „בית־חורון", יצא לקורס למכונות כבדות והיה למקלען מס' א'. השתתף בפעולות בהר־ציון עד אשר עבר לשרת בחטיבת יפתח — פלמ"ח כ„בזיסט". השתתף בהדיפת ההתקפה המצרית על חרבת אל־מחז ובפצע שם. הוטס לבית־חולים ומת שם בכ"ט באלול תש"ח (3.10.1948). ב־7.10.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה.

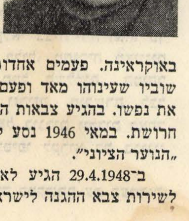
ברקו יעקב

בן גדליהו ורחל. נולד ב־24.12.1928 בחיפה. סיים את בית־הספר העממי בקרית־חיים. בן 10 הצטרף לתנועת „הנוער העובד" ולאחר שנתים עבר לתנועת „המחנות העולים", בה היה חבר עד לשנתו ה־18. ב־1942 החל לעבוד במוסך מכוניות ב„משמר המפרץ" כמכונאי מתלמד והמשיך את לימודיו בבית־ספר־ערב של „הנוער העובד". בעבודתו שאף ללמוד לא רק את הצד הטכני שבה, אלא גם את התיאוריה השייכת למקצוע. נער גבה־קומה, רחב־כתפים, שופע עליצות, חובב מוסיקה, ואף מנגן באקורדיון.

התגייס (כראשון מבני חבורתו) מיד לאחר הכרזת ה־29 בנובמבר. לאחר סיום קורס מפקדי כיתות צורף לחטיבת „כרמלי". הועבר לגליל המערבי ושימש מ"כ בליווי שיירות בין רגבה לנהריה. דחה בתוקף כל הצעה להעבירו לתפקיד מסוכן פחות. ב־27.3.1948 נפל בראש כיתתו בשיירת יחיעם, וב־29.3.1948 נקבר בנהריה.

ברקוביץ איזר („פושטו")

בן פינחס וסירנה. נולד ב־14.9.1923 בעיר אוידאה־מרה אשר בטרנסילבניה, רומניה. סיים שש כיתות בבית־ספר עממי ועזב את הלימודים מחמת המצב הכלכלי הדחוק בביתו. עבד בפחחות ועזר הרבה לאביו הפחה. בינתים למד מקצוע שני בבית־החרושת לשמני־מכונות — את תעשית השמנים. בעבודה זו התקדם במהירות ונעשה למנהל בית־החרושת. עם כניסת הנאצים לעיר הועבר למחנה־עבודה באוקראינה. פעמים אחדות הציל את נפשו בתחבולות שונות מידי שוביו שעינוהו מאד ופעם גם קברו אותו חי, וחבריו עזרו לו להציל את נפשו. בהגיע צבאות הרוסים לעירו יצא לחפשי ועבד כשנה בבית־חרושת. במאי 1946 נסע לגרמניה כדי לעלות ארצה והצטרף לקיבוץ „הנוער הציוני".

ב־29.4.1948 הגיע לארץ באניה „קדמה". עוד בנמל חיפה גויס לשיירות צבא ההגנה לישראל. שירת בחטיבת „גולני" והשתתף בקרבות

לוביה, סג'רה, ג'ין, ביר־עסלוג' ורפיח. נפל מפגיעת פגז ב־4.1.1949 בשעת הקרבות ברפיח. היה קבור בגבולות. ב־11.9.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ברקוביץ בוריס („ברלה")

בן וסיא וקלרה. נולד ביום 29 באוקטובר 1924 בגלץ, רומניה. היה במחנות עבודות־כפיה ברומניה ובאיטליה. בא לארץ באניית־המעפילים „גלילה" שהוגלתה לקפריסין; מקפריסין עלה לארץ בדצמבר 1946. בארץ עבד בבית־חרושת לשכר ואת משכורתו שלח לאמו האלמנה ברומניה. בבואו הצטרף מיד ל„הגנה" והיה חבר הפלמ"ח.

במלחמת־השחרור היה בחטיבת „גבעתי". השתתף בכל המבצעים של החטיבה הזאת עד נפלו. לחם בלטרון ובנגב. באחת הפעולות נפצע ושכב נטול־הכרה במשך 48 שעות. בהתעוררו נשא על שכמו את חברו הפצוע יותר ממנו עד בית־החולים. ליד תל־נוף נפצע ממוקש, אך הוסיף להילחם. גבה־קומה וכהה־פנים. חייל לדוגמה. מסור לאמו ועוזר לחבריו. הכשים את רצונו להעלות את אמו ושרידי משפחתו לארץ חדשיים לפני נפלו. כשאמו הזהירה אותו מפני הסכנות שהוא נתון בהן, ענה לה: „מוכרח־ם ללחום בעד ארצנו; כשתהיה לנו מולדת משלנו לא יעיזו להתיחס אלינו כמו שהתיחסו הגרמנים — — —". בהיותו במרחק 3 מטרים מעמדת האויב פלח כדור־אויב את ראשו והוא נפל בכיבוש חוליקאת ביום ט"ז בתשרי תש"ט (19.10.1948). למחרת נקבר בכפר־ורבורג.

ברקוביץ דוב („דאַטיש")

נולד בשנת 1928, בערך, בעיר מאקו אשר בחבל טרנסילבניה, שהיה שייך לפני מלחמת־העולם הראשונה להונגריה והועבר שוב לידיה במלחמת־העולם השניה. במשך 4 שנים למד בבית־ספר תיכוני. עם גירוש יהודי טרנסילבניה הובא למחנה־עבודה בבוכנוואלד בגרמניה ושם התנסה בכל הנסיונות המרים עד שזכה לשחרור עם התמוטטות חזית האויב. הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" והתארגן בקבוצת „היוצרים". העפיל יחד עם חבריו באניה „שבתי לוזינסקי", שהגיעה לארץ בשנת 1947, והיה אתם בהכשרה במסילות ובכפר־מסריק. מכפר־מסריק התנדב למחלקת הפלמ"ח שיצאה לכיבוש עכו. משם עבר ל„הגנה" והשתתף כחבר „היוצרים" במערכות־הכפור.

נפל ב־10.6.1948 בקרב רמות־נפתלי שהשתתף בו בתפקיד של קשר כיתתי. היה קבור ברמות־נפתלי וביום כ"ז באדר תש"י (16.3.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

ברקוביץ יהודית

בת חיים וצילה. נולדה בט"ו בתמוז תר"ץ (11.7.1930) בדגניה א'. סיימה לימודיה בבית־החינוך המשותף בדגניה והמשיכה בבית־הספר החקלאי בבית־ירח ואחר־כך נכנסה לעבודה בלול. מחנכיה מציינים שיהודית היתה סמל השלמות, הטוהר והיופי, חרוצה וזריזה, מוכשרת לכל עבודה, אהובה על בוגרים וילדים כאחד וגם משגדלה הוסיפו לקרוא לה בכינוי החיבה „לדה־לה".

משפלש האויב הסורי לעמק הירדן, שירתה כמקשרת עם העמדות הקדמיות ובשירותה זה נפלה מפגיעת פגז אויב ליד צמח ביום 18.5.1948. נקברה בדגניה א'. זכרה הועלה על דפי הספר „בסער ביום סופה", על מלחמת דגניה ובניה. אחת החברות הותיקות כותבת עליה: „את יכולה לשמש דוגמה לחברותיך ביחסך הרציני לחיים, לעבודה, לסדר וליחסי כבוד והערכה לחברים בוגרים".

ברקוביץ יצחק

בן צבי ואסתר־גיטל. נולד בכ"ד בכסלו תרס"ץ (דצמבר 1905) בלוטוטוב, פולין. לאב ציוני ומשכיל ממשפחת רבנים. גדל והתחנך באוירה ציונית. היה חלוץ הפרודוקטיביזציה בעייתה והשתלם שם במלאכת המסגרות. את הפרודוקטיביזציה ראה כפרוזדור לעליה לארץ־ישראל. עוד ב־1920 — ויצחק אז בן 15 — עלה על העיירה המון פורעים מוסת ויצחק יצא נגדם בגרזן בידו. בעלייתו לארץ התעכב שנה בפאריס. הפליג באניה בלי סרטיפיקט. עד בירות נסע כמלח ונכנס לארץ דרך גבול הגליל בשנת 1924. בבואו לארץ התישב בפתח־תקוה, בה עסק במלאכתו ונודע כאיש עיבור ודמות עממית מובהקת. אהב את הארץ ונופה. גלוי־לב ומיטיב עם זולתו, פרס מפתו לחבריו בימי משבר וחוסר־עבודה. ידוע ביושר־לבו וצניעותו. רבות נתבקש לשמש בורר בסכסוכים. „הפכים הקטנים הם יסוד ועל פיהם תיבחן האמת הגדולה" — היה מורגל בפיו. עצמאי, דרוך לקרב ושש לפעולה, ולקראת סכנה הלך בחיוך על פניו מתוך יחס של „מבן מאליו". היה ממניחי היסוד לארגון בעלי־המלאכה בארץ. יזם את הקמת „מעון־המלאכה". כיהן כיו"ר ועד ההורים בבית־הספר־הכללי בפתח־תקוה. חבר פעיל ב„מכבי". חבר להסתדרות הציונים הכלליים ואחד מעסקניה הותיקים. יסד „קרן סעד" שנקראה אחר־כך על שמו. במאורעות תרפ"ט ותרצ"ו היה מעביר נשק בסתר וגם תיקן כלי־נשק בשביל ה„הגנה". כן המציא כמה שכלולים בהתקנת כלי־נשק. כל ימיו היה פעיל בעניני הבטחון ונחלץ לכל תפקיד. מראשוני החבלנים בארץ. השתלם בקורס לסמלים, אחר־כך נתמנה מפקד פלוגה. אף־על־פי שהיה פטור מגיוס לפי גילו והיותו אב לשלושה ילדים — התנדב למלחמת־השחרור. את מגדל־צדק, הסמוכה לפתח־תקוה, הכיר יפה מעבודותיו בה ורצה להשתתף בכיבושה. כשהותקף המקום על־ידי כוחותינו נדרש יצחק על־ידי מפקדו לחזור לביתו — משום שנועד לו תפקיד חשוב במאמץ המלחמתי — אך הוא סירב ודרש לשתפו בכיבוש המקום שהשקיע בו עמל רב כל־כך. „כל ימי חלמתי על היום הזה, ועכשיו שבאה מצוה זו לידי לא אקיימנה?"

נפל בכיבוש מגדל־צדק מכדור צלף ביום ה' בתמוז תש"ח (12.7.1948) ולמחרת היום נקבר בפתח־תקוה. בן 42 בנפלו. הניח אשה ושלושה ילדים. „מעון המלאכה" אשר הוקם ביזמתו והרחיב בו עומד המעון והמאולכס בעלי־המלאכה, נקראים עתה על שמו.

ברקוביץ ישראל

בן חנוך ולאה. נולד בי"ג בכסלו תרפ"ט בשכונת מונטיפיורי שליד תל־אביב. למד בבית־הספר העירוני על־שם אחד־העם ובבית־הספר „גאולה". היה תלמיד שקט, צנוע וחרוץ, והצטיין בלימודים. רעיו אהבוהו על ישר לבו ונכונותו להגיש עזרה לזקוק לה. בעיקר אהב את התנ"ך ושבילי הארץ היו נהירים לו. כשחזר פעם ממסע ממושך באזור הנגב, ים־המלח ומצדה, ידע לתאר כל מכתש, כל הר ולכנות כל צמח בשמו. בן 15 הצטרף אל שורות הגדנ"ע ומשכ

עבר לחי"ש. היה בין התלמידים המעטים ממחזור גילו בבית־הספר התיכוני שהצטרפו לפלמ"ח עם גמר לימודיהם. עם גיוסו נשלח לכפר־רופין, בו שהה שנה ומחצית השנה, ואחר־כך יצא לקורס בדליה. כבן 19 עלה לדרגת מפקד מחלקה. ישראל לא רצה להתגייס לצבא הבריטי ונשאר „פלמ"חניק אלמוני". את מרבית ימיו בפלמ"ח הקדיש לאימונים, לסיורים ולשמירה על צינורי־המים בנגב. ראה בימים ההם את כל קשיי העמידה של ישובים עבריים מבודדים בנגב, בקרב שבטי הבידואים הרבים, אבל עם הקמת המדינה צפה בבטחון לעתיד: „אם יבואו נלמדם לקח, שיספרוהו לנכדיהם ולניניהם"...

אך ישראל לא זכה לראות בהתגשמות מלאה של חזון הנגב המשוחרר. ב־13 בדצמבר 1947 נשלח עם 4 מחבריו לסיור בקו־המים בין תקומה וצאלים ושם נפל. ב־28.5.1953 הועברו עצמותיו לנחלת־יצחק.

ברקוביץ מנחם־אליעזר („אלכסנדר")

בן שמואל ווילמה. נולד ב־10.12.1919 בבודפשט, בירת הונגריה, בעל השכלה גבוהה. עלה לארץ בשנת 1940 ולמד פיסיקה באוניברסיטה העברית בירושלים. בימי מלחמת־העולם השניה ניהל באוניברסיטה מעבדה לייצור גבישים בשביל צבאות בנות־הברית. ידו היתה לקויה במום ומשום כך לא נלקח לשירות קרבי. במשך כל השנים התמיד בהשתלמות ובעבודה מעשית עד שקרבו ימי מלחמת־השחרור ומאליו הצטרף אל מגיני ירושלים הנצורה.

יום אחד הקדים לבוא למשמרתו, להחליף חבר בעמדה אשר בסנהדריה, ופגז פגע ברגלו. הפצע גרם להרעלת־דם, והוא מת ביום י"ג באייר תש"ח (22.5.1948). היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ברקוביץ מנשה

בן אברהם ופיגה. נולד ב־28.11.1926 בבוקרשט, בירת רומניה. משנאסר אביו בימי מלחמת־העולם על־ידי השלטון הפרו־נאצי, משום שבבית־דפוסו נמצא חומר להדפסה בשביל המחתרת הקומוניסטית ונדון ל־20 שנות מאסר, הפסיק מנשה את לימודיו בבית־הספר והלך עם אחיו לעבוד במלאכת המתכת, ללמוד מקצוע ולעזור לפרנסת המשפחה. אחרי שחרור רומניה הצטרף אל אחיו בהכשרה של „השומר הצעיר" בבאקאו. שם היה מעט בדיבור ומרבה בפעולות לעזרת החברים. בגלל הצורך בעזרתו ויתר על העליה בשיירת חבריו ונשאר לעזור בבאקאו למחזור נוסף של ההכשרה. בסתיו 1946 יצא עם חבורה קטנה ליוגוסלביה, שהה כחדשיים בזאגרב והשתלם בלימוד השפה העברית ואחר־כך העפיל משם ארצה. על אף המום בשבידו הימנית השתתף בכל העבודות הקשות ואף במאבק עם החיילים האנגלים בנמל חיפה כשסחבו את המעפילים להגלותם לקפריסין. בשהותו כשנה במחנה בקפריסין שימש מחסנאי לחבורתו. הצליח להתחמק החוצה בהתחפשו כיווני ולהגיע למקום איסוף העולים הלגליים על החוף. שם נתפס, הוכה מכות אכזריות והוחזר אל המחנה. בספטמבר 1947 עלה ארצה ברשיון ואחרי שהותו במחנות־מעבר בעתלית ובקרית־שמואל הלך עם חבריו לקבוצת־ההכשרה „זיקים" ברוחמה. בינתים כבר החלו ההתקפות הערביות ואחרי הפצרותיו המרובות הרשתה לו החבורה להתגייס. התאמן בנגבה והשתתף גם בעבודת המשק על אף המום שבידו.

בתחילת 1948 עבר לפלמ"ח. השתתף בקרבות צפת וירושלים — בחטיבת „הראל" — והמשיך בקרבות באזור לטרון. בשאתו על גבו חבר פצוע, בשעת נסיגה לפי פקודה, פגע כדור בבטנו, הובא למקום ריכוז הפצועים ושם מת ביום 9.6.1948 ונקבר בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ברקוביץ צבי

בן יוסף. נולד בשנת 1924. נפל בקרב בעין־ע'זאל ב־25.7.1948 והובא לקבורה כעבור יומים לבית־הקברות הצבאי בנתניה.

ברש יהודה

בן אריה. נולד בשנת 1914. נפל בקרב בבית־דראס ב־10.6.1948. גויתו הובאה לקבורה בנחלת־יצחק ב־31.8.1950.

ברש יוסף

בן שלום וברוריה, נולד בח' באייר תרפ"ג ביסוד־המעלה. מצד האם—נין לר' פישל סלומון, מיסד המושבה. מצד האב—נכד לחיים בלזיר בן צפת, הלוחם הקנאי נגד המיסיון. עוד בילדותו ניכרו בו סימני כשרון ספרותי. קנה לעצמו ידיעה מעמיקה בתנ"ך ובספרות ישראל וגם בחכמת הלשון. כשגדל יעצו לו לעבור להוראה, אלא שיוסף דבק באדמת הגליל ובמלוא הכרתו רצה להישאר שם עובד אדמה. בהתבגרו נשלח לעבוד בבית־הספר המחוזי בגבעת־השלושה, כדי להיות קרוב לחוגי הספרות בעיר ועם זה לא להינתק מהחקלאות. אבל בידעו כי ידיו דרושות במשק ההורים, מיהר לחזור הביתה. עם שובו ליסוד־המעלה טיפל גם בנשק־המגן הבלתי־חוקי, ובנשאו חבית גדולה עם נשק נפגע בגבו ונאלץ לצאת לטבריה. בימי החיפושים בכפר־גלעדי השתתף בהגנתה ונפצע שם. משהתחילו הקרבות בארץ השתתף בהגנת נאות־מרדכי, בהעברת התיגבורים מרמות־נפתלי ובהוצאת פצועים ממלכיה דרך ההרים, מהלך 8 ק"מ. 10 לילות פעל בבונקר ברמות־נפתלי תחת אש בלתי־פוסקת. ואחרי־כן יצא להבטחת הדרך לצפת.

ב־29 במאי, כשהסורים עברו את הירדן, לחם ליד מגשורה כרגם מומחה ותחת מטר כדורים רץ להביא מכונת־יריה. לאחר שהאויב נהדף, עבר לעזרת סג'רה ולוביה ומשם למשמר־הירדן. במשלט אחד השתתף בקרב עז, נשא על גבו פצוע והצילו ממות. בימי ההפוגה פעל במשלט ירדה וב־9 ביולי, כשהסורים התקיפו את המקום, השתתף בהדיפתם. בג' בתמוז תש"ח (10 ביולי 1948) לחם שוב במשלט הראשון שהותקף על־ידי כוח משורין של האויב. כשהתרבו השריונים הוצע לאנשים לעזוב את המקום, אך יוסף עמד בתוקף על דעתו, שיש להילחם עד הסוף. אמנם הפלוגה נפלה במערכה, אך הסורים, אשר אבידות קשות נגרמו להם, לא הוסיפו עוד להתקדם. נקבר בראש־פינה.

ברשי עמנואל

בן ד"ר דויד (רופא ילדים, מהציונים המעטים בהונגריה, נשיא הקהילה במערב בודפשט) ויוכבד־מינה (סופרת נודעת בעתוני ויגה בימים ההם). נולד ב־9.7.1914 בבודפשט. ב־1922 עלה ארצה עם הוריו ואחיותיו, נדד עמהם במקומות העבודה של אביו (בצפונה של העיר העתיקה בירושלים, בבתי־החולים של "הדסה" בצפת, חיפה ותל־אביב) ולמד במכינה של בית־הספר הריאלי בחיפה ובבית־הספר הדתי „תחכמוני" בתל־אביב. לא היה שקדן, אך הלימודים כאילו דבקו בו מאליהם. לחג בר־מצוה קיבל מאת ידיד המשפחה ח. נ. ביאליק ספר תנ"ך עם הקדשה בכתב־ידו. מתוך האהבה למולדת, „כמו צבר מלידה ולמעלה מזה", הרבה לטייל בארץ, כדי להכיר אותה ולספוג את מראותיה בנפשו. מתוך החלטה להקדיש עצמו להחייאתה בזיעתו ובעמלו, הלך אחרי סיום בית־הספר העממי ללמוד חקלאות במקוה־ישראל. שם הצטרף בגיל 15 למיסדי קן „השומר הצעיר" ולגרעין ההגשמה שלו, ואחרי שלוש שנות לימודו היה מבוניו ומנושאיו של הקיבוץ השומרי הארצישראלי הראשון. בכיבוש העבודה בפרדסי חפצי־בה שליד הדרה עמד בהתחרות עם הפועלים הערביים בקטיף ובסבלות, אחר־כך כשחנה הגרעין על „הכביש התורכי" מצפון לרמת־גן, היה עובד בפרדסים, בעגלונות, בתעשית בלוקים ובמטבח, ובאותו זמן היה פעיל־תרבות ומשתתף בעיצוב דמות החברה הקיבוצית. דרש תמיד החישבות־קבע והתקשרות הקיבוץ לכברת־אדמה מסוימת, ופעם אף הציע לחבריו לעלות למחנים העזובה. כשנועד קיבוצו להתנחל בקצה העמק המזרחי בעמק בית־שאן, נשלח שמה בין הראשונים. עבד בחפירת התעלה מבית־אלפא וחפירת הבורות לעמודי החשמל והפליא בתפוקתו הרבה, ולבסוף יסד עם חבריו את משק תל־עמל (גיר־דויד). נמצא מוכשר גם להרכבת טרקטור והרבה להרוש בטרקטור באדמות עמק בית־שאן. במשק העלה כל עבודה — ברפת, בשדה ואפילו בבור הזבל — לדרגת חשיבות. בהשפעתו המחנכת הרגיל את החברים לסדר אף בעניני יום־יום פעוטים. בכלל נשתרשה בתל־עמל האמונה כי דבר שעמנואל נטל על עצמו בודאי יהיה מושלם. נאבק עם עצמו והשליט את דרישות החיים הקיבוציים על נטיותיו האישיות. חיבב את הילדים ונתחבב עליהם וביחוד משעה שגם בנו ובתו נוספו על הקהל הקטן. מתחת לקליפתו הנוקשה נתגלה לחבריו כאיש־רעים ובעל הומור טוב. איש התרבות והשכל, עורך עלון הקיבוץ ומרצה בשיעורי תנ"ך באהבה ובידיעה, מכבד־הורים למופת, עוזר לחברים בהתגברות על בעיות ונקשיים בעבודה. ידע את שפת הערבים ומנהגיהם, קיבל בפועל לרשות הקרן־הקיימת־לישראל את הקרקעות שרכשה בעמק בית־שאן, שימש בהצלחה כשומר־שדות, בא במגע עם השכנים והדריך את המתנדלים בשמירה על גבולות הקרקעות והמגע עם הערבים, שהכירוהו וכיבדוהו בכינוי „שיך טויל". ביחסים עם השכנים נהג והנהיג זהירות קפדנית ועם זה — שמירה תקיפה על הרכוש והכבוד היהודי. כשלמותו בעבודה ובחברה נתגלתה שלמותו גם בשירותי הגנת המולדת. ל„הגנה" הצטרף ב־1932. בתקופת המהומות ב־1936 התגייס לנוטרות ושימש כשומר־שדות בעמק בית־שאן וכאחראי לבטחון בהקמת ישובי „חומה ומגדל". במשך השנים סיים קורסים למ"כ ולמ"מ והדריך בקורס למ"כ. ב־1947 התנדב לפלמ"ח והדריך בקורס ארצי למ"כ. במאי 1948 הועבר לגדוד אחד בחטיבת „גולני". כמפקד פלוגה והגיע לדרגת סרן וסגן מפקד הגדוד. גם בצה"ל נתגלו תכונותיו העיקריות: סדר ונקיון למופת, אומץ, שרשיות ויסודיות. השתתף בראש פלוגתו בכיבוש כאוכב אלהוא, זרעין, מזאר, בקרבות ג'נין, ובשעת הנסיגה נשאר לחיפוי בצנדלה ורק לאחר שהציל בלילה פלוגה מגדוד אשר נשארה במוקיבלה, נסוג גם הוא. אחר־כך השתתף בכיבוש נצרת ועוד. בשירותו דאג לטובת אנשיו, עודד נחשלים ועזר לחלשים ונסך בהם רוח חיים ורצון.

באחרונה הועבר אל הנגב ובימי השקט שבין הקרבות הרבה לשוטט במרחביו ולהגות בדבר עתידו החקלאי של האזור. בקרבות האחרונים נשלח לתפוס משלט דרומה מכפר־דרום, לשם איום תכסיסי על מסילת־הברזל עזה — רפיח. המשלט נכבש בהסתערות ואנשינו התבססו בו. כשתקפו המצרים משלושה צדדים, הרעיש המפקד עמנואל על־פני המרחב: „גדודנו לא נסוג!" „לא לסגת, להסתער בכידונים!" ואכן החזיקו אנשינו מעמד כמעט עד הכדור האחרון. בסערת הקרב חש עמנואל לעזרת חייל פצוע והרימו להוציאו על כתפיו מתחום־האש ותוך כדי כך נפגע מרסיסי פגז ונפל בבוקר יום 23.12.1948 והובא לקבורה בתל־עמל ביום 13.1.1949. לזכרו הוציא הקיבוץ את החוברת „עמנואל ברשי איש תל־עמל".

בש אוריאל („אורי")

בן אטין ולוטה. נולד ב־24.10.1928 בברלין. עלה עם הוריו ואחיו־תאומו מיכה ביוני 1933. למד בבית־הספר בשכונת תלפיות בירושלים ונדל באוירה של מילוי חובה לאומית, כשאביו, חבר ה„הגנה", היה יוצא בשנות המהומות לשמירה בלילות. מ־1941 ואילך עם המשפחה בתל־אביב ותלמיד טוב בגימנסיה „בלפור". פעיל בספורט, ביחוד ברביעיה של מועדון השייטים. תפס מקום ראשון בין מחזיקי הגביע לשנת 1945 ותרם את חלקו לנצחון רביעיתו.

מגיל 16 ואילך יצא בפגרות־הקיץ למחנות־עבודה ופעל בגדנ"ע ואחר־כך בחי"ש, ולמרות שתקנותו וענותנותו נתגלו בו סגולות מדריך ומנהיג בנוער וגודע כ„איש שאפשר לסמוך עליו". אחרי שנת השירות בגוטרות, בכפר־מכבי, נכנס בראשית תש"ח ללמוד בטכניון בחיפה, ואחרי זמן קצר יצא למערכת הגנת העיר. שירת בגדוד אחד והשתתף בפעולות בואדי רושמיה, בעיר התחתית, בהבטחת התחבורה. ביציאה למצובה ובמערכה הגדולה לשחרור העיר. אחרי חופשת הפסח בבית ההורים יצא עם גדודו לשחרור הגליל המערבי. השתתף בכיבוש גבעת נפוליון ליד עכו שפתח את הדרך לגליל המערבי, ובקרב לכיבוש מבצר המשטרה בעכו נפל ביום ח' באייר תש"ח (17.5.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

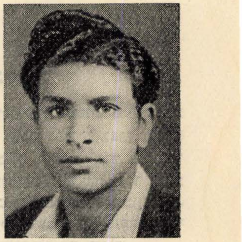
בש דויד („דונדי")

בן גרשון־יעקב ומלכה. נולד ב־7.11.1925 במרמרוש־סיגט (מרכז יהודי גדול וחשוב בצפון־מערב רומניה). למד ב„חדרים", בבית־ספר ובבית־המדרש ואחר־כך למד מלאכת האריגה ועבד בבית־חרושת. היה פעיל ב„בני־עקיבא". ב־1942 ניצל מהשמדה (אז נמצא מקום־הולדתו תחת שלטון הונגרי) בעזרת שוחד וצורף לקבוצת נוער שהעפילה לארץ־ישראל דרך הים השחור. עמד להפליג באניה „מפקורה", שסובלה על־ידי הגרמנים, אך משום מה נכנס לאניה „בול־בול" ובה הגיע ארצה באוגוסט 1944 והוכנס למחנה־הריכוז של המעפילים בעתלית. משנשחרר נאבק על קיומו בחוסר־עבודה ובעבודות קשות ומפרכות.

מיד אחרי החלטת ה„חלוקה" הצטרף ל„הגנה". השתתף בקרבות בגבולות תל־אביב ובסביבתה, ובקרב על יזור פגע במפקד דוּבר גרמנית. גלחם גם בדרום. נפצע בידו, סירב להשתחרר, ומשנתרפא הוסיף לשרת בשירות קרבי, ולאחותו שהביעה חרדה לחייו, אמר: „מדינה אין מקבלים על מגש". נהרג בעמדו על משמרתו בשדה־התעופה בתל־אביב בשעת ההפצצה של מטוסי האויב המצרי ביום ז' באייר תש"ח (16.5.1948). נקבר ב־19.5.1948 בנחלת־יצחק.

בשארי אברהם

בן זכריה ומרים. נולד ביום כ"ב בשבט תר"ץ בשכונת שערים על־יד רחובות. קיבל ראשית חינוכו בתלמוד־תורה. בגיל צעיר החל לעבוד ולהשתתף בפרנסת הבית. עבד בנגרות ובמסגרות. כחבר „הנוער העובד" יצא להכשרה בנהלל, אבל מצבם הקשה של הוריו אילצהו לחזור הביתה כעבור שנתים. מאז ועד התגייסותו עבד כמסגר במוסך. ב־29.12.1946 אסרוהו הבריטים כחשוד בהשתייכותו ל„הגנה", אך לאחר ארבעה חדשים שוחרר מלטרון.

ביום הולדתו ה־18 הצטרף לצבא ההגנה, ולאחר תקופת אימונים במשמר־הים הצטרף לגדוד אחד. שם קנה לו מיד את לב חבריו. יצא עם גדודו לפעולות כיבוש עכו וסביבתה ולפעולות בגליל המערבי. אחרי־כן נבחר לקורס חבלנים. עם תום אימוניו הועבר עם גדודו לגליל המזרחי לפעולות במשמר־הירדן. היה חביב מאד על חבריו שכינוהו בכינוי־חיבה „כושי". בימי ההפוגה, ביום ו' בסיון תש"ח (13.6.1948), כשחזר מחובלת מזון לחבריו במשלטים, עלתה מכוניתו על מוקש ליד חולתא והוא נספה. למחרת נקבר בצפת. דבריו האחרונים של הנער הגוסס היו דברי עידוד לחברים.

בשרי יוסף

בן שלום וסעידה. נולד ב־1922 בתימן ועלה ארצה בשנת 1946. התנדב לשירות ב„הגנה" ובנוטרות. למרות שכרו המועט מצא סיפוק בשירותו למען בטחון הישוב והתנהגותו ומסירותו היו למופת.

מהנוטרות עבר בחורף תש"ח לשרת בצבא ההגנה, באחד מגדודי הטיבת „אלכסנדרוני". בהשתתפו בקרב „שמחה" בטירה נפל ב־30.5.1948. גויתו לא נמצאה.

בשרי משה

בן סאלם ושמעה. נולד בשנת 1926 בעיר נדרה אשר בתימן וחונך חינוך מסורתי. עלה לארץ, כראשון מבני משפחתו, בשנת 1942, והוא נער בן 16 שנים, שנתיתם מאמו ועומד ברשות עצמו. כחצי שנה התחנך במגדיאל, אחרי־כן התגייס לנוטרות ולצבא הבריטי, ואת שנות השלום, מאז שחרורו, עשה בפרדס־חנה, בשכונת התימנים, לסירוגין כפועל חקלאי וכסנדלר (במקצוע זה התמחה מנעוריו). בחור בריא, חסון ואמיץ, הצטיין בכושר קרבי מאז גיוסו (ב־1.2.1948) בחזיתות שונות כחייל בחטיבת „אלכסנדרוני".

השתתף במערכות משמר־העמק, **טירה, קאקון, כפר־קרע, אמון** ומגדל־צדק, ובמגדל־צדק נפל ביום ח' **בתמוז** תש"ח (12.7.1948). **נקבר** למחרת בנתניה. אחרי נפילתו עלתה המשפחה כולה לארץ.

גאון איתן

בן אריה ושולמית. נולד בי״א באדר א׳ תרס״ט (21.2.1929) בחיפה. בן לבית פועלים. ער, חי ושובב. היה ראש השובבים בסביבה. מרצו הרב מצא אפיק לעצמו בבואו לקיבוץ אלונים להכשרה. שם הצטיין כתלמיד וכעובד ובמהרה היה לטרקטוריסט ומסגר מומחה. כחבר פלמ״ח התמחה כסייר וחוץ כדי כך הכיר יפה את הנגב ואת גוש עציון. אהב מאד את הארץ ואת נופה ובהתפעלות רבה היה מספר על פעולתו כסייר המאפשרת לו להתיחד עם הארץ ולהכירה.

באותו זמן השתתף גם ברוב פעולות הפלמ״ח, בפיצוץ גשרים, פיצוץ הראדאר וכו׳, ולא אחת סיכן את חייו. בימי החיפושים הבריטיים והמאסרים הפוליטיים הגדולים ב־29 בנובמבר 1946 נלקח למחנה לטרון. שם היה פעיל בארגון משמר על מנהיגי הציונות שנכלאו שם אף הם. מלטרון הועבר למחנה־הריכוז ברפיח ואף שם היה ער, פעיל ומעודד. הצטיין בארגון מלאכות־יד שונות אשר הפיגו מעט את שממון הכלא. אחרי חדשים מספר שוחרר מרפיח והועבר במסגרת הפלמ״ח לבסיס ברמת־רחל. משם נשלח כסייר עם המחלקה של ה״ל״ה״ להגיש עזרה לגוש עציון הנצור ועמהם נפל ביום ה׳ בשבט תש״ח והובא לקבר־אחים בכפר־עציון. משם הועבר כעבור שנה ומחצה, עם יתר חללי גוש עציון, לקבורת־קבע על הר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. זמן לא רב אחרי נפלו מתה גם אמו אשר לא מצאה עוד ניחומים אחרי נפול בנה.

גבאי דויד

בן אברהם ובדרה. נולד בשנת 1929 בגלות תימן. היה בן עשר בעלותו לארץ (1939) וחונך בה לעבודה ולהגנה. גמר בית־ספר עממי, למד סנדלרות ועבד בה. עבד זמנית גם בחקלאות במקום מושבו, בראשון־לציון. התפרנס בדוחק ומשכרו עוד הפריש כדי משלוח דמי־תמיכה להוריו בגולה.

בהגיע תורו שירת כנוטר בבאר־יעקב ובתל־ליטוינסקי. היה חבר המחתרת של אצ״ל ופעיל בשורותיה בזמן המאבק ובראשית מלחמת־השחרור. השתתף בפעולות בצפת, ביפו וברמלה ונפל בקרב על יפו, במנשיה, באסרו־חג של פסח תש״ח. פגז מרגמה פגע בו והמיתהו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

גבריאל נחום

בן אברהם ושדרה. נולד ב־1926 בבגדד, בירת עיראק. העפיל ארצה בדרך היבשה ב־1938. למד בבית־ספר בירושלים ואחר־כך עבד בסנדלרות והצטרף להסתדרות „הנוער העובד״. יצא להכשרה מגיוסת לעין־החורוד. השתתף באימונים ובמעשות. סיים קורס ל„עזרה ראשונה״ ומילא תפקיד זה במסיריות בשירותו בגדוד „הפורצים״ של הפלמ״ח במלחמת־השחרור.

נפל בחזית לטרון ב־18.7.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י״א באדר תש״י (28.2.1950).

גאנז זאב (קורט)

בן יחיד לחיים ואולגה. נולד ב־31.7.1919 בוינה, בירת אוסטריה. בהיותו בחוץ־לארץ למד באוניברסיטה מדעי הרוח. בבואו ארצה בשנת 1938, אחרי מות אביו, השתקע בירושלים וניהל שם את חנות אביו „גאנז״ כדי לפרנס את אמו האלמנה. כל שעה פנויה הקדיש להתעמקות בספרים וביחוד במקצועו האהוב עליו ביותר: פסיכולוגיה של תרבות. עם ההכרזה על המדינה התנדב להגנת ירושלים. היה בעמדות מאה־שערים ומוצררה ושימש כמ״כ. היה מסור לתפקיד והשפיע השפעה מעודדת ומחנכת על סביבתו.

נפל ב־7.6.1948 בירושלים, בצאתו לרגל תפקידו מעמדתו שעל־יד בתי־ההונגרים אשר במאה־שערים. היה קבור בשייך־באדר א׳, ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה, רות, וילד, מיכאל־חיים.

גברי משה

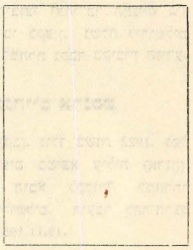

בן אברהם דוב ומנוחה. נולד ב־29.9.1920 בניו־יורק. סיים גימנסיה ממשלתית והמשיך ליבודיו בקולג׳. בימי מלחמת־העולם השניה שירת בצבא האמריקני, בדרגת סרג׳נט, בשמירה על החופים הצפוניים של ארצות־הברית ועשה כשנתים בסביבות אלסקה, היה חבר פעיל ב„השומר הצעיר״ וכשלוש שנים עבד גם בהכשרה חקלאית. בשנת 1943 הצטרף לתנועת „הבונים״. פעל בסניף „החלוץ״ בניו־יורק וב„פועלי־ציון״. בחורף 1946—1947 עבר קורס מיוחד מטעם ה„הגנה״ לארגון רשת־מודיעין חשאית. ניצל את ההזדמנות הראשונה לעליה, כדי להעמיד לרשות ה„הגנה״ את הידיעות שרכש. ביום 24 ביולי 1947 הגיע לחיפה באניה „מארי קארפ״, על־פי אשרה ליוון, וירד בחשאי אל החוף. כוונתו היתה להיות חבר בכפר־בלום, מקום ריכוז העליה של „הבונים״, אך מסיבות

משפחתיות עבר לירושלים ועבד שם במחלקת הגוער של הסוכנות, כתב מאמרים ותירגם מעברית לאנגלית חומר לעתון האנגלי של מחלקה זו.

בירושלים היה פעיל בתפקידי שמירה בחדשי חורף 1948. עם התחלת הפעולות בקטמון הצטרף ליחידות שפעלו בדרום העיר. נפל ב־17 במאי 1948 מכדור צלף שפגע בו בשעה שעסק בסיור עם כיבוש תחנת הרכבת בירושלים. היה קבור בשייך־באדר א׳. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

גבריאלי שמואל

בן ליאון. נולד בשנת 1926 באתונה, בירת יוון. נפל בקרב עם המצרים בכביש חן־יונים—רפיח ב־27.5.1948. מקום קבורתו לא ידוע.

גדליהו משה

בן יהודה. נולד ב־1926 בעיר הרט, אפגניסטן. למד ב״חדר״ ושם גם התעורר בו הכיסופים הראשונים לארץ־ישראל. בשנת 1945 עזב את משפחתו ואת אפגניסטן, עבר להודו כדי להמשיך משם את דרכו לארץ. מחוסר אמצעים נתקע שם עד אשר עלה בידו לאסוף את הכסף הדרוש לעליה. בט׳ בתשרי תש״ז הגיע לארץ. תחילה ישב בירושלים אצל סבתו, אחר־כך עבר לתל־אביב, בה עבד כעוזר־שליח בחנות ירקות. מיום בואו ארצה שאף להעלות לכאן גם את הוריו.

עם הכרזת המדינה התגייס. עבר תקופת אימונים ובפעולת סיור בסביבת רמת־הכובש נפל ב־20.4.1948 ושם נקבר ב־24.4.1948.

גדסי אהרן

בן יפת ומרים. נולד בחודש מנחם־אב תרפ״ז בכפר חוצן הנידח שבתימן. אביו היה סוחר בסחורות־מכולת, ואמו — תופרת בגדי־נשים. בהיותו בן שש נתיתם מאהרן מאביו. האם המשיכה בעסקי האב ונדדה מכפר לכפר. משחזרה היה אהרן עובד בחנות ונושא עמה יחד בעול הפרנסה. כמנהג יהודי תימן למד אהרן מגיל חמש אצל ״מרי״ (מלמד־דדקי). בהיותו בן 15 קמה אמו לעלות ארצה. אחרי הרפתקאות רבות הגיעו לעדן, כשנה וחצי ישבו במחנה־פליטים ואהרן שימש בתפקיד של שומר המחנה. הוא עלה עם ״עליית־הנוער״ בשנת 1942 והשתקע בכפר־מרמורך שעל־יד רחובות. שם גרו אחיו הגדולים ממנו, שהגיעו לארץ לפניו. עברו עליו חבלי הקליטה: חוסר עבודה, סבל ההסתגלות. עבד בפרדסים, ואחר־כך במחנה הצבא הבריטי בבית־נבאלה. כשנה היה נוטר בצפון הארץ. חזר לאמו ועזר לה בחנותה.

בשנת 1943 הצטרף ל״לוחמי חירות ישראל״ והשתתף בפעולות ארגון זה. היה חבלן. עם הצטרפות לח״י לצבא ההגנה התגייס אהרן לגדוד אחד. השתתף בקרבות על טירה, בית־נבאלה, קולה, לוד. עבר עם גדודו לחזית הדרום ונפל בקרב על הכפר קרתיה ב־17 ביולי שנת 1948. נקבר ברחובות. מדבריו אל אמו שחרדה לשלומו: ״אין לך מה לבכות. אם יש לך מזל — אני אחיה, אם אין לך מזל — אני אמות״.

גובר אפרים

בן מרדכי ורבקה. נולד ביום 28 בנובמבר 1927 ברחובות. הקדים להתבלט בלימודים וגם בשירות ה״הגנה״. התחיל ללמוד בבית־ספר בגיל 5 ואף ״קפץ״ כיתה. מגיל רך ביותר כתב יומן, בו השתקף עולמו הפנימי. בן 12 וחצי גמר את בית־הספר העממי, בהצטיינו במיוחד בידיעת הארץ ובמקצועות המעשיים. מאז עבד במשק הוריו בכפר־ביל״ו ובכוחות עצמו הוסיף להשתלם בלימודים. המאורעות שהתרחשו בארץ בשנות ילדותו קירבו אותו לעניני ה״הגנה״. בן עשר כבר היה מאיתה בכפר. עם פרוץ מלחמת־העולם הי אפרים זמן־מה בסערת־נפש: ״לוּ הייתי בגיל צבאי הייתי׳ מתגייס תיכף ומיד״. ״את ארץ־ישראל נוכל לקנות רק אם נתן לה את דמנו ונילחם על חירותה״. אפרים היה מעודד את האב להתגייס, אך לא קיבלוהו בגלל גילו ומצב בריאותו. כשהוכרז על גיוס נשים ואמו היתה במתגייסות, קיבל עליו הנער יחד עם אביו את הדאגה למשק, לאח בן העשר ולאחות בת השלוש — והוא אז בן 14 שנה. בזמן שירותה של האם בצבא הניע את האב לעבור לכפר־ורבורג למשק גדול יותר הנושא את עצמו. דרש מן האם לשוב הביתה, כי הוא כבר ראו למלא שם את מקומה: ״עכשיו עליך לשוב למשק ואני אלך לנשק. איני רוצה יותר שאמא שלי תגן עלי״. בהשפעת האם נכנס תחילה לגוטרות כלשירות־נסיון. כעבור תשעה חדשים נכנס לצבא, בהיוסד הבריגדה הצטרף לשורותיה, לחם בחזית אירופה נגד הנאצ׳ים, נפגש עם שארית הפליטה, עבד ביניהם וטיפל בהעפלתם. עם שחרורו חזר מיד לפעולה ב״הגנה״. השתתף בעליית אחת־עשרה הנקודות הראשונות לנגב, השתתף ב״הברחת״ מעפילים מהאניה ״שבתי לוזינסקי״ ונתפס על־ידי השלטונות האנגלים במקום מעפיל ונשלח לקפריסין.

עם התחלת המאורעות וראשית מלחמת־השחרור נתמנה כאחראי לאזור בנגב כמפקד מחלקה. היה מפקד כפר־אוריה בפרוזדור ירושלים, אחר־כך אחראי לליווי שיירות לנגב, מפקד ניצניה ומפקד טירת־שלום. בהגנת נקודה זו נגד כנופיות עיראקיות שהתבצרו בכפר קוביבה נשאר יחידי לחפות על חבריו, לאחר שפקד עליהם לסגת משום שאולה תחמשתם. נפגע מכדור ונפל ביום 26.3.1948. ב־28.3.1948 נקבר בכפר־ורבורג. בדברי הספד אמרה עליו האם: ״לא בזכותנו הוא גדל כה שלם וישר־דרך. נפל בחלקנו האושר לגדל אחד היהודים הצעירים, שלא נולדו כמוהם זה דורות רבים. רק עם שובנו ארצה והשתרשותנו בה יכולה היא להזור להצמיח אילנות כאלה, כמו אפרים והדומים לו״.

גובר צבי

בן מרדכי ורבקה. ממתישבי כפר ורבורג. נולד ביום 16 במאי 1931 ברחובות ולמד שם בבית־החינוך. צעיר היה בן 3½ שנים מאחיו הבכור אפרים, אך השיג אותו מהר בהתפתחותו. היה מושפע ממנו, דבק במידותיו והלך אחריו בדרכי החיים והמות. כאחיו נרתם בעול המשק החקלאי מגיל רך והיה מושרש בו. אך מקטנותו נשא בקרבו נשמה יתירה של משורר שמצאה לה ביטוי ברשימות, במכתבים ובנסיונות פיוטיים מפליאים בגיל זה. ״לבטא! להביע במלים את הסיפות המשתוללות בטבע ובלב הנסער! לגולל על הנייר את ארצי, הריה ועמקיה הירוקים, שממותיה ונהרותיה על שירת זרמתם! לבטא כל זאת באגרופי״. אהבתו לעבודת האדמה ולנוף־המולדת מצאה לה ביטוי באידיליה ״אגדת יעקב ורחל״, בסיפור ״בן המולדת״ ו״כוח הרצון״. צבי הצעיר נתן ביטוי לדורו שהקדים להתבגר למעשים גדולים: ״אנו יבולך, המכורה, ולך שילומים עד תום. את לנו כקרקע לאילן, כקן לצפור וכמים לשתיל בשרב.

לא נוכל להיעקר ממך ולהמירך, אלא אם יקוצצו שרשינו היונקים לשדך, וינותק חוט־טבורנו המושרש בשבטך, אהבניך, מכורה ! ראי : במשכ דמנו הצעיר הרוינו עפרך, את גאון בחורינו הבאנו קרבן על מזבח־דרורך. רצי־נא עלומי־קרבננו, אם־מכורה !"

מלחמת־השחרור מצאה את צבי קשוב ודרור. בחדשים המעטים שנשארו לו עד מותו לא חדל לכתוב ולתאר דמיונות של נוער, ההולך לקראת הגורל כמו לפי איזה צו עליון. הועזוע האחרון והגדול בא עליו עם נפול אחיו במערכה. על קברו נשבע צבי שבועת־אמונים : "אחי, נשבע אני לך : לבי נר־נשמתך יהיה וזכרך תוכי אצפון כנכס יקר מכל ! בדרך בה מצאת מותך אלך, ולוּ ביסורים, ולוּ בכאב, ולוּ אף בידיעה ברורה, כי דרכי האחרונה היא !... בקדושת הכאב ובקדושת אהבתי אותך נשבעת' לך ; בקדושת כל אשר למענו כדאי לחיות, בקדושת כל אשר למענו כדאי למות !..." את שבועתו קיים. אחרי מות אחיו יצא מיד עם כל בני הכפר למחלקת־עזר צבאית, ששמרה על המשלטים בסביבות כפר־זורבורג, אשר נמצא אז בקוי החזית. עם החמרת המצב הצטרף לשורות פלמ"ח ונפל באחד המשלטים ליד חוליקאת אחרי קרב ארוך ונואש, בו החזיקו מעמד 30 נערים מול כוחות גדולים ומוזרינים היטב של המצרים. צבי חיפה על המחלקה במרגמה היחידה, לחם בגבורה ונפל ב־8.7.1948, בן שבע־עשרה שנה וחודש ימים. ב־1.7.1949 הובא למנוחות בבית־הקברות הצבאי בכפר־זורבורג בקבר אחיו אפרים, כצוואתו באחד מכתביו. במשך עשרות הימים שנמצא במחלקה לא גילה לאיש כי אחיו נפל לפני שלושה חדשים. מתקופה זו נשארו יצירות אחדות על המפעל והקרבן : השיר "דרור", "שירת הקבר", "הנשר", והשיר בפרוזה "אמא", שהקדיש לאמו ולכל האמהות השכולות אשר בניהן נפלו במערכה. אף את שירת הקבר הקדיש לאחיו "לאפרים, לחלוצי, ליורם ולכולכם־כולכם, אחי הטובים, ששירת־עלומיכם נאלמה בשחר ימיה". בה אמר "ארצי הדלה — מה רב עשרך אם אלה בניך !" לזכר שני האחים נקרא השם כפר־האחים למושב עולים חדשים משארית הפליטה שהוקם ליד כפר־זורבורג. כתבי האחים פורסמו בדפוס בספר "ספר האחים" תש"י.

גהראן רחמים

בן חיים ושרה. נולד ב־19 בספטמבר 1929 בירושלים. גדל בשכונת התקוה, גמר בית־ספר עממי ועבד באינסטלציה. כשהגיע לגיל השירות, התגייס למשטרת הישובים העברים ברמת־הכובש ועם תום שנת השירות עבר לצבא. שירת בחטיבת "יפתח", של הפלמ"ח, השתתף בפעולות בטירה הערבית ובכיבוש טנטורה. בחופשה האחרונה שלו, כשראה הולכי־בטל בעיר, אמר : "לא איכפת לי אם איהרג, אני רק מתרגז למראה כל־כך הרבה בחורים משתמטים".

נפל בקרב על קולה. היה בין המסיעים תותח למקום המערכה, ובשעה שאמרו להוריד אותו הותקפו מן המארב והוא נפגע עם הנפגעים ב־16.7.1948, נקבר בנתניה ב־19.7.1948.

גוגנהיים אבנר (הנרי)

בן היינריך ורוזה. נולד בדרום־גרמניה ב־23.11.1913, גמר בית־ספר תיכוני ובית־ספר גבוה למסחר, עבד כפקיד־בנק בגרמניה ובשוויץ. כנתין שוויץ שירת במשך שנה בצבא השוויצי. מנעוריו הצטרף לתנועת "ורקלויטה" (תנועת־נוער סוציא־ליסטית־ציונית, שהצטרפה אחר־כך בארץ ל"השומר הצעיר"). משהחלה זרימת יהודים נמלטים מפני המשטר הנאצי בגרמניה ריכז הכשרה חלוצית ביוגוסלביה ובאי־טליה מ־1934 עד 1938, מאות חלוצים עברו דרך מרכזי ההכשרה שהקים באיטליה. בשנת 1938 עלה ארצה ומיד הצטרף ל"הגנה" ולקיבוץ משמר־הדרום שבגן־יבנה, ובסוף תקופת מהומות 1936—1938 שמר בפרדסי הסביבה. ב־1939 עבר עם חבריו לקיבוץ שניר ובקיץ 1942 — לקיבוץ הזורע ליד חיפה. במלחמת־העולם השניה התגנד בין הראשונים ליחידת תותחנים בצבא הבריטי להגנת החוף והשתתף בטיבוע צוללת גרמנית שהתקרבה לחיפה. שירת אחר־כך במצרים, בקיר־ניאיקה, בעדן, ואחר־כך — בבריגדה העברית באיטליה ובגרמניה, שם נשאר עוד לעבוד במשרד לחיפוש קרובים נעדרים. חזר ארצה ועבד בקיבוצו כיקרן.

בראשית מלחמת־השחרור היה נשק בקיבוצו ואחר־כך התגייס בין הראשונים לחיל־התותחנים הישראלי ופעל בו כקצין. נשלח לירושלים ונפל בעת סיור בדיר־אבו־טור ב־28.8.1948. למחרת נקבר בקיבוץ הזורע.

גוגנהיים ארנסט

בן יוליוס (יעקב). נולד בשנת 1922. נפל בפירוק מוקשים במוצא עילית (ארזה) ב־28.4.1948. הובא לקבורה למחרתו בסנהדריה בירושלים. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־15.11.1951.

גודמן דניאל־יצחק

בן הרב אהרן־דויד וסימה־לאה. נולד בכ"ד באדר א' תרע"ט (24.2.1919) בעיר ויניפג מניטובה אשר בקנדה. בהיותו בן חמש שנים עברה משפחתו לארצות־הברית ושם למד בבית־ספר תיכוני וסיים בו את לימודיו. היה חבר בתנועת־הצופים האמריקנית ופעיל בה. הצטיין כספורטאי וזכה למספר פרסים לשחיה. ב־1935 באביב עלו הוריו לארץ והתישבו בתל־אביב. דניאל עבד כפקיד דואר ובמלחמת־העולם השניה נתמנה למנהל מחלקת הצנזורה. הודות לדייקנותו ואחריותו נשלח לבגדד כסגן מנהל הצנזורה ושירת בתפקיד זה עד תום המלחמה. משחזר לארץ החל לעבוד כסוכן בחברה מסחרית.

ב־1.4.1948, עם פרוץ מלחמת־השחרור, התיצב מיד וגויס לצבא ההגנה לישראל, התאמן בפתח־תקוה ומשם נשלח להגנת עמק הירדן. היה תותחן. בשעת ההכרעה בקרב על צמח־גשר־דגניה, כשכל הישובים האלה עמדו על נפשם בשארית כוחותיהם, הגיע שמה דניאל־יצחק עם התותחנים. פעולתם המהירה, המפתיעה והיעילה, הצילה את העמק, לפי דברי חבריו חיסל בקליעתו המצוינת שלושה טנקים שהסתערו על דגניה. בקרב זה נפל בט' באייר תש"ח (18.5.1948). נקבר בדגניה א' ב־21.5.1948.

גודני יונה ("יונצ'יק")

בן מכס וטובה. נולד ב־24.4.1927 בחיפה. למד בבית־הספר "גאולה" ואחר־כך גמר קורס בן שנתים לחרטות־מכונאות בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון בחיפה. היה חבר לתנועת־נוער חלוצית ובגיל שש־עשרה הלך לפלמ"ח בחיפה. משנפסל בגלל חולשת ריאותיו התיצב בקרית־חיים ושם הצליח להסתיר את מחלתו ולהתקבל. עבר את אימוניו בכל רחבי הארץ — בגליל, ביהודה ובנגב, סיים קורס מ"כ ובתפקיד זה השתתף בהרבה פעולות נועזות, ביניהן : שחרור המעפילים ממחנה עתלית, פיצוץ

המס׳לות, פיצוץ גשר אלנבי, העלאת מעפילים מהאניות ובפעולת ההסחה נגד מבצר המשטרה הבר׳טית בשרונה בליל בוא אניית־המעפילים „וינ־גייט״. כמה פעמים נפצע ונרפא, אך בביקורים הקצרים אצל אמו ואחותו התרחדות לגורלו לא סיפר דבר על כל זה. אחרי שירותו למעלה מארבע שנים שוחרר והחל לעבוד במקצועו ובשעותיו הפנויות הוסיף לַאֲמן כ׳תה בחיפה. בקיץ 1947 התגדב לעזור בטיפול ב׳לדים במחנה־קייטנה של ׳לדי תימנים ושם נתגלה כשרונו החינוכי בהרגילו את הילדים לסדר ולמשמעת וברתקו אותם בסיפוריו כמחנך זקן ורגיל.

בעת ה׳לולת לייך־סאכסס הבין מיד את האחריות שמפנה זה בתולדות ישראל מטיל עליו ולמחרת התיצב לשירות פעיל. כשבועים פעל כמפקד כיתת פלמ״ח בעיר התחתית בחיפה ואחר־כך נשלח עמה לשמירה על צינור המים בנגב במסגרת הפלמ״ח. ב־ב בטבת תש״ח (25.12.1947) יצא עם כיתתו ועוד כיתה, בפיקוד מפקד הכיתה ההיא, לסיור הצינור. ליד עימארה הותקפו מן המארב על־ידי כוח ערבי עד״ף בהרבה. תוך כדי חבשו חבר פצוע נפצע קשה בבטנו ונתן הוראות בקור־רוח כיצד לחבוש את פצעו. נלקח למשק גבולות ומשם לניר־עם. היה כל הזמן בהכרה מלאה ומעל מיטתו עוד נתן הוראות לחבריו כיצד לשמור על בטחון הצינור והסב׳ר להם את חשיבותם של הנגב והצינור לעתידות המדינה — ולמחרת ב־26.12.1947, מת מפצעיו. נקבר בחיפה ב־27.12.1947.

גוזנר פנחס

בן זוסיה ורייזל. נולד בשנת 1899 בליבקוב, פלך ז׳יטומיר שברוסיה. חונך חינוך מסורתי וקנה לעצמו השכלה תיכונית. המשפחה היתה מ„חובבי־ציון״ ומילדיותו היה מעורה בתנועת־נוער ציונית. בימי מלחמת־האזרחים באוקראינה נתפסו הוא ואביו על־ידי הבולשביקים וגם על־ידי אנשי פטלורה. הם הוצאו בפני המפקד כמרגלים בולשביקים ועם „מרגלים״ אחרים נדונו למות. פינחס הצליח להימלט אל שומר־היער שהיה מכרו. השומר העלהו לעליית־הגג וכיסהו בתלתן. כעבור זמן־מה הגיעו פרשים ונעצו פגיונותיהם בתלתן, אך במקרה לא מצאוהו. יחד ועורם למחצה, מחופש כספרי אוקראיני, הגיע כעבור שבועים הביתה. כבן כבור קיבל על עצמו את פרנסת המשפחה. התמסר גם לעבודה הציונית. היה ממארגני איגוד „צעירי ציון״ ופעיליו. היה מרכז „הגוש השמאלי של צעירי ציון״ (בראשו עמד סירקין). מארגני פלג זה הקימו משרד וספריה עברית ושם התרכזו כל הפעולות: הרצאות, תרומות לקרן־הקיימת־לישראל וכו׳, כשנגזרה גזירת איסור על הציונות ירד עם התנועה למחתרת ועל אף הרדיפות הוסיף להתמיד בעבודתו. הוא נאלץ לנדוד ולהסתתר, ומדי פעם שינה את שמו. ביחוד נודע כיניויו „סיומה״. לילה אחד נאסר בביתו על־ידי אנשי צ׳יקא ונכלא ל־6 שבועות. משנשתחרר חזר מיד לעבודה וחבל בארגון „החלוץ״ בחרסון, ניקולאייב, שדה־מנוחה (קטן וגדול) ומוסקווה, ובעיקר במחוז ז׳יטומיר ואחר־כך באודיסה. היה ממניחי היסוד לחוה חקלאית בשם „שדות השקאה״ ליד אודיסה, והתמסר לחינוך הנוער לחלוציות. במשך שנתים היה הרוח החיה במפעל הציוני־פועלי הזה. בתרפ״ג הקים בית־מלאכה גדול לטכניקה וחרטות מטעם „החלוץ״ בקוב ועמד בראשו זמן רב. בשנת 1927 ראה כי שוב אין לו מפלט ואין כל אפשרות להמשיך בפעולות, התיצב לפני הצ׳יקא וביקש לשלחו ארצה. מבוקשו ניתן לו. עלה עם משפחתו והתישב בירושלים, שאהבה מאד. במשך 14 שנה עבד בחברת „ספיניי״ כמנהל ענף. גם בארץ המשיך בפעילותו הציבורית. תחילה ניסה לארגן את פועלי „ספיניי״ ואת פקידי המסחר ועשה רבות לתיקון מעמדם, לשיפור השכר והתנאים הסוציאליים של העבודה, ואף לחם לזכויותיהם בשתפו את עצמו במשמרות של העבודה ובהסברה. פעל למען יסוד צרכניות לציבור הפועלים. נבחר לועד הסניף של הסתדרות הפקידים בירושלים ואחר־כך לועד המרכזי של הסתדרות זו ולמועצה הארצית. חבריו ונותני העבודה גם יחד בטחו בו, שימש זמן מה כשופט הסתדרותי. על אף מחלתו היה נכון להיחלץ לכל עבודה מפרכת ועשה אותה ללא התבלטות. היה חבר ה„הסתדרות״, חבר מפא״י וחבר מועצת פועלי ירושלים, ביתו בארנונה שימש כתובת הסתדרותית ומפלגתית לכל הפעולות הציבוריות. מאז עלייתו היה פעיל ב„הגנה״. השתתף בהגנת ירושלים במאורעות 1929. היה ממיסדי שכונת ארנונה שנבנתה כנקודת הגנה בדרום ירושלים ותלפיות. אחרי יום עבודה היה יוצא לשמירה על אף היותו חולה. שמר גם מחוץ לתורו והשרה הרגשת בטחון על השכונה. במאורעות 1936 הדריך את הנוער בנשק, היה יוצא לאימונים אם כי היה מאומן כהלכה ולא זילזל מעולם בשיעור או תרגיל נוסף. לפוגרום בכבודו כיהודי בחברת „ספיניי״ האנגלית הראה לא אחת את נחת זרועו והברריונים נתיראו מפניו. אחר ניתוח קשה עזב את „ספיניי״ ופתח בית־חרושת לנקניקים. בבית־ג׳אללה, בדרך לעבודתו, התנפל עליו פעם ערבי מן המארב. גוזנר, שנפצע בעצם האף ובמצחו, נאבק עמו והוציא מידו את האקדח והסכין והביאו למשטרה. היה נתון ראשו ורובו בעניני הבטחון, אולם היה גם מעורה בחיים האזרחיים כחבר ועד שכונת ארנונה. פעל רבות לבניין השכונה והתפתחותה. טוב לבו ועדינות נפשו קנו לו ידידים רבים, גם ערבים וברייטים נהגו לבקרו. ניחן בחוש לשוני ושפות רבות היו שגורות בפיו. כשנכנס לגור בשיכון גב״ם דאג לפינת־נוי סביב הבית. היה משכים לטפל בפרחיו, וכל שעת־פנאי הקדיש לגן, ואף כי האדמה היתה טרשית השיג את מבוקשו. גינתו הוריקה ראשונה. היה בעל חוש הומור, רקד ונתן קולו **הנאה**

גוזמן חיים

בן שמואל ורחל. נולד ביום 4.2.1927 בתל־אביב ובה למד עד גיל שמונה, ואחר־כך בעפולה. חבר ב„הנוער העובד״ ואחר־כך מדריך בו. עלה, רציני, משכנע ואהוד בפעולות ובטיולים. חובב ספורט. בן 16 היה מנהל עבודה של 40 פועלים ערבים במחלקת העבודות הצ׳בוריות. עבר לחברת־החשמל ועבד בפקידות ואחר־כך בבנין הרשת בישובי העמק. בן 18 התגדב לשנת־שירות בנוטרות בכפר־ילדים. חזר לעבודת בנין רשת החשמל במקומות רבים בעמק והוסיף להשתתף בקורסים לאימונים מטעם ה„הגנה״.

בדצמבר שנת 1947 התגייס לשירות מלא. השתתף בהדיפת ההתקפה הראשונה על יחיעם ובפעולות אחרות בהרי הגליל המערבי. נסע בשיירה ליחיעם ביום 27.3.1948, כאשר 47 חברי השיירה הותקפו בדרך מן המארב ונספו בו ביום, מהם נמצאו ארבעה כעבור יומים וביניהם גם חיים. נקבר בנהריה ב־29.3.1948, לדברי חבר שנמלט היה חיימ׳קה אחד מהארבעה ששרדו לאחרונה, ועד הרגע האחרון דחה את הצעת חבריו להתאבד כל עוד יש זיק של תקוה להי׳שאר בחיים. אך הזיק כובה בידי זדים.

גוזמן משה

בן עזיו ושמחה. נולד ב־10.2.1929 בירושלים. למד בתלמוד־תורה „בית אהרן״ ואחר־כך התחיל לעבוד בשרברבות, לעזור לפרנסת המשפחה בת תשע נפשות. מתוך מגע עם חבריו בעבודה נודע לו על חובותיו של צעיר למולדתו ואמר לצאת להכשרה, ואחר־כך העדיף את השמירה בנשק על שלום הישוב ויצא לשרת בנוטרות בהרטוב. לרגל פינוי התושבים והנוטרים משם בחורף תש״ח עבר לתל־אביב והתגייס עם חבריו לצבא ההגנה.

שירת כמקלען בגדוד אחד שבחטיבת „גבעתי״ והשתתף בקרבות בדרום ובנגב. באמצע פריצת הדרך לנגב נלחם במשלטי חתה, גבה, עבדיס וגיולים. השתתף בכיבוש כאוכבה, עבר לחוליקאת ושם נפל בקרב ביום 22.10.1948 והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־28.10.1948.

בשיר. הוא אהב את החיים וידע להרחיק את העצב. לא ידע פחד. הרופאים שניתחוהו סיפרו עליו, כי בשכבו על שולחן הניתוח התבדח, פיזם, זמר, ואף עליהם השרה רוח עליצות. בכל צרה שהתרגשה על הישוב נהג לאמור: „זה יעבור"... „אנו חזקים מהם ונכלה אותם". היה תקוף מאד וחזק אופי והצטיין במרצו הרב. היה כחבר לילדיו, וככל שגדלו יותר כן הרבו להתייעץ עמו ולבקש את עזרתו.

בתחילת שנת 1948 קיבל דרכיה לשם נסיעה לאורוגואי כדי להתראות שם עם אחיו, אך כיון שפרצה המלחמה סירב לעזוב את הארץ. לא שעה להפצרות ידידים ולא עזב גם את שכונת ארנונה. היה מן היחידים שהעזיו להישאר במקום, בקו החזית. באותם הימים נתגלה בכל סגולותיו. כשעמדה ארנונה להינתק מירושלים קיבל על עצמו לספק לשכונה את כל צרכי הציוד והאספקה. אם כי האוטובוסים הותקפו כמעט יום־יום דרש בכל תוקף לקיים את הקשר עם העיר, ולא ויתר על נסיעה לשם קיום הקשר עם המפקד הראשי, הבאת ציוד וכו'. כשחזר פעם יחידי במכוניתו לארנונה הותקף ליד תחנת הכוח של חברת החשמל. בקור־רוח חמק מן המכונית, תפס עמדה מאחרי סלע וב„מאוזר" שלו הפיל חללים. אנשי ה„הגנה" שראו את הקרב מעמדותיהם הרחוקות העלו גבורתו זו על נס. שימש סגן מפקד ארנונה והיה אחראי לגיוס התושבים. על אף גילו ומחלתו היה פעיל בשמירה ובסיורים בלילות־ החורף הקשים. בעצם ההפגזות מילא שליחויות נועזות לקוים הקדמיים ושימש מורה־דרך ליחידות שבאו לעזרת רמת־רחל המותקפת. כשהציק הרעב ללוחמים היה תמיד מוצא משהו ומכריחם לאכול. יום לפני נפילתו בא העירה ורעיתו ביקשתהו להישאר ולנוח מעט. הוא סירב להשאיר את השכונה ואת חבריו באמרו: „עוד אספיק לנוח". חזר למטה בארנונה. בערב אחרי ישיבת המטה הלך לשמירה. באותו לילה נערך הקרב על מר אליאס. לשמע הנועה חשודה עזב פינתו את עמדתו ב־4 אחר חצות ויצא לסיור. הוא נפגע מרסיס פגז בכבדו ובלבו. חבריו חשו לעזרתו ולשוא. גם ברגעיו האחרונים נשא סבלו בשקט וגבורה ומת ב־י"ז באייר תש"ח (26.5.1948). היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. היה אב ל־3 ילדים. בתו, בת 17, מתה משבץ־לב בשמעה על מות אביה. השאיר אשה, בן ובת.

גוטליב אברהם־מנחם

בן שלמה ופייגה־רוזה. נולד ב־27.2.1928 בברלין, בירת גרמניה. בן חמש היה בעלות המשפחה לארץ בשנת 1933, גדל בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי ואת בית־ הספר המקצועי על שם מכס פיין ונתקבל לעבודה כמכונאי בבית־החרושת „עסיס", שאף להשתלמות נוספת ואחרי שעות העבודה שקד ולמד הנדסה על־ידי קורס־ פונדנציה. חניך הארץ, כאילו נולד בה, בחור טוב ועדין־נפש. בן נאמן וחבר מסור.

חבר ה„הגנה" ומראשוני המתנדבים למערכה. שירת כמפקד כיתה בחטיבת „גבעתי". קיפה את חייו על־ידי תאונה בשעת טיפול בנשק בתל־ גוף ב־17.6.1948. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

גוטליב חיים

בן יוסף ופייגה. נולד ב־18.1.1932 בתל־ אביב. נכנס לבית־ספר התיכוני למסחר בתל־אביב. עבר ללמוד רדיו־טכניקה בבית־הספר המקצועי „מונטיפיורי" כדי להשתלם אחר־כך באמריקה. היה עליץ וחובב ספורט מילדותו ובכיתה ד', בהיותו בן 10, קיבל פרס ראשון לקליעה למטרה. משהחלה מלחמת־השחרור נתקבל אחרי הפצרותיו המרובות לשירות ה„הגנה", אך בגלל גילו הצעיר ובהיותו בן יחיד שיתפו אותו רק באימונים ולא בפעולות. משלא נתקיימה שאיפתו להיות חייל לוחם בפועל עבר למחתרת אצ"ל. שם העסיקוהו תחילה בשירות עזר ממשי, בניקוי נשק, ואחר־כך לימדוהו נהגות ואלחוטאות. שהתחיל בתפקיד נהג בקרבות אצ"ל לכיבוש יפו ואחר־כך בקרבות ראש־העין.

כשצורפו כוחות אצ"ל בשפלה לצה"ל הגדיל את גילו בשנה אחת וכך נתקבל גם הוא לצבא ההגנה לישראל. התנדב לשירות אלחוטאי בחזית רמלה, וכשתקף כוח עדיף מאד את כיתתו בעמדה הקדמית, שידר קריאות לעזרה. בינתים עצרו הוא וחבריו את האויב עד שאזלו כל כדוריהם. משנפל מפקדו נטל הוא ממנו את מכונת־היריה והוסיף לירות בלי הפוגה עד אשר נפגע מצרור כדורים ונפל מתבוסס בדמו על מכונת־היריה שלו, אולם הקבוצה הקטנה בה נפל איפשרה בחיפוי האש שלה את נסיגת 58 חברים והצלתם. כשהגיעה העזרה נמצא הוא וכמה מחבריו שנפלו ביום 2.6.1948. הובאו למנוחת־עולמים בקבר־אחים בנחלת־יצחק.

גוטליב יהודה

בן משה ובלהה. נולד ב־10.4.1921 בתל־ אביב, ימים מעטים לאחר עלות הוריו ארצה, אשר גרו ב־יפו עד 1 במאי 1921, יום פרוץ הפרעות שם. נתחנך בגן־ילדים בתל־אביב ואחר־כך בבית־הספר העממי „הכרמל" ובגימנסיה „הרצליה". חובב טבע, מוסיקה ומדעים. ילד ידוע־חולי עד גיל 6—7. במשך הזמן התגבר על חולשת הגוף והיה מוצק וברייא. נכנס לשורות „המכבי הצעיר" והרבה בספורט ובהתעמלות. חבר ה„הגנה" ופעיל בשורותיה. משסיים את חוק לימודיו ב־1939 סייע לפרנסת הוריו, התיצב לגיוס לצבא הבריטי, אך נפסל מטעמי בריאות. בשנת 1942 החל ללמוד חימיה באוניברסיטה העברית בירושלים וסיים את לימודיו במקצוע זה באוקטובר 1947 בהצטיינות רבה. בימי מלחמת־העולם השניה התיצב פעמיים לגיוס לצבא הבריטי, אך לא נתקבל.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התמסר לתפקידיו ב„הגנה". פעל כמדריך טירונים, כחבלן וכחבר יחידות־הקרב של חטיבת „גבעתי". ב־22 במארס 1948, לאחר ביקור־פרידה קצר אצל הוריו, השתתף בפעולת התקפה על ג'בליה מבסיס בת־ים ומפעולה זו לא חזר. גויתו לא נמצאה עד היום.

גוטליב יעקב־נחמיה

בן אברהם וישתכ ופרידה. נולד ב־5 במאי 1928 בבנדין שבפולין. בן למשפחה חסידית, מצאצאי הרב דויד מלילוב. בן 7 עלה עם הוריו לארץ ולמד בבית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב. הוריו היו אנשי עמל ולמרות מצבם הקשה השתדלו לתת לבנם־בכורם חינוך לתורה ולעבודה וקיוו שישמש להם סעד לעת זקנתם. בסיימו את לימודיו החל לעבוד במקצוע הסריגה ותמך בהוריו. כחבר „בני־עקיבא" והאיגוד הספורטיבי „אליצור" הצטרף ל„הגנה" ב־1945 וסופח לפלוגה הדתית של חי"ש תל־אביב, אך היה רצונו להתגייס לפלמ"ח הדתי שהתארגן אז.

כחבר מחלקה בחי"ש הדתי נשלח עם מחלקתו לעזרת גוש עציון הנצור. „אנו יודעים לאן הננו מועברים, אבל יודענו גם מהו גוש עציון בשבילנו" — אמר יעקב ברגש למורו שראהו לפני צאתו לדרך מסוכנת זו. במכתביו מהגוש בוטאה דאגתו הרבה ומסירותו למשפחתו, אשר ניסה לעודדה ולשמחה, על אף הקשיים שהיה נתון בהם. באוירון הוטסה המחלקה אל הגוש הנצור ושם לחם יעקב עד שנפל בין הנופלים ביום 13 במאי 1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

גוטליב עקיבא

בן חיים וחיה־בינה. נולד בשנת 1927 בירושלים למשפחה חסידית וחונך בחינוך מסורתי ב„תלמוד־תורה". כשגדל למד מלאכת ליטוש־היהלומים ואחר־כך עבד כשרברב בבית־מלאכה פרטי. היה חבר ה„הגנה" במשך שש שנים, עבר אימונים בכלי־נשק שונים. ובימי המאורעות היה בין מגיני העיר, בשמרו בגבול שכונת שייך־ג'ראח.

עם הכרזת המדינה היה יוצא בלילות לשמירה בבית מנדלבוים, השתתף בהדיפת ההתקפה על שכונת מאה־שערים ועסק בעבודות ביצורים במקומות רבים בירושלים. באחרונה פעל בהגנת העיר העתיקה וגם שם עסק בהקמת ביצורים, בקרבת קוי הלגיון הערבי. היה אהוב על חבריו־לנשק ומפקדיו בגלל יושר־לבו ונאמנותו לתפקיד. ביום 12 בינואר 1949 שמר בבנין ה„ביבל־סיטי", בהרימו רימון־יד מוסוה בקופסה שזרקוה הערבים, התפוצץ הרימון ועקיבא נהרג מהדף האויר. למחרת היום נקבר בירושלים בשייך־באדר ב'.

גוטליבוכספקי יהודה („יידק")

בן יוחנן וברייגדיל. נולד ב־4.5.1917 בקולו, פולין. קיבל השכלה תיכונית. חונך בסביבה מתבוללת ואת הכשרתו הציונית רכש בתנועת־הנוער. יצא לקיבוץ חקלאי בצ'נסטוניב. העפיל עם קבוצת־החברים הראשונה באניה „אסימי", בשנת 1939, והיה ממארגני הגרעין של קבוצת ניצנים. במלחמת־העולם השניה התגייס בגיוס הראשון של הקיבוצים. עבד במחלקת המפות של חיל־ההנדסה הבריטי. שירת בארצות המזרח התיכון והשתתף במערכת אל־עלמיין. כששוחרר חזר לניצנים ועבד בענף המספוא.

כשפרצה מלחמת־השחרור שימש נהג הקבוצה. באחת השיירות נפצע קל, אך הצליח להגיע למשק עם פצועים ונשק. כשבאה הקבוצה במצור נלחם כמקלען. ב־26.3.1948, בשמרו בעמדת־תצפית בעת התקפה על ניצנים, נפל ובה נקבר. השאיר אשה ובת שנולדה אחרי מותו ונקראת על שמו „יהודית", דף לזכרונו — בחוברת „ניצנים במצור ובמערכה".

גוטמן אביב

בן יהודה ושרה. נולד באוקטובר 1926 בחיפה. גמר בית־ספר עממי ויצא לעבודה. היה נהג ועבד בחברת תחבורה בתל־אביב. בימי מלחמת־העולם השניה שירת כנהג בצבא הבריטי. היה חבר ב„הגנה". עם החרפת המצב הלך לפלמ"ח וקיבל משורין לנהיגה. היה בין מלווי השיירות בדרך לירושלים. השתתף בפעולות רבות ושונות, אך לא הרבה לספר עליהן בבית, על מעשי גבורתו העידו החברים ולא הוא. בפיהם תואר כ„טיפוס עירוני עליז", שידע לפזם את כל הפזמונים החדשים והשפיע שמחה על החברה. באחרונה יצא בשיירה לגוש עציון, בדרך חזרה הותקפו בנבי־דניאל, והוא הספיק לשוב לכפר־עציון, במכתבו האחרון שהגיע לידי הוריו סיפר על זעזוע נפשו לאחר שנהרגו במשורין שלו ששה בחורים שגרו אתו בחדר אחד, והוא ניצל. אך בו במכתב בירך את אחיותיו בברכת „חזק ואמץ", שהיתה מעין צוואה למשפחתו. עם מגיני כפר־עציון נפל ביום נפילת הגוש, הוא ה־13 במא' 1948, ואתם הובא לקבר ישראל על הר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

גוטמן יוסף

בן שמואל ויוליה. נולד ב־16.10.1924 בבויטן, גרמניה. עלה ארצה ב־20.2.1939 ונכנס לבית־הספר המקצועי שליד הטכניון בחיפה. אחרי שלוש שנות לימוד שימש עוזר־מדריך בבית־הספר. במלחמת־העולם השניה שירת שנתים ומחצה בחיל־הים הבריטי כקצין. חנה בעיקר במצרים, באלכסנדריה וליד תעלת סואץ, ועבד שם בבית־המלאכה במקצועו — מסגרות. כשהשתחרר עבד כמסגר בחברת־החשמל. במשך שנים היה פעיל ב„הגנה" והשתתף באימונים רבים. חודש אחרי הכרזת או"ם התגייס למלחמת העצמאות. היה מותיקי גדודו בחטיבת „כרמלי". ב־20.1.1948 עזב עם מחלקתו את אזור הקריות בחיפה ועבר אימונים בקיבוץ משמר־הים (הישן). בתקופת האימונים גילה אומץ־לב, התמסרות רבה וכושר גופני ומונה לתפקיד סגן מפקד כיתה.

ב־3.3.1948 נשלחה המחלקה ליחיעם, וחדשיים וחצי היו במצור. כששוחררה יחיעם השתתף בכל פעולות הגדוד, בכיבוש משטרת ראש־הנקרה, בסיורים בצפון הארץ ובלבנון, בכיבוש כברי, בקרבות על כפר בירוה, בהטרדת אום אלפחם, בקרב על ג'נין (בתחילת יוני). בקרב

גוטמן שלמה

בן יעקב ולאה. נולד בשנת 1897 בצ'רנוביץ שברומניה. עלה לארץ בשנת 1926. נפל בעיר העתיקה ב־18.5.1948 ושם הובא לקבורה.

גוטמן דויד

נפל בירושלים בהתקפה על נבי־סמואל ב־24.4.1948. מקום קבורתו לא נודע.

גוטמן דויד־שלמה

בן יוסף ויעטיל־צפורה. נולד בשנת 1922 ברומניה. עלה לארץ בשנת 1948. נפל בקרב על עיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפלוג'ה והועבר ב־8.12.1949 לבית־הקברות הצבאי בחיפה.

ג׳נין מילא את מקום המ״כ שנפגע והוכיח את כשרו הפיקודי. מאז נשאר בתפקיד של מפקד כיתה וכמ״כ השתתף בכיבושה השני של בירות, ידע להשתמש בסוגי־נשק שונים וגם לתקנם. היה חייל למופת־נסיון, מחיילי הגדוד שנשאו על שכמם את כל העומס. היה תמיד בין הראשונים והמסתערים. חייל טוב בגדוד כשם שהיה בן טוב בבית. ב־19.7.1948 השתתף במערכה על תרשיחה. לאחר קרב שנמשך מאור הבוקר עד אחרי הצהרים נתקבלה פקודת נסיגה. בהיסוגו הרגיש כי חבר כיתתו נפצע, הוא גחן אליו לחבשו, ובאותו רגע פגע כדור בחזהו והוא נפל בו במקום, ביום ב׳ בתמוז תש״ח. נקבר בנהריה ב־27.7.1948.

גוטמן יוסף

בן צבי ואסתר. נולד ב־1930 בנובי־זאמקי שבסלובקיה, שנקראה איירשק־אויואר בהונגרית, והוחזרה ב־1939 להונגריה. תחת המשטר החדש התחיל ללמוד בבית־ספר תיכוני עד שההונגרים הטעינו את יהודיהם בקרונות־המות ושילחום למחנות הגרמנים. החזיק מעמד עד השחרור ואחר־כך למד אוטו־מכניקה. יצא ב״נתיב הברייחה״ לגרמניה, הצטרף לקיבוץ הכשרה ואיכונים וב־1948 עלה ארצה בשיירת גח״ל. הצטרף לקיבוץ תל־יוסף ומשם התיצב לשירות בצה״ל.

בשעת פעולה צבאית בסביבת ירושלים נפגע בהפצצה ונפל ב־20.10.1948. למחרת היום נקבר בקריית־ענבים.

גוטמן יוסף

בן אברהם ויוכבד. נולד ב־10 במאי 1928 בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי ובהיותו בן 12 מתה עליו אמו ונאלץ לצאת לעבודה. התמחה ונעשה מסגר ומכונאי.

בן 14 הצטרף ל״הגנה״ ובן 17 — לפלמ״ח. משם עבר לשרת כנוטר במשטרת היישובים העבריים באילת־השחר, ועם פרוץ מלחמת־השחרור עבר לצבא. נפל בקרב על נבי־יושע ב־15 באפריל 1948 ונקבר באילת־השחר. ב־21.9.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

גוטמן חיים־עמנואל

בן ישראל ושושנה. נולד ב־1924 בגרמניה. בן תשע עלה לארץ ב־1933 עם אחותו וקרוביו. יתום מהוריו. גדל ונתחנך בבית דודו בקריית־מוצקין ולמד שם בבית־הספר העממי. היה מדריך בתנועת ״הצופים״. אחרי גמרו את בית־הספר העממי עבד במשק חקלאי. בן 17½ התגייס ב־1941 לצבא הבריטי, ל״מהנדסים מלכותיים״, ושירת בו ארבע שנים. השתלם במקצוע המכונאות במצרים ובטריפולי, בזמן היותו בצבא אירגן עם עוד חברים את גרעין ההתישבות ״בני דרור״ והכין את תכניותיו. את יומו הקדיש לעבודה, ובלילות למד. אחרי שחרורו התיישב בבני־דרור שליד תל־מונד. היה האחראי למסגריה המקומית. היה חבר ב״הגנה״ ועבר קורסים של חי״ם. השתתף בפעולות בסביבות תל־מונד. פניו הביעו רצינות ועמקות. בעל חוש חברתי ושוקל המיד כל דעה המתנגדת לדעתו. אוהב עבודה וחביב על יודעיו. בעל תכניות לעתיד. האציל מרוחו גם על חבריו ותבע ערנות ומרץ מעצמו ומאחרים.

בפעולה על הכפר טירה נקרא להשתתף במחלקת פלמ״ח. בקרב הצטיין בקור־רוח ובדאגה לכלל. המחלקה נתקלה באש חזקה מצד האויב וכותרה. חיים־עמנואל הצליח לסגת, בגררו עמו פצוע, עד העמדה בכפר־הס, אך משנודע לו כי נשארו פצועים בשדה־הקרב, חזר. בצאתו מן העמדה נפגע בכדור בריאותיו. הובא לבית־החולים ביילינסון, נותח ומת כעבור שמונה שעות — יום אחד לפני הכרזת המדינה, בד׳ באייר תש״ח (13.5.1948). נקבר למחרת היום בתל־מונד.

גוטמן מרדכי

בן אהרן ופייגה. נולד ב־1924 בפלונסק וגדל בסוכוצ׳ין שבפולין. גמר בית־ספר עממי ובמלחמת־העולם השניה סחבוהו הגרמנים למחנותיהם והעבידוהו בפרך. שריד יחיד ממשפחתו. אחרי מיגור גרמניה התגורר בעיר הנובר ולפי אחת הגירסאות עבד בחיטוטן. בעזרת חיילי הבריגדה העברית עבר לאיטליה וב־1946 העפיל ארצה באניה „רג׳בוד״. התישב בנחלת־יצחק ועבד בנגרות.

במלחמת־השחרור שירת בחטיבת „הראל״ של הפלמ״ח. נפל ב־1.6.1948 בקרב על הראדאר. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

גוטמן שלמה

בן משה וקטרין. נולד ב־28.6.1928 במינכן, גרמניה. עלה עם הוריו לארץ בראשית 1936 והתישבו בירושלים. למד בבית־הספר התיכון בבית־הכרם. גדל באוירה רוחנית, בבית אביו הרופא, והתעניין במיוחד בבר־טניקה, במוסיקה ובטיולים להכרת הנוף הטבעי וההיסטורי בארץ. היה חבר תנועת הצופים ופעיל ב״הגנה״ מגיל 16. נמשך לחקלאות, למד בבית־הספר כדורי וסיים בו את חוק לימודיו. הצטרף לקבוצת־ההכשרה של חבריו הצופים בעין־גב, ובדעתו היה להשתלם אחר־כך במדעי החקלאות בחוץ־לארץ, אך פרצה מלחמת־השחרור והוא התגייס עם קבוצתו לפלמ״ח ונשלחו לגליל העליון.

השתתף בינואר 1948 בהתקפה על הכפר עין־זיתון ובפברואר — כחבלן בפעולה בסאסא. באפריל הסתנן עם מחלקתו לצפת הנצורה והשתתף בשמירה, במארבים ובלילמת התקפות ערביות על הרובע היהודי. בקרבות לשחרור העיר נפל בהסתערות על הר המצודה ביום 5.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בצפת ביום כ״ט בניסן תש״ח (8.5.1948).

גוטמן שמעון (חיינץ)

בן חיים (ליאו) ומלכה. נולד בכ״ב בשבט תרפ״ה (16.2.1925) בבויטן, שלזיה עילית, גרמניה, למשפחה ציונית שומרת־מסורת וברוחה נתחנך. בתרצ״ח עלה עם הוריו והתישבו בחיפה ואחר־כך בקריית־מוצקין. למד בבית־הספר חריאלי ואחר־כך התמחה שלוש שנים במסגרות וריתוך בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון. מסתיו 1942 ועד קיץ 1945 עבד בשירות המאמץ המלחמתי כמסגר וריתך משובח במחנה צבאי ברכיבי בקריית־מוצקין ואחר־כך פתח מסגריה בבית אביו ושקד על עזרתו למשפחה בהכנסותיו. במידותיו הטובות נתחבב על מוריו וחבריו בבית־הספר ואחר־כך על מכריו ולקוחותיו בחברה, בעבודה ובצבא. חיבב את המוסיקה והשתלם בה בלימוד עצמי בשעות הפנאי, וגם בלימודים אחרים, לשם הרחבת ידיעותיו הכלליות.

היה פעיל ב״הגנה״, גויס בפברואר 1948 לשירות מלא, ואחרי אימונים

היה פעיל ב„הגנה", גויס בפברואר 1948 לשירות מלא, ואחרי אימונים בפלוגה דתית בכפר־חסידים יצא להגנת רמת־יוחנן מפני התקפות הדרוזים. כסגן מפקד כיתה נטל בידו את הפיקוד לאחר שהמפקד נפצע. נפל בהדיפת התקפה ביום ז' בניסן תש"ח (16.4.1948). נקבר בכפר־אתא ב־18.4.1948.

גוטמן שרגא

בן צבי וברריינה־פרומה. נולד ב־1925 בזולקובקה שבפולין. ב־1936 עלתה כל המשפחה לארץ והתישבה בירושלים. אחרי סיום כיתה ז' בבית־הספר „תחכמוני" למד תיקון מכוניות ונהגות ועבד במקצוע זה. הצטרף למחתרת אצ"ל והשתתף בפעולותיה בירושלים וב־1947 עבר ל„הגנה". עם פרוץ הקרבות התיצב לשירות העם ובגלל עבודתו החיונית בחברת האשלג רותק למקום עבודתו וגויס גיוס חלקי. נהג מכונית משורינת לגוש עציון. התנגד לתקן מכוניות שנתקלקלו בדרכן לירושלים ובצאתו לשירות זה, עשרה ימים אחרי אירוסיו, עלה על מוקש והתרסק בשער־הגיא ב־24.3.1948. נקבר במעלה־החמישה וב־8.11.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

גוטרמן (רוסקי) ישראל

בן אברהם ודינה. נולד ב־1925 בפולטוסק שבפולין. למד בחדרים ובבית־ספר עממי ואחר־כך עבד בנגרות. בראשית מלחמת־העולם השניה נמלטה כל המשפחה — ההורים ושמונה ילדים, והוא הבכור — לסארני. ב־1941, כשהגיע האויב הנאצי גם שמה ויהודי העיר נכלאו בגיטו, נמלט משכונת היהודים עם שתי אחיות ומסר אותן למשפחות נוצריות והוא ואחד מאחיו יצאו אל ה־ערות והצטרפו לפרטיזנים. במשך הזמן אבדו עקבות אחיו והוא המשיך במלחמה הפרטיזנית עד השחרור. כשחזר לסארני נודע לו כי אחותו הגדולה יצאה עם המשפחה הנוצרית לגרמניה, בלי להשאיר עקבות ברורים, והקטנה, בת שש או, דבקה במשפחה הנוצרית שגדלה אצלה ולא הצליח בשידוליו ובגילויי חיבה ובהזכרת ההורים להניעה לחזור אליו. פעמים אחדות נדד למחנות בגרמניה וחזרה לפולין כדי לבקש את שרידי משפחתו. באחד המחנות בגרמניה הצטרף לארגון פרטיזנים חלוצים. העפיל ארצה באניה „לטרון", הוגלה לקפריסין והגיע משם לארץ ביולי 1947. עבד בעבודות שונות והתחיל ללמוד עברית ולהסתגל לחיי הארץ.

כשהגיע תורו התגייס להילחם למען שחרור הארץ, ולדברי מפקדו היה „מסור ולוחם בעד מולדתו כמו יליד הארץ". השתתף בקרבות חטיבת הצפון, בחזית ג'נין ובגליל, ונפל בבירוה שבגליל המערבי ביום 24.6.1948. למנוחת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה.

גוטסמן דוב (מרנהרד)

בן יוסף ופרל. נולד ב־21 בנובמבר 1920 ברדאוץ, רומניה. בן־זקונים להוריו. סיים בית־ספר עממי ו־4 כיתות של בית־ספר תיכוני ואחרי גמר לימודיו השתלם במלאכת הדפוס. כתגובה „השומר הצעיר" התכונן לעלות בשנת 1939 לארץ, אלא שעם כניסת הצבא הרוסי לצ'רנוביץ עבר יחד עם אלפים מבני הנוער היהודי לשטח הכיבוש הרוסי ושם עבד בבית־דפוס ממשלתי. כשהנאצים החלו בהתקפתם על ברית־המועצות הספיק לברוח לפנים הארץ, התגייס לצבא האדום, לחם בסטלינגרד ואף נפצע כמה פעמים, גם חלה בטיפוס ובמחלת האבעבועות השחורות ורק נס ניצל ממות. בכל אותו הזמן, גם כשעבד בנ.ק.ו.ד. הרוסי, לא נטש את רעיון העליה. משנסתיימה המלחמה חזר לביתו ומצא את הוריו בחיים. סוף־סוף יצא לדרך והגיע בספינה „בנסת ישראל" לחופי הארץ. במאבק שניטש בנמל חיפה בין המעפילים לבין האנגלים נפצע קשה ושולח לקפריסין, שם החלים בבית־חולים בניקוסיה. עם עלייתו, ב־15 בנובמבר 1947, הצטרף לקיבוץ רשפים, שעזבו אחר כך. כשהגיעה אחותו לארץ, הוא היה לה לעזרה בצעדיה הראשונים.

באפריל 1948 התגייס בכפר־אתא והשתתף בקרבות שער־הגולן וצמח, באותם הימים נקשרה נפשו לאהבה את הארץ ונופה. נפל בצמח ב־18 במאי 1948, חמישה ימים לאחר שהוריו הגיעו לארץ, ונקבר בקבר־האחים בדגניה א' ביום י"א באייר תש"ח (21.5.1948).

גוטסמן זיגי

בן יהושע ואסתר. נולד ב־20.2.1927 בעיר צ'רנוביץ, חבל בוקובינה, אשר ברומניה. למד בבית־ספר עממי. ב־1941 הוגלו הוריו לטרנסדניסטריה ושם נספו. היה משאירית הפליטה ועוד בנעוריו מצא דרך לתנועה ציונית־חלוצית. היה חבר „גורדוניה" ונעשה מדריך בפלוגת־הכשרה בטימישוארה ובפריידורף. על סף עלייתו לארץ התאמן באימוני ה„הגנה". בקיץ 1947 העפיל באניה „מדינת היהודים". ארבעה חדשים שהה במחנה קפריסין וב־28.12.1947 שוחרר לעלות לארץ. הצטרף לקבוצת מסדה שבעמק הירדן. הספיק להתעמרות ולעבוד עבודה הקלאית במשק, ובו בזמן הוסיף להתאמן. לאחותו, שדאגה לו, שלח כל מיני הודעות סתומות ממקומות שונים בארץ, כולם שקטים ורחוקים מסכנה, והוא נשאר כל הזמן במקומו, מוכן לסכנה הממשמשת ובאה.

ביום פלישת הסורים לעמק הירדן היה בין השומרים על תחנת־המים של הירמוך, שעמדו עמידת־גבורה של מעטים מול רבים עד שהוכרעו ביום קום המדינה ב־15.5.1948. נקבר בו ביום בשער־הגולן.

גוטסמן מרדכי

בן שמואל ואסתר. נולד ביום 16.6.1930 בפדלשוביץ אשר בצ'כיה. עד גיל 14 חי עם הוריו בצ'כיה, למד בבית־ספר כללי וקיבל ב„חדר" חינוך יהודי מסורתי. בשנת 1944 הוגלה על־ידי הנאצים עם המשפחה הגדולה (הורים ושמונה ילדים) לגיטו. מכאן הובלו למחנה־ריכוז ובו הפרידו את ההורים מבניהם בלא שיראום שוב לעולם. כמה שבועות עברו עליו במחנה־האימים של אוישוויץ ומכאן הובל להפירת ביצורים בחזית הרוסים. בדרך־הענויים שלו עבר את אבנוה, מאוטהאוזן, פלדפינג, דאכאו. אחרי השחרור חזר לביתו מתוך תקוה למצוא מישהו מהמשפחה, אך לאכזבתו לא מצא איש. בהגיעו לארץ נודע לו על אחותו שנשארה בחיים וקיוה להיפגש עמה בארץ־ישראל, אך לא זכה לכך. בשהותו באיטליה הצטרף לחברת־נוער ציונית בפלורנץ. כאשר נזדמנה אפשרות של עליה בדרך ההעפלה, הקדים את קבוצתו והגיע לארץ באניה „קדימה", אשר ממנה ירד ישר למחנה־העצורים של עתלית. לאחר שני חדשי שהותו בעתלית שוחרר והצטרף לחברת־הנוער של קיבוץ אלונים, בהתאם עם חינוכו הדתי החליט להצטרף למוסד התקלאי־הדתי „נוה־עמ'אל" שבשדה־יעקב, שעל־יד אלונים. אהב עבודה וחלם על עבודת־אדמה.

עם פרוץ מלחמות־השחרור התגייס מיד בחיפה. מאחר שהיה מאומן זה מכבר נשלח מיד להגנת יבנאל. אחר־כך פעל בטירה שליד חיפה, ובקיבוץ גשר היה ברגעים הקשים ביותר של הגנתו מפני הפולש. הצטרף לגדוד „ברק", ראשית פעולותיו עם גדוד זה באזורי הגליל התחתון, עד אשר הגיעו ימי הגנת סג'רה, הם ימי הקרבות המרים ביותר

של הגדוד. ב־12.7.1948 נפצע בקרבות על סג'רה, נפגע בריאותיו ובבטנו. הועבר לבית־החולים בעפולה ומת בו, ב־16.7.1948, לאחר שני ימי־ענויים. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בשדה־יעקב.

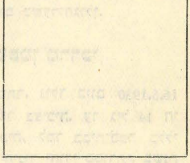
גוטפלד מיכאל

בן שמואל וחוה. נולד ב־22 באוגוסט 1928 בברלין, בירת גרמניה. גדל בסביבה כפרית. ראשית לימודיו בבית־ספר גרמני בויסבאדן. אחרי עלות הוריו לארץ (ב־9 בנובמבר 1936) למד בדגניה ובנהלל. בהתחלת 1939 הקימו הוריו משק־עזר בקרית־ביאליק שבמפרץ חיפה והוא המשיך את לימודיו בבית־הספר שבקרית־ביאליק וקרית־מוצקין ואחר־כך סיים את בי"ס הספר הריאלי בחיפה, במגמה הביולוגית. חיבב את מדעי הטבע וביחוד את החימיה. בהיותו עוד תלמיד צעיר הלם על חיי עבודה חקלאית וקיוה למזג את שתי שאיפותיו: "להיות חקלאי המשתתף בבנין המולדת ולרוות את צמאונו למדעי הטבע והרוח וללימוד בלתי־פוסק". מגיל 12 היה חבר מסור ופעיל בתנועת "השומר הצעיר". לאחר בחינות־הבגרות עבד בעבודות חקלאיות והתמסר לריכוז קן "השומר הצעיר" בקרית־חיים, חניכיו וחבריו ראו בו אדם התובע הגשמת השאיפות בחיים וזיה להם לדוגמה ומופת.

ב־25 בדצמבר 1947 יצא עם החי"ש לאימונים בגליל המערבי ונשאר שם, אם כי שוחרר לשם פעולות ההדרכה בתנועתו. בגליל שירת בגדוד אחד והשתתף בפעולותיו. נפל ביום 27 במארס 1948 בשיירה שיצאה להביא אספקה ועזרה ליחיצים. נקבר בנהריה ב־29.7.1948.

גוטרמן מנחם

בן משה. נולד בשנת 1929 בלודז אשר בפולין. החל ללמוד בבית־ספר עממי, ובהיותו בכיתה ג' פרצה מלחמת־העולם. אחר־כך למד בכוחות עצמו, בהיותו בגיטו לודז, והגיע לדרגת גומר בית־ספר עממי. בשנת 1943 נלקח למחנה־ריכוז ושוחרר משם בשנת 1945. מיד הלך בדרך הבריחה כדי להגיע לארץ. בא לאיטליה ונתקבל למוסד של נוער יהודי. שם הכשיר עצמו לקראת העליה. למד נגרות. עלה לארץ בשנת 1946 עם "עליית־הנוער" והיה בחברת־נוער בקיבוץ אלונים. עם תום שנות החינוך התגייס לפלמ"ח. הצטיין כלוחם טוב כשם שהצטיין כעובד טוב. חבריו חיבבוהו מאד.

נפל בקרב לטרון ביו"א בתמוז תש"ח (18.7.1948). הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950).

גוטרמן משה

בן ליטמן ושרה־ביילה. נולד ב־2 במארס 1912 בפולין, בעיירה פלוטניצה שבמחוז פינסק, למד ב"חדר" ובבית־ספר עממי. עם גמר לימודיו, בעודו נער, הצטרף אל "החלוץ הצעיר" ומאז היתה העליה לארץ לחלום חייו. בחוסר סבלנות חיכה ליום בו יגיע לגיל 18 ויוכל להצטרף ל"החלוץ", לצאת להכשרה ולעלות. בשנת 1929, בהיותו בן 17, פנה אל סניף "החלוץ" המקומי וקיבל אישור יציאה להכשרה בקיבוץ קלוסובה. על אף ההתנגדות הקשה בבית למעשהו זה — לא נרתע, הלך למחוז־חפצו וכעבור שנה אושר לעליה. אלא שבימים ההם יצאה "גזירת פספילד" ושערי הארץ ננעלו. משה היה אז בין אלה שלא נרתעו, חזר להכשרה, עבד בכל עבודה קשה, סבל מחסור, אך האמין שסוף־סוף יתגשם חלומו. עם חידוש מתן רשיונות־העליה עלה ב־6 במארס 1931. תחנתו הראשונה היתה רמת־רחל, בה עבד בעבודות כיבוש — רכבת, בניה ושמירה. בגלל סיבות משפחתיות עבר אחר־כך לתל־אביב, עבד בה בבניה ובשעות הפנאי פעל ב"הפועל", בפלוגה הימית ובתנועת "ההברות הסוציאליסטית". משנת 1935 היה כמה שנים חבר "ארגון גורדון" שעלה להתישבות בשרונה ולאחר שחזר לתל־אביב פעל ב"הגנה" ובפלוגות וינגייט. היה פעיל ב"הסתדרות העובדים" כחבר "התנועה לאחדות העבודה".

לאחר הכרזת או"ם, כשהערבים החלו בהתקפותיהם על תל־אביב, נמצא משה בין מגיני שכונת התקוה, נוה־שלום ושכונת קרטון. עם הגיוס לצבא הלך לדרום ובשובו העירה לחופש, ב־9 ביולי 1948, נהרג בהפצצת תל־אביב על ידי המצרים. נקבר בנחלת־יצחק ב־11.7.1948. הניח אשה.

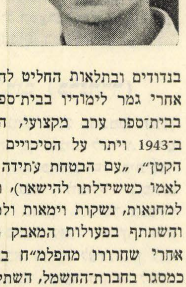
גוטשל צבי

בן יוסף וחנה. נולד בח' תמוז תרפ"ח (26.6.1928) בתל־אביב. סיים את הגימנסיה "בלפור" ושירת שנה כנוטר בעמק בית־שאן. אחר־כך התחיל ללמוד באוניברסיטה פיסיקה, פילוסופיה ומתימטיקה. הצטרף למפלגה הקומוניסטית העברית. היה חבר הסתדרות הסטודנטים. צנוע, שקט ונחבא אל הכלים היה מהלך בין חבריו. היה מסור ללימודיו ולחבריו. לא ידע מחסור וביקש קרבתם של אלה שהמחסור הוא לחם־הוקם. היה אחד מחברי משלחת־הנוער לפראג מטעם הסתדרות הסטודנטים.

ב־29 בנובמבר 1947, בצאת הקריאה לנשק, לא היסס הרבה, עזב את האוניברסיטה ויחד עם עשרות מחבריו התמסר לנשק באותה הרצינות שהתמסר קודם ללימודים. עשה הכל בשקט ובבטחון ובלי מורך. סיים קורס לאלחוטאים ונשלח לגוש עציון. השתתף בקרב בנבי־דניאל. לאחר שחזר משם השתתף בפעולת "נחשון" ובכיבוש הקסטל. נלחם גם לשחרורן של השכונות העבריות בחזית קטמון. שירת בגדוד "מוריה". נפל בקטמון ב־1.5.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. בט' במרחשון תשי"ב (8.11.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים.

גול צדוק

בן משה ומזל. נולד ביום י"ב בכסלו תרפ"ה (1924) בעיירה קטנה במחוז טשקנט בבירית־המועצות. כשהיה בן שלוש החליטו הוריו להעפיל ארצה. המשפחה נדדה דרך הודו ואפגניסטן ונתעכבה שנים בדרך. בנדודים אלה נבכר מת אביו, והוא נטה שכמו לעבודה מילדותו. בראשית 1936, חדשים מעטים אחרי בוא המשפחה לארץ, בהעפלה דרך סוריה, הוסערה נפשו מההתקפה הערבית על הישוב, והנער שהיה לאיש בנדודים ובתלאות החליט להקדיש את חייו למען בטחון היהודים בארצם. אחרי גמר לימודיו בבית־ספר למד מסגרות בבית־מלאכה והשתלם בבית־ספר ערב מקצועי, הצליח בעבודתו והגיע לדרגת מנהל־עבודה. ב־1943 ויתר על הסיכויים לעליה חמרית ("הבית הגדול קודם לביתנו הקטן", "עם הבטחת עתידה של אמא־מולדת יובטח גם עתידך" — אמר לאמו כששידלתו להישאר), והתגייס לשרת 3 שנים בפלמ"ח. עבר קורסים למחנאות, נשקות וימאות ולמ"כ. נתמנה למפקד כיתה ולנשק של הפלוגה והשתתף בפעולות המאבק (פיצוץ מסילת־הברזל, הורדת מעפילים וכו'). אחרי שחרורו מהפלמ"ח ב־1946 חזר לעבודה אזרחית במקצועו, עבד כמסגר בחברת־החשמל, השתלם בשיעורי־ערב במתימטיקה ובשרטוט הנדסי, פעל כמאמן ומדריך בחטיבת הרוזרבה, הקפיד ביחוד על חינוך לשמירת הסדרות, והשתתף בפעולות המאבק ב"ליל וינגייט" ועוד.

בראשית מלחמת־השחרור חזר לשירות מלא. למד הצופה, השתתף

בהגנת תל־אביב ובליווי שיירות לירושלים ואחר־כך שירת כנשק בגדוד של חטיבת „הראל" פלמ"ח. עלה עם החטיבה לירושלים הנצורה, ותוך חיפוי במכונת־יריה על מעבר שיירת המטען והנשק של הגדוד בשער־הגיא פגע בראשו כדור שנורה מצד הכפר דיר־איוב ונפל ביום 20.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בסנהדריה, בירושלים, ביום 22.4.1948.

גוירצר אברהם

בן שלום־שמחה ונשקה. נולד ביום ט"ז באדר ב' תרפ"ד (1924) בורשה, בירת פולין, להורים שומרי דת שעלו לארץ בעודו תינוק. בירושלים, אשר בה התישבו הוריו, למד בתלמוד־תורה „חיי־עולם" וכאשר גמר חוק לימודיו החל לעבוד בצבעות, כדי לעזור למשפחה.

כשפרצה מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתגייסים ושירת כחדשיים על הר־הצופים הנצור, מנותק מביתו. משחזר נשלח לארמון הנציב, שמר בעמדות ומשם עבר להר־ציון. עם התחלת ההפוגה שמח כי עברו ימי הסיוט ויוכל לחזור לחיק משפחתו, אך בעצם ימי ההפוגה, ב־12.9.1948, בהיותו על הר־ציון, פגע כדור בראשו ושם קץ לחייו. היה קבור בשייך־בדר א'. ב־30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הניח אשה ובן.

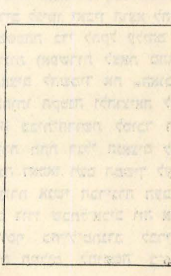
גולבם איתמר

בן יהודה וחנה, בני העליה השלישית, מחלוצי ליטא. נולד ב־6.6.1930 בתל־אביב. בסיימו את בית־הספר העממי פנה לעבודה ולמלאכה. עבד במקצוע הארנקים, אך משלא מצא בו סיפוק השתלם ועבד כנגר. בן מסור ואוהב. שמח והתגאה שיכול להביא את כל משכורתו הביתה. יפה־תואר, חסון, אוהב פשטות וצנוע, לא אהב סמלי שררה ומדים ונהג לומר: כל הכבוד באדם פנימה. היה ספורטאי מצוין. היה נוהג לרחוץ בים ולהפליג למרחקים, בקיץ ובחורף, בגיל 16 נכנס ל„הגנה". מילא כל תפקיד שהוטל עליו שם בהתלהבות ובמסירות.

למחרת ה־29 בנובמבר 1947 התיצב לדגל ובמשך זמן קצר התמחה כחבלן והיה קצין־חבלה באחד מגדודי הפלמ"ח. השתתף בפיצוץ משטרת לטרון ונפצע קשה. דאגתו העיקרית בשעת היפצעו נתונה היתה להוריו. עת התפתל ביסוריו כתב להם מכתב כי שלומו טוב ושלא ידאגו לו. עוד טרם הספיק להחלים הפסיק את חופשתו ושב ליחידתו. „להבריא אוכל לאחר הנצחון" — אמר להוריו שניסו להשפיע עליו כי יישאר לפחות עד הבראתו. היה שש אלי כל פעולה נועזת על־מנת לקחת חבל בשחרור הדרך לירושלים ופריצתה. „דרך זו היא שאלת חיים לנו" — היה אומר. נפל בדרך לירושלים, בסביבות אבו־גוש — סריס, ביום י"ז בתמוז תש"ח (24.7.1948) והובא לקבורה בקבר אחים בקרית־ענבים.

גולד שמואל

נולד בשנת 1921. נפל בקרב בגליל העליון ב־7/10.7.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה.

גולדבלט צבי

בן שמואל ורחל. נולד ב־16.3.1909 בעיר לנצ'יט, פולין, בבית פועלים. בשנת 1914 עברה משפחתו לעיר דומברובה. למד בבית־ספר עממי ועוד בילדותו החל ללמוד את מלאכת הסנדלרות ובן 13 כבר היה מפרנס המשפחה הענפה. בחוץ־לארץ היה פעיל בתנועת „פועלי ציון" ואירגן בעיר דומברובה אגודה בשם „פרייהייט" (דרור). היה יושב־ראש האגודה, הרצה הרצאות בשאלות ה„ברוכובזם". יסד כניף הקרן־הקיימת־לישראל בעירו ואירגן את „החלוץ" בסביבה. בשנת 1934 עלה ארצה. ראשית דרכו בארץ בתל־יוסף. אחר־כך התישב בתל־אביב ופתח בית־מלאכה לסנדלרות. כבעל חוש ציבורי מפותח וכשרון ארגוני התמסר, מיד עם בואו ארצה, בכל לבו לארגון בעלי־המלאכה ואף נבחר לחבר בועד „ההאחדות בעלי התעשיה" והקדיש לעבודה בו את מיטב עתותיו. במסגרת זו אירגן מפעלים שונים, כגון קופת תגמולים, שיכון, קופת אשראי וכו'. היה חבר במועצת „בנק למלאכה". הצליח לארגן איגוד מקצועי של הסנדלרים והיה חבר הועד שלו. באותה התלהבות ומסירות הצטרף לשורות ה„הגנה" והיה פעיל בה. אף גרם לכך בהסברתו שרבים מהחברים עשו כמוהו. אחת מפעולותיו האחרונות היתה יסוד הבית המשותף על שם העסקן הנודע בארגון בעלי־המלאכה צ'רניאקוב, שהיה ראש הקהילה בגיטו וארשה ואיבד את עצמו לדעת לאות מחאה כלפי גזירות משטר העריצות של הנאצים.

במאורעות התגבר לשמירה בגבול יפו—תל־אביב ובפרוץ מלחמת־השחרור גויס מלא ונשלח לירושלים. השתתף בקרבות על אבו־טור, קסטל, הר־ציון ונפל ביום 18.10.1948 בדיר אבו־טור מכדורו של צלף ערבי. נקבר בנחלת־יצחק ב־21.10.1948. בן 40 היה בנפלו. הניח אשה ושני ילדים.

גולדברג אהרן

בן מנשה ודבורה. נולד בשנת 1932 בתל־אביב. גמר את חוק לימודיו בבית־הספר „ביאליק". למד את מקצוע הסנדלרות. לפני שמלאו לו 15 שנה התגייס לגדנ"ע וכבר אז הוטלו עליו תפקידים אחראיים. בשנת 1947 יצא עם קבוצתו שב„הנוער העובד" להכשרה מגויסת. עבד בחולתא בדיג, מלאכה שהיתה חביבה עליו, וביגור עסק במספוא. חבריו בהכשרה הכירוהו כנער אחראי ומסור בתוך החברה.

ביום 21 בינואר 1948 יצא לפעולה כמקלען להתקפת קל־מרצחים בשפרעם. בשעת הקרב פגע כדור בראשו. הובא לבית־חולים בחיפה ומת מפצעיו אחרי 12 שעות. נקבר בנחלת־יצחק.

גולדברג אליהו („אילקה")

בן משה ונחמה. נולד ב־1921 ברזקנה שבלטביה. קיבל חינוך ציוני בתנועת „נצח" של „השומר הצעיר". גמר בית־ספר למלאכה ועבד במסגרות. בפרוץ ההתקפה הגרמנית על ברית־המועצות, שלטביה כבר נכללה בה, ברח לרוסיה. גויס לצבא האדום, גמר קורס לסמלים למכונות־יריה, שירת ארבע שנים בחזיתות, נפצע פעמים אחדות וקיבל אותות־הצטיינות. שוחרר ב־1944 בגלל נכות (צליעה) ואחרי המלחמה חזר מאופא לריגה. התמסר לפעילות בארגון ה„בריחה" הידועה (דרך פולין וגרמניה לארץ־ישראל). מגרמניה נסע כמה פעמים בשליחויות שונות לפולין, אוסטריה

וצ'כוסלובקיה, ואף עמד להזור לברית־המועצות לנסות ולהציל חברים שנאסרו בגלל פעילות בארגון הברית, אך נבצר ממנו לבצע את תכניתו.

בין אחרוני חבורתו יצא מגרמניה והגיע ב־21.5.1948 לארצנו, בהיותה כבר מדינה ישראלית מותקפת מכל עבר. אחרי שהייה קצרה בחיפה לשם פגישה עם אחותו ומשפחת אחיו שפונתה מעין־גב, יצא אל אחיו, שכח את נכותו והצטרף לעובדי משק עין־גב ומגיניו ונסיונו הצבאי היה להם להועיל. שם נפל מפגיעת פגז ב־10.6.1948. למחרת נקבר בעין־גב.

גולדברג אריה

בן דוב ודבורה. נולד ביום כ"ט בניסן תרצ"א (16.4.1931) בחיפה להורים פועלים (אביו — מעובדי מחצבת „נשר"). את ראשית החינוכו קיבל בבית־הספר „אליאנס". בהיותו כבן 12 מתה עליו אמו. אחרי גמר בית־הספר העממי החליט ללמוד חקלאות, שנמשך אליה במיוחד. נכנס לבית־הספר המחוזי ביגור ולאחר שנה עבר לבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל, שם התמחה בגננות (גידול עצי־פרי ועצי־נוי ומשתלות־פרחים). „פוצ'ה" — כפי שכינוהו אחר־כך — התבלט כתלמיד מוכשר ביותר. בשנה ה־15 לחייו, אחרי גמר לימודיו, החליט לעבור לחיי קיבוץ. יצא להכשרה לרמת־יוחנן, שם הוקם הגרעין לקיבוץ יזרעאל (זרעין) שליד עפולה. באותו זמן הוקם הפלמ"ח ועל אף גילו העציר הצטרף אליו („הוסיפו" לעצמו שנת־חיים כדי שיקבלוהו). הוא התגלה כחייל טוב, אמיץ־רוח ועשוי לבלי חת.

מאז ה־1 בדצמבר 1947 השתתף במלחמת־השחרור כמקלען בגדוד הראשון, פלמ"ה, בכל הקרבות בצפון־הארץ — בבלד א־שייך, במשמר־העמק, ב„מבצע יפתח" (כיבוש צפת ומלכיה), ובאזורים אחרים — במבצע „דני" (כיבוש לוד ורמלה) ובלטרון. מצב־רוחו המרומם ועליצותו לא סרו ממנו אף ברגעי־קרב קשים ביותר ותמיד מצא הזדמנות לתת להם ביטוי בדיבורו, או בשיר מבדח שחיבר בשבתו במשלט. בימי ההפוגה הראשונה חזר לביתו לחופשה. קיוה שיוכל בקרוב להגשים את שאיפתו העיקרית ולצאת להתישבות, אך לא זכה לכך. עם התחדש הקרבות הועבר לחזית הדרום ובקרב הראשון על פלוג'ה נפגע בקרסו מכדור־אויב ונפל במקום ב־28.7.1948. ב־21.3.1951 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

גולדברג חיים

בן אליהו וצביה. נולד בה' בשבט תרפ"ו בתל־אביב. בן חמש נתיתם מאמו ואחרי זמן מועט מת עליו גם אחיו הצעיר, עמוס בן השנתים וחצי, והחיבה שהעתירו עליו סבא וסבתא שגידלוהו וחינכוהו לא יכלו לעקור מנפשו את רשמי מהלומות הגורל והרגשת בדידותו בעולם. למד בבית־הספר „בלי"ר", בגימנסיה „בלפור", וסיים לימודיו בגימנסיה „נורדיה". היה מרבה לקרוא ולהגות בגורלו המוזר ובקיפוחים שקיפחוהו החיים לעומת חברי המאושרים ממנו ושאיפתו היתה להגיע לעצמאות כלכלית ולהקים לעצמו קן משפחה, בו ימצא שילומים על תום־הילדות שחסרונו עינה את נפשו ביתמותו. התחיל ללמוד אופטומכניקה בבית־הספר „מונטיפיורי" ושקד להשתלם במקצוע ללהלכה ולמעשה. כתבר „המחנות העולים" הצטרף עם חבריו לפלמ"ח ועשה עמהם בהכשרה בנען ובבית־השיטה, גם עלה עמהם להתנחלות בבית־קשת והיה להם לעזר בתקופת עלייתם הראשונה, אולם אחר־כך עבר לחיים ברשות עצמו. חזר להשתלם במקצועו ואחר־כך עבד במוסך פרטי. הוסיף לקיים קשריו עם ה„הגנה" בשרתו בחי"ש תל־אביב.

בדצמבר 1947 חזר לשירות פעיל בהגנת גבולות תל־אביב. סירב „להסתדר" ולקבל דרגות ודבק בחובות ובמשימות של החיל האלמוני. השתתף עם פלוגה א' של גדוד בפעולות־קרב רבות ובחבלה בתחבורת האויב, בכיבוש כפרים, בליווי שיירות לירושלים ובמבצע „נחשון". בפרוץ המלחמה נגד הצבאות הערבים הסדירים הועבר עם גדודו לחזית הדרום, לעצור את התקדמות האויב המצרי. בקרב אשדוד הצטיין במסירותו וגבורתו בשניאת חברים פצועים על גבו תחת אש האויב. נתיתם ממרבית פלוגתו, אך התחזק על רגשי האבל והדכאון, ואחרי הפוגה א' מצא את מקומו בחיי פלוגתו המחודשת ובשירותו בה. נפל בקרב עבדיס, ליד נגבה, ביום 9.7.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בנגבה.

גולדברג יוסף („יוסקה")

בן יצחק הלוי וברטה. נולד בכ"ד באלול תרפ"ד בפתח־תקוה, בן לבוני המושבה וותיקה. למד בה בבית־ספר של פיק"א ובגימנסיה „אחד העם". כחבר אגודת הספורט „מכבי־אבשלום" התמסר לתרבות־הגוף והצטיין במיוחד בענף השחי"ה, בו השיג גם שיאים ארציים ונעשה מורה לאחרים. ברדתו למים היה מראה אם יכולת שריריו, גמישות גופו וכוח התירה בכל סגנוני השחיה, זקוף־גו היה, יפה־תואר וישר־נפש. עוד בצעירותו הצטרף ל„הגנה" ובתקוף הבריטים את שפיים וגבעת־חיים חש לעזרה בין ראשוני המגינים. ביולי 1947, לפני פרוץ מלחמת־השחרור, ירד לנגב ועבד כמכונן ראשי בבניית בריכות־המים בישובים החדשים.

עם הכרזת או"ם והתחלת ההתקפות של הכנופיות הצטרף לפלוגות הפלמ"ח שלחמו בנגב. מדרגה של עובד רגיל במוסך הוא עולה לתפקיד קצין־התחבורה במטה החטיבה, בזכות עבודתו המסורה שלא ידע בה לאות. ביומנו מספר יוסף על אחד מימי ההפגזה הקשים של ניר־עם. בשעות הלילה תיקן את המחפר וחפר תעלות־הגנה רבות ובהאיר השחר עמד בהפגזה הקשה שניתכה על המשק, מתעלה לתעלה קפץ ונשא על ידיו פצועים, בראותו סביבו את המות וטובי חבריו נופלים בקצידו. נהרג בזמן מילוי תפקידו, זמן קצר לפני שעמד להקים בית, בתאונה בדרך פתח־תקוה—נתניה, בי"ד באלול תש"ח (18.9.1948) ונקבר למחרתו בפתח־תקוה.

גולדברג יוסף

בן שרגא־פייבל ומכל. נולד ביום 24.12.1926 במשפחה ציונית פעילה בקור־שאני שליד שאולי אשר בלישה. נתחנך בבית אבי אמו יצחק־משה פרקין ולמד בגימנסיה העברית בשאולי, עד שסבא חיסל ב־1938 את עסקיו כדי לעלות ארצה (מת בדרך, בשוייץ), ומאז היה בבית הוריו והמשיך את לימודיו בגימנסיה בשאולי. בראשית הכיבוש הנאצי נלקחה המשפחה עם כל היהודים לגיטו ואבין הוצא להורג. הנער השתדל לעבוד במקום שאר בני המשפחה כדי להקל עליהם את עול הפרנסה. הצטיין בעבודה וזכה ביתרונות (אפשרות לצאת מהגיטו ולהביא בסתר מצרכי מזון). כשהחלו הנאצים להשמיד את „האוכלים ואינם עושים" הצליח לגנוב בלילה את אחותו הקטנה ולהוציאה לבית נוצרי, ואחר־כך הועבר, לבקשתו, לעבודה בבית־חרושת לסוכר והיה בקרבת אחותו. כשאדמת ליטא החלה בוערת תחת רגלי הנאצים לקחו בנסיגתם אותו ואת שאירית משפחתו למחנה דאכאו ושם המשיך לעבוד עד ששוחררו על־ידי הצבא האמריקני. בעזרת אנשי הבריגדה העברית עבר לסביבת בארי שבאיטליה. התקשר עם דודו שבתל־אביב וזה אימץ אותו רשמית לבן ובהשתדלותו נתקבל יוסף כחייל־מתנדב לבריגדה והתאמן כארבעה חדשים, וכשבאה חבורת חיילים לחופשה ב־1946

באניה צבאית בריטית עד פורט־סעיד ומשם ברכבת — ניתנו לו תעודות של חייל בן הארץ וצורף לחבורה, וכך הגיע ארצה. למד בבית־הספר „מונטיפיורי" אוטו־מכניקה והנדסה חשמלית ויצא לעבוד במוסך.

כשהחלה מלחמת־השחרור עבד במפעל חיוני, אך ויתר על זכות השחרור והתיצב לשירות פעיל בהגנה על גבולות תל־אביב. אחר־כך שירת בצה"ל והשתתף ב־35 פעולות בדרום, עד שנפל בקרב על אשדוד ב־3.6.1948. אחרי כ־5 חדשים הועברו עצמותיו לקבר־אחים בכפר־ורבורג.

גולדברג יעקב (ז'ק)

בן אפרים וצירל (צילה). נולד ב־12.1.1913 בפולדה שבגרמניה. למד בגימנסיה, בסמינר למורים ובקונסרבטוריונים למוסיקה ונשתבח במידות טובות כבן, כאח, כחבר וידיד מוכן לעזרת הזולת. אחרי השתלטות היטלר על גרמניה יצא להכשרה בלוכסמבורג ובאוגוסט 1936 עלה לארץ והתישב בחיפה. עבד בנהגות וכחבר ותיק ב„הגנה" היה מוכן בכל עת לנסיעות ולהובלות בשירות המחתרת שלה.

בראשית מלחמת־השחרור השתתף כנהג בהרבה שיירות. כשכנופיות ערביות שלטו בעיר התחתית סיכן את נפשו למען הצלת הרכוש והסחורות של הרבה יהודים ולהעברתם למקום־מבטחים, אף כי גם הוא גר בסביבה ערבית וגם רכושו שלו היה בסכנת החרבה ושוד, ואכן כשחזר הביתה מהצלת רכושם של אחרים, מצא את עצמו חסר כל. עזר בהוצאת הילדים ממשמר־העמק תחת אש האויב. בתקופה מאוחרת יותר הצטרף לפלמ"ח. שירת בג'עזרה והשתתף בקרב על לוביה. בצאתו בשיירה לגליל העליון נהרג בתאונת־דרכים בקרבת ראש־פינה ב־9.5.1948 והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה ביום ב' באייר תש"ח (11.5.1948).

גולדברג מאיר

בן משה וחנה. נולד בשנת 1909 בצפת. למד בבית־ספר עממי ועבד כאינסטלטור. מקום עבודתו באחרונה היה מפעל־המים של עיריית תל־אביב. התגורר ברמת־גן. נפל בבית־נבאלה ביום כ' באלול תש"ח (24.9.1948). נקבר בנחלת־יצחק ביום 26.9.1948. הניח אחריו אשה, פועה, ובן.

גולדברג יעקב

בן שלמה ומתילדה. יחיד להוריו. נולד ב־12.6.1925 בברטיסלבה שבצ'כוסלובקיה ונתחנך בבית־הספר העממי של הקהילה החרדית. ב־1937 עלו הוריו לארץ ויעקב גדל ונתחנך בקיבוץ חפצי־בה והיה חבר בו. עבד בענפים שונים: בנגרות, באריזת פרי־הדר, בטרקטור, בפלחה, ובסוף בחר בנהגות והצטיין בה בכל פרטי העבודה. התאמן בפלמ"ח, ובהחישו עזרה במכוניתו לעין־חרוד הנצורה ביום „השבת השחורה" (29.6.1946) נפצע ביריות החיילים הבריטים ונלקח פצוע למחנה עתלית ומשם למחנה־העצר ברפיח. שם השתחרר בין האחרונים משום שחשדו בו כי פעיל הוא ביותר ב„הגנה".

מראשית מלחמת־השחרור שירת בהובלה בקו בית־שאן—חרוד ובהובלת מזון לירושלים בכביש המופקר להשתוללות הכנופיות. חרדת הוריו הזקנים לחייו העיקה עליו והשתוקק לעבור לשירות הלוחמים של פלמ"ח, להיפטר ממועקת הבדידות בתא הנהג תוך אימת־תמיד מסכנת פגיעות ומוקשים. אך למראה שמחת אנשי ירושלים בהגיע כל שיירת־מזון השלים עם שירותו. בהתקפת הערבים על השיירה ליד סריס התלקחה מכוניתו והוא וחברו ישעיהו גרודנר מתל־יוסף נשרפו בתא־הנהג המשוריין ביום 21.3.1948. נקבר בחפצי־בה. דפים לזכרו — בחוברת „לזכר הארבעה" של קיבוץ חפצי־בה.

גולדברג משה

בן חיים ווינה. נולד ב־31.7.1930 בלודז, פולין. למד בבית־ספר עממי. הצליח להינצל ולצאת בשלום משנות האימים והשמד. בשנת 1945 עלה ארצה והשתקע בירושלים. החל לעבוד כדקורטור באחת החנויות בירושלים. תקופת־מה היה חבר בהסתדרות „הנוער העובד".

עם ראשית המאורעות התגייס. השתתף בשמירה ואף כי קיבל שחרור מהצבא. הרבה להשתתף בהגנת העיר. השתתף בקרבות בנוטר־דם וקטמון. נשלח לעיר העתיקה. השתתף לפלוגת „יהונתן". נפל בנוטר־דם ב־2.6.1948 מהתפוצצות פגז, בשעה שהעביר קשר מעמדה אחת לשניה. היה קבור בשייך־באדר א', ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

גולדברג משה („בן־ציון")

בן ישראל ופסיה. נולד ב־1932 בעיר פלניץ, פולין, ועלה לארץ בשנת 1936. בתל־אביב למד בבית־הספר „הכרמל". עם גמר לימודיו עבר לעבוד במסגרות. במשך כמה שנים היה חבר ב„מכבי", חבר פעיל ואהוב על רעיו. בהיותו בן 13 הצטרף למחתרת של לח"י ועם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף עם חבריו לצבא, על אף גילו הצעיר. הוא אז רק בן 16. כשאמו היתה מזהירה אותו כי ישמור על חייו, היה רגיל לענות לה: „אם אני לא אזכה במולדה, יזכו לכך אחרים".

בצבא שירת משה בגדוד שריון ופשיטה והשתתף בכל הקרבות של גדוד זה. נודע בין חבריו בעוז רוחו ומסירותו למולדת. לא ידע רגש של פחד. בהיותו בן י"ג אמר כי שתי אמהות לו, האם והמולדת, ועליו לעזור לשתיהן, אך לבכר את השניה על הראשונה. נפל ביום 11 ביולי 1948, בבית־נבאלה, ב„מבצע דני", כשהוא עומד ליד מכונת־יריה, בקרב קשה שבו לחם עד הסוף ולא נסוג. נקבר בנחלת־יצחק.

גולדברג שמואל

בן יעקב ושפרה. נולד ב־1.4.1920 בירושלים. סיים בהצטיינות את הגימנסיה העברית בירושלים. נער שואף לתורה ודעת. התעניין בבעיות אדם, הרבה לקרוא ואהב ספר. המשיך לימודיו באוניברסיטה במחלקה למדעי־הרוח. למד בבית־הספר הגבוה למשפטים בירושלים. התעניין במקצוע הדפוס וקנה לו בקיאות רבה בו. אם כי היה איש־הספר לא הזניח את התפתחותו הגופנית; היה חבר פעיל ב„מכבי" בירושלים, הצטיין באתלטיקה קלה ואף הדריך בה. מבנה גופו החסון

והגבוה, השרירי והחזק, ידע לעמוד בפני כל מיני פגעים. בנעוריו הצטרף לבית"ר והיה נאמן לתנועה זו עד גיל 17. מאותה שנה התליט להתמכר כליל להשכלתו ולהשתלמותו ופרש מתנועתו. בינתים פרצה מלחמת־העולם השניה, והוא, משהגיע לגקודת־גמר מסיימת בלימודים, התגייס לחיל־התעופה הבריטי בשנת 1943 ושירת בו בדרגת רב־סמל. מששוחרר התמכר למקצוע, כמדפיס. יצא להשתלמות בצינקוגרפיה באנגליה ומשחזר משם החל לעבוד.

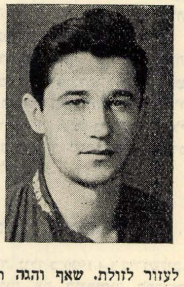
עם פרוץ המאורעות, שקדמו למלחמת־השחרור, התגייס לאצ"ל והצטרף אל מגיני ירושלים. היה בין המגינים על בתי פאג"י בשכונת סנהדריה, והשתתף בפעולת חבלה בשטח שבין בית־הספר לשוטרים ובתי־פאג"י, ובה מצא את מותו בעלות הג'יפ, בו נסע עם שני חבריו, על מוקש ביי"ג באייר תש"ח (22.5.1948). היה קבור בשייך־באדר א', ב־7.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

גולדברגר אברהם־יעקב („יענקל")

בן אריה־לייב וחנה. נולד ב־1896 בירושלים וחניך ישיבותיה. פנה לחקלאות והיה מראשוני מתישבי ניה־יעקב. נהג במכונית־משא בקו ירושלים—עטרות, אחר־כך עסק בהובלת נוסעים ותוצרת חקלאית בקו ירושלים—נוה־יעקב—עטרות. היה איש התורה ושומר מצוות. איש ה„הגנה" במשך שנים רבות. שמר בנשק על ציונר־המים לעטרות. נודע בסביבה כאמיץ־לב, בעל כוח וקומה, ונקרא „שאטר" (בן חיל) בפי הערבים. במהומות תרפ"ט אירגן הגנת הכפר העברי ניה־יעקב וקיים תחבורה בינו ובין העיר, והוא שהזעיק הראשון עזרה למקום, היה גם מצילו. כך נהג במהומות תרצ"ו—תרצ"ח בדרך לעטרות.

כחבר חי"ם השתתף בהגנת המקום ובקיום תחבורתו במלחמת־השחרור. הותקף כמה פעמים בדרך, השיב אש, נפצע פעמיים והמשיך. הוביל במשורין־למחצה שיירת תגבורת לעטרות. הותקפו ליד הכפר שעפט, נלהם בה־רוף־נפש עד רגעו האחרון ונפל בנופלים ביום י"ד באדר ב' תש"ח (24.3.1948). למחרת נקבר בסנהדריה בירושלים. משמונה בניו ובנותיו נפל אחד, זלמן, במלחמת־העולם השניה. בני חיים, ממגיני עטרות גם הוא, נפצע פצעי־מות כשבועים אחרי מות אביו ומת ב־22.4.1948.

גולדברגר חיים („חייסי")

בן אברהם־יעקב. נולד ב־26.7.1929 בכפר העברי נוה־יעקב ליד ירושלים, גדל ולמד במושב עטרות, בבית־ספר דתי בירושלים ושנה אחת בבית־החינוך התיכון של זרם העובדים. עבד במשק ועזר לאביו בנהגות. נטע כרם ושיפחו בחיבה ובהתמסרות. גמר קורס בסמיניון המושבים וקורס למדריכים מטעם „הנוער העובד" ושימש מדריך לנוער במושב, חבר ועדת הנוער וועדת התרבות. עליו ורציני כאחד, נזיר־לב ומוכן לעזור לזולת. שאף והגה תכניות לפיתוח המושב בכסיס עברי בהרים.

אחרי פרוץ מלחמת־השחרור רצה להתגייס גיום מלא, לשירות בכל מקום בארץ, אך בתוקף הצו נשאר בהגנת המקום והסביבה, שירת בכיתת פל"ם ואחר־כך בחי"ש בעטרות ועבר אימונים של טוראי מתקדם. השתתף בהתקפה על ההתחברה הערבית בכביש רמאללה—לטרון ובכביש רמאללה — ירושלים ובהדיפת התקפות על מושב עטרות. שירת גם באלחוט. אביו נפל בפריצת הדרך לעטרות והוא נשבע לנקום את דמו. השתתף במיקוש סביבת עטרות, נפצע בעלותו על מוקש ואחרי שבועים מת בבית־החולים בירושלים ביום 25.5.1948. בן ביום נקבר בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

גולדהר אליהו („אלי")

בן שמואל ותשובה. נולד ב־30.8.1929 בירושלים. ב־1947 סיים את הגימנסיה „הרצליה". שירת במשטרת הישובים העבריים בכפר־גלעדי. היה ממלוי השיירות. השתתף פעמיים בקרבות בנבי־יושע וכביבושה, וגם ברמות־נפתלי ובמלכיה בגליל העליון.

עם הקמת צבא ההגנה לישראל עבר לחיל־הים. בזמן ההפוגה הראשונה נסע לקפריסין בשליחות ה„הגנה" והצליח להעביר לארץ כמה מאות צעירים בגיל הגיוס. נפל בפגיעת צלף ליד ג'בע, בשעת טיהור כביש חיפה—תל־אביב, בי"א בתמוז תש"ח, ובפיו המלים: „למען שחרור תל־אביב, למען החופש". הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־30.7.1948.

גולדווסר יעקב

בן מאיר ורבקה. נולד בכ"ט באדר תרפ"ה (1925) במשפחה ציונית משכילה ונאמנה למסורת בששבעין שבמערב גליציה, פולין. הצטיין בלימודיו בבית־ספר עממי פולני וב„חדר" והמשיך ללמוד בגימנסיה העברית בקראקא. כששלח שלטון הכיבוש הגרמני את האב למחנה־ריכוז, הצטרף יעקב אליו מרצון, אם כי לפי גילו עוד היה אז פטור מהליכה למחנה. אחר־כך הופרד מאביו, הועבר למחנות שונים, עבד כמכונן וחשמלאי, סבל עינויים ורעב ואף חלה בטיפוס. במאי 1945 שיחררוהו הרוסים ממחנה צוויטאו. ברכיבה על אופניים חזר לשטשבין, וכשנודע לו כי הוריו ואחותו נספו במחנות המרצחים, המשיך את מסעו באופניים לפראג, התיצב לפני הקונסול הבריטי כאזרח ארצישראלי ודרש להסיעו „הביתה". הקונסול הטיס אותו לפאריס שיברר את עניגו שם בצירות הבריטית. מפאריס מצא את דרכו לנמל ההעפלה באזור מרסייל וביליל ראש־השנה תש"ו הגיע לחוף הארץ באניית־מעפילים. נדד בלילה עד שמצא מחסה באחד הקיבוצים, כי לא רצה להיכנס למחנה עהלית ולהירשם כעולה „בלתי־חוקי". לבל יגבה השלטון הבריטי סרט־פיקוח ממכסה שהקציב. עלה לבית דוד בנוה־יעקב שמצפון לירושלים. למד בתש"ו מתימתיקה באוניברסיטה העברית ומשלא הצליח בכך התיאש מלימודיו אלה. בחדשי פגרת הקיץ עבד בחשמלאות במקומות שונים בארץ והצליח בה. בתש"ז למד ארכיאולוגיה וגיאוגרפיה היסטורית של ארץ־ישראל. הרבה לשקוד על הספרות במקצועות אלה בספריית האוניברסיטה ובספריות מוסדות־המדע הנכרים (האמריקני, הדומיניקני ושל מוזיאון רוקפלר), הגיע לבקיאות עצומה בביבליוגרפיה, שהיה בה לעזר גם למוריו ולחבריו בכוח האינטואציה ושיקול מדעי מבוסס. הגיע להישגים בעלי ערך במחקר. מחקרו על „מסע סיאמין בארץ־ישראל" (ליחסי ישראל־מצרים בתקופת שלמה המלך) נדפס ב„ידיעות החברה לחקירת ארץ־ישראל ועתיקותיה", תש"ט, ועוד כמה מחקרים נשארו בכתב־יד. בגלל הצטיינותו בלימודים פטרוהו לשנת תש"ח מתשלום שכר־לימוד, אך בראשית דצמבר הוכרח להפסיק את לימודיו בגלל מלחמת־השחרור והתמסר לשמירה ולשירות על־יד המשדר בנוה־יעקב ורק לעתים רחוקות יכול לבוא לספריה שבהר־הצופים. תחילה שירת ב„הגנה" המקומית של הנקודה המבודדת ואחר־כך במחלקת חי"ש שנשלחה מירושלים לתגבורת ועמד על המשמר מול התקפות הערבים ו„שמירת הסדר" העויינת של הבריטים.

ביי"א באדר ב' תש"ח נסע ירושלימה למסור את כתבי־היד של מחקריו ולהביא מזון לקרובים ולשכנים בנקודה הנצורה. ביום 24.3.1948 קיבל בקושי מקום כ„ציבילי" יחיד בשיירת־האספקה שנשלחה לנוה־יעקב ולעטרות, ואף מתנות הורים ליילדים לקח אתו. שתי מכוניות השיירה נעצרו על־ידי מוקשים ליד הכפר שעפט, ובקרב בין הערבים ובין המגינים שארך שעתים נפל גם הוא, ב־26.3.1948 ונקבר בסנהדריה בירושלים.

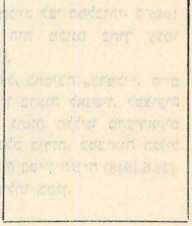
גולדוויסר אליהו („אלי")

בן משה ומרים. נולד ביום 2.5.1911 בכפר ליד סמבור במזרח גליציה. בילדותו נתיחם מאביו. למד מלאכת הזגגות ועבד בסמבור והיה משען עיקרי לאמו ולמשפחה כולה. הצטרף לתנועת „גורדוניה" והיה הרוח החיה במועדון הקן שלה בסמבור. במשך השנים הוקל מעליו העול לפרנסת המשפחה המיותמת, ואז התחיל בהכנות „לעשות לביתו" — לעלות ארצה ולבנות בה את עתידו. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה נעקר מעירו ובסוף שנת ת״ש הגיע לארץ באנית־מעפילים. השתתף ביצירת גרעין קיבוצי של חניכי תנועות „גורדוניה" ו„בוסליה" ממזרח־גליציה, ובמשק הקטן שבמחנה הגרעין, במחנה־יהודה שליד פתח־תקוה, נשא בשמחה ובשקידה בעול עיבוד גן־ירק. אחר־כך עבד כשנה בקבוצת משמר־השרון, כשנכזבה התקוה להתנחלות הגרעין נטלו על עצמם הוא ורעיתו לעבוד קשה בעבודה שכירה כדי להגיע להתנחלות עצמאית. אחרי עבדו שנים אחדות כפועל ומדריך חקלאי בחות־הלימוד לנערות בפתח־תקוה התישב בכפר הסמוך בהדרגה והתמסר ליצירת משקו מבראשית. מתוך אהבה לביתו ולאדמתו ולמולדת נשא בנפש חפצה בעול חובותיו ב„הגנה" כחבר ח״ש ומפעם לפעם נקרא והלך לש׳רות פעיל.

נפגע בשירותו במגדל־צדק ואחרי ימים אחדים מת בי״א בתמוז תש״ח (18.7.1948). בן ביום הובא למנוחת־עולמים בפתח־תקוה.

גולדין אלכסנדר („אלכס")

בן זיוודי ונדיה. נולד ביום 28.2.1930 בעיירה סלסטש, בחבל אלזס אשר בצרפת. בהיותו בן חמש מתה עליו אמו וסבתו חינכה אותו. למד בבית־ספר עממי עד פרוץ מלחמת־העולם השניה. עם הגברת הלחץ הגרמני ברחו שני ילדי המשפחה תחילה לעיר רן בחבל ברישאן, ואחר־כך לעיר נים, חבל לה־דרום, ומצאו מחבוא בבית נוצריה. את האב תפסו הגרמנים, העבירוהו לגרמניה, ושם נורה. אלכס ואחיו הצליחו להימלט ולהינצל. עם תום המלחמה נשלח אלכס להשלמת חינוכו למרכז יהודי בעיר מואיסק ושם התקרב לציונות והחל חולם על עליה חלוצית. נתקבל לעבודה במשרדי חברת „אוע" בפאריס והתכונן בלבו לעלייתו.

מלחמת־השחרור הגיעה לעיצומה והוא התנדב לצבא ישראל. הגיע בקיץ 1948, עבר תקופת אימונים ונשלח לנגב. השתתף במבצע „חורב" ובשעת ההתקפה בדרך ביר־עסלוג׳ אל־עוג׳ה פגע צרור כדורים בראשו והוא נפל ב־26.12.1948. נקבר בו ביום ברביבים.

גולדים חיים („חיימקה")

בן אליעזר ורחל. נולד בעזה ב־24.4.1924. בהיותו בן שנה ומחצה עברו הוריו לירושלים, בה ביקר בגן־ילדים. בגיל חמש וחצי עבר לתל־אביב ולמד בבית־הספר העממי על שם אחד־העם ומשם עבר לבית־הספר התיכוני למסחר. בגיל צעיר היה למדריך במגרשי השעשועים על שם גוגנהיים וחבר פעיל ב„מכבי־עתיד". בן 16—17 הצטרף לשירות ה„הגנה". באותו זמן נתיחם מאמו. בשנת 1942 הצטרף לפלמ״ח, שהה בבית־השיטה ובמשקים אחרים, בהם עבד הפלמ״ח. בזמן קצר היה למ״כ ואחר־כך עלה לדרגת מ״מ מוסמך. התמחה במקצוע האלחוט. בתקופת המרי השתתף בפעולות עתלית ובהתקפה על שיירת ברזיטית בגליל. מטעם הפלמ״ח עבר לפעולה בעליה ב׳. נשלח לאיטליה. משם הגיע עם אניית־מעפילים לארץ, נתפס ונשלח עם המעפילים לקפריסין. הוברח ושוב יצא בשליחות לחוץ־לארץ. שהה כשנה באיטליה ורומניה ועם הכרזת המדינה השתוקק לחזור והגיע לארץ באניית־מעפילים מקונסטנצה, נתפס ונשלח בשנית לקפריסין.

כשחזר הביתה שוב לא רצה לצאת לחוץ־לארץ. הפעם חזר לפלמ״ח, גדוד „הראל". הדריך בקורס לאלחוטאים. בצאתו ללות שיירה לירושלים נפל בקרבת חולדה ב־31.3.1948. נקבר בחולדה ב־2.4.1948. אחרי מותו הועלה לדרגת סגן ראשון. מפקדו מספר כי לאחר שנפצע בשעת הנסיגה לא הרשה לחבריו להתעכב עליו־ידו והפציר בהם להציל את חייהם.

גולדמן אברהם־יהודה

בן זאב ושרה. נולד במרחשון תרפ״ה (1924) בתל־אביב. בהיותו בן שנתים עברה המשפחה לירושלים ושם התחיל ללמוד ב„חדר", ומשחזר אחרי שש שנים לתל־אביב למד ב„תלמוד־תורה" ואחר־כך בבית־הספר „תחכמוני". בן 14 יצא לעבודה לעזור לפרנסת המשפחה. למד חרטות בבית־הספר למלאכה של „המורחי" בנווה־שלום והשתלם בקורס לשרטוט בבית־הספר על שם מכס פיין. אחר־כך עבד בבתי־מלאכה שונים, וכחמש שנים בבתי־המלאכה של הצבא הבריטי בשטח התערוכה. כבן 17 הצטרף ל„הגנה" וגם בה עבד לפעמים בתיקון ציוד צבאי. יצא בכל שעת הצורך לאימונים מחוץ לעיר וסייר בכל רחבי הארץ, וכן שירת בזמנים שונים לפי פקודת ה„הגנה" במכבי־אש וגם במשטרה המיוחדת, ועסק לעתים בהעברת נשק וציוד על אף האיסור והאיום במשפט צבאי ובעונש חמור ביותר.

מליל לייק־סאכסס ואילך עמד על משמר בגבולות תל־אביב בחזית מנשיה בעמדה הקיצונית ביותר ברחוב זרח ברנט והשתתף בהתפרצות לרחוב חסן־בק. בפברואר 1948 הועבר לגדוד אחד ונשלח אל הדרום, שם פעל כסייר מוכשר והשתתף בהרבה קרבות, ביניהם כיבוש בית־דראס — מע׳אר ובכיבוש הראשון של הכפר פלוג׳ה (לפני הפלישה המצרית). באביב סיים קורס לחבלנים בשרונה והשתתף בכיבוש תל־א־ריש ויזור (הביא למזכרת את מפתח שער הכפר), ואחר־כך בכיבוש סלמה ובליווי שיירות לנגבה. בראשית המלחמה נגד המצרים שירת כחבלן בפלוגה המסייעת של גדוד אחד. את כל פעולותיו רשם ביומן שהשאיר אחריו, כאחראי לשדות המוקשים בקדמה שבדרום. נהרג בהתפוצץ מוקש תחתיו (אחרי עייפות משירות ממושך ללא נופש שרופף את מידת זהירותו) ביום 1.6.1948 ונקבר בבאר־טוביה. ב־10.10.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

גולדמן ברוך

בן מנדל. נולד ב־7.8.1928 במזריץ׳, פולין. עם כיבוש עירם על־ידי הנאצים נרצחו אמו ואחיותיו וברוך ברח ליערות. חפץ להצטרף לפרטיזנים, אך לא נתקבל בגלל גילו הצעיר. אחרי שנתים ניתן לו מבוקשו והוא השתתף בקרבות עד שחרור הסביבה על־ידי הצבא האדום. בסוף 1944 חזר לעירו־הולדתו ועבד בבולשת, כדי לגלות את הרוצחים המסתתרים. במאי 1945 יצא ב„דרך המחתרת" לאיטליה ועלה ארצה בספינת־המעפילים „דוב הוז" שיצאה מנמל להספציה. תחילה היה ב„חברת־נוער", אחר־כך עבר לעיר ועבד בבנין. ההגורר בקרית־חיים.

התגייס לצבא ההגנה בינואר 1948 (לחטיבת „כרמלי") והשתתף בפעולות במרחב הגליל המערבי. נפל בשיירת יחיעם ב־27.3.1948 והובא לקברות בקבר־אחים בנהריה ב־29.3.1948.

גולדמן יואל („ינוי", „יאנצ'י")

בן חיים ופרנציסקה. נולד ב־24.12.1924 בלנגלטוטי אשר בהונגריה. למד בבית־הספר העממי של הקהילה בו שימשה אמו כמורה (אביו היה סוחר). היה תלמיד מוכשר ונער עליז, מנגן בכינור ובמפוחית־פה, זורע חדות־חיים על סביבו. אמו חינכה אותו ואת שאר בניה (אחד תאומו של יואל ואחד קשיש ממנו) ברוח הציונות, אך ההזירה אותם מפני השתתפות בפעולות מאורגנות מחשש לרדיפות מצד השלטון וליחס עויין מצד היהודים, ובכל זאת הצטרף לארגון־נוער ציוני. לפי כשרונותיו נמצא ראוי להמשכת לימודיו בבית־ספר תיכוני, אך בגלל האנטישמיות המתגברת לא ראה תועלת בהתדפקות על שערי הקאריירה, הנענלים לפני יהודים, ולמד חייטות. התקדם במהרה במקצוע, עבר לעיר גדולה, ונתחבב על מעבידו ועל חבריו וגם שם היה בעליותו הרוח החיה בחבורה. משהשתלטו הנאצים על הונגריה נלקחו שלושת האחים למחנה־עבודה ושם עודד וחיזק את רוח החברים להחזיק מעמד ולהאמין בעתיד. לרגל שמועה על שביתת־נשק חזר עם אחיו תאומו לבודפשט ונפגשו עם האח הקשיש. גם שאר חברי פלוגות העבודה באו שמה. אך הפשיסטים ההונגרים הוסיפו להילחם, לא התחשבו בתעודות־החסות השוויציות שבידי היהודים והעבירו אותם למחנה־עבודה־ועינויים באוסטריה. משם ברחו שלושת האחים חזרה להונגריה, עברו את אגם באלאטון הקפוא, ברוחב 7—8 קילומטרים בין חזיתות הגרמנים והרוסים המפגיזים זה את זה. נאסרו על־ידי הרוסים שחשדום בריגול, שיחררו את שני האחים הצעירים ועיכבו את הגדול. כתום המלחמה שיחררו גם אותו. ההורים נרצחו באושביצנים ושלושת האחים עברו הכשרה בבודפשט, המשיכו בה ביחון, העפילו ארצה ביולי 1946 באניה „הגרייטה סולד", נשלחו לקפריסין ובדצמבר 1946 הורשו לעלות לארץ והתישבו בגדרה. יואל התחיל לעבוד שם במקצועו ואחר־כך עבר לעבוד בחיפה, שירת חדשים אחדים בנוטרות בנהריה ובחניתה ומשהחלה מלחמת־השחרור חזר לגדרה והצטרף עם אחיו לצה"ל.

בפלוגה הנפתית השתתף בטיהור כפרי הדרום (מע'אר, בית־דראס), בפעולות שיתפו המפקדים אותו ואת אחיו־תאומו חליפות, לא שניהם בבת־אחת. צורף עם פלוגתו לגדוד אחד ופעל בקרבות נגד הפולש המצרי. בהתקפת כוחותינו על משטרת עיראק א־סוידאן נפצע החבלן בשעת נסיון לפרוץ את הגדר. יואל קפץ תחת מטר יריות להוציא את החבלן הפצוע, ונפגע גם הוא מכדור ונפל שם ב־22.5.1948. ב־23.1.1951 הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

גולדמן יורם (גילון)

בן יוסף ורנר וגרטה. נולד ב־11.12.1930 בירושלים להורים יוצאי גרמניה מהעליה החלוצית של שנת 1925. התחנך בגבעת־ברנר לאהבת האדמה והחקלאות. הצטרף לתנועת־הנוער „גורדוניה" ואחר־כך היה פעיל ב„התנועה המאוחדת". למד את מקצוע החשמלאות לקראת צאתו יחד עם חברי הקבוצה להכשרה חקלאית. באותה תקופה הצטרף ל„הגנה" ועם פרוץ מלחמת־השחרור גויס לשירות מלא, ללכת בעקבות אביו שהיה חבר ה„הגנה" משנת 1929 ומפקד יחידה עברית בצבא הבריטי במלחמת־העולם השניה. בדצמבר 1947 עבר לחי'ש. היה בין אלה שליוו את השיירות לבן־שמן ונפצע בהתקפה הזדונית של הלגיון הערבי על השיירה לבן־שמן ליד בית־נבאלה. לאחר חופשת־מחלה קצרה חזר לאותה יחידה ושוב נפצע לבן־שמן. משם נשלח לבית־ספר חי"ש בתל־אביב. השתתף בפעולת „נחשון". במקום הריכוז נפגש יורם עם אביו בששיניהם בתפקיד. השתתף בפעולות בחולדה הערבית, ודי צראר, אל קובאב וכו'. היה הצעיר בפלוגתו. כשקיבל ידיעה על מות חבר יקר, כתב: „כן, עכשיו התרגלנו לכך — בכל יום נופלים חברים, אך בכל זאת אנו צריכים לעמוד ונעמוד איתנים במערכה".

נפצע קשה בקרב אשדוד. לרגל המחסור בתחבושות ובחובשים אמר לחברים שידאגו לאלה שפצעיהם קשים מפצעו. אך חבריו הוציאוהו משדה־הקרב והוא מת בבית־חולים ביום 3.6.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק. בן 17 וחצי היה במותו.

גולדמן יצחק

בן זאב ומלכה. נולד ב־2.9.1923 בריביץ אשר בפולין. עלה לארץ עם בית־הוריו ב־1925. בבית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב התבלט בכשרון הזמרה שלו. היה החזן בתפילות הבוקר ושר כסוליסט בבית־הכנסת הגדול. ב־1935 עבר לקריית־חיים והשתתף שם בהצגות ובמקהלה. בסיימו את בית־הספר העממי למד הרטזת ועבד ב„סולל־בונה". עליזותו ושירתו בעבודה היו לשם־דבר. היה חבר תנועת „הנוער העובד". כמרכז הפעולה המקצועית בסניף התנועה הופיע בבירורים לפני מוסדות ה„הסתדרות" ונותני העבודה. שירת חמש שנים כיהודי מבודד בין הבריטים. ב־1940 התגייס לגונטרות. ב־1941 התגייס לצי המלכותי. ב־1946 שוחרר וחזר למקום עבודתו; באותה תקופה היה מכונס בתוך עצמו ושתקן, אך עם יציאתו שנית למערכה — רוח לו.

בדצמבר 1947 התגייס לצבא ההגנה לישראל, בחטיבת „כרמלי". סיים קורס וחזר לגדודו כרב־סמלים פלוגתי. הצטיין בדאגה לאנשיו, לפצועים ולמשפחותיהם. השתתף בקרב ג'נין ובקבלת גופות חללינו מהעיראקים והעברתן למשפחותיהן. נפל ב־24.6.1948 במשלט בירוח, במבואות הגליל המערבי. הובא למנוחת־עולמים בנהריה ביום י"ח בסיון תש"ח (25.6.1948), לפי החלטת המטכ"ל נקבעה דרגתו לאחר נפילתו כסגן.

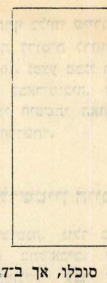
גולדמן צבי (הרי)

בן פינחס ומינה נולד ב־10.3.1930 בפרנק־פורט ע"נ מיין, גרמניה. מגיל 2 ועד 14 נתנכה בפרשה ארוכה של תלאות ונדודים. ב־1933 ברח עם המשפחה לצרפת, ושם נתנסה בישיבה בלתי־לגלית בפאריס מתוך אימה תמידית מפני שומרי בטחון הציבור. בשנת 1940 ברחו לדרום־צרפת. חיו במחבואים, בשמות מזויפים, נדדו ממחנה למחנה ומכפר לכפר בפחד תמידי. ב־1943 נדדו ברגל ובחוסר כל במשך שבועות דרך האלפים לאיטליה. נפלו בידי הגסטפו ונכלאו בכלא לפני הישלחם לאושביצנים. שני הילדים, שנתבגרו מרוב תלאות, נמלטו בקפיצה מעל חומת־הכלא הגבוהה 5 מטרים ובמשך שנה וחצי מצאו הם ואמם מקלט במנזר, בשמות מזויפים, והאב, שאחרי ניתוח לא יכול לקפוץ, הובל לאושביצנים ונספה שם. בנובמבר 1945 הגיעה המשפחה לארץ והשתקעה בחולון והוא החל לעבוד כחרט־ברזל.

בדצמבר 1947 התגייס לצבא ההגנה. השתתף בהגנת חולון, מולדת, בת־ים, בהתקפות על תל־א־ריש וג'בליה ובכיבוש יזור, בית־דגון ומחנה סרפנד. נפל בקרב על סרפנד ביום 11.6.1948, שעתים לפני ההפוגה. בן יום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

גולדנברג חיים (קארול)

בן דויד ורייזה. נולד ב־1930 בפיטרה־נימץ שברומניה. עד פרוץ מלחמת־העולם הספיק לגמור 4 כיתות של בית־ספר עממי. נמשך לציונות מילדותו. אחרי המלחמה יצא ב„נתיב הבריחה" לאיטליה. הצטרף לתנועת „גורדוניה", עבר הכשרה ואימוני „הגנה" ואחר־כך הדריך בהם. האניה שהעפיל בה לארץ נתפסה ונוסעיה הובלו לקפריסין. גם שם השתתף באימוני־ה„הגנה" וניסה כמה פעמים להתגנב מהמחנה ולהגיע לארץ. נסיונותיו אלה סוכלו, אך ב־1947 הורשה לעלות ארצה עם חבורת נוער ההצטרף עם חבריו מתנועת „גורדוניה" לקבוצת ניר־עם.

משהחלה מלחמת־השחרור התנדב למערכה ודרש לשתפו בהגנת המקום ודרישתו נתמלאה. בהיותו על המשמר בעמדת־מגן של ניר־עם נפגע מכדור אויב ב־25.5.1948 ונקבר בצאלים. הועבר לנחלת־יצחק ב־2.5.1950.

גולדנפון דויד

בן הרופא שמואל־זנוביל. נולד ב־28.4.1926 בקישינוב שבסרביה ובנובמבר 1934 עלה לארץ עם הוריו והשתקעו בחיפה. למד בבית־הספר הריאלי ואחר־כך השתלם בטכנולוגיה בטכניון בחיפה. חבריו מספרים על תפיסתו המהירה של „גולה" (זה היה כינויו), על הצטיינותו במתימטיקה, על שתקנותו שכיסתה על עמקות ועושר נפשי, על קור־רוחו ואומץ־לבו שעמדו לו ולחבריו בט־ילים במקומות מסוכנים ובמצבים קשים. „היה תמיד ער ודרוך ומוכן לבצע החלטות, אף אם התנגד להן. סוער בפנים, אך כלפי חוץ היה כסמל השקט והמתינות" (מדברי חבריו עליו, כפי שהכירוהו סמוך לשנתו העשרים). היה פעיל בצופיות ובפלמ"ח כסייר. השתתף בפיצוץ הרכבות ובחדירה למשטרת כנען. היה בין הנאספים ב־29 ביוני 1946 וישב 4 חדשים במחנה־המעצר ברפיח, ומאז קנה לו אזרחות בנגב. השתתף בעליית אחת־עשרה הנקודות הראשונות בנגב ואת חיי עתידו החל לבנות בין חלוצי הנקודה קלטה.

בדצמבר 1947 הוזמן לשירות וירד עם הרזרבה של הפלמ"ח לנגב. השתתף בכל המבצעים ובהובלת השיירות מחלוצה לבית־אשל. למד בקורס לחבלנות. נשלח עם 2 כיתות להג'ח מוקשים בכפר חלצה (ליד חלוצה), מחשש שמא תושביו שעזבוהו יחזרו אליו ויעשוהו בסיס לניתוק הדרך בין חלוצה לרביבים, ששימשה גם את בית־אשל ונבטים. הניח מוקשים בחלק המערבי של הכפר, ולפני כסותו את המוקש האחרון אמר לחבריו שיתרחקו. „אם יקרה משהו, מוטב שרק אחד ייפגע", והוא היה האחד שנתרסק עם התפוצץ המוקש ב־12.2.1948. בו ביום נקבר ברביבים.

גולדמן אליעזר

בן משה וסופיה. נולד ב־1928 בלודז שבפולין. עלה לארץ בשנת 1945 יחד עם חבריו להכשרה. קבוצתו הלכה לקיבוץ עין־השופט ושם התקשר אליעזר לחיי עבודה. היה מיד לאיש משק ומילא תפקיד אחראי בקבוצתו. היה ער לבעיות החברה והקיבוץ, מאחר שבגולה גמר רק בית־ספר עממי הוסיף כאן לעסוק בלימודים. לאחר יום־עבודה במשק אפשר היה לפגשו עם ספר ביד ומשתקע בקריאתו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נעשתה חברת־הנוער להכשרה מגויסת בפלמ"ח. אליעזר השתתף בקרבות עמק הירדן, בגליל העליון, במרכז ובנגב. על הקרב האחרון שהשתתף בו, בחרבת אל־מחז, מספר חברו־להכשרה: „שלוש יממות ניתכו הפצצות והפגזים על המשלט הקטן ומדי פעם נערכה הסתערות שריון וחיל־הרגלים של האויב על מחלקה אחת שלנו שהחזיקה בגבעה. היכינו לתגבורת שתבוא ותחליף את האנשים אשר עייפו עד מוות, אך זו לא הגיעה. עם בוקר הקיף האויב בטנקים את המשלט הקטן ורבים מנגיניו נפלו בשעת הנסיגה, ביניהם אליעזר, שנפגע מכדור בגבו. באותו יום חזרנו וכבשנו את המשלט ומצאנו אותו בין החללים". נפל ביום 5.10.1948. נקבר במשמר־הנגב. ב־15.11.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

גולדברג אוריאל

בן אליעזר ותמר. נולד ביום 13.5.1930 במחנו לובלין, בפולין. במלאות לו שלוש שנים הגיע עם הוריו לארץ. גדל באוירה חלוצית־ציונית. אביו מפעילי ה„הגנה". אחרי בית־הספר העממי גמר את בית־הספר המקצועי „מונטיפיורי" בתל־אביב, שבו השתלם בחשמלאות. נודע כבעל לב טוב ונכונות לעזור לזולת. בתקופת לימודיו כבר עסק בעבודה ובשכרה עזר להוריו. בימי עבודתו שקד על קריאת ספרים לשם השתלמות. בשנתו ה־15 הצטרף לגדנ"ע. כולו התלהבות ואמונה בשליחות ה„הגנה" אשר היה חבר בה.

מיד אחרי הכרזת או"ם, בדצמבר 1947, התגייס לחי"ש, עבר קורס לצלפים, השתתף בפעולות רבות והאציל מבטחונו על סביבתו. עמד להישלח לקורס מ"כ, אך קשתה עליו הפרידה מהפעולות. על בקשות הוריו שישמור על עצמו, היו בפיו תשובות קולעות וכבדות־משקל על החובה והכבוד והורה על אביו אשר אף הוא היה על המשמר. השתתף בקרבות ביזור, בסלמה, ב„משולש" והצטיין כמקלען נועז. בפעולת־סיור בסביבת בית־ג'וברין, תוך כדי חיפוי מוצלח במקלע על נסיגת מחלקתו לעמדה בטוחה יותר, הציל את הנסוגים אך הוא עצמו נפל ב־21.12.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־23.12.1948.

גולדברג (שיפר) דויר

בן חיים ומרים. נולד ביום 5.6.1912 בסטאשוב, פולין. עלה ארצה בשנת 1932 ומאז היה חבר ב„הסתדרות העובדים" ופעיל בשורות ה„הגנה". היה צבע לפי מקצועו, בעל לאשה ואב לשני בנים. בשנת 1938 התישב עם משפחתו בקרית־עמל (חרתיה). בימי המאורעות של אותה תקופה סבלה הנקודה רבות. הוא התמסר באהבה וללא לאות לעיבוד אדמתו, לשמירה ולהגנה בפני חורשי רעות.

עם פרוץ מאורעות תש"ח יצא עם קבוצת חברים, כמומחה ל„שפנדאור", והצליח לטהר את הסביבה מכנופיות המרצחים ולהבטיח את התחבורה לקרית־עמל. השתתף בכיבוש ואלדהיים ומספר כפרים ערביים. לאחר שהתגייס לצבא ההגנה עבר קורס להנדסה צבאית והשתתף בפעולות חבלניות שונות בכיבוש לוד ורמלה ובהרבה פעולות אחרות. ביום 31.7.1948, בהיותו בדרכו לנגב, נהרג בעלותו על מוקש. היה קבור ברוחמה. ב־18.5.1950 הועבר לבית־הקברות הצבאי בחיפה.

גולדפרב משה

בן שמעון ורחל. נולד ב־11.4.1923 בוארשה, פולין. בעודו נער הפציר בהוריו שיעלו ארצה, כי רצונו להיות אזרח הארץ מנעוריו. ב־1937 שלחוהו ללמוד בבית־הספר התיכוני החקלאי בפרדס־חנה. אחרי שנתים באה כל המשפחה לארץ והוא הפסיק את לימודיו והתמסר לטיפול בפרדס של הוריו. נאבק בקשיים החמריים שלרגל המלחמה ובעמלו הרב הביא את הפרדס לידי שגשוג. ב־1941 התגייס לפלמ"ח, גמר קורס מ"כ

והדרך ואימן מחזור אחרי מחזור. ב־1944 שוחרר בגלל מחלה והמשיך להדריך בתל־אביב בנשק כבד. נתחבב על חבריו וחניכיו ובינם לבין עצמם היו מציינים אותו בשני תארים: „ילד טוב" ו„בחור כארז".

אחרי החלטת החלוקה ופרוץ המהומות גויס, עם אנשי המילואים, לשירות מלא בפלמ"ח. כמפקד שיירות לירושלים הצטיין באומץ ובכושר ארגוני ופיקודי. מירושלים נשלח ללוות שיירה לגוש ציון, השתתף בקרב ליד נבי־דניאל, הצליח להבקיע לו דרך חזרה אל הגוש ונשאר להשתתף בהגנת המקום. דחה את ההזדמנות שניתנה לו לחזור באוירון לתל־אביב. הגדיל לעשות בקרבות ובהפרעת התחבורה הערבית על הכביש הראשי והשרה על חבריו את הבטן לפחד, תוך כדי עיבוד תכנית לחזור ולכבוש את המנזר הרוסי נפגע ביום 4.5.1948 יחד עם כמה חברים בפגז שפגע באוהל. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

גולדקורן חיים

בן מרדכי ומיטה. נולד ב־1.8.1929 בעיר גלזנקירכן, גרמניה. בן חמש עלה עם הוריו לארץ, גדל ונתחנך כבן הארץ, גמר את בית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב. למד חשמלאות ועבד בשירות טיפול במקררים. חבר בתנועת צופים וב„מכבי". פעיל ב„הגנה" מגיל 13 ואילך. לפי עדות מורו — בעל רגש אחריות ומוכן לעזור לזולת. השכנים זוכרים איך היה עוזב בילדותו את משחקיו וסועד את אמו הזקנה של חיים ארלוזורוב בעלותה וברדתה במדרגות הבית או בלכתה בסימטה האפלה (ברחוב רנ"ק). חבריו חיבבוהו ומעבידיו כיבדוהו.

כחבר ה„הגנה" נמצא כבר עם פרוץ מלחמת־השחרור בשירות פעיל. נפל ב־14.12.1947 ליד מחנה בית־גבאלה, בהיותו בדרך לבן־שמן, בליווי שיירה, שהותקפה על־ידי הלגיון הערבי. נקבר בנחלת־יצחק.

גולדשטיין אברהם

בן יצחק. נולד ב־1922 אי־שם בפולין, אך לא נמצא מי שידע למסור עליו פרטים נוספים. כל הידוע עליו הוא שבמלחמת־העולם השניה היה בין הפרטיזנים ואחרי המלחמה יצא ב„נתיב הבריחה" (יחד עם אשתו ההרה) בחבורה קטנה של עולים לציון. עבר בדרך נדודים רבת־הרפתקאות את רומניה, הונגריה, אוסטריה ואיטליה, והגיע לארץ. כאן ניסה להתחיל בחיים חדשים ולהתנער מזכר האימים של העבר.

שמח עם השמחים לבשורת לייק־סאכסס על מדינה יהודית והתיצב להגן עליה במסגרת פלוגה ג' של החי"ם בירושלים. מילא את חובתו עד שנפל בקרב בתחנת הרכבת בירושלים ב־19.5.1948. נקבר בשייך־באדר א' בירושלים וביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

גולדשטיין זאב (ווילי)

בן חיים־צבי ורחל. נולד ב־2.12.1928 בעיר דברצ'ין, הונגריה, במשפחה חרדה. למד בבית־ספר עממי. בסיימו את המחלקה השמינית נסע ללמוד בישיבת שופרון ומשם עבר ללמוד ב„ישיבה" אחרת. עם פלישת הנאצים להונגריה עזב את ספסל־הלימודים והגלה עם בית־הוריו לוינה, לעבודות־כפיה במחנה־עבודה. סבל ממחלות שונות שהטביעו עליו חותמן. עם השחרור בשנת 1945 עלה עם אחיותו הבכירה ארצה באניה „וג'בוד" והצטרף מיד לשורות הנוטרים.

עם הכרזת המדינה התיצב לשירות. השתתף בליווי שיירות לירושלים ולגוש עציון, בביעור כפרי רוצחים וכנופיות דרומית לרחובות. בצה"ל שירת כאלחוטאי. בקרב ליד נגבה, ב־10.7.1948, נפצע מפגז ומת מפצעיו. למחרת הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבאר־טוביה. עמד בסכנות רבות ולבו נבוא לו את קצו הקרוב. בימי חופשתו האחרונה אמר: „הכדור שנועד בשבילי כבר יצא מכתלי בית־החרושת".

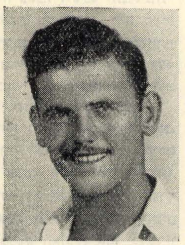
גולדשטיין חיים

בן אליהו ושושנה. נולד בכ"ה באדר תרפ"ג (1923) בתל־אביב. למד בבית־הספר „תחכמוני", עבר לבית־הספר התיכוני „מוריה", ואחר־כך המשיך את לימודיו בבית־הספר הטכני „מונטיפיורי". עבד בתעשיית היהלומים בתל־אביב ובנתניה ועשה חיל רב בעבודה. ספורטאי מילדותו, חבר ה„מכבי" ושחקן כדורגל בתל־אביב ובנתניה. היה בן בכור להוריו ותמך בהם בכל יכלתו.

עם פרוץ המלחמה בארץ נשלח לאימונים. שירת בחי"ש ואחר־כך עבר לגדוד אחד בחטיבת „גבעתי". מלבד השתתפותו האמיצה בקרבות היה עוסק גם בעניני התרבות של הגדוד. ביחוד הצטיין בצילום ובהסרטות. התמהמה בכך בכוחות עצמו. נפל ב־31.8.1948 בהתפוצצות מוקש ליד הכפר הערבי ג'יסייר, בצאת אנשי הגדוד להסרטת כיבוש כפר ערבי אשר בעצם כבר נכבש ואנשיו ישבו במשלטי הכפר. אחרי תום ההסרטה, בדרכם חזרה לבסיס, עלתה מכוניתם על מוקש ורבים נפצעו. חיים, שנפצע בכף רגלו, מת בדרך לבית־החולים. הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

גולדשטיין יחזקאל („חזי")

בן יעקב ולאה. נולד ב־31.7.1928 בתל־אביב. היה בן יחיד שנולד אחרי 3 בנות. מאורע היולד הבן מילא את לב הוריו גאוה ושמחה ומילדותו הוקף אהבה וטיפול. גדל והיה נער חסון־גו ויפה־תואר בעל נפש בריאה וגוף בריא. קיבל הכל בפשטות ולא הסתבך בפרובלימות. היה חובב ספורט ואהב ביחוד לשוט בים. אף התקין לו דוגית במו ידיו. היה חבר הנבחרת הארצית להוקי. עם גמר בית־הספר העממי „נס־ציונה" לא התחבט הרבה בבקשת דרכו ובחר ללמוד מכונאות בבית־ספר מקצועי. נתקבל מיד לבית־הספר על שם מכס פיין בתל־אביב וסיים לימודיו בהצלחה. אך בהיכנסו לעבודה במוסך שוב לא היו החיים כה פשוטים בעיניו. ראה סביבו ניצול והעדר יכולת התפתחות והחליט לעזוב עבודה זו ולבקש דרכים בהן לא תשיגהו יד הניצול. מגיל צעיר היה חבר ה„הגנה", עבר קורס מדריכי הג"ם וקורס מ"כ גדנ"ע. עתה התמסר לפעילות הגנתית והדריך זמן רב. מסיבות משפחתיות הפסיק את פעילותו לזמן קצר, ובסוף שנת 1947 חזר, עבר קורס מ"כ וממלא תפקיד של מפקד מחלקה בגדנ"ע. תמיד היה טרוד בעניני ה„הגנה" ובבית הופיע רק לביקורים חטופים.

עם הינתן צו הגיוס התגייס למלחמת־השחרור. כעבור חודש צורף לפלוגת־פשיטה ממונעת של הפלמ"ח ונשלח לנגב. שם שירת עד יום מותו, תחילה כמ"כ ואחר־כך כמ"מ. השתתף במארבים רבים לשיירות מצריות, בפשיטות לכפרים ערביים, לעתים קרובות מעבר לקוי האויב, בכיבושים שונים וכו'. הוא העלים מביתו את פעילותו הרבה, מחשש שמא אמא תדאג לו ביותר, אך ביומן שהיה כותב השאיר תיאור חי ועניני מן הקרבות והפגישות עם האויב ומימי סבל המלחמה בכלל. היה חייל טוב ומפקד אמיץ. לא נרתע מפני מצבים קשים ביותר ומילא

בשלמות את כל המוטל עליו. ב־19.7.1948 יצא עם מחלקתו לסיור ועלה על מארב של משוריני האויב בסביבת משמר־הנגב, ליד כביש עזה־באר־שבע. תחת מטר כדורים הציב את המקלע ואף כי ידע את חומרת המצב פעל בזריזות ובקור־רוח והתנהגותו היתה למופת לאחרים. בקרב זה נפל מפגיעת כדור במצחו. למחרת נאסף על־ידי חבריו ונקבר במשמר־הנגב. בכ"ג במרחשון תש"י (15.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

גולדשטיין יהודה (ליאון)

בן משה. נולד בשנת 1910 בגומבין, פולין. גדל ונתחנך בבית הוריו באוירה של ציונים ותיקים ואת הגון המיוחד של הציונות שלו קיבל בתנועת „השומר הצעיר". שירת בצבא הפולני בימי שלום כקצין־תותחנים ובחיי האזרחיים היה מדפיס. במלחמת־העולם השניה מנעתהו ההתקדמות המהירה של פלישת הגרמנים מהצטרף לגדודו. מהגיטו נלקח עם כל המשפחה למחנה־ההשמדה באושביצנים. שרד בחיים עם שני אחיו הצעירים ואחרי מיגור גרמניה הגיע למחנה שארית הפליטה בציילסהיים שליד פרנקפורט ע"י מיין. שם התמסר לארגון תנועת „השומר הצעיר" וליסוד עתון־הפליטים „אונטער־וועגס" („בדרך").

עלה ארצה עם אשתו באניית־המעפילים „אנדריאה" והגיעו בנובמבר 1947. השתדל להעלות לארץ את שני אחיו, אך בינתים גברו ההתקפות על הישוב והוא נענה לקריאת המולדת והתנדב ל„הגנה" לפני הגיע תור גילו. נפל בשעת מילוי תפקידו בבית־החרושת „היוצק" ליד שכונת אגרו־בנק (חולון) ביום 29.2.1948 ונקבר בנחלת־יצחק.

גולדשטיין יעקב

בן שלמה ושרה. נולד בשנת 1927 בפולין. עלה לארץ בשנת 1935, נפל בקרב ביפו ב־30.4.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

גולדשטיין מרדכי

בן יצחק ומחלה. נולד ב־14.12.1906 בפולאבי שבפולין. קיבל השכלה תיכונית. בשנת 1922 עלה לארץ יחד עם אביו. כאן הצטרף לקבוצת מהפכנים ושימש מזכיר הנוער הקומוניסטי. בשל פעילותו זו גורש בשנת 1926 מן הארץ על־ידי ממשלת המנדט. בחוץ לארץ — בלגיה — המשיך בעבודתו הפוליטית עד שנת 1929, אז סירב לחתום על כרוז המפלגה הקומוניסטית הפלשתינאית שקרא לחבריה להתמיד ב„לוחמי השחרור הערביים" ונקרא לבירור מפלגתי. ב־1931 חזר לפולין ושירת בצבא הפולני, בחיל־הפרשים, הצטיין בקלע טוב והגיע לדרגה. אך דוקא במסגרת זו של סביבה עויינת עמד על גורל עמו ומצא את הדרך לציונות. ב־1937 עלה בשנית לארץ. ביום עלייתו קרהו אסון: אביו, שנסע להקביל פניו בנמל, נהרג בתאונת־דרכים.

מרדכי הצטרף ל„הגנה" והיה למפקד אזור. בחייו האזרחיים היה מכונאי. ב־15.1.1948 נפצע בעמדה, בשעת מילוי הפקידו, בשכונת הרצליה בחיפה ומת למחרת היום. ב־18.1.1948 נקבר בחיפה. השאיר אשה ובת.

גולדשטיין מרדכי־טוביה

בן דוב ושרה. נולד בכ"ב בטבת תרפ"ז בנוה־שלום ביפו. למד בבית־הספר „תחכמוני" והיה פעיל ב„עזה" של הצופים הדתיים. גמר את ביה"ס המקצועי „מונטיפיורי" כמסגר וחרט. הוא הצטיין בשרטוט טכני. התמסר לשרטוט תכניות ושאף ללמוד טיסה. נשתבה בנימוסין הטובים ובאפיו הקיף.

ל„הגנה" הצטרף בעודו נער, ומיד אחרי החלטת ההלוקה נכנס לשירות פעיל. השתתף זמן ממושך בליווי שיירות לניצנים שבנגב ובקרבות עם הפורעים. לרצון ההגנה על המולדת נוסף אצלו הרצון לנקום את דם אחיו אברהם שנרצח על־ידי הערבים במהומות תרצ"ו. השתתף גם בהובלת אספקה לבית־הערבה וליחיעם, נקרא בפי מכיריו „מוטקה האמיץ". סוף־סוף נתמלאה במקצת שאיפת נעוריו כשצורף לחיל־האויר, אם כי רק בתפקיד מ"כ במשטרת החיל הזה בשדה־התעופה שבצפון תל־אביב. בהיותו בשיירות בבוקר היום הראשון לעצמאותנו ביום השבת, ו' באייר תש"ח (15.5.1948), עוד בא להב"ע את התלהבותו לתקומת המדינה והיה מלא תקוה כי ישראל יעלה ויציליח. בו ביום, בעמדו על משמרתו בשדה־התעופה, נפצע בהפצצה המצרית הראשונה ונשרף עד לבלי הכירו, ורק לאחר שזוהה על־ידי בני משפחתו הובא לקבורה ביום 17.5.1948 בחלקת הגיבורים בנחלת־יצחק.

גולדשטיין מנחם

בן גרשון וטובה. נולד ב־14.11.1922 בקריאובה, רומניה. עוד בילדותו נתגלה כלוחם לטעון הצדק ומגן גם בגופו על חלש ונפגע שלא בצדק בסכסוכים בין חבריו הילדים. ב־1935 עלה לארץ עם בית־הוריו, שהתישבו בחיפה. בן 14 יצא לעבודה, שישתכר למחיה ולא יהיה למעמסה על הוריו, ובערבים היה ממשיך ללמוד עברית ואנגלית. עבד כמסגר ורתך בבתי־הזיקוק עד שפרצה שביתת הפועלים היהודים בגלל העול שעשה המפקח לפועל יהודי בריבו עם פועל ערבי. אחרי יסורי חוסר־עבודה נתקבל לבתי־המלאכה של הרכבות. הצטרף ל„זבולון" ובן 15 כבר היה חבר ב„הגנה". במלחמת־העולם השניה התנדב לצי הבריטי ושירת בו למעלה מארבע שנים במצרים, טוברוק, מלטה, סיציליה וכו'. הגיב בפה ובידים על פגיעות הימאים הבריטים בכבוד היהודים ופעם הפיל שתי שינים מפיו של קצין שגידף את היהודים. במאסר סיפקו לו חבריו ספרים וסיגריות בשפע ובמשפט הוכחה צדקתו ויצא בעונש קל. אחרי השחרור מהצי חזר הביתה חולה ותשוש, בלתי מסוגל לחזור לעבודה הקשה במקצועו, והוריו פתחו לו אטליז קטן על הכרמל. בתחילה נלחם מלחמת־קיום קשה ומתוך פיזור־נפש ודאגות נפגע פעמיים בתאונות־דרכים קשות, אך במשך הזמן השתפר מצב עסקו ובתקוות טובות הלך לקראת עתידו. היה חבר טוב לילדי הסביבה, משעשע בסיפורים ובמשחקים ומגן עליהם.

כשפרצה מלחמת־השחרור עוד היו ראשו וגופו חבושים אחרי היפצעו בתאונת־דרכים. אף־על־פי־כן התיצב למילוי החובה בשמירת־לילה בעמדות, ומשהחלים לגמרי סגר את חנותו והתיצב לשירות מלא בחזית. שירת בחטיבת „גולני" כרץ מקשר רוכב־אופנוע. השתתף בקרבות ג'נין ועמק הירדן ומילא את חובתו בדרכי החזית בלי רתיעה וחשש לסכנות. באחת מנסיעותיו בשליחות המפקדה נעלם אור ליום

28.6.1948 בדרך שבין שריד לגניגר, ואחרי חמישה שבועות, משטיהרו כוחותינו את נצרת והסביבה, נמצאה גופתו בתוך בור. מפי שבויים ערבים נודע מקצה בהתפוצצות מוקש שטמנו בדרכו, נסחב לכפר מוג'ידל ונרצח בעינויים אכזריים. נקבר בעפולה ב־21.7.1948.

גולדשטיין שמעון

בן נתן ופנינה. נולד ביוני 1929 באיישישוק הסמוכה לוילנה, פולין. בעיירתו נתחנך הינוך דתי־מסורתי ובנאמנות לעמו ישראל ולארץ־ישראל. בן 6 עלה עם הוריו לארץ ב־1935, וכל שנות חייו בה ישב בירושלים. בעל השכלה תיכונית. עבד בפקידות. אחרי החלטת או"ם השתתף בשמירה על העמדה הקיצונית בירושלים, בדרך להר־הצופים, בבית מנדלבוים, מקום מגורי משפחתו. בדצמבר 1947 התגייס לחי"ש, עבר קורס לחובשים מחלקתיים, השתתף בקרבות הקסטל, צובה ובליווי שיירות להר־הצופים. משם נשלח לכפר־עציון.

בעל מבע־פנים נמרץ. את כל תפקידיו מילא מתוך שמחה. בחופשה האחרונה בבית הוריו השיב בתוך עליצות להבעת הדאגה של אמו: "הנצחון בוא יבוא". הוא עושה בשליחות העם ו"שלוחי מצוה אינן ניזוקין". השתתף בקרבות כפר־עציון עד נפילתו ושם נפל עם הנופלים ביום ד' באייר תש"ח. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

גולדשטיין שמאי

בן זליג. נולד בשנת תרפ"ו בכפר קיבישד שבקרפטו־רוס. קיבל חינוך מסורתי־לאומי ולמד בבית־ספר עממי בכפר ואחר־כך בבית־ספר תיכוני בעיר ברגסאס הסמוכה. למד גם את מלאכת אביו, הייטוט. נלקח למחנה־ההשמדה באושביצים. שוחרר בעת מיגור השלטון הנאצי ופנה לעלות ארצה. עבר דרך בודפשט ודרך האזור הצרפתי באוסטריה לאיטליה, נעצר פעמיים על־ידי השוטרים הוסמי־הדרך, שוחרר, ובינואר 1946 הגיע לבארי. בקיץ 1946 עלה באנית־מעפילים שהצליחה להסתנן דרך המצור הבריטי. השתקע בירושלים ועבד בחייטות.

משפרצה מלחמת־השחרור התנדב לשורות ה"הגנה" ובלבו שאיפת־נקם בכל שונאי ישראל. היה מטובי החיילים בהבקעת הדרך לירושלים, בחזית לטרון ושער־הגיא ובשמירה בירושלים. נפגע ונהרג בהפגזת האויב על דרום ירושלים, בימי הפוגה ב', ביום 17.8.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

גולדשילד דויד

בן יחזקאל וגיטל. נולד ב־21.1.1929 בהוסט שברוסיה הקרפטית. התחנך בבי"ס־ספר עברי דתי־לאומי ואחר־כך למד בגימנסיה עברית בקושיצה. בימי מלחמת־העולם השניה נלקח עם הוריו ואחותו למחנה אושביצים, שם הושמדו הוריו והוא נלקח למחנות עבודת־כפיה. עם התקרבות הרוסים ברח והתתר בעיר גרמנית נטושה. שירת בצבא הרוסי ועזר משם לחפש את אחותו ושרידי משפחתו. נדד דרך גבולות וארצות וכמה פעמים נעצר על "גניבת גבול", שוחרר והמשיך בנדודיו. ביקר בעיר־הולדתו ומשלא מצא שריד למשפחה ולרכוש יצא לנדודיו במחנות העקורים. באינסברוק (אוסטריה) נפגש עם אחותו. הצטרף ל"עליית־הנוער" ועלה ארצה באביב 1946. דודו, הנשוי חיפה, הכניסהו לבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. למד שמונה חדשים והצטיין בלימודים ובהתנהגות, אך מתוך געגועים לחמימות משפחתית חזר אל דודו בחיפה. התחיל ללמוד אוטו־מכניקה במוסך וגם שם הצליח ונתחבב על חבריו. עליונותו הטבעית השרתה רוח טובה סביבו ובלהות עברו רב־הסבל במשטר הנאצי כאילו נמחו כליל מנפשו. כפי שסיפר לחבריו החליט לא פעם במחנה־ההסגר לגשת לגדר־התיל המחושמלת ולשים קץ לחייו, אך חזקה עליו מצות אביו בימיו האחרונים: דוד, התחזק, כי עליך לחיות, אם לא למענך הרי לזכר משפחתך!" הצטרף ל"הפועל המזרחי" ולאיגוד־הספורט הדתי "אליצור".

כחבר ה"הגנה" עוד ממקומו־ישראל התיצב בחורף תש"ח לשירותי שמירה בעיר. אחר־כך עזב את מקום עבודתו והתגייס לשירות מלא בפלוגה דתית. השתתף בקרבות בחיפה ובסביבה, בשחרור העיר, בכיבוש עכו ובפעולות שונות בגליל המערבי ובעמק יזרעאל. לאחר נקיעת רגל קיבל חופשה קצרה. הזר ליחידתו שבחזית ג'נין ושם נפגע בראשו מכדורו של צלף ונפל ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948), למחרת נקבר בעפולה.

גולדשמידט (פז) אוריאל ("אורי")

בן זאב וצפורה. נולד ביום ט' בכסלו תרפ"ג בבת־גלים בחיפה. גדל בשכונה זו שעל חוף הים והיה מטובי השחייניים מילדותו. גמר את בית־הספר הריאלי בחיפה, עמד בבחינת־בגרות אנגלית, למד שנה מדעי־הרוח באוניברסיטה העברית ועבר לבית־הספר הממשלתי למשפטים בירושלים. הצטרף לפלמ"ח בראשיתו, נאסר ובקושי הצליחה משפחתו להשיג את שחרורו. בימי מלחמת־העולם נענה לצו המוסדות והתגייס לצבא הבריטי. עלה לדרגת סרג'נט, השתלם והתמחה בתותחנות ובטנקים — גם מתוך כוונה לרכישת הידיעות כדי למסרן לחבריו ב"הגנה". צורף לבריגדה העברית. בקרב המכריע על נהר סניו הצטיין בגבורתו וקיבל מדליה ממדרגה גבוהה, שמלך אנגליה התם בעצם ידו על מכתב־הלואי שלה. אחרי מיגור האויב נשאר עוד באירופה והתמסר לפעילות סעד ועזרה למען שרידי ההשמדה ולמען העפלתם לארץ ולשם כך עבר בכל ארצות אירופה המערבית והמרכזית. משחזר ארצה נכנס לעבודה במרכז "החבל הימי לישראל", מקודם בעבודת־משרד שיגרתית, אחר־כך בטיפוח קשרים עם הנוער המאורגן ועם ארצות תוך וטיפול באורחים מהתפוצות (הכשירוהו לכך נועם הליכותיו ושליטתו המלאה באנגלית, בצרפתית ובגרמנית), ובעיקר שקד על שכלול הירחון "ים", הגברת הפוצתו והעשרת תכני בידיעות ובתרגומים ממיטב הספרות הלועזית. נודע בדבקותו במסורת ישראל. נשא אשה והתכונן לחיי אזרח רבי־פעלים.

מיד אחרי החלטת החלוקה והתחלת מלחמת־השחרור התנדב לשירות מלא ומילא תפקידים אחראיים בארגון הספריה הצבאית ובאגף הסרסים הצבאיים, בארגון ובהדרכה בתותחנות, בקורסים לקצינים ושקד על הרחבת ידיעותיו הצבאיות. כשנפל בן־דודו יצחק וייס בחזית ירושלים אמר: "עלינו

גולדשטיין משה

בן מכס ורבקה. נולד ב־26.10.1930 בבוק־רשט, בירת רומניה. בימי מלחמת־העולם והגזירות למד להכיר כי מקומו בארץ־ישראל. בגיל 17, לאחר שגמר לימודיו בבית־הספר העממי ורכש לו נסיון בחיים, יצא בלי המשפחה ב"נתיב־הבריחה". פנה לאוסטריה ומשם יצא לצרפת. התמסר להכשרה חקלאית ולאימונים צבאיים, ובשנת 1948 עלה לארץ־ישראל, להצטרף אל לוחמי מלחמת־השחרור.

נתגייס לצה"ל. נשלח לגליל ונפל בבירוה ב־28.7.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה.

להתגבר על אבלנו מתוך כבוד לעצמנו ולעמנו" — בלי לדעת שהדברים אמורים מראש גם למשפחתו שלו. לשחרור הנגב התגנב ממש מביתו והצטרף כקצין קרב׳ לפעולות, ואחרי סיום המבצע בנצחון עבר מיד לחזית הצפון ונפל בקרב על תרשיחה ביום כ״ז בתשרי תש״ט. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. על שמו נקראה הספריה שיסד „החבל הימי לישראל" בבית הימאים בתל־אביב.

גולדשמידט יהושע־ירוחם („גל")

בן יוסף־צבי (שו״ב בשכונת גבעת־שאול) ואסתר, ממשפחה ותיקה בירושלים. נולד בחי׳ד אדר תרפ״ה (1925). בן־זקונים. למד בתלמוד־תורה ובישיבה „עץ־חיים". אחר־כך התמחה באוטו־מכניקה ואת רוב שכרו מסר להוריו. היה חבר „הנוער העובד" וההסתדרות הכללית וב־1944 הצטרף למחתרת אצ״ל בתל־אביב ובו בזמן עבד כשכיר במוסך „איחוד־רגב". אחר־כך עבר לירושלים, עבד במכונאות והמשיך בפעולות ארגונו במבצעים נועזים נגד הברי׳טים, באימון ובהדרכה, בהתקנת נשק ומכשירי־פיצוץ ובהובלת ציוד ותחמושת במכוניות שבהן עבד. כאשר נאסרו רוב מפקדי אצ״ל בירושלים היה הוא מהמעטים שהבלישת פסחה עליהם והוא מילא תפקידים חשובים בקיום המסגרת וההנהגה למרות המבוכה שהשתררה בעקבות המאסרים האלה. הוא התחפש והתגורר בעליית־גג והבולשת אסרה את אחיו וכמה מקרוביו. פעם הקיפו השוטרים הבריטים את בית הוריו בחיותו שם, אך הצליח להתחמק ולברוח אל ההרים. בבואו לתל־אביב פעל בארגון בתי־מלאכה לנשק של אצ״ל ובחורף תש״ח השתתף בפעולות נגד הערבים והבריטים. כשביקר בירושלים וראה את גודל הסכנה הצפויה שם ליהודים עמד בתוקף על דרישתו להעבירו לירושלים. כפי שמוסרים חבריו קשר קשרים עם ראשי הכפר אבו־גוש והשיג מהם מטען׳ נשק בעצם ימי הקרבות והמצור. בתור „רב סמל גל" פיקד על כוחות אצ״ל שצורפו לצה״ל בשעת צאת הברי׳טים והכרזת המדינה, השתתף בכיבוש בנין ג׳נרלי, מגרש הרוסים, חלק ממוצררה, שייך־ג׳ראח ובית־הספר לשוטרים, ומילא תפקידים של קצין מבצעים וקצין־קשר של אצ״ל בצה״ל בירושלים.

בעמדו במערכה על גבול שכונת סנהדריה בירושלים מול בית־הספר לשוטרים, עם נשק דל נגד שריוני הלגיון הערבי, נפל ב׳ באייר תש״ח (19.5.1948). נקבר בשייך־באדר א׳ והועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ״ה באלול תש״י (7.9.1950).

גולדשמיט משה („מוסה")

בן מאיר ורחל לבית לולו (שניהם מורים לעברית בבית־הספר „אליאנס" בדמשק). נולד בכ״ה בטבת תרפ״ח בדמשק. בן שנה ושמונה חדשים נתיהם מאמו. הובא ארצה אל סבתא, אם אמו, ודודתו אסתר ונתחנך אצלן עד גיל 7. אחר־כך חזר אל אביו, גמר בהצטיינות את בית־הספר „אליאנס", עמד בבחינות בצרפתית ערבית וקיבל תעודות ממשלתיות, מהממשלה הצרפתית בצרפת ומהממשלה הערבית בערבית. בן 13 וחצי העפיל ארצה ברגל דרך גבול הצפון וסיים את הגימנסיה העברית בירושלים. חיבב את אמנויות הציור והמוסיקה. בתקופת לימודיו עבד במשקים בחופשת־הקיץ ועשה שנת־שירות בפלמ״ח.

אחרי „השבת השחורה" (1946) נלקח למחנה־המעצר ברפיח ומששוחרר שינה את שם משפחתו לניימן, כדי להתחמק מהשגחת הבולשת הבריטית בהמשכת שירותו ב„הגנה". הרבה לסייר בדרום ובנגב, והודות למבטאו הערבי המושלם עלתה בידו לחזור בשלום ממקומות מסוכנים ולהביא ידיעות חשובות. סיים קורס לחבלנות ובינם הפלישה המצרית היה מפקד מחלקה בניר־עם. נשלח בתגבורת לידי־מרדכי, ביצע בהצלחה פיצוצים, חבלות ומיקושים כדי לעכב את התקדמות האויב ומשך אליו את אש המצרים כדי לאפשר הוצאת הילדים מיד־מרדכי, ובקרב זה נפל ביום 20.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בית־מרדכי.

גולוב אליהו („אלי")

בן יהודה ושרה. נולד ב־8 בינואר 1930 בקהיר, מצרים. בשנת 1934 העפיל עם הוריו ארצה בספינת־מפרשים. נכנס לבי׳ת־הספר בקרית־מוצקין וסיים את בית־הספר העממי בחיפה. בן 15 החל לעבוד במוסך „פורד" ולמד את מקצוע המכונאות. חניך תנועת „השומר הצעיר" וחבר „הפועל". היה ספורטאי נלהב בענפי־ספורט שונים: שח״ה, כדור־סל, התאגרפות. בשנת 1946 עבר לקרית־חיים המערבית. איש גדנ״ע.

בדצמבר 1947 התגייס לחט׳ב „כרמלי" וסיים קורס־חבלה בעתלית. השתתף כחבלן בפעולות הגליל המערבי, בשיירת יחיעם, בכיבוש עכו ונצרת, במערכה על ג׳נין, ועוד. נפל ב־19.7.1948 בקרב על תרשיחה ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה. שנה אחרי נפלו יסד „הפועל" על שמו את „מגן גולוב" לאליפות בכדור־סל.

גולומב דוב

נולד ב־1927 בפולין. בראשית מלחמת־העולם השניה היה יחד עם הוריו בחלק המזרחי של המדינה, באזור הכיבוש הרוסי (לא נודע אם הגיעו שמה כפליטים או היו תושבים שם). לאחר סירובם לקבל נתינות סובייטית הוגלו לעבודת־פרך ביערות צפון־סיביר. שם נספו הוריו וכל בני־משפחתו ברעב ובמגפות והוא שרד יחידי. משהתקיפו הגרמנים את ריוסיה וניתנה „חנינה" לגולים נתיני פולין נדד הנער דרומה וב־1943 הגיע לארץ עם שיירת „ילדי טהרן". למד שנתים ב„חברת הנוער" במקוה־ישראל, התמחה בגידול עצי־פרי והתאמן בגדנ״ע. בחיי הארץ התאושש מדכאון תלאות עברו ומלא תקוה ובטחון נשא עיניו לעתיד מאושר. הוא לא הרבה לספר על עברו ומשום כך אין בין חבריו יודע את שמות הוריו. באחרונה עבד בטיפול בעצי־פרי בפתח־תקוה.

משהחלו הקרבות נענה לקריאת המולדת ושירת באחד הגדודים במקלען. השתתף בכיבוש תל־ליטווינסקי, חיריה, סלמה ובמערכת רמת־הכובש, ובאחרונה במבצע „המדינה" בכיבוש כפר־סבא הערבית ושם נפל ביום ד׳ באייר תש״ח (13 במאי 1948).

גולנג׳ינר יוסף

בן צבי וחיה. נולד ביום 12.1.1924 בוארשה, בירת פולין. גמר בית־ספר עממי והתחיל לעבוד במסגרות כדי לעזור להוריו. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה ברחה כל המשפחה לרוסיה ושם עברו עליה ועליו זמנים קשים. עם השחרור חזר לפולין והצטרף לקיבוץ כדי לעלות לארץ. גם את משפחתו העביר לפולין לשם מטרה זו. ואמנם הוריו הקדימו אותו בעלייתם, כי הוא נשאר עוד בתפקיד באיטליה. בינתים הצטרף ל„הגנה" ומילא גם בה תפקיד מסו׳ם.

עלה לארץ באניה „פטריה־מולדת", שנתפסה והובלה לקפריסין. גם בקרב העצורים היה פעיל ב„הגנה" והצליח להבריח כמה מן העצורים

לארץ. בחודש מאי 1948 בא גם הוא, בלי חולצה ואך גופיה ומכנסים קצרים לגופו. מקומו היה בקיבוץ בית־השיטה, אבל הוא התגייס מיד לפלמ"ח ועבר לתל־נוף בתפקיד של מדריך־נשק ומפקד כיתה. משם נשלח לאחד מגדודי חטיבת הנגב והשתתף בקרב על עיראק אלמנשיה כרץ מחלקתי. באותה מערכה נפל ביום 16.10.1948 ליד הגדר, יחד עם הקצין פלק, מפגיעת פגז. נקבר בנחלת־יצחק ב־29.9.1949.

גולני איתמר

בן אריה ורעיה. נולד ב־19.4.1928 בכפר ברוזובו שבצפון אוראל, רוסיה, אשר לשם הוגלו הוריו באשמת ציונות סוציאליסטית. ב־1930 עלה עמהם ארצה, כשקיבלו רשות להלחיץ את ענשם בגירוש לצמיתות מברית־המועצות. גדל בקיבוץ „השומר הצעיר" מסס"ד בחצר כנרת ואחר־כך במקום התנחלותו באפיקים. למד בבית־החינוך המשותף בעמק הירדן עד סיום כיתות־המשך. בכיתות הגבוהות התעניין במיוחד במקצועות ההומניסטיים, הרבה להביע את הגות לבו ומחשבותיו בשאלות החברה ובעיות הקיבוץ, ובמכתביו, רשימותיו ושיריו הגיע לרמה ספרותית רצינית. נתגלה בכושר מנהיגות ופעילות מילדותו. היה פעיל בגדנ"ע ובסניפי „הפועל" בעמק הירדן ובביתו באפיקים. הצטיין בכל ענפי הספורט, ביחוד בשחיה. עשה הרבה בהדרכת הילדים במשק. משגמר את בית־הספר ב־1946 התגייס לפלמ"ח. השתתף בפעולות נועזות ובקרבות רבים. הצטיין בקורי־רוח ובאומץ־לב. היה אהוב על כל חבריו והיה דמות מחנכת בחברת־הילדים במשק. גם בימי גיוסו היה ער לבעיות הנוער והחברה והשתתף בבירורים בשאלות אלה. בשירות נתגלה כמפקד מוכשר, דואג ואחראי לאנשיו ושוקד על עיצוב הלך־רוחם, ולפי תיאור מפקדו היה „יחיד בסגולותיו, אשר נשא באחריות לרבים תוך כשרון רב ומסוגל היה עוד הרבה יותר..." כמפקד כיתה בפלמ"ח השתתף ב־1947 בפעולת הראדאר על הכרמל, כמפקד מחלקה — ב־31.12.1947 בפעולות בלד א־שייך (תגמול על הרצח בבתי־הזיקוק), בינואר 1948 — בהתקפה על בסיס כנופיות ליד שפרעם, במארס — בהתקפה על כפר־קנה, פיצוץ גשר ליד ג'נין ככביש חיפה, בהתקפה על כפר קעון (בסביבת טירת־צבי), בקרב עם כנופיה על כביש עפולה — כפר־יחזקאל, במיקוש באזור זרעין, בהתקפה על הכפר צנדלה באזור ג'נין. באפריל 1948 השתתף בקרב על משמר־העמק, משם יצא לניתוק, חזר בדרגת מפקד פלוגה לגליל העליון והשתתף בפשיטה על כפר אודיסה שבלבנון ובפיצוץ ארמון אחמד בק (זה היה כבר בסוף מאי, במלחמה הרשמית עם מדינות ערב), בכיבוש מלכיה, ואחר־כך בכיבוש אל־קוּבּאבּ בדרך ירושלים.

בהפוגה הראשונה שימש כמ"פ בדרגת סרן במשלטי לטרון. במבצע „דני" השתתף בכיבוש עִנּבּה, ג'ימזו, ברפיליה ואל־בורג' ובהתקפה על פלוג'ה. האומץ, המרץ והכושר ששפעו ממנו דבקו באנשיו שחיבבוהו והעריצוהו. בגיל 20 נשלח, בימי ההפוגה ב', להדריך בבית־הספר לקציני חיל־רגלים, ובכוח השפעתו עשו גדולות בכיבוש הנגב. משם עבר באוקטובר למחנה צנחנים ומשאת־נפשו היתה להשתלם אחרי המלחמה באיג'ינירסיטה כדי להוסיף דעת לפיתוח כשרונו הפיוטי והספרותי. אך בעקב מקרה אסון במצנחו נפל הימה ב־י"ד במרחשון תש"ט (16.11.1948) וגופתו לא נמצאה. להערכתו כאדם וכאיש־צבא הוקדשו דפים יפים בקובץ־הזכרון „עשרה" של קיבוץ אפיקים. ליום־השנה הראשון הופיע בהוצאת „הקיבוץ המאוחד" ספרו „נפש ותהום", הכולל פרקים מעבונו. בקיבוץ אפיקים מוקם „בית איתמר" ובו חדר זכרון, אולם ספורט ובמה.

גוֹלדן סבו

בן שלמה ושושנה. נולד ב־1.6.1928 בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי ועבר לגימנסיה „בלפור". מנעוריו הצטיין במחשבה מעמיקה, שבמשך הזמן מצאה לה ביטוי בנסיונות ספרותיים שונים, בשירים, סיפורים, דברי הגות וכדו', אחרי סיימו את הגימנסיה עשה בהכשרה מגוישת של הפלמ"ח ואם כי לא אהב את הצבאיות היטיב להכיר בצורך השירות והנכונות להגנה. אחרי שנת השירות חלה ונעשה לו נִיתוח, ובקושי ויתר על המשך שירותו בפלמ"ח והחל ללמוד באוניברסיטה ספרות עברית, ערבית והיסטוריה.

אהב מאד את לימודיו, אך מיד אחרי הכרזת או"ם הפסיקם (בשנת־הלימודים השניה) והצטרף לקבוצת הסטודנטים המגויסים. עמהם השתתף בקרבות הרבים במבואות ירושלים ונבחר לצאת עם קבוצת ה„ל"ה" ולהחיש עזרה לגוש ציון הנצור. בפעולה זו נפל בה' בשבט תש"ח והובא לקבר־האחים בכפר־עציון. אחרי שנה ומחצה הועברה גויתו יחד עם שאר חללי גוש עציון לקבורת־קבע להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

גוֹלדסקי שמואל

בן שמעון ולאה. נולד ביום ג' במרחשון תרפ"ו בתל־אביב. למד בבית־החינוך לילדי העובדים בהדרה והצטיין מילדותו בחיבה יתירה ללימודי הטבע. עוד בהיותו תלמיד הצטרף לסניף „הפועל" במושבתו והיה לספורטאי מובהק. גמר קורס למדריכי־נוער והיה למדריך במשק הפועלות. חניכיו רחשו לו אמון ואהבתו־חלם על התיישבות חקלאית במושב־עובדים, אך לא הגיע לכך משום שנאלץ לעבוד במכבסת הוריו כדי להיות להם לעזר במצבם הדחוק. מנעוריו היה חבר פעיל ב„הגנה". בן 16 השתתף בהעברת נשק ואחר־כך בהורדת מעפילים לחופה של חדרה. נשלח מטעם ה„הגנה" לקפריסין לאמן את העצורים שם. אחרי ה־29 בנובמבר היה שומר במושבה. עסק גם בחלוקת נשק ובהעברתו לעמדות. נוסף לכך היה אחראי לבדיקת הנשק ולמסירתו לתעודתו בשומרון ובשעת הצורך היה מעביר נשק גם לגליל ועד יהיעם הגיע עם הטנדר העמוס שלו. גם בתקופת העוצר בדרכים שהוטל על־ידי הבריטים ידע למצוא דרך ולהעביר את הנשק לתעודתו.

בינואר 1948 נתמנה לאחראי לשמירת הפרדסים בסביבת חדרה, ואחר־כך בכפר־יונה. הועבר לקורס מפקדי כיתות מטעם הפלמ"ח, השתתף בפעולות־חבלה בסלמה וביפו. לאחר שהוסמך כמפקד מחלקה „הושאל" על־ידי הפלמ"ח כמדריך טירונים בבת־שלמה, גם שם השתתף בפעולות סיור. אחר־כך שירת בהבטחת השיירות לירושלים ופעל כמפקד קרבי בגליל. הצטיין בתכסיסים קרביים מוצלחים (זכה לכינוי „גמר"), השתתף בפשיטה על הכפר טירה שבשרון ושם נפצע ונשלח לבית־חולים. משהחלים ניתנה לו הופשה לזמן מסוים — אולם נקרא לחזור לגדודו. נפצע שוב ב־3.6.1948 על־יד כפר־יונה, הועבר לבית־החולים ביילינסון ושם מת למחרת בשעת הניתוח. נקבר בחדרה ב־6.6.1948.

גוּבשמיין אהרן

בן בן־ציון ומרים. נולד בראש חודש ניסן תרצ"א (1931) בירושלים. למד בילדותו בגן־ילדים, ב„חדר" ובתלמוד־תורה של „המזרחי". היה נער שקט ואהב להתבודד. שקדן בלימודים וידע לצייר ולפסל. שאף ללמוד בבית־הספר לאמנות „בצלאל", אך לא הגיע לכך מחמת המצב הדחוק בבית, והחל לעבוד בדפוס „סיני" והצליח מאד בעבודה. בערבים למד בשיעורי־ערב של בית־ספר תיכון. זמן־מה היה חבר הנוער הדתי „בני־עקיבא". בגיל 15 כתב חיבור על קורות משפחה שניצלה מצפרני הנאצים ואת סיפורו זה הדפיס במו ידיו במכשיר פרימיטיבי

שהתקין לעצמו. הוא התקין גם פנס־קסם ששיעשע בו את בני הבית, חבר ה"הגנה" היה ובגיל 17 התגייס לצבא ועסק באימונים ובביצורים. בימי הקרבות בירושלים ניצל לא פעם ממות, מפגזים שנפלו בקרבתו. לא שמר על עצמו ולא נהג לרדת למקלט. באותה תקופה כתב יומן על הקרבות בעיר.

באחד הימים נפרד מהבית ויצא לקרב נוטר־דם, שממנו לא חזר עוד. היתה לו הרגשה כי שוב לא יתראה עם המשפחה וביקש מהם לשמור על ציוריו. שגור היה בפיו: "הגורל רודף את האדם ואין להסתתר מפניו". נפל ביום כ' באייר תש"ח (29.5.1948). היה קבור שייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

גור־אריה חיים

בן מאיר ושרה. נולד ב־1923 בירושלים. למד בגימנסיה העברית "רחביה". אהב את המוסיקה ושקד על השתלמותו בה. התעניין גם בתעופה אזרחית. הצטרף ל"הגנה" בהיותו עוד תלמיד הגימנסיה. יצא לשנת־שירות כנוטר בשדות־התעופה של הצבא הבריטי וגויס לשירות־קרקע בחיל־האויר הבריטי עד שנת 1946.

השתתף בקורסים שונים של ה"הגנה" ובחורף תש"ח שירת בהגנת ירושלים ובאחרונה היה בין האחראים לבטחון בחצר המוסדות הלאומיים שבסוכנות היהודית. כשחנתה המכונית הטעונה חמרי־נפץ בחצר המוסדות — עוררה את חשדו. יצא אל ההגה והחל להסיעה משם, ומשעברה מטרים מספר אירעה ההתפוצצות והוא נפטר ב־11.3.1948.

גור־אריה צבי

בן שמואל. נולד ב־25.4.1925 בברלין. שמו הלועזי היה לבנוש הרדי. עלה עם הוריו ב־1933 ומשפחתה אמו אחרי שנתים בחיפה נתחנך חמש שנים במוסד הילדים "אהבה" בקיבוץ־ביאליק, גמר את המחלקה למסגרות בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון בחיפה והצליח בעבודתו. התגייס לפי צו המוסדות ושירת שנתים בבריגדה העברית באיטליה ובהולנד. משחזר ארצה עבד כשנה בחברת־החשמל בחיפה.

מיד אחרי החלטת החלוקה התגייס לצבא ההגנה ב־1.12.1947. השתתף כמעט בכל הקרבות והכיבושים בצפון, הצטיין באומץ ובגבורה והועלה לדרגת מ"כ בלי לעבור קורס לכך. בהדיפת התקפה סורית על פרדס חוריליד משמר־הירדן נפל ביום ט' בתמוז תש"ח (16.7.1948). ואחר יומים הובא למנוחת־עולמים בבית־העלמין הצבאי בראש־פינה.

גורביץ אריה ("לובקה")

בן יצחק וליבה. נולד ב־12 ביולי 1918 בוילנה, פולין. עוד בילדותו מהה עליו אמו והוא התחנך בבית סבו. בנעוריו התבלטה נטייתו לגזינה ולזמרה. על אף התנגדות קרוביו האדוקים החל ללמוד בקונסבטוריון בוילנה וסיים את חוק לימודיו בהצלחה. בשנת 1939 עבר לבריה־המועצות. נתקבל כזמר באופרה בורושי־לובגרד. בשנת 1941 גויס ונשלח לבית־ספר לחי"חנים. כקצין ביחידת תותחנים נגד טנקים השתתף בקרבות רבים נגד הנאצים ונפגע שש פעמים. בצבא מצא את אחיו — והוא מפקד גדוד תותחנים. אחיו נפגע באחד הקרבות ומת על ידיו של אריה, שביקש להעבירו לתחנת "העזרה הראשונה". יהודי נאה. זיה. פעם כאשר קצין רוסי העליב את היהודים בשעת משתה שלף אריה את אקדחו, ירה בו והרגו. הועמד בפני בית־דין צבאי ונדון למות, אולם חונן ונשלח שוב לחזית. לאחר שנפצע פעם נוספת הועבר לשירות בבולשת צבאית בדנציג, שנכבשה על־ידי הצבא הסובייטי. בשנת 1945 יצא בדרך הנדודים של העליה "הבלתי־לגלית". עבר לאיטליה ומשם עלה ארצה באניית־המעפילים "פדה". הגיע לארץ בשנת 1946. חלם על חידוש עבודתו האמנותית. בינתים עבד במאפית גיסו בחיפה ולמד עברית בשקידה. כשרונותיו נודעו ברבים, והוא הוזמן להופיע בקונצרטים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא על אף היותו בעל מום, מתוך הכרה שכל אשר יש ביכלתו עליו לעשות למען הגנת המולדת. שירת ביחידת תותחנים. ב־17 ביוני 1948 פגע בו פגז האויב בשעת בדיקת התותחים ונפל בהורשת רוזיה בקרבת מחנים. רגעים מספר קודם לכן עוד נתן בשיר קולו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה ב־18.7.1948. השאיר אחריו אשה וילד בן שנתים.

גורביץ חנניה

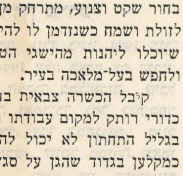

בן נוח וצפורה. נולד ב־16 באפריל 1930 בעיר סארני, פולין. בשנת 1935, בהיותו בן 5 שנים, בערך, עלו הוריו לארץ. חנניה גדל בעמק זבולון, בקיבוץ־מוצקין, גמר את חוק לימודיו בבית־הספר העממי ויצא לעבודה, כמכונאי, ולהגנה. הוסיף והשתלם בלימודים בשיעורי־ערב. היה חבר "הנוער העובד" ושאף להתישבות. גרעינו עשה את הכשרתו בחולתא. מן הצעירים ביותר ב"שורה". עשה לילות כימים בשמירה.

אביו העיר לו כי עדיין מוקדם הדבר בשבילו, והוא ענהו: "אם אני לא אלך, מי ילך?" השירות הלך והחמיר, והוא כבר חייל, ועדיין אין המערכה נקראת מלחמה מפורשת. השתתף בהתקפה בבלד א־שייך ובכפר תמרה וגילה אומץ־לב וכושר־פעולה.

אחרי־כן חלה, ומשהחלים היה רשאי ליהנות מחופשה, אך דחה זאת והתנדב לצאת יחד עם הפלוגה שלו ליחיעם. ב־20.1.1948, בהיותו בעמדה יחד עם שני חברים וחברה, פגע בהם פגז. שלשתם נהרגו, הנערה נשארה בחיים. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־מוצקין.

גורביץ שלמה ("שלומיק")

בן אר"ה וגיסיה, מבני העליה השניה והבכורי המושב כפר־מל"ל, שם נולד בכ"א בתמוז תרס"ה. מילדותו נתגלתה בו נטיה לקסמי הטכניקה. אסף גרוטאות של חמרי השמל ומכניקה וניסה, ולפעמים אף הצליח, להרכיב ולהפעיל כלים שונים (פעמון חשמל, "קולנוע" וכו') ולהפליא בהם את חבריו. אחרי גמר 10 כיתות בבית־הספר שבכפרו למד שנתים בבית־הספר על שם מכס פיין מכניקה וחשמלאות, ובזמן האחרון עבד כעוזר בתחנת הכוח של בית־הספר החקלאי על שם כדורי בכפר־תבור. היה בחור שקט וצנוע, מתרחק מן הרעשנות, מתעמק בתוך עצמו, אוהב להיטיב לזולת ושמח כשנזדמן לו להיות להועיל בתיקון מכשירים של אירחי המקום, ש'יזכלו ליהנות מהישגי הטכניקה וכושר המלאכה בלי שיצטרכו לטרוח ולחפש בעל־מלאכה בעיר.

ק"בל הכשרה צבאית בחג"מ ובפלמ"ח ובהשתדלות הנהלת בית־הספר כדורי רוזיק למקום עבודתו ושוחרר מגיוס לשירות מלא. משגברו הקרבות בגליל התחתון לא יכול להתאפק עוד והצליח להתקבל לצבא ושירת כמקלען בגדוד שהגן על סג'רה. ביום 10.7.1948, כשהוכרחה כיתתו לסגת ממשלט והברו שעל־יד המקלע נפצע והחובש שנשלח לעזרתו נפל, נשאר שלומיק עם הפצוע לבל יישאר לבדו. אחרי 10 דקות, כשאנשינו חדרו בהסתערות־נגד אל המשלט, מצאו את שלומיק אוחז בשתי ידיו במקלע ורוח חיים אין בו. גם הפצוע נמצא מת. בלילה הועברו שלושת החללים לקבר־אחים בכפר־תבור. הועבר לנחלת־יצחק ב־22.6.1950.

גורג'י יעקב

בן ניסן ורבקה. נולד ביום א' באלול תרפ"ט (1929) בעיר משהד, פרס, ועלה ארצה בשנת 1934. בן 14 סיים את לימודיו בבית־הספר העממי בעפולה והיה לפועל חרוץ. עבד שנים אחדות ב„אגד", כדי לעזור להוריו, אחר־כך עבד בעבודות חשמלאות ובגיל 17½ למד נהגות. היה פעיל ב„הגנה" מגיל צעיר ונתאמן באימונים שונים. עסק בספורט והרבה לקרוא בספרים בשעות הפנאי.

בינואר 1948 התגייס לצבא. ה־ה במגידו והשתתף בקרבות נגד הכנופיות. ביום ג' בשבט תש"ח (14.1.1948), שמר על בארמים של „מקורות" לרגלי הרי נצרת. עם גמר השמירה, כשיצאו השומרים במכונית לעבר עפולה, הותקפו ביריות מההרים. השומרים הספיקו לקפוץ מן המכונית, אך יעקב נפגע בכדורים הראשונים והובא פצוע לבית־החולים בעפולה. ברגעיו האחרונים ניחם את הוריו וקידם בשקט את פני המוות. הובא למנוחת־עולמים בעפולה בג' באדר ב' תש"ח (14.3.1948).

גורג'י מאיר

בן אברהם ואהובה (פרחה) ממשפחת חנגל הידועה בבגדד. נולד בשנת 1922 בבגדד ובילדותו עלה עם הוריו ירושלימה. למד בבית־הספר העירוני לבנים, ואם כי מוריו שיבחו את כשרונותיו הוכרח להפסיק את לימודיו ולצאת לעבוד ולעזור לאביו לפרנסת המשפחה. התחיל כשוליה בחנות־מכולת, המשיך לעבוד כפועל פשוט במאפיה, כשומר־לילה, התכונן בשיעורי־ערב לבחינות־בגרות ועבד בפקידות ובעבודות שונות. נלחם קשה לקיומו ונשאר עליו, עניו ושוחר טוב ושלום לזולת. בן 18 נשא אשה ושלוש הבנות שילדה לו מילאו אושר את לבו וביתו. הצטרף ל„הגנה" ב־1940 ובאותה שנה התנדב לצבא הבריטי ושירת עד 1945 בנהגות ובענפים אחרים בטוברוק, בצפון־אפריקה ובאיטליה. משם כתב לאחיו: „יפה הוא העולם, יפה עד מאד. אך יפה מכל ארץ־ישראל, ועולה על כולנה ירושלים שלנו". משחזר מהצבא עבד כנהגו הפרטי של שופט עליון, נשא בלי תלונה את קשיי החיים ועול פרנסת חמש נפשות ממשכורת זעומה, אך היופי הפנימי שמצא בחיים בכלל ובמשפחתו בפרט שימשו לו שילומים ונחמה.

מתוך שמחה לעתיד ישראל במולדת תפשית התיצב בראשית מלחמת־השחרור לשירות כנהג ונאבק עם הצוררים שזממו לנתק את ירושלים מהשפלה. נהג באחד המכוניות המשוריינות בשיירה להרטוב, ושם בדרך נפל עם שמונת חבריו ביום 18.3.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ביום י"ב באלול תשי"א (13.9.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

גורדון מרדכי

בן אלחנן ורבקה. נולד ביוני 1924 בגר־מניה. בשנת 1934 עלה לארץ עם הוריו, שגרו בשכונת התקוה בתל־אביב. קיבל השכלה תיכונית ואחר־כך גמר בית־ספר למלאכה „מזרחי". עבד במסגרות. חניך תנועת „בני־עקיבא", שומר מסורת ונאמן לקדושי ישראל. נחלץ בין הראשונים למלחמת־השחרור ועשה את אימוני הצבאי בנגן. למרות הסביבה הבלהי־דתית נשאר נאמן לתורת בית־אבא והקפיד על קיום המצוות. היה עובר כש"ץ (שליח־ציבור) לפני התיבה בשבתות והתגאה מאד בתפקידו זה. נשלח לירושלים להגן על דרום העיר והיה אחראי לקטע בשכונת מקור־חיים. את משימתו מילא באמונה ובמסירות רבה. האמין כי לא ירחק היום ומקור־חיים תשתחרר מן המצור והוא יוכל להשתלם בידיעותיו הצבאיות.

בערב פסח תש"ח (23.4.1948) נפצע ברגלו בשעת התקפה ערבית על מקור־חיים. הוא רץ לרופא ובדרך נפגע שנית, ושוב לא קם. נקבר במקור־חיים והועבר ביום י"ז במנחם־אב תש"י (31.7.1950) למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

גורדון מתתיהו

בן יוסף ורחל. נולד בט' בטבת תר"ץ בחדרה. למד בבית־הספר העממי ובגימנסיה בחדרה. משנתו הט"ו היה חבר ב„שורה" ופעיל בתנועת ה„מכבי". אהב את האדמה ושאף להיות עובדה (את שנת שירותו עשה בגבעת־השלושה). עדין ורגיש, טוב ותמים במעשיו, עניו וישר בהליכותיו היה כל ימיו. מורהו מספר עליו, כי פעם הטיל על עצמו אשמתו של אחר כדי שלא לבייש את הכיתה ואת המחנך.

משנת 1947 היה חבר בפלמ"ח, חטיבת „אריאל", והשתתף בקרבות הר־הקסטל ובחזית לטרון, היה במעלה־החמישה וברמת־רחל וליוה שיירות לים־המלח. כן השתתף גם בכיבוש יפו ושימש אלחוטאי במשלטים בדרך ירושלים. נפל בכיבוש משלט ליד לטרון ב־9.6.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

גורודיצקי עוזר

בן ברוך ורחל. נולד ב־1909 בגובורודק שבפולין בבית ציוני ושומר מסורת. למד בבית־הספר העממי העברי „תרבות" וקיבל חינוך דתי בביתו. לאחר שנתיהם מאביו הפסיק את לימודיו, למד את מלאכת התפרות והתחיל לפרנס את המשפחה בעבודתו. כבר בגיל צעיר החל להתעניין בבעיות הציונות והסוציאליזם. פעל בהתמסרות להפצת הרעיון הציוני ויצא להכשרה קיבוצית. עם שובו מן ההכשרה התמסר בכל מרצו הרב להדרכה בתנועת־נוער ואירגן בעירו את „החלוץ הצעיר". לאחר זמן־מה נשלח לפעולה בסביבות ביאליסטוק, שם עבד במזכירות הגוש ובמועצת „החלוץ הצעיר" במשך שנים אחדות. בשנת 1931 עלה ארצה ועבד בקיבוץ בבאר־יעקב. לאחר זמן מועט נתפרק הקיבוץ והוא התחיל לעבוד כפועל־בנין בתל־אביב, אחר־כך עבר לרחובות ושם עבד כשומר בחברת „פרדס" עד פרוץ מלחמת־העולם השניה. בהתחלת המלחמה עבר לירושלים (לאחר חיסול המפעל שבו עבד ברחובות) ועבד בעבודות שונות (ביניהן ב„סולל־בונה") ובשמירה, עד לגיוסו לצבא הבריטי, בו שירת חמש שנים. לאחר שחרורו מן הצבא עבד בבית־החרושת לביסקויטים של פרומין בירושלים והיה חבר בועד העובדים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה ומילא את תפקידיו במסירות ובאחריות. עמד להשתחרר מן הצבא בגלל גילו הגבוה ומצבו המשפחתי (אשה ושני ילדים). נפל ביום 5.10.1948 בשעת מילוי תפקידו בעמדה שבמלון „פאסט" בירושלים. היה קבור בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

גורלסקי שמעון

בן שמואל וחנה. נולד ב־2.7.1925 בעיר סלונים אשר בפולין. בן יחיד להוריו שעלו בשנת 1937 לארץ והתיישבו בראשון־לציון. במושבה סיים את בית־הספר העממי והמשיך את לימודיו בתל־אביב. גמר את בית־הספר „תל־נורדוי". התחנך בתנועת „השומר הצעיר" והדריך בה. היה בעל נטיות ספרותיות (הירגם שירים מפולנית לעברית) וצלם חובב. ביוני 1942 התגייס לצבא הבריטי ושירת בצי האנגלי. עורר רוגז מפקדיו והושם בכלא במצרים. בימי שבתו בבית־הסוהר על חיי הסבל והעינויים בבית־הכלא. ב־1944 השתחרר, עבר ויד וחזר לארץ. עבד במסגרות עד ספטמבר 1947. אחר־כך עבוד במסגריה של ה„הגנה". שם הכיר ותיקן כלי־נשק. ץ מלחמת־השחרור עבר באופן אוטומטי לשירות צה"ל. שירת „גבעתי" בתפקיד מ"כ. סיים קורס לצלפים ונתמנה לסגן מפקד השתתף בכל הקרבות של פלוגתו. במשלט עבדיס נפצע מכדור אך התגבר על הכאב והוסיף להילחם. בפעם שניה נפגע בכפר פגו. בדרך לבית־החולים מת מפצעיו ביום י"ד בתשרי תש"ט (17.

גורמן אברהם (יצחק)

בן נתנאל וגנגדל. נולד ביום 15.5.1924 בפולטוסק, פולין. למד בבית־ספר עממי מקומי. בשנת 1939 רצתו הגרמנים את אביו לעיניו ומאז נדד עם המשפחה ביערות. השתתף בפעולות פרטיזניות, עבר דרך היערות לביאליסטוק, שהיתה בידי הרוסים, ומשם — לאורשה בבלו־רוסיה. בכפוף שהשתכר (כצלם ועוד) כילכל את המשפחה. ב־1941 נשלחו לקולחוז ליד פרנגה באוובקיסטן. שם מתה רהם עם אחיו נסעו לפולין בתעודות מזויפות. הוא נכנס לקיבוץ ת". סירב לקבל רשיון־כניסה לארצות־הברית ועלה ארצה ב־1946 מעפילים „וג'בוד". האניה נתפסה והוא נעצר בעתלית. כששוחרר לקיבוץ המעפיל. כעבור חצי שנה עבר לקרית־מוצקין ועבד בבנאות. חבר ה„הגנה". עם פרוץ מלחמת־השחרור ליוה שיירות לשבי־יותו בחופשה התנדב להדוף את האויב מקרית־ביאליק ומקרית־בפעולה זו נפצע, נלקח לבית־חולים וכעבור יומים, ב־11.3.1948, א למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

גורניצקי אשר

בן יוסף וריידל. נולד ב־11.4.1924 בזגיירד שליד לודז בפולין. גמר בית־ספר עממי ושלוש מחלקות בית־ספר תיכוני. התחיל לעבוד באריגה והצטרף לתנועת הנוער העובד של „פועלי־ציון". בפרוץ מלחמת־העולם ב־1939 ברח עם אביו לרוסיה ונלקח לעבודת־פרך ביערות סיביר, משנוצרו יחסי ברית בין רוסיה לפולין נגד האויב הנאצי המשותף הורשה לחזור לאזור דרומי ולעבודה נוחה יותר, כמחסנאי במאי 1946 חזר עם אביו בשיירה של חוזרים לפולין, צא לו מקום ושלוחי־רות בהלל הריק שנשאר אחרי השמדת עם אביו למחנות בגרמניה והוסיף לעבוד באריגה. מלחמת־העצמאות של היהודים בארץ־ישראל התנדב

לגח"ל (אביו, שנשאר בלי תומך, עלה אחר־כך ארצה) וב־26.8.1948 הגיע לארץ באנית מתנדבים ונכנס מיד לשירות בצבא ההגנה לישראל. אחרי חדשיים נפל בשעת מילוי תפקיד־שירות בעין־שמר, ב־28.10.1948. נחשב כנעדר, ולאחר שנמצאו עצמותיו בעמדה ערבית הובאו למנוחות בבית־הקברות הצבאי בעפולה ב־9.8.1949.

גורנין פלטיאל

בן פסח. נולד ביום 20 במאי 1915 בוילנה. בימי מלחמת־העולם הראשונה עברו הוריו, מחמת הרעב, לכפר ושם גדל פלטיאל עד גיל חמש ואז שבו לוילנה. כילד מוכשר נכנס בגיל זה לבית־ספר עממי והצטיין בכל לימודיו. קנה את השכלתו התיכונית בלודז שבפולין, בגימנסיה ובטכניון, השתלם בטכניקה והיה לחרש־ברזל. חבר להסתדרות הנוער „צוקונפט" ופעיל בה, בקבלו על עצמו תפקידים מרכזיים ואחראיים. עם פלישת הנאצים לפולין שהה בבית־הוריו בוילנה. בשנת 1941 ברח יחד עם אחיו לרוסיה ומאז ועד הגיעו ארצה בשנת 1947 עסק במקצועו ומעבודתו התפרנסו שניהם. נדד הרבה, מרוסיה עד למעמקי אסיה, שם נשא אשה ונולד לו ילד. אחרי תום מלחמת־העולם השניה חזר לפולין, משם עבר לגרמניה למחנות הפליטים. לא הסתגל לחיי תמיכה וקבצה ועבד כמדריך בבית־ספר מקצועי של „אורט" עד עלייתו לארץ. באוקטובר 1947 היה חבר בקיבוץ רמת־הכובש. מיד תכפו המאורעות והוא כתב לאחיו במכתביו כי משקו הוא עמדת־גבול וכי יגינו על כל שעל אדמה.

בימי מלחמת־השחרור עבד במשק והשתתף בהגנה ובשמירה. בעמדו על המשמר בקיבוץ בליל ה־29 באוגוסט 1948 נפל. נקבר באותו יום ברמת־הכובש. והוא, בן ה־33, לא מלאה עוד שנה להיותו בארץ. הניח אשה וילד ולא זכה לראות את ילדו השני שנולד לאחר מותו.

גורפינקל שלמה, ד"ר

בן ירמיהו ופאולינה. נולד ב־30.8.1914 ביילייסאבטגראד (קיוב) באוקראינה. מאביו נתייתם בילדותו ובגיל 8 עבר עם אמו לוילנה. שם סיים לימודיו בגימנסיה ובאוניברסיטה, השתתף במאבק סטודנטים יהודים על זכויותיהם וכבודם והוסמך לרפואה. במלחמת־העולם השניה היה בין מארגני העבודה הרפואית בבית־החולים היהודי שבגיטו וילנה. בשעת חיסול הגיטו נמלט משם עם רעיתו דרך צינור הביוב ובמשך שנה שימש רופא לפרטיזנים ביערות הסביבה וקיבל מכתב־תודה ואות־הצטיינות מהמפקדת הרוסית. אחרי שחרור וילנה נתמנה למנהל מדיני של המחלקה הרפואית של שירותי הג"א במדינת ליטא, אך העליה בקאריירה לא ריתקה אותו שמה, כי משאת נפשו היתה — ארץ־ישראל. אירגן קבוצות עולים ואף הוא עזב את משרתו ויצא עם קבוצת חלוצים לרומניה. שם אירגן את השיירות הרפואי בקיבוצי הפליטים ואחרי חדשים אחדים הגיע לארץ באוקטובר 1945. השתלם שנתים בסטיפנדיה ב„הדסה" בירושלים והתקדם יפה במקצוע ובשפה כאחד, ובסוף שנת 1947 נתקבל כמומחה במכון רנטגן של אותו בית־חולים.

עם פרוץ המהומות הקדיש הרבה מזמנו בחורף תש"ח לשירות רפואי כללי לנפגעי ה„הגנה". הלך בלי פחד בת"ת אש האויב להגיש עזרה לפצועים. עזר באראגן השירות הרפואי בירושלים ומילא תפקידים בעיר העתיקה, בתלפיות, באזור בית־צפאפה וכו'. היה בגיוס חלקי כרופא גדוד, ומ־1.6.1948 בגיוס מלא. נשלח לארגן מחדש את העזרה

הרפואית לפלמ"ח. בדרך אל השפלה ובלכתו לקבל הוראות בעניני תפקידו החדש נהרג בפגז אויב על-יד קפה "אימפריאל" בירושלים ב-11.7.1948. היה קבור בשייך-באדר א'. ב-10.9.1950 הועבר להר-הרצל בירושלים.

גורפינקל חיים (קארול)

בן דוב. נולד ב-2.8.1927 בעיר מיכלובצה, צ'כוסלובקיה. עם השתלט הנאצים על המדינה החלו שנות ענויים. הוריו נרצחו. מחמשת בני המשפחה נותרו שלושה יתומים שנפרדו איש מאחיו. כמה שנים הסתתר בכפרים כנוצרי, עד שמלשין יהודי הסגיר אותו לידי הנאצים. נכלא באוישוויץ ובמאוטהאוזן, וימים אחדים לפני השחרור דנוהו למות, אך הוא הצליח לברוח. אחרי השחרור הצטרף לתנועת "השומר הצעיר" והלך להכשרה בנייטרה. בסביבה זו נשם לרווחה ושמחת-הנעורים שבה ללבו. כעבור חצי שנה, בשנת 1946, עלה עם "עליית-הנוער" (ב"חברת להבות חביבה", על שם חביבה רייק). היה בחברת-נוער בקיבוץ דן. בחור פעיל, אחד מעמודי התווך בחיים החברתיים.

עם גיוסו לחיל-הנוטרים גילה כשרון צבאי, נעשה מקלען מס' א', בימי המאורעות נ'צל פעמים רבות מהתקפות אנשי הלגיון הערבי וגילה שליטה גמורה ברוחו בשעות הסכנה. לאחרונה עבר קורס מ"כ בעין-המפרץ ומשם נשלח להשתתף בשיירת יחיעם ונפל עם הנופלים ב-27.3.1948. נקבר בנהריה ב-29.3.1948.

גטלר יצחק ("איציק")

בן יעקב ויהודית. נולד בערב פסח תרפ"ה (1925) בירושלים. אחרי סיום בית-הספר העממי עבד כמתלמד במוסך לתיקון מכוניות והמשיך להשתתף בפעולות צופי שבט "יודפת". יצא עם חבריו לשתי שנות הכשרה חקלאית ברמת-דויד והסתגל לכל ענפי העבודה במשק. חזר ירושלימה ועבד כמכונאי ונהג שכיר.

בדצמבר 1947 התנדב לשירות. נשלח לעבודות ביצור בימין-משה. דרש לשתפו בפעולות-קרב ונשלח למקור-חיים. באחד הקרבות נפצע קשה בבטנו ואחרי משא-ומתן עם הבריטים אפשר היה רק ביום המחרת להביאו לבית-החולים. קור-רוחו לא עזבהו גם על שולחן-הניתוחים. כמו בעבודה ובחזית עודד וניחם את אמו ואחותו, וכעבור יום, ב-4.4.1948, מת. בן יום נקבר בסנהדריה בירושלים. בט"ז במרחשון תשי"ב (15.11.1951) הועבר למנוחת-עולמים להר-הרצל בירושלים.

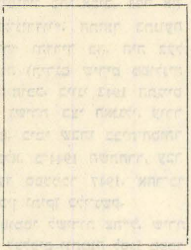
גיאת חיים

בן ישראל וחממה. נולד בשנת 1911 ברחוב היהודים של העיר קהיר במצר"ם. למד בבית-ספר עד עלייתו לארץ בשנת 1922 בגיל 11 שנים. בגר בירושלים ולמד את מקצוע החשמלאות. איש עבודה. הקים משפחה וישב בשכונת גבעת-שאול. היה ידוע כעובד הגון, מצניע לכת. בימי המאורעות שקדמו למלחמת-השחרור היה בין המתנדבים להגנת ירושלים. בזמן ההוא הוצע לו לעבור לתל-אביב ולקבל שם עבודה, אך סירב לעזוב את העיר הנצורה. בשמירה בחר בתפקידים המסוכנים ביותר ושמר בעמדות הקדמיות ובמחסומים בגבעת-שאול.

ביום 1.5.1948, בעמדו על משמרתו ליד המחסום בכביש בית "דיסקין", נפגע מרסיס פגז ונפל. בכ"ד בניסן תש"ח (5.1948) לקברות בסנהדריה בירושלים. בט"ז במרחשון תשי"ב (5.11.1951) להר-הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה ו-4 ילדים.

גיבוש יעקב

בן יצחק. נולד בשנת 1929. נפ
בבית-עפה ב-18.7.1948. גויתו
לקבורה ב-9.10.1949 בבית-הקברו
בנחלת-יצחק.

ג'יבלי משה

בן חיים ומרים. נולד ב-3.1.1926 ב
למד בבית-ספר עממי והשתלם גם
ובצרפתית ובגיל צעיר החל לע
לעזור לבית הוריו המטופל בילדים
ב-1943 התנדב לבריגדה העברית
באלכסנדריה, טוברוק, בנגזי ו
ואחרי שחרורו חזר לעבודה יחמך ב
בחורף תש"ח שירת בשמירה
ובאפריל 1948 נכנס לצבא ההגנה
בקרבות בעמק ובגליל. נפצע
ברגלו בקרב על ג'נין. נרפא וחזר לשירות. בביקוריו בבית הי
את הוריו ומשתדל להפיג את דאגתם לו ולשתפם בהרגשת החוב
ההדמנות ההיסטורית הגדולה, הדורשת מכל אחד את הכל, בב
היתה שגורה בפיו מימרת העידוד: "בעזרת השם תהיה
העליונה, ואם לא עכשיו — אימתי?" נפל ב-23.10.1948 בשע
תפקיד קרבי ליד מגרה. נקבר למחרת היום בראש-פינה.

גיגי יעקב

בן געים ויעל. נולד בשנת 1924
שם רכש לו השכלה עממית. יחד
הוריו עבר לחיפה ומשם לקרי
השוכנת בשער העמק, בימי
1936—1939, והוא עוד נער,
בהגנת המקום, שהותקף קשה
הכנופיות. 15 משפחות ישבו
ההיא בקרית-חרושת וההגוננות ל
קלה. באחת ההתקפות הוקף
מארבעת עבריו על-ידי כנופיה ב
ערביים. יחד עם מניני המקום עמד גם יעקב ועל אף האביזרות
מעמד עד בוא התגבורת והדפו את התוקפים. היה חבר ה"הגנה"
1937. למד איתות והצטיין בו במיוחד. על-כן נשלח גם לקו
הוסמך כמדריך, ובשובו נתמנה אחראי לתחנה המקומית. במשך
שנים שירת בנוטרות, בשמירה על מחסני הצבא הבריטי במנסור
מקצועו — חוצב, אבל רוב שנותיו עשה בשירות-המגן, חייל מבטן
בפרוץ המאורעות האחרונים נבחר כחבר לועדת-הבטחון ה
ובאחרונה שימש אחראי לצוות המדוכות. משניתן צו הגיוס יצ
יחד עם בני המקום לקלט ומשם נשלח להגנת ניצנים, בה נפל
ביום 7 ביוני 1948 ובה מצא את מקום קבורתו. השאיר אשה ושנ

גיברי חיים

בן יחזקאל וחורסי. נולד ב־18.11.1915 בעיר רוסה בבולגריה. גמר שבע מחלקות גימנסיה. מנעוריו השתייך לתנועת „השומר הצעיר", היה שחיין מובהק, עלה לארץ בשנת 1938 והצטרף לקיבוץ „השומר הצעיר" ארצישראלי ג', חצור. עבד בנגריה, בפרדס, והיה רועה־צאן. היה מקבל על עצמו כל עבודה מפרכת ומבצעה מתוך שמחת יצירה בנאמנות, בשקט ובדייקנות. בחור חסון ורחב־כתפים, טוב־לב וחייכני, אהוב ואהוד על כל חבריו. היה מעורה בטבע הארץ והכיר את כל שביליה, את ראשית אימוניו הצבאיים עשה בבולגריה, שם שירת שנתים כקורפורל ביחידת תותחנים, במלחמת־העולם השניה, התגייס כחייל בריגדה.

במלחמת־השחרור היה בין מגיני חצור בהתקפה הראשונה. בפעולות לשחרור הנגב יצא למשלטי נגבה ונפל בעיראק א־סויידאן ב־25.10.1948. נקבר למחרת היום בחצור. קיבוצו הוציא לזכרו חוברת: „גיברי".

גיגר שאול („פלי")

בן קרל. נולד ב־10 במאי 1923 בבודפשט, בירת הונגריה. עמל ממשפחת עמלים. גמר את בית־הספר העממי ולמד נגרות. עבד במקצועו עד שהציפה השואה גם את הונגריה. הנאצים רצחו את בני משפחתו, והוא נשאר, כמוכשר לעבודת־פרך, והועבר ממחנה־עבודה אחד אל משנהו. כששככו גלי השואה והתליינים באו על ענשם, ראה את עולמו הקודם והוא ריק, הלך מיד בדרך ההעפלה והגיע לארץ עוד בשנת 1945 באניה „מכס נורדוי". התגורר בחיפה ועבד במקצועו.

בבוא המועד גויס לצה"ל ונשלח עם ההגבורת לחזית עמק הירדן. בקרב הגדול של ה־15.5.1948 בשער־הגולן נפצע קשה, ולפני שאפשר היה להוציאו מהמערכה, רצחוהו האויבים. הובא לקבורה בשער־הגולן.

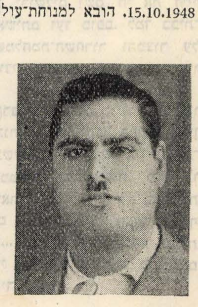
ג'דא פעדיה

בן זכריה ורומיה. נולד בשנת 1913 בעיר דמאר, תימן, עלה לארץ בשנת 1924, למד ב„חדר". התגורר בראשון־לציון. היה תחילה פועל חקלאי בפרדסי המושבה וכרמיה, ובמשך י"ז שנים רצופות עבד ביקב. נגר היה, שפירנס את משפחתו בכבוד.

חבר ה„הגנה" משנת 1936. נענה לכל קריאה. במאי 1948 התגייס לצה"ל וצורף לחטיבת „גבעתי". נפל בפעולה לפתיחת הדרך לנגב בחתה על־יד קרתיה ביום 15.10.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות ב־17.10.1948.

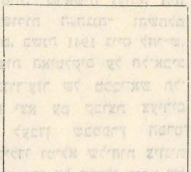
גיז (גיס) שלום

בן אברהם ורחל. נולד ב־1905 בתוניס. למד ב„תלמוד־תורה" ובבית־ספר של „אליאנס" ומתוך התלהבות ציונית עלה ארצה בשנת 1921 והתישב בירושלים. שנים רבות עסק ברוכלות ובימי מלחמת־העולם השניה, משאזלו אמצעיו למסחר, ניסה מזלו בצורפות, בסנדלרות ולבסוף עבד כפועל־בנין כדי לפרנס את אשתו וחמשת ילדיו.

משפרצה מלחמת־השחרור התגייס לחיל־ההנדסה ועבד בביצורים בחזיתות ירושלים למן שייך־ג'ראח ועד לרמת־רחל. בשובו מחופשת־שבת למקום שירותו ברמת־רחל, נפל מהמכונית ונחבל קשה ביום 17.10.1948. בבית־החולים התאמצו להצילו על־ידי ניתוח, אך מת ב־11.11.1948. נקבר בירושלים.

גיטלמן שלמה („סיומה")

בן אברהם. נולד בשנת 1923 בעיר סרני שבפולסיה, פולין. בעל השכלה עממית. בחוץ־לארץ היה חבר לתנועת־נוער ציונית והעברית היתה שגורה בפיו. עם כניסת הגרמנים לפולין נמלט לרוסיה, שם התגייס לצבא האדום והשתתף בקרבות קורסק־אוריול, נפצע וכתוצאה מכך היה צולע.

בחודש דצמבר שנת 1947 עלה ארצה באנית „הפורצים" והשתקע ברמת־רחל. הגיע ישר לחזית האש ולא הספיק לטעום טעם חיי שלום בקיבוץ. בזמן הנסיגה מרמת רחל נפגע מפגז שחדר לאוטו בדרך בין רמת־רחל וארנונה ונפל ביום השבת 22.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־8.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים ברמת־רחל.

גיל חיים

בן בנימין ושרה. נולד ביום ח' בתמוז תרפ"ז (1927) בתל־אביב. גמר ביה"ס „כל ישראל חברים" ויצא לעבודה. מנעוריו התעניין בעבודות מתכת והתמחה בפחחות־אוטומובילים. גילה מרץ רב בעבודתו והצליח בה. נוח לברוֹת וחביב עליהם. חייל אמין במחתרת, אותה שירת בכל מאודו. חבר אצ"ל משלהי 1944. עבר אימונים רגילים, חבלה וחובשות. פעל ביחידת חבלה. מפקדיו כיבדוהו בשל שקדנותו וצייתנותו ונכונותו למלא כל משימה שהוטלה עליו.

נפל בקרב על יפו, בן פעל כאחד מאנשי חולית פורצים ב־30.4.1948. רסיס פגז פגע במתנו השמאלי והמיתהו במקום. נקבר בנחלת־יצחק.

גילה שלמה

בן יצחק וסלחה (שולמית). נולד ב־1922 בסוריה ולמד שם בבית־ספר עממי וב־1935 עלה עם הוריו לארץ והשתקעו בירושלים. נעוריו עברו עליו מתוך חיי עמל ושאיפה מתמדת ללימוד ולהתפתחות. למד את מלאכת הנהגות והקים משפחה בגיל צעיר. עם גידול משפחתו (ארבעה ילדים) גדלו חובותיו כלפיה, אך עם זאת הקדיש כל עתותיו לפעולה ב„הגנה", אשר בה היה חבר נלהב. הוא השפיע גם על מכרין הרבים כי יצטרפו לשורותיה. כן היה מראשוני המתנדבים ל„מבצי אש" בירושלים.

מימי מלחמת־השחרור הראשונים העמיד את עצמו לרשותה של הגנת ירושלים והיה ממיסדי חי"ם, שצורף אחר־כך לפלוגת „יהונתן" ולפי הצורך כתוספת לגדודים „מוריה" או „מכמש" לפעולות־קרב שונות. בהתלהבותו ובבטחונו היה משפיע ומרומם את רוח חבריו, השתתף בכיבוש הר־ציון, אבו־טור, בפריצת שער הדפוס הממשלתי, בקרבות שייך־ג'ראח ובכיבוש חרבת חממה ועין־כרם, שם נפל ב־10.7.1948, כאשר מיאן להזור לעורף, לנוח מפעולותו המאמצת והממושכת במכונת־יריה. נקבר בשייך־באדר א' וב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

גילמן יעקב

בן אברהם ושושנה. נולד ביום ז' באדר תר"ף (1920) בתל־אביב. למד בבית־ספר הטכני „מונטיפיורי" והתמחה במקצוע החימיה והחרטות. מראשית נעוריו היה חבר פעיל בשורות ה„הגנה" והשתלם בקורסים שונים. בשנת 1941 גויס לח"ש. בתקופת המצצות האיטלקים על תל־אביב היה פעיל בגדוד־עזר של מכבי־אש תל־אביב. ב־1944 יצא עם קבוצת צעירים מארץ־ישראל לעבדן שבמפרץ הפרסי ובעבודתו שם הבטיח קיום הוגן לאשתו ולילדו ומילא שליחות ציונית בקרב יהודי פרס ותפקיד בטחון, שהתבטא בשמירה על מפעלי הנפט של מעצמות הברית מפני התנקשות מצד ה„גיס החמישי". חזר ארצה ב־1945.

עם פרוץ מאורעות תש"ח התיצב מיד לשירות מלא והתנדב לעמדות־הגנה בגבולות ובחזית הדרום בתפקידים אחראיים. נפצע בשעת הפגזת בית־הכנסת „אור זהר" בנוה־שלום על־ידי הבריטים. לאחר שהבריא יצא לקורס למפקדים, ומשסיימו חזר לביתו לזמן קצר. מתוך הכרת חובה לאומית לא ניאות לשידולים שיסתדר בתעשיה הצבאית כבעל־מקצוע ויישאר בקרבת משפחתו. התגייס לצבא ההגנה, יצא לצריפין כקצין־הדרכה ואחר־כך נתמנה למפקד חי"ם. בתחילת יולי שנת 1948 הועבר לאחד הגדודים והתמסר בשקידה לתרגילים קרביים בימים שלפני סוף ההפוגה הראשונה. ידידיו וחבריו־לנשק הכירוהו כאדם שקט, מסוגר בתוך עצמו, מסור ודואג למשפחתו ולידידיו, מתעניין במצבו של הזולת ועוזר בעצה ובמעשה. בעל רגש אחריות והכרה לאומית עמוקה. עם התחדש הקרבות אחרי ההפוגה הראשונה השתתף ב„מבצע דני", בפלוגה הפורצת שכבשה את שדה־התעופה בלוד ונשארה במקום כחיל־מצב. בהמשך הקרבות יצא עם פלוגתו לסביבות בית־נבאלה, כדי לחפות על נסיגה זמנית של פלוגה אחרת בגלל התקפת־נגד של האויב. בשעת הקרב, ביום 12.7.1948, כשניסה להגיש עזרה לפצוע בתוך האש הקטלנית, נפגע ונפל בו במקום. נקבר בו ביום בנחלת־יצחק.

גינדי אהרן

בן אליהו. נולד ב־1.9.1927 בעיר חלב, בסוריה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני ועלה לארץ בשנת 1945. גר אצל משפחתו בשכונת התקוה שעל־יד תל־אביב ועבד במסגרות. זקוף־קומה ויפה־תואר. היטיב לשיר. נהג לאמור: „יבוא יום ויהיה טוב לעם ישראל".

נפל בשעת ליווי שיירה מחולדה לירושלים ב־31.3.1948. נקבר בחולדה ב־2.4.1948.

גינגולד ירוחם („פישקו")

בן אברהם ודבורה. נולד ב־1918 בצ'רנוביץ, רומניה. עלה ארצה בעליה ב' ב־1939. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי ועבר אחר־כך לבריגדה העברית. לפני עלותו ארצה ב־1939 ארס לו בחורה והיה בדעתו להביאה ארצה. בינתים פרצה מלחמת־העולם השניה. ארוסתו כתבה לו שהיא משחררת אותו מהבטחתו, הואיל ואין כל אפשרות לעלייתה. ב־1946 נודע לו שניצלה, העלה אותה ארצה ונשאה לאשה.

עם מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה ושימש אפסנאי באגף האספקה של הגדוד. חייל נאמן ומסור לתפקידו. נפל בשעת הפצצה אווירית, בהושיטו עזרה לחבר פצוע, במשמר־הירדן ביום ג' בתמוז תש"ח (10.7.1948), ארבעה חדשים אחרי נישואיו. למחרת היום הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה.

גינזבורג שמואל־יצחק

בן אורי ושושנה. נולד בה' בסיון תרפ"ט (1929) באסן שבמערב־גרמניה וחונך מנעוריו בחינוך דתי. עלה עם הוריו לארץ בתרצ"ד ולמד 9 שנים בבית־הספר „נצח ישראל" בחיפה. עבד שנה וחצי בפקידות וכדי לעזור למשפחה עבר לעבוד בנגרות. הוסיף להשתלם בשיעורי־ערב של ארגון „בני־עקיבא", שהיה מפעיליו. נודע כאחד מטובי התלמידים בלימודי קודש ובשפות עברית ואנגלית וערבית ונטה ביחוד לספרות. עזר לאביו בניהול ענייני בית־הכנסת של חברת „גמילות־חסדים" בעיר התחתית, וביחוד התמסר לניהול מגביות „יזכור" לטובת הקרן־הקיימת־לישראל בבית־הכנסת.

בראשית פברואר 1948 התגייס לאחד מגדודי הפלמ"ח ושירת בפלוגה הדתית. השתתף בכל קרבות הגדוד בגליל העליון (רמות־נפתלי, מלכיה, על אדמת הלבנון, בסביבת ראש־פינה וכו'), ואחר־כך במבצע „דני" בכיבוש לוד ורמלה, עבר לאזור לטרון ושם נפל בקרב על הכפר שילתה, בדרך לרמאללה, ביום י"א בתמוז תש"ח (18.7.1948). הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים בי"א באדר תש"י (28.2.1950).

גינוט יוסף

בן יהושע ופרומט. נולד בשנת 1930 בסוצ'אבה, בוקובינה. התחנך ברוח הדת והמסורת והיה חבר ב„בני־עקיבא". בן 11 גורש יחד עם כל המשפחה לטרנס־דניסטריה, ומקץ שלוש שנות סבל שוחרר על־ידי הרוסים, חזר לבוקובינה ומשם נסע לקונסטנצה, התגנב לתוך האניה „מכס נורדוי" שהביאתו ב־1946 לארץ. נשלח מטעם „עליית־הנוער" ל„נוה־עמיאל", מוסד חקלאי־דתי בשדה־יעקב. עבד בטרק־טור ועד מהרה נתחבב על כל המוסד והמושב.

תוך כדי עבודתו בשדה עבר גם את כל אימוני ה„הגנה", וב־29 בנובמבר 1947 היה בין ראשוני הלוחמים לעצמאות ישראל. נשלח לחיל־הים ושירת בחיל הכיבוש ביפו. הועבר אחר־כך לחזית הנגב במקלען טוב. נפל בקרב על בית־עפה בי"א בתמוז תש"ח (18.7.1948). ביום ט"ז בתשרי תש"י (9.10.1949) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

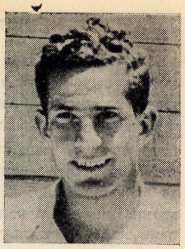
גיני נסים

בן יצחק ומרים. נולד בשנת 1938 בעיר העתיקה של ירושלים ושם חי את חייו הקצרים מראשיתם ועד סופם. למד בבית־ספר עד שמלחמת־השחרור והמצור על הרובע היהודי הפסיקו את מהלך חייו התקין.

משהחלו הקרבות התנדב, כעשרות חבריו הקטנים, להגנת מולדתו ותבע תפקיד. באין טלפונים ומכשירי־אלחוט לקשר בין עמדות־המגן שבסימטאות הפתלתולות, ניתן לו התפקיד לשמש מקשר בין עמדה לעמדה ואת תפקידו זה מילא באחריות ובנאמנות של מבוגר אף תוך ברד כדורים ורעמי פצצות. באחרונה אף ביקש אקדח, למקרה שערבי יבוא ממולו... אך לא קיבל. בעת נפילת עמדה אחת בידי האויב נפצע קשה ואחרי יום של מכאובים מת ביום 28.5.1948. נקבר בעיר העתיקה, בן י"א היה במותו.

גינצבורג יצחק („איציק")

בן משה ורחל. נולד בחג השבועות תרפ"ו (19 במאי 1926) בפינסק, פולין. עלה ארצה עם הוריו בשנת 1935. למד בבית־הספר „המרכז" ובבית־הספר התיכון החדש בתל־אביב. היה פעיל בתנועת „השומר הצעיר" והצטיין בכוח ארגוני מובהק ובכשרון השפעה והדרכה. משנקרא לעבוד כמדריך בתנועה, עזב את בית־הספר והתמסר לעבודה זו, אף העתיק דירתו ל„קומונה" העירונית של תנועתו.

למעלה משנה עשה בהכשרה מגויסת בבית־ורע עד שעלה עם חברי קבוצתו לרבדים שבגוש עציון, והיה שם מרכז הקיבוץ ומזכירו. בהיותו לרגל ענייני המשק בתל־אביב הגיעה אליו הידיעה על נפילת שלושה מחברי הקיבוץ בקרב, ועל אף הסכנה אץ הביתה, הצטרף למחלקת „הל"ה" שנשלחה לעזרת הגוש הנצור. הוא שימש לה מורה־דרך מאחר שנהירים היו לו שבילי הסביבה כולה. עמה הלך ועמה נפל, כל המחלקה, ביום ה' בשבט תש"ח והובא לקבר־אחים בכפר־עציון. משם הועבר עם יתר חללי הגוש למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

גיסין אריה

בן אבשלום (בן אריה גיסין, ממיסדי ראשון־לציון) וחיה. נולד ביום כ"ט באדר תרפ"ו. גמר בית־ספר עממי בראשון־לציון, למד מכונאות ומסגרות ועבד במקצוע. משנתו ה־14 היה חבר ב„הגנה", מטובי החברים ב„מכבי הצעיר" וב„מכבי", מוכן בכל עת לבוא לעזרת חבריו (כינוהו „ארקה הלבן"). בעל תארי אליפות בטניס ובטניס השולחן; היה מטובי הכדורגלנים בראשון־לציון ואחר־כך בתל־אביב. השתתף ב„נבחרת מכבי א'י" בהופעותיה בקפריסין והיה ממנגני תזמורת „מכבי" ראשון־לציון. שירת שנתים בנוטרות בראשון־לציון.

כשפרצה מלחמת־השחרור היה יכול לפטור את עצמו מן הגיוס בגלל מחלה, אך יותר מכל מחלה הציקה לו המחשבה שחבריו ילכו להילחם והוא ישב בבית. הוא התעלם ממחלתו והעליקה מאחרים והצטרף לחטיבת הדרום. השתתף בכיבוש סרפנד וביתר פעולות החטיבה בעמידה בפני הנסיגה המצרי ובהדיפתו, וביום 10.7.1948 נפל ליד עבדיס. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבאר־טוביה.

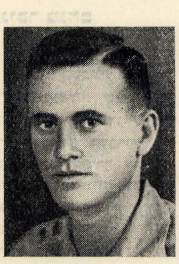
גינצבורג רפאל

בן לודויג וגרטרוד. נולד ב־9.3.1925 בפרנקפורט ע"נ מיין שבגרמניה וב־1933 עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו ברמות־השבים והקימו שם משק חקלאי בו עבד אביו נוסף על עבודתו במקצועו כרופא קופת־חולים. הילד בחר לו מיד את השם העברי רפאל (על שם המלאך — הסביר). התעסק בחיבה במשק, ואחרי גמרו כיתה י' בבית־הספר בכפר־מל"ל ב־1941 החל ללמוד חקלאות בבית־הספר על שם כדורי, התגייס לפלמ"ח והשתתף בא־מונים. משגמר ב־1943 את א־מוניו נכנס לשירות מלא בפלמ"ח וצורף לגרעין שהתנחל בקיבוץ בית־קשת, אך לא ניתן לו להתקשר בקביעות למשק, כי מפקדיו דרשו ממנו והוא צייית להמשיך בשירות והגיע במהרה לדרגת מ"פ.

בתקופת המאבק השתתף בכמה מבצעים נועזים ומסוכנים של הפלמ"ח (פיצוץ הראדאר על הכרמל, שחרור המעפילים ממחנה עתלית, פיצוץ הרכבות, וכן הצליח להתחמק עם כל מחלקתו ממצור יגור אחרי „השבת השחורה" ועוד). נפצע כמה פעמים. החלטת או"ם על חלוקת הארץ מצאתהו מפקד הגליל המערבי. אחר־כך הדריך בקורסים למ"כ, אך סירב להמשיך בשירות בעורף וכך נראה לו גם השירות שהוצע לו במטה, ולדרישתו התקיפה הועבר לשירות קרבי. בעצם לא חיבב את הצבאיות ואת המלחמה. „הריני מוכן לוותר על הפתרון הציוני, אילו ידעתי פתרון אחר לשאלת היהודים — כתב — אך כנראה אין דרך אחרת". לכן מילא את חובתו בדרך יחידה זו, ודוקא במסירות ובהצלחה. קודם כל היה מרבה לתבוע מעצמו, ולכן מצא אוזן קשבת אצל אחרים ועלה בידו לחנך חומר אנושי קשה לפלוגות ממושמעות ופעילות. השתתף בהרבה מבצעים וקרבות נגד הכנופיות, ואחר־כך — בדרגת סרן — נגד הצבאות הסדירים של האויב. בכיבוש לוד נפצע ברגלו ואחרי שלושה שבועות חזר לפלוגתו ונשלח לגנב. בקרב ליד בית־חנון, במבצע פתיחת הדרך לנגב, נפצע קשה, קרא לממלא מקומו: „שמור על פלוגתנו", ומת ביום 17.10.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־קשת.

גירון יצחק

בן יוסף וגראציה. נולד ב־2.5.1923 למשפחה ציונית ותיקה בבולגריה ובמאי 1935 עלתה המשפחה לארץ והתישבה בחדרה. בגלל קשיים שונים הפסיק את לימודיו בבית־הספר העממי ויצא לעבודה בקטיף. לאחר זמן גבר צמאונו לדעת ולבימודיו בשיעורי־ערב, בקורסים, בהרצאות, ובספרים ובאמצעות מכתבים השתדל למלא את חסרונו בידיעות עבריות וכלליות, בשפה האנגלית ובמדעי החברה עד שהגיע לרמת ההשכלה של בני גילו, ואף למעלה מזה. לא חס על כל עמל כדי לתת לאחיו ולאחיותיו הקטנים ממנו את האפשרות ללמוד והזהירם שלא יחמיצו את ההזדמנות ללמוד בעודם חפשים מעול הפרנסה. תחילה היה חבר ב„השומר הצעיר" ובשנתו ה־17 עבר ל„הנוער העובד". בשני הארגונים ובגדנ"ע הגיע להדרכה ונתגלה כבחור פעיל ומפעיל, שוקד על הצלחת כל פעולה, מרבה בטיולים להכרת הארץ, והיה חבר טוב ומסור. בן 17 התנדב למשמר־הרכבות, תפס מקום בין הקשישים כשוה בין שווים, על אף היותו הצעיר שבחבורה, ועבר „טבילת־אש" קרבית נגד התקפות ערבים מזוינים. המשיך את שירותו בנוטרות במושבה והיה מוצא פנאי להתעניין ולפעול גם בענייני הבית וסניף „הנוער העובד". היה מטובי הספורטאים ב„הפועל" בריצות ארוכות וגם בהתחרויות הנוטרים זכה באחד המקומות הראשונים. סיים קורסים למ"כ, למכונות־יריה קלות וכבדות לצלפים, קנה בקיאות גם במרגמות ואגר ידיעות וכושר צבאיים לצרכי ה„הגנה". בתקופת שירותו בנוטרות למד עטיפת פרי־הדר ואריזתו ונתחבב על קבוצות העובדים, כי בשירתו ובבדיחותיו רומם את הרוחות בשעת העבודה וגרם להגדלת התפוקה והשכר הקבלני, גם עליו נתחבבה ביותר עבודה זו, אך בשעת הצורך לא מאס גם בעבודות אחרות, ואחרי ימי עמל מפרך היה בערבים רענן ונכון להשתלמות בלימודים, לשירה, לספירט ולהדרכה בחי"ש. שקד על טובת פקודיו, ביניהם בני גיל אביו, אך דרש מהם את מכסימום המאמץ בפיתוח כוח הסבל וידע לשכנעם בדבר הצורך שבו. פעמיים נכלא במחנה לטרון, כחצי שנה — אחרי פיצוצי פלמ"ח בגבעת־אולגה ובסידני־עלי, ואחר־כך — אחרי „השבת השחורה" (29.6.1946). אחרי שחרורו מהמעצר הראשון הוסיפה הבולשת הבריטית לעקוב אחריו, אך הוא הצליח תמיד להתחמק ולפעול ב„הגנה". מהמעצר השני שוחרר בערבות, בתנאי מאסר־בית בלילות, אך לא תמיד קיים את התנאי. השתוקק להשלים את ידיעותיו הצבאיות בקירס מ"מ, הוכרח לוותר על כך בגלל הצורך לעבוד ולתמוך במשפחה ואחר־כך בגלל פיקוח המשטרה עליו.

בחורף תש"ח, בגיוס לשירות מלא, ניתן לו סוף־סוף לגמור את הקורס הראשון לקצינים. אחרי הכרעת או"ם שירת בהדרכה ובפעולות באחד הגדודים ואחר־כך בחטיבת „אלכסנדרוני". בקרב על הכפר קרע, במבואות ואדי־ערה, נשארו באחת העמדות כל החיילים פצועים, תחת אש קטלנית,

מיואשים וקרובים להתאבדות. יצחק זחל לשם בלי פקודה ועל־יד־ חיפוי במקלעו הוציא את כולם ולבסוף נפצע קשה ברגלו ושכב חדשיים בבית־ החולים, ואת דבר ה„תאונה" העלים מהוריו. לפני החלימו כליל השתדל והצליח להתקבל חזרה ליחידה קרבית. השתתף באומץ בקרבות ראש־ העין ומגדל־צדק וכמפקד שריונים בכיבוש עין־עזאל, גבע וטנטורה. הדריך אנשי מח„ל דוברי אנגלית שבגדודו וחינכם להיילים טובים, שקד לספק לאנשיו כל מחסור כדי לרומם את רוחם ולהגדיל את כשרם הקרבי. הם אהבוהו וקראו לו „אבא" והיו מוכנים ללכת אחריו לכל אשר יוליכם, וכשהוחלף פעם באחר, דרשו להחזיר להם את „אבא". הוא ידע להלהיבם לפני הקרבות במלים מעטות, ובמערת־הקרבות היה להם מופת ודוגמה. בקרבו האחרון, כמפקד מחלקה בהתקפה על עיראק אלמנשיה, ביום 28.12.1948, נפצע והוסיף להתקדם בראש אנשיו. כשנפל באפיסת כוחות הרים אותו אחד החיילים ואז נפגעו ונפלו שניהם. היה קבור בפלוגה ב־8.12.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

גלבגיסר מנחם

בן יעקב ושרה. נולד ב־10.9.1923. גמר את בית־הספר העממי בשכונת ברוכוב והתחיל ללמוד בגימנסיה שברחת־גן. התגייס לצבא הבריטי והוא ואחיו שלמה השתתפו בקרבות הבריגדה העברית על הסניו ובכל מסע הבריגדה דרך אירופה עד ארצות השפלה. אחרי מיגור הגרמנים פעל בעזרה לשארית הפליטה בהצלת יתומים יהודים מבתי נכרים ובהעברת שרידים לגולי ההפלה שבאיטליה. שוחרר ב־1946 ואחרי שובו לארץ הצטרף למחתרת אצ„ל. עבר קורסים ואימונים והשתתף יחד עם אחיו שלמה בפעולות נגד השלטון הזר ונגד קני הפיורעים הערביים, בכיבוש צפון יפו ובקרבות רמלה ויהודיה, שם נפל אחיו.

עם הצטרפות כוחות אצ„ל לצה„ל צורף לגדוד אחד בחטיבת „גבעתי" והשתתף בקרבות נגד המצרים. באחרונה פעל במקלע ברן בקטע המזרחי של נגבה, מול המצרים התוקפים מצד עיראק א־סויידאן. הרבה לקצור במכונתו בחיל הרגלים של האויב ועצר את התקדמותו. וכשהובא טנק ציפה עד שיתקרב והטיל בו בקבוק מולוטוב ומבין גלגליו המשותקים הוסיף לירות במצרים והכריחם לסגת. בהרעשה מן האויר נהרסה העמדה ולוחמיה הוכרחו לצאת ולה„לחם על־פני שטח גלוי, ואז נפצע מצרור כדורים ונפל ביום 13.7.1948. בו ביום נקבר בקברי־אחים בנגבה.

גלבגיסר שלמה

בן יעקב ושרה, משפחת איכרים במשמר־ הירדן משנת 1890, שאחרי מאורעות 1929 עברו לשכונת ברוכוב. נולד ביום 10.9.1923 במשמר־הירדן. גמר בית־ספר עממי בשכונת ברוכוב והתחיל לעבוד בטבחות ברחת־גן. בהיותו בן 18, בשנת 1941, התגייס לצבא הבריטי ועם הקמת הבריגדה העברית הצטרף אליה בין הראשונים. לחם בחזית איטליה ועם מיגור האויב הגיע עד הולנד. שם התמסר במיוחד לטיפול בילדים פליטים, לימדם עברית ונטע בלבם את אהבת־הארץ. עם שחרורו מהצבא לא ראה את עצמו משוחרר גם מהשירות הלאומי. חלם על צבא ישראל שבקבץ ולא ארעי. הצטרף למחתרת אצ„ל והשתתף בפעולות נגד הבריטים והערבים.

במלחמת־השחרור השתתף בכיבוש יהודיה, ובהתקפה על וילהלמה נפל. הוא נשא את הברן, התקדם עד לגדר וילהלמה, ביריותיו הוציא מכונת־יריה של האויב מכלל שימוש ונפצע פצעי־מות. חבריו החזירוהו ליהודיה ומת בדרך לבית־החולים ב־19.5.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

גלבוע אילה

בת שמואל (שעלה מאמריקה כמתנדב הגדוד העברי ל„ט במלחמת־העולם הראשונה) וחיה לבית חבקין. נולדה בי' בכסלו תרצ„א במרחביה. למדה בבית־ספר עממי ומקצוע, בבית־הספר לנערות בבית־ החלוצות בתל־אביב, מקום מגורי הוריה (נקראה בכינוי „אילקה ג'ינג'ית"). בת 16 וחצי יצאה להכשרה חקלאית בחולתא בקבוצת „הנוער העובד" מתל־אביב. חזרה לזמן־מה לעזור להוריה, ומשפרצה מלחמת־ השחרור התנדבה לצבא ושירתה בפלמ„ח ביגור, עין השופט, ראש־פינה, ולבסוף — בצריפין. עבדה בלילות ובימים כ„אמא" ל־6—8 „בנים", חברה שפעלו בשירותים קרביים, כיבסה בשבילם, חרדה לגורלם וקיבלה את פניהם בחיוכי־אם בשובם מפעולות. התאבלה על הנופלים והשתדלה לחזק את עצמה ואת הנותרים.

אחרי יום חופש בבית־הוריה חזרה למחנה צריפין עם שני חברים ובעברם את ראשון־לציון נהרגו בהפצצה האווירית הכבדה על המקום (גופות שלשתם, מפוחמות וקטועות אברים, זוהו בדרך ההשערה) ביום 3.6.1948. היתה קבורה בראשון־לציון. ב־22.6.1950 הועברה לנחלת־יצחק, בשעת פרידתה מהקרובים ביקשה למסור לסבתא אשר אהבה כי היא יוצאת כדי להמשיך את השלשלת שהחל בה סבה (בגדוד הראשון ליהודה) ואביה אשר שירת בצבא במלחמת־העולם הראשונה, ודודתה במלחמת־העולם השניה ואילו היא במלחמת־השחרור לישראל, וביקשה להבין כי אין מולדת נקנית בקלות ויש להקריב קרבנות למענה.

גלביש אלחנן

בן גבריאל ומר„ם. נולד ב־19.1.1909 בעיר לודז', פולין. סיים בית־ספר עממי־פולני. בן 10 נתיתם מאמו ואביו נשא אשה אחרת, עלה ארצה והשאיר את אשתו וילדיו בחוץ־ לארץ והעלה אותם בשנת 1930. בבואו ארצה השתקע בנחלת־גנים ועבד כצבע. נשא אשה וגולדו לו שני ילדים. היה חבר ה„הגנה" וחבר ב„הסתדרות העובדים".

עם פרוץ מלחמת־השחרור גויס גיוס חלקי ואחר־כך גיוס מלא. נפל בקרב על בית־נבאלה בכ„א באלול תש„ח (24.9.1948) בשעת נסיגה. נקבר בנחלת־יצחק ב־26.9.1948.

גלבר אברהם

בן ישראל ורחל. נולד בכ' במרחשון תרפ„א ברומנ„ה. בשנת תרצ„ג עלה ארצה ולמד בבית־ספר עממי ואחר־כך בחקלאי־ תיכוני בפרדס־חנה. על תקופה זו בחייו מספר מורו: „נער מוכשר היה אברהם, בעל זכרון ותפיסה מהירה ויסודי מאד בעבודתו. אהב את הספר ואת העבודה החקלאית כאחד". משסיים את לימודיו עבד במחלקה הוטרינרית של ממשלת המנדט, בימי מלחמת־העולם השניה התגייס לחיל־האויר ושירת במצרים. אחרי שחרורו מן הצבא עבד בחברת־החשמל עד פרוץ מלחמת־השחרור. בכל התקופה הזאת היה חבר פעיל ב„הגנה".

למחרת הכרזת המדינה, ב־15 במאי 1948, התגייס לצה„ל. בהיותו במחנה תל־ליטוינסקי נשלח לעבוד בסדנה כחשמלאי, אך אברהם לא רצה להישאר בעורף, ביקש ראיון עם מפקד הגדוד ויצא מהשיחה מאושר: בקשתו לעבור ליחידה קרבית נתקבלה. „מקומי במקום שם אוכל להביא תועלת רבה יותר" — השיב לחברו שהעיר לו כי השאיר בבית אשה ובת.

כ־25 במאי השתתף בקרב על לטרון והעביר בזחל פצועים מקו־החזית אל העורף. מדי חזרו עם הזחל לעורף היה מתנדב מחדש ויוצא לשדות לחפש פצוע שלא הספיקו לאספו. כך היה עמל עד שעה מאוחרת בלילה. 5 ימים לאחר קרב זה, ב־30 במאי 1948, נערך גדודו להתקפה חדשה על משטרת לטרון. אברהם פעל שוב בזחל כמפקד כיתה, והפעם בפעולה קרבית ישירה. בהגיע הזחל שבו נסע עד למשטרה, נתקע בתוך גדר־התיל ואברהם נפצע במצחו. „כשהאיר השחר, מספר חברו לגדוד, חזרו הזחלים מן ההתקפה. ראיתי את הזחל שאברהם יצא בו, והנה מכוניות־היריה שלו מורדות כלפי מטה. ידעתי, כי חברי איננו עוד בחיים". היה קבור בנען. ב־18.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

גלבר אהרן

בן אברהם ואסתר. נולד ב־27.11.1923 בעיר טרייר אשר בגרמניה. בשנת 1937 עלה עם הוריו ארצה. סיים את בית־הספר העממי ברעננה. התחיל ללמוד חשמלאות ואף עבד במקצוע זה, אך הפסיק עבודתו כדי לבוא לעזרת הוריו שעבדו אז במשק חקלאי. את עתות־הפנאי שלו הקדיש לנגינת צ'לו. היה פעיל בתזמורת חובבים שנוסדה במקום. חבר „מכבי הצעיר" מגיל רך ומתנועה זו עבר ל„הגנה".

עם פרוץ המלחמה בארץ היה בין ראשוני המתגייסים. סיים קורס להשתלמות בפלוגת חי"ש. בדצמבר 1947 נשלח לקורס מ"כ. שירת בחטיבת „אלכסנדרוני". השתתף בקרבות ליד ביאר עדאס, ואדי־ערה, כביש סלמה, רמת־הכובש, כפר־סבא, תל־ליטוינסקי, חיריה וסאקיה. נפל ב־26.5.1948 בפריצת הדרך לירושלים, בפעולה ליד לטרון. נראה לאחרונה כשהוא מחפה על נסיגת פלוגתו. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

גלברד אברהם

בן נחום ומרגלית. נולד ב־24.2.1924 בלודז שבפולין וב־1935 עלתה המשפחה לארץ והתישבה בתל־אביב. גדל בדירה סמוכה למגרש „המכבי" בתל־אביב, נכנס מילדותו לפעולות ספורט בכדורגל ובכדור־סל והיה מטובי השחקנים בקבוצות „מכבי" תל־אביב ומטובי הפעילים בקבוצת „ארזים" של אגודה זו. בן 13 נתיתם מאביו ואחרי סיום בית־ספר עממי הפסיק את לימודיו, כדי להשלימם בשיעורי־ערב ויצא לעבודה בליטוש יהלומים להיות לעזר לאמו. בן 15 הצטרף ל„הגנה", השתתף עם מחלקתו בהפגנה נגד חוק הקרקעות ונפצע קשה בראשו. משהחלים — חזר לפעילותו. התחיל לשרת ב„קשר", אחר־כך סיים את הקורס הראשון למכונות־יריה בחי"ש ומאז המשיך לשרת במחלקה זו. סיים קורס מ"כ ובאחד התמרונים, ביולי 1946, נאסר עם חברי כיתתו ונכלא במחנה לטרון. שם אירגן משחקי כדורגל, כדור־עף, התעמלות וכו', כדי לרומם את רוח הכלוא"ם, ולזכר שירותיו ב„קשר" עם החוץ לאנשי הסוכנות והועד הלאומי שהיו כלואים אז בלטרון, הגישו לו במתנה ספר בחתימותיהם: „על חברות טובה במעצרנו המשותף —" חתומים י. גרינבוים, דוד רמז (ז"ל), מ. שרתוק (שרת), ברנרד יוסף (דוב יוסף), מרדכי שטנר, דוד הכהן, ד. שינקרסקי. אחרי שלושה חדשים שוחרר וחזר לעבודתו ולשירותו.

עם התחלת הקרבות בארץ אחרי הכרעת ליי־סאכסס התגיד לשירות המולדת והשתתף בהגנה על תל־אביב, בליווי שיירות ובקרבות בדרום ובנגב, במסגרת חטיבת „גבעתי". בפעולות רבות הצטיין באומץ ובמסירות. במארס 1948 נשלח לקורס מ"כ ועם סיום הקורס נשלח לפעולות „נחשון", בפריצת הדרך לירושלים (תולדה, קסטל וכו') ולמבצע „חמץ" כיבוש תל־א־ריש ויזור. חזר לגדודו והשתתף בתפקיד מ"כ בפעולות טיהור הכפרים בדרום ובנגב, ואחר־כך בקרבות נגד המצרים. נתחבב על אנשיו כמפקד־חבר והיה להם למופת באומץ־לבו ובקור־רוחו. התגבר למשימות נועזות ומסוכנות וב־צע אותן בהצלחה. בהפוגה א' סיים קורס לסמלי מכונות־יריה ועם חידוש הקרבות שוב היה בשורות בנגבה. בנסותו להציל מכונת־יריה אנטי־אווירית תוך כדי הרעשת מטוס־ם מצריים נפגע מפגז אויב ונפל ביום 9.7.1948. בו ב־יום נקבר בנגבה. בצה"ל שירתו 4 אחים גלברד, ושנים מהם נפלו — משה־יוסף ואחריו אברהם.

גלברד דויד

בן משה וסוניה. נולד ב־15 במארס 1922 בלודז שבפולין ועלה לארץ בשנת 1938 ב„עליית־הנוער". קיבל השכלה תיכונית וכחניך כפר־הנוער בן־שמן התקשר לעבודה ולחקלאות. עם גמר לימודיו היה בין מיסדי קבוצת ניצנים בדרום ובונייה. עשירי לבטים היו חייו של דויד בקיבוץ. ביקש את האמת ובאכזריות תבע מעצמו נאמנות להגשמה ולחיי שיתוף. תמיד ליוותו החרדה לגורלו של העם והתנועה החלוצית בתוכו.

בחייו בקיבוץ קיבל על עצמו את כל התזמורות היומיומיות. בחיי עבודה יוצרת, בשדה התלתן, ליד מכונת הבישון, בפרדס הרגיש עצמו כאדם בונה. היה איש־רעים על אף נטייתו להתבודד, וריכז סביבו בקיבוץ קבוצת חברים שאתם בילה את זמנו החפשי בשיחות על שאלות השעה.

בתחילת מלחמת־השחרור כתב באחד ממכתביו: „תיאור המאבק הקשה הזה בחוץ־לארץ בצבעים כה שחורים עלול להכשילנו בנקודת המערכה החשובה ביותר, בעליה, שהיא נקודת־היסוד בהגשמת רעיוננו". נפל בהגנת ניצנים מול גייסות האויב המצרי ביום 7 ביוני 1948 ונקבר בה.

גלוביגסקי אריה

בן יצחק והינדה. נולד ב־13.2.1928 בעיר קאליש, פולין, ועלה עם הוריו ארצה בשנת 1935. עם תום לימודיו בבית־הספר העממי ברמת־גן החל לעבוד בליטוש יהלומים ובו בזמן המשיך בלימודים בגימנסיה־ערב. היה חבר ב„מכבי הצעיר" ואחד המחברים הפעילים בגדנ"ע ואחר־כך בחי"ש של ה„הגנה".

זמן רב לפני הכרזת המדינה היה בשורות הלוחמים. התגייס גיוס מלא בדצמבר 1947 והשתתף בהגנת ישובי השרון. עם הקמת צ־א ההגנה לישראל צורפה מחלקת חי"ש **שאליה השתייך אריה לגדוד אחד בחטיבת** „אלכסנדרוני". בשורות גדוד זה השתתף במבצע „נחשון" לפריצת הדרך לירושלים, בכיבוש הכפרים מסביב ליפו ובמבצע „דני" לכיבוש לוד ורמלה. במשך חדשים רצופים הגן הגדוד על גבולו של השרון מפני העיראקים. אריה למד בקורס לקשרים והיה לאלחוטאי קרבי. בתפקיד זה השתתף בנסיון פריצה לתוך כיס פלוג'ה ונפל בכפר עיראק אלמנשיה ב־28 בדצמבר 1928. היה קבור בפלוג'ה. הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

גלובמן יעקב („אברהם־יעקב")

בן מרדכי ורחל. נולד ביום 15.12.1921 בפרובידנס, ראוד־איילנד, ארצות־הברית, מצד האב — נין לר' יהושע שטמפפר, ומצד האם — נכד לרב מיכאל־לייב כ"ץ, ממיסדי פתח־תקוה וגואלי הקרקע מידי הערבים. במלחמה העולמית הראשונה התגייס אביו לגדוד העברי באמריקה. בהיותו בן שלוש עברו הוריו לבלטימור ושם למד בבית־ספר עברי („פרקייל סקול") ו„ישיבה". עלה ארצה ב־10.5.1934.

סיים את בית־הספר „נצח ישראל" ואת הגימנסיה „אחד־העם" בפתח־תקוה, עבד בתעשית יהלומים בנתניה ותמך בהוריו. חבר ב„מכבי" (השתתף בהתחרויות כדור־סל).

חבר „הגנה". מפקד מחלקה במלחמת־העולם השניה. נפל בצמח ב־18.5.1948, נקבר בדגניה א' ב־21.5.1948.

גלוברמן יהושע

בן שלמה ואסתר. נולד ב־1905 בקליניקוביצי שברוסיה הלבנה. בתקופת ההפוכות ואימת הפרעות, ב־1919, אירגן את הנערים בני גילו ב„החלוץ הצעיר", שהגישו עזרה מרובה לאנשי „החלוץ" בהגנה העצמית היהודית. אז נתגלה לראשונה כשרו הארגוני והצבאי של יהושע. המשיך באירגון „החלוץ הצעיר" תחת השלטון הבולשביקי, גורש מהגימנסיה — שהיה בין מצטייניה — והוסיף לאירגן חלוצים, השתתף בהכשרה ונאסר, ועל יסוד חילופין הורשה לצאת מרוסיה ועלה ארצה בשנת 1925. עבד בפלוגת עין־טבעון של קיבוץ עין־חרוד ונשלח לירושלים עם קבוצת חברים, כפלוגת הקיבוץ המאוחד, לשם כיבוש העבודה בעיר. שם עבד ונפצע במחצבה, ומשהבריא הצטרף לקיבוץ יגור. התמסר לעבודת הפלחה והמכונאות והשתלם בה להלכה ולמעשה. חיפש דרכים לשכלולים ואף הכין חומר לספר על הפלחה. היה מראשי המדברים בויכוחים ושיחות בציבור על נושאים תרבותיים וחברתיים. ביחוד התמסר להגנת המקום. פקד על קורסים של מ"כ ומ"מ. משנוכחו מפקדי ה„הגנה" בכשרונותיו ונטייתו לענייני בטחון הטילו עליו תפקידים מרובים של הדרכה והנהגה, תכנון ופיקוד, בהיקף מחוזי ואחר־כך — גם ארצי. השלים בהתמדה את ידיעותיו הצבאיות והנהיג שכולים בכל תחומי ההגנה: בחומר, בטכניקה, בטקטיקה ואף בתרבות וברוח. ביחוד הצליח ב־צירת קשר נפשי עם הנוער ובהתאמת תפקידים לאנשים ראויים להם. כתב ועורר גם אחרים לכתוב כמה חוברות על נושאים הגנתיים בתחומים שונים, וחוברות אלו שימשו גרעין לספרות צבאית בעברית. בפרוץ מהומות 1936 נקרא מהמשק לשירות פעיל ב„הגנה". בשנות המהומות היה מפקד החי"ש בצפון הארץ ואירגן את הבטחון של חניתה בהיוסדה. אחר־כך נתמנה כראש לשכת ההדרכה הארצית של משה־ה„הגנה" הכללי. למד ולימד מהנסיון הקרבי עם הכנופיות ושיכלל את הטקטיקה בהתאם לשינויים בתכסיסי האויב. פעל בכל תחומי עבודת ה„הגנה": התארגנות, תכנון, הדרכה, חימוש, נוער, חברה. שימש כמפקח ארצי מטעם המטה הכללי ורבה היתה תרומתו גם במאבק נגד האנגלים. בגלל תפקידיו המרובים היה אורח נדיר במקום מושב משפחתו, ביגור, וילדותיו הקטנות כבר ידעו שאבא הוא רק אורח־לשבת בבית.

בשנים האחרונות היה מפקד בגליל התיכון ואחר־כך מפקד מחוז תל־אביב. אחרי החלטת החלוקה ופרוץ המהומות עלה ירושלימה לפקח על הגנת העיר, ובנסעו לתל־אביב לקבל פיקוד על חטיבה לוחמת בשפלה נהרג מירי־ות ערבים ליד לטרון ביום כ"ה בכסלו תש"ח (8.12.1927) ואחרי הלויה רבת־כבוד בתל־אביב הובל למנוחת־עולמים בבית־הקברות ביגור. במלאות שנה למותו הוציא משק יגור ספר לזכרו.

גלוזמן הנס

בן הירש ומרים. נולד ב־22.12.1923 בדואיסבורג שבמערב גרמניה. מפני השתלטות ההיטלריזם עברה המשפחה לשארלרואה שבבלגיה, שם גמר הנער בית־ספר עממי ואחר־כך למד מקצוע ועבד במספרה לגברות. במלחמת־העולם היה פעיל במחתרת נגד הגרמנים בבלגיה ומעבר לגבול בצרפת. אחרי המלחמה חזר לעבודתו והיה פעיל בנוער היהודי הלאומי כסגן יושב ראש ה„מכבי" בעירו.

ב־1948 התגנד למלחמת ישראל. הג"ע לארץ בשיירה של מח"ל ושירת בחטיבת הפלמ"ח „הראל". נפל בקרב בדיר־אבן ב־29.9.1948 ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית ענבים.

גלוזמן יוסף („יו")

בן יעקב (מעשירי הסוחרים בגרמניה) ופאולה. נולד ב־19.3.1919 בברלין, גרמניה. למד בבית־ספר תיכוני־ריאלי. עלה ארצה במארס 1935 ב„עליית־הנוער" והצטרף להכשרה. שנתים שהה בגבעת־ברנר, שנה בקבוצת „החוגים" ברעננה (כיום מעוז־חיים), 3 שנים בקיבוץ סדום. במאורעות 1938 היה נוטר בכפר־גלעדי, במסגרת משטרת היישובים העבריים. במלחמת־העולם השניה התגייס לחיל ההנהגים בצבא הבריטי ושירת בו 4 שנים. היה במצרים ולוב. בבנגזי הורה בבית־ספר עברי וניהל תנועות נוער. עזר להצלת הנידחים באיטליה. שאף להעלות ארצה את אחותו, האחת ששרדה מכל המשפחה ושנים רבות חשב גם אותה לאבודה. עם שחרורו מהצבא חזר לכפר־גלעדי וההמסר לעבודתו כטרקטוריסט ובנאי. התכונן להיכנס לסמינר ולעסוק בהוראה. היה בחי"ש המקומי. עבר קורס פו"ש והתאמן בכלי־נשק שונים.

כשפרצה מלחמת־השחרור השתתף בקרבות בגליל ובליווי שיירות. אחר־כך הצטרף ליחידת הפשיטה של הנ"פים ונשלח לנגב. האמין כי „פעם עוד יבינו בני־האדם שלא כאלי לבזבז חיים בנכר ובשדות־הקרב". נפל ביום 21.10.1948 מכדור תועה בחצות באר־שבע בשמרו ליד ג"פ. נקבר בדורות והועבר לכפר־גלעדי.

גלוזר בצלאל

בן שלמה. יליד העיר וישאה ברומניה. למד שם ב„ישיבה" והעפיל לארץ בשנת 1947. זמן־מה היה עצור בקפריסין. עם בואו לארץ התישב ברחובות, עבד במאפיה והיה חבר פועלי אגודת־ישראל. בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה לישראל ונפל ביום י"א בתמוז תש"ח (18 ביולי 1948) בשעת מילוי תפקידו בקרב לטרון. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

גלוזשניידר אריה („כושי")

בן חיים ודבורה. נולד בכ"ט בטבת תרפ"ח (22.1.1928) ברמת־השרון. הוריו מתישבים ותיקים, ממיסדי המושבה. למד בבית־הספר העממי המקומי ובו ספג את אהבתו למולדת, לחי ולצומח. המשיך בבית־הספר הטכני „מונטיפיורי" בתל־אביב והשתלם בחשמלאות. עם סיימו את בית־הספר העממי נכנס לגדנ"ע, ובן 15 עבר לח"יש. בהיכנסו ל„ארגון" אמרה עליו ועדת הקבלה: „הוא יהיה בחור. הוא בסדר". ואמנם התמסר לתפקידיו בלב ונפש, ביצע תפקידים רבים ומסוכנים ונתגלו בו כשרונות צבאיים. עד מהרה נתגלה כאחד הפעילים והמוכשרים ביותר בחז"ש האזורי. עוד בימי לימודיו עשה לילות כימים, ביום עבד ובלילה למד. בן 17 סיים את בית־הספר הריאלי והתחיל בעבודה בתל־אביב, ובכסף שהשתכר תמך בהוריו. בערבים חזר הביתה ועבד במשק, ולעתים קרובות שמר על המשק בלילות כשבידו הטומי או פ.ב. משאת נפשו היתה לפתח את המשק ולפרוק מעל הוריו את נטל העבודה הקשה. מעולם לא היה פנוי. את השבתות הקדיש לאימונים ואת יתר זמני מסר לפעילות למען תנועת הנוער. תחילה היה ב„הנוער העובד" ואחר־כך עבר ל„התנועה לאחדות עבודה". הוא אירגן את נוער המושבה לשורות תנועתו, שימש כמקשר בין תנועות הנוער והמרכז, ידע להתווכח, לשכנע, ולסיים הכל בחיוך. גם בהיותו בצבא לא חדל מהתעניין במפלגה. בגיל 18 עבר קורס חובשות וקורס מ"כ, וקיבל המלצה לצאת לקורס מ"מ. היחידה שקיבל לפיקודו נעשתה „היחידה" בה' הידיעה. היה אהוב על פקודיו. כשניסו להטיל עליהם משהו בניגוד להוראותיו ענו תמיד: „אר"ה אמר" — ודברו היה קודש. זמן רב עסק בהדרכה. נדד ממחנה למחנה ושבע תלאות, אך לא ידע לאות והתמסר גם להכרת הנשק. בד בבד עם מילוי חובתו הלאומית קיים מצות כיבוד הורים. כאשר התגדב התנגדו ההורים לצאתו לקורס שיכנע אותם תמיד ואמר: „אם כולם יעשו כך, מי יצא ?"

ב־29 בנובמבר 1947 כבר היה ב„אמבוש" ושמר על מחנה־עולים ליד כפר ערבי. מיד נחלץ לשירות העם. היה ממסדיו ומארגניו של גדוד אחד בחטיבה „אלכסנדרוני" (ינואר 1948). הכשיר כמה מחלקות לקורס מ"כ, יצא בעצמו לקורס מ"מ וסיימו בהצטיינות. לראשונה קיבל את הפיקוד על אזור כפר־יעבץ ושימש זמן ממושך בתפקיד זה. כשהחלה ההתארגנות לצה"ל עבר לבסיס ההטיבה. יצא לפעולות בגזרת כפר־סבא הערבית, רמת־הכובש, השתתף בקרבות בסלמה, חיריה, סאקיה, התמסר בכל אונו ללחימה ואנשיו בטחו בו למרות גילו הצעיר. „בשעה כזו כל חייל מרוכזים בנקודת־מוקד אחת — הגנה", אמר לחבריו. לחם בלטרון, אשר בה רבו אבידות פלוגתו. על סף הפוגה א' חזר מלטרון, קיבל חופשה לימים מספר, ואחר־כך עסק בהשלמת המחלקות וארגונן מחדש ויצא לסיורים רבים בחזית טול־כרם. ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948) נקראו המימים להתגדב לפשיטה למחנה העיראקים בטול־כרם. כרגיל התגדב ראשון ונתמנה למפקד הפעולה. הוא יצא בראש מחלקה ומחצה, שופע עוז ומרץ. הפעילה עברה בהצלחה, אך בחפותו על נסיגת המחלקה נורתה עליו ירית־צלף בודדה. הוא נפגע בראשו, הספיק עוד לאמור „נפצעתי !" ונפל. נקבר ברמת־השרון בכ"ו באייר תש"ח (4.6.1948).

גלוסקא נתנאל („תוגי")

בן סעדיה ואסתר. נולד בי"ח באלול תרפ"ח בראשון־לציון. בן 15 החל לעבוד בסנדלרות, תחילה כשוליה, אך במהרה היה למומחה במקצועו. שאף להשכלה והקדיש ערביו ללימודים ולקריאה. חבר „הנוער העובד" ואיש הגדנ"ע משחרותו, השתייך למחלקת הסמלים והיה מומחה ל„קפא"ם". ב־1946 עבר קורס מ"כ בגבעת־ברנר והיה למפקד כיתה בגדנ"ע ראשון־לציון. עם ראשית המאורעות שימש כמ"כ בכיתת שמירה — „פל"ם", שמתפקידה היה לשמור ולהגן על עובדי עבודת הפרדסים בראשון־לציון.

ב־1.2.1948 התגייס, השתלם בקורס מ"כ קרביים, השתתף בקרבות עמק הירדן, בדגניה ובצמח, במסגרת גדודו בהטיבת „גולני", ובקרבות על שחרור הגליל, במבצע „עין" ובקרבות הנגב. שירת כסמל־קשר ־נפל באחד המשלטים ליד רפיח, לאחר הדיפת שלוש התקפות האויב. נפצע ונקבר על־ידי המצרים שכבשו את המשלט ב־22.12.1948. גופתו הועברה משם על־ידי הצבא לבית־הקברות בראשון־לציון.

גַּלְעון שלום־חיים

בן יצחק־יהודה ומזל. נולד ב־6.8.1922 בירושלים. אביו היה חבר הועד הכללי לעדת התימנים בירושלים. למד בבית־הספר „חדר־תורה תחכמוני" ומשבגר עבד כנהג ונודע כאחד מטובי השחקנים בכדורגל בירושלים.

במלחמת־הקוממיות והגנת ירושלים השתתף ביחידה של כוחות אצ"ל. ארבעה חדשים אחרי נישואיו, ב־4.6.1948, נפל בשכונת כרם אברהם. היה קבור בשייך־באדר א' וב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. בנו, שנולד כ־7 חדשים אחרי נפלו, נקרא שלום חי, על שמו.

גלזינגר יוסף

בן וייקטור ומרגריט. נולד ב־1924 באראד רומניה, על גבול הונגריה. נתחנך בתרבות הונגרית בתערובת של רומנית (מתוך כפיה חוקית) ויהדות (מתוך שרידי חובה למורשת־אבות דועכת). יד העמלק הנאצי, שגילתה יהודים גם תחת מסוה נכרי והגלתם להשמדה, עקרה אותו מקרקע גידולו והטתה אותו לדרך החזירה אל העם היהודי ואל ארצו. אחרי שחרור רומניה עלה ארצה ב־1944 והתגבד לבריגדה העברית. הגיע במסע הקרבות עד בלגיה והספיק עוד לבקר בבית הוריו.

משחודר מהצבא וחזר ארצה הצטרף לקבוצת מבטחים שבנגב. התמסר בשקידה ובענוה לכל חובה ועבודה במשק. ביהוד התמסר לעניני הבטחון והנשק, כבעל נסיון בצבא סדיר. היה בקי בכל סוגי הנשק וכל כלי חדש נבחן תחילה על־ידיו. עבר קורס לחבלה והוא שהניח את שרשרת המוקשים להגנת הנקודה והיה פעיל בהגנתה אף בתקופת הפלישה המצרית. פעם השכים לפרק מוקשים ולהעבירם לקו חיוני יותר. ב־16 מוקשים הצליח בלי תקלה, ובחפשו אחרי המוקש ה־17 דרך עליו ונפצע קשה. בהיפרדו מחבריו, כשנלקח לבית־החולים

ברוחמה, אמר להם: „שגיאתו הראשונה של חבלן ה״א גם שגיאתו האחרונה״. גם קטיעת רגלו לא הצילתו, ואחרי שלושת ימי יסורים מת ב־17.9.1948 והובא לקבורה במבטחים. הועבר לנחלת־יצחק ב־9.11.1950.

גלזר לוטר (אריעזר)

נולד העיר לייפציג שבגרמניה. משפחתו טולטלה הרבה בשל גזירות ת״ש—תש״ה. למד בבית־ספר עממי, עבר הכשרה ממושכת בחוות־לימוד, ובבואו לארץ הצטרף אל הפלמ״ח. את שמו הלועזי לוטר החליף בשם העברי אליעזר. שירת בגדוד „הפורצים והשתתף בפעולות „מכבי״.

נפל בין לטרון וירושלים ביום הכרזת המדינה ב־14.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

גלזר מרדכי

בן אברהם ובתיה. נולד ביום 15.3.1930 בסמרגון הסמוכה לוילנה, פולין. למד בגימנסיה „תרבות״ והצטיין בלימודיו. היה כלוא במחנות־הריכוז הנאציים. נענש כמה פעמים על היותו פעיל בין שוכני המחנות. נשלח למחנה־השמדה, אך עם הכיבוש האמריקני ניצל ממוות. אמו ושלושת אחיו נספו במחנה־השמדה. אביו ואחיו נמצאים בארץ, בגרמניה הצטרף לקבוצת־הכשרה „גורדוניה״. עלה לארץ באניית־המעפילים „התקוה״, שגורשה לקפריסין, ומשם הגיע לארץ ב־1946 ונעצר בעתלית. משוחרר נשלח לקבוצת מסדה והיה שם בחבורת „עליית־הנוער״. נתקבל כחבר לקבוצה, עבד תחילה כעגלון ואחר־כך — כנהג. היה חבר ב„הגנה״. ישר־דרך וגלוי־לב.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגדב לצבא ונפל עם שאר חבריו במשטרת צמח ביום ט׳ באייר תש״ח (18.5.1948). הובא לקברות בדגניה א׳ ביום י״ב באייר תש״ח (21.5.1948).

גלזר צבי

בן מרדכי ושרה. נולד בראש חודש מרחשון תרפ״ט (1928) בעיר זלוצ׳וב, פולין. עלה לארץ עם הוריו שהתיישבו בתל־אביב. גדל בבית שומר דת ומסורת. קיבל השכלה תיכונית. היה פעיל בקרן „תקומה״ של תנועת החרדים. משחרותו ניכרו בו כשרונות ספרותיים והוא בחר במקצוע רפורטר־עתונאי. עבד בעתון „חדשות הערב״. ברשימותיו שפירסם עם פרוץ מלחמת־השחרור תיאר תיאור נרחב ומקיף את רוח ההתגוננות והגבורה של הישוב הלוחם על קיומו.

היה מדריך ב„בני־עקיבא״ וחבר ה„הגנה״. ב־19.2.1948 יצא לעזרת גוש עציון. „מהיום איני שייך לא לך ולא לעצמי, רק לעם ולמולדת״—אמר לאביו. ברשימותיו וסיפוריו הרבים אשר השאיר משתקפת אמונתו הרבה ביעודו של עם ישראל ובעתידו. חלם על מדינת ישראל בגדולתה והשאיר אחריו ביטוי לחלומותיו אלה ברשימה נאה שבה תיאר כיצד יוחג חג החנוכה במדינת ישראל בשנת תש״ט. נפל ביום ה׳ באייר תש״ח. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

גליאה אברהם

בן שבתי וטובה. נולד ב־25.11.1928 בסלוניקי אשר ביוון וב־1934 עלה ארצה עם המשפחה, משפחת עמלים, והתישבו בתל־אביב. למד בבית־הספר „תחכמוני״, ואם כי הצטיין בשקידה ובתפיסה בלימודיו ומוריו שיבחו את התנהגותו ואת חיבוריו וגילו בו ניצוצות של כשרון ספרותי, הרגיש חובה לעזור למשפחתו ויצא לעבודה. השתלם במקצועו ועבד כמכונאי במוסך לתיקון טרקטורים. הצטרף ל„הנוער העובד״ והוסיף ללמוד בבית־ספר־ערב ובשיעורי־ערב של בית־ספר תיכון בארגון זה, וגם שם שיבחו מוריו את כתיבתו. מתוך רצון להועיל לילדי הפרברים ולהעלות את רמתם החברתית והתרבותית הצטרף לתנועה החינוכית „השומר הצעיר״ ופעל בה כמדריך. הצטרף ל„הגנה״ בשנתו ה־15 ולאחר שסיים בהצלחה קורס מ״כ הוסיף ללמוד ולהשתלם באימונים ובמסעות. השתתף בפעולות המרי של ה„הגנה״ ובעזרה להעלאת מעפילים על החוף.

בראשית חורף תש״ח שירת בהגנה על גבולות העיר ובפעולות נגד הכפרים יזור וסלמה ועוד. משגברה תנועת גיוס הנוער פעל בתפקיד מ״מ באימון המגוייסים החדשים במחנות הרצליה, גדרה, באר־טוביה וכו׳. נתחבב על חניכיו והצליח ביחוד באימון במרגמות. המשיך בשירות קרבי בפלוגתו ואחר־כך בפלוגה המסייעת של גדוד אחד והשתתף בקרבות בית־דראס, כפר מע׳אר ובמרחב הדרום בכלל בתפקיד סגן מפקד פלוגה. בביקורו האחרון בבית אמר לאחיו הגדול ממנו: „אל תחשוב שהמות מפחידני... אך אתה, אחי, דאג לאמא״. באחרונה נשלח לנגבה. השתתף בהתקפה על משטרת עיראק א־סוידאן ואחר־כך בהגנת הנקודה. הוך כדי פעולה במקלע ברן בעמדה אנטי־אויירית בנגבה נפגע בהרעשה אוירית מצרית ונפל ב־21.5.1948, בן ביום נקבר שם. בפקודת המטכ״ל מיום 29.9.1949 הועלה לו לאחר מותו דרגת סגן.

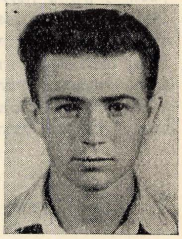
גלידאי (איזלר) שלמה־יעקב

בן זאב ואסתר־מלכה. נולד ב־1923 בכפר רוזוטוקה שברוסיה הקרפטית (אז — צ׳כו־סלובקיה) במשפחה חקלאית ברוכה ב־9 ילדים. למד בחדר ובבית־ספר עממי ממשלתי ברותינית, שם הגן באגרוף ובאבן על כבודו היהודי מפני פגיעות חבריו הנוצרים. ב־1938, כשהוחזר החבל לשלטון הונגרי, עבר לבודפשט ולמד שם את מלאכת האפיה ובבית־ספר לשוליות. בראשית מלחמת־העולם השניה, כששרר מחסור בלחם בבירת הונגריה, בגלל האספקה המוגברת שנשלחה לגרמניה, רכש לו ידידים בחוגי הפקידות הגבוהה בשכר לחם ומעשי־מאפה שסיפק להם בחשאי. בקשריו אלה השתמש כדי לשחרר את אביו, שנשלח למחנה־ריכוז ב„עוון״ הסתירו בביתו בכפר „מרגלים״ (יהודים מחוסרי נתינות הונגרית כשרה, שהיו צפויים לגירוש לגליציה הכבושה בידי הנאצים והרוסים). אך כשהגרמנים השתלטו על הונגריה שוב לא יכול להציל את הוריו מגירוש להשמדה באושביינצים, ואף הוא עצמו ניצל רק על־ידי תעודות גוצריות ועזר לבחורים יהודים רבים להינצל בדרך זו והצילם ממיתת־רעב על־ידי הלחם שסיפק להם בחשאי. בחורף 1944 נאסר משום שהלשינו עליו שהוא קומוניסט. עם התקרבות הרוסים לבודפשט נשלח עם מאות אסירים יהודים, תחת משמר של שוטרי גסטפו, ברגל לגרמניה. בדרך השתתף בפירוק הנשק מעל שומריהם ובשחרור כל האסירים. הסתתר עד תמוטת הגרמנים. נדד בהונגריה, רומניה, צ׳כוסלובקיה ורוסיה הקרפטית כדי לחפש שרידים מהמשפחה. במונקאצ׳בו, או מונקאץ׳, הציעו לו הרוסים לנהל מאפיה קואופרטיבית והסכים להיכנס לעבודה מיד לאחר שיחזור מסידור ענייניו בבודפשט. שם מצא שתי אחיות ואח וביחד מצאו באיטליה את חייל בבריגדה העברית.

ובסתיו 1945 עלו כולם ארצה. הצטרף עם אחיו לקבוצת „עלומים" של „הפועל המזרחי" בהרצליה ובמהרה הפך ל„צבר" יודע עברית, מושרש בחיי הארץ ומוכן לכל עבודה קשה.

כחבר ה„הגנה" מאז בואו נכנס לשירות פעיל מראשית המהומות, צורף לגדוד והשתתף בכל הקרבות למן ואדי־צרה דרך תל־ליטוינסקי, חיריה, סאקיה, סלמה וכו' עד לטרון. נודע כחייל זריז ומסור (אף כשלא היה „מצב הכן" דחה הפצרות אחיו להישאר ללון אצלם ביום חופשה, שכן יהא צורך בו). הוצע לו ללכת לקורס צלפים או מ"כ, אך הוא העדיף ללמוד „עזרה ראשונה" וחזר לשרת בגדודו כחובש — עד שנעדר בשעת פעולה בחזית לטרון ביום י"ז באייר תש"ח (26.5.1948). הובא לקבורה להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

גלילי (בויזקנסקי) מרדכי

(„מוטקה")

בן יהודה ורחל, נולד ב־19.4.1922 בקישינוב אשר ברומניה. עלה לארץ עם „עליית־הנוער" ב־1938. התחנך בחברת־נוער במאיר־שפיה. הצטרף עם עוד חברים מקבוצתו לגרעין הטרנסילבני באפיקים ויחד אתם היה ממיסדי קיבוץ מעגן בחצר כנרת. עובד־אדמה טוב ומוכשר ובקי בכל ענפי המשק החקלאי. אהוב על חבריו ומאושר בחיק משפחתו שהקים לו בארץ. הצטרף ל„הגנה" עם עלייתו ארצה שחלה בעיצומם של ימי המאורעות של שנות 1936—1939.

בראשית מלחמת־השחרור התגייס לחיל מורכב מחברי המשקים, השתתף עם מחלקתו בקרבות הראשונים בעמק־הירדן. חבריו זוכרים אותו מימי גשר המופצצת, כשהוריד תחמושת ממכונית בוערת ובז לסכנה. נפל בשעת נסיגה מערב־א־רביח, גרר אחריו חבר פצוע ותוך כדי כך נפל גם הוא בסג'רה ב־6.5.1948, בו ביום נקבר בבית־קשת. השאיר אחריו אשה, לאה, בת ובן. הבן נולד אחרי מותו ונקרא על שמו.

גלילי (רובינשטין) עמוס

בן יחיד להוריו יעקב (מורה עברי) ובנה. נולד ביום 5.2.1927 בתוניסיה. עלה ארצה עם הוריו ב־1929 והשתקעו בשכונת ברוכוב (גבעתים). למד בבית־הספר בשכונה ובגימנסיה „אוהל שם" ברמת־גן, שם נתגלתה נטייתו המיוחדת לפיסיקה ולמתימתיקה. לפני קבלת תעודת־בגרות יצא עם חבריו מ„הנוער העובד" שבשכונה להכשרה חקלאית בקיבוץ מעוז־חיים ובכפר־סולד ומשם להתישבות בקיבוץ בארות ליד גדרה. חובב עבודה היה מנעוריו ובכל אשר עשה הצליח, עד כי חבריו ציינוהו בתיאר „בעל שתי ידים ימניות". חבר ה„הגנה" מגיל רך, עבר קורסים למחסנאות, סיור, חמר־נפץ וכל סוגי הנשק. בקיבוץ בארות היה האחראי לבטחון ומחסנאי של הנשק. הלך ללמוד הנדסה ובנין בטכניון בחיפה והגיע עד הקורס השני. לפרנסתו עבד בימי הפנאי כפועל בנין, טפסן מסוג א', ונתחבב גם על חבריו בעבודה. היה סגן מפקד הפלוגה של קבוצת ה„הגנה" של הטכניון, השתתף בהגנה על שכונת הסלוניקאים בחיפה ועבר הכשרה צבאית־קרבית בעמק יזרעאל ובעמק הירדן, ועוד.

אחרי הטבח בבתי־הזיקוק נשלח משום ה„הגנה" לפעולת־נקם בבלד א־שייך (כיום: תל־חנן). היה בין שלושת הראשונים שפרצו לכפר המרצחים, נפצע ברגלו בפעולה בכפר חואסה הסמוך, הובא לבית־החולים בחיפה, נשא את מכאוביו בדומיה ובהרגשת סיפוק („לא לשוא נפצעתי") ודאגתו היחידה היתה שלא יידוע הדבר להוריו, לבל יצטערו. אחרי 10 שעות מת ביום י"ט בטבת תש"ח (1.1.1948). נקבר בנחלת־יצחק.

גליסקו משה

בן מאיר ורחל. נולד בחודש אוגוסט בשנת 1922 בג'זיר־אל־עמר שבתורכיה. בילדותו התחנך ב„חדר", עלה ארצה בשנת 1931. היה חבר ותיק ופעיל ב„הגנה". לפני מלחמת־העולם השניה שירת כנוטר בנור־שמש, בירושלים ובמקומות אחרים. עם פרוץ המלחמה העולמית היה בין ראשוני המתגייסים לצבא הבריטי לפי צו המוסדות הלאומיים. שירת חמש שנים כנהג בצבא, בחזיתות לוב, יוון, איטליה וגרמניה, ואגב שירותו השתתף בהצלת יהודים ובעזרה לעקורים. לאחר שחרורו מהצבא עבד כנהג בשירות־הובלה והוסיף להיות פעיל ב„הגנה".

עם פרוץ מאורעות תש"ח התיצב לשירות העם והשתתף בקרבות בשכונת התקוה ובסלמה ואחר־כך בליווי שיירות בין תל־אביב וירושלים. נפל בשעת מילוי תפקידו בהתקפה על שיירת־אספקה לירושלים, ליד הכפר סריס, ביום 25 בפברואר 1948. ב־27 בו נקבר בסנהדריה בירושלים.

גלילי ישראל („פיטיו")

בן מיכאל (לאסלו) ואילונה. נולד ב־1921 באראד שבדרום־מערב טרנסילבניה. גמר בית־ספר הונגרי ובית־ספר תיכון מקצועי במחלקה לרדיו־טכניקה. הצטרף לתנועת „גורדוניה". יצא ב„נתיב הבריחה" וב־1945 העפיל ארצה בעזרת חיילי הבריגדה העברית. התישב בחיפה ועבד בה במקצועו.

בחורף תש"ח גויס לשירות המולדה ובשעת מילוי חובתו בעמדת־משמר נפגע ונפל ב־2.1948. 28. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

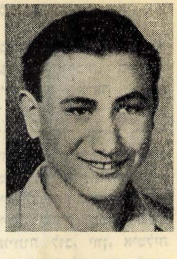

גלילי זאביהודה

בן יחיאל־מרדכי ופרומה. נולד ב־12.1.1926 בעיר רגין (סאסרגן) שבטרנסילבניה. למד לימודים יהודיים וכלליים בבית־הספר של הקהילה, ואחר־כך עבד בחשמלאות ובנהגות. ב־1940 הוחזר אזור מגוריו להונגריה ובתוקף שיתוף פעולה בין הנאצים והמדיארים הובלו אמו ושלושת אחיו להשמדה באושביינצים, והוא ואביו הסתתרו בהרים ונשארו בחיים. אחרי מיגור הנאצים יצא זאב־יהודה בנתיב הבריחה לאיטליה, העפיל ארצה בספינה „כנסת", הוגלה לקפריסין ו־17 יום לפני החלטת ה־29 בנובמבר 1947 הגיע ארצה. החל לעבוד בבניית הביצורים בשכונת „נשר־יגור" ובשל זריזותו ומסירותו בעבודה נמסרה קבוצת חברים להדרכתו ולהשגחתו וניתן לו הכינוי „מוטל קבלן". אחרי גמר העבודה התנדב לשמירה בשכונה.

כשגויס לצבא ההגנה הגיע אביו לארץ. כשביקש שישחררוהו לזמן־מה כדי לעזור לאביו בסידורו נאמר לו, שלאביו תדאג הסוכנות והוא יחזור לבית אביו המסודר. מאז היה מעודד את אביו במכתבים, שבקרוב ישוחרר ויבוא להתראות אתו, ובינתים מילא את חובתו בקרבות גדודו בעמק ובסביבתו, אך אל אביו לא חזר, כי נפל בקרב באזור ג'נין ביום 3.6.1948, ולאביו הערירי נשארה הנחמה היחידה כי בנו האהרון לא נטבח בידי זדים טמאים כשלושת אחיו, אלא הקריב את חייו בעד המולדת. ב־3.8.1959 נקבר בהר־הרצל בירושלים.

גליק יצחק

בן ברוך. נולד ב־1930 בבודפשט, בירת הונגריה. למד בבית־ספר עממי. אחד משארית הפליטה. עלה לארץ עם „עליית־הנוער" ב־1946. בארץ עבד כאופה, אחר־כך התגייס לנוטרות.

עם התחלת המערכה התיצב לשירות ומילא כל תפקיד שהוטל עליו. ליוה שיירות בדרך חיפה — זכרון־יעקב, לחם בצפת בימי המצור עד לשחרור העיר, ואחרי־כן נשלח למלכיה אשר בגבול הלבנון ושם נפל ביום 5 ביוני 1948 לאחר קרב נואש, בו עמדו 80 אנשי־מגן מול גיס עצום של אויב בעל יתרון כוח, מצויד בנשק חדיש. גילה גבורה יתירה ונשאר עד נפלו על־יד מפקדו, שלא רצה לסגת.

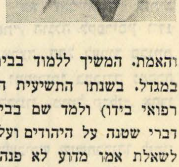
גליקזם ישראל (קרל)

בן יעקב ומינה. נולד ב־9.6.1909 בוינה שבאוסטריה. למד בבתי־ספר ובבחרותו עבד כפקיד בבית־חרושת לנעלים ואחר־כך במכבסה גדולה ולמד את המקצוע ביסודיות. כשקיבלו האוסטרים את שלטון היטלר בשנת 1938 נמלט לשוויץ ועד לסידורי במחנה־הפליטים התאכסן זמנית בבית בחור שעבד אתו יחד בוינה. באותו זמן נדמנה לשם בת משפחתו מארץ־ישראל והוא אירס אותה. מחוסר רשיון לשהות בשוויץ למעלה משנה חדשים העפיל לארץ במסע רב סכנות והרפתקאות שנמשך חדשיים. ארוסתו באה אחריו ואחרי נישואיהם פתחו מכבסה בבת־ים. בשעות־הפנאי התמסר לבולאות.

בקיץ 1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל ואחרי ששה שבועות נפל בקרב בבית־נבאלה ביום כ' באלול תש"ח (24.9.1948).

גליקין תיאודור („תודי")

בן משה (מותיקי העליה השניה, המנהל־המיסד של חות מגדל לפני מלחמת־העולם הראשונה) ולובה. נולד ב־22.10.1920 בחיפה, הילד הראשון בשכונת הדר־הכרמל, בבית הראשון, לפני השלמת בנייתו. בהיותו בן 9 חדשים יצאו הוריו לאירופה, חלה בדרך בשיתוק־ילדים בידו הימנית ואחרי ריפוי ממושך חזרה היד לתנועה, אך נשאר בה הבדל בינה ובין ידו השמאלית. בגן־הילדים בחיפה כבר הצטיין במידת היושר והאמת. המשיך ללמוד בבית־הספר הריאלי במכינה ושנתים בבית־הספר במגדל. בשנתו התשיעית היה עם הוריו בהיידלברג שבגרמניה (לטיפול רפואי בידו) ולמד שם בבית־הספר. כשילד גרמני השמיע בשעת ויכוח דברי שטנה על היהודים ועל ארץ־ישראל, לימד אותו לקח במכות נאמנות. לשאלת אמו מדוע לא פנה בקובלנה אל המורה, השיב: „עד שאמצא את המורה, יברח הילד, ולכן לימדתיו בעצמי שישמור את פיו מדיבור רע על ארץ־ישראל". משחזר ארצה המשיך ללמוד בבית־הספר הריאלי בחיפה עד 1936. יצא אל אחותו לאנגליה ולמד שנתים בפוליטכניון באוכספורד. ב־1938 עמד בהצלחה רבה בבחינת הכניסה לאוניברסיטת לונדון ובתעודה נשתבח בדרגה גבוהה של תפיסה, יד־עות, אינטליגנציה כללית ואופי נאה. נתקבל ללמוד הנדסת־רדיו והתאמן בפועל בעבודה בבית־החרושת „רדיו פיליפס" בלונדון. ב־1940 התנדב לצבא הבריטי וכשהרופאים הבחינו בהבדל שבין שתי ידיו, הסביר להם שזהו פגם מלידה והעלים את דבר מחלתו, וכך נתקבל לצבא ושירת כיהודי יחיד בגדוד הסקוטי, ומהוריו שישבו בשוויץ בשנות המלחמה הסתיר את דבר התגייסותו. הצטיין בצבא בשיירות קרבי כללי וכמומחה לנשק והצטיינותו פורסמה בעתון הרשמי של הממלכה. דחה את ההצעה לעבור קורס לקצינים, כי לא רצה לשלוט על אחרים. עבר עם גדודו בארצות רבות ושלוש פעמים שהה עמו בארץ. ב־1944 נפצע בחזית איטליה, שכב שם 4 חדשים בבית־חולים וכשביקר אצלו הרב הצבאי של הבריגדה העברית ביקש ממנו שישתדל להעבירו לבריגדה, אך לא נסתייע הדבר. בהיותו ב־1945 בצבא הבריטי באוסטריה עבר קורס בן 3 חדשים במתימתיקה גבוהה, ביקר בחופשתו את הוריו בשוויץ ושקד לעזור ליהודים משארית הפליטה שעברו דרך אוסטריה.

בגמר שירותו בצבא ויתר על האפשרות ללמוד בלונדון על חשבון הממשלה הבריטית, לבקשתו הוחזר ארצה ב־1946 ושוחרר. עבד במשרד מושל המחוז בחיפה ובהמלצתו רבת־התשבחות נתקבל בראשית חורף תש"ח לעבודה בחברת „של". פנה למחלקה המדינית של הסוכנות בבקשה להתקבל למוסד להשתלמות (להכנת אנשי השירות האזרחי למדינה היהודית העתידה לקום), אך הפסקים לרישום שנשלחו לו איחרו לבוא, כי בינתים, בהיותו בתפקיד ה„הגנה" ברחוב הרצל בהדר־הכרמל, נפגע מירייה ונפל ב־9 בערב ב־3.1.1948, נקבר בחיפה.

גליקליך יהודה (האנס)

בן ראובן ויוזפינה. נולד ב־15.12.1914 בוינה, בירת אוסטריה, למשפחה ציונית ותיקה. בשנות 1920—1926 שהה עם הוריו בטריאסט. שם למד את השפה האיטלקית ונקרא ג'יבאני פליצ'י („מאושר" — תרגום השם „גליקליך"). משחזר ב־1926 עם הוריו לוינה למד שם בבית־ספר תיכוני. ב־1928 הצטרף לתנועת „המכבי הצעיר", בה שימש אחר־כך בתפקיד ראש־קבוצה. היה פעיל באיסוף כספים לקרן־הקיימת־לישראל ובכל עבודה ציונית, וב־1929 ביקר בקונגרס הציוני בציריך. אחרי עמדו בבחינות־הבגרות עלה ארצה באוגוסט 1933. עבד חדשים אחדים ברעננה בסלילת כביש ובפרדסים בתור חבר קיבוץ־הכשרה. נתקבל לעבודה במשרד־הנסיעות האיטלקי CIT. והודות לידיעותיו ולכשרון השכלי והארגוני עלה בדרגה, ומשפתחה החברה ב־1937 את סניפה בתל־אביב נתמנה לפקיד ראשי ונודע כבקי בכל פרטי ענף התיירות וכחבר טוב לעובדים במשרדו ומוכן לעזור לזולת.

ב־1943 התגייסו הוא ואמו ואחותו לצבא הבריטי. שירת בארץ ובמצרים, ומששוחרר בסוף המלחמה נתמנה למנהל מחלקת התיירות בחברת „פלטורס". נשא אשה ועמד לבנות את ביתו בישראל. גויס ב־10.11.1948 ושירת כמחסנאי במחנה חיל־ההנדסה. מת בנסיבות טרגיות ביום 23.12.1948, נקבר בחיפה ב־26.12.1948.

גליקמן אריה

בן יוסף־צבי וזהבה. נולד ב־25.5.1919 בוארשה, פולין. סיים בית־ספר תיכוני. השתלם במקצוע האריגה. עלה ארצה ב־1936 והתישב בקרית־חיים. המשיך את לימודיו בטכניון בחיפה. חבר פעיל ב„הגנה" מאז בואו לארץ, התגייס לנוטרות, ובשנת 1940 — למשטרת הישובים העבריים ונתמנה כסרג'נט־נוטרים בתחנת מפרץ חיפה. אחרי שהרורו ב־1946 נשא אשה ועבד כאורג מומחה בבית־החרושת „אתא". איש־„הגנה" ותיק ופעיל, נתמנה לסגן המא"ז בקרית־

חיים. הדריך בתקופה קשה זו את אנשי הקריה בהגנתה ועמידתה האיתנה, נשא בעול התפקידים במסירות ובהתמדה. בהופעתו הבטוחה, בקומתו הזקופה ומראהו הנאה השפיע, הרגיע ועודד.

נפל ב־21.5.1948, אחרי כיבוש עכו, בשעת מילוי תפקידו, כשיצא בראש מחלקת פל"ם לפעולת סריקה בסביבות העיר הכבושה. נקבר בחיפה ב־23.5.1948. השאיר אשה ושני ילדים.

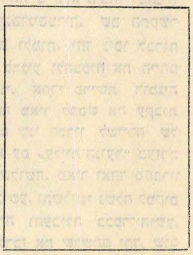
גליקמן יוסף

בן משה ואסתר. נולד ביי"ז באדר א' תרס"ט (27.2.1929) בתל־אביב. למד בבית־הספר העממי "תל־נורדוי" בתל־אביב, וגמר את בית־הספר העממי על שם אוסישקין בכפר־סבא. אחר־כך למד בגימנסיה "הרצליה" בתל־אביב. אך הספיק לסיים שבע מחלקות עבר לשורות המגן כפעיל בתקופת המאבק. היה ספורטאי מוכשר (אתלטיקה קלה), חבר ל"מכבי־צפון, והתבלט בתחרויות השנתיות של בית־הספר. עוד בהיותו תלמיד הגימנסיה היה מדריך בחג"ם, אף הזניח את לימודיו כדי לצאת ידי חובתו ל"הגנה".

עם הכרזת או"ם (29.11.1947) התמסר כולו לעבודות ה"הגנה". הוכנס לפלוגה א' של משמר־העם. שירת בעתודות לחי"ש בפרברי תל־אביב. במארס 1948 צורף לפלוגת המטה של משמר־העם ומונה סמ"כ. במאי סיים בהצטיינות קורס לאלחוטאים. שימש כאלחוטאי במטה גדוד אחד בצריפין וגם הדריך אחרים באלחוטאות. התנדב לשמש אלחוטאי־קשר ביחידה שיצאה לסיור בסביבת צריפין, ולפי דברי מפקדו הצטיין בפעולתו האחרונה, בה נפל על משמרתו במילוי תפקידו ב־11.6.1948, בבוקר, יום התחלת ההפוגה הראשונה. בו ביום נקבר בנחלת־יצחק.

גליקמן יוחנן

בן לופו. נולד בשנת 1929. נפגע בתל־א־ריש בפעולת "חמץ" ב־28.5.1948 ומת בבית־החולים "הדסה" כעבור יומים. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

גליקסון מרדכי ("מומה", "מוטקה")

בן יעקב וישע. נולד ביום כ"ג באלול תרפ"ז בתל־אביב. אחרי סיום לימודיו בבית־הספר "תל־נורדוי", החל, לפי בחירת עצמו, ללמוד חשמלאות בבית־הספר על שם מכס פיין, באמרו "שיש לנו די כותות אינטלקטואליים ונחוצים אנשי עבודה", בשנת תש"ד גמר את בית־הספר והתחיל לעבוד במקצועו, בהיותו פעיל בן בזמן ב"הגנה", אלי"ה הצטרף בגיל 13. סיים קורס מ"כ ועסק בהדרכה, ובשנת תש"ו ה"ה מ"מ בפועל. התנסה ביסורי מאסר וחקירות הבולשת הבריטית. בהתנדבותו לשירות הבטחון ובעבודתו בעיר לא ראה תרומה מספקת לבניין המולדת. הוא תבע מעצמו יותר והחליט לצאת למעוז־חיים. היה מהראשונים שדרשו ללכת להשלמת משק בית־הערבה.

משפרצה מלחמת־השחרור דחה את השימוש בזכות בן יחיד כדי להשתחרר מפעולות קרב. בבית־הערבה היה החבלן היחיד אשר ידע והכיר את שדה־המוקשים ולרגל הדחיפות בשעת הפינוי הוטל עליו לטהר בלילה את שדה המוקשים. עיני כל הקיבוץ היו אותו שעה נשואות לשדה והוא, תודות לקור־רוחו ודייקנותו, ביצע לבדו את המשימה בהצלחה. למחרת, עם סילוק חמרי־הנפץ שנצטברו, התפוצץ שק פצצים אצל שני חברים והם נפצעו. השאר פחדו להוסיף ולטפל בחומר מסוכן זה ורק מרדכי הוסיף לטפל בו עד שהשלים את ביעורו, בסדום, אשר לשם עבר עם חבריו, עסק בעבודות ביצורים ובחבלנות והשתתף כמ"כ בנסיון לכבוש את הכפר ספיה בשטח עבר־הירדן. נפצע בידו מהתפוצצות ואחרי ימים אחדים נשלח הביתה במטוס לחופשת־הבראה. המטוס ירד ירידת־אונס בקרבת נבי־רובין ואחד החברים נפצע. לפקודתו נשארו הוא וחבריו עם הפצוע ורק שנים נשלחו להביא עזרה, ושם נרצחו כולם על־ידי בידואים ביום י"א בתמוז תש"ח (18.7.1948). נקבר בנחלת־יצחק ב־20.7.1948. חבריו מבית־הערבה הוציאו חוברת לזכרו, והוריו הוציאו את הספר "מרדכי גליקסון, יד לזכרו" (תל־אביב, תש"י).

גליקסמן דויד

בן יוסף ולאה. נולד ב־23 בנובמבר 1913 בצ'נסטוכוב שבפולין. בעודו נער הפסיק לימודיו בבית־הספר העממי כדי לעזור לפרנסת המשפחה. עבד ליד אביו כשוען בבית־חרושת למנעולים, שקד להגדיל את תפוקת עבודתו ולהעלות את טיבה ובמשך הזמן הגיע לדרגת פועל ראשי (מרכז העבודה במחלקה להרכבת מנעולים). בקן "השומר הצעיר" היה נודע בשתקנותו ובפעילותו כאחת. נסה שכם להתפקידים קשים, אך שנא את הדברנות. יצא להכשרה בחלם ובלובלין ומילא בה תפקידי סדרן־עבודה וגזבר־משנה ועליו היתה מוטלת האחריות לכלכלת 40 איש מהכנסות עבודתם במקומות שונים. לשם כך היה עליו לחפש מקומות עבודה בשבילם, ולא פעם קרה שרק שנים מתוך 40 עבדו ועל כן צריך היה למצוא מקורות להלואות. כשהגיע תורו לעלות ויתר על זכותו מתוך הקרבה: נתן את כספו לאחד מאחיו שיעלה הוא וייפטר מהשירות בצבא הפולני. אך הוא עצמו לא ניצל מהשירות בצבא ווקא בראשית מלחמת־העולם. הצליח להתחמק משבי הגרמנים ונשאר עובד בבית־החרושת בצ'נסטוחוב. המשיך בעבודתו גם בהיותו כלוא בגיטו הגדול, ואחר־כך אחרי חיסול רוב היהודים (בגיטו הקטן). באותו זמן היה פעיל במחתרת שבגיטו והתמחה בחפירת בונקרים ומנהרות־קשר ונתנסה עם חבריו במאמץ המר והעקר להתקשר עם המחתרת הסוציאליסטית הפולנית שמחוץ לגיטו ולקבל ממנה נשק ועזרה, אך נתקלו בהתנכרות קשוחה ואפילו ביחס בוגדני. בשעת חיסול הגיטו הקטן הצליח להימלט יחידי ובעזרת פולני יחיד מצא דרך אל היער. הפרטיזנים הפולנים סירבו לקבל יהודים לשורותיהם והוא וחברים יהודים מעטים היו למעלה משנה בקבוצת־פרטיזנים יהודית מוקפת סכנות מצד הגרמנים ואיבה מצד הפולנים. אחרי השחרור נפל למשכב מרוב מאמץ וחלאות, וכשהבריא יצא לרומניה. התמסר לשירות ה"בריחה" ועזר לרבים להגיע לאיטליה כדי לעלות משם ארצה. תוך כדי כך נועד סרטיפיקט בשבילו, אך הוא ויתר עליו ועבד שנת"ם בדרכי פולין — אוסטריה — גרמניה — איטליה בהברחת יהודים לנמלי ההעפלה, עד שבאוגוסט 1946 העפיל ארצה גם הוא יחד עם אחיו. הצטרף לחבריו בקיבוץ יד־מרדכי. למרות תשישות גופו מרוב סבל ומאמץ נרתם מיד לעבודה והשתדל לעשות אף למעלה

מיכלתו, כדרכו תמיד, אך נשאר מתבודד ומתרחק מחבורת עליזים, משתקע בשעות הפנאי בספר או בזכרונות קודרים.

בחורף תש"ח הציע את שירותו בתכנון החפירות והבונקרים, כמומחה ומנוסה בכך מהגיטו הצ'נסטוחובי, וכשלא נתקבלה הצעתו נשא דומם בעול החובה בשמירה, בחפירה ובעמדות־תצפית. בזמן המערכה נגד המצרים נטל עליו גם את תפקידי הנופלים ועמד בתצפית בלי החלפה ובלי כל תלונה, וכך נפגע מכדור ונפל ביום 19.5.1948. נקבר בית־מרדכי.

גדיקסר מאיר

בן שמחה וגיטל־מרים. נולד ביום שני של ראש השנה תרע"ח (18.9.1917) בעיר לסקורוב בפולין. היה במשך שנים חבר „השומר הצעיר". משהגיע לגיל הגיוס נלקח לצבא הפולני ושירת בו בימי המלחמה. עם כניסת הסובייטים לפולין המזרחית נלקח מאיר בשבי והוצתרף לצבא האדום, בו שירת כטנקיסט. בני משפחתו שנשארו בפולין הושמדו כולם במחנה מיידאנק. לאחר שצורפו לגדודים הפולנים שהתארגנו על אדמת ברית־המועצות, הגיע אתם לטהרן ומשם לארץ, בה מצא את דודו שעזר לו להסתדר בתל־אביב במקצוע החייטות.

התגייס עם קריאה ראשונה לבני גילו להצטרף למלחמת־השחרור, ומיום שעזב את ביתו לא שב אליו עוד. ב־20 במאי 1948 הלך לצבא וביום 8 ביוני 1948 נפל ליד ניצנים, 24 שעות לאחר שהגיע לשדה־הקרב. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בניצנים.

גלילקשדט מרדכי

בן דויד ואוגוסטה. נולד בראש־חודש כסלו תרס"ז (7.11.1926) בעיר המבורג שבגרמניה. במארס 1939 עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו בתל־אביב, בה גמר את הכיתות העממיות בגימנסיה „מוריה". בסיימו את בית־הספר בחר במקצוע הרוקחות. עזר להוריו בעבודתו והמשיך בערבים להתכונן לבחינות הבגרות. כן השתתף בשיעורי תלמוד. היה שומר מסורת וחבר „הפועל המזרחי". כאיש „הגנה" ופעיל בחי"ש התגייס לשירות מלא עם התחלת המאורעות, ונעשה חובש מחלקתי. בתחילת חודש מארס 1948 הוטס עם התגבורת לגוש עציון באחד המטוסים הראשונים שיצאו לשם. בגוש הכירוהו הכל בישרו, מסירותו הרבה לתפקידים ובאמונה שפיעמה בלבו. היה חבר ועדת התרבות, השתתף בשיעורים וגם יצא לקרבות, על אף היותו חובש. בתפקידו זה לא נתן הנומה לעיניו. יומם ולילה עמד על משמרתו ובשעות יאוש ידע גם לעודד רפי־רוח.

ב־4 במאי 1948 הצטיין בקרב נגד הטנקים הבריטיים והכנופיות הערביות על „אוכף המוכתר". כשהיחידה נסוגה מהמקום ראה כי נשאר חבר פצוע, חזר למשלט והוציאו משם, אם כי משני הצדדים ירו עליו, גם מן המשלט הכבוש וגם מצד הקבוצה, כי חשבוהו לאויב. צעד אחר צעד גרר את הפצוע, עד שהביאו לבית־החולים. בתום הקרב הוזכר לשבח בפי מפקדיו. כשהועברו הפצועים למשואות־יצחק, ליום חלק מהחובשים, אך מרדכי רצה להישאר בכפר־עציון הנצור. בקרבות האחרונים נפצע ומשנחבש חזר מיד לתפקידו. נפל ביום 13 במאי 1948, כשהאויב ערץ לכפר וכבשו. נקבר על הר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

גלמן מאיר

נולד ב־1924 בברית־מי שבבסרביה, שהיתה שייכת אז לרומניה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני וידע גם קצת עברית. כשחזר השלטון הרוסי לבסרביה ב־1940 והוריו הסתגלו לתנאי החיים החדשים, הסתגל גם מאיר לשיטת־הלימוד החדשה והצטיין בבית־ספרו. כשהצטרפה רומניה לגרמניה במלחמה נגד רוסיה וצבאותיהן פלשו לבסרביה, נשלח עם יתר היהודים שלא נרצחו למחנות כליון אטי בטרנסדניסטריה. שם התקשר עם שלושה נערים אחרים לברית־אחוה לחיים ולמות. יחד ניסו לברוח לרומניה. אחד מהם נהרג והשלושה הצליחו להגיע ולהבטיח את חייהם ולחמם בעבודה שחורה בשירות הצבא הרומני. אחרי פרישת רומניה מהברית עם הנאצים וממערכות־המלחמה ניסה מאיר לחפש את עקבות הוריו באוקראינה ולבסוף החליט להצטרף עם שני חבריו לשיירה של „תומי טרנסדניסטריה והועלו ארצה בסוף 1944 עם „עליית־הנוער" בעזרת „הצלב האדום". במחנה עתלית הפרידו בין השלושה. מאיר ואחד מחבריו נשלחו לחינוך ולהכשרה בבתי איכרים בכפר־יהושע, והשלישי נשלח למקום אחר. בינתים התאקלמו השנים בחיי החברה והעבודה בכפר־יהושע, וכשקיבלו את הסכמת מרכז „עליית־הנוער" לרכז את שלשתם יחד, שוב לא רצו לעזוב את המשפחות שנתקבלו אליהן. אחרי שתי שנות־הכשרה צורף הגרעין מכפר־יהושע לארגון „היוגב" ונשלחו להכשרה ולהתנחלות בבית־אשל שבנגב. בגלל קשיי ההתמזגות עם החלק השני של החבורה עזבו רוב חברי הגרעין את המקום ומאיר חזר לעבודה בכפר־יהושע.

בדצמבר 1947 התגייס עם בני הכפר לצבא ההגנה. השתתף בקרבות משמר־העמק ועמק הירדן, ותוך כדי הגשת עזרה לחבר פצוע נפל בחזית סג'רה־לוביה ביום 6.5.1948. נקבר בבית־קשת.

גלנדואר עקיבא

בן יהושע־מנחם ופרל, ממשפחת רבנים. נולד ב־1.12.1924 בטאב שבהונגריה. רכש השכלה בבית־ספר עממי ובהשתלמות פרטית, אך עיקר לימודיו היה בתורה ב„חדרים" וב„ישיבות". עם התקרבות השלטון הנאצי להונגריה חזר מה„ישיבה" הביתה להיות עם הוריו בעת צרה. כשדיבר אביו, תחת הרושם של השואה הקרובה, בשבח המיתה על קידוש השם, הביע עקיבא את רצונו „לחיות על קידוש השם". האם ושאר הילדים והאחות הבכירה עם ילדיה נשלחו למחנה אושביינצים ונספו שם. האב ועקיבא הופרדו ונשלחו למחנות־עבודה שונים של הצבא ההונגרי. אחרי כשנה וחצי ברח עקיבא מהמחנה, התחפש כ„ארי" ועבד במסגריה של נוצרי עד בוא הצבא הרוסי. בימים הקשים ההם קנה לו ידיעה במסגרות ובחשמלאות שנטה אליהן מילדותו. מבודפשט עבר למחנות הפליטים בגרמניה כדי לעלות ארצה. המשיך את נדודיו כ„מוחזר" בלי ניירות לבלגיה. שם נכנס לחות־הכשרה של ברית חלוצים דתיים, עבד בעבודות המשק והתמסר להוראת עברית, תורה, תלמוד וידיעת ארץ־ישראל לחבריו. בהכשרה מצא את חברתו־לחיים, ובחתונתם, באלול תש"ה, השתתפו חיילים מהבריגדה העברית ומהיהודים שבצבא האמריקני. בראשית תש"ה הגיע הזוג ארצה ברשיון־עליה והצטרפו לכפר־עציון. תחילה עבד עקיבא ביעור ובעבודות שונות אחרות, אחר־כך בבית־המכונות ובחשמלאות, ולבסוף היה מהאחראים בעבודה במכונת־החציר. השתלם מתוך ספרים במכניקה ולרגל הצלחתו בבחינה אושר להישלח — לכשיגיע תורו — להשתלמות בקורס עיוני למכניקה עדינה, שקיימו משקי גוש עציון ליד האוניברסיטה. הסתגל לחיים הקיבוציים, מצא לו חוג חברים לדעה ולשאיפות וקבל משתתפים בשיעורי תלמוד שהורה יום־יום בהשכמה לפני התפילה בציבור. משנודע לו שאביו נשאר בחיים החיש לו עזרה והצליח להעלותו לארץ־ישראל ולאחרונה תחילה

בקיבוץ, אך משניסה האב למשכו אחריו לחיים עירוניים בירושלים, לא נענה עקיבא לשידוליו.

מראשית בואו השתתף באימוני ה„הגנה" וכשהחלה תקופת המצור על הגוש נשארו אשתו ובנו בכורו בירושלים, שמה נסעו לרגל מחלת הילד, ושם נולד בנו השני, שהוא כבר לא זכה לראותו. בחדשי המצור התמסר במיוחד לעניני קשר. התקין מגנגנון־אזעקה־וקשר ואחר־כך גם רשת טלפון־שדה בין המפקדה ובין הישובים והעמדות והמשלטים, ואף תחת מטר אש האויב היה הולך לתקן קוים שנותקו. התמיד עד הרגע האחרון באמונתו בישועות ה', ובערב פסח תש"ח השתתף בסיום מסכת במקום בנו הבכור. גם ביום שלפני האחרון תיקן את קו הטלפון בין המפקדה למגזר הרוסי, באש ההתקפה הגדולה. נחשב כאבוד עד שנמצא בערב, ומתוך שמחת חבריו על שובו חי נשלח לחלק קש ונפט לעמדות הקיצוניות, לצרכי איתות למטוסים שעתידים היו לבוא ולהצניח תחמושת. ביום המחרת, ד' באייר תש"ח (13.5.1948), בפרוץ שריוני הלגיון למרכז הכפר, הצליח לחמוק החוצה עם כמה חברים ולהגיע לחורשת „שיר השירים" ושם נרצחו. ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הובאו עצמותיהם למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

גלנר יצחק־יוסף

בן מרדכי־איסר־רחנה. נולד ביום ד' בסיון תרע"ט (1919) בוארשה, בירת פולין. גמר בית־ספר עממי ועבד כפקיד מסחרי. חניך בית"ר מנעוריו. עד מלחמת־העולם היה אחד הפעילים בתנועה. אחרי כיבוש פולין על־ידי הגרמנים ברח לרוסיה הסו־בייטית ושהה שם עד תום המלחמה. עם השחרור חזר לפולין ומשם עבר לגרמניה בחתירתו לציון. הצטרף לאצ"ל ועשה בו את אימוניו הראשונים. ב־19.2.1947 יצא יחד עם אחיו מגרמניה ועלה לארץ בעליה ב' באניה „בן־הכט". 15 חדשים הוחזק בקפריסין, שם המשיך בפעולותיו והוסיף על אימוניו. לארץ הגיע ב־20.4.1948 ומבית־העולים הצטרף לאצ"ל ונשלח לחזית רמלה.

נפל ביום כ"ה באייר תש"ח (2.6.1948) ברמלה בשעת ההתקפה שערכו הערבים על המקום. נלחם עד הכדור האחרון. נקבר בנחלת־יצחק.

גלם ישראל

בן אברהם ושפרה. נולד ב־6 בנובמבר 1908 בפודקמין ליד ברודי אשר בפולין. יחיד להוריו. בפרוץ מלחמת־העולם הראשונה נדד עם הוריו לוינה. נפגש עם ראשוני העליה השלישית וקלט לראשונה את רעיונות התנועה הציונית. בשובו לעירו סיים את חוק לימודיו בבית־הספר העממי ובעודו נער הצטרף ל„החלוץ המזרחי". יצא להכשרה חקלאית ועבד במטעי סלק־הסוכר. כאשר חלק מחברי הכשרתו עלו ארצה התכונן אף הוא לעלות אתם, אך בגלל התנגדות הוריו נאלץ להישאר בפולין ולאחר שנת תרפ"ט הצטרף אל חבריו שהקימו מחדש את סניף „החלוץ המזרחי" ואת תנועת „בני־עקיבא" בעירו. היה נאמן לתנועה בגולה ועד לכל הנעשה בארץ והיה בקי בכל המתרחש והמתחדש בתחומי הבנין והיצירה. בשנות הרצ"ג—תרצ"ד יצא שוב להכשרה בקיבוצי „החלוץ המזרחי" בבז'ני פוטוטינוסקי ובקרסטינופול. בחורף 1938 עלה ארצה לאחר היאבקות קשה עם הוריו שניסו למנעו מכך. בבואו ארצה פנה מיד ל„קבוצת אברהם" אשר בכפר־פינס, עבד בפרדס, בכביש, במשקי החקלאים בגבעת־עדה, חדרה וכפר־הרא"ה.

הגזירות על העליה בימי שלטון המנדט הפרידו בינו לבין חברתו אשר נשארה לפי שעה בגולה. בפרוץ המלחמה נדדה לרוסיה. פירוד זה גרם לישראל סבל רב אשר נשא אותו בדומיה. כשעלתה הקבוצה להתישבות בהרי חברון היה מראשוני המתישבים בכפר־עציון. רוב הזמן שימש כנוטר. עבד לסירוגין ביער ובבנין ובשאר ענפי המשק. בסיון תש"ז הגיעה ממחנות הפליטים בגרמניה חברתו אשר נשאה לאשה. הוריו ושאר בני־המשפחה בגולה נרצחו. בהתקפה האחרונה היה בעמדה קדמית ליד שער משק כפר־עציון. סמוך לפריצת שריוני האויב לכפר נפצע ונפל עם שאר המגינים ביום ד' באייר תש"ח (13.5.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

גלם רפאל („רפי")

בן שמעון־משה ושושנה. נולד ב־6.11.1930 בראשון־לציון. גדל בתל־אביב ולמד בתלמוד־תורה של הסתדרות החרדים ואחר־כך ב„ישיבת הישוב החדש". היה חבר ב„בני־עקיבא", באיגוד־הספורט הדתי „אליצור" וב„משמרות אליצור". בגיל 16 ביקש מאחיו הגדול להכניסו לשורות ה„הגנה" ולשאלת אחיו הסביר שלא בהשפעת התעמולה ושידולים נמשך לכך, אלא מתוך הכרת חובה לוותר על שעשועי עלומים ולהירתם למשימות קשות למען המולדת, כי מי שמשתמט מחובה זו אינו ראוי להיקרא בשם יהודי ולנשום את אויר ארצנו. נתקבל לפלוגה דתית של גדנ"ע ואף נשלח לקורס מ"כ של גדנ"ע. על אף גילו הצעיר נחשבה בעיני הפעילות בגדנ"ע כמשחק ילדים ולדרישותיו החוזרות הועבר לחי"ש ונעשה שוה למבוגרים בעומס האחריות ובקשיי המשימות. ביצע במסירות כל מה שהוטל עליו באימונים, ב„חזית הפנימית" של המאבק, בהדבקת כרוזים, בתורנות בבתי־חולים, בשמירה על מתקנים וכו'.

בעצם השמחה על החלטת או"ם בדבר יסוד המדינה התיצב להגן בנשק על הישוב. נחלץ בין הראשונים להגן על שכונת התקוה. נכנס בין הראשונים לשרונה אחרי צאת הבריטים ממנה. שירת בפלוגה הדתית של גדודו והשתתף בליווי שיירות לחיפה ולירושלים. בתפקיד רגם נשלח לעזרת מגיני בת"ים ובסוף נשלח בין בחירי הלוחמים להגן על בן־שמן הנצורה. כלפי טענות אביו, שלפי התורה אין יוצא לצבא פחות מבן עשרים, השיב בנימוק, שאם אין הישוב רוצה להגיע לגורל יהודי הגיטאות חייב כל בחור וטוב להגן ולשכוח את גילו וכל היודע לאחוז בנשק ומבין את ההכרח שבדבר, דינו כאילו הוא כבר בן עשרים. נפצע בתאונה בבן־שמן והוטס לבית־חולים ואחרי יומים, ביום כ"ג באדר ב' תש"ח (3.4.1948) מת מפצעיו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. נהג למתוק מה„לוח" ערב־ערב את היום החולף, וכשנשאל למה הוא עושה זאת, השיב: „יום־יום מקרב אותנו אל המדינה!

גלסטר צבי (צ'לבי)

בן היינריך ולובה. נולד ביום 13.1.1929 בלודז', פולין. לימודיו בבית־הספר הופסקו על־ידי המלחמה, והגרמנים לקחוהו, את בן ה־10, והעבירוהו במשך השנים ממחנה למחנה בפולין ובגרמניה. באחרונה היה בברגן־בלזן, ומשם עלה עם „עליית־הנוער". תורו הגיע אך ב־1948. התמתה במקצוע המכונאות.

הגיע לארץ בחודש מארס ושוחרר מהצבא כעולה חדש וכבן יחיד. אולם למחרת יום ההפצצה הראשונה בתל־אביב (מקום שבת אביו) התגנב לשירות פעיל. השתתף בקרבות שונים. לאחרונה היה בעמק הירדן. ב־29 בספטמבר

1948 נסע במכונית־משא מאפיקים לאשדות־יעקב. המכונית התהפכה, וצבי נהרג, היה קבור באשדות־יעקב. ב־27.7.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

גלעדי בנימין („בני")

בן משולם ואילה. נולד בו׳ בטבת תרפ״ט (19.12.1928) בירושלים. חניך בית־החינוך לילדי העובדים על שם חיים ארלוזורוב בירושלים. למד שנה במקוה־ישראל ומשם עבר לבית־הספר המקצועי „עמל", מגעתו היה חבר „התנועה המאוחדת" ואיש השורה. אחרי שנת לימודים ב„עמל", והוא בן 17, הלך להכשרה מגורסת של הפלמ״ח ועשה בגבת, באפיקים, בכפר־גלעדי, בשמיר, בעין־גב ועוד. עם סיום הקורס למ״כ בדליה נשלח להדריך ולאמן בכנרת אשר אליה נקשר בכל לבו, ולאחר זמן נשלח משם לאמן במחנה־האימונים של גבעת־השלושה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בהגנה על עין־זיתים ובהתקפה על עין־זיתון. אחר־כך הועבר לליווי השיירות לירושלים ואל בסיס גדוד בחולדה. במסגרת הפלמ״ח השתתף בקרבות של שייך־ג׳ראח, קטמון, דיר אבו־טור, שעפט, בית־צפאפה, מר־אל־איאס, הראדאר, דיר־איוב וכו׳. נפל באחד המשלטים אשר בכביש ירושלים, בהסתערו על עמדת האויב ב־9.6.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

גלעדי (אנטיפוב) יעקב

בן יהושע ורחל. נולד ב־10.4.1928 בתל־אביב. למד בבית־החינוך לילדי העובדים ונודע כילד אוהב למלא חובה ולהיטיב לזולת. בכאב לב ראה את אמו עובדת קשה לפרנסתם (האב היה מחוץ לבית), השתדל להקל עליה ככל האפשר, ובשובו הביתה מ„פעולה" בשעות־לילה מאוחרות היה מתגנב על בהונות רגליו לבל יעורר־נה. ניסה לעזוב בתקוה לעתיד, כשיהיה חבר בקיבוץ ויקח אותה אליו, ולעת עתה הפסיק את לימודיו בגיל צעיר ויצא לעבוד ביציקת מתכת כדי להיות לה לעזר. מילדותו חיבב את הספרות, הצטיין בשחיה, כדורגל וכדור־סל, וגדל לעלם יפה, בריא ועליז. הצטרף לתנועת הנוער „גורדוניה" ואחר־כך ל„התנועה המאוחדת" וב־1946 יצא להכשרה המגורסת שלה במסגרת הפלמ״ח. השתתף בפעולות המאבק ובקורסים שונים והתמחה בסיירות. אך לאמו החרדה לשלומו היה אומר שהוא „בקיבוץ". וכשבא לעתים רחוקות לביקור חטוף בבית והוא צולע או רגלו חבושה, היה ממציא תירוצים על תאונות שאירעו לו ב„טיול". שירת בכפר־גלעדי, כפר־בלום וכפר־מנחם והחל תוקע יחד עם חברי הכשרתו במעיין־ברוך. מראשית מלחמת־השחרור שכל אחד אחים־חברים מקבוצתו, שנפלו מיריות מן המארב ובפעולות קרביות בסביבה ובמקומות אחרים, ועם כל תיעובו לדם שפוך, אפילו של בהמה, פעל כלוחם ותיק ורגיל ומשאלת לבו היתה שהמלחמה תיגמר במהרה לבל תתגבר עליו להלוטין החיה שבאדם. מהגליל הצפוני הועבר לירושלים, השתתף בכיבוש שייך־ג׳ראח ועצר את הטנקים של האויב מפרוץ לעמדותיהם. עבר בשלום את הסכנות שבליווי שיירות לירושלים וקרבות עם הערבים התוקפים אותן, וכשהגיע ירושלימה עם השיירה הראשונה שפרצה את הדרך, כתב: „אושר כזה לא הרגשתי מעולם. היתה זו הרגשה של מולדת".

בהפוגה א׳ ירד לחופשה קצרה אל אמו לתל־אביב. חזר לשיירות בצריפין ושם נהרג בהתפוצץ פגז בידו ביום 30.6.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק. דפים לזכרו הוקדשו בספר „על מות" שהוציא קיבוצו מעיין־ברוך לזכר אחד־עשר חלליו.

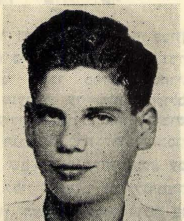
גלפמן ראובן

בן אליהו וחיה. נולד ב־17.5.1931 בפרדס־חנה. אחרי גמרו את בית־הספר העממי ובראותו כי „ארצנו קטנה והים גדול ורחב־ידים ולכן צריך לכבוש אותו", הלך ללמוד ספנות בבית־הספר הימי בחיפה. הצטיין בהפלגות־הלימוד עד קפריסין ורודוס. עם פרוץ המאורעות שהתלקחו מיד למלחמה בכל רחבי הארץ, והוא בכיתה השלישית, הוכרח להפסיק את לימודיו אשר התמסר להם בהתלהבות.

כשנותקה התחבורה בין חיפה ובין מקום־מגוריו באחת הקריות, התנדב מיד, למרות גילו הצעיר, לשירות פעיל. השתתף במסגרת הפלמ״ח בקרבות הקסטל ונבי־סמואל ובירושלים הנצורה. במכתבו האחרון להוריו ציין בסיפוק כי „אנחנו על הסוס". כמקלען מצוין נתן בקרבות רבים חיפוי לחבריו התוקפים, בלי שים לב לכדורים ולפגזים השורקים סביבו ונופלים בקרבתו. שירת בגדוד „הפורצים" בחטיבת „הראל" של הפלמ״ח. נפל בקרב על הר־ציון ביום ט״ז באייר תש״ח (25.5.1948). היה קבור בשייך־באדר א׳. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

גלפנד יהודה

בן שלמה ושושנה (רוזה). נולד בשנת 1929 בעיר בואנוס־איירס אשר בארגנטינה. משנת 1945 היה חבר ה„הגנה", בגדוד ח״ש־פרברים ונודע במסירותו לחברים ולתפקידים, בעזותנותו ובאפיו הטוב.

בראשית מלחמת־השחרור שירת בעמדות דרום תל־אביב ואחר־כך צורף לגדוד אחד שבחטיבת „גבעתי". נמנע מלהשתמש בזכותו כבן־יחיד ולהשתחרר משירות קרבי ונשלח לנגב. השתתף באומץ ובהצלחה רבה בהרבה פריצות וחדירות לשטח האויב ולאחרונה בהגנת קבוצת ניצנים נגד הצבא המצרי ובנסיון לפרוץ את טבעת המצור כשמצב המקום היה לאחר יאוש. נפגע מפגז תותח ונפל, שעה קלה לפני כניעת שרידי המגינים, ביום כ״ט באייר תש״ח (7.6.1948). הובא למנוחת־עולמים בניצנים. כשנודע לאמו על מותו התאבדה מרוב צער ויאוש.

גלר אברהם („אורל")

בן סמי וטוני. נולד ביום 1 באוקטובר 1929 בעיר יאסי אשר ברומניה. למד בבית־ספר עממי ובהיותו בן שמונה נהרג אביו בפרעות שהתחוללו שם. האם עבדה ופירנסה את השנים, והוא סיים תשע כיתות של גימנסיה. ביניתים פקד האסון את יהודי אירופה, והנער שעוד זכר את דם אביו השפוך לא יכול להישאר בגולה, אף אם במקרה פסח מלאך־החבלה על הקיבוץ היהודי של עיר־מגוריו. הוא אמר לאמו, כי כל עתידו בארץ והיא נתנה לו לעלות. בן 16 עלה לארץ עם „עליית־הנוער" ב־1945 ושהה שנתים בקיבוץ מסילות. עבד בחקלאות והתמחה בחשמלאות וברדיו־טכניקה.

לאחר שעזב את הקיבוץ הצטרף לפלמ״ח. ביניתים עלתה אמו לארץ והוא לא נענה לבקשותיה כי ילך לשיירות קל יותר בגלל היותו בן יחיד. הוא לא הסכים ליהנות מזכויותיו, בטענו שרבים מדי הם הבנים היתומים לאמותיהם ועליו ללחום לשחרור המולדת. בהיפרדו מעליה, עם צאתו לגליל העליון, היו דאגתו וחרדתו נתונות לה. ולא אחת הביע במכתביו את תקותו לעמוד לצדה בבדידותה ובחייה הקשים. מראש־פינה, בה נמצא, שלח לה מכתבים מרגיעים, אף הודיע לה על שלומו דרך „קול הגליל". נפל בקרב מלכיה ביום ו׳ באייר תש״ח (15.5.1948).

גלר אברהם

בן צבי ומאלו. נולד ב־16.9.1924 בזופובקה, בחבל וולין אשר בפולין. בהיותו בן 8 הגרה המשפחה לאורוגואי והתישבה במונטבידיאו. קיבל השכלה עממית והתחנך ברוח יהודית. היה חבר לתנועת „הנוער הציוני" ועבד בקיבוצי־הכשרה. התגייס לחיל־הים בארורגואי כדי לעלות ארצה כימאי. עלה ביולי 1948, דהה עד לאחר המלחמה הצעה לצרפו לקיבוץ והצטרף לפלמ"ח. היה בבית־ליד ובצריפין. ביקש העברה לפלוגה קרבית כדי להשתתף במלחמה בפועל ממש.

בב' בתשרי תש"ט (5.10.1948) נפל בידי המצרים וגרצה במשלט ביחד עם ארבעה חברים, מזרחה לרוחמה, ליד משמר־הנגב. היה קבור במשמר־הנגב. ב־15.11.1949 הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

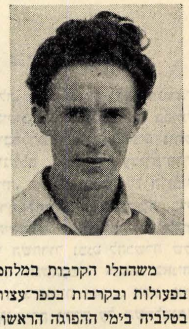
ג'מיל שושנה

בת שמעון ויונה. נולדה ב־1929 בתימן. כשעלתה עם הוריה לארץ ב־1935 היתה שאלתה הראשונה: „היכן מלך ישראל?" מתוך לימוד בבית־הספר וקריאה בתנ"ך ובספרות לנוער נודע לה שמלכות ישראל היתה קיימת בימי קדם וכעת שואפים טובי העם לחדש ימיה כקדם. בעונת־החורף עבדה בברירת פרי־הדר, בעטיפתו ובאריזתו, וכבת מסורה עזרה להוריה גם בעבודות־הבית, אך את מרץ עלומיה הקדישה בסתר לשירות המחתרת של אצ"ל, בה נודעה בכינויה „סגנית שולמית", ולא נרתעה מפני כל משימה קשה ואף מסוכנת.

במלחמת־השחרור שירתה כחובשת בכוחות אצ"ל בקרבות ובעמדות, בקו־האש הקדמי במערכת יפו, ואחר־כך במערכת רמלה, ושם נפלה, תוך כדי הגשת עזרה לאחד המפקדים שנפצע, ב־2.6.1948. ב־6.5.1952 הועברה למנוחת־עולמים בקרית־שאול שעל־יד תל־אביב.

גלר מרדכי („מיקי")

בן עזרא ואדה. נולד ב־14.10.1928 בבודפשט, בירת הונגריה. גמר שלוש מחלקות של בית־ספר תיכון ואחר־כך למד חשמלאות ועבד בה. נתנסה בתלאות מלחמת־העולם השניה, ביסורי מחבוא מפני ציד ההשמדה של הכובשים הנאצים ועוזריהם ההונגרים ובסכנות המצור וההפגזה הרוסית על העיר לפני כיבושה. אחרי המלחמה יצא לאיטליה וב־1946 הגיע לארץ בנתיב־ההעפלה ונכנס לעבודה בדגניה א'.

משהחלו הקרבות במלחמת־השחרור התנדב לשירות בצה"ל. השתתף בפעולות ובקרבות בכפר־עציון, הקסטל, שייך־ג'ראח ועל הר־ציון. בהיותו בסלביה בימי ההפוגה הראשונה נהרג בתאונה ביום 25.7.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־26.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

גמליאל אליעזר („עזרי")

בן חיים ונעמי. נולד ב־15.5.1929 בשכונת משכנות שבירושלים. בגלל מצבה הלחוק של המשפחה הפסיק את לימודיו אחרי גמר כיתה ה' בבית־הספר העממי ובהיותו נער תקיף בדעתו בחר לו הוא עצמו את דרכו בחיים. בגיל 13 החל לעבוד כשוליה במכונאות, התקדם במקצוע ותמך אחר־כך בהוריו.

הצטרף למחתרת אצ"ל והשתתף בפעולותיו נגד הבריטים ובחורף תש"ח אף נגד הערבים, ובאחרונה במערכה של אצ"ל על רמלה. שם נפל ב־11.6.1948, ואחרי כארבע שנים נמצאו עצמותיו יחד עם עצמות כמה מחבריו שנפלו שם והובאו למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בקרית־שאול שעל־יד תל־אביב.

גם יוסף

בן שמריהו ורחל. נולד ביום 28.9.1928 בבריסק שבפולין. עלה ארצה בשנת 1934. סיים את בית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב. ואחר־כך עבד כפקיד־עזר ובערבים ביקר בבית־ספר למסחר. בגמרו שיעורים אלה היה יוסף לפקיד אחראי. אביו החולה לא היה מסוגל לעבודה ויוסף היה המפרנס העיקרי בבית. נשא עולו באהבה ולא התאונן וקיוה לימים טובים יותר. אף כי זמנו היה מוגבל מצא שהות לעיין בספר או לשחק במשחק השחמט האהוב עליו. מגיל ט"ז — פעיל ב„הגנה". מעולם לא סיפר בבית על פרטי פעולתו. היה צנוע ונחבא אל הכלים.

כשפרצה מלחמת־השחרור לא חיכה לצו הגיוס ויצא לגוש עציון.

לא חפץ להדאיג את הוריו, אך מסר להם: „אני יוצא לדרך רחוקה". והוסיף: „וכי מי ילך אם לא אני וצעירים כמוני? איני רוצה שגורלנו יהיה כגורל יהודי אירופה". היה גאה בכך שבעמדו על משמרתו בכפר־עציון הוא מגן על הוריו בתל־אביב ובמכתבו האחרון ביקש כי יסלחו לו על שאינו מסב ב„סדר" ליד שולחן אבא: „מקומי במשלט, על־יד הרובה..." נפל ב־4.5.1948 בקרבות גוש עציון. עמו אבד יומנו. היה קבור בכפר־עציון. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

גמליאלי חיים

בן סעדיה ושרה. נולד ב־1924 בצנעא בירת תימן. נתחנך ב„חדר" וב„ישיבה" בנוסח תימן ואחר־כך עבד בסנדלרות. ב־1943 עזב את בית הוריו שלא בידיעתם. לאחר כמה חדשים כתב להם: „מה עז רצוני לראותכם כאן בארץ־ישראל. זרועות אחים יהודים קבלוני והגני מתפרנס בכבוד ובקשתי האחת מכם: עזבו את הרי החושך, נערו מעליכם את עפר הגלות ובואו לכאן, לארץ הצבי אשר הבטיחנו האל, ארץ זבת חלב ודבש.

ערים בארצנו כתל־אביב אשר כולה יהודים ואין בה אשר ילטוש עין זועמת עלינו, כמו בארץ תימן, כאן ידנו על העליונה ובעזרת השם ארצנו תהיה שלנו". במכתבו האחרון הודיעם בשמחה שהתגייס לצבא ישראל „ובעזרת השם נכה את האויב שוק על ירך" והאיץ בהם שימהרו גם הם לבוא ארצה. אך כשבאו על „מרבד הקסמים" לא ראוהו עוד.

באביב תש"ח התגייס למערכה, השתתף בקרבות שונים במשמר־הירדן, בכיבוש עכו, בגליל המערבי והמזרחי, נתחבב על חבריו ומפקדיו בפשטותו ובקור־רוחו. באחרונה נשלח עם פלוגתו להגנת רמות־נפתלי ותוך כדי הדיפת התקפה ערבית כבדה, אחרי הרעשת תותחים, נפל שם ביחד עם עוד כמה מחבריו ביום 10.6.1948. היה קבור ברמות־נפתלי. ב־16.3.1950 הועבר לבית־הקברות הצבאי בחיפה.

גמליאלי יהושע

בן מפוד ושולמית. נולד בשנת 1924 בארץ תימן ועלה לארץ בשנת 1943. במקום מגוריו בארץ, ברמת־גן ב', עבד כפועל־בנין והיה חבר ה„הגנה". התגייס למלחמת ישראל ושירת בחטיבת „גבעתי" בדרום. השתתף במבצע „יואב" ונפל יחד עם חבריו לקרב במשלט־ההצטלבות בדרום ביום 17 באוקטובר 1948. למחרת היום נקבר בכפר־דרבורג.

ב„דף הקרבי" של חטיבת „גבעתי", שהופיע 4 ימים לאחר מותו, קורא על שמו נשק שנלקח שלל מידי האויב: „גושא־ברן ,גמליאלי, יד לגמליאלי יהושע, טוראי". הניח אחריו אשה.

גן שמואל

בן חיים וסוניה. נולד ב־1923 בליטא וב־1924 עלה ארצה עם הוריו שהתנחלו במושב בלפוריה. למד בבית־הספר הכפרי, בבית־הספר המחוזי בכפר־ילדים שלמרגלות גבעת־המורה, ואחר־כך גמר את בית־הספר כדורי ולבסוף עבר לאוניברסיטה. הוריו רצו להעניק לו את מכסימום ההשכלה. מכרו פרות וצימצמו את העבודה במשק כדי לתת לו את היכולת ללמוד. מילדותו חיבב „מוליק" קריאה בסיפורי־הרפתקאות, טיולים להכרת הטבע ולאיסוף צמחים ובעלי־חיים שראה בהם שכר לעמלו, וחבריו מילדותו זוכרים אותו כבעל דמיון יוצר, משכנע ומלהיב בדיבורו השקט. גם כשגדל לא נרתע מטיולים רבי סכנות ותלאות בהרי יהודה, בלמדו באוניברסיטת ירושלים טבע וחקלאות והגיע לקורס השלישי. אף בשירות המולדת בז לסכנות, וכשעסק עם חבריו, בתקופת פעולות המרי של ה„הגנה", בהובלת נשק להסתרה ונשאלה ביניהם השאלה: „מה יהיה אם יתפסונו?" — השיב בחיוך שקט: „ההשקעה כדאית".

משפרצה מלחמת־השחרור בשלבה הראשון הצטער על שלא התאמן בפלמ"ח ואיננו בשורת הלוחמים. אחר־כך גויס לחי"ש, התאמן ויצא לשמירה וללויזי שיירות לעטרות, באותו יום שיצאו ה„ל"ה" לפעולה היה חולה ובגלל זה לא צורף אליהם, ואחרי ימים אחדים, בנסעו במשורין בליווי שיירה לעטרות, נפגע בשייך־ג'ראח בכדור מבקיע שריון שפגע בלבו ונפל ביום 18.2.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בלפוריה.

גנדל זאב

בן חנה ובלה. נולד ביום כ"ז בתשרי תרפ"ו (15.10.1925) בעיירה סויר אשר בפולין. בשנת 1933, בהיותו בן שמונה, עלה עם הוריו לארץ. המשפחה התישבה בכפר־סבא, אחרי גמרו לימודיו בבית־ספר עממי ותיכוני התעתד לחיי עמל, כבן למשפחת עמלים. למד חרטות בבית־ספר מקצועי. אויר חפצו היה להיות לעזר להוריו. רבה היתה שמחתו כשהגיש את משכורתו הראשונה לאמו.

כשפרצה מלחמת־השחרור סילק הצדה את השבונותיו הפרטיים באמרו בקצרה: „על־אודותי אין מה לדבר, כעת מלחמה ורק אחרי הנצחון נחליט על עתיד בחיים". שירת בשמירה ובהגנה בשרון הדרומי, השתתף בפעולות בהרצליה ובביאר יעקב, ובאחרונה — ברמת־הכובש. בי"ח באדר ב' תש"ח (29.3.1948), בשעת התקפה ערבית על המקום, נפגע מכדור אויב ונפל תוך כדי הגישו עזרה למצוי. למחרת נקבר בכפר־סבא.

גנדלר טוביה

בן צבי וצפורה. נולד ב־1914 בקרינקי שעל־יד ביאליסטוק, פולין, למשפחה ציונית. הוגה בחינוך ציוני ולמד בבית־ספר עברי של „תרבות". היה מנעוריו חבר ב„החלוץ הצעיר". עלה לארץ עם הוריו בשנת 1930 וכאן עבד בסירוגין כנהג וטפסן. היה ספורטאי וחבר באיגוד חברי השופטים לכדורגל וחבר־מתנדב במכבי־אש בתל־אביב. כל ימיו היה איש־עבודה ישר, נאמן וצנוע בכל הליכותיו.

במלחמת־העולם השניה שירת בצבא הבריטי, נלחם באפריקה וביוון ושם נפל בשבי הגרמנים. 4 שנות שביון רופפו את גופו ואף־על־פי־כן התגייס לצבא ההגנה לישראל. שירת תחילה בחיל־התותחנים והועבר בדרגת סמל לשירות הרפואי. נהרג בתאונת־דרכים בחיפה בשעת מילוי תפקידו ביום ג' במרחשון תש"ט (5.11.1948). בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. הניח אשה ושני ילדים. בנו השני נולד שלושה חדשים אחרי מותו ונקרא על שמו.

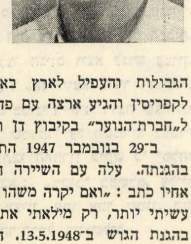
גנוט אריה

בן שלמה ובלה. נולד בשנת 1923 בגורה־הומורה שבבוקובינה, רומניה. למד בבית־ספר עממי ובמלחמת־העולם השניה נותק ממשפחתו ונשלח למחנה עבודת־פרך בטרנסדניסטריה. התגבר בנפשו על הדיכוי המנוון והצטרף לתנועת־נוער ציונית כדי להתכונן לחיי־כבוד אנושיים במולדת ישראל. אחרי השחרור נכנס להכשרה של הנוער הציוני, ומשהעפיל ארצה באניה „מכס נורדוי", בראשית 1946, מצא את מקומו בקבוצת ניצנים. התמסר לעבודה בגן־הירק ושקד על השתלמותו בענף זה ובו בזמן עמל להשלים את יכלתו וידיעתו בהגנת נקודת־הספר.

בחורף תש"ח חילק את זמנו, כיתר החברים, בין עבודה להגנה וקרבות עם הערבים הזוממים לנתק את הנקודה ולהחריבה. עמד בגבורה גם נגד הצבא הסדיר של הפולש המצרי, ובהגנה על עמדה מסוכנת בקטע הצפוני־מזרחי נפל עם נפול הנקודה ביום 7.6.1948. נקבר בניצנים.

גנזל יוסף

בן משה ושרה. נולד ב־1929 בבלשדיארמס, הונגריה. בעל השכלה תיכונית. היה בין מארגני הנוער הציוני בעיירתו, ועוד בימי נעוריו התכונן לעלות לארץ ולמד לשם כך את מלאכת הבנאות. עם פלישת הגרמנים הוגלה לעבודת־כפיה. נמלט עם אחיו ועם חברים אחדים ממחנה־הריכוז והסתתר במבואות בודפשט. יצא כפעם בפעם מהמחבוא וסיכן חייו כדי להביא צרכי־אוכל. בקור ובכפור עבר בגי־בה את הגבולות והעפיל לארץ באניה „הנריאטה סאלד", אך נעצר ונשלח לקפריסין והגיע ארצה עם פדויי־קפריסין הראשונים בשנת 1946. הצטרף ל„חברת־הנוער" בקיבוץ דן והיה במהרה לחבר ב„הגנה".

ב־29 בנובמבר 1947 התגייס מיד לשירות פעיל בירושלים והשתתף בהגנתה. עלה עם השיירה האחרונה לכפר־עציון. במכתבו האחרון אל אחיו כתב: „ואם יקרה משהו תנסה להרגיע את ההורים, ותכתוב להם שלא עשיתי יותר, רק מילאתי את התפקיד ששליחות העם הטילה עלי". נפל בהגנת הגוש ב־13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

גנזר גרשון

בן פישל וד"ניה. נולד ב־1930 בעין־חרוד. סיים את בית־הספר העממי בקיבוץ־חיים והמשיך זמן־מה בבית־הספר התיכוני בקרית־מוצקין. אחר־כך החל לומד מכונאות. היה חניך תנועת „השומר הצעיר" (הקבוצה הימית „פלד", פלוגת „חרות"). נכנס בצעירותו לגדנ"ע, אחר־כך עבר לחי"ש. התבלט בחדות־ההיים שתססה בו ובבטחונו העצמי.

עם צו־הגיוס הראשון התגייס לצבא ההגנה. נפל בהתקפה על תמרה ב־19.1.1948. נקבר ברמת־יוחנן. ביום כ"ה בטבת תש"ד (31.12.1953) הועבר לבית־הקברות הצבאי בחיפה.

גניזדוביץ דוב

בן שמחה וחיה. נולד ב־30 בדצמבר 1924 בעיירה צ'כאנוביץ שבפולין. עלה ארצה עם הוריו בשנת 1936. למד בבית־החינוך ללילדי עובדים בחיפה, אולם נאלץ להפסיק את לימודיו בגלל מצבם הדחוק של הוריו. מגיל 15 עבד במסגרות ולמד בשיעורי־הערב לנוער עובד. נער שקט היה, ישר ונוח לבריות. בן 18 התגייס לצי הברזילי ושירת בו כשנתים ורצי. לא אחת ניצל מסכנת־מות. היה במצרים, לוב, ארי־תריאה, מלטה ואיטליה. עלה לדרגת תת־קצין. לאחר שחזר הביתה היה זמן ממושך מחוסר עבודה, התחיל ללמוד מקצוע חדש כדי שיוכל להתפרנס בימנו, ובמהרה הגיע לדרגת טפסן מעולה. עמד לשאת אשה.

בפרוץ המאורעות נפצעו הוא ואביו, כשהמכונית אשר בה נסעו מהעבודה הותקפה ביריות על־ידי כנופיה ערבית בואדי־רושמיה. מיד עם החלמתו התיצב לשירות מלא ואף המריץ את חבריו לעשות כן. השתתף בשוורות החשיבה „עודד" בפעולות צבאיות בגליל העליון. יחד אתו שירת גם אחיו, כאשר נפצע קלות בקרב ניסה להעלים זאת מבני המשפחה כדי שלא לגרום להם דאגה וכדי שלא לאחר את צאתו לקרבות.

נפל בקרב על משלט הגבול הסורי תל־עזיזיאת ב־17.7.1948. הובא לקברות בשאר־ישוב. ביי"ד באדר תש"י (3.3.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה. לא עברה שנה ואביו מת אחריו.

גניש יוסף

בן רפאל ומחמומה. נולד ב־1929 בטריפולי. גמר בית־ספר עממי. כופף־ברזל לפי מקצועו. בהיותו צעיר לימים התנדב ל„הגנה" ובן 17 עזב את הבית ויחד עם 15 מבריו יצאו ברגל בדרכם לארץ. לאחר שעברו 120 ק"מ ברגל נתפסו על־ידי ערבים, לפני הגיעם לגבול תוניס. 10 מן הקבוצה מסרו את כספם לשוביהם והמשיכו דרכם ויתרם חזרו על עקבותיהם. יוסף היה בין הממשיכים. לכשהגיעו אל הגבול נתפסו על־ידי המשטרה הצרפתית והושמו בכלא. בעזרת הקהילה היהודית בתוניס שוחררו ונשארו שם בשנה. לבסוף קיבלו תעודות צרפתיות ודרכונים. עברו לאלג'יר ומשם הגיעו למרסיי.

על אדמת צרפת אימנו את ידיהם לאחוז בנשק ובשנת 1948 עלו לארץ והצטרפו למערכה על עצמאות ישראל. אחרי תקופת־שירות קצרה נפצע יוסף קשה בתאונת־דרכים בדרך לחדרה, הובא לבית־חולים ומת לאחר 4 ימים, ב־23 בינואר 1948. נקבר בנחלת־יצחק.

גנני אורי

בן שמריהו וחיה. נולד ב־26 במאי 1912 בקראקא אשר בפולין. התחנך בסביבה מתבוללת. בשנת 1927 עלה ארצה. היה תחילה בקבוצת שילר, ואחר־כך — חבר בקבוצת „הנוער העובד" — כיום קיבוץ נען. כעבור זמן מסוים עזב את הקיבוץ ועבד כפועל שכיר ברחובות — בסלילת כבישים, בפרדסים ובקידוח בארות, ולבסוף — כנהג. הצטרף לארגון „מנחם" ועלה להתיישבות בכפר־ורבורג. משנת 1939 היה נהגו של הכפר. הסון, בוטח בעצמו, אדיב ושקט היה אורי.

עוד במאורעות שנת 1929 עמד בחפירות ההגנה, במאורעות 1936—1939 חירף נפשו בדרכים מסוכנות. גם סכנת המות שארבה בדרכים בחורף תש"ח לא מנעה בעד אורי מלשרת את כפרו. ב־10 בדצמבר 1947, בדרך מתל־אביב, בשיירה לדרום הארץ, הותקפה שיירתו בכפר יזור ביריות. לעבר מכוניתו של אורי נזרקה פצצה, והוא נהרג ליד ההגה. הובא למנוחת־עולמים בכפר־ורבורג. הניח אשה ושני ילדים.

גנסין יעקב („ישה")

בן יהושע ודבורה־לאה. נולד ביי"א באדר ב' תרפ"ד (17.3.1924) בברציני, בסרביה, רומניה, ובגיל צעיר היגר עם הוריו לצ'ילי. בצ'ילי התחנך בתנועת „השומר הצעיר", פעיל בסניפיה וחבר קבוצת־עליה. בעלותו ארצה ב־29.4.1948 הצטרף לגרעין הלט"ני אמריקני של „השומר הצעיר" בנגבה. היה דייקן, שקט, מתון.

עם התחלת הקרבות התנדב מרצונו לתפקיד חבלן. היה נוהג לומר: „שגיאתו הראשונה של חבלן יכולה להיות גם האחרונה" — ואמנם נפל בשעת פעולה למניעת אסונות מוקשים, בשעה שעלה על מוקש בכרמי נגבה בכ"ט בתמוז תש"ח (5.8.1948). הובא לקבורה בנגבה. היה בן יחיד. אמו מתה זמן קצר אחרי שנודע לה על נפילת בנה. אביו עלה ארצה כצ'ני ות"ק ומסור. דפים לזכרו — בספר „בטרוף הסער" לזכר חללי נגבה.

גנסלר דוב („ברלה")

בן צבי. נולד ב־29.12.1929 בצ'רנוביץ שבבוקובינה (אז רומניה). בעודו נער נתנכה בכל זוועות הג'רוש לטרנסדניסטריה. שם נתיתם ונשאר שריד בודד ממשפחתו. ב־1944 הועלה ארצה ב„עליית־הנוער", בשיירה של יתומי טרנסדניסטריה, ונשלח להכשרה בכפר־יהושע. שם התאמן באימוני גדנ"ע. לא הצליח להתמזג עם חבורתו ונשאר מתבודד ומבודד בתיכה. כשסיימו שתי שנות ההכשרה הצטרפו חבריו לארגון „היוגב" שבבית־אשל והוא הלך בדרכו המיוחדת להכשרה נוספת במשך חצי שנה במשק עיינות. אחר־כך התגייס לנוטרות, שירת בבאר־טוביה, בשמירה על צינור־המים לנגב והשתתף בפעולות שונות. בנוטרות מצא אפשרות לפעול כשוה בין שוים וכך השתחרר מהמניעות הנפשיות לחיי חברה וידידות, וחידש את הקשרים עם חבריו לשעבר והיה הולך לבקרם בימי חג ומספר להם על קורותיו ומעשיו.

כשהחלה מלחמת־השחרור החליף את מדי הנוטר בכובע־גרב והמשיך בשירות בנשק להגנת המולדת תחת פיקוד ה„הגנה". השתתף בהרבה פעולות וקרבות בדרום עד שנפל בכיבוש הכפר בית־דראס ביום 22.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבאר־טוביה.

גנין מאיר

בן יוסף ושרה. נולד ב־5.3.1929 בעיר בורשה שברומניה. למד בבית־ספר עממי, עם פלישת הגרמנים לחבל־ארץ זה נלקח לעבודות־כפיה במחנות־הסגר. גופו החזק עמד לו בכל התלאות והוא נשאר בחיים. אחרי השתחרור שהה במחנה־עקורים בברגן־בלזן וחיכה לתור עלייתו. בינתים הכשיר את עצמו לחיי עבודה בקבוצת־הכשרה בזיסלדורף. עבד כאופה ובמקצוע זה עסק גם בארץ מאז עלייתו בשנת 1947. עוד בהיותו במחנה עם שאירית הפליטה התאמן ב„הגנה" א׳מונים יסודיים.

בארץ התישב בפתח־תקוה ומשם התגייס ב־1.2.1948 לשורות המגינים. השתתף בקרבות בהרטוב, נוה־יעקב, במחצבת צובה ובליווי שיירות. אחרי העברתו לחטיבת „אלכסנדרוני" שירת בפלוגה דתית. לחם ב„משולש" ולאחרונה בנגב. נפל בקרב עיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפלוג׳ה ואחר־כך הועבר לבית־הקברות בנחלת־יצחק.

גנין מרדכי

מהלוחמים הגלמודים, שלא נשאר להם מודע וגואל בארץ ואין מי שיודע למסור פרטים על תולדותיהם ומוצאם. לפי המשוער נולד ב־1927 א״ש במחוז מרמרוש (צפון טרנסילבניה — רומניה); לפי זה בודאי למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי עד השואה. נלקח עם הוריו ויתר היהודים למחנה אושביצים, נדד לאיטליה והגיע לארץ ב„עליית־הנוער" של שאירית הפליטה. את חינוכו בארץ בשנים 1946/1947 קיבל בכפר הנוער הדתי שליד כפר־חסידים.

במלחמת־הקוממיות גויס לצבא ההגנה ומילא את חובתו בכל הפעולות של גדודו עד שנפל בעיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בנחלת־יצחק.

גנצרסקי ישראל־שמואל

בן רפאל־יצחק הלוי ורבקה־לאה. נולד בשנת 1921 בפשדבוש שבפולין. למד בבית־הספר העממי המקומי. שריד יחידי ממשפחה גדולה, ואף הוא עמד פעמים רבות על סף המות. את ימי מלחמת־העולם השניה עבר במחנות־הזוועה: אוש־ביצנים, טרבלינקה ובוכנוואלד. עלה לארץ בשנת 1945 כמטפל בקבוצה הראשונה של ילדים שהגיעה לארץ דרך טהרן לאחר מלחמת־העולם השניה. בארץ עבד בסריגה ורעיו הכירוהו כאדם אמיץ, טוב־לב, שקט ונוח לבריות.

לאחר שגויס לצבא ועשה את אימוניו השתתף במערכה ונפל בקרב על סג׳רה ביום 10 ביוני 1948. נקבר בקבר־אחים בעפולה ב־14.6.1948.

גסנר אברהם (אדק)

בן ישעיהו ויהודית. נולד ב־10.8.1925 בקראקא שבפולין במשפחה אדוקה בדת. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי פולני. בילדותו נתיחם מאביו ובמשך הזמן נתרופפה זיקתו אל המסורת. בגלל קשיים חמריים הוכרח להפסיק לימודיו אחרי היותו לבר־מצוה. התחיל לעבוד בבנק. מגיל 11 ואילך חונך חינוך ציוני בתנועת־הנוער „עקיבא". ב־1940 נכלא עם המשפחה בפודגוזה ואחר־כך בסקאלה והועבד בסלילת כבישים. ביוני 1942 ניתקוהו ממשפחתו והעבירוהו למחנה־הסגר בפלאשוב. ברח ונתפס והוחזר שמה עם כל המשפחה. עבד בבנין ובנגרות. הזעזוע הנפשי אחרי רציחת אחד מאחיו בידי הנאצים החזיר אותו למסורת הדתית ומאז נעשה יהיר במצוות ושוקד לעזור לאחיו וליהודים אחרים. חלה בטיפוס והבריא ואחר־כך התמסר לטיפול באחיו שדבקה בו המחלה והצליח להקימו על רגליו. כבעלי־מקצוע עובדים ניצלו שני האחים משילוח למחנה־חיסול. ב־1943 נשלח למחנה סקארז׳יסקו והועבד בבית־חרושת לפצצות. ב־1944 הועבר לבוכנוואלד מפני התקרבותם של הרוסים המתקדמים בפולין. מ״ד אחרי השחרור ב־1945 הצטרף לקבוצת־עליה ועבר עמה לאיטליה. ואחרי חמישה חדשי מחלה שבילה בבית־חולים במודינה הצטרף לקבוצת־הכשרה של „תורה ועבודה" באביסיי שליד מילאנו. משם העפ״ל ארצה בינואר 1946 באניה „אנצו סירני" ואחרי השחרור ממחנה עתלית עלה עם מעפילים רבים לכפר־עציון והיה מהמעטים ביניהם שהתאקלם שם יפה ונתקבל כחבר. הצטיין בעבודה בהכשרת קרקע, בבנין ובכל ענפי המשק. נתחבב על החברים בשל אפיו הטוב וישרותו. עם אחת מחברות המקום התליט לבנות קן משפחתם בקבוצה.

בחורף תש״ח השתתף בהגנת הגוש והיה מפקד עמדה מס׳ 1 בהגנת כפר־עציון. הצטיין באומץ־לבו. „כל כך הרבה ראיתי ונתנסיתי תחת ידי הנאצים שאין עוד דבר בעולם שיפחידני, וגורלי לא איכפת לי" — היה אומר לחבריו ועודד אותם לעמידה איתנה, כי „מכאן אין נסיגה". בקרב האחרון פעל בפיאט ובבקבוקי מולוטוב ועצר את הטנקים של האויב ליד השער. משאזלו הבקבוקים והפיאט חדל לפעול חדרו הטנקים פנימה והוא נפל שם על משמרתו ביום נפול הגוש, ד׳ באייר תש״ח (13.5.1948). הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

הקבוצה לדרישותיו התכופות והרשתה לו להצטרף אל שורת המגינים, והיה רץ המטה הקרבי של גדוד „ברק". אחרי הדיפת התקפת כנופיה של ערב א־זביה ליד סג׳רה נפצע אחד מחבריו בירייה מהכנופיה שהורחקה, ובלכתו עם חברים להביא את המפצוע נפגע גם הוא ונפל ב־6.5.1948 (ט״ז בניסן תש״ח), בן ביום נקבר בבית־קשת. בתש״ט הוציאה הקבוצה לזכרו את החוברת „שרגא (פטר) גסמן איש אלומות" (זכרונות ומכתבים).

גסמן שרגא (פטר)

בן אריה וחנה. נולד ב־ט״ז בשבט תרפ״א (26.1.1921) בעיירה יאוארי, שליזה, גרמניה. בראשית לימודיו בגימנסיה הצטרף לתנועת „הבונים" ובשעות הפנאי התמסר לעבודה בגינה לשם „הכשרה חלוצית" פרטית. עלה עם הוריו בראשית 1935 לירושלים. עבד שבועות אחדים עם חברי הנוער העולה במשק תל־יוסף. למד שנתים בבית־הספר הריאלי בחיפה, ושנה — בגימנסיה העברית בירושלים. נמשך תחילה לחוגים המרכסיסטיים ומתוך שאיפה להגשמה חלוצית הצטרף בימי לימודיו בגימנסיה ל„המחנות העולים". בפרוץ המהומות ב־1936 הצטרף ל„הגנה" ומילא תפקידים ושליחויות במסירות ובאחריות בשכונות המרוחקות של ירושלים. אחר־כך מילא תפקידי הגנה ועזרה בעיירות ובקריית־ענבים, למד שנתים בבית־הספר כדורי. ב־1940 הצטרף לקבוצת „הנוער העובד" „אלומות" בפוריה ובחר לו ענף חלוצי במשק: גידול צאן, והצטיין ביחוד בטיפול בעזים. אחרי דרישותיו הרבות הורשה בראשית 1944 להתגייס לצבא. צורף לבריגדה העברית, השתתף בקרבותיה ובנדודיה באוסטריה ובגרמניה המובסות. התמסר לעזרה לשאירית הפליטה במחנה־הפליטים בציילסהיים ליד פרנקפורט ע״נ מיין ובארגון עליית השרידים בנתיבי ההעפלה. ביולי 1946 שוחרר וחזר לעבודתו בקבוצה. כשהחלו כנופיות קאוקג׳י תוקפות את ישובי הגליל התחתון נענתה

גסר עודד

בן אשר ונחמה. נולד בכ"ח במנחם־אב תרפ"ט (3.9.1929) בתל־אביב, דור רביעי בארץ. תמיר, חסון, שחרחר, מתולתל־שער וחיוך על שפתיו. מקטנותו ידע להבליג על כאב ולהסתיר רגשותיו. בן 5 למד מעצמו את תורת הקריאה. בהיותו בכיתה ב' העבירו מורו למחלקה גבוהה יותר, כי רמת ידיעותיו עלתה על זו של הכיתה. עזה היתה אהבתו לספרים, בין ספרי־מדע ובין ספרות יפה, עד כי הוכרחו לעתים להפסיקו מקריאה. לרגל עבודת האב החליפה המשפחה כפעם בפעם את מקום מגוריה, אך הוא הסתגל לכל בית־ספר. את שתי שנות־הלימוד האחרונות של בית־הספר העממי עשה בקבוצת רמת־יוחנן מתוך הסתגלות מהירה לחיי הקבוצה. בסיימו את בית־הספר העממי נכנס לגימנסיה „חוגים" בחיפה והיה מן התלמידים הטובים ביותר. חיבב ביחוד את מדעי־הרוח ובהם הצטיין ואף התכונן לעבודה מדעית באוניברסיטה. שאף שלא להיבלע ולהיטשטש וחיפש חיים של עצמאות נפש. חזה בכאב כיצד הדור נגרר אחר המנהיג והמפלגה, ללא מחשבה עצמית והמכונה משתלטת על רוחו של האדם. בפיתוח הטכניקה ללא התפתחות מתאימה של ההומניות האינדיבידואלית והליברליזם ראה את חורבן האנושות והגיע למסקנה: „שכר הטכניקה יוצא בהפסדה, טובים היים פשוטים ללא כל ההמצאות החדשות המסייעות בידי האדם מלגור בכפיפה אחת עם טכניקה בלתי־מרוסנת שאינה יודעת מעצור" (מתוך חיבור־הבגרות שלו, תש"ו). ניסה להיאחז באמונה שאבדה לדור, כי „אשרי האמונה המקנה את האושר וטובה אמונה קנאית המאחדת אותנו מאי־אמונה וציניזם הגורמים להרס עצמנו" (מתוך חיבורו „אשרי המאמין"). רב היה רצונו להבין ולחקור, מטבעו היה סוער ומשנגע דבר ללבו דיבר בהתלהבות ובבטחון כה מרובים, שדבריו הדהו ללב השומע. התנצח ללא פשרנות, אולם משוכנע— הודה בטעותו. היה נאמן לתורה: „לשמור מכל משמר על אהבת המולדת, אהבת החירות והיות ישר עם עצמו". היה מלא מרץ וחדוה, הרוח החיה בין חבריו לכיתה. קולו הלך מקצה החדר עד קצהו, הן בעניינים העומדים על הפרק והן בדברי בדיחה וחידוד. וכך היה גם בין חבריו לנשק, בעל לשון שנונה, ופתגמיו נעשו במשך הזמן לנחלת חבריו. הוקיר את הוריו וידע להפיג את עצבונם בשעת צער. מיום עמדו על דעתו היה מסיח בעיותיו וספקותיו לפני אביו. אף כי היה שוקד על לימודיו וקריאתו הקדיש מזמנו גם לספורט. היה מדריך בתנועת הנוער „גורדוניה" ופעיל ב„הגנה". כשסיים את הגימנסיה יצא לשנת־שירות בקיבוץ „אפעל".

בפרוץ מלחמת־השחרור הותקפה הנקודה קשה. עודד השתתף בכל פעולה מסוכנת, ולא פעם החליף את חבריו כדי שיוכל להשתתף במבצעים. נפשו סלדה מצבאיות, אולם ראה במלחמה זו את הכרח השעה וציית לפקודות ללא הערה קלה ביותר. בקרב הצטיין בבטחון ודאגה לחבריו. ביקר את המקלע על שאר הכלים, כי בו מחפים על חבר. טיפל ב„וואיס" באמונה ופירקו בשקט גם בשרוך הכדורים מעליו. משום טיפולו זה לא הכזיב הכלי בקרב וחבריו בטחו בטחון רב בהיות עודד אתם עם ה„וואיס". אחרי הקרב היה לוקח ספר וקוראו במנוחה, אף בשעת הפצצה. במצבים קשים ידע לרומם את רוח חבריו. בדרך כלל העלים מהוריו את הסכנות שבהן נמצא ואת הדאגה לשלומו ביטל בתשובה: „אני עושה את המוטל עלי ואם כל צעיר יעשה כמוני, מן ההכרח שיהיה טוב". השתתף בקרבות על יזור, סלמה, תל־ליטוינסקי, חיריה והסביבה. בקרב בתל־ליטוינסקי עזב את עמדת־המגן שלו ותתת מטר כדורים זחל והגיע אל אחד הפצועים והביאו למקום מבטחים, אף כי לא הכיר כלל את הפצוע. טען כי יש להסתגל לכל קושי ובחזרו מקרב בסביבות כפר־סבא שנמשך כל הלילה נשא את מקלעו כ־20 ק"מ ועל אף עייפותו לא הסכים כי חבריו יחליפוהו. כעשרה ימים לפני נפילתו נפצע מרסיסי רימון וקיבל זריקה נגד הרעלת־דם. המפקד אסר עליו להשתתף בפעולה קרבית, כי לא יוכל לקבל זריקה כזו אם ייפצע שנית, אך הוא לא ויתר בשום פנים על השתתפותו בפעולה ויצא לפשיטה על ג'לג'וליה ואחר־כך לפרוצת הדרך לירושלים. ביום ט"ו באייר תש"ח (25.5.1948) לחם גדודו ליד לטרון. הקרב נמשך מ־3 בלילה עד 3 בצהרי יום המחרת. כיתתו חיפתה על הנסיגה. תחת אש כבדה הצליחה להחזיק את האויב במרחק, אולם המקלעים הקלים לא יכלו לתותחי־האויב הכבדים וגודד נפצע. עד הרגע האחרון לא הניח את המקלע מידו. דמות המפקד הגיבור מנביי־יושע היתה נגד עיניו, אותו שיבח קודם לכן לפני חבריו כאיש מופת. הוא ביקש מחבריו: „עזבוני ולכו"... אף־על־פי־כן הוציאוהו והובילוהו לבית־חולים. הדרך נמשכה למעלה משעתים וקצתה בזחילה בשדה פתוח. כל המאמצים להצילו לא הועילו, ובבית־החולים בכפר־ביל"ו יצאה נשמתו. נקבר בנחלת־יצחק ב־28.5.1948, במלאות שנה למותו הוצאה לזכרו חוברת־זכרון „עודד".

ג'עמור שלמה

בן מאיר. נולד באלול תרע"ט (אוגוסט 1919) בדמשק, בירת סוריה. למד בבית־ספר של חברת „כל ישראל חברים", ובעודו נער העפיל לארץ. עבד בבנין בחדרה, התקוטט עם ערבים ויהודים עברי־אורח בערבית, כי עברית לא ידע. הובא למשטרה, נשלח לכלא עכו ואחרי ימים מספר הוחזר לסוריה כעולה בלתי־חוקי. בראשית מלחמת־העולם השניה העפיל שנית לארץ, דרך סביבות אגם התולה, והוכרח להסתתר ימים אחדים בקיבוץ חולתא ונשאר בו כחבר קבוע ובמשך הזמן נשא אשה ונולדו לו שני ילדים. שאיפתו היתה להביא אצרה גם את הוריו, אבל רק אח צעיר אחד הצליח להביא משם, שאחרי חצי שנה חלה בקדחת ומת באשדות־יעקב. בחולתא התמסר ביחוד לנוף הדיג והיה שם אחד מחלוציו. בידעו את שפת הערבים והליכותיהם יצר יחסים תקינים עם השכנים הערבים וידע להעריס על התבוללות הערבים שיצאו לדוג באגם בלי רשיון, היה מסתער עליהם יחידי ומניסם בגבורה ואומץ־לב. כבקי בשבילי המעבר מסוריה עבד בשירות עליה ב' ועזר לרבים לעבור את הגבול. פעם בשמרו את שדות דרדרה שממזרח לאגם נפל בידי מארב של המשטרה הסורית וישב שלושה חדשים בכלא הסורי בקונייטרה, אך התלאות והסכנות לא ריפו את ידיו והוסיף לפעול למען המעפלה.

במלחמת־השחרור נחלץ בין הראשונים להגנת נבי־יושע, רמות־נפתלי ומלכיה. משפלשו הסורים לארץ חש לעזרת המושבה משמר־הירדן המותקפת ושם נפל ב־6.6.1948. נקבר בחולתא. זכרו הועלה בחוברת שהוציא קיבוצו „לזכרם של חללי קיבוץ חולתא".

גפן (קונפיטין) חיים

בן זלמן ואילה. נולד בכ' בסיון תרפ"ח בתל־יוסף. גמר י"ב כיתות בבית־הספר המשותף המקומי. גדל והיה לאחד מעובדי הפלחה בקיבוץ. תמיד רציני, מכונס בתוך עצמו ואחראי. מראשוני המתנדבים לפלמ"ח בגדוד „הפורצים" שבחטיבת „הראל". נשלח בימי המבחן הקשים לנמל חיפה. עבר קורס למ"כ במענית והיה בין מגיניה. השתתף אחר־כך כמ"כ בכל קרבות „הפורצים" בירושלים, בנבי־סמואל, בגזרת לטרון, בכיבוש קטמון ובפריצה להר־ציון. היה בין מלוי השיירות לירושלים הנצורה והשתתף בכיבוש הכפרים בדרך בורמה, בניניס בקרב הקשה על הכפר בית־מחסיר. בזמן ההפוגה עבר לגדוד אחד בחטיבת „גולני" שחנה בנצרת.

מצא את מותו בנסיבות נעלמות וטרגיות במחנה הגדוד בנצרת ביום ב' במנחם־אב תש"ח (7.8.1948) ונקבר בו ביום בתל־יוסף.

גפני (בומבי) בנימין

בן יעקב. נולד בכ' בתמוז תר"ף בפתח־תקוה. דור שלישי בארץ. אחר' גמרו בית־ספר עממי למד מלאכת מכונן והחל לעבוד בה. הנער נשא בחובו את מורשת הדורות: בעודו תלמיד בבית־הספר המה לבו לגורל אחיו אשר לא ידעם פנים, בגיטו וארשה, ומלחמתם הטראגית־עילאית הלהיבה את נפשו. מתוך הכרת חובה זו נשא את כל התלאות בשירותו בפלמ"ח בסדום ובמקומות אחרים בארץ, ואחר־כך, בשנתו ה־18, במלחמת־ההגנה על הישוב מראשית ההתקפה הערבית. בקרב על כיבוש קטמון בירושלים נפצע בידו ונרפא. השתתף בקרב על הקסטל וביתר הפעולות בהגנה על הדרך לירושלים. יום לפני הפוגה א', בשובו מפעולה במעלה־החמישה לבסיסו בקרית־ענבים, נפצע קשה ברסיס פגז והובא לבית־החולים בירושלים. ידע כי קצו קרוב וביקש להגיד בשמו למשפחתו, כי למען המולדת הלך ועל מזבח המולדת נפל, וביום המחרת, ה' בסיון תש"ח (12.6.1948) יצאה נשמתו. נקבר בסנהדריה והועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים ביום 20.9.1951.

גר יצחק

בן אברהם וחיה. נולד ב־15.4.1928 בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך עבד כחשמלאי למכוניות. בן 16 רצה להתגייס לגדוד העברי בצבא הבריטי ולא נתקבל לשם משום גילו הצעיר. בן 19 נשא אשה והתכונן לבסס את מעמדו בחיים האזרחיים. משהחלה ההתקפה הערבית על הישוב בעקבות החלטת ה„חלוקה", התגייס לאצ"ל כ־2 חדשים אחרי חתונתו. השתתף בהגנת תל־אביב ובנקמה בערבים ששרפו את בית הוריו בשכונת התקוה, בקרבות לכיבוש יפו, ועוד.

באביב תש"ח שירת אחיו עמו בפלוגה אחת (אחרי ששוחרר האח מצבא ההגנה בגלל מחלה התגנב לאצ"ל ונתקבל), והואיל ושני אחים לא נשלחו לקרב אחד, היו שניהם מזיינים ביניהם מי ילך. יצחק היה דורש מאחיו להישאר בעורף בגלל מחלתו והלה היה רוצה ללכת במקום יצחק, משום שהוא כבר אב לתינוקת. אך יצחק לא רצה להשתמט בזכות התינוקת, ובקרב על כיבוש יהודיה נפל ביום 10.6.1943. נקבר בנחלת־יצחק.

גראופה יצחק

בן משה ודינה. נולד ב־11.5.1925 בהמבורג, גרמניה. חונך בהולנד ועלה עם הוריו ארצה בשנת 1939. בארץ סיים את חוק לימודיו בגימנסיה „אוהל שם" ברמת־גן ואחר־כך עשה שנת־שירות בקבוצת רמת־יוחנן ובכפר־סולד. התקשר לחיי העבודה והכפר והצטרף לקבוצת „בארות" בגדרה. בעלות הקבוצה למקום התישבותה שבנגב היה יצחק בין ראשוני העולים. בימי מלחמת־העולם השניה התגייס לבריגדה העברית ועמה שירת במצרים ובאירופה. משחזר לארץ השתלם בבית־הספר החקלאי על שם כדורי וחזר אחר־כך לקיבוץ, והיה בו אחד ממרכזי המשק.

עם פרוץ מלחמת־השחרור פעל בנגב במסגרת הפלמ"ח, יצא לבארות־יצחק להשתתף בקורס לנשק הדיש ושם השתתף בקרב האכזרי שהרס את המשק כולו, אך מגיניו עמדו בגבורה עילאית עד ה„שמע קול התותחים הישראליים שעודדם והצילם. יצחק לחם כמקלען ומשחל מעצור במקלע, הרים ראשו כדי לתקנו, ובו ברגע נפגע מכדור האויב ונפל בו במקום ביום 15.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבארי.

גרבובין פיבל

בן אליהו וחינקה. נולד ב־1909 במישיניץ שבפולין. למד ב„ישיבה" ויצא לחיי המעשה, אך לא מצא את מקומו על אדמת־נכר וב־1939 העפיל ארצה באניה „קולורדו". נכנס לקיבוץ רמת־רחל ולאחר זמן יצא להיים פרטיים. התישב בשכונת רוזנשטיין שבגבעתים ועבד כמחלק־חלב לפרנסת אשתו ושתי בנותיו הקטנות.

כתבר ותיק ב„הגנה" שירת במלחמת־השחרור בחי"ם ונפל על משמרתו בבית־נבאלה ב־24.9.1948. הועבר לנחלת־יצחק ב־26.9.1952.

גרבובצקי כרמי

בן חיים ורבקה. נולד בכ' במנחם־אב תרפ"ח (1928) בראש־פינה. דור רביעי למיסדי ראש־פינה. ב־1928 נפלו אביו ואחיו בהגנת המושבה והוא גמר את בית־הספר המקומי והתמסר לעיבוד המשק ולפיתוחו. משהחלו עוסקים במושבה בגידול דגים בבריכות למד את המקצוע והיה מטובי המומחים בו. מגיל 16 היה חבר ה„הגנה" והרבה מלילותיו הקדיש לשמירת המושבה ושדותיה. משפרצו המאורעות בראשית מלחמת־השחרור הגבירו הוא וחבריו את ערנותם בשמירה והתבוננותם בתנועות הערבים והכנותיהם מעבר לגבול הסורי הסמוך. התיצב לגיוס, אך נצטווה יחד עם כל הנוער המקומי להישאר במקום ולהגן כאן על גבול הארץ. סיים קורסים לקשר, התקין את רשת הטלפונים לעמדות, בדק תמיד את הקוים ותיקנם. שימש מורה־דרך לפלוגות פלמ"ח וחי"ש שבאו למושבה ולימדן להכיר את פרטי הטופוגרפיה של הסביבה ואת הבקיעות הראויים למארבים. עזר בהכנות ובשמירת הדרך לפשיטת הפלמ"ח לעמדת המשטרה הסורית והשתתף בפשיטה למנסורה והיה נכון תמיד לעזור לכל.

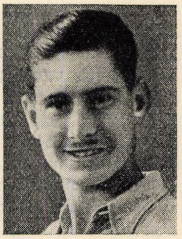
ביום כניסת הפוגה א' לתקפה — ג' בסיון תש"ח (10.6.1948) — בהתקיף הסורים את המושבה עמד נגדם עד הכדור האחרון ונלחם בהם יחידי מעל גג בית גם בשעה שהיו כבר בתוך המושבה והציתו את הבתים שכבשו, בקרב זה נפל לעיני אמו, שנלקחה אחר־כך בשבי הסורי עם כל היהודים שנמצאו במושבה. משחזרה אמו מהשבי הועבר בהשתדלותה לקבורה בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה ב־4.1.1951.

גרבי יוסף („לודאן")

בן אליהו ומזל. נולד ב־1932 בעיר טריפולי שבאפריקה הצפונית. למד, כרוב ילדי עדתו, בבית־ספר עממי וב„ישיבה" גם יחד, וכשיצא לעבוד — בחר באומנות הסנדלר. מילדותו היה מלא געגועים לציון ובאחד הימים קם והלך ובלי להודיע דבר להוריו ניסה להעפיל ארצה. במעבר הגבול בין טריפוליטניה ותוניס נתפס על־ידי ערבים, הוכה ונכלא ונעזב לנפשו בכבליו. חבריו אשר הצליחו לעבור את הגבול הודיעו על כך למשטרה הצרפתית שחנתה במרחק 10 ק"מ מהגבול והם שיחררוהו מכבליו, אך העבירוהו לבית־הסוהר בתוניס. בהשתדלות הרב המקומי שוחרר אחרי זמן־מה ועשה בתוניס 7 חדשים בסבל ויסורים עד אשר הצליח לעלות לארץ בשנת 1947 והוא אז בן 15 שנה, אך חסון ובריא ומבוגר למעלה משיעור גילו.

בהגיעו לארץ התגייס מיד. התאמן במחנה „יונה" בתל־אביב וחיכה ליציאה לגנב. „יציאה זו — אמר לקרוביו — חשובה לי מכל, וגם את היי היתי נותן בעד המולדת". ואמנם יצא למחוז־חפצו, ובאחד הקרבות נפצע פצעים אנושים. הועבר לבית־חולים בתל־ליטוינסקי, וכאשר ביקרו אצלו קרוביו אמר להם: „אם עוד אחיה ויהיו לי בנים, אגדלם לגיבורים ללחום בעד המולדת". מת מפצעיו ב־10.11.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק. בן 16 היה במותו.

ג'רבי יוסף („קינג")

בן אברהם ושמחה. נולד ביום א' בשבט תרפ"ו (16.1.1926) בתל־אביב, אך גדל והתחנך בטבריה. עוד בהיותו תינוק נפרדו הוריו והוא גדל עד גיל שלוש אצל אמו ואחר־כך אצל אביו בטבריה. סיים את זוק לימודיו בבית־ספר עממי של ה„אליאנס" ובגיל 16½ עבר לבית סבתו. היה חבר „הנוער העובד". נער עדין ושקט וחבריו ציינו כי מעולם לא רב עם איש. בתל־אביב החל לעבוד בבית־החרושת „סדן" ביציקת מתכת, ומאז הורגשה מעט רווחה בחייו. מצא לו חברה ועמד לשאתה לאשה. היה חבר ה„הגנה" וסיים קורס מ"כ. בבית־החרושת „סדן" עבד חמש שנים ורכש לו ידידים רבים בין העובדים והמעבידים כאחד.

עם התלקחות מלחמת־השחרור התגבר מיד למערכה והשתתף בהגנת תל־אביב ואזורה ואחר־כך בליווי שיירות לנגב. נפל בפריצת הדרך לגת, ביחידת חיפוי, בשעה שהגיש עזרה לפצוע, ביום 13.3.1948 ונקבר בגת למחרתו. אחרי מותו נדבו לזכרו בני משפחתו ספר־תורה לבית־הכנסת בטבריה. ב־15.11.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

גרד יצחק־נפתלי

בן טודרוס וחיה לבית לוינשטיין. נולד בכ"ד במנחם־אב תרפ"ט בירושלים, בעצם ימי המהומות. כשגדל ראה בכך אות הגורל, שהוא יגן על ירושלים לבל תופקר עוד לפורעים. למד בבית־הספר „גאולה" ואחר־כך בבית־הספר „מעלה". בקיץ תש"ו יצא עם חברי־ו לעבודה בקבוצת בית־יהושע של תנועת „עקיבא" ומילא בקן תפקידי גזבר וחבר המועצה. ניהל את הענינים בנועם, ברצינות ובתבונה. אחר־כך יצא עם חבריו בגרעין „עקיבא" להכשרה חקלאית בקבוצת בית־יהושע. כאן נשא בסבל היצירה וההתנחלות בהומור ובציפיה לעתיד טוב יותר. הצטרף ל„הגנה". פעם, בשעת אימונים, נפגע ונשברה עצם הכתף שלו, אך הוא נהר שלא להטריד את חבריו בפעולה והבליג על יסוריו, וגם בבית לא הוציא אנחה מפיו כדי שלא להדאיג את הוריו. הוא גם לא השתמש בהזדמנות זו כדי להשתחרר משירותי ה„הגנה". שתי תכונות מנוגדות היו בו והן אשר שיוו לו אופי מיוחד ומושך: רצינות וכושר העמקה, ועם זאת עליזות, הומור, ונטיה לסטירה אשר ביטאה בפגישות וב־אסיפות חברים בחריפות.

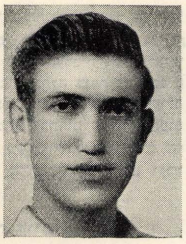
במהומות שפרצו אחרי החלטת החלוקה השתתף בהגנת השכונות הקיצוניות של ירושלים. אחר־כך גויס לשיירות מלא. לתחנוני אמו, שיבקש שחרור או שירות חלקי בשל מחלתה, השיב בפשטות: „ומה נעשה אם הכל יאמרו כך והערבים יבואו וישחטו את כולנו?" נשלח לאזור סביבת בית־יהושע ובעמדו על משמר תצפית ליד כפר־יעבץ בתוך מטר פגזים הריץ ידיעות בטלפון עד הרגע האחרון ושם נפגע ונפל ביום י"ח בתשרי תש"ט (21.10.1948) ונקבר למחרתו בבית־העלמין הצבאי בנתניה. הכשרת „עקיבא" בית־יהושע הוציאה חוברת לזכרו, והקומפוזיטור גבריאל גראד הקדיש לשמו „המנון לגיבור ישראל" לקול ולפסנתר.

גרדי חנה

בת זאב ורבקה. נולדה ב־5.11.1927 בירושלים, ובגלל חולשתה הוחזקה בחדישה הראשונים בבית־החולים „הדסה" בירושלים. בגלל מצבם הדחוק עברו הוריה לחיפה ואחר־כך לתל־אביב. בהיותה בת שנתים ורבע נתקבלה לגן־ילדים של „ארגון אמהות עובדות". אחרי הגן למדה שנה אחת בבן־שמן, שנתים בבית החינוך בתל־אביב וסיימה את חוק לימודיה בבית־הספר העממי „נס־ציונה". בת 9 הצטרפה ל„הנוער העובד" ובגלל הנחת השיעורים הוציאתה אמה מתנועה זו. אחר־כך היתה 4 שנים חברה ב„השומר הצעיר". כשגמרה את בית־הספר העממי אמרה להמשיך לימודיה במשמר־העמק, אך המנהל, שגילה בה נטיה לעבודת אחות ב„עזרה ראשונה", יעץ שתגמור תחילה בית־ספר תיכון ואחר־כך תבחן את דרכה. למדה עד סיום המחלקה השביעית בבית־הספר „תיכון חדש" בתל־אביב. אחר־כך עבדה זמן־מה, שעות מספר ביום, בעבודה סוציאלית והשתלמה בקורסים באנגלית ובערבית, וב־1945 נתקבלה לבית־הספר לאחיות בירושלים. חיבבה מאד מוסיקה, ביגנה במנדולינה, אחר־כך למדה לנגן בכינור והפסיקה לימוד זה מחוסר אמצעים להמשיך בקונסרבטוריון. תוך כדי לימודה עבדה כאחות בבית־החולים „הדסה" שעל הר־הצופים. למראה העיני של חולי דלת־העם למדה לצמצם את דרישותיה מהחיים והיתה מוכנה בלב ונפש להסתיים את סבל הזולת ולהנעים את החיים בחברתה. חיבבה מאד ילדים ולא פעם אמרה להביא לאמה תינוק „מיותר" של משפחה עניה.

כחברה ב„הגנה" עוד מבית־הספר שירתה כמגוייסת ב„הדסה" על הר־הצופים מראשית מלחמת המולדת. כשמת בחיר־לבה נסעה אל הוריו לחיפה ושרפה את מכתביה אליו ומכתביו אליה. בסוף דצמבר 1947 באה הביתה לחופשה של ימים אחדים. האם שידלה אותה להישאר ולעבוד בתל־אביב, כי בדרך להר־הצופים גדולה הסכנה, אך היא סירבה „להסתדר" בשירות „נוח" וחזרה לירושלים. בהגיעה לירושלים פסקה הנסיעה הבטוחה להר־הצופים ולמרות האזהרות שהזהירוה יצאה על־מנת לחזור למקום עבודתה, ובעברה דרך שייך־ג'ראח נרצחה על־ידי הערבים ביום כ' בטבת תש"ח (2.1.1948) ונקברה בנחלת־יצחק ב־4.1.1948.

גרדין חיים

בן ישראל. נולד ב־27.10.1927 בעיירה זיסובקה שבפולין. עלה ארצה עם הוריו בשנת 1936. למד בבית־הספר „תחכמוני" בבני־ברק, בבית־הספר העממי בנחלת־יצחק שעל־יד תל־אביב ואחר־כך במשך שנתים בבית־הספר המקצועי על שם מפס פיין בתל־אביב. היה חבר בהסתדרות „הנוער העובד" והצטרף בשנת 1945 לפלמ"ח. שם הכירוהו בשם־המחברת עמרם יחיאלי. השתתף בהורדת מעפילים. לאחר שירות של שנה וחצי חזר לבית הוריו. עבד כחרט בבית־החרושת „המת" בנחלת־יצחק. בערבים השתלם במקצועו.

מאז ה־29 בנובמבר 1947 היו חייו קודש להגנת הישוב. כחודש וחצי השתתף בהגנה על בית הקרן־הקיימת־לישראל המבודד שעל־יד בית־דגון. אחרי פיצוץ הבית ליוה שיירות לירושלים. מחמת טלטולי דרכים חלה, אבל אחרי יומים כבר הודיע שעליו ללכת. „מקומי פנוי, ואין מי שיסתום את הפרצה" — אמר. ובדברו על הקרבנות נוהג היה להעיר: „תארו לכם, כי חדרי־הגאזים במחנות־ההשמדה פעלו עוד יום אחד". אמיץ־לב היה ומוכן בכל עת להקריב את חייו. נלחם בשורות גדוד „הפורצים" בחטיבת „הראל". השתתף בקרבות על פתיחת הדרך לירושלים ונפל בקרב על הקסטל, בשעת הגישו עזרה לחבר פצוע, ב־7 באפריל 1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות במעלה־החמישה ב־11.4.1948. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

גרוב חיים

בן מנחם ורבקה. נולד בכ"ט במנחם־אב תרצ"א (1931) בעיר פולטוסק שבפולין. אחותו ושנים מאחיו נהרגו על־ידי הנאצים. בשנת 1941 עלה ארצה עם הוריו ושלושת אחיו (אחד מת בארץ) שנשארו לפליטה. התישבו בכפר־אתא שעל־יד חיפה. למד בבית־ספר עממי ובתלמוד־תורה, ואחר־כך בישיבה „שפת אמת" בירושלים. שלא בידיעת הוריו ומנהלי הישיבה התגדב יחד עם חבריו מ„אגודת ישראל" לצבא.

נפל בהגנה על מוצא ב־7 באפריל 1948, חבריו מספרים: עוד בחייותו על ערש־דוי, מפרפר בין החיים והמות, ביקש שיחבשו כיפה לראשו, לבל ישכב בגילוי־ראש. הובא לקברות בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

גרובר אברהם

בן יהודה ופרידה. נולד ב־23 ביוני 1910 בוינה ולמד בבית־ספר ריאלי ובאולפן לחימיה. היה חבר פעיל בשורות „הנוער הציוני" בוינה וב„מכבי". במארס 1932 בא לארץ עם אנשי ה„מכביה" והשתקע בה. פעל כמדריך בסניף „המכבי" בפתח־תקוה, כמרכז „המכבי־הצעיר" ומיסד סניף „מגן־דויד אדום". בשנותיו הראשונות בארץ עבד כחימאי ואחר־כך כקבלן לבנינים. כעבור חדשים מספר לעלייתו העמיד עצמו לשירות ה„הגנה" ובמאורעות 1936 התגייס ליחידת־הנוטרות הראשונה באזור פתח־תקוה והשתתף בכל הפעולות הקרביות בסביבה. בשנת 1939 נתמנה למדריך גושי של ה„הגנה" וכעבור זמן קצר הוסמך כמדריך ראשי לנשק מסייע ומאז נלקח מדי פעם על־ידי לשכת ההדרכה הארצית להוראה בקורסים ארציים למפקדי מחלקות הנשק המסייע. רבים ממפקדי המחלקות לנשק זה בפלמ"ח ובחי"ש היו חניכיו. ב־1944 הוטל עליו תפקיד מפקד נפת הדרום וכעבור שנתים השתתף בפעולות מאבק הישוב נגד ממשלת המנדט.

עם פרוץ המערכה בארץ נלקח ממשקו בבית־אהרן, שאך זה החל להקימו, לתפקיד של קצין־תכנון וביצורים. מאז עשה ימים ולילות להקמת ביצורים. לאחר כשלון ההתקפה על טירה הערבית נשלח לארגן את ההגנה על כפר־הס. באחרונה שירת כקצין מנהלה בנפת גד. בג'יפ שלו היה נוסע ממשלט למשלט ודואג למלאכת הביצורים. גישתו לפעולה זו היתה נועזת והוא לא נרתע מצאת למקומות שבתחום האויב ולתפוס שם עמדות. נפל בסיור ב־15 באוגוסט 1948, כשחש לאחד המשלטים כדי להעתיקו מזרחה, והג'יפ שבו נסע עלה על מוקש. למחרת היום נקבר בנתניה. השאיר אחריו אשה ושני ילדים.

גרובר חיים־אברהם

(„חיימי", „אלברט")

בן שלום ויהודית. נולד באוקטובר 1924 בכפר הגדול מסיוף (ישוב של כ־120 משפחות יהודים) בחלק הרומני של מחוז מרמרוש. בגיל רך נתיתם מאמו ונתחנך בבית דודתו. למד בבית־ספר עממי וב„תדרים" וחונך מילדותו על התורה ויראת־שמים. בנערותו הפר את מסורת המשפחה ובלי הסכמת אביו ובויתור על תמיכתו הלך ללמוד סריגה בבית־ספר מקצועי של ה„ג'וינט" בסיגט, בירת המחוז. סיים את שלוש שנות הלימוד והתחיל לעבוד בשכר זעום, ולא פעם עבד גם שעות נוספות כדי שיוכל להפריש משכרו גם למתן צדקה לעניים הרבים. בינתים פרצה מלחמת־העולם השניה וכל האזור הוחזר לשלטון הונגרי שהציק ליהודים עוד יותר מאשר הרומנים. בשעת גירוש היהודים חסרי הנתינות ההונגרית לגליציה ולאוקראינה, היה מוליך אתו את חבריו לתחנת־הרכבת, כדי להגיש למגורשים מים לשתיה ופירות ולעודדם. עבר למונקאץ' ואירגן קואופרטיב לסריגה, שהוא היה בו המנהל המקצועי. בשעות־הפנאי היה סר לבית־מדרש ולומד תורה ובשבתות היה הולך לשולחנות של אדמו"רים או לפגישות צעירים ציונים. עם כל ציונותו ואורח־חייו ברוח הזמן הוסיף ללכת בדרך החסידות ולפני התקשרות בעסקים היה מגיש „פתקאות" ו„פדיונות" לאדמו"רים כמנהג אבותיו. הביא למונקאץ' את אחיו הצעיר והכניסו לעבודה. בגלל צוק־העתים הכללי עבר לבודפשט ברכבת האחרונה לנסיעה חפשית לפני השתלטות הגרמנים על הונגריה. קיבל עבודה בבית־מלאכה גדול של נוצרי, הצטיין בכושר ובידיעה ובעל המפעל השיג לו תעודות של נוצרי „ארי" ושיחררו מגיוס כעובד חיוני. סמוך לסוף המלחמה גויס לשירות צבאי בעורף. אחרי מפלת הגרמנים ביקר בכפר־הולדתו בבית־המשפחה השומם ששרדו ממנו רק אח אחד שחזר הביתה ואחות בשבדיה. יצא עם אחיו לגרמניה, הקים מצבה על קבר אחות שמתה סמוך לשחרור. הצטרף לקיבוץ של „הפועל המזרחי" בפלאפינג ושימש בו מזכיר־חוץ וגם שם הרבה לעזור לפליטים. ב־1947 עלה ארצה ברשיון וקיבל עבודה בסריגה בתל־אביב ואת ערביו ושבתותיו הקדיש לאימונים ב„הגנה". לאחר זמן הגיעו גם אחיו דרך קפריסין ואחותו משבדיה. לפי ידיעות בלתי־ברורות נשלח מטעם ה„הגנה" לתפקיד בנתניה ועבד שם בלילוש יהלומים. בפגישות עם בני מקום־הולדתו עוררם להקים מזכרת ליהודי מרמרוש, וביחוד להרבי מוישאו.

בראשית מלחמת־השחרור התיצב לשירות מלא. השתתף בהרבה קרבות ובאחרונה בקרב לכיבוש קאקון ב־5.6.1948. באמצע ההתקפה נפגע מכדור בחזהו. ובשנמצא אחרי שעתים עוד הספיק לומר: „כבר מאוחר — אל תגלו לבני משפחתי". מת בבית־החולים ביילינסון והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה ב־7.6.1948.

גרובר אדוארד („אדק")

בן דויד והלינה. נולד ב־8.6.1925 בעיר ז'שוב, ליד לבוב, בפולין. בפרוץ מלחמת־העולם השניה היה בן 16. נכלא בגיטו, התחמק משם והצליח לעבור בהיחבא את כל תקופות האימים, בעבדו על־פי רוב, במסוה של פולני, אצל איכרים בכפרים שונים. מיד עם השתחרור הצטרף לקבוצה ב„הנוער הציוני" והעפיל לארץ עם אשתו וילדתו בשנת 1947. תחנתם האחרונה, לפני עלייתם, היתה קפריסין. השתכן בטבעון. עבד בעבודות שונות במרץ חלוצי. ילדתו מתה עליו.

אחרי התגייסותו לצה"ל התאמן בחיפה ובמחנה ג'למה ובספטמבר 1948 הועבר לגליל, נפל בקרב ליד מנרה ב־23.10.1948. ושם היה קבור. ב־2.8.1950 הועבר לבית־הקברות הצבאי בחיפה. השאיר אשה, קלרה.

גרובר חנן

בן משה ושרה. נולד ב־3 בפברואר 1930 בקפיצ'ניק, שבגבול פולין, להורים עובדי־אדמה בעלי משק חקלאי. בגיל צעיר מאד החל גם הוא לעבוד. כשפרצה מלחמת־העולם השניה נרצחו הוריו על־ידי הנאצים. חנן ואחותו הצליחו לברוח וישבו בין פולנים אשר אצלם עבדו וכך ניצלו. אחרי המלחמה נרצחה גם אחותו כאשר פורעים פולנים גזלו את רכושם, וכך נשאר חנן כשריד אחרון של המשפחה. אחרי המלחמה הצטרף לקיבוץ־הכשרה בגרמניה ומשם העפיל לארץ ב־9

ביולי 1946. לאחר ששוחרר ממחנה עתלית, בו נכלא על־ידי הבריטים, הגיע לשדה־נחום והתחנך שם ב„חברת־הנוער" במשך שנה וחצי, עד פרוץ מלחמת־השחרור. היה יודע בחברתו בכעל מזג טוב ושואף להעלות את הרמה החברתית. בצבא שירת כמקלען, במסגרת הפלמ"ח, ולחם בקרבות ירושלים, לטרון והסביבה.

לפעולתו האחרונה, ביום 17 ביולי 1948, בין יאלו ולטרון, יצא עם מקלעו וירה בו עד שחל בו מעצור. בהרימו את ראשו כדי לתקן את המקלע נפצע מכדור אויב ונפל, בקראו: „שלום חברה, אני מת צעיר כל כך..." ב־28.2.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

גרובר יעקב

בן יחיד להוריו משה ורחל. נולד ב־14.7.1927 בירושלים. לרגל קשיי הפרנסה נדדה המשפחה למקומות־עבודה שונים בארץ והוא למד בבתי־החינוך בהרצליה ובכפר־סבא. נודע כתלמיד למופת, ביחוד בהיסטוריה, ובהרצליה כינוהו המורים בתואר „פרופסור להיסטוריה". בגיל 13, בהיות אחיו נוטר במשכורת בלתי־מספקת, הפסיק הגער את לימודיו ונרתם לעבודה. בכפר־סבא היה חבר „הנוער העובד" ובגיל 14 וחצי ביקש מאביו בחשאי לשדל את האם שתסכים להתנייסותו לפלמ"ח. התחיל לשרת באילון שבגליל המערבי, התאמן ועבד בקיבוץ הזורע וביגור ואחר־כך הצטרף להכשרה המגויסת של „הנוער העובד" בקיבוץ „מעוז", ששינתה אחר־כך את שמה ל„מגינים" ובתקופה מאוחרת יותר עלתה להתיישבות בעין־זיתים. במחנה הקבוצה בהרצליה מילא תפקיד מרכז עבודה ונתחבב על החברים. בן 17 התגדב לבריגדה העברית, ובשקיבל חופשה ואפשרות לנסוע הביתה העדיף להישאר באיטליה ולנצל חופשתו לעבודת־עזרה במחנות העקורים. בהיותו בפאריס נתקל ברחוב באשה יהודיה בוכה משום שכומר סירב להחזיר לה את שני ילדיה שהציל מהובלתם למחנה־השמדה. יעקב נכנס אל הכומר והצליח להשפיע עליו בראיות מהתנ"ך, שיחזיר את הילדים לאמם ולעמם. כששוחרר וחזר הביתה מצא את הוריו שבבתיהם במצב חמרי קשה. לא ביקש מהמוסדות פיצויים כחייל משוחרר, כי לדעתו אין לבקש גמול בעד מילוי חובה, אלא נרתם לעבודה, ואת זמנו הפנוי הקדיש להדרכה בסניף „הנוער העובד", משעבר עם ההוריים לחולון התמסר לפעולות ב„משמרת הצעירה" ונבחר למזכירותה.

כחבר חי"ש התיצב להגנת המקום מיד עם פרוץ המהומות הראשונות ונתגלה כבעל כושר צבאי מובהק. פעם נאסר על־ידי „שומרי הסדר" הבריטיים, שוחרר וחזר מיד לעמדתו. ידע את הסכנה הצפויה לו ושבוע לפני נפלו נפרד מאביו, באמרו: „אבא, אני הולך, אבל אתה צריך להיות מוכן לכל, ואפילו לכך שלא אשוב..." התנדב לסייר את הבית הגבוה בתל־א־ריש, שממנו שלחו הערבים יריות־רצח לרחובות חולון. חזר לשם עם החבלנים לפיצוץ הבית. הפיצוץ הצליח, אך הוא נפגע מכדור ונפל ב־24.12.1947. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

גרובר ישראל

בן ברוך ושיינה. נולד ביום כ"ו באייר תרפ"ג (12.5.1923) בעיר באקו, רומניה. הוריו האמידים, שוחרי מסורת ישראל ללא קנאות דתית, נתנו לו אפשרות להתפתחות אינטלקטואלית יסודית. למד בגן־ילדים ובית־ספר עממי יהודי, אחר־כך בגימנסיה עברית בגאלאץ. פעיל בתנועת „גורדוניה", חבר המזכירות. המשיך בה את פעולתו במחתרת גם בימי מלחמת־העולם השניה, גם בימי עבודת־הכפיה שלו במחנה הנאצי. בפעולתו במחתרת השתתף בארגון משלחי אניות־המעפילים ארצה. בשנת 1944 עלה לארץ עם קבוצת חבריו לתנועה. הם נתפסו כעולים בלתי־לגליים ונכלאו בעתלית. אחרי שחרורם הצטרפו כגרעין לקבוצת מסדה שבעמק־הירדן. בארץ התודע אל ברל כצנלסון, שאישיותו קסמה לו עוד בגולה, ובעצתו הלך לאוניברסיטה בירושלים ללמוד פילוסופיה, מדעי החברה ויחסים בינלאומיים. מורו באוניברסיטה העיד עליו, כי היה התלמיד הער ביותר בפקולטה שלו. תמיד היפש מוצא למרצו ולערנותו הרוחנית. כדי לפרנס את עצמו נאלץ לחלק את זמנו בין לימודיו ועבודתו. עבד בבית־הספרים הלאומי, בפקידות ובשמירה. בשנתו האחרונה עמד לקבל פרס ביאליק ולהמשיך בלימודיו בבית־הספר הגבוה לכלכלה בלונדון.

בימי דצמבר 1947 יצא, כשאר חבריו הסטודנטים, לבסיסי ה„הגנה" בירושלים. בינואר 1948 נשלח עם פלוגת הסטודנטים לגוש עציון ושם עבר אימונים קשים ו„טבילת־אש" ראשונה. בתקופת פעולתו בגוש, בסיורים ובשמירה, התידד עם אנשי משואות־יצחק והתכונן לערוך ערבי־עיון בבעיות שונות שהעסיקום, אך המצב החמיר עם נפילת ה„ל־ה" והכניתו לא יצאה לפועל. בסוף ינואר חזר לירושלים, לחופשה של כמה שבועות, כדי לעמוד בבחינת־הגמר שלו שנערכה במחצית פברואר. הוא כתב את הנושא שלו „זכויות האדם וההגנה הבינלאומית עליהן" לשביעות רצונם הרבה של מוריו באוניברסיטה ושמח לשמוע מפיהם על הצלחתו. ימים מספר לאחר־כך, ב־29 במאי 1948, עם צאת הבריטים את ירושלים, הצטרף למחלקה מגדודו שהתקדמה אל החומות ושער יפו תחת אש חזקה של האויב. באחד הבתים ברחוב ממילא, בו חיפשו מחסה, נפצע קשה ובאיחור רב, בגלל ההפגזה הממושכת, הועבר לבית־החולים, ושם מת. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

גרונר סעדיה

בן יעקב וחיה־אסתר. נולד ביום ז' בניסן תרפ"ט (1929) בוילנה, פולין. ב־1936, בהיותו בן שבע, עלה עם הוריו לארץ. גדל בכפר־סבא. משגמר את בית־הספר העממי במושבה למד שנתים בתל־אביב בבית־הספר על שם מכס פיין. השתלם במלאכת המסגרות וחזר לכפר־סבא ושם התעסק במקצועו.

לפני שירותו בצבא היה נוטר בקרית־שמואל. בצה"ל נלחם בחזית הגליל העליון. נפל ב־23.10.1948 ליד מנרה והובא לקברות בראש־פינה ב־1.11.1948.

גרודזנסקי בן־ציון

בן מרדכי־יוסף וחיה־שרה. נולד ב־19 במארס 1916 בביאליסטוק, פולין. אביו היה ממיסדי הגימנסיה „תחכמוני" ומנהלה, אדם אהוב ומקובל בכל העיר. אמו האלמנה (אביו מת בילדותו) נשאה בעול הפרנסה והינוך ילדיה. בכל כוחותיה התאמצה לשמור על הרמה והאווירה הרוחנית בביתה כפי שהיו קיימות בחיי בעלה ואשר לא מעט השפיעו על חינוך הילדים. בן־ציון למד בגימנסיה „תחכמוני" וסיים בה 6 כיתות. משנת תר"ץ היה חבר תנועת־הנוער „השומר הדתי". במהרה נכנס בעול ההדרכה והיה למנהל מושבות־הקיץ של התנועה. כתב מאמרים ורשימות וערך עתוני־קיר. זמן־מה עבד בפנקסנות, אך בשנת תרצ"ו עבר להכשרה בקבוצת „בראשית" ליד וארשה. באותו זמן עבד גם בהנהגה הראשית של „השומר הדתי" בוארשה והתכונן לעלות לארץ, אך גיוסו לצבא הפולני ב־1938 סיכל תכניתו זו. מלחמת־העולם השניה מצאתהו בשורות הצבא הפולני. לאחר תבוסתה של פולין וכניעתה ניסה לעבור את הגבול לרומניה ולעלות משם לארץ. כשנכשל נסיונו זה עבר לוילנה וגם שם נכנס בעול פעולה ציבורית כמזכיר ההנהלה של

חלוצי „תורה ועבודה" מפולין אשר התרכזו במספר קיבוצים בליטא. באביב 1941 הגיע לארץ עם העליה מליטא ומיד הצטרף לקבוצת „אברהם" שבכפר־פינס. עבד בפרדסים, ביער של חדרה ובכרמי גבעת־עדה. בשנת 1942 נשא אשה. היה מראשוני כפר־עציון ומיסדיו. שקד במסירות על חיי התרבות של הקבוצה. היה מפעילי החוג הדרמטי המקומי, אהב נגינה ופרט על מנדולינה. ביחוד התמסר לטיפול בספריה אשר העלה איתה לרמה גבוהה.

ב־1943 סיים קורס לקשר ומאז ועד נפילת כפר־עציון היה הוא וחברו הקרוב שלמה רוזן האחראים לעבודה במשדר גוש עציון. בקרב האחרון של הגוש, תוך סכנת־נפשות, עלה לא אחת על הגג לתקן את האנטנה שנפגעה. בפרוץ שריוני האויב לכפר הודיע על כך ל־ירושלים ולתל־אביב וביקש רשות להרוס את המשדר ואף השמיד אותו ואת המסמכים החשובים. מת ונקבר תחת מפולת בית המנזר ב־13.5.1948, שהאויב נאלץ היה לפוצצו מאין יכולת לחדור למקלט ולהתגבר בדרך אחרת על מגיניו. באחד ממכתביו האחרונים כתב: „אם בסכנה של הקרבת חיי אני יכול להציל ישובנו זה, אז מותי־קדושים הוא טעם נאצל". ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה ושתי בנות.

גרוזימינסקי אבנר

בן בן־ציון ועליזה. נולד בכ"ב בתשרי תרצ"ב בתל־אביב. בית־הוריו עבר משם לשכונת ברוכוב (גבעתים). שם למד בבית־הספר העממי, הצטיין בלימודים, בציור, בכתיבה ספרותית ובנגינת כינור. תרם מכשרונותיו בהופעות חברתיות ובחגיגות בית־הספר. גילה בחיבוריו הערצת הגבורה הישראלית בעבר ובהווה ונכונות להמשיך בדרכי גיבורינו למען המולדת. להמלצת מוריו, שניבאו לו גדולות, הוכנס לגימנסיה „בלפור" בתל־אביב. אך רגש החובה למולדת לא נתן לו ללמוד בשלוה בשעה שרבים מוסרים את נפשם למענה בקרבות.

ל„הגנה" הצטרף עוד בהיותו בן 13, ואם כי בגלל פגם בבריאות שוחרר למשך שנה מכל פעולות התנדב בחורף תש"ח לשירות פעיל. יצא להכשרה בפלמ"ח ביגור והתמסר בחיבה לעבודה חקלאית וללימוד ולאימון בחבלנות במסגרת גדוד „יפתח" של הפלמ"ח. באחד הערבים קישט את מועדון ההכשרה וצייר באותיות גדולות את הסיסמה: „רק בשם החיים הולכים אנשי העבודה למות" — ולמחרת הלך. משימת־חבלה אחת ביצע בהצלחה, ובשניה — לשם ביעור קן מרצחים בכפר־קנה שליד סג'רה — נפל ביום ל' באדר א' תש"ח (11.3.1948). נקבר בנחלת־יצחק.

גרוכוביצה גרשון („גשו")

בן חנוך ודבורה. נולד ב־1 במאי 1913 בסוסנוביץ אשר בפולין. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך עבד ברצענות. מנעוריו חבר „השומר הצעיר". עבר הכשרה בקיבוץ ליד חלם. גויס לשירות סדיר בצבא הפולני ובחופשותיו היה בא „הביתה" לקיבוץ־ההכשרה. עלה ארצה ב־1938 ושירת שנים בנוטרות בנתניה. בשירותו בצבא ובנוטרות רכש לו ידיעה וזריזות בשימוש בכלי־נשק שונים וכושר־קליעה משובח, ואת ידיעותיו אלה הקנה לחבריו ב„הגנה". הצטרף למיסדי קיבוץ יד־מרדכי והיה מטובי העובדים במשק. עליז ושופע שמחת־חיים. היה משרה מרוחי הטובה על חבריו בנוטרות ובמשק ועזור להפיג דאגות ומרירות. יחסי חיבה מיוחדים נהקשרו בינו ובין הילדים, ובזמן האחרון זכה להעניק את חיבתו גם לילדו שלו.

בחורף תש"ח השתתף בהגנת המקום ובביצורו ובכיבוש ברייר והיה מוכן ללכת לכיבושים במקומות רחוקים ובלבד שלא תתקרב הסכנה לקן חבורתו ומשפחתו. אך עם פלישת המצרים התקרבה הסכנה למקומו והוא עמד בחפירה והיטיב לקלוע במכונת־היריה הכבדה ולהרבות את חללי האויב. רגעים מעטים לאחר שהזהיר את חברו לבל ירים את ראשו מהחפירה — נפגע הוא עצמו בגרונו ונפל ב־19.5.1948. נקבר ביד־מרדכי.

גרומן שמואל

בן דויד. נולד בתרפ"ה (1925) בלודז, פולין. נתחנך במשפחה שומרת־מסורת. בהיותו בן 11 מתו עליו הוריו ונאלץ לדאוג לפרנסת עצמו. בימי מלחמת־העולם השניה היה בגיטו לודז בבית־יתומים, ששימש גם מקום להכשרה. עם חיסול הגיטו נשלח לגרמניה ונכלא במחנה־השמדה. אחרי שחרורו משם עבר לטארף שבצרפת, הצטרף לתנועת נח"ם, העפיל בעליה ב' באניה „לטרון", שנתפסה על־ידי הבריטים, והוגלה לקפריסין. בקפריסין שהה 7½ חדשים ועלה ארצה ב־1947. הלך לאפיקים והתמסר שם בהתלהבות לעבודה בגן־הירק, הוי החסידות וריקודיה השאירו רושם עמוק בנפשו עוד מילדותו, ובהיותו בתנועה התעוררה בו כפפם בפעם ההתלהבות החסידית שהאציל ממנה על חבריו. היה מממעטי־דיבור ומרבי־מעש, העמיס על עצמו כל עול כבד ושימש מופת לחבריו. חיבב את הרבים ונתחבב עליהם. לא ידע ויתורים. כל חולשת־אדם העכירה את רוחו. את רוב שיריו שר בחשאי ואיש לא שמעם. אך תסס בו היין המשומר מדורות, ותמיד הבליג על עצבונו — „בשמחה נצא, חבריה, / ואם גם מכאוב בלב; / אור יהי! אם גם נדעה / כי מחשך סביב" („המחול" — תורגם מאידיש).

בפרוץ המהומות, לאחר כ"ט בנובמבר, דרש שיגייסוהו לגדוד „ברק", והשתתף בהרבה פעולות של גדוד זה. נפל בבית־קשת, ליד סג'רה, ביום כ"ז בניסן תש"ח (6.5.1948) ובו ביום נקבר שם.

גרון אלי

בן יצחק־משה ושרה. נולד ב־3.5.1928 בבולגריה. עלה לארץ בשנת 1944. נפל בקרב בכאוכבה שליד חוליקאת ב־18.7.1948. גויתו הובאה לקבורה ב־6.12.1948 ברוחמה והועברה לבית־הקברות בכפר־ורבורג ב־26.6.1950.

גרונדמן דן

בן אלפרד וגרטה. נולד ב־1.5.1928 באסן, גרמניה. עלה לארץ עם הוריו ב־1933. היה בוגר בית־הספר „אליאנס" ובוגר בית־הספר המקצועי שליד הטכניון העברי בחיפה והשתלם כטכנאי־רדיו. חניך „המכבי הצעיר" ושירת בגדנ"ע עוד משנתו ה־14. הצטרף ל„שורה", התאמן בה בסתר וצורף לחי"ש. בימי המהומות תפס את הערבי שהשליך רמון־יד לבית־הקיזרור ברחוב הגמל בחיפה, נפצע והמשיך בפעולותיו.

היה בין ראשוני המתגייסים למלחמת־העצמאות. ליוה שיירות מחיפה לסביבותיה והשתתף בקרבות הגליל העליון ובכיבוש צפת ונבי־יושע. השתתף כקשר בפריצת הדרך לישובי הנגב, וכאן נפל במבצע „יואב" ליד משלט הגשר חתה־קרתיה, סמוך לפלוג'ה, ביום 19.10.1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה ביום 21.12.1950.

גרונר יאיר

בן ישראל ושרה. נולד ב־1927 בתל־אביב. עוד בהיותו תלמיד בבית־הספר העממי הצטרף לתנועת „השומר הצעיר". אחר־כך יצא להכשרה בבית־זרע. הצטרף לפל"ח וסיים קורס מ"כ. עלה עם חבריו להתישבות בקיבוץ רבדים שבגוש עציון. השקיע הרבה כוחות בבנין המשק ובעיצוב הדמות החברתית של חיי הקיבוץ. היה תקיף בהשקפותיו, פיו ולבו שוים בשיחות ובויכוחים, מראשי המדברים בכל שיחת חברים, עומד בתוקף על האמת שלו וגם חבר עליז וחביב ופיו מלא שירה.

בחורף תש"ח נשא באחריות לבטחון הקיבוץ כמפקד הפל"ם. כשהחלו הערבים יורים אל הקיבוץ אמר: „לא איכפת לי אם אפול — אבל לא בבית, אלא בקרב!" ומבוקשו ניתן לו ביום המחרת. הערבים התקרבו לתוקף את הנקודה. אנשי הפל"ם הוזעקו לצאת לקראתם ויאיר, כמפקד, בראשם. האויבים נרתעו מפני עוז־רוחם של המגינים ופנו לנסיגה. יאיר הוליך את אנשיו לרדיפה אחרי האויב, והוא בראשם בקומה זקופה. לפתע נמצאו בתוך אש צולבת. בתוך שאון היריות הרים יאיר את קולו בפקודת נסיגה, כדי להציל את האנשים, והנה פגע בו כדור והפילו. זה היה ביום 14.1.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949, בחוברת „חנוך, יאיר, ארז, איציק — לזכרם", שקיבוץ רבדים הוציא באדר א' תש"ח, הציע אחד החברים, שהבן הראשון שיולד בקיבוץ ייקרא בשם יאיר. אך לא עברו שלושה חדשים וכל הקיבוץ הפך לזכרון של מאבק־גבורה עד הסוף המר, שבא עליו ביום נפול גוש עציון ביום ד' באייר תש"ח. אחרי נפלו הועלתה דרגתו, בפקודת המטכ"ל מיום 3.1.1950, לדרגת סגן.

גרום אהרן („אריה")

בן שמואל־אייזיק ונחמה־רבקה. נולד בשנת 1928 בתל־אביב. חונך בבית השומר על מסורת ישראל. למד בבית־הספר העממי „מורי־ה" וסיימו בהצטיינות. בקי וחריף ביודעת כתבי־הקודש והשאיר אחריו מחברת ובה חידושי־תורה חשובים אשר אביו הרב מביאם לעתים קרובות לפני המתפללים בבית־הכנסת „גבורת־ישראל" שנקרא כך לזכרו של אהרן ולזכר חבריו שנפלו עמו. בגיל צעיר יצא לחברת נוער באילת־השחר, עבד שם בחקלאות ונודע בין חבריו כנער עליז ביותר, חובב ספורט וריקודים. כחבר פלמ"ח עבר אחר־כך להכשרה מגויסת בגבת ופעל זמן רב במחתרת ובהורדת מעפילים לתוך הארץ.

לאחר ששוחרר, עם תום תקופת שירותו, יצא לפלוגת־עבודה בהרצליה ועבד כנהג. כעבור שנה חזר לתל־אביב והחל לעבוד בחברת־החשמל, ממנה עבר, בפרוץ מלחמת־השחרור, להבטחת קוי הטלפונים עד שגויס גיום מלא לאחת החטיבות. נפל בתאונת־דרכים ביום 22 בדצמבר 1948, ליד אורים שבנגב. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

גרום אליעזר

בן נחמה ואברהם. נולד ב־8 ביוני 1915 בעיר באהטור־קסן שבהונגריה. בן 5 נתיתם מאביו. למד בתלמוד־תורה ובבית־ספר עממי ובהתבגרו הצטרף אל „המזרחי" בבודפשט והיה חבר פעיל בו. בהגיע יומו להתיצב לצבא ההונגרי החליט לעלות לארץ באורח בלתי־חוקי, מאחר שלא יכול כמחויב־גיוס לקבל היתר־יציאה. עבר בסתר את הגבול לרומניה ועלה בקונסטנצה על האניה „אסטיר", שהפליגה לארץ ונדדה כשנה בים, כי האנגלים תפסוה ליד חופי הארץ ושילחוה. בחודש אוגוסט 1939 זכה סוף־סוף להגיע לסוף נדודיו. ירד בחיפה ונרשם על־ידי הבריטים „כעולה בלתי־חוקי". בארץ הכירוהו חבריו כאיש חביב, תומך בידי כל קשה־רוח וביחוד נטה שכם לעזרת העולים החדשים. היה סוחר.

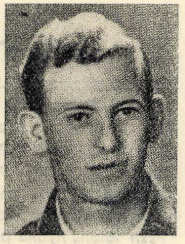
ב־15 במאי 1948 התגייס לצבא ומילא במס־רות תפקיד של חובש. ביום ג' בתמוז תש"ח נפצע ברגלו בקרב על בירוה, בין עכו ונהריה. חבריו נשאוהו כ־60 מטר עד שפגע בו פגז האויב והמיתו. אחרי 7 שבועות נמצאה גופתו ונקברה בנהריה ב־20.8.1948. הניח אחריו אשה, בן ובת.

גרום דוב

בן מוריס ומלכין. נולד בשנת 1921 בעיר קישוורדה שבהונגריה. גמר 7 כיתות של בית־ספר עממי ויצא לעבודה. היה חייט. כשגרירה הונגריה אחרי גרמניה הנאצית, גויס לפלוגות העבודה של הצבא ההונגרי. משנשתחרר חזר לעבודתו, אך שוב לא יכול להסתגל לחיים בגלות. העפיל לארץ לפני מלחמת־השחרור, שולח לקפריסין, עלה במחצית הראשונה של שנת 1948, בעיצומה של המלחמה, והתגייס מיד לצבא.

נשלח לנגבה ושם נפל בב' בתמוז תש"ח (9.7.1948). בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות אשר בנגבה.

גרום זאב (וולף)

בן יהודה. נולד בשנת 1924 באחת מגלויות אירופה. טעם את הטעם המר של גזירות ת"ש—תש"ה עד ששוחרר עם שאירית הפליטה ושאף לעלות לציון. נדודי הבריחה וההעפלה שלו ארכו מאד, אך בזמן הקצר מאז בואו לראשון־לציון ועד להתגייסותו — בין הראשונים במושבה — קנה לו חברים וחברות, שמצאוהו נאמן ומסור וטוב־לב.

היה חייל בחטיבת „גבעתי". נלחם בקרבות בדרום הארץ ונפל בכיבוש הכפר הערבי בשית, על־יד יבנה — בית־דראס, ב־11.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראשון־לציון.

גרום יהודה

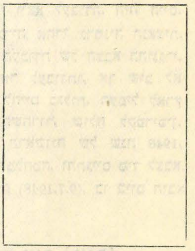

בן שלמה ודבורה. נולד בא' בתמוז תרס"ז (1907) בטרגומורש שבטרנסילבניה (אז — הונגריה), במשפחה עשירה ומתבוללת. משסופח האזור במוצאי מלחמת־העולם הראשונה לרומניה וההתבוללות במדינה ריות נעשתה בלתי־נוחה פנו הרבה יהודים ללאומיות יהודית. הנער יהודה הצטרף לתנועה החלוצית. אביו היה סוחר־עצים גדול ויהודה למד נגרות וחרטות והשתלם בברנו שבצ'כוסלובקיה בשאיפה להיות מהנדס. הפסיק את לימודיו, הלך להכשרה, ועלה ארצה ב־1933. תחילה עבד בכפר־סבא כאחד הפעילים בגרעין לכיבוש עבודה. אחרי שנה עבר לגדרה ועבד בה עבודה שחורה ומקצועית. בהיותו נשוי ואב לילד עבר ב־1941 לרמת־גן, יסד בית־מלאכה לחרטות־עץ ועבד בו. נשאר נאמן לערכי החלוציות והיה מצניע לכת, אך בהנהגת „הסתדרות העובדים" היו אנשים שהכירו את האיש ואת סגולותיו, וכשדרשו ממנו בסתיו 1947 לעלות לחדשים אחדים לצפת לשמש שם כמזכיר מועצת־הפועלים, עזב את משפחתו, שבינתים נתברכה בנפש נוספת, ואת בית־מלאכתו, והלך למלא את המשימה הציבורית שהוטלה עליו. בצפת נתחבב במהרה על הפועלים ועל התושבים הותיקים, כי למרות הסתגרותו בתוך עצמו הורגש

מפעולות"ז ומגעו עם הבריות, שהוא אדם שואף להיטיב ולעזור לזולת ונאמן לעניני הכלל.

משהחלו הקרבות עם הערבים שימש קצין־קשר בין מטה ה"הגנה" ובין ועד הקהילה ופעל במסירות למען הקלת סבלם של התושבים ולתיאום חייהם לצרכי הגנת העיר הנצורה. זכורות אמרותיו: "יה"ה טוב" ו"אין לנו ברירה אלא להיות גיבורים". עם התגברות הקרבות ניתן לו למלא את בקשת בנו, בן 10 אז, לאסוף ולהביא לו "הרבה תרמילים וקלעים מכל המינים" ועזה היתה השוקתו לנטוע לפחות לשבועים הביתה לחופשה, כפי שאמר לחבר ש"המשפחה היא קודש הקדשים של חיי האדם". אך בלילה האחרון שלפני שחרור צפת, ב־10.5.1948, ניתק רסיס־פגז את פתיל חייו. השאיר אחריו אשה ושני ילדים. נקבר בצפת.

גרום יוסף־שלמה

בן ישראל ואסתר. נולד בשנת 1924 בצ'כיה. עלה לארץ בשנת 1944. נפל בקרב בלטרון ב־24.5.1948, גויתו הובאה לקבורה עם כל חללי הקרבות בלטרון ב־28.2.1950 להר־הרצל בירושלים.

גרום ישעיהו

בן יעקב ופנינה. נולד ביום 13.7.1925 ביו־גוסלביה, בעיר צ'רקה־טופולה. גמר בית־ספר תיכוני. בימי מלחמת־העולם השניה נלחם בשורות הפרטיזנים היוגוסלביים. עם חזרתו למסלול החיים האזרחיים עבד בפקידות, אך ראה בכך רק תחנת־מעבר לפני עלייתו לארץ־ישראל שהיתה תכלית חייו. היה מאורגן בתנועת "השומר הצעיר" ומן התועמלנים הנלהבים לעליה. בקוצר־רוח חיכה לתורו.

הגיע לארץ בסוף שנת המלחמה, ב־26.12.1948, עלה יחד עם אחיו ושניהם התגייסו לצה"ל מיד אחרי רדתם מהאניה. שהה בבסיס־אימונים חמישה ימים בלבד וכחייל מנוסה נשלח מיד לפעולה במגדיאל. משם הועבר לאחד המשלטים שעל־יד רמת־הכובש והיה בין המגינים עליו נגד כוח עדיף של האויב עד שאזלה התחמושת ואפסו הכוחות. היה האחרון שעזב את המשלט ובדרך חזרה לבסיס נפגע מכדור ונפל ב־7.1.1949, והוא אך בן 12 ימים בארץ. הועבר למנוחות בנחלת־יצחק ב־22.6.1950.

גרום יעקב־חיים ("זורי")

בן מיקלוש ומרגיט. נולד ב־12.12.1927 בכפר ניר־באקטה שבצפון־מזרח הונגריה. נתחנך בבית־ספר יהודי, במשפחה שומרת־מסורת, והמשיך ללמוד בבית־ספר תיכוני הונגרי. בתקופת הכיבוש הנאצי נלקחו האב ושני הבנים למחנה אושביניצים ואחר־כך לדאכאו. עברו את כל מוראות המלחמה והעינויים וחזרו הביתה, אך את האם לא מצאו עוד. שני האחים לא יכלו להתערות מחדש ב"מולדת" שהסגירתם בידי מרצחים ויצאו בנתיב הבריחה ליוגוסלביה. הצטרפו לנוער החלוצי וב־1946 העפילו באניה "רפיח", שטבעה ליד אי בים האגיאי, ומשם הובלו למחנה קפריסין.

יעקב־חיים שוחרר ראשון ועלה לארץ. עבד זמן־מה בירושלים ובראשית מלחמת השחרור התגייס להגנת העיר. בינתים עלה גם אחיו הבכור והתגייס לצבא ההגנה ורק בהפוגה א' נפגשו שני האחים בירושלים ותיכנו תכניות להעלאת ההורים. אחרי ההפוגה הועבר יעקב־חיים ליחידת גח"ל ושירת בגדוד תותחנים באגף נגד טנקים. השתתף בפעולות לכיבוש עיראק א־סוידאן ובכיבוש עוג'ה־חפיר במבצע "עין". ב־3.1.1949 פגע פגז מצרי בזחל שנסע בו. כמה מאנשי הצוות נפצעו והוא יצא שלם. כעבור שלושה ימים, בהיותו בעמדת הגנה של נירים מול רפיח (שם האניה שהעפיל בה), נפצע מפגז ונפל ביום 6.1.1949 ונקבר בגבולות. לבקשת אחיו הועברו עצמותיו לחיפה ב־11.8.1949.

גרום מאיר

בן אלכסנדר. נולד בשנת 1925. נפל בקרב במשמר־הירדן ב־10.7.1948. למחרת היום הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה.

גרום פרד ("פרידי")

בן יצחק וקלרה. נולד ב־10.4.1930 בעיר מנהיים אשר בגרמניה. המשפחה נשארה במקום מושבה עד השנה השביעית לשלטון הנאצים וגורשו, ופרידי בתוכם, למחנה דה־גור בצרפת (1940). משם הצליח הנער לברוח ולהצטרף לאנשי המחתרת הצרפתית. עם השחרור הוכנס הנער למוסד יהודי לנוער וחונך לציונות. העפיל עם "עלית־הנוער" באניה "הגנה", נעצר בקפריסין ושוחרר משם כעבור ששה חדשים, על סמך החלטת ממשלת המנדט להרשות את עלייתם של נערים שהם למטה מגיל 18. עלה בשנת 1947. בא לירושלים ושם התעניין בנוער העדין והמשכיל אהד מותיקי הצלמים שבעיר והיה לו כבן ולמד אצלו את המקצוע. גילה כשרון למקצוע והתמהה בו. אחיו הגדול ממנו, שהקדים להגר לארצות־הברית ולהתאזרח שם, ההנה אתו בשעתו שיעבור אליו לארצות־הברית, מיד לאחר שיקבל את היתר הכניסה, אך פרידי נעשה בינתים ממתבולל ליהודי לאומי, ואחרי שהיה בזמנו חבר המחתרת הצרפתית הצטרף במולדת למחתרת היהודית הקיצונית של אצ"ל (סוף 1947). בהגיע היתר־הכניסה אל הקונסוליה האמריקנית בחיפה, כבר היה פרידי קשור לארץ קשר בל־ינתק ומגויס למעשה.

נפל בהגנת ירושלים, ב־16 במאי 1948 נשלח לפעולת כיבוש בית־הספר לשוטרים ושם נפצע פצעי־מות. הועבר לבית־החולים ומת כעבור שעות מספר ובו ביום נקבר בסנהדריה בירושלים. ב־15.11.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

גרום שמעיהו

בן מרדכי ופסיה. נולד ב־7.3.1913 בקרפטו־רוס בעיר חוסט, בבית אדוק, למד בבית־ספר עממי, אך מפני טעמים דתיים יצא משם ועבר ללמוד ב"ישיבה" בחוסט. היה בן־אמי"ם, אך נמשך אל החיים החלוציים הקשים בארץ. בשנת 1930 עלה כ"תייר" ונשאר בארץ. בן 17 היה אז ועבד תחילה כחקלאי בבת־שלמה ובנוה־יעקב ("כפר־עברי") ואחרי־כן ישב בירושלים. עבד גם כחשמלאי בהרצליה.

ולבסוף השתקע בחיבת־ציון. נשא אשה והוליד שני ילדים, אך אשתו מתה עליו בדמי־ימיה. את אפיו ציינו יראת־שמים ואהבת מולדה. את יתומיו גידל ברוחו. בשנות המאורעות 1936—1939 היה פעיל ב„הגנה" כשומר הכפר. כשפרצה מלחמת־העולם השניה התגייס לפלמ"ח, התאמן בבית־אלפא ובעין־חרוד.

ב־1947 התגדב לשירות פעיל, נשלח לקורס חבלנים בנתניה ומשם לבת־שלמה. היה במצור ירושלים והשתתף בהגנתה. בגבול מוצא—ירושלים עלה על מוקש ונהרג ב־28.4.1948. למחרת היום נקבר בסנהדריה. ב־26.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח בן ובת.

גרוסברג אליהו

בן לוי ויפה. נולד ביום י' בתמוז תרפ"ה בירושלים. למד בבית־ספר עממי ובו בזמן היה הולך יום־יום לקבל שיעורי תלמוד מפי אבי אמו, למדן ומחנך נודע בעיר העתיקה, ומפי אביו שמע על מעשי הסבא השני, מראשוני העולים והמתנחלים בגליל העליון. אחרי למדו בבית־ספר תיכוני עבד כפקיד מחסנאי ושקד על העשרת אוצר ידיעותיו. חבר ה„הגנה" משחרותו ומראשית פרוץ המהומות במרכז המסחרי, ממחרת החלטת החלוקה, שירת חדשיים בשמירה.

ב־1.2.1948 התגייס לשירות מלא ובהתהם לנסיונו נתמנה לאפסנאי במחנה גדוד „מוריה" ועלה לדרגת סמל. פעם, בהגיע אל הגדוד קריאה לעזרה דחופה למגיני שכונת „בית ישראל" מפני האויב התוקף מצד שייך־ג'ראח, קפץ גם הוא אל המכונית שהסיעה את התגבורת. מפקדיו וחבריו ניסו לעצרו: „הלא אין זה תפקידך, אתה נהרוץ לנו כאן!" אך הוא לא שעה אליהם ויצא לקרב ושם נפל ביום י"א באייר תש"ח (20.5.1948). היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

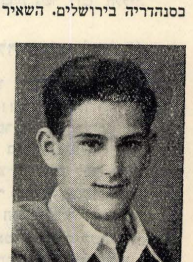
גרוסברג חיים־לוי

בן משה ויהודית. נולד בט"ו במנחם־אב תר"ף בירושלים למשפחה ירושלמית ותיקה. למד בתלמוד־תורה ואחר־כך בבית־הספר תלמוד־תורה של ה„מזרחי". עבד בחנות אביו. מעולם לא יצא כמעט מגבולות ירושלים שאהב אותה אהבה עזה. חבר ה„הגנה" משנת 1946. השתייך לחי"ם. עם החרפת המצב והמצור על עיר הקודש היה בין היוצאים למשמרות בגבולותיה. מדצמבר 1947 שמר בשייך־ג'ראח.

ב־24.4.1948, בליל התקפת הפלמ"ח לשם כיבוש המקום, בשעת הדיפת התקפת־נגד קשה של הלגיון, התנדב להגיש עזרה לחבר פצוע, ובזחלו אליו תחת מטר יריות נפגע מכדור ונהרג בו במקום. למחרת היום נקבר בסנהדריה בירושלים. השאיר אחריו אשה ושתי בנות רכות.

גרוסמן יוסף

בן אברהם ושושנה. נולד ב־21.3.1930 בחיפה. בן למשפחת פועלים. למד שש שנים בגימנסיה „בלאליק" (ממכינה א' ואילך) ושנתים בחברת־הילדים בקיבוץ הפצ'בה (בית־אלפא) ואחר־כך למד חרטות בבית־הספר המקצועי בחיפה והיה עוזר לאביו בעבודתו. פעיל בשורות הגדנ"ע. כחבר פלמ"ח של „המחנות העולים" יצא בחורף תש"ח להכשרה מגויסת בחולתא והשתייך לאחד הגדודים. השתתף בליווי שיירות מטבריה לישובי הגליל, בשחרור טבריה ובפריצת המצור על עין־זיתים. היה מאנשי הפלוגה שחדרה לצפת הנצורה אחרי צאת הבריטים והשתתף בקרבות להסרת המצור מעל הרובע היהודי. בקרב הקשה לכיבוש המצודה הסתער עם שני חברים על עמדת האויב מול מטר יריות. להצעת חבריו להפסיק את ההתקדמות משום הסכנה הגדולה השיב: „כבר ניסו כמה פעמים לפנינו ולא הצליחו. אם לא נתקדם הפעם, לעולם לא נוכל לכבשה" — ובחיוך על שפתיו רץ קדימה והחיוך הזה נשאר קפוא על פניו בנפלו שם מפגיעת צרור כדורי מכוונת־יריה בלבו ביום א' באייר תש"ח (10.5.1948), למחרת היום הובא לקברות בצפת.

גרוסמן ישעיהו („טבי")

בן יצחק ורייזל. נולד ב־1924 בעיר הואדו־ין, רומניה. גמר 7 כיתות של בית־ספר עממי והיה סנדלר. בבוא הנאצים עבר לבודפשט. נחשב כנוצרי, והיו לו תעודות של נוצרי, ובמהתרת השתייך לארגון ציוני. עם השתחרור לא השהה עוד את עלייתו. מהונגריה בא לאוסטריה, מאוסטריה לאי־טליה, ובאניה „ארבע חירויות" הפעיל לארץ, הועבר לקפריסין ועלה משם ביום 15 בפברואר שנת 1947.

זמן מסוים היה חבר בקיבוץ „אביב" שעשה את הכשרתו על אדמת קיבוץ ארץ־ישראל ו' של „השומר הצעיר". אחרי עזבו את הקיבוץ התגייס לצה"ל ב־1.2.1948, שנה אחרי עלייתו. התאמן בשבי־ציון, שירת בחטיבת „כרמלי" והשתתף בכל הפעולות לשחרור הגליל המערבי. משם עבר לחזית נ'גין. בכ"ה באייר תש"ח (3 ביוני 1948), בקרב על נ'גין, בשעת נסיגה מעמדה שהופגזה קשות, לקח מחברו הפצוע את ה„בזה" ובצאתם פגע כדור בלבו ונפל. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

גרוסמן דן (אוטו)

בן צבי (היינריך) והלה. נולד ב־25 בפברואר 1914 בויגה. היה בן להורים אמידים. איש ספורט, משחק כדורגל כחבר „הכוח". עלה ארצה בשנת 1935 להשתלם במדעי־הרוח באוניברסיטה העברית בירושלים. עם כיבוש אוסטריה על־ידי הנאצים נאלץ להפסיק את לימודיו ולפנות לעבודה, כדי לתמוך בהוריו. אם כי לא הרגיל לעבודה גופנית, לא התאונן מעולם. מטבעו היה טוב־לב, עליז ושמח בחלקו. חבר ה„הגנה". במאורעות 1936—1939 נלחם בשורות פלוגת וינגייט, ואחר־כך שירת כנוטר עד שנת 1942. מאז ועד יום נפלו עבד בבית־החרושת לספירט „פאקא" בבת־ים והשתתף בכל פעולות ה„הגנה" במקום. אדם תרבותי, עדין, נוח לבריות.

בכ"ח בשבט תש"ח (7 בפברואר 1948) יצא לשמירה בעמדה קיצונית לצד יפו ולא חזר. נקבר בנחלת־יצחק. הניח אשה וילדה.

גרוסמן מרדכי („מוקה")

בן יהודה ודבורה. נולד ב־10 בינואר 1927 בעיר דברצ'ין אשר בהונגריה. מילדותו — חבר בתנועת־נוער ציונית. עלה ארצה בשנת 1935 והתגורר עם בני המשפחה בירושלים, ושם סיים את חוק לימודיו בבית־ספר תיכון. משנת 1941 — חבר פעיל ב„הגנה". בתקופת המלחמה בפורטים נחטף על־ידי הארגון הצבאי הלאומי ושוחרר על־ידי ה„הגנה". עם תום לימודיו בבית־הספר התיכון עבר ללמוד בסכניון בחיפה.

עם פרוץ המאורעות נקרא לתפקיד בשירותי הבטחון. השתתף בפעולות

קרביות שונות בסביבת חיפה, ובמשך תקופה מסוימת היה מפקד מחלקה בח"פה־תחתית, ובו בזמן — במידה שהדבר ניתן לו — המשיך בלימודיו בטכניון. מרדכי היה סבור כי בירושלים, אשר את סביבותיה היטיב להכיר, יהיה שירותו מועיל יותר. הוא גם רצה להילחם בין שורות חבריו מאז. לפי בקשתו העובר איפוא לירושלים, נשלח לעטרות ושם שימש במשך זמן־מה מפקד בסיס, נפצע בידו ונשלח לבית־חולים בירושלים, אולם בשמעו שהפלוגה, בה שימש סגן־מפקד, עומדת לצאת לפעולה קרבית — מיהר לחזור לעטרות כדי להשתתף בקרב יחד עם חבריו. בדרך לעטרות נפל ב־4.3.1948. הובא לקברות בסנהדריה שבירושלים ב־7.3.1948. בה' באלול תשי"א (6.9.1951) העובר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים, לפי החלטת המטכ"ל נקבעה דרגתו לאחר נפילתו כסגן.

גרוסמן נועם

נולד לאביו המשורר ראובן גרוסמן (בן הסופר והמורה העברי ר' אהרן־ליב) ולאמו חנה (בת המשכיל העברי הותיק ר' קלמן־נחום שפר) ביום ו' בניסן תרפ"ז (8 באפריל 1927) בברוקלין של ניו־יורק, בנכר האמריקני חונך בשפה העברית. בעצם ימי מהומות תרפ"ט, בהיותו בן שנתים וחצי, עלו הוריו לארץ, ואחרי ביקור בגן־הילדים התחנך בגימנסיה "הרצליה" בתל־אביב עד שסיים אותה בגיל 17 (מחזור ל"ב). מגיל 12 גילה נטיה לכינוס ולמחקר היסטוריה. בכושר שלמעלה מגילו השכיל לאסוף חומר, לסדרו יפה, מבחינת הצורה והתוכן, ולעבדו כהלכה. במחלקות הגבוהות הפליא בבגרות מדעית בחיבוריו. שקד על הרחבת ידיעותיו ועשה עבודה פוריה ומפרה ב"בית־התלמיד" (חוגים לעיון של תלמידי הגימנסיה), יזם וערך סדרות שידורים לנוער ברדיו ירושלים והוציא קונטרס "הספרות העברית החדשה: תמציות, הערכות, סקירות", שהיה לעזר למתכוננים לבחינות־בגרות בכל הארץ. את דרך־עתידו ראה לפניו כסופר־עתונאי, מחנך הדור בעטו. בימי מלחמת־העולם השניה עסק בשקידה רבה באוסף ידיעות ותצלומים שהדביק בצורה אלבומית גדולה, כיסוד למחקר נרחב. בהצנע רשם רשימות וכתב סיפורים, ועל כמה מאלה, שנמצאו גנוזים אחרי נפלו, חתם בכינוי מושאל מתוך רגש אחריות ועונה. עסק בענפי־ספורט שונים וקיבל הכשרה כמדריך חג"ם. מגיל צעיר היה פעיל בשורות ה"הגנה". אחרי גמרו את חוק לימודיו בגימנסיה עשה את שנת־השירות כנוטר באשדות־יעקב. גם קשר קשרי חיבה עם המשק החקלאי וטבע הארץ. במלחמת־העולם השניה התגייס לבריגדה העברית, אך עד שהספיק להצטרף אליה נסתיימה המלחמה. הוא נתקבל למחלקה למדעי־הרוח באוניברסיטה העברית בירושלים, הצטיין בלימודי היסטוריה, כלכלה מדינית ויחסים בינלאומיים. שאף להשתלם במקצוע הספרות והעתונאות אחרי סיימו את חוק לימודיו באוניברסיטה. באותה תקופה היה מדריך חג"ם בבית־הספר התיכון בבית־הכרם ומקובל על כל חניכיו ואהוב על כל חבריו ומוריו בשל אחריותו, דייקנותו, צניעותו ונועם הליכותיו.

למחרת ה־29 בנובמבר 1947 עבר את טבילת־האש הראשונה בהשתתפו בפעולה נגד פורעים בווזי רכוש יהודי ברחוב הנסיכה מרי בירושלים. כמה ימים לאחר־כך, ב־5.12.1947, עזב את ספסל־הלימודים והתגייס לשירות מלא. מתחילה מילא תפקיד מפקד־מחלקה, אך במהרה נתמנה סגן מפקד־פלוגה. השתתף בהרבה קרבות מסוכנים בשכונות ירושלים, בשייך־ג'ראח ובגוש עציון. לפני אחד הקרבות, ביום 12.1.1948, בשעה 14.00, רשם על פתק קטן את צוואתו בת 5 הסעיפים: 1. יקברוני בנחלת־יצחק, תל־אביב; 2. אין לכתוב עלי שום דבר בעתון (דברי־חבר וכד'); 3. את משכורתי וכן הפיצויים שתקבל משפחתי — ליסוד קרן לקניית רובים; 4. את רכושי להחזיר למשפחה; 5. אל תספידוני; עשיתי את המוטל עלי". את הצוואה נתן במעטפה קטנה וסגורה וכתב עליה: "לפתוח רק לאחר מותי", ואת זו הכניס למעטפה ועליה כתובת ההורים. הצוואה נמצאה במפקדה, בה השאיר אותה, שבועות מספר אחרי נפלו והומצאה לתעודתה. בפעולת־הענשין נגד קן־המרצחים בואדי ג'וס פיקד על המחלקה הפורצת, בה הגדיל לעשות, ואחרי פעולה זו הועלה לדרגת מפקד־פלוגה. כשפגעו הפורעים בהתבוססותנו לעטרות והפילו חללים ופעולת־הנקם של אנשינו לפגיעה בהתבוססות הערבית מרמאללה לא הצליחה, החליט נועם לתקן את הפגם בכבוד יכלתנו. בעצמו חתם על פקודת מבצע אל עצמו ובראש י"ט אנשיו יצא בלילה למארב בשטח הסלעי שמצפון לעטרות. הקבוצה הוקפה והותקפה על־ידי מאות ערבים, אך נועם הוסיף לעודד את חבריו שימשיכו בקרב עד נשימתם האחרונה, וכך נפלו הוא ורוב אנשיו. הדבר היה ביום כ"ג באדר א' תש"ח (4.3.1948); רק כעבור 3 ימים — בכ"ו באדר א' תש"ח (7.3.1948) — הובאו כולם לקבורה בסנהדריה. בה' באלול תשי"א (6.9.1951) העובר יחד עם אנשיו להר־הרצל. מתוך הוקרת זכרו נקרא שמו על פלוגתו.

אוסף לזכרו ("נועם") הופיע בהוצאת "אמנות", והוא מכיל, מלבד דברי הערכה של סופרים, ידידים ואנשי־השורה, גם אוסף רשימות, סיפורים ומכתבים משלו. בהוצאת "עם עובד" יצא צרור שירי אביו "עלי־דוי — על מות לבן" וכן הקדיש אביו לזכרו את קובץ־שיריו הגדול ("שירים ופואמות"). הקומפוזיטור מרק לברי כתב קנטטה לכמה מן השירים ב"עלי דוי" והחבורת הוצאה על־ידי המרכז לתרבות והסברה של הסתדרות העובדים העברים בישראל. התאחדות בוגרי הגימנסיה "הרצליה" קבעה פרס על שמו לחקר הארץ. ידידיו ומוקיריו שמו בארץ ומחוצה לה עומדים להקים בית־הארחה לצופים שייקרא "בית־נועם". בז' בתשרי תש"י (30 בספטמבר 1949) הוכתר נועם, לפי החלטת המטכ"ל, בדרגת סרן בצבא ההגנה לישראל. כתום שנה לנפלו קיבלה המשפחה את השם "אבינועם".

גרושקה חיים

בן יעקב ודורה. נולד ב־12.10.1930 בוארשה, בירת פולין. בגיל 9 ניתכו עליו מאורעות מלחמת־העולם והכיבוש הנאצי. אביו נרצח ואמו מסרה אותו ואת אחותו, בתשלום דמי כלכלה, למשפחה נוצרית שתחזיקם אצלה כנוצרים. משנערצחה גם האם ושוב לא שולמו דמי כלכלתם, גירשתם המשפחה המארחת ושני הילדים הלכו לעבוד בכפר אצל האיכרים. פולנים נוצרים שהתיימרו או להיות "ממוצא גרמני" ("פולקס־דויטשה") חשדו בחיים שהוא יהודי ותפסוהו. הוא נמלט מידיהם והסתדר בעבודה אצל איכר בכפר אחר בתעודות מזויפות כנוצרי בשכר המזון בלבד. אחרי גירוש הגרמנים מפולין מצא את אחותו ושניהם נכנסו לקיבוץ "דרור", משם יצאו לנדוניהם דרך מחנות־עקורים בגרמניה ואיטליה ובסכנות מעבר הגבולות, ובראשית 1947 העפילו ארצה. אחרי מאבק עם החיילים הבריטיים בנמל חיפה גורשו לקפריסין ושם הצטרף לפלוגת־האימונים של ה"הגנה". בסוף השנה, בהיות הארץ אחוזה כבר בלהבות מלחמת־השחרור, הורשה לעלות ארצה והצטרף ל"חברת נוער" בקיבוץ גשר והחל מתעדה בחיים ובעבודה.

בזמן הקרבות שימש כמקשר בין העמדות והביא תחמושת למגינים, בשעת ההתקפה הגדולה בנשק כבד של הלגיון הערבי על גשר נפגע קשה מרסיס פגז ביום י"ח בניסן תש"ח (27.4.1948), וכשנתאפשר להוציאו אחרי חמש שעות מקו האש מת אחרי שעה קצרה והובא לקבורה באשדות־יעקב ב־29.4.1948. זכרו הועלה בחוברת גשר לזכר חלליו.

גרוספלד חיים (הרמן)

בן יחיד לאביו משה־יואל ולאמו זהבה. נולד ב־2.11.1924 בדיסלדורף, גרמניה. למד בבית־הספר העממי בעירו. המשפחה עלתה ארצה בשנת 1934. האב נהרג במאורעות תרצ"ח. חיים למד בבית־הספר הריאלי "בנה" בחיפה והיה תלמיד טוב ונבון. כל עוד היה תלמיד לא הרבה לבוא בדרישות אל אמו העמלה קשה, ועם גמר בית־הספר העממי קיבל על עצמו לפרנס את הבית. עבד בועד הדר־הכרמל בחיפה, במכון־המים. היה חבר "השומר הצעיר" והמשיך דרכו בתנועת העבודה

כחבר ה„הסתדרות". בנפול אביו נכנס היים ל„הגנה", בעודנו תלמיד בית־הספר העממי. היה אומר לאמו כי הוא הולך לקולנוע וכו' ולמעשה יצא לשמירה במקומות מסוכנים ביותר. בגיל 17 (שנת 1940) התגייס לצבא הבריטי, על אף התנגדות אמו ומאמציה המוצלחים לשחררו. תוך כדי שירות הבריח מעפילים והעביר נשק ל„הגנה", ואף נענש על כך. בשנת 1944 השתחרר מן הצבא ועבד בבית־חרושת לסוללות־חשמל. הוא נשא אשה ועבר לגור בתל־אביב. מפעיליותו הרבה ב„הגנה" לא הרפה. ה„שורה" גזלה את מיטב זמנו עד כדי כך, שלא יכול להתמסר לפרנסת המשפחה. אולם תפקידו זה היה בעיניו חשוב מעניני חייו הפרטיים ושלום הבית. השמדת יהדות אירופה ורצח אביו הדריכו מנותחו ולא חדל ממחשבת נקם.

כשפרצה מלחמת העצמאות היה מן הראשונים לגיוס. שירת בחטיבת „גבעתי", תחילה כמקשר על אופנוע ואחר־כך כמ.צ. ו־ש.ג. היה בתל־נוף וחולדה. השתתף בקרבות על הקסטל ו„דרך בורמה" ובמבצע „עשר המכות". כשביקשוהו קרוביו להימנע מללכת לקרב, בטענם שהוא בן־יחיד, ענה כי הקציץ נתן לו פקודה ועליו למלאותה. נפל בקרב על חוליקאת בט"ז בתשרי תש"ט (19.10.1948) עם רבים מאנשי פלוגתו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בכפר־ורבורג. השאיר בת.

גרושקה פרץ

בן פישל ופרידה. נולד ב־20 בנובמבר 1929 בתל־אביב. גר בגני־עם ליד רמתים. למד בבית־ספר עממי ומשסיימו עבד זמן־מה בחקלאות, אך בדרך כלל עבד כמכונאי. היה ב„חברת־נוער" בנגבה.

בצבא־ההגנה שימש אלחוטאי ומדריך קורס לאלחוטאים. לאחרונה שירת במשרד הקשר במחנה „דורה". נמסר לו תפקיד של ארגון הפעולה בכיתת אופנועים — וכאן הפליא לעשות, בעדות מפקדו. חביב ומקובל על מפקדיו ופקודיו. נספה בתאונת־דרכים, בסמוך לאבן־יהודה, ביום 8.8.1948 ובו ביום נקבר בירקונה, גני־עם. בחיבורו „שבתי צבי", שנשאר מימי לימודיו בבית־הספר, גילה לשון־הרצאה הגיונית ומדויקת.

גרושקין גדעון

בן יחיד לאביו לייב־יצחק ולאמו דוברושה־מרים, מילדת ואחות ראשית בבית־החולים היהודי באלכסנדריה (כיום מילדת בבית־החולים שוייצר בטבריה). נולד ב־9 במארס 1927 במצרים. שנות חייו הראשונות עברו עליו בשוויץ. אביו מת עליו בילדותו. ב־1 בנובמבר 1934 עלה ארצה והתחנך ארבע שנים בקיבוץ רמת־רחל שבירושלים. בהיותו כבן 12 הועבר לבית פרטי בבית־הכרם ושם למד בבית־הספר העממי ובבית־הספר התיכון. משחר ילדותו נבדל משאר חבריו באפיו האינדיבידואליסטי, שהקשה עליו להסתגל לסביבה החדשה. הצטיין באהבת־סדר יסודית בכל התנהגותו והיה מטבעו מתון, צנוע ומנומס, אדיב, חברי ומלא־הבנה ביחס לזולת. התעניין באמנות הציור והמוסיקה וניתן בכשרון מיוחד לשפות. למד בעצמו לדבר ולקרוא רוסית במשך זמן קצר. עם התבגרותו הרבה לקרוא ולהתעניין בבעיות החברה והצטרף למפלגה הקומוניסטית העברית. לאחר גמר בית־הספר התיכון יצא לשנת־הכשרה במשק דורות ואחר־כך נכנס לאוניברסיטה העברית בירושלים ולמד תרבות צרפת, ערבית וכלכלה. היה חבר בועד הסטודנטים ומנהל לשכת־העבודה שלהם.

משנת 1944 היה חבר פעיל ב„הגנה", בעל משמעת פנימית ומסור לתפקידו (מ"כ). בראשית המרוכה בתש"ח נשלח לכפר־עציון. חזר משם בשיירת „נבי־דניאל". השתלם בקורס לקשר־אלחוט ונעשה למדריך במקצוע זה. השתתף בקרבות הדרך לירושלים ובקרבות קטמון ושייח־ג'ראח. בימי ההפוגה הראשונה ביקר ברמת־גן אצל אמו, שהצליחה לברוח ממצרים עם פרוץ המאורעות. אולם בהתחדש הקרבות סירב להישאר וחזר לחזית ירושלים. ביום 15.7.1948 נפל בעלותו על מוקש בשעת כיבוש הכפר הערבי מלחה. היה קבור בשייח־בדר א', בס"ח באולל תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ג'רזי דויד

נפל בקרב קטמון שבירושלים ב־6.4.1948 ולמחרת היום הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

גרט אליהו

בן יצחק. נולד בשנת 1924 בקובלנקה, מרוקו. נתחנך באווירה מסורתית בגיטו ואחר־כך עבד כפועל במלאכה ובתעשיה. מראשוני חוג הנוער לציונות שנוסד בקובלנקה ב־1942. שאף לחיי עבודה בקיבוץ בארץ. בכסלו תש"ח הגיע ארצה בנתיב־ההעפלה בהשאירו את אשתו ובתו הקטנה בגולה כדי להביאן אחר־כך לכשיסתדר בארץ, ונכנס עם קבוצת חברים להכשרה בקיבוץ רמת־הכובש. היה מפעילי קבוצתו בסידור ענינית והתערה בחיי הקיבוץ.

ב־29.3.1948, בהיותו עם חברים בשמירת הכביש לכפר־סבא לשם הבטחת התחבורה, נחטף בידי ערבים שארבו בפרדס וביום המחרת הוחזרה גויתו לקיבוץ באמצעות משטרת בית־ליד ואותות התעללות נראו בה. נקבר ברמת־הכובש ביום 30.3.1948. בתו הגיעה אל הקיבוץ, בהיותה בת ארבע, עם „עליית־הנוער" והילדים. גם הוריו ושני אחיו באו לארץ.

גרטבול גדעון

בן חיים ורבקה. נולד ב־8 בפברואר 1930 בבנימינה ולמד שם בבית־ספר עממי. עם התבגרו החל לעבוד כמסגר בבית־המלאכה של אביו. הצטרף ל„הנוער העובד" והיה מראשוני מדריכיו במושבה. בן 16 רצה להתגייס לפלמ"ח, אך אחיו האהוב כבר היה מגויס ועל־כן נאלץ גדעון להישאר עם הוריו עד שחרור אחיו, הואיל ואביו זקוק היה לעזרת אחד מבניו בבית־המלאכה. חבר ה„הגנה" מנעוריו. הצטיין כמדריך בגדנ"ע.

משפרצה מלחמת־השחרור רצו מפקדיו לשחררו משירות קרבי לשם המשכת תפקידו כמדריך רציני בגדנ"ע, אך גדעון סירב להישאר בעורף: „גם אני צריך להשתתף במלחמה בפועל ממש ולטעום טעמה של חזית"... עם צאתו לחזית, לפני הגיעו לגיל הגיוס, בחר ביחידת הקומנדו והצטרף לגדוד „שריון ופשיטה". השתתף בקרבות הגליל ועמק הירדן. בימי ההפוגה שימש כמדריך במחנה־האימונים תל־ליטוינסקי. בקרבות נתגלה כלוחם עז־נפש, פועל בקור־רוח ובדייקנות. באחרונה לחם בקרבות טירה, קולה, בית־נבאלה, בן־שמן, לוד ורמלה. נפצע ביום 12 ביולי 1948 בקרב לוד. בפעולה זו השתתף גדעון מרצון, אם כי ניתן לו שחרור משום שנפצע בקרב הקודם. לאחר שנפגע בצווארו הועבר לבן־שמן ושם מת למחרתו. היה קבור בבן־שמן. ב־1.1.1951 הועבר לנתניה. ימים מספר לפני מותו אמר: „יתכן שחיינו יהיו קצרים מדי, אך יש להם תמורה".

גרטן נתן

נפל בקרב ברמלה ב־16.5.1948, יחד עם כל חללי הקרב הובאה גויתו לקבורה בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי בקריית־שאול ב־6.5.1952.

גריזק נוח

בן בנימין ורחל. נולד ב־16.11.1923 בהיי־דלברג שבדרום־גרמניה במשפחה ציונית שומרת־מסורת. בשנת 1933 עלו לארץ ונוח בן התשע גדל והיה לנער בריא ומסור למולדת. בנעוריו הצטרף לבית״ר תל־אביב. היה ספורטאי והצטיין בעיקר בכדורגל, שיחק בקבוצות רמת־גן וראשון לציון, גם „הושאל״ למשך עונה אחת כשוער לאחת מקבוצות „מכבי״. מתנועת־הנוער עבר לאצ״ל. בפעולתו במחתרת ראה את הזות הכל. באחת הפעולות, כשנתים לפני נפילתו, נפצע קשה בברכו, והפצע לא התרפא עד יום מותו, אך הוא לא שם לב לכך. לאחרונה התמסר לתעשית נשק בשביל ארגונו.

נפל בקרב אצ״ל על יפו. יומים אחרי כיבוש מנשיה יצא לפעולות סיור לביעור רוצחים. שנים מחבריו נפגעו על־ידי צלף ערבי, הוא חש לעזרתם ונפצע קשה. מת בבית־החולים ב־30.4.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

גרייצר דוב

בן יעקב וחיה. נולד בכ״ח בטבת תרפ״ו (14.1.1926) ברמת־גן. מגיל שנתים וחצי גדל בכפר־יהושע, מקום התישבות הוריו. הצטיין בלימודיו, בסדר ובדייקנות. חיבב את הטבע וביחוד היתה חדה הסתכלותו בעולם החי. משנתיהם מאביו בגיל 11, ועוד קודם לכן בתקופת המחלה הממושכת של אביו, העמיס על עצמו — ביחד עם אחיו — את עול המשק למעלה מיכולתו ועם זה לא הזניח את לימודיו בבית־הספר. אחרי סיום כיתה י׳ השתלם בסמינריון של תנועת המושבים בירושלים. לא השתתף בעסקנות בחברת הנוער, אך הצטיין בעזרה לזולת. עמד מישהו לפני עבודה שהיא למעלה מיכלתו — מיד בא דוב ונטה שכם. בגלל סיבות משפחתיות הוכרח לוותר על רצונו להתגייס לבריגדה העברית. ב־1946 התגייס לפלמ״ח וגם שם נתגלו סגולותיו מהבית: נשיאה בעול ואימונים ותלאות בלי תלונה ובנכונות תמידית לעזור לכושלים. יפה־תואר, טוב־לב, נכון לכל קריאה, נתחבב מאד על כל חבריו. במסעות אסף רשמי תצפית מעולם החי ומוצגים בשביל חדר־הטבע של בית־הספר שבכפרו. בהתחשב בחובתו למשק המשפחה שוחרר מעבודות במקום חניית יחידתו והיה בא רק לאימונים ולפעולות הפלמ״ח השונות שבמחתרת, בהן הצטיין בזריזות ובאומץ במצבים מסוכנים. חיפה בנשק על הורדת מעפ״לי האניה „לנגב״ והשתתף בפריקת בית־הנשק של הצבא הבריטי בתל־ליטוינסקי.

אחרי ההלטת או״ם היה עוד קשור למשקו, אך משגברו הפעולות נכנס לשירות מלא. באביב תש״ח עלה לירושלים והשתתף בפשיטות על סריס, בית־סוריק, בית־אכסא ונבי־סמואל ונשבע לנקום את דם מפקדו שנפל שם. קיבל חופשה וחיכה לשיירה שיסע בה אל השפלה, ובינתים השתתף בכל פעולה קרבית בסביבה. כשעמדו אנשינו ללכת לכבוש את תחנת הראדאר, לבל תימסר לערבים, ניצחה דרישתו העקשנית את מפקדו ואת חבריו לשתפו בפעולה זו והוא — במבצעים. בדרך חדר כדור אנטי־טנקי למשורין שנסע בו ושם נפל ב־13.5.1948. בו ביום נקבר בקריית־ענבים.

גרין ראובן

בן יהושע ובילה. נולד ב־6.6.1930 בחיפה. למד בבית־הספר העממי ושנה אחת בבית־הספר התיכוני שבקריית־חיים ועבר ללמוד בבית־הספר המקצועי בחיפה. במשך שנתים סיגל לו את היסודות של מקצוע החרטות. בן אחת־עשרה הצטרף לתנועת „השומר הצעיר״ והיה חבר פעיל בה עד שנכנס לימיה. שאף להשתלמות ימית וחלם על הצטרפות לקיבוץ ימי. הצטיין כחבר טוב. הצטרף ל„הגנה״ ללא ידיעת הוריו. עם פרוץ המאורעות נשא בצער את גזירת הגיל, שכפתה עליו להמשיך וללמוד, בשעה שחבריו הקשישים ממנו התגייסו ולחמו. אך עם נפול החבר החביב עליו ביותר, עזב את הלימודים והתנדב לצה״ל.

נפל בשיירת יחיעם ב־27.3.1948, והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה ב־29.3.1948. זכרו הועלה בקובץ „לזכר חברינו״.

גרין יחזקאל

בן יצחק ופניה. נולד ביום ג׳ באדר תרפ״ה בתל־אביב. בן הדור הרביעי לילידי הארץ. נקרא על שם סבו, שהיה המוכתר העברי הראשון ביפו וממניחי היסודות לעליית יהודים ולהתישבותם. מיסד־יום שכונת „נוה־שלום״ שקדמה ליסוד תל־אביב. יחזקאל חונך ברוח הציונות. אביו — רוקח מדופלם ראשון בארץ, למד בבית־הספר של „כל ישראל חברים״ ומשפיעמו למד בבית־ספר מקצועי מתוך נטיה לעבודת־כפים. הצטיין במסגרות, מכונאות ומסגנה. נמשך בכל לבו אחרי ימאות, התמחה בענפיה: בנין סירות, ספינות, חתירה בים, כמלח, כדייג וכחבאי, אף הסיע נוסעים בסירות־מוטור על־פני הירקון. בשנת 1945 נתקבל כעובד בחברת־החשמל וזכה ליחס של הוקרה ואמון מצד הממונים עליו אשר הטילו עליו תפקידים אחראיים. ספורטאי רב־צדדי בשיט, אגרוף, כדורגל ואתלטיקה קלה, אשר לה בעיקר התמסר מאז שנת 1945. בשנה זו זכה כראשון בריצה של 200 מטר ועבר את השיא הארצי שנקבע מאז 10 שנים. זכה בגביע הבריגדיר קיש והוכתר כאלוף ארץ־ישראל לריצה. אחרי תחרות ראשונה זו זכה בתחרויות רבות לתעודות ואותות־הצטיינות, למדליות וכד׳ ולפרסום רב בעתונות כללית ומקצועית. בתחרות ריצה זכה גם ל„אליפות ,הפועל׳ לשנת 1945״ בריצת 200 מטר, קיבל תעודה על כך. בהתמדה עלה בסולם השיאים ובשנת 1948, תוך כדי שירות בצבא, השתתף בתחרויות לאליפות ארץ־ישראל והוכתר בתואר „אלוף הריצה ארץ־ישראל לשנת 1948״, עמד ליצג את מדינת ישראל בתחרויות אולימפיאדה ביגלאומית. חבר ה„הגנה״ מנעוריו, בן 15 השתתף בהגנת משקי עמק חפר בשעת המצור הבריטי, ואף נעצר למשך חודש ימים. בהתחלת שנת 1948 התגייס תחילה כמאמן ואחר־כך כשוטר צבאי, ואחר הקמת צבא ההגנה לישראל השתלב בחיידת השריון, בלי לגלות זאת להוריו כדי שלא להדאיגם. גם בהיותו בצבא המשיך בפעולותיו הספורטיביות.

במסגרת גדודו השתתף בקרבות רבים. בקרב הקשה על עיראק אלמנשיה חיפה על נסיגת חיל־הרגלים ובאומץ־רוחו ועמידתו האיתנה הציל, כעדות מפקדו, חיי חיילים רבים. השתתף בפריצת הדרך לנגב כאחד הראשונים ובכיבוש באר־שבע. נפל בקרב על עיראק א־סוידאן ב־9 בנובמבר 1948, כשהוזמן, בו בהקיף את בנין המשטרה, נפגע במישרין

בפגז מבקיע שריון. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג. מפקדו כתב עליו: „... היה חייל למופת בכל סגולותיו: כושר גופני, אומץ־רוח, משמעת ושכל בריא... חש לעזרת חבריו הפצועים בסכנו את חייו... הצטיין בפעולות קרביות שהכריעו את גורל הקמת המדינה...“ הלך לקרב על אף הדרישה להשאירו כקצין לספורט וכמאמן ליד המטה לאימון גופני של צה"ל ועל אף הדרישה של חיל־הים להחזירו כימאי מאומן ושל חברת־החשמל, אשר דרשה אותו כפועל חשמל שעבודתו חיונית למוסד.

גרינבאום אריה

בן חיים. נולד ב־8.12.1926 בפולין. בשנות מלחמת־העולם השניה הוגלה לאוישוויץ ומשם למחנה־ריכוז בגרמניה. עם שחרורו על־ידי הצבא האדום בא לבלגיה להכשרה של „ההלוץ“ והעפיל לארץ ב־1946. לבטי קלטתו לא היו קשים. בא לקיבוץ־עניים, ומשם הלך כעבור חצי שנה לחפצי־בה, עבד במסגריה וכל הזמן היה פעיל בעניני בטחון.

לפני פרוץ מלחמת־השחרור עבר קורס למ"כ והיה בין הראשונים שהתגייסו לצבא ההגנה. עבר קורס לאימון גופני ומשטיימו בהצלחה היה למדריך ספורט באחד מגדודי חטיבת „גולני“ ויחד עם זה השתתף בכל הקרבות בבית־שאן, בית־יוסף, צנדלה ובמשלטים בנגב. היה חבר טוב וידע לגשר בין תפקידו, כמפקד כיתת מרגמות, ובין חברותו. דאג לחייליו ועודדם בכל עת מצוא. נפל בכיבוש משלט במבצע „עין“ בנגב ב־22.12.1948. נקבר בחפצי־בה ב־14.1.1949. דפים לזכרו — בחוברת־זכרון של קיבוץ חפצי־בה „לזכר־הארבעה“.

גרינבוים אליעזר

בן יצחק (הוא יצחק גרינבוים, המנהיג הציוני בפולין ובארץ, שר־הפנים בממשלת־ישראל הזמנית) ומרים לבית לוריא. נולד ב־27.11.1908 בוארשה, פולין. נתחנך בבית־ספר עממי עברי ותיכוני, ובגימנסיה היהודית „חינוך“ ואחר־כך הצטרף ל„השומר הצעיר“, הוסיף להשמאיל ועבר למפלגה הקומוניסטית. בגיל 19, כשלמד משפטים באוניברסיטת וארשה, נאסר בשל פעילות קומוניסטית, עונה קשה ונידון ל־4½ שנות מאסר. כעבור שנתים וחצי שוחרר זמנית בגלל התרופפות בריאותו וברח לפאריס. שם גמר באוניברסיטה את מחלקת המשפטים, הוסיף לפעול במפלגה בתפקידים שונים ובעריכת עתונה בפולין. ב־1938 התגנד עם אחרים לעזרת הממשלה הרפובליקנית בספרד נגד צבא הגנרל פרנקו ונלחם בחזיתות שונות בחיל התותחים האנטי־טנקיים. ב־1939 נמלט הזדה לצרפת עם שרידי הצבא והממשלה של הרפובליקנים והושם במחנה־ריכוז, ומשוחרר חזר לעבוד במפלגה ובעתונה בפאריס. משפרצה מלחמת־העולם השניה התנגד לצבא הצרפתי, ומשהוצע לו להיכנס ללגיון הזרים וסירב, גויס ליחידה פולנית. כשהועברו שרידי החיילים הפולנים לאנגליה, אחרי תבוסת צרפת ביוני 1940, נשאר הוא בצרפת, חזר בדרך הרפתקאות לפאריס והתמסר לעבודת מפלגתו במחתרת. אחרי כשנה נאסר ונשלח למחנה־ריכוז ליהודים בטורטל ואחר־כך בבום־לה־רולנד, ונבחר לישוב־ראש ועד העצורים ולנציגם בפני השלטון. לפי הוראות המפלגה הקומוניסטית אסור היה לשתף פעולה עם השלטון הצרפתי הנכנע לנאצים וכן אסור היה להשתחרר על־ידי בריחה אינדיבידואלית, אך כיהודי יצע ליהודים לצאת לעבודה חקלאית, כהצעת השלטון, ובדרך זו ניצלו ממשטר המעצר ומשילוח למחנות שבפולין, ורק ביחס לעצמו קיים את הוראות המפלגה, כשהרשתה לו סוף־סוף המפלגה לברוח, כבר איחר את האפשרות ונתפס עקב הלשנה. ביוני 1942 הובל למחנה אושבינצים והועבר למחנה העבודה וההשמדה בירקנאו. לבקשת חבריו מהמחנה בצרפת קיבל עליו גם שם תפקיד „ציבורי“ — להיות המפקח על הצריף ואחראי לפני פושע פלילי פולני, הממונה על כל הצריף. זה היה תפקיד מסוכן ואחראי ביותר, שכן היה עליו לשמור על הסדר בקפדנות יתירה, לבל ימצאו המפקחים הגרמים אמתלה לרצוח את האנשים בשל עבירות על התקנות האכזריות בחומרתן. מחויותיו שרשם מהתקופה ההיא נראה, שבתור אדם מנוסה בסכנות ובמשטרי כלא ומחנות וכבעל הבנה פסיכולוגית עמוקה ידע להיות האחד המהלך ופועל בקור־רוח בין צלליי־אדם ולהשפיע עליהם אומץ ושליטה עצמית כדי להינצל מהשמדה. חבריו־לצרה הראשונים, שהכירוהו עוד מהמחנה בצרפת, קיבלו ברצון את הקפדנות שבמרותו, בידעם שהציות הוא לטובתם. כשנה מילא חובה זו בתבונה, זהירות ובטקט, בלי לעורר שום תלונה בפרק־זמן זה. משנתחלפו האנשים באחרים, ראו החדשים את תקיפותו כאכזרית ונטרו לו איבה. מסוף 1943 עבד במכרות יבשוביץ ובינואר 1945 הועבר לבוכנואלד, עם פינוי מחנות אזור אושבינצים בגלל התקרבות צבאות רוסיה ופולין. בבוכנואלד האשימוהו דרי חדרו לשעבר בבירקנאו בהתאכזרות, בהיותו מפקח שם, אך ועדת האסירים, שדנה בהאשמות, זיכתה אותו. בימים האחרונים לפני השחרור השתתף בהתגוננות המחנה. אחרי השחרור התמסר לעבודה ציבורית בין האסירים לשעבר ובעיקר עשה תעמולה בין הפולנים, שיחזרו למולדתם ויהיו אזרחים נאמנים למשטר החדש. פעולתו זו לא ישרה בעיני ממשלת פולין הימנית שבלונדון ולדרישתה נשלח מהמחנה חזרה לפאריס. שם הכירוהו שני יהודים מאסירי בירקנאו לשעבר, האשימוהו שהיה „ראש בחנת־המות בבירקנאו“, והמשטרה הצרפתית אסרה אותו. אחרי שמונה חדשי חקירה, משלא מצא התובע הכללי הוכחות להעמידו לדין, ביטל את התביעה. מיד אחרי שחרורו עלה ארצה ב־1.5.1946. ישב בבית אביו בירושלים, התמסר לחקר ההיסטוריה היהודית וכתב כמה מחקרים, ביניהם: „הערות לתקופה הראשונה של ההיסטוריה היהודית“ ו„רשת מסחרית־קולוניאלית של היהודים בימי־קדם“, שנשארו אחריו בכתב־יד.

בראשית מלחמת־השחרור התיצב לשירות ב„משמר־העם“ ומשגברו הקרבות התנדב לשירות מלא. נסיונו הצבאי, שיקול־דעתו כאדם קשיש בין צעירים, יחסו החברי ומשמעתו, הסניגוריה שלימד על ליקויים ופגמים בסדרים ובאספקה בשל תנאי צבא מתהווה של מדינה מתהווה וההזמור הטוב שבהערותיו — כל אלה עזרו בהרבה להעלאת ה„מוראל“ של פלוגתו. עבד בעיקר במקלע ושימש זמנית כסגן מ"כ. השתדל להסתיר את „זכות־האבות“ שלו, לבל יעתירו עליו יתרונות. השתתף בשמירה על שכונות דרום ירושלים, בכיבוש בית דויד, תחנת־הרכבת ובית־הדפוס הממשלתי ועוד. באחרונה התנדב ללכת עם תגבורת לרמת־רחל ולקח אתו את המקלע. בנסעם במשורין מתלפיות לרמת־רחל הותקפו ומפקד הפלוגה נהרג. אליעזר קפץ ראשון החוצה וחיפה במקלע על נסיגת חבריו. נפגע ברסיס בלסת והמשיך לירות ולחפות. סירב להינשא בידי חבריו והמשיך לסגת בזהילה, התרומם ונפגע מכדור בראשו ונפל ביום 22.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

גרינבוים גד

בן שלמה ואידה. נולד ב־8 בינואר 1930 בעיר הנוצר, גרמניה. ב־4.10.1934, בהיותו כבן 5, עלו הוריו לארץ. וכך היה חינוכו מראשותו חינוך עברי שלם. גמר בית־ספר עממי בתל־אביב, מקום מגורי הוריו ועבד ככותב במכבסת אביו. בשיוריתי המגן באה אהבת המולדת שבו על סיפוקה. במשך כמה שנים היה חבר „מכבי“ והצטרף ל„הגנה“.

בדצמבר 1947, אחרי הכרזת או"ם, התגייס מיד לאחד מגדודי הפלמ"ח. התכשר וההאמן לקראת פעולות נועזות, ובאחת מהן מצא את מותו: בפיצוץ גשר חצבני שבוצע על אדמת הארזב ב־16.5.1948. היה קבור בכפר־גלעדי. ב־25.1.1951 הועבר לנחלת־יצחק.

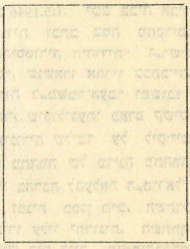
גרינבוים יצחק (מוריץ)

בן יחזקאל ובריינדל. נולד בספטמבר 1916 בכפר הירש שבמחוז סאטמאר, שעבר לאחר שנתים מרשות הונגריה לרשותה של רומניה (מערב טרנסילבניה). הוריו היו בעלי אחוזה בכפר ההוא. אחרי גמרו את בית־הספר רצה אביו להכניסו לעסקי המשק החקלאי, אך הוא לא הרגיש כל נטיה לכך ולמד את מקצוע סחר־העצים ועבד בו כפקיד בעיר אראד. בהגיעו לגיל עשרים גויס לחיל־הים הרומני ושירת בו בשירות־היבשה. משהוחזר החבל להונגריה ב־1940 גויס יהד עם כל היהודים הצעירים לגדוד־עבודה ועשה בשירותים מסוכנים תחת משטר דיכוי והשפלה בחזית אוקראינה. כשחזר הביתה בסוף המלחמה לא מצא את משפחתו ואחר־כך נודע לו כי הוריו ושנים מילדיהם (שבעה בנים ובנות היו במשפחה) נספו במחנה אושביצים. ב־1945 ניהל והדריך קבוצת־הכשרה בת 300 חבר בטימישואורה והוא ואחדים מחבריו עלו ארצה עוד באותה שנה בנתיב־ההעפלה. נכנס לעבוד בקבוצת אבוקה שבעמק בית־שאן ומשנשא אשה בסוף 1946 התיישב בנתניה ועבד בבנין.

התנדב למלחמת־השחרור לפני הגיע תור גיוסו. שירת באחד הגדודים שבחטיבת „אלכסנדרוני". נפל בחזית לוד־רמלה ב־17.7.1948 והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

גרינבלט משה

בן חיים. נולד בשנת 1930. ממגיני ירושלים. בא לארץ מבלגיה במסגרת מת"ל. מפקדו מתארו כ„מצטיין במשמעת ובאומץ־לב", וההודעה על מותו: „נפל על משמרתו בעמדה הדרומית, בסביבות ארנונה בירושלים". נפל ב־30 באוקטובר 1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

גרינברג אליעזר־אהרן („לזר")

בן יוסף והינדה. נולד ב־21 במארס 1892 בעיר סנדומייז', פולין. בבית הוריו האמידים בילה את ילדותו בחיי שלוה וללא מחסור. למד ב„חדר" ובבית־המדרש ונוסף לכך למד פולנית, עברית ותנ"ך מפי מורים פרטיים. עם פרוץ מלחמת־העולם הראשונה (1914) פשטה מגפת־הטיפוס בעירו ורבו קרבנותיה, ביחוד בקרב ה'הודים, שמיאנו ברובם לשכב בבתי־חולים מחוסר אמון באחיות וברופאים הפולנים.

נוסדה חברת „לינת־הצדק" לשם טיפול רפואי והגשת עזרה וסיוע המרי לחולים ולשאר נפגעי המגפה. אליעזר היה ממיסדיה הראשונים של חברה זו ועבד במסירות רבה עד שהוא חלה ונשקפה סכנה לחייו. משהבריא ממחלתו הממושכת הצטרף לארגון הציוני שנוסד באותו זמן ונעשה אחד מעובדיו הפעילים ביותר. פעל למען הקרן־הקיימת־לישראל והפיץ את רעיון הציונות בכל עת. אחרי המלחמה עבר לגרמניה. שם נשא אשה והוליד שני בנים ובת. גם בגרמניה המתבוללת הוסיף לחלום על ציון ולהתכונן לעליה. בחל במסחר ומתוך רצון לחיי־עבודה פרודוקטיביים למד את מלאכת הצבעות ובשנת 1933 עלה ארצה עם משפחתו והתיישב בתל־אביב. מתחילה נתקל בקשיי קליטה, מחלות האקלים וחוסר־עבודה, אולם במשך הזמן התערה בארץ, למד לאהבה וסירב לעזבה על אף הקשיים החמריים ועל אף הפיתויים להגר לארצות־הברית.

אך הספיק לבסס את קיומו החמרי והנה פרצה מלחמת־השחרור. בנו ובתו התגייסו ויצאו לשירות והוא נשאר לבדו והמשיך לדאוג לכלכלת המשפחה. התגורר ברחוב יצחק־אלחנן, ששימש בזמנו מטרה קרובה לצלפי יפו. באחד הימים, בלכתו לעבודה, נפצע מכדור צלף ונאסף לבית־החולים „מחנה־יונה". ברוחו הטובה עליו תמיד נתחבב על הרופאים ועל האחיות ואף עודד וניחם פצועים אחרים שהיו אתו. לאחר שהחלים במקצת היה עוזר לשאר החולים בכל אשר יכול. ביום ח' באייר תש"ח (17.5.1948), בשעת ההפצצה האווירית על „מחנה־יונה", חדרה פצצה למקום משכבו וקיפחה את חייו. למחרת נקבר בנחלת־יצחק. בן 56 היה במותו.

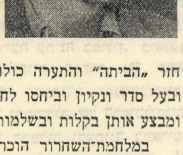
גרינברג אברהם

בן משה. נולד ב־12 בספטמבר 1928 בארץ. למד בתל־אביב בבית־ספר עממי, ואחר־כך בבית־ספר תיכון. במלחמת־העולם השניה היה אביו בין ראשוני המתגייסים למלחמה בנאצים ומצא מותו במצולות הים בנכר, בדרום איטליה. הבן לא בייש את דרכי אביו ועוד בהיותו תלמיד בבית־הספר העממי הצטרף ל„הגנה" ולה הקדיש כל עתותיו הפנויות.

עם הקמת צה"ל צורף לחטיבת „גבעתי". השתתף בהגנת ירושלים ובקרבות ימין־משה, מקור־ברוך וכנסית נוטר־דם. נפצע והוחזר לתל־אביב. עוד לפני החלימו יצא שנית לפעולות קרביות, והפעם — לדרום. נעדר אחרי הקרב ליד הכפר בית־עפה שעל־יד נגבה (ב־18 ביולי 1948). נפוצו שמועות שנפל בשבי המצרים כשהוא פצוע, אך שמועות אלו לא נתאמתו. ב־23.1.1951 הועבר לנחלת־יצחק.

גרינברג זאב („טיטי")

בן אברהם ושושנה. נולד ב־1925 בבוקרשט, בירת רומניה. למד בבית־ספר עממי וב־1940 בא ארצה ב„עליית־הנוער". עבד ולמד שנתים ב„חברת־נוער" בכפר־יהושע, חצי שנה במשק עיינות ועוד כשנה ברמת־יוחנן והתמחה בעבודה חקלאית, במכונאות, בנהגות ובסרקטור, ובכל עבודה שעסק בה נשתבח כבעל „ידי זהב". משם הלך עם החבורה להצטרף למשק בית־אשל ואחרי עזיבה קצרה, בשל קשיי הסתגלות לסביבה חדשה, חזר „הביתה" והתערה כולו במשק ובחברה. בעבודה היה בעל משמעת ובעל סדר ונקיון וביחסו לחברים היה טוב ומיטיב, נענה למשימות קשות ומבצע אותן בקלות ובשלמות.

במלחמת־השחרור הוכרח להיפרד מאשתו ומבתו הפעוטה, שהוצאו עם יתר האמהות והילדים לכפר־ויתקין. נשא בגבורה את יסורי הניתוק והמצור והשפיע מאמונתו בעתיד על חבריו. נוסף לשמירה בעמדות עבד בביצורים והיה אחראי להזנת החברים מהמלאי המצומק שהיה ברשותו. למחרת כיבוש באר־שבע בידי צבא ההגנה לישראל נסע עם שמונה חברים לעיר המשוחררת, שעד עתה היתה בידי המצרים והם היו מפגיזים אותם מעמדותיה. מכוניתם עלתה על מוקש, אחד החברים נפצע קל והוא נפצע קשה מאד, רגלו וידו נכרתו וביסוריו הקשים היתה דאגתו הראשונה ליתר החברים והזהירם שלא יתרוצצו מסביב לבל ייתקלו במוקשים נוספים. כבש יסוריו ולא הפליט כל צעקה בדרכו לבית־החולים ברוחמה. שם קיטעו את ידו ואת רגלו וניסו להציל את חייו בעיריוי דם, אך לשוא. ביום המחרת, 22.10.1948, מת בבית־החולים ברוחמה ונקבר בדורות. ב־4.5.1950 הועברה גויתו לקברות בחיפה.

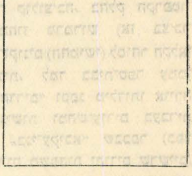
גרינברג יוליאן

בן אלי וגולדה. נולד ב־2.2.1921 בבוקרשט, בירת רומניה. סיים בית־ספר עממי והשתלם במדעי הספרות. במלחמת־העולם השניה נשלח לעבודת־כפיה אצל הכובשים הנאצים. לאחר נצחון הרוסים השתחרר, עזב את רומניה ונסע עם אחיו לגרמניה. הצטרף לקיבוץ "העובד" ושהה שם כשנה. אחר־כך עבר לאיטליה, עבד במקצועו והצטרף לתנועת "אחדות העבודה". נפגש עם שליחים שהגיעו מהארץ לאיטליה והאיץ בהם שיכניסוהו לבית־הספר הצבאי של ה"הגנה" ובבית־ספר זה עשה זמן מסוים באימונים. עלה ארצה ב־15.5.1948 באניה "ארגנטינה". מיד יצא למחנה הצבאי בתל־ליטוינסקי והמשיך באימונים הצבאיים. שירת בצה"ל ונשלח לחזית לטרון, באחד הקרבות נפצע ברגלו וסירב להישאר בבית־חולים ודרש שיחזירוהו לשירות קרבי. משחזר ליחידתו ניבא לו לבו את אשר צפוי לו וביקש מחבריו לבל ימסרו להוריו הזקנים על־דבר הימצאו בחזית לטרון.

נפל ב־24.5.1948 בקרב לטרון, בשעת הסתערות נפצע פצעי־מות בכתפו ובכליותיו. התענה שעות אחדות ביסוריו ובהגיע מגישי ה"עזרה הראשונה" — נפח את נשמתו. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

גרינברג יעקב

בן גרשון. נולד בשנת 1930. נפל בלטרון ב־9.12.1948 ולמחרת היום הובא לקבורה בכפר־גלעדי.

גרינברג ליאון

בן חנוך ודורה. נולד ב־6.6.1926 בשנייברג שבסכסוניה, גרמניה. בהתהלת 1947 עלה מקפריסין ארצה. נפל ב־30.5.1948, מחללי הקרבות על משטרת לטרון, גויתו הועברה לירושלים והובאה לקבורה בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל ביום 17.11.1949.

גרינברג (גלילי) מנחם

בן יוסף, נולד ב־1914 בעיר דורוהוי אשר ברומניה. מילדותו שאף לעלות לארץ־ישראל. עלה כמעפיל בשנת 1939 אחרי שירות בצבא הרומני. השתקע בראשון־לציון, שם נשא אשה והיה אב לשני ילדים. עבד כפועל מומחה בבית־חרושת לזכוכית. איש־עבודה היה, שמח בחלקו, מסור לאשתו ולילדיו.

נקרא אל הדגל וצורף לגדוד "הבוקעים" של חטיבת "גבעתי". נפל ביום ח' בתמוז תש"ח (15 ביולי 1948) בהגנה על משלט עבדיס ליד נגבה, שם עצרה יחידתו את התקדמות הצבא המצרי לעבר לבו של הישוב. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות.

גרינברג מנשה (שמחה)

בן חיים־יצחק ומרים. נולד ב־1 בפברואר 1929, בפטרושני, רומניה. ב־1934, בהיותו בן חמש, הועלה ארצה והוכנס לכפר־הילדים מאיר־שפיה. לאחר שגמר את לימודיו נשאר כבוגר והתכונן לבחינות־בגרות. עבר קורס של מנצחי־מוסיקה והמשיך בכפר כמדריך למוסיקה. כן השתתף בחוג הדרמטי; גילה כשרונות ארגוניים, בהתאם לגילו. ילדי הכפר העריצוהו וישעוריו במוסיקה הלהיבו אותם.

היה פעיל בכל עניני הבטחון במקום. בן 14 נצטרף לגדנ"ע. היה גם מדריך בגדנ"ע המקומי. חסון־ויפה־תואר, נלהב ומלהיב, פעיל ומפעיל, צנוע אך תקיף־דעת, בעל בטחון עצמי, תומך בכל, ה"רוח החיה" בכל החוגים בכפר ומסור להם. בצאתו לגיוס סח לחברו: "רק נגמור את המלחמה, אמשיך בלימודי וארכוש דעת במוסיקה, — אני בוטח בגורלי".

היה פעיל ביותר בשמירה. משום כך לא נתנו לו להתגייס, עם צו הגיוס, מחוץ לכפר, אך הוא התגנב לפעולות הקומנדו. שירת בפלוגת הג'יפים ועלה לדרגת מ"כ. קיים בנאמנות ובמסירות כל הפקיד שהוטל עליו. השתתף בקרבות בגליל, בליווי שיירות לירושלים, ואחר־כך נשלח לחזית הנגב. בליל כיבוש ביר־עסלוג' עלה על מוקש בדרך עוג'ה וגפסה ביום ד' בסיון תש"ח (11.6.1948). למחרת היום הובא לקבורה ברביבים.

גרינברג סנדר ("זינדל")

בן יעקב ואטיל. נולד ב־17.2.1929 בעיר אוסטרוג, חבל וולין, אשר בפולין, בימי מלחמת־העולם וגזירות ת"ש—תש"ה נתנסה בתלאות מרובות וניצל. עם השחרור הלכו הוא ושרידי ביתו בנתיב הבריחה. בזלצבורג שבאוסטריה סיים בית־ספר מקצועי של ה"אורט". את הכשרתו קיבל בקיבוץ "דרור" שבפולין. באיטליה הצטרף ל"הגנה" ומשם הפפיל לארץ, הוחזק במעצר קפריסין ושוחרר עם האחרונים בראשית ימי מלחמת־השחרור. מיד הצטרף לפלמ"ח וצורף לגדוד הפורצים "החיל".

בפעולה בקרבת אבו־גוש נפצע והועבר לירושלים לבית־חולים, שם מת ב־29.9.1948, בן ביום הובא לקברות בקריית־ענבים.

גרינברג פישליוסף (פוליק)

בן משה ופאני. נולד ב־6.10.1922 באיס־טמבול שבתורכיה. למד שלוש שנים בבית־ספר של המיסיון האנגלי ואחר־כך, עד גמר הקורס התיכוני, בקולג' האוסטרי. הצטיין בלימודיו וכמה פעמים עלה ממחלקה למחלקה באמצע השנה. גמר את המחלקה העליונה בשנתו ה־16. שלט בשש שפות בדיבור ובכתב וגילה נטיה רבה למכניקה ולאלקטרוטכניקה, וביחוד לצילום. עד היותו לבר־מצוה למד גם ב"חדר" והצטיין בלימודי היהדות. היה חבר עליז, חביב ומבדח. אחרי גמר לימודיו עבד במשרד והצטיין ביכולת ובשקידה והיו לו סיכויים טובים לעלות בדרגה. מתוך משיכה נפשית מילדותו לארץ־ישראל ויתר על הכל ובאביב 1942 עלה בדרך היבשה, ברכבת, דרך סוריה. הביא אתו לארץ אמונה ובטחון

בעתידו הפרטי ובעתיד העם ובארץ, במכתבים לחבריו באיסטמבול שיבח את יפי הארץ ושידלם שיבואו גם הם. קודם כל סייר בארץ לארכה ולרחבה, וגם אחר־כך היה משתמש בכל חופשותיו להשתתפות בטיולים בחבורה שנערכו מטעם ועדת־התרבות. בטיולים הרבה לצלם ברוב אמנות לעצמו לחבריו. חיבב גם את הספורט. כחצי שנה עבד במקוה־ישראל, ומשבאו גם הוריו והרגיש חובה וצורך לתמוך בהם, נכנס לעבודה בבתי־המלאכה של הצי הבריטי בשטח התעורכה בתל־אביב. התחיל כפועל פשוט ובמהרה עלה לדרגת מנהל־עבודה וגם כאן נתחבב על הכל.

משיצאו הבריטים מתל־אביב נתקבל בפברואר 1948 לעבודה כמכונן ב„סולל־בונה", ואם כי כעובד עבודה חיונית היה ראוי לשחרור מן הצבא, התיצב אחרי שבועות מעטים לשירות וסירב להשתמש בהמלצת־השחרור שניתנה לו מ„סולל־בונה", באמרו: „מולדת אין מקבלים כמתנת יום־הולדת, למענה יש להילחם ואינני רוצה להשתמט מזה". מתחילה שירת כשוטר צבאי, אחר־כך עבר קורס לחבלנים והשתתף בפיצוצים בהזיזתות שונות ובכיבוש מקומות, ביניהם תל־ליטוינסקי וכפר־סלמה. באחרונה נשלח עם חבריו במחלקת חבלנים לכפר־סבא הערבית ובנסיבות שלא הובררו נספו שם כולם ב־3.5.1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־16.5.1948. עד יום גיוסו דאג להוריו הזקנים והחולים. ובגללם, רק כדי להיטיב להם, לא נשא אשה.

גרינברג־זולמן צפורה

בת צבי ומרים. נולדה ב־1893 ברוסיה. סיימה בית־ספר גבוה בחוץ־לארץ והיתה לרופאת־שיניים. היתה חברה ב„עזרי־ציון" ו„החלוץ" באודיסה. בשנת 1921 עלתה ארצה והצטרפה אל „גדוד עבודה". רבות הן תחנות דרכיה בארץ: ראש־העין, מגדל, ראשון־לציון, רחובות, עין־חרוד, תל־אביב, „גבעת־החוצבים" שליד כפר־גלעדי, ולבסוף, ב־1927, בפלוגת ירושלים, חברה במועצתה ובהנהלתה. היתה ממיסדי קיבוץ רמת־רחל בראשוניו. במאורעות 1929 נרצח בעלה, פינחס וולמן, בשעה שרמת־רחל הותקפה על־ידי מאות ביידואים. צפורה נשארה בקיבוץ, עבדה בטיפול ילדים ובמכבסה מכנית והיתה פעילה ב„הגנה", בעיקר בהגשת „עזרה ראשונה". מהנאמנות לרוח החלוצית בקיבוץ.

בפרוץ מלחמת־השחרור נתבקשה על־ידי חברי הקיבוץ לעבור לירושלים, אך היא סירבה להיענות להם על אף גילה הקשיש. במשורין שנפגע בין רמת־רחל וארנונה ב־22.5.1948 היתה גם היא בנופלים. היתה קבורה בשייך־באדר א', ב־8.9.1950 הועברה לרמת־רחל.

גרינברג שמעון־אהרן

בן יהודה והגיה. נולד ב־1910 בפביאניץ ליד לודז, פולין. בימי מלחמת־העולם הראשונה שירת האב בקצין בצבא הרוסי וקיבל אות־הצטיינות. עם תום המלחמה לא רצה להקים מחדש את מפעליו התעשייתיים שנהרסו במלחמה ועלה עם משפחתו לארץ בשנת 1922. הנער, שהיה אז בן 12, גדל ביפו, מקום מגורי אביו, ונאלץ כעבור שנים מעטות לצאת לעבודה כדי להיות לעזר להורים ואת לימודיו דחה לערבים וללילות. עבד בפקידות ובמסחר. זמן־מה היתה לו בתל־אביב חנות־מכולת משלו, אחר־כך עבר לעבודה בצרכניות ובסוף ניהל סניף של הצרכניה בגבעתים. בזמנו היה חבר הנהלת התאחדות הסוחרים בתל־אביב—יפו. במאורעות 1929 היה בין המגינים על היישוב היהודי ביפו. במלחמת־העולם השניה עלה לדרגת סגן מפקד גדוד ה', גוש דן, של הג"א.

מאז הכרזת או"ם, בנובמבר 1947, יצא בקביעות לתפקידי שמירה. ובמילוי תפקידו זה נפל בכפר־ענה ב־11.6.1948. בו ביום נקבר בנחלת־יצחק. ידע מראש כי „נצטרך לשלם ביוקר רב מאד בעד חירותנו" (מדבריו ביום הכרזת או"ם). ולשמירתו האחרונה יצא בדחותו אזהרת חבר במלים אלה: „אם אני אברח יהיו הערבים אצלי בבית". נפצע קשה, ציוה לביתו ומת. הניח אחריו אשה, מרים, ושלושה בנים.

גרינברגר משה

בן זליג וחנה. נולד ב־29 במאי 1911 בעיר דיובובה, צ'כיה. למד בבית־ספר עממי. ב־1 באוקטובר 1935 עלה לארץ והצטרף לקבוצת בארות־יצחק. היה בעל רגשות דתיים נעלים. בבוקר היה משכים ל„מנין" להתפלל בציבור לפני צאתו לעבודה, שאהבה והתמסר לה. צנוע, עניו, בעל סבלנות, נדיב־לב ומסור לחברים. שימש מופת לאחרים בהתנהגותו האישית. אב מסור למשפחתו ולשני ילדיו. בחזרו עייף מעבודת יומו קבע לילדיו עתים לתורה.

עד פרוץ מלחמת־השחרור עבד בחקלאות ובבוא ימי המערכה נחלץ לצבא. אף בימי הקרבות וההפגזות לא חדל לעסוק בבעיות הקיבוץ וחלם על בוא השלום ועבודת השיקום. נפל ביום 15 ביולי 1948 מהתפוצצות בעמדה בשעת הקרב. היה קבור בבארות־יצחק ובכ' במרחשון תשי"א (31.10.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

גרינברגר צבי

בן דויד ופסיל. נולד בכ"ג בטבת תרפ"ו (1926) בכפר קולוצ'בה, בחלק הקרפטו־רוסי של מחוז מרמרוש (אז צ'כו־סלובקיה). בן־זקונים (החמישי) לסיחר חלקאי מוסמך לרבנות. למד בבית־ספר עממי ממשלתי וב„חדרים" וסבג מילדותו אוירה ציונית מהפגישות ומהשיעורים בעברית שערך סניף „בני־עקיבא" שבכפר (כפר שגרו בו עשרות משפחות יהודים שרשיים, קהילה כפרית טיפוסית במחוז מרמרוש) ובבית הוריו, ושאיפת חייו היתה לעלות לארץ־ישראל, וביחוד מאז עלה אחיו הבכור עוד בשנות השלושים. נרשם ל„עליית־הנוער" מטעם תנועתו, ועל התנגדות אמו, שהיתה כבר אלמנה ושאר בניה נתפזרו, התגבר באיומי התאבדות ובבכי. בפסח ת"ש קיבל הודעה על מועד עלייתו וכשנסע לבודפשט להצטרף לשיירה, נדהה ברגע האחרון והוכרח לחזור בהיתה ללעגם של הגויים השכנים. אחרי חצי שנה קיבל הודעה, שכבר הגיע תורו. ביתתים כבר שלטו הגרמנים למעשה בהונגריה ובמדבר המערבי התדפק רומל על שערי הארץ. כשהתנגדה אמו בשל כך לנסיעתו, השיב: „לא אישאר, ואף אם חס ושלום ייכנסו הגרמנים לארצנו, מוטב שאמות שם ולא בין שונאינו ובמדינות בנכר". הפעם לא דחוהו ואחרי מסע בשיירה דרך קונסטנצה, תורכיה וסוריה הגיע דרך ראש־הנקרה ב־14.5.1941 לחיפה, נשק את אדמתה, הרטיבה בדמעות ובירך „שהחיינו". אחרי מנוחה קצרה בבית אחיו הבכור בירושלים למד ועבד 3 שנים בכפר־הנוער הדתי ליד חיפה ושירת בו שנה כנוטר, ואת הכל עשה בהתמסרות ובלהט, שבאו לידי ביטוי גם בסיפורים, רשימות ושירים שכתב. התמסר לעבודת החינוך והדרכה בין העולים הצעירים מהארצות השונות ונתחבב עליהם מאד. בחברת הנוער נראה עליו ושופע בטחון ואמונה, כחובת מחנך, ובלבו נשא את אבל היחיד על האם והסבא והמוני חבריו מילדותו שנספו בשואה הגדולה ואת זעמו על השלטון המדכא בארצנו. כשנפלו חבריו נפתלי ואילה במערכה על גבעת־חיים נגד הבריטים קרא על שמותיהם שתי קבוצות־נוער במוסד. תוך כדי עבודתו בהדרכה הרבה להגות בספרי חינוך כדי לשכלל את עבודתו ונודע כמחנך בחסד עליון. הועבר זמנית להדרכה במוסד „יקיר" שבכפר־הרא"ה, ואחר־כך לעבודה קבועה בבית־הילדים שליד בית־צעירות „מזרחי" בירושלים. בכל מקומות פעולתו השתתף באימוני ה„הגנה" והשתלם בטיפול במקלע, במרגמה ובחבלה וקורס ממושך אחד

עבר במשואות־יצחק שבהרי חברון, מקום מושבו של אחד מאחיו, את פעולותיו ב„הגנה" הסתיר גם מאחיו, לבל ינסו לרכך לבו בחרדתם לשלומו.

משהחלה מלחמת־השחרור השתתף תחילה בגיוס חלקי להגנת ירושלים תוך כדי המשכת עבודתו החינוכית ואחר־כך עבר לגיוס מלא בגדוד „מוריה", אך את הקשרים עם חבריו לא הפסיק. בהופיעו בינינים בחגיגת ט"ו בשבט תש"ח, שבגלל מצב החירום עברה בלי נטיעה, אמר להם בנאומו: „נגיד זאת לאדמה שלנו, כי לא שכחנוה, כי לא בנו האשם שאין אנו נוטעים עצים. גם היא בודאי יודעת זאת, כי היא סופגת כמעט בכל יום דם חם של אחינו הרוצים להפריחה". השתתף בפריצה הראשונה לגוש עציון ובפריצות אחרות, בדרך לקסטל ועוד. וכשעברו ימים אחדים והוא לא נשלח לפעולה, היה זועף ומר־נפש על ביטול ללא תועלת של הזמן היקר למולדת. כשכתב לו חבר פרטים ממקום שירותו, הזהיר אותו באגרת־התשובה, שיימנע להבא מפטפוט סודות צבאיים בדיבור ובכתב. בשירו „צוואה" כתב: „ובמותי בשדה־הקרב, בין סימטאות עיר, או אם בהרים המות ימצאני, אל תספידוני, דמעה מעיניכם אל תזילו! בחשאי, באין רואה, העבירוני להר הזיתים ורגב אחר רגב על גבי הפילו וכתום המעשה והגולל ייסתם, שובו לעבודתכם והחרישו — החרישו". ביום ה', י"א באייר תש"ח, למחרת נפול גוש עציון, בהיותו חדד לגורל שלושת אחיו במערכות ירושלים, גוש עציון וכפר־דרום, נענו לדרישתו ונשלח בתגבורת אל העיר העתיקה. באגרת־הפרידה שהשאיר בבית אחיו דרש שוב שלא יתעצבו אם יפול בקרב, כתב הוראות בדבר חלוקת עזבונו (ספרים) ופרעון חובותיו מסכומים המגיעים לו, וסיים: „ולכם, החיים, אשריכם שזכיתם לראות את ממלכת יהודה בתקומתה". ביום י"ב אייר תש"ח נפצע בעיניו מרסיסי פגז ובשמעו בבית־החולים שחברו שליד הברן נפל, חזר אל העמדה והמשיך להילחם. ב־14.5.1948, כשהיה צורך להעביר את הברן לעמדת „המלכודת", דרש בתוקף שהוא עצמו ילך שמה עם המקלע, ומשם המטיר אש בלתי־פוסקת באויב ומנע מהם להתקרב אל הבנין לפוצצו, עד שנפגע מצרור כדורי מקלע בראשו ונקבר בעיר העתיקה בירושלים ב־26.5.1948.

גרינהויז אביגועם („אבי")

בן אברהם ורחל־לאה. נולד ב־22.8.1931 בחיפה. למד בבית־החינוך לילדי העובדים בחיפה וסיים שם את חוק לימודיו. יצא לחיי עבודה. נעשה מסגר ומצא את סיפוקו במלאכתו זו, חבר נלהב של „התנועה המאוחדת". בן 15 הצטרף ל„הגנה" והשתתף בכמה פעולות בימי המאבק — ביניהן בפעולת־הענשין הראשונה נגד הכפר הערבי עין־ע'זאל. פעם אסרוהו הבריטים בשעת חיפוש בעמדתו, אך כעבור יום שוחרר מבית־כלאו.

ב־21.3.1948, כשיצא לפעילותו האחרונה — פיצוץ בית בעיר התחתית של חיפה — בתוך חולית פורצים של ארבעה אנשים, נפגע. אמר לחבריו שימשיכו והוא יחזור בכוחות עצמו, אך לא עצר כוח והועבר לבית־החולים רוטשילד. שם ביקש בכל לשון של בקשה שלא להודיע להוריו על היפצעו. חמש שעות התענה ומת, ובו ביום נקבר בחיפה.

גרינולד יצחק („בובי")

בן מלכיאל (מראשי „מזרחי") וצפורה. נולד בט"ו בשבט תרפ"ד (20 בינואר 1924) בוינה, בירת אוסטריה, נכד הרב מנחם גרינוואלד. מילדותו היתה בו נטיה לזמרה (במשך 8 שנים שר כסוליסט במקהלת בית־הכנסת בוינה). נער אמין־לב היה וגאה ביהדותו. רבות סופר על מעשי גבורתו בתקופת הרדיפות הנאציות, כיצד הציל ספר־תורה מבית־כנסת שהוצת על־ידי הנאצים, כיצד תקף משגיח נאצי שהעביד בפרך את אביו, הצילו ממקום־העינויים ומצא דרך להעלותו ארצה. ספר־התורה אשר הציל נמצא עתה בבית־הכנסת על הר־ציון ליד קברו של המלך דויד. עלה ארצה בשנת 1938 עם „עליית־הנוער". קיבל הכשרה חקלאית בשדה־יעקב והיה לחקלאי טוב. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה ביקש להתגייס לצבא, אך לא נתקבל משום גילו הצעיר מדי. התגייס למשטרה ומשהגיע לגיל הגיוס עבר לצי הבריטי. במשך תקופה מסוימת היה המלח היהודי היחידי בטוברוק. ביקר בעדן ובזמן עגינת אניתו בנמל זה ריכז סביבו את הנוער היהודי המקומי, אחרי שחרורו מהצבא התישב בירושלים, שם הקים נגריה.

בשנת 1947 הצטרף לארגון הצבאי הלאומי והגיע לדרגת מפקד. עם פירוקו של הארגון גויס לצה"ל. נפל בהר־ציון בכ"ו באלול תש"ח (30.9.1948). היה קבור בשייך־באדר א', ביום י"ז באלול תש"י (30.8.1950) הועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים. אחד המשלטים באזור ירושלים נקרא לזכרו באורח רשמי בשם „משלט יצחק גרינוואלד". השאיר אחריו אשה.

גרינס (גרינט) דוב (ברל)

בן שלמה ורבקה. נולד ב־16.1.1916 בעיר אוסטראוה שבחבל וולהין (אז — רוסיה). גמר בית־ספר עממי, ובגיל צעיר החל לעבוד ולעזור לאביו. את בשורת הציונות שמע בראשונה מפי אחיו הגדול ממנו והתקנא בו בלבו, והמטרה נראתה בעיניו רחוקה מאד. בינתים פרצה מלחמת־העולם השניה על כל גזירותיה וזוועותיה, אך הוא זכה להישאר בחיים. במינסק שבגרמניה עבר הכשרה צבאית ובעיצומה של מלחמת השחרור, ב־15.8.1948, הגיע לארץ, מיד התגייס. חדשים הספיק להיות בשירות. הרגיש את עצמו בפעם הראשונה בחייו בן־חורין על אדמה חפשית והביע רגשותיו אלה בדברים מלאי התלהבות לאחיו שהתישב בארגנטינה. צר היה לו שעדיין אינו שומע עברית, אך היטיב להבין את רוח הארץ ויפיה.

נפל בקרב על עיראק אלמנשיה ביום י"ג בתשרי תש"ט (16.10.1948). הועבר לנחלת־יצחק ביום ו' בתשרי תש"י (29.9.1949).

גרינפלד יהודה־אריה

בן יוסף־דויד ואסתר. נולד ביום י"ג בניסן תרע"ז בעיר ויילון אשר בפולין. גדל בלודז. בן למשפחה רבנית וחסידית. למד בתלמוד־תורה וישיבת „תורת־חסד" בלודז. השתלם בלימודים כלליים. נשאר נאמן לחסידות כל ימיו. יחד עם זאת הגה בספרות־העולם. ביחוד נמשך לשירה ולפילוסופיה. גם לאחר שנכנס לחיי עבודה הוסיף לשקוד בערבים על לימודיו. הצטרף ל„פועלי אגודת ישראל" ועשה למען הסבת מצבם של בני מעמדו. אירגן קבוצות־נוער דתיות בשם „סיני", הדריכן לתורה ולתעודה ונטע בהן אהבה לכל קדשי האומה ולארץ־ישראל. שאף תמיד להתעמקות אידיאולוגית ולביסוס יסודי של השקפת־עולמו. טיפוס של בחור דתי מעולה המעוטר במעלות מיוחדות. הצטיין במיוחד בנואם עממי ובהופעותיו הפומביות באסיפות ריתק את כל שומעיו בשפתו העסיסית עשירת־הביטויים. השתתף בעתונות היהודית המקומית וביחוד בשבועון „ידיעות ארבייטער שטימע". בפרוץ מלחמת־העולם השניה נשלח יחד עם משפחתו לגיטו לודז, שם היה בין אנשי המחתרת ועם זה פעיל באיגוד התרבותי בגיטו. עם התגברות השואה ב־1944 הועבר למחנה־המות באושוינצים, הוריו ואחיותיו ושאר בני־משפחתו הומתו והוא יחד עם שני אחיו נשלחו לבוכנוואלד. בפרק־זמן זה הצליח להציל רבים ממוות. לאחר שנשחרר ממחנה ב־כנואלד התחיל מארגן יחד עם אחרים את קיבוץ בוכנואלד. נדד בגרמניה ממחנה למחנה ועסק בארגון קיבוצים שיתופיים. בראש השנה תש"ו עלה לארץ יחד עם קיבוץ „בוכנואלד"

והתישב בקיבוץ אפיקים. התחבב מאד על אנשי המקום. התפעלותו מהטבע ומהנוף באה לידי ביטוי בשירים ליריים, שנדפסו בחלקם בעלון הקיבוץ. גם שם נהג להרצות ומאזיניו חיבבוהו מאד. מאפיקים עבר לקיבוץ „חפץ חיים" שהיה קרוב לו יותר מבחינה אידיאולוגית. משם גויס לעבודה חינוכית במחנה־העולים בעתלית. גם שם ידע להשיב נפש רבים והשתדל לעזור לכל אחד. כאיש פלאי נחשב בעיני רבים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב לשירות צה"ל, אם כי לא בנקל הצליח להשתחרר מתפקידו החינוכי החיוני במחנה־העולים. נפל ב־18.5.1948 בהפצצה על התחנה המרכזית בתל־אביב. גופתו זוהתה בקושי על־ידי אחיו. גם כל הדברים שהיו עמו בכתובים נשרפו. הובא לקבורת בנחלת־יצחק.

גרינפלד ישראל

בן יונה והניה. נולד בט"ו בשבט תרפ"ז (20.12.1926) בפולין. עלה לארץ עם הוריו בשנת 1936. גדל בתל־אביב ומשגמר את בית־הספר התיכוני עבר לירושלים ללמוד באוניברסיטה העברית. מורו וידידו ד"ר חיים אורמיאן מציין ברשימה מיוחדת את כשרונותיו המיוחדים — צמאונו לספר, מהירות תפיסתו, גישתו האינטואיטיבית ודרכו המבוססת על השכל הישר ועל נסיונות חינוכיים ב„תנועה". באותה רשימה הוא מספר, כי בשעה שהתחיל ישראל לשתף עצמו בלימודי המחלקה לחינוך שבאוניברסיטה בראשית שנת תש"ח (מתוך שאיפה להיות מורה) הרגישו בו המורים כי הנה „עומד להיותו להם חבר חדש". וברשימתו הקצרה על ישראל כותב פרופ' ש. סמבורסק' כי הוא היה „מיחידי־הסגולה שתלינו בו תקוות שימשיך במחקר ויימנה בין עובדיה המדעיים של האוניברסיטה ויביא תפארת למדע ולמוסר... אנו הפיסיקאים שכלנו רבים מבין שורותינו במלחמת־השחרור וישראל גרינפלד היה המעולה שבזוּר הצעיר", יחד עם חברו יורם טרבס חיבר את הספר „מכניקה אנליטית" שהופיע בהוצאת־הספרים על שם י"ל מגנס שליד האוניברסיטה (שנת תש"ך). ספר זה, מציין פרופ' י. רקח, מכיל „לא רק רשימות מהרצאותי בלבד, אלא גם הוספות והשלמות שונות, בחלקן מקוריות ובחלקן מן הספרות הקלסית".

חבר ה„הגנה" ומאנשי־המילואים בתחילת מלחמת־השחרור, שימש בדרגת סגן. נפל ליד באב־אל־ואד, בשעת התקפה על שיירה בדרך לירושלים, ב־29.2.1948 ובו ביום נקבר בקרית־ענבים.

גרינפלד שלמה

בן חיים־יצחק ודבורה. בן יחיד להוריו. נולד ביום 28.12.1928 בחיפה וגר בקרית־מוצקין, שם סיים את לימודיו בבית־הספר. היה חבר בתנועת־הנוער „המחנות העולים" ועם תום לימודיו הצטרף להכשרת תנועה זו ביגור ואחרי־כן במעוז־חיים. היה חבר בפלוגת־הים של הפלמ"ח והשתתף בהורדת מעפילים רבים לחופי הארץ. בחור תקיף בדעתו ובעל בטחון עצמי ועם זה סגור ומסוגר בתוך עצמו וענותן.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נשלח לנגב. השתתף כמקלען בהגנה על בית־אשל הנצור. בכ"ה באייר תש"ח (3 ביוני 1948) יצא, בתפקיד מבטיח במקלעו, במכונית משוריינת שהובילה רופא למושב נבטים הסמוך. המכונית עלתה על מוקש. התפתח קרב עם המצרים שארבו למשוריין. הקרב נמשך שעות אחדות ועל אף עדיפותם המספרית של המצרים הצליחו מלוני המשוריין להדוף את האויב בגרמם לו אבידות כבדות. שלמה ירה ממקלעו עד רגע־היין האחרון ומשחדל — שמט את ראשו על קנה המקלע. הובא לקבורה יחד עם שני חבריו, שנפלו באותו קרב, על גבעה בקרבת נבטים. עצמותיו הועברו ב־31.8.1949 לבית־הקברות הצבאי בחיפה.

גרינפלד שרגא חכהן

בן מאיר ורחל. נולד ביום ט"ו בתמוז תרפ"ה בשצ'ציין שעל־יד ביאליסטוק שבפולין. בן יחיד להוריו שעלו ארצה בינואר 1926. מילדותו התחנך על ערכי הדת, המסורת והלאומיות. למד בבית־הספר „ביל"ו", בבית־הספר „מוריה" ובבית־הספר למלאכה של „המזרחי", בו התמחה במלאכת המסגרות והמכוונאות ואחר־כך עבד ליד אביו בבית־מלאכתו למסגרות ותעשיה זעירה בתל־אביב. היה חבר ב„בני־עקיבא". אביו היה מקפיד על קביעת עתים ללמדו תורה ומוסר מתוך לכתלי בית־הספר ולאחר שעות העבודה. נתחבב על כל יודעיו בשל מזגו הטוב, צניעותו ורציונותו. בנעורותו היה עובר לפני התיבה וקורא בתורה להנאת שומעיו. בן 17 התגייס לנוטרות ולאחר שסיים בשלוש שנות שירות חזר לביתו ומאז השקיע את כל כוחותיו בעבודה ובדאגה לקיום המשפחה.

ב־15 בפברואר 1948 התיצב לשירות־העם בגיוס מלא. גמר קורס למקלע „שפנדאו" וקורס לאלחוט, ואחר־כך שירת במקשר אלחוטאי על אופנוע. השתתף בקרבות בגליל התחתון במקלען (בית־ירח, סביבות צמח, דגניה) ואחר־כך הועבר לטבריה. היה פוקד את הוריו במכתבים תכופים. כדור האויב השיגו בדרך בשעת מילוי תפקידו והוא נפל בדרכו לחיפה, בסביבות טירה (סרפנד) ביו"ד בתמוז תש"ח (25.7.1948), לאחר שנה, ביום המדינה, כ' בתמוז תש"ט (17.7.1949). הועבר לנחלת־יצחק על־ידי חברי פלוגתו. כשבועים לפני נפלו הביא לבית־הכנסת מעיל לספר־תורה שמצא. הוריו הקדישו לזכרו ספר־תורה שיהא עטוף מעיל זה.

גרינשטין אליהו־מאיר

בן יצחק וחוה. נולד ב־1904 בוויסוקי־מזובייצק שבפולין. למד באופן פרטי והגיע להשכלה תיכונית. אחרי מות אביו נשא הוא בעול פרנסת הבית. מגיל צעיר היה פעיל בעיירתו בעבודה הציונית והיה יושב־ראש הסניף של הציונים הכלליים ושל הועדים המקומיים לקרנות הלאומיות ונציג אחרא' רשמי כלפי השלטונות. ב־1935 עלה ארצה עם משפחתו. התיישב בחיפה, למד את מלאכת הנגרות ועבד בה כל השנים בקואופרטיב „כרמל", והוסיף להשתתף בפעולות הציונות הכללית. היה ער לכל המתרחש בארץ ונענה לכל קריאה של המוסדות הלאומיים. ב־1938 התגייס לנוטרות ותוך כדי המשכת עבודתו בנגריה היה ממלא בשעת הצורך תפקידי־בטחון מטעם ה„הגנה" בשירותו כנוטר.

כשהחלה מלחמת־השחרור כבר היה קשיש ואב לשני ילדים, אך את תפקידו בהגנת העיר מילא בעמדות ה„הגנה" במזרח העיר. נפל ביום ט"ו באדר א' תש"ח (25.2.1948), בעמדו על משמרתו. למחרת הובא לקבורה בחלקה הצבאית של בית־העלמין בחיפה.

גרינשטיין דויד

בן משה. גדל בכפר, בבית־יצחק, והיה ידוע כנער פיקח, אשר התפתחותו הבטיחה הרבה. בצה"ל שירת בפלוגה אחת בגדוד „מוריה" של חי"ש ירושלים, עם שיירת נבי־דניאל נשלח לגוש עציון, ושם נשאר כלוחם ומגן עד להכרעת הגוש.

נפל עם הלוחמים ב־12.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

גרינשטיין יוסף („יוסלה")

בן אהרון ולאה. נולד ב־23.9.1924 בתל־אביב. למד בבית־הספר „אליאנס", הגיש בחינות בצרפתית ועמד בהן בהצלחה, המשיך את לימודיו בבית־הספר „מונטי־פיורי" וקיבל שם את תעודת־הגמר, אך המשיך להשתלם. באמצעות הדואר התקשר עם בית־ספר בירושלים ולמד הנדסה לחשמל, רדיו וטלפון. עמד לנסוע להשתלמות בחוץ־לארץ. המשפחה גרה בחולון. בן 15 נכנס לשורות ה„הגנה". עבר קורס לאיתות. עבד בתערוכה שליד „הועד למען החייל", כעוזר למכונאי ובמכון הטכני „מונטיפיורי", פעיל בחיים הארגוניים של עובדי הצבא והתערוכה.

עם הכרזת המדינה התגייס. היה מהרגמים הראשונים. לחם בבת־ים, ג'בליה, תל־א־ריש, חולדה ובדרך לירושלים, עבר קורס והיה למ"כ. נפל בעלותו על שדה־מוקשים בלטרון ב־12.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ביום ה' באייר תש"ח (14.5.1948).

גרינשטיין ירדנה

בת שלמה ולאה. נולדה ב־6 בנובמבר 1929 בתל־אביב. אביה היה כשלושים שנה פועל־רכבת ומת זמן לא רב אחרי נפילתה. עד גיל 16 למדה בבית־הספר בשכונת ברוכוב, מקום־מגוריה. נערה שקדנית ושקטה. אהבה לצייר. נפשה דבקה בטבע, אותו הרבתה לתאר בציוריה. השתלמה בחקלאות בחות־הלימוד בפתח־תקוה במשך שנתים והתמחתה בענף עצי־הפרי. היתה חברה בהסתדרות „הנוער העובד". עשתה שנה בהכשרה בקיבוץ אשדות־יעקב שבעמק הירדן.

עם פרוץ הקרבות עלתה עם חבריה בני הפלמ"ח לצפת, ושם נפלה בקרב ב־13 בינואר 1948. הובאה לקבורה בנחלת־יצחק.

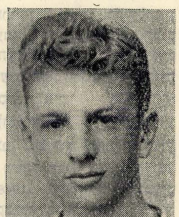
גרינשטיין מנשה

בן בן־ציון ופרידה. נולד בכ"ג באייר תרפ"א (31.5.1921) בתל־אביב כבן יחיד לאמו שאהב והעריץ אותה למעלה מהרגיל. משסיים את בית־הספר העממי „תל־נורדוי" למד בבית־הספר החקלאי בגבעת־השלושה ונבחן בבחינות־הבגרות בגימנסיה „הרצליה". היה חבר בהסתדרות „הנוער העובד" וכחניך תנועת־העבודה הצטרף כבן ארבע־עשרה ל„הגנה" ולנוטרות בירושלים, בהרטוב וברמת־רחל. יחד עם זה היה במשך שנתים מלמיד בפקולטה למדעי־הרוח באוניברסיטה העברית והתמכר ביחוד ללימודי הפילוסופיה. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי ועם יסוד החי"ל עבר לשורותיו. שירת באיטליה ובהולנד והשתתף בעתון „החייל" (מתרגם הטלגרמות של „רויטר"). בהולנד נפגש עם פליטי המחנות והגדיל לעשות לטובתם ולהצלתם. מתוך אגרותיו הרבות והלבביות אל אמו אפשר לעמוד על פרשת חייו, גבורתו, מסירותו, נכונותו ורוח הקרבתו של איש החי"ל במלחמת־העולם השניה. מכתביו החדורים רוח של אהבה, פקחות, מסירות לעם ולארץ, היה צנוע מאד ועניו. בקבלו אות־הצטיינות על עזרתו לחבר בקרב לא התגאה בו כשם שגם לא התבייש בו. עם שובו לארץ פתח יחד עם חבר בית־מלאכה קטן לתיקון אופנועים. אבל עם התמרמר המצב נקרא שוב לשירות פעיל. היה מדריך־א'מונים ב„מחנה־יונה" ובתל־נוף.

עם פרוץ מלחמת ישראל התגייס לצבא ההגנה והיה רס"ג בחטיבת „גבעתי" בתל־נוף. היה עלין מאד ובכל המצבים הקשים ידע לבדח את דעת חבריו לנשק. נספה בתאונת־דרכים בכ"א באייר תש"ח (29.5.1948) בעת שהגדוד נע בלילה דרומה, לעצור את המצרים שחנו אז בסביבות אשדוד. הובא לקבורה ברחובות ב־31.5.1948.

גרינשפן מאיר

בן יחיד להוריו זלמן ושרה. נולד ב־24 בספטמבר 1928 בברלין, בירת גרמניה. עלה ארצה עם הוריו בשנת 1936 והתישבו בתל־אביב. לאחר שסיים את לימודיו בבית־ספר עממי עבד בליטוש יהלומים ואחר־כך באריגה, ובערבים למד בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. שקט ומסור. רציני למעלה מגילו. מתעמק והוגה. התגייס בינואר 1948 לכוחות־המגן. השתתף בפעולות פלמ"ח. צורף לגדוד „ברק" והשתתף בקרבות סגירה, משמר־העמק ועמק הירדן. במכתביו מתקופה זו בולטת מסירות לתפקיד, אמונה ביעודו והכרח גורליות המאבק ונאמנות למולדת.

נפל בהתקפה על משטרת צמח ב־18 במאי 1948, כמה שעות לאחר שחזר מחופשתו הראשונה בבית הוריו אחרי חדשים רבים של קרבות. הובא לקברות בקבר־האחים בדגניה א' ב־21.5.1948.

גריפל יצחק („איגו")

בן דויד. נולד בשנת 1928 בעיר קרוסנו, פולין. גמר בית־ספר עממי ולמד כטכנאי־שינים. אחיו של יצחק, קצין בצבא הפולני, נפצע קשה ונשאר נכה. ואז נדר יצחק נדר: להיות חייל יהודי בצבא ישראל, שלא לשפוך דמו למען זרים.

הצטרף ל„הגנה" עוד בהיותו בגרמניה (לשם הגיע מפולין אחרי השחרור) וביולי 1948 בא לארץ כמגוים. הוצעה לו עבודה במקצועו, כטכנאי־שינים, אך הוא דחה אותה, אף ויתר על ששת שבועות החופשה, שניתנו לכל עולה חדש, ודרש להעבירו מיד לחזית. עלם תמיר וחסון ועליז־רוח. משאלת־לבו — להבטיח את האפשרות להוריו שיעלו בעקבותיו לארץ. נפצע קשה בעמדו על משמרתו בשער־הגיא ומת בבית־החולים ב־17 באוקטובר 1948. נקבר בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

גריץ מרדכי (מרכל)

בן יהודה ובלה. נולד במארס 1924 בלודז שבפולין. בשנת 1929 הגרה משפחת גריץ לוזכסמבורג, שם ישבה עד פרוץ מלחמת־העולם. מרדכי למד בבית־ספר עממי, ואחר־כך — בבית־ספר מקצועי למכונאות ומסגרות. ב־1940, בפלוש הנאצים ללוכסמבורג, ברח עם הוריו לצרפת. נעצר והוחזק במחנות־ריכוז. הצליח לברוח משם והתחבא במשך תקופה מסוימת אצל איכרים בדרום־צרפת. היה פעיל בתנועת־המרי הצרפתית („מאקי"). בשנת 1944 הצליח לעבור את הגבול הספרדי. בסתיו של אותה שנה התגשם חלומו מאז, והוא עלה ארצה. עוד באניה הצטרף לגרעין התישבותי של יוצאי צרפת (כעת בנוה־אילן שבהרי ירושלים). היה חבר לגרעין זה בהכשרה בדגניה ב', הסתגל במהרה לעבודה ולמד את השפה העברית. היה בוטח בעצמו, מוכן לעזור

לזולת ולעודד בעת צרה. לבטים חברתיים קשים עברו על הקבוצה בתקופה זו. אף מרדכי התלבט קשה. חלם להעלות לארץ את בני המשפחה: אביו, אמו ואחותו (אחיו הצעיר מת בצרפת), אם כי ידע שקליטתם בארץ תהיה קשה. כשהיה הגרעין לקבוצה עצמאית, הוברר לו שהקבוצה הצעירה לא תוכל לקלוט את בני משפחתו והוא עזב אותה. עברה עליו תקופה טלטולים ממקום למקום וממקצוע למקצוע. עבד כפועל־בנין בתל־אביב, כמסגר במחנה־צבא בריטי בקרית־מוצקין, ושוב כפועל־בנין בחיפה. שם נפתח לו לראשונה סיכוי לעבוד במקום־עבודה קבוע ולהשתכר די מחיתו ואף לחסוך כסף לשם העלאת הוריו. אולם הימים היו ימי ראשית המלחמה. מרדכי דחה את עצם האפשרות של עבודה שקטה בימים אלה. „לא זמן עכשיו לחפש סידור אישי — כותב הוא לקרוביו — אדם הרוצה לעבוד תמיד ימצא לו מחיתו".

בהתחלת 1948 התגייס לפלמ"ח וירד לנגב. שם היה תחילה בישוב גבים, ואחר־כך במושב נבטים הנצור. נפל כשהמשורין אשר בו נסע מבית־אשל לנבטים נלכד במארב ב־3 ביוני 1948. היה קבור בנבטים וב־31.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

גרמנסקי יוסף

בן מרדכי ושרה. נולד בשנת 1912 בעיירה אונגוני אשר בחבל בסרביה, שהיה שייך אז לרוסיה. בעל השכלה תיכונית. מגעוריו שאף לארץ־ישראל. עלה לארץ בהיותו בן 20. היה חקלאי. התיישב בחבצלת שעל־יד רחובות. הקים משפחה ונתברך בילדים. חבר ה„הגנה" מיום בואו לארץ. סיים קורסים להשתלמות בנשק. משנת 1939 ועד יום התגייסותו היה האחראי למחסן הנשק בחבצלת.

התגייס לחי"ם רחובות בפברואר 1948 ונספח לאחד הגדודים בצה"ל. שירת לסירוגין בשירות קרבי ובהדרכה. השתתף בקרב על חוליקאת בדרגת מ"כ. אחרי־כן עבר להדרכה בבית־הספר הצבאי בקסטינה. משנגמר תפקידי בקסטינה (1.1.1949) הועבר (13.1.1949) לבסיס גדרה. משם ערך, באחד הלילות הראשונים לימי שהותו במקום, סיור־אימונים בפלוג"ה. בחזור האנשים משם, בשעה ארבע לפנות בוקר, אבדה בהנהג השליטה על ההגה והמשורין ירד מהדרך לתוך ואדי והתהפך. רוב הנוסעים וגם הנהג ניצלו, ואילו יוסף ועוד חבר נפלו קרבן לתאונה הקטלנית. הדבר היה בקרבת מגדל ב־16.1.1949. בו ביום הובא למנוחת־עולמים ברחובות. הניח אחריו אשה, דינה, ושני בנים.

גרנוב שלמה

בן דוב ורבקה. נולד ביום 4.1.1926 בתל־עדשים. למד בבית־ספר עממי. היה ילד חלוש, אך בעמלו הקשה בגר והיה לעובד הבוטח בכוחותיו. בן 18 התגייס לפלמ"ח, עבר קורס למדריכי ספורט שימושי ונשלח לקדש־נפתלי, להדרכה בגליל העליון, באותה התקופה פעל לא בהדרכה בלבד, אלא עסק גם בארגון העליה מסוריה, דרך גבול הצפון. מקדש־נפתלי עבר לגינוסר, להדרכה בגליל התחתון, ושם עבר קורס לחבלנות וקיבל דרגת קציונות. בשמחת־תורה תש"ח נשלח באנית־מעפילים מחיפה לקפריסין, לשם הדרכתם הצבאית של המעפילים.

עם שובו לארץ הצטרף לשורות המגינים ונתקבל לאחד מגדודי הפלמ"ח. בקרב על אשדוד נפצע קשה בידו בשעה שחש להציל חיי חברו למערכה. לאחר ריפוי לא־מושלם הוצע לו לעבוד כאפסנאי, אך שלמה בחר בחיי חזית. נשלח לפלוגת המשורינים שבחטיבה הנגב, פעל שם כנהג וכתותחן ונפל בקרב על עוג"ה־חפיר ביום 27 בדצמבר 1948. היה קבור בחלוצה והועבר למנוחת־עולמים בתל־עדשים.

גרנושק שמחה („ספלי")

בן חיים־משה והנדל. נולד בשנת 1924 בעיירה לובראנץ שבפולין. בוגר בית־ספר עממי. למד בבית־ספר מקצועי. חבר בית"ר מילדותו. היה כלוא במחנה־השמדה וניצל בנס. אחרי שחרור אירופה מעול הנאצים הצטרף לקבוצת־הכשרה בבלגיה, עבר לצרפת הדרומית וחיכה לעליה. הגיע לארץ ב־2 ביולי 1946 באניית־המעפילים „ביריה" והשתקע בחדרה. שם עבד כצבע. שנים היו הרגשות שפיעמוהו: מסירות אין־קץ לארץ וגכונות לכל קרבן כי יידרש ואהבה למשפחה שניצלה ושאף להעלותה ארצה.

היה חבר הארגון הצבאי הלאומי. בפברואר 1948 הצטרף לשורות הלוחמים. נפל על־יד מגדל־צדק בקרב עם העיראקים ב־12 ביולי 1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

גרנטשטיין יחיאל

בן מרדכי ושרה. נולד במארס 1920 בלובלין שבפולין ועלה לארץ ב־1929. קיבל השכלה תיכונית ועבד אחר־כך כמכונאי. מגיל 17 יצא לשמירה ובמאורעות 1936 — 1939 השתתף בהגנת גבעת־עדה וגן־שמואל. עם הינתן צו הגיוס למלחמה בנאצים, היה מראשוני המתגייסים ל„באפס" ומשם עבר לשירות בצי. כשנפצע ברגלו ויכול להשתחרר מן הצבא, סירב לעשות כך, בהביעו את רצונו להוסיף וללחום באויב הנאצי. שוחרר עם גמר המלחמה אחרי חמש שנות שירות.

בראשית מלחמת־השחרור היה יחיאל שוב בין ראשוני המתיצבים. הלך אל הפלמ"ח ופעל מבסיסו אשר בקרית־ענבים. עבר קורס בדליה והשתתף בשיירות להבטחת הדרך בסביבות ירושלים. בצאת השיירה הגדולה לגוש עציון יצא עמה גם יחיאל ובשובה בדרך חזרה לירושלים, כשסגר עליה האויב, התבצרו אנשי השיירה בנבי־דניאל. יחיאל, שנהג בפורץ המחסומים של השיירה, מצא את מותו בקרב קשה ומר ב־27.3.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־15.11.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

גרנק יעקב

בן ראובן־זאב ופנינה. נולד בתשעה באב תרפ"ג בלודז, פולין. בן סוחר אמיד. עד לשנתו החמש־עשרה למד בבית־ספר תיכוני־מקצועי. מנעוריו חבר בית"ר. הצטרף אחר־כך לאצ"ל ושאף לעליה. בינתים פרצה מלחמת־העולם השניה, והוא, בן ה־16, התנדב להגנת וארשה, שירת בפלוגת קומנדו וחיסל את מארבי האויב. באחת מפעולותיו הנועזות נשבה בידי הגרמנים, אך נמלט (קפץ מתוך הרכבת, בהיותו עדיין על אדמת פולין), הגיע לוילנה, הספיק להשתלם בבית־ספר למכונאות והיה בין הפליטים שהורשו מטעם המשטר הסובייטי לעזוב את ליטא ולעלות לארץ. נסע למוסקוה ודרך תורכיה הגיע ב־1940 לארץ עם „עליית־הנוער". בארץ הצטרף תחילה לפלוגת בית"ר בראש־פינה וכעבור שנה ירד למחתרת לח"י והיה לעמוד־התווך של מחלקת הפעולות בתנועתו, שכונה בה בשם „דוב". היה בשליחות לח"י באיטליה, נאסר וחזר לארץ. אירגן ופיקד על התנקשויות במק־מייכל, בבולשת בירושלים וביפו ופשיטות על מחנות הצבא ומחסני־נשק, על בנק ברקליס בתל־אביב ושדה־התעופה בכפר־סירקין ושאר פעולות נועזות ומסוכנות. נפצע פעמיים וניצל (בפעם השניה הוציאוהו חבריו בכוח מבית־החולים „הדסה", שהוחזק שם תחת משמר). היה מסגר. עבד בנקומות שונים.

לפרקים גם לשם הסואה, אבל עיקר עבודתו היתה במחתרת, שעסק בה תשע שנים רצופות, מגיל 16, עד נפלו חלל באחד מימי הקרבות האחרונים של מלחמת־השחרור.

עם התגייסו לצבא ההגנה שירת בגדוד־פשיטה כמפקד פלוגה בדרגת סרן והשתתף בכיבוש טירה, קולה, לוד ובפריצת דרכי הנגב ופקד על פלוגת הפורצים בעיראק א־סוידאן. כמו־כן עבר קורס לקציני חיל־רגלים וסיימו בהצטיינות. נפל בעוגיה־חפיר ב־26.12.1948. היה קבור בחלוצה. ב־20.7.1949 הועבר לנחלת־יצחק. הניח אשה, לאה. הוריו ואחותו הושמדו בידי הנאצים ורק אח אחד ניצל והגיע ארצה ב־1947.

גרנק שלום

בן יעקב ובריינדל. נולד ב־1.12.1916 בזאוויערצ'ה שבפולין ובקריאה שמו שלום הובעו הגעגועים לשלום ולקץ מלחמת־העולם שסערה אז. נתחנך בבית־הוריו האמיד ברוח דתית־חסידית. בן שבע נתיתם מאמו. סבל היתמות חישל את אפיו. למד בבית־ספר עממי פולני וב„חדרים". אחרי סיום בית־הספר למד פנקסנות ובגיל צעיר כבר עבד במקצוע זה בבית־מסחר בקטוביץ. רכש ספרים והוברות ובשעות לילה היה משתלם בספרות, במדעי היהדות, היסטוריה, פדגוגיה ופסיכולוגיה. נמשך לציונות דתית והצטרף ל„השומר הדתי". היה פעיל כחבר ההנהגה וכמדריך. בשבתות היה הולך עם אביו ל„שטיבל" (בית־המדרש) של חסידי אוסטרובצה. אל קן תנועתו הביא קנאות והתלהבות חסידית לרעיון ולפעולות. בגיל 20 עלה בידו לשכנע את אביו שירשה לו ללכת להכשרה. היה בקיבוץ־ההכשרה „גאולה" של תנועתו בואדוביצה ואחר־כך הצטרף עם חברי לקבוצת „עובדיה" בסלבקוב. התערה בעבודה, התבלט בחברה והיה אהוב על החברים. התקשר באהבה עם אחת החברות, אבל עד לכניסתם לחופה עוד נכונו להם תלאות לרוב. גויס לצבא הפולני והוסיף לקיים קשרים עם חבורתו וחברתו. בעודו בשירות סדיר פרצה מלחמת־העולם. נסוג עם גדודו מעבר לנהר סאן לשטח הכיבוש הרוסי, הגיע ללבוב ועבד שם כמלצר במסעדה כדי לפרנס את עצמו ורבים מחבריו נהנו מעזרתו. הצליח להתקשר עם חברתו שבכיבוש הגרמני וגם היא הגיעה ללבוב. משנכובו הסיכויים לעבור לרומניה ולעלות משם לארץ־ישראל החליטו שניהם ביחד עם חברי הקבוצה שנתלקטו בלבוב לעבור לליטא. שם הצטרף לריכוז החלוצי „בדרך" שבוילנה ונקרא לעבודה במרכז התנועה בקובנה. בקובנה היה פעיל בארגון העזרה לפליטי תנועת „תורה ועבודה" והגדיל לעשות ב„תעשית ויזות" של ארצות רחוקות ואכסוטיות, שבעזרתן הצליחו רבים לצאת מליטא הכבושה ולהגיע סוף־סוף לארץ־ישראל. חברתו עלתה על סמך נישואין מדומים והוא עלה ברשיון דרך רוסיה ותורכיה בראשית שנת תש"א. הצטרף לקבוצת „אברהם" בכפר־פינס. עבד בפרדסים ובמשקי איכרים בכרכור ובגבעת־עדה והצליח בעבודה, התערה בחברה ונבחר לועדות שונות. בא בבריית הגישואין עם בחירתו. בחודש אדר תש"ג נשלח מטעם הקבוצה להדריך ולחנך במחנה־מעבר לילדי טהרן שנועדו בעלות הפלוגה הראשונה להכין את התישבות הפלוגה בכפר־עציון. שלום היה בין חבריה של פלוגה זו. עבודתו היתה במטעי עצי־פרי ואם כי לא השתלם בקורסים מקצועיים אלא למד את המקצוע מתוך עבודה מעשית ועיון בספרים, הגיע לידיעה יסודית בענף ולהצלחה בהנהלתו. בקיאותו באה לידי ביטוי גם במאמרו על מטעי כפר־עציון שפורסם ב„עלונים" של הקבוצה הדתית. על גמולו בעבודה בא כשנתכבד בברכה בטקס החגיגי של „פדיון נטעי רבעי". היה קשור מאד למשפחתו — לאשתו, בתו ובנו. הקדיש הרבה תשומת־לב לחינוך ילדיו. מיום בואו לארץ התעניין מאד בבעיות הבטחון ונשלח לקורסים שונים לשם השתלמות צבאית.

בראשית העליה לכפר־עציון מילא תפקיד של מפקד אזור. ימים ולילות הקדיש לביצורה וזיונה של הנקודה, לאימון החברים ולכל שאר ענייני הבטחון. השתחרר מהתפקיד והמשיך בעבודת גידול המטעים החביבה עליו, אך נשאר חבר נאמן בועדת הבטחון ואחראי לפיקוד קטע של הכפר. בשעות משבר ונפילת הרוחות היה מטיף להתעודדות. „אנו נסבול, אך ילדינו יחיו בארצנו". מתוך אמונה בעתיד מילא באומץ את תפקידו הקשה בתקופת המצור והקרבות. שימש כמפקד הקטע המערבי של הכפר. לרעיותו, שהועברה עם האמהות וה־ילדים לירושלים, כתב בימיו האחרונים: „אנו ממלאים פקודה, זוהי עמדה קדמית של ירושלים. אנו שומרים על חומותיה". נפל עם נפול הגוש והכפר ביום 13.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

גרף חיים

בן יצחק ואיטה. נולד בל' בניסן תרס"ז (1927) ביוזפוב, פלך בילוגריי אשר בפולין. למד ב„חדר" וגמר 7 כיתות של בית־ספר עממי. בראשית מלחמת־העולם נמלט עם המשפחה לרוסיה וטעם את תלאות הגירוש לסיביר. משם יצא אחרי הסכם סטלין־שיקורסקי לתורכיסטן והצליח להתקבל לשיירת ילדים שהועברה לפרס. ב־1942 עלה ארצה עם שיירת „ילדי טהרן", שהה למעלה משנה בחברת נוער עולה ביגור ואחר־כך עבר לחיפה, למד מסגרות ורתכות ועבד במפעל „חירות". היה חבר ב„נוער העובד" ואחר־כך, כבוגר, בהסתדרות העובדים הכללית.

בסתיו 1947 נשברה ידו בהאיונות־עבודה ומיד־שצא מבית־החולים נתקבל לגוטר־שומר ב„סולל־בונה" בעיר התחתית ושמר שם בחירוף־נפש בימי המהומות והסכנות של חורף תש"ח. כשהכניס ערבי לבוש אירופית מכונית־משא לחצר „סולל־בונה" ועזבה שם, ראו הוא וחברו מרדכי קומורניק עשן עולה מתוכה והבינו שזוהי מכונת־תופת העלולה להתפוצץ בכל רגע ולהרוג עשרות אנשים. כדי להציל את חיי החברים, התעלמו מהסכנה הצפויה לחייהם הם, הדפו את המכונית העשנה מהחצר החוצה והוסיפו להדפה ולהרחיקה עד שהתפוצצה מכונת־התופת וריסקה את שניהם ביום 21.3.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

גַרפין גד

בן יצחק והדי. נולד ב־27.4.1926 בווינה, בירת אוסטריה. עלה ארצה עם הוריו ב־1938. למד בגימנסיה „ביאליק" בחיפה והיה פעיל ב„מכבי הצעיר" ומ־1940 ואילך אף בגדנ"ע. ב־1942 סיים קורס מ"כ, שימש בתפקיד זה ועלה בהדרגה לסגן מפקד פלוגה. ב־1944 עבר בהצלחה את הבחינות לכניסה לקורס מ"מ, אך בגלל גילו הצעיר לא נתקבל אז. בכל קיץ היה יוצא עם כיתתו מהגימנסיה לעבודה במשקים או לקורסים ב„הגנה". ב־1943 התחיל ללמוד בטכניון במחלקה למהנדסים חימיים, ובחר לועד הסטודנטים, עמל למען שיפור צורת הלימודים ושימש מקשר בין הטכניון ובין הסטודנטים.

בדצמבר 1947 עמד בהצלחה רבה בבחינות הדיפלומה ובו בזמן היה בין מגיני העיר התחתית בחיפה. נשלח לקורס הראשון לקצינים ואחר־כך להדרכה בקורס למ"כ באלונים. עם תנ"כי הקורסים השתתף כמפקד בקרבות רמת־יוחנן, שחרור חיפה, כיבוש עכו, שחרור הגליל המערבי ובקרבות ליד ג'נין. אחרי שהדריך בכמה מחזורים הועבר לשירות בגדוד אחד כסגן מפקד פלוגה והשתתף בקרבות בגליל המערבי. בעת הפוגה א' הוזעק גדודו לעזרת חיל־המצב בכפר בירוה, שהותקף על־ידי כוחות גדולים של צבא קואקג'י. המחלקה בפיקודו של גד תפסה משלט קדמי דרומית לכפר, בגלל הסתערות האויב בכוחות עדיפים נצטווה גד להסיג את מחלקתו למשלט סמוך, ותוך כדי חיפוי על אנשיו הנסוגים נפגע מכדור אויב בראשו ונפל ביום 24.6.1948. למחרת היום נקבר בנהריה. בפקודת המטכ"ל מס' 69 מ־29.9.1949 נקבעה דרגתו כסגן ראשון.

גרישוביץ משה („מושיקו")

בן דויד ורבקה. נולד ביום 23.1.1922 בקובנה אשר בליטא. עלה ארצה עם בית־הוריו ביולי 1925 וגרו בתל־אביב. קיבל השכלה תיכונית. חבר „הגנה" פעיל מגיל 14. חבר פלמ"ח בשנות 1941—1945. אז השתייך ל„רובה" ועבד בתחנת־הכוח וירדינג כפועל ואחר־כך כמנהל־עבודה. ממיסדי ענף הדור־הסל ב„הפועל הצפון". ב־29 בנובמבר 1947 כבר שמר בגבולות תל־אביב ואחר־כך — ביוור. זמן־מה היה מפקד בית הקרן־הקיימת־לישראל בבית־דגון. ממלווי השיירות לירושלים ולנגב. מכובשי סריס, קולוניה, קסטל ועוד. היה מ"מ לנשק כבד בגדוד „הפורצים", „הראל". „אני בונה את שלטוני במחלקה על בסיס של הערכה והבנה" — ציין. „יש לי תכונה להשתתף בכל מבצע". ביום 20.4.1948 יצא עם חבישה אנשים לעזרת שיירה מותקפת ליד שער־הגיא ונפגע על־ידי כדור. נקבר בקרית־ענבים ב־22.4.1948.

גרשון אהרן

בן ליבר ופרומה. נולד ב־15.2.1927 בבוטשואן שברומניה. אחרי מלחמת־העולם השניה הלך להכשרה חלוצית ברומניה וב־1946 העפיל לארץ באניה „כנסת ישראל", שנתפסה והועברה על נוסעיה למחנה בקפריסין. שם הוחזק שמונה חדשים ונשא לאשה את בת־עירו, ואחרי שהועלו לארץ בראשית 1947 והוחזקו זמנית במחנה־עצורים בעתלית, נולדה להם בת. בספטמבר 1947 הגיעו לפרדס־חנה, השתכנו בשיכון־עולים של המועצה המקומית והוא החל לעבוד כפועל חקלאי.

במאי 1948 גויס למלחמת־הקומיות, ובקרב על ג'נין ב־3.6.1948 נפל. ב־3.8.1950 הובא למנוחה בקבר־אחים על הר־הרצל בירושלים.

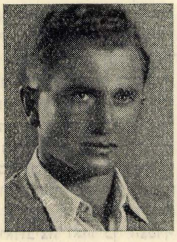
גרשון משה

בן חיים. נולד ב־22 ביוני 1928. בפלבנה שבבולגריה. למד בבית־ספר עממי ובגימנסיה, ברשת החינוך העברי שהיה קיים אז בבולגריה, והיה מדריך וראש בקן „השומר הצעיר". ב־1946 ויתר על הקאריירה המדעית שהועידו לו הוריו במשאלותיהם ועלה לחיי עבודה והגשמה בארץ. הצטרף לגרעין „במבחן" בקיבוץ דן והתמהה בו במלאכת האפיה ובעבודות אחרות. במכתבים להוריו התלוצץ על תפיסת־החיים הישנה שלהם, ברצותם לראותו רופא או מהנדס וכאן היה לאופה ואולי גם יעלה לדרגת סבל. „כי התרופה של העם שלנו, שחי מאות שנים חיי גולה, התרופה היחידה היא העבודה, העמל". משעבר בעקבות הגרעין ליחיעם נתן את מיטב כוחו לבניית מדרגות הקרקע, לסלילת הכבישׁ, ליציקת הבריכה והבנינים הראשונים. היה מעיין שופע ידיעות בספרות ובמדע, עלין בחיי החברה ורציני לגבי חובותיו, שוחר הטוב והיופי, קפדן בדרישותיו מחבריו ובראש וראשונה מעצמו לשיפור סדרי החיים ולמילוי החובה. בעל כושר אמנותי בהצגות מבדחות ובעל נפש פיוטית בהתרשמותו מהדר ההווה והעבר של הנוף והסביבה ובהבעת רשמיו בעל־פה ובכתב.

כמגויס בחי"ש ביחיעם השתתף בשמירה ובהגנה ושם נפל בשירותו כמקשר בין העמדות בשעת ההתקפה הראשונה על המקום ביום 20.1.1948. נקבר בנהריה. זכרו — בקובץ „לזכרם" שהוציא קיבוץ יחיעם לזכר מגיניו.

גרשוני נתן

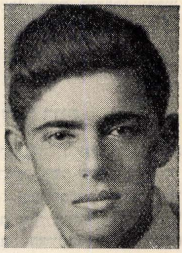

בן זליג ורחל. נולד בד' בשבט תרע"ח בטבריה, במשפחת אנשי־אדמה מבני העליה השניה. משסיים את בית־הספר העממי בטבריה השתלם כמכונאי ועבד במוסך ובו בזמן הרבה גם לקרוא וללמוד. היה בין מארגני ה„הגנה" בטבריה. אחרי תום ארבע שנות עבודתו במוסך נתקבל כהגאי בסירת־המוטור של המשטרה האנגלית. בשירות זה עשה כשנתים, אך פרש ממנו עם גבור המאורעות בשנות תרצ"ו — תרצ"ט.

במאורעות אלה נתמנה כקצין להגנת הכנרת וטבריה. כל ימיו שאף לקנות דעת, ולאחר שעבר מטעם ה„הגנה", לפי בקשתו, לירושלים — למד באוניברסיטה העברית כתלמיד שלא מן־המניין. היה לומד בימים ושומר בלילות. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא ובמשך חודש שירות עלה לדרגת קצין. יצא עם ראשוני הבריגדה העברית לאירופה, השתתף בקרבות נגד הגרמנים ונפל בשבי. כל 4 שנות שביו הרבה לקרוא וללמוד. עם תום המלחמה נשלח לנופש קצר לאנגליה, שם התקשר עם בתו של רופא יהודי־אנגלי נודע, הד"ר ויגודר, ושניהם באו ארצה בתחילת שנת 1946. עם שובו לארץ החל מיד ללמוד בטכניון העברי בחיפה וטרם הספיק לגמור את חוק לימודיו נקרא שוב לדגל עם פרוץ מלחמת־השחרור. השתתף בפיקוד בהגנת חיפה ובקרבות על משמר־העמק, טנטורה, ג'נין, צמח, משמר־הירדן ועוד. היה אדם רציני, מכונס תוך עצמו וחביב על כל מקורביו ומיודעיו.

נפל ליד מגרה בכ' בתשרי תש"ט (23.10.1948). הניח אחריו אשה וילד. חותנו במנצ'סטר תרם לזכרו סכום ניכר כסטיפנדיה לתלמידים מוכשרים מחוסרי־אמצעים להשכת לימודיהם.

דבורסקי יונה

בן חיים וסימה. נולד ביום 26.12.1928 בפתח־תקוה. כבן 10 יצא עם הוריו להתישבות בכפר־סירקין. הוא למד והתאמן בגדנ"ע בפתח תקוה. עבד במסגריה ואת שכרו מסר להוריו לפרעון החוב שרבץ על ביתם והשתדל לעזור להם בכל יכלתו, ואחרי העבודה היה נוסע לשיעורי השתלמות בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב. אירגן את הילדים והנוער בקן „השומר הצעיר" בכפר־סירקין, הדריכם וחינכם לעבודה ולהגשמה ציונית.

מיד אחרי התנפלות־הרצח הערבית על אוטובוס „אגד" בדרך ללוד התגייס עם קבוצת צעירים מהכפר לתפקידי הגנה והתקפה. בבקיאותו הרבה בטופוגרפיה של הסביבה, לרגל טיוליו מטעם בית־הספר והגדנ"ע, שימש בלילות מורה־דרך למשמרות ח"ש אל המחצבות שבמגדל־צדק והעבירם בתחום המשמרות הערבים. צורף לאחד מגדודי ח"ש והצטיין בו בתפקידי נשק ומחסני ותבע לשתפו בפעולות קרביות. תנועת־הנוער השתדלה למען שחרורו ונענתה, כי עבודתו בתנועה היתה חיונית והכרחית. אך הוא הסתיר אפילו מהוריו את דבר השחרור שקיבל והוסיף לשרת בצבא. לדרישתו הועבר באפריל 1948 לאחד מגדודי הפלמ"ח וירד לנגב. השתתף בקרבות רבים באומץ ובמסירות ולקח חלק בהגנת נגבה. עם סיום הפוגה א' התנדב ליחידת־הבלגים לפריצת הדרך למבצר משטרת עיראק א־סויידאן. ארבע גדרות פיצץ בהצלחה ובטיפולו בחמישית נפצע בצוואר־כדורים ונפל ב־9.7.1948. הועבר לנחלת־יצחק ב־23.1.1951.

דבורצקי חיים („ליוקה")

בן שמואל ואסתר־רחל. נולד ב־21.7.1927 באויה שבפולין. סיים את בית־הספר „תרבות" בעיר־הולדתו. חניך תנועת „דרור". עם הכיבוש הנאצי נהרג אביו. אמו ואחיו נחטפו לעיניו ונרצחו. הוא עצמו ברח מהגיטו ליערות והצטרף לפרטיזנים. עם שחרור רוסיה הלבנה חזר לאויה ועבר קורס לרגמים בצבא האדום. חזר לחיים אזרחיים והחל לעבוד במשרד, תחילה כעוזר למנהל־פנקסים, אחר־כך כמנהל־חשבונות עצמאי. מיד עם בוא השלום יצא את פולין ב„דרך המחתרת" לאיטליה והצטרף לקיבוץ „מעפילים" של „השומר הצעיר", במאי 1946 עלה ארצה בספינת־המעפילים „דוב הוז". השתכן בקרית־חיים ועבד בבנין כטפסן. המשיך ללמוד בשיעורי־ערב שעל־יד הטכניון. אחד מידידיו מעיד עליו: „היה שמח בחלקו, הרגיש שאוירת הארץ עשויה להחזיר לו מקצת האושר אשר אבד לו בחיים".

בדצמבר 1947 התגייס לצבא ההגנה לישראל, חטיבת „כרמלי". השתתף בהגנת יחיעם (הקרב הראשון), בליווי שיירות ובפעולות אחרות בגליל המערבי. נפל בשיירת יחיעם ב־27.3.1948. הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בנהריה ביום י"ח באדר ב' תש"ח (29.3.1948).

דבש רחמים

בן שלום ורות. נולד בשנת 1925 בבנגזי שבקירנאיקה. גמר את חוק לימודיו בבית־ספר תיכון ושימש מורה לעברית בעירו. עלה לארץ עם הוריו בשנת 1944 וגר ב„שכונת בנגזי" בבני־ברק. בארץ התפרנס מיגיע כפיו. עבד בבית־החרושת לאריגה „ירושלמי" ברמת־גן, ואחר־כך בבית־החרושת „פרפר".

בתחילת 1948 נקרא לשירות, בעל הכרה לאומית. מילא בדייקנות כל שהוטל עליו. ב־4 ביוני 1948, כשחזר מחופשה קצרה, יצא עם חבריו להתקפה על הכפר הערבי קאקון שבשרון, ובעת כיבושו נפל. ב־6.6.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

דגי (הרינג) מרדכי („מוטקה")

בן זאב וחוה. נולד ב־1 בינואר 1925 בפולין, בהיותו בן שנה עלתה אמו ואחותו חמשת ילדיה ארצה. האב הקדים את בני משפחתו וחיכה להם בארץ. חבלי היאחזותה של המשפחה קשים היו ושנות הסבל הטביעו את חותמן על התפתחותו של מוטקה וחישלו את אפיו. בהיותו עוד בבי"ת־הספר העממי בפתח־תקוה הצטרף להסתדרות „הנוער העובד". עם גמר לימודיו יצא עם חבריו להכשרה להל־נוף ואחר־כך עבר לגנוסר.

חלה בקדחת ונאלץ לעזוב לזמן־מה את הקיבוץ. עבר לתל־אביב והיה פעיל בסניף „הנוער העובד". עבד בריכוז הפעולה המקצועית שלו. עם פרוץ מלחמת־העולם החליט להתגייס לצבא הבריטי, אולם אחיו הבכור „הקדימו" והוריו לא הסכימו להתגייסותו, הסכמה שנדרשה להתגייסות בני ה־17. מוטקה מצא דרכו לפלמ"ח. ב־1943 הצטרף להכשרה המגויסת בנגבה. כבר אז התבלטו תכונותיו: רצינות, אחריות, שקט. עניו בהליכותיו, שתקן לפי טבעו, יודע לשמור סוד. עלה במהרה בגרם־המעלות הפיקודי. נשלח לקורס מפקדי כיתות, משם — לקורס מפקדי מחלקות. עלה לדרגת מפקד מחלקה בפועל, ואחר־כך — מכהן בתפקיד מפקד־פלוגה. מרדכי שימש מדריך למחלקות הפלמ"ח ברמת־הכובש, ואחר־כך בגבעת־השלושה. שימש מאמן ומחנך כאחד. מפקד תקיף וחבר אהוב על פקודיו־חניכיו. בתקופת המאבק השתתף בפעולות רבות, בין השאר — בהתקפה על מחנה המשטרה הניידת הבריטית בשרונה וב„ליל וינגייט". תכונותיו עשוהו ללוחם־מחתרת אידיאלי. נשלח לקפריסין ושם אירגן את הבריחה מהמחנות ואת העליה הבלתי־לגלית, שבועות מספר לפני ה־29 בנובמבר 1947 חזר ארצה ועמד לקבל חופשה, אותה רצה לנצל לשם השלמת השכלתו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נתמנה לתפקיד גייס של הפלמ"ח, אולם תבע את העברתו לתפקיד קרבי. נקרא למטה מבצע „נחשון", נלחם בשורות גדוד „הפורצים" ונפל בקרב על הקסטל ב־8 באפריל 1948. ב־11 בו הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

דגים (ריבקוב) יהודה (יוריק)

בן אריה ומרים. נולד בחודש תמוז תרפ"ח (1928) בטשקנט אשר ברוסיה, נקרא על שם סבו יהודה, ממיסדי הקהילה היהודית בטשקנט. רבת־נפתולים היתה דרך בית הוריו לארץ, דרך אפגניסטן והודו, עד אשר הגיעו בשנת 1934, ואתם יהודה בן הששׁ. את ראשית חינוכו קיבל ב„תלמוד־תורה" בירושלים, ואחר־כך בתל־אביב. בן 15 הפסיק לימודיו והחל לעבוד כצבע־אוטומובילים בחברת „הארגז". היה גם נהג. שנים רבות היה חבר ב„הגנה" וב„מכבי־האש", וגם חבר בתומרות של „מכבי־האש". בן 16 התגייס לבריגדה, אך הוחזר משם בגלל גילו הרך. זמן־מה היה נוטר בעמק, אך נאלץ לחזור העירה מסיבות משפחתיות, עם הכרזת או"ם התיצב והשתתף בהגנת גבולות תל־אביב־יפו. עבר קורס לחבלה והשתתף בהתקפה על אבו־כביר, סלמה, בשמירה בשרונה וכו'. היה מועמד לקורס קצינים, בפעולת־חבלה כנגד טחנת־הקמח אשר בשכונת פלורנטין, פעולה אשר התנדב להשתתף בה כחבלן, נפצע פצעי מות. דבריו האחרונים אל חבריו היו: „כוחותי תשו, אך המשיכו אתם בהגנת המולדת". היה זה בה' בניסן תש"ח (14.4.1948), למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

דגני ארז

בן שמואל ובתיה. נולד בי"א בסיון תר"ץ בכפר־סבא למשפחת איכרים מהעליה השלישית. בן שנתים עבר עם הוריו לכפר־ויתקין וכאן גדל ולמד בבית־הספר המקומי. נתחנך על ברכי העבודה, היה לחקלאי ועבד במשק הוריו. אחר־כך עבד כאחראי לביצוע עבודות ציבוריות שונות. עוד בגיל צעיר התבלטה עצמאותו. באפיו היה משהו מושך ביותר: קשיות עם רכות בערבוביה. היה מעורה בחברתו.

התגייס לפלמ"ח, ומשהוקם צבא ההגנה שירת כאלחוטאי בגדוד מגדודי חטיבת „הראל". עשה בקרית־ענבים והשתתף בקרבות בשער־הגיא. נפל בהתקפה על הראדאר ליד מעלה־החמישה בכ"ג באייר תש"ח (1.6.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

דגני אהרן („איצ'יק")

בן יעקב ושושנה. נולד ב־25.1.1915 בז'גוצ'ין אשר במערב־גליציה למשפחת חסידים. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי פולני. ב־1923 עברה המשפחה לעיר טרנוב הסמוכה. שם הצטרף האב למפלגה הציונית „מזרחי" ואף רכש חלקת־אדמה בארץ, ואהרן ואחיו הצטרפו ל„השומר הצעיר". עבד שנים אחדות במסגרות וכשיצא להכשרה החל מתאמן בשקידה בדיבור עברי, באמרו: „גם פרודורוו של הכיכל מחייב קדושה", ובהכנה לעליה כבר יש להתחיל בחיים ארץ־ישראליים. מההכשרה גויס לצבא הפולני ושירת בחיל־התותחנים. נשא ברצון את תלאות השירות בראותו גם בכך הכשרה לקראת הבאות, כשיהא צורך להילחם לשחרור ארץ היהודים. במלחמת־העולם הרחיק קצת לנדוד מזרחה עם הצבא הפולני הנסוג, עד שנשבה בידי הגרמנים. ברח מהשבי ועבר לששׁ הכיבוש הרוסי, וכפי שאמר להוריו בבקרו אצלם בדרך נדודיו, ראה בהליכה לרוסיה התחלה של עליה לארץ־ישראל, שכן בדרכו מזרחה יתקרב אל ארצנו במזרח... עבד שלוש שנים בסיביר בחרטות־מתכת והתמחה בה. בשמעו כי הצבא הפולני שהוקם בסיביר עומד לצאת אל המזרח התיכון — הצטרף אליו והגיע עמו לארץ דרך פרס ב־1944. כאן החליף את מדי־הצבא בלבוש אזרחי והצטרף אל חברי הכשרתו בנתניה ועלה עם ראשוניהם להתיישבות ביד־מרדכי ונטה שכם לבניית המשק. שם גם נשא אשה ובמשך הזמן נולדו לו שני בנים. במשק עבד במסגריה וכחייל ותיק היה פעיל בעניני הבטחון ובעיקר בטיפול בנשק ובשמירתו. נודע כחבר עליז וחביב על הילדים, שהיו מתקהלים סביבו ליהנות משריקתו המוסיקלית.

בחורף תש"ח קיים את חובות הזמן בטיפול בנשק, בשמירה, בליווי שיירות וכו' ואחר־כך בהגנת המקום נגד הפולשים המצרים. תוך כדי הרעשות אוירוני האויב יצא להציל את רכוש המשק. ביום 18.5.1948, בעמדו מוכן לפקודה ליד המקלט של המטה, נפגע מפגז שנפל בקרבתו, ופצוע קשה כושה בעפר המכתש ורק רגלו נשארה מבחוץ, וכשהוצא שוב לא היתה בו רוח חיים. נקבר ביד־מרדכי.

דגני דויד

בן עזריאל ומרים. נולד ב־28.7.1919 בבית חסידים בעיר רדזיב אשר בסלובקיה. גמר שמונה כיתות בבית־ספר עממי ולמד ב„ישיבה" והיה בקי בתורה. בגיל צעיר הצטרף לתנועה הציונית, דבר שגרם לסכסוכים בינו לבין הוריו. בתנועת „בני־עקיבא" עלה בשלבי הפעילות הציבורית והוזמן על־ידי ההנהגה של התנועה לעבוד במשרדיה הראשיים בברטיסלבה. עיקר פעולתו התרכזה במחלקת ההכשרה החקלאית. הוא עצמו עשה את הכשרתו בזלטה־מורבצה. לפני פרוץ מלחמת־העולם השניה עמד לעלות ארצה, אף ירד בסירה שעתידה היתה להפליג בדונאו, אך נסיונו זה לא הצליח בידו ומשפרצה המלחמה גויס לחיל־העבודה בצבא הסלובקי. פעם, בעבדו בתחנה אחת, עברה רכבת ובה חברי תנועתו. הם ביקשוהו להצטרף אליהם בטענם, כי הנאצים מחלפים אותם והם מובלים לשוויץ. הוא הצטרף אליהם, עבר דרך יסורים ארוכה, היה בברגן־בלזן ולבסוף הצליח להגיע עם המוחלפים לשוויץ. שם הדריך יהודים וילדי פליטים עד עלותו ארצה ביולי 1945, בשויץ עזר הרבה למדריכי „בני־עקיבא" בעבודת הדרכה.

בארץ הצטרף אל חבריו בכפר־עציון. התערה מהר בקבוצה ובחברה. מסור היה לעבודה והקדיש מרבית זמנו הפנוי ללימוד ולעיון. השתתף בהגנה על הכפר. אור ליום ד' באייר תש"ח העביר תחמושת מכפר־עציון למשלט בגבעת הסלעים, במרחק קטן מעמדות האויב, וחזר לעמדתו. מתפקידו היה לפוצץ את המוקש שהונח בשער עם חדירת משוריני האויב. המוקש לא התפוצץ ולאחר שהטיל רמונים אחדים בטנק, פנה לעבר חבריו במרכז הכפר ושם נפל עם יתר המגינים בד' באייר תש"ח (13 במאי 1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

דגני (קורינבליה) מנחם

בן עזריאל ומרים. נולד ב־17.11.1910 ברוסיה הקרפטית, צ'כוסלובקיה. למד בבית־ספר עממי, ב„חדרים" וב„ישיבות". הצטרף ל„החלוץ" הדתי, עשה בהכשרה והדריך בה חברים, ועוד בהיותו בחוץ־לארץ היה קנאי לדיבור העברי וכתב בעלוני „החלוץ המזרחי". עלה לארץ ב־23.3.1938. אחרי עבודה במקומות שונים התנחל עם קבוצתו בבארות־יצחק של „הפועל המזרחי" בנקודתה שבנגב ומאז היה חבר פעיל ב„הגנה". ב־1944 — מזכיר „הפועל המזרחי" בפרדס־חנה. התמסר בעיקר לחינוך עולי תימן שעלו באותם הימים.

במלחמת־השחרור השתתף בהגנה על קבוצתו, בה הקים את בית־משפחתו. היה ער לעניני תרבות, ניהל את הספריה של הקבוצה והדריך חברים חדשים כדי להחיש את התערותם בשפה העברית ובתרבות הישראלית המקורית. אחרי ההרס הרב בנקודתם שנגרם על־ידי המצרים עבר עם החברים היותיקים של הקבוצה לוילהלמה, היא „בקעת אונו", שם אמרה הקבוצה להתיישב מחדש. ומנתם הוסיף לשרת בהגנת האזור. כתב ופירסם דברי אזכרה על שנים מחבריו שנפלו בקרב על נקודתם בנגב ועל אחיו דויד שנפל בכפר־עציון. הכין במכתב אל ועדת הסמל והדגל הצעה בדבר צורת סמל המדינה: שני אריות עומדים על שתים מחזיקים את שני לוחות־הברית שעליהם מסומנות האותיות ומתחתיהן הסיסמה: „נצח ישראל לא ישקר", אך לא הספיק לשלחו, כי נפל במשלט ליד ראש־העין ביום 8.12.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה. הניח אשה ושלושה ילדים. דף לזכרו הוקדש בחוברת „בשערי עזה" (המערכה בבארות־יצחק).

דגני (ג'אנה) שמשון („שמשי")

בן יוסף ואסתר. נולד ב־20.2.1928 בירושלים. גמר בית־ספר עממי והשתלם בבית־ספר טכני והתמחה כחשמלאי וטלפוניסטן. היה חבר תנועת „הצופים". 3 חדשים לפני פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף ל„הגנה". בדצמבר 1947 התגייס לשירות מלא. שירת בגדוד „מוריה" של חי"ש. השתתף בפעולות־תגמול בכפר יזור, בשייך־ג'ראח ובואדי־ג'וז, וכן במארבים בכבישים המובילים לירושלים. התמסר לשירות הצבאי כאילו היה זה מקצועו שלמענו נוצר. היטיב לנגן במפוחית, לרקוד ולהרקיד והביא אתו שמחה לכל מקום בואו. באחת מפעולותיו (בואדי־ג'וז) נוקבו כובעו ומעילו מכדורי האויב וסיפר על כך בפשטות. בכל מקום הקפיד על נקיון והיה ידוע בצחצוח בגדיו וכליו. את אשר עם לבו גילה רק ליומנו, שהוקדש לחברתו ולהוריו.

ביום נפילתו צורף ליחידת נבחרים, בהתנדבו לפעולה מיוחדת בדרך מעטרות לרמאללה, ונפל עם כולם, שהתגוננו בגבורה נגד 300 מתקיפים, ביום 4.3.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־6.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

דהאן זמיר

בן מאיר ושפרה. נולד ב־15 בנובמבר 1930 בקהיר אשר במצרים. בית הוריו היה בית ציוני. הוריו היו מבני הארץ אשר עברו לרגל ענייניהם למצרים. שפת־האם שלו — עברית. זמיר ספג לתוכו את האווירה הארצישראלית שבביתו ואת חופשותיו היה מבלה בארץ. בן 7 הצטרף אל תנועת־הנוער „העברי הצעיר". למד צרפתית וערבית, ובשנת 1942 עלה עם הוריו ואחותו ארצה. הוריו השתקעו בקבוצת כנרת וכאן נכנס לבית־הספר המשותף אשר בדגניה, סיים בו את לימודיו ועבר ללמוד בבית־הספר החקלאי אשר בבית־ירח. אהב לצייר ולהקשיב למוסיקה. עבד בכרם, ברפת, בלול ובחצירים. עוד בבית־הספר התאמן ב„הגנה" ועבר קורס לטיפול ביוני־דואר.

עם התקרב מלחמת־השחרור צורף לפל"ם של כנרת. בפרוץ הקרבות השתתף במערכות על צמח, טבריה וסביבתה, בגשר ואבו־זבח, ובקרב האחרון על צמח נפל ביום ט' באייר תש"ח (18.5.1948) והובא לקברות בקבר־האחים אשר בדגניה א' ב־21.5.1948.

דרשוב אהרן

בן יהושע ונעמי. נולד בי"ח באלול תרפ"ז (1927) בתל־אביב. למד בבית־הספר „ביאליק" ואחר־כך השתלם במקצוע המכונאות. עזר לאביו, בעל בית־קפה, בבית־העסק שלו.

התגייס באדר תש"ח וצורף לפלמ"ח; עבר קורס אימונים במושב חירות בשרון. לפי עדות מפקדיו הצטיין ביחסו הרציני לתפקידו ובשקט מופלא. מיד הוברר כי הוא חייל מעולה. השתתף במבצע „נחשון" לפריצת הדרך לירושלים ובקרבות בתוך ירושלים; היה מהלוחמים הטובים ביותר במחלקתו. נפל בקרב על קטמון בכ' בניסן תש"ח (29 באפריל 1948). נקבר ב־3.5.1948 בסנהדריה בירושלים.

דהאן יעקב (ז'אק)

בן אברהם ושרה. נולד ב־19 באפריל 1910 בחיפה. ימי ילדותו ונעוריו עברו עליו בזכרון־יעקב, שם עבד אביו במשך 50 שנה ביקב. למד בבית־הספר העממי בזכרון־יעקב ואחר־כך בבית־הספר של „כל ישראל חברים" בחיפה. בשנת 1927 התחיל ללמוד את מלאכת המסגרות בסדנת דודו מאיר דהן. בשנת 1931 נסע לצרפת לשם השתלמות במקצועו. בהיותו נתין צרפתי התגייס לצבא הצרפתי. עם תום שירותו, שנמשך כשנתים, החל לעבוד בבית־החרושת הגדול לבנין מכוניות „סיטרואן". חזר ארצה בשנת 1935, נשא אשה והיה אב לשני ילדים. בשנת 1939 התגייס שנית לצבא הצרפתי ושירת בגדוד תותחנים בבירות. משנשתחרר חזר ארצה ועבד כנהג בצי הבריטי. היה ספורטאי נלהב, חבר ב„מכבי". כחבר ה„הגנה" הסתכן לא פעם בשעת העברת נשק ממקום למקום. חלם על הקמת בית־ספר לפרחי־קציניס במדינת ישראל. חדור בטחון בנצחון ישראל גם בימים העגומים ביותר, היה אומר: „אנו נסמכים לאו דוקא על כוחנו, כי אם על רוחנו".

באביב 1948 נקרא לגיוס, צורף ליחידת ההגנה נגד אירונים בדרג רב־סמל. נשלח לתל־אביב, שם היה אחראי להגנת תחנת־החשמל „רידינג". ב־15 במאי 1948, ביום הראשון להפצצת תל־אביב על־ידי מטוסים מצריים, נפל על משמרתו. נקבר למחרת היום בזכרון־יעקב.

דהאן מאיר

בן יעיש וסולוקה. נולד בשנת תרפ"ו בכפר מואב בקרבת קובלנקה שבצפון־אפריקה להוריו שמוצאם ממשפחת־רבנים ידועה בעירם. אביו היה עני מרוד ועיוור. מאיר נאלץ איפוא לפרוש מהלימודים בגיל צעיר ולעבור לחיי עבודה. הוא עבד בסנדלרות ופירנס את המשפחה הענפה. היה נער מתמיד, אדוק, ושוקד על לימוד השפה העברית. כשהחלה ההתעוררות הלאומית בין יהודי צפון־אפריקה, עם הגיע אליהם הבשורה על תקומת מדינת ישראל, עזב מאיר את ביתו, יצא לצרפת ועלה לארץ באייר תש"ח, הוריו שנפרדו מבנם, מטה לחמם, הסכימו להחלטתו לעלות לארץ, בידעם כי הוא יוצא להגנת מולדת העם.

נפל בקרבות בית־חנון ביום 21 באוקטובר 1948. הובא לקברות בדורות. הועבר לנחלת־יצחק ב־4.5.1950.

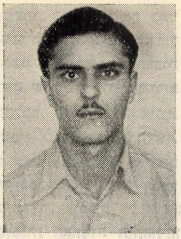
דהל ולטר

בן הרמן ורוזה לבית שטרן. נולד ב־12.9.1906 בגיילנקירכן שליד אאכן, בקצה מערב־גרמניה. למד בבית־ספר תיכון ואת מושגיו על השאיפות והמאמצים של עם ישראל לתקומה קיבל בתנועה החלוצית שהצטרף אליה בגרמניה. מתוך נאמנות לדרכו החדשה התאמץ להסתגל לה על אף הקשיים והרגלי־החיים האחרים. באוגוסט 1937 עלה ארצה, הצטרף למשק רמת־רחל והסתגל במהרה לחיי החברה והעבודה הקשה על קרקע־טרשים. בראשית מלחמת־העולם השניה דרש וקיבל רשות מהמשק להתנדב לצבא הבריטי למלחמה בנאצים ושירת בו שש שנים, רוב הזמן כנהג במדבר המערבי (פעם העביר במכוניתו עשרים פליטים יהודים מבנגזי לגבול מצרים), ואחר־כך באיטליה, באוסטריה ובשאר ארצות אירופה. פעם נפצע ואחרי החלמתו חזר לשירותו. אחראי, מסור, נוח לבריות וטוב־לב. התחבב על כל יודעיו. משוחרר מהצבא עבד כנהג במשק ונשא אשה.

החל מחורף תש"ח, עם תחילת המאורעות, סיכן לא פעם את חייו בנהיגת המכונית דרך בקעה ואבו־טור, בדרכי מוקשים ויריות, אך לא נרתע. פעם גם נפצע בדרכו, חבש את פצעיו וחזר לעבודתו. ביום 22.5.1948 נפצע מרסיסי פגז בדרך בין רמת־רחל לארנונה. ביקש מחבריו שיניחוהו, כי ממילא ימות בקרוב, אך הם אספוהו בחירוף־נפש והביאוהו לבית־החולים ושם מת כעבור יומיים, בט"ו באייר תש"ח (24.5.1948) היה קבור בשייך־באדר א', ב־8.9.1950 הועבר לרמת־רחל. הניח אשה ובן שנולד אחרי מותו.

דהרי יחיה

בן שלום ומלכה. נולד בינואר 1928 (תרפ"ח) בירושלים. למד בבית־ספר עממי עד כיתה ה' ובגלל הצורך לעזור למשפחה המטופלת בילדים יצא לעבודה והתמחה בתיקון אופניים, ובשעות הערב הוסיף להשתלם בלימודים בשיעורי „הנוער העובד". הוקיר וחיבב את מוריו ומדריכיו ואת הלימודים, ועם התערותו בחברת הנוער גדל ערך החיים בעיניו, ועליזותו וחביבותו העלימו לגמרי מנפשו את עקבות ממרורי העוני בשנות ילדותו.

בחורף תש"ח שירת במשמר גבולות פתח־תקוה. אחר־כך גויס לשירות מלא ואחרי סיום האימונים שירת בחזית עד שביום 26.5.1948 נעדר בחזית לטרון ואחרי כשנה נודע שנפל שם. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

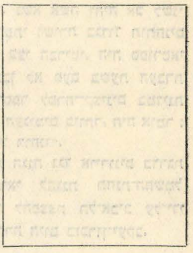
דהרי יצחק

בן שלום ושרה. נולד ביום 10.11.1927 בשכונת נחליאל ליד חדרה. למד בבית־הספר העממי בנחליאל. היה ילד שקט וצייתן ומכובד על חבריו בגלל ישרו ואפיו הטוב. אחר סיימו את בית־הספר העממי למד כשש חדשים ב„ישיבה" בפתח־תקוה, אולם בגלל מצוקתם החמרית של הוריו נאלץ להפסיק את לימודיו ולהתחיל בחיי עבודה. עבד במקומות שונים במכונאות, בנגרות ובליטוש יהלומים והצטיין בעבודתו. ב־1943 הצטרף לשורות ה„הגנה" והיה פעיל ומסור לה מאד. השתתף בהורדת מעפילים ומילא תפקידים שונים.

עם הכרזת המדינה התנדב ב־1.12.1947 לשירות מלא. היה בין מגיני הישובים הצופים אל פני מרכז ה„משולש" והשתתף בפעולת־חבלה בלב ה„משולש". היה בין כובשי מגדל־צדק, ראש־העין, רנתיה, כפר־סבא הערבית ובין מתקיפי טירה. ב־17.7.1948 יצא עם חבריו להתקפה על הכפר הערבי קולה, ובהתקפה זו נפל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה ב־19.7.1948.

דהן מאיר

בן אלברט וסעדה. נולד בשנת 1926 באחת הקהילות היהודיות במרוקו, משהגיעה אליו בשורת מלחמת־השחרור, עזב את בית הוריו ואת ארץ מכורתו והתנדב לצבא־המולדת.

צורף לגדוד באחת החטיבות והשתתף בקרבות הדרום. נפל בעיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפלוג'ה והועבר לנחלת־יצחק.

דה פונסקה מרדכי (מכס)

(„מכסיטו", „דניאלי")

בן דניאל־אליהו וחנה. נולד ב־21.5.1921 בקזבלנקה אשר במארוקו. גמר בית־ספר תיכוני והשתלם בהנדסה ובמדידה. ב־7.5.1945 עלה לארץ והחל לעבוד במקצועו כמודד. חבר באיגוד המודדים המוסמכים בארץ־ישראל. השתייך ל„הגנה" בחיפה וישב בקרית־מוצקין. היה איש חברה וקנה לו ידידים הרבה. אהב ספורט וריקודים, משחק תיאטרוני ושירה.

ב־1.2.1948 התגייס לצה"ל. עוד לפני כיבוש חיפה השתתף בפיצוץ גשר מסילת־הברזל ליד עכו. אחר־כך השתתף כמקשר בין הפלוגות, בקרבות על עכו, יחיעם, בצה, רמת־יוחנן, חיפה ושפרעם. נפל במערכת ג'נין ב־3.6.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

דואה יצחק („אייזיק")

בן זאב ותחיה. נולד ביום 17.8.1931 בעיירה איבניץ אשר בפולין. הוריו עלו ארצה בהיותו בן שנתים. למד בבית־הספר העממי בנתניה, בה התגוררו הוריו, ואחר־כך במוסד חינוכי בתל־ליטוינסקי. קביעות, מתינות, עמידה איתנה ברשות עצמו — אלה היו, כעדות מחנכיו, תכונות אפיו העיקריות. היה מחונן בכוח גופני יוצא מגדר הרגיל, אולם המעיט להפגינו (חבריו כינוהו „דובי"). מחזורו במוסד החינוכי בחר בדרך משותפת בחיים. כמעט כל בוגרי כיתתו יצאו להכשרה חקלאית של „הנוער העובד" באשדות־יעקב. היה אחד המדרבנים והממריצים לצעד זה. עם חבריו לגרעין ההכשרה הצטרף לפלמ"ח בקיבוץ גבעת־השלושה.

עם פרוץ המאורעות, אחרי תקופת־אימונים קצרה במחנה שליד נתניה, נשלח לחזית ירושלים, נפל בקרב על נבי־סמואל ב־22.4.1948, בחזרתו להציל פצוע, ועדיין לא מלאו לו שבע־עשרה שנה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים ב־25.4.1948.

דואק אליהו

בן משה ושרה. נולד ב־1.4.1927 באלכסנדריה של מצרים, בן בכור להוריו. גמר את בית־הספר העממי והמשיך בבית־הספר התיכוני בהצטיינות עד שנת 1943, באותה שנה ניסתה המשפחה לעלות לארץ־ישראל באופן בלתי־חוקי והוחזרה לכשהגיעו לגבול. אליהו, שהיה בנתין בריטי, התגייס אז לצבא הבריטי ושימש כפקיד בנאפ"י בקהיר. אחרי שחרורו החל לעבוד כמנהל־חשבונות בבית־מסחר גדול. הוריו וכל אחיו עלו לארץ בשנת 1946, הפעם באופן חוקי, והוא נשאר במצרים — נתינותו הבריטית מנעה ממנו „היתר" זה. ב־1947 הפעיל לארץ בעזרת דרכיה מזויפת. עבד בעבודות שונות כדי לתמוך בהוריו.

עם ראשית המאורעות התגייס לפלמ"ח ונשלח לנגן. נפל בשעת שמירה ב־6.5.1948 על בנין תחנת־השידור שליד רמלה. הוא קיבל פקודה לסגת, אך לא ציית לפקודה כי רצה לנקום נקמת קרובים וחברים שנפלו בקרב. היה קבור בגען. ב־18.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

דובדבני (וישנבסקי) משה

(„משה־לי")

בן צבי והינדה. נולד בשנת 1914 בגרודנה שבפולין. למד בבית־ספר תיכון. היה בתנועת „השומר הצעיר" בפולין. בשנת 1928 עלה לארץ והתיישב בפתח־תקוה, שם עבד כצבע. כחבר ה„הגנה" בפתח־תקוה הקדיש את כל שעות הפנאי לאימונים ועלה לתפקיד מדריך. חבר מסוּר ונאמן לעניני־בטחון, תמיד עליו, גלוי־לב ומוכן לעזור לזולת.

עם פרוץ מלחמת־השחרור עזב את עבודתו, למרות היותו בעל אשה ושני ילדים, והתיצב לשירות פעיל. התמסר כולו לאימוני חברים והדרכתם למלחמה באויב. היה בין מיסדי בית־הספר לקצינים בנתניה. עם פלישת האויב לגבולות הארץ התמנה למ"פ ויצא בראש גדוד להתקפה על האויב בגזרת לטרון וב־24.5.1948 נפגע בקרב באזור מקום. מקום קבורתו לא נודע. לפי פקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הוענקה לו אחרי מותו דרגת סרן.

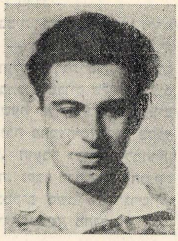
דובו אריה („דובון")

בן חיים ומרים. נולד בתל־אביב ביום י"ח באדר ב' תרפ"ט (30.3.1929). לאחר שסיים את בית־הספר העממי נתקבל לגימנסיה „הרצליה". שם בחר במגמה החקלאית. רצה לצאת את הגימנסיה לפני שסיימה ולעבור למקוה־ישראל, אך הוריו מנעוהו מזה. בן 11 הצטרף ל„המחנות העולים"; וכך נכנס לפלוגות הימיות של „הפועל". עבר בקיסריה קורסים לימאות לדרגות א' וב' מטעם „החבל הימי לישראל" ושימש שם מדריך. בימאות ראה תחילה סיפוק ספורטיבי, אך במשך הזמן התגבשה בו ההכרה כי הים הוא אחד ממקורות הקיום החשובים לעמנו ואמר להתמסר כולו למקצוע זה בבוא העת לכך. למרות זאת הצליט, כחבר קיבוץ מעיין־ברוך, להתקשר לחיי המשק. גם בהכשרתו הוסיף להשתלם בחקלאות ובידיעות כלליות. משנת 1943 היה חבר ה„הגנה". יצא להכשרה מגויסת של הפלמ"ח ושירת בו 9 חדשים בכפר־גלעדי ביחד עם חברי „התנועה המאוחדת" שהיה חבר בה. משם נלקח לקורס מ"כ. לאחר גמר הקורס הועבר לפל"ים. בפל"ים עבר קורס לחובלים (קצינ"ים). אחרי־כן שימש מדריך לכלי־נשק במעגנת, בגדוד „הפורצים", השתתף בכמה פעולות של העלאת מעפילים, בפעולות אחרות של ה„הגנה" ובפעולת „נחשון". במאורעות 29 ביוני 1946 הוזעק, יחד עם אחרים, לעזרת משקי הירדן. בהיר עינים, חסון ושזוף, אמיץ־שרירים, נאמן, נוח לבריות וצנוע, ביכר את המעשה על הדיבור. מילא את כל המוטל עליו בדייקנות ובפשטות. התבלט באומץ־רוחו בשעת סכנה, בסבלנותו, סלחנותו והתאפקותו.

בצאתו לדרכו האחרונה אמר לאמו: „אם לא תהיה לנו מדינה, איני חפץ לחיות". יצא לכיבוש נבי־סמואל עם פלוגתו שבגדוד „הפורצים", פלמ"ח. הפלוגה הופתעה על־ידי כוח אויב גדול ומורכז ונאלצה לסגת. אריה פקד על כיתה באחת המחלקות שהצליחה לבקוע לה דרך ללב הכפר. אך עם הנסיגה נשארו במאסף והיה בין הנופלים בהתקפה על נבי־סמואל, ליד ירושלים, ביום י"ג בניסן תש"ח (22.4.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים ב־25.4.1948. זכרו הועלה בחוברת „על מות", שהוציא קיבוץ מעיין־ברוך.

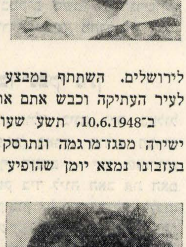
דובו שמואל

בן יגו. יליד הונגריה וחניך תנועת „הבונים". בימי מלחמת־העולם השניה וזוועותיה עברו עליו תלאות מרובות. בשנת 1946 הפעיל לארץ באניה „הגנה". היה בכפר־גלעדי ועבד בנגריה. היה מחברי הגרעין שהתיישב בינתים בבית־העמק, בין נהריה ועכו. הצטרף ל„הגנה" ועשה את אימוניו הראשונים במקום. בפברואר 1948 גויס לפלמ"ח והועבר לפל"ים. היה בין אלה שהוזעקו לפריצת הדרך לירושלים. השתתף במבצע „נחשון", ובמבצע „מכבי" חדר עם חבריו לעיר העתיקה וכבש אתם את קסטון.

ב־10.6.1948, תשע שעות לפני ההפוגה הראשונה, נפגע פגיעה ישירה מפגז־מרגמה ונתרסק כולו בקרית־ענבים. נקבר שם ב־12.6.1948. בעזבונו נמצא יומן שהופיע בהונגריה, בשביל „הבונים" בהונגר"ה.

דובינבוים גרשון („דֶבֶּמבֶּם")

בן תנחום ומלה. נולד באפריל 1927 בבריסק שבפולין. בשנת 1935 עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו ברחובות. שם סיים גרשון את לימודיו בבית־הספר העממי והתחיל לעבוד בבית־מסחר כדי לעזור להוריו במצבם הדחוק. בן 15 הצטרף לגדנ"ע. משנת 1943 היה מגויס גיוס מלא בפלמ"ח. סיים תחילה קורס מפקדי כיתות, ואחר־כך — של מפקדי מחלקות. השתתף עם חבריו־לחטיבה בהעלאת מעפילים, בפיצוץ גשרים, ב„ליל וינגייט". בדצמבר הגיע בראש התגבורת הראשונה שנשלחה לנגב — מחלקה של פלמ"ח — ליד־מרדכי. זמן קצר לאחר־כך נתמנה למפקד הפלוגה באזור זה. ליוה שיירות שפ"לסו להן דרך לנקודת־הדרום המבודדת ומשנוקשו הכבישים — השקיע את כל מרצו וכוח המצאתו בחיפוש דרכים חדשות. הודות לכשרונו הארגוני הרב התגבר על הקשיים והקשר עם הצפון לא נותק. לא חס על עצמו ולא שם לב לדברי חבריו כי אסור לו, כמפקד אחראי לאוזר, להסתכן בדרכים עקלקלות. נפצע קל באחד ממסעיו. אנשי הכנופיות פחדו מפניו והוא זכה בפיהם לכינוי „השד האדום של הדרום". הכריזו על פרס של 1000 ל"י למי שיתפוס אותו. השפעתו על אנשיו היתה עצומה, והם העריצוהו ממש. הצטיין בקור־רוח בלתי־רגיל. ידע להניע ולהרגיע ברגעים שבלבו כירכם היאוש. ידע מה דלים הכוחות בנשק ובאנשים, מה מעטים הס'כויים להחזיק מעמד — ואף־על־פי־כן היה שופע עליצות: „תראו, חבריה, יהיה טוב". אמרה זו היתה שגורה בפיו. שבועות רצופים לא

טעם טעם שינה. ע׳ניו האדימו מרוב עייפות, אולם לא עלה על דעתו לבקש חופשה, כי ידע שאין די אנשים בנגב. פקודיו אהבוהו על פשטות הליכותיו, אומץ־רוחו ותבונתו. היה אהוב גם על חברי הקיבוץ, וביחוד על הילדים שהוקירו את „גרשון הג׳ינג׳י״. תבע מעצמו יותר מאשר מאחרים. לכל מקום סכנה הלך בראש, אך בלי להבליט את עצמו. „היתה לנו הרגשה כי אחרי ה„ג׳ינג׳י״ שלנו אפשר ללכת בעינים עצומות״, „ידענו שעל דבמבם אפשר לסמוך״ — כותבים חבריו. עם התקרבות החזית לי־מרדכי הועבר משה הפלוגה לגבר־עם. החלו הפגזות. הפצצות מן האויר. הקיבוץ פנה ל„צלב האדום״ בבקשה לפנות את הילדים מהנקודה המותקפת. „הצלב האדום״ השיב בסירוב. אז הצליח גרשון לפרוץ דרך בלילה, בראש יחידת „חיות הנגב״, לי־מרדכי ולהוציא את ה־ילדים — שכה אהבם — למקום־מבטחים. „חמש דקות לפני השעה ה־12״ כדבריו. כשהחמיר המצב ניסה שוב להגיש עזרה למשק המותקף, אולם הכוחות שברשותו לא הספיקו להדיפת הצבא המצרי. באישון לילה חדר עם לוחם אחד לי־מרדכי, שם עמד על חומרת המצב. הוציא את הפצועים — 30 במספר — מהמצור במשוריניים שעמדו במרחק רב מחוץ לגדר המשק. למחרת עזבו אחרוני המגינים את י־מרדכי.

בהפוגה הראשונה בילה את חופשתו בבית הוריו. ושוב נקרא לפעולה. „אבל, אמא, פשוט מוכרחים ללכת״ — השיב לאמו שהפצירה בו לא להסתכן יתר על המידה. גרשון, שהועלה לדרגת סרן, ירד עם יחידת משוריינים לנגב והצטיין בפעולות רבות, בתכנון מדויק של המבצעים ובהעזה רבה. השתתף בכיבוש באר־שבע. בשעת פעולה בעורף האויב (פיצוץ גשר ליד הכפר דהריה לשם מניעת תגבורת מהמצרים) נפצע בקלע אמפי־טנקי, אולם לא חדל מלהדריך את אנשיו. הועבר לעורף, ולמחרת, ב־26 באוקטובר 1948, מת בבית־החולים ברוחמה. נקבר ברחובות. להנצחת זכרו קרא הקיבוץ יד־מרדכי לבתי־הספר שבמקום בשם „בתי־גרשון״. המשורר אבא קובנר הקדיש לו שיר בספר שיריו „פרידה מהדרום״.

דובז׳ינסקי נתן

בן יצחק והדוה. נולד ביום י״ט באלול תרפ״ט (24.9.1929) בארץ. הוריו חברים בקיבוץ תל־יוסף. הימים — ימי מאורעות תרפ״ט. עם נשק ביד ליוה האב את האם בנסיעתה מן הקיבוץ אל בית־החולים ללדת. נתן גדל במשק, גמר את בית־הספר המשותף והיה לנוקד ורפתן. היה מעורה בולו במשק ועקב באהבה ובחרדה אחר כל קטנה וגדולה שהתרחשו בו ובסביבתו. דאגות המשק מזה וגורל העם והארץ מזה לא נתנו דמי לנפשו. היה בין העצורים ברפיח.

כשפרצה מלחמת־השחרור הגלויה לא יכול וגם לא רצה בשום אופן ללכת בימים כבדי־גורל אחר הצאן כמקודם. הצטרף ללוחמי הפלמ״ח. 10 ימים לאחר התגייסותו לצה״ל נפל בקרב על קטרון בי״א בתמוז תש״ח (18.7.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950. אמו, שהיתה חולנית, לא האריכה ימים אחרי האסון ונפטרה זמן קצר אחרי מות הבן.

דובינסקי שמוּם („שלומקה״)

בן זרח ואילנה (ינטה). נולד ב־18 באוק־טובר 1928 בתל־אביב. למד בבית־הספר „תחכמוני״. מסר להוריו ולאחיו העציר ממנו. נאלץ לעזור להוריו ולמד את מקצוע המסגרות. עבד כמסגר־בנין בבית־נבאלה וב„סוללי־בונה״ בנחלת־יצחק, ובערבים השתלם בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. היה חבר תנועת־הנוער הדתי „בני־עקיבא״ וחבר בארגון הספורטיבי „אליצור״ והשתייך לסקציה הימית שלו. בן 17 גמר קורס למדריכי־ימאות ושימש כמדריך ב„אליצור״. מראשוני החי״ש הדתי בתל־אביב ופעיל בו ביותר. השתתף בפעולותיו והרבה במסעות לשם אימונים ובאימונים. מגיל ארבע־עשרה חבר ב„הגנה״. עבר קורס למפקדי־כיתה בבן־שמן. השתתף בפעולות העליה של המעפילים בתוך התלהבות ומסירות. יפה תואר ורציני, בעל נפש טהורה ולב טוב. שקדן וחרוץ, ניחן בתבונת־כפים. חובב־ספר ונוהג לרכוש לעצמו כל ספר חדש.

אחרי ההלטת או״ם פרש מעבודתו והתיצב לשירות, אף כי יכול להשתחרר כמי שעסוק במאמץ המלחמתי. השתתף בפעולות בסביבות תל־אביב — בשכונות התקוה, באבו־כביר, בג׳בליה, תל־חיים ושכונת שפירא, והפיל חללים מקרב האויב. בשרונה שימש בתפקיד מדריך. כמפקד ומדריך נשלח גם לכפר־עציון עם הפלוגה הדתית המוטסת. בכפר־עציון צורף לפלמ״ח. שם נהמנה למפקד משלט שבמנזר. לחם בגבורה עד כדורו האחרון ונשימתו האחרונה ונפל שם ביום ד׳ באייר תש״ח (13.5.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

דובלין מרדכי

נפל בקרב בכפר־עציון ב־12/13.5.1948.

דובנו יצחק

בן משה ורחל. נולד ב־5 בפברואר 1913 בולוצלאבק שבפולין. שנות נעוריו עברו עליו על גדות הוייכסל, שם גדל והיה לעלם חסון ובעל נפש עשירה. בילדותו הצטיין כמעט בכל ענפי הספורט. היה מנצח על המשחקים עם חבריו שהתגאו בו בחצותו את הוייכסל לרחבו ומשאיר הרחק מאחריו את נערי הגויים. היה ממיסדי קן „השומר הצעיר״ בעירו וממדריכיו העולים. שנים רבות לאחר־מכן זכרו חניכיו הרבים בכל קצוות הארץ את איציק מדריכם ודיברו עליו בהערצה. גם טוסיה אלטמן, גיבורת הגיטו בפולין, היתה חניכתו בימים ההם. ב־5 בפברואר 1933 עלה לארץ והיה ממניחי היסודות לקיבוץ אשר שכן בנחלת־יהודה והקים אחר־כך את גבעה. במשך שנים היה משמש בשליחות ובתפקידים צבאיים מחוץ לביתו, אך היה קשור בנפשו לעניני המשק, וכשהיה בא לחופשה התעניין בכל הנעשה, יצא לשדות, האזין לדברי החברים, חיוה דעתו, וחי בכל לבו את צמיחתו של הישוב ובכל באדמתו. בעל נפש בריאה, איש השלמות הנפשית. את אשר הרגיש אמר, בלא להעלים דבר. גלוי וישר — כגופו הזקוף. התעניין מאד בציור ורבים מדפי יומנו מוקדשים להערכת תמונות ולניתוח תכנן. ראה בציור את עשרו של הטבע, את יפי החיים והנוף. אהב גם את עולם הצלילים והגה גם בנפש האדם, בפסיכולוגיה. כמעט כל שנותיו בארץ קודש היו ל„הגנה״ בה בלט כמדריך, איש המדע הצבאי, מתכנן, חוקר, שקוד על לימוד ההיסטוריה הצבאית, קורותיהם של לוחמים־מצביאים גדולים וכותב מאמרים ב„מערכות״. ובכל ידיעותיו אלה ידע לצקת מרוחה של הארץ, מיחודה של אדמתה. חניכים רבים העמיד יצחק ב„הגנה״ ובפלמ״ח שהיה מראשוני חבריו. בלב פקודיו — המפקדים — נטע את המסירות ללא גבול ואת הרצון ללמוד. יצחק עצמו לא נטה בילדותו ללימוד המתימתיקה, אבל בהגיעו להכרה שהיא דרושה לו להשלמת ידיעותיו בתחום הצבאי — העמיק את ידיעותיו גם במדע זה, וכך בכל מקצוע שעסק בו.

עם היפתח מערכות ישראל היה יצחק מפקד נגבה. דמותו עודדה

את הלוחמים ויזמתו עמדה לה לנגבה בימים הקשים של המצור. הוא תבע התגייסות נמרצת לחפירת תעלות מגן ועקר, מקלטים וביצורים בקנה־מידה שנראה בימים ההם כבלתי מתקבל על הדעת. אחרי־כן נוכחו הכל כי ידע יצחק את אשר תבע. ביום 21 במאי 1948, כשהמצרים הרגישו בריכוז צבא בנגבה, החלו להפציץ את המשק. יצחק עמד בכתיבת פקודת־היום, שעיקרה היה החשת העבודה בביצורים. הוא קפץ לתוך התעלה ונהרג כשידו מושטת אל על, בתתו את פקודתו האחרונה לירות באוירוני האויב. נקבר בו ביום בנגבה. הניח אשה ו־3 בנות. בתקופת המחתרת נודע יצחק בשם „יואב" ועל שמו נקרא מבצע שחרור הדרום הרחוק — „מבצע יואב". משטרת עיראק א־סוידאן, שהיתה ממלצת מגיני נגבה ואשר על כיבושה נשפכו דמים רבים — נקראה אף היא על שמו: „מגדל יואב". דפים לזכרו ניתנו בספר „בטרוף הסער", לזכר חללי נגבה, שהוציא קיבוצו. משפחתו מוכת גורל המלחמה. האב נפל ובתו נפצעה קשה מאד בהפצצת משמר־העמק.

דובנו אברהם

בן בכור ליעקב ורחל. נולד ביי"ט בסיון תרפ"ו (1 ביוני 1926) בירושלים. ראשית חינוכו העממי בירושלים, אחר־כך עבר עם הוריו לתל־אביב, בה סיים את בית־הספר העממי על שם אחד־העם. היה תלמיד חרוץ ומוכשר וזכה בסטיפנדיה מהגימנסיה „הרצליה". היתה לו זיקה עמוקה לאמנות והיה חובב מוסיקה, מבין ומעמיק. אהוב ומקובל על חבריו וידידיו. אציל נפש ושופע טוב־לב. נשא את נפשו לפיתוח התעופה העברית והיה פעיל בחוג לתעופה שעל־יד הגימנסיה „הרצליה". לאחר זמן הצטרף לקלוב הארצישראלי לתעופה, בו נעשה מדריך לדאיה. כשסיים את לימודיו שירת שנה כנוטר בקיבוץ תל־עמל ובקיבוץ מסילות. לאחר שמילא את שנת־שירותו התחיל ללמוד ארכיטקטורה בטכניון העברי בחיפה. כוח תפיסתו וכשרונו עשוהו מיד לאחד התלמידים המצוינים במחלקתו. סיים את הקורס השלישי.

כשפרצה מלחמת־השחרור הוצא מל"מודיו ונשלח לקורס מדריכי נשק מסייע. השתתף בכיבוש חיפה, בפעולות תגמול נגד בלד א־שייך, היה בין כובשי עכו וצפת והשתתף בקרבות בגיבן, חיכה להעברתו לחיל־האויר — משאת נפשו. ביום ט' בתמוז תש"ח (16.7.1948) היה בעמדות החזית בפרדס חורי שליד משמר־הירדן. חיל־השריון הסורי הקיף את חוליתו. אברהם פקד על אנשיו לסגת והוא עצמו נשאר לטפל בחבר פצוע, בפעולה זו נפגע באש הטנקים של הסורים ונפל. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה. ב־7.12.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

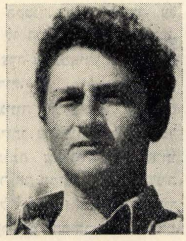
דובקין גדעון

בן יעקב וגסיה. נולד בכ"ה בתמוז תרפ"ט (2.8.1929) בתל־אביב. הבן הבכור למשפחה ציונית ותיקה מרוסיה. למד בבית־הספר „תל־נורדוי" בתל־אביב ובבית־ספר תיכוני ברמת־גן, ושנה בבית־הספר הימי בחיפה. מגיל 13 היה חבר פלוגת הים של „הפועל". כחבר הגדנ"ע וה„הגנה" השתתף בפעולות רבות בהעברת מעפילים ונשק לחוף. התלהבותו ועבודתו המסורה בימאות הטו אותו מהלימודים הרגילים וכל חלומותיו היו להיות בעתיד מלח באניה עברית. אולם משנדרש עזב באופן זמני את הימאות והתגייס לפלמ"ח, בו שירת שנתים. בסיסו היה בסג'רה. עם תום שירותו בפלמ"ח עלה על האניה „קדמה", בה שירת כמלח ואף הספיק לעבור בה את חופי הים התיכון. עם שובו ממסע זה התודה ש„אין נוף בעולם העולה על נופה של ארץ־ישראל".

עם מלחמת־השחרור התגייס מיד ושירת כקשר. בהיותו ידוע במידת אחריותו הוטלו עליו תפקידים חשובים של העברת ידיעות סודיות ודחופות, ובשליחות כזו, בחושו באופנוע לממור ידיעות למפקדה, נהרג ביום 10.7.1948 בתל־אביב והובא לקבורה בנחלת־יצחק.

דודקמן־דודאי זלמן

בן אהרן־צבי ומרים. נולד ב־8.12.1925 בעיר וילנה, פולין. בהיותו בן שבע וחצי נתיתם מאמו ועלה עם אביו ארצה בשנת 1936. התחנך במעון־ילדים ברמת־גן ועבר ללמוד בבית־הספר „ביל"ו" בתל־אביב ומשם לבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. עם סיום חוק לימודיו בשנת 1942 הצטרף לפלמ"ח. בשנת 1945 השתחרר וחזר לתל־אביב, אולם הוסיף להיות פעיל בשורות ה„הגנה" ובעברים היה מבקר באוניברסיטה העממית והצטיין בעיקר במקצוע הבוטניקה. נודע גם כספורטאי.

זמן־מה היה שומר בגבעת־השלושה ועם הכרזת המדינה חזר לפלמ"ח, השתתף בליווי שיירות לירושלים, בקרבות יזור ובהגנת תל־אביב. בתחילת אפריל 1948 צורף ליחידה מיוחדת שפעלה בסביבות חיפה. נפל בקרב לשחרור חיפה בו' בניסן תש"ח (15.4.1948). הובא למנוחות בבית־הקברות בחיפה.

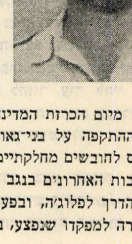
דובשני יהודה

בן לוי־יוסף ורבקה (ממשפחה חברונית ותיקה). נולד ביום כ"א בשבט תרפ"ח (12.2.1928) בירושלים. אחרי סיום בית־הספר הירושלמי „תלכמוני" ולימוד שנה אחת בגימנסיה רחביה בחר לעבור לבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב. פעיל ב„הגנה" מעוריו. כשנוסדה הבריגדה העברית והוריו לא הרשו לו להתגייס לפני מלאות לו 18 שנה, הוסיף לגילו שנה ב„תיקון" תעודת־הלידה ונתקבל לצבא. שירת כתותחן במצרים ובאירופה ואחרי שחרורו ניסה להסתדר בעבודת בנין ובנהגות (בתפקיד זה עבד גם בשירות ועדת החקירה של או"ם). סיים קורס לפקידות ונתקבל לששה חדשי נסיון במשרד חברת „של" ואחרי חודש ניתן לו מעמד של פקיד קבוע.

למחרת יום הכרזת או"ם על החלוקה התפטר, אף כי הוצעה לו העברה לחיפה והעלאה בדרגה, והתגייס להגנת ירושלים. השתתף בהרבה

דוכסטר משה

בן פישל ואסתר. נולד ב־25.2.1921 בברלין, בירת גרמניה. גמר בית־ספר עממי וקנה לו הכשרה חקלאית עוד בהיותו בגרמניה. המשפחה עזבה את גרמניה בשנת 1939 והתישבה בכפר־הס. משה היה משענתם העיקרית של הוריו, שעברו לעבודת־אדמה בגיל לא צעיר, וכל שעה פנויה הקדיש לעבודה במשק, אלא שרוב הזמן היה מגויס, תחילה שנתיים כנוטר במחנה־הצבא בצריפין, ואחר־כך במשך 4 שנים במשמר־נע בגוש תל־מונד. מיום הכרזת המדינה שירת בצבא. השתתף בפעולה נגד טירה, בהדיפת ההתקפה על בני־גאולים והדיפת התקפות על קאקון הכבושה. סיים קורס לחובשים מחלקתיים ובתפקיד זה הועבר לחט"ב „אלכסנדרוני". בקרבות האחרונים בנגב התנדב למחלקת קומנדו של ג'יפים שנשלחה לפריצת הדרך לפלוג'ה, ובפעולה זו, בעיראק אלמנשיה, מצא מותו, תוך הגשת עזרה למפקדו שנפצע, ב־28.12.1948. נקבר ברחובות ב־30.12.1948.

קרבות, סיורים, פיצוצים וחבלות. הדריך זמן־מה בקורס למגויסים. נשלח לגוש עציון ונסך בטחון על סביבו בשקט נפשו ובשיקולו במצבים הקשים. כעשרה ימים לפני נפילתו כתב הביתה: „רק לאחר שאדם יעשה כאן, בסביבה זו, יבין על מה הוא נלחם". כמפקד גזרה הלך עם שני חבריו, בלוית משלחת „הצלב האדום", למשא־ומתן עם קצינ' הלגיון על כנ"ע המקום, ובהיותו בלי נשק נרצח בירייה בוגדנית ביום 14.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949. לפי החלטת המטכ"ל הועלתה דרגתו אחרי נפילתו לדרגת סרן.

דויד אדולף

בן וולף ורוזה. נולד ב־11 בנובמבר 1912 בוינה, בירת אוסטריה. בחוץ־לארץ גמר בית־ספר תיכוני והתמחה במקצועו (עבודות־עיר עדינות), שהמשיך בו ופיתח אותו בארץ עם עלייתו בשנת 1933. התיישב בירושלים. היה שנים רבות חבר קואופרטיב („געלי ארצנו") ובשנת 1947 החל לעבוד ברשות עצמו (יצור תיקים וארנקים). יצא לו שם כאחד המומחים במקצועו. אהב חברה ושלות־בית, גלוי־לב ועונה לדורשיו ברצון ומסור למשפחתו הקטנה. שקד בחיבה על הכנסת שכלולים בביתו, ושמחה יתירה הסב לו המשחק עם בנו הקטן. חבר ותיק ב„הגנה". הצטיין במיוחד בעתות צרה: במאורעות 1936—1939 ובמאורעות 1947 שקדמו למלחמת־השחרור.

במאי 1948 התגייס לשירות מלא, ה"ה ממגיניה האמיצים של ירושלים ולא נטש את שירותו גם לאחר שנפצע, ובהיותו בתצפית נפל. כשעמד על ראש אחד מבתי מנדלבוים התבונן בתותח שהלגיון כיוון אותו לקראת הבית, ירד להזהיר את חבריו, אך איחר את המועד. בעלותו שנית נפגע, הבית התמוטט והוא נקבר תחת המפולת ב־18.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הניח אשה, פנינה, בת ובן והורים זקנים. מרוב צער נפטרה אמו זמן קצר אחרי נפילתו.

דויד אשר

בן ישראל והנדל. נולד בשנת 1921 בעיר דיטרו שבטרנסילבניה (או רומניה). חונך בבית דתי. למד בבית־ספר עממי ותיכוני וב„ישיבות". בחר במקצוע האריגה. עם סיפוח החבל להונגריה גויס גיוס חובה לצבא ההונגרי והתענה בתלאות ימי המלחמה והגזירות. נשלח למחנות לעבודות־כפיה. עם השחרור שאף לעלות לארץ־ישראל. בא לארץ בשנת 1947 באניית־המעפילים „כנסת ישראל", אך שולח לקפריסין ונעצר שם במשך שנה עד בוא תורו לעלות לארץ. עם עלותו ארצה עבד בבית־חרושת ליציקת מרצפות במפרץ חיפה והצטרף למחתרת של הארגון הצבאי הלאומי.

אחרי התגייסותו לצה"ל, עם קום המדינה, השתתף בפעולות־סריקה ב„משולש" ב„אמבושים" (ליד רשפון) וכיבושים (פרדס נבולסי) ומשם עבר לנגב. באחד הקרבות בעיראק אלמנשיה, לאחר שלקח מידי הסמל שנפצע את הפיאט והוסיף להתקדם לעבר האויב לשם חיסול עמדה ערבית, נפגע בראשו על־ידי רסיס ונפל שם ב־28.12.1948. הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

דויד שלמה

בן יוסף ופפי. נולד בשנת 1927 בעיר רדוֹאוֹנץ שברומניה וקיבל בה השכלה עממית. בן 3 נתייתם מאביו ובזמן מלחמת־העולם השניה הוגלה עם משפחתו לטרנסניסטריה. בשנת 1944 עלה לארץ עם אחותו. אמו נשארה בגולה והמשפחה נתפרדה. בארץ הצטרף ל„הסתדרות", השתלם במלאכת המסגרות ועבד בה. היה מן הנחבאים על הכלים, אך משנקלט בחברה ניכר כחבר טוב ומסור. עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס כחבר ה„הגנה" והשתתף בקרבות הגליל, בכיבוש צפת, ובקרבות מלכיה ומשמר־הירדן. חברו מספר על הקרב הגדול במלכיה, שנמשך שעות רבות, והרעב החל להציק ללוחמים שהיו פזורים על־פני שטח נרחב. ובעוד פגזי האויב נופלים מסביב והאוירונים מתקיפים ממעל, רץ שלמה מעמדה לעמדה והביא אוכל וסיגריות ללוחמים.

בקרב במשמר־הירדן, ביום 11.7.1948, נפצע ברגלו והוא עצמו חבש את פצעו. משהרגיש כי כוחותיו אוזלים, זרק שני רימונים אל עבר האויב ונפצע בצרור כדורים. חבריו לקחוהו כשהוא שותת־דם לבית־החולים בטבריה ושם מת כעבור שעות מספר. זיכה קבור בטבריה. ב־1.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

דוידאי אלכסנדר

בן יהודה וברכה. נולד ב־י"ח בתמוז תרפ"ה (10.7.1925) בגניגר אשר בעמק יזרעאל. לידתו וגידולו בתוך משפחת הקבוצה. היה איש הטבע והעבודה, רועה בן רועה, שחונך לתפקידו על־ידי אביו הרועה הותיק, בכל נימי הויתו היה קשור לעדרו ולמרחבי השדות וריפא כל נהלאה וצולעה. היה פעיל ומדריך נוער בעיר ובכפר. מפקד מדריך בגדנ"ע באזור יזרעאל ואפרים וקצין ומ"מ.

משלוקח מאחר הצאן מילא את כל תפקידיו בקצין וכמפקד בצבא ההגנה באהבה ובחרדה, במסירות ובנאמנות. חדשים מספר לאחר נישואיו נקרא לשירות הבטחון, נפל ליד הכפר הערבי כופרין שבהרי אפרים בט"ו באלול תש"ח (19.9.1948). בן ביום נקבר בגניגר. השאיר אשה וילד. הגבעה אשר נפל עליה נקראת עתה על שמו: גבעת אלי.

דוידוביץ אברהם

בן יצחק. נולד ב־10.1.1928 בקושטא אשר בתורכיה. הגיע לארץ עם הוריו בשנת 1941. כעבור חדשים מספר לעלייתו כבר הסתגל לתנאי הארץ והיה כאחד ה„צברים". ב"ן חבריו ומקורביו נקרא „בטי", קיצור שמו הלועזי אלברטו. נמשך לחיי קיבוץ. עשה זמן קצר בנען והצטרף לחברת הנוער העולה מתורכיה. יצא להכשרה לקיבוץ תל־יוסף ועבד כרפתן. מקץ שלוש שנים חזר העירה על־מנת לחזור עוד לחיי הקיבוץ וביניתים עבד במכונאות. בן ט"ו התגייס למשטרת הישובים העבריים ועלה לדרגת מפקד במשמר־נע (מנ"ע). הצטיין בגבורתו ואומץ־לבו. גם ב„הגנה" מילא תפקידים אחראיים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הועבר ליחידת צבא ההגנה והשתתף בפעולות הטיהור בסביבות רמת־הכובש ומקומות־ישוב אחרים; קיבל את הפיקוד על מחלקה שלמה. כשבוע ימים לאחר הכרזת המדינה יצא עם

פלוגתו, שלא הכירו מקרוב, מנחם, אשר ראהו מתבוסס בדמו, נכנס לתחום האש והחל לגרור אותו אל מקום־מחסה כדי להגיש לו „עזרה ראשונה". בעודו עוסק בפעולת־הצלה זו, פגע בו כדור האויב והוא נפל כשחברו הפצוע שנשאר בחיים מוטל בידיו. עם שחרור המשלט שעליו נלחם, חדשים מספר אחר נפלו, הובא לקבורה בכפר־ורבורג ב־18.11.1948.

דוידוביץ' בנימין („יומי")

בן אפרים־פישל ושרה. נולד ב־1929 בוולוזה, בחלק הקרפטו־רוסי של מחוז מרמרוש (אז בצ'כוסלובקיה, ובמלחמת־העולם השניה שוב בהונגריה). בשנות המלחמה התענה במחנות־עבודה והחזיק מעמד. אחר המלחמה נאסף לקבוצת חינוך והכשרה של „השומר הצעיר". העפיל לארץ ב־1946 באניה „החייל העברי" ונתקבל למוסד „עליית־הנוער" ואחר־כך התגייס יחד עם כל חברת־הנוער שלו להכשרה מגויסת בניר־דויד (תל־עמל).

במלחמת־השחרור שירת באחד מגדודי הפלמ"ח והשתתף בקרבות הנגב. נפל בקרב על דורות ב־15.7.1948 ובו ביום נקבר ברוחמה. לבקשת אביו, שעלה אחר־כך לארץ והתיישב בה־פה, הועבר שמה ב־16.5.1950.

דוידוביץ יצחק

בן דויד. נולד בשנת 1924. נפל בטירה ב־13.5.1948 ולמחרת היום הובא לקבורה בבית־הקברות בתל־מונד.

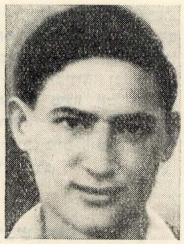
דוידוביץ גילה

בת מנדל ואסתר. נולדה ב־17.4.1929 בברטיסלבה שבצ'כיה. עוד מילדותה גילתה הכונות של „אם" והיתה מטפלת באהבה באחיה הקטנים. המשפחה נלקחה על־ידי הנאצים להשמדה. גילה הועברה לאוישוויץ ובנס נשארה בחיים. ב־1945, כשחזרה ממחנה־הריכוז, הצטרפה לתנועת „השומר הצעיר" ונשלחה לגרמניה לבית־הבראה של ילדים יהודים. בבית זה הכירו הכל את גילה בת ה־17 בגישתה המיוחדת לילדים, בטיפול בהם — ועל־כן אהבוה. בזמן שכל חבריה העפילו לארץ — דרך מחנות קפריסין — נשארה היא לטפל בילדים. ב־15 באוגוסט 1947 עלתה לארץ באניה „קדמה" עם 7 ילדים שנפשה נקשרה בנפשם, ומאד קשתה עליה הפרידה מהם כשהלכה ל„חברת־הנוער" בנגבה. במשק העריצוה על מסירותה לעבודה ויחסה העדין לכל.

כשפרצו הקרבות היתה גילה חשה בין הפצצה להפצצה מן העמדה למחסן־הבגדים, כדי להציל את אשר ניתן להציל מבגדי חבריה. בגאוה מיוחדת קיבלה לידה את הרובה ועמדה בקטע רציני של החזית, מול משטרת עיראק א־סויידאן. אור לכ"ד באייר תש"ח (2.6.1948), בהיותה בתצפית, פגע רסיס של פגז בבטנה וגועה לאחר רגעים ספורים. נקברה בנגבה. דף לזכרה — ב„בטרוף הסער", לזכר חללי נגבה.

דוידוביץ מנשה

בן אריה ולאה. נולד ב־5.6.1930 בארץ. ההתנד בבן־שמן והצטרף לתנועת „הנוער העובד" וביחד עם קבוצת־הכשרתו עבר לשירות ה„הגנה". משסיים את לימודיו בכפר־הנוער בן־שמן יצא עם משפחתו להתישבות בארגון הגליל, מושב לרגלי גבעת־המורה, והתמסר בכל לבו ונפשו לכל עבודה במשק והיה שוקד יומם ולילה על שיפורו, גיוונו ושכלולו.

בפרוץ המאורעות התגייס לשירות פעיל ונשלח מיד לנגב. כאן שימש כאלחוטאי בליווי השיירות בדרך רחובות—יד־מרדכי. מילא חובתו ברצון ובמרץ, אך ציפה מאד לימי־שלוה ולבנינה השקט של הארץ. במכתבו האחרון כתב: „...אנו עובדים בליווי משוריינים ויותר מדי שמח. ולמחרת מכינים לנו משהו שמח וחם ביותר. אבל נקווה שנצא מהמקלחת נקיים ביותר". היא נפל על משמרתו זו ב־24.3.1948 ליד ברברה בלוותו שיירה ליד־מרדכי, וכאן גם נקבר. הועבר לחיפה לבית־הקברות הצבאי ב־20.10.1949.

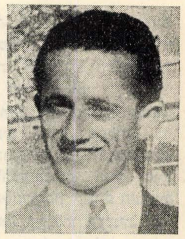
דוידוביץ שמעון

בן משה ואיטה־רחל. נולד בשנת 1926 בעיר איפשה, קרפטו־רוס. למד בבית־ספר עממי, ובהיותו בן 12 לוקח יחד עם הוריו למחנה־השמדה. הוריו נרצחו והוא ניצל בנס, ועם השחרור עבר להכשרת נוח"ם בגרמניה והתכונן לעליה. למד נגרות. התגייס ל„הגנה" עוד בהיותו בחוץ־לארץ, ועוד טרם הספיק להתאמן הגיע תורו לעליה. ביוני 1948 עלה לארץ ומיד התגייס והצטרף אל לוחמי ירושלים. גם בארץ לא היה סיפק בידיו להתאמן די־הצורך.

נפל בקרב על ארמון הנציב ב־17 באוגוסט 1948. אחר הקרב מצאו את גופו גזור לגזרים. היה קבור בגן ארמון הנציב. ב־10.10.1950 הועבר לנחלת־יצחק, עלם טוב־מזג שסימני היתמות נשארו טבועים בו ולא הגיע להתאוששות ולשמחה שלמה בשחרור הארץ. רק חדשים ח' בה.

דוידוביץ מנחם

בן טוביה וחיה־רייזה. נולד ב־28 בינואר 1924 בסלטפינה שבצ'כוסלובקיה. למד בבית־ספר עממי, עד שנאלץ לעזבו בגלל המצב החמרי הקשה בבית. ועבר לחיי עבודה. בימי מלחמת־העולם השניה שירת בצבא ההונגרי ואחרי־כן נכלא במחנה־ריכוז, בו חלם על יום השחרור כי יבוא ועל עליה לארץ־ישראל. ב־3 בינואר 1946 הגיע לארץ בספינה „אנצו סירני". התישב בתל־אביב, בשכונת שפירא, ועבד כפועל.

ב־3 בינואר 1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל. נפל בשעת ביצוע מעשה־גבורה במשלט אחד שבדרום: בזמן הקרב נפצע אחד מאנשי

דוידוביץ שלמה

מחללי מערכת שחרור הגליל המערבי. מחיינו האזרחיים ידוע אך מעט: בן אברהם־צבי. נולד בשנת 1913, והיה זמן־מה חבר משק, שם הצטיין, כעדותו של אחד מחבריו, ביחס טוב לעבודה ולבריות וכבעל־מצפון. חבר "הגנה" ותיק, בצבא ההגנה לישראל היה רב־טוראי באחד מגדודי חטיבת "עודד". הפעולה שהשתתף בה ביום הראשון לאחר ההפוגה הראשונה — הברחת משוריני האויב בכביש משמר־הירדן—מחנים — צוינה כפעולה למופת.

נפל בקרב תרשיחה, בפעולה האחרונה לשחרור הגליל המערבי, ב־28.10.1948. נקבר בנהריה ב־4.11.1948.

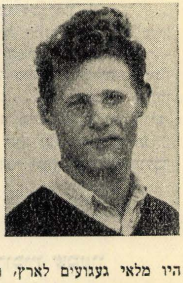
דוידסקו אופקאר

בן שמואל ואטל. נולד בשנת תר"ץ בעיר לספוג, חבל מולדביה שברומניה. גמר בית־ספר עממי ועבר ללמוד בסמינריון, היה חבר בתנועת־נוער ציונית והתכשר לקראת עלייתו לארץ. עם בואו ארצה, בעצם ימי מלחמת־השחרור 1948, התגייס מיד לצה"ל, משפחתו נשארה בגולה. בכל נסיבות חייו — בלימודים ובאימונים, בתנועה ובצבא — מילא את חובתו בעקביות ובאחריות.

נפל במערכה לשחרור הנגב, באחד המשלטים, ביום 17.10.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

דויטש בנימין

בן יעקב וברנה. נולד ב־1927 בעיירה סלוטינה שבצ'כוסלובקיה. היה ילד שקט וחביב על הבריות. ימי נעוריו, עד פרוץ מלחמת־העולם השניה, עברו עליו ב"חדר" שבעיירתו. בזמן המלחמה נספו הוריו באושביצים, בנימין נשאר בבודפשט יחד עם שתי אחיותיו וכתום הקרבות נלקח על־ידי חיילי הבריגדה העברית לאיטליה, שם השתתף בתנועה "הנוער הציוני" ולמד בשקידה את השפה העברית. מכתביו משם היו מלאי געגועים לארץ, וצער ועלבון על מעצרם של מגיהי הישוב בלטרון, לאחר ה־29 ביוני הנודע. עבר טלטולים בים, בתנאים קשים, עד שהגיע לחוף הנכסף באניית־המעפילים "שבתי לוינסקי". ליד אשדוד, לפני הגיע האנגלים למקום, קפץ הימה מעל סיפון האניה, שחה כמה מאות מטרים והובא למקום־מבטחים כשהוא חולה בדלקת־הריאות. לאחר שהבריא נכנס לקיבוץ ועבד בנגרות.

בסוף 1947 היה בין ראשוני המתגייסים. תמיד חזר על אמרתו: "שמעתי כי בין הלוחמים הערבים נמצאים נאצים וברצוני לנקום את דם הורי". כשסירבו לקבלו לגיוס בשל ראייתו הלקויה, לא השלים עם הגזירה עד שהצליח להצטרף לשורות הלוחמים. בערב ההפוגה הראשונה נפצע ברגלו במשלטי סג'רה. צולע חזר לגדוד, כי לא רצה לשכב עוד במיטה, ופעל באפסנאי בחטיבתו. כשגודע לו שהחטיבה עוברת לנגב, דרש לשתפו ב"מבצע עין" ומילא באומץ־לב תפקיד חשוב שהוטל עליו באחת ההתקפות הנועזות בגבולות הנגב. ביום 3 בינואר 1949, ימים אחדים לפני הפסקת האש, נפל מפגז האויב בנירים אשר בנגב. היה קבור בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

דויטש אברהם

בן שרגא ויהודית. נולד ביום 13.6.1929 בעיר ורפלט בהונגריה. בשעה שהנאצים השתלטו על ארץ זו הובל, והוא אז בן 14, לאוישוויץ, שם נהרגו הוריו, ואותו העבירו לבוכנואלד. עם השחרור חזר להונגריה ושהה זמן־מה בבודפשט אצל קרובי משפחתו. משם עבר לבלגיה, מקום מגורי אחיותיו. שם גם ראה בנחמה: בעזרת חיילי הבריגדה, ששבו לארץ, הפעיל למולדת. התישב בפתח־תקוה ועבד בבית־חרושת למרצפות. שם גם הצטרף ל"הגנה".

התנדב לצה"ל לפני שהגיע תורו ושירת בנתניה מינואר 1948. בחופשתו האחרונה, בליל ה"סדר", התאכסן בבית דודתו בנתניה ושם יעצו לו שלא לקפוץ בראש ולא להסתכן. על זאת השיב: "מי יילחם אם לא אנוכי? הרי אין לי הורים שיבכו אותי במותי". שלושה ימים אחרי־כן נורה מן המארב על־ידי ערבי ביפו, ימים מספר אחרי כיבוש העיר, ביום י"ז בניסן תש"ח (26.4.1948). נקבר בפתח־תקוה ב־30.4.1948.

דויטש אליהו ("דוצי")

בן צבי. נולד ביום 4.9.1922 בעיר מיש־קולץ, הונגריה. לאחר שגמר את בית־הספר העממי בעירו התחיל לעבוד במקצוע הרפדות בבית־המלאכה של אביו. היה חבר לתנועת־נוער ציונית בהונגריה. בשנת 1942 נשלח על־ידי ההונגרים לעבודת־כפיה במחנות־עבודה צבאיים. במשך שנתים עבד והתענה מרה באוקראינה עד שנשבה על־ידי הצבא הסובייטי אחרי המערכה של וורוניז'. לאחר שחרורו מן השבי חזר בסוף 1945 לעיר־הולדתו ומצא בה רק שרידים מועטים ממשפחתו. החליט לעלות ארצה והגיע באניית־המעפילים "אשיהו וגיבור" ב־27 ביוני 1946. כחודש ימים היה עצור במחנה עתלית ומשנשתחרר נכנס לקיבוץ גן־שמואל. נתחבב על חבריו בהליכות־ה השקטות, בכנות דבריו ומעשיו, בחריצותו ובנכונותו לעזור לזולת.

עם פרוץ מאורעות תש"ח התיצב מיד לשירות ולגיוס אף־על־פי שחורי, לפי גילו, לא הגיע עדיין. במחלקתו, שצורפה לפלוגת פלמ"ח, השתתף בהגנת משמר־העמק. היה בכפר־תבור, בסג'רה, השתתף בקרבות זרעין, גשר, צמח, עכו ודגניה. ביום 31 במאי 1948, בשעת הקרב על לג'ון, נפגע מכדורי האויב ונפל בשעה שחש לעזרתו של חבר פצוע. נאסף ב־25 ביוני 1948 ונקבר בבית־העלמין של משמר־העמק.

דויטש ולטר

בן לודוויג ואידה. נולד ב־25 בינואר 1915 בווינה, בירת אוסטריה. בעל השכלה נרחבה בתחום הטכניקה. כשהנאצים השתלטו על המדינה עמד לגמור לימודיו בטכניון בווינה בהנדסה חשמלית. היה מן הכלואים במחנה בוכנואלד וזכה לעלות בין האחרונים שעזבו את הגולה הנוראה ההיא ערב פרוץ מלחמת־העולם. הגיע לארץ במארס 1939 והשתדל תוך קשיים חיצוניים רבים להשלים את השכלתו הטכנית. איש משכיל ובקי במדעים. חבר טוב ואוהב־אדם. סגולותיו אלה התבלטו עוד בימי שהותו במחנה־ההסגר, עת נהג לקחת עליו כבל קשה ביותר, כדי להקל על אסירים אחרים, ורוח זו פיעמה בו עד יומו האחרון.

בשנת 1941 התגנדב לצבא הבריטי, אך לא יכול להסתגל לסביבה זו. הדבר נשתנה עם הצטרפותו לבריגדה. עם השתחרור חזר ללימודיו כסטודנט בחיפה וסיימם, אף נתקבל לעבודה בבתי־הזיקוק בחיפה. נשאר חבר ה„שורה" והשתתף בפעולותיה בחיפה עד לגיוסו המלא בצה„ל. נפל בקרבות לטרון ב־31.5.1948. היה קבור בנען. ב־18.5.1950 הועבר למנוחת־עולמים לבית־הקברות בחיפה. הלך ערירי.

דויטש טיבור

בן מרדכי וגלי. נולד באוקטובר 1922 בכפר ההונגרי דאגה־פאלן ומילדותו היה רגיל בעבודה. בבית־הספר העממי למד רק שנתים. השכלתו היתה ביתית בעיקרה ומילדותו נטה שכם לעמל, למען פרנסת הבית. בגיל שש־עשרה היה כבר בעל מקצוע מושלם בעשיית נקניקים. במלחמת־העולם השניה גויס לצבא ההונגרי ועבד עבודת־כפיה. הוריו נסחבו לאוישוין. האם נרצחה והאב נשאר בחיים. עם סיום המלחמה חזר הביתה והחליט לעלות לארץ־ישראל. הצטרף לתנועת הציונים הכלליים. היה חבר הכשרה ב„דרור" בבודפשט. בשנת 1947 הגיע לארץ. עבד במקצועו באחת המושבות ועיקר דאגתו היה להעלות את אחותו ואת אביו שנשארו בגולה. מחסכונותיו המעטים הכין לאביו מכונות לתעשית נקניקים כדי שיהיה פטור לעת זקנה מלאכות הפרנסה.

במלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתיצבים לשירות. התגייס באמצע מאי 1948 ונשלח מיד לחזית ללטרון. שם נפל ב־30.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים בכ„ה במרחשון תש„י (17.11.1949). כשהגיע אביו לארץ, כבר לא מצא את בנו בחיים.

דויטשלנד זאב

בן אליהו ונינה. נולד ב־23.8.1925 בדנציג. למד בבית־ספר עממי במקום. הגיע לארץ עם הוריו ואחיו באניה „אסטיר" בשנת 1939. בארץ התחיל את חייו בעבודה. למד אצל אביו את מלאכת המסגרות ועבד כפועל. במלחמת־העולם השניה התגייסו אביו ושני אחיו הגדולים, והוא סייע לפרנסת המשפחה. עם פרוץ מלחמת־השחרור היה נוטר ברחובות וגויס לצבא ההגנה. לאחר שהתאמן בכל האימונים שירת בתל־נוף.

ביום 29.3.1948 יצא יחד עם עוד מספר חברים לפעולה בטנדר משוריין, בדרכם חזרה נהרג הוא עם חבריו על־ידי מוקש חשמלי שהוטמן מתחת למכונה. למחרת הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות.

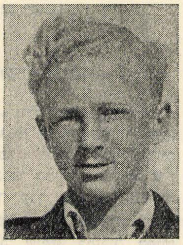
דויטש־אלטברג רפאל

בן זאב וצביה. נולד ב־20.10.1926 במשמר־העמק. התחנך בקיבוץ. בעל נפש פיוטית היה ומזג סוער; היה מבריק בנצנוצי הומור עסיסי טוב־לב. את חייו רצה להקדיש לאמנות, למוסיקה, שירה, אף ניסה כוחו בעט־סופרים, אהוב ואהוד על כל יודעיו. בינואר 1947 הצטרף לפלמ„ח ונשלח לקבוצת רמת־יוחנן. לאחר חדשים מספר נשלח לקורס למפקדים ואחר־כך עבר לתפקידי הדרכה. היה מדריך ביגור, הזורע, גבה, קבוצת השרון ותל־יוסף.

עם פרוץ המאורעות בארץ הצטרף אל הגדוד הראשון של הפלמ„ח. השתתף בפיצוץ תחנת הראדאר על הכרמל והיה בין מתקיפי בלד א־שיך. אחר־כך הועבר לגליל המערבי והשתתף בקרבות על שפרעם, כברי ויחיעם. שירת זמן־מה בקבוצת חניתה כמדריך והועבר משם למשמר־העמק. באותו זמן צורף לגדוד אחד ושימש בו כמדריך. השתתף בכיבוש מגידו ולג'ין ובקרב על ג'נין. השתתף ב־8.6.1948 בהתקפה על לוביה שנכשלה. ביום 9.6.1948 היה עם מחלקתו על אחד ממשלטי לוביה. בבוקר החלה התקפת אנשי קוקוג'ן, ואז נפצע. אולם על אף פצעיו הוסיף לפקד על אנשיו עד שנפצע שנית. כשחשו חבריו לעזרתו נפצע בשלישית ונהרג. רק אחרי 6 שבועות הובא לקברות במשמר־העמק.

דויטשר יצחק

בן יוסף ופרידה. נולד ב־10.3.1932 בסטולין, פולין. עלה ארצה עם הוריו ב־15.5.1933 בהיותו בן שנה. את חינוכו העממי קיבל בבית־הספר על שם סוקולוב בירושלים. למד שנה בבית־חינוך תיכון ושנתים בבית־הספר הימי שליד הטכניון בחיפה. היה חבר בתנועת הצופים, שבט „הקהילה", ובו בזמן חבר בגדנ„ע. נער אמיץ־לב היה ושאף להקדיש עצמו לימאות. בתקופת לימודיו בחיפה השתייך ל„הפועל" וחבר מסור ונאמן לסקציה הימית שלו.

עם פרוץ המאורעות, הצטרף לפל„ים. כשהוריו ניסו להשפיע עליו שידחה את גיוסו בגלל גילו הרך — כבן 16 — ענה: „אבא, הרוצה אתה לחכות עד שהערבים יבואו עד לבית שלנו?". משנחסמה הדרך לירושלים צורף עם פלוגתו לגדוד „הפורצים" של הפלמ„ח. השתתף במסירות רבה במקלען בפעולת „נחשון" ובפעולת „מכבי". אחרי כיבוש הכפר בית־מחסיר יצא ב־12.5.1948 עם מפקדו להציל את חבריו הפצועים, ופגז האויב פגע בו והרגו. הובא לקבורה בקרית־ענבים ב־15.5.1948.

דולגין משה

בן מרדכי ופרידה. נולד ב־4.8.1930 בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי „תל־נורדוי". לאחר שסיים בהצטיינות את בית־הספר המקצועי על שם מכס פיין עבר לעבודה במסגרות ונעשה לעובד ברשות עצמו. היה חבר בגדנ„ע והשתתף בכל האימונים והתרגילים. מאז שנת 1946 השתתף בשמירה ופעולות־בטחון שונות ואת התפקידים שהוטלו עלי„ מילא באחריות ובדייקנות עד יומו האחרון. היה חייל למופת ובוטח בכוחו. את אמו הדואגת לו הרגיע במלים אלה: „אפילו נגד פגז יכול אני להילחם".

בחושו להגנת בן־שמן הנצורה נרצח בידי הלגיון הערבי בבית־נבאללה ב־14.12.1947. נקבר בנחלת־יצחק. דף לזכרו — בספר „אין נפלו גיבורים".

רוכנה יוסף

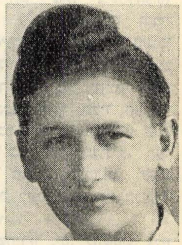

בן זאב ורבקה. נולד ביום 25.12.1926 בהרצליה, בה ניהל אביו עבודה בפרדס ועסק במשקו החקלאי. הילד גדל באוירה של עבודה חקלאית מסורה ורישומיה נחרתו בנפשו. אהב את הטבע ואת החקלאות ומשנות ילדותו היה לעזר רב במשק הוריו. גמר את בית־הספר העממי במושבה. ניחן בכשרון טכני־מכני. בנה מתקני אוירונים והמציא מכשירי־השקאה ביתיים. המשיך והשלים לימודיו בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב. משסיים את בית־הספר עבד במושבתו במכונאות יבחשמלאות, ולפי דברי כל חבריו־לעבודה ומנהליו

הצטיין בתבונת־כפים והתמדה בעבודה. בימי שלום ובימי מלחמה חבר פעיל ב„הגנה" ונכון לכל פעולה. השתתף במחתרת בימי המאבק.

עם הכרזת או„ם התגייס מיד לשירות מלא יחד עם בני ישובי השרון אשר היו פלוגה מיוחדת. נשאר קשור מאד לבית הוריו ובהיותו במחנה בקרבת המושבה ניצל כל הזדמנות לפקדם, אם בביקור הטוף אם בפתק מרגיע. השתתף בקרבות אחדים ב„חזית המרכז" ומשגברו הקרבות בדרך לירושלים הועבר שמה עם פלוגתו. לאחרונה השתתף בפעולות „בן־נון" ומשם לא חזר. נפל בקרב לטרון ב־26.5.1948. גויתו הועברה להר־הרצל בירושלים יחד עם גויות חבריו ביום 17.11.1949.

דולינקו שמואל

בן משה ושרה. נולד ב־2.6.1923 בפינסק (או בפולין) וב־1933 עלה עם הוריו לארץ. למד בבית־הספר העממי בקרית־חיים והמשיך בבית־הספר המקצועי על שם טיץ ביגור, ואחר־כך עבד בניהול חשבונות במשרדי „תנובה". היה פעיל ב„הנוער העובד" וזמן־מה שימש כמזכיר הסניף המקומי. מגיל 15 בגדנ„ע ואחר־כך ב„חי„ש הצעיר". בראשית 1942 התגייס לנוטרות בעמדת־מפתח להגנת עמק זבולון. הצטיין ברכיבה ובשימוש בנשק והצליח להשיג מפי ערביי הכפרים השכנים ידיעות מועילות למניעת גניבות מהרכוש היהודי שבאזורו וגם על התכונה הצבאית של הערבים. סיים קורס של מ„כ־קשר ואחר־כך אימן את כיתת הקשר של פלוגת חי„ש בקריות וזמן־מה שימש פקיד ומזכיר במטה נפת זבולון. למד גם את מקצוע הנשקות וכאחראי לנשק בכל הנפה גילה הרבה כושר ומסירות בשמירתו מקלקולים ומהחרמות. העביר נשק ממקום למקום בזהירות ובוריזות, ידע את כל ה„סליקים" שבנפה. פעם עבד במשך שבעה לילות רצופים בהוצאת המים ממערה ששימשה מחסן נשק והבליג על המחנק ועקיצות היתושים ומכאובי גופו, ורק אחרי סיום העבודה נפל למשכב בחום גבוה, וכשהרופא נטה לקבוע אבחנה של קדחת המערות, דחה שמואל את ההשערה באמרו שלא היה במערה מימיו, לבל יצטרך לגלות את המערה שהיה בה. בתקופת מאסרי אנשי ה„הגנה" שימש מקשר ביניהם והוביל נשק וציוד לפעילים בהעלאת מעפ„לי „חנה סנש" על חוף נהריה. בכלל ביקש ומצא לו את התפקידים הקשים ביותר, ועם זה היה תמיד מסודר ונאה בהליכותיו, בחלבשתו ובציודו, טוב ומסור לחבריו ונכון בכל עת לעזור בצר להם. ב־1946 שוחרר מהשירות וחזר לעבודתו ב„תנובה". הוסיף לקיים את תפקידיו בפלוגת חי„ש והגיע לדרגת סגן מפקד מחלקת המעון הראשי של הפלוגה. ב־1947 נשא אשה ומיד החלה מלחמת־השחרור והחזירתו אל השירות בין ראשוני המתיצבים. שירת בתפקיד נשק בגדוד אחד והשתתף בקרבות חואסה, המרה ושאר כפרי הסביבה, רמת־יוחנן (שמה החיש את הכלים החדשים שהגיעו מצ׳כיה ולימד את האנשים, בתוך סערת הקרבות, כיצד להשתמש בהם) ובשחרור הגליל המערבי (גם כאן הצטיין בהצלת נשק שהובל בדרך הים, לבל יתקלקל בגלל ההתפכות הסירה). תודות לזריזותו ואומץ־לבו בהעברת נשק אישפר לאנשינו להפיק מנשק מועט תועלת מרובה.

הכרזת המדינה ופלישת צבאות ערב חלו בימים שלמד בקורס ארצי לנשקים בשרונה. ביום גמרו את הקורס יצא עם גדודו לקרב ג׳נין בתפקיד סגן מ„מ. במהלך הקרב התנדב ביחד עם שליש הגדוד אברהם קפלנסקי לחדור לתוך העיר ג׳נין, שהיתה אז עזובה מתושביה, להביא מים לפצועים. בינתים אולצו כוחותינו לסגת ושני המתנדבים נפלו בג׳נין ביום 3.6.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

דומברים אשר־שאול (אוסקר)

בן אברהם. נולד ביום 5.5.1917 בעיר לובבה, פולין. גמר בית־ספר עממי ומקצועי והתמחה כמכונאי וכחשמלאי. היה חבר „גורדוניה" ונשא את נפשו לציון, אך בינתים פרצה מלחמת־העולם השניה ומצאוהו הגזירות שניתכו על ראש כל הגולה. היה אחד משארית הפליטה ושוב נתעכבה עלייתו עד לראשית מלחמת־השחרור. התגייס ל„הגנה" עוד בתוך לארץ, בצרפת, שם התאמן ומשם עלה ארצה ומיד מצא את מקומו בין שורות הלוחמים.

נפל ליד מוצב אחד בעין־שמר ב־28.10.1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה ב־9.8.1949. הלך ערירי.

דונגפלד ברוך

בן משה וליבה. נולד ב־18.1.1924 בעיר סיראט אשר ברומניה. בעל השכלה עממית. הוגלה בימי השעבוד והשואה לטרנס־דניסטריה ומשם לאוקראינה ועבד עבודה מפרכת במחנות־כפיה עד לשחרורו על־ידי הצבא האדום. התגייס לצבא המנצחים והשתתף במסע הנצחון עד למיגור האויב, ומיד ביקש דרכים להגשמת שאיפת־נעוריו — כתלמיד מאורגן בתנועת־נוער ציונית — לעלות לארץ־ישראל. בדרך נדודיו הגיע לאיטליה, ומשם עלה לארץ, בעזרת חיילי הבריגדה, בסוף 1945. היה בין העצורים בעתלית אשר ה„הגנה" שיחררה אותם בפעולתה הידועה. עם הגרעין שלו נכנס לקבוצת „במאבק" בהרצליה — ואחר־כך עבר לחיי עבודה ברשות עצמו. לאחר שהשתלם אצל צלם ברמת־גן פתח בית־מלאכה משלו ברעננה. חבר ב„הגנה" מיום עלייתו. התגייס גיוס מלא במארס 1948 וצורף לחטיבת „אלכסנדרוני". עשה את אימוניו בנתניה. בין השאר השתתף בכיבוש מחנה תל־ליטוינסקי וכפר סלמה.

נפל בקרב קאקון. היה מקלען בכיתה מתקיפה שכותרתה על־ידי האויב. נפצע קשה וכעבור שעתים מת מפצעיו ב־4.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה ב־6.6.1948.

דוצ׳ימונר מרדכי

נולד בשנת 1923 בפולין והיה משרידי הפליטה שהגיעו לארץ אחרי תלאות ויסורים אין קץ. אין כל פרטים על מוצאו, חייו האזרחיים ועבודתו. רק על החבר־החייל מסרו עדותם חבריו בצבא. שירת בח„ם ועם גל ההתנדבות הצטרף בדצמבר 1947 ליחידה קרבית. היה בעל דעות מוצקות ואופי תקיף. ידע להתגבר על כל קושי, ולהסתכנות המלחמתית התיחס בביטול ורק בפעם האחרונה לצאתו לפעולת־קרב מסר את תיקו לגערה־חברה, ואמר לה: „הפעם יהיה הדבר קשה".

במערכת לטרון התנדב לקשר בין שתי מחלקות נפרדות. הוביל מרגמה קטנה למחלקה השניה המנותקת ונפגע בדרך ומת ב־26.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

דוקיצה אברהם

נולד בשנת 1927. נפל בקרב בכפר־עציון ב־12/13.5.1948.

דורצין צבי

בן ישראל־נחום ואסתר. נולד ב־2.9.1922 בפינסק, פולין. בן יחיד להוריו. למד שם בגימנסיה העברית „תרבות" ואחר שסיים בה את לימודיו בהצטיינות נתקבל לפולי־טכניון בלבוב ולמד חימיה. ב־1941 נדד לרוסיה כדי לחפש את הוריו שנשלחו לסיביר. הגיע לסטלינגרד והתפרנס שם מעבודתו בבית־חרושת. ב־1942 הצליח להגיע לסיביר ולמצוא את הוריו. ב־1943 נכנס ל„מכון הלינגרדי להנדסה", שהועבר בגלל המלחמה לברנאול שבסיביר. ב־1944 הוזמן המכון ללנינגרד והוא הוסיף ללמוד בו. ב־1945 עבר עם בני המשפחה לפולין, ומשם — לגרמניה. בתחנה־עקורים ליד מינכן עבד בקיבוץ של „הנוער הציוני" והיה מורה לילדי הניצולים. מגרמניה עבר לאיטליה והיה שם בקיבוץ „הנוער הציוני" עד סוף 1946. וכעבור זמן־מה הגיע ארצה והיה עצור חדשיים במחנה עתלית. שוחרר ביוני 1947 ונכנס לטכניון בחיפה לקורס למהנדסים־בנאים, בהתפרנסו מעבודתו כפועל־בנין.

בנובמבר 1947 התפקד ל„הגנה" ומילא את תפקידיו במסירות ומתוך הכרה עמוקה. עם הקמת צבא ההגנה התגייס והיה סמל בח"ההנדסה. בתקופת שהותו הקצרה בארץ לא הספיקו רבים להכירו מקרוב. חבריו לשירות העריכוהו וכיבדוהו כאדם רציני, אוהב את מקצועו הקרוב, נאמן ומסור לתפקידו ללא פניות, צנוע וממעט בדיבור. היה אדם משכיל, בעל רגש ודמיון מפותח וידע לתת ביטוי נאמן ונאה לרשמיו ולחוויותיו במכתביו השונים. בספטמבר 1948 הועבר ל„מחלקת לוט" שבחבל סדום ושם נפל בהתפוצצות, בעת מילוי תפקידו, ביום 2 בדצמבר 1948. היה קבור בסדום. ב־6.2.1950 הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

דורצ'ין שולמית

בת יצחק ויהודית. נולדה ביום 25.12.1926 בסטולין, פולסיה (פולין, כעת ססס"ר), למדה בבית־הספר „תרבות" בסטולין. בת למשפחה ציונית ותיקה, אמה — בוגרת הסמינריונים העבריים הראשונים למורים באודיסה. מילדותה שמעה עברית מפי הוריה. לאחר סיפוח אזורי בילורוסיה לברית־המועצות, ב־1939, פיתחה שולמית בת ה־14 פעולה ציונית חשאית, עסקה בעליה ב' ובהעברת כספי הקרנות הלאומיות לארץ. בשנת 1940 הוגלתה המשפחה, בשל פעולה ציונית, לסיביר. שם שהתה שולמית עד 1946, למדה במכון מתימתי־פדגוגי. הוצעה לה סטיפנדיה על שם סטלין, בתנאי שתיספח למפלגה הקומוניסטית, אך היא סירבה והכריזה בגלוי, באסיפת סטודנטים, „הנני שייכת לתנועה אחרת", והכל ידעו כי בכך התכוונה לתנועה הציונית. עוד בסיביר התאמנה באימונים צבאיים. בקיץ 1947 עברה עם הוריה, לרגל הרפטריאציה של פליטי פולין, לאזור האמריקני שבגרמניה, בדרכה לארץ־ישראל. בהתעכבה בשטטין אורגנה וגיבשה קיבוץ מוכן להעפלה. בהיותה בגרמניה פעלה רבות בארגון ההעפלה, כחברה בארגון ה„הגנה" בגולה. משעלתה לארץ ב־1947 נתקבלה לפקולטה המתימתית באוניברסיטה בירושלים ועברה לקורס השני. ב־1947 הצטרפה ל„הגנה" בירושלים, אך לא המשיכה ללמוד באוניברסיטה ונכנסה כחברה לקבוצת ניצנים, שם היתה מתנכת את הנוער, לאחר שהנוער נשלח מהקבוצה התמסרה לתפקיד הגנת המקום. בעודדה את רוח הנוער, בשעת ההתקפות על הקבוצה, נתגלתה בחין סגולותיה, תוך כדי פעולותיה בהגנת המקום למדה גם בקורס לחובשות.

לאחר שניצנים כותרה על־ידי המצרים, ובקבוצה החליטו לפנות את הנשים ואת הילדים, סירבה לצאת ונשארה בנקודה המכותרת. מתוך הבונקר כתבה: „...ובאמת, ולמרות הכל, הרי לפעמים גל של אושר אין־סופי ממלא את לבי, ומחשבה — שאני פה ויכולה במו ידי לעשות מה שאני עושה — —" וכאשר ראתה את קומץ־המגינים המעט מול פלדת הטנקים של האויב, באין כל תוחלת לנצח, כתבה: „— — ואני רואה את עמי, עמי הנחמד, רוצה להיגאל ומוכן להיגאל — —". ועל חייה בקבוצה כתבה: „כמו בימי נחמיה, כמו בימי טרומפלדור — — אשרי האדם שמצא יותר משדרש"; „לחוש דכאון על אדמת המולדת — זהו חטא שאין כמוהו". בחבשה שני פצועים בניצנים הנצורה, בשעת ההתקפה המכרעת מצד המצרים, נפצעה ומתה ביום כ"ט באייר תש"ח (7.6.1948) ונקברה שם.

דיאבולא אשר (מפעוז)

בן יצחק וויקטוריה. נולד ביום כ"א בשבט תרפ"ד (27.1.1924) בירושלים. נצר למשפחת רבנים במרוקו. נכד לאחד ממיסדי העדה המערבית בירושלים. גמר את בית־הספר „תחכמוני" והגימנסיה העברית בירושלים. היה מנעוריו בגדנ"ע ואחר־כך ב„הגנה". יצא לשנת שירות בעבודה בקרית־ענבים. עבד כשלוש שנים בפקידות במשרד־התשלומים של הצבא הבריטי בירושלים. אמר ללמוד בטכניון, ולפני־כן התגייס לנוטרות, כדי להשלים את שנת־השירות, ונשלח לגליל המערבי. שמר בחניתה והשתתף בליוי שיירות בחורף תש"ח. הצטרף לצבא והשתתף בשחרור הגליל המערבי כולו ובקרבות בחזית ה„משולש" והועבר לגליל המזרחי. נשלח עם מחלקתו, בה שירת כקשר אלחוטאי, לכבוש את המשלט בליבה על גבול הלבנון, בשרשרת המצור על מגרה (רמ"ם), ושם נפל ביום כ' בתשרי תש"ט (23.10.1948).

נקבר בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה, בדרך לצפת, ליד חבריו שנפלו עמו ביחד, בכ"ט בתשרי תש"ט (1.11.1948).

דושניצקי צבי

בן יוסף ובלה. נולד ביום ב' באלול תרפ"ב (26.8.1922) בקובנה שבליטא. בשנת השלוש לחייו עלו הוריו לארץ והתיישבו בעפולה. למד בבית־הספר של ה„מזרחי" וכשגמרו נכנס לבית־הספר למסחר „ספרא" בתל־אביב. לאחר סיום לימודיו חזר לעפולה ועבד בפקיד במחלקת העבודות הציבוריות של ממשלת המנדט. היה גם חשמלאי לפי מקצועו. ב־28 בדצמבר 1942 התגייס לפלוגות ה„באפס" וכשהוקמה הבריגדה היהודית הצטרף אליה ושירת בגדוד השלישי. עבר את איטליה, אוסטריה, יוגוסלביה, גרמניה, צרפת, בלגיה והולנד, ובכל מקום הקדיש מכוחו וממרצו לעזרה לפליטים היהודים ולהקלת סבלם. שוחרר מן הצבא באוק־טובר 1946, נשא לאשה בת למשפחה ותיקה בעפולה ופתח בית־מסחר לחמרי חשמל. מנעוריו היה חבר ב„הגנה" ונודע כאחד מפעילי ה„ארגון" בעפולה ובסביבתה. השתלם בקורסים שונים, ביחוד בחבלנות. ידיעה רבה במקצוע זה קנה לו בתקופת שירותו בבריגדה.

עם פרוץ מאורעות תש"ח יצא מיד לפעולה. לפי הוראות ה"הגנה" קיבל על עצמו את התפקיד של חבר הנהלת גדוד מכבי־האש המתנדבים בעפולה. עם החמרת המצב נשלח לפעולה כחבלן גדודי. עבד הרבה בהקמת ביצורים ובהנחת מוקשים באזור העמק. ב־10 במארס 1948 יצא לגיוס מלא כקצין־חבלה. נתמנה אחר־כך סגן מפקד מחלקת החבלנים באחד מגדודי "גולני". השתתף בקרבות משמר־העמק, לג'ון, לוביה וסגירה. היה שקט, צנוע, טוב־לב, בעל טקט ונעים־הליכות, וכחייל־מפקד הצטיין באומץ־לב, בזהירות ועדינות בביצוע עבודתו המסובכת, בטיפוח הסדר והנקיון ובמסירות ודאגה לפקודיו, שראו בו חייל למופת. ביום 9 ביוני 1948 יצא בראש מחלקתו למשלט דרומית לסג'רה. בשעת הקרב יצא לטווח־האש כדי להוציא משם חבר־מפקד שנפצע. נפגע בראשו מאש האויב ונפל בו במקום. נקבר בעפולה ב־9.6.1948. לפי החלטת המטכ"ל נקבעה דרגתו אחרי נפילתו לדרגת סגן.

דיטריך פרץ (גרהרד)

נולד ב־1926 בברלין. בן עשר נתיתם מאביו. כשה־ה בן 14 נלקח על־ידי הגרמנים לעבודת־כפ"ה, ובשנת 1943, בהיותו בן 17, הוגלה לאוישוויץ. ניצל מהשמדה והוכנס לעבוד בבית־החולים של המחנה. עם השתחרר חזר לברלין ונוכח כי משפחתו איננה. אחד השלי"חים מארץ־ישראל הפנה אותו לגרעין־ההכשרה "קיבוץ בוכנוואלד", וב־1947 עלה באנית־המעפילים "עליה" שפרצה את הסכר הימי של הבריטים. עם חברי הגרעין הלך לתל־יוסף, התערה שם בחברה והכה שרשים בארץ.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התנדב לצבא. יסורי עברו ובלהותיו, שכבר הספיק לשכוח אותם, נתעוררו בו מחדש ולא ידע מנוח. היה חבלן ונשלח לחזית ירושלים. השתתף בפיצוץ בית־השוטרים בנבי־סמואל ובפעולה זו נפל ביום 23.4.1948. הובא לקבורה בקרית־ענבים ב־25.4.1948.

דיון זוהר ("זוריק")

בן שמואל ודבורה. נולד בכ"ד בניסן תרפ"ז בנהלל. מילדותו חשקה נפשו בדברים שאין להשיגם על־נקלה. תכונה זו יצרה חיכוכים בינו ובין הסביבה, כוכר לגסיונות נועזים כוסו פניו צלקות. אהב שמחה ובדיחה, והיה הרוח החיה בחברתו. "הכל אפור סביבי — שמיכות הצבא, הגשם הדולף" — כותב הוא באחד מכתביו — "ולפתע תוקפת אותי שמחה פנימית שאין לה שם". את בית־ספרו לא אהב, אך היה תלמיד טוב. בן י"ג נרתם בעול העבודה, ובשנתו הט"ז סיים את בית־הספר בכפר ויחד עם האב היה לעובד העיקרי במשק (אחיו הבכור, משה, התמסר כולו ל"הגנה"). אמנם כשנה אחר גמר לימודיו נתעורר בו שוב הרצון ללמוד, אך בגלל עבודתו במשק לא הצליח לגשר בין רצונו זה ובין חובת העבודה. הקריאה המתמדת והשקדנות שימשו לו יסוד להמשכת הלימודים. פרקים ארוכים של שירה נבחרת נתרתו בזכרונו. מנעוריו צמא למרחבים. בגיל 16, כשאחותו שירתה בצבא הבריטי במצרים, עלה אחריה עם חברו לרכבת שיצאה מרחובות והגיע לאסמעילייה. השנים נאספו כמרגלים והיו צפויים למאסר עד תום המלחמה. למזלם נתגלתה זהותם ושוחררו. דעותיו נראו לפעמים משונות גם בחוג משפחתו. כל חזיון העביר תחת שבט הביקורת, בלי להתחשב מראש עם שום סמכות ובלי היות מושפע מתגובת הקהל. במאורעות הרצ"ו ספג בביתו ובכפרו אוירה של מלחמת־מגן. בגיל 14, כשביקר אצל אחיו הכלוא בעכו, אותת ידיעות לאסירים ונאסר לשעה קלה. את השמירה בנהלל לפי הור החברים החל מגיל ט"ו. בימי מלחמת־העולם ביקש להתגייס "מפני שכל אחד שיכול ללכת אינו צריך להישאר בחוץ", אך רק לאחר שנתים, בגיל י"ח, קיבל את הסכמת המשפחה והתגייס לחי"ל. תחנותיו היו: צריפין, ג'נפה במצרים, ואחר־כך כנהג במסע החי"ל בא־טליה, הולנד, בלגיה וימי הנופש בצרפת. מרות מפקדיו הבריטיים הכבידה עליו, אך בידעו את המטרה אזר עוז, תושל ולמד להתגבר על קשיים. "ואי שהשתניתי בצבא" — כתב לחברתו — "אך אדע לעשות את הזרות מקור לענין לנו". בימי התעללות הבריטים ביישוב הרגיש בקרבו, "קריעה מכאיבה" בין המעשים כאן והמעשים בארץ; היה עד לכל בעיה ביישוב ובמשק, בתנועת הפועלים וכו', והתעניין על משפחתו שראה אותה כיחידה בעלת הוי מוצק. התלבט הרבה בבעיות עתידו. ראה יעודו בהקלאות ("החקלאות צריכה להיות הכוח השולט בארץ"). ילדותו ונעוריו עברו באוירה של מושב־עובדים, של סוציאליזם מתון ופציפיזם אידיאליסטי. רוח הכפר דבקה בו עד היום האחרון, ואילו התפתחותו היתה עצמאית, ולעתים גם מרדנית. לאביו כתב: "את אותה ההתלהבות, הנכונות והאמונה שאתה נותן לחקלאות הציונית, אני נותן לאידיאל שני (לא דוחק את הראשון) לכוח ציוני. ואם אידרש ואם אהיה מוכשר, אתן כל כוחי לזאת". לאט־לאט השתלטו עליו החיים הפוליטיים. השב כי "מוטב לפעמים להיאסר ולהיירות ולא לחיות כאנשי גיטו". לפני שחרורו מהחי"ל באפריל 1946 כתב להוריו: "נחוצים מתנדבים לעזרוק מחצבה ולעבוד בששת העליה. שאלו להסכמתי — נתתיה. לא ללכת הרי זה לא זוריק", בסכנות וללא ידיעת אידיש העביר בגביבה פליטים דרך גבולות שונים. לעומת יעוד ההצלה נעשו דאגות המשק קטנות בעיניו עד לצחוק. "בממדי יהדות העולם אני והמשק — הם אפס. לעומת צרת היהודים החויר גם החזון הסוציאליסטי. "לבית העולים באות נערות עם פרצוף מרוסק, ובהגיען לנהלל בהכרח יהיה עלינו לחרוש את אדמת מעלול (הכפר הערבי הסמוך). הנערה צריכה לאכול לחם ויש לי נטיה להאכיל אותה מאשר למלא את הצו הסוציאליסטי...". האמין בכוחו לפעול גדולות, "תראי" — כתב לחברתו — "יום יבוא ונהפוך עולם". עם כל רצונו להתחיל בחיי משפחה ביקש שהות כדי לבחון דרכו. בסיס לחיים ראה במשפחה בריאה, "שדעתי ודעת אשתי לא תהיינה מנוגדות, ושאם אתן לעצמי רווחה, אחננה גם לאשתי; ואם יפריע לנו המשק מלחיות את חיינו בצוותא — לא תהיה שאלת המשק קיימת". אחרי שחרורו מן הצבא נשא אשה. נתקל בחבלי־קליטה קשים. קבע מושבו בירושלים (אשתו למדה ב"בצלאל") ועבד כשכיר־יום במחצבה. לא הסתגל לחיי פועל בלתי־מקצועי ועבר לקרית־חיים. שם עבד בשמירה במחצבת "נשר" ושם נולד בנו.

בפרוץ מלחמת־השחרור סיים קורס למפקדי מחלקות והתמסר ליצירת גדוד בסביבות חיפה תחת פיקודו של בן־עמי, בה' בניסן תש"ח (14.4.1948) נשלח לקרב נגד הדרוזים ברמת־יוחנן. השירונים נסוגו מפני האויבים מלומדי־המלחמה, אך זוריק וכמה מפקדים אתו הסתערו לעומתם והוא נפגע מכדור ברקתו. בקרב זה נפלו שלושה מגיניים, כעבור ארבעה ימים נאספו הגוויות. הובא לקבורה בנהלל. השאיר אשה, חמדה (מימי), ובן, עוזי. אחרי מותו יצא ספר שיריו ואגרותיו "בערגון". מנעוריו הצטיין בחוש בלשני ושפה עשירת־ניב. שיריו (רובם שירי טבע והגות) מעידים על בגרות של ראיה פנימית מעמיקה וכשרון ודאי, המבע חזק ובוטח. הקצב מוסיקלי, הדמיון פורה. המכתבים שנכתבו בגילוי־לב אפייני חושפים לפנינו את נפשו על כל נפתוליה. כולם מלאי הומור רענן, פכחון והכרה עצמית, לפעמים אף גאוה גזעית שלא מדעה, ומסירות קנאית לאמונתו.

דיון מפלוף־יצחק

בן יעקב וחביבה. נולד ב־1928 בעיר העתיקה בירושלים וגדל בשכונת־העוני זכרון־יוסף. למד ב"תלמוד־תורה" של בני עדתו ובבית־הספר העממי ובגיל צעיר יצא לעבודה להקל את עול הפרנסה מעל המשפחה. עבד במקצוע הדפוס. חבר ותיק ונאמן ב"הגנה".

בחורף תש"ח התיצב לשירות העם ומילא את תפקידו בהגנת ירושלים וסביבותיה. באחרונה היה בשירות במעלה־החמישה ושם נפל ב־13.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

דיין שמעון

בן זכריה (בעל מלאכה ממשפחת רבנים) וסודיה (חביבה). נולד ב־1924 בצנעא שבתימן. עלה לארץ עם משפחתו ב־1932, למד ב„תלמוד־תורה" והמשיך בשיעורי־ערב. עבד שנים אחדות כפועל, ובשעות הפנאי היה קורא ספרים ומשחק בכדור־רגל. בראשית מלחמת־העולם התנדב לצבא הבריטי (בגיל שלמטה מ־17) ושירת במצרים, במדבר המערבי, ביוון, בלוב, בבריגדה באיטליה ואחר־כך בגרמניה, בהולנד ובצרפת. בקרבות הצטיין באומץ ובהקרבה והועלה לדרגת קורפורל. גם על כבוד היהודים הגן באומץ וביד חזקה ובמכות נאמנות לחבריו החיילים הבריטיים שהעזו לגלות שנאה או בוז ליהודים. פעם נתן לקח כזה לקצין והורד כתוצאה מזה מדרגתו ונדון למאסר. גם במסע צבאי באניה המריץ את חבריו היהודים בדוגמתו האישית להשיב במכות על עלבונות החיילים האנגלים השיכורים. לפי בקשתו הועבר לפלוגת קומנדו בחזית איטליה ובפשיטה נועזת רבת־דמים נפצע קשה ברגלו, נחלץ בכיוחות עצמו ממקום הסכנה ונלקח לבית־חולים. אחרי שהחלים התנדב לפנות שדה־מוקשים מסוכן מאד ומשביצע את המשימה באומץ ובהצלחה הוחזרה לו דרגת הקורפורל. השתתף בקרב המכריע על נהר סניו ובמסע הבריגדה עד לארצות השפלה. כשחזר הביתה ושוחרר מהצבא וראה את היחס העויין של השלטון הבריטי ליהודים, נטה להילחם בהם בחזית המתחרת, אך קודם ניגש לסידור חייו הפרטיים. התחיל לעבוד במסגרות, אך הוכרח להפסיק בגלל כויה קשה בידו. חדשים אחדים ניסה את מזלו בעבודה ביהלומים בנתניה ואחר־כך עבר לעבודה פשוטה יותר: בחורף כנגר באריזת פרי־הדר ובקיץ כפועל בנין, ולבסוף כשומר לילה לשכונות בנציון וצבי משעם מועצת עירית נתניה. בינתים נשא אשה, הצטרף למחתרת אצ"ל ונתן לה מנסיונו הקרבי.

בסוף תש"ח השתתף בפעולות אצ"ל נגד כפרים ערביים בהרי אפרים ובמערכה על צפון יפו. שלושה ימים אחרי הולדת בתו יצא לקרב בראש־העין ובהתקפה העזה של כוחות אויב עדיפים עמד וקצר בהם במקלע־ברן, תחילה מעל הקרקע ואחר־כך מעל גג וסייע להיסוג עם האחרים. נפצע בידו וברגלו והמשיך לירות באויב, וכשרצו להוציאו מהאש — סירב. בסוף נפצע קשה, האש גברה ואי־אפשר היה להוציאו משם. הדבר היה ב־31.5.1948. גויתו נמצאה ב־24.11.1952 והועברה לקבורה להר־הרצל בירושלים. ימים אחדים אחרי נפלו מתה בתו הקטנה.

דיכטר אריה

בן משה ורחל. נולד בשנת 1912 ברומניה. גמר בית־ספר תיכוני ושאף לעלות לארץ־ישראל. משנתו ה־17 (1933) בארץ. עבד בבניין, אך רוב שנות־ו נתן ל„הגנה", בה עלה בסוף, בצה"ל, לדרגת מפקד מחלקה. ב־1936 היה בגליל, בפלוגת וינגייט. ב־1940 התגייס לצבא הבריטי והועבר, בבוא המועד, לבריגדה העברית. גילה פעילות בהעברת פליטים לארץ. שירת גם בנוטרות. היה מעורה בארץ ובקי בכל גלילותיה. אחד מידידיו העיד עליו: „העמק והגליל היו חלק מחייו".

השתתף בקרבות מתחילת מלחמת־השחרור. בשעת שחרור צפת נפצע בידו. נפל במשלט ליד הכפר הערבי בית־סוסין, בקרבת לטרון, בשעת התקפת־אויב קשה על עמדתו, ב־9.6.1948. הובא לקבורה בנען. ב־18.5.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

דייטי אבנר

בן יהודה ותופחה. נולד בכ"ב בשבט תרפ"ז בטבריה. אחרי שנות לימודיו בבית־הספר העממי פנה לעבודה בגנוסר. בבחרותו היה פעיל ב„הגנה". בחורף תש"ח השתתף בשמירה ובפעולות נגד האויב ואחר־כך בשירות מלא באחד הגדודים שבחטיבת „גולני". בראשית המלחמה התיצב למערכה נגד הפולש הסורי.

נפל בחזית צמח ב־18.5.1948 ונקבר בדגניה א'.

דיל אהרן

בן משה"ת ומלכה. נולד ביום ט"ו בשבט הרע"ד (1914) בהראת, אפגניסטן. קיבל חינוך עממי והתחיל לעבוד. בשנת 1937 הגיע לארץ דרך איראן וסוריה ונאסר לכמה חדשים בעוון עליה בלתי־לגלית. זמן קצר אחרי עלייתו הצטרף ל„הגנה". תחילה שירת כנוטר (1938) ואחר־כך עבד בבנין, ובלילות יצא לתפקידי שמירה. בזמן האחרון ה"ה ירקן בשכונת גאולה בירושלים. התאחדו בו חיצוניות נאה וטוהר־נפש. זכה להוקרתם של כל מכריו מקרב העדות האפגנית והפרסית ולקוחותיו בחנות. היה בעל מרץ רב, פעיל ומפעיל אחרים והרוח החיה במסיבות־רעים וחג־גות. ידידיו הרבים פנו אליו תמיד לשאול בעצתו והוא ידע להשפיע עליהם בנועם דבריו. היה איש־חברה מובהק ורע נאמן. כיחסו לפרט כן יחסו לכלל וערכיו. נאמן לדת ומקיים מצוה קלה כחמורה, וידע למזג תורה ודרך־ארץ עם מסירות למולדת.

כשפרצה מלחמת־השחרור לאחר הכרזת או"ם התגייס מיד ל„משמר־העם", ומן ה־14 במאי 1948 עבר לצבא. מילא כל תפקיד שהוטל עליו בשמירה והגנה בשקט ובצניעות ובמלוא האחריות. לאחרונה הגן על אזור „ט'פת־חלב" בבית־ישראל החדשה ושייך־ג'ראח. לא פעם ניצל ממות בהימצאו באש צולבת ותמידית. פעם הגיע הביתה משייך־ג'ראח לשעות חופשה קצרות וכובעו נקוב מכדור. בבוקר יום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948) הלך לבסיסו ב„טיפת־חלב" ובדרך נפגע מרסיס פגז בריאות. הועבר לבית־החולים „הדסה" ושכב שם 19 יום ומת ביי"ד בסיון תש"ח (21.6.1948). בן ביום הובא למנוחת־עולמים בסנהדריה בירושלים. השאיר אשה ושתי בנות.

דימנט יהושע־חיים

בן משה ושושנה. נולד ב־10.6.1925 בירושלים. נתיתם מאמו בהיותו בגיל חמש ונתחנך בבית־יתומים. כשגדל יצא לעבודה והצטרף להסתדרות „הנוער־העובד". במלחמת־העולם השניה התנדב לצבא הבריטי ושירת בבריגדה. אחרי המלחמה שירת זמן־מה בנוטרות ואחר־כך המשיך לעבוד כפועל והיה חבר ה„הגנה". מראשית הקרבות במלחמת־הקוממיות השתתף בהגנת ירושלים והיה מעודד את חבריו בדבריו ובאומץ־לבו. נפל בעת התקפת האויב על תלפיות ב־29.5.1948. נקבר בשייך־באדר א' בירושלים ב־31.5.1948 והועבר ב־10.9.1950 למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

דימרמן מאיר

בן יעקב וחנה. נולד בה' באדר תרפ"ט (1929) בארץ. בהיותו בן שנה חלה ובגלל כך נאלצו הוריו, בעצת הרופאים, לצאת את הארץ לשם חילוף האקלים. גדל ברובנה, פולין, והחל לבקר בבית־ספר עממי. בימי מלחמת־העולם השניה, ב־1941, נדד עם הוריו ברגל לרוסיה. בדרך א׳בד את הוריו — והוא כבן — 11 ונתגלגל לסיביר. שאיפתו למצוא את הוריו הדריכה את מנוחתו והוא נדד והגיע לטשקנט, באוזבקיסטן, נכנס לבית־הספר הצבאי „וורושילוב", שהועבר לסמרקנד, ובעיר זאת מצא את הוריו. אביו היה חולה ומת לאחר שבועים ואמו מסרה אותו לבית־יתומים. היא נשארה ברוסיה. כתום המלחמה הועבר ב־1946 עם בית־היתומים לפולין והצטרף לקיבוץ „נוחם" בקמ־ניץ. ב־1947 עלה עם הקיבוץ לארץ דרך קפריסין ונתקבל לקבוצת כנרת. עשה בה כשנה והשתלם במכונות חקלאיות. בקבוצת כנרת נתחבב על החברים, היה מנומס ועדין בהליכותיו עם הבריות. בחר תמיד בעבודה הקשה ביותר. שלוש פעמים היה מסדר העבודה, גם נטל חלק בכל פעולה תרבותית. בהשפעת העבודה והחברה התאושש מתלאותיו, שמחתו גברה כשנודע לו שאמו ואחיו יצאו מרוסיה ועומדים להגיע אליו.

ב־א באייר תש"ח (20.5.1948) הופגז קשות משק כנרת. מאיר היה בשליחות להעברת לחם לעמדות. נפגע בפגז ונפל. הובא לקבורה בכנרת.

דינוביץ אבשלום

בן ברוך ובתיה. נולד ב־1911 בפתח־תקוה. דור שלישי למיסדי פתח־תקוה (סבו, ר' מרדכי דינוביץ, עלה ארצה עם משפחתו בתרמ"ב). למד בבית־הספר בפתח־תקוה ומנעוריו קשור היה לעבודת־האדמה ועבד בכל העבודות ההקלאיות בנחלתו. היה גם עסקן במוסדות חקלאיים. בימי שקט יחסי שמר לילות רבים על המושבה, ומלבד מעט־ם לא ידע על כך איש. בהתגבר פעולות האיבה עשה לילות כימים למען בטחון המושבה. השתתף באופן פעיל ב„הגנה" ותפס בה עמדה חשובה עוד בהיותו בן עשרים. בנוטרות היה פעיל בדרגת סרג'נט במשך ארבע שנים. עיקר תפקידו — הקשר עם ערביי הסביבה שהכירוהו וכיבדוהו. תמיד שמרו על יחסים טובים עם פתח־תקוה, אך בגידתם בשעת מלחמת־השחרור שלנו המריצה אותו להילחם בהם. אם כי לא היה חייב־גיוס, התנדב ללחום את מלחמת־השחרור והועלה לדרגת מ"פ. שתקן ורציני ועם זה — פניו מאירות ; זריז ובעל כושר־פעולה רב, בז למורך־לב, ואולם לחייליו דאג כאב לבניו.

בהודמנו לגוש תל־מונד וראה פרדסים יהודים נשחתים בידי ערבים — פרץ יחידי לתוך כפר ערבי ובכלי אוטומטי עשה שמות בבוזזים והשליט לזמן־מה שקט בכל הסביבה. לפני הפעולות בחזית ויילהלמה וסביבתה נודע באחד ממעשיו הנועזים : חדר בראש שני סיירים מתנדבים דרך קוי־המגן הערביים, 15 ק"מ בעורף האויב, והביאו ידיעות אסטרטגיות חשובות שסייעו לכיבוש הנקודה על־ידי כוחותינו. יום לפני מותו כתב לאשתו ולילדיו : „לא יכולתי לבוא לראותכם בראותי את נאמנות חיילי ומסירותם — הם משפחתי כיום". למחרת פרצה התקפה נגדית והעיראקים הסתערו בתותחים על מגדל־צדק, אבל נהדפו. אבשלום נפגע עם מפקד האויב פנים אל פנים במרחק 15 מטר. כעבור כמה שעות נפל במגדל־צדק ביא בתמוז תש"ח (18.7.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה. הניח אשה ושלושה ילדים.

דינר שלום

בן ברוך. נולד בפורים תרע"א בקיוב שבאוקראינה וב־1919 הביאוהו הוריו, כפליטי פרעות אוקראינה, לזבאראז' שבמזרח־גליציה (אז : בפולין). שם גמר בית־ספר עממי וכתלמיד מוכשר קיבל סטיפנדיה והמשיך ללמוד בגימנסיה. בגלל הצורך לעזור למשפחה הפסיק את לימודיו אחרי המחלקה החמישית והלך לעבוד במספרה בטרנופול, שם הוסיף להשתלם בעבריית בשיעורי־ערב של „תרבות", בן 12 הצטרף ל„השומר הצע"ר" ובעת ש„הספר הלבן" של ספסילד הגביר את היאוש בין הנוער היהודי בגולה ודחף רבים לזרועות הקומוניזם הצטרף הוא לתנועה החלוצית „בוסליה" ויצא להכשרה לבייליסקו שבקצה מערב־גליציה. ב־1933 עלה ארצה והצטרף לקבוצת „בוסליה", שחבריה היו במחנה ברמת־השרון ועבדו עבודה שכירה. משהצטרף עם קבוצתו לקריית־ענבים עבד שנים אחדות ברפת והתמהה בעבודה זו, ואחר־כך עבר לעבוד בנהגות במכוניות הקבוצה. בימי מהומות 1936 התגייס לחיל־הנוטרים ושירת בקריית־ענבים ובעטרות. במלחמת־העולם התגייס לצבא הבריטי ושירת בו בשנות 1944—1946 בפלוגה 178 של חיל־הנהגים באיטליה, בגרמניה ובארצות השפלה. עשה ככל יכלתו לעזרת שארית הפליטה, אך יכלתו היתה דלה מאד לעומת רצונו העז. במכתביו משם הביע את רגשי זעמו על בגידת בעלי־הברית הבריטיים בעם ישראל וקשיחותם בחסימת דרך ההצלה והעליה לפני פליטי ההשמדה.

במלחמת־השחרור המשיך בשירותו המסוכן כנהג בהבאת אספקה לקבוצה, בהתנגשויות עם כנופיות מפריעי־התחבורה, בהובלת חברי פלמ"ח לפשיטות־לילה ועם חיל־המהנדסים לפריצת המחסומים בשער־הגיא. באחרונה השתתף בפינוי אמהות וילדים (באותה שירה היו גם אשתו ושתי בנותיו) מקריית־ענבים לקטמון שבירושלים. בלילה שבו הפגיזו את הקבוצה (29.5.1948) נהרג מפליטת כדור מנשקו. נקבר בקריית־ענבים. דפים לזכרו הוקדשו בספר „על אם הדרך, קריית־ענבים במערכה".

דיקפלד יצחק

בן נוח וסימה. נולד ב־1916 בקונסקה־וולה שבפולין. בשנת 1929 עלה לארץ עם הוריו שהתישבו בדרומה של תל־אביב. גמר את לימודיו בבית־ספר של „אליאנס" ואחר־כך עבד במאפיה. מיד אחרי בואו לארץ הצטרף לתנועת בית"ר והמשיך בפעולות המחתרת שנודעה לאחר זמן בשם אצ"ל. במהומות תרצ"ו—תרצ"ח היה מהראשונים שהפרו את ה„הבלגה" ועברו לתגובה פעילה ותוקפנית נגד הערבים, ולא פעם הוכרחו חבריו לעצור בעדו מלהתפרץ יחידי לפעולה שסכנתה ודאית בהחלט. במלחמת־העולם התגייס בין הראשונים לצבא הבריטי באמרו : „אתחבר עם השטן ובלבד שאוכל להכות בעמלק", ונקרא בפי הבריטים בכינוי „דיקוורט". עבר לבריגדה העברית ושירת בה עד סיום המלחמה — בסך־הכל חמש שנים ומחצה. באירופה הגדיל לעשות בעזרה לשאירית הפליטה וביחוד הצליח, בחירוף־נפש ובתחבולות נועזות, להוציא ממנזרים יתומים שנתנכנו שם בנצרות והחזירם לחיק עמם, ורבים מהם גם עלו לארץ. אחרי שובו ארצה נשא אשה וחזר לעבודה במאפיה.

בחורף תש"ח מילא את חובתו במסגרת כוחות אצ"ל בשמירה ובהגנה, במערכה על יפו ואחר־כך על רמלה. שם נפל ב־2.5.1948, הועבר עם כל גויות חללי אצ"ל לקבורה בקרית־שאול.

דישי יוסף

בן עזרא וכהיה. נולד בשנת 1928 בסוריה. בשנת 1933, בהיותו בן 5, הועלה לארץ כשהוא מיותם מאמו. התחנך בבית־יתומים בירושלים עד סיום חוק הלימודים העממיים ובגיל 14 יצא לעבודה ולרשות עצמו. הצטרף ל„הנוער העובד" והיה לפועל־דפוס. עבר מהר את שלבי־הלימוד והיה לעובד מנוסה ומכובד על כל חברי בית־הדפוס של „פלסטיין פוסט" בירושלים.

בן 16 הצטרף ל„הגנה" וה־ה פעיל בה בימי המאבק וב־ימי המאורעות וההגנה על ירושלים. עם קום המדינה התגייס לשירות מלא לצה"ל והוסיף להשתתף בהגנת ירושלים ובתפקיד זה נפל בשכונת ימין־משה ב־30.5.1948, היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

דלוג'י דניאל („דני")

בן צבי וחוה. נולד ביום י"ג בסיון תרפ"ו (26.5.1926) בתל־אביב. התחיל ללמוד בבית־החינוך בעיר. גמר בקרית־עבודה (חולון) למד חרטות בבית־הספר על שם מכס פיין ויצא לעבוד במקצועו. חבר ה„הגנה" מגיל 11. גמר קורסים של מ"כ ומ"מ. נתחבב על חבריו וחברות'ו כידיד, כמדריך ומפקד כאחד, וכל כיתה ביקשה שהוא יהיה מפקדה. החובה וטובת פקודיו קדמו אצלו לנוחותו הפרטית. כושר התמצאותו בכל המצבים נסך בטחון בלב ההולכים אתו. משימות הדורשות יתר ידיעה ואחריות ה־ה מעדיף לבצע בעצמו וללכת בראש על אף הסכנה.

בראשית מלחמת־השחרור שירת כלוחם ומפקד בהגנת חולון, בפיצוצים וחבלות בתל־א־רייש, בהגנת בת־ים, ביחוד הגדיל בפיצוץ „הבית האדום" שבתל־א־רייש, שהשפנדאו אשר על גגו זרע בלי הרף מות בחולון. זו היתה משימה „בלתי־אפשרית", ודני הוכיח באומץ־לבו כי בפעולות למען המולדת אין בלתי־אפשרי. זמן־מה השתתף עם פלוגתו (כסגן מפקדה) בפעולות בירושלים ובהרטוב ובחבר־רפקודיו מספרים עליו נפלאות על האומץ והתבונה שנתגלו בו. הועבר לחטיבת הדרום ונלחם בחצור, ניצנים, אשדוד, מגדל, גת נגד הפולש המצרי עד כדי אפיסת כוחות. נשלח לחופשת־נופש קצרה וחזר אל הקרבות בנגב. נשאר עם 25 בחורים על גבעה ליד בית־דראס בשעת נסיגת יתר חלקי הפלוגה עם מפקדה. רק כאשר חזרו השבויים מהשבי המצרי נודע מפיהם כי דני נפל בקרב ההוא ביום 10.6.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

דם עלי

בן אליהו וגיזלה, נולד ב־23.6.1922 בוינה, ב־רת אוסטר־ה. סיים את חוק לימודיו בבית־ספר תיכוני ולמד את מקצוע הריפוד. היה פעיל בתנועת הנוער העברי (גדוד הצעירים). בשנת 1938 היגרו הוריו לצ'כוסלובקיה. עם סיפוח צ'כיה נשלחו למחנה־ריכוז. גם שם הוסיף לעסוק בפעולתו הציונית. בשנת 1939 זכה לעלות לארץ עם „עליית־הנוער" ובא לקבוצת דגניה ב' להכשרה. כאשר הגיעו הוריו לארץ, בשנת 1941, נאלץ לעזוב את הקבוצה כדי לעזור להם. היה חבר פעיל בתנועת „גורדוניה" ובפלוגות „הפועל". בפרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי ושירת כנהג בפלוגת הובלת מים בחזית לוב. נפצע בחזית אל־עלמין. אחרי שהחרורו מהצבא בגלל היפציעו התחיל לעבוד כפועל בבית־החרושת „אתא" בכפר־אתא. התגורר בקרית־ביאליק. חבר פעיל ב„הגנה". השתתף בפעולות רבות, כגון העלאת מעפילים ליד נהריה, בפשיטות על תמרה ושפרעם. בשנים האחרונות שירת כחובש־מדריך בפלוגות ה„עזרה הראשונה". הופקד כשומר מחסומים ומלווה שיירות ומילא תפקידיו בנאמנות.

בפרוץ מלחמת־השחרור היה בין הראשונים שהצטרפו לשורות צבא ההגנה לישראל. בשעת הקרבות להגנת רמת־יוחנן, באפריל 1948, צורף כחובש למגינים. שירת בש"ר. נפל ב־16.4.1948 ברמת־יוחנן, בשעה שהגיש עזרה לחבר פצוע נפצץ מרסיסי פגז. היה קבור בכפר־אתא. ביום י"א בכסלו תש"א (20.11.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה. השאיר אחריו אשה.

דמול יוסף

בן יחיא ושושנה. נולד ביוני 1930 בצנעא, בירת תימן. עלה ארצה עם הוריו ואחיו ב־1931. למד בבית־הספר „תל־נורדוי" בתל־אביב ובגיל צעיר יצא לעבודה (במשך הזמן התמחה במוזאיקה) כדי לעזור למשפחה. בן 15 הצטרף ל„הגנה" ומילא את חובתו במסירות ובמרץ. כשקצרה רוחו מהפעולה האטית והשקטה לפי תפיסתו, עבר ב־1946 למחתרת אצ"ל ופעל בה במסירות־נפש ובגבורה נגד השלטון הבריטי. בחורף תש"ח שירת בעמדות אצ"ל בגבולות יפו. השתתף בקרבות על יהודיה, וילהלמה ורמלה. נפצע בהתקפת אצ"ל על יפו. משהבריא הצטרף בעקבות חבריו לצבא ההגנה לישראל ושירת בגדוד הקומנדו. גילה רצון כביר, יכולת רבה ואומץ במצבים הקשים והמסוכנים שגדודו נתקל בהם. השתתף בכיבוש בית־ג'יברין, דואימה, עיראק א־סויידן וכן בקרבות מבצע „עין" בשייך־נוראן, חרבת מעין ועוד כפרים בסביבת גבולות, נירים ומבטחים.

נפל ביום 6.1.1949 במסע על עוג'ה־חפיר ואל־עריש, בקרב על רפיח, מפגיעת פגז בזחל שעלה באש ויוסף בתוכו. היה קבור בחלוצה. ב־20.7.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

דמיו אמנון

בן זבולון ושושנה. נולד בב' באלול תרפ"ח (17.8.1928) בתל־אביב וגמר בהצטיינות בית־ספר עממי' עבד במכונאות ויצא אחר־כך להכשרת „הנוער העובד" ביגור ובאשדות־יעקב. חמש שנים היה חבר הפלמ"ח ובימי המאבק נעצר על־ידי הבריטים והושם במחנה עתלית. חבריו הכירוהו כבחור שקט וגחבא אל הכלים. בימי המערכה ליוה שיירות של חברת־החשמל וגם עבד בחברה זו. אחרי־כן עבר ללוויי שיירות לירושלים והגיע לגוש ציון. בהתקפת ה־4 במאי 1948 על הגוש נפצע מרסיסי פגז וחזר ברגל למשואות־יצחק, בהביאו את הבשורה הקשה על נפול חמישה ממגיני „המשלט הרוסי". שבוע ימים היה מוועזע ממראה עיניו שם, אך עם בוא ההתקפה האחרונה על הגוש יצא להגנה עוד לפני החלימו מפצעיו. אחד מניצולי כפר־ציון סיפר על עמידתו האחרונה: אמנון לחם בעמדה עד שאזלה תחמשתו והאויב התקרב אליו. פתאום התנפל על אחד מאנשי האויב ובידים ריקות הפילו, הוציא מידיו תת־מקלע והוסיף להילחם בו עד שכרע ונפל. הדבר היה ב־13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

דמסט יוסף

בן חיים. נולד ב־1919 בעיר טרנוב, פולין. גדל בבית שומרי דת ומסורת. בגימנסיה העברית שבעירו קיבל חינוך לאומי. היה חבר בתנועת־הנוער "השומר הדתי", כשסיים את חוק לימודיו התכונן לעליה, אולם מלחמת־העולם הפריעה בעדו. הוא נמלט עם חברי־לתנועה לאזור הכיבוש הסובייטי אשר בפולין ומשם לוילנה, שהיתה בידי הליטאים. בוילנה היה עסקן פעיל בחוג החלוצים הדתיים. לבסוף הצליח בשנת 1941 להגיע ארצה. לאחר שהות קצרה בקבוצה הדתית "אברהם" נכנס לאוניברסיטה העברית. כאן הצטרף לקבוצת הסטודנטים "יבנה" שיצאה לעיר העתיקה כדי להעלות את הישוב הישן שלה משפל מדרגתו. התמסר לפעולה חינוכית בין הנוער, השתלם בקורס למדריכי קייטנות, אירגן מועדון לנוער. באוניברסיטה השתלם תחילה בפילוסופיה, אחר־כך עבר למחלקה לפיסיקה ולמתימתיקה ועם יסוד המכון להקלאות ברחובות — היה מתלמידיו, לאחר שהגיע למסקנה כי החקלאות היא כאן העיקר שעליו מושתת קיום האומה ובנין הארץ. יוסף אהב את הארץ והרבה לטייל בה ברגל. התמסר ללימודיו והתמחה בענף המטעים וסיימם בהצטיינות. נושא עבודת־הגמר שלו היה "ההבדלים בתפוח הגדל בשפלה ובאזור ההר בארץ־ישראל". בתקופת לימודיו עבר הכשרה חקלאית מעשית במושב שדה־יעקב ועבד בגיוס באחד הקיבוצים בדרום הארץ. שימש גם כמורה למדעי־הטבע במסיגי־למורים של "המזרחי" בירושלים. דמות רבת־גוונים היתה דמותו. קרוב היה לספרות הדתית ועם זה היתה קרובה ללבו גם הספרות המודרנית; באותה ההתלהבות התמסר ללימוד דף גמרא ולפתרון בעיה מתימתית סבוכה. איש־פעלים היה, "נאה דורש ונאה מקיים" היתה סיסמת חייו. איש האמת והשלמות, בעל רגש דתי עמוק, מקפיד בשמירת המצוות ויחד עם זה סובלני כלפי אנשים הנוהגים אחרת. יוסף קשר את גורלו בגורל כפר־עציון. שם נשא בשנת 1946 אשה ולאחר סיום לימודיו התישב בכפר ישיבת־קבץ. היה מועמד לשמש מדריך אזורי למטעים מטעם מחלקת ההתישבות של הסוכנות ובגלל התחלת המצור לא יצא הדבר לפועל. היה חבר ב"הגנה" מאז בואו לירושלים והשתתף בהגנה על הגוש מיומה הראשון של המלחמה ועד ליום האחרון של המערכה.

בימי המצור נטל עליו יוסף את המשימה לארגן פעולות תרבותיות ענפות ורב־גוניות בכפר־עציון ובשאר נקודות הגוש. אירגן וניהל שיעורים, חוגי־לימוד, סמינריונים, הרצאות, מסיבות והצגות במידה שלא היתה שכיחה עד אז בגוש. פעולה זו עזרה בהרבה לעידוד רוחם של חברי הגוש הנצור. היה גם חבר פעיל ומפעיל ב"ועדה ההלכתית", שמתפקידה היה לברר שאלות שונות אשר התעוררו תכופות מחמת המצור ודרכי המלחמה ואשר בגלל הניתוק לא יכלו לבררן בעזרת מוסד רבני מוסמך. נפל בעמדתו בהתקפה האחרונה על כפר־עציון בד' באייר תש"ח (13 במאי 1948). הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. השאיר אחריו אשה וילד.

דניאל ישראל ("טולו")

בן דויד ואסתר. נולד ב־23 במארס 1930 בפיאטרה־נייאמץ, רומניה. גמר את בית־הספר העממי ועלה לארץ עם "עליית־הנוער" בסתיו 1944. היה ב"חברת־הנוער" בכפר־פינס. השתלם אחר־כך בחקלאות במקוה־ישראל.

בפרוץ המאורעות התגייס יחד עם כל חברי־לעלייה. נשלח לבסיס־אימונים בגבעת־עדה. משם עלה עם גדוד "הפורצים" לירושלים. מן הבסיס (קרית־ענבים) השתתף עם הגדוד בכל הפעולות בסביבה. לא אחת קרה שהוא יצא לקרב על אף מחלתו וחומו הגבוה ועל אף איסורו של מפקדו, כדי שלא להחסיר אף מערכה אחת. יצא מכל הפעולות בשלום. אך ליד מוצא, בדרך לירושלים חזרה לבסיס, התהפכה המכונית בה נסע עם חבריו. היה בין הפצועים קשה, הועבר מיד ל"הדסה" ומת כעבור שעות מספר בו ביום, הוא ה־19.5.1948. למחרת היום נקבר בקרית־ענבים.

דניאל מרדכי

בן יוסף ורבקה. נולד ב־1929 בארץ. סיים את בית־הספר המקצועי בחיפה. עבד במסגרות. שימש כמדריך ב"מחנות העולים" והיה חבר בהכשרה החקלאית במעוז־חיים. חביב היה על כל חברי בתנועת הנוער ובמשק, גוף חסון וכתפים רחבות ורוחו ענוה.

היה חבר ב"הגנה" ומיד לאחר 29.11.1947 הצטרף לפלמ"ח והשתתף במערכות בגליל העליון, עמקי בית־שאן ויזרעאל ובמשמר־העמק. נפל בפעולת־הענשין נגד הכפר זרעין אשר בעמק ב־22.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־מוצקין.

דניאל נפים

בן שמואל ואסתר. נולד ביום ה' באייר תרפ"ח בתל־אביב. משכים את בית־הספר "אליאנס" הלך לעבודה והתמחה במלאכת הנגרות. היה איש העמל והיגע ותמך מכספו במשפחה. במשך זמן מסוים היה חבר בתנועות המתחרות, אם כי לא אהד מפלגתיות ולהם על איחוד כל הישוב בארץ. כשהחלה מלחמת־השחרור היה בין הראשונים שהתיצבו למערכה. בריא, גבוה, חסון, נסך בחבריו הרגשה של בטחון ואומץ. השתתף בהרבה קרבות: בערבות הנגב, באבו־כביר, תל־א־ריש ובליווי השיירות לירושלים הנצורה. היה מקלען מצוין והיה מחפה על חבריו במבצעים הקרביים השונים.

כשהפר האויב את ההפוגה הראשונה בגזרת אשדוד, תפס עמדות משלנו והמטיר אש קטלנית על קבוצת חיילים מישראל ובתוכם נסים דניאל. הוא חירף את נפשו וכל עוד תחמשנו בידו חיפה על חבריו, ובחפותו עליהם נפל בכ"ה באייר תש"ח (3.6.1948). נקבר בכפר־ורבורג.

דנגורי יהודה

בן ציון ובתיה. נולד ביום ו' בשבט תרפ"ז (1926) בדמשק, בירת סוריה. בשנת 1934 עלה לארץ כ"בלתי־חוקי" עם הוריו שהתישבו בחיפה. תחילה למד בתלמוד־תורה ואחר־כך בבית־הספר העממי "נצח ישראל". משכים את בית־הספר הצטרף ל"הנוער העובד" והתחיל לעבוד במסגרות ולהשתלם בשיעורי־ערב בטכניון, מטעם התנועה נשלח לקורס למדריכים ובשובו עסק בהדרכת נוער. עם צאתו להכשרה הצטרף לקבוצת־הכשרה בעין־גב, היה בין פעיליה ושש לכל תפקיד שהוטל עליו. בשנת 1946 התגייס לפלמ"ח וכעבור שנתים השתחרר והצטרף לקיבוץ מנרה. היה נוח לבריות וחבר טוב, וגילה הבנה רבה בעבודה שעסק בה לשמה, ללא חשבון של שעות והכנסות.

נפל בדרכי הגליל ביום ט' באדר א' תש"ח (19.2.1948) בלוותו שיירה ממחנה "וינגייט" למנרה. נקבר באילת־השחר. לזכרו ולזכר חברו יוסי בן אמיתי הוציא קיבוץ מנרה חוברת־זכרון במלאות שנה למותם.

דניאלי עמוס

בן יצחק ורבקה. נולד ביום א׳ באייר תרפ״ט במושבה רחובות. חקלאי בן חקלאי. גמר בית־ספר עממי ובית־ספר תיכוני למסחר. מנעוריו התקשר לטבע ולבעלי־חיים, עבר את הארץ לארכה ולרחבה, כשמצלמה בידו, והתקשר קשר אמיץ לנוף המולדת. חלם על התיישבות אי־שם בגליל. „מי שגדל עם הצמח לא יפקירנו בשעת צרה״ — היה אומר. בלמדו עוד בבית־הספר העממי הצטרף ל„מכבי הצעיר״. היה ספורטאי מובהק והצטיין בכוח פיסי רב. גבה־קומה היה. מעולם לא ניצל את כוחו הרב לרעה, עזר לחלש ולכושל והיה מדריך ורע נאמן לחבריו. לאחר שסיים את חוק לימודיו חזר לבית־אביו. שוב התמסר לעבודה חקלאית. יחד עם אחיו הקים מכוורת. וגם לאחר התגייסותו היו ימי־החופשה המעטים קודש למשק החקלאי.

חבר הגדנ״ע מגיל 12 ואחר־כך חבר ה„הגנה״. ב־22 בדצמבר 1947 נויס גיוס מלא. אולם גם קודם לכן, מאז ה־29 בנובמבר, עמד על משמרתו. פלוגתו, פלוגת ח׳׳ש (אחר־כך גדוד אחד בחטיבת „גבעתי״), היתה מגויסת לסירוגין בליווי שיירות לירושלים. עם גיוסו המלא נשלח לכפר־אוריה המבודד. השתתף בפעולות־סיור רבות ובהעברת הספקה על־גבי פרדות לנקודה הנצורה מתולדה הרחוקה ממנה כדי 12 קילומטר. השתתף בהדיפת התקפת הכנופיות על כפר־אוריה והצטיין באומץ־לב ובקור־רוח. הועבר לנחלת־גנים והשתתף בפיצוץ בסיס הכנופיות בבית אבו־ג׳ביין אשר משם ערכו הערבים את התקפותיהם על עורף התחבורה החשוב, דרך־החירום ממקוה־ישראל לראשון־לציון. סיים קורס למפקדי כיתות ובראש כיתתו השתתף בהתקפה על העמדות הערביות ליד הכפר תל־א־ריש במבואות יפו ושם נפל ב־30 באפריל 1948. על אף החיפושים המרובים לא נמצאה גופתו. חבריו הוציאו לזכרו חוברת „יד לעמוס״ בעריכת הסופר עבר הדני.

דנינו משה

בן מסעוד וסול. נולד באוקטובר 1928 בחיפה. בילדותו למד בבית־הספר „יסוד הדת״. אחרי סיימו את לימודיו נאלץ מחמת מצבם החמרי הדחוק של הוריו לעבור לחיי עבודה. אולם תשוקתו העזה והמתמידה ללימודים וכשרונותיו עוררוהו להמשיך בלימודים. ב־1944, בהיותו בן 16, נרשם לגימנסיון־ערב „אבן פינה״ והתכונן לבחינות־הבגרות של ממשלת ארץ־ישראל. עבד במשרדו של עורך־דין ידוע בחיפה. משאת־נפשו היתה ללמוד תורת־המשפטים ולהיות עורך־דין. בן מסור להוריו היה והקדיש את כל מרצו למשפחתו ולהשכלת אחיותיו הצעירות. אולם בו בזמן לא משך ידו מפעולה ציבורית. בעודו נער צעיר הצטרף לשורות הגדנ״ע. היה פעיל מאד גם באגודת צעירי הספרדים בחיפה. חבריו הוקירוהו על מסירותו הרבה לתפקידיו ועל הרוח הטובה שהפיץ על סביבותיו.

עם פרוץ המאורעות התגנדב בין הראשונים. השתתף בהגנת חיפה ואחרי זמן קצר יצא להגנת הנגב. נטל חלק פעיל ביותר בהגנת הישובים המבודדים בנגב. בימיו האחרונים שימש כצלף. „אינני פוחד מהמות, כשם שהמות אינו פוחד ממני״, — כתב באחד מכתביו. ואכן באומץ־לב יצא לקרב ונפל כשבת־צחוק על שפתיו, ב־8.7.1948, בהתקפת האויב המצרי על אחד ממשלטי ניר־עם. היה קבור בניר־עם וב־30.11.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

דנינו שלמה

בן רפאל וחנה. נולד במכנס שבמרוקו. למד ב„תלמוד־תורה״ ובבית־ספר „כל ישראל חברים״ ואחר־כך למד סנדלרות ועבד בה. לשמע מלחמת ישראל לחירותו בארץ לא יכול עוד לשבת בשלוה ולעסוק בלאכתו. עבר עם צעירים מתנדבים אחרים למחנה־אימונים של ה„הגנה״ בדרום־צרפת ומשם עלה עמהם לארץ ב־1948 ונכנס מיד לשירות בצה״ל.

נספה בתאונת־דרכים ליד בית־ליד ב־28.1.1949 ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

דנציגר יעקב־יצחק

בן יחיאל וטובה. נולד ב־28.8.1923 בזיסבורג שבמערב־גרמניה. ב־1943 עלה עם הוריו ארצה. אחרי סיום בית־הספר העממי למד מכונאות ועבד בה. בסמינריון־ערב השתלם בהוראה ובחינוך ואחר־כך שימש כמורה ומחנך ב„בית הנוער״ של עיריית תל־אביב לילדי משכנות־העוני, שלא זכו לחינוך סדיר בילדותם. שקד באהבה על טובת חניכיו, חינכם גם לספורט ולחיים בריאים ומתוך אהבתם אליו גברה השפעתו החינוכית עליהם לטובה. חודש ימים עשה עם חניכיו בכפר־גלעדי לשם נופש והבראה ותאהבה ביפי נוף הגליל עד כדי החלטה לעבור לכפר. קיבל את הסכמת הקיבוץ מעיין־ברוך לקבלו עם משפחתו הקטנה כחבר לנסיון. בינתים פרצה מלחמת־השחרור ומחמת הסכנות שבדרכים לא יכול לצאת שמה. בגלל מצבו המשפחתי (נשוי ואב לילד קטן) עוד לא הגיע תורו להתגייס, אך כחבר ה„הגנה״ הקדים להתנדב, סיים קורס לקצינים בשרונה ונתמנה למפקד מחלקה.

במושבות הדרום, בהן חנה עם יחידתו, נודע כחובב ילדים ובמחלקתו המשיך בפעולה חינוכית שהזמן גרמה — בחינוך המגויסים העירוניים לחיילים. בין השאר השתתף בהתקפות על יזור וכב״ש ובאחרונה — בהתקפה על הכפר קטרה ושם נפל ב־6.5.1948, בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

דנציגר־קרן יחיאל

בן יעקב ואסתר. נולד ב־6.11.1927 בעיר ויטאן ע״נ רוהר בגרמניה. בא לארץ בשנת 1934. הוריו התיישבו בראשון־לציון והוא גמר שם את בית־הספר העממי והמשיך את לימודיו בקולג׳ האנגלי בירושלים. עמד בבחינת־הבגרות הלונדונית ובבחינות חיצוניות של אוניברסיטת אוכספורד בקולג׳ הירושלמי. שם הכיר את הנוער הערבי המתקדם ולא אחת עמד בויכוח חריף אתם והגן על חבריו היהודים, אשר בכל סכסוך שבינם לבין חבריהם הערבים או בינם לבין מוריהם שאלו בעצתו. פיקח, אמיץ, ער ודרוך לקרב. עבד ב„הגנה״ בשירות חשאי.

במלחמת־השחרור התגייס בין הראשונים ונפל בין הראשונים. היה בין אחד־עשר חללי ראשון־לציון שנפלו בפעולת סיור בסביבות גן־יבנה ב־11.1.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראשון־לציון.

דנציגר ישראל

בן יהושע וחוה. נולד ביום 18.7.1931 בתל־אביב. בן שש נתיתם מאביו. סיים בית־ספר עממי ולמד בבית־ספר למסחר. הרגיש בצורך להקדים ולסיים את הלימודים ולהיות לסעד לאמו. עבד כפקיד. חבר „השומר הצעיר". התנועה לקחה את כל לבו. לשם פעילות יתירה בה רשם את גילו בשנתים ממעל לגילו הנכון.

עם הקמת המדינה עבר אימון מרוכז, שמר בבית־חרושת לספירט ליד מקוה־ישראל ויצא להכשרת נגבה. נכנס לפלמ"ח ושימש כחובש מחלקתי. נפל בעת הנסיגה מאשדוד ב־3.6.1948. נקבר בניצנים. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־31.8.1949.

דסואר שלמה

בן אברהם ושרה. נולד ב־14 בפברואר 1928 בעיר ולוצלאבק אשר בפולין ועלה עם הוריו ארצה בשנת 1935. המשפחה התישבה בחיפה. עם גמר הלימודים בבית־ספר מקצועי יצא שלמה, שהיה חבר בתנועת „המחנות העולים", להכשרה ביגור. הגרעין ההתישבותי, שבו היה חבר, הצטרף לפלמ"ח, ואתו עבר להכשרה מגויסת במעוז־חיים, שם התחילו להתרקם חיי החברה של הגרעין. מפקדיו דיברו על לבו לצאת לקורס למפקדים, אולם הוא סירב: „כל קורס פירושו — פרידה לזמן ממושך מחיי החברה הנרקמים והולכים, ובזה אינני רוצה" — טען. ביניתים החמיר המצב הכלכלי של הוריו, וזמן קצר לפני החלטת או"ם חזר שלמה הביתה. אולם לא ארכו ימי ישיבתו בבית הוריו. שוב נקרא לשירות. „הגיע הזמן לגצל את הידיעות אותן רכשנו, כל מה שהכינונו ליום הנכסף, יום שחרור המולדה" — אמר להוריו.

השתתף בקרב על משמר־העמק, בקרבות בגליל העליון בשורות חטיבת „יפתח". נפל ביום 15 במאי 1948 תוך כדי חיפוי על נסיגת כיתתו בקרב ליד הכפר מלכיה. לאחר־מכן, כשנכבש המקום שנית על־ידי צבא ההגנה לישראל, נמצא מספר גויות קבורות שאחת מהן זוהתה כגופת שלמה ואנשי הכשרת מעוז־חיים העבירוהו למנוחת בקבר־אחים במעוז־חיים שבעמק בית־שאן ב־29.5.1949.

דסקל נוח

בן יוסף ואסתר. נולד ב־17 בספטמבר 1928 במאדיאש שבטרנסילבניה, רומניה. עד מלאות לו 15 שנה למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי. היה חבר תנועת „הבונים". כדי להגשים את שאיפתו החלוצית של חיי פועל בארץ רכש לעצמו את מקצוע הנגרות אצל בעל־מלאכה שניצל אותו קשה, אך נוח לא נרתע מכך בידעו כי הוא מתכונן לדרך־חיים קשה, אך נכונה. עלה לארץ עם „עליית־הנוער" ב־1944 ועסק בהכשרה בבית־השיטה. התקשר בכל נפשו לתנועה הקיבוצית וראה בה את הדרך לחיים ואמצעי לישוב הארץ. בגמרו שתי שנות ההכשרה ב„חברת־הנוער" התגייס לפלוגת פלמ"ח שחנתה למעלה משנה בגבעת־ברנר.

בפרוץ מלחמת־השחרור ירד לנגב לעזרת הישובים הצעירים ולתפקידי שמירה על קו המים, שהכנופיות החלו מחבלות בו. נפל ב־11 בדצמבר 1947 כשחוליתו יצאה לסייר את קו המים והדרכים בנגב ונתקלה במארב האויב. בקרב הקשה שנתפתח נפלו כל אנשי החוליה. היה קבור במשמר־הנגב. ב־15.11.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

דסקל שמואל („אקסי")

בן שלמה וז'ני. נולד בשנת 1930 בעיר איוד אשר ברומניה. עם תום מלחמת־העולם השניה וזוועותיה נענו הוריו להפצרותיו התמידיות ונתנו לו לעלות לארץ־ישראל עם „עליית־הנוער". ביולי 1946 הגיע לארץ באניה „ההגנה". התחנך בחברת־נוער בבית־השיטה. כשגמר לימודיו והכשרתו התגייס עם כל חברתו לפלמ"ח. במסירות־נפש מילא כל משימה. השתתף בקרב בכמה חזיתות, בליווי שיירות ובהבקעת הדרך לישובים מנותקים.

נפל בנגב בהגנת בארות־יצחק, ב־15.7.1948 נשלח עם חבריו לחסום את דרך התקדמותם של חיילי האויב. התלקח קרב־כידונים עז פנים־אל־פנים והוא היה בין הנופלים. היה קבור בבארות־יצחק. ב־16.11.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

דערי יהודה

בן יפת ומרים. נולד ב־29 באוקטובר 1929 בתימן ועלה לארץ מעדן בפברואר 1935. למד בבית־הספר העממי עד כיתה ה' והחל אחר־כך לעבוד בגנונות. היתה בו אהבה עמוקה לטבע. היה מתבדל מחבריו ומתבודד לנפשו. במרוצת הימים גדל לנער פיקח, שמח ועליז. אך תקופה זו בחייו לא ארכה. הוריו ראו כי חלו תמורות באפיו, כי נעשה סגור ושתקן ומעיניו נשקף הצער. באחד הימים גילה למשפחתו את סודו: הוא הצטרף למחתרת שלחמה בשלטון הבריטים בארץ.

עם הקמת צבא ההגנה לישראל הצטרף לשורותיו. השתתף בקרבות פלוגה ונפצע שם בעלותו על מוקש. הבריא מפציעיו, אך שוב חלה לפתע, נותח בבית־החולים ביילינסון ומת ביום 7 במארס 1949. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות ביום 14.3.1949.

דערי שלום

בן חיים ושרה. נולד בשנת 1925 בתימן. בא לארץ בשנת 1942. סנדלר במקצועו. עבר לעבוד במשטרה של ממשלת המנדט ושירת בה כשנתים כשוטר ברחובות. בבואו יום־יום במגע עם האנגלים עמד על יחסם העויין לישוב, וככל שהשיגה ידו עזר לתנועת המחתרת, לאצ"ל, שהיה מחבריה הנאמנים ביותר.

בינואר 1948 הצטרף לשורות הפלמ"ח, נלחם ב„מרחבי הנגב". נפל בהתקפה על אשדוד ב־3.6.1948. הועבר לנחלת־יצחק ב־31.8.1949. אחיו, גם הוא חייל בצבא ההגנה לישראל, קיבל מכתב עידוד ותנחומים מאת האב השכול, שהבשורה הרעה הגיעתו בעדן, והוא גאה בגבורת בנו.

דפנר אברהם

בן ראובן וצרקה (שרה), נולד ב־1924 בואויבצ'ה שבפולין. למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי ומגיל 10 היה פעיל ב„השומר הדתי". לשם הכשרה לחיים בארץ למד מסגרות ושרברבאות ועבד בהן. בשנים הראשונות לכיבוש הנאצי המשיך בפעולות ארגונו במחתרת, גם בגטו. ב־1943 גורש עם הוריו בין אחרוני היהודים למחנה־ההשמדה שבאושביינצים. החזיק מעמד, עודד יהודים אחרים, עזר בהשגת לחם וכו'. הועבר למחנה־ריכוז בשלזיה והועבד בפרך במכורות־פחם. מרוב סבל החליט להתאבד והפיל את עצמו מסלע גבוה. הנאצים, שהכירוהו כפועל שקדן, טיפלו בו עד שנרפאה רגלו והמשיכו להעבידו. אחרי השחרור פעל בארגון הכשרה דתית של שרידי המחנות בגרמניה. השתתף בהכשרה של תנועת „תורה ועבודה" בחוות אשבאך שבבאוואריה, פעל בחוגי נוח"ם דתי וב„בני־עקיבא", ובגלל הנחיצות בפעילותו בקיבוץ־ההכשרה ובתנועה עיכבו את עלייתו ארצה. כשניתן לו סוף־סוף לעלות באניית־מעפילים הוגלה על־ידי הבריטים לקפריסין. בקפריסין למד בשקידה יומם ולילה, כדי למלא מה שהחסיר בשנות המלחמה. בתמוז תש"ז הורשה לעלות ארצה. עבד זמן־מה כפועל בודד ברחובות ובתל־אביב, אך שאיפתו לחיי יצירה בקבוצה לא נתנתו להישאר בעיר.

עם התחלת ההתקפות הערביות עלה לכפר־עציון ובמהרה מצא בה את מקומו בעבודה, בחברה, בשמירה ובהגנה. השתתף באימונים, בעבודות־ביצור ובקרבות כנגד התוקפים, וגם כאן השתדל להשתוות מבטחונו ומעליזותו על חבריו. בקרב האחרון היה בעמדה, בקטע המערבי של הגוש, ושם נפל ביום נפילת הגוש כולו — בד' באייר תש"ח (13.5.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

דקלו יעקב

בן ישראל ולואיזה. נולד ב־1922 באיסטמבול, תורכיה. קיבל השכלה עממית והתמהמה כפועל מקצועי. עלה ארצה עם הוריו ב־1942 והתגורר בחיפה. ב־1943 הצטרף לשורות ה„הגנה" והיה פעיל ומסור לתפקידיו. עבד בחברה בריטית לספנות והיה גם כבאי במחנה־צבא בריטי. בימי גירוש מעפילי „ציאת אירופה תש"ז" היה בין המפגינים. נעצר על־ידי הבריטים ושוחרר בערבות הסוכנות.

עם פרוץ המאורעות הפסיק את עבודתו ונחלץ להגנת חיפה. היה בין כובשי חיפה, עכו, והשתתף בקרבות על ג'נין, משמר־העמק, משמר־הירדן ומגרה. ב־23.10.1948 יצא להתקפה על חיל קאוקג'י בסביבת מגרה ונפל בקרב. נקבר בראש־פינה ב־1.11.1948.

דקם שמואל (פריץ)

בן אברהם ופרל. נולד ב־25.2.1925 בווינה שבאוסטריה. גמר בית־ספר עממי וב־1939 הוצא במפעל הוצאת הילדים לאנגליה. בשנות מלחמת־העולם היה במחנות־הכשרה בשלושה מקומות.

התנדב למלחמת־ישראל ובא לארץ בשיירה של אנשי מח"ל. השתתף בפעולות בגליל ונפל במירון ב־29.10.1948. בן ביום נקבר בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה.

דראט אליהו

בן מאיר־דויד ורחל. נולד בשנת 1925 בסיגט, רומניה. קיבל חינוך עממי והיה חייט לפי מקצועו. תמיד ערגה נפשו לארץ, ולאחר שהצליח להינצל בשנות האימים עלה בשנת 1946 בעליה ב' כדי להצטרף אל המגינים. היה ממשוחררי קפריסין ונכנס לפלמ"ח, לגדוד „הפורצים", השתתף בכל הקרבות בגליל ואחר־כך נשלח לחזית לטרון. אליהו, שלא שירת מעולם בצבא בחוץ־לארץ, היה לחייל טוב ביותר, אף ידע בשעת סכנה לעודד את חבריו.

נפל ביום 18.7.1948, שעתים לפני ההפוגה. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

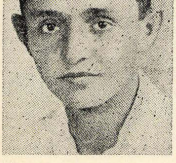
דרוזדיק נעמי

בת יהודה ומינה. נולדה ב־21 באוגוסט 1927 בתל־אביב. עברה עם הוריה למגדל־צדק, משם לעתלית ואחר־כך חזרה לתל־אביב, בה למדה בבי"ת־החינוך לילדי עובדים וגמרה את הסמינר לגננות על שם לוינסקי. מגיל 11 היתה חברה בתנועת „השומר הצעיר", גדוד „נחשונים", שימשה כמדריכה ועבדה בהנהגה המקומית בתל־אביב ובהדרכה ברמתים. ב־1947 פעלה בכפר סומל בין הפליטים שבאו משכונות יפו המפונות. הצטיינה ברגשי חברות, ביושר נפש, באהבה לטבע, לנוף, לפרחים. „מסביב הרים פורחים, כלניות, רקפות בנות־חן, מחזה מרהיב עין — — — כמה נהדרות פה השקיעות. לא פעם אני מצטערת שאיני יכולה לציירן — — —"

אל רבדים, קיבוץ בהרי חברון, הגיעה ב־15 בינואר 1948 לאחר שארבעה מחבריה נפלו בקרבות והיא תבעה לשחררה מעבודת ההדרכה בתנועה ולתת לה לצאת אל מקום המערכה. אל ירושלים באה בדרך מסוכנת, כשהמכונית מוקפת על־ידי הערבים, ולגוש יצאה בהיחבא, כי לא ניתן לה מקום בשיירה. לאחר שהיתה מנערותה חברה ב„הגנה" וקיבלה בה את אימוניה, לא היו החיים בקיבוץ קשים עליה ביותר. נשאה בעול ברצון. היתה בשמירה ובתצפיות והאמינה בנצחון. „טוב לי כאן — באמת טוב" — כתבה להוריה. משנותק הקיבוץ מהישוב היתה דרך־האויר הדרך האחת אליה. פעמיים הצליח מטוס להגיש עזרה למקום וטס בשלישיות. נעמי רצה לקראתו ולא הרגישה בפרופלר המסתובב במהירות והוא פגע בה ונהרגה ב־23.2.1948. הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים בכ"ה במרחשון תש"ט (17.11.1949).

דרורי חיים

בן נחום וטובה. נולד ב־25 בנובמבר 1925 בעיר ליפקני, מחוז חוטין בבסרביה. מנעוריו חבר „השומר הצעיר" והקיבוץ היה לו חזות הכל. היה בין העולים על אדמת יחיעם והמבססים אותה בשנת 1946, ובדרך אל יחיעם הנצורה נפל עם הנופלים בשנת 1948. הקדיש את עצמו כולו לתנועה ולהגשמה. החשיב גם את השיחה והויכוח העשויים להביא לידי מעשה, שהוא היה לו העיקר. בתיאור ראשון במכתבו מימי עליית יחיעם כתב לחברו בין השאר: „אותה

אוירת בראשית ואותו מעשה חלוצי על כל מה שהוא מביא עמו — הם מושכים ביותר — הפכנו ליושבי־חורבות פרימיטיביים... אין רואים עדיין את יחיעם שלנו — אך יש רצון עז לחיות כאן, לחיות את חייה הראשונים של נקודת ישוב בגלילי".

נפל בשיירת יחיעם ב־27.3.1948, נקבר בנהריה ב־29.3.1948.

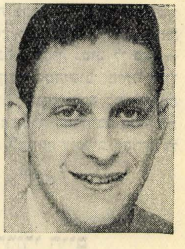
דרורי צבי

בן גרשון ויהודית. נולד ב־29.6.1928 בחיפה. בהיותו בן שנתים עברו הוריו למושב ירקונה ושם גדל והתפתח. בשנת 1943 נתיתם מאביו ומשום כך הפסיק את לימודיו ורכש לו מקצוע של מסגר־מכונן. עבד ב„אגד". היה חבר „הנוער העובד" והצטרף מגיל שלוש־עשרה וחצי ל„הגנה" ולאחר שלוש שנים עבר עם מחלקתו לחי"ש. יהמותו מאביו עוררה בו רגשי־חובה עמוקים כלפי האם והאח הקטן. חבריו בעבודה חיבבו את צביקה, כפי שקראו לו, בשל מסירותו ואפיו המוצק והישר. בעל נשמה רגישה היה לסבל הזולת, מסור בלי גבול לאמו האלמנה ורבות התלבט בין החובה לה ולמולדת. ובכל זאת עם הכרזת הגיוס היה בין ראשוני המתיצבים, אף־על־פי שרשאי היה, כבן הבכור, תומך משפחתו ומסגר, ליהנות מאי־אלו הנחות ולהישאר בעורף.

השתתף בפעולות קרביות בגוש תל־מונד, בכיבוש הכפרים סביב יפו, בשרון, בלטרון ובהבטחת הדרך לירושלים. זכה באות־הצטיינות על גבורותיו בחזית לטרון ועמד לצאת לקורס מ"מ, אך המות קדמהו. בין קרב לקרב היה משוחח לעתים עם חבריו על תכניותיו לעתיד ועל כל שיעשה למען אמו ואחיו הקטן, וכשם שדאג למשפחה כך דאג גם לחבריו החיילים. עייף, כישל וצמא נשא על שכמו חייל פצוע עד שהביאו למקום־מבטחים. ביום 17.7.1948 נפל בקרב קולה כשהתקדם יחידי כדי לתפוס עמדת־אש טובה ולהפות על חבריו הנסוגים. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

דרייפוס אדגר

בן עליזה. נולד ב־1924 בגרמניה. כמתנדב בא בדצמבר 1948 מפאריס, שם היה מודליסט בתעשית האפנה ובמלחמת־העולם השניה שירת בצבא הצרפתי בתור צנחן בדרגת סגן. יש לשער שהגיע לצרפת בילדותו עם משפחתו כפליט. בשנות המלחמה נספו הוריו בידי הנאצים ועווריהם. רצה להשתתף במלחמת ישראל כדי לעזור ביצירת פינה בעולם, בה לא יהיו חייו, חיי אחיו יכבודם הפקר.

מיד לאחר בואו נשלח לחזית הנגב. השתתף במבצע „חירב" ונפל ליד פלוג'ה ב־26.12.1948 ובו ביום נקבר ברבים.

דרכלר חיים־דויד

בן אלי־מאיר ודובה. נולד ב־1911 בלודז שבפולין וב־1934 עלה ארצה. נתנסה בחבלי קליטה, בעבודות קשות ובחוסר־עבודה. לבסוף הסתדר בעבודה קבועה במחלקת הטלפונים של שירות הדואר בירושלים, נשא אשה ונכנס למסלול חיים אזרחיים תקינים. בשעת מהומות 1936 היה פעיל ב„הגנה", ובמלחמת־השחרור חזר לשרת בהגנת ירושלים.

נפל בשעת מילוי תפקידו בבית־ישראל החדשה ב־2.6.1948, בו ביום נקבר בשייך־באדר א', ב־3.9.1950 הועבר להר־מנוחות (גבעת־שאול) בירושלים.

דרכלר יעקב

נולד בשנת 1927 בלודז, פולין. קיבל חינוך עממי. עבר שנות סבל בגיטו לודז ובמחנות־ההשמדה בגרמניה. היה מחונן בכשרון ארגוני והוא שעמד לו בימי המצוקה והאימים. אחרי השחרור עלה ארצה עם קבוצת חברים דרך איטליה באניה „הלגלית" האחרונה בשנת 1945. היה חבר ל„חברת־הנוער" בבית־זרע. קשה היה המעבר מחיי הגיטו וההשפלה לחיי חופש ויצירה. אך יענקלה, כפי שקראו לו, עמד במבחן. הוא נתגלה כפועל חרוץ, כמארגן טוב וכחבר נאמן, אם כי בלימודים לא הצטיין.

בהינתן הצו התגייסה כל החברה לשורות הפלמ"ח, ואתם גם יענקלה. הוא השתתף בשחרור הגליל המערבי ובקרבות סביב לטרון. נפל בעת „מבצע דני", ליד הכפר חדיתא, ב־12 ביולי 1948. היה קבור בבן־שמן. ב־2.1.1951 הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

דרעי (דרורי) חיים

בן יעקב ועליזה. נולד בשנת 1930 בירושלים. גמר בית־ספר עממי, למד נגרות ונעשה מומחה במקצועו. אהב ספורט והצטיין בכדורגל. בחור גבוה וזריז ושוקק חיים. את שירותו הלאומי מילא תחילה כנוטר. השתתף בשיירת נבי־דניאל כמכונאי, נשלח בשיירה הגדולה לגוש עציון ונשאר שם, צורף למחלקת הפלמ"ח והמשיך לעבוד עם מכונת הבראונינג. גילה אומץ־לב רב וקור־רוח מופלא בכמה פעולות מסוכנות ונפצע לא אחת.

נפל ביום 4.5.1948 מפגז שפגע באוהל המשלט הרוסי, מקום בו התרכזה מחלקתו להתקפת־נגד על המנזר. בכ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

האוזנברג צבי (הרי)

בן משה וברטה. נולד ב־28.8.1930 בצ׳רנוביץ, רומניה. בימי מלחמת־העולם השניה נתיתם מאביו ונשלח עם אמו ואחיו לטרנסניסטריה. בימי נדוייהם נפלה האם למשכב. צבי בן השתים־עשרה נטל על עצמו את עול דאגת הפרנסה. בימי חורף וכפור עסק במכירת גפרורים וסיגריות משעות הבוקר עד החשכה. הפרוטות שהשתכר הספיקו כדי קניית סמי־מרפא לאם וקיום דל למשפחה. בחודש אוגוסט 1946 נפרד מאמו ועלה ארצה באנית־המעפילים „הגנה" יחד עם אחיו הצעיר שצבי היה לו לאב ולחבר. יחדיו הגיעו למגדיאל למוסד החינוכי־חקלאי „נוער עולה". בראשית שנת 1948 עלתה האם ארצה. באותו פרק זמן סיים צבי את הכשרתו ולימודיו ובא לעזרת אמו בצעדיה הראשונים בארץ. במשך חדשים מספר עבד והשתכר, אך לא ידע מנוחה בלבבו עד אשר הצטרף אל חבריו הלוחמים אשר יחד אתם התאמן באימוניו הראשונים ב„הגנה".

צורף לחטיבת „אלכסנדרוני". סיים קורס תצפית וקורס תותחנים. השתתף בפעולה בסביבות כפר־סבא ואחר־כך נשלח למשלטי רמת־הכובש. נפל בהתקפה על רמת־הכובש ב־7.1.1949. הובא למנוחת־עולמים בנתנ׳ה ב־9.1.1949.

הבר אברהם („בובי")

בן ישראל ואסתר־מרים. נולד ב־28.11.1929 בוירצבורג שבדרום־גרמניה. למד בבית־הספר של הקהילה וב־1939 נמלט עם המשפחה לבלגיה. כשפלשו שמה הגרמנים נמלט עם המשפחה לדרום־צרפת. טולטל עם הוריו ממחנה־ריכוז אחד למשנהו עד לקרבת מרסייל. משם נשלח לבית־ילדים „או״ע" ליד ויישי. ב־1942 תפסו הגרמנים את הוריו ושילחום למחנה־השמדה והוא עבר אל דודתו לניצה, שהיתה כבושה אז בידי האיטלקים. משהשתלטו הגרמנים גם שם, הוסתר כנוצרי במנזר ולמד בליציאון. משם הוברח דרך ספרד לפורטוגל וב־1944 הועלה ארצה בשיירת ילדים ונוער משארית הפליטה. בהתאם למסורת הדתית של המשפחה שנתחנך בה הוכנס למוסד „יקיר" שבכפר־הרא״ה, למד ב„ישיבה" והתאמן בחקלאות. עבר להכשרה ב„חברת־הנוער" בטירת־צבי ועמד להצטרף לגרעין התישבותי. ב„חברת־הנוער" היה הרוח החיה בפעולות התרבות והחברה, צייר ושירטט תמונות, קריקטורות וכרזות לקישוט המועדון ועתון־הקיר והנעים את הנשפים והמסיבות בנגינת חלילו.

במלחמת־השחרור היה מהמגויסים להגנת המקום והסביבה בישובי־משלט, תוך כדי מילוי חובת העבודה במשק. השתתף בפעולות תל־אדרדה וסמרה, ומאחד הקרבות אף הביא שבויים. גם מהקרבות והשמירה ידע לדלות נושאים לציור ושרטוט. בשעת שמירה על תל־אדרדה נפגע מכדור צלף, נלקח לבית־החולים בעפולה ומת שם באותו יום, כ״ג באלול תש״ח (26.9.1948), והובא לקבורה בטירת־צבי.

הבר־מן נעמי

בת יעקב וחוה. נולדה ביום 6 ביוני 1922 באינסברוק, אוסטריה. היתה עליזה ונדיבת־רוח מילדותה והאצילה מתכונתה זו על סביבתה. עם הסתפחות האוסטרים למשטר הנאצי נלקחו היא והוריה לבית־הכלא. הוריה נספו שם, אך היא שוהררה על ממך העודת־עליה שהשיגה בשבילה אחותה. ב־1939 עלתה ארצה ב„עליית־הנוער". למדה בהכשרה ואחר־כך הצטרפה לקבוצת הדסה־גוד. בהכשרה ובקבוצה השפיעה על סביבתה מעליזותה ונדיבות־רוחה וכל בעל סבל נפשי היה מסיח לפניה את לבו ומקבל ממנה הרגעה וניחומים. סעדה הולים וכושלים ואת הפגימות שבחיי הסביבה היתה שמה לצחוק בהומור עדין וטוב־לב. התקשרה עם יוסף מן, בן גילה וחברה לעליה, ועמדו לבנות את קנם המשותף בקבוצה, — ויחד היו בנופלים.

נפלה בגזר, בשעת פרוץ האויב לתוך המשק, ביום ג׳ בסיון תש״ח (10.6.1948) ושם הובאה למנוחת־עולמים.

האי נתן

בן יעקב ומטיל. נולד ביוני 1928 במונקאץ׳ אשר בקרפטו־רוסיה, צ׳כיה. בן־זקונים במשפחה רבת־בנים. הוריו חינכוהו ברוח הדת והמסורת. ב־1941, בן 13, עלה ארצה. נמסר לחינוך לכפר־הנוער הדתי. לאט־לאט הסתגל לחיי הארץ ובעקביות פילס לו דרכו, שאף להתישבות, אך כיון שלא מצא לו מסגרת מתאימה לכך, עבר לתל־אביב ולפתח־תקוה ולמד אפיה. נחבא אל הכלים היה, מכונס בתוך עצמו וסוער מבפנים.

ב־23.12.1947 הצטרף לפלמ״ח. שירת בקרית־ענבים ובמארס 1948 נשלח לליווי שיירות לכפר־עציון. בעשותם דרכם חזרה לירושלים הותקפו על־ידי אנשי כנופיות שמנעו בעדם מהמשיך דרכם. חזרו לכפר־עציון והשתתפו בהגנתו. „יתכן שאפול באחת מפעולות, אך יש טעם לדבר וכדאי!" — אמר פעם לחברו. ב־4.5.1948 פגע פגז באחת העמדות ליד המנזר הרוסי וכל הבחורים שהיו שם נספו. ביניהם היה גם נתן האי. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

הברברג דוב

בן אלימלך ורחל. נולד בח' בכסלו תר"ץ בתל־אביב. גמר את בית־הספר לדוגמה שליד בית־המדרש למורות, ואחר־כך למד מסגרות בבית־המלאכה של אביו. הצטרף לתנועת „גורדוניה", בה שאף וחלם לנטות שכם לבניית חברה חדשה.

מלחמת־השחרור פרצה לפני הגיעו לגיל הגיוס, אך בשבילו לא היתה זאת סיבה מספקת להישאר בבית. הוא העלים את גילו האמיתי והתיצב לגיוס בחרדה שמא לא יקבלוהו, אך לשמחתו נתבדה החשש. בנען נתקבל לאימונים ונשא את התלאות באומץ ובכח־צחוק. במארס 1948 נשלח לירושלים כחייל בין חיילים. בקרב על הקסטל נפצע בידו והרופא שלח אותו לנוח שלושה ימים בעורף, אך עוד לפני הירפאו חזר לגדודו בחזית ונפל בקרב על הקסטל ביום כ"ח באדר ב' (8.4.1948).

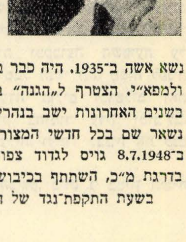
הברברג שמואל (יוסף) („סאמולק")

בן צבי־דויד ובורה. נולד בשנת 1925 בלודז, פולין. למד בבית־ספר עממי. בן למשפחת עמלים. חבר בתנועת „גורדוניה". מילדותו דאג לפרנסת הבית, מה שגרם לרציונותו המוקדמת שלא לפי גילו, ורק לעתים נדירות השתתף במשחקי הילדים. בשנות מלחמת־העולם השניה היה עם משפחתו בגיטו לודז, יצא בכל יום לעבודה במחנה־העבודה וגם שם היה מוכן תמיד לעזור לכל כושל. הועבר למחנה־ההשמדה אושבינצים, ניצל ונשאר שריד יחיד ממשפחתו. שבע־עמל היה מילדותו ועבר את דרך־היסורים במחנות־ההשמדה, ובכל התנאים האלה שמר על צלם־האדם שלו. עם תום המלחמה היה מן הראשונים שהצטרפו לעליה ב'. עלה באניית־המעפילים „כ"ג" וגורש על־ידי הבריטים לקפריסין. שהה שם ששה חדשים ועלה לארץ ב־1946. התגורר בתל־אביב והיה בעל מכבסה ברחוב יהודה הלוי.

בין ראשוני המתגייסים לצבא ההגנה לישראל, שירת באחד הגדודים. באחד ממכתביו כתב: „על שום דור בהיסטוריה שלנו לא עבר מה שעובר על דורנו, אבל עלינו גם הפעם לעמוד בנסיון ולהגן על כבודנו, אם זכינו, לאחר אלפיים שנה, להיות עדים לתקומת מדינתנו — עלינו להילחם ולנצח!" נפל בכיס פלוג'ה, בנגב, ביום כ"א בכסלו תש"ט (23.12.1948). היה קבור בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

הגלילי (גלנטרצ'יק) אליהו

בן מרדכי ופייגה. נולד ב־13.11.1913 בווילנה, ומגיל 4 ואילך גדל ביאנובה שבליטא. נתנסה בילדותו במצוקות ובסכנות של מלחמת־העולם הראשונה ואחר־כך בעוני של בית הוריו. למד ב„חדרים" וב„ישיבות" ליטא (וילקומיר, קובנה) ונקה לו קצת ידיעות כלליות מפי מורה פרטי. כשהתבגר למד נגרות, עבר הכשרה של „החלוץ הדתי" ועלה ארצה ב־1.5.1933. התישב בחיפה ועבד בנגרות. נשא אשה ב־1935. היה כבר ב„הפועל המזרחי" ואחר־כך עבר ל„הסתדרות" ולמפא"י. הצטרף ל„הגנה" ב־1937 והוכשר בה לתפקידי נשק ואפסנאי. בשנים האחרונות ישב בנהריה וב־13.3.1948 גויס לעבודה בביצור יחיעם, נשאר שם בכל חדשי המצור והשתתף בהגנת המקום ובפעולות בסביבה. ב־8.7.1948 גויס לגדוד צפון הגליל המערבי „נפת צידוני", שירת בו בדרגת מ"כ, והשתתף בכיבוש הכפרים עמקה וכואיכאת שבגליל המערבי.

בשעת התקפת־נגד של הערבים על משלט בסביבת הכפר מעאר עמד במסירות נפש מול האויב והציל את חיי אנשי כיתתו, אך הוא עצמו נפל שם ביום 24.7.1948. נקבר למחרת היום בנהריה.

הגשר (בריק) יוסף

בן אהרן־אליעזר. נולד ב־1919 בבינגן שבמערב גרמניה. השמועה היא כי נתחנך בבית הוריו באוירת התבוללות. אך אין ידיעות ברורות על כך. הובא לארץ ב„עליית־הנוער" ואחרי גמר הכשרתו בכפר־הנוער בן־שמן שליד לוד הרגיש צורך בסביבה דתית (באורח־חיים דתי. ב־1938 הצטרף לגרעין ההתישבותי הדתי קבוצת אריה, שהיתה אז פלוגת־עבודה בחדרה. הסתגל להוי הדתי והשתדל להכירו היטב ולחיות בו. יצא יום־יום לעבודה בפרדסים ואף הלך עם הקבוצה להתנחלות בשדה־אליהו שבעמק בית־שאן. אחר־כך שנים אחדות יצא לחיים פרטיים ועבד בחיפה ובסביבה בסבלות ובעבודות שונות. בחיפה היה מהפעילים ב„משמרת שבת". לאחרונה התגורר בכפר־חסידים.

התגייס למלחמת־הקוממיות. נפל בירושלים ב־19.6.1948 ולמחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה.

הדרי יעקב („יענקילי")

בן חיים ובתיה. נולד ביום 9 בפברואר 1928 בתל־אביב. למד בבית־הספר העממי על שם אחד־העם ולאחר שגמרו בהצטיינות נכנס לגימנסיה „ביאליק" וגמר בה שש מחלקות. בגיל 15 הצטרף לפלמ"ח ובילה 15 חודש באימונים ובפעולות בנגבה. בגלל מצבם החמרי הקשה של הוריו חזר הביתה והתחיל ללמוד את מקצוע החרטות. לאחר שהתמחה במקצוע זה עבד בו קשה כדי לתמוך במשפחה. מקום־עבודתו האחרון היה בבית־החרושת „המלחים". לא הסתפק במקצוע החרטות ולמד שרטוט הנדסי בשיעורי־ערב. שאף להיות מהנדס, אולם הואיל וניתן בכושר ביטוי ונמשך לכתיבה, החל לפרסם מאמרים ב„המשקיף"; השתלם גם בשפה האנגלית ב„בריטיש אינסטיטוט" וכתב גם באנגלית. במשך ארבע שנים היה התומך העיקרי במשפחה, ולאחר שהאב עזב את הבית הקדיש כל כוחו ומרצו לעזור לאמו, שהיה קשור אליה מאד.

כשפרצה מלחמת־השחרור ראשי היה להישאר בעבודתו, עבודת שריון המכוניות, אך הוא סירב ליהנות מזכות זו והתגייס לצה"ל. לאחר שהתאמן בבסיס־האימונים בנתניה נתמנה מדריך למכונות־יריה כבדות. באהבה ובמסירות מילא את תפקידיו הקרביים, השתתף בקרב כפר־סבא הערבית ונלחם בגבורה. כמו־כן השתתף בכיבוש טנטורה, קאקון ולוד. נפל בקרב קולה ב־12.7.1948 לאחר שנפגע בראשו מפגז אויב. למחרת נקבר בנתניה. הוא קיים את דברין לאמו עם התגייסותו: „מוטב שיפלו צעירים מאשר אבות לילדים. הרי את יודעת כמה זה קשה להיות אבא".

חובר חיים

בן שמואל־יוסף ושרה־רבקה. נולד בכ"ז בכסלו תרפ"ד בתל־אביב ובו ביום נתיתם מאמו. בילדותו חי וגדל בכפר־חיטים בגליל, ואחר־כך בכפר־אברהם ליד פתח־תקוה. לאחר סיימו את חוק לימודיו בפתח־תקוה עבד עם אביו ואחיו במשק ובשדה. היה מסור לאדמה ולעבודה, בעל מזג טוב ונדיב־לב, חסון וספורטאי, ביחוד בשחיה. מעולם לא הסתפק בידיעותיו והיה מרבה לקרוא וללמוד בכוחות עצמו, ואף רכש לו ידיעות רבות בשטחי־מדע שונים. שירת ב„הגנה" והצטיין

באומץ־לב והגיע לדרגת מ״מ. היה חבר פעיל ומדריך בתנועת „הנוער העובד״ וב„הפועל״. בהיותו בן־18 יצא להכשרה של „הנוער העובד״ ברמת־יוחנן. אחרי שנה של הכשרה בעבודה ולימודים הצטרפה קבוצתו לקבוצות־הכשרה אחרות שהיוו יחד את הקיבוץ „באורות״. היה חבר מסור לקיבוץ ויחד עם ראשוני חבריו נשא בעול הקמתו וביסוסו בצעדיו הראשונים של הקיבוץ הצעיר בכפר־סולד, ב„הסוקולים״, ואחר בדרום כ„באורות״. כעבור שלוש שנים מאז יצא להכשרה הוכרח לשוב לבית הוריו ולעזוב את קיבוצו. אחיו הבכור היה מגויס בבריגדה העברית ואביו לא יכול לשאת יחידי בעול המשק. כשחזר הביתה הורגשה מיד בכל פינות המשק ובשדה רוחו החיה. פעמים היה מרים את אביו, דרך שובבות, בזרועותיו, נושאו אל הדשא ומהמר לעשות את עבודת אביו. שירתו בשעת חרישה בטרקטור נשמעה לעתים על פני כל השדה.

כשהחלה מלחמת־השחרור זכאי היה להימנע משירות הצבא בגלל היותו מרותק למשק, אולם הוא סירב להישאר בבית והתנדב לצבא ההגנה. חבריו מספרים על אומץ־רוחו בכל הקרבות שבהם השתתף ובאחרונה, בכיבוש בית־עפה לפתיחת הדרך לנגב, ניגש יחידי להטיל רימון־יד לבית מלא חיילים מצריים, נפגע בכדור בחזהו ונפל ביום י״א בתמוז תש״ח (18.7.1948). נקבר בקבר־אחים על־ידי המצרים. בט״ז בתשרי תש״י (9.10.1949) הובאו עצמותיו לקבורה בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

הוברמן ישעיהו („הלוחם יענקלה״)

בן אברהם ושרה. נולד ביום 7.10.1927 בוארשה, בירת פולין, וב־1932 עלה עם הוריו לארץ והתיישבו בתל־אביב. אחרי גמרו את בית־הספר העממי עבד בפקידות. היה חבר פעיל בתנועת הצופים וב„מכבי״. התעניין במיוחד בספורט כפעיל וכמדריך ושאף להשתלם בתוך־לארץ בספורט ובתרבות־הגוף. ב־1943 יצא לשנת־שירות ברמת־הכובש ושם הודרך הדרכה צבאית ראשונה. ב־1944 נתקבל לעבודה כנהג בצבא הבריטי ולמד את דרכי המגע עם הבריטים ואת סדרי השירות והשמירה במחנותיהם ובמסעיהם, וידיעותיו אלה היו לתועלת משהצטרף למחתרת לח״י. הוא שהכניס את מכונית־התופת למחנה המשטרה הבריטית בשרונה. השתתף במבצעים רבים של ארגונו.

מראשית 1948 השתתף בפעולות לח״י נגד הבריטים והערבים בירושלים. במארס ירד לזמן קצר לתל־אביב ובליווי השיירה האהרונה, לפני ניתוק הדרך, חזר להילחם על ירושלים. השתתף בפעולות יחידות לח״י בכיבוש שייך־באדר, רוממה, דיר־יאסין וכו׳, נתפרסם בהעזתו וגבורתו. ואף כשנפצע ויכול היה להחלים בבית, לא המתין עד שיחלים וחזר לקרבות. ביום צאת הבריטים היה מראשי המסתערים בכיבוש בניני „בוינגרד״ עד החומה. ביום המחרת, 15.5.1948, הגיע בכיבושים עד בנין „נוטר־דם״ ויחד עם חברתו עלה על גג הבנין לסקור את המצב והאפשרויות להמשכת הפעולה נגד חומת העיר, ושם נפגע מכדור אויב ונפל. למחרת היום נקבר בסנהדריה בירושלים. גם חברתו לנשק שהיתה גם ארוסתו נפלה בקרב זמן לא רב אחרי נפילתו. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־8.11.1951.

הוברמן מרדכי („מודי״)

בן אברהם־צבי ולאה. נולד ב־2.9.1927 בתל־אביב. חי וגדל בנחלת־יהודה. בוגר הגימנסיה בראשון־לציון ושל בית־הספר על שם מכס פיין בתל־אביב ותלמיד הטכניון בחיפה. לבו הלך אחר עבודה מכנית והנדסית. בהגיעו למצוות כבר היה פעיל בגדנ״ע ואחר־כך בחי״ש. בגיל ט״ז עבר קורס של מ״כ והיה מורה ומדריך אימונים לנערי הפרברים, לנהגי „דרום יהודה״ ולסטודנטים, וכולם כאחד חיבבו וכיבדו אותו. עם פרוץ המאורעות בארץ היה בין ראשוני המתנדבים לשירות העם והמולדת. והימים ימי שלטון הבריטים בארץ, ומערכת־הדמים בחיפה המעורבת יהודים וערבים קשה וכבדה מאד. בתנאי־מחתרת קיבל מרדכי לידיו את הפיקוד על ואדי־רושמיה, תחנת „אגד״ והמרכז המסחרי הישן בחיפה. כתום תפקידו זה נתמנה אחר׳ להבשחת התחבורה בין הדר־הכרמל לקריות ולאזור התעשיה במפרץ. בתנאי הימים ההם, בלי נשק ולנגד עיניהם של הבריטים, היה זה תפקיד קשה ביותר.

זמן־מה היה מפקד בית־הסוהר בחיפה והועבר, לפי בקשתו, לגדוד קרבי. השתתף במערכות הגליל ועמק הירדן. בשובו מן הקרבות במשמר־הירדן נשלח לנתניה לבית־ספר לקצינים, אך כאן לא האריך ימים. הוא נהרג ביום 1.7.1948 בשעת ביצוע תמרון־חבלה נועז. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראשון־לציון.

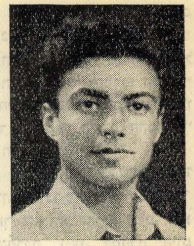
הוהנברג גדליהו

בן יחיד להוריו יוסף־חיים ורבקה. נולד ב־27.1.1928 בחמניץ שבסכסוניה, גרמניה. שם התחנך בגן־הילדים של האגודה הציונית המקומית. בסוף 1932 עלו הוריו לארץ־ישראל ושכרו דירה ברמת־השרון. הילד התערה מיד בסביבה החדשה וכעבור ארבעה חדשים דיבר עברית כיליד הארץ. למד בבתי־ספר במקומות מגורי הוריו: ברמת־השרון, בפתח־תקוה ולבסוף בכפר־סירקין. הצטיין בלימודיו ובהתנהגותו ובהמלצת מוריו הוכנס לגימנסיה „אחד־העם״ בפתח־תקוה. המצב החמרי הדחוק אילץ אותו לעבוד בשעות אחרי הצהרים ואת שיעוריו הכין בשעות הערב ובכל זאת היה בין התלמידים המצטיינים. בו בזמן היה פעיל בסניף „הנוער העובד״ בכפר־סירקין ובגדנ״ע. כשהופסקו הפעולות בסניפו המשיך בסניף פתח־תקוה. בגדנ״ע שירת בתפקיד מ״כ ובמסירותו לתפקידו שימש מופת לחניכיו. בשנות מלחמת־העולם התידד עם חיילי בעלות־הבריה, שחנו ליד כפר־סירקין, ואף עם הכושים האפריקניים שבהם, למד לדבר עמהם בלשונם ונתחבב על הכל, ותוך כדי כך השתדל ללמוד מהם סדרי צבא, לשם שימוש בגדנ״ע וב„הגנה״. בלמדו במחלקה השביעית נדרשו התלמידים להקדים את הבחינות ולהתגייס לבריגדה העברית. גם הוא עשה כך, וכשקצין הגיוס בצריפין סירב לקבלו בגלל גילו הצעיר מדי, התנדב לנוטרות ושירת שנתים בתחנה בפתח־תקוה ושנה כשומר בבית־החולים ביילינסון. בשירותו זה שקד על ידיעת כלי־הנשק וסדרי צבא ושיירות, כדי למסור את הידיעות למפקדיו ב„הגנה״. אחרי השתחרור שימש בח״ש בתפקיד מ״כ ממונה על ה„סליק״ באזור. השתתף בפעולות המרי של ה„הגנה״: בהעלאת מעפילים ובמעשי־חבלה נגד הבריטים, בקיץ 1946, בשעת המצור הבריטי על גבעת־השלושה לשם חיפוש נשק, חדר למשק דרך טבעת המצור ומתחת לחטמם של החיילים הוציא שק מלא רימונים „חיים״ ממקום ההכנות לתרגילים, ובסכנה כפולה, של תפיסה בידי החיילים ושל התפוצצות הרימונים, העביר את התחמושת היקרה למחבוא בטוח.

כשהחלה מלחמת־השחרור התעלם מדמעות אמו ומשידולי קרובים וידידים, שישתמש בזכותו כבן־יחיד להשתחרר משירות קרבי, והשתתף בקרבות ובחבלנות באזורי יפו ותל־אביב והשרון, סיים קורס לנשקים, אחר־כך השתתף בגדוד אחד בקרבות לטרון, הוציא פצועים על כתפיו ופעם התעלף מאפיסת כוחות במאמץ הגדול להגיע עם פצוע לתחנת האיסוף. נשלח לקורס של מ״כ הטיבתיים, סיים אותו בהצטיינות ובהמלצה לשלחו לקורס מ״מ. הפציר במפקדיו להחזירו לשירות קרבי, אך בגלל מומחיותו בנשק נתמנה לנשק גדודי. תוך כדי מילוי תפקידו בטיפול במכונית־יריה במחנה שבין בית־ליד לנתניה נהרג מפליטת כדור ביום 18.10.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

הוורד רחמים

בן מנחם ושרה. נולד ב־1.10.1926 בעזן. המשפחה עלתה לארץ בשנת 1931, בהיותו בן חמש, והתישבה בתל־אביב. מגעוריו שאף לחיים בקיבוץ ואך סיים את בית־הספר העממי הגשים את משאת־נפשו, והוא נער בן 14 שנה. הלך להכשרה בקיבוץ שפיים, אחר־כך ליגור ולשדה־נחום. משם עבר כחבר קבוע לקיבוץ חולתא ועבד שם ברפת ובדיר.

כשפרצה מלחמת־השחרור גויס לפלוגות הבטחון. ליוה שיירות והשתתף בפעולות חבלנים באזור חולדה ובפשיטה הראשונה על הקסטל. בחופשה הראשונה שקיבל נקרא לפעולה בבית־החרושת לקרח ביזור, הנקראת „פעולת הקרח", בה נפל ב' באדר א' תש"ח (20.2.1948). נקבר בנחלת־יצחק.

הוז יוסף („יוסקה")

בן אברהם. נולד ב־19.5.1925 בתל־אביב. קיבל השכלה תיכונית ומקצועית. עבד כמכונאי. משחרורו הצטרף לגדודי הנוער של ה„הגנה" בתל־אביב. בן הגדנ"ע עבר לחי"ש. עם היסוד גדודו, ב־1940, שירת בפלוגה אחת, שבה התמחה במכונת־ירייה. השתתף בכל פעולות הגדוד וגם יצא כמתנדב לגנב לחודש ימים. בפברואר 1948 גמר קורס מ"כ בשרונה ונתמנה סמל בפלוגה המסייעת של הגדוד.

משהעבירו באפריל 1948 את הגדוד לפעולת „נחשון" עבר עמו והשתתף בכיבוש הכפר דיר־מוחיסין השולט על דרך חולדה־לטרון. הוא היה אחראי למקלענים. במשך כל יום הפעולה טיפל במקלעים ושמר עליהם למען יהיו במצב יעיל. כן דאג גם להספקת תחמושת לכל עשרת המקלעים שבמקום. בשעות אחר הצהרים של יום ה־6.4.1948 גברה התקפת־הנגד של הערבים על הגדוד שהחזיק בדיר־מוחיסין. בעוצם הקרב קיבל על־ידי רץ הידעה שאחד המקלעים יצא מכלל פעולה. הוא תפס את המקלע הרזרבי שברשותו ורץ למקום ההתקפה. הפעיל את המקלע ובעזרתו הצליח לשבור את התקפת האויב. כאשר ניסה לחזור למקומו נפגע בראשו מכדור צלף ומת בו במקום. למחרת הובל לקבורה בהולדה ושם נקבר בטקס צבאי. ב־19.10.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. דמותו משתקפת בדברי אחד מחבריו הקרובים לו: „שקט ורצוני בחייו הפרטיים וסיוע בחייו הצבאיים".

הויזולר אליהו

בן ברוך, יחיד להוריו. נולד ב־5 ביוני 1930 בגרמניה. מילדותו התחנך במוסד תחת פיקוחו של ד"ר רוטשילד והיה תלמיד טוב, אך מלחמת־העולם השניה הפסיקה את לימודיו. בהיותו בן שמונה פרצו נאצים למוסד שבו למד וכפתו אותו ואת חבריו. באותה שנה הגיע לארץ עם הוריו שהתישבו בפתח־תקוה, למד שם בבית־ספר פיק"א, במהרה רכש לו את השפה העברית והצטיין בלימודיו. הצטיין גם כספורטאי. אחרי סיום לימודיו עבד במוסך, כי נמשך למכונאות. מגיל 14 חבר ב„הגנה". השתתף בהגנת קיבוץ שפיים שהותקף על־ידי הבריטים.

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס והוא אז בן שבע־עשרה וחצי בלבד. מילא תפקידו ב„משמר העם" ומשם נשלח לקורס צלפים. הצטיין בקורס זה והועבר ליחידה לוחמת לשמש בה כצלף. הצליח ביותר בצלפות זו והיה עורם ויד ימינם של המפקדים. השתתף בקרבות על טנטורה ועל קאקון ונתחבב על חבריו כרע וכלוחם. השתתף בכיבוש מגדל־צדק, ובהגנתה מפני התקפת־נגד חזקה מצא את מותו. ביום 12.7.1948 חיפה אליהו על המקלענים של מחלקתו על־ידי צליפותיו המדויקות כשהוא נשען לסלע. כדור פגע בלבו ורעיו מצאוהו מת כשעודו נשען אל הסלע. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה.

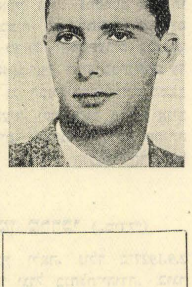
הויזמן אברהם („אריה")

בן מנדל ואסתר. נולד ביום י"ט באלול תרפ"ב בירושלים. מילדותו חונך ברוח היהדות החרדית. למד בתלמוד־תורה „עץ־חיים" בירושלים, ואחר־כך בישיבת „עיטור רבנים" שעל־יד „עץ־חיים". מגיל צעיר ניסה ידו בכתיבה והרבה לחבר שירים. כתב גם דברי פובליציסטיקה בעתונות האגודאית וקיוה להוציא לאור את קובץ־שיריו הראשון. בשנת 1943 הצטרף לשורות ה„הגנה" ורבים מהנוער הדתי הלכו בעקבותיו. היה פעיל בחי"ש ושימש בו כמפקד. היה ממיסדי הסתדרות „הנוער האגודתי" בירושלים. השתתף בקורס מדריכים בב"ת־הנוער על הר־הכרמל והיה מדריך ופעיל בתנועת־הנוער. זרים היו לרוחו הפילוגים בקרב היהדות החרדית וחלם על איחודה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בפעולות שונות בירושלים וסביבותיה, היה בין המשתתפים בקרב בהרטוב בחיפוש אחר ה„ל"ה". ב־22.1.1948 יצא בראש כיתתו לפעולת־חבלה בכפר הערבי קסטל. נפל לאחר ביצוע המשימה בהיפגעו מכדור האויב בדרך חזרה לבסיס. הובא לקברות על הר־הזיתים ביום 26.1.1948. באחד משיריו כתב: „רצוני יסער בי, כסיעור סערות... להיות קרבן לאל קדוש ונורא..."

הויזמן צבי־יחזקאל

נולד בשנת 1930. נפל בקרב רמלה ב־16.5.1948 והובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנתניה.

הוויר ליאון

בן משה ושיינדל. נולד בשנת 1929 ברומניה. עלה לארץ בשנת 1947. נפל בקרב בקו ירושלים בפעולת בית־נובה ב־17.7.1948. גויתו הועברה למנוחות להר־הרצל בירושלים ביום 28.2.1950.

הויזמן אוסקר

בן מוריס וז'נטה. נולד ב־22.8.1912 בעיר לחניק שבגרמניה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני. עלה ארצה ב־1934 ועבד בכפר־סבא כאופה וקונדיטור, וכפי הנראה למד את המקצוע הזה ועבד בו עוד בגרמניה. במלחמת־העולם התנדב לצבא הבריטי ונפל בשבי ביוון. חבריו בשבי רשמו אותו בספר הזהב של הקרן הקיימת־לישראל על אדיבותו וטוב־לבו כלפיהם במחנה־השבויים. מזה מסתבר שהועסק שם כאופה במחנה. משחזר לארץ אחרי השחרור הצטרף כחבר לקואופרטיב־האפיה „אלומה" בתולון.

כחבר ותיק ב„הגנה" התגייס להגנת המולדת במלחמת־השחרור ושירת כטבח באחד הגדודים. נפל בדרך לירושלים, בשיירה שהותקפה ליד שער־הגיא, ב־19.4.1948 ונקבר בסנהדריה ב־25.4.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ביום 23.10.1952.

הויזמן שמואל

בן בן־ציון־בנימין. נולד בכ"ה באלול תרפ"ו בירושלים. בן למשפחה שומרת דת ומסורת, דור שלישי בירושלים. סיים בית־ספר תיכון ואת בית־הספר המקצועי ליד הטכניון בחיפה בהצטיינות. עבד במאפית אביו. מאביו, שמילא תפקיד ב„הגנה" במאורעות 1920—1921, ירש את תכונות המגן. היה חבר ה„שורה" מצעירותו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור סירב לקבל שחרור משקי והתגייס לח"ם בירושלים. נפל בהפגזה בבתי וגנר בירושלים ב־15.8.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י' במנחם־אב תש"ח (24.7.1950).

הוך ירחמיאל („רחם")

בן זיסקינד (זיגפריד) ורבקה. נולד ב־9.12.1916 בפולין. בילדותו יצא עם הוריו לעיר אסן שבמערב גרמניה. שם למד בבית־ספר תיכון והצטרף לתנועת־הנוער החלוצית „קדימה" אשר יצרה את תנועת „הבונים". עבר הכשרה בגרעין והיה גם מדריך ונציג חבורת החלוצים כלפי חוץ ונלחם למען העלאת החבורה במקובץ, אבל רק במקצת הצליח בכך. כנתין זר גורש מגרמניה לפולין ומשם עלה ארצה בראשית 1939. זמן קצר עבד בבית־הערבה, משם עבר לפלוגת הגרעין של חבורתו לרעננה והתנחל עמה ב־1944 בקיבוץ גלעד. מילא תפקיד חינוכי בבנין הנקודה וכמסגר מכונן בעל רמה מקצועית גבוהה היה אחראי למסגריה של הקיבוץ. היה פעיל בכל ענפי החיים של הקיבוץ, ובשירה וברי־קוד היה הרוח החיה בפגישות חברתיות. בנה את קן משפחתו וגידל את בתו עד גיל 4½.

כחבר פעיל ב„הגנה" עבר קורס חבלנים והיה אחראי לכיתת ח"ש, מילא את חובתו בהגנת המקום. ביום 28.5.1948, בהניחו מוקשים ליד משאבת המים, נהרג בהתפוצץ מוקש. אחרי יומים הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות באבן יצחק־גלעד.

חוך משה

בן אלכסנדר ומרים. נולד ב־23 באוגוסט 1923 בפולין. בשנת 1934 עלה לארץ עם הוריו שהתישבו בחיפה. למד בבית־ספר תיכוני ועבד כפקיד, רואה־חשבונות. בהיותו בן 17 הצטרף ל„ארגון ב'" (אחר־כך „ארגון צבאי לאומי") וכשחל בו פילוג עבר לארגון „לוחמי חירות ישראל" והיה מחבריו עד יום מותו. באחת מפעולות לח"י בחיפה, בשנת 1943, נעצר על־ידי הבריטים ונכלא בכלא עכו, משם הועבר למחנה־המעצר בלטרון, ולבסוף הוגלה לאפריקה המזרחית, תחילה לאריתריאה, ואחר־כך לסודאן ולקניה. חמש שנים וחצי התגולל ממחנה־מעצר אחד למשנהו ועמד בחקירות ובעינויים.

עם הקמת מדינת ישראל חזר ארצה, ומיד, בלי לנצל את הארכה שניתנה על־ידי הממשלה לגולי קניה, התגייס לצבא ההגנה לישראל. נאמן היה לדרך בה בחר, ורק ההכרה שהוא גורם סבל להוריו שאינם מבינים לרוחו, העיקה עליו עד יום נפלו. עם חטיבת „גולני" ירד לנגב, ובשעת מבצע „עין" נפל בקרב על משלט אחד ב־23.12.1948. נקבר בגבולות שבנגב. הועבר לקבורת־קבע בחיפה ב־11.8.1949.

הוכברג דן

בן נתנאל וחנה. נולד ב־25.4.1931 במקוה־ישראל. אביו, יליד הארץ אף הוא, ההתנך במקוה־ישראל, ולאחר השתלמות בחוץ־לארץ חזר לבית־הספר כמורה ואגרונום מומחה לגידול גפנים, אמו — מורה בבית־ספר עממי. דן למד בבית־החינוך לילדי עובדים בחולון, ולאחר שסיים שם את חוק לימודיו עבר לגימנסיה „הרצליה" שבתל־אביב. „היה מלבב בפשטותו ובתום־לבו", מעיד עליו אחד ממוריו, „בעל שכל ישר והגיון נוקב ומעמיק, מתמיד בלימודיו ואינו מאבד טיפה מהם. מתאווה לדעת. לא הסתגר בעולם ההלכה, חיבב את הספורט והיה בנבחרת לכדורי־יד של כיתתו. שש לכל יום של חג"ם" (הכשרה חרום־צבאית). הצטיין בלימודי הטבע, ויחד עם זה היה בעל כשרון ספרותי. שאף להגשמה חלוצית, שנא את המלחמה והאמין בעולם טוב יותר בעתיד, עולם סוציאליסטי. מגיל 12 — בגדנ"ע, ואחר־כך איש חי"ש. בחורף תש"ח, בהיותו תלמיד הכיתה האחרונה של הגימנסיה, עבד בלילות בשירות הקשר של ה„הגנה". לפני חג הפסח תש"ח סיים את חוק לימודיו בהצטיינות ויצא עם קבוצת נוער מקורי להכשרה לגבע שבעמק יזרעאל. במאי יצאה כל הקבוצה לאימונים בגליל המערבי וצורפה לאחד מגדודי הפלמ"ח.

דן השתתף בקרב מלכיה, במבצע „דני" לכיבוש רמלה ולוד ונפל ביו"א בתמוז תש"ח (18.7.1948) במבואות לשרון והיה נער בן 17. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י"א באדר תש"ח (28.2.1950).

הוכברג נתן

נולד בשנת 1910 בעיר גורליצה שבגליציה המערבית. למד בבית־ספר עממי ונתיתם מאביו בעודנו נער. מיד פנה לעבודה, כדי לפרנס את אמו החולה ואת עצמו. חבר בתנועת־נוער ציונית משנת 1926. עבר את כל שלבי התנועה ובגיל 19 היה לראש קן. קנה לו בקיאות בשפה העברית ובתולדות ישראל. עבר במשך שנים הכשרה בנקודות שונות בפולין, והיה מבוניה ומארגניה של ההכשרה הזאת בפינות נידחות, אשר מספר היהודים שם הגיע רק לכמה מניינים. בשנת

1936 עלה לארץ והצטרף לקבוצת „הנוער הציוני" בקרית־ענבים. כעבור שנה, עם הפילוג במחנה, עבר לחיפה ועבד במחצבה. עם החמרת המאורעות בארץ התגייס לנוטרות. התחנות הראשיות בשירותו היו עתלית, גדר־הצפון ומחנה־הסוהר נור־שמש. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי. שירת בנהגות ועבר את כל מדבר סוריה עד גבול איראן באספקת ציוד לצבא. גם אחרי השחרור עבד כנהג בחברת־החשמל בחיפה. בינתים ההמיר המצב בארץ ושוב התמסר בהתמדה רבה לפעולתו בשירותי ה„הגנה".

היה אחד הנהגים האמיצים שקיימו את התחבורה בימים טרופים ולא נרתעו מפני סכנות־הדרך. ביום 29.2.1948 חזר מהקריות ועל־יד חליסה הערבית פגע בו כדור רוצח. נקבר בחיפה. הניח אחריו בת.

הוכגליק דויד („דודק")

בן אליהו ומלכה. נולד בשנת 1920 בוארשה, בירת פולין. גמר בית־ספר תיכון ונעשה סוחר. גדל בבית חסידי ובהשפעת אחיו הגדולים היה כנוערוי לציוני. היה חבר אגודת „מכבי". בגלל סיבות משפחתיות לא יכול לעלות לארץ בעוד מועד. עם כיבוש וארשה על־ידי הגרמנים ברח אל האזור הרוסי. נעצר והועבר לסיביר. שם עשה כל שנות המלחמה בעבודת־פרך. מששוחררה פולין חזר אליה ונודע לו כי אחיותיו עלו בינתים לארץ. לא דחה עוד את עלייתו והגיע לארץ, דרך מחנה ברגן־בלזן, בשנת 1947. התגורר בתל־אביב והתמחה במקצוע הטכסטיל. לא נועדו לו ימי מנוחה רבים.

היה בין המתגייסים הראשונים. הועבר לחיפה והשתתף בשחרור העיר ובפינוי הדרך אליה. שירת בחטיבת „הכרמל" ועבר אתה לגליל העליון. נפל בראש־פינה בג׳ בתמוז תש״ח (10.7.1948) ולמחרת היום הובא בה למנוחת־עולמים.

הוכמן יצחק

בן יעקב. נולד בשנת 1926 בארץ. לאחר שסיים את לימודיו בבית־ספר תיכוני הצטרף לקבוצת־ההכשרה של „המכבי הצעיר" ברמת־דויד אשר היתה כלולה במסגרת הפלמ״ח. במסגרת זו עבר קורס מ״כ והועבר כמפקד כיתה לגבעת־חיים. לאחר שעבר גם קורס מ״מ שירת כמפקד מחלקה בגבעת־חיים. עם פרוץ הקרבות בגליל העליון הועבר שמה כמפקד פלוגה וכעבור זמן קצר נעשה סגן מפקד גדוד. ניהל את ההתקפה על זוק, הגן על להבות־הבשן, תפס את גבעת חלסה כשעברה השיירה לעמיר. פלוגתו איבדה מיטב אנשיה בהתקפה הראשונה על נבי־יושע שנכשלה. מאורע זה השפיע עליו מאד. בעלותו לצפת, להיות בין מפקדי קרב שחרורה, נטל על עצמו אחת המשימות הקשות ביותר — כיבוש המשטרה העירונית. בכיבוש זה, שהיה כרוך בקרבנות מרים, נפל ביום 10.5.1948, כשהוא פורץ בראש אנשיו לכבוש את מצודת האויב. נקבר בצפת.

היה חבר קבוצת „הסוללים". נשא בלבו חזון התישבות קיבוצית ועבודה. חביב על חבריו ומכריו הרבים ומן המפקדים הצעירים המעולים ביותר בפלמ״ח.

הולטון אוליבר־גרפילד
Holton, Oliver Garfield

בן אולי ואדלינה. נולד ב־30.8.1914 בלייקווד שבמדינת אוהיו בארצות־הברית של אמריקה. מילדותו נמשך לתעופה והלך לחזות בכל תחרות־טייסים. רכש לו ספרים במקצוע התעופה ולמד מהם לבנות מודלים קטנים של מטוסים. אחר־כך השתלם בטיסה ספורטאית ובן 20 הצטרף לאגודת טייסים ספורטאים, שהראו את יכלתם לפני קהל צופים בתשלום, והגיע להישגים ניכרים במקצוע. בראשית מלחמת־העולם השניה עבר לקנדה והצטרף לחיל־האויר המלכותי. התאמן והשתלם בטיסה צבאית וב־1940 עבר לשירות פעיל באנגליה ב„אסקדרת הנשר" של מתנדבים אמריקניים. בשעת ה„בליץ" של חיל־האויר הגרמני על בריטניה היה מטובי הלוחמים נגדו בהגנת החוף המזרחי של סקוטיה. פעם הוציא „יונקרס 88" את מנועו מכלל שימוש והוא הציל את חייו בנחיתה מאונס. כעבור שבוע הצליח להפיל יונקרס אחד ואחר־כך מפציץ „מסרשמיט 109" בשעת ה„בליץ" על לונדון. שלושה ימים אחרי נצחונו זה נפצע בשהופל מטוסו. שכב תשעה שבועות בבית־חולים, נפסל לשירות קרבי ושימש כבוחן מטוסים. באוקטובר 1941 חזר לארצו, נתקבל כקצין בחיל־האויר ושירת בהדרכת טירונים. ב־1944 נשלח לשירות באפריקה, חזר משם חולה ואחרי החלימו בבית־חולים במיאמי שבפולרידה שוחרר מהצבא והסתדר בעבודה בתעופה אזרחית.

בספטמבר 1948 התנדב לשרת בידיעותיו את חיל־האויר הישראלי הצעיר. תוך כדי ניסוי מטוס נספה בהאונה, בנפול המטוס למימי הכנרת ב־7.12.1948. היה קבור ביפו וב־16.4.1951 הועבר לחיפה לבית־הקברות הפרוטסטנטי. אחרי נפלו הועלה לדרגת פקד־טייס לפי פקודת מטכ״ל.

הולמס (ג׳ורג׳) אברהם

בן צלח ומסעודה. נולד ב־4.6.1899 בבגדד ועלה לארץ ב־1921. היה נהג. איש־עמל שבע־תלאות ואחד מפשוטי־עם אלמי־נפש ומרבי־מעש. כל ימיו עבד ביושר ובאמונה לפרנסת ביתו. כמחצית שנותיו בילה במלחמות: שירת במסגרת הצבא הבריטי מגיל 17 והגיע לדרגת סמל. במלחמת־העולם השניה, והוא בן 40 ואב לשבעה ילדים, שירת שוב בצבא הבריטי. היה בטוב־רוק ובמקומות אחרים ושוחרר בשנת 1945.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס בשלישית, לצבא ההגנה לישראל, כחייל בשירות הובלת דלק. נפל בשעת הפגזה בירושלים בהיותו בשירות פעיל במחנה קבע 1 ב־18.7.1948, ביום היכנס ההפוגה השניה לתקפה. חצי שנה לפני כן שכל את בנו בכורו שנפל בקרבות. היה קבור בשייך־באדר א׳. ב־10.9.1950 הועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים.

הולנד זאב

בן משה ורבקה. נולד ב־19.2.1928. נפל על־יד תחנת רידינג בתל־אביב ב־14.3.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

הולנדר יוסף

בן יצחק ורוזה. נולד ב־31 במאי 1927 בעיר ניישטה אשר בצ׳כוסלובקיה להורים אדוקים. למד לימודי קודש וחול כאחת ב„ישיבה" המקומית המפורסמת ובגימנסיה. כשהגיעו ימי הגזירות גורש להונגריה, מקום מוצא המשפחה, והמשיך ללמוד תורה אצל הרב משה פורהנד בעיר בקוב. עזר תמיד לאביו, שהיה סוחר־יין, במסחרו, ונעשה מומחה למשקאות. עם השחרור חזרה המשפחה לצ׳כוסלובקיה. אך בשעה שהוריו נשארו במקום, יצא הוא בנתיב הבריחה והעליה, דחה אפשרות הגירה לאמריקה והעפיל לארץ. ביוני 1947 הגיע ארצה והצטרף מיד ל„הגנה". לא הרבה לעסוק במקצועו האזרחי, כי נענה לקריאת המולדת, אך דאג להכשיר את הקרקע לעליית הוריו, ואמנם באו אלה בעקבותיו, אולם שוב לא מצאוהו בחיים.

הצטיין באומץ־לב ובסגולות קרביות. השתתף בפעולות נועזות שונות: פריצה ליפו, חדירה למחנה תל־ליטוינסקי, פיצוץ גשר בדרך ללוד ושחרור הדרך לחיפה. במערכתו האחרונה נפצע פעמיים, תחילה ברגל ואחר־כך בצוואר בשעה שהגיש עזרה לפצועים, תחת מטר יריות של האויב, ונפל חלל בטנטורה ב־23.5.1948. למחרת היום נקבר בנתניה.

הולנדר משה

בן בן־ציון ורחל. נולד ביום 12.6.1921 בעיר קוייאשט אשר בצ׳כיה. גמר בית־ספר עממי והוסיף ללמוד בגימנסיה עד בוא השואה. בשנות הגזירה ת״ש — תש״ה ניצל בנס מהשמדה, מאחר שנמלט ביחד עם אחיו מידי הנאצים. עם תום המלחמה ידע רק שאיפה אחת: לעלות לארץ. העפיל באניה „ברכה פולד". הוגלה לקפריסין, שם היה כלוא כחצי שנה, וב־15 ביולי 1947 עלה על חוף הארץ. נשאר עיד עצור במשך חדשיים בעתלית וחודש בקרית־שמואל. משם עבר לכפר־סבא כפועל חקלאי. עבד בפרדס.

במלחמת־השחרור התגייס ושירת באחד הגדודים. השתתף עם גדודו בקרבות רבים, אך נפצע והחלים. נפל במשלט בנגב ב־22.12.1948. היה קבור בגבולות וב־11.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

הולנדר שמעון

בן חיים ונכה. נולד ביום 11.7.1913 בסטניסלבוב שבמזרח־גליציה. בן שנה נתיתם מאמו. וכשאביו חזר ונשא אשה שניה במקום הולדתו במערב־גליציה גדלו הוא ואחותו ואחיו בבית סבא, אבי האם, מנכבדי החסידים בסטניסלבוב. למד ב„חדרים" ונודע אחר־כך כמתמיד בישיבת „אור תורה" ואת חובת הלימוד הכללי מילא אחרי הכנה בעזרת מורים פרטיים בחניות שנתיות בבית־ספר עממי ממשלתי בפולין, כי הסב לא נתנו לבלות כל הימים בסביבה זרה ליהדות ולרוחה. בן 19 הצטרף לתנועת „בני־עקיבא" — בתחילה שלא בידיעת סבו, נתחבב על החברים בשירתו ובתפילתו ברגש והורה לחברות תנ״ך ולחברים תלמוד. לאחר שנה יצא להכשרה לקבוצת „אברהם" בקוסוב. התגבר על הקשיים ונקלט בחבורה ובעבודת אריגת המרבדים, שימש כמדריך בעניני תרבות, מורה לעברית, תנ״ך ותלמוד, ולפעמים אף כמזכיר הקבוצה.

הסב התנגד לדרכו, אך אביו עודדו במכתביו מרחוק ואף שלח לו כסף לצרכי העליה. ב־1938 עלה ארצה עם חבורה מהכשרה ופנו לקבוצת „אברהם" שבכפר־פינס. ברצון עז לשינוי־ערכין התגבר שמעון על חולשתו והיה לאחד מטובי העובדים בפרדסים ובסלילת כבישים ואחר־כך בכל עבודה בפלוגה חקלאית בגבעת־עדה ונשתבח כאחד מטובי העגלונים בקבוצה בפריון־עבודה ובמיוחד בטיפול מסור בבהמות. בו בזמן מילא את חובתו כהלכה גם בשמירה ובהגנה בימי המאורעות. שירת כנוטר כשנה וחצי בתגבורת לשמירה, להגנה ולעבודה, ששלחו קבוצות „הפועל המזרחי" למשק הצעיר שדה־אליהו בעמק בית־שאן. כשחזר משם נשא לאשה את חברתו יהודית, שעלתה עמו ארצה מההכשרה, ובמשך הזמן נולדו להם בן ובת. ה״ה מהמצדדים בהתנחלות על קרקע־הטרשים של הרי חברון, ואחרי חיסול משק הירקות של הקבוצה על אדמה חכורה בכרכור, עלה גם הוא לכפר־עציון בעקבות המיסדים והוסיף לעבוד בעגלונות ובהכשרת הקרקע והשתתף בחיים החברתיים של הקבוצה.

בימי המצור בחודש תש״ח עשה בשמירה ובהגנה ובביצורים ונפרד בלב כבד ממשפחתו שהועברה ירושלימה בשיירות האמהות והילדים. צידד בהצעה להעביר את בעלי המשפחות למקום אחר בארץ, ומשלא נתקבלה ההצעה נטל על עצמו את חלקו בסבל ובסכנות והשתתף במסירות בהגנת המקום. ביום שלפני האחרון עמד איתן מול התקפות האויב, נשרש מרסיס פגז בראשו ואחרי חבישה חזר לעמדתו. ביום המחרת, 13.5.1948, נפל עם נפול הגוש וב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

הולצהקר חנוך

בן יעקב ורציה. נולד ב־18 בדצמבר 1930 בעיירה מליניב שבווהלין, פולין, בן תשע היה כשפרצה מלחמת־העולם השניה. עם פלישת הנאצים לאזור הכיבוש הסובייטי נכלאה המשפחה בגיטו. שם נספו הוריו ואחיו הבכור, יחד עם שאר אחיו, חוץ מאחד, נמלט ליערות. שם נהרגו גם אחיו. חנוך נפצע בראשו, הנאצים חשבוהו מת והניחו לו. כשהתאושש הגיע בזחילה למקום־מחבוא. שם מצא משפחה מבני עירתו. המשפחה אימצה אותו ויחד אתה נמלט לרוסיה ונדד בערבותיה, ואתה חזר לפולין. שם מצא אותו אחיו שניצל ממות וחזר לפולין בשורות הצבא הסובייטי. חנוך עזב את המשפחה שאתה נדד, ונכנס לבית־יתומים יהודי והתקשר עם חברת־נוער של „השומר הצעיר", אשר אתה עזב את פולין ועבר לשטח הכיבוש האמריקני שבגרמניה ונשלח לבית־הבראה שבסנט־אוטיליין. חנוך התחיל לחפש את קרוביו. היה לו דוד באמריקה ושתי אחיות בארץ. הדוד רצה להביא את הנער לאמריקה, אולם לבו נמשך לארץ־ישראל. הוא ביקש דרך להתקשר עם אחיותיו ולא היה קץ לשמחתו כשפגש בשליח, חבר קיבוץ נגבה, שאחת מאחיותיו היתה חברה בו. „לרעוב ללחם — אולם להיות אתכן בארץ הנגי רוצה — כתב באחד ממכתביו לאחיותיו — ולא עם הדוד העשיר. אני חושב שעל כל הנוער לעלות ארצה ולבנותה במשותף". הפליג לארץ באניית־מעפילים, ליד חופי הארץ קפץ הימה וניסה להגיע לחוף־המבטחים בשחיה, אולם נתפס על־ידי הבריטים והוגלה לקפריסין, שם שהה 8 חדשים. כשבא בסוף ספטמבר 1947 ארצה עזב את חברת־הנוער אשר אתה בא לארץ והלך לנגבה, כדי להיות קרוב לאחותו. כאן הצטרף לחברת־נוער אחרת והסתגל אליה מהר. המסר ללימודים, לקריאה, בידעו כי החסיר הרבה בשנות נדודיו. למד את מלאכת הנגרות. כעבור זמן קצר תפסו האימונים את מקום הלימודים. חנוך התמסר בלב ובנפש לתרגילים הצבאיים. בז לפחדנים, היה חדור אמונה. „אם לא קרה לי ולא כלום עד כה — בודאי לא יוכלו לי כדורי הכנופיות" — היה אומר. זילזל בסכנה, ופעמים רבות ניצל בנס.

נפל ב־25.5.1948 מפגיעת פגז מצרי בעמדו בעמדה בנגבה ומכונת־יריה בידו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנגבה. דף לזכרו — בחוברת „בטרוף הסער" לזכר חללי נגבה.

הוסרל אורי

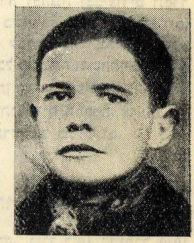

בן פליכס. נולד ב־1919. אחד ממשחררי חיפה, אשר מכל תולדות חייו ידוע רק זאת שהיה פעיל במפלגה הקומוניסטית. מאומן ומוכן להשתתף בכל פעולה.

התגייס למלחמת־השחרור וקיבל עליו, לא אחת, תפקידים קשים ביותר, ביחוד הצטיין בקרבות חיפה ושחרורה. באחרונה שימש קשר, והמכונית המשורינת, בה נסע, עלתה על מוקש. בו ברגע פתח האויב ביריות מהמארב, ואורי נפל חלל ב־22.10.1948.

בכ"ח בתשרי תש"ט (31.10.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה.

הופמן ישראל

בן יהושע ודבורה־איטה. נולד ב־6.6.1921 בכפר זופסה, בחלק הקרפטו־רוסי של מחוז מרמרוש (אז בצ'כוסלובקיה). למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי ממשלתי ברותיניית ושנה וחצי התחנך אצל דודו בסלובקיה. אחר־כך למד נגרות ועזר לאביו בעבודתו. בהסכמת הוריו הצטרף לסניף הנוער הציוני ומילא תפקידים בועד שלו. ב־1942 גויס לפלוגת־עבודה בצבא ההונגרי (מקום־מגוריו הוחזר ב־1940 לשלטון הונגריה) ואביו נשלח למחנה אושביינצים ולא חזר משם. ב־1944 שוחרר על־ידי הרוסים ונשאר זמן־מה בשירותם בתפקיד של מתורגמן והביא אליו את אמו. ב־1945 יצא ב„נתיב־הבריחה" למחנה ברגן־בלזן, הצטרף למחנה החלוצי נח"ם, שירת במשטרה היהודית בשמירת הסדר הפנימי במחנה ובהתגוננות מפני עקורים אנטישמיים, ונודע כמסור ונאמן לתפקידיו. בגלל הצורך החיוני בשירותו במחנה הושהתה עלייתו עד אפריל 1947. בבואו לארץ הועבר מיד לדגניה ב' ונשאר בודד בה לאחר שנתפוררה קבוצת־חבריו.

בראשית ההתקפות הערביות, בחורף תש"ח, התגייס לחי"ש הנפתי בעמק הירדן. כשנודע לו כי חבריו בקיבוץ יוצאים להתיישבות בקיבוץ החותרים ליד חיפה, הצטרף אליהם כדי להתגלד עמהם, ומיד נכנס גם לשירותי ה„הגנה" במקום ובסביבה. צורף לפעולת טיהור „המשולש הקטן" ונפל בקרב על עין־ע'זאל ביום 8.7.1948. נקבר בקיבוץ החותרים. ביום 13.8.1953 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

הופמן צבי (הלמוט־הרש)

בן משה ורבקה (רוזה). נולד ב־5.3.1921 בעיר החפשית דנציג, בפרבר דנציג־לנגדור. למד בגימנסיה בצופוט, שם שיבש אביו מורה לדת ישראל (ומשום כך היה הנער היחידי בין תלמידיו היהודים של בית־הספר שהיה רשאי שלא לכתוב בשבת). עוד בנעוריו חלם לעלות לארץ־ישראל וטעם את טעם האנטישמיות המשתוללת (בגיל 15 כמעט שנרצח על־ידי המון תלמידים נאצים שהסתערו על שלושה תלמידים מבני המיעוט). היה ספורטאי וקיבל בנערותו תעודת הצטיינות על הישגיו בתחרות־חובה מטעם בית־הספר, בתחימת משרד הספורט הנאצי (1933). בשנת 1939 העפיל לארץ באניה „אסקיר". בא לקיבוץ נען וגדל בו כחקלאי. כשמלאו לו 21 שנה התגבד ליחידה עברית בצבא הבריטי. העמיד את אמו, שאהב אותה אהבת־נפש, לפני העובדה, וכתב לה על החלטתו מהמחנה בצריפין: „את זוכרת רק זאת שאני בנך יחידך, אבל אני זוכר את דם ששת המיליונים". עם הבריגדה עבר דרך איטליה להולנד ולגרמניה. התמסר להצלת שרידי השואה. הצליח להציל כמה ילדים יהודים וכאשר אחד מהם חיבק אותו ואמר לו: „אתה הנך הגיבור האמיתי" — היה לו אותו היום המאושר בחייו. משוחרר חזר לקיבוץ. היה בדעתו לפרוש מהקיבוץ כדי להיות בקרבת אמו, אבל כשבאו ימי המאבק והחיפושים דחה את החלטתו מתוך רצון להיות עם חבריו בסבלם. בשנתים האחרונות ישב בחיפה ועבד כשומר בחברת החשמל.

התגייס בדצמבר 1947. נפל בקרב לוביה, ליד סג'רה, ב־9.6.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה.

הופמן מכס־משה („מור")

בן ליאו ואסתר. נולד ב־25 ביוני 1925 בחוסט, סלובקיה. סיים בית־ספר עממי בעיר־הולדתו ועלה ארצה בשנת 1940. היה חבר ה„הגנה" מיום עלייתו. ב־1942 התגייס לצבא הבריטי. בהיותו באיטליה עבד הרבה בקרב הפליטים. ב־1946 שוחרר, חזר ארצה ועבד במקצועות שונים (מסגרות, מכוונאות, נהגות ועוד). ב־1947 נשא אשה, השתקע בקרית־חיים, עבד ב„סולל־בונה" וראה ברכה בעבודתו.

התגייס לצה"ל, לחטיבת „כרמלי", בדצמבר 1947 והשתתף בפעולות במרחב הגליל המערבי. נפל בשיירת יחיעם ביום 27.3.1948 ונקבר בקבר־האחים בנהריה ב־29.3.1948. הניח אשה, רבקה.

הופמן שאול

בן יחיאל. נולד ב־20.9.1924 בעיירה טייץ (טיאצ'ובה) שברוסיה הקרפטית. למד ב„חדר" וגמר בית־ספר עממי ממשלתי. בן 14 כבר ביקש לעלות ארצה, אך אביו האדוק התנגד לכך. כשנלקחו הוריו ואחיו לגיטו ומשם למחנה־השמדה, ברח הוא להונגריה, ירד למחתרת עם בחורים אחרים והתקינו תעודות אריות לשם הצלת עצמם והצלת יהודים אחרים מגירוש והשמדה. אחרי מלחמת־העולם עבר את נתיבי הבריחה וההעפלה, ובינתים נשא אשה, וב־19.10.1947 הגיע לארץ והחל לעבוד בפרדסי פתח־תקוה.

התגייס לצבא ההגנה לישראל ביום 15 באפריל 1948, כחודש לפני הולדת בתו. השתתף בקרבות הנגב (שירת בחטיבת „גבעתי"), עמד איתן מול התקפת־נגד של האויב בנסיון לכבוש בחזרה את הכפר קרתיה (על־יד נגבה), ושם נפגע בפגז אויב ואחר שעות מספר מת בבית־החולים בכפר־ביל"ו ביום 14.7.1948. הובא לקברות ברחובות ב־16.7.48.

הופמן שלום („אולי")

בן דויד ומלכה. נולד ב־27.4.1930 בלייפציג שבגרמניה ובסוף 1934 עלה עם הוריו לארץ. במהרה נעשה „צבר" לכל דבר. כשגמר את בית־הספר העממי בפרדס־חנה נמנע ממנו, מסיבות חמריות, להמשיך בלימודים. עבד זמן קצר בשדה־תעופה ואחר־כך בליטוש יהלומים בנתניה ובתל־אביב. מיוזג באפיו כובד־ראש ועליזות־נעורים ולשם שמירה על עצמאותו השתדל לפתח את יכלתו לבל יזדקק בשום פעולה לפנות לעזרת הזולת. עוד בבית־הספר נכנס לגדנ"ע וסיים קורס מ"כ. ב־1947 רצה להתגייס לפני הגיעו לגיל הגיוס. מפקדיו סירבו לוותר עליו בגדנ"ע ולבסוף נמצאה פשרה, שבתורת ספורטאי מאומן ב„הפועל" ושחיין טוב יצורף לפל"ם.

העיסוק באימון ובהדרכה, בתפקיד מ"כ, למגויסים צעירים (בחוף הרצליה ובגבעת אולגה) לא סיפק אותו, כי עז היה רצונו להשתתף בפועל בקרבות ולא לצאת ידי חובה בהכשרת אחרים ללכת אל החזית. משנודע לו כי חבריו לשעבר נמצאים בהכשרת גבע שבמסגרת הפלמ"ח, הצטרף אליהם כדי להשתתף עמהם בקרבות ואחרי הנצחון — גם בהתנחלות על הקרקע. במכתב להורים הביע את שמחתו, שמצא סוף־סוף את מקומו הנכון וחבורתו הנכונה. אך אל הנחלה לא בא עמהם, כי בסוף מבצע „דני", בהיותו עם חבריו בעמדה ליד אל־בורג', בקרבת כביש לטרון־רמאללה, מול התקפה חזקה של הלגיון הערבי, ובנסותו עם חבריו לאסוף חבר פצוע (שלשתם חברי הכשרת גבע), נפלו שם ביום 14.7.1948. נקבר ברחובות ב־16.7.1948.

חופמן שמואל־דוב

בן יעקב ויוכבד. נולד ביום 12 בדצמבר שנת 1913 בטרֶ־ביניה, פולין. בפרוץ מלחמת־העולם הראשונה ברחה משפחתו לגרמניה והשתקעה בעיר ציטאו. שם התחיל ללמוד בבית־ספר גרמני, אולם אביו רצה לחנכו החינוך יהודי ושלחו לדרזדן ואחר־כך להלברשטאדט, שהיו בהן קהילות יהודיות מרובות־אוכלוסין. בשנת 1923 עלה אביו לארץ וב־1925 עלתה המשפחה כולה, התישבה ברעננה והיתה מראשוני בוניה. שמואל־דוב למד בבית־הספר העממי המקומי ועבד במשק החקלאי של הוריו, שהשקיעו בו את מיטב כוחם והונם לשפרו ולשכללו. כעבור זמן נאלץ אביו למכור את המשק מאחר שלא היה בו כדי לכלכל את המשפחה. דוב (כפי שקראו לו בקיצור) המשיך את דרכו כפועל חקלאי, אחר־כך עבד כפועל־בנין בקבוצת בנאים ברעננה ולבסוף למד נהגות ומכונאות והתמחה במקצועות אלה. מגעוריו היה חבר פעיל בשורות ה„הגנה". בימי מאורעות 1936—1939 התגייס כנהג במכוניות משוריינות שליוו את מובילי האשלג בכביש ירושלים—יריחו ואחר־כך שירת כנהג טנדר במשטרת הישובים ברמת־הכובש ובכפר־סבא. בשנת 1942 התגייס לצבא הבריטי ליחידת הסדנאות ובמשך הזמן עלה לדרגת סמל ומנהל סדנה. עבר את חזית המדבר המערבי ממצרים עד טריפולי ומשם לסיציליה ואיטליה. כשנוסדה הבריגדה היהודית הצטרף אליה מיד ותוך כדי שירותו התמסר בכל לב להצלת פליטי השואה, לעזרה לנידחים וליצירת קשר ביניהם ובין קרוביהם בארץ. לאות הוקרה על מסירותו בפעולות־ההצלה ניטעו עצים על שמו ביער הקרן־הקיימת־לישראל. בעת ביקור מ. שרת (אז מנהל המחלקה המדינית של הסוכנות) בבריגדה היהודית היה דוב בין מלוויו. ביולי 1946, אחרי שחרורו מן הצבא, נתקבל כחבר בקואופרטיב „אגד" ולאחר זמן־מה נשא אשה והתישב בכפר־יונה. שם נולדה לו בת. נתחבב על סביבתו וזכה להערכה מצד כל יודעיו כאדם ישר, אוהב המולדת, אמיץ־לב ומסור לתפקידיו, עליז, מלא חיים ושופע מרץ. תכונות אלו ליוהו בכל תקופת שירותו במלחמת־השחרור.

נפל בלטרון ביום 31.5.1948, בשעת מילוי תפקידו במבצע „נחשון", כשהסיע תגבורת של אנשי פלמ"ח לירושלים הנצורה. נקבר בפתח־תקוה.

הופענברג חיים־מאיר

נולד בפולין בשנת 1911. למד בבית־ספר עממי. היה חבר בתנועת „גורדוניה". בקושי רב וביסורים כבש לו את הדרך לחיים חלוציים. עבד בהכשרה ועלה לארץ ב־1935. כ־15 שנה היה חבר בקבוצת משמר־השרון והכל הכירוהו כאדם מסור לחיי הקבוצה, אוהב הזולת, מוכן להגיש עזרה ועצה לחברו בכל עת ובכל שעה. מיומו הראשון בארץ היה חבר ב„הגנה" ובין הנענים הראשונים לכל קריאה שהופנתה למשק. במאורעות 1936 היה נוטר, אחריכן עבד במשק בנהגות, ובפרוץ מלחמת השחרור — היה שוב בין המתיצבים.

ב־12 במאי 1948 נקרא לפעולה מיוחדת בסביבת כפר־הס, למערכה על טירה. לחם כמקלען ונפל למחרת היום ב־13 במאי, כשכדור אויב פלח את לבו. חבריו שלחמו אתו מספרים בהערצה על אומץ־לבו ונכונות ההקרבה שגילה בזמן הנסיגה מחזית הקרבות. גויתו נמצאה כעבור יומים כשהמקלע בידו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בתל־מונד ב־16.5.1948. הניח אשה ושני ילדים.

הופנברטל שמואל

בן מרדכי ומרים. נולד בשנת 1926 בנאורל שבמזרח־גליציה. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי ממשלתי, בו סבל רבות מידי הנערים הנוצרים והתנחם בחזון־העתיד כשיעלה ארצה יחד עם הוריו, וכל היהודים שם יהיו חפשים מאימת מציקים. בגיל 13 ניתכו עליו זוועות המלחמה והפלישה הגרמנית. נמלט עם כל בית אביו לאזור הכיבוש הרוסי ונשלח למחנה־עבודה ביערות סיביר, ואף הוא, בן ה־15, הוכרח לעבוד עמהם. אחרי הסכם סטלין־שיקורסקי שוחררו כאזרחי פולין מעבודת־הכפיה והורשו לעבור לאוזבקיסטן. שם נספו הוריו ואחיו במגפות, שלשתם בחודש אחד. הוא למד טייחות ועבד לפרנסת אחיו ושתי אחיותיו הקטנים ממנו. ב־1943 ניתנה לו, כליתר הפליטים, אזרחות רוסית, גויס לצבא הרוסי ושירת בו שנתים במלחמה נגד הגרמנים. אחרי המלחמה הצליח בשידולים מרובים להניע את אחיו ואחיותיו, שכבר נתחנכו בבתי־ספר רוסיים, שיסכימו לצאת מרוסיה לעלות ארצה. עם הרפטריאציה באו לפולין ולמראה עקבות השמדת היהודים לא יכלו להישאר שם והמשיכו את דרכם למחנה־עקורים שבגרמניה. שם השיגום מכתבי דודיהם מארצות־הברית ואחד הדודים, חשוק־בנים, הפציר בהם שיבואו אליו כדי שיאמצם לו כחוק. אך עיני שמואל היו נשואות לארץ היהודים. את עליית אחיו ואחיותיו סידר באמצעות „עליית־הנוער" והוא עצמו הצטרף לשורות ה„הגנה" והתאמן במחנה וילסברג.

ביוני 1948 עלה לארץ כמגוים בגח"ל. שירת בפלוגת „יונתן" באחד הגדודים והשתתף בפעולות־קרב בסביבות ירושלים. התגאה בזכות שנפלה בחלקו להיות חייל בצבא ישראל ולהילחם למען ירושלים עיר־הקודש. הרובה התחבב עליו בכלי קדוש ויקר, וגם בלכתו לחופשה קצרה לא נפרד ממנו. אולם אשרו זה לא ארך יותר מחדשיים, כי ביום 26.8.1948 נפל בחזית חות־הלימוד במזרחה של ירושלים. היה קבור בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

הופר ליפא

בן משה וסימה. נולד ב־21.10.1925 בעיר וידזיץ, בבוקובינה של רומניה. למד בבית־ספר עממי. אחרי שסיימו נכבש השטח על־ידי הגרמנים ומשפחתו נאסרה בתוך מחנה־ריכוז. עם שחרורו ממחנה־הריכוז חזר לעירו ושם גויס לצבא האדום, והוא אז בן 18. בשנת 1945 נפצע קשה בהתקפת מפציצים גרמניים ושוחרר כנכה־מלחמה. בשנת 1946, עם התארגנות קבוצת צעירים לעלי"ה ב', הצטרף אליהם והעפיל לארץ. הגיע לחיפה ב־1.8.1946 ונלקח על־ידי הבריטים למחנה בעתלית. שם ישב עד שכוחות ה„הגנה" פתחו את שערי המחנה והוא שוחרר עם יתר העצורים. לאחר זה התישב בפרדס־חנה.

עם פרוץ מאורעות הדמים בארץ התגייס מיד לשירות פעיל ולחם במקומות שונים עד שנפל ב־23.3.1948 בקרב אכזרי פנים אל פנים עם הרוצחים הערביים. הובא לקבורה בקיבוץ גבעת־חיים.

הוץ אליעזר

בן ראובן ודובה. נולד ביום 7 ביולי 1919 בסולניגראן אשר בליטא. בנעוריו למד בישיבת טלז, אך שם התעוררה בו התשוקה ללימודים חיצוניים ועבר לסמינריון העברי שבעיר־הולדתו. בשנת 1938 הפסיק את לימודיו והתגייס לצבא הליטאי. בפרוץ מלחמת גרמניה־רוסיה ברח לרוסיה. עבר קורס לצנחנות וחבלנות והורד במצנח לליטא. שם השתתף בארגון הפרטיזנים ביערות ינובה ווילנה. לאחר שחרור ליטא הועבר לגזרות אחרות של החזית. השתתף בקרב קניגסברג ובקרבות שלזיה העלית והסודטים, נפצע כמה פעמים וחזר לשדה־הקרב. הוענקו לו כמה אותות־הצטיינות. לאחר גמר המלחמה חזר לעירו ושם ראה את השואה הנוראה שניחתה על אחיו בני עמו. רושם זה חולל מפנה בחייו, אף כי היה במשך שנים פעיל במפלגה הקומוניסטית הליטאית החליט לעזוב את הכל ולעלות ארצה. התגבר על כל הקשיים, עבר גבולות בגניבה, הגיע לפולין, מצא דרכו ל"החלוץ" ובעזרת ארגון "הבריחה" הגיע לגרמניה.

את דרכו לארץ עשה כמעפיל. במבואי חיפה נעצרה אניתו והוא גורש לקפריסין. שלושה־עשר חודש היה עצור באי זה. שקד על לימוד העברית וידיעת הארץ. רק באפריל 1948 זכה להגיע לקיבוץ אשדות־יעקב. כאן כבר חיכתה לו רעיתו מרים ובתם הקטנה. מיד הצטרף אל גדוד "הירדן" ופעל בו כחבלן. הצליח בתפקידו, אך מקרה־אסון שם קץ לחייו: בשעת הנחת מוקשים בגזרת צמח, ב־30.10.1948, התפוצץ אחד המוקשים תחת ידיו והוא נספה בהתפוצצות. נקבר באשדות־יעקב.

חורביץ אריה

בן שמחה ורבקה. נולד ביום 15 במארס 1902 בקונסקה־זולה שבפולין ובעודו נער התיתם. עבד בפקידות והעפיל לארץ בשנת 1921. עם עלייתו עבד ביבוש בצות, סלילת כבישים. פעל בקיבוצים שונים ופעמים אחדות חלה בקדחת. בשנת 1925 הצטרף ל"הסתדרות העובדים" והיה חבר ב"הגנה" משנת 1942. פעל במשטרה המיוחדה, עבד בנגרות, ובשנת 1939, לאחר שחלה, לא יכול להמשיך בעבודה גופנית והחל לעבוד במוסד "משען", שחלק אספקה לפועלים נצרכים. בעבודה זו ניכר אריה בטוב לבו וברצונו לעזור לזולת. היה אב מסור לשתי בנותיו. נתן להן השכלה וחינוך מעולה ונטע בלבן מסירות לארץ. לא פעם חרד לבו כשבתו היתה יוצאת בליווי שיירות לירושלים והשניה לשמירה בעמדות ובמשלטים הקיצוניים של תל־אביב, אך יחד עם זאת היה גאה על השתתפותן במערכה. גם האב לא נפל מבנותיו הצעירות ונתן חלקו בהגנה. בהתלהבות ובמסירות התאמן, על אף היותו חולה.

עם פרוץ המערכה היה יוצא מעבודתו ישר למשלט. לא עיכבו בעדו גשם ורוח, הפצרות קרובים או מכשולים אחרים. במסגרת החי"ש השתתף בקרבות רמלה ולוד ושמר במשלטים ובעמדות מול אבו־כביר, שכונת המכבי ובית הבולשת בדרך יפו—תל־אביב. באחד הלילות, בעודו במשלט, הצטנן וחלה בדלקת־הריאות. הובא לבית־החולים ושוב לא ירד ממיטתו ומת ביום 17.12.1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־19.12.1948.

הורביץ דוב

בן יעקב ובוניה. נולד בי"א באלול תרפ"ו ברומנובקה שבבסרביה, שהיתה או תחת שלטון רומניה. בספטמבר 1935 עלה עם הוריו ארצה ואביו נתמנה למנהל קופת מלוה וחסכון ברמת־גן. למד בבית־הספר העממי ברמת־גן, נתחנך בבית ההורים ברוח המסורת ושמע שיעורים בהלמוד. בעל מוח חריף. שקד על הבעיות המנסרות בעולמנו. המשיך ללמוד וגמר את הגימנסיה "אוהל שם" ברמת־גן והצטיין ביחוד במתימתיקה. שירת שנה וחצי בנוטרות בדרום־הארץ, שלח את תעודותיו למחלקה הרפואית של הסוכנות בפאריס ונתקבל ללמוד בה, אך כחבר ה"הגנה" לא קיבל ממנה רשיון יציאה (במאי 1947) ודחה את נסיעתו לזמנים שקטים יותר. זמן־מה היה פעיל בעבודת הקרן־הקיימת־לישראל ברמת־גן. פעם נשלח מטעם ה"הגנה" עם ששה נוטרים להביא שרטוטים וצילומים טופוגרפיים מהגליל. בגלל התנפלות ערבים עליהם נזדקקו להגנת המשטרה הבריטית, והוא, שנשא בילקוטו שרטוטים מוצלחים וצילומים, הצליח לשכנע את הבריטים שהוא וחבריו יצאו לטיול סתם, והודות לכך ניצל מחיפוש בכליהם ולא נהגלתה התעסקותם.

השתתף בהרבה קרבות בשרון ובשומרון (כיבוש קולה, סלמה, "הפעולה המשטרתית" באיגזים לפריצת הדרך בכביש הראשי לחיפה, ועוד). בזמן הפעולה באיגזים, כשאנשיו התענו בצמאון ממושך ביום שרב, נסע להביא מיכל מלא מים מתניה, וכשהנהג סירב להתקרב עם המכונית לאזור הסכנה, הכריח אותו באיום באקדח למלא את חובתו עד הסוף, הציל את אנשיו מצמאון וסייע לסיום המוצלח של הפעולה, ועל כך נשתבח בפקודת־היום והוצע לקבלת אות־הצטיינות. לאחר שסיים את הקורס לקצינים הוצע לו להישאר בו כמדריך, וגם הוריו שידלוהו להישאר בעורף, אך הוא דחה את ההצעה באמרו: „אם כן מי ילך לחזית להילחם?" ויצא לשירות קרבי בחזית. כשבא הביתה לשני ימי חופשה נקרא מיד לחזור ליחידתו. נשלח לנגב ונפל בקרב עיראק אלמנשיה ביום 28.12.1948, היה קבור בפלוגה. הועבר לנחלת־יצחק, לזכר פעילותו למען גאולת האדמה נטע הועד הארצי של הקרן־הקיימת־לישראל, בהשתתפות הוריו, גן על שמו ביערות הקרן־הקיימת־לישראל.

הור יוסף („יושקה")

בן בנימין וירבקה. נולד ב־1.12.1915 באוז'הורוד (אונגוואר) שברוסיה הקרפטית במשפחה חסידית (אביו היה גבאי של קופת רבי מאיר בעל הנס לכולל מונקאץ'). למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי ממשלתי בהונגריה ואחר־כך למד את מלאכת התחייטות, אבל לא חיבב אותה. על אף התנגדות אביו הצטרף ל„בני־עקיבא" ואחר־כך לקבוצת־ההכשרה של „החלוץ המזרחי" בפראג, בברנו ובבוסקוביץ.

בשנת 1937 גויס לצבא הצ'כי ושירת בו ארבעה־עשר חודש בחיל־הרגלים. כשאזור מגוריו סופח שוב להונגריה, אחרי „הסכם מינכן", הועבר לפי ההסכם מהצבא הצ'כי חזרה לאונגוואר לשרת בצבא ההונגרי, ערק ממנו לצד הצ'כי והצטרף שוב לקבוצת־ההכשרה של „החלוץ המזרחי" ובפרוץ מלחמת העולם השניה הפליג באניית־המעפילים „קולוראדו" והגיע לארץ עם חברי הכשרתו באפריל 1939. כאן היה זמן־מה חבר בקבוצת רמת־השומרון של „הפועל המזרחי". יצא לחיי פועל עצמאי בפרדס־חנה, נשא אשה ונולדה לו בת. ושוב נתעוררה שאיפתו לחיי קבוצה. הצטרף עם משפחתו לקבוצת אברהם שעלתה לכפר־עציון, ושם נולדה בתו השניה. עבד כחצרן וכמחסנאי והצטיין בסדר ובדייקנות הן בעבודה והן באימוני ה„הגנה".

בתקופת המצור בחורף תש"ח השתתף בארגון מחסן־ההספקה של הגוש. השתתף בכל תקופת היותו בכפר־עציון באימוני ה„הגנה". בהחל מצור צורף לכיתת הפל"ם, והיה אחראי לצוות הרגמים. בעת ההתקפה הערבית הגדולה על הכפר, בחודש שבט תש"ח, הצליח לפגוע בריכוז התוקפים ולפזרם. המשיך בתפקידו ליד המרגמה עד סוף המערכה. נפל ביום נפול הגוש, ד' באייר תש"ח (13.5.1948). גויתו הועברה עם גויות כל חללי גוש עציון לקבר־אחים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

הורביץ זרובבל („בבל")

בן שלמה־לוי וחנה־בתיה. נולד בתרפ"ד בזיד־מר אשר בליטא. בהיותו בן 9 עלו הוריו לארץ והוא ישב אצל אחיו בקיבוץ תל־יוסף. שם סיים את חוק לימודיו בבית־הספר המשותף. בגמרו את לימודיו התגייס לפלמ"ח, משם התנדב לחי"ל ושירת בו כשנה וחצי. בחזרו למשק עבד במספוא ובקצירת תלתן והיה לחקלאי מסור ונאמן האוהב את נוף כפרו בכל מאודו. את „בבל" — כפי שכינוהו חבריו — הכירו כצנוע, שתקן ונחבא אל הכלים ובעל נפש עדינה ואוהבת, מתרשמת מיופי ואמנות. עוד בצבא הצטיין כצלף (תפס מקום שני בתחרות לצלפות באזור העלית סוארץ) וכשהתלקחו הקרבות היה מראשוני הנחלצים למערכה, היה בין מלוויי השיירות, ובאחת מהן אשר פרצה לגוש עציון הנצור, מצא את מותו — מות גיבורים. השיירה שהותקפה בדרכה בחזרה נאלצה להתגונן בפני אלפי הערבים שעטו להשמידה. המשוריין (מפנה המחסומים) שזרובבל היה מפקדו נותק מהשיירה, נתקע במקומו ואי אפשר היה להחיש לו עזרה. כחמש שעות עמדו אנשי המשוריין בקרב עז מול מאות הפורעים, רוב אנשיו נפצעו, המשוריין בער, אך זרובבל ניהל את הקרב עד הרגע האחרון. לפצועים פצעים קלים נתן פקודה לעזוב את המשוריין והוא עצמו נשאר לחפות ולהגן על חבריו הפצועים, ועם התקרב הפורעים אל המשוריין הבוער, פוצץ אותו על עצמו ועל חבריו, בגרמו אבידות כבדות לאויב.

זרובבל נפל ב־27.3.1948, ונקבר בסנהדריה בירושלים ב־31.3.1948, בכ' בתמוז תש"ח ה"ה זרובבל בין 12 גיבורי ישראל הראשונים אשר קיבלו את אות־הגבורה בעד אומץ־לבו ורוחו העשויה ללא חת. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־15.11.1951.

הורביץ שמואל הלוי

בן אריה ורוחמה. נולד ב־6 בספטמבר 1922 בלנינגרד, רוסיה. עלה ארצה עם משפחתו בשנת 1925, למד בגן הדוגמאי ונכנס בגיל מוקדם למכינה ב' בגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב. ילד טוב־לב ובעל מצפון, הרבה לקרוא בלהיטות. גם בשעת ההפסקות בבית־הספר היו מוצאים אותו משוקע בקריאה על־גבי השלבים של סולם הספריה כשהוא מבקש איזה ספר שמשך את לבו במיוחד. בבית התנך חינוך דתי־לאומי מכוון, בשבתות התנהלו במשפחה שיחות על בעיות דת ומוסר, יהדות וציונות, שהציר שלהן היה פרשת השבוע. למרות נטייתו למקצועות הספרותיים הרגיש חובה להתמסר לחקלאות. בן 15 עבר לבית־הספר החקלאי בפרדס־חנה וכעבור שנה נכנס למקוה־ישראל. ב־1940 סיים את בית־הספר בציונים גבוהים וביחוד בעברית ובלימודי היהדות. עבד בפרדס אביו בכפר חיבת־ציון ובמסירותו הרבה למשפחה התמיד לשאת בעול בימים הקשים לפרדסנות. השתתף בחיים הציבוריים של הכפר, כתב מחזות לעת מצוא ופזמונות היתוליים לחגיגות ומסיבות. טעמו היה מעולה וחושו האמנותי מפותח. הכניס לבית ממיטב השירה, הפרוזה והספרות האקטואלית. היה ער ורגיש ביותר לבעיות העם. „אצלי יש בעיה אחת: צרת היהודים בעולם... כל דבר שיסייע לקיום עם ישראל — טוב ומותר" — כתב לחברו. בתקופת המאורעות ראה הספלה בשיטת ההבלגה ועם פרוץ מלחמת־העולם השניה בירך את החרב שתמחה את גרמניה הנאצית. „בעולם של זאבים גם השה מוכרח להיות מזוין בצפרנים ואז יש תקוה כי תהיינה אזנים כרויות לחזון ,וגר זאב עם כבש"". היה חבר ה„הגנה". במלחמת־העולם השניה עזב את המשק, התגייס לנוטרות ושירת בעין־החורש. בזמן המצור על גבעת־חיים חש לעזרת המשק עם אנשי הישובים הסמוכים, עמד בשרשרת המגן והצטיין בהשפעתו על החיילים הבריטים באומץ לבו ודבריו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור גויס באופן חלקי ובאפריל 1948 עבר לגיוס מלא. שירת באחת החטיבות, ועדת־הבטחון בכפר קיבלה רשות להשאירו בגיוס חלקי כמדריך ואיש ה„הגנה", אך מרצונו נשאר בפלוגתו שהועברה ללטרון. במחנה היה אהוב על חבריו וקציניו. הכל הכירוהו כאמיץ, עז ותוסס, מצוין בשנינות ובבדיחות־הדעת כשמנת „מצב־רוח טוב" מוכנה אתו לכל הזדמנות. הוא מילא תפקידו כאפסנאי פלוגתי במסירות ובאחריות רבה ללא לאות או מנוחה, לפי עדות מפקדו. בכ"ט באייר תש"ח (7 ביוני 1948) עלתה מכונית־משא על מוקש בדרכה מלטרון לחולדה. במכונית זו נסע שמואל להביא מים לחזית. במצב קשה הועבר לבית־החולים „ביל"ו" ומשם ל„הדסה" בתל־אביב ומת בו ביום. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

הורביץ נחום

בן יוסף ומרים. נולד ב־16 ביולי 1931 בברודי, פולין. כשפרצה מלחמת־העולם השניה היה בן שמונה. הוריו נספו ונחום היתום היה נע־ונד ימים רבים, עד שריחם עליו איכר נוצרי בכפר נידח ואספו לביתו. כל השנים הללו שמר בלבבו על יהדותו. בן ארבע־עשרה עזב את הכפר ורצה להגיע לדודו בארץ־ישראל. לאחר תלאות מרובות הגיע לגרמניה והצטרף למחנה מעפילים והפליג באניה „המעפיל האלמוני", שגורשה לקפריסין. בגמר שלטון המנדט, ב־1948, עלה מקפריסין לארץ. בארץ היה ב„חברת־הנוער" ב' שבמשק־הפועלות בעפולה. מיד התנדב לפלמ"ח, „לנקום נקמת עמו ולשחרר את מולדתו", כדבריו.

אחרי כ"ט בנובמבר התגייס לצבא־השחרור. ביום־הולדתו ה־17 נעדר בקרב על דרך ירושלים. אחר־כך סופר, שכמה ימים לפני־כן נפצע בקרב באופן קל, הוכנס לבית־החולים ובהיותו שם נערכה התקפה עזה לא רחוק מבית־החולים, עזבו על דעת־עצמו והשתתף בקרב ביום י' בתמוז תש"ח (17.7.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

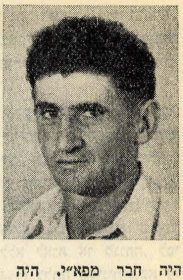
הורוביץ יוסף

בן משה־ישראל ומרים. נולד ב־1920 בדברצן שבהונגריה. למד בבית־הספר של הקהילה ובבית־ספר תיכוני. ב־1939 עלה ארצה ויצא להכשרה חקלאית לתל־עדשים. אחר־כך הצטרף לארגון מושב־העובדים שדמות־דבורה, שעמד להתישב ליד כפר־הבור. ב־1942 התגייס לצבא הבריטי, ובסוף אותה שנה נפצע ואיבד שלוש אצבעות מידו השבאלית. משנתרפא הוסיף לשרת בצבא, ובאיטליה השתתף בפעולות חיילינו לעזרת שאירית הפליטה והעלאתה ארצה. משחזר ב־1946 לא יכול להצטרף למושב, כי בגלל המום שבידו לא יכול לעסוק בעבודה חקלאית ונפנה לעבוד ביציקת בטון בבנינים בעיר.

בדצמבר 1947 התנדב ל„הגנה". ועל אף המום בידו נודע כחייל מוכשר ומסור. כמ"כ ואחר־כך כמ"מ שקד על טובת אנשיו ונתחבב עליהם. נפל בהתקפה על משטרת נגבה ב־3.11.1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־23.1.1951.

חורבין שמואל („מולקה")

בן דויד ולאה. נולד בשנת 1914 בדווינסק אשר בלטביה ועלה ארצה בשנת 1934. בן למשפחה אדוקה וציונית. למד בבית־ספר עממי. חבר פעיל ומסור לתנועת „השומר הצעיר" בלטביה, עשה שם בהכשרה חקלאית ועלה ארצה עם חבריו. הצטרף לקיבוץ כפר־גלעדי. עבד בענפים שונים של המשק — בבנין, בגידול־דגים, עזב זמנית את המשק ועבר לתל־אביב, בה עבד בבנין. היה חבר מפא"י. היה פעיל ב„הגנה" עוד משנות 1936—1939 ומשהוכרז הגיוס היה בין ראשוני המתיצבים. הלך ליחידת־טנקים וגם שימש בתפקידים אחרים. את נכונותו להקרבה עצמית גילה במקרים רבים, וביחוד בלילה אחד כשמנע מגיסו לצאת לקרב והוא יצא תחתיו. ה ה אהוב על מפקדו — האלוף משה דיין.

ב־28.12.1948 נהרג בשעת הרעשת אויר, בנסעו במכונית בואדי אבידן, והוא בן 34 במותו. הועבר לכפר־גלעדי ב־20.7.1949. במושב „חיבת ציון" נוסדה ספריה על שמו.

חורובין צבי

בן אליעזר ופרידה. נולד ב־20.9.1929 בחיפה להורים מבני העליה השלישית שעברו בשנות־ילדותו הראשונות ממקום למקום וגרו בעפולה ובראש־פינה. בהיותו בן תשע קבעו את מקום מגוריהם בחיפה. שם למד בבית־הספר העממי „גאולה" ואחר־כך בגימנסיה „חוגים". מגיל צעיר היה חבר בתנועת „הצופים", ובמשך שנים אחדות היה ספרן ה„שבט". בהיותו בן חמש־עשרה שנה נכנס לשורות ה„הגנה". המשיך את לימודיו בבית־הספר המקצועי לבנין, אך לפני סיימו את חוק לימודיו יצא עם חבריו הצופים להכשרה מגויסת לקיבוץ גבת ואחר־כך הועברו לדפנה. שמח להגשים את חלום ילדותו להיות עובד חקלאי, ובאחד מחיבוריו הביע את שמחת היצירה: „הנה פרי עמל בידי! לא איבדתי זמני לריק, עשיתי דבר־מה המדבר בעדי ולבי נמלא גאוה".

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בליווי שיירות ובסיורים בגליל. באחד ממכתביו להוריו כתב: „הצרה היא שהנוף הנהדר טומן בתוכו את המות". נפל בקרב על נבי־יושע ב־ב בניסן תש"ח (21.4.1948) בשעה שלא רצה לעזוב את מפקדו, חברו האהוב, שנפצע בהינתן פקודת הנסיגה. הובא למנוחת־עולמים בנבי־יושע ב־20.5.1948.

הורן ישראל־משה („מונדק")

בן יחיד להוריו יחיאל־מיכאל וצפורה. נולד ב־12.1.1915 בוינה, בירת אוסטריה, אך מקום־מגוריו היה קראקא, פולין. בית הוריו היה בית אמיד, ספוג תרבות יהודית־ציונית והשכלה. נצר למשפחת רבנים ותורנים מפורסמים מפולורנץ. למד בבית־ספר עברי תיכוני בקראקא והצטיין בלימודים. ב־1935 עלה עם הוריו ארצה והמשיך את לימודיו באוניברסיטה העברית בירושלים במחלקה למדעי־היהדות. בעודו תלמיד באוניברסיטה התמסר לפעולה תרבותית בקרב „הנוער העובד". בימי מהומות־הדמים בשנת תרצ"ו היה מנאמני ה„הגנה" ומאז לא עזבה. ב־1936 שימש כנוטר וב־1939 השתתף בקורס למ"כ בקרית־ענבים. משסיים את לימודיו באוניברסיטה כמוסמך למדעי־היהדות כיהן בתפקיד מורה בבית־הספר הריאלי בחיפה ובג'מנסיה „רחביה" בירושלים. בעבודת הוראה ראה לעצמו יעוד קדוש, כפי שמעידים עליו חבריו בעבודה, ולו התמסר כל ימי חייו. בר־אוריין ובר־דעת, איש הספר ואוהב ספר ומסור ביותר לעבודתו ולחניכיו. בשל סגולותיו אלה נתחבב על הכל. טיפוק רב מצא בעבודתו כמרצה בסמינריון של מדריכים לפל"ט קפריסין.

עם התלקחות מלחמת־השחרור התנדב ומילא תפקידים שונים ב„הגנה" בלילות — ואילו ביום הוסיף לעסוק בהוראה. נפצע בהגנה על שרפת שליד בית־גן בירושלים ומת מפצעיו ב־7.4.1948. נקבר בסנהדריה בירושלים. הועבר להר־הרצל ב־24.4.1952. בן 33 היה במותו והניח אשה, ילד בן שש ובורים שכולים מבנם יחידם. השאיר עבודות רבות במחקר הספרות ובמדע' ה־הודות.

חוש אמנון („לצי")

בן שמואל ומגדלנה. נולד ביום 27.8.1928 בארד, טרנסילבניה, רומניה. עלה ארצה ב־1946. בעיר־הולדתו למד בבית־ספר רומני. שפת־אמו היתה הונגרית. בעלותו לארץ הצטרף ל„חברת־הנוער" שעבדה בהכשרה באפיקים. התערה בעבודה ומצא ענין בלימודיו. שתקן מטבעו. עבד במטעי הבננות. אחר־כך נכנס לפלמ"ח. ב„שבת השחורה" (29 ביוני 1946) נלקח למעצר לטרון, בהיותו כלול ברשימת החשודים של ממשלת המנדט. בשנת 1947 הצטרף לקיבוץ מעגן.

שירת באחד מגדודי הטיבה „הראל". עלה לדרגת סרן. השתתף כמתגדב בכל פעולות החטיבה, ובהיותו קצין־סיירים מוכשר השתתף גם בפריצת הדרך לנגב. היה עשוי ללא־חת ובעל רוח־קרב בלתי־רגיל. בשעת הסתערות קרבית נפל במשלט על־יד רפיח, בנגב, ביום ג' בטבת תש"ט (4.1.1949), בפגוע בו רסיס־פצצה. הובא לקבורה בטקס צבאי בכנרת ב־5.1.1949. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת מטכ"ל. הניח את בקיבוץ מעגן. אמו עמדה להגיע לארץ.

חזוי (אוזי) יעקב (ז'ק)

בן שוש ורובידה. נולד ב־יום 17.8.1928 בעיר מקנס אשר במרוקו. סיים בית־ספר עממי ועבד בפקידות. חובב ציון מנעוריו. כשהגיעתו בשורת מלחמת־השחרור התגייס בחוץ־לארץ, ההגבר על קשיי היציאה והעליה והגיע לארץ בעיצומה של המלחמה, בקיץ 1948. עם הפלמ"ח עלה לירושלים והצטרף אל המגיז.ם. היה בשיירות „ממל" ועבד בביצורים. בחור עליז, שר כל היום שירי מולדת שזה אך למד אותם בשפתם. נפל ברמת־רחל. בשעת חפירת תעלה נפגע על־ידי פגז. הובא במצב אנוש ל„ביקור חולים" ושם מת ב־10.10.1948. היה קבור בשייך־בדר א', ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. שלושה חדשים היה בארץ.

הזז נחום („זוזיק")

בנם של חיים הזז ויוכבד בת־מרים. נולד ביום ג' בכסלו תרמ"ט בפאריס והיה תינוק בן עשרה חדשים בעלות ההורים לארץ. גדל בתל־אביב. למד בבית־החינוך הראשון שברחוב בצלאל. משם עבר לגימנסיה „הרצליה" וסיים את לימודיו בסופדם. מנעוריו נתגלו בו נטיות וכשרונות שונים: היטיב לצייר והתעניין במיוחד בחימיה. היה מראשוני המשוטטים. נער נבון, בעל תפיסה מהירה וערה וקליטה נפשית גדולה מאד. סוער, מרדני, מבקר חריף בעל אופי מוצק.

ידע גם שחוק ובדיחה והיה חבר נאמן וכיסור לידידיו ולחניכיו בתנועה, את שנת־שירותו עשה בנהלל ואת אימוניו בפלמ"ח עבר ברמת־יוחנן ובמעלה־החמישה.

בתחילת מלחמת־השחרור היה בין מגיני ירושלים, הצטרף לחטיבת „הראל" של הפלמ"ח, שנשלחה לשם, ושימש מפקד כיתה. סיכן את עצמו לא אחת. הואיל והיה בן יחיד להוריו ניסו ידידי הבית להשפיע שיעבירוהו למקום בטוח יותר. המוסדות המוסמכים אמרו להיענות להם, אך הוא עמד בתוקף על רצונו להישאר עם חבריו ופקודיו בשירות קרבי. כמפקד הצטיין באחריות רבה, אך על עצמו לא שמר. השתתף בפעולות להבטחת קליה ובית־הערבה, ליווי השיירות מים־המלח לירושלים, במשלטי שער־הגיא, בפעולות־תגמול ביאלו, בליווי שיירות בדרך לירושלים, בקרב על הקסטל ובהבטחת נוה־אילן. נשלח לקורס מ"כ בדליה. בסיימו את הקורס קיבל כיתת טירונים שאימן בחולדה והכניסם למסגרת צבאית. אתם חזר לפעולות „נחשון", הבטחת הקסטל אחרי כיבושו מידי הערבים, שיירות להר־הצופים ופעולות חבלה בכביש יריחו. נפל תוך כדי ביצוע פעולה נועזת במערכה לכיבוש אוגוסטה שבהר־הצופים ב־3.5.1948. נקבר בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים וב־13.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

חיזלר בצלאל

נולד ב־1.9.1928 בצ'כיה בכפר על הגבול הפולני. עוד בילדותו התבלט בטוב־לבו ובעליזות בלתי־מצויה. למד בבית־ספר עממי ועם פרוץ מלחמת־העולם השניה נאלץ להפסיק את לימודיו ונעצר כשנה תמימה במחנה־ריכוז נאצי. בנתיב־יסורים זה נכחדה משפחתו מלבד אח אחד הנמצא עתה בארץ. עם מיגור הפשיזם באירופה הצטרף לאחת מקבוצות המעפילים ובאניה „דוב הוז" („לה־ספציה") הגיע למולדת ב־8.2.1946. התקשר לארץ, למד לאהבה והצטרף ל„הגנה" והיה מנאמניה.

בהתלקח המערכה על עצמאותנו התגייס עם שאר חברי החי"ש שברמת־גן והשתתף בפעולות רבות נגד האויב. על אף הסכל הרב שנפל בחלקו בתופת הנאצי ידע לשמור על עליזותו ולהרגין גם לב חברים ובשל כך אהבוהו וחיבבוהו. כתום ההפוגה קיבלה יחידתו פקודה לצאת לקרב, וב־12.7.1948 נפל בקרבות על אחד המשלטים ליד בית־נבאלה, בקרבות רמלה־לוד, והוא בן 20 נקבר למחרת היום בנתניה.

חיילברגר יהודה

בן יוסף ורבקה. נולד בשנת 1917 בעיירה בורשצוב אשר בגליציה, פולין. בהיותו בן 5 היגרה המשפחה לאמריקה והתישבה בקובה. שם גדל, גמר בית־ספר עממי והיה למסגר. הוריו היו בעלי בית בפולין, ובהיותו בן 20, בשנת 1937, נסע שמה כדי לעסוק במכירתו, אך הדבר ארך למעלה מן המשוער ובינתים פרצה מלחמת־העולם והוא נמלט על נפשו. מצא מקלט ברוסיה ושהה שם עד 1945. עם סיום המלחמה חזר לפולין, ומשם עבר לאוסטריה ולאיטליה עד שהגיע יום עלייתו. היה חבר „איחוד". הקים משפחה ויחד עלו ב־3.8.1948.

חמישה שבועות שהה בבית־עולים ומיד גויס לצבא. עשה את אימוניו בצריפין, לראש שנת תש"ט ניתנה לו חופשה ונסע לביתו החדש בתל־חנן שעל־יד חיפה. אך בדרך, בעמדו בתור בבית־לי־ד, נדרס על־ידי ג'יפ שעבר את המקום במהירות ביום 4.10.1948. כמה אנשים קיפחו אז את חייהם. נקבר בפתח־תקוה ב־7.10.1948. השאיר אשה, שרה, וילד.

הילבורן שמעון

בן צבי ויפה. נולד ב־13.7.1929 בנשר. למד בבית־ספר עממי, הרבה לטייל בילדותו וחיבב ספורט. בעודו נער החל לעבוד בבית־חרושת. חבר ה„הסתדרות". הספיק לשבת זמן־מה גם בקיבוץ. ב־1947 התגייס ל„הגנה", שירת בחיל־הים. סיים קורס מ"כ והיה בשירות פעיל. כשהתלקחה מלחמת־השחרור השתתף בקרבות רבים. שירת באחת החטיבות והשתתף בקרבות הגליל, ביחיעם, רמת־יוחנן, זיב, ג'נין. כאות־הצטיינות בעד אומץ־רוח קיבל את הספר „מורשת הגבורה". כמפקד ידע לעורר אמון גם בקשישים ממנו. נפל בקרב על ג'יריה ב־24.6.1948 בהגישו עזרה לחבר פצוע, והוא בן 19 במותו. נקבר למחרת היום בנהריה.

הילדסחיים שמואל

בן אברהם. נולד ב־7.12.1924 בקאליש אשר בפולין. קיבל חינוך עממי. בשנת 1938, בהיותו בן 14, עלה ארצה. נכנס לשורות „השומר הצעיר" והיה חבר בגדוד „השדה". היה בהכשרת „השומר הצעיר" בבית־אלפא וב־1943 הצטרף לקיבוץ שריד. שם עבד כרפתן.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב. נשלח עם שאר בני גדודו אשר בשריד לקרב על משמר־העמק ולאחר כלותם את פעולתם, בחזור הפלוגה לבסיסה, הותקפו פתאום על־ידי האויב שהמתין להם ליד אבו־שושה. ממטר אש האויב נפל שמואל ליד כפר־ברוך ב־6 באפריל 1948. למחרת היום נקבר בשריד.

חילר יהודה

בן אברהם ומרים. נולד בשנת 1929 בפולין. עלה לארץ בשנת 1932. נפל בדרום הארץ בפעולה שנקראה „מות לפולשים" ב־18.7.1948. מקום קבורתו לא נודע.

חילר רחל (רניה)

בת יחזקאל ושושנה־זלדה לבית גולדשטיין. נולדה ב־1924 בלודז שבפולין. נתחנכה בגימנסיה עברית וברוח המסורת בבית הורים אמידים. הוריה מתו עליה ברעב בגיטו לודז. את אחיה הקטן הצליחה להסתיר בשעה שהילדים נלקחו למות ואחר־כך עלתה בידה לסדרו בעבודה כבן 14 — בהיותו רק בן 11 — כדי שיישאר בחיים בזכות עבודתו. אך במחנה אושביץ־צים נלקח ממנה למשרפה והיא נשלחה למחנה־עבודה בגרמניה. אחרי מיגור הנאצים חזרה לפולין. השתתפה

ביסודם ובפעולתם של קיבוצי־ההכשרה של תנועת „תורה ועבודה" בלודז ואחר־כך בקראקא, ושם השתתפה בהגנת הקיבוץ בעת הפוגרום. עברה לחות־הכשרה הקלאית של „בני־עקיבא" באשבאך שבגרמניה. העפילה עם חבורתה באניה „לטרון" והוגלתה לקפריסין. בני החבורה התפזרו בערים, אך היא נשארה נאמנה לאידיאל של הקלאות בקבוצה וכשעלתה ארצה ביולי 1947 הצטרפה לקבוצת כפר־עציון. הסתגרה בתוך עצמה תחת נטל הזכרונות המכאיבים ונשאה את יגון בדידותה בתוך החבורה הגדולה מתוך מילוי חובתה בטיפול בילדים ובכל עבודות המשק.

בחורף תש"ח השתתפה בשמירה, סיימה קורס ל„עזרה ראשונה" והיתה נכונה לכל תפקיד. ובתוך סערת הקרבות ועמידת־הגבורה של הקבוצה קסמה לה התקוה לעתיד כשמצאה לה חבר כלבבה והתכוננו לבנות יחד את ביתם בכפר, במדינת ישראל שציפו ליום תקומתה. אך לא זכתה לכך, כי נפלה בפרוץ שריוני הלגיון הערבי לתוך הכפר ביום ד' באייר תש"ח (13.5.1948). רחל היתה במקלט מתחת לבנין המנזר הגרמני — מושב המפקדה — ביחד עם חברות ה„עזרה הראשונה". האויב לא יכול לחדור לתוך המקלט ופוצץ את הבנין, והריסותיו קברו תחתיהן את מגיני המקלט. הועברה למנוחות להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

חיימן משה־ישראל

בן מאיר ומנוחה. נולד ב־י"ד בסיון תרע"ג למשפחה ותיקה בירושלים. נתיתם מאביו בילדותו ובגלל מצבה הדחוק מסרה אותו אמו לבית־היתומים „דיסקין" בירושלים. שם נתחנך ברוח המסורת שדבק בה כל ימיו. משגדל למד מלאכת מסגרות ומכניקה והיה לעזר ולסעד לאמו. פתח בית־מלאכה ונשתבח בתכונת־כפיו ובנדיבות־לבו. היה עניו וישר־דרך, תמך במוסדות תורה וחסד וקבע עתים לתורה.

נשא אשה ונולדו לו בת ושני בנים ובחוג משפחתו מצא שילומים לילדותו הקודרת. היה פעיל באגודת „תפארת־בחורים" ואחר־כך בארגון „בני־ציון". בימי מהומות תרצ"ו הצטרף ל„הגנה" ומילא את חובתו בהגנה על ירושלים העברית. בשנות המאבק הלאומי היה שיא שאיפותיו לראות מדינה חפשית ועצמאית לעם ישראל.

במלחמת־השחרור ויתר על האפשרויות להשתחרר משירות מסוכן כבעל משפחה והתנדב לשירות בחי"ם. עמד על משמרתו יומם ולילה מול אש האויב. כשבני־משפחתו ביקשוהו להיזהר, השיב: „לא כל אחד מחויב לחיות שבעים שנה, אך המולדת מוכרחת לחיות למען כולנו ודורותינו". בעמדו על משמרתו נפגע מפגז האויב ונפל ביום כ"ו באייר תש"ח (4.6.1948). נקבר בגבעת־שאול בירושלים.

חיימן נתן (נורברט)

בן משה ושרה. נולד ב־13.6.1913 בברלין, בירת גרמניה. גמר בית־ספר גבוה למסחר ועבד במקצועות שונים עד עלייתו לארץ בשנת 1938. היה בקי בגגנות. עבד זמן־מה כטבח ובאחרונה — בבנין. במשך שנות מלחמת־העולם השניה שירת ארבע שנים בחצי בצבא הבריטי, בעיקר במצרים. עם השתחרור חזר אל עבודתו האזרחית הקשה. היה איש אדוק ופעיל בעניני הקהילה במקום מושבו, בפרדס כץ. חבר ותיק ב„הגנה". דייק מאד במילוי חובותיו, וקיים את השמירה גם באותו הלילה שבו חזרה אשתו מבית־היולדות הביתה. וכשהגיע תורו להתגייס לצה"ל ואשתו הפצירה בו שישתדל להשתחרר, השיב לה: „בעד האנגלים שונאי־ישראל לחמתי, ועתה כשבעזרת השם זכינו ונוכל לגמול לשונאינו — אתחמק?"

נפל בלטרון ב־13.5.1948. היה קבור בנען. ב־18.5.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה וילד בן שנה.

חיימן רפאל

בן אברהם ולאה. נולד בכ' במנחם־אב תרס"ח בירושלים למשפחה שומרת דת ומסורת. ימי ילדותו עברו עליו בכפר־עברי (נוה־יעקב) ואחר־כך חזרה משפחתו לירושלים. את חוק לימודיו סיים בבית־הספר העממי „גאולה" בירושלים. מנערותו נרתם בעול העבודה ופרנסת הבית. בסיימו את לימודיו הצטרף לחברת־נוער אשר עברה לקבוצת טירת־צבי ושם עבד כעגלון וכפלח. לאחר שנת־ההכשרה עבר עם קבוצתו לגוש עציון ליסד את קבוצת עין־צור־ם. תחילה עבד שם בהכשרת־קרקע, אולם נשלח לירושלים ללמוד את מקצוע הנהגות. מילדותו היה חבר ה„הגנה".

נרצח בשיירה לגוש עציון ב־11.12.1947 והיה בין אתרוני המגינים על השיירה. הובא למנוחת־עולמים על הר־הזיתים.

חיון צבי

בן מנשה ורות. נולד ביום 23.7.1927 בברלין, בירת גרמניה. ב־9.7.1934 עלתה המשפחה לארץ והתישבה בראשון־לציון. אחרי גמרו את בית־הספר העממי החל לעבוד כמסגר בבית־החרושת „סדן" בתל־אביב. היה חבר ב„הפועל" ומגיל 15 החל את פעילותו ב„הגנה" במסגרת הגדנ"ע. ב־1945 התגייס לצבא הבריטי ושירת כשנתים בחיל־המהנדסים המלכותי. גם שם הוסיף לפעול למען כוחות־הבטחון הישוביים ומדי חזרו מחופשתו למחנה היה נושא עמו את כרוזי ההסברה של ה„הגנה", מיד עם שחרורו מן הצבא הבריטי וחזירתו אל עבודתו התיצב שוב לשירות. נשלח לקורס מפקדי כיתות של חי"ש ועסק בהדרכת הנוער במושבתו ראשון־לציון.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נרתם בעול ההגנה על המושבה והישובים הסמוכים ומדי פעם היה יוצא עם חבריו גם לפעולות תגמול. משם נשלח יחד עם חבריו לסיור בסביבת גן־יבנה ונתקלו לפתע בכנופיה גדולה של האויב, בחורים אחדים מאותה קבוצה נפלו ביום ההוא, ב־9.1.1948, וביניהם גם צבי. נקבר בראשון־לציון ב־11.1.1948.

היצקופף יעקב־אריה

בן שמואל וחיה. נולד בט"ו באלול תרס"ה בוארשה, בירת פולין. ב־1926, בהיותו תינוק בן חדשים אחדים, עלו הוריו לארץ והקימו מאפיה בכפר־חסידים. שם גמר את בית־הספר העממי ואחר־כך למד נהגות ועבד בה. שאיפתו מילדותו להיות חייל ונתגשמה בגיל 17, כשנתקבל כמתנדב ל„באפס" ב־1941. אחר־כך עבר לבריגדה העברית ובקרבות על הסנין באיטליה שירת כנהג זחל ומוביל תחמושת לשורות מהצבא שירת כנהג במחלקת העבודות הקדמיות. אחרי שחרורו הצטיבורויות של הממשלה.

בינואר 1948 נבחר בין הבחורים האמיצים והמוכשרים, בעלי ותק ושם טוב מימי שירותם בבריגדה, לש׳רות הבטחון שאירגנה חברת־החשמל להסעת עובדיה במשורינים באזורים מסוכנים, ולא פעם נסע בראש השיירה מהדר־הכרמל לכביש העמק תחת אש הירירות מואדי־רושמיה. באחת מנסיעותיו נפגע מיריה ונהרג ליד ההגה בערב של יום ח׳ באדר א׳ תש״ח (18.2.1948) בהגיע המכונית לכביש תל־עמל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־חסידים. זכרו הועלה בספר „חברים שנפלו״, שהוציאה חברת־החשמל.

חירש אליעזר

בן משה ופרידה. נולד בחודש פברואר 1928 בטימישואראה שברומניה. גמר שש כיתות בית־ספר עממי, הצטרף לתנועת „גורדוניה״ והיה בין פעיליה. עסק במלאכת הרפדות. ב־1944, כשפרשה רומניה מבריתה עם גרמניה, ובמערבה של רומניה הופקרו היהודים למשטר הצבאי של הגרמנים שהשתוללו תוך כדי נסיגתם, נמלטה המשפחה ברגל ביחד עם יהודים רבים אחרים אל אזור הכיבוש הרוסי בצפון יוגוסלביה והוחזקו והועסקו במחנה־עבודה עד סוף המלחמה. בעת הבריחה מהעיר עזר הרבה לפליטים במנוסתם, ורבים ניצלו הודות לעזרתו זו. אחר־כך יצאו ב„ניב־הבריחה״. בסוף יולי 1946 הגיעו לארץ באנית־המעפילים „הגנה״ ואחרי שחרורה מחמנה עלית התישבה המשפחה בפתח־תקוה ואליעזר החל לעבוד במרפדיה.

בפברואר 1948 התגייס לצבא ההגנה ונשלח מנתניה לשירות ברמת־הכיבוש. משם נשלח עם חמישה חברים להחזיק בעמדת־משמר על גבול הקיבוץ, מול הכפר מיסקי. אור ליום 20.4.1948 התנפלו הערבים על העמדה והרגו את כל שומריה. ב־22.4.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה.

חירש אפרים

בן אלימלך ובלומה. נולד בכ״ו בכסלו תרפ״ח (20.12.1927) בברלין, בירת גרמניה. גדל בשלוה ובעושר בבית עברי־לאומי. אביו היה ממיסדי „עבריה״ בברלין, למד עברית בגן־הילדים העברי הראשון שנוסד שם בתמיכת אביו. בשנת 1933, בהיותו בן 5, עלתה המשפחה לארץ. למד בגימנסיה „בלפור״ ואחר־כך קיבל סטיפנדיה ולמד בגימנסיה „גורדיה״. משהורע מצבם החמרי של הוריו למד פרוונות ועסק בה, אף הוסיף להתעמק בערכי השכלה ותרבות, ביחוד במוסיקה. הרבה לקרוא ולהרחיב ידיעותיו. רציני, שוקל כל מלה שמוציא מפיו. זהיר ואחראי בקשריו במעשיו. התלבט בשאלה כיצד ימלא חובתו למולדת, ובתקופת מאבקה על עצמאותה בימי שלטון הבריטים הצטרף לאצ״ל. גילה את הדבר להוריו והוסיף: „אין אני רואה את ההגיון בהצד המוסרי שבדבר, שהורים אחרים יקריבו את בניהם על מזבח המולדת למעני ואני אעמיד מרחוק. חיי קודש לעמי״. גבה־קומה, מהודר בהופעתו, בטוח ושקט, לא ידע פחד. בפעולותיו במחתרת היה מעביר נשק לעיני הבריטים ובהופעתו הבטוחה היה מערים עליהם, „בניהר״ — היה כינויו במחתרת.

במלחמת־השחרור השתתף בקרבות בסביבות תל־אביב כמפקד מחלקה. נפל בקרב על יפו, כשחיפה על חבריו־לנשק כדי להצילם, ביום 29.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

חירש עקיבא (וילהלם)

בן אוגוסט ומתילדה. נולד ב־11.8.1914 בגרמניה. קיבל השכלה תיכונית. בשנת 1935 החליט להכשיר עצמו לעליה ארצה והצטרף לתנועה החלוצית. עבר תקופת הכשרה בלוכסמבורג. בניגוד לשאר הפונים להכשרה הלך ללא היסוס לאיכר, אשר אליו נשלח, ולא ביקש תנאי־עבודה קלים יותר. ההכשרה עברה עליו בלי לבטים נפשיים. מכתביו באותה תקופה מלאים הומור, והוא חיכה בסבלנות לתורו לעליה. עלה ארצה בספטמבר 1936 עם קבוצה גדולה של חברים מהכשרת לוכסמבורג. הצטרף למחנה „הכובש״ בכפר־סבא ומיד התחיל לעבוד עבודה שכירה ברפתנות. בענף זה הוסיף לעבוד גם כשיסד „הכובש״ את קיבוץ רמת־הכובש. היה אחד האחראים לעבודה ברפת. בקיבוץ נחשב לחבר מיושב בדעתו ובעל אופי מוצק. הציונות הסוציאליסטית וההגשמה החלוצית היו נר לרגליו. היה נאמן לדרך בה הלך ללא סטיה ורתיעה. את אשר היה בלבו לאמור אמר ללא משוא־פנים. בישרו ואצילות־רוחו התרחק מן השיגרה וחישפ את המושלם והצודק. היה חסון וגא. קומתו זקופה וקלסתר־פניו אומר אומץ ועוז. משברים רבים עברו עליו, אך תמיד ידע להתגבר עליהם ולפלס נתיבו. הצטיין כמדריך קפא״ם, סבלן ומפקד אחראי. בפעולות לילה בכפר שכן ביצע בדיוק את המוטל עליו בשקט וללא עצבנות. היה סרג׳נט הנוטרים ברמת־הכובש. ב־1946 יצא בשליחות התנועה לבלגיה ושהה שם שנה ורבע. מיד עם שובו למשק נטל על עצמו אחריות מלאה. שעות מספר אחרי שובו מחוץ־לארץ נשמעה אזעקה (באותם הימים ששת הארבה בשדות). למרות עייפותו קם ראשון ויצא למלחמה במזיקים. בחדשי המערכה וסכנת ההפצצה השקיע את כל מרצו ויכלתו, יחד עם חבריו לענף, בסידור הרפת במקום־מבטחים. בנדוד עם העדר לא ידע כל חשבון של שעות עבודה ועבד מבוקר עד ערב, אף כי באותם הימים נולד בנו השני וחזקו וגעגועיו לחיות מחדש חיים מסודרים. כשנשאל איך החזיק מעמד ברפת בשעה שעפו כדורים מעל לראשו, השיב: „מתרגלים. גירשנו את הפחד...״ ובחיוכו המיוחד הוסיף: „גם הפרות

חירש אליעזר („בוצי״)

בן נתן ופאולה. נולד ב־10.12.1928 בטרנובני שברומניה. בעודו נער הצטרף לתנועת „דרור־הבונים״ ולאות חיבה לארץ־ישראל ושאיפתו לעלות אליה הצטלם לפני מפת הארץ, באמרו: „בארץ הזאת אני רוצה לחיות, ואני מוכן, אם יהיה צורך, אף להילחם בעדה עד טיפת־הדם האחרונה״. במאי 1946 העפיל עם אחיו ארצה באניה „מכס נורדוי״ ושניהם נכנסו לחבורת נוער עולה בעין־חרוד. אליעזר עבד בעיקר ברפת, הענף נתחבב עליו והוא נתחבב על חבריו ועל חברי המשק. בשעות הפנאי התעניין בדברים טכניים ובקריאת ספרים והשתתף בקביעות באימוני ה„הגנה״.

אחרי הכרזת המדינה התגייסו הוא ואחיו וכל החבורה לאחד מגדודי הפלמ״ח. השתתף בקרבות ג׳נין וצובה ואחר־כך הועבר לחזית לטרון ופעל עם אחיו ליד מקלע אחד. בקרבות המרים גילה אומץ וקור־רוח. בקרב יאלו, ביום 17.7.1948, נפצע ברגלו, וכשאחיו ניגש לחבוש את פצעי שלח אותו חזרה אל המקלע, כי מעטים הי׳ו המקלענים שלא נפגעו. בינתים ניתנה פקודת נסיגה ואחיו נשאר במקומו כמחפה במקלעו על הנסוגים. אליעזר נסוג ביחד עם אנשי הפלוגה, אך לא הגיע למקום הריכוז. נחשב כנעדר עד שהיוברר כי נפל בנופלים. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביי״א באדר תש״י (28.2.1950).

התרגלו, אינן רובצות על האדמה. ובאיזו מהירות מעבירים אנו את כדי החלב לבית־הקירור ובאיזו זריזות מגיעים אנו לרפת בדרך לא דרך !" את בנו הרך הספיק לראות אך פעם אחת, בברית־המילה, ובמשך רגעים ספורים בלבד, בין תפקיד לתפקיד.

ב־29.7.1948 יצא בראש קבוצת פל"ם מבני הנוער העולה לתפ"ס משלט בצפון רמת־הכובש. התפתח קרב פנים אל פנים ועקיבא הוכיח את עוז־רוחו כמפקד וחייל. מצאוהו מת בעמדה כשידו לוחצת על ההדק, ו„מן המשק נעקר אחד הטובים ביותר". בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברמת־הכובש. הניח אחריו אשה ושני ילדים.

הירש אריה (אדי)

נולד בשנת 1922 בפרנקפורט ע"נ מיין שבגרמניה במשפחה שומרת־דת. למד בבית־ספר עממי של הקהילה ובבית־ספר תיכוני. התעניין במוסיקה, בספרות ובאמנות. משנספו הוריו בשעת הרדיפות הנאציות עלה ארצה ב־1939. עבר את שלבי ההכשרה בחברת נוער ברמת־דויד ובמעלה־החמישה (שם עבד בעיקר ביער ומתוך מסירות בלתי־רגילה לעבודה התאמץ להגיע לפריון־עבודה גדול על אף חולשת גופו). ניסה זמן־מה להסתדר ולעמוד ברשות עצמו, אך כעבור זמן קצר חזר אל קבוצתו לחדרה. שם עבד במסגריה והיה מהעובדים המסורים והמצליחים ביותר במפעל הקבוצה: יצור מיטות ומזרנים. הוציא מתחת ידיו כלים וצעצועים בעיבוד יפה ומדויק ונשתבח בתבונת־כפים. כשהקבוצה התנחלה בגדר, המשיך גם שם לעבוד בנגריה. בשעות הפנאי הרבה להאזין למוסיקה טובה ולקרוא ספרים טובים, אך עם זאת היה גם הבר עליז ושנון בלשונו. בשפע ידיעותיו בכל ענפי התרבות שימש „אנציקלופדיה חיה" לחבריו. תרם הרבה ידיעה, התמסרות וכשרון לכל תפקיד שמילא בחיי קבוצתו: בבירור מוקדם של שאלות לפני הדיון באסיפה, בועדת־השיכון ובועדת־התרבות והיה מעורה מאד בחיי החברה. את השלמות הרעיונית והמעשית שתבע מחבריו השתדל להגשים קודם כל בעצמו. כחובב בעלי־חיים ואוהב חיים בכלל שנא את המלחמה.

משגברו ההתקפות הערביות בחורף תש"ח הצניע את רגשותיו הפציפיסטיים והשתתף באימונים, בשמירה ובקרבות ככל בחור וטוב בישראל. כך עמד בנשק נגד האויב גם בשעה שזה פרץ לתוך קבוצת גזר והשתלט עליה לשעות מספר, ובקרב זה נפל ביום 10.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בגזר.

הירש מרדכי

בן מנחם ולאה. נולד ב־22.4.1913 בבודוש, טרנסילבניה, רומניה. בית־הוריו היה בית שומרי־דת. שירת בצבא הרומני ולמד משפטים באוניברסיטה. הצטרף לתנועת הנוער החלוצי „בוריסיה", הפסיק לימודיו ויצא להגשמה בהכשרת „הבונים" בטרנסילבניה. עלה ארצה כמעפיל ב־3.6.1939 והצטרף לכפר־סולד. שם עבד כחצרן, חרט־צעצועים ומחסנאי. כשפרצה מלחמת־השחרור היה מרכז הקניות של הקיבוץ. חבריו מזכירים למופת את החבר הטוב, את הפועל המצוין ואת המוכשר במיוחד לארגון עבודה.

נהרג ב' באדר ב' תש"ח (21.3.1948) על־ידי מוקש חשמלי בנסעו במשורין ליד הר כנען. חמישה נוסעים נהרגו בו במקום והוא מת מפצעיו בבית־החולים. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־סולד. השאיר אשה, נעמי, ושתי בנות.

הירש משה (פאול)

בן אליעזר (פרידריך) ומתילדה. נולד ב־5.7.1930 בגרמניה. התחיל ללמוד בבית־ספר עממי וב־1940 עלה לארץ עם משפחתו שהשתקעה בתל־אביב. גמר את לימודיו בבית־הספר „תל־נורדיה". עבד כמתלמד בבית־מלאכה לחפצי־נחושת ומתנות ובשעות־הפנאי עסק בספורט ועבודות־יד בחפצי־נחושת ובמכניקה קלה. היה חבר בתנועת „החוגים".

בחורף תש"ח שירת בהגנת המולדת באזורי־הספר שבתל־אביב ואחר־כך בחזית הדרום בחטיבת „גבעתי". נפל בקרב בבית־דראס ב־23.4.1948 ונקבר בגדרה. ב־22.6.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

הירש שמואל

בן מרדכי (אלדר). נולד ב־17 באפריל 1929 בעיר טמורש שבטרנסילבניה. אחד הבנים הניצולים שאחרי אבדן המשפחות בימי השואה הנאצית הגיע עם „עליית־הנוער" לארץ ב־26.4.1946. בן 17 נכנס ל„חברת־נוער" ברמת־יוחנן. עבד בהכשרה חקלאית, התערה בחברה והתחבב עליה. היה מסור מאד לעבודה ונענה בהתלהבות לכל תפקיד במשק.

עוד בתחילת המאורעות הצטרף לפלמ"ח. את אימוניו עשה בסדום וכבר שם נכנס לקרבות. אחרי־כן עבר לחזית ירושלים. השתתף בכל המעולות אשר מסביב לעיר. נפצע בקרב קטמון מרסיס פגז בראש ובעינים, הועבר לבית־חולים אך ברח משם לפני החלמתו, כדי להצטרף שוב לשורות הלוחמים. היה בין הראשונים שפרצו לעיר העתיקה. בחור אמיץ ביותר, שש להתפקדו ומצטיין בכל פעולה. נפל יום אחד לפני ההפוגה, בקרב על הראדאר, בשעת הנסיגה ב־1.6.1948 נשאר הוא, המקלען היחידי, במקומו וקצר באויב עד שהוכרע. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

הירשברג אהרן (ארתור)

(„ארטק")

בן ליאו וסושה. נולד ב־27.5.1926 בפשמישל שבגליציה, פולין. למד בבית־ספר עממי ותיכוני והשתייך לקומסומול. ב־1942 ניסה לברוח מגיטו פשמישל ולהצטרף לפרטיזנים, נידון למות ונילצל. אחיו נתלה לעיניו על שניסה לברוח מקרון־המות וכל משפחתו הושמדה בטרבלינקה. אהרן הועבר למחנה־עבודה באושבינצים ועבד יחד עם שבויי־מלחמה אנגלו־סכסיים. כשהגן על כבודו של בחור יהודי שהוכה על־ידי אחד מה„היטלר־יוגנד" נידון שוב למות, אך בזכות היותו מטובי העובדים קיבל חנינה בהשתדלות מנהלי העבודה. עם התקדמות הרוסים נשלח בינואר 1945 עם כלואים אחרים ללב גרמניה במסע שארך 15 יום בקרונות פתוחים ו־15% מהנוסעים מתו בדרך. המשיך לעבוד ולסבול עד ששוחרר על־ידי הצבא האמריקני. חזר לפולין לבקש את משפחתו, אך משלא מצא כל שריד ממנה, יצא ב„נתיב הבריחה" לאיטליה והצטרף לקיבוץ „דרור" באוסטיה שליד רומא. אמר להצטרף ל„הגנה", אך בשמעו כי בארץ הפסיקה ה„הגנה" את מאבקה נגד הבריטים, עבר לאצ"ל, וכך יצא מרשימת המיועדים להעפלה. נדד דרך גרמניה לצרפת ומשם העפיל באניה „לנגב" ואחרי

מאבק עם הבריטים בנמל חיפה נשלח עם נוסעיה לקפריסין. שם היה עצור כשנה ושתייך לגדוד על שם ישראל אפשטיין.

כשהורשה לעלות והגיע ארצה ב־19.2.1948 התנדב מיד עם חברים אחדים לשירות מלחמתי ונסע להתאמן בבאר־יעקב. כשקיבל את הסטן לידו לא היה גבול לאשרו. כשיצאו להתאמן בנשק תקפו אותם ערבים מרמלה. שם נפצע ביום ט' באדר ב' תש"ח ונשא עוד את נשקו כ־200 מטרים עד שנפל נטול־הכרה. כשהתעורר בבית־החולים „הדסה" בתל־אביב היתה שאלתו הראשונה על נשקו ונרגע כשמעו שהנשק לא אבד. כאן מת מפצעיו ב"ב באדר ב' תש"ח (23.3.1948). נקבר בנחלת־יצחק.

הירשברג בנימין־זאב

בן יוסף וחנה. נולד ב־10 ביולי 1925 בעיר אנטורפן שבבלג'ה. בעל השכלה עממית ולוטש־יהלומים לפי מקצועו. עבר לאנגליה לפני השתלט הנאצים על בלגיה, וכשהחל הגיוס לבריגדה העברית התגייס אליה. עם פירוק הבריגדה הוחזר לצבא הבריטי, כחייל בצבא־הכיבוש הבריטי בגרמניה המנוצחת, ושוחרר משירותו זה בראשית 1948, ובעבור 3 חדשים כבר היה בארץ והצטרף לצה"ל כאיש מח"ל.

היה ממשחררי הגליל המערבי ונפל במערכת נבי־יושע ביום ג' באלול תש"ח (7.9.1948). נקבר בו ביום בנהריה.

הירשברג מנחם (מנפרד)

בן פרידריך (פריץ) וארנה. נולד ב־1924 בברסלוי שבגרמניה. למד שנים אחדות בגימנסיה, וכשבאה שואת ההיטלריזם על יהודי גרמניה מסרוהו הוריו ל„עליית־הנוער" ויצא להכשרה בהולנד. משם עלה ארצה ב־1939 ובשנים האחרונות עבד כפועל חקלאי בנהריה.

היה חבר ב„הגנה" בשנות־השלום וחייל בצה"ל במלחמת־השחרור. מת משבץ־הלב בבית־חולים צבאי ביום 19.11.1948, ובו ביום הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

הירשברג נחמיה

בן ישראל ושרה. נולד ב־1.1.1923 בעיר חז'אוב שבפולין. שריד למשפחה ציונית נכבדה. קיבל השכלה עממית ותיכונית. בימי הנאצים, בתקופת האימים והתלאות, רכש לעצמו את מקצוע הנגרות. עם סוף מלחמת־העולם הצטרף לקבוצת „ההחיה" של תנועת „נחם" ואתה נדד, עבר גבולות עד שהגיע לאיטליה. שאף לחיי־עבודה שיתופיים בבנין הארץ. העפיל באניה „לטרון" וכשהגיע לארץ ב־15.5.1947 הלך ישר לקיבוץ עין־גב ונקלט בעבודה במשק. על עברו לא הרבה לספר, כי עיניו היו נשואות אל העתיד הגואל, ומשום כך אין חבריו יודעים פרטים מחייו בגולה. גויס מטעם המשק לחי"ש האזורי של עמק הירדן, ואחרי חודש אימונים במסדה חזר לעבודתו במשק.

משפרצה מלחמת־השחרור השתתף בהגנת המקום נגד הצבא הסורי. בשעת התקפת האויב נפצע בפניו, בחזהו וברגלו כשנסוג בזחילה מהעמדה הקדמית אל הפנימית, ובסערת הקרב לא ידע בדיוק את מקום הימצאו. אחרי כמה שעות נמצא במצב קשה בגלל איבוד דם רב. הוכנס לחדר־הניתוחים שבמקלט וניסו להצילו בעירוי־דם, אך לשוא, ושם מת ביום 10.6.1948, בו ביום נקבר בעין־גב.

הירשלר ארז

בן אליהו וזיוה. נולד בכ' באייר תרפ"ח (10.5.1928) בתל־אביב. למד בבית־הספר העממי „נס־ציונה" בתל־אביב והיה חבר „השומר הצעיר". היה נער שואף לפעילות ונשא בעול תפקידים בבית־הספר ובתנועה. כבר בגיל צעיר התקשר לתנועה ושאף ללכת לקיבוץ ולחיות חיי כפר. במלאות לו 15 שנה הצטרף ל„חברת־נוער" של „השומר הצעיר" שעשתה את הכשרתה בקיבוץ בית־זרע. ארז עבד בעבודה האהובה עליו, במרעה הצאן, והתאמן ב„הגנה" במסגרת הפלמ"ח. בתחילת שנת 1947 עלה עם חבריו להתישבות בהרי ירושלים, בגוש עציון, ויסדו את קיבוץ רבדים.

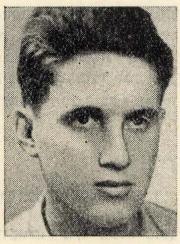
בראשית מלחמת־השחרור, ביום ג' בשבט תש"ח (14.1.1948), יום בו הותקף גוש עציון, יצא ארז וחבריו להתקפת־נגד ונפל לאחר שעות־קרב אחדות. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. דפים לזכרו הוקדשו בחוברת: „חינוך, יאיר, ארז, איציק, לזכרם" של קיבוץ רבדים.

הירשלר צבי

בן יעקב ופנינה־פרל. נולד בשנת 1928, נפל במוצא ב־7.4.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים. אחיו שמואל נפל גם הוא במלחמת־השחרור.

הירשלר שמואל

בן יעקב ופנינה־פרל. נולד בשנת 1929 בצ'כיה. עלה לארץ בשנת 1934. נפל בירושלים ב־27.5.1948, היה קבור בשייך־באדר א' בירושלים וב־3.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה. קברו נכרה ליד קבר אחיו צבי, שנפל במלחמת־השחרור כשבעה שבועות לפניו.

הירשמן אליהו („אלי")

בן אלכסנדר וצילי. נולד ב־9.4.1914 בוינה, בירת אוסטריה. גמר בית־ספר עממי, ארבע מחלקות גימנסיה וארבע מחלקות בית־ספר גבוה למסחר וכלכלה והתחיל לעבוד בניהול חשבונות. בקיץ 1933 עלה ארצה עם קבוצת סטודנטים והתישב בירושלים. ידע אנגלית, צרפתית וגרמנית על בוריין ואכן הוסיף לו ידיעה מושלמת בדיבור ובכתב בעברית ובערבית. עסק בגננות ובמתן שיעורים בנגינה בכינור ובשפות אנגלית וצרפתית. בשנות המהומות התגייס

לגוטרות ובשנות מלחמת־העולם ניהל והדריך את תושבי שכונת־מגוריו בפעולות הג"א וביתר הפעולות הארגוניות לטובת הציבור. במשך שנה הקדיש את כל זמנו הפנוי לטיפול בדודו, אחי אמו, זקן חולה וחשוך בנים, ודאג לכל צרכיו עד יומו האחרון. מהנוטרות עבר למשטרה, הצטיין בשירותו והודות להשכלתו הגיע בזמן קצר לדרגת קורפורל. נשא אשה ונולד לו בן.

בראשית מלחמת־השחרור היה בשירות על הר־הצופים. הופקד למלא במשך 4 שבועות מקומו של סרג'נט חולה, וכשהלז לא חזר הוטל עליו התפקיד האחראי לשבועים נוספים. באותה תקופה החלו הערבים יורים אל בית־החולים "הדסה" שעל הר־הצופים. ההתנקשות בחולים רתוקים למיטותיהם הסעירה את רוחו ועל אף אזהרת הקצין האנגלי שלא יסכן את עצמו, עלה על גג הבנין להשיב אש לתוקפים. שם נפגע מכדור צלף ב־21.2.1948 והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות שעל הר־הזיתים ב־25.2.1948.

חירשפלד עזרא

בן מרגרטה וקורט. נולד ב־19.4.1930 בברלין, גרמניה. בהיותו כבן 5 עלה עם הוריו ארצה. למד בבית־הספר העממי בפרדס־חנה. המשיך בלימודיו במוסד החינוכי של "השומר הצעיר" במשמר־העמק ובקיבוץ בית־זרע. מילדותו שאף להיות עתונאי, ועם סיום חוק לימודיו החל־ט להגשים את שאיפתו ועזב את קבוצתו, קבוצת "אשל" בבית־זרע. בבואו לתל־אביב נתקבל למערכת "משמר". לאחר זמן קצר הוכיח את יכלטו הרבה בעבודה ועם הרחבת העתון והיותו ל"על המשמר" שימש בו כרפורטר.

בפרוץ מלחמת־השחרור כתב במדור "בשירות ההגנה" בחתימת א. עזר. ראשית דרכו ב"הגנה" היתה בזמן היותו במוסד החינוכי במשמר־העמק, היה בין הנערים שהשתתפו בימי המנדט ב"עליה לבירית". אהב ספרות והיה חבר "הפועל", גילה כושר רב באתלטיקה קלה. בתחרות הא"ק בפתח־תקוה, הראשונה שהשתתף בה, השיג בשלושה מקצועות מקום ראשון. עם החמרת מצב המלחמה בארץ התגייס לצבא, היה פעיל בשטה התרבות, כתב פיליטונים וחיבר את ש"ר־הפלוגה שלו, אחת הפלוגות בחטיבת "גבעתי". השתתף כמקלען בפעולה להסרת מצור גת באזור פלוג"ת, בהתקפה על עיראק אלמנשיה נפצע בידו והוצא מקו־האש. בדרך לגת נפגע שנ־ית, ולאחר יומים, ב־28.7.1948, מת מפצעיו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

חירשפלד צבי

בן אהרן ופרל־דבורה. נולד בשנת 1913 בוולאדימיר־וולינסק שבפולין ועלה לארץ בשנת 1939. בגולה קיבל השכלה עממית ובארץ עבד כרפד. כחניך "השומר הצעיר" הצטרף למפ"ם והיה חבר פעיל ב"הגנה". התאמן וסיים קורס למפקדי עמדות. בזמן הצליפות על חולון התנדב לשמירה בעמדות ומילא חובתו זו בנאמנות ובדייקנות. כעבור זמן קצר נתמנה למפקד עמדה. במערכה על יפו הוציא לפועל עבודות שונות בשביל ה"הגנה". עם פרסום צו ההתגייסות לצבא צורף לחיל־התחבורה של מחוז הדרום.

מת מטרומבוזה שבאה לו לאחר ניתוח בבית־החולים דג'אני ביפו ב־24.2.1949. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה ושני ילדים.

הכטר בוזי

בן משה וייפה. נולד ביום 28.12.1930 בעיירה רדאוץ, מחוז בוקובינה אשר ברומניה. גמר שש כיתות בבית־ספר עממי. ילדות מרה נפלה בחלקו. עם תחילת מלחמת־העולם השניה ברחה המשפחה לרוסיה. עבד במלאכת המסגרות בתנאים קשים ופירנס על־ידי כך את עצמו ואת האם. בזמן הנסיעה נעלם האב ולא מצאוהו עוד. משמתה גם האם עבר את הגבול לרומניה, בשאפו להגיע משם לארץ. מצא מקלט במוסד־ילדים בבוקרשט עד עלייתו עם "עליית־הנוער" בשנת 1946 עם מעפילי "הגנה". חונך ברוח הדת ושמר על ערכי המסורה. בארץ התחנך במוסד "אגודת־ישראל" בפתח־תקוה ולמד את מלאכת המסגרות. נער עליז ושובב היה על אף כל מה שעבר עליו וחינוכו המחמיר. היה משמח בבדיחותיו את החברה כולה. מילא במיטב יכלתו כל תפקיד שהוטל עליו. חבר נאמן היה.

על אף היותו למה מגיל ההתגייסות התנדב בין הראשונים בדצמבר 1947 ל"הגנה" והועבר לחטיבת "אלכסנדרוני", לפלוגה דתית של חיל־הרגלים. השתתף בפעולות כפר־סבא, יהודיה, קולה, רנתיה, קאקון, טנטורה, עין־ע'זאל ועיראק אלמנשיה. נפל בפעולות עיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפלוג"ה. הועבר לנחלת־יצחק.

הכטר יאיר

בן הרצל וחביבה. נולד ב־25.8.1925 בגבעת־השלושה. גדל בכפר־סבא ואחרי גמרו שם את בית־הספר העממי למד חשמלאות בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. משגמר בית־ספר זה התגייס לפלמ"ח ושירת ברמת־הכובש, מעוז־חיים, גינוסר ואילת־השחר (שם היה זמן־מה גם בילדותו). נודע כחבר טוב, מצמח כל יריביו בשחמט. כמפקד כיתה איימן והדריך מאות־מאות חניכי פלמ"ח והצטיין במיוחד בהדרכה לסיור ובהוראת טופוגרפיה. השתתף בפעולות תנועה המרי והבאת מעפילים דרך גבולות הצפון. אחרי שחרורו מהפלמ"ח עבד במקצועו ועם פרוץ מלחמת־השחרור חזר לשירות בגדוד אחד שבחטיבת "הראל". השתתף כלוחם וכמ"כ בליוי שיירות ובהרבה קרבות בפריצת הדרך לירושלים. עלה לירושלים בשיירה הגדולה לפני הפסח ונשאר תקוע שם במצור והמשיך להילחם בחזיתות רמת־רחל, שייך־ג'ראח, קטמון והראדאר. באותם הימים גם הדריך את אנשי התגבורת שנתקבלו לחטיבה. בהפוגה הראשונה חזר לצריפין והדריך בקורס מ"כ. עבר לקורס־קצינים בנתניה. בתום ההפוגה נשלח שוב לירושלים והשתתף בקרב על בית־נטיף. בהפוגה ב' חזר אל השפלה ומשם נשלח אל הנגב. יצא בשלום מקרבות רבים, אך במכתביו להוריו היה מדגיש כי מה שלא קרה עד עתה יכול לקרותו בכל עת ובכל שעה, כמו שקרה לרבים אחרים. בכל זאת ביצע כל משימה באומץ ובקור־רוח מתוך הכרת החובה והיה משפיע מבטחונו הפנימי על פקודיו, שהיו מוכנים ללכת אחריו לקראת כל סכנה.

באומץ־לב הלם באויב והוציא פצועים וחללים משדה־המערכה תחת קלעים ופגזים. באחד ממכתביו אל הוריו כתב: "ארץ נקניק בדם — — וצריך ללמד בבית־הספר שתפקיד הדם לא רק להעביר מזון לחלקי הגוף, אלא גם להרוות את האדמה; אחרת אין היא נעניה..." ובמכתב אחר: "אין אני בא להרצות לכם ציונות. אין האפרוח מלמד את התרנגולת, אך כעת נעשה האפרוח תרנגול — נעשיתי ציוני בהכרה רק עכשיו וכל מטרתי לראות את ציון בנויה על תלה, ואם לא אני — אלה הבאים אחרי". במכתביו השתקפה הרוח שפעמה בלבות בחורי הפלמ"ח בימים ההם. אך פקודיו ידעו להעריכו גם בתוך סערות המלחמה. אחד כתב: "מכיר אני

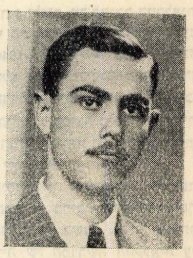
הרבה בחורים בפלמ"ח, אבל ברור לי כי הוא היה מהמעולים שבהם. את חובתו בתור מפקד מילא עד תום ובנאמנות ללא גבול". במבצע "חורב" השתתף בתפקיד סגן מפקד הפלוגה. נפל ב־26.12.1948 בעוג'ה־חפיר. אחרי יומים הובא למנוחת־עולמים בכפר־סבא. בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הוענק לשמו דרגת סגן־ראשון.

הלביץ אלכסנדר („סנדר")

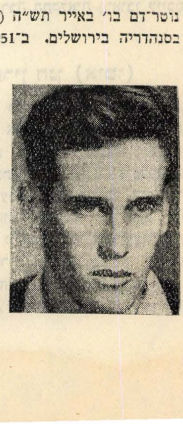
בן ברוך ורחל. נולד ב־18.8.1931 בחדרה. בילמודיו הגיע עד גמר כיתה ו' של בית־ספר תיכון, ובינתים היה עוזר להוריו במשק ובעסק (מחסן לחמרי־בנין) ופעיל ב„זבולון" וב„הגנה". בחורף תש"ח שירת בחי"ש בין קשישים ממנו, בעודו למטה מכל גיל של חובת גיוס, והשתתף בפעולות נוצרות ומסוכנות (הובלת רימונים במכונית קטנה להגנת כביש חדרה—עפולה בימי השלטון הבריטי).

שירת בחזית ראש־העין—קלקיליה. בגלל התפתחותו הגופנית והשכל־ית שלמעלה מגילו לא עלה על דעת איש שעוד לא מלאו לו אף 17 שנה. כתוצאה ממהאת הוריו כלפי גיוסו בגיל רך — שוחרר. הוא לא יכול להשלים עם ישיבתו בבית בשעה שכל חבריו לוחמים בחזית. ופעם, כשאמו נסעה עם אביו, והוא נשאר אחראי למחסן, סגר את העסק ונסע להתגייס, ועל סמך עברו ב„זבולון" נתקבל לחיל־הים והופקד לשרת כשוטר ימי בנמל חיפה. התפקיד של „עכבר יבשה" במדים ימיים לא סיפק אותו ובהשתדלותו הצליח להתקבל לשירות באנית־מלחמה. מיד הסתגל לשירות הימי, מילא את תפקידיו בהצלחה ובכשרון ונתחבב על הצוות. השתתף באניתו בקרב הימי עם הצי המצרי, בו טובעה אנית־הדגל המצרית „המלך פארוק", ובמצור על עזה כעזר לפעולות צבאנו היבשתי בנגב. כשתקף מטוס מצרי את האניה היה עליו להיות ב„מקלע", בבטן האניה, אך הוא לא רצה להסתתר בעוד חבריו נלחמים. עלה על הסיפון ועזר בהגשת פגזים לתותחי־המגן, נפגע מפצצה מצרית שהוטלה על הסיפון ונפל ביום ט"ז בתשרי תש"ט (19.10.1948). נקבר בחדרה.

הלבר מרדכי־מנחם

בן אליהו ושרה. נולד בכסלו תרפ"ח בירושלים. רכש לו השכלה תורנית, למד בבית־ספר תיכון, היה חבר לתנועת „השומר הצעיר", השתלם בסמינריון לפועלים של ה„הסתדרות". עבד בפקידות. עם פרוץ המאורעות התגייס לליווי שיירות. חבריו לתנועה, שהכירוהו מקרוב, הוקירוהו. היתה בו אהבת־מולדת עזה ומסירות להוריו שנתבטאה במכתביו מלאי הגעגועים וההוקרה. נפל בקרב על כנסיית נוטר־דם בר' באייר תש"ח (15 במאי 1948). למחרת היום הובא לקבורה בסנהדריה בירושלים. ב־15.11.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

הלוי יצחק („אצליה")

בן משולם ויעל. נולד באי באדר תרפ"ה (25.2.1925) בנהלל, למד בכפרו, במשמר־העמק, בבית־החינוך לילדי עובדים בירושלים ואחרי־כן בבית־הספר המחוזי ביגור. קשור היה בכל נפשו לנוף הארץ, לצומח ולחומם שבה. כל צמח ואבן דובבו את לבו ועוררוהו לחקור, להכיר ולדעת. בט וליו ובסיוריו הרבים על־פני הארץ היה אוסף צמחים, צדפים, אבנים, כלי־צור, מטבעות וכדומה והניח אחריו אוסף עשיר וחשוב (ראה המאמר: „האוסף הפריהיסטורי של יצחק הלוי" מאת מ. שטקליס בבטאון „החברה העברית לחקירת ארץ־ישראל ועתיקותיה", שנה י"ד, חוברת ב'—ג' תש"ח. כמו־כן: „לזכר בוטנאי צעיר", רשימת חידושים פלוריסטיים, מאת נעמי פינברון, „השדה", מנחם־אב תש"ח).

בפלמ"ח ההמחה במיוחד בסיירות והשתתף בהרבה פעולות נועזות, אך לבו היה ללימודים, וכאשר שוחרר הפתיע את הוריו ומוריו בכוח שקידתו וכשרונו. עמד בהצטיינות בבחינות־הכניסה לאוניברסיטה, ומוריו ניבאו לו גדולות. בשנה השניה ללימודיו באוניברסיטה, אף כי חלה באותו זמן, התיצב לשירות והיה למפקד שנתחבב על אנשיו. כסייר מומחה הוביל את מחלקת ה„ל־ה" אשר נשלחה לעזרת גוש עציון ועמה נפל. הובא לקבר־אחים בכפר־עציון ומשם הועברה גויתו עם יתר חללי הגוש לקבורת־קבע להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

הלימי ישראל (אנדרה)

בן שלום ואסתר. נולד ב־26.3.1926 באלג'יר. עלה לארץ בשנת 1947 דרך צרפת. נפל במבצע „חורב" שבנגב ב־26.12.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות ברביבים שליד ביר־עסלוג.

הלימי מרדכי

בן אליהו וגואדל־לואיזה. נולד ב־11 בינואר 1926 בקונסטנטין שבאלג'יר. חונך חינוך דתי. עבד במכניקה בכוסך, ואחר־כך — ברכבת האלג'ירית. ספורטאי טוב. אהב גם את עבודת הגן והלול. בשעות הפנאי היה עושה צעצועים והצליח מאד בעבודה זו. כבעל הכרה לאומית התגנד למלחמה בנאצים. התגייס לצבא הצרפתי החפשי ב־24.1.1944 ושירת ברג'ימנט ה־15 של הרובאים הסנגלליים. ב־9 בינואר 1946 שוחרר מהצבא הצרפתי ועזר לשליח הארצישראלי, שבא לאלג'יר, בהסברה לצעירים היהודים ובגיוסם למערכה בארץ.

ב־7 ביולי 1948, בגבור הקרבות בארץ, יצא לארץ כדי להצטרף למלחמת־השחרור. במכתביו מהארץ לאחיו המגויס בהודו־סין סיפר בהתלהבות על מלחמת ישראל, על עמידת מעטים מול רבים, והביע את אמונתו בבוא הנצחון. נשאר נאמן לחינוכו הדתי, ולא התפיר מעולם את שלוש התפילות ביום. היה חייל אמין שלא ידע פחד, ואהוב על חבריו. נפל במבצע „חורב", ב־26 בדצמבר 1948, כשנפגע מצרור כדורים של מכונת־יריה בדרך בין ביר־עסלוג—עוג'ה־חפיר. בן ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברביבים.

הלינגר אריך

בן אוטו והילדה. נולד ב־18.10.1924 בווינה, בירת אוסטריה. גמר חמש מחלקות של בי"ת־ספר עממי וארבע מחלקות תיכוניות. עם השתלט המשטר הנאצי באוסטריה נשלח הנער להולנד וב־1939 הגיע לארץ בשיירה של „עליית־הנוער". אחרי שנות־הכשרה ב„חברת־הנוער" באחד הקיבוצים המתדר כפועל־בנין בסביבות חיפה. משם התגייס ל„הגנה". נפל בקרב על גינין ב־3.6.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים בכ' במנחם־אב תש"י (3.8.1950).

הלל חיים

בן אליהו ורחל. נולד בחנוכה תרפ"ח בירושלים. בהיותו בן שנה עברו הוריו לגור בנוה־שלום שבתל־אביב. התחיל ללמוד בתלמוד־תורה "שערי־תורה" שבשכונה וגמר את בית־הספר העירוני "ביאליק". אחר־כך למד מכונאות במוסך "אגד" והמשיך לעבוד בו. בשירותו במחתרת אצ"ל עזר בכשרו המקצועי בפעולות־חבלה נגד הבריטים. פעם, כששוטר בריטי אמר לאסור בחורה, זרק דלי בראש השוטר והציל את הבחורה ממאסר. ב־1945 הוחזק שנה במעצר במחנה־לטרון ושוחרר בתנאי של מעצר־בית בלילות והתייצבות פעמיים ביום במשטרה, אבל גם בתנאים אלה מצא לו אפשרות להמשיך בפעילותו במחתרת.

בחורף תש"ח השתתף בהגנת תל־אביב מצד נוה־שלום ושכונות עזרא והתקוה. במערכת אצ"ל על יפו נפצע ביד, בזרוע, בחזה וברגל והובכנס לבית־החולים "הירקון". בשמעו שחבריו עומדים במערכה על רמלה ברח מבית־החולים לפני החלמתו והתייצב בגדודו. נספה בקרב על רמלה ב־17.5.1948. הועבר למנוחות בקריית־שאול ב־6.5.1952.

הלל יעקב

בן אברהם. נולד ב־ במרחשון תר"ץ (13.11.1929) בטבריה. בן־זקונים להוריו. נקרא בפי כל בשם־החיבה זיקי. בילדותו עבר עם המשפחה לגור בכפר, ברמת־אהרן שעל־יד רחובות. תחילה למד בבית־הספר העממי ברחובות ואחר־כך שנה נוספת בכיתת־המשך בקיבוץ גבעת־ברנר. שקד על לימודיו וביחוד על לימוד התנ"ך. אהב לעיין בספרי הנביאים ולחזור ולהגות בהם. היה חבר בתנועת־הנוער "המחנות העולים" וחבר ה"הגנה" ברחובות. המשיך בלימודיו בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין (מסגר השמלא').

בתחילת מלחמת־השחרור, עם הקריאה לבני ה־17 להתגייס, עזב את ספסל־הלימודים והתיצב בשורות הלוחמים. נשלח לעין־המפרץ ואחר־כך סופח לאחד הגדודים ונשלח לחיפה. נפל בקרבות־הרחוב בכיבוש עכו ב־17.5.1948, ולמחרת היום הובא לקבורה בחיפה.

הלמן (בהירי) בן־ציון

בן שלמה ובלה. נולד ב־10.5.1922 בעיר וארשה, בירת פולין. עלה ארצה ב־1925 עם הוריו שהתישבו בשכונת ברוכוב (גבעתים). גמר בית־ספר עממי והצטרף ל"הנוער העובד" ול"הגנה". סיים קורסים של מ"כ ומ"מ. בשנות מהומות תרצ"ו—תרצ"ח שירת בפלוגות־השא אשר בעמק. במלחמת־העולם השניה, כשסכנת פלישת האויב הנאצי איימה על ארצנו, היה מפקד מעטם ה"הגנה" על קורס מרוכז לפעולות נגד האויב, אם יפלוש. אחר־כך קיבל רשות להתגייס לצבא. שירת בבריגדה העברית, הגיע לדרגת סרג'נט והשתתף בקרבות באיטליה. כשחזר ארצה הוסיף לשרת בקביעות ב"הגנה". נשא אשה ונולד לו בן.

במלחמת־השחרור שירת כמפקד פלוגה בדרגת סרן באחד מגדודי חטיבת "אלכסנדרוני" והשתתף בכל הפעולות. בשירות דרש מאנשיו את המכסימום, אך היה להם לא רק מפקד קפדן, אלא גם חבר טוב. ידע להעריך את רגשות חבריו ודאג לענייניו ולצרכיו האישיים של כל איש בפלוגתו. אמיץ־לב וקר־רוח, נבון וחביב על חבריו המפקדים והטוראים. בקרב על עיראק אלמנשיה עמד בראש "הפלוגה האבודה", התמצא עד לרגע האחרון בקרב הקשה ורק המטרה העליונה היתה לנגד עיניו. כשהפלוגה הוקפה ונותקה ושודרה לו פקודה לפרוץ דרך לנסיגה, השיב: "לא אצא מכאן כל עוד לא יוצא הפצוע האחרון". הוצאת הפצועים לא היתה אפשרית ושם נלחם בראש אנשיו עד שנפל ביום 28.12.1948. היה קבור בפלוגה, ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

הלפרין אשר

בן אברהם ובתיה. נולד בראשית 1910 בזבורוב שבמזרח גליציה, פולין. גודע כ"עילוי" מילדותו ורבותיו בישיבת לובוב ניבאו לו גדולות, ואף הגיע לדרגת תלמיד־חכם. אחרי התכוננות בשעות הפנאי עמד בהצלחה בבחינות בגימנסיה האבנגלית בלבוב, הצטיין בה בלימודיו, ביחוד בספרות הפולנית והגרמנית ובספרות הקלאסית, ואחרי קבלו תעודת־בגרות הוסיף להשלים ולהעשיר את ידיעותיו בספרות. הצטרף לתנועת "גורדוניה" ועשה את הכשרתו בקולוב ובנאדבורנה. כשהגיע תורו לעלות ארצה צריך היה להתיצב לצבא הפולני. הוריו הציעו לו לפדותו בכסף, אך הוא סירב להשתחרר בדרך זו. אחרי סיום שירותו הצבאי עלה ארצה ב־1933 והתנחל עם הראשונים מקבוצת "גורדוניה" בחולדה. עבד במשק ונטה שכם לכל התלאות והמשימות הקשות של ביסוס המשק. ב־1936 חלה בטיפוס בעת המגפה הגדולה. בשנות המהומות 1936—1939 היה שומר בשדות חולדה. למד במהרה את לשונם ומנהגיהם של השכנים וידע לעמוד באומץ ובכבוד מול הסוסים המפוקרים וב־1939 ישב זמן־מה בכלא יפו בשל פעולות־תגמול נגד ערביי הכפר הסמוך. שירת בנוטרות וב"הגנה" וסיים קורסים שונים. ב־1940 נמסר לו ריכוז ענף הפלחה, התמסר ללימודיו בלהלה ולמעשה בעיון בספרי־מקצוע, בנסיונות ובסיורים, בדיקות קרקע, זרעים ושיטות־עיבוד. ריכז במשך זמן־מה את המדור "גידולי שדה" בירחון "השדה" ופירסם בו 17 מאמרים. ידיעותיו הרבות העלוהו לדרגת מדריך בפלחה וב־1942 נבחר למרכז ארגון עובדי הפלחה בחיפה. הרבה לבקר במשקים ולהעניק מידיעותיו לכל הזקוקים לכך. היה קשור מאד למשפחתו בחולדה, בת 4 ילדים, אך לטובת החקלאות הרבה לנדוד במשקים בכל חלקי הארץ ואף השתתף במסע הלימוד מטעם ההסתדרות החקלאית בארצות־הברית ב־1946. שם רכש אהדה ובנה לארץ ולמאבק העברי בה, בשובו משם מלא וגדוש ידיעות החל להכין ספר על החקלאות בארצות־הברית, שעמד להתפרסם בהוצאת המרכז החקלאי ו"השדה". והנה פרצה מלחמת־השחרור. הקבוצה סירבה להרשות לו להתגייס לצבא ההגנה, משום שזקוקה היתה לכוחותיה, כנקודת־חזית, והוא המשיך בעבודה ובהגנה בחולדה עד יומו האחרון.

ביום 25.5.1948 הרעישו בלי הרף מטוסי האויב המצרי את הקבוצה בפצצות נפץ ותבערה, ותוך כדי פעולתו המסורה בכיבוי הדליקה במוסך הטרקטורים, על אף סכנות ההתפוצצות, נפגע ונפל בשעת מילוי חובתו. נקבר בחולדה. להנצחת זכרו נקראה הספריה של המדרשה החקלאית על שם רופין על שמו ועל שם שני חבריו בהדרכה החקלאית (ראובן לויכטר וקרול). הניח אשה, לינה, וארבעה ילדים.

הלפרין חנן (אוטו)

בן ארמין וטובה. נולד ב־2.10.1914 בטימישואדה אשר ברומניה. בן 7 נתיחס מאביו. סיים בית־ספר תיכוני וב־1933 הגשים שאיפתו ועלה ארצה. ב־1936, עם פרוץ המאורעות, שירת כנוטר בירושלים בעיר העתיקה, במושבה הגרמנית וליד פסי הרכבת. משחלפו ימי המאורעות החל לעבוד במסגרות מכניות. בפרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא. עם תום 4 שנות שירות, בחזרו לאשתו ובתו בה

הארבע, עברו לקרית־עמל. שם עבד כפועל־בנין. חריצותו עמדה לו והוא נעשה ברזלן מומחה. את שעות הפנאי שלו הקדיש לפיתוח משקו הקטן על־יד ביתו. נטע גן ליד הבית והקים בו מכוורת. חביב היה עליו ספורט השחיה שהצטיין בו.

עם גבור התי"חות בארץ חזר לתפקידי ה"הגנה". כשהוקם משמר־העמק יצא בראש קבוצת פועלים לעזרת המקום. ב־15.5.1948 גויס ליחידה לוחמת והשתתף בקרב צמח ובהגנת עין־גב. ב־9.6.1948 יצא גדודו לכיבוש לוביה־סג'רה. הוא הגן בחיפוי אש על המשוריינים הנסוגים ולא שם לב למצבו. בפעולה זו נפל. היה קבור בכפר־חיטין. הועבר לחיפה ב־21.9.1949. בנו השני נולד ארבעה חדשים אחרי מותו.

הלפרין מונדק

בן יעקב והיה. נולד ב־23.4.1915 בלבוב, חבל גליציה שבפולין. מעוריו ידע סבל חמרי וגופני. במשך שנים היתה רגלו האחת קצרה מחברתה, עד שאחרי טיפול רפואי ממושך קשה חזרה למצבה הטבעי. באותה תקופה, עד גיל 13, התרגל לבדידות. מתוך סבלו שלו היה תמיד ער לרגשות הזולת, רציני, מסור לחובה בלב ונפש ונאמן להכרתו הפנימית. בשנות לימודיו בגימנסיה שירת בנאמנות ובמסירות את תנועת „הנוער הציוני" כחניך וכמחנך. משסיים את הגימנסיה יצא להכשרה חקלאית ואחר־כך להכשרה עירונית בז'שוב (דרישא בפי היהודים) וב־1935 עלה ארצה. התנדב בין הראשונים לעבודה חלוצית בהכשרת הקרקע בהרי חברון, במקום שנוסד בו כפר־עציון לאחר כמה שנים, ואז תיכננו שם התישבות הררית פרטית מטעם חברת „אל ההר". אחר־כך עשה שלוש שנים בקבוצת הנוער הציוני במגדיאל. משהגיע בהכרתו לרעיון „השומר הצעיר" עבר אליו, הצטרף לקיבוץ „במעלה" ויחד אתו עלה להתישבות בדליה ובמשך חמש שנים נטה שכם לבנין המשק והחברה. נתחבב על כל החברים, אך הוא עצמו לא מצא לו שם את מקומו, וב־1944 עבר לקיבוץ יד־מרדכי. שם התמכר לענף הכוורנות ולחקלאות. התערה במקום ובחברה, בנה את קן משפחתו ואשרו גדל משנולד לו בן. אך לא זכה ליהנות זמן רב מאשרו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור שירת כמפקד עמדה בהגנת המקום ונפל בשעת ההסתערות המצרית ביום 19.5.1948. נקבר ביד־מרדכי.

הלפרין עמינדב („עמי")

בן מיכאל והיה. נולד ב־26.4.1931 בתל־אביב להוריו תושבי בני־ברק. גמר את בית־התינוך בנחלת־גנים ולפי בחירתו ובהסכמת הוריו המשיך ללמוד בבית־הספר החקלאי התיכוני המחוזי בגבעת־השלושה. עוד בילדותו התבלט כעצמאי ברוחו. את לימוד הלשון האנגלית לא יכול „לעכל" ומוריו שיתחרוהו מלימוד זה. עמד על דעותיו בתוקף גם בפני מורים ומדריכים, בלי רתיעה מפני סיבוכים ותוצאות, ולא פעם הכירו בצדקתו. התיצב להגנה על חלשים נגד דעת הרוב של הכיתה והחבורה ורכש לו על־ידי כך ידידים ומוקירים. חיבב את הטבע החי, את האדם והעבודה ומתוך נדיבות־לב שבהרגשת שפע כוחות נטל עליו את המשימות הקשות בבית, בלימודים, בשירות ובעבודה. חיבב את הספר הטוב וביקש בו דוגמות לרקמת חייו בעתיד, אך בבוא ההזדמנות לפעול, נטש את הדוגמות שבטפר ועבר לפעולה עצמית. ניסה לכסות את תום האמונה שבלב במעטה לגלגנות קלה, אך לא עלתה בידו להסתיר ממכיריו את גודל נפשו והתפלא על התפעלותם ממנו, שלא יכול להבין את סיבתה, בשל יחסו הפשטני והטבעי אל החובה כמהות החיים. בגיל 12½ הלך לעזור בעבודות המשק בגבעת־ברנר ובעין־גב ואחר־כך היה חבר בגרעין „ברוכים" וחלם על התישבות בנגב. מגיל 13 היה חבר בגדנ"ע והשתתף בהדבקת כרוזי מחתרת ה"הגנה" ובמלחמות־אגרופים, לפי הצו, נגד נערי המחתרות „המתחרות". נשלח לקורס למדריכי גדנ"ע, אך מחוסר יכולת להסתגל לדפוסי „אדם סטנדרטי" הלך משם לפני הסיום.

משהחלה ההתקפה הערבית על הישוב בראשית דצמבר 1947 הצטרף למחלקה מיוחדת של חי"ש ונשלח עם מבוגרים וקשישים לגבולות צפון הארץ והשתתף בפעולות הגנה וחבלה. בראשית פברואר 1948 התגייס לשירות מלא, אף כי היה למטה מגיל 17 ובן־יחיד, ועל כל הסיונות לשחררו בנימוקים אלה משיבה קרבי היה משיב: „אין אני אשם שאין לי אחים ואחיות ושהערבים לא המתינו בהתקפתם עד שאהיה בן 17", כי את החובה להגן על המולדת ראה כזכות ולא נתן לשללה ממנו. שירת באחד הגדודים בחטיבה „אלכסנדרוני" ובכל המשימות תבע ונתן את חלקו כגדול ומבוגר ואף נהנה מהפעלת יכלתו במשימות קשות ומסוכנות. הצטיין בגבורה בהדיפת שתי התקפות בבגדל־צדק. השתתף בקרב יהודיה וכשנפצע מפקד הכיתה נטל לידו את הפיקוד על כיתת מרגמות ומאז נשאר מפקדה עד הסוף, על אף היותו הצעיר שבה. השתתף בגשם שוטף בפעולה נגד הכפר ביאר־עדאס ליד מגדיאל והיה לעזר ולמופת לקשישים ממנו. בפעולת „נחשון" השתתף בהסתערות על דיר־מוחיסין כד' לחלץ יחידה ממצור ובנסיגה העמיס על כתפיו את מטען כלי־הנשק של חברים פצועים, לבל יישארו שלל לאויב. העמיס על גבו מטען כבד של חומר־נפץ והשתתף בפיצוץ גשר על נחל עמוק בתוך שטח האויב, ואחר־כך בליווי השיירה האחרונה לירושלים, שמלוויה עוד הספיקו להזור אל השפלה לפני ניתוק הדרך לכל תקופת המצור. אחר־כך חגג את יום מלאות לו 17 שנה (גיל הבגרות הצבאית בימים ההם) בהשתתפותו בכיבוש הכפר סאקיה ושם נפצע בירכו. בבית־החולים ביילינסון ב' גבר על מכאוביו והרגיע את אביו שבא לבקרו, ומפקדו ביקש שישאיר לו את תפקידו כמפקד כיתת המרגמות, כי בעוד ימים אחדים יחדל מהשכיבה הבטלה ויחזור לגדודו. ואכן הוקל לו אחרי הניתוח, אך פתאום הורעל דמו מכדור דומדום שבבשרו, ומשנרדם לנצח בלי מכאובים ביום 1.5.1948 הועבר למחרת היום למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

הלר אברהם־יצחק

בן פייביש ואסתר. נולד ב־26.10.1926 ביאסי אשר ברומניה להורים אמידים. למד ב„ישיבה" והצטיין בלימודים. עבר לבית־ספר תיכוני והצטרף לתנועת „בני־עקיבא" ושימש בה בתפקיד מדריך. במלחמת־העולם השניה פעל במחתרת בארגון צעירים והדרכתם. בתקופה מאוחרת יותר נפרד מהוריו ויצא להכשרה בבוקרשט. פעמים רבות ניתר על תור עלייתו לארץ כדי לארגן את הנותרים. עלה ארצה ב־24.10.1945 ובנובמבר אותה שנה הצטרף לקבוצת „מכורה" ואחר־כך עבר לכפר־עציון ומצא בו את ביתו. השתלב מהר בחיי הקבוצה. אל אמו כתב: „חשבי על בנך כעל אדם מאושר. דעי לך שבנך מצא פה, בנוף הפראי של הרי יהודה, את כל האושר שאיחלת לי פעם". עבד בענף המטעים ומצא חויה עמוקה בנטיעת כל עץ ושתיל. בערבים התמכר לעבודה בספרית הקבוצה. דגל ברעיון אחות־אדם ואחות־שבטים, והלם על חיי שלום עם הערבים ש־הוו מיעוט מופר במדינה.

בפרוץ מלחמת־השחרור עמד יחד עם חבריו במערכה. הוריו עמדו להגיע ארצה וביקשו ממנו לעזוב את הקבוצה ולבוא לעזרתם, אך הוא הסביר להם את חובתו הלאומית בימי־מצור אלה ולא נטש את המקום. הוא לא ראה את הוריו שהגיעו זמן קצר לפני מותו, נפל בנפול הגוש והכפר ביום 13.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

הלר הנוך

בן דויד ושיינדל. נולד ב־1923 בדוקלה שבמערב גליציה, פולין. למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי, ואחר־כך עבד כפועל במלאכת האפיה. כרבים אחרים נעקר ממקום מגוריו עם פרוץ מלחמת־העולם ב־1939. נלקח למחנות, הועבד בפרך והחזיק מעמד על אף הסבל והמצוקה. אחרי המלחמה הצטרף לקבוצת „הפועל המזרחי" באחד ממחנות־העקורים באירופה והמתין לתורו להעפיל ארצה.

כשפרצה מלחמת־השחרור התיצב לאימוני ה„הגנה" אי־שם באיטליה או בדרום צרפת. עלה ארצה בשייירה של אנשי גח"ל והשתתף במלחמת־ישראל עד שנפל ליד עיראק אלמנשיה ב־16.10.1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־8.12.1949.

הלר שלמה

בן שמעון. נולד ב־1921 בתל־אביב. בילדותו אהב לעסוק במלאכה ולא התעניין בלימודי בית־הספר. כאשר בגר היה למכונאי זריז במלאכתו. במלאות לו 18 שנה, בימי מלחמת־העולם השניה, התגייס לבריגדה. את תקופת־אימוניו הראשונה עבר בצריפין ואחר־כך נשלח לחוץ־לארץ. בצבא שירת שנתיים, ואגב שירותו נטל על עצמו תפקיד שליח־ארץ־ישראל לשרידי המחנות. נשהחרר עם אחרוני המשתחררים בשנת 1946. בשובו לבית־הוריו ואל חבריו הרבה לספר על הרשמים שנחרתו עמוק בלבו — על הפגישה עם יהודי הגולה ומעל־לות הצבא.

כתחילת מלחמת־השחרור, בינואר 1948, התגייס לצבא ההגנה ונשלח לירושלים. התבלט בין חבריו בהסנו ואומץ־לבו בפעולות־הקרב הרבות ששתתף בהן. היה למפקד ואחראי לקטע הדרומי של מקור־חיים ושם נפל על משמרתו ב־28.4.1948 בפגוע בו כדור צלף. הוא היה אומר : „אין האסון רע כל כך אם נהרגים, אם מוכרחים להיהרג — נהרגים". היה קבור במקור־חיים. ב־31.7.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

הלר יצחק

בן יחיאל וחיה. נולד ביום 5.6.1925 בתל־אביב. בהיותו תינוק נסעו הוריו לגרמניה וב־1933 חזר עמם לתל־אביב. גמר בהצטיינות את בית־הספר „אחד־העם" וקיבל סטיפנדיה לגימנסיה „בלפור". עוד בילדותו התבלט בתכונותיו : אומץ, רדיפת־צדק קנאית ורוחב־לב. הרבה לקרוא והצטיין בציור. בעל מחשבה מקורית וביקרתית. כשסיים את המחלקה ה־5 של הגימנסיה עברו הוריו לכפר והוא הפסיק את לימודיו כדי לעזור בהקמת המשק. בן 16 הטיל על עצמו במסירות ללא גבול את עול הבית. בו בזמן היה החבר הצעיר ביותר בחי"ש בסביבה. בן 17 נתקבל למשמר־הגע של הרוכבים במשטרת הישובים העבריים בכפר־שמריהו, ואחר־כך היה מפקדם, מתוך מסירות ואחריות לתפקיד דחה את הצעות בני המשפחה לתמוך בו בהשתלמות בלימודיו. מגיל צעיר השתתף בכל פעולות ה„שורה": מ„סליק" בתקופת משפטי הנשק ועד הורדת מעפילים, פיצוץ הרכבות, פעולת שרונה, שבה שימש מפקד יחידת סיירים, ועוד. חמש שנים שירת במשמר־הגע. שוחרר באביב 1947. עבר לתל־אביב והתחיל לעבוד במסגריה. חשב ללמוד בערבים, אבל תפקידיו כמפקד יחידת סיירים תפסו את כל זמנו ונצבר ממנו להמשיך בלימודיו.

בפרוץ מלחמת־השחרור הוצע לו תפקיד ב„הגנה" בסביבת בית הורים, אך הוא דחה הצעה זו בטענו שמקומו בקו הראשון. לאחר ה־29 בנובמבר השתתף בשתי התקפות על יזור ובכיבוש תל־א־ריש. עבד בחבלה בתחבירה הערבית. בדצמבר 1947 נשלח לקיבוץ ו', ליד בית־דגון, שהיה מנותק, בתפקיד סגן מפקד המקום. עם הקמת חטיבת „גבעתי" הוצע לו תפקיד אדמיניסטרטיבי, אבל יצחק, שהיה אישיקרב, דחה אותו. בינואר 1948 הדריך בקורס לסיירים בקריה. נשלח לבן־שמן כמפקד בקורס למפקדי־כיתות ואחראי לבטחון המושב הנצור. אחר־כך נשלח לקורס לצלפים שסיימו בהצטיינות. היה אהוב ונערץ על פקודיו ומפקדיו שבטחו בו לחלוטין. לפעולת „נחשון" מונה למפקד מחלקה. נפל בראשית הפעולה ב־4.4.1948 בין נען וחולדה ונקבר בנען. ב־18.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

המליש נתן

בן ריכרד ואירן. נולד בשנת 1924 בהונגריה. עלה לארץ בשנת 1946. נפל בקרב בנגב ב־8.7.1948. גויתו הועברה למנוחות ב־5.7.1951 בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים.

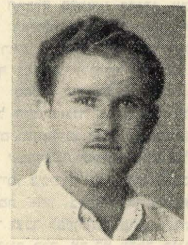
המר גדעון (גידי)

בן רפאל והניה. נולד ביום 30 בנובמבר 1927 בעיר גורהומורה בבוקובינה, רומניה. בן יחיד להוריו. בימי הזעם הוגלתה כל המשפחה לטרנסדניסטריה, שם גוועה אמו ברעב. האב והבן נשארו בחיים. עלה עם העליה הראשונה של יתומי טרנסדניסטריה ב־1945. בארץ למד ב„עליית־הנוער" וגמר את בית־הספר החקלאי בעיינות ; משם הלך להכשרה בחניתה והצטרף לפלוגת הפלמ"ח. היה רועה־צאן. שקט מטבעו ושקדן, חובב־טבע. דבר היותו רועה גרם לו קורת־רוח. רק במרחב השדה נתגלה אפיו לאמיתו. בחדרו היה מרבה לקרוא ולכתוב. שאף להעלות את אביו לארץ : „שאבי, לפחות, יראה חיים".

השתתף בקרב משמר־העמק. לאחר שהכפר רוביה־אל־פוקה שליד משמר־העמק נכבש בהסתערות נשלח גדעון לתצפית קדמית, נורה בידי צלף ערבי בשני כדורים בראשו. הובא לבית־החולים בעפולה, נותח ומת בד' בניסן תש"ח (13.4.1948). נקבר בעפולה בו' בניסן תש"ח (15.4.1948).

המר משה

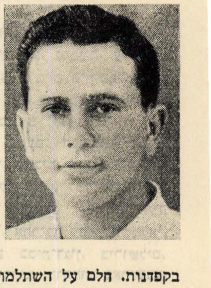

בן יצחק וברכה. נולד ב־28.5.1923 בעיר נובי־טרג אשר בפולין. בגיל שנתים עלה לארץ יחד עם הוריו, שהשתקעו בחיפה. תוך וגוגל ברוח התורה והמסורת. גמר רק שש מחלקות בבית־הספר הריאלי, אבל גם אחרי זה, כשהיה שקוע בעסקים ובתעשיה, בהם גילה יזמה והבנה, היה שוחר ידיעות ומרבה לקרוא וללמוד. אהבתו לספר התבטאה באוסף ספריו המצוין, באמונתו באדם ועל־ידי מסיוותו לחבר קנה לו ידידים רבים ואוהבים. ביתו היה פתוח בפניהם לא רק כפינה חמה

כי אם כמרכז תרבותי קטן ונעים. מגיל י"ז התמסר בכל מאודו ל„הגנה" ובבוא מלחמת־השחרור הטיל את עצמו לתוך העבודה ותכניתו להמשיך בהשתלמותו לא נתמלאה, כי מאז פרוץ מלחמת־השחרור והכרזת המדינה — שם לילות כימים בשירות העם והארץ. למרות מה שגדל ברוח המסורת והיה דבק בדת, ידע משה את חומרת הרגע ובשעת הסכנה הגדולה לישוב הרשה לעצמו — פעם ראשונה ואחרונה — לחלל את השבת באמרו, כי פיקוח נפש דוחה שבת.

אור ליום א', ט' בניסן תש"ח, נפל בחיפה עירו בקרב עם אנשי כנופיות ערביות שהתקיפו את גבולות הר־הכרמל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

המרמן משה

בן שלמה ומרים. נולד בכ"ו במנחם־אב תרס"ח (12.8.1928) בהונגריה ובהיותו בן ארבע עלו הוריו לארץ. למד בבית־הספר „תחכמוני" וסיימו בהצלחה ובהכשיטיינות, ואחר־כך למד בבית־הספר החקלאי מקוה־ישראל. הוריו היו בעלי מסעדה בתל־אביב ובגיל צעיר כבר החל לעזור להם, וביחוד לאחר שאביו חלה במחלה קשה, ואף בימים האחרונים, כאשר היה יוצא לילה־לילה לשפירה, עשה את עבודת יומו בקפדנות. חלם על השתלמות חקלאית בבית־ספר גבוה. בנערותו הצטרף לבית"ר. וכשבגר עבר למחתרת אצ"ל. שם היה ידוע בכינוי „סגן אלדד", ורק בשם זה הכירוהו חבריו. הצטיין בתקיעת חצוצרה, ותמונתו, כשהוא תוקע בחצוצרה, פורסמה בגלויות ובספרי־שירים כסמל של יהודי גא.

השתתף בפעולות אצ"ל. בהיותו בעמדה בגבול יפו־תל־אביב נפצע קשה מכדור אויב. הועבר לבית־החולים ושם מת ביום 30.12.1947. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

הַן מנדל

בן מאיר ויהודית. נולד בשנת 1930 ברודקי שבפולין, וב־1934 עלתה המשפחה ארצה והתישבה בנס־ציונה. שם גמר את בית־הספר העממי והתחיל לעבוד במחנה הצבאי בצריפין. בשלא יכול לשאת את היחס העויין של האנגלים לעובדים היהודים החל ללמוד מסגרות בראשון־לציון. אחרי שנה הצטרף לפלמ"ח ופעם נפצע בפעולות נגד כנופיות ערביות ממזרח לפתח־תקוה.

משהחלה מלחמת־השחרור נשלח לנגב ובמשך חורף תש"ח שירת בליווי שיירות בדרך תל־אביב. פעם עלה המשוריין שנסע בו על מוקש והתהפך. משהבריא מפצעיו חזר לשיירות. במלחמה נגד הפולש המצרי עמד על משמר יד־מרדכי. בנסותו להרים חבר שנפגע פגעו ארבעה כדורים בידו השמאלית. חבש את פצעיו והוסיף להילחם. כשניתנה הפקודה לסגת נשאר הוא ועוד חבר אחד ולהם שתי מכוניות־יריה, התחפרו על גבעה והוסיפו לירות באויב, וכששקטה אש האויב יצאו ממקום־המחסה וקברו את החללים ואחר־כך יצאו מיד־מרדכי יחד עם הפצועים. לאחר שהחלים בבית־חולים מפצעיו הועבר ליחידת צנחנים. נהרג בירידת הזקיף ליד שער מחנה יחידתו בנתניה ביום 10.2.1949. למחרת היום הובא לקברות בנס־ציונה.

הנדלסמן אהרן („אהרל'ה")

בן יעקב ובלומה. נולד ב־1.8.1925 בפולין ובאוחה שנה עלו הוריו ארצה. למד בבית־הספר „בי"ל" בתל־אביב. התמיד בלימודים וסיימם בתעודת־הטטיינות. הוסיף ללמוד בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. חבר פעיל בהסתדרות „הנוער העובד" וחבר ה„הגנה". בימי מלחמת־העולם השניה הפסיק את לימודיו בשנת־הלימודים האחרונה והתגייס לנוטרות. לאחר 4 שנות שירות התגייס לבריגדה, נשלח למצרים ואחר־כך לאירופה ושם השתתף בפעולה נרחבת להצלת הפליטים והעלאתם לארץ. בסוף שנת 1946 שוחרר מהצבא, חזר הביתה ועבד בקואופרטיב „המלחים" בתל־אביב. מהכסף שחסך בעבודתו קנה לו ספרים רבים שהיה אוהב להתעמק בהם.

עם פרוץ המאורעות התגייס מיד. זמן קצר לפני גיוסו נתקבל כחבר בקואופרטיב בו עבד. על אף נסיונם של חברי הקואופרטיב לעכבו מגיוסו משום הצורך החיוני בעבודתו כמציב תוצרת מלחמתית, התגייס גיוס מלא. נשלח בדרגת מ"כ לירושלים והיה בין מגיני תלפיות ומקור־חיים. הביא עמו למערכה את נסיונו שקנה בנוטרות ובבריגדה והסתגל מיד לתנאי־המצור הקשים. ידע לעודד את חבריו, לא רגז ולא קבל על אחרים, אלא נטל לעצמו את העבודות ה„שחורות" ובמשך זמן קצר היה לרוח החיה במחלקה בתנאים הקשים שבהם היתה נתונה. היה נוטל על עצמו תפקידים אשר אחרים השתמטו מהם: שימש נשק המחלקה, שוטר המחנה, מוכיר, עוזר לאפסנאי הפלוגה, ובכל הורגשה רוחו הטובה ונכונותו התמידית לעזור, להחליף בשמירה חבר עייף וכו'. במחלקה הקרבית היה הפורץ מספר אחד ואף ראשון במשורין שפרץ את גדר מחנה אלנבי ליד תלפיות בירושלים, ביום 15 במאי 1948, ובקרב זה נפל בהיפצעו מכדור האויב בהיותו במשורין. היה קבור ברמת־רחל. ביום י"ח באלול תש"י (31.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

חנדלר יחיאל

בן יוסף וצפורה. נולד ביום 8.9.1927 באנטורפן, בלגיה. בן שבע היה כשעלו הוריו ארצה ב־1934. למד בבית־הספר לבנים „מזרחי" בתל־אביב והיה בוגר של בית־הספר „פיטמן". בסיימו את לימודיו עבד כמכונאי. בשנת 1942 הצטרף ל„ארגון הצבאי הלאומי". „ראש קבוצה אהרן" נקרא בפי חבריו ומפקדיו במחתרת. בפורים תש"ח נפצע בקרב נגד הבריטים בתל־אביב ליד „בית־הדר". בימים הראשונים לפרוץ המאורעות (תחילת 1948) ולהתקפת הערבים בסביבת תל־אביב היה יוצא לעמדות. ימים ולילות עמד על המשמר, תחילה בכרם־התימנים ואחר־כך בעמדה מול מסגד „חסן בק". ביום מסע אצ"ל על יפו צורף, בראש יחידתו, ליחידות המתקיפות. ענותן ועדרות היה. בהאגתו האכזרית לפצועים סידר מעין בית־חולים קטן בבית הוריו. לאחר שנפצע היה עונה לאלה שדאגו להחלמתו והציעו לו להתאזר בסבלנות עד שיצא שוב לפעולות: „עוד יספיק לי הזמן לקחת חופשה כשיגורש הכובש הזר והמולדת תשוחרר". אך לא זכה לשעה זו.

ביום ב' בניסן תש"ח (29.4.1948) רוסק גופו על־ידי פגז שפגע בעמדתו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

הנוכד אורי

בן אביגדור ואמה. נולד ב־25.7.1915 בפרנקטל, גרמניה, למשפחה מתבוללת. סיים בית־ספר תיכוני. היה חבר בתנועת הנוער הציוני „תכלת־לבן". בשנת 1934 עלה לארץ. מיד הצטרף כחבר לקיבוץ רמת־הכובש והתערה בו במהרה. התמסר לעבודת המשק ובאיש „הגנה" התגבד לכל שירות בעיניו הבטחון. בפרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי וארבע שנים היה בשבי הגרמני ונתון שם בסכנות מרובות, כי לא ויתר על כבודו כיהודי והגן עליו ועל כבוד חבריו בפני שומרי־השבויים הגרמנים. סבל הרבה ועם היותו זקוק לעידוד ידע לעודד את חבריו. בימי הפצצות־האויר של צבאות־הברית על הגרמנים הנסוגים ובהליכה המפרכת שהשבויים אנוסים היו ללכת העומדה לא פעם רוחו האיתנה במבחן והוא ידע לשמור עליה ולעודד את חבריו לסבל. ב־1945, בחזרו מהשבי, עבד בכרמים והתמסר ביחוד לטיפול בנוער והדרכתו. נשלח מטעם הקיבוץ לסמינר מדריכי־הנוער של לשכת „עליית־הנוער". רבה היתה השפעתו על בני־הנוער אשר ראוהו כסמל, אותו ואת חייו שהיו מסורים למולדת ולעיצוב חברה בריאה ועובדת.

ב־20.4.1948 התנדב לצאת בראש כיתתו, כמפקד פל"ם, לעזרת השומרים שהותקפו בשטח המזרחי של רמת־הכובש ובאחת העמדות הקדמיות ירה צרור אחר צרור בצבא העיראקי. עוד קרא לחבריו: „עוד מעט וגמרנו אתם, הבה נתקדם ונספיק עוד לשוב לחדר־האוכל לארוחת־בוקר". ואמנם לחימתו הנמרצת סייעה לא מעט להדוף את האויב ולהביאו לידי מנוסה, אך משהתרומם לראות במנוסתם נפגע בצרור כדורים ונפל. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברמת־הכובש.

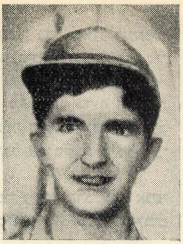
חנוך בנימין

בן משה ושרה. נולד בשנת 1917 בעיר בילסקו שבפולין. חונך חינוך דתי ב„חדר" ולמד בבית־ספר עממי. היה פעיל בתנועת „השומר הדתי" ובימי מלחמת־העולם השניה השתתף בפעולות המחתרת. עבר מחנות נאצים שונים ואיבד את משפחתו, הוריו ואחותו, שנספו במחנה אושביינצים. בתום המלחמה הצטרף לקיבוץ־הכשרה בסוסנוביץ, תפס בו מקום מרכזי ומילא תפקיד מוזכר הקיבוץ. חבריו העריכו את ישרו ודבקותו בדת ובמצוות. לפני צאתו בדרך העליה נפרד מאחותו היחידה ששרדה ממשפחתו ואשר החליטה לבנות את חייה מחדש בפולין, בנימין עבר לגרמניה, שוב חי בתוך־הכשרה, באשבך, והעפיל בספינה „שבתי לוזינסקי". באדר תש"ז הגיעה הספינה לחוף ניצנים אשר בדרום ובנימין היה בין הקופצים ראשונה לים. הגיע לקבוצת יבנה ומשם יצא כעבור ימים מספר לכפר־עציון, להצטרף אל חבריו לתנועת־הנוער הדתית. עד מהרה התערה בחיי המשק, עבד בהתמסרות ובהתלהבות בהכשרת קרקע ועמד להקים משפחה.

בפרוץ המערכה השתתף בשמירה, באימונים ובעבודות הביצורים, בהתקפה האחרונה על כפר־עציון, ביום 13.5.1948, פעל בעמדה, בקטע המזרחי־צפוני של הכפר. אם כי כמה פגזים פגעו בעמדה, הוסיפו מגיניה להדוף את האויב, עד אשר שריוניו פרצו לכפר ומגיניו נפלו אחד־אחד. בכ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. חברתו, חיה לדרמן, היתה אף היא בין הנופלים.

הנוך ישראל

בן אהרן. נולד בשנת 1928. עלה לארץ בשנת 1945. נפל בקרב בעיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפלוגה. ב־8.12.1950 הועבר לבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

הנוגסברג צבי

בן אברהם ועליזה, ציונים ותיקים. נולד ב־16.5.1926 בהיידלברג, גרמניה. עלה עם משפחתו בשנת 1934, סיים בית־ספר עממי בתל־אביב ולמד את מקצוע החשמלאות. חבר הפלמ"ח בשנים 1943—1946. עם צאתו מן הבית בפעם הראשונה אמר: „אבא, אנו הנוער שייכים לא להורים ולא לעצמנו, כי אם למולדת". למד להכיר את הארץ לארכה ולרחבה. זמן־מה היה בקיבוץ רמת־רחל, אחר־כך עבד כחשמלאי.

התגייס ביום 8.12.1947 לפלמ"ח. נלחם בבית־דגון, בירושלים, בקרבות הקסטל. השתתף בקרבות בנגב—כפר־דרום, רוחמה, בארשבע. היה ממפלסי דרך־חיבשה לסדום. נפל בירושת מאוירון האויב בנסעו בג'יפ, בק"מ ה־70 דרומה מרביבים, ביום כ"ו בכסלו תש"ט (28.12.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברביבים.

חם יהודה־זאב (הום זולף)

בן ברל וזיסל. נולד ב־25.3.1927 בעיר פוליה, רומניה. סיים בית־ספר עממי ובשנת 1944 נלקח עם אביו על־ידי הנאצים למחנות־ריכוז בגרמניה. עם השחרור השתלם במקצוע טכניקת־שינים ועבר אימונים במסגרת ה„הגנה" בגרמניה. מיד עם פרוץ מלחמת־השחרור התכונן לדרך, השאיר את אביו בחוץ־לארץ ועלה ארצה באניה „פן־יורק" באוגוסט 1948 כאיש גח"ל והצטרף ליחידה של הפלמ"ח.

השתתף בקרבות בנגב, בכיבוש באר־שבע, עוג'ה־חפיר, אל־עריש, ונפל ב־4.1.1949 במבצע „חורב" ליד באר־שבע בהפצצת־אויר מצרית. ב־31.8.1949 הועבר לבית־הקברות בחיפה.

חם מרדכי

בן ישראל־אברהם ולאה. נולד בט' במנחם־אב תרפ"ז בפרשטשי שבבוקובינה, רומניה. למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי ואחר־כך החל ללמוד נגרות. במלחמת־העולם הוגלה עם משפחתו לטרנסדניסטריה ובשכר הזעום של עבודתו הקשה תמך בהוריו. אחרי השחרור הצטרף להכשרה של „פועלי אגודת ישראל". יצא ב„ניב הבריחה" לאיטליה וב־1946 העפיל לארץ באניה „הגנה". שהה הדשים אחדים בקיבוץ של תנועתו בנחלת־יהודה. עבר לתל־אביב ועבד זמן־מה בבנין

ואחר־כך אצל דודו, אחי־אמו, בנגרות. עם היותו זהיר במצות וחבר „פועלי אגודת ישראל" התיחס בסובלנות לבלתי־דתיים ואף התבטא לפעמים בהרעומת על ה„אגודה" שאינה מתמסרת די הצורך למצות ישוב ארץ־ישראל השקולה כנגד כל המצות. גם למצות שבין אדם לחברו התיחס ברצינות שבקדושה ובשמחה ממש, שנבעה ממוגו הטוב. היה עוזר לזולת ככל אשר יכול. בשעות הפנאי היה שוקד על לימודי־קודש, להשלים מה שהחסיר מאונס בנעוריו בגלל תלאות הגירוש וצוק העתים, וכך רכש לו ידיעה מרובה בתולדות ישראל. כחבר נאמן מארגן בתנועתו התגייס בקיץ תש"ז לפלוגה הדתית שב„הגנה" ומילא באמונה את חובתו לאימונים ולתפקידים.

בראשית מלחמת־השחרור, כשדודו אמר לבקש כי ישחררוהו מהשירות מטעמים גשקיים, דחה את הצעתו בהוכיחו אותו על פניו והודיעו שבשום אופן לא יסכים להשתמט מחובתו. אחרי אימונים שמר עם יחידתו במשך כל חורף תש"ח על בן־שמן העזובה והנצורה. עודד את חבריו במסירותו, בעליוותו ובבטחונו בישועת ה' שתבוא. לא פעם נטל על עצמו גם עבודות ומשימות של אחרים והיה מתנדב ראשון לכל תפקיד מיוחד. השתתף בפעולות־קרב רבות: בטיהור סלמה והסביבה מהפורעים וממארבים; בהדיפת התקפה של שריוני הלגיון הערבי על ג'ימזו ליד בן־שמן. קרב זה שימש מחסום בפני האויב וסייע לכיבוש לוד ורמלה. אחרי הסרת המצור מעל בן־שמן השתתף בקרבות מבצע „דני". בעמדו עם חבריו בג'ימזו, מוזינים ברובים בלבד נגד הטנקים והמשוריינים של הלגיון הערבי, נפצע קשה בראשו ביום 11.7.1948. נותח פעמים אחדות בבית־החולים „ביילינסון" ועוד לפני פטירתו אמר כי מיד עם החלמתו יחזור לחזית. מת בבית־החולים ב־28.8.1948. נקבר בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

הממן משה

בן אברהם. נולד ב־27.11.1927 בעיר בוריסלב שבגליציה המזרחית, פולין. קיבל השכלה תיכונית, אך עוד בנעוריו, בפלוש הנאצים לפולין, נותק מביתו, נמלט לברית־המועצות ושירת בצבא האדום. בחזרו הביתה נודע לו כי הוריו אבדו במחנה־ההשמדה. משה הצליח לעבור לאיטליה, משם עלה ארצה באניית־המעפילים „לטרון", נתפס על־ידי הבריטים והוגלה לקפריסין ונכלא שם במחנה־מעצר, ורק אחרי 7 חדשים, ב־15 באוגוסט 1947, הגיע ארצה. חדשים אחדים עבד במקצועו כמסגר, ובדצמבר התיצב לדגל. השתתף בקרבות בסביבת תל־אביב, ליד מקוה־ישראל ויזור. היה בין המגינים על בית הקרן־הקיימת־לישראל (בית מבודד על אם הדרך בקרבת בית־דגון).

נפל במבצע „מכבי" על־יד לטרון ב־13 במאי 1948.

הפנר מרים

בת יוסף ואסתר. נולדה ב־22.5.1924 בוארשה, שם למדה בבית־ספר עברי־פולני. בשנת 1939 עלתה ארצה. למדה במרץ עברית, ולאחר זמן קצר עברה מהמחלקה ה־5 בגימנסיה למחלקה ה־7 ובחרה במגמה הריאלית. היתה תלמידה מסורה ושקדנית וכך היתה בכל עבודה. לא חסכה מאמץ כדי שעבודתה תהא יפה ומושלמת. עוד בהיותה תלמידה לימדה בערבים נערים עובדים בקן „השומר הצעיר" בחיפה, ובחופשה יצאה עם חבריה־ללימודים למחנה־עבודה בקיבוץ עין־שמר. בשנת 1943 סיימה את לימודיה בגימנסיה. המלחמה העולמית טרם נסתיימה ומירה התגייסה לצבא. שירתה ב־A.T.S. עד סוף המלחמה, בתחילה בארץ, בעזה, ואחר־כך באיטליה בתפקיד של משרטטת, עבודה שנתחבבה עליה ביותר. בסוף תש"ו שוחררה מהצבא ונכנסה ללמוד בטכניון בחיפה במחלקה לארכיטקטורה.

בשנה השניה ללימודיה, בפרוץ מלחמת־השחרור, התגייסה. התגדבה למלא תפקיד בחריבה על־יד חיפה. נפלה בדרך למשמרתה בחריבה ב־16.2.1948. הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

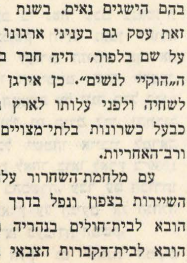
הפנר שמעון

בן אליעזר ושרה. נולד בשנת 1925 בבודפשט, הונגריה, במשפחה מתבוללת. בגיל 13 מצא את הדרך לתנועה החלוצית־צופית „דרור". תוך כדי לימודיו בבית־הספר התיכוני והתנגדות הורין לסטייתו מהלאומיות ההונגרית המשיך בפעולותיו ונעשה מדריך וחבר מרכז „דרור־הבונים" ופעל למען איחוד שתי התנועות. בעת השלטון הנאצי בהונגריה סיכן את עצמו בפעולות־מחתרת, השתתף בהברחת יהודים אל מעבר לגבול ודאג לאכסונם. כשנודע לו ב־1943 על ההקלות לגבי עליית נוער וילדים לארץ, אירגן גרעיני הכשרה בתנועתו, חדר לגיטאות, בהתחפשו כנוצרי ובתעודות של נוצרי, והבריח בני־נוער לעזרים הגדולות ומהן לרומניה, כדי שיעלו משם ארצה. ב־1945 עלה גם הוא עם קבוצת חברים מהונגריה כגרעין־הכשרה בקבוצת כנרת. נשא אשה ועלה עם קבוצתו להתישבות בעין־זיתים. בגלל משבר חברתי חזר לכנרת, עבד בקביעות בגן הבית, והתערה יפה בעבודתו.

למרות מחלת לבו מילדותו התיצב לשירות מיד עם התחלת ההתנפלויות של הכנופיות הערביות. התגייס לשמירת גוש עמק הירדן. השתתף בקרבות בגליל התחתון ובעמק הירדן נגד הכנופיות ואחר־כך נגד הפולש הסורי. נפל בקרב על צמח ביום ט' באייר תש"ח (18.5.1948). הובא לקבורה בקבר־אחים בדגניה א' ביום י"ב באייר תש"ח (21.5.1948). הניח אשה, רבקה.

חק לואים

בן שמואל וטובה. נולד ב־14 באוגוסט 1923 בפרבר דורנפינטיין של יוהניסבורג, בדרום אפריקה. גמר את בית־הספר הממשלתי ואת בית־הספר הגבוה למסחר אשר בעיר־הולדתו. לפני עלייתו לישראל עמד בהצלחה בבחינות כרואה־חשבון מוסמך וקיבל את התואר S.A.S.A. עוד מנעוריו הצטיין כספורטאי מובהק והקדיש את רוב עתותיו לאיגרוף, רגביי, קריקט, טנים, אתלטיקה קלה ושחיה, ואף השיג בהם הישגים נאים. בשנת 1937 היה לאלוף־האיגרוף בטרנסואל. מלבד זאת עסק גם בעניני ארגונו ושימש במשך שנים כפעיל בקלוב־הספורט על שם בלפור, היה חבר בהנהלתו וכיהן גם כיושב־ראש של קלוב ה„הוקיי לנשים". כן אירגן יחידת משחקי „כדור־עף", ניהל את הקלוב לשחיה ולפני עלותו לארץ נתמנה לנשיאו הקבוע. כל חבריו העריכוהו כבעל כשרונות בלתי־מצויים כמארגן, וחיבבוהו מאד כחבר טוב, מסור ורב־האחריות.

עם מלחמת־השחרור עלה לארץ והתנדב לצה"ל. השתתף בליווי השיירות בצפון ונפל בדרך מאילון לנהריה, כשנפגע מיריה בבטנו. הובא לבית־חולים בנהריה ושם מת ביום 23.10.1948. למחרת היום הובא לבית־הקברות הצבאי בנהריה.

הקר יצחק

בן שלמה ושרה. נולד במארס 1920 בקוברסדורף (אחת משבע הקהילות העתיקות שבבורגנלנד שסופחה במוצאי מלחמת־העולם הראשונה מהונגריה לאוסטריה, ושהתפתח בהן הוי יהודי מסורתי בן הרבה דורות). גמר בית־ספר עממי ותלמוד־תורה של הקהילה ואחר־כך עזר להוריו בעסקם והמשיך ללמוד והתכונן להמשיך במסורת של „שבע הקהילות". אך בגלל השתלטות ההיטלריזם באוסטריה נעקר מאדמת מטעו ובדצמבר 1938 העפיל לארץ באניה „אלי". ב־1940 התגייס לצבא הבריטי לנקום בנאצים את נקמת השוד והעלבון של בית־אביו ובני־קהילתו. לחם בטוברוק והועבר ליוון ושם נפל בשבי הגרמני. ב־1945 חזר לארץ והתחיל לעבוד בחברת החשמל בחיפה ואחר־כך הועבר לעבודה בנהריים.

ביום הראשון לעצמאות ישראל עמד בנשק מול חיילי הלגיון. כמה בחורים הספיקו להימלט בעת שהלגיון כבש את המקום, והוא נשאר והמשיך להעביר נשק וציוד לשטח ישראלי. נפל באפיקים ב־16.5.1948 ונקבר אחרי יומים בטבריה. ב־1.6.1950 הועבר לקבורה בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

הקר ישראל

בן זאב וגיטל. נולד ב־12.10.1921 בקוברסדורף, אוסטריה. גמר בית־ספר עממי ועלה לארץ עם „עליית־הנוער" בשנת 1938. התחנך תחילה במקוה־ישראל והיה לחקלאי טוב ומשם עבר להכשרה נוספת במנחמיה. הצטרף לארגון „ירושלים" ובשנת 1943 עלה עם חבריו להתיישב במושב נחלים שבגליל, המהווה חלק ממצודת אוסישקין. שם נשא אשה. בימי אל־עלמיין, בשנת 1941, התגייס לנוטרות ובתפקיד זה שירת עד מותו.

מילא בתקופות שונות תפקידים חשובים במושב שהוטלו עליו על־ידי ועדת־הבטחון האזורית והמרחבית. סיים קורסים שונים, התאמן והדריך. במילוי תפקידו זה נפצע בתאונה בשדה באזור נחלים. עשרה ימים נאבק עם המות ומת ב־23.4.1948. היה קבור בנחלים. ב־21.9.1949 הועבר לנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה, פנינה, ושני ילדים.

הרבצ'ק דוב

נולד ב־1923 בוינה, בירת אוסטריה, ושם גדל ולמד בבית־ספר עממי. על בית הוריו ושנות ילדותו לא נשארו כל ידיעות, כי בודד היה האיש בתוך החבורה, מכונס לתוך עצמו, אם כי נטה שכם בנאמנות לכל עבודה במשק והיה נאמן לחובה ולחברים ומוכן לעזרת הזולת, אך את זכרונותיו וחייו הפנימיים שמר לעצמו. מאז השתלטות הנאצים על וינה סבל רבות כנער יהודי, ואולי גם קודם לכן, והתרגל להדק שיניים ולהסתיר את מכאובי נפשו לבל ישמחו אוויבי למראה נצחונם עליו. הסתגרות זו היתה מתכונותיו גם לאחר בואו לארץ ב־1939 והתערותו בסביבה ידידותית של חברת נוער בהכשרה. עבר עם חבורתו את כל גלגולי ההכשרה במקומות שונים בארץ עד הגיעם אל הנחלה נקבוצת „הדסה" בגזר. שם השקיע את כל מרצו בעבודת המשק.

משהתלקחה מלחמת־השחרור נתן את חלקו גם להגנת המקום בנקודת־הספר הצפויה לסכנות, עד שנפל ביום 10.6.1948 בשעת פרוץ הלגיון הערבי לגזר וכבשה לשעות מספר. נקבר בגזר.

הרוש גרציה

בת אליהו וחיה. נולדה ביום 18.5.1932 בעיר העתיקה בירושלים. בית הוריה עמד ברחוב הקראים. גמרה בית־ספר עממי. הצטרפה להסתדרות „הנוער העובד" והספיקה להיות שמונה חדשים בהכשרה בנען. שמה הלועזי הוסב ל„יפה", ובשם זה הכירוה, נערה עליזה, מיכשרת וטובת־לב. חצי שנה שימשה כקשרת בגדנ"ע וצורפה כחיילת אל המגינים בירושלים עיר־מולדתה. היתה בעמדת בית־כנסת ורשא וכשעמדה זו נכבשה על־ידי האויב עברה לעמדת „פורת יוסף" ושם נפלה ביום 29.4.1948: אמרה לזרוק רימון על המתקיפים ונפגעה בו ברגע מכדור והרימון התפוצץ בידה. נקברה בעיר העתיקה בירושלים.

הרי־זהב אפרים־יעקב

בן שמואל־זנויל ודבורה. נולד ב־17.9.1928 בעיר הגובר אשר בגרמניה. בהיותו בן 6 (1934) עלה עם אביו ארצה ולאחר תקופה קצרה באה גם אמו. הם התיישבו בתל־אביב, למד תחילה ב„תלמוד־תורה" ואחר־כך בבית־הספר העממי הדתי „סיני". מוריו שהכירו בכשרונותיו המליצו עליו בישיבה „שפת־אמת". שם נתקבל למרות גילו הרך. מצבם הדחוק של הוריו אילצוהו להפסיק את לימודיו והוא החל לעבוד בבית־הדפוס „סלע" ועם זאת המשיך בהשתלמותו על־ידי לימודים בערבים.

בפרוץ מלחמת־השחרור היה מהמתנדבים הראשונים ולאחר תקופה אימונים בנתניה צורף, כחבר ל„אגודת ישראל", לפלוגה דתית מגדודי חטיבת „אלכסנדרוני" והשתתף בפעולות הגדוד ובמארבים למסתננים מה„משולש". כשעברה חטיבתו לדרום השתתף בקרב עיראק אלמנשיה ובקרב זה נפל ב־28.12.1948 יחד עם כל אנשי הפלוגה. נקבר בקבר־אחים באופן ארעי בכיס פלוגה. גויתו הועברה יחד עם גויות חבריו לקבורת־קבץ בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק ב־8.12.1949.

הריזהב דויד

בן יהושע־משה ומרים־זיסל. נולד בדצמבר 1926 בוארשה, בירת פולין. עלה ארצה באוקטובר 1934. חונך חינוך מסורתי. למד ב„ישיבה" בירושלים ואחר־כך ב„היכל התלמוד" בתל־אביב. בגיל 14-15 נתפס להשקפות חילוניות, הצטרף ל„הנוער העובד" והתחיל ללמוד את מלאכת הבנאות. לא הניח ידו מהשתלמות כללית והרבה לקרוא וללמוד. בן 16 התגייס לנוטרות, פוטר בגלל גילו הרך והצטרף לפלמ"ח. אגב שירותו בפלמ"ח הכיר את חיי הקבוצה והצטרף לקבוצת „שדמה". ב־1945 שירת בבריגדה העברית. כחייל ביקר באירופה ונפגש עם פליטי השואה ועשה למען עלייתם לארץ. משחזר לארץ החליט להשתלם וללמוד, ולכן לא שב לקבוצה אלא עבד כפועל־בנין ובערבים למד.

עם פרוץ מלחמת־השחרור מיהר להגנת פרברי תל־אביב. השתתף בבנין ביצורים ועמדות ובקרבות שבסביבת בית־החרושת „חלזון". הועבר

אחר־כך לירושלים, וגם שם השתתף בקרבות רבים בסביבתה. ניחן בחוש של ביקורת והומור. תכונות אלו עמדו לו בכל השעות הקשות ועזרו גם להרמת רוחם של חבריו. מוריו ומיודעיו הוקירו את כשרונותיו, עליונותו וטוב־לבו. תמיד היה מוכן לעזור לזולת ושנא עוול ומרמה. הצטיין ברגש אחריות. גדולה היתה השפעתו על חבריו והוא לא נרתע מכל תפקיד שהוטל עליו. מפקדיו העריכוהו בגלל קור־רוחו ואומץ־לבו ברגעים קשים. נשלח לקורס־קצינים לאחר שהכירו בו כשרון פיקודי רב. ירושליטה ברוחו במצבים הקשים שבקרב. אך לא הספיק לסיים את הקורס, כי בשעת מחסור בכוחות נקראו לומדי הקורס להגנת ירושלים. נפל בקרב הקשה של בית־ג'אלה, כאשר חיפה על התקדמות חבריו, ביום 19.10.1948. נקבר בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

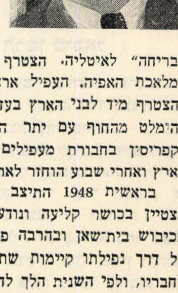
הרטום ראובן

בן הרב פרופ' אליהו־שמואל ויעל (קאסוטו). נולד בט"ז באדר תרפ"ח (8.3.1928) בפירנצי, איטליה, במשפחה דתית־ציונית. החיבה לחקלאות היתה טבועה בו משחר הילדות. עלה ארצה ב־13.9.1939. למד בבית־הספר העממי בקבוצת רודגס, בירושלים ובמגדיאל, ובבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. היה חבר גרעין "תקומה" של "הפועל המזרחי" והשתתף ביסוד המושב בנגב. במקוה־ישראל נכנס דרך האיגוד הספורטיבי "אליצור", שאליו השתייך, ל"הגנה".

בינואר־פברואר 1948 היה בגיוס חלקי בירושלים. כשהתגייס גיוס מלא השתייך למחלקה הדתית שהשתתפה בפעולת "נחשון", היה רגם ונשק במוצא. נפל בכ"ח באדר ב' תש"ח (8.4.1948) כשהותקף משק־הילדים במוצא. נקבר בסנהדריה בירושלים.

הרטמן יעקב־יהודה (אריה)

בן חיים וינטה. נולד ביום 9.11.1927 בטיסו־וילוק שברוס'ה הקרפטית (או צ'כוסלובקיה). למד בבית־ספר עממי, ב"חדרים" וב"ישיבה". משהוחזר מקום־מגוריו לשלטון הונגרי ב־1940 הופקר עם כל היהודים לרדיפות ולהתעללות. נלקח מה"ישיבה" למחנה־עבודה, ובכוח הרגשתו המוסרית ואמונתו בנצח ישראל נשאר איתן בגופו וברוחו על אף העינויים וההשפלות. אחרי המלחמה יצא ב"ניתיב הבריחה" לאיטליה. הצטרף להכשרה של "הפועל המזרחי" והשתלם במלאכת האפיה. העפיל ארצה באניה "שבתי לוזינסקי". הרגיש חובה להצטרף מיד לבני הארץ בעזרה להעלאת החלשים אל היבשה, ולא מיהר להימלט מהחוף עם יתר המעפילים. נתפס על־ידי הבריטים ושולח לקפריסין בחבורת מעפילים ו"צברים". בחקירה הצליח להיראות כבן הארץ ואחרי שבוע הוחזר לארץ והתחיל לעבוד בתל־אביב.

בראשית 1948 התיצב לשירות בצבא ההגנה, התאמן בטירת־צבי, הצטיין בכושר קליעה ונודע כאחד מטובי הצלפים במחלקתו. השתתף בכיבוש בית־שאן ובהרבה פעולות אחרות, ובאחרונה שירת בחזית הנגב. על דרך נפילתו קיימות שתי גירסאות: לפי האחת הלך להביא אוכל לחבריו, ולפי השנית הלך לחפירה רחוקה לבקש תפילין לתפילת שחרית, ובדרך נפגע מפגז אויב ביום 7.6.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה.

הרטמן יצחק

בן דויד. נולד ביום ט"ו בתמוז תרפ"ב בעיר קטנה על נהר הריינוס בגרמניה. ביקר בבית־ספר יהודי מקומי ועבר לבית־ספר תיכוני גרמני אנטישמי. בהיותו בן 13 שלחוהו הוריו ארצה (1936). התגורר אצל דודו בירושלים ולמד כשנתים בבית־הספר התיכון "מעלה". הפסיק את לימודיו בבית־הספר והחל בלימוד מקצוע החרטות. למד ועבד שנים אחדות בירושלים. בשנת 1939 הגיעו לארץ הוריו ושתי אחיותיו.

יצחק עזב את ירושלים בשנת 1944, עבר לחיפה והוסיף לעבוד ולהשתלם במקצועו בקורס לחרטות ליד הטכניון העברי, שסיים בו את לימודיו בהצטיינות. מגיל 15 היה חבר בגדנ"ע, השתלם בקורס לחובשים ובקורס למ"כ ובהיותו בחיפה נמנה על מפקדי המחלקה הימית בארגון הספורטיבי "אליצור". כמו־כן היה מפעילי חוג הבוגרים ליד "הפועל המזרחי". נאמן ומסור היה לכל תפקידיו.

עם פרוץ המאורעות הצטרף למגינים. נלחם בסג'רה וברמת־יוחנן ואחר־כך נשלח לחזית העיר התחתונה של חיפה כחובש פלוגתי. ב־ג' בניסן תש"ח (22.4.1948) נפל בקרב לשחרור חיפה, כשנפגע על־ידי כדור אויב בחזהו להגיש עזרה לחבר פצוע. נקבר למחרת היום בחיפה.

הרטשטיין אברהם

בן נתן וחנה. נולד ב־15.2.1928 בעיר מונקאץ', רוסיה הקרפטית, ונהנחך בסביבה של יהודים שרשיים ואנשי־עבודה. את גורל היהודי הנרדף בגלות הכיר בעודו נער, כשהחבל הוחזר להונגרים והללו הבליטו את בעלותם וריבונותם בדיכוי היהודים. אחר־כך נסחב עם שאר היהודים למחנות הריכוז וההשמדה. משניצל וחזר משם, מצא את מקום הולדתו ריק מיהודים. נכנס להכשרה של תנועת "תורה ועבודה" בנובי־זאמקי שבסלובקיה, ומשם — דרך נתיב השרידים — העפיל ארצה והגיע ביולי 1946 באניית־המעפילים "החייל העברי". ממחנה עתלית יצא לקבוצת "שלוחות" של "הפועל המזרחי". יסד עם חבריו את קבוצת "במישור" והצטרף עמה להתנחלות בקבוצת בארות־יצחק שבנגב. שם נטה שכם לעבודה ולהגנה והצטיין בצלילות דעת ובעצבים חזקים אף במצבים קשים, בימי המלחמה בכנופיות בחורף תש"ח ואחר־כך באביב נגד הפולש המצרי.

עמד במערכה ביחד עם אחיו משה, נפגע בדו־קרב של צלפים ובשלות־רוח וגבורה נשם את נשימתו האחרונה ביום ח' בתמוז תש"ח (15.7.1948). ה"ה קבור בבארות־יצחק. ביום כ' במרחשון תש"א (31.10.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

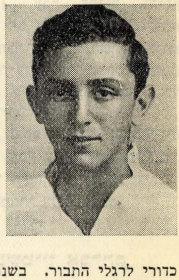
הריסון יהודה

בן מיכאל ודבורה־אלטה. נולד ב־1898 בירושלים. עוד בלמדו ב"תלמוד־תורה" בילדותו נתגלה בו כשרון מוסיקלי ומחוסר בחי־ספר לוגינה השתלם בכוחות עצמו בחליל פרימיטיבי לנגינה בכלי־נשיפה, והגיע לרמה ניכרת. כשנוסדה המשטרה החדשה על־ידי השלטון הבריטי נכנס לשירותה והצטרף בין הראשונים לתזמורת המשטרה ב־ירושלים. שם הוסיף להשתלם במוסיקה, אך היזיעות הנוספות שרכש לא סיפקו אותו ואחרי מאמצים מרובים עלתה בידו ללמוד 6 שנים באקדמיה

למוסיקה בוינה והזר משם כמוסיקאי מוסמך ומנגן מושלם. חיבר גם יצירות מזרחיות וניגן אותן בהצלחה. יצירתו המוסיקלית לא היה בה כדי לפרנסו והוא הוכרח לחזור לתזמורת המשטרה. כשגויסו חברי התזמורת לשירותי שמירה בגלל מהומות 1936 מילא גם הוא את תפקידו בנאמנות ובמסירות בשירותי משמר בעיר העתיקה. נשתבח במזג טוב ונתחבב על כל יודעיו.

במלחמת־השחרור מילא שוב תפקידי שמירה, אף כי היה כבר בגיל קשיש ואב ל־7 ילדים. בשובו ב־7.6.1948 משמירה במגרש הרוסים נפצע קשה מפגיעת פגז שנפל בקרבתו ומת בבית־החולים. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

הרכבי מאיר („איריק")

בן צדקיהו וחיה. נולד ב־י"ז בכסלו תרפ"ח (11.12.1927) בתל־אביב, דור שלישי בארץ. מילדותו נמשך לבו אחר הטבע והכפר. עם סיום חוק לימודיו בבית־הספר העממי החליט ללמוד חקלאות. לאחר שנתים של לימודים בבית־הספר התיכוני־חקלאי אשר בפרדס־חנה ביקש מהוריו שיעבירוהו לבית־ספר שעיקר הלימודים בו עבודה חקלאית מעשית ופחות לימודים כלליים. הוא עבר לבית־הספר על שם כדורי לרגלי התבור. בשנת 1946 סיים את חוק לימודיו והתגייס לפלמ"ח. נשלח תחילה לקיבוץ גבעת־השלושה ואחר־כך למעלה־החמישה, בין השאר טיפל שם ביונקי־דואר. מתוך חיבה יתירה ליונים הצליח באילופן למטרות קשר. נשלח לקורס מפקדי כיתות ולאחר שסיימו נשלח כמפקד כיתה לסדום, משם הוזמן לקריית־ענבים לגדוד „הפורצים", חטיבת „הראל". עם גדוד זה השתתף בקרבות בקסטל, נבי־סמואל, הר־ציון וקטמון. לפי עדות חבריו הצטיין באומץ־לב רב בקרב קטמון. בשעה שנפצעו ששה מחבריו ליד המקלע, נשלח להחליף את הששי ובמשך 3 שעות רצופות ירה ללא לאות תחת מטר כדורי האויב.

באחד ממכתביו לאמו כתב: „...על החדשים האחרונים אני יכול או לשתוק או לחבר ספר, כן, לחבר ספר! אבל אל בהלה, אמא! אינני מתכוון כלל לכתוב ספר!" ניתן בחוש הומור ונתחבב על ילדים ומבוגרים. נפצע ומת ב־2.6.1948 בקרב על תחנת הראדאר. כאשר חבריו קראו „איריק נהרג", הסתיק להעמידם על טעותם ואמר: „איריק נפצע". בלא הכרה הובא לניתוח ומת כעבור שעות מעטות. נקבר בקריית־ענבים.

הרלינג יעקב

בן אליעזר־דוב ונחמה. נולד ב־21.6.1928 בירושלים. בהיותו ילד קטן היה משתתף במשחקי־הילדים במגרש הספורט שבסביבה ומשך הזמן היה לאחד מראשי הפעילים במשחקים, בספורט, בזמרה, וביחוד במקציע הגענות שנעשתה לו לתוכן חייו. כחבר „הנוער העובד" הוסיף להשתלם אחרי סיום בית־הספר העממי, התמסר להעלאת רמת הספורט וחיי החברה של נערי הפרברים. נתמנה כמדריך במגרשי המשחקים של קרן גוגנהיימר־הדסה, את הגענות קבע כמקצועו לכשיצא להגשמה. בצאתו את העיר השאיר בין הנוער הזה קבוצות מאורגנות רבות אשר מצאו אחר־כך את דרכן לתנועת ארץ־ישראל העובדת ולחיי הגשמה. משנצטווה לכך כחבר ה„הגנה", התגייס לנוטרות. ביקש להשיג מקום שירות באזור כפרי, כדי שיוכל להוסיף ולעסוק בגענות. הוצע לו ללכת לקורס לסמלים, אך הוא העדיף עבודת אדמה.

לבקשתו הועבר לגוש עציון. מתחילת המהומות (אחרי החלטת ההלוקה) השתתף בליווי שיירות בין גוש עציון וירושלים, עבר את הדרך פעמים רבות בהצלחה, אך פעם, בחזור השיירה מירושלים, נתקלו במחסומים והותקפו מדרום לבית־לחם (ההתקפה הראשונה על התחבורה העברית באזור זה). בחפותו בנשק על המכונית האחרונה, שניסתה לחזור לירושלים להזעיק עזרה, נפגע ונפל ביום 12.12.1947. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות שעל הר־הזיתים בירושלים.

הרלינג צבי („הרשו")

בן משה ושרה. נולד ב־6.10.1927 בעיר לרק בגרמניה הדרומית. בשנת 1936 עלו הוריו לארץ. החל ללמוד בבית־הספר העממי של זרם „המזרחי" בבני־ברק. ניחן בכשרון לציור ולכל מלאכת־יד, וכאשר סיים את חוק לימודיו רצה ללמוד מסגרות, ואמנם השתלם במקצוע זה ועשה חיל בעבודתו שהוציאה לפועל בדיוק רב. היה חבר בתנועת־הנוער הדתית „בני־עקיבא" ושאף לצאת לכפר ולחיות בקיבוץ. משנת 1942 היה חבר ב„הגנה" והשתייך ליחידה של נוער דתי בגוש דן.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס עם חבריו־ליחידה לצבא. השתתף בפעולות רבות. נשלח עם יחידתו לסכיבות ירושלים והשתתף בקרבות של עטרות, צובה, נוה־יעקב, הקסטל ובחיפוש אחרי ה„ל"ה" בהרטוב. בפעולה זו, בשעת הנסיגה, נשאר אחרון מאחרי חבריו וחיפה על הנסיגה. לאחר חדשים של קרבות באזור זה חזר לשרון, השתתף בכיבוש כפר־סבא הערבית, טנטורה וקאקון, ולאחר כיבוש מחנה תל־ליטוינסקי היה למחסנאי במקום. ב־9.7.1948 יצא עם חבריו לכיבוש לוד ורמלה, נפל בדרך מהבסיס בכפר־יונה, בכפר הערבי רנתיה, והובא לקברות בנתניה ב־11.7.1948, בהספד עליו נאמר: „על כל מעשה ממעשיו, כאזרחיים כצבאיים, מתוה היה קו של פשטות".

הרמל עקיבא

בן יעקב ושרה. נולד ב־5.1.1931 בוולובץ, צ'כוסלובקיה. עלה לארץ עם הוריו ב־1934. המשפחה התישבה בבני־ברק, שם סיים עקיבא את בית־הספר העממי, עבד במלאכת האריגה ועזר להוריו.

ב־נואר 1948 התגייס ונשלח לחניתה ולחיפה והיה בין מלוי השיירות לגליל המערבי. אחר־כך השתתף בפעולות קרביות בעכו ובסמרה וסביבותיה. בפעולות ג'נין קיבל, לאחר שמפקדיו נפלו, את הפיקוד לידיו ועם כובשי המשטרה הגיע כראשון לבנין הכבוש. נפל בקרב על ג'נין ב־3.6.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

הרמן מיכאל

בן היים. יום הולדתו ופרטים על משלח־ידו אינם ידועים. יליד בלגיה, חייל בבריגדה ובמלחמת־השחרור. כשפלשו הנאצים לבלגיה נמלט לצרפת ומשם לספרד. בן 16 היה בעברו בגניבה את גבול ארץ ממשלת פרנקו. מיד נעצר והוחזק שם שנתים, עד שהוצגה לו הברירה: להגר לקנדה או לעלות לארץ. הוא בחר בעליה לארץ. ששה חדשים היה בארץ והתגייס לבריגדה. ליוה אותה בדרכה עד בוא מועד השחרור. כנראה שעם הבריגדה ביקר במחוז ילדותו. על ימיו בארץ, מאז חזר לחיים האזרחיים עד ההתגייסותו במלחמת־העצמאות, שוב אין ידיעות.

במלחמת־השחרור התאמן והיה לחובש פלוגתי. נפצע קשה בסיורו באחד מכפרי האויב בדרום תל־אביב, הועבר לבית־חולים בתל־אביב ובו מת ב־27.4.1948. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

הרי־נשר איתן

בן ברוך ונעמי. נולד בכ"ט בשבט תרפ"ח (20.2.1928) בתל־אביב. למד תחילה בבית־החינוך בצפון ובבית־הספר לדוגמה, ומשעברו הוריו לחירות (גוש תל־מונד) המשיך שם את לימודיו עד גמר כיתות בית־הספר. משם הלך ללמוד שנתיים בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב. איש העבודה היה מנעוריו ובכל שעות הפנאי היה עוזר לא רק להוריו בכל עבודות המשק, אלא גם לנשי המגויסים שבכפרו. היה חבר ב„הנוער העובד" ואהוב על כל חבריו בשל טוב־לבו וישרו. ב־1946 נכנס לשירות הפלמ"ח הימי פל"ם. משם נשלח לקורס למפקדי־סירות וסיים אותו בהצלחה. כמפקד סירה השתתף בהורדת מעפילים לחופי הארץ. פעולתו האחרונה בפל"ים היתה הורדת המעפילים מהאניה „הפורצים" אשר הגיעה לחופי תל־אביב. למחרת היום התנדב לפעולות ה„הגנה" בנגב. משם נשלח לקורס מ"כ בדליה, ומשם — לבסיסו בקיסריה. היה אחראי לבטחון הגב־ים, משם נשלח למעלה־החמישה לקורס למכונות כבדות. בקורס זה הצטיין ומונה למדריך. שירת בגדוד „הפורצים" ומפקדיו בחטיבת הפלמ"ח סמכו ידיהם עליו. זמן־מה עשה במעלה־החמישה והשתתף שם בפעולות קרביות שונות.

בצאתו עם חבריו לשתק את התחבורה הערבית בכביש חיפה—ג'בע, נפל מיריה מן המארב ליד עתלית בסביבות מזאר—ג'בע ב־25.3.1948 — ביום ובחודש (1925) שבו עלתה אמו לארץ. היבא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

הרצברגר חנן

בן מכס ואידה. נולד ב־3.8.1914 בברלין. משגמר את חוק לימודיו בגימנסיה פנה לעבודה. היה צלם. בן 21 הצטרף לתנועה החלוצית. בשנת 1936 יצא להכשרה החלוצית בפרנקפורט שע"נ מיין וב־1938 עבר לשניבינכן. היה מדריך בתנועת „הבונים" ועלה לארץ בשנת 1939 בעליה ב'. משבא לכאן הצטרף לגרעין „הבונים" בבית־השיטה וכעבור שנה יצא עם חבריו להקים את בית־הערבה שהיה לביתו. כאן עמד במבחן עבודה חלוצית רבת אחריות, סבל ולבטים. עבד שנים אחדות כמחסנאי, ואחר־כך במקצוע שרכש לו בארץ — באפיה. בשעות הפנאי עסק בצילום. צילומיו האמנותיים מתארים את בית־הערבה, לבטיה והישגיה.

עם פינוי בית־הערבה עבר ב־20.5.1948 עם כל חברי קבוצתו לסדום ונכנס אתם למסגרת צבא ההגנה. ממכתביו שהריץ לאשתו אפשר לעמוד על פרשת ההרס והחורבן ועל המשא־ומתן בין שני הצדדים. הוא נפל ב־5.6.1948 בהרעשת־תותחים כבדה על מחנה סדום שבאה כתגמול האויב בגלל התקפת ספיה בעברי־הירדן בידי כוהותינו. הועבר לנהריה ב־6.2.1950. הניח אשה ושני ילדים, זכרו הועלה על דפי החוברת „בית־הערבה".

הרצוג זאב (ורנר) („וואל")

בן מכס (מישה) ופאולה. נולד ב־16.1.1911 בברלין, בירת גרמניה. גמר גימנסיה והתחיל ללמוד רפואה באוניברסיטה בברלין. הוכרה להפסיק לימודיו בגלל השתלטות היטלר ועלה ארצה ב־1934.

עבד כפקיד במשרדי הצבא הבריטי ובו בזמן גם בשירות־המודיעין של ה„הגנה". המשיך בשירות זה בצה"ל ואחר־כך נתמנה לקצין־קשר עם או"ם והקונסוליות ו„הצלב האדום". בתפקיד זה ליוה את הקונסול האמריקני לשער מנדלבוים, למעבר לעיר העתיקה, ושם נפגע מיריית צלף ונפל ביום 16.8.1948. למחרת היום נקבר בגבעת־רם (שייך־באדר). ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

הרפ שמעון

בן משה וברוריה. נולד ב־18 בנובמבר 1914 בויקראט (על־יד מינכן־גלדבאך) בגרמניה. למד בבית־ספר עממי ובבית־ספר־למסחר ואחר־כך למד ועבד בדיקורציה. אולם חינוכו בבית שניחן לו ברוח המסורת הביאו ב־1934 להכשרה ב„החלוץ הדתי" בבלקנזה (המבורג). נאמן לעקרונות הציונות ללא פשרה הגשים את שאיפותיו בשנת 1936 בעלותו ארצה. היה בתחילה חבר קיבוץ בניימינה. עבד במחצבה המקומית. ב־1938 עבר לבני־ברק, עבד כפועל בפרדס ובכל מיני עבודות ארעיות ובדוחק פירנס את אשתו ושני ילדיו. ב־1940—1946 שירת במשטרה באזורי שרונה ויילהלמה. עם גמר מלחמת־העולם השניה חזר שוב לעבוד כפועל עד התגייסו לצבא ההגנה. במשך שנים אלו שירת בהתמדה ובמסירות בשורות ה„הגנה". אחרי ימי עבודה מפרכת השתתף פעילה ומסורה באימונים ובשמירה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור עמד על המשמר בגזרת כפר־אנו ובקיבוץ אפעל. דחה את ההצעה לשרת במשטרה. קיבל אימון צבאי בעין־שמר ובחודש הראשון השתתף בפעולות בלטרון, בחולדה ובעקרון, את ההפוגה ניצל לאימונים ובהתחדש הקרבות השתתף במקלען בהתקפה על כפר בירוה בגליל המערבי נגד כוחות קאוקג'י. בקרב מצא לו עמדת־מסתור מאחורי סלע. נורה על־ידי ערבי שארב לו במרחק־מה ממנו ונפל ב־11.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה ב־17.7.1948.

הרציג חיים (קורט)

בן מכס ורגינה. נולד ב־1 באפריל 1919 בברלין. קיבל השכלה תיכונית. עלה ארצה בשנת 1934 והשתקע בחיפה. בשנת 1937 נתקבל כתלמיד בית־הספר החקלאי על־שם כדורי בהר־תבור. עם סיום חוק לימודיו ולאחר תקופה קצרה של הכשרה חקלאית מעשית בנהלל, בשנת 1939, היה למדריך חקלאי. תחילה עבד כמדריך בארגון ההתישבותי „תלמים" (כעת מושב מולדת שבגליל התחתון) ואחר־כך בקרית־שטנד שעל־יד כפר־אתא בעמק זבולון. שם התישב ונשא אשה. משנת 1936 היה חבר פעיל ב„הגנה". עבר קורסים צבאיים רבים ושילב את הדרכתו החקלאית בהדרכה צבאית. היה נוטר והשתתף בהקמת ישובי „חומה ומגדל". היה אחראי להגנת קרית־שטנד ואחר־כך בין האחראים לבטחון באזור כפר־אתא.

נהרג ב־23 במארס 1948 מכדור שנורה בשגגה על־ידי אחד מחבריו בעת סיור במחנה צבאי בקרית־שטנד, לאחר שמחנה זה נעזב על־ידי הלגיון הערבי. היה קבור בכפר־אתא. ב־16.11.1950 הועבר לחיפה. הניח אשה ובן.

הרצנו אייזיק

בן דוב ומלכה־שושנה. נולד בשנת 1926 בעיר מיכילן ברומניה. נעוריו חלפו במדורי המחנות של הגיהינום הגרמני, עלה ארצה בשנת 1946 ועבד בעבודות חקלאיות במושבות השרון. עם ההתקפה הראשונה של הכנופיות הערביות על הישוב העברי הצטרף חיש לכוחות־המגן. נשלח למושב מולדת שבגליל התחתון, ואחר־כך השתתף בהגנה על מחצבות הגלבוע, בקרבות על־יד בית־יוסף שבעמק הירדן ובכיבוש הכפר זרעין. נתגלה כחייל טוב, נלהב לביצוע משימותיו ונאמן לחבריו. הצטיין בקליעה למטרה והתמחה בנשק אנטי־טנק׳ ומכונות־יריה.

ב־9 ביולי 1948 החלה התקפת הצבא העיראקי׳ על הכפר מזאר שבמרומי הגלבוע שנכבש קודם לכן על־ידי כוחותינו. במשך שלושה ימים עמד אייזיק על משמרתו ללא שינה וכמעט ללא אוכל, בלי להוציא מידיו את מכונת־היריה, והפיל חללים לרוב מבין שורות האויב. כשהתרומם לתקן משהו במכונת־היריה פגע בו כדור האויב ב־12 ביולי 1948. נקבר בכפר־יחזקאל יחד עם מפקדו, איש כפר־יחזקאל, שנפל אף הוא באותו הקרב. ב־27.7.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

הרי משה

בן ישראל ולאה. נולד ביום־הכיפורים תרפ״ז בזארמכי־קושצ׳לני שבפולין. למד ב״חדר״ ובבית־ספר פולני. נתיתם מאביו בילדותו וב־1936 עלה עם אמו אל אחיו ואחותו בקבוצת „החוגים״ שברעננה. כעבור חודש כבר דיבר עברית ורכז יום־יום על חמור ללמוד בבית־החינוך בכפר־מל״ל. משעלתה קבוצת „החוגים״ להתנחל במעון־חיים ושם לא היתה כיתה מתאימה לו בבית־הספר, נשלח ללמוד בתל־יוסף. הילד הקטן והנפחד התערה מיד בחיי החברה החדשה וגדל לעלם חסון. הצליח בלימודים ובספורט והיה מראשי הפעילים ב„חברת־הנוער״. בשעה שחבריו ביקרו אצל הוריהם מצא לו התעסקות בחדר־הקריאה של המבוגרים ואחר־כך נעשה בן־בית אצל אחת המשפחות שקירבה אותו מאד. בעבודה המשק מצא את מקומו ברפתנות והתמסר לה.

אחרי גמר כיתות־ההמשך התגייס לפלמ״ח. השתתף בפיצוץ הראדאר על הכרמל — ואז נפצע בידו — ובמבצעים אחרים בימי המאבק. גמר קורס של מ״כ והיה למדריך חביב על חניכיו ומפקדיו. בחורף תש״ח השתתף בהרבה מבצעים, ביניהם בפעולות־ענשין על בלד א־שיך, באזור שפרעם, בדרך נצרת־חיפה ולאחרונה בכפר־קנה, שם נפצע ברגלו ונשלח להתרפא בתל־יוסף. בתקופת החלמתו שירת בפעולה אנטי־אוירית ובהדרכת טירונים. עוד לפני החלמתו הגמורה חזר לגדודו כחטיבת „יפתח״, כי לא יכול „להרקיב״ בשלוה בשעה שחבריו נלחמים ונופלים. עד להבראתו השלמה הועסק באימון טירונים בקבאב ליד רמלה. בשעת ביקוריו בקבוצת גזר הוקף פתאום המקום על־ידי כוח גדול של הלגיון במשוריינים ומאות חיילים, וכנ״ל רק חברי המשק והוא ופלמחאים אחדים. בעמידת־גבורה במצב נואש זה נפצע וירד למקלט החבישה. כשאפסה כל תקוה להחזיק מעמד יצא בתחבשתו ובידו כילה לבנה על חוד רובה, להודיע על כניעה ולמנוע טבח. נפצע ביריה (לפי העדויות: על־ידי קצין בריט׳ של הלגיון) ונפל ב־10.6.1948. נקבר בגזר.

הר־שלג דן

בן יחיד לאביו משה ולאמו דבורה. נולד בדצמבר שנת 1928 בירושלים. למד בבית־החינוך לילדי העובדים בירושלים. סירב להמשיך בלימודיו בבית־ספר תיכון, על אף התוצאות החיוביות של הבדיקה הפסיכוטכנית. אמר: „אהיה חבר מועיל יותר לקיבוץ אם אלמד מקצוע, וגם לאמא יהיה קל יותר״, ונתקבל לבית־הספר המקצוע „עמל״ ולמד בו מסגרות וחרטות. מכיתה ה׳ של בית־הספר העממי היה חבר בתנועת־הנוער „המחנות העולים״ ומדריך בה מגיל 14. אחר־כך הצטרף ל„התנועה המאוחדת״. עם תום לימודיו בבית־הספר המקצועי התעכב לשנה נוספת בעיר, כי רצה לצאת להכשרה עם בני גילו שבתנועה לפני סיימם את לימודיהם בבית־הספר התיכון. עבד בבית־מלאכה והתבלט בכשרונותיו הטכניים. ובו בזמן התמסר להדרכה בתנועה. כשיצאה קבוצתו להכשרה לא ניתן לו להצטרף אליה. הוא נשלח להדרכה לחיפה. שם עבד 3 ימים בשבוע בנמל כסבל, ו־4 ימים בהדרכת הנוער. עם פרוץ המאורעות תבעה ממנו התנועה להמשיך בהדרכה, אולם לבו לא היה שלם עם תפקידו, שנראה לו כבלתי־חשוב בימים אלה. הוא עזב על דעת עצמו את חיפה והצטרף לחבריו להכשרה המגויסת בכפר־בלום. שם עבד תחילה בעבודה חקלאית ואחר־כך במסגריה. הצטיין בהמצאות ושכלולי היצור. לא ארכו הימים ודן נקרא למרכז התנועה, והועמד למשפט על הפרת משמעת בעזבו את ההדרכה. הוא נתבע, באיום של הוצאה מהתנועה, לחזור מיד לתפקידו, אולם הוא „ערק״ והצטרף ליחידה לוחמת אחרת של הפלמ״ח, נלחם במגרה ורמות־נפתלי. בסוף חודש אפריל חונן דן על־ידי מזכירות התנועה וחזר לחבריו־לגדעין המגויסים בהר־כנען. היה חייל למופת, אמיץ־לב, חסון, נאמן למפקדיו ורע טוב לחבריו־לנשק. לוהט כולו ברצון לנקום את מות חבריו. כשנודע לו על מות הטוב שבחבריו כתב לאמו: „הידיעה על מות שאוליק הממה אותי, אך אחרי שחשבתי מעט הגעתי למסקנה, שאינה מקוראית ביותר, שאי־אפשר להתעלם מהקרבת קרבנות במלחמה... שאול היה חבר יקר לי ועלי לנקום את דמו. אני מתבייש במלה זו, כי ברברית היא. אולם כל דמי צועקים בי, ואני אנקום״.

בזמן המערכה על כיבוש צפת נודע למפקדו כי דן הוא בן יחיד להוריו והוא פקד עליו להישאר בעורף. אולם דן ראה בכך עלבון נוקב ובמבע במפגיע לצרפו למסתערים. בכיבוש המצודה חיפה על חבריו במקלעו. „דן אתה גלוי לעיני האויב״, אמרו לו חבריו. „אני יודע — השיב דן — אוציא עוד צרורות מספר לחיפוי, ואחר־כך אסתתר״. ליד מקלעו פגע בו כדור האויב. עוד הספיק לקרוא: „נפגעתי! קדימה״. ואלו היו דבריו האחרונים לפי עדות חבריו. נפל ב־10 במאי 1948. נקבר בצפת.

הרשלר נחמיה

בן יוסף ושרה. נולד ב־7.5.1928 בירושלים. בן־זקונים להוריו. למד בתלמוד־תורה „יבנה״ בירושלים ובישיבת „הפארת ישראל״ בחיפה. אחר־כך עבד כאורג בבית־החרושת „אתא״. בשנת 1946 התגייס למשטרת הישובים העברים, עלה לדרגת מפקד־כיתה והיה לגער חסון, שופע עליזות וחדות־חיים מרובה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בהבטחת הדרכים בסביבות חיפה. נפל ביום ד׳ בנ׳סן תש״ח (13.4.1948) בהגנת רמת־יוחנן. במותו היה חיוך נסוך על פניו. נקבר בכפר־אתא ב־22.4.1948.

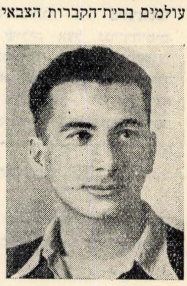
הרשנזון צבי

בן משה וטמה. נולד ב־27 במאי 1927 בציאסניק, פלך לובלין, שבפולין. בילדותו למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי פולני. ב־1939, עם כיבוש פולין על־ידי הנאצים, נמלטו הוא והוריו אל השטח הסובייטי ונשלחו לסיביר, שם עבדה כל המשפחה. צבי הצעיר, בן ה־14, עסק בחטיבת עצים. ב־1941 שוחררו מגלותם בסיביר ועברו לאסיה המרכזית, לקולחוז סובייטי. צבי עבד בקולחוז בטרקטור והיה לעומד ברשות עצמו. ב־1946 עברה המשפחה לפולין ובהשפעתו של צבי שמה פעמיה ארצה. בהגיעם לאוסטריה פעל צבי בתנועת „גורדוניה" ועבר אימונים במסגרת ה„הגנה". במשך שבועות היה נעדר מן הבית, בהתכוננו לתפקידים החדשים בארץ.

עם פרוץ מלחמת־ישראל עלה לארץ ונשלח בין אנשי התגבורת לאזור מגרה, לאימונים ולעבודה. ביום 27 ביולי 1948, לאחר שהשתלם יחד עם כיתת־התגבורת באימוני רובה, חזר לחדר־הנשק לניקוי כלי־הנשק, ב־12.30 בצהריים נשמעה התפוצצות אדירה, בה נהרג צבי במקום עמדו. היה קבור במגרה. ביו"ט במנחם־אב תש"י (2.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

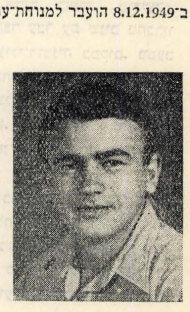
הרשקוביץ אהרן („ארנלי")

בן רפאל ושיינדלה. נולד ב־6.1.1922 בבוקרשט, ב־רת רומניה. גמר בית־ספר תיכוני למסחר והתכונן לחיים אזרחיים שלווים. זוועות המשטר, השותף לנאצים, עקרו מנפשו את האמונה בעתיד היהודים ברומניה, ואחרי מלחמת־העולם יצא ב„נתיב הברי־חה" לאיטליה והפליג ארצה ב־1946 באניית־המעפילים „הגנה". היה עצור זמן מה במחנה עתלית ושם למד לדבר ולכתוב עברית ובמכתביו להוריו כתב שהוא נהנה גם מהחיים במחנה, באשר הרגיש אדמת־מולדת תחת רגליו. בנובמבר 1946 שוחרר מהמחנה ובמכתביו הביע התפעלות מכל מראה עיניו. התישב בגבעתים ועבד כפועל־בנין ונתחבב על מכיריו.

התיצב לצבא ההגנה בפברואר 1948 וישירת באחד הגדודים שבחטיבת „אלכסנדרוני". השתתף בכל פעולות הקרב של הפלוגה (כיבוש יזור, קאקון ועוד). במכתבי־ההרגעה להוריו הואגים לו כתב בין השאר: „ודאי אין המלחמה חברת־ביטוח, אבל כשם שעברנו את מלחמת הנאצים כך נעבור את מלחמתנו זו. אין לנו שתי דרכים, ננצח ונמשיך את העבודה. — — — המות בשדה־הקרב אינו גרוע מהמות במחנות הגרמנים, אבל בקרב למען המולדת יש יותר סיכויים לחיים טובים". ואכן המשיך בקרבות מתוך הבנה ומסירות. נפל ביום 28.12.1948 בהסתערות על עיראק אלמנשיה. היה קבור בפלוגה. ב־8.12.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

הרשקוביץ אליהו

בן מנשה וסלי. נולד ביום י"ז במנחם־אב תרפ"ג (30 ביולי 1923) בבראילה שברומניה. בן יחיד להוריו. אביו, ציוני ותיק, הינק אותו על ערכי התרבות והשפה העברית. בן עשר עלה עם הוריו לארץ, ועד מהרה היה כאחד מילדי הארץ. היה חבר תנועת „גורדוניה" ונתן הרבה מרוחו להתפתחותה של תנועה זו. לאחר שסיים בהצטיינות את הגימנסיה העברית בירושלים הצטרף לפלמ"ח ושירת בו כשנתים ומחצה, בכפר־גלעדי ובסיורים על־פני כל הארץ, והשתתף בפעולות רבות. בשנת תש"ה נכנס לאוניברסיטה העברית ולמד ביולוגיה וחקלאות. תוך כדי לימודיו המשיך גם בעבודתו הציבורית כמדריך מחונן ב„המשמרת הצעירה", בעל השקפות נועזות, ער ועקבי במחשבותיו. שימש מרכז לויכוחים ודיונים אידיאולוגיים בתנועה וכך היה לרוח החיה והמעוררת למחשבה בחוגי המדריכים והחניכים כאחד.

עם ההכרזה על המדינה התיצב עם יתר הכטודנטים למערכה. בסיסו הצבאי היה במעלה־החמישה ומשם יצא לפעולות רבות בסביבות ירושלים. השתתף בליווי השיירות לירושלים, לתל־אביב, לים־המלח, עד היפסקן. צורף לקבוצת ה„ל"ה" שחשה לעזרת גוש עציון הנצור, שם נפל בה' בשבט תש"ח והובא לקבר־אחים בכפר־עציון. משם הועברה גויתו עם גויות יתר חללי הגוש להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

הרשקוביץ אליעזר

בן חיים. נולד בשנת 1928. נפל על־יד נגבה ב־18.10.1948 ולמחרת היום הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בכפר־יהושע.

הרשקוביץ אריה

בן דויד ושרה. נולד ב־10.2.1930 בסלאשין דולי וגדל בבוטשאנה, בחלק הקרפטו־רוסי שבמחוז מרמרוש (או צ'כוסלובקיה). למד בבית־ספר עממי ממשלתי וב„חדרים". בשנים הראשונות של מלחמת־העולם השניה סבל מ„היחס המיוחד" שהנהיגו ההונגרים כלפי היהודים באזור שהוחזר לשלטונם. ב־1944 נשלח עם הוריו למחנה אושביינצים, הופרד מהם ושוב לא ראה אותם לעולם. הועבר למחנה בוכנוואלד ואחר־כך לפלוסבורג, הועבד בפרך והתענה ברעב ובעינויים קשים. בשהעבירוהו משם בסוף חורף 1945 הצליח לברוח ולהסתתר עד לשחרור על־ידי הצבא האמריקני. בשעת הבריחה קפאו רגליו מקור והיה צורך לקטוע לו שתי אצבעות ונוקק לטיפול רפואי במשך שנתים וחצי. משהבריא הצטרף לקיבוץ „פועלי ציון" בהאם שעל הגבול הצ'כי, עבר למחנה־הכשרה של ה„הגנה" ונשלח עם שיירת מעפילים לארץ־ישראל. השיירה נתפסה באוסטריה והיוחזרה לאזור האמריקני שבגרמניה ושם שוחררו.

כשנשלח שנית בשיירה של אנשי גח"ל הגיע לארץ ב־13.9.1948 ונכנס מיד לשירות. השתתף במערכות עיראק אלמנשיה ובאר־שבע, ובאחרונה — בקרב על ואדי רומילה. שם נפגע ב־6 בדורי ברן ונפל ביום 26.12.1948. הובא לקברות ברביבים וב־14.8.1950 הועבר לנתניה.

הרשקוביץ אשר

בן יוסף ורבקה. נולד ב־11.9.1926 בעיר ואסלו שברומניה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני והצטרף לתנועת „גורדוניה", והוסיף לפעול בה במחתרת עם השתלטות הנאצים. באביב 1944 הועפל ארצה באניה „מאריצה". למד ועבד שנתים בכפר־הנוער בן־שמן, התאמן במסגרת ה„הגנה" והתמחה בעבודה, ביחוד בפלחה. השלים את הכשרתו שנה נוספת אצל האיכר עמי אסף בכפר־יהושע וסמוך להתחלת

מלחמת־השחרור התנחל בקבוצת גבים (בקרבת גיר־עם), ששימשה אז ישוב־משלט במסגרת גדוד מגדודי פלמ"ח. מילא תפקידים מרכזיים במשק והגנת המקום.

נפל ב־21.10.1948 בהפצצה אוירית על באר־שבע והסביבה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגבים—שדה־עקיבא.

הרשקוביץ יוסף ("יוסי")

בן אריה ועמליה. נולד בשנת 1924 בעיר באקאו שברומניה ובשנת 1944 עלה לארץ־ישראל. בחוץ־לארץ קנה לו השכלה תיכונית והספיק להכיר כי אין מקום ליהודי בגולה. חניך תנועת „השומר הצעיר". הצטרף כחבר לקיבוץ רשפים ושהה בו שנתים. בשנת 1946 פרש מהקיבוץ כדי להיות מורה. עבר קורס־הכנה לכניסה לסמינריון למורים בירושלים והתפרנס כפועל, מקום־מגוריו הקבוע — עיר־גנים.

חבר ה„הגנה" מאז בואו לארץ. בתחילת 1948 התגייס לצה"ל והשתתף בהגנה על שבי־ציון ובשחרור תרשיחה. נפל בהגנת מעגן שבגליל המערבי. בזמן הקרבות נפצע ברגלו ולא יכול לסגת עם הנסוגים. אחרי הפסקת־האש נמצא ב־24 ביולי 1948 הרוג בשדה. אחרי יומים הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. הניח אחריו אשה.

הרשקוביץ טוביה ("טיבור", "טיבי")

בן זליג ואסתר. נולד ב־17.5.1926 בבוקרשט, בירת רומניה, להורים דוברי הונגרית שעברו שמה מטרנסילבניה. אחר־כך חזרו לאודיה־מארה ושם למד בגימנסיה היהודית והצטרף לתנועת־הנוער „דרור". בינתים סופח האזור שוב להונגריה ואחרי סיום המחלקה הרביעית המשיך את לימודיו בבית־הספר הטכנולוגי התיכוני בבודפשט. בן 17 גויס לפלוגת־עבודה (כשהונגריה הצטרפה למלחמה לצד גרמניה) ונשלח לעבודות ביצורים ופינוי מוקשים בחזית אוקראינה. היה בין החמישה ששרדו בחיים מהפלוגה (שכל חבריה היו יהודים). כשחזר אחרי מיגור האויב הנאצי מצא בסוף 1945 את אמו ושידל אותה ללכת אתו ב„נתיב־הבריחה" כדי להגיע לארץ־ישראל. „אינני רוצה שאני או צאצאי יתנסו עוד פעם בכל מה שעבר עלי מידי הגויים, והם עוד יחזרו על תעלוליהם" — אמר לאמו. בדרך נאסרו פעמים אחדות עד שהצליחו לבסוף, בעזרת חיילי הבריגדה העברית, להגיע לאיטליה. שם הצטרף להכשרה ל„הגנה" וכעבור שנה העפילו ארצה באניה „פלמ"ח". משנתפסה האניה על־ידי הבריטים השתתף בהתנגדות המעפילים לשילוחם מן הארץ, נפצע ואף נפגע בבריאותו מהגאזים המדמיעים ולבסוף הוגלו לקפריסין. שם הוכנס לבית־החולים של המחנה ואחרי החלימו הוסיף להתאמן ב„הגנה", עד שהורשה לעלות ארצה עם אמו ב־15.5.1947. היה חולה־ריאה מרוב התלאות ואמו עבדה בבית־העולים וטיפלה בו עד שקם שוב על רגליו. היה מכונאי, אך לא עסק הרבה במקצוע זה בארץ, כי כבר בדצמבר 1947 התנדב לשירות בצבא ההגנה. בהשתדלות אמו, בהסתמך על בריאותו הלקויה, שוחרר זמנית, אך לאחר ימים מספר חזר לשירות בחי"ש ואחר־כך באחד הגדודים, את התגנדות אמו ביטל: „אם הלכתי לצבא ההונגרי, כיצד לא אלך לצבא המולדת? אם חזרתי חי מהמלחמה הגרמנית, בודאי אחזור גם מהמלחמה שלנו". נלחם בעמדות מקוה־ישראל, חולון ובת־ים נגד ערבים ואנגלים. ביחוד היה מומחה בחבלנות עוד מש־רותו בחזית הרוסית את „המולדת האויבת". בתור חבלן בדק במשך שלושה חדשים את הכביש החדש, בו עברה התחבורה היהודית לראשון־לציון דרך שכונת מולדה. השתתף בהרבה פעולות מוצלחות בחבלה ובפיצוצים בכפרים ובבסיסי האויב בסביבת יפו. בין הפעולות הללו מציינים חבריו ביחוד את קור־רוחו וזריזותו ויכלתו המקצועית בפיצוץ בית גדול ששימש עמדת־אויב מסוכנת ומאיימת בג'בליה.

באחד הסיורים תפס בראש קבוצתו שני מרגלים ערבים ששידרו את הודעותיהם במשדר־שדה מורכב על אופנוע. פעם אחרת קלטה אוזנו שיחה גרמנית מעל מכונית־משא והודות לערנותו ולזריזותו נתפסו קצינים וסמלים גרמנים שבאו לשרת את האויב. הוצע לקבל את־הצטיינות. הרבה פעולות הבלה ופיצוץ ביצע בהצלחה ובכלל זה גם פעולתו האחרונה בתל־א־ריש, אך כשחזר משם אל הבסיס עם קבוצתו, תוך כדי קרב־נסיגה קשה, נפגע בכדור ונפל באור ליום 28.4.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

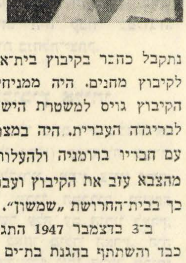
הרשקוביץ משה־אריה

בן אנשל וברטה. נולד ב־23 בדצמבר 1923 בעיר ניירדהזו בהונגריה. היה בן להורים אדוקים, שרצו כי ימשיך לימודיו ב„ישיבה" לאחר סיום לימודיו בבית־הספר העממי, ואילו הוא חפץ להתפרנס מיגיע־כפיו. כשסיים שמונה כיתות של בית־הספר העממי נעשה שוליה אצל נגרי־רהיטים. יצא לבירה, לבודפשט, השתלם במקצועו ועסק בו עד בוא הנאצים. במחנה־העבודה סבל נוראות, אך ניצל ממות. יצא מהשעבוד חלוש בגופו ומדוכא ברוחו. בראשונה חזר להונגריה ועסק בהעברת סחורות. כשהתאושש עלה על דרך הגאולים. העפיל באניה „הנריאטה סאלד", בשנת 1947, וחצי שנה היה עצור באחד ממחנות־המעצר בקפריסין.

משעלה לארץ נענה לקריאת־הגיוס הראשונה. גויס לחי"ש. השתתף בכיבוש יפו, בקרב לטרון ובמערכת הנגב. נפל בחוליקאת ב־19.10.1948. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג.

הרשקוביץ נתן

בן זאן ורבקה. נולד ביום 13 באוגוסט 1926 בבוקרשט, בירת רומניה. למד בבית־ספר עממי ונתקבל לעבודה כעוזר בבית־מרקחת. בגיל צעיר מצא את הדרך לציונות, הצטרף לתנועת „דרור" ופעל בה כמדריך. בימי השואה ירד עם התנועה למחתרת ונאלץ להפסיק את פעילותו לאחר מאסרם של כמה חברים. באפריל 1944, כשהיתה רומניה מוצפת גייסות גרמנים, עלה ארצה באניה „מוריצה". נתקבל כחבר בקיבוץ בית־אורן וכעבור זמן קצר עבר עם שנים מחבריו לקיבוץ מחנים. היה ממניחי היסוד לריכוז עולי־רומניה במקום. משעם הקיבוץ גויס למשטרת הישובים העבריים ולאחר ארבעה חדשים התגייס לבריגדה העברית. היה במצרים ובאירופה וניצל את ההזדמנות להתראות עם חבריו ברומניה ולהעלות כמה מהם לארץ. משחזר לארץ והשתחרר מהצבא עזב את הקיבוץ ועבר לגור בבת־ים, זמן־מה עבד ביהלומים ואחר־כך בבית־החרושת „שמשון".

ב־3 בדצמבר 1947 התגייס לצבא ההגנה, כמ"כ עסק בהדרכה בנשק כבד והשתתף בהגנת בת־ים ובכיבוש יפו. נשלח לקורס מ"מ ולפני סיומו נקרא שוב לתפקיד קרבי. נשלח עם חבריו־לנשק לפתיחת דרך בורמה. ב־7.6.1948 יצא להחליף כיתה במשלט בית־סוסין ובדרך נפגע ונפל מרסיס פגז. היה קבור בנען. ב־18.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

הרשקוביץ מרדכי

בן אהרן ואסתר. נולד ב־17.9.1923 בעיר הורדיה מרה שברומניה. למד בבית־ספר עממי ובגיל צעיר הצטרף לתנועה הציונית. כשבגר היה מזכיר „הנוער הציוני" ברומניה. מסגר לפי מקצועו, עבד והתמחה במלאכתו זו כדי להיות בין אנשי העבודה בארץ. בימי מלחמת־העולם השניה התגלגל לבודפשט. עבד כבעל מקצוע במחנה־הסגר, עזר לזולת בתוקף עמדתו ה„מיוחסת" כמומחה ולא אחת נענש על כך קשות. מהמחנה עבר לגיטו בודפשט. העפיל בשנת 1946 באניה „הגנה". התנדב לפלמ"ח והתאמן באימונים צבאיים בקבוצת עין־הנצי"ב. משם נשלח לקורס מיוחד למרגמות.

במלחמת־השחרור השתתף בקרבות לוד, רמלה וצריפין. בימי חופשתו האחרונה אמר לקרובו, שאצלו התגורר בחולון, כי אף־על־פי שהיה לא פעם בסכנה ועבר עליו מה שעבר ותמיד יצא בשלום, לבו „מבשר אותו הפעם רעות". אז ניסה קרובו להשפיע עליו שישתדל לעבור ליחידה לא־קרבית, אך הוא עמד על דעתו, כי לא יעזוב את מקומו ויהי מה. יצא לחזית ולא חזר. נפל במערכת לטרון ב־18.7.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950).

הרשקוף אלכסנדר

בן דוב־ברקו וברטה. נולד ב־10.6.1914 בבראילה שברומניה. בבית־הוריו נעדרה רוח מסורת יהודית והוא התחנך בבית־ספר תיכוני רומני. בעצמו מצא את הדרך לתנועת „הנוער הציוני" וחות־ההכשרה. רב היה חלקו בארגון עליה ב' שעברה את רומניה בשנת 1939 ובה בשנה עלה אף הוא. עבד כחקלאי, אך מילא גם תפקידים ציבוריים: כמנהל־חשבונות, כבא־כוח קבוצתו ניצנים לפני המוסדות. בשנות 1946—1947 היה שליח המוסדות בארצות אירופה. היה חבר הועד הפועל של „העובד הציוני". כחניך תנועה צופית הצטיין בנאמנותו, דייקנותו ובהרגשת אחריות. שאף לשיפור יחסי החברה ועמד במבחן המשברים השונים שחלו בחיי הבניה. בימים האחרונים הוצע לו לטפל בעניני נשק ותגבורת וניתנה לו ההזדמנות להימצא בחברת משפחתו לאחר שנולדה לו בת, אך הוא דחה את הצעה בבכרו להישאר בהגנת המקום.

בשבעה ביוני 1948 נפגע ממגז אנטי־טנקי שחדר לעמדתו. נקבר בניצנים. זכרו היעלה בחוברת „ניצנים במצור ובמערכה".

זכר קרל (אברהם בן אברהם)

בן לוציה. נולד בשנת 1903 למשפחה קתולית בברלין שבגרמניה. גמר בית־ספר למסחר ועבד כפנקסן בבית־מסחר גדול. כסוציאל־דמוקרט התנגד לקנאות הגזעית ולדיכוי הנאצי, וכשעלה היטלר לשלטון — פנה עורף לעמו המתפרע, התגייר ועלה ארצה ב־1933. עבר הכשרה חקלאית ובמשך הזמן התנחל ברשפון, נשא אשה וגולדה לו בת והיה מטובי העובדים במשק.

מיד עם עלותו ארצה הצטרף ל„הגנה", עבר את כל שלבי האימונים וביחד עם עוד ארבעה מחברי רשפון נשלח לקורס־לפגזים בבית ברל והצטיין בו. זה היה כבר בסערת מלחמת־השחרור, באביב תש״ח. שבועים אחרי סיום הקורס נשלח להשתתף בכיבוש כפר־סבא הערבית וחזר מקץ 48 שעות. כעבור חמישה ימים יצא שמה שנית בהתנדבות, נפגע מפגז ערבי ונפל ב־19.5.1948. נקבר ברשפון.

זכר אליהו

בן דויד ובלובה. נולד ב־1928 בבאנליה שבבוקובינה, רומניה. הצטיין בלימודיו ובעבודתו בבית־הספר ומילדותו שאף לעלות לארץ־ישראל בעקבות אחיו ואחיותיו ולהיות עובד־אדמה כמותם. בן 13 הוגלה עם הוריו וכל היהודים האחרים לטרנסדניסטריה (אוקראינה) והיה מסתכן לחמוק מהמחנה כדי לאסוף ולהביא בדרכים שונות צרכי מזון להוריו ולקרוביו. משנספו הוריו במחנה, ברח משם ולבסוף מצא מחסה בבית משפחת־איכרים אוקראינית כבן־משפחה מדומה ושם קיבל את ה„הכשרה" כרועה־צאן ועובד בשדה ובחצר, והאמינה בעתידו בארץ־ישראל נרנה לו כוח לשאת את התלאות שעברו עליו.

ב־1944 עלה ארצה עם „עליית־הנוער" (בשיירה הראשונה של „יתומי" טרנס־דניסטריה בעזרת „הצלב האדום" הבינלאומי), למד שנתים במקוה־ישראל בחברת הנוער העולה הדתי, התמהה ביחוד בעציי־פרי, התאמן ב„הגנה" מתוך התלהבות ומטירות שהגבירו את כושר תפיסתו והגיע לדרגת מ״כ. הצטיין בעבודה ובלימודים ונתחבב על מוריו וחבריו. אחר־כך היה מאמן ומדריך ומזכיר חבורת נוער עולה בשדה־יעקב, בארגון „בשרשרת" בעמק חפר ובאחרונה בקבוצת תקומה של „הפועל המזרחי" בנגב, וכל תפקיד שהוטל עליו קיבל ברצון וקיימהו באמונה ובכושר. ההלהב למפעל החלוצי הגדול של ההתישבות בנגב, כמרחב לקליטת המוני עולים, כי לדבריו „לא תיתכן מדינה יהודית בלי הנגב". כשגמר את תפקידו בתקומה בא לתל־אביב ועבד זמן־מה בבית־החרושת „הארגז" ואחר־כך ב„המלתים".

משפרצה מלחמת־השחרור התיצב להגנת שכונת גרין בחולון וביצע פעולות השובות. באחת מפלוגות התגבורת הראשונות של חי״ש נשלח מתל־אביב לירושלים, צורף לגדוד „מוריה". השתתף בהגנת שכונת מקור־חיים ותלפיות ובקרבות קטמון. מילא כל פקודה בכושר ובמסירות, היה לעזר למפקדו, המשיך לאמן ולהדריך במקומות המסוכנים תוך כדי מצב־רוח מרומם מהרגשת רוח הגאולה והתקומה שבמלחמה הזאת, ומרוחו זו השתדל להשרות גם על חבריו בשירים וברשימות שחיבר וקרא לפניהם. באחרונה נשלח עם פלוגתו למבצע פריצת הדרך והמציר על ירושלים ליד שער־הגיא. יומים נלחם באומץ ובגבורה בהתגוננות ובהתקפות ובשעת הטלת רימון־יד מקרוב לעמדת האוי״ב נפגע מכדור בראשו ונפל ביום 13.5.1948, נקבר בסנהדריה בירושלים.

זג יעקב

בן הרמן ונטי. נולד ב־2.10.1923 בקלוז׳ (קלוזנבורג) שבטרנסילבניה, רומניה. גידולו חל בתקופה לאחר שהשלטון הרומני חיסל את בתי־הספר העברים וחינוכו העממי והתיכוני היה ברומנית ובהונגרית (שפת אמו). אך בעודו נער מצא מאליו את הדרך לתנועת „השומר הצעיר" וכשעלה ארצה ב־1941 נכנס ל„חברת־הנוער" בקיבוץ מרחביה. התחנך חינוך עברי חדש ברוח תנועתו. התאמן בעבודת הפלחה והשפיע על חבריו ממסירותו לרעיון ולעבודה. עבר תקופת השלמה בגן שמואל ומשחזר התמטר עוד יותר לכל עבודה, כגדולה כקטנה, בפלחה לכל סוגיה, בידים ובמכונות — עד שהשיגו עליו, על ציור ועולה חדש, ריכוז עבודות הפלחה בקיבוץ הותיק, והישגיו התבטאו בהסכון ימי־עבודה רבים, בנה לו קן־משפחה בקיבוץ, אך משגויס לפלמ״ח ראה רק לעתים רחוקות את אשתו ובנו הפעוט ואת משפחת־הקיבוץ הגדולה והתמסר כולו לשירותו החדש וגם בו הנהיג — בעלותו בפיקוד דרגה־דרגה עד למפקד פלוגה — את יסודות המשמעת, המסירות לשירות והחברות, כמו בעבודתו בקיבוץ.

בחורף תש״ח שירת עם פלוגתו בהרי־יהודה. מאנשיו (ביניהם גם מגיסים חדשים) תבע את המכסימום והינכם לכך, ואת טובתם דרש בתוקף מהפיקוד הגבוה. היה מפקד הקו לליווי שיירות בדרך ירושלים—השפלה, השתתף בפעולת „נחשון", הצטרף עם פלוגתו לגדוד החמישי והשתתף בקרבות נגד הלגיון הערבי. הועבר לפקד על פלוגת משוריינים ובשעת הנסיון לכבוש את לטרון הצליח לפרוץ לתוך בנין המשטרה. בנסיגה לפי פקודה שקד על הוצאת כל הפצועים, ומשנפצע גם הוא בחזהו הוסיף לרוץ מפצוע לפצוע וקרא: „מי שיכול — יסתלק. אותי תשאירו כאן". אחד הנהגים הפסו בזרועותיו ואמר להשכיבו על הזחל למרות פקודותיו, אך כעבור רגעים אחדים מת. הדבר היה באור ליום 30.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. אחרי נפלו נקבעה לו דרגת סרן לפי פקודת מטכ״ל, זכרו יהודה בחוברת „ששה שנפלו" (הוצאת קיבוץ מרחביה לזכר ששת חלליו).

וגנר חיים

בן מרטין ומרגרית. נולד ב־1922 בברלין, בירת גרמניה. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך למד סנדלרות. ב־1939 בא לארץ עם „עליית־הנוער", התחנך בבאר־טוביה ואחר־כך עבר לכפר־חיים. ב־1941 שירת כנוטר ברמת־דויד. אחרי שחרורו עבד בנהגות. היה פעיל ב„הגנה" וסיים קורס מ"כ. ב־1946 נשא אשה, התישב בקרית־חיים ועבד בסנדלרות.

בינואר 1948 התגייס למערכה. שירת בחטיבת „כרמלי". השתתף בפעולות במרחב הגליל המערבי, הגנת יחיעם ועוד. נפל בין ה־47 בשיירה שניסתה לפרוץ את המצור בדרך ליחיעם ביום 27.3.1948. נקבר בגבעת־חיים ב־29.3.1948.

וגנר שלמה

בן צבי ואמליה. נולד ב־4.7.1929 בעיר ניסקי, גליציה, פולין. בזמן המלחמה התגלגל עד לתורכיסטן והגיע ארצה עם ילדי טהרן ב־1942. סיים את לימודיו בבית־הספר הדתי „חורב" בירושלים. ב־1945 עבר לקיבוץ „חפץ חיים" ושם עבד בגננות ומסגרות. בכוחות עצמו המשיך בלימודי בית־ספר תיכון ואף ביקר שנה באוניברסיטה העברית בירושלים. בימי לימודיו התפרנס בדוחק מעבודה, כפקיד אצל מהנדס. מתקציבו המצומצם הפריש חלק לעזרת אמו ואחיו הקטן שישבו ברוסיה. הצליח להעלותם ארצה, ואמצעים לכך השיג בעבודתו בכפר־אתא. אולם לא זכה להיות במחיצתם אלא שבועים. היה שקדן, צנוע, בעל רגש פיוטי וחביב על סביבתו. עם כל עונתנותו התבלט בין חבריו ברצינות גישתו לחיים ובצמאונו לדעת ולחקר, והגיע להשקפה דתית יהודית משלו. שופע אהבה לכל ומלא דאגה לאמו, ששכלה את בעלה ושני בניה ברוסיה.

נפל בקרב רמת־יוחנן ב־15.4.1948 והוא אך בן 18 שנה. נקבר בכפר־אתא. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־23.11.1950.

וגשל נתן

בן ישעיהו וחיה. נולד ב־15.2.1921 בעיר ניסקו שבפולין. בהיותו בן 4 עברו הוריו לצ'כיה. גדל בעיר ברנו באווירה של ציונות ושאיפה לעלייה חלוצית ארצה. למד בגימנסיה היהודית היחידה בעיר. בעקבות אחיו ואחיותיו הגדולים הצטרף, בהיותו בן 10, לתנועת־הנוער „תכלת־לבן". למד בגימנסיה היהודית בברנו. אחרי עליית אחיו ארצה לא נח ולא שקט עד אשר ניאותו לו הוריו ואף הוא עלה לארץ בשנת 1935 והוא אז רק בן 14. היה תחילה בבנימינה אצל אחותו, אחר־כך בגן־חיים אצל אחיו, ושם הכשיר את עצמו לחיי קיבוץ. הצטרף ב־1936 לקבוצת־הכשרה של „עליית־הנוער" באילת־השחר. שם למד ועבד בחקלאות. ניתן בתבונת־כפים והצטיין בדייקנות עבודתו. עם תום ההכשרה נכנס כחבר לקיבוץ עין־גב ועבד שם בשמירת־השדות, בסנדלריה, ברפת, ובענף הדיג, ובכל מקום הצליח בעבודה. במו ידיו בנה את הפרירה, מאחר שלא היה תקציב לכך, וגם הקים את צריף־המגורים, כל ימי שבתו בעין־גב, ובעיקר בשנתים האחרונות, היה פעיל בענייני במחון ונודע כמדריך טוב לנשק. כעבור 6 שנים, משעזב את הקיבוץ, עבר לקרית־ענבל ואנעל להקים שם משק ביחד עם אחותו וגיסו. עסק בעבודת בנין כטכנאי ובמהרה היה פועל אחראי לבנין בו עבד.

בעל מרץ, איתן ברוחו וחסון בגופו. גם בקרית־ענבל הוסיף לעסוק בעניני ה„הגנה", השתתף בייצור הנשק במחרת ולא נרתע מסיכון עצמו ואף התקין „סליק" לנשק בחצר משקו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין הראשונים שהתגייסו לשירות מלא עוד לפני היות צה"ל. השתתף בקרבות בסביבה ונודע לכל בעוז רוחו. נפל בסגירה ב־6.5.1948 והובא לקבורה בבית־קשת.

וחב אליאש

בן חיים ומרים. נולד בשנת 1928 בתל־אביב למשפחת עמלים. המצב החמרי אילץ אותו להפסיק את לימודיו ולצאת לעבודה בעודו נער קטן. בן 13 עזב את הבית והצטרף ל„חברת הנוער" של „השומר הצעיר" בעין־השופט ואחר־כך בעין־שמר. מצא את דרך חייו בעבודה חקלאית בקיבוץ ובפלמ"ח.

מראשית מלחמת־השחרור השתתף בשמירה, בהגנה ובקרבות. היה הראשון בפלוגתו שהתנדב לשירות בנגב, וביום הראשון למדינת ישראל, כשהצבא המצרי הסדיר כבר עבר את גבול ארצנו והתקדם לתוכה, השתתף במאמץ להבקיע את המצור שעל כפר־דרום. בקרב זה נפל ביום ו' באייר תש"ח (15.5.1948). נקבר בנחלת־יצחק. זכרו הועלה בחוברת „עשרה שנפלו" בהוצאת הקיבוץ הארצישראלי „הראל".

וחב נתן

בן נסים וברכה. נולד ביום ט"ו במנחם־אב תרפ"ז (1927) בתל־אביב. סיים בית־ספר תיכוני ועבד בבנאות. בערבים הוסיף ללמוד ולהשתלם. למד גם לנגן על כינור. התגורר ועבד בתל־אביב. היה חבר בארגון ה„הגנה". במלחמת־העולם השניה התגייס לבריגדה העברית. שירת במצרים, לוב, יוון ואיטליה. עם שחרורו מהבריגדה חזר למקצועו ולתפקידו ב„הגנה". אחרי הכרזת נובמבר 1947 היה בין הראשונים שהתיצבו במערכה, על אף חיוניות הפקידו במקום העבודה. הוא אמר: „אינני אינוליד, ברצוני להיות כשאר הלוחמים". נפצע בפעולה הראשונה בה השתתף. טרם הפסיקו פצעיו להגליד יצא שנית לקרבות. שירת בחטיבת „גולני". נלחם בתפקיד מקלען ב„ברן".

ב־31.5.1948 בקרב על הכפר לגין חיפה על הבחורים הפורצים לכפר. עם הנסיגה נשאר הוא על עץ, שממנו חיפה עליהם, ומשם הופל על־ידי כדור מרצחים. כיון שחבריו כבר התרחקו מהמקום ולא היה מי שיגיש לו עזרה, נפח את נפשו. היה קבור במשמר־העמק. ב־6.7.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

וכר דויד

בן יחיד לאביו מרדכי ולאמו הניה. נולד ב־22.1.1926 במסטריה־פונטה שברומניה. בימי מלחמת־העולם השניה לחם לצדם של הפרטיזנים בתחומי אוקראינה נגד חילות הנאצים ואף נפצע פעמים אחדות. היה נוהג לומר: „למות כדאי רק בעד המולדת". ואמנם שאף בכל לבו להגיע פעם לארץ־ישראל. סיים 7 כיתות של בית־ספר עממי, ואחר־כך עבד שבע שנים בנגרות. יצא בשלום מזוועות מלחמת־העולם ויצא ב„נתיב הבריחה" לזלצבורג שבאוסטריה. הצטרף ל„עקורים"

המצפים להמשכת דרכם לארץ כיסופם ושם התגייס לאצ"ל והתכונן להתאמן למלחמה למען שחרור הארץ.

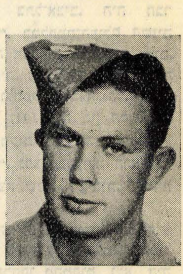
ביוני 1948 עלה ארצה באניה "אלטלנה" והצליח להגיע חי ושלם בגופו לחוף מדינת ישראל ומיד התגייס לצה"ל. אחרי זמן קצר התחיל משתתף בקרבות על גבול השרון ו"המשולש". לאמו ולאחיותיו, שהגיעו ארצה בדרכים אחרות, היה מספר בפגישותיו הנדירות עמהן, שהוא רק מתאמן, לבל תחרדנה לגורלו. באחת הפגישות, כשחיצוניותו הפרועה העידה על השתתפותו בקרב ממש, התנצל בטענה כי התגבד להילחם כדי "שלאמו ולאחיותיו תהיה אדמה משלהן"... הועבר עם גדודו לנגב ושם נפגע בקרב עיראק אלמנשיה ביום 28.12.1948. הובא לרחובות ומת אחרי יומים ושם נקבר.

וודבוז אריה

בן שלמה ורבקה. נולד ב־21 ביולי 1928 בפתח־תקוה. למד בבית־הספר "נצח ישראל" ואחר־כך בגימנסיה "אחד־העם". עוד מילדותו ניכרו בו נטיות לספורט ובהיותו בן 9 הצטרף ל"מכבי הצעיר" והצטיין במשחקי כדור־סל וכדור־יד. בגיל 16 החל לעבוד כמסגר בבית־המלאכה של אביו, יחד עם שני אחיו. באותה תקופה הצטרף לגדנ"ע, עבר אימונים והיה חבר ב"מכבי אש מתנדבים". בכל פעולותיו בארגונים אלה הצטיין במסירות ובהתמדה והיה מקובל וחביב על חבריו. בתקופת המנדט, בימי חיפושי הנשק בשפיים, בגבעת־השלושה, היה אריה בין אלה שחשו לעזרת המשקים.

עם הכרזת המדינה התגבד לשורות המגינים בשרון, עבר למחנה כפר־יונה והשתתף בהגנת כפר־עבץ, נפל ביום 27 בינואר 1948, בשעת ההתקפה הראשונה על הכפר. גופתו נשארה בידי הערבים ונקברה על־ידיהם ורק כעבור יום הוחזרה והובאה לקברי־ישראל בפתח־תקוה.

וויט יצחק ("חקי")

בן זלמן ושרה. נולד בז' בתשרי תרפ"ו (25.9.1925) בירושלים. למד בבית־הספר "מעלה" בירושלים, אחר־כך — בבית־הספר הריאלי בחיפה. בן 16 הצטרף לתנועת המחתרת ואחר־כך עבר ל"הגנה". בשעת הפגנות נגד "הספר הלבן" בחיפה, כשעסק בהפצת ספרות־מחתרת, נפצע בראשו בשעה שהגיש עזרה לפצוע. פעמים רבות היו חייו תלויים לו מנגד. בן 18 התנדב לבריגדה העברית, בהעלימו שנתים מגילו, והשתתף בקרבות על הסרנה באיטליה. בבלוניה, הולנד ואיטליה היה פעיל בארגון ההעפלה — "הבריגיסט הצעיר ביותר", גבה־קומה, חסון וחיוך נסוך על פניו. נחבא אל הכלים אך רב־פעלים. נפשו קשורה היתה לירושלים עיר־הולדתו, שאהב לשוטט בסימטאותיה, ולתש"ך. עוד בילדותו אהב את ספרי הנביאים, למד מהם את אהבת ירושלים ואת סוד הצמצום. בטיימו את בית־הספר "מעלה" היה התש"ך שגור בפיו. באוקטובר 1947 נתקבל לאונ'ברס'טה של מיאמי, ארצות־הברית, אך חזר בו ודרש ממשפחתו להכניסו לאוניברסיטה העברית בירושלים; שם לימד סטטיסטיקה ודמוגרפיה, ועוד. לאמו, שיצאה לאמריקה כדי להשפיע על משפחתה שתבוא להתיישב בארץ, כתב: "התגאי־נא, כי בת ירושלים את!" ולדודו באמריקה: "הברזל והעיפרת — הגנתנו בפני הנאצים של המזרח הזממים להשמידנו; ואני בידי עמי, כגוש ברזל בידי נפח". במכתב לחברתו בארץ כתב: "אם אפול — משאלתי שיהיה זה רק בירושלים".

במלחמת־השחרור היה בין הראשונים החשים לכל מקום־סכנה בירושלים, בזמן רעב ומצור, לחם לכיבוש קטמון, בית־הדפוס הממשלתי, שער־יפו, מוצרה וכו'. כמומחה בשימוש במרגמות זכה לכינוי "רגם ירושלים", קולע אל המטרה ולא יחטיא. במלחמה על תחנת־הרכבת בירושלים התפוצץ פגז על־ידו — ובנס לא נתרסק, בשעה שפעל בשייך־ג'ראח התפוצץ במרגמתו הפגז האחרון, שעמד להישלח לאויב לפני התחלת ההפוגה, והוא נפל במחנה שנלר בירושלים בכ"ד באייר תש"ח (2.6.1948) והובא לקבורה בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. בית־חולים בנתניה נושא את שמו של יצחק וויט ז"ל — "מרפא־יצחק", גם בנין "ירושלם פוסט" ברחוב הסולל נושא את שמו — "בית־יצחק".

וויץ יוחנן

בן אלפרד ומריה. נולד ב־14.4.1915 בשוויינפורט שבדרום־גרמניה. בן למשפחה מסורתית מצאצאי רבנים ומושרשת בחיי המקום. הצטיין מילדותו במתינות ובקור־רוח שבעורתם התמצא בחיים ובלימודים והוריו קיוו לראותו לכשיגדל באיצטלה של רבנות. הוא הכזיב אותם ונעשה פקיד, וכשהכזיב ההיטלריזם את כולם באמונתם בעתיד היהודים בגרמניה (הוריו נספו באחי־הגזים בשנות המלחמה וההשמדה) הלך יוחנן ב־1934 להכשרה בצ'כוסלובקיה ואחת משתי שנותיו שם היה מרכז ההכשרות בגליל סלובקיה. בסתיו 1936 עלה ארצה ונכנס לקיבוץ כפר־גלעדי. במשק עבד כמה שנים כרועה־צאן ואחר־כך כנוטע. אהב את הנוף והעבודה ומצא בה סיפוק רוחני. התערה בחברה ובחיי הקיבוץ. במשך הזמן בנה בקיבוץ את קנו המשפחתי ונולדה לו בת. אישהשלום היה יוחנן, אך מתוך הבנת הצורך בהגנה על כל היקר האמין גם למלחמה. כחבר ה"הגנה" עבר קורסים והשתלמות בכל סוגי הנשק הקל ושירת כמפקד עמדה.

בתחילת מלחמת־השחרור היה סגן מפקד קטע ואחר־כך התגייס לחי"ש הנפתי. אחרי כניסת הפוגה א' לתקפה היה במשמר בעבאסיה ובקור־רוח ובהומור עמד בפני ההתקפה הסורית, השיב אש לכוחות האויב, העדיפים פי כמה במספר ובנשק כבד, חבש פצועים עד רגע הנסיגה וכשנסוג בין האחרונים מהעמדה הקדמית נפגע ונפל בדרך ב־12.6.1948 ונקבר בכפר־גלעדי. שבועות מספר אחרי נפלו נולד בנו.

ויילר רפאל

בן ד"ר ליאו (רופא, ראש קהילה וציר לקונגרסים ציוניים) ויהונה (דאן) לבית היימאן. נולד ב־1.3.1924 בעיר סאארברוקן בחבל הסאאר, גרמניה. אחרי סיום בית־הספר התיכון בשטרסבורג והינוך יהודי פרטי התחיל ללמוד הנדסת־מים וחשמל בבית־הספר הלאומי לאמניות ומלאכות (פולטכניון מהמשובחים שבאירופה) בעיר איז (AIX) שבחבר פרובאנס. משפשטה ההשפעה הנאצית ורדיפת היהודים במלחמת־העולם והגיעה גם לצרפת הדרומית "הבלת' כבושה", נמלט לספרד. אחרי שמונה חדשי־מעצר בכלא ובמחנה ברח למרוקו, התגייס ב־1943 לדיב'זיה המשוריינת השניה של הצבא הצרפתי, ועבר עמה לאנגליה. השתתף בין הראשונים בנחיתת צבאות־הברית לחופי נורמנדיה, בשחרור פאריס ושטרסבורג ובמסע הכיבוש הגיע ללב גרמניה עד הקן של היטלר בברכטסגאדן. אחרי שחרורו מהצבא המשיך את לימודיו והוסמך למהנדס־מים. הוסיף להשתלם במקצוע בפוליטכניון בגרינובל והתכונן לבחינת־סמיכה במתימאטיקה, על סמך תעודותיו ושמו הטוב הוצעה לו משרת מהנדס במפעל הידרו־אלקטרי בשוייץ, אך סירב לקבלה כי התכונן לעליה.

ביולי 1948 התקשר עם קצין־גיוס של ה"הגנה" בצרפת, וב־1.8.1948 הגיע ארצה והתיצב לשירות בצה"ל. בתחילה העסק בפיקוח וטיפול בכלי־רכב של הצבא ועשה שירותים רבי־ערך כמהנדס מוכשר. אך לבסוף נענו לדרישותיו לשרת בצבא הלוחם, והוא נתמנה לקצין בדרגת סגן בקומנדו

של דוברי צרפתית בפלמ"ח. בהשתתפו בתפקיד זה בכיבוש באר־שבע נפצע קשה ומת ביום המחרת, ב־22.10.1948, ונקבר בדורות. ב־4.5.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

וויינברגר שמאי

בן חיים ומרים. נולד ב־1930 בעיר חוסט, צ'כוסלובקיה. כבן להורים שומרי־מסורת התחנך אף הוא ברוח הדת, גמר לימודיו בבית־ספר עממי ועבר ללמוד ב„ישיבה". בשנת 1936 עלה עם הוריו לארץ והתישבו בירושלים. מטעמים חמריים נאלץ להפסיק את לימודיו ולעזור להוריו בפרנסת הבית. עבד בחנות. חבר ה„הגנה" ומפקיני העיר. בראשית המאורעות שימש כקשר באופנוע בעמדות בעיר. בשבט תש"ח יצא עם קבוצה דתית לאימונים במוצא עילית. השתתף בפתיחת הדרך לירושלים. אמיץ ובוטח בעצמו והשרה מבטחונו על סביבתו. ב־7.4.1948 התקיפו ערבים התקפת־פתע את מוצא, ותוך כדי הגנה על חבריו נפל בו ביום. כעבור 12 יום נמצאה גויתו והובאה לקבורה בסנהדריה בירושלים.

וויים מרדכי

בן דוב. נולד בשנת 1927. נפל בקרב ברמלה ב־18.5.1948. הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

וויים מרדכי

בן דוב־בעריש ושרה. נולד בשנת 1923 בירושלים. נפל בצפון ירושלים ב־22.5.1948. כעבור יומים הובא לקבורה בשייך־באדר א' בירושלים. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

וויינגרד שמחה

בן חיים ויהודית. נולד בכ"ה בתשרי תרפ"ח (21.10.1927) בירושלים במשפחה ירושלמית ותיקה. למד בישיבות „עץ חיים", „ישיבת חברון" ו„תורת חיים" ונודע כ„עילוי". עבר לבית־המדרש למורים „מזרחי" ואמר להמשיך באוניברסיטה במדעי־הרוח. התעניין ביחוד בלימודי פילוסופיה ופסיכולוגיה, אף היתה לו נטיה לאמנות. עם זאת עזר לאביו, עד כמה שיהו השיגה, בפרט לאחר שחנות אביו נחרבה בפיצוץ רחוב בן־יהודה ואפסו מקורות פרנסתו. עם הכרזת או"ם התגייס לשורות המגינים וגם אירגן את התנדבותם של תלמידי הסמינר. נפל עם חברו בכנסית נוטר־דם בירושלים, מפגיעת פגז, ביום י"א באייר תש"ח (20.5.1948). היה קבור בשייך־באדר א'. ב־7.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

וויגשטיין ראובן (רודולף)

בן אחיעזר וחיה־עטל. נולד ב־7.7.1916 בעיר לבוב שבפולין (או — אוסטריה), בן למשפחה ציונית ותיקה. אביו היה אחד ממעוררי התנועה הציונית בחוגי אנשי ההשכלה ובעלי־המקצוע. ראובן התחנך ברוח ציונית מילדותו. היה חבר ב„הנוער הציוני". בינואר 1936 התישב בירושלים ועבד בפקידות, היה בעל השכלה גבוהה. מטעם ה„הגנה" שירת ארבע שנים כנוטר בירושלים (מ־1938 עד 1942) ומ־1942 עד 1946 — כפקיד במחלקת־החשבונות של הצבא הבריטי, ומאז שחרורו עבד כפקיד במחלקת־הקרקעות של ממשלת המנדט. נשא אשה ונולדו לו שני ילדים. היה בעל נטיות רוחניות מובהקות ואוהב־שלום, אך בגלל תגאי הזמן עברו רבות משנות חייו במזל הצבאיות. נקרא בכמה כינויי־חיבה: אושה, אוניה, רודי, רודק. אביו, אחיו ואחיותיו נרצחו על־ידי הנאצים זמן קצר אחרי פלישתם ללבוב.

כחבר ותיק ב„הגנה" הצטרף בנובמבר 1947 לשירות העם. היה בין מגיני ירושלים הנצורה ובקרב על נוטר־דם, ביום ט"ז באייר תש"ח (25.5.1948) נפצע פצעים אנושים. הועבר מיד לבית־החולים „הדסה", נותח שם ומת בו ביום. נקבר בשייך־באדר והועבר ב־10.9.1950 להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה, ויטה, בן, אפרים, ובת, עדנה.

ווים דוב (קורט)

בן יוסף ולאה. נולד ב־21.9.1923 באוסטריה. קיבל השכלה תיכונית. התחנך בצ'כוסלובקיה. מצעירותו חבר „המכבי הצעיר". בשנת 1939 עלה ארצה מצ'כיה ב„עליית־הנוער". הצטרף ל„חברת־הנוער" בדגניה ב', ומכאן התגייס לצבא הבריטי בשנת 1940 ושימש כנהג־מכונאי ביחידת־ההובלה העברית בארץ, במצרים, בלוב ובאיטליה. אחרי שש שנות שירות השתחרר וחזר ארצה.

במלחמת תש"ח היה בירושלים ושם התגייס לגדוד חיל־המשמר ומילא תפקידי הגנה בשכונת ימין־משה. עם הקמת הצבא היתה יחידתו לגדוד קרבי והוא עצמו עבר בהצלחה קורס מ"כ. בחזרו לגדוד השתתף בקרבות ירושלים, בהר־ציון, בפריצה לעיר העתיקה, במרכז המסחרי ובדיר־אבו־טור. ב־16 ביולי 1948, בימיה הראשונים של ההפוגה, נמצא בנקודת־הצפית בימין־משה. כדור אויב פגע בראשו ופצעהו פצעי־מות. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

וויסברוט רבקה („ריבה", „רבקה'לה")

בת יונה ואיידל (עדינה), נולדה ב־20 במאי 1924 בפלניץ, פולין. למדה בבית־ספר עממי. חברה לתנועת־הנוער „גורדוניה" מילדותה. עם פלישת הנאצים לפולין נכלאה עם משפחתה בגיטו לודז, גם שם הוסיפה לפעול בעניני התנועה. ב־1944 הועבירה למחנה־עבודה בגרמניה. אחרי השחרור הגיעה משם לאיטליה ופנתה מועדים לארץ. עבדה בקיבוץ־הכשרה והגיעה לארץ בספטמבר 1945, בארץ מצאה את אחותה היחידה שנשארה

לה מכל המשפחה. היתה חברה בקבוצת אבוקה שבעמק בית־שאן למעלה משנה, התאלקמה יפה ולמדה את השפה העברית. משם עברה לחיפה ועבדה בבית־חרושת לסריגה. חברה פעילה במשמרת־הצעירה של מפלגת פועלי ארץ־ישראל, היתה ערה ביותר לחיים הציבוריים.

שנה אחת היתה פעילה ב„הגנה", באחד מגדודי השיבת „עודד", אחר־כך נכנסה לקורס־לחובשות ונשלחה למחנים ולצפת שבגליל העליון. בצפת היתה חובשת־הפלוגה. בתפקידה כחובשת עשתה הרבה להקלת סבלם של הפצועים, עודדה את רוחם והשפיעה עליהם אוד וחום נפש. על־ידי כך נתחבבה ביותר על כל חבריה. עבדה בבית־החולים „הדסה" בצפת. אך לא הסתפקה בכך ואחרי עבודתה בבית־החולים היתה יוצאת לשמירה בעמדות. משהתגייסה גיוס מלא, אמרה לאחותה: „לא נרשה שכאן יהיה לנו גיטו שני..." בליל כיבוש עין־זיתון הערבית היתה בעמדה הקיצונית של צפת. כדור חדר לעמדה והיא נפגעה בפניה ונפלה — מספר ימים לפני שחרורה של העיר — באור ליום כ"ב בן סן תש"ח (1.5.1948). למחרת היום נקברה בצפת.

זוכברג צבי

נפל בקרב ביד־מרדכי ב־25.5.1948 ושם הובא לקבורה.

זול דויד

בן ישראל ונעמי. נולד ב־2.10.1924 בדורטמינד אשר בגרמניה. הוריו היו יוצאי פולין ובעודו פעוט עברה המשפחה לאמדן, שם נתיהם מאביו בגיל 8 שנים. גמר בית־ספר עממי של הקהילה היהודית באמדן והיה חבר ב„ברית הנוער" של „הפועל המזרחי". מחוסר אפשרות להמשיך בלימודיו בבית־ספר תיכוני באמדן בגלל התגברות האנטישמיות, נסע לפרנקפורט ולמד שנתים ב„ישיבה" ואחר־כך הלך לקיבוץ הכשרת הנוער. כשגורשה המשפחה באוקטובר 1938 חזרה לפולין (ב„רכבת זבונשין" הידועה), הרגיש כי מחובתו להצטרף אליה, כדי להיות לעזר לאמו ושלוש אחיותיו הקטנות. הם נכלאו בכיתה פלישים־מגורשים בפזנזא ויום לפני פרוץ מלחמת־העולם שוחררו וקיוו להסתדר ולחדש את חיי השלוה בוארשה. אך המלחמה והאויב הנאצי השיגום שם במהרה ודויד טרח להביא מזון למשפחה. בדרך רבת הרפתקאות וסכנות נמלטו אל קרוביהם לגאדבורנה שבאזור הכיבוש הרוסי שבמזרח־גליציה וגם שם נטל עליו את עול פרנסת המשפחה, וכן במשך שנה וחצי בסיביר, שהוגלו שמה בשל סירובם לקבל את הנתינות הסובייטית (דויד הכריע בדבר כדי שלא לאבד את תקותו לעלות ארצה). הוא עבד קשה מאד לכלכל את אמו החולה ואת אחיותיו. לרגל הסכם סטלין—שיקודסקי שוחררו כנתיני פולין והורשו לצאת דרומה. בדרך חלו בטיפוס והוכנסו לבית־חולים בסמרקנד, שם נוספה לדויד דלקת קרום־המוח. כשחזר אחרי חודש להכרתו שוב לא מצא את אמו וגם אחיותיו נעלמו. בעודו חולה יצא לחפשן ואחרי טלטולים ותלאות מרובים במשך חצי שנה נודע לו שהן מועבדות בפרך בקולחוז אובקי. בהשתדלותו נתקבלו הוא והן לבית־ילדים פולני, הועברו לטהרן וב־1942 הגיעו ארצה. בהכשרה, בחברת הנוער ה„תי במקוה ישראל, הצטרף לגרעין הקיבוצי ובקיץ 1945 הצטרף עם הגרעין לקבוצת כפר־עציון. כעבור שנה נשלח להשתלמות במכניקה עדינה כדי להשתתף בעתיד בענף־עבודה זה בקבוצה. הצליח בלימודיו ואהב את המקצוע ולשם כך הסכים להיות מנותק בששת ימי השבוע מהקבוצה שהתערה בה. בינתים מצא בין חברות הקבוצה נערה כלבבו ועמדו להתקשר לכל חייהם.

משהחל המצור חזר לקבוצה, עבד בה בהתקנת מוקשים והשתתף בשמירה. מכתביו אל אחיו מעידים כי השלים באומץ־לב עם תלאות המצור וצערו העיקרי היה בשל גזירת החלוקה שהסגירה את הגוש למדינה ערבית. אחת היתה החלטתו להמשיך עד הסוף כי „לא נעזוב את גוש עציון". „מוכרחים אנו להמשיך ובעזרת השם נתגבר על הקשיים". במארס באה דרישה מהאוניברסיטה שעובדי מכניקה עדינה יחזרו לירושלים לעבוד בתעשית נשק, אך הוא סירב והמשיך להילחם להגנת כפר־עציון עד שנפל בעמדתו ביום נפול הגוש ב־13.5.1948, בו ביום נפלה גם חברתו רחל. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

וולבר דויד

בן ישראל וסימה. נולד ב־ באייר תרע"ב (1912) בירושלים. סיים את בית־הספר העממי ומיד יצא לעבודת ליטוש יהלומים בנתניה. היה צייר חובב. מנערותו נשא נפשו לגאולת הארץ. שעות היה יושב עם חברו על שפת הים בנתניה, רוקם וחולם כיצד להציל אניית־מעפילים המגיעה לחוף, כיצד לכבות לעולמים זרקורי הבריטים על החוף, העומדים על משמרתם כדי לצוד את הפליטים הבורחים מהתופת. היה חוזר ושואל מתי תגיע השעה שיזכה להתהלך נושא נשק בגלוי ולהגן על מדינתו העצמאית. צניע וטוב־לב. הקריב תמיד את אשר לו למען חבריו.

עם התהלת מלחמת־השחרור בראשית 1948 התיצב לשירות צה"ל, השתתף בנכונות ובמסירות בכל הקרבות על רמת־רחל והיה מלא שמחה על שזכה לעמוד על המשמר במקום כה מסוכן. נפל בכ"ה באייר תש"ח (3.6.1948) במקור־חיים בהגישו עזרה לחבר שנפצע בקרבתו. נפגע ממיקש. היה קבור בשייך־בא־ר א'. ב־5.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

וולברג נתן

בן ישראל־אהרן. נולד בשנת 1917 ברוסיה. עלה לארץ מליטא בשנת 1935. מת בתל־אביב ב־13.2.1949. כעבור יומים הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

וולגמוט גרשון

בן הנס וסידי. נולד ב־30 ביוני 1927 בזינדנבורג שבשלזיה העילית בגרמניה. אביו הרופא תפס מקום נכבד בחיי הקהילה היהודית בעיר. הנער ביקר בבית־הספר העממי־היהודי המקומי. נתגלתה בו נטיה למוסיקה. שר במקהלת בית־הכנסת, אף הלחין שירים והשתתף בהצגות־ילדים שנערכו על־ידי מוסדות יהודיים. בשנת 1937, בהיותו בן עשר, נתיתם מאביו. אמו הקדימה לצאת את הארץ בגניבה ועברה לרומניה, והוא נשאר עוד שנה בגרמניה לשם הכשרה ראשונה במוסד חינוכי־כפרי יהודי שעל־יד ברלין. משם עבר אל אמו לרומניה

ולמד בבית־ספר טכני עד שניתנה לו האפשרות לעלות לארץ. יצא עם קבוצה של 200 ילדים (לפי ביטויו: „של 199 ילדים, ואלוהים אהם") שעלו לארץ ב־1941 ב„עליית־הנוער". 3 שנים התחנך במוסד „אהבה" שבקרית־ביאליק, בו פיתח את כשרונותיו המוסיקליים (חיבר שירים ופזמונים אשר הושרו בפי התנועה). משם עבר לקבוצת „מעיין" ועבד — הצעיר שבחבורה — כטרקטוריסט, עד שאמו עלתה לארץ והוא עבר לשבת עמה בחיפה. שם התכונן לבחינות־הבגרות הלונדוניות ולכניסה לטכניון, ולשם פרנסתם עבד במסגריה.

כחבר ה„הגנה" השתתף עם פרוץ מלחמת־השחרור בשמירה ובקרבות. בחר תמיד במקומות המסוכנים ביותר, וכשהעירו לו שעליו לדאוג לנפשו, נהג להשיב: „אם הכל היו חושבים כמוך, איך תקום הארץ בידינו?" וכך נפל בשמירת לילה, בואדי־רושמיה, ביום 18.1.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. השאיר אחריו אם, אשה ותינוק. בן 18 נשא אשה ובן 19 היה לאב. בגיל 20 נפל.

וולד מנחם

בן שמואל־צבי ובלומה. נולד בנובמבר 1923 בעיר שלח־נאד וואהום, הסמוכה לפרשבורג שבצ'כוסלובקיה. בן למשפחת חסידים. אביו היה שוחט. בילדותו קיבל חינוך חרדי, למד ב„חדר", בבית־ספר עממי ובישיבת שורני המפורסמת. בהגיעו לגיל 16, עם פרוץ מלחמת־העולם השניה, גורשה משפחתו בת 7 הנפשות ממקומה, כנתינים רומניים. מכל המשפחה רק אחות אחת ניצלה מההשמדה. מנחם נדד מארץ לארץ, עד שבא בשנת 1944 לבודפשט, הצטרף למחתרת היהודית ועשה חייו קודש להצלת אחיו בני־עמו. היה פעיל בתנועת „בני־עקיבא" ובהכשרה החלוצית ברומניה, הונגריה וצ'כיה. בספטמבר 1946 העפיל ארצה ועברו עליו חבלי קליטה והתערות. רצונו לשמש כמדריך לנוער הדתי לא התגשם, כי הסרו לו הידיעות הדרושות לכך. הצטרף לכפר־עציון, שם רצה להשתלם לקראת לימודיו בסמינריון למדריכים. בכפר־עציון נקלט בחברה, התמיד במסירות בעבודות השונות שעסק בהן, בחור שקט ועדין. הרבה לקרוא וללמוד. קיוה כי עוד יעלה בידו לשמש כמדריך לילדי שארית הפליטה. התגייס למשמר־הנע של משטרת הישובים העבריים אשר בגוש עציון, לפני פרוץ המלחמה בארץ.

נפל בכ"ח בכסלו תש"ח (11 בדצמבר 1947) לאחר קרב קשה, כשהשיירה, שליוה אותה כנוטר מירושלים לגוש עציון, הותקפה מן המארב. הובא לקבורה להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

וולודינגר פסח

בן הירש. נולד בשנת 1929 ברבוביץ, בוקובינה. למד ב„חדר" ואחר־כך בבית־ספר עממי ממשלתי עד שנת 1940. ב־1941 גורש עם כל משפחתו לטרנסדניסטריה. כולם נספו שם והוא נשאר יחידי. הובא לבית־יתומים ברשד ומשם לבלטה. למד בחריצות עברית וחשבון. העבר אחר־כך לבית־יתומים ליאסי, ומשם — לבוקרשט, לשם הכנת עלייתו. לאחר נדודים וטלטולים דרך בולגריה הגיע עם קבוצת יתומים לארץ בשנת 1945. כאן מצא את מקומו ב„חברת־הנוער" בכפר־יחזקאל, שהתקשר אליו ואל אנשיו באהבה רבה. בהשפעת המקום והסביבה שבה אליו אמונתו באדם ובערכיו. כעבור שנתים הלך משם, הוא וחבריו, להכשרה במשק הפועלות בפתח־תקוה.

עם פרוץ מלחמת־ישראל התגייס לפלמ"ח והשתתף בקרבות על דרך ירושלים. נפצע קשה בידו, והואיל ולא היה מסוגל עוד לעבודה גופנית עבד במטה הפלמ"ח. ביום „אלטלנה", ב־28 ביוני 1948, כשהתקרבו אנשי אצ"ל לבית המטה נפגע מכדור ונהרג. ב־30.6.1948 נקבר בפתח־תקוה.

וולוצ'ק מרדכי

בן יעקב וסימה. נולד בא' באדר א' תרפ"ד (1924) בוארשה, בירת פולין, וב־1934 עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו בתל־אביב. בשבועות מעטים התרגל לדבר עברית ועד מהרה נראה כ„צבר" לכל דבר. אחרי גמרו את בית־הספר העממי, בו רכש לו במזגו הטוב חברים וידידים, החל לעבוד בסריגה והתקדם במקצועו. היה מסור להוריו, חיבב את המוסיקה הקלאסית ובשעות הפנאי היה משלים את ידיעותיו בקריאת ספרים וסיפק את חיבתו למוסיקה בשמיעת קונצרטים.

לקריאה ראשונה התיצב בחורף תש"ח לשירות המולדת בחטיבת „גבעתי" והשתתף בקרבותיה בדרום (בית־דראס, מע'אר, עבדיס, ניצנים ועוד). ב־30 במאי 1948, בהיותו בבית לחופשה קצרה ואמו ביקשה שישאר עוד יום־יומים, השיב: „המצרים קרובים אלינו והמולדת קוראת לי — לא עת להתפנק!" חזר לגדודו שעמד אז בקרבות מרים ליד אשדוד, וביום 1.6.1948 נפגע מרסיס פגז ונפצע פצעים אנושים. במצבו זה היתה דאגתו נתונה לשלום חברו שנפצע, ואשר לעצמו — הרגיע את מפקדו, שבקרוב יתרפא ואין צורך לדאוג לו, ואחרי דקות מספר יצאה נשמתו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

וולטרה ראובן (רנטו)

בן ארנלדו ואיטליה. נולד ב־18.11.1924 בעיר מילאנו אשר באיטליה. בן למשפחה יהודית איטלקית עתיקה. חונך ברוח ההתבוללות, אך מצא מאליו את הדרך לציונות והוא עודנו נער, ועם התגברות האנטישמיות באיטליה הסכימו הוריו לעלייתו לארץ עם „עליית־הנוער" בסוף 1939. היה בחברת הנוער מיוצאי איטל ה בגבעה־ברנר, שם הצטרף ל„הנוער העובד". כעבור שנה עבר עם חבריו לאשדות־יעקב, עד עליית גרעינו לרביבים בשנת 1943. היה חקלאי מובהק והתמחה במיוחד בענף המטעים. נער שקט ובוטח בדרכו. בינתים עלו הוריו לארץ. הוא העביר אותם אל קיבוצו לרביבים, אך לא התאקלמו שם. קשה היתה התלבטותו הנפשית בראותו שאין הוריו מסתגלים לתנאי הארץ, אך לא ויתר על שאיפותיו ולא קיבל את הצעתם לחזור לחיים הנוחים אשר בחוץ־לארץ. כשחזרו העירה, חזר אתם כדי להיות להם לעזר. כשעזבו את הארץ לא הצטרף אליהם וחזר לקיבוצו. עבד במשק במסירות ובאהבה והוא שנטע את העצים המפארים את המשק, אך לא זכה ליהנות מפריים.

ב־16.12.1947 נסע עם 5 חבריו לביר־עסלוג', להזמין משם אמבולנס בשביל חבר פצוע, ונורה מהמארב. הכדור פגע בלבו. למחרת נקבר ברביבים.

וולך מיכאל

בן יעקב ויונה. נולד ב־1912 בבסרביה. עלה לארץ בשנת 1933. היה פועל חקלאי ופועל־בנין. כל ימיו היה מעורב עם הבריות ועסקן בצרכי ציבור. מפעילי ה„הסתדרות" בבני־ברק וממיסדי כפר־אונו, ובמשך כל השנים חבר ועד הכפר. דאג במיוחד לסידור עבודה בשביל כל אחד, ויש אשר ויתר על מקום עבודתו הוא לטובת אחר. מאז 1937 היה פעיל ב„הגנה", נענה תמיד לכל קריאה וממלא כל צו.

עם הכרזת המדינה התגייס ומילא באמנות ובמסירות כל תפקיד שהוטל עליו עד שנפל בקרב על קולה במשלט ב־16.7.1948. נקבר בנתניה ב־19.7.1948. השאיר אשה ושתי בנות.

וולך אריה

בן משה ואסתר. נולד בי"ד באלול תרפ"ד (1924) בקוקל, ווהלין (אז — פולין). בינואר 1926 עלתה המשפחה לארץ והתישבה בתל־אביב. מילדותו נתגלה בלבו הטוב, בדאגה ובעזרה לזולת. אחרי סיום בית־הספר העממי והמחלקה למכונאות בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין וחברות ב„הנוער העובד", יצא להכשרה במסגרת הפלמ"ח. השתתף באימונים ובמסעות ובעבודה משקית מסורה בעין־חרוד, אפיקים, יגור ועוד. סיים קורסים, הגיע לדרגת מ"כ והדריך בהצלחה מגויסים חדשים. בתקופת המרי השתתף בפיצוצים, בפעולה נגד הפורשים ובהעלאת מעפילים אל החוף. יצא עם גרעינו לחיי משק עצמאי בקבוצת „מגינים" בהרצליה, אך משהוטלה עליו המשימה נטה שכם לכך ונשא באחריות לעבודה ולבטחון המקום. בדרישותיו לסדר ולרציונות בעבודה ובשמירה היה תקיף ללא ויתורים, ולא פעם הפעיל את כוח גרונו עד לצרידות לשם השפעה על חבריו, שהיו משלימים לבסוף עם „עריצותו", כי ה־ה להם למופת במעשיו ובאורח־חייו. הועבר עם חלק מהחבורה לעין־זיתים, וגם שם מילא את חובתו כמפקד האזור מטעם ה„הגנה" ובאחריות משקית ובטחונית בתנאים קשים ביותר. מילא תפקיד ארגוני ופיקודי בכיבוש ביריה ובהקמתה מחדש, בי"א באדר הידוע, לאחר שהצבא הבריטי ככש אותה כנקודת־הגנה בלתי־חוקית ושלח מיד אל כל חבריה למאסר. בגלל הצורך לעזור להורים חזר העירה לעסוק במקצועו, אך משהתחילה מלחמת־השחרור, ממחרת ההלטת לייק־סאכסס, התיצב מיד לשירות, השתתף בהגנת תל־אביב, בפעולות תגמול, בטיהור הכפרים בסביבת העיר ובדרום והקפיד בכל תוקף שאנשיו לא ישלחו יד בביזה. עם זה היה קיצוני בשקידה על טובתם בדרכים כשרות עד כדי ויתור על המגיע לו לעצמו. בחלוקת בגדים נתן להם לבחור את צרכיהם תחילה, על אף היותו מפקד, ולבסוף הסתפק בבגדים שלא לפי מידתו שנשארו לו. על כן נקרא בפי פקודיו „המפקד האהוב ביותר" והיו מוכנים ללכת אחריו ללא כל היסוס.

אחרי חדשי עמל ותירוף־נפש בליווי שיירות, בעמידה איתנה נגד כנופיות ערביות וצבא בריטי ובפריצת הדרך לירושלים סר הביתה לחופשה, ואם כי יכול להישאר בבית לחג־הפסח, חזר לפני החג לשיירות, באמרו לאמו, ששידלה אותו להישאר: „וכי יכול אני להישאר בחג בבית וליהנות מכל טוב, בו בזמן שיהודי ירושלים סובלים רעב ומחסור?" נשלח להדריך בקורס מ"כ בנתניה, אך משגברה הסכנה מצד הצבא המצרי לא יכול עוד „להשתמט בעורף". ומשלא הורשה לחזור אל החזית זייף את תעודת החופשה, הגיע אל גדודו שעמד בקרבות מרים ועקובים מדם בחזית אשדוד, ושם נפל בקרב ב־3.6.1948. נקבר בכפר־ורבורג. מפקדו אמר עליו: „גם במותו היה גיבור". בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הוענקה לשמו דרגת סגן.

וולך מכס

בן הינמן ויטה. נולד ב־9.7.1914 בעיר באורבך, הבל תורינגיה, גרמניה. עם גמרו בית־ספר תיכוני עבר למינינגן ושם עבד בבית־מסחר לעורות. הצטרף ב־1933 להנוער „הנוער הציוני" ויצא להולנד להכשרה חקלאית. ב־1946 העפיל באניה „יגור" לארץ וגורש על־ידי הבריטים מחופיה לקפריסין. רק כעבור שלושה חדשים הורשה לחזור ארצה. בבואו לארץ היה לפועל־בנין בחיפה.

באפריל 1948 התגייס ושירת בצה"ל באשדות־יעקב וגשר ואחר־כך הועבר למשלטים בסביבות סג'רה. סירב לשרת בעורף ובחר לעמוד בקו ראשון. נודע כחבר טוב, נענה לכל קריאה לעזרה ונתחבב על כל חבריו. השתתף בקרבות הרבים לשחרור הגליל. נפל במשלט של סג'רה ביום הולדתו, ב־9.7.1948. הובא לקבורה בכפר־תבור. הועבר לחיפה ב־22.6.1950. הניח אשה שניישאה לו חדשים מספר לפני התגייסותו.

וולך שמואל

בן אברהם ושרה. נולד בכ"א בסיון תרפ"א (27.6.1921) בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי „אחד־העם" ואת הגימנסיה „הרצליה" (מחזור כ"ו). שאף להיות מהנדס, ומשנתבטלה תכניתו להשתלם בחוץ־לארץ, מחמת התפרצות מלחמת־העולם השניה, השיג את מבוקשו על־ידי לימוד עצמי, בדרך מכתבים, בבחינות ה„מטריקולייישן" והמשיך לימודיו עד שהיה למהנדס עובד בבנין ולקבלן. מוריו בבית־הספר התרשמו משקידתו, שקטו הנפשי ומעדיפותו שגילה ביחסיו החברתיים. הצטרף ל„הגנה" והיה כבר ותיק בה כשפרצה מלחמת־השחרור.

היה מראשוני המתגייסים ונשלח מיד לגבעה. שם עבד במחלקה הטכנית באחד הגדודים. נפל בשעת הרעשת „מקורות" שליד ניר־עם ב־19.5.1948. היה קבור בניר־עם. ב־4.12.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

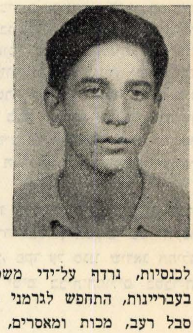
וולך פישל

בן שמחה וזלדה. נולד ב־7.4.1929 בבילגוריי שבפולין. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי פולני. בראשית מלחמת־העולם נהרג אביו ובראש המשפחה בת שש הנפשות יצאה האם מהעיירה השרופה לנדודים: אוקראינה — סיביר — אוראל — קאזאקסטאן. בכל המקומות נטה הנער שכם לעבודה קשה, כדי להציל את האם והמשפחה ממיתת רעב. בסיביר עבד ביערות ובקאזאקסטאן — בקולחוז רחוק מהעיר 120 ק"מ. למד ללבוֹן לבנים ולעזור לאיכרים בבניית בתים ובכל עבודה במשק, ובכל אלה החזיק מעמד מתוך אמונה בעתיד ותקוה להיגאל. אחרי המלחמה חזרה המשפחה לפולין, לשטוטין, ופישל ושתי אחיותיו

הצעירות ממנו נכנסו לקיבוץ־הכשרה של החלוץ הדתי „בני־עקיבא" והוא למד מסגרות. יצא עם אחיותיו למחנות תנועתו בגרמניה והצטרף לשיירת עליית הנוער הדתי שהפליגה ארצה באניה „יציאת אירופה תש"ז". החזיק מעמד במאבקם של המעפילים על זכות היהודים לעלייה. משהוחזר עם המעפילים לגרמניה, שידלתו אמו שיחכה בקיבוץ עד שיוכל לעלות עם אחיותיו בדרך חוקית. הוא לא יכול לחכות והסביר לאמו כי עליו לעלות תחילה כדי להכשיר מקום לה ולכל המשפחה.

בפברואר 1948 הגיע ארצה באניית־מעפילים והתיצב מיד לצה"ל. לאמו כתב שהסתדר בעבודה. שירת בפלוגה דתית באחד הגדודים והשתתף במערכות ה„משולש" הגדול, ה„משולש" הקטן, סביבות פתח־תקוה, מגדל־צדק, בית־נבאלה וכו'. עוד הספיק להתראות עם שתי אחיותיו שהגיעו בינתים לארץ, אך אמו כבר לא הספיקה לראותו בבואה, אלא לשמוע שנלחם בגבורה עד שנפל עם אחרים מחברי פלוגתו בקרב הקשה על פלוג'ה ביום 28.12.1948. היה קבור בפלוג'ה. הועבר לנחלת־יצחק.

וולף חיים (חארי)

בן יצחק. נולד ב־2.5.1928 בלייפציג שבגרמניה. נתיתם מהוריו בגיל רך ונתחנך בבתי־יתומים יהודיים בגרמניה. עם התגברות הדיכוי הנאצי הועבר לפני פרוץ מלחמת־העולם בעזרת מוסדות־סעד לבית־יתומים בהאגנאו שבאלזאס הצרפתית. עם הפלישה הגרמנית לצרפת ב־1940 יצא לנדודים ברחבי צרפת בלי ידיעה מספקת בשפה ובלי פרוטה בכיס. מאימת שילוח למחנה־ריכוז התחפש לנוצרי והלך לכנסיות, נרדף על־ידי משטרת צרפת הוישאית כילד עזוב וחשוד בעבריינות, התחפש לגרמני בבואו אל הקומנדטורה כדי לקבל עבודה. סבל רעב, מכות ומאסרים, אך התקוה להגיע לארץ־ישראל ולהתחיל בחיים חדשים נתנה לו כוח לשאת את כל התלאות. נסיונו לברוח לשוויץ נכשל, אך הצליח לעבור לספרד בגיל 16. נעזר על־ידי משלחת ה„ג'וינט" ואחרי 4 חדשי מנוחה הועלה לארץ־ישראל ביוני 1944 עם „עליית־הנוער". התחנך שנתים בבית־ילדים־ונוער „אהבה" בקרית־ביאליק שבעמק זבולון. על־ידי לימוד אינטנסיבי ניתן לו שם להשלים מה שהחסיר בנדודיו ומצא שלות־נפש וחדות־נעורים שרחקו ממנו עד עתה. יצא עם גרעין קבוצתו להכשרה נוספת ברמת־דויד, אך שאף לחיים פרטיים יותר במושב־עובדים. עזב את הקבוצה והתגייס לנוטרות, בתקוה למצוא אחרי שנת השירות גרעין להתנחלות במושב. בינתים החלה מלחמת־השחרור והוא עבר מנוטרות לצבא ההגנה.

השתתף בקרבות רבים ונפל בקרב בשער־הגולן ב־10.6.1948. היה קבור באפיקים. ב־27.7.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

וולף יונה

בן משה ורבקה. נולד בשנת 1916 בעיירה אוריך, בפריזלנד שבמערב־גרמניה. גמר בית־ספר עממי ותיכוני ונתחנך באדיקות דתית בקהילה הקטנה שנשתמרה בה המסורת בירושה מאבות אבותיה, שדוכס פריזלנד הביאם לפני מאות בשנים מא־טליה והושיבם בנחלתו למען קידומה הכלכלי. השתלם בלימודי היהדות בבית־המדרש לרבנים בפרנקפורט ע"נ מיין, שם התקרב לתנועה הציונית, הצטרף ל„החלוץ" וב־1936 עלה ארצה ואחרי גלגולים שונים מצא את מקומו בעבודה ובהגשמה בקיבוץ מעוז־חיים. אחרי מלחמת־העולם השניה יצא בשליחות לשבדיה ועבד שם במסירות בהדרכת ילדים ונוער עולה משארית הפליטה. משחזר לארץ הצטרף לדגניה ב', התרשם מהשיווין החברתי המלא וראה בו ובמסירות הכללית לעבודה את הגשמת התורה. נקלט במהרה בחברה והכל חיבבוהו וכיבדוהו בשל תרבותו הגבוהה ונימוסיו הנא'ם. נשא אשה וחלה מתערה במקום ומתאמן בנשק לנטות שכם להגנתו.

בחורף תש"ח מילא בשלמות את חובתו בשמירה ובהגנה. בעמדו מול הפלישה הסורית נפצע בתוך העמדה בדגניה ב', במקלט המרפאה, ותחת מטר יריות הועבר לבית־החולים „שוויצר" שבטבריה. שם נתגלה שנפצע קשה גם בחזה ובמעים. אחרי יומים, ב־20.5.1948, מת מפצעיו. למחרת היום הובא למנוחת־עולם בקבר־אחים בדגניה ב'.

וולף חנן

בן אליהו ושושנה. נולד ב־28.7.1929 בברלין, בירת גרמניה. יחיד להוריו. עלה ארצה עם הוריו ב־26.9.1938. החל ללמוד בגימנסיה „בן־יהודה" והמשיך את לימודיו בגימנסיה „שלוה". גמר את המחלקה הששית ועמד בבחינות־הבגרות של לונדון. המשיך לימודיו בשיעורי־ערב ובו בזמן עבד בבית־חרושת למודדי־מים. הצטיין בעבודתו המקצועית והתכונן לנסוע לארצות־הברית להשתלם במכונאות. היה חבר בתנועת „הבונים" ובה בעיקר קיבל את חינוכו הלאומי והציוני. הצטרף ל„הגנה" ובמשך שתי שנותיו האחרונות היה חבר פעיל בה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור שירת בסביבת תל־אביב במסגרת חטיבת „גבעתי". ב־14.12.1947 נשלח עם השיירה לבן־שמן אשר נועדה להחליף את המגינים ולהעביר מצרכים וציוד. בעבור השיירה במחנה בית־נבאלה הותקפה באכזריות על־ידי הלגיון הערבי וחנן נפל. הובא לקברות בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק. היה חייל מוכשר וציון לטובה על־ידי מפקדיו. בשנת 1949 נולד להוריו בן שנקרא בשמו אורי־חנן.

וולף יצחק

בן דויד ואמה. נולד בשנת 1920 בעיר נויישאטז־באדן שבגרמניה. גמר בית־ספר תיכוני ועלה לארץ ב„עליית־הנוער" בשנת 1939. למד בבית־ספר חקלאי. התגייס לצבא הבריטי, ועם תום שירותו הצטרף למושב, מטעם החיילים משוחררים, חירות, אשר ליד תל־מונד. עבד במשק עד להתגייסותו בשנית, במלחמת־השחרור.

כחייל בצה"ל השתתף בפעולות בכפר־שיר'ה. נהרג בתאונת־דרכים ב־28.1.1949. נדרס על־ידי אוטו צבאי ברחובות ונקבר שם ב־30.1.1949.

וולף מאיר (פרדי)

בן מכס וגוטה. נולד ב־7.2.1927 בפרנק־פורט ע"נ מיין שבגרמניה בבית שוערי־דת. גמר 4 מחלקות גימנסיה. בזכות גילו הצעיר הורשה לצאת עם „עליית־הנוער" את גרמניה בשעה שהמלחמה כבר גברה מאד. עלה לארץ ב־1.1.1941. שלוש שנים שהה בהכשרה בכפר־הנוער הדתי ושם התמחה בנגרות־הרהיטים. אחר־כך הצטרף עם גרעינו לקיבוץ שלוחות ליד פרדס־הנה. נפצע בשעת התקפת האנגלים על גבעת־חיים בשנת 1945. חבר ה„הגנה". התנדב לצה"ל ב־15.1.1948.

בעבור חודש כבר עלה לדרגת מ"כ. נפצע בפעם הראשונה ליד טול־כרם. שכב שבועות מספר בבית־החולים. הקיבוץ אמר להשתדל למען שחרורו, אך הוא סירב ואמר: „כל עוד נמצאים הפולשים בארץ, לא אשתחרר".

שירת בחטיבת „אלכסנדרוני" ואתה ירד לנגב. נפל בעיראק אלמנשיה ליד פלוג'ה ב־28.12.1948 בשעת התקפת המצרים. נפצע קשה ועוד בהיותו שכוב על האדמה הוסיף להטעין את מחסניות חבריו עד להרגיעו האחרונים. היה קבור בפלוג"ה ואחר־כך הועבר לנחלת־יצחק.

וולף מרדכי

בן יעקב. נולד ב־9.11.1927 בעיירה צ'וף שבמזרח־סלובקיה. למד בבית־ספר עממי ממשלתי ואחר־כך בגימנסיה העברית שבהוי־הורוד. מילדותו נתגלה כשרונו בציור ובגיל 9 קיבל פרס בעד ציורו המוצלח בתערוכת העבודות של התלמידים. בגלל צוק העתים בשנים הראשונות של מלחמת־העולם הוכרח להפסיק את לימודיו ואחרי הפצרות מרובות הרשו לו הוריו לעבוד אצל צבעי־בנין. עבד בכל יום שעות נוספות ובשכר הנוסף השתמש להוצאות לימודו בבית־ספר לאמנות הציור, וכל זה בלי ידיעת הוריו. רק אז לאחר שסיים את הקורס הראשון גילה להם את שאיפתו להיות צייר אמן בעתיד. בשנת 1944 נלקחה על המשפחה לאושבינצ'ים ושם נרצחו אביו ואמו ושני אחיו הקטנים, רק הוא ועוד את צעיר ממנו נשארו בחיים. במחנה ניסה לארגן חבורת צעירים לבריחה, אך הנסיון לא הצליח. בעד ציור פרופילים וקריקטורות למשגיחים היה משיג מזון לו ולאחיו ולחבריו והיה מעודד אותם להאמין בעתיד ותוך כדי כך השתדל לספוג בזכרונו מראות ממחנה ההשמדה, כדי להנציחם לדורות. אחרי השחרור „צא ב„נתיב־הבריחה" לאיטליה וב־1946 העפיל ארצה באניה „אליהו גולומב" („פדה לה ספציה"). עשה כמה חדשים בהכשרה בחולתא. שם הוסיף להתאמן בציור ובעבודה וצייר כמה תמונות מנוף החולה והגליל ומחיי הדייגים. אחר־כך עבר לעבודה בחיפה ובשעות הפנאי הוסיף לצייר. בין השאר העלה על הבד תמונות־זכרונות ממחנה־הרצח באושבינצים ואחת מהן נמצאת ביגור.

בחורף תש"ח התיצב לשירות המולדת ובמכתב אל אחיו ביקש שישלח לו את הבגדים ולנגן בו בצבא כדי „לשעשע את החבריה". צורף ללוויי השיירה של התגבורת שיצאה ליחיעם הנצורה וליד הכפר כברי נפל בין ה־43 ב־27.3.1948 והובא לקבר־אחים בנהריה ב־29.3.1948.

וולף צבי

בן רפאל ומתילדה. נולד ב־21.3.1922 בהמבורג אשר בגרמניה. למד בבית־ספר עד אחרי השתלטות הנאצים ואז עבר עם כל המשפחה לבלגיה. עבד אצל איכרים, בסעודות ובמכרות־פחם, ובשנות מלחמת־העולם היה פעיל בתנועת המחתרת נגד הכובש הגרמני. בסוף המלחמה הצטרף לבריגדה העברית בעת שהותה בחיל־הכיבוש בבלגיה והגיע ארצה עם משחרריה. ניסה להסתדר בעיר, ומשלא הצליח עשה חדשים אחדים בדפנה ואחר־כך עבר לבית־קשת. עברית לא ידע וקשה היתה התמזגותו של הפרטיזן הזר בלשונו ובעברו רב־ההרפתקאות עם חבורת בני הארץ, חניכי בית־ספר חקלאי. אך כאיש למוד־עבודה התערה בענפי המשק השונים ובעיקר כרועה, ולאט־לאט התקרב לחיי הקיבוץ, לחבריו ולנוף הסביבה והתחיל מבין גם עברית. כלוחם ותיק ואמיץ הכירוהו גם השכנים הערבים ופחדו מאד מפניו, וזה הגדיל בעיני עצמו את הכרת ערכו בקיבוץ. היה מטובי הלוחמים נגד הערבים בהגנה על המשק וסביבתו בחורף ובאביב תש"ח. לכל פעולה נחלץ בין הראשונים ודרש את שיתופו בקרבות.

כשנקראה תגבורת מאנשי בית־קשת להגנת סג'רה ועורק התחבורה בין הגליל המזרחי ומרכז הארץ מפני התקפות כנופיות קאוקג'י, דרש בתוקף שיצרפוהו אל היוצאים. בעמדה קדמית של המשלט המערבי (ממערב לסג'רה הערבית, בנקודה הצופה על ריכוזי האויב בשפלת תורען) הפיל רבים מאנשי האויב בצליפתו הדיוקנית, ואף כשנצטוו לסגת, בגלל הפגזה כבדה, מה„לשון" הקדמית אל המשלט, נשאר הוא שוכב במקומו וקולע ברובהו אל האויב, ושם נפל מפגיעת רסיס פגז ביום 12.7.1948. בו ביום נקבר בבית־קשת.

וולף מיכאל („מיכה")

בן מכס ומרתה. נולד ב־19.11.1928 בברלין. עלה ארצה בשנת 1933. למד במכינית בבית־הספר הריאלי בחיפה וכיום את בית־הספר העממי ב„אחוזה". בחר במקצוע האלקטריקה ובו עבד חמש שנים והתמחה בו. התעניין באופן מיוחד באמנות (גם למד בסטודיו לציור), בפסיכולוגיה ופוליטיקה. ב־1942 הצטרף ל„הגנה". גמר קורס מ"כ בהצטיינות כסגן מ"מ ושימש כמדריך בקורסים למ"כ עד לאוגוסט 1947. זמן־מה שימש כקריין אנגלי בשידור הסודי של ה„הגנה". היה מפקד פלוגת סיירים באזור הכרמל.

בנובמבר 1947 פקד על עמדה במרכז המסחרי הישן בחיפה. אחר־כך עבר לביריה ושם עסק בענייני השמירה ובטחון המקום, כשהותקפה כיתתו ב־15.1.1948 ליד ביריה והוא נפצע, פקד על סגנו שידאג תחילה לכיתה ואחר־כך לו. מת כעבור שלושה ימים בבית־החולים בטבריה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

וולפינזון יוסף

בן זלמן ויונה. נולד ב־16 בפברואר 1929 בירושלים. בן 13 גמר בהצטיינות את בית־הספר העממי. במשך שלוש שנים למד בבית־המדרש למורים „מזרחי" אך עזבו, כי לא חשקה נפשו בהוראה. בשנת 1946 למד בקורסים למסחר והתכונן לבחינות־הבגרות הלונדוניות במקצוע המתימטיקה. התכונן להשלמות נוספת במקצוע זה. בשנת 1944 היה חבר בגדנ"ע ואחר־כך ב„הגנה". נשלח על־ידי החי"ש לקורס מפקדי כיתות בגוש עציון וחזר משם לאחר 7 שבועות עם קבוצת־המגינים האחרונה שהגיעה לירושלים.

במסגרת פלוגת חי"ש נשלח למקור־חיים והשתתף בהתקפה על טחנת־הקמח של הכפר בית־צפאפה. כחדשיים עסק בהדרכה בבית־ההבראה ליד מוצא ובימים האחרונים לפני סיום הקורס השתתף בהדיפת התקפה ערבית. היה מהוגי תכנית התקפת תחנת־הרכבת בירושלים ואף כבשה עם כיתתו. נשלח עם מחלקה של הי"ש לרמת־רחל ושם נפצע קשה בקרבות עם המצרים. שכב כמה שעות כשבטנו שותתת דם ובאפיסת־כוחות זחל לעבר אחת העמדות. כשניגש אליו החובש ביקש לדאוג תחילה לחבריו הפצועים. כשהובא לתחנת האיסוף החליט הרופא לשלחו מיד לבית־החול"ם „הדסה" לניתוח. ביום ה־22 במאי 1948 הובא בערב במצב קשה לבית־החולים, נעשה לו עירוי דם, אך מאמצי הרופאים להצילו היו לשוא. על שולחן הניתוחים הוציא את נשמתו. היה קבור בשייך־בדאר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

וולפסון גדעון (גינטר), ד"ר

בן מאיר (אלפרד) וליזה. נולד ב־31.3.1901 באלברפלד שבמערב־גרמניה ושם גמר בית־ספר תיכוני. זמן־מה נטה למוסיקה ולמדעים המדוייקים (מתימתיקה, פיסיקה, חימיה) כאחד, ולבסוף בחר במדעים הנ"ל. למד באוניברסיטאות פרנקפורט, מינכן ובון. בבון הוסמך ב־1927 והמשיך לעבוד במכון שלה לפיסיקה. מ־1928 היה עוזר ראשי לפרופ' לדנבורג במכון לחימיה פיסיקלית על שם הקיסר וילהלם בברלין־דלהיים. ב־1933, עם עלות הנאציזם בגרמניה, התחיל בהשתדלות להתקבל לעבודה באוניברסיטה העברית בירושלים ובינתים יצא עם אשתו להולנד ועבד במכון לפיסיקה של הפרופ' אורנשטיין באוטרכט. ב־1934 נתקבלה ההזמנה מירושלים ואז עלה ארצה ועבד במכון לפיסיקה של האוניברסיטה העברית. ב־1941 נולדה בתו בירושלים. בשנות המהומות של 1936—1939 השתתף באימונים ובשמירה בשכונת־מגוריו, קרית־שמואל, ובהר־הצופים. במלחמת־העולם עסק בעבודות מדעיות בשירות המאמץ המלחמתי.

במלחמת־השחרור הקדיש את רוב זמנו לעבודות מחקר ופיתוח לצרכי צבא ההגנה לישראל ובחורף תש"ח גברו צערו ואבלו על טובי תלמידיו הצעירים והמוכשרים ביותר שנפלו בקרבות. ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948) נסע בשיירה להר־הצופים, כדי לגמור עבודה חדוחה בשביל צבא ההגנה, ונרצח בין יתר חברי השיירה. נקבר בסנהדריה בירושלים.

וולפר צבי

בן שמואל ופניה. נולד ב־6.9.1906 בוארשה, פולין. אחרי גמרו את הגימנסיה העברית למד שנה אחת באוניברסיטה, בפקולטה למתימתיקה, אך כציוני נלהב ומגשים אמר לעלות לארץ כבעל מקצוע מועיל ועבר לפוליטכניון, שם למד כמהנדס־מכונאי. סיים את לימודיו בהצטיינות וכדי להרויח את דמי עלייתו עבד כמורה בבית־ספר עממי ומקצועי. עלה ארצה ב־1936. תחילה עבד כפועל בחיבור טלפונים בדואר. אחרי זמן קצר הוזמן כמורה־מהנדס לבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב. שמו הלך לפניו בשל שיעוריו המושכים בחכמה ובצורתם ונתחבב מאד על חבריו המורים והתלמידים. מעולם לא הסתפק בידיעותיו. שאף להרחיב את אופקי המקצועיים והרבה תמיד לקרוא וללמוד. מותיקי ה"הגנה" ופעיליה. נשא בעיל תפקידים שונים בין עובדי בית־הספר כחבר פעיל ומפעיל. רבים הוקיירוהו כמדריך וכמנהג. היה ספרא וסייפא, מורה וחייל.

בפרוץ המאורעות לא שינה את אורח חייו ומן השיעורים היה הולך ישר לעמדות. נפל בעמדה ב"בית ה'וצק" שבגבול יפו־תל־אביב ביום 29.2.1948 והובא לקבורה בנחלת־יצחק ב־1.3.1948.

וולפסון רפאל („רפא")

בן יוסף והילדה. נולד ב־28 באוגוסט 1922 בברלין, בירת גרמניה. מילדותו שאף לעלות לארץ והגיע אליה ב־1932 בהיותו בן 10. בארץ קיבל השכלה תיכונית. למד בבית־הספר החקלאי על שם כדורי. אחרי סיימו את לימודיו עבר להכשרת „הנוער העובד" באשדות־יעקב. היה בין הראשונים שעלו ליסד את קיבוץ קדמה בתל־תורמוס. מחלוצי הקיבוץ המאוחד בדרום יס־המלח. ארבע שנים שהה בסדום ומשם נשלח מטעם התנועה להדרכה במקוה־ישראל. לאחר שעשה שנתים בהדרכה תבע להחזירו לקיבוץ. בקיבוץ היה אחד מעמודי־התוך שלו. פעיל ב„הגנה". ב־1943 גמר קורס מ"כ. אחר־כ"ט בנובמבר 1947 התיצב לשורות הלוחמים. שירת בחטיבת „גבעתי" בדרגת מפקד־פלוגה; בגדוד אחר — חטיבת „גבעתי" — היה מפקד המכוניות המשוריינות בהבטחת הדרך וההובלה לגח, גבעה, ניצנים ועוד. יפה־תואר ולבבי. רב מרץ, נועז ואמיץ. את עבודתו כמדריך מילא בהצלחה. חבר טוב ומפקד טוב כאחד.

בהתקפה על בית־דראס היה אחראי לחיפוי הנסיגה. מפקדיו דרשו ממנו לסגת והוא לא ניאות לסגת לפני אחרון אנשיו. נפצע והוסיף לפקד עד שנפל ביום 21.4.1948. נקבר בקדמה. הניח אחריו אשה ובת — תינוקת בת 4 חדשים. השאיר מעין צוואה אחריו, בה ביקש לא לבכותו כי „הרי כל יהודי נכון כיום לתת את נפשו למען הארץ". אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת מטכ"ל.

וולצ'וק שלמה (אדוארד מיכאל סלומון)

בן עמנואל ואירמה. נולד ב־27.12.1925 בהראניצה, צ'כוסלובקיה. אביו היה ציוני ושמר על יהדותו בסביבה לא־יהודית. ב־קר בבית־ספר עממי ותיכוני כללי. כבן 13 עלה לארץ ב„עליית־הנוער" והיה בטרנספורט האחרון שהספיק להגיע לארץ לאחר שפרצה מלחמת־העולם השניה. בא אל דודו, חשוך־הבנים, בעל משק קטן בהרצליה, והיה לו לבן. גמר בית־ספר עממי, עבד שנתים בחקלאות אצל דודו וביקר בקורסים למסגרות בבית־הספר על שם מכס פיין. היה חבר תנועת הצופים ובגיל צעיר כבר רכש לו את אות־הספורט. עבד שנה במסגרות בתל־אביב, אך לא הסכין עדיין לחיים עצמאיים ולתנאי־עבודה הקשים. גם הניתוק מעל הוריו והחששות לגורלם העיקו עליו ולא שקט עד שהתגייס, בן 19, בסוף שנת 1944 לצבא הבריטי. הועבר אחר־כך לבריגדה ואתה עבר לאיטליה, אוסטריה, גרמניה, הולנד ובלגיה. בהיותו בצבא הגיע לדרגת קורפורל. בגמר המלחמה נודעה לו האמת המרה על גורל משפחתו. אביו נורה במחנה מאוטהאוזן, ואמו, סבתו ושלושת אחיו נשלחו למחנה־המות בטרבלינקה. הוא עצמו נפגש בראשונה עם שאירית הפליטה בברגן־בלזן.

עם שובו מן הצבא חזר לעבודתו במסגרות וכשנקרא לגיוס התיצב ונשלח למחנה בנתניה. לאחר זמן קצר עלה לדרגת מפקד־כיתה והשתתף בקרבות, אם כי היה שריד יחידי ממשפחתו, כשנשאל משום מה אינו עובר לעורף, כבן־יחיד ששרד, ענה לקרוביו: „וכי קל יותר לאם הבנים לשלוח את בניה לקרב, מאשר לאם אשר לא רצתה בילדים רבים ונותנת איפוא את בנה־יחידה למלחמה?" השתתף בקרבות מגניס, כיבוש חיפה, קאקון, כפר־יונה, סלמה ונפל בהתקפה על הכפר הערבי קולה ב־17.7.1948. נקבר בנתניה ב־19.7.1948.

זוקנברג עמירם

בן ישראל ובתיה. נולד באוקטובר 1930 במושב תל־עדשים אשר בעמק יזרעאל. למד בבית־הספר העממי ואחר־כך בבית־הספר החקלאי מקוה־ישראל. היה עובד מסור ונאמן במשק הוריו שבמושב וחביב על כל אנשי תל־עדשים. חבר ה„הגנה" מנעוריו, עבר את שלבי הגדנ"ע והחי"ש עד אשר צורף לחטיבת „גולני" עם פרוץ מלחמת־השחרור. השתתף כרגם בקרבות צמח, לוביה ומשמר־הירדן. ימים מספר לפני לכתו את שליחותו הצבאית מחוץ לבית אץ אביו לעזרת המושבה משמר־הירדן המותקפת ונלחמת על קיומה. משחזר האב דרש הבן בכל

תוקף להתחלף בזכות ההגנה והלחימה, ואמנם ימים מעטים לאחר־כך נשלח לעמק הירדן ומשם להתקפה על משמר־הירדן.

ב־12 ביוני 1948, בשעת התקפת־נגד של כוחותינו על הסורים בראש גשר של משמר־הירדן, נשלח עמירם להוציא פצוע משדה־הקרב. בגררו את הפצוע פגע בו כדור והוא נהרג בו במקום. הגויה הובאה לקבורה, עם גויות שאר חבריו שנפלו עמו, בקבר־אחים בראש־פינה ב־14.6.1948.

וולקר דוב

בן שמואל ומרים. נולד ב־1 ביולי 1924 בעיר יאסלו, פולין. הוריו היו עניים ובמאמצים רבים הקנו לו השכלה עממית. היה חבר ב„הנוער הציוני" ושאף לעלות ארצה. בימי מלחמת־העולם השניה שכל את הוריו בכבשני בלזיץ שבפולין ונדד במחנות־הריכוז הנאציים. עם סיום המלחמה נגאל ממחנה לינץ שבאוסטריה על־ידי אנשי הבריגדה העברית, ובטרם שבו אליו כוחותיו עלה ב־1945, עבד כצבע מכוניות.

בשנת 1947, בפרוץ המאורעות, היה בין ראשוני המתגייסים ל„הגנה". לחם בצפת, בנבי־יושע, משמר־הירדן ובנגב. היה חייל למופת ועודד את חבריו לקרב. נפל ביום 29 באוקטובר 1948 בכביש תרשיחה־נהריה בעלותו על מוקש. נקבר בנהריה ב־31.10.1948.

וורם אריה

בן מנשה. נולד בשנת 1919 בסטרי אשר בפולין. סיים את לימודיו בגימנסיה הממשלתית בעירו ולמד שנה אחת בפקולטה לרפואה באוניברסיטה. מגיל 12 השתייך לאגודת־הנוער הציונית „אמונה" והיה פעיל בה. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה ברח לרוסיה והתגייס לצבא האדום, אחרי ההסכם הידוע בין שלטונות רוסיה עם הגנרל שיקורסקי גויס לצבא הפולני בפיקודו של גנרל אנדרס ועמו הגיע לארץ בשנת 1944.

במלחמת־השחרור התגייס לצה"ל ונפל במילוי הפקידו בכפר־שמריהו ב־19.10.1948. למחרת היום הובא לקבורה בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

וטמן אברהם

בן יחיאל ורייזל. נולד בשנת 1918 באופטוב, פולין, כבנם של עמלים. אך גמר את בית־הספר העממי יצא לעבוד כדי לעזור למשפחה. הצטרף לתנועת „הנוער הציוני" ויצא להכשרה. בינתים פרצה מלחמת־העולם השניה והגלה למחנות־עבודה ושם נתגלה בכל מידותיו התרומיות: היה עוזר לחלשים בעבודתם הקשה, פרס מלחמו לרעב, עודד שבורי־לב. אותות הסבל והעינויים לא ניכרו בו, ובקור־רוחו שימש מקור עידוד לכל חבריו. לבסוף נמלט ליערות והגיע עד בוקרשט. הוסיף לנדוד בנתיבי הבריחה וההעפלה ובא לאיטליה. עשה שם בהכשרה והעפיל ב־1945 לארץ. את דרך הנדודים, ההכשרה, העליה וההתאזרות בארץ עשה יחד עם אחיו, השנים גרו יחד ולא נפרדו זה מזה עד יומו האחרון. זמן־מה היה בקבוצת ניצנים ועם עזבו אותה עבד בבנין ברמת־גן.

היה חבר ב„הגנה" ועם הכרזת הגיוס התגייס ושירת בחטיבת „אלכסנדרוני". השתתף בקרבות בסביבות ירושלים ונפל בלטרון ב־26.5.1948, הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

וולשטיין יהודה

בן יצחק. נולד בשנת 1917. נפל בקרב בעין־ע'זאל ב־25.7.1948. כעבור יומים הובא לקבורה בנתניה.

וטצל זאב (וולודיה)

בן רלף וגניה. נולד ביום 7.6.1923 במוסקווה. עלה ארצה במארס 1938. למד בבית־ספר תיכוני ואחר־כך המשיך ב„בריטיש אינסטיטוט". היה חבר בתנועה הקומוניסטית והצטיין במסירותו ונאמנותו לחבריו ולמפלגה.

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס ל„הגנה" ב־8.2.1948 ושירת בגדוד „מוריה". השתתף בקרבות במקור־חיים, בתלפיות ובעיקר בכיבוש מחנה אלנבי. כבן־יחיד היתה לו זכות להישאר בעורף, גם המפקדה סרבה לשלחו לקו האש, אולם הוא עמד בתוקף על דרישותיו והסביר שכקומוניסט תפקידו להיות בשורות הראשונות של הלוחמים „נגד האימפריאליזם ובעד שחרור העמים". בהסכמת אמו יצא לקרב ובעמדו בתצפית בעמדה בתלפיות נפל מפגיעת כדור בראשו ב־16.5.1948. הואיל ובאותו לילה נהרגו גם שנים מחבריו מרמת־רחל לא התנגדה אמו שייקבר יחד אתם ברמת־רחל.

ויגדורוביץ בנימין

בן זלמן. נולד ב־10 בדצמבר 1930 בצ'כיה. למד בבית־ספר עממי. ניצול מאימי השמד הנאצי. עלה לארץ ב„עליית־הנוער" ב־15 ביולי 1947. היה ב„חברת נוער עולה" של בית"ר בשוני' ליד בנימינה. עבר הכשרה חקלאית והצטרף לאצ"ל ביולי 1948.

ביחידת אצ"ל שצורפה לצבא ההגנה לישראל השתתף בקרבות ובפעולות ביפו, רמלה, אשדוד ועין־ע'זאל. כחובש פלוגתי היה עליו להגיש „עזרה ראשונה" לנפגעים, והוא מילא את תפקידו במסירות ובחירוף־נפש. ביחוד הצטיין בקרב על יפו אשר בו, מלבד תפקידו כחובש, עמד בקרב פנים אל פנים, ובשימוש נועז ברימונים בטווח קצר הציל את חיי חבריו. נפגע בפעולות „שוטר" בעין־ע'זאל ביום 25.7.1948. נקבר בנתניה ב־27.7.1948.

ויגדר שמואל

בן נתן וחנה. נולד בשנת 1928 בעיר פוקשאני אשר ברומניה. בשלהי 1947 העפיל באניה „מורדי הגיטאות", כדי להצטרף כחלוץ לכפר קיבוצי. הגיע אחרי הכרזת או"ם. התיישב בקיבוץ מעגן שעל שפת הכנרת ורק ימים ספורים עבד בחקלאות שהכשיר את עצמו לקראתה, כי נקרא למערכה.

שירת בפלוגת המשקים והשתתף במערכת הדגניות. בקרב על דגניה ב' נפל חלל ב־18.5.1948, נקבר בדגניה א' ב־21.5.1948. הניח אחריו אשה.

ויגודסקי עמוס

בן יוסף ואסתר. נולד ביום ט' במרחשון תר"ץ (12.11.1929) בקיבוץ גבת. שם עברו עליו שנות ילדותו ונעורותו, עד שנתו האחרונה, לפני ההגייסותו, למד בבית־הספר של גבת, בקיץ תש"ז השתתף כחדשיים ימים בקורס הגדנ"ע, כשהחלו המהומות בשנת תש"ח אורגן יחד עם עוד אחדים מחברי המשק לפלוגת־המשמר המקומית, תפקיד זה הוציא את הצעירים מן הלימודים והם השתתפו יותר ויותר בפעולות הקרביות של הסביבה. עמוס השתתף בפיצוץ גשרים, בליווי שיירות ובפעולות ההגנה על משמר־העמק וכיבוש בית־לחם וואלדהיים.

עם הכרזת המדינה והפלישה השתתף בקרבות עמק הירדן בהם נפצע בידו מרסיס פגז. לאחר ששהה כמה ימים בבית־החולים נשלח לביתו בגבת לשם החלמה, אך באותו זמן התגייסו בני־המשק לפלוגת הנ"פים בחיל־הפשיטה. כדי שלא להחמיץ את האפשרות ללכת עם חבריו לשירות זה הפסיק את החלמתו באמצע והצטרף מיד ליחידה החדשה. בקרב על כיבוש לוד נפצע קשה ברגלו, סמוך לבטנו, לאחר שהיה בין הפורצים לעיר. מהעדר חובש מוסמך במקום חבשוהו חבריו לפי הוראותיו (הוא עצמו עבר קורס של "עזרה ראשונה"). במצב קשה הובל לבן־שמן, ושם הוציא את נשמתו מחמת איבוד דם בדי' בתמוז תש"ח (11.7.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגבת.

ויגוליק אמנון

בן אברהם והניה. נולד בשנת תרפ"ז בירושלים. למד בבית־הספר "תחכמוני". חבר לתנועת "המכבי הצעיר", בה עלה לדרגת מדריך. אחרי סיום בית־הספר החל לעבוד כנער שליח בלשכה הראשית של הקרן־הקיימת־לישראל. גמר בית־ספר־ערב לפקידות ועלה לדרגת עובד במשרד. אחרי שנה וחצי החל ללמוד מסגרות מכנית בבית־הספר "עמל" והצטרף לגדנ"ע. בחופשת קיץ תש"ה סיים קורס מ"כ של ה"הגנה". אחר־כך המשיך בהדרכה. בתש"ז, אחרי סיימו את לימודיו בהצטיינות בבית־הספר "עמל", סיים בהצלחה קורס מ"מ.

בראשית נובמבר 1947 נשלח לפיקוד על הגנת הרובע היהודי בעיר העתיקה. מיום ה־29 בנובמבר אותה שנה ואילך שירת כאחד מפקדי הרובע היהודי, ולא פעם הצליח להתחמק ברגע האחרון ממש מהיפושיהם התכופים של השוטרים והחיילים הבריטיים, בהיותו מסייר את העמדות כשהוא מזוין. גם ב־19 בדצמבר 1947 הצליח להימלט, אך בראותו את המחפשים קרבים לאנשיו הנמצאים ליד מחסן־נשק נסתר, התגרה בהם לשם הסחה, שלא יגשו למחסן־הנשק. אחרי רדיפה מושכת השיגוהו ולא מצאו אצלו כלום. בהכותם אותו, בכעסם על שהריצם לשוא, נשמט האקדח שהיה קשור לגבו, וזה הגדיל את כבודו בעיניהם והדלו להכותו, בחיפוש מדוקדק בכליו מצאו אצלו גם כדורי־אקדח ורימון־יד שנעלמו מעיני תופסיו. 45 יום ישב בכלא עד למשפט. סבל במיוחד מקוצר־רוח שבישיבה בטלה בשעה שבחוץ דרוש כל בחור וטוב לפעולה. אז הוריו הרגיע, שאם גם ישפטוהו לישיבת־כלא ממושכת — הרי זה למעשה רק עד ה־15 במאי, היום שנועד מטעם או"ם לראשית העצמאות הישראלית. במשפט קרא הצהרה על זכותו וחובתו הקדושה כיהודי להגן על בני עמו, וביחוד בעיר־הקודש, ששומרי־הסדר הבריטים הפקירום לפורעים. נדון לחדשיים מאסר או ל־20 לירות קנס. הקנס שולם והוא שוחרר ואחרי שני ימי־מנוחה הלך לקורס לקציני־חבלה. אחיו ניסה להניאו מכך, בגלל הסכנה שבדבר, אך הוא טען, שבהיותו אחד מהמעטים המוכשרים לכך מחובתו ללכת. עם שני חברים כרת ברית בשבועה, שאם אחד מהם יפגע בפעולה ויהיה לבעל־מום, חייבים השנים להמיתו. אחרי הקורס שירת כסגן מפקד פלוגה בחזית דרום ירושלים, ולא פעם פרץ את המצור על מקור־חיים והביא שמה אספקה. בעבור גם נשק לעיר העתיקה ולמרכז המסחרי. את אנשי מחלקתו החזיק במתיחות מתמדת לפעולות גדולות, וכשהמעוף של מפקדיו היה קטן בעיניו ערך עם אנשיו התנפלות עליהם במועדונם, פירקו את נשקם והעמידום אל הקיר, וזרקו רימוני־הפחדה והסתלקו. בדרך זו אמר לדרבנם ליתר תעוזה נגד האויב. באחרונה היה מפקד פלוגה וקצין־חבלה בגזרה המסוכנת ביותר בגוש־יעקב (ליד כביש רמאללה־ירושלים, שמה נשלח בראשית מארס 1948). למרות הוראות מפורשות מהמפקדה להסתפק בהתגוננות פסיבית הרבה לחבל בתחבורה הערבית, כי דמו זעק לנקום את דם ה"ל"ה" שנפלו בהר' חברון. על אף איומי הבריטים שיפגינו את הכפר במקרה של חבלה נוספת ועל אף ליווי של הלגיון הערבי הצליח בתמרוניו למצוא את השעות הכשרות למיקוש הדרך ולהרבות אבידות ונזקים לתחבורה הערבית. לבסוף גם עלתה בידו לעשות קנוניה עם קציני המשמר האנגלי, שלפיה ניתנו לו שעות מסוימות להיתר החבלה בכביש.

בראשית מאי 1948 נפצע קשה בידיו ובראשו בהתפוצץ מוקש תוך כדי בדקו את מוקשי־המגן ששמנו חבריו. פקד על אנשיו לחסלו בצרור כדורים, אך הם סירבו, ובמכונית של משמר בריטי הובא לבית־החולים, שם שמע על נפילת גוש־יעקב ועל תקומת מדינת ישראל, אבל הוא עצמו רסוק־אברים וחסר־ישע, נטול מאור העינים וידיו הקטועות הבושות, אך לא נפל ברוחו ואף התלוצץ עם האחיות והמטפלים ועודד את הפצועים הגוזנחים בקרבתו (ימים אחדים שכב לצדו גם אחיו שנפצע בקרב), נשלח לאמריקה, שם ניסו להחזיר לו את מאור עיניו, אך לשוא. חזר ארצה ולהפצרותיו התכופות נעשה לו ניתוח מסוכן בבית־החולים בתל־ליטוינסקי ובלילה לאחר הניתוח, אור ליום 15.1.1949, נגאל מכל מומיו ויסוריו. למחרת היום הובא למנוחות בחלקת־הגיבורים בנחלת־יצחק.

וידברג אפרים

בן יעקב וסימה. נולד בכ"ב באדר ב' תר"ע (2.4.1910) בצפת. למד ב"תלמוד־תורה" ובבית־ספר עממי ואחר־כך למד שרברבות ועבד בה ובעבודות אחרות. שירת בנוטרות ומטעם ה"הגנה" כקצין המשטרה הניידת בסביבות צפת וגם כמאמן ב"הגנה". סיכן את עצמו לא פעם בשירות בטחון הישוב והלך בראש למקומות המסוכנים. בתקופת המאבק השתתף בפעולות המתחרת של ה"הגנה" נגד הבריטים. עבר עם אשתו ושתי בנותיו לטבעון והמשיך פעולותיו. משם התגייס לצבא ההגנה לישראל והשתתף בפעולות לשחרור הגליל.

נספה בהתפוצצות פצצה בטבעון ביום 26.10.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־עמל.

וידן אפרים

בן שלמה וברכה. נולד ב־23.9.1931 בעיר קלן, בחבל הריינוס אשר בגרמניה. בגיל רך בא לארץ ב־25.7.1934, גדל בשכונת מונטיפיורי, למד בבית־הספר "אחד־העם" בתל־אביב. היתה בו נטיה לחקלאות. הצטרף לחברת־הנוער בהכשרת גיגיר, ומשם גויס לפלמ"ח.

מ־23.5.1948 שירת בפלמ"ח. השתתף בקרבות בסביבת ירושלים. היה סייר. ב־28.9.1948 קיבל פקודה לעבור כסייר ממשלט למשנהו, ובדרך, במשלטי דיר־אבן שעל־יד הרטוב, עלה על מוקש ונהרג בו במקום. למחרת היום נקבר בקרית־ענבים.

וידנפלד יוסף

בן חיים־יצחק וחיה־לאה. נולד ביום כ"ד באדר ב' תרפ"ז ביאסי, רומניה. הוריו היו ציונים ותיקים ונאמני מסורת והוא חונך ברוח זו. מנעוריו לימדוהו עברית. בן י"ד, בשנת 1941, עלה לארץ עם קבוצת ילדים. למד בגימנסיה "הרצליה" בתל־אביב וגמר אותה. בימי הפגרה עבד כשנתים במשקים. היה חבר בתנועת "הצופים" ויצא להכשרה באפיקים לשנה אחת. בשעות הפנאי עסק בתורת־המשפטים כהכנה לקראת לימודיו באוניברסיטה. נרשם כתלמיד במחלקה למדעי־הרוח, בחר בהיסטוריה כללית כבמקצוע ראשי, אך במגמה להיות עורך־דין. כאב את כאב הגולה והארץ. בימי המאבק היה כלוא זמן־מה בעתלית. באחד ממכתביו למחנכיו־בעבר בחוץ־לארץ כתב: "לאחר שחייתי כמעט בכל פינה של חיי הארץ — כתלמיד בבית־ספר, בעבודות־עזר במשק עברי, בעיר רועשת ומודרנית כתל־אביב ובאוירה קולקטיבית־סוציאליסטית של קיבוץ — אין לך ברירה מלבד גשר־חיים נצחי אל האדמה הזאת, אל השדות האלה, אל ההרים הערומים הללו, אל ארץ קטנה ועניה זו".

בשנת 1946 העפילו הוריו לארץ. היה בן נאמן להם, אך סירב ליהנות מהזכויות שניתנו לבן יחיד. היה בין הראשונים שהתיצבו לשירות העם. השתתף בליווי שיירות לירושלים. נפל בהרטוב ב־23.3.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־26.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

וידר אריה (לאונש)

בן אברהם וחוה. נולד ב־1.1.1926 בבוקרשט, בירת רומניה. סיים את לימודיו בגימנסיה בעירו בהצטיינות. היה מרבה בקריאת ספרים בתולדות הציונות עד שגמר אומר לעלות לארץ־ישראל. בשנת 1944 היה מהפעילים בחוגי הנוער העברי בבירת רומניה. על אף הקשיים המרובים ריכז סביבו הרבה צעירים עברים וכך יסד סניף "השומר הצעיר" במקום. אחרי גירוש הגרמנים מרומניה והשתלטות הרוסים עליה אופשר קיומו של סניף "השומר הצעיר" באופן חוקי ואריה בא במגע עם אנשי תנועתו בארץ־ישראל על־מנת להחיש את העליה לארץ. היה מדריך טוב ומסור לתנועתו.

בתחילת שנת 1948 עלה על אניית־המעפילים "פאן־יורק" וגורש לקפריסין. ב־8.3.1948 הורשה לעלות לארץ ומיד התגייס לצה"ל, עבר קורס מ"כ ובצאתו לקרב בעיראק א־סויידאן נפל ב־9.7.1948. גויתו הועברה ב־23.1.1951 למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

וידר זאב

בן יום־טוב ואסתר. נולד בשנת 1930 בצפון־מערב רומניה, באזור של יהודים שרשיים ואנשי־עבודה. ב־1935 עלה ארצה עם הוריו בשיירה של יהודים כפריים מהקרפטים שהובאו ביוזמת "התאחדות האיכרים" ("עולי סיטקובו") לעבודה בארץ. אחרי גמרו את בית־הספר הדתי "תחכמוני" ברחובות למד שנה ליטוש יהלומים בנתניה, ואם כי הצטיין בתפיסה מהירה והיה צפוי לו עתיד טוב במקצוע, חזר **הביתה משום שהוריו היו זקוקים לעזרתו בעבודה בבית ובמשק ובשמירה,** כי המשפחה גרה בפרדס מרוחק מהמושבה. נתקבל לעבודה בחיתוך נייר בקרבת הבית ואחרי 8 שעות העבודה היה עובד במשק ובבית, שוטף כלים ורצפות, מדריך את אחיו הקטנים ועוזר להם בשיעוריהם. בחורף תש"ו החלו הוריו בונים בעבודה עצמית את ביתם ברחובות ואף הוא נטה שכם לליבון לבנים, לכבות סיד ולעזור ביציקה.

במארס 1948 גויס עם אחיו לשיירות המולדה. מתוך האימונים נשלח ללוות שיירות לירושלים, לכפר־אוריה ולדרום ולהתקפות על כפרי הסביבה: עקיר, מע'אר, קוביבה, זרנוקה ועוד. אחרי גמר אימוניו נכלל בפלוגה של גדוד אחד בחטיבת "גבעתי" והשתתף בפעולות טיהור הדרום בשיא, יבנה, מסמיה, קסטינה וכו'. בקרבות בהרי יהודה (לטרון, שער־הגיא, "דרך בורמה", כפר־אוריה, בית־ג'יז וכו') הצטיין באומץ, בגבורה, בנכונות לשאת תלאות ולעזור לכושלים. נודע כמקלען ומסייר טוב. באחד הסיורים, כשהוכרחה הכיתה לסגת מפני כוח עדיף של האויב וחוסר אפשרות להזעיק עזרה, נשאר אחרון לחפות במקלע על הנסוגים, עד שהאויב הגיע לקרבתו, ולבסוף נשאר הוא בלי חיפוי, וכך נסוג תחת אש צולבת ותוך כדי השבת אש לאויב. אשפת הכדורים שלו נפגעה ביריה וכדורים אחדים התפוצצו אך הוא לא נפגע, ועוד מצא יכולת גופנית ונפשית לשאת על כתפיו חבר שנשאר שוכב על הקרקע בהתכוונות שרירים ולהחזירו עם נשקו אל הבסיס. אחרי ההפוגה נשלח לפתיחת הדרך לנגב. השתתף בקרבות רבים בחתה, קרתיה, בית־עפה, עבדיס, סואפיר, ג'וליס והצטיין בשחרור נגבה ובכיבוש משטרת עיראק א־סוידאן — ולבסוף נפל בשערי חוליקאת בט"ז בתשרי תש"ט (19.10.1948). נקבר למחרת בכפר־ורבורג.

ויזל מאיר

בן יצחק וחנה. נולד ב־24 במאי 1929 בסטמר, חבל טרנסילבניה שברומניה. למד בבית־ספר עממי. במלחמת־העולם השניה נשלח למחנות אוישוין בהם ראה במו עיניו בהשמדת הוריו, שני אחים ואחות. מיד אחרי השחרור שם פניו לארץ־ישראל והגיע לכאן ב־18 במאי 1946. הצטרף מיד ל"חברת־הנוער" שבשדה־נחום שהקימה את גרעין "עשת". שם היה הנער החשדן והמסוגר לאיש־עבודה מוצק־אופי וחבר טוב.

ב־2 במאי 1948 התגייס וסיים קורס למפקדי כיתות, אך העלים זאת ושירת כטוראי רגיל. מאז לא נפרד ממקלעו גם במסע של קילומטרים רבים ועמו נפל בהסתערו על האויב ובעמדו להפעיל את המקלע שנעצר. נפל ב־17 ביולי 1948 בהרי ירושלים על רכס ההרים שבין יאלו ללטרון. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

ויזל צבי

בן חנוך ואטל. נולד ב־12 בספטמבר 1926 בקושיצה אשר בצ'כוסלובקיה. למד בבית־ספר תיכוני. בהתקרב הסכנה הנאצית לצ'כוסלובקיה נמלט עם אחיו הצעיר מ־ הגיטו וחיו יחד כנוצרים מחופשים בעיר ברטיסלבה. יום אחד ערכו הגרמנים מצוד ותפסו את אחיו הצעיר, שנשלח לאושוויץ בינצים אך ניצל משם. צבי ברח אל ההרים, אל הפרטיזנים, בסביבת באנסקה־ביסטריצה. אחרי שחרורה של קושיצה חזר אליה ומצא את אביו ואחיו הצעיר, שרידי המשפחה. בהיותו בעל הכרה ציונית וחבר "החלוץ" החליט לעלות לארץ. בשנת 1946 שמו הוא ומשפחתו פעמיהם לדרך והעפילו באניה "החייל העברי". במחנה עתלית החליט על הצטרפותו לתנועה הקיבוצית, הלך להכשרה במשמר־יבולון, ומשם — לקיבוץ יסעור אשר שכן בעמק זבולון. עוד בחדשים הראשונים של חיי הקיבוץ העצמאי נתגלה צבי כחבר טוב, מצטיין באחריותו במילוי תפקידיו. גבה־קומה היה, בהיר־עינים, רחב־מצח, בוטח בנשק העברי ונכון לכל. את זמנו החפשי הקדיש לחברה או שהיה לומד ועמל להקנות לעצמו את ידיעת השפה העברית.

בין המתנדבים הראשונים של קיבוצו הצטרף לחי"ש בדצמבר 1947. השתתף בכמה פעולות ונפצע קל. לאחר שהבריא נשלח לקורס־חובשים ואחר־כך לליווי שיירות בקו יחיעם ומנרה. ביום ט"ז באדר ב' תש"ח (27.3.1948) יצא בין ה־42 לפרוץ את הדרך ליחיעם הנצורה ונפל עם הנופלים. נקבר בנהריה ב־29.3.1948. זכרו הועלה על דפי החוברת „אברהם פורר וצבי ויזל", שהוצאה על־ידי הקיבוץ יסעור.

ויזלטיר יואל

בן מרדכי ודבורה. נולד בר"ח מרחשון תרפ"ז (9.10.1926) בראשון־לציון. אביו בן העליה השלישית ואמו ילידת הארץ, ממשפחת בילי"ויים מיסדי המושבה. גמר את בית־הספר העממי ואת הגימנסיה „מונטיפיורי". אמר להשתלם ולהיות מהנגדס חשמלאי, אך מתוך מידת האחריות שבו דחה בגלל המצב בארץ את תכניתו הקודמת לצאת לחו"ל־לארץ.

חבר ה„הגנה" משחרותו. התגייס לפלמ"ח ועשה באילת־השחר. השתתף בהברחת עולים ובשאר פעולות שהזמן גרמן. עם הכרזת הגיוס היה מן הראשונים שהתייצבו לצבא. נפל בסיור בגן־יבנה בכ"ט בשבט תש"ח (11.1.1948). נקבר בקבר־אחים בראשון־לציון.

ויזלטיר מרדכי („מוטי", „מוטי")

בן אברהם ורחל. נולד ב־12 באפריל 1911 בבולחוב, פולין. בן ארבע נתיחם מאביו והוכנס לבית־יתומים, שבו התחנך כמה שנים. גמר בית־ספר עממי. אחרי צאתו מבית־היתומים היה מפרנס את אמו האלמנה. לאחר כמה שנים נסע לגרמניה ונשא שם אשה. נלהב לרעיון הציוני ובנין הארץ החליט להגשימו ועלה לארץ מגרמניה ב־1934. בבואו לארץ התישב בבת־גלים בחיפה וגר בה 12 שנה. בעל חנות לירקות. נתחבב על יודעיו בישרו, טוב־לבו ובנכונותו לעזור לזולתו.

חבר פעיל ב„משמר האזרחי" בחיפה; אחר־כך — ב„הגנה". השתתף בכל האימונים בסביבות חיפה. איש חטיבה ב'. ראשון לכל תפקיד, השתתף בשחרור חיפה וסביבתה. צחוקו המלבב השפיע שלוה ובטחון על חבריו לפעולה. ניחן בחוש הומור. היה מלא מרץ ומילא את המוטל עליו ללא־חת ובנאמנות. „אני עושה זאת למען בני ולמען מולדתי", היה רגיל לומר. בשעת פעולתו האחרונה התרגש ביותר למראה הכנרת, ואמר: „אכן, יפה ארצנו... האומנם את זאת יגזלו ממנו?" ביום כ' באייר תש"ח (29.5.1948), בדרך לצפת כדי להחליף את מגיניה, נפגע בבטנו ברסיס פגז־תותח בכביש יבנאל. היה קבור בטבריה. ב־1.6.1950 הועבר לחיפה. בן ל"ז בנפלו. הניח אשה ובן.

ויזנר ישעיהו

בן מרדכי ושרה. נולד ביום 24.5.1925 בקישוארדה שבהונגריה וב־1937 עלה ארצה. למד ב„ישיבת פוניבז'" בבני־ברק וב„ישיבת פתח־תקוה". עבד בליטוש יהלומים. ב־1943 הצטרף למחתרת אצ"ל והתמסר בחירוף־נפש לשחרור המולדת מהשלטון הזר. השתתף בפעולות נועזות ומסוכנות ביותר מתוך אמונה בנצחון ומתוך נכונות לתת את חייו למען הנצחון. בשעת ההתקפה על תחנת־המשטרה ברמת־גן, באפריל 1946, נפצע קשה בצווארו, אך הצליח להימלט. „אין דבר, אל תביטו בי ברחמים", אמר אז לחבריו, „הנשק שהחרמתי יביא תועלת יותר מהדם שנתתי בעדו". משהחלים לא יכול להישאר בביתו בפתח־תקוה, כי המשטרה החלה מחפשת אחריו, ועבר לרמת־גן. שם מילא תפקיד של מחסנאי. לא הסתפק ב„יש־בה על הכלים", ובפעולות־ההטרדה ב־1947 השתתף בכל: בזריעת מוקשים, פיצוץ מכוניות וכו'.

אחרי החלטת ה„חלוקה" ציפה לימים ברוכים של אחדות האומה, בהם תחדל האיבה בין לוחמי המולדת. נתמנה באצ"ל לתפקידי פיקוד ועלה בדרגות. בראשית 1948 נתמנה למפקד בסיס האימונים של ארגונו ליד פתח־תקוה. השתתף בראש יחידתו בהתקפת אצ"ל לכיבוש יפו ובפעולה זו נפל ביום 29.4.1948. נקבר בפתח־תקוה.

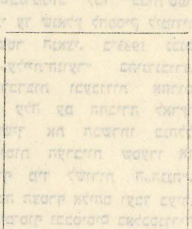

ויזר מרדכי („מוטה")

בן יעקב ויונטה. נולד בשנת 1927 בטומשוב לובלסקי, פולין, למד בבית־ספר עממי. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה הוגלה עם יתר הגולים לסיביר, ובשחזר משם בשנת 1946 נתגלתה לעיניו כל שואת האומה ואז החליט להצטרף לתנועת „הנוער הציוני" ולעלות לארץ. קשה היה לו להיפרד מהוריו, אך לא יכול לחכות להם עד שיגיע תור עלייתם. העפיל באניה „שבתי לוזינסקי" והגיע בשנת 1947 לחוף ניצנים. היה חבר בקבוצה זו שמצא בה את ביתו. במהירות מפליאה רכש לו את השפה העברית. הרבה לקרוא בספרותה ועמד על ערכה של ההתישבות העובדת. עבד כמסגר והיה אהוב על כל החברים.

בהגנה על ניצנים, הקבוצה אשר אהב, נפל ב־7.6.1948 ושם הובא למנוחת־עולמים. דף לזכרו — ב„ניצנים במצור ובמערכה".

ויטמן מיכאל

בן סלומון ופרידה. נולד בשנת 1927 בפולין. השתייך לתנועת הנוער הלאומי בית"ר ובהגיעו לארץ בשנת 1946 הצטרף למלוכת העבודה של תנועתו. עם התחלת פעולות אצ"ל נגד הבריטים הצטרף אף הוא לשורותיו והשתתף בפעולות רבות. נפצע בהתקפת כוחות אצ"ל על רמלה ועם הזלתו עבר לצה"ל והשתתף בקרב בעיר ע'זאל ושם נפל ב־25.7.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות בנתניה.

ויל גרהרד

בן אוטו (אלוף בצבא שוויץ) והילדה־מריה (או הילגראד). נולד ב־23.11.1922 בלוזאן שבשוויץ למשפחה בעלת מסורת דורות בשירות צבאי. התחנך כאזרח שוויצי אוהב חופש. כתלמיד בית־הספר הריאלי היה פעיל בתנועת הצופים. המשיך ללמוד בפוליטכניון בציריך והוסמך למהנדס וזכן מועט אחרי כניסתו לשירות חובה בצבא מולדתו הועלה לדרגת סגן (לייטננט) בחיל־ההנדסה ובהתאם למגמת ההגנתית של צבא שוויץ התמחה בחבלנות (מוקשים וחמרי נפץ). מתוך רגש הומני ושנאה למדכאים עזר במלחמת־העולם השניה לאנשי המחתרת הצרפתית באזור הגבול ובהברחת פליטים נוצרים ויהודים מצרפת לשוויץ. זמן־מה הגה רעיון להתנדב לחיל־האויר הבריטי ולרדת במצנח לשם פעולות־חבלה בגרמניה, אך הניאוהו מזה. שואת היהודים באירופה עוררה את התעניינותו בבעיה היהודית ומתוך עיון ולימוד בה הגיע לפתרון

הציוני והתנדב להקדיש את עצמו למען רכישת המולדת ההיסטורית לעם היהודי, כיאות לשורייצי אוהב חופש וצדק. על ההלטתו זו השפיעה ביחוד העובדה, שהגוער העברי בארץ לוחם בשיטות מתחרת לשחרור המולדת. לשם הכרת הענינים מקרוב, כדי למצוא בהם את מקומו ותפקידו, בא לארץ ב־1.5.1946 כתייר ב־כבוד מצרים. השתתף כחבר־אורח בהקמת קיבוץ גלעד, עזר בידיעותיו הטכניות ונטה שכם לכל עבודה כחבר רגיל. אחר־כך נכנס לעבוד בחברת החשמל בחיפה, בא במגע עם אנשים מכל החוגים והזרמים. התחקה על שרשי הפעולות והמאורעות ומצא את הדרך להצטרף לארגון ה„הגנה". אך קודם כל היה עליו לחזור לשוייץ לשני חדשי אימונים דו־שנתיים כחובתו. בהזדמנות זו השתמש כדי ללמוד את השיטות החדישות בחבלנות ולרכוש בין הנוצרים הבנה ואהדה לענין הציוני.

כשחזר ארצה בדצמבר 1947, בראשית מלחמת־השחרור, הביא אתו תכנית מעובדת לכל פרטיה בדבר רכישת ידיעות משטחי האויב. יחס הפקפוק והזהירות מצד ראשי הש"י של ה„הגנה" להצעתו דיכאו אותו, כי הוא הסתמך בכל להט לבו על הנאמנות השוייצית ולא הבין כיצד אפשר לפקפק בה. אך ראש השירות עודד אותו, שאם יבצע את הדבר כאיש פרטי ויצליח, ידעו סוף־סוף להעריך את פעלו, וכן עשה. כתייר נוצרי סייר בעבר־הירדן, סוריה והלבנון, וכשחזר אחרי שלושה שבועות והביא אתו ידיעות בעלות ערך צבאי עצום, נתקבל כמדריך לחבלנות בחטיבת „יפתח" שבפלמ"ח בגליל העליון. התפקיד סיפק את שאיפותיו במלואן. כעבור ששה ימים למינויו, ביום 11.3.1948, נקרא לפרק מוקש שנמצא בדרך מאילת־השחר לחולתא, נהרג בהתפוצצות והובא לקברות באילת־השחר. ב־21.9.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

וייל הנס (נפתלי)

בן שלמה וסופיה. נולד ב־13.4.1920 בדרנבאך שבגרמניה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני עד שנאלץ להפסיק לימודיו מחמת המשטר הנאצי. ב־1935 נכנס להכשרת „עליית־הנוער" בהינדנבורג. התאמן בשרברבות ובעבודות אחרות ובסוף 1936 עלה עם החבורה לארץ־ישראל, המשיך את הכשרתו בנהלל ולרגל המהומות הערביות שפערו אז בארץ הצטרף מיד לשורות ה„הגנה". משעלו הוריו לארץ ב־1938 והתישבו בחיפה הצטרף אליהם ועבד בעיר. ב־1940 התגנד לצי הבריטי ושירת באניה בים־סוף ובבסיסים באלכסנדריה ובחיפה. אחרי שחרורו פתח לו קיוסק בחיפה, הוסיף לבוא במגע־ידידות עם חיילים בריטיים וברכישת נשק ל„הגנה" אף בתקופת הקרבות בחורף תש"ח. בתקוה לחזי חופש במולדת עברית בנה קן־משפחתו בדצמבר 1947.

ביום הכרזת המדינה גויס לשירות פעיל ואחרי האימונים צורף לגדוד אחד ונשלח להזיז לטרון. שם פעל כרגם עד שביום 24.5.1948 הושאר פצוע קשה בשדה־הקרב. ב־28.2.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה, שושנה, ובן, אהרן, שנולד ארבעה חדשים אחרי נפלו.

ויימרס מיכאל („מיכאל מהנגב")

בן מוריץ וקליר. נולד ב־3 באפריל 1920 בהרליגן, גרמניה. אביו, שהיה רופא, מת ארבעה חדשים לפני שנולד מיכאל. גדל בטעון־ילדים ואחר־כך בכפר־ילדים, מיסודה של אמו האלמנה. משעלו הנאצים לשלטון הועבר המוסד מגרמניה לאנגליה ומיכאל המשיך בו את ליבודיו וקנה לו ידיעות ראשונות בחקלאות ובגול. חבר לאגודת צופים מתבוללים, ובחבלי־קליטתו בארץ היו קשים ביותר. היתה לו נטיה למטאורולוגיה. עסק במקצוע זה כחובב ועבודתו עוררה תשומת־לבו של מומחה במקצוע זה, בבואו לארץ עבד שנה בחקלאות, ובשנות 1937—1944 — כצופה מטאורולוגי בשדות־התעופה בלוד, רמלה וחיפה. את מקצועו זה חיבב ביותר. אחר־כך נכנס לקיבוץ אלונים, אך מחוסר חברת אנשים בני גילו עזב את המקום והלך לרביבים בנגב. שם סייע בהקמת תחנה מטאורולוגית והתעניין בבעיות הגשם המלאכותי.

התגייס לחיל־האויר הישראלי. פעל גדולות כטייס בהובלת אספקה לישובי הנגב בדרך האויר; שירת כקצין־מפקד על הבסיסים בנגב. „גורלם של אירוני־מלחמה עבריים — במערכת אוקטובר 1948 — היה תלוי ב„שדה־התעופה של מיכאל' בר.", העי"ר עליו ראש טייסת. עיניו הכחולות־ירוקות קרנו בשעה שדיבר על הנגב, על ערכו ועל הקשיים בו ועתידו. עורר אמון ביושר לבבו והתמדתו. התיחס באהבה רבה לאדם ולכל בעל־חיים. חובב טבע וטבעוני למעשה. עוד בהיותו בן שלוש התנזר מאכילת בשר והיה צמחוני כל ימיו. נספה בתאונה טרגית, בהתרסק אוירון ליד גדרה, בדרכו לסדום ביום כ"ב בתשרי תש"ט (25.10.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות, לפי החלטת המטכ"ל הוכרה דרגתו לאחר נפילתו בפקד־טייס.

ווינגרטן אלכסנדר (שמעון־צבי)

בן שלמה ובריינדל (בלנקה). נולד ב־15 באפריל 1924 בבודפשט, בירת הונגריה. בן־זקונים להוריו האדוקים. בלמדו בבית־הספר העממי ואחר־כך ב„ישיבה" נתגלו בו תכונות של נדיבות־לב ונכונות לעזור לזולת ובהתבגרו היו למסירות עמוקה לגורל אחיו היהודים, שרבים מהם הציל ממות. בתקופת מלחמת־העולם השניה, עם בוא ראשוני הפליטים היהודים לבודפשט, היה להם אלכסנדר לעזר, עד שנלקח גם הוא למחנה־עבודה. שם נפצע בתאונה והחלים תודות לטיפולו של רופא נוצרי שהתידד עמו ואשר לפי המלצתו היה אחר־כך ל„ענד סרט הונגרי", תפקיד שניצל אותו במחנה למען הצלת יהודים במקרים שונים. עם התגברות הרדיפות הנאציות התקין לעצמו, בהסכמת המחתרת, תעודות של קצין־צבא והמשיך ביתר שאת במפעל ההצלה ובדרך זו היה מוסר ידיעות חשובות למחתרת. היה נוסע בדרך היסורים של יהודי הונגריה ומוציא מדי פעם מה„משלוחים" כמה יהודים בטענה שהם דרושים לו ל„עבודה חיונית". באחד הימים הצליח להציל כך גם את אחיו ודודתו ובהיתקלו בצלון דרש ממנו להכניסם למחנה־עבודה. הלה עשה זאת באי־רצון, אך אגב חילופי דברים התודעו ליהודים ונפלו איש על צואר רעהו. ימים מספר לפני שחרור בודפשט נאסר כתוצאה מהלשנה, נלקח אל מחוץ לעיר ושם נורה. אלא שאלכסנדר, אשר צנח כמת ארצה, נפצע אך לא נהרג. הוא ניצל על־ידי חבריו מהמחתרת שבאו לקברו והובא לבית־חולים ושם רפא לו. במאי 1947 העפיל לארץ בספינה „מכס נורדוי", בא לירושלים והתיצב לשורות ה„הגנה".

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס ונפל ביום כ"ח באדר ב' תש"ח (8 באפריל 1948) בקרב על הקסטל. נקבר במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תש"ך (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

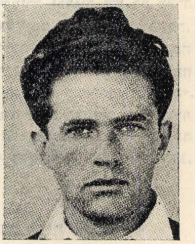
ויינר יוסף

בן זיגפריד ופאולה. נולד ב־11 באוגוסט 1921 ברגנסבורג, גרמניה. הוריו, ציונים מאז 1900, חינכו את בנם לציונות מגשימה והוא עלה ארצה עם הוריו בשנת 1933. למד בתל־אביב. בשנות המאורעות תש"ו — תש"ט השתתף, על אף גילו הצעיר, כמקשר וכעזר למפקד בהגנת תל־ליטוינסקי, מקום מגורי הוריו. בו בזמן שאביו היה בעמדה התגנב בנו החוצה אף הוא ורץ למילוי תפקידו. בשנת 1937 הפסיק את לימודיו והחל גודד בארץ כפועל חקלאי וכאיש „הגנה" פעיל.

אהב את עבודת־האדמה והיה נוהג לומר: כל עוד הטוריה בידי — לא אובד. כאיש־צבא מובהק התמסר כולו אחרי זמן־מה לתפקידי הדרכה במסגרת ה„הגנה". ניתן במיוחד בחוש ההתמצאות בשטח והיה לסייר מעולה. לאחר שנים של עבודה מסורה ב„הגנה", בה הוכיח את כשרונותיו הצבאיים והפיקודיים, השתחרר כדי להשתתף בסמינריון למדריכי־נוער בירושלים ולעסוק בעבודת הדרכה וחינוך שראה בה את מטרת־חייו. עם תום לימודיו בסמינריון עבד כמדריך נוער במושב „אהבה" (שם נשא אשה), עבד במסירות ובהצלחה רבה עד פרוץ מהומות 1948 והוא התגייס בין המתגייסים לשירות מלא.

כמפקד לחם באומץ־לב במסגרת חטיבת „כרמלי" באזורי הגליל המערבי, הוכיח את כשרונותיו כמורה־דרך למוביל׳י האספקה לקיבוץ יחיעם הנצור וכך גרם להצלתו. הועבר עם יחידתו לאזור ג׳נין ושם נפל באחד הקרבות בשעת מילוי תפקידו, בשעה שיחידתו הותקפה קשה על־ידי העיראקים ב־3.6.1948, בשכבו פצוע קשה דרש מחבריו שיטפלו בו כי יוסיפו ללחום, משום שלו לא יוכלו לעזור. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950, אחרי מותו נולדה לו בת שנקראה על שמו, יוספה. דרגתו הועלתה לסרן לפי פקודת מטכ״ל.

ויינרמן מרדכי

בן דויד. נולד ב־1.1.1921 בפולין. בילדותו היגר עם הוריו לארגנטינה ושם התחנך בבואנוס־איירס. בן י״ג הצטרף לתנועת „השומר־הצעיר" והיה הראשון בין בני גילו במדינה רחוקה זו שיצא להכשרה חלוצית; מעשהו זה שימש מופת לרבים מחברי תנועתו שהלכו אחר־כך בעקבותיו. עלה לארץ ב־5 בפברואר 1946 והיה מראשוני החלוצים שבאו אלינו מארגנטינה וממניחל היסוד לגרעין הקיבוצי הלטיני־אמריקני. בבואו לנגבה נכנס מיד לעבודה ולחיי המשק והוסיף לבוא במגע עם התנועה השומרית בחוץ־לארץ. היה מתרגם חומר־הדרכה מעברית ואידית לספרדית וממציאו לתנועתו בדרום־אמריקה.

באותה עקשנות שסיגל לעצמו את המחרשה, השתמש גם במכונת־הירייה שפעל בה גדולות ביום ההסתערות על נגבה. נפל בקרב על נגבה על־יד מכונת־הירייה שפעל בה ביום ה׳ בתמוז תש״ח (12.7.1948) ונקבר בה בו ביום. זכרו הועלה על דפי „בטרוף הסער" — זכר לחללי נגבה.

ויים ראובן („בובי")

בן זיגפריד. נולד בשנת 1922 בוינה, בירת אוסטריה, למשפחה אמידה ומתבוללת. את חינוכו קיבל בבית־ספר עממי ותיכוני נוצריים. ה״ה גם חבר בתנועת־צופים נוצרית ורק עם התגברות הנאצים נפקחו עיניו והתמסר לדרכו היהודית. עם עלותו ארצה, בשנת 1939, צורף ל„חברת־נוער" ועבד בהכשרה בעיניות ובמעלה־החמישה. מכאן התנדב לצבא הבריטי מתוך שאיפה לנקום באויב ישראל, אך עת רבה עברה עד שהגיע לקוי החזית. תחילה שירת כתותחן משמר־החופים בארץ ואחר־כך הגיע לאיטליה. חזר לארץ להשתתף בעלייה קבוצתו לגזר, הלך לעבוד במשק כפרי בזמנו הפנוי. שאיפתו לנקמה הביאתו בסוף 1945 לגרמניה. כאן התנדב לעבודה במשרד צבאי על־יד ה„ג׳וינט" שעסק בחיפוש קרובים ועם אלה עבד בקביעות למען הפליטים, אף התקשר לקיבוץ בוכנוואלד, בו הורה עברית. אף כי היה זמן רב מחוץ לקבוצתו, חזר אליה אחרי שחרורו. כאן קשתה עליו הבדידות בגלל הניתוק מחברתו שעמד לשאתה והשאירה באירופה. אך מיד נכנס בעול העבודה במסירות רבה כחצרן ושקד על שכלול המשק. בשעות הפנאי עסק בצילום.

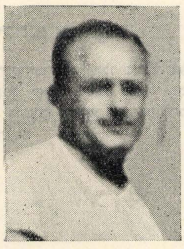
עם פרוץ מלחמת־השחרור דחה את נסיעתו אל קרוביו לארצות־הברית ונשאר במשק, כשהוא אחראי לרשת־הטלפונים ומפקד עמדה. בקרב האחרון שלו ניסה לשוא להגיע לעמדתו שהיתה קיצונית ומסוכנת, וצורף ליחידת הפל״מ הלוחמת. נפל עם פרוץ משוריני־האויב לגזר ב־10 ביוני 1948 ובה גם הובא למנוחת־עולמים.

ויים אנדריי

בן מנחם ואיטל. נולד ב־1927 במנטז שבסלובקיה, למד בבית־ספר תיכוני ואחר־כך החל לעבוד במסגרות. היה חבר בבית״ר, גלמוד ה״ה בחייו הקצרים בארץ ולא נשארו שום ידיעות על מהלך־חייו עד ביאו לכאן. יש לשער כי גם עליו עברו התלאות של כל יהודי האזור ההוא: מחנה־ריכוז, מחנות־עבודה, רעב, עבודת־פרך, עלבונות ויסורים, ואחרי המלחמה — מחנות־עקורים, גדודים ו„בריחות". כל הידוע עליו הוא, שב־14.7.1948 הגיע למדינת ישראל העומדת על נפשה ומיד התגייס לשורות בצה״ל.

נפל ב־29.10.1948 במירון ובו ביום הובא לקבורה בראש־פינה.

ויים בנימין

בן אברהם־יצחק ומרים. נולד ב־15.9.1903 בטרנסילבניה (או בהונגריה ואחר־כך ברומניה) למשפחה כפרית של חוכרי אחוזה. חונך חינוך יהודי ולמד בבית־ספר עממי ותיכוני. אחרי מלחמת־העולם הראשונה נמשך אחרי התנועה הציונית שקמה שם. משהתחיל השלטון הרומני ב„רפורמה אגראריית", שכוונה לנישול ההונגרים והיהודים מאדמותיהם, לא ראה לפניו כל עתיד בהמשכת דרך אבותיו, ומשעלו יהודים מטרנסילבניה להתנחל בעמק יזרעאל עלה גם הוא ארצה ב־1923 והחל לעבוד אצלם בכפר־גדעון כפועל חקלאי. בגלל האיסור של הקרן־הקיימת־לישראל להעסיק פועלים שכירים עבר לעבוד ב„מחנה ישראל" (נסיון של „אגודת ישראל" ליסד ישוב חקלאי לרגלי גבעת המורה). משנכשל הנסיון ופסקה העבודה עבר לעבוד בעמק זבולון בראשית ישובו. במשך הזמן למד לדבר עברית וערבית והכיר את מנהגיהם ונימוסיהם של הערבים והדרוזים וקנה לו ידידים רבים ביניהם. עבר לשרת בשמירה כאחד ותיק ובמשך השנים שמר בישובי עמק זבולון, נהריה, גן־השומרון, תל־מונד, עפולה, כפר־יהושע, עין־עירון, יקנעם, חריבה שעל הכרמל, אחוזה, רמות־השבים, ובאחרונה בנשר־יגור, ובכל המקומות הצליח בשירותו ובקשירת יחסים עם השכנים. ב־1932 השתתף ביסוד אגודת השומרים ונתחבב על חבריו, בהיותו נשוי נישה ב־1934 לחדול מעבודת השמירה בלילות והחל לעבוד בבית־החרושת „נשר". אך לא יכול לוותר על המרחב והחופש ואחרי שבועות אחדים חזר לשמירה.

בתורף תש״ח עמד על משמרתו יומם ולילה דרוך לקראת כל סכנה, תודות לעינו הפקוחה סוכלה המזימה לפוצץ את התחנות הגדולות בחיפה. פעם דרשו ממנו הלגיונרים הערבים, בעברם ליד נשר, שימסור את נשקו, וכשסירב נלקח למחנה שלהם, ואחר־כך שוחרר על־ידי התערבותו של קצין בריטי. באחת מהתקפות הלגיונרים הערבים על התחבורה היהודית יצא נגדם בטנדר עם כמה בחורים, נפגע מכדור ונפל ב־22.4.1948. הובא לקברות בחלקת השומרים בשייך־אבריק.

זילדר יואב

בן משה ושושנה. נולד ב־3.10.1925 בארץ־ישראל. למד בבית־הספר העממי בבנימינה ואחר־כך המשיך לעבוד בחקלאות. היה פעיל ב„הגנה". משהחלה מלחמת־השחרור התגייס בין ראשוני בני בנימינה לצה"ל. השתתף בקרבות עין־ע'אל, שנטורה, משמר־העמק וטירה שבשרון. ברכבו על אופנוע בשליחות שירות נהרג בתאונה ליד אבן־יהודה ביום 28.5.1948. בן ביום נקבר בבנימינה.

זילדר מנחם

בן לייב ומשא. נולד ב־25.4.1922 בוינה שבאוסטריה. על שנות ילדותו ולימודיו לא נודעו שום פרטים. ב־1938 הגיע לארץ בשיירת „עליית־הנוער" ובמשך שנתים קיבל הכשרה וחינוך בנהלל. אחר כך עשה 4 שנים בקיבוץ ומ־1944 ואילך עבד בחקלאות בקרית־ביאליק וגר שם עם אשתו.

ב־4.4.1948 ואילך שירת כרב־טוראי בחטיבת „גולני" והשתתף בקרבות עמק הירדן והגליל. נהרג בתאונת־דרכים ליד כפר־תבור ב־29.8.1948 ולמחרתו נקבר בבית־הקברות בעפולה.

זילוז'ני משה

בן אברהם ומינה. נולד ביום א' בכסלו תרפ"ח (נובמבר 1917) באוסטרולנקה שבפולין. למד בבית־הספר העברי־הדתי „יבנה", ומשעברה המשפחה ללומז'ה המשיך שם את לימודיו ב„ישיבה". נודע כעילוי בעל מידות טובות, משרה מעליזותו על סביביו. מכתביו ומאמריו בכתבי־עת של הנוער התורני הצטיינו בסגנונם ובתכנם. ב־1934 עלה ארצה עם בית הוריו והשתקעו בתל־אביב. למד מסגרות ועבד בה. היה פעיל כחבר ומדריך ב„בני־עקיבא" ועזר למשפחה. ב־1936 הצטרף ל„הגנה", קיים את האימונים בשקידה ובהתמסרות, מתוך שמירה על השבת ושאר ערכי המסורת, אך בשירותו בשמירה ובהגנה ידע רק מטרה אחת: להגן על הנפש ועל הרכוש של ישראל יומם ולילה, בחול ובשבת. לא נרתע מסכנות ומהרפתקאות ולא התרברב בהישגים. עבד זמן־מה בעתון „הציפה" ואחר־כך עזר לאביו בבית־המלאכה להריטים וכלי פח וברזל. בינתים התחיל לעשות לביתו. פעיל ב„הפועל המזרחי" וב„הגנה".

משהחלה ההתקפה הערבית בחורף תש"ח מילא את חובתו בשמירה על גבולות תל־אביב באזור מגורו (שכונת שפירא). בלכתו הביתה מהשמירה בגבולות העיר נפגע בירית צלף ערבי ונפל ביום 29.3.1948. נקבר בנחלת־יצחק. הניח אשה ושני ילדים.

וילוז'ני אלחנן

בן משה ופרידה. נולד ב־10.8.1920 באוסטרולנקה אשר בפולין. בן שבע עלה עם הוריו לארץ. המשפחה התישבה בתל־אביב. בעל השכלה תיכונית. בן 16 הצטרף לשורות ה„הגנה" ואחר־כך עבר לשורות אצ"ל, כחניך בית"ר. היה ספורטאי והשתתף בהנהלת מחלקת הכדורגל של בית"ר. היה מגויס בצבא הבריטי במלחמת־העולם השניה ושירת בו כשש שנים. אחרי שנה של חיי־משפחה נורמליים (ולו אשה ובת) פרצה מלחמת־השחרור והוא צורף לגדוד אחד של חטיבת „גבעתי".

בתפקיד של מפקד פלוגה (אחרי מותו הועלה לדרגת סרן) נלחם באומץ ובעוז־רוח בראש פלוגתו נגד המצרים בחזית הדרום. השתתף בקרבות על בית־עפה, כבש עם פלוגתו את כאוכבה, הצטיין בכיבוש חוליקאת, המשלט המצרי המבוצר אשר נפל לאחר קרב עז פנים אל פנים, וצוין כמה פעמים לשבח בפקודות המטה של חטיבתו. היה מפקד למופת בזריזותו ובאומץ־רוחו, ונערץ ואהוב על פקודיו. ביום 2.11.1948, בקרב על עיראק אלמנשיה פגע כדור בראשו והוא מת כעבור שעות ספורות. באותו מקום נפצע זמן קצר קודם לכן, אך בלי לחכות להחלמתו הגמורה חזר אל פלוגתו. נקבר למחרת היום בכפר־ורבורג. במכתבו האחרון לאשתו, ביום מלאות שש שנים לנישואיהם, הוא כותב: „לבי דואב — — על כי לא אוכל לבלות יום זה אתך, יקירתי, אולם הפעם אני נותן לך את המתנה היפה ביותר — — ביום זה כבשתי עם פלוגתי את חוליקאת, וזהו השי היפה ביותר שהנני מגיש ביום מלאות שש שנים לאהבתנו, ובטוחני שתתגאי עליו".

וילינג דויד (טדק)

בן שמעון. נולד ב־28.2.1921 בעיר לודז שבפולין. גמר שבע כיתות של בית־ספר עממי ויצא לעבודה. התגייס לצבא הפולני, בו נתגלו הכוונותיו הצבאיות. שירת בקצין בחטיבה פולנית שהתארגנה מחדש בפנים רוסיה. קיבל כמה אותות־הצטיינות והשתתף במערכות מוסקבה, ז'יטומיר וסמולנסק, עם שחרור פולין הלך ב„נתיב הבריחה". הצטרף לקיבוץ „נוחם" והעפיל לארץ. היה עצור תשעה חדשים בקפריסין ובינואר 1948 הגיע לארץ. זמן קצר עבד במקצועו כנהג בפתח־תקוה.

בחודש מארס 1948 התגייס. הועלה לדרגת מ"כ. השתתף בהגנת־הגבורה על משטרת גשר בימים שלאחר הכרזת המדינה (את הפרטים רשם במכתב רב־רושם, שהיה מכתבו האחרון), ונפל בקרב סגירה ב־10.7.1948. היה קבור בכפר־תבור. ב־22.6.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

ויליאן משולם

בן זאב וליבה. נולד ב־26 באוקטובר 1923 בעיר צ'ורוג בדרום יוגוסלביה. אחרי גמרו בית־ספר עממי ו־4 מחלקות של בית־ספר תיכוני החל לעזור להוריו. ב־1941 פלשו הנאצים ליוגוסלביה ואזור־מגוריו עבר לשלטון ההונגרים, שהאשימו את משולם בעזרה לתנועת המחתרת. כל שנות שלטונם של ההונגרים עברו עליו בנדודים ובעבודת־פרך, עד שתפסוהו הגרמנים ושלחוהו למחנה־ריכוז שעל אדמת גרמניה. כהשתחררו על־ידי הצבא האמריקני חזר לארץ־הולדתו, ברם חייו בה

היו לו לזרא, לאחר שכל קרוביו הושמדו. משולם עבר להונגריה למחנה־הכשרה ומשם הגיע לאיטליה, בה היה פעיל ב„הגנה" והתמחה בסוגי־נשק שונים. לפי מקצועו היה נגר.

ב־15 באוגוסט 1948 הגיע לארץ ולאחר אימונים במשך ששה שבועות נשלח לחזית ירושלים, בה נפל במשלט, בהגנה על כביש „בורמה", ב־17 באוקטובר 1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

וילינגר משה

בן ברוך. נולד ביום 12.12.1928 בצ'כיה. לאחר אבדן המשפחה בשנות מלחמת־העולם השניה הצליח להגיע ארצה בשנת 1945 עם „עליית־הנוער". היה חניך במוסד „מקור חיים" ולאחר שסיימו עבד כחשמלאי בירושלים. חבר חביב ומסור בתנועת „בני־עקיבא" בירושלים. כינוי „זיכמיר" (חפשוני).

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין מגיני ירושלים. השתייך ליחידת פל"ם. השתתף בהגנת תלפיות, רמת־רחל, ולבסוף בגזרה הצפונית, בסביבות בית מנדלבוים. לאחר ליל הפגזה כבדה של האויב התגדב לצאת לתקן קו־טלפון שנותק, מה שהעמיד את העמדה בסכנה. הוא הצליח לתקן את הקו, אך בדרכו חזרה נפגע על־ידי צלף ערבי ומת לאחר כמה שעות בבית־החולים ב־15.8.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

וילנצ'יק שמואל

בן אליהו. נולד בשנת 1926. חבר תנועת „גורדוניה". בשנת 1946 בא גרעין של התנועה לקבוצת נוה־ים, והוא אחד מהבאים. התערה מהר בחייה והיה בה חבר מסור ונאמן. שקט לפי מזגו ורציני.

עם ראשית מלחמת־השחרור התגייס לפלמ"ח, לגדוד „הפורצים", והשתתף בכל המשימות הנועזות של הגדוד. נפל בקרב על נבי־סמואל ביום 23.4.1948. נקבר בקריית־ענבים ב־25.4.1948.

וילניץ שמחה

בן מיכאל ואלישבע. נולד ב־1 באפריל 1918 בלונדון, ברובע היהודי של העיר. בנעוריו קיבל חינוך דתי־לאומי ואחר רכש לעצמו השכלה גבוהה. בהתבגרו נתעוררה בו החיבה לארץ־ישראל. בשנת 1940 התגייס לצבא הבריטי ונלחם בפיקודו של צ'רלס אורד וינגייט, ידיד ישראל, בג'ונגלים של בורמה ובעורף הכוחות היפאניים, בדרגת מיור. גם בהיותו חייל בריטי שמר על יהדותו ונשאה בגאון. עם יסוד הבריגדה העברית הועבר אליה לפי בקשתו: „טוב יותר להיות בתוך עמי" — אמר. בחזרו לאנגליה לא נח ולא שקט, הטיף לנוער ולמבוגרים על הציונות ובנין הארץ. לאחר שחרורו מן הצבא עלה לארץ בינואר 1947 כסוחר בשמים, בעקפו את ההסגר הבריטי על העליה.

בפרוץ הקרבות עזב את עבודתו בבנק אפ"ק והצטרף לצבא. לאחר תקופה קצרה של שירות פעיל הועבר לקציני־הקשר שליד משקיפי־או"ם, במגעו אתם יצג בכבוד את עניני החייל העברי. עינו היתה חדה והיה ער לכל המתרחש סביבו. לא נרתע מפני כל סכנה ומילא תפקידו במסירות ובנאמנות. שירת בדרגת רב־סרן. נפל ביום 2 במארס 1949 בעלות מכוניתו על מוקש בסביבת פלוג'ה. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

וילנר יחיאל־דויד („חילק")

בן מאיר־פישל ואלטה. נולד בשנת 1926 בבלגדוב, פולין, ועלה לארץ עם משפחתו ב־1935. מיד לאחר גמרו את בית־הספר העממי בחיפה התחיל לעבוד כפועל על־יד מכונה, כדי לעזור להוריו. היה בן מסור לבית הוריו ונאמן עם עצמו ועם חבריו. תחילה הצטרף לתנועת הצופים, ובשנים האחרונות — ל„המחנות העולים" ואתם גם יצא להכשרה בדפנה. כחבר טוב ב„שורה" לא היסס והיה מן המגויסים הראשונים והשתתף כחייל בהטביעת „כרמלי". ביחידת־הסיור בפעולות שונות: פיצוץ הבית ברחוב יחיאל ובכיבוש בלד א־שייך כחובש.

נפל בקרית־אליהו, בחושו לעזרת שני חבריו שנפצעו, ביום 15.1.1948. נקבר בחיפה. מליו האחרונות היו: „הצילוני, אני רוצה לחיות".

וילנר נפתלי־אליעזר

בן שלמה ושפרה. נולד ב־י"ג בשבט תרפ"ה בצפת. למשפחה ותיקה בארץ, מצאצאי הגאון ר' יעקב מליסא. בעודו נער קטן עברו הוריו לירושלים והשתקעו בה. מילדותו חונך חינוך דתי. למד תחילה בתלמוד־תורה „עץ־חיים" ואחר־כך בבית־הספר „תחכמוני". והשלים את השכלתו בשיעורים־למסחר ובלימוד עצמי. גילה ענין והבנה במסחר בשעה שעזר ליד אביו בחנותו. נתקבל לעבודה כסקיצ בבית־המסחר לספרים „סטימצקי". התמסר לעבודתו ונתמנה לפקיד ראשי.

בתחילת מלחמת־השחרור היה עד להתפוצצות ברחוב בן־יהודה בירושלים ועזר בהצלת הפצועים. למחרת מאורע זה קם והתגייס לצבא, לפלוגת „נועם". לאחר תקופת־אימונים קצרה נשלח ללימודי שיירות להר־הצופים והשתתף בקרבות לפריצת הדרך לירושלים. נפל בקרב על הקסטל ביום כ"ח באדר ב' תש"ח (8.4.1948). נקבר במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תש"ד (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

וילצ'ק אליהו

בן משה ואהובה. נולד ב־24.12.1928 בירושלים וקיבל בה את חינוכו העממי. היה חבר בהסתדרות „הנוער העובד", הקדיש את מיטב זמנו החפשי להכנות לבחינת־הבגרות ולמד בשקידה רבה. עבד כסקיד במחלקה לעליית ילדים ונוער שעל־יד הסוכנות היהודית. בערבים היה משתלם בלימודים. נער רציני, שקט ואיתן. בן 17 הצטרף ל„הגנה". חבר פלמ"ח בבית־הערבה. השתתף בתקופת המאבק בפיצוץ גשר אלנבי. נכלא על־ידי הבריטים במעצר לטרון למשך חדשים מספר.

בראשית מארס 1948 התגייס לצה"ל ושימש כחבלן בגדוד „מוריה". נפל עם מטפר אנשים מחבריו אחר פיצוץ גשר בדרך רמאללה, בדרכם חזרה לבסיסם, בסביבות עטרות, בכ"ג באדר א' תש"ח (4.3.1948). הובא לקבורה בסנהדריה בירושלים. ב־6.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

יון מרדכי

בן אריה ומלכה. נולד ב־5 בדצמבר 1929 למשפחת עובדים בעיר לודז בפולין. המשפחה עלתה לארץ בהיותו בן חמש. גדל בחיפה. כשסיים את בית־הספר העממי התחיל לעבוד, כדי להיות לעזר לבית־הוריו. שרברב לפי מקצועו. עוד בילדותו הצטרף ל„הפועל" בחיפה והיה שחקן כדורגל מעולה.

ב־29 בנובמבר 1947 גויס לשירות, כחבר ה„הגנה" והתאמן בשורות הצבא. כחייל בחיל־הרגלים השתתף בפעולות להבטחת התחבורה בין חיפה וזכרון־יעקב, בין נהריה ויחיעם, ובקרב שיירת־התחמושת הערבית ליד קרית־מוצקין. „אין לנו ברירה, מוכרחים לנצח" — אלה היו דבריו של מרדכי הצעיר בן ה־18, כשנשאל אם הפחד אינו תוקפו בקרבות הרבים שהוא משתתף בהם. ב־21 באפריל 1948, משבא לחופשה של שלושה ימים לביתו בחיפה, שמע כי יחידתו יצאה לכבוש את בית הנג'אדה בואדי־רושמיה. מרדכי הפסיק מיד את חופשתו והצטרף לפורצים. בראש חולית המקלע הסתער על הבית, כשיחידתו הולכת אחריו. בחלקו את התפקידים לאנשי החוליה נפצע קשה ומת, כקראו ברגעים האחרונים: „טפלו בחברי וקדימה". הובא למנוחות בחיפה ב־23.4.1948.

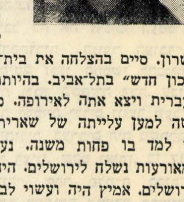
וינברג אברהם

בן יעקב. נולד בשנת 1919 בכפר שאנדרה, טרנסילבניה, רומניה. למד בבית־ספר תיכוני עברי בעיר אורדה־מרה. בשנת 1939 עלה ארצה והשתקע בקרית־מוצקין ושם נשא אשה. ב־1941 התגייס לצבא הבריטי ושירת בו 5 שנים. היה עליון וטוב־לב.

במלחמת־השחרור התגייס לצה"ל, שירת בעורף, אך לבקשתו צורף ליחידת הסואה של צה"ל. נפל על־יד ראש־הנקרה בעלותו על מוקש ב־14.8.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה.

וינברג דויד

בן מרדכי ודבורה. נולד ב־23 באוגוסט 1927 בכפר־יחזקאל. דור שני למשפחת חלוצית ונין ונכד למשפחת רבנים ואנשי־שם. התחנך ברמת־השרון, אשר לשם עברו הוריו, שהיו בין מיסדי המקום וראשוני חקלאיו. דויד היה אחד ממיסדי סניף „הנוער העובד" ברמת־השרון ונשא בעול פעולתו התרבותית. בהיותו תלמיד כיתה ח' של בית־הספר העממי הצטרף לגדנ"ע ואחר־כך נמנה על חי"ש בנפת השרון. סיים בהצלחה את בית־הספר העממי ונתקבל לגימנסיה „בית־ספר תיכון חדש" בתל־אביב. בהיותו תלמיד הכיתה השמינית התנדב לבריגדה העברית ויצא אתה לאירופה. פעל רבות במחנות הניידחים ובשובו לארץ עשה למען עלייתה של שארית הפליטה. נתקבל לטכניון העברי בחיפה, אך למד בו פחות משנה. נענה לקריאה והצטרף לפלמ"ח. עם פרוץ המאורעות נשלח לירושלים. היה בין מלוויי השיירות בדרך שבין ים־המלח וירושלים. אמיץ היה ועשוי לבלי חת, בין ראשונים המתנדבים לכל פעולה נועזת. במקרה נזדמן לסביבות הר הקסטל ביום הקרב על הדרך לירושלים. התנדב לפעולה ונפל חלל ב־י"ד בשבט תש"ח (25.1.1948). נקבר בו ביום בקרית־ענבים.

בהיותו עוד תלמיד בית־הספר העממי ניסה כוחו בכתיבת שירים, ועזבונו הספרותי, שרק חלק ממנו נשמר, מעיד על מקוריות ורגש. מפקד המחלקה אשר בה שירת כותב עליו: „כמעיין התום היה ורק למעטים גילה ועירטל את נפשו הצמאה ליופי, לצדק, ליושר. חלם על עולם יפה יותר, מוסרי יותר ואנושי יותר, אולם ידע כי בלי שחרור ארצו לא תושג משאת נפשו". באחד משיריו האחרונים כתב: „לא לי הם ארחי ורבעי, לא אני נוטר את כרמי, כי מכור אנכי לעמי".

וינברגר דוב

בן יעקב ורגינה. נולד ב־29.1.1923 בהונגריה. בן למשפחה אדוקה ועניה. למד ב„ישיבה". ה ה חייט. במלחמת־העולם השניה גויס לצבא ההונגרי ונשלח לעבודת־כפיה. הוריו הושמדו באושביצים. משחזר לבודפשט המשוחררת שירת במשטרה ונקם את נקמת דם אחיו מהרוצחים. שאף לעלות לארץ־ישראל ועלה בעורת חייליי הבריגדה היהודית בסכנת נפשות ובגניבה גבולות ב־1946. למד במהרה עברית ועבד בחייטות בתל־אביב ובבני־ברק, כה גר לאחרונה.

עם התגייסותו לצבא נשלח ליחידת העמק ושם עשה את אימוניו הראשונים. שירת בפלוגה הדתית ומילא תפקיד של חובש מחלקתי. בקרב לוביה ב־9.6.1948 מילא תפקידו כחובש. בשעה שנשא אל־נקה עם חבר פצוע נפגע מכדור בראשו ונהרג בו במקום. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בעפולה.

וינברגר יצחק

בן אפרים ואסתר. נולד בשנת 1922 בטרנסילבניה ובהיותו כבן שלוש (1925) עלה לארץ עם הוריו שהתישבו בכפר־גדעון שליד עפולה. בהיותו נער בן 5 נתיתם מאביו ומאז נדד ממקום למקום, כשאמו האלמנה עושה כמיטב יכלתה לפרנסו ולהקנות לו השכלה. תחילה היה בכפר־ילדים ומשם הועבר לפנימיה ברמת־גן, אלא שיד אמו לא השיגה לשלם את דמי החזקתו, לכן עבר לשפיה ומשם לחיפה. בעיר עבד בעבודות שונות עד שרכש לו מקצוע המכונאות וכבן 16, בשנת 1938, נתקבל לעבודה בצבא הבריטי, בתחנת־הרכבת בטול־כרם, באותה שנה הצטרף ל„הגנה". היו אז ימי מאורעות, אך יצחק החזיק שם מעמד עד סוף 1939. בינואר 1940 התגייס לצבא הבריטי, שירת בצי, היה במצרים ובסוף 1943 חזר לארץ, נשא אשה והתפרנס בכבוד.

נפל ביום 16 בפברואר 1948 מכדור האויב, בעמדו על משמרתו כצלף בעמדה קדמית בואדי־רושמיה בחיפה. נקבר בחיפה. הניח אשה וילד.

וינברגר יוסף־בנימין

בן נפתלי ויוזפינה. נולד ב־22.8.1921 בסאטו־מארה (סאטמאר) שברומניה, על גבול הונגריה, במשפחה ציונית. היה פעיל בתנועת הנוער החלוצי בטרנסילבניה. למד בקונסרבטוריון ובגימנסיה הממשלתית בקלוז' (קלוזנבורג), ובשלא יכול לשאת את היחס האנטישמי הפסיק את לימודיו הסדירים והתכונן באופן פרטי לבחינות בגרות. לאחר שעמד בבחינה העפיל מקונסטנצה באניה „דוריאן 1" עד איסטמבול, ומשם באניה „האנה" והגיע ארצה בנובמבר 1940. למד שנתים לשון וספרות עברית באוניברסיטה בירושלים. היה מהנן בחוש מוסיקלי ובזיקה לבלשנות והרבה לתרגם מעברית לאנגלית ומהונגרית לעברית. אסף את הפולקלור המוסיקלי העברי וקטעים מהקומפוזיציות שלו נתחבבו על שומעיהם גם בחוץ־לארץ. במלחמת־העולם השניה התנדב

לצבא הבריטי ושירת בתפקיד אדמיניסטרטיבי בבגדד ובמצרים, ומשחזר ארצה עבד כפקיד בלשכה הראשית של הקרן־הקיימת־לישראל. נשא אשה ונולד לו בן והתכונן לחיי שלוה אזרחיים של שוחר תרבות ואמנות. אהב את עבודתו ואת משפחתו. שוחר אמת ופשטות בחיים ובחוש מיוחד להומור ולסאטירה ידע לשים ללעג את הרברבנות.

מהברקיותיו הרוחניות נהנו גם חבריו בפלוגת „יהונתן" שבאחד הגדודים, בו שירת במלחמת־השחרור באומץ־לב ובמסירות. היה בין הראשונים להגנת קטמון. השתתף בקרבות רבים ובקרב על כיבוש הכפר מלחה נפל בהסתערות ביום ח' בתמוז תש"ח (15.7.1948). היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

וינברגר מלכה

נולדה בשנת 1924 בעיר נאנא שבהונגריה. בת למשפחה חרדית. עם השתלטות הנאצים על חבל ארץ־הולדתה ניסתה לברוח. נתפסה והגיעה עד שערי אושוויץ. אחרי השחרור הצטרפה לתנועה חלוצית־דתית. עבדה כגננת, אך שאפה לחקלאות וטרמה יחד עם חבריה להכשיר עצמה ואת כל חבריה לקראת חיי כפר בארץ.

בסוף אפריל 1948 עלתה לארץ וכעבור 3 ימים נכנסה לקבוצת בארות־יצחק. הימים ימי מצור. האמהות והילדים פונו ומלכה היתה בין הבחורות שנשארו במקום ושמרו עליו. השתתפה בקרב הראשון של בארות־יצחק והיתה הראשונה לקרבנות. ב־15.5.1948 נפגעה מפגז בראש ונפלה. הובאה לקבורה ארעית בקרבת המקום, ומשם הועברה לבית־הקברות הצבאי של בארות־יצחק. ב־31.10.1950 הועברה להר־הרצל בירושלים. זכרה הועלה בחוברת־הזכרון „בשערי עזה".

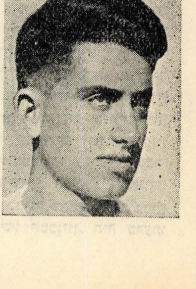

וינגר אורי („יצחק")

בן ירחמיאל וצפורה (פייגה). נולד ב־29 בינואר 1929 בצפון־רומניה. עם בוא השואה הפסיק לימודיו ב„חדר" ובבית־ספר עממי וגורש עם הוריו ועם כל יהודי המקום לטרנסדניסטריה. השתדל בכל יכלתו לעזור להוריו בהשגת לחם ולהצילם מרעב, אך הוריו נספו שם בגירוש והוא החזיק מעמד עד להדיפת האויב מאוקראינה. הוחזר עם שרידי הילדים והנוער לרומניה וב־1945 הועלה ארצה עם יתומי טרנסדניסטריה. במסגרת מפעל „עליית־הנוער" הוכנס לבית איכר בכפר־יחזקאל, שם התחנך בעבודה חקלאית והתאמן ב„הגנה" בחברת הנוער העולה שמצא את מקומו במושב.

בראשית מלחמת־השחרור הגדב עם חבריו לצבא ההגנה. שירת בגדוד אחד והשתתף בכל הפעולות והקרבות שלו. נפל ב־22.12.1948 בקרב על משלט בנגב. נקבר בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

וינברגר (הכרמי) משה־אליהו

בן יוסף ויונה. נולד בכ"ג באלול תרפ"ב בסנדרה שבהונגריה. בהיותו בן 5 עבר עם הוריו לקושיצה שבצ'כיה ובן 10 הצטרף לתנועת „בני־עקיבא", לה נשאר נאמן עד סוף ימיו. בנאמנות ובמסירות נשא בעול הסניף המקומי בשעה שהוטל עליו לנהלו בהיותו בן 16. היה ספורטאי (חבר ב„מכבי") וכדורגלן. בבואו ארצה ב־9.5.1941 השתלם שנתים בבית־הספר החקלאי „מקוה ישראל" במסגרת הדתית של „עליית־הנוער". שם הצטרף לגרעין „משואות", נכנס לשורות ה„הגנה", עבר עם הגרעין להכשרה לטירת־צבי ושם השתלם בעבודת הטרקטור. עם גרעינו עלה להתיישבות משואות־יצחק אשר בגוש עציון. הואיל ולא היה שימוש בעבודת הטרקטור באזור סלעי זה, עבר לנהגות ובעבודה זו מצא את מיתרו.

היה נהג של אחת מארבע המכוניות אשר הובילו לגוש עציון אספקה וציוד מירושלים ביום 11 בדצמבר 1947 והשיירה הותקפה בדרכה על־ידי כנופיה חזקה של ערבים. נהרג לאחר התגוננות נואשת בנשק דל נגד האויב שעלה על־הם במספר ובכ"ח אש. רק עם ערב נאסף משדה־המערכה, ולמחרת נקבר בקברות גוש עציון. הועבר להר־הרצל ב־17.11.1949.

וינגרובין יצחק

בן זאב־צבי ושרה. נולד בשנת 1915 בפתח־תקוה. שנות ילדותו עברו עליו בבית־היתומים דיסקין בירושלים. שנים אלה עיצבו לא במעט את אפיו: עוד בהיותו נער היה רציני שלא בהתאם לגילו, מצניע לכת ומסוגר בתוך עצמו. למד מסגרות, והיה במשך הזמן לבעל־מקצוע מעולה. מימי נעוריו פעיל ב„הגנה". במאורעות 1936—1939 היה בין האחראים להגנת העיר העתיקה, השתתף בשמירה על מפעלי צפון ים־המלח, היה נוטר בשעת הקמתה של „גדר־טיגרט" לאורך הגבול הצפוני, ואחר־כך — חייל ב„פלוגות־הלילה" של וינגייט.

עם פרוץ מלחמת־העולם השניה, התגייס לצבא הבריטי, אף־על־פי שיכול היה להימנע מכך כעובד בעבודה חיונית. שירת ביחידת „סולל־בונה" באפריקה הצפונית ובאירופה וזכה לאותות־הצטיינות. פעל במחנות הנידחים למען העלאתם של שרידי ההשמדה ארצה. השתחרר וחזר למקצועו. ושוב נקרא אל הדגל. נפל, שבועות מעטים לאחר התגייסותו לכוחות־המגן העבריים עם חבריו־לקרב מגדוד „הפורצים" של הפלמ"ח, במערכה על נבי־סמואל שעל־יד ירושלים, ב־22 באפריל 1948. הובא לקבורה בקבר־אחים בקרית־ענבים ב־25.4.1948.

וינגרטן אשר („אנטיק")

בן שלמה ורחל. נולד ב־15.9.1929 בעיירה תורקה אמסטרי, חבל גליציה אשר בפולין, גדל בעיר ברודי. בזמן פלישת הנאצים היה תלמיד המחלקה השלישית של בית־הספר התיכוני. הסתתר עם אביו ביערות, והצילו את נפשם בימי האימים, ועם תום ימי הזוועות עזבו את אדמת פולין ועברו לגרמניה כדי לעלות לארץ־ישראל. הנסיעה התעכבה, והעלם בן הי"ט הגיע למולדת בעיצומה של מלחמת־השחרור, ביום 14.8.1948. כנהג לפי מקצועו האזרחי גויס מיד לצה"ל ונשלח לנגב.

חדשיים השתתף במלחמת־השחרור. באחרונה השתתף בקרב עיראק אלמנשיה ונפל ביום 16.10.1948. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

וינחבר אורי

בן דוב ודבורה. נולד ביום כ"ז בניסן תרפ"ו (10.4.1926) בתל־אביב. בבית הוריו הפועלים קיבל חינוך פועלי־ארצישראלי מילדותו. למד בבית־החינוך לילדי העובדים והיה חבר „הנוער העובד". גמר את בית־הספר המקצועי על שם מכס פיין, ובחופשות־הקיץ היה יוצא עם חבריו למחנות־עבודה במשקים. בשנת 1944 יצא עם קבוצתו להכשרה, תחילה לגיונרסר, אשר בה עסק בדיג, ואחר־כך — ליגור,

במסגרת ההכשרה המגויסת בפלמ"ח, בנובמבר 1945 עבר עם קבוצתו מיגור למשק רביבים, היא עסלוג, שם קיבל על עצמו תפקיד נהג המקשר את הנקודה המרוחקת עם הישוב, על־ידי הספקה, הובלת מים וכו'. התקשר מאד למקום ולחברה והיה לאחד מעמודי־התווך שלה. באפיו הנוח לבריות, בכושר עבודתו, ביזמתו הרבה במשק, בפעולותיו התרבותיות ובנגינתו בחלילו נתחבב על כל חברי המקום. היה קשור מאד להוריו ולאחיו הקטן ושיתף אותם בכל חוויותיו, אם על־ידי ביקוריו הנדירים והחטופים ואם במכתביו הממצים, בהם ידע להביע את התלהבותו העמוקה ליפי הארץ, למפעל חייו ומטרתם: הפראת הנגב.

ב־16.12.1947 הותקפה כיתת־רגלים שלנו בחלסה הערבית שעל־יד רביבים. אורי היה בין היוצאים לעזרת הנתקפים וחזר משם בשלום. כנהג בא למחנה הצבאי הסמוך לבקש עזרת הצבא הבריטי להעברת חבר פצוע, לאחר שהבקשה הושבה ריקם והובטחה לחברים כי לא יאונה להם כל רע בגבולות המחנה, יצאו לדרכם חזרה. מיד נסגר עליהם תיל־המחנה ואש קטלנית הומטרה עליהם על־ידי המשמרה הערבית והשכנים הערבים. אורי הוסיף לנהוג תחת מטר־הירויות, אף־על־פי ששניים מחבריו כבר נפלו, ואף הצליח לעבור את המחסום. רק לאחר שנפגע נעצרה מכוניתו. הנותרים נמלטו כשמטר־אש ניתך עליהם. רק אחרי משא־ומתן ממושך ומיגע עם האנגלים הצליחו חברי רביבים להוציא את אורי ועוד חבר פצוע שני ולהובילם לבית־חולים צפונה. בדרך לרחובות יצאה נשמתו. בן ביום הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

וינוגרד אברהם

בן זאב ושרה. נולד ביום א' בניסן תרפ"ט (1929) בעיר ואלן שבפולין. הגיע לארץ בשנת 1935 וסיים את לימודיו בבית־ספר תיכוני. התאמן בפלמ"ח ושימש מדריך ומורה פרטי. היה התומך היחידי בהוריו שהתגוררו בירושלים.

במלחמת־השחרור עבד תחילה בתעשיית נשק (הכנת פצצות לאויירונים). אחר־כך נלקח לחזית ירושלים. נפל בשעת התקפה בשייך־ג'ראח ב־21.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

וינטר זלמן

בן משה ורחל. נולד ב־22.10.1928 בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי "יסוד־המעלה" ושנתים למד בגימנסיה "נורדיה". מחוסר אמצעים עזבה והמשיך בהשתלמות עצמית. בשבתו על ספסל־הלימודים היה מתעמק בדברי הנביאים וחזונם ומוריו ומחנכיו תלו תקוות מזהירות בעתידו. עמל בן עמלים, גדל בעוני והלך לעבוד אך לא פסק ממשנתו. היה בוגר בית־הספר המקצועי על שם מכס פיין, בימים עבר ובלילות למד. כחניך תנועת "גורדוניה" ומדריך ב"התנועה המאוחדת" יצא להגשמה והלהגה. בן ט"ו הצטרף ל"שורה" ומאז נשא האהבה ואמונה בעול כל מצוותיה וחובותיה. כל ימיו התלבט בין חובותיו למשפחת המגשימים לבין דאגותיו לבית הוריו שהיה קשור אליו בכל נימי נפשו ולבו עד שלבסוף הצטרף לקיבוץ מעיין־ברוך ותיכן תכניות להביא אליו גם את הוריו. כאן עבד בגנפי־המשק השונים, בבנין, ובעיקר במקצועו — המסגרות — שאהבו ושאף להתמחות בו. במכתביו הרבים להוריו סיפר באהבה על כל דבר קטן וגדול מהנעשה במשק ובמסגריה, כי מעורה היה בכל היותו בחברה ואהוב עליה מאד.

ביום ב' בטבת תש"ח (15.12.1947) נסע בעגלה בדרך בין מעיין־ברוך וכפר־גלעדי, בצאתו להשתלמות מקצועית, והותקף לפתע על־ידי כנופיה שארבה לו. חבריו, שאצו לעזרתו מצאוהו הרוג, כשגופו מכסה ומגן על ילד שהובילו לבית־הספר. הנער ניצל. עקבות רוצחיו הוליכו לכפר הערבי חסאס. בפעולת־ענשין, שנערכה שם על־ידי ה"הגנה", פוצצו שני בנינים ונהרגו עשרה אנשים. נקבר בנחלת־יצחק. זכרו הועלה על דפי הספר "על־מות", שהוצא על־ידי קיבוצו לזכרם של חללי מעיין־ברוך.

וינטראוב אפרים ("ווי")

בן יקותיאל ומאטל. נולד ב־8.2.1930 בטרנוגרוד שבפולין. בראשית מלחמת־העולם השניה נגרף בזרם הפליטים לאזור הכיבוש הסובייטי ונשלח עם הוריו לעבודת־פרך ביערות צפון־סיביר, בשל סירובם לקבל נתינות סובייטית. הוריו מתו ואחרי ה"חנינה" ב־1941 ולרגל ההתקפה הגרמנית על רוסיה והסכם סטלין־שיקורסקי — נדד לדרום, לתורכיסטן, ונתקבל לבית־יתומים. משם עלה לארץ עם ילדי טהרן ב־12.2.1943.

נשלח למוסד החינוכי בבית־אלפא ולפני גמר כיתה י"ב התגייס לצה"ל ושירת באחד הגדודים שבחטיבת "גולני". נפל במבצע שחרור הנגב, במשלט אחד מול עזה, ב־22.12.1948 ונקבר בגבולות. ב־31.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבית־אלפא.

ויניק יוסף

בן אריה ושרה. נולד ב־23.2.1927 בליטא. היה בעל השכלה תיכונית. עבר את כל נדודי־הסבל של שנות המלחמה באירופה: ניתוק מהבית, גלות סיביר, גלגולי מחנות, עבודות־פרך בכפור ורעב תמידי. אחרי המלחמה נפגש שוב עם הוריו, יחד עברו לגרמניה, אך כאן נפרד מהם זמנית והחל לעבוד בארגון עליה ב'. במשך שנה עבד שם בתפקיד אחראי. עם בואו ארצה, ב־14.4.1947, הצטרף מיד לשורות ה"הגנה" ושירת בחי"ש תל־אביב.

עם פרוץ המהומות יצא לעמדות שבגבולות העיר. נשלח לקורס אלחוטאים, בגדוד מגדודי "גבעתי" שימש כאלחוטאי והשתתף בקרבות לפריצת הדרך לירושלים. בהתקפת משורירי על מבצר האויב בלטרון היה באחד מן המשוריינים אשר נפגעו במקום. פגז חדר למכונית בה שירת וקיטע את יד שמאלו, אך יוסף המשיך את שידוריו לבסיס במשך שעות רצופות עד שהגיעה אליו חוליית־עזר, וזו העבירתהו לבית־החולים בחולדה. ב־9.5.1948 נפח את נשמתו, ובקשתו האחרונה מחבריו היתה שיביאו את הוריו ארצה. נקבר בנחלת־יצחק.

וינקלר בועז

בן אהרן־נפתלי ולאה. נולד בכ"ט באייר תרפ"ו (13.5.1926) בירושלים. בן תשעה הדשים נתיתם מאביו. למד בבית־הספר "תחכמוני" בירושלים והמשיך בגימנסיה העברית שם. בנעוריו עסק באוסף של צמחי הארץ, מאובניה ועתיקותיה. עם בני כיתתו יצא מדי קיץ למחנות עבודה ואימונים. את שנת־שידותו עשה בדגניה ב' ובעין־גב (שנת 1943). בסוף 1943 נתקבל כסטודנט לטכניון העברי בהיפה וסיים בו את חוק לימודיו כמהנדס־בנאי ב־1947. היה פעיל באגודת הסטודנטים והשתתף בהוצאות הספרותיות שלה. כבוגר מצטיין קיבל בסוף 1947 משרת אסיסטנט במעבדה ההידרולוגית של הטכניון. היה בדעתו

להמשיך השתלמותו בהידרולוגיה. היה חבר ה„הגנה" עוד בתקופת לימודיו בגימנסיה הירושלמית.

לאחר ה־29 בנובמבר 1947, הכרזת או״ם, מילא תפקידי שמירה בכרמל ובמרכז המסחרי הישן. בפברואר 1948 חזר לירושלים לשם שירות מלא ושם נתמנה קצין אחראי לביצורים בשכונת ימין־משה הישנה, הר־ציון, שכונת שמאע ובית טאנוס. הוא תיכנן את הביצורים והוציאם לפועל. תיכן, בנה והכניס לשימוש בגזרותיו פריסקופים, זרקורים מחוסנים מפני פגיעות ואימפרוביזציות של מוקשים. הוא גם ניסה להתאים מרגמה של שני אינצ׳ים ליריה במסלול נמוך לשם שימוש אנטי־טנקי. השתתף בכיבוש הר־ציון, תיכנן את ביצוריו והוציאם לפועל. השתתף עם גדוד „הפורצים" בפריצת שער־ציון ובראשית ההפוגה הראשונה השתתף במשך זמן קצר בבניין כביש „בורמה". בצהרי יום השבת, 26.6.1948, נחלץ לעזרת כמה מאנשיו שנכנסו למקשה ממוקשת ליד שער־ציון. עם ביעור המוקשים התפוצץ אחד מהם ובהתפוצצות זו נפצעו שלושה, שנים באופן קל ובועז, מצילם — פצעים אנושים. הועבר לבית־חולים ומת שם בו ביום. למחרת היום נקבר בסנהדריה בירושלים. ב־8.11.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ויינר דויד

בן נתן ושרה. נולד ב־18.10.1930 בעיר פפורצהיים אשר בגרמניה. בשנת 1933 עלתה המשפחה לארץ. גדל בתל־אביב, למד וסיים בית־ספר עממי, אחר־כך למד בגימנסיה „השכלה" ובבית־הספר המקצועי „מזרחי" רכש לעצמו מקצוע החשמלאות. הצטרף לתנועת־הצופים ואחר עבר לארגון ה„הגנה". ב־1944 התגייס לגדנ״ע הדתי ובתחילת 1947 הועבר לפלוגה הדתית של חי״ש בתל־אביב. נקרא בפי חבריו בשם „דדה". בן־יחיד היה להוריו ומסור להם מאד. השתדל שלא להדאיגם לרגל פעולותיו ב„הגנה".

לאחר הכרזת המדינה ב־29.11.1947 התיצב לשירות מלא. השתתף בקרבות בגבולות תל־אביב, באבו־כביר ושכונת התקוה. תודות לערנותו הצליחה פעולת הבלגים, שהוא ה״ה בין המחפים עליה. ביום שהתפרצו הערבים לשכונת התקוה ושרפו את בתיה — נלחם כמקלען מסור ונלהב. בתקופה ההיא עבר קורס לרגמים ומכונאים ובתפקיד זה נשלח לגוש עציון יחד עם היחידה „נכבד" מג״ד 9, נפל ב־13.5.1948—12 בכפר־עציון בעמדת מכונת־יריה שלא עזב אותה עד הרגע האחרון. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

ויינר שלום (זלי)

בן אהרן ויפה. נולד ב־27.4.1930 בברלין, בירת גרמניה. בן יחיד להוריו. ב־1934 עלה עם הוריו לארץ. גדל בכפר־מל״ל. שם סיים את בית־הספר המקומי, עבר לתל־אביב, התמחה כדקורטור ונתקבל לעבודה קבועה, ובערבים השתלם בבית־ספר־ערב. משכר עבודתו היה תומך בהוריו, שנצרכו לעזרתו.

עם התחלת מלחמת־השחרור התיצב לשירות. יצא לאימונים בפברואר 1948, אחר־כך הועבר מבסיס האימונים לגן־חיים. התגדב לקורס חבלנים. השתתף במארב על גשרים, בשמירה על פועלים בפרדסי הגבול. חיבל בדרכי התחבורה הערבית, וביחוד בקלקיליה ובטול־כרם. השתתף בכיבוש כפר חיריה וסלמה. ב־19.5.1948 יצא לחזית לטרון. שירת בגדוד אחד בחטיבת „אלכסנדרוני". נערך מהקרב בלטרון מ־26.5.1948, כעבור שנה וחצי, ב־17.11.1949. הובאו עצמותיו לקבורה בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים יחד עם שאר קדושי לטרון.

ויינר שמואל

בן שלמה ושרה. נולד ב־1926 (1927 ?) בוז׳ניץ שבבוקובינה (אז — רומניה). למד ב„חדרים", בבית־ספר עממי ותיכוני. בגיל 15 הוגלה עם יתר היהודים לטרנסדניסטריה. שם נתיתם מאביו והחזיק מעמד ברעב ובמצוקה. עם התקדמות הצבא הרוסי ב־1944 התגייס לשרת בו, ועם סיפוח צפון בוקובינה לברית־המועצות נעשה נתין סובייטי. ב־1946 עבר משם לרומניה, קיבל הכשרה לעליה, העפיל באניה „כנסת ישראל" ואחרי שהותו 10 חדשים במחנה־מעצר בקפרסין הגיע לארץ בנובמבר 1947.

חדשים מספר התלבט בנסיונות שונים להסתדר בעבודה, ואחר־כך גויס לאחד הגדודים והשתתף במלחמת־השחרור. נפל בסביבת בית־נבאלה ב־11.7.1948 ונקבר בנחלת־יצחק ב־13.7.1948.

ויינריך אריה

נפל בירדה ב־10.7.1948. הובא לקבורה ב־23.7.1948 בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה.

ויינריך רפאל־דויד („רפא")

בן אליעזר ורחל. נולד בנובמבר 1925 בחיפה. משסיים את בית־הספר העממי החל לעבוד כדי לעזור להוריו, ואחרי העבודה היה לומד בקורס להשתלמות של הסכניון. מקצועו — מסגרות. מנעוריו היה חבר ה„הגנה" והגיע בה לדרגת מ״כ. אהב את הלימודים, אך הקריב כל שאיפותיו להשתלמות — ושאיפת הוריו — למען התפקיד הלאומי, בצאתו לדרכי המסוכנת ניחם את הוריו לאמור: „אם לא אנחנו, הנוער, מי יעזור ?" היה בעל לב טוב ורחום וטיפל במסירות בזקני כפר ערבי נטוש שנשארו במקום.

מראשית המהומות שירת בהגנת העיר התחתית בחיפה. עבר עם יחידתו, בחטיבת „הכרמל", את כל שלבי המלחמה בגליל המערבי ובגליל העליון. בקרב על משמר־הירדן נהרג ב־10.7.1948 מפגיעת פגז בשעת התקפת־הנגד של האויב. נקבר בראש־פינה ב־23.7.1948.

וינשטוק אריה

בן יוסף ויוכבד. נולד ביום 2.11.1928 בבתי וארשה אשר בירושלים. נצר למשפחה ותיקה שומרת דת ומסורת, זה הדור השלישי בארץ. למד ב„חדר" והמשיך עד לגיל 14 ללמוד בישיבת „עץ־חיים" בירושלים. בעל כשרונות למלאכה עדינה, משכיל וחובב ספרות. מקצועו — רואה חשבונות. לאחר שעסק במסחר ובמלאכה למד מלאכת ליטוש היהלומים ובמהרה היה למדריך במקצוע זה. היה המפרנס

היחידי במשפחה. חבר איגוד־הנוער „אליצור". חבר ה„הגנה" מגיל 14. עשה אימוניו בירושלים ובסדום. לאחר תקופת־שירות קצרה בירושלים, בתקופה הראשונה של מאבקה, נשלח לגוש עציון ובהגנתו השתתף ונפצע.

ביום 5.5.1948, באחת ההתקפות הקשות שהתחוללו על הגוש, היה אריה בין מגיני משׂ"ט המנזר היווני, אחת העמדות הקדמיות והמסוכנות של הגוש. בקרב קשה נגד משורינים של הלגיון הערבי נפל באותו יום מכדור שפגע בחוט־השדרה שלו. בכפר־עציון מצא את קבורתו הזמנית וגויתו הועברה עם גויות כל חללי הגוש למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל ב־ירושלים ביום 17.11.1949.

וינשטוק ישעיהו („שייק")

בן מאיר וטובה. נולד ב־12.9.1922 בסוסנובין אשר בפולין, ותחנך חינוך דתי־מסורתי בסביבה חסידית, עזב את ה„חדר" ונכנס לבית־ספר של ה„מזרחי". ומשעמד על דעתו הצטרף עוד בנעוריו לתנועה הציונית ועשה לה נפשות בעיר־מגוריו. תנאים אובייקטיביים עיכבו את עלייתו לארץ, ובינתים פרצה מלחמת־העולם השניה. התגלגל במחנות־השמ"ה וניצל בארוח פלא. עוד בגולה נפגש עם אחיו, שנכלא במחנות אחרים, והחליט לעלות אתו יחדיו. העפיל ארצה, אך נעצר בדרך והוגלה לקפריסין עם שאר מעפילי ציון. הגיע לארץ בשנת 1947. השתכן בצריף ברעננה. הקים משפחה ועבד במקצועו, כרפד.

עם ההכרזה על עצמאותנו התגייס והשתתף בקרבות לטרון, גזר, זוהלדה, גן־יבנה ובכל יתר פעולות הדרום במסגרת חטיבת „גבעתי". נפל בחזית הנגב, בקרב על גבעה אחת, ב־17.10.1948. נקבר למחרת היום בכפר־ורבורג. השאיר אשה ותינוק.

וינשטיין אברהם

בן דוב ולאה. נולד ב־18.10.1923 בעיר צ'רנוביץ, חבל בוקובינה, רומניה. קיבל השכלה עממית. ב־1942, השנה השלישית למלחמת־העולם השניה, הצליח להגיע לארץ כמעפיל. ישב בתל־אביב ועבד כמלצר.

התגייס למלחמת־השחרור ונשלח לגליל. ביום י"ג בתשרי תש"ט (16.10.1948) נספה בתאונת־דרכים במזאר שעל־יד עפולה. ב־19.10.1948 נקבר בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה, צפורה.

וינשטוק צבי

בן דויד וחיה. נולד בדצמבר 1925 בוינה, בירת אוסטריה. נצר למשפחת אדמו"רים. למד בבית־הספר העממי וב„ישיבה" בנויטרה שבסלובקיה. בדצמבר 1939 שולח אביו לדאכאו ונרצח שם על־ידי הנאצים. אחרי מות האב יצאו האם והבן בדרך ההעפלה לארץ. הם עלו בספינה על הדונאו ובדצמבר 1939 הגיעו ליוגוסלביה. באביב 1941 עלה צבי בשיירה האחרונה שיצאה אז לארץ ואמו נשארה בנכר ועקבותיה נעלמו. בכפר־הנוער הדתי, בו התחנך עם עלייתו לארץ, הצטרף לגרעין קיבוצי ועמו עבר לקבוצת יבנה. בקבוצה התבלט כאיש־עבודה מושרש וכל שעה פנויה מעמל הקדיש להשלמת לימודיו. ריכז את הפעולות ההרבותיות של הקבוצה ופעל בהדרכת הנוער המקומי וחינוכו וגם של הנוער העזוב בירושלים. לבסוף עמד בבחינות הכניסה לאוניברסיטה, החל בלימודי התקלאות והפיסיקה והתמחה במיוחד ברדיו. כחבר ה„הגנה" אירגן רשת־האזנה מסודרת לשידורי המשורינים הבריטיים וכן טיפל במערכת הקשר האלחוטי שעל הר־הצופים.

בנובמבר 1947 עזב את לימודיו, פעל בעמדות הקדמיות בימין־משה, בליווי שיירות ובשבלול אמצעי־הקשר. נפל ביום 13 באפריל 1948 בשיירה להר־הצופים יחד עם אנשי המדע והרפואה שנספו בשיירה זו באורח טרגי.

וינשטיין מאיר

בן יוסף ויוכבד. נולד ב־30.10.1928 בירושלים. בן יחיד להוריו. אחרי גמרו את בית־הספר העממי קיבל חינוך חקלאי בבית־הספר המחוזי שביגור. משם יצא עם חבריו במסגרת ההכשרה המגויסת לעבודה ולאימונים בשורות הפלמ"ח. בדרכו זו עבר את „המחנות העולים" בגינוסר, „חברת־הנוער" בעין־חרוד, קיבוץ בית־הערבה שליד ים־המלח, נען, ולבסוף את קיבוץ גבולות אשר בנגב הדרומי. ניתן בנדיבות־רוח ונהג לעזור לזולת בכל מאודו.

ביום כ"ו בכסלו תש"ח (9.12.1947) יצאה כיתת־סיור, ומאיר בתוכה, מגבולות לגירים כדי לשמור על השטח, בכיתה היו שמונה בחורים ובחורה אחת. בטעות נכנסו לכפר הערבי שהוד ושם התנפלו עליהם בהמון תושביו הפרועים של הכפר ובראשם שני נוטרים ערביים. מאחר שנשקם של הסיירים היה מפורק וחבוי מתחת לבגדים לא הספיקו להפעילו ורק שני הימונים נזרקו על־ידיהם לתוך ההמון. חמישה מהבחורים ה'הרגו באכזריות וכפי שידוע נהרג מאיר מפגיעת כדור בראשו. בכ"ט בכסלו תש"ח (12.12.1947) הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

וינשטיין עזרא

בן שמעון ושרה. נולד ב־23.2.1916 בבודפשט, בירת הונגריה, ולאחר חיי־נעורים קשים של עבודה למען פרנסת אם ואחות עלה ארצה בשנת 1939 בדרך ההעפלה. בארץ התמסר לשמירה, ומשנת 1940 היה חבר ב„אגודת השומרים". שש שנים עשה בעבודה זו ונדד מישוב לישוב בהתאם לתפקידו. שמר בכרכור, פרדס־חנה, באר־טוביה, נהריה, יערות־הכרמל, בית־הלל וחירות. הצליח בתפקידו וקשר בכל מקום קשרים עם ערביי הסביבה בה פעל. אחרי נישואיו ביקש לישב בשלוה והתמחה במכניקה עדינה, אך ההפקיד קראהו שוב.

בימי מלחמת־העולם ניסה להתגייס לצבא הבריטי, אך לא נתקבל בגלל ליקוי ברגליו. לאחרונה הצליח להתגייס לצבא־ישראל וצורף לכוחות השרון הצפוני, וכאן מצאהו המות ארבעה ימים לאחר שהתגייס. בסביבות כפר־סם, בקרב על הכפר הערבי הרצחני טירה, נהרג ב־13.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בתל־מונד.

וינשל שאול

בן ד"ר אברהם וינשל (עורך־דין) וחנה (זינה), בת שלמה קבש, סופרת. נולד ב־י"ט בתשרי תרפ"ח (15.10.1927) בחיפה. למד בגן־ילדים ובבית־הספר הריאלי. התעניין בספורט (כדורגל, שחיה)) וביחוד הצטיין בסיוף וקיבל פרסים בכמה תחרויות ארציות. אחר גמר שש כיתות בבית־הספר הריאלי נסע לבירות (לבנון) וגמר את הקולג' הבינלאומי שעל־יד האוניברסיטה האמריקנית. חזר ארצה ועבר את בחינות־הבגרות של האוניברסיטה בלונדון. ביקר בשיעורי בית־הספר למשפטים

בירושלים והצטיין בכשרונותיו. מר דוכן, אחד המרצים של בית־הספר, כתב עליו: „לא פעם התענגתי לשמוע את תשובותיו המלאות תוכן והבנה משפטית בסמינריון למשפט שניהלתי בתקופת הרצאותי בבית־הספר למשפטים". התעניינותו במקצוע המשפט היתה רבה. ביקר בבתי־משפט ועקב אחרי מהלך המשפטים, עזר לאביו בעבודתו המקצועית, אהב להתוכח בעניני משפט. עורך־דין ידוע בירושלים כתב עליו: „בראשו הכל היה כל־כך ברור, שלפעמים אי־אפשר היה להאמין שהנימוקים המסובכים והמפותחים הללו נאמרים על־ידי ילד צעיר. שעות טרם גמר את בית־הספר למשפטים, הוא לא רק הבין את החוק, כי אם גם אהב אותו והתעניין בו". המיד שאף להרחיב את ידיעותיו, הרבה לקרוא, להתעניין, לשוחח על כל בעיה, ומשום כך היה הרוח החיה בין חבריו. בספטמבר 1947 נסע ללונדון ונכנס לבית־הספר הידוע למשפטים „לינקולן אין". התעמק ביחוד בשאלות המשפט הפומבי, הסוציולוגיה והכלכלה, והתעסק בהכנת תכניות לבנין הארץ.

עם פרוץ מלחמת־השחרור החליט לחזור ארצה ולמלא חובתו בלי לחכות לפקודה. על מהלך מחשבותיו ומצב־רוחו אין אפשר לשפוט לפי מכתביו מאותו הזמן. במכתבו להוריו מ־16 בפברואר 1948 כתב: „לא נעים לעזוב את הלימודים עכשיו, אבל עוד פחות נעים לדעת שחברי שופכים את דמם בזמן שאני יושב במרחקים ובלא דאגה... כשאני יודע שהחברים שעבורם חונכתי נהרסים או עלולים להיהרס, בלי שאנקוף אצבע... יתכן שאין כל ערך להיות חייל, אבל למרות הכל אם כל אחד יחשוב כך תתארו לעצמכם באיזה מצב עגום נימצא"... באמצע מאי 1948 הזר ארצה והתגייס לחיל־ההנדסה בתפקיד אלחוטאי. לחבריו אמר: „לא באתי לחפש ‚גיבי', שלא להילחם". תמיד היה בעמדות־הקרב הקדמיות. שלושה שבועות אחרי גיוסו כבר השתתף בפעולות על־יד לטרון. השתתף יחד עם יחידתו בכיבושים בגליל העליון ובגליל המערבי. באמצע דצמבר 1948 הועבר לפלוגה אנטי־טנקית שהשתתפה בקרבות האחרונים בנגב. דרש בכל תוקף שיקחו אותו לפעולה קרבית. נפל בקרב ליד חן־יונים ב־23 בדצמבר 1948. נקבר בחיפה ב־26.12.1948. במכתבו האחרון הבלתי־גמור, ב־21 בדצמבר 1948, הוא כותב לידידתו: „יקירתי, תתפלאי בודאי על התכיפות שבמכתבי, אך לפני שאחד יוצא אל הלא־נודע רגיל הוא לשפוך את נפשו ולעשות את חשבונו". המכתב נפסק באמצע. גם היין נפסקו באמצע. מפקד יחידתו כתב עליו: „אחרי מותו נמצא בין ניירותיו הקטע הבא, שיכול להיחשב לדברי פרידה לחבריו החיילים ולציבור בכלל: ‚כשהאדם מקריב את אשרו הפרטי למען החברה, כשהוא מסכן את עורו ושופך את זיעתו ודמו על מזבח המולדת, נשארת בידו זכות קדושה אחת — הזכות למצפון נקי. אותו האדם שנלחם עבור החברה והמשרת אותה שלא על־מנת לקבל פרס זכאי לדעת עבור מה הוא נלחם, ואם המטרות שעבורן הוא נלחם מצדיקות את הקרבתו, הוא רשאי להיות משוכנע שהמלחמה מתנהלת באופן המתקבל על הדעת והעולל להביא לידי סיומה. ולבסוף הוא זכאי, עם סיום המלחמה, נוסף למימוש מטרותיה המידיות, לבטחון האלמנטרי מצד החברה מפני הפחד ומפני המחסור. דרישות אלה הן הגיוניות ולמרות שלכאורה נראות הן כניתנות להנשמה, מצערת העובדה שבגלל אי־קיומן עד היום הצטברה מרירות רבה בלב החייל'".

יום אהרן

בן משה ויפה (שינגל). נולד ב־25.1.1925 באירשוה שברוסיה הקרפטית (צ'כוסלובקיה) במשפחה ציונית־דתית. חניך בית־ספר ריאלי ו„ישיבה". הפסיק את הלימודים כדי לעזור להוריו. בשנת 1944 נלקח על־ידי הנאצים למחנה־עבודה. בשנת 1945, חדשים אחדים לפני השחרור, הצליח לברוח מן המחנה, התחפש כנוצרי וחי אצל איכר אוסטרי בסביבות גראץ. ממשפחתו הגדולה נשארו רק הוא ושני אחיו, והם החליטו לפי צוואת אביהם להגיע לארץ־ישראל ויהי מה, ובארץ נפגשו יחד. לפני עלייתם השתלם בעבודות־דפוס (יציקת אמהות) בבית־דפוס ממלתי בצ'כיה, ודרך צרפת, תוך כדי עבודה מסורה בארגון ההעפלה והצלת ילדים מידי הנוצרים, הגיע באניה „ביריה" לארץ־ישראל. נתקבל לעבודה בדפוס „הארץ". נודע בין חבריו כבעל הבנה עמוקה וזריז בעבודתו, חבר טוב ונכון לעזרת כל, ונתחבב עליהם מאד. משהצטרף ל„הגנה" בחולון קיבל תפקיד של נשק, בהתאם להכשרתו המקצועית. את תפקידו זה מילא באחריות ובמסירות לאחר שעות העבודה.

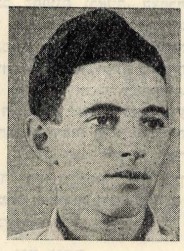
בכ"ו בטבת תש"ח (8.1.1948) נקרא לתקן מקלע־ברן באחת העמדות בשכונת גרין (לעזר בפיגוי הדירות במקום. לאחר שתיקן את המקלע יצא את העמדה, וכאן פגע כדור בלבו והרגו בו במקום. היה הקרבן הראשון מבין פועלי „אגודת־ישראל" במלחמת־השחרור. נקבר בנחלת־יצחק.

יום אברהם

בן יצחק ושרה. נולד בכ"ג בטבת תרצ"א (12.1.1931) ביאסי אשר ברומניה. בשנת 1933 עלה ארצה. למד בבית־ספר עממי, יצא למחנות־עבודה במשקים והשתלם בחשמלאות.

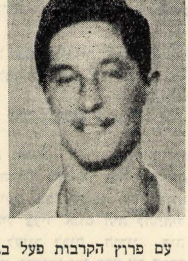
עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתנדבים (המיליציה) על אף גילו הצעיר. בקרבות על עמק־הירדן, כחייל בחטיבת „גולני", נפל בצמח ב־י"ד בן סן תש"ח (23.4.1948). נקבר בדגניה א'.

יום אליעזר

בן משה ורבקה. נולד ב־17 בנובמבר 1927 בוינה, בירת אוסטריה. ב־1939, ערב המלחמה, עלה לארץ עם „עליית־הנוער". צורף לחברת־הילדים שבצפון תלפיות, ליד ירושלים. כתום שנתים לחינוכו בחברה עבר להכשרה בעין־גב, שם נתקשרה נפשו לעבודה חקלאית. היה לחקלאי חרוץ וטרקטוריסט מוכשר. עם הכשרתו הצטרף לקבוצת הצופים ברחובות, עבד בטרקטור במכון זיו הסמוך ולבסוף נשלח לנגב, לעבודת הכבישים.

בפרוץ מלחמת־השחרור עיכבה קבוצתו את גיוסו לצבא, מאחר שהיה הטרקטוריסט היחידי במשק, אלא שאליעזר לא השלים עם כך ובראותו את חבריו נופלים במערכה, קם והתגייס לחטיבת „הראל" ועמה הלך מקרב לקרב, נפל במערכת בית־נובה, ליד ירושלים, ביום 18 ביולי 1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

יום אלכסנדר („אלכס")

בן יחיד להוריו אברהם ואדלה (עדה). נולד ביי"ד בשבט תרפ"ט (25.1.1929) בברלין, בירת גרמניה, ועלה ארצה בה' באדר תרצ"ד (20.2.1934). בעל השכלה תיכונית ומקצועית. חבר פעיל בתנועת „המכבי־הצעיר" וספורטאי מעולה. חבר גדנ"ע ואחר־כך חבר חי"ש תל־אביב. בתקופת המאבק השתתף בהתקפה על המשטרה הניידת בשרונה, ב„ליל וינגייט", אז נאסר על־ידי הבריטים, ועוד.

עם פרוץ הקרבות פעל בגבולות תל־אביב, שימש כחבלן ביחידתו. עבר קורס מ"כ והשתתף בפעולות „נחשון", בקרבות ירושלים וגם בנגב — במסגרת חטיבתו, חטיבת „גבעתי". בכיבוש הקסטל הצטיין פעמיים. השתתף בשחרור יפו, אבו־כביר, סלמה, תל־א־ריש, יזור וביתּ־דגון, יצא להתקפה על עמדותיהם הקדמיות של המצרים באשדוד והיה בתוך מחלקה שהושמדה כמעט כולה ואשר גופות אנשיה נאספו רק לאחר כמה חדשים. נהרג ב־3.6.1948 כאשר — לפי עדות חברו שנפצע — כיסה בגופו את

חמרי־נפץ שעמדו להתפוצץ כדי להציל את חיי חבריו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג בט"ז במרחשון תש"ט (18.11.1948). על שמו ניתן גביע נודד למשחקי כדור־סל לנוער ב„מכבי הצעיר" וכן קראו על שמו את ספריית הסניף למדריכים.

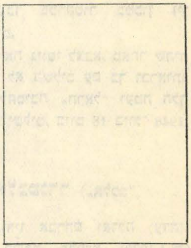
יום יהודה

בן ליאופולד ורגינה. נולד ביום 26.4.1918 בכפר מאצקי, בחבל קרפטו־רוס שבצ'כו־סלובקיה. תשעה ילדים היו במשפחה, ושנים מעטות אחרי הולדת יהודה יצא האב לאמריקה, בתקוה שמשם יוכל לשלוח כסף לכלכלת המשפחה. אך ביניתים הוכרחה האם לעמול קשה בהובלת פירות וירקות למכירה בשוק בעיירה הסמוכה והילדים עזרו לה במסירות ובהבנה והשתדלו לצאת לעבודה בגיל צעיר, להקל את המעמסה מעל האם ולעזור בשכרם לה ולקטנים שנשארו בבית — וכך עשה גם יהודה. רוב בני המשפחה הישמדו בידי הנאצים, וכתום מלחמת־העולם נשארו ממנה רק שלושה אחים פזורים בשלושה חלקי תבל. יהודה היה באירופה, אך בהיותו חניך תנועת־נוער ציונית מילדותו החליט לעלות לארץ־ישראל, ויתר על שאיפתו להיפגש עם אחיו הנותרים, יצא בדרך ה„בריחה" לאיטליה והגיע לארץ בנתיב ההעפלה. סגולותיו הטובות, נדיבות־לב ונכונות לעזרת הזולת, נתגלו גם במחנות ובאנ"ה. הצטרף לקבוצת „שבולת" ועד מהרה נודע כאחד מטובי הפועלים בפרדסים. גם בנגריה, במאפיה ובמספרה נתברכה העבודה תחת ידיו. גם בדגניה ב' היה עובד מאומן ומצליח בכל מלאכה ועבודה. נשא אשה וקיוה להבטיח לילדיו עתיד טוב יותר משהיה לו בילדותו, יתום של אב חי במרחקים.

משהחלה ההתקפה הערבית בתוך תש"ח התנדב לשירות לפני הגיע תורו לכך. הופקד לשירות בהספקת מזון ללוחמים בקרבות ואחרי הפצרות מרובות קיבל נשק וסופח לפלוגה קרבית. גם שם דאג לאחרים יותר משדאג לעצמו. הציל רבים ממות תוך מטר ירויות ולבסוף נשאר בין האחרונים בהתקפה על צמח, נלחם עד נשימתו האחרונה ונפל ביום ט' באייר תש"ח (18.5.1948). נקבר בדגניה א' ב־21.5.1948.

יום יוסף

נולד בשנת 1919 באחת הקהילות היהודיות אשר בהונגריה. גמר בית־ספר עממי, החל לעבוד כחייט וחי חיים צנועים ושקטים עד בוא ימי גזירות הנאצים. אז נלקח למחנות־עבודה והתענה שם עם כל המעונים. בשנת 1946 עלה לארץ. התישב בתל־אביב ועבד במקצועו. בשעות הערב, אחרי יום עבודה קשה, היה לומד עברית בשקידה.

התגייס לצה"ל ונשלח לחזית ירושלים. נפל ב־10.6.1948 בקרית־ענבים, בשעת הפצצה, ולמחרת היום נקבר שם.

יום יעקב

בן דויד־יהודה ואסתר. נולד ב־16.12.1919 (ערב חנוכה תר"ף) בעיירה פראוואנקירכן, באוסטריה. ביקר בבית־הספר עד היותו לבר־מצוה. בגיל צעיר אנוס היה להתחיל בעבודה, כדי לעזור לבית הוריו. היה שוליה של חייט, ובאותו זמן מצא את הדרך לתנועת „המזרחי" ונעשה ציוני. עם שואת היטלר שבאה על יהדות אוסטריה ניתנה לו הזדמנות להגר לפינלנד, אך הוא העפיל לארץ, הגיע לחוף נתניה ב־12.12.1938 והצטרף לקיבוץ הדתי רמת־השומרון של „הפועל המזרחי". משם התגייס בימי מלחמת־העולם השניה לצבא הבריטי. ועל אדמת יוון נפל בידי הגרמנים והיה במשך חמש שנים בשבי. עם שחרורו חזר לעבודתו בפתח־תקוה וחי על מחטו. אדם צנוע, אוהב עבודה ואהוב על כל יודעיו.

עם פרוץ מלחמת־ישראל התגייס לצבא ההגנה והשתתף בפעולות־לילה ובקרבות שונים. נפל בקולה ב־17.7.1948. נקבר בנתניה ב־19.7.1948. הניח אשה וילד בן שנה.

יום יצחק (לסלו)

בן שמואל ואילנה. נולד ב־6.10.1921 בבודפשט, בירת הונגריה. בן יחיד להוריו. סיים את בית־הספר התיכון בבודפשט. ב־1946 עלה לארץ באנית־המעפילים „הגנה" והשתכן בנתניה. שם למד את מלאכת ליטוש היהלומים ועבד בה. השתייך לארגון הצבאי הלאומי.

במלחמת־השחרור עבר לצה"ל והשתתף בקרב על־יד ראש־העין ושם נפל ב־30.5.1948. הועבר למנוחת בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים ב־24.11.1952.

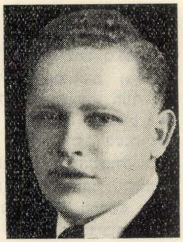
יום יצחק

בן משה. נולד בשנת 1932. נפל בראש־העין ב־21.8.1948. למחרת היום הובא לקבורה בנתניה.

יום משה

נפל בקרב בבאר־שבע ב־21.10.1948. למחרת היום הובא לקבורה בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

יום נפתלי („טולי")

בן יחיד להוריו פרץ ושושנה. נולד ב־22.6.1925 בעיר לודוש, רומניה. הגיע לארץ עם הוריו ב־1936. גמר שמונה כיתות של בית־ספר ועבד כפחח ואינסטלטור. ספורטאי מובהק ואגרופן (משקל קל). בעל מזג נוח, מכבד את הזולת, יודע לבטל רצונו מפני רצון אחרים. מסור מאד להוריו. בימי המחתרת שירת בחי"ש והשתתף בכיבוש חיפה. אחר־כך התנדב למערכת הכיבוש של עכו. בהיותו בן יחיד להוריו אמרו מפקדיו להגיאו מלצאת לפעולה קרבית, אך הוא עמד על דעתו ואמר, כי הכל בנים יחידים לעמם ולמולדתם.

נפל בקרב על עכו ב־17.5.1948. נקבר למחרת היום בחיפה.

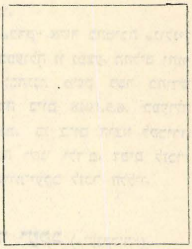
ויס צבי

נולד ב־25.4.1928 באחת הקהילות היהודיות אשר בפולין. עם בוא השואה והינתקותו מהמשפחה הצליח הנער להתחפש בנוצרי ולמצוא עבודה בהסתר אצל איכר פולני באחד הכפרים, בשנתים אלה, כשאיימה עליו יום־יום סכנת גילוי סודו והסגרתו לידי הגרמנים, עבר למעשה הכשרה חקלאית טובה שהקלה עליו מאד את קליטתו בארץ, אליה הגיע ב־30.10.1945 עם „עליית־הנוער". עלה מרומניה, צורף לחברת־הנוער שהתחנכה בדפנה ושקד בעיקר על לימוד השפה, על השלמת ידיעותיו החקלאיות, על השכלה כללית וקליטת התרבות העברית־החלוצית. עמד להתישב התישבות־קבע במשגב־עם, אך קודם לכן אמר למלא את חובתו להגנת המולדת בפלמ"ח.

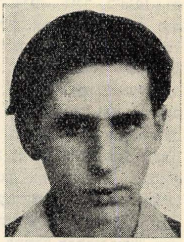
השתתף בהרבה קרבות ונפל בקרב לכיבוש לוד ביום 11.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־13.7.1948.

ויס צבי

בן יוסף וטובה. נולד בשנת 1921 בגליציה. עלה לארץ מפולין. נפל בקרב בלטרון ב־30.5.1948. ב־17.11.1949 הועברה גויתו למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ויסבוים זרח

בן משה ורחל. נולד בשנת 1931 בעיירה לוקוב אשר בפולין. מניצולי השואה של ת"ש — תש"ה. באוסטריה שימש פקיד הסוכנות ומדריך ב„הגנה". היה פעיל ביחוד בהברחת יהודים מאוסטריה לגרמניה לשם החשת עלייתם לארץ־ישראל. עלייתו הוא נדחתה בגלל כך עד לעיצומה של מלחמת־השחרור. סוף־סוף זכה והוטס לארץ כדי להסתפח אל הלוחמים. אבל לא נועדו לו כי אם ימים ספורים במולדת.

היה בין העולים החדשים שנשלחו מיד עם בואם למגרה, ואך הספיקו לבוא במגע ראשון עם הנוף ותנאי החתישבות העובדת והגנתה — נספו באסון התפוצצות שאירעה במשק ב־27.8.1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־30.7.1950.

ויס ראובן (פאול)

בן לודוויג ורחל. נולד ב־13.4.1920 בטימישואראה שבדרום־מערב רומניה, בסביבת יהודים דוברי הונגרית. למד בבתי־ספר עממי ותיכוני יהודיים, בהם למדו גם עברית. מגיל 12 היה פעיל בתנועת „הבונים", ואחרי עמדו בבחינת־הבגרות ב־1940 העפיל ארצה באניה „דאריאן ב". אחרי מסע תלאות והרפתקאות שארך 4 חדשים הגיע לארץ באביב 1941 ונכלא שנה וחצי במחנה עתלית. משחרר התנדב בספטמבר 1942 לשנת־שירות בנוטרות, תחילה במפרץ חיפה ואחר־כך בירושלים. עם תום שירותו בנוטרות למד באוניברסיטה מתימתיקה ופיסיקה.

משהחלה מלחמת־השחרור שירת ב„הגנה" בירושלים, ומשהוכרח בפברואר 1948 להעביר את אשתו ובנו הקטן מבית־הכרם לחיפה, המשיך שם בשירות בצבא ההגנה בסביבות העיר. באוגוסט 1948 הוכנס ליחידה קרבית בגדוד אחד, סירב להשתחרר למרות מחלת־לב כרונית, ונשלח לגליל העליון. נפצע בקרב ליד מגרה ביום 23.10.1948, ובמצב זה הוציא מהקרב חבר פצוע קשה ונשאו על גבו למקום בטוח במרחק כמה קילומטרים. נחשב כנעדר, ורק לאחר שנה הוברר שנפל ב־23.10.1948 וקברו זוהה בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה.

ויסבורד שלמה

בן מנחם ואהובה. נולד ב־15.12.1919 בלומז'ה, פולין. בן 7 נתיתם מאביו. למד ב„תלמוד־תורה" וב„ישיבה". ב־1934 עלה ארצה עם אחיו הצעיר והשתקע בראשון־לציון, עבד בפקידות ומתוך השתלמות וקריאה שקדנית בספרי־מדע הגיע לדרגת־השכלה ניכרת. מראשית שנות בגרותו היה פעיל בשורות ה„הגנה" ובמלחמת־העולם השניה שירת שלוש שנים בבריגדה העברית, משישוחרר חזר לעבודתו וללימודיו בהשתלמות עצמית והתמסר לעזרה לאמו ולמשפחתו.

משפרצה מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה ומילא את חובתו במערכה עד שנפל בחזית לטרון ביום 24.6.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

ויסבורט יהונתן

בן פישל ופניגה (פרל). נולד בכ' בתשרי תרע"ב בבנדין שבפולין במשפחה חסידית־ציונית. למד ב„חדרים" ובבית־ספר עברי של „המזרחי". אחר־כך עבד בחנות גדולה לחמרי־בנין ופעל בתנועת־נוער ציונית. יצא עם חבריו להכשרה, בה עשו את הנסיונות הראשונים בעבודה חקלאית וביציאת גרעין של חיים שיתופיים, ולפי עדות חברים הצליח במיוחד יהונתן בהסתגלות לצורת־החיים החדשה. עלה ארצה עם חברים אחדים כחלוצי קבוצתם כתיירים ספורטאים ל„מכביה" ב־1932. החלו לעבוד בחולדה, ולאחר שנה, משהחלו מגיעים יתר חברי קבוצתם, הסתדרו זמנית ברחובות, ליד קבוצת שילר, ועבדו בעיקר בעבודה שכירה, וכאן הצליח יהונתן בחישול רוח החברים החדשים ובשמירה על ליכודם והתמדתם בעמל ובמאמץ למען מטרתם המשותפת, אשר סוף־סוף השיגוה כשהתנחלו בקבוצת דגניה ב', כאן נתגלה כאיש־משק טוב ואחראי. היה עגלון טוב, טרקטוריסט מצוין, מומחה לישור הקרקעות, עובד במספוא וביתר עבודות המשק, ולבסוף — בנהגות. בשבתות היה מהשקדנים בלימוד ובהשתלמות רוחנית, נבחר כמה פעמים לועדת החברים ומצא את אשרו ואת עתידו ועתיד ילדיו בקבוצה. רשימותיו היפות על ספרות ועניני החיים מעידות על רמה אינטלקטואלית ניכרת.

משהחלה ההתקפה הערבית על הישוב אחרי החלטת ה„חלוקה" הוסיף להוביל מזון לערים ואספקה למשק בעת שכבישי הארץ היו זרועים סכנות ומות. ביום י"א בשבט תש"ח (22.1.1948), בשובו מהובלת מכונית מלאה כדי־חלב לירושלים, נפצע קשה כשהשיירה הגיעה לקסטל והותקפה מן המארב משני צדי הכביש. מתוך הסתכנות הוצא מקרהאש והובל לקרית־ענבים ובדרך יצאה נשמתו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א', השאיר אשה ושלושה ילדים — שני בנים ובת. חורשת־ארנים שנטעוה אנשי דגניה ב' בט"ו בשבט, ארבעה ימים אחרי מותו, נקראה על שמו. קבוצתו העלתה את זכרונו בחוברת מיוחדת.

ויסבלום אלימלך־יצחק

בן ישראל־צבי וחוה. נולד בכ"ה בתשרי תרפ"ח בירושלים, בהיותו בן שנה נתגרשו הוריו, ואמו גידלה אותו למד ב"תלמוד־תורה" וב"ישיבה". על אף כשרונותיו בלימודים לא יכול להמשיך בהם ונאלץ בגיל צעיר לדאוג לפרנס את האם. בכוחותיו הוא עמד בבחינות־בגרות ונכנס לעבודה כפקיד בחברת „שמן". בחור אדוק היה, נצר למשפחת אדמו"רים, דאג תמיד לטובת הזולת, נוח לבריות ורחמן. את חסכונותיו חילק תמיד לעניים ולנצרכים. שבועים לפני נפילתו, בשעת חופשתו הקצרה בבית, נודע לו על נפילת שכנו שהשאיר יתומים ואלמנה. תגובתו הראשונה היתה הדאגה להם שהנחיל גם לאמו המקיימת גם אחרי מותו את רצונו זה לזכרו. בהיותו בן 15 הצטרף ל„הגנה" ומיד עם הכרזת או"ם על הקמת המדינה יצא לשירות פעיל להגנת ירושלים עירו. גילה אומץ־לב רב. פעם העביר למשלט ספר־תורה שהביאו שמה בחירוף־נפש. חסון ואמיץ. בשעה שסבו הפיסה, שגר מול שייך־ג'ראח נשאר שם בודד ומנותק בזמן הקרבות, הוריד אותו אלימלך על גבו במדרגות המגולות למטר היריות והעבירהו כך למקום־מבטחים.

בשעת התקפה על רמת־רחל נקרא שם מבסיסו אשר בדיר־יאסין, אלימלך, שהיה בן־יחיד ופטור מלחימה בחזית, לא הסכים ויצא מרצונו הטוב לעזרת המשק, בקרבות הקשים שהתחוללו שם החזיק מעמד ליד מכונות־הירייה, עד שזו נפגעה פגיעה ישירה בפגז האויב. גם אחריכן לחם שעות רצופות, עד שניתנה פקודת הנסיגה. בנסיבה זו, ביום 23 במאי 1948, נפגע מכדור האויב. המשיך עוד לרוץ 20 מטר ונפל. ברגעיו האחרונים קרא: „מה יהיה על אמא". לאמו, אשר היה נחמתה היחידה בחייה הבודדים, דאג מאד, אך עם זה לא נרתע מפני ההליכה לקרב. השאיר אחריו צוואה שבה מתגלית דאגתו העמוקה לאמו. היה קבור בשייך־באדר א', ב־4.9.1950 הועבר לסנהדריה בירושלים.

ויסברג יהודה

בן משה ודינה. נולד בחנוכה תרע"ב (1911) בסיביריה. בן־זקונים להוריו (אביו — דור שני בארץ), שהיו בין המתישבים הראשונים בכפר־חיטים והאחרונים לעזיבתו. סיים את בית־הספר בסיביריה, עבר לירושלים ולמד בבית־המדרש למורים, כשהוא מפרנס את עצמו בעבודה. התחיל ללמוד ב„בצלאל" (היתה לו נטיה לאמנות הפלסטית), אך בימי מאורעות תרפ"ט נאלץ היה להפסיק את לימודיו. היה בין פעילי „הפועל" ו„הבחרות הסוציאליסטית", מקבוצת המיסדים של „אגודת המשוטטים", שחמטאי מובהק ואחד העושים במקצוע זה בארץ. בשנת 1934 עבר לחיפה. עבד בבנין. בשנות מלחמת־העולם השניה עבד בצרי־פין (כאחראי למחלקת הנגרים בכפר־ביל"ו). וכאן, לרגל קרבת מקום למשק רביבים, נכבש לרעיון הקיבוץ. בשנת תש"ב הצטרף עם אשתו למשק אשדות־יעקב. מ־1941 עד 1946 — חבר פלוגת חי"ש של עמק הירדן, ובמשך כמה שנים שימש סייר בפלוגתו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור גויס לגדוד „ברק" אשר בחטיבת „גולני" והשתתף בפעולות נכר־א־דין שליד טבריה. בפעולה זו נפצע, החלים וחזר לגדודו. השתתף בפעולה הראשונה בצמח ובהגנת משק גשר בחודש אפריל. נפל בערב־אל־זביה הסמוכה לסג'רה ביום 6.5.1948, בפעולה לטיהור סביבת הגליל התחתון מן הכנופיות. בן ביום הובא לקבורה בקבר־אחים שבבית־קשת. הניח אחריו אשה ושני ילד"ם. דפים לזכרו הוקדשו בספר „חללינו" שהוציא משק אשדות־יעקב לזכר חלליו.

ויסברד יעקב („יענקל'ה")

בן הלל וחיה־פייגה. נולד ב־20.6.1930 בכלומניקי, פולין. אביו, ציוני ותיק, היה חבר בברית הצה"ר. בימי האימה של מלחמת־העולם השניה נכלא עם אביו במחנות־הסגר, ושנ'הם נשארו בחיים עד לשחרור, אולם חייל אמריקני הרג את האב בטעות ויעקב נתיתם. הגיע למחנה־נוער יהודי באיטליה ומשם הוטס ארצה בשנה 1947, למד כאן את מלאכת הטפסנות והשתלם בשיעורי־ערב. הצטרף לאצ"ל, עם התגייסותו המלאה לצבא ההגנה לישראל שירת בחטיבת „גבעתי" והשתתף בקרבות בנגב. בימי ההפוגה הועבר למשלט ברמת־הכובש, ושם נפל מכדור צלפים ב־7.3.1949. למחרת נקבר בנחלת־יצחק.

ויסברג אפרים

בן יוסף ורחל־לאה. נולד ב־10.11.1919 בדובקה שבמערב־גליציה. למד ב„חדר" ובביה־ספר עממי ואחר־כך למד מלאכת התפרות ועסק בה. השתתף בתנועת־נוער ציונית. כשפרצה מלחמת־העולם השניה נמלט מפני הצבא הגרמני, שהתקדם במהירות, למזרח־גליציה שנכבש בידי הרוסים. משם נשלח עם יתר הפליטים, נתיני פולין, למחנה־עבודה ועבד בצפון הרחוק, בקרבת הגבול הפיני. לרגל הסכם סטלין־שיקורסקי שוחרר ב־1942, כשאר אזרחי פולין, ועבר לעבוד בתנאי פועל חפשי בסיביר. ב־1946 חזר עם אזרחי פולין שהוחזרו למולדתם, אך הוא שוב לא מצא לו מולדת בפולין, בה הושמדו בית אביו ובני עמו, והמשיך את דרכו למחנה־עקורים בגרמניה, כדי לעלות משם ארצה. שנתים ציפה לכך ובינתים נשא אשה ונולדה להם בת.

בהגיעו לארץ, באוקטובר 1948, התגייס מיד לצה"ל והיה מאושר, לאחר שטולטל במשך שנים בידי לובשי מדים נכרים, לשרת בצבא עמו וארצו. שירת במחלקת־שדה של חיל־ההנדסה. נהרג בתאונה במחנה צבאי ברמלה ב־4.2.1949, נקבר בראשון־לציון ב־6.2.1949.

ויסגרום חדוי

בן אברהם ובלה. נולד ביום 25.3.1929 ברחובות. אחרי גמר בית־הספר העממי למד בבית־הספר החקלאי בפרדס־חנה. היה שוקד על לימודיו. מרבה בקריאה ועובד חרוץ. היתה לו זיקה לאמנות ובפרט למוסיקה. מכונס בתוך עצמו ורציני מאד. השתייך להכשרת הצופים בעין־גב ולמרות מחלת לבו היה מגויס בפלמ"ח. עבר קורס למ"כ והשתתף בפיצוץ בית אבו בכנען, גשר מירון, קרבות עין־זיתים והגנת צפת.

בימי המצור על עין־זיתים הסתנן דרך קוי האויב, הגיע לכנען והביא עמו הודעה חשובה. שירת באחד הגדודים ושימש כמקשר בין מטה הפלוגה והמחלקות. נפל בפעולות כיבוש צפת, ביום 10.5.1948, בשעת העברת הודעה למחלקה הפורצת לגבעת המצודה. נקבר בצפת.

ויסוצקי נחמיה

בן אבנר (מחיילי הגדוד העברי האמריקני במלחמת־העולם הראשונה שנשאר בארץ והתעשר בה) ואסתר. נולד בכ"ד בתמוז תרפ"ט בירושלים. למד בגימנסיה העברית בירושלים במכינה א' ועד לבגרות במחלקה הספרותית במחזור תש"ז. הצטיין בלימודיו, בהתנהגותו ובמידות תרומיות ביחס לחברים ולבני־אדם בכלל. היה ממעט בדיבורים ומרבה במעשים טובים, ביחוד בעזרה לעניים ולעלובי החיים. בחיבוריו מתגלים עמקות ההסתכלות וההגות וכושר הביטוי הנאה.

אך היתה לו שפת־ביטוי מיוחדת לו: שפת המוסיקה. בן שש התיצב לפני מורתו למוסיקה (מרת אלישבע קפלן) וניגן לפניה על הפסנתר את „יצירתו החדשה ביותר": „סיפור על ילדה שתעתה ביער" (לזכרו הוצאה חוברת תוים מיצירותיו בגיל 6—9, חויות ותמונות מעולם הדמיון והמציאות של הילד — כדורים פורחים, גשם, ריקוד סיני, כוס גזוז, במדבר, בוקר, הרועה, מחלל, בלבול, בדיחה, המכשפה, שמורתו רשמה בתוים לפי נגינתו, מנגינות מקוריות ומשוכללות להפליא במבנה שלהן).

הוא הפליא את שומעיו בהתפתחותו המוסיקלית הבלתי־מצויה, הן בחיבור (בין השאר חיבר מרש־אבל מושלם) והן בביצוע מוצלח בנשפי תלמידים, בקונצרטים וברדיו, אך התהילות והתשואות לא הוציאוהו מעגונותו ומתמימותו. הפסנתר והספרים ריתקוהו, אבל מצא שהות וענין גם בחיי החברה של בני גילו ובפעילות בארגון הצופים. בימי חופשת הקיץ היה יוצא עם חבריו לעבודה בקיבוצים ולהשתתף בהקמת ישובים חדשים בנגב. בן 15 נודע כמוסיקאי מושלם ובגיל 16 התחולל בו משבר נפשי, תחת רושם צרות ישראל, נעילת שערי הארץ לפני פליטי החרב היהודים והתנכלות זרים במפעל תחיתנו — והפסיק את התעסקותו במוסיקה. „הפסנתר יוכל לחכות", אמר לקרוביו. „הארץ זקוקה ללוחמים ולא לאמנים". מאז הקדיש את שעותיו הפנויות לשירות העם והארץ, ואחרי סיום לימודיו בציונים טובים, יצא לשנתים להכשרה מגויסת של הצופים בדפנה. נטה שכם לכל עבודה שהיא, אף במטבח, בשטיפת רצפות, ברפת ועם הצאן. נשא באורך־רוח ובסבלנות בקשי העבודות שלא הורגל להן מתוך הבנת החובה הלאומית. באחרונה מצא את מקומו בטיפול בעצי־פרי. היה פעיל גם בועדת־התרבות של ההכשרה. פרק נאה מחויותיו במקום ההכשרה צייר ברשימתו „כותו של ניגון".

האידיליה של העמל במשק הופרעה על־ידי המהומות שהתמידו באזור מאז הכרזת לייק־סאכסס. בחורף תש"ח נשלח נחמיה לקורס ארצי של לימוד אמצעי מלחמה במלריה שנערך בנתניה ועד תל־אביב הגיע, ובגלל שיבוש הדרכים בסכנות לא יכול לבוא לביקור חטוף הביתה. בשובו מהקורס הוסיף להתאמן באימונים צבאיים ואת געגועיו הביתה הצפין ב„מקרר" עד בוא מועד. בינתים נשלח עם חבריו להשתתף בכיבוש מצודת נבי־יושע, ביום 20.4.1948, ומשם לא חזר. בן ביום נקבר בנבי־יושע.

ויסמן חיים

בן אברהם וצביה. נולד בשנת 1921 בעיר לודז אשר בפולין. למד בבית־הספר העממי־היהודי „יבנה". התמהה בחשמלאות ועבד בה וראה ברכה בעבודתו. עם כיבוש לודז על־ידי הגרמנים נכלא בגיטו ומשם הועבר למחנות צ'נסטוחוב שבפולין ובוכנוואלד שבגרמניה. התענה בתלאות מרובות אך יצא בשלום מכל הסכנות. אחרי המלחמה התמכר לפעולת הברחת יהודים עולים באירופה לארץ. לשם כך שהה במחנות שונים בגנדואלד (ליד אינסברוק), באוסטריה ובמילאנו שבאיטליה. כשפרצו המהומות בארץ הפסיק את פעולותיו אלה ועלה לארץ. הגיע לחיפה ביום כיבוש העיר והתגייס מיד לצבא ההגנה לישראל.

השתתף במערכות עין־ע'זאל, טנטורה, טירה, קולה. נפל ב־21.12.1948 בסביבות בית־ג'וברין. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים ברחובות.

ויסמן יהושע

בן אברהם ואסתר. נולד בכ"ג בשבט תרפ"ז בירושלים. למד בבית־הספר „תחכמוני" ובבית־החינוך התיכון לילדי עובדים. עבר בגיל צעיר לחיי עבודה. כספורטאי נלהב היה חבר „הפועל". הצטיין כשחקן כדורגל ומאמן בכדור־סל. השתתף בנבחרת „הפועל" לכדור־סל ב„פסטיבל" בפראג ב־1947. בן 16 הצטרף לנוטרות וסיים קורס למדריכי נוטרים בכפרי־ילדים. ניסה גם להתגייס לצבא הבריטי, אולם לא נתקבל משום גילו הצעיר מדי. שלא מרצון, בגלל סלידה משרה ופיקוד, השתתף בקורס למפקדים.

עם החלטת 29.11.1947 נרתם בעול ה„הגנה". השתתף בפעולות רבות ונועזות בירושלים וסביבתה. היה זמן־מה בעיר העתיקה, השתתף בפעולות פיצוץ רוממה, בקרב ליד הרטוב, בחיפוש אחר ה„ל"ה" בגוש עציון ובקרב־הגבורה ליד עטרות. בכל הפעולות הצטיין בעוז־רוח ויכולת קרבית. נספה בכ"ג באדר א' תש"ח (4.3.1948) במבצע חבלה בתחבורה הערבית בכביש רמאללה—לטרון ליד ביתונית. יחידתו נתקלה במארב ותוך כדי נסיגת־גבורה הצליחו רק שלושה מהם להינצל. יהושע נלחם עד הרגע האחרון כשהברן בידו. נקבר בו ביום בסנהדריה בירושלים, וב־6.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

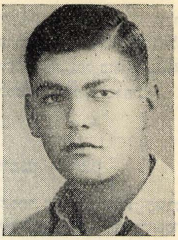
ויסמן יוסף

בן אברהם־דויד ורבקה. נולד בשנת 1920 בביאלה־פודלאסקה שבמזרח־פולין. למד בישיבת נובהרדוק ואחר־כך בברנוביץ' ובראשית מלחמת־העולם השניה עבר עם ה„ישיבה" לוילנה ושם נספו אחיו ואחותו בידי הגרמנים. התענה במחנות־עבודה פלטביה ובגרמניה ועם שחרור המחנה מצאוהו האמריקנים כל עוד נפשו בו בערימת גופות קרות. בשלושה חדשי טיפול בבית־החולים הוקם על רגליו והצטרף למיסדי קיבוץ „בני־עקיבא" בלנדסברג, בו עסק בהדרכה בשיעורי תורה ועברית, ומחורף תש"ו המשיך בכך כחצי שנה בהכשרה בוילמדונה שבא־טליה. העפיל עם חבורתו באניה „כ"ג", מהראשונות לגירוש לקפריסין, וממגוון החטוף עם אדמת הרציף בחיפה שאב כוח להתנגדות פעילה לחיילים הבריטיים. בקפריסין עסק בפעולות תרבות ובאימוני ה„הגנה". חזר לארץ בטבת תש"ז ואחרי כחדשיים הצטרף לכפר־עציון. נקלט יפה בחברה ובעבודה, במשק ובבנין, ובשעות הפנאי עסק בתורה.

בחורף תש"ח השתתף באימונים, בעבודת ביצורים ובשמירה וכחבר פל"ם של המשק היה מטובי הלוחמים בקרבות. בינתים מצא לו חברה כלבבו, היא רחל הילר, והחליטו לבנות יחד את ביתם בכפר אחרי הנצחון. באחרונה נפגש עמה במקלט. ביום 13.5.1948, יום נפילת הכפר והגוש ויום לפני הכרזת המדינה, נפלו שניהם. בימי ההתקפה האחרונים השתתף בהגנת הקטע המערבי של הכפר ושם מצא את מותו. גויתו הועברה לקבר־אחים על הר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

ויסמן יוסף

בן נוח ואסתר. נולד ביו"ט באדר א' תרפ"ד (24.2.1924) בחיפה. למד בבית־הספר בחיפה ואחר־כך למד חקלאות בכפר־הנוער בן־שמן. נכנס לעבודה בחברת־החשמל בחיפה כמסגר ורתך ותוך כדי העבודה השתלם במקצועות אלה. כחבר ה„הגנה" מנעוריו נעדר כפעם בפעם שבועות מספר מעבודתו, בצאתו למסעות ותרגילים ממושכים, ובשובו לא סיפר דבר. יצא להכשרה מגויסת של הפלמ"ח לביה"אלפא, וגם אחרי שובו לעבודתו בחיפה היה נקרא כאיש־עתודות להשתתף במבצעי הפלמ"ח להעלאת מעפילים ולמעשי חבלה בתקופת המרי. המעשים הנועזים והמסוכנים היו בעיניו כדברים המובנים מאליהם.

אחרי החלטת או"ם על המדינה, משחזר בדצמבר 1947 לשירות מלא בפלמ"ח, המשיך בתפקידים נועזים ומסוכנים עוד יותר ונשאר אותו חבר עליז כמקודם. בפי חבריו הותיקים נשאר כינויו מלפנים „יוסלה הקטן", אף כי בינתים גדל והיה לבחור חסון וגבוה ועל שום כך נקרא גם „הענק בחיות הנגב" ו„יוסלה וחצי". השתתף בנגב בליווי שיירות ובפעולות־קרב רבות נגד כנופיות מקומיות ואחר־כך גם נגד הצבא המצרי הסדיר — עד שנמצא הרוג בניר־עם ביום 19.5.1948, אחרי הפגזה מצרית שארכה 3 שעות. היה קבור בניר־עם, ב־30.11.1950 הועבר לחיפה.

ויסמן (עמיר) כרמי

בן מיכאל וטלה. נולד ביום 29.5.1927 בבוקרשט, בירת רומניה. בביתו חונך חינוך ציוני ותרבותי מעולה, והשפה העברית היתה שגורה בפיו מילדותו. אביו, אדם אמיד וציוני ותיק, היה חבר הפרלמנט הרומני ומכובד מאד בחוגי האינטליגנציה היהודית והרומנית כאחת. כרמי עלה עם הוריו לארץ בשנת 1940 וגמר את חוק לימודיו בגימנסיה „הרצליה" בהצטיינות. הצטיין במיוחד במתימתיקה ופיסיקה ומורו כתב עליו: „...עוד במחלקה השביעית עסק במתימתיקה גבוהה שעניינה אותו עוד בתחומי הלימוד התיכוני... גמר את לימודיו באופן טוב מאד..." מורו השני כתב עליו: „התעניינותו בכל שטחי התרבות היתה בלתי־מוגבלת: כורכס, פרויד, שקספיר, התנ"ך, התלמוד, העסיקו אותו במשך שנים רבות, הסעיק להשתלט במשך זמן קצר להפליא על מספר שפות והייתי עד לנצחונותיו הדיאלקטיים המוזהרים עם צרפתים ואמריקאים בשפתם הם...". כרמי היה גם שוקד על כשרו הפיזי והיה לספורטאי מצוין. אולם עיקר כשרונו היה בתחום המוסיקה. למד קומפוזיציה ונגינה בקונסרבטוריון ואצל הקומפוזיטור בוסקוביץ, אשר ראה בו יוצר מוסיקה ישראלית מקורית העתיד להפליא בגדלה. הבנתו במוסיקה היתה עמוקה ומיוחדת במינה. הוא אמר על צלילים של בך שהם „מתימתיקה בצלילים" ועל בטהובן אמר כי הוא „סמל לענין הצודק". לאחר שסיים את הגימנסיה התגייס לפלמ"ח, בו שירת במשך שנתים באפיקים. ביולי 1946 נצעד עם מספר פלמחאים והוגלה לרפיח למשך 3 חדשים. אחרי סיימו את השירות רשמהו אביו באוניברסיטה בשוויץ, אולם הוא לא הסכים לעזוב את הארץ בתקופת המרי.

בהתחלת המאורעות היה בשירות פעיל, בין מלוזי השיירות לירושלים. השתלם בהגשת „עזרה ראשונה" וכחובש פלוגתי נשלח לנגב עם גדוד השפיטה של הפלמ"ח. נפל בהתקפה על משלטי המצרים בין כאוכבה וחוליקאת ביום 18.7.1948, לאחר סירובו להישאר עם אנשי המטה, כפי שדרשה שיגרת תפקידו. נקבר ברוחמה. ב־26.6.1950 הועבר לכפר־ורבורג.

ויסמן מרדכי

בן צבי־אריה וצילה. נולד בכ"ב בתמוז תרס"ח (1908) במשפחת סוחרים אמידים וברוכת ילדים בעיירה רדזוכוב שבגליציה המזרחית. מילדותו הצטרף לתנועת־הנוער החלוצית ואת שנות התבגרותו בילה מחוץ לבית הוריו, בהכשרה לקראת העליה לארץ, במקומות שונים בגליציה, כפועל חקלאי בעונות העבודה ובעבודות סבלות וחטיבת עצים בשאר ימות השנה. עלה ארצה בשנת תרפ"ט למרות רצון הוריו ועבד בקרית־ענבים, בכיבוש העבודה העברית בפרדסי רחובות ונס־ציונה וכפועל בנין בירושלים ובתל־אביב. הצטרף לקבוצת המתישבים שיצאה בשנת תרצ"ג לעין־זורד, בה רכש חלקת־אדמה, הקים ביתו ונטע פרדס. הוסיף לעבוד כפועל שכיר בפרדס גדול בסביבה, שבעליו ישב בחוץ־לארץ ושקד על עיבודו במסירות ומתוך התלבטויות בקשיי הזמן (חוסר בשתון והעדר הון) במשך כל שנות מלחמת־העולם עד למסירתו לידי בעליו שניצל משואת אירופה ועלה ארצה. במרוצת הזמן העביר את רכושו לקרן־הקיימת־לישראל והצטרף כחבר למושב עין־זורד, בו היה החליה תושב קבוע. במושב נודע כחבר מסור, מעורה ומקובל בחברה, נכון תמיד לעזרת הזולת וכאיש פעיל בחיי הציבור. הצטיין במידת הכנסת אורחים וביתו היה שוקק קרובי משפחה וידידים. רקם יחסי שכנות טובה עם ערביי הסביבה ובא במגע עם נכבדי הכפרים, דבר שהיה לא פעם לתועלת הכלל (ברכישת קרקע, ענייני בטחון וכו'). חבר הסתדרות העובדים ומפלגת פועלי ארץ־ישראל מיום היוסדה. נאמן ה„הגנה" מראשית צעדיו בארץ. איש האמונה הבלתי־מעורערת ביעוד הציוני והרבה מזמנו ומרצו הקדיש להטפה מתמדת לעליה בקרב משפחתו וידידיו, שחלק מהם עלתה בידו להעלות ארצה ולכוון לחיי העבודה. מסירותו לזולת לא ידעה גבול, על־כן היה לאיש־אמונים לרבים ממכריו וכראש משפחה לכל קרוביו בארץ שהרבו לדרוש בעצתו.

ביום 13.5.1948, למרות גילו ומצבו המשפחתי (אב לילד קטן ובעל לאשה הרה), הצטרף בתפקיד רגם ליחידה שגוייסה באופן דחוף למטרת התקפה על הכפר טירה. פלוגתו התקדמה עד למבואות הכפר, משם נאלצה לסגת, משנתקלה בהתנגדות קשה מצד צבא עיראקי סדיר. תוך כדי נסיגה זו נפצע ובכוחות עצמו הגיע עד סמוך לכפר־חס, וליד גדר הכפר נמצא מת. ב־14.5.1948, בשעת סתימת הגולל על קברו בעין־זורד, הוכרז בתל־אביב על הקמת המדינה ואניה אשר בה נמצאו אחיו ובני משפחתו התקרבה לחוף חיפה. אחרי מותו נולדה לו בת.

ויסמן נדב

בן דויד וברוריה. נולד ב־17.3.1927 בתל־אביב. היה בן בתו של הסופר והמחנך יצחק אפשטין. בן 12 נתייתם מאמו. משסיים את לימודיו בגימנסיה „הרצליה" יצא להכשרה מגויסת לדגניה א' ומשחזר משם כעבור שנה נכנס לאוניברסיטה העברית בירושלים והיה תלמיד בחוג למדעי־הרוח ואחר־כך עבר לקורסים המשפטיים. הנטיה והאהבה למדע שימשו קו יסודי באפיו, כשנתבע פעם להיזהר בבריאותו אמר: „תוכיח לי זאת באופן מדעי ואשמע בקולך".

את ה„הגנה" שירת ביחוד בידיעותיו הטופוגרפיות. זמן קצר לאחר ה־29 בנובמבר 1947 נתמנה לקציין־מודיעין גדודי והדריך בסיירות. כקציין־מודיעין יצא לבחור בנקודת־תצפית ובפעולה זו נפל בה' בתמוז תש"ח (12.7.1948) במעלה־החמישה. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בקרית־ענבים. לפי פקודת המטכ"ל הועלה לאחר נפילתו לדרגת סגן ראשון.

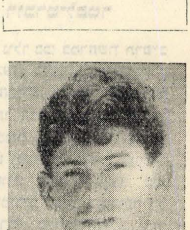
ויסמרק יהודה

בן משה ובלומה. נולד בכ' בכסלו תרפ"ו בחיפה. מראשוני הילדים בשכונת תל־עמל. הלך עם חבריו ברגל לבית־הספר בהדר־הכרמל דרך אזור ערבי. אחרי סיום בית־הספר העממי למד מסגרות בבית־הספר המקצועי על שם טיץ ביגור, ונשתבה ב"ידי זהב" בכל עבודה וסיים חוק לימודיו בהצטיינות. ההנדב בין הראשונים לשנת־שירות בנוטרות בכפר־המכבי, הצטייז בעזרתו למשק בעבודות מקצועיות וגם בהכנת כדורים, ובגלל הצורך בו האריך את שירותו למחצית־שנה נוספת וסיים קורס להדרכה בספורט שימושי. מששוחרר נתקבל לעבודה במקצועו בחברת „מושלי". גם שם נשתבח בחריצותו ורב היה ס־פוקו כשהגיש את משכורתו הראשונה לאמו.

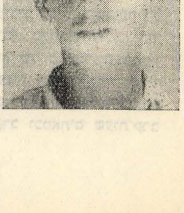
בליל הריקודים לרגל החלטת החלוקה של או"ם לחש לאמו: „עדיין מוקדם לשמוח, עבודה רבה לפנינו..." ואכן מאז לא השתחרר אף לרגע מהרגשת גודל החובה כגודל המשימה. בחורף תש"ח היה עוסק בלילות בתיקון נשק, בהכנת תחמושת, בעמידה על המשמר בשכונתו ובנקודות המסוכנות ביותר, ואף בביצוע פעולות נועזות, כמעט מתחת לחטמם של השוטרים הבריטיים, כגון בפיצוץ המוסך מס' 1 (מרכז ערבי להתבוררה), בהפרעת התחבורה הערבית בדרכים, בליווי שיירות, ובפיצוץ קני פורעים (בשובו לפנות בוקר מפעולה זו ובמצאו את אמו כל עוד נפשה בה מרוב חרדה לגורלו, אמר לה: „אמא, אני ח', אל תדאגי, הגאולה קרובה לבוא"). בראשית האביב, כשהשכונה נדרשה לתת 25 איש ומפקד, הלך הוא במקום מפקד אחר שפחד ללכת ומאז שירת באחד הגדודים, אף כי הוצע לו לעבוד כמומחה בבית־חרושת לנשק, פקד על מגויסים מהעולים החדשים. השתתף בקרבות משמר־העמק, בשחרור חיפה, בכיבוש עכו והגליל המערבי עד הגבול. חזר הביתה חולה, אך באין רופא צבאי ליד קצין העיר חזר לגדודו. על אף חולשתו השתתף בקרבות ראש־העין ואחר־כך התנדב לצאת לחזית משמר־הירדן. עבר את הירדן בפלוגה פורצת והתבצרו בבניני חוה ערבית מול אש תותחים והרעשות איריות של הסורים, פרץ את הקיר שהתמוטט עליו ועל חבריו, חיפה על נס־גחם במקלע שבידו והצליח להציל אותם, אך הוא עצמו נפגע ונפל ביום 10.7.1948. נקבר בראש־פינה ב־12.7.1948.

ויסמרק מנדי

בן יוסף. נולד בשנת 1927. נפל בקרב ליד ארמון־הנציב ב־17.8.1948. הובא לקבורה בחצר־הארמון.

ויסר אברהם

בן דויד ופרידה. נולד ב־1.5.1928 בפתח־תקוה. התחנך שם בבית־החינוך לילדי העובדים. לאחר שגמר את חוק לימודיו בבית־ספר זה עבר לחיי עבודה במוסך „איתוד־רגב" בפתח־תקוה, כדי לעזור להוריו במצבם הקשה. היה חבר פעיל בסניף המקומי של „הנוער העובד". עם כמה מחבריו בסניף זה יצא להכשרה למשק אילת־השחר שבגליל העליון ועם גמר ההכשרה הצטרף לגרעין ההתישבותי „משאבים", אשר עבד בהרצליה והיה כלול בין יחידותיו המגויסות של הפלמ"ח. בפסח 1947 עבר לשירות פעיל בפלמ"ח, השתתף בפעולות של הורדת מעפילים והרבה לנדוד לרגל תפקידיו השונים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נמצא בשירות. עבר קורס מ"כ ואחרי סיום הקורס הצטרף אל יחידתו בירושלים, שבוע לפני פסח תש"ח. השתתף בקרב לכיבוש קסטון ובו נפל ב־29.4.1948. נקבר בקרית־ענבים ב־3.5.1948.

ויסרזון אפרים („נפתלי")

בן מרדכי וחוה. נולד ב־24.12.1921 בקלינגטוב שבפולין. למד ב„חדרים" ובבתי־ספר ואחר־כך עבד בחשמלאות ולמד גם נהגות. הצטרף מגעוריו לתנועה הציונית הדתית ופעל למען הקרנות הלאומיות. שנות השואה עברו עליו ברוסיה ובגרמניה. שריד יחיד ממשפחה שהושמדה. יצא ב„נתיב־הבריחה" לאיטליה, ואחרי טלטולים רבים הגיע לארץ עם אשתו באמצע אוגוסט 1947. התיישב בשכונת שפירא בתל־אביב ועבד בחשמלאות. היה חבר מן השורה ב„הפועל המזרחי". אהבתו לכלל ישראל גברה אצלו על השנאה לפגמים שמצא בחיים, ולכן נזהר מדיבורים חריפים ביותר ואת קנאתו לאמת ולישר עטף במעטה הומור. בשל סגולותיו אלו נתחבב גם על חבריו בצבא.

כחשמלאי ותיק שירת במחלקת החבלה של הפלוגה המסייעת בגדוד שבאחת החטיבות והשתתף בכל הקרבות. באחרונה עסק במיקוש הכביש מפלוג"ה לחברון ושם נפצה בהתפוצץ מוקש תחתיו ביום 23.10.1948. בו ביום נקבר בכפר־רורבורג. השאיר אחריו אשה ובת.

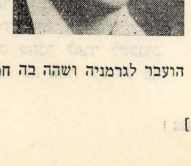
ויפשטיין יוסף

בן ישראל ורחל־רוזה. נולד ב־1 במארס 1931 בברומברג שבפולין. בהיותו בן 8, כשהחל ללמוד, הוגלתה המשפחה מלבוב לסיביר ושם, עם שחרורו, צורף לבית־ספר צבאי פולני לנערים, ואתו הגיע לארץ בתחילת 1942. בית־הספר הזה השתכן במנזר בנצרת. משם הוצא יוסף על־ידי אחותו הבכירה ממנו, שהגיעה לארץ ב־1943. בעזרת הסוכנות ו„עליית־הנוער" הוכנס למוסד חקלאי במגדיאל ושם הצטרף לגדנ"ע ועבר אימונים. היה נער אינטליגנטי, כשרוני ואהוב על מדריכיו וחבריו, בשנת 1946 עבר ליקנעם ולמד בבית־הספר המקצוע לבנאות בחיפה. גמר את הקורס הראשון, ובהתחלת הקורס השני התגייס לצבא. באותה תקופה עבר קורס לחבלנים בקיבוץ דליה שבהרי־אפרים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור, לפני מלאות לו 17 שנה, התנדב לגדוד „הפורצים" בלי לגלות את הדבר להוריו. נפל ליד חולדה ב־31 במארס 1948 ובה הובא למנוחת־עולמים ב־2 באפריל 1948.

ויצמן אהרן

בן משה ופסה. נולד ב־15 בינואר 1922 בעיר בנדין אשר בפולין. ב־1924 עלה לארץ עם הוריו בהיותו בן שנתים. למד בבית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב. משסיים את בית־הספר העממי בהצטיינות הצטרף ל„הנוער העובד" והחל לעבוד בבית־מסחר לחמרי־בנין. בימי מלחמת־העולם השניה, בהיותו כבן 17, מיד לאחר ההפצצה האיטלקית על תל־אביב, התנדב לצבא הבריטי. נפל בשבי באי כרתים. משם הועבר לגרמניה ושהה בה חמש שנים בשבי. הועבד בחוה חקלאית, בליל

וברפת. היה אדם טוב־לב וחרוץ וחבריו לשבי מעידים על מסירותו ונאמנותו לעם ולארץ. לאחר שחזר מהשבי עבד בחיפה בבית־החרושת „וולקן" ומשם עבר לעבוד בכפר־טירה במזנון, שהקים יחד עם חברו. היה חבר מסור ל„הגנה".

נפל בחיפה, בשעה שחש להציל חבר שנפצע מכדורי צלף, ביום 15.4.1948 ובה הובא למנוחת־עולמים למחרת היום.

ויצמן משה

בן צבי וחנה. נולד ב־9.7.1922 בוינה, בירת אוסטריה. קיבל השכלה עממית והתמחה במלאכת הצילום שלמד אצל אביו, צלם ידוע בוינה. עלה ארצה ב„עליית־הנוער" באפריל 1939. שנתים עשה בהכשרת הנוער במושב בלפוריה ואחר־כך שימש כקורפורל של נוטרים בשורה־התעופה של רמת־דויד. אחרי מלחמת־העולם הגיע אביו לארץ כפליט המחנות ופתח צלמניה בעפולה. האב לא האריך ימים בארץ ובנו, שעזר על־ידו, המשיך שם עבודתו עד התגייסותו.

שירת בחטיבת „הגולן" ולחם בחזית ג'נין. בשעת התקפת־נגד עיראקית באזור מוקיבלה נפגע מכדור ומת ב־10.7.1948. גויתו וגויות חבריו שנפלו עמו בסביבת פקועה ומוקיבלה נמצאו ונאספו אחרי מאמצים וחיפושים רבים בסביבה ומעבר לגבול ה„משולש" על־ידי הרבנות הצבאית, והובאו לקבורה ביום 25.7.1948 בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי בעפולה.

ויצנחויזן יחויקים (הורסט)

בן לודויג וריטה. נולד ב־19.6.1926 בברלין, בירת גרמניה. למד בבית־ספר עממי, ואחרי עליית הנאצים לשלטון המשיך בבית־ספר יהודי. הצטיין בלימודי הטכניקה וזכה בכמה פרסים. בעזרתם של הסטודנטים הנוצרים הועבר בשנת 1939 לאנגליה ושם למד שנה בקמברידג' בעת שאמו עלתה ארצה. בשנת 1940 הועבר לארץ־ישראל ובאן המשיך לימודיו בגימנסיה בתל־אביב ובית־הספר המקצועי על שם טיץ ביגור. לאחר שנת־שירות כנוטר בעין־גב חזר לתל־אביב ועבד בבתי־מלאכה שונים. שלוש שנים עבד בבית־החרושת „מטר" בגבעת־ברנר, עם זה לא הזניח את לימודיו והצליח לעבור את בחינות־הבגרות הלונדוניות, אך לא זכה לשמוע כי עמד בהן בהצטיינות. היה עלם צמא־דעת וניקה עמוקה היתה לו לספרות.

ב־11.3.1948 התיצב בקלט והועבר משם לבארות־יצחק שבנגב, במסגרת חטיבת הנגב. ב־18.4.1948 הועבר לכפר־דרום ושם נפל בהתקפה המצרית הראשונה, 11.5.1948. הוא שימש כמקלען בעמדה קדמית של הנקודה. פגז מצרי שפגע ישירה פגע פצעי־מות את יהויקים. הובא לקבורה בקבר־אחים בנחלת־יצחק.

ויצנטרגר יצחק

בן אהרן וחנה. נולד ביום 12.10.1911 בוארשה בבית ציוני שומר־מסורת. למד בבית־ספר תיכוני. הוריו היו אנשי עמל ומהם למד לאהוב את העבודה. עוד בילדותו הצטרף לתנועת „גורדוניה" והיה ער לכל הנעשה בארץ. בעשותו בהכשרה נתקבל מברק ממרכז „החלוץ" „כי פרצו מהומות בארץ ודרושים אנשים". לפני האסיפה רץ יצחק מחבר לחבר לשכנעם שיש לקבל החלטה פה אחד. ב־1933 בא לחיפה. תחילה התהלך ללא עבודה וללא צל קורה, אך ידע להתלוצץ ולעודד את הזולת. משהכה שורש בארץ התמסר לחינוך הנוער. אירגן והדריך את הנוער ב„הפועל" ואחר־כך יסד את הסתדרות „גורדוניה". גילה תכונות חינוכיות, וביחוד — לב רחום ואוזן קשבת. חניכיו הרבים נשארו ידידיו עד יומו האחרון. היה פעיל ב„הסתדרות העובדים" ובמפא"י, בסניף „הפועל" ובפלוגת „הסדרן", ובשנים האחרונות — הרוח החיה בקבוצת הכדורגל. היה גם חבר ועדת השקל של הקרן־הקיימת־לישראל. עבד כמנהל במחלקת הנהלת החשבונות ב„סולל־בונה". עלה בעבודתו ונכונו לו עליות נוספות. זמן־מה שימש כמזכיר השכני של ועד העובדים והיה לדברו של חלק גדול מחבריו וידע לבטא הלך־רוחם ומאווייהם. היה בו משהו שמשך אחריו חברים. נרתם לכל עבודה באופט־מיות והאמין באפשרות הגשמה, ואמונה זו עורר בלב כל האנשים אשר באו עמו במגע. שפע מרץ בלתי־שכיח וכוח־עבודה לא־רגיל. בחיצוניותו היה כחוש, מהיר תנועה ומהיר דיבור, ובקרבו התנגחו מאויים חזקים של יצירה. מיום עלייתו היה חבר ה„הגנה". ב־1942 התגייס לצבאות הברית ושירת בגדוד המהנדסים המלכותיים, פלוגת „סולל־בונה". היה פעיל במחסן, בנאם", בועד הפלוגה. נחל גם אכזבות. ברוב המקרים לא הסו את מרצו לאפיק יצירה ומרידות גדולה נצטברה בלבו. התמסר לעבודה בין הפליטים בטורינו (איטליה) ושם לקו כליותיו וכתוצאה מכך שוחרר מהצבא.

בשובו הביתה נרתם ביתר מרץ לעבודה ציבורית, בימי מלחמת־השחרור היה פעיל בחזית העיר התחתית בחיפה, והשתתף כאפסנאי בשעת כיבוש חיפה וטירה. על אף מחלתו עשה לילות כימים בתפקידו ומסירותו זו זכתה להערכה. חברים ראו שכוחותיו אוזלים וידידוהו כי ייגפש קצת, והוא בשלו: „הזמן אינו מתאים לכך". בגלל העבודה המאומצת גברה מחלתו, שכב שלושה שבועות בבית־החולים „ברוכוב" באחוזה ומת ב־23.8.1948. למחרת היום נקבר בחיפה. השאיר אשה, פנינה, ו־2 ילדים.

ויצפלד שלמה („צוריה")

בן דויד ואסתר. נולד ב־14.12.1930 בעיר נאוון (פומידין) ליד דנציג. בן 13 היה בעלות הוריו לארץ־ישראל. הם התישבו בתל־אביב. סיים את חוק לימודיו בבית־הספר העממי „בילי"ו" ואחר־כך למד בבית־הספר למסחר „גאולה" בתל־אביב. בבית הוריו חונך על ברכי מסורת ישראל. התעניין מאד בתולדות ישראל ובשירה. היה חבר תנועת „בית"ר". פעל במתחרת אצ"ל בכינוי „צוריה". סיסמתו היתה: „כאן בארץ־ישראל לא תהיה טרבלינקה".

במלחמת־השחרור השתתף במערכת יפו, אבו־כביר, רמלה, ונפל ליד וילהלמה. תחילה נפצע ברגלו ובשעה שהוצא משדה־הקרב נפצע בגבו ובבבד והובא לבית־החולים „הדסה", ושם מת כעבור 4 ימים, בי"ב באייר תש"ח (21.5.1948) ונקבר בנחלת־יצחק. בן 17 היה בנפלו.

ויקמן רוברט־לסטר

בן מרדכי ואלסי. נולד בכ' במרחשון תרפ"ב (21 בנובמבר 1921) בלוס־אנג'לס שבקליפורניה, ארצות־הברית. למד בבתי־ספר מקומיים ומילדותו הראה כשרונות בלתי־רגילים בדברי אמנות (ציור, פיסול, חריטה ועוד). גם בספורט ובצילום נתן את מעייניו. בסיימו את לימודיו בשנת 1939 יצא בקבוצת חברים ומורים לסיור באירופה על אופניים. עם פרוץ מלחמת־העולם חזר ונכנס לאוניברסיטה של קליפורניה ואחרי שנתים ביקר בבתי־ספר לאמנות טכנית. בשנת 1943 הצטרף לחיל־האויר של ארצות־הברית ואחרי אימוניו שימש בחזית המלחמה האסיתית־פסיפית בגדוד הצלמים ואחרי ששים וחמש שליחויות־קרב וכמאתים שעות־קרב

זכה למדליות־התעופה. עם שחרורו חזר לאוניברסיטה לשם סיום לימודיו, אבל גם אחרי סיימו אותם, ביוני 1946, המשיך לבקר בבית־הספר האמנותי. כמה חדשים לפני גמרו את התמחותו בשרטוט תעשיתי החליט לתת ידו כטייס לוחם למען ישראל. החלטה זו באה לו אחרי חוסר מנוחה והתעניינות נרגשת בכל מיני ארגונים צבאיים יהודיים בלוס־אנג'לס.

באפריל 1948 יצא בלוית חברו בדרכו למזרח ארצות־הברית להתגנד לשליחות ב"הגנה". בב' בתמוז תש"ח (9.7.1948) יצא בשליחות־טיסה על־פני הנגב וממנה לא חזר. מוסרים, כי נפל בקרבת עזה. גויתו לא נמצאה. אחרי נפלו הועלה לדרגת פקד־טייס לפי פקודת מטכ"ל.

וירובניק זאב

בן זליג ולאה. נולד ב־י"ט באלול תרמ"ז (16.9.1927) בארץ־ישראל, צאצא למשפחת רבנים. למד בבית־הספר העממי על שם ביאליק בתל־אביב וסיים שם את בית־הספר התיכוני למסחר. הצטיין בלימודיו וגם לאחר שסיימם ועבד כפקיד ממשלתי במשך שלוש שנים במחלקת מס־ההכנסה הוסיף ללמוד ולהשתלם. התגייס לשירות עם פרוץ המהומות, אף־על־פי שפטור היה מגיוס כפקיד ממשלת המנדט, ומילא חובתו בסביבות תל־אביב. השתתף בשמירה על גבולותיה ובקרבות העזים עליה. נשלח לקורס מ"כ והתמחה כצלף.

עם הפלישה המצרית נשלח לנגבה להגברת כוחות הגנתה. ביום 2.6.1948 הרעיש האויב המצרי את נגבה הרעשה כבדה ביותר מתוך כוונה לכבשה. זאב הצליח להוציא נתקים אחדים מכלל שימוש, וכמו־כן הצטיין כצלף. לבסוף התגדב לשמש כצופה על מגדל־המים, מקום מועד לסכנות. ובעמדת־מפתח זו היה מזהיר מפני כל סכנה מתקרבת ומגיב לפי הצורך וחרש ההתמצאות שלו באומץ ובגבורה. במילוי תפקידו זה שירת את המגינים הלוחמים, בהודיעו להם על הנעות־האויב, עד שנפצע מצרור כדורים ונפל, נקבר בו ביום בנגבה. מפקדו הציע להעניק לו אות־הצטיינות. משק נגבה שתל 16 עצים „לזכר הצופה האמיץ".

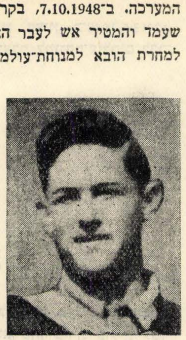
וירחובסקי (אילון) בילו

בן אבא ומלכה. נולד ב־י"ט בתשרי תרצ"א (11.10.1930) בתל־אביב. עוד בשחרותו החלו מתגלים בו קוי־אפיו העיקריים: קשיות־עורף, כוח־רצון עז וכשרונות בלימודים. המשפחה גרה בבית־הספר כדורי, לרגלי הר־תבור. אביו היה מנהל המשק בבית־הספר החקלאי ובילו למד בבית־הספר בכפר־ילדים ובבלפוריה ואחר־כך בגניגר. בן 16 נכנס לבית־הספר כדורי להשתלמות חקלאית ובזכות הצטיינותו בלימודים זיכה אותו המוסד בסטיפנדיה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייסה כיתתו לפלמ"ח, וגם בילו, בן ה־17, הצטרף אליה. לחם במשמר־העמק, עכו, מלכיה, ונפצע פעמיים בקרבות. ניחן בכושר גופני וכוח־סבל רב. בקרבות בסביבת מלכיה נותר יחידי על משלט מבודד, לאחר שנפלו כל חבריו, ופצוע קשה הגיע לבסיסו, במרחק של 6 ק"מ, על אף אש־אויב חזקה שכ־סתה את הדרך. על אף היותו פצוע קשה מקרב מלכיה הצטרף שנית ליחידתו עוד לפני שהחלים כליל מפצעיו. יחידתו עברה לנגב. מכתביו משם מלאים התפעלות: „.....אינטסטלטור' כלאודרמילק וחפר פשוט כמוני יפעלו בנגב שומם זה גדולות..." — הוא כותב. חבריו בגרעין ההתישבות אומרים לעשות למען שהרור הגרעין מהצבא ולעלייתו להתישבות, אך בילו התנגד לכך והודיע במפורש כי לעת כזו מקומו בצבא וכי לא יאה לנער בגילו לנטוש את המערכה. ב־7.10.1948, בקרב בחרבת אל־מחז, מזרחית לרוחמה, בשעה שעמד והמטיר אש לעבר האויב, פגע פגז תותח בעמדתו והוא נפל. למחרת הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות במשמר־הנגב.

וירטחיים אמזן

בן אפרים ולאה. נולד ב־11.11.1930 בחיפה. סיים את בית־הספר העממי בכפר־חיים והמשיך שנה אחת בבית־הספר הימי שעל־יד הטכניון בחיפה. הצטיין בכשרון חיקוי וקיבל תפקיד ראשי באחד מהצגות בית־הספר. עליז, בעל הומור רב, מרכז ומרתק סביבו את חבריו. בתקופת הבאבק, משהחל להשתתף בפעולות המחתרת של ה„הגנה" שהשתיקה יפה להן, נעשה רציני, מרוכז בתוך עצמו ושתקן. מטבעו היה נער רגשני וגלוי־לב ואינם עצמו לשתיקה בתוקף רגש האחריות. ב־1945 החל לעבוד כמתלמד בבתי־היציקה של „וולקן" ורכש לעצמו מקצוע של יוצק.

מיד אחר הכרזת או"ם, בנובמבר 1947, במלאות לו 17 שנה, התגייס לצה"ל. היה הצעיר בגדוד שבחטיבת „כרמלי". השתתף בקרבות תמרה, שפרעם, פיצוץ גשרי תרביחה וראש־הנקרה, בקרב יחיעם (הראשון), בסיורים ובליווי שיירות לגליל המערבי. נפל ב־27.3.1948 בשיירת יחיעם. הובא לקברות בנהריה ב־29.3.1948, בן 17 וחצי היה בנפלו.

וירניק ישראל־יצבי

בן יעקב־יצחק הכוהן ואסתר־רחל. נולד ב־19 בנובמבר 1921 בצופוט ליד דנציג. בכור להוריו. למד בילדותו ב„חדר", אהר־כך בבית־ספר עממי והצטיין בלימודים. גמר שתי מחלקות גימנסיה. ספורטאי ושחיין טוב. הצטרף לתנועת בית"ר והיה בה למדריך. בשנת 1937 עבר יחד עם הוריו ואחיו לסוסנוביץ שבפולין. בספטמבר 1939 עלה ארצה עם „עליית־הנוער". חדשים מעטים שהה בגבעת־השלושה ואחר־כך עבר לפלוגת בית"ר בראש־פינה. הוריו ויתר בני־המשפחה נשארו בפולין ונספו בימי השואה. לפי צו המוסדות התגייס לצבא הבריטי ושירת משנת 1940 במשך שש שנים בכל חזיתות המזרח הקרוב. היה בין ראשוני המתגייסים ל„באפס", שירת בקומנדו 51 תחת פיקודו של גנרל וינגייט. השתתף בפעולות בלוב, קירנאיקה, אריתריאה, סודאי וחבש. אחר כיבוש חבש שירת במצרים, הצטרף לחי"ל ועבר לאיטליה. שירת בבריגדה העברית והשתתף בפעולות ה„בריחה". בתוקף תפקידו שהה גם באנגליה. משנוכח לדעת כי משפחתו אינה עוד בחיים, התמסר ביתר שאת להצלת קרבנות המחנות. כך עזר ליתומה אחת לעלות אתו ארצה על־ידי נישואים פיקטיביים. הצטרף לאצ"ל ומילא תפקידים אחראיים בפעולות (כגון: השגת נשק ועוד). משנת 1946 ישב בנתניה ועבד בהסתדרות העובדים הלאומית. משם עבר לתל־אביב. את מרבית זמנו היה מבלה בפתח־תקוה במלאו שם תפקיד בפיקוד ארגונו.

בפרוץ מלחמת־השחרור השתתף בקרב על יפו ועוד. בקרב על רמלה יצא בראש מחלקה לסיור, נפצע ומת כעבור ימים מספר ב„הדסה" ב־26.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק, בשבט על ערש־דוי והגישו לו לשתות, שאל תחילה: „האם כבר שתו החברים? אני המפקד, רק אם יספיקו המים, תנו גם לי".

וירצברגר שלום

נפל בקרב בגוש עציון ב־12־13.5.1948. ב־17.11.1949 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

וירצר ישראל־יצחק

בן אברהם וגיטל, נולד ביום כ"ט בטבת תר"ע (1910) בוארשה, בירת פולין, למד ב„חדרים" והגיע לידיעה בתלמוד. עלה לארץ־ישראל עם הוריו ב־1924. למד עוד זמן־מה בבית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב, עד שהמצב החמרי הקשה הכריחהו להפסיק את לימודיו ולצאת לעבודה, להיות לעזר להוריו. עבד כטייח בבנינים. כשבגר **הביא את בת** דודו מפולין ונשאה לאשה. **מתוך שאיפה** להקלאות מסר את כספי חסכונותיו לחברת „בני בנימין" כדי להתקבל כחבר במושב כפר־מישה שהחברה אמרה ליסד. עברו כמה שנים והמושב לא הוקם. לאחר זמן נתקבל לעבודה קבועה בבית־החרושת „ארגמן" ושוב חסך מפיו וקנה מגרש בגבעתים והחל מכין לבנים ובלוקים בעבודה עצמית בשעות הפנאי. בעמל עד אפיסת הכוחות ובעזרת אשתו החל בונה את הבית בעצם ידיו, לפני שהספיק לגמור את הגג והחלונות הגיע תורו לגיוס לצבא ההגנה, ואם כי ראייתו היתה לקויה ורגלו וזרועו הימנית נפגעו מתאונת־דרכים מצאה ועדה ציבורית שהוא מוכשר לשירות קרבי.

נשלח למשלט מודיעין ליד בית־נבאלה ואחרי היותו שם ארבעה ימים נפל ביום 25.9.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. השאיר אשה ושני ילדים (השני נולד אחרי מותו).

וישנבסקי שאול („שאוליק")

בן יצחק (איסק'קה) ורגה, מחלוצי העליה השלישית. נולד ביום 7.11.1930 בתל־אביב. גדל בשכונת הפועלים בבית־הכרם. שם הקימו הוריו משק־עזר קטן. מנעוריו אהב את עבודת־האדמה. עבד בגינה וטיפל בעופות, וגם נמשך מאד למלאכה עדינה. ניחן בתבונת־כפים, וחבריו מטפרים על אפיזיאסקום אשר בנה בשביל כיתתו בבית־הספר, כאשר היה בו צורך ולא יכלו לרכשו. למד בבית־הספר העממי והתיכוני בבית־הכרם והמשיך בבית־הספר המקצועי „עמל" בירושלים. שם למד מסגרות. ב„הגנה" התמחה כנשק. בתקופת־לימודיו זו הקדיש את שעות הפנאי לעבודת הגן, ולעתים שהה בו עד חשכה. הספיק להתקין מדרגות מושלמות לתפארת. היה חבר ב„מחנות העולים" ואחרי הפירוד — **ב„התנועה המאוחדת"**, ומדריך בשתיהן, מן המוכשרים ביותר. עם תום לימודיו יצא להכשרה מגויסת לכפר־בלום (השתייך לגרעין שהתישב אחרי־כן בצרעה). נער עדין ובעל נפש. „באופן הרמוני מיזג באפיו תכונות הנדירות באקלימו החברתי של המשטר הקיים: העדר מרירות, הרגל להביא בחשבון את הזולת ובפשטות לבוא לעזרתו, נכונות תמיד להיחלץ לכל פעולה נחוצה, יחד עם עמידה גאה ואמיצה על הכבוד" (מדברי מורתו איטה פקטורית־אייג). עם זאת מחונן היה בתבונת־כפים והשכיל מנעוריו להתקין כל מיני מכשירי־עזר שעמדו לו ולחבריו בעבודתם; אך בעיקר הצטיין בשקידתו ובשקטו הנפשי. טהור־לב ותמים, ואף הנשק — טהור היה בידיו. היה חבר פלמ"ח.

עם פרוץ הקרבות נשלח למטה הגדוד השלישי כנשק, נהרג ביום 11.3.1948 בדרך לחולתא, בשעה שפירק מוקש גדול. היה קבור באילת־השחר. הועבר לנחלת־יצחק ב־21.9.1949.

וישניצקי נתן

בן שמעון ואהובה. נולד ב־8 ביולי 1922 בעיר קילץ, פולין. היה בן ארבע בעלות המשפחה לארץ בשנת 1926. גדל בשכונת נוה־שאנן בחיפה, גמר את בית־הספר „נצח ישראל" והמשיך שנתים בגימנסיה „ביאליק". היה חבר בתנועת הצופים, ויצא לשירות חקלאי לנהל ועשה שם כשנתים. היו בו נטיה וכשרון לחקלאות, אך אחר־כך התמזה במלאכת המסגרות. במלחמת העולם השניה היה מראשוני המתנדבים לחיל־הרגלים (1940). עבר מנהל ישר לצבא. תחילה שמר על מתקנים צבאיים בארץ. אחר העביר לפלוגת־מהנדסים ארצישראלית ועבר אתה את צפון־אפריקה עד לגבול תוניס. עם הנחיתה באיטליה עבר לחזית זו, אך כיון שיצא מקודם מחיל־הרגלים, לא זכה להצטרף לבריגדה והתמרמר מאד על כך. „רציתי להקדים, ואיחרתי", כתב לידיד. לאחר שש שנות שירות שוחרר וחזר לארץ, אך למעשה נשאר בתפקיד. היה חבר פעיל ב„הגנה", בשכונתו בחיפה, וטעם בגופו גם את מארת הריב הפנימי. בדצמבר 1947 התגדב מחדש. השתתף בהגנת השכונה ובכיבוש חיפה. עם גדוד חי"ש חיפה נשלח לגליל העליון. תחילה היה במגרה, כמפקד כיתה ואחראי למחלקה של הגדוד שהיתה במקום. משם עבר לבסיס ראש־פינה. בתפקיד ובחיים היה שלם עם עצמו ועם הבריות. השרה שמחה על נולתו, וכולו הדור אחריות. אוהב ספר ומוסיקה. ידיד נאמן. שלם גם עם גורלו. באחד ממכתביו האחרונים כתב אל אחותו: „חבל על כל יהודי [שנפל], אולם כולנו יודעים כי לא למשחק יצאנו אלא למלחמה".

הצטיין בכיבוש משלט בחזית משמר־הירדן, אשר אנשינו נאלצו לפנותו שוב מפני התקפת כוחות עדיפים של האויב. אז קיבל עליו, עם כיתתו, להישאר במקום ולחפות על הנסיגה. והוא וחבריו הקריבו את עצמם, כדי לאפשר למחלקה להגיע בשלום למחנים. נפל בג' בתמוז תש"ח (10.7.1948). הועבר לבית־הקברות הצבאי בחיפה ב־18.6.1950.

וכטפוגל שמואל

בן הרב יצחק־יעקב ובלומה־רחל. נולד ביום ג' באדר ב' תרפ"ט בירושלים. למד ב„תלמוד־תורה" ובישיבת „מאה־שערים" שבהנהלת אביו. נשתבח במידות טובות ובנכונות להיטיב לזולת והצטיין בלימודים ובהתנהגות דת"ית־מוסרית. מתוך רצון להתפרנס מיגיע כפיו עבר לישיבה „תורה ומלאכה" בכפר־אברהם שליד פתח־תקוה והשתלם במלאכת הסריגה, ואחר־כך עבד במקצוע זה בתל־אביב. ב־1946 הצטרף למחתרת אצ"ל ואחרי הכשרה ספורטיבית וצבאית השתתף בפעולות נגד השלטון הזר.

בהורף תש"ח מילא הפקידים אחראיים בפעולות נגד ערבים על גבול יפו ונתמנה כאחראי למפעל תעשית הנשק של אצ"ל. בחול־המועד פסח תש"ח יצא למערכה לכיבוש יפו ונפל בקרב ביום 26.4.1948.

ולד אברהם

בן מרדכי וחנה. שמו האמיתי הוא אברהם־משה שמידט, ואת שמו החליף בערקו מן הצבא הפולני. נולד ביום 22 בדצמבר 1922 בעיר טונדובה־וישנה בחבל גליציה שבפולין. גמר בית־ספר עממי. כחבר בתנועה הציונית שם התכונן לעלות לארץ, ואף רצה להשתלם בלימודיו, כשהמלחמה הציפה גם את החבל ההוא שסופח לרוסיה. תחת שלטון הרוסים עבד ופירנס את אמו האלמנה ועזר הרבה לפליטים יהודים מן המערב שנתגלגלו למקום־מושבו. עם התקרבות הגרמנים ברח מסביבות לבוב מזרחה. למד בבית־ספר לטנקיסטים והצטרף לצבא הפולני של הגנרל אנדרס. אחרי טלטולים רבים הצליח להגיע לארץ בשנת 1942. „ערק" מהצבא הפולני והצטרף לקבוצת גבע, בה עבד כרפתן, והתערה בחייה. עם הקמת הבריגדה העברית ב־1944 התגייס לשרת בה בניגוד לרצון הקבוצה. אחרי המלחמה פעל רבות לעזרת הניצולים הבודדים ולמען עלייתם ארצה. בשהותו בחוץ־לארץ ביקר בפולין ונודע לו כי כל משפחתו שם הושמדה על־ידי הנאצים. אחרי שחרורו חזר לגבע, הצטרף לפלמ"ח וסיים קורס מ"כ. אך לא הצליח להתערות מחדש בחיי הקבוצה והחברה ופרש משם. החל לעבוד בגנב והתנסה בענפי־חקלאות שונים. עבד ביציקת בריכות־מים ובנהגות.

בפרוץ מלחמת־השחרור גויס מיד כחבר הפלמ"ח. זמן־מה הדריך כיתת גח"ל. לפני־כן נלחם בבית־דגון ובמעניה. הוא לא הסתפק בהדרכה וביקש להעבירו לחזית. היה בין פורצי הדרך לירושלים ונפל בשייר־ג'ראח מתותחי האנגלים ביום א' דפסח (ט"ו בניסן) תש"ח (24.4.1948). הובא לקבורה בסנהדריה. ב־8.11.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

ולד אריה (לואי)

בן יעקב ורוזה, עמלים יהודים שהגרו מפולין והשתקעו בצרפת. נולד ב־9.9.1930 בפאריס. הצטיין בלימודיו בבית־הספר והמורים הרבו לשבחו, ובמשחקי הילדים נודע כאביר הצדק ומגן לחלשים. ב־1942, כשהמשפחה שוב לא יכלה עוד להישאר תחת שלטון־הכיבוש הנאצי בפאריס ועברו ברגל, בגניבת הגבול בלילה, לצרפת הבלתי־כבושה, נשא הנער בן ה־12 על זרועותיו את אחותו הקטנה בת השנתים במשך שעות דרך הגבול, שנשמר על־ידי אנשי ס"ס עם כלביהם. בטולוז המשיך ללמוד בבית־הספר ורכש ידיעה ניכרת באנגלית, אספרנטו, ספרדית ואידיש. הצטרף לתנועת־הצופים היהודית ונרשם בספר־הזהב שלה כמצטיין במשמעת ובחברות. משגבר הלחץ הגרמני גם בצרפת הבלתי־כבושה, מסרו ההורים אותו ואת אחותו למשפחה נוצרית ונמלטו לאזור אחר לחיות בחסות המחתרת. גם אריה עזר למחתרת כמידת יכלתו של נער קטן, וכשנחתו צבאות בעלות־הברית על אדמת צרפת ברח לאזור פעולת הפרטיזנים, ניצל מירייות המיליציה הוישאית שנשלחו אחריו והפרטיזנים הביאוהו אל הוריו. הצטרף לתנועת־הנוער הקומוניסטית ועסק בפעולות עזרה למען ילדי הפליטים. (בסרט דוקומנטרי של „אוניון" היהודי להתנגדות ולעזרה הדדית נגד הנאצים רואים את אריה כשהוא מנגן במפוחית־פה לפני מאות ילדים יהודים שניצלו מצפרני העמלקים). אחרי המלחמה, כשחנה לגיון סובייטי בטולוז, התפעל הנער אריה מאד מהרוסים ומאורח חייהם ורצה לנסוע עמהם לארצם, אך הוריו לא נתנוהו לעובם. אחרי המלחמה השתלם ברדיו־טכניקה ועבד בהצלחה בבית־מלאכה של צרפתי. כשהגיעתו השמועה על התחלת המלחמה בין היהודים והערבים בארץ־ישראל נשבה לרעיון יסוד מדינה יהודית חפשית ודמוקרטית ובאמתלאות שונות היה נעדר מעבודתו ומשתתף באסיפות ובאימונים של מחתרת ה„הגנה", וכשלא יכול עוד להמשיך בתכסיסים כאלה עבר לעבוד כמתלמד אצל חייט צעיר מידידיו. זה האמין לו שהוא זקוק לשעות פנאי כדי להיפגש עם נערתו ובאותן השעות היה מתאמן ב„הגנה", מאחר בערבים לבוא הביתה ובולע בשתיקה את תוכחות הוריו. בקיץ 1948 נפרד מהוריו לנסיעה למחנה־קיץ של הנוער, כדרכו בכל שנה, ואם כי שאר חבריו מקבוצת האימונים התחרטו ברגע האחרון, המשיך הוא בדרכו עד הסוף. ממרסייל כתב להוריו, שהוא נוסע להילחם בעד מדינת ישראל.

הגיע ארצה בסוף אוגוסט 1948 ונכנס מיד לשירות בצה"ל, השתתף בקרבות עד שנפל ליד דיר־אַבן, באזור ירושלים, ב־3.10.1948 ובאותו יום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

ולד ישראל (וילי)

בן דויד ואסתר. נולד ב־1918 בפרשוב שבסלובקיה. משהשתלטו הפשיסטים, משרתי הנאצים, על המדינה באביב 1939, יצא ממנה ב„נתיב הבריחה" וב־1940 הגיע לארץ והתגייס מיד לצבא הבריטי ובשנים האחרונות למלחמת־העולם שירת בבריגדה העברית והיה אחד מנבחריה להשתתף בתלוכת־הנצחון בלונדון. ב־1946 חזר ארצה, שוחרר והתיישב בירושלים. עבד כנהג מכונאי והתפרנס בכבוד. נשא אשה ונולדה לו בת. היה חבר נאמן ומסור ל„הגנה".

נהרג בשעת מילוי תפקידו בשעת ההתפוצצות בחצר המוסדות ב־11.3.1948. נקבר בסנהדריה וב־24.4.1952 הועבר להר־הרצל בירושלים.

ולדימירסקי (בן־אשר) זאב

בן אשר ומרים. נולד ב־2.7.1923 בדומ־ברוביצה, חבל פולסיה, פולין. למד בבית־ספר של „תרבות" והיה חבר ב„השומר הדתי". ב־1936, בהיותו בן שלוש־עשרה, עלה לארץ עם הוריו שהתיישבו בחיפה. בגיל רך החל לעבוד במחלקת־המים בועד הדר־הכרמל בחיפה. ביום עבד ובלילות התכונן לתעודת־בגרות בגימנסיה „אבן פינה". סיים את לימודיו בהצטיינות. במשך שנים השתתף בקורס של הרב אוסקורן ל„לימודי היהדות". השתתף בפעולות תרבות בקרב חוג הצעירים של „הפועל המזרחי"; היה חבר ההנהלה של החוג, פועל ומפעיל אחרים בעזרת „טירת צבי" שבתנועת „בני־עקיבא". במקום עבודתו מינוהו לפקיד אחראי במחלקת המדידות. ה"ה חבר ה„הגנה" משחרורו, בחי"ש דתי. מילא כל תפקיד במסירות. שמר בעמדות ואדי־רושמיה וליוה מכוניות שירדו לעיר התחתית בחיפה. מ־1942 עד 1945 היה מגויס כנותר ב„משמר־ההופים".

עם הכרזת המדינה הצטרף לצבא־השחרור. עבר קורס מ"כ. חדשים אחדים, כששירת במחלקת־ההדרכה „כרמלי" בחיפה, הדריך ט־רונים לצבא ההגנה. עם מפקדי הכיתות מאלונים השתתף בקרב על גינין. ליוה שיירות לראש־פינה. נשלח לקורס למדריכי צלפים אך נקרא באיפן פתאומי לצאת לחזית משמר־הירדן. נפל בקרב על ירדה (משמר־הירדן) ביום ט' בתמוז תש"ח (16.7.1948), ובו ביום נקבר בראש־פינה. שקט וצנוע, שופע עליצות. נתחבב על חבריו ומשכין שלום ביניהם. אהוב על מפקדיו וחניכיו. נאמן להוריו. חובב טבע ונוף. ניתן בחוש פיוטי שציפה לביטויו.

ולדמן צבי

בן שלמה ורחל. נולד ב־4.4.1929 בחדרה. הוריו התישבו בכפר־הס. גדל ונתחנך בסביבת עובדים צנועים בחיק הטבע. משסיים את בית־הספר בתל־מונד חזר לעבוד במשק הוריו ומאז היו כל מעייניו נתונים לשיפורו ולשכלולו. היה חבר ב„הנוער העובד" ובגדנ„ע. משמלאו לו 15½ שנה התגייס לפלמ„ח ושירת בו כשנתיים. היה נענה מיד לכל קריאה ואץ למלא את תפקידו. השתתף בפעולות המחתרת של ה„הגנה", בהעלאת מעפילים ובמאבק נגד השלטון הבריטי. אחרי שנים של שירות חזר למשקו. התמסר בהתלהבות לעבודה מתוך ענין רב וחדות יצירה. חלם על שיפורים ושכלולים, ואף ניסה להוציאם לפועל.

מאז ה־29 בנובמבר 1947 היה יחד עם כל חבריו בני הכפר תחילה בשמירה ואחר־כך ביחידה קרבית מיוחדת, פל„ם כפר־הס, ששימשה ביחידת חיל־ספר. מתוך היחידה נשלח לקורס לחובשים מחלקתיים. התמסר לכך מתוך יחס עמוק לתפקידו וסיים את הקורס בהצטיינות. משחזר למקומו עשה לילות כימים בשמירה ובהדרכה ב„עזרה ראשונה", מתוך הכרה שכל חייל חייב לדעת לעזור לחברו ולעזן לעצמו עזה בשעת הצורך. בהפקיד של חובש שימש ב־13.5.1948 גם בשעת ההתקפה על כפר־טירה, שהתנהל לישובי הסביבה. בקרב זה נתקלו כוחות הפל„ם בהתנגדות עזה של העיראקים ורבים נפגעו. צבי חש להגיש עזרה לחבריו הפצועים ונשאר לבסוף החובש היחידי בשדה־הקרב. לא חזר מהמערכה. גויתו נמצאה אחרי שלושה ימים בקרבת ארבע גויות חבריו החובשים. כנראה אספם צבי על־ידו ואמר להגן עליהם ולהצילם. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בתל־מונד ב־16.5.1948.

ונדל מנחם (פרדי)

בן אליעזר וגוסטה. נולד ב־19.6.1929 בברלין. משנת 1934 נדד עם הוריו בערים ובמדינות כדי למלט את נפשם מחמת הנאצים. למד בבלגיה, צרפת וספרד, ובכל מקום הצטיין בלימודיו והפליא את הוריו בכשרונותיו. בכל מקום התבלט כיהודי גא והגן בכבוד ובגבורה על כבודו בפני עולביו ומעליביו. את חוק לימודיו גמר בספרד והתמחה במקצוע היהלומים. היה חבר באגודה ספורטיבית ציונית ועלה לארץ ב־1947. בארץ המשיך ללמוד ולאחר שסיגל לעצמו את הלשון העברית ידע שבע לשונות על בוריין.

נענה מיד לצו הגיוס ועבר קורס לאלחוטאים. בשעות הפנאי אהב לצייר ובשל מידותיו הטובות היה אהוב וחביב על חבריו ומפקדיו. נפל במבצע „יואב" בעיראק א־סוידאן ב־15.10.1948. נקבר למחרת בכפר־ורבורג.

ולנשטיין משה־נחום

בן יעקב ומרים, ממשפחות רבנים ידועים בירושלים. נולד בט„ז בתשרי תרפ„ז בעיר העתיקה. בשנת תרפ„ז נרצח אביו ואמו עבלה קשה מאד לפרנס ולגדל אותו ואת אחיו שנולד יתום מאביו. למד ב„תלמוד־תורה" ובישיבת „עץ־חיים" ובגיל 17 יצא לעבודה, כדי להקל את המעמסה מעל אמו. עבד כעוזר למוכר־דגים שלוש שנים בירושלים ואחר־כך בתל־אביב, ואת רוב שכרו מסר לאמו ולעזרת אחיו שיוכל להמשיך את לימודיו ב„ישיבה" ואת מסורת התורה במשפחה. ממעט הכסף שהשאיר לעצמו היה „גלוה" גם לחברים בשעת דחקם, בלי כל בטחון שהכסף יוחזר לו. עוד בילדותו נדר לנקום את דם אביו וכשבגר הצטרף לתנועת המחתרת של אצ„ל.

אחרי יסוד המדינה הצטרף עם חבריו לצבא ההגנה לישראל, שירת בחטיבת „גבעתי" ובתוכה בקומנדו של „שועלי שמשון". השתתף בקרבות הדרום והנגב והתנדב לכל משימה קשה ומסוכנת, עד שנפל בקרב חוליקאת בדיוק ביום מלאות לו 23 שנה — ב־19.10.1948. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג.

ונדר יוסף

בן אברהם ודבריש. נולד ב־20.9.1913 בסאסוב שבמזרח־גליציה. ילד חמישי למשפחה חסידית לא אמידה. הצטיין בלימודיו ב„חדר" ובבית־הספר העממי הפולני. בילדותו מתה עליו אמו. הצטרף לסניף „בני־עקיבא" והיה מפעיליו. בהשתלמותו בעברית הגיע לסגנון נאה ודייקני. הצטיין בעבודות־יד שונות. בן 18 יצא להכשרה לקבוצת „אברהם" שבקוסוב. על אף נטייתו לעצמאות נקלט מהר בחיי החברה הסגורה, אף נתחבב על החברים בשל פעילותו, כשרונו בעבודה ותכונותיו הטובות. הצליח באריגת מרבדים, ששימשה סעיף עיקרי בתקציב ההכנסות של הקבוצה, וקיבל להנהלתו גול אריגים. אחרי שנת הכשרה עבד בהוראה בכפר כדי להשתכר כסף להוצאות הדרך לארץ. בראשית תרצ„ח בא ארצה עם פלוגה ב' של קבוצת „אברהם" שנקלטה זמנית בקבוצת שח„ל של „הפועל המזרחי" ברחובות. עבד בפרדסים, בכבישים ובבנין בשכונות אגרונבק בחולון והשתדל להתמחות במקצוע הבנין. היה מהדורשים ליסד קבוצה עצמאית. כשיצאה הקבוצה החדשה למקום משכנה הזמני במחנה כפר־פינס בסיון תרצ„ה, הפעיל את ידיעותיו בבנאות בשעת הקמת המחנה וסידורו. אחר־כך עבד עבודות־חוץ בפרדסים, בבנין ובמשק הפלחה שעל־יד הקבוצה. אחרי מות אביו העלה ארצה את אחיו הצעיר וטיפל בו. נשא לאשה חברה ותיקה בקבוצה והקים בית־משפחה למופת. בתרצ„ו—תרצ„ח השתתף בשמירה, בהגנה ובביצור המחנה. סיים אז קורס ארצי ל„עזרה ראשונה". כשהקבוצה התכוננה להתישבות־קבע נשלח להשתלם במשך תשעה חדשים בענף המספוא בבית־אלפא. עם עלות הקבוצה להתישבות בכפר־עציון, הוסיף לעבוד בבנאות כעובד מאומן, היה מקשר בין הקבוצה והקבלנים וטיפל בארגון עבודות החברים בבנין. ב„הגנה" התאמן לפעול במרגמה וסיים קורס לכבאים.

בתקופת המצור השתתף בשמירה ובביצורים. נשלח מטעם הקבוצה לעזור בסידור האמהות והילדים שהועברו לירושלים. בימי הקרב האחרון בגוש פעל במרגמה ובפרוץ שריוני האויב לכפר נפל עם נפול הגוש ביום 13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושל„ם ב־17.11.1949.

ונטורה יצחק

בן משה ומזל. נולד בשנת 1930 בסלוניקי שביוון ובשנת 1935, בהיותו בן חמש, עלה עם הוריו לארץ. בשחרותו נתיתם מאביו ונאלץ לעזוב את לימודיו בבית־הספר העממי ולהיאבק עם קשיי החיים של יתום. קיבל הכשרה מקצועית בבית־הספר „מכס פיין" חינם אין כסף, וברבות הימים היה למכונאי במוסך והצטרף ל„הנוער העובד". היה נער שקדן ועזר בכל יכלתו לאמו במלחמת־הקיום.

ביום המצור הבריטי והחיפושים האכזריים שנערכו ברחבי הישוב נחלץ לעזרת המשקים הנצורים. לפני הגיעו לגיל הגיוס יצא ביום הכרזת המדינה לחזית. במשך תקופה קצרה היה חבר אצ„ל, אך עם צו איחוד

הכוחות הלוחמים נלחם בשורות צבא ההגנה לישראל בגליל ובחזית המרכז ונפל במבצע „עין", בקרבות האחרונים על „כיס פלוג׳ה", ביום 22 בדצמבר 1948. היה קבור בגבולות, ב־11.8.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

ונסובר משה־אהרן

בן יחיאל ושרה. נולד בשנת 1923 בפולין, וב־1934 עלה ארצה עם הוריו. אחרי סיום בית־הספר העממי בתל־אביב הצטרף ל„הנוער העובד" ופעל בו גם לאחר שבגר. נקרא בו בכינוי־חיבה „משה׳לה". למרות הניגודים החריפים בין אביו ובינו בעניני השקפות חברתיות היה מסור באד למשפחה. כשהתנדב אביו לצבא במלחמת־העולם השניה ונפל בשבי הגרמני, התמסר משה לעבודה מאומצת (היה פקיד בבנק האפותיקאי בתל־אביב) כדי לעזור לפרנסת המשפחה ולהיות לאב ולמחנך לאחיו ולאחיותיו הקטנים ממנו. מצמסת החובה והאחריות השרתה עליו רצינות שלמעלה מגילו, היה נוח לחבריו, יתרן בהליכותיו עמהם, צייתן לפקודות ונכון למילוי חובות, אם כי לא הסתיר תחת לשונו דעות ביקרתיות לטובת העניין. מ־1939 ואילך חבר פעיל ב„הגנה", בגיוס מלא בח״ש המגויס בשנות מלחמת־העולם, אחר־כך זמן־מה בשירות הש״י.

ב־30 בנובמבר 1947 התיצב לשירות המולדת. מקודם בהגנת תל־אביב וסביבתה, אחר־כך באחת הפלוגות בחטיבת „גבעתי". נע עם גדודו בקרבות קשים דרומה, השתתף בקרבות לטרון ובדרום ובנגב הצפוני. סירב לקבל דרגות ותארי־פיקוד, אך משימות נטל עליו ברצון ובהתנדבות. באחרונה היה מפקד ג׳יפ ב„שועלי שמשון" ובעת נסיגתם תוך כדי קרב מבית־עפה היה הוא עם מפקד הפלוגה, אריה קוצר, באחרון הג׳יפים שחיפו על הנסוגים ושניהם נפלו בעלות הג׳יפ על מוקש במבוא הכפר ב־16.7.1948. הועבר לכפר־ורבורג ב־29.12.1948.

וַנטיק אמנון

בן צבי ואסתר. נולד בכ״ח במרחשון תרפ״ז בירושלים. גדל עד גיל 5 בתלפיות ומאז ואילך בבית־הכרם. שם לבד בבית־הספר העממי. ובבית־הספר התיכון עד גמר מחלקה ו׳. מילדותו היה חבר פעיל ב„המחנות העולים" ושאף לצאת להגשמה חלוצית. חיבב את הטבע ואת העבודה החקלאית עוד מימי טיפולו המסור בגינת הבית, שזכרה קינן עמוק בלבו ונתלווה אליו גם בשירותו במרחקים. אחרי מחלקה ו׳ למד שנתים בבית־הספר התיכון החקלאי בפרדס־חנה. הצטיין בשקידתו ובמסירותו לעבודה. סיים שם לימודיו ב־1944 ושירת שנתים בפלמ״ח בבית־הערבה, חפצי־בה ואפיקים. השתתף בעבודה, בה בלטה במיוחד זיקתו הנפשית לחקלאות, באימונים ובמסעות ובפיצוץ מסילות־הברזל והגשרים בתקופת המרי, וריכז בפלמ״ח את עניני התרבות. בקיץ 1945 שוחרר מהפלמ״ח לשלושה חדשים, ברצותו להכיר מקרוב את אורח־החיים הערבי. שהה חדשיים בכפר בית־מחסיר על־יד שער־הגיא בבית משפחת פלחים, חי ועבד עמהם ויחסי חיבה וכבוד נרקמו בינו וביניהם. שבוע למד את חיי הערבים העירוניים בחברון ושבוע את חיי הבידואים בשבט אל־סואחרה באזור צפון ים־המלח. רשימותיו המעניינות על החיים הללו נשארו בכתב־יד, רק אחת, על השוק בחברון, פורסמה ב„בטרם" (בפברואר 1948). בתש״ז למד זואולוגיה ובוטניקה באוניברסיטה העברית ושאיפתו היתה להשתלם אחר־כך ביערנות באמריקה.

זמן מועט אחרי התחילו ללמוד בקורס השני, בראשית תש״ח, התיצב לשירות המולדת ממחרת יום החלטת או״ם. שירת בסביבות ירושלים בהגנה על התחבורה ונלחם בחירוף־נפש בפורצים (ביקש ממפקדו, שאם יהא צורך לתקוף את הכפר ביתּ־מחסיר אל ישתפו אותו בכך, כי: „אכלתי לחם בכפר ההוא"). הועבר לסדום, לבית־הערבה ולקליה, השתתף בהחרבת מפעל צפון ים־המלח ובנסיגה לסדום ושם שירת בחיל־המשמר המבודד. השתתף בפעולות מלחמתיות ובהדרכה כללית ותרבותית. לפני רדתו לים המלח היה בקורס מ״כ בשעה שחבריו (ה„ל״ה") נשלחו כתגבורת לגוש עציון ונספו בדרך, וכך ניצל מגורלם. אך במכתביו לאחותו הביע ספק אם יש לברך על נסים כאלה. מכתביו מים־המלח מצטיינים בתיאורי־נוף אמנותיים ובהומור עסיסי, דוגמות מאותו הומור חי, בו השתדל „להחזיק את הנשמה" בחבריו, שהניתוק „מהעולם הגדול" (זירת הקרבות של ירושלים והשפלה) העיק עליהם יותר מהסכנות והמחסור שבחייהם המובדלים באותה סביבה נידחת. עוד בימי שירותו הראשונים בסדום בא פעם משם ירושלימה בלוית אב, שהוביל הביתה לקבורה את בנו שנפל שם בקרב, ובדרך השתדל לנחם אותו ואמר: „מה אנו יכולים לעשות? לא להילחם? אם לא נילחם, הרי לא תהיה לנו ארץ! היום — בנך, מחר — אולי אנוכי". אך לו לא ניתן לנפול בקרב. כגמול בעד פעולה נועזת קיבל עשרת ימי חופשה וטס הביתה. מחמת קלקול ירד המטוס ירידה מאונס בשטח ערבי ליד יבנה, ושם נרצחו אמנון וארבעת חבריו ביום 18.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק ב־20.7.1948.

ונציאנו פרנקו

בן ז׳קומו ורוזה. נולד ב־11 ביוני 1926 ברומא, בירת איטליה. גמר בית־ספר עממי. למד חייטות, אך לא עסק בה, כי שאף לעבודת־אדמה בארץ. הצטרף לתנועת „החלוץ" באיטליה ועבר הכשרה ממושכת ב„לנגב" שליד רומא. בשנת 1946 נאלץ להפסיקה ולחזור לעיר, כדי לעזור להוריו בפרנסת המשפחה, וכעובד כנוסה במקצועו (הוא גמר בית־ספר ממשלתי לחייטות) תרם את תרומתו לכלכלת הבית. האפשרות לעלות לארץ נראתה שוב רחוקה, עד שפרצה מלחמת־השחרור ולבו לא נתן לו להישאר מרחוק לה. הוא גרשם כמתגבב לצה״ל במשרד הארצישראלי ברומא ובקיץ 1948 נפרד מהוריו, אחיו ואחותו האחת, שנשארו בגולה, ובא לארץ, בה הקדימה להתיישב אחותו השניה, חברת הקבוצה הדתית שדה־אליהו.

אחרי פרשת האימונים יצא פרנקו לפעולתו הראשונה בקרב של עיראק אלמנשיה ב־16.10.1948 ונפצע קשות. הועבר לבית־חולים צבאי, שם התענה עוד חדשיים, והנסיונות להצילו עלו בתוהו. הוא מת ב־21 בדצמבר 1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־23.12.1948.

וסרברג ברטולד

בן יחיד להוריו זיגמונד וחנה. נולד ב־22.10.1919 בברלין שבגרמניה. למד בגימנסיה ואחרי השתלטות היטלר יצא במפעל הצלת נוער להולנד. בנתיב הפליטים נתגלגלו הוריו לשנחאי. על תלאותיו בשנות מלחמת־העולם לא הושגו ידיעות ברורות. ב־1946 הגיע ארצה, עבד בנגרות ועסק בספורט.

במלחמת־הקוממיות שירת בחטיבת „גבעתי" והשתתף בפעולות „חמץ" ביפו ונפל ביום כ״א בניסן תש״ח (30.4.1948).

וסרטיל חיה

בת בנימין וגיטל. נולדה ב־9.2.1922 באושבינצים שבדרום־מערב פולין. נתחנכה כדרך בנות המזרחים בסביבה ההיא: להשכלה כללית בבית־ספר ממשלתי פולני ולחיים מסורתיים בבית. המשפחה הושמדה והיא נשלחה למחנה־עבודה בחבל הסודטים. החזיקה מעמד עד סוף המלחמה. אחרי השחרור הצטרפה לקיבוץ „איחוד" באוסטרוביץ שליד קילץ, עברה אתו למחנה־הפליטים בדגנדורף אשר באזור האמריקני בגרמניה ויסדו את קיבוץ־ההכשרה „לגבע" של תנועת „נחם" (נוער חלוצי מאוחד) בחוות מינקופן. העפילה ארצה באניה „ברכה פולד" וגורשה לקפריסין. במחנה הצטרפה ל„הפועל המזרחי", וכששוחררה לעלות ארצה ביוני 1947 הלכה ממחנה עתלית ישר לכפר־עציון. במהרה נקלטה בעבודה ובהדרגה גם בחיי החברה. קיוותה להגיע לימי־חופשה אחדים כדי לסייר בישובי הארץ, והנה החלה תקופת המצור. השתתפה באימונים, בתצפיות ובשמירה ובהספקת מזון למגינים בעמדות.

בשעת פרוץ האויב לתוך הכפר היתה עם החברות שאינן בתפקיד במקלט המפקדה שמתחת למגדר הגרמני, וכשלא יכול האויב לחדור לתוך המקלט, פוצץ את כל הבנין ושם מצאה גם היא את קברה מתחת להריסות ביום 13.5.1948. ב־17.11.1949 הועברה להר־הרצל בירושלים.

וסרמן שלמה

בן אברהם וסופיה. נולד בשנת 1925 בעיר אוקיבורג שבגרמניה. למד בבית־ספר עממי. בנערותו מת עליו אביו. בשנת 1939, והוא בן 14, עלה עם אמו לארץ. הם התיישבו בקדימה. האם עסקה ברפואה והנער הוסיף ללמוד ולהכשיר את עצמו לחקלאות. כעבור זמן לא רב נתיתם גם מאמו. הפסיק את לימודיו והקדיש את כל כוחותיו למשק שירש ממנה. במשך כמה שנים הגיע לרמה גבוהה כחקלאי הודות לחריצותו המרובה, עבודתו המעשית ושקידתו בעבודה. את פעילותו הציבורית הקדיש לעניני הבטחון. בשנת 1945 סיים קורס מ"כ מטעם ה„הגנה" ומאז עסק בהדרכת תושבי הכפר. היה מפקד פל"ם במקום.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצה"ל. היה חבר הפלמ"ח והצטיין כמפקד גם במסגרת הצבא. בזמן הראשון היה במשלטים ואחר־כך התנדב לתפקידי סיור והצטיין כאחד הסיירים הנועזים ביותר. מאחת הפעולות האלה ב„משולש" לא חזר. באור ליום 3.11.1948 יצאו הסיירים, והוא בתוכם, לפעולה מאחורי קוי האויב בהר־אפרים ונפל בבור־בורין — טול־כרם. נקבר בנתניה. בט"ו בשבט תש"ט ניטע גן לזכרם.

וקם זאב

בן יצחק־דויד ונחה. נולד ב־6.10.1922 בפולין. היגר לפאריס. שם היה פועל־דפוס וחבר הסתדרות „פועלי־ציון" שמאל. במלחמת־העולם נמלט מפני הפולשים הנאצים לדרום־צרפת, משם ברח ב־1943 לכפרד, ומספרד העפיל לארץ והחל לעבוד בבית־דפוס בירושלים. ב־1944 התנדב לבריגדה העברית והשתתף בפעולותיה באיטליה ובארצות־השפלה וגם ביקר בצרפת. משנשתחרר מהצבא חזר לארץ ולעבודתו בירושלים והתגורר בעיר העתיקה.

עם פרוץ מאורעות־הדמים עבד בבית־הדפוס הממשלתי בירושלים, שנמצא בלב שכונה ערבית. הוא וחבריו אירגנו בחשאי את ההגנה על עובדי־הדפוס ההיהודים. על־ידי כוחות ה„הגנה" בעיר נדרש לעזוב את עבודתו ולהתגייס גיוס מלא לשורות הבטחון. ללא היסוס הצטרף לפלוגות שהבטיחו את שיירות האספקה לעטרות, הר־הצופים, רמת־רחל וכו'. שירת בפלוגת „נועם" שביחידת „עציוני" והשתתף בקרבות רבים בסביבות ירושלים. במסגרת מבצע „נחשון" נשלח עם מחלקה מפלוגת „נועם" כתגבורת להגנת הקסטל. בקרבות העזים שפרצו אז בין כוחות ה„הגנה" והערבים הראה גבורה יוצאת מן הכלל ולא עזב את עמדתו, עמדת־מקלע חשובה, גם לאחר שנפצע קשה והמשיך להמטיר אש על התוקפים עד רגעיו האחרונים. נפל בקסטל ביום 8.4.1948 והובא לקבורה במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תש"ד (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

וקם יהודה

בן חיים־צבי וצביה. נולד בפורים תרע"ו (1916) בליטא. למד בבית־ספר עממי והיה שען לפי מקצועו. חניך תנועת „החלוץ". בן 17 יצא להכשרה חקלאית. היה מארגני הקיבוץ בקלם. מסור לתנועה ולחבריו. נכון לעזרת הזולת. נתחבב מאד על כל יודעיו. בשנת 1935 העפיל ארצה ומאז היה לאיש ה„הגנה" והבטחון. במאורעות תרצ"ו—תרצ"ט ישב בטבריה והיה פעיל בהגנת המקום והסביבה ובעמדות שמירה נגד הפורעים הערבים המשתוללים. היה חבר בפלוגות־הלילה ובפלוגות־האש של ויינגייט והשתתף בהרבה פעולות מסוכנות. מטבריה נשלח לבת־שלמה והיה נוטר את כרמיה עד סוף המהומות.

עֲקִנין יוסף

בן דויד ולאה. נולד בשנת 1924 בעיר העתיקה בירושלים, במשפחה מרובת־ילדים. למד ב„תלמוד־תורה" לילדים ספרדים. בעודו נער יצא בלי ידיעת הורין לבקר אצל אחותו, שגם היא עזבה את הבית בלי הסכמתם והיתה חברה בקיבוץ „הנוער העובד" אלונים (גבעות־דייד), ונשאר שם. התערה במהרה בחיי הכפר ועסק בעבודות אחראיות במשק, וביחוד בטיפול בבעלי־חיים. גם בשמירה נשתבח באומץ ובהצלחה בבואו במגע עם השכנים הערבים, שידע את לשונם ומנהגיהם. במהומות שלפני מלחמת־העולם התנדב לנוטרות במשמר־הרכבות. במלחמת־העולם התנדב לצבא ושירת ביחידות ההובלה 467—179

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה מראשוני המתגייסים. נפרד מהמשפחה באמרו כי „מולדת קודמת לכל". שירת בחטיבת „עודד". היה מסור בכל לבו ונפשו לכל תפקיד שהוטל עליו גם בימי ה„הגנה" וגם בשרותו כחייל בצבא ההגנה לישראל הסדיר, והיה למופת לחבריו בשורה. כל ימי שירותו היה בחזית. השתתף בקרבות רבים. נפצע ביום 12.7.1948 בקרב על משמר־הירדן ומת בו ביום. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בצפת. הניח אשה, בת קטנה ותינוק בן 9 חדשים.

וקסברג אברהם

בן יצחק ומרים. נולד בשנת 1925 בעיירה יאורז'נה בפולין. קיבל השכלה עממית. נלקח על־ידי הנאצים למחנה־עבודה. עד לשחרורו עצור היה במחנה ברגן־בלזן, משיצא משם שירת תחילה בצבא הפולני, אך ברח משם למחנה אייכשטט בגרמניה. הצטרף ל„הגנה" והיה בה חבר פעיל מאד. במשך זמן מסוים הספיק ללמוד עברית וקיבל עליו תפקידים אחראיים. היה מדריך בחוג־הכשרה של גרעין „בני־עקיבא" בגרמניה. אחר־כך הועבר לתפקיד סגן מפקד מחנה־אימונים של אנשי גח"ל. היה ספורטאי מובהק והתבלט במרצי הרב ובכוח עבודתו. אף־על־פי שהיתה לו אפשרות להגר לאמריקה עלה ארצה ביולי 1948 והצטרף מיד לצבא ההגנה לישראל.

ב־16.10.1948 יצא עם חבריו להתקפה על עיראק אלמנשיה. בהתקפה נפצע קשה, ועל אף דרישתו מחבריו שיניחוהו הובא לבית־חולים. מת מפצעיו בו ביום. היה קבור בגת. ב־29.9.1949 הועבר לנתניה.

וקסברג חיים (הנריק) („הֶנְיֶק")

נולד בשנת 1925 בעיר סוסנוביץ, בפולין. למד בבי־ספר עממי. עבר בשלום את תקופת מלחמת־העולם ואימותיה, אף קנה לו בהן נסיון מלחמתי. ועוד בהיותו בקפריסין (בא באניה „לטרון" בקיץ 1947) היה פעיל בארגון ה„הגנה". בארץ עבד תחילה כפועל בנמל חיפה, אך מיד עם החרפת המצב הצטרף לכוחות־המגן ולא חיכה לצו. שירת בחטיבת „כרמלי" מראשיתה והשתתף בפעולותיה.

נפל עם שיירת יחיעם ביום ט"ז באדר ב' תש"ח (27.3.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה ב־29.3.1948.

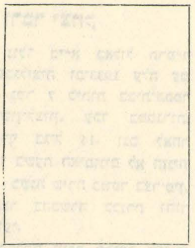
וקסלר אריה־יחזקאל („לייבי")

בן אברהם ועדה. נולד בט"ז בתשרי תרפ"ו, א' דחול־המועד סוכות, בזכרון־יעקב, דור שלישי במושבה, נכד לאחד מחלוציה. היה מטובי התלמידים בבית־הספר המקומי, הצטיין ביחוד בחשבון. חיבב מוסיקה מילדותו. התחיל במפוחית־פה והמשיך באקורדיון ובכלים אחרים. אהב לנגן להנאת עצמו ובשעת הצורך הסכים להופיע גם לפני קהל בנשפי נוער ובחגיגות לטובת מפעלי חסד ותרבות, אך בתנאי שקהל המאזינים לא יפריד בינו ובין הנאתו המוסיקלית הפנימית. גמר בית־המשך ט' וכבר האדמה הקשור למשק הוריו הלך ללמוד בבית־הספר החקלאי התיכוני בפרדס־חנה. נתקבל לכיתה א', ולמד שנתים ובגלל חוסר ידיעות בלימודי־הטבע של כיתה א', שלא למד בה, הפסיק לימודיו אחרי שנתים והתמחה במשק אביו בזמירה ובהרכבה במשתלת־גפנים. חזר לבית־הספר ובארבה שקיבל לשלושה חדשים התכונן ועבר בהצלחה את הבחינה בטבע ואחר־כך הוסיף ללמוד ולהדריך את חבריו במשתלת הגפנים שהקימו ביזמתו, עד שגמר את בית־הספר בהצטיינות ועשה את שנת־השירות במשק אביו. מתיבוריו נראה שהיה בעל תפיסה רחבה ומעמיקה בתחומים שונים של התרבות העברית והכללית. היה פעיל בתזמורת המקומית לכלי־נשיפה, אירגן מטעם „המכבי" קונצרטים של תזמורת־ג'ז לטובת מוסדות־חסד ועזר לארגן את תזמורת המושבה לאחר שהתפרקה. בינתים המשיך להשתלם בפסיכולוגיה ובמדעי החקלאות והטבע בעזרת ספרים וכתבי־עת שהזמין מאנגליה ומאמריקה. בסתיו 1947 נענה מבית־הספר הגבוה לחקלאות במונפלייה שבדרום־צרפת לבקשתו להתקבל שם כתלמיד, וכבר היה מוכן לנסוע שמה להתמחות בעיקר בענף הגפן. היה חבר פעיל ב„הגנה" ועבר קורסים שונים וגם נשלח באופן מיוחד לקורס ל„עזרה ראשונה" שסיימו בהצלחה. בחזרו מהקורס הדריך את החי"ש שהיה אחד מחייליו ומדריכיו.

בנפול ההכרעה בלייק־סאכסט ובהרגישו בסערה המתקרבת דחה את נסיעתו לזמנים שקטים יותר. מילא את חובתו בשמירה במושבה ובסביבתה. היה תמיד יוצא עם פלוגתו לפעולות צבאיות והגנה על הישובים העבריים והדרכים. מטעם מפקדת ה„הגנה" הוטל עליו לארגן ולנהל סניף ל„עזרה ראשונה" בבת־שלמה ובזכרון־יעקב. עשה את כל ההכנות בשקידה ויזמת המקצוע. בצאתו למילוי תפקידו נפגע קשה בתאונת־דרכים בגבול זכרון־יעקב ביום 12.12.1947. הובא חזרה לתחנת ה„עזרה הראשונה" ובה מת. נקבר בזכרון־יעקב. זכרו הועלה בספר־זכרון בשם „קודם זמנו", שהוציאו חבריו ביום השנה לנפלו. במלאת שנתים לנפלו יסדו חבריו לזכרו מועדון בשם „אוהל אריה" לתלמידי בית־הספר החקלאי בפרדס־חנה. כן הוקמה ספריה חקלאית על שמו בבית־הספר העממי בזכרון־יעקב ובמועדון החקלאי הנקרא על שמו.

וקסלבום יצחק

בן מאיר. נולד בשנת 1926 באחת הקהילות היהודיות שבהונגריה. סיים את לימודיו בבית־ספר עממי. הנאצים החזיקו אותו במחנותיהם ועינו אותו קשה. משחורר החליט לעלות לארץ־ישראל. כי שוב לא ראה לעצמו כל תקוה ויעוד בגולה. הוא נפרד מאביו שנשאר בחיים ויצא לדרך. הגיע לארץ ב־1947, בערב פרוץ מלחמת־השחרור, והיה מן הראשונים שהצטרפו לצבא ההגנה לישראל, בחזית ירושלים. השתתף במערכות הקסטל, שייך־ג'ראח, שער שכם ועוד.

נפל במוצרה ב־20.5.1948. ביום 10.9.1950 הועברו עצמותיו למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

וקסלר מאיר־מוריס („מיקי")

בן חיים־קרול וברכה־בטי. נולד ב־17 במאי 1924 ביאסי, רומניה, ועלה משם ארצה עם הוריו ב־22 במארס 1941. בפרוץ מלחמת־העולם השניה רצו הוריו לשלחו ללמוד לאנגליה, אך הוא לא רצה להישאר בגלות והחליט לעלות ארצה. בהשפעתו עלתה עמו כל המשפחה. בבית־הספר התיכוני „שלוח" בתל־אביב היה תלמיד מצטיין, מובחר כל שנה בפרסים. לאחר שסיים שם את חוק לימודיו נתקבל לאוניברסיטה בירושלים ולמד פיסיקה וחימיה במחלקתו של הפרופסור פרקש ז"ל. היה חריף ומעמיק, תאב דעת בלימודי ההיהדות וצמא השכלה כללית. בעל תפיסה נפלאה. ב־1947 גמר בהצטיינות את לימודיו באוניברסיטה והוכתר בתואר „מגיסטר". אחרי־כן החל לעבוד במעבדה החימית של האוניברסיטה ורצה להקדיש את חייו למדע. בסוף 1941 הצטרף לפלמ"ח. ב־1942 עבר קורס למ"כ בבית־אלפא ומשמר־העמק. אחר־כך

נכנס ל"הגנה" והתאמן בסביבות ים־המלח. בזמן הקרבות היה בשמירה על הר־הצופים בירושלים.

בדצמבר 1947, אחרי החלטת או"ם, התגייס לחמ"ד. בשירותו שם באו לידי מיזוג זיקתו למדע והכרתו הלאומית. מנומס ועדין, תורה ודרך־ארץ חברו בו יחדיו, לכל מצא לו שעה פנויה. עובד בדעי וחבר פעיל ב"הגנה", מנגן בכינור ועוסק בספורט. לפי עדות מורו עתיד היה להיות איש־מדע מובהק. עלה עם שיירת "הדסה" להר־הצופים להשלים את נסיונותיו האחרונים לפני עברו לתל־אביב — ונפל בליווי השיירה ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948).

זקלר סוניה

בת יוסף ומאלי. נולדה באוקטובר 1931 בעיר בוטשאני, רומניה, ועלתה לארץ עם "עליית־הנוער" בשנת 1945. בחוץ־לארץ סיימה בית־ספר עממי וטעמה את הטעם המר של הגלות. הגיעה לארץ על סיפון האניה "חנה סנש". עשתה שנתים ב"חברת־הנוער" ברמת־הכובש. משם עברה לגען.

כשפרצה מלחמת־השחרור ירדה לנגב. חזקה באפיה. מחוסנת בפני פגעים, ועל־פי רוב עליזה ומשרה שמחה על סביבותיה. ידעה להסתגל לכל עבודה, וידיה תמיד עמלות. מטעם החברה הוטלו עליה תפקידים שונים שמילאה אותם בנאמנות. משאלתה האחרונה היתה לצאת יחד עם הבחורים לקרב, כאחת מהם. קיפחה חייה בדרך לגבולות במקרה־אסון ביום 16.8.1948. הועברה לנחלת־יצחק ב־11.8.1949.

ורבר יצחק

בן שמואל. נולד בי"א באלול תרפ"ח בפרובוזנה שבגליציה וב־1933 עלה עם הוריו לארץ. גמר 7 כיתות בבית־הספר העממי בראשון־לציון. עבד במסגרות. לגדנ"ע הצטרף בגיל 14, וגם לאחר שנפצע בראשו בשעת האימונים לא הזניח אימונים אלה. כשנה שירת כנוטר בצר־פין, שהה זמן קצר בהכשרה בכנרת וחזר לעבודה במקצועו.

יומים אחרי החלטת או"ם התיצב לחי"ש והשתתף בפעולות בדרום, בשמירת הבטחון בקו תל־אביב—ראשון־לציון, בכיבוש סרפנד ובשלבים הראשונים של מבצע "נחשון". סיים קורס לחובשים והשתתף בקרבות נגד המצרים בסביבת בית־דראס. אחרי הפוגה א' עבר עם יחידתו לנגבה והשתתף בפריצת הדרך אל הנגב. בקרב בית־עפה, בהחישו עזרה לנפגעים מפגז, נפגע גם הוא ונפל ביום ב' בתמוז תש"ח (9.7.1948). הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־23.1.1951.

ורטהיים אהוד

בן אוסקר ומילה. נולד ב־21.9.1921 בווינה, בירת אוסטריה. גדל באוירה מתבוללת. היה חניך גימנסיה כללית וחבר בתנועת־צופים כללית. עם עליית הנאצים לשלטון התקרב לציונות. עלה לארץ בשנת 1938 עם "עליית־הנוער". התחנך ב"חברת־הנוער" בגבעת־חיים, בה התבלט בכשרונותיו ומרצו והיה הרוח החיה בחברה. מ"חברת־הנוער" נשלח לסמינרין של "הנוער העובד", פעל בהדרכת נוער בחפציבה וקיבל הכשרה בענף הפלחה בגבת. כשהצטרפה קבוצתו למשק בית־אורן שעל הכרמל עבד בענף הצאן ומסר מזמנו החפשי להדרכה ואימונים. עם צאתו היה עובר מחלקת־שדה אחת לשניה וכרע נאמן ליוהו תמיד הספר. התעניין בספרות יפה, בספרות מקצועית ואהב אמנות ומוסיקה. איש־מגן מטבעו. הצטיין בכשרונות בלתי־מצויים בסייריות. הוא הכיר כל בקעה וגבע, כל סלע וערוץ על הכרמל. תכונה זו מיזג בתוכו גם כאיש־מגן וגם כרועה־צאן ועובד־אדמה. כשהיה יוצא עם חבריו לסיור ולפעולה היה הוא הצועד בראש וכולם בטחו בו. כחבר ה"הגנה" השתתף בקורסים רבים. במשק שימש בתפקיד של סגן־מפקד המקום ופעיל בועדת הבטחון. כמפקד מחלקה, שהיתה מורכבת מחברי המשקים, השתתף בקרבות הכרמל בסיור «אלים» על ג'בע, בקרבות בעין־ע'זאל, טירה, עין־חוד, בתפיסת הכפרים אל־מזר, כפר־לאם וסרפנד ובאחרונה שוב באל־מזר ועין־ע'זאל. היה שקול בדעתו ומחושב בקרב. בשקט ובבטחון נתן פקודותיו והוביל את חבריו לפעולה.

נפל בעין־ע'זאל ב־21 ביולי 1948 מצרור כדורים שפגע בו מטווח של 250 מטר, בשעה שיצא לפני עמדות מחלקתו לבדוק «שטח מת». נקבר בבית־אורן ב־26.7.1948. השאיר אשה וילד. לפי החלטת המטכ"ל הועניקה לו אחרי נפילתו דרגת סרן. לזכרו הוציא הקיבוץ חוברת בשם «אהוד».

ורטנשטיין ישעיהו

בן אברהם ולוטי. נולד ב־12.5.1931 בבוקרשט, בירת רומניה. למד בבית־הספר העברי על שם המלבי"ם. אחרי שהחרור רומניה מהכיבוש הנאצי שלחוהו הוריו ארצה עם "עליית־הנוער", ודרך איסטמבול, אנטוליה וסוריה הגיע לארץ ברכבת ב־22.10.1944. התחנך בחוות־הילמוד שבצפון תל־אביב ובחברת הנוער העולה שבמשק עיינות והתקשר לעבודת האדמה. אחרי למעלה משנתים הגיעו הוריו לארץ בנתיב הבריחה וההעפלה ונעצרו בקפריסין. להוריו כתב הימאות. למד בבית־הספר העממי, היה תלמיד טוב, אך הצטיין ביחוד בחבונת־כפים. כבן 16 הצטרף ל"הגנה". היה גם חבר ב"הפועל" הימי ושימש שם כמדריך. אחרי סיימו את בית־הספר העממי רצה להמשיך את לימודיו בבית־הספר הימי בחיפה, אך בחמת מצב הבטחון הגרוע לא נתגשם חלומו זה. למד בבית־הספר המקצועי «שבח» ואחרי שנת לימודים בו למד טבחות ואפיה כדי להגיע לעבודה באניה ולו כטבח ימי בלבד.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לפלוגת הים של הפלמ"ח ולמד בקורס לימאים במחנה סידני־עלי. אולם בתקופת הקרבות הקשים על הדרך לירושלים צורף לחטיבת «הראל» אשר פעלה באותו השטח ונזקקה לתגבורת כוחות. תגבורת זו גויסה בשעת הצורך מתוך שורות הימאים. השתתף אתם בקרבות רבים ובמכתביו האחרונים הביעה באו לידי ביטוי נעגועיו העזים על הים והעבודה עליו. באחד הקרבות של גדוד «הפורצים» נפל במשלט הדרך לירושלים ב־13.5.1948. נקבר למחרת בקרית־ענבים.

בעברית משובשת — ובלבד שתהיה עברית — על חייו וגעגועיו לראותם כבר בארץ, על התפעלותו ממראה עיניו במשקים שביקר ועל המאורעות שהסעירו את הישוב („השבת השחורה", דיכוי בריטי ועוצר, פרשת „יצ'את אירופה", הקמת 11 הנקודות בנגב וכו'). באחד המכתבים הודיע על רצונו להתכונן בהחינת־בגרות „מפני שמלחמת־השחרור של ארצנו דורשת גם אנשים בעלי השכלה". ב־3 במארס 1948 כתב: „אם אני ועוד כמוני נצטרך להחזיק רובה ביד בגיל של 16 שנה ולא לישון בלילות — זה קשה, אבל יכולים את זה עם מרץ, בתקוה לבחר ולא להוותה". אחר־כך גויס לשירות מלא ונשלח לקורס־חבלנים. היומן שכתב בקורס מוסר תיאור חי של מפעל זה וסדר יומו. הנער בשנתו ה־17 נרתם לסדר ולמשמעת של חייל עם כל החומרות הקסרקטיניות. אחרי תרגילו הראשון בפיצוץ רשם ביומנו מה שהירהר בשעת מעשה: „אני לומד עכשיו להרוס במקום ללמוד ולבנות. אבל כאלה הם הזמנים וצריכים לדעת גם להרוס ולחבל באויב כדי שנוכל לבנות ולהתבסס על אדמתנו". בחופש חג הפסח נפגש עם הוריו שבאו לארץ. אמו ניסתה לשדלו שלא יעזוב אותם, כי הם זקוקים לעזרתו בסידורם בארץ, והוא השיב לה כי עכשיו המולדת קודמת להורים, ויש להילחם באויב כדי שתהיה לנו ארץ.

יצא לחזית ושירת בה כחבלן נגד הכנופיות ונגד הפולש עד שנפל ביום 3.6.1948 ליד זרנוקה.

וריס ישראל

בן מנצור ונעמי. נולד ב־1930 בתימן. עלה ארצה ב־1945, נתחנך במוסד דתי לנוער־עולה בכפר־גנים שליד פתח־תקוה ועבר להכשרה במוסד „נוה־עמיאל" שבמושב שדה־יעקב.

בראשית מלחמת־השחרור השתתף שם בשמירה ובהגנה, אחר־כך גויס לשירות מלא בגדוד בחטיבת „כרמלי" והשתתף בקרבות טול־כרם, סג'רה, תרשיחה, ראש־הנקרה ובחזית ה„משולש". באחרונה השתתף בכיבוש הכפר בירוה שבגליל המערבי, ושם נפל ב־4.7.1948 ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה.

ורם שלמה

בן דוב וברכה. נולד ב־27.7.1927 בוארשה, בירת פולין. יחיד להוריו. עלה ארצה ב־1935. גמר בית־ספר עממי בתל־אביב, התמחה כלוטש־יהלומים, ובערבים השתלם בבית־הספר הטכני „מונטיפיורי". מגיל 14 חבר ה„הגנה". בפעולות המחתרת נגד הבריטים נתפס ונכלא בלטרון וישב שם בכפיפה אחת עם ראשי הסוכנות.

הוא היה אחד הותיקים במחלקת הנכב"ד (נשק כבד) בחי"ש תל־אביב, ומיד עם הכרזת החלוקה גויס לשירות מלא. בתחילה היה יוצא להגנה על שכונת התקוה וללוויי שיירות לירושלים ואחר־כך השתתף בטיהור הדרום, בקרבות אל־קובאב, אבו־שושה, יזור, ברקה, בהתקפה הגדולה על אשדוד ובהגנה על בית־דראס. בהפוגה א' עשה בנגבה והשתתף בכיבוש עבדיס ובהסתערות על ע'ראק א־סוידאן ובית־עפה, וכאן נפצע בידו. משהחלים צורף למחלקתו כמ"כ ופיקד על אנשי גח"ל מצפון־אפריקה. בצאתו לבקר בגזרות עמדתו נפל בפעולת „יואב" בכאוכבה ב־18.10.1948 ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

ורנר אברהם

בן מאיר וחנה. נולד בשנת 1900 בוארשה, בירת פולין. סיים את בית־הספר התיכוני בזמן שפולין כבר הגיעה לעצמאות והתחזיל לעבוד כפקיד ממשלתי. נסיבות הזמן הביאוהו לרוסיה. שם שירת בצבא בדרגת קצין, הרגיש את עצמו מבודד מאין ידידים וחברים מקורבים וברה. הגיע לצרפת ומשם עבר ליוון. נשא אשה ושניהם עלו ארצה בשנת 1928. התישב בתל־אביב. היה צבע, אך נמשך לחיי צבא ולשירות המולדת. במלחמת־העולם השניה התגייס אף־על־פי שצו הגיוס לא חל עליו. שבע שנים שירת בחיל־התעופה של הצבא הבריטי. משחוזר חזר לחייו האזרחיים ולמקצועו. שתקן מטבעו. התבלטה בו התכונה לעזור לזולת ולעשות למען הכלל.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין הראשונים שיצאו להגן על שכונות־הספר. השתתף בקרב בבית „היוצק", בגבעת־הרצל, נפצע פעמים מספר בלי אשר יגלה את הדבר בבית למשפחתו. נפל ב־30.4.1948 בקרב על מנשיה. כאשר סגן אנגלי הפגיז את העמדה נפצע מהפגז בפעם השלישית, הועבר לבית־החולים „הדסה" ושם מת. ב־2.5.1948 נקבר בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה, מרים, ושתי בנות.

ורנר משה

בן יהושע ובילה. נולד ב־11.11.1919 בבייץ', שבמערב־גליציה. למד שנים אחדות בישיבת האדמו"ר לבית האלברשטאם בבובוב. במלחמת־העולם השניה התענה במחנות־עבודה. אחרי השחרור הצטרף לקיבוץ־ההכשרה „לנצחון" של „בני־עקיבא" בקראקא. נתגלה כמדריך רוחני מוכשר לחינוך החברים לתורה ולבצוות ולהגשמה קיבוצית בעבודה. נשלח בטעם מרכז תנועת „תורה ועבודה" בפולין לארגן ולהדריך קבוצות־הכשרה בגלייויץ ובביטום שבשלזיה העילית. בעברו במסעו את ברלין הלך בין תפילת־שחרית ובין פת־שחרית לסדר טכסה כשר במחנה־המעבר של הפליטים שבאו מפולין. הצליח להמשיך דרכו לפרייבין שבגרמניה, שם אירגן וניהל חות־הכשרה של „תורה ועבודה". אחרי נישואיו במאי 1947 עלה לארץ־ישראל עם רעיתו ושניהם הצטרפו לכפר־עציון. אחרי שנות מנהיגות והדרכה מצא לו שם מקומו כאחד העובדים הרגילים ומילא תפקידו בשקידה בעבודות המשק.

בראשית ההתקפות הערביות בתוך תש"ח עברה רעיתו ובנו הפעוט ירושלימה והוא התמסר לאימונים, לשמירה, לעבודות ביצור והשתתף בקרבות עד שנפל עם נפילת הכפר והגוש ביום 13.5.1948. גויתו הועברה לקבר־אחים על הר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

ורצברגר פתריאל

בן צבי ובלה. נולד בשנת 1920 בעיר בורשה, ברומניה, למשפחה ציונית. קיבל חינוך תורני ב„חדר" וב„ישיבה" והשתלם בלימודים כלליים בכוחות עצמו. כבר בילדותו טבועה היתה בו תשוקה עזה לחיי עבודת־אדמה, אולם בגלל תנאי־החיים הקשים לא יכול להגשים את מאוויו. בפרוץ מלחמת־העולם השניה נלקח לפלוגות־העבודה של הצבא ההונגרי, ולאחר תלאות רבות הצליח להסגיר את עצמו לצבא הרוסי. היה בשבי הרוסי עד שהתגייס לצבא־השחרור הרומני, בו שירת

בשנה. באותו זמן נודע לו על השמדת הוריו בידי הנאצים. ב־1947 עלה ארצה באנית־המעפילים „כנסת־ישראל", נתפס ועשה שנה תמימה במחנות־המעפילים בקפריסין. שם התמסר להוראת הלשון העברית, שידע אותה על בוריה, לחבר"ו, אף חיבר לשם כך מחברת דקדוק מקוצר. אהב את הוולת ועזר לחבריו בשעת הדחק, והם אהבוהו בגלל תכונותיו אלו.

מיד עם בואו ארצה הצטרף לשורות הלוחמים. השתתף בכיבוש בית־ע"ו ובית־סוסין ליד לטרון. ב־10.10.1948, בהתקפת האויב על גבעת בלטון, ליד תרשיחה, נפל עם כמה מחבריו בידי האויב שהתעלל בהם והרגם. למחרת היום הובא לקברות בנהריה.

ורצברגר שאול (אריה־לויב)

בן ישראל ואסתר־מלכה. נולד ב־30.9.1920 בבורשה, ישוב חסידי גדול בחלק הרומני של מחוז מרמורוש בצפון טרנסילבניה. למד ב„חדרים", בבית־ספר עממי ממשלתי ברומניה וב„ישיבות". נמשך לרעיון „השומר הצעיר", עזב את ה„ישיבה" ולמד מכונאות. ב־1941 הצפיל ארצה באניה „דוריאן 2", ישב כלוא שנה וחצי במחנה עתלית והרבה להשתלם בידיעת הציונות ועיקרי תנועתו. מששוחרר הצטרף לקיבוץ הארצישראלי ו', עבד במחנה צבאי והיה חבר ועד הפועלים. בתקופת המאבק של ה„הגנה" נגד הבריטים התנדב לפלמ"ח, שירת בפל"ים והגיע לתפקיד מפקד־סירה. השתתף גם בפעולות יבשתיות של חבלה בתחבורה לשם הפגנת הכוח והרצון היהודי נגד משטר החוק הבריטי. משגמר את שירותו בפלמ"ח חזר לעבודה בקיבוץ שלו שחנה אז בנחלת־יהודה והתעתד להתנחל בעין־דור.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הזר לשירות בפלמ"ח בתפקיד מ"כ. השתתף בהרבה קרבות, שקד על טובת אנשיו כאב ואח והשתדל להפיק מהם את המכסימום למען שחרור המולדת. בו בזמן שקיבוצו עמד לעלות על הקרקע הוטל עליו להשתתף בנסיון לכבוש את משטרת עיראק א־סויראן, לשם פריצת הדרך לנגב, ושם נפל ביום 10.6.1948. היה קבור ברוחמה. ב־18.5.1950 הועבר לחיפה לבית־הקברות הצבאי.

ורצקי בנימין („בנק")

בן חיים־אליעזר וצפורה. נולד ב־22 בנובמבר 1924 בעיר לודז, פולין. עד למלחמת־העולם השניה למד בבית־ספר. עם כיבוש לודז על־ידי הגרמנים נכלאו הוריו והוא ואחיו הקטן בגיטו לודז. שם הספיק לסיים לימודיו בבית־הספר התיכוני (בשנת 1942), אף השתתף בפעולות המחתרת. בשנת 1944 הוגלו (אביו ושני האחים, האם גועה ברעב עוד בשנת 1942) לאוישוויץ, ובשעה שאביו לוקח למות, נלקחו שני הנערים לעבודת־כפיה במחנה בלכהמר. משם שוחררו על־ידי הצבא האדום ב־2 בפברואר 1945. שאף לעליה, הצטרף לקיבוץ „איחוד" ובחר בדרך החלוצית. אך תורו לעליה הגיע רק בסוף שנת 1947, הפעיל באניה „האומות המאוחדות" ועלה בשלום בחוף הצפוני, בקרבת נהריה, ב־1.1.1948. מיד התגייס. צורף תחילה לפלמ"ח, ואחר־כך לחטיבת „אלכסנדרוני". נלחם בחזית טול־כרם וטנטורה, ראש־העין ומגדל־צדק.

נפל בקרב על קולה. היה בין אלה שנכנעו לחיילי הלגיון, אך לא נלקחו בשבי אלא נרצחו בדם קר ביום ט' בתמוז תש"ח (16.7.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה ב־19.7.1948.

ורקר ישראל

בן אליהו ומינה. נולד ביום ב' באלול תרמ"ט בברודי אשר בפולין. מילדותו חונך חינוך מסורתי ב„חדר" והצטיין בתפיסתו הטובה ונודע כעילוי. בשנת 1935 עלה עם הוריו לארץ־ישראל. את חינוכו העיקרי בארץ קיבל בתלמוד־תורה על שם „חפץ־חיים" במגדיאל. כשסיים שם את לימודיו בהצלחה עבר לישיבת הרב עמיאל בתל־אביב. גם שם הצטיין והשאיר בכתובים כמה מעבודותיו החשובות. לאחר זמן עבר לישיבת „הישוב החדש" בפתח־תקוה, ושמו יצא כתורני מופלג, אולם לרגל מצבם הכלכלי הקשה של הוריו החל לעבוד חצי יום במשק הוריו ואת המחצית השניה הקדיש לתלמודו. נבחר על־ידי סניף „הפועל המזרחי" במגדיאל כבא־כוחו בלשכת־העבודה ומילא תפקידו בהצלחה.

בפרוץ מלחמת־השחרור נענה מיד לצו והתגייס. הועבר לנתניה ובה קיבל את אימונו היסודי. עם פלוגתו, אשר השתייכה לחטיבת „אלכסנדרוני", הועבר ממקום למקום בגבול ה„משולש". הצטיין בסדריו ובדיקנותו בעבודה. ניצל כל חופשה קלה כדי לעזור להוריו אשר אהבתו ומסירותו הרבה אליהם נתגלו בכל הזדמנות. השתתף עם יחידתו בכל הקרבות שבסביבה. כמקלען השתתף בקרבות כפר־יעבץ, מגדל־צדק, ראש־העין, לטרון, קאקון, שם נפצע קלות ברגלו. עם רגל חבושה השתתף בקרב קולה. חיפה במקלעו על מחלקה שלמה עד אשר נפל חלל ב־17.7.1948 והובא לקבורה בנתניה, בקבר־אחים, ב־19.7.1948.

ורדי מנדל

בן משה־ראובן ופייגה. נולד ב־29.12.1924 בעיר באקאו שברומניה. גמר שש כיתות של בית־ספר עממי ושתי מחלקות בגימנסיה והחל להרויח את לחמו כובן בחנות. עלה לארץ בשנת 1946. עבד בפרדס, מקום מגוריו — רעננה. התאמן בשורות ה„הגנה" ובבוא המועד התגייס לצה"ל. צורף לגדוד אחד והשתתף במערכת לטרון.

נפל ב־26.5.1948 בקרב לטרון. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

ורשבסקי יעקב

בן משה ומרים. נולד בשנת 1921 בזדונסקה־וולה, פולין. למד בבית־ספר עממי. היה חבר בקן המקומי של „הנוער הציוני". מלחמת־העולם השניה עיכבה את עלייתו לארץ. שנות עבודת־הכפיה והכלא במחנות־הסגר שברו את רוחו. בשנת 1945 הגיע לארץ והצטרף לקבוצת ניצנים. יחסם האדיב של חבריו וחיי־העבודה הקולקטיביים עודדוהו וחיזקו את אמונתו־באדם שלקתה. במשך שלוש שנים של מרגוע נפשי התערה בחיי הקבוצה. קנה לו ידיעה בלשון העברית ובהתערותו בעבודתו מצא את מקומו הקבוע במלאכת האפיה.

נפל במערכת ניצנים בכ"ט באייר תש"ח (7 ביוני 1948) ונקבר בה. זכרו הועלה בחוברת „ניצנים במצור ובמערכה".

זאבי יוסף

בן יקותיאל ורחל. נולד בשנת 1930 בעיר בלד אשר באפגניסטן. עלה עם הוריו בשנת 1936. גמר בית־ספר עממי בשכונתו — שכונת שפירא אשר בתל־אביב — ולמד את מלאכת הסנדלרות. עבד בכמה בתי־חרושת לנעלים. הוא ואחיו פירנסו את הבית, בחור שקט וביישן, ממעט בדיבור. שומר דת, ולא החסיר מעולם את שלוש התפילות היומיות. כשהלך לצבא לקח אתו ספר־תהילים קטן, ארבע־כנפות ותפילין. התנדב לצבא לפני שהגיע תורו לגיוס. משסיים את אימוניו אמר לבני המשפחה בגאוה: „יוצאים לפעולה, לכבוש את כל ארץ־ישראל בעזרת־השם".

התגייס ב־23.3.1948. גמר את אימוניו ויצא לקרבו הראשון ב־16.4.1948. נפל ב־13.5.1948 בקרב על כפר־סבא הערבית. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־16.5.1948.

זביקלסקי אורי

בן יוסף ובלה. נולד ב־8.8.1930 בירושלים. מילדותו נודע בבית־הספר ובבית כבעל הרגשת חובה ואחריות. בהיותו בן 12, בצאתו עם כיתתו לטיול בקיסריה, קפץ אל הים הסוער להציל מטביעה שתי בנות שהתרחקו מהחוף. משעברו הוריו לגור בטבעון שליד חיפה המשיך ללמוד שם בבית־הספר. בגיל 15 הפטיק את לימודיו בגלל מחלת אביו ועבד במקומו בחשמלאות. המשיך בעבודה גם אחר־כך כיד ימינו של אביו ובערבים היה משתלם בלימודי בית־הספר התיכון בשיעורים פרטיים ומ־1947 ואילך בגימנסית־ערב בחיפה. את העבודה בחשמלאות ובטכניקה בכלל לא חיבב, כי לחקלאות נשא נפשו, ובחוש־הסתכלותו המחונן גילה נפלאות בטבע, אך מתוך חובה כלפי המשפחה הבליג על נטייתו הפרטית והשתדל לתת את המכסימום בעבודה המקצועית המפרנסת, ולחוונות עתידו נתן ביטוי בפעולותיו כחבר וכמדריך בתנועת „המחנות העולים".

כשהחלה מלחמת־השחרור העיק עליו גילו הצעיר מדי, שבגללו לא נתקבל לשירות כשהתנדב מיד בראשית המלחמה. אחרי שלושה חדשים זכה סוף־סוף להתקבל גם הוא ובמהרה נודע כחייל למופת, שמציאותו במחנה היא לתועלת להכשרת יתר המגויסים, ומשום כך לא יכול לפקדו לשחררו אף לימים אחדים כשביקשו זאת ממנו בגלל מחלת האב. אחרי אימונים קצרים, שלמעשה לא היה זקוק להם, נשלח לקרבות משמר־העמק ושימש בהם כסייר ומקשר ועזר בכיבוש הכפרים הסמוכים. משם הועבר לגשר ואחר־כך לסג'רה, עבר את „טבילת האש" והתנהג בקרבות באומץ ובקור־רוח כלוחם ותיק. באחרונה יצא עם פלוגתו נגד מחנה הבתים של ערב אל־זביח שלרגלי הר תבור, שהרבו להטריד את התחבורה העברית ואת ישובינו הסמוכים. בהגיעם שמה נתקלו בכוח עדיף של ערבים מקומיים ועיראקיים. הוא וכיתתו חיפו על נסיגת הפלוגה שלנו ובמשך שעות ירה במקלע כלפי האויב והפיל בו חללים רבים. מטרת החיפוי הושגה, אך הוא נפל — ביום 6.5.1948. אחרי 6 ימים הוצאה גויתו משם בהשתדלות „הצלב האדום" ונקברה בקבר־אחים בבית־קשת.

זאוער יהודה (ליאו)

בן דויד וטובה. נולד ב־1.8.1928 בעיר פקש שבהונגריה. עם כיבוש הונגריה על־ידי הנאצים נכלא במחנה־ריכוז בו עבד עבודה מפרכת כל ימי קיום שלטון־הדמים. עם שחרור פליטי המחנה מיהר לעיר־הולדתו לבקש את שרידי משפחתו. שם גילה את עקבות שתי אחיותיו אשר היגרו מהעיר וציפה לשובן. אחרי הפגישה עמהן נדד ברגל לאיטליה בשאיפתו לארץ־ישראל והבטיח לאחיותיו להביא גם אותן לארץ אחרי הגיעו למחוז חפצו. באיטליה עלה על סיפון אנית־המעפילים „פלמ"ח" ואחרי 12 יום הגיע לחופי הארץ. כאן נתפסה האניה על־ידי אנית־קרב בריטית ונכנעה לה אחרי קרב קשה ומיואש. נוסעי האניה הוגלו לקפריסין ושם שהה יהודה ששה חדשים. עלה ארצה בשנת 1946 ושוב נכלא לתקופת־מה במחנה־עצורים בעתלית. מיד עם שחרורו התגייס לחיל־הנוטרים בכפר־יונה והיה מאושר בתפקידו זה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לצה"ל. השתתף בכיבוש כפר־סבא הערבית ובאחרונה השתתף במסע לשחרור הנגב. נפל בקרב עיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

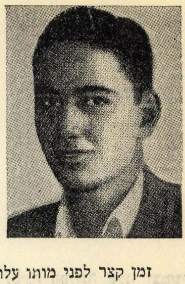
זבולוני יצחק

בן יונה וויפה. נולד ביום ט"ז בסיון תרפ"ח (4.6.1928) בכפר־חסידים. הוריו היו מראשוני המתישבים במקום. למד בבית־הספר העממי שבכפר, ואחר־כך בבית־הספר המחוזי ביגור. משסיים את בית־הספר הלך לפלמ"ח והשתתף במבצעים רבים, אף נאסר ביוני 1946, וישב זמן מסוים בלטרון. אחרי־כן צורף לקורס של מפקדים ונשלח לשירות בירושלים. צנוע ושקט, רציני וטוב־לב. חלם לשוב, כתום המלחמה, לכפרו ולעבוד במשק. היה אחד ממבצרי גוש עציון ומתכנני הגנתו. אם כי נפשו סלדה מתארים צבאיים ולא רצה להיקרא „מפקד" נשלח לקורס מ"כ ושירת בתפקיד מ"כ בבסיס רמת־רחל, רוח של חברות ערה הכניס לחיי פקודיו ונתחבב עליהם מאד.

בצאת מחלקת ה„ל"ה" לעזרת גוש עציון הנצור צורף אף הוא אליהם בכפי בכל שבילי הגוש. בדרך זו נפל עם כל חברי המחלקה ביום 16.1.1948 והובא לקבר־אחים בכפר־עציון. משם הועברה גויתו לקבורת קבע על הר־הרצל ביחד עם כל חללי הגוש ביום 17.11.1949. בפקודת המטכ"ל מיום 30.9.1949 הועלתה דרגתו לדרגת סגן.

זבק (זהבי) יצחק

בן אליהו ועליזה. נולד ב־29.12.1929 בבירות, לבנון. עלה ארצה בלויית הוריו ב־1935 והתיישבו בחיפה. מיד נכנס לבית־ספר עממי. כשסיימו החל לעבוד והתפרנס מעבודתו. בערבים ובלילות הוסיף להשתלם בכוחות עצמו ורכש לו תעודת־בגרות בהצטיינות. זה היה סמוך להחלטת או"ם, ויצחק, חבר ה"הגנה" זה מכבר, התגייס לש"ת (שירות מלא. סיים קורסים צבאיים שונים (ביניהם: חבלנות) והוכיח את כשרו הרב.

זמן קצר לפני מותו עלתה מכוניתו על מוקש ונפוצה שמועה שנפצע. השמועה נתבדתה והוא הופיע בבית הוריו בריא ושלם. אך ב־11.7.1948 נספה בנסותו למקש גשר בחזית משמר־הירדן המותקפת. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה.

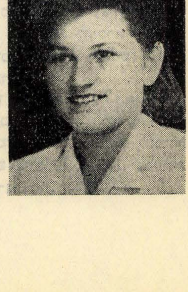
זגלשטיין יהודה

בן אפרים־פישל ורבקה. נולד ב־8 באוקטובר 1922 בכפר מא'דאן שברוסיה הקרפטית. למד ב"חדר" ובבית־ספר צ'כי ובמשפחתו ספג מרוח החסידות ואהבת־ציון. בעודו ילד נתיתם מאמו ועבר עם משפחתו לעיר חוסט. כשגמר את בית־הספר בעיר, עבר לעבודה כדי לעזור למשפחה. בימי מלחמת־העולם השניה בא לבודפשט וגויס שם למחנה־עבודה של הצבא ההונגרי, בו עבד במחלקת האספקה והגיש סעד לפרטיזנים שלחמו בגרמנים. משהחל גירוש יהודי הונגריה הלך להצטרף לפרטיזנים, אלא שנקלע לקרב ביניהם ובין הנאצים, ולאחר שנסוגו נפל בידי הנאצים, יחד עם חברו, בטענה שהם "אריים" וניצלו ממוות. עם גמר המלחמה עבר לבודפשט ולא פעם סיכן את חייו בהגישו סעד ליהודים שחזרו מן המחנות וביניהם גם לאחיו ולאחיותיו. ביחד עם אחיו עבר אחר־כך לצ'כוסלובקיה, ומשם לגרמניה, לקיבוץ "בני־עקיבא" בלנדסברג ולאיטליה, בקיבוץ "אילה" בוילמדונה, לתוך ההעפלה. בקיץ 1946 הצפיל בספינה "כ'ג', אשר שולחה על־ידי הבריטים לקפריסין. במאבק ליד חופי הארץ היה בין המתנגדים העקשניים לשילוח. בקפריסין התבלט בהגשת עזרתו לחברי הקיבוץ ביצים הקשים של חוסר אספקה. למד עברית והשתתף באימוני ה"הגנה". עם עלותו לארץ הצטרף מיד לכפר־עציון, הסתגל בקלות לחיי החברה והתערה בעבודה הבניה. התאמן אימונים נוספים בנשק וקיבל תפקיד בפל"ם.

בפרוץ המערכה השתתף בסיורים בגוש והיה יוצא עם קבוצת הבטחה לשמור על חיי החבלנים שמיקשו את הסביבה. באחד הסיורים גם נפגע קלות ממוקש. ב־13.5.1948, ביום האחרון למערכה של כפר־עציון, פעל בעמדה בדרום־מזרח המשק והשתתף עד הרגע האחרון בהדיפת האויב המסתער. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

זגלשטיין רחל

בת אפרים־פישל ורבקה. נולדה ביום 3.10.1924 בכפר מאידאן שבחלק הקרפטו־רוסי של מחוז מרמרוש (או — צ'כוסלובקיה) להורים חסידים נוטים לציונות. בגיל 8 עברה עם המשפחה לעיר חוסט. למדה תחילה בבית־ספר צ'כי ואחר־כך בבית־ספר עברי. הגיעה במהרה לידיעת עברית טובה בדיבור ובכתב והצטרפה לארגון "בני־עקיבא". אחרי סיום בית־הספר עברה לבודפשט ללמוד מקצוע. נתקלה בקשיים בהשגת עבודה בגלל התעקשותה שלא לחלל שבת. אך בסוף הצליחה להסתדר לפי רצונה. המשיכה בפעילותה ב"בני־עקיבא", ביחוד בחוגי־לימוד, ופעם קיבלה פרס ראשון מועדת התרבות של ההנהלה הארצית על הצטיינותה בידיעת תורה. ב־1944 נשלחה למחנה א, שבינצים והועסקה במיון החפצים של המושמדים. את האפשרות להשיג במקום עבודתה מצרכי אוכל ומלבושים ניצלה להגשת סעד לרבים מכלואי המחנה, על אף הסכנה שבדבר. אחרי השחרור חזרה לבודפשט ולפעולתה כמדריכה ב"בני־עקיבא". מצאה את שני אחיה ושתי אחיותיה ששרדו מהמחנות, ובעזרת האח הבכור, חייל בבריגדה העברית שבא לבקרם, עברו לגרמניה, לקיבוץ "בני־עקיבא" במחנה לנדסברג. אחרי תקופת הכשרה בקבוצת "אילה" בוילמדונה שבאיטליה העפילו באניה "כ'ג' שנתפסה על־ידי הבריטים ונוסעיה הוגלו לקפריסין. שם עסקה רחל בהוראת עברית לקבוצת נוער עולה.

משעלתה ארצה בראש"ת 1947 הצטרפה לקבוצת כפר־עציון ונקלטה במהרה בעבודה ובחברה. עברה אימונים בנשק ובתקופת המצור שירתה בקשר וב"עזרה ראשונה". מילאה את תפקידה בשלמות ונשאה את התלאות באומץ ובאמונה בנצחון, ויום אחד לפני נפילת הכפר עוד היתה חזקה ברוחה וראש דאגותיה היה להביא מים ומזון לפצועים שבמרתף. בפרוץ האויב לתוך הכפר נאבקה עם אנשי האויב עד נשימתה האחרונה ונפלה ביום נפ"ל הגוש — ד' באייר תש"ח. בו ביום נפל גם אחיה, יהודה. הועברה להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

זהבי ישראל (יורק)

בן אהרן ונחה. נולד ב־14.3.1922 בוארשה, פולין. בן יחיד למשפחה משכילה ואמידה. למד עד סיום הג'מנסיה בבתי־ספר פולניים בהרגשת אזרח במולדתו ומעורה בתרבותה. כשהתקיפוהו נערים נוצריים כיהודי "החייב לסבול ולשתוק", הפתיעם בהחזרת מכות נאמנות כאזרח המגן באומץ על כבודו. אף־על־פי־כן הוכרח להרגיש, שה"חס אליו אינו כמו לפולני ממש והצטרף עם חבריו היהודים לתנועת־הנוער הציונית "עקיבא".

בראשית מלחמת־העולם השניה נמלט מוארשה המופצצת לוילנה ומשם לרוסיה. נשלח למחנה־עבודה ביערות צפון סיביר, ואחרי הסכם סטלין־שיקורסקי שוחרר ויצא לתורכיסטן והתגייס לצבא הפולני. נתקבל לקורס קצינים ואחרי זמן קצר הוצא ממנו ביחד עם שאר היהודים. בכל זאת היסס קצת, בהגיעו ארצה ב־1942 כטוראי בצבא הפולני, אם נאה לו לפנות עורף לצבא שהתיחס אליו כך. לבסוף גברה הכרתו הלאומית על ההיסוסים. הצטרף לקבוצת־הכשרה של תנועת "עקיבא" בפתח־תקוה וברצון נטה שכם לעבודה קשה בפרדסים ואף הכניס רוח של עליזות וכוננות לשורות חבריו ונתחבב על כולם ביתרון, בכנותו ובבדיחותיו השנונות שהצליח לעודד בהן את הרוחות. תחת רושם הידיעות על מרד גיטו וארשה ועל חברי תנועתו שנפלו שם בקרב נגד העמלקים הנאצים החליט, כי המולדת העברית ושאירית הפליטה היהודית דורשות ממנו יותר מעבודה. התגייס לפלמ"ח והתאמן במשך שנתים תוך כדי עבודה באשדות־יעקב, מעוז־חיים וגבעת־השלושה ובמסעות בכל רחבי הארץ. גם שם נודע כחבר אמיץ, שאינו נרתע מפני קשיים בביצוע "העבודה הנעשית למען העתיד" (כדבריו), ודוגמתו עודדה והמריצה את חבריו. אחרי השנתים הוסיף לעבוד בשירות הפלמ"ח והשתתף במבצעים שונים, ביניהם בפעולת ההסחה ב"ליל וינגייט". ב־1946 השתחרר מהפלמ"ח לעשות לביתו. נכנס לעבודה בחברת החשמל, התישב בראשון־לציון, נשא אשה וגולד להם בן והחלו בשבילו חיי אושר אחרי שנות הסבל וההקרבה.

משגברה מלחמת־השחרור לא יכול עוד לשבת בביתו וב־1.4.1948 התיצב לשירות, תחילה בליווי שיירות ואחר־כך בשדה־הקרב, עד שפגז פגע במכונית שישב בה בשעת ההתקפה על מנזר לטרון ושם נפל ביום 30.5.1948. היה קבור בגנון. ב־18.5.1950 הועבר למנוחת בנחלת־יצחק.

זהר אל־דין אברהים

זהר לדין ابراهيم

בן פארס. מיחידת חיל־המיעוטים. נולד בשנת 1927. נפל בקרב על־יד ינוח ב־29.10.1948. למחרת היום הובא שם לקבורה.

זהרוני משה

בן יעקב ושושנה. נולד ביום 11 במארס 1928 בטבריה. גמר את בית־הספר העממי בטבריה והתחיל ללמוד בבית־ספר תיכוני. היה חבר ואחר־כך מדריך ב„הנוער העובד" ופעיל בגדנ"ע. משנוסד בצפת בית־הספר המקצועי למכניקה עדינה ביזמת „התאחדות בני־ה־ישוב", בתרומת משפחת גרין ובשותפות עם „הסתדרות העובדים", ראה הנער משה תפקיד חלוצי לעצמו להיות מראשוני התלמידים במוסד ולוחם למודרניזציה של חיי הציבור היהודי בעיר־המקובלים העתיקה ברוח שאיפות ציבור העובדים. אחרי גמרו את בית־הספר נשאר לעבוד בבית־המלאכה שליד המוסד ביחד עם מספר חניכים ממשיכים. גם בכך ראה חובה חלוצית: תחת אשר צעירי צפת היו מהגרים לבקש את מזלם ועתידם בערים החדישות ובישובי השפלה ומרוקנים את עירם מכוחות נוער, אמר הוא לחולל את הפלא, שצעירים ממקומות אחרים יבואו להשתקע בצפת ולחדש את נעוריה. להגיגיו אלה נתן ביטוי ברשימות יומן, חיבב ספרות ומוסיקה והשתדל לחבבן גם על חבריו לשם יצירת חיי תרבות בעיר הרדומה. למשימות הללו שנטל על עצמו התמסר במרץ עז של לוחם צעיר. בדבקותו הרבה לעיר שאמר לעצב את דמותה מחדש נשאר בה גם בתורף תש"ח, כשסיכויי תושביה היהודים היו קודרים ביותר בתוך הים הערבי העויין, ומובן שנמנה על מגיניה הפעילים והמסורים. במרצו הרב אמר ליסד עתון יומי בצפת, למען תהיינה ידיעותיו המהימנות תריס בפני שמועות ההבלה המתהלכות בעיר, ובינתים השתתף בהוצאות הפריודיות של „קול צפת", שהוציאה מפקדת ה„הגנה" המקומית. אך קודם לכל השתתף בעמידה על משמר הרובע היהודי בעמדת־המגן.

נפל ביום 16.4.1948. בלכתו לבקר חברים פצועים בבית־החולים פגע בו צרור־כדורים, שחדר לחדר־האוכל, ונפל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגינוסר.

זוהר שלמה

בן כליפה ועליה. נולד בשנת 1929 בעיר סאלי שבמרוקו. למד בבית־ספר כללי. עבד בחייטות. מנעוריו שאף לעלות לארץ־ישראל. התארגן בקבוצה „מזרחה" של נוער ציוני. כשנוכח לדעת שאין כל סיכוי לעליה בדרך ישרה, החליט לברוח ולהעפיל. באחד מערבי יוני 1947, כשחזר מעבודתו הביתה, הודיע לאמו שהוא הולך לקולנוע, ובלי לקחת אתו דבר יצא את הבית. עבר בסכנות את הגבול בין מרוקו ואלג'יר, ומשם מצא את הדרך להעפלה, והיה מאושר כשהוגלה לקפריסין, שהיא התחנה האחרונה לפני ארץ־ישראל. ניסה גם לקצר את שהותו שם ונתפס בנסיון לברוח, אך לבסוף זכה לעזוב את המחנה לפני הגיע תורו. בארץ הצטרף לקיבוץ רגבים. התבלט כפעיל ביותר בין כל חבריו לעליה וקנה לו הרבה ידידים. היה מתחבב על כל יודעיו.

בראשית מלחמת־השחרור התגייס ונשלח לחזית ירושלים. נפל בקרית־ענבים ב־10.6.1948. היה קבור בשייך־בדאר א', ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

זיוה (זבורי־נפקי) צבי

בן שמשון וטוביה. נולד ב־18 בדצמבר 1912 בגרודנה, פולין. התחנך בגימנסיה „תרבות" והיה חבר „השומר הצעיר" בעירו. בשנת 1930 עלה לארץ. למד במקוה־ישראל ואחר־כך עבד בעבודות חקלאיות שונות: בתחנת־הנסיונות בעכו, בלול שבמקוה־ישראל, בפרדסים ובחברת „נטר" ביקנעם, שם היה יוצא למטעים בימי המאורעות, נתון לאיומי הערבים שהיה פוגשם בדרכו. ובאחד הימים, בבואו למטעים, מצא כי שני השומרים — יואב ויצחק — נרצחו. ב־1936 עבר למוסד־הילדים „אהבה" שבקרית־ביאליק, ניהל שם את המשק החקלאי ושימש מורה לחקלאות. בימי מלחמת־העולם השניה התגייס לפלוגת הצבא הבריטי שחנתה בעיראק ובאיראן ועסקה בהעברת ציוד לברית־המועצות. פעל שם גם כצנזור בטעם הצבא וכתב לעתוני הארץ רפורטוּרות מחיי החיילים. היתה בו אהבה רבה לטבע ולחי, לילדים ולנוף הארץ, ואהבתו זו נתבטאה בשירים וסיפורים שפירסם, ביחוד בעתוני־הילדים „דבר לילדים" ו„משכר לילדים". ספר קטן משלו לילדים הופיע בתל־אביב בשם „אוז הפז". היה עניו, מחמיר כלפי אחרים וכלפי עצמו ומצניע לכת.

בשנת 1945 חזר לארץ, נשא אשה והשתקע בקרית־ביאליק, המשיך לעבוד במוסד „אהבה" עד שהתגייס למלחמת־השחרור ב־15 במאי 1948. הנהלת בית־הספר השיגה בשבילו שחרור, אך ההודעה על כך בעתונים וברדיו הגיעה אליו באיחור. נפל ביום 31 במאי 1948 בקרבות לטרון והובא לקברות בנען. ב־18.5.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה, חוה, ובת, דנית.

זיו־ארץ פדחצור („פדי")

בן משה ומזל. נולד ביום י"ב באדר תרפ"ה (6.3.1925) בטריפולי, אפריקה הצפונית, למשפחה יהודה ביהדות טריפולי, שואפת לציון. חונך מילדותו ברוח ציונית. עלה לארץ עם הוריו בכ"ג בשבט תרצ"ד. אחרי גמר כיתה ז' הפסיק את לימודיו בבית־הספר העממי כדי להשתלם במסגרות מכנית. אחרי פעילות בגדנ"ע שירת קרוב ל־4 שנים בפלמ"ח. גמר קורס מ"כ ואימן והדריך חברים חדשים. השתתף בפעולות נועזות של הפלמ"ח בתקופת המאבק, בהעלאת המעפילים ובפיצוץ גשרים, עם שחרורו משירות פעיל הועבר לזרבה העירונית של הפלמ"ח (תל־אביב) ועבד בתעשית הנשק של ה„הגנה".

עם פרוץ מלחמת־השחרור נשאר מרותק למקום עבודתו. אך משנפלו כמה מחבריו דרש להחזירו לשירות פעיל. גמר קורס לחבלנים והומלץ לקצינות. בין פעולותיו הנועזות ביותר בחזית הנגב יש למנות בדיקת שדה־מוקשים מצרי ובחינת שיטות המיקוש. בהרעשת משטרת עיראק א־סוידאן פקד על צוות מרגמה ושם נפל ביום י"ט בתשרי תש"ט (22.10.1948). היה קבור בכפר־ורבורג. ב־1.10.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

זוטא חנה

בת יצחק (בן המורה והסופר ח. א. זוטא, מחלוצי התיעוד העברי ברוסיה ובארץ) ויהודית לבית ייבין. נולדה ב־29.10.1922 בניו־יורק, בשהות שם הוריה, לימדי הארץ, לשם השתלמות בלימודים. ב־1926 חזרה המשפחה לארץ. חנה למדה בבית־הספר הריאלי בחיפה, בגימנסיה העברית בירושלים ובבית־המדרש למורים בבית־הכרם. חבריה משבט הצופים בירושלים זוכרים את עצמאותה הרוחנית ואת עמידתה התקיפה על דעותיה. ב־1941 התגייסה לפלמ"ח ושירתה בגליל ובשומרון. ב־1942 התנדבה לאט"ס בצבא הבריטי, שירתה בקהיר ובעזה ונהגה במכונית כבדה. משוחררה ב־1946 החלה לעבוד בהוראה בכיתות־היסוד של בית־הספר הריאלי בחיפה. בסתיו 1947 עמדה לצאת לאנגליה להמשכת לימודיה, אך בגלל סיבות שונות לא יצאה נסיעתה זו לפועל. היא לא הסתפקה בדרגת השכלתה שרכשה לה ויצאה ירושלימה ללמוד באוניברסיטה העברית.

משפרצה מלחמת־השחרור התיצבה לשירות פעיל. יצאה בפעולת התנדבות עם עוד חבר אחד לצלם את עמדות האויב בשייך־ג'ראח ושם פגע בה כדור צלף ערבי ב־7.1.1948. הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות שעל הר־הזיתים בירושלים ב־9.1.1948.

זולטן שלמה

בן חיים וחיה. נולד ב־15 בינואר 1923 בבודפשט, בירת הונגריה. הוריו היו בעלי בית־מסחר לפסנתרים. למד בבית־ספר עממי, המשיך בגימנסיה ועם גמר לימודיו למד מכניקה והיה למסגר מכני. היה מחונן בכשרון־כתיבה וכתב בהונגרית רשימות־יומן, ידע עברית מנעוריו. בשנת 1944 לקחוהו הנאצים למחנה־עבודה. הוא ברח והסתתר בבית משפחה נוצרית. בשנת 1945 הצטרף לתנועת "הנוער הציוני" ובשנת 1946 עבר להכשרה. שם נשא אשה ואתה עלה לארץ באניה "מכס נורדוי" ב־14.5.1946. חמישה שבועות ישבו בעתלית, משם עברו לזמן קצר לקיבוץ בבנימינה ולבסוף התיישבו בזכרון־יעקב, שיכון עולים. מצא את לחמו כפועל בעבודות שונות וגם היה שומר במפעל "אבן וסיד" ליד שפיה. איש נוח לבריות. קנה לו ידידים חדשים בארץ.

התגייס לצה"ל. ב־15.5.1948 התאמן בבית־לי"ד. השתתף בקרבות "המשולש הקטן" ובגבולות השרון (קולה, רנתיה). הצטיין ונתמנה סגן מ"כ. באחרונה הועבר לגוב ונספח לגדוד אחד. ערב יציאתו לגוב ביקר בביתו ונפרד מעל משפחתו. נפל בקרב המכריע על כיס פלוג'ה, בעיראק אלמנשיה, ב־28.1948. היה קבור בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק. הניח אשה, רחל, וילד. אמו הישישה נשארה בהונגריה.

זולוטוב בצלאל

בן דויד ושרה. נולד ב־17 במאי 1924 בוארשה ועלה לארץ עם הוריו בגיל 11. רכש השכלה בבית־הספר התיכוני למסחר בתל־אביב ועם גמר לימודיו יצא לשנת־שירות אל שדה־התעופה הבריטי ברמת־דויד, בו שימש כנוטר. במקום זה עלה כעבור זמן קצר לדרגת קורפורל. בין ידידיו הרבים במחנה היו קצינים אמריקניים וחיילים כושיים, פועלים ערביים ואנשי המשקים בסביבה. עם תום שנת־השירות למד שנה אחת בטכניון העברי בחיפה, אך נאלץ להפסיק לימודיו ולהירתם בעול העבודה. עבד בפקידות. היה מטובי השחיינים במחלקת השחיה של "ברית מכבים־עתיד". אהב לשחות ולרכוב, לקרוא בספר או לכתוב ביומנו. עליו ורעננו, ומעיד ריפוף חיוך על שפתיו, על כך אהבוהו חבריו.

בין ראשוני המתנדבים למלחמת־ישראל, מילא את תפקידו כמפקד כיתה במרחבי חזית הדרום, חטיבת "גבעתי". היה בין מגיני ניצנים ב־7 ביוני 1948, השתתף בנסיון־שוא לפרוץ את המצור ובהתיעצות האחרונה, בה הוחלט על כניעת המקום, לאחר שאזל הנשק, אותה שעה ברחו הוא ועוד חבר אחד עם ברן בלתי־רצוי־לשימוש לפרדס שבצד הדרומי של המשק. הפרדס נמצא מחוץ לעמדות הצבא המצרי הסדיר והיה ברשותם של אנשי הכנופיות ומסתבר שהוא וחברו נרצחו על־ידיהם בו ביום. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בניצנים.

זוננשיין משה

בן יעקב ופרל. נולד ב־1920 בלוברטוב שבפולין. אחרי סיום לימודיו בבית־הספר עבד כתפר בבית־חרושת לנעלים. בראשית מלחמת־העולם השניה נסחף עם זרם הפליטים לרוסיה ונתנסה בתלאות מרובות. אחרי המלחמה חזר לפולין, נכנס לקיבוץ־הכשרה, יצא מערבה ב"נתיב הבריחה" למחנות־העקורים וב־1948 הגיע עם אשתו לארץ. תיכף עם בואו נענה לצו השעה, התגייס להגנת המולדת ושירת כחמישה שבועות בנפת ראש־העין, במגדל־צדק וסביבתה.

נפל בשעת חילופי יריות בחברת זיכרון ב־28.8.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה.

זוסמן אורי ("אולי")

בן הרברט ופרידה. נולד ב־13.11.1921 בברלין, בירת גרמניה. גדל ונתחנך במשפחה מתבוללת. למד בגימנסיה גרמנית בשנות שלטון הנאצים. וכשחברו התאבד, בקפצו כגג בית גבוה, מתוך אבדן דרך והשמטת הקרקע הגרמני מתחת רגליו היהודיות, החליט אולי לבחור בדרך החיים והכבוד האנושי היהודי וב־1938 זנח את לימודיו ועלה ארצה. הכוננות והדריכות שמצא כאן ביימיה האחרונים של סערת המהומות הערביות (רציחות מן המארב, פלוגות וינגייט, יישובי "חומה ומגדל") הדיפו ממוחו את שארית המחשבות על המשכת הלימודים והוא הטיל את עצמו מיד לתוך זרם החלוציות הלוחמת. מחברת־נוער בתל־יוסף, מקום הכשרתו החלוצית, הלך לעין־גב ונטה שכם לעבודה ביבשה ובים (סיקול קרקע, זיפזוף, דיג, שמירה והגנה). ב־1939 סיים קורס ימי־עיון בעין־גב, השתתף בתגרות עם דייגים ערבים, ופעם בצאתו לסיור בהרים נהרגו שני חבריו והוא חזר יחידי. יצא לכיבוש עבודה בים־המלח, עבד בהקמת בנין המשטרה בצמח ונחשב בגיל 18 שנה לאחד מטובי הפועלים שם. בדרך המאמץ וההקרבה האיר לו המופת של אנשי העליה השניה והשלישית והחליט ללכת בעקבותיהם ולהתנסות בעצמו בכל, כפי שהתנה עם חברתו בחיים כאשר התקשר עמה, לאמור: „כדי להיטיב ולהכיר את הארץ ולקבוע את הדרך בה נלך, צריך לנסות את הכל כמו הותיקים; להיות מוכנים לחיי צוענים כמה שנים; להכיר את הקיבוץ לא מגאומי טבנקין ואת המושב לא מהחוברת של שמואל דיין, אלא לעבור את הארץ ולחיות את הכל". מעין־גב עבר לחיפה, עבד ב„מגפר" ובגיל 20 נבחר לועד הפועלים והשתתף ביצירת התעשיה החדשה במפרץ, ובשעות הפנאי עבד במשק־עזר קטן שהקים ליד הבית, כהכנה לחיים במשק ממש בעתיד. בראשית מלחמת־העולם התגייס לחיל־המהנדסים ובמדבר המערבי הלהיב את חבריו להתארגנות לשם

התנחלות על הקרקע אחרי המלחמה. היה מראשוני ארגון „בני דרור" ואחרי המלחמה עלה יחד אתם על הקרקע במושבם בגוש תל־מונד, וכשהמושב עבר את לבטי־בראשית עבר הוא להתישב בכפר־הס. עבד במרץ ובאהבה וראה את העמל הרב כ„הובי" שלו ונהנה מנצחונותיו על השממה. האציל מאור נפשו על סביבותיו ונתחבב על רבים, יוצאי ארצות שונות. ביחסו למלחמה ולצבאיות היה נאמן למורשה הפציפיסטית של בית אביו ולשני ילדיו לא הרשה לשחק בצעצועים בעלי אופי צבאי, אך עם זה הכיר בהכרח להגן בנשק על ה„יש היהודי הנוצר בארץ והתמסר לפעילות בענייני בטחון בגוש ולעבודה בתע"ש בתקופת מחתרת ה„הגנה".

בחורף תש"ח השתתף בפעולות בשמירה ובהגנה. בליל 15.5.1948 יצא בלי פקודה להביא את הנשק שנשאר על חבריו החללים שנפלו לפני יומים בפעולה נגד כפר טירה. לאחר שנפצע קלות וחלה, הועבר לשירות במשטרה הצבאית ביפו. משקטקה הארץ שוחרר וחזר אל הכפר. התמסר להחיאת המשק שהוזנח בתקופת שירותו והוסיף לשרת בחי"ם שבגוש. בהיותו בשירות בעמדה קדמית של כפר־הס נהרג מירייה צלף ערבי ב־1.1.1949, אחרי יום של חרישה ורקימת תכניות במשקו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בתל־מונד. את הרשימה על פרשת חייו מסיימת רות רעיתו לאמור: „הכל נפסק באמצע, המחרשה נשארה תקועה באדמה והסוס היה קשור לעץ במגרש. אך החורש לא שב אליהם".

זוסמן יהודהיליוב

בן צבי וחיה־צפורה. נולד בכ"ד במרחשון תרפ"ט בירושלים. למד ב„תלמוד־תורה" ובישיבת „אלומה" (ישיבה חדישה: לימוד התלמוד בעברית ולימודי בית־ספר תיכון). בן 17 הלך עם חבריו לחיי שיתוף בקבוצת בית־יהושע של „הפועל המזרחי" ליד אבן־יהודה. כבן־זקונים להוריו הרגיש בחובתו לעזור להם ועבר לעבוד בליטוש יהלומים בנתניה. משם נזעק עם חבריו לעזרת הקיבוץ גבעת־חיים כשהצבא הבריטי שם עליו מצור בחיפוש אחרי מעפילים וקרע את בגדיו מעליו לחבישת פצעי חבריו המגינים שנפצעו מנשק הבריטים. למראה המעמד העלוב של מחוסרי נשק החליט להתאמן בנשק לקראת ההכרעה בעתיד. התגבר לשנת־שירות בנוטרות ונשלח לקיבוץ אפיקים שבעמק הירדן. בשעות־הפנאי התקרב לחברת הילדים, ששכנה בקרבת צריף הנוטרים. נתחבב גם על ההורים הזקנים ולא פעם הגעים להם את התפילות כשליח־ציבור בבית־הכנסת שלהם. התקשר אל המקום והאריך את שנת שירותו ליותר משנה וחצי, ביחוד מאחר שהחלה ההתקפה הערבית על הישוב בחורף תש"ח וחובת השמירה היתה לחובת הגנה ולחימה בחירוף־נפש ממש. מפעם לפעם היה שולח להוריו מתנות מתוצרת המשק ומכתבי עידוד והרגעה, ובאחד המכתבים שאל אם אחיו מילאו את חובתם והתגייסו. סיים קורס ל„עזרה ראשונה" ובזמן האחרון שירת כחובש.

נפל תוך כדי חבישת פצעו של חבר בשעת ההתקפה על משטרת צמח ביום 23.4.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בדגניה א'.

זוער נתנאל

בן מאיר (בילה) ורבקה. נולד בשנת 1926 בעיירה ההונגרית טט. למד בבית־ספר עממי ותיכוני, בתקוה שיהיה בין אותם בני המזל המצליחים לתפוס להם עמדה בחיים על אף מדיניות־הנישול המתונה שהונהגה בהונגריה לגבי היהודים. אך במקום הנישול באה ההשמדה. בין יתר היהודים נלקחו הוריו, אחיו ואחותו למחנה אושביינצים. הוא הצליח להימלט ואחר־כך נשלח לעבודה במחנות שונים, ולבסוף למחנה מאוטהאוזן שבגרמניה. שם נתנסה בכל יסורי התופת והחזיק מעמד עד שהגיע הצבא האמריקני ושיחרר את כולנו המחנה ואיפשר להם לחזור למקומותיהם. משחזר לעיירתו ונודע לו שכל משפחתו הושמדה יצא ב„נתיב הברייחה" לאיטליה. התלאות המרובות ושותפות הגורל של השרידים עשוהו ליהודי לאומי. האניה שהעפיל בה ארצה נתפסה והוא הובל לקפריסין. משם שוחרר ועלה ארצה בסוף קיץ תש"ז והחל לעבוד בתיקון מכונות־כתיבה.

בראשית מלחמת־השחרור התיצב לשירות המולדת. השתתף בפעולות גדוד „יפתח". נפל לאחר פעולה קרבית באל־בורג' שליד לטרון ביום 18.7.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

זורמן טוביה

בן צבי־מרדכי ויהודית. נולד ב־15.11.1926 בגרמניה. ב־1933 הגיע עם הוריו לארץ. המשפחה התישבה בתל־אביב, שם גמר בית־ספר עממי. אחר־כך החל לעבוד בליטוש יהלומים. תמך במשפחה ככל שהשיגה ידו, בגיל צעיר הצטרף ל„הגנה". השתתף באימונים ובסיורים רבים והיה לסייר מומחה ובקי בקיאות רבה בדרכי הארץ ושביליה.

בפרוץ מאורעות־הדמים בארץ התגייס וסיים קורס מ"כ בהצלחה. היה בין מלווי השיירות לנגב והשומרים שם על ציגור המים. השתתף בפעולות „נחשון". נפל בקרב אשדוד ב־3.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

זטורנסקי מרדכי („מוטלה")

בן דויד וחיה. נולד ב־1919 בניסביז', ליד ברנוביץ, פולין. היה באזור הרוסי עם חלוקת פולין ובבוא המועד התגייס לצבא הרוסי. היה תותחן ונלחם בחזית פינלנד. גם נפצע. עם גמר מלחמת־העולם שוחרר ושאף לעלות לארץ־ישראל. היה חבר תנועת „דרור" ובמאי 1947 נשלח מטעם תנועתו לארגון ה„בריחה" בבאד־ריכנהאל שבגבול אוסטריה־גרמניה. עם סיום תפקידו עלה לארץ בתחילת 1948. ישב בתל־אביב, חי זמן קצר חיי אזרח והתגייס לשירות מלא. היה בעל כושר ארגוני רב ובמלחמה הצטיין באומץ־לבו.

נפל בקרב פקועה ביום 9.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה ב־25.7.1948.

זיבל צבי („צ'יבי")

בן אברהם ושרה. נולד ב־29 בנובמבר 1925 בתל־אביב ובה עברה עליו ילדותו. את ראשית החינוכו קיבל ב„אהן" העירוני הגדול שברחוב בוגרשוב ואחרי־כן בבית־הספר „תל־גורדוי" ובכפר־הנוער בן־שמן. בהיותו בן 9 נסע עם הוריו לביקור בחוץ־לארץ וחזר מלא רשמים. עם שובו למד בבית־החינוך לילדי העובדים והצטרף לתנועת „המחנות העולים", בה התחנך לאהבת הארץ, המלאכה והשבע. ידיו היו אמונות במלאכה. בגמרו את בית־החינוך שאף לעסוק בחקלאות ונכנס לבית־הספר בגבעת־השלושה. באותו זמן נתעוררה בו נטיה מוסיקלית והיה פורט על־פי השמיעה על פסנתר ומנגן בחליל ובגיטרה. כבן 18 הצטרף לפלמ"ח ועבר עמו את כל לבטי המחתרת ותקופת המאבק: השתתף בהתקפת שרונה ובפעולות ליל וינגייט, ישב במעצר במחנה לטרון וברפיח.

במשך הזמן סיים קורס למפקדי כיתות, בו הגיע לדרגת מפקד־מחלקה בפועל. יום אחד בא הביתה וסיפר כי נבחר לאימוני טיס. „רק ל־50 שעות טיסה נבחרתי" — סיפר לאמו המודאגת. אחרי 50 השעות באו 100. פרצו המאורעות וצבי, שהיה מראשוני יחידת הטיס של הפלמ"ח, יצא עם מטוסו לקרב. ב„פרימוס" היה סם. אוירונים של ממש עדיין לא היו בישראל. המטוס הקטן והפרימיטיבי היה ממריא בקו תל־אביב—גוש עציון ומבנית לשם תחמושת, תרופות, מזכר הוראות, מעודד, וחוזר. היו אלה ימי אושר וזיהר לצבי, שחבריו־אוהבו כינוהו צ'יבי. הוא יצא אל ט־סות המבצעים ללא ה־יסוס ופקפוק ומילא כל משימה שהוטלה עליו: הטיל ציוד בהרטוב ובכפר־אוריה, סיפק מים ליחיעם, פעל במטה „נחשון", בשעת פריצת הדרך לירושלים, ושימש עם מטוסו „עינים" לכל שיירה שהבקיעה לה דרך אל הבירה. הוא שגילה ראשון את מקום בסיסי התותחים של האויב שהפגיזו את ירושלים. בית ג'ובּרין, פלוג'ה, טול־כרם, קלקיליה, רמאללה, שעפט, מאסא, פיק, קונייטרה, בית־אשל — אלה הם פרקים במסכת הגבורה של הטייס העבר' הצעיר, ביומן המבצעים של צ'יבי. צבי ראה בנפול גוש עציון ויכול היה להגיש במטוסו עזרה מועטה בלבד. בקומץ פצצות פרימיטיביות ובכמה מחסניות ברן עשו הוא וחבריו מאמץ נואש להושיט עזרה למגיני הגוש ולהדוף את התוקפים שבשערו. ביום האחרון להתגוננות טס מעל לגוש ואוירונו נפגע. צבי המשיך בפעולה גם לאחר שנפצע וערפו שחת דם. בגמרו להטיל את הפצצות ולסיים את הקשר עם המגינים, חזר לבסיסו ובאוירונו — 14 פגיעות מכדורי האויב. לאחר שמילא זמן־מה תפקיד מפקד שדה־תעופה איי־שם בארץ נשלח להשתלמות בצ'כיה וחזר אחרי חדשי־לימוד אחדים ישר אל שדה־הקרב בנגב.

שבוע לאחר שובו, בכ"ו בכסלו תש"ט (28.12.1948), ערך טיסת־סיור מעל לעוג'ה־חפיר ונחת בכדי להגיש עזרה לטייס שה־ה אתו בפעולה. עם המריאו הותקף על־ידי טייסת־קרב מצרית בת 4 „ספיטפיירים" ולא הספיק להגביה טוס כדי לתמרן בקרב. צרור שפגע במטוס שם קץ לחייו ולחיי הסייר שהיה אתו. נקבר בנחלת־יצחק ב־30.12.1948. „את־הגבורה" שהוענק לו לאחר מותו ניתן על מעשה־גבורה בטיסה לבן־שמן. צבי יצא מ„שדה דוב" להוביל אספקה ותחמושת לבן־שמן הנצורה. אותה שעה ריתקה אש האויב את מגיני המקום לעמדות. הוא נחת במסלול הצר ללא כל עזרה והעביר את האספקה והתחמושת למקום־מבטחים. כל זאת עשה בהיתו חשוף לאש האויב, שהתגברה ומנעה ממנו כל אפשרות לשוב אל המטוס. לפי הצעתו העמיסו אנשי המקום שקי חול על טרקטור והוא הסיעו והעמידו בין האוירון ואש האויב. צבי הצליח להפעיל את המנוע אשר כבר היה נקוב בכמה כדורים, קפץ לתוך האוירון וחזר בשלום לבסיסו. כל המאמצים העל־אנושיים האלה עשה כדי להציל את המטוס, בדעתו מה מעטים ה־ו המטוסים ומה רב היה ערכם במלחמת־השחרור. אחרי מותו הועלתה דרגתו הצבאית לדרגת „פקד־טיס".

זיבלין אהרן

בן אפרים ואסתר. נולד בט"ו באדר תרצ"ב (1932) בראשון־לציון. נמשך ביותר אחרי משחקי ספורט: כדורגל ושחיה, אך עם זה הצטיין בלימודיו עד כדי קבלת סטיפנדיה עם גמר בית־הספר העממי והשתמש בה ללימוד מסגרות בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. בשנתו ה־14 נכנס לגדנ"ע וגם שם גילה מסירות ויכולת, התקדם באימוניו והיה מפעילי הפלוגה. משגברו הקרבות בחורף תש"ח עזב את לימודיו והתנדב לחוליה המיוחדת שבנפת אפרים, השתתף בה בביצוע פעולות מיוחדות נגד אנשי כנופיות, פעולות תגמול, העברת נשק, ועוד. הצטיין בשירותו מתוך מסירות והבנת המטרה הנעלה וביצע כל משימה בשלמות ובדייקנות. כשהוכנסו חברי החוליה הנפתית למסגרת גדודים סדירים היה יכול להשתחרר בשל גילו הצעיר ביותר, אך לא רצה לשקוט כל עוד לא תשקוט המולדת המשוחררת. שירת באחד הגדודים של חטיבת „גבעתי". כינויו „אהרל'ה", בו כינה בילדותו, שהביא עמו מהגדנ"ע נשאר לו גם בגדודים, בהם היה אולי החייל הצעיר ביותר. שירת תחילה כרובאי ואחר־כך כאלחוטאי והשתתף בכל הקרבות של החטיבה בדרום ובנגב. עמו ומרצו להכות באויב גברו עוד יותר אחרי מות אחותו בהרעשה רצחנית שערכו מטוסים מצריים על ראשון־לציון.

בימי ההפוגה השניה הועבר עם חטיבתו וגדודו אל השרון ולא פעם הביע את צערו על שנשבר ממנו להוסיף ולהלום במצרים במבצע „חורב". אך גם שם נמצא לו „גיוב" — בפעולות־תגמול נגד הכפר טירה, שמסתננין שדדו ורצחו בשרון. עוד הספיק להודיע באלחוט לבסיס שברמת־הכובש, שהמשימה בוצעה בהצלחה, ואחר־כך נפצע הוא ועוד אחד מכדורי האויב ונפלו אור ליום 3.1.1949. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

זיגלמן אריה־יהודה

בן אברהם וטובה. נולד בליל הושענא־רבא תר"ץ (25.10.1929) בברלין, גרמניה. ב־מארס 1936 עלה ארצה עם הוריו שהתישבו בכפר־חסידים. זמן מועט אחרי בואם לארץ פרצו מהומות תרצ"ו. למד בבית־הספר שבכפר והיה פעיל בתנועת „בני־עקיבא" ובאיגוד־הספורט הדתי „אליצור", ובשל כשרונותיו בספורט ובהנהגה נשלח לקורס מדריכ־ם ואחר־כך שימש כמדריך. המשיך ללמוד בבית־הספר „בצה" בחיפה ואחר־כך עבד בחרשות. בגיל בר־מצוה הצטרף ל„הגנה", סיים קורס מ־כ של גדנ"ע וחניכיו וחבריו חיבבוהו והוקירוהו בשל מידותיו הטובות ובשל המסירות ויחס־הקדושה שלו למשימותיו ותפקידיו.

בראשית מלחמת־השחרור התיצב לשירות פעיל. השתתף בפעולות קרביות שונות ובליווי שיירות וגם בשיירה הגדולה שהגיעה ב„שבת הגדול" ירושלימה. נשאר להגן על עיר־הקודש, סיים קורס לנשק כבד ולמרגמות ושירת בה־פקיד מ־כ בגדוד „בית־חורון". בשמירה על משלטים בהרי יהודה פיתח לו חוש־שמיעה מצוין, ידע להבחין בכל קול ורחש ולהגדירם בדיוק. הצטיין בקורי־רוח ובפיקוד יעיל ותכליתי אף במצבים קשים ביותר ומסירותו למשימה המלחמתית לא ידעה כל גבול. אמרתו השגי־רה בפיו היתה: „נשבענו לחיות, לחיות ולא לסגת". על־פי הקולות שקלטו אזניו בדמדומי השחר מבין ההרים, הרגיש בעוד מועד בהתקרב האויב להתקפה גדולה על עמדתנו בראדאר והכין את אנשיו לקראתה. נלחם באומץ נגד כוח ערבי גדול פי כמה במספר ובציוד כבד, ובתוך סערת הקרב עוד ניסה לתקן את המקלעים המקולקלים, אך לשוא. משלא הספיקו הרימונים לעצור את האויב, נתן פקודה לנסיגה קצרה, והוא נשאר אחרון לחיפוי, ושוב פקד להתחפר ולהיערך להתנגדות מחודשת, להחזיק מעמד עד בוא התגבורת. בקרב זה הצליחו לגרום לאויב אבידות מרובות באנשים ובשריונים, אך עדיפות האויב גברה ושם נפל ב־26.5.1948. גויתו נשארה בשטח האויב. אחרי כשנה וחצי נאספו עצמותיו והובאו לקבר ישראל על הר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

זיגלשטיין אפרים

בן צ'בי ובלומה. נולד ב־2.6.1928 במונקאץ', שברוסיה הקרפטית (אז — בצ'כוסלובקיה), ההונגרים, שחזרו לשלוט בחבל זה, הסגירו אותו עם כל היהודים לקרונות־המות של היטלר וממשפחתו בת 9 הנפשות נשארו בחיים רק הוא ואחותו. אחרי השחרור נכנס להכשרת „דרור" בבודפשט ולמד סנדלרות. העפיל באניה „יגור" והגיע לארץ ב־1946. עבד בעבודות שונות ולבסוף הסתדר במקצועו.

נענה לצו הגיוס במועדו. שירת ביחידת חי"ש בקרבות מלחמת־השחרור ובאחרונה בחזית נ'נין ישם נפל ב־3.6.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בהר־הרצל שבירושלים ביום 3.8.1950.

זיגרמן נחום („ג'קסון")

בן צבי ורבקה. נולד ב־3 באוגוסט 1928 בתל־אביב. מנערותו היה חבר „המכבי הצעיר", בו עסק במרץ בספורט החתירה והשחיה. אחר־כך היה גם חבר ב„הגנה". סיים חוק לימודיו בגימנסיה „הרצליה". שאף להתקבל לטכניון בחיפה לשם השתלמות כמהנדס־מכונאי ולא זכה לכך. בסוף שנת 1946 התגייס לפלמ"ח במסגרת הכשרת „המכבי הצעיר" בגבעת־חיים. עם תום שנת־השירות הראשונה פרצה מלחמת־השחרור וכבר בספטמבר 1947 נשלח לנגב בין ראשוני הנוטרים המתנדבים ומעט החולשים על מרחבי הנגב בידים ריקות. תפקידיו היו מרובים: היה בין מבטיחי צינור המים מפני מחבלים, עבד בפינוי מוקשים ומחסומים, אבב מילוי תפקידו בין מלוחי השיירות מן הנגב לצפון הארץ, והשתתף בקרבות הנגב בגדוד אחד של הפלמ"ח (שצורף אחרי־כן לחטיבת „יפתח"). עד נפלו היה בין העומדים במערכה כבדה נגד המצרים בכפר־דרום. שם גם קיבל את הבשורה על הכרזת המדינה והספיק לברך על כ"ה במכתבו האחרון להוריו, שכתבו יום לפני נפילתו: „בעזרת השם ובעזרת העם אנו חיים עתה במדינה עברית... אני בטוח בנצחוננו".

נפל ב„מקורות" ב־19 במאי 1948, בשעת הפגזה קטלנית וממושכת על ניר־עם וסביבתה. היה קבור בניר־עם. ב־4.12.1950 הועבר לנחלת־יצחק. „המכבי הצעיר" הקים לזכרו יד ב„מפעל שחיה על שם נחום".

זירבנד חנוך

בן ניסן ומתילדה. נולד ב־14.3.1929 בבלגיה במשפחה מהמעמד הבינוני ושם למד בבית־ספר תיכוני. כשפלשו הגרמנים לבלגיה התחבא במקומות שונים עד סוף המלחמה. כשהגיעו חיילי הבריגדה העברית לבלגיה ועודדו תנועת־נוער ציונית הצטרף לתנועת „הנוער הברוכובי". בעזרת חיילינו השיג מדים ותעודות של חייל ממתנדבי ארץ־ישראל וב־1946 „חזר ארצה" לפי פקודת השחרור מהצבא. הצטרף לקיבוץ משמר־הנגב ומשם התנדב לפלוגה המקובצת של הקיבוץ לעבודה ולהגנה במפעל האשלג בסדום.

נפל בקרב על הכפר ספיה ב־2.6.1948 ולמחרת היום הובא לקברות בסדום. ב־6.2.1950 הועבר לבית־הקברות בנחלת־יצחק.

זירבנד יוסף („יוסי", „זודי")

בן דויד ואסתר. נולד ב־26.3.1928 בחיפה. למד תחילה במכינה של בית־הספר הריאלי והמשיך בבית־הספר „גאולה" וסיים בו את חוק לימודיו. אחר־כך למד מקצוע כמכונאי־חרט ועבד בו. מגיל 10 ואילך היה חבר תנועת „הצופים" ומ־1945 חבר ה„הגנה" בחיפה.

באוקטובר 1946 יצא להכשרה מגויסת של הצופים בבית־השיטה ושירת בפלוגה אחת של הפלמ"ח. התערה במהרה בעבודות המשק ועסק בהן במסירות, אך ביחוד התחבב על חבריו בעליזותו ובהומור שלו. מילא תפקידי בטחון שונים ובאוגוסט 1947 נשלח לשמירה על קו־התפים בנגב, אך מתוך געגועים לחברה הזר באוקטובר. שהה עם חבורתו תקופה קצרה בעין־גב והועבר עמה בפברואר 1948 להר־כנען ליצור את הפלוגה של גדודו בפלמ"ח. השתתף ב„רכש" מן הצבא הבריטי לטובת ה„הגנה". נשלח בתפקיד מטעם הפלוגה עם שני חברים בטנדר ובעברם ליד צמח נהרגו בירויות הערבים הוא ואחד מחבריו ביום 12.3.1948. היה קבור בדגניה א', ב־16.11.1950 הועבר לחיפה.

זירמן יעקב

בן שמואל ויהודית. נולד בראש־השנה תרפ"ט (1928), בצ'רנוביץ, רומניה. עלה ארצה בשנת 1933. קיבל השכלה טכנית־תיכונית. היה חבר פעיל בהסתדרות „הנוער העובד", מסור לאידיאל השוויון, העזרה ההדדית והעבודה. ברגע שלא היו לו מניעות לכך יצא עם חבריו להגשמה קיבוצית. במסגרת ההכשרה המגויסת של הפלמ"ח עבר את דגניה, בית־הערבה ונען. היה מפעילי קבוצתו ומעמודי־התווך שלה. במשך כמה זמן שימש כמזכיר הקבוצה. חבר ה„הגנה" היה מנעוריו, עבר קורסים מיוחדים במעלה־החמישה ובנען.

ב־9.12.1947, בראשית המהומות, יצא לסיור־הבטחה בשטח שבין גבולות לגירים במרחקי הנגב. בדרכם הותקפו על־ידי המון ערבי פרוע ובראשו שוטרים ערביים. נשקם היה חבוי ומפורק ולא הספיקו להפעילו והוא נהרג בו במקום יחד עם ארבעה מחבריו. נקבר בנחלת־יצחק, ביום כ"ה באלול תשי"ד (23.9.1954) הועבר לבית־הקברות הצבאי שבמקום.

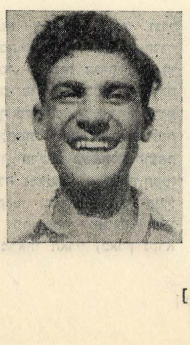
זיו (סנדרוב) יוסף („יוסי", „יוסוף")

בן דוב וזהבה. נולד בשנת 1925 בירושלים. למד שם בגימנסיה העברית. משאת־נפשו מילדותו היתה החקלאות ולאחר שסיים את לימודיו בגימנסיה עבר ללמוד בבית־הספר „בדורי" ליד הר־תבור. לאחר שגמר שם את לימודיו הצטרף לפלמ"ח, עשה שנה ביגור ועבר קורס מ"כ. משם עבר לירושלים ובמשך שנתים המשיך לימודיו במכון לחקלאות שליד האוניברסיטה העברית. במכון קיבל סטיפנדיה. אחרי הכרזת כ"ט בנובמבר עזב את לימודיו — באותו פרק־זמן כבר השתלם במכון „זיו" ברחובות — וחזר לירושלים. מאז שירת בליווי שיירות לירושלים ונתמנה אחראי להן. ישר־אופי ונבוני, שקט ומתון בכל שעה־סכנה. האציל מרוחו הטובה על אנשיו. הצטיין במידת הכנסת־אורחים בלתי־מצויה וחדרו היה פתוח בכל עת לכל מי שהיה זקוק ללינה ומנוחה.

במארס 1948 התנדב לצאת לגוש עציון. בקרב נבי־דניאל נפצע קשה בחזה ובבטן. כשהובא לירושלים הנצורה, הרעבה והצמאה, התענה ארבעה חדשים וכל מאמצי הרופאים להצילו עלו בתוהו. שלוש פעמים ניתחוהו ומהניתוח הרביעי שוב לא קם. מת בבית־החולים „הדסה" ביום א' בתמוז תש"ח (8.7.1948). באותם הימים היה אביו בשליחות במחנות בגרמניה. דבריו האחרונים לאחותו, שהיו מכוונים לאביו, היו: „... אמרי לו, שלא היתה הרפתקנות — אני התכוונתי שהכל היה לט־ב־ה..." באותה השעה היה אביו בדרך לארץ, אך כבר לא הספיק לראותו. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

זייד יוסף

בן שלום ובכורה. נולד ב־1 בינואר 1931 בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי ופנה לחקלאות. נער ענוג ואמיץ, צמא חיים ופעולה, ויודע את אשר לפניו. עבד אצל איכר בירקונה ושאף להתישבות. עמד עדיין באמצע הכשרתו והתנדב לצבא לפני הכרזת הגיוס. תחילה היה בגליל התחתון ואחר־כך בנגב.

נפל בקרב בית־דראס שעל־יד ניצנים. היה בין הפורצים הראשונים שהצליחו לבצע

את הפעולה שהוטלה עליהם, אך בשעת הנסיגה נפצע מכדור האויב ונפל חלל ב־2.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבאר־טוביה.

זיידנר יצחק

בן אליעזר (ליאו) ושרה (זיפי). נולד ביום 16.5.1922 בתל־אביב. גדל בחיפה. סיים את בית־הספר התיכוני ושקד תמיד על לימודיו. אביו היה מהנדס במחלקת העבודות הציבוריות בחיפה ונרצח על־ידי ערבים בשעת עבודתו. הבן נתקבל במקום אביו לעבודה וניתנה לו משרת מנהל־עבודה. הוא נועד למלא את מקום אביו לאחר שיוכשר לכך. הוא עבד, תמך באמו ובו בזמן הוסיף לעסוק בלימודיו. זמן קצר לפני התגייסותו עמד לקבל את כהונת אביו. רבים היו המכשולים בדרכו בבואו במגע עם הערבים לרגל עבודתו זו, וביחוד בימים שלפני מלחמת־השחרור. הוא נפצע פעם מכדור מרצחים בנסעו לעבודה, אך משהחלים חזר לאותו המקום כדי לקיים את שבועתו שנשבע לנקום את נקמת אביו. היה טוב־לב, ישר וחביב על כל מכריו.

עם פרוץ המלחמה הגלויה בארץ התיצב לשירות צבא ההגנה. דחה אפשרות של שחרור שניתנה לו לרגל עבודתו החיונית ויצא לקרבות. נפל בקרב על משמר־הירדן ליד אום־את־תונה ביום 7.10.1948. נקבר עם חללי משמר־הירדן בקבר־האחים בראש־פינה.

זיידרמן חיים

בן בונם ופייגה. נולד ב־3 בספטמבר 1929 בבריסל, בלגיה. שם עברו עליו ימי נעוריו. גמר 6 כיתות בית־ספר עממי ושתי מחלקות בבית־ספר תיכון. עם כיבוש בלגיה על־ידי הנאצים נכנס למחתרת בו חי עד השחרור. עם בוא חיילי הבריגדה הזר ליהודותו. מעתה היה במוסד־ילדים והצטרף להכשרת ברית החלוצים הדתיים — "מרקין" — בה עבד עד עלותו לארץ ב־31 ביולי 1946 באניה "החייל העברי". שבועות מספר לאחר־כך הצטרף לחברת "עליית־הנוער" בבאורות־יצחק שבגבע. במשך שתי שנות שהותו שם מילא את מכסת העבודה והלימוד בצירוף אימונים במסגרת הפלמ"ח. אף כי עבר שנות־סבל קשות ואחר־כך חיי־קיבוץ אפורים יומיומיים, נשאר נער בכל מהותו, מבודד והוגה ומרחף בעולם היופי והאמנות, מצא את מקומו בגננות־נוי. התמסר בשקידה רבה למקצוע זה. שאף ללמוד ב"בצלאל" ולעסוק באמנות.

בראשית המלחמה נשלח על־ידי המשק לגיוס במשטרת עימארה, בה שהה עד שנפצע בעלותו על שדה־מוקשים. משהבריא חזר למשק. נהרג ב־15 ביולי 1948, בשעת התקפה מצרית, כשפצצה הרסה את עמדתו. היה קבור בבאורות־יצחק, ב־31.10.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

ז'יבלינסקי שלמה

נולד ב־18.6.1929 בעיירה בפולין וגדל מילדותו בסביבה כפרית. למד ב"חדר" ובבית־ספר עממי. בימות הקיץ היה חי עם הוריו בגני־פרי שחכרו באזורים כפריים והשתתף בשמירה, באיסוף הפירות ובהובלתם. במלחמת־העולם השניה נלקח עם הוריו לגיטו וארשה. כשהחלה הוצאת היהודים להשמדה נמלטו הוא ואחיו הקטן ומצאו להם מקלט בבית נוצרי. בגלל הלשנה נתגלה מחבואם לנאצים. אחיו נרצח לעיניו, אך הוא הצליח להינצל בשל מראהו האריי (בארץ נקרא ב"חברת־הנוער" "ג'ינג'י"). אחרי המלחמה שהה זמן־מה בבית דודו הקצב ועזר לו בהובלת בשר ובשאר עבודות, אך אורח־חיים זה לא היה לפי רוחו. הצטרף לקבוצת נוער של ה"איחוד". הגיע ב"נתיב הבריחה" לפרנקפורט וב־1945 עלה ארצה. התחנך שנתים בחברת נוער עולה ברמת־יוחנן ונשאר עם החברה לשנה השלישית במשק. באטיות ובקושי הסתגל לתנאים החדשים, אבל לבסוף מצא את מקומו בפלחה, בכרם ובמטע־הבננות ונתחבב על חבריו, מדריכיו ומנהלי העבודות.

בחורף תש"ח מילא ברצון רב את חובתו בשמירה ובהגנה, וכשגברו ההתקפות בסביבה התגנד לכיתת פל"ם של רמת־יוחנן והתאמן בלחימה וב"עזרה ראשונה". בשעת ההתקפה הגדולה על המקום יצא עם המגינים נגד האויב וכשנפצע בשעת נסיגת הכיתה והרגיש שהטיפול בו הוא ללא תועלת, אמר לחבריו: "חברה, אל תטפלו בי. המשיכו, אני הולך למות, מסרו שלום לכל הרמה". וכך סיים את חייו ביום 14.4.1948. נקבר ברמת־יוחנן.

זיכלר יצחק

בן יצחק ופרידל. נולד ב־1910 בפרמפול שבמחוז לובלין, פולין, אחרי מות אביו ונקרא על שמו. האם האלמנה התפרנסה מחנות קטנה בשוק, גידלה את שני יתומיה בעמל רב ונתנה להם חינוך יהודי וכללי ב"חדר" ובבית־הספר העממי ומשתש כוחה עזרו לה לשאת בעול פרנסת הבית. יצחק התארגן עם בני־עוני כמוהו ב"הצופים החפשיים" ואחר־כך ב"פרייהייט" והשתדל להשלים את השכלתו מתוך קריאה בספרים.

את חדות הילדות לא הכיר בחייו אלא לאחר שנים רבות, בחיי ארבעת ילדיו. ההפתחה והיה לפועל בעל הכרה ציונית ופועלית. הלך להכשרה ועבד למעלה מכותו בבית־חרושת לדיקטים בהורודיש, ולאחר שחלה מעבודה קשה העבר לקיבוץ העירוני "שחריה" בוילנה. תנאי החיים הקשים שגדל בהם משחר ילדותו חיסנוהו לשאת את המחסור והתלאות של חלוצים שפרנסתם תלויה בשכר עבודה הנמצאת באקראי. היה מראשי המדברים בקיבוץ בשעת הויכוחים. ב־1936 עלה ארצה והצטרף לקיבוץ רמת־רחל. עבד בים המלח, בסבלות, בבנין, בנהגות, ולבסוף מצא את מקומו ואת סיפוקו בעבודה ברפת ופיצוי לשנות סבלו וימי עמלו באושר שבקן משפחתו. היה פעיל בעניני הבטחון בקיבוץ, באימונים, בשמירה, בהדיפת התקפות ובפעולות פל"ם ונודע כקלע מצוין.

ביום 22.4.1948, יום ההתקפה הגדולה של הלגיון הערבי על רמת־רחל, עמד ליד אשנב־יריה על גג הבנין המרכזי וקליעותיו המדויקות פגעו באנשי האויב, עד שאחת הירויות פגעה בפיו ובמשך רבע שעה נדמה היה שהוא נרדם מעייפות אחרי העבודה ברפת. בו ביום נקבר ברמת־רחל. היה אחד משני קרבנותיה הראשונים של רמת־רחל וזכרו הועלה בספר "רמת־רחל במערכה".

זילבר ברוך (ברינו)

בן שלמה ואידה. נולד ב־3 בינואר 1910 במינכן, גרמניה. נתחנך בבית־הספר הריאלי שם, השתלם במסחר ובביטוח — מקצוע אביו. היה חובב ספורט, אלפיניסט ואלוף־סקי. עלה לארץ ב־1933 ועבד בחברות־הביטוח "פניכס" ו"מגדל" בירושלים. מ־1936 חבר פעיל ב"הגנה"; עסק בשמירה בשכונת קרית־שמואל בירושלים והשתתף בכל פעולות ה"הגנה". ב־1.5.1948 התגייס גיוס מלא. עזב את עבודתו, השתתף בקיבוש דרום ירושלים, לרבות שכונת קטמון. הצטיין במיוחד כסייר. שקט ובטוח, ישר בלבי עצמו וזולתו. רכש חיבת חבריו וידידיו המרובים. אמיץ־לב, זריז וקל־תנועה. מסור ביותר למשפחתו.

בפעולתו האחרונה התקדם בראש כיתה דרך המושבה הגרמנית עד הגבעה החולשת על החלק הדרומי של רחוב המלך ג'ורג' ותחנת־הרכבת. משם הגיע למנזר ס"ט סימון ולמקור־חיים. בנסותו להציל חבר, שעלה על מוקש, נפל ברגנו במקור־חיים ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948). ה"ה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הג ח אשה ושני בנ"ם.

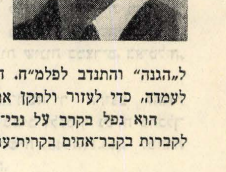
זילבר נפתלי

בן לייב ואסתר. נולד ב־1927 ברומניה. בהיותו בן שלוש נתיתם מאמו וגדל עם אחותו הקטנה אצל משפחת אחי אמם. לאחר שסיים 4 מחלקות של גימנסיה הוגלה עם משפחתו לטרנסדניסטריה. אחרי כיבוש השטחים האלה על־ידי הצבא האדום שוחררו מהמחנה וחזרו לרומניה. משם עלה הוא ואחותו לארץ עם "עליית־הנוער" ב־1944 והצטרף ל"חברת־הנוער" בקיבוץ חפצי־בה. חבלי קליטתו לא היו קשים ומיד התבלט בחברה כאדם רצוי ואהוב עליה וכעובד אחראי העשוי להיקלט בחיי הקיבוץ. יחד עם קבוצה של נוער ארצישראלי יצא להכשרה פגויסת של גרעין "נחשולים". התמחה כטרקטוריכט. בשעה שחבריו התישבו בסטטורה כבר שירת נפתלי בצבא. עשה שנתים בתרגילים ואימונים. היה במגויסי פל"ים והשתתף בהעלאת מעפילים.

בפרוץ המאורעות התגדב ושירת בגדוד של חטיבת "כרמלי". נפל בקרב על ביריה שבגליל העליון ביום י"ז בסיון תש"ח (24.6.1948). למנוחת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה.

זילברמן אבנר

בן מנחם־מנדל ורבקה. נולד ב־16.10.1928 בתל־אביב. למד בתלמוד־תורה של הרדים ואחר־כך ב"ישיבה" של הרב עמיאל בתל־אביב. עוד בשבתו על ספסל בית ה"ישיבה" היה חבר אצ"ל והתמחה בתעשית הנשק. הצטיין באומץ לב ובדריכות מחמדת לפעולה נועזת. חם־מזג היה, ואף בשעות מחלה לא אבה לנוח, כל עוד לא גורש האויב. "לא נתן להם לעשות לנו את שעשו לאחינו באירופה" — אמר. בקרב הימים הצטרף ל"הגנה" והתגדב לפלמ"ח. הואיל והיה מומחה לכלי־נשק נשלח מעמדה לעמדה, כדי לעזור ולתקן את כל הטעון תיקון.

הוא נפל בקרב על נבי־סמואל, על־יד ירושלים, ב־22.4.1948 והובא לקברות בקבר־אחים בקריית־ענבים ב־25.4.1948.

זילברג יוסף

בן עקיבא וגיטל. נולד ב־24 בנובמבר 1913 בלבוב, פולין, ומשחר ילדותו חונך חינוך לאומי. מגיל צעיר היה חבר בתנועה הציונית וחלם על עליה לארץ. בסיימו את לימודיו בבית־הספר התיכוני בלבוב עלה לארץ בשנת 1937 כתלמיד הטכניון, אך מיד פנה לעבודות־כיבוש בנמל חיפה ובנקודות־הספר ושנתים שימש נוטר אחראי למחסן נשק. בכל תפקידיו הוטלה עליו עבודה אחראית, כי עורר אמון בלב הבאים אתו במגע. ב־1941 התגייס לצבא הבריטי ולפי בקשתו, מתוך רצון להילחם מלחמה־של־ממש בנאצים, הועבר למצרים ושירת בדרגת סמל בחיל־ההנדסים של המחנה השמיני. בתום המלחמה נודע לו כי שתי אחיותיו נשארו בחיים. הגיע לפולין באורח בלתי־חוקי, בעודו חייל, וסייע להן לעבור את הגבול לגרמניה. משחזר ליחידתו למצרים הועמד לדין, אך זוכה. מקצועו האזרחי היה הנהלת־מנקסים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתגייסים לגדוד אחד. כחבר הגדוד השתתף בכיבוש חיפה ומשם נשלח לגליל המזרחי. נפל ביום 16 ביולי 1948 בקרב על משמר־הירדן. בהתקיפה את הסורים מן העורף כותרה פלוגתו ורבים מבין אנשיה נפלו. למחרת נערכה התקפה נגדית של חיילינו ואז נמצאו גויותיהם והובאו לקבר־ישראל בראש־פינה ביום י"א בתמוז תש"ח (18 ביולי 1948).

זילברמן יוחנן

בן בנימין ואדית. נולד ב־3 במאי 1926 בעיירה בוזיאו אשר ברומניה. בן למשפחה אמידה. בן 7 נתיתם מאמו. מגיל 6 למד נגינה. בשנת 1940 עלה ארצה ונפרד מאביו ומאמו החורגת. במסגרת "עליית־הנוער" עבד בכפר־יהושע. בשנת 1945 עזב את המושב והשתקע בתל־אביב כדי להשתלם במוסיקה. את תורת המוסיקה והנגינה על פסנתר למד אצל המורים אדל, בוסקוביץ' ואצל הפסנתרנית שמוקלר־הס ובכל מקום הצטיין בשקידתו הרבה. בערבים, לאחר לימודים ואימונים, נאלץ לנגן בבתי־קפה לשם פרנסתו.

משפרצה מלחמת־השחרור לא רצה להישאר בעורף, אף כי כפסנתרן מחונן יכול היה להישאר. הוא התגייס מיד גיוס מלא, הועבר לקיבוץ גת הנצור, משם לבית־דראס ובהתקפה על עיראק אלמנשיה, בשעת הסתערות, נפגע ברגלו. המ"מ ניסה להגיש לו עזרה וצרור פגע בשניהם ויוחנן מת ב־27 ביולי 1948. הועבר לנחלת־יצחק ב־8.12.1949. בעזבונו נמצאו קומפוזיציות מקוריות, ביניהן קונצרט לכינור, סוויטה, מיניאטורות, כ־20 פרליודים ומספר שירים. הקומפוזיטור ליאונרד ברנשטין שיבח את כשרונו הבלתי־רגיל והעביר אחדות מיצירותיו ל"קול ישראל" כדי להשמיען ברבים. מורתו, הפסנתרנית שמוקלר־הס, ניגנה מיצירותיו.

זילברמן יצחק

בן אליעזר ואסתר. נולד ביום 9 ביולי 1929 בפינסק שבפולין, אשר לשם נסעה אמו מהארץ בתקופת הריונה. בהיותו בן עשרה חדשים חזרה עמו האם הביתה. עוד כתלמיד בבית־הספר העממי ברעננה הצטרף שם לתנועת "המחנות העולים" ומגיל 14 ואילך היה חבר ב"הגנה". אחרי בית־הספר העממי גמר את הקורס לחשמלאות בבית־הספר הטכני "מונטיפיורי" בתל־אביב ואחר־כך עבד בתחנת־הכוח בתל־אביב. בתקופת המרי היה פעיל מאד במשימות המחתרת שהוטלו על נוער ה"הגנה" ומילא כל פקודה במסירות, בלי רתיעה מאימת סכנה או מאסר.

ב־12.12.1947, אחרי הכרזת או"ם, התגייס לשירות מלא והשתתף בקרבות רמת־הכובש, ביאר עדאס, כפר־סבא, קלקיליה, בכיבושי תל־ליטוינסקי, סלמה, סאקיה, חיריה והסביבה. בזמן הקרבות בואדי־ערה נשלח בפקודת הרופא לבית־חולים צבאי. אחרי ימים מספר החליט הוא עצמו שהוא בריא, ברח מבית־החולים בלי רשות והתיצב להמשכת השירות. בהתחשב בנסיבות ובגורם הנפשי לא הועמד לדין על ה"עריקה", אלא נשלח למחלקת האלחוטאים, בכוונה לשלחו בקורס מקצועי, שם ניתן לו צו תנועה לשלושת ימי חופשה עד להתיצבותו. אך הקרבות הסוערים באזור לטרון לא נתנוהו להתמסר לתענוגות החופשה ולביטול זמן. על דעת עצמו הלך והצטרף ללוחמים בחזית לטרון ושם נפל ביום 26.5.1948. בתחילה נחשב כנעדר, אך לבסוף נתברר שנפל בנופלים ובימים 17.11.1949 הועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים.

זילברמן ישראל

בן אביגדור וטובה. נולד בא׳ באלול תרפ״א בטבריה. הבכור בין ששה אחים ואחיות. למד עד גיל 12 ב״תלמוד־תורה״ והמשיך בבית־הספר העממי מכיתה ו׳ עד הגמר. למד מסגרות ובוענת החורף עבר לעבוד בקטיף בשרון כדי לעזור לפרנסת המשפחה המטופלת בילדים. משפרצו מהומות תרצ״ו התגייס כחבר ה״הגנה״ לשירות בטהון בטבריה. עם התפשטות המהומות התגייס לנוטרות והוסיף לעמוד במגע עם ה״הגנה״.

במלחמת־העולם, כשהאויב הנאצי עמד בשערי מצרים, סירב להתגייס לצבא משום החובה לעזור לאביו החולה בפרנסת המשפחה ונענע על סירובו בפיטורין מהנוטרות. זמן־מה עבד קשה בתל־אביב, נאבק עם המחסור עד שמחלת אביו הכריחתו לחזור לטבריה.

משהחלה מלחמת־השחרור בחורף תש״ח התיצב שוב להגנת העיר והסביבה בשמירה בלילות, בעבודת ביצורים, כמפקד עמדה וכקלע משובח שכדוריו אינם מחטיאים מטרתם. אחרי שחרור טבריה עבר לשירות סדיר בחטיבת „גבעתי״ והשתתף בכל הקרבות נגד הפולשים המצרים עד שנפל בפעולה נגד משטרת נגבה ב־3.11.1948. הועבר למנוחת־עולמים בב״ת הקברות בנהלת־יצחק ב־27.12.1950.

זילברמן (חלמיש) רפאל („רפי״)

בן דוב (ברנרד) ומרים. נולד ב־1.8.1925 בברלין, בירת גרמניה, וב־1934 עלה ארצה עם משפחתו. למד בבתי־ספר תיכוניים בתל־אביב ובאחרונה בבית־הכרם בירושלים. התבלט בין חבריו בבתי־הספר ובקן „השומר הצעיר״ במהירות תפיסתו, במקוריות מחשבתו ובחריפותו האינטלקטואלית וידע לבסס ולהסביר בדיבור ובכתב את רעיונותיו ודעותיו במידה לא שכיחה בגיל זה. בשל סגולותיו אלה נשלח לקורס ראשון של קציני־הסברה, משיצא אחרי סיום הגימנסיה עם קבוצתו „נירים״ להכשרה מגויסת לשעה־העמקים ואחר־כך לתל־עמל. נחשב כ„המצפון של החבורה״. סיים קורס מ״כ, ובו הצטיין בכושר לחימה, בדיסקוסיות, בתפיסת הענינים וביחס רציני אליהם, ואחר־כך הועבר לתפקיד פיקוד בעין־חרוד. השתתף בפעולות המאבק של פלמ״ח נגד משטר „הספר הלבן״, בין השאר אף בפיצוץ גשר א־זיב. נכלא במאסר בעכו ושוחרר. וביום „השבת השחורה״ (29.6.1946) נלקח מעין־חרוד למחנה־המעצר שברפיח ושוחרר עם כולם. אחרי מאבק פנימי בין רגש החובה לתנועה ולחטיבה ובין שאיפתו להשתלמות במדעים, למד שנה אחת באוניברסיטה העברית חימיה, פיסיקה ומתימתיקה (בה נחשב כ„עילוי״).

בראשית שנת־הלימודים השניה, תש״ח, התיצב לשירות מלא בחטיבת פלמ״ח ופעל כל הזמן בהרי המסדרון לירושלים בהגנה על התחבורה ובמלחמה בכנופיות. בלכתו לשירות השלים מראש בלב שקט עם האפשרות הקרובה לודאי שיפול בקרב, ולכן שרף את כל רשימותיו, שהכילו הגיגים על בעיות שונות בחיי היחיד והכלל, רק שתי רשימות נשארו לפליטה (מאמר־מחקר על בעית הדת והמדע ומאמר פולמוסי נגד בווין בשאלת ארץ־ישראל). באחת מאגרותיו כתב: „המחשבה על החיים והפחד מפני המות הם, לדעתי, היום התפנקות שאינני זכאים לה. הנה נהרגו כמה חברים קרובים והיו בינינו חברים, אשר הקימו רעש וביטאו את צערם בצורה היסטרית״. להלן ניתח את סוגי הצער על הנופלים וקבע שאפילו צער הורים על נפול בניהם הוא „חסר הגיון במידה רבה, כי בניהם מיצו את תפקידם בחיים״. ואכן סיים גם הוא את תפקידו בקרב עם כנופיה ליד סריס ב־1.3.1948, ובאותו יום הובא לבנוחות בקרית־ענבים עם שני חברים שנפלו בפעולה זו.

זילברמן שמעון

בן זאב וד״ר. נולד בט״ז במרחשון תרפ״ז (24.10.1926) בקבוצת גניגר אשר בעמק יזרעאל. למד בבית־הספר שבכפרו והצטיין בלימודיו. התבלט בעוז־רוחו, באומץ־לבו ובאהבתו הפשוטה והטהורה לעבודה. כשם שעבד את עבודתי בשדה ובכרם מתוך ענוה ואהבה, כך שירת את עמו ואת מולדתו. תכונתו העיקרית — יושר קפדני. היה מן הממעטים בדיבור ומרבי־המעש, כי כלל גדול היה בידו: „לעבוד ולהתקדם ולא להירתע מפני הקשיים העומדים בדרך״. גמר י״ב כיתות בבית־הספר המקומי. בשנת 1946 התגייס לפלמ״ח ומאז שירת בסביבות ירושלים. השתתף בפעולות המחתרת של ה״הגנה״ בתקופת המאבק והיה פעיל בעליה לביריה. ב־29 ביוני היה ברמת־רחל ובשעת החיפוש של הבריטים נאסר, הובא לבית־הסוהר בירושלים, משם ללטרון ולבסוף לרפיח. לאחר שהשתחרר עבר לקבוצת מעלה־החמישה ולבית־הערבה, ומשם, עם פרוץ מלחמת־השחרור, לגוש עציון. ב־14.1.1948 השתתף בקרב־הגבורה הגדול אשר הציל לזמן־מה את הגוש הנצור.

כתבלן מומחה היה עוסק הרבה בהתקנת נשק ומוקשים, לעתים קרובות מחומר „ביתי״ אשר העבודה בו כרוכה בסכנה. הוא ידע את הסכנות והיה מזהיר תמיד את חבריו בשעת עבודתו: „אני תפקידי בכך, אבל אתם אל תסכנו את נפשכם״, ואמנם עיסוקו זה קיפח את חייו. נפל בכפר־עציון בשעת הנחת מוקשים ב״ב באדר א׳ תש״ח (23.2.1948). היה קבור בכפר־עציון והועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגניגר. קבוצתו הוציאה חוברת לזכרו: „שמעון״.

זילברנדל יצחק

בן אברהם ומרים. נולד ביום כ״ט בתשרי תרפ״ו בחיפה. מפני מצבה הקשה של המשפחה נאלץ להפסיק את לימודיו אחרי כתה ט׳, בגיל 16 שירת כנוטר בסביבות חיפה. התגייס לבריגדה העברית בגיל 17, אחרי שהפציר באמו להעיד שהוא בן 18. השתתף בפעולות שונות במצרים, באיטליה, בבלגיה ועוד.

בפרוץ מלחמת־השחרור התיצב להגנת הישוב, שירת כמ״כ ולבסוף נשלח כחבלן מוקשים לגליל ושם נפל ביום כ״ג בחשון תש״ח (23.11.1948). למחרת הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בראש־פנה.

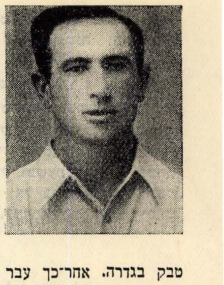
זילברשטיין חיים־מרדכי

בן שרגא־פייביש וברכה. נולד ב־1929 בעיר יאסי אשר ברומניה. עלה לארץ אחרי שחרור ארצות אירופה מעול הגרמנים ב־12.8.1946 עם „עליית־הנוער״. בגולה הספיק ללמוד רק 4 שנים בבית־ספר עממי תקין ואולם את חינוכו העיקרי קיבל בארץ. היה בחברת הנוער בעין־חרוד ועבר להכשרה מגויסת של הפלמ״ח. גדל במשך שלוש שנות שהותו בקיבוץ להקלאי טוב ולוחם מוכשר.

במלחמת־השחרור השתתף במערכות גינוסר, ירושלים וסביבותיה ולטרון, נפל ב־17.7.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

זילברשטיין שמואל

בן אברהם ובתיה. נולד ב־5.2.1903 במ׳הילי׳ב שברוסיה. גמר שם בי״ס עיוני ובעודו נער הצטרף לתנועה הציונית והיה מסכן את עצמו בהבאו אוכל ועידוד לחברים קשישים ממנו שנאסרו ב״עוון״ ציונותם. ב־1919 עבר בגניבה את הגבול לרומניה ובקישינוב נכנס לקבוצה ט׳ של הכשרת העליה השלישית. ב־1921 עלה ארצה עם קבוצתו והצטרף לפלוגה א׳ ש׳ גדוד העבודה. משנתפזר הגדוד עבד בגידול טבק בגדרה. אחר־כך עבר לירושלים, הצטרף למיסדי רמת־רחל ואת חלקו לכלכלתו הדלה של הקיבוץ נתן בעבודת סבלות בתחנת־הרכבת בירושלים, עבודה שהיתה אז בבחינת כיבוש לפועלים עבריים. חבר ה״הגנה״ מ־1923 ובמהומות תרפ״ט השתתף בהפקיד מפקד בהגנת הרובע היהודי בעיר העתיקה. מחמת קדחת קשה הוכרח לעזוב את העבודה הקשה בקיבוץ, עבד זמן־מה בחברת החשמל ואחר־כך — ארבע שנים — כאחד מראשוני הפועלים בחברת האשלג בים־המלח (במחלקת הדרום). משפחתו ישבה בירושלים. משהחל המלח פוגע בבריאותו הוכרח לעזוב את העבודה שם, ומ־1936 ואילך עבד בקביעות כפועל בנין (מחסנאי) ב״סולל־בונה״ בחיפה והשתקע בקרית־חיים.

את הקרבן הראשון על מזבח המולדת הקריב במלחמת־השחרור בנפול בנו־בכורו חנוך ביום א׳ בשבט תש״ח בליויי שיירה לגוש עציון. מאז תלה כל תקות חייו בבנו השני והוסיף למלא את חובתו בשמירה מקומית, ואחר־כך יצא, על אף גילו הקשיש, לעבודת ביצורים במשלט מגידו. עבד בגידור המוקשים והיה אחראי לעבודת המיקוש. בשעת מילוי חובתו זו נהרג בהתפוצצות מוקש ביי״ב בתמוז תש״ח (19.7.1948) והובא לקבורה בחיפה. דפים לזכרו הוקדשו בספר ״בני קרית־חיים״.

זילברשטיין חנוך (הנרי)

בן שמואל וברכה. נולד בשנת 1927 בבורדו, צרפת. בן 5 חדשים קיבל פרס ליופי בתערוכת־ילדים בצרפת. בהיותו בן 9 חדשים עלו הוריו לארץ. אחרי סיימו את בית־הספר העממי המשיך חנוך ללמוד בבית־הספר המקצועי שעל־יד הטכניון העברי בחיפה. לאחר שנה הפסיק לימודיו בגלל מחלה קשה. המשכחה הסתבכה בחבורת כדי לרפא את הנער ואמנם נרפא כליל. החל לעבוד בבית־החרושת ״וולקן״, תחילה כחניך ואחר־כך כמסגר. בו בזמן המשיך בלימודים בשיעורי־ערב בטכניון העברי. חבר תנועת ״השומר הצעיר״ ומדריך בה. ב־1944 הצטרף לפלי״ח, גרעין ״צבר״ בבית־זרע, בו שירת שנתים ומילא תפקידים שונים בפעולות המחתרת של ה״הגנה״. סיים קורס נשקים ומפקדי כיתות. יסד עם הגרעין את קיבוץ רבדים בגוש עציון.

עם פרוץ המאורעות וניתוקו של גוש עציון השתתף בליויי השיירות מתל־אביב לירושלים ומירושלים לתל־אביב. גם אביו נפל בימי מלחמת־השחרור בעבודת הביצורים ליד מגידו בשדה־מוקשים, בהתפוצצות מוקש בעת גידור המשלט. חנוך נפל ביום א׳ בשבט תש״ח (12.1.1948) בליויי שיירה שנסעה מגוש עציון לירושלים. במבואות בית־לחם נתקלה השיירה במחסום והותקפה. חנוך ירד לפרק את המחסום ונפצע. עלה פצוע על המכונית ונפל ממנה בשעת נסיגה. אחרי כמה שעות נמצאה גופתו החרוכה בצד הכביש. נקבר בגוש עציון. גויתו הובאה עם גויות כל חללי הגוש לקבר־אחים על הר־הרצל בירושלים ביום כ״ה במרחשון תש״ל (17.11.1949).

זילברשטיין משה

בן אריה ושרה. נולד בליל ה־2 בנובמבר 1929 בתל־אביב, בשעה שעוצר היה מוטל על העיר בגלל התסיסה השנתית המסורתית ביפו לרגל ״יום הצהרת בלפור״. בלמדו בבית־הספר ״תחכמוני״ הצטרף ל״עדת הצופים״ הדתית והמשיך לפעול בה גם כשלמד מסגרות ומכניקה כללית בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. ב״עדה״ נודרש לעבור לקורס ולפעול בהדרכה, ומתוך ענוותו וחוסר רצון לפקד חזר אחרי זמן קצר אל השורה. ל״הגנה״ הקדים להיכנס לפני חבריו ב״עדה״, וכשנכנסו גם הם במאורגן, ביקש והשיג את העברתו אליהם. עבר את כל שלבי השירות (קשר־שליחות, גרנ״ע) עד לחבר רגיל ב״שורה״. בהשתתפו בפעולה לרגל בוא אנית־המעפילים ״יציאת אירופה תש״ד״ לקה בדלקת בפרקי הרגליים, שגם בשלושה חדשי שכיבה במיטה לא נרפא ממנה כליל, אך מאבויו אלה לא יכלו למנעו ממילוי חובותיו.

ממחרת ליל הילולת ה־29 בנובמבר 1947 יצא להגן על שכונות־הספר ופעם גם השתתף בליויי שיירה. בין פעולה לפעולה נאלץ לשכב בגלל התחדשות מכאוביו בפרקי הרגלים, אך סירב לציית להוראות הרופא שישכב כמה ימים רצופים, שכן אין ברצונו להיות ״אינוולד״ בשעה שהמולדת קוראת לו. סיים קורס לנשק כבד, שירת זמן־מה בפלוגה המסייעת בשרונה, וכשנועד להישלח מקלען בתגבורת הפלוגה הדתית לכפר־עציון, והרופא והמשפחה ניסו למנעו מכך, השיב בפסקנות, בהצביעו על תמונת ילדי דודו: ״הן בעד אלה אנו נלחמים, למען יחיה להם״. במכתביו מכפר־עציון השתדל להעלים מהוריו את המאמץ המוטל עליו למעלה מכוחו ולהרגיע אותם. פעל כמס׳ 1 ליד מכונת־יריה ועמד ימים ולילות רצופים על המשמר עד אפיסת כוחות בגלל חוסר שינה. באחרונה חזר לנוח שעות מספר אחרי היותו בשירות 38 שעות רצופות, ולפני שהספיק להירדם הוזעק לעזרת העמדה במנור הרוסי שהותקף קשה. תחת מטר יריות יצא עם חבריו בזחילה אל המקום והשיבו אש לאויב במשך כמה שעות רצופות, עד שפגז בריטי פוצץ אותו ואת קנה המקלע שבידו, — וכך נפל ביום 4.5.1948 ונקבר באדמת כפר־עציון. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

זילברשמידט משה („מיש")

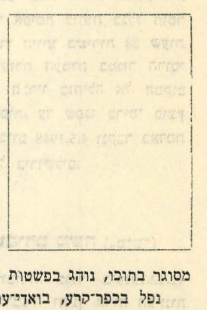

בן אברהם ובתיה. נולד ב־12.12.1919 בביירויט שבגרמניה וחונך ברוח הצונות והמסורת. למד בבית־ספר עממי ותיכוני גרמני. אהב לטייל הרבה במרחבי המדינה. מנעוריו הצטרף לתנועת בח״ד (ברית חלוצים דתיים) ובן 16 יצא מטעם התנועה להכשרה חקלאית בגרמניה. השתלם בחקלאות והתמחה ביחוד בעבודות הרפת. אחרי אותות האנטישמיות הראשונים עזב את גרמניה ועבר יחד עם חבריו לאנגליה. שם אירגן וריכז את סניף בח״ד בלונדון. עלה ארצה בינואר 1940 ומיום עלייתו עבד כחקלאי, תחילה כרפתן בנחלת־יצחק ובשכונת ברוכ־ ואחרי שנתים עבר לנחלתו הארעית בנווה־יעקב ליד ירושלים. היה פעיל ב״הגנה״ והצטיין בכשרונות צבאיים מעולים, על אף נסייתו לעבודת־האדמה ואהבתו העמוקה אליה. במשקו הצליח בכל הענפים וביחוד במטעים. התגייס כנוטר במקום והיה בו אחד האחראים לעניני הבטחון. חלם על הצטרפות למושב שיתופי בגליל.

עם פרוץ מלחמת־השחרור ועם הכיתור ההדרגתי של ירושלים עבר

לשם ונתמנה כאחד מחשובי המפקדים של המחנו. התפקידים הקשים ביותר היו מוטלים עליו : פיקוד על מקורי־חיים המנותקת והמותקפת ללא הרף, אחר־כך הפיקוד על תלפיות המבודדת ; ביצוע פעולות נועזות רבות בסביבה, כגון : פשיטה לכפר השילוח. משהחמיר המצב בגוש עציון הוטל עליו הפיקוד והוא טס לשם. מתחילה ידע והבין כי מצבו לאחר יאוש וגורל מצדה רוחף לפניו, אולם השפ״ע על פקודיו בשקטו ובבטחונו הנפשי. בדברי הספד על מגיני הגוש אמר : „...עמידת הגוש קובעת את גורל ירושלים, ולכן יש לעמוד במערכה עד הסוף, ואפילו יהיה מר מכל מר...״ לוחם אמיץ, בעל שיקול אחרא׳, קר־רוח כלפי חוץ, חביב על כל אנשיו, אם מהפלמ״ח, אם מהחי״ש, אם אנשי המשק ואם הסטודנטים, אם חפשיים ואם דתיים. לכולם היה חבר ומפקד למופת. בשעת הקרב והכנסה אץ תמיד למקום הסכנה. בפיקודו הנמרץ והבלתי־אמצעי ריחק את משמעת הלוחמים וחיזק. בקרב האחרון של הגוש, עת נאבק המשלט החשוב „המגנז הרוסי״ על קיומו, מיהר לשם באמרו לחבריו : „אינני טלפוניסט״. על אף המאמץ העל־אנושי של הלוחמים נאלצו לסגת והוא נפגע, בשעת הפיקוד על הנסיגה, מצרור כדורי האויב. חדור משמעת עד רגעיו האחרונים ניסוט לצדי התעלה הצרה כדי שלא לעכב את הנסוגים ודירזם לעבור על פניו. „היו שלום חברים, חזקו...״ — היו דבריו האחרונים והוא נכל ביום 12.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. מפקד מחוז ירושלים כתב עליו : „...מוש היה מגדולי הגיבורים בדברי ימינו...״ השאיר אחריו רשימות ומסות, ובאחת מהן כתב : „סבורני שאחרי שהאדמה תהא נחרשת על־ידי פגזי התותחים הכבדים, או אז טעונים לבותינו חריש עמוק, עמוק יותר משיש בכוחם של כל תותחי העולם לחרוש. בלעדי מהפכת הלבבות הזאת יהיו מיליוני הליטרים של דמים שפוכים לחינם...״ אחרי נפילתו הועלתה דרגתו לדרגת רב־סרן. זכרו הועלה בספר „מעוז עציון״ ובדברי ההקדמה של הרמטכ״ל לספר זה, ובספר „ההר הקדוש״ של שאול רז, משרידי חברי כפר־עציון.

זילברשטיין יעקב

הגיע לארץ כשנה לפני מלחמת־השחרור. ישב בהרצליה ועבד כפועל בודד. היה חבר ב„הגנה״. עם פרוץ מלחמת־השחרור, עוד בתחילת דצמבר 1947, התגייס. שירת באחד הפלוגות בשרון. לא נמסרו ידיעות על מוצאו ומשפחתו וכנראה שלא היו לו קרובים או מודעים בארץ. לפני חבריו נתגלה כבעל השכלה גבוהה, יודע דרכו ללא לבטים ועושה את המוטל עליו בלי להרהר הרבה. היה בחור שקט, אך מסוגר בתוכו, נוהג בפשטות ועניו בהליכותיו.

נפל בכפר־סרע, בואדי־ערה, ב־8.5.1948. למחרת היום נקבר בנתניה.

זילברשפריין אמנון

בן יוסף ובלנקה. נולד ב־21.9.1924 בעיר סטרגן אשר בטרנסילבניה. היה בן למשפחה אמידה. למד בבית־ספר תיכוני עד אשר פרצה מלחמת־העולם השניה והוריו הוגלו עם שאר היהודים לאוישוויץ, בה מצאו את מותם. אמנון היה האחד ששרד בחיים מכל המשפחה העניפה. עם השחרור חזר להגיע לארץ, עבר לאיטליה ושם קיבל רשיון לעליה, אך ויתר עליו למען חולים וילדים והוא עצמו יצא בדרך ההעפלה, וב־26.6.1946 הגיע לחופי הארץ באניה „וג׳בוד״. בארץ הצטרף לקיבוץ דורות ועבר חבלי־התערות קשים, אולם התגבר עליהם ובמשקו הכירוהו כאדם בעל אחריות. אהוב היה על חבריו בשתיקתו ובעונתנותו.

היה בעל גוף חסון ונפש עדינה. לא הבליט את עצמו בחברה. שאף להשתלמות. היטיב להכיר בתפקידו. אהב שירה ונגינה והיה בעל קול ערב.

לפני פרוץ מלחמת־השחרור עזב את המשק כדי ללמוד מקצוע. עבר לעבוד במוסך בצריפין. ה״ה לנהג, אולם תקופה זו לא ארכה כי בינתים פרצה המלחמה. התגייס לצבא, השתתף בפעולות רבות, ובכללן בהתקפה על תחבורת־האויב בכביש רמלה וכו׳. הועבר לדרום, השתתף בקרב על חוליקאת ומשם עבר להתקפה על בית־גוברין ובשעת הפעולה, כשהוא מחפה במכונת־יריה על חבריו המתפרצים אל בנין המשטרה, נפגע בצוארו ונפל בכ״ב בתשרי תש״ט (25.10.1948). למחרת נקבר בכפר־ורבורג.

זילינג רודולף

בן שמואל ויוהנה. נולד ב־31.12.1913 בעיירה במזרח־גרמניה במשפחת יהודים שומרי־מס רת. אחרי סיום בית־הספר התיכוני התמחה בעבודת קונסקציה לבגדי גברות ועסק בה. בשנת 1939 נמלט בלי תעודות לאנטורפן שבבלגיה וציפה לתמיכה מאת אחיו. משלא באה העזרה — עבר לבריסל ועבד בבית־קפה. נאסר כמחוסר תעודות ונורש לגבול הצרפתי ומשם למחנה־מעצר בקרבת גבול ספרד. אחרי שלוש שנים הגיעה יד הנאצים גם שמה והוא הובל במכונית בדרך למחנה „מסוים״ בפולין (אושביצים). בידעו את הצפוי לו שם, קפץ מהמכונית, כשעברה בקרבת גבול, וברח אל מעבר לגבול. שם התחזק ארבעה חדשים במחנה־מעצר. משנמאס עליו לאכול לחם־חסד דלי, חזר לבלגיה בתעודות על שם נוצרי, פנה למסחר והצליח בו ובמשך הזמן סחר ביהלומים ואף למד לנסרם וללטשם. בשמעו שגם בארץ־ישראל אפשר לעבוד במקצוע זה מבלי להיות זר נסבל, פנה לדרך ההעפלה וב־1.9.1947 הגיע לארץ והתחיל לעבוד במקצוע.

משגברו הקרבות במלחמת־השחרור התגייס לצה״ל. בימי שירותו בצה״ל חלה בטיפוס ומת בבית־חולים צבאי ביום 14.11.1948 ובו ביום הובא למנוחות בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

זילקה רחמים

בן דויד וחביבה. נולד באפריל 1929 בירושלים. למד ב„תחכמוני״. הצטרף להסתדרות „הנוער העובד״ ויצא להכשרה חקלאית בנהלל. עבר לפלמ״ח ויצא להכשרה מגוייסת בגבעת־ברנר. אחרי „השבת השח־רה״ (29.6.1946) נלקח משם עם יתר חברי הפלמ״ח למעצר רפ״ח. ילד שובב ועליז היה תמיד וגם במחנה זה היה ילד־שעשועים לעצורים המבוגרים ממנו. הפילוג בין הלוחמים לפי ארגוניהם, אף בהיות אויב אחד לכולם, הדריך את מנותחו ואחרי שחרורו משם נסער בנפשו מכל פעולת־דיכוי ברוטית ומכל ריב־אחים בתוך הנוער העברי הלוחם, ולבסוף הצטרף למחתרת לח״י, כינויו היו „יואב״.

בחורף תש״ח השתתף בפעולות ארגונו נגד הערבים והבריטים כאחד. וכשניתנה עצה רשמית ליהודים תושבי רוממה לעזוב את השכונה מהוסר סיכויים להגנתה, השפיע הוא על הוריו להצטרף אל המשפחות המעטות שנשארו בשכונה ואף לימד את אמו להשתמש בנשק. השתתף בפעולה לח״י להנסת הערבים מהשכונה ולביצור המבוא המערבי של העיר בידי כוח ישראלי. בהתנגשות עם משוריינים בריטיים נפל ליד גבעת־שאול בי״ח בניסן תש״ח (27.4.1948). היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־26.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

זימזון אורי

בן אברהם והרשה. נולד ב־24 ביוני 1930 בדבנצי. חונך בחינוך ציוני בבית הוריו והיה חבר „מכבי". שנתים אחרי מות אביו, 1939, עלה לארץ עם אמו ואחותו והתישבו בתל־אביב. לאחר שסיים את בית־הספר העממי „תל־נורדוי" למד שנה אחת בבית־הספר למסחר „גאולה" ובשנתו ה־16 עבר לעבוד בבית־החרושת למזון „אקא", ועזר לאמו. היה נער אדיב וטוב־לב ובעל אופי חזק. עמד בסבל הקרבות, אך רוחו היתה רעה עליו כשלא יכול, כחובש, להגיש מיד עזרה לכמה פצועים בבת־אחת.

עם פרוץ המאורעות התנדב לשירות העם וב־26 בדצמבר 1947 התגייס לש"ירות מלא ונשלח לאימוני הפלמ"ח בעין־חרוד. משם עבר לנתניה, לקורס־חובשים ארצי, ואחרי־כן השתתף בפעולת „נחשון", להם בהרי ירושלים, בקסטל ובקרבות לטרון. בסוף יולי 1948 חזר מחופשתו הקצרה בבית למחנה־האימונים בצריפין ושם נפצע בשעת אימונים בתותח אנטי־טנקי שהתפוצץ ורסיסי פגעו בו. פצוע קשה בבטנו נלקח לבית־החולים „הדסה" בתל־אביב, לאחר שלושה ימים, ב־3.8.1948, מת מפצעיו. למזרח היום נקבר בנחלת־יצחק.

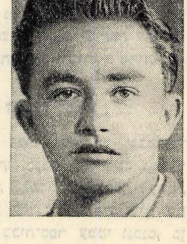
זינגמן מאיר

בן צמח ולאה. נולד בשנת 1913 בפינסק שבפולין. קיבל השכלה עממית והמשיך בהשתלמות עצמית, בירשו מאביו, שהיה מסגר בבית־חרושת, את אהבה לספר ולדעת. ביחוד שקד על לימוד היסטוריה ופילוסופיה והפליא בידיעותיו אנשים בעלי השכלה גבוהה. בשנת 1933 עלה לארץ ועבד בנגרות. שמר על ידיעותיו העיוניות והרחיבן. שיחתו היתה מלאת ענין.

לאחר ה־29 בנובמבר התגייס ל„הגנה" ונשלח לצפת, בה להם עד יומו האחרון. צפת היהודית היתה נתונה אז במצור קשה והאויב סגר עליה בכוחות גדולים. מאיר נשלח לעמדת־מגן קדמית בגבול האזור היהודי ושם מילא את הפקידו ללא כל תלונה. במשך שבועות רצופים, ללא יום מנוחה או חופשה, בילה בעמדה, עד שנפל בכ"ח בניסן תש"ח (7 במאי 1948), כשנפגע מכדור בהתקפנו לשתק צלף־אויב שהטריד ללא הרף את העמדות. נקבר למחרת היום בצפת.

זינגר אבא

בן חיים וליבה. נולד ב־5.10.1928 ברוז'ישצ'ה שבפולין. למד בבית־ספר עממי עברי ונתחנך ברוח הציונות. בעודו נער נלקח למחנות־העבודה של הנאצים והחזיק מעמד עד לשחרור. את שרידי כשפחתו הפורים לא מצא והלך למחנות־העקורים ולהכשרות בגרמניה ובאיטליה, וב־1947 הצליח להגיע לארץ כמעפיל באניה „שבתי לוינסקי" והלך תיכף ומיד לקיבוץ מזרע.

ערב בדצמבר 1947 התיצב להגנת המולדת והשתתף בהגנת בית הקרן־הקיימת־לישראל, בקרבות תל־א־ריש ולטרון, כחייל באחד מגדודי חטיבת „גבעתי". בכל פעולה הצטיין במסירות ובהתלהבות, ובזריזות של חתול ידע להתחמק מפני הפגזות האויב. לאחרונה השתתף במערכה נגד הפולשים המצרים. נפל בקרב על אשדוד ב־3.6.1948. משנצאו עצמותיו בקבר הזמני הובא למנוחת בקריית־שאול ב־31.10.1951.

זינגר גרשון

בן ברוך ויהודית. נולד ב־15.3.1929 ברומניה. למד בבית־ספר עממי וב„חדרים" ונתנסה בעודו נער בתלאות וברדיפות שניתכו על יהודי רומניה בתקופת־העולם. אחרי המלחמה יצא ב„נתיב־הבריחה" לאיטליה, הצטרף לקיבוץ־הכשרה של „בני־עקיבא" והתאמן בתרגילי ה„הגנה". העפיל ארצה ונתפס ונשלח לקפריסין ושם המשיך בהדרכה מטעם ה„הגנה".

ב־1947 עלה ארצה ואחרי פרוץ מלחמת־השחרור התיצב לשירות בצה"ל. סיים קורס לחבלנות ושירת בדרגת סמל בכל הקרבות של גדודו. נהרג בשעת מיקוש ליד רמת־הכובש ב־5.12.1948 ולמחרת היום הובא למנוחת־עולמים בנתניה.

זינגר דויד

בן משה ואלישבע. נולד בשנת 1922 בעיר סוציבה, חבל בוקובינה שברומניה. בנערותו למד בישיבת ויז'ניץ וגמר בית־ספר תיכון. ב־1942 עלה ארצה כחבר תנועת „בני־עקיבא" ונבנס לקבוצת כפר־עציון. מיומו הראשון בקיבוץ היה חבר ה„הגנה". כדי להעלות את אמו לארץ אנוס היה לעזוב את הקבוצה ולעבור לעבודה. היה נוטר ואחר־כך התישב בירושלים ועבד כפרוון. בערבים היה משמש מדריך במחתרת ה„הגנה". לאחר שעלתה בידו להביא את אמו מגולת טרנס־דניסטריה דאג למחיתה. איש־מעשה היה ורחב־נפש.

בעת מלחמת־השחרור הגן על ירושלים הנצורה בכל קרבותיה. עבר את קרבות פריצת־הדרך לעיר העתיקה וכיבוש קטמון. נהרג בקרבות שייך־ג'ראח ב־י"ט באייר תש"ח (28 במאי 1948), בהיפצעו בפגז. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

זינגר חנה

בת נפתלי וביילה. נולדה ב־10.8.1927 בכפר לוזה שברוסיה הקרפטית (אז בצ'כוסלובקיה) להורים שומרי־דת, אנשי עבודה חקלאית ומסחר. למדה בבית־הספר הממשלתי. נתיתמה מאמה בילדותה ועבדה יחד עם אחיותיה הגדולות במשק הבית, ברפת, בגן ובשדה (היא היתה הבת הרביעית בילדי המשפחה: 5 בנות ובן אחד). באביב 1939 הוחזר אזור מגוריה להונגריה וב־1944 נשלחו בני המשפחה למחנות שונים. היא נשלחה לאושוינצים ומשם למחנות־עבודה בגרמניה, וכשחזרה הביתה אחרי המלחמה מצאה בחיים רק את אביה ואחות אחת. אביה, חולה ורצוץ מהסבל במחנות, הוכרח להישאר בכפרו והיא הצטרפה לקיבוץ „בני־עקיבא" בבודפשט, יצאה להכשרה ומשם — ב„נתיב־הבריחה" לאיטליה. הצטרפה לקבוצת־הכשרה של „תורה ועבודה", הגיעה לארץ ב־1946 באניית־המעפילים „אנצו סירני", נעצרה במחנה עתלית ומשש־חרה אחרי שבועים עלתה לכפר־עציון. הסתגלה במהרה לעבודה ביער, במטבח, בבית־המרגוע ועוד, נקלטה יפה בחברה, לקחה חבל בשיעורים והתקדמה בדיבור עברי, בשירה ובריקודים, ושאפה להעלות אליה את אביה. בעצת ידידים ניסתה פעם לפרוש מהקבוצה ולשבת בעיר, אך מיד חזרה אל הקבוצה והרקשרה אליה עוד יותר. מראשית בואה השתתפה באימוני ה„הגנה", שמחה בתפקידים הקשים והצליחה שלא לפגר אחרי הבחורים, ובזריזת רימונים לטווחים רחוקים עלתה גם על רבים מהבחורים.

בחדשי המצור השתתפה בשמירה בעמדות, מזוינת ברובה, וליד

הזרקור. סיימה קורס ל„עזרה ראשונה" ושירתה כחובשת אחראית ליד מפקד הקטע המזרחי של הכפר. בהתקפה האחרונה היתה על משמרתה, עזרה גם בטיפול בפצועים שבבית־החולים. בערב האחרון עוד עזרה בהעברת פצועים למשואות־יצחק. למחרת הוסיפה לשרת בתפקידה הקבוע וכך נפלה בפרוץ שריוני האויב אל הכפר ובפוצצם את הבית — ביום 13.5.1948. הועברה להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

זינגר זאב („אילי")

בן אלחנן ונעמי, נולד ב־31.5.1930 בברנו, צ׳כוסלובקיה. היה תלמיד בבית־הספר ה׳יהודי׳ וחבר „מכבי" ו„בר־כוכבא". בן 10 עלה לארץ עם הוריו, שהתיישבו ברמת־גן. בן 12 הצטרף ל„זבולון" תל־אביב, עבר קורסים ימיים והוסמך כסגן מדריך. וכל זה תוך כדי לימודיו הרגילים בבית־ספר עממי ותיכוני בשכונת ברוכוב (גבעתים) והתאמנות ב„הגנה" בגוש דן. א׳ רגן מחדש את סניף „זבולון" ברמת־גן והצליח לקבל בשבילו עזרה חמרית חשובה (סירת־מפרש לילמודים „משי־זקס" ועוד) ותמיכה ציבורית של חוגים רחבים, ובן 17 נתמנה לחבר המפקדה הארצית. שאף להיות יורד־ים בפועל ואמר להשתלם בבית־ספר ימי בחוץ־לארץ, אך החובה למולדת אילצתו לדחות את תכניתו לזמנים מתוקנים יותר.

בנובמבר 1947 התגייס לחי״ש גוש דן ובסוף דצמבר עבר לפל״ים והתאמן לשירות ימי. לפני הגיעו לשירות פעיל בים התנדב עם חבריו לשירות ימי בליווי שיירה לירושלים ונפל בקרב ליד חולדה ב־31.3.1948. נקבר בחולדה ב־2.4.1948. בן 17½ היה במותו.

זינגר יהודה

בן אל־עזר ופאני (פייגה), נולד ב־1924 בעיר ואסלוי שברומניה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני ואחר־כך עבד במלאכת התפרות. ב־1947 ה׳פיל ארצה עם אשתו וילדתי באנ ה „כנכת ישראל". שולחו למעצר בקפרסין ומשם עלו לארץ בראשית 1948 והתישבו באופן זמני בהדר שליד רמתים והוא הצטרף לארגון חקלאי שהתעתד להתנחל במושב.

יצא לעבודות־ביצורים בכפר־סבא הערבית ושם נפל בהפגזה ביום ד׳ באייר תש״ח (13.5.1948).

זינגר יוסף

בן אריה־לייב ומינה. נולד ביום 23.1.1930 בחיפה. גמר את בית־הספר העממי „גאולה" והצטרף ל„המחנות העולים". השתלם במכונאות בבית־ספר לנהגות. בן 16 התגייס לפלמ״ח ובשורותיו התאמן אימון צבאי. עבד בהכשרה מגויסת בג׳נוסר ובקיבוצים אחרים. בימי מצור הבריטים היה ביגור והיה בין הכלואים ברפיח. משם עבר לחפציבה, בשאיפתו להצטרף כחבר הקיבוץ.

במלחמת־השחרור השתתף יחד עם אנשי גדודו בקרבות יפו, ירושלים, משמר־העמק, עמק בית־שאן. היה בין כובשי כפר כאוכב אלהוא. אמיץ־לב, לא ידע פחד מעודו, וכשהזהירוהו הוריו שישמור על נפשו, נהג להשיב: „אם איהרג — איהרג, אבל מדינה עברית תהיה". בייולי 1948. עם התפרצות כוחות צבא ההגנה לשערי גינין צורף לפלוגת קומנדו ושם, בצנדלה, על הגלבוע, נפל ביום 10.7.1948. למחרת היום הובא למנוחה־עולמים בבית־הקברות בחפציבה.

זינגר יצחק

בן ניסן ושושנה. נולד ב־1.10.1912 בסקודביל אשר בליטא להורים שומרי־מסורת. למד ב„חדר" וב„ישיבה". בהיותו בן 5 מת עליו אביו ושנות ילדותו עברו בצער ובדוחק. בגיל 16 למד את מלאכת התפרות והצליח בעבודתו. בשנת 1930 הצטרף לתנועת „החלוץ" ועבר להכשרה חקלאית וכעבור שלוש שנים עלה עם חברי הכשרתו ארצה והצטרף לקיבוץ יגור. התערה מיד בחיי הקיבוץ והגיע בו לידי השפעה רבה. נשא אשה ועבר לתל־אביב. עבד במקצוע התפרות, וכעבור זמן מסוים החל לעבוד כנהג במשרד ההובלה „ארגון". בעבודתו זו נתון היה לא אחת בסכנות בשנות־הדמים 1936—1939, אך מילא את תפקידו באמונה, בהובילו מזון ונשק לעזרת ישובים נצורים ורחוקים. ידע תקופות מחסור בחייו, נאלץ לעזוב את מקצוע הנהגות ההביבה עליו וביחד עם גיסו בנה לו מוסך קטן בתל־אביב לתיקון מכוניות. משנשרף המוסך חזר לעבודה במשרד „ארגון".

עם פרוץ מלחמת־השחרור חזר יצחק להוביל מצרכי־מזון ואספקה לחיזיות השונות וביום 20.4.1948, בנסעו בשיירה לירושלים הנצורה, נפל חלל במבואותיה. נקבר למחרת היום בקרית־ענבים.

זינגר ישראל

בן קלמן ורגשה. נולד ב־10.5.1930 בעיר קוקוזה אשר ביוגוסלביה. בימי מלחמת־העולם השניה נרצחו הוריו בידי הנאצים וישראל שרד יחידי מכל המשפחה וניצל בדרך נס ממחנה־המות בברגן־בלזן. הגיע לשבדיה חולה וקפוא־רגלים, התרפא שם והחלים לאט־לאט. עבד תחילה כאסיסטנט אצל רופא, אחר־כך בבית־חולים, ולבסוף עבד במקצוע המסגרות. משקיבל סרטיפיקט עלה ארצה בשנת 1946 והגיע לדגניה ב׳, שם קיבל את הכשרתו במסגרת „חברת־הנוער". נפשו דבקה בחיי הקבוצה, אולם שאף גם להשתלם כרדיו־טכנאי. בדגניה עבד במסגרות ואף הצליח בה מאד. כתום הכשרתו עבר עם שאר חבריו לגבים אשר בנגב, שם השתתף בהגנת המשק ובפעולות אחרות במרחב הנגב. התגייס לפלמ״ח ושאף לעבור לח׳ האויר הישראלי, אולם לא זכה לכך.

עם תום ההפוגה השניה יצא עם יחידתו לתקוף את משלטי המצרים על־ידי תוליקאת ושם נפל ב־18.7.1948. נקבר במקום נפלו על־ידי המצרים, אך במאוחר יותר, ב־6.12.1948, נמצאה גופתו והובאה לקברות ברוחמה. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג ב־26.6.1950.

זינגר לביא

נולד בדצמבר 1923 בנוישטט שבמערב־גרמניה. ילדותו עברה בפירמזנס (באזור הריינוס), בה למד בבית־ספר עממי וב־1934 הגיע לפרנקפורט ע״נ מיין, שם גמר לימודיו בבית־ספר עממי ובכנסת. בן ארבע־עשרה, לבית־המלאכה היהודי ללמוד מסגרות. ביולי 1939 הצטרף לתנועת „הכיבוי העצירי", עבר, יחד עם מספר חברים מהתנועה בפרנקפורט, לשבדיה והצטרף לחבורה גדולה של נוער שהתעתד לעלות ארצה, אך בינתים פרצה מלחמת־העולם השניה. בשבדיה עסק

במסגרות־בית, אינטסלציה ותיקון אופנים ובעבודות הקלאיות (בלול בבית־אכר ובגן־ירק שעל־יד בית „עליית־הנוער"). בתחילת מאי 1941 הגיע ארצה ועשה שנתים ב„חברת־נוער" בדגניה א׳ ואחר־כך בכפר־החורש בקבוצת „אפיקים". כעבור שנה עבר עם קבוצת „הדסה" לחדרה ולגזר. לאחר שנות עבודה בענף־המשק השונים חזר לעבודת המסגרות, ולבסוף עבד במפעל המיטות של הקבוצה. לביא ה״ה נער רך־גוף ורך־נפש שהשתדל בכל כוחו להיות ולהיראות חזק ומוצק, עליו היה כלפי חוץ, אך בלבו קינן עצב טמיר.

במלחמת־השחרור היה תפקידו — עזור לנשק. נפל מפגיעת פגז בקרב על גזר ב־10 ביוני 1948 ונקבר בה.

זינגר־יורש מנחם

בן הרמן וסאבינה. נולד ב־12.12.1923 בשטוטגרט שבדרום־גרמניה לאב ולאם ילידי פולין. היחס הרע אליו בתור יהודי מצד ילדי הגרמנים בבית־הספר השניא עליו את הלימוד, ופעם אף נעדר בית־הספר שבועים רצופים בלי ידיעת הוריו ואחר־כך עמד בכל תוקף על סירובו ללמוד ולהתחנך לאזרח גרמני, ובעודו נער רך בשנים החל לעבוד בבית־חרושת. רק באגודת־הנוער ה הודית מצא חמימות וחיי חברה והכרת ערך עצמו כאדם יהודי. במארס 1939 עלה ארצה ב„עליית־הנוער" ועשה שתי שנות חינוך והכשרה בקיבוץ מעברות. מתך התנגדות פנימית לילימודים העיוניים לא הצטיין בהם ולעומת זאת היה מהפעילים בספורט ומהמסורים לעבודות המשק, בהן התאקלם במהרה כאשראדמה מלידה ואף השתלם בקורס לגידול מספוא במקוה־ישראל. בן 17 התגייס בין הראשונים לפלמ״ח. מאז צורף כחבר למשק מעברות ומפעם לפעם גם עבד שם, אך עיקר זמנו במשך כל השנים היה קודש לשירות המולדת. סיים קורסים לחבלנות ולמ״כ, ואחר־כך למ״מ, קורס לצנחנות (ביחד עם חביבה רייק ז״ל) כמועמד להישלח — בהתנדבותו — לפעולות בשטחי כיבוש האויב באירופה, אך לא נשלח. הוטלה עליו פעולה נגד ארגוני אצ״ל ולח״י. אחר תקופה זו הועבר מנחם לתפקיד פיקוד והדרכה במחלקה הגרמנית של הפלמ״ח, שנועדה לפעולות חבלה ומחתרת במקרה של כיבוש גרמני בארץ. משחלף חשש זה ניתנה לו חופשה קצרה לשם נישואיו. בינואר 1945 צורף עם „המחלקה הגרמנית" לבריגדה העברית, עבר בה את האימונים בדרגת טוראי, ומשהגיעו לאיטליה נסתיימה המלחמה. שירת זמן קצר בחיל־הנהגים, אך בעיקר פעל בעזרה להעפלה (במבצע רב העזה וסכנות גילה נתיב הררי נסתר באלפים להעברת פליטים מאוסטריה לאיטליה), ואחר־כך עבד במחנות־המעפילים באימון הצעירים טרם עלייתם. בעיר־הולדתו ניסה להתחקות על עקבות הוריו, שנעלמו בנתיב קרונות־המות לפולין. ביולי 1946 שוחרר מהצבא, קיבל חופשה מהפלמ״ח ועבד במשק הקיבוץ מעברות בטרקטור ואחר־כך בנהגות; כאן ריכז את פעולות הספורט ואת אימוני הנוער והמבוגרים. בקיץ 1947 גויס שנית למלחמה בארגוני המחתרת שמחוץ ל„הגנה". בנובמבר נתמנה מנחם למפקד המקום והאזור, ועוד לפני התחלת ההתקפות הערביות השקיע הרבה עמל לשכנע את אנשי המקום בדבר ההכרח להעמיד בעוד מועד את חייהם והעבודה במשק על בסיס של כוננות מלחמתית.

משהחלו ההתקפות התמסר כליל לארגון האימונים, הביצורים ומערכת ההתגוננות באזור פיקודו. בפברואר 1948 גויס לשירות מלא בפלמ״ח. סיים קורס למדריכים למפקדי־שריונים. נשלח לחולדה להדריך במכוונות־יריה כבדות, ליוה את השיירה האחרונה לירושלים לפני המצור, אימן בבסיס חט״כת „הראל" של פלמ״ח בקרית־ענבים והיה זמן־מה מפקד הקסטל. אחר־כך עבד בתכנון במטה שירושלים. ב־20 במאי 1948 ירד לתל־אביב באוטו היחיד שניסה אז את דרך „כביש בורמה". נתמנה למפקד מחנה אנשי לח״י (שהצטרפו לצבא הסדיר) בתל־ליטוינסקי, ובימי המבחן הקשה למדינה בראשיתה שכחו שני הצדדים את איבתם מאתמול ושיתפו פעולה מתוך יחסי־חברות הוגנים. היה יד־ימינו של האלוף יצחק שדה בארגון הט בה וגדוד פש־טה ושריון ואחר־כך שירת בו כמפקד פלוגה ועבד קשה יומם ולילה באימון אנשי נח״ל שצורפו אליו. אחרי יממה של עבודה ללא שינה הוזעק עם פלוגתו בבוקר יום 11.6.1948 — שעה לפני כניסת הפוגה א׳ לתקפה — להתיצב נגד כוח עדיף ומשורין של הלגיון הערבי, שהניס את היחידה הקטנה של אצ״ל אשר החזיקה ביהודיה. מנחם פתח בהתקפה על שריוני הלגיון כשהוא עומד בצריח השריון. מפגיעות תותחי הלגיון נהרג הנהג והשריון התלקח באש. מנחם עוד נשאר בו עד שפירק את שני המקלעים וכשקפץ החוצה דרך פתחו העליון נפגע בחזהו בצרור כדורים. בשארית כוחו נתן פקודות לעמוד נגד האויב ולהוציא תגבורת ועזרה רפואית (זה היה אחרי צהרים, כשההפוגה כבר היתה בתקפה), ובסוף ביקש שישאירוהו לבדו וימלטו את נפשם. ביקש להעבירו לביתו, ואכן, כשוך אש הקרב, הובל הביתה לקיבוץ מעברות לקבורה. בתו שנולדה אחרי מותו נקראה רונית־נחמה (לזכר שם מנחם אביה). הקיבוץ מעברות הוציא ליום השלושים חוברת לזכרו. בפקודת הטכס״ל מיום 29.9.1949 הוכתר בדרגת סרן בצבא ההגנה לישראל.

זינגר משה

בן ליאופולד ופאולה. נולד בשנת 1921. נהרג בתאונה בכביש ראש־פינה—צפת ב־8.9.1948. הובא לקבורה בצפת.

זינדני זכריה

בן שלום ושושנה. נולד בשנת 1925 בעיר תיזאזו אשר בתימן. בן 3 נתיתם מאביו. עלה ארצה עם אמו ואחותו ב־15.9.1935. נער שקט וכצייע־לכת היה. התעניין בלימודים והיה חובב ספורט. ישב תחילה ברחובות ואחר־כך בנתניה. פירנס את אמו האלמנה בעבודת ליטוש יהלומים. אמר להשתלם בלימודים ולהיות מהנדס. פעל למען שיפור מצבו של הנוער בשכונת התימנים נוה־שלום. בימי שלטון הבריטים נעצר כחשוד והיה כלוא כ־8 חדשים בלטרון. מיד לאחר ששוחרר מהמעצר הצטרף לשורות ה„הגנה" והיה פעיל בה.

התגייס לצבא ב־1.4.1948 ושימש כמפקד כיתה. השתתף בקרבות שונים בגליל התחתון ואף־על־פי שנפצע פעמיים הוסיף לקיים את תפקידו. זמן קצר לפני מותו הועבר עם חבריו להגנת הנגב. השתתף בהגנה על אחד ממשלטי אורים, וביום 7.12.1948, בשעת הפגזה מצרית, נפגע מרסיס פגז ונפל. היה קבור בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר לנתניה. בני שכונתו הקימו לזכרו ספריה על שמו.

זיו בנימין

בן ד"ר יוסף־פרנץ וויהלמינה לבית לוי. נולד ב־28.11.1929 בויסבאדן, גרמניה, ובן שנתיים נתיתם מאמו. משחר ילדותו הצטיין כספורטאי. בן ארבע למד בשוויץ בקלות גלישה על השלג ובשנתו השביעית הגיע לשיאים ברציה ממושכת ובקפיצה לרוחק, וגם אחר־כך בארץ היה מטובי המתעמלים והרצים. ב־1937 עלה ארצה עם אביו (עו"ד שהיה כאן לחקלאי) ושני אחיו הגדולים ממנו. הדשים אחדים שהו בנהלל להכשרה ראשונה בעבודה חקלאית ובחיי כפר בארץ, ובנימין הקטן השיג את השיא המשפחתי במהירות הסתגלותו לסביבה החדשה ולדיבור העברי. אחר־כך עברו לכפר־הנוער בן־שמן ובסוף 1939 התיישבו בתל־שלום שבכרכור, והבנים המשיכו את לימודיהם בבית־הספר בפרדס־חנה. שם כבש לו בנימין במהרה מקום בחברה הסגורה של הכיתה כאחד ותיק. אחרי סיום בית־הספר העממי למד שנתים נגרות בבית־הספר המקצועי על־שם טיץ ביגור ושנה בבית־הספר „עמל" בחדרה, ואחר־כך עבד בנגרות בפרדס־חנה. באמצע דצמבר 1947 התגנד ל„הגנה" ועבר את האימונים הרגילים, ובינתים כבר יצא כמה פעמים לפעולות נגד הא"ב, ובאחד המקרים, כשהוזעק עם חבריו אחרי אימונים ממושכ ם לעזרת מעגית, היו בשירות רצופות, ובמארס 1948 נמנה על טובי מסיימי הקורס לאלחוטאים ולמקשרים. בהיותו בקורס העביר אליו אביו הזמנה מהדודה מאמריקה, שיבואו אליה להילמט מהצרות המתרגשות ובאות על הישוב. על זה השיב במכתב לאביו: „סבורני כי כל הון שבעולם לא יוכל להניעני לצאת מארץ־ישראל לאמריקה, וביחוד בזמנים אלה, כאשר לכל צעיר נועד תפקיד בבנין ארצנו. כפי הנראה מאמינה אחותך בכל הפשטות, שאדם שגדל בארץ־ישראל ועבר עליו כל מה שעבר, יוכל אחרי כל זה לצאת לחוץ־לארץ. אינני מאמין שאפשר למצוא שילומים לדם הרב, שאנחנו היהודים הקרבנו במלחמה הזאת. ואתה אל תדאג לנו, אבא, אני מקוה, שכולנו נשוב אליך ונאמר לך: הננו, אבא!" המדינה היהודית הוקמה, בוא ונשתה אחת לחיי ממשלת ישראל החדשה!" אחרי סיום הקורס נשלח עם כתריסר חבריו לחזית דרך ירושלים, ולמרבה גאותו צורף בהולדה לגדי־ד „הפורצים" של הפלמ"ח, וכך שירת גם הוא, כמנחם אחיו, בחטיבה המפוארת. בשירות שם הונהגה תורנות: לילה לפעולה ולילה למנוחה, אך הוא הצליח באמנות השידול להשיג „חילופים" ולצאת לפעולות גם בלילות המנוחה שלו. השתתף בפעולות נגד כנופיות ובכיבוש כפרים במסדרון ירושלים.

בליל ה„סדר" תש"ח יצא עם יחידה להתקפה על נבי־סמואל, שמשם הרבו להפגיז את ירושלים והדרך. נוסף לכל החגור נשא על גבו במעלה ההר את המשדר הכבד, וכשנצטווה, בהגיעם אל הרמה, למסרו לאחר ביקש וקיבל רשות להמשיך בשירות בשדת הקרב. משנפצע באש החזקה של האויב עוד שידר בקשה לתגבורת ואחר נפל ב־23.4.1948 ובין שמות חללי הקרב הזה, שהובאו למנוחת־עולמים ביום 25.4.1948 בקבר־אחים בקרית־ענבים, מתנוסס גם שמו.

זיסו אליעזר

בן לייב ושפרה. נולד ב־1919 בטרגו ניאמץ שבמולדבה, רומניה. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך עבד במספרה. אחרי מלחמת־העולם יצא ב„נת"ב־הבריחה" למחנה־עקורים באוסטריה. שם התנדב בחורף תש"ח ל„הגנה" ומשהגיע לארץ באביב 1948 הצטרף מיד לשורות הלוחמים להגנת המולדת. מילא את חובתו באמונה ובמסירות.

נפל בשעת מילוי תפקידו, עם התפוצצות המשורין אשר בו נסע, ב־19.6.1948. למחרת היום הובא לקבורה בעפולה בבית־הקברות הצבאי.

זיסו זאב

בן מרקו ופרידה. נולד בשנת 1928 בעיר בוטושן אשר ברומניה לבשפחת עמלים. הספיק לסיים רק 4 כיתות בבית־הספר העממי כשהנאצים פלשו לרומניה ואביו גויס לעבודת־כפיה. זאב בן ה־11 נאלץ לעבוד במאפיה. היה חבר בתנועת־הנוער החלוצית „דרור־הבונים" וב־17.9.1946 עלה ארצה באניה „הגנה". כאן קיבל את חינוכו בשדה־נחום במסגרת „חברת־נוער". עבד בדיג והתאמן בנשק. התערה בחיי קיבוץ ושאף להתישבות קיבוצית עצמאית.

עם פרוץ מלחמת־השחרור יצא לעזרת בית־יוסף ו„ארגון הגליל". ב־6.5.1948 התגייס עם חבריו לפלמ"ח, חטיבת „הראל". השתתף בקרב־ת על צובה, דיר־עמאר, היה במשלטים בהרי ירושלים, ובקרב על יאלו — חזית לטרון — נפל ב־17.7.1948 והוא בן 19. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים בי"א אדר תש"י (28.2.1950). זכרו הועלה בחוברת „שלושה שנפלו", בהוצאת חברת־נוער ג', שדה־נחום, תש"ט.

זיסרמן אברהם

בן שלמה ונחמה. נולד ביום ו' במנחם־אב תרפ"א בוארשה, בירת פולין. בשנותיו הראשונות עברו עליו מחלות רבות ומתרפ"ד ואילך גדל בבית הוריו בשכונת מקור־חיים שבירושלים והיה לצעיר חטון ובריא. למראה מלחמת־הקיום הקשה של הוריו, שפרנסתם על משק פרות לחליבה וחקלאות זעירה, נטל עליו עוד בילדותו חלק גדול מעול העבודה בגינה וברפת וכו'. גם את לימודיו בבית־המדרש למורים „מזרחי" הפסיק באמצע, למרות כשרונותיו, כדי להתמסר כליל לעזרת ההורים במשק הזעיר ובעבודת־חוץ, בבנין. את מעט זמנו הפנוי הקדיש לספורט ולהשתלמות בלימודי יהדות ובהשכ ה כללית. ח בוריו יהעתונים ההיתולים שערך בשיל חבורתו המצומצמת העידו על הומור, טוב־לב וכשרון. הי בענוה ובהסתפקות במועט, שמר תורה ומסורת, אך לא ניסה לכפותן, אף בדיבור כלשהו, על אחרים, ובפעולותיו למען העם והארץ התמזג עם חבורת צעירים בעלי השקפות שונות בלי להבליט את ההבדל שביניו וביניהם. מתוך הכרת חובתו כלפי ההורים לא נטל בעול מהומות תרצ"ו לעצמו, אך לשירותו ב„הגנה" מצא לו זמן פנוי. בפרוץ מהומות תרצ"ו ובשכונתו המרותקת מהמרכז היהודי שבעיר לא היו אנשי־מגן במספר מספיק, הצטרף לשירות ה„הגנה" והודות להתפתחותו הגופנית והשכלית הצליח להעלים את גילו האמיתי ולהיכנס לשירות במשטרה המיוחדת כדי שיוכל לשאת נשק בהיתר. הצטיין במסירות ובאומץ־לב ומילא כל תפקיד כאחד המבוגרים. ב־1945 סיים קורס ל„עזרה ראשונה". הצטיין בלימוד ובעריכת הרשימות עד כדי כך שרופאים הציעו להדפיסן כחוברת־עזר לקורסים הבאים. קיים בקביעות מצות עזרה ראשונה והצלת נפשות בתרומות־דם רבות לבנק־הדם של „מגן־דויד אדום" וגם בשירות „עזרה ראשונה" בפועל, ואף מהבריטים שנפצעו מפעולות ארגוני המחתרת לא מנע את עזרתו.

בקיץ תש"ז ערך הש. ר. קורס מ"כ למצטייני הקורסים. הקורס ארך 21 יום, אך בהתחשב בידיעותיו הרבות ובזמנו היקר לעבודה בביה שוחרר מהשתתפות בשבועים הראשונים, ולאחר שהצטיין בבחינות נועד להדריך את פלוגתו הדרכה מרוכזת של יום אחד בסביבת ים־המלח, אלא שבינתים פרצה מלחמת־השחרור ושוב התמסר כולו להגנת השכונה כחובש וכאחראי לכמה עמדות־מגן ומילא את תפקידיו בתבונה ובגבורה יומם ולילה, אף בלי אוכל ובלי שינה ומנוחה. באחת ההתקפות על השכונה מצד בית־צפאפה יצא עם שני אנשים לעמדה קיצונית לקראת

האויב, ואחרי שהשנים ברחו משם נשאר אברהם לבדו והשיב אש למתקיפים עד שנפצע בראשו. הוכנס לבית־החולים ושם מת ביום המחרת בכ"ו בטבת תש"ח (8.1.1948). למחרת נקבר על הר־הזיתים בירושלים.

זיך צבי

בן חיים וחסיה. נולד בשנת 1912 בברסלב, פלך וילנה, פולין. למד ב„ישיבה" עד גיל 16. בגלל מצבה הדחוק של המשפחה נאלץ להפסיק את לימודיו — היה הבכור במשפחה — ותמך בהוריו. לא מצא סיפוק לנפשו בעבודה בלבד ונעשה פעיל בסניף „החלוץ" בעירתו, שה־יה ירוד מאד, ועשה הרבה למען הקרנות הלאומיות. שירת שנתים בצבא הפולני, ובפרוץ מלחמת 1939 לחם בשורותיו נגד הצבא הגרמני. נלקח בשבי על־ידי הרוסים. ברוסיה נתגלגל ממחנה למחנה וסבל רעב וקור. עם התארגן הצבא הפולני ברוסיה יצא עמו ועלה לארץ ב־1944. בבואו לארץ עבד שנה אחת בקיבוץ תל־יוסף, התערה יפה בעבודתו, אבל בגלל הרגשת־הבדידות עזב את המשק ועבד כרפתן ברמת־גן. הצטרף ל„הגנה". השתתף בכיבוש תל־ליטוינסקי, חיריה ועוד (היה בין הראשונים שיצאו לקוים, עוד בהיות „הירקון" הקו).

לצבא ההגנה לישראל התגייס גיוס מלא, אף־על־פי שעל סמך עבודתו החיונית כרפתן במשק פטור היה אז מגיוס. הוא אמר: „אם אני, חייל מאומן, לא אלך — מי ילך?!" ער, זריז ומלא־מרץ. מילא את כל תפקידיו באמונה ובמסירות. נפל בתקופת ההפוגה השניה במשלט מידיה בכ' באלול תש"ח (24.9.1948). נקבר בנחלת־יצחק ב־26.9.1948.

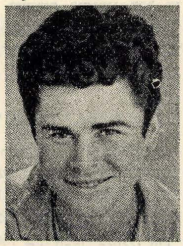
זית (זויץ) איתן (פרידריך, פריץ)

בן דויד ואטל (יהודית). נולד ב־22.7.1925 בעיר הנמל גאלאץ אשר ברומניה. בן זקונים. החמישי במשפחה. נקרא פריץ (פרידריך) על שם סבתו פרידה. אביו היה מורה עברי וציוני ותיק. המשפחה היגרה בזמנה מרוסיה ובאה לרומניה כדי לעלות משם לארץ־ישראל ונשארה תקועה בדרך והשתקעה בגאלאץ. מילדותו חונך לעבריות ולציונות. אחיו הגדולים, חברי תנועת־הנוער „השומר הצעיר" ו„גורדוניה", נהגו לקחת אתם את הפעוט למועדוניהם, שלא יישאר בלי השגחה. בבית־הספר התעניין לא רק בלימודים כי אם גם בספורט ובפרט בכדורגל ובן 10 כבר יזם יסוד קלוב ספורטיבי ציוני בקרב התלמידים, שה־יה מסור לו מאד. באותה שנה הצטרף אל „השומר הצעיר" ונשאר נאמן לתנועה כל ימיו. אחיו הגדול שעלה לארץ עוד בשנת 1935 הגיע לרומניה בשנת 1940 כשליח „החלוץ" ולא עלתה בידו להעלות את המשפחה כולה. רק את פריץ בן ה־15 הצליח להעלות עם „עליית־הנוער". הנער שהה זמן קצר באבוקה, ניר־חיים ומשמר־העמק עד שצורף לחברת־הנוער הרומנית בבית־זרע ושם שהה כשנתים. התמחה בעיקר בענף הפלחה ובמכונאות. הצטרף לפלמ"ח וגילה כשרון צבאי מובהק. ביתו היה קיבוץ רשפים שבקרית־מוצקין (לפני העליה על הקרקע), אך על־פי רוב הוטלו עליו תפקידי הגנה והדרכה מטעם הקיבוץ שדרשו את שהותו מחוץ לבית. ב־1945 עבר קורס מ"כ ונעשה מפקד אזורי. ב־1947 יסד את קן משפחתו ויצא לעבודת־חוץ לנמל חיפה. בשלהי קיץ של אותה שנה עבר אימונים נוספים ממושכים וגמר אותם כמפקד־מחלקה ונכנס לתפקיד של מפקד פלוגה בחודש דצמבר.

ביום 27.3.1948 נפל בשעת נסיון לפריצת הדרך ליחיעם. הוא נמצא במשורין הראשון ולפי גירסה אחת ירד לבדוק טיבו של מחסום האבנים שהקימו האורבים ובה בשעה נהרג. ב־29.3.1948 נקבר ביחיעם, בפקודת המטכ"ל מ־29.9.1949 צורף לשמו התואר סגן ראשון. השאיר אחריו בן. אשתו, פנינה, אבדה את עצמה לדעת אחרי מותו.

זיצ'יק פטל

בן משה וטובה. נולד ביום כ"א במנחם־אב תרפ"ח בדגניה ב'. גדל ונתחנך לעבודה ולשלום, למד והתאמן להילחם למען שלום הישוב והמולדת. מראשית מלחמת־השחרור שירת בשמירה בגוש עמק הירדן, עבר למחלקה מיוחדת ונלחם בכל הקרבות בעמק. סירב לקבל פקודת שחרור שהושגה בשבילו בהפוגה א'. התגייס לקומנדו, הצטיין בקרבות סג'רה — לוביה והשתתף בשאר הפעולות בגליל.

את הבילחמה ראה כמאמץ הכרחי למען החיים, כמו עבודה קשה במשק, שהואיל וממילא אין להשתמט ממנה, מוטב לעשותה ברוח עליזה ובבת־צחוק, וכך הלך למערכת הנגב, וכך התנהג בה עד שנפצע קשה ליד רפיח. וגם אז נזהר לבל יעכיר את רוח חבריו באנקות־כאב, ובשאתם אותו באלונקה אל המרפאה שבעורף ביקש מהם כמה פעמים שיעמדו להינפש, כי הדרך רחוקה, ואחרי שעות אחדות יצאה נשמתו ביום ד' בטבת תש"ט (5.1.1949). נקבר למחרת היום בדגניה ב'. ליום השלושים הוציאה קבוצת דגניה ב' חוברת לזכרו.

זית (חממה) עזרא

בן אליהו ורגינה. נולד ב־1925 בבגדד, עיראק. שם למד בבית־ספר עממי ובגימנסיה ואחרי־כן עבר כפקיד ברכבת בבגדד. עלה לארץ ב־1931 והצטרף לקיבוץ מעוז־חיים, שהה בו שנתים ומחצה. עבד בפלחה ובטרקטור. אחרי־כן נשא אשה ועלה להתישבות בנגב, בקיבוץ בארי, אך יצא משם „מטעמים חברתיים". חבר ב„הגנה", שם התאמן, שוחרר מחמת זעזוע־מוח ולאחר כמה חדשים התנדב שוב.

עם תחילת מלחמת־השחרור התגייס בין הראשונים ושירת בחטיבת „אלכסנדרוני". שאף להעלות לארץ את הוריו, אך הדבר לא עלה בידו. לפני צאתו לקרבו האחרון אמר לאשתו ההרה: „אם לא אשוב ויילוד לך בן, שלחי אותו לנקום את דמי". נפל בניצנים ביום כ"ט באייר תש"ח (7.6.1948) ושם ה־יבא למנוחת־עולמים בקבר־אחים. הניח אשה, נחמה, אחרי מותו נולדה לו בת ונקראה בשם תקוה.

זכריה ראובן

בן צבי ורבקה. נולד ביום 25 ביולי 1924 בעיר ביאליסטוק שבפולין. בהיותו בן 12, בחודש פברואר 1936, עלו הוריו לארץ. עד עלותו אראה למד בבית־ספר עממי וידע עברית עוד בביתו בחוץ־לארץ. המשפחה התישבה בירושלים. ראובן למד שנה וחצי במכינה של „ישיבת חברון" ואחר־כך החל ללמוד בבית־ספר תלכוד־תורה „מזרחי" ואחרי סיומו נכנס למשך שנת־לימודים זו למד את מלאכת ליטוש יהלומים. היה חבר בהסתדרות העובדים. עם גבור רוח המאבק בישוב נגד הבריטים הצטרף לאצ"ל ושם נודע בכינויו „סגל גלילי". אחרי פעולות שונות במחתרת נעצר בשנת 1944 על־ידי הבריטים למשך שבעה חדשים בלטרון. בפעם השניה נאסר אחרי פיצוץ מלון „המלך דויד" בירושלים ונשאר במאסר עד

צאת הבריטים מהארץ, מאז היה פעיל בצבא ההגנה לישראל במלחמת־השחרור. השתתף בקרבות רבים בסביבות ירושלים.

בקרבו האחרון, קרב מלחה, ב־14.7.1948, יצא בראש חיליו לכיבוש המשלט. נפצע והמשיך להילחם. בשארית כוחותיו פקד על אנשיו: „המשיכו... אש חזקה... רימונים...!" ועם קריאת „שמע ישראל" יצאה נשמתו. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־7.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. בית־הכנסת בכפר מלחה נקרא על שמו, „זכרון ראובן".

זברין יצחק („עיזה")

בן שלמה וליפה. נולד ב־10.4.1926 בירושלים. ראשית חינוכו בבית־החינוך לילדי העובדים בתל־אביב. שנתים למד בבית־הספר בכפר־גלעדי, אחרי־כן בחיפה, ולבסוף סיים את בית־הספר בנהלל. אחרי סיום לימודיו החל לעבוד בבית־הדפוס „אות" בחיפה, אולם לבו נמשך אל הכפר. הצטרף לגרעין־ההכשרה „החרמש" של „הנוער העובד" ויצא להכשרה לקיבוץ עין־גב. עבר עם חבריו לקיבוץ נען ושם הצטרף לפלמ"ח. גבר קורס למפקדים וקיבל תפקיד של מ"כ. כעבור זמן עבר עם חבריו לקבוצת „החותרים", ליד קרית־חיים. בגלל הילוקי־דעות פרש מהקבוצה והצטרף לקיבוץ „משאבים" בהרצליה. לאחרונה היה בנהלל.

עם פרוץ המאורעות התיצב בין הראשונים לשירות העם. השתתף באופן פעיל בהגנתה של חיפה. היה בין כובשי עכו ומשחררי הגליל המערבי. שירת זמן־מה בעמק הירדן. ב־3.6.1948 פרץ עם מחלקתו לג'נין, ובהיותם בתוך העיר נתקלו באש. יצחק עוד הספיק להעביר את אנשיו למקום מחסה, נשאר אחרון, ונפגע מצרור כדורים בראשו. נקבר בעפולה. ב־3.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה, מרים, ובת, טלי.

זריש מתתיהו („מתי")

בן משה ויוכבד. נולד ב־25.4.1931 בתל־אביב. ראשית לימודיו בבית־החינוך של „הסתדרות העובדים" ואחר־כך עבר לבית־הספר המקצועי „מכס פיין". בן 14 החל לעבוד במוסך „דן" ועד מהרה היה למכונאי ולנהג מוסמך של מכונית־משא. בן 16 קיבל את הרשיון הממשלתי ונחשב בין הנהגים הטובים ביותר.

היה חבר פעיל ב„הגנה" וכשפרצה מלחמת־השחרור, והוא אז רק בן 17, קם והתנדב והצטרף לפלוגת־מחץ מיוחדת של הג'יפים בנגב. השתתף בקרבות על מג'דל, אשדוד, נגבה ועוד. חבריו קראו לו „הג'יפ המעופף", הואיל ועבר את הדרכים בטיסה ממש. בהתקפה על ביר־עסלוג' ב־11.6.1948, בנהגו בג'יפ בואדי, עלה על מוקש ונהרג. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברביבים.

זלדס נתן

בן משולם וחיה־שרה. נולד ב־26.8.1896 (אלול תרנ"ו) בסלוצק, רוסיה הלבנה. חניך „החדר המתוקן". בילדותו היה חברי מיסד בחוג „דוברי עברית", בני גילו, שהיו חותמים על עתונות עברית ועורכים וכותבים בעצמם ולעצמם „דו־שבועון לספרות ולעניני החיים". בגלל סירוב הוריו לשלחו ללמוד בגימנסיה העברית „הרצליה" בתל־אביב, בכפשתו, נסע בהסכמתם ל„ישיבת אודיסה" הנודעת, ומשם מצא לו את הדרך ליפו. בן 15 הצטרף לתלמידי „הרצליה" וגמר את הגימנסיה. התגייס עם יתר תלמידי הגימנסיה כקצין בצבא התורכי במלחמת־העולם הראשונה. אחרי המלחמה עסק בעבודה, בשמירה ובהגנה. השתתף בהגנת תל־חי, ואחר־כך הדריך אנשי־מגן בגליל. אחרי נישואיו ב־1921 יצא ללמוד בגרמניה, חזר כמהנדס מוסמך ועבד בתכנון וביצוע סל"ת בכישים בארץ. ב־1936 סיים קורס צבאי מרוכז והשתתף בשמירה ובהגנת ירושלים בכל שנות המהומות.

מראשית מלחמת־השחרור שירת בחי"ם ומיום הכרזת המדינה התנדב לשירות מלא והשתתף בקרבות רבים כמפקד כיתה בגדוד אחד המכונה גדוד „המצודה" ואחראי לעמדה חשובה אשר נכבשה על־ידיו. אחרי הקרב בדיר אבו־טור, ביום הראשון של ההפוגה, לפני צאתו לחופשה הלך עוד לבדוק את העמדות, והואיל וההפוגה היתה כבר בתקפה, לא זחל אלא הלך בקומה זקופה. הוא נפגע בכדור בוגדני של צלף, ואם כי הפגיעה היתה קלה לכאורה, התברר כי היה זה כדור „דום־דום" והוא ריסק את אבריו הפנימיים. מת מפצעיו כעבור שעות מספר ביום 20.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה, בן ובת.

זלטולוב שלמה

בן ברוך־משה ושושנה. נולד בשנת 1913 בעיירה צ'כנוביץ שבפולין. שם למד תחילה בבית־ספר גוצרי ואחר־כך ב„תרבות". היה ידוע בעיירה כמגן על כבודו היהודי והגיב על כל עלבון שהעליבוהו הפולנים. עם היוסד סניף „בית־ר" בעיירה נמנה עם חבריו ויצא להכשרה. עם התחלת מלחמת־העולם השניה יצא בדרך ההעפלה לארץ. בשנת 1939 הגיע עם ספינת־ההעפלה „פאריטה" לחוף תל־אביב. עבד בפלוגת „בית־ר" בראש־פינה והתיישב לבסוף ברמת־גן. שם הצטרף לאצ"ל והשתתף בהתקפות על השלטונות הבריטיים.

בתחילת מלחמת־השחרור הצטרף לצבא ההגנה כחובש גדודי, אם כי הרופאים פסלו אותו לשירות פעיל. מיד עם כניסתו לצבא השתתף בפריצת הדרך לנגב. ביום 9 בנובמבר 1948, בצאתו במשורין עם חבריו החובשים לעזרת הנפגעים בקרב עיראק א־סוידאן, נפצע קשה מפגז שפגע במכונית, איבד את רגלו ומת לאחר יסורים קשים. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג. דבריו האחרונים היו: „הצילו ושמרו על בני שיגדל". הניח אחריו אשה וילד.

זלוטניצקי אברהם

בן גרשון וניחה. נולד ב־2.10.1893 בעיירה איזבידה, פולין, והיה שם מפעילי „צעירי ציון". עלה לארץ בעליה הרביעית בשנת 1925, התישב בעפולה ופתח שם בית־מלאכה. עם ראשית הקמת מפעל החשמל בנהרים עבר לשם להצטרף אל עובדי „חברת החשמל". כשחוברה עפולה לרשת החשמל חזר אליה ועבד בעיקר בנצרת, בה היה יהודי יחיד בין המוני ערבים, שכיבדוהו על ישרו ואומץ־לבו. במאורעות 1936—1939 הקדיש ל„הגנה" את חופשתו הממושכת בת חמישים יום שצבר אותה במשך שנים. הוא התנדב לנוטרות ובתפקיד קורפורל־נוטרים ליד „חברת החשמל" שימש עד גמר המאורעות. בפרוץ מלחמת־העולם השניה, והוא אז כבן 50, התגייס לצבא הבריטי, עלה בו לדרגת סרג'נט וזכה ל„יישר כוח" מפי הגנרל אלכסנדר, ממצביאי הצבא הבריטי אז. שירת בלוב ובאיטליה, בפלוגת ספקי־המים ובהתקנת קוים חשמליים. מסירותו ונבונותו לכל תפקיד, אף הקשה ביותר, היו למופת ולעידוד לחבריו החיילים הצעירים. בתקופת הקרבות והנצחונות של צבאות

הברית ניתן לו מבוקשו והוא נתמנה מפקד יחידת שבויים גרמניים המתקינים את קוי החשמל. בגאוה נשא את הסמל היהודי על שרוולו. מצוחצח ונקי, גא וקפדן עמד והשגיח על הגרמנים אשר בשנאה בוערת מילאו את פקודותיו מאור שחר עד ערוב יום. משהגיע לדאכאו זועזע עד עומק לבו ממראה עיניו ומאז נתעוררה בו נטיה דתית והחל להתייחד עם עצמו. התמסר לעבודת ההצלה בין הפליטים ועשה הרבה למען עלייתם וביחוד למען עליית הילדים. בגמר המלחמה חזר לתפקידו בנצרת ושוב התמסר בכל להט לבו ל„הגנה". היה מראשוני הכבאים במקום.

בימי המערכה לשחרור הארץ התגייס מיד, על אף גילו הקשיש, ונתמנה למפקד קטע בעפולה. טרח יומם ולילה בהתקנת עמדות־מגן וביצורן. עם צאת הבריטים ממגידו השתתף בתפיסתה על־ידי כוחות ה„הגנה". ב־12 בפברואר 1948 יצא לתקן את קוי החשמל שנותקו בואדי־ערה. ברדת קבוצתו מהמכונית הותקפה על־ידי כנופיה שארבה להם ואברהם נפל פצוע בעלה. משעברו שם חיילים בריטיים אספוהו לבית־החולים בבאר־יעקב וכשם הועבר ל„הדסה", אך שוב אי־אפשר היה להצילו בגלל דלקת קרום־המבון שנגרמה על־ידי הכדורים. לאחר עיניים קשים מת ביום י"א באדר א' תש"ח (21.2.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה ושתי בנות.

זלוטניק ישראל־אהרן

בן אברהם. נולד בשנת 1923 בעיר בנדין, פולין, במשפחת עמלים חרדים. גמר את בית־הספר העממי והתחיל לעבוד, והוא עוד נער עם פרוץ מלחמת־העולם השניה. טולטל ממחנה למחנה, לרבות מחנה־ההשמדה באושביינצים, ולא אחת עמד על סף המות וניצל. מזה הסיק כי חייו שמורים לו לשם מטרה קדושה ושעליו לעלות לארץ־ישראל. ביום השחרור היה בברגן־בלזן, משם עבר למינכן, עבד באונרר"א והצטרף לקיבוץ „דרור". תור עלייתו הגיע בפסח 1948. נעצר בקפריסין והיה בין מבקיעי הדרך ממחנה־הגירוש. יחד עם מספר חבריו התגייס ביום בואו לארץ ונשלח למנרה.

רק ימים ספורים היו הוא וחבריו במשק חלוצים ומגינים ואך זה עתה החלו לנשום את אויר הארץ ולהתנסות בעבודה. ביום 27.8.1948 נפלו יחד, שמונה עולים חדשים, והוא בתוכם. היה קבור בקבר־אחים במנרה. הועבר לבית־הקברות הצבאי בחיפה ב־2.8.1950.

זלוצ'בסקי יוסף („אביש")

בן יחיאל ושרה. נולד ביום כ"א בתשרי תרצ"ב (1931) בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי־דתי ובעודנו ילד נתיחם מאביו. בן 13 הצטרף לתנועת המחתרת של „לוחמי חירות ישראל". הדביק כרוזים והפיץ חומר תעמולתי וכו'. חבריו נהגו לכנותו בחיבה „יוסקה הצוחק" בשל צחוקו שלא מש מעל פניו. היה שומר דת ומסורה. עבד בפקידות. בן 14 סיים קורס ברענה ונתפס על־ידי הבריטים, הוא ירה בהם, אסרוהו ונדון למאסר־עולם ועד צאת הבריטים מהארץ רצה את עונו בעתלית.

יומים לאחר שחרורו הצטרף לצבא ההגנה לישראל, בהעלימו את גילו הצעיר. שירת בפלוגת קומנדו באחד הגדודים והשתתף בכיבוש לוד, רמלה, בית־נבאלה, בפריצת הדרך לנגב, בקרב עיראק א־סוידאן. בקרב עוג'ה־חפיר נפגע הזחל שנסע בו והודלק. יוסף נפצע קשה והועבר לבית־החולים בבאר־שבע ושם מת ב־27.12.1948. היה קבור בחלוצה. ב־20.7.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

זלוצ'בר חיים

בן אריה ורוזה. נולד ב־20.8.1912 בבראילה, רומניה. ב־1938 עזב את לימודיו בבית־ספר גבוה והעפיל ארצה באניה „אסטיר". התגייס לבריגדה העברית במלחמת־העולם השנה ושירת 4 שנים בצבא הבריטי במצרים ובאיטליה והגיע לדרגת סרג'נט. אחרי שחרורו עבד שנתים במפעלי הנפט בעבדן שבפרס ואחר־כך בתחנת־הכוח בנהריים. השתתף בהגנה על נהריים עד לכיבושה. הצליח להתחמק משבי, הגיע לחיפה והתיצב לשירות. גמר קורס לקציני תותחנים והשתתף בפעולות קרב.

נפל בנגב ביום י"ד בתשרי תש"ט (17.10.1948). היה קבור בדורות. ב־4.5.1950 הועבר לבית־הקברות בחיפה. אחרי מותו הועלה לדרגת סגן.

זליגמן יצחק (חנס)

בן ארתור ואנה. נולד ב־16.8.1927 בדורדרף אשר במחוז וסטרואלד שבגרמניה. למד בבית־ספר עממי ומגיל צעיר התחנך ברוח הציונות. הוריו אשר היו בעלי־אחוזה נטעו בו את האהבה לאדמה ולחי. בשנת 1937 עלו הוריו ארצה והתישבו בהדר, רמתים, שם טיפח יצחק את משק אביו וכל מעייניו בעבודה. בימי מלחמת־העולם השניה הצטרף לשירות החי"ש אשר ברמתים ובלילות היה מאמן ומדריך אחרים. בלי ידיעת הוריו התגייס לבריגדה העברית, עבר ארצות רבות ממצרים ועד בלגיה וכנהג עסוק היה בהעברת הפליטים אל נמלי ההפלגה ורב היה סיפוקו מעבודתו זו. משחזר לארץ הוסיף להקדיש את זמנו למשק, חלומו היה לעשות את המשק „לגדול וליפה במשקי השרון". ואמנם עשה לא מעט לשם כך, אלא שצרכי השעה תבעו ממנו לאמן את תושבי הדר והוא מילא תפקידו בהצלחה ובאמונה.

בפורץ מלחמת־השחרור יצא למערכה, השתתף בקרבות מגדיאל ונפל בקרב לטרון ב־31.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

זלוטניק שושנה („רוזה־לה")

נולדה ב־1918 בדומברובני שבבסרביה (אז — רומניה). למדה בבית־ספר תיכוני והיתה פעילה מנעוריה בעבודה ציונית, ואחר־כך בתנועה החלוצית. העפילה ארצה בראשית עליה ב' ב־1939 באניה „קולורדה". אחרי גלגולים רבים באה עם בעלה אל העבודה ואל הנחלה כחברים בקבוצת נירעם שבנגב. כאם לילדה בת ארבע עבדה בזמן האחרון במחסן של בית־הילדים, כחברה בישוב־משלם התאמנה כנראה גם ב„הגנה". בבוקר הראשון למדינת ישראל, בשבת ו' באייר תש"ח (15.5.1948), היתה חפשית מעבודה. אך מתוך הרגשת אחריות וחרדה לבאות השכימה והלכה למכבסה להכין רזרבה של הלבשה לילדים.

בהפצצה המצרית האוירית הראשונה, באותו בוקר, נפגעה מרסיס־פצצה שחדר למכבסה ונהרגה בו במקום. נקברה בנירעם.

זלטין אברהם

בן מאיר ודינה. נולד ב־1916 בירושלים. התחנך שם בבית־יתומים, וכשהגיע ללימוד מקצוע בחר בנגרות והתמחה בה. במאורעות 1936—1939 התנדב לנוטרות, במשטרת הישובים העבריים, ובמלחמת־העולם השניה — לצבא. שם שימש בעיקר כטבח. השתחרר בין האחרונים וחזר למקצועו, אחרי תשע שנות־שירות רצופות בנוטרות ובצבא.

במלחמת־השחרור היה בין מגיני ירושלים עירו. שוב שימש כטבח בצה"ל. ב־14.7.1948 נשלח בתפקיד זה לקטמון. בתאונת־דרכים נפל מעל האופנוע, ידו נשברה, ובדרך אל הרופא נפגע מפגז ומת בו במקום. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה, מרים, ושלושה ילדים.

זלינגר חנן

בן מכס ומרגריתה. נולד ב־13.9.1921 בברלין, בירת גרמניה, במשפחה משכילה ומתבוללת. עם עלות היטלר לשלטון עבר ללמוד בבית־הספר היהודי על שם הרצל וכתום חוק לימודיו עבד זמן־מה בבית־חרושת לכובעים וגם כדקורטור. במארס 1939 עלה ארצה עם "עליית־הנוער" מגרמניה. המשיך את לימודיו בבית־הספר המקצועי אשר ביגור, במקצוע הנגרות. ככר אז היה ממכוני דרכה של "חברת הילדים" והיה פעיל למען התגייסות המחזור לשורות־המגן. כתום תקופת לימודיו נשאר ביגור כחבר המשק וכנוטר ומאז לא ידע גבול למאמצים שהקדיש ל"הגנה". היה ספורטאי מוכשר. עוד בגרמניה היה מטובי השחקנים בטניס בין הנוער היהודי. עסק בכדורגל ובכדורי־יד. נחשב בארץ לאחד הרצים הטובים ביותר למרחקים בינוניים. הגיע לשיא בריצה ל־400 מטר בין הנוטרים בארץ. היה חבר "הפועל". חלם על הקמת אולם ספורט ביגור וכמפקד בגדנ"ע יגע להחדיר את הספורט בקרב הנוער. בפעולתו ב"הגנה" עסק הרבה ב"קשר" ורבים חניכיו בכל הארץ. אך חדשים מועטים זכה לעבוד בנגריה בקיבוצו. רוב זמנו היה קודש ל"הגנה" והיא עלה עד מהרה בשלבי הפיקוד וגם היה מועמד לשליחות לחוץ־לארץ, אך סירב לנסוע. אחרי "השבת השחורה" ביגור פוטר מהנוטרות בעוון "אי־שיתוף פעולה" עם השלטונות הבריטיים. ומאז התמסר כולו לפעולות ב"הגנה".

בסתיו 1947 נתמנה לאחראי על האזור ואירגן את הגנתו כמפקד חי"ש בסביבה. בפעולה־התגמול לאחר הרצח בבתי־הזיקוק יצא בראש אנשיו לתקוף את הכפר בלד א־שייך, ושם נפל ב־1.1.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ביגור. אחרי מותו הועלתה דרגתו לדרגת "סרן". הכפר בו נפל נקרא היום על שמו "תל־חנן".

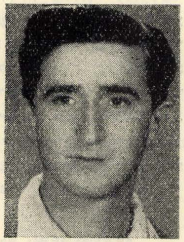
זלינגר ראובן

בן עקיבא ודבורה. נולד ב־29.10.1927 בתל־אביב. שנות ילדותו עברו עליו בתנאים קשים. בנדודיה אחר מקורות־מחיה נאלצה משפחתו להחליף מדי פעם את מקום מגוריה. בסיימו את בית־הספר העממי לא רצה להמשיך בלימודיו וידעו את מצבם הקשה של הוריו. הוא החל לעבוד בסדנאות בריטיות במקצוע המסגרות המכנית ולאחר יום־עבודה ביקר בשיעורי ערב של בית־הספר "מכס פיין" והשתלם כמסגר מכני. גבה־קומה היה ויפה־תואר, אהב נגינה, ציור ותיאטרון ותמיד היה תוסס ומתסיס, מוכן לעזור לזולת בעצה, בעבודה ובכסף. משנת ה־16 לחייו הצטרף למחתרת ה"הגנה". היה פעיל בשורות החי"ש, השתתף בשמירת הגבול יפו־תל־אביב, נתון היה שם כמה פעמים בסכנה וגם נאסר ושוחרר בערבות. גם במקום עבודתו פעל בעניני ה"הגנה". ביומתו הוצא מכשיר שידור־שדה שהיה מיועד לאויב והועבר לרשות ה"הגנה".

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתנדבים ובדרך פלוגה־ה־בית־גורדין, ב־13.3.1948, נפל ראובן בשעת פריצת הדרך לשיירת־אספקה לישובים הנצורים גת וגל־און. היה קבור בגת. ב־15.11.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

זליקוביץ שרגא (פריץ)

בן יוסף וחוה (אוה). נולד בתרע"ח בבאקאו שברומניה. גמר בית־ספר עממי וקורסים להשתלמות ועבד בפקידות בבוקרשט. אחרי מלחמת־העולם השניה יצא ב"נתיב הבריחה", עבר הכשרה בקבוצה של "הנוער הציוני", העפיל באניה "הגנה" והגיע לארץ ב־1946. עבד כפועל חקלאי בכפר־סבא והיה פעיל ב"העובד הציוני".

במלחמת־השחרור השתתף בפעולות בקרבות שונים ובאחרונה בהגנה על רמת־רחל, שם נפל בקרב ב"ג באייר תש"ח (22.5.1948). נקבר בשייך־באדר א' ב־26.5.1948 וב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

זלמנוביץ שאול

בן יצחק ושרה. נולד ב־1929. נפל בהפגזת משלט בבית־חנון ב־5.1.1949. כעבור יומים הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

זלמנס שרגא

בן בצלאל ורחל. נולד ביום כ"ד באייר תרס"ט (3.6.1929) בעיר שרנסק, פולין. בן יחיד להוריו. גדל במשפחה ציונית, שומרת דת ומסורת, ומילדותו נוטעה בו האהבה לארץ והשאיפה אליה. עלה ארצה ב־1935. בסיימו את בית־הספר העממי עבר בחינות־בגרות לונדוניות בשיעורי־ערב. בימי לימודיו החל לעבוד בפקידות כדי לעזור לפרנסת הבית. נתקבל לעבודה בעיריית תל־אביב וזכה להוקרת חבריו לעבודה ולהוקרת הממונים עליו. רבה היתה מסירותו לביה"ד הירוי ומאושר היה כשעלתה בידו לעזור להם. בשקידתו ובמרצו הרב קנה לו ידיעות רחבות, ביחוד בתלמוד. שמר ואהב את המסורת והדת. היה חבר ה"הגנה" בפלוגה הדתית.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד ליחידה קרבית בפלוגה הדתית, על אף ראייתו הקצרה שנתנה לו את האפשרות לשרת בעורף. בתקופת שירותו במחנה־הקלט בקרית־מאיר שימש נוטר גדודי וזמן קצר לפני נפילתו הועלה לדרגת סמל. נפגע בשעת הפצצת אויר ביום 7.6.1948 ונפל בו במקום. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

זלין ישעיהו־ברוך („ברוש")

בן בנימין ובתיה (ברטה). נולד ב־1929 בפשמישל שבפולין וב־1933 עלה עם הוריו לארץ והתישבו בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי, המשיך ללמוד בבית־הספר התיכוני למסחר (ז' כיתות) ובגיל צעיר החל לעבוד כפקיד בבית־המסחר של אביו. נער מתפרץ ועצמאי מטבעו. גלהב ומסור לתפקידיו. היה חבר בהסתדרות הצופים ואחר־כך בשבטי „הבונים". בן 16 הצטרף ל„הגנה" בחי"ש תל־אביב. בן 17 גמר קורס מ"כ בבן־שמן ובתקופת ה„הגנה" במחתרת התמסר לאמן את הכיתה שהופקד עליה. יצא עמה ללוות את השיירה מפתח־תקוה לבן־שמן המנותקת מראשית מלחמת־השחרור. נפצע קשה ועמד במקומו עד שאיבד את ההכרה. הובא לבית־חולים צבאי אנגלי בבאר־יעקב ושם מת ב־14 בדצמבר 1947. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

זכרו הועלה בחוברת „איך נפלו גיבורים" לזכר חללי השיירה.

זלצר אליעזר

בן יוסף־צבי ומינדל. נולד ביום 24.12.1928 במישקולץ אשר בהונגריה. הוא ואביו שרדו ממשפחה ענפה שהושמדה במפגה אושבינצים. למד רפואה באוניברסיטה בהונגריה. ההיאבקות בארץ הדריכה את מנוחתו („אומלל אהיה כל ימי חיי וחיי לא יהיו חיים, אם לא אעשה כעת את המוטל עלי" — כתב לאביו משקלוף, מעיר האוניברסיטה). עם התלקחות הקרבות הפסיק את לימודיו ועלה לארץ ביום 30.6.1948 כדי להצטרף אל הלוחמים. ביומן הגדוד בו שירת מסופר על אומץ לבו והעזותו. קיים בגופו מה שביטא בשיר שהקדיש ללוחמי גיטו וארשה: „אות כי יהודי עם דיכוי לא ישלים, לא ישלים לעולם" (תירגם מהונגרית אביגדור המאירי).

נפל בשעת ההתקפה על פלוג'ה ביום 10.11.1948. למחרת היום הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

זלצמן יאיר

בן שמואל ולאה. נולד ב־י"ז בשבט הרפ"ז (20.1.1927) בתל־אביב. בוגר גימנסיה „שלוה" בתל־אביב. בעל כשרונות מוסיקליים בולטים. השתלם אצל טיבי המורים בארץ. מגיל 14 ואילך חבר ה„הגנה". בשנת־השישים היה מקשר בין קצינים גבוהים של ה„הגנה" ומן־מה גם נוטר. כתום שנת־השישים יצא לחוץ־לארץ, לפאריס, להשתלם במוסיקה. עם פרוץ מלחמת־השחרור עבר לדרום־צרפת, פעל בארגון עליה ב' ובאימונים של אנשי גח"ל. עם התלקחות הקרבות בדרום, אחרי הפוגה ב', דחה את הפצרות הממונים עליו שיישאר, חזר ארצה באניית־העולים הראשונה והתגייס מיד לפלמ"ח. נשלח לשרת בהדרכה. לפי דרישתו הועבר ליחידה קרבית.

ביום 18.11.1948, בפעולת סיור בתפקיד מ"כ, במשלט ביר־עסלוג', דרך על מוקש־נעל ומת בבית־החולים בתל־ליטוינסקי בי"ט במרחשון תש"ט (21.11.1948). בו ביום נקבר בנחלת־יצחק.

זלצר יהודה

בן אברהם־שמואל וחיה־גיטל. נולד ב־20 באוגוסט 1921 בסביו, רומניה, ונתחנך ברוח היהדות המסורתית. למד ב„ישיבה" והגה בין כתליה את רעיון שיבת־ציון. בשנת 1944, לאחר שעברו עליו אימי המלחמה וניצל מצפרני הנאצים, עלה לארץ בספינה „טורוס", כחבר מאורגן בתנועת „תורה ועבודה", התישב בנתניה ועבד במקצוע ההילמומים. כחבר פעיל ב„הגנה" המקומית מילא בנאמנות את התפקידים שהוטלו עליו וגם השתתף בהורדת עולים לחוף בתקופת השלטון הבריטי. באחד הלילות נפצע במלאו תפקידי שמירה בשכונת בן־ציון בנתניה. יהודה נפצע גם אחד מתוקפיו, שנתפס עוד באותו לילה הודות לעוז־רוחו. היה אדם צנוע בהליכותיו ובעל איפי מוצק.

בפרוץ הקרבות בארץ התגייס לפלוגה דתית ולחם בנגב. נפל ביום 28 בדצמבר 1948, בקרב האחרון על עיראק אלמנשיה. כשחש להגיש עזרה לחברו הפצוע פילח כדור את ראשו. היה קבור בפלוג'ה. ביום 8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה, לאה, וילדה.

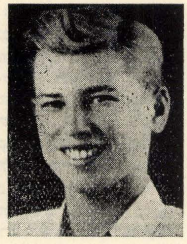
זלצמן רבקה (רגינה)

בת שלמה ושיינדל. נולדה ב־7.5.1929 בתל־אביב. בהיותה תינוקת כבת שנה עזבו הוריה את הארץ והתישבו בבלגיה. היא גודלה וחונכה בבית־ספר לועזי, ללא ידיעת העברית. לפני סיימה את בית־הספר העממי השתלטו הנאצים על המדינה. הוריה נרצחו. יחד עם אחותה מצאה מקלט בבית־מחסה של ילדים יהודים. שם גם עבדה עם הילדים הקטנים וטיפלה בהם כאם. הגיעה לארץ בספטמבר 1945 עם „עליית־הנוער". הצטרפה לקיבוץ עין־החורש ובמשך שנתים ומחצה סיימה את לימודיה והיתה לחקלאית. עברה יחד עם חבריה לנירים אשר בנגב. חוסנה על־ידי היסורים שפקדו אותה בנעוריה והיתה מן העליזות וצמאות־החיים אשר בחברה. אך כיתומה גם הבינה לכל לב יתום, ולא אחת פנו אליה בני־גילה והסיחו לפניה מה שמעיק על לבם והיתה להם כאם. בימי המאורעות שקדמו למלחמה הגלויה היתה בין המגינים על הנקודה. לחמה באומץ ובמסירות.

מפגיעת פגז נפלה ב־15.5.1948 בגירים, בעמדה בחפירה מול האויב, ובו ביום הובאה שם למנוחת־עולמים.

זלצר דויד

בן בן־ציון ולאה. נולד ב־13 ביולי 1929 בתל־אביב. למד בבית־הספר העממי „הצפון" וגמר כמה כיתות בבית־הספר המקצועי „שבח". היה חבר „הנוער העובד" ופעיל בימיה של „הפועל". עסק במרץ בלימוד הימאות, למד קשרים וטופוגרפיה, מהלך רוחות וזרמים, משוטים ומפרשים. עבר הכשרה בנען, התגייס לפלמ"ח בימי שהותו בעין־חרוד ובמסגרתו ערך מסעות נועזים בנגב, בסדום ולחוף ים־המלח. כשהועברה קבוצת־ההכשרה למשמר־הים יצא לפעולת סיוע בהורדת מעפילים, שמירת הדרך והעברת העולים למקום־מבטחים. „אנו מתי מספר אשר נשקנו מוסתר עדיין, אך נדע לעמוד על זכותנו לחיות כיתר העמים" — במלים אלה ביטא דויד את נכונות ההקרבה שפעמה בו תמיד, במכתב ששלח להוריו שבוע לאחר מתן ההכרזה של עצמאות־האומות. נכונות זו עברה כחוט־השני בכל פרשת חייו מאז בגר והיה לאיש. עזרה למעפילים, פעולות גמול אחרי הרצח בבתי־הזיקוק בחיפה.

בהגנה על משמר־העמק כרגם, בקרב על רמת־יוחנן, ברוב פעולות חטיבת „יפתח" בגליל, כרוכב אופנוע במבצע צפת.

נפל ב׳ באייר תש״ח, ביום א׳ לעצמאות ישראל. בליל ירח בהיר יצאה פלוגתו לקרב על מלכיה. דויד נשא את הבראונינג ואחריו הכיתה. המתפרצים הסתערו על הכפר וכבשו את הבתים הראשונים. האויב פתח באש חזקה של מקלעים ומכונות־יריה. דויד נפגע בצוארו ודמו שתת בקילוחים עזים. הוא הורד ממלכיה לאילת־השחר ולאחר 6 שעות הוציא את נשמתו. הובא לקבורה באילת־השחר. ב־21.9.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. חבריו בהכשרה העלו את זכרו וזכר חברו שנפל בקרבות משמר־העמק בחוברת שהוציאו לזכרם. שמו נחרת גם במצבת הגבורה במלכיה, במקום הקרב, ובמצבת הפלמ״ח בצובה, מקום שם התישבו חבריו להכשרה ולרעיון ההגשמה.

זלצר (ריוס) רחל („אלה", „עפרה")

בת ישראל ועדה. נולדה ביום 29.8.1927 בקורפץ׳ בוטשוני אשר בגבול רומניה־בסרביה, בנחלה הקלאית השייכת למשפחה. בהיותה תינוקת הועברה לצ׳רנוביץ, אשר אליה עברה אמה לאחר שנפרדה מבעלה. האב היגר לצ׳ילי. שם למד רפואה ועבד כרופא־שיניים. האם, חימאית לפי מקצועה, בת למשפחה עשירה, היה בתנאים נוחים עם הבת, חינכה וגידלה אותה ברוח של תרבות רוסית מתקדמת, באווירה של אמנות ומוסיקה. הילדה למדה בבית־ספר עממי ובגימנסיה רומנים. היתה תמיד ראשונה להצטיינות בכיתה. בריאה ושמחה, בטוחה בעצמה. נפגעה קשה מהרוח ההיטלריסטית של הנוער הרומני בבית־הספר ומההפליה הנוצית והחליטה לעזוב אותו. אך עם הכיבוש הרוסי (1940) המשיכה את לימודיה והועלתה לכיתה עליונה יותר בזכות כשרונותיה. בעלת זכרון למופת. למדה בעל־פה עמודות שלמות של השירה הרוסית וזכרה אותן כל ימי חייה. הרבתה לקרוא בספרות היפה והעיונית. כעבור שנה כבשו הגרמנים את צ׳רנוביץ והן הועברו לגיטו. שם התפרנסו בקושי מעבודה קשה, אך בגלל הלשנה נחשדו כמשתפות פעולה עם הרוסים והגרמנים שילחו את האם למחנה־הריכוז בטרנס־דניסטריה. במאמץ על־אנושי הצליחה האם לשלוח את הבת לארץ־ישראל על־ידי מבריחי גבול. הילדה נשלחה באניית־המעפילים הקטנה „לאספרנס" בנובמבר 1942. האניה נטרפה בסערה ליד חופי תוריכיה ונוסעיה ניצלו והועברו בהשתדלות הסוכנות לעיירה קטנה בתוריכיה ומשם לקפריסין; רק רחל עלתה ישר מעיירה זו ארצה על סמך סרטיפיקט שנשלח לה על־ידי דודתה מירושלים בסוף 1942. למדה בבית־חינוך תיכון וגמרה 7 מחלקות בגימנסיה בבית־הכרם, והודות לכשרונותיה עמדה בהצלחה בבחינות־הכניסה לאוניברסיטה ונתקבלה בשנת 1945 כתלמידה במדעי הטבע. באותה שנה הגיעה לארץ אמה אשר ניצלה מהמחנות והן אמרו לגור יחד, אך בפרוץ המאורעות התגייסה רחל עם קבוצת הסטודנטים לשירות מלא. תחילה שירתה בח״ש ירושלים ולפי דרישתה הנמרצת לשתפה בפעולות קרביות הועברה ביחידת סטודנטים לגוש עציון. שם לקחה חבל פעיל בשמירת הגוש והגנתו.

הבאת גיוסיהם של ה„ל״ה" לגוש (רובם היו חבריה) זיעזע אותה ועוררה בה רגשי־נקם עמוקים. קבוצת הסטודנטים הוחלפה כעבור 3 חדשי שירותם בגוש על־ידי חבריהם והם ירדו בשירה אשר הותקפה קשות בנבי־דניאל ועמדה בגבורה בתוך בית בודד מול המונים מסתערים. אחרי מאבק של יממה הוצאו הנצורים על־ידי האנגלים, תוך השפלת כניעה ומסירת נשק־המגן לידיהם. רחל נפגעה קשות ועמוקות בכבודה, ובשובה דרשה לספחה ליחידה קרבית. מאחר שבאותה תקופה הדלה ה„הגנה" לשתף בנות בקרב, הצטרפה לאנשי לח״י וכעבור שבועים, בצאתה אתם כצלפת לפריצת שער יפו — נפלה בקרב־גבורה ביום 15.5.1948. היתה קבורה בסנהדריה. ב־20.9.1951 הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

זלצר (ריוס) עדה

בת שמואל ורחל. נולדה ב־21.7.1899 בחוטין אשר בבסרביה. אביה — בעל בנק, נכסים וחקלאות, גידלה עם יתר בניו בתנאי עושר ומותרות. למדה בגימנסיה בחוטין והשתלמה בחימיה ובקטריולוגיה באוניבר־סיטות קיוב ואודיסה. היתה מלאת חיים ויזמה ובעלת חוש אמנותי. למדה גם מלאכות־יד, תפירה, אריגה וסריגה. נישאה לבעלה מפליטי רוסיה וחיה אתו באחוזה חקלאית. שם נולדה לה בת אחת אשר מתה בינקותה. אחרי היולד בתה השניה, רחל, עזבה את האחוזה, נפרדה מבעלה ועברה לצ׳רנוביץ. שם גידלה את בתה ברוח של תרבות ואמנות. עם החמרת מצב היהודים ברומניה התקיימה בכבוד בעבודתה. עם כניסת הרוסים לרומניה עבדה אצלם עבודה מדעית במעבדה חימית ובפיקוח חימי על תוצרת שימורים וזכתה להוקרת השלטונות. עם הכיבוש הגרמני, בשנת 1942, נשלחה למחנות־הריכוז בטרנסדניסטריה. התענתה בהם כאסירה פוליטית עד סוף המלחמה. לפני היאסרה הצליחה לשלוח את בתה לארץ־ישראל אל אחותה. בשנת 1945 עלתה ארצה ונפגשה עם בתה אשר נתקבלה ביניתים כתלמידה לאוניברסיטה. כדי לקיים את עצמה עבדה תחילה בבית־הכרם כאחות, משם עברה לתל־אביב ואחר־כך לירושלים. רכשה לעצמה מכונת־אריגה והרויחה את קיומה בעבודתה רבת הטעם והמבורכת על־ידי לקוחות רבים ועל־ידי ויצ״ו. אחרי מאמצים רבים השיגה דירה וחשבה כי תחיה בה עם בתה יחידתה (קראה לה „צפור נפשי"), אולם ביניתים החלה מלחמת־השחרור והבת התגייסה לשירות פעיל ונסעה לגוש עציון הנצור. האם אף היא התגייסה ל„הגנה" ועבדה כמטפלת וכאחות בעמדות המבודדות בגבולות ירושלים.

בקטמון, בשעת חיפוש של האנגלים, הצליחה להציל מחסן שלם של נשק בהעמדת פנים ובתבונה ובטחון עצמי. לאחר נפול בתה (בפריצה לעיר העתיקה ב־15.5.1948) ניסתה להמשיך בשירותה ב„הגנה" ועבדה בהנהלת המטבח בבית־החולים הצבאי. טיפלה בפצועים בהתמסרות על־אנושית יומם ולילה ואחרי 3 חדשים של עבודה מאומצת זו, בתנאי המצור בעיר, מתה ב־23.8.1948. מפקדת ה„הגנה" הודיעה על מותה כעל מות „אם החולים והפצועים". היתה קבורה בשייך־באדר א׳, ב־30.8.1950 הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

זמבילוביץ אליהו (מריוס)

בן ד״ר ישראל ולאה. נולד ב־6.7.1924 בבוקרשט, בירת רומניה, ועם גידולו גברה תשוקתו לעלות לארץ־ישראל. הרב הראשי ד״ר נימיורובר, ידיד הריוז, שיבח את מסירותו ליהדות. מבר־מצוה ואילך הניח תפילין בכל יום. למד בבית־ספר עממי וסיים שש מחלקות של גימנסיה. בגיל 6 ניגן בפסנתר ולמד שלוש שנים בקונסר־בטוריון. סבל רבות בבית־הספר מנערי הנוצרים. ב־1941 נשלח על־ידי אביו, ועל חשבונו, לארץ־ישראל עם „עליית־הנוער". שלוש שנים ומחצה שימש מורה לגרמנית בפסנתר בכפר־הנוער בן־שמן והוסיף להשתלם בגרמנית. שם קראו לו „בטהובן הקטן". מתוך השוקה להשתלם וללמוד נפתה להצעת ידיד אביו ועבר לעירה, אך הלה הוליכו שולל והוא הוכרח לעבוד עבודה שחורה למחיתו. כשנודע להוריו על מצבו המיוחד להחזור, אך הוא סירב להינתק מהארץ ודרש מהוריו שיבואו אליו. ההורים ניסו לבוא, אך השלטון הברירי לא הרשה להיכנס לארץ ואחר־כך לא הרשה השלטון הרומני לצאת (הם באו בשנת 1950). בכסף שנשלח לו הסתדר בחיפה ולמד מוסיקה וקומפוזיציה ובסתיו 1947 נתקבל חיבוריו לביצוע ברדיו ירושלים, אך לא הגיע לביצוע בגלל פרוץ מלחמת־השחרור והתפרקות שירות השידור הפלשתינאי.

אליהו התגייס לחי״ש והשתתף בקרבות בסביבת חיפה ושירת בחיל המצב של יחידים במשך כל ימי המצור. אחרי שחרור המקום עוד השתתף בקרבות הגליל העליון המערבי באזור החוף. אחר־כך נשלח לחזית נ׳נין ושם נפל ב־3.6.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

זמורסקי אלימלך („ממה")

בן פינחס ונחמה. נולד ביום כ״ד במנחם־אב תרפ״ה בתל־אביב. גדל בנס־ציונה. לאחר שגמר את בית־הספר העממי ניסה את כוחו במכונאות, אך נתקשר ביותר לעבודה חקלאית ועבד בעיקר ברפת גדולה שעמדה לרשותו; - הקלאי־רפתן טוב ומסור. עסק בספורט. מן הבולטים בקבוצת הכדורגל וכדור־סל בנס־ציונה. עוד בהיותו צעיר לימים נבחר, בלי שסיים כל קורס, כמדריך סניף „המכבי הצעיר" בנס־ציונה. מנעוריו חבר ב„הגנה". עם הקריאה לצבא־השחרור עזב את עבודתו והתמסר לפעולות ה„הגנה". אחד הפעילים ביותר בחי״ש נס־ציונה. סיים קורס למפקדי־כיתה; עבר קורס שני והוסמך לרב־טוראי באחת הפלוגות בחטיבת „גבעתי". בין הראשונים במרשבה שנשלחו לטירת־שלום. השתתף והצטיין בקרבות נגד חסן סלמה, במבצע „נחשון", בפריצת הדרך לירושלים, בתל־א־ריש, בקוביבה, בבשית. בבשית נפצע בידו מכדור והוחזר לביתו. אך מקוצר־רוחו, בידעו כי אחיו־תאומו וחבריו נתונים כל יום בסכנות, חזר לפלוגתו לפני שגרפא פצעו. מאז הוסיף ללחום בבית־דראס, אשדוד, עזדיס — בהדיפת הפולש המצרי. יפה־תואר וזקוף־קומה. אוהב את הארץ ומסור לה. טוב־לב ואמיץ־רוח. מלא אמונה ובטחון בצדקת מלחמתנו יהשרה מבטחונו זה על סביבותיו. „אל תדאגו, יהיה טוב — מוכרח להיות טוב!" היה רגיל לומר בכל שעה קשה. דבריו האחרונים לאמו היו: „הלואי ותיפסק ההפגזה — ונראה להם, למצרים; נגרשם מן הארץ".

בקרב האחרון והקשה ביותר שהשתתף בו בנגבה נפגע בפגיעה ישירה בפגז בחפירתו ונפל ביום ג׳ בתמוז תש״ח (10.7.1948). למחרת היום הובא לקבורה בקבר־אחים בבאר־טוביה.

זמיר חנניה

בן צבי ודבורה. נולד בארץ ביום 22.9.1929. סיים בית תלמוד־תורה במאה שערים בירושלים. מצא לחמו כרפד.

נפל ברמת־רחל ביום י״ב באייר תש״ח (21.5.1948), הובא לקבורה בשייך באדר א׳ וביום כ״ח באלול תש״י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

זמיר יצחק

בן אברהם ורחל. נולד ביום י״ט בסיון תרפ״ד בוארשה. עלה ארצה בניסן תרצ״ג. גמר בית־ספר עממי בתל־אב״ב ואת בית־הספר המחוזי „שץ" ביגור. בעל זכרון וידיעה עמוקה בתנ״ך, דקדוק, דברי־הימים, סבע וידיעת הארץ, כתב שירים ועסק בציור. השתתף בכתיבת חיבורים וחידות־תשבץ בעתון התלמידים „יהודה הצעיר" ובהתחרות בכתיבת חיבור זכה בפרס. חבר הפלמ״ח משנת תש״ח. היה חבר גרעיני ואחר־כך חבר־מיסד של קיבוץ עברון, בו הקיבוצים אילון, מעברות.

עבד בענפי־משק שונים, מדריך לתרבות וגם רועה־צאן. אגב פעולות הסיור של הפלמ״ח הרחיב ידיעותיו בטבע הארץ; בכל מקום בו שהה — בבית־הספר, בגרעין, בקיבוץ ובצבא — הדריך את חבריו ואת הנוער בתורת הטבע, בידיעת הארץ, בלימודי התנ״ך וכו׳. בהיותו בשירות צבאי במערכת הנגב הוסיף להתעניין בצמחיה המקומית, אסף והגדיר למעלה מ־400 זנים, ובעבודתו זו עורר תשומת־לבם של אנשי מקצוע ומומחים. אחרי גמרו קורס למדריכים של „השומר הצעיר" עמד להישלח לחוץ־לארץ להשתלמות, אך דחה את נסיעתו זו עד גמר המלחמה. שירת בחטיבת הנגב כקצין־סיירים, אלחוטאי, מאמן בכלי־נשק שונים ומשרטט מפות צבאיות של הגליל והנגב. השתתף בכל פעולות חטיבת־הדרום, גילה כושר מיוחד בתכנון ובביצוע של כיבוש באר־שבע. צילם מהאויר את עמדות האויב. השתתף ב־24 טיסות, ובטיסת־הסיור האחרונה בחזית הנגב הופל אוירונו ונתרסק ליד עוג׳ת־חפיר ביום כ״ו בכסלו תש״ט (28.12.1948), היה קבור בבית־אשל. ב־28.1.1949 הועבר לקיבוץ עברון.

במכתבו האחרון מערב הנוכח תש״ט (המכתב הגיע בימי האבל) בירך את הוריו בברכת חג־החשמונאים של הימים ההם ושל הזמן הזה. ליום השלושים הוציא קיבוץ עברון חוברת לזכרו, במלאות שנה למותו כינסו הוריו את עזבונו בספר־זכרון „דברי ימי יצחק". חלק ניכר תופסות בו הרצאותיו בכתב על: א) שבטי הבידואים בנגב, ב) אוסף צמחים במדבר־יהודה ובנגב, ג) הקבלה והמקובלים, ד) תורתו של האר״י והשפעתו.

זמיר פישל (אליקים)

בן משה וחיה. נולד בוארשה ב־6.5.1924 ובעודו תינוק עלה לארץ עם הוריו. התישבו במגדיאל בין ראשוני המתישבים. שם למד בגן־הילדים, בבית־הספר העממי בפיקוח „המזרחי", וזמן־מה ב„ישיבה" הקטנה של הרב המקומי. משנפסקו הלימודים ב„ישיבה" עבר לנתניה לעבוד בליטוש יהלומים, אך רוח התורה שספג לתוכו ליוהו בדרך חייו גם אחרי פרישתו מהלימוד. בנתניה התגייס לשנת־שירות בפלמ״ח. אחרי השחרור חזר לעבודתו, אך היה מוכן תמיד לכל פעולה ב„הגנה" שתידרש ממנו.

כשהחלה מלחמת־השחרור התיצב לשירות והשתתף בקרבות מגדיאל, כפר־סבא העברית, קלמניה, תל־ליטוינסקי, חיריה ויפו. לפי פקודה עבר קורס ל„עזרה ראשונה", אף כי ביקש כמה פעמים להעבירו לחבלנות, ושירת בתפקיד חובש קרבי. מפעם לפעם היה סר הביתה לביקור קצר כדי להרגיע את אמו החולה. כשביקשה ממנו שיחוס על עצמו וייזהר מפני הסכנות, השיב לה: „אל תיראי, אמא, תמיד אני המנצחים בקרב". בחזית לטרון נרשם כנעדר ביום 26.5.1948 ומשנמצאו עצמותיו הועברו עם עצמות שאר החללים לקבורה על הר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. ביום נפלו מתה גם אמו.

זמירין שלום

בן מנחם־מנדל וחיה. נולד ב־24.3.1915 בעיר דיסנה, פלך וילנה, אשר בפולין. היה התשיעי במספר הבנים של בית אביו, בית ספוג מסורת עברית. ראשית חינוכו אצל אביו, השו״ב (שוחט ובודק) של העיירה. בן 12 נשלח לישיבת „תומכי־תמימים" אשר בוילנה. למד בה כ־4½ שנים. עשה חיל בלימודיו והיה לתלמיד־חכם מושלם. אולם לבו נמשך לציונות ותנועת „החלוץ". הוא חזר לבית הוריו, אך מעתה הקדיש את עצמו לפעולה ציונית בעיירתו. היה פעיל בתנועת „החלוץ" כחבר „השומר הצעיר" ובאותה תקופה למד גם את מלאכת הגננות. אחיו

עלו ברובם ארצה ויהיאל עלה אף הוא ב־5.4.1936 לאחר שהעלה את הוריו. הגיע לקבוצת כנרת, שבה עבדו אחיו ועבד בשקידה במטע הבננות. כשהתלקחה מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי בשנת 1940, אולם השתחרר לרגל מחלה קשה. בחזרו לקבוצה החל להדריך חברת נוער עולה, כי עבודה גופנית היתה אסורה עליו. בשנת 1944 נשלח מטעם הקבוצה ללמוד באוניברסיטה העברית בירושלים. עד מהרה היה לתלמיד ראשון בפקולטה למדעי־הרוח והצטיין בעיקר במדעי היהדות: תנ"ך ודברי ימי ישראל בתקופת התנ"ך. בעד עבודת־הגמר שלו „ראשיהו ותקופתו" זכה לפרס קלוזנר של עיריית תל־אביב (הספר הופיע ב„מוסד ביאליק" בתשי"ג). בעד עבודתו „רמיהו ונביאי־השקר" זכה לפרס על שם ירמ־הו הויזנר. את עבודתו „לשאלת ספר דברים" קרא, לפי הזמנה, לפני הכינוס העולמי למדעי היהדות שנתכנס בירושלים ב־1947. היה גם פעיל בצ'יבור הסטודנטים. השתתף בעתוניהם, גם רצו לשלחו כציר לועידת הסטודנטים בפאריס, אך הוא סירב. בירושלים דיברו על לבו שימשיך בעבודתו המדעית, אולם שלום חזר לקבוצה לשמש מורה בבית־הספר החקלאי בבית־ירח.

עם התקרב מלחמת־השחרור התגייס, ובקרב על צמח נפל ביום ט' באייר תש"ח (18.5.1948) והובא לקברות בדגניה א' ב־21.5.1948.

זמלר מרדכי

בן למל ובתיה. נולד ב־1915 בוולודז'ימיז' וולינסק בפולין. בעל השכלה היכונית. עסק במסחר. שירת בצבא הפולני כחותחן ולא הספיק להשתתף בקרבות, כי הרוסים נכנסו לעירו והגלוהו לסיביר. עם חתימת החוזה בין סטלין ושיקורסקי שוחרר ממחנה־הסגר והוחזר לצבא הפולני, אתו עבר לאיראן ומשם לארץ־ישראל ומהארץ לאיטליה. השתתף בקרבות העזים במונטה־קסינו וקיבל אותות־הצטיינות. משנגמרה המלחמה עבר עם הצבא הפולני לאנגליה ושם השתחרר.

עלה לארץ בשנת 1947. עשה כמה חדשים בתל־אביב ועם צו־הגיוס הראשון התגייס. השתתף בקרבות על הדגניות, ובפעם הראשונה נזדמן לו שם להכיר את ההתישבות העובדת וקסמה לו המחשבה להצטרף אליה עם תום המלחמה. נפל בקרב הגדול של ה־15.5.1948 בשער־הגולן. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א'.

זמל ישראל

בן חיים ורחל, מחלוצי העליה השניה. נולד בג' באדר תרע"ה בקבוצת מרחביה. בתרפ"א עברו הוריו לנהלל והיו מבייסדי המושב. גמר את עשר הכיתות של בית־הספר ונודע בשקידתו בלימודים ובקריאת ספרים ובנאמנות לכל מה שנטל על עצמו, וגם בשובבותו שלא גרעה מחיבת המורים אליו. התבגר בעבודה במשק הוריו והיה לבחור כבד־ביטוי וכבד־תנועה, מסוגר בתוך עצמו, אך חביב על חברים מעטים שפתח להם את צפונות לבו. חיבב ביותר להאזין למוסיקה קלאסית שמצא בה ביטוי חי לתוסס בנפשו ללא מוצא. הרבה לנגן ולזמר כדי לבטא בדרך זו מה שנבצר ממנו להביע בדיבור. ב־1933 הצטרף ל„הגנה" המקומית והיה ממונה על ה„סליק" והתאמן בחבלנות. באותה השנה התנדב למשמרות על פרדסים בשרון — במלחמה למען עבודה עברית, וכן היה נענה תמיד לכל קריאה לעזרה ליחיד ולכלל. היה בין היוזמים להכניס ענף גידול הצאן לנהלל ועם עוד שנים מצעירי המקום קנה עדר־צאן והיה לרועה. ב־1936 השתתף בפעולה לארגון צעירי נהלל להתישבות בשימרון ועלה שמה בין הראשונים. הארגון נהפך לקבוצה שקלטה קבוצה צעירה חניכת דגניה ויחד עלו להתנחלות בחניתה וישראל קיבל עליו את האחריות לענף גידול הצאן כבעל נסיון רב בו. השתתף גם בשמירת המקום ובהגנתו ובזכות ישרו ופשטותו נתחבב על חבריו וקיוה למצוא כאן את סיפוקו ואשרו. כשהתגייס אחיו הצעיר לצבא במלחמת־העולם ויתר על שאיפותיו ותקותיו שאיחרו להתגשם, וחזר לעבוד במשק הוריו.

בחורף תש"ח מילא את חובתו בשמירה ובהגנה ובראשית מאי 1948 התגייס לשירות מלא בצה"ל. השתתף בקרבות משמר־העמק ובהזית סג'רה־לוביה. שם נפצע ויומים לפני חופשת ההחלמה חזר לגדודו בהדגישו שהוא מסוגל שוב לשירות ואסור לו לשבת בטל אף יום אחד נוסף. עבר עם גדודו אל הנגב ובאחרונה השתתף כחבלן במבצע „עין". בהסתערות השלישית בזחלים על משלט אחד ליד רפיח נפגע ונפל לפנות בוקר ביום 4.1.1949. למחרת היום נקבר בנהלל. זכרו הועלה בספר „אשר שכלנו" לזכר חללי נהלל במלחמת־השחרור.

זמסקי ישעיהו („שייקה")

בן תנחום ונעמי. נולד ביום ז' בכסלו תרע"ב בראשון־לציון. גמר שם בית־ספר עממי וגימנסיה. למד שנתים בבית־ספר טכני גבוה בבלגיה, נאלץ להפסיק את לימודיו, חזר הביתה והתמסר לעבודה בכשר. בגיל 17 היה פעיל בהגנת המקום בימי מהומות תרפ"ט ומאז הוסיף לפעול ב„הגנה". ב־1933 סיים קורס מ"כ. היה חבר המפקדה המקומית ומדריך בנשק קל ופעל רבות בהגנת המקום במהומות תרצ"ו—תרצ"ט. התרחק מן השררה והשפיע יותר ביחס חברי טוב, וכן היה גם בהיותו קורפורל בצבא הבריטי כששירת בו בהתנדבות במלחמת־העולם השניה (מ־1940 ועד 1946). עם פרוץ מלחמת־השחרור כבר היה נשוי ואב לשני ילדים. היה חבר הלשכה המקומית של מסדר „בני־ברית".

משהחלו ההתקפות הערביות נתמנה למפקד אזור במזרחה של המושבה והצליח לארגן ולהפעיל את תושבי האזור, שצייתו לו מתוך חיבה והבנה. למחרת הכרזת המדינה, כשהאויב המצרי הטיל את פצצותיו הראשונות על ראשון־לציון, יצא להגיש עזרה לנפגעים ונפגע גם הוא ונפל ביום 3.6.1948. הובא למנוחות בראשון־לציון.

זנדמן מאיר

בן דוב ומינדל. נולד ב־29.5.1927 ב„עיר החפשית" דנציג. גדל באוירה של התגברות הנאציות. בן שמונה נתיתם מאמו. בילדותו הוכה ברחוב בקת רובהו של קצין נאצי על שסירב להצדיע, לפי הצו, לתהלוכה נאצית ולקרוא „הייל היטלר", והודיע שגם להבא לא יצדיע. בן 12 העפיל ארצה עם אביו ושני אחיו ואחרי 4 חדשי נדודים על־פני הים ושלושה גירושים מחופי הארץ הגיעו אליה מיד לאחר פרוץ מלחמת־העולם השניה, ורק לבושם לעורם. מאיר הוכנס למוסד־הילדים „אהבה" בקרית־ביאליק. עד מהרה סיגל לעצמו את השפה העברית. שני אחיו הגדולים התנדבו למלחמה בנאצים, ומשנפלו בשבי הצליחו להשיג אישור מדודו שכבר מלאו לו 18 שנה, וכך נתקבל לצבא בהיותו רק בן 15 וחצי. שירת כחותחן בהגנה האנטי־אווירית של חיפה. אחרי שנתים עלה בידי אביו לשכנע את שלטונות הצבא שגם עתה עוד לא מלאו למאיר 18 שנה. אז שוחרר ועבר לשרת כנוטר בסדום ואחר־כך במשטרת תל־אביב. בשעות הפנאי עסק במוסיקה ובציור בצבעי־מים ונתגלו בו סימני כשרון. עם התגברות הדיכוי הבריטי הצטרף לתנועת מחתרת, זנח את עיסוקיו האמנותיים, עבר לירושלים, עבד בפקידות והשתתף בפעולות

המחתרת. לפני נישואיו הפסיק את פעילותו הלוחמת, אך לא ויתר לגמרי על מלחמה ומסירות־נפש למען השחרור. „אין דבר", היה אומר, „מות רגיל לא יהיה לי. או בחבל על הצואר או בקרב כמו גיבור".

ביום שמחת ה־29 בנובמבר 1947 היו בידו כל התעודות הדרושות כדי לנסוע עם אשתו לאמריקה, לבקר אצל קרובים לפי הזמנתם. למראה השמחה ברחובות תל־אביב אמר: „מה אשמח היום, מי יודע מה יביא לי המחר, ואת הארץ לא אעזוב אף לזמן קצר. אחרים בשבילי לא יילחמו". התיצב בין הראשונים לשורות ה„הגנה" וביצע כל מה שהוטל עליו. יום לפני מלאות השנה הראשונה לניצחונו הקדים למסור לאשתו את השי ליום־השנה ולא גילה לה שהוא יוצא למשימה מסוכנת. ב־24.3.1948 יצא עם חבריו ללוות שיירה לעטרות ונפל עמהם, לאחר שעמד בגבורה מול מאות מאנשי האויב. למחרת היום נקבר בסנהדריה בירושלים. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־15.11.1951.

זנגביל אברהם־אבא

בן ישראל ודבורה. נולד בט"ו במנחם־אב תרפ"ג (1923) בלובלין, פולין. גמר בית־ספר עממי בוארשה והיה לגנר כמו אביו. ב־1940 עלו ארצה והוסיף לעבוד עם אביו. הצטרף מיד ל„הגנה" והשתתף בכל פעולותיה. התנדב לבריגדה העברית ואחרי שחרורו חזר לעבודה ולשירות ב„הגנה".

מראשית מלחמת־השחרור עמד על משמרת גבולות תל־אביב. נבחר לקורס מ"כ ונשלח בראש כיתתו לחזית הדרום. בהשתדלות אביו עמדו להעבירו להפקיד לא־קרבי (היה בן יחיד, שריד ממשפחה גדולה שהושמדה בפולין), אך סירב, באמרו: „מקומו של בן, ואפילו בן־יחיד, הוא בשורות הלוחמים". השתתף באומץ בהרבה קרבות קשים ומרים לבלימת התקדמותם של המצרים בדרום ובהדיפת התקפה כבדה על בית־דראס נפל ביום 8.7.1948. נקבר למחרת היום בבאר־טוביה. הגבעה שנפל עליה נקראה על שמו: „משלט אברהם".

זכלכסקי גדעון

בן פינחס ובתיה. נולד ביום 12.7.1928 בקיבוץ רמת־רחל. למד במוסדות החינוך של הקיבוץ ואחר־כך — שנה בבית־הספר המשותף בתל־יוסף. למד מסגרות מכנית בבית־הספר „עמל" בירושלים וגמר בהצטיינות את המחזור הראשון. עם סיום בית־הספר התגייס לפלמ"ח, עבר קורס של מ"כ ברבדים והשתתף בראשית פעולות הבטחון בגוש עציון. עבר לבסיס בעין־השופט והשתתף בכיבוש הכפר סלמה ותל־לטוינסקי. בפברואר 1948 ירד לנגב. שם עבד בעבודות קו־המים ושמירתו בין חלוצה, חולה ורביבים. היה גם נע בין נירים וגבולות בפעולות־בטחון ובשמירה. השתתף בהרבה פעולות מארב ונקם שבוצעו בתקופה זו בכל הסביבה. פעם, משנתקל במארב קרוב ומפתיע, הצליח להציל את אנשי כיתתו הודות לקור־רוחו, שליטתו במצב ופיקודו הנבון. השתתף בפעולות כפר־דרום, בכיבוש באר־שבע ועוד. משפרסמו בחוברת „רמת־רחל במערכה", התבטא יחס ההומור שלו לתלאות שבנגודים ובמלחמה. במכתבו מיום 13.10.1948 הביע את השערתו על „הרבה חדשות" שיישמעו מהנגב, והוסיף: „דעו שלמרות שיש פה איזו סכנה או חשש כלשהו — הדבר הוא חשוב מאד, כי בלעדיו לא יתכן להחזיק בנגב". מתוך הכרה זו השתתף במבצע „חורב" כסמל, סגן מפקד הפעולה.

אחרי ההפוגה הראשונה שימש מורה־דרך לשיירות הולכי־רגל בין משקי הנגב. משם יצא כסמל להשתתף במבצע „יואב" לפריצת הדרך לנגב ולמבצע „עשר מכות" לכיבוש באר־שבע. אחר־כך הועבר למשלטים ליד חברון, בכורנוב ועין־חוצב. במבצע „חורב" חיפתה מחלקתו על הפעולה בביר־עסלוג. משהוכרחו הלוחמים לסגת נסיגה תכסיסית של הגדוד נשאר גדעון בין האחרונים במערכה, וכאן פגע בו כדור האויב ומת ב־26.12.1948. נקבר ברביבים. הועבר לרמת־רחל ב־8.9.1950.

זעירא צבי

בן משה ורחל. נולד בט"ו בתמוז תרפ"ט (23.7.1929) בתל־אביב. בן בכור להוריו, יוצאי פולין, בני העליה הרביעית, חלוצים ממוצא רבני (היה מצד האב מצאצאי האדמו"ר ר' שלמה רבינוביץ, מחבר ספר „תפארת שלמה"). גמר את בית־הספר העממי „בלפור" בתל־אביב, הוכנס למוסד החינוכי במשמר־העמק ללמוד חקלאות, ושם נתבלטו נטיותיו למכניקה וכעבור שנה עבר לבית־הספר למלאכה שליד הטכניון בחיפה. בשנת 1947 סיים את לימודיו המקצועיים וחזר להוריו, שהתגוררו בחולון, ומשם התגייס לשנת־השירות, לנוטרות. סיים קורס מתאים בכפר־ילדים ושימש נוטר בחולון. התכונן לחיי הנשמה חלוצית על־ידי עבודת שדה וגינה, מלאכה במסגרות, מכונאות והגנה. בני־גילו חיבבוהו בשל מעשיותו, ומוריו — בגלל שמחת־העבודה שלו בהתקנת כלים ובשימוש בהם.

בתוקף תפקידו כנוטר יצא עם חבריו בסנדל פתוח מחולון לבדוק את הדרך לירושלים ומצא אתם את מותו בכפר המרצחים יזור ביום 22.1.1948. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק. דפים לזכרו — בספר־הזכרון „השבעה". במקום המעשה הוקם המושב „משמר השבעה".

זעירא (קליין) שמעון

נולד ב־28.1.1930 באוהורוד, קרפטו־רוס. נשאר לפליטה ממחנות הריכוז וההשמדה. אחרי מלחמת־העולם עסק בהכשרה בגרעין דתי בקושיצה שבסלובקיה. העפיל ארצה ב־1946 באניה „החייל העברי". חונך חינוך ארצישראלי לעבודה ולהגנה בקבוצת נוער במקוה־ישראל.

נפל בהגנת בארות־יצחק בח' בתמוז תש"ח (15.7.1948), ושם נקבר. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־31.10.1950.

ז"ק יהודה

בן יצחק ופרידה. נולד בחנוכה תרפ"ז (30.11.1926) בגבע שבעמק יזרעאל. בהיותו בן 5 עברה המשפחה לתל־אביב ושם למד בגן של „ארגון אמהות עובדות" ואחר־כך בבית־החינוך לילדי עובדים. מילדותו היה שוקד לעזור לאמו בעבודתה. הצטיין בגישה יסודית ללימודיו ונתגלו בו כשרונות מיוחדים לטכניקה ולמת'מתיקה. עם סיום בית־הספר העממי אמרו הוריו לשלחו ללמוד מקצוע, אך מנהל בית־הספר השתדל שתינתן לו סטיפנדיה כדי שיוכל להמשיך לימודיו בבית־הספר תיכון חדש, בו למד מתימתיקה ופיסיקה לפי קורס אוניברסיטאי. חיבוריו התמציתיים הצטיינו בבהירות המחשבה ובשלמות הביטוי. במחלקה ו' אירגן עם חבריו מ„הנוער העובד" קבוצת „שדמה" ואמר להפסיק את לימודיו ולצאת עמה להגשמה חלוצית (הקבוצה התישבה אחר־כך ברביבים־עסלוג), במאמץ רב עלה בידי המשפחה לשכנעו, שמחובתו לפתח את כשרונו המיוחד ולהמשיך ללמוד. שיוכל לעשות עבודה מועילה בעלה

ערך רב יותר. עבר ל"השומר הצעיר" והמשיך ללמוד. בהיות המטה הראשי של ה"הגנה" מסתתר במחתרת בבית הוריו, אסר עליו המפקד להשתתף בכל פעולה באיזה ארגון שהוא ב"הגנה", אם כי היה חבר ותיק בגדנ"ע, פן ייתפס בידי המשטרה הבריטית והבולשת תפקוד את הבית בחיפושיה. חבריו, שהשתתפו בפעולות, קראו לו "פחדן" בשל "השתמטותו" והוא העדיף לשאת את עלבונו ולא הצטדק, שלא יגלה את הסוד. כדי להפחית את מעמסת הוצאות לימודיו מעל ההורים נמנע מקניית ספרים ואת שיעוריו היה מכין בחדר־העיון שבספריה, ובכל זאת גמר את בית־הספר התיכון בהצטיינות ממדרגה ראשונה. כך נהג גם בלמדו בטכניון, כדי להקטין את הצורך בתמיכה מההורים היה עובד בלילות בהטענת פרי־הדר בגמל ורכש לו את כל מכשירי הלימוד הנחוצים בכספו הוא. למד טכנולוגיה עד קורס ג' והתכונן בשיטתיות ובשקידה לעבודות־מחקר באלקטרוטכניקה ולהשתלמות נוספת בחוץ־לארץ, להוריו הבטיח, שאת הוצאות הלימוד של אחיו הצעיר יטול הוא על עצמו. את שנת־השירות עשה בנוטרות ובשנות לימודיו בטכניון היה טוראי בפלוגת הסטודנטים שב"הגנה", ומתוך סלידה מהשרירה סירב לצאת לקורסים למפקדים.

בראשית 1948, כשנקראו חבריו בעלי הדרגות לשירות, התנדב לגדוד חי"ש חיפה, שהיה אחר־כך לגדוד מפואר, והשתתף בפעולות־קרב בעיר ובסביבה. נשלח לקורס הראשון לנשקים, סיימו בהצטיינות ונתמנה לנשק פלוגתי נודד בחלקי הגדוד שחנו בסביבות חיפה. בגלל המחסור באנשים לא הסתפק בתפקידו שבעורף והצטרף לגדוד במסעיו ובמבצעיו הקרביים, אחרי הכנת הציוד והנשק בסדר ככל האפשר. באחרונה הלך עם גדודו למסע שחרור הגליל המערבי. במערכה לכיבוש עכו התנדב לצאת כפורץ במחלקת־הסער של הפלוגה. בבקרו של יום 17.5.1948 רבץ עם חבריו על גג בית גבוה מול חומת העיר העתיקה והשיבו אש לצלפים. יהודה הזהיר את המקלען הרובץ לצדו, שלא יתרומם יותר מדי, אך הוא לא נזהר ונפגע. מיד אחר־כך פגע קלע בקובע־המדלה שבראש יהודה והוא אמר שיקח אותו הביתה למזכרת. אחר־כך זחל להעלות על המעקה את המקלע העוזי ואז נפגע בכדור בראשו. כשהובא לחיפה לקבורה עמד חברו ליד גויתו והודיע שיירה בכל מי שינסה לקחתה לפני בוא ההורים, ובניגוד לתקנות השיג אפשרות להעבירה לתל־אביב והובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־19.5.1948.

זקס יצחק ("זקסי")

בן ישראל, נולד בשנת 1926 בליטא. עלה עם הוריו לארץ ב־1936. גמר בית־ספר עממי ותיכוני למסחר בתל־אביב. בן 14 החל לשרת ב"הגנה" כמשקר ואחר־כך בחי"ש. לא רצה לעבור קורסים ולעלות בדרגה, אלא להיות טוראי פשוט. עשה שנת־שירות בנוטרות בכפר־גלעדי והאזור, ולדברי חבריו נתגלו מידותיו התרומיות בנכונות להיטיב לזולת ובמשמעת עצמית. מילא תפקידים אחראיים גם בעורף למעשילים בדרכי היבשה בגבולות הצפון. מטעם הפיקוד נתבקש במפגיע להתחייב לשנת־שירות נוספת ולצאת לקורס למפקדי ביתות, והוא, נאמן לטבעו, העדיף לשרת כאיש מן השורה ולא להתבלט, אך נענה לבקשה בגלל חומרת השעה. סיים את הקורס בהצטיינות ועלה לדרגת קורפורל ואחר־כך לדרגת סרג'נט אזורי ומפקד משמר־גג. הדריך וחינך טוראים חדשים לחיילים מפוזמעים. אחרי שנת־שירות הוצע לו מטעם ה"הגנה" פיקוד בחלק מהגליל אם יישאר בשירות.

מתוך נטייתו לטכניקה חשב שיוכל להועיל יותר לאחר שישתלם בטכנולוגיה. עבר לטכניון ולאחר שסיים בו שני קורסים, עמד לעבור למחלקה להנדסה, אך גויס בין מאות הסטודנטים הראשונים בדצמבר 1947. השתתף בפעולות כמפקד מחלקה ומדריך בקורסים שונים וביעילות פיקודו והתנהגותו נסך הרגשת בטחון באנשיו. נפצע קל בפעולת־הנקם בכפר טירה. שירת בעיקר בהבטחת התחבורה לחיפה מדרום. נפל בירושלים הלגיון הערבי בחירבה, בדרך לבית־אורן, ליד חיפה, ב־16.2.1948. נקבר בחיפה. דרגתו נקבעה אחרי מותו כסגן.

זקליקובסקי ישעיהו

בן משה. נולד ב־15.2.1916 בפולין. משעלה לארץ בשנת 1939 נתקבל לעבודה כסדרן בדפוס "הארץ" בתל־אביב. במלחמת־העולם השניה התנדב לצבא ושירת בבריגדה העברית ואחרי שחרורו חזר ארצה לעבודתו ולשירותו ב"הגנה". בשנה האחרונה שמע בקביעות את השיעורים במדעי־החברה באוניברסיטה העממית לפועלים בתל־אביב. בחורף תש"ח היו ימיו קודש לעבודה ולילותיו לשמירה בעמדות־המגן, אך מרוב צמאונו לדעת הוסיף לבוא לשיעורים כסדרם. נשבתה במידות טובות במגעו עם הבריות.

ביום הכרזת המדינה נענה לצו הגיוס הכללי לחיילים־לשעבר והתייצב מיד בקלט. קיבל חופשה לימים אחדים עד לקביעת מקומו ובינתים בא לדפוס "הארץ" לסיים את עבודתו ובו ביום, 18.5.1948, נפל יחד עם שלושה חבריו לעבודה בהפצצה אווירית שפגעה בבית־הדפוס. ביום י"א באייר תש"ח (20.5.1948) הובא למנוחות בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

זקצר שלמה

בן יהודה וחנה. נולד ב־27.4.1930 בעיר לבוב שבפולין. עלה ארצה עם הוריו ב־29.2.1932. למד בבית־ספר עממי בתל־אביב והשתלם במקצוע התשמלאות בבית־הספר על שם מכס פיין. עוד בגיל 13 הצטרף לגדנ"ע. בהיותו בן 14½ נתפס באחת מפעולות המחתרת ונדון להתנהגות טובה למשך שנה. בשנת תש"ה הצטרף לתנועת "הצופים" וזמן קצר לאחר־כך שימש כגזבר הסניף. אחר תום שנת הפיקוח חזר להתפקידו ב"הגנה" וסיים קורסים שונים. בעוצר הגדול, ב־29 ביוני 1946, נאסר עם חבריו בקיסריה וישב ימים מספר בכלא עתלית.

עם הכרזת המדינה היה בין המתנדבים הראשונים ל"הגנה". השתתף בהגנת שכונת "המכבי", אחר־כך הועבר להגנת בית הקרן־הקיימת־לישראל בבית־דגון. השתתף בהגנה על בן־שמן הנצורה ובקרבות על חולדה הערבית, קוביבה וביתּ־סוסין. נפל ביום 3.6.1948 בהתקפה על אשדוד. אחרי שחרור אשדוד נאספה גויתו עם גויות חבריו שנפלו עמו והועברו למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג. לזכרו שינתה משפחתו את שמה לשם שלומי.

זר אברהם

בן יוסף ולאה. נולד בשנת 1932 במשהד שבפרס, עיר האנוסים, וב־1937 עלה עם הוריו ירושלימה. למד שנים אחדות בתלמוד־תורה של עדת עולי פרס, ובגלל הצורך לעזור למשפחה המטופלת בילדים קטנים ממנו יצא לעבוד במכבסה והתמחה במקצוע, כחצי שנה היה חבר בגיל ב"מכבי", "בר־כוכבא", אחר־כך עבר משם לביתּ"ר והצטרף בסתר למחתרת אצ"ל. חיבב ספורט ומוסיקה וניגן יפה בקתרוס ובכינור. אם כי הסתיר את שייכותו למחתרת, לא הסתיר מחבריו הפועלים את דעותיו ורגשותיו האנטי־בריטיים, ובעבודתו הבליט את בוזו לשוטרים הבריטיים וסירב לשרתם בנשיאת חבילותיהם מהמכונית למכבסה.

מראשית ההתקפות הערביות התציב לשירות פעיל בארגונו והשתתף בהגנה על שכונות מערב ירושלים ובקרבות שונים אחרים, בקרב על מלחה, כשסירב להסתתר במחסה, נפגע מפגז אויב ונפל ביום 14.7.1948. היה קבור בשייך־בדאר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

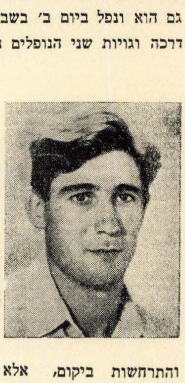
זרובבל עובדיה

בן יחזקאל וחנה. נולד בכ"ט באייר תרפ"ט (8.6.1929) בירושלים. למד שמונה שנים בבית־הספר העממי „תחכמוני" והצטיין בהתנהגותו ובלימודיו. גילה כשרון מיוחד במלאכת־כפים ובהכנת מכשירים לפיסיקה שנשתבחו בשלמותם ודיוקם. כן נתגלה בו כושר השפעתו על חבריו בעריכת משחקים וארגונם. כחבר בועד הכיתה מילא את תפקידו ללא התרברבות, בטקט ובהבנת הזולת. כל מוריו שיבחוהו וחבריו כיבדוהו ואהבוהו גם בלמדו מסגרות מכנית בבית־הספר המקצועי „עמל" בירושלים. משנת 1935 היה חבר ב„הגנה" והקדיש לפעולותיה את מיטב זמנו הפנוי. מיד עם סיום לימודיו, על אף התנגדות הוריו, אשר מצבם החמרי היה דחוק והיו זקוקים לתמיכתו, התגייס לנוטרות, בטענו כי תפקידו של הנוער בתקופה זו הוא אך בשירות העם. עסק אז בליווי שיירות לישובים העבריים המנותקים, כלוחם וכחובש.

בשובו מליווי שיירה מכפר־עציון נעצרו המכוניות ליד מחסום שהוקם בקרבת בית־לחם. אגב טיפול בסילוק מוקש נפצע אחד החברים. עובדיה קפץ מהמכונית לחבוש את פצעיו ותוך כדי עזרתו לחבר נפגע גם הוא ונפל ביום ב' בשבט תש"ח (13.1.1948). השיירה המשיכה דרכה וגויות שני הנופלים נשארו במקום ולא הובאו לקבר ישראל.

זרחי נחום („חומי")

בן זרח וצפורה, חברי המושב נהלל. נולד ב־ו בסיון (חג השבועות) תרפ"ה. גמר את בית־הספר העממי ושתי כיתות־המשך בכפרו והשתלם בקורסים של תנועת המושבים. בדבקות טבעית של בן כפר אהב מילדותו את החי והצומח ונוף המולדת, ומטיוליו הרבים ברחבי הארץ היה מביא מוצגים לאספי־הטבע של בית־ספרו. מחיבוריו וממכתביו מתגלה שידע לא רק להסתכל ולקלוט כל רחש והתרחשות ביקום, אלא גם להביעם בתיאור חי וביופי פיוטי. מילדותו כאב והתבייש על היות עמו אובייקט סביל להתעללויות ולרדיפות מצד האחרים, ואדיר היה הפצו לאגור כוח כדי לכפר עם בני דורו על עוון החולשה של יהודים קדמונים ורחוקים. ואכן בנסות ערבים בסביבת כפרו לפגוע בכבוד יהודי ובעמל יהודי, היה מלמדם לקח נמרץ בכוח ובאומץ, כי חלפו הימים שבהם אפשר היה להמשיך בפגיעות כאלה בלי להיענש. מהלומות ה„גבוט" של הירביים העולים במספרם יכלו להכאיב את בשרו ועצמותיו, אך לא להרתיע את רוחו ומרצו מהמאבק עד לנצחון. במלחמת־העולם, כשאחיו הגדול התנדב למלחמה בגרמנים, ונחום אז בן 16, הוכרח לוותר על תשוקתו להצטרף אליו גם הוא ונרתם לכל עבודות המשק במקום אחיו. בהדרכת נוער התחיל עוד בכיתות העליונות בבית־הספר וכבר אז נתגלה בו כשרון־הנהגה והכנת פעולה או מסיבה בתכנון מדויק לכל הפרטים, איתנות שקטה ומשפיעה בדרישת סדר ודייקנות וענוה לא־מתרפסת ביחסו לקטנים ולגדולים, ומגיל 16 ואילך המשיך להדריך תלמידים ותלמידות של בית־הספר החקלאי. ל„הגנה" הצטרף בגיל צעיר. סיים קורס מ"כ, היה מפקד גדנ"ע, מ"כ בחי"ש ומדריך פעיל ב„הגנה". משחזר אחיו מהצבא התמסר לעבודה ארגונית בנוער המושבים וגם בה הצטיין בכשרון המעשה ובכושר הביטוי הברור והמשכנע. בינתים המשיך גם בשירות המולדת. השתתף בעליה לבריה ובמבצעים אחרים. ב„שבת השחורה" היה בדגניה ב', נאבק עם החיילים הבריטיים ורק כיתה שלמה יכלה לתפסו בעמל רב ובמחיר הבלות ומהלומות שהנחית באנשיה. במחנה־המעצר ברפיח הכין את בריחתו על אף הסכנה, אלא שביום שהועידו לביצוע בריחתו — שוחרר. בתש"ז סיים קורס ימי בפלמ"ח, להכשיר את עצמו להעלאת מעפילים אל החוף. בסוף השנה נבחר לועדת הנוער של תנועת המושבים ועסק, בין השאר, בארגון נוער מהמושבים להתישבות, ובעיקר ניסה להדריכם להתישבות בעקבה על חוף אילת, אשר בזמן זה היה מחוץ לתחום היהודי. בפברואר 1948 התגייס לשירות המולדת בחטיבת „גולני". השתתף בכיבוש בית־לחם־זבולון ובקרבות אחרים, סיים בהצטיינות קורס מ"מ ונתמנה למפקד קורס מ"כ. עם פלישת צבאות ערב יצא כמפקד מחלקה לחזית עמק הירדן והשתתף בהגנת הדגניות ועין־גב ובפשיטה דרך הכנרת לכפר ערבי, בקרבות שער־הגולן ועוד, ואחר־כך בכיבוש גינוסיגה וגבעת ממנה. בהפוגה הראשונה חזר להיות מפקד קורס מ"כ. כשדיברה אמו על הסכנות שבמלחמה, היה אומר: „מה את חושבת, אמא, מלחמה בלי קרבנות? רוב אנשי־הצבא מוכנים לזה, ביחוד במלחמתנו, מלחמת־השחרור". השתתף בקרבות בסביבת נצרת ובמבצע „חירם" לשחרור הגליל. בכל הפעולות הללו הצטיין בקורי־רוח ובהתמסרות שלמה למלאכה שיש לבצע, השרה הרגשת בטחון על פקודיו והם חיבבוהו והלכו אחריו ללא היסוס.

בסתיו 1948 עבר קורס לשריונים בדרגת סגן ויצא כמפקד פלוגת שריונים למבצע „עין". גם בסוג הנשק החדש התמצא ונלחם במיטב הכושר וההתמסרות אף במצבים קשים ביותר. בשעת פשיטה אחת נפגע קשה בראשו ונפל ב־23.12.1948. נקבר על־ידי המצרים בציון „גופת מפקד יהודי" ואחרי שלושה שבועות הובא לקברות בנהלל ב־12.1.1949. זכרו הועלה בחוברת מיוחדת בספרית „אלה הבנים" שיסדה הוצאת תנועת המושבים והארגונים על־יד חברת „מסדה".

זרחי יעקב

בן אפרים ופרידה. נצר למשפחת־רבנים ותיקה מפלך קיוב. נולד ב־23 באפריל 1930 בתל־אביב ולמד בבית־החינוך לילדי העובדים. בגיל צעיר הצטרף ל„חברת־נוער" ארצישראלית במשק תל־עמל שבאזור בית־שאן ועשה שם שלוש שנים בהכשרה. אחרי־כן עבר לרוחמה שבנגב ובאחת הפעולות של הורדת עולים אל החוף נתפס זנשלח לקפריסין כעולה חדש „בלתי־לגלי". השתתף בפעולות המאבק הרבות כתבר הפלמ"ח, בו שירת כשנתים לאחר שעזב את רוחמה.

עם פרוץ המאורעות היה בקרית־ענבים ובמעלה־החמישה ולחם בסביבות ירושלים. נפל ביום 25 בינואר 1948 בקרב על הקסטל. בו ביום הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

זרחיה יוסף („יוסקה")

בן מנחם ושולמית. נולד ביום ד' בכסלו תרפ"ו בראש־פינה. בן יחיד להוריו. גמר את בית־הספר העממי. התמחה מנעוריו בחקלאות ובמכוונאות, וכשהגיע תורו לעבוד היה לפועל חקלאי, עזר בטרקטור ובקומביין ועזר לנהג במכונית־משא. בן 16 התגייס לנוטרות (1942) והצטיין בזריזות ובאומץ־לב. ב„הגנה" שירת בחולית הסיירים, ובעיקר הצטיין בהעברת עולים „בלתי־חוקיים" מגבולות סוריה והלבנון לפנים הארץ וידע להערים על משטרת המנדט שארבה למעפילים על כל פרשת־דרכים חשודה, ובעזרתו עברו שיירות־עולים גדולות את האזור המסוכן והגיעו בחשכת־הלילה למקום־מבטחים. באחרונה שימש כנהגו של אחד ממפקדי ה„הגנה" בדרום. אך כשהחמיר המצב, — לאחר הכרזת או"ם — נענה לבקשת אמו וחזר לגליל העליון, כדי שיימצא לפחות בקרבתה. היה עלם חסון, בהיר־עינים ובהיר־שער. שר יפה, וקולו הגברי היה מהדהד בין סלעי הגליל. הכיר כל שביל בחבל מולדתו וידע את טיב האויב.

ב־18.12.1947 אץ לעזרת כפר־סולד המותקף. ב־9.1.1948 יצא עם עוד כמה צעירים מבני המושבה בטנדר פתוח בדרך מראש־פינה לכפר־סולד ובעברם ליד הכפר הערבי חסס נעצר הטנדר על־יד מחסום ובו ברגע ניתך עליהם מטר כדורים מהמארב והוא נפל בו במקום ומת בזרועות חבריו שנפצעו אף הם. הובא למנוחת־עולם בראש־פינה.

זריהל יעקב

נולד בשנת 1925 בעיר קובלנקה אשר במרוקו. היה נער מפ"ח. גמר את חוק לימוד"ע בבית־ספר יסודי והתמחה בנהגות ובמכונאות. ארץ־ישראל קסמה לו מרחוק, הד המאבק ובשורת המדינה־בדרך הלהיבו אותו, ובשנת 1947 העפיל לארץ באניה „הפורצים".

עשה את אימוניו הראשונים בקיבוץ רמת־הכובש והתגייס לפלמ"ח. גם בצבא ההגנה לישראל שימש נהג. יצא לחזית ירושלים ושם נפל בקרב הקסטל ביום י"א בניסן תש"ח (20.4.1948).

זרניק ארנסט

בן מרטין. נולד בשנת 1920. נפל בהפגזה בירושלים ב־7.7.1948. למחרת היום הובא לקבורה בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועברה גויתו להר־הרצל בירושלים.

חבובא ציון

בן רפאל ואהובה. נולד ב־15 באפריל 1930 בבירות, בירת הלבנון, ומ־1932 ואילך היה בן חיפה. שם למד בבית־ספר עממי ואחר־כך עסק במלאכה. היה רתך מסוג א׳ ועזר בשכרו לפרנסת משפחתו הגדולה (7 בנים ובנות). כחבר „הנוער־העובד" והפלמ״ח השתתף במסע לתל־חי בי״א באדר תש״ו, שהיה בסופו למבצע כיבוש ביר־ה מידי הבריטים. נער תוכס היה וחדור רגש אחריות. מטובי הספורטאים ב„הפועל" וחבר פלוגתו הימית, רב־טוראי ומאמן בגדנ״ע בענפי־ספורט שונים ובאימון כללי. לפי דרישתו שוחרר מתפקידי אימון ונשלח לשירות קרבי.

השתתף בפעולות בסביבות יפו ותל־אביב ואחר־כך בחזית הדרום ובפריצת הדרך לנגב. אחרי השתתפותו המוצלחת בכיבוש משטרת עסלוג׳ נפגע בעת טיהור הכפר ונפל ביום 11.6.1948. בו ביום הובא למנוחות בבית־הקברות ברביבים.

חביב אמנון

בן זרובבל ושולמית, בני ראשוני ראשון־לציון. נולד בט׳ באדר א׳ תרפ״ט (19.2.1929) בראשון־לציון. בילדותו כינוהו „גוץ" בגלל קומתו הנמוכה וכינוי זה דבק בו גם כשגדל והיה לעלם בעל קומה. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך בגימנסיה הריאלית המקומית. השקיע רוב מרצו בעבודות־משק זעירות, בפעילות ב„המכבי הצעיר" ובגדנ״ע, אשר בו גמר קורס מ״כ. במשך הזמן פעל בהדרכת נוער המושבה. באופן ברור היה מביע לפני הוריו וידידיו את דעתו כי יעודו של הנוער הוא להקריב את חייו למען חירותו וקוממיותו של העם ודורותיו הבאים. לקראת יעודו זה חינוך את גופו והרגילו לשאת תלאות ופגעי קור וחום. היה מחונן בחוש מוסיקלי. ניגן בתזמורת „המכבי", התעמק בשמיעת המוסיקה ובקריאה עליה והשתוקק לפתח את כשרונו בה, אך מצפונו לא נתנו לגרוע לשם כך מהזמן הדרוש לשירות המולדת. כשקיבל, בן 17½, את תעודת־הבגרות בחר לעשות את שנת־השירות שלו בגרעין „המכבי הצעיר", שיצא להכשרה במסגרת הפלמ״ח. לפני צאתו לשם, בערב יום הכיפורים תש״ז, הצליח להצטרף לחבורת הגדולים ממנו, וביניהם אחיו הגדול, ולצאת לפעולה סודית — להקמת 11 הנקודות החדשות בנגב. בפלמ״ח שירת שנתים בקרית־חיים. הוכרח לחזור הביתה לחופשה בגלל מחלת אביו.

משפרצה מלחמת־השחרור לא שקט ולא רגע בבית. סערת רוחו גדלה עם רציחת 11 מבני מושבתו בפרדסי גן־יבנה. „הלא נופלים בשביל החיים, ואם תראו בעתון כי קרה לי דבר — אל תצטערו" — כתב. בראשית פברואר 1948 יצא ליחידתו בנגב. גמר קורס כ״כ, ואחרי סיימו את הקורס השתתף עם כיתתו בליווי השיירות, בעבודות ביצור, במיקוש, בקרבות ובכיבוש הכפר ברייר. בכיבוש זה הקפיד מאד לבל יכתימו אנשיו את הנשק העברי על־ידי שליחת יד בביזה. להבות הכפר העולה באש עוררו בו צער על איבוד פרי עמלם של אנשי־אדמה. השתתף בקרבות רבים נגד הצבא המצרי הסדיר ובמכתביו באה לידי ב טוי תפיסתו הבהירה את המצב המדיני והצבאי ואמונתו, כי אפשר בגבורה אישית להתגבר על יתרון האויב בנשק כבד ולמנוע את התקדמותו צפונה. נסע אימץ וגבורה על פקודיו. השתתף בהוצאת הילדים, הנשים והפצועים מיד־מרדכי הנתונה בסבעת המצור. בהפוגה א׳ הוצע לקורס מ״מ, אך לא נענה לכך באמרו: „יותר משאני זקוק לקורס, זקוק הנגב לי". לפני תום ההפוגה עסק בלילות במיקוש דרכי האויב ותוך כדי הנחת מוקשים במשלט חילוקאת התפוצץ המוקש בידיו והרגו באור ליום ל׳ בסיון תש״ח (7.7.1948). בו ביום הובא לקבורה בגבר־עם. ליום השנה הוציאו הוריו ספר לזכרו ובו תולדותיו, קטעים ממכתביו ורשימות.

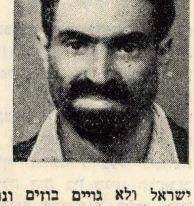
חביב יואל

בן שלמה וטובה. נולד ב־9.2.1929 בברצ־לונה, ספרד. סיים בית־ספר עממי והצטיין בלימודיו בכלל וביחוד בציור. למד סגדלות ועבד בה. ב־2.2.1944 עלה עם הוריו לארץ והתישבו בשכונת התקוה ליד תל־אביב. רכש לו במהרה ידיעה בשפה העברית בדיבור ובכתב. היה בעל מחשבה מתקדמת, חבר טוב, בעל הכרה לאומית ונכון לכל שירות שיידרש להגנת המולדת. המשיך לעבוד במקצועו.

ההגייס במארס 1948, התאמן בכל סוגי הנשק של חיל רגל ס. השתתף בכיבוש בית־דראס, קטרה וזוז ובשירותי שמירה ובטחון. הוצע לו להיות מ״כ והוא סירב. בהיותו בתפקיד בכביש גדרה נרצח בירית הפקר של חיילים אנגלים, בשעת הסתלקותם מהדרום, ביום 12.5.1948. היה קבור בגדרה. ב־10.10.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

חביב אברהם

בן שלמה וחנה. נולד בשנת 1911 בחבן שבתימן וב־1930 עלה ארצה והשתקע בירושלים. עבד שם כטייח ובנאי־לבנים לפרנסת משפחתו שגדלה והגיעה עד לשבעה ילדים. היה עניו בתביעותיו מהחיים ומסתפק במועט, ובזכרו את בעמדם השפל של בני עמו בתימן היה מאושר שזכה לחיות ולהתהלך קוממיות על אדמת ישראל ובעיר הקודש, אשר בה גם התקיפים והעשירים הם אחינו בני ישראל ולא גויים בוזים ונוגשים כבתימן. בראותו שגם כאן מנסים הגויים לשלוח יד בנפש היהודים וברכושם, התאזר כוח אחרי ימי־עבודה מיגעים והתאמן בשורות ה„הגנה", למען יוכל לתת יד להודפי האויב. מילא את חובתו בשירות הבטחון בשנות המהומות תרצ״ו — תרצ״ח.

משהגיעה הבשורה על החלטת או״ם ליסד מדינה יהודית והערבים פתחו בהתקפה, התיצב שוב בין הראשונים לשירות העם ונענה לכל צו ללכת לפעולות בסביבות ירושלים. כשלא היה עסוק בפעולות מתוץ לעיר שירת בשמירת־לילה בשכונת־מגוריו החיצונית — מחנים שליד סנהדריה. באחד הערבים, עם ראשית ההפגזות, אמר שלום לאשתו ולילדיו ויצא לתפקידו בשמירה ובדרך נפגע בפגז ונפל ב־1.5.1948. הובא לקבורה בסנהדריה בירושלים. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־15.11.1951.

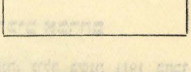
חבקין ידידיה

בן נתן־בן־ציון ורבקה. נולד ב־23.6.1903 במינכן שבגרמניה. למד שם עד גמר מחלקה ששית בגימנסיה, השתלם באופן פרטי באסטרונומיה ובמוסיקה, ועברית למד בשיעורי־הדת בבית־הספר ומפי אביו. בנובמבר 1922 עלה ארצה עם הוריו והתישבו בירושלים. עבד שנה בלשכה הראשית של הקרן־הקיימת־לישראל בכתיבה במכונה בעברית ובגרמנית וכקליגרף בכתיבת תעודות לנרשמים בספר־הזהב. בינתים השתלם בשפה האנגלית, גמר שיעורי־ערב למסחר, קיבל משרה במחלקת התשלומים של השלטון המנדטורי, השתלם במוסיקה בבית־המדרש לנגינה בירושלים. המשיך לקנות דעת במכון הטכני „ירושלים", בשיעורי־ערב של בית־ספר תיכוני־מקצועי ושנתים היה תלמיד מן המנין באוניברסיטה העברית בלשונות ופילוסופיה. פירסם מאמרים בגרמנית על אסטרולוגיה ואחר־כך בעברית (על האיצטגנינות ב„מאזנים" ועל אברהם אבן־עזרא ב„הצופה") ובסוף בעתונים אנגליים. אסף כ־40 ספר על אסטרולוגיה ואוסף זה נמסר בעזבונו לספריה הלאומית. במשך שנים כתב יומן רב־תוכן במכונת־כתיבה בעברית ובגרמנית והחליף מכתבים עם אנשי־שם (אלברט איינשטיין, זיגמונד פרויד, תומאס מאן ועוד), עבד בפקידות והיה זמן־מה מזכירם הפרטי של ד״ר פייגנבאום וד״ר גר־נפלדר.

השתתף בפעולות־הגנה שונות ובאחרונה עבד בבנין ביצורים בקרית־ענבים מטעם „סולל־בונה", ושם נפגע בפגז אויב ונפל ביום 11.6.1948. בו ביום הובא ל„בית־החולים עולמים". הלך עירידי.

חבקין שרגא

בן חיים. נולד בשנת 1928. נפל בנגב בפעולת „אן פאר" ב־10.7.1948. למחרת היום הובא לקבורה בבאר־טוביה.

חבר יהושע

בן שלמה ושמחה. נולד בחודש מנחם־אב תרפ״ח (1928) בעיר חלב אשר בסוריה. למד בבית־ספר עממי. בן 16 עלה לארץ בשנת 1945. עבד בפוליטורה. בתחילת שנת 1947 הצטרף לקיבוץ נען, ועבד שם כחצי שנה. כשפרצו המאורעות, בסוף השנה, הצטרף ל„הגנה". פעל בקבוצת חבלנים. תחילה היה בין מגיני תל־אביב והשתתף בקרבות אבו־כביר, סלמה, יפו מנשיה, יזור, וכן בכיבוש בית־דגון, צריפין, ולאחרונה בכיבוש לוד ובמערכת רמלה. עבר סכנות רבות וניצל.

נפל בקרב רמלה, בסקנאת־פאניס. היה בין העולים על רמלה, לאחר כיבוש לוד. הוא פעל במרגמה, וכשהתקרב כדי חמישים מטר לעומת האויב פלח צרור כדורים את לבו ב־11.7.1948. מפקדו כתב עליו בעלון הגדוד: „כשמו כן היה: חבר לכל, טוב לכל. לא ידע פירוש להרע לזולת... היה מקבל כל פקודה ומבצעה על הצד הטוב ביותר".

חברוני (חלילי) יוסף

בן יצחק ועזיזה. נולד ביום 7 בפברואר 1926 בבירות אשר בלבנון. למד בבית־הספר של „כל ישראל חברים" בבירות ועלה עם הוריו ארצה בשנת 1934. בארץ החל לעבוד ונשא בעול פרנסת המשפחה. תנאי חייו הקשים הינכוהו לכובד־ראש ולאחריות רבה במעשיו. היה פעיל ב„הגנה" מגיל 15. בשנת 1942 התגייס לחי״ש, התאמן באימונים יסודיים והיה בעל דרגת מ״כ. עם תום מלחמת־העולם השניה היה מדריך ב„הגנה" ורבים מחניכיו השתתפו בהגנת הארץ והשפעת יוסף היתה השפעה מכרעת על התפתחותם ומסירותם למולדת. נקי, מסודר, מקפיד בחינוניותו ובדיבורו שימש דוגמה נאה לפקודיו. הרבה לתכן תכניות על עתידו, סידור ביתו אשר עמד ליסד אחרי נישואיו עם בחירת לבו שקבעם כבר למועד מסוים.

התגייס עם תחילת המהומות ומילא תחילה תפקידו בגבולות תל־אביב, אחר־כך בקרבות אבו־כביר, סלמה, בית־דגון, ספריה ונפל בקרב הקשה של סרפנד ב־11.6.1948, שבו הצטיין לפי דברי מפקדו בגבורתו. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. אחרי נפילתו הועלתה דרגתו על־ידי המטכ״ל לדרגת סגן.

חבר (טבאור) ישעיהו

בן אלכסנדר וייטכן. נולד ביי בתמוז תרפ״ה (2.7.1925) בנירנברג שבגרמניה, ובספטמבר 1933 עלה עם הוריו ירושלימה. גמר את בית־הספר העממי הדתי „חורב" ואת בית־המדרש לבורים „מזרחי". המשיך במסורת בית אביו והיה שומר תורה ומצוה מנעוריו, משכים ומעריב לבית־הכנסת וקובע עתים לתורה. רציני, מתרחק מתעלולי שובבות, סגור בתוך עצמו ומקיים בנאמנות כל חובה לאומית. את העיסוק בתורה ובמדעי היהדות ראה כצורך יום־יומי, שממילא יעסוק בהם כל ימיו, אף בלי הכשרה אוניברסיטאית, ושאיפתו היתה להשתלם בחלקאות בדרגה גבוהה, שיוכל להיות להועיל להתישבות. כדי לחסוך כספים להוצאות לימודיו עבד שנתים כמורה ביסוד־המעלה ושנה במשרה חלקית במושב „הפועל המזרחי" שדה־יעקב שבעמק יזרעאל, בתורת שנת עבודה והכנה לקראת לימודיו בפקולטה החקלאית שבאוניברסיטה. בנסיונו בהוראה היה עזור ומדריך למורים החדשים שעבדו אתו, אך נמנע מהתערב בעניני בית־הספר. בו בזמן עבד שם אצל איכר והיה פעיל בשיעורי תורה בציבור, ובסתיו 1947 התחיל ללמוד חקלאות באוניברסיטה העברית. ל„הגנה" הצטרף עוד בלמדו בבית־המדרש למורים וסיים קורס למרגמות. השתתף באימונים במקומות עבודתו בהוראה והוסיף להתאמן בשובו ללמוד בירושלים.

משפרצו המהומות אחרי החלטת החלוקה של עצרת או״ם ויתר על ההקלות בשירות פעיל הניתנות לסטודנטים והצטרף לחי״ש. את אמו החרדה לגורלו הרגיע באמרו: „כל דור נתנסה בכגון אלה, עתה הגיע

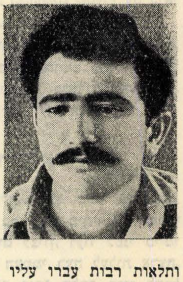
תורנו", והבטיח לה שלא יתנדב לשום מבצע מסוכן, אך ילך לכל אשר ישלחוהו בלי רתיעה וה' הטוב בעיניו יעשה. בפעולות בירושלים ובסביבתה היה שותף נאמן לחברים הבלתי־תמיים שביחידתו, אך בשעות־הפנאי התבודד ביניהם וחי על־פי דרכו המיוחדת. למחנהנו עשה כל עבודה הכרחית אף בשבת והסביר להם שזוהי מצוה מן התורה, אך כשנשלח עם יחידתו להרטוב ובליל שבת ניתן להם לחזור ירושלימה, נשאר תקוע שם שבוע נוסף, שכן הנסיעה חזרה אינה צורך הגנתי חיוני. שירת זמן־מה באפסנאות בירושלים. יצא בתפקיד מיוחד עם פלוגת פלמ"ח שנשלחה כתגבורת לגוש ציון ופנה לחזור בשיירה שהותקפה ליד נבי־דניאל. עם חלק מהשיירה הצליח לחזור אל הגוש ונשאר במשואות־יצחק, להרגעת הוריו כתב להם, שהוא עסוק שם בעבודת־האדמה (למעשה — בעבודות ביצורים) ושמצבו טוב מכל הבחינות, חוץ מכמה מחסורים פעוטים בהלבשה וכדומה. ב„מצב טוב" זה המשיך בעבודה ובלחימה עד שנפל עם נפול הגוש ביום 13.5.1948. גויתו הועברה עם גויות מגיני הגוש להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

חג'ח נסים („נסים־נסים")

בן שלמה ורג'ינה. נולד בשנת 1923 בבגדד, ארם־נהרים. למד בבית־ספר עממי שם. כשעלה ארצה — ב־1941 — לקח עמו את אחותו הקטנה. בבואו הכניס אותה למוסד ואחר־כך הלך לקבוצה. שהה 5 שנים בקבוצת „מסדה" שבעמק הירדן. אחר־כך עבר לירושלים והחל לעבוד כחשמלאי. היה חבר ה„הגנה", ועם קום המדינה התגייס לצבא ההגנה. הלך מתוך התעוררות לכל אשר נשלח.

ביום האחרון להפוגה השניה התקיף הלגיון את בית מנדלבוים בירושלים; הוא וחבריו הוזעקו משכונת מוצררה הסמוכה והצליחו להדוף את האויב. אך האויב התחיל בהפגזה, ונסים שנפגע קשה בגופו סוכך על חברו שניצל על־ידי כך. משנלקח לבית־החולים עוד הספיק לאמור: „דרישת שלום לאשתי ולילדי הקטן, הצליחו במדינה". נפל ביי"א בתמוז תש"ח (18.7.1948). היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה וילד.

חדד (חודידטוב) אברהם

בן מימון וברוריה. נולד ב־20 בפברואר 1928 בבריית־המועצות ובהיותו בן 6 עלו הוריו לארץ. בעפולה, בה קבעו הוריו את מקום מושבם, למד בבית־הספר העממי של „המזרחי" עד גיל 13 ונאלץ לעבור לחיי עבודה. תחילה עבד במוסך ובמכונאות ולאחר שעבר לתל־אביב — בהיותו כבן 15 — החל לעבוד בליטוש יהלומים. בהגיעו לגיל 16 הצטרף למחתרת, למרות התנגדותם של הוריו, ותלאות רבות עברו עליו בשורותיה. בשנת 1945 התגייס לנוטרות ושירת כשנה בבאר־יעקב. לאחר שסיים את שירותו חזר לעבודתו ביהלומים. ביוני 1947 נעצר על־ידי הבריטים כחשוד בפעולות המחתרת בירושלים ונשלח למחנה לטרון. עם התקרב מועד סיום המנדט הועבר לעתלית ומשם שוחרר ב־25 במארס 1948. בו ביום התגייס לצבא, בלי לבקר תחילה אצל הוריו. כנהג משורין השתתף בליווי שיירות לדרום ובאחת הפעולות הללו נשברה ידו וניתנה לו חופשה לחודש ימים, אלא שבאותם הימים גברו הקרבות בארץ ולבו לא נתנו לשבת באפס מעשה. במו ידו הוריד את הגבס מידו השניה וחזר לשירות, אם כי הנהיגה ביד שלא נרפאה עדיין הסבה לו כאב. תחנתו האבה בצבא היתה „שועלי שמשון", אתם השתתף בכל קרבות הנגב ומשם עבר ל„משולש".

נפל בתאונה, בסביבת נתניה, ב־26 בדצמבר 1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

חדד (ברזילי) יוסף

בן שמעון ונחמה. נולד ב־1932 בפתח־תקוה. גדל בשכונת מחנה־יהודה. גמר את בית־הספר העממי המקומי והתחיל לעבוד בפרדסים, בקטיף ובאריזה. היה חבר „הנוער העובד" ופעיל בסניף המקומי. מדריכיו ראו בו נער מוכשר ומבטיח הרבה, והוא גם היה מפותח למעלה ממידת גילו והקדים להתגבר. הצטיין ברוח חברית וקיים בשמחה כל משימה שהוטלה עליו.

נפל בואדי־ערה ב־10.5.1948 והוא אך בן 16, נקבר בו ביום בפתח־תקוה.

חדד (ברזילי) משה

בן משה ושרה. נולד בתר"ס בעיר דמר, בתימן. עלה לארץ בהיותו נער, בשנת 1910. גמר בית־ספר עממי ועבד בבנין. היה טייח ואחר־כך נעשה בנאי מומחה. התנדב בימי המאורעות לנוטרות (בשייך־אברק) והיה חבר ב„הגנה". חבר הנוער „צעירי המזרח", חבר ב„מכבי" ומתנדב ל„מכבי־אש" וכיורד נגן היה חבר בתזמורות שליש האגודות האלה. איש חברה מעיין לא אכזב של סיפורי־שעשועים, שהיו משרים שמחה על המכובים אתו. גר עם משפחתו בכרם התימנים בתל־אביב.

כחבר ה„שורה" גויס גיוס חלקי. בשעת סיור ברמלה הכבושה נכנס לבנין עזוב לבדוק אותו, נתקל במוקש שהיה טמון בו, ונהרג ב־12.8.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. הניח אשה וארבעה ילדים (שני בנים ושתי בנות).

חדד עובדיה

בן שלום ורווזה. נולד ב־2.1.1931 בשכונת מחנים בירושלים. למד בבית־ספר עממי עד כיתה ה' ונתיתם מאביו. עבר ללמוד בכפר־ילדים מאיר־שפיה. למד חקלאות ושמח בה. אמו ואחיותיו, שדאגו כל הזמן למחיתו, רצו שימשיך בלימודיו, אך הוא החליט כי עליו להחזיר להן, ואם מעט, מה שנתנו למענו — ומה גם שהאם חלשה היתה וראויה לדאגת הבן. הוא חזר לירושלים, החל לעבוד ותמך בבית.

עם פרוץ המאורעות עזב את עבודתו והתגייס. נשלח עם התגבורת לכפר־עציון ומילא את חובתו במסירות ובקפדנות, אף דחה כל יציאה לחופשה. אחרי רצח הארבעה משייך־ג'ראח שהוסגרו על־ידי הבריטים לערבים, אמר: „אם אני אגיע לאותו מצב, לא אפול חיים בידי הערבים. אאבד את עצמי לדעת". המשפחה סבורה שאמנם כך היה מותו. הוא נפל איפוא ב־13.5.1948. ב־17.11.1949 הועבר למנוחת להר־הרצל בירושלים. אמו לא האריכה ימים אחרי מותו ונפטרה בה בשנה.

הדש יצחק („פרטיזן")

בן שניאור ושרה־רחל. נולד בשנת 1928 בפולין. למד בבית־ספר עממי עד הכיבוש הגרמני ומ־1937 חונך חינוך ציוני בארגון־הנוער ב־„ח". אביו של יצחק נאסר על־ידי הגרמנים כחשוד בקומוניזם ויצחק ברח עם בן־דודו תחת מטר יריות שהגרמנים ירו עליהם והם הסתתרו כנערים רועים אצל מכר בלורוסי. כשנודע לרוצחים על מקום מחבואם הוכרחו לברוח אל היערות ואחרי השתדלות מרובה נתקבל יצחק, למרות גילו הרך, כחבר פעיל בפלוגת הפרטיזנים על שם מארקוב. בפעולותיו המוצלחות בקרבות ובפיצוץ גשרי־רכבת הצדיק את האמון שניתן בו ואף זכה לאות־הצטיינות. אחרי השחרור לא מצא בעירו כל שריד ממשפחתו, יצא ב„נתיב־הבריחה" לאיטליה, הצטרף לגרעין של אצ"ל, למד שרברבות ונהגות, וב־1947 העפיל ארצה עם חבריו מלא־ספציה באניה „דוב הוז".

הצטרף ליחידת אצ"ל בחולון והשתתף בפעולות נגד הבריטים ובקרב על יפו. בעת התקפת אצ"ל על רמלה ביום 28.5.1948 נלקח בשבי לעבר־הירדן, שם היה ביחד עם שביתי העיר העתיקה ושבתי מת מפצעיו. היה קבור בשייך־באדר ב'. ב־21.6.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

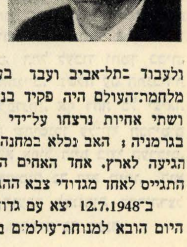
חובב עמישב („עמי")

בן מאיר וחסיה. נולד ב־1.11.1933 בנחלת־יהודה. בן יחיד להוריו בעלי משק בנחלת־יהודה. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך המשיך את לימודיו בבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל, כדי להכשיר את עצמו לעבודה במשק הוריו. היה צעיר מכדי להתגייס לשירות צבאי, אולם למד להשתמש בנשק, ובהיותו עוד תלמיד במקוה־ישראל השתתף בשמירת הכפר והסביבה. אהוב על חבריו, המעידים עליו כי היה מתחלק עמהם בכל אשר היה לו. היה בתקופת המאבק בין מגיני הישוב ובני־הניער הפיעלים נגד שלטון האנגלים.

נהרג בשוגג ביום 11.6.1948 בכדור שנפלט מרובה חברו־לשמירה, בעליותו בסולם על מגדל־המים שבאזור השיכון „עזרה ובצרון". רבה היתה דאגתו לבני ביתו ועוד ביום נפילתו הביע תקותו לבוא מהר הביתה ולהחליף שם את אביו בשמירה. ב־14.6.1948 נקבר בנחלת־יצחק.

חודורוב מנחם („מוני")

בן מאיר וייט. נולד ב־28.8.1914 בדסוי שבגרמניה. גדל בבית ציוני. אביו היה חבר ותיק של „פועלי ציון". המשפחה עברה לגור בעיר המבורן, ושם סיים את בית־הספר התיכוני בשנת 1933. מנעוריו היה פעיל בתנועת „ברית העולים" ואחד ממיסדי סניף תנועת „הבונים" בעירו. בשנת 1934 יצא להכשרה בקלן ובהנובר ולמד נגרות. בשנת 1936 עלה לארץ. הצטרף לקיבוץ רמת־רחל, עבר לגור ולעבוד בתל־אביב ועבר בעיקר בבנין (ומזמה גם כאופה). בימי מלחמת־העולם היה פקיד בנאפ"י. היו לו שני אחים וארבע אחיות. אמו ושתי אחיות נרצחו על־ידי הנאצים על אדמת פולין, אחות שלישית — בגרמניה; האב נכלא במחנה־הסגר ונשאר בחיים. האחיות שנשארו בחיים הגיעה לארץ. אחד האחים היה בין גולי מאוריציוס. בהגיע תורו לגיוס התגייס לאחד מגדודי צבא ההגנה לישראל.

ב־12.7.1948 יצא עם גדודו למגדל־צדק, עלה על מוקש ונספה. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בנתניה. הניח אחריו אשה ובן.

חובשי יוסף

בן דויד ושושנה. נולד בשנת 1920 בתימן. למד ב„חדר", ובגיל 13, בשנת 1933, עלה עם הוריו לארץ. המשפחה התישבה ברחובות, בשכונת שערים, ומיד הגיע תורו של הנער לעבוד. נעשה פועל חקלאי ובמשך השנים קנה לו נסיון ומומחיות בעבודה. נשא אשה.

במלחמת־השחרור גויס לביצורים. יום אחד תעה בדרך והגיע אל קוי האויב באשדוד. נתפס, ולפי השמועה הועמד לדין באשמת ריגול והוצא להורג ביום ל' בכסלו תש"ט (1 בינואר 1949).

חומניצקה מלכה

בת אברהם. נולדה בשנת 1912 בעיירה וישקוב על־יד וארשה, פולין. על בית אביה ופרשת נעוריה ובגרותה לא ידוע דבר. בימי הכיבוש הנאצי הצליחה להימלט לפנים רוסיה. עם השחרור חזרה לפולין, עברה גבולות ב„נתיב־הבריחה" והגיעה לארץ באניית־המעפילים „הפורצים" ב־4 בדצמבר 1947. עבדה במחסן חמרי־המזון ברמת־רחל, בעבודת ביצורים ובשמירה, מתוך טיפוח תקוה לימים טובים יותר, כשתשקוט הארץ תפרח ותתפתח וגם היא תמצא בה את אשרה.

כך הוסיפה לשאת גלמודה בעול עד יום 22.4.1948, בו נפלה מפגיעת כדור צלף ערבי בצאתה אל החצר לרגל עבודתה, ונפילתה שימשה אות מכשר להתקפה הגדולה שנערכה באותו יום על המשק. בו ביום נקברה ברמת־רחל. זכרה הועלה בספר „רמת־רחל במערכה".

חוינצקי מרדכי

בן אהרן וחנה. נולד ב־5.4.1912 באושבינצים־קוי־אבסק שבפולין. גמר בית־ספר ת'כון וב־1937 עלה ארצה. התחיל לעבוד כפועל בפרדסי כפר־סבא. הצטרף מיד ל„הגנה" ומילא את חובתו בשיורותי השמירה והבטחון בשנות המהומות שסערו עם בואו להשתקע בארץ.

בשנים האחרונות גר עם אשתו בירושלים, עבד כסניטר בבית־החולים „הדסה" שעל הר־הצופים והשתתף בשירותי ה„הגנה". ב־13.4.1948 נספה בנסעו לעבודתו בשיירה ש־צאה להר־הצופים.

חולי אשר

בן מרדכי ובלה. נולד ביום 13.5.1929 בקושטא אשר בתורכיה. בית־הוריו הציוני נטע בו בעגועים לציון, ועוד לפני סיימו את בית־הספר העממי רצה לעלות ארצה, אולם רק בשנת 1943 עלתה בידו לקבל את הסכמת הוריו לכך והגיע לארץ ב„עליית־הנוער". את שנות ההכשרה עשה בגבעת־השלושה, ב„חברת־הנוער", מתוך חבלי־הסתגלות רבים וקשים לתנאי הארץ ולעבודה, אך בכוח רצונו העז עמד בכל הנסיונות. סגור היה מטבעו, שקט ונחבא אל הכלים, אך בולט בכשרונותיו, באמת הפנימית שבו. לאחר שנתים ב„חברת־הנוער" עבר להכשרה מגויסת של הפלמ"ח בקיבוץ מעוז־חיים, ומשם נשלח להשלים

את הכשרתו בקיבוץ בית־הערבה. דבק במקום ובאנשיו ומיטב חלומותיו היה להעלות את הוריו לארץ, אולם לא זכה לכך.

עם פינוי בית־הערבה עבר לסדום, שם השתתף בפעולות נגד האויב ב־5.6.1948, בעת הפגזת האויב, נפצע קשה בריאותיו ומת כעבור שעות מספר. היה קבור בחבל סדום. ב־6.2.1950 הועבר לנחלת־יצחק. זכרו הועלה בספר־הזכרון „בית־הערבה". באחת מרשימותיו משנות הכשרתו הוא מעמיד זה את הוי העיר, שעזב, ואת ההוי החקלאי בו בחר, ואליו כמהה נפשו, ומסיים: „במקום קולנוע — עמל; במקום בית־ספר — „חברת־הנוער"; ובמקום הורים — מולדת. על שלושת אלה חייב כל אחד למסור את נפשו".

חוליגואה יעקב

בן משה ומזל. נולד בשנת 1924 בסלוניקי אשר ביוון. סיים את בית־הספר העממי ולמד בגימנסיה עד גיל 17. אז נחטף על־ידי הנאצים, אחרי מות הוריו, ונשלח למקומות עבודה והשמדה. כל המשפחה נרצחה בידי הגרמנים ונותרו ממנה רק היא ואחיו. בשנת 1946 הגיע לארץ עם האניה „דמיטריוס". הצטרף לקיבוץ תל־יוסף, עבד בכל עבודה ונעשה לחבר ה„הגנה". מן הקיבוץ עבר לבת־ים, עבד כפועל והשתתף בהגנת המקום. בבוא המועד התיצב לשירות מלא בצבא ההגנה לישראל ושירת בגדוד אחד. נלחם במקומות שונים.

נפל ב־30.10.1948 במגדל־צדק, כשיצא בתוך כיתת־משמר לסייר בסביבת המקום ונתקלו באנשי האויב. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה וילד.

חזיצר בריך

בן יצחק ורחל. נולד בוּ במרחשון תרע"א (1910) באוגוסטוב אשר בפולין. למד בבית־ספר עממי, ב„חדרים" וב„ישיבה", ואחר־כך בבית־ספר מקצועי. עבר הכשרה ב„החלוץ" ובא ארצה ב־1929. עבד בצבעות וחישל את גופו בספורט כחבר „הפועל". חיבב אמנות ומוסיקה. חבר ה„הגנה" מאז בואו ארצה. לאחר שהשתלם בהנהלת פנקסים בשיעורי־ערב של בית־ספר פרטי נטל על עצמו לעבוד במגזון ההנהלה של ה„הגנה" במסירות ובנאמנות ובשמירת הסודות.

במלחמת־השחרור המשיך את שירותו במטה הכללי של צבא ההגנה לישראל ונהרג בהפצצת בני המטכ"ל ברמת־גן ביום 4.6.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בכפר־סבא. בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הועלה לשמו דרגת סגן ראשון בהתאם להפקידו בשירות.

חנון מנחם

בן שמואל ולאה. נולד ביום ח' בתשרי תרפ"ט (1928) באיסטמבול (קושטא) אשר בתורכיה. בן יחיד להורים אדוקים. מנעוריו שאף לעלות ארצה וכשהבדיקה הרפואית מצאה שאינו חזק למדי לכך — עשה הכל כדי לבטלה. גם על הוריו השפיע לבוא אחריו. עלה לארץ בשנת 1943 כדי להוסיף וללמוד באחת ה„ישיבות". אך כעבור זמן מועט עזב את ה„ישיבה" והצטרף לקבוצת „עמלים" בשדה־נחום. הוא התקשר לחברתו החדשה בכל לבו ונפשו; נכנס להכשרה מגוסת בגבעת־ברנר, ושם נשא באמונה במשך שנתים כל תפקיד שהוטל עליו. קיוה לבוא הוריו בקרוב. התכונן לקראת התישבות קבוצתו במשק צובה, אך עם זה לא התעלם מן הצפוי לו, ולא אחת היה אומר לחבריו: „איני בטוח אם אנחנו כולנו נזכה לראות בהגשמת חלומותינו. הרי בקרוב מחכה לנו מערכה גדולה".

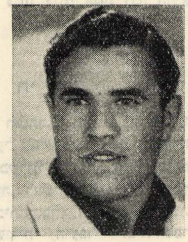
בשלהי נובמבר 1947 נשלח יחד עם חמשת חבריו למשמר־הנגב לתפקידי שמירה על צינורי־המים ועל משמר סיורו נפל על־ידי מתנקשים מן המארב ביום כ"ח בכסלו תש"ח (11.12.1947) בדרך בין שדות משמר־הנגב ובין באר־שבע.

חורדי שלמה

בן משיח ושרה. נולד בשנת 1901 ברוס ה. בילדותו נתיתם מהוריו ובעזרת קרוביו עבר מרוסיה לפרס. למד בבית־ספר עממי ובגיל צעיר נאלץ להתפרנס מיגיע כפיו. מפני שאיפתו לעלות לארץ־ישראל לא השתקע בפרס ובגיל 16 יצא בדרך נדודים, עבר ברגל את עיראק ואת הלבנון. בשנת 1934 הגיע לארץ בדרך בלתי־לגלית והתישב בתל־אב"ב. כאן עבד כפועל־בנין והקים את קן־משפחתו. יהודי פשוט היה, שומר מסורת וציוני נלהב ונאמן. אהבת־המולדת ובנין־הארץ היו בראש דאגותיו וברוח זו חינך גם את ילדיו. בשעות הפנויות ההעניין בקריאת ספרים בפרסית וברוכית, שתי שפות שידע על בוריין, כתב רשימות ספרותיות בפרסית, אך קשה לתרגמן. השתייך ל„הגנה" והיה פעיל בשירותי הבטחון במק"מ־מגוריו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב מיד בין שורות המגינים ומילא תפקידים רבים בעמדות ההגנה בגבולות תל־אביב. ב־9.4.1948, בעמדו בשמירה באחת העמדות הק־צ־ניות, נפגע על־ידי כדור המרצחים הערביים של יפו ונפל. למחרת היום הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

חזיזלוי אברהם

בן מנחם ושושנה. נולד ב־1919 בתל־אביב. סיים לימודיו בבית־ספר עממי. נתיתם בנעוריו. יצא לראשון־לציון ועבד בפרדסי הסביבה. משפרצו המהומות ב־1936 התגייס לנוטרות ופעל נגד הכנופיות במקומות שונים בארץ. בראשית מלחמת־העולם התגייס לצבא הבריטי ושירת בחיל ההפרים ואחר־כך בחיל־ההנדסה המלכותי שש שנים רצופות, בהפסקה קצרה בה שכב בבית־חולים לאחר שנפצע מרסיסי פגז. היה מנעים לחבריו את שעות העבודה והנופש בקולו הערב. בהיותו באיטליה למד לדבר ולשר גם באיטלקית. החזיק מעמד בכל שעות הסכנות ורגיל היה לומר: „רק פעם אחת ימות אדם וטוב למות בעד מטרה שאליה אנו שואפים". שתים היו, לדבריו, המטרות הללו: נקמה בנאצים ושחרור העם והארץ. אחרי שובו מהצבא עבד בהנהגות, נשא אשה וגולדה לו בת.

בחורף תש"ח שירת בהנהגות בדרכים המשובשות בכבכוח, וביום הכרזת המדינה גויס, כחייל־לשעבר, לשירות צבאי בנשק. כשנפרד ממשפחתו אמר: „אל דאגה, כשם שהזדרתי ממלחמת הבריטים, כך אחזור גם מהמלחמה שלנו". יצא בגדודו לחזית לטרון ושם נפל בקרב הגדול ביום 25.5.1948—24. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום 28.2.1950.

חזן דויד

בן יעקב ופרחה. נולד ב־13 באפריל 1928 בחיפה. משמר את בית־הספר העממי יצא לעבוד, היה פועל־בנין, עבד גם בסבלות, ובעונת הפרי עסק במכירת אבטיחים. נער עליז ואמיץ ומשוש הוריו. שירת שנה בנוטרות, בסביבת זכרון־יעקב, ואחר־כך התגבד ל„הגנה" ומילא תפקידי־מחברת שונים. נהג להתחפש כערבי והצליח בשליחויות מסוכנות ביותר.

עם החמרת המצב התגייס לשירות מלא. עשה ימים ולילות בעמדות בתפקידי שמירה. פעמיים נפצע בידו הימנית, אך החלים מפצעיו שנפצע בפעם השניה יצא לכ בוש עמדה ברחוב נוהה בחיפה, נפגע מכדור בבטנו, הועבר לבית־החולים ברוכוב שעל הר־הכרמל ומת בו כעבור שלוש שעות ב־13 באפריל 1948, ימים מספר לפני שחרור העיר. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

חזנוב דניאל

בן אהרן ומליה. נולד ב־ במרחשון תרע"ט בדברנט שבקוקז, ובשנת 1924 עלה ארצה. למד בכפר־הילדים מאיר־שפיה ובמקוה־ישראל. משם עבר להכשרה בדגניה ואחר־כך לקבוצת „הדסה" שישבה בהדרה. מילדותו היה בן־השדה והתמזגה ביחוד בענף המטעים. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי, בו שירת שנים אחדות. בהיותו בצבא באירופה ידע לחוש בכל לב לעזרת יהודי המחנות.

בשובו לחיי משק בגזר היה שומר־שדות, אך נתן מאונו לעניני ה„הגנה" ולסיורי־הסביבה, אך כפעם בפעם אנוס היה לעזוב את המשק ולבוא לעזרת אחיותיו אשר בתל־אביב, שהוא היה מפרנסן היחיד. נאמן, צנוע ומתבודד — כזה ה ה בדרך חייו.

נפל בגזר, בקרב נגד משוריני הלגיון, ב־10 ביוני 1948 ובה הובא למנוחת־עולמים.

חי עודד

בן יחיאל ואסתר. נולד ב־7.1.1928 בירושלים. בעל מחשבה מעמיקה ומקורית היה וניחן בכשרונות רבים, בחיי הרוח כבחיי המעשה. ראשית חינוכו בגן אשר בתלפיות וב־בית־הספר העממי המקומי. בשנתו העשירית הועבר לבית־הספר „התכמוני", שאת כיתותיו העליונות גמר בהצטיינות. בין כתלי בתי־הספר גילה פעילות רבה ופירסם רשימות רבות ומעניינות בעלוני הכיתה. מבית־הספר „תחכמוני" עבר לגימנסיה העברית ברחביה, תחילה במגמה ריאלית ורק בשנתו האחרונה — במגמה קלאסית. מגיל 7 היה חבר בתנועת „הצופים" וה־ה למדריך מרכזי בשורותיה. גם בשורות ה„הגנה" ה ה פעיל מגיל 14. בהיותו בן 17 עזב את הלימודים והתגדב לבריגדה ורק שם גילה את מלוא יכלתו הרוחנית והארגונית בעבודתו המסורה בקרב הפליטים בהולנד ובבלגיה. עם פירוק הבריגדה התגדב להישאר בשליחות ה„הגנה" בארץ. עבר לאיטליה, שם הכין ובהן את המוכשרים לתפקידי ה„הגנה" בארץ. ביוני 1946 היה מפקד מחלקת „הקלט" אי־שם בהרי האלפים, אחר־כך היה למפקדו של קיבוץ „פרומקה". לא היה קץ לפעילותו ולהתמסרותו בעבודה וגם פירסם סיפור ב„דבר השבוע", פרי התרשמות מעבודתו שם. בחזרו מאירופה נרשם כתלמיד באוניברסיטה העברית בירושלים, במחלקה למדעי־הרוח, אולם לא זנח את תפקידי ה„הגנה". הוטל עליו לארגן את שיעורי חג"מ בבית־הספר.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הפסיק את לימודיו. תחילה פקד על כיתת סטודנטים, שהתתף וגם פקד על כמה פעולות בדרום ירושלים, בבית־צפאפה וצור־בהר. הופקד על הגדנ"ע ובראשית 1948 נשלח לקורס כ"מ. בחזרו הופקד על החי"מ בהר־ציון ובנוטר־דם ואף נפצע שם, וכן קיבל תחת פיקודו את פלוגת „יהונתן". בזמן ההפוגה הדריך בקורס מ"כ ועם התלקחות הקרבות נשלח בראש פלוגתו לכבוש את חרבת־חמאמה, בסביבת עין־כרם. המש־מה הוכתרה בהצלחה, אולם עודד נפל בה ב־10.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

חיגשי (שרעבי) בנימין

בן מעודד ולאה. נולד ביום כ"ב בכסלו תרפ"ח (1927) בשרעב אשר בתימן. בן חדשיים נתיתם מאמו ובן חצי שנה — מאביו. גדל בבית אחיו ואשת אחיו היניקה אותו. מחלות רבות פקדוהו בילדותו. ב־1937 עלה ארצה עם אחיו ומשפחתו והתישבו בפתח־תקוה. למד בבית־הספר העממי עד גמר כיתה ו', ובגלל מצבה הדחוק של המשפחה החל לעבוד, תחילה במחלבה ואחר־כך בבית־חרושת, ואת ידיעותיו השתדל להשלים בבית־כפר־ערב. בשנים האחרונות לשלטון המנדטורי היה פעיל במחתרת אצ"ל ואחר־כך בשורותיה הקרביות עד לסיפוח חיילי אצ"ל לצה"ל ביולי 1948, ומאז שירת בגדוד אחד. נפצע פעם ברגלו ופעם בפניו. הח ש בקוצר־רוח את החלמתו והזר לגדודו.

באחרונה השתתף במבצע „חורב", נפגע מרסיס פגז בעמדה ליד רפיח ונפל ביום 6.1.1949. היה קבור בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

חיון יהודה־חיים

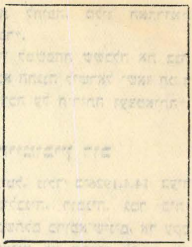

בנם־בכורם של אברהם וחנה. נולד בכ' בשבט תר"ץ (18.2.1930) ב רושל ם. ראשית חינוכו בגן ב„בית־יעקב", עבר ללמוד בבית־הספר „בית־אהרן" וגמר בהצטיינות את בית־הכפר „תחכמוני" וזכה לסטיפנדיה. עבר ללמוד בבית־הספר התיכון בבית־הכרם והצטיין במקצועות הריאליים. המשיך ללמוד על אף מצבה הקשה של המשפחה. היה גם ספורטאי מחונן, חבר בקבוצת כדורגל „הפועל" והשתתף בהתהרויות רבות. הצטיין גם בענף הכדור־סל. במשך הזמן היה גם למדריך למקצועות־ספורט במגרש־משחקים אשר במקוי־ברוך (קבוצת מג"ל הצעירה).

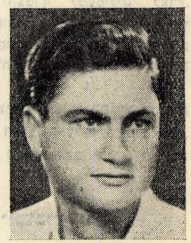
בסיימו את לימודיו בבית־ספר התיכון בבית־הכרם התעתד ללמוד באוניברסיטה העברית, אך פרצה מלחמת־השחרור ויהודה התגייס ולחם כחבר ה„הגנה" בחזיתות שונות של ירושלים, היה בדיר־יאסין, נפצע בנוטר־דם ובשעה שטיפלו בפצעיו נפצע פגז נוסף מרסיס פגז ומת ב־30.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

חיון יוסף

בן מאיר ובדהה. נילד בחיפה בשנת 1928. נפל בקרב במשמר־הירדן ב־16.7.1948. הובא לקבורה בראש־פינה.

חיון מאיר

בן נסים ומזל. נולד ביום 14.8.1927 בירושלים, בה גדל ונתחנך. לאחר שסיים את חוק לימודיו בבית־הספר העממי יצא לחיי עבודה. למד את מלאכת הגגרות והמשיך בלימודים בשיעורי־ערב. היה חבר הסתדרות "הנוער העובד" ולא הצטרף לשום מפלגה גם כשבגר, ולא אחת הביע את רצונו לראות את הישוב בארץ בלתי מפולג למפלגות. משנת 1941 היה חבר ה"הגנה". במשך כל השנים יצא ברצון ואף בהתלהבות למסעות, אימונים ופעולות־ה"הגנה". בפסח תש"ז השתתף עם חבריו בחי"ש במסע למצדה. באותה שנה נאסר על־ידי המשטרה הבריטית כחשוד בהשתייכות לארגון טרוריסטי. לאחר חדשים מספר שוחרר בערבות ולמגינת־לבו לא יכול להתגייס גיוס מלא עם פרוץ מלחמת־השחרור ונאלץ לחכות עד צאת הבריטים מהארץ. אך מאיר לא ישב בחיבוק ידים והצטרף לשורות הלוחמים גם בהיותו מגויס גיוס הלקי בלבד.

בערב הכרזת העצמאות, 14.5.1948, היום בו עזבו הצבא הבריטי את ירושלים, יצא עם חבריו לתפוס את השטח שפונה. בהתקדמם מרחוב הנסיכה מרי למרכז המסחרי נפל בהיפגעו מצרור כדורים. בבוקר אותו יום עוד כתב מכתב לחברתו בארצות־הברית והסביר לה משום מה לא נענה להזמנתה לבקר אצלם: "תשובתי פשוטה: אין יהודים עוזבים את הארץ הקדושה..." כעבור שעות מספר נפל. ב־16.5.1948 הובא למנוחת־עולמים בסנהדריה בירושלים.

חיון ציונה

בת אברהם ושמחה. נולדה ב־4.10.1928 בירושלים. אחרי בית־הספר העממי למדה בקולג' האנגלי לבנות ובבית־ספר לפקידות. עבדה קשה בשתי משרות כדי לעזור לפרנסת משפחתה העניה ורבת־הנפשות. לפני הצהרים עבדה כסכנבנית־קצרנית במרכז הבולשת הבריטית, אחרי הצהרים — במשרד מסחרי. היתה חברה ב"הגנה" וסיכנה את עצמה כדי להשיג ממשרד הבולשת ידיעות שהעלימו גם ממנה. בחורף 1948 הוסיפה לעבוד במשרד הבולשת ומפעם לפעם מצאה אמתלאות לצאת משם, כשהוכרחה לסדר דברים דחופים כאחראית לקבוצת בנות ב"הגנה", ואחרי הפיצוץ ברחוב בן־יהודה תרמה דם ועזרה בהצלה ועל יסוד תעודת־רופא השתחררה ליום נוסף מהעבודה במשרד כדי להמשיך בעבודות־הצלה.

לפני צאת הבריטים הציע לה האחראי בבולשת שתעבור עמהם לעבודה בקפריסין ואמר לה: "כאן בארץ יהיה לכם רע, אף אנו נילחם בכם, מוטב שתבואי לקפריסין ושם תקבלי כל טוב". אך היא השיבה: "מוטב לי למות עם אחי בארצי מאשר ליהנות מכל טוב בנכר". עבודה זמן־מה במשרד של השלטון הישראלי ואחר־כך התגייסה לשירות בלא וגמרה קורסים לחבישה ולאלחוט. שמחה לקראת יציאתה הקרובה לנגב. נוהגת היתה לומר: "מפני המות לא אירא, אך רצוני למות בתפקיד". לא הספיקה לצאת לנגב ונהרגה בפגז אויב ליד מחנה שגלר באור ליום ח' באלול תש"ח (11.9.1948). היתה קבורה בשייך־באדר א'. ביום י"ז באלול תש"י (30.8.1950) הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

חיון שמואל

בן יעקב ורחל. נולד בט"ו בתמוז תרע"ח בטבריה. למד בבית־הספר "כל ישראל חברים". עם גמר לימודיו עבד בעיר כפועל. היה נשוי מספר שנים וחשוך־ילדים. על־כן נפרד מאשתו ונשאר ערירי. בשנות 1936־1939 שירת כנוטר ובלילה־הסכנה הנודע בטבריה, בשנת 1938, היה הנוטר היחידי בתחנת הנוטרים שבקרית־שמואל. מעמדה זו המטיר אש על התוקפים והציל אגף שלם של השכונה מפני חדירת הכנופיות. במשך כמה שנים שימש שומר ראשו של ראש־העיריה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור גויס ל"הגנה" ועבר בכפר־קיש קורס למפקדי כיתות של החי"ש. בקרב הראשון על טבריה פעל באחת העמדות המסוכנות ביותר בעיר העת קה. כשאזלו המזונות בעמדה סמוכה, התנדב להוביל אליה מזונות מעמדתו. בחזרו משם נפגע מכדור צלף ונלקח לבית־החולים שוייצר. יומים שכב על ערש־דוי ומת ביום 14 במארס 1948 ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בטבריה.

חיים יוסף („פפו")

בן אברהם ושרלוט. נולד ב־22 ביוני 1927 בעיר איסטמבול, בתורכיה. בהיותו בן שלוש עזבו הוריו את תורכיה ועברו לגרמניה בדרכם לצרפת. בצרפת חי עד גיל 16, ביקר בבית־ספר תיכוני, הצטיין בלימודיו ומוריו וחבריו חיבבוהו. עם פלישת הנאצים לצרפת, ב־1943, יצא עם משפחתו לתורכיה, ואחר כמה חדשים עלו לארץ־ישראל. כעבור שלושה שבועות לבואם מת אביו, והוא נאלץ להפסיק את לימודיו ולפרנס את אמו ואחיו הצעיר. בערבים למד והצליח לרכוש לו השפות עברית ואנגלית. היה פעיל מאד ב"הגנה" ועלה לדרגת מפקד כיתה, הצטיין באומץ־לבו והלך לכל מקום־סכנה.

באחת ההתקפות הקשות על נוה־יעקב (בהר ירושלים) התנדב להוריד אלונקה לאחד מאנשיו הפצועים ואז נפגע בכדור ומת כעבור שעתים, ביום י"ז באדר ב' תש"ח (28.3.1948). הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים ביו"ט באדר ב' תש"ח (30.3.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־13.9.1951.

חיים דויד („דריו")

בן אברהם ושרלוט. נולד ביום 7 בספטמבר 1930 בהמבורג, גרמניה. בהיותו בן ששה חדשים עזבה המשפחה את גרמניה ועברה לצרפת. בצרפת למד והצטיין בלימודיו. ב־1943 עברה המשפחה לתורכיה ולאחר כמה חדשים עלו משם לארץ־ישראל. כעבור שלושה שבועות לבואם לארץ מת אביו, ואחיו הבכור, יוסף, דאג לפרנסת אמו ואחיו הצעיר, למד בקולג' הנוצרי "טרה־סנטה" שבירושלים. בערבים ביקר בבית־ספר עברי ולמד עברית. בלימודיו הצטיין ביחוד בפיסיקה ומשאת־נפשו היתה להיות פיסיקאי. בן 11 כתב שירים.

לאחר הכרזת כ"ט בנובמבר התנדב לנוטרות. היה נוסע בטבעון ונשלח משם לחזית בעמק הירדן, כשנודע לו כי אחיו יוסף נפצע קשה בירושלים דרש להעבירו לשם, אך את אחיו כבר לא מצא בין החיים. בגלל המצור לא יכול לחזור לבסיסו, נתקבל למשטרה הצבאית והיה אהוד על כל חבריו. כאחיו יוסף נפצע גם הוא בהושיטו עזרה לפצוע. עשר דקות לפני התחלת ההפוגה הראשונה נפגע בפגז של האויב במגרש הרוסים בירושלים. היה הכרח לקטוע את שתי רגליו, והוא מת אחרי 36 שעות בבית־החולים, ביום ה' בסיון תש"ח (12.6.1948). יומיים לפני מותו מלאו לו ח"י שנ"ם. בו ביום הובא לקבורה במקום קבורת אחיו יוסף — בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־13.9.1951.

חייט אברהם

בן צב' וראניה. יליד וורקוביץ, חבל ווהלין אשר בפולין. איש „החלוץ" מנעוריו ובמשך שנ'ם חבר קיבוץ לוצק. שירת בשעתו בצבא הפולני ועלה — עליה „בלתי־חוקית" — בשנת 1937. עם עלייתו שינה את שמו הלועזי לעברי ונקרא בשם חייט. משנת 1940 שירת בצבא האנגלי בארץ ובחוץ־לארץ. במשך שנים היה חבר במשמר־הים, לאחרונה ישב בחיפה ומשם התגייס לצבא ההגנה לישראל.

נפל ב־18.5.1948 ליד עין־חרוד. למחרת היום נקבר בחיפה.

חיימוב יוסף („יושקו")

בן אלברט ורחל. נ'לד ב־3.10.1930 בסופיה, בירת בולגריה. למד בבית־ספר עברי ובגימנס ה והיה פעיל ב„החלוץ הצעיר". העפ ל ארצה באניה „פאן יורק", הוגלה לקפריסין והועלה לארץ על־ידי ה„הגנה" ב־9.3.1948. נכנס לקיבוץ בית־ה־שיטה. שם עבד והתאמן בנשק, בשמירה ובהגנה.

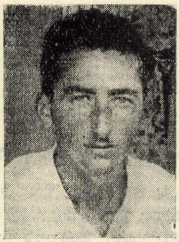
ביולי 1948 התנדב לחיל־ה'ם. נשלח עם קבוצת חניכ' הקורס הימי כתגבורת לח ל־היבשה בדרום ונפל בקרב על בית־עפה ב־18.7.1948. ב־9.10.1949 הועבר למנוחת בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

חיימוביץ אנריך („טיטל")

בן יהושע ורחל. נולד ב־24 במארס 1928 בבוקרשט, בירת רומניה. למד בבית־ספר גבוה למסחר. היה ספורטאי מעולה, בעל גוף מוצק וגמיש. השתתף בתחרויות־ספורט רבות ואף השיג שיאים בשחיה, קפיצה לגובה וקליעה למטרה. בבית־הספר היה אלוף בכמה ענפי ספורט. ל„הגנה" הצטרף עוד בהיותו חבר „מכבי" ברומניה ואחר־כך הוסיף להתאמן במסגרתה במחנה־הגולים בקפריסין, אליו היבא כמעפיל „בלתי־חוקי" ב־2.1.1948, לאחר שהספינה „עצמאות" נתפסה בלב־ים על־ידי אנית־משחית בריטית. במחנה התכונן לקראת חיי ההגנה בארץ וסיים שם קורס למפקדים, בו היה למופת למשתתפים בכשרו הגופני ויכולתו הרבה באימונים. באחד משיעורי האימונים האלה, בשעת תרגיל קפיצה מעל מכשולים, נפל ונפגע בגופו, בקראו לחבריו: „איני מרגיש עוד דבר". הוא נוגע בשיתוק ולא הועילו כל ההפצרות בבריטים שירשו להעבירו לארץ לניתוח ולריפוי. מת ביום 11.4.1948, ששה ימים לאחר שנפגע, ונקבר באדמת קפריסין. ביום י"א בתמוז תשי"א (15.7.1951) הועבר למנוחת לחיפה. מליו האחרונות שאמר להוריו היו: „אל תעזבוני על אדמת נכר".

במכתבו של ראש־הממשלה ד. בן־גוריון למשפחה ששכלה את בנה על אדמת נכר, נאמר: „ממשלת ישראל וצבא ההגנה לישראל ישאו תמ ד את זכר אנריך שנפל בהגנת המולדת ובמערכה על חירותה ועצמאותה".

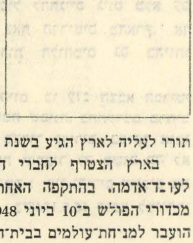
חיימוביץ דוב

בן יהושע וגיטל. נולד ב־14.4.1926 בעיר סטמר בטרנסילבניה, רומניה. גמר בית־ספר תיכון והשתלם כרופא־שינים, אך עקב הרדיפות הנאציות לא הספיק לגמור את השתלמותו והצטרף למעפילים לארץ. משהגיע לחופי הארץ גורש על־ידי הבריטים לקפריסין. משם שוחרר ביום 15.4.1947 ועלה לארץ. עבד כשומר בקישון (חיפה).

עם פרוץ המאורעות בארץ התגייס לכוחות הבטחון בחיפה והשתתף בהדיפת ההתקפות הערביות על ישובים יהודים. נספה באחת־דרכים בדברת על־יד עפולה ב־22.6.1948 והובא לקבורה בבית־הקברות בעפולה.

חיימוביץ יוסף

בן שלמה והינדה. נולד בשנת 1926 בעיירה קטנה בחבל טרנסילבניה אשר ברומניה. בפרוץ מלחמת־העולם השניה היה נער בן 13 שלא סיים עדיין את בית־הספר העממי, ונעקר ממקומו. היה במחנות עבודה והשמדה, ועד לשער הכבשן באושביינצים הגיע ונילל. כתום המלחמה הגיע נדודים רבים למחנה ברגן־בלזן. הצטרף לפלוגת בית"ר והתכונן לעלות לארץ. התמחה במלאכת הסנדלרות.

תורו לעליה לארץ הגיע בשנת 1947.

בארץ הצטרף לחברי התישבות „מרגוליו" שבמשמר־הירדן והיה לעובד־אדמה. בהתקפה האחרונה שנערכה על משמר־הירדן נפל חלל מכדורי הפולש ב־10 ביוני 1948, כחצי שעה לאחר ההפוגה. ב־12.12.1949 הועבר למנוחת עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

חילו נסים

בן עובדיה ויפה. נולד ב־16.5.1930 בדמשק. בן שנתים נתיתם מאביו. למד בתלמוד־תורה, בבית־הספר „אליאנס", בשיעורים לעברית והתמחה במלאכת המסגרות. מנעוריו היה בין פעילי תנועת „החלוץ" ובאוקטובר 1944 העפיל ארצה בדרך היבשה וחלם להצטרף לאחד הקיבוצים, אך משהגיעה אמו לארץ התישבו שניהם בחיפה והוא פירנס אותה.

עבד תחילה במסגרות, הצטרף ל„הגיור העובד" וסודר בעבודה משרדית בחברת „הסנה". בלט בניסיונו הנאים וביפי מראהו והתנהגיתו הענוה. נבחר לתפקידים שונים בתנועתו ומילא אותם בנאמנות ובתבונה. למד בהצלחה לארגילה בשיעורי־ערב של בית־ספר תיכון והיה מטיבי התלמידים בכיתתו. הצטיין בשק־דתו ומסירותו גם באימונים בשורות ה„הגנה".

התגייס בין הראשונים לשירות פעיל והשתתף בפעולות רבות, ובכלל זה — בהתקפות על הכפרים ג'בע ועין־ע'זאל ועל שיירת־הנשק הערבית ליד קרית־מוצקין. בפעולה להבטחת התחבורה נפגע ונפל ליד הכפר ג'בע ביום ח' באדר ב' תש"ח (19.3.1948). נקבר בחיפה.

חינקיס צבי־אריה

בן יהושע ודבורה. נולד ביום כ׳ בשבט תרפ״ז (23.1.1927) בתל־אביב. חונך ברוח המסורת ומסירות לעם. אביו, חבר ותיק של ה״הגנה״, חינכהו ברוח זו. גמר בית־ספר עממי ויצא לעבוד כדי לעזור להוריו בפרנסת הבית. השתלם במקצוע הטייח׳ת. חי עם משפחתו בגבעתים (תל־יהודה). את כל עתותיו הקדיש ל״הגנה״. היה פעיל בהעברת נשק והסתרתו במקומות שונים בארץ. בשירות זה עשה לילות רבים כימים. עניו, מכונס בתוך עצמו, לא היה מגלה לאיש את סוד הפעולות שבהן השתתף. בתקופת המאבק התגייס לפלמ״ח ועבד בהכשרה מגויסת.

בפרוץ מלחמת־השחרור עבר לאחד הגדודים, וביחידה זו השתתף בקרבות רבים בדרך ירושלים. נפל ביום 8.4.1948 בקרב על הקסטל. הובא לקבורה בבית־הקברות ברחובות.

חיקינדי־טוקצ׳ירוב אריה („אריק")

בן אברהם ובת־שבע. נולד ב־5.1.1923 בירושלים. למד בבית־הספר העממי בקרית־חיים ליד חיפה. התחיל ללמוד בבית־ספר תיכוני מקצועי, הפסיק ונתקבל כחניך בחברת־החשמל לעבודה בהרחבת הרשת במחוז הצפון, ובערבים השתלם בשיעורי בית־הספר המקצועי בכל ענפי החשמלאות. מילדותו הצטרף ל״הגנה״, גמר קורס מאותתים ובמהומות 1936—1939 שירת בקשר איתות מקרית־חיים והדריך באיתות את חניכי בית־הספר „אהבה" שבקרית־ביאליק. הצטיין ברצינותו, בדייקנותו ובמסירותו במילוי כל תפקיד בעבודתו ובשירות המולדת. במלחמת־העולם השניה הוכרה, לפי דרישת הדיוויזיה, לדחות את התגייסותו עד מלאות לו 18 שנה. התגייס לחיל־ההנדסה ושקד גם על אימוני־קרב שונים לצרכי שימוש ב״הגנה״. במכתביו אל אמו הביע את לבטיו ואת הרהוריו הקשים המתעוררים בו לרגל אדישותו ושאננותו של הישוב. עמידתו המלוכדת של הישוב ועמידתו האיתנה של הקיבוץ ברמת־הכובש החזירו בו את האמונה בכשרי והבראתו המוסרית של הישוב בארץ כשם שהתיחלצות של חייליו באירופה לעזרת שאירית הפליטה עודדתו להאמין בהם ובערכם הלאומי והמוסרי. פעיל היה בין החיילים באירופה ששירתו שירות סודי את ה״הגנה״ ברכישת נשק והעברתו ארצה מאפריקה, בארגון ועזרה לשרידי ההשמדה באיטליה וביצירת הקשר האלתוסי הראשון, ללא תיווך זרים ופיקוחם, מאיטליה למרכז ה״הגנה״ בארץ, ובפעולות רבות אחרות. אירגן חברים רבים, לפני שחוררום מהצבא, לשם ההתישבות השיתופית „בני־דרור" על בסיס חקלאית ועבודה טכנית. את תע״ד־שחרורו מסר לפלי״ט־פרטיזן כדי שיוכל לעלות לארץ והוא עצמו נשאר בחוץ־לארץ, אירגן והוליך שירות מעפילים ובאניה „שבתי לחוזיבסקי", בה שירת כאלתוסאי, בא לארץ. ביקש חופשה מחברת־החשמל והצטרף למושב בני־דרור, בו פעל כאחראי לעניני הבטחון והכין מקלטים, בשעה שבישוב לא חשבו כלל על מלחמה קרובה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס, על אף התנגדות חבריו במושב, לגדוד „הפורצים" של הפלמ״ח ויצא להילחם כחבלן ובסוגי־נשק אחרים להגנת ירושלים הנצורה. ביחוד התבלט בקרב על קטמון. הוטל עליו לפרוץ פתחים בקירות והוא מילא את תפקידו בזריזות מפליאה. אחד משלושת הבחים הראשונים שנכבשו על־ידי הפלמ״ח היה נתון בטווח פגזי מרגמות ובאש קטלנית בלתי־פוסקת של האויב. אף־על־פי ששני מקלענים שכבו על הגג מאחורי מחסה־מגן, עלה אריק על דעת עצמו על הגג והטיל רימונים על הערבים שניסו להתקרב אל הבנין והפיל בהם חללים. אריק סירב להישמע לפקודת המפקד לרדת מן הגג והמשיך בפעולה הנועזת והאמיצה הזאת עד שנפצע, וכשפגע בו פגז וריסק את ירכו, התקרב בזחילה אל דלת המדרגות, ולחובש שבא לקחתו אמר שלא יסתכן ולא יגש אליו ובעצמו יזחל עד לדלת, ועוד אמר: „אברהם, חבל, טפל באחרים, לי אין סיכויים". ברגעיו האחרונים אמר לחבריו: „מסרו־נא שלום להורים והגידו לאמא שלא תצטער ולא תבכה. היה כדאי, הרגתי בהם שבעה ואנו ניצחנו". וכך נפל ביום 1.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים ב־3.5.1948.

חכים שלמה

בן מרדכי ושפרה. נולד ב־21.7.1927 בתל־אביב. למד בבית־הספר „ביל״ו" וסיימו בהצטיינות. אהב לעסוק בכל מלאכת־יד והתעניין במוסיקה. רצה להמשיך ולרכוש השכלה כללית בגימנסיה, אך בראותו את המצב החמרי הדחוק בבית הסכים לעצת הוריו ונכנס ללמוד בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. התעניין במכוניות־אוירונים, אך מחוסר מחלקה מתאימה למד זאת כמקצוע־משנה למכוניות. היה חבר בתנועת־הנוער „מכבי" ושאף לצאת עם תום לימודיו להכשרה בכפר, ושוב דחה את הגשמת שאיפתו בהכיר בחשיבות עזרתו להוריו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור יצא עם חבריו בח״ש לליווי שיירות בדרכים. כאשר הציעו לפניו לצאת לקורס חובשים סירב בתחילה, כי קויה שבזמן הקרוב יעבור לחיל־האויר ויעסוק בתיקון אוירונים, אך עדיין לא היתה אז אפשרות לכך והוא קיבל עליו את הדין. לאחר שסיים את הקורס חזר ליחידתו ויצא לקרבות בדרום ובנגב. בתפקידו כחובש גילה יכולת ומידה רבה של הקרבה עצמית. בקרב על בית־עפה נפצע קשה והועבר לבית־החולים ביל״ו, ולאחר שלושה ימים, ב־21.7.1948, מת מפצעיו. נקבר למחרת היום בנחלת־יצחק.

חכמי (חכמוב) יוחאי

בן דויד וצפורה. נולד בחנוכה תרפ״ט בתל־אביב וגדל בבית הוריו באחד מפרבריה הדרומיים של העיר. למד בבית־הספר „התכמוני" ובשיעורי־ערב לדת של העדה הכפרדית. ה״ה בעל קול נעים ונבחר למקהלת בית־הכנסת והצטיין בזמרת סולו ובמקהלה של ניסן כהן־מלמד ואחר־כך במקהלת בית־הכנסת הגדול של האשכנזים ברחוב אלנבי בהנהלת החזן ש. ראביץ. עמלם הקשה של הוריו לפרנס את ילדיהם ולחנכם הניע אותו בעודנו נער להקדיש את ימי חופשת־הקיץ לעבודה בריפוד ובבורית נוצות ואת שכרו היה מביא הביתה. מאז כאילו בגר ואף בחדשי הלימודים היה מתכן תכניות עבודה כדי להקל את המעמסה מעל ההורים. אך גם זה לא פגם בכושר תפיסתו בלימודים ובעליזות־נעוריו, וגם בכדורגל ובמשחקים אחרים היה בן־חיל בחבורה ונתגלה ככוח מארגן ומנהיג. אחרי סיום בית־הספר העממי החליל בעבודה כפועל־הלומים וסיגל לעצמו את המקצוע בזמן קצר. הצטרף להסתדרות „הנוער העובד", נבחר לאחד מועדי הנערים העובדים ולמועצת התרבות של סניף תל־אביב והשלים את ידיעותיו בשיעורי־ערב של „האוניברסיטה לפועלים". קנה לו אקורדיון והינה בנגינתו את המשפחה והחברים. בגיל 17 הצטרף ל„הגנה" והגיע לדרגת מ״כ בחי״ש־פרברים. שקד על הרחבת השורות ואימון החברים ונמצא מוכשר להשפעה ולהנהגה. רצה להתגייס לפלמ״ח, אך נמנע מכך בגלל התנגדות ההורים. אמר לנסוע לאירופה ולעבוד בעניני עליה ב׳, אך בינתים נפלה ההכרעה בלייק־סאכסס, ובעוד המונים חוגגים בעיר כבר עמד הוא על המשמר בפרברים.

השתתף בהרבה פעולות בתנאים הקשים של החזית הכפולה נגד הערבים התוקפים ונגד הבריטים הכובלים את ידי היהודים בשם „החוק והסדר". סיים קורס מ״כ בשרונה, קורס מדריכי ספורט, ומשם מצא את

דרכו לאחר הנדודים. ידע להפיק מאנשיו את מיטב המסירות וההקרבה ויחד עם זה גם לשקוד על טובתם במידת האפשר, וכך נתחבב עליהם מאד. בפעולות נגד קני הפורעים, ואחר־כך נגד הפולשים המצרים, היה תמיד ראשון לפורצים, וכשיעץ לו אחד מבני משפחתו שישמור על עצמו, השיב: „אם אני לא אלך אל המצרים, יבואו הם אלי". באחד ממכתביו כתב להוריו: „אל תדאגו לי רבות. חיי הם כחיי כל חייל שמטרתו יקרה לו מהיות או למחות כחייו". השתתף בכל פעולות גדודו בדרום, במבצע „נחשון", בלימת ההתקפות המצרית ובמבצע „עשר מכות". בהפוגה בי סיים קורס מ"מ, וכשבא להל־אביב לתקן את משקפיו מ הר לחזור לגדודו בלי לבקר בבית. יומים אחרי־כן יצא בראש מחלקתו והשתתף בהסתערות על משלט קרתיה. פרץ את שתי משוכות־התיל והוליך את אנשיו אחריו. בגשתו לפרוץ את השלישית נפגע מכדור אויב ונפל בליל ה־22.10.1948. דרגת סגן (כ ום סגן־משנה) אושרה לו אחרי מותו ופורסמה בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949.

חלבה דניאל

בן יצחק ורחל. נולד בשנת 1911 בירושלים. גמר את בית־הספר של „כל ישראל חברים" והמשיך ללמוד בבית־ספר מקצועי. היה לנגר. עשה חיל בעבודתו, ובמרוצת השנים הצטרף לקואופרטיב „עץ אורן" בירושלים. נחשב לבעל־מלאכה מעולה. חבר ותיק ב„הגנה" ונחלץ למילוי כל תפקיד בה.

בדצמבר 1948 התגייס לחי"ם בירושלים. היה יוצא לשמירה אחת לשני לילות (בלילות שנשאר בבית היה עובד כדי למלא את החסר). מילא תפקידי־שמירה במוצא, ליפתה ורומה. ב־17.5.1948 בא עם תגבורת לעיר העתיקה — דרך שער־ציון — ונשאר תקוע בה. ב־19 במאי 1948 התנדב שם לעבור לעמדה מסוכנת ונפגע פגיעות־מות על־ידי צלף ערבי. נקבר בעיר העתיקה בירושלים. השאיר אחריו אשה בהריון ובת. בנו יצחק, שנקרא בשם סבו, נולד חדשיים אחרי מותו.

חלבי תופיק נאיף

حلبي توفيق نايف

בן נאיף חניזט ומוהיבה. נולד בשנת 1927 בכפר דלית־אל־כרמל. גמר שש כיתות בבית־הספר העממי שבכפר והחל בגיל צעיר לעזור להוריו במשקם. גדל והיה לבחור חסון והצטיין באפיו השקט והנוח לבריות. היה הקלאי בן הקלא'.

התנדב לחיל־המיעוטים בצבא ההגנה לישראל. נפל ב־29.10.1948 בכפר יאנוח, במסע שחריר הגליל המערבי מצבאות קאוקג'י. למחרת היום נקבר שם.

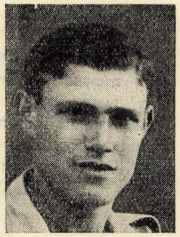
חליף (מועלם) עובדיה (מאיר)

בן יעקב ונעימה. נולד ב־1930 בבגדד, בירת עיראק. למד ב„תלמוד־תורה" של הקהילה, וב־1943 העפיל ארצה עם המשפחה בדרך היבשה והתיישבו בירושלים. עבד קשה בנגרות כדי לעזור למשפחה, ובערבים היה לומד להשלים את השכלתו, בהתאמצו להגיע לדרגה חברתית וכלכלית גבוהה יותר. התערה בחיי החברה והנוער והצטרף למחתרת ה„הגנה".

בתורף תש"ח התיצב לשירות מלא באחת הפלוגות של גדוד „מוריה" ונשלח עם מחלקתו בתגבורת לגוש עציון. בימים האחרונים ה ה מפקד עמדה במנזר הרוסי ולפי עדות חבריו ששרדו נלחם והגן באומץ על כל צעד ושעל עד שנפגע מכדור בצווארו ונפל יום לפני נפילת הגוש בג' באייר תש"ח (12.5.1948). הועבר לקבורה בקבר־אחים על הר־הרצל שבירושלים ביום 17.11.1949.

חלפן נחום

בן יהושע ומחלה. נולד ביום 1.2.1917 בעיירה לבקאן, חבל בסרביה, ברומניה. רכש לו השכלה עממית ונסיון במלאכת הנגרות והטייחות. בשנת 1936 נתקיימה שא פתו וזכה לרשיון־עליה לארץ. הגיע בעצם ימי המאורעות. ידע מראש כי דרכו לא תהיה קלה. עבד זמנית בציר. התנסה בליטוש יהלומים. אחר־כך עבד במקצועו. נשא אשה, רכש חלקת־אדמה ליד נתניה ואמר לבנות לו בית.

חבר ב„הגנה" מימיו הראשונים בארץ. עם הכרזת או"ם ביטל את הכנותיו לנסיעה לארצות הברית אל אחיו והתכונן לבאות. בצבא הספיק לשרת רק ארבעים יום, אשר רובם עברו עליו באימונים. ב־16 במאי 1948 יצא עם חבריו־לתגבורת למושב גאולים ובו ביום נפל על משמרתו. הובא למנוחת־עולם בבית־הקברות בנתניה.

חמו שלמה

בן מאיר ומלכה. נולד ב־1924 בירושלים אחרי מות אביו. לאחר שסיים את בית־הספר למד פחחות ומסגרות ועבד לפרנסת אמו. בראשית מלחמת־העולם השניה התנדב לצבא הבריטי והוא עדיין נער. נשלח לאנגליה, משם בחיל־המשלוח לצרפת וחזרה עם הנסוגים לאנגליה. הועבר לחזית הים התיכון, לקירנאיקה ואחר־כך ליוון, נפל בשבי הגרמני וחזר אחרי ארבע שנים וחצי. נכנס לשירות בנוטרות ואחר־כך לקח חלק פעיל בהגנת ירושלים.

השתתף בקרבות נוטר־דם, שייך־ג'ראח והקסטל, ובהגישו עזרה לחבר פצוע בפעולה לידשער שכם נפל ביום 9.6.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

חמוי יצחק

בן נסים ומרים. נולד ב־20.2.1931 בטבריה, בתחום הישיב הישן. למד בתלמוד תורה של הספרדים וב„ישיבה" בטבריה. בגיל 15 למד נגרות כדי לעזור לפרנסת בית הוריו. עלם שחרחר ורזה, זריז, בעל נפש עדינה ועצוב במקצת. הצטיין בהכרת־חובה, תכונה־כפים, ענוה ואהבת צדק. היה חבר „אגודת הנוער החרדי" ועסק גם בספורט. היה חבר ב„מכבי". באחרונה יצא לדגניה א' להכשרה חקלאית ועבד בגן בית־גורדון עד שפרצו המאורעות. הצטרף אל המגינים על עמק הירדן.

נפל בקרב צמח ב־8.4.1948. נקבר בדגניה א'.

חמילבסקי יעקב

בן יצחק ושרה. נולד ב־27.4.1927 בתל־אביב. בן יחיד להוריו. למד בבית־החינוך ובגימנסיה "הרצליה" בתל־אביב. מגיל 13 התמסר לאימוני ה"הגנה" שלא הזניחם בכל עת. עם סיימו את הגימנסיה התגייס, לפי צו המוסדות הלאומיים, כנוטר לשנת־השירות. עם שחרורו רצה ללמוד גיאולוגיה כדי להתקדם בידיעת הארץ ולהכיר את האוצרות הטמונים בה. מתוך נטיה עמוקה למקצוע היה מרבה לאסוף אבנים שהביאן מכל טיול וסיור ברחבי הארץ. חבריו לקרבות מספרים שגם בהיותו בצבא, מ־ד לאחר תום הקרב, ה־ה עוסק באוסף אבניו. אולם מאחר שבאוניברסיטה בירושלים לא היתה פקולטה לגיאולוגיה ולהצעת הוריו שילמד בחוץ־לארץ לא הככ־ם, כדי שלא לעזוב את הארץ במצב החמור, נרשם בטכניון בחיפה במגמה להיות מהנדס־בנאי. התגייס מיומה הראשון של מערכת השחרור. תחילה הדריך — על הכרמל ובואדי־רושמיה. עם גבור הקרבות עבר ליחידה קרבית ולהערות ידידיו כי כבן־יחיד זכאי הוא להישאר בהדרכה ענה כי ה־ה מתבייש כל ימי היה אילו שירת בימים כאלה בהדרכה. התנסה עם יחידתו בקרבות קשים בחטיבת "הגולן", על גבול ה"משולש", בעמק ובגליל התחתון. היה מסור בלי גבול להוריו והביע את דאגתו להם גם במכתביו האחרונים שבהם הורה להם כיצד להתגונן בשעת ההפצצות. השתתף עם מחלקתו בקרב על אחד המשלטים באזור סג'רה. משהיה הכרח לסגת מהמשלט חיפה על חבריו הנסוגים ב"שפנדאו" אשר הוציאו מידי מקלען שנפל. בהפוגה על חבריו נפגע מכדור בראשו ונפל ב־10.6.1948. נקבר בעפולה ב־14.6.1948.

באחד ממכתביו האחרונ־ם, בו תיאר את עמלם הקשה של הלוחמים, כתב: "ה־נאים הם די קשים והמאמץ ה־א עצום, ממש קשה להאמין שאפשר לעשות כל כך הרבה, אך המטרה העומדת לנגד עינינו, הנצחון, מכסה על העייפות, ומאפשרת לעשות עוד ועוד".

חמיצר עמנואל

בן רפאל ואלה. נולד ב־1913 בלייפציג שבגרמניה. כבר משחר ילדותו נתגלתה בו נטי־ה לאמנות. אביו, רופא ופסל, שלחו, לאחר סיום תשע כיתות של בית־ספר תיכוני, לאקדמיה לגרפיקה שהיתה בעיר־הולדתו. באקדמיה זו למד שלוש שנים. כשרונות רבים התבלטו בו בתקופה זו והוא חיבר שירים, דברי־הומור בצירוף אילוסטרציות בעט ובמכחול. אחר־כך עבד שנתים באטליה של אביו. שם עשה כמה עבודות בחריטה (את "סימון", "בראשית", ו"שיר השירים"). גמר בנפשו להתמחות באדריכלות. למד ציור־תכנית ועבד כבנאי בפועל. בשנת 1933 עזב את גרמניה, ולשם הכשרה למען ארץ־ישראל עבר לשוויץ ועבד שנה באינטרלקן בבית־חרושת לייצור בתי־עץ ומרצפות־עץ. ב־1934 בא לארץ כהייר. חזר לשוויץ והמשיך להתמחות בייצור מרצפות־בנין. כתום שנתים, בשנת 1936, עלה שנית לארץ והתישב בה ישיבת־קבע. עבד בבית־חרושת ללוחות־בנין בחיפה. אולם מאהבתו את הטבע וכדי להשתרש יותר באדמת הארץ, עבר לעתלית ועבד בחקלאות. את זמנו הפנוי הקדיש לציור. היה מלא אהבת־אדם ומתעב כל מעשה אלימות. פציפיסט מושבע. ואף־על־פי־כן ההנדב לצבא הבריטי עם התקרב האויב הנאצי אל שערי המולדת. ביוני 1941 התגייס והשתתף במלחמה עד סיומה. תחילה היה בין מניחי מסילת־הברזל בלוד ובים־סוף, אחר־כך בפלוגה החמישית של מובילי המים, ולבסוף השתתף בפלישה לאיטליה. כשחזר מאיטליה הביא אתו גם את רעיתו בחיים, שהיתה בפולטרנץ. ביוני 1946 השתחרר מהצבא והתישב בירושלים. פרח בית־מלאכה למלאכת־מחשבת בעץ ובחמר (קיראמיקה) בשכונת קטמון.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נאלץ לעזוב את השכונה ועבר עם משפחתו לתל־אביב. התגייס לצ־א ב־28.5.1948 ויצא לשירות, וב־7.6.1948 נפל בניצנים ושם נקבר. הניח אחריו אשה וילד.

חממי אברהם

בן עזרא ושמחה. נולד בשנת 1926 בתירכיה. ה־ה בן 10 בעלותו לארץ בשנת 1936. המשפחה הענפה עלתה בעליה "בלהי־חוקית" דרך גבול הצפון, והתישבה בראשון־לציון. אברהם גמר את בית־הספר העממי המקומי ולמד מקצוע. היה לאופה מושלם.

היה חבר ה"הגנה" ושאף להכשרה ולהתישבות. התגייס לצבא ההגנה לישראל וצורף לחטיבת "גבעתי". השתתף בפעולת "נחשון" בתל־א־ריש וגם במבצע "יואב" לפריצת הדרך לנגב. נפל ליד משטרת נגבה ב־3.11.1948 ונקבר למחרת היום בכפר־ורבורג.

חממי יעקב

בן אהרן ושמחה. נולד ב־25.9.1929 בירושלים במשפחה עניה מרובת־ילדים. גמר בית־ספר עממי ובשנתו ה־15 החליט שלא להיות עוד למעמסה על בית־ההורים. מצא את דרכו לקיבוץ מרחביה, עבד בסנדלרות, למד בתוך חבורת־נוער שהתחנכה בקיבוץ במסגרת קבוצת "החותרים" והצטיין במידת אחריות ומסירות. השתתף באימ־ני ה"הגנה" ונמצא מוכשר ב־חוד בס־ער ובהטלת רימונים.

משפרצה מלחמת־השחרור נפרד מהקיבוץ ונסע להגן על ירושלים. כרכן מצוין השתתף בסיורים ובפעולות ההגנה וענשין בחזיתות צור־בהר, בית־צפאפה ועוד, ואמרתו היתה: "הרביצו באביאיהם לברברים האלה, אנו נראה להם מה זה ולד אל מייתה!" לדברי חבריו הצטיין בפעולות והלהיב גם אותם. קראו לו "צוציק". נפצע בכ־א בשבט תש־ח בליווי שיירה ממקור־חיים העירה. הועבר ל"הדסה" ונותח. מת מפצעיו ביום כ־ח באדר א' תש־ח (9.3.1948). נקבר בסנהדריה בירושלים. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום 15.11.1951.

חממי יצחק

בן מנחם ומלכה. נולד ביום 12.5.1928 בחלב, סוריה. הצליח בלימודים ובספורט ומשחרורו שאף לציון. בשנת 1944, בהיותו בן 16, עזב את דמשק, הוא ואחותו עמו, "ובחשכה בין אלומות זרקורים" התגנב לארץ והגיע בשלום לכפר־גלעדי. יצחק מצא עבודה בקואופרטיב להובלת משאות בראשון־לציון, צירף פרוטה לפרוטה, וכעבור ארבע שנים העלה את הוריו והכין להם שיכון במושבה. ב־1948 התגייס לשורות ה"הגנה". השתתף בליווי שיירות בדרך לירושלים, בפעולות "נחשון" ובפעולות־קרב שונות בחטיבת הדרום.

ידע לבדח את החברה, גם הבין את משמעותו של צו השעה. "גם לחיים, אם למות — בטוחים אנו בנצחון, מעטים מול רבים", אמר. נפל בקרב על תל־א־ריש ליד חולון ב־28.4.1948. נקבר בכפר־ורבורג.

חממי ציון

בן סעדיה ולאה. נולד ב־1928 בעיר־הגמל עדן. עד גיל 12 למד בבית־כפר עממי. מצוקת הוריו הכריחתו לעבוד בסבלות ואת שכרו מסר להם. משאת־נפשו היתה לחיות עם הוריו חיי־כבוד בארץ־ישראל. ב־1943 נתמלאה ראשית שאיפתו כשעלה ארצה כחלוץ המשפחה. באין לו כל הכשרה מקצועית וכוחות לעבודה קשה יצא עם חברו למכור פלפל וגלידה ברחובות תל־אביב ואת מרבית שכרו היה שולח להוריו.

בראשית מלחמת־השחרור התיצב לשירות העם. שירת בחטיבת „גבעתי" ונשלח להגנת כפר־אוריה. בדרכו להביא תחמושת לעמדות נפגע ונפל ב־11.1.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־14.1.1948. כעבור שנה לנפלו באו הוריו לארץ.

חנון אליהו

בן יעקב ושמחה. נולד ב־15.12.1923 בירושלים. דור שלישי בארץ. למד בבית־הספר „אליאנס" בירושלים וגדל בבית הוריו ברוח התורה והמסורת הדתית. בהיותו נער כבר שאף להיות סוחר ועם סיום לימודיו בבית־הספר נכנס לעבוד בבית מסחרו של אביו במרכז המסחרי בירושלים. בשעותיו הפנויות למד שפות, תורת המסחר והכלכלה וגם הרבה לקרוא ספרים בשאיפתו להרחבת ידיעותיו. נער פיקח וטוב־לב ומוכן לעזור לזולת. בחברה ובמשפחה ביכר תמיד את השתיקה על הדיבור. למחרת יום הכרזת או״ם על חלוקת הארץ הציתו פורעים ערביים את בתי־המסחר היהודיים במרכז המסחרי אשר בירושלים ובית־מסחר אביו עלה באש. מאז התמסר אליהו לתפקידי שמירה בגבולות יום הקמת צה״ל התגייס ועמד בהגנת העיר הנצורה.

ב־18.5.1948, בעמדו על משמרתו בבית־החולים „הדסה" על הר־הצופים, נפגע מהפגזת האויב ונפל. בו ביום נקבר שם, וביא בשבט תש״א (18.1.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים.

חן־ציון (חנצינסקי)
יהודה־אריה בן־ציון

בן זאב ואיטה. נולד בו׳ במרחשון תרפ״ו בתל־אביב. בן למשפחת לומדי תורה, נין ונכד לאדמו״ר מרדומסק, בעל „תפארת שלמה", ולגאון רבי חיים אוירבך, בעל „דברי משפט". למד תחילה בתלמוד־תורה „אוהל־יעקב" ואחר־כך בישיבת הרב אהרנסון בתל־אביב. מגיל 10 היה חבר תנועת־הנוער הדתית „בני־עקיבא" ובהתבגרו יסד יחד עם חבריו את חוג הצעירים של „הפועל המזרחי". היה גם מדריך בארגון הדתי־ספורטיבי „אליצור". למד את מלאכת האריגה ופירנס את הוריו בעבודתו. בשעות הפנאי הוסיף ללמוד. בן 16 הצטרף לגדנ״ע ועם יסוד הפלוגה הדתית בחי״ש היה בין חבריה. בשנת תש״ו סיים קורס למפקדי כיתות ואחר־כך שימש גם כמפקד מחלקה וכנשק בפלוגה התל־אביבית. השתתף בקרבות בגבולות תל־אביב — אבו־כביר, מנשיה, שכונת התקוה ועוד. כשגבר המצור על גוש עציון טס שמה בראש מחלקה דתית של החי״ש ב„פרימוס" של הימים ההם. בגוש השתתף בקרבות הקשים על המנזר הרוסי, ב„אוכף" ובכפר־עציון והצטיין בכוח עמידתו ובמסירותו לפקודיו. היה דואג לאנשיו בקרב ולא השאירם בשדה בלי ע׳דוד ופיקוח. תמיד היה שׂם לעזור לחבריו. האמין בכוח הנשק העברי.

ביום ד׳ באייר תש״ח (13 במאי 1948) הגיע מן ה„אוכף" לכפר־עציון כדי להביא אלונקה להעברת פצוע. באותו יום לחם ליד מפקד המקום ושימש בתפקידי־פיקוד שונים. לפי עדות הניצולים נהרג במקלט, כשנזרקו לתוכו רימוני האויב. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

חנני צבי

בן חנניה ושרה. נולד בשנת 1922. נפל בירושלים ב־16.5.1948. הובא לקבורה בסנהדריה.

חפאן אברהם

בן אליהו ואסתר. נולד בשנת 1930, בערך. היה בהכשרת „עמלים", מקודם בשדה־נחום ואחר־כך בגבעת־ברנר, ונשלח, כאיש פלמ״ח, לעזרת הישובים הצעירים בנגב, לשמור על צינורות המים, והשתתף גם בפעולות־תגמול לביעור הכנופיות. באחד הסיורים אבדו ששה מחברי הקבוצה, והוא בתוכם.

פרטי חייו אינם ידועים. נפל ביום 27.12.1947. נקבר בגבעת־ברנר. זכר הששה הועלה בעלון הקיבוץ מט״ו בכסלו תש״ט, במלאות שנה למותם.

חמון דויד

בן חיים ודינה. נולד בשנת 1928 באלכסנדריה של מצרים. בשנת 1932, בהיותו בן ארבע, עלתה המשפחה לארץ, וכשהיה בן שש מתו עליו הור״ו. קרובי המשפחה גידלו אותו במקום מגוריהם, בשכונת הקוזקים בתל־אביב. סיים בית־ספר עממי והתחיל לעבוד במקצוע האריגה.

חייל בצה״ל במלחמת־השחרור. השתתף במערכת אשדוד ונפל בה ביום 3.6.1948. הובא למנוחת בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

חמון בנימין

בן אברהם ומלכה. נולד ביום 7.4.1922 באלכסנדריה של מצרים. בילדותו נתיתם מאמו. גמר חמש כיתות של בית־ספר עממי. בשנת 1933 עלה האב עם הילדים לארץ. בנימין, שלא מלאו לו עדיין 11 שנה, התחיל לעבוד. תחילה היו חיי המשפחה קשים מאד. האב היה צריך לפרנס 4 ילדים וכן את הוריו הוא. אך לאחר שפתח לו, במרוצת הזמן, בית־חרושת קטן לעצי־מברשות, שופר מצבם וגם בנימין יצא למרחב. בן 16, בימי מאורעות 1936 — 1939, התגייס לנוטרות ושירת במחנה הצבא בתל־ליטוינסקי. היה יודע כחובב משקולת והצליח להתאמן בהרמת 100 ק״ג.

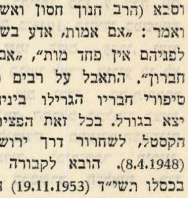
בט"ו באדר ב' תש"ח התגייס לצבא, 5 חדשים לאחר שנשא אשה, ונשלח לדגניה. נפל ב־18 במאי 1948 במערכה על צמח. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א' ב־21.5.1948.

חסון מאיר

בן יוסף ורבקה. נולד ביום ט' בניסן תרצ"א בירושלים. למד בתלמוד־תורה „בית אהרן", גמר את בית־הספר העממי בבית־הכרם וקיבל פרס הצטיינות. להפצרות הוריו דחה את תכניתו להצטרף לקיבוץ ולמד עוד שנתים בגימנסיה „בגרות". היה מטובי הספורטאים ב„הפועל" וזכה לתעודות רבות על הישגיו בריצה, קפיצה וכו'. היה גם חובב ספר. בתור ע"ז וקונפרנסיה מצליח בנשפי־נוער. הושפע מ„הנוער העובד" ונטה ל„תנועה לאחדות העבודה" ולחיי חקלאות בקיבוץ, ובינתים עבד בפקידות בחברה מסחרית פרטית, בלשכה הראשית של הקרן־הקיימת־לישראל, ולבסוף — במחלקת החינוך של הועד הלאומי. חיבוריי על כיבוש הים והנגב ועל נושאים אחרים מעידים על רוחב מבטו בשאלות חברה ומדינה.

משפרצה מלחמת־השחרור וניתן צו גיוס לבני 17 ומעלה התגייס בהיותו בן 16 ו־8 חדשים, וכאשר אביו התנגד לכך, הזכיר לו את סבתא וסבא (הרב הגדול חסון ואשתו קלארה) שנרצחו בטבח תרפ"ט בחברון ואמר: „אם אמות, אדע בשביל מה למות; את הצעירים צריך לגייס כי לפניהם אין פחד מוות", „אם כל אחד יטמון על אחרים נגיע למצב של חברון". התאבל על רבים מחבריו שנפלו והמשיך בפעולות־קרב. לפי סיפורי חבריו הגרילו ביניהם מי יהיה הבא בתור הנופלים ושמו יצא בגורל. בכל זאת הפציר במפקד שיקח גם אותו לקרב על כיבוש הקסטל, לשחרור דרך ירושלים, ובו נפל ביום כ"ח באדר ב' תש"ח (8.4.1948). הובא לקבורה בבית־הקברות במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר למנוחת להר־הרצל בירושל"ם.

חסיד צבי („השקה")

בן שלמה וזלדה. נולד בשנת 1921 בקובל שבפולין. בן בכור למשפחת חסידים. גמר את בית־הספר „תרבות", היה חבר „השומר הדתי" ועבר הכשרה בקבוצת „עובדיה" בסלבקובו. חונך מילדותו ברוח דתי־לאומי בבית הוריו ובהם ירש את כיסופיו לארץ־ישראל. היה ילד מוסיקלי והשתתף במקהלת בית־הכנסת. משפרצה מלחמת־העולם והאזור נכבש על־ידי הסובייטים, נשבר מטה־לחמה של המשפחה העשירה, וצבי, שהיה אז נער צעיר, החל לעזור לאביו במסחר מעבר לגבולות. בגבור בו הרצון לעלייה לארץ העבירו אביו בליל־אופל אחד את מעבר לגבול הרוסי וצבי הגיע לוילנה, הצטרף לקבוצת „בדרך" של השומר הדתי. בחודש אדר תש"א עלה לארץ דרך רוסיה ותורכיה והצטרף לקבוצת „אברהם" בכפר־פינס. שם התערה בעבודה ובחיי החברה, עבד בפלוגות־עבודה שונות, סיים קורס למפקדי־כיתות־ומחלקות והדריך בסביבת כרכור. בימי העלייה לכפר־עציון שימש שם נוטר ומאמן. במארס 1945 התגייס לפלמ"ח והיה בין עולי ביריה והאחראים לבטחונה. השתתף בארגון העפלה מסוריה. בימי מערכת ביריה עלתה בידו להתחמק מידי הבריטים שעמדו לאסרו וירד למחרתו בשם „צבי הנקין", שינה את הזונות ובגדיו ונשלח בשליחות ה„הגנה" לנתניה ופקד על גדוד הנוער הדתי בגליל התיכון והיה אחראי לאימוני ישיבת „בני־עקיבא", כפר הרא"ה, מדרש נועם וכו'. אהב את נוף הארץ ועתיקותיה, שהזכירו לו תמיד מורשת גבורה מימים קדומים.

בפרוץ מלחמת־השחרור נתמנה למדריך בנתניה, ובמרצו הרב הקים מחנה־אימונים לתושבי העיר. המחנה הוסיף להתקיים גם אחרי נפלו. ביום 13.5.1948 יצא בראש מחלקתו לתקוף את הכפר הערבי טירה שליד כפר־יהו. בהתקרבם לכפר הופתעו הלוחמים ממארב אנשי האויב שעלו עליהם בכוחם. בין הנפגעים היה גם צבי, שפקד על הנסיגה. בשארית כוחותיו — מספרים חבריו — בהיותו פצוע קשה בבטנו ושותת דם, החזיק רימון־יד שנצרתו נשלפה. בזהירות מסר את הרימון לאחד החברים וציוה לסגת: „חיי שוב אינם שוים מאומה. הצילו את עצמכם ואני אחפה עליכם" — אמר לחבריו. הדות לאומץ־לבו זה ניצלו רבים מאנשיו. ב־16.5.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בתל־מונד. אחרי מותו הוענקה לשמו דרגת סגן בצבא ההגנה לישראל.

חסין דויד („דודי")

בן אלכסנדר ובלהה. נולד ביום ח' בניסן תרפ"ח (29.3.1928) בחיפה למשפחה מעורה בישוב החלוצי והוא גדל ברוח זו מילדותו. סיים את לימודיו בבית־הספר העממי בחיפה. מגילו הצעיר היה ניכר כי שהוא בעל מחשבה מעמיקה ועצמאית. התעניין מאד במדעי־הטבע. מגיל 10 השתייך לתנועת הצופים. היה למדריך מוכשר ובעל השפעה. התעניין בשאלות חברה ומדינה, הגה בשאלות תנועת הפועלים והגשמת השיחון בחיים. עזב את תנועת הצופים מתוך שאיפה לחלוציות והגשמתה, והצטרף לתנועת „הנוער העובד". התמסר לפעולה תרבותית וארגונית והיה עד מהרה לאחד מעמודי־התווך של התנועה. היה פעיל ב„הגנה" משנות נעוריו המוקדמות. החל באימוני במסגרת חג"ם וגדנ"ע. בשנת 1946, בסיימו את בחינות־הבגרות, יצא להכשרה מגויסת של הפלמ"ח. עם קבוצת „עמל" שהיה בין מיסדיה הלך לאשדות־יעקב. שם התכוננו לקראת התישבות אגב מילוי תפקידי הגנה. בשעות הפנאי היה כשתלם בביולוגיה ובביוחימיה. כמו כן הקדיש מזמנו לעבודה ציבורית בקרב הכשרתו. אפיו נתחשל שם והוא הוכר כ„מנהיג לא מוכתר" בחבורה. מפקדיו ומדריכיו במקום הגדירו את אישיותו: „רציני, ישר, אחראי, שוקד ומתמיד, נכון לכל קריאה, מתפרץ ראשון, חלוץ סוחף עמו את חבריו, עד לכל המתרחש בארץ ונענה בכל נפשו". בתקופת המאבק השתתף בפעולות ה„הגנה" נגד שלטון המנדט, בהפגנות, בהעלאת מעפילים ועזרה להם.

מיד עם הכרזת או"ם, עוד בסתיו 1947, נוצק להגנת הגליל. השתתף בכיבוש סאסא ובהגנה על עין־זיתים, צפת וסביבתה. בתקופת היותו בעין זיתים — המנוחקת והעומדת על נפשה בכוחות עצמה — התקשר למקום ולאנשיו, אף כי קשים היו התנאים שם. כשהוצע לו תפקיד אחראי אחר באזהן השיירות לירושלים לא רצה לעזוב את המקום והתבטא את, כי „אינו יכול לעזבם כי הוא מרגיש שהמערכה כאן תהיה קשה". הוא עבד בביצורי המקום, בשירות הקשר ובגשש. היה המיד ראשון לכיתתו וכן נפל גם בפורץ הראשון בהגנת המקום ביום 4.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בצפת ב־8.4.1948.

חסין חלאל („אבו־עלי")

בן עלי ותפאחה, מבני העדה הדרוזית בארץ. נולד בשנת 1904 על הר־הדרוזים והגיע לארץ בשנת 1935. קיבל השכלה עממית במקום הולדתו בסוריה ובארץ עבד כפועל חקלאי. בימי מלחמת־העולם השניה שירת כשנתים בצבא הבריטי ואחר־כך היה נוטר.

כשעזבו הבריטים את הארץ שוחרר מהמשטרה והצטרף יחד עם בני עדתו הדרוזים לצבא ההגנה לישראל, לחיל־המיעוטים, כדי ללחום שכם אחד עם בני הארץ על שחרור ישראל. היה

לוחם עז, לא ידע פחד מהו. אהב על חבריו במחנה דליית־אל־כרמל. לחם בקרבות הגליל וב־29 באוקטובר 1948 נפל ליד הכפר נוח במבצע „חירם". למחרת היום נקבר בינות. הניח אחריו אשה וחמישה ילדים.

חפץ אברהם („אברהמ'לה")

בן אהרן וחיה. נולד ביו"ז בכסלו תרפ"ו בירושלים. בהיותו תלמיד כיתה ח' של בית־ספר עממי הצטרף ל„מחנות העולים", וכשגדל היה לנוער פעיל ומדריך בתנועה. למד בבית־החינוך היכון לילדי העובדים בירושלים עד סיום המחלקה הששית ונתקבל כנער מתלמד בעבודת פקידות במשרדי הסוכנות. התמיד במקום עבודתו זה עד גיוסו לפלמ"ח יחד עם חבריו לתנועה. שלוש שנים שירת בפלמ"ח במשקי הגליל העליון וסיים קורס של מפקדי כיתות. עם תום ימי שירותו חזר לירושלים. עבד בבנין והמשיך בפעילותו בתעודות הפלמ"ח בעיר.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף כמפקד ואחראי לליווי שיירות בדרך יפ־המלח — ירושלים. נתפס ונעצר על־ידי הבריטים כשנשק־המגן בידו. מששוחרר עבר להבטחת הדרך וליווי שיירות בדרך תל־אביב—ירושלים, בגדוד „הראל" אשר בפלמ"ח. נהגלה כמפקד בעל העוז רבה ואמיץ־לב. דאג לפקודיו ונתחבב עליהם, לא אחת שימש להם מופת בגבורתו. בהגינו על התחבורה לירושלים נפצע במשלט בין הכפר בית־מחסיר ובין כביש שער־הגיא ומת מפצעיו בה' באייר תש"ח (14.5.1948), יום העצמאות. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־20.9.1951 הועבר לבית הרצל בירושלים. הועלה אחרי מותו לקציונות בדרגת סגן (פקודות המטה הכללי מס' 82, נספח מס' 1, מיום י"ד בטבת תש"י (3.1.1950).

חפץ יוסף

בן אליהו ומלכה. נולד ב־16.1.1929 בירושלים. למד ב„תלמוד־תורה" ובבית־ספר עממי בירושלים ואחר־כך יצא לעבוד במלאכת המסגרות.

היה חבר מחתרת אצ"ל והשתתף בפעולותיה נגד הבריטים בירושלים. באחת מפעולות אצ"ל בשייך־ג'ראח נפצע קשה מכדור תועה בירכו והובא לבית־החולים „הדסה" על הר־הצופים ושם נותח. לא עברו יותר משבועים, ובטרם החלים כראוי, דרש יוסף להוציאו מבית־החולים ובקשתו נתמלאה. מיד חזר ליחידתו וביום ז' בניסן תש"ח (16.4.1948), באחד מהקרבות בעיר הנעורה, נפגע מכדור בראשו ונפל. הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

חפץ מאיר

בן שמעיה ומרים. נולד בכ"ו בטבת תר"ף (17.1.1920) בריגה, לטביה. ראשית חינוכו הלאומי בגימנסיה עברית בריגה. בבית הוריו המשכילים ספג גם מרוח התרבות הרוסית והמערבית. בבואו לתל־אביב עם בית־אביו ב־1931 הוסיף ללמוד ולהתחנך להגשמה ציונית. עד 1937 למד בגימנסיה „נורד־יה" ואחר־כך, למעלה משנה, בהכשרה של „המחנות העולים" בגבעת־ברנר. מבעד לעונותיו קרנה נפש של אדם־מעלה, כעדותם של אלה שהתרשמו ממנו במגעם אתו הן בהכשרה והן בעבודתו ב־3 שנים שלאחריה כמוכיר אגודת העתונאים בתל־אביב ואחר־כך כפקיד בבית־מסחר־הספרים „יסוד". ל„הגנה" הצטרף ב־1936, וב־1940 נשא בגאון את עניו על השתתפותו בהפגנה נגד „חוק־הקרקעות" הבריטי.

החובה להגן על הארץ ולהשתתף במלחמת־הנקם באויב הנאצי הניעתו להתגייס ל„באפס" בראשית 1942, וכחבר ועד הגדוד השתתף במלחמה בעד הזכות להנפת הדגל העברי בגדודים. אחר־כך שירת בבר גדה העברית מקירנאיקה עד לקרבות בצפון־איטליה. אחרי הנצחון שרת כמתורגמן לרוסית במפקדה בריטית גבוהה באוסטריה ואחר־כך במשרד החיפושים של ועדה־הפיקוח הבריטית בגרמניה. טיפל בעניני הצלת אזרחים באירופה וניהל בגרמניה משרד של „המרכז לגולה". אחרי שחרורו למד באוניברסיטה העברית היסטוריה כללית ועברית, מדעי החברה, כלכלה של המזרח התיכון וסטטיסטיקה. עזר בעריכה ובתרגום והשתתף בהכנת שני כרכים של כרבי זיבוטינסקי להדפסה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס להגנה על ירושלים. במלחמת־העולם סירב להיות קצין, אך במלחמתנו הסכים לכך ונשלח לבית־ספר לקצינים ובשובו משם נתמנה לכמ"פ ואחר־כך מ"פ בגדוד „בית־חורון", דאג לאנשיו וידע לחנכם ולהנהם. בה־דעת ויפה־נפש, מפקד מ כשר ומכור להפליא. שמר תמיד — גם בחיי הצבא — על האדם שבו ובאחרים. נפל ביום 17.8.1948, בסיפה של ההתקפה על אזור ארמון הנציב. נקבר בנחלת־יצחק ב־19.8.1948. משפחתו תרמה לזכרו סט פנדיה לרילמיד שיצטיין באוניברסיטה העברית באחד המקצועות שהוא למד בהם. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת מטכ"ל.

חצב (שטיינברכר) יהודה

בן צבי וחנה־לאה. נולד ב־2.1.1927 בעיירה זרקע, בפולין. בהיותו כבן 7 עלה עם בית־הוריו ארצה ב־1935. היחידי במשפחה שינה את שמו לשם עברי, ועוד בנעוריו, אחרי הגיעו לארץ, הודיע כי לא יוסיף לשאת שם נכרי. בבית־הספר „ביל"ו", בו למד, התבלט כתלמיד רציני. סיים את לימודיו בתעודת־הצטיינות וקיבל סטיפנדיה לבית־ספר תיכוני. החליט לעבוד בהכשרה חקלאית „כדי לעבוד את האדמה ולהוציא ממנה לחם", כפי שאמר להנרייטה סולד, מנהלת המחלקה לעליית הנוער, שקיבלה אותו ל„חברת־הנוער" בשדה־אליהו אשר בעמק בית־שאן. לאחר שלוש שנות לימודים ועבודה יצא עם הגרעין של החברה להתיישבות במשואות־יצחק. אף בעבודה כמו בלימודים נהג קפדנות ודיוק, אם בעבודה בגן־הירק בשדה־אליהו או בהיותו חצרן במשואות־יצחק. ער לעניני החברה ופעיל בעיני התרבות. גם בהיותו אחר־כך בצבא היה סמל־תרבות במחלקתו. לאחר שנה עזב את משואות־יצחק כדי לעזור לאמו בתל־אביב. בשעות הבוקר המוקדמות עבד בחלוקת העתון „דבר", במשך היום השתלם במלאכת הנהגת ובערב למד את הנהלת־חשבונות. מנעוריו התבלטה תכונתו לדאוג לאחרים ולא לעצמו.

היה חבר ה„הגנה" ועם פרוץ מלחמת־השחרור פעל ב„משמר העם". לאחר זמן קצר התגייס גיוס מלא. השתתף בכיבוש יפו וסרפנד. נפל בהתקפה על סרפנד ב־11.6.1948. נקבר בו ביום בנחלת־יצחק.

חצרוני (הופמימסטר) יצחק

בן אהרן ומרים. נולד ביום ד' באלול תרצ"א (1931) בטרנוב שבמערב־גליציה, פולין, וכבן שנה הובא על־ידי הוריו ארצה, בעלות אליה אביו בפעם השניה (לראשונה עלה האב בגיל צעיר בשנת 1908, לאחר שעזב את בית־הוריו שהתנגדו לעלייתו. במלחמת־העולם הראשונה גורש חזרה לגולה, שם עסק בהוראת הנוער וחיבר לציונות). בארץ גדל יצחק ברוח ציונית־דתית, למד בבית־ספר לבנים „מזרחי" בתל־אביב, אחר־כך בגימנסיה „מוריה", אך בגלל מצבם החמרי הדחוק של הוריו החליט ללמוד מכונאות בבית־הספר המקצועי „מונטיפיורי". באותו זמן למד גם בבית־מלאכה פרטי רדיו־טכניקה.

כדי לעזור להוריו עבד בתקופת־לימודיו זו כמחסנאי בבית־חרושת למסגרות מכנית „הק". בהדרכת אביו היה משלים בערב ם את לימודיו התורניים בגמרא ובחקר הדת. ביחוד אהב היסטוריה והרבה להגות בה. נער גב־ה שלא לפי גילו, הסון, לבבי, מכבד הזולת, מבורך בשלוה נפשית ובבטחון עצמי, מיכשר לכל עבודה ולימוד, שואף להרחיב את ידיעותיו.

משהחלה מלחמת־השחרור התיצב לשירות והוא רק בן 16. כשסירבו לגייסו בגלל גילו הרך והיותו בן יחיד להוריו, ששכלו בת ובן בשנים הקודמות, הסכים להתגייס גיוס חלקי בהבטיחו להוריו כי לא ישותף בפעולות מסוכנות. אחרי גיוסו זה בא הביתה מאושר ושמח שגם לו יהיה חלק בשחרור המולדת. ביחוד שמח על כך שצירפוהו ליחידה הדתית של צה"ל. עם החמרת המצב נשלח במחלקה הדתית ששוגרה כתגבורת לכפר־עציון. שם נפל בנפול הגוש ביום ד' באייר תש"ח (13.5.1948) והוא אך בן 16 וחצי. גויתו הועברה עם גויות כל גיבורי הגוש לקבורת־קבע על הר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

חקלאי דויד

בן פישל וצפורה. נולד ביום י"א באדר תרפ"ט (1929) בזדרוב, פולין. בן המש היה כשעלו הוריו ארצה בשנת 1934. אחרי גמרו את בית־הספר העממי בגבעתים יצא ב־1943 עם חברי תנועתו להכשרה בקיבוץ עין־השופט. שם עבד בעבודות שונות במשק, ובעיקר כרועה־צאן. נתחבב על חבריו ועל אנשי המשק וקראו לו „באמבולו" (כך תורגמה בדמיונם דמותו של נער נמוך־קומה, מנומש, ער ועליז תמיד, שטל־הילדות איחר להתנדף מעליו). ב־1946 התגייס עם כל חבורתו לפלמ"ח ועברו לעין־שמר. תחילה עבד כרועה־צאן ואחר כנהג והתמחה במקצוע. השתתף בהעלאת מעפ"לים לחוף ובפעולות המאבק נגד הבריט"ם.

בראשית 1948 עבר לשירות פעיל ולהפתעת חבריו נתגלה כמאמן מוכשר, בנשק ובדעיון כאחד, למגויסים חדשים מבני הערים. השתתף בפעולות־קרב שונות ביזור, בית־דגון, בשמירה, בליווי שיירות וכו'. כשיצאה חבורתו בשעת העדרו, לרגל שירותו, לפעולת פריצת הדרך לירושלים, אץ אחריה במכוניתו, הצטרף אליה ונפל ליד חולדה ביום 31.3.1948. ברגעיו האחרונים ביקש מהחובשים שיניחו לו ויגישו עזרה לאחרים. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחולדה ב־2.4.1948.

חרבון ויקטור

בן יוסף ושמחה. נולד ביום 3.4.1928 באלכסנדריה של מצרים. בהיותו בן שנה ניתחם מאביו. מילדותו שאף להיות „לוחם אמיץ", והיה קובל באזני אמו: „למה נולדתי במצרים ומתי נעלה לארץ אבותינו?" ב־1935 עלה עם המשפחה לארץ. בארץ הוכנס לקולג' ביפו, אך לפי דרישתו הועבר לבית־ספר עממי עברי. כשדיברו אליו הישפניולית היה משיב תמיד עברית. שקט ונוח לבריות. חרוץ בעבודתו, סלחן ואוהב את חבריו. היה חבר באגודת הספורט הימי „זבילון". התגייס לפלי"ם ושירת בקיסריה הדוד ומחצה. עזב את פלי"ם והצטרף לגדוד „הפורצים" בפלמ"ח. היה בין מגיני גבולות תל־אביב. כשמלאו לו שבע־עשרה שנה התגייס, אם כי לא היה עוד חייב גיוס, ועבד במוסך צבאי בשדה־תעיפה וכפועל־יציקה בעבודות צבאיות. את עתותיו הפנויות היה מקדיש להתקנת נשק ותיקונו. השתתף במסגרת הפלמ"ח בקרבות על הקסטל. משם עבר לירושלים והשתתף בכיבוש קטמון.

בקטמון נפצע קשה מכדור בחוט־השדרה ושותק במחצית־גופו התחתונה. היה מוטל בבית־חולים צבאי עשרה ימים והשתוקק לראות בנצחון על האויב, אך מת מפצעיו ביום ב' באייר תש"ח (11.5.1948). נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום 20.9.1951 הועברה גויתו להר־הרצל בירושלים.

חריפקו צבי

בן ישראל־יצחק וזהבה. נולד ביום ט"ו בשבט תרס"ו (1906) בוידינה אשר בפולין. היה מנעוריו חבר לתנועת „החלוץ" וחבר קיבוץ־ההכשרה „שחריה". בשנת 1929 עלה ארצה. בעל מרץ ולהט פנימי, עיניו שחורות וויקודות, שערו שחור ומתולתל, מבנה גופו עדין ומוצק, עם בואו ארצה הגשים את שאיפתו והצטרף כחבר לתנועה הקיבוצית ועלה עם ראשוני חברי רמת־הכובש להתישבות. קשיות היו השנים הראשונות במקום שומם, הנתון כסדין בין ישובים ערבים עוינים. צבי היה פעיל בכל תחומי העבודה שבמשק, נשא ברצון את כבד העבודה ואף עודד את חבריו מתוך חיוך ובדיחה. „אין דבר" — שגור היה תמיד בפיו. מיד היה לאחד האישים המרכזיים שבמשק, במאפיה, בפרדס, נושא בעול במסירות, בדאגה ובשמחה. משרבו הגניבות וההתנפלויות התמסר לבטחון במקום, למד את היי השכנים ולשונם, התידד אתם ועורר בהם כבוד באומץ־לבו. הערבים העריצו את הרוכב לבדו על סוסתו והרובה על כתפו, ללא מירך ופחד. הם קוראים לו „זגזל שטר" בהשבב אותו לאחד השוטרים התיקים והמאומנים ביותר. בעת התנפלות שודדים נפצע צבי וזרועו האחת שותקה. אולם הוא לא ויתר על פעילותו וגם בידו האחת היה ממלא את תפקידיו בשלמות. היה אהוב ואהוד על החברים, ורבה היתה השפעתו החיובית על סביבתו. מסור בלי גבול למשפחתו ואפיינית היתה הופעתו עם שני בניו הרכובים על כתפיו והוא מחזיק בידו האחת. וכך תיארוהו חבריו: השומר הותיק שלנו, השופע עכמיות בריאה והומור טוב.

ביום 9.6.1948, בהפגזה הכבדה בשעת הקרב על רמת־הכובש, נפצע קשה ומת בדרך לבית־החולים. ב־11.6.1948 נקבר ברמת־הכובש.

חריר נסים

בן שלמה ואורה. נולד ב־1928 בחג'ה שבתימן ועלה לארץ בשנת 1944. היה כשנתים בבית־יתומים בירושלים, ואחר־כך יצא לעבוד בבית־החרושת לסריגה בכפר־אתא. מיד מצא את מקומו בחברת „הנוער העובד" ונתחבב על חבריו בשל עליזותו ושיריו המשמחים, שלא הפסיקם גם בסערת הקרבות. בדצמבר 1947 הצטרף עם חבריו ל„הגנה". השתתף בליווי שיירות מהעמק לחיפה ולא פעם הצליח לשתק עמדות אויב. השתתף בפ ציץ משלות הנשק הערבי בקרית־מוצקין, בפעולות נגד הכפרים בלד א־שייך, תמרה ועוד.

באחרונה השתתף בקרב רמת־יוחנן, עודד את חבריו בשירתו עד שנפצע קשה והובא לבית־החולים רוטשילד בחיפה ואחרי ארבעה ימי יסורים קשים מת ונקבר בחיפה ביום 18.4.1948.

חרלפ שמואל („מולה")

בן מאיר ומלכה. נולד ביום 30.3.1927 בירושלים, בשכונת קרית־משה. גמר בית־ספר עממי. בהיותו מפותח למעלה מגילו, התגייס לצבא הבריטי, ליחידת הנהגים, בשנת 1942, כאשר לא מלאו לו עדיין 16 שנה. עם השחרור עבד כנהג אוזרחי והיה בו בזמן איש ה„הגנה". בדצמבר 1947 גויס גיוס מלא לצבא ההגנה לישראל ושירת בכל חזיתות ירושלים.

בשיירה הגורלית עבר לכפר־עציון ונשאר עם המגינים עד יום הכניעה. היה בין השבויים ונפצע עם עלות מכונית

שבויים על מוקש מול המנזר. הובא לב"ת לחם ושם מת מפצעיו ב־13/14.5.1948. ה"ה קבור בב"ת־הקברות של בית־החולים הצרפתי בבית־לחם. ב־19.7.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

חרמוני שמואל

בן יוסף ואסתר. נולד בט"ז בניסן תרע"ד (1914) בכפר זלנה, בפולין. אחרי שנות לימוד ופעילות בתנועת „גורדוניה" ולמען הקרן־הקיימת־לישראל במחוזו (במזרח גליציה) ואחרי שירותו בצבא פולין, עלה ארצה ב־1938. הצטרף לקבוצת שימרון ליד נהלל. מיד נעשה נוטר ושירת 5 שנים בנוטרות. השתתף בהרבה קורסים של מ"כ והיה מדריך בבית־יוסף ואחר־כך בנפת עין־חרוד. שם שירת זמן־מה גם כאפסנאי. עלה עם קבוצת שימרון לחניתה והשתתף שנהים בשמירתה. אחרי שהרורו מהנוטרות נתמנה לפקיד הצרכניה בכפר־יחזקאל. הקדיש את זמנו הפנוי להדרכה, ניצח על מקהלה, השתתף בחיי החברה ונתחבב על הבאים אתו במגע בהדרכה, במיקח ומכר ובשאר ששת' החיים במקום. נשא אשה, רכש צריף ומשק ושקד לבנות פינת־שלוה לאשתו ולשני ילדיו.

במלחמת־השחרור ראה חובה לעצמו להתגייס לשירות פעיל („מה יהיה אם בני יגדל וישאלני: אבא, בן כמה היית אז בזמן המלחמה?"; „צפורקה אמנם תבכה, אך אני מוכרח ללכת"). כמפקד על שתי עמדות קיצוניות במשלט מזר על הגלבוע, נקודת־מפתח להגנת העמק המזרחי, עמד שלושה ימים נגד הפגזות והסתערויות וגרם אבידות רבות לאויב, תוך כדי היוך למראה נסיגת התוקפים נפגע בכדור בראשו ונפל ביום 12.7.1948. נקבר למחרת היום בכפר־יחזקאל.

חריש משה („מוסה")

בן ניסן ורחל. נולד ביום 28.5.1929 ברחובות. בהיותו בן שש נספה אביו בתאונת־עבודה ועל שכם אמו הוטל עול פרנסת המשפחה. משה למד בבית־הספר העממי ובן 13 עזב את בית אמו והצטרף אל „חברת־נוער" של „השומר הצעיר" בקיבוץ עין־השופט. שם בילה כשנתים וחצי, וכתום תקופת הכשרתם התגייס לנוטרות ברמת־הכובש. לאחר זמן־מה של שירות חזר להכשרתו המגויסת במסגרת הפלמ"ח בעין־שמר. שם הכשירו עצמם לבניין קיבוצם העצמאי. אהוב על החברה. אהב לשיר ולערוך טיולים במרחבים. קר־מזג בא־מונים ובקרבות.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נשלח במסגרת הפלמ"ח (חטיבת „הראל", גדוד „הפורצים") אל הנגב לשמור על קר־המים, משם הועבר לגבעת־עדה להדריך בחבלה, ועם פעולת „נחשון" נשלח לחזית ירושלים והשתתף בקרבות נבי־סמואל, הראדאר, בית־צפאפה, דיר־אבו־טור, מיקש שטחים בסביבות ירושלים וגם השתתף בפריצה לעיר־העתיקה. בשעת מיקוש בסביבת הראדאר נפל משה בקרב עם הלגיון הערבי ב־31.5.1948, למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

חתוכה ישראל

בן משה ויונה. נולד בשנת 1921 ברדע, תימן. למד ב„חדר" תנ"ך, משנה ותלמוד. הפסיק את לימודיו בגיל 14 ולמד נפחות. בעודו ילד בבית־הוריו בתימן עבד קשה. משנתבגר החליט לעזוב את בית־הוריו ויצא לנדודים, הגיע לעדן ומשם לאסמרה. התענה בדרכים וחלה במחלות קשות, ורק תודות לחיסונו הטבעי התגבר עליהן. לאחר כמה שנים חזר שוב לתימן, אך שוב לא יכול להסתגל אליה. ב־1943 עלה ארצה דרך עדן עם אשתו ושני בניו. בארץ עבד כפועל־בנין וכמרצף והתערה יפה בחייה. התגורר בתל־אביב. גבה־קומה ורחב־כתפים, עליז ומלא מרץ, מסור ונאמן.

עם קום המדינה הצטרף לשורות הלוחמים ואחר־כך לצבא ההגנה. שירת בחיל־הרגלים, באחד מגדודי הנגב. „מקלען, שהמקלע היה ילד שעשועיו". לפני צאתו לגנב אמר: „אין דבר, יהיה טוב... וזהי פקודה!" השתתף בקרבות על לוד, רמלה וסביבותיהן; אחר־כך עבר לדרום והשתתף בקרב על פלוג'ת. נפל בהתקפה על עיראק אלמנש"ה בכ"ו בכסלו תש"ט (28.12.1948). היה קבור בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. הניח אשה ושני בנים.

חתן אליהו

בן חי וגורג'יה. נולד ב־1930 בבגדד, בירת עיראק, וב־1942 עלה ארצה עם הוריו והתיישבו בירושלים. בהגיעו לארץ התחיל ללמוד בתלמוד־תורה „מזרחי" מהשלב הנמוך ביותר ובהגיעו למחלקה ז' נענה לקריאת המולדת בראשית מלחמת־השחרור והצטרף לצבא ההגנה.

השתתף בקרבות קטמון, מנזר סן־סימון ועוד, ובאחרונה — בכיבוש משלט „מיט קרי" ליד עין־כרם ושם נפל ביום 11.7.1948. למחרת נקבר בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

טאוב צבי

בן יצחק וברכה. נולד בשנת 1920 בסוכוצ'ין ליד פלונסק אשר בפולין. מדפיס לפי מקצועו. בא לארץ בשנת 1942 עם הצבא הפולני. תלאות מרובות עברו עליו עד הגיעו למולדת. עם בואו לארץ היה לחבר פעיל ב"הגנה". עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בפעולות רבות של ה"הגנה" בגבולות תל־אביב. היה בין הפורצים לכפר הפורעים סלמה. עם קום צבא ההגנה לישראל התגייס גיוס מלא ונשלח לגליל. שם השתתף בקרבות רבים.

נפל בקרב בעזיזיאת ליד מטולה ב־10.7.1948 והובא לקבורה בחל־חי. ב־25.1.1951 הועבר לנחלת־יצחק.

טאובר שלום

בן יוסף ומלכה. נולד ב־16.9.1917 בפולין. עלה לארץ שנתים לאחר שגמר את בית־הספר "עממי". מעולי שנת 1933. היה פועל בפרדס. בשנת 1940 התגייס לצבא הבריטי. ב־1941 נשבה על אדמת יוון. 4 שנים, עד להתמוטטות ה"רייך" הנאצי, היה בשבי הגרמנים. עם שובו לארץ החל בחיים חדשים: עבד בקואופרטיב של חיילים משוחררים בייצור בלוקים והקים משפחה. כמקום מגוריו בחר לו את השרון וחי שם חיי עמל ואושר.

כחייל משוחרר נקרא לשירות במאי 1948. נשלח מיד להזיה לטרון. רק שבועים שירת בצבא ההגנה לישראל ונפל באחת הפעולות שנערכה בסביבת אבו־גוש ב־31.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. הניח אחריו אשה וילדה.

טאובר דויד

בן אפרים. נולד ביום ד' בטבת תרפ"ז (9.12.1926) בלייפציג, גרמניה. עוד בחיץ' לארץ למד עברית בתלמוד־תורה. בשנת 1940 עלה בית־הוריו ארצה. לאחר שנה סיים בתעודת־הצטיינות את לימודיו בבית־הספר העממי "לבנים — מזרחי" בתל־אביב. היה מהחברים הראשונים באיגוד "אליצור". בלבו גמלה ההכרה כי בתנאי הארץ דרוש ספורט־מגן, והצטרף ל"משמרות אליצור" בראשית היוסדן. מהמדריכים הראשונים ומנושאי־הפעולה להקמת יחידה דתית בגדודי הנוער של ה"הגנה". סיים את הקורס הארצי הראשון למפקדי־כיתות דתיים. במשך חמש שנים היה פעיל בפיקוד ובהדרכה בתל־אביב וסביבתה, ולאחרונה מילא תפקיד של מפקד פלוגה בגדנ"ע. אהוב על חניכיו ביחסו האדיב ודיבורו המשכנע. מסור ואחראי בכל תפקיד. "טהור בלבבו ואמיץ ברוחו" — כתב עליו אחד מחבריו. הצטיין בעבודתו כחרט. למהנדסים שעבדו אתו היה הבטחון כי כל עבודה שתימסר לידו תהא עשוי'ה כראוי, אף חידש כמה חידושים טכניים בעבודתו.

בשעת פעולת סיור בגבולות יפ'—תל־אביב נפגע מכדור צלף ונפל ביום א' באדר א' תש"ח (11.2.1948). המשימה שהוא צריך היה להשתתף בה בוצעה אחרי נפילתו ונקראה על שמו "פעולת־דויד". נקבר בנחלת־יצחק. חבריו הוציאו חוברת "זיכרון" לזכרו.

טבח אברהם

בן מרדכי ורגינה. נולד ב־15 בפברואר 1925 בעיר פלובדיב שבבולגריה. בן 18 גמר את הקולג' הצרפתי שבעיר והמשיך בפעולתו הציונית, בה החל עוד בהיותו נער. גם בשנות הכיבוש הנאצי היה מקיים אסיפות והצליח יחד עם חבריו לשמור על גחלת האהבה לארץ והכמיהה לעלייה. שאיפה זו מצאה את ביטויה בשיריו שכתב בבולגרית ובציוריו. עם תום המלחמה יצאו שני הבנים של המשפחה, בזה אחר זה, לארץ. אברהם הגיע לחופיה ב־10 באוקטובר 1944, נכלא במחנה עתלית ובצאתו משם השתקע בחיפה והחל ללמוד בטכניון העברי. בעמל ותלאות עלו לו לימודיו אלה, אך התגבר על הכל וביום גיוסו כבר היה קרוב לקבלת תואר מהנדס. עשה מאמצים רבים להעלות את בית־הוריו לארץ, אך בהגיע הבשורה שאמנם הותר להם לצאת מבולגריה, קיבל את הידיעה על מות אביו. אמו עלתה אל בניה והספיקה עוד להיפגש שלוש פעמים עם בנה הבוגר, שנפל בנגב ביום 4 בינואר 1949.

עד צאתו לנגב השתתף אברהם במערכה על ירושלים ולטרון והגיע לדרגת סמל. האסון בנגב אירע דומית לרפיח, בשעה שסייר יחד עם מפקדו בכביש ועלה על מוקש. היה קבור בחלוצה. ב־20.7.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

טביב זכריה

בן שלמה ורחל. נולד ב־17.8.1929 וגדל בשכונת "שיבת־ציון" שליד ראשון־לציון. מילדותו חונך ברוח המסורת והדת, היה חרד וזהיר במצוות. למד בתלמוד־תורה ובבית־הספר הכללי. עם סיום לימודיו נכנס בעול העבודה להיות לעזר להוריו בפרנסת המשפחה ברוכת־הבנים. עבד עם אביו באטליז, ובימי הפנאי — בגינת הבית ובחצר. מורו אמר עליו: "הוא היה מחונן במידות טובות, משכמו ובעלה גבוה מכל בני גילו, עניו, צנוע, שקט וטוב־לב וזיו של טוהר נסוך עליו..."

בגיל 15 הצטרף ל„הגנה" ועם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב לשירות הלוחמים. יום לפני התגייסותו התפלל כש"ץ (שליח־ציבור) בבית־הכנסת. רק 11 יום שירת בצבא ונפל בכ"ט בטבת תש"ח ליד גן־יבנה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראשון־לציון.

טבילה אברהם („קצ'י")

בן רפאל וכרים. נולד בכ"ד באלול תרפ"ט (29.9.1929) בעיר דמשק, בירת סוריה. בהיותו בן 4 עלו הוריו ארצה. עם סיום לימודיו בבית־הספר העממי „כרם־המעלה" בתל־אביב יצא לעבודה. המצב החמרי הקשה בבית אילץ את הבכור במשפחה להיכנס בעול פרנסת אחיו הקטנים. בן 15 נכנס לעבודה בחברת החשמל בתל־אביב. רצה להיות פועל „שחור", אך משלא השיג את מבוקשו הסכים לקבל את העבודה המשרדית. התקדם יפה בעבודתו ונתקבל כעובד קבוע. היה חבר ב„הנוער העובד". בערבים המשיך לימודיו בבית־הספר העירוני לנוער. אחר שלוש שנות לימוד החליט להמשיך בהשתלמותו ולהיות מהנדס. קיבל סטיפנדיה שאיפשרה לו להמשיך בלימודיו בשיעורי־ערב בבית־הספר „מונטיפיורי". היה חבר ה„הגנה", תחילה בגדנ"ע ואחר־כך בחי"ש. מהמתגייסים הראשונים עם פרוץ מלחמת־השחרור. נשלח לירושלים והשתתף בפעולות רבות, ובכללן — בהגנת מקור־חיים ותלפיות. במכתבו מירושלים מתבלט האח הבוגר, הדואג ומסור למשפחה ונושא באחריות חינוכם של אחיו. הוא גם כתב מכתבים חינוכיים לצעירים בגדנ"ע, שהתקבלו בחיילים כמותו. כתב יומן קרבי מפורט ורב־ענין (ירושלים, פברואר—אפריל 1948).

לאחר חופשתו הראשונה חזר לגדוד שבו שירת לפני צאתו לירושלים. אל אביו שניסה לעכבו, כי ראהו חולה וביקש ממנו לבקר תחילה אצל רופא, אמר: „אינני גיבור, אולם לא אוכל לשבת פה בעיר כאשר חברי נמצאים בשדה־הקרב..." נשלח לנגב ושם נפל בהגנת נגבה, בבית־עפה, ב־18.7.1948. נקבר בבאר־טוביה ב־20.7.1948.

טבק משה

בן קלמן וטובה. נולד בפולין. עלה לארץ בשנת 1948. נפל בקרב בהל־עזיזיאת ב־17.7.1948. הובא לקבורה בשאר־ישוב. ב־2.3.1950 הועברה גויתו לחיפה.

טבק יצחק־לוי

נולד בשנת 1923. נפל ב„מנורה" בירושלים ב־13.7.1948. למחרת היום הובא לקבורה בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

טבקמן פנינה

בת מרדכי ושרה. נולדה ב־1928 ברומניה. היתה הצעירה בארבע האחיות. חייתה חיי משפחה מאושרים עד השתלט הנאצים על המדינה וכולם הוגלו. ההורים היו בין הנרצחים. הבנות החזיקו מעמד, אף הצליחו להישאר יחדיו במשך כל ימי התלאות והתמורות. ודוקא הדאגה לה, לפולי הקטנה (כך נקראה בלועזית), והחובה להיות להּ במקום האם, הוסיפו כוח לאחיותיה הגדולות ממנה, והיא מצדה, בחנניותה ועליזותה, הפיגה מהן לא אחת את מרירות השעה ואימיה. בשנת 1944 עלו ארבעתן לארץ. פנינה, שרכשה תחילה השכלה את פעילותו הציבורית התחיל בכניף „בני־עקיבא" בכפר־סבא. מתוך חיבה לספורט אמר להצטרף ל„הפועל", אגודת־הספורט היחידה שהיתה אז בכפר־סבא, ומשלא קיבל רשות לכך מאת הוריו, השתתף בפעולות ובתחרויות בלי להיות חבר רשמי, ואף הגיע בהן למקומות ראשונים. את השירות למולדת התחיל בגדנ"ע בגיל 14. בן 16 עבר קורס מ"כ ומשסיימהו הדריך בהצלחה נערים בני גילו. בינתים למד את מלאכת הדפוס, והעבודה והחדרכה בגדנ"ע מילאו את כל זמנו. נתמנה לראש מחלקה בגדנ"ע, אך משלא יכול להמשיך בעבודה בגלל חיכוכים עם הגבוהים ממנו, קיבל תפקיד אחראי וסודי ב„הגנה" והמשיך בו עד לראשית מלחמת־השחרור. הפסיק את עבודתו בבית־הדפוס וחיפש דרכים אחרות בחיים (לצאת לקיבוץ, להתגייס למשטרה וכו'), ותוך כדי כך מצא מקום למרצו התוסס בעבודה אחראית וקשה בבניית בית הוריו. משנהגן הבנין הזר למסלול העבודה הסדירה ובאביב תש"ז נתקבל כחבר בדפוס הקואופרטיבי „הדיוק" של „הפועל המזרחי" בתל־אביב ואף נבחר לחבר ההנהלה ושקד על שכלול הסדר בעבודה והנקיון במפעל, וראה לפניו את עתידו בחיי עבודה ואושר עם נערתו בחירת לבו. והנה החלה המלחמה, ובלי לגמור את חשבונותיו בבית־הדפוס מיהר להתיצב לשירות המולדת. נתמנה מיד למפקד כיתה, עבר קורס מ"כ חי"ש, המשיך בפיקוד ובהדרכת בחלקה של בני מושבות השרון, שימש גם בתפקיד סגן מפקד מחלקה. השתתף בראש אנשיו בשמירה על גשר הירקון, בהדיפת התקפה על התחנה לרמת־הכובש, בפעולה נגד הכפר ג'לג'וליה, בה נפלו 10 ערבים, בכיבוש תל־ליטוינסקי, סלמה ועוד. גם בפעולות תרבות ובמסיבות רומם את רוח אנשיו. הוצע לו ללכת לקורס מ"מ קרבי ומתוך עניה סירב לשמש בדרגה גבוהה יותר.

ב־4 במאי 1948 נשלח בראש מחלקה להתקפת־הסחה על הכפר קרע בואדי־ערה, החזיק מעמד יום תמים במחצית הכפר נגד כוח ערבי עדיף פי כמה. משהושגה במקום אחר המטרה שלמענה באה ההסחה כאן, נצטוותה לסגת עם אנשיו. בשהותו להציל חבר פצוע פגעו שני כדורים בבטנו. שכב חודש ימים בבית־החולים ביילינסון ונותח פעמיים. השתדל להרגיע את הוריו כשביקרוהו, וכשביקרו אצלו הוריו התעניין בכל הנעשה בארץ ואת פגיעת הכדורים בו ראה כעלבון אישי. נאבק בגבורה עם יסוריו עד שמת ב־4.6.1948. בן ביום נקבר בכפר־סבא.

טבכן ברוך

בן אברהם ושרה. נולד ב־16.10.1927 בפולין. ב־1935 עלה ארצה עם הוריו, חברי „הפועל המזרחי". למד בבית־הספר של „המזרחי" ובכתת־המשך. גמר שבע מחלקות גמניכיה. היה מסגר „השובבים החביבים", שחנו הטביעו כיפר על תעלוליו. בעודו נער היה חבר ועדת־התרבות שליד המועצה המקומית כפר־סבא ובתנועת־נוער היה פותח ומנהל התכנית כוזן ורגיל. אחרי כיתה ט' רצה להיבחן לכניסה לבית־המדרש למורים ולא נתקבל בגלל גילו הצעיר.

עממית, לא יכלה עוד להמשיך בלימודיה ויצאה מיד לעבודה והרויחה כדי מחיתה כפועלת בנגף היהלומים ומצאה סיפוק בחברת בני־גילה בה השתרשה במהרה. היתה מן הראש נות להתגייס׳ת לצבא ההגנה.

שירה׳ה בגדוד ח״ן. קיפחה את חייה בתאונה בבית־מאנוס בירושלים. ב־3.8.1948 הובאה למנ׳חת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

מדרי אליהו („אלי")

בן ציון ולונה. נולד ביום כ״ז באלול תרע״ד (1914) ביפו. קיבל השכלה תיכונית. ע׳ד כפקיד בבית־משפט השלום בתל־אביב. עשר שנים היה חבר ב„הגנה". ב־1938 התגייס לראשונה, מטעם ה„הגנה", להגן על כרכור וב־1940 התגייס, לפי הוראותיה, לצבא הבריטי. שי׳רת בדרגת קצין. לאחר שהצטיין בשירותו הסכימו להעבירו לצי המלחמתי, בו שירת בדרגת סרג׳נט־מיג׳ור. נפצע בקרב ימי ושכב בבית־החול׳ם של הצי הבריטי באלכסנדריה. לאחר ששוחרר חזר ל„הגנה".

בהיותו תושב אזור הספר ביפו הגן בגבורה על רחוב ברנט והדף, יחידי, ברימוני־יד פריצת ערבים לעבר תל־אביב — עד בוא התגבורת. היה בין כובשי אבו־כביר וסלמה, בין פורצי הדרך לירושלים, השתתף בקרב על טנרון ונפצע פעמים אחדות. השתתף בקרב לשחרור הגליל המערבי — לרבות הקרב על עכו — ונפל בבירורה שבגליל המערבי ביום ג׳ בתמוז תש״ח (10.7.1948). בו ביום הובא למנוחת־עולמ׳ם בבית־הקברות בנהריה. הניח אשה וארבעה ילדים. לצבא ההגנה לישראל הצטרף בדרגת סמ״פ. אחרי מותו הועלה לו לדרגת סגן ראשון.

טהורי יהושע

בן אליעזר ונחמה. נולד בכ״ז במרחשון תרפ״ח (22.11.1927) בירושלים. למד בתלמוד־תורה, בבית־ספר עממי ובישיבת חברון (בירושלים) ובבת־ספר בחיפה ובפרדס־חנה. בינתים עברה המשפחה לחולון. שם נתמנה איזו לשו״ב בראשית ההתישבות במקום. בגלל מצבה הרפוי של המשפחה עזב יהושע את ה„ישיבה" והחל לעבוד במקצוע הדפוס. במשך זמן קצר התמחה במלאכה ועבד כסדר. היה פעיל ברנועת הנוער האגודתי ובהסתדרות „פ׳עלי אגודת ישראל". השתתף בכל ערב בשיעורי תורה בציבור ופ׳רסם בעי׳ון תנועתו „שערים" מאמרים, בהם דרש מהנוער הדתי פעילות ישובית בעיר ובכפר ומאמץ לקראת שלמות רוחנית עצמית כדי לחזק את יסודות הקדושה בחיי ארץ־הקודש הנבנית. הכורח החמרי ריתק אותו לעופרת של אותיות הדפוס, אך נפשו נמשכה לחיי קיבוץ חקלאי דתי, כפי שראה אותם בקיבוצ׳ תנועתו, כשהיה יוצא בימי פגרה לבקרם ולהתרענן בהם.

עם קריאה ראשונה התנדב למערכה והצטרף אל הפלוגה הדתית (היה השלישי ברשימת המתנדבים), התאמן והשתתף בפעולות מגן וקרב מתוך התלהבות של קיום מצוה בשמחה, אגב שמירת המשמעת בקור־רוח ובנאמנות. כאן נתגלו ביהט שאת מידותיו המשובחות בעזרה לחברים ובהשתדלות לרומם את רוחם וכן בלימוד תורה לשמה בשעות המנוחה שבין פעולה לפעולה. אחרי נפילת ה„ל״ה" בהרי יהודה ומאורע נבי־דניאל, משנחסמה הדרך לשליחת תגבורת לגוש עציון, התנדב לתגבורת הפלוגה הדתית שנשלחה שמה בדרך האויר. ציפה ימים אחדים בקוצר־רוח עד שיגיע תורו לקבלת מקום ב„פרימוס" וביום ט״ו באדר ב׳ תש״ח, לפני המראתו, הרם מדמו לבנק הדם שבב״ת־החולים העירוני בתל־אביב. מכתביו משם היו מלאים תהילת המקום והאנשים, הכורכים יחד תורה ועבודה ומסירות נפש על אדמת הקודש, כמשאת נפשו. נטה שכם בשמחה לעבודת הבורא בביצורים, בשמירה ובהגנה ובקרבות, וגם שם היה קובע עתים לתורה מתוך התעמקות מיוחדת. ביום שלפני האחרון לעמידת הגוש עצר ברימוני־יד את הלג׳ונרים הערבים שהתקרבו לעמדתם הקיצונית וחבריו הספיקו להיחלץ, אך הוא נפל שם ביום ד׳ באייר תש״ח. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים בכ״ה במרחשון תש״י (17.11.1949).

טובולסקי משה

בן יעקב־יוסף ומיכל. נולד בראש חודש אלול תרנ״ט (1899) בעיר סקידל שבפולין וקיבל בה השכלה תיכונית. בשנת 1924 עלה לארץ והיה אחר־כך פקיד ב„הלואה־וחסכון" בתל־אביב. כל ימיו בארץ היה חבר נאמן ומסור בכל לבו ל„הגנה". ביתו, שבו רוכזה הכרטיסיה של חברי ה„הגנה" בתל־אביב, היה „מרכז העצבים" של ה„ארגון" בימי המחתרת. כאן מוינו וסויגו האנשים למחלקותיהם ולכיתותיהם ולא פעם היה צורך להוריד את כל המסמכים האלה ל„סליק". למשה היה באותה תקופה כינוי של איש מחתרת „שבנא הסופר". עם גידול ארגון ה„הגנה" בתל־אביב היה לגזבר הסניף ונשא בכל דאגותיו הכספיות. עבד ללא חג ומועד, עמל להשיג כסף לצרכים הרבים ולא פעם נתן גם מכספו שלו. היה מקפיד ומחמיר בכספי הציבור ותובע נקיון־כפים ויושר. יחד עם נטל ההפקידים השונים שהוטל עליו השתתף גם באימונים והיה יוצא למחנות בימי חול ומועד.

בקום המדינה נקרא להמשיך בתפקידו ונתמנה לגזבר המחוז. הפעם נתקל בבעיות חדשות: עזרה למשפחות החיילים המגויסים ולמשפחות ההלו׳ם ומימון הפעולות. בהתגייסותו לצבא שירת בתפקיד גזבר חטיבת „קריתי". מת באיפן פתאומי ב־1 בנובמבר 1948, כתוצאה מהתאמצ׳ת ממושכת בעב׳דה והזנחת הט׳פול הרפואי. נקבר בנחלת־יצחק. השאיר אשה ושני בנים. אחרי מותו הועלה לו לדרגת סגן ראשון.

טובי נסים

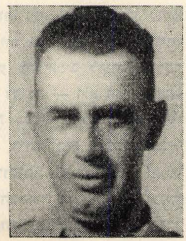

בן שלום וקמר. כשעלה בבחרותו לארץ מתימן, ב־1936, התיצב להגנת הישוב בשירות הנוטרות. במלחמת־העולם התגייס ליח׳דה עברית בצבא הבריט׳. המשיך לשרת בבריגדה העברית עד אחרי המלחמה. אחרי שחרורו מהצבא עבד כפועל חקלאי במושב כפר־חיים והצטרף לפלמ״ח.

משפרצה מלחמת־השחרור התיצב לשירות קרבי והשתתף בכל פעולות יחידתו עד שנפל בקרב אשדוד ב־3.6.1948. הועבר לנחלת־יצחק ב־7.11.1949.

טוביאנסקי מאיר (מישה)

(„טובי", „קיט", „יובל")

בן יעקב ווירה. נולד בשבועות תרס״ד (1904) בקובנה, ליטא. כבן 10 עבר עם משפחתו לפטרבורג, שם החל את לימודיו, אך ב־1920 חזרה משפחתו לקובנה ובה גמר את הגימנסיה העברית הראשונה ובהן כאכסטרן בבחינות־בגרות בגימנסיה בקובנה. את השכלתו האוניברסיטאית קיבל בליטא וברוסיה. מקצועו — מהנדס. שירת בצבא הליטאי וכבר אז גילה כשרון רב כחייל וקלע מצוין. היה חבר ב„אגודת היורים", זכה בה גם לפרסים רבים ובמסגרתה השתתף בכיבוש ממל.

חבר פעיל ב„מכבי". היה מן המעטים שעזבו את ליטא בשנת 1925 ועלו כחלוצים לארץ. בבואו לארץ עבד במשך שנתים בכל עבודה גופנית שנזדמנה לו. בשעת קידוח באר בבנימינה חלה בקדחת קשה ולפי דרישת הרופא נאלץ לבקש עבודה קלה יותר. השתדל תמיד להשתלם והרבה לקרוא בספרות מקצועית. ב־1926 למד בבית־הספר לשוטרים בירושלים, וכשנדרשו שוטרים לעיר העתיקה בימי חגיגות נבי־מוסה היה ראשון למתנדבים. לפי פקודת הרופא פרש מכל עבודה גופנית והשתקע בחיפה, ושם נתקבל למשטרה. שירותו זה נפסק עם מאורעות תרפ"ט. כשנשלח על־ידי הקצין הממונה עליו להדר־הכרמל סירב, באמרו כי גם בעיר התחתית מצויים יהודים וזקוקים יותר להגנה. עזר בהצלת יהודים ברחוב נצרת בחיפה. נאסר על־ידי הבריטים ונאשם בהריגת ערבי. עורך־הדין קיזרמן הגן עליו — ושוחרר, אך שוב לא יכול להישאר בחיפה. מאז היה חשוד בעיני הבריטים כחבר פעיל ב„הגנה". סבל רעב והיה בלי קורת גג לראשו. כאשר הוצעה לו ב„הגנה" עבודה בשכר סירב והוסיף לפעול בה בהתנדבות. ב־1931 התגדב עם עוד צעירים אחדים לעבודות רדיו של המשטרה הבריטית בירושלים, עבודה שהיתה כרוכה בסכנות, בין בידואים, הרחק מכל ישוב, מתוך כוונה שמקצוע זה יוכל להועיל ל„הגנה" בשעת הצורך. ואמנם עבודתו זו הביאה לאחר זמן תועלת מרובה לארגון ה„הגנה".

ב־1934 התחיל לעבוד בחברת האשלג בדרום ים־המלח. באותו זמן נשא אשה וגולד לו בן. בשנות 1938—1939 עבד בפירמה הבריטית „בלפור וביטי" כמנהל־עבודה ועשה הרבה — בניגוד לנטיית הפירמה — למען העסקת יהודים בתחומיה. לדרישת ה„הגנה" התגייס לצבא הבריטי ביתי מלחמת־העולם השניה ושירת 6 שנים בחיל־המהנדסים, עלה לדרגת מג'ור. בסוריה סיכן את חייו בתפקידים חשאיים למען ה„הגנה". בהיותו באיטליה עזר הרבה לפליטים יהודים. ביום נצחון בנות־הברית נתכבד בקבלת המסדר של כל הכיתות היהודיים בצבא הבריטי באלכסנדריה. כשחוזר מהצבא עבד כמהנדס במחנה הבריטי „אלנבי" בירושלים. ב־1947 נתקבל לעבודה בחברת־החשמל הירושלמית בתפקיד סגן־מהנדס בבנין מכונות ובהנחת כבלי־חשמל.

בראשית מלחמת־השחרור התגייס. נשא בעול עבודת ארגון ה„הגנה", שיצא בהדרגה מן המחתרת והיה לצבא חפשי. נתן את ידו לפעולות ה„הגנה" ולהקנת בורות קיבול למים לימי־המצ'ור. עם פרוץ מלחמת־השחרור שירת כמפקד מחנה־הקבע שנלר בירושלים, שהיה לא רק מחנה מזון, אלא גם מקים ריכוז למצרכי מזון. בתחילת אביב 1948 הועבר להיל־האויר בתפקיד מפקד שדות־התעופה באזור ירושלים. בעבודתו האורחית כמהנדס נתגלה כבעל תכונות טכניות ויחס הוגן לחברין בעבודה. נוח לבריות. ב„הגנה" — מפקד משובח ומארגן בר־יכולת. עצמאי בפיקודו. חי בפשטות. רחב־לב, ישר ונאמן ל„הגנה". בשעה שנשלח במאורעות 1936 להגנת אזור ימין־משה (מונטיפיורי הישנה), שהיה קשה להגן עליו מכל הבחינות, ענה שהוא „מוכן למלא כל פקודה שתוטל עליו בכל יכלתו". בסוף יוני 1948 השביע את קציניו וחייליו לצבא־ההגנה. למחרת אותו יום נסע לתל־אביב לקנות מצרכי־מזון. בו ביום אחרי הצהרים נקרא לישיבה דחופה — ולא חזר ממנה... נחשד במסירת ידיעות לידי האויב במטרת ריגול והומת ביריה על־ידי בית־דין־שדה צבאי שהוקם שלא כדין ביום כ"ג בסיון תש"ח (30.6.1948). החשד בוטל לאחר חקירה מדוקדקת כעבור שנה, והובע צער על המשגה הטרגי על־ידי הכנסת ושר־הבטחון. אחרי מותו הועניקה לו דרגת סרן. נקבר בחלקה בבית־ג'יז, אחד הכפרים הכבושים בדרך לירושלים, ואחר־כך הועברה גויתו בכבוד צבאי למנוחות להר־הרצל בירושלים ב־21.6.1951.

טוגנדהפט מיכה („מישו")

בן צבי ולאה. נולד בהודש דצמבר 1910 בעיר פשמישל, חבל גליציה (או אוסטריה). גמר בית־ספר תיכוני פולני והמשיך את לימודיו באוניברסיטה בלבוב בפקולטה למשפטים. עלה לארץ כחלוץ בשנת 1935. עבד בקיבוץ נען בחקלאות. מטעמי בריאות פרש משם בשנת 1940 ולאחר שסיים מועד שירותו בנ־טרות עבד זמן־מה בליטוש יהלומים. בזמן האחרון עבד כלבורנט במכון „ויז" ברחובות. בשנת 1945 נשא אשה.

חבר ה„הגנה" מיום עלייתו. בימי מלחמת־העולם השניה סיים בהצטיינות קורס לנוטרות (בדרגת קורפורל) ושירת בה שנתים. עם גיוס שנתונו לצבא ההגנה לישראל גויס לחמ"ד, ובעבודתו זו נספה לרגל התפוצצות ב־22.9.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות. חודש אחרי מותו נולד לו בן.

טויטו מרדכי (פזל)

בן סעיד־פרופסר וזייהה־לואיזה. נולד ביום 25 ביוני 1924 בתוניס. עם גמרו את בית־הספר „אליאנס" החל במלאכת תפירת נעלים וארנקים. משחר ימיו פיתח השקפה ציונית שהתבטאה הן בדרשותיו והן במעשיו בפועל, בצעדו בראש צעירים שהגנו על ר'בע־היהודים בשעת פרעות שערכו הערבים. בימי השלטון הנאצי אסרוהו כראש המתגוננים והחזיקוהו במחנה־מעצר, בו הועבד בעבודת־פרך, אך גם במחנה עשה נפשות לרעיון הציוני. עוד בתוניס עסק בגיוס חיילים לעזרת הארץ וגויס בעצמו למח"ל. השתלם בהכשרה של 6 חודשים בצרפת.

עלה לארץ במאי 1948 באניה „קדמה" ומיד התגייס. עבר את קליטה ובאר־יעקב. בהשתייכו לקומנדו הצרפתי אשר בפלמ"ח חלם להביא לגדודו את כל בני עירו בנכר. השתתף בקרבות באר־שבע. נפצע בידו אך הוסיף להילחם ונשלח לקרבות ביר־עסלוג'. בה־זמן פצוע שילב בשעת הצטלמות את ידיו לאחור כדי שלא יראו את תחבושותיו ולא לצער את הוריו. בזמן שמפקדו חיפש מתנדב לשם ניתוק הקשר הטלפוני בין ביר־עסלוג' ומפקדת האויב הופתע כשסיפרו לו כי מרדכי כבר הקדים לעשות זאת. נפל מכדורי האויב האחרונים בקרבות ביר־עסלוג' ב־26.12.1948, 3 ימים לאחר עלות הירייו לארץ. בו ביום נקבר ברביבים. ביום כ' באייר תשי"ב (15.5.1952) הועבר להר־הרצל בירושלים.

טוי? (כהן) שא..

בן אליהו ואסתר. נולד ב־3.9.1922 בירושלים במשפחה ותיקה בארץ. חונך ברוח הדת והמסורת. המצב החמרי הדחוק בבית הוריו אילצהו להתחיל בחיי עבודה מיד לאחר סיום חוק לימודיו בבית־הספר העממי לבנים. למד את מלאכת הסיתות, ובעבודה זו מצא את מחיתו. במשך תקופה ממושכת היה המפרנס היחידי של הוריו ואחיו ועמד להם בשעת דחקם.

בתחילת מלחמת־השחרור, עם הינתו צו הגיוס, התיצב בשורות הלוחמים והיה בין מגיני ירושלים. בנסיון לכיבוש העיר העתיקה התנדב לפעולה במוצררה. במשך שלושה ימים לחם בחירוף־נפש יחד עם חבריו ונשאר בין היחידים שחזרו מקרב זה. אחר־כך נשלח למשלט מלחה בהרי ירושלים. ביום 17.8.1948, לאחר שעות־שמירה רבות, נפל בשעת מנוחתו בהיפגעו מאחד הפגזים שהאויב המטיר על

המשלט. ברגעיו האחרונים אמר: „טוב לחיות בעד ארצנו, אבל טוב גם למות בעד גאולתה והירותה". היה קבור בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

טזים בנימין

בן אנשל ואסתר. נולד ב־23.10.1918 בעיר חז'אנוב שבמערב־גליציה (פולין) במשפחה חסידית, רחוקה מציונות. למד ב„חדר" ובבית־ספר פולני, גמר בית־ספר למסחר ועזר לאביו בניהול חנות ובית־מלאכה לבגדי גברים. כתוצאה ממחלה קשה, בהיותו תינוק בן שנה, הוטל ליקוי בגופו ומתוך כך התרחק ממשחקי חבריו, לבל יעגני לו והתמסר ביתר שקידה ללימודיו ואף הצטיין בהם והיה לעזר לחבריו הן בלימודים והן בעצה נבונה בבעיות חייהם הפעוטות. בעודו נער קטן נמשך אל הציונות. הצטרף לתנועת „השומר הדתי" של „הפועל המזרחי". אבל גם זאת העלים מאביו. במשך הזמן הרחיב עוז להתמסר גם בגלוי לפעולות בסניף. בראשית מלחמת־העולם השניה ברח הנער בנימין עם אחיו לרוסיה, וכשחזר אחרי השחרור נודע לו שהוריו ואחיו הבכור הושמדו באושביינצים ושאר האחים והאחיות פוזרים במחנות־עבודה. מיד הצטרף לקיבוץ־הכשרה של „תורה ועבודה" בקראקא ופעל למען יסוד סניפים וקיבוצי־הכשרה נוספים לתנועתו בעיר ובכל האזור. השתתף בהגנת בנין הקיבוץ נגד הפורעים הפולנים ונטה שכם לכל עבודה שהנ־חוה שאר החברים מחוסר תשומת־לב. יצא עם חבריו לגרמניה והשתתף ביסוד הקיבוץ „לנגב" במחנה פוקינג. עבר לצרפת, הפעיל ארצה באניה „לטרון" וגורש עם נוסעיה לקפריסין. שם נפגש עם שתי אחיותיו ששרדו בחיים ומצא גם קשר לאחיו. במאי 1947 הורשה לעלות לארץ.

אחרי שחרורו ממחנות עתלית וקרית־שמואל הצטרף לכפר־עציון בהרי חברון, התערה במהרה בחיי החברה והעבודה ועסק בהכשרת קרקע, ביעור ובנין. באביב תש"ח הגיעו אחיותיו ארצה, אך הוא לא יכול להיפגש אתן, כי כפר־עציון היה במצור. על אף חולשתו הגופנית התאמן, עבד בציורים ושמר בעבודות וצורף לצוות של מרגמה. ידע לשמור על רוחו הטובה, עד שנפל על משמרתו ביום נפול הכפר והגוש, ב־13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

טוכמן חנה

בת יצחק ואילזה. נולדה ב־15 באפריל 1917 באוסנאו אשר בצ'כיה. בת־זקונים למשפחה ציונית ותיקה ואמידה. בילדותה עברו הוריה לוינה ושם התחנכה. בת עשר נכנסה לתנועת „הכלת־לבן", חונכה לרעיון העליה לארץ. לאחר שסיימה את הגימנסיה יצאה להכשרת חקלאית ואחר־כך לקיבוץ־הכשרה עירוני. התעניינה בספרות ובאמנות התיאטרון וקנה לה השכלה מרכסיסטית. עם עלותה לארץ בסתיו 1937 הצטרפה לקיבוץ „בתלם" ועבדה בכנרת ובנען כחברה בגרעין שעלה אחר־כך לקיבוץ עצמאי לעין־גב. לאחר שעסקה בתעמיה, עברה שם, כעבור זמן מסוים, לעבודות מטבח, ואחר־כך לעבודה במחסן בגדי־הילדים וגם נשאה בתפקיד של סדרנית־עבודה. מנעוריה המוקדמים קיבלה הכשרה הגנתית והשתתפה בשמירה ובהגנה.

במלחמת־השחרור היתה מפקדת עמדה בחזית העיקרית של הנקודה. נפלה ב־10.6.1948, ביום־ההפגזה הראשון על עין־גב, כשנחפזה לתעלת־הקשר כדי להגיע לעמדתה. לאחר דקות מספר נמצאה בלי רוח חיים. היתה קבורה בטבריה והועברה לעין־גב. הניחה אחריה בעל ושני בנים.

בתפקיד גשש, בעזרה וחיפוי בשעת פינוי יד־מרדכי, במיקוש דרכי האויב, בפיצוץ גשרים וקו הרכבת בין עזה לאשדוד, בכיבוש בריר ובפעולות ליד הכפרים ברברה ועוד. בשל נטייתו והכשרתו לטכניקה הופקד לשירות ליד מרגמה. כשבא הביתה לחופשה קצרה הקדיש את רוב זמנו לניסויים בנשק חדש שאמר להמציא כדי להפעילו נגד האויב המצרי (אף כי חובב שלום היה לפי השקפותיו והעדיף מכשירי עבודה ויצירה על כלי־משחית).

ביום 8.7.1948 עמד עם מחלקתו המכותרת על משמר גבעה אחת בין כאוכבה לחוליקאת, וכשתקפו המצרים את המשלט בכוח משורין גדול, חיפו הוא וצבי גובר מכפר־ורבורג בירייות מרגמה עד הפגז האחרון ובקליעות טובות למטרה על נסיגת יתר החברים והם נשארו שם בשטח המכותר על־ידי האויב. נחשבו כנעדרים עד שקבריהם נמצאו כעבור שנה. הובא לקברות בכבוד צבאי בחיפה ביום 1.7.1949.

טוכמן משה (מוניק)

נולד בשנת 1926 בוארשה, פולין, למשפחת בעלי־מלאכה עניים. ילדותו ילדות מרה היתה ללא חינוך ולימוד בבית־ספר. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה וכיבוש וארשה על־ידי הגרמנים עזב את ביתו וברח לרוסיה. בדרך נדודיו של הנער בן ה־13 פגש בסבתא, אך שהה עמה זמן קצר ונשלח לסיביר. במשך שש שנים נדד ברחבי רוסיה וסיביר ועבד בכל עבודה קשה. אחר המלחמה חזר לעיר־הולדתו בפולין בתקוה למצוא שריד מהמשפחה הענפה. אך בבואו שמה נוכח, לשברון לבו, כי הוא בלבד השריד היחיד מכל המשפחה. בוארשה הצטרף לקיבוץ „דרור", התקשר לתנועה ולחברים ויצא עם קבוצתו בדרך לארץ־ישראל. הגיע לארץ בשנת 1947 באנית־המעפילים הקטנה „עליה". את כברת הדרך האחרונה לחוף הארץ עשה בשחיה. הצטרף לקיבוץ משמר־הים. בימי היותו בקיבוץ עבד בבנין, כשרוחו טובה עליו והחיוך לא סר מעל שפתיו. אחר 4 חדשים בקיבוץ, והימים כבר ימי מלחמת־השחרור, לא מצא לו מרגוע והחליט להתגייס לפלמ"ח. במסיבת־פרידה אמר: „אני שאני אחזור כמנצח, או שוב לא אשוב בכלל — אך לא אבייש אתכם".

טוכלר עמנואל־יצחק („עמי")

בן ד"ר צבי (הרמן) ועני. נולד ב־6.6.1929 בברסלוי (אז גרמניה) וב־1933 עלה ארצה עם הוריו. חינוכו ההזיל בגן־ילדים באחוזה שעל הר הכרמל בחיפה. עבר עם המשפחה להתיישבות הקלאית בנהריה ולמד שם בבית־הספר ואחרי שנים אחדות חזרו לביתם באחוזה ושם המשיך את לימודיו. נתגלה מילדותו כ„צבר". אמיץ ומסור, לוהם בבית לתוצרת עברית ועומד בחוץ נגד נער ערבי גדול ממנו בהרבה, כשהלה ניסה לגנוב דבר־מה מחצר יהודית באחוזה. התעניין בטכניקה ולפני סיום בית־הספר יצא ללמוד חשמלאות והתמחה ביחוד ברדיו־טכניקה. מנעוריו שירת בגדנ"ע ובחי"ש וביצע בהתלהבות כל משימה שהוטלה עליו: הדבקת כרוזים, קשר עם אנשי הישוב העצורים בעתלית, השתתפות במסע הנוער לכבוש מחדש את בירייה אחרי שתפסוה הבריטים ועוד. וחבריו זוכרים מקרה, כשהסתיר מהם שיש לו חום גבוה ויצא להדבקת כרוזים כבריא בין בריאים. בראשית 1947 התגייס להכשרת פלמ"ח של „הנוער העובד" במשמר־הים ובדצמבר ירד עם גדודו להגנת הנגב. השתתף בליווי שיירות ליד־מרדכי הנצורה, בשמירה על צינור המים, בקרבות עם כנופיות ובטיהור כפרים, בהבטחת התחבורה

בצבא שימש בתפקיד של מקשר. נפל בנבי־סמואל ב־24.4.1948 בפעולה הקרבית הראשונה בה השתתף על אדמת המולדת. למחרת נקבר בקרית־ענבים. ביום השנה לנפלו הוציאו חבריו במשמר־הים חוברת לזכרו.

טולידאנו חיים

בן יעקב ושמחה, נצר למשפחה הרב טולידאנו. נולד בחודש יוני 1904 בטבריה. רכש לו השכלה תיכונית ועבד בפקידות. היה חבר ה„הגנה" בימי מאורעות 1929. בימי ממשלת המנדט שירת במשטרה במשך 3 שנים (1933—1936). הפטרותו מתפקידו הממושך במשטרה בשנת 1936 באה מסיבת סירובו לאסור עולה בלתי־לגלי. היה חבר „המשמר־האזרחי" מימי המאורעות וחבר שירות הג„א בימי מלחמת־העולם השניה. מילא תפקידים במסירות, צנוע בדרכיו ונחבא אל הכלים. היה איש נוח לבריות. דאג לחינוך בניו להיותם נאמנים לאומה, והוא שימש להם מופת בדרכיו.

מיום פרוץ מלחמת־השחרור היה חבר „משמר העם" בירושלים. עם החמרת המצב החליט להתגייס לצבא ההגנה לישראל ולקח חלק פעיל בהגנת ירושלים. ב־10.6.1948, למחרת גיוסו, נפל בירושלים בהיפגעו מפגז. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הניח אשה ושני ילדים.

טולידאנו יהודה

בן־זקונים לברוך וחנה. נולד בכ' בסיון תרפ"ה (1925) בטבריה, בה עברו ימי נעוריו. למד בבית־ספר עממי ובסיימו אותו עבר לגימנסיה „בן־יהודה" בתל־אביב, אך נאלץ להפסיק את לימודיו כעבור שנה והחל ללמוד מלאכה. בהיותו בן 14 ראה בעיניו את ליל ההריגה בטבריה (ח' בתשרי תרצ"ט) בו נרצחו גם שנים מחבריו. מראה ההרס והגויות השרופות זיעזע אותו ביותר וכחוברת שיצאה לאור על־ידי בית־הספר העממי ליום השלושים ביטא את הזעזוע שבמפלה וההכרח בכוננות. רוח זו של כוננות ודריכות פיעמה בו מאז ואילך ובהגיעו לגיל 16 נתקבל כחבר ל„הגנה". בשורות ה„הגנה" גדל והיה לבחור הרואה את מטרת חייו בחישול כוח המגן העברי, ולאחר יום עבודה למד והדריך בנשק קל בטבריה, ירושלים ולאחרונה בתל־אביב. בהיותו בתל־אביב נאסר ביום הראשון ל„עוצר הגדול" ונשלח לרפיח, יחד עם חברי „הגנה" אחרים נלחם בתוך המחנה לעמידה גאה ומאורגנת של כל העצורים כלפי השלטון הזר. עם חיסול המחנה ברפיח הועבר ללטרון ושוחרר לאחר ארבעת חדשי מאסר. עם שחרורו עבר לירושלים, שם עבד וחזר גם לתפקידו ב„שורה", אך ימי חופשתו לא ארכו ובב־או לבלות את השבת עם הוריו בטבריה, הופיעו בלילה „שומרי החוק" ואסרוהו שנית. הועבר ללטרון ושוחרר כעבור חדשים מספר והוטל עליו להתיצב מדי יום בתחנת־המשטרה בתל־אביב. עם שובו לתל־אביב החל לעבוד בבית־מלאכה לקירור חשמלי. עם התחלת מאורעות־הדמים בדצמבר 1947, נטש את עבודתו ויחד עם מספר חברים למעצר לשעבר פנו ללשכת הגיוס וביקשו להתנדב כקבוצה מלוכדת לשירות מלא. ואמנם לאחרי ימי־אימונים מעטים נשלחו לשמור על בן־שמן הנצורה. באותו זמן הוצע לו תפקיד במגנגון ה„הגנה" בתל־אביב. הוא סירב לקבלו בטענו: „אם אנו הצעירים נעבור לתפקידים בעורף, לא יהיה מי שיעצור את האויב". לאחר כחדשיים נשלח לקורס מפקדי־כיתות שהתקיים בקריה. בסיום הקורס השתתף בפעולות בגבולות יפו, באזור רמלה ובכיבוש יזור.

עם הקמת חטיבת „גבעתי" צורף לגדוד אחד והשתתף בפעולות הגדוד במבצע „נחשון". לאחר המבצע עמד להישלח לקורס מפקדי מחלקות. פלישת צבאות ערב גרמה לשינוי בתכנית והוא הועבר לגדודו של צ'רה, הגדוד אשר ריכז בתוכו את מיטב הלוחמים ואשר רשם בדם את שורות מבצעיו הנועזים. בכ"ה באייר תש"ח (3 ביוני 1948) נפל כשהתקדם עם כיתתו במחלקה הפורצת לחבל בפולש המצרי שחנה באשדוד. נקבר בקבר־אחים בכפר־גורביוב.

טולידו שימן־טוב

בן נסים וזיזה. נולד ב־25 במארס 1918 בעיר פרובדיה שבבולגריה. לאחר שסיים חוק לימודיו בגימנסיה שירת שנים מספר בצבא הבולגרי כמפקד תותח אנטי־אוירי. ב־13 בפברואר 1936 עלה לארץ והתישב בחולון. עבד בבית־חרושת לנקניקים. בסוף שנת 1947 היה בין ראשוני המתנדבים שהתייצבו למערכה, ומאז היה בשירות ללא גיוס. באחד הימים חדר עם כיתה של 4 אנשים לשטח האויב ולפתע הותקפו על־ידי קבוצת ערבים שהחלה להמטיר עליהם אש. כשכיתתו החלה לסגת, נשמע קולו של שימן־טוב: „לא לאחור, בחורים, קדימה!" והסתער ראשון על האויב. מלא אמונה, בעל מרץ, מדריך וקורא לאומץ־רוח — כה דרכו בקרב. עוד בימי האימונים התבלט כשרונו ועל־כן נשלח לקורס־צלפים ואחר־כך היה רבוץ ימים תמימים בעמדתו ומפיל חללים באויב. לאחר שסיים את האימונים היה בין מבטיחי „דרך בורמה" לירושלים. ביום 17 בינואר 1948 השתתף בפעולת פיצוץ בית גדול שממנו צלפו על בתים ושיתקו בה את התנועה. שימן־טוב מילא תפקיד בחוליית החבלנים אשר פרצה אל הבית והניח בו את חומר־הנפץ. ביום 22 במארס 1948 השתתף בפעולת־ענשין בג'בליה. הוא הגיע בוחילה אל עמדה, תחת מטר כדורי האויב, והצליח להטיל דרך אשנביה שני רימונים ולחסל 4 מאנשי האויב שישבו בה. עניו היה ובחזרו מפעולה לא היה מרבה לספר על פעלו.

בסוף אפריל יצא לפעולה נגד הכפר תל־א־ריש, שחסם את דרך תל־אביב—בית־דגון. להסתערות זו קדמה כבר הרעשת תותחים, אשר הגיעו אז לראשונה לידי לוחמינו. הכפר נכבש ביום 28 באפריל 1948 ללא אבידות, אך בהאיר השחר פתח האויב בהתקפת־נגד ואילץ את לוחמינו לסגת תוך כדי אבידות קשות. בקרב הקצר שנערך עם האויב ב־28.4.1948 תפס שימן־טוב עמדה מאחורי ערימת בלוקים וצפה אל עבר האויב כדי לצלוף בו, אך בהרימו את ראשו פגע בו צרור כדורים והכריעו. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

טולידנו יצחק

נולד בשנת 1929. נפל בקרב במלכיה ב־3.6.1948. למחרת היום הובא לקבורה בצפת.

טולצ'ינסקי יובל

בן שלום ושושנה. נולד ב־9.4.1929 בחיפה. למד בבית־הספר הריאלי בהדר־הכרמל. מילדותו הרבה לטייל בארץ והיה חבר ומדריך בתנועת „הצופים" ובטיוליו עם הניכיו בין רכסי הכרמל עורר אותם לאהוב ולדעת את הטבע. עם סיום לימודיו יצא להכשרה מגויסת (פלמ"ח) של הצופים שנשלחה לקיבוץ דפנה. הוסיף לבוא במגע עם הניכיו ובמכתביו סיפר להם על חיי ההכשרה בקיבוץ ועל הנוער העולה, ועורר את בעיות הנוער בעיר.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בקרבות בגליל העליון. באחד ממכתביו להוריו כתב: „...אנו כבר יומים בעבודה... וכשחופרים בור לנטיעת עץ, בזמן שמצד, דך נשמעות יריות, יש הרגשה טובה..." נפל ביום הולדתו, ב־20.4.1948, בשעת ההתקפה על מבצר נבי־יושע וב־20.5.1948 נקבר שם. אחרי מותו שינו הוריו שם משפחתם ל„יובל".

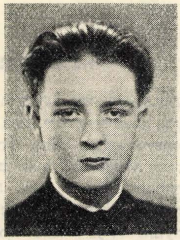
טומשוף שמשון (פליכס)

בן יוסף וחיה (יוהנה). נולד ב־26.5.1927 בוינה, בירת אוסטריה, אך מקום מגורי הוריו היה בברנו שבצ'כוסלובקיה. שם למד בבית־ספר עממי ואחר־כך בגימנסיה של הקהילה ה־יהודית. אחרי פלישת הנאצים לצ'כוסלובקיה שלחוהו הוריו ואת שני אחיו הקטנים ממנו בראשית אוגוסט 1939 ללונדון, ובדצמבר 1939 עלו הוריו לארץ, אך בגלל המלחמה לא יכלו להביא אתם את בניהם. בראשית מלחמת־העולם הוצאו הוא ואחיו וכל תלמידי בית־ספרו מלונדון לבדפורד. שמשון נמסר לבית משפחה נוצרית, למד במהרה את השפה האנגלית ואחרי שנתים, כשגמר את בית־הספר העממי, תפס בהצלחה את המקום הראשון, שזיכה אותו בסטיפנדיה להמשכת הלימודים בבית־הספר התיכון במגמה טכנית. בגלל נתיונתו הזרה לא יכול ליהנות מהסטיפנדיה והתחיל לעבוד כחניך בבית־מסחר גדול לחמרי־בנין וכלי־בית, אך הוסיף להשתלם בשיעורי־ערב. כבר בגיל 18 היה ממונה על אחד האגפים בעסק, בשש שנות חייו בבדפורד הוסיף לקיים את קשריו עם היהדות על־ידי ביקורים במשפחות יהודיות ובאמצעות מועדון הנוער ה־יהודי, בו היה כחבר ואחר־כך שימש בו כיושב־ראש הועד. היה פעיל בספורט וזכה באליפות העיר בפינג־פונג. זמן־מה היה גם ראש קבוצת כדורגל של מועדונו. בנובמבר 1945 עלה בידי ההורים להביא אליהם את בניהם לירושלים. שם התחיל שמשון לעבוד במקצוע שהתמחה בו באנגליה והתקדם במהירות בידיעותיו בעבריה. משלא מצא סיפוק בעבודתו עבר בקיץ 1946 לעבוד כפקיד אזרחי במחנה צבאי בריטי ליד עזה. עבודה זו הניחה את דעתו, אך בגלל חוסר הסיכויים לקביעות בה עבר בספטמבר 1947 לעבוד ב„ברקליס־בנק" בירושלים.

בדצמבר 1947 גויס לשירות חלקי בשמירה באזור מגורי הוריו, ברחוב שמואל הנביא, מול שייך־ג'ראח. ב־13.5.1948 גויס לשירות מלא ושימש בתפקיד מ"כ של חי"ם באותו אזור. בהפוגה הראשונה סיים קורס לסיירים וצורף לאחד הגדודים, אך בגלל בקיאותו בשטח באזור בתי מנדלבוים נשלח לשרת שם והשתתף בקרבות שנתחדשו אחרי ההפוגה. שמשון אהב חיים שקטים בחוג המשפחה. הרבה לקרוא ספרים ולהאזין לשידורי מוסיקה, בה התעניין מנעוריו. אם כי חיי העבא לא היו לפי רוחו, מילא את תפקידו כחייל ולוחם באנאמנות ובמסירות ובלי היסוסים, ובשקטו ובטחונו הנפשי השפיע על כל פקודיו וחבריו לנשק. לדברי חבריו־לנשק גילה גבורה ואומץ־לב בכל הפעולות שבהן השתתף ובעוד ריב הלוחמים ליד בתי מנדלבוים הוחלפו בתקופות השונות של הקרבות ונשלחו למנוחה — שהה הוא שם מתחילת הקמת העמדה ועד סופה. כאשר נכבשה העמדה באופן ארעי היה הוא בין הראשונים אשר כבשוה מחדש תוך קור־רוח והעזה רבה. ביום הראשון של ההפוגה השניה ערך הלגיון הערבי התקפה עזה על בתי מנדלבוים. שמשון, אשר רק שעתים לפני־כן היה בבית בחופשה של 24 שעות וביקר עוד באותו בוקר אצל חבריו בבנק, נשלח ממטה הגדוד להביא תגבורת אל המקום, ואחר עברו בראש התגבורת למקום תעודתו, חזר לבדו דרך פתח בלתי־מבוצר, בין שני בתים, נפגע מצרור כדורים ושם נפל ביום 18.7.1948. היה קבור בשייך־באדר וביום 30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

טונאץ' שמריהו (פאול)

בן בילא (אדאלברט בהונגרית) ואמיליה. נולד ב־9.4.1922 בסגדין שבהונגריה (עיר רבנותו של הד"ר עמנואל לב הנודע). סבל בגימנסיה בגלל יהדותו, ולולא יחסו האבהי של המנהל היה מגורש ממנה בגלל חליפת־דברים חריפה שבינו ובין אחד המורים האנטישמיים. בידעו שבגלל יהדותו לא יתקבל לאוניברסיטה השתתף, תוך כדי לימודיו בגימנסיה, בקורסים טכנולוגיים שונים וכשעבר בהצלחה את בחינת־הבגרות כבר היה מומחה בעבודות רדיו ומוטורים. הגיע לרמה אמנותית בנגינה בכינור. גמר קורס בן שנתים בסכניון שבעיר, והגיע לידיעה מושלמת בהונגרית, גרמנית, צרפתית ואנגלית. ב־1943 גויס לגדוד־עבודה באזור החזית ברוסיה וכמעט שנספה במחלת הצפדת. בהשתדלות אחיו הבכור הועבר לבודפשט, ולאחר שהחלים ממחלתו נשאר כלוא בעיר הנצורה וביצע הרבה מעשי־גבורה נועזים בשעת המצור. נפל בשבי הרוסי והצליח להימלט הביתה יחף וחולה. היה זקוק לשתי שנות החלמה עד שהבריא לגמרי ובינתים למד בשיעורי האוניברסיטה בעירו. משהגיעה אליו הידיעה על תקומת מדינת ישראל לא יכול עוד להישאר במולדתו הנכרית. חיפש ומצא קשרים עם נציגי ה„הגנה" ולפני צאתו לדרך בלי רשיון־יציאה סידר את „עזבונו". את ספריתו הפרטית, שהכילה כמה אלפי כרכים בעלי ערך, מסר למשמרת לספריית סייעיני בבודפשט ואת אוסף התכונות והפסילים למוזיאון העירוני של סגדין.

כשהגיע לארץ באוקטובר 1948 נשלח לשירות חינוך, בעבודה בבית־אלפא, אך הוא נשא את נפשו לשירות קרבי ולפי דרישתו נשלח ירושלימה, ושם נפל בעמדתו בנוטר־דם ביום 12.1.1949. היה קבור בשייך־באדר ב', ב־21.6.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים. שמו נחרת לזכרון על לוח־שיש בבית־הכנסת הגדול בעיר־הולדתו בסגדין.

טונדובסקי משה („מוסה")

בן אליעזר וחיה־אסתר. נולד ב־18 בינואר 1925 בדונסקה־זולה שבפולין. בהיותו תינוק עלו הוריו לארץ והתישבו בחיפה ובה גדל משה. לפני גמרו את בית־הספר התיכוני התגייס לצבא הבריטי (אוקטובר 1942) בלכתו בדרך שני אחיו הגדולים ממנו, את חמש שנות שירותו עשה תחילה בארץ־ישראל ובמצרים ואחר־כך עם הבריגדה באיטליה, בה פעל כרגם, בבלגיה, בהולנד ועוד. בהיותו בבלגיה סיים קורס למסריטים־מכוונים ובמקצוע זה עסק בהשתחררו מהצבא ועבד בקולנוע נודד שעל־יד ועדת התרבות של ה„הסתדרות" ובעבודה זו עבר את כל ישובי הצפון שחיבת אנשיהם היתה נודעת אליו (הם היו מכנים אותו: „משה'לה שלנו"). לאחר שנה וחצי של חיים אזרחיים התיצב לשירות העם עם מכוניתו בדצמבר 1947.

במלחמה התבלט בעוז־רוחו כמפקד וכמדריך מרגמות כאחד. בו

בזמן עשה הרבה גם למען צרכיהם התרבותיים של חבריו במחנה. מעשה בלישתו אחרי כנופית מרצחים בלב כפר ערב', ללא נשק וללא שיתוף חניכיו, העיד על רגש החברות שלו ואומץ־רוחו. הצטיין בארגון השיירות בדרך זכרון־יעקב—חיפה. השתתף כמפקד בפעולות התקפה על כפרי הסביבה וכיבוש בתים בהדר־הכרמל. לילה לפני נפלו עמד בקרבות רמת־יוחנן ונתמנה זמנית למפקד תחת מפקד הפלוגה שנהרג. מיד יצא שוב לפעולות לקראת כיבוש חיפה. נפל בהתמודדות עם צלף ערבי שעמד לשטן בדרך הכיבוש ברחוב הגביאים ביום א' ט' בניסן תש"ח (18 באפריל 1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

טופל שרגא

בן ישראל וליפשה. נולד ב־27.9.1913 בוילנה, פולין. בעודו ילד נתיחם מאמו. אביו נכה־מלחמה היה ותנאי הבית אילצוהו למסור את הבן לחינוך בבית דודו. בגיל צעיר עזב את ספסל הלימודים והתמהמה במלאכת הצבעות. ער לשאלות ה הדור והלאום הצטרף כחבר פעיל לתנועה החלוצית ועשה את הכשרתו החקלאית בגרוכוב ובשדלין. עלה ארצה בשנת 1938 ומיד נכנס לקיבוץ רמת־הכובש. לאחר שעבר בשמירה ובהגנה את ימי המאורעות תש"ו—תש"ח, שפקדו את קיבוצו באופן מיוחד וקשה, התגייס עם פרוץ המלחמה העולמית וצורף לבריגדה העברית מאז קיומה. עבר עמה כנהג את כל דרכה בחזיתות המלחמה באיטליה והשתתף בפעולה למען הפליטים והעלאתם לארץ. חבר מסור ועובד נאמן במשק וצנוע בביתו הקיבוצי. עמד בגבורה במערכות ההגנה על ישובו מאז ההתקפות הראשונות. היה מפקד משורין, בו השתתף בעצם הקרב ובאיסוף הפצועים וההרוגים. אחראי, רציני, דייקן ודואג לכל, וחלקו רב בעמידתה של רמת־הכובש.

ביום 9.6.1948 הופגזה רמת־הכובש קשות ומרסיסי אחד הפגזים נפצע ולאחר ניתוח מת. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברמת־הכובש ב־11.6.1948. הלך עריר.

טופל מרדכי

בן דויד ובאשה. נולד ב־15 במארס 1929 באוסטרוביץ אשר בפולין. במארס 1936 הגיע לארץ עם הוריו שהתישבו בתל־אביב. היה תלמיד בית־ספר תיכון. מגיל צעיר חבר ה„הגנה". עסק בהפצת העתון „מעריב" וחלם להיות מהנדס גיאולוגי כדי לגלות מקורות נפט בנגב. טס לאמריקה כדי ללמוד שם. שהה בה כשנה וחזר ארצה עם תחילת מלחמת־השחרור כטייס. היה בשירות עוד בראשית המלחמה, אך כדי שלא לקפח את מקור מחית המשפחה היה מוכר את עתוניו בצהרי כל יום ואחר־כך מספיק להגיע באוירונו בתפקיד מטילן למקומות נצורים והצניח להם תחמושת ומזון. עם שיבושי הדרכים היה טס לחיפה, ובעת הקרבות בקסטל — לירושלים.

נפל בערב יום הכרזת המדינה, ב־15 במאי 1948, בהגנת שדה־התעופה בתל־אביב שהופצץ באותו יום. נקבר למחרת היום בנחלת־יצחק. לזכרו חיברה המנגינה „שיר זכרון לגיבור ישראל", המלים של יגאל כרמי והמוסיקה של גבריאל גראו.

טופל צבי

בן מנדל. נולד ב־1923 במוגלנינ, מחוז וארשה, פולין, וגדל באוירת התבוללות בבית אביו הרופא. בראשית מלחמת־העולם השניה נתגלגל בנתיב הפליטים לרוסיה, שם עבד ולמד וב־1941 התנדב לצבא האדום ונפצע במלחמה. ב־1946 חזר לפולין, עשה הכשרתו בעיר ורוצלב, דחה את הפצרות אחיו להישאר בפולין, עבר גבולות ב„נתיב־הבריחה", העפיל ארצה באניה „תיאודור הרצל" ואחרי מאבק גופני עם הבריטים גורש לקפריסין. כעבור ששה חדשים הורשה לעלות ארצה בגלל מחלתו, הוכנס ישר לבית־החולים ונצטווה להתיצב במחנה עתלית אחרי החלמתו. ברח מבית־החולים, הצטרף באפיקים לקבוצת עולים, חבריו להעפלה, והסתגל יפה לעבודת גידול ירקות. התאמן להגנה בנשק ואמר למפקדו: „צריך לדעת להשתמש בנשק, אילו היינו מתאמנים בגולה והיה נשק בידינו לא היינו נשחטים ככבשים".

משפרצו המאורעות בראשית שנת תש"ח דרש צבי ממפקד המקום לגייסו. הופקד לשירות בשמירה ובליווי שיירות ודרש להעבירו ליחידה קרבית, באמרו למפקד המקום: „אני ואחי נשארו מכל משפחתנו שהושמדה. לעיני עברו קרונות־המות. אילו היו לנו אז בחורים עם נשק! ובכל רוצה אתה שאחרים ילכו לקרב ואני אתנון בשמירה? לא! רוצה אני להילחם ממש באויב. יודע אני שאני עלול להיהרג, אך כל ימי אבוז לחיי בידעי כי יכולתי להילחם ולא לחמתי, כי פחדתי ממות". לבסוף נענתה המפקדה להפצרותיו והעבירתו לשירות קרבי. מאז השתתף כמעט בכל הפעולות שבסביבה, נלחם בגשר, בצמח, בסג'רה הערבית ובכל מקום התיחס בביטול שבענוה לסכנות ותחת מטר אש היה זוחל לחלק אוכל לשוכבים במחסה כאחורי אבנים, להביא מזון לנקודה מנותקת ומופגזת, להוציא פצועים משדה־הקרב, והיה מבקש ותובע שישלחוהו לתפקידים כאלה. כשהוצעה לו חופשה, סירב לקבלה ולעזוב את חבריו במערכות־הקרב. ביום ו' באלול תש"ח (10.9.1948) יצא עם כיתת רגלים לסייר ליד ג'ב־יוסף שנתפס על־ידי כנופית קאוקג'י ושם נפל. ב־3.11.1953 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א', זכרו הועלה בחוברת „עשרה" — קובץ־זכרון של קיבוץ אפיקים.

טופצ'יק אברהם

בן אריה ולאה. נולד ביום י"ח באלול תר"ץ (1930) בפולין ועלה לארץ ב־1935. גמר את בית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב ועבד אחר־כך בבית־חרושת לאריגה. היה חבר מסור באצ"ל בתקופת המהתרת, עד שהדבר נודע להוריו והם הפצירו בו לפרוש מהארגון. זמן רב נשאר תקיף בדעתו, עד שנאלץ לוותר להם והתגייס למשטרת הישובים העבריים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בהגנת טירת־צבי ופעל במשורין להבטחת הדרך למקום משדה־נחום. אחר־כך בכיבוש זרעין, צנדלה ומוקיבלה וכן במסע על ג'נין. בכל הקרבות האלה פעל במכונת־יריה ועודד את חבריו לקרב. בימי ההפוגה נשלח לקורס מפקדי כיתות ומשחודשו הקרבות ירד אל הנגב. כשהתעכבה השיירה לרגעים מספר, ירד וחפן מלוא חפניו מאדמת הנגב בשמחה ובחדות נעורים. במבצע „אסף" השתתף בכיבוש שייך־נוראן וחרבת־מעין שליד נירים. נפל ביום 7 בדצמבר 1948 בהיערך התקפת־נגד של האויב על המשלטים האלה. נקבר בו ביום בנחלת־יצחק.

טורבינר יעקב

בן שלמה וחוה. נולד בשנת 1929 בעיירה בחובה ליד לובלין אשר בפולין. בימי השואה מצא מקלט יחד עם אמו בבית נוצרי. אחרי השחרור עבר ללובלין, הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" ויצא ב„גח"ב־הבריחה". ב־1945 העפיל באניה „שבתי לוינסקי" והיה בהכשרה מגויסת בגבעת־ברנר, שם התרכז גרעינו. היה שוקד על העבודה ועל ההגנה, תאב־לימוד ואיש פלמ"ח מסור.

במלחמת־השחרור עבר מחזית לחזית. השתתף באחרונה במסע לשחרור הנגב ונפל ליד רפיח ב־4.1.1949. היה קבור בגבולות. ביום ט"ז במנחם־אב תש"ט (11.8.1949) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

טורס שבתאי (סבי)

בן יצחק וברכה. נולד ביום 20.10.1926 בעיר סלוניקי אשר ביוון. למד בבית־ספר עממי ועם פלישת הנאצים ליוון הוגלתה המשפחה לגרמניה. הוא עצמו הצליח להימלט ולהסתתר באחד הכפרים ביוון, שם נשאר בחיים כרועה־צאן. עם תום מלחמת־העולם עלה ארצה בשנת 1945. זמן־מה עבד באילת־השחר, משם עבר לחיפה, בה היו לו קרובים, ועבד בעבודות שונות. היה חבר ב„הגנה" ופעיל ב„הפועל", ביחוד השתתף במשחקי כדורגל. אך פרצה מלחמת־השחרור, התיצב לשירות. השתתף בקרבות על חיפה ושחרורה. עבר קורס לחבלה, נלחם במערכות הקשות בואדי־רושמיה, עין־ע'זאל ועין־חוד, ומחיפה הועבר לגליל. בזמן המלחמה נשא אשה.

נפל כסמל בתל־אל־חנזיר, בהתפוצץ מוקש בידו, ב־17.10.1948. בן ביום נקבר בראש־פינה.

טוריז רוג'ר

Turriese, Roger

בן יוסף. נולד בשנת 1914 בצרפת. נפל בשעת צליפה בבתי מגדלבוים בירושלים ב־16.8.1948. למחרת היום הובא לקבורה בשייך־באדר א'. גויתו הועברה לבית־הקברות הנוצרי בחיפה.

טורצקי אליהו („אליק")

בן דויד ורחל. נולד ב־24.6.1930 בתל־אביב. עם סיום הלימודים בבית־הספר העממי בהרצליה עבר לבית־הספר המקצועי „מונטיפיורי", סיים בהצטיינות את הקורס השנתי למסגרות מכנית והתמסר כולו למקצוע המכניקה שה־ה אהוב עליו מאד. על אף היותו פועל ומרוויח את לחמו מעבודת יום, כדי להקל מעל הוריו את עול הפרנסה, היה ממשיך את לימודיו בערבים. בן שבע־עשרה וחצי שנה היה בפרוץ מלחמת־השחרור והוא נקרא לשירות צבא ההגנה לישראל יחד עם בני המחזור. רציני ושקט, ביישן מטבעו, לא אהב להתפאר, מילא את המוטל עליו בפשטות, באומץ ובצניעות. שירת כ־3 חדשים כמקשר בצבא ובמשך זמן קצר זה השתתף בפעולות מסוכנות רבות עם בני חטיבתו.

בפעולה הגדולה של לטרון נשלח מגדודו להודיע את דבר המפקד לפלוגה, אך לא הספיק להגיע למטרה ושוב לא חזר עוד לגדוד. נפל ב־26.5.1948 בקרב לטרון, במשך שנה וחצי לא נודע מקום נפילתו המדויק, גויתו נאספה עם יתר גויות חללי לטרון ביום 17.11.1949 והובאה לקבורת קבע על הר־הרצל בירושלים. בין עזבונותיו נשארה מחברת הנדסה מכנית מימי לימודיו בקורס המקצועי המעידה על נקיונו, דייקנות עבודתו, וכשרונו במכניקה ובחשבונות הכרוכים בה.

טורקניץ מרדכי

בן שמואל ושרה. נולד ב־25.8.1930 בפתח־תקוה. בהיותו תינוק לא יכול לבטא את שם־החיבה מוטי ונקרא מאז פוטי, וכשגדל קראו לו החברים פוטש. מילדותו שקט וצייתן ובחברת ילדים — „המנהיג". התחיל ללמוד בגימנסיה „אחד־העם" והמשיך בבית־הספר העיוני „פיק"א". היה תלמיד מתמיד ושקדן, שקט היה נסוך על פניו ובכל הליכותיו. המשיך את לימודיו בסמינר למורים על שם לוינסקי בתל־אביב, אך נאלץ להפסיקם בגלל הזרוק החמרי בבית הוריו והחל לעבוד במוסך. בתקופה זו נפלה אמו למשכב. עול העזרה בבית נפל על שכם פוטי, ואף־על־פי־כן השתתף בפעולות ב„מכבי" וב„הגנה". אף היה חבר בפלוגת „מכבי־אש מתנדבים". בקיץ תש"ח מתה עליו

אמו. מות האם המם את הנער. אפשר היה לראותו בהילוכו השקט סובב ללא מרגוע ליד בית־הכנסת בטלית ובתפילין. זמן קצר אחר־כך התגייס לצבא. השתתף בפעולות סיור בכביבות כפר־יעבץ.

נפצע בכפר־יעבץ בפגוע בו כדור בשעה שחש להציל את חברו. הועבר לבית־חולים ומת בו לאחר יומים ביום ט"ז בטבת תש"ח (29.12.1947). נקבר בפתח־תקוה.

טיטלבאום אברהם

בן משה וייפה. נולד ב־9 במארס 1925 ברישא (ז'שוב) אשר בגליציה. קיבל חינוך יהודי מסורתי ב„חדר" ואף למד לימודי־חול אצל מורה פרטי. במאי 1935 עלה לארץ עם משפחתו. מצב האבטלה אז בארץ הקשה על קליטתה הכלכלית של המשפחה, שנוסף לאברהם מנתה עוד 4 בנות, ועל־כן לקחהו דודו למשקו שבתל־עדשים. שם למד אברהם במשך 5 שנים, עבד במשק, התערה בחיי הארץ והיה לאיש־האדמה, גנן אוהב פרח ועץ, ישר־דרך, דואג למשפחתו בכל לבו ונכון לעזור לכל אדם. אחרי שובו מתל־עדשים עבד כעוזר בבנין וכל פרוטה שהרויח מסר לקיום המשפחה. חבר ה„הגנה" מנעוריו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס והיה לאיש־צבא, אם כי חיי צבא לא משכו את לבו, ובקרבות הראשונים עבר משבר נפשי קשה. „לא נולדתי להיות איש־צבא. אני איש־האדמה" — היה רגיל לאמור לקרוביו. למרות השקפתו זו היה בין ראשוני המתנדבים ומילא את חובתו תוך הכרה ומסירות. השתתף בקרבות משמר־העמק, במערכה נגד חילו של קאוקג'י. נפל ביום 6 במאי 1948 במורד הר־תבור יחד עם חבריו מגיני סגי־רה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבית־קשת.

טייבלים חיים

בן יהושע ולאה. נולד בד' בניסן תרפ"ז (1927) במינסק־מזובייצק שבפולין ועלה בשנת 1936 עם הוריו לארץ. המשפחה התישבה בכפר־ויתקין אצל האח הבכור, ושם למד חיים בבית־הספר והתערה בחיי המקום. חיי הכפר שבו את לבו והוא היה מאושר לצאת אל אביו הזורע בפר־ס ולעסוק בכל עבודות החקלאות. כשעזבה המשפחה את הכפר ועברה לפתח־תקוה, למד שם בבית־הספר לילדי העובדים, אך כבן 13 עזב את לימודיו ועבר לחיי עבודה כדי לעזור להוריו. בהגיעו לגיל 16 התגייס לנוטרות ושמר בשדות העמק ובכפר־ילדים. בתקופת מלחמת־העולם השניה עבד בבית־חרושת שסיפק ציוד מלחמתי לחזית המלחמה בנאצים. במות עליו אמו הצטרף לקיבוץ באר ויחד עמו עלה להתישבות בנגב. שם החלה תקופה חדשה בחייו. היה מכייר בשדות ועובר בקר־המים, מכיר כל שביל בנגב וכל אוהל בידואי. רבים מהשכנים הערבים הכירוהו והוא ידע את מנהגיהם וארחות חייהם. בקיבוץ הרבה לקרוא והיה צמא השכלה, שלא הספיק לרכוש לו בילדותו.

בפרוץ מלחמת־השחרור פעל כנוטר בליווי המשוריינים והשתתף בקרבות ליד עזה, בברייר ובדרכי הנגב. בקרב ליד סעד נתבלט אומץ־לבו, כשהניס יחד עם שני חבריו רבים מאנשי האויב. ביום 3 במארס 1948 נפצע בתאונת־דרכים קטלנית. המשורין שבו יצא נסע במהירות רבה, בגלל הסכנה, והתהפך בפרשת־דרכים ליד כפר ג'וליס. פצוע אנוש הועבר לבית־החולים „הדסה" בתל־אביב ומת שם בו ביום. גם העברתו למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה היתה בו ביום.

טיטלבוים (תמרי) דויד

בן שמחה ואסתר. נולד ב־29.8.1917 בביילסק־פודולסקי אשר בפולין. למד ב„תלמוד־תורה", ב„ישיבה" ובבית־ספר עממי. בגיל צעיר נתיתם. אחיותיו הקטנות הועלו לארץ־ישראל והוא שאף ללכת אחריהן. ב־1935 עבר לביאליסטוק, שם החל לעבוד כדי להרויח לפרנסתו והצטרף ל„השומר הדתי". נשה לספורט והיה בין הראשונים לפלוגת ההכשרה. ב־28.4.1938 עלה לארץ. דחה הצעה לסידור נוח בעיר והצטרף לקבוצת „אברהם" בכפר־פינס שליד כרכור. פרק־זמן ממושך עבד במשקי הקלאים בגבעת־עדה והיה לפועל חקלאי מובהק. ראה את עצמו אפוטרופוס לאחיותיו ודאג להן. ב־1942 התגנד לפלמ"ח. היה בין מארגני המחלקה הדתית בעיינות ובכפר־הרא"ה. סיים קורס מ"כ. הרבה לסייר בארץ והיה הרוח החיה במחלקה הדתית שעלתה ליריחו ושנאסרה אחר־כך על־ידי הבריטים. הצטיין בדאגתו לכל פרט קטן הדרוש לנוחיות פקודיו. ב־1946 חזר לכפר־עציון ועבד כחקלאי. אך גם שם הוסיף להיות פעיל בעניני ה„הגנה", הדריך והיה חבר בועדת־הבטחון של הכפר. התמסר לעבודת הכשרת הקרקע והחרישים והיה מלא שמחת יצירה. בחור זקוף ותמיר. הצטיין באפיו המתון והשקט ובבדיחות דעת. בקיץ תש"ו נשא אשה ונולד לו בן.

עם ראשית המערכה נתמנה למפקד כיתת מקלענים, והיה גם אחראי לעניני השמירה בכפר־עציון בתקופת המצור והקרבות. נפל עם פרוץ האויב לכפר ביום 13.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949). הניח אשה, רבקה, וילד.

טייכמן יעקב

בן משה. נולד בשנת 1926. עלה לארץ מפולין ב־1946. נפל ב־22.4.1948 בתל־א־ריש. הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

טייכנר אליעזר (לודוויג) („לודל")

בן חיים וגיטל. נולד ב־5.7.1915 בהמבורג שבגרמניה. למד בבית־הספר הריאלי „תלמוד־תורה" של הקהילה היהודית. נתחנך על יודעיו בשל מזגו הטוב ונדיבות־רוחו, ובשעות הפנאי היה עוזר לאביו בעסקו. אחרי עלות היטלר לשלטון עברה המשפחה לצ'כוסלובקיה על סמך נתינותה הצ'כית. האב מת ואליעזר השתקע במוראבסקה־אוסטראבה. למד מסגרות ונפתוח כהכשרה חלוצית והדריך בתנועת „הכבבי הצעיר". אחיותיו ואחיו עלו ארצה והוא שירת שנה בחיל־

הפרשים הצ׳כי עד השתלטות היטלר על המדינה וסילוק היהודים מהצבא. בגלל הצורך במדריכים עיכבו את עלייתו וכשהעפיל סוף־סוף באניה „אטלנטיק" גורש עם יתר העולים למאוריציוס אחרי התנגדות פעילה ותגרת־ידים עם החיילים הבריטים בנמל חיפה. גם שם רכש לו ידידים רבים בשל נכונותו לעזור לזולת ומכתביו היו מלאים געגועים יוקדים אל הארץ. שם ניסה להתגייס לצבא הצ׳כי ולא נתקבל בשל קוצר־ראיה. משנוסדה הבריגדה העברית התנדב אליה ונתקבל ומהאימונים במצרים קיבל ב־1945 חופשה קצרה לביקור אחיותיו ואחיו בארץ. הגיע עם הבריגדה עד בלגיה. משפוזר הגדוד ה־2 חזר ארצה ועבד במסגריה ובענף המספוא במשק דורות, ששתים מאחיותיו חברות בו, והשתרש במהרה בעבודה חקלאית ובחברה. מסיבות פרטיות עבר בראשית 1947 לחיפה ועבד וגר אצל אחיו.

בדצמבר 1947 התנדב לשירות חלקי, שלושה לילות בשבוע בעמדות משמר ומגן. השתתף והצטיין במקלען בקרבות לשחרור העיר. ב־15 במאי 1948 נקרא לגיוס מלא, צורף לחטיבה חדשה ונשלח לחזית לטרון. שם נפל בפגיעה ישירה של פגז ביום 6.6.1948. למחרת היום נקבר בנען. ב־18.5.1950 הועברו עצמותיו לחיפה. לשם הנצחת שמו הקימה המשפחה חדר־לימוד בבית־הספר „תלמוד־תורה" בחיפה.

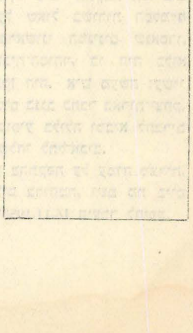
טייכנר נוח

בן אריה ויהודית. נולד ב־31.5.1928 בתל־אביב. מילדותו אהב ללמוד מהמעשה ומהספר, ולא נמשך אחרי הלימודים בבית־הספר. כשסיים את לימודיו בבית־הספר העממי נכנס כמתלמד במוסך ולמד חשמלאות־אוטומובילים. ביקר זמן־מה בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין, אך הדפיק גם כאן את הנסיון המעשי. היה בעל מרץ רב ותפיסה קלה בעבודה. מגיל צעיר היה חבר תנועת נוער. בהיותו בן 18 החליט לצאת ל„שנת־השירות" ככל בוגרי הגימנסיות. הצטרף לקבוצה של „הנוער העובד" שיצאה להכשרה מגויסת (פלמ״ח) בקיבוץ שדה־נחום ואחר־כך עברה לבית־השיטה. אף כאן גילה ענין בכל עבודה. בעל אופי תקיף ורצון חזק, מוכן לעזור לחלש, אך קשה ועקשן כלפי התקיפים.

חברו כותב: „עוד זכורה דמותו הצנומה במסע בנגב, איך צעד כששני תרמילים גדולים, שלקח מאחד הכושלים, על גבו..." כשנתים היה חבר בקבוצה זו עד עלייתם להתישבות. עם גמר הכשרת־החבלה פרצו המאורעות והוא החליט להמשיך בשירותו בפלמ״ח. עם פרוץ מלחמת־השחרור נשלח לקרית־ענבים. נפל בסביבות נוה־אילן בכ׳ באדר א׳ תש״ח (1.3.1948) באחת הפעולות על שמירת התחבורה לירושלים. בן גיום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

טיכו משה

נפל בקרב במלכיה ב־15.5.1948. מקום קבורתו לא נודע.

טיכואר (עפרוני) חיים (היינץ)

בן אריה ומרים. נולד ב־18.3.1929 בגליויץ שבשלזיה העילית (או גרמניה). עלה ארצה עם הוריו ב־1936 והתישבו בחיפה. גמר בית־ספר עממי והיה פעיל ב„המכבי הצעיר" ובחג״ם. עבד כסייד בשעות־הפנאי היה עוסק כחובב בפיסול אמנותי, כשבגר הצטרף ל„הגנה" וסיים קורסים לחובשים קרביים.

במלחמת־השחרור שירת באחד הגדודים. בהסתערות על משלט ליד משמר־הירדן נפל ביום ג׳ בתמוז תש״ח (10.7.1948).

טילאוף בן־ציון („בנצי")

בן יעקב ועדינה. נולד ב־4.10.1930 בשכונת הביכורים בירושלים. אביו, מנכבדי העדה, שקד על חינוכו והקנה לו תרבות עברית וערכיה שנטעו בו אהבה למולדת. ראשית חינוכו החל בבית־הספר „תחכמוני". המשפחה עברה לתל־אביב לשכונת שיראז, והנער המשיך וסיים את לימודיו בבית־הספר „ביאליק". בגיל 14 החל לפרנס עצמו מעבודת מסגרות ושאף להשתלם בלימודי חשמלאות בבית־הספר „מונטיפיורי".

כחניך בהג״ם היה פעיל בגדנ״ע והשתתף בסיורים ואימונים.

עם הקריאה הראשונה התיצב לשירות ובהכרת גאוה הכריז: „עכשיו הרוני חייל לגלי". צורף לאחד הגדודים בחט״ב ית״ש והשתתף בו כמקלען מומחה ובעל כשרון רב בפעולות בת״ם, שיח־מוניס, יהודיה ובית־דגון. גפל בכיבוש מחנה צריפין שנמסר על־ידי הבריטים לערבים. ב־10.5.1948 נשלחה כיתתו לפעולה ובהתבצרם באחד הבתים הותקפו משלושת עבריו על־ידי כיחות אויב חזקים, ולאחר שהאויב התקיף גם במשורין ולכוחות צה״ל לא היה נשק יעיל כנגדו, נאלצו לסגת בגרמם לאויב אבידות כבדות. בן־ציון היה אחד מאנשי הכיתה שחיפתה על הנסיגה. הוא נפצע מכדור אויב ונפל ב־11.6.1948. בן ביום הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. לזכר גיבורי הקרב הזה של מגיני צריפין הוקמה מצבת־זכרון במקום הקרב וניטע יער.

טיטיטיצקי ישראל

בן בנימין וחיה. נולד בג׳ בשבט תרפ״ט ביסוד־המעלה. גמר שם את בית־הספר העממי בהצטיינות. למד בבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל וכבן נפח כפרי שספג מילדותו את ההכרה בערכם של כלי עבודת האיכר — התמהה במקצועות הטכניים שבמשק החקלאי ואמר להכניס לבית־המלאכה של אביו את השכלולים החדשים. תוך כדי לימוד התקין מודל חדש של מחרשה והקדיש הרבה מרץ ומסירות בשעת יובל מקוה־ישראל להכנת תערוכת הכלים החקלאיים ובניית הדוגמאות. עבר את בחינת־הגמר בהצטיינות וקיבל תעודת סמכות במקצוע מכונות חקלאיות. אחד ממחנכיו כתב עליו: „שירבו כמוהו בישראל", בשנות לימודיו התאמן ב„הגנה" משלב גדנ״ע ואילך.

מראשית מלחמת־השחרור השתתף בהגנת הגליל העליון ובקרבות עם הכנופיות היה מטובי המקלענים ב„ברן" ומהמשתתפים בהתקפה על נבי־יושע. בשעת הנסיגה נשאר לחיפוי, העביר את הברן מחלון לחלון וירה בלי הרף עד שחבריו עלו על האוטובוסים. כשנשאר יחידי, הטיל את עצמו מהמצודה והתגלגל עם הברן במורד ההר, וכך ניצל, אך נפגע

בברכו. לא קיבל את הטיפול הדרוש ובגלל צליעתו לא יכול לצאת לפעולות. אך כשבאה ההתקפה על משמר־הירדן לא נתנו לבו להישאר בבית, דרש לשתף אותו בהגנת המקום באמרו, שלחפות יוכל גם בצליעה. שם נתרסק מפגיעת פגז ביום 5.6.1948. נקבר ביסוד־המעלה.

טוליוב אליהו

בן דויד יחזקאל. נולד ב־1926 באדר תרפ"ו בבוכרה. בן לישפחה שומרת־דת ומיוחסת בקהילה היהודית. עלה לארץ עם הוריו בשנת 1932 והתישבו בירושלים. למד בבית־הספר העיוני לבנים. עם סיום לימודיו עבר לנתניה ולמד את מלאכת ליטוש היהלומים. הצטרף למחתרת אצ"ל. במחתרת מילא תפקידים בהתלהבות רבה. עבר מנתניה לירושלים והצטרף לגונדת ה־30 ע"ב היוסדה על־ידי יוצאי כלא לטרון.

עם הצטרפות אצ"ל לצה"ל צורף ליחידתם ולהם עמהם בקרבות רבים. בקרבו האחרון הגן על מלחה הכבושה. ראה את רוב חבריו נופלים בעמדה ילא נסוג. יחידי עמד והמטיר אש על האויב מעמדה קיצונית ביותר, עד שבסוף נפל גם הוא ביום ח' בתמוז תש"ח. היה קבור בשייח' בארד א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. חברו כתב עליו שיר אקרוסטיכי הפותח ב"איך נפל גיבור אמיץ ויקיר".

טילמן צבי

בן מנחם־אליעזר ופייגה. נולד ב־7.5.1913 בסאמבור שבמזרח גליציה והיה בן־זקונים למשפחה חסידית אמידה. למד ב"חדרים" ובבית־ספר עממי ובגימנסיה ממשלתית בפולין. הלך בעקבות אחיו לתנועות־הנוער של "השומר הצעיר" ו"גורדוניה" ובעוד שהם הוסיפו ללכת בדרכם זו ואחד מהם הוא חבר בקיבוץ מרחביה, נשאר הוא נאמן למסורת האבות, הרבה לשקוד על התלמוד בבית־המדרש והצטרף לתנועת־הנוער "בני־עקיבא", בה שימש שנים אחדות כמדריך וכחבר ההנהגה. התחבב על חניכיו גם כחבר ע"מ, שלמדנותו לא פגמה בחן שובבות־הנעורים שלו. ע"ד בבחינת־כניסה ל"ישיבת הכמי לובלין", אך מטעמים שונים לא למד בה. עבר את בחינת־הבגרות והתכונן לעלות לארץ ללמוד באוניברסיטה. משבא לארץ ב־1935 גברה בו ההכרה החלוצית והצטרף לקבוצת "אברהם" של "הפועל המזרחי" בכפר־סירקין. עבד עבודה שכירה בפרדסים ובבנין בכרכור וישמש גם כפנקסן. היה קובע יום־יום עתים לתורה, ללמוד וללמד, ונודע כתלמיד־חכם שרבנים גדולי תורה נהגו משיחותיו ומהרצאותיו התלמודיות. בשנות מאורעות הדמים תרצ"ו—תרצ"ח התאמן ב"הגנה" ושמר בלילות. זמן־מה שימש סגן מזכיר לשכת־העבודה בכרכור והיה מקובל על ציבור הפועלים. בראשית תרצ"ח יצא לחדשים מספר לגליציה בשליחות חינוכית מטעם "בני־עקיבא". באותו הזמן הצטרפה לקבוצה חברה מחניכות עליית הנוער הדתי. צבי הסכים לתת לה שיעורים בתורה ובמפרשים. ידידותם נתחזקה ובחודש ניסן תש"ב באו בברית הנישואין. בתקופה זו שימש כגזבר הקבוצה וגילה חוש מסחרי וידיעה בענינים כספיים. בחורף תש"ד עבר עם אשתו להתנחל בכפר־עציון. שם עבד בקביעות ביעור ההרים והוטיף לקבוע עתים לתורה לעצמו ולחברים. חדשים אחדים שהה בכפר־הרא"ה במכון "הלכה ברורה", לבירור הלכות המצוות התלויות בארץ. באביב תש"ו הושאר את אשתו ובנו הקטן בקבוצה ועבד שנה וחצי כשליח ומדריך ומנהל ענינים בקבוצת תנועתו במחנות בגרמניה. אחריכן שימש כמרכז התנועה באזור האמריקני בגרמניה. עסק גם בארגון שיירות מעפילים. חברים שראוהו בפעולתו סיפרו רבות על כשרונו ומסירותו בעבודה. אחרי עבודה מפרכת, מתוך הזנחת צרכי עצמו, היה מקדיש שעות לילה לשיעורי תורה וללימוד עצמי. נכונותו לעזרת חברים לא ידעה גבול.

בשלהי תש"ז חזר לכפר־עציון ואחרי החגים שוב עמדו לשלחו לפעולה במחנות בקפריסין, אלא שבינתים החלה מלחמת־השחרור. בחדשי המצור מילא את חובתו בעבודה ובשמירה, בעבודות ביצורים ובניהול חשבונות הקבוצה ויחידות מגויסות. אף בחדשי המצור ניהל שני חוגים תורניים לתלמוד במסכת סנהדרין ולרמב"ם בהלכות מלכים, וכן עסק בבירור הלכית בדבר היתרים בעניני שבת וכשרות בשעת מלחמת־מצוה. בימי הקרב האחרון היה בעמדה מספר 5. אור ליום 13.5.1948, יום נפול הגוש, בא אל מקום המפקדה אשר במנזר הגרמני כדי להתיעץ בדבר גורל הנפר. בעת מבצע "ליקוט העצמות" נמצאו במקלט מתחת למנזר שרידים מבגדיו וקטעי יומנו ומכתבים ורשימת דברי תורה בכרך־ידו. שרידי עצמותיו הובאו לקבורה, יחד עם עצמות שאר החברים ש"אכפ" שם, ביום 17.11.1949 להר־הרצל בירושלים.

טיקוצקי אהרן

בן אברהם ועטיל. נולד ב־1926 בפתח־תקוה. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך עבד במלאכת האפיה. היה חבר ב"המכבי הצעיר" וב"הגנה", ובראשית 1948 התגייס להגנת המולדת.

השתתף בפעולות בואדי־ערה, זכרון־יעקב, הרי אפרים, כיבוש כפר־סבא הערבית, חיריה, סאקיה ועיד. שירת באחד הגדודים בצבא ההגנה לישראל. בהוציאו פצוע משדה־הקרב אשר בלטרון ביום י"ז באייר תש"ח (26 במאי 1948) נפגע אף הוא ונפל.

טירון יוסף

בן יצחק ומינה. נולד בשנת 1912, עלה לארץ בשנת 1938, נפל בצמח ב־18.5.1948. הובא לקבורה בכנרת ב־21.5.1948.

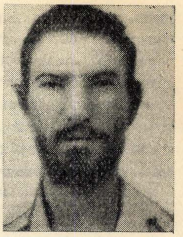
טירם שאול

בן יוסף ורוזה. נולד ב־4 ביולי 1927 בעיר אופבה בצ'כיה ועלה לארץ ב־20 בדצמבר 1939. למד בבית־ספר עממי ובבית־הספר החקלאי במקוה ישראל. משסיים את לימודיו עבד בחקלאות. בהגיעו לגיל 16 וחצי הצטרף לפלמ"ח, אם כי ניסו למנוע ממנו מכך משום גילו הרך. בימי התקפת הבריטים על ביריה פעל שאול בשורות הפלמ"ח הדתי והיה מראשוני המגינים שנאספו בהשתחררו מבית־הסוהר, בו היה כלוא כשנה, חזר למשק ושימש שומר־שדות. שתקן היה. איש מעשה ועשוי ללא חת. עם פרוץ המאורעות שמר על קו־המים בנגב כחבר בארות־יצחק, כשהדרך למשק היתה מנותקת היה שאול מופיע בלילה ומביא לחברים דרישות־שלום מנשותיהם וילדיהם שפנו ונשלחו לתל־אביב.

כשגויס לחטיבת־הנגב פעל כסייר. נפצע בהתקפה על עמדה מצרית, בשעת כיבוש אבו־גאבר, והובא לבית־החולים ברוחמה, ושם מת ביום 17 ביולי 1948. היה קבור בבארות־יצחק. ב־16.11.1950 הועבר לחיפה.

טירי שלום

בן סעדיה ויונה. נולד ב־1918 בתימן. למד ב„תלמוד־תורה" ואחר־כך יצא לעבודה. ב־1945 עלה עם המשפחה לארץ. עבד כפועל חקלאי באבן־יהודה והתגורר בשכונת עין־יעקב הסמוכה עם אשתו ושלושת ילדיו.

במלחמת־השחרור מילא את חובתו במסגרת חי"ם בשמירה בלילות אחרי ימי עבודה. נפצע בשעת שמירה בגוש תל־מונד, ליד כפר־הס, והובא לבית־החולים ביילינסון ושם מת מפצעיו בח' בטבת תש"ט (9.1.1949). למחרת היום הובא לקבורה באבן־יהודה.

טירקהיימר ארנסט

בן יוליוס ואלזה. נולד בשנת 1905 באוגסבורג שבגרמניה. נהרג בתאונת־דרכים ב־15.2.1948. הובא לקבורה בגבעת־ברנר.

טירקל ישראל

בן אברהם וחוה. נולד בשנת 1909 בעיר טרמבובלה בפולין. למד תחילה ב„חדר" ומשנגמרה מלחמת־העולם הראשונה נכנס לבית־ספר תיכוני בוארשה. גמר סמינר ממשלתי למורים והורה שנתים בבתי־הספר של „תרבות" עד עלייתו לארץ. היה חבר „השומר הצעיר" ופעיל בארגוני נוער. בראשית תרצ"ו, מיד עם עלייתו, נתקבל כמורה בבית־הספר העממי בטבריה. מחוץ להוראה כללית בכיתות נמוכות הורה ציור ומלאכה. כעבור שנה קיבל על עצמו גם הוראת מקצועות הטבע ובפרט פיסיקה בכיתות הגבוהות. את רוב מכשירי־ההדגמה הדרושים צריך היה להתקין בעצמו. בינתים סיים קורס להשתלמות בחקלאות בבית־הספר „כדורי" ואחר־כך לימד את תלמידיו גם פרק בהלכות גינות־ירק. בפברת שנת תרצ"ח נסע לפולין והעלה משם את ארוסתו. ביתו מאורעות תרצ"ו הצטרף ל„הגנה", הגיע לדרגת מדריך ולידיו נמסרו הפיקוח על העמדות ביום וסידור השמירה בלילה. עם תחילת מלחמת־העולם השניה התגייס הוא ואשתו לצבא הבריטי. זמן־מה עסק גם בגיוס צעירים, כשהוחזר לשם כך לטבריה והצליח בעקירת ההשתמטות. תחילה שירת במסגרת הצבא הבריטי ואחר־כך בבריגדה העברית. השתתף במסע ארוך מצפון־אפריקה דרך איטליה וגרמניה להולנד. בשנת 1944—1945 עשה שם בעניני העליה הבלתי־לגלית של הפליטים ועסק גם בקרב הנוער בהדרכה ובהוראה. השתתף שם ביסוד בית־ספר עברי, בו הורה והטיף לציונות. בהשפעתו עלו רבים מחניכיו לארץ־ישראל. בסוף 1945 חזר לארץ. על־פי בקשתו הועבר לירושלים להוראה ב„מרכזיה", לימד את תלמידי כיתתו חשמלאות, שרברבות, מסגרות ונגרות. יסד שם גם מחלקה חדשה להוראת מלאכה בשם „בדק בית" ועיבד תכנית־לימודים מקצועית שאושרה על־ידי מחלקת החינוך של עיריית ירושלים.

בראשית מלחמת־השחרור נמנה עם מגיני ירושלים. פיקד על העמדות בשכונת מונטיפיורי החדשה. שימש בדרגת סיפקד מחלקה. נפל ב־8.6.1948 בתלפיות. נהרג מפגיעת פגז. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה וילד. את מחלקת „בדק בית" אשר יסד קראו חבריו מורי „מרכזיה" על שמו של המנוח.

טישלר דויד

בן פריץ. נולד ב־31.5.1925 בברסלוי (או גרמניה). מילדותו חבר בתנועת נוער־ציוני־תלוצית. הוריו רצו כי יוסיף ללמוד בגימנסיה אך הוא סירב, אם כי הלימודים היו אהובים עליו. הוא נוכח כי לא יוכל להישאר בגרמניה תחת שלטון הנאצים, זמן־ניה עבד במסגרות ואחר־כך נסע לוניה להכשרה חקלאית בחות־אכירים ועבד ברפת ובפלחה. הצטרף לקבוצת „דרור" של „השומר הצעיר" שעלתה ארצה בשנת 1940 ונתקבלה ל„חברת־הנוער" בקיבוץ משמר־העמק. לאחר שהוריו נרצחו בידי הנאצים עמד בקשר עם דודו באמריקה שביקשו לבוא אליו, אך הוא ענה לו בסירוב מוחלט. לאחר שנתים וחצי ב„חברת־הנוער" נתקבל כחבר בקיבוץ מזרע. התבלט בחברה כאחד החברים המרכזיים, נכון לעזור לזולת ושמח בתפקידו, אך היה עליו גם להתגבר על משבר נפשי, כשגילה פרצות בהגשמת האידיאל החלוצי, אך מן הלבטים יצא מחוזק יותר בחביעותיו מעצמו ומהחברים גם יחד. במשק עבד בענף הפלחה, אהב את השדות והמכונה. בשעות הפנאי השתלם בלימודים, שאף ללמוד כל דבר הכרוך במשק, וערבים שלמים היה יושב על ספריו.

עוד לפני פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לנוטרות בשליחות הקיבוץ. עם פרוץ המלחמה נשלח לקורס מ"כ בצבא. השתתף בקרבות טירת־צבי ומשמר־העמק. אחר־כך נשלח לקורס מ"מ. בפשטות חביבה ידע לקיים את תפקידו כמפקד. נפל במשלט בית־סוסין ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948). הובא לקבורה בנען. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה ב־18.5.1950. זכרו הועלה בקובץ „לזכרם" של חללי מזרע.

טישלר דויד

בן יעקב וקיילה. נולד בשנת 1924 בבנזין שבפולין ובראשית 1925 העלוהו עמם הוריו לארץ. למד בבית־הספר העממי ברמת־גן והמשיך בבית־ספר תיכון עד כיתה ז'. על סמך חיבוריו היפים ושקידתו בקריאה ובכתיבה עודדוהו מוריו לעבודה ספרותית. היה חבר פעיל ב„הנוער העובד". משהוכרח להפסיק את לימודיו בגלל תוסר אמצעים הלך להדריך חבורת־נוער בבית־השיטה, ובהצטיינו בהדרכה הוחלט לשלחו להשתלמות בסמינריון למרכזים. אחר־כך הצטרף לפלמ"ח בבית־השיטה והשתתף בפעולות נגד הבריטים. עם תום שירותו הוכרח לחזור הביתה לעזרת הוריו שהזדקנו ועבד בבית־חרושת ברמת־גן. בשנה אחת נתיחם מאביו ומאמו ואז נענה לקריאת דודתו מרמת־רחל והצטרף אל המשק. עוד לא הספיק להיקלט בעבודות המשק ההררי, השונה כל־כך ממשק העמק שעבד בו, והנה החלה המלחמה נגד הערבים, שדרשה את הפעלת סגולות־הלחימה שלו שרכש בפלמ"ח. מילא את חובתו בשמירה ובהגנה ועודד את חבריו בתקופה, כי תלאות אלה יביאו לנו את המדינה.

אחרי יום של הפגנה קשה כתב לאחותו: „אין דבר, אפשר לטבול, יהיה טוב. אינני יודע מתי, אך יהיה טוב, מוכרח להיות טוב". — אלא שהוא לא זכה להגיע לכך, כי בשעת הנסיגה מרמת־רחל, ביום 22.5.1948, כשנשאר עם חברים אחדים אחרונים לנסיגה, ניסו לעלות למכונית־המים של המשק ובאותו רגע פגע בהם פגז האויב וריסקם. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־8.9.1950 הועבר לרמת־רחל.

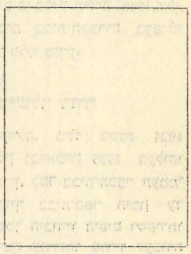
טישלר שלום

בן חיים ויוכבד. נולד ב־14.12.1929 בשכונת ברוכוב (גבעתים). שם גמר את בית־הספר העממי וכיתות־ההמשך. היה חובב מוסיקה. עשה זמן־מה בהכשרה בקיבוץ שריד. כבנו של חבר־"הגנה" ותיק ומסור לתפקידיו הצטרף אף הוא לשורותיה עוד ב־1943. ב־1945 התגייס לנוטרות, סיים את הקורס בכפר־ילדים, שירת בתחנת תל־חיים ואחרי זה בקיבוץ "אפעל", מקום שם עמדה או בקצה גוש הישוב היהודי נקודת־משמר קיבוצית מול הישוב הערבי העויין. בתקופת המתיחות והכוננות המוגברת שלפני הכרעת או"ם נתמנה לשליש במפקדת "נפת העיין" ומילא את תפקידו בכושר ובהתמצאות של ותיק ומנוסה. משהחלו הקרבות אחרי הכרעת או"ם עבר לשירות קרבי באחד מגדודי חטיבת "אלכסנדרוני". סיים קורס לחבלנים ובמשך הזמן עלה לדרגת סמל מ"כ.

השתתף בקרבות הל־ליטוינסקי, כפר סלמה, טנטורה, ובאחרונה בחזית לטרון. מפקדיו וחבריו מספרים רבות על גבורתו וקור־רוחו במצבים המסוכנים ביותר, כיצד הוציא נפגעים תחת מטר אש האויב, והתנדב לחפות על נסיגות ולבלום באש מקלעו את התקדמות האויב. גם פעולתו האחרונה היתה בלימת התקדמות כזו. כשמחלקתו הוכרחה לסגת מעמדתה האחרונה לביר־חילו היה הוא אחרוני הנסוגים תחת אש־אויב קטלנית. פרואם רץ חזרה, על דעת עצמו, תפס עמדת־אש טובה וביריותיו הבלתי־פוסקות במשך שעה עצר את האויב ואיפשר לחבריו להימלט, אך הוא עצמו נספה שם ב־26.5.1948. ב־1.1.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

טלפס גרשון

בן ישעיהו. נולד בשנת 1928. נפל על־יד נגבה בפעולת "אן פאר" ב־10.7.1948. למחרת היום הובא לקבורה בפתח־תקוה.

טלבי יוסף ("יוסקו")

בן יצחק ומזל. נולד ב־1.1.1919 בעיר רוצ'וק אשר בבולגריה. אביו יצא בשלום ממלחמת־העולם הראשונה ועבר לגור בכפר, והבן גדל בחיק הטבע. משם עברו ההורים לעיר מחוז ופתחו חנות. החנות נשרפה והם עברו לסיפיה. המשפחה נתדלדלה והנער ראה עוני. סיים את בית־הספר העממי ונתקבל כחניך במשרד טכני לעבודות חשמל. בערבים למד בבית־ספר של "אורט" במחלקת החשמלאות. למד ארבע שנים וקיבל תעודת "טכנאי־חשמל". בצעירותו היה חבר בית"ר, אחר־כך עבר לאגודה המכונה בשם "מועדון יהודי עממי", הקשור קשר הדוק עם התנועה האנטישפיסטית הקומוניסטית. באותו זמן הכיר את רעיתו בחיים שהיתה ציונית. גויס לצבא הבולגרי, שירת שנתים בגדוד התותחנים, נסיונותיו שם והד השואה שירדה על יהדות אירופה עשו אותו לנאמן־ציון. עלה ארצה ב־25.12.1945 כחבר תנועת "החלוץ הצעיר" יחד עם רעיתו וקבוצה של חמישים איש. עם הגיעו לארץ הצטרף לקיבוץ נען. שם עברה עליו "השבת השחורה" והועבר ללטרון. לאחר שלא יכול להתערות בקיבוץ עבר למושב כפר־חיטים. שם עשה כמחצית השנה ועבר אחר־כך לתל־אביב. היה בעל נפש ומחונן בתבונת־כפים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לצה"ל. שירת באחד הגדודים של חטיבת "גולני", התאמן בסביבות קיבוץ אלונים. משם עבר לגליל. הצטיין בקרבות. נלחם עד הרגע האחרון אף־על־פי שנפצע פעמים מספר. נפל ב־6.5.1948 בבית־קשת ושם נקבר. הניח אחריו אשה, הרמינה.

טלר חיים

בן ירוחם־פישל ובלה. נולד ב־20.1.1929 בטרנופול אשר בפולין. עלה ארצה עם הוריו בשנת 1935. בימי המאורעות בשנת 1939 נרצח אביו בדרכו לעבודתו בעיר התחתית בחיפה. חיים עוד היה אז קטן, אך שמר בלבו את הכאב והזעם על רצח אביו, ובהיותו בן 16 היה לחבר ב"הגנה". לאחר סיום לימודיו בבית־הספר העממי נאלץ לעזור לאמו בפרנסת הבית. החל לעבוד במשרד של חברת־החשמל בחיפה. מיד התחבב על העובדים ובהתעניינו בכל הנעשה במשרד רכש לו את הידיעות הדרושות בעבודתו. הוסיף ללמוד בשיעורי־ערב, ותודות לשקדנותו עמד בבחינות־הבגרות לאחר תקופת־לימודים מקוצרת. רצה להמשיך בלימודיו, אך ביניתים פרצה מלחמת־השחרור והוא נשלח לקורסי־אלחוטאים. השתתף בפעולות קרביות בגליל התחתון ובעמק והיה בין כובשי בית־שאן. השתתף גם בקרב על גשר ובכיבוש צמח.

נפל ב־6.5.1948 בכפר הערבי ערב־אל־זביח שליד סג'רה, במלאו תפקיד אלחוטאי. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבית־קשת.

טמקר אליהו ("אדי")

בן אברהם (עורך־דין, עסקן ציוני). נולד בשנת 1920 בזאסטאונה, ליד צ'רנוביץ, בוקובינה (אז ברומניה). למד בגימנסיה בצ'רנוביץ והצטרף לחוג בקורפורציה "חשמונאים". בן 13 נתיתם מאביו: בגיל צעיר כבר טעם את טעמה של מלחמת־הקיום. משחר נעוריו היתה הציונות תוכן חייו. ב־1939 העפיל ארצה באניה "פריטה" ומיד נכנס לשירות העבודה בפלוגת גיוס של בית"ר ולשירות בחימה ב"ארגון הצבאי הלאומי". מתוך הכרת היעוד נשא בעול המחסור והעבודה הקשה, אך כשהפלוגה סירבה לתת לו נעלי־עבודה הכריח אותה לכך בארבעה ימי שביתת רעב. אחרי גמרו את שירות העבודה עבר קורס למפקדים ובפעולות נתגלה כמפקד מוכשר ומסור. ב־1942 נאסר בחיפה על־ידי שלטונות המנדט, ישב במזרע ובלטרון ושוחרר במחצית 1943 ודנוהו להתיצב יום־יום במשטרה. ב־1944 חידש את פעולתו המלחמתית נגד הבריטים והצטיין באומץ־לב, בקור־רוח ובשיקולים נבונים. בגלל המאסרים עזב בסוף 1944 את חיפה ועבר לתפקידי־פיקוד גבוהים באגף הפעולות. פיקד על סניפים שלמים, ובסוף 1945 נתמנה למפקד היחידה הקרבית הגדולה ביותר, צורף למטה תכנון הפעולות והשתתף בתכנון, בפיקוד ובביצוע של עשרות פעולות. היה מחנך־למופת לאנשיו וליתר המפקדים, דרש ונתן את המכסימום, הגן על הצדק ועל כבוד חברים ונתחבב על כולם. נקרא במחתרת בכינוי "גונדר יהושע". באפריל 1946 נאסר ליד בת־ים בחושו עם אנשיו לעזרת יחידה שחזרה מביצוע פעולת־חבלה והותקפה על־ידי הבריטים. אילו הפקירו אליהו ואנשיו את הנשק שבידיהם, לא היה לבריטים כל יסוד לאסרם ולהעמידם לדין, אך חוש

הכבוד הצבאי לא נתנם לנטוש נשק. באותו זמן ישבו בכלא חבריהם שמחון ואשבל הגדונים למות וחמישה קצינים בריטים נכלאו במעצר אצ"ל בבני־ערובה. אליהו נרשם במאסר בשם אליהו סנד. היה מוכן גם לגזר־דין מות לפי חוקי שעת־חירום בשל נשיאת נשק, והתכונן בנפשו להקריב את חייו בכבוד ובאומץ. במשפט הצבאי לא השתתף כנאשם, אלא קרא הצהרת האשמה נגד המשעבדים הבריטים ונשפט לחמש שנות מאסר.

בראשית 1948 יצא עם חבריו מכלא ירושלים במנהרה שחפרו בעצמם וחזר מיד לתפקידו. תיכנן וביצע פעולות נוספות ובכללן ההתקפות הנועזות לרכישת נשק מהצבא הבריטי במחנה כרכור וברכבת ליד פרדס־חנה. גם בכיבוש החלק הצפוני של יפו על־ידי אצ"ל מילא תפקיד מרכזי ועם גמר הפעולה נתרסק מפגיעת פגז בריטי ביום 30.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

טמלר מיכאל („מיקי")

בן שלמה ותמה. נולד ב־12.6.1928 בראדאוץ, חבל בוקובינה אשר ברומניה. בן למשפחת עמלים. בגיל צעיר נפל בצפרני הנאצים אשר העבידוהו בפרך ואת הוריו רצחו. הצליח לברוח ממעניו. במשך חדשים התחבא ביערות לאחר שקפץ מרכבת־המוות. היה בקבר־אחים גדול של מאות יהודים ויצא משם חי. לאחר תלאות מחנות העבודה והמות עלה ארצה בשנת 1944 עם „עליית־הנוער". התחנך תחילה בכפר־יהושע ומשם עבר לכפר הנוער בבן־שמן. יצא להכשרה מגויסת לדגניה א' יחד עם חבריו לגרעין „החושלים".

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתייך לאחד מגדודי הפלמ"ח. עלה לגליל העליון והשתתף שם בקרבות ליד עין־זיתים. היה בין המחזיקים במשלט אחד במשך יום תמים. אחר־כך ליוה את השיירות באזור. נפל ב־7.4.1948 בעין־זיתים מהתפוצצות מוקש. אחרי יומיים הובא לקבורה בבית־הקברות בצפת. דברים לזכרו הוקדשו בספר „ארזים שגודעו", יד לעשרת חללי גרעין „הנוער העובד המאוחד" — „ארץ החושלים".

טמפלהוף משה

בן יואל וחיה־שרה. נולד ב־2.8.1927 בדנציג. בן שנה נתיתם מאביו. בן 6 התחיל ללמוד בבית־ספר עירוני גרמני, סבל מרדיפות אנטישמיות וכעבור שנה הועבר לבית־ספר יהודי. אחר־כך הצטרף לתנועת „המכבי הצעיר", ובבית־הספר ובתנועה נתחנך ברוח הציונות ושאף לעלות ארצה כחלוץ. ב־1940 העפיל ארצה באניה „אטלנטיק" וביחד עם נוסעיה הוגלה למאוריציוס. האמין שסוף־סוף יחזרו ויגיעו לארץ והתחיל לעסוק בהכשרה מקצועית לקראת עתידו במולדת. מילא תפקיד ראש־קבוצה בגדוד צופים במחנה והיה פעיל בתנועה הציונית של התושבים היהודים באי. כשנתקבלו מהמעפילים הגולים מתנדבים לבריגדה העברית התנדב גם הוא, אך בגלל גילו הצעיר (בן 17) לא נתקבל. על כל פנים נתכבד מטעם הציונים והצופים למסור את הדגל הלאומי למתנדבים לפני הפלגתם מהאי. גם בהגיעו ארצה ב־1945, עם גולי מאוריציוס שהורשו לחזור, נשא את הדגל וירד ראשון מהאניה לנמל חיפה. עבד בעבודות שונות, נשא את קשיי ההסתגלות באומץ ובאמונה בעתיד והיה אומר: „החלוצים הראשונים עבדו בתנאים קשים פי כמה והפכו מדבר לערים ולכפרים; עלינו להמשיך ולבנות ולהשלים מה שהם התחילו". אחר־כך נתקבל לעבודה קבועה בבית־החרושת ליציקה „סדן" והיה פעיל ב„הגנה" וב„הפועל" פתח־תקוה.

ב־17.2.1948 התגייס לצבא ההגנה ושירת באחד הגדודים שבחטיבת „אלכסנדרוני". „עתה נראה להם שהננו עם היודע להגן על חירותו" — אמר בצאתו מהבית לשירות. גאותו הלאומית על שירותו בצבא ישראל התמידה גם לאחר שנתנסה במשימות קשות וכסוכנות ודעתו היתה כי „להם יש נשק ואנשים הרבה, אבל לנו יש אמונה ונאמנות לחירות העם והמולדת". נפצע קשה בכיבוש טנטורה ואחרי יומים, ב־26.5.1948, מת בבית־החולים ביילינסון. בן ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

טנה אלתר

בן ישראל וליפשה. נולד בשנת 1921 בצ'רנוביץ, חבל בוקובינה אשר ברומניה. התחנך ברוח הדת. בחור „ישיבה" ושומר מצוות מובהק. השמלאי לפי מקצועו. שאף לעליה לארץ. בשנת תש"ז עלה באניה „הגנה". היה חבר סניף „פועלי אגודת ישראל" בראשון־לציון. התגייס באדר ב' תש"ח.

נפל בב' בסיון תש"ח (9.6.1948) בקרב על לוביה ליד סג'רה. לבתחת נקבר בעפולה.

טננבוים אברהם־חיים

בן ברוך־דויד וחנה. נולד ביום ראש החדש אלול תרפ"ה (1925) בויסקובו שבפולין. בפרוץ מלחמת־העולם השניה נמלט עם המשפחה לברית־המועצות ועד סיביר הגיע. שם עבד ופירנס את הוריו. בשנת 1942 התנדב לצבא הפולני שקם על אדמת סס"ר ולחם אתו, בדרגת סרג'נט, עד סיום המלחמה, אף קיבל אותות־הצטיינות. משגמרה המלחמה, עבר עם משפחתו מפולין לגרמניה. הוריו החל־טו לצאת לארגנטינה, אך חיים החליט לעלות לארץ. ב־13 באוגוסט 1948 הגיע לארץ, נלקח לעתלית וכעבור חודש הושבע ונכנס לצבא ההגנה. לאחר תקופת־אימונים קצרה השתתף בכיבוש באר־שבע והצטיין בקרב. אחר־כך השלים את האימונים, הגיע לדרגת ממלא־מקום מ"כ והשתתף במבצע „חורב".

נפל ב־28 בדצמבר 1948 בכיבוש משלט אבו־עגילה. בשעת ההסתערות על המשלט נפצע במרחק 5 מטרים מפסגתו ודקות מספר לפני כיבוש המשלט. היה קבור ברביבים. ב־14.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. דבריו האחרונים, שנאמרו באידיש לחברו, היו: „אני מת בשדה־הקרב. לא זכיתי ליהנות מהאושר של שחרור־המולדת הגמור. זכור את הורי!" הניח אחריו אשה.

טננבוים ישראל

בן מרדכי והניה. נולד ב־4.2.1925 בחיפה. שם קיבל את השכלתו התיכונית ובה גם התקשר לתנועת הנוער שהביאה אותו לחיי הגשמה חלוצית. בשנת 1943 הצטרף לפלמ"ח והשתייך למחלקה שחנתה במשק דפנה. עוד בקיץ של אותה שנה סיים קורס ראשון בטיס. לאחר שהמשיך את אימוניו הרגילים גם בתל־יוסף הועבר למחלקת הטייסים המיוחדת של הפלמ"ח במשמר־העמק. משם עבר לנען, השלים לימודיו בטיס וקיבל רשיון טייס. במשך תקופת המאבק

השתתף עם חבריו במבצעים רבים, קרקעיים, ומלבד הפסקות קלות לא עזב את יחידתו ואת חטיבתו. היה ידוע בפלמ"ח בשם "אברמיקו", על שום טיפוס היתולי מסוים שהיה מציגו במצבים שונים לפני חבריו בכינוסים ובמסיבות. חלם להיות מהנדס ולנסוע לחוץ־לארץ להשתלמות.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד והשתתף כעתודאי בקרבות לשחרור חיפה ואחר־כך ביחידות הנגב של הפלמ"ח. משנוסד חיל־האויר נקרא, עם כל הטייסים, לתפקידו, בתל־אביב גובשה יחידת הטייסים הקטנה ומכאן יצא כחבר לסיוע פעולות חיל־הרגלים במטוסים הקטנים, ה"פרימוסים". נהרג ב־6.6.1948 ב"שדה־דוב" בתל־אביב, בהתרסק מטוס בשעת המעצת פצצות. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק. אחרי נפלו הועלה לדרגת פקד־טיס לפי פקודת מטכ"ל.

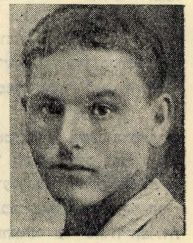
טנצמן (ארזי) משה

בן ברוך־דויד ושרה. נולד ב־3 במאי 1930 בשכונת נוה־שלום בתל־אביב. בשנות־לימודיו הראשונות עברה המשפחה לתל־אביב, בה גמר את בית־הספר העממי והוכרח לפרוש מלימודיו בשל מצבם הכלכלי הירוד של הוריו. החל לעבוד כמסגר, אך לאחר שנה חזר ללימודיו והתמסר לחקלאות. אהבתו לטבע וערנותו החברתית עיצבו את תכניותיו לעבוד במושב לאחר המלחמה. בן חמש־עשרה נכנס לארגון לח"י ובן 16 נאסר על־ידי הבריטים וישב בלטרון כשנתים. בשבועות־מאסרו האחרונים ישב בעתלית ושוחרר בעזוב הבריטים את הארץ לאחר הכרזת המדינה.

במלחמת־השחרור גויס על־ידי לח"י לגדוד אחד והשתתף בהתקפה על יהודיה. נפל בקרב על בית־נבאלה בד' בתמוז תש"ח (11 ביולי 1948). הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

טנצמן ראובן

בן זאב ורבקה. נולד ביום כ"א באדר תרע"ה בביאלוצ'קה (וולין), עיירה קטנה שבגבול פולין. בעודו נער, ב־26 בינואר 1926, עלה לארץ עם הוריו שהתיישבו בעפולה. ראובן עזר לאביו במלאכת הנפחות והמסגרות, ובהגיעו לגיל 17 שאף לעמוד ברשות עצמו. ולמרות הפצרות הוריו עזב את עפולה ועבר לתל־אביב, עבד שם בעבודות מסגרות, כפועל בבית־החרושת "המלחים", וידע גם אבטלה וחוסר פרנסה. במשך כמה שנים היה חבר בקיבוצים נען ושדות־ים. השתתף בעבודות־כיבוש והיה בין מקימי "גדר הצפון" של טירגרט. בכל נדודיו היה נחבא אל הכלים, צנוע ואיש־עבודה מסור. גם בימי סבל לא נפלה עליו רוחו והיה כותב להוריו על מצבו ברוח מבדחה. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה היה בין ראשוני המתנדבים לצבא הבריטי. "אין כל הצדקה לצעירי עמנו לשבת בחיבוק ידים לעת כזאת" — כתב בהיתה. כאיש הבריגדה העברית עבר במשך שש שנים בארצות אפריקה, איטליה, צרפת ובלגיה, ובמכתביו מאותה תקופה ניכרת אכזבה על שאין מוסרים לחיילים העברים תפקידי־מלחמה ממש.

בראשית המערכה לעצמאות ישראל היה בין ראשוני המתנדבים. היה בין כובשי עכו ולחם בגליל. נפל ביום 10 ביוני 1948 בהגנת רמות־נפתלי שבגליל, היה קבור ברמות־נפתלי. ב־16.3.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

טנצמן מיכאל

נולד בשנת 1927 בעיר ברזנו, פולין. למד בבית־ספר עממי. בצעירותו נתיתם מאביו, ואמו נרצחה כידי הנאצים. הנער ניתום הצליח לברוח מגיטו ברזנו ביום השחיטה, וישב בין הפרטיזנים ביערות ווהלין עד בוא הרוסים. גויס לצבא הרוסי ושירת במשטרה החשאית עד תום המלחמה. מצא את הדרך חזרה לפולין, ומשם — לגרמניה, ב"נתיב הבריחה". במחנה לייפהיים בגרמניה שירת כשוטר במשטרה היהודית.

העפיל ארצה באניה "לטרון" בשנת 1947, הועבר על־ידי הבריטים לקפריסין ושוחרר משם כעבור חדשים מספר. התגורר ברחובות, אך לא ידע כל מנוחה "אזרחית" ואץ להמשיך במסורתו הצבאית. עוד בדצמבר 1947 התיצב לשירות. השתתף בין היתר בכיבוש קביבה, יבנה, עקיר.

נפל בפעולת „אן פאר", בקרב על משלט עבדיס, ביום 10.7.1948. למחרת היום נקבר בבאר־טוביה. לפני הילקחה לבור המות, קראה לו אמו וציותה עליו: „מיכאל, ברח, ואם תצליח עלה לארץ־ישראל, ושם תמצא מנוח ולגופך ולנשמתך". הוא קיים צוואתה. כשנפצע בקרבו האחרון, וחבריו אמרו להעביר אותו לבית־החולים, קרא: „אמא, אמא!" — ומת.

טנצמן שמחה

בן משה וישרה. נולד בט"ו בשבט תרפ"ט (1929) בפולאבי אשר בפולין. בשנת 1934 עלו הוריו לארץ. סיים את לימודיו בבית־הספר העממי „בלפור" בתל־אביב והמשיך בשיעורי־ערב וביום עבד בתעשית מוצרי־עור. הרבה מרץ וזמן הקדיש לכפורט, בהיותו חבר „הפועל" בקבוצת מתאבקים. בשנת 1945 ההזיק באליפות הארצית להתאבקות במשקל „תרנגול", אף זכה לאותות־הצטיינות על הישגיו ב„הפועל". היה חבר ב„התנועה המאוחדת". שקט ומכונס בתוך עצמו. שאיפתו היתה לצאת להכשרה חקלאית קיבוצית. במשך ארבע שנים היה חבר ב„הגנה" ועם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לפלמ"ח.

נפל בראשית מלחמת־השחרור ליד בית־נבאלה ב־14.12.1947, בליווי שיירת־מזון לבית־שמן הנצורה. השיירה הותקפה, שמחה קפץ הראשון מהמשוריין, תוך פעולת הגנה, הרג את אחד המתקיפים, ובנסותו לחזור למכונית נהרג. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

טנצר צבי

בן זאב ודבורה. נולד בשנת 1929 בצ'שנוב, פולין. בטלטולי שנות המלחמה הגיע עם הוריו עד סיביר, ובשנת 1943, בהיותו בן 14, הצליח להגיע עם אחיו לארץ עם „עליית־הנוער" מטהרן. בארץ למד במקוה־ישראל ולאחר סיימו את חוק לימודיו שם החל לעבוד כמנהל־עבודה בפתח־תקוה.

התגייס מתחילת הקרבות ועבר עם יחידתו מחטיבת „אלכסנדרוני" את קרבות גבול „המשולש", קאקון, כפר־סבא הערבית וכו'. השתתף במבצע „דני" ובהתקפת־נגד ערבית על ראש־העין נהרג מרסיסי פגז ב־14.7.1948 למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה. דבריו האחרונים — כדברי טרומפלדור:

טפלר דוב („ברצי")

בן אליעזר ופאני. נולד בשנת 1928 בעיר מרמרוש־סיגט, מרכז יהוד׳ חשוב בצפון־מערב רומניה, שבשנת 1940 הוחזר להונגריה וכך הופקרו תושביו היהודים להשמדה בהמוניהם. נלקח למחנה־ריכוז ונשאר בחיים וכך הגיע לארץ־ישראל עוד בסוף 1944 ב„עליית־הנוער". התחנך בחברת הנוער ו׳ באפיקים ועבד בחשמלאות ובחקלאות. התגייס לפלמ״ח ועבר לרמת־הכובש. גם בחברה החדשה התבלט בהתנהגותו הטובה ובמסירותו. שם הגיעוהו הידיעות על השמדת בני המשפחה, חוץ מאביו ואחיו שנשארו בחיים. כעבור שנה מת גם אביו.

סמוך לראשית מלחמת־השחרור נשלח עם חבורתו לפלוגת־עבודה בקרית־חיים. הוא וחבריו לא הסתפקו בשירות בעורף ולפי דרישתם הועברו לשירות קרבי ודוב השתתף בכל הפעולות עד שנפל בקרב הראשון בהרי יהודה ביום 26.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

טפלר ישראל

בן צבי וחיה. נולד ב־11.11.1913 באחד הכפרים הגדולים באזור הישוב היהודי הששרשי שבמחוז מרמרוש (אז בצפון־מזרח הונגריה ואחר־כך ברומניה). למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי רומני וכשבגר למד אריגה בבית־הספר המקצועי של ה„גיוינט" בסיגט, בירת המחוז, והמשיך לעבוד במקצועו. כשהוחזר אזור מגוריו להונגריה בראשית מלחמת־העולם והשלטון החדש הכביד את ידו על היהודים עוד יותר מהשלטון הרומני, הצטרף אל היוצאים אל הבלתי־נודע ובספינות־העפלה במורד הדנובה ובים השחור הגיע לארץ ב־1940. נתקבל לעבודה בבית־חרושת לאריגה ליד בני־ברק ונודע כאחד מטובי הפועלים המומחים ומטובי החברים. בנדיבות רוחו היה עוזר לפועלים מתחילים בעבודתם ומדריכם לשכלל את ידיעותיהם ותפוקתם. ידו היתה פתוחה לעזור גם בכסף לחבר בשעת הצורך, ובהומור טוב היה משתדל להחיות רוח נרכאים. עם כל אלה היה מצניע לכת ונמנע מלהתבלט באסיפות העובדים. הקים את קן משפחתו וחי בשלוה עם רעיתו ושני ילדיו בבני־ברק.

היה חבר ה„הגנה" ובמלחמת־השחרור שירת בחי״ם. על סף ההפוגה הראשונה, בעמדו על המשמר בין כפר־אונו לכפר־יהוד, נפל באור ליום 11.6.1948, בשעת ההתקפה הערבית על עמדותינו בבקעת אונו. בן ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

טפר יצחק

בן משה ופרל. נולד ב־10 באוקטובר 1929 בעיר הומין שבבסרביה. בן יחיד להוריו, ששקדו מאד על חינוכו. בימי מלחמת־העולם השניה, בהגיעו לגיל 11, גורש עם כל המשפחה לטרנסדניסטריה ושם מתו עליו הוריו, והנער מצא מחסה בביתו של איכר אוקראיני כרועה חזיריו. לאחר שחרור רומניה חזר עם יתומים רבים אחרים לבוקרשט והוכנס לבית־יתומים, שם בילה כמה שנים עד שהועלה לארץ ב„עליית־הנוער". עבד במשק הפועלות בשכונת ברוכוב (1945), בזמן קצר למד את עבודות החקלאות והתערה בחיי הארץ. עם גמר הכשרתו עבר לגור אצל דודו ברעננה ושם החל ללמוד מסגרות. התמחה במלאכה זו והוציא מתחת ידיו כמה עבודות עדינות ובכללן חנוכיה נאה.

מיד עם הכרזת או״ם הצטרף לשירות סיעל ב„הגנה" והשתתף בפעולות ליד רמת־הכובש, בכיבוש הכפרים סלמה, חיריה, סאקיה, וכפר־ענה, בקרב על מחנה תל־ליטוינסקי וכפר־סבא הערבית. נפל יחד עם חבריו וידידיו ביום 8 במאי 1948, בקרב על כפר־קרע שבואדי־ערה ולמחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

טפר אברהם

בן יצחק. נולד בשנת 1930. נפל בצרעה ב־10.10.1948. למחרת היום הובא לקבורה בקרית־ענבים.

טפר מאיר

בן יעקב ולאה. נולד בכ״ז במרחשון תרפ״ט (1928) ברעננה ובשנתו הרביעית עבר עם הוריו לקיבוץ יגור. שם עבר את כל שלבי החינוך: גן־ילדים, בית־ספר עממי, בית־ספר מחוזי, עד שהיה לחבר בוגר במשק. מילדותו חיבב את השלמות, הסדר והנקיון. אהב ביחוד את בעלי־החיים. ביישנותו מילדותו היתה בתקופת התבגרותו לשתקנות מתוך עגה, אך מדבריו בחוג צר נתגלה, ששתיקתו מכסה על עולם פנימי עשיר חויות ושאיפות. בחברת הילדים והנוער היו דבריו נשמעים ומתקבלים בכובד־ראש, כפי שנאמרו. כשהוגרש במשק מחסיר רב בכוח אדם, בגלל גיוסים ושירותים בתקופת אל־עלמין, אמר, כי כעת אין פנאי להתעסק במתימתיקה ובפיסיקה, ויצא לעבודה בענף הצאן. התחיל לעבוד כרועה ובינתים עסק גם באיסוף פרחים ובקריאת ספרים. התמסר לענף בחיבה וכאילו מתוך אמביציה אישית — צמודה לחיבה לבעלי־החיים — התגבר על קשיים לבל יהיה בין הנחשלים והגיע למהירות בחליבה והיה לאחד מטובי הגרוזים. לא החשק להתבלטות המריץ אותו לכך, אלא הזיקה הרצינית לעבודה שתצא שלמה מתחת ידו. נטייתו זו נתגלתה גם במקרה אחר: כשנמצע בידיו בשעת תרגיל־ספורט, אמר: „אמא, אני מבטיחך, כשאגדל ואהיה פעם מדריך אדע לשמור על הילדים". בגיל 15 היה למדריך גדנ״ע ביגור ובישובים הסמוכים. בתפיסתו המהירה הגיע לבקיאות בסוגי הנשק ובשימוש ובטיפול בהם, ואף בהיותו עם הצאן בשלות המרעה היה חוזר על הרגילי קפא״פ, כדי להגיע לידי שלמות בהם. בהיותו עמוס עבודה ותפקידים משלו היה מתנדב לעזור לאחרים בעבודה למעלה מחובתו, אף כשלא ראו כל זכות לבקש זאת ממנו. פעם, בשעת מחסור באנשים בענף המכוורת, ויתר עובדי ענף הצאן רצו שיצטרף לסירובם הכללי לעבור אל הכוורות, השיב: „גם עלי חביבים הכבשים, אבל אם טובת המשק תדרוש זאת, אעבור בכל עניף שהוא".

כשהחלה מלחמת־השחרור אמר להתגייס לפלמ״ח. מוסדות המשק עיכבוהו בגלל הצורך החיוני בעבודתו, אך אחרי הפצרותיו המרובות („האם עלי לשבת בבית, בשעה שאני יכול לתת את חלקי להצלת המולדת?" — התאונן לפני אמו) הורשה סוף־סוף להתגייס. תחילה הלך לחי״הים של הפלמ״ח (בגלל חשיבות „הקשר עם הגולה" — כפי שאמר), אחר־כך הועבר לחיל־היבשה, עבר קורסים שונים, קיבל תפקיד מ״כ ומדריך והתמסר כולו לתפקידיו, אך קשרי נפשו עם הבית והמשק לא נותקו. השתדל להרגיע את אמו בהשגת ידיעות על שלום אחיו אריה ובהעברתן

אליה, ובשעת פרידה אמר לה: „אל תחשבי, אמא, שרק לך בנים לוחמים, כל בית ישראל נותן היום את חלקו!" אך נתינת חלקו בהדרכה לא סיפקה אותו. „כבר נמאס עלי להדריך ולהדריך. צריך לעשות משהו! שם נלחמים, וכאן יושבים ומתבטלים", אמר בקנאה לחברו שעלה לקרבות בדרך ירושלים. „יש לי, כיף לעלות!" סוף־סוף ניתן לו מבוקשו להשתתף בפריצת הדרך לירושלים, ואף בכיבוש בית־אכסה, ובליל הסדר של פסח גם בהתקפה על נבי־סמואל, ותוך כדי חיפוי על נסיגת חבריו נפל שם עם כמה מהם ב־23.4.1948. אחרי יומים הובא עמהם למנוחות בקבר־אחים בקרית־ענבים. משקו הוציא חוברת לזכרו.

טפר מנחם

בן שמואל ורבקה. נולד ביום 26.11.1926 בעיר נאגול, גליציה, פולין. בפרוץ מלחמת־העולם השניה הוגלה עם הוריו ועם שלושת אחיו ואחותו עד לקצוי סיביר הרחוקים. אחרי שחרורם מסיביר, בימי נדודיהם, מתו עליו הוריו בבוכרה, והוא, בן הט"ו, בכור בית אביו, היה לאב־אחיו ואחותו היתומים ודאג ככל האפשר למחסורם ולעלייתם. לאחר נדודים רבים בא עמהם ב־1943 לארץ דרך טהרן והצטרפו לקבוצת „יבנה". אחר־כך עבר למקוה־ישראל והצטרף לגרעין הקיבוצי. מחמת דאגתו לאחיו וכדי להמשיך בלימודים עבר לתל־אביב ושם עבד בצבעות. בערבים למד בשיעורי־ערב של האוניברסיטה לעם, הרבה ללמוד וקרוא בערבים ובלילות.

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס והשתתף בקרבות במשמר־העמק, בט־הור הגלילי, בחיפה ושכונותיה, ב„משושלי", בראש־העין, במגדל־צדק וקולה. עבר קורס למכונות־יריה כבדות וצורף לחטיבת „אלכסנדרוני". היה רגם מעולה. נוהג היה לומר: „מי שמרביץ הרבה, סופו שמרביצים בו". נפל בקרב קולה, ליד מגדל, ב־16.7.1948. אחרי יומים נקבר בנחניה.

טפר שלום

בן דוב. נולד בשנת 1925 בעיירה ביאלובז'ג ליד ראדום, בפולין. חונך חינוך מסורתי. במלחמת־העולם השניה טולטל בכל דרכי הענויים. הוריו מתו והוא עצמו עבר את מחנות־ההשמדה אוישויץ ומיידאנק, נמלט ממחנה־הריכוז והצטרף לפרטיזנים שביערות פולין. בתום המלחמה הצטרף לתנועת הבריחה ובשנת 1945 הגיע לארץ כמעפיל. שהה בפנימית „אגודת ישראל" שעל־יד „עליית־הנוער" במשך שנתים ואחר־כך עבר לפתח־תקוה ועבד בה כפועל בודד.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס ושירת בפלוגה הדתית של חטיבת „אלכסנדרוני". השתתף בקרבות תל־ליטוינסקי ואחרים, ובאחרונה — בקרבות כיס פלוג'ה. הצטיין במיוחד בקרב לכיבוש טנטורה. שאיפתו היתה להקים יחידה דתית ב„קומנדו" או בין הצנחנים, ולא חדל מלבקש העברה לשם. בהתקפה על עיראק אלמנשיה נסוגה יחידתו לאחר אבידות קשות ושלום עצמו, פצוע, הוסיף להמטיר אש. נפל באותו מקום ב־28.12.1948. נקבר בפלוג'ה. הועבר לנחלת־יצחק.

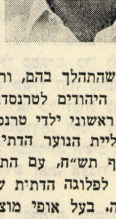
טקסון יוסף

בן יעקב ולאה. נולד בשנת 1925 בירושלים. הרחיב את השכלתו העממית, שרכש לו בבית־הספר, על־ידי השתלמות עצמית מתמדת, בעיקר התעניין בספרות, בידיעת הארץ ובהיסטוריה כללית. בעבודה התמחה בצביעת עורות עדינים. תמך בהוריו.

מראשית המאורעות היה בין מגיני העיר העתיקה, עד לפריצת שער־ציון על־ידי המשחררים, אולם גם אז דחה, כמקודם, את ההצעה להינפש קצת מעבר לחזית. ואמר כי לא יעזוב את המקום שנתחבב עליו כל עוד תימשך המ־המה. בשעת הסתערות הזקה מצד הערבים על בתי־המחסה בעיר העתיקה נפגע מכדור ונפל ביום כ' באייר תש"ח (29 במאי 1948).

טפרמן הכהן חנן

בן יעקב הכהן ומלכה. נולד בכ"ה בניסן תרצ"א בכפר ושקוץ ליד ברישאן בבסרביה ברומניה. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי. כשהצטרפה רומניה במלחמה לגרמניה והרומנים חדרו לבסרביה, אספו את כל יהודי המקום לבית המשטרה והשומר הזמין את התושבים הרומנים לבוא ולהרוג ביהודים כחפצם. לעיני חנן נרצחו אביו ושאר הגברים. כעבור ימים אחדים הכיר את בגדי אביו על גופו של אחד הרוצחים שהתהלך בהם, ורגש הנקמה הסעיר את לב הילד. הוא גורש עם שרידי היהודים לטרנסדניסטריה למחנות־הכפיה. כתום המלחמה עלה ארצה עם ראשוני ילדי טרנסדניסטריה ב־2.5.1944. נתחנך במוסד „עליה" שעל־יד עליית הנוער הדתי בפתח־תקוה. התאמן בגדנ"ע.

בחורף תש"ח, עם התחלת המאורעות, התנדב על אף גילו הצעיר עם חבריו לפלוגה הדתית שבאחד הגדודים. סיים קורס לחובשים ושירת בתפקיד זה. בעל אופי מוצק, רציני, אחראי ומסור, לפי דברי מפקדיו וחבריו. עמד בנסיון כל תפקיד קשה שהוטל עליו. בקרב ליד כפר־סבא הערבית הגיש עזרה לחבריו שנפצעו, וכשהפלוגה החלה לסגת ראה חנן עוד חבר פצוע על הגבעה. הוא נכנס לתוך האש של האויב המתקרב — לעזרת החבר. גם הוא נפצע ובאומץ־לב הוסיף לטפל בפצוע. הספיק עוד לחבוש את פצעי חברו וגם פצעי עצמו ותוך כדי כך פגע בו כדור האויב והביתו ב־13.5.1948 (חברו שהיה פצוע קשה ניצל ונשאר בחיים). הובא לקבורה בנחלת־יצחק ב־16.5.1948.

טרבולוס אליהו

בן חנוך ומזל. נולד בדצמבר 1905 בירושלים, דור שני לילידי הארץ. בהיותו בן ארבע שנים נתיתם מאביו, ובמשך שמונה שנים סבל עם אמו ואחותו מחסור ורעב. בשנה הראשונה לשלטון הבריטים בארץ היה עוד נער קטן, תלמיד בית־ספר, והחל לעסוק בכבירת עיגורות, לחם ויין לאנשי־הצבא וכך פירנס את המשפחה. משסיים את חוק לימודיו בבית־הספר העממי „לבנים" בירושלים נתקבל לבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. בשנת־לימודיו האחרונה, בימי מאורעות תרפ"א, התגנדב להובלת חלב בדרך לתל־אביב שהיתה בחזקת סכנה, והיה חבר ה„הגנה". לאחר סיום לימודיו עבד בחקלאות במושבות, ואחרי זמן־מה עבר לעבוד במכונאות בירושלים ופירנס את אמו ואחותו. יסד את הקואופרטיב להובלת נוסעים „מרץ" והיה מנהלו. פעל למען איחוד התחבורה בירושלים ועם האיחוד ויסוד הקואופרטיב „המקשר" הצטרף לאיגוד, והיה חבר ההנהלה במשך כל שנות עבודתו. בימי מאורעות תרפ"ט עסק בהובלת נוסעים ועבד בנהג בצבא הבריטי. עבודה זו שימשה לו ולשולחיו ב„הגנה" כהסואה בשירותים מסוכנים ואחראיים של העברת הנשק ה„בלתי־לגלי" ממקום למקום ולהסתירו. במשך שנות

עבודתו ב„המקשר" נתחבב על חבריו בעבודה והנוסעים בדרך להר־הצופים, קו־עבודתו הקבוע. נשא אשה והיה אב לשתי בנות. במכתביו אליהן בהזדמנויות שונות הרבה לתאר את נוף הארץ ואת חיי עובדי־האדמה.

בתקופת־חייו האחרונה פרש, מטעמי בריאות, מעבודת הנהגות, משהחמיר המצב בירושלים בימי מלחמת־השחרור היה אליהו מראשי הטוענים לסידור תור שישתף את כל החברים בנסיעות למקומות־סכנה. ובהגיעו הורו ביום 13.4.1948 יצא להוביל את הנוסעים להר־הצופים, בשיירה שנוסעי שתי מכוניותיה נספו בעל גם אליהו. היה קבור בסנהדריה וב־24.4.1952 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה ושתי בנות.

טרכם זבריה („במבינו")

בן מרדכי ומרים (אירמה), נולד ב־18.7.1927 במילאנו אשר באיטליה למשפחת־ציונים אמידה. עלה לארץ עם המשפחה ב־1939 ולמד בבית־הספר העממי ברחובות. במלאות לו ט"ו שנה הצטרף ל„מחנות העולים" והיה גם בין מדריכי התנועה בערים. גמר את בית־הספר המקצועי על שם מכס פיין והיה למכונאי. מיד עם גמר לימודיו הצטרף לפלמ"ח, להכשרה במעוז־חיים, ועבר עם חבריו לבית־הערבה. חלם על חיי עבודה בקרב הקיבוץ אשר נתחבב עליו ובכליון נפש ציפה ליום בו יוכל לשוב לעבודתו שאהבה בכל לבו. אולם בשל כשרונותיו הצבאיים אנוס היה להישאר בתפקידו הפעיל בפלמ"ח והיה לקצין־חבלה.

בפרוץ מלחמת־השחרור שירת בגדוד הראשון והשתתף כמפקד פלוגת־קומנדו חבלנית בקרבות הגליל והנגב: במלכיה, נבי־יושע, לוד ופלוג'ה. היה אהוב ומכובד על חבריו, מפקדיו ופקודיו, בשל ישרו, השכלתו העשירה וטוהר־מידותיו. נפל בשעת פריצת הדרך לפלוג'ה ב־28.7.1948. הובא לקבורה ברחובות ב־31.7.1948. היה צעיר בשנתים מאחיו שנפל במלחמת־השחרור ארבעה חדשים קודם לכן.

טרכם יורם (הגו)

בן מרדכי ומרים (אירמה), נולד ב־28.12.1925 במילאנו אשר באיטליה. ב־1939 עלה עם הוריו לארץ והתישבו ברחובות. במשך זמן קצר הסתגל הנער העליז והער לתנאי הארץ. למד בבית־ספר עממי ובגימנסיה והתבלט בין התלמידים בכשרונותיו, ערנותו ובהירות מחשבתו. אף כי לבו לא נמשך במיוחד אחרי לימודי החקלאות החליט להמשיך לימודיו בבית־הספר החקלאי „כדורי" מאחר שהגיע להכרה, כי בעבודת האדמה יועיל יותר לעם. שם נתגלה כתלמיד בעל כשרון ומצטיין במקצועות המדעים המדויקים. עם סיום חוק לימודיו התגייס לפלמ"ח. שתי שנות אימונים ועבודה עברו עליו בקיבוץ יגור. בתקופה זו השתתף גם בפעולות המחתרת של ה„הגנה" נגד השלטון הבריטי — בהעלאת מעפילים, אף בתקופת גיוסו לא הזניח את לימודיו ושקד על הכנותיו לבחינת הכניסה לאוניברסיטה. עם שחרורו נתקבל לאוניברסיטה העברית בירושלים. במשך שלוש שנים למד בשקידה רבה פיסיקה ומתימתיקה והוכר על־ידי מוריו כבעל מוח חריף ובשרונות המבטיחים לו עתיד בשדה המדע. יחד עם חבריו ריכז לחוברת את הרצאות הפרופסור רקה ב„פיסיקה תיאורטית" כספר־לימוד־יעזר.

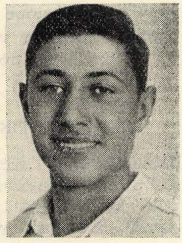
עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס והשתתף בפעולות־קרב רבות בסביבות ירושלים. אחר־כך הועבר לתפקיד אלחוטאי ברחובות. ביום 31 במארס 1948 נפל בקרבת חולדה במלאו תפקיד מפקד נישורין ואלחוטאי. המשיך בתפקידו גם לאחר שנפגע בידו, ובהתקרב האויב ולא היתה דרך לסגת, פוצץ את המשורין על יושביו. דבריו האחרונים ששידר מהמשורין היו: „הערבים התקיפו את המשורין, אני מפוצץ את המשורין, אני פצוע, סוף". הובא לקבורה בחולדה ב־2.4.1948. אף אחיו הצעיר של יורם, זכריה, נפל במלחמת־השחרור בפריצת הדרך לפלוג'ה שבנגב.

טרגנו נסים („נסים אבנר")

בן משה ואסתר, נולד ביום 17 באוקטובר 1930 ברצלונה שבספרד. למד בבית־ספר עממי ובן 14 עלה לארץ עם עולי „ניאסה", שנשלחו בעזרת הג'וינט והגיעו ב־1 בפברואר 1944. כחצי שנה עשה בבן־שמן. אחר־כך חזר לבית הוריו שהתישבו בתל־אביב והחל לעבוד כרפד. השתלם בלימודיו בכוחות עצמו. הצטרף למחתרת לח"י והיה פעיל בה. עם התגייסות חברי ארגונו לצבא שירת בקומנדו של לח"י. השתתף בכיבוש לוד ורמלה, בקרב על עיראק א־סוידאן ועוד.

נפל בעוג'ה־חפיר ביום 26.12.1948. היה בזחל, הטנק נפגע והוא קפץ מתוכו, כשהוא נטול כוח הראיה, ורץ, בטעות, לעבר עמדת הערבים שהרגוהו. היה קבור בחלוצה. ב־20.7.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

טרודרמן דן

בן יוסף וטובה, אחד משני בנים תאומים. נולד ב־26.8.1927 בחיפה. בהיותו בן שש עברה המשפחה לתל־אביב. שנות לימודיו הראשונות עברו עליו בבית־החינוך לילדי העובדים, אחר־כך המשיך ב„חברת־הילדים" בקבוצת גבע ונתקשר לפמק. עם סיום חוק לימודיו נשאר בקבוצה להכשרה בעבודה. לפני מלאות לו 18 שנה צריך היה לחזור לבית הוריו בתל־אביב ולהיכנס לעבודה מפרנסת ואמנם גילה חריצות ומסירות, אך לא מצא ענין בחיי העיר והתגעגע על העמק והקבוצה בה חונך וגדל. ב„שבת השחורה", בשמעו על חיפושי הבריטים בישובי העמק, ארז את חפציו ונסע לגבע. שם נשאר לעזרה בעבודה. בשנת 1947 חזר הביתה לתל־אביב והמשיך בעבודתו הקודמת. עבר גם ל„הגנה" בתל־אביב (התאמן עוד בגדנ"ע בימי היותו בקבוצה), והשתתף בהגנת שכונת התקוה בתל־אביב יחד עם אחיו התאום, אולם משהתגייס לצה"ל, ב־28.3.1948, יצא שוב אל העמקים, הפעם להגנת דגניה א', סירב לקבל חופשה ואמר (במכתב לאחיו): „אין טעם לחופשה כשהנצחון עדיין לפנינו".

נפל ב־18.5.1948 בקרב לכיבוש צמח, כעבור 4 ימים נאספה גויתו כשדה־הקרב והובאה לקבורה בדגניה א' ב־21.5.1948. חבריו בגבע העלו את זכרו ברשמם אותו בספר־הזהב של הקרן־הקיימת־לישראל.

טרויאנסקי קלמן

בן לוי ומלכה. נולד בט"ו בשבט תרפ"ט בחדרה. בגלל המלריה שהציקה לאמו ולו בראשית ילדותו עברה המשפחה ליכונת בורוכוב. שם גמר את בית־הספר העממי (בית־החינוך) וכיתת־המשך ט', ואחר־כך את המחלקה למכונאות בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב. בילדותו נראה חלש, ודאי בגלל המלריה, ובמשך הזמן התפתח לעלם בריא וחסון. מוריו בבית־הספר העממי פיקפקו תחילה בכשרו הגופני והנפשי לעסוק בעבודות מחכת. אך הוא הוכיח שהרצון החזק

מסוגל להתגבר על תנאים נתונים. בבחירתו במקצוע זה הישפע גם מהעובדה, שלצרכי הגנת הישוב דרושים כוחות צעירים מאומנים בחישול הברזל. היה צנוע וביישן במקצת כלפי קשישים. גם בין חבריו לא היה מהרועשים, אבל לא מתוך חולשה, אלא הודות לאפיו הטוב ומידת־הנימוס שנתגלו בו גם כשתפקידו הצבאי הטיל עליו להיות תקיף. כוסף למניע הנפשי של צעירים רבים להתמסר ולהתכונן למלחמת־מגן, „לבל יהיה גורלנו כגורל היהודים שנטבחו בפולין", היה לו גם נימוק משפחתי ביותר: אבי־אביו נרצח בשנת 1942 בידי הנאצים, ובארץ היהודים היה פעיל בגדנ"ע ואחרי גמרו את בית־הספר המקצועי עבר קורס למדריכים. במשך שלושה חדשים הדריך את הנוער בגבעתים ובינתיים השתתף בקרבות שסביבה (סלמה, חיריה ועוד). אחר־כך התגנד לקורס מ"כ קרביים וסיימו בהצלחה. זמן־מה שירת בתפקיד מ"כ של פלמ"ח באימון מגויסים, ולמען הצורך הצבאי התגבר בקושי על הנימוסיות הטבועה בו, שבהוצאתה סלד מדיבור בקול רם ותקיף אל קשישים ממנו. על עדינות נפשו תעיד העובדה, שפעם גער בחייל מגמגם בדיבורו שידבר „כמו בן־אדם", וכשנודע לו כי הלה כבד־פה מטבעו, הלך אליו לאהלו וביקש ממנו סליחה.

אחרי פסח תש"ח השתתף בפעולות טיהור בגליל העליון, ובפשיטה על מלכיה כבר מילא תפקיד מ"מ. במכתביו הביתה השתדל להרגיע את הוריו כאילו הוא חי בשלוה כפרית אידילית. מהגליל הועבר עם גדודו לחזית המרכז והשתתף בכיבוש אל־קבאב שליד רמלה. בהפוגה א' בא לשבוע לחופשה וביתר ימי ההפוגה שירת כשמירת משלטים ובלווי שיירות לירושלים. במבצע „דני" השתתף בכיבוש לוד ורמלה וכו' ונפל בחזית לטרון ב־18.7.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

טרוין אדוארד־ליאונרד

בן משה וימלכה. נולד ב־27.10.1926 בניו־יורק. נתחנך כאמריקאי גמור, בלי כל זיקה ללאומיות יהודית. רק שברי מלים באידיש נשארו בפיו כזכר למורשת האבות. גמר בית־ספר תיכוני והשתלם בתעופה אזרחית. במלחמת־העולם השניה שירת בחיל־האויר האמריקני האירופה, ורשמיו המוזעזים מפגישתו עם שאריות הפליטה היהודית שבמחנות־העקורים ומהאכזריות הגרמנית שפגעה בהם עוררו בו את רגש שותפות הדם והגורל עם אלה שהופקרו לטבח ולחרפה בשל היותם מחוסרי מדינה שתגן עליהם. מאז גמלה בו ההחלטה להילחם ולהקריב אפילו את חייו למען השגת מולדת ליהודים. משחזר וחזר לאמריקה התקשר בחוזה לתשעה חדשים לשרת כמדריך אזרחי למכניקה ולהנדסה תיאופיתיה בחיל־הכיבוש האמריקני ביפאן. בשל מזגו הטוב קנה לו שם ידידים רבים בצבא ובין התושבים; ומשפחת רופא־שיניים יפאני חיבבה אותו עד כדי כך, שהמשיכה בחליפת־מכתבים אתו גם לאחר צאתו משם וקיבלה על עצמה לשמור כמנהג יפאן את טקסי האזכרה בכל שנה ביום פטירתו, כנהוג לגבי בני־משפחה חביבים. כשגמר את שירותו ביפאן חזר להמשכת לימודיו באמריקה בדרגה גבוהה. בשמעו על המלחמה בארץ־ישראל ועל המצב הקשה של ישראל בגלל היתרון האוירי של האויב חיפש ומצא בדרך המחתרת את הקשר והציע את שירותו לחיל־האויר הישראלי. לא שעה לתחנוני אמו ולאזהרותיה מפני הסכנה שבדבר ויצא לדרך עם קבוצת מתנדבים, בטוסם לארץ נתפסו ונעצרו ברודוס ונשלחו חזרה דרך איטליה. ברומא הורהרו על־ידי השלטונות האמריקניים שלא להתערב במלחמת ישראל, שכן צפויים הם לעונש על הפרת חוק ה„אמברגו" ולהפסד אזרחותם האמריקנית. אחד מהחבורה התרשם מהאווירה וחזר הביתה. הנותרים נסעו לצ'כוסלובקיה ומשם הגיעו לארץ במטוסים שנרכשו לחיל־האויר הישראלי. כאן התמסר לשיות בהרכבת מטוסים ובתיקונם ובהדרכה בעבודות הטכניות, ותרם על־ידי כן תרומה רבת־ערך לחיל־האויר שלנו בראשית דרכו להשיב מהלומות לאויב. בינתים תכפו עליו המברקים מהבית בדבר התגברות המחלה של אמו. ב־4.7.1948 הזמין מתל־אביב בטלפון אלחוטי את אביו בניו־יורק לשיחה אתו. כשהסביר לאביו את ההדיפות והחשיבות הגדולה שבעבודתו למען המולדת הישראלית, הסכים אביו שיישאר כאן והרגיע אותו בדבר מצב הבריאות של האם.

סמוך להתחלת הפוגה ב', כשגמר את עבודתו והיה חפשי לשהות בתל־אביב, התגבר להשתתף בטיסה קרבית. נפגע מיריות האויב ונלקח לבית־החולים בחיפה. שכב נטול־הכרה עד יום המחרת ומת ב־19.7.1948, למחרת היום נקבר בחיפה. במכתב להוריו, שנמצא בכיסו מוכן למשלוח, הודיע, שמיד לאחר התחלת ההפוגה יחזור הביתה באניה הראשונה.

מרטר שלמה

בן משולם והני. נולד ב־24.4.1921 בעיר סוצ'בה, חבל בוקובינה שברומניה. גמר בית־ספר עממי, למד מכונאות ועבד בה. עוד לפני שהאימים הציפו את חבל מוצאו עבר לבוקרשט ומאורעות הזמן חינכוהו לציוניות. היה בהכשרת „בני־עקיבא" בבוקרשט ובשנת 1944 עלה לארץ. הצטרף לקבוצת „מכורה" שבכפר־חסידים. לא זכה להשתתף בעליית הקבוצה על הקרקע, כי בינתים התגייס לצבא (ככל חברי הקבוצה היה חבר ה„הגנה" מלכתחילה). היה בין משחררי חיפה ובין כובשי הגליל, ובאחרונה הגיע כחייל להכרה. מילא תפקידו בשמחה ובזיקנות. עדין־נפש, הסתפק במועט ודרש מעצמו את המכסימום.

בקבוצתו היה האחראי לשירות הרפואי ושימש בצבא כחובש. נפל ביום 15.8.1948 במשלטי כפר־יעבץ. נפגע בחושו, מול אש האויב, להגיש עזרה לחבר פצוע. היה קבור בתל־מונד. ב־17.5.1951 הועבר לחיפה.

טריואקס בנימין

בן יצחק וצפורה. נולד ביום ט' בניסן תרפ"ד (13.4.1924) בוארשה, בירת פולין, ובהיותו בן שנה וחצי עלו הוריו לארץ. גדל בתל־אביב ובבני־ברק. גמר את בית־הספר העממי המקומי. המשיך ללמוד חקלאות בבית־הספר על שם כדורי, לחקלאות נמשך עוד מנעוריו, מאותו יום שאביו נטע פרדס. בבית־הספר החקלאי נאחזה ידו הימנית במגרסה חשמלית ונקטעו הפרקים העליונים של שתי אצבעותיו. עוד לפני הגיעו למצות נשבע ל„הגנה". במלחמת־העולם השניה התגדב לצבא הבריטי. אמו סירבה לתת לו להתגייס והוא פתח בשביתת־רעב עד שויתרה לו. בצבא לא רצו לקבלו בגלל מומו, והוא השיב: „תנו לי נשק ביד ואראה לכם שאני יודע את המלאכה" — ונתקבל. שירת ב„באפס", בנהגות במצרים, ולבסוף בבריגדה העברית. שירת זמן־מה במפקדה הראשית כנהגו האישי של הבריגדיר בנימין, בשל מעשה־נקמה בגרמנים, שביצע על דעת עצמו, נדון באחרונה לחודש מאסר. משחזר מהצבא חזר לעבודות החקלאות. התכונן לנסוע לקליפורניה לשם השתלמות, אך דחה את התכנית בשל תפקידיו ב„הגנה".

בדצמבר 1947 התגייס גיוס מלא. ידע לארגן, ונתמנה לקצין אפסנאות ואחר־כך לקצין־תחבורה. ב־23.5.1948, ביום כיבוש טנטורה, חזר עם חבר לתפקיד להוציא משורין, רכוש הגדוד, שנתקע בדרך. שניהם לא חזרו. צלפים ערבים ארבו להם והם נפלו. למחרת היום נקבר בנתניה. בפקודת־יום של המטכ"ל מ־29.9.1949 נוסף לשמו תואר סגן.

טריסטמן מנחם

בן משה וחיה. נולד ב־5.8.1930 בחיפה. גמר בית־ספר עממי ולמד מסגרות. מילדותו חבר בתנועת־הנוער „המחנות העולים". לאחר סיום לימודיו בבית־הספר נכנס בעול חיי העבודה ובו בזמן מילא תפקידו ב„הגנה", עם הכרזת המדינה עבר משורות הגדנ"ע לחי"ש. לאחר זמן קצר עזב את בית הוריו ויצא עם חבריו לתנועה להכשרה מגויסת שנשלחה לקיבוץ חולתה. העבודה והאימונים עשוהו לבוגר, אך נשתמרה בו שובבות הנעורים והשמחה המעודדת את האחרים. רק שבועות מספר עשה בהכשרה ובקיבוץ ולא זכה להגשים את חלומו, להיות חבר קיבוץ ולה־יא אליו גם את הוריו. עם הצטרפו אל הצבא אמר אל אמו: „תני לי ללכת, לא אוכל לשבת בבית בזמן שבחוץ סופה כה אימה משתוללת. מקומי שם בין הלוחמים".

התגבר לתפקיד של חבלן בפעולת־ענשין ובה נפל ביום 12.2.1948 במבואות כפר איחסניה ליד הקיבוץ חולתא אשר בגליל. נקבר בחולתא.

טריסטר נחמיה

בן ישעיה. נולד בשנת 1911. נפל בקרב ע"י־ד בית גבאללה ב־24.9.1948. הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

טרמר אריך (גרישון)

בן אדולף וברטה. נולד ב־31.3.1912 בוינה, בירת אוסטריה. בנעוריו מתו עליו הוריו. הוא נסע לקרוביו בצ'כוסלובקיה, למד שם בג'מנסיה, ואחר־כך באוניברסיטה הגרמנית בפראג במחלקה ללימודי החוק. היה חבר „בריסה" — חוג הסטודנטים הציונים בפראג, ועבד במשרד של הקרן־הקיימת־לישראל. בעלות היטלר לשלטון נאלץ להפסיק את לימודיו ובפרוץ מלחמת־העולם השניה עזב את פראג וב קש לעלות לארץ־ישראל. לאחר כשנה יצא מברטיסלבה בדרך עליה ב' לארץ, נסע באניה „אליוס" ואחר־כך „אטלנטיק", שנאלצה לעגון בחוף קפריסין, ואחר־כך הועבר לאניה „פטריה", שטבעה בחוף חיפה. הגיע למחנה־עולים בעתלית בשנת 1940. אך פרשת נדודיו טרם נסתיימה. הוא גורש עם שאר המעפילים לאי מאוריציוס ואחרי שלוש שנים של עבודה קשה ומחלה באקלים קשה, כאשר ניתנה לו האפשרות להצטרף כמתנדב לצבא הצ'כי למלחמה נגד הנאצים, עשה זאת בהתלהבות. את אימונו עשה באנגליה, ואחר־כך נלחם בצרפת ביחידת־סנקים. עם סיום המלחמה הגיע לצ'כוסלובקיה בתקוה כי ימצא את קרובי משפחתו. משנודע לו כי הוא השריד היחידי ששרד מכל משפחתו הגדולה, פנה ערוך לגלות בפעם השניה בדרכו למולדת. הגיע לארץ ביולי 1946, מצא עבודה בבתי־הזיקוק בחיפה, וניצל בדרך נס ביום־הדמים (30.12.1947), בו התפרצו הערבים ורצחו יהודים רבים. חודש לפני הכרזת המדינה נשא אשה. אחרי נדודים ארוכים וקשים עמד להקים בית בישראל. אולם תקופת האושר לא האריכה ימים.

הוא נקרא לחזית הגליל כחבר בפלוגת החע"ק, ביום 17.7.1948 חזר הביתה לחופשה של 24 שעות, אולם לפני תום החופשה נקרא חזרה למערכה. הוא יצא לסביבות טירה — זכרון־יעקב לטיהור הכביש הראשי מאנשי האויב. בפעולה זו נפל ביום 18.7.1948, בקרב על ג'בע ליד טירה. ב־28.7.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

טריף יעקב

בן נתן וחנה. נולד בשנת 1918 בבראילה, רומניה. הוא גדל ונתחנך באויר של טמיעה ואמון היה עלי תרבות רומניה, אולם בקרב הימים מצא את דרכו לתנועה החלוצית, העפיל ארצה באניה „אסטיר" והגיע ב־1939 לחוף עזה. מיד עם עלותו ארצה הצטרף לקבוצת „גבעת המעפילים", היא ניצנים. לאחר יום של עבודה בפרכת שקד בהתלהבות על לימוד הלשון העברית ועל ספרי התנ"ך, וכדי לצלול באוצרותיו הגנוזים הלך ללמוד בסמינריון למורים אשר ביגור. חזון העבודה וקדושת ערכיה הביאוהו לרעיון הקבוצה והיה לחבר בניצנים. עובד־אדמה היה ורמיד שאף להרחיב את ידיעותיו בתורת הכלכלה, בבעיות העבודה וההון ובתולדות תנועת הפועלים.

מן היום הראשון לבואו ארצה היה לאיש ה„הגנה", והמאורעות מצאוהו מאומן ודרוך אלי כל קרב. בחיפושי הנשק נכלא גם הוא ברפיח לשבועות מספר. נפל על הגנת ניצנים קבוצתו ב־7.6.1948 ובה נקבר. אחרי מותו באה לעולם בתו יחידתו ושם קורא לה: יעקובה.

טרן שמואל

פרטי תולדותיו אינם ידועים. מפי מכיריו נלקט הפרטים הבאים: נולד בגליציה שבפולין, למד הנדסה. במלחמת־העולם השניה, שירת כקצין בצבא הצרפתי. ב־1947 העפיל ארצה באניה „בן־הכט" של אצ"ל, נתפס ונשלח לקפריסין, שם הדריך את חיילי אצ"ל בג'או־ג'יצו וכמפקד יחידות הצליח להעלות לשיא את כושר אנשיו וליצור יחסים למופת בין אנשי השורה לבין מפקדיהם.

ב־1948 הגיע לארץ, התגורר בבית תנועתו ב„מצודת־זאב", נשלח לקורס לשוגי ומשטיימו הצטרף ללוחמים בדרגת „סגן" (לפי סולם הדרגות שהיה קיים באצ"ל) ובכינוי „סגן נוריאל" נשלח להיות רמלה של כוחות אצ"ל. בקרב נפצע שלושה פצעים אנישים, חבשם במו ידיו כדי להוסיף ולהילחם, אך ללא הועיל, ושם נפל ב־2.6.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

טרסר מנחם

בן אברהם־מרדכי ומלכה. נולד ב־20 בנובמבר 1922 בצ'רנוביץ אשר ברומניה. בן יחיד להוריו. למד בג'מנסיה והשתייך לתנועת „דרור". שאף לעליה לארץ. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה הצליח להימלט מידי הגרמנים ולאחר שבתו 9 חדשים במחנה־עבודה של הצבא הרומני ברח והגיע לארץ ב־1944 עם ראשוני העולים, רדופי חרב הנאצים, באניית־המעפילים „קובק". קבוצתו עבדה בשדה־נחום, ועם צאתה משם להכשרה נוספת במשק אחר נשאר הוא במקום והקים בי את ביתו. בהיר־רוח, עליז ושופע אמונה בעתיד. למד עברית בקפדנות

והסתגל לעבודה ברצון ובשמחת יצירה. עבד תחילה בבנין ואחר־כך נבחר פה אחד לחצרן, תפקיד הדורש ממנו תמידי, והוא מילא אותו בהצלחה וזכה להערכת כל החברים ואהדתם.

בראשית מלחמת־השחרור צורף לכ׳׳ת חי״ש, באחד מגדודי חטיבת „גולני", בה שימש כחובש מחלקתי. בקרב לכיבוש ג׳נין ולטיהור העמק נפל מיריות העמדה הערבית האחרונה, שטרם שותקה, ב־3 ביוני 1948. נקבר בו ביום בשדה־נחום. השאיר אחריו אשה ובת בת שנתים והורים שהגיעו לארץ מקפריסין זמן קצר אחרי נפילתו. קיבוצו היציא חוברת לזכרו, שהופיעה ליום השנה לנפלו בשדה־הקרב במערכת העמק.

ט״ש (טור־שלום) דויד

בן אליעזר וצפורה. נולד בכ״ח באייר תרפ״ח בבריסק־דליטא שבפולין. אביו ציוני ותיק ופעיל, אמו מצאצאי הבעש״ט, ר׳ פינחס מקוריץ ור׳ נחום מטשרנוביל. בהיותו בן ארבע עלו הוריו ארצה והתיישבו בכפר־מל״ל, שם למד בבית־הספר העממי, ואחר־כך בגימנסיה „בלפור" בתל־אביב. בעל מוח חריף ויוצר, ויחד עם זאת מלא חיים ושופע שמחה סביבו. עם כניסתו לבית־הספר התיכון הצטרף לשורות ה„הגנה". בגיל 15 נכנס לחטיבת השוטרים המושבעים. בגיל 17 גמר את הגימנסיה והתגייס לניטרות בה שירת בכפר־חיים, בעמק חפר. מלבד התפקידים הרגילים בנוטרות שיבש כקצין־תרבות ומזכיר הנפה. אחרי שירותו זה במשך שנה ורבע השתחרר ונכנס לאוניברסיטה. שם למד משפטים, פילוסופיה, סוציולוגיה וכלכלה. כסטודנט בירושלים שימש כקצין־תרבות בגדנ״ע, היה פעיל בין הנוער הלומד, תלמידי הגימנסיה „רחביה" ובחיים התרבותיים של הנוער הירושלמי בכלל, וה״ה ממנהיגי „המשמרת הצעירה", ו„צעירי בני־ברית". ב„הגנה" היה מדריך ובאמן. בריא ברוחו ובגופו, לימד וכוהב, מחבר שירים, מאמרים, מחקרים, ער ללא לאות, מרצה בשאלות לאומיות, חברה, מדינה, כלכלה, תלמיד־חכם צעיר. כמו אצה לו דרכו לבל יאחר — ואכנם רבות הספיק דויד בתשע־עשרה שנות חייו. השאיר אחריו מאמרים ושירים רבים בעלי ערך ספרותי והגותי רב.

עם הכרזת או״ם התגייס מיד לשירות פעיל. השתתף בקרב־ת בסביבת ירושלים. נמנה עם קבוצת הסטודנטים שנקראו לעזרת גוש עציון הנצור ונפל עם מחלקת ה„ל״ה" ביום ה׳ בשבט תש״ח. ה„ל״ה" נקברו תחילה בכפר־עציון והובאו לקבר־אחים על הר־הרצל בירושלים כעבור שנה ומחצה, ביום 17.11.1949. מבחר מפרי רוחו יצא בהוצאת „עם עובד" בשם „דויד ט״ש — אחד מלמ״ד ה״א". הספר כולל שירים, מחזות, דברי ביקורת והגות, שרטוטים אבטוביוגרפיים, דפים מיומנו וממכתביו, ודברי הערכה עליו.

טשולק יעקב

בן שלום וצפורה. נולד ב־9 באפריל 1930 בתל־אביב. למד בבית־הספר לבנים של „המזרחי" בתל־אביב. עם סיום לימודיו עשה חצי שנה בהכשרה במשק גבעת־ברנר וכשחזר משם עבד במוסך „שברולט" ובספנות בנמל תל־אביב. הסתפח ל„הנוער העובד", שהיה חבר פעיל בו. התנועה היתה תוכן חייו וידע לעודד את חברי קבוצתו ברגעי משבר. בשנה ה־16 לחייו הצטרף לפלמ״ח ובפרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתגייסים שפעלו בגליל נגד הכנופיות. במשך שלושה חדשים ישב בראש־פינה והשתתף בקרבות עד שנכבשה צפת והסביבה ט־הרה מן האויב. בזמן ההפוגה קיבל חופשה קצרה, אך מיהר לחזור לגדודו למרות הפצרות הוריו.

עם שובו, ב־5 ביוני 1948, התלקח הקרב במלכיה והוא נשלח לשם יחד עם חבריו לעמ״ד מול אלפי אנשי־האויב שהיו מצוידים בכלי־נשק חדישים, באירונים, בטנקים ובתותחים. יעקב פעל בעמדה קדמית, כשבידו מכונת־יריה כבדה. בהתקרב האויב למקום ואחד המגינים נפצע, חש לעזרתו. גם עם התחלת הנסיגה של הכיתה נשאר במקומו, פעל בנשק וחיפה על נסיגת חבריו. כשהאויב סגר עליו מכל עבר וכדוריו אולו, התגונן באקדח, ולבסוף, בהגיעם עד טווח אבן, שלף את סכינו, רץ קדימה והרג את הראשון מחיילי האויב שנתקל בו, עד שפגע כדור בראשו ונפל.

טשר יחזקאל

ממגיני גוש עציון אשר הגיע לשם עם הט׳רונים מגויסי הפלמ״ח מתל־אביב, שהתנדבו כתגבורת לגוש עציון הנצור. מוצאו ממשפחה תימנית. חבר בתנועת „בני־עקיבא". יום הכרזת או״ם שימש כפנה בחייו. הקדיש כל כוחותיו להצלת הנקודה ונפל עם הנופלים בנפול הגוש ביום 12/13.5.1948.

הובא למנוחות בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

יואל משה־יוסף

בן שמואל־חיים ופאולה. נולד ב־18 בנובמבר 1926 בעיר וינה, אוסטריה, ובראשית מלחמת־העולם השניה, בהיותו בן 13, הגר לאנגליה וגייס לעבודה בכורות־הפחם. שם העבידוהו קשות וחלה במחלה כרונית. אביו של משה היה בין גולי מאוריציוס ואחותו מניצולי „פטריה". ב־1944, משחזר אביו מאי־הגירוש, עלה גם הבן והצטרף לקבוצת סעד, בה עבד חליפות בענפי תעשיה הקלאית ובשירותים ואת שעות הפנאי היה מבלה לרוב בקריאה. עם פרוץ המאורעות שימש כמקשר עם אנשי־הצבא הבריטיים שחנו בסביבה. הם ראו בו אדם גא, בעל גמדה תקיפה ושומר על כבוד עמו.

מן ה־15 במאי 1948 שירת בפלמ"ח. פעם נשלח להצפית על גג בית־הבטחון והוא עמד בה בכל שעת ההפגזה, עד שנקרא לרדת למקום־מחסה. בהפוגה הראשונה הוטס צפונה לשם ריפוי, אך עם חידוש הקרבות הפסיק את הטיפול בעצמו ושב לסעד, אל שורות מגיני המקום. נפצע קשה בתאונת־דרכים בכ"ו במנחם־אב תש"ח (31 באוגוסט 1948) בשחזר מביקור אצל הרופא המחוזי ומת כעבור שעות אחדות. היה קבור בבארות־יצחק. ב־29.10.1950 הועבר למנוחות לנחלת־יצחק.

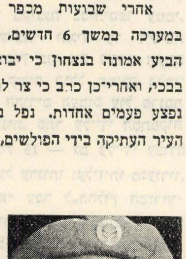
יאיר עזרא

בן יוסף ונעמי. נולד בשנת 1930 בקהיר, מצרים, ועלה ארצה, לירושלים, ב־1931. בגלל מצוקה חמרית עזב את לימודיו בגיל צעיר ועבר לעבוד במכבסה. בשעות הפנאי השתתף בפעולות „הפועל", ביחוד באיכוני בוכס וכדורגל. היה חבר „המשמרת הצעירה" של מפלגת פועלי ארץ־ישראל כחבר ה„הגנה" הצטרף ב־28 בנובמבר 1947, יום אחד לפני החלטת או"ם על חלוקת ארץ־ישראל, לשורות הלוחמים בין המתנדבים הראשונים. לפתע נעלם מעבידתו ועבר לשורות המגינים.

אחרי שבועות מכפר התנדב להגנת העיר העתיקה ועמד שם במערכה במשך 6 חדשים, עד יום הכניעה. בכל מכתב שנכתב משם הביע אמונה בנצחון כי יבוא. פעם גם שוחח בטלפון עם אמו, שמירדה בבכי, ואחרי־כן כתב כי צר לו מאד על אמו, אך את עמדתו לא נטש, אם כי נפצע פעמים אחדות. נפל ביום כ' באייר תש"ח (29.5.1948), ביום נפול העיר העתיקה בידי הפולשים, וגופתו נשארה בידי האויב.

יבלונסקי צבי

בן חיים ובלומה, מבוני כפר־ויתקין. נולד ב־1 באוגוסט 1926 בחיפה. סיים את בית־הספר העממי שבכפר־ויתקין וגמר עוד שתי כיתות־המשך. אחרי־כן החל לעבוד במשק הוריו כחקלאי. צבי היה פעיל בחברת־הנוער המקומית. האדמה, המשפחה, המולדת — להן הי תה נתונה כל אהבתו. „נער־אדם" שעורר כבוד וחיבה אצל כל יודעיו. מגיל צעיר היה חבר ה„הגנה". בשנת 1943 הי־גייס כנוטר למשמר־החוף בסביבת נתניה, ואחר־כך עבר לשרת בבריגדה. היה במצרים ומשם עבר לאירופה. היה בבלגיה והולנד, השתתף בהעברת פליטים, וכתום שירותו בשנת 1946 חזר לעבוד במשק הוריו.

עם הכרזת או"ם על המדינה התגייס לחי"ש, תחילה שירת בגחלת חבלנים, אחר־כך עבר קורס לצלפים וגם קורס לסיירים, השתתף בקרבות על קאקון, היה בכפר־יעבץ, אחר־כך עבד במחלקת־המודיע ן בגדוד. מילא חובתו בענוה, ללא התרברבות. בשעת פשיטה על עמדה ערבית ליד בית־בורין בקרבת טול־כרם, בליל ה־2.11.1948, נפצע בנסותו להגיש עזרה לחבר פצוע שהיה מוטל בקרבת העמדה. הועבר לבית־החולים בתל־ליטוינסקי ולמחרת, א' במרחשון תש"ט (3.11.1948), מת מפצעיו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ויתקין.

יאיר (מדהלה) אהרן

בן שלמה ושושנה. נולד בשנת 1913 בשכונת התימנ ים מחנה־יהודה שליד פתח־תקוה. בן שנה נתיתם מאמו. גדל בתנאי עוני ועמל. למד בבית־הספר העממי ובגיל צעיר החל לעבוד כפועל חקלאי. חיבב ספורט ועסק בו בשעות הפנאי. שירת 5 שנים בנוטרות. הצטרף למחתרת אצ"ל, ואף בהיותו כבר נשוי ואב לשלושה בנים (לבכורו קרא זאב לזכר ז'בוטינסקי; לשני רצה לקרוא הרצל, אך עיכובים משפחתיים מנעיהו ככך), המשיך בפעולות המחתרת נגד הבריטים ובחורף תש"ח נגד הערבים.

אחרי הכרזת המדינה הצטרף עם חבריו לצה"ל ושירת בפלוגה ב' של אחד מגדודי חטיבת „גבעתי". נלחם במסירות ובגבורה בכל הקרבות נגד הפולש הצרי עד שבמבצע פריצת הדרך לנגב נפל בקרב על גבעה אחת ביום 17.10.1948. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג, בדף הקבר של החטיבה מיום 21.10.1948 נקרא על שמו נושא־ברן שלוקח שלל מידי האויב.

יבור קופל

בן מרדכי ורחל. נולד בשנת 1918 בעיירה סקלט בהגליציה המזרחית אשר בפולין. הניח בית־הספר העממי ובעל־מלאכה. חייט לפי מקצועו. חי חיי־עמל רגילים עד פרוץ מלחמת־העולם השניה. היה תומתן בצבא הפולני, עיירתו עברה לרשות הרוסים, וכשגם רוסיה נכנסה למלחמה התגנדב לצבא האדום והשתתף בהרבה קרבות. זכה להשתתף במסע הנצחון. היה בין כובשי לובלין ובין בשחרורי הכלואים במיידאנק. קיבל כמה אותות־הצטיינות. העפיל לארץ עם משפחתו באניה „לא תפחידונו". היו כלואים בקפריסין רק חדשיים בלבד. באב"ב 1948 עלו, והוא עבד כחדשיים בפרדס. התגנד לצבא ההגנה לישראל והתאמן בכפר־סירקין. משם התגנד לפעולה מיוחדת במגדל־צדק יחד עם שני חברים ילידי הארץ. אך יצאו לפעולה ופגו פגע בשלשתם. נפל ב־18.7.1948. למחרת נקבר בפתח־תקוה. הניח אשה ושני ילדים.

יבנאלי (לוביצקי) אהרן

בן אריה ורחל. נולד ב־15.5.1915 בז'־ מריה שבליטא. הבן הבכור במשפחה. בשנות ילדותו חיבב את הטיפול בסוסי אביו העגלון ואהב את הרכיבה עליהם. מגיל 7 למד בקובנה בבית־ספר עממי ב„חדר" וב„ישיבה" והגיע עד לישיבת סלובודקה והצטיין בה. את בעיות הקיום החמרי, שהיו קשות בגלל תמיכה בלתי־ מספקת מבית ההורים העבוס על פרנסת 3 בנים ו־4 בנות, פתר על־ידי הסתפקות קיצונית במועט (פעמים רק לחם ובצל) ומגיל 15 — גם על־ידי עבודה שנמצאה לו באקראי, אך המחסור לא העיב על ערנותו ועליזותו מנעוריו. בגיל 17 הצטרף לתנועת־הנוער „בני־עקיבא" עבר ל„החלוץ המזרחי" ועשה חצי שנה בקיבוץ־הכשרה. שימש מדריך בסניף המקומי ומדריך נודד בסניפים אחרים. הצטיין בכושר־עבודה למעלה מהמשוער לפי קומתו הקטנה ומבנה גופו הצנום. בקיץ 1935 עלה ארצה עם קבוצת חברים מ„החלוץ המזרחי". עבד בפרדסי רחובות, בבנין בתל־אביב, ושוב במקומות שונים ברחובות. חסך משכרו הדל להמיכה במשפחתו שבגולה, ובו בזמן היה פעיל בסניף „הפועל המזרחי" ובנוער ואירגן שיעור ללימוד גמרא בכל ערב. כתב יומן, בו רשם יום־יום את פרטי מעשיו והתנהגותו בעניני הכלל והפרט. נשאר במושבה, אף שחבריו עברו לעבוד ולחיות בעיר, ובאולו תרצ"ו הצטרף לקבוצת „אברהם" שבכפר־ פינס. הצטיין בכיבוש מקומות־עבודה קשים והיה לעזר לחבריו בנסיונו החקלאי. „לא אהרן הוא העובד, כי אם מרצו הכביר", אמרו חבריו למראה התגברותו על קשיי העבודה. השקיע הרבה מרץ ויומה בפעולה הארגונית, התרבותית והמשקית כחבר במועצה, במזכירות, בועדות המשק והעבודה. בניגוד להסתפקותו במועט בצרכיו הפרטיים תבע והמריץ להרחיב את מקורות המחיה, העבודה וכושר הקליטה של הקבוצה. השתלם בקבוצת משפחות הסמוכה בגידול ירקות ואחר־כך התמסר בהצלחה לפיתוח ענף הירקות בקבוצתו. הכשיר בעבודה זו חברים וחברות נוספים, ושאיפתו היתה לראות את קבוצתו בעלת גן־ ירק גדול. אף־על־פי־כן נכנע להחלטות הרוב, לעלות להתישבות קבועה בכפר־עציון, ואחרי חיסול מחנה הקבוצה בכרכור עלה שמה עם משפחתו (אשתו ושתי בנותיו הקטנות) באוגוסט 1944. שם עבד בהכשרת קרקע, ביעור, בבנין וביתר עבודות המשק ומילא תפקידים שונים בעניני ארגון, תרבות וסידורי עבודה. בתש"ז השתתף בפעולה לפיתוח מחצבת־שיש בגוש עציון ואף עשה נסיונות לרכישת אמצעים טכניים לעיבוד הפסולת לחצץ, ותוך כדי כך שאף בסתר לצאת להשתלמות רוחנית כדי לעסוק אחר־כך בהדרכת נוער. והנה באה מלחמת־השחרור שהטילה עליו משימות אחרות. ב„הגנה" התאמן מראשית בואו ארצה. בשנות מהומות תרצ"ו—תרצ"ח השתתף בשמירה בקבוצתו שבשומרון ועבר קורס רגמים בחדרה. בכפר־עציון צורף לצוות המרגמה, ובבקרו בסתיו 1947 בט־רת־צבי סירב להיענות להפצרות החברים להישאר שם עוד יום, כי „אצלנו הסכנה מרחפת כבר מעל לראשנו ואסור לחבר לעזוב את המקום אף לרגע נוסף מאשר הוקצב לו". בדיוני מועצת הקבוצה הביע ספקותיו על עתידו של הגוש בתחומי המדינה הערבית, אך את חובתו בהגנת הגוש מילא בכל המסירות, מנותק ממשפחתו (שעם פינוי האמהות והילדים הועברה ירושלימה, ושם נולדה בתו השלישית, שהוא כבר לא הספיק לראותה).

בימי המצור השתתף בשמירה, בעבודת הביצורים, באימונים ובהגנה, בגידול ירקות לשם הקלת בעית המזון, ובשבועות האחרונים עבד בשכלולו והרחבתו של שדה־התעופה בגוש. בקרבות האחרונים פעל ליד המרגמה, ומשנתקלקלה המרגמה בג' באייר תש"ח לפנות ערב, הועבר לעמדה ליד המנזר הגרמני ושם נפל עם נפול הגוש ביום 13.5.1948. ב־17.11.1949 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

יבנה שלום

בן אליעזר וחיה. נולד בשנת 1914 בברנוביץ אשר בפולין. סיים את בית־ הספר העממי ולמד את מקצוע הנגרות. שאף מנעוריו להגשמה חלוצית. הצטרף לקיבוץ „למטרה" ועשה שנים אחדות בהכשרה. בשנת 1935 הגיע לחופי הארץ יחד עם קבוצת נוער. היה תקופה קצרה חבר קיבוץ, אחר־כך עבר לתל־אביב ועבד בנגרות. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי — לפלוגת החברים. השתתף במערכת יוון ושם נפל בשבי הגרמנים. בשנות שביו חלה במחלה פסיכית ובמצב זה חזר לארץ עם שחרור השבויים. נדמה היה לו תמיד שרודפים אחריו. זמן־מה היה בבית־החולים „גפן" בבת־ים. משהחלים מעט עבר לשבת בבית קרוביו. אך עדיין קשה היה לו להסתגל לעבודה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס ב־10.3.1948. נפל בשכונה התקוה ברחוב עובדיה. בצאתו מהעמדה בשעת מילוי תפקידו פגע בו כדור האויב ב־27.4.1948. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

יברובים שמחה

בן מתתיהו וברוינה. נולד בפברואר 1921 בשדלין אשר בפולין. אביו, רב ומורה, חינך את בנו ברוח הציונות. ב־1935, בהיותו בן 14, עלה ארצה אל אחיו הגדול שישב בראשון־לציון. למד בשקידה רבה בשיעורי־ערב לעברית ועבד בפרדסים בסביבות המושבה. התגייס למשטרת הישובים העבריים והיה מדריך ב„הגנה" במושבה. בימי מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי ושירת בו ארבע שנים. עם תום המלחמה נודע לו שהוריו ואחיו יחד עם אלפים מיהודי עירו נספו בטבח שערכו הנאצים. הדכאון והצער העמוק הגבירו את שאיפותיו לשחרור הארץ למען תוכל לשמש מקלט לשרידי יהדות הגולה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התמסר בכל לבו לתפקידו בצבא. סירב להיות מדריך בצבא ורצה לצאת לקרבות. השתתף בקרבות ובכיבושים בחזית הדרום ובפריצת הדרך לנגב. נפל בתאונת־דרכים ב־20.9.1948 ליד ראשון־לציון בנסעו בעניני תפקידו. נקבר בראשון־לציון.

יגאל יחיאל („לענק", „חיליק")

בן אשר ואיידל. נולד ביום כ"ב בסיון תרפ"ד (1924) במחנה לבוב אשר בפולין. היה הצעיר בששת ילדי המשפחה. ראשית חינוכו — ב„חדר", משם עבר לבית־ספר עממי, סיימו והחל ללמוד בגימנסיה. היה חבר בתנועת־הנוער „דרור" ושאף לעלות ארצה, אך בינתים פרצה מלחמת־העולם השניה. רוב בני המשפחה נרצחו על־ידי הנאצים והוא עצמו נמלט בשנת 1941 לרוסיה. שם התגייס לצבא הפולני ועמו הגיע ארצה בשנת 1943. בארץ ערק מהצבא הפולני ועבר לקיבוץ יגור, שהה שם זמן־מה והתגייס לבריגדה. בהיותו בשלזיה ב־1946 פגש בשרידי משפחתו המעטים שניצלו.

עם השחרור חזר לקיבוץ יגור והכה בו שרשים, אך כשפרצה מלחמת־השחרור התגייס. עבר קורס מ"מ, ובקרב על רמת־יוחנן נפל ביום ו' בניסן תש"ח (15.4.1948), בחפותו על חבריו. נקבר ביגור ב־18.4.1948. זכרו הועלה בחוברת־זכרון של הקיבוץ, שהוצאה במלאות שנה למותו, לזכרו ולזכר חברו פינחס סוסול.

יגן רחמים

בן נסים ומלכה. נולד בשנת 1929 בתורכיה. ב־1933, בהיותו כבן 4, עלתה המשפחה ארצה והתישבה בירושלים. בשנה האחרונה ללימודיו בבית־הספר העממי „לבנים" נאלץ להפסיק את הלימודים בגלל הדוחק החמרי בבית הוריו והחל לעבוד בסתתות. הצטרף להסתדרות „הנוער העובד" וארגון ה„הגנה". היה שומר במפעלי ים־המלח. הוסיף ללמוד בערבים ולחבריו היה אומר: „אל תתלוננו על יהודי המערב בהזנחת יהודי המזרח, תלמדו, יש קורסים לכל דבר"...

כשלושה חדשים לפני גיוסו קם ממחלה שריתקה אותו למיטתו במשך שנה תמימה. הוא העלים את הדבר מהרופאים ונתקבל לצבא. השתתף בפעולות בסביבות ירושלים כמומחה ל„ברן". נפל ב־8.4.1948 בקרב על הקסטל בתפקיד של מקלען. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים. מליו האחרונות היו: „כך תקום מדינתנו!"

יגנטינסקי עמירם

בן משה וטובה, מחלוצי העליה השלישית. נולד ב־9.8.1928 בחיפה. שם למד שנה בגן־ילדים בהדר־הכרמל, ומשהתנחלו הוריו בכפר־חס המשיך שם שנתים בגן־הילדים ואחר־כך סיים את בית־הספר היסודי ושתי כיתות־המשך בבית־הכפר המשותף לגוש תל־מונד. שנתים למד במקוה־ישראל ובסתיו 1947 חזר הביתה ועבד במשק הוריו. התגייס לפל"ם וכל החורף עסק ביום בשמש ובלילה בשמירה. היה מדריך בגדנ"ע ומדריך צבאי בסביבה והצטיין בתפקידו. נשתבח במידותיו הטובות: לב טוב ועין טובה, ישר ונאמן בדיבור ובמעשה, מתון ומנומס ומכושמע, נבון ומוצק בדעותיו, אמין ופעיל מתוך ענוה ומלא באהריות כל מה שנטל על עצמו. רצה מאד להתגייס לשירות פעיל ולמורת־רוחו אנוס היה להישאר בבית ולשאת בעול המשק, אך התנחם שב־15 במאי 1948 יגיע מועד גיוסו ובימים האחרונים עשה את כל העבודות הדחופות במשק, שבהתגייסותו יוכל לעזוב את הבית במצפון שקט. באפריל 1948 יצא עם חבריו לקצור את החציר והצליח להתגבר על הערבים שארבו להם ולחזור בשלום. גם בשעת החשת עזרה לקיבוץ המעפיל שליד קאקון נחלצו ממצב מסוכן וחזרו בשלום.

יומים לפני מועד גיוסו יצא עם כל כוחות פל"ם מהסביבה להטריד את הכפר טירה, כדי להקל על פעולות כוחותינו בסביבת כפר־סבא ורמת־הכובש. מפקדי הפעולה הרחיבו את ההטרדה ועברו להתקפה ממש ותלק מהמתקדמים נתפסו במלכודת ונפתחה עליהם אש חזקה מכל עבר. עמירם היה מבוצר במקום טיב ונוח, אך לקריאת חבריו המוקפים יצא וחש לעזרתם ותוך כדי יריות בלתי פוסקות כלפי האויב פגעה יריה בו ושם נפל ביום ד' באייר תש"ח (13 במאי 1948).

יגר יצחק

בן חיים ושרה. נולד ב־20.1.1921 בעיר מרמרוש סיגט, חבל טרנסילבניה, רומניה. למד בבית־ספר עממי וגמר 6 מחלקות גימנסיה, בהיותו בן 14. חנוך חינוך מסורתי. שלוש שנים למד בישיבת הרב בסיגט והצטיין בתפיכתו וזכרונו, מסכות־תלמיד שלמות זכר בעל־פה והפלא בכך את מוריו וחבריו. משעברה המשפחה לעיר טימישואראה, עבר אף הוא אתם וליד לימוד תורני שלא הזניחו השתלם במלאכת האריגה ובמשך שנים מספר היה מנהל־עבודה בבית־החרושת המקומי. הוראל ואביו היה חולני, פירנס הוא את הבית במסירות ובכבוד. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה ועם מות אביו היה הוא לדואג לכל המשפחה וכילכל אותה בקושי. בשנת 1945, עם תום המלחמה, העפ־יל ארצה באניה „כתריאל יפה". אחרי התנגשות עם האנגלים בתוך הארץ הוגלו נוסעי האניה לקפריסין. שם שהה יצחק 10 חדשים. משחוזרר מחנה קפריסין החישב בכפר־סבא ועבד במקצועו. יסד עם חבריו קואופרטיב אריגה ואף הצליח לתמוך באמו אשר נשארה עוד בגולה. בשנת 1947 נשא אשה והחל לחיות במעט הרווחה.

מיד עם הכרזת או"ם התיצב והתגייס גיום מלא, אך שוחרר, משום שמקצועו נחשב לחיוני למאמץ המלחמתי. הוא דחה את השחרור מרצונו העז לשרת בנשק ביד. צורף לאחד מגדודי ח"ם בכפר־סבא. השתתף בשמירת המקום ובפעולות קרביות רבות ב„משולש". נפל בקרב קשה בגבול ה„משולש" ליד רמת־הכובש ב־7.1.1949. הועבר לנחלת־יצחק ב־22.6.1950. הניח אחריו אם ואשה, קלרה.

ידוב יוסף

בן דניאל וטובה. נולד ביום 23 באוקטובר 1929 בברסלוי שבגרמניה. בשנת 1934 עלה עם הוריו לארץ, נכנס לבית־הספר העממי בבני־ברק וגמר את לימודיו בהצטיינות. משם עבר ללמוד בישיבה „קול התורה" שבירושלים. אהב את לימודי התורה והתלמוד והעמיק להגות בהם. ברבות הימים עבר לעבודה, למקצוע החשמלאות, והצטרף לתנועת „תורה ועבודה" — ל„בני־עקיבא". בתנועה נמסרו לו תפקידים השובים וגם נשלח לקורס מדריכים ובשובו מילא תפקידיו בהצלחה. כחבר ה„הגנה" היה בין ראשוני המתגייסים לעזרת ביריה שבגליל, כשהותקפה על־ידי הברטים. יוסף נשאר שם במשך זמן מסוים כדי לעזור בביסוס הנקודה הצעירה ובגידולה.

משפרצה מלחמת־השחרור חזר ליביתו והצטרף עם חבריו לפלוגה הדתית שבגדוד אחד. הוריו ביקשו לשלחו לחוץ־לארץ, אך הוא לא נענה לרצונם ולא אבה לשמוע על יציאה מן הארץ לעת כזאת. לחם כרגם בקרבות תל־ליטוינסקי, טנטורה, מבצע „דני". השתתף בכיבוש עין־ע'וזל ואיגזים ופעל ליד קאקון וכפר־יונה. נפל ב־28.12.1948 בקרב עיראק אלמנשיה. היה קבור בפלוגי'. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

ידידיה (זלנפרוינד) אלעזר

בן גרשון ומלכה. נולד בכ"א בשבט תר"ץ בירושלים. בהיותו בן 10 נתיתם מאביו, ואמו נטלה עליה את עול הפרנסה (בית מסחר ומלאכה לאופטיקה), הבית וחינוך שני יתומיה. הוא השתדל לעזור לה בהשגחה על האח הקטן ושאיפתו היתה ללמוד את המקצוע לכשיגדל, כדי להקל את העול מעל אמו. למד בבית־הספר הדתי "חורב" ובגיל 15 וחצי גמר בו את הקורס התיכוני. מילדותו הצטרף לחוג הנוער "עזרא" שליד בית־הספר. היה נאמן להשקפותיו הדתיות־לאומיות וגימוסיו וסגולותיו האישיות חיבבוהו על כל יודעיו. השפיע על חבריו, בני משפחות חרדיות מעולי גרמניה, להשתלב בחיי הנוער הארצישראלי לפיתוח כשרם הגיפני וההגנתי תוך כדי שמירה על האופי הדתי במלואו, ולחייב אף את הבנות להצטרף לשורות ה"הגנה". בדיונים ובבירורים בתנועתו ידע להסביר ולשכנע שהחובה למולדת מוטלת גם על הנוער הדתי ואת הקדושה צריך להכניס לתוך החיים ולא לבודדה מהם. תוך כדי לימוד שקדני, עזרה לאם ופעילות ציבורית בתנועתו, מצא שהות גם לפיתוח כשרו הגופני באיגוד־הספורט הדתי "אליצור", בו סיים קורס מדריכים ונתחבב כמדריך וכחבר על הניכיו. אחרי סיום בית־הספר התיכון שאף לצאת להכשרה בפלמ"ח ולהיות לחקלאי בקיבוץ דתי, אך הדבר נבצר ממנו בגלל גילו הצעיר ונסיבות משפחתיות ולפי שעה הסתפק בחיים קיבוציים אחרים: למד שנה בישיבה "קול תורה", כדי לספוג תורה ודעת ובהתאם להקנת המוסד חי בפנימיה שלו. בצורת החיים ב"ישיבה" לא מצא את השלמות הנכספת, אך כבחור נבון ידע להתפשר עם המציאות. שאף וקיוה לשכלל את צורת החינוך התורני בעתיד בהתאמה לצרכי הזמן. אחרי צאתו מה"ישיבה" הצטרף לפליגה הדתית של גדנ"ע ושימש בה כמדריך. סיים קורס ב"הגנה" ואם כי ראה בחינוך הצבאי תשתוש אפיו של האדם כיצור רוחני וגם חובת ההצדעה למפקד, שגם הוא אינו אלא בשר־ודם, לא היה לפי ריוחו, הבין את ההכרחיות שבדבר והשלים עמה.

למלחמת־השחרור התיצב בין הראשונים ובמשימות הקשות היה מסור לפקודיו ושוקד על טובתם. בהיותו עסוק יומים בהצלת כלי הבית מדירתם שברחוב הסולל, שנחרבה בשעת פיצוץ בית "פלסטין פוסט", מצא שהות גם להשתדל למען שחרורו ההכרחי של אחד הטוראים בכיתתו. ביקש לעבור לגדוד של מבוגרים, אך בגלל הצלחתו בגדנ"ע עיכב אותו הפיקוד העליון בהפקד זה. עם צאת הבריטים התמסר לקרבות באזורים שונים של ירושלים וסביבתה, בשייך־ג'ראח ובהתקפה על כנסית נוטר־דם. הועלה לדרגת מ"מ, אך לא הספיק לקבל מחלקה לידו. היה במשמר בעמדת נוטר־דם ועמד מול התקפה קשה. אחר ההתקפה היה רעב והואיל והמטבח בנקודה ההיא לא היה כשר הלך לאכול בנקודה שברחוב הנסיכה מרי, שם היה המטבח כשר. בדרך נפצע קשה מרסיסי פגז ואחרי כמה ימי יסורים קשים מת ב־15.6.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

יהוד עזרא

בן אפרים ורחל. נולד ב־25.8.1927 בכרם־התימנים שבתל־אביב. בן שנה התיתם מאביו, שנרצח מן המארב בשמרו בפרדס בנס־ציונה. גדל בבית־יתומים ואחרי לימודיו בבית־ספר עממי למד מלאכת נגר־רהיטים ועבד בה, ולעתים עבד כפועל בפרדסים או בבנין למען פרנסת אחיו הקטנים. מיום שעמד על דעתו נטל על עצמו לנקום את דם אביו. בגיל צעיר הצטרף ל"הגנה" ונטה שכם לתרגילים ואימונים, וידיעת הטטרה הקלה וחיבבה עליו כל תפקיד אף אם קשה היה. בן 18 התגייס לנוטרות וגם בה מילא כל פקודה וכל תפקיד באמונה ובמסירות. לדברי אחד מחבריו היה זמן־מה פעיל גם במחתרת אצ"ל. הסתפק במועט. נשא אשה והתכונן לחיי־עמל שקטים. זמן מועט אחרי נישואיו החלה ההתקפה הערבית והוא, כנוטר, נכנס לשירות ליווי שיירות בדרך תל־אביב—רחובות ואחר־כך גם בדרך ירושלים ובנס ניצל מסכנות שהלך לקראתן בלי רתיעה. עם פירוק חיל־הנוטרים עבר לצבא ההגנה, וגם שם גילה אומץ ומסירות במצבים הקשים ביותר והתנדב בין הראשונים לכל משימה מסוכנת.

אור ליום 17.7.1948 נפצע קשה בהתפוצצות מוקש בלכתו לסיור במשלטי גאולים, מול טל־כרם, וב־18.7.1948 מת מפצעיו בבית־החולים ביילינסון, בו ביום נקבר בנס־ציונה. בדבריו האחרונים אמר לחבריו שלא להירתע וללכת בעקבותיו. אחרי מותו נולדה לו בת.

יהודה מרדכי

בן אברהם וחנה. נולד ב־28.2.1928 בירושלים. בילדותו עברה המשפחה לחיפה. גמר את בית־הספר העממי "עתיד" ובגלל המצב החמרי הדחוק החל לעבוד כמוכר בקיוסק שבקולנוע "אורה". בזמנו הפנוי התחיל אחר־כך ללמוד חשמלאות בקורס שבבית־הספר המקצועי שליד הטכניון העברי. במארס 1948 התגייס לשירות המולדת. מקודם התיצב לחיל־הים, אחר־כך הועבר לשירות יבשתי באחת המחלקות של גדוד "הפורצים" שבחט"ב "הראל". התאמן בכל סוגי הנשק והעבודות של חיל רגלי וב"עזרה ראשונה" ובמרגמה.

השתתף בפעולות נגד קולוניה ובית־מחסיר ובתפיסת משלטים בדרך משער־הגיא לירושלים. ביומן פעולותיו רשם גם את השתתפותו בלוויות של חברים שנפלו בקרבות. באחרונה היה ביחידה שניסתה לכבוש את נבי־סמואל ושם נפל ב־23.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים ב־25.4.1948.

שהעריכוהו מאד. התכונן להשתלם באלחוט, ובדרכו לכך הגיע להישגים ניכרים. משהתבגר החליט, לתמהונם ולשמחתם של בני־משפחתו, להמשיך בלימודים בשיעורי־ערב.

היה חבר ה"הגנה" בחיפה ועם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בפעולות רבות ובקרבות בעיר ובסביבה. השתתף במערכת משמר־העמק ונפצע בקרב על רמת־יוחנן. היה חייל אמיץ ומקובל מאד על חבריו. בליל כיבוש חיפה צורף כמקלען ליחידה שהגיעה לבית־הכנסת "הדרת־קודש" יהמשיכה דרכה לעבר רחוב כנענון. בדרך נפגע מכדור צלף ונפל ב־22.4.1948. למחרת היום נקבר בחיפה.

ידידיה (גוטליב) אריה ("בורה")

בן צבי ומנוחה. נולד ב־1.8.1929 בעיירה טשבינה במערב פולין. הצעיר בבנים למשפחה ציונית המעורה בחיי הציבור בעיירה. לפני מלאות לו 6 שנים עלה עם בית־הוריו ארצה בשנת 1935. משסיים את לימודיו בבית־הספר העממי בחיפה, אמר להתמסר מיד לעבודה טכנית, שנטה אהריה ביותר. הוריו ואחיו התנגדו לבחירתו זו ברצונם שיוסיף ללמוד, אך הוא עמד על שלו ולמד את מקצוע הרדיו־טכניקה, והצלחתו בעבודה עוררה את תשומת־לב חבריו ומעבידיו

יהודה משה („מושיקו")

בן שמואל ומרקדה. נולד בשנת 1925 בעיר סלוניקי, יוון. גמר בית־ספר עממי. עם כניסת הנאצים לסלוניקי נשלח למחנה־ריכוז בפולין, שם עבד בפרך במשך שנתים עד שהגיעה שעת־השחרור. בעזרת הסוכנות הגיע לאיטליה ומשם עלה לארץ בשנת 1946. עבד כפועל בבית־חרושת לטכסטיל. התגורר בתל־אביב.

התגייס למלחמת־השחרור ושירת בחטיבת „גילעני". נפל בקרב לוביה ביום 9.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה בד' בסיון תש"ח (11.6.1948).

יהושע יוסף

בן שלמה וסלמה. נולד ביום כ"א במרחשון תר"ץ בע"ר דוגם בארץ תימן. חונך חינוך מסורתי ושמר לו אמונים כל ימי חייו. בן 15 היה כשעלה לארץ בשנת 1942, וכאן התחיל מיד לעבוד. את לחמו מצא בעבודה במרצפות, בה התמחה, ודאגתו היתה לאמו, שנשארה בתימן, להעלותה ארצה. נער תמים, צנוע ושקט. בבוא השעה התגייס לצבא והשתתף בכל הקרבות של חטיבת „אלכסנדרוני".

נפל באחת המערכות האחרונות בקרב עיראק אלמנשיה ביום 28.12.1948. היה קבור בפלוגה. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

יואל (מרדר) יעקב

בן אליעזר וחיה. נולד ב־15 בנובמבר 1927. מלחמי הנגב. פרטים נוספים על משפחתו ומוצאו ומשלוח־ידו אינם ידועים. נפל במבצע „יואב", במשלט אחד אשר בנגב, ביום 17.10.1948. נקבר למחרת היום בכפר־ורבורג.

יוחנן אליהו

בן רפאל ואסתר־קלרה. נולד ב־10.4.1930 ביוון. למד בבית־ספר עממי ותיכוני, עבר באימץ ובאמונה־בעתיד את מוראות הגירושים להשמדה בימי הכיבוש הנאצי וב־1946 עלה ארצה. עשה שנתים בחינוך והכשרה הקלאית מטעם „עליית־הנוער" במשק הפועלות בחדרה. בהתלהבות נעורים התערה בשפה העברית ובעבודת האדמה שראה בה את חלקו בהגשמת חזון הדורות לחידוש ימינו כקדם. חיבב את השירה העברית, וביחוד של ביאליק, שמצא בפסוקיה ביטוי לחוויותיו. הקסים את חבריו בדברי התלהבות פיוטית על משימתם, החורגת מתחום תיקון חיי היחיד ומשתלבת בתהליך הבראת העם. ביחוד משכו אותו המשימות הקשות שבעבודה ובשמירה, דוקא בגלל הקושי שבהן, והתנדב אליהן, כי בכך מצא סיפוק של נצחון על עזובת הדורות באדם ובאדמה והתגברות על חולשה, מורשת גלות. חיבב את הציור ובעבודותיו נראו אותות התפתחות. אחרי סיום שתי שנות ההכשרה בחר בהתישבות במושב ובנטייה שכם ליצירת כפר חדש בארץ והצטרף לארגון „איתנים" שחנה בכפר־ויתקין והתיישב אחר־כך בכפר־הס.

במלחמת־השחרור הצטרף למגינים בחזיתות שונות בשרון בהט"ב „אלכסנדרוני". ביום 3.7.1948, בזמן ההפוגה הראשונה, הלך עם חברו לאסוף את יבול תפוחי־האדמה בקרבת כפר טירה. בסמכם על ההפוגה יצאו אל השדה בלי נשק, אך הערבים הפרו את ההפוגה ופתחו ביריות. אליהו נפצע קשה וכשניגשו חבריו לקחתו האיץ בהם שימלטו את נפשם, כי הוא כבר אבוד ואסור להם לככן את עצמם בגללו. כעבור שעת"ם, בבוא המש־רין לקחתו, שוב לא מצאוהו בחיים. נקבר בו ביום בתל־מונד.

יולוביץ משה

בן גצל וברטה. נולד ב־30.12.1930. בן בכור למשפחת עובדים בירושלים. בילדותו עבר עם הוריו לרמתים. בבית־החינוך בכפר מל"ל (שהיה משותף לכפר זה ולרמתים) סבל בגלל קשיים בקליטת הלימודים ובהיקלטות בחברת ילדי הכיתה שהיו צעירים ממנו. סבלו זה נמשך גם בשנה הראשונה, משיצא אחרי גמר בית־הספר להכשרה חקלאית ולהמשכת הלימודים שלו בחברת־נוער ארצישראלית בנגבה. גם שם לא עלתה בידו לכפות על עצמו את ההתענינות הכללית בלימודים, אף כי השתוקק להיות נער טוב ומקובל על המורים והמדריכים. בכל זאת מצא לו גם תוכן רוחני כלשהוא בלימודים ההומניסטיים: תנ"ך, תולדות־ישראל ותולדות התנועה החלוצית. ביחוד נתחבב עליו „ספר השומר", שעיין בו בכל עת, הגה בכל דמויותיו, ושאף להיות כמוהן לכשיגדל. סוף־סוף מצא את מקומו בחברה ובעבודה. חיבב את הפלחה, וביחוד את העבודה בטרקטור, ונתחבב על אנשי המקום ונודע כעובד מסור, שקדן ושוחר סדר. במשך שנה מילא תפקיד של סדרן העבודה בחברת הנוער, ובינתים נתקשר יותר ויותר אל חברי הקיבוץ. כשהחברה סיימה את הכשרתה ועלתה להתנחל בלהבות־הבשן, לא יכול להיפרד מעונת הפלחה שהיתה במלוא תקפה, ואם כי נדרש להצטרף לחבריו נשארו הוא ועוד אחד בקיבוץ להמשיך בעבודה. כשנגמרה העונה החליט לעלות ולהצטרף ללהבות־הבשן וכבר הוכנו לו מסיבת פרידה ומתנה מאת עובדי הפלחה שבנגבה. בינתים החלו בארץ המהומות בעקבות החלטת או"ם.

ביום 6.12.1947 עלה על מכונית הקיבוץ שנסעה לקיבוץ הסמוך גת, ברצותו להיפרד מאנשי המקום ההוא. בדרך תקפו ערבים את הכלונית והוא קפץ מעליה ונמלט אל השדות. למחרת יצאו שנים מאנשי הקיבוץ לחפשו, אולי ניצל ותעה בדרכו, ומצאו את גויתו מדוקרת בהתעללות אכזרית. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנגבה.

יוכלמן יחיאל („איליה", „חיליק")

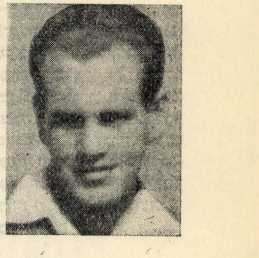

בן יחיד לשמעון ואסתר לבית קלצקין (ממשפחת רבנים גדולי־תורה ואנשי־מדע). נולד בג' בטבת תרפ"א (14.12.1920) בריגה אשר בלטביה. היה תלמיד טוב וייהיה ושוקד לעזור לאמו בבית (שטוף היה בנערותו במשחק כדורגל, וכשנשברה רגל חברו במשחק, נעתר להפצרת אמו, התחייב בתקיעת־כף להינזר ממשחק זה ונשאר נאמן להבטחתו כל ימיו). למד בבית־הספר הלאומי „תושיה" ובגיל 12 הצטרף ל„השומר הדתי". משעלו הוריו לארץ ב־1935 המשיך את לימודיו בבית־הספר הריאלי „תחכמוני" בתל־אביב, בישיבת „הישוב החדש" בתל־אביב ולבסוף למד והוסמך כמורה בבית־המדרש למורים „מזרחי" בירושלים. בשנות לימודיו היה פעיל ב„בני־עקיבא" ובארגון־הספורט הדתי „אליצור". זמן מועט אחרי עליית המשפחה ארצה, כשדובר בה על אפשרות של חזרה לריגה, הודיע הוא — אז בכן 15 — שבשום אופן לא יעזוב את הארץ. אחרי סיום לימודיו התמסר לארגון הפלמ"ח הדתי ועשה

את ההכשרה, האימונים, העבודה והמסעות, מתוך שמירה על קיום המצוות וקביעת עתים לתורה. דבקותו ביהדות היתה שרשית ובעיות הדת בישוב עמדו במרכז התעניינותו ושא־פתו. את התרופפות הדתיות בחיי הישוב ראה כתוצאת ההתבוללות באירופאיות ואת האפשרות להחזיונה ראה בישוב החלקאי הדתי, ובראש וראשונה בקיבוץ הדתי. לעומת זאת לא התיחס באמון מלא להכרזות דתיות של אנשי מפלגות שהאמצעים עלולים להסותם מהמטרה. מצד אחר התיחס בסובלנות לבלתי־דתיים וידע להעריך את סגולותיהם החיוביות מבחינה לאומית ואנושית, אלא שידע כי דרכו היא אחרת ואל לו לסור ממנה. אם כי הוכר כמורה מוכשר שאף לחקלאות. למד זמן־מה במקוה־ישראל ושימש שם כמדריך לנוער העולה ובגלל הוסר האמצעים ה־ה נותן גם שיעורים בשכר. אחרי צאתו ממקוה־ישראל היה שואל עוד ספרים מהספרייה של בית־הספר כדי להשלים את ידיעותיו בחקלאות. התמחה במשך שנה בעבודה אצל איכר במושב שדה־יעקב ואחר־כך היה חבר בקבוצת שלוחות. חיבב את העבודה ואת קשייה ובכל מקום נהחבב כאיש מסור ונבון ושמח להיטיב לזולת.

מאחרי ו מהרשה נקרא לחזור להוראה ולהדרכה במוסד „עליה" (של עליית הנוער „זדתי" בפתח־תקוה. משם נקרא בטבת תש"ח לחזור לשירות הפלמ"ח והתנדב לצאת לעזרת כפר־עציון, המקום שנפשו דבקה בו מימי סיורים. באנשיו ראה את מגשימי עקרונותיו ושאיפתו לחיי קדושה מושרשים באדמת קודש. כל שבילי סביבתו היו נהירים לו ככף־ידו. שירת בתפקידי אתת, מ"כ ומדריך ליחידת פלמ"ח הדשה. השתתף בשמירה ובהגנה בביצורים ובקרבות, עד שנפל ביום נפול הכפר, ב־13.5.1948. הועבר לקבורה עם חללי המערכה להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

יולם דויד

בן מרדכי (מכס) ולוטה. נולד ב־7.2.1923 בברסלוי אשר בגרמניה. בן יחיד להוריו. ב־1933 עלה ארצה עם הוריו והשתקעו בחיפה. בשנת 1940 עברו לקריית־ים שליד קרית־מוצקין. למד מהר את הלשון העברית והתערה בחיי הארץ ולאחר שסיים את בית־הספר העממי למד נגרות בבית־הספר התיכוני המקצועי על שם טיץ ביגור, במחזור הראשון, ועבד במקצועו. ב־1941 התגייס לצי הבריטי ושירת בו שנתים בארץ ובחוץ־לארץ ואחר־כך עבד בבית־מלאכה במפרץ חיפה.

כחבר ותיק ב„הגנה" עוד מימי לימודיו ב„טיץ" התיצב בדצמבר 1947 לשירות חי"ש. שהה כל הזמן בגליל המערבי המנותק והשתתף בקרבות עד לשחרור האזור הזה. אחרי השחרור בא הביתה לחופשה קצרה ומשם יצא עם גדודו לחזית גינין, בה נפל ביום 3.6.1948 ובשעת נסיגה הושאר עם יתר החללים והפצועים קשה ונרשם כנעדר. כפי המשוער היתה גויתו בין הגויות שהוצאו כעבור שבועים באמצעות „הצלב האדום" משטח ההפקר במצב שלא ניתן להזהיתן והובאה לקבורה בבית־הקברות בחיפה. ביום כ' במנחם־אב תש"י (3.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

יפתטוב יצחק

בן אליהו ושרה. נולד ביום ד' בניסן תרע"ט (1919) בעיר לודז, פולין, ועלה עם בית הוריו לארץ ב־1925. המשפחה התישבה בתל־אביב. לאחר שסיים את בית־הספר „תחכמוני" ו„ספרא" היה תלמיד המכון הבריטי ורכש השכלה תיכונית. מגיל 14 נכנס לעבודה בבנק אפ"ק והיה אחד מפקידיו עד יומו האחרון. הרבה מזמני הקדיש למועדון השייטים בתל־אביב ועזר להפצת רעיון השיט וספורט־החתירה בין הנוער הלומד. כחבר ה„הגנה" מגיל צעיר השתתף בהגנת הישוב במא־רעית 1936—1939. בתחילת מלחמת־העולם השניה הצטרף ליחידות העבריות האנטי־טוטסיות שבמסגרת הצבא הבריטי אשר פעלו בארץ ובקפריסין. לאחר שהועברו לאירופה ועם היוסד הבריגדה ה'הה יחידתו ליחידת תותחני־שדה. 5 שנים שירת בצבא ועם שחרורו התיצב מחדש ל„הגנה" כמפקד מחלקה. למלחמת־השחרור התגייס ב־3.5.1948.

בליל 14 במאי 1948 הועברו תותחים אנטי־מטוסיים לתל־אביב („שדה־דוב"). יצחק ישן במשך הלילה על ג'יפ ועם אור הבוקר, 15.5.1948, כשהופיעו מטוסי האויב, מיהר לתותח שהצויבו. אחד המטוסים צלל וירה אל המגינים באש מכונת־יריה. יצחק נפגע בלבו ומת בו במקום. אתו נפל גם חברו. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק. הניח אשה וילדה.

יונג אריה („לייבלה")

בנם היחיד של נוח ויהודית. נולד בב' באייר תר"ץ (1930) בחיפה העיר. גדל במשפחה שומרת דת ומסורת, אף הוא שמרן באמונה ומסורות. הצטיין בלימודיו. זכה להערכת מוריו אשר ראו צורך להעלותו בכיתה אחת, משום שעלה בידיעותיו ובהריצותו על רמת חבריו. משחלה אביו ונזקק לריפוי ולהחלמה, עזב הנער את בית־הספר כדי לעבוד ולעזור לבית, על אף הפצרות הוריו שלא יעשה זאת. החילה ניסה את כוחו בעבודת מתכת, אך הפסיקה משום בריאותו הרופפת. בן 15 החל לעבוד במשרדי „שמן" כמתלמד בפקידות. שם עמדו לו רצינותו, מסירותו ותפיסתו המהירה והוא התקדם בעבודה עד כדי מילוי עבודות אחראיות למדי. בד בבד עם עבודת יומו השתדל שלא להזניח את לימודיו והתכונן בקורסים של „עתיד" לבחינת־הבגרות. חבר פעיל ב„הנוער העובד" ועם זאת היה פעיל גם בצופים כלליים. מגיל 15 חבר ב„הגנה", התמחה במיוחד כסייר. התאמן במסירות ובהתלהבות, ומשום היותו שומר שבת היה יוצא לתפקידיו כבר בערבי שבתות, אף־על־פי שאלה היו הערבים האהובים עליו בבית.

ב־29 בנובמבר 1947, בליל הכרזת או"ם, הודיע לחבריו: „כילנו לנשק!" — ומיד התנדב לגיוס מלא, הוא לא הסתפק בפעולות־קרב ארעיות שבעיר חיפה ואף־על־פי שמפקדו הציע אותו לעבודת משרד דרש להעבירו— כאיש הרזרבה של הפלמ"ח — אל חבריו שבבסיס שבנגב, שם צורף לגדוד שבחטיבת „הראל" והשתתף בקרבות החטיבה — מההגנה על השיירות בקו תל־אביב—ירושלים ועד לקרבות שפסק שייך־ג'ראח וקסטל. התמחה בנהיגת משורין ובו נפל ב־11 במאי 1948 בקרב על־יד שער־הגיא בשעת מבצע „מכבי". למחרת היום נקבר בקרית־ענבים.

יונגר יהושע („שייקה")

בן ברוך והניה. נולד ביום 9.5.1926 בסיגט שבהונגריה. מילדותו חלם לעלות לארץ־ישראל. ב־1944 גורשה כל משפחתו לאוישוויץ והוא נשאר בבודפשט אצל משפחה הונגרית ועבד אצלה כנגר. משהתחילו הקרבות בבודפשט גופה נאסר ונשלח לקו הקדמי בחזית. בהתקרב הצבא הסובייטי לעיר והגרמנים עמדו להגלותו לגרמניה — נמלט, וכשירו אחריו ונפצע הוכנס לבית־חולים יהודי בתוך הגיטו. עם הכיבוש הסובייטי יצא להכשרה בארגון „דרור־הבונים". יצא לארץ דרך אוסטריה. באוסטריה נאסר ושוחרר על־ידי אונרר"א, משם הגיע לאזור האמריקני, ומשם — דרך איטליה — עלה לארץ באוגוסט 1946. בבואו לארץ נכנס לקיבוץ מחנים, עבד שם בחקלאות וברפת ונתחבב על כל חברי הקיבוץ. כעבור שנה יצא את הקיבוץ כדי לעזור לאחיו ולאחיותיו שהגיעו לארץ, גר בנחלת־יצחק, בעיבורה של תל־אביב, ועבד ברפת. סיים גם בידי מכרוי להיקלט בארץ.

שירת בחיל־האויר. בהפצצת שדה־התעופה של תל־אביב נפגע ונפל ביום ז' באייר תש"ח (16.5.1948). נקבר בנחלת־יצחק ב־19.5.1948.

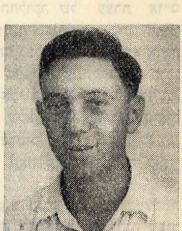
יונה דויד

בן אליהו ובוערון מנטה. נולד בשנת 1920, בעדרך, בעיר טוברוק שבטריפוליטניה. היה עוד נער בבוא חיילי ישראל לעיר בימי מלחמת־העולם השניה וזכרונם נחרת בלבו. טעם את טעם הפרעות שהערבים ערכו בקהילה היהודית, משהחליט להיפרד מעל בית־אביו כדי לעלות לארץ־ישראל, הלך ברגל דרך 600 מילין והגיע לצפון אפריקה הצרפתית. משם עבר לצרפת, מצא את הדרך להצטרף לגח"ל, ההגנה ובא לארץ בחודש יוני 1948.

צורף לחט"ב „גבעתי". שהה כל הזמן במשלטים: חתה, נגבה, עבדיס וג'וליס. השתתף בכיבוש כאוכבה, ולאחריו־כך — בקרב חוליקאת, אמיץ וחסון, — הצעיר הבריא ביותר בכל המחלקה — טוב־מזג, אך מלא שנאה לאויב. המלחמה היתה בשבילו מעין נקמת־דם: כחודש לפני נפילתו הגיעתו הבשורה הרעה שאביו ואחותו נרצחו בידי פורעים בטוברוק, בקרב חוליקאת, ב־19.10.1948, נפגע מכדור אנטי־טנקי ומת בו ביום מפצעיו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

יונה מיכאל

בן דויד־הרשקו וז'אנטה. נולד בשנת 1929 בפלוויישט, רומניה. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך למד חשמלאות. ב־1944 העפיל ארצה ועבד בחשמלאות בקיבוץ עין־המפרץ.

במלחמת־הקוממיות שירת בחטיבת „גבעתי" ונפל בסיור לניצנים ביום 7.6.1948. נקבר בניצנים.

יונקר ראובן (רודי)

בן ישעיהו והגרייטה. נולד ב־26.5.1927 בעיר החפשית דנציג. סמוך לפרוץ מלחמת־העולם השניה הצליחה המשפחה להימלט משם והעפילה לארץ ב־1940 באניה „אטלנטיק" וגורשה מנמל חיפה לאי מאוריציוס. כששוחררו ממעצרם שם, באו לארץ ב־1945 והשתקעו בנהריה. ב־1947 הצטרף ראובן ל„הגנה".

בראשית מלחמת־השחרור עבד בביצורים בקבוצת מצובה. השתתף בפעולות חטיבת „כרמלי" ונפל בקרב על משלט ירדה ב־16.7.1948. נקבר בראש־פינה.

יוסט יעקב

בן דויד ומרים. נולד ב־ח באדר תר"ץ ביאסלו (מערב גליציה) אשר בפולין. בהיותו בן שלוש עלו הוריו לארץ־ישראל והתישבו בתל־אביב. למד בבית־הספר הדתי „תחכמוני", הצטרף לאיגוד־הספורט הדתי „אליצור" וממנו נכנס ל„הגנה" והקדיש הרבה מזמנו לאימונים בכל סוגי הנשק, לתרגילים ולמסעות. אחרי סיום בית־הספר העממי למד רדיו־טכניקה, עבר להשתלם במלאכת סדר־דפוס במכונת „לינוטיפ" ובסוף פנה ללמוד אלחוטאות, שיוכל לפעול בה גם בשירות ה„הגנה". ובינתים למד בגימנסיון־ערב והגיע עד מחלקה ז', בקטעים מיומנו, מן התקופה ז' בכסלו תש"ד ועד ו' במרחשון תש"ח, משתקפת התפתחותו הרוחנית של נער לוהט באהבת המולדת, מוכן למסור את נפשו למען שחרורה, מסור להוריו וגם מוכן לוותר למענם על נטיות ושאיפות אישיות־פרטיות, אך לא על חיבותיו למולדת שנטל עליו. על השתתפותו במבצע ביריה בי"א באדר תש"ו הוא כותב בין השאר: „אותנו בני הדור הצעיר, שלא טעמנו טעם עבדות, אי־אפשר לכלוא בגיטו, מלחמתנו בכל השטחים תימשך עד כי נשיג את מבוקשנו". התקשה למצוא את מקומו בחברה, כי לא השלים עם אורח החיים של הנוער העירוני ובמקום זה בחר להשקיע את עודף המרץ באיסוף בולים. היה אדוק בדת, אך הרגיש סלידה מהבפלגתיות הדתית, ומאידך גיסא התקשה למצוא את מקומו בנוער החלוצי הבלתי־דתי מתוך זיקה חיובית למסורת, אך תלה את תקותו בעתיד שיביא את הפתרון. העיקר שתהיה לנו מולדת חפשית, אף כי: „בעד חופש משלמים בדם". ברשימותיו האחרונות התמרמר על הסכמת ההנהגה לתכנית החלוקה, המוציאה חלק גדול מן הארץ ואת ירושלים ממדינת ישראל, וביחוד התאכזב מהתנועות הדתיות, שגם הן ויתרו על ירושלים, אך לא התיאש בהאמינו, כי כל זה תלוי בנו וברצוננו, ו„אם אין אנו לנו — מי לנו?"

בראשית דצמבר 1947 התיצב מיד לשירות והשתתף בהגנת דרום תל־אביב, גבעת־הרצל, אבו־כביר, שכונת התקוה וכו'. רק לעתים רחוקות הרשה לעצמו ללון בבית, אך פעמים אחדות בשבוע היה סר הביתה לביקור־הרגעה קצרים. וכך המשיך עד שנפל בהתקפה הגדולה על אבו־כביר ב־13.2.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

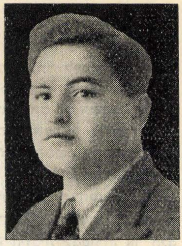
יוסף לילה־ינעמי („יוסטי")

בת דוב (לפנים ד"ר ברנרד גיוזף, אחר־כך נודע בשם דוב יוסף, מושלה הצבאי של ירושלים בימי המצור, שר במשלת־ישראל כיום) וגולדי לבית הופמן (שניהם פעילים בעורייהם בציונות קנדה). נולדה בכ' באלול תרפ"ח בירושלם. שם למדה בגימנסיה העברית ותיכור־הגמר שלה על העיירה היהודית שנחרבה (הכירתה רק מתוך הספרות) העיד על הבנה מעמיקה בתהליכי תולדות ישראל. מגיל 14 יצאה לעבודה במשקים בחדשי פגרת־הקיץ, מתוך רצון לתת את המכס־מום לטובת המשק. השיפורים שהציעה והנהיגה בסדרי העבודה והמשק, בעניני שנתקלה בהם לרגל פעולתה, היו למופת מאלף לחקלאים ותיקים שעבדה אצלם. הגישה הרציניה לעניינים ולמעשים היתה אפיינית לה גם בפעילותה בחברת הצופים וב„הגנה". את עתידה ראתה בהגשמה חלוצית ויצאה עם ההכשרה המגויסת של הצופים לעין־גב. באימונים, בסיורים (גם מעבר לגבול, בסוריה) ובעבודה הגדיל הרצון הכביר את יכלתה ובכל משימה הדורשת מאמץ לא פ'גרה אחרי הבנים, אך רציונותה שמרה עליה מהחלטות נחפזות ואמרה לבחון היטב את היאום בינה ובין התנאים והחברה לפני התקשרה בקביעות לגוף התישבותי.

עם מלחמת־השחרור דחתה את בעיותיה אלה לזמנים שקטים יותר והתמסרה כליל לשירות הגנת המולדת ביחידתה שבפלמ"ח. השתתפה בכיבוש צפת והיתה זמן רב עם יחידתה על הר־כנען. אחר־כך השתתפה בכיבוש לוד ורמלה ובשירות סדיר בצריפין. שם מילאה תפקיד מ"מ, בפיקוד על 300 חברות באמצעות קצינות שהיא בחרה להן, אך לעצמה שמרה את הדרכה של טוראית פשוטה (בעת שהחלו בקביעת דרגות בפלמ"ח סירבה לקבל קצינות ויתרה על התפקיד). בתקופת השקט היחסי בקרבות הלכה להשתלם בסמינר לחיילים מטעם ה„הסתדרות" בבית־ברל בכפר־סבא (גם מקודם השתתפה בסמינרים של ההסתדרות ושל מפא"י) וזכתה בפרס בעד מאמר שכתבה, חיפשה ומצאה דרכים להגביר את התועלת של שירות הבנות לטובת מאמץ המלחמה וידעה להסביר את רעיוניותה בתוקף משכנע. ערב המבצעים בנגב ובחרה לצאת במשלחת צה"ל לארצות־הברית, אך בתוקף סירבה להיפרד מעל חבריה ההולכים לנגב והועברה שמה עם יחידתה ושם נפלה בהגיג שליד דורות ביום 9.10.1948. היתה קבורה בדורות. ב־22.6.1950 הועברה להר־הרצל בירושלים.

יוסף יוחאי

בן מנחם וברכה. נולד ב־15.5.1914 במושבת־כתר הברזילית עדן. קיבל חינוך יהודי במוסדות הקהילה והשתלם בהשכלה כללית בקולג' ממשלתי. היו לו סיכויים ואפשרויות להסתדר במסחר או בפקידות בתנאים טובים בעיר־הולדתו, אך נפשו נשאתו לציון. עלה ארצה עם חלק מהמשפחה בשנת 1930, סיים את חוק לימודיו בבית־ספר תיכוני ונבחן בהצלחה בירושלים. המשפחה אמרה לשלחו להשתלמות בארצות־הברית, אך הוא לא רצה לצאת את הארץ. הסתפק במנת ההשכלה שניתנה בשיעורי־המשפט הממשלתיים בירושלים, דבק בה, ונתקבל לעבודת פקידות במשרד ההוצאה לפועל של בית־המשפט בירושלים. נשא אשה, ואת בנו ובתו שנולדו לו אמר לחנך לאזרחים נאמנים למולדת העבריה. התנהג בענוה עם הבריות והיה נכון תמיד לעזור לזולת. תודות לשקידתו וכשרונו הועלה בדרגה והועבר לעבוד כמנהל־חשבונות של שירות השידור („קול ירושלים").

בתורף תש"ח קשתה עליו הישיבה במשרדו בשעה שחבריו ושכניו עמדו במלחמת־ההגנה על עיר־הקודש ועל תקומת המדינה העברית. משנתרופף השלטון המנדטורי החל להשתתף בפעולות המלחמה. ב־21.5.1948 נפצע בהגנת שכונת בית־ישראל מפני התוקפים מצד שייך־ג'ראח ומת מפצעיו. הובא לקבורה בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה, בתיה, בן ובת.

יוסף שמואל („שרמה")

בן סעדיה וחנה. נולד ב־27.9.1930 בתל־אביב. למד ב„תלמוד־תורה" לתימנים ואחר־כך למד סנדלרות ועבד בבית־חרושת לנעלים. מילדותו היה חבר תנועת־הנוער בית"ר. בשנת תש"ח הצטרף למחתרת אצ"ל והשתתף בפעולותיה. בחורף תש"ח המשיך בפעולות המחתרת ובשירותי שמירה ופעולות במסגרת ארגונו בגבולות תל־אביב—יפו, בכיבוש החלק הצפוני של יפו ואחר־כך במערכת אצ"ל על העיר רמלה. שם נפל בפעולות סיור אויר ליום א' בסיון תש"ח (7.6.1948). הובא לבנותת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

יוסף שמואל

בן אריה־לייב ורוזה. נולד ביום 27.2.1929 בעיר ליפאיה בלטביה. בן יחיד להוריו. בהיותו בן 6 עלתה המשפחה לארץ והתישבה בתל־אביב (1935). למד בבית־הספר העממי על שם אחד־העם ואחר־כך בבית־הספר התיכוני־מקצועי „מונטיפיורי". ברצותו לעזור בשעות היום לאביו בעבודתו, עבר להשתלם בשעות הערב במכון על שם אפשטיין ולהתכונן לבחינות־הבגרות הלונדוניות. ביוני 1948 עמד בבחינות בהצלחה רבה, ביחוד בפיסיקה ובמתימטיקה. במשך 4 שנים היה חבר פעיל ב„קלוב הארצישראלי לתעופה", ובתעוכה בתל־אביב הוצגו לראוה האוירים מעשה ידיו.

התיצב בדצמבר 1947 וקיבל ארכה עד שיעמוד בבחינות. החל מחודש פברואר 1948, מיד לאחר סיימו את לימודיו, נמצא בשירות מלא בחטיבת „גבעתי". השתתף בקרבות לטיהור הדרום — בקוביבה, יבנה, עקיר ועזה, ובמלחמה נגד הפולש המצרי. בחודש אפריל 1948 נפצע ליד תל־נוף, אולם מדאגתו להוריו לא הודיעם על כך אלא לאחר ששב לאיתנו. כשיצא מבית־החולים ויתר על זכותו לשרת בעורף, כפצוע וכבן יחיד, וחזר ליחידתו שנמצאה בחזית. מאחר שידע חמש שפות על בוריין — עברית, אידיש, אנגלית, רוסית וגרמנית — נתמנה בזמן ההפוגה לסגן קצין־התרבות בגדוד ועם היוסד חטיבת „השפלה" הועבר לשם בתפקיד זה. עם התחדשות הקרבות שב ונלחם עד לשחרורו המלא של הנגב. נפל בשעת מילוי תפקידו ב־16.1.1949, בתאונת־דרכים, בדרכו ממגדל לגיוליס, ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות בטקס צבאי.

יוסף שלמה

בן חיים ושרה־רבקה. נולד ביום 15.5.1929 ברומאן שבמולדביה, רומניה. גמר ארבע כיתות של בית־ספר עממי והחל להתלמד ולעבוד במספרה. בן 14 נתיתם מאביו. היה בעל מרץ מילדותו ונשא את נפשו לחיי חופש וכבוד בארץ־ישראל. התאמן בתרגילי־קרב עוד בעיר־הולדתו. בקיץ 1947 יצא ב„תיב־הבריחה" והעפיל ארצה. אחרי החלטת החלוקה של עצרת או"ם התיצב מיד להגנת המולדת. כתב לאמו שבקרוב תהיה לנו מדינה עברית חפשית פתוחה לכל יהודי ואז יביא אותה לכאן עם יתר הילדים. כמו כן הבטיח לה שישתדל להתקדם בשירותו ולהיות קצין בצבא ישראל. בינתים הודיעו לאמו שנכנס לקורס לצנחנים, וכשהרגיש במכתבה הרדה לחייו הרגיע אותה שלא הצליח בקורס. הואיל ולא היה לו בארץ כל מודע ומכר, לא נודעו פרטים ברורים בענין זה וכן בענין קורס שני שעבר. ידוע כי בשבועות האחרונים למהומות בארץ שירת כטוראי בחטיבת „דן".

השתתף בפעולות נגד כנופיות וקני פורעים בנגב ואחר־כך במלחמה נגד המצרים עד שנפל בקרב פיראך אלמנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפלוגה ה'. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

יוספזון גדליה (גוסטב)

בן משה־יהושע וחיה. נולד ב־15 באוגוסט 1920 בעיר בארלאד אשר ברומניה. גמר בית־ספר גבוה. גר בבוקרשט בבית הוריו. עלה לארץ בשנת 1946. הוריו נשארו בחוץ־לארץ.

במלחמת־השחרור שירת במטה חיל־ההנדסה. עלה על מוקש בעיינות ונהרג בו במקום ב־21 ביוני 1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות.

יורדן פריץ

בן ליאון (קצין ותיק בצבא הגרמני הסדיר) וזלמה. נולד ביום ל' בניסן תרע"ד (26.4.1914) בקובלנץ שבמערב־גרמניה ונתחנך בבית ההורים ובבתי־הספר העממי והתיכוני ברוח השאיפה לחידוש עצמתה הצבאית של מולדתו הגרמנית ובמשטר של משמעת, דייקנות וחובה והיה ספורטאי פעיל ונלהב. הצטיין בשחיה, בשיט ובהתעמלות ובן 11 כבר יצא לטיולים של כמה ימים ברכיבה על אופנים. את הלימודים העיוניים לא חיבב, אך הספרות הקלאסית היוונית־רומית והיכטוריה של המלחמות המאוחרות דבקו בזכרונו והיה מצטט מהן בהזדמנויות שונות. בשבילו לא נמצאה דרך

לקאריירה צבאית והחל את חיי המעשה בעבודה, שלא לפי רוחו ונטיותיו, כעוזר מתמחה בבית־מסחר של יהודי. שם נפגש בשלית מארץ־ישראל ובשמעו מפיו על מעשי אומץ וגבורה בהתיאשות שממות, בשמירה ובהגנה, נתעוררה בו ההכרה כי שם מקומו. הצטרף לתנועת־נוער ציונית. עשה שנתים בהכשרה חקלאית אצל איכר בסביבה, ואחר־כך בלוכסמבורג ובצרפת, ובאוגוסט 1934 עלה ארצה, עבד בהקלאות בקיבוץ גשר ובמחצבות־הגבס במנחמיה. עבר עם הראשונים את הירדן להתנחלות באשדות־יעקב והשתתף בשמירה בשדות המרוחקים שבגבול עבר־הירדן. נתקשר אל עמק הירדן ואל הרי הסביבה ובכושר־ראייתו המיוחד במינו תפס בזכרונו כל חריץ ואבן ותלולית ושביל כמפה טופוגרפית מושלמת בתכליה. משפרצו המהומות באביב תרצ"ו החלו מתגלות סגולותיו כלוחם אמיץ ונושא יעוד גבורה מלידה. שירת בפו"ש בין הראשונים בהתגוננות אקטיבית, בהפרת המסורת של ציפיה לאויב מאחור הגדר, ביציאה לסיורים ולמארבים ובליוי יחידות חיל־הספר למשמר הגבול. הצטרף בין הראשונים לפלוגות־הלילה של ויגגייט, הערין אותו כמורה ולוחם והשתדל ללמוד ממנו ולמשוך גם אחרים מהמשק שיבואו לשרת בפלוגות־הלילה ללמוד את השיטה הטובה ביותר של ההגנה הדרושה כאן: לארוב לאויב, לתקוף אותו ולהלום בו. ביגתים הוזמן ב־1938 על־ידי הקונסוליה הגרמנית שבחיפה ועל־ידי מכתב מאביו לשוב "הביתה" ולמלא את חובתו בצבא הגרמני... לקריאה נענה רק לאחר למעלה משנה — כשהתנדב בראשית מלחמת־העולם לצבא הבריטי למלחמה בגרמניה. כשנפל בשבי הגרמנים ביוון ונחקר על־ידי קצינים לסיבת התכתשותו ל"מולדתו", עורר כבוד בתשובתו היישרה והגלויה: "משום שאני שונא את הגרמנים". אך התחת לנסוע ברכבת־שבויים לגרמניה ברח בדרך רבת־סכנות־והרפתקאות (שתיאר בפשטות אמנותית בספרו "בריחתי מן השבי"), הגיע ארצה, קיבל את אות־ההצטיינות הגבוה "ד.ס.מ.", הוסיף לשרת בצבא הבריטי בדרגת טוראי, ובעיקר בתפקידי סיור. הגיע להישגים מפליאים בכושר הראיה ומסירת התצפיות, ואחרי המסע הארוך ורב־ההלאות דרך צפון אפריקה ואיטליה הגיע סוף־סוף לגרמניה (וגם מעבר לה: לארצות השפלה) — בצבא הכיבוש... אחרי שחרורו מהצבא חזר לאשדות־יעקב והתמסר לעניני הבטחון. מתוך תשוקה לחיים ברשות עצמו עבר להתיישב בכפר־יעל של החיילים המשוחררים על אדמת המושבה מנחמיה והשתדל להכניס מיפי התרבות והאמנות לקן־המשפחה שהקים לו שם והשרה על חברתו בחיים אומץ לשאת אתו בקשיי החיים.

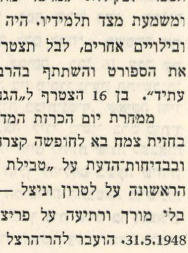
בחורף תש"ח הגדיל לעשות בסיורים מרחיקים לתוך שטחי האויב אף מעבר לירמוק, והביא ידיעות מדויקות להפליא בעזרת חושו הטופוגרפי המיוחד. את הפחד לא ידע ואימרתו היתה: "עוד לא נוצק הכדור בשביל פריץ". פעם הוכרח להשתמש במשורין לצורך פרטי בהחלט: להסעת אשתו ללידת בנם. במסע־יחיד נועז הביא כדורי רובה אנטי־טנקי לקיבוץ גשר המנותק, ובזה הציל אותו מנפול בידי האויב. באחד הסיורים, בדרך שנסע בה בניגוד לדעתו, רק מתוך ציות לפרטי הפקודה, עלה הג'יפ על מוקש. המהגג נהרג והוא יצא בחבלה קלה בידו. על זה אמר: "חייל וחיק אינו מת לעולם". אך בהיותו בתפקיד קרבי כמ"מ בחזית סג'רה נהרג בפגז שפגע בעמדתו ביום 11.7.1948. למחרת היום נקבר במנחמיה. ביום י"ח בתמוז תשי"ב (11.7.1952) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה. בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הועניקה לשמו דרגת סגן ראשון.

יורמן יצחק

בן ישעיהו ורוזה. נולד ב־7.11.1920 בצ'רנוביץ אשר ברומניה. סיים את לימודיו בבית־ספר עממי בצ'רנוביץ והחל לעבוד בשעונות. המשיך ללמוד בשיעורי־ערב והצטרף לתנועת "הנוער הציוני". אחרי לבטים בתנועת־הנוער הגיע למסקנה כי דרכו של הנוער הציוני הוא בהגשמה הלוצית והצטרף לתנועת "דרור". בימי עליית הצורר קוזא־גוגא ירדה התנועה למחתרת. יצחק לא נרתע והוסיף לפעול למען ההנועה. וגם בפרוץ מלחמת־העולם השניה לא הפסיק פעולתו זו. אחרי שחרור רומניה עבר לבירתה וצורף להנהגה הראשית של "דרור". היה פעיל בארגון העליה לארץ ומהיותו נרדף על־ידי משטרת המדינה עלה ארצה בסוף שנת 1944. היה בהכשרה בקיבוץ שדה־נחום ואחר־כך באשדות־יעקב. גם בארץ המשיך את פעילותו בלשכת־הקשר של יהודי רומניה. היה בקבוצתו בין היוזמים לעבור לקיבוץ בית־אורן. נתקבל בו כחבר, אף הקים משפחה, אך לא זכה לראות בהיולד בנו.

נשלח לעבודות ביצורים בחיפה. בסיפוק רב סיפר לחבר על התושבים שחזרו לרחוב המבוצר: "אנחנו נלך ונכבוש רחוב אחר רחוב, עד שיחזרו החיים לקדמותם". בעבודתו זו נפל ב־19.3.1948 בפגוע בו כדור צלף. נקבר בבית־אורן. השאיר אשה ובן, שנולד אחרי מותו ונקרא על שמו.

יושע אמנון

בן שלמה ושרה. דור רביעי בארץ. נולד ב־31.12.1923 בתל־אביב. למד בבית־הספר "כל ישראל חברים" והצטיין ביחוד בשפות, ובסטיפנדיה שקיבל שם הוסיף ללמוד עד שגמר את בית־הספר התיכון "קדמה". אחר־כך ניהל את עסקי בית־החרושת לגלואניזציה של אחיו ובערבים הוסיף ללמוד בגימנסיה "עתיד". את תשוקתו ללימודים גבוהים אמר לספק בעורה שיתן לאחיו הצעיר לשם השתלמותו. נתקבל למוכיר ואחר־כך גם למורה לידיעות מסחריות בבית־הספר לפקידות „מרכז מורים מוסמכים" וכחובב־נוער רכש הקשבה ומשמעת מצד תלמידיו. היה מסור מאד להוריו ולא פעם ויתר על נשפים ובילויים אחרים, לבל תצטרך אמו לחכות לו עד שעה מאוחרת. חיבב את הספורט והשתתף בהרבה תחרויות כדור־סל מטעם „ברית מכבים עתיד". בן 16 הצטרף ל„הגנה" ומילא בה את חובתו בנאמנות.

ממחרת יום הכרזת המדינה נקרא לשירות מלא. משנפצע אחיו קשה בחזית צמח בא לחופשה קצרה הביתה וביקר גם בבית־ספרו. סיפר בעליזות ובבדיחות־הדעת על „טבילת האש" שלו ואמר: „מי שעבר את ההתקפה הראשונה על לטרון וניצל — אין המות מבעיתו עוד". ואכן חזר להילחם בלי מורך ורתיעה על פריצת הדרך לירושלים ונפל בחזית לטרון ביום 31.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

יזדי יוסף

בן אהרן ואסתר. נולד ב־21.6.1926 בטבריה. מילדותו היה עזר בפרנסת המשפחה, בבוקר למד בבית־הספר ואחרי הצהרים עבד כדי לשלם שכר לימודיו. היה ילד חרוץ ובעל כשרונות ונמנה עם התלמידים הטובים. שאף להמשיך את לימודיו בבית־הספר המקצועי על שם טיץ, וידע כי הוריו לא יוכלו לשאת בהוצאות הכרוכות בכך. לשם כך פנה, בלי ידיעת ההורים, להגרייטה סולד, מנהלת הלשכה ל„עליית־הנוער", אך לא היה ביכלתה לעזור לו. יוסף לא נואש והחליט ללמוד בעצמו. התקשר בכתב עם „המכון הבריטי למדעי המסחר" והתכונן לבחינות־הבגרות לפי תכנית המכון. בשנת 1944 עלה עם מספר חברים לחסס הערבית שבגליל לעבד חלקת־אדמה השייכת לפיק"א. לאחר שנה עבר לעבוד כברזלן ב„סולל־בונה". בעבודה זו עסק עד גיוסו.

היה חבר ב„הגנה" ובדצמבר 1947 נשלח לקורס מ"כ. השתתף בקרבות בגליל ובסביבות צמח. נפל ב־11.7.1948 בכיבוש המשלט החשוב כאוכף אל־אוואד (כוכבא) בחזית סג'רה. למחרת היום נקבר בטבריה. הועבר להר־הרצל בירושלים ביום 31.7.1952.

יזדי יחזקאל

בן אהרן ומזל. נולד ב־1.6.1929 בירושלים. גדל בשכונת זכרון־יוסף. בגיל צעיר גמר את בית־הספר העממי ויצא לעבודה. היה למסגר. עבד במקצוע כשנה וחצי. אחרי־כן עבר למקצוע החייטות. באותו פרק זמן הצטרף למחתרת „הארגון הצבאי הלאומי" ונקרא בה בשם „אביגדור". מראשית המאורעות היה פעיל ביותר. השתתף בליווי שיירות לעטרות, נוה־יעקב ועוד. נפל ביום כיבוש מלחה, בדרך לכפר מלחה, ביום 4.6.1948 בעלותו על מוקש. היה קבור בשייך־בדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

יזהר (גלזון) עמיאל

(„עמי", „עמיקה")

בן יהודה ושרה. נולד ב־1 ביוני 1929 במושבה בית־גן ליד יבנאל שבגליל התחתון. בעודו תינוק עברו הוריו ל„נשר" יגור ושם גדל הילד. רגיש ובעל נפש מתרשמת. מגיל צעיר חבר ב„הנוער העובד" ומדריך בו. מורו כתב עליו: „בענוה ובדריכות נפשית סקר את אשר סביב לו, כל מלה שקולה ומחושבת, כל דבר, קטן כגדול, שקל במאזני התבונה. בלי „מרפקים" נטה שביל חייו. ברכות ובעדינות טיפח בילדיו את ערכי האדם והיה להם כאח"... משסיים את לימודיו בנשר המשיכ בבית־הספר הריאלי בחיפה. כבן 16 עבר עם הכשרת „הנוער העובד" לבית־השיטה. שם היה בין מיסדי גרעין התישבות: פלמ"חאי אשר עם שוך הקרבות עלה להתישבות בבית־נטיף. שאיפת חייו היתה עבודת האדמה, חיי שיתוף וצדק, ובאה לידי ביטוי ברש"מותיו ויומניו אשר השאיר אחריו. „גם הצבא הישראלי חייב להיות שונה מצבאות העולם: צבא עובד! צבא שידע על מה הוא הולך להילחם בשעה שיהיה צורך בכך..." — כתב באחד ממכתביו. רמתו המוסרית התבטאה ברשימה בה תיאר את לבטי החייל האנוס לזרוק פצצה לתוך ב"ת אויב בו נמצאים גם תינוקות, ואת יסורי נפשו לאחר שמילא את המוטל עליו. אהב ללמוד ולהתעמק. נטיה מיוחדת היתה לו ללימודי הטבע, האסטרונומיה וידיעת הארץ אשר הכ"רה לארכה ולרחבה במסעותיו בפלמ"ח.

עם פרוץ המאורעות צורף לגדוד „הראל" פלמ"ח ונשלח לבסיס שבמעלה־החמישה. משם השתתף ברוב הקרבות של פרוזדור ירושלים ונפל בשיירה שנסעה מכפר־עציון ירושלימה והותקפה על־ידי המוני ערבים ליד נבי־דניאל ביום 27.3.1948. היא היה בתוך המשורין אשר נוסעיו לחמו עד הסף וברגע שהכירו בהכרה הכניעה פוצצו את המשורין והם בתוכו. נקבר בסנהדריה בירושלים ביום 31.3.1948. הועבר למנוחת עולמים להר־הרצל בירושלים ב־15.11.1951. לזכרו נקראת קבוצת „הנוער העובד", שהוא היה מדריכה, בשם „יזהר".

יז'ורו שלום

בן אברהם ומאשה. נולד ב־12.7.1920 בוארשה, בירת פולין. בשנת 1934 סיים בית־ספר עממי ועבד בציפוי ניקל. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה ברח עם אחיו לביאליסטוק ומשם לרוסיה. הוא נתפס ועבד במכרות־הפחם בטילכה, באוראל. אחר שנה נדד לקרים ועבד בסבסטופול. כשפרצה המלחמה בין רוסיה לגרמניה התנדב לצבא האדום, לחם באוקראינה בחזיתות שונות ונפצע כמה פעמים בקרים ובקרב על סטלינגרד. קיבל ששה אותות־הצטיינות על גבורתו ואומץ־לבו, בינהם מדליה לזכר הנצחון בבודפשט (היה מכובשי העיר), הנצחון על גרמניה וכיבוש שלוש ערים גרמניות. באפריל 1946 שוחרר מהצבא ונסע לפולין, נכנס לקיבוץ של פרטיזנים ולוחמים בקראקא והתכונן לעליה. נדד לגרמניה, וב־24.8.1948 הגיע ארצה.

התגייס לצבא ההגנה לישראל. נכנס לאחד מגדודי הפלמ"ח וכעבור זמן קצר הועבר לגדוד אחר, גדוד זחלים ונגמים. נפל ב־4.1.1949 מפצצה־מטוס בעת כיבוש רפיח, במכונת מ־בצע „חורב". היה קבור בבית־אשל. ב־31.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

יזרעאל בן־ציון

בן צבי ותהילה. נולד ביום ט' במנחם־אב תרפ"ז (1927) בראשון־לציון. אחרי גמרו את בית־הספר העממי החל לעבוד במכונאות. נודע היה כנער חרוץ ובעל מרץ והצטיין במסירותו לבית־הוריו. בהגיעו לגיל שמונה־עשרה יצא למלא את חובת השירות במשטרת הישוב־ם העברים ושנתים שירת כנוטר בעמק בית־שאן. כשהחל בארץ נחשול־הדמים היה מן הראשונים להיענות לקריאה ולהתייצב ללא היסוס בפני האויב. כנהג משורין מילא בן־ציון את תפקידו בחטיבת „הדרום" והשתתף בכל אותם הקרבות שהשתתפה בהם החטיבה באותו פרק זמן קצר בו שירת גם הוא בחטיבה.

ביום 28.3.1948 נסע במכוניתו המשורינת מתל־נוף לגדרה בשליחות מיוחדת. בדרכו חזרה עלתה המכונית על מוקש בקרבת הכפר הערבי מרר והוא נהרג יחד עם יתר החברים שהיו עמו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראשון־לציון ביום י"ט באדר ב' תש"ח (30.3.1948).

יחיאל שמחה

בן אהרן ופרומה. נולד ב־15 בפברואר 1920 בעיר חרלאו, רומניה. גמר בית־ספר עממי ועבד כנפח ומסגר. צינוי וחלוץ. ארבע שנים היה חבר הסתדרות־הנוער „דרור", תורו לעליה הגיע בשנת 1946. העפיל באניה „כנסת ישראל" שנתפסה על־ידי הבריטים ונוסעיה הוגלו לקפריסין. עם שהרורו בא לגבעת־ברנר. היה חבר הגרעין הרומני שם, שעבר אחר־כך לגשר. עבד בחלקאות ובתעשיה לסירוגין, ומהמשק נגלקח לצבא. קודם לכן התאמן שם ונשלח למשלטים שבקרבת הגקודה.

אחרי התגייסותו נשלח לגבל. שירת בחטיבת מחוז הנגב. זמן־מה עשה במשמר־הגבל. משנכבשה באר־שבע עבר למשלטי פלוגה. אך בדרך לשם, כחמישה קילומטרים לפני פלוגה, נתקלקלה המכונית; הוא ירד ממנה ועלה על מוקש. נפצע פצע אנוש ומת כעבור שעות מספר ב־28.10.1948. נקבר בו ביום בכפר־ורבורג.

יזרעאלוביץ יצחק

בן אברהם. נולד בשנת 1923 בעיר קאליש, פולין, להורים עמלים. בילדותו נהיתם מאביו, למד בבית־ספר עממי, ובגיל צעיר התחיל לעבוד בעבודת מתכת. בחור בריא־גוף וחסון ומוכשר לעבודתו. מנעוריו היה שותר־ציון ומאורגן בתנועת „השומר הצעיר". היה עוד נער, בן 16, בפרוץ מלחמת־העולם והשואה, וכל ימי המלחמה היה במעצר ובשעבוד. תחילה הוגלה עם כל יהודי העיר לגליציה. שם גויס לעבודת־כפיה, הועבר ממחנה למחנה וניצל בנס. מבנה גופו האיתן

עמד לו. אחד התלמידים של הס"ם מינה אותו למטפל בחזיריו ובכלביו, והודות לכך נשאר בחיים. באחרונה היה במחנה־הסגר בצ'כיה, ומשם שוחרר על־ידי הרוסים במסע השחרור. חזר לפולין ונוכח לדעת כי כל בני משפחתו הושמדו.

בדרך ה"בריחה" לישראל עברו עליו תלאות רבות. ישב במחנות־עקורים וחיכה לתורו. התגלגל שם כספורטאי וביחוד ככדורגלן. התגבר לכל שירות למען הכלל. המחנה האחרון שעבר היה קפריסין, לשם גורש עם מעפילי "כתריאל יפה", ורק על סף מלחמת־השחרור, בשנת 1947, הגיעה שעת עליתו. התיישב בפתח־תקוה, אך רק שבועות מספר ישב בשלוה. המצב החמיר והוא התגייס, שירת בפלמ"ח ונלחם בגבורה. נפל בהתקפה על משטרת נבי־יושע ביום 20.4.1948. נקבר בנבי־יושע ב־20.5.1948.

יחיאלי (קופלניצקי) אריה (ליאו, מרטין)

בן חיים־יחיאל ודבורה. נולד ב־21.6.1922 בקיל, גרמניה. גמר בית־ספר עממי ושתי מחלקות של בית־ספר היכון והיה שנתים בתנועת־הנוער "קדימה" ושנתים ב"הבונים". עלה באביב 1936 ונתחנך שנתים בחברת "עליית־הנוער" במוכד "אהבה" שבקרית־ביאליק. ניחן בכשרון לשפות וקנה לו בהכרה ידיעה יסודית בשפה העברית בדיבור ובכתב ואחר־כך גם בערבית בידואית. הרופאים מצאו פגם במבנה לבו והועידוהו לעבודה משרדית, אך הוא, שנמשך לחיי הגשמה חלוצית, מרד בגזר־דין הטבע, מרד והצליח והיה לאיש־אדמה חסון. יצא עם חבריו ב"הנוער העובד" להכשרה חקלאית במשק תל־יוסף וב־1940 עלה עם הגרעין להתישבות ברביבים־עסלוג, תודות לבקיאותו בלשון השכנים הערבים ובמנהגיהם שימש בהצלחה בתפקיד ש"מר־רוכב ומוכתר המקום. התידד עם הבידואים, רשם מפיהם שירים, תירגמם לעברית והכניסם לזמרה ולריקודים במנגינות של המשק. כתב גם שירים ליריים מקוריים. בשנת תש"ב עבד בסדום ובאמצע חורף תש"ג עד סוף קיץ תש"ד שימש כמדריך בתנועת "הנוער העובד" בירושלים. הכניס לחבורה מעליוותו הטבעית ומשירת מרחבי הנגב ונתחבב על חניכיו. משהזר אל המשק המשיך בעבודה חקלאית, בשמירה ואף בעזרה להבאת עולים בדרך המדבר ממצרים, וקצת מזמנו הקדיש גם לפעילות ב"תנועה לאחדות העבודה".

משפרצו המהומות אחרי ההלטת החלוקה של עצרת או"ם וידידי הבידואים היו לאויבים, החל לדבר עמהם בשפת הנשק, וביום 16.12.1947 נהרג בידי שוטרים ערביים (שרצו להתנקם במי שהיה ידיד הערבים ומכובד עליהם). למחרת הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברביבים.

יחיאלי אליהו ("אלי")

בן יחיאל ומירל. נולד ביום א' דחול־המועד פסח תרפ"א (24.4.1921) בעיר חזאנוב שבגליציה, פולין. בן־זקונים להוריו, משפחה מושושלת רבנים. בן שנה נתיתם מאביו. למד ב"חדר" וב"ישיבה" וגם בבית־ספר עממי כללי. הוסיף ללמוד בבית והיה קשור כאכסטרן בגימנסיה ממשלתית בקראקא. ערב מלחמת־העולם השניה מסר שם את בחינות־הבגרות. היה בפולין חבר המפלגה הקומוניסטית. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה יצא לקראקא ונמלט ללבוב, שהיתה כלולה אז בתחום האזור הרוסי. עסק באופן זמני בציור פלקטים. מתוך דאגה לגורל אמו חזר בחשאי לאזור הנאצי. ניסה לעזור לה, אך נאלץ שנית לעבור את הגבול. בבריחתו זו נתפס על־ידי הרוסים. הועבר מבית־סוהר אחד למשנהו. משפטו נערך בחרקוב ונדון ל־5 שנות עבודת־פרך על שפת הים הלבן. העצורים הועסקו בבנין מסילת־ברזל בתנאים קשים והוא עמד בהם רק הודות למבנה גופו החזק. עם כינוס רוסיה למלחמה ושחרור נתיני פולין גויס לצבא אנדרס, נהלק באנטישמיות קשה. שירת בפלוגה אנטי־טנקית. סיים קורס־חובשים כללי וסיימו בהצטיינות. נעשה עוזרו הראשי של הרופא שגילה בו "כשרון רפואי עליון". עזב את רוסיה עם הצבא הפולני ודרך ה"ם הכספי הגיע לפחלבי באיראן ומשם לאגם חבניה, בסיס הפלוגה. סייר במקומות הישובים העתיקים והחל להתעניין בארכיאולוגיה. בסתיו 1943 הגיע עם חיל אנדרס לארץ, חנה בעזה ויצא לסייר בארץ ובעבר־הירדן. בארץ נפגש עם אחותו וגיסו שניצלו בגם מהשמד באירופה. ערק מהצבא הפולני והצטרף לקיבוץ מעגן. עזב את הקיבוץ שנתחבב עליו כדי להמשיך בלימודים ועבר לירושלים. הצליח לעמוד שנית בבחינות־בגרות ונכנס לאוניברסיטה, לפקולטה למדעי היהדות וארכיאולוגיה. התגייס לנוטרות כדי לקשר את שירותי ב"הגנה" ולהמשיך בו בזמן לימודים. בסיסו היה בתחנת־הנוטרים בבית־החולים "הדסה" שבקרבת האוניברסיטה. באוקטובר 1947 נשא אשה. ביום הכרות א"ם הוזמן על־ידי הסוכנות להנהלת סמינריון לידיעת הארץ בתל־אביב. הציעה לו עבודת הנהלה קבועה במוסד למדריכים, אולם המלחמה הפרה את התכניות האלו.

בראשית המאורעות שמר בשכונות ירושלים וליוה שיירות בין "הדסה" והעיר. בפברואר 1948 נכנס לתפקיד קצין־מודיעין בחבל החמישי של העיר. השתתף בהכנון הפעולות, בעיקר ערב יציאת האנגלים. ידו היתה בתכנון המרצלה של כיבוש מגרש הרוסים. בשעת הפגזת ירושלים נפגע ברחוב ונהרג בו במקום. היה קבור בשייך־באדר א'. ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

יחיאלי צבי

בן יחיאל. נולד בשנת 1917. נפל בקרב בסגירה ב־10.6.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות בעפולה ב־14.6.1948.

יחיא (מזרחי) אברהם

בן יחיא וחבובה. נולד בשנת 1914 בירושלים. למד בבית־ספר עממי. היה סתת. שאף להתישבות והיה בין מיסדי ארגון "קדם", שהתארגן בשנת 1938 כדי לעלות ולהתישב על אדמת כפר־א־ריה הנעזב וצריך היה להילחם על זכותו זו שש שנים עד יום ההתנחלות בשנת 1944. במשך שנות ההמתנה לא נלאה לדפוק על דלתות המוסדות המישבים והיה אחד המעטים שלא אמרו נואש. עם ההתנחלות באוגוסט 1944 נעשה שומר־שדות וכעבור זמן קצר התגייס לנוטרות. טיפח יחסי שכנות טובה עם הערבים בסביבה, אך לא ניצל מהסתבכות ולאחר שנמצא ערבי הרוג על אדמות הכפר נעצרו הוא וחברו מהכפר וישבו כחצי שנה במאסר. בתוקף תפקידו כנוטר נבחר להיות שומר ראשו של פרופ' חיים וייצמן ברחובות בעת ביקורו האחרון של הנשיא בארץ לפני הכרזת המדינה. על אף עומס התפקידים הציבוריים שהוטלו עליו לא הזניח את משקו. עם זאת היתה לו מלחמה תמידית כמעט עם קטני־אמונה בכפר, וגם בקרב בני משפחתו, שיעצו לו לעזוב את המקום בגלל מצב־הבטחון הגרוע, והוא לא נענה להם.

בהתקפה הערבית הגדולה על הכפר ביום 11.1.1948 נפצע קשה בראשו. העזרה בוששה לבוא, והוא מת בו ביום בבית־החולים ברחובות, ושם נקבר. השאיר אחריו אשה וחמישה ילדים.

יחיה יגאל

בן יפת ורינה. נולד בכ"ד באייר תרפ"ח בשכונת שערים שליד רחובות. בהיותו בן 4 עברו הוריו להתישבות בכפר־מרמורק. עד גיל 12 למד ב"תלמוד־תורה", ואחר־כך בישיבה "פורת יוסף". בשעות הערב קנה דעת גם אצל מורה פרטי. בן 14 החל לעבוד כדי לעזור למשפחתו. הצטרף לסניף "הנוער העובד" ובמרוצת הזמן היה לאחד המדריכים המוכשרים בו. אחרי ימי הכשרה במחנות ובמשקים נתקבל לעבודה בתחנת־הנסיונות ברחובות ושם התבלט כנער מחונן, אוהב־עבודה, צמא חיים ודעת. במהרה רכש לעצמו נסיון בעבודות־משרד שונות ועמד יפה בבחינה למינויו כעובד קבוע של ה"סוכנות". היה בין ראשוני המתגייסים לגדנ"ע ועבר ברוחמה קורס למפקדי כיתות. בהיותו בקורס זה נערך ברוחמה על־ידי הבריטים חיפוש אחר נשק־מגן ויגאל היה בין 15 החשודים שנכלאו 48 שעות במכלאה בודדת ועונו שם. בחזרו מהקורס הקדיש את כל זמנו הפנוי, במשך 5 שנים, להדרכת נוער בגדנ"ע ועם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לחי"ש והועבר אחר־כך להסטיבת "גבעתי". במשך שנה השתתף בקרבות נגד הצבא המצרי ולא אחת ראה את המות פנים אל פנים.

בכסלו תש"ו הועברה חטיבתו לאזור ה"משולש". ימים ספורים לאחר שיגאל נתמנה מפקד כיתה, ב־3 בינואר 1949, יצא בראש כיתתו לקרב על אחד המשלטים העיראקיים שחלשו על רמת־הכובש. ובהסתערות ראשונה פגע בו כדור שפלח את לבו. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

יחיה שמואל

בן יעקב ואסתר. נולד ביום 8.1.1927 בקהיר שבמצרים. בימי מלחמת־העולם השניה עבד למען הצבא הבריטי במצרים, ובשנת 1946 עלה ארצה בדרך המחתרת, תחת מסוה של חייל בריטי. קבוצת העולים, שהוא היה אחד מהם, כללה 300 איש, מהם עברו 150, והוא בתוכם, לדגניה ב'. מיד התערה שם. התחבב על כל חבריו, הן מהעולים החדשים והן מבני נוער המקומי, ובקלות יתירה לבד את השפה העברית, שאף להעלות את משפחתו לכאן ולחיות חיי עובד־אדמה.

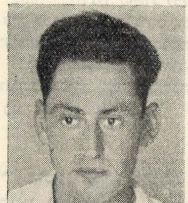
ב־4.1.1949 נפל בקרב על־יד רפיח, בשלב האחרון של הקרבות לשחרור הנגב. היה קבור בבית־אשל. הועבר לנחלת־יצחק ב־31.8.1949.

יולינוביץ יצחק

בן מנחם ויסכה. נולד בחודש תמוז תרע"ט בזדונסקה־וולה, פולין. למד ב"חדר". גמר בית־ספר עממי ובגיל רך עזר לאביו במאפיה. אחר־כך עבר למקצוע האריגה. בפרוץ מלחמת־העולם השניה היה בשירות הצבא הפולני, נשבה בידי הגרמנים, הצליח לברוח ונמלט לאזור הכיבוש הרוסי. הועבר לסיביר וגויס שם לצבא האדום. אחר־כך הצטרף לצבא הפולני שהוקם על אדמת רוסיה. הגיע לארץ כחייל בצבא הפולני של הגנרל אנדרס וכאן לבש בגדים אזרחיים והתישב כאורג בבני־ברק. אחרי תום מלחמת־העולם נודע לו שהוא השריד היחיד מכל משפחתו.

ילינק אברהם (פאולי)

בן יחיד להוריו פרידריך וברטה. נולד ב־22.2.1926 בפינקרפלד (בורגנלנד, אוסטריה). סיים את בית־הספר העממי בעיר־הולדתו, עבר עם הוריו לוינה ונכנס לגימנסיה. ב־1945 עלה עם הוריו ארצה באניה "אטלנטיק". נכלאו בעתלית והוגלו למאוריציוס, שם המשיך עם שאר הילדים בלימודים (תחת השגחת המהנדס אדי שרמן). הצטיין במשחק השחמט וזכה לפרסים. בנובמבר 1943 התגייס באי־הגירוש לצבא הבריטי, וב־1944 עבר לחוץ־לארץ (מצרים, בלגיה והולנד), בכספי חסכונותיו תמך בהוריו החולים. בצבא השתתף בהתהרות שחמט וזכה במקום שני. ב־1946 שוחרר מהצבא. בקרית־חיים, מקום מושבם, עבד עם אביו בצבעות.

במארס 1948 התגייס לצה"ל, לגדוד אחד בחטיבת "כרמלי" והשתתף בכיבוש עכו, ביריה, סגירה ועוד. נפל ב־10.6.1948 בקרב רמות־נפתלי, חצי שעה לפני ההפוגה, בעמדה שהופגזה על־ידי האויב. נקבר ברמות־נפתלי. ב־16.3.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

ילינק יצחק ("אוצי")

בן ישראל וגיטל. נולד בשנת 1924 בעיר שמורין, צ'כיה. בעל השכלה תיכונית, למד מלאכת הפרוונות. ניצל מידי המשמידים הנאציים והלך בדרך כל הגאולים. עלה לארץ ב־15 במארס 1947. עבד בבית־מלון בתל־אביב כעוזר במטבח. היה חבר ה"הגנה". בצבא שירת כחובש בחטיבת "גבעתי". היה בין כובשי תל־נוף. נהרג בתוך משורין שעלה על מוקש, בין תל־נוף ומע'אר, ב־28.3.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות בי"ט באדר ב' תש"ח (30.3.1948).

ים יעקב ("יאקי")

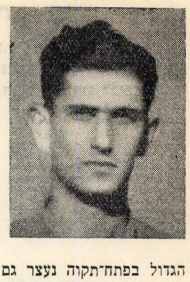

בן יחזקאל ומלכה (אמיליה). נולד ב־22 במאי 1928 בלייפציג, גרמניה. בן שבע שנים היה בעלות המשפחה מגרמניה הנאצית לארץ־ישראל. מאז, משנת 1935, למד בבית־הספר העממי בחיפה ומשגמר את חוק לימודיו עבר ללמוד חשמלאות באופן יסודי בבית־המלאכה "דינמו־מוטור" בחיפה. שלוש שנים למד והצטיין בעבודה והתמחה בה. חבריו לעבודה כיבדוהו וחיבבוהו על טבעו העליז ועל שירתו היפה, בה הנעים להם את שעות העבודה. היה כל הזמן חבר ה"הגנה".

עם סיום לימודיו פרצה מלחמת־השחרור. התגייס לגדוד אחד של פלמ"ח "הראל" מחולדה, תחנתו הראשונה, ועבר לירושלים. גמר קורס לחבלנות ועסק בה. בקרבו האחרון ב־9.6.1948 — לפתיחת הדרך ללטרון — נפצע קשה ברגלו ומת בו ביום בדרך לבית־החולים. היה קבור בשייך־באדר. הועבר ב־10.9.1950 להר־הרצל בירושלים.

במלחמת־השחרור עמד עם גדודו נגד שבע התקפות הדרוזים על רמת־יוחנן. הועבר לחזית ג'נין ושם נפל ב־3.6.1948. ביום כ' במנחם־אב תש"י (3.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ימיני ישראל־אריה

בן חיים־שלמה ושייטל. נולד בכ"ח בשבט תרפ"ח בפתח־תקוה, מצאצאי מיסדי המושבה. גמר את בית־הספר „נצח ישראל" והמשיך ללמוד בגימנסיה „אחד העם". בעודו נער קשן הצטרף לבית"ר ואחר־כך גם לאצ"ל ומילא את כל התפקידים שהוטלו עליו. בן 15 נתפס בראשונה והובא למשטרה בגלל הדבקת כרוזים. בחקירה עמד איתן בהכחשתו ולבסוף הוצא לחפשי. בשעת החיפוש הגדול בפתח־תקוה נעצר גם הוא ואחרי מעצר שלושה ימים בכלא יפו נשלח הביתה וחויב להימצא בביתו משקיעת החמה ועד לזריחתה ולהתיצב יום־יום במשטרה. אחרי פיצוץ מלון „המלך דויד" היה עצור כ־5 חדשים במחנה לטרון ושוב שוחרר בתנאי מעצר־בית. באותה תקופה שירת את המחתרת בתחומי יכלתו ובשעות הפנאי ואחרי גמרו את לימודיו עבד לעזרת משפחתו. היה בעל היומור וחביב על מכיריו על חבריו במחתרת. משעזבו הבריטים את האזור התמסר כולו למלחמת שחרור המולדת ולהגנתה. עבר קורס למפקדים וסיימו כראשון, ואחר־כך עבד גם בהדרכה ונתחבב על חניכיו. במחתרת ידוע היה בכינויו: ראש־קבוצה אבינדב. כשיצאו אנשי אצ"ל לקרב לכיבוש יפו הופקד כאחראי לאחד הבסיסים, להפצרותיו צורף ליחידת הלוחמות במתפקיד ברניסט במשורין. כשיצא מהבית לגיוס מלא אמר לאמו: „...חדלי־נא לאהבני, חייל אני ועלול לא לחזור, תקופה קשה מאד לפנינו..."

בפגישתו בשטח הכיבוש ביפו עם אחד מבני משפחתו הביע את רגשי אשרו על השתתפותו במבצע. ביום הרביעי לקרבות, בי"ט בניסן תש"ח (28.4.1948), כשהמשורין הסתער על עמדת אויב, בא לקראתו טנק בריטי יורה ב„פיאט". הכדור הראשון פצע אותו ברגלו ושני שם קץ לחייו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה.

ינובין משה

בן שלמה ומיה. נולד ב־5.10.1916 בעיר זטן שבסלובקיה. למד בבית־הספר התיכון המקומי ואחר־כך השתלם כמכונאי. את ציונותו שאב מהנוער בית"ר, אליה השתייך מנעוריו עד יום נפלו. בשנת 1936 שירת בצבא הצ'כי בהצטיינות בדרגת סרג'נט. עם נפול המדינה עלה לאחר טלטולים רבים לארץ במארס 1940 באחת מאניות „בית"ר". השתקע בראשון־לציון. התנדב לפלוגת „בית"ר" ומשם התגייס ל„פלוגה מיוחדת" בצבא הבריטי, עמה שאף להגיע לחזית אירופה, אלא שפלוגה זו טוהרה מיהודים. עבר לבריגדה העברית ושירת בה כמקלען. עוד באיטליה, בשנת 1942, בהיותו מפקד מחלקה, עסק בעניני העליה. כחבר קומנדו לצניחה באראצות האויב השתלם בקורסים מקצועיים של מלחמת־שריון וניתן לו לעסוק בעליית יהודים גם בצפון־מערב־אירופה ואחר־כך הצטרף לקומץ חיילים מחפשי דרך להצלת אחים בסביבת גידולו. ואמנם היה מן הראשונים שהגיעו בדרך בלתי־חוקית למזרח אירופה. שם היה ממניחי היסוד לארגון העפלה ושליחויותיו הוכתרו בהצלחה. עם פירוק הבריגדה תיכן תכניות להעברת נשק לארץ. כסמל הגדוד השני הצטרף למשלחת הבריטית והדריך את הצבא הבלגי המתחדש בשימוש בזחל"ם.

אחרי שובו לארץ נח זמן קצר ומיד עם פרוץ מלחמת־השחרור היה מראשוני מתנדבי ומדריכיה. כמפקד ומדריך־למופת השתתף בהתקפות רבות ובתכנונן. השתתף בחיפוי נסיגת החטיבה מלטרון (באחד הגדודים) ובהתקפה על בנין המשטרה חדר לתוכה עם חצאי זחל"ם כמפקד מחלקה פורצת. ב־30 במאי 1948, כשהוקף על־ידי האויב, נפל במשטרת לטרון. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. בשל מבצעו הנועז האחרון הומלץ להעניק לו את אות־הגבורה. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת מטכ"ל. הניח אשה.

ינקו משה („משה־פיניה")

בן שמעון ומרים. נולד ב־30.6.1926 בתל־אביב ובהיותו בן 11 חודש עברה המשפחה להתיישבות במושב כפר־ברוך (אביו עלה מרומניה ב־1920). בן 5 נתיתם מאביו, שמת מפצעיו שנפצע בתגרה עם ערבים, בהשתתפו בחרישת־כיבוש בקוסקוס־טבעון. משלא יכלה האם להתזיק לבדה במשק ולגדל את הילדים בתנאי מחסור קשים ששררו אז במושב, עברה לעבוד בתל־אביב ומשה נתחנך בבית־ילדים בחיפה ואחר־כך במוסד ליתומים מאיר־שפיה בהרגשת חוסר בית וחמימות משפחתית ובנטירת נקמה בלבו לערבים. בן 14 נתקבל לחברת נוער ארצישראלי להכשרה חקלאית ברמת־יוחנן. כחניך הכפר הקדים להתעורות בחיי המשק לפני חבריו העירוניים, וכשחרש בפעם הראשונה בטרקטור הביע את אשרו באמרו „סוף־סוף זכיתי לרשת את אבי". אחרי שלוש שנות־הכשרה נשלחה החברה מטעם מוסדות תנועתה להשלים את קבוצת „אלומות" שבפוריה בגליל התחתון, ומשה, אם כי הרגשת החובה להקל מעל אמו את מעמסת חייה הקשים העיקה עליו מאד־מאד, ניצחו בו המשיכה להקלאות וחובת ההגשמה והלך עם חבריו לפוריה. עבד בפלחה ובשמירה אף במקומות מרוחקים בלי פחד מפני הערבים. כשגבר מאד הצורך לעזור לאמו, עזב, בכונה לחזור, בלב כבד את הקבוצה, השתדל למצוא עבודה חקלאית ששכרה יספיק גם לעזרת האם, ואחרי לבטים רבים הסתדר, בדרך זמנית, לפי שאיפתו ותקותו, בעבודה במחלקת המים של עיריית תל־אביב. היה מהפעילים בספורט ב„הפועל" ומטובי הקבוצה לריקודי־עם, וכן ב„הגנה", בכיתת חי"ש של יוצאי הכשרות ומשקים, ששירתה בתפקידים מיוחדים, וסיים קורס מ"כ.

ממחרת הכרזת או"ם שירת בהגנת פרברי העיר ובליווי שיירות כמפקד משורין. התגבר לכל משימה קשה ותבע את שיתופו בה. לשידולי אמו, שלא יסכן את עצמו, השיב לה ש„המולדת חשובה אפילו יותר ממאמא". אף־על־פי־כן שהתדל להפיג את חרדתה ולהרגיעה, וכשביקר בבית ניסה להעלים ממנה שנפצע ברגלו באחת הפעולות. בינואר 1948 סיים בהצלחה קורס למדריכי ספורט והמשיך לשרת בתפקיד זה בגדודו. בפסח תש"ח בא הביתה לחופשה. כשאמר לחזור השתמט מאמירת „להתראות", באשר אין לדעת מה יתרחש ו„טוב למות בעד ארצנו". בדרך חזרה לכפר־בילי"ו נודע לו שגדודו היעבר לחולון, וסר שמה. בשמעו שהגדוד מתכונן לאיזה מבצע רציני הפציר במפקדים שישתתפו גם אותו, שכן הוא לא רק מדריך־ספורט, אלא גם מ"כ קרבי. תכנית המבצע היתה — התקפה על יפו מדרום, דרך תל־א־ריש וסכנת־דרויש, בו בזמן שכוחות אצ"ל תקפו את העיר מצפון. בימי הכנת הפעולה הדריך בחרגילי ספורט וב־28.4.1948 יצא לפעולה, היפקד על כיתת עתודות מעבר לתל־א־ריש, וכשהחלה עם שחר התקפת־נגד ערבית־אנגלית עם משוריינים מצד סכנת־דרויש, נקראה כיתתו לחפות על נסיגת פלוגותינו. בגבורה ובהקרבה עצרו את האויב עד שאזלה התחמשתם והמשיכו בזריקת רימונים. כשמשה התרומם קצת, כדי לדייק בקליעת רימונו, נפגע בצרור כדורים ונפל. נקבר בנחלת־יצחק.

יסקין יוסף

בן יחזקאל וחיה. נולד ב־1912 בפתח־תקוה. למד בבית־הספר „נצח ישראל" והיה נאמן כל ימיו למסורת אבות. בעודו צעיר נתיתם מאביו וליום השנה לפטירתו נדב לזכרו משכר עבודתו ארון לבית־הכנסת של הסיידי חב"ד. עבד שנים אחדות כנגר סוגר לתיבות פרי־הדר ואחר־כך למד מסגרות ועבד בבתי־מלאכה מכניים, ושנתים עבד במקצוע זה במפעל האשלג בדרומו של ים־המלח ובצפונו, ובכל המקומות השביע את רצון נותני העבודה ונפרד מהם בכבוד ובתעודות־

שבת. תמך באמו האלמנה, ובמזגו הטוב נתחבב על כל יודעיו. בינואר 1940 עזב את העבודה כדי להתנדב לצבא, ימשלא נתקבל הלך לעבוד שנתים בשירות מאמץ המלחמה כמסגר במפעלי הנפט בעבדן שבפרס. שם יסד בית־כנסת לעובדים דתיים ובשעות הפנאי היה מטפל בילדי היהודים תושבי המקום, נוטע בהם אהבה ליהדות ולארץ־ישראל, מלמדם משירי הארץ ועורך להם נשפים חינוכיים. גם משם היה שולח תרומות לקרן־הקיימה־לישראל ולבית־כנסת חב"ד בפתח־תקוה. משחזר לארץ חי בשלוה בקן משפחתו ומשך הזמן נולדו לו בן ובת. היה מעורב עם הבריות ושקד על טובת הציבור ובנין הארץ בהזדמנויות שונות, מתוך מגע עם יוזמי העשיות, היה משתדל למשוך אותם להקמת מפעליהם בפתח־תקוה או בנתניה וכתב לראשי הערים הללו שישתדלו מצדם למשוך בעלי־יזמה למקומותיהם.

קיים את חובתו בשמירה ובמלחמת־השחרור שירת בחי"ם. בהיותו בתפקיד במושב בית־גאולים תקפו הערבים את עמדתם והוא התגבר ראשון ללכת ולהגיעק עזרה. יצא מהעמדה ואחרי צעדים אחדים נפגע מכדור ונפל ביום 28.5.1948. נקבר בפתח־תקוה.

יעקב מרדכי

נולד ברומניה. נפל בקרב בעיראק אל־מנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפלוגה וב־8.12.1949 הועברה גויתו לבית־הקברות בנחלת־יצחק.

יעקב משה

בן מרדכי ודבורה. נולד ב־25.12.1926 בעיר סלוניקי אשר ביוון. בהיותו בן תשע עלתה המשפחה לארץ עם עליית סבלים מגמל סלוניקי שאורגנה בשנת 1935. הוא גדל בחיפה, למד בביה־ספר עממי ועבד בנהגות, במכונית פרטית. תמך בהוריו. היה חבר פעיל ב"הגנה" בחיפה, אך לא התגייס עוד גיוס מלא בהתחשב עם דאגת הוריו, אלא יצא כפעם בפעם לפעולות. בינתים קרה אסון במשפחתו — גיסו נפל, ומשה יצא בהחלטה נחושה לנקום את דמו. לא היה מאומן די הצורך והשתתף בפעולה קרבית קשה, כמצורף לגדוד אחד בחטיבת "כרמלי".

בהיותו במשלט המשטרה בסג'רה נפצע ברגלו ולא נסוג עם הנסוגים בגלל פצעו זה ונפל עם המעטים שנשארו במקום ב־10.6.1948. עם שחרור המשלט מידי האויב נמצאה גויתו והובאה לקבורה בעפולה ב־14.6.1948. בצאתי לחזית הבטיח להוריו שאינו יוצא אלא לשבוע אחד בלבד.

יעקבי דויד

בן יעקב. נולד בשנת 1925 בעיר לוצק, פולין. משאארית הפליטה. בגיל 19 עלה לארץ בשנת 1944. בעל השכלה תיכונית היה ועבד כפקיד בבית־חרושת ליהלומים בנתניה. היה חבר המחתרת של לח"י. כינויו במחתרת: אריאב. השתתף ברוב הפעולות של ארגונו. בימי מלחמת־השחרור היה בין מלוזי שיירות לירושלים ועם כובשי הנגב.

נפל בנגב, במבצע "חורב", ב־27.12.1948. היה קבור בחולדה. ב־20.7.1949 הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

יעקבי (מקודה) אברהם

בן שם־טוב ודינה. נולד ב־י"ב בתשרי תרפ"ד (1923) בקהילת אנוסי משהד בפרס. המשפחה עלתה לארץ בשנת 1927 והתישבה בירושלים, באותה שנה נתיתם מאביו, והאם נשארה עם שני פעוטות, אברהם ואחיו הצעיר. אברהם הוכנס לבית־הספר העממי "תחכמוני", אך כשגדל החליט שלא לסיים את הלימודים ומצוא עבודה שתפרנס אותו ותקל את העול שרבץ על אמו. אהב קריאה ונגינה. היה חבר פעיל ב"מכבי" ובאיגוד המשוטטים והרבה בטיולים וסיורים בארץ. בעיצומה של מלחמת־העולם השניה התגייס לפלמ"ח ושירת במסגרתו

יעיש אלחי

בן מסעוד ורבקה. נולד ביום א' בחודש טבת תרפ"ב (1922) בטבריה. אחרי סיום בית־ספר עממי החל לפרנס עצמו במלאכה המסגרות. בעבודה זו התמחה והצליח להקים לו בית־מלאכה משלו. נוח לבריות היה מטבעו ותכונה זו היתה לו להועיל גם בעבודתו. נעצר ונכלא פעמים אחדות על־ידי הבריטים, לקריאה ראשונה התיצב לשורות המגינים. צורף לגדוד בהטיבת "גבעתי" ועמו נשלח להגנת הנגב. כש־אז הביתה לחופשה הפצירה בו אמו שיימנע מצאת לחזית ויבחר לו מקום מתאים למקצועו בצבא, מאחר שכבר שכלה בן אחד (את מאיר הגדול ממנו). תשובתו היתה: "אמא יקרה, דעי לך שחונכתי על תורת מורנו: למות או לכבוש את ההר. אפילו אם יעלה לי הדבר במחיר חיי היקרים לי". בין שאר הקרבות שנפלו בגורל גדודו השתתף בפריצת הדרך לנגב ובסיורים, אשר באחד מהם, בשעת התקפת־פתע של האויב, חילץ את חבריו מצרתם, בחפותו על־הם במקלעו עד הגיעם לבסיסם.

בפעולת כיבוש מבצר חוליקאת התנדב למלא חסרון של רגם באחת הכיתות ובפעולה זו נפל ב־19.10.1948. למחרת נקבר בכפר־ורבורג.

יעקב יוסף

בן ישראל וגיטל. נולד בט"ז באייר תרפ"ה (10.5.1925) בכפר שבצפון טרנסילבניה, רומניה, במשפחת חייט יהודי ברוכה בחמישה בנים ובשתי בנות. גמר בית־ספר עממי ולמד מלאכה כשאר האחים. ב־1940 הוחזר החבל להונגריה. ב־1944 הובלה כל המשפחה, בתוך שא' היהודים, לאושביץ־צים. יוסף ואחיו הופרד מהמשפחה ונלקחו למחנה־עבודה ונתנסו בעבודת־פרך וברעב. עם התקדמות הרוסים הובלו מערבה, לדאכאו, ומשם — למילדורף. יוסף חלה בטיפוס ואחיו טיפל בו במסירות־נפש לבל ייילקח לחיסול. זמן מועט לאחר שהחל להבריא שוחרר על־ידי הצבא האמריקני. חזר לכפרו, יצא משם ב"נתיב־הבריחה" וחזר למערב. העפיל ארצה במארס 1946 באניה "תל־חי". נכנס לעבודה באשדות־יעקב והחל מתעניה בחברה ובעבודה.

בפברואר 1948 גויס לגדוד "ברק". השתתף בהבטחת הדרך מעמק הירדן לחיפה, בפעולות־תגובה בסביבה, בקרבות ביה־קשת ונצר אדין שליד טבריה, ובאחרונה בקרב לכיבוש הקרנטינה בצמח, שם נפל ב־י"ג בניסן תש"ח (21.4.1948). הובא למנוחת־עולמים באשדות־יעקב. דפים לזכרו הוקדשו בספר "חלליהן" של הקיבוץ אשדות־יעקב.

שלוש שנים בישובי העמק. חזר לירושלים ומצא עבודה במכירת צרכי חשמל, ויכול היה לתמוך גם באמו ובאחיו הצעיר. בתקופה זו הצטרף לאצ"ל ונשאר בארגון זה גם עם צאתו מן המחתרת להשתתף במלחמת־השחרור. מילא תפקידים מיוחדים, עבר קורס מפקדים ונקרא „סגן אברהם".

נפל במערכה להגנת ירושלים. ביי"ג באייר תש"ח (22.5.1948), בדרכו לחבל בבנין שליד בית־הספר לשוטרים, ליד מוקש ונהרג. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים.

יעקבי יוחנן

בן שלמה ואלישבע. נולד ב־4.3.1929 בעיירה זזל שבמדינת טורינגן בגרמניה. גדל בשנותיו הראשונות בבית אביו, עורך־הדין האמיד, ובשנת־לימודיו הראשונה בבית־הספר העממי עוד לא גבר נחשול האיבה הנאצית, אך הוריו ראו את הנולד ובראשית 1936 עלו עם ילדיהם ארצה. שנה התמחו בחקלאות בנהלל וכבר שם התעניין הילד מאד בשיחות המבוגרים ובמעשיהם יותר מאשר במשחקי הילדים.

אחר־כך התנחלה המשפחה במושב תל־עדשים ושם למד יוחנן עד כיתה ט' בבית־הספר המקומי. הרבה לסייר בסביבה הקרובה והרחוקה ברכיבה על אופנים, ט־פל בסבלנות רבה בבעלי־החיים, וביחוד בביות חתולי־בר. החל לעסוק בציור בלי הדרכה. עסק במוסיקה (בחליל), בעבודות חיטוב בעץ ובתיקוני כלים שונים בחצר המשק ומצא פנאי גם לקריאת ספרים טובים. אחרי גמר לימודיו בבית־הספר עבד במשק הוריו ואחר־כך החל ללמוד חקלאות בבית־הספר על שם כדורי. כאן הכירוהו מוריו כבעל אופי ומשמעת בעבודה, בלימודים ובחיי החברה.

משפרצה מלחמת־השחרור ביקש וקיבל את הסכמת הוריו להתגייס, אף כי לא חיבב את המלחמה, אך מתוך הגינות אנושית לא יכול להשאיר לאחרים את הלחימה וההקרבה בעד המולדת, ואף הסביר להוריו כי „לפעמים מוטב להקריב חלק למען הכלל". מבית־הספר חש עם מחלקתו לעזרת בית־קשת ובחיפוי על הנסיגה הגיע בין האחרונים לשער המשק. שירת באחד מגדודי הפלמ"ח, ולאחר שסיים קורס לחובשים מחלקתיים שירת בתפקידו, כחובש פלוגתי, בחטיבת „יפתח" בגליל העליון ובקור־רוח ובאומץ הגיש „עזרה ראשונה" לחברים נפגעים אף בתוך מטר האש. כך נהג גם בקרב־הנסיון לכיבוש מלכיה. נושאי הנשק נסוגו לפי פקודה, אך הוא, מרותק לשירותו ולחובתו האנושית והחברתית, נשאר לטפל בפצועים ותוך כדי חבישת חבר פצוע קשה נפגע בכדור וטנק של האויב רמס את שניהם ביום 15.5.1948. נקבר במעוז־חיים ב־29.5.1948.

יעקבי יצחק

בן בנימין ודבורה. נולד בשנת 1912 במשהד שבאיראן. מאנוסי משהד שקיימו את יהדותם במחתרת. היה מסגר לפי מקצועו, אך מתוך נטייתו המרובה לאמנות זנח לבסיף את מלאכתו והיה למשחק בלהקה פרסית, כומר אחד מטהרן לימדהו כמה דברים שמשחק־נודד נזקק להם — ניחושים, הגדת עתידות לפי כף היד, קסמים למיניהם, היפנוזה וכדומה. בנדודיו שיחק פעם גם בחצרו של השאה הפרסי. ב־1934 עלה ארצה באורח „בלתי־לגלי" ובקושי רב הקים לעצמו בית־מלאכה קטן בירושלים. גם כאן הוסיף לעסוק באמנות־הבמה ויסד חוגים דרמטיים בין בני עדתו. חיבר ובים בשבילי חוגי נוער מחזות לחגים („אסתר", „החשמונאים", ועוד). לאחר זמן עבר לתל־אביב והצטרף לסטודיה דרמטית. היה קורא ברדיו את התנ"ך בהטעמה הנהוגה בעדתו.

כשפרצה מלחמת־השחרור התגייס לפלמ"ח. עם נשקו בידו וחגורו עליו — מספרים חבריו — היה מזכיר את הדמויות הרומנטיות של ימי־הבינים שאיתן היה מעצב תמיד במשחקו. ביום 9.6.1948 נפל חלל על המשלטים של מעלה־החמישה, בהגנה על דרך ירושלים. בו ביום הובא לקבורה בקרית־ענבים. השאיר אחריו ילדה בת תשע.

יעקב (פצנובסקי) יצחק־משה

בן שמואל וחיה. נולד למשפחה ציונית ב־31.8.1926 בלודז' אשר בפולין. למד בגימנסיה העברית בלודז'. עלה לארץ עם הוריו בספטמבר 1936 ונכנס לבית־הספר העממי „בילי"ו" בתל־אביב. אחר סיימו את לימודיו בבית־הספר העממי המשיך ללמוד בגימנסיה „השכלה". ב־1945 עמד בבחינות־הבגרות של ממשלת ארץ־ישראל וקיבל תעודת־צטיינות. במשך שנת 1946 עבד כמכונאי במוסך והכין עצמו לבחינות־בגרות של אוניברסיטת לונדון. ביולי 1946 נבחן וקיבל תעודת־בגרות של אוניברסיטת לונדון דרגה א', שימש כנוטר במשטרת הרכבות במשך כמחצית השנה. בשנת 1947 נכנס לטכניון ונתקבל למחלקה הטכנולוגית. היה נער שקט וחרוץ וניכר בכשרונותיו המעולים. השקיע עצמו בלימודים ושאף להיות מהנדס טוב, כדי להביא את התועלת המכסימלית לקימומה של הארץ. אהוב על חבריו בגלל אפיו הטוב.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הפסיק את לימודיו והצטרף לאחד מגדודי חי"ש, שהיה מורכב מסטודנטים בעיקר. השתתף במערכת חיפה והיה בין מלווי השיירות בדרך זכרון־יעקב—חיפה. היה בין כובשי העיר עכו. השתתף במערכת עמק בית־שאן ובקרב על קיבוץ שער־הגולן. יחד עם חבריו עלה להתאחזות בראש־הנקרה. זמן קצר לאחר זאת יצא עם גדודו להתקפה על ג'נין. משהחמיר המצב בגליל המזרחי הועבר לחזית הצפון לבלום את ההתקפה הסורית הגדולה לעבר ראש־פינה. נטל חלק פעיל ביותר בקרבות המרים שהתחוללו באזור. השתתף בפשיטה שנערכה בשטח שמעבר לירדן. בליל ה־16.7.1948 יצא עם חבריו להתקפה על חרבת ירדה. בהתקפת־הנגד שנערכה על־ידי הסורים סבלו אנשי היחידה אבידות חמורות ונאלצו לסגת. יצחק הושאר עם המקלע לחפות על הנסיגה ונפל בתפקידו זה. גויתו נתגלתה ליד משלט ירדה והובאה לקבורה בראש־פינה. ב־4.12.1950 הועברה לנחלת־יצחק.

יעקבי מיכאל

בן ישעיהו ופנינה. נולד בי בתשרי תרפ"ט (21.9.1928) בתל־אביב. קצב החינוך בגו־הילדים היה אטי מדי לעומת התפתחותו, ובגיל 5, כשידע כבר לקרוא עתון, נתקבל לכיתה א' בבית־הספר. פיגור הכיתות אחריו נמשך כל השנים, כי תמיד ידע מתוך קריאה יותר משניתן לו בבית־הספר. התרופה הרגילה, לפסוח על כיתה אחת, לא נתקבלה על דעת אביו, בהתחשב בגיל הרך של הנער, וכך גמר בן 16 מחלקה 7 של בית־הספר התיכון בבית־הכרם. גם מחוץ לבית־הספר הקדים את גילו. בשנתו האחרונה בבית־הספר התיכון הצטרף לארגון הצופים. לא מצא שם סיפוקו ועבר אל „השומר הצעיר" ובמהרה המשיך את דרכו ל„מחנות העולים", שם הגיע אחרי זמן מועט לתפקיד הדרכה ונשאר נאמן לה כל ימיו. בפעולות ובטיולים של התנועה למד ציות ומשמעת, כי שם מצא סיפוק לאהבתו את הטבע והחופש. התעניין בעבודות מכניות ועל סף גיל 12 עבד בימי חופשת־הקיץ 8 שעות ביום במוסך שליד הבית, וכן בקיץ שלאחריו. בקיץ 1942 נתקבל בהמלצת אביו (ששימש אז פקיד במטה המשטרה) לעבודה במוסך של המשטרה ונתחבב על העובדים (כולם ערבים מבוגרים) בהתנהגותו כפועל ממש. אחר־כך התנדב לעבודה בקיבוץ געתון (בשל מחסור בכוח אדם בימי אל־עלמיין), בן 14 נתקבל

להג"א (בעזרת אונאה חסודה, שהוא כבר בן 15), מילא את תפקידיו באחריות וקיבל מדים, אך את הפנסק קיבל רק כשהיה כבר בן 15 באמת. בגיל זה השתתף עם קשישי תנועתו בטיולים רבי מאמץ וסיכון למצדה, עין־גדי ולנגב והוסיף לכך הרבה טיולים ומסעות בכל רחבי הארץ ב„מבצעים פרטיים" (ב„טרמפ" וברגל), ושלל צילומיו וסיפוריו הסבו עונג להוריו ולחבריו (חיבורו על הטיול לנגב בחנוכה תש"ד נשמר בתנועתנו כיצירה רבת־ענין), גם עם אביו הרבה לערוך טיולים בארץ. בחש"ד השתתף בקורס מפקדי כיתות בגדנ"ע בכפר־ילדים ובשובו משם הפסיק את הלימודים העירוניים וגמנס לבית־הספר החקלאי „כדורי", להכשיר את עצמו לחקלאות בקיבוץ. התעניין בדבר השתלמות נוספת בלימודי חקלאות באמריקה, אך בגלל המצב המתוח בארץ החליט להצטרף לפלמ"ח ולהכשרת הצופים. עשה את הכשרתו בגבע, בית־השיטה ועין־גב וסיים קורס מ"כ. התמצא יפה בעבודות ובשמירה וידע לקשור קשרי ידידות עם אנשים מעבר לגבול הסורי.

מראשית מלחמת־השחרור שירת בחטיבה „יפתח" בהגנה על משק עין־זיתים, הר־כנען וצפת והשתתף בפשיטה הנועזת והמוצלחת לסאסא, בחבלות ופיצוצים. גמר קורס של חובשים, אך העדיף לפעול בנשק. כחובב מוסיקה מילדותו (בהשפעת אביו ובעזרתו) היה מספק לחבריו מוסיקה בחלילית או במפוחית־פה ובתקליטים קלאסיים שקנה בשביל בני הכשרתו במתנה, ואף את הקרבות היה מתאר במכתביו לאחיו במונחים מוסיקליים. תיאורי המאמץ והסבל והמאבק עם האויב והמחסורים והסכנות נעשו במכתביו לפרקי הומור עליז. אחרי „גבייה חוב ישן" מעין־זיתן, הכפר האשם במות חבריו, ירד עם פלוגתו מהר־כנען לצפת להשתתף בשחרור שכונת היהודים מהמצור. שם כתב על־גבי מעטפה: „באם לא אחזור פתחו את המכתב", ובתוכו כתב בין השאר: „כרגיל היה לי בטחון (בעת „בגבית החוב" מעין־זיתן), שאני וכל שכני נשאר שלמים ובריאים, אולם כמובן יש להיכון לכל דבר". והלאה: „ — — — ובסופו של דבר, אנו עומדים על סף השחרור, ואתם תתקדמו הלאה, על פגריהם של מוסטפה וחסן, בלעדי".

ואכן רבע שעה לפני גמר כיבוש המצודה, שסיים את שחרור צפת, ביום 10.5.1948 נפגע קשה בגבו, בשכבו ליד המקלע, ובתחושת הנצחון עצם את עיניו טרם ידע כי הקרב אשר בו השתתף הסתיים בנצחון מזהיר ובכיבוש צפת כולה. ביום המחרת הובא לקבורה בצלע הר צפת.

יעקבי משה

בן צמח ואסתר. נולד בכ"ט בכסלו תרע"ט בעיר קונוטופ בפולד צ'רניגוב שברוסיה. אביו היה ציוני פעיל וחינך את בניו חינוך מסורתי. בן חמש היה כשעלו ההורים עם הילדים לארץ בשנת 1924, וכאן עברו עליהם שנים קשות בדאגה לפרנסה. בשנת 1925 החל ללמוד בבית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב ואחר 8 שנים נכנס לגימנסיה „הרצליה", בה למד עד 1937. היה תלמיד טוב, חביב על חבריו. אהב ספורט שימושי ושחיה. עוד בהיותו במחלקה ב' בגימנסיה הצטרף ל„הגנה" לתפקידי קשר ואחרי־כן עסק בהדרכה ובתפקידים אחראיים אחרים. לאחר שסיים לימודיו בגימנסיה בחר בעבודת הבניה ובימי מלחמת־העולם השניה עבד בהקמת ביצורים בארץ ומהוצה לה — בסוריה ובלבנון. הצטיין בעבודתו זו ועלה לדרגת מנהל־עבודה. לאחר שחזר אל ביתו עבד אצל שלטונות המנדט כפקיד, אך עבודה זו לא היתה לפי רוחו. בו בזמן השתלם בשיעורי־ערב לבניה וגמר את הקורס בהצטיינות ובשנת 1946 קיבל מטעם עיריית תל אביב העודת מנהל מוסמך לבניה. פרש מהפקידות ועבד בבנין עד פרוץ מלחמת־השחרור. צנוע, דואג ומסור מאד למשפחתו, יודע להתהלל עם בני־אדם, כבין לרוחם כאה וכרע טוב.

בראשית 1948 התגייס למערכה ונשלח לטבריה ולעין־גב. השתתף בהגנת עין־גב ובקרבות על צמח. חזר לטבריה ויחד עם גדודו הועבר לכפר־תבור. החגת־חייו האחרונה — הקרבות עם חילו של קאוקג'י בסביבת סג'רה כאיש „הפלוגה המסיעת בגדוד ברק". בתפקיד קצין תצפית נפל בה' בתמוז תש"ח ליד סג'רה, יחד עם מפקד המחלקה, כשפגז האויב פגע באחת מעמדות המטה. הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

יעקבי נחמיה

בן מתתיהו ושושנה. נולד ב־15.8.1928 בתל־אביב וגדל בבת־ים, אחרי סיום לימודיו בבית־הספר העממי למד מסגרות ועבד במקצוע זה בבית־החרושת „ויאניני" ברמת־גן. בשנת 1946 הצטרף למחתרת אצ"ל ועבר שם את אימוניו.

בחורף תש"ח הצטרף למערכת אצ"ל על צפון יפו (מנשיה), ואם כי היה בן יחיד להוריו והמפקד הבריז, שכל מי שמאיזו סיבה שהיא אינו יכול לצאת לקרב אינו מחויב לכך — לא השתמש בשום נימוק והלך לקרב. כשאזלה התחמושת בעמדתו, שהופגזה על־ידי הבריטים, והוא רץ להביא תחמושת חדשה, נפגע ונפל ביום כ' בניסן תש"ח (29.4.1948).

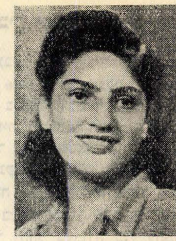
יעקבי נתן

בן יצחק ושרה. נולד בכ"ז באדר תר"ץ בחיפה ובן שלוש עבר עם הוריו לכפר־אז"ר והתיישבו שם. דבק בעבודות המשק מילדותו, חיבב והוקיר הורים ומורים וכיבד קשישים, ורק כדי לעשות נחת־רוח להוריו הסכים ללמוד אחרי גמר בית־הספר העממי עוד שלוש שנים בבית־ספר תיכוני בתל־אביב, אך גם באותן השנים מצא לו שעות פנאי לעבוד במשק, נתחבב על חבריו בשל מזגו הטוב ונכונותו לעזור לזולת. היה חבר פעיל ומדריך בסניף המקומי של „הנוער העובד" ושקד על העלאת רמתו בחומר וברוח. גם ב„המשמרת הצעירה" של מפא"י היה מטובי המשתלמים בידיעת תנועת העבודה ותולדותיה. בן 16 וחצי הצטרף ליחידת הפל"ם המקומי והצטיין באימונים, אף כי היה הצעיר שבחבורה. מדצמבר 1947 השתתף עם יחידתו בהגנת כפר־אז"ר וקיבוץ „אפעל". גמר קורס של קלעים („צלפים"). אחרי כיבוש תל־ליטוינסקי וטיהור כפרי הסביבה נדרשה יחידתו להצטרף ל„משמר העם", לשם שירותי משמר בכפרים הכבושים. אז היה נתן ראש המדברים בשם הנערים, שדרשו לצרפם ליחידה קרבית בחי"ש ודרישתם נתמלאה. למפקדו ולאמו אמר בהזדמנויות שונות: „אם תהיה פרצה באחד המקומות בארץ ואני אוכל לסתום אותה בגופי, ברצון אעשה זאת". פעמיים נפצע וחזר בהקדם אל יחידתו. במכתביו וביומנו רשם את חויותיו בצבא, ובין השאר ציין את העובדה המופלאה בעיניו, שבניגוד לקנאותו הקודמת להשקפותיו הוא מרגיש כעת סבילות כלפי חברים חיילים בעלי השקפות אחרות. גם בחזית נשאר איש־האדמה וכשהגשם גרם צרות לו ולחבריו, התנחם „שהאדמה תרוה מים". ביחידה הקרבית גמר בהצלחה קורס אלחוטאים, וכשהיפקד לשירות במשורין היה זה נוח יותר מדי בעיניו וזרח להעבירו לשירות אלחוטאי בגי"פ, משנתמלאה משאלתו היה יושב בגי"פ יומם ולילה וממלא את תפקידו באחריות, ובלי לשים לב לרעבון ולעייפות היה ממשיך בשירותו ומסרב למסור את מקומו עד שיוחלף באדם מאומן כראוי.

בהסתערו עם יחידתו לחלץ יחידה אחרת מסבעת־מצור — קפץ וירד מהג"פ לעזרת חבר פצוע ונשא אותו על גבו, וכדורי האויב פגעו בשניהם ושם נפלו ליד עיראק אלמנשיה ביום כ"ו בכסלו תש"ח (28.12.1948). נקבר בנחלת־יצחק ב־30.12.1948.

יעקבי (מזרחי) שושנה

בת יצחק ואסתר. נולדה ביום 15.8.1928 בירושלים. למדה בבית־ספר עממי ועבדה אחר־כך כאחראית במכבסה.

בימי המערכה התגייסה לח"ן, לשירות רפואי. בהרגה בשעת מילוי תפקידה ביום 8 בנובמבר 1948 בבית־החולים "דג'אני" ביפו, מהתמוטטות קיר. הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

יעקובוביץ יהודה

נולד בשנת 1922. נפל בקרב בעיראק אל־מנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפלוגה ב־8.12.1949 הועברה גויתו לבית־הקברות בנחלת־יצחק.

יעקובוביץ יהודית

בת שלמה. נולדה בשנת 1927 באוסטריה. הגיעה לארץ כנערה פליטה בשנה 1944, בהיותה בת 17. לא דיברה על כל מה שעבר עליה, ורק יגונה האילם ותלתל־שיבה בשלל שערותיה השחורות העידו על הנסיונות שבהם נתנסתה. עברה הכשרה — במסגרת "עליית־הנוער" — והסתגלה אך לאט־לאט לתנאי הארץ. בחרה בדרך ההתישבות. הצטרפה לארגון וינגייט (רמות־נפתלי) ושם נישאה לאיש. במשקה החדש עבדה במשתלת האורן, ביער, בעידור ובשירותים. ראתה ברכה בעבודתה והחלה לשמוח בחיים.

ב־1 במאי 1948 נפל בעלה יעקב בהגנת הנקודה. שוב נתיתמה ולא עצרה כוח להמשיך בחיים. שלושה ימים אחרי נפלו, ב־4 במאי 1948, איבדה את עצמה לדעת. קבר שניהם נחצב בבית־הקברות ברמות־נפתלי.

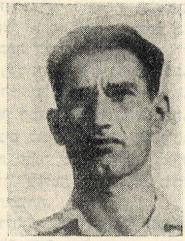
יעקובוביץ דויד

בן צבי ויהודית. נולד ב־10.10.1923 בפילץ שבפולין. למד בבית־ספר עממי ומקצועי ועבד עם אביו בצבעות. המשפחה ניצלה מההשמדה של הנאצים וב־1945 התגבר עם אחיו לאניה שהביאה עולים לגליים, ובהגיעם לחיפה נכלאו במחנה עתלית. משם ברח לקיבוץ עין־הים ואחר־כך הגיע לנתניה ועבד בצבעות עם אביו ואחיו. מצא סיפוק בעבודתו בבנינים החדשים ומשאת־נפשו היתה לראות את נתניה עולה לדרגת עיר בישראל. בחברה היה מפיץ עלילות סביבו ובשיחותיו על בעיות העם והארץ גילה כובד־ראש והגה דעות מקוריות כמעונין אישית בהצלחת המפעל הציוני.

משהחלו ההתנועות בראשית תש"ח השתתף באימונים ובשמירה והצטיין בקליעה ובמסירות לכל תפקיד שהוטל עליו. בגלל סיבות משפחתיות לא נתקבל לשירות הסדיר בראשית מלחמת־השחרור, ואז הצטרף לכוחות אצ"ל. יצא עמהם לקרב על ראש־העין ואחרי כיבוש המקום נשאר בין שומריו. ב־30.5.1948, בהתקפת־הנגד של העיראקים, שבאו בכוח משורין עדיף, עמד נגדם באומץ וחיפה באש על נסיגת חבריו עד שנמצע קשה. כמה מחבריו שחשו לעזרתו נפגעו גם הם ובטוף דרש מהם שיניחוהו, משום שבין כך אין תקוה לחייו, וימלטו את נפשותיהם. ביום 24.11.1952 הועבר למנוחת־לה־הרצל בירושלים.

יעקובוביץ יעקב („יענקלה")

בן אברהם. נולד בשנת 1920 בפולין. בעל השכלה עממית ומסגר לפי מקצועו. עלה ארצה בשנת 1939. התגייס לפלוגות ה„באפס" במלחמת־העולם השניה ועבר בבוא המועד אל הבריגדה העברית. שירת בגדוד השני והשתתף בכל פעולותיו. חבר בארגון „וינגייט" של חיילים משוחררים שהתישבו ברמות־נפתלי. עבד במסגריה הקטנה שהוקמה במשק ובילא אותה בשיריו העליזים ששר אותם מבוקר עד ערב.

עם החרפת המצב שוב נעשה חייל, מגן על ישובו. שם נפל ב־1.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים ברמות־נפתלי. הניח אחריו אשה, אשר שלושה ימים אחר נפילתו מתה גם היא.

יעקובוביץ יצחק

נולד ב־2.2.1923 בצ'כיה. עלה לארץ בשנה 1946. נפל ליד בית־החרושת „היוצק", בגבולות תל־אביב, ב־29.2.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

יעקובוביץ צבי

בן חיים־דוב ופרידה. נולד ב־1927 בברזנה, צ'כיה. בגיל הנוער השיגתו אימת המות וההשמדה, בהשתלט הנאצים על ארץ־הולדתו. בניתיב נדודי השרידים הגיע לאיטליה והצטרף לתנועת הנוער החלוצי „דרור". הגיע לארץ ב„עליית־הנוער" ב־1945. מתוך רצון להתערות בחיי הארץ התגבר על קשיי ההסתגלות השונים והמרובים. במסגרת „עליית־הנוער" עבד בגבעת־השלושה, הכיר טובה למתנכיו ולמדריכיו — כפי שהביע בחיבור עברי לרגל סיום הכשרתו. בקיבוץ עבד ברפת ובסנדלריה. ב־1946 הצטרף לח"ש פתח־תקוה והתמסר בסבלנות לאימונים מתוך הכרה בחשיבותם. ב־1947 נכנס להכשרה מגויסת של פלמ"ח, ומשפרצה מלחמת־השחרור צורף עם הכשרתו לגדוד אחד בחטיבת „הראל" והשתתף בפעולותיו הראשונות. אחרי קרבות חולדה וואדי־צרער נשלח ללוות שיירות בדרך לירושלים ואחר־כך השתתף בקרבות בירושלים.

ביום 3.5.1948, בקרב על כיבוש מנזר אונוסטינה, בכפר טור שעל הר־הצופים, נפצע קשה בידו ובדרכו אל החובש פגע כדור בראשו ונפל. נקבר בסנהדריה ביום 5.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־18.9.1952.

יעקובוביץ צפורה

בת חיים־ישראל ורגינה. נולדה ב־2.8.1927 בכפר דורוברטובו שברוסיה הקרפטית. גדלה בבית הורים אדוקים שעסקו בחקלאות ובמסחר. למדה בבית־ספר עממי ובשנת 1938 הצטרפה לתנועת „בני־עקיבא". ב־17.4.1944, עם השתלטות הנאצים, נלקחה לאושביינצים ומשם הועברה לטרנשטאדט. הועסקה במאפיה יהשתדלה לספק לחם ליהודים הרעבים. ב־8.5.1945 זכתה לשחרור, חזרה לכפר־הולדתה ומצאה את הבית המבורך בילדים (שמונה נפשות) ריק ושומם. עברה לבודפשט, הצטרפה לקבוצת „דרורה" של תנועת „גורדוניה", אך שמרה אמונים לחינוכה הדתי וקיימה את המצוות בכל דרך נדודיה. מבודפשט באה לגראץ. היתה מן הראשונים לגניבת הגבול לאיטליה. באוקטובר 1945 עלתה לארץ בסירת־העפלה קטנה שלא נתפסה. בארץ נפרדה מעל קבוצתה והצטרפה לכפר־עציון. נקלטה בחברה ובעבודה והשתדלה להתערות גם בשפה העברית ובתרבותה.

בחורף תש"ח השתתפה בשמירה ובשירות „עזרה ראשונה" ונשאה באומץ את תלאות המצור והקרבות. נפלה ביום נפול הכפר, תחת הריסות המנזר הגרמני שפוצץ, ביום ד' באייר תש"ח (13.5.1948). הועברה להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

יעקובובסקי ישראל

בן אהרן והדסה. נולד ב־י"ד באדר תרפ"ו (1926) בחיפה וגדל בבאר־טוביה, שחודשה אחרי חורבנה במהומות תרפ"ט. שם גמר את בית־הספר והצטיין בלימודיו, שימח כל מסיבה וכל נשף וחגיגה בנגינתו במפוחית־פה או באקורדיון. סמוך לסוף מהומות תרצ"ו—תרצ"ט שירת בחי"ש המקומי. מילדותו עזר להוריו בעבודות המשק, נעשה בקי בכל ענפי החקלאות והתמחה גם במכונאות, וכשהתגייסו אביו ואחיו הגדול לצבא הבריטי במלחמת־העולם השניה, נשא עם אמו בעול קיום המשק, שאף לשכללו על־ידי שימוש במכונות, הגשים חלק משאיפתו, ובכל הזדמנות הוסיף דעת בענף זה. נתחבב על הכל בכחור נדיב־לב ומוכן לעזרת הזולת, אוהב את האדמה ועמל בעבודתה בשמחה. נחלץ עם אנשי המושבות והמשקים שבדרום לעזרה בהעלאת מעפילי „שבתי לוינסקי" לחוף ניצנים, התערב ביניהם בבוא הצבא הבריטי והגולה עמהם לקפריסין. בשני שבועות שהותו שם פעל כשליח־סעד בין הגולים, עבד במחסני הציוד להלבשה, עודד את רוחות הגולים ושימח אותם בנגינתו, בריקודיו ובבדיחותיו במסיבות שנערכו בערבים.

בראשית מלחמת־השחרור שירת בפל"ם של באר־טוביה. אחר־כך צורף לגדוד אחד שבחטיבה „גבעתי" והשתתף בכיבוש בית־דראס, מע'אר ועוד, בפעולות לביעור הכנופיות, ואחר־כך — במלחמה נגד הפולש המצרי. עזר בהוצאת ילדי ניצנים מהנקודה המותקפת באש כבדה, וכתובב ילדים וחיבם ידע להרגיע את הפעוטות הנישאים בחשכת הלילה, כדי שלא יישמע קולם באזני האויב הקרוב. בשעות פנויות שלאחר אחת הפעולות היה סר לביקור חטוף בבית. גרונו כאב קצת עקב הצטננות וכשאמו ביקשה ממנו שיישאר יום־יומים בבית, השיב: „אינני ארטיסט ובגלל דבר פעוט לא אתעכב", וחזר להגנת נגבה, שגם בה הספיק להתחבב על החברים בימים המעטים לשהותו שם. אחרי יומים, בכוונו את המקלע כלפי מפציץ מצרי, נהרג בנפול מפצצה בקרבתו ביום י"ב באייר תש"ח (21.5.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבאר־טוביה. זכרו הועלה בספר „לוכרם" של חללי באר־טוביה.

יעקובוביץ שמעון („מירק")

בן צבי ויינבק ושרה יעקובוביץ. נולד ב־28 באפריל 1926 בכפר קובלר שבצ'כיה. בילדותו למד ב„חדר" ובבית־הספר העממי בכפר. ראשית מלחמת־העולם השניה מצאתהו בכפר רפיניי שבצ'כיה. שם חי עד 1940. מאז נקרא על שם אמו שהיתה נתינת הונגריה — סגולה להצלתו. נלקח למחנה־הסגר בבודפשט בו שהה עד 1942. נתיתם מאביו והחל בעבודה כדי לתמוך באם. לאחר שנתים נלקח לגיסו איזה ואוישביץ. שם אבד את אמו ואחיו. הועבר לבוכנוואלד, דאכאו ובוכום, ובעונן בריחה הוחזר לבוכום ולבוכנוואלד, שם עבד בבתי־חרושת צבאיים גרמניים. עם השחרור חזר לצ'כיה עם מחנה נוער, חלה קשה במחלת טיפוס ולאחר ההבראה למד את מקצוע החשמלאות. כמדריך נוער נמלט עם רעיו לגרמניה, בה יסדו קבוצה מסונפת ל„נחם". משם עבר עם חלוצי הגרעין לאיטליה ושהה בה כשנה, בהתאמנו במסגרת ה־מ.ג.ב. ועלה ארצה ב־13 במארס 1947 באניה „שבתי לוזינסקי". בארץ התישב בירושלים. עבד כחשמלאי בחברת־החשמל הירושלמית והיה חבר ב„הגנה".

ב־29 בנובמבר 1947 התגנד למלחמת־השחרור והשתתף בקרבית ירושלים במסגרת גדוד „מוריה". הקרב האחרון שלו — ב־4 במארס 1948 ליד עזרות. היה בין ההולכים לחבל בדרכי האויב. היה בקבוצת המקשקשים, שבחזירתה הותקפו אנשיה ונפלו כולם עד אחד. ביום כ"ו באדר ב' תש"ח (7.3.1948) הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים. ב־6.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

יעקובסון גבריאל („בן־יעקב")

בן אלברט. נולד ב־7 במאי 1923 בברלין, בירת גרמניה, להורים אמידים, אשר עם החמרת הרדיפות הנאציות שלחוהו לשבדיה, בה למד בבית־ספר ציוני שהכשיר את תלמידיו לעליה לארץ־ישראל. בשנת 1939 הגיע לארץ והצטרף להכשרת „עליית־הנוער" בקבוצת משמרות. עם סיום לימודיו עבר לקבוצת מעלה־החמישה, הקרובה לירושלים, ויכול היה להמשיך בהשתלמותו במוסיקה, שבה גילה כשרונות בלתי־מצויים. כתלמיד הקונסרבטוריון הארצישראלי זכה בסטיפנדיה יחידה — לאחר בחינה של מספר סטודנטים — שהוגשה לו כשיו ביום מלאות 80 שנה להולדתה של הנרייטה סולד. התבלט בחיי הקבוצה והיה אהוב על חבריה לא רק בכשרונותיו המוסיקליים, אלא גם באישיותו הרצינית, במחשבתו המעמיקה ובאורח־חייו הצנוע. ברבות הימים הצטרף לקבוצת „הדסה־גזר" והוסיף להשתלם, עד שנעשה מורה מוסמך במוסיקה ויוצר בתחום הקומפוזיציה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה לישראל. בלילות עסק בשמירה ובשעות היום הוסיף להורות בבית־הספר. ב־19 במאי 1948 השתתף בנסיון אחרון לכיבוש העיר העתיקה, ונפל בפגוע כדור אויב בראשו. נקבר בעיר העתיקה. מפקדו מספר על רוחו האמיצה ועמידתו השקטה בקרב בו נפל. השאיר אחריו עזבון מוסיקלי עשיר, ובו, בין השאר, שירים לסולו ולמקהלה; סויטות־סולו לכינור; סונטה לכינור ופסנתר; רביעיית מיתרים; סויטה ארצישראלית (ששיה); שלישיה לאבוב, קלרנט וקרן; קטעים לתזמורת ועוד. ב־5 בדצמבר 1949 נערך בירושלים קונצרט מיצירותיו ביוזמת אגודת הקומפוזיטורים, קבוצת „הדסה־גזר" ובהשתתפות „קול ירושלים". מכתב מקצין־הסעד במחנה שנלר, בו נמסר שהוחלט להעבירו למחלקת הבידוד של המחנה, הגיע לחדרו כשגבריאל כבר לא היה בחיים.

יעקובוס יוסף־חיים

בן אברהם ומרים. נולד ביום י"ז במנחם־אב תרפ"ח בברלין, בירת גרמניה. נצר לגישפחת אנשי תורה ועת, שהוציאה כמה וכמה אנשי־מדע ידועי־שם. אביו אשר היה רב ומורה בגרמניה ומחבר ספר „מ.כות־שדי", עלה ארצה בשנת 1923 ויסד בה את הקבוצה הדתית הראשונה, נאלץ לשוב לחוץ־לארץ וחזר שנית בפברואר 1932, הפעם עם אשתו ובנו יוסף־חיים, בן שלוש וחצי, והתיישב בירושלים. מאחר ששכל את בנו־בכורו נותר יוסף־חיים בן יחיד להוריו. כבן שש החל יוסף־חיים ללמוד בבית־הספר „גאולה" ובשנת תש"ז, כשסיים את לימודיו בבית־המדרש למורים „מזרחי", מוכשר מאד ומתמסר ללימודיו, עורר תשומת־לב מוריו ובעצמו החל להורות בבית־הספר לדוגמה שעל־יד בית־המדרש. במסירות ובהצלחה מרובה מילא את תפקידו וראה בחינוך ובהוראה יעוד נעלה.

לרגל מלחמת־השחרור הפסיק את עבודתו והתנדב לעבור לעיר העתיקה המנותקת ולהרביץ שם תורה לילדים. „ההוראה היא גם חזית מלחמה על קיומו של עם" — היה אומר — „ועלי ללחום גם בחזית זו". ביום לימד את הנערים ובלילה ניצב עם נשקו בעמדות־מגן. כשסיים שירותו בעיר העתיקה התנדב להגנה על ירושלים אשר מחוץ לחומה ובשבועות־חייו האחרונים נמצא בעמדותיה הקדמיות, מול שער דמשק, הנתונות באש יומם ולילה. ביום 12.7.1948 בדרכו מהחפושה הקצרה, אחרי ביקור בבית הוריו, על אף הפגזה כבדה — אץ לעמדה, לבל ייעדר מתפקידו, ונפגע מרסיס־פגז. בו בלילה מת מפצעיו. היה קבור בשייך־באדר. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

יעקובסון רפאל („רפי")

בן אליעזר־ראובן ופיגה. נולד ב־16.5.1926 בריגה אשר בלטביה. על הילד עבר גורל משונה. שלושה ימים אחרי היולדו הוזנק בבית־החולים במזיד על־ידי אשה שילדה ילד מוכה־חולי. האם המרומה הרגישה בדבר ועם בעלה ההלה לבקש את בנה. אחרי חמש שנים נמצא הנער בדרך אקראי על־ידי אביו. ההשתדלויות המרובות אצל הנהלת בית־החולים וההורים המדומים לא נשאו פרי. וההורים נאלצו להגיש את הענין לערכאות ומצאו סעד בסנטור גרוזנברג, סניגורו של ביילים. המשפטים נמשכו למעלה מארבע שנים. בגיל 9 הוחזר הנער לחיק הוריו במצב נפשי מדוכא אשר גרם מעצורים לראשית התפתחותו. ב־1935 עלו הוריו לארץ. רפאל נתקבל לבית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב. משסיים את לימודיו עבר לקבוצת כנרת. התמסרותו לחקלאות היתה מרפא לנפשו והביאה שינוי ניכר בחייו. חביבה היתה עליו העבודה בכרמים וברפת, אף הקדיש ממיטב מרצו לפעולות ההגנה". בגיל 16½ צורף לפלמ"ח ומקבוצה א' בכפר־גלעדי הועבר לפלוגה ד' בבית־השיטה לשם השתלמות באימונים. כמצטיין בחקלאות המשיך לימודיו במקוה־ישראל. שם שימש כמדריך לאנשי ה„הגנה" והפלמ"ח והרבה בסיורי אימונים בכל רחבי הארץ. עשה זמן־מה בעין־זיתים ונשלח לתל־אביב מטעם הפלמ"ח.

עם פרוץ מלחמת־השחרור סיים אימוניו כקצין־קשר אלחוטאי בגדוד אחד בפלמ"ח והיה מראשי מלוי השיירות לירושלים. את חשפתו בילה בקרבות אבו־כביר ויגור. אומץ־לבו עמד לו להינצל בקרב נבי־דניאל והוא חזר לכפר־עציון. פעם שניה שיחק לו מזלו במשלט הרוסי עת פגע פגז האויב בעשרה מגינים. אך בצאתו מהמשלט לסקור את המצב פגע בצווארו כדור מכונת־יריה. „החזיקו מעמד! פרסו בשלום החברים! ושמרו על אמא! (אדמה!)" — קרא לחבריו הפצועים ונפל ב־4.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

יעקובסון יעקב („אבל")

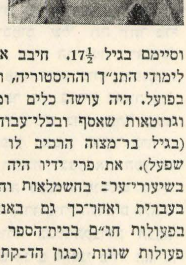
בן אברהם והנרייטה. נולד ב־7.10.1928 באמסטרדם, הולנד. בינואר 1933 עלו הוריו לארץ והתישבו במושבה יקנעם אשר בהרי אפרים. שובב גדול היה יעקב הנער ולבו לא נמשך אחרי הלימודים. רק באחת חשקה נפשו — בעבודה חקלאית. לזו התמסר בכל חום לבו ומרצו והתעסק בכל עבודות השדה והמשק. ראש מאוייו היה להיעשות רפתן. „רפתן אני מבטן ומלידה" — נוהג היה לומר. עם התבגרותו נשלח לבית־הספר „כדורי" להשתלמות חקלאית. שם שקד כבר על לימודיו, שכן אלה הוליכוהו במסלול אשר בחר בו והצעידוהו קדימה לקראת מטרתו. באוגוסט 1947 סיים את לימודיו והצטרף לגרעין ההכשרה של הפלמ"ח ברמת־יוחנן.

משפרצה מלחמת־השחרור השתתף בקרבות בבלד א־שייך, שפרעם, יחיעם, סג'רה, עמק בית־שאן, שחרור הרי אפרים, משמר־הירדן. היה בין אנשי המארב ליד המחסום בקרבת קריות המפרץ, שם נהרג מפקד ערבי גבוה. יעקב נזרק אז מעצמת ההתפוצצות מהמרפסת, עליה עמד עם הברן, ונפצע קל. לבסוף השתתף בהתקפה על זרעין בליל ה־21.4.1948 ובקרב זה נפל. למחרת היום נקבר בכפר־יחזקאל.

יעקנין דוד

בן מסעוד. נולד בשנת 1930. מת ב־31.3.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

יערי גזר

בן הסופר והביבליוגרף אברהם יערי וחוה לבית סלאנט (שהיא דור חמישי למנחם מנדל מקאמינץ, מחבר ספר „קורות העתים", שעלה לארץ־ישראל בשנת תקצ"ג, 1833). נולד ביום י"ט בטבת תר"ץ (19.1.1930) בירושלים. בן שנתים וחצי התחיל — ביזמת עצמו — לבקר בגן־ילדים וחיבב בו את עבודת הציור. אחרי למדו בכיתה א' ב„בית הילד" שברחביה המשיך ל מודיו בגימנסיה העברית ברחביה וסיימם בגיל 17½. חיבב את הקריאה בספרים. בבית־הספר אהב את לימודי התנ"ך וההיסטוריה, וביחוד את מדעי־הטבע ואת המלאכה והיצירה בפועל. היה עושה כלים ומכשירים ומודלים שונים מחמרי פסולת וגרוטאות שאסף ובכלי־עבודה שהשתדל להתקין לו בעצמו ככל האפשר (בגיל בר־מצוה הרכיב לו בעמל כמה חדשים מקלט־רדיו פרימיטיבי שפעל). את פרי ידיו היה מחלק במתנה. ביזמת עצמו הלך להשתלם בשיעורי־ערב בחשמלאות והוסיף דעת מתוך עיון בכתבי־עת טכניים בעברית ואחר־כך גם באנגלית. התעניין במוסיקה. בגיל 14 התחיל בפעולות הג'ם בבית־הספר ומגיל 15 היה פעיל ב„הגנה" וביצע פעולות שונות (כגון הדבקת כרוזי מחתרת ה„הגנה") בלי כל פחד מפני השוטרים הבריטיים שהשתוללו אז ברחובות ירושלים. על פעולותיו ב„הגנה" לא סיפר להוריו דבר וגם בבואו הביתה וחבלה רצינית בעינו, לא נדב לה אף מלה־הסבר אחת. בשתיקתו זו היה פחות משום „שמירת

הסוד" ויותר משום סלידה מכל אבק של התפארות במעשיו, ששנא אותה גם בפי אחרים. מילותו שמר בתוקף על עצמיותו ובגיל 9 כבר נסע לבדו אל העמק ולמקומות אחרים ולא סבל שמירה והשגחה עליו. בסיוריו המרובים בארץ נמנע מהיזער בשאלות מפי אחרים. בחדשי חופשת־הקיץ היה יורד אל הים או אל דודתו למשק בית־השיטה. שם עבד בבית־המלאכה כאחד הגדולים, למד עבודות חדשות, המשיך בעשיית צעצועים בשביל ילדי המקום ורדש כלפיו יחס בלי פינוקים, כמו לאחד מחברי הקיבוץ. אחרי סיום חוק לימודיו בגימנסיה אמר לצאת עם קבוצת צופים לשנת־שירות בעבודה בגליל העליון, והנה שמע מפי חבר קבוצת נוה־ים שליד עתלית, שביקר בירושלים, על מחסור באנשים לעבודה ולשמירה ולהגנה, ומיד התנדב ויצא שמה, נער יחיד בין כמה בנות. בקבוצה הפיקו תועלת מרובה מעבודתו ומכשרו הטכני. השתתף בבניית בית־המלאכה לשימור דגים, בהרכבת המכונות ובסידור החשמל, ואחר־כך בפיקוח על המכונות בפעולתן. העבודה היכשתית בין אנשי־ים לא סיפקה אותו, ומשלמד לשחות למרחקים הפציר בהם שישתפוהו בהפלגות לדיג.

משפרצו ההתקפות הערביות אחרי החלטת או״ם מה־29 בנובמבר 1947, התיצב לשירות בהגנת המקום, נטל עליו את ריכוז הנשק וחלוקתו לכל משקי הסביבה. נעשה נוטר רשמי, נושא נשק ברשיון, בשל דיבורו ומראהו האנגליים (שער בהיר וקומה גבוהה — 182 ס״מ) וחזותו התמימה, כמעט ילדותית, שלא עוררה חשד. השתתף בפעולות ה״ש־ופל״ם, ורבה היתה שמחתו כשזכה להשתתף בין כובשי הכפרים הפורעים שבסביבה. בביצור המקום חידש «פסנטים» טכניים, ומשלא הספיקו החמרים לכך הוסיף תחבולות תכסיסיות להגדיל את היעילות של חידושיו. באותו חורף עלתה ספינת־דיג מצרית על שרטון מול הקבוצה והוא התנדב לשחות אליה בים הסוער ולהביא «עזרה ראשונה» לאנשיה. הספן המצרי, ששהה אחר־כך זמן־רמה בקבוצה, לימד את גור, מתוך רגשי תודה, כיצד לבנות סירות. משפתחה הסכנה בגות־ים ביקש לעבור לשירות במקומות מסוכנים יותר, אך אנשי הקבוצה שידלוהו להישאר, שכן בכל מקום נחוצים אנשים להגנה. אולם משמלאו לו 18 שנה ראה את עצמו כמבוגר, עצמאי, עזב את הקבוצה, התגייס בתל־אביב לצבא ההגנה וביקש לצרפו לחיל־האויר. משהחלה הפלישה של צבאות ערב דרש לשלחו לחזית, ועד להפוגה ב׳ שירת במשלטים קדמיים בחטיבת «אלכסנדרוני» בחזית «התיכון» והגיע לתפקיד מפקד קטע, גם שם לא ידע פחד ומבצעיו הצטיינו באומץ, בהכמה ובגבורה. השירות הזה היה בעיניו קל מדי, ולהפצרותיו שלחוהו מפקדיו לקורס לסיירים, ומשניתן לו לסייר בראש כיתה או חוליה מעבר לקוי האויב, החל מוצא סיפוק בשירות זה. על כל מעלליו וחיותיו רשם ביומן־המלחמה שלו בלשון חיילית־פלמ״חית בהערות ביקורתיות, בהומור ובסטירה, ונראה מרשימותיו, כי רוחו הטובה עמדה לו בשעות הקשות. רק ברשימתו האחרונה, שאולי ניבא לו לבו שהיא האחרונה בחייו, חיטט בנבכי נפשו וניסה למצוא הסבר קרוב לתחום הפסיכואנליזה ליחסו הקל כלפי הסכנות. על מעטפת־היומן רשם לאמור : «יומן־מלחמה. לקרוא רק שנה אחרי שאני אהיה ,גמור». עכשיו יש לי עוד משהו לקורא היקר : נא לא לעשות עלי סצינות וצרחות ויללות אם יקרה לי משהו, כי לי זה בודאי לא משנה, ורק חבל על הקהל הנכבד שיהיה נוכח, ואני מקווה שלא תביישו לי את הפירמה ואת העצבים המפורסמים שלי (זה יותר מדי היתולי בכדי להיות רציני, אבל מעליש, ככה זה)». הרשימה הראשונה ביומן היא מיום 24.7.1948 והאחרונה מיום 1.11.1948. ביום 3.11.1948 יצא בראש כיתה לסיור בשטח האויב, לילד הכפר ביר בוריין באזור טול־כרם, כדי להביא שבויים. האויב הקדים להרגיש בהם ופתח באש, ובכל זאת החליטו שלא לסגת ריקם. גור נפגע ראשון בצרור כדורים, וכשניגשו חבריו לחבשו דרש מהם שילכו תחילה לבצע את הפעולה. כשחזרו אחרי דקות מספר מצאו אותו וחמישה מחבריו מוטלים מתים. את הפצועים לקחו עמהם והחללים הושארו ונקברו בידי הערבים ולאחר שהשטח עבר לרשות ישראל הועברו לקבורה בבית־הקברות הצבא־בנתניה. ביום השלושים לנפלם, בעוד מקום־קברם הזמני בידי האויב, החליטו הוריהם השכולים לנטוע «גן עוז» לזכרם על גבעה ששימשה עמדת־מגן ב«מגד» שליד פרדס־חנה, שממנה נשקף מקום נפלם יקבורתם. הגן ניטע על־ידי ההורים השכולים ועל־ידי חברי החללים ביום ט״ו בשבט תש״ט. שער הגן בנוי מאבני־גיר של בתי הערבים לשעבר מהכפרים שליד חיפה, שנכבשו על־ידי המגינים שלזכרם ניטע הגן. לוח־שיש צנוע שנקבע בשער מנציח את זכרם.

יפה יעקב

בן אהרן ושמחה. נולד ביום 17.4.1931 בירושלים. סיים חמש כיתות בבית־ספר עממי ואחר־כך עבד בסנדלרות יחד עם אביו. בן 14 נכנס ל«הגנה» וטקס קבלתו ל«שורה» עשה עליו רושם בל־יימחה. בן 15 החל להתאמן. 3 פעמים בשבוע היה בא לאימונים. עייף היה אחרי עבודתו, אך נשאר עד שעה מאוחרת. היחידה שאליה השתייך היתה מורכבת מנוער הפרברים, גדוד «הסלע», גדנ״ע ירושלים. התנדב לצבא עם פרוץ מלחמת־השחרור. התאמן בגבעת־רם במסגרת הגדנ״ע ואחר־כך בבית־הכרם במסגרת הח״ש. עם סיום אימוניו נשלח לנוה־יעקב. על אף התנאים הקשים לא התמרמר כשאר נערי הגדוד. אהבת המולדת דחפתהו להיות ה«איש» בגדוד. נלחם במסירות.

נפצע פצעי מות ברגלו בקרב הראשון על הקסטל ב־8.4.1948. בנסיגה הכללית אי־אפשר היה להוציאו משדה־הקרב. נקבר בקרית־ענבים. הועבר למעלה־החמישה. ב״ב בכסלו תשי״ד (19.11.1953) הועבר למנוחת־עולמים לבית־הקברות שעל הר־הרצל בירושלים.

יפה נפתלי

נולד ב־24 בינואר 1924 בעיירה שבחבל גליציה, פולין. גמר בית־ספר עממי והיה חבר ב״החלוץ״. עם כיבוש המקום על־ידי הגרמנים נלקח למחנה־הסגר ומשם הועבר למחנה־השמדה. ברגע האחרון הצליח לברוח. הצטרף אל הפרטיזנים הרוסים. בשעת הקמת צבא אנדרס עשה הרבה למען הצלת בחורים יהודים, שהגיעו בזכות פעולתו זו לארץ עוד לפני עלייתו הוא. תורו שלו לעליה הגיע רק בשנה השניה לשחרורו, ב־1947. היה מעולי «ב״ג» ומעצורי קפריסין. עם הגיעו לארץ התגייס. שירת בחטיבה «גבעתי».

נפל בעמדה, בשכונת גרין, בשעה שחש להגיש עזרה רפואית לחבר אצ״ל פצוע, ביום 12.1.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

יפרח מרדכי

בן שמעון. נולד בראש חודש אדר תרפ״ט (1929) בירושלים, בעיר העתיקה. למד בבית־ספר עממי והיה מסגר לפי מקצועו. עבד בבית־חרושת בתל־אדוה. מנעוריו ידע והכיר בחשיבות ההגנה על עיר־הקודש והתאמן לקראתה. בנובמבר 1947 התגייס ועשה נפשות לגיוס בקרב הנוער מבני שכונתו שלא הגיעו עוד להכרת צו השעה. השתתף בפעולות ובלילוי שיירות בסביבות ירושלים. שירת בגדוד «מוריה». נקרא בשם־חיבה : חביב.

נפל לידי עטרות ב־4.3.1948, עם הט״ז שהוכרעו אחרי מלחמת־גבורה נואשת של מעטים נגד רבים. באחרונה נשאר ברשותו זוג רימונים, ובהתקרב האויב כדי טווח המעיל אותם וקיים «תמות נפשי עם פלשתים». היה קבור בסנהדריה. ב־6.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

יפרח משה

בן מאיר. נולד ב־16.2.1925 בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי של „כל ישראל חברים" בנווה־צדק שבתל־אביב והשלים את לימודיו בבית־ספר־ערב של „הנוער העובד". באחרונה עבד כיוצק בבית־החרושת של טליתמכר בשכונת וולובלסקי. היה אהוב על ידידיו וחבריו לעבודה ובשכרו עזר להוריו בפרנסת המשפחה בת עשר הנפשות.

בחורף תש"ח השתתף בהגנת גבולות העיר ובפעולות נגד הפורעים הערבים ביפו. בפורים נהרסה דירת הוריו ברחוב שלוש ואחיו נפצע והוא עזר להם במסירות בהצלת שרידי רכושם ובהעברתם למשכנם הזמני במחנה־אהלים לפליטי־הספר בכפר סומיל. השתתף בגבורה בקרב על יפו ואחר־כך על רמלה, ושם נפל ב־11.6.1948. ב־6.5.1952 הועבר למנוחת־עולמים בקרית־שאול.

יפת אריה („מרדכי")

בן יהודה וידידה. נולד ב־12.11.1931 בתל־אביב. למד ב„תלמוד־תורה" לתימנים ואחר־כך החל לעבוד בבית־חרושת למוזאיקה. חיבב את הספורט משחר נעוריו. הצטרף לתנועת בית"ר, השתתף במסעות ובטיולים, התאמן בבוכס ואף השתתף בתחרויות הנוער. נודע כאמיץ ותקיף ברצונו. בגיל 15 הצטרף למחתרת אצ"ל והשתתף בפעולותיה נגד הבריטים ובחורף תש"ח אף נגד הערבים.

בהיותו חייל לוחם במערכת אצ"ל על רמלה נפל ב־12.5.1948 והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

יצחקוב יצחק („דאוויצ'")

בן משה ומארסלה. נולד בדופניצה שבבולגריה. למד בבית־ספר עברי וגמר גימנסיה. העפיל ארצה באניה „פאן יורק" ובראשית מלחמת־השחרור התגבד לצבא ההגנה לישראל.

מילא את חובתו במסירות במשך כל זמן שהותו בצבא, עד שנפצע ברמת־הכובש ב־6.1.1949 ונפטר בבית־החולים בתל־השומר ב־9.1.1949. למחרת היום הובא לקבורה בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

יפת ציונה

בת אהרן וחנה. נולדה בשנת תר"ץ בתל־אביב. למדה בבית־הספר „השחר" ואחר־כך בבית־הספר המעורב בנווה־צדק. בילדותה נתייתמה מהוריה ויותר מכל אחיה ואחיותיה סבלה מעקת היתמות, שהקדירה את שנות נעוריה. אך משמצאה את דרכה להילחם למען שחרור המולדת בשורות מחתרת אצ"ל, ועברה את הקורסים בארגון זה, נתמלאו חייה תוכן תוסס וממריץ. למדה שנתים תפירה בבית־ספר מקצועי ואת שעות הפנאי הקדישה להכשרה קרבית. הרבתה להשתתף בטיולים ובסיורים בארץ. „עוד יבוא יום נקם ושילם — היתה אומרת —

ונראה את מרצנו היפה משוחררת ועצמאית ופורחת". רבות עשתה למען מטרה זו במלאותה ברצון כל תפקיד בשורות המחתרת.

בשעת הקרבות לכיבוש יפו עסקה במחסן־סתר על גג הבית ברחוב מוא"ה 71 בתל־אביב בהכנת תחמושת לחבריה הלוחמים. את מלאכתה עשתה עם כל ידיעת הסכנה שבדבר, ואכן נספחה בהתפוצצות, בה נפצעו 5 מחבריה, ביום 1.5.1948. הובאה למנוחות בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

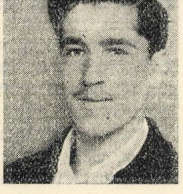
יצחקוב משה („מישאל")

בן שאול ומלכה. נולד ביום 1 בינואר 1930 בחיפה. אחרי היולדו עבר בית־הוריו לתל־אביב ושם סיים משה בית־ספר עממי. הוריו גידלוהו וחינכוהו מתוך מאמץ חמרי קשה. בהיותו בן 14 התגייס לצבא הבריטי בהגישו העודות מזויפות על גילו, ורק בקושי רב עלה בידי הוריו להוציאו מן הצבא. בשנת 1944, מיד עם שחרורו, הצטרף להכשרה המגויסת של הפלמ"ח ועשה שנתים בקיבוץ תל־יוסף.

כתום שירותו בפלמ"ח הספיק רק זמן קצר ליהנות משבתו בבית־הוריו. מלחמת־הדמים שפרצה בארץ הזעיקה אותו אל הדגל ומשה נחפז לחזור אל יחידתו. עם גדודו, שחנה בחולדה, השתתף בקרבות על הדרך לירושלים, שם גם נפצע, אך הבליג על כך, ונפל ביום 3.5.1948 באחד הקרבות בירושלים עצמה, כשאמר לנסות ולהציל את חברו הפצוע. נקבר בסנהדריה בירושלים למחרת היום. במכתבו האחרון אל הוריו כתב (כשלושה שבועות לפני נפילתו): „אנחנו נצא, אפילו בטיפת־דמנו האחרונה, אנחנו בני הדור הצעיר חברי הפלמ"ח".

יצחקי זבולון

בן שמעון ולאה. נולד בשנת 1928 בירושלים. גמר בית־ספר עממי. למד מסגרות ועבד בה. תרם את חלקו לפרנסת הוריו הזקנים והיה בחור שקט ונבון, חבר להסתדרות „הנוער העובד" וחבר פעיל ומסור ב„הגנה". גילה אהריות ורצון התנדבות בחברה ובשורה.

במלחמת־השחרור התגייס לפל"ם והועבר משם לגדוד קרבי בירושלים. עם תום ההפוגה הראשונה נשלח בתוך תגבורת לשייך־ג'ראח. היה בין אלה שנצטוו להתפרץ לאחד הבנינים הקדמיים של „בתי מנדלבוים". כשחצה את הכביש הפתוח נפגע מצרור כדורים ונשאר במקום ללא עזרה. בלילה, בהגיע האמבולנס לאסוף אותו, היה כבר מאוחר. למחרת, ביום 10.7.1948, מת מפצעיו. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

יצחקי יואל

בן יהושע ובתיה. נולד ב־27 בפברואר 1930 בעיר ברסלוי (אז — גרמניה). בהיותו בן חמש, ב־1935, עלתה המשפחה לארץ והתיישבה בתל־אביב. יואל למד בבתי־הספר העממיים „ביאליק" ו„גאולה" והמשיך ללמוד בבית־הספר התיכוני למסחר. משם עבר ללמוד את מקצוע החשמלאות. היה ספורטאי נלהב, ובעיקר שחיין. אוהב חברה ואהוב עליה. השתתף בכל מיני מעשי־קונדס, אך חיבב גם את הקריאה ונהג להתווכח על מה שקרא, כדי להבהיר לעצמו את הכתוב. היתה לו גם נטיה לציור.

ב־1.3.1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל. שירת בחטיבת „גבעתי". התאמן במחנה עקיר. מחלקתו היותה את חיל־המצב בכפר־אוריה. בקרב על כפר ג'וליס נפצע קשה, הועבר לבית־החולים „בילי"ו" ומשם לבית־החולים ביילינסון ובו מת 3 ימים אחרי הפיצוע, ב־21.7.1948, ונקבר בנחלת־יצחק, בפנקס־השירות רשם את שמו ושם משפחתו בעברית: יואל יצחקי.

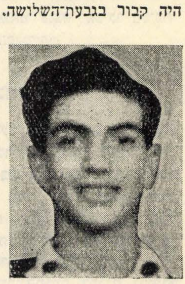
יצחקי יצחק („איציק")

בן נחום וכהלה. נולד ביום 1.5.1931 בירושלים. בן שכונת העוני, קיבל השכלה עממית ולמד את מלאכת החייטות וקיוה על־ידי כך להיות לעזר לבית־הוריו הנתון במצוקה. היה חבר „הנוער העובד", ובגיל צעיר עזב את ירושלים, עבר לקיבוץ אשדות־יעקב ולמד שם במסגרת „חברת־הנוער" כשנתים ימים. עבד בגן־הירק ועם תום תק־פת „חברת־הנוער" עבר להכשרת פלמ"ח לקיבוץ גבעת־השלושה. מצא את מקומו בקיבוץ, אך הטרידתו הדאגה לעתיד אחיו שגורלו שפר מגורלם.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתייך לאחד מגדוד הפלמ"ח. השתתף בקרבות על ירושלים, בליווי שיירות, במשלטים, בחולדה, הקסטל, רמת־רחל, הר־הצופים, בפיצוץ כביש יריחו, בלטרון. בעצם ימי הקרבות עבר קורס לחובשים. הצטיין בכל פעולה בשיקול־דעתו ובמתיניותו וידע לרומם רוח חבריו בשעת סכנה. עם ההפוגה הראשונה עבר למחנה „סרפנד" ונהרג בשעת אימונים בפיאט, כשהתפוצץ פגז, ב־29.6.1948. היה קבור בגבעת־השלושה. ב־31.10.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

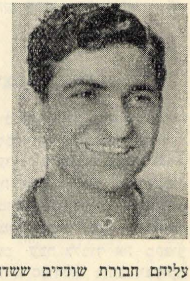
יצחקי משה

בן שלמה ומרים. נולד ב־30 בנובמבר 1930 בעדן. עלה לארץ בשנת 1934. בגיל רך נתיתם מאביו ומחוסר אמצעים לא יכול להמשיך בלימודים בבית־הספר העממי שבו למד עד כיתה ו'. בגלל גילו הרך לא היה עוד מסוגל לעבודה, על־כן הוכנס למוסד לילדים בתל־מונד, שם למד חקלאות. לאחר שלוש שנים עבר לכפר ירקונה ועבד באחד המשקים. היה נער שקט וצנוע ובן מסור לאמו האלמנה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נשלח לסגירה שבגליל לחיל־המשמר, אך הוא תבע לשחפו ביחידה קרבית והועבר לירושלים לגדוד „חורון" ושם נפל ביום 26 במאי 1948 בקרב על הראדאר. ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

יצחקי צדוק

בן יצחק וגורג'יה. נולד ב־3.5.1927 בבגדד, בירת עיראק. גמר את בית־הספר העממי והתיכוני. נער מעמיק חשוב ושאול, אך משרה עליצות ועידוד על סביבתו. בהיותו בן 14 אירגן והדריך קבוצה ציונית בשם „תל־חי". אחרי גמר לימודיו, כשלא יכול להשיג רשיון־כניסה לארץ, החליט הוא וכמה מחבריו להגיע לארץ ברגל. בסכנות ותלאות עברו את המדבר עד גבול הארץ. בדרכם התנפלה עליהם חבורת שודדים ששדדו מהם את הכל. וכך הגיעו בשנת 1941 לאשדות־יעקב ונתקבלו בחום־לב. לאחר שהייה קצרה באשדות הגיע עם חבריו לבית־השיטה לשנת ההכשרה. שנה ומחצה שירת כנוטר במשטרת הישובים בעפולה ובכפר־ילדים, ועבר לגיבור להדשים אחדים כשומר יער בלפור. משם הלך לתל־אביב, בה אירגן נוער מטעם „המשמרת הצעירה", נשלח למחצית שנת השתלמות בגינוסר ומשם עלה עם קבוצתו לנ:טים שבנגב (בהשתתפו גם בעליית נקודת־הישוב „חולה"), אך נאלץ לחזור משם, כדי לעזור לאחות אלמנה, אם לשני ילדים, ולאביו ולאחיו שהגיעו לארץ. אחרי־כן יצא לקורס למקוה־ישראל, ומיד, אגב עבודת יום־יום בתל־אביב במקצוע המכונאות, היה למדריך, בתואר מ"כ, בחי"ש, בהיותו אחראי על אוזר עמדות בשכונת שפירא.

עם פרוץ המאורעות הצטרף ל„פלוגה המיוחדת" והיה מפעיליה. ליוה שיירות לבן־שמן ולחיפה יעבר עם גדודו את קרבות סלמה, אבו־כביר, מנשיה וכיבוש יפו. בהשתתפו בפעולת „נחשון" היה מפותחי דרך ירושלים. בשבת, ה' בס ון תש"ח (12 ביוני 1948), נפל לאחר פעולת הטרדה בלוד וברמלה שעתים לפני ההפוגה הראשונה. בנסותו להגן על ספריה ולעצור את משוריני האויב, שבאחד מהם פגע בפיאט שבידו, מצא את מותו על־ידי משורין שני שפגע בו. נקבר בנחלת־יצחק.

יקואל מיכאל

בן ציון ושמחה. נולד ביום 23 במארס 1926 בתל־אביב. השכלתו — עממית. משפחתו עברה לגור בבת־ים. בגיל 14 היה חבר בגדנ"ע. מקשר. בן 17 יצא להכשרה בקיבוץ אלונים. כעבור שנה חזר והחל לעבוד כמכונאי במוסך פורד. חזר לשרת שנתים נוספות כנוטר בקבוצת כנרת.

בפרוץ המאורעות השתתף בקרב על יפו ב־15 למאי 1948. סיים קורס לצלפים בסרפנד וגם קורס לנהגות. השתתף בקרבות בסביבת לטרון ואל־קובאב. היה בין סוללי כביש־הגבורה ואחר־כך נהג במשכ"ל, משם הועבר לעבוד עם נציגי או"ם. בנסעו לפלוגה עם שני קצינים־קשר של או"ם עלה על מוקש, נפצע, הועבר לבית־החולים בצריפין ושם נפטר ב־2.3.1949, למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

יקותיאל חיים

בן דויד. נולד בשנת 1909. מת בירושלים ב־13.6.1948. למחרת היום הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

יקותיאלי אמנון („אמונה", „קותי")

בן יוסף ויהודית. נולד ביי"ח באדר ב' תרפ"ט בירושלים. אביו — מבוני הישוב ויוזמי „המכביה", ואמו — בתו של ר' עקיבא־אריה וייס, מייסדי „אחוזת־בית", היא תל־אביב. באוירה של קוממ'ות ועמידה גאה גדל הילד. בקיץ תרפ"ט עזבו הוריו את שכונת קריית־משה בירושלים ועברו לתל־אביב. אמנון קיבל את חינוכו העממי בבית־הספר העירוני לבנים. ההתחבב על מוריו בשקדנותו ועל מכריו בערנותו ובפקחותו. תוך לימודיו בגימנסיה „הרצליה" התבלטו נטיותיו לטכניקה ועבודות־יד במקצועות הציור והשרטוט. היה מחונן בחוש מוסיקלי והשתתף במקהלת הגימנסיה. בשטח הספורט השתתף בנבחרת הכדור־סל של הגימנסיה „הרצליה". מגיל 11 השתייך לתנועת „הצופים", ומאז

פעיל בה גם כמדריך מסור בלב ונפש. בגיל רך מאד נכנס גם לשורות ה"הגנה". את עתות חופשתו מלימודיו בבית־הספר עשה בעבודה בקיבוצים. לאחר גמרו את המחלקה הששית בגימנסיה "הרצליה" נאלץ ליטול חלק בעול פרנסת המשפחה. עבד בחברת החשמל ובו בזמן המשיך לימודיו בגימנסית־הערב "השכלה". היה בן מסור להוריו, בעל אופי שקט, נאמן לחבריו ופשוט ביחסיו ובהליכותיו אתם.

כשיצאו חבריו להכשרה מגוייסת בדפנה מיהר להצטרף אליהם. מיד עם פרוץ מלחמת־השחרור התנדב ליחידת פלמ"ח. ארבעה חדשים עשה בקרבות ובאחד מהם נפצע, אך העלים את הדבר מעיני בני־ביתו, נשלח לדליה לקורס מ"כ. לאחר סיימו את הקורס נדחתה חופשתו והוא יצא עם כיתת חבלנים לפעולת־התקפה על מבצר נבי־יושע, ושם נפל בקרב ביום א' בניסן תש"ח (20.4.1948), הובא לקבורה בנבי־יושע ב־20.5.1948.

יקותיאלי מתתיהו

בן פינחס ויפה. נולד ב־ט בכסלו תרפ"ג בעיר הראת, באפגניסטן, בשנת 1928, בהיותו ילד בן ארבע שנים, עלתה המשפחה לארץ והתישבה בירושלים בשכונת הבוכרים. סיים את חוק לימודיו בבית־הספר העממי. למד אצל סגדלר ועבד במקצועו עד התגייסותו לצבא.

נפל בצמח ביום ט' באייר תש"ח (18.5.1948), נקבר בדגניה א' ביום י"ב באייר תש"ח (21.5.1948).

יקל יואל

בן צבי־מיכאל וחנה. נולד ב־27 בפברואר 1915 בעיר וורונקה, אז בגרמניה. לאחר שקיבל חינוכו העממי למד את מלאכת החיטוט. היה מעורה בתרבות הגרמנית ורחוק מהציונות. עם עליית הנאצים הכיר בטעותו, עלה ארצה בשנת 1933 כתייר ונשאר בה. נטש את מקצועו הקודם והחליט לעבוד בחקלאות. עבד כרפתן במשקים שונים ואחר־כך בתחנה לחקר החקלאות של הסוכנות היהודית ברחובות עד היותו רפתן ראשי בתחנה־הנסיון בקביבה שליד "עיינות". חבר מסור ל"הגנה" מיום עלותו ארצה. התגייס לצבא הבריטי בשנת 1941 ובו שירת בארץ־ישראל ומצרים עד שעבר עם אלפי חבריו לבריגדה העברית. לחם בהזית הסניו באיטליה. השתתף בטיהור איטליה הצפונית מהאויב הנאצי, מן הפעילים בהעפלה וברכישת הנשק בשביל ה"הגנה".

במלחמת־השחרור שימש בתפקיד סמל, בהתאם להכשרתו הצבאית המוקדמת, ולחם עם יחידתו באזור ירושלים, לטרון, וגם בגליל העליון. נפל בקרב בגבעת בלטון ב־9.10.1948, נקבר בנהריה ב־11.10.1948.

יקשטדט נתן

בן אברהם וצפורה. נולד ב־15.1.1929 בקניגסברג, פרוסיה אשר בגרמניה. אביו, מנהל בית־חרושת לארגז אוטומובילים, עלה ארצה ב־1933, נתקבל לעבודה בחברת־החשמל בחיפה וב־1934 העלה לארץ את בני משפחתו והתישבו בעכו ושם היתה ראשית חינוכו של נתן. ב־1936 נאלצה המשפחה לעבור לקרית־מוצקין מחמת המאורעות, שם המשיך נתן בלימודיו עד 1939, כאשר הועבר אביו לטבריה מטעם חברת החשמל, ושם סיים את חוק לימודיו בבית־הספר העממי. היה פעיל ב"הנוער העובד" וב"הפועל". יצא להכשרה לקיבוץ נען. שנתים עשה שם בעבודות־משק שונות בהקדישו זמנו הפנוי ללימודים ולעניני בטחון, בהדרכה בקורסים. לבקשת הורין חזר לטבריה. החל לעבוד בבית־החרושת לאריגה "אגל" ומיד התחבב על הכל בהתנהגותו הצנועה וכושר תפיסתו בעבודה. עם זאת המשיך בפעיליותו בהדרכה מטעם ה"הגנה" וגם עשה בהדרכה בימאות. כמדריך השתתף בכיבוש בירייה. עם תחילת מלחמת־השחרור צורף לפלוגה בגדוד אחד ולאחר השתלמו כמ"כ באלונים נתמנה לאחראי על מחנה־האימונים בכפר־חיטים.

בשעת כיבוש טבריה השתתף בהעברת תחמושת ומזון דרך הכנרת לעמדות בעיר העתיקה. ב־15 במאי 1948 שימש כסגן מפקד בקרבות עמק־הירדן והיה בין מביאי האספקה והתגבורת לסג'רה. כשעבר הגדוד לאימונים הצטיין בהדרכת אנשיו לקראת הקרבות בנגב. הגדוד עבר לנגב. בתנאים קשים ללא מחסה אוהל, מופקרים למטר סוחף, נתן סעד רוחני לחניכיו. בכ"א בטבת תש"ח (3.1.1948) נערכה ההסתערות על המשלט האחרון ליד רפיח (הנקוב "בית־הקברות") ושם פגע בו כדור האויב. לאנש"ו נתן הוראה, "התקדמו חבריה!" ולא יסף. חבריו העבירוהו למנוחות לגן־רחל ליד שפת הכנרת ב־5.1.1949 תנועת "הנוער העובד" ציינתהו: מדריך מעולה וסמל לאומץ־לב. אביו נפטר שנתים לאחר נפילתו וטרם הוציא את נשמתו ביקש לקברו ליד בנו. בקשתו נתמלאה.

ירוחמזון (ינקובסקי) ברוך

("בולק אובזיה")

בן משה וחנה־דינה. נולד ב־6.9.1930 בוארשה, פולין. בהיותו בן תשע נמלט עם אביו מגיטו וארשה והצטרף לפרטיזנים הפולנים. הוטל עליו תפקיד ריגול במחנות האויב. ש.תים עשה שם, אך נאלץ להימלט מחמת פעולות טיהור שנערכו על־ידי הגסטפו. בהגיעו לגבול נתפס ועונה קשות. כיתום מסרוהו להסות עזרה סוציאלית פולנית ומכאן הצליח אחרי זמן־מה לחדור לשורות בין גובוגרוד ולומז'ה, כדי להצטרף לפרטיזנים הרוסים. ב־1944, בבוא הצבא הרוסי, הצטרף אליו ובהשתתפו בפעולות זכה לאות־הצטיינות. כנער שחונך בבית הוריו ברוח ישראל ובאהבה לארץ־ישראל, עבר, עם תום המלחמה, להכשרה בקיבוץ ברוכוב בווארשה. ב־1946 עלה עם חברת־נוער שצורפה לקיבוץ שפיים. שנות המצוקה שעברו עליו לא עירערו את יסודות נפשו ואמונתו באדם. התערה מיד בחיי הקיבוץ. היה הרוח החיה בחברה וגם במחולות שליד המדורה. עם תום שתי שנות הכשרתו ב"חברת־הנוער" צורף להכשרה מגויסת של הפלמ"ח, חט"בת "הראל". מלחמת־השחרור החזירתו לשורות הצ'אמ.

ב־16.7.1948 השתתף בהתקפה על אחד ממשלטי עמק אילון (בקרבת לטרון), בשעה שתותחי הלגיון הערבי חסמו את הדרך לירושלים. בפעולת הסתערות ראשונה נפצע, נחבש על־ידי מפקדו והונח במקום־מבטחים. התקפת־נגדים מפתיעה של האויב גרמה למגוסת־בהלה. ברוך היה בין אלה שאי־אפשר היה להצילם. נשאר במקום ומת ב־17.7.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

ירוסט ישראל

בן זנוויל הכהן ושרה. נולד ב־17 במאי 1920 בפביאניץ שבפולין. בן־זקונים להוריו, אחרי גמרו את בית־הספר עבד כפועל במפעל האריגה של אביו. כשפרצה מלחמת־העולם השניה נדד עם הפליטים מזרחה לאזור הכיבוש הרוסי ונשלח לעבודה בבית־חרושת. מ־1941 שירת בצבא הרוסי וב־1943 התגייס לצבא הפולני, שאורגן ברוסיה, והשתתף במסע שחרור פולין מידי הגרמנים. כשהגיע לעיר־הולדתו נודע לו שמכל משפחתו המסועפת לא נשאר איש בחיים. המשיך לשרת בצבא

הפולני ונשלח עם גדודו למשמר על גבול צ׳כוסלובקיה. בתפקידו זה העביר הרבה שיירות של יהודים מרוסיה ומפולין ומיתר ארצות מזרח־אירופה, שברחו מערבה למחנות־העקורים, כדי לעלות ארצה־ישראל. כשנודע לו שהוא צפוי למאסר בגלל מעשיו אלה, ברח גם הוא למחנה ברגן־בלזן. נרשם לקיבוץ־הכשרה ובזכות עזרתו ל״בריחה״ השתדלו המוסדות לאפשר לו את העליה בהקדם. בינתים שידלוהו קרוביו מאמריקה במכתבים שיבוא אליהם והיו מוכנים לשלוח לו תעודות וכסף להוצאות הדרך, אך הוא סירב. כשנתקבלה במחנה מכסת סרטיפיקטים ואיש אהד מרשימת הזוכים נעדר, ניתן לו הסרטיפיקט והשם של הנעדר, וכך הגיע לארץ ב־1947 כעולה חוקי בשם המושאל ירחמיאל אדלמן.

עבד כפועל בנין. הצטרף ל״הגנה״ ושירת בה בחולון. במארס 1948 צורף לגדוד אחד („הפורצים״) של חטיבת הפלמ״ח („הראל״). היה לעזר למפקדו בנסיונו הצבאי. השתתף בכיבוש הקסטל ובפעולת „נחשון״ כנפל בהתקפה על הראדאר ביום י״ז באייר תש״ח (26.5.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

יוסף משה חכהן

בן צבי ופנינה. נולד ב״ז במנחם־אב תרמ״ט (23.8.1929) בואראשה, פולין. בן יחיד להוריו. אביו, ציוני ותיק, גידל את הילד ברוחו. ב־1934 עלה עם הוריו ארצה. למד בבית־הספר הריאלי בחיפה. היה חבר ל„הצופים״. פעל בשבט „צופי־ים״ כמדריך מסור לחניכיו בלב ונפש. כאשר אחדים מחניכיו היו זקוקים לכסף כדי לצאת למחנה, הלך משה לעבוד בצבעות אניות כדי להרויח את הסכום הדרוש. בן 15½ היה אז. אחרי סיימו את בית־הספר הריאלי, בקיץ תש״ז, יצא לדפנה להכשרה במסגרת הפלמ״ח והעמיד את עצמו לרשות ה״הגנה״ בגליל העליון, כאן השתלם גם כנהג.

עוד לפני פרוץ המלחמה הרשמית, עם פלישת צבאות ערב לארץ, עבר עם קבוצתו את כל הקרבות הקשים להגנת הגליל ושחרורו. באחד ממכתביו כתב : „רק אחרי שביצענו את המוטל עלינו נוכחנו מה רב חלקנו בהפיכת הגליל לגליל עברי. היו אמנם ימים קשים, אך הדבר היה כדאי — — —״. השתתף בליווי שיירות בגליל ובקרב האכזרי בנבי־יושע, נפצע ברגלו עם כיבוש מחנה הלגיון שע״יד ראש־פינה, אך בהיותו בחופשה כפצוע לא נח ולא שקט עד אשר מצא לו תפקיד במוסך צבאי בהתנדבות. את מעשהו זה נימק כך : „אני פצוע ברגל, אך ידי הן בסדר״. בשלב השני של הקרבות השתתף בכיבוש רמלה־לוד, בפתיחת הדרך לנגב ובהחזוקתה. נשלח לקרבות בנגב, השתתף במבצע „עשר מכות״ ועם סיומו נשלח לנופש לבסיס יחידתו בבית־שאן. שם נפל בשעת התנגשות פנים אל פנים עם חיילי האויב ביום ז׳ באדר תש״ח (7.3.1949). נקבר בחיפה. עמד להשתחרר כעבור זמן קצר ולעלות עם חבריו להתיישבות. במכתבו לאביו כתב ראש־הממשלה, דויד בן־גוריון : „עם שיש לו בנים כאלה לא יירא רע״.

ירושלמי אברהם („ברזילי״)

בן ציון ושמחה. נולד בשנת 1930 בירושלים. אחרי גמרו את בית־הספר העממי הצטרף למחתרת לח״י ולא פעם סיכן את חייו בשירותים מתאימים לגילו (הדבקת כרוזי העמולה והמצתם, קשר, העברת נשק וכו׳) ואת סוד פעילותו הסתיר מהוריו.

בחורף תש״ח התיצב לשירות קרבי פעיל נגד הערבים, כשנפגע ברסיס פגז אמרו מפקדיו לשחררו, אך הוא סירב ואחרי החלמה מהירה חזר לשירות. השתתף בקרבות הקסטל ובמקומות אחרים בירושלים ובסביבתה. באחרונה השתתף בקרבות לכיבוש עין־כרם. בשעת נסיגה לידמשלט „מיס קרי״ התנדב להישאר ולחפות על חבריו הנסוגים ושם נפל ביום ג׳ בתמוז תש״ח (10.7.1948). נקבר בשייך־באדר א׳. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

ירושלמי (ירוזלימסקי) מרדכי

בן־זקונים ליוסף־יעקב ולרבקה. נולד ביום ז׳ בטבת תרפ״ח (31.12.1927) בירושלים. גמר בית־ספר עממי ובגיל 15 עבר אל אחיותו בכפר־אתא. שם הצטרף ל„הנוער העובד״ ונתקבל לעבודה בבית־החרושת „אתא״. התקדם יפה בעבודת האריגה וחלק משכרו היה שולח להוריו הזקנים. את רוב זמנו הפנוי הקדיש להשלמת ידיעותיו בלימודים, ובעליותו, בשירתו ובנגינתו היה מנעים את הפגישות של חבורתו. משנתבגר הצטרף לשורות ה״הגנה״. השתתף בהרבה אימונים וקורסים ובשובו ניכר שנתגבר בו בטחונו העצמי שבבוא הזמן יוכל להשתמש שימוש יעיל בידיעותיו שרכש בסוגי־הנשק השונים.

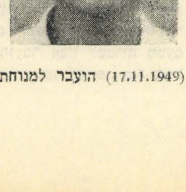
כשהחלה ההתקפה הערבית על הישוב אחרי החלטת או״ם, התגבר בין הראשונים ושירת בגדוד אחד. השתתף בהתקפה על בלד א־שייך, בהדיפת ההתקפה על רמת־יוחנן, בפעולות־תגמול ליד משמר־העמק, בפיצוץ הגשר בדרך שפרעם־עכו ועוד. בין פעולה לפעולה היה משמח את חבריו בשירתו ובנגינתו. סיים בהצלחה קורס לקשרים והיה יד ימינו של מפקדו. לפני הנסיון לפרוץ דרך ליחיעם הגיע תורו לצאת לחופשה, אך מפקדו ראה צורך לשחפו בפעולה, והוא יצא לדרך עליו ומתרונן עם השיירה — ושם נפל בין חבריו ביום 27.3.1948 ונקבר בנהריה ב־29.3.1948. במאורע יותר גם אחיו שמואל ירושלמי בחזית ירושלים, והאם השכולה מתה אחריהם.

ירושלמי (ירוזלימסקי) שמואל

בן יוסף־יעקב ורבקה. נולד בשנת 1918 בירושלים, גמר בית־ספר עממי. עבד בשרברבות. הקים משפחה ופירנסה בכבוד. מגיל צעיר חבר ב״הגנה״ ומן הראשונים לכל מעשה התנדבות לטובת שלום עיר־מולדתו אשר על שמה נקרא. במלחמת־השחרור התגייס והצטרף אל מגיני העיר הנצורה. הצטיין בעמידתו בכל סכנה. שעות מספר לפני נפילתו שהה במקרה בבית, ובאותה שעה נערכה הפגזה קשה ביותר על המקום. בני המשפחה ניסו לעצור אותו בבית, אך הוא השיב : „מקומי לא במקלט כי אם בעמדה״. יצא ולא חזר.

נהרג על משמרתו בבית־ישראל, מול שייך־ג׳ראח, ביום 30.5.1948. השני מבני המשפחה שנפל במלחמת־השחרור : אחיו הצעיר מרדכי קדם לו בשנות־גיבורים עם השיירה בדרך ליחיעם. היה קבור בשייך־באדר א׳, ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה, פנינה, וילד רך.

ירמי שמשון

בן יהודה ודבורה. נולד ב־1932 בצנעא שבתימן, וב־1944 עלה ארצה עם המשפחה והתיישבו ברעננה. בגיל צעיר הפסיק את לימודיו ויצא לעבוד בבנין כדי לתמוך באמו. כחבר „הנוער העובד״ יצא להכשרה בעין־גב ומשם התנדב להגנת המולדת ושירת בחטיבת „אלכסנדרוני״.

נפל בפעולות „בן־נון״ בחזית לטרון ב־26.5.1948. ביום כ״ה במרחשון תש״י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ירמנובסקי אריה

בן מרדכי. נולד ביום 17.3.1915 בפינסק, פולין. ב־1.9.1925 עלה ארצה, סיים בית־ספר עממי ועבד כמסגר. תושב קריית־מוצקין ליד חיפה. היה חבר נאמן ומסור בארגון ה„הגנה" למן שנת 1936 ולבו ער היה לכל בעיה לאומית. במאורעות תרצ"ו—תרצ"ט התגייס לנוטרות ושירת בה במשך שנות 1937 ו־1938. אירגן את חבריו במקום עבודתו ובימי המנוחה היה מדריכם בשימוש בנשק.

אחרי כיבוש עכו במלחמת־השחרור נשלח שמה כאיש חי„ם ושירת כה בחיל־המצב עד יום מותו. ביום 21.5.1948, בשעת פירוק פצצת־אויב, נתפוצצה זו בידו וגרמה למותו. הובא למנוחת־עולמים בקריית־מוצקין ב־23.5.1948, הניח אשה ושני ילדים.

ירקוני עודד

בן צבי ושרה. נולד ב־31.1.1931 בקיבוץ גבעת־ברנר. למד בבית־הספר היסודי ובכיתות־ההמשך שלו. אהב את העבודה החקלאית ומעורה היה בחיי חברת־הילדים. היתה בו חכמת־חיים אינסטינקטיבית והרמוניה נפשית. עודד הצטיין כספורטאי, בכדורגל־עף, סל, כדורגל, שחיה ואתלטיקה קלה, אהב את המוסיקה, ניגן בכינור ובמפוחית. פעיל היה בשיירות המגן ונשלח לקורס מ„כ. בחזרו מהקורס הדריך את חברי שלמד אתם יחד בבית־הספר ואת חברי משקו בכלל.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין תובעי ההתגייסות ולחם להשתתפותו הפעילה של הנוער המקומי במערכת ההגנה. ואמנם נשלח לפעולה אף כי לא סיים עדיין את חוק לימודיו, ובקרב, במשלט בשיח. כמ„כ חי„ש, נפל ב־30.3.1948. בשעת נסיגה חיפה בסתן על חבריו הנסוגים ומשאולו הכדורים זרע רימון לתוך שורות האויב המתקדמות. נפגע מצרור מקלע ונפל. נקבר בגבעת־ברנר.

ישי (קניג) רפאל־צבי

בן אברהם־אריה ודבורה. נולד ב־26.5.1924 בלודז, פולין. עלה ארצה בקיץ 1936, גר בתל־אביב ובירושלים ולמד בבית־הספר „תחכמוני" ובגימנסיה „בגרות". עבד בליטוש יהלומים. עוד בחוץ־לארץ היה חבר בית„ר, ובארץ — מהפעילים בקן, בצרור „שמשון". התבלט בהופעות ספורטיביות ובהצגות. ב־1939 הצטרף לאצ„ל. בשנת 1942 היה נוטר בירושלים. ב־24 בנובמבר אותה שנה התגייס לצבא הבריטי. שירת בחיל־המהנדסים המלכותי. בבתי־המלאכה הצבאיים (ובעזרת „המכון הבריטי") השתלם במקצועות שבניים. היה מנהל תחנת־רכבת במצרים והציע להעביר נשק לארץ. כעבור שנה עבר למחנה בית־נבאלה וחידש את פעילותו במחתרת. השתתף בקורס לסמנים באצ„ל, שהיה מיוחד לחיילים, וסיימו בהצטיינות. בפברואר 1946 השתתף בהתקפת שדה־התעופה בלוד מטעם תנועת המרי, ובאפריל — בהתקפת משטרת רמת־גן (בה נשבה גרונר). נפצע וצוין על־ידי קצין המבצעים כמפקד מוכשר. ב־15.8.1946 השתחרר מן הצבא. בסוף אותה שנה השתתף בהתקפה על צריפין, פקד על פיצוץ הרכבת בחדרה ועלה לדרגת „ראש קבוצה". גר ביפו ושירת בסניף ארגונו בתל־אביב. ביום־הכיפורים תש„ז (5.10.1946), בחזרו עם חבריו מהכותל המערבי, נעצר על־ידי הבולשת הבריטית ונשלח ללטרון. במעצר יסד אגודה של חיילים משוחררים עצורים והיה נציגם, ניהל בשמם קורספונדנציה עם הממשלה הבריטית, השלטונות הצבאיים והמוסדות היהודיים. אירגן תחרויות־ספורט. הצטיין בחוש ארגון וכוח שכנוע, היה מיוזמי „ארגון הבריחות" במחנה והמנהרה הסודית. זמן־מה ניהל את אספקת המזון למחנה והכניס חומר מודפס בלתי־לגלי ונשק, נבחר למשרה הגבוהה ביותר במחנה — „נצי„ג המחנה" — המפקח הראשי מטעם העצורים בפני ממוניהם. שוחרר ב־24.10.1947.

עמד בראש ההסתערות של פלוגת אצ„ל על העיר העתיקה ואף חדר לתוכה, וכשנאלץ לסגת פרץ בבכי. פקד על כיבוש „יהודיה על־ידי אצ„ל ונתפרסם כ„מפקד הג„נצ„ר". כיבוש הכפר בוצע על־ידי התקדמות ממושכת בשלושה טורים, ונערך, לדבריו, „בדומה למשחק שחמט. יש לבצע פעולת הסוואה כדי לתפוס את המלכה". השתתף גם בכיבוש יפו, מלחה ובקרבות על ראש־העין כמפקד פלוגה, עם פירוק אצ„ל התגייס לצבא ההגנה, אם כי פטור היה מגיוס מטעמי בריאות. שירת בדרגת סרן. ב־11.10.1948, בצאתו למסע־סיור, נפל בתאונת־דרכים בדיר־עמאר. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אשה, מינה, לאחר 3 ירחי נישואין.

ישינסקי שמואל

בן מנשה ודינה. נולד ב־30.5.1929 בסוכאצ'וב שבפולין, מחוז וארשה. בגיל עשר כבר נתגלגל לגיטו וארשה, שם הסתתר בציונות־הסיוב העירוניים וניצל מהשמדה. נתנסה בכל זוועות הגיטו, הרעב והנדודים. אחרי המלחמה התגלגל לגרמניה ולאיטליה, העפיל ארצה והוגלה לקפריסין ב־1947 הורשה לעלות בשיירה של „עליית־הנוער". הצטרף לגדעון על שם יוסף קפלן ונכנס לעבודה ולהכשרה בנגבה.

הזוועות של שנות ילדותו ונעוריו הטביעו עליו את חותמן, גזלו ממנו את האמונה באדם. וגם בקיבוץ, לאחר שהתרגל לחיי אדם חפשי, עוד נשאר שתקן ומסוגר בתוך עצמו, אך כבר מסוגל היה להסביר את סיבת תכונותיו אלה. נקלט יפה בעבודה והיבר ביחוד את העגלונות.

השתתף בהגנת נגבה ועמד בקרבות באיתנות ובקור־רוח עד שנפגע בראשו מכדור צלף ממשטרת עיראק א־סוידאן ב־2.6.1948. נקבר בנגבה.

ישפה יחיאל־דויד („חיליק")

בן נחום ורבקה. נולד ביום 5.11.1930 במושב מרחביה. שני השמות ניתנו לו להנצחת סבו האחד יחיאל, ציוני נודע באוקראינה שנהרג בימי פטלורה, ודוד דויד, אף הוא ציוני נלהב שנפטר בדרכו לארץ. בן יחיד למשפחה חקלאית, ובחקלאות ראה יעודו גם הוא. מבית־הספר הקטן שבמושבו עבר לבית־הספר המחוזי בכפר־ילדים וסיים בו 10 כיתות. ראש וראשון היה לחבריו בבית־הספר ועל אף היותו שובב גדול היבבוהו מוריו והוקירו את כשרונותיו ורצונו לדעת. עם סיום לימודיו בבית־הספר אשר נטע בלבו אהבה עמוקה לידיעת הטבע, עבר למקוה־ישראל והתמסר במרץ ובאהבה ללימוד החקלאות. מרכז החברה והרוח החיה בה. היה נאה, חסון, שמח ומעורר, ורבה היתה השפעתו על חבריו. אולם עם פרוץ המלחמה נאלץ חיליק — כך קראוהו — לסיים לימודיו בחפזון. הגרעין ההתישבותי, שעליו נמנה והיה אחד מיוזמיו, אורגן עוד במקוה־ישראל ועבר לגבע להכשרה מגויסת של הפלמ„ח. הוא הלך עמהם, אך שוחרר למשך זמן שירותם בגבע לעזרת הוריו במשק, בהתלהבות ניגש לעבודה והעלה תכניות מרחיקות־לכת לשיפור המשק, אך ימים ספר בלבד עשה שם ועם קריאה ראשונה התגייס לשירות מלא. נשלח לחזית הירדן. על אף זכותו כבן משק להתגייס לחיל־המילואים, שפעולתו בשמירת המקום והגנתו — הלך לשירות מלא תוך הכרה מלאה. עם עזיבת המשקים מדנה, שער־הגולן, כאשר הערבים החלו

לשדוד ולהוביל את השלל במכוניות, רדפו חיליק וחבריו אחרי השודדים ואף השחיתו מכונית־משא אחת מלאה רכוש שדוד. אולם המון ערבים רב רדף אחריהם והם ניצלו בקושי. חיליק נפצע בידו וברגלו ובכוחות עצמו הצליח להימלט. נשלח לבית־החולים בסבריה, אך עוד לפני שהחלים כליל מפצעיו ונשלח הביתה לשם מנוחה והבראה, נסע לכמה צריפין לבקר אצל חבריו הפצועים. הוא לא חזר עוד הביתה לסיים את חופשתו, בטענה שאין הפצע מצדיק את ישיבתו בבית בשעה שכל לוחם חשיבותו מרובה. חבריו מעידים עליו ששמחתו עמהם נסכה בהם רוח של בטחון ואמונה. הוא הצטרף ליחידה בה שירתו חבריו לבית־הספר ולהכשרה ועמהם יצא שוב לפעולות.

נפל בליל ה־18.7.1948 במבצע „דני" במשלט על כביש רמאלה־לטרון. בהיותו פצ־ע, אף שהיו לו מים, סירב לשתותם תוך טענה שיש להגישם לפצועים קשים יותר. בשעת הנסיגה הרכל על־ידי שנים מחבריו, אך פגז האויב פגע בשלשתם והפילם. ב־28.2.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ונקבר בקבר־אחים.

ישעיהו מנחם

בן משה ועליזה. נולד ב־1932 בירושלים. למד בבית־ספר עממי, ואחר־כך למד את מלאכת המסגרות. הצטרף למחתרת לח"י ובשנתו ה־16 כבר עמד בשורות לוחמיה בחזיתות הקרב על ירושלים.

נפל בי"א בתמוז תש"ח (18.7.1948) בחזית שייך־ג'ראח. היה קבור בשייך־באדר א' וב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ישראל אברהם

בן רחמים ורויזה. נולד ב־1926 בתורכיה. למד ב„תלמוד־תורה" ובבית־ספר כללי. עם סיום לימודיו יצא לעבודה במפעל מתכת, אך לא מצא סיפוק בעבודה ובשכרה, כי נפשו השתוקקה לחיים יהודיים שלמים וזחופש לאומי, וב־1945 עלה ארצה והסתדר בעבודה במפעל ליציקת־נחושת. התערה בחיי הישוב ובשאיפות השחרור של האומה. כשפרצה מלחמת־השחרור לא יכול עוד להמשיך בעבודתו בשלות־נפש, התנדב להגנת המולדת וביקש שישלחוהו במהרה אל החזית. צורף לגדוד אחד של הפלמ"ח ונשלח לחזית הדרום. נלחם בא־מץ ובמס־רות ואף חופשה קצרה לביקור בעיר לא ביקש, לבל יבוזבז את הזמן היקר המוקדש למלחמת העם העומד על נפשו.

בהגנה על כפר־דרום המבודד נגד ראשוני הפולשים המצריים, שחשו לעזרת הכנופיות המקומיות, נפל ב־11.5.1948, ונקבר בנחלת־יצחק.

ישראלי דוב

בן נחמן ובתיה. נולד בשנת 1926 בעיר יאסי שברומניה. עוד בילדותו שאף לעלות לארץ ובניגוד לרצון הוריו הצטרף להכשרה חלוצית. חניך תנועת „דרור". ב־1946 עלה ארצה באניית־המעפילים „מכס נורדוי" והצטרף לקיבוץ רמת־הכובש. לאחר זמן קצר עזב את הקיבוץ, התיישב בהרצליה ובעבודתו כפועל פשוט פירנס את עצמו ואת אשתו הצעירה. דוב הצטיין באורך־רוח ובאהבה לזולת, ולאחר יום־עבודה מפרך בשדה או בבנין היה מקדיש את עתות הפנאי שלו בערבים ל„הגנה" ולפעילות ציבורית בקרב העולים החדשים. היה בין מיסדי מרכז העולים של המפלגה המאוחדת „לאחדות העבודה" ומילא את כל התפקידים הצ בוריים שנטל על עצמו בהתלהבות רבה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף מיד אל הכוחות הלוחמים, וביום 10.6.1948 נפל חלל בהגנה על סג'רה, זמן קצר לפני שנכנסה ההפוגה הראשונה לתקפה. ב־13.6.1948 הובא למנ־חת־עולמים בבית־הקברות בעפ־לה. הניח אחריו את אשתו בהריונה. אחר' מותו נולד לו בן.

ישראל זאב־זולף (יוליו)

בן אריה־לייב ופסיה. נולד ב־6.12.1911 בחבל טרנסילבניה אשר ברומניה. גדל בבית חרדים, חונך ב„ישיבה" בעיר קרסנה והי חיי תורה ועבודה עד השתלטות הנאצים על חבל־ארץ זה שהוחזר להונגריה. היה בין הרבים שהועברו למחנה־השמדה ובין המעטים שזכו להישאר בחיים. כעבור שנתים להתענותו במחנה השכיל להימלט בהתקרב הרוסים. מאז התכוון לעלות לארץ־ישראל. תור עלייתו הגיע בשעה שמלחמת־השחרור היתה כבר בעיצומה. נפרד מעל אחיו שנשאר באוסטריה, עלה ב־1948 עם אשתו והת־שבו באבן־יהודה.

התגייס לצה"ל ב־1.8.1948 להטיבת „אלכסנדרוני" ונלחם בחזיתות שונות. השתתף בכיבוש קאקון, עבר משם לנגב. היה בין הכובשים את כיס פלוג'ה ונפל בהתקפה על עיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה.

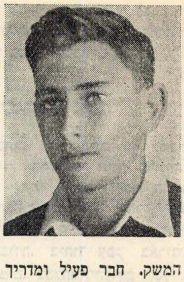

ישראלי (בקר) אשר

בן ישראל ויונה. נולד בשנת 1925 בעיר לוצק, פולין. שם למד בבית־הספר העברי „תרבות" עד כיבוש פולין על־ידי הגרמנים. ישב בגיטו יחד עם משפחתו, אך חיפש את הדרך אל הפרטיזנים, ולבסוף גם מצא דרך זו. כ־8 חדשים חי עם המשפחה, שעלתה בידה להימלט מהגיטו, בדיר־חזירים של גויים־מכרים. בסכנת־נפשות היה יוצא בלילות למצוא פת־לחם בכפרי־הסביבה העוינים. לבסוף קם והצטרף אל הפרטיזנים. השתתף בפעולות־חבלה והתקפות על האויב. פעם נפל בידי האוקראינים שדנוהו למות, אך הצליח להימלט ולחזור לפעולותיו. עם השחרור חתר להגיע לארץ־ישראל. זמן רב נאלץ להתמהמה ולשהות באיטליה עד אשר זכה והגיע לחוף הארץ באניה „פלמ"ח" ב־15 במאי 1946, אך כאן הותקפה אניתם על־ידי הבריטים ותחת מטר כדורים קפץ הימה והגיע לחוף, אך נתפס ונשלח לקפריסין. בחזרו ארצה לא היתה דרכו סוגה בשושנים. תחילה עבד כצלם ולאחרונה עבד בבית־חרושת למיצי פרי־הדר בכפר־סבא. חמך גם באמו ובסבתו שהשתכנו בכפר־סבא.

הצטרף למחתרת לח"י, אך עם יסוד צה"ל נספח אל שורותיו. השתתף בקרבות יהודיה, לוד, רמלה, ואחר־כך בקרבות הנגב ונפל כמקלען בקרב עיראק אלמנשיה ב־16.10.1948. הובא לקברות בגת. ב־29.9.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ישראלי יאיר

בן מנחם ויונה. נולד ב־1.5.1929 בכפר־יהושע. בן למשפחה חקלאית חלוצית מראשוני המתישבים במקום. מילדותו השתתף בעבודת המשק מדאגתו להוריו העובדים קשה. התעניין במגוון של כל מכונה, ובמשך הזמן קנה לעצמו ידיעה במכוניות. גמר את בית־הספר בכפר, אך לא הסתפק בידיעות שרכש. תאב דעת היה. בשעות הבוקר המוקדמות ובשעות הערב והלילה ישב ולמד והיום היה קודש לעבודת המשק. חבר פעיל ומדריך ב„הגוער העובד" וב„הגנה", נשלח לקורסים למ"כ של חי"ש, לסיירות, ול„עזרה ראשונה" במסגרת ה„הגנה". מטעם ה„הגנה" הדריך ואימן את הנוער בכפר. מסור היה למשקו בכל נפשו, אך כשהוטלה עליו החובה להתגייס לנוטרות הלך בלי היסוס על אף הוסר ידים עובדות, בהיותו נוטר מושבע השתמש בתפקידו הרשמי לאימונם של בחורינו והדרכתם בקנה־מידה רחב.

בתחילת דצמבר 1947, עם התגייסותו, נתמנה למפקד כיתה והיה יוצא מדי פעם עם כיתתו לאחת הנקודות המסוכנות בסביבה. כל תפקיד — כפי שמעיד עליו אחד ממפקדיו — היה ממלא בשלמות, ברצינות ובנאמנות. חסון, יפה־תואר, חבר טוב, אחראי, בעל משמעת, וכמפקד — מסיר לפקודיו — כעדותם של חבריו ומפקדים כאחד. עם תום הקרבות בסביבות משמר־העמק הועבר לקורס מפקדי סיירים ליד הרצליה. ביום 20.5.1948, יום אחד לאחר שרוכזו חניכי הקורס במחנה תל־ליטוינסקי, הופצץ המחנה על־ידי אוירון אויב ויאיר נפל מפגיעת רסיס פצצה. הובא לקבורה אל כפרו, כפר־יהושע.

ישראלי יוסף

בן אליהו. נולד ביום ו' באדר תר"ץ (1930) בתל־אביב. אחרי גמרו את בית־הספר העממי עבר לעסוק במקצוע החשמלאות ועזר לאביו בעבודתו. אהב ספורט, וכחבר „מכבי" תל־אביב הצטיין במיוחד בקבוצת הכדורגל של הנוער. בעל קומה, שחרחר, עליז ומלא מרץ. מיד עם פרוץ מלחמת־השחרור והתחלת הגיוס נזעק יוסקה — כפי שקראוהו חבריו — אל השירות, על אף היותו צעיר לימים ולמטה מגיל הגיוס. מיד נשלח לקורס רגמים ומשסיים אותו הועבר לקורס מפקדי כיתות.

ביום כ"ו בשבט תש"ח (6.2.1948) יצא עם חבריו לאימונים בסביבות הרצליה. בחשכת הלילה תעו בדרכם ונתקעו בין שני כפרים ערביים ליד כפר־שמריהו. אש ממארב נפתחה על היחידה ויוסקה, שהלך ראשון כגשש, נפל בו במקום. נקבר בנחלת־יצחק. בן 17½ היה במותו.

ישראלית יעקב („יענק'לה")

בן נחמיה ושושנה (נכדתו של הרב א.ל. פרומקין, מחלוצי פתח־תקוה). נולד בכ"ד בטבת תרפ"ח (17.1.1928) בפתח־תקוה. חיבב את העבודה החקלאית בגינת בית־הספר ובמשק הוריו. בן 13 חינכו אביו במצוות ההגנה. אחרי גמרו 6 מחלקות בגימנסיה „אחד־העם", שהיה מטובי תלמידיה, עבר ללמוד חקלאות בבית־הספר על שם כדורי לרגלי הר־תבור. ובמכתבים להוריו שידל אותם שישפיעו על צעירים אחרים שגם הם יבואו שמה ללמוד, כי „לא יתחרטו". בבית־ספר זה היה מהפעילים למען הקרן־הקיימת־לישראל ובטיולים להכרת הסביבה. ב„המכבי הצעיר", בו שימש כמדריך, היה מראשוני הדורשים והעושים למען הגשמה חקלאית והיה חבר גרעין „הסוללים". ב־1945 יצא להכשרה מגויסת של „המכבי הצעיר" במסגרת הפלמ"ח בגבעת־חיים. כחקלאי מליצה מצא לשון משותפת בינו ובין חברי הקיבוץ בעניני מספוא וחצירים, שהצטיין בהם להלכה ולמעשה. אם כי הפיקוד על אחרים לא היה לפי רוחו, נאלץ לצייית למפקדיו שעמדו על סגולותיו ושלחו אותו לקורס מ"כ ואחר־כך מ"מ. אך גם בהגיעו לדרגת קצין ידע לשמור על משטותו ועל היחס החברי אל פקודיו ונתחבב עליהם מאד. בתקופת המאבק השתתף בפעולות חטיבה נגד הבריטים. נאסר ביום „השבת השחורה" (29.6.1946) והיה עצור 6 שבועות בלטרון. אחרי שחרורו שינה כמה פעמים את שמו תוך כדי המשכת פעולותיו בגבעת־חיים (פלמ"ח), בית־הערבה, מעלה־החמישה ועוד. עם תום שנת השירות חזר הביתה מלא תכניות לפיתוח המשק וחזר רצון עז להתקשר לקרקע.

בראשית נובמבר 1947 קיבל חופשה ממושכת לעזרת ההורים במשקם. זמן מועט אחר־כך, בראשית חורף תש"ח, החלו המהומות. כשהגרעין של פלוגתו, העומסה תפקידי שמירת יישובים והגנת דרכים, התלבט בחוסר מפקדים, הופיע יענק'לה בליל גשום בצריף המפקדה בקרית־ענבים, אף כי חופשתו לא תמה. לשאלה מאין ידע שזקוקים לו, השיב בענוה ביישנית: „מה אתם חושבים, חברי נלחמים ואני אשב בבית?" מיד נתמנה למפקד המחלקה במעלה־החמישה. מאז הדריך את אנשיו וחינכם לשאת כל מחסור, סכנות וקשיים, בלי תלונה ולהילחם במסירות. ניהל בהצלחה התקפות שונות, פשיטות־הסרדה לכפרים דיר־איוב ויאלו, כדי להכריח את האויב להפריש כוחות להגנת ישוביו ולגרוע מכוחותיו מהטרדת התחבורה העברית. מאחת הפעולות באזור שער־הגיא בושש לחזור עם כיתתו, ובעוד קציני־הקשר שלנו מנהלים משא־ומתן עם האנגלים לחפש אחריהם ולהצילם — חזר יענק'לה עם כל אנשיו, ורק אחד מהם פצוע קל. באחת הפעולות להבטחת התחבורה לקסטל נפל עם כמה מחבריו ביום 25.1.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בקרית־ענבים. „בגיבור מת" — אמרו הוריו בקבלם את ההודעה על נפלו, וכן צוין בפקודת היום: „המפקד רב הכשרון והאומץ". בכינוי יענק'לה נתקדש זכרו במחלקה, וכשבא אליהם בחור אחר והציג את עצמו בשם יענק'לה, אמרו לו: יענק'לה היה לנו רק אחד, ואתה הנך יעקב. אחרי נפילתו הוענקה לו דרגת סרן על־ידי הפיקוד העליון.

ישראלית אריה

בן נחמיה ושושנה לבית יהלום (נכדת הרב אריה־לייב פרומקין, חלוץ חידוש הישוב בפתח־תקוה בתקופת ה„מקלט" מפני המלריה במושב יהוד). נולד בכ"ז באדר תרפ"ה (23.3.1925) בפתח־תקוה. התגבר על מחלות־ילדות ובגן־הילדים כבר נתגלו בו כושר השפעה והנהגה, הומור וחן טבעי. בן 5½ הצליח בתחבולותו להתקבל לכיתה הבקבילה א' של הילדים הגדולים יותר והתחרה עמהם בהתקדמות בלימודים. הרבה לקרוא ספרים ובגיל 9—10 היה עזור בהתגבדות לספרן בספריה הציבורית. גדולה היתה בקיאותו בתולדות הישוב ופעיליו ובביקור עם כיתתו בתערוכת יובל 30 שנה ל„התתדרות" בפתח־תקוה גילה כי נשמט שמו של אחד מחלוצי המקום מלפני עשרות שנים, והמשגה תוקן לפי הערתו. בבקיאותו הגדולה בספרי האגדה ידע בשנות לימודיו בגימנסיה „אחד־העם" לצטט על כל פסוק שבמקרא את האגדה המתיחסת אליו. בשנות לימודיו היה מדריך ב„המכבי הצעיר" ומ"מ בחי"ש ובגדנ"ע. רכש לו ספריה עשירה בעניני הדרכה ומפות רבות, הרבה לטייל עם חניכיו לשם הכרת הארץ ודרש דייקנות רבה מעצמו ומהם, ואף אחרי צאתו מפתח־תקוה היה דואג את דאגות הסניף של „המכבי הצעיר" ובמכתביו ליעקב אחיו הצעיר, שנשאר מדריך במקומו, היה שולח עצות והוראות לשכלול העבודה. משגמר את הגימנסיה בהצטיינות ב־1942 ועבר בחינת־בגרות מכשלתית, ניהל מחנה־עבודה של תנועתו בשרונה שבגליל התחתון. יצא לשנת־שירות בגרעין קבוצת „הסוללים"

של תנועתו בנוה־איתן שבעמק בית־שאן, הקדיש את ימי־הפנאי לתעמולה בסניפים, ובסוף השנה ניהל שוב מחנה־עבודה בגה. מטעמי בריאות לא התגייס לצבא במלחמת־העולם השניה והתמסר לשרת את המולדת בדרכים אחרות. ב־1944 נתקבל למחלקה למהנדסות־בנאות בטכניון העברי בחיפה, ריכז את הפעולות בסניף „המכבי הצעיר" ועלה לדרגת מ"מ בגדנ"ע. בשעות־הפנאי עסק בהוראה פרטית. ואף בחדשי פגרת־הקיץ היה עסוק בהוראה ובעבודות אחרות. ההעניין במיוחד בבעיות אספקת מים וסידורי השקאה. משגמר ב־1947 את לימודיו בטכניון ודיפלומה עוד לא ניתנה לו, נתקבל על סמך רושם אישי טוב לעבודה במחלקת המים של הנהלת הסוכנות כמהנדס־מים.

משהחלה מלחמת־השחרור הושאר בעבודתו, שהיתה חיונית גם להבטחת כושר העמידה של נקודות מרוחקות, והיה נוסע אליהן על אף הסכנות בדרכים (השיירה שנסע בה למנרה בעניין בריכת המים, הותקפה בדרך; שנים נהרגו ותשעה נפצעו קשה, והוא יצא בכמה שריטות עמוקות בגופו). בקשת חברת „מקורות" להעבירו לשירותה לשם פיקוח על קו הנגב, נדחתה תחילה על־ידי המחלקה שסירבה לוותר על עבודתו. לאחר שאחיו יעקב נפל על הקסטל, הפציר במחלקה לשחררו לשם התגייסות, ובסוף נשלח בתפקיד קצין־מים גדודי לפקח על הקו בנגב. את התפקיד מילא במשנה מרץ ורבות היו תכניותיו ודרישותיו בקשר לאספקת מים לנקודות מנותקות, ואף הציע להקים אחת־עשרה נקודות חדשות במקומות שציין, לשם הבטחת קו המים והדרכים הראשיות. בדרכו לתיקון קו המים שפוצץ על־ידי המצרים נהרג בעלות מכוניתו על מוקש בין צאלים לתקומה ביום 27.9.1948.

היה קבור בצאלים. ביום ט"ו באייר תש"י (2 במאי 1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק, את הדיפלומה שלו, תעודת־הסמיכות למהנדס מדופלם, קיבלו הוריו בטקס שנערך בטכניון במארס 1949.

ישראלי ניסן

בן משה ורבקה. נולד ביום כ' בטבת תרס"ח (1928) בסמרקנד אשר ברוסיה. בשנת 1930 עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו בתל־אביב. אחרי גמרו שש כיתות בבית־הספר העממי „תחכמוני" עבר ניסן לעבודה. ביחוד עסק באריגה ובליטוש יהלומים. במלחמת־העולם השניה, עם היוסד הבריגדה היהודית בצבא הבריטי, הצטרף לשורותיה. נודע באומץ־לבו והיה מן הראשונים שהתיצבו לשירות עם פרוץ מלחמת־השחרור. הצטרף לפלמ"ח והשתתף, בין השאר, בקרבות לפריצת הדרך לירושלים.

בשיר־חיילים אחד שחיבר נתן ביטוי לחזון המדינה שתשתרע „מרביבים שבנגב ועד מטולה". השורה מתחרזת בחרוז: „ואם חלילה בקרב אפולה". ביום 31.3.1948 נפל בקרב על־יד חולדה יחד עם עוד כמה מחבריו בשעת ליווי שיירה לירושלים. היה פצוע ומיאן לסגת ולהשאיר את חבריו הפצועים בשדה־הקרב. נקבר בחולדה ב־2.4.1948, בן 20 היה במותו.

כבאז אברהם („מוסטפה")

בן חיים וזהבה. נולד ביום 20.8.1924 בדמשק, גמר בית־ספר עממי. היה חבר „החלוץ הצעיר" בסוריה ומדריך בי. ב־1941 העפיל לארץ דרך הגבול הסורי ואחריו באו אחיו ושאר בני המשפחה שהתיישבו בחיפה. תחילה ישב באפיקים ומשם עבר לחברת־הנוער בשפיה. כשהגיעו הוריו לארץ נאלץ לעבור לחיפה כדי לתמוך בהם ועבד בתעשית בלוקים לבנין, זמן־מה עבד במזכירות מפא"י בחיפה. היה פעיל בשורות ה„הגנה". סיים קורס מ"כ ונקרא בכינוי „חית־השדה". היה אחראי לשמירה באחת העמדות המסוכנות בעיר העתיקה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה אחד מראשוני המתנדבים לשירות עוד לפני היקראו לכך, ושני אחיו הצעירים ממנו הלכו בעקבותיו. השתתף ברוב הקרבות להגנת עמק הירדן ולשחרור הגליל התחתון — בכפר קנה, צמח, נשר, סג'רה וכו', — ונפל ב'מי המערכה המכרעת על סג'רה ביום 13.7.1948. נפגע מכדור ממטוסי האויב בשעה שיצא מעמדתו הקדמית לבקש מים בשביל חבריו, שסבלו מרעב ומצמא בגלל ההתקפה הממושכת של האויב. היה קבור בכפר־חבור. ב־22.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כהן אברהם

בן מאיר. נולד בחודש מנחם־אב תרפ"ד בעיר העתיקה בירושלים להורים אדוקים, ולמד בישיבת „פורת־יוסף" עד שנת ה־17 לחייו. בעודו נער מת עליו אביו והאם יצאה לעבודה בבתי זרים כדי לפרנס את ילדיה. אברהם, הבן הגדול במשפחה, לא יכול להשלים עם כך ומאחר שהאם יא נתנה לו לעזוב את ה„ישיבה", היה עובד בסתר ומביא קצת כסף הביתה, משכוי שהרויח מכל עבודה שנזדמנה לידיו. בהתבגרו נרשם כתלמיד במכון לשיעורי־ערב ושקד על לימודי־הול. מדעי המבע, גיאוגרפיה והיסטוריה היו בשבילו בבחינת עולם זר, אך בכוח התמדתו הלכה השכלתו והעמיקה. לאחר שלמד גם אנגלית וערבית נתקבל כפקיד בדואר, החל להשתלם בלשון הצרפתית והתכונן לבחינות־הבגרות. הצטרף ל„הגנה" ופעל בה עד יום מותו. היה חובב ספורט וחבר ל„מכבי" ו„בר־כוכבא".

עם בוא המצור על העיר העתיקה בחר להגן על חומותיה. התגבר לשורות ראשוני המגינים. שבועות היה מהלך מזה־רעב בסימטאות העיר, עומד על גגות הבתים העתיקים בהתקפות הקשות של האויב ושולח חצי־מות לעבר התוקפים אשר ניסו מדי פעם לפרוץ אל הרובע היהודי. בהתקפות אלה התבלט צלף ערבי אחד, אשר הפיל בהתמדה חללים מבין המגינים. אברהם החליט לפגוע בו ולא שעה לאזהרות המפקד וחבריו. ב־19 במאי 1948, לאור היום, עלה על גג סמוך לאותה מאורת־צלפים ובטרם אחז בהדק — נורה.

כנגוביץ גרשון

בן דויד. נולד בשנת 1927 באיישישוק ליד וילנה (אז פולין). בן חמש נתיתם מהורין ואבי־אמו, מיכאל וילנסקי, לקח אותו ואת אחיו הצעיר לביתו וב־1935 עלה עמהם ארצה. כשגמר גרשון ב־1941 את בית־הספר „עליה" בתל־אביב הצטרף ל„הנוער העובד" ויצא להכשרה לשדה־נחום וגבת. אחר־כך עבד שנתים במסגריה בעין־חרוד ומשנת 1945 ואילך — בחברת־החשמל ברחובות. בהתנדגותו הצנועה והשקטה נתחבב על חבריו בעבודה ובשירות. המשיך להשתתף מפעם לפעם בפעולות הפלמ"ח. עם פרוץ המהומות חזר לשירות בסוף נובמבר 1947.

השתתף בהגנת כפר־עוריה, בכיבוש יפו וסביבותיה ובפעולות רבות אחרות. נפל בקרב לכיבוש הכפר בשית ב־11.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות.

כהן אהרן

בן יוסף ובתיה. נולד ביי"ז בתמוז תר"ץ בבוכרה. ב־1934 הגיע לארץ עם הוריו, שהתיישבו בשכונת שפירא בתל־אביב. מילדותו ידע חיי עמל וסבל. אמו מתה עליו בשחרותו. לאחר שגמר את בית־הספר העממי בשכונה נכנס לחיי עבודה במקצועות המסגרות והיהלומים. היה חבר תנועת „הנוער העובד".

עם פרוץ מלחמת־השחרור התנדב ל„הגנה" וצורף לאחד מגדודי חטיבת „גבעתי", שלחם במבואות הדרום. הוא השתתף שם בכל הקרבות ונפל בבית־דראס, במערכה לשחרור ניצנים, אור ל"ב בניסן תש"ח (21.4.1948). נקבר בבאר־טוביה.

כהן אברהם („אברהמיק")

בן אורי ורבקה. נולד ביום ח' בטבת תר"ץ (8.1.1930) בירושלים. יחיד להוריו. בן שלוש וחצי נתיתם מאביו. למד בבית־הספר הריאלי בחיפה וסיים את הגימנסיה העברית בירושלים. אוהב ספר היה ונמשך אחרי לימודי הטבע. משחר ילדותו ניכרה בו נטיה מפורשת למוסיקה, ניגן יפה בכינור ומורהו גיבא לו שיהא כנר. עוד בימי לימודיו בגימנסיה הצטרף ל„הגנה". יצא להכשרת הצופים בדפנה והצטרף לפלמ"ח. „הפלמ"ח הוא המקום המתאים לי ביותר" — היה אומר בהתלהבות. ובאשר העמידהו על הסכנות הכרוכות בשירות זה, שהוא יכול להימנע ממנו כבן־יחיד, לא נשמע לטענות ולא הסכים ליהנות מזכויותיו. כקלע מצטיין דרש בכל תוקף לצרפו ליחידה קרביה. „אין

דרך אחרת" — אמר לאמו בהיפרדו ממנה ובלכתו לשירות הפעיל. בימי המצור על ירושלים הצליח להגיע לשם באיירון לימי־החופשה הספורים, אך חרה לו מאד כאשר חזר ליחידתו אשר בגליל עלהה לו בקושי. ב־20.4.1948 נפל בהתקפה על נבי־יושע, בחפותו במקלע על פלוגת ח'לנים נסוגים אחרי קרב אכזרי. ב־20.5.1948 נקבר בקבר־אחים בנבי־יושע.

כהן אברהם

בן יוסף ושמחה. נולד ב־31.10.1926 בירושלים. בילדותו למד ב„חדר". בן 11 היה בעבור המשפחה לפתח־תקוה. שם המשיך את לימודיו בבית־הספר העממי „נצח ישראל". נאלץ להפסיק את הלימודים, שהצטיין בהם, בגלל המצב הכלכלי הדחוק בבית. המשפחה חזרה לירושלים והוא הוזל לעבוד במסגרות. כעבור שנה יצא להכשרת הנוער הברוכובי בכפר־סבא ואחרי שנה עבר שנית לפתח־תקוה ועבד זמנית באריזה, ואחר־כך בהלחמה בבית־החרושת „אל־אר". בשנת 1944 התגייס לנוטרות באבן־יהודה. שם שירת כשנה ומחצה. בראשית שנת 1945 יצא לגליל והשתדל להעביר את המשפחה למושב בית־הלל. באותו זמן השתתף בהגנת ביריה, והיה בין 20 האנשים שנשארו שם לשם הגנה. בראשית שנת 1946 חזר מהגליל לפתח־תקוה ועבד שם במסגרות. בתקיפה זו הצטרף לארגון ה„הגנה".

כשהחלו פעולות האיבה, אחרי ההכרזה באו"ם ב־29 בנובמבר, עסק בארגון השמירה בשיכון החיילים, נגד הכנופיות הראשונות שהחלו לפעול בסביבות פתח־תקוה. השתתף בפיצוץ בית־קפה ערבי בפנ'ה, מקום ריכוזם של ראשי הכנופיות. עם התיצבות הראשונה לצה"ל התגייס ומילא את כל התפקידים שהוטלו עליו. נפל בקולה ב־17.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה ב־19.7.1948.

כהן אברהם־זלוג (זיגי)

בן שאול והינדה. נולד ב־28.5.1930 בגאלאץ שברומניה. גמר בית־ספר והתחיל את פעולתו הציונית בתנועת בית"ר. ב־1945 העפיל ארצה באניה „כנסת ישראל", נתפס עם כל נוסעיה והוחזק 8 חדשים במחנה קפרסין. בהגיעו לארץ נכנס להכשרה הקלאית בחות־נוער של תנועתו בשוני שליד בנימינה והמשיך לעבוד שם במשק ולפעול במחתרת אצ"ל.

בחורף תש"ח התיצב לשירות קרבי בכוחות אצ"ל. לפני צאתו לשירות אמר לחבריו: „יש לי הורים במחנה קפרסין ואחות בהולנד, אינני יודע אם אזכה לראותם, אך כעת המולדת קודמת לכל". סיים קורס של אצ"ל למקלענות והיה מטובי החיילים בשירות זה בקרבות על יפו ואחר־כך במערכת רמלה. שם נפל ב־16.5.1948. ב־6.5.1952 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בקרית־שאול.

כהן אדוארד־שלמה („אדי")

בן ויקטור. נולד ב־2.7.1922 ביוהנסבורג, דרום־אפריקה. בן אמידים, גדל בסביבה מתבוללת. גמר בית־ספר תיכון ונכנס לאוניברסיטה. מלחמת־העולם השניה הוציאה אותו ממסגרתו. התגייס לר.א.ף הדרום־אפריקני ונעשה טייס של אווירון־קרב בדרגת לייטננט, משוחרר לא חזר ללימודים ועבד כפקיד בעסק' אביו. אהב את הספורט של החברה: רגבי, טניס, גולף. היתה בו גם נטיה למוסיקה וקנה לו בקיאות בה. פגישה עם חברים ציונים, חיילים משוחררים, שאמרו לעלות כחלוצים לארץ־ישראל, שינתה את הלך־רוחו. אמונתו בחברה שהיה מעורה בה נתערערה מכבר, והחליט ללכת בעקבותיהם. ב־1947 עלה לארץ והצטרף אל חבריו אלה שבקיבוץ מעיין־ברוך. נתנסה בחבלי־ההסתגלות קשים עד שרכש לו את „ענף" גן־ירק. תהה עדיין על יעודו ומתח ביקורת על צורת־החיים החדשה, שלא סיפקה אותו עדיין. לבסוף לקח את לבו מחקר קדמוניות הארץ, ודרך מדע זה מצא את המולדת. באותה שעה נקרא שוב אל הדגל.

היה טייס בחיל־האויר הישראלי ומילא את חובתו עד קצה גבול יכלתו. לטיסתו האחרונה בדרום הארץ יצא ב־30.5.1948 והאוירון לא חזר לבסיסו. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום 8.11.1951 בפקודת המטכ"ל מ־29.9.1949 צורף לשמו התואר „פקד־טייס".

כהן אהרן („ארני")

בן אברהם. נולד באפריל 1931 בעיר פוניוש אשר בצ'כוסלובקיה. עם פלישת הנאצים, יהוא עודנו ילד, נכלא במחנות ובעת השחרור נמצא בברגן־בלזן, כשנערך מפקד בין הנוער הצהיר באמון כי הוא ציוני והוא רוצה לעלות לארץ־ישראל בשנת 1946 עלה במסגרת הכשרת ילדים של „השומר הצעיר" עם „עליית־הנוער" יצורף לחברת־נוער בתל־עמל. שם התחנך ועבד באוויה.

ביחד עם חברי הכשרתו התגייס ל„הגנה" ועם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף גם ביחידות הפלמ"ח בקרבות. היה בין מגיני בארות־יצחק ונפל בקרב להגנת המקום, בעמדה, ביום ח' בתמוז תש"ח. היה קבור בבארות־יצחק. ב־31.10.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

כהן אוריאל („אורי")

בן־זקונים למשה ודודון, ממשפחה ותיקה וברוכה בבנים ובבנות. נולד ב־"ז בתשרי תרפ"א בירושלים. בתנאים חמריים קשים גמר בית־ספר עממי והמשיך קצת בבית־ספר תיכוני ואחר־כך יצא לעבודה בחשמלאות. היה חבר „הנוער העובד" והמשיך בהשתלמות מקצועית וכללית. כהיות אחיו הגדולים חניכי קיבוצים וחברים בהם הועמס עליו עול התמיכה בהוריו יהוא נשא אותו באהבה וברצון. בשל עליזותו, פשטותו וטוב־לבו נתחבב על חבריו. מטעמים חמריים עזב את בית ההורים ועבר לעבוד בתל־אביב, אך את הקשרים עם בית־ההורים לא ניתק ותחליף־מה לחמימות משפחתית מצא בין חבריו הפועלים הצעירים, שגם כאן מצא לו ביניהם ידידים רבים. ב־1942 התגנד לצבא הבריטי. שירת ביחידה העברית מס' 544 במדבר המערבי, נפצע ליד טוברוק והמשיך במסע־המלחמה דרך לוב עד איטליה, כשנוסדה הבריגדה העברית ביקש לעבור אליה, אך מפקדו כתב עליו: „על אורי לא נוותר, הוא נחוץ לנו פה". בכל זאת חיפש ומצא דרכים להשתתף עם אנשי הבריגדה בסעד לשאירית הפליטה ולארגון ההעפלה. אחרי שחרורו מהצבא נרתם מחדש לעזרת ההורים ואחרי לבטים מצא עבודה קבועה במרכז המסחרי בירושלים. כשתקפו הערבים והציתו ובזזו את המרכז המסחרי ממחרת הילולת לייק־סאכסס נשאר אורי בין האחרונים למרות הסכנה והעצות והאזהרות של ידידים והציל הרבה מן הרכוש של העסק שעבד בו. אחר־כך השתתף בהגנת תלפיות, רמת־רחל, שייח־ג'ראח ועוד. בביקורים חטופים בבית היה מעודד את אמו: „כי הבדורים לא פוגעים, חייל ותיק אני". עם הכרות המדינה הופקד לשרת במשטרה הצבאית וממנה הועבר לאחד הגדודים. בקרבות גילה אומץ וקור־רוח, המריץ את חבריו למסירות באמרו: „נעמוד על נפשנו. כאן לא ישחטונו ככבשים ולמשרפות לא נלך", וחבריו ידעו להעריכו והיו אומרים: „רוצה

אתה להשתתף בפעולה מוצלחת, הצטרף לקבוצתו של אורי". „רוצה אתה להשתתף בפעולה שיהיה שמח, תפוס עמדה ליד אורי".

מתוך הכרה בסגולותיו נשלח בהפוגה ב' לקורס־סמלים. עם התחדשות הקרבות נגד המצרים לפריצת הדרך לנגב נשלח אורי עם חבריו מהקורס למערכה זו. בהתקפת־נגד מרובת־אש בנשק קל וכבד מצד המצרים, כשאחד החברים נשאר פצוע בשטח גלוי לאויב ליד הכפר ואלג'ה, בקרבת בהיר, זינק אורי מעמדתו להביא את הפצוע. גם הוא נפגע מכדור בראשו ומת כעבור שעות מספר, ביום מלאות לו 28 שנה, ביי"ז בתשרי תש"ט (20.10.1948). היה קבור בשייך־באדר א'. ביום ז' באלול תש"י (30.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כהן אחרן

בן אבא וסוניה. נולד בשנת 1910 בחרקוב, רוסיה. בוילנה למד בגימנסיה עברית. עלה ארצה עם הוריו בשנת 1924. בארץ סיים את לימודיו בבית־הספר התיכוני למסחר בתל־אביב והתחיל לעבוד כפקיד בבנק האפותיקאי. בשנת 1924 — והוא כבן 14— הצטרף ל„הגנה" ועלה בשלבי הפיקוד עד מ"מ. לאחר זמן בחר ללכת ולשרת בחיל־הספר. „האימונים במסגרת החוק נמרצים ביותר", הסביר לעצמו. משם עבר לשמש מדריך כללי לאימונים בגוש פתח־תקוה, בשומרון ובבן־שמן. בשנות 1936—1939 פיקד על עמדות בגבולות תל־אביב—יפו, בסביבות ה„משולש".

אחרי הכרזת כ"ט בנובמבר 1947 הדה, עם האנשים שבפיקודו, התקפות ערביות מצד יפו. כשנכבשה יפו על־ידי כוחותינו נתמנה מפקד גדוד חי"ם בתל־אביב, אחר־כך — בלוד הכבושה. בצבא ההגנה לישראל הועניק לו דרגת סרן ושימש קצין־קשר עם או"ם. עבודתו בבנק היתה שקטה, אולם הוא לא ביקש את המנוחה. נפשו הסוערת נשאתו למלא את חובתו. כך הלך מחיל אל חיל. אך לא רק באומץ־רוחו, אלא גם בתבונתו מצא מסילות ללב אנשי או"ם ונתחבב עליהם. בעברו במכוניתם, לרגל תפקידו, בסביבות פרוג'ה — עלתה המכונית על מיקש ונהרג ביום 2 במארס 1949. למחרת הובא לקברות בנחלת־יצחק. הניח אשה.

כהן אליהו

בן אריה ושושנה. נולד ב־18 בדצמבר 1929 בעיר מנצ'סטר, באנגליה, לאביו הרופא ולאמו שהיתה חלוצת התא"ל (התיאטרון הארצישראלי) — דור שלישי בארץ. גן שלוש היה בעלותו עם הוריו לארץ ובמשך שנים רבות זכר את חוויות העליה של יד קטן וגם העלה אותן על הכתב. כתב שירים ופואימות בבמות־נוער. בהגיעו למצוות שירת בגדנ"ע ואחר־כך בפלוגה המיוחדת של החי"ש, שהשתתפה בפעולות המאבק, לאחר סיום לימודיו — גמר בית־ספר „ביאליק", ואחר־כך את הגימנסיה „הרצליה" — יצא להכשרה בדפנה והצטרף לפלמ"ח עוד לפני פריץ מלחמת־השחרור. אליהו היה בימים ההם אחד מאלה שהכירו בערך המיוחד של האימונים וההתכוננות לפני בוא המבחן הגדול. בגליל עבר קורס למפקדי כיתות וזכה להערכת מפקדיו ופקודיו. מעולם לא התאונן והיה נכון ללכת לקראת כל סכנה. חייליו אהבוהו בגלל ישרו ואומץ־לבו. השתתף בפעולות־גמול בגליל, בכיבוש ביריה הערבית ובמבצע „יפתח".

ביום 26 במאי 1948 יצא בראש כיתתו להתקפת הכפר בני־אס. משהתקרבה הכיתה לכפר נתקלה במארב ובקרב קשה עשתה את דרך הנסיגה וניצלה. כשהרחיקה כבר מעמדות האויב התעכב אליהו כדי לעזור ולעודד את אחד מפקודיו שפיגר, אך בו ברגע פילח כדור־אויב את לבו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחולתא.

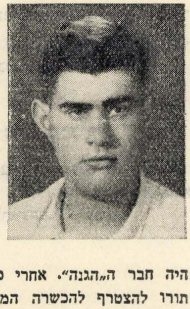
כהן אשר

בן יוסף ופולין. נולד בשנת 1922 בעיר חלב אשר בסוריה. למד בבית־ספר עממי והקדים להכיר כי אין לו עתיד בגולה ושאף לעלות לארץ־ישראל. בשנת 1938, בגיל 16, הצליח לעבור את הגבול, בא לחיפה והתחיל לעבוד בבנין. בימי מלחמת־העולם התגייס לצבא הבריטי, שירת בצי כמלח ועבר ימים שונים. עם השחרור חזר לעבודה. בינתים הגיעו גם הוריו לארץ. בשנת 1946 נשא אשה. באחרונה עבד בחברת־החשמל בחיפה. לחי חיים שקטים ומאושרים בחיק המשפחה.

חייל ותיק. היה חבר ה„הגנה" ופעל בה, ביחוד מאז החריף המצב בעיר־הנמל לפני שחרורה, ב־19.3.1948 נורה על־ידי צלף ערבי, ברחוב חסן שוקרי, בשעה שהגיש עזרה לחבר פצוע ונפל בו במקום. נקבר בחיפה. הניח אחריו אשה ותינוקת בת שבועות מספר.

כהן אלכסנדר־יהודה

בן משה ונחמה. נולד בכ' בסיון תר"ץ (16 ביוני 1930) בירושלים. בן יחיד לה'ריון. הדאגה לאמו החולנית פיתחה בו רוך ועדינות בלתי־מצויים. אביו, צייר וליטוגרף, הוריש לו אהבה לערכי תרבות ושאיפה להרמוניה ושלמות, ותכונות אלו הוטבעו בכל הויתו של אלכסנדר. למד בבית־הספר הדתי „תחכמוני" ובגימנסיה העברית. הצטיין ביחוד במתימטיקה ומוריו ניבאו לו גדולות. החל מהמחלקה השביעית בגימנסיה היה חבר ה„הגנה". אחרי סיימו את הגימנסיה בהצטיינות, כאשר בא תורו להצטרף להכשרה המגויסת, נשלח לעבוד במחלקה הטופוגרפית במקום כדי שיוכל להישאר בקרבת אמו החולה, הואיל ואביו עבד באותה תקופה בתל־אביב. אולם משחזר האב, יצא הוא לכפר־עציון לקורס מ"ב, ובבית אמר שהוא הולך לקורס לטופוגרפיה. היתה זו בפעם הראשונה בחייו שהעזים על אמו החולה, כדי להרגיעה. בסיימו את הקורס חזר משם ללילה אחד ומיד נקרא, כפי שהסביר, לשמש מדריך נוער ברמת־רחל.

צורף למחלקה של ה„ל"ה", שחשה להגיש עזרה לגוש עציון הנצור, ועמה נפל ב־16.1.1948. הובא לקבורה בכפר־עציון ומשם הועברו עצמותיו, כעבור שנה ומחצה, לקבורת־קבץ עם יתר חללי הגוש להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949, זמן לא רב אחרי נפילתו מתה גם אמו אשר לא יכלה לשאת את אסונה. האב השכול, שנשאר ערירי, הוציא לזכר בנו ספר הגדה לפסח מצויר ומודפס על־ידיו.

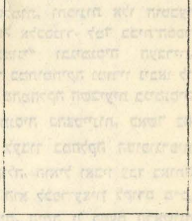
כהן בלפור־זיקטור

(שמו העברי היה רפאל שלום חי, על שם אבי אביו, הרב הראשי ליהודי תוניס), בן יוסף (מראשוני הציונים, מיסד המרכז לתרבות צרפתית בירושלים) ורג'ינה. נולד ביום י"ב בסיון תרפ"ה בירושלים. למד בבית־הספר לבנים ואחרי מות אביו בתרצ"ז למד שנה בליציאון במארים, בסטיפנדיה של אשת ליאון בלום, ראש ממשלת צרפת בזמן ההוא. עם פרוץ מלחמת־העולם חזר הביתה ולמד בבית־הספר התיכון בבית־הכרם, ואחרי סיום בית־הספר — במחלקה למדעי־הרוח של האוניברסיטה העברית. שם למד ערבית וצרפתית וספרותן וכן סוציולוגיה. הצטיין בכל שנות לימודיו

בשקידתו. בענותו האצילית לא התגדר מעולם בידיעותיו ונמנע מהתלבטות יתירה כדי שלא לפגוע ברגשות חברים המפגרים אחריו. הגיע לבקיאות רבה בערבית הספרותית והמדוברת ובעניני הערבים בכלל. עבד במחלקה הערבית של הסוכנות ובש"י של ה"הגנה" בהתגייסו ב־1941 לחי"ש. ב־1944 עבר קורס מ"כ ופעל כמדריך, מאמן ומפקד.

עם פרוץ המהומות בסוף נובמבר 1947 הפסיק את לימודיו ועמד בקוי־האש הראשונים, השתתף כמ"כ ואף כמ"מ־בפועל בקרבות ובחבלות בסיסי האויב בכפר השילוח, שייך־דאח, קסטל ועוד. בינתים הכין את עבודת־הגמר בספרות ערבית, שלדעת מוריו הגיעה לרמת דיסרטציה לדוקטוראט, והוסמך למדע־הרוח. בתקופת הקרבות סירב לעזוב את חבריו בקו־האש ולקבל תפקידים בעורף, שבו היה צורך בידיעותיו, משנוסדה המשטרה הצבאית בירושלים נתמנה בה לשלישו של המפקד. בהפוגה א' היה קצין־קשר ליד קצינ"ר או"ם בליווי שיירות המזון שעלו לירושלים בדרך לטרון. גם בהפוגה ב' מילא תפקיד זה, וכשהתנדב מחוץ לתורו לשמש כמפקד השיירה הראשונה של מזון ונוסעים, שעמדה לעלות לירושלים ולהשתמש — בהסכמת קציני או"ם — בדרך לטרון על אף התנגדות הלגיון הערבי, הותקפה מכוניתו ליד תחנת־השאיבה שליד לטרון ושם נפל ביום י"ח באלול תש"ח (22.9.1948). בו ביום הביא לו הדואר כתב־מינוי לשמש נציג משרד המיעוטים ברמלה. נקבר בנחלת־יצחק. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת מטכ"ל.

כהן בן־ציון

נולד בשנת 1929 ביוון. עלה לארץ ב־1947. נפל ביהודיה ב־11.6.1948. בו ביום הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

כהן (טרשינסקי) ברוך

בן אברהם־מאיר ורחל לבית רוזן. נולד ב־18.6.1916 בוילנה. למד בגימנסיה „תרבות". היה חבר בתנועת בית"ר ולמד מסגרות לשם הכשרה מקצועית לקראת עלייתו ארצה. ב־1937 גויס לצבא הפולני. בהיותו בשעת פרוץ מלחמת־העולם השניה במזרח המדינה נפל בשבי בידי הצבא הרוסי והובל לרוסיה, וכך נשאר לפליטה, יחידי מכל משפחתו שהושמדה בידי הנאצים. ברוסיה נשלח לעבודת־פרך בירכתי הצפון, סבל רעב וקור, ואחרי הסכם סטלין־שיקורסקי שוחרר משביו והורשה לנדוד עד שהגיע למחנה צבא פולני בדרום רוסיה האסיתית, ושוב הולבש מדי צבא פולני. ב־1943 הגיע לארץ עם הצבא הפולני, עזב אותו, החליף את שם משפחתו מטרשינסקי לכהן ונשאר בארץ. כאן מצא קרובים וחברים וידידים מנעוריו, נקלט במהרה בחיי הארץ ובעבודה במקצוע כמסגר טכנאי. נשא אשה ונולד לו בן, והיה עובד שקדן ומסור למשפחתו.

ב־20.5.1948 גויס לצבא ההגנה לישראל ושירת כעובד מקצועי בחמ"ש עד שנספח בתאונת־דרכים בשעת מילוי תפקידו בשיירות ליד שדה־התעופה בלוד ביום 8.2.1949. למחרת היום הובא לקבורה בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה, דבורה, וילד, יואל.

כהן ברוך (תאופיק)

בן אליהו וואכיה. נולד ב־1928 בחלב שבסוריה. למד ב„תלמוד־תורה" ובבית־ספר עממי והשתלם בעבודות מתכת וניקל. ב־1944 העפיל ארצה דרך היבשה. שירת שנתים כנוטר במשמר־החופים ואחר־כך עבד כאחראי לקנטינה במחנה צבאי ברטי ליד עזה. חבריו הרבו לספר בשבחו על מידותיו התרומיות ביחס אליהם: שמר לשונו מדיבורים פוגעים ומעליבים, השליב בין יריבים והיה מוכן לעזור לחבר בשעת דחקו בהלואה, בעידוד ובעצה טובה, וחי בשלום עם כולם. בשנות עבודתו חסך כסף ורכש לו חצי בית בשכונת התקוה בתל־אביב ועמד לשאת אשה, אך בינתים פרצה מלחמת־השחרור והוא התיצב למערכה.

השתתף במערכות הגליל ה„משולש" ובאחרונה בקרבות ג'נין. שם נעדר ב־3.6.1948 ואחרי שנמצאה גויתו הועברה ב־3.8.1950 להר־הרצל בירושלים.

כהן ברוך

בן משה וחיה. נולד בשנת 1930 בצפת. למד בבית־הספר של „כל ישראל חברים" עד לשנתו ה־12. באותה שנה עברה המשפחה לפתח־תקוה, ושם גמר את בית־הספר העממי של פיק"א. מיד יצא לעבודה ורכש לו מקצוע מעשי: מסגרות. בו בזמן הצטרף לאגודת „המכבי הצעיר" והיה אחד החברים הפעילים בה, התגבד ל„מכבי־אש" בפתח־תקוה, ובן 17 הצטרף לארגון ה„הגנה", בו עבר אימונים מרובים.

בראשית המאורעות, כשהתגייס לצה"ל, התאמן אימונים נוספים וצורף לגדוד אחד. השתתף כמקלען בקרבות על רמת־הכובש, כפר־סבא הערבית, גשר גלגוליה, תל־ליטוינסקי, חיריה, סאקיה, סלמה ועוד. באחרונה השתתף במערכת לטרון, לפתיחת הדרך לירושלים, ונפל במערכה זו ב־26.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

כהן דויד

בן יחיד להוריו יוסף ויונה. נולד ביום ה' באייר תר"ץ בכפר־חסידים. גמר בית־ספר עממי בכפרו, למד שנתים בבית־הספר התיכון „יבנה" בחיפה ואחר־כך בישיבה „בני־עקיבא" בכפר־הרא"ה. חיבב על חבריו העירוניים את הטבע והעבודה החקלאית. ניצל כל שעה פנויה מלימודים כדי לעזור להוריו בעבודות משקם החקלאי. שאף להשתלם בחקלאות, לפתח את המשק ולהיות ממשיך נאמן של מפעל־חייהם של הוריו. כחבר ה„הגנה" מילא תפקידי שמירה ובטחון מקומיים.

במאי 1948 התגייס לשירות ונכנס לפלוגה ג' (הדתית) של גדוד אחד. השתתף בפעולות כיבוש משלטים ושמירתם, בעיקר בגבולות ה„משולש". ביום כ"ו בכסלו תש"ט (28.12.1948) השתתף בהסתערות על הכפר עיראק אלמנשיה שבכיס פלוג'ה. רובה של הפלוגה כותרה על־ידי המצרים, וכפי שהוברר אחר־כך נלחם בגבורה יחד עם כל חבריו עד נפלו שם ביום ההוא. היה קבור בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

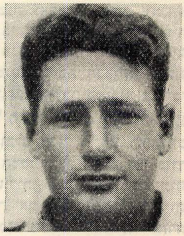
כהן חיים

בן אפרים והניה. נולד בשנת 1904 בקישינוב, חבל בסרביה (או רומניה). עלה לארץ בשנת 1913, בשלהי העליה השניה, בגיל 9, ובה גדל והתחנך. עבד בחקלאות ובבנאות. תחילה היה ממתנחלי כפר־ויתקין, ובאחרונה ישב בתולון, בשיכון העממי. שומר ותיק בארץ, חבר־ה"הגנה" במשך כל שנות שלטון המנדט עד לסף העצמאות.

ב־6.2.1948 נפל בשעת עבודתו בביצור עמדה בשכונת גרין מכדור צלף. נקבר בנחלת־יצחק. הניח אשה ו־3 ילדים.

כהן מנחם

בן חיים ושושנה. נולד ביום כ"ב בסיון תרפ"ז (יוני 1927) בכפר־ויתקין. לאחר שגמר את בית־הספר העממי וכיתות־ההמשך בכפר־ויתקין למד בבית־הספר המקצועי „מכס פיין" בתל־אביב. היה פעיל בסניף „הנוער העובד" שם. בהגיעו לגיל 18 יצא להכשרה מגויסת בנען (קבוצת „חרמש"). שירת בפלמ"ח, ולאחר שקבוצתו הצטרפה לקבוצת „החותרים" בקרית־חיים עבר לפלוגה הימית של הפלמ"ח והשתלם בקורסים לקציני ימיה. עסק בהדרכה בשדות־ים ובפעולות להעלאת מעפילים. בכל פעולה הצטיין בקור־רוח והשרה מבטחנו על חבריו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור חזר לתפקידו ושימש סגן מפקד המחנה של חיל־הים בחיפה. כמפקד בספינה „כרמל", ששוטטה לאורך החוף בעת הפעולות לכיבוש טנטורה מהיבשה, נהרג בכדור שנפלט מתת־המקלע שלו, בשעה שניגש לבדוק את מצב ההגה, ביום י"ד באייר תש"ח (23.5.1948). למחרת נקבר בחיפה, גם אביו נפל במלחמת־השחרור.

כהן (הרמתי) חיים

בן שלום (עסקן בציבור התימנים) ושושנה (שמעה), שעלו מתימן ב־1912 ושם היה שם משפחתם עראקי. נולד ביום א' באייר תרפ"ח (1928) במושב מחנה־יהודה שליד פתח־תקוה. עד גיל 8 למד ב„חדר" מסורתי בנוסח תימן ואחר־כך בבית־הספר העממי „נצח ישראל" שבפתח־תקוה. הצטיין בלימודיו ובהתנהגותו בבית־הספר, בבית ההורים ובין חבריו והיה למופת. סמוך לגיל בר־מצוה הצטרף למחתרת אצ"ל ונשתבח במסירות לכל תפקיד. למרות גילו הרך ידע לשמור סוד כאחד הגדולים, ובימי היותו חבר המחתרת הנרדפת למד זמן־מה בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין, והפסיק את לימודיו כדי שיוכל להתמסר לתפקידיו. למד 14 שיעורים בדרך הדואר מבית־הספר „תלם" בירושלים וגם את לימודיו אלה הפסיק מפני הטעם האמור. ידע באופן מעשי הנהלת פנקסים וכ־7 חדשים עבד בהתנדבות במזכירות הסניף המקומי של „הנוער העובד". עבד זמן־מה בעירית פתח־תקוה. נתחבב על יודעיו במידותיו הטובות, בנכונותו לעזור לזולת, בגאמנותו לאמת בכל הליכותיו, והאהדה הכללית הרחיקה מעליו כל חשד. בכל זאת נתנה בו הבולשת הבריטית את עיניה והושיבתו לכמה חדשים במחנה־המעצר בלטרון. משחורר עבד במרכז קופת חולים של העובדים הלאומיים. חיבב את השירה העברית. השתתף בכל פעולות אצ"ל, בסיורים, באימונים, בהתקפות על הצבא הבריטי שחנה על הכרמל ובמקומות אחרים. מחמת הצטננות באחת הפעולות נתערערה בריאותו, אך לא ביזבז זמן לריפוי, כי כך שגור היה בפיו: „הכל בעד המולדת; אין להשוב על שום דבר בטרם ישחרר עם ישראל את מולדתו". הוסיף להילחם כאדם בריא במערכות יפו, רמלה, יהודיה וכו', ואף כשצורף עם חבריו לצה"ל לא זכר ולא הזכיר את מיחושיו הפנימיים והוסיף להשתתף בקרבות. כשנפל פעם מהמת התקפת מכאובים טיפלו בו בבית־חולים, אך לא הספיק להגיע לגמר־ריפויו.

בשעת „מבצע יואב" לפריצת הדרך לנגב נשלח לפעולה על אף חומו הגבוה ונפל בקרב על גבעה אחת ביום 17.10.1948. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג. בדף הקרבי של חטיבת „גבעתי" מיום 21.10.1948 נקרא על שמו „ויקרס" אחד משלל האויב שנמסר לשימוש קרבי בידי חיילינו.

כהן חיים (אליהו)

בן משיח ושרה. נולד בה' בתשרי תרפ"ו (23.9.1925) בירושלים. גמר שם בית־ספר עממי והמשיך להשתלם בשיעורי־ערב. עבד כפקיד במשרדים שונים והיה גם מדרי'ך במגרשי המשחקים על שם גוגנהיימר בירושלים. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי. חבר ה„הגנה" מנעוריו, מסור ונאמן לתפקידים שהוטלו עליו.

מיד עם החלטת או"ם על חלוקת הארץ ב־29.11.1947 היה בין הראשונים אשר התיצבו לשמירה על עיר־מולדתו ירושלים. עם גבור הקרבות בדרך לירושלים הועבר לחזית הקסטל. גם אחרי היפצעו סירב לעזוב את המערכה והמשיך ללחום מלחמת־גבורה יחד עם שאר חבריו. באותו קרב בו נפל, ב־8.4.1948, נהרג ראש הכנוסיות הידוע עבדול קאדר חוסייני. ביום י"ב בכסלו תש"ד (19.11.1953) הועבר ממעלה־החמישה להר־הרצל בירושלים.

כהן ידידיה־אפרים

בן יעקב ושמחה. נולד בי"ד באייר תרפ"ח (4.5.1928) בחיפה. למד בתלמוד־תורה ספרדי „יסוד הדת" ואחר־כך בבית־הספר „נצח־ישראל". עבד במסגרות, בצינורות חשמל, ואחר־כך כפקיד ב„הולנד בנק אוניון" ובשעות הפנאי השתלם בלימודים. ניגן בכמה כלים, עסק בהתאגרפות ב„הכוח", ובכדורגל במועדון הספרדים, בו היה הרוח החיה בפעולות החברתיות והתרבותיות וידע לבדח ולשמח את החבריה.

הצטרף ל„הגנה" ובתורף תש"ח היה אחד האחראים למרכז המסחרי הישן בחיפה, ביצע גם פעולות ריגול בתלבושת ערבית באזור הערבי והביא ידיעות חשובות. אימן והדריך מגויסים. עבר קורס מפקדים ובגיל 20 עלה לדרגת רב־סמל. שירת בגדוד אחד בצה"ל. השתתף בשחרור חיפה ואחר־כך בכיבוש הכפרים ג'בע ועין־ע'זאל, ובכל המקומות הצטיין בשירותו והשרה מעליזותו על חבריו גם בשעות קשות. הועבר לגליל העליון ובדרך לעזרת הלוחמים בחזית מנרה נפגע מכדור שחדר לתוך המשוריין ביום 22.10.1948. ביום כ"ח בתשרי תש"ט (31.10.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה.

כהן יהודה

נולד בשנת 1923 בצרפת. עלה לארץ בשנת 1948 והתגייס לצה"ל. נפל בקרב בלטרון ב־31.5.1948. ב־17.11.1949 הובאה גויתו לקבורה בקבר־אחים על הר־הרצל בירושלים.

כהן יהודה

בן מא"ר ורחל. נולד בשנת 1929 בירושלים. סיים את חוק לימודיו בבית־הספר „תחכמוני", אך בשל המצב הדחוק של המשפחה נאלץ לפנות לעבודה כדי לעזור להורים. כחניך „הנוער העובד" ידע למצוא את דרכו לקיום חובה זו בכבוד, ותוך כדי עבודות שונות הצליח גם לרכוש לעצמו את מקצוע הנהגות ואף השתלם בו עד כדי ידיעה ושליטה מוחלטת במכונה. זמן־מה עבד בנתניה כנהג.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד לליווי השיירות והשתתף בשמירות הנעות בין תל־אביב וירושלים ואחר־כך בין ירושלים והר־הצופים, רמת־רחל — תלפיות והתכמה ואף הצטיין בפריצת המחסומים. עם הנהגת המשורינים הראשונים קיבל לידיו משורין ובו הגיע עם השיירה של „הפורצים" לירושלים הנצורה. משם נשלח עם שיירת־הנהגים האחרונה שהגיעה לגוש עציון והביאה תגבורת לאנשים, בנשק ובמזון. נשאר בגוש ונפל עם כל מגיניו ב־13/14.5.1948. גו תו הועברה, עם גויות מגיני הגוש, למנוחת להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

כהן יהודהיעקב („שמשון")

בן חיים וויקטוריה. נולד בשנת 1929 בחיפה. ב־1943 סיים את לימודיו בבית־הספר „אליאנס" בחיפה והתחיל לעבוד שם בחנותו של אביו. היה חבר ה„ארגון הצבאי הלאומי". ביולי 1945 נאסר על־ידי שוטרים בריטיים ונאשם בהחזקת פצצת כרוזים. במשפטו — שבו נאם נגד המשטר הבריטי בארץ — נדון לשלוש שנות מאסר ונכלא בכלא עכו. בפברואר 1946 קיבל חנינה, אולם ביולי 1946 נעצר והועבר ללטרון ושוחרר משם ערב הכרזת ס"ט בנובמבר.

שירת באחד מגדודי חטיבת „אלכסנדרוני" (במחצית יולי 1948 עבר לפלמ"ח. נשלח לנגב, שהיה נתון אז במצור, ונמנה עם יחידות הגיפים שחנו ברוחמה ובדורות. עם דוב שפירא ז"ל, חברו מילדות, שהתרועע עמו כל השנים (שניהם התגייסו לאותן החטיבות ולחמו יחדיו), הצטרף לפלוגה המיוחדת בגדוד אחד בחטיבת „גולני" והשתתף בכיבוש הגליל המרכזי. הועבר עם גדודו לגיזלים ומשם לאורים שבנגב. היה בין כובשי משלט שייך־נוריון מידי המצרים. ימים אחדים לפני מבצע „עין" קיבל חיפשה כדי להיוכח במעי העיור, אך עם ההחלת המבצע ויתר על הופשתו והצטרף ליחידתו. חברו דוב נפגע באש מרגמות המצרים. יהודה מיהר אליו להושיט לו עזרה. חבריהם מצאום על ג'יפ: יהודה בלי רוח חיים ודוב גוסס. נפל עם חברו בכיבוש משלט אחד ביום כ' בכסלו תש"ט (22 בדצמבר 1948). נקבר בבית־הקברות החדש בחיפה. „הגאהבים והנעימים בחייהם ובמיתם לא נפרדו" (שמואל ב' א', כ"ג).

כהן יהודהליוב (ליאונרד)

בן שלום (סול) (מאבות התנועה הציונית באנגליה וציר לקונגרסים הראשונים) ובלה (מהפעילות הראשונות בין הנשים הציוניות). נולד ביום ב' באלול תרע"ט (28.8.1919) בליורפול שבאנגליה. כשהגשימו הוריו את שאיפתם הציונית ועלו לארץ ב־9.3.1924 הביאוהו עמהם לחיפה. שם למד במכינה ואחר־כך בבית־הספר התיכון הריאלי והיה חבר בשבט הצופים „משוטטי הכרמל". מכיפורי חבריו ומרעימותיו מהתקופה ההיא מתגלה שמילדותו היה מחונן בכשרונות בלתי־מצויות. אחד מחבריו כותב:

„מעיניו נוצץ הצחוק הפיקחי, השובב, הקונגסי. היתה בו מילדותו מזיגה של כשרונות יוצאים מגדר הרגיל ואופי דינמי של, שד משחת' — — — בעל רצון ברזל. אגוז קשה לפיצוח, חומר קשה מאד להורים ולמורים". גם בשנות פעולתו בצופים יודעים חבריו לספר רבות על מעלליו, וברשימותיו מהימים ההם מתגלה נער בעל כושר הסתכלות, הגות ובישוי יפה וקולע. משהחלה התסיסה הפוליטית כובשת את בני־הנעורים הגיל מוקדם מדי, שלחוהו הוריו להמשיך את לימודיו בליורפול. שם גמר את הקולג' והמשיך באניברסיטה. השתתף בעריכת עתון הסטודנטים ועשה תעמולה ציונית ביניהם. הצטיין כנואם ופעם התחרה בנואם־רחוב אנטישמי וניצח אותו. נשלח כציר ל„קונגרס של צעירים בריטניה". בשנות לימודיו באוניברסיטה קיבל גם אימון צבאי במלקה להכשרת קצינים שהוקמה ליד האוניברסיטה. בקיץ 1938 בא אל הוריו לחופשה ובילה אותה כנוטר ביערות הכרמל. בספטמבר 1939 עמד לפני בחינות־הגמר, אך בפרוץ מלחמת־העולם ויתר על הכל והתנדב לצבא. שירת שנתים בגדוד „סאסת לאנקשייר" כסגן־משנה ואחר־כך כסגן, ומשלא מצא סיפוק בשיגרה של צבא היבשה, ביקש להעבירו לחיל־האויר המלכותי. משאלתו ניתנה לו. בחיל־האויר מצא הזדמנות לבצע מעשים יוצאים מגדר הרגיל. טס בלילות מעל גרמניה, צרפת הכבושה, הולנד ונורבגיה ואחר־כך השתתף בהגנת מלטה. ב־1944 הועבר לשירות בדרום־מזרח אסיה ובדרך מצא אפשרות לבקר אצל הוריו בחיפה. פעם, בהסיעו קצינים גבוהים להתיעצות חשובה במטוס־הובלה ענקי על־פני האוקיינוס השקט, חל קלקול במנועים והוא הורייד את המטוס ללא תקלה לאי בודד ומיד אירגן שירות־הצלה מוצלח. במשך שירותו צבר אותות־הצטיינות חשובים ועתיד יפה הובטח לו בחיל־האויר. אך ב־1946 עבר לשירות אזרחי כטייס בחברת־התעופה הבריטית, נכנס למסלול של חיי אזרח סדיר, נשא אשה וגידלו לו שני ילדים.

משהחליט או"ם על יסוד מדינה יהודית ובארץ פרצו הקרבות, הרגיש שמקומו בחיל־האויר הישראלי. בעמל רב עלתה בידו להשתחרר מחוזה־התקשרותו לחברת־התעופה הבריטית, ויחד עם זכויות־תק וכדומה ומילגרף להוריו בחיפה כי שוחרר „לשרת את הרצל". בנסיונו הראשון להגיע ארצה נעצר, כשחנה עם חבריו הטייסים ברווזס, באמרם שמגמת פניהם לאוסטרליה, והוכרח לחזור לרומא. כשניסה להמריא שם משדה־התעופה עם חברו ברלינג (טייס מהולל, נוצרי מקנדה, גם הוא מגיבורי מלטה, שהתנדב למלחמת־ישראל) נפל המטוס, מחמת תאונה שנסיבותיה לא נתבררו, ושניהם נהרגו ביום י"א באייר תש"ח (20.5.1948). נקבר בבית־הקברות היהודי ברומא, באבל כבד של הקהילה היהודית. ב־9.11.1950 הועבר למנוחות בחיפה. כך נתקיים מה שניבא בשיר שכתב ב־1945: „ — — — במותי זכרו שאהבתי את הכרמל בשקוע שמש, השועל בוכה בחורשה; במותי, אם נפלה גופתי בין זרים, נא זכרו וחפשו את רוחי בכרמל".

כהן יהושע

בן משה ורבקה. נולד ביום ו' באדר תר"ף (1920) בירושלים ב„בתי ההונגרים". עד גיל 13 למד ב„תלמוד הורה", ושנתים נוספות בבית־הספר „כל ישראל חברים". בן 15 נתיתם מאביו ועבר עם אמו לגור בתל־אביב. עבד במשרדים שונים בפקידות ובסוף למד נהגות ועסק בה. במלחמת־העולם השניה נענה לקריאת המוסדות והתנדב לצבא הבריטי. שירת בו כשנתים וחצי כנהג ושוחרר בגלל מחלה. עם חזירתו אל החיים האזרחיים התחיל לעבוד בבית־חרושת ליהלומים. עבד בחריצות ובהתמדה, פירנס את עצמו ותמך באמו.

איש צנוע ושקט במזגו. אך לבו לא נתן לו לעמוד מנגד במלחמת־העם. עם הכרזת או"ם התנדב לתפקידי שמירה בגבולות מטעם ה„הגנה", ובאפריל 1948 התגייס גיום מלא. שוב היה נהג צבאי. ב־תפקיד זה, משחזר ממכע הובלת מזון לנגב, נורה ביום 17.10.1948 על־ידי מטוס אויב

שהנמיך טוס, בקרבת רחובות, על־יד ג׳וליס. נפצע קשה והועבר לבית־חולים צבאי ומת בו ביום בשעת ניתוח. נקבר בנחלת־יצחק ב־19.10.1948.

כהן יוסף (יוסוף)

בן אברהם ושרה. נולד ב־10.4.1924 בבירות שבלבנון. למד בבית־הספר „תלמוד־תורה" של הקהילה ונפשו נמשכה לארץ־ישראל הקרובה כל־כך, שבמעט אומץ וזריזות אפשר להגיע אליה בעקיפת שומרי הגבול משני הצדדים. פעמיים עבר את הדרך הזאת עם נערים אחדים מחבריו, ומחוטר מזון חזרו כלעומת שבאו. בפעם השלישית, ב־1944, הלך ברגל באותה הדרך, במשעולי ההרים, ובלבו החלטה איתנה שלא לחזור עוד אל הגולה. עבד זמן־מה בסבלות בחיפה ואחר־כך הצטרף להכשרת נוער ארצישראלי בעין־חרוד (עברית למד עוד בבית מפי מורים ארצישראליים). אחרי שנה עבר להכשרה המגויסת „שדמה" של „הנוער העובד" ביגור ועלה עמה להתישבות ברביבים־עסלוג׳ שבגבג. בינתים גדל והיה לבחור גבוה וחסון, „החזק שבחבורה", בריא ועליז, אהב את המקום ואת העבודה בטרקטור, ונהנה מהתפוקה הגדולה של עבודתו. התגעגע להוריו וטיפח בקרבו את התקוה להעלות גם אותם לארץ. כבן־כרך לשעבר לא יכול לשכוח את ההידור, אהב להתלבש יפה ובטעם, ולפעמים, כשהציקו לו הגעגועים על חיים עירוניים, ניתנה לו חופשה לידיעת קצת ממנעמי הכרך תל־אביב.

בשעת הכרזת או״ם היה בחופשה בתל־אביב, אך חזר לקיבוצו לעבודה ולהגנה. במשימות אלה ניתן לו לתרום את חלקו בהרחבה, באומץ ובהקרבה, הן בתקופת מלחמת־הכנופיות והן אחרי פלישת המצרים. אך כל הקרבות והתלאות לא יכלו לסלק את החשבון הישן הראשון, שהיה לקיבוץ עם הכפר הערבי השכן ביר־עסלוג׳ בשל רציחת ארבעה מחברי הקיבוץ עוד בראשית הקרבות, וכשהגיע הזמן לכבוש את הכפר ולאנשי הקיבוץ נועדו רק שבעה מקומות במסע הזה, בעוד כולם משתוקקים להשתתף בו, היה הכרח להגריל את המקומות. משזכה משה בגורל, כאחד מהשבעה, הביע את זעם כל החבורה באמרו: „אני אראה להם". יצא לפעולה ביום 11.6.1948, אך לחגיגת הנצחון לא חזר, כי נפל בפוצץ האויב הנסוג את בנין המשטרה. בו ביום הובא לקברות ברביבים.

כהן יוסף

בן דויד וסולטנה. נולד ביום ז׳ באדר תרנ״ה (1895) בירושלים שבין החומות, כשהעיר היהודית עמדה עוד בשממונה ובדלותה. בן למשפחה שעלתה לעיר־הקודש ממרוקו. אביו עסק במכירת בדים וחינך את בנו, יוסף, בן־הזקונים, ב„הדר". הנער למד עד פרוץ מלחמת־העולם הראשונה, אולם משהתורכים, שעלטו אז בארץ, החלו בגיוס־כפיה של האוכלוסיה, נשלח יוסף לאמריקה עד עבור זעם וחזר אחר־כך לעירו, כשלבו מלא רעיונות החופש. התמהה במלאכת הנגרות והיה לסוחר, כאביו. היה אישׁ־רעים, עוזר לנזקקים, וביחוד התמסר לט׳פול בנפטרי עדת יהודי עדן. השתדל להכין לנפטר אחוזת־קבר על הר־הזיתים ולערוך לו לוית־כבוד.

עם פרוץ מלחמת־השחרור ותחלת המצור על ירושלים עירו, היה יוסף בין המגינים, כמגוים ל„משמר־העם". בעמדו על משמרתו ליד מחסום ברחוב מלאכי נפל פגז בסמוך לו ופצעו קשה. אחרי ששכב כחודש ימים בבית־החולים נפטר ב־6 ביולי 1948, בן 53 היה במותו. נקבר בסנהדריה. השאיר אחריו אשה, בן (חייל בצבא ההגנה לישראל) ובת. ב־26.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כהן יוסף

בן שלום ויונה. נולד בשנת 1911 בעיר צנעא שבארץ תימן, ובשנת 1943 עלה לארץ־ישראל. חניך ה„חדר" ויודע ספר. היה משמש בקודש ועזר לחכמי העדה. בארץ ישב ברעננה ושירת את הציבור בחתונות ובריתות וכו׳. פירנס משפחתו בכבוד, נודע בעדתו ואהוב עליה.

כאב מטופל בילדים היה פטור משירות מלא, משום־כך הוטלו עליו מדי פעם תפקידי שמירה וכו׳, בהשתתפו בעבודת ביצורים ליד רמת־הכובש נפגע ומת בו במקום ביום 16.5.1948. נקבר ברעננה. השאיר אחריו אשה, רבקה, וחמישה ילדים.

כהן יוסף

בן אברהם ודינה. נולד ב־5.11.1928 בנוה־שלום שבתל־אביב. בן־זקונים להוריו. משגולד היה משקלו פחות בהרבה מהרגיל עד כדי כפק אם יישאר בחיים, אך גדל והיה לעלם בריא ויפה. סיים בהצטיינות את בית־הספר העממי „תחכמוני" ואת בית־הספר למלאכה של „המזרחי" בנוה־שלום, ואחר־כך עבד במכניקה. נשתבח מילדותו בשקדנות בלימוד ובעבודה, במזג טוב ונוח לסביבתו, בענוה ובנכונות לעזור לחברים ולזולת בכלל בלימודים ובכל ענין שהוא, בלי להתחשב בטרדה הנגרמת לו. בלי ידיעת הוריו היה פעיל במחתרת ה„הגנה". כשהצטיין בעבודתו והוצעה לו סטיפנדיה להשתלמות בחוץ לארץ, סירב לצאת, כי באויר כבר הורגשה קרבת ההכרזה בגורל הארץ.

בליל הילולת לייק־סאכסס עורר את הוריו בחצות הלילה לצאת לרחוב ולשמוח בשמחת האומה, כי „כבר יש לנו מדינה". מיום המחרת ואילך כבר היה אורח נדיר בבית, כי כל ימיו ולילותיו היו קודש לשירות בעמדות־הספר של העיר ואחר־כך בגדוד סדיר בחזיתות. השתתף בכיבוש יפו וכפרי „המשולש הקטן" שליד תיפה ובקרבות אחרים. באחרונה ירד עם גדודו לשחרור הנגב ושם נפל בקרב על עיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפלוג׳ה. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

כהן יוסף

בן אברהם ושרה. נולד בשנת 1925 באלכסנדריה של מצרים. למד בבית־הספר של „אליאנס". בגיל 12 נתיתם מהוריו וגדל בבית דודו. למד סריגה ועבד בה ובמלחמת־העולם השניה עבד במחסני הצבא הבריטי במצרים. מתוך שאיפה ציונית מושרשת הסתננה המשפחה אל הארץ ב־1945 דרך גבול המדבר. עבד בפרדסי גן־חיים שליד כפר־סבא.

החלטת ה־29 בנובמבר והתחלת ההתקפות הערביות על הישוב מצאוהו תשוש וחלש בגופו, אך לעת כזאת „החלש יאמר גיבור אנוכי". יוסף שכח את מחלתו וחולשתו והתיצב להגנת המולדת. שירת בגדוד אחד וסיים קורס לחבלנות. השתתף בפעולות הגדוד, וכשבא לביקור חטוף הביתה לא סיפר אף מלה על מעשיו וקורותיו, כי חייל צריך לדעת לשתוק. באחרונה נלחם בחזית ג׳נין ושם נפל ביום 3.6.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

כהן יוסף ("יוס'לה")

בן משה וחנה. נולד ב־10 במאי 1920 בפתח־תקוה. לא זכה לסיים בית־ספר וכבר נאלץ להרויח את לחמו. במרוצת השנים נעשה נגר מומחה, מיצר תיבות־אריזה. הקים משפחה ופירנסה בכבוד. ישב כל ימיו בפתח־תקוה.

נפל בכפר־סירקין ליד ה"פילבוקס", בשעת מילוי תפקיד, ב־11.7.1948. נקבר למחרת היום בפתח־תקוה. הניח אחריו אשה, אסתר, ושלוש בנות.

כהן יוסף ("ג'ו")

בן יצחק ודבורה. נולד ב־21.8.1908 בפילדלפיה שבארצות־הברית. גדל בלוס־אנג'לס שבקליפורניה, גמר בית־ספר תיכון ועסק במסחר. ב־1941 גויס לצבא ארצות־הברית, שירת במחלקת־המודיעין של דיביזיית־הרגלים ה־26, השתתף בכל הפעולות בחזיתות המזרח הרחוק והגיע לדרגת סטאף־סרג'נט. אחרי המלחמה שוחרר וחזר לעסקו בלוס־אנג'לס. השמדת היהודים באירופה וחסימת דרך הגאולה של שרידיהם נגעו בלבו וביולי 1947 התיצב ב"ליגה לשחרור לאומי" בואשינגטון ואמר: "אני חייל, לחמתי מלחמות של עמים אחרים. רצוני עתה להילחם למען עמי. הנני לשירותכם". כשנקנתה האניה "אלטלנה" שירת בה בשמירה, בקניות ובהשגת החלקים לתיקונה. השתתף בניסיעותיה הראשונות כמלח וספק־חוץ. בינואר 1948 עבר לשירות יבשתי באצ"ל בפאריס. בא במגע עם אנשי "מקי" ועסק בקניית נשק, באריזתו ובשילוחתו ארצה. בפעולה כזאת נאסר. הצליח להשתחרר ולחזור אל האנ"ה לפני הפלגתה ארצה ושירת בה כמפקד המשטרה הצבאית, אך סירב לקבל דרגות.

אחרי מלחמת־האחים בחופי כפר־ויתקין ותל־אביב התהלך ימים אחדים בתל־אביב ואחר־כך עלה להילחם בשורות אצ"ל בירושלים. בלילה האחרון של "מלחמת עשרת הימים" השתתף בהתקפה המשולבת של כוחות היהודים על העיר העתיקה בליל שבת, אור ליום 17.7.1948, ושעתים לפני התחלת הפוגה ב' נפל בקרב. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

כהן יחזקאל (יוליום)

בן יעקב ויעט. נולד בכ"ג באייר תרמ"ט (1929) בעיר מאינץ אשר בגרמניה. בשנת תרצ"ט (28.4.1939) עלה עם הוריו ארצה ולמד בבית־הספר העממי־הדתי "תורב" בירושלים. המשיך את לימודיו בישיבה "קול־תורה", אולם מקץ שנה לימודיו בה הפסיקם ויצא לעבודה כחשמלאי. בן 17 הצטרף, כיהר אחיו, לשורות ה"הגנה" בירושלים. השתתיך לתא הקיבוצי של תנועת הנוער החרדי "עזרא" ובקיץ תש"ז הצטרף לגרעין בקיבוץ חפץ חיים. אחרי תקופת ההכשרה התנחל עם חבריו־לקיבוץ בנתיבה, אולם עד מהרה נאלץ לחזור ירושלימה לעזרת הוריו. ימים מספר לאחר מכן פרצו מאורעות־הדמים ויחזקאל נחלץ מיד להגנת ירושלים. יחד עם חבריו, שהיוו את "הכיתה העזראית", צורף לגדוד "מוריה" והשתתף בקרבות בהר־הצופים, ואדי־ג'וז, שער יפו, הר־ציון ובעוד גזרות שונות של ירושלים.

נפל ביום 9.6.1948 בפיצוץ בנין ערבי בשכונת מוצררה, אשר שימש בסיס־התקפה ערבי על שכונת מאה־שערים ובתי הונגריה. בהיותו בתוך הבית, כשחיבר את מטען חומר־הנפץ, נפגע מכדור אויב. חבריו הספיקו להוציאו מן הבית והעבירוהו לבית־החולים "הדסה", אולם כל מאמצי הרופאים להצילו עלו בתוהו. היה קבור בשייך־באדר א', ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כהן יוסף (פפי)

נולד בשנת 1902. נפל ליד סלמה ב־29.2.1948. הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

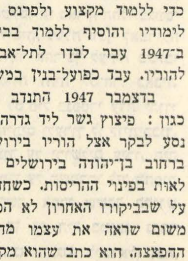
כהן יחיאל

בן יוסף. נולד ב־1925 בתימן. בן שנה נתיתם מאביו וכדי להצילו מגזירת השמד, החלה שם על יתומים יהודים, אימץ אותו דודו לבן וב־1929 העלהו ארצה עם כל הני ביתו. הילד למד ועבד קשה ומגיל 8 עד 10 למד ב"ישיבה" בפתח־תקוה. אחר־כך יצא לעבודה וניסה את מזלו במלאכות שונות. לבסוף מצא את מקומו בבית־דפוס מל"ן בתל־אביב ובמשפחת בעל בית־הדפוס, למד את המקצוע והתקדם בו, גדל והיה לבחור עליז וטוב־לב. הצטרף למחתרת אצ"ל והשתתף בפעולות־תגמול נגד הבריטים, ובחורף תש"ח גם נגד הערבים בקרב על יפו ועוד.

עם יחידתו הצטרף לאחד מגדודי צה"ל. השתתף במערכת לוד — רמלה, הדרום והנגב, ובשעת הגשת עזרה לחבר שנפצע בהסתערות כוחותינו על משלט קרתיה, נפגע ונפל ב־22.10.1948. ביום 3.2.1953 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כהן יעקב

בן שלמה ועליזה. נולד ב־1931 בחלב אשר בסוריה. ב־1933 עלתה המשפחה לארץ כעולים בלתי־לגליים והתישבה בירושלים. למד בבית־הספר "מגן־דויד" עד גיל 13 וסיים את לימודיו בבית־הספר "למל" בירושלים. היה מסור מאד למשפחה ותמיד דאג להוריו הזקנים והחלשים. בחלות אמו ומחלתה גברה עליה, הזניח, למרות גילו הרך, את משחקיו והטיל על עצמו את עול פרנסת המשפחה והחל לעבוד בבית־דפוס, כדי ללמוד מקצוע ולפרנס את הוריו. גם בתקופה זו לא הזניח את לימודיו והוסיף ללמוד בבית־ספר־ערב. עד גיל 16 עבד בבית־דפוס. ב־1947 עבר לבדו לתל־אביב כדי להרויח יותר ולהגדיל את עזרתו להוריו. עבד כפועל־בנין במשך חצי שנה.

בדצמבר 1947 התנדב לשירות ה"הגנה" והשתתף בכמה פעולות, כגון: פיצוץ גשר ליד גדרה, בקרבות ליד גן־יבנה וכו'. בהיותו בחופשה נסע לבקר אצל הוריו בירושלים ובאותו זמן אירע פיצוץ גוש הבתים ברחוב בן־יהודה בירושלים ב־22.2.1948, והוא עבד יומם ולילה ללא לאות בפיני ההריסות. כשחזר לגן־יבנה כתב להוריו וביקש את סליחתם על שבביקורו האחרון לא הספיק לראותם די הצורך וגם הם לא ראוהו, משום שראה את עצמו מחויב להשתתף בפעולות־ההצלה של נפגעי ההפצצה. הוא כתב שהוא מקווה לבוא ירושלימה ולבקרם שנית בהזדמנות הראשונה. תמיד ביקש מהוריו שלא לדאוג לו, כי הוא בטוח שאלוהים

ישמור אותו יחד עם כל שאר הבחורים המגינים על העם והמולדת. במאוחר יותר הועבר לקיבוץ נגבה וצורף למגיני המקום. ב־21 במאי 1948, בשעה שהאויב הפציץ מן האויר את נגבה, נפצע קשה ולאחר כמה שעות מת מפצעיו. למחרת היום הובא לקבורה בנגבה.

כהן (ערב) יעקב

בן דויד ורוזה. נולד בשנת 1932 בירושלים. גדל בשכונת זכרון־יוסף בבית שומר מסורת. למד בתלמוד־תורה ובבית־הספר של „כל ישראל חברים". משגמר את חוק לימודיו יצא לעבודה והיה לסתת. את סיפוקו מצא הנער הער והאמיץ במלחמת־המחתרת. היה בחטיבה הלוחמת של לח"י ירושלים והשתתף בפעולות רבות בעיר ובסביבתה. במחתרת קראו לו בשם אמנון, ולמרות גילו הרך קיים את חובתו בנאמנות ולעתים גם לפנים משורת חובתו.

נפל בכיבוש צריף־הפח בעין־כרם ביום 27.7.1948. היה קבור בסנהדריה. ב־20.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים. בן ט"ז היה במותו.

כהן יעקב

בן אברהם ומלכה. נולד בכ"ד בכסלו תר"ץ בירושלים. היה מטובי התלמידים בבית־הספר העיוני לבנים. מכבד הוריו ומוריו, נאמן למסורת אבות, מוכן לעזרת הזולת ולהגנה על חלשים ועל לבעיות עם ואדם. משסיים את בית־הספר העממי למד מסגרות בבית־הספר המקצועי „עמל", ובגלל מות אביו הפסיק את הלימודים ופנה לעבודה, כדי לעזור לאמו בפרנסת הילדים הקטנים ממנו. כחבר תנועת הצופים הצטרף ל„הגנה" בגיל רך, השתתף במסעות לעין־גדי, מצדה ועוד, בקורסים שונים ללחימה ול„עזרה ראשונה" ובהקמת הישובים החדשים בגוש עציון ובמבצעים אחרים, והצליח להוסיף חברים לשורות ה„הגנה".

מה־29 בנובמבר 1947 היה בשירות פעיל בפלוגה המיוחדת למעשי תגמול, כלוחם וחובש פלוגתי גם יחד. שירת חמישה שבועות במשמר הרובע היהודי בעיר העתיקה ונועד להיות בין ה„ל"ה" שיצאו לעזרת גוש עציון ונפלו בדרך, אלא שברגע האחרון נשלח למשימה חשובה אחרת. עמד זמן־מה על המשמר בארנונה. עשרות פצועים הוציא על כתפיו מאש הקרבות. נשלח לחפות על פינוי עטרות ותוך כדי הרשטת עזרה לפצוע בשעת התקפה ערבית ליד נוה־יעקב נפגע גם הוא ונפל ביום ז' באייר תש"ח (16.5.1948). היה קבור בנוה־יעקב. ב־17.11.1949 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כהן יעקב (ז'אק)

בן אליהו ושרה. נולד ב־1912 ביוגוסלביה. גמר בית־ספר עממי וניסה להסתדר בחיים, אך לא הצליח להיקלט בחיי מולדתו הנכרית וב־1932 עלה לארץ־ישראל. פירנס את משפחתו, אשה ושני בנים, ממכירת קפה ותה.

שירת תחילה ב„משמר־העם" ואחר־כך כמגוייס לצה"ל. נפל מפגז אויב ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948). למחרת היום הובא לקבורה בשייך־באדר. בכ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כהן יעקב

בן אברהם וארנה (אסתר). נולד ב־13 בינואר 1924 בוינה, בירת אוסטריה. בן יחיד להוריו. בלמדן בבית־הספר העממי הגה בהמשכת לימודיו כדי להקל על סבלות הזולת על־ידי לימוד הרפואה. עם עליית היטלר לשלטון הגיע לדניה עם קבוצת הכשרה, בה נפגש לראשונה עם עבודת־האדמה שקסמה לו רבות. בשנת 1941 עלה ארצה, עשה שתי שנות־הכשרה בבן־שמן וכפר־החורש, בו נאבק רבות על דרך חייו עד להחלטתו להישאר בקבוצה. מכאן הגיע עם קבוצתו לחדרה, בה עבד בתעשיית מזרנים, ואחר־כך לגזר, אשר גם בה עבד במזרניה כשהוא קשור לשדה בכל ניימי נפשו.

נפל בקרב בשעת ההתקפה על גזר על־ידי משוריני הלגיון הערבי ב־10 ביוני 1948. הובא למנוחת־עולמים בגזר. הניח אשה, חנה, ובן.

כהן יעקב (י'ורדן)

בן יצחק ועליזה. נולד בכ"ט באדר ב' תרס"ד (4.4.1924) בברלין, גרמניה. בהיותו בן שנתים עברו הוריו לפאריס ושם למד. בהיותו בן 10 עלה עם הוריו לארץ. סיים את הגימנסיה „בלפור" בתל־אביב ולאחר שירות של שנתים בפלמ"ח נכנס לאוניבר־סיטה ולמד היסטוריה, סוציולוגיה ופסיכו־לוגיה. חבר ומדריך ב„המכבי הצעיר" ו„הבונים", בשנות לימודיו בירושלים עבד כמדריך ראשי במוסד־הילדים „בית־חנה" מיסודם של „בני־ברית". משאת נפשו היתה המדע, וחיי הקיבוץ הזו קרובים ללבו לאחר שעשה במשק דפנה בהיותו שם בהכשרה מגויסת. בעבודה כמדריך גילה כשרונות פדגוגיים ויחס לבבי לילדים היתומים העולים, וידע להחזיר להם את האמונה באדם. עבודותיו המדעיות במקצוע ההיסטוריה זכו להערכה רבה במכללת ירושלים.

עם פרוץ המאורעות חזר מיד לפלמ"ח לשירות פעיל יחד עם שאר הסטודנטים והשתתף בפעולות קומנדו ובליווי שיירות ולא אחת ניצל בנס. עם צאת מחלקת ה„ל"ה" להגשת עזרה לגוש עציון הנצור יצא גם הוא אתם כממלא מקום המפקד ונפל עם כולם ביום ה' בשבט תש"ח. הובא לקבורה בכפר־עציון וביום 17.11.1949 הועברה גופתו עם יתר חללי הגוש לקבורה־קבץ בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים.

כהן יעקב

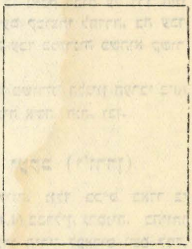

בן אלכסנדר ורבקה. נולד ביום 17.5.1929 בעיר אדא שביוגוסלביה. בן 10 היה כשעלה עם הוריו ארצה ב־1939. גמר את חוק לימודיו בבית־ספר עממי בתל־אביב ובהרצליה, ובהגיעו למצוות הלך ללמוד תורה ב„ישיבות" ירושלים. אחרי זמן קצר התבלט כתלמיד עילוי ועלה בידיעותיו על חבריו המבוגרים ממנו. בן 17 חזר להרצליה, החל לעבוד במפעל הגומי של אביו והיה הרוח החיה בו. בערבים הוסיף להשתלם בלימודי חול, בהתכוננו לבחינות המכון הבריטי. עם קריאה ראשונה התיצב לשורות לוחמי מלחמת־השחרור. פעולות־קרב ראשונה עבר בעין־הנציב ובטירת־צבי, מקום שם נחל האויב לראשונה את מפלותיו הגדולות ותחמושת רבה נפלה בידי הלוחמים. אחרי הקרב הזה הצטרף יעקב לשורות הפלמ"ח, התאמן בו ולחם בכל קרבות הגליל והשתתף בפשיטה ללבנון. לחם ליד ה„שפנדאור". עם מטען של 35 ק"ג נשק ותחמושת, נוסף על המקלע שעל גבו, היה צועד לקרב. כעבור

חדשים מספר עבר עם גדודו לצריפין. באחד הלילות יצא ברגל מהמחנה והגיע הביתה להרצליה, לבלות שם שעות ספורות. להפצרות בני המשפחה להישאר אתם עוד שעה קלה, ענה: „על־ידי חופשתי אקפח את חופשת חברי".

נפל ביום 18 ביולי 1948, במשלט החולש על הצטלבות הדרכים לטרון—רמאללה—בית־נבאלה. פלוגתו קיבלה פקודה להחזיק במשלט זה בכל מחיר והיא החזיקה בו למרות התקפות האויב בכוחות עדיפים פי כמה. יעקב נפצע בידו מרסיס של פגז, אך הוסיף להילחם עוד 3 שעות רצופות, עד שאיבד את הכרתו. למחרת כותרה הפלוגה כליל על־ידי האויב ונפלה בקרב. ב־28.2.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

כהן יעקב

נפל בקרב בגוש עציון ב־12/13.5.1948. ב־17.11.1949 הועברה גויתו, עם כל חללי הגוש, להר־הרצל בירושלים.

כהן יצחק

בן סעדיה ובדרה. נולד ביום ט"ו בחודש מרחשון תר"ף (1919) בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי. אחרי תום לימודיו בבית־הספר נכנס לעבודה במשרד המפקחים שליד מחלקת־החינוך של הועד הלאומי. בימי הגיוס לצבא הבריטי הלך אחיו למלחמה ויצחק נשאר לפרנס את הוריו. בתקופת עבודתו לא הזניח גם את הלימודים ורכש לו השכלה בכוחות עצמו. היה בתנועת הצופים והצטרף למחתרת אצ"ל.

כחבר אצ"ל השתתף בפעולות במנשיה, ברמלה ועוד. אחרי־כן נכנס לשורות הצבא ושירת כרגם בחטיבת „גבעתי". כשדרשו ממנו להישאר כנהג בתל־אביב סירב ותבע כי יצרפוהו לגדוד קרבי. בהיותו במשלטי ברקה צריך היה לגשת לבסיסו אשר בחצור. בלכתו לשם נקלע לשדה־המוקשים של המשק, נפצע קשה והיה הכרח לקטוע את רגלו. ב־6 באוגוסט 1948, שעות מספר לאחר הניתוח, הוציא את נשמתו. היה קבור בגן־יבנה. ב־22.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

כהן יצחק („איציק")

בן דוב ויוכבד. נולד בכ"ה באלול תרפ"ז בקבוצת ריינס של „הפועל המזרחי" בפתח־תקוה, ובן שנתים עבר עם המשפחה להשתקע בכפר־סבא. גמר שמונה כיתות של בית־ספר עממי וכיתות־המשך. בבחינת תחרות ארצית בחשבון לתלמידי כיתות ח' הגיע בקלות למקום השלישי. למד שנה את מלאכת המסגרות בבית־הספר למלאכה „מזרחי" בתל־אביב כדי להיות לעזר לאביו במלאכתו ולהמשיך במקצועו. אחר־כך למד שנה פקידות בבית־הספר „ספרא" בתל־אביב, גילה כשרון במתימטיקה, התמצא בנקל בחשבונות מסובכים ורקם תכניות־עתיד שונות. בגלל חולשתו הגופנית היתה אמו מפנקת אותו, אך לגבי החובה למולדת לא השגיח בחולשתו. בן 13 הצטרף לפלוגה הדתית בשורות ה„הגנה", שהיתה מהטובות ביותר בשרון.

משהחלה מלחמת־השחרור ופלוגתו נקראה לשירות התיצב בה גם הוא, בסיס הפלוגה היה במגדיאל ואחר־כך בכפר־סבא. עבר את טבילת־האש בפשיטה לתוך הכפר ב'אר עדאס, אחר־כך השתתף בהגנה על רמת־הכובש ובקרבות ביפו ושכונותיה. הרגיש בכל כ'בד הרציונות של משימתה. לקח אתו אל המחנה את כל בגדיו הפרטיים, כי (כפי שהסביר לאמו) „הצבא שלנו עני, אין לו עוד בגדים". כשכאבה רגלו ואמו ביקשה ממנו להישאר ימים אחדים בבית, השיב: „אמא, אי אפשר, אין אנשים, אם אני לא אילחם, מי יילחם?" בקרב ואדי־ערה נפצע במפסקה, תוך כדי זינוק קדימה, מכדור שפגע בעורקי. חבריו הזהירוהו שישכב ולא ירוץ לבל יאבד דם רב, והוא השיב: „מוטב למות בדרך מאשר ליפול חי בידי הערבים" — המשיך לרוץ עד שנפל ואחרי כמה שעות של יסורים קשים הוציא את נשמתו בכ"ט בניסן תש"ח (8.5.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־סבא.

כהן יצחק („ז'קי", „יציק")

בן אליהו ומזל. נולד ב־28.6.1928 בקהיר, בירת מצרים, וב־1934 עלה עם הוריו לארץ. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך למד מכוניות ועבד במקצוע זה בשירות הצבא הבריטי. התגייס לפלמ"ח בהכשרת גבעת־ברנר, סיים קורסים שונים והגיע לדרגת מ"מ. השתתף בהעברת מעפילים לחוף תל־אביב ב„ליל וינגייט", היה מדריך הגדנ"ע בכפר־ויתקין ובשעת החיפוש שנערך שם על־ידי הצבא הבריטי הצליח בתחבולות מחוכמות להעלים מעיניהם את מחסן־הנשק שהיה אחראי לו.

במלחמת־השחרור שירת בצה"ל והגיע לדרגת סמל. השתתף בליווי שיירות לירושלים. נפצע מרימון־יד ועוד לפני התלמתו ולמרות דרישתו של הרופא התנדב שוב למערכה והשתתף בכיבוש סלמה וי־הודיה והסביבה ולבסוף בחזית לטרון, שם נפל ב־26.5.1948. ב־17.11.1949 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כהן יצחק

בן צלבי ומזל טוב. נולד בשנת 1927 בתורכיה. בשנת 1942 עלה ארצה והצטרף לתנועת „השומר הצעיר" ושהה שלוש שנים בהכשרה במשק שער־הגולן. עסק בעיקר בעבודות הרפת. כשהגרעין שלו יצא כק־בוץ עצמאי למושבה, הצטרף הוא לפלמ"ח. צביקה, כפי שקראו לו חבריו בשם־חיבה, התנסה בנסיונות קשים בחייו ואפיו חושל בלבטיו אלה. היה שתקן, ולא בקלות פתח לבו לפני אחרים.

היה בין משחררי הדרך לירושלים. נפל ב־10.6.1948 ליד קרית־ענבים ולבית־הקברות שלה הובא למנוחת־עולמים ביום 14.6.1948.

כהן יצחק

בן יעקב־לייבוש ורבקה. נולד ביום כ"ז בתמוז תרפ"ז (1927) בטבריה. אמו מתה עליו בנעוריו. סיים ח' כיתות „תלמוד תורה" בטבריה ועבר לנתניה לעבוד ביהלומים, אך נפשו דבקה בתורה. עבר לירושלים ולמד בישיבות „חברון", „בית אהרן" ו„נובוגרודוק" ונטה ל„קבלה". לימד ב„ישיבה" תלמידים פליטים. היה פעיל ב„משמרת שבת".

מיום־המערכה הראשון היה בין מגיני שכונת ימין משה. סירב לקבל שחרור והתגייס לפלוגה דתית (פלוגה

א' בגדוד אחד). דיקדק במצוות ו'דע לעומד חברים בשעת צרה. השתתף בקרבות ליד שער־הג'א ובפרוזדור ירושלים. נפצע על הקסטל ובהבגנת משק־הילדים במוצא עילית, ובעודו פצוע חזר לחזיתה. היה רגם. ביום 19.7.1948, לפני היכנס ההפוגה השניה לתקפה, נפגע מצרור כדורים ב„בתי מנדלבוים" בירושלים כשחש לעמדה קיצונית. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כהן ישעיהו

בן דוב ורבקה. נולד ב־5.3.1930 בעיר קלן בגרמניה. באוקטובר 1934 עלה בית־הוריו לארץ. למד בבית־הספר של ה„מזרחי" בצפון תל־אביב. השתייך לתנועת־הנוער הדתית „בני־עקיבא" והיה חבר בקבוצת הכדור־סל של אגודת־הספורט „אליצור" בתל־אביב. גמר קורס לפקידות בבית־הספר „ספרא" בתל־אביב ועבד זמן־מה בעיריית תל־אביב. אחר־כך התחיל לעבוד בבנין כאינסטלטור. בראשית 1946 הצטרף ל„הגנה". היה תחילה בגדנ"ע ומילא תפקידים רבים בתקופת המתחרת. כעבור שנה הועבר לחי"ש בתל־אביב (הפלוגה הדתית). על אף היותו צעיר לימים הקדיש ימים רבים לאימונים ולפעולות. היה מהראשונים שכנסו לשרונה לאחר שפונתה על־ידי הבריטים ובין אלה שהכשירוה למחנה־אימונים („מחנה יהושע"). היה בין מגיני שכונות־הספר בתל־אביב (שכונת שפירא ושכונת התקוה), השתתף בפעולה הגדולה בשכונת התקוה, בה נהרגו למעלה ממאה ערבים, בפעולה נגד הכפר הערבי הגדול סלמה ובכמה התקפות על שכונת אבו־כביר. בינואר 1948 נשלח להגנת ירושלים ביחד עם 250 חבריו מחי"ש תל־אביב. בתחילה היה עם חברי מחלקתו במקור־חיים, סיים קורס לחבלנים ב„שנלר" וביחד עם חברו שימש חבלן המחלקה. השתתף בכל הקרבות על בית־פאפאס ובאחד מהם נפצע קל מרסיסי פגז. לאחר שהועברה המחלקה לתלפיות מילא תפקיד חשוב בכיבוש שכונת קטמון והיה בין הראשונים שפרצו למתנה „אלנבי". בכל הפעולות הללו גילה, לפי עדות מפקדיו, אומץ־לב וקור־רוח.

בז' באייר תש"ח (16.5.1948), יומים לאחר ההכרזה על הקמת מדינת ישראל, נשלח יחד עם חברו לבצע פעולת־חבלה בשכונת בקעה שליד תלפיות. בשעת נסיגתם, לאחר ביצוע המשימה שהוטלה עליהם, הוחקפו באש חזקה מעמדות הערבים, ואחד הכדורים שפצע את ישעיהו פצעי־מות. למחרת היום הובא לקבורה בשכונת סנהדריה בירושלים. חבריו מארגון „בני־עקיבא" (תל־אביב, סניף הצפון) יסדו ספריה לזכרו.

כהן ישראל

בן יעקב (ברעזסקי) ויענטיל. נולד בכ"א באדר תרפ"ח בירושלים. מילדותו חונך ברוח התורה והמסורת בבית הוריו שבעיר העתיקה ולמד בתלמוד־תורה „עץ חיים". עם התבגרותו החל לעבוד במקצוע היהלומים וברבות הימים רכש לעצמו מכונת־ליטוש ועבד בבית הוריו. כחבר אצ"ל נאסר עם גל המאסרים בעיר העתיקה ונשלח למחנה לטרון ל־3 חדשים. פעם הרגישה אמו שהוא עומד לצאת להתקפה. פרצה בבכי ואמרה לו: „מי יודע אם עוד אזכה לראות ממך נחת". התרגש מאד ויצא מן החדר ופרץ בבכי אף הוא. התאושש, חזר אל האם ואמר לה: „את בוכה עלי, מדוע אין את בוכה על 6 המיליונים שנהרגו ונשרפו?"

עם התחלת המערכה בארץ התגייס להגנת העיר העתיקה ושוב לא יצא משם עד יומו האחרון. לא אחת הדף יחידי התקפות ערביות ופעם גם התקרב עם חבית חמרי־נפץ לעמדת האויב ופוצצה. ביום ז' באייר תש"ח (16.5.1948) פעל בעמדה של ניסן בק והיה אחרון הלוחמים שם. בעמדו למעלה תקף את האויב שנלחם למטה, עד שהערבים, אשר חללים לא מעטים מהם נפלו מכדוריו, פוצצו את הקיר וישראל נורה בראשו. פצוע הועבר לבית־החולים „משגב לדך" ושם מת למחרת היום. הובא למנוחת־עולמים בעיר העתיקה בירושלים.

כהן מאיר

בן אברהם ואדלה. נולד בשנת 1930 בירושלים. מחמת מצבם הדחוק של הוריו לא השלים את לימודיו בבית־הספר העממי ובגיל רך ביותר עבר לחיי עבודה. הפסקת הלימודים בגיל רך השאירה בו את רישומה לאורך ימים. תמיד היה מצר וכואב על שהגורל המר לו ולא יכול לקנות דעת כיתר בני־הנעורים. קשים היו לבטיו בחיים היום־יומיים. לא אחת פוטר מהעבודה ונאלץ להיאבק עם המעבידים. בכוחות עצמו השתדל לרכוש את אשר החסיר בימי ילדותו. נכנס לשיעורי־ערב של „הנוער העובד" והיה פעיל בסניפו. בגיל צעיר יצא להכשרה והצטרף לקבוצת „ארז" שבכנרת. בחיי החברה היה צנוע ועניו, לא הרבה דברים באסיפות, אך משגשל את רשות הדיבור, ניכר היה כי כנים דבריו. בשעת האימונים והסיורים ראוהו תמיד עם המקלע ביד, כולו אומר בטחון. עם צאת ההכשרה לפלמ"ח היה מאיר בן ה־17 צעיר המגוייסים. במסעות ובשמירה עבר בגליל, השתתף בקרבות משמר־העמק ורמת־יוחנן, בכיבוש עין־זיתים הערבית ובהסתערות על צפת.

ביום 5 במאי 1948, בשעת ההסתערות על „המצודה", נאלץ חלק מן המגינים לסגת ולהתבצר בבית־הספר המקצועי שהיה מוקף ערבים משלושת עבריו. מאיר לחם במקלען והצטיין בקרב. הוא פגע באחד מאנשי האויב בקראו: „זה בעד חברי הפצוע ז'". כדור שהשיגהו בקרב זה שם קץ לחייו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בצפת.

כהן מאיר

בן שבעון וטובה. נולד ב־4.9.1922 בגרמניה וב־1934 עלה ארצה עם הוריו והמשיך את לימודיו בבית־הספר התיכון בבית־הכרם שבירושלים. בזמן קצר רכש לו את השפה העברית והצטיין בלימודים הריאליים וההומניים כאחד ועם סיום לימודיו יעצוהו מוריו להשתלם באוניברסיטה במתימטיקה שהצטיין בה. אך כחניך תנועת־הנוער „המחנות העולים" ואחר־כך כמדריך בה — התעלם מעצות מוריו ומבקשת הוריו ויצא להכשרה של תנועתו בגבעת־ברנר, עבר עמה לגבעת־עדה ואחר־כך לקבוצת הרמונים (חמדיה), ואחרי פילוג שחל בקבוצה זו עבר לחפצי־בה. בהתאם להחלטת הקיבוצים בדבר הגיוס התנדב ב־1942 ל„באפס". נשא בלי סיפוק בעול השירות והשמירה במצרים ומשצורף לבריגדה העברית בהיוסדה חזרה התלהבותו אליו. השתתף בקרבות בצפון איטליה כאלחוטאי, במסע הנצחון של הבריגדה דרך אוסטריה וגרמניה המובסת עד לארצות־השפלה, ובפעולות־העזרה לשאירית הפליטה ובעבודה הציונית. בהולנד סיים קורס לרדיו־טכניקה במפעלי „פיליפס". בעודו חייל, ב־1945, נשא אשה וכשחזר ארצה אחרי שחרורו ב־1946 קיבל כספיפנדיה מהצבא הבריטי את שכר לימודו בטכניון העברי בחיפה, במחלקה להנדסה חשמלית. הקיבוץ היה מוכן לעזור לו בהוצאות המחיה בתנאי שרעיתו תשב בקיבוץ ותעסוק בהוראה, אך הוזו לא הסכים להמשיך בחיי פירוד והעדיפו לצאת שניהם לחיים ברשות עצמם בחיפה. כחייל משוחרר קיבל דירה בבתי הסוכנות בעיר־גנים (קרית־נחום) ועסק במתן שיעורים פרטיים, בבנין, סבלות, שמירה וכו', תוך כדי כך למד ועבר בהצלחה במועד הראשון את בחינות השנה הראשונה וגם בימי

החופשה הוסיף לעבוד וללמוד. לימודיו בקורס השני הופסקו עם גיוס הסטודנטים מיד עם הכרעת לייק־סאכסס.

מבסיסו בתל־עמל יצא להגן על קו־התחבורה למפרץ ועל השכונה ולפעולות־לילה שונות. בפעולות אלו נפל על משמרתו ב־12.2.1948 והובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

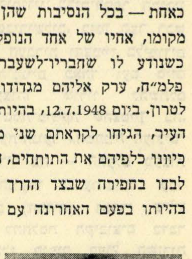

כהן מיכאל („מיכיק")

בן דו"ד מרים. נולד ב־31.10.1930 ברחובות למשפחה ותיקה, מצאצאי הראשונים, שהתישבה בכפר־גבתון. למד בבית־החינוך ברחובות מההתחלה עד כיתת־ההמשך י' ונודע בעמידה קשת־עורף על עצמאותו ועצמיותו ללא ויתורים ופשרות אפילו כלפי המחנכים. לפני סיום כיתה י' החל לעבוד במסגרות ובתיקון מכוניות בבית־מלאכה ברחובות ובשעות הצהרים והערב היה שוכח את עייפותו ועזר להוריו בעבודות המשק.

עבר את שלבי השירות ב„הגנה" מגדנ"ע ואילך. מתוך העבודה רץ לעזרת מעפילי „שבתי לוזינסקי" בחוף ניצנים, נצער בין ה„צברים" שהתערבו בין המעפילים, נאבק בחירוף נפש עם הבריטים על החוף ובאניה, בה טעם גם את „מלחמת הגזים", גורש בספק־מעפיל לקפריסין ואחרי שבועים הוחזר ארצה (על פרשה זו בחייו השאיר אחריו יומן־זכרונות). הצטרף לתנועת „המחנות העולים" ו„השומר הצעיר", ובניגוד לרצון ההורים הלך להכשרה מגויסת בהולתא. משחזר משם הוסיף לעבוד ברחובות ושאיפתו היתה להגיע למשק עצמי.

מראשית מלחמת־השחרור שירת בגדוד אחד בחי"ש והשתתף בכל קרבותיו ופעולותיו בדרום: בכפר־אוריה, בית־דגון, לטרון, צריפין, גזר, הראדאר, בפיצוץ הטחנה הגדולה ביזור, הבית הגדול ליד רמלה, הבית הגדול בתל־א־ריש ועוד. לא נענה להשתדלות להחזירו להגנת כפרו, באמרו שכל הארץ מולדתנו והכוחות הצעירים והטובים נחוצים בכל מקום. הכין את אמו להשלים עם כל מה שעלול לקרות לבחור כמוהו בקרבות. ועקרונו המלחמתי היה לשמור על קו־הרוח — לטובת הלוחם והמשימה כאחת — בכל הנסיבות שהן ולירות ולפגוע באויב. כשנשלח אחד מבני מקומו, אחיו של אחד הנופלים, למשימה מסוכנת קפץ והתנדב במקומו. כשנודע לו שחבריו־לשעבר מההכשרה נמצאים בקרבת מקום בגדוד פלמ"ח, ערק אליהם מגדודו, לפני ההשבעה, ונתקבל לשורותיהם בחזי' לטרון. ביום 12.7.1948, בהיותו עם חבורה קטנה ברחוב בלוד למחרת כיבוש העיר, הגיחו לקראתם שני משוריינים, שרק ברגע האחרון, כשהללו כבר כיוונו כלפיהם את התותחים, הבחינו בהם את משוריני האויב. מיכאל נשאר לבדו בחפירה שבצד הדרך והתגונן בנשקו עד שנפל. נקבר ברחיבות. בהיותו בפעם האחרונה עם חבריו ניבא ואמר: „מקרב זה לא אשוב".

כהן מנחם

בן יעקב ובלומה. נולד ביום א' בשבט תרפ"ד (1924) בתל־אביב. למד בבית־ספר „מזרחי" וב„ישיבה" בכפר־סבא, שם היה מדריך פעיל בתנועת „בני־עקיבא" וברבות הימים חבר המתחרת של לח"י. משסיירבו לצרפו למחתרת בגלל גילו הצעיר, הלך והביא עמו רובה, לאות שבגר וראוי להימנות על שורותיה. בכפר־סבא עבד כפועל הקלאי ועזר להוריו. לאחר בריחה 20 מכלואי לטרון נאלץ מנחם לעזוב את המושבה ועבר לעבוד בבית־הדפוס של מחתרת לח"י. הי עבר לתל־אביב כמדריך נוער. פעל בירושלים ובסוף שנת 1946 נשלח לסניף לח"י בחיפה.

עם גילוי נסיון ההתנקשות במפקד הבולשת בחיפה הושם מארב ומנחם נעצר ונשלח ללטרון. שם עשה נסיון נועז לברוח, הצליח לעבור את גדר־התיל ושדה־מוקשים, אך נתפס כשהוא כבר הרחק מן המחנה. עם פריצת כלא עכו היה בין אלו שהוגלו לקניה, ושם השתתף בחפירת מנהרת הבריחה. כתוצאה מכל התלאות והנדודים שעברו עליו חלה בדלקת קרום־המוח ושכב שבועות על מיטת־חליו במחנה־העצורים. עם החזרת גולי קניה לארץ התגייס לצבא. הועדה הרפואית פסלה אותו כמוכשר לשירות פעיל, אך הוא התיצב שנית במקום אחר והערים על הרופאים. נתקבל לפלוגת קומנדו.

נפל בכ"ד בתשרי תש"ט (27 באוקטובר 1948) בקרב על מבואות בית־גוברין. משנפצע בפגז ביקש מחבריו להניחו ולהמשיך במערכה. כשלקחוהו אחר־כך בזחל, נפגע כלי־הרכב בפגז ועלה באש. מנחם הוצא ממנו, אך עד שהובא לתחנת ה„עזרה הראשונה" איבד דם רב ומת. נקבר למחרת בכפר־רורבר. במחברת קראי לו נפתלי, ובשם־חיבה — תוליק.

כהן מרדכי

בן יוסף ופרלה. נולד ב־1896 באיסטמבול שבתורכיה. חונך חינוך יהודי וקנה השכלה תיכונית־מסחרית ואחר־כך עסק במסחר. כדי לתת לילדיו חינוך דתי־לאומי ולהתעורות במולדת ישראל עלה ארצה ב־1934 עם אשתו ושלוש בנותיו. פתח בירושלים בית־מסחר והיה מתון ונענע בהליכותיו.

בפרוץ המאורעות בירושלים, אחרי הכרעת או"ם בסוף נובמבר 1947, בזזו הפורעים את הנותו שבמרכז המסחרי. בגלל גילו לא גויס לשירות בנשק, אך את חובתו בעבודה מילא בכל המסירות. השתתף בסיקול השטח בשייך־באדר להכנת שדה־התעופה ובסלילת דרך בורמה — לפריצת טבעת־המצור על עיר הקודש. באחרונה עבד בציורים בקו הקדמי של עמדותינו באבו־טור ושם נפל מירית צלף ב־23.8.1948. למחרת נקבר בשייך־באדר א'. ביום י"ז באלול תש"י (30.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כהן מרדכי („מוטקה")

בן שמעון וברוריה. נולד ביום 21.1.1929 בתל־אביב. למד בבית־הספר „תל־נורדוי" והצטיין ביחוד בתרגילי הספורט של התלמידים. גמר קורס מסחרי ועבד בכריכת ספרים ואחר־כך במסגרות. חבר ה„הגנה" מגיל 14. השתתף כחבר חי"ש במבצעי המחתרת („ליל וינגייט" וכו'), באימונים ובסיורים, ואחר־כך בהגנה על הגבולות של תל־אביב, בשכונת התקוה ובקרבות אבו־כביר, יזור, סלמה וכו'. שירת בפלוגה ב' של חי"ש תל־אביב, הועבר לגדוד אחד ונשלח למבצע „נחשון", השתתף בכיבוש דיר־מוחיסין, חולדה הערבית, בקרבות ההגנה על השיירות לירושלים, ומשנותקה התחבורה נשאר שש שבועות בירושלים הנצורה והשתתף בקרבות על הקסטל ובפעולות אחרות. נחשב זמן־מה כנעדר. אחרי פריצת המצור, שהשתתף בה בגבורה ובהצלחה, חזר לגדודו והשתתף בהרבה קרבות בחזית הדרום ובפעולות „שועלי שמשון".

בהפוגה א' גמר קורס ל„עזרה ראשונה" וחזר לשירות כחובש פלוגתי. בהתקפה על משטרת עיראק א־סוידאן, בפריצת הדרך לנגב, ניגש לגדר־התיל של האויב כדי להציל הבר פצוע, שנשאר תקוע שם בעת הנסיגה, ושם נפגע ונפל בל' בתשרי תש"ט (2.11.1948). גופתו נמצאה רק אחרי שמונה חדשים והצי והועברה לקבורה בנחלת־יצחק ב־11.7.1949.

כהן משה־חיים

בן יעקב וויפה. נולד ב־13.5.1931 בזכרון־יעקב. לאחר שסיים את בית־הספר העממי למד בבית־ספר מקצועי בחיפה ועבד בחשמלאות. שם הצטרף ל„הנוער העובד" ול„הגנה" ושירת בה משלב גדנ"ע ואילך. ולפי סיפורי חבריו היו אהבת המולדת והנכונות להקרבה תוכן־חייו העיקרי.

באמצע ינואר 1948 הקדים את בני־גילו והתנדב לפלמ"ח. שירת בחטיבת „הראל" באחד הגדודים. אחרי השתתפותו בקרב הראשון, ליד חולדה, בו נפלו כמה מבחורינו, גרם דאגה למפקדו כשלא חזר עם האחרים. כשחיפשו אחריו מצאוהו מפגר והולך בכבדות תחת כובד מכונת־היריה שנשא על כתפו. לשאלת המפקד אם אינו חושש לחייו, השיב שבחורים כמוהו ישנם לאלפים, אך המכונה היא אחת ויחידה. השתתף בליווי שיירות לירושלים, עבר בירושלים קורס לחבלנים והתנדב לפעולות־חבלה נועזות. השתתף בכיבוש הקסטל, בקרבות שייך־ג'ראח וקסטון, יצא לחזית לטרון ושם נפל ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948). ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כהן משה („אלתר")

בן דוב והניה. נולד ב־15.2.1925 בצפה. גמר בית־ספר עממי והתחיל לעבוד. אביו הטייח לימד אותו את מקצועו והנער התמחה בו והיה לעזר לאביו ולתמיכה במשפחה. גדל לעלם בריא וחזק ביותר. היה בעל מזג שקט, אך מאז פרוץ המאורעות התלקחה בקרבו איזו אש עצורה. כולו אמר נקם בפורעים, ותמיד ביקש את התפקידים המסוכנים ביותר.

ביום גשת מגיני צפת העברית ליציקת קיר־מגן לפני בית־בוסל, אמרו אחדים „לדפוק" את הקרשים לפיגום לשם יציקת הביטון, והעבודה הזאת צריכה היתה להיעשות בחוץ, בשטח פתוח לכדורי הצלפים. הוא התנדב לתפקיד והקריב את עצמו ביודעים. בעבודה זו נפגע ונפל ב־7.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בצפת.

כהן משה

בן ראובן ופרידה. נולד ביום 4 בדצמבר 1928 באלכסנדריה של מצרים. למד בבית־ספר יהודי ובגימנסיה. הושפע מהמגע עם החיילים הארצישראליים ומתנועות־נוער ציוניות, וביחוד מפעולות המחתרת בארץ למען השחרור. בפברואר 1947 העפיל ארצה ברכבת והוא אז עדיין הלמיד המחלקה האחרונה של הגימנסיה העברית־צרפתית. התפרנס בארץ מעבודת שכיר־יום. הצטרף לתנועת המחתרת של אצ"ל ובחורף תש"ח השתתף בפעולותיה המלחמתיות נגד הערבים באזור תל־אביב וביהוד בכיבוש מנשיה שביפו.

אחרי הכרזת המדינה ופלישת צבאות ערב הצטרף עם חבריו לצבא ההגנה לישראל. הצטיין בקרבות בקור־רוח ובאומץ, וביחוד אהב את סיורי־הלילה. בכיבוש יהודיה נלחם בגבורה ובסמוך ביה"ס הסתער על משוריין עיראקי, בשמעו שאחיו במצרים, שלפני המלחמה ציפה שיבואו בעקבותיו, נאסרו באשמת ציונות, הפנה עיקר זעמו נגד המצרים. ביקש להיפגש עמהם בקרב והבטיח: „אני כבר אסדר אותם". כשהועבר לגזוז לוחם בחזית הדרום ניתן לו מבוקשו. שם נלחם בחמת־זעם נגד המצרים ושם נפל ליד משטרת נגבה ב־3.11.1948. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג.

כהן משה

בן נסים ורחל. נולד ב־1919 בחלב שבסוריה. נצר למשפחה סלוניקה הגודעת. למד תורה בבית־המדרש ולימודים כלליים בבית־ספר. בן שבע נתיתם מאמו, נשא את סבלו בשקט והמשיך ללמוד עד שסיים את בית־הספר בהצטיינות. בן 13 העפיל ארצה ולאחר זמן־מה נתקבל לעבודות פקידות בחברת זינגר בתל־אביב. בן 18 נשא אשה, אך לא נתברך בילדים. על צער זה נוספו לו גם קשיים חמריים, אך קיבל אותם באהבה. היה מצניע לכת והיה מאושר שזכה לחיות בארץ־ישראל.

התיצב להגנת המולדת עוד לפני הגיע תור גיוסו ובהגנת הדרך לסג'רה נפל ליד בית־קשת ב־6.5.1948. נקבר בבית־קשת.

כהן משה

בן יחיא וחנה. נולד ב־1919 בירושלים. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך יצא לעבודה. הצטרף להסתדרות „הנוער העובד" ול„הגנה" ובשנות המהומות, מתרצ"ו ואילך, השתתף כנוטר מתנדב בהגנה על קרית־ענבים. למד נהגות ועבד בה. שלושה שבועות אחרי פרוץ מלחמת־העולם השניה התנדב לצבא הבריטי ושירת בפלוגה הארצישראלית 462 של חיל־התחבורה, נדד עם הפלוגה דרך מצרים והמדבר המערבי עד איטליה. בטוברוק נשלח לפוצץ מחסן־נשק גרמני, נכוה בכל גופו ובנס ניצל מעיוורון. הועלה לדרגת לנס־קורפורל. כשטבעה האניה שהסיעה את פלוגתו למלטה והוא ניצל, נשלח ארצה לחופשה ונשא את ארוסתו לאשה, ובמשך הזמן נולדו לו שתי בנות. אחרי מות הוריו שוחרר בנובמבר 1944 מהצבא וחזר לעבודתו כנהג אזרחי.

ב־4.5.1948 התגייס לצה"ל, נלחם באומץ להגנת ירושלים ונפל בהגנה על רמת־רחל ב־11.7.1948. למחרת היום נקבר בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר למנוחת להר־הרצל בירושלים.

כהן משה

בן רחמים ואסתר. נולד בשנת 1924, ב־4.3.1948 נפל בקרב על־יד עטרות וכעבור יומים הובא לקבורה בסנהדריה בירושלים. ב־6.9.1951 הועברה גויתו להר־הרצל בירושלים.

כהן משה

בן סעדיה ונדרה. נולד בשנת 1932, בערך, בעיר משב אשר בתימן. בשנת 1943 עלה ארצה. למד בבית־ספר עממי בירושלים. משהגיע לגיל עבודה נעשה פועל ועבד בענף האריגה. עלם רציני ומסור לביתו, לעבודתו ולעמו.

למלחמת־השחרור התנדב בהתלהבות. צורף לחטיבת „גבעתי" ונשלח להגנת הנגב. נפל בקרב על נגבה ביום 22.10.1948. הועבר למנוחת בנחלת־יצחק ב־23.1.1951.

כהן משה־זאב

(„מוהנדס" בפי ערביי צפת)

בן מאיר וזהבה. נולד ביום א' באדר תרפ"ד בצפת למשפחה ותיקה ומושרשת בעיר מדורות. למד בבית־הספר „אליאנס" ובגימנסיה „חינוך" בצפת. חיבב ביחוד את המתימאטיקה ובמשך שנים היה עוזרו של המהנדס העירוני ונשתבח בעבודתו הדייקנית. גם הערבים, אשר לרגל עבודתו הכיר את ישוביהם, כיבדוהו למרות גילו הצעיר. חיבב מוסיקה קלאסית ובשעות־הפנאי הרבה להקשיב וליהנות ממנה הנאה עמוקה. אהב את עירו צפת וכחבר מחברת ה„הגנה" הקדיש את מיטב יכלתו למנוע הישנותה של חרפת טבת תרפ"ט. לרגל עבודתו היטיב להכיר את הטופוגרפיה של הגליל העליון. בידיעותיו אלה השתמש בחדשי החורף תש"ח לסיורים, לחסימת הדרך בפני האויב, לתכנון פעולות נגד קניו ולהוראת הדרך לביצועו. הוא אשר הכין את המפה הטופוגרפית של העיר העברית על כל ציוניה בשעת ההכנות לכיבושה ותכנונו. הלך בראש הלוחמים בכיבוש סאסא. ראשון היה בפעולה של זריעת מוקשים בעין־טיבה, בקרב ההרייה והפצצת דרך נסיגת הערבים מסביבות צפת. היה חבר טוב ומסור ומוכן לעזרת הזולת. סייר וחבלן מעולה. היה שופע אומץ ומשפיע מרוח זו על כל בני החבורה.

מאז 29 בנובמבר 1947 לא ישן בבית והיה מפקח מדי לילה על עמדות־השמירה בתוך העיר ובגבולותיה. משיצאו הבריטים והפקידים את קומץ היהודים לים הערבי שמסביב, היה זאב אחד מאותם יחידי־סגולה שידעו לעודד את המגינים המעטים לא רק בדיבור אלא בפעולות בראש הלוחמים בעמדות הקדמיות והמסוכנות ביותר ולהפיח בהם מבטחונו ומשקשו הנפשי אמונה בנצחון. כך הוליך אותם להסתערות על המצודה, בה נפל תוך כדי קרב ביום 5.5.1948 ואנשינו הוכרחו לסגת מפני האש הקטלנית ולהשאיר את גופתו בידי האויב. כעבור ימים אחדים נעקר האויב מכל העיר והסביבה וגופתו של זאב נמצאה וקבל צפת המשוחררת ליוה אותה בכבוד צבאי למנוחתה האחרונה לבית־הקברות בצפת.

כהן משה

בן יצחק ולאה, ממתישבי המושבה כנרת. נולד בט"ו בתשרי תרע"ה (1914) ביבנאל. היה מהבנים הראשונים של גוש עמק הירדן. למד בבית־הספר העממי בכנרת וביבנאל וסיים בטברית. מילדותו התמצא, מתוך הסתכלות בלבד, במכונאות, בחשמלאות ובנהגות. ידע לפרק מכשירים מורכבים ולהרכיבם שוב. המציא שכלולים בכלי־המשק המורכבים ובמלחמה בגבים ובמויקי הצמחים. בגיל מבוגר, כשהיה זקוק לבית־דירה לאשתו ולשני בניו, הקים את ביתו ובנין המשק שלו בכנרת בתכנון עצמי ובעבודה עצמית, להשתוממותם הרבה של אנשי מקצוע. בשל סגולותיו בנדיבות־לב, בכוח גופני, בשכל ובאומץ — ראו בו בני גילו את מנהיגם. בן 14 תפס את הנגב הערבי סלימקה, שהמבוגרים אך קבול קבלו על העלוליו. בן 15 מילא תפקידים אחראיים בשמירה ובהגנה. בימי מהומות תרפ"ט, ועוד קודם לכן, היה אחראי לנשק שנשאר במושבה מימי מהומות 1921. עבד במשק ההורים והיה מפעיל את הנוער המקומי בשמירה. בן 19 הלך לעבודה מקצועית בתל־אביב, אך לא יכול להסתגל לחיי העיר וחזר לעבוד במשק, שהיה אז במצוקה. ידע את לשון הערבים ונימוסיהם ולימדם לכבד את הכוח והאומץ היהודי. במהומות תרצ"ו—תרצ"ט היה מפקד בחי"ש, פעיל בהגנת חניתה וב„פלוגות־הלילה" של וינגייט. הצטרף לקבוצת „בתלם" בימי הכשרתה בחוות כנרת ועלה עמה להתנחלות בעין־גב. שימש שם כמוכתר ועזר לקיים יחסים תקינים עם ערביי הסביבה הפרועה והיה שם לעזר בעבודות מכונאות ובהדרכה בדיג ובהגנה. בהיותו נקלע בין שני קטבי משיכה, לחיי קיבוץ ולמשק פרטי, הזר לכנרת ושוב לעין־גב, ולבסוף נשאר נאמן לדרך האבות והתישב בכנרת. עם יסוד הפלמ"ח עזב את ביתו ומשפחתו ועזר לידידו יגאל ידין מכפר־תבור בגיבוש הכוח העברי החדש. בימי סכנת הפלישה מצד סוריה הוישאית השתתף בביצור גבולות הצפון וכניסת כוחות־הברית לסוריה, ובימי סכנת אל־עלמיין ירד לנגב לעמוד שם בפרץ. בקשריו עם הערבים, שכיבדוהו בשל חכמתו וגבורתו וביקשו עצותיו בעניניהם, רכש מהם במשך השנים נשק בשביל ה„הגנה", התקין „סליקים" והיטיב לשמור עליהם. וכשבא צבא בריטי לחפש נשק ניהל פעולה כבירה של הצתת שדות, התיצב באומץ ובכבוד לפני המפקד והצליח לסלק את סכנת גילוי הנשק והחרמתו.

בחורף תש"ח יצא לפעולות בגליל, למעשי תגמול בסביבה ולפגיעות בתחבורה הערבית. וכשערביי כפר סמוך, שאחד מהם היה מספק לו נשק וידיעות בשביל ה„הגנה", עזבו את המקום, סיפק להם עגלות ומנע כל פגיעה בהם וברכושם. השתתף באומץ רב בהתקפה על צמח. יצא לעזרת קיבוץ „גשר" המופצץ והנצור וניהל את הגנתו וכן את המשא־ומתן עם אנשי עבדאללה בדבר הפסקת האש. תפקיד חשוב היה לו בהוצאת הילדים מקיבוץ גשר ובהדיפת הלגיון הערבי שפרץ לשם. ממחרת הכרזת המדינה אמר להצטרף לפלמ"ח שהיה עדיין קשור אליו, אך מיד נזדמנה לו „עבודה" בהגנת עמק הירדן מפני הפולשים הסוריים. הטיל את עצמו בכל הלהט והמסירות לקרבות צמח—דגניה, נטל על עצמו את הפיקוד בגזרות המסוכנות ביותר במאבק שבין השריון והאדם. באיומי־אקדח ובגערות על הנחשלים והנסוגים ובהסברות ובמופת אישי מנע רפיון־ידים ונסיגות מבוהלות („רבים הנופלים בין הבורחים מאשר בין העומדים במערכה" ; „רק פעם אחת מת אדם, והמולדת צריכה לחיות" — קרא לנפחדים). גבותיו נחרכו מפגיעת כדור בשעת סיור בסביבת חניתה ובקרב על צמח נפצע במצחו מרסיס פגז, אך הוא הוסיף לפקד, להילחם ודרש זהירות מאחרים והוא עצמו התהלך בקומה זקופה לראות ולפעול גלוי־עיניים, וכך נפגע מכדור אויב ונפל בצמח ביום 20.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת בכנרת. משקי עמק הירדן הוציאו הוברת לזכרו. אחרי נפלו הועלה לדרגת סרן לפי פקודת מטכ"ל.

כהן נחמן־צבי

בן משה. נולד בשנת 1921. נפל במשלט על־יד סג'רה ב־9.7.1948. הובא לקבורה ב־20.7.1948 בכפר־תבור. ב־22.6.1950 הועברה גויתו לנחלת־יצחק.

כהן מתתיהו

בן יוסף ומרים. נולד ביום ג' במנחם־אב תרפ"ה (1925) בשושן הבירה בפרס. בהיותו בן חמש עלו הוריו לארץ והתישבו בירושלים. למד בתלמוד־תורה „אור חיים" ובבית־הספר „דורש ציון". מוריו ומחנכיו ראו בו נער בעל מידות טובות ובעל כשרונות. משגמר את בית־הספר פנה לעבודה. היה נהג ופירנס גם את אמו שנתאלמנה ואת אחותו. בימי המצור על ירושלים התנדב עם מכוניתו לשיירות האספקה. גייס לפעולה זו גם את אחיו דויד ויהדיו פרצו פעמים מספר את שרשרת האויב והצליחו לספק מזון ומים לתושבי ירושלים הנצורה.

בהתחלת ההפוגה הראשונה, ביום 19.6.1948, נסע בשיירה לתל־אביב

להביא מזון. כשנעצרה השיירה בשער־הגיא כדי להיבדק על־ידי אנשי או״ם, ירד מהמכונית ונפצע ממוקש. רגלו נתרסקה ולמחרת מת. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים. אחיו חלה מרוב צער ומת כעבור שנה. השאיר אחריו אשה ותינוק.

כהן נחום

בן יצחק־משה ושרה־רבקה. נולד ב־29.6.1913 בוארשה, בירת פולין. גמר בית־ספר עממי ועבד בעבודות שונות. ב־1938 העפיל ארצה. ניסה את מזלו בעבודה במקומות שונים ולבסוף הסתדר בעבודה קבועה בחברת „של״ בחיפה. נשא אשה ונולדה לו בת.

מילא את חובתו כחבר ותיק של ה„הגנה״ ובחורף תש״ח השתתף בשמירה ובפעולות נגד האויב. באחרונה השתתף בכיבוש חיפה ונפל בקרב על גשר רושמיה ב־28.4.1948. הובא לקבורה בחיפה.

כהן נחמיה

בן מרדכי וצילה. נולד ב־22 בחודש יולי 1924 בירושלים. בשנת 1932 נתיתם מאביו והוכנס לבית־היתומים „דיסקין״. שם גמר בית־ספר עממי, למד את מלאכת נגרות הרהיטים. כשעזב את המוסד עבד במקצוע זה, אף השתכר יפה. עוד בצעירותו הצטרף ל„הגנה״ והשתתף בפעולות המחתרת. בשנת 1943 התגייס כחבר פעיל לפלמ״ח. היה בהכשרה מגויסת באשדות־יעקב והשתתף בפעולות נגד השלטון הבריטי בשרונה: פיצוץ „הגשרים״, העלאת מעפילים ועוד. היה בין אסירי ה„הגנה״ שנשלחו למחנה־המעצר ברפיח.

במלחמת־השחרור נלחם בחזית ירושלים. השתתף בפריצת הדרך עד שער־הגיא וכיבוש משלטים בסביבה. בפי חבריו נקרא „המקלען״ בה״א הידיעה. נפצע בפריצת הדרך לעיר העתיקה, אך ניצל בנס. חזר הביתה לחופשה קצרה, אבל לא בקשות המשפחה ולא התנגדי ארוסתו השפיעו עליו להמתין לפחות עד שיחלים כליל. יצא שנית לחזית. השתתף בהתקפה־נגד על גבעת הראדאר, שעל־יד מעלה־החמישה, לאחר שהמקום נכבש על־ידי הלגיון הערבי, ומפעולה זו לא חזר ב־26.5.1948. נקבר בקרית־ענבים.

כהן נחמן („יוסף־איבן״)

בן יוסף והניה. נולד ב־2.4.1928 בצ׳כוסלובקיה. לשון־האם שלו היתה הונגרית, אך נתחנך ליהדות מפי מלמדים באידיש ולפטריוטיות צ׳כוסלובקית ב־8 כיתות של בית־ספר עממי ברוסינית ובצ׳כית, ואחר־כך התחיל ללמוד מסגרות. משהוחזר האזור לשלטון הונגרי סבל מנעוריו בגלל ההפלות האנטישמיות, וכשגברו הרדיפות מצד הנאצים ובעלי בריתם ההונגרים הצליח להיראות כהונגרי ונתקבל כחבר לארגון האנטישמיים „צלב־החץ״ כאריי טהור ופעל בו במחתרת עד לגירוש הנאצים מהאזור. הוריו ומרבית משפחתו נלקחו כשאר היהודים למחנה אושביצים וממנו לא שבו. אחרי המלחמה ניסה להוסיף ולעבוד במקצועו, אך לא יכול להתחפש כבן הארץ שהפקירה את משפחתו ועמו להשמדה. עלה ארצה מצ׳כוסלובקיה בשנת 1945. הצטרף לגרעין „היוצרים״ בכפר־מסריק ועבד בו.

בפברואר 1948 התנדב לצבא ההגנה לישראל ונפל ב־27.3.1948 בשיירה שניסתה להגיע ליחיעם. ב־29.3.1948 הובא למנוחת־עולמים בנהריה.

כהן נסים

בן עזרא ורחל. נולד ביום י״א בתמוז תר״ן (1930) בפתח־תקוה. למד בבית־ספר עממי, עבד כמסגר ותמך במשפחתו. היה חבר „התנועה המאוחדת״ בפתח־תקוה. התגייס לצבא ההגנה לישראל ב־1 במאי 1948 וכלוחם אנטי־טנקי מהגדוד הראשון של הפלמ״ח, בהשתתפו בפעולות בגליל העליון, נפצע בקרב מלכיה. לאחר שהבריא חזר לגדודו, שעבר אז לחזית לטרון. בימי ההפוגה הראשונה השתתף במסירות רבה בליווי שיירות לירושלים ובשמירה על משלטי אזור לטרון.

באחרונה השתתף במבצע „דני״ ונפל במערכת אל־בורג׳, באזור לטרון, כמה שעות לפני התחלת ההפוגה השניה, ביום 18.7.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י״א באדר תש״י (28.2.1950).

כהן נסים

בן פינחס וחנה. נולד בשנת 1920 בעדן, תימן, חונך חינוך מסורתי ולמד ב„חדר״. כנהוג בעדתו, עלה לארץ בשנת 1942 והתישב בפתח־תקוה. הצטרף ל„הפועל המזרחי״ ועבד במשך שלוש שנים במחנית הצבא הבריטי, אחר־כך נכנס לעבודה קבועה בבית־החרושת „המרצף״, פירנס את משפחתו בכבוד ומשכרו הפריש מדי חודש בחדשו סכום לפרנסת הוריו בעדן. איש שקט ונוח לבריות, אוהב שלום ורודף שלום.

חבר ה„הגנה״ מאז עלייתו ארצה. היה מגוים גיוס חלקי ומילא תפקידי־שמירה שהוטלו עליו עם תחילת המלחמה. בפעם האחרונה נקרא לצאת לשמירה אחרי יום עבודה קשה ומיגעת. נפרד מאשתו, חילק סוכריות ומגדנות בין הילדים, נשק להם ויצא למשלט, כשנפסק הקשר הטלפוני בין משלטו והמשלט השכן, המרוחק ממנו כדי 600—700 מטר, הוטל עליו להעביר קשר. צרור כדורים ממקלע פגע בו והוא נפל בדרך, ליד ראש־העין, ביום 19.11.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה ב־21.11.1948. הניח אחריו אשה בהריון ושלוש בנות קטנות.

כהן נעים

בן נסים ואסתר. נולד ב־1914 בבירות שבלבנון. ב־1940 עלה לארץ כ„בלתי־לגלי״ והתישב בטבריה. היה נשוי ואב לשני ילדים. ב־1941 התנדב לצי הבריטי, נפל בשבי הגרמנים באי כרתים והיה שבוי בגרמניה כחמש שנים. משחזר היה פעיל בארגון העליה מסוריה ומהלבנון. הגן על העיר העתיקה בטבריה ושירת במשלטים שונים וב„גדוד הירדן״, מששוחררה טבריה מהאויב הפנימי, אמר למפקדו שחיבב את נעים והוקירו: „עד עתה הגינונו על בתינו ומשפחותינו, אבל מהיום עלינו לשמור על העיר מרחוק, למען לא יחזור האויב״. בתום־לב ובמסירות הלך לכל אשר נשלח: לנקום נקמת עמו, לגאול פזורי־גולה, להגן מקרוב ומרחוק על עירו שאהב. כאשר נדמה היה כי הגה הגיע למנוחת־מה, נקפדו חייו הצעירים באופן טראגי.

בערב ראש־השנה תש״ט (3.9.1948) נסע לחופשה מהמשלט בסוסיתא לחוג את החג עם משפחתו וסמוך לביתו נדרס על־ידי מכונית־משא ומת לאחר שעה קצרה בבית־החולים. נקבר בטבריה. ילדו השני נולד אחרי מותו.

כהן נעים

בן דויד וסולחה. נולד ב־1922 בבגדד, בירת עיראק. למד ב„תלמוד־תורה" של הקהילה ואחר־כך עבד בחייטות. ב־1947 העפיל ארצה בדרך היבשה, בתקוה למצוא מקום אחיזה למשפחת בית אביו שהתכוננה לבוא אף היא אחריו.

במלחמת־השחרור הצטרף לגדוד אחד של כוחות אצ"ל. השתתף בכיבוש יהודיה ונפל בשעת התקפת־הנגד של העיראקים ב־4.6.1948. הועבר למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בקרית־שאול ב־6.5.1952.

כהן פינחס

בן ישעיהו ושרה. נולד ב־1928 בעיר מארעש, תורכיה. למד שם ב„תלמוד־תורה" ואחר־כך התחיל לעבוד בעבודות שונות. ב־1944 עלה ארצה ועבד כפועל בפרדסי השרון.

שבועות מעטים אחרי פרוץ מלחמת־השחרור התנדב להגנת המולדת ושירת באחד מגדודי חי"ש. עבר את טבילת־האש הראשונה בפריצה לכפר ביאר עדאס ואחר־כך השתתף בקרבות שונים, ובאחרונה בחזית לטרון. שם נפל ב־26.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

כהן נתן

בן חיים והניה. נולד ביום ה' במנחם־אב תרפ"ו בפתח־תקוה. למד בבית־הספר „שארית ישראל" ואחר־כך בישיבת הרב עמיאל בתל־אביב. המשיך את לימודיו בבית־המדרש למורים „מזרחי" בירושלים. משחר ילדותו רדף שלום. בראותו ילדים מתקוטטים לא היסס הרבה, ניגש והפריד בין הנצים. הוקיר והעריץ את הוריו הערצה מיוחדת. אדיב ושקט. חבר ה„הגנה" היה ועם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתיצבים לשירות. השתתף בקרבות באזור השפלה, תל־ליטוינסקי, כפר־סבא הערבית, טנטורה, קאקון, טירה. שירת באחד הגדודים (הפלוגה הדתית) בחטיבת „אלכסנדרוני". הועבר לנגב והשתתף בכיבוש באר־שבע. הביתה כתב: „העיר באר־שבע אשר בה לחמו אברהם ויצחק נגד אבימלך לפני אלפי שנים, נגאלה שוב על־ידי בניהם".

נפל בקרב כיס פלוג'ה, בעיראק אלמנשיה, ביום 28.12.1948. היה קבור בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

כהן פינחס

בן זאב ורינה. נולד ב־21.4.1930 בקיבוץ תל־יוסף. ב־1933 עברו הוריו להתנחלות במושב עין־ורד. שם למד בגן־הילדים ואחר־כך — עשר שנים בבית־הספר המשותף לגוש תל־מונד. היה נער מפותח ובעל כשרון בלימודים, אך מילדותו העדיף את העבודה המעשית בחקלאות על כל לימוד ועיון והתמסר כליל לפיתוח משק הוריו והגיע בכך לשלמות כזו, שאביו החקלאי הותיק והמנוסה סמך עליו ונשמע לעצותיו ולהוראותיו. על שעות־עבודתו הרגילות הוסיף עבודת־חוץ ובעמל קשה הניה פרדס מוזנח לתנובה מהודשת, ושאיפתו היתה להביא את משק הוריו לשיא השכלול שקבע מראש בחזונו ואחר־כך ישתחרר „לעשות לביתו" ולהשתלם בהשכלה גבוהה. בינתים הסתגר בתוך עצמו לבל יבזבז זמן יקר בשיחה בטלה, והיה ממעט בשיחה ומרבה בעבודה. אך כבן המולדת מילא את חובתו בגדע"ע ובפל"ם של הנפה ובמסיבות רעיו בשירותו זה חרג מקליפתו הנוקשה והצטיין בחריפותו ובשנינותו.

בתוך תש"ח השתתף בפעולות המגן והקרב של יחידתו. באחרונה יצא לקרב על טירה שבשרון, שם נפל ב־13.5.1948.

כהן עקיבא

בן יעקב־מאיר וחוה. נולד ביום כ"ג בסיון תרפ"ד (1924) בעיר העתיקה בירושלים. למד בתלמוד־תורה „עץ־חיים" ואחר־כך בסמינר של „המזרחי". היה מסגר־מכונן. בשנת 1943 הצטרף ל„הגנה" ושירת ביחידת פלמ"ח בבארות־יצחק ובביריה. שם נאסר יחד עם חבריו, נדון למאסר 4 שנים, ישב בבית־הסוהר בעכו, הועבר לבית־הסוהר המרכזי בירושלים ושוחרר כעבור שנה ומחצה. אחרי שחרורו עבר לקיבוץ נען ועבד במסגריה. עם פרוץ המאורעות היה בין חברי הקיבוץ שהתגייסו לצבא. לאחר שנפל אחיו הגדול חבקוק בשיירת „הדסה" (ד' בניסן תש"ח) הצליח להגיע לירושלים כדי לנחם את הוריו השכולים. אך כיון שהבירה נותקה משאר חלקי הארץ לא יכול לחזור לקיבוץ והתגייס לפלוגה אחרת בירושלים. נשלח לכביש ירושלים—תל־אביב ונפל במשלט דיר־איוב, ליד שער־הגיא, ביום 7.6.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

„העיקר עלינו להיות חזקים ויודעים לספוג מכה ולהמשיך במלחמה בראש מורם, כי על חללי מלחמה אין סופדים, והן זוהי מלחמה על הכל ולמען הכל ומכאן כוח עמידתנו בשער..." (ממכתב להוריו מי"ט באדר א' תש"ח).

כהן פרחי

בן יחיאל ויונה. נולד ב־11.11.1925 בקהיר שבמצרים. הגיע לארץ בסירת־מעפילים בשנת 1933. למד בבית־ספר עממי בתל־אביב. למד את מלאכת הריצוף ועבד בה. הצטרף בנערותו למחתרת לח"י, התאמן מהר ותבע בתוקף שישתפוהו בפעולה קרבית. נתפס בשעת פיצוץ בתי־המלאכה של הרכבת בחיפה ונדון למות. פסק־הדין הוחלף למאסר־עולם. בהיותו בבית־הסוהר בירושלים השתלם בלימודים, הוסיף ידיעות ובגר מבחינה חברתית. בסוף 1947 הצליח לברוח מבית־הסוהר דרך מנהרה ולהצטרף שוב לארגונו. פעל בעיקר כמדריך, והוכשר לכך הודות לאהבת־האדם שקיננה בלבו יחד עם רוח להיטה ללא חת. במחתרת היה ידוע בכינוי „בני".

כשהתגייס עם לח"י לצה"ל צורף לחטיבת הפשיטה והשריון, גדוד הקומנדו. השתתף בכל הפעולות של הגדוד במרכז, בדרום ובנגב. נפל בעוג'ה־חפיר ביום 26.12.1948. היה קבור בחלוצה. ביום כ"ג בתמוז תש"ט (20.7.1949) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

כהן צבי

בן זאב. נולד ב־1902 בדזיגובקה שבאוקר־אינה, בה שימש אביו ברבנות. נתיתם בילדותו. למד ב„חדר" וב„ישיבה" והוסמך להיות מורה־הוראה. אחר־כך עבר לליטודי־חול ועמד בבחינה אכסטרנית בגימנסיה. עלה ארצה ב־1920. עבד כפועל בסיתות אבנים (השתתף בבניית ארמון האמיר עבדאללה ברבת־עמון). עבר לעבודה בפקידות ולמד בבית־הספר הממשלתי למשפטים, הוסמך לעורך־דין ועבד במקצוע זה בירושלים. התמסר לעבודת־מחקר במדע המשפט העברי והוציא ספר־קובץ פסקי־דין של בית־הדין העליון.

מילא את חובתו ב„הגנה", ובמלחמת־השחרור שימש בתפקיד מפקד אזור. בשירותו נפגע מפגז ונפל ב־25.5.1948. למחרת נקבר בשייך־באדר א' וב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אשה ובן.

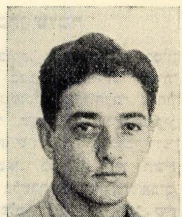
כהן צבי

בן אליעזר ורחל. נולד ב־23.3.1928 בבנדין אשר בפולין. בילדותו ניתכו עליו תלאות הכיבוש הנאצי. הובל ברכבת סגורה למחנה־השמדה, קפץ ממנה וברח. נתפס ושוב נמלט. נדד ממחנה־מות למשנהו ותחנתו האחרונה בדרך זו היתה במחנה בוכנוואלד. גם שם התענה קשה, אך ברצון־חיים כביר התגבר על הכל והחזיק מעמד. אחרי השחרור עבר לאיטליה וב־1945 העפיל לארץ־ישראל באניה „מטרוואה". ממחנה עתלית הגיע ישר לכפר־הנוער בן־שמן. קטן, רזה ותשוש, ובחדשים מעטים התפתח לעלם בריא וחסון. למד ועבד במשק והתמחה ביחוד ברפתנות. הצטרף לגרעין „הנוער העובד" שיצא להכשרה מגויסת לדגניה א' (קבוצת „החולים"), ונשתבח בטיב עבודתו במשק, אך המצב בארץ הכריחהו לעבור לפעולות ה„הגנה".

מראשית מלחמת־השחרור השתתף בפעולות הפלמ"ח ובקרבותיו בגליל העליון המזרחי. השתתף בהגנת עין־זיתים וצפת היהודית בעודה במלכודת ערבית־בריטית. בעמדו על המשמר ליד המחסום לפני החלק הערבי נפצע בבטנו מכדור צלף ואחרי ששה ימי יסורים בבית־החולים מת ביום 24.3.1948. נקבר בבית־הקברות הצבאי בצפת.

כהן צבי

בן יחזקאל וכתרן. נולד ב־1922 בעיראק. למד ב„תלמוד־תורה" של הקהילה ובגימנסיה ואחר־כך עבד בפקידות. ב־1945 העפיל ארצה בדרך היבשה ונכנס להכשרה חקלאית בקיבוץ נען כדי להתנחל עם חבריו במשק חקלאי קיבוצי ולעבוד בחקלאות. משבאה אמו ארצה הוכרח לבקש לו עבודה מחוץ לקיבוץ כדי לפרנסה, ואחרי לבטים רבים מצא לו עבודה קבועה במחנה צבאי בריטי ומחמת מעמסת העבודה ודאגות הפרנסה לא יכול להתמסר כחפצו להשתלמות נוספת.

במלחמת־השחרור הצטרף למגינים והשתתף בפעולות שונות. נפל ב־9.5.1948 בבית־עגן שבירושלים. היה קבור בסנהדריה. ביום ט' במרחשון תשי"ב (8.11.1951) הועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים.

כהן ציון

בן אברהם ושרה. נולד ב־1923 בירושלים. גמר בית־ספר עממי וקורס להנהלת פנקסים, ועבד בפקידות. שירת שנתים בגדוד־רות.

במלחמת־השחרור גויס ושירת כפקיד בלשכת הגיוס בתל־אביב. חלה באפנדיציט ואחרי שני ניתוחים בבית־החולים הממשלתי מת ב־7.1.1949. למחרת היום הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

כהן רפאל („פוליק")

בן דוב וזהבה. נולד ב־10.3.1918 בוארשה, בירת פולין. נצר למשפחת רבנים. עלה לארץ עם הוריו בשבט תרפ"ה. למד בגימנסיה „בלפור" בתל־אביב. היה מדריך נוער. שהה זמן־מה בקיבוץ. מנעוריו פעיל ב„הגנה". משנת תרצ"ח למד באוניברסיטה העברית במכון למתימתיקה והוכתר כעבור ארבע שנים בתואר מוסמך למדעים. היה מנהל בית־תרושת לבורסקאות בכפר־חסידים שבעמק זבולון.

מראשית מלחמת־השחרור התנדב לקורס מ"כ באלונים. השתתף בקרב רמת־יוחנן והיה במשוריין שהשתתף בפעולות לשחרור חיפה. לאחד מידידיו בחוץ־לארץ כתב: „החיים העמידונו בפני ברירה: למות או לכבוש את ההר — והנני מאמין כי נכבוש את ההר!" נפל בשעת כיבוש בית הגג'אדה בחליפה — ואדי־רושמיה בחיפה — אחרון הנופלים בשחרור חיפה, ביום 22.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

כהן רצון („רבנו")

בן נתן ושפרה. נולד ב־1928 בתימן. ב־1931 עלה עם הוריו לארץ והתישבו בתל־אביב. בגלל מצבה הדחוק של המשפחה לא יכול לסיים חוק לימודיו בבית־ספר ובעודו נער יצא לעבודה כפועל בלתי־מקצועי. שירת שנים אחדות במחתרת אצ"ל ובחורף תש"ח בכוחותיה הלוחמים. השתתף בפעולה ליד קסטינה, בקרב על יפו, ובאחרונה במערכה של אצ"ל על רמלה. שם נפל ב־11.6.1948. הועבר למנוחות בבית־הקברות בקרית־שאול ביום י"ב בסיון תשי"ב (5.6.1952).

כהן שאול

בן יוסף ואסתר. נולד בכ"א במרחשון תרפ"ו באור־כשדים (אורפה) שבתורכיה. בהיותו בן שנה מת עליו אביו. אמו עלתה ארצה, לירושלים, ועמה — ילדיה, בן שש שנים היה שאול כאשר הוכנס לבית־היתומים „דיסקין" אשר בירושלים. שם למד תורה וגם מלאכת המסגרות. בהיותו בבית־היתומים אהב לטפל גם בגינה. היה קל תפיסה, ממושמע ואחראי. שמר אמונים לערכי המסורת שעליהם התחנך. בשנת ה'ש"ג עזב את המוסד והחל לעבוד במקצועו ולחיות מיגיע כפיו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נפצע בנוטר־דם. שכב ימים מספר בבית־החולים האנגלי ושם מת ב־18.6.1948. נקבר בסנהדריה בירושלים. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־24.4.1952.

כהן שבתאי

בן יוסף וצביה. נולד ב־1932 בסוריה וב־1934 עלו הוריו לארץ והתיישבו בירושלים. סיים שש כיתות של בית־ספר עממי ואחר־כך החל לעבוד בחייטות. חבריו משבחים את מידותיו הטובות, את נכונותו לעזרת הזולת ואת שאיפתו הלוהטת לראות את המולדת חפשית מעול זרים. הצטרף לגדנ"ע והשתתף בפעולות ובאימונים.

בהיותו מפותח בגופו למעלה ממידת־גילו נתקבל בראשית מלחמת־השחרור לשירות כבן 18, מילא את חובתו בהגנת העיר עד שנפגע בפגז ונפל ב־11.6.1948, היה קבור בסנהדריה. ב־20.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כהן שבתאי („שבי")

בן נסים ולאה. נולד ב־22.7.1920 בירושלים. סיים בית־ספר עממי. עסק במלאכת הנגרות. על־ידי קריאה רכש לו ידיעות רחבות ובקיאות בתחומים שונים. בהגיעו לבר־מצוה הצטרף לשורות ה„הגנה", עבר קורס לאיתות והשתייך לחי"ש ירושלים. היה חבר „הפועל" וספורטאי מוכשר. כשפרצה מלחמת־השחרור גויס לחיל־ההנדסה („סוללי־בונה") ונשלח למקומות שונים בעיר וסביבתה. שגור היה בפיו: „אשרי מי שיחיה ויראה את ארצנו החפשית".

על הר־ציון אשר בירושלים נפצע קשה בהתפוצץ פגז בג' במנחם־אב תש"ח (8.8.1948) ומת מפצעיו ב' במנחם־אב תש"ח (11.8.1948). היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

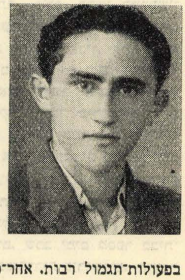
כהן שבתאי

בן אברהם ודבורה. נולד בירושלים בשנת 1921. סיים בית־ספר עממי. למד את מקצוע־המסגרות ועבד בו. בראשית מלחמת־העולם השניה התגיס לצבא הבריטי והשתתף בקרבות שונים באירופה. כתום המלחמה שוחרר וחזר לארץ. המשפחה עברה אז לגור בתל־אביב והוא התפרנס מנהגות.

עם התחלת מלחמת־השחרור הצטרף למערכות־הלוחמים ובסיור ברמלה ביום ו' באייר תש"ח (15.5.1948) נפל. הובא לקבורה בנחלת־יצחק וביום כ"ה באלול תשי"ד (23.9.1954) הועבר לבית־הקברות הצבאי שבמקום.

כהן שלמה

בן נסים ורחל. נולד בשנת 1924 בסלוניקי אשר ביוון. היה ילד בן שמונה בשעה שהוריו עלו ארצה בשנת 1932. למד בבית־הספר „יסוד הדת" והשלים את ידיעותיו בשיעורים פרטיים. למד את מלאכת הנהגות ועבד באוטו־משא. התגורר בחיפה. מימי נעוריו המוקדמים, במשך שבע שנים רצופות, היה חבר ה„הגנה".

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתייך לפל"ם בעיר התחתונה של חיפה ושם השתתף בפעולות־תגמול רבות. אחר־כך צורף לחטיבת „כרמלי". השתתף בקרבות בג'נין, בשחרור חיפה ובמערכות ההגנה על הגליל העליון. בקרבו האחרון לשם כיבוש משלט ירדה, בין מחנים ומשמר־הירדן, עבד ליד ה„שפנדאו", נפצע בידו ונשלח לעורף להגיש עזרה למצוינים קשה ממנו. בדרך נפגע על־ידי רסיס פגז בראשו ונפל חלל ב־19.7.1948, כשעתים לפני היכנס ההפוגה השניה לתקפה. למחרת היום נקבר בראש־פינה.

כהן (עראקי) שלום

בן חיים ושרה. נולד בחודש מנחם־אב תרפ"ט (1929) בעיר צנעא, בארץ תימן. היה בן שלוש שנים בעלות המשפחה לארץ ב־1933. גמר בית־ספר עממי בחולון ויצא להכשרה מגויסת של הפלמ"ח לכנרת. שם עשה שנתים עד למלחמת־השחרור, אשר לקראתה התאמן. שירת בחטיבת „גבעתי". היה נער אמיץ וחביב.

נפל ביום 12.5.1948 בקרב על הקסטל. ב־14.5.1948 נקבר בנחלת־יצחק.

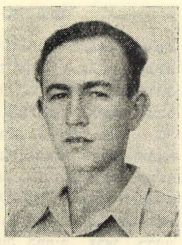
כהן שלמה („כושי")

בן חיים ואדל. נולד באדר תרפ"ח (1928) בחיפה. משחר ילדותו גדל בלי אב והאם עבדה קשה לכלכל אותו ואת אחיו הקטן. תחילה בחיפה, ואחר־כך בתל־אביב. בשנות לימודיו היה עוסק בשעות הפנאי במכירת עתונים ברחוב וממתקים בקולנוע, כדי להקל את עול הפרנסה מעל אמו. בכל זאת הצטיין בתפיסתו והמורים עודדו את אמו שתעזור לו להמשיך בלימודים, כי ברכה בו. מילדותו התחבב על יודעיו במזגו ובהתנהגותו, וכך דבק בו כינוי־החיבה „כושי", בשל עור־פניו הכהה. כשגמר את בית־הספר העממי הזרה המשפחה לחיפה ושם למד חשמלאות ועבד בה שבע שנים רצופות בבית־מלאכה אחד, וגם בעבודה זו הצטיין בתפיסתו ובתבונת־כפיו. השתלם בתורת המקצוע בשיעורי־ערב של „הנוער העובד" בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון. חונן בכשרון כתיבה וכתב יומן. היה פעיל ב„הגנה" מגיל צעיר.

כשהתגייס בחורף תש"ח לאחד הגדודים של צה"ל הגיע לדרגת מ"כ. הדריך בהצלחה את המגויסים, נתחבב עליהם וידע להפיק מהם את המכסימום, הן באימונים והן בקרבות. מפעם לפעם בא אל אמו לביקורים קצרים ועודד אותה. בביקורו האחרון הבטיח להביא אליה את הנערה שבחר לו לחברתו בחיים, אך לא הספיק לקיים את ההבטחה כי נפל בהתקפת קסייר ב־16.4.1948, נקבר בכפר־אתא. ביום ז' בכסלו תשי"א (16.11.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

כהן שלמה

בן שמואל ודבורה. נולד ביום ה' בסיון תרפ"ח (1928) בכפר־גדעון. למד בבית־ספר עממי ובגימנסיה „אחד־העם" בפתח־תקוה. לאחר שעמד בבחינות־הבגרות התגייס לפלמ"ח. שירת ביחידה בכפר־רופין שבעמק בית־שאן. בתחילת קיץ תש"ז נשלח לעבוד בלשכת הגיוס בתל־אביב, לגייס נוער לפלמ"ח. בשלהי אותו קיץ הועבר ליחידה בקרית־ענבים — מעלה־החמישה. השתתף בפתיחת הדרך ירושלים—תל־אביב ובכיבוש משלטים בסביבה. לאחר שנפתחה הדרך — חזר הביתה, לפתח־תקוה, לימי־חופשה אחדים ולא יכול לחזור ליחידה שלו, כי הדרך נחסמה שוב. נשלח לשדה־התעופה בתל־אביב ושימש אלחוטאי באוירונים. עליו מטבעו ומשפיע עליצות על סביביו.

ביום א' באייר תש"ח (10.5.1948) בהמריאו במטוס להפצצת האויב —

לשם סיוע בקרבות בית־מחסיר — נורה האוירון, נפל ונתרסק בסביבה ערבית באבו־גוש. יחד עמו נפלו גם חבריו למשימה. לאחר 4 חודשים וחצי הובאו שרידי עצמותיו לקברות בקרית־ענבים ב־30.9.1948.

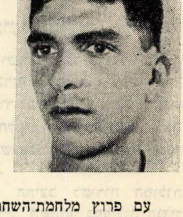
כהן שלמה (ורנר)

בן זאב ואלפרידה. נולד ב־8.10.1916 בברסלאו, גרמניה. ב־1934 נבחן שם בבחינות־הבגרות בגימנסיה. זמן־מה (מנובמבר 1938 עד ינואר 1939) ישב במחנה־הריכוז בבוכנוואלד, אך בחודש מארס 1939 הצליח לעלות ארצה לפי סרטיפיקט של סטודנט ולמד בטכניון העברי בחיפה. בשנת 1940 נאלץ להפסיק את לימודיו ויצא לעבודה. ממאי 1941 עד מאי 1948 עבד במחנה צבאי ליד קרית־מוצקין כמומחה למכונות. היה בעל רצון עז ללימודים ומהיר תפיסה בלימוד שפות. רכש לו את השפה העברית בקלות והשתתף בקורסים שונים לאנגלית, קצרנות, כתיבה במכונה ועוד. עוד בהיותו בחוץ־לארץ רכש לעצמו, ללא כל עזרת מורה, ידיעות מעמיקות בקרי וכתיב בערבית, ספרדית ובשפת הכושים ששירתו במחנה. היה מצייר וניגן על מפוחית.

במלחמת־השחרור שירת באחת הפלוגות בחטיבת „גבעתי". השתתף בקרבות ליד אשדוד. לאחר חופשה קצרה נשלח לנגבה. נפל ב־10.7.1948 בקרב על עבדיס. לדברי מפקדו נפגע מרסיס בצוואר בשעה שהביא תחמושת לחבריו ומת בו במקום. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבאר־טוביה.

כהן שמואל

בן יהודה ורוחמה. נולד ביום י' בתשרי תרפ"ח (6 באוקטובר 1927) בבומבאי, הודו, והגיע עם הוריו בשנת 1936 לארץ בהיותו בן 9. למד בבית־הספר העממי בהרצליה, אך עוד לפני גמרו את בית־הספר יצא להכשרת „הנוער העובד" בקרית־ענבים, מסיבות משפחתיות חזר לבית־הוריו ועבד כפחח וכמסגר. אחר־כך התגייס לנוטרות ועבר לרמת־הכובש. בעבור שנה התגייס לפלמ"ח ועבר לקבוצת מסדה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור חזר לפלמ"ח, שירת בגדוד „הפורצים" והשתתף בפעולות בסביבות יפו ובכביש המוליך לירושלים — שכונת אבו־כביר, יזור, בית־דגון, אבו־גוש, חולדה, קסטל, קרית־ענבים ומעלה־החמישה. לא אחת נשלח יחידי לפעולות־חבלה, שביצען באומץ. נפל במערכה על הקסטל ביום 7.4.1948. הוא נפצע באפו, אך בהיותו חובש מחלקתי חש לעזרת חברו הפצוע קשה ונפגע על־ידי כדור שני שהכריעו. ביום 11.4.1948 הובא לקבורה במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כהן (רוזנבאום) שמואל

בן מאיר ובתיה. נולד ב־9.2.1929 בעיר קורשני אשר בליטא. בשנת 1934, בהיותו בן חמש, עלה לארץ עם הוריו שהתישבו בהרצליה. בעודו נער נתיתם מאביו. גמר את בית־הספר העממי המקומי ואך השלים כיתה אחת של בית־הספר התיכוני, יצא, בהיותו בן 15, עם חברת נוער ארץ־ישראלי לקיבוץ גבעת־חיים. התמסר לערכי התנועה ושאיפותיה ונעשה מדריך ומחנך בחוג חברתו. בהקלאות ראה את יעודו בעתיד. לאחר שנתים הצטרף לפלמ"ח ונשלח לתל־יוסף. וכבעל נסיון של שנים היה למ"כ. דחה את הנסיונות לשחרורו משירות קרבי, בהיותו בן יחיד לאמו: „אין זכותי לחיים גדולה יותר מזו של חברי", אמר. הנער הגלהב, שמטבעו שנא משטר, היה ללוחם אמיץ ובעל משמעת.

השתתף בקרבות בעמק יזרעאל, במשמר־העמק, בגליל, מלכיה, גבי סמואל, ולאחרונה — לטרון, שם מצא את מותו באותה הפעולה החשובה שביססה והבטיחה את כל כיבושי „מבצע דני". ב־18.7.1948 היתקפה פלוגתו על־ידי כוחות עדיפים של הלגיון הערבי שהסתייע בטנקים ועל כיתתו הוטל לחפות על נסיגתה המוצלחת של הפלוגה. בתפקידו זה עמד עד נפלו. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

כהן שמואל

בן אהרן ומרים. נולד ביום 5 בפברואר 1928 בירושלים. אחרי גמרו את בית־הספר העממי עבד בהשמלאות. ניחן בחוש מוסיקלי והשתתף במקהלת „שירת־ישראל" בניצוחו של הרב זלמן ריבלין. מילדותו עבר את כל שלבי החינוך וההכשרה בתנועת בית"ר והיה אחד המפקדים בקן ירושלים. יצא לשלושה חדשים לשירות, לעזרת החברים שהתישבו בשונני. הצטרף למחתרת אצ"ל. נתקבל לעבודה במחנה צבאי בריטי והיה מעביר משם ידיעות חשובות לצרכי פעולות חבריו במחתרת. ב־1947 נעצר על־ידי הבריטים ונשלח ללטרון. משחוזרו אחרי הכרזת המדינה חזר לירושלים והצטרף ל„גונדת השלושים" שגוסדה על־ידי עצורי לטרון לשעבר, בה השתתף ברוב הקרבות בירושלים ונקרא בכינוי „הרגם ירדני". בעליונותו הטבעית ידע לשפר תמיד את מצב־הרוח של חבריו שגמלו לו בכינוי גיחוך וחיבה „יקה".

בקרב מלחה הציל פצועים רבים מתוך האש בנשאו אותם על כתפיו ל„עזרה ראשונה". המשיך במילוי חובתו בנאמנות עד שנפל ביום 16.7.1948. עמד לשאת אשה, שהכירה בין העצורות בימי מעצרו בלטרון. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

כהנא יעקב

בן אברהם ורבקה. נולד בכ"ד במרחשון תרפ"ב (25.11.1921), בגרחובו, רוסיה הקרפטית (צ'כוסלובקיה), למשפחה אמידה. מילדותו חונך על עבודת כרם ויקב. עם עלותו ארצה ב־8 בינואר 1940 הלך ללמוד ב„ישיבה". אחר־כך הצטרף ל„השומר הצעיר", הגיע לקיבוץ להבות־הבשן, אז — בכרכור, והיה בין הראשונים שעלו לנקודת ההתישבות של הקיבוץ הזה בגליל העליון. שם עבד בכל העבודות, בסיקול הקרקע, הכשרתה, בבנין, בטרקטור ובשמירה. מ־1941 חבר ה„הגנה". איש השדה ותלמיד־חכם. ישר־דרך ולבבו תמים. מבוגר ברצינותו וצעיר בהתלהבותו. התעניין בתרבות־הגוף, בטכניקה ובמוסיקה. מסור לעבודה ולכל עניני המשק והחברה.

במכתבו האחרון כתב: „נבנה משק — בסבלנות, וברצון טוב — נוכל לכל". חזר למשק לאחר שהחלים ממחלה אנושה. בשעת התקפה על להבות־הבשן עבר על־פני העמדות לתקן את הקשר הטלפוני, אך כדי לחבר את הקשר נאלץ היה לצאת לשטח גלוי וכדור אויב פגע בו וקריאתו לתוך המכשיר הטלפוני נפסקה באמצע. נפל בלהבות־הבשן ביום ז' בניסן תש"ט (6.4.1949) ונקבר שם בו ביום. הניח אשה הרה; בתו נולדה לאחר מותו. היה אחד מהארבעה שלהנצחת זכרם הוציא קיבוץ להבות־הבשן את החוברת „ארבעה שנפלו".

כהנא מנשה

בן ישראל ועדינה. נולד בכ"ט בכסלו תרפ"ו (16.12.1925) בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי "תל־נורדיו" ולמד בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. חבר תנועת „הצופים". נכנס ל„הגנה" עוד בהיותו בן 15. לאחר שסיים את חוק לימודיו בבית־הספר המקצועי עבד זמן־מה במוסך „פורד". הפסיק את עבודתו ובהיותו בן שבע־עשרה וחצי התגייס לפלמ"ח. נתפס על־ידי המשטרה הבריטית עם נשק בידו (באותה שעה שימש כשומר ראשו של מ. שרת) ולאחר תקופת־מאסר קצרה חזר ליחידתו בפלמ"ח. כעבור שנתים עבר לרזרבה של פלמ"ח. לאחר שסיים קורס להבלגים חזר לשירות פעיל בפלמ"ח (בדרגת מ"כ).

עם הכרזת או"ם על הקמת המדינה היהודית השתתף בהורדת מעפילים, בפעולות פיצוץ הגשרים (גשר אלנבי) ובליווי השיירות בכביש תל־אביב—ירושלים. נשלח אל היחידה ששמרה על בית הקרן־הקיימת־לישראל בבית־דגון, בדרך לירושלים, ונפצע בשעת הנחת מוקשים מסביב לבנין ומת מיצעיו ביום 11.1.1948. למחרת היום הובא למנוחות בנחלת־יצחק.

כהנא שלמה („סיליקו")

בן אברהם־חיים ופייגה. נולד ב־9.1.1923 ביאסי אשר ברומניה. שם למד וסיים את חוק לימודיו בגימנסיה, אף החל ללמוד באוניברסיטה. היה מחונן בחוש אמנותי. הרבה לצייר ולחבר שירים ברומנית. היה מפעילי תנועת „השומר הצעיר" ברומניה, ותפקידיו דרשו ממנו להישאר במקומו ולא הגיע לעליה אלא בראשית מלחמת־השחרור, ב־15.5.1948, ביום הכרזת המדינה. מיד עם בואו הצטרף לקיבוץ זיקים, שהיה אחד מחבריו עוד לפני עלייתו לארץ, וכעבור שבועים נפל ומת מות גיבורים על שחרור הארץ.

בבואו לקיבוצו נתמנה מדריך לקבוצת נוער, אשר אתה הלך למערכה, ונפל בקרב על לטרון ב־24.5.1948, ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה ובת אשר נולדה חדשים אחדים אחרי נפלו ונקראה לזכרו בשם שלומית.

כובאשי יוסף („יוסקה")

בן חיים ומרגלית. נולד בשנת 1926 בירושלים. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך למד מלאכה ועבד כפועל במספרה. בגיל צעיר הצטרף לשורות ה„הגנה", שקד על האימונים והתרגילים וכל משימה שהוטלה עליו ביצע מתוך מסירות ודייקנות והבנת המטרה הנעלה, שלמענה נדרש כל זה ממנו ומחבריו. חבר טוב ועניו היה בחיים הפרטיים ובמגעו עם הזולת, אך בכל חובה ציבורית ולאומית שהוטלה עליו הרגיש את עצמו חשוב ואחראי לא פחות מהעומדים בראש ונשא כל קושי וסכנה באמונה ובמסירות.

משהחלה מלחמת־השחרור עזב את קן משפחתו הקטנה, שהיה מרותק אליה בכל מאודו, ויצא למערכה. במכתביו היה מעודד את רעיתו לקוות לחיי־שלוה משותפים במולדת חפשית וכתב כי גופו בפלוגה אבל נפשו בבית, אך חבריו יודעים לספר כי לפעולותיו בקרבות של חטיבת „גבעתי" התמסר בלב ונפש, עד שנפל בפעולה ליד רמת־הכובש ביום ב' בטבת תש"ט (3.1.1949) ונקבר למחרת היום בנתניה. הניח אשה ובת.

כוכבא (שטרן) חנן

בן פרידריך וחנה. נולד ב־23 ביוני 1928 בעיר בוכום שבגרמניה. בהיותו בן 5 נמלטו הוריו להולנד מפחד הנאצים, וזה שימש להם דחיפה לעלות לארץ. בשנת 1936 הגיעה המשפחה לנהריה והסתדרה במשק חקלאי. חנן מצא תוכן רב בחיי המשק, טיפל בחי ובעצי־הפרי וההתקשר לעבודת־האדמה. במות עליו אביו, בהיותו בן 12, נאלצה אמו לעזוב את המשק ולעבור עם שלושת ילדיה לירושלים.

בקושי הסתגל חנן לחיי העיר. הוא נכנס לבית־הספר „במעלה", הצטיין בלימודים בכל המקצועות, אך געגועיו על הכפר לא פסקו והיה פוקד אותו בטיולים. בגמרו את בית־הספר העממי נאלץ להשתכר למחיתו. נתקבל לעבודה במערכת העתון „פלסטין פוסט", עבד ביום ולמד בלילה, בהתכוננו לבחינות־הבגרות. ב־1945 עבר את הבחינות בהצלחה, אלא שהחליט לקשור את עתידו עם חבריו לתנועת „גורדוניה" ולצאת להגשמה בנוה־ים. ההכשרה בעבודות־ים משכה את לבו. חנן עבד הרבה בספינה ובדיג. כעבור שנה עבר לגרעין „התנועה המאוחדת" בדגניה ומשב נשלח להדרכת הסניף הימי של התנועה בתל־אביב. באותה תקופה הרבה לטייל בארץ, למד באופן יסודי גיאוגרפיה וטופוגרפיה.

בינואר 1947 חזר לקבוצתו בדגניה, נשלח לאפיקים להשלים את אשר החסיר באימונים, ובראשית אפריל הצטרף לחבריו בהכשרה ששירתו בפלוגה בתל־חי. ימים אחדים השתתף בליווי שיירות ואחר־כן שמח לצאת לפעולה הגדולה בנבי־יושע. בשעת הקרב, ביום 20.4.1948, נפצע קשה ונשאר בשדה־הקרב עם יתר הפצועים. אז ביקש חנן מחבריו לקחת את רובהו ולהשאיר לו רימון. אחרי הכיבוש נמצאה גויתו בין החללים והובאה לקבורה בנבי־יושע ב־20.5.1948.

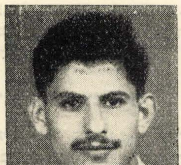
כועי אברהם

בן יוסף ושושנה. נולד ב־1925 בתימן ונתחנך שם ברוח המסורת. עלה לארץ ב־1944 והסתדר בעבודה ביציקת מתכת. היה שמח בחלקו והשתוקק לראות את הוריו בארץ־ישראל. בינתים נשא אשה והקים משפחה.

בחורף תש"ח התיצב לשירות המולדת בחטיבת „גולני". השתתף בפעולות הגדוד בטירת־צבי ובמקומות אחרים, ובאחרונה בחזית נ'גין, ושם נפל ביום 3.6.1948. למחרת היום נקבר בעפולה. כשעלו הוריו לארץ שוב לא מצאוהו בחיים.

כוכבי דויד

בן שלום ורחל. נולד ב־1929 בתימן. נתיתם מאביו בגיל רך וב־1938 עלו ארצה הוא ואחיו עם משפחת קרובים. למד עוד זמן מועט בכפר־מרמורק שליד רחובות ואחר־כך התחיל לעבוד בפרדסים. היה חבר בסניף „הנוער העובד". במהרה השתרש בחיי הארץ. בתנועת־הנוער מצא לו חיי חברה והשתלם בשיעורי ערב, וב„הפועל" חיזק את גופו בספורט. בן 14 יצא עם קבוצתו להכשרה בכנרת ועם הכשרתו הצטרף לפלמ"ח והתאמן בבית־השיטה ובכפר־גלעדי. עבר קורסים לימאות, סיור וספורט. בכפר־גלעדי התנדב לשיירות עליה ב', להעביר עולים ויצא׳ ארצות המזרח דרך הגבול הסיני. פעמים רבות הצליח, אך פעם נתפס והתענה שלושה חדשים בכלא דמשק, ומשלא הצליחו, למרות העינויים, להוציא ידיעות מפיו, שיחררוהו.

משחזר לרחובות עבד בשמירת לילה, ומשהחלה ההתקפה הערבית על הישוב הצטרף לחטיבת הדרום של חי"ש והשתתף בהגנת כפר־אוריה, בליווי שיירות לירושלים בשיתוף עם פלמ"ח, בפיצוץ בית אבו־ג'בין ליד בית־דגון, ובסוף — בהתקפה על קן הצלפים בתל־א־ריש ליד יפו, שהפריע לתחבורה בין תל־אביב והדרום. בפעולה זו היה בעמדה קדמית ביותר ולא היה סיפק להודיע לאנשיה על הנסיגה, ושם נפל ביום 28.4.1948.

כירורג אברהם־יהודה

בן שמואל (סופר סת"ם) ושפרה. נולד בשנת 1912 בוילנה. עד גיל 10 למד ב„חדרים" ואחר־כך בגימנסיה. מתוך כמיהה ליופי למד את אמנות הציור והשתלם במוסיקה ובעודו עלם צעיר יצא לעבודה כדי לעזור למשפחה, אך עם זה הוסיף לעסוק בציור וגם כתב שירים באידיש. בשירו משתקף יחס נפשי של קדושה למלחמת־החיים של האדם, ושל האדם היהודי ביחוד, וראיית עצמו כממשיך מסורת הקדושה והטהרה של אבותיו. כיהודי ראה את תיקונו בחיים שלמים בארץ־ישראל. לשם כך הצטרף לתנועת „החלוץ" ועשה למעלה משנה בהכשרה. ב־1934 עלה ארצה, עבד שנה בגבעת־השלושה. אך האושר שבעמל החלוצי לא יכול לרווח את צמאון נפש־האמן שבו והוא עלה ירושלימה, עבד קשה במחצבה, השתלם בשיעורי־ערב בציור בבית־הספר „בצלאל", למד ערבית ואנגלית והגיע בהן לידיעה מושלמה, וגם בעברית הקפיד על טוהר השפה וסגנונה. אך את יצירותיו בפיוט ובהגות הוסיף לכתוב באידיש. גם חיבתו למוסיקה נבעה מטעמים אידיאליים ולא פעם ויתר על ארוחת־ערב ובמחירה שחסך שמע קונצרט או הצגה אופראית. ב־1936 נשא אשה ובמשך הזמן נולדו לו שני בנים. אך הוא נשאר מחוץ לזרם הרדיפה אחרי נכסים חמריים והוסיף להחזיר אל השלמות הרוחנית. היה חבר פעיל בליגה הסוציאליסטית ובשנים האחרונות במפ"ם, ותמיד מתוך מסירות טהורה לאידיאל, בלי כל התבלטות עצמית ובקשת טובת־הנאה פרטית. ויתר על ימי עבודה לטובת חברים, שלדעתו היו זקוקים לכך יותר ממנו, ושקד לעשות טוב וחסד. שירת חמש שנים בנוטרות, ובצד השכר הכספי הועים ראה את השכר העיקרי במילוי החובה. בשלוש השנים האחרונות עבד בספריה הלאומית, וגם שם ראה את השכר האמיתי באפשרות להוסיף דעת מתוך ספרים ומהתקרבות לאנשי־רוח.

היה חבר ב„הגנה" מאז בואו לארץ ובמלחמת־השחרור שירת כסמל־תרבות ביחידתו והשתדל להשפיע על אנשיה מרוח החובה וההקרבה המפעמת בו, ולא פעם השתתף בפעולות מחוץ לתפקידו המיוחד. באחרונה, ב־18.7.1948, כשנצטוותה פלוגתו לנטוש עמדה בקטע „בתי־מנדלבוים" בצפון ירושלים, נשאר אחרון בעמדה לבדוק אם לא נשאר בה איש ושם השיגהו כדור האויב. היה קבור בשייך־בדאד א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

כלב יחיאל

בן מנחם ורומיה. נולד ביום י"ב בסיון תרמ"ג בעיר צנעא, בתימן. הגיע לארץ יחד עם הוריו בהיותו תינוק בן שנה. המשפחה התישבה בירושלים. עד גיל 8 למד ב„חדר" תימני. בן 9 עבר לבית־ספר עממי לבנים. כתלמיד בית־ספר זה הצטרף בהיותו בן 12 ל„משמר הבריאות" ולקבוצת „מגל" שעל־יד מגרשי הספורט על שם גוגנהיים. כתוצאה מכך התפתח אצלו חוש הספורט ורצון לפיתוח הגוף ובכן 16 כבר היה לספורטאי מובהק. הצטיין באתלטיקה קלה וביחוד בריצה. השתתף בתחרויות רבות ונתפרסם בארץ כ„אלוף־הריצה הארצי" אחרי שנחל נצחון בתחרות של הרצים המובהקים היהודים, הערבים והאנגלים. התמכרותו זו לספורט ואף ההדרכה בו לא החלישו את רצונו להתפתחות כללית והוא הקדיש את כל עתותיו הפנויות בשקידה רבה ללימודים בקורס־ערב „בגרות". במאמצים מרובים קנה לו את השכלתו ובו בזמן תמך גם במשפחה העניה על־ידי עבודתו בבנין. במזגו הטוב והנוח נתחבב על כל יודעיו, והניכיו העריצוהו וכיבדוהו מאד. בשנת 1940 הצטרף למשטרת הישובים העבריים ומאז נטל על עצמו תפקידים אחראיים ב„הגנה" ועם פרוץ המאורעות היה בין ראשוני המתגייסים.

השתתף כמקלען בקרבות רבים בסביבות ירושלים. נאסר על־ידי הבריטים בשעת מילוי תפקידו כשנשק־מגן בידיו. נחבש לשבוע ימים ושוחרר מבית־הסוהר בעזרת ה„הגנה". ימים מעטים לאחר־מכן נקרא עם נבחרי הגוער למחלקה מיוחדת שחשה לעזרת גוש עציון הנצור ועמהם נפל ביום 16.1.1948. נקבר בכפר־עציון והועבר, יחד עם חללי גוש עציון, כעבור שנה ומחצה, לקבר־אחים על הר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

כלב מיכאל

בן חיים ורייזל (שושנה). נולד ב־18.1.1931 בטפליק־שינאוו שבצ'כיה. עלה ארצה עם בית־הוריו ב־16.3.1939. למד בתלמוד־תורה ובבית־הספר „תחכמוני" בבת־ים ואחר־כך עבד ולמד אצל אופטיקאי בתל־אביב והמשיך להשתלם בגימנסיון־ערב של „בני־עקיבא". בבית־הספר היה כשרוני וענין כאחד, וכפי שמעידים יומניו שכתב בגיל 16 היה בוחן ושופט את עצמו והשתדל לחשל את אפיו ולהתמיד במוסיקה נבעה מטעמים אידיאליים ולא פעם ויתר על ארוחת־ערב ובמחירה שחסך שמע קונצרט או הצגה אופראית. ב־1936 נשא אשה ובמשך הזמן נולדו לו שני בנים. אך הוא נשאר מחוץ לזרם הרדיפה אחרי נכסים חמריים והוסיף להחזיר אל השלמות הרוחנית. היה חבר פעיל בליגה הסוציאליסטית ובשנים האחרונות במפ"ם, ותמיד מתוך מסירות טהורה לאידיאל, בלי כל התבלטות עצמית ובקשת טובת־הנאה פרטית. ויתר על ימי עבודה לטובת חברים, שלדעתו היו זקוקים לכך יותר ממנו, ושקד לעשות טוב וחסד. שירת חמש שנים בנוטרות, ובצד השכר הכספי הועים ראה את השכר העיקרי במילוי החובה. בשלוש השנים האחרונות עבד בספריה הלאומית, וגם שם ראה את השכר האמיתי באפשרות להוסיף דעת מתוך ספרים ומהתקרבות לאנשי־רוח.

היה חבר ב„הגנה" מאז בואו לארץ ובמלחמת־השחרור שירת כסמל־תרבות ביחידתו והשתדל להשפיע על אנשיה מרוח החובה וההקרבה המפעמת בו, ולא פעם השתתף בפעולות מחוץ לתפקידו המיוחד. באחרונה, ב־18.7.1948, כשנצטוותה פלוגתו לנטוש עמדה בקטע „בתי־מנדלבוים" בצפון ירושלים, נשאר אחרון בעמדה לבדוק אם לא נשאר בה איש ושם השיגהו כדור האויב. היה קבור בשייך־בדאד א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

כל־טוב אברהם („אברהמ'לה")

בן פסח ואידה. נולד בט"ז בשבט תרפ"ב (1922) בזכרון־יעקב. היה הצעיר בין אחיו ואחיותיו. גמר את בית־החינוך לילדי עובדים בכפר־מל"ל והיה חבר „הנוער העובד" ברמתים. עזר להוריו הישישים בחנות שהיתה להם שם. עשה שנה בהכשרה באשדות־יעקב. לאחר סיימו את שנת־ההכשרה התגייס לנוטרות ושירת בה עד היוסד הבריגדה העברית, שבה לחם ופעל משך כל תקופת קיומה ועד לפירוקה. בשורותיה הגיע לאירופה ונתן את ידו להצלת שרידי המחנות

והעלאתם ארצה. בחזרו מהבריגדה הצטרף מיד ל„הגנה" והיה עסוק בתפקידים אחראיים במסגרת פעולות המחתרת. השתתף בפעולות־חבלה חשובות רבות. עד מהרה עלה לדרגת קצין והתמחה ביותר בחבלנות.

עם הכרזת המדינה תפס את מקומו המתאים בצה"ל. שקט ומתון, אחראי וזהיר, ורוחו עשויה ללא־חת. על מידת עניותו העיד העובדה, שבני־משפחתו לא ידעו ולא־כלום על פעולותיו במחתרת ובצבא עד שנודע להם הדבר מפי חבריו אחר נפלו. כמפקד היה בעל שיפוט שקול ופיכח ויודע הכסיסים בקרב. משיצאו חבלנים לפעולה לכפר טירה שליד רמת־הכובש, הרגיש בהכסיס הפרמה של האויב. לרגל זה פרץ ויכוח בינו ובין המפקד השני של אותה פעולה ואברהם דרש ממנו לסגת, ואמנם, כפי שנתברר אחרי־כן, הציל על־ידי כך חיי מחלקה שלמה. בצאתו עם פלוגתו לפעולות מיקוש נפל ליד רמת־הכובש ביום ג' בכסלו תש"ט (5.12.1948), למחרת היום הובא לקבורה בנתניה.

כליפא יעקב

בן יוסף ומזל. נולד ביום 11 בדצמבר 1927 בירושלים. סיים שם את בית־הספר „סן־ג'ורג'" והתחיל לעבוד כפועל בעבודות שונות כדי לחסוך כסף לשם המשכת לימודיו באוני־ברסיטה. היה בחור חזק ובוטח בעצמו וחביב על כל מכיריו. הצטרף ל„הגנה" והיה פעיל בה. עלה לדרגת מפקד. היה פטריוט נלהב וראה בשירותו את תפקידו העיקרי. עם פרוץ מלחמת־השחרור כבר היה מגויס. השתתף בקרבות בנוה־יעקב ובעטרות, נשלח לגוש עציון הנצור ולחם בכפר־עציון, בקטע המנוח.

נפל ביום נפילת הגוש, 13.5.1948. גויתו הועברה עם גויות חללי הגוש לקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949, בפקודת המטכ"ל מ־29.9.1949 הועניקה לשמו דרגת סגן.

כמימי זכריה

בן שלמה ולאה. נולד ב־5.11.1927 בעיר פגרד אלעוד, בתימן. בילדותו למד ב„חדר". חלומו לעלות לארץ התגשם בהיותו בן 17. השתקע במגדיאל ועבד בפרדס. הצטרף ל„הגנה", ועם התחלת מלחמת־השחרור התגייס. השתתף בקרבות באזור תל־ליטוינסקי, רמת־הכובש, כפר סלמה וחיריה. בחור שקט וצנוע, בעל משמעת פנימית. עמד לשאת אשה, אך נפל שבועים לפני המועד שנקבע לחתונה.

ב־8.5.1948, בהסתערות על כפר־קרע, בואדי־ערה, נפצע קשה ובעודו מפרפר ביסוריו פגע כדור שני בעינו והרגו. נקבר למחרת היום במגדיאל.

כלף חיים

בן אברהם (ממתנדבי הגדוד העברי הארצישראלי במלחמת־העולם הראשונה, בן הרב והעסקן חיים כלף, ממיסדי שכונת התימנים „סוכת־שלום" בירושלים) ורחל. נולד בשנת תרצ"ב (29.11.1931) בירושלים. למד ב„תלמוד תורה" ואחר־כך למד את מלאכת הנגרות ועבד בה. בגיל 13 הצטרף לאחד מארגוני המחתרת שלא בידיעת הוריו, וכשנודע להם הדבר והזהירוהו שישמור על חייו, חיי בן יחיד, השיב: „בארצנו אין מקום ליחסנים, כולנו חייבים לאחוז בנשק לקראת היום אשר ננקום את דמי אחינו ונשחרר את כל הארץ משני עברי הירדן".

ב־15.5.1948 יצא מהמחתרת והתגייס לצבא ההגנה לישראל. השתתף בקרבות כלוחם אמיץ על גבול השרון וה„משולש". בבואו בביתה לחופשתו האחרונה סירב לשכב על כר, ואמר: „חברי בחזית ישנים על אבנים". נפגע מרסיס פגז ונפל על גבול ה„משולש" ביום 13.7.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

כנעני אברהם

בן מרדכי ואסתר. נולד ב־10.2.1928 בתל־אביב. גמר את בית־הספר „בית־ירק". למד שנתיים בבית־הספר התיכוני למסחר והיה פעיל ב„מכבי" וב„בוהוזן". עבר לבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין וסיים אותו בהצלחה. הצטרף ל„הגוער העובד" ומצא את מקומו בעבודה כפועל־דפוס. במזגו הטוב והעליז ובנכונותו לעזרת הזולת קנה לו הרבה ידידים ואוהדים. ב־1943 הצטרף למחתרת אצ"ל ואם כי מבנה גופו לא היה חזק ביותר ורצו להטיל עליו שירותי־עזר קלים, עמד בתוקף על דרישתו ונתקבל לשירות קרבי. פעולתו הראשונה היתה בהובלת הנשק, שנתפס מהבריטים בהתנפלות על מחנה חיל־התעופה בראש־העין, למחסני הארגון. אחר־כך השתתף בתפקידי פורק, מבטיח, סבל, חייל ובעזרה לנפגעים בפעולות שונות, כגון: התקפה על מחסני הצבא בתערוכה בתל־אביב, על חיל־המצב בחדרה, פריצה למחסני צריפין והיצאת נשק, חטיפת הקצינים הבריטיים ממלון „הירקון" בתל־אביב, הצתת הרכבת שנעצרה בהתנגשות ליד שכונת התקוה בתל־אביב, התקפה על תחנת המשטרה ברמת־גן והחרמת נשק מחיל־התעופה בתל־אביב, בשעת הנסיון להחרמת כסף לצרכי הארגון מבנק עותומאן ב־13.8.1946 ביפו, נאסר עם כמה מחבריו, נחקר כשבועים במשטרה ברמלה והמתין כחודש למשפטו בכלא המרכזי בירושלים. משלא נמצאו הוכחות להאשמתו, נשלח בלי משפט למעצר במחנה לטרון וכעבור 6 חדשים, ב־1.2.1947, שוחרר בערבות כספית גדולה.

אחרי השחרור אילצוהו להסתפק בתפקידים לא־קרביים, לבל יפול שוב בידי המשטרה, אך משהחלה מלחמת־השחרור נדרש, לשמחתו הרבה, לחזור לשירות קרבי, ונתמנה למפקד יחידה בכיתוי המחתרת „ראש קבוצה זרובבל". השתתף בפעולות־ענישן נגד הערבים, בחיפוש נשק אצל הערבים בתל־אביב־יפו והתקפות לתפיסת נשק מהבריטים המתכוננים לצאת מהארץ. אחר־כך היה אחראי לקטע בחזית אבו־כביר ובהיותו עייף מעבודה ביום היה שומר על ערנותו על־ידי בליעת כדורים נגד שינה. באחרונה השתתף בקרב לכיבוש יפו ושם נפל מפגיעת פגז בריטי ב־29.4.1948, הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

כנעני הלל (מיכל פוירוגר)

(„מיקי")

בן אהרן וקלרה. נולד בג' בתשרי תרפ"ט (ספטמבר 1928) בקניגסברג, צ'כוסלובקיה. עד 1941 למד בגמרא. ב־1941—1944 עבד כצורף־זהב. ב־1944 הוגלה אביו על־ידי ההונגרים לרוסיה, ואמו ושלוש אחיותיו — למחנה־ההשמדה שבאוישביץ. הלל ניצל, ומשאת־נפשו — להגיע לארץ־ישראל. תוך סכנת נפשות עבר את קו החזית רוסיה—רומניה, אולם נתפס והושם בכלא. כעבור זמן־מה שוחרר בשל גילו הצעיר. עבר שנית את קו החזית והגיע לבוקרשט. בהיותו בבוקרשט היה חבר פעיל ב„הבונים". בתקופת הנאצים עלה בעליה ב' דרך הרי הקרפטים, הונגריה ורומניה ויצא מנמל קונסטנצה ב„שלוש האניות" (שאחת מהן טבעה בדרכה), והגיע לארץ בדרך הרכבת באיקטובר 1944. היה שנתים ב„עליית־הנוער" באפיקים וגם בקיבוץ תל־יוסף. עבד בפלחה ונהג בטרקטור. גבה־קומה, טוב־לב ואמיץ־רוח. היה מגן על כינור ואהב לשיר סולו. ב־1942 השתתף במקהלה יהודית בבודפשט, התבלט בה וכפרס על הצטיינותו נתקבל חינם

לבית־ספר מקצועי לשנתים. עקיב בדעותיו; דוגל בחיים משותפים בקיבוץ. עבד חדשים מספר בתל־אביב כשומר בחברת „השומר". ב־1946 התגייס לפלמ"ח, שירת שנה ומחצה והשתחרר. הוטלו עליו כמה תפקידים סודיים, אך הוא השתדל להעלים זאת באמתלה שהוא אינו אלא טוראי רגיל.

לפני הפיגוי הבריטי היה בין מגיני נמל חיפה, השתתף בכיבושה של העיר והצטרף לפלי"ם. נפל בקרב מלכיה בו' באייר תש"ח (15.5.1948), ונקבר ברמות־נפתלי. ב־16.3.1950 הועבר לבית־הקברות הצבאי בחיפה.

כנעני (קרמרז') יעקב־טוביה

בן מרדכי ופייגה. נולד בינואר 1919 בעיר שדלץ אשר בפולין. קיבל השכלה עממית וכבר בגיל 11 הצטרף לתנועת־נוער ציונית בעירו והיה פעיל בה עד עלותו לארץ. ב־1939 עלה באניית־המעפילים „אסימי", אולם האניה הוחרקה מהארץ על־ידי שלטונות המנדט ורק אחרי נדודים של שלושה חדשים בלב ים הצליחה להגיע לחוף נהריה. זמן קצר אחרי הגיעו לארץ פרצה מלחמת־העולם השניה והוא היה בין הראשונים שהתגייסו ליחידות החפרים בצבא הבריטי. השתתף בקרב ובנסיגה מיוון. בהפצצת האויב על האי כרתים נפצע ושכב 4 חדשים בבית־חולים. שירת אחר־כך בבריגדה העברית ומשנשתחרר מהצבא נשלח על־ידי „סוללי־בונה" לעבודה בחברת־הנפט האנגלית־אירנית בעבדן אשר בפרס. בחזרו משם נכנס לעבוד בבית־החרושת למלט „נשר" ומיד התחבר על כל פעילי המפעל. חבר נאמן ומסור ל„הסתדרות" מיום עלותו ארצה.

עם פרוץ מאורעות־הדמים השתתף כחבר ה„הגנה" בשמירה האזורית בחיפה ובליווי הרכבת לחדרה. צורף אחר־כך כחייל לוחם לחטיבת „כרמלי" ונפל ביום י"ד באייר תש"ח (23.5.1948) בקרב לכיבוש טנטורה, כפר ערבי על חוף הים בין חיפה וזכרון־יעקב. נקבר בחיפה למחרת יום נפלו.

כנעני יוחנן

בן אליעזר ולאה, חברי משק תל־יוסף. נולד בכ"ג בתמוז תרפ"ה, גדל בקיבוץ ונתחנך בבית־הספר המשותף של עין־חרוד — תל־יוסף, אחר־כך למד שנתיים בבית־הספר המקצועי בחיפה וחזר אל המשק ועסק בעבודות מתכת, בעיקר במסגריה ובמחרשה, בתיקון וסידור, ובמכונות חקלאיות. שקד להוציא מתחת ידו עבודה מושלמת. שיכלל את שיטת העבודה של עצמו ושל עוזריו לבל יבוזבזו לבטלה חמרים ותנועות־גוף כל־שהן שלא לצורך. הגה תכניות לשכלול ענפי המשק בכוחות הדור השני והתאמץ להחדירן גם למוחות הדור הראשון. התחיל להשתתף בחיי הציבור המקומי ונבחר להיות אחד משני נציגי הדור השני בועדת התרבות. בן 15 הצטרף לגדנ"ע ונשלח לקורס מ"כ. בשובו אל המשק הקדיש את שעות הפנאי להדרכת נוער וילדים מקומיים ובני „עלייית־הנוער" בספורט (היה מטובי הכוחות של „הפועל" המקומי בענפים שונים של אתלטיקה וגם השתתף בהצלחה בתחרויות ארציות) וביקר בא מוני הגנה סטטית ודינמית, בהם הצליח בהשפעה אישית (שפעלה גם על הנוער העירוני שנשלח בחופשות־קיץ לשירות עבודה במשק) להפיק מהניכיו את מכסימום המאמץ להדברת עייפות וחולשה רגעיה. רצה להתגדב לבריגדה, אך החלטת המשק מנעתהו מכך, משום שלא היה מי שימלא את מקומו בעבודה ובהדרכה. הקדיש מעבודתו המקצועית גם לשירות ה„הגנה": סייע הרבה בשכלול הנשק והתקנתו, הובא בסוד ה„סליקים" וגם בהם היה ערך ניכר לפעיליותו. בראש חברת הנוער התנגד בכוח — עד קבלת פקודת הנסיגה — לכניסת הבריטים למשק ביום „השבת השחורה" (29.6.1946), נדקר בפגיון ואחר־כך נעצר במחנות עתלית ורפיח.

משהחלה מלחמת־השחרור לא יכול עוד המשק לעכבו, וגם הפקודה לא יכלה לעכבו מלרוץ למקום הסכנה הגדולה ביותר. השתתף במסגרת חי"ש בפעולות באזור גלבוע, בכיבוש פראונה, אשרפיה, בית־שאן, בפיצוץ גשרי הכביש ומסילת־הברזל בדרך לג'נין; שירת באחד הגדודים של חטיבת „גולני"; נשלח לקורס לקצינים ועם חתיית הקורס לרגל פעולות החופות נקרא להשתתף במבצע „דני", הועבר לגדוד אחר שפעל בהרים ממזרח ללשרון ואחר־כך לגדוד אחד של חטיבת הפלמ"ח „פתח" — ובכל מקומות שירותו הצטיין כלוחם אמיץ (אף כי נפשו סלדה גם משפיכת דם אויב, אך הבין את ההכרח שבדבר והתאמץ להשלים עמו), כמאמן ומפקד לבני המשקים, למגוסים עירוניים ועולים חדשים כאחד וכחבר טוב ומסור לאנשיו. הועבר עם הגדוד למבצע פריצת הדרך לנגב המנותק, בהסתערות על פלוג'ה התקדם עם מחלקתו לפי הפקודה וביצע את המוטל עליו בכיבוש מבואותיה. אך הכוחות הכלליים לא הספיקו לסיום הפעולה, ותוך כדי חיפוי על אנשיו הנסוגים לפי הפקודה, נפל ביום כ"א בתמוז תש"ח (28.7.1948). הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בתל־יוסף ב־21.3.1951.

כנרתי דן

בן שלמה וחנה. נולד ב־15 במארס 1930 בקבוצת כנרת, בה עברו עליו שנות חייו. למד בבית־הספר העממי ובביה"ת־ההמשך ואחרי־כן בבית־הספר החקלאי „בית־ירח". מילדותו השתתף בתנועת־הנוער מיתרים בה הופיע כסולייסט, ובגדלו נתעמקה הבנתו במוסיקה. היה מדריך, מסדר עבודה, וקובל על כל מה שפגע בעקרונות־היסוד של המשק: אי־שוויון, עבודה שכירה וריב המפלגות. כתב הרבה על תופעות מעציבות אלו. הגדנ"ע ומאורעות הימים השפיעו עליו והוא פרש מהלימודים שנה אחת קודם הזמן והתמסר בלהט לחיי המשק והאימונים. פעל כאחד המבוגרים בהדרכה בנשק ובתרגול קרב.

בשעת המלחמה צורף לפל"ם, השתתף בקרבות בין כובשי טבריה, משטרת צמח, הבטחה בפיצוץ כביש אל־חמה ובעזרה הדחופה שנשלחה למשקים הנתונים להתקפה, כדגניה וכגשר. בין קרב לקרב היה חוזר לעבודת יומו ולערבים עשיריי־החויות עם בני הנוער. ביום ההתקפה הגדולה על בקעת הירדן, יום ג', 18 במאי 1948, נפצע קשה בקרב על משטרת צמח, ניצל על־ידי חבריו שהביאוהו לכנרת ומשם הובא לבית־החולים בטבריה. נאבק קשה במשך 10 ימים. עד יומו האחרון היה מצר על נפילת חבריו לקרב, אשר ראם נופלים עת נגרר פצוע אנוש על־ידי בני כיתתו. מת ביי"ט באייר תש"ח (28.5.1948). בן ביום נקבר בכנרת.

כספי יוסף („ספי")

בן אריה וסלוה. נולד ביום 12.6.1924 בתל־אביב. הצטיין מילדותו בישרנותו והיה מספר להוריו בגילוי־לב ובהכרת־אשמה על מעשיו שבגללם נזפו בו לפעמים בגן או בבית־הספר. משחר ילדותו נתגלתה בו נטיה למוסיקה ובן שש התחיל ללמוד נגינת פסנתר אצל דודתו והתקדם יפה. בגיל 10 (אחרי מחלה אנושה, שפך־דם במוח) הצטרף אל תנועת ה„חוגים" („המחנות העולים") ואחרי שיחה במועדון הודיע על פרישתו מהמוסיקה: „אנו לא צריכים פסנתרנים, אנו צריכים פועלים ואני רוצה להיות פועל". התמסר לפעולות בתנועה והגיע בה לדרגת מדריך ומרכז שכבות, ובשנות לימודיו בגימנסיה „שלוה" שקד לרכוש חברים לתנועתו גם מבתי־ספר אחרים. היה קשור מאד להוריו ושיתף אותם בחוויותיו בתנועה. כשהרשו לו פעם, על אף חרדתם לבריאותו, לצאת עם חוגו למחנה, גמל להם בויתור על היציאה למחנה בפעם השניה. היה קשור גם למוריו, אך בשל טרדות ארגוניות

היה מוניח במקצת את שיעוריו, באמרו: „הלימוד הוא רק אמצעי, דרך להתפתחות האדם". משרתו היתה להיות פועל בקיבוץ. אף על התגייסותו לצבא במלחמת־העולם ולפלמ"ח הוכרח לוותר בתוקף צו התנועה להישאר להדרכה בעיר, אף כי היה מהיוזמים והפעילים להתגייסות כיתתו, שמינית, לפלמ"ח. אחרי סיום הגימנסיה יצא עם חברין להכשרה ביגור. מכתביו להוריו ולנערתו משנת־ההכשרה (פורסמו בספר שתנועת „המחנות העולים" הוציאה לזכרו) מפיצים אור על אישיותו ועל עצם התהליך של עיצוב נער עירוני לאיש קיבוץ. אחרי ההכשרה יצא לעבוד במחצבה כדי להכיר את הפועל העירוני, והכרה זו חיזקה בו את הרצון לחיי שיתוף במשק חקלאי. גמר סמינריון של התנועה ועשה שנתים בהדרכה. שנתים אלו של גיוס מלא היו שנים של פעילות ערה ודרוכה אשר עיצבו את דמותם של עשרות רבות של הנוכים דבקים ונאמנים לדרכו־דרכם. אחרי שנתים אלה עלה עם חברי תנועתו והתישב בבית־קשת במסגרת גרעין הפלמ"ח. נטה שכם ליעור ולכל עבודה במשק ואף לעבודות־חוץ בבנין, לשם השתלמות במקצועות שהקיבוץ יהיה זקוק להם, וגם לכיסוי גרעונות המשק בראשיתו. כמזכיר־פנים של הקיבוץ התמצא בסבך היצירה האורגנית של משק קיבוצי על כל הבעיות והלבטים של היחיד ושל הכלל בתומר וברוח וביחס חברה, ותביעותיו מעצמו ומהחברים הודרכו על־ידי שאיפתו ל„שלמות מצפונית", כדבריו במכתביו שהגיח אחריו. במכתביו לדודו באמריקה השתדל להסביר לו את מטרותיו של הקיבוץ ואת מאבק הישוב בשלטון הזה. „אנו נעשה את הכל בכדי להביא יהודים, גם פה בארץ לא יהיה שקט. דע לך, פה לא נמות כיהודי המחנות בפולין ובגרמניה". ואחר־כך: „הרי מצדי מות בכבוד — יאה מחיי קלון. מבין אתה איפוא, כי חיי הפרטיים הם חלק מהחיים של העם היהודי. במידה שתקותנו תתחסל, הרי גם בנין חיי הפרטיים יישבר..." ובביקור קצר בבית אמר להוריו: „לא עת לבכות עתה, צריך לחרוק שן, לנשוך שפתים ולהתגבר! מיעוט — זו החלטתנו הנחושה — לא ניישאר כאן!"

השתתף בהגנת בית־קשת והסביבה ובפעולת־תגמול במתנה הפורעים ערב־אל־זבים. נפל עם כמה מחבריו בצאתם לסיור בשדות־המשק ביום 16.3.1948. הובא לקבורה בבית־קשת ב־19.3.1948.

כספי יהודה

בן בן־ציון ופועה. נולד ביום 23.8.1928 בכפר־סבא. חייו היו חיי נער ארצישראלי בעל הכרה לאומית־חלוצית. למד בבית־ספר עממי בכפר־סבא. הלך להכשרה בכפר־גלעדי, בקרית־ענבים, במשמרות, ושירת בנוטרות. נשא נפשו להתישבות והתכונן אליה, ובינתים קנה לו נסיון הגנתי וקרבי.

נפל בקרב לטרון ב־26.5.1948, ב־17.11.1949 הועבר למנוחת להר־הרצל בירושלים.

כספי יעקב

בן משה. נולד בפורים תרפ"ב (14.3.1922) בוארשה, פולין. נכד הרבי מיאבלונה, מיסד כפר־חסידים. הוריו היו בין חלוצי־הכפר הראשונים ויעקב אז בן ארבע. למד בבית־הספר העממי המקומי ובבית־הספר המחוזי ביגור. אחרי־כן חזר לכפרו, נשא בעול המשק, היה מדריך ב„נוער העובד" וריכז את העבודה התרבותית. נמשך אחרי אמנות התיאטרון, ואחר לבטים ונדודים עלה ירושלימה והצטרף לסטודיה הדרמטית של „הסתדרות העובדים" בהדרכתו של רפאל צבי. עבד כמדריך נוער ומדריך ארצי למחנאות מטעם מחלקת החינוך וגילה כשרון פדגוגי מובהק, את תמנה למזכיר ומרכז של האגודה „אכסניות הנוער".

בפרוץ המאורעות התגייס, עשה הכנות ליצירת להקה צבא"ית ובו בזמן השתתף במבצעים קרביים שונים בסביבות ירושלים. צורף למחלקת ה„ל"ה" אשר חשה לעזרת גוש עציון הנצור ונפל עמהם בהרי חברון ביום ה' בשבט תש"ח. הובא לקבר־אחים בכפר־עציון ואחרי שנה ומחצה הועבר ביום 17.11.1949 עם שאר חללי גוש עציון להר־הרצל בירושלים.

כספי אברהם־מנחם („חמי")

בן אריה ובללה. נולד בכ"ד במנחם־אב תרפ"ט (1929) בירושלים. שם למד בבית־הספר „עמל". היה בהכשרת הצופים בזדורות. חבר הפלמ"ח, מפקד־כיתה. הוכר בקרב חבריו ופקודיו כדמות חינוכית. גילה אומץ־לב וקור־רוח ברגעי־הקרב הקשים ביותר, אך משאת־נפשו הלוהטת היתה לחיי עבודה והגשמה של שלום.

נפל בקרב על עיראק א־סוידאן ביום 9.7.1948. היה קבור בשייך־באדר ב', ב־21.6.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כספי שלום

בן יעקב ורוזה. נולד ב־30.1.1907 בירושלים (עיר הולדת אביו). בגלל ציונותו של אביו נאלצה המשפחה בילדותו של שלום להגר לקהיר שבמצרים. שם התחיל ללמוד בבית־ספר צרפתי וחינוך עברי ניתן לו בבית. אחרי גמרו את בית־הספר התיכוני חזר ירושלימה בשנת 1926 ועבד כפקיד ראשי בסוכנות־האניות הצרפתית „מסגרי מאריטים". במלחמת־העולם השניה, כשנסגר משרד זה, עבד עד 1946 במחלקת התשלומים של הצבא הבריטי, ואחר־כך כמנהל־חשבונות בחברת „לוויד ארצישראלי ומצרי". היה ציוני מסור כל ימיו, תרם לקרנות ביד רחבה והקמת כל נקודת־ישוב חדשה היתה לו שמחה אישית ממש.

היה חבר ב„הגנה", ובפרוץ ההתקפות הערביות אחרי החלטת החלוקה התנדב לשירות פעיל, אף־על־פי שהיה נשוי ולמעלה מגיל הגיוס (בן 40). עבר קורסים ואימונים בכלים חדשים שונים והשתתף בהרבה קרבות בהגנה על ירושלים והרחבת השטח היהודי בה. בכל החודש יוני 1948 היה אחראי לעמדה בנוטר־דם ובצאתו לסיור־ערב סביבית המקום נפגע בכדור אויב מעל חומת העיר העתיקה ונפל ב־30.6.1948. הובא לקבורה בסנהדריה בירושלים ב־1.7.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י"ב באלול תש"ח (13.9.1951).

כספי יחזקי

בן לאב רופא ולאם עסקנית ב„עליית־הנוער". נולד ב־23.10.1923 בקניגסברג שבפרוסיה המזרחית. עם התגברות הנאציזם הפסיק את לימודיו בגימנסיה והשתלם בבית־ספר מקצועי לקראת חיי עבודה בארץ. באביב 1939 עלה ארצה ב„עליית־הנוער", התחנך בבן־שמן ואחר־כך בבית־הספר המקצועי על שם טיץ ביגור. הצטרף לקבוצה מ„השומר הצעיר" ושהה עמה בהכשרה בכפר־מנחם, אילון ומעברות, עד שב־1943 נתקבלו כחברים בקיבוץ עברון. בכל המקומות עבד בנגרות, ובעברון גם בחקלאות, בחינוך נוער ובעבודות אחרות, ומשמצא לו את חברתו בחיים בנה את קנו המשפחתי בעצם ידיו בצורת בית־עץ, שהיופי והמשטות חברו בו להפליא. בחיי החברה

בקיבוץ שמר על טוהר הרעיון ועל כללי „המשחק ההוגן" ביחסים בין החברים וקנה לו הרבה ידידים ומוקירים. עוד ביגור הצטרף לחי"ש ומשהפליא את אנשי כפר פקיעין בחבשו פצע של חברו, בהיותם שם בטיול, ובן־רגע נתפרסם בכפר כ„חכים" (רופא) וכל נשי הכפר הביאו אליו את תינוקותיהן כמו לרופא, צץ בו הרעיון להתמחות בשירות הרפואי. סיים קורס ונתמנה לחובש ומדריך נפתי, וכשגויס בדצמבר 1947 עבר קורס נוסף ומונה חובש גדודי באחד הגדודים. עבד בשקידה בארגון, בהדרכה ואף בחבישה בפועל כאחד מן השורה והוסיף להשתלם וללמוד בלי הרף מתיק ספרים ומהנסיון, וכל זמנו ומרצו היו קודש לתפקידו, שהיקפו גדל בהרבה מדרגתו. רק אחרי הולדת בנו קיבל חופשה לימים אחדים. לרגל ענינים שונים נשאר הקוף בחיפה בשעת שחרור העיר וטיפל שלושה ימים רצופים בפצועי הקרבות, ולדבריו למד שם פי כמה מאשר בקורס בן שלושה חדשים. המשיך בפעילותו בתנאים הקשים של החוית. כשבאה הדרישה למטה הגדוד בחזית ג'נין, שכל היודע לחבוש יצא לעזרת הפצועים המרובים, יצא גם הוא, אף כי כחובש גדודי היה עליו להישאר במטה.

תוך כדי חבישת פצועים נפצע גם הוא בידיו וברגליו בהפגזה שהתחדשה לפתע והרבתה את הפצועים. הוסיף לחבוש עד שנפגע בחוט השדרה, ומחוסר אפשרות להוציאו, בגלל הכרח לסגת מפני חידוש התקפת האויב בכוחות עדיפים, נשאר שם ביום 3.6.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950. קיבוץ עברון הוציא חוברת לזכרו.

כפתורי יהושע

בן מיכאל (גוסטב) ושושנה. נולד ביום 26.12.1925 בצ'כוסלובקיה. עלה לארץ בשנת 1935. למד בבית־הספר החקלאי בן־שמן, ולאחר תקופת הכשרה בגבע עבד כמה שנים כמדריך „הנוער העובד" בחיפה. אחר־כך חזר לקבוצתו שעלתה בימים ההם לג'יב־יוסף. עם גמר ההכשרה בגבת עברה הקבוצה לפלוגה בהרצליה שהתישבה בחלוצה אשר בנגב. בשנת 1945 התגייס לפלמ"ח בגבע וב־1947 עבר לגבת ומשם עלה להתישבות בחלוצה.

יום לפני התחלת ההפוגה הראשונה יצאו כפתורי וחבריו לפעולה בכיר־עסלוג'. לאחר כיבוש בנין המשטרה הוסיפו להתקדם, אולם האויב הפעיל מרגמה מחובר לבנין הסמוך למשטרה והוא נפל שם ביום 11.6.1948. נקבר בחלוצה וכעבור זמן הועבר למשאבי־שדה (ביר עסלוג').

כין אברהם־יעקב

בנם היחיד של שמואל וברכה. נולד ב־4 בספטמבר 1928 בויסוקי־ליטובסק, פולין. עלה לארץ עם הוריו, שהיו מראשוני המשתכנים בחולון. לאחר שסיים את חוק לימודיו בבית־החינוך בחולון השתלם בבתי־הספר הטכניים „מכס פיין" ו„מונטיפיורי" בתל־אביב. המהמה בחשמלאות ועזר לאביו החשמלאי בהתקנת חשמל בבתי המשתכנים בחולון, מתוך שאיפה לקנות לו השכלה כללית למד בגמנסית־ערב „השכלה" בתל־אביב. היה מפעילי ה„הגנה" בחולון. הראשון שנפל על משמרתו באזור זה.

ביום א' בטבת תש"ח (14.12.1947) הותקפה חולון ביריות מצד הכפר תל־א־ריש שבאזור יפו, אותו יום לא היה יעקב בתפקיד ועמד לנסוע לתל־אביב, אך הוא חש לעזרת חבריו המגינים ונפל בשעת ההתקפה על קן המרצחים. חבריו, שנאלצו לסגת בהופיע „שומרי החוק והסדר" הבריטים על משוריניהם, לא הספיקו לאסוף את גויתו ולהביאה לחולון. רק לאחר חקירה־ודרישה מאומצת במשך 11 חודש גילו את מקום הגויה והביאוה לקבר ישראל בנחלת־יצחק ב־1.12.1948. לזכרו ולזכר החברים שנפלו שם נקרא המקום „תל־גיבורים". גם ה„פילבוקס", אשר בו וסביבו נפלו, משמש מצבה לזכרם.

כין אברהם

בן שמואל ופניה. נולד ב־6.6.1928 בעיר טרמז שבהורכיסטן, רוסיה. בשנת 1934, בילדותו, עלתה המשפחה לארץ דרך סוריה. נתפסה וישבה חדשיים במאסר בבית־לחם. ללא אב, כשהאם עסוקה בכלכלת שני בנים, עשה את שנות לימודיו בתל־אביב עד היותו בר־מצוה. אחר־כך עבר לחיפה שבה למד עוד שנה, אך יצא מבית־הספר לאחר שבע שנות לימוד, והוא בן 14 בלבד, והתמסר לפרנסת ביתו בלמדו ביום מסגרות ובערב בשיעורים שעל־יד הטכניון. כל זמנו הפנוי היה נתון לספורט בתנועת „המכבי הצעיר" ואמנם במהרה הוכיח את יכלתו בכל ענפיו וזכה להצטיינות. בדאגתו לאמו הלך לעזה ועבד בבנין מחנות־צבא בריטיים. בשנת 1946 יצא להכשרה מגויסת בפלמ"ח בגבעת־חיים. היה פעיל בהעלאת מעפילים אל החוף והשתתף בפעולות ה„הגנה" בתקופת המאבק. לאחר שנת־שירות אחת בפלמ"ח שוחרר כדי לעזור לאמו, אך הספיק להיות עמה רק חדשיים.

בדצמבר 1947 יצא עם ראשוני המגוייסים לנגב ועשה בו 7 חדשים. שם השתתף בקרבות רבים במסגרת גדוד של הפלמ"ח, חטיבת הנגב, כחבלן מומחה. בראשית ההפוגה שהה 3 חדשים בבאר־יעקב, בה הדריך תחילה בגדוד אחד ואחרי־כן עבר כרב־סמל גדודי לגדוד אחר. לא זכה להגשמת חלומו, לחיות חיי שלוה עם אמו בצפורי, שאנשי קבוצתו „הסוללים", עלו שמה. נפל ב־21 באוקטובר 1948 מהתפוצצות רימון בקסטינה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה ב־24.10.1948.

כין אברהם

בן יצחק ורבקה. נולד בשנת תר"ף (1920) בקיוב (אוקראינה) שבברית־המועצות. חניך משטרה ואוירה, אך לא דעך בו הזיק היהודי ממורשת בית אביו. במלחמת־העולם שירת בצבא האדום ונפל בשבי הגרמנים. משמוגרה גרמניה הנאצית ושומרי מחנה־השבויים נטשו את משמרתם הצטרף לאחיו היהודים שפניהם לציון, נכנס לקיבוץ „השומר הצעיר" במחנה באד רייכנאל שבגרמניה, פעל ומזמה בארגון ה„בריחה" וב־1948 עלה ארצה והצטרף לגרעין שבקיבוץ מסילות. אחר־כך התגייס לצה"ל.

נפל ב־8.1.1949 ואחרי שמונה ימים, ב־16.1.1949, הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

כין אהרן־אשר

בן משולם ורחל. נולד בכ"ב באלול תרפ"ז בלובאטין שבפולין. עלה ארצה עם המשפחה ב־1933 והתישבו בחיפה. במשך שמונה שנים היה מטובי התלמידים בבית־הספר „עצ ישראל" ואחר־כך סיים קורס למקצועות מסחריים בבית־הספר התיכוני „במעלה". בגעוריו היה פעיל בארגון „בני־עקיבא" ומשבגר עבר ל„הפועל המזרחי". עבד בפקידות במקומות שונים ושאיפתו לעבוד בבנק נתגשמה בסתיו תש"ו, כשנתקבל לעבודה בסניף חיפה של „הבנק הארצישראלי לתעשיה".

התמסר לעבודתו והצליח בה עד כי בשנתו הראשונה הגיע לדרגת עוזר מנהל־חשבונות והעתיד קסם לו בתקוה להגיע במשך הזמן לדרגת מנהל־חשבונות ראשי. הנהלת הבנק העריכה את שירותו וכשנתפרסם צו הגיוס פנתה לועדת־הגיוס בערעור למען שחרורו מטעמים משקיים כי עבודתו חיונית לבנק. אך הוא הכשיל את השתדלות מעבידיו במכתבו ללשכת הגיוס שלא יתחשבו בבקשת הבנק, כי ברצונו למלא את חובת השעה. בקוצר־רוח חיכה יום־יום לתשובה השלילית על הערעור. סוף־סוף נתמלאה משאלתו וב־1.2.1948 יצא לאימונים, ואחר־כך לשירות קרבי בגדוד אחד של הפלמ"ח (חטיבת „פתח").

השתתף בקרבות הגליל התחתון והעליון, הועבר עם גדודו לחזית לטרון, השתתף בכיבוש לוד ורמלה ונפל בקרבות לידן שילחה — אל־בורג׳ באזור לטרון בי״א בתמוז תש״ח (18.7.1948). הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י״א באדר תש״י (28.2.1950).

כין אהרן

בן יוסף ותמה (דור שלישי לאיכרים בעמק הירדן; אבי אביו נרצח בשעת עבודתו בשדה בביתניה). נולד ב־7.10.1926 במגחמיה. גמר את בית־הספר העממי בכפר, למד מלאכת נהג ומכונאות ועבד בהן גם בחקלאות. פעיל בחיי הנוער במושבה, נדיב־לב ומוכן לעזור לזולת. שירת בנוטרות וגם שם נתחבב על חברים ומפקד־ם. פעיל ב„הגנה" ומהמצטיינים בכל האימונים. בראשית ההתקפה הערבית התגייס לשירות וסיים קורס מ״כ. הרגיש איזה פגם בבריאותו, אך נמנע מהודיע על כך לרופא כדי שלא יפסול אותו לשירות. דחה את עצת מפקדו לפנות לרופא, רק ביקש תפקיד קל במקצת עד שיחלוף כוח. וכשהוטל עליו הטיפול במחסן הנשק, נתגלה שינוי לטובה במחסן — תוצאות טיפולו המסור. אך כשהוכרז על התנדבות למבצע מסוים, היה עוזב את המחסן ויוצא לפעולה, ותמיד היה מעודד את חבריו ב„היה טוב" ובחזון המדינה שתתחזק ותשגשג.

השתתף בקרבות משמר־העמק, בשחרור הגליל המערבי והצפוני ובקרבות ג׳נין, חיפה וסביבתה. פעולתו האחרונה היתה בשיירה ליחיעם. היה בין המעטים שהצליחו להסתנן דרך שטח האויב והגיע פצוע אל בסיסו. שכב חדשים אחדים בבית־החולים ביילינסון בפתח־תקוה, ומעל מיטת חליו היה מעודד את המבקרים אצלו. יומים אחרי ניתוח קשה בראשו נפטר ביום 5.9.1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־7.9.1948.

כין אסף

בן יעשיהו וצפורה. נולד ב׳ בסיון תרפ״ג (25.5.1923) בעין־חרוד. בילדותו חלה בקדחת וכמחלות קשות אחרות. עם המשפחה בטלטוליה עברו שנות ילדותו בתל־יוסף, בגדוד־העבודה בירושלים, בבית־אלפא, בתל־עדשים וברחובות. בגיל 13 בא עם הוריו למשק יגור לישיבת־קבץ. קיבל את השכלתו בבית־הספר המחוזי ביגור. התמסר ללימוד תנ״ך, הלשון העברית וספרותה. אהבתו לארץ, שביליה ועמקיה, נשתלבו עם אהבת נוף הקדומים של התנ״ך. בימי התבגרותו החל בסיורים נרחבים בארץ, שמירה בשדות ולימוד שפת העם השכן. בשנת 1942 התגייס בין ראשוני הפלמ״ח. לאחר שירות של 3 שנים שב הביתה, אך בבואו חזר ואמר: „מחכה לנו עבודה גדולה בים. צריך להוביל יהודים לארץ". עסק בהעלאת מעפילים והיה בין משחררי עצורי עתלית.

במלחמת־השחרור השתתף בכיבוש בלד א־שייך, בפריצת הדרך לגליל המערבי ובכיבוש עכו, וכמפקד כיתה בהתקפה על ג׳נין. בקרב זה נפצע בכתפו וברגלו, ובמשך 8 שעות עשה דרכו כשהוא פצוע תחת מטר כדורים עד שהגיע למשלט עברי ראשון שליד ג׳נין. עם הקמת חיל־המיעוטים נקרא אסף להיות פעיל בו ונענה עוד לפני שהחלים מפצעיו. כשומר־שדות היה קרוב אל הדרוזים ויחסי־שכנות טובים נקמו בינו לבין הכפר הדרוזי עוספיה. החיילים הדרוזיים, אשר בתוכם התערב והיה כאחד מהם, אהבוהו והוקירוהו. היה בקו ראשון יחד עם 30 דרוזים בקרב על הכפר ינוח שליד תרשיחה. אנשי הכפר יצאו בגדל לבן ושני המחנות נפגשו בשלום ובידידות, אולם כתוצאה מבגידה, שבאה בלחץ הצבא הסורי אשר חנה במקום, החלו המחנות להתנפל זה על זה. אסף שהאמין בכוחו של הגדל הלבן, חש להציל פצוע דרוזי מפלוגתו ונפצע מכדור במצחו ומת בו במקום בכ״ו בתשרי תש״ט (29.10.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ביגור ב־4.11.1948. הקיבוץ הוציא קובץ לזכרו: „אסף". אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת מטכ״ל.

כין דוב

בן משה וברכה. נולד ב־18.5.1927. נפל בקרב בעיראק א־סוידאן ב־12.7.1948. הובא לקבורה ב־14.7.1948 בפתח־תקוה.

כין דן

בן אברהם ותרצה. נולד ב־8.5.1927 בקיבוץ מזרע שבעמק יזרעאל המרכזי. אם כי נולד קטנטן וחלש (2 ק״ג היה משקלו בהיולדו) וחששו לחייו, התפתח והיה נער חסון, בריא, שובב ואמיץ ותעלולי ילדותו הוזכרו בקיבוץ מזרע שנים רבות. למד תחילה במזרע ואחר־כך במוסד החינוכי בכפר־העמק. והנער השובב היה לעלם תרבותי, עשיר בידיעות כלליות וביחוד בספרות ובהיסטוריה ומעמיק בספרים שקרא. בעל הומור, תפיסה מהירה וביקורת קולעת. עובד רציני בפלחה ובעל יכולת־תפוקה העולה בהרבה על הרגיל. היה עובד בחדוה, נהנה מהברכה שראה במעשי ידיו והעניק בשמחה את עזרתו לנחשלים ולעייפים. נתקבל כחבר למשק כאחד מבכורי הדור השני וכאחד מאלה יצא לשרת בפלמ״ח, בגבעתי־ברנר, בית־הערבה ועוד. סיים קורס מ״כ והיה מדריך את השכבות הצעירות באימונים ובכפורט. ער ותוסס, חביב על החבריה, מעורר למחשבה בשיחותיו. במכתביו לנערתו נתגלה כבעל תרבות, גמישות רוחנית וכושר הסתכלות. בחורף תש״ח שירת עם יחידתו בנגב הדרומי בשמירה על צינור המים והגנתו בפני הכנופיות. עם תחילת מלחמת־השחרור, עת נשלחו לשם מגויסים עירוניים קשישים, מושרשים באורח־החיים הציבילי אשר בעיר, ידע לחנכם ולהכשירם לחיילים טובים. נתגלה כבעל הבנה פסיכולוגית עמוקה בנפש חבריו הותיקים והמגויסים החדשים וידע לרומם את רוחם ולהעלות את המוראל הצבאי שלהם. כשהוטל עליו תפקיד מפקד־מחלקה, בלי שעבר את הקורס המתאים, התמצא בו במהרה כזקן ורגיל.

ב־13.5.1948 יצא עם מחלקתו ללוות שיירת תגבורת לכפר־דרום המנותק, בדרך הוקפו על־ידי כוח מצרי גדול המצויד בתותחים, ומשמונה המכוניות המשוריינות של השיירה נפגעו שבע ורק שלו הצליחה להגיע עד הגדר של המשק. בקפצו מהמכונית נפגע בכדור בברכו. במצב זה הוסיף לפקד על מחלקתו ולנהל את נסיגתה. אחרי איבוד דם רב נלקח לטיפול בכפר־דרום ושם מת ב־15.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקיבוץ מזרע.

כץ זרובבל („זרובקה")

בן נוח וטובה. נולד ביום 2.1.1929 בראש־פינה. עד גיל 11 למד בבית־הספר המקומי, אחר־כך שנתים בקרית־חיים, ונעגועיו העזים לחזור לכפר־מולדתו היו בין הגורמים לכך, שהוריו חזרו אתו לראש־פינה. אחרי גמרו את בית־הספר בראש־פינה בהצטיינות למד שנה במקוה־ישראל. בגלל קשיים חמריים הוכרח להפסיק שם את לימודיו ועבד בליטוש יהלומים בנתניה וכשכרו תמך באמו.

הצטרף לתנועת „הנוער העובד" ואחרי שנת־עבודה הודיע לאמו כי „אמא מולדת קוראת לו להתגייס לפלמ"ח. בחוץ־לארץ השמיד האויב הורים וילדיהם לרוב ואם אנחנו לא נתכונן להיות חזקים ולעמוד על נפשנו, יעשו כך גם לנו". על אף הדוחק החמרי התגייס לפלמ"ח ושירת בו שלוש שנים באילת־השחר ובין הרי נפתלי, השתתף בפעולות רבות של ה„הגנה" בתקופת המאבק ובהעלאת מעפילים בים וב־בשה. מדי ביאו הביתה לחופשה היה שמח וטוב לב ומרבה לשיר את שירי הפלמ"ח.

תחילת מלחמת־השחרור מצאה אותו בשורות הפלמ"ח והוא המשיך בשירותו בגליל העליון, בהגנה ובקרבות, ובליווי שיירות. תוך סכנת הדרכים היה בא לפעמים לחופשה קצרה אל אמו בנתניה. ידע את הסכנות האורבות לו. בביקורו האחרון אצל אמו בפברואר 1948 נפרד ממנה בבקשה שלא לבכות הרבה אם יפול. נפל בקרב על משמר־הירדן ביום 16.5.1948 והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה.

כץ יהודה

נולד בשנת 1927. נפל בקרב על רמלה ב־2.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

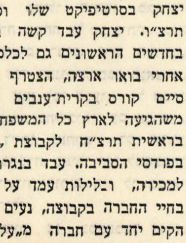
כץ יעקב

בן שמחה ומרים. נולד ביי"ד בתמוז תרפ"ד (1924) במוצא. אביו היה ממיסדי המושבה ודור שלישי בארץ, ואמו — מבנות־חדרה הראשונות. ימי ילדותו עברו עליו בכפר — מוצא ועקרון — במשק־החלב של ההורים. ב־1937 עברו הוריו לגבעת־שאול שבירושלים, ויעקב, אשר נתיחם מאביו, קיבל עליו את עול דאגת המשפחה. למד בבית־הספר, עבד בחלוקת חלב ועם זה התמסר לתפקידי ה„הגנה". השתלם במקצוע הרדיו־טכניקה במכון־הערב הטכני „ירושלים" והיה מבוגרי המחזור הראשון. במאורעות 1936 היה מרכז מחלקת האיתות של שכונות ירושלים המערביות, מתקין זרקורים ופעיל בקבוצת קשר. בתקופת מלחמת־העולם השניה ולאחריה עבד בשירות ממשלת המנדט כטכנאי רדיו וטלגרף. מעטים ידעו שמכשיריו הרדיו שהשמיעו את קול המחתרת היו מעשה ידיו. חלומו היה יסוד תעשית סרטים בארץ ואמנם השתתף בהכנת הסרט העברי „בית אבי", אך לא זכה לראותו על הבד.

בפרוץ מלחמת־השחרור לא ידע יעקב מנוחה יומם ולילה. היה מסייר ושומר, מדריך חברים לאחוז בנשק ולתקנו, מותח קוי חשמל, מתקין פעמוני־אזעקה ופועל במקלע היחיד שהיה אז באזור. בין פעולה אחת לשניה היה עובר בשכונה ומחלק חלב, כדי להקל על אמו העמלה. מפקדיו העריכו את כשרונותיו הרבים ותוך כדי זמן קצר עלה לדרגת מפקד מחלקה. אך יעקב לא הסתפק בהגנת השכונה ותבע להעבירו לקוי־החזית הקשים יותר. בכ"א באייר תש"ח, ביום נפול העיר העתיקה ונצאת תושביה בשבי האויב, פעל יעקב בראש מחלקתו בבית־שאנוס, מול חומות העיר העתיקה. כשעמד למסור הוראות פעולה לפקודיו פגע בו כדור ופצעו פצעים אנושים. נלקח לבית־חולים ושם נותח. מת בכ"ד באייר תש"ח (2.6.1948). היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

כץ יצחק־ישעיהו

בן אשר־אנשיל ואסתר־מלכה. נולד בי' בתמוז תרע"ז בלנגזוט שבמערב גליציה במשפחה ציונית חרדית. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי פולני, וגם בו נתחבב על המורים בשל פקחותו וישרו ונתמנה למרכז מפעל החסכון של ילדי בית־הספר. גמר קורס לפנקסאות; השתלם בעברית בשיעורי ערב בבית־הספר „יבנה" ובן 14 כבר עזר לאביו תוך כשרון רב בניהול ענייני בית־מסחרו. אירגן בעיר קן של „השומר הדתי" ואחר־כך גם בקיבוץ־הכשרה והשתדל להשיג עבודה בשביל חבריו. הוא עצמו למד לשם הכשרתו את מלאכת נגרות־רהיטים. משקיבל אביו בתרצ"ו, בעזרת המרכז העולמי של „המזרחי" בירושלים, רשיון־עליה כציוני ותיק, הצליח באמצעים שונים להכליל את יצחק בסרטיפיקט שלו וכך הגיעו שניהם ירושלימה בערב פסח תרצ"ו. יצחק עבד קשה בנגרות בשכר זעום, שצריך היה להספיק בחדשים הראשונים גם לכלכלת אביו. משפרצו המהומות זמן מועט אחרי בואו ארצה, הצטרף לשורות ה„הגנה" בעיר העתיקה ובשכונות. סיים קורס בקרית־ענבים ונשא בהומור טוב את התלאות והסכנות. משהגיעה לארץ כל המשפחה והאב נגאל מבדידותו, הצטרף יצחק בראשית תרצ"ח לקבוצת „אברהם" בכפר־פינס. הסתגל לעבודה קשה בפרדסי הסביבה. עבד בנגרות בהקמת צריפי המחנה וביצור לוליס למכירה, ובלילות עמד על המשמר נגד התקפות הפורעים. היה פעיל בחיי החברה בקבוצה, נעים בהליכותיו ומנעים זמירות. באדר א' תש"ג הקים יחד עם חברה מ„עליית־הנוער" את קנו המשפחתי. למרות פקפוקיו באפשרות פיתוח משק באזור הררי עלה עם הראשונים

כץ יעקב (זולטאן) („זולי")

בן יצחק ורחל. נולד ב־4.10.1927 בפפטסר שבמערב הונגריה. גמר שמונה מחלקות בית־הספר של הקהילה ואחר־כך למד חייטות והיה חבר בארגון־נוער ציוני. במלחמת־העולם השניה נלקח עם כל יהודי העיר לגיטו ולרכבת־המות. נתנסה בכל מוראות מחנות־הריכוז של הנאצים, ואחרי השחרור חזר לעירו ויצא ב„נתיב־הבריחה" מערבה. העפיל באניה „בן הכט" והוגלה לקפריסין. שם התמסר ללימוד עברית וידיעת הארץ ותנאיה. במכתביו מקפריסין לאחיו בארץ גילה התעניינות ערה במהלך מלחמת־השחרור, דרש איחוד הכוחות הלוחמים והביע את שאיפתו לחיי עצמאות לאומית ואישית.

ב־15.4.1948 הגיע לארץ ומיד התגנד לצבא ההגנה. כשלושה חדשים השתתף בקרבות וכשקיבל חופשה ליומים נדרש להפסיקה ולהצטרף לחגבורת „פעולה משטרתית" נגד עין־ע'אל שב„משולש הקטן" ליד חיפה. שם נפל בקרב ב־25.7.1948 — חודש ימים לפני המועד שנקבע לנישואיו — ונקבר בנתניה ב־27.7.1948.

להתנחל בכפר־עציון. סיים קורס נוטרים בירושלים ושירת אחר־כך שנה וחצי בנוטרות בכפרים ובינתים היה עוסק גם בעבודת נגרות בהקמת בניני הכפר. משחוחרר מהנוטרות התמסר לעבודה ולניהול הנגריה של הקבוצה. כחבר בועדת הבריאות והחברה וכסדרן־עבודה ידע לקיים יחסים הרמוניים בכל תחומי פעולתו.

כשהחל המצור בחורף תש"ח רבתה דאגתו להוריו בירושלים, ואחר־כך גם לאשתו ולילדיו שהועברו שמה עם פינוי הנשים והילדים. נטל עליו לנהל את מחסן־האספקה המרכזי לכל הישובים והיחידות הצבאיות שבגוש. הקדיש תשומת־לב לכל פרט קטן שבקטנים בסבך ההספקה לחוגי צרכנים שונים אף בשעה שזו נתקבלה עוד רק בהצנחה מהאויר. בתקופת המצור היה פעיל גם בשמירה ובאימונים, נתמנה למפקד עמדה בקטע הדרומי. במרץ ובעוז עזר להדוף את ההתקפה הגדולה ביום ג' בשבט תש"ח. גם בהתקפה האחרונה עמד איתן בפיקוד על העמדה, ולא חדל מהתבדה עם החברים, עד שנפל על משמרתו עם נפול הגוש ביום 13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. הניח אחריו אשה ושני ילדים.

כין ישראל

בן אליעזר מרמלשטיין (בארץ קרא לעצמו על שם משפחת אמו). נולד בשנת 1928 בעיר חוסט, בצ'כיה, להורים אדוקים. למד את מקצוע המסגרות. בימי שלטון הנאצים נרצחו הוריו, שני אחים ושתי אחיות. הוא הוחזק במחנות־עבודה בגרמניה ונשאר בחיים. הגיע לארץ באניית־מעפילים, בשנת 1947, דרך קפריסין. מיום בואו פעיל ב"הגנה", ומן הראשונים להתגייסות מלאה.

נפל בקרב על משטרת נגבה ביום א' במרחשון תש"ט (3.11.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

כין מנחם ("קיצ'י")

בן אהרן וחנה. נולד ב־22.7.1923 בעיירה סוואליוה שליד מונקאץ' ברוסיה הקרפטית. למד ב"חדרים" ובבית־ספר עממי ממשלתי בצ'כיה, כשהאזור סופח שנית להונגריה ב־1938 וההונגרים החלו את שליטתם בדיכוי היהודים, ברח מנחם עם אחיו הבכור לרומניה, כדי להגיע משם לארץ־ישראל. הם נאסרו והוחזרו אחרי פרוץ מלחמת־העולם להונגריה. שם נאסרו שוב כחשודים בריגול, אך שוחררו מיד. כשהשתלטו הנאצים על הונגריה, נלקח מנחם למחנות עבודת־פרך באזורי הסכנה בחזית, וב־1944 — למחנה אושביינצים. ניצל מהשמדה ואחרי השחרור חזר לבקש את משפחתו ומשלא מצא איש ממנה במקום מגוריהם יצא ב"נתיב־הבריחה" לגרמניה והצטרף לקיבוץ־ההכשרה "התחיה". התעזרה בחבורה, למד עברית בחשק רב, ואת תורת החלוציות, שהיתה חדשה לו, קיבל בהתלהבות וחרד לנעשה בארץ כאילו כבר היה אחד מאזרחיה. העפיל באניה "לטרון", נכלא בקפריסין, שם מצא את אחיו ונודע לו כי עוד אחים ואחיות נשארו בחיים. התגדב ל"הגנה" והשתתף באימוניה. משעלה ארצה בראשית שנת 1947 הלך עם חבריו לקיבוץ עין־גב. במשק נטה שכם לעבודה ועשה אותה בהתלהבות חלוצית.

מיד אחרי הכרזת או"ם התגייס מטעם המשק לשירות פעיל ב"הגנה" וסיים קורס לחבלנות. כשנהרגו ביריות מן המארב שבעה מאנשי בית־קשת שיצאו לסיור, הגיע שמה עם תגבורת חי"ש ממשקי עמק־הירדן ויצאו לחפש את החללים. באותו סיור נפצע מיריות אויב ברגלו, אגב טיפול בו פגע כדור אויב בריימון שהיה אצלם. החובש נהרג בהתפוצצות, והוא המטפלים בו נפצעו. כשהובל בעגלה לבית־קשת נחלש מאיבוד דם רב, העביר לבית־החולים שבעפולה וביום המחרת (16.3.1948) לפנות בוקר מת. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעין־גב.

כין מרדכי (מכס)

בן דוב ורבקה. נולד ביום 24.11.1911 בתל־אביב, גמר את בית־הספר העממי והתיכוני ולמד רפואת־שיניים. פתח מרפאת־שיניים בתל־אביב והתמכר למקצועו בכל לבו. משכיל היה ואוהב ספר.

שירת בצבא ההגנה לישראל ועבר את ימי המלחמה הגלויה בשלום. אך תוך כדי שירותו חלה, הועבר לבית־החולים ביילינסון א' ושם נפטר אחרי ניתוח ב־9 במארס 1949 ובו ביום הובא לקבורה בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה, בריינה, ובן, יורם.

כין ישראל־יעקב

בן יצחק־דויד ורחל. נולד ב־26.6.1924 בלודז, פולין. נתחנך בבית־ספר תל־לאומי של ה"מזרחי". הכניס לבית ההורים אווירה ארצישראלית וזרש מהם בתמידות לעלות אתו ארצה. משלא נטו ההורים להיענות לדרישתו ציפה בקוצר־רוח להתבגרותו, כדי שיתקבל לתנועה חלוצית מאורגנת ויוכל לעלות לארץ גם בלעדי הוריו. התבגרותו חלה בתקופת הדיכוי והרצחנות של הכובשים הנאצים, והאמונה בעתידו בארץ הפיגה את הדכאון מנפשו. אמונתו זו חיזקה אותו גם בגיטאות ובמחנות־הסגר, ובינואר 1946 הגיע לארץ. עבד בנגרות ובמסגרות במושב שיתופי ואחר־כך בתל־אביב. נשא אשה והתכונן ליהנות מחייו בארץ מאוייו והנה נקרא להגן עליה. השתתף בקרבות רבים ועזים שבסביבה וגמר קורס לקשרים.

בשעת הפצצת רוחמה נכנס לאהלו לקחת מקלע ולירות במטוס האויב, ולפני הגיעו לעמדתו נפגע בצרור כדורי האויב ונפל ביום ג' בתמוז תש"ח (10.7.1948). היה קבור ברוחמה. ביום כ"ט באייר תש"י (16.5.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

כין לואים ("לואי")

בן מנחם וטובה. נולד ב־1914 בברלין, גרמניה. בעל השכלה גבוהה, מקצועו — אדריכל. לאחר נדודים מרובים ותלאות באירופה הנאנסת תחת עול השלטון הנאצי הגיע לספרד, ובאניה הראשונה עלה משם לארץ־ישראל בשנת 1944 ובא אל הוריו בתל־אביב. אווירת הארץ הקנתה לו את הרגשת־החופש, כאילו חודשו מקורות חייו והוא השרה שמחה על סביבותיו. קנה לו ידידים ואוהבים רבים. איש המרחב, הזוכב הדרור, לא סבל גבולות והגבלות, כי זכר מחנות־ההסגר הנאצאיים, שבהם ענוה, הילך עליו אימים. יפה־רוח, אמן לפי טבעו. כל הטוב שבתרבות האירופית היה ניכר ממידותיו. מנומס בהליכותיו עם הבריות, בעל החלטה מהירה ונועז במעשיו ועם זה דייקן ואחראי. רק ארבע שנים חי בארץ, אך מושרש בה בשרשיות שבהכרה, כאילו חזר למחצבתו וכל זוועת־אשכנז ועלבון־ספרד — אך כפרוזדור־יסורים היו לו בבואו לארץ־הקדומים הנכספת. בן מסור ודואג להוריו.

נפל בהתנקשות בתחבורה, בחיפה, ביום 12 בספטמבר 1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

כין משה־חיים

בן דויד וינטה. נולד ביום ט' בתמוז תרפ"ח (1928) בבראשוב שברומניה. אחרי מלחמת־העולם עבר את נתיב הבריחה וההעפלה והגיע לארץ בשנת 1946. למד ועבד במקוה־ישראל. התגנדב לנוטרות. למד להשתמש בסוגי־נשק שונים כדי לדעת את המלאכה לכשיגיע הזמן להילחם בעד המולדת העבריה. לפי סיפורי חבריו השתתף ב־11 קרבות בשלב הראשון של המלחמה בצבאות ערב שפלשו לארצנו. כמו בנוטרות כך גם במלחמה היה מוכן למילוי כל פקודה בלי היסוס וללא מורך והשרה מהאומץ ומהבטחון שלו על חבריו.

מכל הקרבות נגד האויב יצא בלי פגיעה, עד שהשיגהו המות בתקופה הפוגה א', בחזית כפר־ויתקין (נגד הפורשים מביאי האניה „אלטלנה") ביום 22.6.1948. למחרת היום נקבר בכפר־ויתקין. כשנה אחרי מותו הגיעו ההורים השכולים לארץ.

כין צבי

בן אברהם וגלה. בן־זקונים. נולד בשנת 1919 בעיירה דולהינוב שברוסיה הלבנה. בן לציונים ותיקים שחינכוהו בחינוך עברי. בבית־הספר הצטיין גם בהצגות, וביחוד בפרקי הזמרה שבהן. סיים את בית־הספר העממי והתיכוני „תרבות" ועבד שנים מספר בהוראה. בימי הכיבוש הגרמני התחמק וניצל משלוש שחיטות שערכו הנאצים בעיר. היה בגיטו ובמחנה־עבודה ולאחר רצח אמו ברח בשנת 1942 והצטרף לפרטיזנים והצטיין במעשי־החבלה שלו. בהיותו ממנהלי מחנה של 200 יהודים כושלים הגיע עמם מן החזית לרוסיה פנימה וכך הצילם מכליה. עבד בקולחוז, הצטרף לצבא האדום וממנו לצבא הפולני הקומוניסטי, בו הצטיין והגיע לדרגת תת־קצין ומדריך בבית־ספר צבאי. עם גמר המלחמה ברח כדי לעלות ארצה. הצטרף לקבוצת פרטיזנים „נגבה", דרך הסתדרות „נחם", הורה להם עברית ועלה עמהם כמדריכם באניה „תל־חי" בשנת 1946. הצטרף לקבוצת כנרת, עבד במעני התמרים והיה שם מפעילי ה„הגנה". התבלט בבקיאותו בענייני נשק. נשלח לעזרת סג'רה. בקרבות כנרת נתמנה למפקד עמדה ומדריך אימונים.

נפל במבואות צמח ביום ט' באייר תש"ח (18 במאי 1948) והובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בדגניה א' ביום י"ב באייר תש"ח (21.5.1948). הניח אחריו אשה ובת.

כין צפורה

בת ישראל־חיים וברכה. גולדה ב־22.9.1920 בעיר פיאטרונמיין ברומניה. סיימה את בית־הספר העממי העברי המקומי והצטרפה ל„בני־עקיבא". בפרוץ מלחמת־העולם השניה נכנסה למחתרת, ובסוף המלחמה עברה לאיטליה יחד עם קיבוץ־הכשרה שהיא השתתפה ביסודו. בשנת 1945 עלתה לארץ והצטרפה לקבוצת „מכורה". בכפר־חסידים. בסוף שנת ההכשרה עברה בראשית תש"ז לכפר־עציון. שקטה וצנועה עבדה במטבח ובעבודות תפירה.

בתקופת המצור השתתפה באימונים וסיימה קורס למגישי „עזרה ראשונה". השתתפה בשמירה וקיימה כל תפקיד במסירות. בשעות האחרונות של ג' באייר תש"ח עבדה והגישה „עזרה ראשונה" לפצועים במקלט „המנזר הגרמני" אשר בכפר־עציון. חבשה ועודדה את רוח הפצועים. פעמים אחדות יצאה את המקלט ועברה תחת מטר הפגזים בשמעה קול פצועים מהחורשה, ולא השגיחה בסכנה המרחפת עליה. בחצות הלילה, כאשר הודיעו לה מהמטה שעליה לעזור להוציא את הפצועים למשואות־יצחק, שלחה את הפצועים והיא עצמה נשארה עם הנשארים. למחרת, ב־3.5.1948, בפרוץ שריוני האויב לכפר־עציון ולא יכלו לחדור למנזר פוצצו את הבנין, מקום המקלט היחיד. רבים מהפצועים והחברות נקברו תחת עיי המפולת, ובכללם גם צפורה. ביום כ"ה במרחשון תש"ז (17.11.1949) הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

כין שלמה

נפל בהפצצת גשר חצבני ב־17.5.1948. מקום קבורתו לא נודע.

כצמן דוב („דובי")

בן ישעיהו ולאה. נולד בשנת 1928 בביאלה־פודליאסקה, פולין. עלה ארצה בשנת 1933. למד בבית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב. משסיים את לימודיו התחיל לעבוד בפוליטורה. את שכר העבודה היה מוסר לאמו. רק לאחר שקיבלה האם את הכסף היה מבקש דמי־כיס למענו. היה חבר „הנוער העובד" ויצא להכשרה עם קבוצה מתנועתו, עשה שנתים בדגניה א' ובבית־הערבה, בהכשרת נוער־גבולות. נמנה עם מיסדי משק מלכיה. בקיבוץ נען היה ה„ילד" שבחבורה. מאיר פנים לכל ונכון תמיד לעזרה.

בעיצומה של מלחמת־השחרור סיים את ההכשרה ונשלח בין אנשי התגבורת לגוש עציון. שם גילה אומץ־לב רב שהיה חבוי בנפשו. הלך תמיד לקו הראשון. בימי הקרב הגדול על גוש עציון השתתף באופן פעיל בהתקפת־הנגד. משישקטה הסביבה עבר לחיל־המשוריינים שהיה יוצא כתגבורת לשיירות מותקפות. היה בקסטל, שער־הג'א והרטוב. בט"ז באדר ב' תש"ח (27.3.1948) היה בשיירת נבי־דניאל. נסע במשורין הראשון, שעלה על מוקש והותקף. אנשיו נלחמו עד הסוף. פוצצו את המשורין על עצמם והסבו אבידות כבדות לאויב. ב־31.3.1948 נקבר בסנהדריה בירושלים. ב־15.11.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

כצנשטיין חנם

בן שמעון והנרייטה. נולד ב־27.9.1916 בברלין, בירת גרמניה. בן בכור להוריו. גדל בחיק בישפחה מתבוללת (אביו היה בזמנו חבר מועצת העיריה בברלין), שטיפחה ופיתחה את נטיותיו וכשרונותיו למדעים (מתימתיקה, פיסיקה, חימיה). סיים בית־ספר תיכוני ועמד להיכנס לאוניברסיטה, אך תכנית זו הופרה על־ידי עליית היטלר לשלטון. מיד שינה את הקו, הלך ללמוד חקלאות אצל איכר גרמני, נעשה ציוני, למד עברית והצטרף אל „החלוץ". ב־1936 (כעבור שנתים של ההכשרה) הורשה לעבור לשבדיה לשם הכשרה נוספת. צירוף כמה מקרים גרם לכך שנשאר 12 שנה בשבדיה כעובד חקלאי (פלח,

רפתן, לולן, ירקן). בתחילה עיכבה אותו המלחמה, בחורף 1939—1940 רצה, כאדם שוחר־צדק, להתגדב לצבא פינלנד המותקפת. „החלוץ" סירב לשחררו והוא פרש מהתנועה, אך משום־מה גם לא נתקבל כמתגדב לצבא הזר ונשאר בעבודתו ובמקומו. ב־1945 חזר ל„החלוץ" (לאחר הפסקה של 5 שנים), אך ציונותו נשארה עיונית בלבד — עד שפרצה מלחמת־השחרור והרגיש בחובה למהר ולבוא לעזרת העם. עלה ב־1.5.1948 ונחפז כל כך להתגייס, שהחמיץ הזדמנות להתראות עם אחיו הצעיר, שהיה חבר באחד מקיבוצי הנגב, וביניהם נותק הקשר.

נפל בתל־עזיזיאת. גם בפרשה אחרונה זו של חייו בלטה עקשנותו בשמירת אמונים לעקרונות שמצא אותם נכונים ולא חס על עצמו. יחידתו שמרה שם בעמדה הקדמית של התל ולרגל התקפה קשה ביותר של האויב ניתנה פקודה לסגת. הנס סירב לציית. „אין עוזבים משלט שבידינו" — אמר, נשאר יחידי בעמדה, לקח את הברן של חברו שנהרג והמטיר אש על האויב המתקרב, עד שנפגע ונפל ב־17.7.1948, והקרב — קרבו הראשון. היה קבור בשאר־ישוב. ב־3.3.1950 הועבר לחיפה.

כצנלסון מרדכי („מוקה")

בן חיים ובלה. נולד ביום 24.1.1928 בדגניה ב'. סיים את חוק לימודיו בבית־הספר התיכוני אשר בדגניה. משם עבר ללמוד בבית־המלאכה שליד הטכניון העברי בחיפה והצטיין שם בלימודיו. בחזרו למשקו עבד במסגרות, מכונאות וכד', וגם ברפה. היה מסור לכל עבודה שעשה וחונן בתבונת־כפים.

בפרוץ הקרבות בעמק הירדן ניסו למנוע מללכת לקרב משום היותו בן יחיד להוריו, אך הוא לא נשמע והלך לקרב הקשה על קיום הגוש. נפצע פצעים אנושים במערכה על צמח ומת בבית־החולים „שוויצר" אשר בטבריה ביום ז' באייר תש"ח (16.5.1948). נקבר בדגניה א' ב־21.5.1948.

כצנשטיין שמואל

בן יעקב ושרה. נולד בשנת 1928 בגרמניה. עלה לארץ בשנת 1935. נפל בקרב בעיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. הובא לקבורה בפלוג"ה. ב־8.2.1949 הועברה גו־ת לנחלת־יצחק.

כרובי אליהו

בן משה ופרנינה. נולד ביום י"א בניסן תרע"ה (1915) בפלוצק, פולין. למד בבית־ספר עממי. הצטרף ל„החלוץ הצעיר" בגליציה המערבית. אחרי 4 שנים שעשה בקיבוץ־ההכשרה באושבינצים הגיע לארץ בעליה ב' בשנת 1938. התיישב בראשון־לציון ועבד כנגר במחנה־הצבא הבריטי בבית־נבאלה ואחר־כך בבית־החרושת לרהיטים „תרזה" בראשון־לציון. היה מסור לעבודה ומקובל על חבריו. נבחר לועד העובדים ולאחר שבית־החרושת נעשה קואופרטיב שימש חבר ההנהלה. מ־1938 חבר ה„הגנה" והיה יוצא לשמירה בפרדסי ראשון־לציון.

ב־15 במאי 1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל ועמד לצאת למחנה־אימונים במחצית חודש יוני. ב־3.6.1948 הופצצה המושבה קשות על־ידי מטוסים מצריים. אליהו הרד לשלום בני משפחתו ועל אף הפצרות חבריו שישבו עמו במקלט חש לביתו כשהוא רכוב על אופנים. בדרך נפגע בראשו ברסיס פצצה ומת כעבור כמה שעות ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948). בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראשון־לציון. הניח אשה, כרמל, ושני ילדים קטנים.

כרמי (ויינמן) אברהם („אדק")

בן פינחס ופרלה. נולד ביום 25.7.1914 בלודז שבפולין, ואחרי סיום גימנסיה עברית ופעילות ציונית בין הנוער עלה ארצה ב־1934 ברשיון־מתלמד ולמד במחלקה למדעי־הרוח באוניברסיטת ירושלים. אחרי הלימודים יצא לעבוד כפועל חקלאי. בראשית מלחמת־העולם השניה שירת בנוטרות ואחר־כך נתקבל לעבודה כפקיד ומנהל־חשבונות בקופת־חולים ובלשכת המס במקומות שונים, ולבסוף — לעבודת־קבע בבנימינה ושם השתקע עם אשתו ושני בניו. היה פעיל מאד ב„הגנה". התערה בארץ. כשנדרש להתגייס, מילא חובתו בגדוד אחד שבחטיבת „עודד". גמר קורס מ"כ, הדריך ואימן ופיקד ונלחם, היה לחייל־חזית גמור ומחיילי המפגרים דרש ביד חזקה את מילוי החובה, ומאידך גיסא היה להם חבר טוב ומסור ושוקד להקל את סבלם והיה להם למופת במסירות ובאומץ ומעודדם בשעות קשות. חובב היות היה ובכל הפעולות והקרבות במזרחו של הגליל, למן טבריה ועד נבי־יושע ומלכיה, הוליך אתו את כלב־הבוכסר שלו. רק לקרב על מירון, ב־18.7.1948, לא לקחו אתו בנימוק שחושש הוא מאד לפעולה זו. ואמנם באותו קרב נפגע קשה בבטנו, בחושו לעזרת חבר פצוע תחת אש־אויב הזקה.

בבית־החולים בצפת היו דבריו האחרונים למפקד פלוגתו: „ראה מה עשו לי המנולים. דאג שהפלוגה תנקום את נקמתי" — ושם מת בו ביום, למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בצפת.

כרמי בנימין

בן נתן ומלכה. נולד בי"א באייר תרפ"ח (1.5.1928) בתל־אביב. בן יחיד לאביו שהיה ממיסדי קואופרטיב התחבורה „דרום־יהודה". כתלמיד בבית־הספר התיכוני למסחר הצטיין בלימודיו, במתימטיקה ביחוד, ונודע ביחסו הרציני לעבודה ולמורים. התבלט בישרו, ענוותנותו ויחסו הלבבי אל חבריו. אם נמצא חבר דל אמצעים, מיד היה בנימין אוסף כסף לקניית ספריו, מזמינו לביתו לסעוד לעתים וכו'. אך תמיד עשה זאת בצורה יפה שאינה פוגעת ואינה משפילה. עם סיום בית־הספר יצא לשנת־שירות בחולין כנוטר. התבלט בכשרונותיו ונתמנה מדריך לחבריו, וגם זאת עשה במסירות ובהתמדה. כתום שנות שירותו נרשם כתלמיד בפקולטה לכלכלה בבית־הספר הגביה למשפט וכלכלה, אך כעבור זמן קצר, עם פרוץ מאורעות־הדמים, בהיותו חבר ה„הגנה" עוד מגיל 16, הפסיק לימודיו והתיצב לשירות.

השתתף בפעולות בסביבות תל־אביב, בעיקר בגזרת סלמה, ואחרי שסיים, בינואר 1948, קורס מפקדים בנען, צורף כמפקד כיתה לגדוד אחד ונשלח לגח. אחרי שבועות ארוכים של מצור על הנקודה הוחלט להבקיע את הדרך ולהעביר אליה שיירת אספקה ותגבורת. על בנימין וכיתתו הוטל למקש ולחסום את מבית־גובריז, אולם לפתע ראה בנימין והנה השיירה המגיעה נטחת מדרכה והיא עומדת לעבור על פני המוקשים שהטמינו זה עתה. מיד חש עם אנשיו לפרק את המוקשים, אולם אנשי השיירה, בראותם אנשים מגיחים מתוך הקמה, סבורים היו כי ערבים הם אלה ופתחו עליהם באש קטלנית. על אף האש ועל אף היפצעו

ברגלו לא נרתע בנימין מפירוק המוקשים, אולם כדור שפגע בצוארו שם קץ לחייו. נפל ביום 13.3.1948 ונקבר בגת יחד עם עוד ששה מחבריו שנפלו באותו מעמד. הועבר יחד עם חבריו לבית־הקברות הצבאי שנתלת־יצחק ביום 15.11.1949.

כרמי אמנון

בן אהרן (בנו של הרב ויינברגר מבוד־פשט) וטובה לבית סמוק, נולד ביום 23.4.1925 בירושלים. בהיותו בן חמש, בתרפ"ט, מתה עליו אמו ובשנת תרצ"ח נתיתם גם מאביו, שנרצח בידי פועלים ערבים בעבדו כמנהל־עבודה בבניית בית־החולים הממשלתי בסביבת ירושלים. גמר בית־ספר עממי בשכונת ברוכוב ואחרי מות אביו ההתנך בכפר־הנוער בן־שמן, נכנס להכשרה בקבוצת „הנוער העובד" והצטרף לקבוצת „אלומות" בפוריה, שעבדה אחר־כך לביתניה, ועבד בענף גידול הצאן. עוד בנעורותו הצטיין ביושר נפשי, שלא ידע פשרות. בחברה התבלט ברציונותו, בשאפו, עד כדי אכזריות, לצדק המוחלט. עם עצמו החמיר שבעתים מאשר עם חבריו. היה חבר ה„הגנה". בסתיו 1944 התגייס לצבא הבריטי וישירת כשנה בבריגדה העברית והשתתף במסעותיה על־פני אירופה.

בזמן מלחמת־השחרור התגייס לפלמ"ח (בפברואר 1948), היה בין פורצי הדרך לירושלים, השתתף בפעולת „נחשון" ובקרבות בסביבות ירושלים ונפל ביום י"ז באייר תש"ח (26.5.1948) בעמדו בראש יחידה שהסתערה על תחנת הראדאר בדרך לירושלים. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

כרמי זאב

נולד בשנת 1911 בעיר קושיצה שבצ'כו־סלובקיה. למד בבית־ספר הונגרי. מסביבתו המתבוללת מצא את הדרך לתנועת „השומר הצעיר", התחנך על עיקריה, נעשה מדריך ונתקבל בשנת 1929 להנהגה הראשית. בסוף שנת 1931 עלה לארץ, ל„קיבוץ השומר הצעיר א'" מעולי צ'כוסלובקיה, שהתאחד עם קיבוץ עין־הקורא בראשון־לציון ועלה על אדמתו בעמק הירדן. זאב היה בין המיסדים של שער־הגולן ומן החברים הפעילים במשק. היה מומחה ברפת ומרכז מכון ההנדזה בעמק הירדן. חבר פעיל גם בעניני הבטחון.

עם פלישת האויב נקרא ליחידה שהופקדה על הגנת צמח. שימש בדרגת מ"כ ונפל על משמרתו זו בשעת הסתערות האויב על צמח ב־18.5.1948. נקבר בדגניה א' ב־21.5.1948.

כרמי (ויינברגר) יעקב־נחמן

נולד ב־8.6.1922 בבודפשט, בירת הונגריה, ובשנת 1942, בערך, עלה לארץ, לאחר שסיים לימודיו בגימנסיה ושאף להוסיף ולהשתלם במדעי החברה באוניברסיטה העברית בירושלים. בארץ בחר בדרך ההגשמה החלוצית. נכנס לקיבוץ רוחמה לשם הכשרה, הצטרף לגרעין ההתישבותי שעלה אחר־כך ליחיעם, שירת שנה וחצי כנוטר במשטרת החופים וגם ביחיעם התמכר לעניני בטחון, כאחראי בתחנת הנוטרים שם (בדרגת קורפורל) ובמשך זמן־מה כמא"ז — של יחיעם.

התבלט בחברה כחבר רציני, מחמיר. מדי פעם בפעם נתן ביטוי לדעותיו בעלון הקיבוץ. נסיונותיו הקשים, שקדמו לבחירתו בדרך הקיבוץ, הביאוהו לידי כך, שראה בקיבוץ לא צורת חיים כי אם מגמת חיים.

ביום ההתקפה הגדולה על יחיעם — 20.1.1948 — נהרג מסגן מרגמה שנפל לתוך עמדה שעליה פיקד. למחרת היום נקבר בקבר־אחים בנהריה. דפים לזכרו הוקדשו בספר „לזכרם" של חללי יחיעם.

כרמיאל (קרמיול) יהודה

בן דויד וחוה. נולד ביום ו' באדר תרפ"ח (27.2.1928) בעיר קוטבוס אשר בגרמניה. בשנת 1933 עלו הוריו לארץ והתישבו בבאר־טוביה. יהודה למד בבית־הספר העממי המקומי אך לא סיימו, בהיותו נאלץ לעזור במשק הוריו. היה חקלאי ועבד בענפי־משק שונים ובעיקר בטרקטור. מגיל צעיר — איש ה„שורה". צלף בפל"ם של באר־טוביה. במלחמת־השחרור השתתף בליווי שיירות ואספקת נשק לניצנים ובהוצאת הילדים משם. סייר גם בסביבות באר־טוביה, לקח חבל פעיל בקרבות בית־דראס, מע'אר ובהגנת נגבה ונפצע קשה בהתקפה על משטרת עירק א־סוידאן. החברים נגישו להעבירו אל מחוץ לטווח־האש, והוא ביקש מהם לחזור ולחפות על שאר החברים, כי ברגע זה יש חשיבות רק למהלך ההתקפה.

הועבר לבית־החולים ביילינסון ושם נפטר למחרת היום, בי"ז באייר תש"ח (26 במאי 1948). נקבר בבאר־טוביה.

כרמלי בנימין

בן יצחק וחיה. נולד בד' בתמוז תר"ף בימי מהומות ומבוכה באודיסה שברוסיה, ומאז החליטו וקיימו הוריו לדבר ביניהם רק עברית למען תהיה זאת שפת־האם של בנם. בן שמונה חדשים טולטל עם הוריו בגניבת הגבול דרך הנהר דניסטר, ניצלו בנס מיריות החיילים הרוסים ומטביעה בנהר והגיעו לבסרביה (אז ברומניה). בשנתו הרביעית חי באוירת הכשרה לעליה, בהיות אביו מדריך בחות חלוצים. משעלתה המשפחה לארץ־ישראל באלול תרפ"ד למד זמן קצר בגן־הילדים בתל־אביב ואחר־כך בבית־ספר. נתגלה בו חוש מוסיקלי ובן שש התחיל ללמוד לנגן בכינור, אך הוכרח להפסיק משנשלח אביו כמורה ליבנאל. וגם כשהועבר אחר־כך לרחובות לא נמצאה לבנימין אפשרות להמשיך, וויתקו למוסיקה נשארה כל ימיו כמשאלה שלא באה על סיפוקה. גם שאיפה להוסיף דעת כדרך אבא וסבא, נשארה בגדר שאיפה, כי ידה של המציאות החמרית הקשה הטתה אותו לדרכים אחרות. עבד בבית־החרושת „סדן" בתל־אביב, בכלילת כביסים, בהשקאת פרדסים ברחובות (שם פגעה בו מלריה טרופית) ואחר־כך כבורר פרי־הדר, ובאחרונה כמחתך יהלומים בבית־חרושת בנתניה. לפני צאתו לעבודה למד בבית־הספר החקלאי על שם כדורי. חדשים אחדים היה שם רועה־צאן ועבודה זו השרתה עליו הרגשת שלוה ואושר, אך לא מצא דרך להתערות בה. היה ספורטאי פעיל מאד ב„מכבי" רחובות, שם עמדה לו יכלתו הספורטיבית להימלט בקפיצה מגג אל גג מפני השוטרים הבריטיים שרדפו אחריו בגלל הפיצי כרוזים נגד השלטון המנדטורי בשל מעשיו כלפי מעפילי האניה „אטלנטיק", בסדר שבאורח־חייו שימש מופת לרבים. מספר לעבוד בנתניה עמד על ניגודי האינטרסים שבין מעבידים לעובדים והיה הרוח החיה בועד עובדי הממפעל, אך לא העביר את הרגשת הניגודים לשטח החברתי והפוליטי והתמסר להדרכת „המכבי הצעיר" בנתניה. הקים לו קן משפחה.

משנולדה בתו הבכורה אסנת החל להביע את רחשי לבו והגיגיו ביומן שכתב בצורת מכתבים אליה, שתקראם לכשתגדל ותלמד לדעת, כי „אין דבר העומד בפני הרצון". ברשימותיו אלה סיפר לה על שאיפות אנושיות ולאומיות, על נצחונות ותבוסות לספורט העברי, על מאורעות שוגים ועל חלומות נעורים שלא נתגשמו. אהבתו הגדולה למשפחתו הקטנה הלהיבתו לאהבת־הקרבה למשפחתו הגדולה, וחש להתנדב להגנתה עוד לפני הגיע תור גיוסו ועל סף הולדת בתו השניה. במכתבו לאשתו לבית־הילדות התנצל על מעשהו: „הלא תביני אותי — לא יכולתי אחרת. אינני רוצה שבנותינו תהיינה מועמדות כחומר להעשית סבון; חיבתי כאבא מכריחה אותי לבטח את חיי בנותינו מהזוועות האלה ולשחרר בשבילן את מולדתנו..." אך בינו לבין עצמו, ברשימה ביומנו, הביע בענין זה „אני מאמין" לאומי־אוניברסלי: להילחם להקמת המדינה למען „נוכיח לעיני כל הגויים כיצד מגהלים מדינת צדק".

בתחילה שירת כמדריך־ספורט למגויסות במחנה נתניה ואחר־כך הועבר כמ"כ ליחידה קרבית של חי"ש. סמוך להכרזת המדינה נשלח לקבוצה לפעולת־הסחה נגד כפר טירה ליד כפר־סם ושם נפל עם רבים מחבריו אור ליום 13.5.1948. נקבר בתל־מונד ב־17.5.1948.

כרמלי (שטיין) צבי

בן יהושע ופניה. נולד ביום הכיפורים תרפ"ח (6.10.1927) בפרנקפורט ע"נ מייי אשר בגרמניה. מילדותו גדל באוירה ציונית, ובהיותו בן 5 עלה בית הוריו ארצה. כשנתים התחנך בכפר־הנוער בן שמן ולאחר שהכשפחה עברה לחיפה נכנס לבית־ספר עממי. בכיתה ז' הצטרף לתנועת „המחנות העולים". עוד בלמדו בבית־הספר התבלטו בו קוי־אופי מיוחדים: קנאות לערכי הלאום, כנות וגילוי־לב ביחסו להוריו ולחבריו, שאיפה לשלמות בין ההכרה והמעשה. ראשון היה במשפחה להחלפת שמו הלועזי בשם עברי „כרמלי", שמקורו באהבתו להר הכרמל אשר למד כל שביליו וארחותיו הצפונים. אחרי סיום בית־הספר העממי למד בבית־הספר המחוזי ביגור ואת לימודיו סיים בבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. בתקופת לימודיו ידע ליצור סביבו אוירה של אהבה, כבוד וחברות, ותמיד נכון היה לנטות שכם לכל מפעל חיובי בחברה. כאשר נוסד במקוה־ישראל גרעין־הכשרה היה צבי הרוח החיה בעיצובו, דרכו — הצמחה, משאת־נפשו — חקלאות, אולם בפגוע „הספר הלבן" בכבוד האומה, ידע להירתם לפעולות המאבק ללא רתיעה. בתקופת המאסרים ברפיח ובלטרון נשלח לעזרת הקיבוץ בית־הערבה ושם, מלבד תפקידי ההגנה שהוטלו עליו, עבד בהתלהבות כחקלאי מובהק ונודע בשם חיבה והיקרה „המקואי". עם גמר לימודיו במקוה־ישראל עבר עם חבריו מ„הנוער העובד" לגבת. שם פקדה אותו התקופה המסוערת של שנת 1947, שנת הפעולות המוגברות בהעפלה, במעשי תגמול וחבלה, בסיעות וסיורים רבי המתיחות והחויות במסגרת הפלמ"ח. הוא התענה בסבל פנימי רב למראה אותות־הפילוג הראשונים בתנועת הפועלים והביע במכתביו את שאיפתו העזה לאיחוד המחנה החלוצי הגדול. הצבאיות היתה למורת־רוחו, אך משנשלח לקורס מ"כ בדליה ראה זאת כחובה שעליו למלאותה. הוא כתב: „— — השתדרה בי עצבות — — לעזוב את הקבוצה לזמן ממושך קשה, אך מכריעה ההרגשה שלבעון משהו חשוב וגורלי הנני עושה זאת..." בנסיבות חדשות אלו נתגלה כאדם אחראי, בעל הכרה ורצון לדעת, ואף ידע להביע את רחשיו מתוך חוש של ביקורת והומור דק. השתתף בפעולות־חבלה קשות, בהפצצת תחנת הראדאר היה הוא הנושא את מטען חומר־הנפץ. אש קטלנית ניתכה על קבוצת המבצעים והוא כיסה את המטען בגופו. הוא כתב: „שכבתי על גבי ובגופי כיסיתי על חומר־הנפץ. אם הכדור יפגע — יפגע בגופי ולא בחומר־הנפץ — — —"

עם הכרזת או"ם העמיד את עצמו לשירות צבאי מלא. מתפקידו היה להגן על העמק ולהתקיף את האויב בתחומיו, ועד חניתה. בפעולת פיצוץ הגשר חיפה—בינין היה הוא אחראי לפעולה שביצע בדייקנות מעשית, בשקט ובשליטה בחומר וברות. חבריו למבצע כותבים: „בחדרה ליוינו את המחלקה, אך היינו בטוחים שהכל יבוצע בסדר, כי צבי הכין אותה". השתתף בפעולות רבות ואכזריות בחיפה, בבלד א־שייך, חדר לתחום האויב ב„משולש", ופעולותיו הוכתרו בהצלחה. פקודיו אהבוהו, העריצוהו ובטחו בו. בליל ט"ו באדר תש"ח התקיף צבי וחבריו את מבצר הכנופיות המטריד את לב העמק והתחבורה המרכזית בו — את הכפר הערבי הגדול זרעין, וליד המעיין לרגל הגלבוע נפל. הובא לקבורה בכפר־יחזקאל. במקום בו נפל הקים קיבוצו ישוב חדש, קבוצת יזרעאל, ונטע בו חורשה לזכר צבי חברו.

כרמלי צפריר

בן דוב וגאולה. נולד ביום 24.11.1925 בחבורת „מעבר" (כיום — גבעת־השלושה) בפתח־תקוה. משהתנחלו הוריו בכפר חירות למד עד גמר כיתת־המשך ז' בבית־הספר הגושי בתל־מונד. שירת בפלמ"ח, הזר הביתה עם תום שנות השירות ועבד במשק־ההורים. את הערבים וימי הנופש הקדיש להכשרת הנוער בכפרו ובסביבה ולשאר הפעולות ב„הגנה". היה מדריך מסור ונערץ של הנוער בגוש תל־מונד והסביבה. לקח חלק פעיל בהעלאת מעפילים אל החוף ובשבר פעולות המחתרת של ה„הגנה". עם התחלת ההתקפות הערביות נכנס לשירות פעיל בפלמ"ח בגדוד „הראל". מהבסיס שבמעלה־החמישה השתתף בסיורים ובקרבות בשער־הגיא ואחר־כך בהרטוב ובקסטל להגנת הדרך לירושלים. באחרונה נשלח בין אנשי שתי פלוגות נגד כנופיה שלפי הידיעות שנתקבלו עמדה להתקוף את הקסטל שיירה גדולה לירושלים. אנשינו נתקלו בכנופיה לא־גדולה, אך לפתע הוקפו כוחות־אויב גדולים על ההרים שמסביב. בקרב זה נפצע בירכו, חבש בעצמו את פצעו בחלק מכנסיו אשר חתך והוסיף לירות באויב עוד שלוש שעות, בפקדו על אנשיו שיסוגו לצד הכביש, והוא חיפה על נסיגתם. כאשר אמרו לטפל בפצעו שלח את המטפלים למצוקים אחרים. לבסוף פגע כדור בראשו והוא נפל ביום 25.1.1948.

כשוך הקרב נמצאה גויתו כשאצבעותיו עודן נלחצות בעוית אל מקום האחיזה של הסטן שהערבים הוציאו מידו. נקבר בקרית־ענבים.

כשיוף (כשיוב) יהודה

בן יעקב וחנה. נולד ביום י"א בכסלו תרפ"ד בירושלים. למד בבית־הספר „תחכמוני" והמשיך בבית־הספר התיכוני למסחר. אחרי סיום לימודיו עסק במסחר. עבודתו גרמה לו סיפוק והוא התמסר לה בהריצות ומרץ. במאורעות 1936 בהיותו עוד תלמיד כיתה ח' של בית־הספר העממי, הצטרף אל ה„הגנה" ואף השפיע על כמה מחבריו לעשות כמוהו, והתחברו לקבוצה אחת. להוריו לא סיפר דבר מחשש פן ידאיגם. אולם הוא נאאכזב מן התפקידים שניתנו לו — העברת מכתבים בשעות היום — ותבע ממפקדיו אימון בנשק קל, כי האמין שבכוחו למלא משימות גדולות יותר. ההתפתחות הגופנית היתה חשובה בעיניו ובמשך הזמן הצטרף ל„מכבי". היה אדם שקט וצנוע בבית, בעבודה ובין חבריו, ועם זאת פעיל ומלא־מרץ, נכון לבוא לעזרת הזולת בכל עת. ב־29 בנובמבר 1947 ניצל בנס במרכז המסחרי בירושלים מידי ההמון הערבי. מאז הזניח את עבודתו והקדיש רוב זמנו לפעולות ה„הגנה". כל מה שהוטל עליו ביצע במסירות. לא השתמט ממשימה קשה ונענה לכל דרישה. שגור היה בפיו: „זה תפקיד — ויש למלאותו

ברצון". היה ממגיני העיר העתיקה, שם נפל רימון ליד עמדתו ולא התפוצץ ויהודה לא נפגע. כעבור שבועים נשלח לקסטל ולארזה והשתתף בפעולות להבטחת הדרך לירושלים. כשהועבר לירושלים לשמירה באזורי־ספר, ראה כי לא כל מכריו מגויסים, אך לא געד ולא רטן. האמין כי מצפונם עוד יעורר אותם לפעולות. בשמעו כי חבריו נפצעו ברחוב בן־יהודה, אמר: "מזל הוא, היינו בעמדה קדמית ומבודדת ולא אירע לנו דבר, וכאן, בלב ירושלים העברית, ניפצעי".

כעבור ימים מספר נפל בלב ירושלים העברית. ב־5.2.1948 שמר ליד בניני הסוכנות, בשעה 10 בערב גורו עליו שתי יריות, מתוך "אזור ב'" הסמוך, בידי חיילים בריטיים, והוא כרע ומת עוד לפני הספיקו להשיב אש. הובא למנוחת־עולמים על הר־הזיתים בירושלים.

כשר יצחק

בן זלמן ושרה. נולד בי באייר תר"ף (1920) בשידלוביץ שבפולין ועלה לארץ בשנת 1927. למד ב"תחכמוני" ברמת־גן ובסיימו את בית־הספר שבשכונת ברוכוב רצה להמשיך בלימודיו, אך בגלל מצבה הדחוק של המשפחה נאלץ לעבור לעבודה. עבד בבית־החרושת "הבורג" שבנחלת־יצחק והיה מאורגן ב"הנוער העובד". כבן 15 הצטרף ל"הגנה" והקדיש לה את כל זמנו הפנוי. במאורעות 1936 הועבר ליקנעם והשתתף בהגנת הנקודה וב־1938 נשלח ל"פלוגות־הלילה" של ויינגייט. ב־1942 גמר קורס למפקדי מחלקות בגיוערה שליד עין־השופט וחזר משם כבעל ידיעות מרובות במקצוע ההדרכה. עם פירוק "פלוגות־הלילה" חזר לביתו ולעבודתו, אך כעבור זמן קצר נקרא שוב להתגייס למשטרת הישובים העבריים בגוש "דן" ושימש מפקד לאנשי ה"הגנה". אהרי־כן עבד כנהג טנדר עד שהועבר לעמק חפר, לשירות מלא ב"הגנה". בתפקידו כמדריך פעל בקרב כל חטיבות ה"שורה" והעמיד אנשי־מגן לרוב. לא הסתפק בידיעותיו שקנה בקורסים והיה שוקד על הרחבתן מתוך השתלמות עצמית. ב־1948 גויס לצבא ההגנה לישראל, ליחידה לא־קרבית, אך דרש להעבירו לחזית ומבוקשו ניתן לו. העלה את כשרה הקרבי של יחידתו ויתר כדי כך טיפח בה רוח של רעות ומסירות.

נפל ביום 28 בדצמבר 1948, בקרב הגדול על פלוג'ה ומכדור שפגע בראשו בעמדו בעמדת־פיקוד קדמית, גחון על מפת אזור הפעולה ועוסק בהכנות אחרונות למבצע־התקפה נועז. ב־30.12.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

כתבי אברהם

בן זכריה ושמס, נולד בשנת 1929, עלה לארץ מתימן ב־1945, נפל בקרב בכיבוש העיר צפת ב־10.5.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות בצפת.

לאון משה־זכריה

בן נחמן ודבורה. נולד ב־20.8.1920 ברומניה. ב־1936 עלה עם הוריו ארצה ולמד בבית־הספר־למסחר. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי והיה מנהל האספקה בחיפה. אחר־כך שירת כאחראי בנאפ"י. ב־1946 השתחרר והתיישב בתל־אביב. עבד בקואופרטיב "הארגז" בצביעת מכוניות. היה איש־"הגנה" ותיק. חבר בחי"ם בתל־אביב.

נפל בקרב על אבר־כביר מכדור צלף ב־15.3.1948. הובא למנוחת־עולם בבית־הקברות בנחלת־יצחק, הניח אשה.

לאופר עקיבא ("קובה")

בן אריה ושרה־רבקה. נולד בשנת 1924 בעיירה גרייצה ליד וארשה, בפולין. בביתו, בית משפחה יהודית עממית, נקשרה נפשו לתנועת הפועלים ורעיונותיה. בתחילה היה חבר הנוער הקומוניסטי, אך לאחר זמן קצר הצטרף לתנועת "נוער ברוכוב", ומאז שאף לעלות לארץ־ישראל. שבע נדודים רבים. לפני כניסת הנאצים לעיירה ברחה המשפחה לרוסיה, אלא שעם חלוקת פולין חזרה והושכדה בטרבלינקה.

עקיבא היה השריד האחרון של המשפחה. הוא נשלח למחנה־עבודה נאצי, עבד עבודת־פרך, ברח באורח־פלא והגיע לגישו וארשה. כשנתפס שם נשלח לעבודה לגרמניה ונדד בה ממחנה למחנה. חסון היה בגופו. עסק בספורט. רוחו עשויה ללא־חת. בזכות תכונותיו אלה עבר את אימי המלחמה ונשאר בחיים. עם בשורת השחרור יום הקמת קבוצת־הכשרה בבלגיה והעפיל לארץ באניה "ביריה" בשנת 1946. במשק חפציבה, שאליו הצטרף בבואו לארץ, התבלט כאחד החברים המסורים, איש־עבודה, חבר לכל, עוזר לחלש, בעל יד נדיבה. מדי יום היה יוצא לעבוד במחצבת המשק, כשרובה על שכמו, בודק את הדרך ומבטיח את הגישה לעבודה.

עם תחילת מלחמת־השחרור ביקש מיד להתגייס ליחידה קרביה. לא איש־מלחמה היה עקיבא ולא שש אלי קרב. אך הכרת הכרחיותה של המלחמה הביאתהו לאחוז בנשק ולהיות למופת בקרב. השתתף בקרבות רבים: בית־שאן, כפר־יוסף, בית־יוסף, צנדלה ועד לנגב הגיע. במסגרת מבצע "עין" הוטל על גדוד "גולני", אשר בו שירת, לבצע פעולת־הסחה גדולה בין עזה ורפיח, בשעה שהכוח העיראקי נע אל עבר עוג'ה־חפיר. הגדוד כבש את משלט דיר־אל־בלח והחזיק בו מעמד יום תמים מול הסתערויות בלתי־פוסקות, אך בגלל הגשם ואש האויב לא הגיעה התגבורת שקיוו לה. היחידה נסוגה ביום 23 בדצמבר 1948 לאחר אבידות קשות. עקיבא נשאר במשלט ונפל שם ב־5.1.1949. נקבר בחפציבה ב־10.1.1949. דפים לזכרו — בספר "לזכר הארבעה", חפציבה, תש"ט.

לאונר דן

בן הארי ואסתר. נולד ב־1.7.1931 בניו־יורק, ארצות־הברית, לאביו שהיה חייל בגדוד העברי במלחמת־העולם הראשונה, ולאמו — בת למשפחת בילי"ויים בראשון־לציון. בשנת 1934, לאחר שאביו סיים את חוק לימודיו בארצות־הברית, חזרה המשפחה לארץ עם דני הקטן. הילד קיבל את ראשית חינוכו בבית־הספר העממי בראשון־לציון ואחר־כך בגימנסיה שבמושבה ובבית־הספר "מונטיפיורי" בתל־אביב. מגיל 10 היה חבר בתנועת "הצופים" וב"המכבי הצעיר" ואחר־כך פעל בשירות ה"הגנה" במושבה. גמר קורס איתות וטיפל באילוף יוני־דואר. השתתף במחנות הגדנ"ע ועם פרוץ מלחמת־השחרור עזב את ספסל־הלימודים והצטרף לשורות הפלמ"ח במסגרת גרעין ו' של הכשרת "המכבי הצעיר".

כבן 16 וחצי יצא לחזית, באמרו לקרוביו שביקשו למנוע מכך: "אמא היא בת בילי"ויים, ממשיכי מסורת המכבים, ואבא אף הוא בעודו נער בא מאמריקה להילחם בשורות הגדודים העבריים"... בגבעת־חיים קיבל דן את הכשרתו כחבלן, השתתף בהגנת כפר־יונה והועבר אחר־כך יחד עם גדודו לסריס שבהרי ירושלים, לחטיבת "הראל". ביום 17 בספטמבר 1948 התנדב לתצפית במשלט אשר בדיר־אבן, ליד הרטוב. כדור־אויב עבר דרך אשנב העמדה ופגע בראשו. לאחר שהועבר לבית־החולים "הדסה" בירושלים מת מפצעיו. נקבר בראשון־לציון ב־18.9.1948 על־יד אבותיו.

לאופר מרדכי (מרכל)

בן אברהם וביילה. נולד ב־14.10.1908 בעיר רדאוץ אשר ברומניה. בנעוריו התחנך בתנועת "השומר הצעיר" בבוקובינה. לפני עלותו ארצה שירת כשנתים בצבא הרומני וסיים קורס קצינים. בבואו ארצה הצטרף לגרעין קיבוץ "השומר הצעיר" במגדיאל, אך נאלץ לעזוב את הקיבוץ כדי לעזור להוריו. הוא השתקע ברמת־גן ועבד כמנהל־עבודה בבית־החרושת "ארגמן". היה פעיל בציבור הפועלים וחבר "הפועל" וה"הגנה". בימי מאורעות תרצ"ו היה מפקד ואחראי לחבל בגוש דן. בנסיון להעביר נשק בטנדר פתוח נתפס בתחילת שנת 1947 בשעת חיפוש נשק על־ידי המשטרה הבריטית. מבעוד מועד פקד על חבריו לברוח, וכאחראי לפעולה הנ"ל נשאר ליד הטנדר ונאסר. נשפט ונדון לשבע שנות מאסר. אחר־כך הומתק דינו ומשבע השנים הפחיתו שנתים. ישב בכלא ירושלים. היה פעיל בין האסירים ודאג להטבת מצבם ולפיתוח פעולה תרבותית ביניהם.

עם פרוץ מלחמת־השחרור והחמרת מצב האסירים בכלא ירושלים פנה למוסדות ואישים והודיעם על הסכנה, בהיותם נתונים למשמר ערבי. בימי מאסרו כתב למשפחתו ולבנו הבכור על צערו, שאין ביכלתו להקדיש

למענם את הזמן הראוי להם, אך דבריו היו חדורים אמונה בדרך בה הלך ואשר ברוחה חינך את בניו. לאחר זמן־מה הועבר עם שאר האסירים לעתלית ובהזדמנות ימי צאת הבריטים מהארץ אורגנה על־ידי ה"הגנה" בריחתם של האסירים מעתלית. מרדכי היה הראשון ליוצאים. הוא הגיע לכביש וחיכה למשורין שיאספו. בקרבת עתלית פרץ בינתים קרב בין שיירה עברית וכנופית ערבים, הוא נפגע על־ידי צרור כדורים ונפל ביום 26.3.1948, ונקבר בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה ושני בנים.

לאופר פינחס

בן מנדל ורחל. נולד בכ' באדר תרפ"ט בפודהייצה, פולין. סיים שש כיתות של בית־ספר עממי, אך משפרצה מלחמת־העולם השניה נאלץ להפסיק את לימודיו. שנים מספר חי עוד עם הוריו בעיר־הולדתו תחת עול של הגרמנים, אולם ב־1943 נשלחה משפחתו למקום "בלתי־ידוע" ומאז לא ראה אותה עוד. הוא עצמו הצליח להתחמק והצטרף אל הפרטיזנים אשר לחמו ביערות אוקראינה ועזרו לצבא האדום. עם תום המלחמה הצטרף לקיבוץ "השומר הצעיר" בגלייביץ שבפולין, ואחר־כך המשיך את הכשרתו החלוצית בגרמניה. ב־1946 עלה ארצה יחד עם חבריו באניית־המעפילים "תל־חי" והצטרף לקיבוץ אילון. מרץ רב, יזמה והתלהבות שאינה יודעת גבול גילה פינחס בעבודתו בקיבוץ. ב־1947, עוד לפני פרוץ מאורעות־הדמים, הצטרף לפלמ"ח ועם התחלת המהומות השתתף בפעולות רבות.

נפל בקרב ביום כ' באדר ב' תש"ח (31.3.1948) ליד חולדה בליווי שיירת־מזון. כנופיה ערבית גדולה התקיפה את השיירה ופינחס רץ אל המשורין להביא מקלע. בהיותו במכונית הציתוה הערבים ופינחס, שנפצע בשעת רוצו אליה, לא יכול לצאת מתוכה. עם המקלע בידו, לאחר שהדריך על האויב את כל כדוריו, עלה באש יחד עם המשורין. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחולדה ביום כ"ב באדר ב' תש"ח (2.4.1948).

לב־טוב (גוטהריך) צבי

בן דוב ומרים. נולד ב־27.11.1916 בעיר מילאסביץ שבצ'כיה להורים תושבי גליציה שברחו עם זרם פליטי מלחמת־העולם הראשונה מפני התקפת הרוסים. בהיותו בן תשע עלו הוריו לארץ. המשפחה התישבה בחיפה. הנער גמר את בית־הספר העממי "נצח ישראל" ואת בית־הספר הריאלי. נכנס לעבודה בבית־החרושת לקרח וגלידה שפתחו הוריו, ובמרוצת הזמן שימש כמומחה לייצור גלידה, מכונן בבית־החרושת ונהג מחלק הסחורה גם יחד. אהוב ביותר על חבריו, שנהגו לומר עליו: "לב־טוב, כשמו כן הוא".

כשפרצו המאורעות אמר להוריו בפשטות: "צריך ללכת ולעזור". היה חבר ותיק ב"הגנה" והשתתף באופן פעיל בכיבוש חיפה. משם נשלח לגליל. שירת בפלוגה שבאחד הגדודים והשתתף בכל הפעולות. לאחרונה השתתף בהגנת מנרה. היה בין הראשונים שעלו על המשלט, חיפה בתבונה על כיתתו שנסוגה. בהסתכנות גדולה הוביל בלילה הרוג אחד אל מחוץ לקוים. באחרונה, בשעה שהאויב התנפל עליהם, הזדקף במלוא קומתו כדי לשמש מחסה חי למפקדו, ואף כשנפגע נשאר עומד, אך כדור שני פגע בראשו ונפל ב־23.10.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה ביום כ"ח בתשרי תש"ט (31.10.1948).

לב יוסף ("יוסי")

בן מרכיס ומרים. נולד ב־26.4.1927 בחיפה. סיים את בית־הספר העממי שם, בנוה־שאנן, ואחרי סיימו את בית־הספר הימי החל לעבוד בבתי־המלאכה של הרכבות בקישון. אחר 4 חדשים הועבר למחלקת השרטוטים של הרכבות כמשרטט מתונן ורצוי. ב־1945 התגייס לפלמ"ח במסגרת הכשרה מגויסת בחיפה ותל־עמל ומשנת 1946 שימש נוטר בבאר־יעקב ובראשון־לציון. אחר־כך יצא עם חברי הכשרתו להתישבות בנגב, לקיבוץ נירים. התערה בחברה, היה איש מעשי וממעט בדיבור.

בימי הגנת נירים היה האלחוטאי במקום. היה גם מקלען טוב. כשהתקיף האויב את נירים והחברים פתחו באש על משורין האויב שהתקדם מאחד האגפים לעבר הנקודה, פגע בו פגז ב־15 במאי 1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בקיבוצו אשר בנגב.

לב יעקב

בן אברהם־שלום וחוה. נולד ב־5.6.1910 בסטניסלבוב, חבל גליציה, אשר בפולין. קיבל השכלה עממית וביקר בבית־ספר למסחר. בניגוד לרצון הוריו הצטרף לתנועת "השומר הצעיר" וברבות הימים היה לאחד מעמודי־התווך בקן המקומי. עם הגיעו לגיל גיוס שירת בצבא הפולני ביחידת חיל־רגלים בדרגת קורפורל. עלה ארצה ב־9.10.1935 ונכנס לקיבוץ. היה תחילה בבית־אלפא ועלה עם המתישבים לגת. עוד בנעוריו נתגלתה בו נטיה לגידול בעלי־חיים. מתוך נטיה זו השתלם בעבודות רפת ושקד על פיתוח הרפתנות במקום התישבותו.

פועל מצוין היה, בעל גוף חסון, שתקן ועקשני. היה מוכן תמיד לבוא לעזרת הזולת. השתמש בהכשרתו הצבאית המעולה והיה בין מפקדי קיבוצו. בעת ההתקפה הקשה על גת ליוה את בעלי־החיים שהוצאו מקו־החזית ונשאר לשמור על בעלי־החיים שנשארו ב"עורף". ב־25.8.1948, בהיותו על משמרתו, התפרצו לרפת מסתננים ערבים ודקרוהו בסכינים. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגת. השאיר אחריו את רעיתו פרידה, שני בנים ובת.

לב משה (מכס)

בן יהושע ופרידה. נולד ב־13.12.1913 בעיר־הנמל ויהלהלמסהאפן, גרמניה. גמר בית־ספר עממי ומקצועי והיה קצב. בשנת 1936 עלה לארץ והתישב בחיפה. עבד במקצועו. מיד מצא את הדרך אל ה"הגנה". בשנות 1938—1939 היה שומר־מתנדב בקרית־חרושת. במלחמת־העולם השניה התנדב לצבא הבריטי. השתתף בקרבות במצרים ובלוב והגיע לדרגת סרג'נט. ביוון נפל בשבי האיטלקים, ברח ונתפס וברח שנית ונתפס; נפצע בשני נסיונות אלה, ויצא נכה כן השבי (היה עד שנת 1943 באיטליה, ומאז עד שחרורו — בגרמניה). חזר למקצועו. עבד בחברת "ספיניס" בחיפה ואחר־כך בנמל. התגורר בקרית־עמל.

במאי 1948 התגייס לצה"ל, לאחד מגדודי חטיבת "גולני". השתתף בקרבות בלוביה ובנגב. ב־28.1.1949, בשובו הביתה מן הנגב לחופשה, נספה בתאונת־דרכים בקילומטר לפני ביתו, בקטע הדרך בין שער־העמקים וקרית־עמל. נקבר תחילה בקרית־עמל וביום 17.5.1951 הועבר למנוחת־עולמים בחיפה. השאיר אחריו אשה וילד.

לביא הלל

בן שלמה ורחל, מראשוני עין־חרוד. נולד ב״ב במנחם־אב תרפ״ט בעין־חרוד ובן שנה ורבע נתיתם מאמו. עבר את כל שלבי החינוך שבקיבוץ, למן בית־התינוקות ועד לסיום הקורס התיכון בשנתו ה־17. היה ילד בריא, עליז ושובב. לא אהב את הלימודים, אך בקלות תפיסתו ידע את השיעורים בלי לשקוד על הכנתם. נטל על עצמו חובות בעבודה ושקד למלאותן על אף הקשיים והעייפות. לחלשים ולקשישים היה מוכן לעזור בעבודתם ובמשאם, בצורה עדינה של חיבה חברית, שלא להבליט עדיפות־כוח העלולה לפגוע ברגשותיהם של הנעזרים. אמיץ וחסון אין תמיד להגן על ילדים קטנים ממנו והיה נכון ודרוך להגיש עזרה לכל. אהב ספורט על מרבית ענפיו. גם במים היה בין הראשונים והגיע להישגים נאים בתחרויות־שחיה מקומיות ואזוריות. בשל התנדבות אביו בגיל קשיש לצבא במלחמת־העולם השניה הרבה לכתוב אליו מכתבים, ואחר־כך, בגיל 16—18, לנערת לבבו, ובסוף — לאביו משירותו בצה״ל. הודות למכתבים אלה שהוצאו לאור לזכרו בספר מיוחד על־ידי משק עין־חרוד, נפתח אשנב לעולמו הרוחני של הנער. נפשו היתה חדורת ערכי אדם, לאום ומעמד, אך לא כאמירת אמן למוסכמות של עיקרים מקובלים בחברה שחי וגדל בה, אלא כמסקנות להגיונות שהגיע אליהם בדרך המחשבה העצמית. הלל לא חסך את ביקרתו מתופעות שלא ישרו בעיניו, כגון: כריתת חורשה למען השגת כסף (מחיר העצים), פגימת רוח החברות בקיבוץ בשעת תסיסת ההתפלגות בין הסיעות שבמפלגת פועלי ארץ־ישראל, או מסירת נגב, איש שארית־הפליטה, למשטרה, תחת לעשות מאמץ על־אנושי כדי למחות מנפשו את עקבות הזוועות ולהחזירו למוטב, או העבדת פועלים שכירים 11 שעות ביום. במכתבו לאביו לרומא כתב הנער שלמראה קשת טיטוס אין להרגיש השפלה, אלא, אדרבא, גאוה לאומית לנוכח מצבת־זכרון לגיבורי ישראל שעמדו נגד חיל המעצמה האדירה בעולם. במידותיו המלבבות נתחבב על כל יודעיו ואף על ילדי גולת ערב שנתחנכו בקיבוץ ובהדרכתו. בניגוד לזלזול בערכי מסורת השכיח והמקובל בציבור המקומי התיחס ברגשי הוקרה לערכי המסורת שנשתמרו בקהל ההורים הזקנים. חיבב את אמנות הבמה ונטע אף למקומות רחוקים לראות הצגה טובה. גם בנוער המקומי נודע כאישיות מרכזית, עורר לפעולות תרבותיות וחברתיות. אחרי סיום לימודיו בבית־הספר הציעו לו לצאת לחצי שנה להשתלמות בסמינריון של מפא״י, אך הוא השיב: „כל עוד לא איכנס לעבודה קבועה במשק, לפחות במשך שנתים, לא אצא לשום השתלמות נוספת". כחובב הטבע לא נמשך, כחברו, לחקלאות המכוכנת, אלא בחר לו כענף קבוע את העבודה שבגינת־הבית והגיע בה להישגים נאים.

ב־19.3.1948 השתתף עם כיתתו בהתקפה על הערבים שהתבצרו על הגלגיע והטרידו את התחבורה בעמק. בכיתה אחרת מהצד השני נלחם ונפל אחיו הבכור ירובעל. הלל ירד לראות את גוית אחיו וחזר מיד אל המערכה. אחרי שובו מהקרב הזה דרש מהמשק רשות להתגייס ליחידה קרבית מובהקת. כשהאריכו בדיוניהם וביניתם הטילו עליו אחריות נוספת בענף, חשד בהם שרוצים לעכבו ואמר לברוח אל הפלמ״ח. לבסוף הרשו לו ללכת לקורס מ״כ והתכנית היתה לעבוו אחר־כך במשק בתפקיד אימון הנוער. בחששו לכך „זמם" לערוק מהקורס אל החזית, אך לשמחתו נשלח בדרך חוקית ליחידת־קומנדו בגיפים לחזית הדרום. בדרכו אל הדרום, בפגישה קצרה, מצא מחדש את נערת־לבבו אחרי כמה חדשי ניתוק. בהתהלכו במרחבי הנגב ראה אותם בהבונתו ובחושו החקלאי הבריא כמרחבי מחיה והתישבות בעתיד להמוני ישראל. הוא נשלח לתפקיד בליווי שיירות אספקה לכפר־דרום ביום השני להפוגה הראשונה. לפי הנסיון שקדם לשילוח שיירה זו צריך היה לברר טרם צאתה אם הוראות ההפוגה הולות גם על דרך זו. דעת המצרים היתה שלילית, ובצאת השיירה לאור היום בחזרה מהכפר פתחו עליה באש תותחים ומכונות־יריה. בפעולה זו נפגע הלל, הוחזר אל הכפר לטיפול הרופא ובעבור שעות מספר מת מפצעיו ב־14.6.1948, ביום השנה למותו הועבר לקבורה בעין־חרוד.

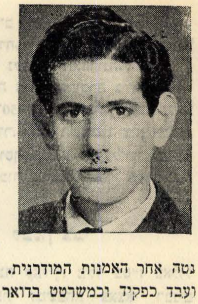
לביא ירובעל

בן שלמה ורחל, מראשוני עין־חרוד. נולד ביום ״ו בתמוז תרפ״ד ועבר את כל שלבי החינוך בעין־חרוד. בשנתו הששית נתיתם מאמו יחד עם אחותו ואחיו הלל הקטן ממנו. עניו וצנוע, ישר־לב ותמים. בחברת הילדים היה מן הנפגעים ואינם פוגעים. שומר סודות נפשו בקרבו. שתקן מטבעו, אך בעניינים מעשיים ידע להסביר את דעתו ביסודיות ובהרחבה הדרושה, ובכל המשימות בחברת הילדים והנוער, באימוני הגדנ״ע ובטיולי־לימוד, בסיור ובעבודה, גילה אחריות ומסירות למופת עליו. גם בכתיבה היה נוטה לצמצום עניני, ואך נסיבות מיוחדות הביאוהו לספר את מאורעות חייו ולהביע הגיגים במכתבים לאביו, שהתגדב לצבא במלחמת־העולם השניה ואחר־כך במכתבים ששלח אליו ולאחיו ממקומות שירותו־הוא בבריגדה. במשק הוכנס לעבודה בזיר, התמחה בענף והדריך בו הדרכה מקצועית יסודית ומעודדת צעירים ממנו. אם כי עבודה זו לא היתה חביבה עליו, אבל „כמו שאני לא רוצה בעבודה זאת, גם חבר אחר אינו רוצה בה — ומישהו מוכרח סוף־סוף לעבוד בזיר! וקיבלתי עלי את הדין" — כתב לאביו. ובסוף אותו מכתב: „אתה רואה אותי יותר טוב ממה שאני באמת". אחרי אסיפה סוערת במשק לזכר חללי ההשמדה בגולה כתב: „אם רוצים לנקום אז נקמה בהגיון תהיה הרבה יותר גדולה מאשר בהתפרצות". השתוקק להתגבד בבריגדה, אך חשש שהמשק לא ירשה „מאחר שחדשיים הוציאו עלי כסף ללמוד משהו"... (בקורס מדריכים לנשק). בכל זאת הורשה להתגייס בסוף 1944. התאמן בצריפין ובמצרים והגיע לאיטליה אחרי סיום הקרבות. במסעו עם הבריגדה דרך אוסטריה וגרמניה לארצות השפלה וצרפת הספיק עוד להשתתף בעזרה לשארית הפליטה. לא הושפע מההויי הקסרקטיני ושמר על טהרת נפשו ולשונו. „ידע לעלות, ליהנות, אך הכל שמר בתוך גבולות מסוימים" — כותב אחד מחבריו. „אך כשהשיחה חרגה מהמסגרת הרצוי׳ה לו היה משתתק ולא יסף להשתתף בה". בכל המקומות הרבה לצלם ולהזין את עיניו בנוף וביחוד בהוי חקלאי. כשנודע לו על חבר שנעצר בלטרון בגלל הברחת מעפילים כתב: „קשה מאד לשבת פה בחוץ־לארץ ולשרת אותם [את הבריטים] בתקופה זו". מפאריס לא התפעל ביותר, לדעתו. „תל־אביב יפה ממנה ואפשר לחיות טוב מאד בלי לראות את אירופה! אם יש מישהו המקנא בנו — אפשר בשקט לנחם אותו ולומר שאין לו על מה לקנא". הגיע למסקנה כי „הצבא הוא בית־ספר־לחיים הטוב ביותר! רק עכשיו אני מתחיל להרגיש מה זה בית ומה׳ מולדת".

כשחזר הביתה נועד לעבודה בפרדס והתמסר להדרכה כמ״כ בחי״ש. ושוב הרבה בכתיבת אגרות לבחירת־לבו, אך עבודתו ב„הגנה" העסיקה אותו יותר ויותר עם גבור המתיחות אשר לפני הכרעת או״ם, ועוד יותר בחדשי החורף שלאחריה. בהעלותו זכרונות משירותו באירופה היה אומר לחבריו בשמירה: „אם יקום לנו צבא גדול — אלך לחיל־השריון". אך לפי שעה הוכרח להסתפק במקלע, בהבטחת העובדים בשדות ובכרמים ובהגנה כללית. ביום 19.3.1948, עת מילא שירות זה, חש לעזרת חבריו שניסו לבער את עמדת־ההטרדה של הערבים מעל הגלבוע ליד זרעים (זרעין), נפגע מכדור אויב והחיילים האנגלים, שהפסיקו את הקרב „בשם החוק", הביאו את גויתו הביתה. בו ביום הובא לקבורה בעין־חרוד. זכרו הועלה בספר „בנים" שהוציא משק עין־חרוד לזכר חלליו.

לביא נסים

בן סימון. נולד בכ"ד באלול תרע"ד (1914) בחברון ומשם עבר לירושלים. בעל השכלה תיכונית. מקצועו — משרטט, פסל וצייר. בשנת 1939, בפרוץ מלחמת־העולם השניה, התגייס לצבא הבריטי, השתתף בקרבות באפריקה ובאיטליה. בשהותו באיטליה נשלח על־ידי הממונים עליו, שהכירו בכשרונותיו האמנותיים, להשתלם באקדמיה לאמנות בונציה. הרבה לבקש לו דרך מקורית באמנות והרבה בנסיונות. נטה אחר האמנות המודרנית. לאחר 6 שנות שירות חזר לארץ־ישראל ועבד כפקיד וכמשרטט בדואר ירושלים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס ובקרב על עין־כרם נפל בראש כיתה ב־12.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו ילדה.

לביטוב זהרה

בת יהודה וזלטה. נולדה באוקטובר 1927 בתל־אביב. במלאות לה שנה חזרו הוריה לקריית־ענבים. שם גדלה זהרה עד שמלאו לה שש שנים. מקטנותה התבלטה באפיה החזק והעצמאי. בהתחלת מאורעות 1936 עברה עם המשפחה לתל־אביב, שם שהתה עד שגמרה את בית־הספר העממי. במלחמת־העולם השניה עברה עם משפחתה לרחובות. מאז למדה בכיתות־ההמשך שבגבעת־ברנר. אחרי־כן חזרה עם הוריה לתל־אביב וסיימה את השנתים האחרונות בבית־הספר "תיכון חדש" וקיבלה תעודת־בגרות. עסקה בספורט. ברמת־יוחנן עברה קורס־ספורט וכן עברה בהצלחה קורס מפקדי כיתות. אם כי היתה רשאית לקבל חופשה של ארבעה חדשים אחרי סיימה את בית־הספר התיכוני — נכנסה מיד לפלמ"ח, בקיבוץ עין־חרוד. השתתפה בפיצוץ גשר א־זיב; בפעולה זו נפל בקרבתה יחיעם ויין ז"ל, ובתוך ה־14 נפל גם ידיד־נעוריה עמיחי קליבנר ז"ל. היא עצמה ניצלה בנס ונפגעה בעיניה. החלימה וחזרה לעין־חרוד. בשנה השניה להיותה בפלמ"ח הועלתה לדרגת מ"כ והדריכה נוער פלמ"חי. התקשרה שם עם חברה שמואל קאופמן ואחר המלחמה אמרו להשתלם יחד בארצות־הברית. בפסח תש"ח הוחלט על נישואיה, אך ב־2 במאי 1948 נהרג ארוסה שמואליק מהתפוצצות רימון־יד. כעבור שלושה חדשים נעתרה לבקשת משפחתה ויצאה לארצות־הברית להשתלם (שאפה להיות רופאה). "כדי למלא יחידה את התבנית שהתוו שניהם". נתקבלה לאוניברסיטת קולומביה באמצע השנה — דבר בלתי שכיח — והצטיינה ביותר. עם צו־הגיוס הראשון — לאחר כ"ט בנובמבר — החליטה לחזור לארץ. בינתים אורגני בארצות־הברית קורסים לטיס והיא נבחרה — בתורה יחידה — להשתתף בקורס זה שסיימה אותו בהצטיינות. שלטה בהגה של האוירון וטסה לבדה טיסות ארוכות.

לאחר שהוסמכה חזרה לארץ ונתקבלה באהדה בחוגי הטיסה בארץ. הטילו עליה תפקידים חשובים. כעבור זמן קצר היתה לסגן־מפקד־טייסת בשדה־התעופה בתל־אביב. רק ששה שבועות היתה בארץ והשתתפה בפעולות כטייסת. לחופשה הראשונה הגיעה לביתה כשהיא נוהגת בעצמה באוירון, מוצקת־גו ועזת־אופי, סוערת, אמיצת־לב ואצילת־נפש. סוללת לעצמה דרכים חדשות משלה. מילדותה שאפה להפיל את המחיצות החברתיות שבין נער לנערה, המשיכה בכך כל ימיה במאמץ רב ובגילויים שונים — ואף הוכיחה זאת. במכתבה היא מתארת את נוף־הסתיו שראתה בארצות־הברית בפעם הראשונה בחייה: "עלים מצהיבים־אדמדמים־ירקרקים, זהוב וחום — מחולי־עלים צבעוני, מבלי לדעת למה ומדוע". ואולם בכל השלוה וההדר מסביבה התלבטה נפשה והיא שואלת את עצמה: "מהן הדמעות? מהו אושר? והריקנות הנוראה בלב, אחרי שש. הלך — בדוע אינני קיימת בלעדיו?" כשנשאלה, בראשית הקורס לטיס, למה החליטה לבחור במקצוע מסוכן כתעופה — השיבה: "הן ממילא ידעתי, כי אמות צעירה". בחזרה מהחופשה בביתה נתרסק האוירון, והיא יחד עם חברה לשירות עמנואל רוטשטיין נספו סמוך לירושלים ביום כ"ז בתמוז תש"ח (3.8.1948). היתה קבורה בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועברה להר־הרצל בירושלים. אחרי שנפלה הועלתה לדרגת פקד־טיס לפי פקודת המטכ"ל.

לבנגרט שמעון

בן סטפן־שמשון ויהודית־ארמה. נולד ב־21.9.1927 בתל־אביב. הוריו חזרו עם התינוק לאירופה ואת שש שנותיו הראשונות חי אתם במקומות שונים, זמן־מה גם בסביבה כפרית שהשפיעה על אפיו. ב־1933 חזרה המשפחה לארץ והתיישבה בקריית־ביאליק, יום־יום היה נוסע שבעון ללמוד בבית־הספר בחיפה, ואחר־כך בבית־הספר המקצועי על שם טיץ. התמחה במלאכת המסגרות. היה חבר בתנועת "הצופים" ופעיל מאד בין חברי קבוצתו. בערנותו וברצונו העז לדעת וללמוד שהפיע גם על חבריו שנתנו בו את אמונם ובחרונו לתפקידים שונים. חבר ה"הגנה" מנעוריו. בשנת־הלימודים האחרונה בבית־הספר המקצועי, והוא בן 17 וחצי, התגייס יחד עם חבריו לחי"ל עם היוסד הבריגדה, התאמן במצרים, באוסטריה ובגרמניה. עם תום המלחמה חזר מהולנד ארצה והחל לעבוד כפועל בבית־החרושת של אביו. הוא אהב לשקוד על ספריו והמשיך לימודיו בערבים. חסון, יפה־תואר, נועז ועליז. היה תמיד מרכז החברה, ואף־על־פי־כן לא נפגמה פשטותו התמימה.

בראשית מלחמת־השחרור יצא עם חברי ה"הגנה" ב"גדוד הקריות" להתאמן באימונים שונים. אחרי קורס שבו השתלם ב"ברן" וב"פיאט" נשלח להגנת יחיעם הנצורה. השתתף בקרבות לכיבוש א־זיב, ראש־הנקרה ופריצת הדרך ליחיעם, ירד עם פלוגתו ל"משולש", השתתף בקרבות עזים על ג'נין, ושם הוכיח את אומץ־לבו שצוין במיוחד על־ידי מפקדו. משם חזר שוב לגליל. השתתף בכיבוש בירוה, ראש־הנקרה, בצה וא־זיב. ב־19.7.1948 נקראה מחלקתו לכיבוש תרשיחה. הוא וחבריו, כאנשי "פיאט", נצטוו לסגת ביחד עם הכלי הכבד, שלא היה לו ערך בקרב על־פני שדה פתוח, והוא נדרש להתקפה במקום אחר. הם נפגעו בשעת ביצוע הפקודה בשאחם את הכלי הנ"ל. ב־29.7.1948 הועברה גויתו למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בנהריה. לפי דברי מפקדו בקרב האחרון הצטיין שמעון בגבורה, בקור־רוח ובאומץ־לב בלתי־מצוי הראוי להתהלה.

לבנה (בליצקי) יצחק

בן שמואל וחיה. נולד בא' בתשרי תרפ"א במרחביה וגדל בכפר־יחזקאל שבו התישבו הוריו, שהיו מראשוני הכפר. אחרי גמרו את בית־הספר המקומי למד שנה בגימנסיה בירושלים, אך חזר למשקו משום שהוריו לא יכלו לעמוד לבדם בעבודה הקשה. היה פעיל בתנועת "הנוער העובד", בנוער הכפר ותנועת המושבים. מעמיק הגות ושקדן בפעולה. רשימותיו הרבות ב"המשמרת־הצעירה" וב"אשמורת" (עתון המשמרת הצעירה של מפא"י) ושיריו שנשארו בכתב־יד, פותחים אשנב לתוך מעמקי נפש יפה, הוגה ויוצרת. מנעוריו היה פעיל ב"הגנה", אך במלחמת־העולם לא התגייס לצבא הבריטי? (וכך נימק זאת במכתב לידיד: "והיות וציוונות מתגלמת לעתים בדמות עריצת הזהב ועטין הפרה, והיות ומשק הוא משק, ואחריות היא אחריות...") משום שלפי דעתו יש להשאיר בארץ את הכוחות הכושרים ללחום בשעת הסכנה של פלישת הנאצים. ואמנם

שירת בחיל הנוטרים שנתים וסיים בו קורס מ"כ ומ"מ והיה פעיל בהדרכה ונכון להגנת המולדת. משסוחרר מהנוטרות השתתף בסמינר לשליחים לארצות־ערב כדי לפעול שם בין הנוער. נסיעתו לחוץ־לארץ לא יצאה לפועל, אך הוא הקדיש הרבה מרץ לחינוכם של נערי שארית הפליטה שהגיעו לארץ ולאימונם בשורות ה"הגנה".

משחזר אחיו מהצבא התמסר כולו לעבודה ארגונית־תרבותית בקרב נוער המושב ו"המשמרת הצעירה" וגם נבחר כחבר מרכז ה"משמרת" ומפא"י. עם פרוץ מלחמת־השחרור שוב לא עיכבוהו המשק, האשה (בת האיכר־הסופר צבי ליברמן מנהלל) והילדים, ומיד אחרי הכרזת המדינה התגייס. שימש מדריך בקורס מ"כ ובמשימות אחרות והתבלט במיוחד כסייר, איש קרקע היודע את ניצול פני הקרקע בפעולות. באחרונה שימש מפקד מחלקה של עולים חדשים וידע להשפיע עליהם ולהכשירם לחיילים ממושמעים ומוכנים לכל סבל וקרבן בתנאים הקשים של החזית. בתפקידו זה נפל בקרב על בית־סוסין בחזית לטרון ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948). ה"ה קבור בנען והועבר לכפר־יחזקאל, אחד מאנשי הכפר ומראשי המועצה המקומית אמר עליו: „איש שנולד להיות מנהיג — וכולנו ציפינו שיהיה כזה". אחרי מותו הועלה לדרגת סרן. מעזבונו הרוחני הרב שהשאיר בכתובים יצא לאור ספר שיריו ומאמריו.

לבנון יעקב־שבח

בן אליהו־יהושע ויפה. נולד ביום ו' באדר ב' תרפ"ט בצפת וימי נעוריו עברו עליו במושבה סג'רה שבגליל התחתון, בה ספג אוירת ההוד והגבורה של מסורת השומרים. בנעוריו הרבה לטייל בארץ וגם ניסה כוחו בכתיבת שירים. בגיל צעיר התגייס לצבא הבריטי והצטרף לבריגדה העברית. גם בהיותו בנכר הקפיד על מנהגי ישראל, שמירת שבת וכשרות. בתקופת המאבק נגד השלטון הבריטי נאסר כמה פעמים והיה עצור בלטרון. נטה למקצוע הסרטת קולנוע וגם קיבל רשיון לנסוע לאמריקה לשם השתלמות, אך בפרוץ המהומות ויתר על כך והתיצב מיד לשירות.

השתתף בהגנת ירושלים ועם צאת הבריטים מילא תפקידו בגוש בניני אפ"ק. היה בין הפורצים האחרונים לעיר העתיקה ובהגנת יהודיה. עמד בכך עד יום ד', י"ז באייר תש"ח (26.5.1948), יומיים לפני כניעת העיר העתיקה. באותו יום נפצע קשה מרימון ומת למחרתו. אחיו משה־יוסף, הצעיר ממנו, נפל גם הוא במלחמת־השחרור, ולזכר השניים הוציא אביהם השכול בשנת תש"ט ספר־זכרון: „שיחים כארזים".

לבנון משה־יוסף

בן אליהו־יהושע ויפה. נולד בי"ב בתשרי תרצ"א בירושלים. ילדותו עברה עליו בחברון, בה ינק מאוירת המסורת העברית הקדומה האופפת אותה. כשעברה המשפחה לחיפה למד להכיר את צדה החדש והער של ארץ־ישראל הנבנית. למד בבית־ספר עממי וכשעברה המשפחה לירושלים הסתדר בעבודת פקידות. כעבור זמן קצר מאס בחיי העיר והתגייס לפלמ"ח. בגיוסו זה הרבה לעבור בנקודות החקלאיות השונות בארץ, התמסר לעבודה חקלאית ולאימונים צבאיים. זמן־מה שהה באילת־השחר. אמר לבנות את ביתו בעין־השופט שבהרי אפרים. בתקופת המאבק השתתף בהגנת מעפילים מהאניות. במלחמת־השחרור ליוה שיירות מהצפון לדרום, מתל־אביב לירושלים, מתל־אביב לנגב. השתתף בפעולה של יחידת פלמ"ח בואדי־ערה, נפצע ולא יכול לחזור לבסיסו. הסתתר כל הלילה ורק עם בוקר נתגלה על־ידי יחידת אויב. לפני התקרב אליו הערבים הצליח לפוצץ את מקלע ה„ברן" שברשותו והשאיר לעצמו רק אקדח, בו נלחם באויבים ונפל ביום 27.3.1948 לאחר שעמד על נפשו עד נשימתו האחרונה.

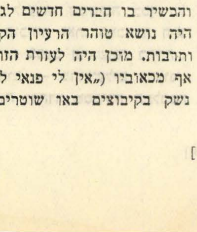
קבורתו היתה בגבעת־חיים, לפי דרישת הוריו הועברה גויתו לבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950. אחיו יעקב, הגדול ממנו בשנתים, נפל גם הוא במלחמת־השחרור. לזכר השנים הוציא אביהם ספר־זכרון: „שיחים כארזים". זכר משה־יוסף הוצג גם על־ידי קביעת השם „גבעת משה" לגבעה של משטרת כרכור שנכבשה מידי הערבים.

לבנון צבי

בן דוב ופנינה קאליף. נולד בט"ז באלול תרפ"ב בצפת למשפחת צאצאי רבנים חסידים, אשר ישבה בארץ זה ארבעה דורות. בעודו נער עברה משפחתו לגור בבירות, בה עברו עליה 5 שנים קשות, עד שחזרה למולדת והתישבה בתל־אביב. מאחר שבבירות היתה ראשית חינוכו בצרפתית, המשיך גם בארץ ללמוד בבית־הספר של „אליאנס" ובהגיעו לגיל 14 החל לעבוד במשגרות. דרך־חיים זו הביאתהו ל„הנוער העובד" ומאז היו חייו קודש להגשמה ולהגנה, כדרך כל נער עברי־חלוצי. בכן 15 יצא להכשרה בגבת, הסתגל יפה לעבודה ונתחבב על הכל. אחרי־כן המשיך לעבוד באלונים, בגבעת־ברנר, בגבעת־חיים, עיינות, ולבסוף ברביבים, שם הקים את ביתו. כל השנים הללו היו לו שנות פעילות ב„הגנה", בתעשית הנשק העברי שבמחתרת ובפלמ"ח. מרביבים עבר לירושלים ועבד במחלקה הטכנית של „הדסה".

עם פרוץ הקרבות התגייס לכוחות הבטחון והוזמן ל„הדסה", להגנה ולשמירה. ימים אחדים לפני אסון השיירה בשייך־ג'ראח חזר העירה, למשפחתו. בימי חופשתו חלה, אך לא שעה להפצרות אשתו וטען, כי עליו לחזור מיד להר־הצופים, הואיל ועמד לקבל תפקיד של מפקד אחראי: „כל חברי כבר אינם ואני עודני בחופשה" — אמר לאשתו, והלך. באותו יום, ב־13 באפריל 1948, יצא ל„הדסה" עם השיירה, שעברה דרך שייך־ג'ראח ואשר כמעט כל נוסעיה הושמדו. האחד שניצל מהמכונית בה נסע גם צבי מספר, כי ראהו עומד ליד הנהג ומעודד בדבריו־נועם את הנוסעים: „העזרה תבוא. אי־אפשר שלא תבוא"...

לבנוני (בלטרושנסקי) אברהם

בן ישראל ורבקה. נולד בשנת 1911 בוילקוביסקי שבליטא למשפחת עמלים. גמר בית־ספר עממי ועברי ולמד בגימנסיה עברית. מטעמים חמריים נאלץ להפסיק לימודיו ועבד כמחסנאי ומנהל־חשבונות במחסן־עצים גדול. הצטרף למפלגה הציונית־הסוציאליסטית, שנקראה בליטא „סירקין געזעלשאפט" והפעולה התרבותית תפסה מקום נכבד בהכניתה. פעל בכל תחומי העבודה הציונית־הסוציאליסטית של הסניף. כשנתחדשה פעולת „החלוץ" בליטא התמסר לפעולה בסניף המקומי למען קיבוץ־ההכשרה ועלה ארצה ב־1933. כחבר הגרעין להתישבות עבד עבודת־שכיר בנס־ציונה, ומשהתגלחו בקיבוץ דפנה התמסר ביחוד לגידול ירקות, ולמרות חולשתו הגופנית ומכאובי רגליו נשא באחריות ובחובה העיקרית לענף משקי זה וחינך והכשיר בו חברים חדשים לגננים מנוסים. בחיים החברתיים של הקיבוץ היה נושא טוהר הרעיון הקיבוצי ושקד על יצירת אוירה של אחוה ותרבות. מוכן היה לעזרת הזולת עד כדי מסירות־נפש והוסיף לעבוד על אף מכאוביו („אין לי פנאי לחלות" — היה אומר). בתקופת חיפושי נשק בקיבוצים באו שוטרים בריטיים וערביים לחפש במחסני דפנה

הבואה „בלתי־חוקית" (ממעל לשיעור הקצוב בחוק), וכשמצאו השוטרים נשק וניסו להחרימו, התקומם נגדם אברהם ומנע החרמת נשק ההגנה.

בתגרות עם ערבים ובמלחמת־השחרור השתתף בהגנת המקום כבן נאמן למשפחת־הקיבוץ הגדולה ואב אוהב למשפחתו הקטנה. אחרי הכרזת הפוגה א', כשלהלכה פסקה כל פעולת נשק, פתחו הסורים בהפגזת המקום ואברהם נכנס עם חבריו למקלט. בראותו אוטובוס מלא נוסעים (חיילים ועולים חדשים) מתקרב לכניסת חצר המשק, מיהר ויצא מהמקלט להזהיר את הבאים מפני הסכנה, ובדרך זו נפגע ונהרג ביום ד' בסיון תש"ח (12.6.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדפנה. ליום השנה הוציא משקו קובץ לזכרו: אברהם לבנוני.

לבני משה („מיקי")

בן ארנולד ואסתר. נולד ב־4.11.1913 בפוטשני אשר בסלובקיה. למד בבית־ספר מקצועי לגרפיקה ועבד בחוץ־לארץ בחברת „באטה", עד אשר הצטרף להכשרה ועלה לארץ בשנת 1938 בדרך עליה ב'. תחילה היה שומר בכרמי זכרון־יעקב ופעם בשעת שמירה פצע גנב ערבי, על כך נחבש בבית־הסוהר אשר בעכו במשך 8 חדשים. אחר־כך עבר לנהריה, עבד תחילה כחקלאי ובמרוצת הזמן — כפועל בנין וכצבעי. בינתים נשא אשה והיה אב לשתי בנות. בשנת 1947 עבר לבניימינה.

ב־21.7.1948 גויס במסגרת חי"ם והיה מקלען בסביבות עין־שמר. ביום 4.11.1948, הוא יום־הולדתו ה־35, הותקפה עמדתו וכדור צלף ערבי שם קץ לחייו. למחרת היום נקבר בנתניה.

לכקוב צבי

בן אלחנן וסוניה. נולד בח' במרחשון תרפ"א (1920) במושבה בית־גן אשר בגליל. משגמר את בית־הספר העממי הלך למקוה־ישראל להשתלמות חקלאית. סיים שם את לימודיו וחזר למושבתו לעבודה. בן בזמן הצטרף ל„הגנה". בשנת 1941 התגייס לנוטרות, ומאז לא פשט למעשה את המדים. עלה בשלב הפיקוד ב„הגנה", חינך רבים והיה פעיל בעיקר במחלקת ההדרכה.

במלחמת־השחרור שירת בחטיבת „גולני" בחזית עמק הירדן. נפל בקרב על צמח ב־18.5.1948, נקבר בבית־גן ב־21.5.1948. בפקודת־יום של המטכ"ל מ־29.9.1949 הועלה לשמו התואר „סרן".

לבקוביץ יוסף

בן צבי. נולד ב־17.1.1927 בקאליש, פולין. גמר בית־ספר עממי והתחיל ללמוד בתיכוני, ובינתים פרצה מלחמת־העולם ועמה הפלישה הנאצית והוא נותק ממשפחתו בעודו נער רך. טולטל ממחנה למחנה, הועבד בפרך, נשא רעב ותלאות, אך החזיק מעמד. ב־5.5.1945 שוחרר על־ידי הצבא האמריקני, התאושש מדכאונו בשל אבדן משפחתו והצטרף לחבורת חלוצים. בעזרת חיילי הבריגדה העברית עבר מגרמניה להכשרה באיטליה, ובסוף 1945 העפיל ארצה באניה שנוסעיה הצליחו לעלות בחוף הרצליה ללא תקלה. הלך לקיבוץ חולתא ומצא בו את מקומו בעבודה במסגריה ובחיי החברה ובשאיפותיה.

בחורף תש"ח מילא את חובתו בשמירה ובהגנה, ובשהלך במחלקה לעזרת משמר־הירדן נפגע בדרך מפגז אויב ונפל ב־5.6.1948. נקבר בחולתא. זכרו היעלה בחוברת שהוציא משק חולתא לזכר חלליו.

לגשטיין יהודית

בת עמנואל ומינדל (מינה). נולדה ב־26 באפריל 1928 בוינה, בירת אוסטריה. גמרה את לימודי־היסוד בבית־הספר העממי והחלה ללמוד בגימנסיה על שם הרב חיות ז"ל בוינה בשעה שהמצב המדיני החריף ביותר. בדצמבר 1939, עם העולים האחרונים שיצאו מאוסטריה, הצליחה לעלות לארץ ולהציל את נפשה. בארץ למדה תחילה בבית־הספר התיכוני „מעלה" בירושלים, ומשם עברה לתל־אביב, לבית־צעירות „מזרחי", וקנתה לה השכלה תיכונית ומקצועית. עבדה תחילה כתופרת ואחר־כך בפקידות. היתה ספוגה אהבת־מולדת וסירבה ליהנות מזכויות־יתר של בת יחידה.

עם גיוס הנוער למלחמת־העצמאות הצטרפה לשורות ה„הגנה". שירתה במטה הכללי, תחילה בתל־אביב ואחר־כך ברמת־גן. מילאה תפקידיה בכשרון ובמסירות־נפש. ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948), בהפצצת האויב מהאויר על רמת־גן כדי לפגוע במטה הכללי, נפלה קרבן בהיותה בשיירת. נקברה למחרת היום בנחלת־יצחק. בת עשרים היתה במותה.

לדנחיים יעקב

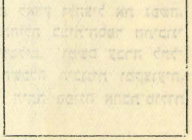
בן משה. נולד בראש חודש אדר א' תרפ"א (9.2.1921) בוינה, בירת אוסטריה. הוריו היגרו בצעירותם מגליציה לוינה ושמרו בביתם על אוירה יהודית מסורתית וציונית. בגיל 5 התחיל ללמוד ב„חדר". מגיל 6 ואילך למד בבית־ספר עממי ממשלתי ואחר־כך בגימנסיה והצטיין בלימודיו, ובו בזמן המשיך את השתלמותו באופן פרטי בלימודי היהדות. מגיל 12 החל לקרוא בספרים וכתבי־עת בשאלות הציונות והסוציאליזם.

בשנתו ה־14 נתיים מאביו ומאז התכנס לתוך עצמו והשתדל להתרחק מהטיפול ומהדאגה של אמו. מתוך הכרה ציונית־סוציאליסטית שבשלה בו באיתן השנים נכנס בגיל 16 לתנועת „נצח", ועל אף הסצרות אמו הפסיק את לימודיו במחלקה השביעית והחליט ללמוד מלאכה, לשם הכשרה לעליה לארץ, אך בזמן ההוא, ב־1937, כבר לא נתקבלו צעירים יהודים באוסטריה לעבודה מקצועית. בעבור חדשים מעטים, משסופחה אוסטריה לגרמניה הנאצית, הצטרף יעקב לקיבוץ־הכשרה של „החלוץ" בוינה ובשעת ההתנפלות על הקיבוץ, ב„יום השחור" של 9.11.1938, נפגע קשה בראשו. זמן מועט לפני פרוץ מלחמת־העולם הצליח לצאת לאנגליה ונקלט בקיבוץ של חלוצים מחוץ ללונדון. מתוך עיון מעמיק בהלכה ובמעשה של הסוציאליזם, ובמידת־מה תחת רושם כשלון תנועת־הפועלים באוסטריה, עבר לתנועת „השומר הצעיר" והיה אחד מיוצריה וממפיצי תורתה בין הנוער היהודי במזרחה של לונדון. אחרי ימי עבודה מיגעת המשיך בערבים בהשתלמות עיונית בתורה המרכסיסטית, בכלכלה מדינית ובהיסטוריה ועבד בהנהגת התנועה, ועל אף גילו הצעיר ידע לדרוש בדיאלקטיקה שלה בכושר של ניתוח ושכנוע ואף ייצג את התנועה בועידת ציוני אנגליה. ביולי 1945 עלה ארצה בקבוצה של 20 מחבריו להכשרה, עשה חצי שנה בגרעין האנגלי במשמר־העמק והצטרף אתו כהשלמה לקיבוץ „המעפיל". שם עבד במסגריה והתאמץ להתגבר על חולשתו הגופנית ולהגיע לתפוקת־עבודה של פועל ותיק וחזק. מתוך החלטה איתנה להשתרש במסכת החיים של הקיבוץ היה מחוסן מפני ה„לבטים", שעיערו את מעמדם הנפשי של רבים אחרים והטוח לדרך אחרת, ועד להתאקלמותו בארץ, בשפה

ובאורח־החיים גזר על עצמו שתיקה והינזרות מפעילות ציבורית והסתגר בתוך עצמו, ורק כשבאו מאנגליה חברים חדשים התקרב אליהם כדי לחזק את רוחם ולהיות להם לעזר בצעדיהם הראשונים בארץ.

במלחמת־השחרור שירת כמגיס בעבודה ובהגנה בקיבוץ, ובעמדו מול התקפת הערבים מהכפר הסמוך נפגע ונפל ביום י"א באדר ב' תש"ח (22.3.1948) יקברו היה הקבר הראשון שנכרה באדמת הקיבוץ. הקיבוץ הוציא חוברת מיוחדת לזכרו של החבר האהוב.

לדני (ידעני) אברהם

בן מאיר. נולד בשנת 1925. נפל בקרב על הראדאר ב־1.6.1948. גויתו הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

לדר אריה

בן מרדכי מינצמן וסוניה לדר־קופצ'ין (הוא נקרא על שם משפחת האם משום שאביו כת עליו בהיותו תינוק בן חצי שנה). נולד ביום 25.12.1927 בוואמושק, פולין. בראשית המלחמה היה בסמ"ר וב־1943 עלה לארץ עם ילדי טהרן. היה בהכשרת הנוער בדגניה ב', עבר עם חברת־הנוער לעין־חרוד (עבד במאפיה) ושקד על לימוד הלשון העברית. גילה מסירות רבה לאמו שנשארה יחידה בפולין. כדי שיהא ביכלתו לתמוך בה עבר לעבודה בעיר, אך לא הזניק מעמד וחזר לחברת־הנוער. לאחר שעברה קבוצתו לנען ריכז את פעולות התרבות בכשרון רב. ערך ערבי־מדורה, קבלות־שבת וימי־עיון. כל הזמן השתדל להעלות את אמו לארץ־ישראל וזמן־מה לפני מותו בישר לחבריו שהיא נמצאת בדרך לארץ (באותה שעה הגיעה אמו לקפריסין).

עם פרוץ המאורעות ירד עם חבריו לנגב והמשיך לעבוד בהכשרה מגויסת בבית־הערבה בסדום ולבסוף בנגב. נפל ביום 9.12.1947 בקרב שהתפתח בקרבת שהוט בין חוליית־סיור ובין המון ערבי, ולא זכה להיפגש עם אמו שהגיעה לארץ לאחר נפלו. נקבר בנחלת־יצחק. ביום כ"ה באלול תש"ד (23.9.1954) הועבר לבית־הקברות הצבאי שבמקום.

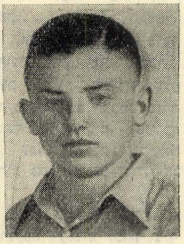
לדרמן חיה (הלה)

בת משה וגילה. נולדה ב־10.9.1923 בעיר לודז אשר בפולין. בת למשפחה שומרת דת, קרובה לציונות. אחרי גמר שבע כיתות של בית־ספר עממי הצטרפה, בניגוד לרצון הוריה, לתנועת "בני־עקיבא" והיתה מהפעילות בחברותיה. במלחמת־העולם נכלאה בגיטו לודז והמשיכה שם לארגן ולעודד ברוח תנועתה, תנועת הנוער החלוצי־דתי. ב־1944 הועברה עם המשפחה למחנה־המות באושביינצים, ממנו יצאו חיים מכל המשפחה רק היא ואחותה. בנדודיה עברה את מחנות ברגן־בלזן, מגדבורג ועוד. אחרי השחרור, בקיץ 1945, חזרה ללודז. שם התחילה לעסוק מחדש בעבודתה הארגונית ביסוד קיבוצים. בתפקיד זה שהתה בקראקא, בה היתה ממיסדות הקיבוץ "לנצחון", ובשעת פרעות שערכו פולנים ביהודים שימשה מופת בעוז הגנתה. מקראקא עברה לגלייביץ, ביטום ובנדין ופעלה שם בארגון נוער וביסוד קיבוצי־הכשרה. לרגל תכנית עלייתה חזרה ללודז ומשם עברה לגרמניה. שהתה בקיבוץ־הכשרה ובחוה החקלאית של התנועה באשבך. ב־1946 עלתה באניה "לטרון" אשר שולחה על־ידי הבריחים לקפריסין וב־1947 עלתה לארץ והתישבה בכפר־עציון. נקלטה יפה בחברה. עבדה בטיפול ילדים והפרישה מזמנה לאימונים ולשמירה. עמדה להקים בית משפחה עם אחד מחברי הקבוצה.

נפלה עם פרוץ שריוני האויב לכפר ב־13 במאי 1948 בהיותה, כחברת "עזרה ראשונה", במקלט אשר מתחת לבנין המנזר הגרמני, מקום מושב מפקדת הכפר. ביום כ"ח במרחשון תש"י (17.11.1949) הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

לחכי (פלם) מרדכי

בן יצחק־יוסף ודינה. נולד ביום כ' בכסלו תרפ"ו (1925) בבלכאטוב שבפולין והתחנך על ברכי המסורה. בשנת 1933 עלה ארצה והוסיף ללמוד ב"נצח ישראל" שבחיפה. כאן הצטרף לסניף הנוער "בני־עקיבא", בה היה במהרה למדריך. בן 16 הצטרף לשורות ה"הגנה" וגם כאן הצטיין והיה במשך הזמן למפקד כיתה. בחייו האזרחיים היה פועל בעל מקצוע בתעשית מדרגות וגם במכונאות. תמך במשפחתו בעין יפה והתמסר בשקידה לעבודתו.

השתתף במרבית פעולות חטיבת "הכרמל", ובכללן שחרור חיפה. נפל בפעולה לשחרור הגליל המערבי. לאחר שהשתתף בקרב על כיבוש בצה שבגבול הלבנון חזר לחופשה קצרה הביתה. מכאן יצא ביום א', 16.5.1948, לקרב על עכו. בקרב זה נפצע בצרור כדורים, בשעה שאץ למלא מקומם של מפקדים אחרים שנפצעו, והובא לחיפה פצוע קשה. לאחר ניתוח מת ביום ט' באייר תש"ח (18.5.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

לחמן (ליימן) חנם (חנן)

בן יוחנן ואליזבט (ליזה). נולד ביום 16.11.1920 בברלין, בירת גרמניה, בבית מתבוללים, אמו — נוצריה שהתגיירה. אביו — קצין־לשעבר בצבא הפרוסי. ביקר בבית־ספר עממי ותיכוני. בשנת 1935, בגבור הרדיפות נגד היהודים בבתי־הספר, עזב את כתלי בית־ספרו, אף כי עוד יכול ללמוד שם בזכות אביו. אמו סייעה בידו לעבור לבית־ספר מיוחד לנוער יהודי. הצטרף לתנועת־הנוער הציונית "בר־כוכבא"—מכבי" ובמחצית שנת 1937 הצטרף להכשרה חלוצית, על אף התנגדותו של אביו, והעפיל לארץ באניה "פטריה" בשנת 1940. היה במחנה־העצורים בעתלית ושם התגייס לצבא הבריטי. תחילה שירת כנהג ועבר לשרת ביחידת־הובלת־מים עברית והגיע לדרגת סרג'נט. בשנת 1941 נשא אשה. היה בחזית צפון־אפריקה, ובשנת 1945 השתחרר מהצבא והחל לעבוד בחברת מוניות.

עם ראשית המאורעות התיצב ושירת בחולון, מקום מגוריו, והיה מלווה שיירות לישובים נצורים. ב־9.2.1948, בנסעו בראש שיירה בדרך ירושלים—תל־אביב, נפגע בצרור כדורים ליד הכפר הערבי מע'אר והובא למנוחות בבית־הקברות בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה וילד. אביו נספה במחנה נאצי ואמו באה לארץ כאשר חנן בנה שוב לא היה בחיים.

להרס חונו, ד"ר

בן יוסף ולינה. נולד ב־10.6.1904 בברלין, בירת גרמניה. היה חבר תנועת הנוער הציוני „בלאו־וייס" בגרמניה ומדריך קבוצתו. למד רפואה בברלין ובפרייבורג. השתייך לאגודת סטודנטים בגרמניה. עבד כרופא בעיר המבורג. בשנת 1933 עלה לארץ והשתקע בצפת. שם הצטרף ל„הגנה" ובשנות המאורעות 1936—1939 היה פעיל מאד בה. במשך הזמן עבר לשירות הרפואי של ממשלת המנדט ונתמנה רופא בנמל תל־אביב מיד אחרי היבנותו, אחר־כך עבד בבתי־החולים הממשלתיים ביפו ובירושלים. ב־1945 נתמנה מנהל בית־החולים הממשלתי בבית־צפאפה שבירושלים. אהב את מקצוע הרפואה וטיפל בחולים במסירות, ביהודים כבערבים.

עם פרוץ המאורעות, אחרי הכרזת או"ם על החלוקה, נהג לפי צו ה„הגנה" ונשאר בתפקידו בבית־החולים הממשלתי בבית־צפאפה כשהוא מוקף כולו ערבים. ב־28.12.1947 נהרג בידי מרצחים ערבים לעיני עוזריו בבית־החולים. הובא לקבורה על הר־הזיתים.

לובלסקי (אלון) דויד („דודו")

בן משה. נולד ב־13.10.1925 בתל־אביב. סיים את בית־הספר העממי בתל־אביב ובחר במלאכת הנגרות. כחמש שנים שירת בפלמ"ח והשתתף בפרויקט מחנה המעפילים העצורים בעתלית. עם היוסד ההכשרה המגויסת בכפר־מנחם הצטרף אליה והיה לאחד מחבריה הפעילים ביותר. עם תום תקופת שירותו בפלמ"ח יצא יחד עם חבריו לקיבוץ עצמאי בבאר־יעקב, שהתנחל אחר־כך במקומו הקבוע, בניירם שבנגב. הצטיין במידת האחריות בכל מעשיו, דבר שנטע רגש בטחון בלב חבריו, שהיו רגילים לומר: „דודו פה — אין דאגה". אף במצבים המסוכנים ביותר היה שופע בטחון, דודו היה ממונה על בטחון הנקודה. זמן רב לפני שהחלו מאורעות־הדמים ראה את הגולד ולא חסך עמל וזיעה לא מעצמו ולא מחבריו, בשקדו תמיד על האימונים ועבודות־הביצורים במקום. הודות לכך היה קיבוץ נירים מוכן לקבל את פני המצרים.

ב־15.5.1948 הדפו אנשי נירים, בפיקודו של דודו, את התקפת־המצרים הראשונה, אך הוא עצמו נפל בהתקפה זו בפגוע בו רסיס של פגז. בו ביום הובא למנוחות בבית־הקברות בניירם.

לובר יעקב

בן זאב וצפורה. נולד בחודש אדר תרפ"ט (1929) ביזורני, פלך וולין שבפולין. בהיותו בן חמש עלו הוריו לארץ והתישבו בקרית־יוסף שליד שכונת ברוכוב. שנים קשות עברו על המשפחה. יעקב למד בבית־ספר עממי ובגיל 15 יצא להכשרה לתל־חי שבגליל. חסון, גבוה, חזק, נמשך בכל לבו לכל עבודה קשה. הכל חשבוהו למבוגר יותר. מתל־חי הלך להכשרה בתל־יוסף. בערבים, אחרי עמל יום קשה, אם אחרי עבודה בשדה ואם אחרי אימוני ה„הגנה". היה משלים ידיעותיו על ידי קריאה ועיון. לאחר שלוש שנות חיי קיבוץ חזר אל בית הוריו. השתלם ועבד במסגרות, אך התמסר בלב ונפש לעניני ה„הגנה" והתמחה בה כסייר מעולה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור צורף מיד לשירות ביחידת סיירים בסביבות תל־אביב. בסיורים אלה נתקל פעמים מרובות עם האויב בכפרי הסביבה והשתתף בביעור קני המרצחים אשר איימו על תל־אביב וסביבותיה. ביום 13 במאי 1948, לאחר כיבוש כפר־סבא הערבית, יצא עם חבריו לסיור במכונית משוריינת לעבר עמדות האויב בקלקיליה. פגז פגע במכוניתם שהתלקחה באש ויעקב עם חבריו אשר במכונית נספו כולם. ב־16.5.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

לוגר יעקב

בן יוסף ופרל. נולד ב־4.11.1928 בכפר קרפטורוסי (אז — בצ'כוסלובקיה) וגדל ונתחנך בבית הורים חלקאים, בסביבה של יהדות שרשית. נלקח עם הוריו למחנה־השמדה ושרד בחיים. אחרי מיגור הנאצים הצטרף במחנה השרידים לתנועת „גורדוניה" ובקבוצת־הנוער „עליה" הפליג לארץ בשיירה של „עליית־הנוער" ביום 30.9.1947. בקבוצת אלומות שבגליל ההתהוון התערה במהרה בחיי הארץ והמשק כאחד ותיק ומצא את מקומו בעבודת הרפת. נתחבב על אנשי המשק וחיבה יתירה נודעה לו בין קהל הילדים.

בחורף תש"ח הזר על הביעותיו לשלחו לגיוס מלא. השתתף בפעולות בסביבות התבור ובהגנה על קיבוץ גשר ואחר־כך גויס לגדוד „ברק" ויצא נגד הפולש הסורי לעמק הירדן. במשך הרבה שעות עמד עם חבריו בהגנה על צמח בנשק קל ומועט מול שריוני האויב. ביום ט' באייר תש"ח (18.5.1948), כשהלוחמים התרכזו לנסיגה מסודרת ליד בית־הספר שבכפר, נתרסק בהתפוצץ פגז אויב. ביום 21.5.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א'.

לודין שרגא

בן יונה ופרל. נולד בשנת 1926 בשכונת הפועלים ליד בית־החולים „הירקון". בהיותו בן 4 שנים עזבו הוריו את הארץ וחזרו לפולין מטעמי בריאות. כאשר חזרו לארץ למד שרגא בבית־הספר לבנים „ביל"ו" אשר בתל־אביב, ובסיימו אותו המשיך בלימודיו בשיעורי־ערב ל„הגוער העובד". ביום היה עובד במוסך בתערוכה. במשך הזמן עבר לעבוד במחלקת הגננות של עיריית תל־אביב. היה חבר „המשמרת הצעירה" ו„הנוער העובד"; כמו־כן היה חבר ב„הגנה" בפלוגת תי"ש תל־אביב. השתתף בפעולות „ליל וינגייט" ובהורדת מעפילים. עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד על אף היותו חולני. עבר לתזית ירושלים, השתתף בהגנת הרטוב, בפעולות „נחשון", ואחר־כך עבר לנגב. שירת בחטיבת „גבעתי" ונמנה על „שועלי־שמשון". השתתף בקרבות רבים על אף היותו משוחרר מהם מטעמי בריאות (היה חולה ריאות מילדותו, אך הכרתו העמוקה ורצונו העז הם שהביאוהו לשדה־הקרב).

נפל כמקלען בפעולות „אן־פאר", במשלט עבדיס שליד נגבה, ב־9.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבאר־טוביה. חבריו סיפרו שמצאו בכיס בגדו תעודת שחרור מרופא הגדוד, ועם העודה זו התנדב לפלוגת־המות.

לוונברג, צבי

נולד ביום 6 בינואר 1924 בברלין, בירת גרמניה. אחרי גמרו את בית־הספר העממי יצא להכשרה בדניה. בשנת 1941 עלה עם קבוצתו ארצה ועבר לבן־שמן. עשה שם שנתים והתמחה בענף המטעים מתוך הכרה בצורך שבו לארץ. מבן־שמן עבר לקבוצת כפר־החורש ולפלוגת העבודה בחדרה. עם עליית הקבוצה להתנחלות בגזר הוטל עליו לנהל את ענף המטעים והגן ולהשתתף בועדה המשקית. הקדיש את כל מרצו להקמת משק משגשג והפליא במסירותו. הכיר את המשק על כל גוניו ותבע גם מחבריו מסירות וחדות־יצירה. עם כל דבקותו בקבוצה חי בה חיי בודד, ושאיפתו הרבה להשתלמות לא באה על סיפוקה עד יומו האחרון.

נפל ב־10 ביוני 1948 בפרוץ טור משוריני הלגיון הערבי לקבוצת גזר, ובבית־הקברות שבה הובא למנוחת־עולמים.

לוטא אברהם („זיידל")

בן משה וחנה־לאה. נולד בשנת 1906 בזאבאדי, מחוז ביאליסטוק, פולין. בעל השכלה תיכונית. מילדותו הצטרף לתנועה הציונית. היה חבר ב„החלוץ", הצטרף לקיבוץ־ההכשרה בליפניק, פולין, ומשם עלה ארצה ב־1928. בבואו לארץ עבד כבעל מקצוע בבנין ואחר־כך התחיל לעבוד מטעם הקרן־הקיימת כמתרים בתל־אביב, והמשיך בעבודה זו כל ימיו. נתחבב על מנהליו ועל חבריו בעבודה וקנה לו ידידים רבים, בהיותו בעל מידות טובות ומוכן בכל עת לעזור לזולתו. מיום שנודע לו על אבדן משפחתו בפולין לא מצא לו מנוח. היה חבר מפלגת פועלי ארץ־ישראל והסתדרות העובדים הכללית, ער לכל הנעשה בישוב ובציבור. חבר פעיל ב„הגנה" ונתן הרבה מזמנו לענייני הבטחון. שמר בקפדנות על כל פרטי פעולתו ולא סיפר עליהם לאיש.

עם ההחלת מלחמת־השחרור התגייס מיד על אף היותו מעל לגיל הגיוס. נפל במחנה בירה בסביבות לוד־רמלה בז׳ במרחשון תש״ט (9.11.1948). למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק. בן 42. הלך עריר.

לוי אברהם

בן רפאל ואסתר. נולד בחודש יוני 1924 בגזירה שבעיראק למשפחה נכבדה ומיוחסת. בילדותו עלתה המשפחה לארץ בשנת 1930 והתישבה בירושלים. בבית־הספר לבנים הצטיין בלימודיו, ביחוד בכתיבת חיבורים על נושאים תנ״כיים וספרותיים. הצטיין גם בבישול במטבח לתלמידים והודות לו זכה בית־ספרו להצטיינות בתחרות הבישול של בתי־הספר הירושלמיים. לפי מסורת משפחתית גידל שערותיו כ„נזיר" עד היותו לבר־מצוה ואז הסתפר בפעם הראשונה בחייו. בגלל קשיים חמריים הפסיק את הלימודים עם סיום בית־הספר העממי, התמחה בחרטות עדינה ועבד בה בהצלחה. והוסיף להשתלם בקריאת ספרות יבנסיונות כתיבה, ולמרות מוצאו מהעדה הכורדיסטנית חיבב במיוחד את יצירות ש״י עגנון, שפתחו לפניו עולם אכסוטי של יהודי גולת אשכנז ממזרח אירופה. היה פעיל בחוגי השתלמות חברתית והרבותיות של נוער בני עדתו והיה בדעתו להעלות על הכתב את פרשת חייו בצורה ספרותית.

כצעיר נאמן לחובה הלאומית שירת זמן־מה בנוטרות ובמלחמת־השחרור התיצב לשירות בין הראשונים. השתתף במערכות דרום ירושלים, בכיבוש קטמון, עין־כרם, מלחה, ועוד. נפגע מכדור ונפל בדיר אבו־טור ביום 13.8.1948, היה קבור בשייך־באדר א׳. ביום כ״ח באלול תש״י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

לוי אברהם

בן מנחם וגליה. נולד ביום כ״ח בכסלו תרפ״ד בדרעא אשר בתימן. נתחנך לפי המסורת הנהוגה שם ואחר־כך יצא לעבודה. ב־1942 עלה עם המשפחה לארץ־ישראל והתיישבו בתל־אביב. החל להסתדר בעבודה. קנה לו מגרש לבנות עליו ביתו לו ולמשפחתו שהיה מסור לה בכל לבו. עבד בריצוף ובשכרו תמך בהוריו. ידע ושמר על מצות כיבוד אב ואם, ידע נימוסים ושמר עליהם. גויס באפריל 1948 ואחרי אימונים צורף לאחד מגדודי חטיבת „כרמלי". בביקוריו המעטים בבית נמנע מכל סיפור על פעולות קרב והתפארות בהן, לבל יראיג את הוריו החרדים לשלומו, ובשובו לשירות מביקורו האחרון לא הרשה להוריו ללוותו לבל ירך לבו לשמע בכים.

נלחם בחזיתות הגליל ונפל בקרב על משלט ירדה, ליד משמר הירדן, ביום 16.7.1948. נקבר בראש־פינה.

לוי אברהם

בן בנימין ופרידה. הבכור במשפחה. נולד ב־14.8.1930 בירושלים. למד תחילה ב„תלמוד־תורה" ואחר־כך גם בשיעורי־ערב ליד בית־ספר עממי. בגיל צעיר נאלץ להתחיל לעבוד כדי לעזור בפרנסת המשפחה. עבד כצלם. למד נהגות. איש רעים היה וחובב מוסיקה. גויס בראשית המאורעות. ליוה שיירות להר־הצופים, לעטרות. השתתף בקרב על עטרות ומשעבר לצבא היה חבלן. **מסור היה** מאד למשפחתו. באחד ממכתביו האחרונים הביעה כתב: „סבתא, שמרי על אבא שלא תבכה כל כך בימים אלה".

נשלח עם פלוגתו לגוש עציון, שם השתתף בהגנתו ונפל ב־5.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

לוי אברהם („ארנון")

בן יצחק ושרה. נולד ב־16.6.1929 בירושלים. גמר בית־ספר עממי. אהב מלאכה, ואחרי סיימו את בית־הספר החל ללמוד שרברבות. בזמן קצר הצטיין במלאכתו וגמסרו לו עבודות טעונות אחריות והוא היטיב לעשותן לשביעת רצונם הרבה של הממונים עליו. את משכורתו היה מוסר בשמחה להוריו. היה מלא שמחת חיים, שמחת עבודה, עליז, וחביב על כל יודעיו. גבה־קומה, בהיר־עינים, גלוי־פנים וגלוי־נפש. ממחרת ליל הכרזת או״ם התגייס להגנת ירושלים ונשלח לגוש־עציון. שם השלים את אימוניו הצבאיים ושירת בשמירת הדרך לירושלים מצד צפון. אחרי שבועות מספר חזר לירושלים והועבר לאחד מגדודי הפלמ״ח והשתתף בפעולות בסביבת קרית־ענבים, בקרבות על נבי־סמואל, הראדאר ועוד. בעל עוז ויזמה אשר בגללה

נתגלע סכסוך אישי ביני ובין מפקד יחידתו. הוחזר לירושלים ולא ניתן לו עוד להמשיך בשירותו בפלמ"ח.

צמא לחימה הצטרף לכוחות לח"י והשתתף בקרבותיהם. באחרונה יצא עמהם לכיבוש עין־כרם בשיתוף עם כוחות צבא־ההגנה, חבריו ראוהו לאחרונה בהגישו עזרה לחבר פצוע, ומאז, 10.7.1948, נעדר. אחרי שלושה ימים, כשכוחותינו התבססו בעין־כרם, נמצאה גויתו והובאה לקבורה בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

לוי אברהם

בן עקיבא וחוה. נולד ביום ז' בתמוז תרפ"ה (29 ביוני 1925) בלובלין על־יד ולוצלאבק אשר בפולין. בהיותו בן חדשיים עלו הוריו ארצה ובהגיעו לגיל חמש התישבה המשפחה בכפר־סבא. תחילה למד בבית־הספר העממי שבמושבה, אולם אחרי־כן העבירוהו הוריו לבית־הספר לילדי עובדים שבכפר־מל"ל. בן שלוש־עשרה הצטרף לתנועת "השומר הצעיר" ובגיל 15, בהיותו בהכשרה בקיבוץ גן־שמואל, החל את פעילותו ב"הגנה". את כל מרצו, כשרונותיו ויכלתו הקדיש מאז לשירותי הבטחון. עם היוסד הבריגדה העברית בצבא הבריטי התגייס מיד לשורותיה ובעברו עמה את רוב ארצות אירופה המערבית בא במגע עם שרידי היהדות במחנות והביא להם את בשורת ציון. בחזרו מן הבריגדה התכונן אברהם להיכנס לטכניון בחיפה ונסע לירושלים ללמוד ולהכשיר עצמו לכך. הוא הצטיין בכשרונות טכניים וארגוניים ועתיד גדול נשקף לו בשטחים אלו.

עם פרוץ המהומות בארץ התמסר במשנה מרץ לפעולות ב"הגנה" ובהיותו מפקד הגדנ"ע בכפר־סבא וסביבתה לא חסך כל מאמץ בארגון, ליכוד והדרכת חניכיו. קנה לו שם בעיקר במסירותו לפקודיו בני עדות המזרח, אשר היה להם כאב דואג. בימי חג הפסח תש"ח הצטרף לפלמ"ח ונשלח לנגב, ובאחד הקרבות על ביר־עסלוג', ב־11.6.1948, נפל חלל יחד עם עוד כמה מחבריו בעלותם על שדה מוקשים שנורעו בידי האויב. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברביבים.

לוי אברהם

בן משה וסטלה. נולד ב־28.6.1926 בבולגריה. עלה עם משפחתו לארץ ב־1946 באניה "טרנסילבניה". הם השתקעו בחיפה. בחוץ־לארץ למד בבית־ספר תיכון והשתייך לארגון הנוער הציוני וכן היה חבר "החלוץ" הבולגרי. עם עלייתו לארץ הצטרף לקיבוץ כפר־גלעדי. בתקופת המאסרים בימי המאבק נגד הבריטים נאסר יחד עם חברים מקיבוץ נען; ימי־מאסרו במחנה לטרון נמשכו חדשיים. משם הועבר למחנה רפיח ובעבור חודש שוחרר וחזר לקיבוץ. בגלל הצורך בהגשת עזרה להורים יצא מהקיבוץ ועבד בחיפה בבית־מלאכה ובערבים למד השלמאות בטכניון העברי. חבר ה"הגנה" מיום בואו לארץ.

עם פרוץ המאורעות בארץ התיצב מיד לשורות ה"הגנה" ומילא תפקידי שמירה בנוה שאנן בחיפה. עם קום צה"ל התגייס גיוס מלא ונשלח לצפת והשתתף בקרבות על כיבושה. אחרי תופשה קצרה חזר ליחידתו והשתתף בקרבות על הכפר מלכיה. ב־10.7.1948 יצא עם יחידתו לקרב ליד משמר־הירדן. היחידה ביצעה את התפקיד בהצלחה וגרמה אבידות לאויב. אברהם נפגע בראשו ונפל.

לוי אברהם

בן יעקב (זאק) ויהודית. נולד בשנת 1928 בקהיר, בירת מצרים. קיבל השכלה עממית. היה חבר "מכבי", התמסר לתנועה בלב ונפש ופעיל מאד באוסף כספים לקרנות הלאומיות. שאף לעליה והגיע לארץ בשנת 1945 בהיותו בן 17. שנה אחת עשה בדגניה ב', אחרי־כן עבר לתל־אביב. עבד במקציע הפוליטורה. התגייס בינואר 1948. תחילה היה בגליל העליון. אחר־כך הועבר לפי דרישתו מחי"ם לחי"ש ונתקבל לחטיבה "גבעתי". השתתף בפעולות "נחשון" והתמחה כ"ברניסט" מספר 1. הצטיין באומץ־לב ורוח קרבי. נפל בהל"א־ריש ליד חולון ביום 28.4.1948. הובא לבנוחות בנהלל־יצחק.

לוי (ינאי) אבשלום

בן דויד ומזל. נולד במאי 1927 בירושלים. גמר את בית־הספר "דורש ציון". עבד בבית־חרושת לגפרורים ואחר־כך עבד כיוצק־מתכת. התגייס לנוטרות בים־המלח. היה חבר באגודת־הספורט הדתית "אליצור" ובמחתרת אצ"ל, בה פעל בכינוי "שאול". נאסר ונכלא כשנה תמימה במחנה־המעצר בלטרון.

משוחרר השתתף בקרבות שונים של כוחות אצ"ל בירושלים, בליווי שיירות להר־הצופים, בהגנת שכונת שמעון הצדיק, בית־ישראל ו"בתי מנדלבוים", בהתקפה על שכונת שייך־ג'ראח ובהגנת העמדות היהודיות בבית־הספר לשוטרים, כשנכבש זמנית מידי הלגיון הערבי, ושם נפל ביום 19.5.1948.

לוי אהרן

בן אברהם. נולד בשנת 1929 בתל־אביב. אחרי גמרו את בית־הספר "אליאנס" נכנס לעבוד במחלקת הטלגרף בדואר תל־אביב. בתאונת־רחוב נשברה רגלו וכשהבריא אחרי כשנה למד מסגרות ב"המלחים" והשתלם בקורס בבית־הספר המקצועי "מכס פיין". התקדם יפה בעבודת יציקה וחריטה בברונזה, אלומיניום, נחושת וכו', הרבה לקרוא ספרים מקצועיים לשם השתלמות. התקין לו מכונה קטנה לפנס־קסם, ריכז והזמין פילמים בעלי תוכן ספורטיבי וכו' ושיעשע בהצגותיו את נערי שכונת שפירא. היה חבר "המכבי הצעיר", עסק בספורט וביהוד בהתאגרפות, הופיע גם בתחרויות פומביות וכמה נצחונות נרשמו לזכותו. יצק כלים וחלקים בשביל המחתרת שלחמה בבריטים, ומראשית מלחמת־השחרור עזר בעבודה מקצועית ל"הגנה".

כחבר "הנוער העובד" התגייס בחורף תש"ח לשירות קרבי. צורף לגדוד אחד והשתתף בפעולות בדרום נגד הכנופיות המקומיות והמצריות. פעם, אחרי התקפה ערבית חזקה, כשנשאר יחידי, נפגש בכנופיה מצרית. בהיותו רזה, שחרחר וקרוע־בגדים ודיבר עמהם ערבית מצרית חשבוהו לאחד משלהם ונתנוהו ללכת לדרכו. בשובו אל המחנה חשבו גם המשמר לערבי, אך הסימנים שנתן הוכיחו שהוא שייך לחטיבה והורשה להיכנס. באחרונה השתתף בפעולת־העונשין נגד בית־דראס ושם נפל ב־י"ב בניסן תש"ח (21.4.1948). נקבר בבאר־טוביה. דבריו האחרונים לחבריו היו: "המשיכו, כי אני נפלתי. אל תגידו לאמא. אל הדאגו, עוד יהיה טוב".

לוי (נגר) אהרן

בן יחיה ופדה. נולד בעיר מסעוד, בתימן. אמו התורגת עינתה אותו מילדותו, ובהיותו בן 15 ברח מן הבית והלך דרך ארוכה ברגל כדי לעלות ארצה. לאחר יסורי רעב וצמא הגיע ב־ט מנחם־אב תש"ד לקבוצת „אברהם" שליד כפר־פינס. היה חבר הגדנ"ע בכרכור. את עלייתו לארץ ראה כזכות גדולה לעצמו וסיפר בדאגה על מצב היהודים בתימן. היה צנוע וישר־דרך. נכון לסייע לזולת בשעת הצורך בגוף ובממון. כבעל מסורת אהב את התורה והאגדה.

בתחילת שנת תש"ח נשא אשה ובנה לו בית בשכונת התימנים „נ"ה אפרים" בכרכור. כעבור חדשים התגייס לצבא ומילא כל תפקיד שהוטל עליו. השתתף בקרבות לטרון והיה גאה בשירותו כחייל עברי וחלם על פתיחת הדרך לירושלים. נפל במשלט בית־סוסין ב־9.6.1948. היה קבור בנען. ביום ב' בסיון תש"י (18.5.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה, שושנה.

לוי אוריאל („אורי")

בן שמואל ורבקה. נולד ביום כ' בתמוז תרפ"ז (1927) בירושלים. מילדותו חונך ולמד בירושלים. היה בן־הקונים האהוב במשפחה. חבר תנועת־הנוער „המכבי הצעיר". סיים את חוק לימודיו בגימנסיה „בגרות" ועמד להשתלם בחשמלאות. היה נער ער ועליז ושואף למעשים. בגיל צעיר היה חבר פעיל בארגון „לוחמי חרות ישראל" ובשנת 1946 עבר לשורות ה„הגנה". התגייס למשטרת הישובים העבריים והיה נוטר בישובי הרי יהודה (נוה־יעקב, הרטוב, נחלת־יצחק, קרית־ענבים וגוש עציון).

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בליווי שיירות. מילא תפקיד של קצין־חבלה ומדריך בקורס־חבלנים, השתתף ברוב הפעולות בירושלים. ב־18.8.1948 השתתף בפעולה ב„ארמון הנציב" בירושלים, ובנסיגה נפל פצוע. האיץ בחבריו לעזבו לנפשו, כדי שיימלטו הם. גופתו נאספה מקץ 15 יום על־ידי „הצלב האדום". היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. במלחמת־השחרור השתתפו שלושת האחים לוי, והוא הצעיר בהם.

לוי אלון (אברהם)

בן שלמה. נולד ב־30.7.1918 וחי בעיר לונגביטש שבמדינת ניו־יורק בארצות־הברית. במלחמת־העולם השניה שירת כמכונן בחיל־האויר של ארצות־הברית, בבסיסו שבאנגליה, בשעת הפצצות בנות־הברית על גרמניה.

בראשית מלחמת־השחרור עזב את ביתו, את רעיתו ובתו, ובא להקדיש את ידיעותיו ונסיונו בשירות חיל־האויר של מולדת עמו. מילא את חובת התנדבותו בכל הכושר והמסירות ונתחבב על כל יודעיו. נהרג בפעולות על־פני ים כנרת ב־7.12.1948. היה קבור בטבריה. אחר־כך הועבר לנחלת־יצחק, בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הוענקה לשמו דרגת פקד־טייס.

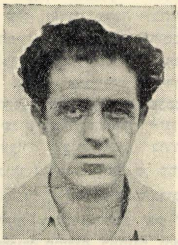
לוי אליהו

בן אברהם ועדינה. נולד בשנת 1932 בתל־אביב להורים עמלים. גדל בשכונת התקוה. גמר ביה־ספר עממי ועבד בסנדלרות. היה פעיל בשורות ה„הגנה". שמר בימי המאורעות בעמדות שבשכונתו וב„יד־אליהו".

היה בין מגיני בית־החרושת „היוצק", שנשקם פורק על־ידי חיילים בריטיים והופקרו להמון ערבי רצחני ביום 29.2.1948. נקבר בנחלת־יצחק. אפיו ציון על־ידי חבריו במלים אלו: „עניו, מסור להוריו, נאמן לעמו".

לוי אליהו

בן אהרן ואסתר. נולד ב־1912 בפרס. ב־1924 עלה ארצה עם המשפחה. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך עבד במספרה. כשגדל התישב בשכונת התקוה בתל־אביב, פתח מספרה, נשא אשה ונולדו לו שני ילדים.

במלחמת־השחרור גויס לשירות בחי"ם ונפל בשעת מילוי תפקידו בבית־נבאלה ב־24.9.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־26.9.1948.

לוי אליהו

נפל על הר־הצופים ב־13.5.1948. מקום־קבורתו לא נודע.

לוי אליהו

בן מתוק וחולו. נולד ב־6.9.1927 בבגדד אשר בעיראק. ב־1935 עלה ארצה עם הוריו שהתישבו בירושלים והתפרנסו בדחקות יתוני. היה חבר הסתדרות „הנוער העובד" ובה מצא תוכן חייו. היה אהוב על חבריו ואין למלא כל תפקיד שהוטל עליו. על־ידי „הנוער העובד" סודר בעבודה במוסך „המקשר" ואת כל הכנסתו מסר להוריו. יצא לעזרה לעונת־הבציר בקיבוץ נען ואחר־כך הצטרף לקבוצת חברים אשר התארגנה כהכשרה בקיבוץ גבעת־חיים. שם צורף אל גרעין ראשוני הפלמ"ח, סיים קורס חבלה והשתתף בפעולות הצבא הבריטי בסוריה. עם סיום תפקידו חזר והצטרף אל חבריו אשר עברו בינתים לגבת. בשעה שעברה קבוצתו למשק חולתא היה בין הנלחבים למקום החדש ובעיקר למקצוע הדיג. השתתף בפעולות ביריה אשר היתה מיכונת להתנחלות מחדש בנקודה אשר הוחרמה על־ידי הבריטים. לאחר שתקפו כוחות בריטיים את המוני העולים למקום נאבק אליהו בין הנאבקים ונחבל קשה בכל חלקי גופו. במאבק על שחרור משק כפר־גלעדי ממצור־חיפוש־מעפילים של הבריטים השתתף גם אליהו.

בפרוץ מלחמת־השחרור דרש כי יצרפוהו לשירות פעיל והוא נשלח לשירות כחבלן מקצועי, תפקיד אשר מילאהו במסירות באזור עמק הירדן בתקופה הקשה ביותר. בשעת מיקוש שטחים סביב קיבוץ להבות־הבשן התפוצץ בידיו מוקש בגלל קלקול במנגנון. הוּבא לכפר־גלעדי ושם מת ב־21.6.1948, נקבר למחרת היום בחולתא. ביום ז' בטבת תשי"ג (25.12.1952) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. דפ"ם לזכרו הוקדשו בחוברת „ארבעה שנפלו" של קיבוץ להבות־הבשן.

לוי אליהו

בן שלמה־פתחיה הלוי ואסתר. נולד ב־1924 בירושלים. אביו היה רב וחזן של העדה הפרסית בירושלים, הבן למד בבית־המדרש למורים „מזרחי". היה בעל קול ערב, השתלם בחזנות, ואחרי מות אביו ירש את מקומו. היה חזן מעולה ושאף להשתלמות נוספת, ולשם כך עמד לצאת לאירופה, אך נסיעתו זו נתעכבה בשל מלחמת־השחרור.

אחד ממגיני ירושלים הנצורה. התגייס גיוס מלא לצה"ל ביום י"ז בסיון תש"ח. עבר אימונים קצרים ונשלח לזרועת מוקשים בשדות שבסביבת סנהדריה ושייך־ג'ראח. היה בעמדה קצונית שבצפון ירושלים — בין שכונת הספר ובית־הספר לשוטרים. ביום 13.5.1948 החל האויב להפגיז קשה את המקום והפגז הראשון פגע בו והמיתהו. היה קבור בשייך־בדר והועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־10.9.1950. השאיר אחריו אשה ושני ילדים.

לוי אפרים

בן שמעון ורבקה. נולד ביום 27.11.1914 בירושלים. למד בבי"ס הספר העממי „גאולה" ואחר־כך בבית־הספר התיכון בבית־הכרם. היה חניך בית"ר. חבר ב„הגנה" במשך שנים רבות, שירת גם בנוטרות במשך שנה. התפרנס מנגרות. בשנת 1942 התגבר לחיל־ההגנים בצבא הבריטי ומיד עם היוסד הבריגדה העברית עבר לשרת בה. הצטיין בהזנת האיטלקית. עם שובו חזר לעבודה ולהגנה ועם החרפת המצב התגבר לצבא ההגנה לישראל.

ב־17.5.1948 נפצע פצעים אנושים בירידות צלף בעמדו על משמרתו בצפון תלפיות ומת למחרת היום. נקבר בסנהדריה. ב־30.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הניח אשה ו־3 ילדים.

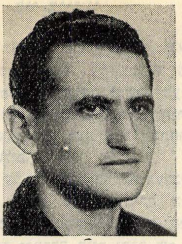
לוי אפרים

בן משה ושרה. נולד ב־27.11.1927 בירושלים. גמר שם את בית־הספר העממי „גאולה" והמשיך בבית־הספר התיכון שבבית־הכרם. עבד בפקידות ובשעות הפנאי השתלם בהנדסה. בימי מלחמת־העולם השניה נענה לצו המוסדות הלאומיים והתגייס לצבא הבריטי.

עם הכרזת החלוקה של ארגון האומות המאוחדות השתייך ליחידת לוחמי הארגון הצבאי הלאומי וב־7.1.1948 נרצח על־ידי האויב והובא למנוחת־עולמים על הר־הזיתים בירושלים.

לוי ארנסט

בן אוסקר ואולגה. נולד ב־18.7.1912 בווינה, בירת אוסטריה, והתחנך ברוח ההתבוללות. גמר בהצטיינות בית־ספר גבוה לטכנולוגיה תעשיתית ואחר־כך עבד ליד אביו, מהנדס נודע, בבנית־הרוּשת לזיקוק שמנים ונפוה אליו לכשהוזמן לעבודה זמנית ברוסיה. באביב 1938, כשחגגה וינה את כניסת הצבא הנאצי לאוסטריה, נמלט ארנסט בלילה מהעיר והעפיל ארצה באניה קטנה שטולטלה על גלי הדנובה והים השחור עד שעגנה בחוף נתניה. לאחר זמן נודע לו שהוריו נספו במחנות־ריכוז ל־הוד ם. הוא נשא בלי תלונה את קשיי העבודה וההתערות בארץ והסתדר כמכונאי במוסך „אגד" בחיפה. למד עברית והתערה בחיי הארץ. התגבר ל„הגנה" ונענה לכל קריאה במסירות שבקדושה בלי להסס אף רגע לעזוב את יקיריו (אשתו וילדו) וללכת לקראת הסכנה.

במלחמת־השחרור השתתף בהגנת חיפה ובשחרורה, בשירות המשלטים בעיר, בקרבות נבי־יושע, מלכיה ומקומות אחרים בגליל כמכונאי בפלוגת פלמ"ח, ותמיד סבור היה כי לא עשה די הצורך למען המולדת וכי האחרים הרבו לעשות פי כמה. חזר לשירות בחטיבת „כרמלי" בסבבת חיפה, ובשעת הפעולה לטיהור „המשולש הקטן", שהטריד את התחבורה בדרך לזכרון־יעקב, התגבר ביום הולדתו ה־36 ללכת ולנהוג במשורין במקום חבר שלא יכול לצאת מרוב עייפות. בגבעת עלמה מכוניתו על מוקש, וכפי שנודע עיד הגיש עזרה לשני חברים פצועים ולבסוף נפל ב־די הערבים ב־18.7.1948.

לוי אשר („שרי")

בן חיים וברטה. נולד ביום 14 בדצמבר 1929 בבולגריה. סיים שש מחלקות של בית־ספר תיכוני. בזמן שלטון הגרמנים בבולגריה לחם בהרים יחד עם הפרטיזנים. ראש מאיי — העלייה ארצה, וזמן מועט לאחר המלחמה, ב־26.9.1945, הגיע לארץ ומיד הצטרף לקיבוץ הזורע. עוד בבולגריה היה חבר „השומר הצעיר". במשך הזמן יצרו חברי „עליית־הנוער" באותו קיבוץ גרעין התישבותי והוא כחבר הגרעין, עבד כטרקטריסט. בעבודתו ובהצטרפותו אל חברת „עליית־הנוער" בקיבוץ ראה את התגשמות שאיפתו. לא עבר זמן רב והוא כבר הדריך אחרים בעבודה. סיים קורסים ל„עזרה ראשונה" וגם כאן, כביתר מעשיו, גילה תריצות רבה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרפו כל חברי הגרעין אל הגדוד הראשון של הפלמ"ח. שם שירת כחובש פלוגתי והשתתף בקרבות רבים — בגשר, שייך־חוסיין, כפר־קנה, צנדלה, קאקון, זרעין, משמר־העמק, מלכיה, בכיבוש לוד־רמלה ולטרון. בקרב האחרון שירת כסגן החובש הגדודי. באחד הקרבות, כאשר חש לעזרת חבר פצוע, נפל ונפגע בברכו. מן ההכרח היה לנתח את הברך שגרמה לו יסורים רבים. אולם הוא סירב לגטוש את תפקידו ודחה את הניתוח לסוף המלחמה. „זה לא מפריע לי" — היה אומר תמיד. בפעולות על כביש ירושלים, ימים ספורים לפני ההפוגה השניה, התקיפה יחידתו את לטרון. אשר רץ והתרוצץ על־פני ההזית, החיש עזרה לפצועים, נשאם למקום מבטחים, אולם שתי שעות בלבד לפני היכנס ההפוגה לתקפה, ב־18.7.1948, פגע בו רסיס והמיתהו. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950).

לוי בנימין

בן פינחס ואסתר. נולד בשנת 1921 בעיראק. בשנת 1932 עלה ארצה עם הוריו והמשפחה קבעה את מושבה בעיר העתיקה בירושלים. שם למד בתלמוד־תורה לספרדים. את לחמו מצא כסבל בתחנת „אגד" בירושלים.

בימי המצור על ירושלים והתקפת הערבים על הישוב היהודי בעיר העתיקה היה בשורות המגינים. ב־22.5.1948 נפל חלל בעיר העתיקה ולמחרת היום נקבר שם.

לוי ברטולד

בן ארתור ואליה. נולד ב־1 בדצמבר 1912 בעיירה רובן אשר בפרוסיה המזרחית. מעיירתו עבר עם הוריו לברלין, בה סיים גימנסיה בהצטיינות. בהיותו בן 14 הצטרף לתנועת ברית־החלוץ „קדימה". היה בהכשרה והתמחה במלאכת הנגרות. ב־1935 עלה עם אשתו לארץ והצטרף לקיבוץ גבעת־ברנר. נעשה אחד החברים האחראים בנגריה של המשק, ותודות לכשרונותיו המקצועיים עזר בהרבה לפיתוח המפעל הזה. היה פעיל בחיי התרבות של הקיבוץ, ניגן בכינורו בתזמורת העממית שברחובות, לעתים שיחק במחזות שונים במשקו.

כשפרצה מלחמת־השחרור גויס למפעולה בסביבת המשק. היה סייר. גם עסק בהגשת „עזרה ראשונה". נפל בקרב ליד הכפר בשית, ב־30 במארס 1948, בשעת נסיגה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות אשר בגבעת־ברנר. השאיר אחריו אשה ושלושה ילדים.

לוי וולף־יגד

בן יהודה ולאה. נולד ב־20.8.1927 בהמבורג אשר בגרמניה. בן יחיד להורים משכילים (אביו — עורך־דין, אמו — רופאת־עינים). בשנת 1934 עלו הוריו ארצה והתישבו בתל־אביב, בה למד תחילה בבית־החינוך לילדי עובדים ואחר־כך בגימנסיה „מונטיפיורי". כתום תקופת לימודיו החל לעבוד וללמוד את מקצוע המסגרות בבתי־חרושת שונים בתל־אביב. בן 18 התגייס לבריגדה העברית ושירת בה שנה, ביקר בבלגיה ובהולנד והשתתף באספקת מזון וציוד למחנות עולים לקראת העפלתם. עם שחרורו עבד בשירות הטלגרף והטלפון הממשלתי ולבסוף עבר לעבוד בבית־החרושת „הארגז" במלאכת שריון מכוניות. במארס 1948 התגייס ונשלח לשירות במשטרה הצבאית. שירת בחיפה וגם סיים קורס בנוה־שאנן. תפקידיו הרשמיים לא הניחו את דעתו. הוא רצה להשתתף בתפקידי קרב והגיע לכך בקרבות לשחרורה של חיפה. נמנה עם המעטים מבין המשתתפים בקורס בנוה־שאנן, אשר התנדבו לצאת למבצע הקרבי המסוכן ביואדי־רושמיה ובבית היוצרה הערבית. במבצע זה הצטיין בהתקנת קוי טלפון־שדה.

ב־13.5.1948, כשנשלחה קבוצה מסוימת לפעולת החרמת מכוניות לשיירה, הצטרף אף הוא אליה, בגלל מחסור בנהגים, ושימש נהג באחת המכוניות, בזו שלא חזרה. בהצטלבות הדרכים בשערי העיר עכ' נפגע מכדורי־מארב ליד גבעת נפוליון. עם כיבושה של העיר נמצאה גויתו והובאה לקבורה בנהריה ב־19.5.1948.

לוי (ידיד) בתיה

בת יעקב ורוזה. נולדה בשנת 1933 בשכונת זכרון־אתים אשר בירושלים. למדה בבית־הספר העממי של ה„אליאנס" ומשגמרה את חוק לימודיה התחילה ללמוד את מלאכת התפירה. היתה נערה אמיצה, הצטרפה בחשאי ל„הגנה" (רק כעבור שנה גילתה את הסוד להוריה במכתב שהשאירה בבית בצאתה לאימונים של כמה ימים) וקיימה במסירות את כל אשר הוטל עליה במסגרת הגדנ"ע.

היתה יודעת ספר ופירסמה חיבורים בעלוני התנועה. ב־8.6.1948 הלכה למלא תפקידה בעבודות ביצורים בתלפיות, ובדרך נפגעה ממכוני ומאמצי הרופאים להצילה לא הצליחו.

ימים מספר לפני נפילתה אמרה לאמה: „אמא, אם אני אמות אל תבכי — זה למען המולדת". היתה קבורה בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועברה להר־הרצל בירושלים. בת 15 היתה במותה.

לוי דוב

נולד בשנת 1924 ביאסי אשר ברומניה. העפיל ארצה באניה „שבתי לוינסקי" בשנת 1947 והגיע בדרך הקצרה מחוף הים לקבוצת ניצנים. בשעת חיפושי הברריטים אחר המעפילים התערב דוב בין אנשי הקבוצה ולא נתפס. לאחר מאורע זה התקשר למקום והחליט להישאר כחבר בקבוצה. אף כי שאף להתישב במושב עובדים, לא יכול להינתק מהמקום שהתחבב עליו במשך הזמן. התמסר לעבודה במשק, נסע מהבית רק פעמים ספורות ביום או יומיים. במרץ רב עבד בולל. השתלם בענף זה ובחדשים האחרונים לחייו היה האחראי לו.

בימי ההתקפות על ניצנים עבד בלילות והוסיף במסירותו הרבה לטפל בעופות. בהגנת הנקודה נמנה עם אנשי אחת העמדות החשובות ובמקום מסוכן ביותר. בעמדה זו נפל ב־7.6.1948. נקבר בניצנים.

לוי דוב

בן מרדכי ויהודית. נולד ב־30.6.1917 בעיר העתיקה של ירושלים וגדל בבית־ההורים באווירה של מסירות ושאיפות ציוניות ולאומיות, להגנת הישוב ולעזרה נדיבה לנדכאים. מתוך חיבה יתירה לכל חי היה צמחוני במשך שנים. גמר בית־ספר עממי, למד חרטות בבית־ספר תיכוני־מקצועי ומשהחל לעבוד היה מוסר את רוב משכורתו להוריו ומהשאר הוציא לא פעם סכומים לעזרת חבר בשעת דחקו, עזרה בכבוד בצורת הלוואה. בערבים היה מוסיף לקרוא וללמוד ולהשלים את ידיעותיו, הרבה להתעניין בשירה, בספרות ובמוסיקה קלאסית. במלחמת־העולם עבד כמרותק בבית־מלאכה מכני לייצור חלקי־נשק חשובים ובערבים היה פעיל ב„הגנה". במלחמת־השחרור השתתף בפעולות קרב והגנה ובהתקנתם של כלי־נשק ושכלולם. למרות שידולי משפחתו, שיש לו בעיר תפקידים חשובים במכביר וזכויות מספיקות להימנע מעליה למשמר הר־הצופים, התנדב דוקא לתפקיד זה, כי „יש לנו שם אוצרות יקרים מכל יקר, ואולי אזכה גם אני פעם ללמוד שם". בשעת הנסיעה אל ההר פקדו עליהם חיילים ברריטים לצאת מהאוטובוס לשם בדיקה, והוא, הצנוע והשתקן, נתן פקודה נגדית „לא לקום ולא לצאת" — והברריטים ויתרו. על ההר מילא תפקידים של מחסנאי ולוחם כאחד.

ביום 22.5.1948, בשעה מאוחרת בלילה, פקד על האפסנאית העייפה בבית־החולים „הדסה", שתלך אתו מיד והראה לה שק מלא אורז שגילה במרתף. הוא הסביר לה מדוע ראה צורך להטריחה כעת: המזון מועט וטבעת המצור מהודקת ובתכנו של שק זה תלויים חיי בני־אדם והוא עתיד לצאת עוד מעט לשמירה ואם „יקרה משהו" אל ירד אתו סוד השק אלי קבר... בשמרו אתר־כך בעמדה הקדמית התקרבו שרוני האויב בנסיון לכבוש את המקום. הוא זחל החוצה מעמדתו וזרק בקבוק מולוטוב לתוך שרשרה הטנק ושיתק אותו ושאר הטנקים נסוגו. בפעולה זו נפצע קשה מפגז תותח־החיפוי של האויב. על אף קריאתו לחבריו שיניחוהו ולא יסכנו את עצמם — אספוהו משם וטיפלו בו, ובשעת טיפולם השתדל לעודדם ומסר להם את המפתחות והוראות לעבודה במקומו במשך זמן מחלתו, ותוך כדי שיחה זו יצאה נשמתו. נקבר על הר־הצופים. ב־18.1.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

לוי דויד

בן יצחק ושרה. נולד ב־ב בשבט תר"ץ בתל־אביב. למד בבית־הספר „תחכמוני". בילדותו נתיחם מאביו, עזב את ספסל־הלימודים בגיל צעיר והתחיל לעבוד כדי לפרנס את המשפחה. עוד בשחרותו עבד וטיפל באהבה בשתילים שבחצר ומשנאלץ להתחיל בחיי עמל בחר במלאכת הגננות. היה חבר תנועת־הנוער „עקיבא" ואחר־כך הלך בעקבות אביו המנוח, שהיה מראשוני „מכבי" ביפו, ונכנס לשורותיו. ב„מכבי" השתייך לפלוגת „הסדרן" ומסר מזמנו גם לאימונים באגודת „זבולון", כי נשא את נפשו לעזור לתנועת ההעפלה.

עם הכרזת ה־29 בנובמבר 1947 נענה לצו והצטרף לשורות המגינים. השתייך לפלוגה הניידת אשר בסיסה היה בשרונה. היה מקלען. ביום י' באדר ב' תש"ח (21.3.1948) יצאה מחלקתו לעזרת שכונת התקוה המותקפת. דויד סר למרפאה לקבל את הטיפול הדרוש, מאחר שחלה לפני כן בדלקת האוזן. בינתים זזה המחלקה והוא, ברדפו אחרי המכונית, החליק על הכביש הרטוב לאחר הגשם, ומכונית־דלק שבאה לקראתו דרסה אותו. לאחר שהובא ל„הדסה" מת מסיבוך שחל במצבו עם חדירת טיפת־שמן קרושה אל דמו. הובא למנוחות בנחלת־יצחק.

לוי זרובבל („זרו")

בן אליהו ורחל. נולד בשנת 1921 בפרס. בשנת 1925 עלה לארץ. גדל וחונך בירושלים. אביו מת עליו בנעורותו, ובגלל מצבה הדחוק הכניסתו אמו לבית־היתומים הספרדי. ארבע שנים שהה במוסד זה ובגיל 13 החל לעבוד בצבעות. היה חבר פעיל בסניף „הנוער העובד" בירושלים. אחר־כך עבר לסניף ברית הנוער הקומוניסטי, וכשבגר הצטרף למפלגה הקומוניסטית. היה בין חברי ה„הגנה" האקטיביים, ובימי המאורעות 1936—1939 השתייך לפלוגות הקשר העירוני.

עם החלטת או"ם התיצב מחדש והיה בין אלה שהקימו את העמדה „בית־מנדלבוים". התאמן והיה ל„ברניסט" של האוזר. השתתף גם בפעולות בשכונת שייך־ג'ראח. ב־23.3.1948 נפצע קשה בשעה שהעביר נשק לעמדות שבשכונת שמעון הצדיק. הועבר ל„הדסה" ומת מפצעיו בו ביום. גם קבורתו בסנהדריה בירושלים היתה באותו היום.

לוי יהושע

בן גבריאל ואסתר. נולד ביום 14.12.1930 בסלוניקי אשר ביוון. ב־1934 עלה ארצה עם הוריו ומשגשר את חוק לימודיו בבית־הספר למד את מלאכת המסגרות באחד ממחנות הצבא הבריטי ורכש לו מיד את אמון בעליו בהטילו עליו כל מיני עבודות אחראיות. באמון זה השתמש לטובת ה„הגנה" אשר היה משיג למענה מכשירים חשובים שונים. ב־1945 הצטרף לשורות ה„הגנה" ומאותו יום ואילך היה בין הפעילים בקבוצת פל"ם בחיפה. היה בין ראשוני המתנדבים למלחמת־השחרור והגן על המרכז היישן בעיר התחתית. כמה אכצאות ופעולות נועזות נזקפו על חשבונו.

נפל במערכה לשחרורה של חיפה ביום י"ד בניסן תש"ח (23.4.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה ב־25.4.1948.

לוי (ששון) יוסף

בן אליהו ומרים. נולד ביום 4 ביוני 1916 במשפחה ציונית בעיר חמדאן בפרס. חונך ברוח ציונית־לאומית מילדותו. עלה עם הוריו לארץ בשנת 1921 והתישבו בשכונת הבוכרים בירושלים. למד בבית־הספר „אליאנס", סיים קורס למסחר בחליפת־מכתבים על־ידי „בנט קולג'". עבד כפקיד ב„בנק יפת" בירושלים. מוכשר, בעל נימוסים נאים ורצון טוב. במלחמת־העולם התגייס ושירת ארבע שנים בדרגת סמל בצבא הבריטי. היה פעיל בעדתו ומסור לה ורבים מצעיריה פנו אליו בשאלות־חיים שונות וקיבלו מפיו עצה, עידוד והדרכה. שימש מופת לבני משפחתו ועדתו כאדם אשר בכוחותיו הוא למד והשכיל, פילס לו דרך לחיי תרבות ולמעמד בחברה.

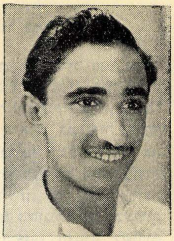
עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין הראשונים שהתגייסו לצה"ל ואף השפיע על חבריו כי יעשו כמוהו. יחידתו של יוסף תעתה בין ההרים בשעת סיור בסביבת מעלה־החמישה. יוסף התגדב לעלות על ההר לשם תצפית והתמצאות ובשעת מילוי תפקיד זה נפצע קשה בבטנו ביום 8.8.1948 ומת מפצעיו ביום 16.8.1948, שמונה ימים לפני נישואיו. היה קבור בשייך־באדר א'. ביום י"ז באלול תש"י (30.8.1950) הועבר לממנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

לוי יוסף

בן יצחק ושרה. נולד ב־1926 בירושלים. למד ב„תלמוד־תורה" בסביבת נחלת־ציון ואחר־כך בבית־הספר העירוני לבנים. משנהרג אביו בידי ערבים נאלץ להפסיק את לימודיו ויצא לעבודה כדי להקל את עול הפרנסה מעל אמו. תמיד היה מנחם אוהה, כי משיגדל יטול את כל העול על עצמו והיא תוכל לנוח מעמלה. בשעות־הפנאי אהב לצייר.

במלחמת־הקוממיות שירת בכוחות אצ"ל והיה מטובי הצלפים. לפני צאתו לקרב היה אומר שהוא יוצא להילחם לחיים ולמות למען המולדת, וכשהצליח לפגוע באויב בקלייעותיו היה אומר שנקם את נקמת דם אביו. נפצע מרסיס פגז ב־11.6.1948 ומת בבית־החולים בירושלים ב־20.6.1948. למחרת היום נקבר בסנהדריה. ביום כ"ה באלול תש"א (26.9.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים.

לוי יוסף („פורת")

בן יעקב ורבקה. נולד ב־5.3.1928 בתרפ"ח בירושלים. איש אצ"ל. נפל בקרב על כיבוש יפו ב־9.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

לוי יוסף („יוסי")

בן לוי ווירג'ניה. נולד ב־5.3.1928 למשפחה ציונית מסורתית בסופיה, בירת בולגריה. גמר בית־ספר עממי בהצטיינות, וכן הצטיין בציור ובנגינה בכפוחית־יד, בה שיעשע את חבריו בקן „השומר הצעיר", שנתחנך בו לציונות סוציאליס־טית, ועמד במרכז החברה. בשעת גירוש היהודים מסופיה, בתקופת השלטון הנאצי במלחמת־העולם, נטל על עצמו את הדאגה לקיום משפחת בית אביו, ותוך כדי כך שמר בלבו על שאיפתו לעלות ארצה. משגורשו הנאצים ונפתחה הדרך עלה ב־1945 ב„עליית־הנוער" ונכנס להכשרה ב„חברת־הנוער" בקיבוץ הזורע. דבק בעבודת הפלחה, וביחוד בטרקטור ובמהרה התמחה בעבודה בו, וכן התאגן שם במסגרת הגדנ"ע. בנשפי החבורה היה הרוח החיה בעליזותו ובנגינתו.

משנגמרה תקופת „חברת־הנוער" התגייס ב־15.11.1947 עם כל חבריו לפלמ"ח, ומשהחלו הקרבות בארץ שירת בגדוד הראשון. נשלח לשרונה וסיים קורס לנהגות ומשחזר לגדודו השתתף בכל פעולותיו העיקריות, כגון: פיצוץ גשר שייך־חוסיין על הירדן, מערכת משמר העמק, התקפות על כפר קנה, כפר קעון (ליד טירת־צבי), כפר צנדלה, ובאחרונה על כפר זרעין, שם נפל ב־21.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה ב־25.4.1948.

לוי יוסף

בן ישראל ושרה, ממיסדי המושבה הרטוב. נולד שם בכ"א בתשרי תרע"ז. למד בבית־הספר המקומי עד פרוץ מהומות תרפ"ט, והמשפחה, ככל תושבי הרטוב, נאלצה לעזוב את הכפר. משחזרו לקומם את הבתים והמשקים שנחרבו המשיך ללמוד והדריך את חבריו בספורט. כשעברה המשפחה בתרצ"ב לפתח־תקוה המשיך ללמוד בבית־הספר פיק"א. זמן מועט לפני הסיום הפסיק לימודיו והחל לעבוד במשרד הדואר, אך באופן פרטי הוסיף להשתלם. בחורף תרצ"ד יצא לעבוד עם שני אחיו במחצבה במגדל־צדק והתמחה בפיצוץ סלעים. מהדואר קיבל הבטחה כי יקבלוהו שנית לשירות בכל עת שירצה. ה־ה פעיל באגודת „מכבי־אבשלום" ומראשית מהומות תרצ"ו — ב„הגנה". משהפרו אנשי אצ"ל את ההבלגה והחלו במעשי תגמול נגד הערבים, נלקח גם הוא למעצר בלטרון עם אנשי אצ"ל, אף כי לא השתייך אליהם מתחילה. היה שומר דת ומסורת. הדת היתה אצלו חוויה עבוקה. בתנאים הקשים שבמחנה העצורים העדיף לסבול מחסור מאשר לאכול טריפה. שם הושפע מאישיותו של מפקד אצ"ל דויד רזיאל, ומששוחרר עם כולם בראשית מלחמת־העולם השניה — הצטרף אליהם. סיים קורס לסגנים ובתש"ב נתמנה לרב־סמל. החל לעבוד ביהלומים בנתניה, נוסע שמה וחוזר יום־יום ומוצא עוד פנאי לפעולות ארגוניות ומעשיות במחתרת. הצטיין בפעלתנות, במסירות ובשמירת סוד, בשנת תש"ד נתמנה למפקד הסניף בפתח־תקוה בכינוי „אביתר". בעוצר הגדול בפתח־תקוה (י' באלול תש"ד) נעצר והובא ללטרון והוטס עם הגולים לארי־תריאה. שם מילא תפקידים אחראיים ובידיעותיו בפיצוץ ובעבודות־ עפר הביא תועלת בהשתתפותו בחפירת מנהרה, שדרכה נמלטו חברים אחדים מהמעצר. היא שוחרר בינתים לפי פקודה מיוחדת. חזר לארץ בר"ח סיון תש"ו ושב לעבודתו ביהלומים. נתמנה מפקד אצ"ל למחוז תל־אביב בכינוי „גונדר עוזי". מיזג יפה את חומרת המפקד עם היחס החברי ולמרות תנאי הסודיות שבמחתרת, שלפיהם רק מעטים ראשים היו להכיר את המפקד, היה בא בדברים עם מאות אנשי השורה, שומע את משאלותיהם והערותיהם ועוזר לרבים.

השתתף בהכנת התקפת הכיבוש על צפונה של יפו ופיקד על ביצועה. כדרכו תמיד נטה שכם כאן לכל עבודה שחורה ומסוכנת יחד עם פקודיו בקו האש. השתתף בנשיאת פחים מלאים חמרי־נפץ משפה מופגז לשטח מוגן, וכשהיה צורך לפוצץ בתים לשם חסימת הדרך בפני טנקים בריטיים, השתתף בפועל גם בכך. בפעולה כזו נפצע הוא ואחד מאנשיו ביריות ממשוריין בריטי. החברים הכניסום לתוך הקוים והעבירום לבית־החולים העירוני ושם מת יוסף מפצעיו באור ליום 27.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

לוי יוסף

בן חיים ומזל. נולד ביום כ' בתשרי תר"ץ (1929) בירושלים. למד ב„תלמוד־תורה" בעיר העתיקה. עבד בחנות־ירקות. היה במחתרת של ארגון לח"י ומילא בה תפקידים רבים וחשובים. בימי המנדט היה כלוא בלטרון באשמת החזקת נשק ונשפט ל־10 שנות מאסר. כשחזר מלטרון הצטרף לצה"ל, אמיץ־לב ועז־רוח. בהסתערות על ארמון הנציב בירושלים נפצע קשה ולאחר ששכב שמונה ימים בבית־החולים מת ב־17.8.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ביום י"ז באלול תש"י (30.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

לוי (מבורך) יוסף

בן יעקב ושושנה. נולד ב־23 באפריל 1928 בעיר העתיקה בירושלים. במאורעות תרפ"ט — והוא בן שנה — נטשה משפחתו את שכונת היהודים בעיר העתיקה ויצאה אותה בעזבה שם את רכושה. למד בבית־ הספר העממי „דורש ציון", אך בשל מצבה הכלכלי של המשפחה החל ללמוד את מלאכת מכונאות־דפוס ועבד כמכונן בדפוס „ירושלים" ובו בזמן המשיך את לימודיו. צירוף זה עלה לו בעל רב, אך לא ויתר עליו. את לימודיו בבית־הספר העממי סיים בתעודת־גמר מצוינת. ב־1944 — והוא בן 16 — נכנס לשירות פעיל ב„הגנה".

מיד לאחר ההלטת או"ם יצא להגנת ירושלים. השתתף בקרבות: מקור־חיים, תלפיות, קרית־ענבים, מעלה־החמישה, שייך־ג'ראח. לתם בעיר העתיקה והיה בין שומרי החומות שלה. לאחר שיצא את העיר העתיקה הצטרף לפלמ"ח, גדוד „הפורצים", והיה בין פותחי הדרך לירושלים הנצורה. יצא בליווי שיירות להרטוב. בהרטוב נפצע, נחבש ועבר לנוה־אילן, השתתף בפעולות בהר־הקסטל וליוה שיירות להר־הצופים. ניחן בהתמדה, בכוח־הרצון ובאמונה; אהב והוקיר את ערכי ישראל; נאמן לירושלים עיר־מולדתו. נפל ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948), בהתקפה על גזרת לטרון, בפתיחת הדרך לירושלים. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

לוי יוסף („ביושקו")

בן חשמונאי וחורסי. נולד ב־17.1.1925 בעיר רוסה שבבולגריה. אביו היה מהציונים הראשונים בבולגריה. באווירה זו של חיבת הארץ גדל הנער. גמר בית־ספר תיכוני ובית־ספר טכני גבוה (וזאת בתקופת הנאצים, שכמעט ולא נותרו יהודים בשלבים הגבוהים של החינוך), ובו בזמן היה פעיל בקרב הנוער הציוני ו„החלוץ", ועם גמר המלחמה — בתור חבר במשרד הארצישראלי בעירו.

בפברואר 1946 הגיע גם תורו והוא עלה ארצה. עבד בחרטות בחיפה וישב בקרית־מוצקין.

הצטרף ל„הגנה" ובבוא המועד — לחי"ש. הצטיין בכיבוש חיפה, עמד במערכת ג'נין (שם נפל הטוב שבחבריו) והשתתף בפעולות חבלה בסביבת עכו. נפל בשעת ההתקפה המחודשת על בירות, לאחר שהאויב חזר וכבש אותה, ב־24.6.1948, תוך כדי הסתערות, נורה בגרונו ונפל חלל כשידיו אוחזות עדיין במקלע. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

לוי יחזקאל

בן שמואל ושושנה. נולד ב־3.4.1925 בטבריה. למד בבית־הספר „אליאנס" ביפו. השתייך ל„הנוער העובד" ועבד בתעשית זכוכית בבית־החרושת „פניציה" שבחיפה. השתייך ל„הגנה" משנת 1942 והיה פעיל בה. התפקידים שהוטלו עליו מילא בדייקנות. בשעות הפנאי התעניין בספרות, אמנות, ספורט וגם עסק בעניני־ציבור.

עם פרוץ המאורעות בארץ התיצב מיד לשורות המגינים והשתתף בקרבות רבים להדיפת ההתקפות הערביות על הישובים העבר־ם. ב־31.12.1948 עלה על מוקש בתל־אל־קאדי שבגליל העליון ונהרג בו במקום. הובא לקבורה ב־2.1.1949 בבית־הקברות בחיפה. הניח אשה ובת בגיל שנה אחת.

לוי יעקב

בן דויד ושמחה. נולד במאי 1929 בעיר ביטול, יוגוסלביה. עלה ארצה בעודו ילד קטן בשנת 1934. את חינוכו קיבל על ברכי תנועת העבודה. למד בבית־החינוך של ילדי העובדים בחיפה ואחר־כך היה חבר ב„הפועל". בגלל מצבה הכלכלי הקשה של המשפחה נאלץ יעקב לעזוב את הכיתה ד' של בית־הספר ולעבור לחיי עבודה. בתחילה שימש כעוזר ליד השער בבית־החרושת „שמן", אך מאחר שביקש ללמוד מקצוע, עבר לעבוד בחשמלאות. חלום חייו היה: להיות מלח בצי העברי. בשעות הפנאי, בערבים ובשבתות, היה יורד לגמל או למועדון „הפועל" וקיבל הכשרה ימית. פעמים רבות השתתף בשיוט־הערבים לאורך החוף והיה חוזר מלא רשמים וחויות. עם גל המאסרים של ה־29 ביוני 1946 הגיע יעקב אל מחנות־העצורים ברפיח ולטרון. המעצר חיזק עוד יותר את הקשר בינו לבין המחנה הלוחם ועם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב לשירות אם כי לא היה בגיל הגיוס.

במסגרת אחד הגדודים של הפלמ"ח התאמן במשק חולדה ושם נפל. ביום כ' באדר ב' תש"ח (31.3.1948) עברה שיירת־מכוניות בדרכה לירושלים ונתקלה במארב האויב. במחלקות שיצאו מחולדה לעזרת השיירה היה גם יעקב, ובקרב שפרץ שם נפל. נקבר בחולדה ב־2.4.1948.

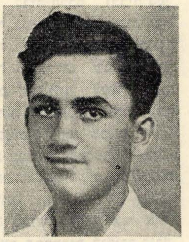
לוי יחזקאל

בן שאול ושרה. נולד בשנת 1929 בתל־אביב. גמר את בית־הספר „כל ישראל חברים", עבר בחינות־בגרות על־ידי הקונסול הצרפתי בירושלים ועבד כפקיד בחברת הובלה בתל־אביב. היה חבר מחתרת אצ"ל. במחתרת ידעוהו בשם „אלימלך". בימי המאבק נאסר על־ידי הבריטים. באחרונה היה עצור ששה חדשים בלטרון ומשם שוחרר.

בראשית המערכה השתתף בכיבוש יפו ובקרב אצ"ל על רמלה. הצטרף עם אנשי אצ"ל לצה"ל. נפל בשעת כיבוש בית־עפה, ליד נגבה־פלוג'ה, ב־18.7.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

לוי יעקב

בן שלמה ושושנה. נולד ב־5.5.1932 בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי ומגיל רך נכנס לחיי עבודה כמכונאי. בתקופת המאבק עוסק היה בהתקנת נשק של ה„הגנה" ובהעברתו ממקום למקום. נודע לחבריו כאחראי ומסור לכל תפקיד. ידע לשמור על סוד פעולותיו וגם בביתו לא ידעו על כך דבר. למרות גילו הצעיר — 16 שנה — התגייס מיד לאחר הכרזת או"ם בשלהי שנת 1947 על אף התנגדות קרוביו. „רצוני להילחם כמו כל אותם בחורי ישראל המחרפים את נפשם" — היה משיב להם.

צורף לגדוד „הפורצים" של הפלמ"ח, אשר פעל באזור ירושלים. בטוח היה בכוחותיו והסכנות גם משכו אותו. לא הזניח כל קרב שהיה בסביבה ודרש לשתפו בו. יצא עם יחידתו לקרב על נבי־שמואל ובו נפל ביום 23.4.1948. נקבר בקרית־ענבים ב־25.4.1948.

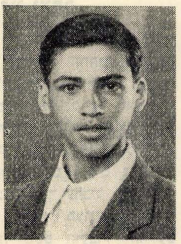
לוי יעקב

בן פינחס ובתיה. נולד ביום 1 במאי 1931 בעיר חלב אשר בסוריה. למד בבית־ספר עממי ובשנת 1943 עלה ארצה ועבד כפועל. מיד עם בואו לארץ הצטרף לתנועת בית"ר, בה נתחנך ובמסגרתה נתאמן. משם הלך למחתרת של אצ"ל, היה פעיל בשורותיה ותמיד מוכן למשימות נועזות.

ביום ד' בסיון תש"ח (11.6.1948), בקרב על יהודיה, נפל בנסותו להציל חבר פצוע. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

לוי יצחק

בן ירמיהו וצביה. נולד ביום ו' בניסן תרצ"א (1931) בירושלים. למד תחילה ב„חדר", בתלמוד־תורה „מזרחי" ואחר־כך המשיך בלימודיו בערבים וביום עסק במלאכת המסגרות. בן 15 הצטרף לגדודי הנוער של ה„הגנה" ועם הכרזת המדינה יצא לאימונים בצפון ים־המלח ובסודם והשתתף אחר־כך בהגנה על ירושלים.

נפל בחזרו מליווי שיירת־אספקה להרטוב הנצורה. השיירה הצליחה לפרוץ לה דרך לישוב המוקף, אולם בדרך שובה התקפה מן המארב על־ידי כוח אויב

מוגבר. המכונית בה ישב יצחק נעצרה וירדה להעלה, והוא הוכרע יחד עם כמה מחבריו. הדבר היה בד' באדר ב' תש"ח (18.3.1948) ביום מלאות לו 17 שנה לפי התאריך האזרחי. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים ביום י' באדר ב' תש"ח (21.3.1948).

לוי יצחק־נחום („חמדי")

בן נתן ואסתר. נולד ב־י"ג בשבט תרפ"ו (1926) בירושלים. דור ששי לילידי ירושלים. ילדותו עברה עליו בבית־הוריו בכפר הערבי בית־צפאפה — המשפחה היהודית היחידה במקום. אחרי מאורעות 1929 עברו לירושלים ושם למד בבית־הספר העממי בבית־הכרם ובבית־ספר תיכוני. בילדותו נתיתם מאביו. היה חניך תנועת „המחנות העולים" ובמסגרת תנועה זו יצא להכשרה לחולדה. שם התמסר לגידול־צאן והצטרף לקבוצת־הכשרה במסגרת הפלמ"ח ועשה שנתים בעבודה ובאימונים בבית־הערבה וברמת־רחל. היה חבר קבוצת „החושלים" בג'ב־יוסף ושבגלל ועסק בשמירת השדות ובטיפוח יחסי שכנים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב לשירות במסגרת הפלמ"ח להטיבת „הראל", גדוד „הפורצים". שירת בליווי שיירות, השתתף בקרב על הקסטל וכן בקרבות אזור ירושלים, בשיירה האחרונה לגוש עציון ובקרב נבי־דניאל. נפל בקרב לכיבוש קסטון. בשעה מכרעת בקרב אזר אומץ וזינק לקראת עמדות האויב. קפיצתו הכשירה את הסתערות היחידה כולה. אך הוא עצמו נפצע בידיו ובבטנו. הועבר לבית־חולים וכעבור עשרה ימים מת שם מפצעיו אור ליום ב' באייר תש"ח (10.5.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה. זכרו הועלה בספר „לזכרם של חברי קבוצת החושלים שנפלו במערכות ההגנה".

לוי יצחק

בן מנדל. נולד בשנת 1915 בסאנוק שבגליציה התיכונה, פולין. עירירי הגיע ארצה ב־1947 בנתיב ההעפלה. רעיתו ומשפחתו נספו בשואה ואין ידוע דבר מפרשת חייו זולת זאת שהיה קצין בצבא הפולני, ומקצועו האזרחי — אופה. בארץ הוסיף לעבוד במקצועו, ובעלות צבאות ערב על הארץ, שקיוה למצוא בה את המנוחה ואת המולדת התיצב להגנתה. שירת בפלוגה של אחד הגדודים בחטיבת „אלכסנדרוני" והשתתף בקרבות הגדוד. באחרונה השתתף בכיבוש מגדל־צדק ושם נפל ביום 5.7.1948. נקבר בנתניה ב־16.7.1948.

לוי יצחק

בן יוסף וחתון. נולד ביום כ"ח באדר תרפ"ט בבגדד, עיראק. התחנך בעיראק ובד בבד עם לימודיו בבית־הספר העממי למד עברית, ספג אל קרבו את רוח החלוציות וההגשמה הציונית והכין עצמו לעליה לארץ. בסוף שנת 1945 הגיע לארץ בחצותו את המדבר עם רועים בידואים, כשהוא לבוש בגדי נער ערבי. עם בואו ארצה נשלח לקיבוץ מעוז־חיים אשר בעמק בית־שאן. משם הועבר, יחד עם קבוצת נוער מעולי עיראק, לקיבוץ גלילי־ים אשר על־יד הרצליה, חיל רב עשה שם יצחק בעבודתו. אהב את הטבע ואת העבודה בשדה, ואיש הקיבוץ העיד עליו, כי פריון עבודתו היה כפול מזה של כל נער אחר בגילו. בעל קומה זקופה וחסונה, עינים עליזות, אומץ־לב, רצינות ותמימות ילדותית גם יחד. נתחבב מהר על כל יודעיו ובעיקר על הילדים, שהיה מכין בשבילם מדי פעם צעצועים חדשים. היה מרכזה של החבורה והרוח החיה שבה. בתקופת החיפושים בשפיים נאסר על־ידי הבריטים. מקץ שנה לשהותו בגלילי־ים הצטרף אל אחיו שאול שעבד אז בהכשרה בקיבוץ גשר ושניהם, יחד עם קבוצת נוער מבני עירם, יצאו להקים נקודת־ישוב חדשה בנגב — הלא היא נבטים שעליד באר־שבע — ולהתנחל בה. כעבור ששה חדשים נאלץ לעזוב את חבריו ולבוא לעזרת הוריו בתל־אביב. ביום עבד במסגריה ובערבים למד בבית־הספר על שם מכס פיין והיה פעיל ב„הנוער העובד".

מיד עם פרוץ המהומות עזב את ביתו ועבודתו ויצא להגנת פרברי תל־אביב—מנשיה, שכונת התקוה ושכונת עזרא. הצטיין בשימוש במקלע ועבר קורס מיוחד למקלענים. במוצאי שבת, י"ט באדר א' תש"ח (29.2.1948), יצא עם יחידת ה„הגנה" מחטיבת „קריה" לפעולת־חבלה בכפר סלמה. היחידה נתקלה בכוח אויב גדול פי כמה ובקרב שהתלקח נפל יצחק עם עוד כמה מחבריו. רק כעבור יומים הוצאו הגויות על־ידי הבריטים והובאו למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־1.3.1948.

לוי יצחק

בן אליהו וחיה. נולד ב־3 במארס 1921 בסלוניקי שביוון. בשנת 1933 עזבו הוריו העשירים ובעלי־עמדה בעירם לעזוב את הגולה, גם אם ידעו שיצטרכו לעמול קשה בארץ. ואכן, כאן לא האירה להם הצלחה פנים וימים קשים עברו עליהם, אלא שלילדיהם השתדלו לתת חינוך טוב ולא להשביחם מילמודיהם. יצחק היה תלמיד מתמיד, עניו ומסור. תחילה למד בבית־הספר „כל־ישראל־חברים" ואחר־כך בבית־הספר למסחר „ספרא". כשסיים בית־ספר זה למד בערבים ב„מונטיפיורי" וביום היה עובד. וכך השתלם במקצועו. למד שש שפות, עמד בבחינות הלונדוניות וקיבל תואר מהנדס־מכונות.

חבר פעיל ב„הגנה". בתחילת ההתקפות הערביות השתתף בהגנת תל־אביב ועם הגיוס עבר לחיל־האויר, שימש בו כקצין־קשר בין אגף ההנדסה וענף האפסנאות ודאג לארגון פעולת האוירונים וציודם ולסידורי מחסני חיל־האויר בכל שדות־התעופה בארץ. את כל התפקידים הקשים והאחראים שהוטלו עליו היה ממלא במסירות ובדייקנות. נפל בתאונת־דרכים ביום 22 בספטמבר 1948 בנסעו בתפקיד מחיפה לתל־אביב. ב־24.9.1948 נקבר בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה, לאחר שנפל הועלה לדרגת פקד־טיס לפי פקודת המטכ"ל.

לוי יצחק

בן עובדיה ורג'ינה. נולד בשנת 1921 בטבריה. למד בבית־ספר עממי, ובגיל צעיר החל לעבוד. היה נהג שכיר, התפרנס בכבוד ועזר להוריו. חבר ה„הגנה". בסוף 1947 התגנד ליחידת־ההובלה של „סולל־בונה" והביא חמרים לביצורים במקומות שונים בגליל. לעתים קרובות נקרא לבסיס הצבאי כדי לעזור בהסעת יחידות לוחמות להזיותיות השונות.

נפל באחת הנסיעות האלה, בקרבת לוביה, בשעה שירד עם חברו מהמכונית כדי למלא בחול את הפרצות והתעלות שנחפרו על־ידי האויב. שניהם נהרגו בו במקום, ביום 9.6.1948, ורק כעבור חדשיים, לכשנכבש הכפר על־ידי צבא ישראל, נמצאה גופתו. היה קבור בכפר־חיטין. ב־21.9.1949 הועבר לחיפה.

לוי ישראל

בן ראובן ומרים. נולד בכ"ה בשבט תרע"ד בעיר אוגוסטוב, פלך סובאלק, פולין (מקודם רוסיה). במרחשון תרפ"ב עלה עם בית הוריו לארץ וקיבל את ראשית חינוכו לעבודה ולחקלאות בבית־הספר לילדי העובדים בתל־אביב. יחד עם חבריו למחזור השני של בית־הספר הגה את הרעיון של הקמת יישוב עצמאי הדוגל באיחוד התנועה העובדת ותחת בכל הדרכים להגשמת חלומו. תחנות חייו בדרך זו היו: בית־הספר החקלאי בבן־שמן, בהכשרה במשקי עמק הירדן, בדגניה ובכנרת, ולבסוף — עליה למגדל והקמת משק גינוסר. 14 שנה היה חבר המשק מיום היוסדו. כאן הקים משפחה בישראל, גידל שלושה ילדים, מילא תפקידים מרכזיים בחברה, במוסדות ובענפי המשק. לאחרונה ניהל את המסגריה, אולם יחד עם זה עסק בעניני הבטחון. עבר כמה קורסים למפקדי כיתות ולמפקדי פל"ם. במאורעות 1936—1939 עסק באימוני נוטרים וקיבל על עצמו כל תפקיד שהוטל עליו. במשך השנים רכש נסיון בכלי־נשק שונים ובשיטות הלחימה ועל־כן נתנו בו פקודיו אמון, חיבבוהו והעריצוהו.

בשנת תש"ח, שנת מלחמת־השחרור, השתתף בפעולות עגשים והשדרה בכפרים השכנים לגינוסר. נסע בשיירות בדרכי הגליל, השתתף בהגנת משק גשר, בפיצוץ גשר אל־חמה ובכיבוש סגירה הערבית. ב־6.6.1948 נתקבלה הוראה ממטה ה"הגנה" בנפת עמק הירדן לצאת לפעולה נגד ערביי הכפר ג'עונר. בבוקר השכם יצאו שתי כיתות, בפיקודו של ישראל, מגינוסר ובאו במגע עם האויב, שקיבל תגבורת מזוינת מ־הכפר מרב. תוך כדי חילופי יריות נפגע בעינו. הועבר לבית־החולים, חדר־הניתוחים הוכן לטיפול בו, אך הוא גוע לפני שהוכנס לתוכו. נקבר בגינוסר. בתו הגדולה, בת ה־12, שליותה אותו תמיד בדרכו מן העבודה והיתה עוזרת לו בפירוק הסטן ובניקויו, קיבלה את בשורת־המות בשקט ובגאוה: „אין דבר. אני אנקום בהם"... לזכרו בונה משק גינוסר בית אשר ישא את שמו. בית זה יוקדש למדעי הטבע, לשימוש בית־הספר והחברים מסביבה, כדי להגשים את רעיונו של המנוח, שנשאו בהובו זמן רב, להקים חדר־טבע במשק.

לוי (לופו) זאב

בן בן־ציון (ניקו) ומלכה לבית פישר. נולד ב־13.2.1924 ברומאן שבמולדבה, רומניה. גמר 4 כיתות של בית־ספר עממי ו־4 של בית־ספר תיכוני ורכש ידיעות בכמה שפות. בגלל מות אביו הפסיק את לימודיו, עבד בציור שלטים ופירנס את אמו ואת אם־אמו. נודע מנעוריו באומץ־לבו ובנכונותו המסורה לעזרת הזולת. פעם קפץ אל הנהר להציל אדם טובע. פעם אחרת הציל בדרך זו נערה שניסתה להתאבד בטביעה בנהר. אחרי נפול השלטון הגרמני ברומניה הצטרף לתנועת „גורדוניה" והתכונן לעלות ארצה. זמן מועט אחרי נישואיו יצא עם רעיתו הצעירה ב„נתיב־הבריחה" לאיטליה והעפילו ארצה באניה „כנסת ישראל" באביב 1946. בחיפה נאבק קשה עם החיילים הבריטיים והוגלה לקפריסין עם כל המעפילים. ב־1947 עלה ארצה עם רעיתו, נתקבל לעבודה בחברת „יכין" והתישב במגדיאל, ושם נולדה לו בת. התיחס במסירות לעבודתו והצטיין בה, כך התנהג גם בשירות המולדת באחד הגדודים, בקרבות ההגנה על השרון הדרומי.

פעם נפצע בצוארו, שהה שלושה שבועות בחופשת־הבראה ולפני החלמתו הגמורה חזר לשירות, באמרו: „המולדת קוראת לי ולא אוכל לשבת בחיבוק ידים!" יומים אחרי שובו השתתף בפעולה נגד כנופיה בקטע נגדיאל—ביאר עדאם, נפגע בכדור בראשו ונפל ביום 11.8.1948, למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות במגדיאל.

לוי מרים

בת מכלוף ומזל. נולדה ב־29 בחודש מארס 1929 בירושלים. למדה בבית־הספר לבנות והצטיינה בכשרון מיוחד לסריגה, רקימה ומלאכת־מחשבת. אך לאחר שסיימה כיתה ו' נאלצה להפסיק את הלימודים כדי לעזור להוריה. בפרוץ מלחמת־השחרור התנדבה לעבוד כחובשת ויצאה גם לחפירות ולמשלט בשהרובה בידה. סיימה קורס ל„עזרה ראשונה" ובשעות הפנאי היתה עושה „נסיונות חבישה" באחותה הקטנה או באמה, כדי להיות מאומנת בעבודתה.

באחד מימי־ההפגזה הקשים בירושלים, בכ"ז באייר תש"ח, חזרה מעבודתה, החליפה בגדיה בחלוק לבן ועמדה לצאת אל בית־החולים. אמה הפצירה בה לחכות קצת, כי בחוץ עפו פגזים מכל עבר. „אני משווינית. — ענתה מרים. — הנה החלוק הלבן שעל' ו'מגן־דויד־אדום' שעל זרועי — זה שריוני". לא עמד לה שריון זה של אחות־רחמנית. התפוצצות אדירה נשמעה עם צאתה לרחוב ורסיס פגז פגע בראשה, לאותו בית־חולים אליו הלכה, הובאה על אלונקה כשהיא מחוסרת הכרה, וכעבור 24 שעות יצאה נשמתה ב־6.6.1948. היתה קבורה בשייך־באדר א'. ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

לוי מרקיתן

בן סלואדור־אנדרה והלנה. נולד ב־18.9.1921 בפאריס, בירת צרפת. היה סטודנט בפקולטה לרפואה. השתתף בפעולות המחתרת היהודית בצרפת בתקופת הכיבוש הגרמני. הגיע לדרגת קצין בצבא הצרפתי והשתתף בשחרור פאריס. עלה ארצה במאי 1948 והתנדב לצה"ל. השתתף בכיבוש באר־שבע. היה שולח מהחזית תיאורים לעתון הציוני „רנסנס" (תחיה) בצרפת, שעשו הרבה לעורר את הלבבות והעידו על כשרון עתונאי מובהק.

נהרג בדרכו לתל־אביב, כשהגיע בו נסע עלה על מוקש, ביום 25.10.1948. היה קבור בבית־אשל. ב־31.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. טקס מסירת תעודות־גמר למחזור הראשון של טייסים עברים בצרפת, שנערך אחרי מותו, נקרא על שמו.

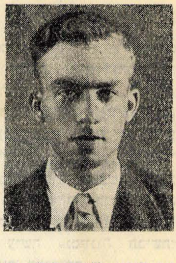
לוי משה

בן יצחק ווידה. נולד ביום 28.2.1930 בפתח־תקוה. סיים את בית־הספר העממי ולמד חרטות. כבר בגיל צעיר נכנס בעול הפרנסה מאחר שאבינו מת עליו בילדותו. עיקר דאגתו היה לאמו ולאחיו הקטנים והוא עבד למענם והקדיש להם את כל אשר יכול. הצטרף לתנועת „השחר". היה חבר גדנ"ע־הפרברים וחבר ה„הגנה". בהתחלת המאורעות נשלח להגן על השפונות בגבולות תל־אביב, בפברואר 1948 התגייס לשירות בצבא ההגנה. שירת בפלמ"ח, בחטיבת „הראל", והשתתף בקרבות הקסטל, שער־הגיא ונבי־סמואל. בכל הפעולות האלו נלחם בעוז ובאומץ־רוח. גם בהיותו הרחק מביתו, בקרבות ובסכנה, לא הסיח דעתו מהמשפחה ובמכתביו היה מרבה לעודדם.

נפל ב־23.4.1948 בדרך לירושלים בין המחנה הצבאי הבריטי ונבי־סמואל. ב־25.4.1948 הובא לקבורה בקרית־ענבים.

לוי משה־מנחם

בן רפאל־שמעון וציל׳ה. נולד ב־19 בדצמבר 1923 במקום־ההבראה קודובה, גרמניה. בגבור רדיפות הנאצים נמלט לאנגליה ועשה שם בהכשרה חלוצית עד ששולח לאוסטרליה, עם פרוץ מלחמת־העולם השניה, יחד עם בני־נוער אחרים. בשנת 1941 בא משם לארץ ב„עליית־הנוער" ונכנס לבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. תקופת לימודיו לא ארכה. כשנה וחצי עשה בבית־הספר ונאלץ לעזבו כדי לפרנס את הוריו, שהיה בנם היחיד. כחמש שנים עבד כפקיד במחלקת התעשיה הקלה בירושלים ואחרי־כן כמחצית השנה במחלקת התעופה האזרחית בעקיר ובירושלים. מיום הצטרפותו ל„הגנה" (לא בנקל עלה לו הדבר, כי בהיותו במקוה־ישראל לא נתקבל בה) הקדיש את מיטב כוחותיו ורוב זמנו לפעילות מסורה ואחראית בה.

בפברואר 1948 התגייס לצבא והשתתף בפעולות בכל העיר ופרבריה. השתתף בקרבות שייך־ג׳ראח, רמת־רחל, קטמון, הר־ציון ובפריצה לעיר העתיקה. גילה אומץ־לב והקרבה עצמית. פעם חש לעזרת אזרח פצוע ששאירוהו במקום הפורענות והוציאו משם תחת מטר של יריות. נפל ביום השלישי של ההפוגה הראשונה, בחג השבועות, ו׳ בסיון תש״ח (13.6.1948), מיריות האויב המצרי, כשמילא את תפקידו כאלחוטאי בתלפיות, בית־צפאפה. למחרת היום הובא למנוחות בסנהדריה בירושלים.

לוי משה („מוסא")

בן ברוך ורבקה. נולד ביום 21.12.1922 בירושלים. למד בבית־ספר עממי ותיכוני. חבר ל„הגנה" מגיל 17. בימי אל־עלמיין הצטרף לשורות הפלמ״ח ושירת בו כחצי שנה. לאחר שובו ירושלימה, בסיימו את השירות, החל לעבוד במחלקת־המדידות הממשלתית בג׳נין בין ערבים וכך הכיר ולמד שפתם ומנהגיהם. תוך כדי עבודה העשיר את ידיעותיו בעניני העם הערבי. מקום עבודתו האחרון היה במחלקת המסמכים של הקרן־הקיימת־לישראל.

מימיה הראשונים של מלחמת־השחרור שירת בירושלים. יצא עם הפלוגה אשר הלכה לבקש עקבותיהם של ה„ל״ה". ביום השבת, ו׳ בשבט תש״ח (17 בינואר 1948), יצא הפלוגה לסייר בסביבות הרטוב. בהתקרבה לכפר בית־ג׳מאל הותקפה על־ידי כנופיה ערבית ומשה נפגע בכדור־צלף ומת בו במקום. נקבר על הר־הזיתים. במשך תקופת־שירותו הקצרה גילה אומץ וקור־רוח ומילא תפקידים אחראיים בקרב.

לוי משה

בן שלמה וזריפה. נולד ב־29.6.1928 בעיר העתיקה בירושלים (בן ראשון אחרי שש בנות, וכתוב כך יקר במיוחד למשפחה). הצטיין בכל שנות לימודיו בבית־הספר העירוני לבנים ואחר־כך למד שנתים במכון למסחר ולשפות והתחיל לעבוד בפקידות, אך עזב את משרתו בשנה ש„עבודה משרדית היא בשביל חולים", ועבד שנתים במסגרות. אחר־כך עבר לעבוד בבית־חרושת לגזוז, התמחה במיוחד בהכנת המציות ועלה למעמד הפועל הראשי במפעל.

בראשית מאי 1948 גויס לשירות העם, ואחרי אימונים צורף לגדוד „נחשון" והשתתף בקרבות המרים על הקסטל וצובה. עם יסוד המדינה הועבר לגדוד אחר ונשלח לגזרת שייך־ג׳ראח בירושלים. לזברי החרדה של הוריו היה משיב, שחובה לעמוד על המשמר לבל יפרצו הערבים לבית־ישראל, מקום מגורי המשפחה, לשחוט את כל היהודים, ובמכונית־הירייה שבידו הדף את האויב שניסה להתפרץ לשכונת בטנקים ובחיל רגלי. רק אחרי נסיגת האויב מיהר הביתה לארוחת־הצהרים ומשחזר לעמדה — היה זה ביום ו׳ באייר תש״ח (19.5.1948) — נפצע קשה מפגז שפגע בעמדתו, בשעת ההתקפה הקשה ביותר על שכונת בית־ישראל, ואחרי שעות מספר מת. היה קבור בשייך־באדר א׳, וב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

לוי משה („משה׳לה")

בן יפת ורחל. נולד ב־13 בינואר 1929 בזכרון־יעקב. כשהיה בן שלושה חדשים עברו הוריו להתישבות בפרדס־חנה. שם גדל וגמר את בית־הספר העממי. הצטיין בהתנהגותו ובלימודיו. היה חבר לתנועת „הנוער העובד" וממארגני „הפועל" בפרדס־חנה, מרכז משחק הפינג־פונג. משנתבגר התמחה במלאכת החרטות, אהב מקצוע זה והצליח בו. גדל ממש בתוך ה„הגנה". חיוך היה מרחף תמיד על פניו. אהוב על חבריו ומפקדיו. ניתן בתבונת־כפים.

לאחר כ״ט בנובמבר התגייס לצבא־השחרור ועבר את כל האימונים. השתתף בקרבות ליד טירה, בעין־ע׳זאל, במשמר־העמק, בזרעין ובכפר־קרע. שלושה ימים לפני נפלו ביקר בביתו. יצא לפעולות ברמת־הכובש ונפל שם ביום הכרזת המדינה, ה׳ באייר תש״ח (14.5.1948).

לוי משה

בן אליהו ופרידה. נולד בשנת 1928 בבירות אשר בלבנון. היה ילד בן חמש בעלות המשפחה לארץ בשנת 1933. אביו התישב בחיפה ועבד בה. הבן גדל והיה לבחור חסון ורב־כוח. בליכודים לא התעניין ביותר ומה גם כשהיה עליו להיכנס בעול העבודה בגיל צעיר, אבל גם במקצועו — נהגות — לא מצא את סיפוקו. כחבר ב„מכבי" התמחה באגרופנות והופיע בקביעות על הזירה בתחרויות ובמשך השנים אסף לא פחות מ־15 אותות־הצטיינות.

ב־1.5.1948 התגייס ליחידה שהגנה על עמק הירדן. וכעבור שבועים, ב־15.5.1948, נפל בקרב ליד כיכון־המים בשער־הגולן ושם נקבר בקבר־אחים.

לוי משה־חיים

בן יהודה וטובה. נולד ב־27 במאי 1925 בירושלים להורים שומרי־מסורת. את חינוכו קיבל בבית־הספר של „המזרחי". בגיל 15 עבר יחד עם משפחתו לתל־אביב, בה עבד כספר ועזר בכל יכלתו להוריו. היה עליז, איש חברה, וחש לעזרת כל נזקק, עם פרסום צו־הגיוס הצטרף אל גדודי הפלמ״ח והשתתף בקרבות ראש־הנקרה, גבי־יושע, מלכיה, ובגזרת לטרון.

נפל ב״א בתמוז תש״ח (18.7.1948), כשעתים לפני שנכנסה לתקפה ההפוגה השניה, בהיפגעו מפגז האויב באל־בורג׳ שבגזרת לטרון. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

לוי (פרי) מתתיהו („מתי")

בן שלום ושרה. נולד בב' בשבט תרפ"ז בירושלים. אביו היה מורה ב„תלמוד־תורה", ואף הוא למד שם. בסיימו את תקופת לימודיו ב„תלמוד־תורה" רצה להמשיך וללמוד, אך לא יכול לעשות זאת בגלל מצבה הדחוק של המשפחה. בגיל 15 החל לעבוד עבודת־פקידות, תחילה ב„רויטר" ואחר־כך בקרן־הקיימת־לישראל. כעובד מסור נתחבב על חבריו ועל כל יודעיו. בערבים היה משתלם ב„גימנסית־ערב" וב„מכון השמי" בשפה הערבית. היה חבר ה„הגנה" שנים רבות, אך העלים את הדבר מהוריו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס גיוס מלא והשתתף בפעולות רבות בירושלים וסביבתה, כגון בקרבות בנין „נ'נרל" ובהתקפה בהר־ציון ב־12.8.1948. נפל בקרב פנים־אל־פנים. היה קבור בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

לוי נסים („ניקו")

בן שבתאי ורחל. נולד ב־11 בפברואר 1930 בסופיה, בירת בולגריה. סיים בחוץ־לארץ את לימודיו בבית־ספר עממי. מילדותו חבר בתנועת „השומר הצעיר". ב־25.10.1945 עלה ארצה עם „עליית־הנוער" ואת תקופת חברת־הנוער עשה בקיבוץ „השומר הצעיר" הזורע. בתקופה היותו בהזורע היה מדריך בקן התנועה אשר במושבה הסמוכה. כתום חוק הלימודים הצטרפה חברתו לפלמ"ח והשתתיכה לגדוד הראשון. חודש אחר גיוסם נשלח נסים לקורס מ"כ. עוד בהיותו בגדנ"ע הצטיין כספורטאי ואף השיג שיא ארצי בקפיצות לגובה. הצטיין גם במשחקי כדור־יד וכו'.

במלחמת־השחרור השתתף כמפקד כיתה בקרב על כפר־קנה, במערכת משמר־העמק, בהתקפה על קעזן, צנדלה ובקרב על זרעין. נפל ב־21 באפריל 1948, כמפקד כיתה פורצת. למחרת היום נקבר בכפר־יחזקאל.

לוי נסים

בן פסח. נולד ב־30.1.1929 בסופיה, בירת בולגריה. בהיותו בן תשע עלו הוריו לארץ והחל ללמוד בבית־הספר „אליאנס" בתל־אביב. כעבור ארבע שנים חזרה המשפחה לבולגריה בגלל מצבה הכלכלי הקשה, ושם המשיך הנער ללמוד בבית־הספר העברי בסופיה. בגלל המלחמה גורשה כל המשפחה מהעיר והם עברו את התקופה הקשה הזאת בכפר. עם הפעולה הראשונה של „עליית־הנוער" עלה הוא עם אחותו ארצה בנובמבר 1944 ומיד מצא לו דרך לעבודה חקלאית בקיבוץ דפנה. הצטרף כחבר לגרעין התישבותי. אהב מאד את החי והצומח ושמח שגיתנה לו עבודה ברפת, בה עבד עד ימיו האחרונים. על אף העבודה הרבה מצא לו תמיד זמן לעבודות שונות נוספות ולפעולות תרבותיות וחברתיות בתחומים שונים (היה ספר, אירגן מסיבות והצגות). בעל חוש חברתי מפותח. שש לעזור לכל והיה למרכז החברה. אחרי שלוש שנות שהותו בדפנה עלה להתישבות עם הגרעין שלו למשגב־עם. כאן חלם לבנות את עולם חייו וכל פרט בהתפתחות המשק היה לו לחויה אישית. אמר להביא לשם את הוריו ולשתפם בחיי קיבוצו.

בתוקף גיוסו לפלמ"ח נאלץ לעבור לחולתא. בימי ההתקפות העזות על כל הסביבה השתתף בקרבות רבים ובפעולות־ענישין נגד כפר השודדים מנסורה, בסביבת נשמר־הירדן, אשר שדד את העדר של ארגון „וג'בוד". נפל ביום ז' בשבט תש"ח (18.1.1948) והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות אשר בחולתא. הקיבוץ שלו, משגב־עם, הוציא חוברת לזכרו, בה משתקפת דמות אהובה ואהודה על כל חבריו.

לוי נסים

בן יצחק ורחל. נולד ביום כ"ב באייר תר"ץ (1930) בתל־אביב. לאחר שגמר 6 מחלקות בבית־הספר התיכוני למסחר בתל־אביב, התחיל לעבוד בבית־דפוס. השתוקק לחיי קיבוץ. הצטרף לתנועת „הנוער העובד" ויצא להכשרה במאי 1947, תחילה לשפיים ואחר־כך למשמר־הים. קבוצתו עברה לגבעת־השלושה, צורפה לפלמ"ח ובדצמבר 1947 יצאה לנגב. יחידתו חנתה בירד־מרדכי ובגבר־עם. הצטיין מאד בהגנת הנקודה.

ביום 23.5.1948, בזמן הסתערותם הראשונה של המצרים, סילק את ארבעת חבלני האויב בזה אחר זה. נפל בקיימו את הפקודה שקיבל: „צא לקראת הטנקים עם הכלי האישי שלך, הפיאט". אחרי ההסתערות נמצא שוכב מול טנק האויב שהוצא מכלי שימוש. נקבר בירד־מרדכי.

לוי נסים

בן שלום ושרה (זהרה). נולד ב־1930 בשרעב שבתימן וב־1943 עלה ארצה. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך עבד במסגרות. היה פעיל בארגון־הנוער הדתי „בני־יהודה" של עולי תימן ונשתבח במידותיו הטובות שהיבבוהו על קרוביו ומכריו. הצטרף למחתרת אצ"ל והשתתף בפעולותיה הקרביות. נתקבל עם חבריו לצה"ל ושירת כטוראי בחטיבת „גבעתי".

השתתף במערכות הנגב — בקרבות על משטרת עיראק א־סוידאן, פלוג'ה ועוד, וכן בליווי שיירות לנגב. נפצע כמה פעמים והבריא ונהרג בתאונת־דרכים בין כפר־סבא ורעננה ביום 5.1.1949, נקבר בנתניה ב־7.1.1949.

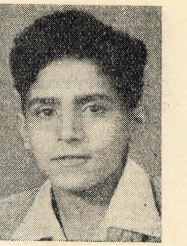
לוי נסים („ניקו")

בן יוסף וזימבול. נולד בשנת 1925 באדרין (אדריאנופול), תורכיה. היה נתין בולגרי. בן יחיד להוריו. בן שלוש־עשרה נתיתם מאביו. נשלח לקולג' באיסטמבול לסיים את לימודיו והיה בו בין התלמידים הראשונים, בעל כשרון ומצטיין בהתנהגותו. לאחר שסיים לימודיו בקולג' יצא להולנד. מהולנד עלה לארץ ב־1941. בבואו לארץ התחיל לעבוד ככתבן בשפות זרות בבית־חרושת בסמוך לתל־אביב. היה תומך בסבתו, ובזה המשיך את מסורת אביו, שנהג לעשות כך בחייו. אחרי־כן נכנס לבית־הספר בבן־שמן. כשיצא מבן־שמן עבד בצבא הבריטי כמכונן בקולנוע. שירת בבריגדה העברית. בשנת 1946 השתחרר וחזר לארץ. אחרי החלטת או"ם הצטרף ל„הגנה".

נפל בלטרון בי"ח באייר תש"ח (27.5.1948). נקבר בחולדה והועבר לנחלת־יצחק ב־19.10.1950. אחרי מותו עלו לארץ אמו וגם סבתו.

לוי עודד

בן נסים־יעיש והנה. נולד ביום י"ד בסיון תרצ"ב (18.6.1932) בזכרון־יעקב. משסיים את בית־הספר העממי החל לעבוד במשרד מוכיר המועצה המקומית. למרות גילו הצעיר ומקום־עבודתו הנוח החליט להתגייס והוא בן 15 בלבד. ניסה לשדל את מנהל משרדו להוסיף בתעודותיו 3 שנים על גילו, אך הלה סירב. אך עודד מצא דרך להתגייס גם בלעדי זאת.

הספיק להשתתף בקרבות זרעין ובפר־קרע, בשעת נסיעתו הביתה לחופשה קצרה נפגע קשות בתאונת־דרכים בקרבת זכרון־יעקב ומת. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בזכרון־יעקב ב־9.5.1948.

לוי עזרא

בן אברהם־ציון וזהבה. נולד ב־31 במאי 1931 בעיר העתיקה בירושלים. למד בבית־ספר עממי עד כיתה ז' והצליח בלימודיו, אך בגלל המצב הדחוק בבית־הוריו נאלץ ללמוד מלאכת שרברב־פחח. עבד מתוך שאיפה להיות עצמאי ולתמוך במשפחה, שגרה בעיר העתיקה. בהיותו בן חמש־עשרה שאף להיכנס לקיבוץ, אך בגלל בריאותם הרופפת של הוריו נשאר לתמוך במשפחה. ב„הגנה" הועסק כקשר והצטיין בפעולותיו. כשאימנו אותו באימונים אחרים מצא ענין גם בהם והצליח בכך. התנדב לצבא־השחרור, על אף היותו למטה מגיל הגיוס. שירת בגדוד „מוריה". שלושה חדשים היה בעמדה בבתי־מחסה. אחרי־כן הועבר למבצר „שער ציון". לחם בכל זמן המצור על העיר העתיקה. נתגלה כצלף טוב ונמצא ראוי להעבירו לעמדות הקיצוניות ביותר. בשעה שהתהדקה טבעת־המצור על העיר העתיקה עבד בעיר החדשה כשרברב. בעל בית־המלאכה הציע לו להישאר אצלו, אך בכ"ט בנובמבר 1947 חדר לעיר העתיקה להגן על משפחתו ולהילחם, אף התנגד שמשפחתו תצא את העיר העתיקה. בהיותו צעיר מלבב הצליח להתחבב על האנגלים ולהשיג מהם נשק, אחותו מקוננת עליו: „חיית כאדם פשוט ושמח בחלקך. פיך לא פסק מזמרה וידעת להרגיענו בעת צרה". שאיפתו היתה לכבוש את כל העיר העתיקה: „עוד מעט ונגיע לשוק הערבי וכך הלאה — —", אמר.

בשעת שמירתו בקרבת שער ציון, בעיר העתיקה בירושלים, נפל מירית צלף ביום 14.5.1948 והוא אך בן שבע־עשרה שנה.

לוי עידו

בן יחזקאל וצפורה. נולד ב־ט"ו בניסן תרצ"ב בעיראק ובשנת תרצ"ו העפיל ארצה עם הוריו בדרך היבשה והתישבו בעיר העתיקה בירושלים. למד בתלמוד־תורה מזרחי לספרדים שבעיר העתיקה עד גמר כיתה ה', בשנת תש"ה נתיתם מאביו והתחיל לעבוד במכבסה לפרנסת אמו. כשהחל המצור על הרובע היהודי התיצב לשירות בגדנ"ע והיה מהמסורים ביותר לתרגילים ולשליחויות מסוכנות, ואף את חבריו עודד והמריץ לעשות כמוהו. מילא תפקידי קשר וכשהיה צורך להביא את הנשק מעמדה שניטשה — הלך שמה בלי פחד, באמרו שהכדור המיועד לו לא נברא עדיין.

בלכתו, תוך כדי העברת נשק, עם שני לוחמים מבוגרים ליד מדרגות בתי־מחסה — פגע בו פגז האויב והוא נפל יום לפני נפילת הרובע היהודי ב־27.5.1948.

לוי עקיבא

בן מוריץ וסופיה. נולד ב־16.9.1925 בעיר טרייר, חבל הריינוס אשר בגרמניה. גמר את בית־הספר העממי בעיר קלן. חבר תנועת „הבונים". ב־1940 נשלח עם משפחתו על־ידי הנאצים למחנה בוכנוואלד ומחנות אחרים. הוריו ואחיו הושמדו והוא נשאר בחיים ושוחרר בהגיע הצבא האמריקני לצ'כיה, באביב 1945. משם עבר עם זרם הפליטים לאיטליה והצטרף לחבורת נוער דתי אשר יסדה באותה שעה את קבוצת־ההכשרה „תורה ועבודה" בסאביטי ליד מילאנו. בינואר 1946 העפיל ארצה באניה „אנצו סירני". לאחר ששוחרר ממחנה־עתלית הצטרף יחד עם חבורת עולים לכפר־עציון, אבל אך מעטים מהחבורה נשארו שם, ואחד מאלה, שנאחזו באדמת הכפר בנאמנות ומסירות, היה עקיבא. הוא הצטיין בדייקנותו ובקפדנותו הרבה בעבודה. שתקן וצנוע. התערה בחברה ובמשק. היה אחרא' לעבודת המכבסה.

בפרוץ המאורעות היה בכיתת ח"י ונתגלה כחייל ממושמע ואחראי, תחילה בעמדות ואחר־כך כרץ ומקשר של המטה. בג' באייר תש"ח (12.5.1948), לאחר נפילת המשלטים, נשלח כרץ למשואות־יצחק להחיש תגבורת למשלט „גבעת הסלעים". אף־על־פי שחיילי הלגיון הערבי הקיפו כבר את כל הגבעות מסביב לכפר־עציון הספיק להעביר תחמושת לאנשים שנמצאו במשלט. למחרת, ד' באייר (13 במאי), בשעות האחרונות של כפר־עציון, נמצא עקיבא באחת העמדות ונפל בפרוץ שריוני האויב לקטע המזרחי של הכפר. רק כעבור שנה ומחצה, ביום 17.11.1949, הובא עם שאר חללי גוש עציון לקבורה בקבר־האחים על הר־הרצל בירושלים.

לוי ששיר־רחמים

בן נסים ולינדה. נולד באלול תר"ץ (1930) בדמשק, בירת סוריה. בן־זקונים להוריו. בנעוריו כבר הצטרף ל„החלוץ הצעיר" בדמשק, בשנת 1944 עלה לארץ עם „עליית־הנוער". התחנך במוסד בשפיה, וכעבור שנתים עבר לעיר, לעזור להוריו שהשתכנו בשכונת התקוה שעל־יד תל־אביב. עבד בכל סוגי עבודות, בעיקר במכבסה, והצטיין בהרי־צותו. היה בין הפעילים ביותר בקרב „הנוער העובד" שבשכונת התקוה. נער תמיר וחסון, שמח ומשמח.

למחרת יום הכרזת או"ם הצטרף לפלמ"ח וסופח לחטיבת „הראל" והשתתף בכל פעולותיה. נפל בקרב נבי־סמואל ב־23.4.1948 והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקריית־ענבים ב־25.4.1948.

לוי שבתאי

בן אליהו ושרה. נולד ביום ט"ז בתמוז תר"ן (12.7.1930) בעמדיה שבעיראק. המשפחה העפילה לארץ דרך גבול סוריה והתישבה בירושלים. שבתאי לא זכה לחינוך מושלם, כי מילדותו נאלץ לעבוד ולפרנס את הוריו העניים. עבד בבית־מלאכה לקירור חשמלי ושאף להשתלמות במקצוע ובינתים היה נהג. בגיל צעיר הצטרף ל„הגנה" ובמלחמת־השחרור התגייס לצבא (בינואר 1948). השתתף בקרבות בסדום, בקסטל ובחזיתות ירושלים. לפי עדות חבריו ומפקדיו היה תמיד מראשוני המתנדבים לכל פעולה מסוכנת, שדרשה אומץ־לב בלתי־רגיל. השתתף בפעולת קומנדו, חבלה ופיצוץ ב„בתי־מנדלבוים".

בבנין טאנוס, בשער יפו ועוד. כאשר הוקפו במלון "פאסט" 70 מחיילינו ללא יכולת לצאת, ההנדב שבהאי ויצא עם עוד חייל אחד במכונית־משא, חמוש בסטן ורימונים להבקיע להם דרך חזרה. פעמיים נתקל בהכוון ערבי פרוע, התגבר עליו, הפיל בו חללים, והגיע למטרתו. אחרי שידולים הוציא את הנצורים אשר חששו לצאת מתוך המחסה המסוכן והביאם בשלום למקום־מבטחים דרך שער יפו. למחרת ערך מפקד המחוז מסדר־כבוד בו העלה על נס את מעשה־הגבורה הזה.

נפל בחזית הר־ציון ביום כ' בתשרי תש"ט (23.10.1948). היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

לוי שלום ("שלומ'קה")

בן שאול וסופיה. נולד ביום 14.6.1927 בקהיר, בירת מצרים. ב־1934 באו הוריו לארץ־ישראל לבקר בה כתיירים והשתקעו כאן כתושבים. המשפחה ישבה בתל־אביב ואחר־כך בשכונת התקוה והנער למד בבית־ספר עממי. כשהחלו מהומות תרצ"ו עברה המשפחה, מחמת הסכנה, לחולון. משנתיתם הנער מאביו בגיל 13, נשלח לכפר־הנוער בן־שמן. שם הצטרף לחברת־נוער ארצישראלית ועבר עמה את שלבי ההכשרה הכללית והמגויסת ברעננה, דגניה ב', גבע, ומשם עלו להתנחל בגי"ב־יוסף, בדרך מטבריה לצפת, וקראו לנקודתם קבוצת החושלים. אהב את העבודה במשק ולמרות חולשתו השתדל שלא לפגר במאמץ ובהישג אחרי החזקים ממנו, ואף הצליח בכך. היה קשה־ביטוי וסגור בתוך עצמו, אך במעשיו ובהתנהגותו ניכרו אותות מסירות לחבריו, למשק ולמשימה הכללית של הקבוצה. מדבריו המעטים נודע לחבריו, שהוא מכיר יפה ביעודם כתושבי נקודת־ספר, בתוך ים של ערבים עוינים.

בתורף תש"ח נטה שכם לשמירה ולהגנה במקום מושבו ובאביב גויס לשירות פעיל. נפל בקרב על משלט קראנד אל ראמני ליד משמר־הירדן ביום 16.7.1948. בו ביום נקבר בגי"ב־יוסף. זכרו הועלה בספר „לזכרם של חברי קבוצת החושלים שנפלו במערכות ההגנה".

לוי שלמה

בן סעדיה ושרה. נולד בצנעא, בירת תימן, ב־1942 עלה ארצה. עבד במכבסה בתל־אביב ובמשך תקופה ארוכה היה פעיל במחתרת אצ"ל. בתורף תש"ח השתתף בפעולות נגד הבריטים והערבים, ובאביב — במערכה לכיבוש יפו. נשלח מטעם מפקדת ארגונו לעזרת מגיני המושבה משמר־הירדן והשתתף עמהם בקרב הנואש של עשרות נגד אלפים, עד שנפל ביום נפול המושבה בידי האויב הסורי ביום ג' בסיון תש"ח (10 ביוני 1948).

לוי שלמה (פולון)

בן אברהם ואסתר. נולד בשנת 1925 בעיירה היוונית טריקלה שבמחוז טיסליה. סיים בהצלחה את הגימנסיה שבעירו ונתקבל לאוניברסיטה באתונה, אך בגלל מלחמת־העולם השניה לא יכול להמשיך לימודיו. בתקופת לימודיו היה למזכיר כללי של ארגון ציוני בעירו. עם כיבוש יוון על־ידי הגרמנים וועזעו הזי המשפחה. הוריו ושלוש מאחיותיו הועברו למחנה־השמדה. שתי אחיות ניצלו בנס, השלישית וההורים נספו. הוא ושאר בני המשפחה נמלטו ובעוד מועד יצאו להרים ומילאו תפקידים קרביים במחנות הפרטיזנים היוונים. עם תום המלחמה התכונן לעלות ארצה. הצטרף למחנה הכשרה שבאתונה ויחד עם חבריו ואחת מאחיותיו העפיל לארץ. הגיע ביוני 1946 באניה „חביבה רייך". כשבוע ימים אחרי ישיבתם בעתלית הוערך למשק עין־חרוד. כעבור שבוע חלה „השבת השחורה" ויחד עם כל עצורי עין־חרוד הועבר גם הוא לרפיח. את ימי המעצר ניצל ללימוד השפה העברית, ועם שחרורו חזר למשק ועבד שם כמה חדשים בכל הענפים. מאחר שקשה היה לו להסתגל לחיים החקלאיים עבר לחיפה ועבד כפועל בבנין ובצבעות. בשעותיו הפנויות התמסר ללימודים והשתדל להשלים את השכלתו ולהרחיב את ידיעותיו בעברית. הצטרף לארגון ה„הגנה".

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתיצבים, התגייס ונשלח לגליל. הצטיין בקרבות ונשלח להשתלם בקורס של קציני־קשר. השתתף כאלחוטאי בהגנת משמר־העמק, צמח, רמת־יוחנן ועמק בית־שאן. שירת בגדוד „ברק". בימי חופשתו האחרונה שבילה בחיפה הופיע בחוג חבריו בחגיגת האחד במאי 1948. הכין בהתלהבות רבה נאום בעברית. ב־2 במאי חזר לבסיסו. ב־23.5.1948 נפצע פצעי מות מרסיס מוקש שפגע בו בנסעו בג'יפ בשעת מילוי תפקידו. למחרת היום נקבר בעין־חרוד.

לוי שלמה

בן יוסף ורבקה. נולד ב־7 ביולי שנת 1923 בירושלים. גמר בית־ספר עממי, הצטרף ל„זבולון" ועשה בהכשרה ברמת־רחל. שם נאסר בשעת חיפוש נשק על־ידי הבריטים והובא לרפיח. שוחרר כעבור חכיסה חדשים והצטרף לאצ"ל. השתלם במלאכת כריכת־ספרים ובה עבד. בימי המהרת השתתף בהתנקשות ברכבת ליד בנימינה ובהתקפה על המחנה הצבאי בפרדס־חנה. בימי המלחמה הגלויה השתתף בהסתערות על יפו. הצטיין כצלף טוב. אמיץ־לב, לוחם בלי־חת היה. מיד לאחר ההסכם של המוסדות הלאומיים עם אצ"ל הצטרף לצבא ההגנה לישראל. בקרב יהודיה כשאזלו הכדורים החל משתמש ברימונים ואילץ משורין של האויב לסגת. אחר קרבות רבים שהשתתף בהם נשלח לקחת חלק בקרבות לשחרור הנגב הנצור.

בלילה האחרון למערכת כיבוש עיראק א־סוידאן יצא בתפקיד סגן־מפקד כיתה להחיש עזרה ונפגע כמה פעמים, אך המשיך את דרכו עד אשר הוכרע בפגיעה קשה שנפגע ונפל ביום א' במרחשון תש"ט (3.11.1948). בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

לוי ששון (שפיק)

בן יונה־יצחק וזולו. נולד בי במרחשון תרפ"ו (1925) בבגדד, בירת עיראק, בהיותו בן ארבע עלו הוריו ארצה, אך הוחזר לבגדד כעבור שלושה חדשים, בנערותו עלה שנית מבגדד ב־1934. חונך חינוך דתי. למד בבית־הספר „דורש ציון" בירושלים. הצטיין בכשרונותיו ומוריו ניבאו לו עתיד מזהיר. אחרי סיום בית־הספר העממי המשיך ללמוד בבית־הספר „שקספיר", אך נאלץ לעבוד בפקידות כדי לעזור להוריו. עבד גם בנגרות ובמסחר. ביום עבד ובלילה למד בשקידה. משנת 1944 עבד כנהג בצבא ממשלת המנדט. היה חבר בתנועת „בני־עקיבא". אחרי־כן הצטרף לתנועת „מכבי־בר־כוכבא". הרבה לטייל בארץ ולסיירה. ב־1945 התנדב לגדוד מכבי־אש בירושלים. היה אץ להצלת רכוש יהודי מדליקות, אף הגיע

לדרגת „מקשר ראשון". נבחר להשתתף בתמרון הארצי של מכבי־אש בתל־אביב, ועורר תשומת־לב לכשרונו וזריזותו. בן 16 נכנס ל„הגנה" וצורף לפלמ"ח. מתחילה סירבו לקבלו בגלל גילו הצעיר, אך לאחר שעמד בתוקף על רצונו ועבר כמה מבחנים נתקבל לש"י. שלש יפה בשפה הערבית. נשלח לקורס־הבלגים והצטיין בו. ביצע פעולות־מיקוש נועזות ורב היה חלקו בהנחת מוקשים בשטחי הפקר שבסביבת ירושלים ובביצוע פעולות־חבלה נועזות בלב מבצרי האויב. „מחר אנו נוסעים לחיות!" — היתה סיסמתו— פסוק שסיים בו אחד מפזמונותיו. מתחילת מלחמת־השחרור היה מפקד־חבלה בגדוד „מוריה" בירושלים. השתתף כחבלן מומחה בקרבות ממילא, קשטון, אבו־טור, בכיבוש נוטר־דם, בפיצוץ המלון „סמירמיס", שייך־ג'ראח ועוד, לפני פיצוץ „סמירמיס", מרכזה של מפקדת האויב, חדר לשם בשליחות הש"י והביא ידיעות אשר הועילו להצלחת המבצע. גם יום לאחר הפיצוץ חדר ששון למרכז הערבי שבסביבה והביא דין־וחשבון מפורט על תוצאות פעולה זו. נשלח לקורס מ"כ לחבלנים ואחר־כך סיים גם קורס ארצי לקציני־חבלה והיה מועמד לדרגת רב־סרן. חבריו לנשק כינוהו „מלך החבלנים". בשובו מהקורס הדריך את הטוראים־חבלנים ועסק בהכשרת הדרכים לשיירות ובדיקתם, ובלילות עשה בחבלות, הפקיד אשר מילאו בכל להשו. פקודי הערימוהו ותיבבוהו בשל יחסו החברי ורֵאגתו לכל אחד מהם. גולת־הכותרת של פעולותיו היתה הפריצה לשכונת מקור־חיים המנותקת. הודות להצלחתו הצליח להגיע לשכונה עם מכונית עמוסה תמרי־נפץ, ציוד, מזון ורפואות. הוא לבש בגדי ערבי בסמכו על ידיעותיו המרובות בערבית ועבר בשקט ובבטחון ליד מחסום ערבי ראשון, שני, נסע בשכונה הערבית העיוינת בית־צפאפה והגיע עד הצטלבות הדרכים אשר בין שתי השכונות בלי לעורר כל חשד. כאן הפנה בבת־אחת את מכוניתו לפאת המחסום של מקור־חיים, פרצו ונכנס לשכונה תוך מטר ירויות שניתך עליו מצד הערבים המופתעים. וכך הציל את השכונה מכליון. הוא נשאר בה עד שחרורה ועסק במיקושה ובבטחתה. „לא נוצרתי לעשות לעצמי" — היה אומר. במכתביו וברשימותיו הוא מגלה הוש הומור דק. ברשימתו שבכתובים „הנוער הבבלי בארץ", אשר בה סקר את מצבו הסוציאלי, החברתי והאידיאולוגי של נוער זה, נתן ביטוי לשאיפתו ליצור „התאחדות עולי בבל", ולעשות למען התעוררות בהוי הארץ. היה בו מן המנהיג האחראי והדואג לאחיו הנחותים, בלא שמץ של התנשאות והתרברבות.

לפני כיבוש הר־ציון נשלח לחטל עמדת־אויב מסוכנת והצליח בפעולה אשר פתחה דרך לפני כובשי המקום. אולם הוא עצמו נפגע מכדור אויב בשובו. דבריו האחרונים היו: „המשיכו, חבריה, בממעל, המשיכו גם בלעדי". הוא נפצע פצעים אנושים על הר־ציון בגמר הפעולה האחרונה, ערב שביתת הנשק, בערב סוכות, י"ד בתשרי תש"ט (17.10.1948). בדרך לב"ח־החולים מת מפצעיו. היה קבור בשייך־באדר. ב־30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

לוי שמעון

בן שבתאי־אליהו ומזל. נולד ביום ד' באייר תרס"ז. פרטים מספרים חייו אינם ידועים. מגיל 11 היה חבר בית"ר ואחר־כך במחתרת אצ"ל, בה הכירוהו בשם „רב־סמל אבנר". היה עקבי ואכזרי כלוחם ולא ידע פחד. במשך 16 חדשים היה כלוא בלטרון ויצא משם סמוך למלחמת־השחרור.

נפל בפריצת הדרך לעיר העתיקה בירושלים ביום 7.1.1948 בשעה יפו. הובא למנוחת־עולמים על הר־הזיתים בירושלים.

לויברג אוריאל

בן אברהם ורבקה. נולד ביום י' בכסלו תרצ"א (30.11.1930) בירושלים. למד בבית־הספר העממי „הלל־יהודה" בתל־אביב והיה חבר תנועת „המחנות העולים". בגיל שש־עשרה וחצי סיים את לימודיו בגימנסיה „שלוה" ויצא עם קבוצתו להכשרה במסגרת הפלמ"ח במעוז־חיים. לא החמיץ כל טיול כדי להכיר את הארץ והיה גם אוהב ספר. הצליח גם במסגרת הפלמ"ח. נשלח לקורס חובשות ומשסיימו שימש במחלקתו כחובש. מיד נתגלו כל מסירותו ואומץ־לבו.

לאחר הקרב הקשה במשמר־העמק, בו נטלה יחידתו חלק חשוב, יצא להציל חיי פצוע, ורק תודות למסירותו זו ניצל זה ממות. ב־ב בניסן תש"ח (21.4.1948), בקרב על זרעין, אשר בו ספגה יחידתו מכת־אש קטלנית, מילא את תפקידו במסירותו האפיינית ובאומץ־לבו, אך שם גם נפל. לאחר שהגיש עזרתו בתוך מטר־האש לששת חבריו הפצועים פגע בו כדור והמיתו. יחד עם חבריו הנופלים הובא בו ביום למנוחות בעפולה.

לויט מיכאל („מיכה")

בן משה ורבקה. נולד ביו"ט בכסלו תרצ"א (1930) בבאר־טוביה. נקרא מיכאל על שם מיכאל הלפרין הידוע, וכינוי־החיבה שלו: מיכה. גדל במושב ולמד בבית־הספר העממי. היה חבר בתנועת „הנוער העובד" ועסק בעיקר בעבודה היומיומית במשק הוריו. התחבב על כל יודעיו בפשטות הליכותיו וביושרו. בכפר מילא שליחותה של הקרן הקיימת־לישראל במשך כל השנים וזכה על כך להוקרה. בהופיע אנית־המעפילים „שבתי לוזינסקי" בחוף ניצנים היה בין המהרים לעזרת אנשיה ובין הנתפסים והנשלחים לקפריסין.

חבר ב„הגנה" מנעוריו, ככל ילדי המושב, עבר אימוני הגדנ"ע והחי"ש ובתחילת מלחמת־השחרור שימש כסייר בגדודי הצבא. על אף העובדה שהוריו שכלו לפני שנים את בנם־בכורם התיצב לשירות ונפל בקרב על בית־דראס. היה מקלען, ובעיצומו של הקרב, לאחר כמה מעצורים שתוקנו על־ידיו, אזלה תחמשתו. עזרת כוחותינו הגיעה, אך מיכאל נפצע קשות בבטנו. הוציא את נשמתו ביום ב' באייר תש"ח (11.5.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבאר־טוביה.

לוין אביגדור

בן יעקב ובילה. נולד בשנת 1928 בלודמיר, חבל וולין אשר בפולין. חונך חינוך עברי בבית־הספר „תרבות" אשר בעיר־הולדתו, אך לא הספיק אלא לגמור שש כיתות, כי בינתים השתלטו הנאצים על גליל־ארץ זה. יהודי לודמיר נכלאו בגיטו וחוסלו בשיטתיות. הנער בן ה־14 ראה בהירצח הוריו ואחותו. ברגע האחרון ממש הספיק לעבור בחשאי את קו החזית לשטח הרוסי. עם השחרור חזר לפולין ומשם עבר לאיטליה ועלה לארץ עם „עליית־הנוער" בשנת 1945. היה בחברת־נוער בגבעת־השלושה, אך לא הצטרף להתיישבות, אלא בחר בחיים בעיר. עבד בעבודות שונות בתל־אביב וברמת־גן.

התגייס בין הראשונים — את אימוניו הקדים לקבל בפלמ"ח — ונפל בקרב בית־מחסיר ב־9.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

לוין אברהם

בן אליעזר ופסיה. נולד ב־12.2.1907 בפולין. למד בבית־ספר עממי ומקצועי. היה חבר „החלוץ" ומטרת חייו היתה לעלות לארץ. למרות התנגדות הוריו עזב את הבית ועלה בשנת 1925. עבד כפועל חקלאי במקומות שונים ותכופות סבל גם מחוסר־עבודה. השתתף רבות במשמרות על כיבוש העבודה העברית בפרדסי המושבות. חבר ותיק ב„הגנה", השתתף בפעולותיה השונות ומילא תפקידי שמירה בנאמנות. חבר טוב וידע נאמן. מטבעו היה נחבא אל הכלים ועשה כל עבודה בצנעה. אב מסור מאד למשפחתו ולא חסך כל עמל למענה. מאהבתו הענה לארץ עבר בה לארכה ולרחבה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לשמירה במשלטים ואחרי ימים של עבודה קשה ומפרכת עשה לילותיו במילוי תפקידים ומשימות. קיפח את חייו בתאונת־דרכים על־יד טבעון ביום 19.9.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־שמל.

לוין דויד

בן יהושע וציפה. נולד בינואר 1917 במוסקווה, רוסיה, בשבת שם הוריו כפליטים מלטביה, ואחרי תום מלחמת־העולם הראשונה חזרו לריגה. חונך בחינוך יהודי־לאומי. גמר בית־ספר תיכוני בריגה, בו ניתן לו גם אימון צבאי. ב־1934 עלה ארצה עם הוריו והמשפחה והתישבו בשכונת בית־גן שבמערב ירושלים. שם החל לעבוד בבית־החרושת לאריגה, שהקים אביו, ונעשה בו במרוצת הזמן למנהל טכני. משהחלה מלחמת־השחרור, בדצמבר 1947, התמסר לארגון השמירה והתצפיות בשכונה מטעם ה„הגנה", מקודם בגיוס חלקי, ואחר־כך בגיוס מלא כטוראי ואחר־כך כמפקד־עמדה מוסמך. מילא את המוטל עליו במסירות ובאחריות יומם ולילה, על אף בריאותו הרופפת, ולא פעם היה הולך בעצמו לתפקיד בעמדת שמירה או תצפית במקום אחד מפקודיו שלא בא. בכל מקרה של התקפת־יריות חזקה היה חש למקום הריכוז, בלי שנקרא, כדי להיות מוכן בשעת הצורך. משגעשתה יחידתו פלוגה סדירה בצה"ל נתמנה לתפקיד מנהלתי במטה הפלוגה וידיעותיו ונסיונו הביאו עזרה רבת־ערך לפיקוד. מתוך מסירות היה מגיש עזרה גם מחוץ לתחום תפקידו המוגדר.

השתתף בכיבוש הכפר מלחה ועין־כרם. התנדב לעזור בהטענת תחמושת להעברה מ„בית מיס קרי" שבאזור עין־כרם ובעבודתו זו נספה בהתפוצצות תחמושת ב־26.7.1948. למחרת נקבר בסנהדריה בירושלים.

לוין דויד־צבי

בן שלמה ובתיה (באשה). נולד ב־1.2.1923 בעיר ונגרובה שבפלך שדלץ שבפולין. ב־1927 עלה עם הוריו ארצה. כשנתיים מאביו נתחנך עד גיל 13 בבית־היתומים „דיסקין" בירושלים, ואחר־כך למד מבלטנות בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין ועבד בה אחר־כך כבעל מקצוע עצמאי. מילדותו, אחרי התיתמותו מאביו, היה מעורד את אמו ותומך בה. נוח להתרועע ועזור לחבריו במצוקתם.

במלחמת־השחרור סיים קורס חטיבתי לקצינים ולסמלים למרגמות והגיע לדרגת סמל. שירת בגדוד מרגמות כבדות, היה בין כובשי עיראק א־סוידאן ואזור פלוג'ה. נשלח לקורס לקצינים קרביים ותוך כדי אימוני־לילה נפגע מאש שנפתחה עליהם בטעות ומת בבית־חולים צבאי ביום 8.3.1949. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

לוין יהונתן („תנצ"ק")

בן מרדכי ולאה. נולד בי"ב בטבת תר"ץ (12.1.1930) ברמת־גן. צופה מסור מילדותו, חניך הגימנסיה „הרצליה", בה שימש אביו כאחד ממוריה הראשונים. יהונתן היה אחד האחראים לעבודת הקרן הקיימת־לישראל בבית־הספר. ניגן בכינור מאז שנתו השמינית עד יומו האחרון (היה מנגן בפני פקודיו בחולתא). עוד בכיתות הראשונות של בית־הספר נתגלתה בו אהבה לטבע, חיבה גדולה לחי ולצומח, נמשך לחקלאות וגמר בהצטיינות את לימודיו במגמה החקלאית של הגימנסיה. עם זאת רחש כבוד למסורת ישראל והמשיך לימודיו בתלמוד אצל מורה פרטי. זריז, בעל כושר גופני, הצטיין גם בספורט — בשחיה, בריצה, בכדורגל. אהב שירה וידע טורי שירה ארוכים על־פה. ביחוד אהב את התנ"ך. במכרבו האחרון שנתקבל אצל הוריו יומים אחרי נפילתו כתב בין השאר: „...לא חסר לי דבר. לו רק יכולתם לשלוח לי את התנ"ך שלי. אנחנו מתגעגעים עליו"... רציני ושקול. נידע כמפקד אשר כוח אפיו מתבטא בשקטו ואדיבותו. בשנת תש"ז יצא עם חבריו בוגרי הגימנסיה להכשרה מגויסת במסגרת הפלמ"ח בקיבוץ דפנא שבגליל. שם מילא תפקיד חברתי מרכזי. משהחמיר מצב־הבטחון סיים קורס מ"כ. ובתפקיד זה נשלח למשק חולתא, שממנו יצא בראש כיתתו על הכפר א־חסניה לשם פעולות ביעור. היה בין ראשוני הפורצים אל הכפר הזה אשר הטריד את שלום ישובי הגליל בראשית המערכה. כתוצאה מפעולה זו נהרס הכפר, אנשיו עזבוהו ונמלטו כולם יחד עם אנשי הכפרים השכנים וכנופיות העיראקים אשר השתכנו בו. בגלל פעולה זו הטילו שלטונות המנדט עוצר על התנועה בכל דרכי הגליל העליון למשך 6 ימים.

בש"ע שלפני נפילתו כתב אל משפחת בן־דור שנפל: „גדול הכאב; רק נחמה קטנה יש, את חייו נתן למען יינצלו רבים מחבריו". במרוצת הקרב נפצע ונפל ביום ב' באדר א' תש"ח (12.2.1948). נקבר בחולתא.

לוין יונה

בן אריה ומרגרטה, שניהם רופאים. נולד ביום 25.4.1925 בדוויטש אילאו אשר בגרמניה. בשנת 1933 עלה ארצה, למד בבית־החינוך לילדי עובדים בתל־אביב, ואחר־כך בבית־הספר המחוזי בגבעת־השלושה. סיים את לימודיו בהצלחה רבה ומוריו יעצוהו להמשיך ולהשתלם בחקלאות באוניברסיטה. אחרי שנה של הכשרה מגויסת התכונן לבחינות הכניסה לאוניברסיטה ועמד בהן, היחידי מבין כל הנבחנים, בהצטיינות. שנתים למד בירושלים ולשנה השלישית הועבר למכון לחקלאות ברחובות. יפה־תואר, רציני, בעל אופי מוצק, ידע את דרכו ועורר תמיד הערצה וכבוד בחוג ידידיו. צמא־דעת, אהב להעמיק, לקלוט. בסיוריו הרבים בארץ אסף צמחים נדירים, אבנים ואיבונים, מיין בדייקנות את אספיו, סידרם ונהנה מהם מאד.

מרחובות נקרא לשירות ביחד עם יתר הסטודנטים לירושלים, והוא אין למלא את חובתו על אף היותו בתקופה זו בטיפול רפואי בגלל מחלה. אחרי מבצעים רבים וליתי שיירות הלך עם הקבוצה הנבחרת של ה„ל"ה", להגיש עזרה לגוש עציון הנצור, ועמהם נפל ביום ה' בשבט תש"ח, בהרי חברון, והובא לקבר־אחים בכפר־עציון. משם הועברו עצמותיו יחד עם עצמות כל חללי גוש עציון להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

לוין יוסף (פריץ) („ג'ו")

בן מרטין וארנה. נולד ב־7.2.1921 בנירנברג אשר בגרמניה. סיים גימנסיה ריאלית בגרמניה. פעל בתנועת־הנוער הציונית והשפיע על חבריו הרבים כי יעלו לארץ־ישראל. עלה ארצה בשנת 1938 ויצא לאנגליה להשתלמות. גם שם עסק בפעולה ציונית בקרב הנוער. סיים קורס, נסע לקנדה וחזר לארץ בשנת 1945. עבד כפקיד הקרן־הקיימת־לישראל בירושלים. ביחוד העסיקתו בעית היחסים עם תנועות־הנוער הדתיות בארצות הדוברות אנגלית ותיכן תכניות לקיום קשרים עם התנועות ההן. גם בפגישות המועצה וגם בשיחות פרטיות הציע הצעות חדשות להרחבת עבודתה של הלשכה. למד בשעותיו הפנויות את השפה הספרדית, עסק בתרגומים וכתב מאמרים בשביל עתונים אנגליים. הצטיין באהבה בלתי־מצויה לספר, חי בצמצום, ואת כספו הוציא לקניית ספרים. תמיד אפשר היה לראותו גחון על דוכני ספרים, ידע גרמנית, אנגלית ועברית על בוריין, היה קצר־ראי, אך הרבה לקרוא ולעיין. ראייתו הקצרה הכבידה על התגייסותו לצבא.

משפרצה מלחמת־השחרור עזב חובב־הספרים המובהק את ספריו, עבר קורס של 3 חדשים ב„מגן־דוד־אדום" שהכשירו לתפקיד של חובש קרבי. חדשי־הלימוד היו דחוסים, ואף־על־פי־כן נראו ארוכים מדי בעיניו. מדי פעם בפעם שמע על נפילת חבריו, והשתוקק לצאת לחזית. ההאכזב מאד כשיציאתו לגוש עציון (בחודש מארס) נדחתה. באחת השבתות יצא בשיירה לגוש עציון. שם נשאר עד יומו האחרון. בנפול כפר־עציון נפל גם הוא ב־13.5.1948—12. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

לוין ישראל („כושי")

בן לואיס. נולד ב־31.3.1929 בברסלוי, גרמניה. אמו מתה בלדתה את ישראל ואביו נשא אשה שניה. עלה עם הוריו ארצה ב־1938 וסיים את בית־הספר העממי בקריית־חיים. אחר־כך נכנס לבית־החרושת „אתא", למד את מלאכת האריגה ועבד שם $4\frac{1}{2}$ שנים. חניך תנועת „הנוער העובד". כחבר „הפועל" עסק הרבה בספורט (כדורגל, כדורי־יד, וביחוד שחיה). בן 15 נכנס לגדנ"ע.

בדצמבר 1947 התגייס לצבא ההגנה לישראל (חטיבת „כרמלי"), והוא אז אחרי מחלה שעוד לא החלים ממנה כליל, אך לא הסכים בשום פנים לדחוי זמני של הגיוס. „בקומי — במקום הימצא חברי", אמר. השתתף בליווי שיירות מבית־החרושת „נעמן" דרך עכו לשביי־ציון ובפעולות אחרות בגליל המערבי. האמין אמונה שלמה בשחרורו הקרוב של הגליל. נפל ב־27.3.1948 בשיירת יחיעם. נקבר בנהריה ב־29.3.1948.

לוין יעקב

בן יצחק ודבורה. נולד בשנת 1924 בעיירה שליכן, ליד פינסק, פולין. עלה לארץ עם בית־הוריו בשנת 1935 וכשנתים למד בבית־ספר עממי בבני־ברק והמשיך את לימודיו בבית־הספר „תיכון חדש" אשר בתל־אביב. במלחמת־העולם השניה התגייס בשנת 1942, מיד עם תום חוק לימודיו, לצבא הבריטי. כשהוקם ה„חי"ל" הצטרף אליו ולחם באיטליה. עבר את צרפת, הולנד ובלגיה. עם שחרורו בשנת 1945 חזר ארצה וביקש להמשיך את לימודיו באוניברסיטה העברית אשר בירושלים, אך מחוסר אמצעים עבר ללמוד בסמינר־למורים בבית־הכרם שם. בהיותו כבר מורה מוסמך עבר להורות בבית־הספר בבית־השיטה כדי להיות קרוב לכפר ולהקלאות, ומלבד עבודת ההוראה נהג גם לעבוד ברפת ובשדה. התערה במשק כאחד ותיק בו, והיה אהוב על תלמידיו־חניכיו. מילא תפקיד קשה בבית־הספר — לחנך ילדי־עיר עזובים.

בפרוץ מלחמת־השחרור שאף להתגייס על אף הכרח פעולתו החינוכית ועל אף היותו פעיל ב„הגנה" בצאתו לסיורי־לילה וכו'. עם תום שנת־הלימודים התגייס לצה"ל. השתתף בקרבות הנגב, ובמערכה על פתיחת הדרך לנגב הנצור נפל ב־17.10.1948. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג.

לוין נוח („נויקה")

בן יוסף (יוסיפון) וצ'רנה. נולד ב־1899 בקמניץ־פודולסק שבאוקראינה. למד תורה והשתתף במסחר אביו. בראשית 1921 יצא בנתיב החלוצים, עבר באגיבה דרך הנהר דניסטר את הגבול לרומניה והצטרף בקונסטנצה לקבוצת „מסילה חדשה" של חלוצים המחכים לעליה, ושם היה הרוח החיה במקהלה בניצוחו של פרידמן־לבוב. בהגיעו לארץ, באפריל 1921, הלך מיד לעבודה חלוצית בסלילת כביש עפולה—נצרת ונשא באהבה את הפגעים והתלאות שבחיי העמל בארץ. משנגמרה סלילת הכביש עבד בבניין הטחנות הגדולות בחיפה ונשאר לעבוד בהן כפועל ודחה את כל העצות וההצעות לבקש לו עבודה נוחה יותר. שמח היה בחלקו, נוח לבריות ומוכן לעזרת הזולת. שומר מסורת ומפאר בה את שבתותיו במעונו הצנוע הן בצרף שב„ארד־אל־יהוד" והן (מ־1936 ואילך) בביתו שבקריית־מוצקין, ואחרי עבודת־היום הקשה היה עובד בגינתו. וכך חי חיי אושר וכבוד וגידל בן ושתי בנות. מאז בואו לארץ השתתף בהגנת הישוב בכל שעת צורך. במהומות תרפ"ט היה בין האחרונים ליציאה מצריפו שבאזור הערבי, שהיה מוקף פורעים מכל עבר. מ־1930 ואילך היה חבר רשמי בארגון ה„הגנה" ומילא את חובתו בשקידה ובמסירות באימונים ובשמירה, תחילה בחיפה ואחר־כך בקריית־מוצקין. בימי מלחמת־העולם השניה שירת בהג"א בדרגת סמל אוורי והצטיין באומץ־לבו ובנכונות לעזרה בשעות סכנה. מ־1938 שימש כשוטר מיוחד מושבע. בשעת חיפושי הנשק ביגור, בראשית 1947, הצטרף, על אף גילו, אל ההולכים שמה ברגל להשתתף בהתנגדות פסיבית.

משפרצו המאורעות של ראשית מלחמת־השחרור הוצע לו לעבור ל„משמר העם", אך הוא סירב בטענו כי „עוד כוחי אתי להחזיק רובה ביד", והופקד לשמירה ביקום עבודתו (מלבד השמירה בכל לילה שני בקריית־מוצקין). בהיותו שם האהראי לשמירה נודע על פצצת־תופת שהובאה בקרון־רכבת לחצר הטחנות ב־15.4.1948, והכל נכנסו למקלט. כשאחרכה השעה יצא לראות את הנעשה בחוץ ובאותו רגע אירעה ההתפוצצות. הוא נהרג ונקבר תחת קיר שהתמוטט. אחרי יומים נמצא תחת המפולת ורובהו בידו. הובא למנוחת־עולמים בקריית־מוצקין.

לוין פסח

בן חיים ורחל. נולד ב־29 באפריל 1920 בעיר ונגרוב שבפולין. התחנך בבית שומר־מסורת. עלה לארץ עם בית־הוריו בשנת תרצ"ה. כאן עבד עם אביו במקצועו, מקצוע העור, והקדיש מזמנו ללימודי־ערב (השתלמות בתנ"ך ובכמה לימודים אחרים) ולפעולה בשורות ה„הגנה". היה חבר ב„העובד הציוני" והוסיף ללכת בדרכי המסורת.

בימי המלחמה מילא תפקידו בהגנת הנגב ונפל במשלט ברקה, מול אשדוד. ביום השבת י' בחודש תמוז תש"ח (17.7.1948), בשעה 4 לפנות בוקר, הופגז המשלט ופסח נפגע ומת. הובא לקבורה בבית־הקברות בגן־יבנה.

לוין צבי

בן דוב וחנה. נולד בשנת 1930 בסוכאצ'וב שבפולין. בגיל 9 הוכנס על־ידי הנאצים לגיטו, אך הצליח להתחמק וחי בבית איכרים נוצרים כילדם שלהם. אחרי גמר המלחמה נכנס לבית־הילדים בהלנובק ועזב עם חבריו את פולין בדרכם לארץ־ישראל.

בדרכו זו שהה כשלושת רבעי שנה במעצר קפריסין והגיע לארץ ביום 26.9.1947. משאת נפשו היתה התישבות בקיבוץ. בארץ עבר את הכשרתו בבית החלוצות בעפולה ולפני סיום הכשרתו התגייס לפלמ"ח. במאי 1948 התגייס וב־17.7.1948 נפל בשעת מילוי תפקידו במלחמה לשחרור ירושלים. ביום י"א באדר תש"י (28 בפברואר 1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

לוין שאול („סאשה")

בן צבי ומרים. נולד בשנת 1924 בעיר זדונסקה־וולה שבפולין הקונגרסאית. מצאצאי משפחה המתיחסת לבית הרבי ר' מנדלי מקוצק. ביקר ב„חדר" וגמר בית־ספר עממי והתכונן לחיי עבודה. בינתים פרצה המלחמה. בעוד מועד הצליח לברוח יחידי לרוסיה. בטשקנט נתקבל כחניך בבית־ספר צבאי. עם פלישת היטלר לרוסיה התגייס לצבא הסובייטי הסדיר ושירת בו בעיר טשקנט. השתתף בקרב־המפנה של סטלינגרד ובמסע־הנצחון משם עד ברלין. חזר לפולין ולא מצא את משפחתו בחיים. נטש את הגולה והלך ב„נתיב־הבריחה". עשה שנתים במחנות־העקורים באיטליה ואך בשנת 1947 זכה להעפיל באניה „שבתי לוזינסקי".

עוד בדצמבר 1947 התגייס כחייל ותיק, והשתתף בהרבה קרבות: בכיבוש צמח ובקרב על הדגניות, בשחרור חיפה ובמערכת־הדמים על ה„משולש". ביום ג' בתמוז תש"ח (10.7.1948) מצא את מותו בקרב על מוקיבלה. ביום י"ח בתמוז תש"ח (25.7.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה. עם נפילתו נסגר דף אחרון בתולדות המשפחה הענפה אשר נכחדה כולה והוא היה שרידה האחרון.

לוין שמואל

בן בן־ציון יעקב ורחל. נולד בט"ו בשבט תרע"ב (1912) בירושלים. למד ב„חדר" וחונך ברוח היהדות. דבק בתנ"ך ובנוף הארץ. את השכלתו הגבוהה יותר רכש בכוחות עצמו והגיע לדרגת אדריכל לעבודות בניה. מכריו תלו בו תקוות רבות בידעם את כשרונותיו בתחום זה. הקים בתים רבים בירושלים, בינהם בנינים יחודים, וגם זכה לפרסים בהתחרויות־בניה. במשך זמן מסוים היה חבר בקיבוץ נען. הכיר את הארץ לארכה ולרחבה. הרבה בטיולים, ברגל וברכב, וביחוד דבק בנופה של ירושלים וסביבותיה. טוב־לב, וידו פתוחה לכל דורש. צמא לדברי ספרות ואמנות, ובביתו אפשר היה לשמוע יצירות מובחרות במוסיקה. חבר ותיק ב„הגנה". בימי מלחמת־העולם השניה התנדב לצבא הבריטי. זמן־מה לפני הכרזת האומות המאוחדות ב־29 בנובמבר 1947, התיצב לשירות וקיבל על עצמו תפקידים שונים שמילאם באמונה ובמסירות־נפש. השתתף בפעולות ובסיורים ועבר בהצטיינות רבה קורס גבוה למפקדי פלמ"ח.

ביום בו הסתיים הקורס, ב־30.4.1948, חזר לביתו ברוממה בשעת הפגזה קשה על צפון ירושלים. בעמדו בתדר־המדרגות פגע בו פגז והרגו. נקבר בסנהדריה בירושלים ב־2.5.1948. הלך ערירי.

לוין שרגא

בן מאיר ושרה. נולד ביום י"ז בניסן תרפ"ט (1929) בוארשה, בירת פולין. עלה לארץ בשנת 1934. לאחר שגמר את בית־הספר העממי נאלץ להפסיק את לימודיו ולעזור להוריו בעבודה. שאף לחיי קיבוץ. עבד בבית־זרע, היה חבר בקיבוץ רבדים אשר בגוש עציון, עבד בחקלאות ומילא תפקידים ארגוניים. בלילות השתלם בלימודים. היה פעיל בפלמ"ח, זמן קצר שהה ברבדים, אחר־כך נשלח בתפקיד מדריך בעל כשרון לתל־אביב.

אחרי פרוץ המלחמה לא יכול לחזור אל חבריו בגוש עציון, שהיה נתון במצור. התגייס לצבא ונשלח לניצנים, שם נפל עם חברו בצלאל זולוטוב ביום 7.6.1948 בצאתם לחפות על נסיגת חבריהם ביום כניעת ניצנים לפני המצרים. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בניצנים.

לוינברון מנחם (מנדל)

בן מרדכי ופיגה. נולד ב־3 בפברואר 1925 ברופשין, גליציה המערבית, שבפולין במשפחת חסידים וחונך חינוך דתי מילדותו. למד בבית־ספר עממי, ב„חדר" וב„ישיבה" בקראקא. עם פלישת הנאצים לפולין נפסקו לימודיו והחלו נדודיו ממחנה למחנה. הוריו הושמדו והוא ניצל. עם גמר מלחמת־העולם השניה עזב את גרמניה ויצא לבלגיה ונתקבל שם בבית דודו. באוירה הדתית והציונית בבית זה הגיע להכרה ציונית והצטרף לקיבוץ־ההכשרה „בתי"ד" (ברית חלוצים דתיים) בכפר לב (בלגיה). בהכשרה הוכיח את מרצו ומסירותו ושימש לה מדריך תרבותי ורוחני. נדרש לעבור לכפר־הילדים מרקין, שרוב הילדים בו נתחנכו תחילה במנזרים קתוליים, ומילא תפקיד זה — להשיבם לחיי־היהדות — במסירות ובהצלחה. בניסן תש"ו (1946) עלה ארצה והצטרף לכפר־עציון, עבד בנגריה. התחבב על כל יודעיו בקולו הערב ובנטייתו המוסיקלית, באהבת־ישראל שבו ובאפיו הנוח.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף במערכת ההגנה של כפר־עציון, בעבודות הביצורים במשק ובגוש. בשעת ההתקפה על כפר־עציון היה בעמדה ה־7, הדרומית־מערבית, בטווח קרוב של אש־האויב. בפרוץ שריוני הלגיון הערבי לכפר נפל ביום 13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. הניח אחריו אשה. לאחר מותו נולד בנו ונקרא על שמו.

לוינגר ליפמן יום־טוב („לאצי")

בן אדוארד וגיזלה. נולד ב־27.11.1922 בניטרא שבסלובקיה. עלה ארצה בשנת 1939. סיים בחוץ־לארץ בית־ספר תיכוני. הוריו ואחותו נספו בשנות המלחמה העולמית. בארץ הצטרף לקבוצת הנוער אשר עבדה בהכשרת „גורדוניה" בקבוצת שילה. שם עבד בנגרות ובגידול בקר ונודע בין חבריו כחובב אמנות ואף כצייר בחוגן וכחבר נעים־הליכות וחביב על כל מיודעיו. אמן בכל הויתו, אוהב את היפה והטוב, באהב ממכתביו כתב: „...למען היפה

והטוב אנו חיים; רק את הצד הזה רצוני להרבות לי ולכל אלה שמסביבי...“ התנדב לצבא הבריטי במלחמת־העולם השניה ושירת בו בשנים 1941—1946, בארץ ובמצרים. גם בימי שירותו זה השתלם בציור. בשלהי המלחמה התמסר לעבודה בין הפליטים ולימד את הנוער שבהם. אחרי שובו מהצבא הצטרף לקיבוץ כפר־מסריק שבעמק זבולון, שם נשא אשה. התמסר לעבודת המשק, וראה בה מקור לחויה עמוקה.

יצא לליווי השיירה ליחיעם. עם צאתו אמר אל חבר אחד קרוב ללבו: „אם לא אשוב, אדע בשביל מה נפלתי“. נפל בגולפים בקרב על הגנת שיירה זו בט“ז באדר ב' תש“ח (27.3.1948). נקבר בנהריה ב־29.3.1948. הקיבוץ הקדיש חוברת־זכרון לשני חברים ששכל: „לזכר חברינו לאצי ואריה“ (אייר תש“ט) והחל־ט שבית־החרבית בכפר־מסריק ישא את שמם (של לאצי ואריה). השאיר בעזבונו ציורים רבים בעלי ערך אמנותי.

לוינגר מאיר

בן מרדכי ולאה. נולד בו' בטבת תרפ“ו (1926) בעיר גאלנטה שבצ'כוסלובקיה. ב־1933 עלה לארץ. בעל השכלה עממית. התחיל לעבוד והתמהה כלוטש יהלומים. בשנה 1944, בגיל 18, הצטרף ל„הגנה“, אך פרש ממנה ועבר למחתרת לח“י, בה היה ידוע כ„עזיר הבלונדיני הגבוה“ בכינוי „אהרן“. היה עשוי ללא חת, תקיף במבצעיו ורך וחברי כלפי פנים. פעם הוקפה הבורת צעירים והוא בתוכם על־ידי שוטרים בריטים והוא כבר הספיק להתחמק, אך חזר אל חבריו המוקפים. „לא יכולתי להפקירכם לבד“, אמר. השתתף בהתקפות על הבריטים ובפיצוץ בית סטנטון בחיפה ושיבש מרכז לאנשי־המבוניפיות הערביים. זמן מסוים שימש בפעולות הארגון בחיפה בדרגת סגן. באחד החיפושים נאסר על־ידי הבריטים, אך שוחרר מחוסר הוכחות.

עם הקמת צבא ההגנה לישראל הצטרף לשורותיו במסגרת של גדוד ח“י בדרגה של מפקד מחלקה. בראש מחלקתו פרץ לש־ה־התעופה בלוד ומשם יצא לטיהור הכפרים בסביבה. השתתף בפריצת הדרך לנגב ובכיבוש באר־שבע. נשלח לקורס־קצינים בנתניה, אך לא יכול לסיימו בגלל התחדשות הקרבות בנגב. בחזרו לנגב השתתף בקרב על משטרת עיראק א־סויידאן ופנה עם מחלקתו, לאחר כיבוש המשטרה, לעבר הכפר סויידאן. למרות ההפגזה הקשה התקדם לקראת האויב. בתוך זחל, יחד עם כמה מאנשי מחלקתו, מצא את מותו, כשנפגעו מפגז של תותח, ב־9 בנובמבר 1948. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג.

לוינגר מנחם

בן יוסף וברטה. נולד ב־14 בפברואר 1911 בעיר גאלנטה שבצ'כוסלובקיה. עוד בהיותו ילד נתיחם מאביו שמת ממחלה שחלה בה בחזית־המלחמה, מלחמת־העולם הראשונה. למד בבית־הספר ובאוניברסיטה בפראג. היה לעורך־דין ודאג לקיום המשפחה. מנעוריו היה חבר תנועת־הנוער החלוצית הציונית בטלובקיה. שירת בצבא הצ'כי בקציץ־תותחן. בשנת 1939 עלה ארצה באניית־המעפילים „רודניצ'ר“ ובאן הצטרף לקיבוץ שער־הנגב (אחר־כך לכפר־סולד שבגליל). בקיבוץ עבד כחשמלאי ובטרקטוריסט. בשנת 1944 התגייס לפלמ“ח ובו שירת עד יום מותו.

ב־9.4.1948 בזדק ארגז רימונים אשר נלקח שלל מידי האויב לאחר שגורש ונוצה בקרב על משמר־העמק. אחד הרימונים הופעל תוך כדי בדיקה ומנחם ניסה להרחיקו כדי למנוע אסון גדול. לא הספיק להטיל את הרימון וזה התפוצץ והרגו בו במקום. למחרת היום נקבר בעין־השופט.

לוינוביץ' יהושע

בן חיים־אליעזר וצפורה. נולד ב־22.7.1913 בריגיגרוד שליד ביאליסטוק אשר בפולין, במשפחה שומרת דת ומסורת, תרבותית, אמידה ונוטה לציונות. למד ב„חדר“, בבית־ספר עממי פולני, בשיעורים לעברית וב„ישיבה“ קטנה. עבר לביאליסטוק והוסיף ללמוד ב„ישיבה“ קטנה ואחר־כך ב„קיבוץ בחורים“ והשתלם גם בלימודי בית־ספר תיכון. נזהר בקיום המצוות, התפלל ברגש ובטעם וביחוד נהנו מקריאותיו בבית־הכנסת במגילות של ימי החגים בניגון המסורתי המקובל בליטא. חיבב את התנ“ך והגה בו אף בימי צרות ומלחמות בגולה ובארץ. בימי לימודיו ב„ישיבה“ הצטרף לסניף „השומר הדתי“ ואחר־כך ל„ההלוץ המזרחי“. משך אחריו רבים מה„ישיבה“ ומילא תפקידים מרכזיים בהדרכה ובהנהגה. שימש שנה בהוראה בבית־הספר „יבנה“ בצ'כאנוב. הוזמן לפעולה במרכז התנועה בוארשה ותרם הרבה לטובתה בכל ענפי העבודה. ייצג את תנועתו בעבודה במשרד הארצישראלי, גם במחלקת החרדים של הקרן־הקיימת־לישראל היו מורגשות הטובה והברכה בעבודתו. בהגיע תור בני גילו לצבא הפולני, התיחס ברצינות לשירות (במשך 18 חודש), בראותו בכך הכשרה להגנת מולדת ישראל בעתיד, קיבל אותות־הצטיינות על כושר קליעתו וש־ה־תים אחרים והועלה בדרגה. משטוחרר מהצבא חזר לעבודת ארגון והדרכה בהנהגה הראשית של „השומר הדתי“ בוארשה, ניהל מחנות־קיץ לחברים ולמדריכים, ומהמחנה הארצי בקיץ 1939 בנובי־טארג הוזעק טלגרפית אל גדודו בשל קרבת המלחמה עם גרמניה. השתתף במלחמה נגד האויב הנאצי, הגיע עם גדודו הנסוג והמתפורר עד לגבול ליטא, נכלא במחנה־מעצר לחיילי פולין בליטא, ובעזרת יהודים קיבל אוכל כשר ואחר־כך גם אפשרות להימלט מהמחנה. בקרבנה נכנס לעבודה במרכז „תורה ועבודה“ של פליטי פולין, עזר בארגון הבריחה של חברים מפולין ובסידורם בריכוזי חלוצים בליטא וייצג את תנועתו במשרד הארצישראלי. הוטס עם חבורת חלוצים־פליטים דרך שבדיה והולנד לצרפת, ובאביב ממרסיל הגיעו ארצה ב־1.4.1940. הוצעו לו עבודות ותפקידים במרכז התנועה בעיר, אך הוא הצטרף עם חבריו לקבוצת „אברהם“ בכפר־פינס. דחנסה בחוסר עבודה ובכיבוש עבודה בפרדס ובשדה, בכיוש ובמחנות הצבא, ובכוח רצונו עמד בכל. אחר־כך נשלח לעבודת־חוץ חינוכית — תחילה להוראת לימודי יהדות ולרכז סניף „בני־עקיבא“ בפרדס־חנה, ואחר־כך להדריך את החברה הראשונה של נוער ארצישראלי, במסגרת עליית הנוער הדתי, בהכשרה בטירת־צבי. אחרי שנתים ומעלה חזר לקבוצתו, שעלתה בינתים להתישב בכפר־עציון. מצא סיפוק בעבודתו בהכשרת הקרקע ובנטיעת יער, שימש כמזכיר לענייני פנים, ריכז את ענייני החברה, התרבות והחינוך, הוציא את שבועון המזכירות, ערך את עתונה הפנימי של הקבוצה „במחננו“ ושיגר „אגרת“ לחברי הקבוצה המגויסים ב„הגנה“ ובצבא והקדיש תשומת־לב למציאת פתרון לבעיות ההלכה שנתעוררו בתוך התנאים המיוחדים בחיים ובעבודה של הקבוצה. בסיון תש“ח נשא לאשה את חניכתו ממחנה־ההדרכה האחרון בפולין, שהגיעה לארץ עם שארית הפליטה, ואחרי כשנה נולדו להם שני בנים תאומים. ישוב נשלח לשנה לעבודת־חוץ, בריכוז ההנהלה בסמינר למדריכי עליית הנוער הדתי בבית־גן שבירושלים. בקיץ 1947 שימש „מארח תרבותי“ לקיטנים בבית־המרגוע של הקבוצה.

בחורף תש“ח הועברה משפחתו לירושלים עם כל האמהות והילדים והוא השתתף בשמירה, באימונים ובביצורים, ובקרבות נגד האויב נמנה על צוות המרגמה, ובין קרב לקרב המשיך בפעילות תרבותית. בבעל הכשרה צבאית ונסיון קרבי עוד מתוך־לארץ עמד איתן בתלאות ובסכנות. אחרי ההתקפה הקשה על הגוש בכ“ה בניסן תש“ח כתב: „אם מישהו מפקפק שמתרחשים נסים בימינו, יכול היה להיוכח בכך אתמול אצלנו. כפר־עציון שלנו צריך היה לעמוד מול התותחים של צבא בריטניה

הגדולה — ולא להפסיד בקרב". ביום נפול הגוש, ב־13.5.1948, נפל גם הוא על משמרתו בעמידה אמיצה ובפעולת־אש תקיפה נגד האויב עד הרגע האחרון. ביום 17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

לוינזון נחום־זאב

בן יעקב ורבקה. נולד בי"ט באלול תרפ"ז (1927) בשכונת ימין־משה בירושלים. בן למשפחה מיוחסת מן הישוב הישן, דור רביעי בארץ. חונך חינוך דתי ב"תלמוד־תורה" וב"ישיבה" ונשאר נאמן לחינוך זה עד יומו האחרון. בשנת 1946 נאלץ להפסיק לימודיו ולהתחיל בעבודה לעזרת המשפחה. עבד במלאכת הסריגה. עם פרוץ מלחמת־השחרור היה מראשוני המתייצבים לשמירה בגזרת שייך־ג'ראח ו"בתי־מנדלבוים", ועם הקמת היחידה הדתית הראשונה בירושלים התגייס גיוס מלא. היחידה נשלחה לחזית מוצא—ארזה והוטלה עליה האחריות לשמירת המקום ולשיירות העוברות. נחום היה אין לצאת לקרב ורבה היתה שמחתו בחזרו מהתקפה אחרי "שדפק" באויב. הצטיין באומץ־רוח ובקנאות, ולעתים נאלץ מפקדו להניאו מלצאת, פן לא יוכלו להחזירו כל עוד לא בא על סיפוקו המלא. השתתף בקרבות בצובה, הקסטל, בפעולת "נחשון", בשער־הגיא והגנת משלטיו. בגמר ההפוגה הראשונה חזרה היחידה ירושלימה והשתתפה ברוב הפעולות שנערכו בעיר בעשרת ימי הקרבות. נתמלא זעם בשמעו על נפילת "בתי־מנדלבוים", בהם שמר, ולא נרגע עד שכבשה יחידתו את הבית מידי האויב.

פרשה חדשה בחייו החלה בהישלחו לקורס למכוונות־ירייה. הבית בו נולד היה הבסיס ליציאה לכיבוש העיר העתיקה. בו התפלל יחד עם היחידה תפילת מעריב בליל שבת, והוא יושב על ארגזי־הכדורים ורגלי ה"בזה" מורכבות על גבו. אחר־כך, בשעת הקרב על ארמון הנציב, החל פולט כדורים לבאות לעבר בסיס האויב, אולם היחידה נאלצה לסגת, כמכונאי ידע כי גורל חבריו תלוי בו, ואף כי האויב גילה את מקום הימצאו ומטר כדורים ניתך עליו, נשאר בעמדה לחפות על הנסוגים ובהחזיקו את ה"בזה" פילח כדור את מותו ב־17.8.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

לוינסון יונתן ("טוטו")

בן יוסקה ומינה. נולד ב־1929 בחיפה. בן 10 הצטרף ל"הנוער העובד" ומאז חילק את כל זמנו ללימודים, לתנועה, להדרכה, ולהכנה לתפקידי הגנה. בן 14 סיים את בית־הספר העממי בהצטיינות, קיבל סטיפנדיה ונכנס לבית־הספר המקצועי התיכוני על־יד הטכניון בחיפה. היה חבר מוכשרות "הנוער העובד" בקרית־חיים והרוח החיה בה. נכנס לגדנ"ע. בן 15 מדריך חג"ם. בן 16 סיים קורס מ"כ גדנ"ע. בן 17 — ממיסדי הגרעין להכשרת "הנוער־העובד" בבית־השיטה. לפני צאתו להכשרה היה מפקד אוזרי הגדנ"ע בקריות. משסיים את בית־הספר התיכוני־המקצועי התגייס לפלמ"ח ויצא עם ההכשרה לבית־השיטה לגדוד "יפתח" אשר בפלמ"ח. לפי דרישתו נשלח לקורס מ"כ פלמ"ח ומשם — להדרכה בעין־הנציב ובטירת־צבי. השתתף בקרבות משמר־העמק, כפר זרעין, גלבוע, "המטאטא" בגליל, מלכיה, לטרון, פלוג'ה ובנגב. מימי שירותו בצריפין ועד יום נפילתו שימש מזכיר ההכשרה. זקוף, בעל בלוריית זהובהבת. רציני ואחראי. גאה וצנוע כאחד. הצטיין כמדריך נוער. בהשפעתו השכלית או בשירה ובריקוד ידע להשתלט על כל המצבים הקשים במסיבת החברים. חונן בכשרון ספרותי והשאיר אחריו יומנים, רשימות ומאמרים רבים. בעזבונו זה באים לידי ביטוי לבטיו בימי היותו מפקד פלמ"ח והוא אז מנותק מחבריו בהכשרה ועליו להשתלט על חומר גלוחי, על בליל שפות, על דעות קדומות, מסורת ומנהגים של עדות שונות; להתגבר על הקשיים הכרוכים בהכנסת חבר ההכשרה למסגרת של משמעת צבאית; למצוא את שביל הזהב ביחס שבין הטוראי והמפקד — שניהם חברי ההכשרה ("היו רק שני הצדדים בסדר ואז תושלם האידיליה" — כתב). התפקיד היה קשה והוא יכול לו. כאשר צפה שאלת שחרורם של הבנים היחידים, כתב: "אין להעדיף בן יחיד על בן אשר אחות לו. כל חייל נחוץ עתה וכל חייל הוא בן יחיד לאומה ולהבאת הנצחון".

נפל ב־2.10.1948 בקרב על משלט אחד (חרבת אל־מחז — מזרחה לרוחמה) עם פריצת הדרך לנגב, והוא אז בקבוצה בת 16 איש נגד אלפי היילים של האויב. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות במשמר־הנגב. כשבועים אחר נפלו נקרא על שמו המשורין א' עם תותח 2 ליטראות, שנלקח שלל מידי המצרים, לציון גבורתו.

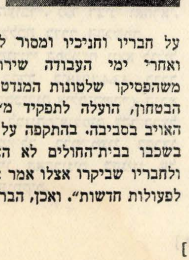
לוינסקי ישראל

בן הנוך ויוכבד. נולד ביי"ז במרחשון תרפ"ט (31.10.1928) בעיר ביאליסטוק שבפולין. בן שנה היה כשבא לארץ־ישראל. למד בגימנסיה "הרצליה" ולאחר סיימו את לימודיו השתלם במלאכת סריגה כדי לעזור להוריו, אך בו בזמן המשיך בלימודים. היה בקי בתנ"ך ובאגדה, ולבו פתוח לרעיונות הקידמה, ואמונתו — באדם העמל. מגעוריו היה חבר תנועת "המחנות העולים" ומגיל 14 חבר ה"הגנה". במסגרת ההכשרה המגויסת הצטרף לפלמ"ח. ובהכשרה זו עבר את המשקים כפר־יהושע, רמת־יוחנן ולבסוף כפר־גלעדי ומעיין־ברוך. התאמן כחובש והגיע לדרגת הובש גדודי. ובתפקיד זה פעל עם יחידתו מתחילת המערכה באזורי הגליל העליון. השתתף גם בליווי שיירות בדרך טבריה־מטולה.

בקרב על נבי־יושע הוסיף לטפל בחבריו גם לאחר שהוא עצמו נפצע. רק משהחלו כוחותיו לעזבו נסוג גם הוא, ואז נפצע שנית. אחרי שלושה ימי היאבקות עם מר־המות נפטר בנבי־יושע ביום י"ג בניסן תש"ח (22.4.1948). לבחרת היום הובא לקבורה בכפר־גלעדי. זכרו הועלה בחוברת "על מות" של קיבוץ מעיין־ברוך.

לוינשטיין חיים ("חיימ'קה", "אידלה")

בן שמואל וחינה. נולד בג' בניסן תרפ"ה וגדל ולמד בשכונת ברוכוב (גבעתים) ומילדותו היה מטובי הספורטאים. אחרי גמרו את בית־הספר העממי נכנס לעבודה בבתי־המלאכה של הרכבות בלוד, עלה לדרגת מסיק ובגיל 17 כבר נהג קטר. נתחבב על חבריו ומנהליו בעבודה. בשעות הפנאי שימש כמדריך ב"הנוער העובד" בשכונת ברוכוב וב"הפועל" והיה מטובי הכדורגלנים ב"הפועל" רמת־גן. חביב על חבריו וחניכיו ומסור למשפחתו. מגיל 15 היה בשירות הבטחון ואחרי ימי העבודה שירת בלילות בפלוגה המגויסת בגבעת־רמב"ם, משהפסיקו שלטונות המנדט את העבודה ברכבות התמסר כולו לשירות הבטחון, הועלה לתפקיד מ"כ והשתתף בשמירה, בהגנה ובהתקפות על האויב בסביבה. בהתקפה על כפר סלמה נפצע כמה פצעים מרסיסי רימון, בשכבו בבית־החולים לא הצטער על מכאוביו, אלא על הבטלה מאונס. ולחבריו שביקרו אצלו אמר: "הלואי שאבריא במהרה ואוכל לצאת אתכם לפעולות חדשות". ואכן, הבריא ויצא.

לדרישת הנהלת־הרכבות הישראלית עמד להשתחרר מהצבא ולעבור לחיפה להדריך נהגי־קטרים, אך יום לפני כן, ביום 23.5.1948. עוד השתתף בראש כיתתו בכיבוש טנטורה ושם, תוך המתערות על עמדת אויב, פגע כדור בראשו שעה קלה לפני השלמת כיבוש המקום. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

לוי־סעדי בנימין

בן סעדיה ושושנה. נולד ב־26.12.1925 בשכונת נחלת־צבי שבירושלים. היה חניך בית־הספר העממי, למד סנדלרות ועבד בה. מירושלים עבר לעבוד במקצועו בתל־אביב ושם התגייס למשטרת הישובים העבריים. עד להתגייסותו היה בחור יושב־בית, שדאג להוריו הזקנים והשתדל למנוע מהם כל דאגה, כנוטר נשלח לנהריה. התגאה במדיו ובתפקידו ומילא בשמחה כל שהוטל עליו. ידוע היה בשם „בנימין סודי".

כשפרצו המאורעות השתתף בכמה פעולות בגליל, יחד עם כמה חברים נוטרים נפל בדרך יחיעם ב־20.1.1948, למחרת נקבר בנהריה.

לויצקי חוה

בת שמעון ויוליה, נולדה ב־14 ביולי 1925 בוינה, בירת אוסטריה. עוד לפני סיימה את בית־הספר העממי נאלצה לנדוד. מאוסטריה הגיעה בשנת 1939 לאנגליה כפליטה ושם קיבלה הכשרה ב„החלוץ". בשנת 1947 העפילה לארץ באניה „יגור" ושולחה לקפריסין. עם שובה מאי־הגירוש הצטרפה לקיבוץ גלעד. בחיי הקיבוץ הכירה חבריה כאדם מסור לעבודה. היתה מלאה שמחת־יצירה וחיוך עליז על שפתיה. משפרצו הקרבות בארץ לא הסתפקה בחיי עבודה והצטרפה לשורות הלוחמים, לגדוד „הפורצים" של הפלמ"ח. השתתפה באופן פעיל בקרבות בסביבות ירושלים, בכיבוש הקסטל ובפריצה לעיר־העתיקה. בכל הפעולות האלו גילתה עוז־רוח והצטיינה במסירות רבה לחבריה הלוחמים.

נפלה ב־7 בינואר 1949, יום לפני סיום הקרבות בסביבות רפיח, בעת שחבשה את פצעי אחד החיילים. תחת אש כבדה של האויב מצאה דרכה אל הפצוע, למרות אזהרות חבריה לבל תצא בעוד האש משתוללת. פגז שפגע במקום הרג אותה עם הפצוע שטיפלה בו, ביום י"א בטבת תש"ט (12.1.1949) הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגלעד.

לונדון יוסף־אריה

בן דויד ובת־שבע. נולד בשנת 1931 בירושלים. למד בבית־הספר „שאריתּ־ישראל" של „אגודת־ישראל". כשגמר את חוק לימודיו יצא לעבודה והתמחה במכניקה. עבד במוסכים בפתח־תקוה ובתל־אביב. היה חבר ב„הנוער העובד". נער רציני ואחראי, ששאף לדעת וללכת בדרך ההגשמה.

הצטרף לאחד מגדודי הפלמ"ח ויצא לגליל העליון. נפל בקרב ב־13.4.1948 בדרך לעמיר־חליסה (בסביבות אילת־השחר). הובא לקבורה בכפר־גלעדי וביום 29.1.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. לפי דברי מפקדו גילה אריה אומץ־לב בלתי־מצוי בקרבו האחרון ולא נטש את המערכה עד רגעי חייו האחרונים בהגינו על ההתבורה החיונית לגליל לקיום הישובים המנותקים.

לוסטיג אלכסנדר־אברהם

בן רודולף. נולד בשנת 1924 בהונגריה למשפחה משכילה מתבוללת. עוד בשחרותו הצטיין בכשרון מיוחד לציור, ואחר־כך המשיך באקדמיה לאמנות בבודפשט. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה הצטרף אל הלוחמים ההונגרים נגד הפשיזם, ובקרבות, ביערות ובמחתרת, עברו עליו ימי המלחמה. בשובו הביתה כתום המלחמה לא מצא ממשפחתו הענפה אלא את אחיו הקטן אשר התחבא אצל הגויים. לקח עמו את האח ועלה ארצה בשנת 1946. כאן נכנס לקיבוץ דורות, ואף־על־פי שאהב את המקום ואת עבודת־האדמה, גברו בו הרצון והשאיפה ללמוד ולהשתלם באמנות וכעבור חצי שנה לשהותו בדורות עבר לירושלים ועבד כצייר וגרפיקן בקרן־הקיימת־לישראל ובו בזמן למד ב„בצלאל". עם פרוץ המאורעות לא נשמע לדרישת ההנהלה של הקרן־הקיימת־לישראל שישתחרר מן הגיוס, משום שעבודתו היונית היא למוסד, והוא התגייס לשירות מלא. יום לפני צאתו לדרך שממנה לא חזר כתב ביומנו: „לסבול — אין דבר, למות — אין דבר, אם יודעים למען מה ומדוע — —" הוא השתתף בפעולות־קרב רבות להגנת ירושלים העברית ונבחר למחלקה המובחרת של ה„ל־ה" להגיש עזרה לגוש עציון הנצור ונפל עמהם בהרי חברון בה' בשבט תש"ח. הובא לקבורה בכפר־עציון ומשם הועלו עצמותיו, עם עצמות כל חללי גוש עציון, להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

השאיר אחריו עבודות־ציור רבות ומצוינות, ובכללן בולי המדינה והאלף־בית עם נופי כל הארץ אשר לקרן־הקיימת־לישראל. בבולים אלה בחר לו „נוף" סופית את בנין התרבות שבכפר־עציון, אשר על מעלותיו הונחה גויתו עם כל גויות ה„ל־ה".

לוסטיג יהושע („אשקה")

בן אברהם וחנה. נולד ב־5.5.1923 בברלין, בירת גרמניה. ב־1933 עלה עם הוריו לארץ, גמר את לימודיו בבית־החינוך ברחביות. היה חבר „המחנות העולים" ואחר־כך „הנוער העובד". מטובי הכדורגלנים ב„הפועל" רחובות ומדריך בקב"ס, בביכ"ס ובי"אר־זיצ'. מגיל 13 ואילך חבר בגדנ"ע ואחר־כך בשורת המבוגרים ב„הגנה". במלחמת־העולם השניה שירת כ־5 שנים בנוטרות והדריך קורסים, בעיקר בספורט השימושי. גם כשעבד אחר־כך בחברת־החשמל המשיך בשעות הפנאי בהדרכה ובמילוי תפקידים בשירות ה„הגנה". ממחרת יום ההלטת או"ם על יסוד המדינה התיצב לשירות פעיל בפלוגת חי"ש ואחר־כך צורף עמה לגדוד אחד של צבא ההגנה. אחרי חורף עשיר פעולות־קרב ועבודת הדרכה וארגון בצבא ההולך וקם ניתנה לו חופשה של שבועים לרגל נישואיו. התונתו היתה תתונת־חיילים עליזה בהשתתפות רוב חברי גדודו.

לפני תום חופשתו נודע לו שגדודו יוצא לפעולה בכיוון יפו ומיד הצטרף לחבריו ויצא גם הוא. נלחם בגבורה לעומת התנגדות קשה של האויב בדרומה של יפו, בעוד שבצפון העיר נחלשה ההתנגדות תחת מהלומות אצ"ל על אף הגנת הצבא הבריטי. „חבריה, נסתער, אין המצב רע כל־כך, אין לסגת!" — קרא אל חבריו, ואחר דקות מספר, בהסתערות על עמדת האויב בתל־א־ריש, נפגע מכדור ונפל ביום י"ט בניסן תש"ח (28 באפריל 1948). זמן קצר לפני נפילתו נתמנה למנהל בית־ספר לספורט שימושי בצבא, אך לא הספיק לשמש בתפקידו זה.

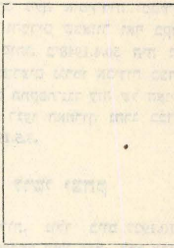
לופטיג צבי

בן ברנהרד ופאולה. נולד ב־20 באפריל 1925 במינכן שבגרמניה. עלה לארץ ב־2 באוקטובר 1933. למד בבית־הספר „תלפיות" שבירושלים, לאחר שעבר אליו מבית־הספר הריאלי בחיפה, בו למד זמן קצר. בן 16 החל בלימוד מסגרות בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון בחיפה וכעבור שנה ניסה להתקבל לצבא הבריטי, אך דחוהו בגלל גילו. בן 18 שנה התגייס ואחר־כך הצטרף לבריגדה העברית. שירת כנהג באיטליה והשתתף שם בקרבות. עם גמר מלחמת־העולם סיים צבי קורס לריתוך בטכניון בחיפה, עבד זמן־מה בירושלים והצטרף לקיבוץ „השומר הצעיר" „גירים", שחנה בראשון־לציון ואשר שלח פלוגת התישבות לנגב, בגבול מצרים. זמן ממושך עבד בהנחת צינור־המים בנגב, ואחר־כך — כנהג של קואופרטיב „הנגב".

עם פרוץ הקרבות היה צבי נוסע במשך כמה חדשים בדרכי הנגב המותקפות, עד שנקרא יום אחד לצאת לירושלים. משם נשלח בשיירה האחרונה לגוש עציון. בדרכו חזרה לירושלים הותקפה שיירתו וצבי הצליח לחזור לגוש והשתתף בקרב האחרון על כפר־עציון. לפי עדות חברו לחדר, שחזר מן השבי, נפל צבי בליל ה־12 במאי 1948, כשחש להביא תחמושת ובקבוקי־מולוטוב אל אחת העמדות הנצורות, שהיתה נתונה לאש חזקה של האויב. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

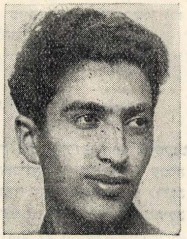
לופו סומר

בן יצחק וקלרה. נולד בשנת 1923 ברומניה ובשנת 1944 עלה לארץ. על ימי נעוריו ובחרותו לא ידוע דבר וגם מחייו בארץ ידוע רק זה, שהיה מגויס לפלמ"ח.

נפל בכיבוש הראדאר ביום י"ז באייר תש"ח (26.5.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים. הניח אחריו אשה הרה.

לופו שלמה („מוני")

בן משה ומטילדה. נולד ב־12.6.1918 בפלבנה שבבולגריה. היה מנעוריו חבר לתנועת־הנוער הציונית. בשנת 1935 עלה ארצה לרגל ה„מכביה" הראשונה וכאן נשא לו אשה. בשנת 1936, בפרוץ המאורעות, עזב את מקום עבודתו והתגייס כנוטר להגנת בארי־טוביה. עבד כפועל בפוליטורה והשתתף בהגנת תל־אביב מראשית המערכה של שנת תש"ח. עם הכרזת המדינה הועבר לאחת החטיבות ובמסגרתה לחם על שחרור הגליל. השתתף בקרבות רבים בדרך לירושלים ובכיבוש שלושה כפרים שבסביבת לטרון.

נהרג בגבעת בלטון שעל־יד תרשיחה ב־9.10.1948. למחרת היום נקבר בנהריה. הניח אשה, כוכבה, ושתי ילדות.

לופס יעקב

בן אברהם ואסתר. נולד ב־25.1.1928 בירושלים. מבית־הספר העממי בעיר עבר לכפר־העבודה תל־מונד, שם למד במשך שלוש שנים. משגמר את חוק לימודיו עבר לגור בעיר אצל אמו, בשכונת שפירא שבתל־אביב. היה הבכור במשפחה והרגיש את עצמו אחראי ליתר הילדים. עבד בבנין, כטפסן, וכך תרם את חלקו העיקרי לפרנסת המשפחה. ומן־מה השתייך ל„הגנה" ועם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס גיוס מלא. את המשימות שהוטלו עליו ביצע בדייקנות ובאחריות.

היה מקלען טוב (ב„פיאט") וחבלן מומחה. שלושה חדשים היה בצבא והשתתף בפעולות רבות. בבואו הביתה לביקור, שלושה ימים לפני היעדרו, הזהירה אותו אמו שיזהר לנפשו, והוא השיב בחיוך: „אינני יקר יותר מאחרים", ומאז לא נראה עוד. נחשב במשך שנה תמימה כנעדר, עד שאושר הדבר כי נפל בקרב בית־דראס ב־10.6.1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ביום י"ח באלול תש"י (31.8.1950).

לופס יעקב

בן הרב אליהו ודבורה (ממשפחת רבנים ומקובלים בחלב ובירושלים). נולד בשבט תרע"ח בירושלים. למד בתלמוד־תורה ובישיבת „פורת יוסף" והשתלם בידיעות כלליות. מנעוריו היה פעיל בבית"ר ואחר־כך בגרעינים הראשונים של הנוער הלאומי, מקור מחצבתן של מחתרות אצ"ל ולח"י. כשהללו החלו בשנות מהומות תרצ"ו—תרצ"ח להפר את ההבלגה והגיבו על התנקשויות הערבים בהתנקשויות־שכנגד, נכלא יצחק על־ידי הבריטים במבצר עכו. היה טוב וסלחן מטבעו. בעולם לא דן את חברו לכף חובה וביקש תמיד הצדקה למעשי הזולת. בחייו האוזרחיים עבד כמפיץ ספרים ועתונים ואף כתב מאמרים בעתונות בחתימת „בן־אליהו". במאמריו היה נותן ביטוי לסבלות בני־העם המשוטים מיכי־הגורל ולחם את מלחמתם גם למעשה ביסוד מעין אגודה סוציאלית „התאחדות בני ארם־צובא", אשר מתפקידה היה לטפל בחולים ונזקקים. נשא אשה ונולדו לו בן ובת. מסור ודואג היה למשפחתו. עסק בהפצת העתון „ידיעות אחרונות" ושאיפתו היתה להוציא עתון יומי מילאה את חובתה בהתלהבות ובמסירות, עד שנספתה באוירון שהופל מעל לוד ביום 8.7.1948. למחרת היום נקברה בנחלת־יצחק.

לופובויץ־קונפינו אסתר

בת יחידה לשמואל וגולדה. נולדה ב־2.7.1929 בבוקרשט, בירת רומניה. נתחנכה בגן־ילדים יהודי ובבית־הספר היהודי „הרצון". למדה גם עברית וקלטה ברצון את החינוך הלאומי. אחרי סיום המחלקה השביעית החלה ללמוד תפירה והוסיפה לפעול בארגון־נוער ציוני. משאסר המשטר הפרו־נאצי ברומניה את הפעולה הציונית, הביאה בהסכמת הוריה את החבורה לביתה ובשעות הלילה המשיכו בעבודה ארגונית וחינוכית עצמית על אף הסכנה שבדבר. אחרי כניסת הצבא הרוסי לרומניה יכלו לפעול ביתר חופש. משנודע לאסתר שהיא לא הוכנסה לרשימת השיירה הראשונה של „עליית־הנוער", נלחמה קשה נגד ההחלטה והצליחה לעלות ארצה באוקטובר 1944. השליחה את חינוכה הארצישראלי בחבורת נוער עולה בתל־יצחק ואחר־כך עבדה ולמדה שנתים באותו הקיבוץ. שם נישאה לאיש. שם בעלה דויד. במכתב להוריה, שהיו אז במחנה־מעבר של עולים בוינה, מיום המחרת להחלטת או"ם על יסוד מדינה יהודית, ביישרה להם עליה חפשית בקרוב. במכתב מתאריך מאוחר יותר הביעה את אשרה על שנתקבלה לפלמ"ח להילחם בעד חירות המולדת.

ירושלמי. שאיפה זו הוגשמה לרגל צוק העתים, כשנותקה ירושלים מהשפלה בחדשי המצור. אז הוציא את „ידיעות אחרונות" הירושלמי. תוך כדי כך השתתף באופן פעיל בהגנת שכונות מערב ירושלים.

בצאתו לסיור בעין־כרם, מיד אחרי כיבושה, עלה על מוקש ונהרג ביום 18.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ביום כ"ח באלול תש"י (10 בספטמבר 1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

לוין יצחק („איסקה")

בן דויד וזלטה. נולד ב־10.7.1919 בטשקנט שברוסיה האסיתית. ב־1921 עברה המשפחה בדרך הריפטריאציה לריגה שבלטביה וב־1933 עלתה ארצה. תחילה ישבה בנתניה ואחר־כך התישבה בירושלים. עוד בריגה חונך יצחק חינוך יהודי לאומי, ובנתניה ניסה להלהיב את חבריו בנוער ללאומיות עילאית, שאצלו נתבטאה כל ימיו במסירות לשירות העם והמולדת. בכל עת שהוצע לו תפקיד אחראי ניסה להיפטר ממנו בטענה שממילא יעשה את המכסימום, אך אינו רוצה להשתרר על אחרים, אלא שאחרי הפצרות נכנע וקיבל עליו את השררה המחייבת. אחרי גמרו את לימודיו עבד כפועל בפרדסי נתניה, ואחר־כך למד חשמלאות ועבד בה ברמת־גן, ירושלים ונתניה. ב־1935 הצטרף ל„הגנה" ואחרי פרוץ מהומות 1936 התגדב לנוטרות. החל את שירותו בתחנת השאיבה בלטרון, בזריזות ובערנות נגד הפורעים, והמשיכו במשך בין־החולים „הדסה" על הר־הצופים. בכל המקומות הכיר־והו כלוחם תקיף למען הצדק ולהגנת מקופחים, הרב את ריבם ללא רתיעה לפני קצינים בריטיים ומנהלים, והלל, מתוך הערכת אישיותו ושירותו, סבלו את שוט־לשונו ובמידת־מה אף שמו לב לתוכחתו. בשעות הפנאי היה מרבה לקרוא ספרים בעברית וברוסית, השתלם ביחוד במדעי החברה והגיע להשקפות שמאליות קיצוניות, צמודות לפטריוטיות עברית לוהטת, והשתדל לעשות להן נפשות בסביבתו בויכוחים ובהסברות. ב־1938 עזב את הנוטרות ובראשית מלחמת־העולם חזר לשרת בה. לצבא לא רצה להתגייס באשר ראה את הבריטים כאויבים לעם ישראל ולקידמה הסוציאלית. בדרגת קורפורל היה אחראי לתחנת הנוטרים ב„הדסה" על הר־הצופים, ואחר־כך במשמר מפעל האשלג בסדום. ב־1945 הועבר למשטרה ושירת זמן־מה בתל־אביב, אך לא יכול להסתגל לאוירה שלא התאימה לתביעותיו המוסריות ובראשית 1946 התפטר מהמשטרה וניסה להסתדר בעבודה בתעשית יהלומים בנתניה. בגלל המשבר ששרר אז בענף זה לא הצליח בכך, הצטרף לקואופרטיב „היזום" של חיילים משוחררים להחזקת בתי־מרגוע בארץ, ובבית־המרגוע „מנורה" שליד חמי טבריה הראה את כשרו, מרצו ומסירותו לפיתוח הגנים ובהנהגה אחראית ונבונה להעלאת הרמה הכללית של המוסד, והשם „פינה יצחק" על הגן המטופח יפה מנציח עם את זכרו.

כשפרצו המהומות אחרי הכרעת לייק־סאכסס נענה לצו המוסדות, לבש שוב מדי נוטר, נתמנה כאחראי לבטחון „מנורה" וחמי טבריה. בראשית 1948 סיים קורס מ"כ קרבי וגילה אומץ, תבונה וקור־רוח בהגנת המקום ומרץ רב בהפעלת מלוא האחראיות של פקודיו. שיתף פעולה עם כוחות ה„הגנה" בטבריה ובסביבה וכמפקד כיתה של מקלעני החיפוי השתתף במ־צע המכריע של שחרור טבריה, התאמץ ככל יכולתו למנוע שליחת יד בביזה, שראה בה משום כתם בטוהר מלחמתנו. במשך החורף הזמין ואף השתוקק להצטרף לחי"ש טבריה, אך הסוכנות דרשה ממנו להישאר על משמרתו בנוטרות ולכן הוכרח להסתפק בהשפעה הדרכתית בפל"ם. במכתביו ברוסית מטבריה להוריו שבירושלים השתדל לנסוך בהם מבטחונו ומאמונתו בנצחוננו ובתקומת מדינה יהודית חפשית ודמוקרטית לפי מושגיו שלו. „ובאם לא אזכה אני לראות בימי אם ארצנו שקטה ופורחת, יתן הקרבן שלנו לדור הבא את האפשרות לחיות ולבנות כפי שרצינו אנחנו". נפשו ערגה מאד־מאד לעלות ירושלימה להיות בקרבת הוריו, לעודדם ולגונן עליהם, אך תפקידו ריתק אותו לטבריה. אחרי שחרור העיר לא מצא שוב סיפוק מלא בתפקידו שם, וכשאושר על סף הכרזת המדינה להתגייס לצבא בתחנה שיבחר, נסע לנתניה שלו והתיצב שם בלשכת הגיוס ואחרי ימים אחדים כבר היה בין הלוחמים בחזית לטרון באחד הגדודים, דרוך לפרי־צת הדרך לירושלים, אל ההורים. בלטרון התחיל את שירותו למולדת בנוטרות ושם סיים את פרשת חייו. בגשתו להטיל רימון בטנק מתקדם של האויב נפגע ונפל ביום 24.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

לוקר מרדכי (מרק)

בן חיים ומינה. נולד ב־16.11.1924 בלבוב שבפולין. עלה ארצה בשנת 1933, למד תחילה בבית־הספר הריאלי בחיפה וגמר בהצטיינות את לימודיו בגימנסיה „שלוה" בתל־אביב בשנת תש"ב. בהיותו בגיל 17 עזב את בית הוריו כדי להתגייס, בניגוד להסכמתם, לצבא הבריטי. זייף את חתימת אביו כדי להעיד כי בן 18 הוא ורשאי להתגייס על דעת עצמו. מששוחרר מתפקיד זה יצא לשנת־שירות במסגרת הפלמ"ח בדגניה א'. לאחר שסיים את שנת שירותו יצא להשתלם ברפואה באוניברסיטה האמריקנית בבירות, והיה שם בין המצטיינים. בחזרו שימש כמורה בשרון.

מראשית המערכה שירת במסגרת הפלמ"ח בסביבות ירושלים כחבר גדוד „הפורצים" שבחטיבת „הראל". תפקידו — סגן חובש גדודי, בהתאם להכשרתו המקצועית. מקרב לקרב גילה אומץ־רוח ומסירות לחבריו. השתתף במרבית הקרבות הקשים והמרים שבאזור ואף בקרב האכזרי על כיבוש קטמון בו מצא את מותו. ב־30.4.1948 היה בין הפורצים אל המנזר „סן־סימון" בקטמון. לפורצים נגרמו אבידות כבדות בהרוגים ובפצועים והם עמדו על נפשם מול התקפת־נגד עזה של האויב. הושיט עזרתו לפצועים תחת מטר־אש עד רגעו האחרון. נהרג בכדור אויב ב־1.5.1948. נקבר בקרית־ענבים ב־3.5.1948.

לושי יצחק

בן משה ורות. נולד ביום 6.10.1927 בירושלים למשפחת עולי פרס. למד בבית־ספר של „אליאנס", ובגלל עניה הרב הוכרחה המשפחה, למרות דבקותה בדת ישראל, להעבירו לבית־הספר הנכרי „רטיסבון", בו ניתנה תמיכה לתלמידים. נאלץ להפסיק את לימודיו ולצאת לעבודה כדי לעזור לפרנסת המשפחה. למד אוטו־מכניקה ועבד במוסך. נהג מכוניות לנסיון וכשנתפס פעמים אחדות בנהיגה בלי רשיון התכונן לבחינה וקיבל רשיון לנהיגה. את רוב שכרו מסר להוריו, על אף חינוכו הזר היה לאומי בכל נפשו, הצטרף לבית"ר ואחר־כך גם למחתרת אצ"ל והיה מלוחמיה המסורים והאמיצים, אך ההורים לא ידעו משום מה הוא מאחר לבוא הביתה. השתתף בהרבה פעולות נגד הבריטים, למן הדבקת כרוזים ועד לפיצוצים וחבלות, ואחר־כך נגד הפורעים הערבים. פעולתו הגדולה שבה התגאה היתה בפיצוץ הכביר במרכז ההחבורה הערבית ליד שער שכם. בגלל השתייכותו ל„ארגון הצבאי הלאומי" גורש מעבודתו במוסך וסבל מחסור.

נלחם כחייל סדיר בכוחות אצ"ל בירושלים ומילא את תפקידו באומץ אף בהפגזות הקשות ביותר. פעם בא הביתה ומצא את הוריו מתאבלים, כי הגיעתם שמועה על נפלו. אז „ניחם" אותם שיהיו מוכנים לכך באמת, כי „כמוני כשאר החבורים המוסרים נפשם למען האומה והמולדת". פעם נפצע קשה בהפגזה ומשנתרפא חזר לשירותו, ושוב נפצע בהפגזה בשעת מילוי תפקידו ונפל ביום 10.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

לזר משה

בן יעקב ורחל. נולד בעיר מזר־ץ, פולין (אז רוסיה). למד ב„חדר", ומשנת 1916 — בתלמוד־תורה מתוקן. עלה בשנת 1919 לארץ, כשנענו הוריו האדוקים לבקשת סבתו שישבה בירושלים ואמרה לדאוג לבנם יחידם ולחנכו ליהודי ההולך בדרכי אבותיו. נכנס ל„ישיבה" בירושלים. המשיך בלימודיו, ואולם ככל שהלך והתבגר כן התרחק ממסורת משפחתו ובחר ללכת בדרך הישוב החדש. בחר במקצוע הדפוס. שנים אחדות התפרנס כסדר־יד. הצעד השני היה הצטרפות לשורות ה„הגנה", בהן מילא תפקידים אחראיים ונמנה אחר־כך עם סגל המפקדים של מחוז ירושלים. במאורעות תרפ"ט היה בין מגיני העיר העתיקה. משמעו הוריו על כך מיהרו לעלות לארץ כדי להחזירו למוטב, ואילם בבואם לארץ נוכחו לדעת כי דרכיהם נפרדו לחלוטין, ובעגמת נפשם יצאו את הארץ כלעומת שבאו. בינתים גברו הגעגועים משני הצדדים ולבסוף עלו הוריו שנית לארץ והתפייסו אתו, והוא, שהיה נהג בירושלים, גם דאג לפרנסתם.

עם הקמת המצ־ב בעיר גויס ליחידת „עציוני" וב־13.4.1948 נפל בין קרבנות השיירה שעלתה להר־הצופים. ביום ו' בניסן תש"ח (15 באפריל 1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

לחובסקי זאב

בן שלום ובתיה. נולד בשנת 1926 בפינסק, פולין. למד בבית־ספר עממי. היה פעיל ב„הנוער הציוני" ונשא נפשו לעלות לארץ־ישראל. בימי הגזירות וההשמדה הציל את נפשו, אף קנה לו ידיעה בתעשית־נשק שעמדה לו כשבא לארץ. בשנת 1947 עלה לארץ ועבד בתע"ש.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לשירות קרבי ונלחם בגליל. נפל בסג־רה ביום 14.7.1948. היה קבור בטבריה. ב־1.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. הניח אשה.

לחמן אפרים־שרגא

בן יצחק ויאכט־בינה. נולד ביום י"ד בסיון תרע"ח בעיירה פיינרן שבפולין. בבית הוריו חונך לאהבת ציון וכבר בילדותו שאף לעלות לארץ־ישראל. בהיותו בן 12 נתיתם מאמו. נאלץ להפסיק את לימודיו ולעזור לאביו בפרנסת המשפחה. בבית עשה בכל מלאכת־כפים בזריזות ובכשרון רב. במלאות לו 13 שנה עלתה המשפחה לארץ, וכאן עבד בעבודות בנין. היה חביב מאד ואהוב על כל חבריו לעבודה. את העבודה אהב מאד והיה מסור אליה בכל נפשו. ביומנו כתב: „ההרגשה שאני פועל, כמו כל פועל בעולם, הרחיבה את לבי ומילאה אותו חדוה רבה..." אהב לקבוע את מחשבותיו בכתב והרבה לכתוב ולהביע את אשר עם לבו. תמיד שאף ללמוד ולקנות דעת. את ביתו בשכונה הקטנה תל־חיים שבתל־אביב וגם את רהיטי ביתו עשה במו ידיו, בשעות שלאחרי עבודת־יומו. היה פעיל מאד בשכונה ונשא בעול תפקידים ציבוריים וכן גם בתפקידי בטחון. שימש כמוכתר השכונה וכנוטר המקום והיה אחראי לשמירה המקומית מטעם ה„הגנה". את תפקידיו ב„הגנה" מילא בדבקות ובמסירות־נפש.

בתחילת מלחמת־השחרור, בימי ההתקפות על השכונות בגבולות תל־אביב, כשרוב תושבי השכונות נטשו את מקומות־מגוריהם, נשאר הוא דבוק לתפקידיו בהגנת המקום ולמרות הפצרות בני משפחתו לא עזב את המקום, יצא כל לילה לשמירה בעמדות ונשאר על משמרתו עד הרגע האחרון. בשעת ההקפת הערבים על שכונת יד־אליהו אץ לעמדה הקיצונית לעזרת המגינים ובהימצאו על משמרתו בעמדה ונשקו בידו — חדר כדור האויב לתוך העמדה וניתק פתיל חייו ב־5.1.1948. הובא לקבורה בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה ושני ילדים קטנים.

לחנה יוסף

נולד בשנת 1924. נפל בקרב בג'נין ב־3.6.1948. גויתו הועברה למנוחות להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

לחר יעקב

בן מרדכי ויונה. נולד בינואר 1899 בוארשה, בירת פולין (אז — רוסיה). למד בבית־ספר עממי. התמחה בנגרות. שירת בצבא בימי מלחמת רוסיה — פולין בשנת 1919. עלה ארצה בשנת 1924. כעבור שנה חזר לגולה להביא את כל המשפחה לארץ, את הוריו ואחיו, והתעכב שם עד שנת 1933. עלייתו השניה היתה „בלתי־לגלית" ועבר את ארצות דרום־מזרח אירופה ודרך תורכיה וסוריה הגיע לארץ. עבד כל השנים בנגרות. ישב עם בני ביתו בחולון, ומשנת 1947, עד להתגייסותו, ישב בהי־מאסה שעל־יד יזור, ולמרות התנאים הקשים סירב לעזוב את המקום.

למלחמת־השחרור התגבד כאחד הותיקים — בן 49 — במאי 1948 ועמד על כך שיצורף ליחידה קרבית. כחייל בחט־בת „גבעתי" השתתף בהתקפת־נגד לשם כיבוש ניצנים, שבוע אחרי שנפלה בידי האויב, וגם בקרב על עבדיס ששמרה על נגבה, והשתתף במבצע „יואב" ובכיבוש משלטי חוליקאת. נפל בהסתערותו על משלט אחד ב„דרך בירמה", בין עיראק אלמנשיה ועיראק א־סויידאן, ליד משטרת נגבה, ב־3.11.1948. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג. הניח אחריו אשה ושני ילדים.

ליאון יוסף („ג'יג'ל")

בן שלמה ומטילדה. נולד ב־8.3.1926 בבוקרשט, בירת רומניה. סיים בית־ספר עממי ו־4 מחלקות בגימנסיה. בשנת 1941 פרצה מבית־הספר בגלל היותו יהודי. היה חבר ברית הנוער היהודי הלאומי בית"ר והיה בין הרשומים לעליה באניה „טטרומה", אך הוריו התנגדו לכך, וכך ניצל ממות. ב־4.2.1946 יצא עם כמה מחבריו בביתי"ר בכיוון ליבא ושם המשיך בפעולות הארגון. מילא תפקידים מסוכנים בפעולות בית"ר נגד קונסוליות בריטיות באירופה ובקשר לכך הוכרז על פרס שיוענק לכל מי שיגלה את מקום הימצאו.

בעיצומם של הקרבות בארץ, בשנת 1948, התגבד לקורס של ה„הגנה" ועם סיומו עלה יחד עם חבריו לאנית־המעפילים „טטי", אשר הגיעה לחוף

תל־אביב ב־10.5.1948. גויס לצה"ל ואחרי אימונים של ימים אחדים, ב־24.5.1948, יצא עם יחידתו לקרב לטרון ושם נפל, ב־28.2.1950 הועברה גויתו למנוחת־עולמים בקבר־אחים בנחלת־יצחק.

ליאון יוסף

בן שמעון וחנה. נולד בשנת 1922 בפלובדיב שבבולגריה. אחר־כך גמר בית־ספר עממי למד סנדלרות ועבד בה. ב־1941 העפיל ארצה עם כל בית־אביו באניה „סאלוואדור" („הגואל"), שנטרפה בים־השיש ובה טבעו אמו ואחותו ושני אחיו ורק אביו והוא ניצלו, ואחרי תלאות והרפתקאות נוספות הגיעו ארצה. התחיל לעבוד בקיבוצים שונים, אך לא מצא שם את מקומו ומנוחה לנפשו. התגייס לגוטרות ושירת בה חמש שנים רצופות. מילא כל תפקיד במסירות ובנאמנות ומעולם לא התאונן על דבר ואף עליו לא נשמעה כל תלונה. כשהוצע לו לגסוע לקורס מ"כ סירב, משום שאינו אוהב לתת פקודות אלא לציית לפקודות. בגלל הצורך לעזור לאביו שמשפחתו גדולה מחדש, השתחרר מהשירות ועבר לעבודה בתל־אביב. עבד לסירוגין ולא הצליח להסתדר בעבודה קבועה שיש בה כדי לעזור לבית־אביו. הזר לשירות בחטיבת הנוטרים בכפר־ילדים ובמחנות העבריות בחורף תש"ח הגן בהיתר חוקי על ישובים עבריים בסביבות התבור, והיה לעזר לכוחות ההגנה.

נפל ב־16.3.1948 בהגינו על בית־קשת ונקבר באשדות־יעקב. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־27.7.1950.

ליאון שלום

בן ז'ק וביה. נולד בשנת 1928. בעמדו על המשמר בעמדה מול המרצחים הערבים הקיפוהו שומרים בריטיים ונחטף יחד עם שלושת חבריו בתכסיס ערמה. הבריטים החרימו את נשק־ההגנה שבידם ואותם מסרו לערבים המרצחים אשר עינו אותם, התעללו בהם ורצחום ביום 12.2.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות על הר־הזיתים ב־16.2.1948.

יש אומרים, כי בשעה שהערבים הובילום לגרדום, ניסה שלום להתגונן וכתוצאה מהתנגדותו להם נורה ונרצח.

ליבוביץ אמנון

בן שלמה ויוכבד (לבית אושרוב). נולד ביום י' בכסלו תרצ"א (30.11.1930) בראשון־לציון. גמר בהצטיינות את בית־הספר העממי, קיבל סטיפנדיה וגמר את המחלקה למסגרות מכנית בבית־הספר על שם מכס פיין. היה פעיל בגדנ"ע וב„הנוער העובד" כמדריך קבוצה. עורך עתון חי בלילות שבת, מדקלם דברי ספרות (הרבה לקרוא בשעות הפנאי), מנגן בכלים שונים מתוך חוש מוסיקלי טבעי, בלי לימוד שיטתי, וקירות המועדון היו מלאים ציוריו. אחרי גמר בית־הספר המקצועי הצטיין בעבודתו בבית־חרושת ואחר־כך הצטרף להכשרה מגויסת של הנוער „ארן" שחנתה בכנרת, ויצורף עם כל הגרעין לאחד הגדודים של הפלמ"ח ושירת בו כאלחוטאי.

בשיחה במועדון התנועה על השאלה, אם יש חיים שכדאי למות למענם, השיב בחיוב מוחלט, כי אכן ישנם חיים כאלה, שאילמלא כן אין טעם לכל מאבק, ואת השקפתו זאת אישר בהשתתפותו במלחמת־השחרור — מהגנת כפר־סולד לשחרור צפת, מפיצוץ גשר הליטני עד לכיבוש מלכיה ונבי־יושע. המשיך להילחם בדרך ירושלים ובכיבוש רמלה ולוד. נפל למשכב מקדחת־המערות, שחזרה אליו תשע פעמים, וכשהבריא במקצת ביקש לשלחו אל גדודו שהועבר לנגב. השתתף בקרבות לפריצת הדרך ובכיבוש הכפר בית־חנון ליד עזה נפל ביום י"ז בתשרי תש"ט (20.10.1948) והובא לקבורה בבית־הקברות בדורות. משם הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראשון־לציון ב־3.1.1952. לזכרו הוקדשו דפים בספר „ארזים שגודעו..."

ליבוביץ אורל („מונדוס")

בן שלמה ורחל. נולד ב־16.12.1908 בעיר בראילה אשר ברומניה. גמר גימנסיה וחי חיים מסודרים, אלא שהקדים להכיר כי אין עתיד לחיי יהודי בגלות ושאף לעלייה. בעיצומה של מלחמת־העולם השניה, בשנת 1941, הספיק להגשים את שאיפתו ובדרך הי־בשה, דרך תורכיה, הגיע לארץ והתישב בתל־אביב. עבד במשרד לנסיעות. ניח היה לבריות ומיטיב לזולת, נהג להעדיף את ענין הכלל על עניניו הפרטיים.

בשעתו שירת בצבא הרומני כקצין. בארץ היה חבר ה„הגנה" ומיד עם פרוץ מלחמת־השחרור התנדב לשירות (לא היה חייב גיוס). צורף לאחד הגדודים בגליל העליון ונפל ליד צפת ביום 6.3.1949. נקבר בראש־פינה ב־17.3.1949. השאיר אחריו אשה ושני ילדים.

ליבוביץ אריה

בן יצחק ומלכה. נולד ביום 28 בפברואר 1921 באוגלה, צ'כוסלובקיה. עלה ארצה ב־1936. בן 16 נכנס ל„הגנה" והשתתף בשמירה על פרדסי בארי־עקב. אחר־כך התגייס לנוטרות ושירת בגליל, במשמר־הגע ובפלוגות־השא, חש ראשון לכל מקום־סכנה ומתוך מסירות־נפש הגיש עזרה לישובים קרובים ורחוקים. אומץ־לבו נודע לשם גם בכפרים הערביים בגליל. עסק בחקלאות ובגילה בקיאות בכל ענף בה, ועל אף תפקידיו הקשים בשמירה ובעבודה החקלאית מצא גם זמן לעיין בספר. כשיצא מן הגליל עבר לגור בקריית־נחום במפרץ זבולון, נשא אשה ונולדה לו בת. עסק בחקלאות ונתמנה מפקד אזורי בעניני בטחון. נתחבב על אנשי הקריה והדריך אותם בשימוש בנשק ונתגלו בו כשרונות צבאיים נדירים. במלחמת־העולם השניה עזב את חייו האזרחיים והתגייס לצבא הבריטי.

עם קום המדינה התגייס לצבא ההגנה ונמנה על הטיבה אחת בסביבות לטרון. לפני ההפוגה הראשונה יצא בראש כיתת חיילים למשלט מסוכן. בראותם את כוח האויב המכריע ביקשו אנשיו לסגת, אך אריה התנגד, לא הסכים להפקיר את המשלט בידי האויב, ונלחם עד שאפסה התחמושת. אז פקד על אנשיו להימלט. הם הזעיקו עזרה, אך היא הגיעה במאוחר. התגוררת הספיקה לגרום אבידות קשות לאויב ולהחזיק במשלט, אבל את אריה לא ניתן להציל. לפני מותו עוד הספיק לחבל במכונת־היריה שלו, לבל תפול בידי האויבים, וכך מת מות־גיבורים בסמוך ללטרון ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948). נקבר בבית־הקברות החטיבתי בנען. ב־18.5.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ליבוביץ דוב

בן סנדר ורוזה. נולד בשנת 1924 ונפל בקרב על מלכיה ביום כ"ז באייר תש"ח (5 ביוני 1948).

פרטים על מוצאו ומהלך חייו — חסרים. אך בלב חבריו שמורה דמותו: עלם בריא, רחב־כתפים, עדין־נפש, מלא מרץ, נכון לכל פעולה.

ליבוביץ דויד

בן רפאל וחנה. נולד בחודש מארס 1911 בעיר בעזערעני שבליטא. למד בבית־ספר עממי של „תרבות" ואחר־כך למד מאביו את מקצועו (תפרות) ועבד בו. מגיל 13 היה חבר ב„מכבי" ועסק בהתעמלות, כדורגל ושחמט. את אימונו הצבאי קיבל בצבא הליטאי. מגיל 20 היה חבר פעיל ב„החלוץ". עלה לארץ בשנת 1934 והצטרף לקיבוץ גבעת־ברנר. משלא יכול להסתגל לחיי הקיבוץ עזבו והיה פועל שכיר ברחובות ועבד בבנין, בכבישים ועוד, ושם הצטרף ל„הגנה". במאורעות תרצ"ו—תרצ"ט היה פעיל בשמירה ובאימונים, זמן־מה במדי נוטר, והצטיין בקרב עם כנופיה בפרדסים שליד קריית־ביאליק. בשנות 1941—1945 שוב שירת בנוטרות בויהלמלה, גן־יבנה ושדה־התעופה תל־נוף. בינתים נשא אשה ונולד לו בנו־בכורו. אחרי מלחמת־העולם חזר לעבודת בנין ולמד טפסנות.

במלחמת־הקוממיות התיצב לשירות קרבי בהגנת המולדת. נפל בתאונת־דרכים בין רחובות לתל־אביב ביום י"ג בסיון תש"ח (20.6.1948) והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות. חדשים מספר אחרי מותו נולד בנו השני שנקרא על שמו, דויד.

ליבוביץ דויד („דודי")

בן משה וחיה־בריינה. נולד ב־18.6.1926 בעיירה טולפיצה שבמזרח טרנסילבניה, רומניה, למשפחת עמלים ושומרי דת ומסורת. לאחר שסיים בגיל 14 את בית־הספר העממי, ומצבם החמרי של הוריו לא הרשה לו להמשיך את לימודיו, החל ללמוד חייטות כשיליה. כשגמר את שלוש שנות־הלימוד ועמד להתחיל לעבוד בשכר, נכלא עם כל היהודים בגיטו על־ידי ההונגרים שהושלטו ב־1940 על האזור ההוא ונלקח למחנה־ריכוז לעבודת־כפיה. אחרי כניסת הרוסים ושחרור רומניה חזר הביתה, אך את הוריו לא מצא עוד בחיים. הצטרף לתנועת „דרור הבונים", יצא להכשרה והיה ממארגני הגרעין ופעיליו. ב־1946 עפיל ארצה באניה „הגנה". בגבעת־חיים הצטרף לגרעין יוצאי הונגריה ועבד במכונאות בבית־החרושת של הקיבוץ.

כחבר ה„הגנה" התגנד בין הראשונים לשירות המולדת כמקלען בפלוגה של אחד מגדודי חטיבת „אלכסנדרוני". השתתף בכיבוש קאקון, איגוים, עין־ע'זאל, קולה ועוד. בסוף חורף תש"ח, באחת ההופשות הקצרות, נכנס לחופה עם בחירת לבו. עבר עם חטיבתו לנגב ונפל בהסתערות על עיראק אלמנשיה ביום 28.12.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגבעת־חיים ביום כ"ח בכסלו תש"ט (30.12.1948).

ליבוביץ דניאל („דני")

בן יצחק ורבקה. נכד למשפחת ותיקי המתיישבים בזכרון־יעקב. נולד בא' בשבט תרפ"ט בגבעת־עדה. שם גמר את בית־הספר העממי ומשחרותו עזר להוריו בעבודות המשק. בעידו ילד בן 11 שימש בשעת האימונים מקשר־רוכב של ה„הגנה" בסביבות גבעת־עדה. בן 14 וחצי התגייס לפלמ"ח. הוא הציג את עצמו כמבוגר בשנתים מחשש שמא לא יקבלוהו. שירת כשנתים בגבעת־ברנר ובמקומות אחרים, ואחר־כך חזר הביתה. עבר עם הוריו לבנימינה ועבד אתם במשק, בתקופת המאבק הצטרף לאצ"ל והגיע לדרגות פיקוד (בכינוי המחתרת „אריאל").

בחורף תש"ח השתתף בפעולות המשותפות עם ה„הגנה" נגד הערבים אשר בסביבה. השתתף בפעולות הפריצה למחנות הבריטים ולמחסני הנשק בנמל יפו, בחדרה ובפרדס־חנה, בהן נתפס שלל רב בנשק, בציוד צבאי ורפואי. היה אחד מהשלושה שנפלו בהתקפת אצ"ל על רכבת־התחמושת הבריטית ליד פרדס־חנה, שממנה הוציאו מלאי גדול של נשק ותחמושת להגנת הישוב, אחרי התגברות על משמר־הליווי הצבאי, ביום ח' בניסן תש"ח, ולמחרת נקבר בכבוד צבאי בזכרון־יעקב.

ליבוביץ דניאל

בן יחזקאל וברטה. נולד ביום כ"ח בכסלו תרפ"ט (11.12.1928) בצ'כוסלובקיה. עלה ארצה ב־1947. נפל בקרב בנגב ב־23.12.1948. הובא לקבורה בגבולות ב־14.1.1949. גויתו הועברה לחמדיה.

ליבוביץ יצחק

בן ירחמיאל וגולדה. נולד בכ"ד בשבט תרע"ב בלטביה. בהגיעו למצוות סיים את לימודיו בבית־הספר העממי והחל לעבוד בתפרות כדי לעזור למשפחה. בין כתלי בית־המלאכה חלם על מרחבי שדות ועל ארץ־ישראל. בגיל צעיר הצטרף ל„החלוץ", עשה כשנתיים בהכשרה וב־14 בינואר 1933 עלה לארץ והצטרף לקיבוץ גשר, הוא אשדות־יעקב כיום. אם כי היה בן כרך — נקשרה נפשו מיד לחקלאות. הצליח ואף הצטיין בעבודות המשק. מראשית מאורעות 1936 היה פעיל ב„הגנה". היה מראשוני הפו"ש ואף היה זמן־מה אחראי לעניני ה„הגנה" בגשר. בימי מלחמת־העולם, כשהאנגלים פלשו לסוריה, עשה מטעם ה„הגנה" במטולה בכל הימים המתוחים בגליל העליון. מראשוני המתגייסים לגדודים העבריים. שירת בבנגזי ובקירינאיקה, ועם הבריגדה — במערכותיה ונדודיה באיטליה. בשובו מן הצבא התמסר לענף הבננות במשק, אך לא ארכו הימים השקטים בעבודה ובחוג המשפחה. יצחק, שרכש לו נסיון צבאי בבריגדה, נקרא להדריך ולאמן את אנשי המקום, השתתף בהגנת גשר ובקרב על נצר־א־דין. בבית־הספר על שם כדורי הדריך כיתה בתרגילי־קרב ואף באימונים מלקחיים שנעשו בהדרכתו.

ב־15 במאי 1948 יצא לצמח כסגן מפקד מחלקה. למחרת היום נתגלו ריכוזי־אויב גדולים. ב־18 במאי 1948 נפתח הקרב על בקעת הירדן וכוח עדיף של האויב הרעיש את המגינים באש תותחים והחל

מתקדם בטנקים. בצאת יצחק מבנין המשטרה נפצע קשה בגבו. כשהחובש חבש פצעיו ביקש ממנו יצחק לעזבו לנפשו ולהציל את חייו. מת מפצעיו. ב־21.5.1948 נקבר בדגניה א', זכרו הועלה בחוברת „חללינו" של קיבוץ אשדות־יעקב, תש"ט. הניח אחריו אשה ושתי בנות.

ליבוביץ יוסף

(„פוקו", „יוסקה פקומוקי")

בן משה ותרצה. נולד ביום 4.7.1926 בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך עבד כמסגר־מלחים. היה שומר בבנק מטעם ה„הגנה" כחבר ותיק ואחראי. יחסו לחיים היה אופטימי וביטל מראש קשיים והתלבטויות. היה שוחר צדק, חבר טוב לחבריו, עליז, מלא חיים, ולבו פתוח לצרת חבר. בהיותו חסון וחזק ידע לעמוד לצד החלש ולהפריד בין נצים. הרבה בספורט ואת זמנו החפשי היה מבלה על חוף הים במשחקי התעמלות ושחיה ועזר למציל בהצלת טובעים. בפשטותו היתה מזוגה הנכונות להקריב הכל למען הארץ ובטחונה. היה חבר פעיל ונלהב באיגוד למען תוצרת הארץ.

כשפרצה מלחמת־השחרור התנדב מיד וללא פקפוק וצורף לאחת הפלוגות של הפלמ"ח התל־אביבי עם אנשי הקבוצה „שיפור הים". שירת בפלוגת חבלנים. נפל בשעת שחרור חיפה, בלכתו לנקום נקמת חברו, ביום 18.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

ליבוביץ יצחק

בן אריה־לייב וחיה. נולד בשנת 1926 ועלה לארץ בשנת 1946 באניית־המעפילים „הגנה". בין שני האריכים אלה נתונה פרשת חיי־גלות של צעיר גלבב, שגמר בית־ספר עממי ולמד מלאכת הנגרות, עמד בימי שואה על גורל בני עמו ושאף לציון. בארץ עבד כפועל חקלאי ברמת־השרון. בינואר 1948 התגייס לצה"ל. התאמן ליד נתניה וצורף לאחד מגדודי „אלכסנדרוני". היה טוראי בפלוגה שהשתתפה בקרבות רבים בחזית ה„משולש".

נפל בקרב לטרון ב־26.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17 בנובמבר 1949).

ליבוביץ משה

בן דוד. נפל בהפצצת העיר באר־שבע ב־22.10.1948. הובא לקבורה למחרת היום בצאלים. ב־2.5.1950 הועברה גויתו לנחלת־יצחק.

ליבוביץ שמחה

בן משה ושרה. נולד ב־7.12.1923 בפולין, או ברוסיה, והיה בין אלה שנעקרו ממקומם בגלל המלחמה והגזירות. מצא את הדרך אל הפרטיזנים. נתנסה בתלאות מרובות. כתום המלחמה הלך ב„נתיב־הבריחה" ומאיטליה העפיל לארץ (לפי המשוער בשנת 1947) ועבד כפועל בבית־חרושת לסוכריות, ובבוא המועד התגייס מיד. היה בבית־גדון ובחולדה, השתתף בפשיטה על מג'דל ובמערכת אשדוד.

שירת במחלקה מצורפת מפרטיזנים־לשעבר, ובאומץ־לבו היה פועל לפרקים על דעת עצמו, והמפקד לא ידע אם לנזוף בו על אשר לא חיכה לפקודה, או לשבח אותו בשל עוז־רוחו. מת מות־גיבורים בתל אל־ספי ב־12.7.1948. נקבר בפתח־תקוה.

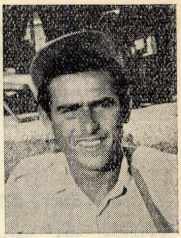
ליבין חיים

בן שמואל וזהבה. נולד ביום כ"ג במנחם־אב תרפ"ג (5.8.1923) במחנים שבגליל העליון. הוריו, שהיו מבני העליה השניה, עברו כעבור שלוש שנים לכפר־יחזקאל, שם גדל החים וחונך לחיי עבודה והגנה. לאחר שגמר את בית־הספר שבכפר נכנס לעבודה במשק. הוא גם התמסר לספורט הכדורגל ולתרבות הגוף ויסד את סניף „הפועל" במקום. במלחמת־העולם השניה, בינואר 1941, היה מן הראשונים בבני הכפר שהתנדבו לשירות בחיל־הנהגים של הצבא הבריטי. תחילה שירת בחזיתות המדבר המערבי וצפון־אפריקה ואחר־כך בא־טליה, שם היה פעיל כתום המלחמה בארגון עליה ב' ובהגשת עזרה לפליטים במחנות. במאי 1946 שוחרר מן הצבא הבריטי, בו שירת חמש שנים, וחזר לעבודה במשק הוריו בכפר־יחזקאל. היה בין החברים שחשו לעזרת עין־חרוד ותל־יוסף ב„שבת השחורה" (29 ביוני 1946), בה ערכו הבריטים היפושים במשקי העמק. גם הוא נאסר ונשלח למחנה רפיח. בשובו מרפיח התמסר לעבודה במשק ולספורט הכדורגל החביב עליו. נשא לאשה עולה מרומניה שהתחנכה בכפר, אף זכה לשמחת אב עם הולדת בתו. אך ימי אשרו לא ארכו.

עם פרוץ המאורעות, אחרי החלטת או"ם בדבר הקמת המדינה היהודית, נקרא לפעולה לביעור הכנופיות הערביות שפשטו בהרי הגלבוע. ביום ח' באדר ב' תש"ח (19.3.1948) יצא עם מחלקה בת 35 איש ונפל עם כמה מחבריו מבני העמק בנסותו להציל חבר פצוע. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־יחזקאל.

ליבל ברוך

בן אפרים ושרה. נולד בשנת 1925 בצ'רנוביץ שברומניה. גמר בית־ספר תיכון והצטיין במיוחד במתימתיקה. אהב את הספר ובכל שעה פנויה התעמק בקריאה. בימי מצוקה, אחרי מלחמת־העולם השניה, התעניין מאד באחיו עניי עירו ועזר להם בהתרמת מכיריו וידידיו ובחלוקת התרומות בין הנצרכים. גם בה והו תלמיד עזר לחבריו שהתקשו בבחינות במתימתיקה.

בעיצומם של הקרבות בארץ, בשנת 1948, עלה והתגייס לצבא ההגנה לישראל. השתתף בקרבות בגזרת פלוג'ה—עיראק אלמנשיה ובאחד הקרבות ב־28.12.1948 נפל חלל. הובא לקבורה ביחד עם חבריו לקרב בקבר־אחים בנחלת־יצחק.

ליבסטר דויד־יהודה („דודיש")

בן אלימלך ויעל. נולד בי"ד בטבת תרפ"ה בוארשה, בירת פולין. כשהיה בן חצי שנה עלתה המשפחה לארץ והתישבה בהרצליה. לאחר סיימו את לימודיו בבית־הספר העממי המקומי, עבר ללמוד בבית־הספר התיכוני למסחר בתל־אביב. היה תלמיד המכון הבריטי להנדסה וטכנולוגיה והמכון למדעי המסחר. בתום ל'מודיו עשה שנת שירות במשטרת הישיבים העברים, בכפר־יונה. אחרי־כן החל לעבוד במקצוע היהלומים בנתניה, ואחר־כך כפקיד ב„הלואה וחסכון" בהרצליה. היה חבר־„הגנה" פעיל ואימן גם אחרים. הגיע לשיאים בזריקת רימון. השתייך לפל"ם של הרצליה והשתתף השתתפות פעילה בשמירה עוד לפני פרוץ המלחמה. היה גם ספורטאי מוכשר, בעיקר בכדורגל. היה חבר ב„מכבי" ופעמים אחדות שיחק בנבחרת הארצית.

עם ראשית ההמומות השתתף בשמירה במקום, ורק ב־20.4.1948 גויס גיוס מלא לחטיבת „אלכסנדרוני". תחילה שירת בצבא כשלם גדודי, אך עבר לתפקידים צבאיים. השתתף במבצע „דני", בכיבוש מג'דל, ראש־העין ובקרב על קולה. בהגנה על אחד ממשלטי קולה נפל ב־16.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה ב־19.7.1948.

ליברמן אבידוב

בן יוסף ומינה. נולד ב־4.8.1928 בחיפה. מתחילת 1933 עבר בית־הוריו לקרית־חיים. שם ביקר בגני־ילדים, סיים את בית־הספר העממי, המשיך את לימודיו בבית־הספר המקצועי שעל־יד הטכניון בחיפה (מסגרות). כחניך תנועת „גורדוניה" היה ממיסדי הקומונה בקן בקרית־חיים. בן 14 נכנס לגדנ"ע וסיים קורס מ"כ בכפר־ילדים. התבלט כנער שופע חיים ועליצות. ב־1946 התגייס לפלמ"ח, כחבר ההכשרה המגויסת ברמת־דויד. המשיך לאמן ולהדריך בפלמ"ח. בינואר 1948 עבר עם הכשרתו לרביבים שבנגב לאחד הגדודים, השתתף בליווי שיירות ובקרבות בית־אשל—תלוצה. סיים קורס חובשים מחלקתיים, ואחר־כך — קורס חובשים פלוגתיים. בזמן השתלמותו בבית־החולים רוטשילד השתתף בכיבוש חיפה. אחרי הכיבוש התנדב לפלוגת קומנדו. הועבר לגדוד הפשיטה כחובש פלוגתי.

נפל בכ"ה באייר תש"ח (3.6.1948) בקרב על אשדוד, ברוצו לקראת חבר פצוע. עם הנסיגה הניחו את גויתו במערה שליד תחנת־הרכבת ונמצאה אחרי שנה וחצי באותו המקום, ליד גופות חבריו שנפלו באותו הקרב. הגיפות הועברו ביום 7.11.1949 למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־"הקברות הצבאי אשר בנחלת־יצחק.

ליברגל ארנסט

בן זליג (זיגמונד) ודורה. נולד ב־3.2.1914 בעיר קלגנפורט שבאוסטריה. בעיר זו, בעלת קה'לה יהודית קטנה, גדל, סיים את בית־הספר היסודי והתחיל לעבוד בפקידות עד השתלט הנאצים על אוסטריה. עלה לארץ בשנת 1938 והתחיל את חייו מחדש כפועל בפרדס. אחר־כך היה עוזר בחנות, עבד כמלצר ולבסוף נעשה שותף בבית־קפה בחיפה.

חבר ותיק ב„הגנה". התגייס בבוא המועד לצה"ל ונשלח לחזית לטרון. בהיותו בשמירה נורה על־ידי צלף ערבי ונהרג בו במקום ב־7.6.1948. שעות מספר לפני התחלת ההפוגה. היה קבור בגנעך. ב־18.5.1950 הועבר למנוחת־עולמים בחיפה.

ליברמן אברהם־יצחק

בן בנימין וחוה. נולד בהומל אשר ברוסיה ולמד בילדותו ב„חדר". צעיר ליבים עלה עם הוריו לארץ ומצא מיד את מקומו בשורות ה„הגנה". בשעת צרה לישוב היה נחלץ לכל מקום אליו נקרא. בפרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס לחיל־התעופה הבריטי ושירת בו שש שנים וחצי. למד מכונאות ועלה לדרגת קורפורל. בהיותו בצבא כתב יומן ושירים, בהם תוארו חיי החייל, הצעדים למולדת ולמשפחתו בארץ נכר. עם שחרורו מהצבא החל לעבוד כנהג במשרד להובלת משאות בפתח־תקוה. הצטיין במסירות ובאחריות לעבודה ולא היסס לצאת למקומות סכנה, אם כי היה בעל לאשה ואב לשלוש בנות. לעתים קרובות הגיע עם מכוניתו למקומות מבודדים ומסוכנים.

בשיירה האחרונה שיצאה ב־14.12.1947 לבן־שמן הנצורה ועברה ליד בית־נבאלה, נפל מכדורי חיילי הלגיון הערבי שתפסו עמדות ליד הכביש וירו ממרחק 15 מטר על המכוניות הפתוחות, שהיו ללא מחסה ומגן. הובא לקבורה בפתח־תקוה ב־16.12.1947.

ליברמן אליהו

בן מאיר ומרדכי. נולד ב־7 במארס 1929 בביאליסטוק שבפולין. בהיותו בן 4 עלה עם הוריו לארץ ב־1933. למד בבית־הספר בקרית־מוצקין והיה פעיל בשבט הצופים המקומי, כמדריך מסור לתפקידיו, צנוע וחרוץ. משסיים את בית־הספר בקריה יצא לחיי עבודה ולמד מכונאות במשך כשלוש שנים והצי. השכיל לעזור להוריו ולהשתלם במקצוע. היה בין המתיצבים הראשונים עם פרסום צו הגיוס.

השתתף בפעולות הצבאיות בגליל מהתחלת המלחמה. בעת שירותו נפצע בתאונת־דרכים, אך עוד לפני החלימו מפצעיו חזר לבסיסו ולמחרת כבר יצא לליווי שיירה. אם כי רגלו היתה פצועה והוא שוחרר מהשתתפותו בליווי השיירה, לא רצה לותר על מקומו בה ובטבע לשתפו בפעולה. בשיירה זו, שיצאה ליחיעם הנצורה ב־27 במארס 1948, נפל גם אליהו בין שאר חללי השיירה. נקבר בנהריה ב־29.3.1948.

לידז'י רפאל

בן נסים ועליזה. נולד ב־1.6.1927 בעיר פלובדיב שבבולגריה. משם עברו הוריו לתורכיה. למד בבית־ספר עממי. הגיע לארץ דרך סוריה בשנת 1943 עם „עליית־הנוער". שהה שנתיים בחברת־נוער בבן־שמן ומשם עבר לחיפה לעבוד כפקיד בסוכנות אניות. הוריו שנשארו בתורכיה ביקשוהו שיחזור אליהם, ולו גם לזמן־מה, והוא אמנם התכונן לביקור קצר בבית־אביו, אך אמר לדחותו עד לאחר הנצחון.

במכתביו אל הוריו נימק את הדבר בזה הלשון: „אילו יצאתי עתה, הייתי מרגיש את עצמי אשם מאד כלפי מולדתי, שדוקא בזמן הזה היא מחכה לצעירים וצעירות לעזור בבנינה, ליפות אותה ולשמור עליה מהתהפכות של השכנים..." מכתבו זה היה מכתבו האחרון אליהם. הוא ההגייס, הועבר לחזית ירושלים ונפל בדרך לירושלים ב־11.5.1948, למחרת היום נקבר בקרית־ענבים.

לידנר משה

בן אברהם ורחל. נולד בשנת 1909 בגליציה, פולין. אחרי סיימו את לימודיו בבית־ספר עממי עבר ללמוד בבית־ספר למלאכה. בשנת 1933 עלה ארצה. כעבור 3 שנים נשא אשה. תחילה עבד בחקלאות ובפקידות, אך לאחר תקופת־מה החל לעסוק במסחר. התישב בפתח־תקוה. היה פעיל ב„הפועל המזרחי" במושבה. היה איש ה„הגנה", חי"ם פתח־תקוה.

בצאתו למשלט ראש־העין נפצע מרסיס פגז ב־15.7.1948 והועבר לבית־החולים ביילינסון, ושם מת ביום 21.7.1948. בן ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה. הניח אשה ו־3 ילדים. ילדו האחרון נולד ביום היפצעו.

ליובר‌סקי יעקב („ישה")

בן דויד ודבורה. נולד ביום 5.1.1913 באודיסה אשר ברוסיה. עם תום מלחמת־העולם הראשונה עבר עם הוריו לרומניה. הוריו אמידים היו ויעקב ידע ילדות מאושרת. כשהחל הרעיון הציוני מכה גלים בסביבה מצא מיד הדים בלבו. היה מראשוני החברים בתנועת „השומר הצעיר" בבוקרשט ומחשובי מדריכיה. התמסר בהתלהבות מיוחדת להדרכת השכבה הצעירה. ב־1934 עלה ארצה ולמד בטכניון העברי בחיפה כאדריכל. זמן־מה עשה בקיבוץ כחבר קבוצת „מלט", אז — בנס־ציונה, עתה — בשרידי, אולם לא התמיד בדרכו זו. רצונות מנוגדים התנצחו בקרבו ומלחמה פנימית זו עיצבה את קוי אפיו ודמותו. אהב בכל מאודו את האמנות, את השירה, התעמק בפילוסופיה, ועם כל זאת היה לעתים נראה כילד ברוב התרגשותו. אהב להתפלמס, אך חוש של הומור דק היה שזור בכל ויכוחיו. התמסר ל„הגנה" מיום בואו לארץ. עם מאורעות 1936 התגייס לנוטרות ושירת בחיפה, חניתה וטירת־צבי.

עם התחלת פעולות האיבה בארץ, עוד בדצמבר 1947, התיצב לשירות פעיל ב„הגנה". יום לפני שחרור חיפה נפצע בואדי־ניסנס וישכב כחודש ימים בבית־החולים „ברוכוב" על הר־הכרמל. כששב לאיתנו צורף לגדוד אחד כמפקד־מחלקה בפועל והשתתף בפעולות בעתלית, עכו וסג'רה. נפל בסג'רה ב־10 ביוני 1948, לאחר שנפצע בקרב על המשלט בין לוביה וסג'רה. סגנו נשאו והרחיקו ממקום הקרב, אולם יעקב ציוה עליו להניחו ולחזור אל האנשים. בשעת הנסיגה לא יכלו חבריו לשאתו עמם, ולמחרת, כשנכבש המשלט בחזרה, מצאוהו מת מאיבוד דם. נקבר בעפולה ב־13.6.1948 עם עוד כמה מאנשי שנפלו באותו קרב. ספריו בטכניקה נמסרו על־ידי חבריו לספריית הטכניון בחיפה ומהווים שם אוסף מיוחד.

לידר אברהם („האדם הצוחק")

בן שמואל ודבורה. נולד ב־3.2.1929 בפולין. עלה לארץ ב־1945 ב„עליית־הנוער" והיה בחברת ההכשרה בקיבוץ גבעת־השלושה. כעבור שנה הצטרף ל„הגנה" והיה פעיל בה בתחומים שונים ונמנה על פלוגת החי"ש. מכאן עבר להכשרה מגויסת בפלמ"ח. נשא נפשו להתישבות ולחיים שיתופיים, אף ידע לעמוד בכל נסיונות הקרב.

בפרוץ מלחמת־השחרור צורף יחד עם חברי הכשרתו לחטיבה „הראל". השתתף בפעולות־קרב שונות כרגם, בדרך ירושלים במבצע „מכבי", „נחשון" ולטרון והיה בין מלוחי השיירות בדרך תל־אביב־ירושלים. נפל בהסתערות ליד לטרון, בפריצת הדרך לירושלים ב־9.6.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

ליזר (ליזרוביץ) יעקב

בן ישראל וחיה־שרה. נולד בשנת 1928 בסוליצה אשר ברומניה. למד בבית־ספר עממי בעירו ועבד כנגר בתעשית רהיטים. בשנת 1945 עלה ארצה והצטרף לקיבוץ מסילות.

עם פרוץ מלחמת־השחרור תפס את מקומו בשורות הפלמ"ח ועם פלישת צבאות הערבים לגבולות הארץ השתתף בקרבות שונים. ב־15.5.1948, בקרב הגדול והקשה שהתחולל בכפר הערבי מלכיה אשר בגבול סוריה עם הפולשים הערבים המרובים, נפל חלל ומקום־קבורתו לא נודע.

ליזר שאול־חיים (סידני)

בן יצחק וסדישה. נולד ב־10.5.1929 בטורונטו אשר בקנדה. למד בבית־ספר תיכוני וגדל בתנאי אמידות. נתחבב על ידידיו בשל מידותיו הטובות. היה פעיל בתנועת ספורט שונים, עד לכל המהרהש בעולם ויהדי נאמן. בגלל גילו הצעיר לא יכול להשתתף במלחמת־העולם נגד הגרמנים ולדרישתו הוכנס לבית־ספר לפרחי טייסים כהכנה לשירות פעיל לכשיגיע זמנו.

כשפרצה מלחמת־השחרור אמר להוריו שזוהי מלחמה יהודית ועל כל צעיר יהודי למלא את חובתו. אחרי הפצרות מרובות השיג את הסכמת הוריו להתנדב למח"ל ולבוא ארצה. שירת בצה"ל. עודד את חבריו הקנדים והפיח בהם רוח אהבה ומסירות למלחמת ישראל ולנשיאת התלאות בלי תלונה. במכתביו תיאר את יפי נוף הארץ ומעלות תושביה ואת האושר שהוא מרגיש בכל עת שהוא רואה דגל ישראל מתנוסס ברמה. נפל בקרב במשלטי תמרה על־יד בירוה ב־7.9.1948. בן ביום נקבר בנהריה.

ליזר נפתלי

בן יוסף־מרדכי וקריינצה. נולד במארס 1909 בפולין. ישב בהונגריה, בעיר דוּנאיסקה סטרדה שבחבל סלובקיה, עד עלותו לארץ־ישראל בספינת־המעפילים „נוֹמיוֹ יוליה" בדצמבר 1939. היה שומר־דה. בעל השכלה תיכונית. חשמלאי לפי מקצועו. עבד כפועל בבית־התרושת לשוקולד „ליבר".

עם פרוץ מלחמת־השחרור מילא חובתו בשמירה והתיצב בלשכת הגיוס עוד לפני הגיע תורו ועל אף היותו אב לשני ילדים. נפל ביום כ' באלול תש"ח (24.9.1948) בהגיעו אל משלט ל"ד מודיעין. ב־26.9.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ליזר צבי

בן משה ומרים. נולד ב־28 בדצמבר 1927 בפאריס. בן יחיד היה להוריו הפועלים ובאווירה פועלית קיבל את חינוכו. למד בבית־ספר תיכוני ועבד אחר־כך כטכנאי רדיו. ביולי 1942 נלקחו הוריו על־ידי הנאצים למחנה־השמדה. צבי ניצל בנס, כי נעדר אותה שעה מן הבית. הוא מצא מקלט אצל יהודים שחיו בשמות אריים והמשיך בלימודיו גם בתנאים הקשים של הכיבוש הנאצי, דיכוי, עוני, רעב וקור.

אחרי המלחמה החל לחלום על חיים חדשים ורעיון העליה לארץ שבה את לבו. צבי וחבריו הפסיקו את לימודיהם, הכינו את עצמם לציאה והעפילו לארץ בשנת 1946 בספינה „תל־חי". עם בואו לארץ נשלח לחברת „עליית־הנוער" במשק עין־החורש ושם עסק שנתים בהכשרה. הוא נאבק עם קשיי ההתערות, והעביר הכל תחת שבט ביקרתו ומתוך תירות מחשבתית הגיע להכרת החלוציות, העבודה והחיים בקיבוץ. היה שקוע תמיד בספרי לימוד ומדע. שקט, סגור במקצת בתוכו, וחבר נאמן. עם גמר ההכשרה בחברת־הנוער הצטרף לקיבוץ נירים בנגב.

ב־15 במאי 1948, יום פלישת האויב המצרי לסביבות נירים, התוקף המקום קשה באש תותחים וטנקים. מגיני המקום הדפו בנשק קל את הסתערות האויב, אך כמה מחבריהם, וביניהם צבי, שילמו בדמם בעד הצחון הראשון של נירים, אשר בה נקבר בו ביום.

ליזרוביץ שמעון (אלברט)

(„סיומקה")

בן יצחק־אליעזר ולאה. נולד ב־1.12.1924 בפאריס, בירת צרפת. בן שלוש נתיתם מהוריו. עלה לארץ בשנת 1928 יחד עם דודתו. גדל בתל־אביב. למד בבית־הספר העממי „תחכמוני", ומשם עבר לגימנסיה „הרצליה". בשנת 1943 סיים את לימודיו בהצטיינות. נכנס בעול עבודת־יום מפרנסת ובערבים השתלם, בדרך קורספונדנציה, בהנדסה. בהיותו בן ארבע־עשרה הצטרף לבית"ר. כעבור שנה ומחצה החל בפעולות הדרכה ותינון. עם התבגרותו ירד למחתרת אצ"ל. באביב 1947 עמד לנסוע לארצות־הברית כדי להשתלם בלימודים. במיוחד התעניין בהנדסה אווירית, בה רכש לו כבר אז ידיעות נרחבות. ימים אחדים לפני קבלת העודותיו נאסר ונשלח ללטרון. גם בתנאי המאסר הוסיף ללמוד. לאחר שהשתחרר מלטרון קיבל הפקיד אחראי בהדרכה. „סמל א' ג'ד", כפי שנקרא במחתרת, היה אחראי ומסור בכל פעולותיו. „אינני שש אלי קרב", ה"ה אימר, אך בבוא הקרב היה שש לקראתו.

בשעת ההתקפה על יפו ביקש ממפקד היחידה שהשתתפה בהתקפה להצטרף ליחידתו. שעות מספר לאחר זה נפגע ונהרג בהסתער האויב על העמדות במנשיה. נפל ב־27.4.1948. בן ביום נקבר בנחלת־יצחק.

ליטבק גרשון

נולד ב־12.12.1914 בעיירה סליטש־זוטא, מחוז וולין שבפולין. עלה לארץ באניה „קולורדה" בשנת 1939. אחותו היחידה ניצלה מידי הנאצים וברחה לרוסיה. בארץ עבד במקצוע המסגרות ובשעות הפנאי שלאחר העבודה התמסר לקריאת ספרים ולפעולה באיגוד המקצועי. חבר ה„הגנה" מיום בואו לארץ.

עם הכרזת או"ם והתחלת ההתקפות הערביות על הישובים העבריים תפס את מקומו בין שורות מגיני הישוב ולחם בקרבות בעמק בית־שאן. ב־18.5.1948 השתתף בקרב על צמח ישם נפל. ביום י"ב באייר תש"ח (21.5.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א'.

ליטבק משה

בן יצחק ויכנה. נולד ב־1 בספטמבר 1911 בקוסטופול שבווהלין, אוקראינה. בן למשפחת סוחרי־עצים. מילדותו חבר תנועת „השומר הצעיר" ומהפעילים בה. היה מארגן מסיבות, הצגות, מקהלות וגם פעל כמדריך. לאחר שעשה את הכשרתו בפולסיה עלה לארץ בשנת 1933 ומאז היו חייו קשורים בחיי נגבה, שהיה מראשוני חבריה. עבד בנגרות ובמספוא, היה אחראי לקבוצת הנוטרים במקום ועסק ברכישת נשק. ניחן בחוש הומור והיה הדמות הפופולרית בקיבוץ.

בשנת 1936 השתתף באחד התפקידים המרכזיים בהצגה של להקת „השומר הצעיר", שעברה בכל רחבי הארץ. איש מסור למשק, בעל קשרים עם השכנים הערביים ומקובל עליהם. בכל עליה על הקרקע בסביבה הקרובה והרחוקה היה משה בין הראשונים לנטות שכם. עם הכרזת העצמאות היה חבר ועדת־הבטחון המקומית ומהפעילים בה.

בכ"ג בכסלו תש"ח (6 בדצמבר 1947) יצא עם קבוצת חברים לחפש אחר שני חברים שהותקפו בדרך ולא שבו למשק. בדרך חזרה נודעו אנשי הכפר בית־עפה, התקינו מארב לקבוצה ופרץ קרב. בתילופי הירויות נפגע משה בחזהו ונפל. נקבר בנגבה. השאיר אחריו אשה ושני ילדים. הבת שנולדה אחרי נפילתו נושאת את שמו. דמים לזכרון הוקדשו בספר „בטרוף הסערה", לזכר חללי נגבה.

ליטוֹק מיכאל

בן מרדכי. נולד ב־1912 בפולין. קיבל את חינוכו בגימנסיה „תרבות" ברובנה. בן יחיד היה למשפחה אמידה, אך עוד בשחרותו בחר בדרך החלוצית, בהצטרפו לתנועת „השומר הצעיר". את לימודיו הפסיק לפני בחינות־הבגרות והיה בין הראשונים לציאה להכשרה, לקיבוץ „בחזית" בראדום שבפולין, נדודים רבים עברו על מיכאל ביימי מלחמת־העולם השניה. בשנת 1939 הגיע לריכוז „השומר הצעיר" בוילנה מתוך תקוה לעלות משם לארץ, אך תקותו זו לא נתקיימה. שנות־סבל רבות עברו עליו גם ברחבי רוסיה, עד שדעכה אש־המלחמה והוא הגיע לוארשה וזכה להיות שם המדריך הראשון

של הקיבוץ שנוסד על חורבות הגיטו על שם לוחמיו. לאחר שעבר לגרמניה היה מאמרגי הסמיניון לנוער חלוצי ופיתח פעולה תרבותית מעמיקה בין שומעיו הצעירים. בקיץ 1947 עלה לארץ והצטרף לקיבוץ תל־עמל אשר בעמק בית־שאן. מיד נקשר לחקלאות ואהבה. לחברו־בעבודה אמר פעם : „רוצה אני להכיר את המטעים ולהיות חקלאי, להזין עיני מן הצמח ולגלות את נבכי האדמה, זו אם כל חי".

היה בין ראשוני המגוייסים של קיבוצו והצטרף למלחמת־השחרור עוד לפני מלאות שנה לישיבתו בארץ. שימש כחובש בגדודו והשתתף בכ־בוש כאפכף אלהוא ונצרה. נפל בקרב לרגלי הרי גלבוע בכ"ה בתמוז תש"ח (1.8.1948) וב־ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בתל־עמל. השאיר אשה וילד. קיבוצו תל־עמל הוציא חוברת לזכרו.

ליטוין זאב („ספי")

בן רבקה ואלחנן. נולד ב־1.12.1919 בתל־אביב. מילדותו חונך לחיי עבודה והגנה. גמר בית־ספר למסחר, התמחה בחקלאות ובעבודת בנין, כטפסן. בימי מאורעות תרצ"ו התגייס לנוטרות. מקום מגוריו היה בפרדס בודד הנתון להתקפות הערבים. זאב היה מצעירי הנוטר ם. נער עליץ ושמח המרבה לשיר. אחרי ימי המאורעות הועבר מהנוטרות למשטרה. הוא רצה להתגייס ל„חי"ל" עם יסודו, אך לאחר שיחות עם אביו שהסביר לו את חשיבות תפקידו של השוטר העברי באותם הימים שוכנע וחזר בו מרצונו. שירת במשטרה עד תום מלחמת־העולם והתחיל לעבוד בבנין. באותם הימים החליט לקבוע לעצמו את דרכו בחיים ולאחר לבטים רבים יצא להתישבות ונתקבל כחבר במושב השיתופי בני־דרור שבגוש תל־מונד. שם נטה את אהלו ונשא אשה ושם נולד בנו בכורו. במושב היה פעיל ב„הגנה" בהדרכה ובאימונים.

בתחילת מלחמת־השחרור השתתף בסיורים ובפעולות בסביבה. נפל ב־13.5.1948 בכיבוש כפר טירה. ב־16.5.1948 נקבר בתל־מונד.

ליטמן יהודה־אריה

בן אברהם ומרים (מרי). נולד ב־9.6.1923 בלונדון, בירת אנגליה. היה ציוני מעוריו, חבר נלהב של „הבונים" ושואף להגשמה חלוצית. מגיל צעיר התעניין בתעופה. בשנת 1940, עם סיום לימודיו בבית־ספר תיכוני, והוא בן 17, נכנס להכשרה לחוה חקלאית מטעם תנועתו, נעשה לחקלאי וגילה תכונות של מדריך ומארגן. היה ממיסדי קיבוץ־ההכשרה „שמריה" באנגליה והתקשר עם אותו הגרעין העתיד היה להתישב במנסורה אשר בגליל העליון. מקץ 3 שנות הכשרה קיים את נדרו השני : התגייס לחיל־האויר הבריטי, בו שירת שלוש שנים נוספות, מאביב 1943 עד אביב 1946, בדרגת סמל אוירי, כשהוא משמש על־פי רוב אלחוטאי, אשר כמה פעולות ראדאר מוצלחות מעל לגרמניה נזקפות לזכותו. עם שחרורו חזר לחוה, התכונן לעליה ולחלוציות של שלום. בחור רציני ומחמיר בתביעותיו מהתנועה ומעצמו. היה מחונן בהומור ויודע לשמח את החברים.

בפרוץ מלחמת־השחרור הלך לשרת את מולדתו במלחמה. בחודש מאי 1948 הצטרף לחיל־האויר הישראלי ושירת בו 5 חדשים. הצטיין בתפקידו עד יום נפילתו. כתוצאה מתאונה אווירית נפל האויר שלו, ב־25.10.1948, ליד קיבוץ יסודות שליד חולדה, ונתרסק, וכך מצא את מותו. נקבר בקבר־אחים ברחובות. לפי בקשת חבריו הועבר לבית־הקברות הצבאי בראש־פינה ב־26.6.1950. בפקודת־יום של המטכ"ל מ־23.9.1949 צורפה לשמו ולזכרו הדרגה : פקד־טייס.

ליטמן פינחס

בן הרב יעקב־זאב (אבטליון) וגיטל. נולד ביום כ"א במרחשון הרפ"ו בעיר קאליש, בפולין. עלה לארץ ב־1936. קנה לו השכלה תיכונית ושאף ללמוד מדעי החקלאות. גדל באוירה דתית והיה שוחר אמת מילדותו. בימי מלחמת־העולם, בהיותו בן 17, נענה לצו „למשק ולנשק" ויצא לשירות בקבוצת שדה־אליהו שבעמק בית־שאן. שם התמחה בענפי חקלאות, התאמן וגויס כנוטר במשטרת הישובים העבריים. בתגרה עם ערבים, שהעלו בהמתם על שדות העמק, נפצע קשה באלה ושכב בבית־חולים. לאחר ששירת כשנתים וחצי בשדה־אליהו, התכונן לבחינות ונכנס לאוניברסיטה, למכון החקלאות, אך תקופת לימודיו לא ארכה. לאחר שבועות מעטים, בדצמבר 1947, התגייס יחד עם חבריו הסטודנטים למלחמת־השחרור. בימי שירותו עבר מעמדה לעמדה, שמר על בניני המוסדות הלאומיים בירושלים ואיכן טירונים בבית־הכרם. השתתף בקרבות בצובה ובנווה־יעקב כ„ברניכט" והצטיין באומץ־לבו גם ברגעים הקשים ביותר של הקרב. לפני צאתו לקורס למפקדי כיתות בנעץ השתתף בליוי שיירה להרטוב. בדרך הותקפה השיירה והמקלע נפצע. פינחס, שהיה מקלען ממדרגה ראשונה, תפס את הנשק ומילא מיד את מקום הפצוע.

ברבות הימים נתמנה לרב־סמל בפלוגתו. בערב פסח תש"ח השתתף בכיבוש שייך־ג'ראח. ה"א היה באותה הקבוצה שהצליחה לפרוץ את טבעת האש הערבית והברריטת ולהגיע להר־הצופים, כשהחלק השני של השיירה נאלץ לחזור העירה אחרי אבידות קשות. הוא נשאר על הר־הצופים שהיה מנותק לחלוטין. ישיבה זו לא נראתה לו והוא דרש להורידו בהודעות הראשונה כדי להצטרף לשורות הלוחמים, אם כי נדרש ממנו להישאר במקום כאחד האחראים לבטחונו והגנתו. חזר העירה ופעל בקטמון, תלפיות, בכיבוש מחנה אלנבי ודיר אבו־טור. ב־13 במאי 1948 רוכז החי"ש בעיר ופינחס נשלח יחד עם חבריו להגנת דרום ירושלים, לרמת־רחל. עמד שם בקרבות קשים, כשהמשק עובר מיד ליד, ביום נכבש על־ידי הערבים, ובלילה מוצא מידיהם וחוזר חלילה. ביום 24.5.1948, יום מותו בקרב, לחם בעמדה בגבול המערבי של המשק. פינחס נפצע מרסיסי סיד ואבן שניתזו מפגיעת פגז תותח שנירה מסביבות המנזר מר־אליאס. מיד הובל לתחנת איסוף הפצועים ושם נחבש, אך המאמצים להצילו עלו בתוהו. דבריו האחרונים היו : „אני בן הרב ליטמן מנחלת־יהודה. המשיכו !" נקבר בשייך־באדר א' וב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

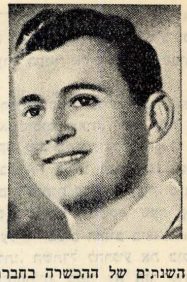

ליטמן רומן

בן אברהם ומטילדה. נולד ב־8 באוגוסט 1929 בעיר חורדוב אשר בפולין. למד בבית־ספר תיכוני, ולימודיו הופסקו עם פלישת הגרמנים. אביו הרופא שירת כקצין בצבא הפולני, לאזור הרוסי. משם הועברו על־ידי הרוסים לסביבות אורל. עם שחרורם פנו לארץ. עלו בדרך טהרן ב־22 בדצמבר 1943. האב נשאר בצבא הפולני, המיר את דתו וניתק קשריו עם משפחתו. רומן גר עם אמו בתל־אביב ובעודו נער החל לעבוד למען פרנסתה. התכונן לבחינת־הבגרות, אך נאלץ לדחות לימודיו בגלל העבודה הקשה. עבד כמכונאי ונהג.

חודש לפני פרוץ המאורעות התגייס לשירות חיל־התעופה העברי, שימש בשדה־התעופה בתל־אביב בתפקיד של שומר השדה. נפל קרבן להפצצה הראשונה. אחרי מילוי תפקידו הלך לישון בצריף ונפגע בשנתו ב„שדה דוב" בתל־אביב. מת בדרך לבית־החולים ב־15 במאי 1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ליטמנוביץ (ארנון) מרדכי

בן יוסף ורבקה. נולד ביום 8.11.1928 בשכונת בת־גלים אשר בחיפה. למד בבית־החינוך לילדי עובדים. בן 9 הצטרף לתנועת „המחנות העולים" והיה חבר פעיל בה. בסיימו את חוק לימודיו בבית־הספר העממי החל לעבוד, אך המשיך בפעילותו בתנועה. בן 16 וחצי עזב את העיר ועבר לחברת „הנוער העובד" בתל־יוסף להכשרה. גיסה כוחו בכתיבת שירים ומאמרים ונבחר לתפקידים אחראיים. כתום השנתים של ההכשרה בחברת הנוער נשלח כשליח לתנועה ויצא לקורס מדריכים בעין־חרוד. זמן־מה עשה גם באפיקים, משם עבר להדריך בסניף התנועה בפתח־תקוה. היה אהוב על חניכיו, אך חלם להצטרף להכשרתו — הכשרת „איתנים־אפיקים" (פלמ"ח) ולצאת להתישבות ברביבים.

מת ב־31.12.1948 בתקופת היותו מדריך. נקבר בפתח־תקוה וב־5.12.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. הסתדרות „הנוער העובד" בפתח־תקוה הוציאה חוברת לזכרו.

ליכט אברהם („פרדו")

בן שרגא־אליעזר וחיה. נולד ב־18.6.1926 בברלין, צ׳כיה, להורים אמידים. בית הוריו היה בית ועד ואכסניה לכל יהודי לאומי. בשנת 1939, אחרי כיבוש צ׳כוסלובקיה על־ידי הגרמנים, נשלח לארץ ביחד עם אחיו, שהיה סטודנט באוניברסיטה בירושלים. למד בבית־הספר התקלאי בפרדס־חנה, אך עם גיוס הנוער הלומד הפסיק את לימודיו והתגייס ב־1943 לפלוגה אחת בפלמ"ח. השתתף בקורסים והיה מדריך באימונים. חביב על החברה והרוח החיה בה. בכיסו היתה תמיד דרכיה נאצית, ונהג היה להראותה ולומר בצחוק, כי היא התעודה היחידה המוכיחה כי הוא בחיים (הוריו נספו בשנות השואה). הצטיין בראיה ברורה ובלתי־משוחדת, בהגיון ובכוח שכנוע רב. ב־1945 עלה עם ארגון „בני־פלד" להתישבות ברמות־נפתלי. בראשית המאורעות נקרא לפלוגת „בני־פלד" (שינתה את שמה ל„ארגון ריקנאטי", מיסוד־המעלה), ונתמנה מפקד אזור צפת. נעשה פופולרי מאד בין יהודי העיר וזכה לחיבה כללית.

בחורף 1948 עבר קורס למ"מ, חזר לתפקידו בצפת ונפל ביום שחרור העיר, ביום א׳ באייר תש"ח (10.5.1948). נקבר בצפת. מותו הכאיב את לב יודעיו, אבל לא הפתיע אותם, כי ההתנדבות היתה לו לטבע, וחייו לא נחשבו בעיניו כלל.

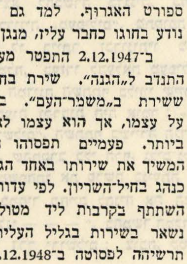
ליכט אליעזר־משה („ליאו")

בן יעקב־דויד ופרל. נולד ב־30.7.1928 בוייסבאדן, גרמניה. בהיותו בן ארבע התחיל לומד ב„תלמוד־תורה", אולם לאחר ההתנפלויות הראשונות של הנאצים (אחד הנפגעים הראשונים בפרעות אלה היה אביו של ליאו) נאלצה המשפחה לעבור לברלין. שם המשיך ללמוד בבית־ספר יהודי. עם נחשול הפרעות בגרמניה ב־1938 נאסר אביו וגורש לפולין (הוא היה נתין פולין ונרצח שם ב־1942). המשפחה מצאה לה מקלט בבלגיה ועמדה בקשרים עם האב בפולין. ב־1942, בתקופת הכיבוש הנאצי בבלגיה, התפרצו אנשי הגסטפו לבית הוריו הזקנים, שם התגורר גם הוא, אמו ואחיו הקטן. האם העירה את הילדים משנתם, ציוותה על ליאו לקפוץ דרך החלון, הטילה את אחיו הקטן לזרועותיו וקפצה אף היא. אולם שברה את רגלה. הם נצאו להם מקלט בבית איכרים בסביבת בריסל והסתתרו שם למעלה משנתים. ב־1944 הצליחו להימלט לשוויץ. ליאו ואחיו נכנסו לבית־ילדים במחנה פליטים. באוגוסט 1945 עלה ליאו לארץ־ישראל עם הקבוצה הראשונה של „עליית־הנוער" משוויץ. הוא ראה את עצמו כחלוץ המשפחה בארץ ואמר לסלול דרך לעליית האם והאח, שנשארו עדיין בבלגיה, ולנקום את נקמת אביו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא ושירת בחטיבת „כרמלי", השתתף בקרבות ונפל בחזית ג׳נין ב־3.6.1948. למחרת היום נקבר בעפ״לה.

ליכטמן משה

בן אלכסנדר ולאה. נולד ב־30.8.1926 בקלוז׳ שבטרנסילבניה, לפנים הונגריה ואחר־כך — רומניה. התחיל ללמוד בבית־הספר של הקהילה וב־1935 עלה ארצה עם אמו ואחותו אל האב שבא ב־1933 לארץ כתייר והשתקע בחיפה. בבית־הספר העממי נשתבח בעבודות־יד, בציור ובפיסול ואחרי כיתה ו׳ יצא לפי דרישתו ללמוד מקצוע. חיפש ומצא לו בעצמו בית־מלאכה למכניקה עדינה. למד את המקצוע ועבד בו שנים אחדות, ואחר־כך עבד במסגרות בבית־מלאכה של הצבא הבריטי. היה חבר בתנועת־הנוער „גורדוניה". חיבב מוסיקה ובשעות הפנאי למד לנגן בכלים שונים. חיבב את הספורט וביחוד את ספורט האגרוף. למד גם נהגית לשם הרחבת כושר פעולתו בחיים. נודע בחוגו כחבר עליז, מנגן ורוקד ומרומם את מצב־הרוח בחבורה.

ב־2.12.1947 התפטר מעבודתו אצל הבריטים וכעבור חמישה ימים התנדב ל„הגנה". שירת בח״ש בהגנת חיפה, בקרבת מקום לאביו ששירת ב„משמר־העם". בכל הזדמנות היה מזהיר את אביו שישגיח על עצמו, אך הוא עצמו לא נזהר והתנדב לשירות בעמדות המסוכנות ביותר. פעמיים תפסוהו הבריטים, בנשאו סטן בידו, ונחלץ מהם. המשיך את שירותו באחד הגדודים שבחטיבת „עודד" ובחדש״ם האחרונים כנהג בחיל־השריון. לפי עדות מפקדו התנדב לכל משימה קשה ומסוכנת. השתתף בקרבות ליד מטולה ומשמר־הירדן ובשחרור הגליל העליון. נשאר בשירות בגליל העליון עד שנהרג בהתהפך המכונית שלו בין תרשיחה לסטוטה ב־15.12.1948. למחרת היום נקבר בחיפה.

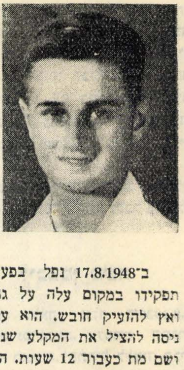
ליכטנשטיין אפרים

בן חיים וחוה. נולד ביום י״ט במרחשון תר״ן (1929) בפתח־תקוה. בן שש מת עליו אביו. האם נשארה עם שני ילדים קטנים ואב זקן והמשפחה חיתה חיי עוני. לאחר מאצמים רבים הצליחו להכניס את הילדים במסגרת לימודים. אפרים למד שבע שנים בבית־הספר העממי „גאולה" בתל־אביב ואחרי־כן נשלח אל דודו בעין־חרוד ולמד שם בכיתה ה׳ של בית־הספר המשותף. אך כעבור שנה הוציאתהו האם בלב קשה מן הקיבוץ, כי לא יכלה לכלכל בעצמה את הבית. ובן 14 החל לעבוד ב־בית־חרושת להלומים. הצטיין בעבודתו ואת כל שכרו מסר לבית ופירנסו בכבוד. היה נער טוב־לב, עליז ואהוב בחברה.

באפריל 1948 התגייס לצבא ההגנה למרות התנגדותם הנמרצת של קרוביו, כי היה מפרנסה היחיד של המשפחה. מיד נשלח לגליל, רק פעם אחת הספיק לבוא הביתה לחי־משה. נפל במשלט בסג׳רה ביום 9.7.1948. היה קבור בכפר־תבור. ב־22.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. סבו מת מרוב צער על נפילת נכדו.

ליכטנשטיין (אבנרי) אבנר

בן יהושע וחנה. נולד ביולי 1932 בירושלים. כתום תקופת לימודיו בבית־הספר העממי החל ללמוד את מקצוע המכונאות. היה חבר פעיל בתנועת „גורדוניה". התעניין במוסיקה ובעתיקות וגם ניסה ידו בציור. בן 15 שנה הצליח להתגייס לצבא, בו התנדב לשמש כחבלן. שירת בגדוד „בית־חורון". השתתף בפעולת „קדם" — פריצה לעיר העתיקה, בקרב על הראדאר ובסביבת המסדרון לירושלים.

ב־17.8.1948 נפל בפעולת „ארמון הנציב". לאחר שסיים את תפקידו במקום עלה על גג הבית לשם תצפית והבחין שחברו נפצע, ואין להזעיק חובש. הוא עצמו עלה אחר־כך להגיש עזרה לחברו וגם ניסה להציל את המקלע שנעזב ובדרכו בחזרה נפגע, הובא לבית־חולים ושם מת כעבור 12 שעות. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. אחיו יעקב, הגדול ממנו, נפל אף הוא.

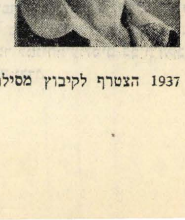
ליכטנשטיין יעקב

בן יהושע וחנה. נולד בי"א באלול תרפ"ח בירושלים. נכדו של ר' אלימלך ליכטנשטיין, שנית מות קדושים. עם סיום בית־הספר העממי למד מסגרות בבית־הספר המקצועי „עמל", אך עוד לפני גמר לימודיו יצא להכשרה בדגניה, כחבר קבוצת גורדוניה „מעפילים". מתקופה זו היו יקרים לו ביותר זכרונותיו מימי עבודתו כמלח, בעזרו להעלאת מעפילים. עם הכרזת המדינה השתתף בליוויו שיירות בין ירושלים ותל־אביב ובחזרו יגע ממסעות וקרבות היה אומר: „אנו נמשיך ונסע ולא נתן לשים מצור על ירושלים". השתתף בשיירה הגדולה לכפר־עציון מתוך מלחמה מתמדת באויב, שהתקרב בלי הרף, גלים־גלים, אל המגינים. בכאב רב תיאר במכתב למשפחתו את פרשת כניעתה של שיירה זו: „מה רב החרון שנאלצנו במיטר החיים להניח את הנשק ואת המשורינים, שהיו כה מעטים ויקרים לנו — — —". בהמשך המלחמה השתתף בפעולות נגד כפרי האויב ליד דרך ירושלים: צובה, קסטל, דיר־איוב, סריס ושער־הגיא.

בפעולה האחרונה באבו־טור עמד אחיו אלימלך, הצעיר ממנו, להשתתף במערכה, אולם יעקב הבכור דרש בתוקף כי ישלחו אותו במקום אחיו. בהתרסק ה„דוידקה", שבה פעלה קבוצתו, נפל ב־3 במאי 1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־6.6.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים. חמישה מבני משפחתו היו מגויסים. אחד מהם נפל בשבי הלגיון הערבי ושנים נפלו בקרבות, ביניהם יעקב.

ליכטר מרדכי

בן שמשון וחנה. נולד ב־4 במאי 1917 בעיר חמניץ, גרמניה. חינך בבית יהודי אדוק, מיוצאי פולין. חייו בבית־הספר הגרמני בו למד השאירו עליו רושם עמוק. האנטישמיות השתוללה ברחוב ובבית־הספר ומרדכי פרש מתנועת־הנוער הגרמנית, הצטרף ל„המכבי הצעיר", יצא להכשרה וב־1935 עלה לארץ. אחרי עלייתו הצטרף להכשרה בדגניה א', כעבור שנה עבר לבית־אלפא, ובשנת 1937 הצטרף לקיבוץ מסילות ששכן באותו זמן בנס־ציונה עד עלותו למקום־התישבותו הקבוע. מאז היה חבר־„הגנה" פעיל, מסור ואחראי. כחבר משק מסילות, בעמק בית־שאן, היה פעיל בחיל הנוטרים, רב־סמל המדריך במחנה־אימונים בכפר־ילדים. בשעות הפנאי אירגן במשקו ספורט ושקד על החינוך הגופני של הנוער.

היה מראשוני המגויסים למערכה. חברו מספר על פגישה עמו לאחר הנצחון בקרב על טירת־צבי, בהיותו מלא סיפוק וגאוה. הוא היה אז אחראי למחלקה של 35 איש. „קיבלו לקח טוב בטירת־צבי" — אמר — „יכפנו עוד יותר במערכה הקרובה". חיבק את אשתו ובתו, יצא שוב למערכה ועמד בקרבות בכביש העמק ולחם בחזיתות קשות: זרעין, מזאר, צנדלה. בימי חופשתו, בבואו לבלות עם משפחתו במשקו, שעה קלה לפני צאתו לחזית, נפצע בהרעשת המשק על־ידי מטוס האויב ב־5.6.1948. עד רגעי חייו האחרונים לא עזבהו הכרתו. השתדל להרגיע את כולם, נפרד בשקט מהחברים שהובילוהו לבית־החולים, ממנו לא חזר עוד. נקבר למחרת היום במסילות. קיבוצו הוציא חוברת לזכרו.

ליכטר משה

בן אהרן ופרידה. נולד ב־15.12.1926 בעיר סנטה, ביוגוסלביה. בשנת 1933 עלו הוריו לארץ והתישבו בכפר־אתא. גדל בכפר. סיים את בית־הספר העממי ולמד את מלאכת הטויה. בגיל 17 עזב את הבית והתישב בשכונת שפירא בתל־אביב. הצטרף ל„ארגון הצבאי הלאומי" והשתתף בכמה קרבות במחתרת. הועלה לדרגת מ"כ בשורות אצ"ל. במלחמת־השחרור התגייס בין הראשונים לצה"ל. צורף לחטיבת „גבעתי" ושירת בגדוד אחד. בתפקיד מ"כ השתתף בהגנת משלט „הדרום", ובמשלט עבדיש עמד ונלחם בגבורה. בחזרו לאחר אותו קרב נשאל על־ידי חבריו על מצב בריאותו. אמרתו האופטימית שהיתה שגורה בפיו היתה תשובתו גם עכשיו: „סמוך עלי, יהיה טוב".

נפל ב־19.10.1948 במבצע „עשר מכות", בפריצת הדרך לנגב, במשלט חוליקאת. בהחישו להגיש „עזרה ראשונה" לחברו הפצוע נפצע פצעי־מות על־ידי צרור שקטע את רגליו. המלים האחרונות שלו היו: „אל תבכוני, זהו מחיר החירות". למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

ליכטר ריכרד (צבי) („ריסיק")

בן זאב וחנה. נולד בשנת 1923 בקראקא, פולין. למד בגימנסיה עברית והיה חבר ב„מכבי". במלחמת־העולם השניה פעל בין הפרטיזנים בפולין עד שב־1943 לקחוהו למחנה־ריכוז. עם התקדמות הצבא הרוסי שוחרר וב„נתיב־הבריחה" הגיע בסוף 1944 אל חייליי הבריגדה העברית באיטליה. נדד במשך שנה באירופה לחפש את שרידי משפחתו ולא מצאם. ב־1946 העפיל עם אשתו באניה „לטרון" ונלקחו לקפריסין. בקיץ 1947 שוחררו ועלו ארצה. הסתדר בעבודה כדקורטור, למד מהר עברית והתעדה בחיי הארץ, על אף התלאות הרבות שעברו עליו היה עליז ברוחו והשרה מעליזותו על אחרים.

בראשית מלחמת־השחרור התגנב למערכה ושמה כשנתקבל. גם בצבא היה „מדביק" בעליזותו את חבריו. מילא את חובתו במסירות, וכפרטיזן לשעבר היה מופת לאומץ ולעמידה איתנה בכל משימה מתוך בוז לסכנה. כזאת היתה התנהגותו גם ביום 11.6.1948, כאשר הוזעק עם פלוגתו להגנה על סג'רה, שהאויב התקיפה רבות כדי לנתק את הדרך היחידה אל הגליל. בקרב זה נפצע ומת ב־12.6.1948. למחרת היום נקבר בעפולה. השאיר אחריו אשה, שפרה.

ליכטרמן אליהו

בן בנימין־צבי ופייגה. נולד בי״ז באלול תרפ״ח בוארשה, בירת פולין. סבו־זקנו היה רב ראשי בקהילה המפוארת של וארשה רבתי. התחנך על ברכי התורה ולמד ב„חדר״ וב„ישיבה״. בשנת 1938 עלתה המשפחה לארץ והתישבה בפתח־תקוה, שם המשיך אליהו ללמוד בישיבת פתח־תקוה. בשנת תש״ו, אחרי פטירת אביו, עזב אליהו את לימודיו ויצא לעבודה על מנת לפרנס את אמו אשר אהב מאד, ברצותו לגמול לה על דאגתה התמידית לו בשנות ילדותו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס גיוס מלא ולחם את מלחמת עמו לעצמאות. ביום י״ד בסיון תש״ח השתתף בקרב על־יד כפר־יונה ונפצע פצעים קשים. הועבר לבית־החולים ביילינסון ובמשך חדשים התענה ביסורים קשים עד שנפטר ביום ב׳ בכנחם־אב תש״ח (7.8.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ליכטשטיין שלמה

בן משה וצפורה. דור רביעי בארץ, ממשפחת עולי הונגריה מבוני השכונות החדשות שמחוץ לחומות העיר העתיקה בירושלים. נולד ביום 26.6.1926 בירושלים, למד בבית־הספר „תחכמוני״, אחרי סיימו בית־כפר זה עזר לאביו שהיה מקבל עבודה ממחנה הצבא הבריטי כקבלן בעבודות־בניה שונות. אגב כך נתגלה כשרונו לבנאות והחליט להשתלם במקצוע זה. הוא המשיך איפוא את לימודיו בבית־הספר הטכני „מונטיפיורי״ בתל־אביב, השתלם בחשמלאות ועבד במוסך של עיריית תל־אביב. היה חובב טבע ועסק בגידול יוני־דואר לצרכי ה„הגנה״. היה מיסדי „אגודת חובבי היונים בישראל״ ומזכירה.

התגייס לצה״ל במארס 1948. ביקש למצוא אפשרות לחוש לעזרת ירושלים, עיר־מולדתו. נפל בקרב ליד חורשת חולדה ביחד עם כמה מחבריו, שיירת האספקה לגוש עציון, ביום 31.3.1948. נקבר בחולדה ב־2.4.1948.

לינדנברג שלמה

בן זאב ומלי. נולד ב־16 באוגוסט 1930 בבוקרשט, בירת רומניה. הצטרף בעיר־הולדתו לתנועת „בני־עקיבא״, שפעלה במחתרת בימי שלטון הנאצים ברומניה. אם כי סביבתו ובני משפחתו היו ספוגים רוח של התבוללות, חונן שלמה ברגש דתי עמוק וקיים את המצוות כאילו חונך לכך מילדותו. ניהל את הספריה של התנועה. בשנת 1946 הגיע — במסגרת „עליית־הנוער״ — לחופי הארץ בספינת־המעפילים „כנסת ישראל״, אך שולח לקפריסין. משם שלח מאמר לעתון רומני שזרע אור על חיי כלואי האי. רק לאחר שנה ומעלה בא ארצה והחל בלימודים בבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. עד מהרה התערה בעבודה והיה בין מארגני הגרעין למושב־עובדים „נצר־יששכר״.

עם התחלת המאורעות — והוא עדיין לא הגיע לגיל 18 — יצא מדי לילה לשמירה בעמדות מקוה־ישראל, מול כפרי האויב תל־א־ריש ויזור. כתום 10 חדשים יצא עם הגרעין למושבה שביי־ציון אשר בצפון הארץ ושמר במשלטי תרשיחה, כול פני חילו של קאוקג׳י. משם כתב מכתבים מרגיעים להוריו שעלו אז לארץ: „המלחמה תיגמר בקרוב. הכל יהיה בסדר — — —״. באימוני־קרב במחנה של הגדנ״ע נפל ב־15 בנובמבר 1948 בכדור של צלף, שנורה בטעות. נשאר שוכב מאחורי שיח ונמצא שם בלי רוח חיים. נקבר בנחלת־יצחק ב־18.11.1948.

לילו יוסף

בן מיכאל וסופיה. נולד ב־9.1.1927 בסופיה, בירת בולגריה. גמר בית־ספר עממי עברי והחל לעבוד במלאכת הכובענות ואת פעילותו הלאומית המשיך בתנועת בית״ר. משעלה ארצה ב־1945 הצטרף למחתרת אצ״ל והוסיף לשרת בכוחותיה המזוינים נגד האויב הערבי.

במערכת אצ״ל לכיבוש צפון־יפו שירת כרגם ונפצע קלות בידו. אחר־כך השתתף במערכת רמלה ושם נפל ב־11.6.1948. ב־6.5.1952 הועבר למנוחת־עולמים בקבר־אחים בקרית־שאול.

לינבסקי בנימין

בן ליפא ורבקה. נולד ב־7 בדצמבר 1909 בביאליסטוק אשר בפולין. סיים גימנסיה בפרנקפורט (גרמניה). עלה לארץ ב־16 בספטמבר 1935. עבד כפקיד. בימי מלחמת־העולם השניה עבד בצבא הבריטי במזרח הרחוק, בסינגפור. חזר לארץ ועבד שוב בפקידות. התגורר בתל־אביב.

ביום 11.12.1947 נהרג על־ידי חייל אנגלי לפני בית־המשפט. החייל טען שכדור נפלט בתת־מקלעו והמיתו שלא במתכוון. נקבר בנחלת־יצחק. ביום כ״ה באלול תש״ד (23.9.1954) הועבר לבית־הקברות הצבאי שבמקום. הניח אחריו אשה וילדה.

לינדה בצלאל („צלקה")

בן בוריס ושרה. נולד בכ״ח באייר תרפ״ט (7.6.1929) ברחובות. לאחר שסיים לימודיו במחלקה ה׳ בגימנסיה עבר לבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב. מגיל צעיר היה חבר ומדריך ב„הגנה״ ברחובות. כשסיים את חוק לימודיו התגייס לנוטרות ואחר־כך עבר לצבא ההגנה. היה מפקד־כיתה אהוב על פקודיו, דאג להם ועודדם בימי הקרבות. יחסו הלבבי לא הפריע בעדו למלא את תפקידיו בשלמות. בקרבות ובפעולות סיור וחבלה גילה אומץ־לב ויכולת ביצוע, מילא תפקידי מפקד מחלקה.

בה׳ בטבת תש״ט (6.1.1949), בפעולה האחרונה בה השתתף, בכיבוש משלט האויב בקרבת רמת־הכובש, נפצע מפקד הפלוגה ובצלאל קיבל את הפיקוד עד שנפל גם הוא. נקבר בו ביום ברחובות.

לינסקי ברוך

בן הארי וביאטריסה. נולד ב־1.5.1921 בשיקגו, ארצות־הברית. בהיותו כבן עשר עברה משפחתו לגור במדינת קליפורניה. גמר בית־ספר גבוה, למד פסיכולוגיה בלוס־אנג׳לס, בסיטי־קולג׳, ושם גמר את חוק לימודיו ב־1942. הוסיף להשתלם בפסיכולוגיה וב־1943 הוכתר בתואר „בוגר לאמנות״ (B.A.). את עבודתו האקדמית המשיך באוניברסיטת בארקליי עד שנת 1945 ובאותה שעה עסק בחיבור הדיסרטציה שלו לקבלת תואר „מוסמך״ (M.A.). בדצמבר 1945 השלים את עבודתו האקדמית ועבר לניו־יורק, שם התחיל להתעניין בציונות

והתעמק בתולדות העם היהודי ועיקרי היהדות. נתן ידו למארגני ההעפלה לארץ־ישראל והצטרף לספינה שנסעה לדרום־אמריקה, צרפת, איטליה וארצות סקנדינביה כדי להעלות משם מעפילים. במבואות גמל חיפה נתפסה הספינה על־ידי יחידות הצי הבריטי. ביחד עם כל נוסעי הספינה הועבר למחנה־מעצר בקפריסין. שם שהה כשלושה חדשים. בראשית 1947 שוחרר וקיבל היתר־כניסה לארץ־ישראל. במשך כמה חדשים ישב באחד הקיבוצים בצפון הארץ, אחר־כך המשיך את לימודיו באוניברסיטה העברית בירושלים עד פרוץ מלחמת־השחרור.

באביב 1948 הצטרף לשורות צבא ההגנה לישראל. כתב הביתה מכתבים נלהבים על הנעשה בארץ ועל עתידה. נפל בחולדה ביום 26.5.1948 בשעת התקפת־אויר של מטוסי האויב ובה נקבר. ביום ט"ו במרחשון תשי"א (26.10.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

ליום דויד

בן ברוך ורבקה. נולד ביום ט"ו באייר תרפ"ג (1923) בקבוצת דגניה שבעמק־הירדן, אשר בה גדל ובגר, ובהגנה עליה נפל. חניך בית־החינוך המשותף בעמק־הירדן. יחד עם רבים מבני הארץ, שלא ראו את הגולה, הגיע לאירופה כלוחם. באוקטובר 1942 הצטרף לגדודי ה"באפס" הבריטיים ומהם עבר לבריגדה העברית שבשוורתיה לחם בקרבות על הסניו שבאיטליה. עם פירוק הבריגדה חזר למשקו־מכורתו והתמסר לעבודה החקלאית אשר דבק בה.

מה־29 בנובמבר 1947 השתתף כפעם בפעם בקרבות וב־15 במאי 1948, יום הכרזת המדינה, כשהאויב הסורי עבר את הגבול וכיון את התקפותיו הראשונות כלפי צמח — יצאו דויד וחבריו מתחומי המשק ועצרו את האויב במשך שתי יממות. עם חידוש התקפות האויב על הדגניות, ב־18 במאי 1948, יצא שוב אל המערכה ונפל בו ביום, בהישארו בשדה־הקרב כדי להגיש עזרה לחבר פצוע שגדל אתו יחד. הוא אמר: „אין דבר, אני אוציא אותך מכאן" — ונפל לצדו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א' ב־21.5.1948. הניח אשה, עזה, וילדה בת 9 חדשים. דפים לזכרו הוקדשו בספר „בסער ביום סופה".

ליסנורסקי גדליה

בן שמואל ופניה. נולד ב־7 בפברואר 1929 בקישינוב שברומניה. עלה לארץ יחד עם הוריו בשנת 1934. למד תחילה בתל־אביב, בבית־הספר „גאולה". כבן 12 נכנס לבית־הספר החקלאי בבך שמן וסיימו בהצטיינות. בהיותו בבית־הספר הצטרף לגרעין „החושלים" של „הנוער העובד" שהתעתד לצאת להכשרה בדגניה, במסגרת הפלמ"ח. ב־29 בנובמבר 1947, יום ההחלטה של האומות המאוחדות על הקמת המדינה היהודית, כשכל בני העיר רקדו בחוצות, אמר גדליה לאמו שקראה לו להצטרף לחוגגים: „לא עת ריקודים עתה. אנו צריכים להתכונן ולהתגונן. אני נוסע הגלילה". למחרת היום יצא לדגניה, אך המקום נראה בעיניו „שקט" מדי. הלך לצפת ולעין־זיתים, ושם עשה ימים רצופים בעמדות ובמשלטים בתפקיד של חובש, ללא אוכל מספיק וללא מים. כששמע כי בן־שמן נתונה במצור הגה את הרעיון שבוגרי כפר־הנוער יצאו להגנת המקום.

ביום כ"ז באדר ב' תש"ח (7 באפריל 1948), בפעולה לבצע שחרור עין־זיתים, בכיבוש משלט חשוב הסמוך למקום, נפל. הועבר לנחלת־יצחק ב־21.9.1949. זכרו הועלה בספר־הזכרון „ארזים שגודעו". במכתבו האחרון כתב לאביו בין השאר: „אל דאגה, אל יאוש, אין מלחמה בלי תבוסות, אבל הנצחון הוא שלנו".

ליסטן חיים („היני")

בן דויד ושרה. נולד ב־12 באוגוסט 1914 בברלין, בירת גרמניה. בבית הוריו נתחנך חינוך דתי. גמר בית־ספר למסחר. את רוב זמנו בחוץ־לארץ הקדיש לשליחויות בפעולה ציונית, בארגון אגודות ציוניות ובפעולות לטובת הקרנות הלאומיות: בדרזדן, אופלן ושטוטגרט, השתתף גם בעבודת המשרד הארצישראלי בגרמניה. עלה לארץ ב־1938. עבד בבית־מסחר ספרים בחיפה. שם השתתף ב„משמר־העם", מפקד גדוד אחד עד יום גיוסו. חבר פעיל ב„הגנה". קשור מאד למשפחתו ולהוריו, אך מיד לאחר הכרזת המדינה התגייס לצה"ל.

נפל בלטרון ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948). הובא לקברות בגנן. ביום 18.5.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

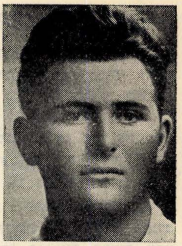

ליסיצין ולדימיר („וולודיה")

בן פיודור ואננה. נולד ב־17.8.1922 בעיר מוזדוק שבקוקז, רוסיה, להורים נוצרים. מעם זר הגיע לישראל ודבק בו. בעודו ילד רך, כבן שנתים, עזבו הוריו את רוסיה ועברו ליוון. בשנת 1930 עלתה המשפחה לארץ ואת 3 השנים הראשונות עשתה במגדל, מקום שם ביקר וולודיה לראשונה את בית־הספר העברי. בשנת 1934 עברה המשפחה לנשר, אך וולודיה המשיך שם בלימודים רק שנתים, בגלל המצוקה החמרית של אביו, שהיה אז מחוסר עבודה. בן 13 החל לעבוד במחנה ברזילי כמסגר־שוליה, כדי לעזור למשפחה. בתחילת מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי. עם הקמת הבריגדה באיטליה שירת בה כנהג באיטליה, צרפת, בלגיה והולנד ועשה רבות בהעברת פליטים יהודים מאוסטריה למהנות שבאיטליה. בימי שירותו בצבא קיבל שלושה אזהרות־הצטיינות. כתום המלחמה עבד כנהג בבית־החרושת למלט „נשר" והקדיש הרבה מזמנו לספורט. היה חבר „הפועל" חיפה והשתתף בתחרויות רבות באתלטיקה קלה. לא מעט מנצחונות „הפועל" חיפה נזקפו לזכותו של וולודיה רחב־הכתפים. משהחלו הקרבות הראשונים בארץ נשלח וולודיה למחנה הצבאי שליד נהריה לקורס של מאמנים בספורט, אבל הוא ביקש שישחררוהו מתפקידו זה ורצה בשירות פעיל. כשלא נענה, ברח וחזר לחבריו במחנה הצבאי. השתתף בהגנת שכונת נשר. בימי כיבוש חיפה נשאר עם מחלקתו בשכונה כדי לחסום את הדרך להגבורת של הלגיון הערבי. בהתקרב השייירה הערבית, ובה מספר משוריינים, פתחה המחלקה באש והמכוניות השתתקו אחת־אחת. אך לפתע גילה משוריון ערבי מספר מגינים בקרבתו והחל להתקיפם קשות. וולודיה התגנב אל המשוריון וירה כדור לתוך הצריח. המשוריון הפסיק לפעול והכיתה נסוגה בשלום. גם במערכה לשחרור הגליל לא נעדר וולודיה והשתתף גם בקרב רמת־יוחנן, בהתקפת־הטרדה על עכו, בהתקפות על הלגיון הערבי בדרכים ובכיבוש בלד א־שייך.

וולודיה עבר עם גדודו לפעולה בסביבות גינין. ביום 3 ביוני 1948, כשפתח האויב העיראקי בהתקפה עזה על כישלטינו, נשלח עם חוליתו לעזרת משלט קיצוני. אנשי המשלט החלו לסגת לפני בוא העזרה והוא חיפה על נסיגתם באש מכונת־יריה. כך עמד במשלט עד שאזלה תחמשתו, בא לעזרת פצוע ויחד אתו החל לסגת. לפני הגיעו למקום מבטחים פגע בו כדור ודבריו האחרונים היו: „אני אבוד, השתדלו להגיע בשלום". ב־3.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

ליפין יצחק („איציק")

בן דויד ולאה. נולד ביום 12.9.1928 בכפר־ויתקין במשפחת פועלים. ראשית חינוכו בגן־ילדים, ואחר־כך בבית־ספר עממי ושנתים בכיתות־ההמשך. בגיל 14 נתיתם מאביו והוא נאלץ ליטול על עצמו את עול האחריות של ראש־המשפחה, וקיימו במסירות רבה. לאחר שסיים את לימודיו בבית־הספר העממי עבר לחיפה ללמוד את מקצוע החשמלאות ועם היוסד הבריגדה העברית התגייס, אך שוחרר כדי לעבוד במשק. שימש גם כנוטר במשך שנתים וסיים קורס לנהגים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס, אם כי מילא תפקיד הגנתי חשוב גם במקום־מגוריו. לאמו אמר, כי המסגרות השחורות בעתונים על בנים שנופלים קוראות לו ללכת להגנת הארץ המוקפת שונאים. הכשרתו הקרבית היתה מושלמת. נפל בד' באייר תש"ח (13 במאי 1948) בפעולת־התנדבות להוצאת פצועים משדה־הקרב בכפר־טירה שבגוש תל־מונד. נקבר בתל־מונד ב־15.5.1948.

ליפינר קלמן (קרול)

בן דוב וחיה. נולד ב־1910 בחוז'וב שבפולין. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך עבד בנהגות. בעת שירותו בצבא פולין שימש בו כמדריך לנהגות בדרגת סמל ראשון. במלחמת־העולם השניה נגרף בזרם הפליטים לרוסיה ונשלח לעבודה ביערות סיביר. אחרי ה„חנינה" לנתיני פולין הורשה להדרים לתורכיסטן. התגייס לצבא הפולני שהתארגן שם וב־1941 הגיע לארץ כחייל פולני וכאן עזב את הצבא. נשא אשה והחל מתערה בחיי הארץ. באחרונה היה נוטר.

בחורף תש"ח שירת במשמר של בית־החולים „הדסה" על הר־הצופים. בהיותו בביקור־חופשה בביתו חלה וחומו עלה למעלה מ־38 מעלות, אך על אף מחלתו סירב להישאר בבית. ב־13.4.1948 הצטרף לשיירת אנשי המדע והרפואה שעלתה להר־הצופים, כדי להגיע למקום שירותו — ונרצח יחד עם כל אנשי השיירה.

ליפמן דוב

בן רפאל ועדה. נולד ב־14 ביוני 1921 בתל־אביב. דור שני בארץ, נכדו של דוב ברגר, ממיסדי העיר. בוגר בית־הספר למסחר בתל־אביב. בגיל 15 הצטרף ל„הגנה", לגדודי הנוער. עוד בנערותו השתתף בימי מאורעות 1936—1939 כ„מקשר" בהעברת נשק ותחמושת. בקיץ 1938 נשלח להגנת כפר־מנחם וגבעת־עדה. בשנת 1941 סיים את לימודיו בבית־הספר ומיד התגייס לפי צו ה„הגנה" לצבא הבריטי, ליחידת „המהנדסים המלכותיים". עסק בהקמת ביצורים בצפון הארץ ובסוריה, ועם הקמת הבריגדה העברית הצטרף לשורותיה כחבלן וכמפרק מוקשים. שירת בבלגיה, הולנד, איטליה וגרמניה. היה פעיל בהכשרת שאריית הפליטה, ובשובו לארץ קיבל על עצמו העברת קבוצת ילדים יתומים מאיטליה. חזר לפעילותו בשורות ה„הגנה" ועסק בהדרכה.

בסוף 1947, עם הכרזת או"ם, התיצב לשירות, אך מאחר שהבדיקה הרפואית פסלה אותו נתקבל לגיוס חלקי ומילא תפקידים בפרברי תל־אביב. בחודש מאי 1948, בימי הקרבות לפריצת הדרך לירושלים, התיצב שנית וביקש להישלח לתפקיד קרבי בגיוס מלא, ואז נשלח ללטרון. רק יומים היה בחזית. ביום 27.5.1948, בשעה שדוב ושני חבריו מן הבריגדה הטמינו מוקשים בכביש לטרון, ערב ההסתערות, פגע פגז אויב במוקש ודוב ושני חבריו נפגעו ונפלו. היה קבור בחולדה. ביום כ"ט במרחשון תשי"א (9.11.1950) הועבר למנוחת־עולמים לבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ליפסקר אריה־לייב

בן יוסף ורבקה. נולד ב־14.4.1923 בוארשה, בירת פולין. בן למשפחת חסידים. בילדותו למד ב„חדר" ותוכן ברוח המסורת והדת. בימי מלחמת־העולם השניה שרד יחידי מכל בני משפחתו. היה בטרבלינקה ובאושביינצים וניצל בנס. בשנת 1945, בימי נדודיו ונסיונותיו להגיע לשוייץ, אשר בה קיוה למצוא את דודו, נאסר ונשלח לפאריס. שם הובטח לו שיקבל רשיון עליה לארץ־ישראל, ואמנם קיבל אותו ועלה ארצה. בבואו לארץ בחר להצטרף לקיבוץ דתי ונשלח לקיבוץ חפץ־חיים, אך לא הסכין עוד לחיים השיתופיים בהיותו עייף מהנדודים וחסר־מנוחה. הוא מצא בארץ את קרובי משפחתו והם לקחוהו לביתם בתל־אביב ודאגו להבראתו. היה חבר הסתדרות העובדים הכללית מזמן בואו לתל־אביב עד התגייסותו. עבד בתחנת־הכוח רידינג. מקובל וחביב על כל חבריו בעבודה ומחוצה לה. אהב שירה והתעניין בשירי ארץ־ישראל החדשים שהעתיקם לפנקסו בכל הזדמנות.

היה חבר חי"ם בתחילת מלחמת־השחרור, ועם צו הגיוס לצבא ההגנה נענה מיד לקריאה. שירת בהטיבת „גולני", פלוגת מיכה, והשתתף בהגנת סבריה ובכיבושה, ובקרבות בגליל ועמק הירדן. מילא את תפקידיו בעוז ובהתלהבות. היה מקלען. נפל בקרב על סג'רה ב־12.7.1948. נקבר בכפר־תבור והועבר לנחלת־יצחק ב־22.6.1950.

ליפצין אשר

בן יחיד להוריו יוסף והינדה. נולד ב־17.4.1928 בסטנוב, פלך פודוליה, רוסיה. עלה ארצה עם הוריו מבלגיה בשנת 1933. למד בבית־הספר „תחכמוני" בירושלים. בגלל מצבה הדחוק של המשפחה נאלץ לצאת לעבודה עם גמר בית־הספר העממי, ומגיל 15 עבד במחלקת העבודה ב„סוכנות". הוסיף ללמוד בשיעורי־ערב בגימנסיה „בגרות". בעל אופי קבוע משחרותו. צייתן וממושמע למתיחסים אליו בחיבה ועז כלפי בעלי שררה. מילדותו היה עדין באפיו ומפותח במובן מוסרי. את עבודתו עשה בחריצות, זריזות ופקחות, אולם לא הסתפק בשיגרה המשרדית. היה חדור אהבה עזה למולדת ולתנועת הפועלים. את זמנו הפנוי הקדיש לתנועת „גורדוניה". מגיל 14—15 הצטרף ל„הגנה" וסיים בה כמה קורסים. זה היה הסוד שלו, ובבית לא דיבר על כך. בן 17 יצא לשנת־הכשרה בקבוצת „מעפילים־גורדוניה" ליד עתלית. אולם חדגוניות הדיג החופי לא התאימה לטיבו המשולהב, ובקבוצה עבד כחצרן ואחר־כך כבנאי בקיץ פריון־עבודה רב. כשעזבו חבריו את המקום המשיך לעבוד אתם בהכשרה במעלה־החמישה. בחזרו למשרד ניכרה בו התפתחות. עבד יפה, למד בבית־המדרש לפקידים (מיסודה של הסתדרות הפקידים בירושלים) ונדמה היה כאילו השלים עם הפקידות. אך עתה התמסר בכל נפשו ל„הגנה". חדשים מספר לפני הכרזת או"ם יצא לקורס של 50 יום בקיבוץ רבדים.

בבוקר ה־30.11.1948 הודיע במשרד כי הוא „הולך להגן על המולדת ועל המדינה". מאז הופיע בבית רק לעתים רחוקות. לרוב נמצא מחוץ לעיר. בשובו משם היה שופע מרץ וגא על העלילות בהן השתתף. לבסרים אמר: „היה טוב, אל תדאגו, ואל תספרו לאמא או לאבא — איני רוצה שידאגו לי". השתתף בפעולות רבות בסביבות ירושלים, בעיר העתיקה.

ימין־משה, שייך־ג׳ראח ועוד, בעיקר כחבלן־גשרים, והגיע לדרגת מ״כ חבלנים בגדוד „מוריה״. ימים מספר לפני נפילתו השתתף בפעולה בואדי־ג׳וז, וסיפר, כאילו לא בו המדובר, כיצד שרקו הכדורים סביבו, ואיך נשאר בחיים נגס. היה לוחם בעל כושר ביצוע ואמיץ ללא־חת. ביום כ״ג באדר א׳ תש״ח (4.3.1948) התנדב ראשון לפעולה בעטרות, וחבריו הלכו אחריו בלי אומר. בו ביום נפל עם חבריו בין עטרות ורמאללה. נקבר בסנהדריה בירושלים בכ״ו באדר א׳ תש״ח (7.3.1948). הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־6.9.1951.

ליפקין מרדכי („מוטקה״)

בן משה וצפורה נולד בא׳ במרחשון תרמ״ד בבאר־שבע. אמו היתה בת למשפחה אשר התישבה בעיר הבידואית לפני כיובל שנים ואביו אחד מתושביה של רחובות. לאחר שנתיתם מאמו בשחר ילדותו, נתחנך תחילה ברחובות ואחר־כך בבן־שמן, וכשגדל הלך להכשרה בגבע ועם הגרעין עבר לקבוצת אלומות. כאיש־מטעים ושומר־שדות יצא לו שם טוב בין ערביי הסביבה. בהיותו שומר בעמק המזרחי נאסר עם יתר חברי כיתתו הנוטרים כחשוד בהריגת ערבי; נכלא לכמה חדשים בעכו ושוחרר רק לאחר משפט מושך. עם התחלת המערכה התנדבה חברתו להורות בעיר העתיקה הנתונה במצור והוא התיצב לשורות הח״ש בירושלים. בין חבריו ידוע היה כעובד חרוץ, חבר נאמן, ישר־דרך ונעים־הליכות. הצטיין בקרבות ובאחד מהם הציל את חבריו ממכונית שנפגעה, בשברו במו ידיו את סורג־הברזל.

נפל בקרב ביום ז׳ באדר ב׳ תש״ח (18.3.1948) בצאתו כמפקד כיתה לפרוץ את הדרך להרטוב. מרדכי, שהוביל את המשורין, לחם בגבורה ונספה באש עם כל אנשיו שהיו במכונית. נקבר בסנהדריה בירושלים. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־26.9.1951.

ליפשיץ איזיק

בן מנחם ורבקה־רייזל. נולד ב־15 במארס 1921 בעיירה סמאשוב שבפולין. חונך מילדותו ברוח הציונות ולפני מלאות לו 16 שנה, ב־31 בדצמבר 1937, עלה ארצה כ„סנונית״ ראשונה של משפחתו. בארץ סיים בהצלחה את לימודיו בכפר־הנוער בן־שמן והיה בין העולים לניצנים. למד לאחוז בהגה הטרקטור ושאיפתו היתה להיות עובד־אדמה. לרגל מלחמת־העולם השניה נעקר משם עד מהרה. עם ראשוני המתנדבים לצבא ב־1941 עבר את כל שלבי המתנדב העברי, מן הגדודים ועד לבריגדה. בשנת 1945 הגיע לאירופה ומצא שם במחנה־הריכוז הגרמני בלנזנברג את אביו ואחיו מאיר ז״ל, אשר אף הוא נפל במלחמת־השחרור בקרב על רמות־נפתלי. הפגישה היתה מהולה בצער: נודע לו על גורל אמו, אחותו ושלושת אחיו שנספו בידי הנאצים. באותו מחנה הכיר גם את חנה, שהיתה אחר־כך לרעיתו בחיים, ולאם בתו היחידה. ביולי 1946 השתחרר מהצבא וכעבור חודש עלה עם ארגון „ויגיוייט״ להתיישבות ברמות־נפתלי. חבריו ראו בו אדם שקבע לעצמו בבהירות את דרכו בחיים והיודע למזג באפיו רצינות והומור כאחד.

עם פרוץ מלחמת־השחרור החלו הסורים לפשוט על רמות־נפתלי ולהתקיפם. בין מגיני המקום עמד אייזיק ללא־חת ואף נטל על עצמו מעמסה לא־קלה בעניני ההגנה. ב־1 במאי 1948, כ־5 שבועות לאחר שנולדה בתו, עמד בהתקפה כאחראי לעמדה קדמית. לאחר שהצליח להחזיר את אנשיו מעמדתו הקדמית, הוסיף לעמוד במערכה על המצודה עד שפגע בו צרור כדורי האויב ונפל. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברמות־נפתלי.

ליפשיץ מאיר

בן מנחם ורבקה־רייזל. נולד ב־23 במארס 1923 בסמאשוב, פולין. בבית הוריו נתחנך בחינוך מסורתי וברוח הציונות לקראת הגשמה חלוצית. למד ב„חדר״ ובבית־ספר עממי. בן 16 גמר את בית־הספר העממי ועמד לעלות לארץ לכפר־הנוער בן־שמן, אך בהיותו בווילנה, לשם בחינת־הכשרה, פרצה מלחמת־העולם השניה ונאלץ לחזור לבית הוריו. התנדב לעבודת־פרך אצל הגרמנים במקום אביו ואחיו והובל למחנה־השמדה. התקוה לעלות לארץ חיזקה את רוחו בכל התלאות שעברו עליו. נדד ממחנה־ריכוז אחד למשנהו: בפולין (סקז׳יסק) ובגרמניה (בוכנוואלד, שלוין, טרזנשטאדט). בלנדסברג שבגרמניה נפגש עם אחיו שהגיע מהארץ עם הבריגדה העברית. בעזרתו עלה ארצה באנית־המעפילים „תל־חי״ ב־28 במארס 1946. לאחר ששהה שבועים במחנה עתלית יצא לקבוצת מסדה ומשם לקבוצת כפר־החורש. במחצית 1947 הגיע אביו לארץ והוא עזב את הקבוצה כדי לעזור לו. שחור־עינים. בעל אופי חזק ונדיב־רוח. בכל הסבל שעבר עליו ידע לשמור על שיויי משקלו הנפשי. מסירותו לאביו היתה מופתית.

היה חבר ב„הגנה״ מתחילת בואו לארץ. בראשית 1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל. שירת באחד הגדודים בחטיבת „כרמלי״. נשאר יחיד מששה בנים (אחיו, אייזיק, נפל ברמות־נפתלי), אך בידי אביו לא עלה לשחררו בזכות היותו בן יחיד. השתתף בכיבוש חיפה, עכו, משם נשלח לגליל העליון, לעזרת הישובים המכותרים, והגיע למקום שבו נפל אחיו. ביום ג׳ בסיון תש״ח (10.6.1948), יום לפני ההתחלת ההפוגה הראשונה, נפל בקרב על רמות־נפתלי. בצד־12.6.1948 הובא שם למנוחת־עולמים ליד קבר אחיו אייזיק ז״ל.

ליפשיץ מרדכי („מקסי״)

בן יחזקאל ופנינה. נולד ביום 22.7.1924 בשוינגן שבהולנד. עלה ארצה עם הוריו ב־1935. מילדותו בלטו בו כשרון מוסיקלי ונטיה לאמנות המשחק (ביחוד לקומדיה קלה). בנעוריו היה סולייסט במקהלה דתית בתל־אביב ובבגרותו קיבל שיעורים דרמטיים מאחד משחקני „הבימה״ והתחיל בפיתוח קולו (באס־באריטון בעל צליל חם וגברי). אך תנאי החיים ודרישות החובה למולדת לא נתנוהו לספק בשלמות את שאיפותיו האמנותיות. אחרי גמרו את בית־הספר העממי הלך להכשרה בכנרת. משם גויס ב־1940 לצבא ההולנדי. התאמן באנגליה, השתתף בפלישה לאירופה בחטיבה הולנדית שבחיל־הפלישה הקנדי ובשחרור ארצות־השפלה ועלה לדרגת סמל. אחרי הנצחון היתה לו הזדמנות לצאת לשנה לאמריקה, אך הגעגועים על הארץ משכוהו הביתה מיד אחרי שחרורו, בדצמבר 1945. בחיים האזרחיים הסתדר כלוטש־יהלומים ונשא אשה. בשובו לארץ הצטרף לארגון ה„הגנה״ בגוש דן ונשלח מיד לקורס מ״מ, סיימו בהצלחה ונמצא מוכשר בסגולותיו האישיות לפיקוד. שירת בתפקיד מפקד פל״מ באזור רמת־יצחק (בחורף תש״ח בגיוס מלא) עד להקמת צה״ל. אז נתמנה למ״מ בח״מ והשתתף בקרבות ובהחזקת המקומות בקולה, טירה ובית־נבאלה.

השירות בח״מ היה מועט וקל מדי בעיניו ורבות השתדל שיעבירוהו ליחידה קרבית ממשית, אך נתברר שגם בח״מ נדרשת הקרבה והוא נענה לדרישה במלואה. בהיותו אחראי לעמדה הקיצונית בשלשלת אחד ליד מודיעין הותקפה העמדה — בתקופת ההפוגה — על־ידי כוח מרובה פי ארבעה. בהתהלת הקרב נפצע בכתפו, וכך זחל למכונית־הירייה וניסה להפעילה. משלא פעלה פירקה ותיקנה והרכיבה מחדש — ובינתים ניהל את קרב ההתגוננות של אנשיו, שנתמעטו

מחמת פגיעות האויב — והמשיך לירות עד שאולו כדוריו, וההחזקה בעמדה זו במשך שעות אפשרה ליתר חלקי הפלוגה (כ־75 איש) לסגת ולהינצל. כשנחלש כוח האש של עמדתו והאויב יכול להתקרב אליה, נהרג בירייה מקרוב. זה היה ביום 24.9.1948, בדיוק ביום מלאות שנתיים לנישואיו. נקבר בנחלת־יצחק ב־26.9.1948, בפקודת המטכ"ל מיום 28.9.1949 הועלתה דרגתו בצה"ל לדרגת סגן (סגן־משנה).

ליפשיץ צבי

בן ברוך ואלטה. נולד ב־1920 בחרסון שבאוקראינה. בשנת 1925 עברה המשפחה לליטא. שם חונך חינוך דתי־לאומי והצטרף לתנועת־נוער ציונית. ב־1934 היגרה המשפחה ליהודניסבורג שבדרום־אפריקה. שם המשיך צבי להשתלם בלימודי יהדות ועברית והתכונן בשיעורי־ערב לבחינת־בגרות. ב־1935 הצטרף ל"הפועל־המזרחי" וההמסר לשירות התנועה בהתלהבות, במרץ ובהתמדה. באסיפות התנועה ובכינוסיה התבלט כנואם טוב באידיש ובאנגלית. מילא תפקידים מרכזיים בהנהגה ובהדרכה ב"השומר הדתי". ההכנון לעלות ארצה, ולשם כך השתלם כטפסן במלאכת־הבנין, כדי שיהיה בידו מקצוע בארץ. בראשית תש"ו הגיע לארץ עם קבוצת חברים מדרום־אפריקה ונכנס להכשרה בכפר־עציון. הסתדר בעבודות־בנין והגיע גם לביצוע עבודות באופן עצמאי. המשיך להשתלם בשעות הערב בלימודי יהדות ושאף לצאת להשתלמות תורנית ב"ישיבה". המצב הדתי והרוחני שמצא בקיבוץ לא התאים לרמה האידיאלית שנשא בנפשו מהגולה והוא ביקר בקיבוצים שונים של "הקיבוץ הדתי" בחיפושיו אחרי השלמות הנכספת, ולבסוף הצטרף לכפר־עציון, בתקוה שבמשך הזמן ימצא שם את מבוקשו. גם מחבריו שבגולה תבע עקביות ושלמות ודרש מהם שיעלו ויתמסרו להגשמה עצמית.

הוא מילא את חובתו בכפר־עציון, הסתגל לתנאים הקשים של חיילים במצור, התמסר לאימונים, לשמירה ולעבודת־ביצורים. האמין בנצחון עד הרגע האחרון וכחובב בעלי־חיים התנגד ביחוד לחיסול בהמות־הרפת בגלל חוסר אספקה, כי הבהמות תהיינה נחוצות אחרי עבור ימי הרעה... באמונה איתנה זו עמד על משמרתו בעמדה אחת בקטע המערבי של המחנה, ושם נפל בנפול הגוש ביום 13.5.1948. באותם הימים נפלה גם בחירת לבו — חברת ה"הגנה" שהיתה בשורות מגיני העיר העתיקה בירושלים. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

ליפשיץ צבי ("צביקה")

בן ראובן ורבקה. נולד ביי"ב באדר ב' תרס"ז בתל־אביב ובה קיבל את השכלתו, תחילה בבית־ספר עירוני ואחר־כך בגימנסיה "שלוה". בהיותו בן 14 יצא להכשרה במשק עין־גב במסגרת תנועת "הנוער העובד". עבד שם בחציבת אבנים, בניה ושמירה, אך יותר מכל אהב את הדיג בכנרת. בן 15 שנה ושלושה חדשים היה צבי כשיצא ללחום בשורות הצבא הבריטי נגד האויב הנאצי. מאז ועד יום נפילתו היו חייו קודש ל"הגנה" ולמאבק. בצבא הבריטי שירת למעלה מארבע שנים ובבריגדה העברית עבר קורס לכלי־נשק חדישים ולתותחנות. באיטליה השתתף בקרבות נגד הגרמנים ונפצע מרימון. בהיותו פצוע ושותת־דם הוסיף לפעול ליד מכונת־היריה, עד שהוצא ממקום הקרב והועבר לבית־חולים. אחרי הניתוח ביקש מהרופא להחזירו ליחידתו, בידעו את המחסור באנשים. בקיץ 1946, עם שחרורו מן הצבא, הצטרף ל"הגנה" ובאביב 1947 נגדר להתגייס למשטרה שנתרוקנה אז מיהודים. לאחר שגמר קורס לשוטרים בבית־לחם, שירת במשטרת תל־אביב ובפרוץ המערכה, בדצמבר 1947, בילה ימים ולילות בעמדות ה"הגנה" בגבול יפו.

עם הכרזת המדינה נתמנה לסמל ונשלח כאחראי לנשק בבית־הספר לשוטרים, אבל לא יכול להישאר זמן רב בעורף. על אף סירובם של מפקדיו עמד על דעתו ועבר לצבא, ליחידה קרבית ממוכנת. השתתף בכל הקרבות בכיבוש לוד, רמלה ובאר־שבע עד לקרב בעוג'ה־תפיר שבגבול מצרים, בו נפל מכדור אוירון־אויב ביום כ"ה בכסלו תש"ט (27.12.1948). היה קבור בחלוצה. ב־20.7.1949 הועבר לנחלת־יצחק. חבריו לפלוגה מספרים על אומץ־רוחו ועל הצטיינותו בקליעתו למטרה. בקרב האחרון פעל בתותח והנחית מהלומות כבדות על האויב. נפגע לאחר שהאויב אשר עמד מולו כבר נכנע והניף דגל לבן.

ליפשיץ צבי

בן אשר ואסתר. נולד ב־18.11.1913 בעיר וארשה, בירת פולין. בשנת 1923 עלתה המשפחה לארץ והתישבה בכפר־חסידים. משם עברו לעפולה. הגיע גדל בעמק, למד בבית־ספר עממי, עבד במשק ההורים ונשא יחד אתם בכל התלאות של ההתאחזות בקרקע. כשבגר עבר לעיר, התישב בתל־אביב והחל לעבוד בנהגות. נשא אשה. היה חבר ה"הגנה".

בימי המאורעות והמלחמה היה תמיד בדרכים, בשירות ה"הגנה". ומזמה עסק ברכישת מכוניות צבאיות ובהעברתן לרשות יחידת ה"הגנה". כשהותקפה השיירה בדרך בין חיפה לתל־אביב, ליד הכפר ג'בע, ב־28.3.1948, והוא נהג במכונית צבאית, נפל ליד ההגה. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק. השאיר אשה ושני ילדים.

ליפשיץ שלמה

בן צבי־דוב ומינה. נולד בשנת 1913 בעיר בוזין שעל־יד לודז שבפולין. קיבל השכלה יסודית. שאף לעליה חלוצית והתכונן לקראת חיי עבודה בארץ. עשה שנה בהכשרה בפולין, וכשארך לו הזמן לחכות להיתר־כניסה לארץ, עלה בשנת 1934 בהעפלה. בארץ עבד בכל עבודה שנזדמנה לו, גם במסחר. נשא אשה ודאג לביתו. יהודי שקט ומתון, ער לכל שאלה ציבורית ואוהב אמנות — ובפרט משכה את לבו המוסיקה. כמקום מגוריו בחר לעצמו את ירושלים.

נפל מפגיעת כדור מרצחים ליד שייך־ג'ראח ביום 31.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

ליש (לוינברון) דוב (בעריש)

בן חיים וברטה (בשי). נולד ב־2.10.1925 בדוקלה אשר ליד הגבול הפולני־סלובקי. בן למשפחה דתית מיוחסת (אביו היה שוחט וחזן). משסיים את חוק לימודיו בבית־הספר העממי נסע לטרנוב להמשיך בלימודיו ב"ישיבה" ושם השיגתהו מלחמת־העולם השניה. משפחתו נרצחה על־ידי הנאצים במחנה־ההשמדה בלז'יץ. הוא עצמו עבד במחצבה על־יד מירוי, במחנה צ'נסטוחוב ועוד מחנות־ריכוז רבים ולבסוף בבוכנוואלד. היה בעל חיוניות רבה, השתדל להיאחז בכל עבודה מקצועית וכך הצליח להגיע ליום השחרור. עם שחרורו עבר לבלגיה והצטרף

להכשרת הבח"ד אשר בכפר לב. שם שקע בלימודים ובאימוני ה"הגנה". באביב תש"ו עלתה בידו להגיע למצרים מחופש בתלבושת חיילי הבריגדה. משם העפיל ארצה. בארץ שהה זמן־מה ברחובות, אחר־כך הצטרף אל הכשרתו בבארות־יצחק, ולבסוף עבר לכפר־עציון. עבד בהכשרת הקרקע. נשלח מטעם הקבוצה לסמינר התורני של הקיבוץ הדתי.

במלחמת־השחרור השתתף בהגנת הכפר ובעבודות ביצורים. שירת בפל"ם של כפר־עציון. בשעת ההתקפה האחרונה על הגוש היה עם כיתת הפל"ם במארב נגד שריוני האויב בין סלעי גבעת אוכף־המוכתר. משם נשלח כרץ למשק והועבר לעמדה שליד שער המשק, בה עמד יומים. בפרוץ שריוני האויב לשערי הכפר זרקו עליהם אנשי העבדה בקבוקי־מולוטוב וניסו להפעיל את ה"פיאט". לאחר התקדמות האויב נסוגו לפנים המשק ושם נפל ביום ה־13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

לכמן גבריאל

בן זאב והרטה. נולד בשנת 1912 בברסלוי שבגרמניה. גמר גימנסיה ולמד שלוש שנים באוניברסיטה מתימתיקה, פיסיקה וחימיה. התגברות הנאציזם עוררתו לשנות דרכו. עבד שלוש שנים כפועל־בנין בגרמניה, לשם הכשרה לחיי עבודה בארץ, ובו בזמן היה חבר "החלוץ" ומדריך במחוז הדרום. כשעלה ארצה ב־1937 הצטרף לקיבוץ רמת־רחל, התאקלם במהרה בחיי החברה והעבודה והשתדל לתרום מידיעותיו ומאפיו להעלאת הרמה התרבותית והתפוקה היצרנית. במלחמת־העולם השניה התגדב לצבא והגיע לדרגת סמל בחיל־התותחנים הבריטי, והמשיך בשירות תותחני בבריגדה העברית. מתוך התכוננות לבאות בארץ־ישראל, הרבה להשלים את ידיעותיו בתותחנות בפרט ובצבאיות בכלל. משחזר הביתה התמסר למפעל המכבסה המכנית של הקיבוץ ועמל למען העלאת פריונה והכנסתה. כאחראי לבטחון שקד על שכלול הכושר ההגנתי, ובתקופת הפקפוקים בדבר עתיד הארץ עמד כל הזמן על דעתו ש"הגוי" עזוב יעזוב אותנו ואנחנו נהיה עצמאיים.

בחורף תש"ח היה מפקד בהגנת רמת־רחל, רגם לעת הצורך (הדריך את האנשים לפעולה במרגמות) ואחראי לקשר. כשהוזמן להדריך בתותחנות בצבא ההגנה, סירב לעזוב את נקודתו בגלל חשיבותה כעמדת־משמר לירושלים. בזריזות ובמהירות מפליאה היה מעביר את מרגמתו מעמדה לעמדה ולאויב ניתן הרושם, כאילו מרגמות רבות פועלות נגדו. ביום 22.5.1948, בנסיגה מארגונה לרמת־רחל, נפגעה מכוניתו בפגז אויב ויחד אתו נפלו עוד כמה חברים ואחדים נפצעו. בין הנופלים אתו היה גם חברו הקרוב לו ביותר, ולטר, אשר יחד אתו יצא מגרמניה ויחד אתו עשה רוב דרכו בארץ. היה קבור בשייך־באדר א', ב־8.9.1950 הועבר לרמת־רחל. בחוברת "רמת־רחל במערכה" הוקדשו דפים יפים לזכרו.

לכנר דויד

בן יוסף ואיטה. נולד ב־8 בפברואר 1917 בטפליצינה שבבוהמיה (אז — אוסטריה) למשפחה שומרת־מסורת. למד בבית־הספר הריאלי והשתלם גם בלימודי היהדות אצל מורה מיוחד שאביו לקח לביתו. כבן 13 עבר עם משפחתו לגור בווינה ושם הצטרף ל"החלוץ". כחבר תנועת־הנוער "השומר הצעיר־נצח". היה חבר בו 5 שנים, ושנתים בהכשרה ביוגוסלביה ואוסטריה. בעלומיו נתגלתה בו נטיה מוסיקלית. פרט על כינור ופסנתר ושר במקהלת בית־כנסת. התמחה גם במלאכת החייטות. במשך כמה שנים היה כלוא במחנה דאכאו ועונה שם. תודות לרשיון־עליה שקיבל שוחרר ב־2 בינואר 1939 עלה לארץ יחד עם חברתו. עם עלייתו הצטרף מיד לקבוצת כנרת ונעשה אחד הפעילים בה. היה מיוצרי המקהלה והתזמורת לכלי־מיתר והתעניין בספרות. עבד בענף הבננות ונעשה עד מהרה לעובד מרכזי, חרוץ, בעל כושר־תפיסה. אהב לחקור ולחדש ושאף תמיד להישגים במשק ובחברה. בכל עבודה שהשתתף בה השרה מרוחו, רוח של שמחת־יצירה.

עם תחילת מלחמת־השחרור גויס לפל"ם לאחר שהשתלם בקורסים שונים. השתתף בקרבות צמח בעמק הירדן ונפל ביום 18.5.1948. נקבר בדגניה א' ב־21.5.1948. הניח אחריו אשה, חנה, שתי בנות ובן.

ללה יעקב (ז'ק)

בן יוסף ופרידה. נולד בשנת 1924 בחלב אשר בסוריה. בילדותו נתיתם מאביו. רכש לו השכלה, למד ב"תלמוד־תורה" ובביה"ס היתומים שחי בו והתכונן לחיי פועל בארץ. העפיל בשנת 1945 בעברו בגניבה את הגבול הצפוני. עבד תחילה בבנין, אחר־כך בבית־תרשיח למיטות־ברזל. תקופה קצרה היה חבר אצ"ל. עם פרסום צו הגיוס התיצב לשירות ואף זייף את תעודת־הגיוס כדי שיוכל להצטרף ליחידה קרבית. השתתף בכיבוש תרשיחה ובקרבות עין־ע'זאל וטירה. בהיותו בפעם האחרונה בחופשה אמר: "אמשיך להילחם עד שאגיע לסוריה ואביא את משפחתי".

נפל בשפרעם בעלות המכונית, בה נסע בתפקיד, על מוקש ב־12.11.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ביום י"ג במרחשון תש"ט (15.11.1948). הניח אשה וילדה קטנה.

למברגר אברהם

בן ד"ר שמואל וניחה. נולד ביום כ"ה בתשרי תרפ"ט (1928) בוינה. למד ב"תלמוד תורה" וגמר 4 כיתות של בית־ספר עממי בשנת תרצ"ט (1939). עלה עם הוריו לארץ־ישראל ולאחר שגמר את בית־הספר "מוריה" בתל־אביב למד בישיבת כפר־סבא, בישיבה הגדולה בפתח־תקוה ולבסוף בישיבת "בית יוסף צבי" (על שם הרב דושינסקי) בירושלים. היה מפעילי נוער "אגודת ישראל" ופירסם רשימות בעתון "שערים".

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא ונפל במערכת־הגבורה של גוש עציון. נפצע מכדורי האויב ביום כ"ה בניסן תש"ח (4.5.1948) על־יד כפר־עציון ומת בערב. למחרת היום הובא לקבורות. ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועבר להר־הרצל בירושלים. באחת מרשימותיו כתב: "מקומי בין חברי הלוחמים את מלחמת החירות, אשר אף פעם אינם מתים, אם כי לפעמים עוברים הם לעולמות אחרים".

למדן חיים

בן יחיד ליעקב ושרה. נולד ב־8.11.1924 בשכונת ברוכוב. הוריו, מאנשי התנועה הציונית ברוסיה, עלו ארצה עם ראשוני העליה השלישית. מהמתישבים הראשונים בשכונה. מילדותו חונך לעבודה, ובהיותו בן 12 הצטרף לתנועת־נוער. במחנות הנוער היה חרוץ וראשון בכל עבודה. בין חבריו היה מרבה צחוק ושמחה והתבלט בטוב לבו. בימי מלחמת־העולם השניה התגייס ל"משמר החופים", אך מיעוט העבודה בשירות זה לא היה לפי רוחו והוא עבר לחיל־הרגלים בצבא הבריטי. עם שחרורו חזר לבית אביו, עזר לו בעבודה, והמשיך בפעילותו ב"הגנה".

בתחילת מלחמת־השחרור התגייס ונשלח לרביבים אשר בנגב. אף כאן לא השלים עם הבטלה שהצבא היה נתון בה לעתים והצטרף לעובדים בעבודות ביצורים. עבר קורס אלחוטאים. בקרב על ביר־עסלוג׳ היה לו תפקיד בעורף, אך דרש להעבירו לקרב. נפל בהסתערות על משטרת ביר־עסלוג׳ ביום ד׳ בסיון תש״ח (11.6.1948). למחרת היום נקבר ברביבים.

למפל הדסה (הלינה)

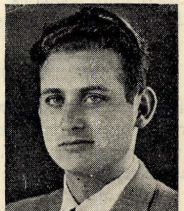

בת משה ורוזה. נולדה ביום 12 בפברואר 1929 בנובי־סונץ אשר בפולין. בת למשפחה אמידה, תרבותית, אשר העניקה לילדיה ילדות מאושרת ומלאת זוהר. למדה בבית־ספר פולני עד פרוץ מלחמת־העולם השניה. המשפחה נדדה לרוסיה, שהתה תקופת־מה בסמרקנד, שם למדה הדסה בבית־ספר של פליטים פולנים, אולם עד מהרה שולחה המשפחה לסיביר לעבודת־פרך. השרתה מרוחה הטובה על הוריה, שנאבקו על קיומם. היא עבדה עמהם ביערות, ועל אף עדינות גופה עמדה בנסיון. עם בשורת האפשרות של משלוח הילדים מרוסיה דרך טהרן לארץ־ישראל, נפרדה בלב כבד מהוריה ומתוך תקוה שעל־ידי נסיעתה תקל מעליהם את עול הכבד וגם תצור נקודת־משיכה להגירתם לארץ־מולדת חדשה. בשנת 1943 עלתה ארצה עם „ילדי טהרן" ובמסגרת „עליית־הנוער" נכנסה לקיבוץ גבעת־ברנר. התקשרה בכל לבה לארץ והיתה משגרת לבני משפחתה (אשר עברו בינתים עם זרם הרפטריאציה לפולין ומשם לגרמניה) מכתבים נלהבים על המולדת אשר מצאה כאן. כדי להדגיש את הרגשת הבית החליטה לגדל שעורותיה שבגלל תלאות הדרך גוזזו מאז החלו הנדודים, וקלעתן לצמות שחורות נאות ועבות. בגבעת־ברנר השלימה את לימודיה (10 כיתות) והתגייסה לפלמ״ח, אם כי מתוך היסוסים רבים בגלל היותה נערה רגישה, סגורה בתוך עצמה ולא נוטה להיי־חברה רועשים, — ועברה למעון. שם התחסנה בעבודת המשק ובאימונים ואף מצאה מקור להתלהבות בהתערותה בהוי הארצישראלי.

עם פרוץ מלחמת־השחרור צורפה ליחידת פלמ״ח מלווה־שיירות לירושלים. סיימה קורס לאלחוטאות ומילאה את תפקידיה כאלחוטאית בתוך המשוריינים המותקפים. במכתביה אל אמה ואחותה מאותה תקופה כתבה: „יתכן כשתגענה ארצה תמצאנה כאן מולדת חפשית באמת. סבורתני שלא אבייש אתכן, ואולי אף תתגאינה בהלינקה שלכן יום אחד. אני רואה כי דמעה התנוצצה בעיניכן? אך אל נא תבכינה! הראש למעלה! עוד יהיה טוב!"

נפלה בקרב על משטרת לטרון ביום 30.5.1948. אמה ואחותה שוב לא זכו לראותה, הן הגיעו 3 חדשים אחרי נפילתה. ב־17.11.1949 הועברה להר־הרצל בירושלים. השאירה הרבה ציורים נאים, פרי כשרונה שניחנה בו.

למפרט יהודה

בן דויד ושרה. נולד בכ״ב באדר תרפ״ה (18.3.1925) בתל־אביב. בגיל חמש התחיל ללמוד בבית־הספר הדתי „ביל״ו". הצטיין בלימודיו, בסדר ובנקיון ונבחר לישב־ראש אגודת הבריאות. במשחקים ובחיי החברה של התלמידים גילה כושר הנהגה. בגיל 13 גמר את בית־הספר היסודי והמשיך ללמוד בבית־הספר התיכוני למסחר. את שכר הלימוד שילם משכר עבודתו בחדשי החופשה. במחלקה הששית הצטרף לתנועת בית״ר. אחרי שנה גמר בהצלחה רבה את בית־הספר למדריכים והמשיך לעבוד בהדרכה. משהחלה מחתרת אצ״ל בפעולות הצטרף אליה והיה מפעיליה המסורים. פעם התנדב לביצוע פעולה מסוכנת בחוץ־לארץ, אלא שהתכנית בוטלה. בגלל חוסר תיאום בסמכויות בין בית״ר ואצ״ל נעשה אדיש לאצ״ל, אך ב־1945, משנמצאו כרוזיו בבתי־המלאכה של הצבא הבריטי בשטח התעורכה, מקום עבודתו בימים ההם, נפל החשד עליו בגלל השתייכותו לבית״ר, נאסר ונעצר קרוב לשנה במחנה לטרון. שם עסק בילמודים, בארגון פעולות ספורט, והצטרף מחדש לתא אצ״ל שבמחנה. אחרי שחרורו הוטל עליו מעצר־בית בערבים וחובת התיצבות במשטרה, אך הוא ידע להיות פעיל באצ״ל גם כעצור־בית ונתון לפיקוח המשטרה. אחרי כחצי שנה שוחרר מההגבלות. לאחר המתת הלורד מוין בקהיר על־ידי אנשי לח״י נאסר גם הוא לימים אחדים בין יתר החשודים. גמר את בית־הספר למפקדי אצ״ל, הגיע לדרגת מפקד פלוגה בכינוי „אבידן", ואימן את אנשיו לפעולות־קרב.

בחורף תש״ח הגן עם פלוגתו על קטע בחזית גבול יפו והשתתף במערכה על צפון יפו, ושם השתחרר מהאיסור שהוטל על מפקדים להשתתף בקרבות הקו הראשון, איסור שהיה תמיד למורת רוחו, והיה הולך בראש כל מחלקה שנצטוותה לשלות לפעולה, כי יחסו לפקודיו היה כיחס אב לבניו. במערכה זו נפלו טובי אנשיו. בעבור שבועים, אך הספיק לארגן את פלוגתו מחדש, יצא למערכה של אצ״ל על רמלה מיד אחרי הכרזת המדינה ושם נפל בקרב ב־20.4.1948 על מבואות העיר. הועבר למנוחות בבית־הקברות בקרית־שאול ב־6.5.1952.

לנגנם משה

בן אברהם. נולד בשנת 1920. נפל בקרב בבלידה על־יד מגרה ב־23.10.1948. הובא לקבורה בראש־פינה.

לנדא דויד־זלמן

בן יחיד להוריו פינחס־לייב ורחל. נולד ביום ט״ו בטבת תרצ״א (4.1.1931) בירושלים. למד בבית־הספר התיכוני־הדתי „מעלה" בירושלים והצטיין בכשרונותיו. בעתות הפנאי הרבה לקרוא והתעניין בתחומים שונים של המדע והתרבות. בהיותו בן 15 בערך הצטרף ל„התנועה המאוחדת" ואף־על־פי שלא היה אדוק בדעותיו הוסיף ללמוד בבית־הספר הדתי ולהקפיד על שמירת קדושת השבת ומסורת האבות, כדי לשמור על ההבטחה שנתן לסבו ולסבתו אשר נפלו קרבן לדדיפת הנאצים בפולין. נודע לתהילה בעדינות נפשו וביחסו הלבבי אל הזולת. במחלקה השביעית של הגימנסיה החל לפעול ב„הגנה" והתבלט במסירותו, אומץ־לבו ואחריותו.

למן פרוץ מלחמת־השחרור, עוד לפני תום לימודיו, הוטלו עליו תפקידים אחראיים ומסוכנים וב־8.4.1948, עם גמר בית־הספר, הצטרף לפלמ״ח, לגדוד „הראל", והשתתף בקרבות להגנת ירושלים ופריצת הדרך אליה — בשער־הגיא, עין־כרם, שייך־ג׳ראח, רמת־רחל ועוד. ב־25.5.1948, בקרב על רמת־רחל, נפצע בגבו וברגליו ועוד לפני שהחלים כליל מפצעיו חזר לתפקידיו הקרביים באמרו: „יש מה לעשות, אי אפשר לשבת בבית, המולדת מחכה לי". כאשר חזר לצבא אחרי היפצעו ביקש מידיד הוריו לאמור: „תמסור לאבא ולאמא — שיתנהגו בסדר אם לא אשוב, ובזאת יכבדו את מותי". נפל ביום י״א בתמוז תש״ח (18.7.1948), שעות מספר לפני היכנס ההפוגה השניה לתקפה, בהסתערות על משלטי בית־נובה החולשים על דרך רמאללה—לטרון. היה קבור בשייך־באדר א׳. ביום י״ז באלול תש״י (30.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

לנדאו אריה

בן משה ופרדל. נולד בשנת 1928 בעיר קלווריה אשר בפולין. למד בבית־ספר עממי. אחד משאירית הפליטה משואת פולין. היה חבר בתנועת „הנוער הציוני". שרבב לפי מקצועו. עם השחרור עלה לארץ. היה בין מעפילי „לה ספציה" שהגיעו לארץ בשנת 1946. התגורר בתל־אביב ועבד במקצועו. היה חבר־„הגנה" נלהב. הצטרף לתנועת „הנוער הציוני".

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצה"ל ויצא לקרבות. שלוש פעמים נפצע וכל פעם חזר לשירותו ברצון מלא. היה בין כובשי הר־הקסטל, לוד, רמלה ובית־נבאלה. בקרב בית־נבאלה נפצע בפעם השלישית, ברח מבית־החולים והצטרף אל פורצי הדרך לגבע. סיים קורס לסמלי מכונות, ויחד עם הבחורים מהקורס צורף לתמרון שנערך בגליל. בפעולה זו נפצע והועבר לבית־חולים בחיפה ושם מת ב־9.10.1948. למחרת היום הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

לנדאו דוב

בן דויד ומינדל. נולד ביום 24.8.1924 בעיירה שטורלי־אר־הלי אשר בהונגריה. היה בעל השכלה תיכונית, ציוני מגעוריו ושימש זמן רב כמדריך במוסד־ילדים של תנועת „בני־עקיבא". לאחר שנמלט מאימי המלחמה והשמד העפיל לארץ באניה „הגנה" ב־1946, ובבואו הצטרף לקבוצת „הפועל המזרחי" „אחדות" ולאחר זמן השתקע בירושלים. עבד כמסגר, הצטרף מיד ל„הגנה" ועבר בה את כל האימונים הצבאיים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס בין הראשונים והיה בין מגיניה של שכונת ימין־משה, משם נשלח לעטרות הנצורה והמנותקת ומשנאלצו לפנותה עבר לנוה־יעקב. משחזר ירושלימה השתתף בחזיתותיה בהר־ציון, מוצרורה ועוד. נפצע קשה בדיר־אבו־טור, ירושלים, וכעבור יומים, בד' בסיון תש"ח (11.6.1948), מת מפצעיו. ב־14.6.1948 נקבר בסנהדריה בירושלים. ב־8.11.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

לנדאו עמנואל (אמיל)

בן משה ופניה. נולד ב־10 בנובמבר 1928 בוארשה, בירת פולין, ונתנכה בנדודים ובסבל רב עד אותו יום בו חירף את נפשו במלחמת־ישראל. ב־1939 עזב את וארשה והגיע לברית־המועצות. אחרי שלוש שנות נדודים, לאחר שהוריו אבדו לו, עלה לארץ עם עליית „ילדי טהרן" יחד עם אחותו. תחילת לימודיו והתערותו בארץ — בחות־הלימוד של „עליית־הנוער" בירושלים, משם עבר יחד עם אחותו למשק גניגר. מיד נתגלה שם כנער ברוך־כשרונות. במהירות מפתיעה רכש לו את השפה העברית ושלט בה באופן חפשי. הארץ החזירה לו את האמונה באדם שאבדה לו, הסתגל לתנאי הקביצה והכה בה שרשים עמוקים. בחבורה הקטנה של „ילדי טהרן" אשר במשק נתגלה כוחו מדריך ומכוון בענייני חברה ולאום. „אצילות־נפש ותקיפות רבה נתמזגו באפיו" — כתב אחד ממדריכיו באותה תקופה. עם סיום לימודיו בגניגר החליט ללמוד הקלאות ועבר לבית־הספר „כדורי". עם סיום חוק לימודיו הצטרף לגרעין שנוצר מבין חברי כיתתו ועבר עמהם לשם הכשרה לרמת־יוחנן. בין חברי־להכשרה התבלט עד מהרה ואף השפיע עליהם בעיצוב השקפת עולמם. תקופת הכשרתו לא ארכה, כי התגייס מיד עם תחילת מלחמת־השחרור.

בהתקפה ליד קרית־מוצקין על שיירת הנשק והתחמושת שהחיש האויב לעזרת הכנופיות בחיפה, היה עמנואל בין אנשי היחידה שהסתערה על מכוניות האויב. הוא קפץ על אחת המכוניות העמוסות נשק, כדי להוציאה משדה־הקרב ולהעביר את השלל לידי לוחמינו. בהתפוצצות שאירעה נתרסק ביום 17.3.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברמת־יוחנן. על מעשה־גבורתו הוענק לו לאחר מותו, ביום הצבא בכ' בתמוז תש"ט, „אות הגבורה" לצבא ההגנה לישראל.

לנדאו יצחק

בן שמואל וברטה. נולד ב־11.8.1926 בגראץ, אוסטריה. ב־1938, ערב סיפוח אוסטריה על־ידי הנאצים, הצליחה המשפחה להיחלץ ולעלות לארץ והתישבו בחיפה. יצחק למד בבית־ספר מקומי ומשסיים את חוק לימודיו אמר ללמוד רפואה ויצא לשם כך מהארץ בשנת 1947, אך חזר כעבור זמן קצר וקבע, שאינו יכול עוד להימצא בין הגויים ושימתין בסבלנות עד שאפשר יהיה ללמוד רפואה באוניברסיטה שלנו שעל הר־הצופים.

בינתים פרצה מלחמת־השחרור. יצחק צורף לפלוגת פלמ"ח, עבר אימונים בנגב והשתתף בליווי שיירות לירושלים. היה בין אלה שעלו עם השיירה האחרונה, שהגיעה בערב פסח תש"ח למקום יעודה. עוד הספיק להשתתף בכמה פעולות שנערכו בכפרים ערביים בסביבת ירושלים, ובאחרונה — בהתקפה על שייך־ג'ראח. בהתקפה זו נפצע, וכעבור ימים מספר, ב־3.5.1948, מת מפצעיו ונקבר בסנהדריה בירושלים. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־8.11.1951.

לנדסמן (לנצמן) יוסף (יו'ק)

בן מאיר וגטה־פריידה. נולד ב־18.12.1929 בעיר סוסנוביץ שבפולין. ב־1940, בימי מלחמת־העולם השניה, בהיותו כבן עשר, עלה בידי המשפחה להגיע מרצה ארצה. לא עבר זמן רב ויוסף הסתגל לתנאי הארץ ולהוי הנוער הארצישראלי. ישב בתל־אביב ורכש לו השכלה תיכונית. התמסר לספורט והיה חבר ב„הפועל" וחבר פעיל ב„הגנה".

עם הכרזת או"ם ב־1947 יצא עם הראשונים להגנת שכונות יפו—תל־אביב. עבר קורס מפקדי כיתות ונשלח לפעולות בחזית הדרום. בשבועות האחרונים לחייו היה בנגבה, השתתף בהגנת המקום בימי הקרבות הקשים, ובאותם הימים רשם ביומנו מאורעות כל יום ויום, בלי לתאר את הקשיים ולקבול עליהם. נפל בהגנה על נגבה בו' בתמוז תש"ח (13.7.1948) ונקבר שם בו ביום.

לנדסהוט היינריך

בן אדולף וברטה. נולד ב־1 בנובמבר 1885 בסולדאו, גרמניה. גמר את האוניברסיטה בקיל גרמניה. מקצועו — רוקח חימאי. היה בעל בית־מרקחת בשטרסבורג ובפרנקפורט על נהר מיין. במלחמת־העולם הראשונה היה ממונה על מחלקה לשמירת הבריאות של הצבא הגרמני בשטרסבורג־אלואס. בפרנקפורט היה חבר בלשכת „בני־ברית" ופעיל בה, וחבר נאמן נמשך ביותר אחרי ענינים סוציאליים ותרבותיים. עלה ארצה באוגוסט 1933 והתישב בירושלים, פתח את בית־המרקחת „אלבא" ואחר־כך

נעשה מנהל בית־החרושת לתרופות „ארא". חבר ב„הגנה" מ־1936. השתתף בקצין בכל האימונים והתמרונים. היה אמיץ־לב ללא־חת, מוכן בכל עת להקריב את חייו למען הגנת הארץ, כולו שופע רוך ואהבת־אדם.

עם פרוץ מלחמת־השחרור — והוא בן 63 — מיהר לתפוס את מקומו, כקצין, בהגנת ירושלים. לבקשת משפחתו וידידיו שיתחשב בגילו, השיב: „יותר נכון לסכן את חיי הזקנים מאשר את חיי הצעירים, שמוטל עליהם התפקיד של בנין ארצנו לאחר המלחמה". נפל מצליפות אויב במקור־חיים, ירושלים, בערב סוכות, י"ד בתשרי תש"ט (17.10.1948). היה קבור בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הניח אשה ושתי בנות.

לנה מיכאל

בן נחום ותמר. נולד ב־19.2.1926 בתל־אביב, יהד עם אחיו־תאומו, למשפחת חלוצים שעלתה לארץ מסיביר ב־1921. בהיותו בן שנתים עברו הוריו לקרית־ענבים ומשם לטבריה, בה למד בבית־הספר העממי והיה מבקר בשעות הפנאי במטעי הממשלה, מקום עבודתו של אביו. לאחר נדודים רבים החליטו הוריו להתישב בעין־דור כחקלאים. שם נפתחה תקופה חדשה בחיי מיכאל. בראותו בסביבה את העדרים הערביים והנערים הנוהגים בצאן, קסמו לו חיי הרועים והוא התידד עמהם. למשך שעות רצופות, עם גמר הלימודים, היה נעלם מהבית והלך אל הצאן. גם כשפרצו מאורעות 1936 לא חדל לבקר בכפרים הערביים שבסביבה אצל ידידיו מנוער. בגיל 12 מתה עליו אמו. המצב הכלכלי בבית נעשה קשה ואביו יצא למרחקים לבקש פרנסתו. בן 14, עם גמר בית־הספר העממי, נשלח למוסד בקרית־ענבים, הכיר שם את חיי הקבוצה והחליט כבוער שנתים לצאת להכשרה ברמת־יוחנן, בה קנה דעת בענפי הפלחה, קרא ולמד, התערה בחברה ונתחבב על חבריו. בן 19 נשלח לפוריה, בה היה שומר שדות ונוטר. כעבור שנתים הצטרף לגרעין הפלמ"ח בחוקוק והגיע לבסוף לירושלים להשתלמות במקצוע שבחר בו: תורת הקרקע וההשקאה. מאחר שהיה נאלץ גם להשתכר למחיתו תוך כדי לימודיו, עבר לים־המלח לעבוד במקצוע הקרוב ללבו, בגגנות, בחברת אביו. בסוף שנת 1947 הגיע לסדום ושם נשא לאשה את חברתו שהכיר, ויוה.

עם התחלת מלחמת־השחרור סיים קורס להבלנות ובנפול הישוב היהודי בצפון ים־המלח הגיע לסדום המנותקת והשתתף בכל הפעולות בסביבה כחבלן ומורה־דרך. שגורה היתה בפיו האמרה: „צריכים לדאוג למולדת, ולא למיללת". ביום 9 ביולי 1948 יצא לשדה־המוקשים שברחבת סדום לבדוק אם המוקשים הונחו כהלכה. בעלותו על מוקש נפצע קשה ושנים מחבריו חשו לעזרתו, אך בשעה שנשאוהו דרכו שוב על מוקש ואף הם נפצעו. יחדיו הצליחו לצאת מהשדה, אך מיכאל מת כעבור שעות מספר. היה קבור בסדום. ב־28.2.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

לנטר יעקב

בן מרדכי ורבקה. נולד ב־25.12.1913 בפז'אנסיי שבמערב פולין. כחניך בית־ספר תיכוני ותנועת־נוער חלוצית עלה ארצה ב־1932, התישב בין הראשונים בגן־יבנה ובמאמץ רב עלתה בידו להיות חקלאי מובהק ומנוסה. פעיל ב„הסתדרות העובדים" ובשנים האחרונות במ"ם. היה בין פעילי המקום בכל תחומי החיים: בועדת התרבות, ב„הגנה" (מדריך לאיתות), חבר מועצת הפועלים. צנוע בהליכותיו וחביב על הבריות. ב־1946 עבר עם רעיתו וילדיו לכפר־אתא. עבד תחילה כפועל־בנין ואחר־כך נתקבל לעבוד בבית־החרושת לטקסטיל „אתא".

במלחמת־השחרור שירת בהגנת אזור מגוריו ובשעת נסיעה בעיני שירותו נהרג בתאונת־דרכים בקרבת גשר „של" שבמבואות חיפה ב־11.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־אתא.

לניץ דויד

בן שמעון וברכה. נולד ב־10.10.1927 בעיר מנייביטש שבפולין. למד בבית־ספר עממי והיה עוד נער בשעת פלישת הגרמנים לפולין. עם התקפת הגרמנים על רוסיה — והוא באזור הרוסי — התחמק בעוד מועד והצטרף אל הפרטיזנים. היה הצעיר בגדודו, הצטיין בעוז־רוחו והצליח בכמה פעולות מסוכנות. אחרי הנצחון החליט לעזוב את הגולה, יצא את רוסיה וגם את פולין, עבר גבולות בגניבה והגיע בקשיים רבים לאיטליה, משם אמר לעלות לארץ. היה בין מעפילי „פדיה". ב־16.5.1946 עלה לארץ. התמחה במקצוע המרצפות ולמד עברית. חבלי קליטתו היו קלים. בזמן קצר מאד התערה בארץ והיה מאושר בחלקו. היה חבר ה„הגנה" בקרית־ביאליק ועם החרפת המצב התגייס גיוס מלא. זכה עוד להתראות עם אחיו, שעלה בינתים לארץ ונמצא עדיין בבית־העולים.

באחרונה השתתף ונפל בקרב ג'נין ביום 3.6.1948. הועבר למנוחת־עולמים בירושלים ביום כ' במנחם־אב תש"י (3 באוגוסט 1950).

לנצ'ר־טננבוים שושנה

בת יצחק ומרגלית (פריל). נולדה ב־25 באוקטובר 1923 ברדומסק, פולין. נתחנכה ברוח ציונית־דתית, שהשפיעה עליה לכל ימי חייה. למדה בבית־ספר עממי ובבית־ספר תיכוני למסחר. חניכת „השומר הדתי" בעיירה. גם בהיותה במחנות הנאצים המשיכה את פעולת „השומר הדתי" ועודדה את רוח חברותיה. כל משפחתה הושמדה והיא נשארה יחידה. הצטרפה לקיבוץ „איחוד", כדי לעלות עמו לארץ. משנוסד קיבוץ של תנועת „תורה ועבודה" בסוסנובין עברה לקיבוץ זה בראש פלוגת חברות דתיות; אחר־כך נתמנתה כמנהלת קיבוץ „תורה ועבודה" בבנין וניהלה אותו בכשרון רב. אהובה ונערצה היתה על כל חברי הקיבוץ, בהגיע תור עלייתה נדרשה להישאר בפולין לשם מילוי תפקידי התנועה. בדרכם לארץ נתפסו חברים על־ידי משמר־הגבול הפולני והושמו במאסר בריבניק. היא הצליחה להכניס אליהם מזון ובשורת שחרור קרוב. פעלה הרבה לשחרורם עד למשפטם — ועזרה בזה ליציאתם בדרך לארץ. ימי שהותה בריבניק חלו בפסח והיא הסתפקה במצות ובירקות. בגרמניה הצטרפה לקיבוץ באשבך שליד במברג. בל"ג בעומר תש"ז נישאה לבחיר־לבה ועלתה לארץ בתשרי תש"ח. תנאי עלייתה הכריחו אותה להיפרד מעל בעלה, שנשאר בתפקידי התנועה בחוץ־לארץ. בהגיעה לארץ הצטרפה מיד לכפר־עציון.

במשך כל התקופה המצור על גוש עציון השתתפה באימונים ובשמירה וסיימה קורס ל„עזרה ראשונה". בימים ההם כתבה: „שגיאה היא להתיאש ולהיכנע ברגע גורלי זה. מושרשת בנו אמונה עזה שהאלוקים לא יעזוב אותנו. עלינו להיות גאים, שאנו חיים בתקופה כה גורלית לעמנו. את הדרור והעצמאות משיגים במעשים ובקרבנות. אני מסייעת לזה, לכן אני מרגישה עצמי בטוב. יבוא יום צח ובהיר — והוא לנו יהיה". פניה נאים היו ועדינים, בעלת אופי חזק. שמרה בקפדנות על מצוות־הדת. בשעת ההתקפה על כפר־עציון, בימים ג'—ד' באייר תש"ח, עסקה בהגשת „עזרה ראשונה". טיפלה במסירות יתירה ובעדינות בפצועים שהובאו למקלט. נפלה בכפר־עציון ב־13.5.1948. ב־17.11.1949 הועברה להר־הרצל בירושלים.

לסט צבי („הרשל")

בן איסר ומרים־ברכה. נולד ב־3.9.1925 בלוקוב אשר בפולין. ב־1940 נשלח, יחד עם אביו וכל הגברים במקום, לעבודת־כפיה במחנה נאצי. כאשר יצאה פקודת ההשמדה על כל יהודי הסביבה ברח צבי יחד עם כל משפחתו היערה. כעבור שבעה חדשים נתפסו בידי הגרמנים — הוא, אמו, אחיו ואחיותיו אתו — ואחרי ימי־מעצר ספורים הוצאו אחד־אחד להורג. מתוך העזה שביאוש התנפל צבי על איש הגסטפו שבא להוציאו להורג, השמיט מידו את האקדח ויחד עם בן דודו נמלט שוב היערה ונפגש שנית עם אביו. עד שנת 1944 עשו ביערות והשתתפו בקרבות הפרטיזנים. מששוחררו על־ידי הרוסים הצטרף לשורות הצבא האדום והשתתף גם בקרבות בכיבוש ברלין. עם תום המלחמה החליטו שרידי המשפחה לעלות ארצה ויצאו לגרמניה בדרכם לארץ. שנתים וחצי עשה במחנות בגרמניה ורק ב־1948 הצליח להגיע לארץ.

מיד עם בואו התגייס צבי לצבא ההגנה לישראל, השתתף בקרבות בירושלים ונפל ב־27.12.1948 בפעולה על הר־ציון. היה קבור בשייך־בדאר ב', הועבר ב־21.6.1951 להר־הרצל בירושלים.

לסנר בנימין („בני")

בן משה ואסתר. נולד ב־23 בפברואר 1927 בבקאו, רומניה. עלה ארצה בחבורת נוער־עולה ב־7 במאי 1944, בן יחיד להוריו. בעודו ילד נתיתם מאביו והיה עליו לעזור לאמו בפרנסתה. בערבים למד בבית־ספר מקצועי ובו בזמן עבד גם בבית־חרושת. אולם תנאי־חייו הקשים לא מנעו בעדו מלהיות ער לכל הנעשה ביהדות ובתנועה הציונית. עם כניסת הנאצים לרומניה היה במחתרת הציונית. עלה ארצה ב־1944 עם חברים אחדים מתנועתו, תנועת „השומר הצעיר", בספינה קטנה שהגיעה בשלום לארץ (עוד לפני סיום המלחמה). בא עם חבורתו לעין־שמר ועבד בפרדסים. עבודתו נתחבבה עליו. בהיותו בעל אופי חזק הסתגל עד מהרה לחיים בארץ, חבורתו יצאה למושבה להקים קיבוץ, אך לא שהה זמן רב בקיבוץ זה, כי עם ההמרת המצב בארץ נשלח לקורס מ"כ. עם קיבוצו עבר לגבולות שבנגב ונתמנה לתפקיד אחראי במערכת הבטחון של הנקודה.

בהתחלת מלחמת־השחרור המשיך לארגן את הגנת גבולות — 24 ק"מ מהגבול המצרי ובעורף האויב. ביוני 1948, עם הצורך לפרוץ את הדרך לנגב מצד דרום, היה אחראי למחלקה מאנשי המשקים בנגב. תודות לאפיו המחושל הצליח לארגן את המחלקה ולהדריכה, על אף התנאים הקשים מאד. בהתחלת הקרב על חוליקאת, נגד כוח־אויב מכריע, עם פריצת הדרך לנגב, נפצע, אך המשיך לפקד עד אשר נפל ליד כאוכבה ב־"א בתמוז תש"ח (18.7.1948) היה קבור ברוחמה. ב־26.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג, הניח אחריו אשה.

לפקה מיכאל

בן חיים ונחמה. נולד ביום ד' בסיון תר"ץ (1930) בעיירה מישניץ בצפון־מערב פולין. מוצאו ממשפחה חסידית ומילדותו חונך לתורה ולציונות. למד ב„חדר" והצטיין בתלמוד. כשהיה בן 8 עלתה המשפחה לארץ (1938) והתישבה בתל־אביב. מיכאל נכנס לבית־הספר „בי"ל" ועבר בהצטיינות את בחינת המנהל בלימודי היהדות. חבר בית"ר מנעוריו, בהתבגרותו הצטרף גם לאצ"ל. היה בו בזמן מדריך בית"ר, בימים שהתנועה נאסרה על־ידי השלטונות. באצ"ל שימש כאחד המפקדים הצעירים, ששמו נקרא במחתרת „גלעדי".

נפל בקרב על יפו בשעת נסיגה, כשנשאר לטפל בפצוע, ונעדר. כעבור יומיים הובאה גופתו. הוא נרצח ולא נורה ב־25.4.1948, לפני מלאות לו 18 שנה. נקבר בנחלת־יצחק.

לסקר יהודה

בן מיכאל ותמה. נולד בערב חג השבועות תרפ"ב בעיר בנדין שבפולין. נצר למשפחת חסידים. בבחרותו עדיין היה אביו חסיד, אך נתפס ל„השכלה". ברוח זו התחנך יהודה, הבן היחיד להוריו. עד פרוץ מלחמת־העולם השניה היה תלמיד בבית־ספר למכונאות ואחר־כך בליציאום טכני. היה חבר „הנוער הציוני". בגיטו בנדין עבד בבית־חרושת ואחר־כך עבר עם הוריו למחנה „נתיני חוץ־לארץ" בגרמניה. עם תום מלחמת־העולם נפרד מהוריו ועלה ארצה באניית־המעפילים „תל־חי" ב־28.3.1946. בארץ למד את עבודת הבנין והיה טפסן. בשעות שלאחר העבודה המשיך בלימודיו, למד אדריכלות.

היה חבר ה„הגנה", ועם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בהגנת ירושלים, תחילה בשירות רפואי ואחר־כך עבר לחיל־התותחנים. בגלל היותו בן יחיד לא נשלח לקרבות, אך בהגיע קריאה לעזרת ישוב עברי לא היסס, ועל אף בקשת חבריו יצא להביא את התחמושת. בקרב בדרך לראש־העין נפצע ומת מפצעיו ב־17.7.1948.

לכר צבי

בן אדולף ומינה. נולד ב־י"ח בסיון תרע"ו (19.6.1916) בעיר טורן שבגרמניה, ולאחר שבית הוריו עבר ב־1922 לברלין למד צבי בבית־הספר התיכון על שם „קרל מרכס". משפטים את לימודיו בבית־ספר זה ביקשו הוריו לשלחו לאוניברסיטה. אך צבי סירב ויצא להכשרה חקלאית באחת החוות שבסביבת ברלין. כיון שגילה נטיה בולטת לחקלאות נשלח להמשיך הכשרתו בשבדיה ובדניה. היה בין בעלי הכשרונות שנתקבלו למקומות־העבודה המעטים בארצות אלה שעמדו לרשות הסתדרות „החלוץ" בגרמניה. צבי עשה חיל בעבודתו ובעל־האחוזה השבדי שידלו להישאר אצלו. אך צבי לא נענה להצעה וב־1935 עלה לארץ־ישראל ביחד עם קבוצת חברים שעשו את הכשרתם בדניה. הצטרף למשק יגור ועבד במסירות בגן־הירק. איש־האדמה היה מטבעו, אך גם איש־ההגשמה המוכן לעזוב את הגינה החביבה עליו ולהיענות לכל תביעות התנועה. נשלח על־ידי המשק למחצבות, לפלוגות הקיבוץ ולכיבוש העבודה במפעל האשלג בסדום. בימי מאורעות 1936—1939 עבד בהקמת גדר „טיגרט" בגליל העליון. אחר־כך השתתף בקורס הראשון של הפלמ"ח. בשלהי 1944, עם גיוס חברי הקיבוצים לבריגדה, ביקש צבי להתגייס, אך בגלל סיבות משקיות נדחתה בקשתו. היה אדם שקט, לא התבלט, ותמיד עשה למעלה מחובתו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתגדבים. השתתף בקרבות על פתיחת הדרך ליחיעם ובכיבוש שני כפרים ערביים ליד עכו. ביחד עם חבריו מיגור נשלח לגליל העליון והשתתף כמקלען בהגנת רמות־נפתלי בקרבות שהתנהלו שם בימים האחרונים לפני ההפוגה. נפל בפעולות סיור בין חולתא ומשמר־הירדן ביום כ"ח בסיון תש"ח (5.7.1948). למחרת היום נקבר ביגור. הקיבוץ הוציא חוברת לזכרו.

לפידות ישראל

בן מאיר ויונה. נולד בשנת 1930 בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי „נס־ציונה" בתל־אביב, עבר לבן־שמן ולמד שם במשך שנתים. התמחה במלאכת החרטות.

עם ראשית מלחמת־השחרור התנדב לצבא. נלחם בנגב, השתתף בליווי שיירות לירושלים והשתתף בכיבוש הקסטל. התבלט במסירותו ובנכונותו לכל משימה. קיפח את חייו בתאונת־דרכים בין רחובות ותל־אביב ביום 23.4.1948. היה קבור בגדרה. ב־22.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

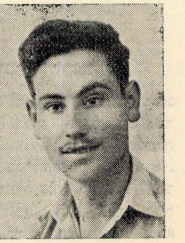
לפקה יוסף („ספי")

בן אריה ופסיה. נולד ב־2.2.1930 בחיפה. שש שנים למד בבית־הספר העממי בקרית־חיים. לא היה שקדן, כי הלימודים עלו לו בנקל. בעיצומה של מלחמת־העולם השניה עבר לאשדות־יעקב, שם סיים את בית־הספר העממי. אחר־כך למד שנתים מסגרות בבית־הספר המקצועי שעל־יד הטכניון בחיפה. היה מדריך בתנועת „גורדוניה". הרבה לטייל ואהב את הארץ. פעם נאסר ביחד עם חבריו מקבוצת הכשרתו שיצאו לטייל בארץ ותוך כך חצו את גבול עבר־הירדן.

מיד עם פרוץ מאורעות 1947 התגייס לפלמ"ח כחבר ההכשרה המגויסת ברמת־דויד. בדצמבר 1947 עבר עם קבוצתו לעסלוג־רביבים. השתתף בליווי שיירות בנגב, בקרבות (חזלה, ועוד), בכיבוש ברייר, בתגבורת לכפר־דרום ועוד. במכתביו הביתה מאותו פרק זמן משתקפת ההכרה בהכרח ההקרבה. „אם אנחנו לא נמשיך, ימשיכו לנו", כתב. נפל ב־11.6.1948 בכיבוש משטרת עסלוג, בשעה שהכניס את חומר הנפץ לבנין המשטרה. בו ביום נקבר ברביבים. זכרו הועלה עם זכר בני קרית־חיים שנפלו — בספר „בני קרית־חיים".

לפר יאיר

בן דויד ופנינה. נולד ב־19 באוקטובר 1930 בחדרה. מילדותו ניכרו בו סימני עצמאות ועוז־רוח. אהב את הטבע, החי והצומח — את המרחבים. משום כך לא יכול להסתגל למשטר ומשמעת בבית־הספר וגם את לימודיו בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין לא סיים, הואיל ולא נטה אחר המקצוע שהשתלם בו. עם הפסקת לימודיו יצא לחיפה ושם מצא מקומו וסיפוקו בעבודה בבית־המלאכה של „סולל־בונה", בו הוכנו שלדי מכוניות־השריון וכלי־נשק שונים. משפרצו הקרבות בארץ גויס לאימונים ונשלח לצפון, שם השתתף בפיצוץ גשרים, בשיירה ליחיעם, בהגנת להבות־הבשן ושבי־ציון ובפעולה ליד תמרה, בה נפגע קשה חברו הטוב ויאיר נשאו על שכמו עד שהביאו למקום מבטחים. מות חברו דיכא אותו מאד והוא נקשר אל אם החבר והיה מרבה לבוא אליה ולנחמה.

משהחלו הקרבות הקשים בנגב קמפו לו ערבותיו, ויאיר, שנתקבל לפלמ"ח, ירד לשם לאחר שהשתתף בהגנת להבות־הבשן שבגליל. היה חבר ההכשרה המגויסת בנגבה, לחם בנגבה, ברוחמה ובניצנים.

לקיר דויד

בן פסח ואסתר. נולד ב־7.8.1929 בעיר בראשטאט שבחבל באדן בגרמניה. באוקטובר 1934 עלה ארצה עם הוריו והתישבו בחיפה. אחרי סיום ארבע כיתות בית־ספר עממי הפסיק את לימודיו בגלל המצב הדחוק של המשפחה ויצא לעבודה במקצוע השרברבות. הוסיף להשתלם בשיעורי־ערב, שאף לחיי קיבוץ והתכונן לצאת להכשרה. הצטרף לברית הנוער הקומוניסטי והקדיש הרבה מזמנו הפנוי ללימוד, לקריאה ולהשתלמות בהשכלה כללית ובתורת הקומוניזם, והגיע לידי כושר ניכר בביטוי ובניתוח מחשבתי.

בראשית מלחמת־השחרור ביקש וקיבל רשות מתנועתו להתנדב לצבא ההגנה וגויס לאחד מגדודי הפלמ"ח. השתדל למלא כל תפקיד באמונה ובמסירות וראה בכך נאמנות למולדת ולרעיונו כאחד. כשבא לחופשתו היחידה וביקר במועדון שאל את חבריו בתמימות, אם התנהגותו זו בצבא הולמת את ההשקפה הקומוניסטית, והתשובה החיובית שקיבל גרמה לו אושר. במכתביו לחברים היה מביע דברי עידוד ונכונות, אך מתוך ענוה טבעית לא נהג להתפאר במעשיו והיה נחבא אל הכלים כחייל אלמוני, עד נפלו בקרב הראשון ביום 1.6.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

לקם יוסף

בן משה ומינה. נולד ביום 7.6.1930 בהנובר אשר בגרמניה. ב־1936 עלה עם הוריו ארצה ונכנס לבית־הספר העממי „גאולה" בחיפה. בתקופה זו הצטרף לתנועת „הצופים" ובסיימו את בית־הספר העממי המשיך ללמוד בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון העברי. מסיבות שונות נאלץ ב־1946 להפסיק את לימודיו ועבר לעבודה במקצועו, במסגרות. בד בבד עם עבודתו המשיך את השתלמותו בערבים ולא גרע דבר מעבודתו וממסירותו בתנועת הנוער כמדריך בה ומצא לו זמן גם לקיום תפקידו ב„הגנה".

מיד עם פרוץ מאורעות־הדמים, בדצמבר 1947, התיצב לשירות מלא ומאחר שעוד קודם לכן עבר קורס־סיירים מיוחד ב„הגנה", שימש כסייר בעמדות הקדמיות בחיפה. השתתף גם בפיצוץ המוסכים הערביים בחליסה ובפעולות הגמול בואדי־סאליב. בסוף פברואר 1948 עבר לנען יחד עם חבריו בהכשרת הצופים ו'. שם הצטרפה הכשרה כולה לאחד מגדודי הפלמ"ח, ולקסי — כפי שכינוהו חבריו — עם גדודו עבר לחולדה והתחיל בליווי השיירות לירושלים. עם השיירה הגדולה האחרונה נשאר תקוע בירושלים והשתתף שם, בין השאר, בקרב על שייך־ג'ראח. נפל ב־1.5.1948 בכיבוש קטמון. יחידתו נשלחה כתגבורת לאחד מגדודי הפלמ"ח, שנלחם אז לכיבוש השכונה, ומיד עם התחלת ההסתערות פגע כדור האויב בלבו. ב־5.5.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

בקיבוץ דורות הנצור שימש מכונאי ומשגיחה קשה בהתפוצצות חבית בנזין, הוטס לתל־אביב ושם נרפא מפצעיו, עם החלמתו נלקח במשורין לביתו אשר בחדרה, אך בדרך קרהו האסון: המכונית התהפכה ודרסה אותו ולאחר יסורים קשים במשך שעות אחדות מת ביום 4 באוגוסט 1948. למחרת היום נקבר בחדרה.

לקסברגר חיים („דיקי")

בן יצחק ויני. נולד ב־28 ביוני 1920 בברלין, בירת גרמניה. עוד בהיותו נער הצטרף לתנועת „הבונים" ובשנת 1934, בהיותו בן 14, עלה ארצה ולמד בבית־הספר החקלאי בבן־שמן. היה חבר הסתדרות „הנוער העובד". כעבור שנתים הצטרף כחבר לקיבוץ גבעת־ברנר. ב־1941 התגייס לפלמ"ח, מיד עם היוסדו, ושירת בשורותיו עד שנת 1944, כאשר נשלח יחד עם המחלקה הגרמנית של הפלמ"ח אל הבריגדה היהודית בצבא הבריטי. עם שחרורו מן הצבא חזר לביתו בגבעת־ברנר ועם פרוץ מאורעות־הדמים נתמנה למפקד המקום. גם תוי פניו העידו על כושר מנהיגות, אומץ־לב והחלטה נחושה. כאשר נתעוררה בקיבוץ השאלה אם לצאת לקצור את השדות נוכח הסכנה שריחפה על ראש הקוצרים, היה דיקי האיש שהכריע את הכף לחיוב ובראש מחלקה מאנשיו יצא להגן על העושים במלאכה.

באביב 1948 חזר לפלמ"ח ושירת כמפקד פלוגה בחטיבת הנגב. השתתף בקרב על אשדוד, בהתקפות על משטרת עיראק א־סוידאן ועוד. נפל בחוליקאת ביום 18.7.1948, בלילה האחרון לקרבות עשרת הימים, ונקבר ברוחמה יחד עם כמה מאנשיו. הועבר לכפר־ורבורג ב־26.6.1950. הניח אחריו אשה ותינוקת.

לקר פרץ

בן יחיד להוריו יעקב ורבקה. נולד ב־4.10.1922 בבוקרשט, בירת רומניה. לאחר שגמר את הגימנסיה היהודית בבוקרשט שלחוהו הוריו ב־1938 ללמוד בבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל, על אף מאורעות־הדמים שהתחוללו אז בארץ. מיום עלותו היה פעיל בתנועת־נוער, למרות האיסור של הוריו ומנהלו היה יוצא בחשאי לשמירת־לילה. ביולי 1941 סיים את לימודיו בבית־הספר החקלאי, ומשנת 1944 עזר להוריו, שעלו בינתים לארץ וישבו בטבריה. באותה שנה הצטרף לשורות ה„הגנה". בשנת 1947 השתתף בארגון המבצעים הצבאיים בטבריה. במארס 1948 התגנד לצה"ל והשתתף בפעולות הצבא, תחילה ביבנאל ואחר־כך בכפר־ילדים, במזרע, ולבסוף בחזית א' — תחבורה. השתתף גם בקרבות על צמה.

ב־2 בנובמבר 1948 התגנד לסילוק מוקשים בפעולת חבלנים בכביש מגדל—מגארי, בשעת סילוקם נפצע פצעים אנושים ומת ביום 4.11.1948. נקבר למחרת היום בטבריה. ב־31.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

לר ירחמיאל

בן צבי (הנריק) והלנה. נולד ב־22.11.1929 בוארשה, בירת פולין. בן יחיד להוריו. למד בבית־ספר צרפתי בוארשה, והדבר עמד לו בשנת 1940, כשהמשפחה הצליחה לברוח מפולין הכבושה והגיעה לצרפת. היה נער מוכשר מאד למקצועות מכניקה והנדסה, אך חינוכו התקין הופרע על־ידי ההפשטות המלחמה. עם כיבוש צרפת הצטרף למחתרת ה„מאקי" והיה פעיל בה בהרי האלפים עד גירוש הגרמנים מן הארץ. השתייך כל השנים לתנועת־נוער ציונית ועם שחרור המערב עלה לארץ בשנת 1946. לשם התערות מהירה בחיי הארץ ובלשונה נכנס תחילה לקבוצת מעלה־החמישה ומשם עבר ללמוד את מקצוע המכניקה העדינה בבית־המלאכה הלימודי של „מרכז ברנדייס" בירושלים. המורים נהנו מכשרונותיו, והתלמידים — ברובם צעירים ממנו — התיחסו אליו בחיבה ובהערצה.

היה בגויס גיוס חלקי ועבד בתע"ש, בהתאם להכשרתו ונסיונו. מלבד זאת מילא תפקידי שמירה בעמדות העיר הנצורה. ביום 5.6.1948, בדרך ליחידתו, נפגע מפגז ונפל חלל. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

לרמן חגי

בן אפרים וצפורה. נולד ביום 17.6.1929 בנשר, ליד חיפה. גדל באוירה פועלית־חלוצית. למופת היו לו שני אחיו ואבו אשר התנדבו לשירות הצבא בימי מלחמת־העולם השניה. סיים את בית־הספר העממי בנשר והמשיך לימודיו בבית־הספר התיכון בחיפה. היה חבר תנועת „הנוער העובד" ומילא ברוח קלה ושובבה ובכובד־ראש כאחד כל תפקיד שהוטל עליו. כחבר הסקציה הימית ב„הפועל" בחיפה השתתף בתחרות „שיוט עברי" והיה בין נערי הסירה הראשונה שהגיעה למטרה, ואף זכה לאות־הצטיינות כחותר. זמן לא רב אחרי־כן נתמנה למפקד סירה.

בראשית מלחמת־השחרור שירת בחי"ש, אך שירות זה לא סיפק אותו והוא דרש להעבירו לפל"ים. שם סיים קורס למפקדי כיתות. השתתף בהעלאת מעפילים אל החוף. אחרי הרצח בבתי־הזיקוק נשלח לפעילות־ענשין כאחד המפקדים, והקפיד מאד על מילוי הפקודה הכרוכה בסכנת חיים, שלא לפגוע בנשים, זקנים וילדים. עם החמרת המצב בירושלים נשלח לשם עם פלוגת פל"ים כתגבורת. השתתף שם בקרבות רבים, ובאחד מהם, בשעה שנפל מפקד הפעולה, נטל על עצמו את הפיקוד וכך הציל את הכיתה. מאז פעל כמפקד־כיתה קרבי. בפריצת החומה והחדירה לעיר העתיקה פיקד על כיתתו ונכנס הראשון לתחומיה וראשון נפגש עם מפקדה. מאחר שהיחידה מסרה לנצורי העיר העתיקה תחמושת, ציוד ומזון ותגבורת באדם, חזר לירושלים והועלה לדרגת מ"מ. בסוף מאי נשלח עם מחלקתו לעזרת המשלט על־יד הראדאר. בשעת הפגזה קשה נפגעו רבים מחבריו ואף הוא נפצע קשה, אך לא חדל מלהתעניין בהמשך הקרב ובגורל המצוינים. מת למחרת, ביום 27.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

לרמן יחזקאל

בן אברהם־נתן וחנה־טובה. נולד בכ"ב בתשרי תרפ"ו בעיר שידלובין אשר בפולין. בשנת 1935 עלתה המשפחה לארץ. למד בבית־הספר „תחכמוני". משגמר את לימודיו פנה לעבודה. למד מסגרות ועבד בה. היה חבר פעיל בתנועת־הנוער „ברית החשמונאים" ונקרא בפי חבריו, שהרבה לשעשע אותם, בשם חיבה „חזי". משבגר החליט להצטרף למחתרת אצ"ל. בשעת הפצת כרוזים נאסר על־ידי המשטרה הבריטית ונשלח לכלא יפו. לאחר שחרורו חזר לפעילות ומילא תפקידים באצ"ל. נשלח לקורס מפקדים וכונה בכינוי „צור". בתקופת הקורס נתפס עם חבריו על־ידי הבריטים בשעת האימונים. נדון לחמש שנות מאסר. שלוש שנים ישב בכלא עכו וניצל את הזמן ללימודים ולהשתלמות, אף ידע לשעשע את החבריה במשחקים ואירגן את העבודה במטבח, ועל כך נקרא בפי החברים „ראש".

עם צאת הצבא הבריטי מהארץ שוחרר וחזר לשורות אצ"ל. עבד בייצור נשק. כשעבר לצבא ההגנה לישראל צורף לחטיבת „גבעתי"

ותבע כי יצרפוהו ליחידה הקרבית, והשתתף בקרבות בדרום ובנגב בתפקיד מפקד כיתה. בימי הקרבות מתה עליו אמו והוא חזר הביתה. בתום ימי האבל חזר ליחידתו. נפל בפעולת „יואב" ליד קרתיה ב־22.10.1948 בשעה שיצא לחפש חבר נעדר. בן ביום נקבר בכפר־ורבורג.

לרמן יצחק

בן גרשון ויהודית. נולד ביום 14.6.1925 בעיר יאסי, רומניה. בן שנה היה בעלות המשפחה לארץ בשנת 1927. גמר בית־ספר עממי בתל־אביב. מפותח וחסון למעלה מגילו. עזב את ההכשרה בקיבוץ והתנדב, בהיותו בן 15, לצבא הבריטי. שש שנים רצופות עשה בצבא, לאחרונה באיטליה ובצרפת. היה מן הפעילים בהעברת מעפילים לארץ. עם שחרורו חזר לתל־אביב ועבד כנהג. חבר ה„הגנה". למעשה היה תמיד בבהינת מגויס ומוכן לכל קריאה.

בעמדות ההגנה ביפו, נוה־שלום, נפגע ב־1.2.1948 מכדור בבטנו ומת בכ"ג בשבט תש"ח (3.2.1948). הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

לשנר אריה („ארי")

בן פסח וחנה. נולד ב־8.4.1915 בניו־יורק. לכ"ד בבית־ספר עממי והמשיך בבית־ספר תיכוני ולבסוף נתקבל למכון „ניו־יורק סיטי קולג'", בו למד כ־4 שנים מדעי־רוח ובעיקר בעיות חינוך והוראה. את חינוכו הלאומי־ציוני קיבל בבית־הספר „קינדער־וועלט" אשר ל„פועלי־ציון" ובמחנות־הקיץ של אותה תנועה. בשנת 1932 הצטרף אל תנועת „פועלי־ציון" וכעבור שלוש שנים היה בין מארגניה ויוזמיה של התנועה החינוכית „הבונים". החל מאביב 1936 פעל במחנות־הקיץ של התנועה בלוס־אנג'לס, שיקגו, סנט־לואיס ועוד, ובכל מקום נודע כמחנך למופת. מתוך כוונות לעליה יצא להכשרה בחות קרימריג', אולם כעבור שנה נאלץ לחזור לעבודתו בתנועה שהיה מראשיה. בשנות 1940—1942 ריכז את הפעולות החינוכיות במרכז התנועה ואת העבודה שבמרכז ניו־יורק וערך את עתון ההכשרות הצעירות „הבונים". ב־1942 התגייס לצי האמריקני ושימש כקצין־אלחוט. ביקר בארצות רבות, ביניהן: אנגליה וצרפת. ב־1945 השתחרר מהצבא. עם שחרורו חזר לעבוד במזכירות התנועה עד חודש ינואר 1946. מני אז התמכר לגיוס מתנדבים לפעולות ההעפלה.

היה בין ראשוני המתנדבים ויצא עם שתי האניות הראשונות מאמריקה. עבד זמן־מה בהעפלה ובאוגוסט 1946 הגיע לארץ באניה „הגנה" והצטרף לקיבוץ „הבונים"—כפר־בלום, שם ישבה אשתו שהקדימה לעלות. בקיבוץ עבד תחילה בבנין ולבסוף בחשמלאות, ובשעת העבודה, תיקון חשמל על עמוד תאורה במשק, ברשת המגן סביב למשק, נפגע על־ידי צלף ערבי ומת ביום ד' באדר ב' תש"ח (15.3.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־בלום. הניח אחריו אשה ובת.

לשצ'וכר מרדכי

בן בן־ציון ופנינה. נולד ב־17.7.1931 בירושלים. אחרי סיום בית־ספר עממי יצא לעבודה בחשמלאות ואת שכרו הקדיש לעזרת הוריו. היה נער חנני ועליז בחבורתו, בארגון „הנוער העובד", בו נתחנך „לעבודה, להגנה ולשלום". במלחמת־השחרור התגייס לצה"ל. ששה שבועות התאמן וימים מעטים לפני מלאות לו 17 שנה נפל בהסתערות־הכיבוש על עין־כרם ביום ה' בתמוז תש"ח (12.7.1948). בכ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מאיר אהרן (אלברט)

("גפני", "נוח")

בן אליעזר ופני. נולד ב־26 בפברואר 1900 בפורט (פיודרא), באוריה אשר בגרמניה. מצאצאי יהודי פראנקוניה, החסונים והשרשיים, סוחר בגדים. למד בבית־ספר ריאלי. זמן־מה עבד אצל סיטונאי בנירנברג. כשמלאו לו 21 שנה נתמנה למנהל באחד מבתי־החרושת לחרסינה בגרמניה, יהודי יחידי בכל המפעל. מתוך נאמנות למסורת לא הסכים לעבוד בשבתות ובמועדים ובעליו נענו לו בזה. היה ספורטאי מצוין ופעיל ב„מכבי". במלחמת־העולם הראשונה (1914—1918) שירת כקצין יחידה קרבית בצבא הגרמני. באוגוסט 1937 עלה לארץ. פעל כסוכן של בית־חרושת בגרמניה. את רוב זמנו מסר מיד ל„הגנה", כטוראי. ב־1940 נתמנה למפקד אזור וגדוד אחד בירושלים. מסוף 1947 — סגן מפקד חבל. בעשר שנות חייו האחרונות מסר את כל זמנו ל„הגנה". הודות לו היה אזורו מאורגן באופן יוצא מן הכלל. מסירותו הבלתי־רגילה ל„הגנה" היתה לא בלבד בגלל מקצועיותו הצבאית שחיבב, אלא גם מאהבתו הרבה לארץ ולעם ומשום שהיה גא על יהדותו. שימש מופת לכל הלוחמים שבפיקודו. הדריך באימונים ואירגן בעיקר את סביבות רחביה וקרית־שמואל. פעולותיו האישיות היו נועזות ומפתיעות: בשעה שהוטלה פצצה למסעדה במרכז ירושלים שישבו בה עשרות חיילים ושוטרים בריטיים והתחוללה מהומה וחייל בריטי שיכור רצה להתנפל על עוברים ושבים שקטים — הוציא מידי החייל המתנפל את נשקו ונמלט ובזה הציל נפשות רבות. בשעת סיור בקטע בחזית קטמון — בימי מלחמת־השחרור — רץ לקראת המסיירים ערבי אחד ואקדחו בידו. מאיר השיגהו והוציא מידו את האקדח וגירשהו. כשהיה הכרח לסגת מקטמון — לא נח ולא שקט עד שחזרו וכבשו את השכונה. שווץ שמש ורוחות. בעל גוף רזה, גמיש וקל־תנועה. חסון וספורטיבי. פיקח ועז־אופי, בעל יכולת ארגון והשפעה על חבריו, עוזר ומיטיב עם פקודיו. קנאי לבטחון. כולו לוהט לענין אחד ויחיד: ה„הגנה". לא רדף כבוד ולא ביקש טובת־הנאה. תבע מזולתו את הדרוש ללא ויתור, ומעצמו — את המאמץ המכסימלי ביותר. הזניח כל עסקי פרנסה למען ה„הגנה", ועם זה פירנס אם זקנה ואחות. היה שומר שבת ולא נסע למחנה־האימונים בשבתות, על אף התפקיד האחראי, אלא הלך מרחק רב ברגל. קלע טוב וחייל אמיץ. סיגל לעצמו את הלשון העברית מתוך מאמצים מרובים. וכשהיו מעירים לו על הסכנות המרובות, היה מתלוצץ: „אינני רוצה למות במיטה".

כשעזבו הבריטים את אזור הבטחון שלהם, פרץ בראש אנשיו עד בית חברת האשלג. בהיותו בדרך לעמדה בבנין דויד רצה להוציא פצוע ממקום סכנה, לאחר ש„מגן־דויד־אדום" לא יכול להגיע שמה בגלל הצליפות המתמידות. על אף האזהרות הלך שמה ונפל ביום 15.5.1948. למחרת היום נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום כ"ט בניסן תשי"ב (24.5.1948) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הלך עריריי.

מאוטנר שלמה

בן ויקטור ואנה. נולד ב־13 בספטמבר 1925 למשפחה ציונית אמידה בפראג, בירת צ'כיה. מגיל רך השתייך להתאחדות „המכבי" ואחר־כך לתנועת „המכבי הצעיר", עמה עבר את דרכה וחויותיה. למד בבית־הספר העממי והתיכון, בו הצטיין, ועם התמסרו לקורס לעברית בבית־הספר ל„עליית־נוער" בפראג מילא תפקיד של מדריך בתנועה. ב־1939 הגיע ארצה ב„עליית־הנוער", שהה בבית דודו שבחיפה וסיים שם את חוק לימודיו בבית־הספר הריאלי. משנת 1941 הצטרף להברת־נוער מדניה. עשה שתי שנות לימודים ועבודה חקלאית בבן־שמן. קל התפיסה ועז להיי חברה נצמד לרעיון חיי הקבוצה והלך עם חברתו להכשרה בכפר־החורש ובפלוגת־עבודה בחדרה. היה מראשוני בוניה של גזר, בה עבד תחילה בפלחה ואחר־כך בעבודות אחרות. עבודת־האדמה היתה לו כעבודת קודש, אחרי שעות עמל מפרך הוסיף לעסוק בלימודים, להגות בספרי אמנות ולהאזין למוסיקה. היה מסור לעניני הבטחון. מפקד ביתה, ואף חבר ועדת הבטחון. הגדול במאורעות חייו היתה השליחות בשנת 1947 שעשה בה חדשים מספר בקפריסין, בה היה המדריך המרכזי בכפר הנוער.

במלחמת־השחרור היה מפקד גזר, נפל בקרב עם טור משוריני הלגיון הערבי בגזר ב־10 ביוני 1948 ובה הובא לקבורה.

מאינטאי זאב (ולטר)

בן צבי ואלזה. נולד ב־23 באוקטובר 1928 בנירנברג, גרמניה. בן יחיד להוריו. בשנת 1939 עלה עמהם ארצה בהיותו בן 11. הכה שרשים עמוקים בחיי־הארץ. למד בבית־הספר התיכוני „הוגים" בחיפה, ואת מקצועו — מסגרות — רכש לו בבית־הספר על שם טיץ. נכנס ל„הגנה" בשנת 1944. בשנות 1946—1947 שירת בנוטרות. שירת בחטיבת „כרמלי" בחיפה, בכפר־החורש, בחניתה ושוב בחיפה. ישר־דרך ונעים־הליכות. הלך לכל תפקיד מסוכן. בחביבותו ובנכונותו לעזרה התבלט בין כל אנשי המחלקה. תפקידו — נושא אלונקות — היה לפי רוחו. „בן־הזקונים של המחלקה". טל־הילדות שנשתמר בו הרעיף רעננות על כל חבריו בכל שעה קשה.

בנסותו להציל חבריים־לקרב בעמדה קדמית ליד רמת־יוחנן, בכיבוש כפר־אושה, נפגע ונפל ביום ז' בניסן תש"ח (16.4.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה ב־19.4.1948.

מאיר בנימין

בן שמעון. נולד ב־26 במאי 1927 בבוקרשט, בירת רומניה. גמר בית־ספר עממי ושתי מחלקות גימנסיה. עלה לארץ כחלוץ ב־16 באפריל 1944 באניה „מריצה ראשונה". במשך שלוש שנים עבד בקבוצת משמר־השרון ואחר־כך עבד כאינסטלטור. גר ברמת־יצחק.

התגייס ב־20 בינואר 1948. תחילה הוטלו עליו תפקידים של שמירה בצמתי־דרכים. אחר־כך סיים קורס לחבלנות. שירת באחד מגדודי חטיבת „אלכסנדרוני". זרע מוקשים וניקה שדות מוקשים. השתתף בפיצוץ גשרים, נהרג בתל־ליטוינסקי בהתפוצצות בוקע ביום 28.4.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

מאיר יעקב

נולד בשנת 1920 בעיר קראקא שבפולין. למד בבית־ספר תיכון בעירו. עם כיבוש פולין על־ידי הגרמנים נשלח למחנה־עבודה בלאופן שבגרמניה. ב־1947 עלה ארצה דרך מרסיי ועם התחלת המאורעות בארץ גויס לצבא. השתתף בקרבות שונים.

ב־11.11.1948, בעברו במכונית צבאית על־יד רחובות, עלתה המכונית על מוקש והוא נפצע פצעים קשים. הועבר לבית־חולים צבאי ותוך יסורים קשים נפטר ב־13.11.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות.

מאיר בן־ציון

בן יוסף ורוזליה. נולד ב־1.3.1928 בצ'רנוביץ (או בירת חבל בוקובינה שברומניה). הבן הבכור להוריו. הפליא את כל יודעיו בהתפתחותו הגופנית והשכלית המהירה ועוד בשחר ילדותו היה לעזר לאמו ולאחיו הקטן ממנו. דיבר בבית הוריו אידיש, חונך החינוך מסורתי ולמד בבית־ספר עממי ובגימנסיה, ברומנית ובגרמנית, וסיגל לו בדיבור ובכתב גם את שפת אמו, ילידת אזור הדיבור ההונגרי שמעבר לקרפטים. לבר־מצוה הגיע בשנת 1941, כשיהודי בוקובינה הופקרו למרצחים בעלי־בריתם של הנאצים. בגלל מחלת אחיו הקטן סירב להיענות להזמנת סבו לצאת אליו לחופשת הקיץ אל הכפר, ואחרי ימים מעטים נרצחו הסב וכל יהודי המקום. אחר־כך גורש עם המשפחה לטרנסדניסטריה ונשא בכל תלאות הנדודים וחיי התופת שבמחנה באומין ובגבורה כאחד המבוגרים ולא השמיע כל תלונה לבל יצער את הוריו. בראשית 1943, בהגיע ועדה להוציא את שרידי היתומים מהמחנה ולהעבירם לבית־יתומים ברומניה וניתנה אפשרות גם להורים חיים לשלוח את ילדיהם כיתומים, כדי להצילם, סירב לבל יעזוב את הוריו בצרתם. אחרי שידולים נענה ונסע עם אחיו למוסד ברומניה. ב־4.4.1944 כתב בהונגרית את השיר „היהודי הנודד", בו הוא מביטה ליהודי הנודד את המולדת כשילומים על נהרי דמו השפוך, ואחרי ימים אחדים הפליג ארצה בשייירה הראשונה של „עליית־הנוער". בארץ התחנך במעלה־החמישה, סיגל לו במהרה את הדיבור העברי, למד נגרות והתמסר לעבודה. עודד את חבריו בהומור עליז, תפס עמדת מנהיג ויזם ועזר בנדיבות לחברים חדשים. ביזמתו התארגנו כגרעין להתישבות. אך בנובמבר 1945, כשעלו הוריו לארץ בחוסר כל, נאלץ לעזוב את הגרעין כדי לעזור להם בסידור ראשון ובפרנסה. עבד כדקורטור בתעשית וילאות סרטני בתל־אביב ולעתים קרובות היה כובר את „משפחתו הגדולה" במעלה־החמישה.

כשהחלה מלחמת־השחרור התיצב בין הראשונים לשירות בגדעוני בפלמ"ח. עבר קורס ושירת כחובש בכפר־ביל"ו. העבר לירושלים ובתפקידו כמקלען נפל בקרב נבי־סמואל ביום 23.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים ב־25.4.1948.

מאיר מאיר („זוהר")

בן מנחם ודבורה. נולד ב־24 באפריל 1929 בפרנקפורט ע"נ מיין, גרמניה. בפברואר 1936 עלה ארצה עם הוריו, שהתישבו בהרצליה. תחילה למד בבית־ספר חדרי, ואחר־כך עבר לבית־הספר העממי בהרצליה. משסיים את בית־הספר העממי עבר ללמוד בבית־הספר „תיכון חדש" בתל־אביב. התעתד להיות מורה. עזר להוריו, הטרודים בעסקי־פרנסה, בעשותו את כל המלאכות בבית, ועם זה רציני בשעת־לימודיו ועליז במשחקו. לאחר שנתים בבית־הספר „תיכון חדש" בתל־אביב יצא להכשרה של „הנוער העובד" בנען ובתל־יוסף. בתנועת „הנוער העובד" היתה השפעתו מרובה בתיקונים שהכניס — תיקונים שנתקיימו עד היום. צנוע ועיניו כחולות — דיוקן הנחרת בזכרון. היה בעל נפש ומטור להוריו. אהב את לימודיו, אך אהבת המולדת והשירות לעם היו אצלו קודמים לתלמודו. ישר־דרך ויודע את אשר לפניו.

בהיותו בתל־יוסף התגייס לפלמ"ח. עם פרוץ מהומות תש"ח נקרא לנגב ושירת בקצין־חבלנים (היה בדרגת סרן בגדוד הראשון, פלמ"ח). היה הקצין הצעיר ביותר בפלמ"ח. לבו נקפו על שלא סיים את לימודיו, אך ידע את החובה לקיים את צו השעה, וכה אמר לחברתו: „...את יכולה ללמוד ולחשב את יומך כטוב בעינין, ובינתים יכולים אנו לאבד אי־שם את הנכס היקר שלנו — המולדת— —". נפל ליד שער־הגיא, בלוותו שייירה לירושלים, ביום ("א בניסן תש"ח (20.4.1948). נקבר בסנהדריה בירושלים ב־22.4.1948.

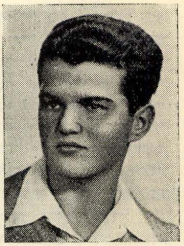
מאיר פינחס

בן פרד. נולד ב־21 באפריל 1929 בעיר המבורג אשר בגרמניה. עלה בגיל 10 לארץ. גדל אצל דודו ברמת־גן. הוריו נספו בימי השואה. האם — במחנה אושביינצים, והאב — עקבותיו אבדו. גלמוד נשאר פינחס בארץ, תחילה בבית דודו ואחר־כך בחברת נוער בקיבוץ. למד בבית־הספר בגבעתים ואחר־כך בבית־הספר התיכון של זרם העובדים. עליז ושמח היה באפיו, אך מדי פעם בפעם ניכרה בו עצבות, תוצאת חוסר משפחה ויתמות. ידע להתמיד בלימודיו. לאט־לאט התפתחה בו ההכרה החלוצית ואהבת הארץ והוא בחר בחיי חברה ועבודה בקיבוץ. אמנם רצה להמשיך עוד בלימודיו, אך מאחר שלא היו לו אמצעים לכך, הקדים ללכת לקיבוץ והצטרף ב־1944 להברת־הנוער בשריד ואחר־כך בדליה. עבד בגן־הירק ואהב את חיי החקלאות. בהכשרה בלט בין חבריו כאיש החזותר לאמת, שאינו מסתפק בשיגרה ובדרך שאין להרהר אחריה. גם במכתביו בלטה אותה ספקנות וחתירה אל שרשי החיים והזיונותיהם. בעולם לא התוכח בעניינים שלא הכירם על בורים ולא התבייש לשאול ולחקור.

באפריל 1947 התגייס לפלמ"ח ובינואר 1948 הגיע ליחיעם והשתתף בהגנת המבצר ששבה את לבו. משם עבר לחניתה. השתתף בקרבות

משמר־הירדן, בהתקפה על זרעין ועכו ובפעולת „המטאטא" בגליל המזרחי. לאחר כיבוש עכברה היה בין מגיני מלכיה והפושטים לתוך הלבנון. משעבר לחזית המרכז בימים של מתיחות וקרבות בלתי־פוסקים, גילה אומץ־לב, בטחון ואמונה. עם צאתו לקרב לא היתה ניכרת בו עצבות — הוא האמין בנצחון כי יבוא. יומים לאחר כיבוש הכפר אל־קובאב, במבואות לטרון, עלה על מוקש, נפצע קשה ומת מפצעיו ביום 7 ביוני 1948. נקבר ברחובות ב־9.6.1948. זכרו הועלה בחוברת „עשרה שנפלו" של קיבוץ ארצישראלי י"ג „הראל".

מאיר צבי־זאב (לוצי)

בן אברהם־יצחק ורחל. נולד ב־22.1.1930 בעיר דבה שברומניה וגדל בעיר ארד. קנה לו השכלה תיכונית, ואחר־שחרור ארצות הכיבוש מעול הגרמנים עבר ללמוד באוניברסיטה, אך לא יכול לעמוד מנגד עם פרוץ מלחמת־השחרור. הצטיל עם המעפילים, הועבר לקפריסין, וכחודש ימים לפני הכרזת המדינה שוחרר ועלה לארץ — והתגייס מיד לצה"ל.

נפל בשער־הגי־א, באחד הקרבות לפריצת הדרך לירושלים, ב־9.6.1948. נקבר בקרית־ענבים.

מאיר רפאל („רפי")

בן יהודה (רודולף) ורחל (רנה). נולד ב־11.1.1921 בטימישואראה שבטרנסילבניה. חונך ברוח ציונית ולמד בבית־ספר עממי בטימישואראה ואחרי־כן בגימנסיה עברית. משהגיע ארצה עם הוריו בשנת 1935 המשיך ללמוד בבית־ספר תיכוני, למד תנ"ך בהצלחה ובגלל התעניינותו הכללית בכל המקצועות רכש לו ידיעות רבות. בגלל הקושי לקיים את המפעל ההעש־תי שאביו העביר מחו"ל־לארץ נאלץ רפי לעזוב את הלימודים ולעזור למשפחה. המשיך ללמוד בערבים. ב־1938 יצא להכשרה מגויסת במסגרת תנועתו „המחנות העולים" בגבעת־ברנר. היה מראשוני הפלמ"ח וסיים קורסים למ"כים, סיירים וחבלנים בבסיסים קרית־ענבים, משמר־העמק, כפר־גלעדי, הזורע, עין־חרוד ותל־יוסף. פעל בארגון עליה ב' מהארצות השכנות ופעם גם נתפס בגבול ונכלא בבית־הסוהר. ב־1939 היה בין ארבעת הראשונים במפעל העליה המיוחדת במינה בתולדות ההתישבות בארץ והחיאת קרקע צחיחה בבית־הערבה. היה חבר בית־הערבה עד יומו האחרון. בשנות חבלי הסתגלותו של הקיבוץ הוא לוחם בחוסר האמונה של החברים ומעודדם בעבודתם. רקם תכניות לפיתוח בית־הערבה ועל אף נפילתה בידי הערבים קיוה כי יקומה מחדש.

במלחמת־השחרור שירת כקצין־סיירים וסייר את ראס־א־נוא־ירה ואת הדרך לסדום והביא ידיעות על משטרת עין־חוצב. כתוצאה מדין־וחשבון זה תוכנן מבצע „לוט" (כיבוש משטרת עין־חוצב ופתיחת הדרך לסדום). ביום 26.11.1948 יצא רפי עם יחידת ג'יפים לסייר את ואדי־ג'ב בדרך לסדום. ברגע שנראה לו כי ג'יפ אחד עומד לשקוע בבוץ קפץ לעזרתו, עלה על מוקש ונפצע קשה. על אף יסוריו המשיך עוד לפקד על הסיור ואף על הגשת „עזרה ראשונה" לעצמו. כעבור 3 ימים, ב־28.11.1948, מת בבית־החולים „דג'אני" ביפו. למחרת נקבר בנחלת־יצחק. חברי בית־הערבה הוציאו חוברת לזכרו ולזכר חבריהם שנפלו.

מאירוב (אברהם) גזר

בן שאול ושרה. נולד ביום כ"ט בשבט תרצ"א (16.2.1931). גדל בטבע, נשם מילדותו את אויר החירות וספג את רוח המסירות לארץ ולכנרת הן בקבוצה, מהראשונות בקבוצות, והן במשפחתו, שבניה היו בין מיסדי ה„הגנה", מטפחיה ופעיליה. יפה־תואר, בריא, חוק בגופו וזריז. ער, תאב דעת ולימוד, תמים ונבון. בעל רצון חזק. עז ונמרץ אך גם שקול, מתפרץ וגם צנוע. גלוי פנים ולב. דרוך לכל פעולה הדורשת מאמץ, בעבודת המשק, בבית־הספר, במשחק, בספורט, בפעולות־הנוער וב„הגנה". בעל רגשות ויצרים עזים ופורצים, וחוש דק מן הדק לאמת ולצדק. חבר נאמן ומסור ללא גבול וחשבון, ממעט בדיבורים ובצורות־נימוסים מקובלות. „בלתי־מהוקצע", אך עדין ורגיש ביסודו. ער ונלהב למוסיקה, כולו תוסס חיים, עליז ושובב, לוהט ונלהב ומדביק חבריו בלהטו. אינו מסוגל לשאת מנוחה של אי־עשיה, עד כדי חוסר סבלנות. בימי הקרבות דורש וחוזר ודורש לשתפו בקו האש על אף גילו הצעיר (בן 17). מסופח לכיתת הפל"ם משתתף הוא בפעולות קרביות רבות: בקרבות על צמח, במשלטי גשר וט־בריה, בדגניה, בפעולת־תגמול בסביבת בית־קשת, בפעולת סיור מעבר לירמוק, בעין־גב — ובמצבים קרובים ליאוש אינו יודע פחד ורתיעה, מעודד את חבריו ומשרה עליהם וגם על הבוגרים ממנו מבטחונו בנצחון. תום של נער ואחריות של בוגר חברו בו במיזגה מופלאה, בימי ההפוגה הראשונה לא יכול לשאת את השלוה שהשתררה בעמק הירדן אחרי הקרבות העזים, ועל אף האיסור מצד מפקדת המקום, לוהט ברצון־הקרב ובאש־הנקמה על חבריו שנפלו — עזב יחד עם יידיו את עמק הירדן והתנדב ליחידת קומנדו בגדוד „ברק". הוא השאיר פתק למפקדת כנרת, בו הצטדק על „פריצת־גדר" זו, וזו לשון הפתק: „למפקדה, שלום! אני מצטער שאני מוכרח לפנות אליכם בדרך הכתב ולא בדיבור ישיר. החלטנו לצאת. לא בקלות החלטנו לצאת בדרך ההסתלקות. תמיד התנגדנו לדרך זו ואנו מקווים שלא רבים ילכו בדרכנו זאת, אולם הרגשנו שאנחנו מוכרחים ללכת ואתכם הסליחה. לו היינו רואים איזו תקוה שהיא לסדר את הענין על־ידי משא־ומתן ישיר, היינו עושים זאת. הננו מוכנים לשאת בתוצאות הליכה זו. בידכם להטיל עלינו עונש כרצונכם — ובצדק. אבל זכרו שלא ברחנו מהחזית, אלא להיפך! אנחנו מקווים להתראות אחרי המלחמה. ושוב אנחנו מבקשים את סליחתכם!!! בניכם גור ויעקב".

גור נפל בעמדה קדמית, בקרבות הקשים עם צבא קואקז', בהרי סג'רה, ביום ה' בתמוז תש"ח (12.7.1948). למחרת הובא לקבורה בכנרת.

מאירוב יהודה („צפיפה")

בן יעקב וצפורה. נולד ב־12 ביוני 1929 בעין־גנים שעל־יד פתח־תקוה. גמר חמש מחלקות בית־ספר תיכוני. בהגיעו למצוות הצטרף לשורות הגדנ"ע. בן 16 התגייס לפלמ"ח, עשה הקופה מסוימת בגליל, אף חלם על התישבות בו. שירת בגבעת־ברנר בשעת חיפושי־הנשק הידועים, עבר אימונים בעמק יזרעאל ובבית־הערבה, שוטט הרבה בנגב בצמא ובשרב ועם פרוץ מלחמת־השחרור חש לבל מקום בחזית, ליוה שיירות, לחם בקטטל, ובפרשת חיין האחרונה היה חלקו בין מגיני גוש־עציון.

ב־ג באדר א' תש"ח, בשעת מילוי הפקיד הגנתי חשוב, נפצע קשה בתאונת התפוצצות מוקש ברבדים. חבריו מספרים, כי בבואם להוציאו מתוך המפולת זעק: „אל תעזבו לגשת. יש עוד שלושה מוקשים בחדר". כשטיפלו בפצעיו הקשים, שאל לשלום חבריו שהיו

אתו ברגע האסון. הוטס באוירון לבית־החולים „הדסה" בתל־אביב ושם מת מפצעיו ב־23.2.1948. הוריו ואחיו הספיקו עוד לראותו כשהכרתו אתו וברגעי חייו האחרונים סיפר להם על פרטי האסון. נקבר בו ביום בפתח־תקוה. שלושה עצים נטע יהודה בפרדס אביו. תחילה קשה היתה קליטתם — מספר אביו — אבל ברבות הימים גדלו ויפו, אך הנוסף נגדע.

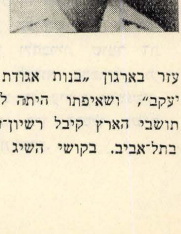
מאירוביץ יהודה

בן אברהם ושרה. נולד ב־2.5.1915 במרינפול אשר בליטא. בהיותו בן 4 מתה עליו אמו ודודו שישב בברלין אימצו והוא חי ולמד שם עד שנתו ה־14 ומות דודו מאמצו. הועבר לבית־יתומים ושהה בו עד גיל 17. רכש לעצמו את מקצוע החימיה. משם עבר להכשרה חלוצית וכעבור שנה עלה ארצה ב־1934 ונכנס כחבר לקיבוץ גבעת־ברנר. הסתגל מהר לתנאי העבודה ומעטם הקיבוץ עבד בתפקידים שונים ב„הגנה" ורכש לו אמון וכבוד בכשרו הארגוני ובמידת אחריותו. נשא לאשה חברת קיבוץ חולתא ועבר עמה לשם. גם בחולתא מילא תפקידים אחראיים וקשים. בשנת 1941 עזב עם משפחתו את הקיבוץ ועבר לקרית־בנימין ליד חיפה. על אף מצבם החמרי הקשה התמסר מיד לפעולה בשורות ה„הגנה", סיים קורס לב„כ, אימן והדריך במקום. עבד תחילה בנמל חיפה, אחר־כך כחימאי בבית־החרושת „נעמן" ולבסוף בבית־החרושת „צבע" בכפר־אתא, בו זכה לקביעות בעבודה ועמדה אחראית והוקרה מצד הממונים עליו ומצד כל חבריו. גם חבריו ב„הגנה" התיחסו אליו בחיבה ובאמון רב. את מיטב עתותיו הקדיש לפעולה בתחנת־הנוטרים המקומית, דאג לסידורי הביצורים והשמירה, להשלמת הנשק והטיפול בו ולא ידע עייפות במסירותו.

עם הכרזת או„ם התיצב מיד, על אף היותו אב לשתי בנות, ונשלח כסגן מפקד־מחלקה למשלט ליד הכפר הערבי דמון. שם הראה דאגה אבהית לפקודיו, כשרון ארגון מצוין, אשר התבטא בכל פרטי הסידורים שבמשלט, התקין שם קשר אלחוט וטלפון ותחנת איתות. השתתף בפעולות קרביות שונות וביום 20.7.1948 נקרא להוביל את מחלקתו לכיבוש הכפר דמון. בעברו את דרך־העפר במכונית ר־12 רימוני־יד על ברכיו, עלתה מכוניתו על מוקש והמטען שלו התפוצץ על ברכיו. פצוע הובא לקיבוץ הסמוך משמר־הים ושם הוציא נשמתו כעבור שעות מעטות. היה קבור בכפר־אתא. ב־16.11.1950 הועבר לחיפה.

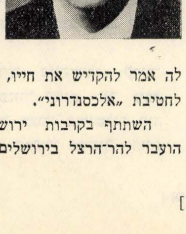
מאירי (צ'רנוצ'פקה) ראובן

בן יחיאל־מאיר וחנה־גיטל לבית גוטנטאג (טבריה). נולד ב־9.10.1921 בריפין שבפולין למשפחה אמידה של חסידי־גור ותיקים. למד ב„חדרים" וב„שטיבל" (בית־המדרש) ואת חובת הלימוד הכללי יצאו הוא ואחיו בשיעורים פרטיים בבית ובהבחנות שנתיות בבית־הספר הממשלתי. קרא בספרות הפולנית ולמד עברית ותולדות ישראל. בגיל 15—16 היה פעיל ובעל השפעה ב„צעירי אגודת ישראל", עזר בארגון „בנות אגודת ישראל" ובביסוס בית־הספר לבנות „בית יעקב", ושאיפתו היתה לעלות ארצה. בהשתדלות שני דודיו וקרוביו תושבי הארץ קיבל רשיון־עליה כתלמיד בית־הספר הריאלי „התכמוני" בתל־אביב. בקושי השיג את הסכמת הוריו והבטחתם לשלוח כסף לכלכלתו ובחורף תרצ„ח עלה ארצה והתחיל ללמוד. בגלל מצבם הדחוק לא יכלו הוריו לעמוד בהבטחתם והוא הפסיק את לימודיו וניסה להסתדר בעבודה. שאף ללמוד במקוה־ישראל. פרש מ„פועלי אגודת ישראל", ניסה להתקבל לנוטרות וחיפש דרכים להצטרף להגשמה חלוצית־דתית. כששמעו הוריו על מצבו ולבטיו והזמינוהו לחזור „הביתה", השיב להם שאין כל טעם לחזור ל„גן־עדן" ההוא, שיהודים מוכים ונרדפים בו, וכאילו נזרקה נבואה מפיו הוסיף: „אתם, הורי היקרים, צריכים לדאוג לעתידכם ולעתיד יתר הילדים... עצתי שתתחילו לחסל את עסקיכם ולהעביר את המשפחה בהדרגה לארצנו, כל זמן שהדבר עוד אפשרי. ככל שתקדימו יהיה יותר טוב..." נתקבל לקבוצת „אברהם" בכפר־פינס, אמנם בהיסוסים, בגלל מראהו הצעיר והמפונק והביישנות שבהליכותיו, אך במהרה נקלט יפה בחיי החברה והעבודה. השתתף בפלוגות־עבודה של הקבוצה בכפר־הרא„ה, בגבעת־עדה ובקבוצת־בנין בטירת־צבי, ונודע בין איכרי הסביבה כאחד מטובי הפועלים. מילא תפקידים כגזבר, מנהל־פנקסים וכו', התבלט כחבר פעיל בין אנשי „המשמרת הצעירה". התאמן ב„הגנה" ובקיץ תש„א התגייס לאחד הגרעינים הראשונים של הפלמ„ח, ואחרי שנה עבר שם להדרכה במחלקה הדתית. השפיע על הבנים ועל הבנות שב„עליית־הנוער" מרוח החלוציות הדתית ולימדם עברית. בחבורתו בפלמ„ח היה הרוח החיה באימונים, בעבודה ובמסעות ובעריכת תפילה בציבור ושיעורי תורה בקביעות. ביחוד הנעים בזמירות שבת, בניגונים חסידיים וכשליח־ציבור ב„ימים הנוראים". סיים קורסים למ„כ ולסיירות, ולחפשותיו היה הולך הביתה, לקבוצתו בכפר־פינס ואחר־כך בכפר־עציון. משחוזר מהפלמ„ח בראשית תש„ה התמסר לעבודה בחריש ובהכשרת קרקע ובשתילת עצים ופרחים במחנה בית־המרגוע בכפר־עציון, ושימש לפעמים בהדרכת נוער. מאלול תש„ו עבד בשליחות, במסגרת אונרר„א, במחנות העקורים באוסטריה ובגרמניה. השקיע הרבה מרץ ומסירות בעזרה ונסע בחומר וברוח לשרידי ההשמדה, נשא עמהם בכל סבלותיהם כאחד מהם, וגם מרכזי „המזרחי" ו„תורה ועבודה" במינכן נעזרו הרבה בעבודתו.

בחורף תש„ח, כשקבוצת כפר־עציון הוציאה אליה להגנתה את כל החברים ממקומות פזוריהם, היה ראובן אחד משלושת השליחים שהקבוצה ראתה צורך להשאירם בעבודתם בגולה, אך הוא לא שעה לדרישות מרכז התנועה ובניסן תש„ח חזר ארצה. בחול־המועד פסח הגיע במטוס לכפר־עציון ועבד בעבודות הביצורים וההגנה כאחד ותיק ומנוסה. בקרבות האחרונים פעל נגד האויב במכונית־יריה כבדה וביום האחרון, 13.5.1948, כשפרצו שריוני הלגיון הערבי אל הכפר, הצליח להימלט עם כמה חבריו מהעמדה מס' 3 שבקטע המזרחי לחורשת „שיר השירים", ושם השיגתהו יד האויב. ביום 17.11.1949 הועבר, עם שאר חללי הגוש, למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מאירס משה („מגו")

בן רודולף והילדה. נולד ב־20.7.1924 בעיר אלמלו שבהולנד. למד בבית־ספר תיכוני ובימי הכיבוש הנאצי הצליח להתחבא מפני התליינים ולהציל את נפשו. ציוני מנעוריו וחבר פעיל של „החלוץ". עלה לארץ כמעפיל בשנת 1946 והצטרף לקיבוץ גלעד של „השומר הצעיר", שעל־יד דליה. מהקיבוץ עבר למושבה, לרמת־השרון, ועבד כפועל חקלאי. לא הספיק להתערות בחקלאות, לה אמר להקדיש את חייו, כי עם הגיוס הראשון התגייס לצה„ל וצורף לחטיבת „אלכסנדרוני".

השתתף בקרבות ירושלים ונפל במערכת לטרון ב־26.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

מאירסון (מזרחי) לאה

בת יחזקאל ואסתר. נולדה בשנת 1927, בזמן מלחמת־העולם השניה שירתה בצבא הבריטי.

בצבא ההגנה לישראל שירתה בחיל־האויר. ב־12.11.1948 נספתה בהאונת־דרכים על־יד זכרון־יעקב. למחרת היום הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה.

מאמון יעקב

בן חיים ופריחה. נולד בשנת 1928 בעיר פאס, מרוקו. סיים את בית־הספר העממי והיה למכונאי. נשא את נפשו לציון. באפריל 1948, ערב התפרצות מלחמת־השחרור הגלויה, הגיע לארץ מקפריסין. התרשם מאד מן הארץ ויושביה וציפה בקוצר־רוח לימי שלוה שיבואו אחרי הנצחון. בימים הספורים שהיו ברשותו לפני התגייסותו הספיק להיוכח כי ימצא עבודה ויהיה לאל־ידו במרוצת הזמן להעלות את הוריו לארץ.

קשור היה ביותר במשפחתו וקיוה לכונן לה בית במולדת.

עם התגייסותו צורף לפלמ"ח ושירת בקומנדו של גדוד אהד, שחנה בקרית־ענבים. נפל ביום כ"א באייר תש"ח (30.5.1948) בקרית־ענבים, ימי שהותו בארץ — כשבעה שבועות בלבד.

מגן דויד („דוידקה")

בן מיכאל וחוה. נולד בי"ח באייר תרפ"ה (12.5.1925) בחיפה. סיים את בית־הספר העממי בקרית־חיים והצטיין ביחוד בלימודי חברה ובציור. המשיך את לימודיו בבית־הספר המקצועי שעל־יד הטכניון בחיפה והפליא לחרוט בלינוליאום. כחניך תנועת „הנוער העובד" היה מעורכי עתון הסניף בקרית־חיים. בשנת־הלימודים השלישית (1942) הפסיק את לימודיו והתגייס לפלמ"ח בשנת־קיומו הראשונה. עבר את הארץ ברגל לארכה ולרחבה. בשנת 1945 ישב זמן־מה במאסר וחיפושים נערכו בבית־הוריו. ב־1946 השתחרר מהפלמ"ח, השתייך לרזרבה החיפנית ועבד במסגרות. באותו זמן למד שרטוט וסיים קורס לריתוך בטכניון.

עם פרוץ מלחמת־השחרור חזר לשורות הפלמ"ח, ירד לנגב ומונה כמפקד מחלקה ב„חיות הנגב". נפל ב־25.5.1948 בפשיטה נועזת על תותחי המצרים, ביצע את המשימה בהצלחה, אך כדור פגע בו בתום הפעולה. במכתבו האחרון, יום לפני מותו, כתב אל הוריו מגבים: „מי יודע מתי אבוא לחופש. חושבני — עם הנצחון". נקבר בדורות. הועבר לחיפה ב־4.5.1950. השאיר אחריו ציורים ותחריטים רבים המעידים על כשרונו האמנותי שהבטיח רבות.

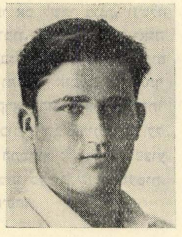
מגידי יונה

בן אברהם ורחל. נולד ב־24 בינואר 1900 באיבניץ, פלך מינסק. עד פרוץ מלחמת־העולם הראשונה למד ב„חדר" בפלך וילנה ואחר־כך בגימנסיה שבקמנסקוי, פלך יקטרינוסלב. בן 17 נתיתם מאביו ומאז, נוסף ללימודים, היה גם תומך באמו ובאחיו הקטנים. אחרי המלחמה למד באוניברסיטה ביקטרינוסלב בפקולטה לרפואה ואחר־כך בסימפורופול. בגלל רדיפת הציונות ברוסיה ברח לפולין. שם הגיע תורו לשרת בצבא, והוא ברח שנית ועלה לארץ בשנת 1922. מיד יצא להגנת הישובים בחדרה והסביבה. אחר־כך עבד כפועל בבנין. באותו פרק זמן היה חבר „הפועל הצעיר". ב־1926 נשא אשה. ב־1930 נסע לברייסל שבבלגיה להמשיך שם את לימודיו בפקולטה לרפואה. מחוסר אמצעים ובהיותו כבר בעל לאשה ואב לבת, לא גמר את לימודיו, חזר לארץ ועבד שוב בבנין. ב־1936, עם פרוץ המאורעות, הקדיש הרבה מזמנו ל„הגנה" והשתלם בקורסים שונים. עם יסוד אצ"ל — הצטרף אל שורותיו. שקט באפיו, אך תקיף בדעתו ומקיים אותה הלכה למעשה. מחונן חוש מוסיקלי ובעל קול נאה, אוהב לשיר ולהנות אחרים בשירתו.

במלחמת־השחרור התגייס לעבודות ביצורים בנוה־אילן, קרית־ענבים ומעלה־החמישה. לא פעם היה נתון להפגזות קשות, אך ניצל בנס. עם היוסדה של פלוגת „טולל־בונה" ליד הצבא בירושלים היה מראשוני חבריה. ב־6 ביוני 1948, בלכתו למלא תפקידו בביצור החזית הדרומית של ירושלים, פגע בו פגז ליד מועדון „מנורה". לאחר 9 ימים, ב־15 ביוני 1948, מת לאחר יסורים קשים. בן ביום נקבר בסנהדריה ב־ירושלים. הניח אחריו אשה ובת.

מגן יעקב־שלמה

בן יוסף־מאיר ורחל. נולד בערב ראש־השנה תר"ץ (1929) בירושלים. סיים בהצטיינות בית־ספר עממי והתחיל ללמוד בבית־ספר למלאכה של ה„מזרחי" בתל־אביב, אך בשל מצבם הכלכלי הדחוק של הוריו למד את מקצוע ניסור היהלומים בתניה ועבד בו. אחרי־כן היה חבר לקואופרטיב לניסור יהלומים וליטושם של „הפועל המזרחי" בתל־אביב, אך חי בחסכנות ודאג לשיכון הוריו. חובב ספורט. הצטיין בכל ענפיו. חבר באגודת הספורט „אליצור". נאסר בידי הבריטים בלי כל סיבה. היה עצור שלושה חדשים בלטרון ושוחרר. עד היותו בן 18 לא נתנוהו הוריו להתגייס ל„הגנה", אך מיד כשמלאו לו 18 שנה הצטרף בשמחה ל„הגנה". לאחר שהתאמן במשך שלושה חדשים בנתניה הוסמך לרב־טוראי.

אחרי החלטת או"ם בלייק־סאכסס שירת בחטיבת „אלכסנדרוני" בפלוגה הדתית כרב־טוראי. בין כובשי קאקון, טנטורה, קולה, טירה, עין־ע'זאל ועוד. בקרבות גילה שקט נפשי ומשמעת. חבר לפקודיו ולא התנשא עליהם. שש אלי קרב. אחד השחקנים הטובים של נבחרת־הספורט בפלוגתו. שקט מטבעו, מסור להוריו ולחבריו, שומר דת ואוהב עבודה. טוב לב ועוזר לזולתו. הרבה לקרוא בספרים. מן ה„משולש" הועבר לחצור ולבית־גוברין, ובקרב על עיראק אלמנשיה, בכיס פלוג'ה בנגב, נפל ביום ב' דהנוכה, כ"ו בכסלו תש"ט (28.12.1948). היה קבור בפלוג'ה. הועבר לנחלת־יצחק.

מדהלא יצחק

בן אהרן ורבקה. בן־זקונים. נולד ביום א' בכסלו תרפ"ח (1927) ברחובות. למד בבית־ספר עממי ובגיל צעיר יצא לעבודה. חבר „הנוער העובד", ובן 14 — חבר ה„הגנה". עלה לדרגת מ"כ, היטיב להדריך בגדנ"ע וב„שורה", הצטיין גם כמדריך ספורט ב„הפועל" והשתתף בתהרויות, וכשבגר יותר התגייס למשטרת הישובים העבריים. במאוחר יותר הצטרף לגרעין „אבוקה", שאת חבריו הדריך בשעתו והם הקדימוהו ביציאתם להכשרה מגויסת. התעניין בעניני תרבות והתמסר לפעולותיה בקרב החברה (רובה — מבני עדות המזרח) בצניעות לא פחותה משקידתו על הקנית דרכי הלחימה וערכיה. פעם אמר: „אין לך דבר שנותן לך סיפוק כמו פעילות בחברה". ואולם שררה לא אהב ורק בקושי רב נענה לדרישה לשמש בתפקיד מ"כ בצבא הסדיר ששירת בו במסגרת הפלמ"ח.

השתתף בקרב על טירת־צבי, במערכות הגליל ובחזית המרכזית, ובאחרונה — במבצע יואב בנגב. נפל ב־21.10.1948 במסע לשם ניתוק הדרך מגי־דל—עזה. תוך כדי התקדמות עם כיתתו נודע כי חבר אחד נשאר פצוע בשדה. מסר את הפיקוד בידי סגנו, חזר אל הפצוע להשיבו אל הכיתה ובשעה שגרר אותו אחריו נפגע מכדור ברקתו ונפל חלל. הועבר לנחלת־יצחק ב־15.11.1949.

מדהלה יעקב

בן שבתי ובדרה. נולד ב־13 בדצמבר 1931 בשכונת שערים שברחובות. למד בתלמוד־תורה ואחר־כך למד גמרא ברחובות, אך בגלל הדוחק החמרי עבר לעבודה. היה שליח דואר. בעבודה זו למד אנגלית. לא מצא סיפוק בחיים אלה והצטרף ל„הנוער העובד" ולגדנ"ע והשתתף במסעותיו. צורף להכשרה חקלאית ברמת־דויד וכפר־חיטין. עם ראשית מלחמת־השחרור בא לבית־הוריו לחופשה ומיד התגייס וצורף לגדוד אחד בחטיבת „גבעתי" ועמו עבר את כל קרבותיו. ידע את קרבות סוכריר, „נחשון", הקסטל ותל־א־ריש — שם נשא על גבו בסכנת־נפש חבר פצוע פצעי מות. נפל בקרבות משטרת עיראק א־סוידאן ב־3 בנובמבר 1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

מדוצקי יעקב („יענקלה")

בן ישראל ודבורה. נולד בי"ג בשבט תר"ץ (11.2.1930) בתל־אביב. מגיל 12 בשכונת מגד בפרדס־חנה. אחרי סיום בית־הספר התקלאי בפרדס־חנה עבר לעין־שמר והשתלם שם במסגרות. עם שובו עבד עם אביו באינסטלציה של ציוורות־מים. בשעות הפנאי התכונן לבחינת־כניסה לטכניון. היה מטובי הספורטאים בשחיה (מדריך ומציל, הוסמך להורות שחיה בבריכת פרדס־חנה, ובהתאם לתקנות עוכב מתן התעודה עד שיגיע לגיל 18 ונשלחה לו אחרי נפלו במלחמה), בכדורגל (היה ראש קבוצה) ובקפיצה לגובה, וקיבל פרסים ותעודות־הצטיינות. בן 14 נשלח לקורס מ"כ של גדנ"ע ואחר־כך הדריך בגדנ"ע בעין־שמר וגוער עולה ומקומי בפרדס־חנה.

ב־25.11.1947, לפני החלטת החלוקה, קיבל רשות לעבור לגיוס הפלמ"ח. שמר בבית־הערבה, בקליה ובסדום. סיים קורס מ"כ. השתתף בפעולות גדוד „הפורצים" בפתיחת הדרך לירושלים, בכיבוש קטמון והר־ציון והיה הראשון בין הפורצים לעיר העתיקה. עודד את המצוערים ושקד במסירות על הקלת סבלם. בהתקפה השניה על תחנת הראדאר פרץ הראשון לתוך הבנין ושם נפל ביום 1.6.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

מדינה שלום

בן יחיאל. נער מיוצאי תימן. הגיע לארץ בהיותו בן 11 שנה. התערה בה ועבד את עבודתו, ולמענה נפל ב־21.5.1948. היה בין חללי מערכת רמלה. נקבר בנחלת־יצחק. בן 17 היה במותו, ושש שנים בארץ.

מדינה שלמה

בן יוסף ושושנה. נולד ביום ג' בסיון תרפ"ח (1928) בצנעא, תימן. בהיותו כבן 6 מת עליו אביו ושנה לאחר מותו כבר נאלץ שלמה הקטן בן השבע לצאת לעבודה בטחנת־קמח כדי לכלכל את עצמו, האם, שחששה פן יקח האימאם את שני ילדיה היתומים לשמד, הבריחה אותם אל מעבר לגבול ומשם הובאו לארץ בשנת 1942. שנתים התחנך ב„עליית־הנוער" בשפיה, למד שם מסגרות ואחרי־כן עבר לתל־אביב ועבד בבית־חרושת ליציקת־ברזל.

משהתגייס לצבא ההגנה לישראל התאמן וצורף לחטיבת „גבעתי". השתתף בקרב על יפו. אחרי כיבושה השתתף בכיבוש לוד ורמלה. אחרי כיבושן עבר לנגב. נפל ביום 9 בנובמבר 1948 בחזית פלוג'ה. נקבר בכפר־ורבורג ב־11.11.1948. השאיר אחריו אשה, יפה, ובן, יוסף.

מדמון יוסף

נולד בשנת 1900. נפל ברמת־הכובש בשעת הקמת ביצורים ב־16.5.1948. הובא למנוחת־עולמים ברעננה.

מדמון שלום

בן יוסף. נפל ברמת־הכובש בשעת הקמת ביצורים ב־16.5.1948. הובא למנוחת־עולמים ברעננה. האב והבן נפלו באותה פעולה.

מדמוני מנחם

בן שלמה ושולמית. נולד בשנת 1921 בירושלים. בה התחנך, בה עבד ובהגנתה נפל. גמר בית־ספר עממי, למד מכונאות ועבד ב„אגד". בימי מלחמת־העולם השניה שירת בצבא הבריטי. כשחזר מהצבא שב אל עבודתו האזרחית, ואת פעולתו הצבאית המשיך במחתרת.

נתגרג בעיר העתיקה בחודש שבט תש״ח. לפני מותו נפל בידי הערבים שעינוהו. נמצא הרוג ליד שער הפרחים (לפי גירסה אחרת — ליד שער האריות) והבריטים מסרו את גויתו לשלטונות ישראל ב־18.1.1948. נקבר על הר־הזיתים.

מוגזח יצחק

בן שלום ומרים. נולד בשנת 1923 בעדן. עלה ארצה עם הוריו ב־1924. הוריו התיישבו בשכונת שערים ברחובות, ושם למד יצחק ב„תלמוד־תורה". בגיל רך נאלץ לעזור את הילמודים בגלל מצבם הדחוק של הוריו ולהתחיל בחיי עבודה כפועל בפרדס. בן 13 הצטרף ל„הנוער העובד" והיה בו חבר פעיל ותלמיד מקשיב בשיעורי־ערב. בשנת 1942 התגייס כנוטר ושמר בשרונה, ויהלמה. החליט להיות איכר במושב ולאחר שנה של שמירה יצא לבאר־טוביה, כדי לעבור שם הכשרה חקלאית יסודית. ב־1944 התגייס לפלמ״ח ויצא לנגבה. משם עבר עם יחידתו לגבעת־השלושה. עבר לכפר־יהושע שבעמק והצטרף לקבוצת פלמ״ח שיצאה להיאחז ברמות־נפתלי. ימים קשים של עבודה עברו עליו עם חבריו־לקבוצה, אך הוא, כחבריו, התקשר ביותר למקום ולגופו והיה מרוצה ממצבו. עם שחרור חיילי הבריגדה הועברה הנקודה לרשות ארגון חיילים וחלוציה נפרדו ממנה. מאוכזב כלשהו חזר יצחק לרחובות ובמשך עונה עבד בפרדסים כאורח.

עם הקריאה הראשונה התיצב לשירות במלחמת־השחרור, כרזרביסט של הפלמ״ח. עבד בליווי שיירות, השתתף בקרבות ניצנים, גן־יבנה, תל־א־ריש, בפעולות „נחשון", סוכריר ונפל בקרב לטרון. לאחר הרעשת־תותחים כבדה של הלגיון הערבי נאלצו כוחותינו, שתקפו לאחר לטרון, לסגת. תוך כדי נסיגה ניתנה פקודה ליצחק ולכמה מחבריו לגרור אחורה תותח יקר שאסור היה להשאירו בשדה־הקרב. עם ביצוע משימה נועזה זו פגע בו פגז והפילו ב־13.5.1948. נקבר ברחובות.

מוגנדורף צבי

בן מיכאל ושושנה. נולד ב־31.1.1929 בארנהם, הולנד. לאחר שקברה עליו שואת מלחמת־העולם השניה והוריו נלקחו להשמדה, הסתתר עם אחיו במשך כמה שנים אצל משפחת נוצרים אדוקים. הצטרף בהולנד לתנועת־הנוער הציונית, דבק ביהדות ובערכיה וביקש דרך לעלות לארץ־ישראל. עם חיילי הבריגדה הצליח להגיע לארץ בשנת 1946. בהיותו בעל השכלה תיכונית השתלם בארץ במקצוע המכניקה העדינה. היה חבר ה„הגנה" עוד לפני המלחמה ושירת בשורותיה מרגע פרוץ המהומות. כתושב רמת־גן השתייך לחטיבת המרכז ועמה השתתף בפעולות מגדל־צדק ובהגנת השכונות מסביב לפתח־תקוה. התמחה בחבלה והשתתף כחבלן בפיצוץ גשרים ובהנחת מוקשים בסביבות ראש־העין ומגדל־צדק.

בליל ההתקפה הגדולה של כוחות־ה„הגנה" על כפרי אזור לוד־יפו: חיריה, סאקיה וסלמה, יצא עם קבוצת־חבלנים לביעור מוקשים. עלה על מוקש ונהרג ב־27.4.1948. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

מוחר ישעיהו

בן מאיר וחיה. נולד ב־17.3.1915 בעיר קרלסבד אשר בצ׳כוסלובקיה (אז — אוסטריה). התחנך בברלין בבית־ספר תיכוני, ועל לימודי בית־הספר הוסיף לימודי־בית בספרות ונעשה הבקי בה ביותר בין 1200 תלמידי הגימנסיה. קנה לו בקיאות מקיפה עוד יותר במוסיקה. השמיעה האבסולוטית, בה חונן, וחוש־זכרון מפליא עמדו לו בשנות ההשתלמות ברומא, לשם יצא בעוד מועד עם הנהרסת המצב בגרמניה הנאצית. עם פרוץ מלחמת־העולם נעצר באנגליה כפליט ונשלח כנתין זר לאוסטרליה. האניה טורפדה ובנס הגיעו הנוסעים למחוז־חפצם. מאוסטרליה הורשה בשנת 1942 לעלות לארץ, בה נפגש עם הוריו, שהתיישבו בה ערב המלחמה, והתחיל לעבוד כפקיד בשירות השידור בירושלים. כעשרים אלף תקליטים עמדו לרשותו והוא ידע את כולם. במחצית השניה של המלחמה התנדב לבריגדה העברית והשתתף במסעה באיטליה. את שירותו שם ניצל גם לשם השתלמות במוסיקה. אחרי שחרורו חזר לירושלים ולתפקידו כממונה על התקליטים בשידורי השידור.

מאז ימי המאורעות ומצור ירושלים התגייס לחי״ם. השתתף באופן קבוע בשמירת קסטון. מפני הרופאים והממונים עליו הסתיר את מצב בריאותו, שנתערער מחמת סבל ונדודים בעשר השנים האחרונות. „אם כל אחד יספר על חולשותיו, לא נגן על ירושלים" — אמר. גם הביע את צערו על כך, שמילוי תפקיד מאלץ אותו להיזקק לשמירה על־ידי אחרים. היה קלע מומחה. חונך מנעוריו למוסר וליופי ונתגלתה בו אהבת־אדם שרשית. מיודעיו מספרים על מעשהו עם חבר שנפצע קשה ופרצופו כולו הושחת והוא דאג לו ונפגש אתו בקביעות. ממערכתו האחרונה, הקרב על בית הקונסול היוני, בי הצטיין כקלע, הביא אתו פרח הביתה. בימי כיבוש המנזר בקטמון קיבל פקודה לצאת לשמירה על המקום והוא נשמע לפקודה על אף מיחוש־ראש נורא. מצבו החמיר בעמדה, שאי־אפשר היה לעזוב אותה בתנאי השעה, וכשחזר לבסוף הביתה, אפסו כוחותיו. לן לילה אחד בבית, ובבוקר אמר לצאת לעבודה ונפל מת ביום כ״ד בניסן תש״ח (3.5.1948). היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־26.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים. אביו, המשורר מאיר מוהר, הקדיש לזכרו ולזכר אחיו אברהם, שנפל ברוסיה במלחמה נגד הגרמנים, את ספר שיריו „עין בעין" (תש״ט).

מוזס נוח

בן יצחק־חיים ועדינה. נולד ב־2 באוקטובר 1925 בחיפה. קיבל את השכלתו בבית־הספר הריאלי. מגיל רך הצטרף לתנועת „הצופים" והיה בה מדריך. הרבה לצאת למחנות וטיולים והיה כותב שירים על חוויותיו בתקופת־נעורים זו. בהיותו בן 17 גמר ב„הגנה" קורס למפקדי כיתות והועמד בראש החג״מ של בית־הספר הריאלי. בשנת 1946 הוסמך כמפקד מחלקה, השתתף בקורסים גבוהים ובפעולות ה„הגנה". רעיון חייו היה להכשיר הכשרה גופנית את הנוער העברי ולעשותו מסוגל להחזיק בנשק. עם גמר לימודיו ב־1947 נסע לאנגליה להשתלם בבית־ספר גבוה לחינוך גופני. בשעות הפנאי הורה עברית לנוער היהודי בגלאזגו והיה מרצה שם על ארץ־ישראל.

בפרוץ מלחמת־השחרור הריץ מכתבים לארץ, בהביעו את רצונו לחזור מיד וללכת לחזית. בשמעו על נפילת המחלקה שחשה לעזרת גוש עציון כתב לאביו: „מוכן אני לקחת את מקומו של כל אחד מהם". בסוף מארס 1948 לא רצה לחכות עוד לצו המוסדות, וביום 11 באפריל המריא באוירון וחזר לארץ. בבואו תבע לשחררו מכל הדרכה ולשתפו בחזית: „לא אוכל עתה לשבת בחיבוק ידים. מקומי כיום בין מדריכי וחניכי, בטוב וברע" — — — נשלח לרמת־יוחנן ונפל שם בקרבות עם הדרוזים ביום 16 באפריל 1948, 5 ימים לאחר שובו לארץ. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה ב־19.4.1948. לאחר שנפל הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ"ל.

מויאל אברהם (אלברט)

בן מחלוף ומרים. נולד בשנת 1924 בקובלנקה, מרוקו. נתיתם מאביו בהיותו בן שנה. נאלץ לעבוד מילדותו. לאחר שגמר בית־ספר עממי עבד כסנדלר ואחר־כך עבר למסחר. התגבר על קשיי היציאה ועלה לארץ ב־1948 להתנדב למלחמת־השחרור. שירת באחד הגדודים.

נפל בשעת הקרב בעיראק אלמנשיה ביום 28.12.1948 והובא לקבורה בפלוגה. הועבר לנחלת־יצחק. הניח אשה, אסתר.

מולקורב מרדכי („מודה")

בן צבי והדסה. נולד ב־21.2.1929 בחיפה. סיים את בית־הספר העממי בקרית־חיים ושם גם המשיך בבית־הספר התיכוני. אחר־כך עבד בבית־החרושת „נשר" לשם רכישת מקצוע המסגרות, והמשיך ללמוד בשיעורי־ערב. חניך תנועת „השומר הצעיר". חבר פעיל ב„הפועל". מדריך ספורט. זכה בתחרויות־ספורט שונות. לא היתה תחרות אזורית או ארצית שלא השתתף בה. איש־„הגנה" מובהק עוד מגיל רך ביותר. סיים קורס מ"כ — גדנ"ע.

בתחילת מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה. שירת כמפקד כיתה. השתתף בפעולות־הענשין בבלד א־שייך וחואסה. נפצע בידו בקרב יחיעם הראשון. ליוה שיירות בין חיפה לאילון. נפל ב־27.3.1948 בשיירת יחיעם. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה ב־29.3.1948, שלושה ימים אחרי נפלו הגיע צו העברתו לפלמ"ח.

מזלדבסקי שמואל

בן יעקב ואיטה. נולד בשנת 1916 ברוסיה. עלה עם המשפחה לארץ בשנת 1921. אביו הרב היה השו"ב בבת־גלים בחיפה וחינך את בנו ברוח המסורת והדת. שמואל סיים את בית־הספר „נצח ישראל" ועבר לירושלים ללמוד בבית־המדרש למורים „מזרחי". בשנת תרצ"ד הפסיק את לימודיו לאחר סיום כיתה ד' והחל לעבוד בבית־הספר הממשלתי לפושעים צעירים בירושלים ואחר־כך בכפר־עבודה של הסוכנות היהודית. היה חבר ה„הגנה" ובפרוץ מאורעות תרצ"ו השתתף בהגנת ירושלים והסביבה ועין־השופט. התלבט בשאלות הדת, ובתקופה זו התרחק מדרך המסורת הדתית. לאחר סיום לימודיו עבד בהוראה בקיבוץ אילת־השחר. התעניין ביחוד בבעיות הילד המפגר והמשיך בלימודים באוניברסיטה העברית בירושלים. בימי מלחמת־העולם השניה התגייס לצי הבריטי. הרבה ללמוד בעצמו פילוסופיה, פסיכולוגיה ותורת החינוך. לאחר שלוש שנות שירות בצבא שוחרר ונסע ללמוד פסיכולוגיה פדגוגית במכון על שם רוסו בשוויץ. שם חזר לחיים דתיים על־פי המסורת. בשמעו על החיפושים והמאסרים על־ידי שלטונות המנדט בארץ ב„שבת השחורה" (29.6.1946) — חזר מיד לארץ. יצא לעבודה בקבוצת יבנה ואחר־כך — בחפץ־חיים, אך מסגרת חיי הקבוצה לא הלמה את תכניותיו במקצועו. הוא חזר לחיפה לעבודת הוראה.

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס לחי"ש. על אף היותו בעל משפחה השתתף בקרבות בחיפה, אם כי בתקופה זו נהגו לשחרר בעלי משפחות ממשימות מסוכנות. גם אחרי שחרור חיפה דרש להוציאו לפעולות קרביות מחוץ לעיר. לפני צאתו מביתו בפעם האחרונה השיב על טענות משפחתו שיום שבת היום: „פיקוח נפש דוחה שבת", ואף הוסיף כי לא ישוב הביתה עד בוא השלום. נפל בקרב במלכיה ב־5.6.1948.

מזור יצחק („שלוסר")

בן לייב ובשקה. נולד ב־25.2.1931 בעיר בלוסנה, מחוז טרנופול, פולין. היה בן לחקלאים יהודים וגדל בחיק הטבע. בהיותו בן שמונה פרצה מלחמת־העולם השניה. הנאצים הרגו את הוריו לעיניו והנער טולטל מביתו ההרוס. הסתתר בין נוצרים ונחשב כנוצרי. בהיותו בן שתים־עשרה הצטרף לפלוגת פרטיזנים פולנים והעלים גם מהם את יהדותו. רק עם כניסת הרוסים גילה את מוצאו. בודד וגלמוד, ללא קרוב וחבר, למוד צער וסבל גדל והיה לנער קשה־עורף שאינו בוטח באיש. עלה ארצה בשנת 1946 באניית־המעפילים „הגנה", נפצע בהיאבקות עם האנגלים והועבר כפצוע למחנה עתלית, משם ברח והגיע למוסד החינוכי החקלאי במגדיאל. במארס 1947 עבר לבית־הספר המקצועי בצפת ולפנימית „עליית־הנוער" שם. גם בין חבריו בני גילו התהלך בודד ונקרא בפיהם „השקט". גם היחסים בינו לבין מדריכיו לא היו כשורה ועם החרפתם עזב את ספסל־הלימודים, התגייס על אף גילו הצעיר והצטרף להכשרה מגויסת — מעולי תורכיה — באילת־השחר. בחברה זו נקלט מהר והיה הראשון לכל פעולה נועזת.

ביום 19.2.1948, בליווי שיירה למגרה, הגן עם חבריו על השיירה המותקפת עד לבדורם האחרון שנפל. הובא לקברות באילת־השחר. ב־21.9.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

מונבז יהודה (ליאו)

בן אברהם־שמעון ופסיה. נולד ב־14.3.1917 בעיר קניגסברג שבגרמניה. הוריו מיוצאי רוסיה, נישפחה ותיקה של חובבי ציון שהשתקעו בגרמניה בשנת 1904. למד בגימנסיה בקניגסברג ובבית הוריו קיבל חינוך ציוני מסורתי ויחד עם הלימודים הכלליים למד עברית בבית וידע את השפה על בוריה. עלה לארץ ב־1934 וכעבור שנה עלו גם ההורים והשתקעו בתל־אביב. בגרמניה השתייך לארגון הנוער הציוני „הבונים", כדי לסיים את חוק לימודיו נכנס לבית־הספר התקלאי מקוה־ישראל ואחרי שגמרו עבד כפקיד בחברת „אסתר" בתל־אביב.

במלחמת־השחרור מילא את חובתו והתיצב לצבא ההגנה לישראל. נשלח עם יחידתו לגיזרת הקרבות בבית־נבאלה וב־24.9.1948 נפל חלל באחד הקרבות העזים. הובא למנוחת בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

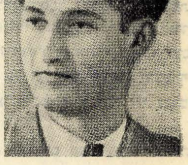
מונדלק משה

בן ידידיה ורחל. בכור להוריו. נולד ב־12.8.1930 בפתח־תקוה. בן 3 יצא עם הוריו להתנחלות במושב צופית ליד כפר־סבא. גמר את בית־הספר העממי בצופית, למד שנתים בבית־הספר התיכון בכפר־סבא ואחר־כך שנתים בבית־הספר „תיכון חדש" בתל־אביב וגמרו בהצטיינות. כדי שלא להכביד על האב היה נושא בהוצאות לימודיו משכר־הוראה בשיעורים פרטיים. ניצל את שעות נסיעתו העידה והביתה לקריאה וללימוד ואת שעות־הפנאי התטופות בערב ובבוקר הקדיש לעזרה להוריו בעבודות הבית והמשק, ובעת מחלת אביו נטל על עצמו את כל העבודה. כאמנותו להוריו היתה גם נאמנותו ומסירותו לארץ. עוד בלמדו בצופית היה מפעילי „הנוער העובד" ומשנתו ה־14 ואילך בגדנ"ע, עבד בהדרכה, בהדבקת כרוזי „החומה" במחתרת ובהעברת חומר סודי והיה מסור לכל תפקיד בעבודה „שחורה" ושכלית כאחת. בן 16 וחצי סיים קורס מ"כ ואת כל שארית זמנו הפנוי הקדיש להדרכה וזכה לחיבה ולהוקרה מצד חניכיו. אף לילות סגריר לא עצרוהו ממילוי תפקידים.

אחרי בחינת הבגרות התגייס לצה"ל, לפל"ים, עבר קורס לאלחוטאים והחל לשרת בתפקיד זה באניה „קדמה", וכשחזר נכנס לקורס להשתלמות באלחוטאות צבאית. בעת תיקוני האניה שירת בנמל תל־אביב. משם נקרא עם מחלקתו באופן דחוף לשירות צבאי יבשתי, ואחרי מספר ימי אימונים, ערב ההפוגה השניה, נשלח להשתתפות בפעולה הגדולה נגד כיס פלוג'ה. בליל 18.7.1948 נכנס כאלחוטאי עם הפורצים לכפר בית־עפה ושם נפל. הועבר לנחלת־יצחק ב־9.10.1949.

מונרוב אלברט („אבא חיא")

בן יוסף־שלום ורבקה. נולד ב־1920 ברוסיה. איש עבודה, אוהב חברה וחיים, אב מאושר לילד וילדה, שמח בחלקו, זורע שמחה על סביבתו וראש לחבורתו. ידידיו ומכריו לא שאלו ולא חקרו מעולם למוצלחו ולבית אביו, ואף להגנת פרברי תל־אביב נתקבל בלי חקירות מיוחדות למוצאו. היה יהודי טוב ואזרח טוב.

נפל מפגיעת כדור צלף ברחוב עובדיה בתל־אביב ב־20.3.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. בן 28 היה בנפלו.

מונצ'ש צבי

בן אברהם ויונה. נולד בט"ו באלול תרפ"ו בוארשה, בירת פולין. מילדותו קיבל חינוך עברי בבית־ספר „תרבות". כבן 8 עלה עם אמו לארץ בשנת 1935, בעקבות אביו, בדרך העפלה. יחד עם אחיו הקטן נדדו בכמה מארצות אירופה, עד הגיעם לאחד מנמלי הים התיכון. משם הפליגו בלירות ויצאו ברגל אל הגבול. לאחר הלילה של לילה תמים, נישא על גבי אמו, נתפסו על־ידי משמר שוטרים והובאו לכלא בצפת. כעבור 4 ימים שוחררו והתישבו בתל־אביב. צבי למד בבית־הספר העממי „תל־נורדוי", ב„ביל"ו" ובבית־הספר התיכוני „מונטיפיורי" בשיקרה ובהצטיינות. למד את מלאכת המסגרות. משמיים את חוק לימודיו הצטרף ל„הגנה" והתמסר לעניני טיס. היה חבר הקלוב הארצישראלי לתעופה, השתתף בתחרויות דאיה ואף קיבל פרס. משעבר אחר־כך למחתרת אצ"ל עסק בייצור נשק ובתיקונו. בזמן העברת נשק נפצע פעם מרסיסי רימון.

מ־29 בנובמבר 1947 שמר בגבולות תל־אביב. נפל ביום 27 באפריל 1948, ביום הרביעי למלחמת כיבוש יפו. נקבר בנחלת־יצחק. השאיר אשה.

מונש צבי (הרולד)

בן מכס וגולדי. נולד ב־1.1.1924 בברלין, בירת גרמניה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני עד להגירתו לארצות־הברית בשנת 1936. יציאתו מגרמניה נתאפשרה הודות לחברת־עזרה אמריקנית. עד בוא הוריו לניו־יורק בשנת 1940 התחנך בסיוע קרובים, בשנות 1939—1943 למד בבית־ספר טכני גבוה וגמר אותו בהצטיינות כהשמלאי מדופלם. בפברואר 1943 נכנס לצבא האמריקני. ביולי הועבר לאירופה. שירת בדרגת קורפורל. גדודו סבל אבידות כבדות, ונותרו ממנו רק חמישים איש, והוא ביניהם. באותה שעה התגדב לפלוגת צנחנים. בחזית אנציו באיטליה שבה שלושה נאצים וקיבל אות־הצטיינות. בכיבוש רומא נפצע קשה והוחזר לשם ריפויו הממושך לארצות־הברית. קיבל את אות „לב הארגמן". בסוף ימי שירותו שימש כקצין משגיח במחנה־שבויים גרמני. משחורר, התכונן לעליה. אמר להשלים לימודיו בטכניון בחיפה. למד עברית בבית־מדרש־לרבנים ובקורס מיוחד. השתתף בארגון קבוצת נוער שעלתה על אנית־מעפילים שהפליגה מצרפת ועלה בעצמו עליית סטודנט באוגוסט 1946.

שנה אחת למד בטכניון בחיפה במגמה להיות מהנדס רחובות. לשם הכרה יתירה של הארץ ותנאיה הצטרף לאחד הקיבוצים. התגייס לפלמ"ח ונשלח לחזית ירושלים. עוד באחד משיירי מימי נערותו הביע את הרעיון, שאין על היהודי להילחם כחייל בצבאות זרים, אלא — למען מולדתו הוא. ואת הכרתו ראשונה זו קידש במותו מות גיבורים ב־23.4.1948. נקבר בקיבוץ־ענבים ב־25.4.1948. לאחר שנפל הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ"ל.

מוסטובולסקי שרגא („יהושפט")

בן אריה ומרים. נולד ב־20.1.1914 בסולי שבפולין. למד בבית־ספר עממי ותיכוני. מקוצר־רוח לחכות שנים עד שיגיע תורו לקבל „סרטיפיקט" העפיל לארץ ב־1933 והצטרף לקבוצת גניגר שבעמק יזרעאל. שם בנה את קן משפחתו ונולדו לו שני ילדים. איש המחתרת וההגנה. נוסף לפעילותו הרבה ב„הגנה" ובועדת־הבטחון המקומית השתתף בארגון ההעפלה (בפעם הראשונה בהבאת האניה „ולוס" ב־1935). בשנות המהומות שירת בנוטרות כסמל וב־1938 השתתף בארגון הבטחוני של העליה לחניתה ובביצועה. בשנות 1942—1944 עסק בארגון הפלמ"ח, בפיקוד ובאימון, ובתקופת המאבק ב־1946 השתתף עם חניכי שבפלמ"ח בפיצוץ הגשרים ופעולות אחרות. לשם זהירות נקרא במחתרת בכינוי „יהושפט". מהפעולות הרבות ומהקורסים להשתלמות צבאית היה חוזר אל האת והמחרשה והיה פלח ככל הפלחים.

משהחליטה עצרת או"ם על החלוקה והמדינה התיצב לשירות מלא והוטל עליו תפקיד מפקד נפת זבולון (הקריות שבמפרץ חיפה). עמד במבחנים הקשים של איש־צבא ו„דיפלומט" כאחד. מצד אחד היה אחראי לבטחון נפתו ולכוננות האנשים והציוד, ומאידך ג'סא נדרש תכופות לתת אנשים צעירים (במהלך הגיוס) לגדודי חי"ש שהוקמו ונשק מהמלאי של ארגוני־ההגנה המקומיים, שכן העדיף הפיקוד העליון את החשיבות של הכוח הנייד שבגדודים על הגנה המרותקת למקומה. בכושר שכנוע דיפלומטי ובעמל אין־קץ הצליח מפקד הנפה לתאם בין שתי משימות־

היסוד הנוגדות זו את זו. לפלוגות־ההגנה המקומיות אירגן בני גילים קשישים והצליח „להחדיר" מהן, בכוח השכנוע, את הנשק הדרוש בשביל הי"ש, ולא פעם נלוו בני 45 ומעלה אל מקליעיהם בפעולות־הקרב של צעירי הי"ש, ובלבד שלאחר הפעולות יחזרו הביתה עם הכלים ה־קרים הנחוצים גם להם. ביחוד יש לציין את מבצעו של שרגא בתכנון פיצוץ משלוח־הנשק הגדול לערביי חיפה בקרית־מוצקין. היה חבר בועד ה„הגנה" של חיפה העיר ואחרי הפצרותיו המרובות הועבר סוף־סוף לפיקוד קרבי כסגן־מפקד גדוד אחד והשתתף בשחרור חיפה, בקרבות בלד א־שייך ובשחרור עכו והגליל המערבי. הועבר עם גדודו לחזית ג'נין ושם נהרג, ביחד עם חבריו, מפגיעת פגז בעמדת מטה הגדוד בשעת ישיבת המטה ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948). ב־3.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הוענקה לו לאחר מותו דרגת סרן, בעבו נקרא על שמו (יהושפט) רחוב ובית־העם שבאותו רחוב.

מוסטר ראלף

בן נתן. נולד ב־29 באוגוסט 1924 בהמילטון, אונטריו, בקנדה. למד בבית־ספר גבוה בעיר ונקובר. בימי מלחמת־העולם השניה שירת בחיל־האויר הקנדי ורכש לו נסיון רב בתעופה. כשהחלה פלישת הערבים לארץ־ישראל, ניעור בו הרצון להטות שכם למלחמת־ישראל. באביב 1948 הגיע לארץ והצטרף לפלמ"ח, ליחידה משורינת. ראלף, שראה את ציודה הדל של היחידה, נטל מכונת־יריה בראונינג ממטוס האויב שהופל והתקינה על גב אחת המכוניות המשורינות והיה פועל בה בקרב. פעם עמדה יחידתו לתקוף את מלכיה מן העורף, תעתה בדרכה ונתקלה ביחידה משורינת של האויב. הבחורים הוציאו שלוש מכוניות משורינות מכלל פעולה, פגעו במכוניות נשק ולקחו שלל. כשעמדו להזור לבסיסם ניתק טור האויב את דרכם ומכונת־היריה של ראלף נתקלקלה. אז קפץ מן המכונית ויריה בסטן תוך כדי ריצה לתוך שטח האויב. עם הקמת חיל־התעופה הישראלי הועבר לשרת בו והצטיין בטיסה. באחד הלילות ערך 35 טיסות וכשנתמנה מפקד טייסת בנגב, היה מארגן בלילה את טיסות ההפצצה וביום טס לתל־אביב להכנת התכניות. יחידתו הפציצה את עזה, פלוג'ה, ואל־עריש. בשלושה ימים הטילה ממטוסים קטנים 4 טונות פצצות על ריכוזי האויב. מאחר שהצטיין בפעולות נתמנה למפקד של אחד משדות־התעופה הגדולים בארץ.

ראלף נתקשר קשר נפשי עמוק לארץ ורצה להיאחז בה. אהב את הנגב והאמין כי בהתגשם תכניות ההשקאה יהיה אחד האזורים הפורחים בארץ. במכתביו להוריו הביע את בטחונו בנצחון. „הערבים לעולם לא יפגנו, כי־על־כן יודעים בחורינו היטב על מה הם נלחמים". באוקטובר 1948 היה בדעתו לערוך ביקור אצל הוריו, אך ויתר על תכניתו, מאחר שלא נמצא לו ממלא־מקום והחליט להישאר על משמרתו עד לטיהור הנגב מן האויב. ב־7 בדצמבר 1948 צנח מטוס ימי חדש, שניסוהו על־פני הכנרת, וראלף מצא בו את מיתו. הובא לקבורה בנחלת־יצחק ב־20.12.1948. אחרי נפלו הועלה לפי פקודת המטכ"ל לדרגת פקד־טיס.

מוסיוף דניאל

בן רחביה ולאה. נולד ביום י"ח בתשרי תרפ"ד בפאריס, בירת צרפת. בהיותו בן חמש, בשנת תרפ"ט, עלו הוריו לארץ והתישבו בירושלים. למד בבית־הספר התיכוני „מעלה". מנעוריו נתגלו בו נטיות אמנותיות. בימי לימודיו אירגן מעין „סטודיה דרמטית" בכיתתו. היטיב לצייר, אך בעיקר הצטיין בעבודות־מתכת עדינות. מלאכת־מחשבת זו נעשתה גם מקצועו והיה ליד ימינו של אביו, סוחר־תכשיטים ידוע, ולמעשה־ידיו יצאו מוניטין. התעניין מאד בתעופה ואף סיים קורס לטיס, ועם פרוץ מלחמת־השחרור ביקש להתקבל לחיל־האויר. אך התשובה איחרה לבוא ולבו לא נתן לו לעמוד מנגד. הצטרף לאחד מגדודי הלוחמים בירושלים ולאחר תקופת־אימונים קצרה הועבר לתחנת הראדאר שליד כפר בידו. בינתים הגיעה למטה גדודו פקודת העברתו לחיל־האויר, אך הושהתה בגלל המחסור בלוחמים מעולים באותה שעה.

ב־26.5.1948 נפלה התחנה בידי האויב, והוא נפל עמה. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

מוסינזון (מרקוביץ) פינחס

בן יעקב וגיזלה. נולד ביום 15.2.1930 בבוקרשט, בירת רומניה. בגיל רך הכיר את זוועות מלחמת־העולם הכללית והמלחמה המיוחדת נגד היהודים. אחותו נמלטה מרומניה כדי להעפיל ארצה ולפי השמועות שהגיעו אל המשפחה נתעוררו חששות שהיא נספתה באניה שטיבעו הגרמנים. כדי לברר את הדבר יצא הנער ב־1944 ב„נתיב־הבריחה" במטרה להגיע לארץ דרך איטליה. לאיטליה הגיע עם חבורה של „השומר הצעיר" והתמסר לעזרה בארגון הבריחה וההעפלה, התאמן בשימוש בנשק ובחורף תש"ח, כשהמלחמה כבר סערה בארץ, שימש כמדריך במחנה הכשרת גח"ל. גם הוא רצה למהר ולעלות ארצה ולהשתתף במלחמת ההגנה, ומשסירבו לשלחו למלחמה בגלל גילו הצעיר, „הגדיל" את גילו ל־21 שנה, וכך הגיע כחייל גח"ל ביום השני לעצמאות ישראל (15.5.1948) לנמל תל־אביב שהופצץ באותו יום על־ידי המצרים.

במחנה צבאי נתקל במקרה בחייל אחד, בעל אחותו שנחשבה כאבודה, ובערב נפגש עם אחותו ואחר־כך יצא אל החזית. שבועים נלחם בחזית לטרון ונפל בדיר־איוב ביום 31.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ח במרחשון תש"י (17.11.1949).

מוסל מאשה

בת יעקב וחנה. נולדה ב־1.2.1914 בזרסי שבליטא. בהשפעת סבתה דבקה מילדותה במסורת ישראל וכל ימיה שמרה עליה אף בנסיבות קשות ביותר, כגון במחנה־הכפיה הנאצי. באפיה נתמזגה דבקות זו בדת בחמלת־רוך גדולה כלפי הזולת ובנכונות קיצונית לעזרה. הסכימה ללמוד בגימנסיה ליטאית, מאין גימנסיה יהודית בעיר, אך גם שם שמרה על השבת וסירבה להיבחן בכתב ביום השבת.

עבדה בראש התלמידים היהודים ועוררתם להגנה בפני גילויי אנטישמיות. בלמדה רפואה באוניברסיטת קובנה היתה פעילה באיגוד הסטודנטים הדתיים „מוריה", ומשהפסיקה את לימודיה, בגלל סירובה להשתתף בהבחינה בשבת, הצטרפה ל„החלוץ המזרחי". נבחרה כמזכירת הסניף, כחברת המועצה הארצית של התנועה ועברה הכשרה בכמה פלוגות, מתוך ציפיה לרשיון־עליה שבושש לבוא, ונכנסה לעבוד במשרד מסחרי כפנקסנית ראשית. משפרצה מלחמת־העולם התמסרה לעזרת הפליטים שזרמו מפולין, ובמשרדה הוכנו התעודות ליציאה ורשיון מעבר דרך רוסיה לאלה ששאפו לעלות ארצה. משהתבסס המשטר הסובייטי בליטא והששה שתוכרח לעבוד בשבת, התפטרה ממשרתה והלכה לעבוד בכביסה בבתי־זרים. אחר־כך, בארבע שנות חייה בגיטו קובנה, עבדה בעבודות הקשות ביותר, אף בעבודות־פרך. היתה פעילה במחתרת בתנועת „תורה ועבודה" ובחיים הציוניים והעבריים בכלל. לעזרת סובלים ונצרכים עסקה בכל פעולות הסעד שליביעון התקיימו כמה וכמה אגודות מיוחדות בקהילות ישראל (צדקה לעניים, עזרת חולים, הכנסת כלה וכו'). שאפה לצאת ליערות, אך אפשרות זו לא ניתנה לה. כשפשטה שמועה שבקרוב יצומצם שטח הגיטו התחפרה עם 20 חברים של א.ב.צ. („ארגון

בני ציון"), איחוד ארגוני הנוער הציוניים במחתרת, בבונקר משוכלל שהכינו תחת בית שנועד להיות מחוץ לגיטו, כדי לצאת ממנו אחר־כך למרחב. התקינו בו מרפאה, ספריה ורדיו, שקלט גם את „קול ירושלים", ומחסן מזון לחצי שנה. היא ניהלה בו את המשק והסדר הכללי ושימשה בו כחובשת. הבונקר נתגלה. כל הרכוש היה לבז ושוכניו נמלטו בנס דרך פתח נסתר. בהתקרב הרוסים וגיטו קובנה חוסל, הועברה עם אלפי נשים יהודיות לעבודת־כפיה במחנות בפולין הגרמנית. התמסרה להקמת קיבוצי־הכשרה דתיים לשארית הפליטה בלודז ואחר־כך בקראקא. הדריכה וחינכה והשתדלה להחיות בחברים ובחברות את אורח־החיים היהודי המסורתי. בקראקא עמדה בגבורה עם חברי הקיבוץ נגד הפורעים. בסוף קיץ 1945 יצאה עם קבוצת חברי „תורה ועבודה" ב„נתיב־הבריחה" לאוסטריה. שם נפגשה עם אחיה החייל בבריגדה העברית, ואם כי יכלה להשיג בעזרתו רשיון לעלייה כאחותו של חייל, העדיפה לעלות בהעפלה עם חברי קבוצתה ולהשאיר את הסרטיפיקט לאחר, שמטעמי בריאות אינו מסוגל להעפלה. בחודש אב תש"ו הגיעה לחופי הארץ באניה „פלמ"ח", גורשה לקפריסין, וגם שם, כמו בגדודיה במחנות הפליטים, הוסיפה לעסוק בארגון ובהדרכה. באביב תש"ז שוחררה ועלתה לארץ, שהתה חדשיים במחנות עתלית וקרית־שמואל ואחר־כך הצטרפה לכפר־עציון. שם עבדה במטבח והנהיגה בו שכלולים בשמירת הכשרות. עברה לעבוד כעוזרת לפנקסן והמשיכה בכך גם בתקופת המצור. הסכנות התדשות במקום שקיוותה למצוא בו מנוחה אחרי הנגישות והפחדים בגולה, לא מנעוה ממילוי חובותיה במשרד, בשמירה, באימונים, בעמדות וכחובשת בכיתת ה„עזרה הראשונה".

בימי ההתקפה האחרונה שירתה כחובשת במקלע אשר מתחת למנזר הגרמני. מילאה את חובתה ברוח איתנה עד הרגע האחרון, כשפוצץ עליהם האויב את המנזר ביום נפול הגוש, ב־13.5.1948. הועברה לקברות, עם שאר חללי כפר־עציון, ביום 17.11.1949 להר־הרצל בירושלים.

מוצרי מכבי

בן ד"ר אברהם ומזל־מתילדה לבית מני. נולד בערב פסח תרע"ד בקהיר, מצרים. נשלח בילדותו ללמוד בבית־הספר הריאלי בחיפה. למד בבית־ספר אנגלי בקהיר ושוב בארץ, במקוה־ישראל, ושם הצטרף ל„הגנה" בגיל 15. מתרפ"ט ואילך תושב קבוע בארץ. ממיסדיו ואזרחיו של המושב תל־צור ליד אבן־יהודה. מ־1932 היה פעיל בקביעות ב„הגנה". במהומות 1936—1938 היה מפקד האזור וב־1937 היה מראשוני פו"ש שעברו מהתגוננות פסיבית להגנה פעילה מחוץ ל„תחום המושב". ב־1938 גמר קורס מ"מ ועד 1941 היה מפקד בחי"ש בעמק חפר. עבר לפלמ"ח ואחרי גמרו את קורס־החבלנים הראשון ב־1941 נשלח לשירות מסוכן מעבר לקוי האויב בסוריה, בהתחפשות בלבוש ערבי, ולפני צאתו השאיר לשני ילדיו הקטנים מכתב־צוואה, שבקראם בו לכשיגדלו יבינו את ערך החובה למסירות־נפש למען המולדת וילכו בדרכיו. משחזר בשלום המשיך בשירות כמפקד ומדריך בפלמ"ח (בכינוי „מאק") והנזיק את משקו הפרטי. היה זמן־מה מפקד נוטרי החופים ומשפיזרו הבריטים את הגדוד היהודי הזה התגייס לבריגדה העברית בדרגת סרג'נט והגיע בה עד ארצות השפלה. ב־1946 יצא מהצבא ונשאר לפעולה בצרפת ובאיטליה מטעם ה„הגנה" בסעד לשארית הפליטה ובארגון עליה ב' ועוד פעולות נחוצות בכינוי המחתרתי „אדם". היה אחראי לבטחון הקונגרס הציוני ה־22 בבאזל ב־1946.

משחזר ארצה בפברואר 1947 היה שלישו של יצחק שדה במפקדת הפלמ"ח, ומאז החלטת החלוקה והתחלת המלחמה דרש לעצמו תפקיד פעיל יותר ונתמנה לאחראי לארגון השיירות והליווי בדרך ירושלים. השתתף בתכנון ובביצוע של כיבוש כמה משלטים בדרך זו וכמעט תמיד היה עם השיירות בדרך. יחוסו המשפחתי נשכח לגמרי אפילו מלב עצמו, אך אצילותו הנפשית היתה מורגשת במגעו עם הכל. השתתף בשיירה האחרונה לכפר־עציון ואחרי מבצע „נחשון" היה קצין מנהלה של חטיבת הפלמ"ח „הראל". נפצע בנסעו בג'יפ הפיקוד בדרכו לירושלים עם שיירת החטיבה וביקש מחבריו למסור את אקדחו לבנו. הועבר למשורין והובל פצוע קשה לקריית־ענבים ואחר־כך לבית־חולים בירושלים. הכרתו המלאה וההכרה את אורח־החיים היהודי המסורתי. בקראקא עמדה בגבורה עם חברי הקיבוץ נגד הפורעים. בסוף קיץ 1945 יצאה עם קבוצת חברי „תורה ועבודה" ב„נתיב־הבריחה" לאוסטריה. שם נפגשה עם אחיה החייל בבריגדה העברית, ואם כי יכלה להשיג בעזרתו רשיון לעליה כאחותו של חייל, העדיפה לעלות בהעפלה עם חברי קבוצתה ולהשאיר את הסרטיפיקט לאחר, שמטעמי בריאות אינו מסוגל להעפלה. בחודש אב תש"ו הגיעה לחופי הארץ באניה „פלמ"ח", גורשה לקפריסין, וגם שם, כמו בגדודיה במחנות הפליטים, הוסיפה לעסוק בארגון ובהדרכה. באביב תש"ז שוחררה ועלתה לארץ, שהתה חדשיים במחנות עתלית וקרית־שמואל ואחר־כך הצטרפה לכפר־עציון. שם עבדה במטבח והנהיגה בו שכלולים בשמירת הכשרות. עברה לעבוד כעוזרת לפנקסן והמשיכה בכך גם בתקופת המצור. הסכנות התדשות במקום שקיוותה למצוא בו מנוחה אחרי הנגישות והפחדים בגולה, לא מנעוה ממילוי חובותיה במשרד, בשמירה, באימונים, בעמדות וכחובשת בכיתת ה„עזרה הראשונה".

בימי ההתקפה האחרונה שירתה כחובשת במקלע אשר מתחת למנזר הגרמני. מילאה את חובתה ברוח איתנה עד הרגע האחרון, כשפוצץ עליהם האויב את המנזר ביום נפול הגוש, ב־13.5.1948. הועברה לקברות, עם שאר חללי כפר־עציון, ביום 17.11.1949 להר־הרצל בירושלים.

מורביה מרקו

בן נסים־שמעון וגלאדיס. נולד ב־28.8.1926 בבירות, לבנון. שם סיים את בית־הספר העממי. ב־1945 עלה ארצה והתגייס מיד לבריגדה העברית. אחרי שחרורו מהצבא עבד במחנה הצבא הבריטי בקרית־מוצקין ואחר־כך בחנות „כל בו" בהיפה. באפריל 1948 התגייס לצבא ההגנה. השתתף בכיבוש ראס־הנקרה, בקרבות ג'נין ובכיבוש ביריה. נוהג היה לומר: „אנו לוחמים היום למען עתיד טוב יותר. היום אנו כותבים היסטוריה". נפל בקרב ביריה ב־24.6.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה.

מורבסקי אהרן („אהרונצ'יק")

בן מנדל ופרידה. נולד בכ"ה בכסלו תרפ"ה (1924) בפרוז'אני אשר בפולין. ב־1935, בהיותו בן 11, עלה ארצה עם הוריו. סיים את בית־הספר העממי בתל־אביב ועבד כמכונאי במוסך פורד וכנהג. פירנס את הוריו הזקנים ודאג להם בכל מאודו. הצטרף ל„הגנה" והיה חבר פעיל ונאמן בכל פעולותיה. ב־1946 נפצע באחת הפעולות כשיצאה מחלקתו לסיור ונתקלה בכנופיה ערבית. הוא לא חיכה עד שיחלים וצולע חזר לתפקידו. מדי פעם בפעם הוציא ממחסני הצבא האנגלי נשק וכלים. היה פעיל בחופי הארץ (התקין גשרי חבלים כדי שהמעפילים יוכלו לרדת לחוף, וכיון שפחדו לעבור על הגשרים נאלץ הוא יחד עם חבריו לשאת את האנשים על גבם). היה חבר קבוצת „גילי" (חבלנים) שפעלה בחבלה בשטח יפו, שכונת התקוה וכפר שלמה.

כל ימי היותו בקרבות לא ביקר בבית הוריו ולא דרש לקבל חופשה. רק כאשר נפצע חברו והועבר לבית־החולים בתל־אביב, בא אחרן העירה ולא מש ממיטת חברו ובהזדמנות זו ביקר גם אצל הוריו. לדרישתם שיישאר כמה ימים בבית השיב: „לא עתה העת לשבת בחיבוק־ידים, המצב יותר מדי חמור". ועוד באותו יום יצא מהבית להצטרף לגדודו בחולדה. בלילה יצא לקרב בלטרון ושם נפל בתפקיד חבלן, בהיכנסו לבנין המשטרה לפוצץ את הבית. הוא נפצע וקרא לעזרה, אך העזרה בוששה לבוא וכך נפל ב־30.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

מזרחי משה

בן יצחק ורחל. נולד בארץ ב־4.12.1931. גמר בית־ספר עממי ועבד בגננות. היה חבר „הפועל" רמת־גן, הצטיין בהתאגרפות והיה מוזמן להשתלמות בענף־ספורט זה בארצות־הברית. בחור עליז וטוב־לב, אשר חבריו בספורט וב„שורה" חיבבוהו והתגאו על הישגיו. היה חבר ה„הגנה" כשלוש שנים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה לישראל והשתתף בין השאר בפעולה נגד כפר־סלמה. נפל במגדל־צדק ב־3.2.1948, נקבר בנחלת־יצחק ב־5.2.1948. ביום כ"ה באלול תש"ד (23.9.1954) הועבר לבית־הקברות הצבאי שבמקום.

מזרחי מתתיהו

בן מרדכי וביגיל. נולד ב־1913 בעיר הראת שבאפגניסטן וב־1931 עלה ארצה עם כל בית אביו (הורים ושני אחים) והתיישבו בירושלים. התחיל לעבוד במוזאיקה ובשכר עבודתו פירנס את המשפחה. השתלם בלימוד השפה העברית בדיבור ובכתב. הצטרף ל„הסתדרות העובדים", היה ער לכל המתרחש בארץ והצטרף ל„הגנה". הצליח לחסוך משכרו, קנה מונית והמשיך לעבוד כנהג. בזמן המאורעות היה פעיל עם מכוניתו בימין־משה, מוכן לשירות בתפקידים מסוכנים בלי לחוס על גופו ועל מכוניתו, מקור פרנסתו.

בהתחלת ההתקפה הערבית, בחורף תש"ח, התנדב להעביר במכוניתו תושבים מתלפיות. באחת הנסיעות התנפלו עליו הערבים, שרפו את מכוניתו ואותו פצעו קשה בראשו. בעזרת שוטר ברטי הוכנס לבית־חולים ולאחר שנרפא המשיך לשרת כנהג ב„מטה ההגנה". מילא הרבה תפקידים מסוכנים גם מחוץ לשירותו כנהג, שגם הוא היה מסוכן למדי. בעת התקפות כוחותינו על שייך־ג'ראח פעל כחבלן. שירת גם בפלוגה הניידת. בשובו לשירות אחרי חופשת־נופש קצרה נתרסק בפגז ליד בית הוריו בשכונת הבוכרים ביום א' בסיון תש"ח (8.6.1948). היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מזרי חיים

בן יוסף ולאה. נולד ביום ט"ו באייר תר"ץ בעיר כדא, בתימן. עלה עם הוריו ארצה בהיותו בן 5. המשפחה התישבה בשכונת אפרים ברחובות והנער למד בישיבת „פורת־יוסף", שם נתגלו כשרונותיו, והצלחתו בלימודים היתה רבה. בעמדו למבחן לפני הרב עמיאל ז"ל הוכיח את ידיעותיו הרבות. גמר 6 כיתות של בית־ספר עממי ו־2 נוספות בשיעורי־ערב של „המזרחי". בגלל מצבם הכלכלי הדחוק של הוריו נאלץ לעזוב את לימודיו ולהיכנס לעבודה. השתלם בצינקוגרפיה, למד את מקצוע העתקת תמונות ועבר יחד עם אחיו לעבוד בתל־אביב. היה חבר תנועת „בני־עקיבא". בתל־אביב הצטרף ל„הגנה" ואת תפקידו זה מילא באמונה עד יומו האחרון.

עם מלחמת־השחרור התגייס, על אף גילו הצעיר, ושירת בחזיתות רבות. לחם בגליל ובנגב, ביפו, לוד ורמלה. בשעת כיבוש באר־שבע נפצע וניצל בנס. ב־7.1.1949 נפל בפעולה לכיתור רפיח, בשעת הקרבות למיגור הפולש המצרי, בשעה שהסתער בתוך סנק על עמדות מצריות מבוצרות. היה קבור במשמר־הנגב. ב־15.11.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

הוא השני במשפחה שנפל במלחמת־השחרור. כשנהרג אחיו בן ה־11 בעת ההפגזה הקשה ברחובות, רצה האב השכול לעשות למען שחרורו, אך חיים סירב: „עמנו נתון במערכה קשה... לא אצא מהמערכה".

מזרחי שמעון

בן יוסף־חיים וצ'הלה. נולד בשנת 1926 בבגדד שבעיראק. גמר בית־ספר תורני, השתלם במקצוע החשמלאות ועבד בו. עלה לארץ בשנת 1942.

נפל בקרב בכפר־ענא ב־11.6.1948 ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

מורים אברהם

בן יעקב. נולד בתורכיה למשפחה עניה. התיתם בנעוריו מאביו, וביום אחד החליט שלא להיות עוד למעמסה על אמו האלמנה והתגייס לצבא התורכי, בו שירת שבע שנים רצופות. השתחרר והעפיל ארצה בשנת 1945. הסורים תפסוהו לפני עברו את הגבול, ושנתים היה כלוא בבית־סוהר, לבסוף הגיע למחוז־חפצו, לארץ. עבד בפתח־תקוה ובנחלת־יצחק. היה לו נסיון חקלאי ועבד כרפתן. נשא אשה וציפה לילד. אך עברו הצבאי ומצוקת המולדת לא נתנו לו לעמוד מן הצד והצטרף למחתרת אצ"ל. לא העלים מאשתו את השתייכותו למחתרת. בימי הפעולות ביקר אותה קרובות ביותר ביקורים חטופים, כדי להסיר דאגה מלבה בימי הריונה. עם זאת אמר לה פעם אחת גלויות: „אני גיבור וחזק, אבל הכדור אינו מתחשב בזה".

היה צלף מנוסה ומעולה. ב־30.4.1948 נפל מכדורו של חייל ערבי בימי ההתקפה על יפו. הוא יצא לתלות דגל והמפקד אמר לו שיתקדם לאט־לאט, אבל הוא מיהר ונפגע. נקבר בנחלת־יצחק.

מורים ישעיהו, ד"ר

בן נתן וחיה. נולד ביום 19.7.1917 בגלאזגו אשר בסקוטלנד. היה חבר נלהב לתנועת הנוער הציוני „הבונים" ומנעוריו שאף לעלות ארצה. למד בבית־ספר תיכוני ועם גמר לימודיו באוניברסיטה בלונדון קיבל תואר ד"ר לרפואה. בפרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי, השתתף בקרבות באירופה בדרגת קפיטן וקיבל אות־הצטיינות גבוה על אומין־לבו בהצלת פצועים בחזית הריין. באחת מערי אירופה המערבית נפגש רופא צעיר זה עם חיילי הבריגדה העברית שבאו מארץ־ישראל והיה עוזר להם בכל אשר יכול. נטה שכם לעזרת יהודי המחנות והפליטים. עם גמר המלחמה השתלם במקצועו וב־1947 נסע לצרפת ועבד במחנות הפליטים עד ינואר 1948, המועד בו עלה לארץ בספינת־המעפילים הקטנה „אנדריה" („מדינת ישראל"), שנתפסה על־ידי הבריטים ושולחה לקפריסין, באי־הגירוש עבד כרופא המחנה.

במארס 1948 הגיע לארץ והתגייס בשבוע הראשון לבואו לצה"ל, עוד לפני שפורסם צו הגיוס לרופאים. עם התגייסותו נשלח כרופא חטיבת „הגולן" לגליל והצטיין שם בעוז־רוח וכשרון פעולה. היה

מבקר בכל מקום מסוכן מהנקודות שעמדו תחת פיקוחו, ומצא תמיד פתרון לבעיות הקשות בימי הקרבות העזים, כשהציוד הרפואי היה דל ומספר הפצועים רב. אם כי היה רופא חטיבתי, היה מבקר את הפצועים והחללים בכל הגזרות אף המסוכנות ביותר בחזית. נפל בסג'רה ביום 11.6.1948, בהגישו עזרה לפצוע במרפאה שבחזית. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה ב־13.6.1948. לאחר שנפל הוענקה לו דרגת סרן לפי פקודת המטכ"ל.

מוריץ רות

בת יצחק ומרים. נולדה ב־29.1.1930 במלבורן שבאוסטרליה להורים שהיו חניכי בתי־ספר עבריים בארץ־ישראל. עלתה לארץ עם הוריה בסוף 1934. למדה בגן, בבית־הספר העממי „גאולה" ובגימנסיה „שלוה" והיתה בין התלמידות הטובות. השתתפה בקורס למדריכות חג"ם בכפר־ויתקין. אחר־כך הצטרפה לארגון אצ"ל, עברה את כל שלבי השירות עד לסיום קורס למפקדות וקיבלה את הכינוי „המפקדת דבורה".

בדצמבר 1947, אחרי סיימה את הגימנסיה, עמדה להתקבל כתלמידה באוניברסיטת מלבורן והתכוננה לנסוע שמה, אך משנתקבלה החלטת או"ם בליית־סאכסט והחלו הקרבות בארץ, ויתרה על הנסיעה ונכנסה לשירות. באחרונה השתתפה במערכת כוחות אצ"ל על הכפר יהודיה ושם נפלה ב־10.6.1948. הועברה למנוחות עם יתר חללי הקרב על יהודיה לבית־הקברות הצבאי בקרית־שאול ב־4.6.1952.

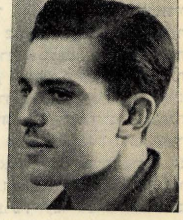
מוריליהן סולומון, ד"ר

בן יוסף וקוטי. נולד ב־12.5.1920 בעיר מלילה שבאפריקה הספרדית. ביום 28 בספטמבר 1948 הגיע לארץ והתגייס לצה"ל. כרופא לפי מקצועו. צורף לחיל־הרפואה ושימש רופא צבאי ביחידת חיל־המיעוטים שבצבא ההגנה לישראל.

ב־28.10.1948, כשיחידת חיל־המיעוטים לחמה בכפר הערבי יגור שבגליל, בשעת טיפולו בחייל פצוע, נפגע מכדור אויב ונפל. נקבר בנהריה. לפי פקודת מטכ"ל מס' 69, נספח 1, מיום 29.9.1949 הועלתה לו אחרי מותו דרגת סגן.

מורפורגו אוריאל („אורי")

בן חיים (רצנו) ואמיליה. נולד ב־8.4.1925 בפאדובה. נצר ממשפחה עתיקה וידועה באיטליה, אשר נשאר בה „סדר דורות" משנת 1585, ונטלה חלק חשוב בחיי התרבות והמדע באיטליה. ביזמתו וביוזמת משפחתו עלה ארצה בינואר 1940 בעודו נער ובא ללמוד במקוה־ישראל. המשיך ללמוד ולעבוד בתחנת־הנסיונות ברחובות, ולבסוף היה לעוזר מדעי ומדריך לילדים בסבע ב„בית גורדון" שבדגניה. למד גם בסמינר למורים של תנועת הקיבוצים. עם מלחמת־העולם השניה נסע להתגייס על אף גילו הצעיר, „תיקן" את תעודותיו ואף נענש על כך והושם במעצר על־ידי הבריטים. בתיווכה הנמרץ של הנרייטה סולד שוחרר. רק בשנת 1944 התגייס לחי"ל. לפני גיוסו השאיר אצל ידיד בארץ בעטסה סגורה, בציון „לפתוח רק אם אמות", ובה דברים נעלים של פרידה ותנחומים („אני מאושר להגיש את חיי לאמא־מולדת, אני גאה להקריבם לה ואינני יודע כיצד להודות לגורל על שנתן לי הזדמנות מכובדת זאת"). זוהי דוגמה קטנה מהמכתב, שכולו מלא הגיגים נעלים של פטריוט ישראלי בלב ובנפש. שירת בבריגדה באיטליה ובארצות השפלה, הגיע לדרגת לאנס־קורפורל וזכה לציוני שבח בתעודת השחרור שקיבל ביוני 1946 ומסר אותה ואת שאר תעודותיו לפליט שיעלה ארצה בשמו והוא נשאר עוד באירופה עד אפריל 1947 ואירגן העפלת שארית הפליטה. משחזר ארצה התחיל ללמוד בטכניון והיה פעיל ב„הגנה".

בינואר 1948 הפסיק את לימודיו והתגייס, סיים קורס ונתמנה למפקד כיתה. הצטיין בפעולות שגילה בהן אומץ, מסירות ושיקול־דעת וזכה לשבח בפקודת־יום של גדודו. נפצע בפעולה בנסעו במשורין בואדי־ג'סנאס בחיפה. על אף התנגדות הרופאים חזר לפני המועד מחופשת־ההבראה והצטרף למתכוננים לשחרור חיפה. נפל בקרב על בית הגבאדה בואדי־רושמיה ביום 21.4.1948. נקבר בחיפה ב־23.4.1948.

מורפורגו מרדכי (מרקו)

בן חיים (רצנו) ואמיליה. נולד ב־23.12.1920 בעיר פאדובה שבאיטליה, במשפחה דתית וציונית מובהקת. גדל בעיר־הולדתו פאדובה — עירו של שד"ל — ושם למד והצליח בלימודיו. סיים את בית־הספר הגבוה והתחיל ללמוד באוניברסיטה. בשנות 1938—1939, משנוסדו ההכשרות הראשונות בשביל חלוצים איטלקים, עזב את האוניברסיטה והצטרף אליהן. המתין עד בוש לרשיון־העליה, אך בינתים נכנסה איטליה לתוך המלחמה וכל מאמציו לעלות ארצה עלו בתוהו. רק לאחר השחרור ניתן לו, יחד עם חבורה קטנה של חלוצים מושבעים, לעלות לחופי הארץ שאליהם הגיע בפסח תש"ה. הצטרף לקבוצת שדה־אליהו שבעמק בית־שאן. שם התמכר לענף הדיג ובמידה לא קטנה מזו לעניני הבטחון.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה מפקד עמדה בשדה־אליהו. כן המשיך לעסוק בניהול ענף ; היה חבר ועדת התרבות ומילא תפקידים רבים במשק שנראו לעין כמנוגדים זה אל זה, אך ידע להביאם לידי מיזוג ותיאום. נפל ב־1.8.1948, אחרי שנפגע משני כדורי מקלע בראשו, בעת נסיון לכבוש את המשלט תל־אטום בסביבת שדה־אליהו. הובא לקבורה בטירת־צבי. הניח אחריו אשה ושתי בנות. אחיו אורי, ממשחררי חיפה, נפל כמה חדשים לפני־כן.

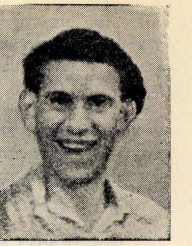
מורשצ'יק זאב

בן יוסף. נולד בשנת 1931 בקובנה שבליטא וכבן 10 נכלא ביחד עם הוריו בגיטו שהקימו שם הנאצים. ב־1944 נלקחו למחנה אושביינצים, שם נספו אמו ואחותו. אביו מת במחנה דאכאו. מבין מאה ילדים שהובאו למחנה נשארו בחיים רק 4, ביניהם זאב. מדי יום ביומו היה יוצא לעבודה ומתחלק עם חבריו בפת־הלחם שלו. עם גמר המלחמה חזר לליטא, אך משלא מצא עוד בחיים את הוריו וקרוביו, הצטרף להכשרה ששמה פעמיה לדרך, ובספטמבר 1947 העפיל לארץ בספינה „חיים ארלוזורוב". לאחר ששהה כחצי שנה בקפריסין, בו נעצרו המעפילים, הצליח להגיע לארץ ולהצטרף ל„עליית־הנוער" בכפר־רופין, שהקימה אחר־כך את צאלים בנגב. בקיבוץ עבד בדיג.

בגמר תקופת ההכשרה התגייס לנח"ל, השתתף בקרבות ה„משולש" ואחר־כך ירד לנגב, שם נפל ביום 22 בדצמבר 1948 באחד המשלטים שליד נירים. נקבר בצאלים.

מושינסקי משה („מוניק")

בן יוסף־חיים. נולד בשנת 1927 בפולין. שריד גלמוד ממשפחה שאבדה בשואת פולין. בא לארץ שיר למלחמת עצמאות ישראל. בעידו נער ניתכה עליו השואה של מלחמת־העולם. ביסורים, בעלבונות ובמצוקות עברו עליו שנות המלחמה במחנות־ריכוז בסקארז׳יסקו ובצ׳נסטוחוב שבפולין ובורדהאוזן ובשטנאר שליד גרדלגן בגרמניה. אחרי המלחמה המשיך בחיי יתמות במחנות העקורים, רכש לו מקצוע של מכונאי־נהג ונשא את עיניו למולדת יהודית, בה יסיע מכוניות על כבישים בחופש ובבטחון ובכבוד אדם ואזרח. למען הגשמה של המולדת היהודית התגייס ובהגיעו לארץ בשנת 1948 נכנס מיד לשירות בחטיבת „גבעתי" ומילא את חובתו בקרבות בחזית הדרום.

נפל בקרב על משלט אחד ביום י״ד בתשרי תש״ט (17.10.1948) ונקבר בו ביום בקבר־האחים בכפר־ורבורג, ושמו ניתן לזכרון — לפי הפקודה שבדף קרבי של החטיבה „גבעתי" מיום י״ח בתשרי תש״ט (21.10.1948) — על נושא־ברן „משה" משלל האויב.

מושנברג יצחק

בן חיים וצילה. נולד ב־20.12.1915 בפולין. גמר בית־ספר תיכון ולמד את מקצוע הדפוס, אך לא ראה את עתידו בפולין. בקיץ 1939 העפיל לארץ באניה „לס פר־לוס". במלחמת־העולם השניה שירת חמש שנים וחצי בצבא הבריטי. בשנים האחרונות לשירותו בצבא הבריטי שירת בבריגדה, שם קיבל אות־הצטיינות על הצלת שלושה ילדים. אחרי שחרורו מהצבא חי עם אשתו וילדתו בשיכון החיילים המשוחררים בחולון ועבד במקצועו.

במלחמת־הקוממיות שוב התיצב לשירות ובהשתתפו במבצע „דני" נפל ב־12.7.1948 בבית־נבאלה. בן בית הרבה לקבורה בנחלת־יצחק.

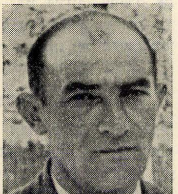
מושקוביץ בן־ציון („בנו")

בן שמואל ואדלה. נולד ב־12.11.1923 בבוקרשט, בירת רומניה. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך עבד במחסן־טכסטיל והיה פעיל בתנועת־נוער ציונית. ב־1941 גויס לעבודת־כפיה בהוצאת אבנים מהגהר סירט ובעבודות אחרות וסבל קשה מהיחס העויין אליו ולשאר היהודים. פעם קיבל חופשה ל־48 שעות וכשאיחר לחזור, איחור של יום אחד, בגלל אזעקה ושיבוש התחבורה בצומת הרכבות בפולישטי, נדון לששה חדשי מאסר. זמן מועט אחרי תום מועד מאסרו ושחרורו מהכלא שוחררה רומניה מהכיבוש הגרמני ויצאה מהמלחמה. ב־1944 חזר למקום עבודתו, למד את מלאכת האריגה והצטרף ל„השומר הצעיר". כשהתקרב תור גיוסו לצבא הרומני הודיע לאמו, שאחרי עבודת־הפרך לשירות רומניה שוב לא ישרת אצלה בצבא, אלא בצבא של עם ישראל בארצו. ב־1946 יצא עם חבריו ב„נתיב־הבריחה" לקיבוץ־הכשרה של „השומר הצעיר" באיטליה, ומשם העפיל ארצה בפברואר 1947. הצטרף לקיבוץ זיקים שליד רחובות, נקלט בחיי החברה והעבודה והשתדל ככל האפשר לשלוח סיוע למשפחתו. מכתביו נראה, שבסוף חורף תש״ח היה בעבודה, בשמירה ובהגנה בקיבוץ שמיר שעל גבול סוריה. ימים אחדים אחרי הכרזת המדינה ופלישת צבאות ערב כתב להוריו: „ודאי משמחת גם אתכם ההכרה במדינת ישראל, אך הכרה זו לא באה בקלות, ומאבקנו כיום הוא על הפיכת הכרזה זו לממש, באבידות קלות או כבדות... רק עוד שבוע יהיה המאבק בלתי־שוה מבחינת הנשק והציוד, עד שיגיענו הנשק, ואחרי הנצחון נתחיל יחד עם העולים החדשים בבנין המולדת לקראת עתיד טוב יותר".

שירת באחד מגדודי חטיבת „יפתח" (פלמ״ח) ונפל ממזרח לרוחמה ביום 5.10.1948. הועבר לנחלת־יצחק ביום 15.11.1949.

מושקוביץ אברהם־זאב („וולבי")

בן דויד ורחל. נולד בכ״ג במנחם־אב תר״ע (1910) בעיר נסודה שבחבל טרנסילבניה (אז — אוסטריה־הונגריה) ברומניה. נצר למשפחת רבנים ואדמו״רים. גדל בבית אביו הרב, מחבר הספר „גלילי־זהב" והלוחם הנלהב לחיבת־ציון, שעלה עם משפחתו לארץ ושימש ברבנות בשכונת פלורנטין שבתל־אביב. אברהם־זאב למד ב„ישיבות" ובגימנסיה ועד עלותו לארץ בשנת 1933, והוא אז כבן כ״ג, עסק במסחר. משעלה לארץ נעשה פועל ועבד בבנין כעשר שנים, עד שקרהו אסון ונפל מפיגום ומאז ועד להתגייסותו ניהל בית־חרושת לסריגה. היה מכובד על הבריות ואהוב על חבר העובדים.

עם קום המדינה גויס במועדו לצה״ל ומילא תפקידי שמירה בגבולות העיר הנתונים לסכנות יומם ולילה. ב־21.6.1948, בעמדו על משמרתו בשכונת אבו־כביר ביפו, נהרג בנסותו להוציא כדור שנתקע בתת־מקלע של חברו לנשק, למחרת היום הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה ושני ילדים.

מושקוביץ יורא (גיאורג)

בן מוריץ וגיטה. נולד ב־1.7.1923 בניראג־האזא שבצפון הונגריה וגדל בפורפרה שבסלובקיה. למד בגימנסיה. במלחמת־העולם השניה נתענה בעבודת־פרך במחנות־ההסגר של הנאצים. אחרי השחרור המשיך את לימודיו בפראג והוסמך למהנדס, אך לא מצא שם את מקומו בחיים.

לשמע מלחמת־ישראל על תקומת המדינה נתעורר בו הניצוץ היהודי והתנדב לעזור לעמו. הלך לבית־ספר צבאי לתעופה באולומוץ (אולמיץ) שבמוראביה, התקרב בלב ונפש לשאיפות הלאומיות של עם ישראל והשתדל להיות לעזר לחבריו המתנדבים. מגמתו היתה להגיע למדינת ישראל כטייס מושלם ולהצטרף מיד לשירות בחיל־האויר שלנו. ב־24.11.1948, ביום האחרון ללימודיו, המריא במטוס עם עוד שלושה חברים לתרגיל אחרון. המטוס נפל וארבעתם נהרגו והובאו למנוחות בבית־העלמין היהודי שבאולמיץ.

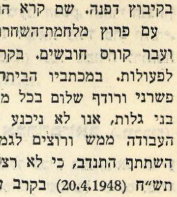
מושקוביץ מלאכי

בן ברוך וסוניה. נולד ב־31.1.1929 בתל־אביב. תחילה למד בבית־הספר העממי „נס־ציונה" ואחר־כך בגימנסיה העברית „הרצליה". נתחבב על מוריו וחבריו שהתבלט מבינתם בשאיפותיו ומצפונו. ידע להוכיח את חבריו בדברים שקולים ומתונים וללא פשרות. התמסר לליעודים ריאליים ושאף להיות מהנדס־מכונות. הגיע להישגים ניכרים בספורט וקיבל את הגביע הנודד על שם „סטם" הניתן על־ידי הגימנסיה. גם חובב מוסיקה היה. חבר ה„הגנה" מגיל 15. עם סיום

חוק לימודיו בשנת תש"ז יצא עם חבריו הצופים להכשרה מגוסת בקיבוץ דפנה. שם קרא הרבה והתעניין בשאלות הכלכלה המדינית.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בסיורים ובקרבות בגליל העליון ועבר קורס חובשים. בקרב על כפר־סולד נפצע ולאחר שהחלים חזר לפעולות. במכתביו הביתה הגיב נמרצות על שמועות של הלך־רוח פשרני ורודף שלום בכל מחיר שכאילו התפשט בעורף. „כנראה שעודכם בני גלות, אנו לא ניכנע לא לנייטרלים ולא לבני דודינו... עושים את העבודה ממש ורוצים לגמור אותה אחת ולתמיד". לקרב האחרון בו השתתף התגבר, כי לא רצה לעזוב את חבריו בפעולה. נפל ב־א בניסן תש"ח (20.4.1948) בקרב על מבצר נבי־יושע ושם נקבר בו ביום.

מושקוביץ משה

בן אשר ופרל. נולד בשנת 1908 בעיר בוקרשט, בירת רומניה. גמר בית־ספר תיכוני. בהיותו כבן 17 עזב את בית הוריו, בו קיבל חינוך ציוני, ועלה לארץ. מאחר שחי בארץ בתנאים קשים ובמחסור, נעתר לבסוף להפצרות הוריו וחזר לרומניה, אבל לא מצא שם מנוחה ובשנת 1934 חזר לארץ בדרך העפלה. תחילה עבד במקצוע הבנין, עד שנמצע בעבודה וחזר למקצועו הקודם — שענות. באותן השנים העלה את אמו הישישה לארץ ודאג לפרנסתה. במאורעות 1936 השתתף בשמירה מטעם ה„הגנה" ולאחר הכרזת ה־29 בנובמבר הצטרף ל„משמר העם", פעל בשמירה ובהגנת שכונת תל־עמל ליד חיפה.

ביום 12 בפברואר 1948 עמד לצאת לשמירה בשכונה זו, אלא שתנועת כלי־הרכב לשם פסקה בגלל הירויות בואדי־רושמיה. אף־על־פי כן החליט לנסוע למקום השמירה ולא שעה לאזהרות ובהגיעו למחנה־חפצי פילח צרור כדורים את גופו. נקבר בחיפה. השאיר אחריו אשה, צילה, ו־3 בנות.

מושקטל משה („מואיז")

בן יצחק ושולטנה. נולד ב־10.3.1914 בתורכיה. למד בבית־ספר עממי. עבד בסנדלרות ובשעות הפנאי התמסר לגינון וביחוד אהב לגנן במנדולינה. היה גם ספורטאי וחובב משחק כדורגל. עלה לארץ בהרכבת מתורכיה בשנת 1942 ועבד במקצועו. בן מסור היה לאמו ותמיד דאג לפרנסתה. גם כשעזב אותה בתורכיה והי בארץ, עם היותו כבר נשוי ואב לשני ילדים, היה שולח לה כסף ודואג לרווחתה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצה"ל ולחם בשורותיו במקומות שונים בארץ. ב־19.10.1948 השתתף עם גדודו בקרב בחוליקאת, נפצע קשה והועבר לבית־חולים ושם נפטר ביום 20.10.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

מושקוביץ צבי

נולד בשנת 1916 בסגרניצה על־יד חוסט (קרפטורוס), צ'כוסלובקיה. למד בבית־ספר תיכון וב„ישיבת" חוסט. העפיל לארץ בשנת 1940 והצטרף לקיבוץ הדתי חפץ־חיים ושירת בפלוגת־הנוטרים הדתית בבת־גלים, חיפה. בקיץ שנת 1942 עבר לפלוגת משמר־החוף בעתלית ועם פירוק משמר־החוף ב־1944 התגייס למשטרת הישובים העברים ושירת בכפר הנוער ליד כפר־חסידים במשך כמה שנים. היה פעיל ב„הגנה", מדריך ומפקד. כתום תקופת שירותו הסתדר במקצועו, אריגה, בסביבות רמת־גן, אך עם פרוץ מאורעות־הדמים בשלהי 1947 התגייס למשטרת תל־אביב וב־1948 עבר לצבא ההגנה לישראל, צורף לגדוד אחד כמפקד מחלקה והשתתף בפעולות רבות בדרומה של תל־אביב. דמות יפה, בעל אופי מוצק, נעים זמירות (במחנה היה עובר לפני התיבה בשבתות), וחבר טוב.

נפל באזור צריפין ביום 11.6.1948 בשעת התקפת־פתע על כיתתו על־ידי ערבים שהסתתרו בפרדס בנסותו להציל חבר פצוע. הובא בו ביום למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. בודד היה בארץ, ממשפחתו בהונגריה ניצלו ונשארו בחיים רק שתי אחיות.

מושקין יצחק־ירמיהו

בן הרב יחיאל־מיכל ורבקה לבית סולובייצ'יק, מצאצאי הגאון ר' חיים מוולוז'ין. נולד בט"ז בסיון תר"ע (1910) בירושלים. הצטיין בלימודיו בתלמוד־תורה ובישיבת מאה־שערים ונשאר נאמן לתורה ולמסורת בית אביו. בגיל צעיר נאלץ להירתם לעול הפרנסה, אך גם השתלם בלימודים על־ידי מכתבים וב־1945 עמד בבחינה בהצטיינות והוסמך למהנדס־קירור, אך מתוך ענוה לא השתמש בתואר, ומאותו טעם הסתיר גם את בעשי־החסד הרבים שעשה על־פי רוב בעילום־שם. כן עזר לרבים בעצה ובהדרכה. בפעולות־ההגנה התחיל מילדותו, כשאירגן את חבריו הנערים להגיס במלחמת־אבנים את פרחחי הערבים שבאו להשתולל בשכונות היהודיות ולפגוע בנשים ובילדים, ולא פעם רדף אחריהם עד לתוך השכונות הערביות. בגיל צעיר הצטרף לארגון ה„הגנה". בעת התסיסה הערבית באב תרפ"ט נפץ מטעם ה„הגנה" לחברון, הזהיר את היהודים מפני הסכנה האורבת להם, השתדל לארגן את ההגנה במקום ולפנות משם את הזקנים, הנשים והילדים. משנתקל באזנים אטומות חזר לירושלים וניסה, בעזרת חבריו, לארגן פעולה להצלת יהודי חברון, אך הפורעים הקדימוהו וטבחום. ב־1932 נשא אשה, ומשנולד ילדו הראשון נאלץ להפסיק את פעילותו הרבה ב„הגנה" ונשאר בה חבר רגיל.

כשהחלו הקרבות בירושלים בסוף 1947 היה אב לחמישה ילדים ובגלל בריאותו הרעועה החליטה הועדה לשירות העם לשחררו מכל שירות, אך הוא התמסר יותר ויותר לעניני הבטחון בלא להינפש. משנתרבו החללים בירושלים בתחילת חודש אייר תש"ח ולא היה מקום לקברם, הציע ודרש בלי הרף ליחד שדה־קברות ארעי ב„גבעת־רם" (שייך־באדר) ולא שקט עד שנתקבלה הצעתו, ואחרי ימים מעטים, בשנפגע מפגז ונפל על משמרתו בהגנת ירושלים ביום י"ז באייר תש"ח (26.5.1948), הובא גם הוא לקבורה במקום הזה. ב־7.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

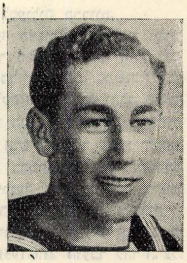

מיאי ישעיהו („ישי")

בן משה וארמה. נולד בשנת תרפ"ז (1926) בבודפשט, בירת הונגריה. בן למשפחה עובדה. למוד־סבל מילדותו. עוד לפני סיימו את בית־הספר העממי כבר נכנס בעול חיים קשים. בפרוץ מלחמת־העולם השניה הוגלה למחנות־ריכוז בגרמניה, אך הצליח להתגבר על הכל ולחזור בריא ושלם הביתה, להונגריה. הבית הישן התרוקן והוא חיפש את דרכו לתנועה הציונית והצטרף לתנועת־הנוער „דרור". בימי הפוגרום הנאצי בהונגריה ניצל על־ידי אנשי תנועת „דרור", נתחנך בתנועה זו ועלה עם חבריו ארצה ב־1948. עבר את דרך־היסורים באניה „יציאת אירופה תש"ז"; משם לגרמניה, איטליה וקפריסין, עד עלותו לארץ מחבר קבוצת „מהפכה". בארץ הצטרף לגרעין „דרור" בקבוצת

ההכשרה „דור חדש" בעין־חרוד. בקיבוץ הסתגל לכל עבודה במשק ומצא בו את סיפוקו. הרגיש צורך נפשי להתגייס לצבא מיד, כדי למצוא פורקן נפשי לכל מה שעבר עליו בהסגר ובגדודים, אם כי חבריו סבורים היו שעליו להמתין עוד עד שיתאמן כראוי. את השפה העברית למד בקושי וסבור היה כי בצבא יוכל לרכוש אותה ביתר קלות — וזה שימש מניע נוסף להתגייסותו. קיוה להעלות לארץ את אמו, כתום המלחמה. חלם לעלות עם קבוצתו להתישבות — אך לא זכה.

בין מואר וצנדלה נפצע באופן אנוש מצרור כדורים ביום 10.7.1948 ומת. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

מזור נתן

בן דויד ומינה. נולד ב־4.9.1922 במינכן שבגרמניה. עלה לארץ עם הוריו ב־1934. למד בבית־ספר עממי ותיכוני ובקורס לאוטו־מכניקה. עבד במכונאות, בדואר וכמכונאי בהסרטה. ב־1936 הצטרף לצופי הים וב־1937 — לשחייני „ברית מכבים עתיד" בתל־אביב והיה מטובי הפעילים והמדריכים בשחיה. כחובב הים התגייס ב־1940 לצי הבריטי ושירת בו חמש שנים, בתעלת סואץ, בים־סוף ובים הגדול. משחוזר נכנס לעבודה בנמל תל־אביב. נתן משעותיו הפנויות לפעילות ב„הגנה" ובפעולת הסברה תקיפה ונמרצת להגנה על תוצרת הארץ.

בראשית מלחמת־השחרור התגייס לפל"ים, הועבר לפלמ"ח, שירת בליווי שיירות ונלחם בפריצת הדרך לירושלים. במכתבו מיומו האחרון תיאר להוריו את רביצתם בלילה הקר על הקרקע בקסטל ואת הגמול שמצא תמורת סבלו זה בראותו בבוקר את השיירה העוברת על הכביש, שהוא וחבריו שיחררוהו בפעולות הקרב. תוך הגשת עזרה לחבר פצוע נפל על הקסטל ביום 7.4.1948. נקבר במעלה־החמישה ב־11.4.1948. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מזרב זאב

בן יוסף ומזל. נולד בשנת 1927 בדמשק, בירת סוריה. ב־1936 עלה ארצה עם המשפחה והתישבו בחיפה. גמר את בית־הספר העממי והתחיל לעבוד בבית־החרושת לקרמיקה „קצר" שבמפרץ ופירנס את המשפחה בשכר עבודתו. הוסיף להשתלם בשיעורי־ערב ובקריאת ספרים, ביחוד בעניות פוליטיות, והצטרף ל„השומר הצעיר", בו הגיע לדרגת מדריך בשבט „דרור". הקפיד על שמירת עקרונות מוסריים. לפני שחבש מחניכיו תבע בראש וראשונה מעצמו, תבע וקיים. גם במקום העבודה זכה להערכה מצד חברים ומעבידים כאחד וכחבר ועד הפועלים הקפיד על טיב העבודה והנאיה בהתחשב עם טובת שני הצדדים. כנאמן לעקרונות תנועתו יצא להכשרה חקלאית מגויסת, ולפני שהספיק להתאקלם בעבודה החקלאית אילצוהו הנסיבות לצאת במסגרת הפלמ"ח להגנת המולדת עם כל חברי הכשרתו לגדוד אחד של חטיבת „הראל".

השתתף בכל מבצעי החטיבה בליווי שיירות ובקרבות. בליווי אחת השיירות הגדולות לירושלים נפצע בשער־הגיא, אך סירב לבזבז זמן בבית־החולים והמשיך בשיירות — עד שנפל בקרב בדרך לירושלים, בהסתערות האויב על משלט אחד בשער־הגיא, ב־14.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

מזרחי אברהם („כרמוני")

בן יצחק וזלפה. נולד ביום ג' בכסלו תר"ץ (1929) בירושלים. למד בבית־ספר עממי. משגמר את חוק לימודיו יצא לעבודה. עבד במכבסה. בן 16 הצטרף ל„הגנה" בהדיעו לבוחניו כי הוא בן 19. התאמן בסביבות ירושלים ונשלח ללוות שיירות מירושלים ותלפיות. שירת בשמירה בתלפיות, בנוה־יעקב — עד פינוי המקום — ומשם עבר להר־הצופים, לדיר־יאסין, למחנה „שנלר". סיים קורס לתותחנים. צורף ליחידת התותחנים ויחד עם כמה מחבריו יצא להילחם במקומות שונים בסביבות ירושלים.

נפל בהתקפה על שכונת מוצררה בג' בסיון תש"ח (10.6.1948). היה קבור בשייך־באדר א'. ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר להר־הרצל בירושלים.

מזרחי אברהם

בן יוסף־חיים ואסתר. נולד ביום כ"ה בשבט תרפ"ט (1929) בשכונת „ימין־משה בירושלים. למד בבית־הספר „דורש־ציון", בו עבד אביו כשמש. בן 11 נתיתם מאביו, ואם כי האב ציוה לפני מותו על הבנים הגדולים שידאגו להמשכת לימודיו של אברהם, הוכרח בגלל המצב הדחוק של המשפחה להתחיל בעבודה בגיל 13. למד את מלאכת־הדפוס ועבד בתל־אביב בדפוס „הארץ" ואחר־כך ב„המשקיף". היה לומד בשיעורי־ערב להשלמת ידיעותיו הכלליות. בן 16 הצטרף למחתרת אצ"ל. ב־1946 נתפס בשעת הגנה על מדביקי כרוזים ונעצר לזמן־מה בלטרון. ב־1947 נתפס שוב על־ידי שוטרים בריטיים ובהתאמצו להיחלץ מידיהם נחבל קשה בעינו, אך עלתה בידו להימלט. השתתף בפעולות פיצוץ וחבלה במבצרי המשטרה הבריטית.

בחורף תש"ח השתתף בשמירה בעמדות ובפעולות תגמול, ומיום שנפל אחד מחבריו נשבע לנקום בערבים. בשעת התקפת אצ"ל על יפו נפל פצוע בידי הערבים ביום 25.4.1948 ובהשתדלות ראש עיריית תל־אביב הביאו השוטרים הבריטיים מיפו את גויתו המרוטשת, שהערבים התעללו בה, והובאה לקבורה בנחלת־יצחק בכבוד צבאי.

מזרחי אברהם (ברוך)

שמו העברי של הצעיר הערבי חמודה אבר־לעינין אחרי התגיירותו. נולד כמוסלמי במשפחה כפרית אמידה בארץ ונתיתם בנעוריו מאמו שהיתה ממוצא יהודי. התחנך בצפת. שם גמר שבע כיתות של בית־ספר ערבי ממשלתי ועבר מרצונו להשתלם לבית־ספר „אליאנס". שם למד עברית ותנ"ך ומתוך כך נקשרה נפשו ליהודים והחליט לחיות כאחד מהם. עלה לירושלים ופנה אל הרבנות הראשית בבקשתו להתגייר ונדחה פעמיים. ובפעם השלישית נענו לו והוא אז בן 16. הוא נפרד מבית אביו, לאחר ריב־דברים סוער, ועבר לגור בחיפה. נעשה ליהודי אדוק, מתפלל ומניח תפילין, ועבד בפקידות. עוד בנעוריו בצפת התידד עם נערי בית"ר והזדהה עם השקפותיהם ומיום היותו יהודי התארגן במחתרת „נורדיה" ונעשה איש אצ"ל. היה פעיל ביותר ועד מהרה נתפס.

היה בין עצורי לטרון וגולי קניה ואריתריאה. דחה הצעה לשחרור במחיר שיבה לדת מוחמד וללאומיות ערבית, וסבל בלב שקט את התעללותם של שומרי מחנהו הסודאנים, שהתאכזרו בו, בערבי לשעבר, ביתר שאת ופצעוהו פצעים קשים.

בחודש ניסן תש"ח (אפריל 1948) נפל במילוי אחד מתפקידיו הנועזים.

מזרחי אהרן

בן חיים ורגינה. נולד ביום 21 בפברואר 1931 בפאריס, בירת צרפת. גדל בשטרסבורג ולמד שם בבית־ספר עממי. בימי מלחמת־העולם השניה עברה המשפחה לספרד ושם למד בבית־ספר צרפתי בברצלונה. בתום המלחמה חזר עם אחיו לפאריס והמשיך בהשתלמות. התחיל לעבוד בפקידות. כשהגיע אליו שמע מלחמת־השחרור בארץ, עזב את אחיו ועלה לארץ ב־11 ביוני 1948 כאיש המח"ל.

נפל ב־17 באוקטובר 1948 במערכה נגד המצרים, בה נפגע בכדור בירכו ובחזהו. נקבר למחרת היום בכפר־ורבורג.

מזרחי (גבאי) אהרן

בן משה ומרים. נולד ב־7.9.1929 בירושלים. סיים את בית־הספר העממי. עבד במקצוע ציפוי ניקל, כרום וכסף. אחר־כך עבר לספנות. עסק בספורט. יחד עם כמה חברים משכונת מגוריו יסד קבוצה של "המשמרת הצעירה". היה מדריך מעולה וחינך את בני־הנעורים ברוח קיבוצית. אחרי שנים מספר הצטרף לארגון לח"י. עבר קורסים שונים לנשק והראה את יכלתו בפעולות נועזות. עסק גם בהדרכה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור עבר יחד עם אנשי לח"י לשורות צה"ל. צורף לפלוגה באחד מגדודי "שריון ופשיטה" והשתתף בפעולות קומנדו על יהודיה, וילהלמה, לוד, רמלה, בית־נבאלה. זמן קצר לפני נפילתו החליט להצטרף לחיל־הים. אהב לשיר ולנגן במפוחית, וגם חיבר שירים. באחד משיריו המוקדש לאמו, ונתחבב ביותר על חבריו, כתב: "אמא, אל תבכי נא באשר הלכתי / חובתי לפרוע למולדתי האם". בטוח היה כי כדור לא יפגע בו, ואם יפגע — רק לאחר "שיהיה בעברו השני של הירדן" — כפי שאמר לחברו הטוב. נפל ב־13.9.1948 בשדה־התעופה בלוד. בן ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

מזרחי אלברט (אברהם)

בן שמואל ומזל. נולד ביום 15.1.1927 בהאוואנה, בירת קובה, אשר באמריקה המרכזית. ב־1935, בהיותו בן 8, עלתה המשפחה לארץ. גדל בתל־אביב, גמר בית־ספר עממי לבנים והתחיל לעבוד. היה פועל בבית־חרושת לקרטון. עלם גבה־קומה ויפה־עינים, איש חברה, אהוב על ידידיו ומכריו.

התגייס לצבא ההגנה לישראל בבוא המועד. נלחם בחזית הגליל העליון ונפל שם בתל־עזיזיאת ב־17.7.1948. למחרת היום נקבר בכפר־גלעדי. ביום י"ח בשבט תשי"א (25.1.1951) הועבר למנוחת־עולמים לבית־הקברות בנחלת־יצחק.

מזרחי אליהו

אחד מ־12 ילדי בנימין ומרים. נולד ב־1932 בעיר העתיקה בירושלים. למד בתלמוד־תורה "מזרחי" ונשתבח בנימוסים טובים, בשקידה ובכשרון תפיסה, ביחוד במקצועות המעשיים. אחרי סיום בית־הספר עזר לאביו בעבודה. מסירותו הלוהטת לשאיפות הלאומיות, שנתגלתה בו עוד בבית־הספר, באה אחר־כך לידי ביטוי מעשי בפעולתו בגדנ"ע. שאיפת חייו, כפי שהביעה בין חבריו, היתה להתמסר להפראת הארץ ולהחיאת שממותיה. בינתים התאמן בסתר לפעולות קרביות.

בחורף תש"ח שימש קשר בעיר העתיקה המנותקת והנצורה ופעם אירגן את חבריו להוציא נשק מעמדת־משמר בריטית. בדרך חזרה עם השלל נפצע מרסיס פגז ערבי, ונתרפא בבית־החולים "משגב לדך" וחזר לשירות. בשעת נפילת העיר העתיקה נלקח אביו בשבי, והוא, כ„בער בגיל רך", הורשה לצאת עם המשפחה לעיר החדשה והמשיך בפעילותו במרכז בית־הנוער של גדנ"ע בשכונת קטמון ובשירות־עזר לצבא הלוחם. באחרונה נשלח עם נעריו לעבודת ביצורים ברמת־רחל. אמו הזהירתו מפני הסכנה וניסתה לעכבו, אך בסוף שוכנעה מנימוקיו, כי כראש־קבוצה אחראי עשויה השתמטותו להשפיע לרעה על החברים. בעבודה זו נפצע קשה מכדור צלף, שכב יום בלי הכרה בבית־החולים ומת ביום 13.11.1948. היה קבור בשייך־באדר ב', ב־21.6.1951 הועבר להר־הרצל.

מזרחי אליהו

בן שלמה ודיאמנטה. נולד בשנת 1924 בירושלים למשפחת עמלים ואף הנער למד מלאכה מילדותו. ביום דפק בקורנס סנדלרים ובערבים למד בשיעורי־ערב של „הנוער העובד" ובכל שעה פנויה הגה בספר. בעל מזג נוח ועליז. חביב היה על כל יודעיו. חונן בכשרון תיאטרלי והשתלם בו בסטודיה הדרמטית של ה„הסתדרות" בהדרכתו של רפאל צבי. את תפקיד המשחק ראה כתעודת חייו והשתדל להעמיקו. כל הופעה על הבמה היתה לו לחויה מלוּוה לבטים רבים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד. השתתף בפעולות קרביות רבות ונועזות להגנת ירושלים ובשעות הפנאי המעטות, בין משימה למשימה, עסק בהקמת להקה צבאית כדי להנעים את חיי החייל הקשים והאפורים. נקרא ללכת עם ה„ל"ה" להגיש עזרה לגוש עציון הנצור ונפל עמהם ביום ה' בשבט תש"ח (16.1.1948). נטמן בקבר־אחים בכפר־עציון ומשם, כעבור שנה ומחצה, ביום 17.11.1949, הועלו עצמותיו להר־הרצל בירושלים עם עצמות כל חללי גוש עציון.

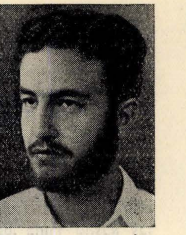
מזרחי אליהו

בן יהודה ובכורה. נולד בשנת 1933 בירושלים. עם גמר לימודיו בבית־הספר העממי נכנס לעבודה. למד צבעות, עבד והשתכר בה, על אף גילו הצעיר, כדי פרנסת בית־אביו, ואולם כשם שהקדים לקיים את חובתו האזרחית, כך הקדים להתגנד, לפני שהגיע תורו לגיוס, לשורות הצבא.

נשלח עם התגבורת לכפר־עציון הנצור ונפל בקרב הגרולי ליד המנזר הרוסי ביום המר של נפילת הגוש, ב־13.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (7.11.1949).

מזרחי אליהו („אלי")

בן יונה ורחל. נולד בשנת 1927 בחיפה, חניך „הנוער העובד". בהיותו בן שש־עשרה יצא מטעם „הנוער־העובד" להכשרה מגויסת ושהה בה שנתים. חזר לחיפה ועבד כמסגר וחרט. שירת בפלמ"ח משנת 1944 עד 1947. שנה אחת היה בעתודות־הפלמ"ח. באותה תקופה עבד בבית־החרושת לחמרי־בנין „נמליט" ביצקיה מרצפות. עם פרוץ מלחמת־השחרור נענה לקריאה והצטרף ליחידה שיצאה לנגב ונמנה עם „חיות הנגב". השתתף בכל הפעולות עד התחלת המלחמה ובמלחמה. בפעולותיו נתגלו תכונותיו הטובות. ביומנו מזמן פעולתו בנגב (הנפסק בשלהי מארס 1948) ניכרת ערות רבה למתרחש בסביבה. היומן מנוסח בצמצום, בדיוק ובהבלטת העיקר.

השתתף בשמירה על צינורות־המים בנגב ועל התחבורה, בליווי שיירות לנקודות המנותקות שבנגב, בקרבות בית־חנון, אשדוד, כפר־דרום, בפשיטה לתחום המצרי בסביבות עזה, בכיבוש הכפרים ברייר, חוליקאת, פיצוץ הגשר עזה—באר־שבע, עיראק אלמנשיה (ההתקפה השלישית) ונפצע באופן קל שלוש פעמים בכפר־דרום, בעיראק א־סוידאן בעת הקרב, ובפעם בשלישית בשעה שהמשורין שבו ישב עליה על מוקש. בכל שלושת המקרים המשיך את פעולתו עד תום הקרב ורק אז פנה לטפל בפצעיו, שלא שם להם לב, ורק לאחר שברגלו התפשטה הרעלה שכב חודש ימים בבית־חולים ויצא לחיפה לשם החלמה. אולם בהיותו בחיפה, בחופשתו, נפגע בתאונת־דרכים בהתנגש האופנוע שלו במכונית — ונשרף ביום 3.9.1948. בו ביום נקבר בחיפה. היה מועמד לקבלת אות־הצטיינות.

מזרחי אליהו

בן מנשה ומרגלית. נולד בשנת 1919 בבגדד, בירת עיראק. בן 4 היה כשעלתה המשפחה לארץ ב־1923. גמר בית־ספר עממי ויצא לעבודה. במרוצת השנים התמחה כנגר־אריזה סוג א'. הקים משפחה ופירנס אותה בכבוד. ישב בפתח־תקוה, במחנה־יהודה. חבר אצ"ל. ימיו — ימי־עבודה ועמל, וליליותיו — קודש למחתרת. השתתף בפעולות שונות, הצטיין באומץ־לב ובכושר־לחימה והוכיח את תכונותיו אלה גם בצה"ל, עם הצטרפותו בין שורות ארגונו לצבא אחר הכרזת המדינה. היה מקלען.

באחרונה נלחם בנגב ונפל בקרב על גבעה אחת ביום 17.10.1948. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג. ב„דף קרבי" של חטיבת „גבעתי" מיום 21.10.1948 פורסם כי אחד מנושאי „ברן" שנפל שלל בידי אנשינו באותו קרב נקרא על שמו: נושא ברן „אליהו". השאיר אחריו אשה ושני ילדים.

מזרחי אליהו („אלי")

בן שלום ושמחה. נולד בחודש כסלו תרפ"ח (1927) בירושלים. שם קיבל את חינוכו העממי ואחר־כך עבר לעבודה במקצוע הקונדיטוריה. התמסר למקצוע זה והתקדם יפה בעבודתו. בו בזמן הוסיף להשתלם בשיעורי־ערב. כחבר „הנוער העובד" נכנס בגיל מוקדם לשורות ה„הגנה" ועם פרוץ המהומות החל משרת בפועל בשורות המגינים. השתתף בפעולות רבות להגנת ירושלים וסביבותיה. נזעק להצלת ה־16 מעטרות, השתתף בליווי שיירות והיה מועמד לקורס מ"כ. בקרב על הקסטל מצא את מותו.

הוא היה באותה קבוצה אשר בהגנתה העקשנית על הקסטל בפני התקפה של כוחות עדיפים החזיקה בעמדה חיונית זו במשך ימים רצופים. על־ידי קבוצתו נהרג גם עבדול־קאדר אל־חוסייני, מה שהכשיר את כיבושו המוחלטת של הקסטל בידי כוחותינו לאחר הנסיגה הקצרה. נפל ב־8.4.1948. נקבר בקבר־אחים במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תש"ד (19.11.1953) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מזרחי אפרים

בן אליהו ופרידה. נולד בכ"ח במרחשון תר"ץ בירושלים. גמר בית־ספר עממי והחל לעבוד כחניך בשירות השידור. בעודו נער הצטרף לתנועת בית"ר (צרור „יהודה") ואחר־כך גם למחתרת אצ"ל. בבוא הבשורה מלייק־סאכסס על החלטת החלוקה והמדינה היהודית נכנס גם הנער אפרים במעגל הרוקדים בכיכר־ציון ורקד בהתלהבות. ובזכרו כי ירושלים הוצאה מגבולות המדינה היהודית, הביע לפני חברו את נכונותו להקריב את חייו בעד שלמות המולדת.

למחרת כבר עמדו השכונות היהודיות על נפשן, אך אפרים הלך להילחם דוקא בעיר העתיקה. שם נלחם הנער בחירוף־נפש כאחד קשיש ומבוגר, בסטן נגד הנשק הכבד של האויב — עד שנפל בקרב ביום 19.5.1948 ונקבר בקבר־אחים בעיר העתיקה בירושלים.

מזרחי בנימין („בני")

בן פינחס ושרה. נולד ביום 25.4.1928 בעיר אורפה, תורכיה. העפיל לארץ ב־1940 דרך הגבול הסורי, בדרכים עקלקלות, בין הרים וסלעים. בהגיעו לראשון־לציון החל לעבוד בבית־החרושת „גבישי", כמנפח זכוכית. בנימין היה בן למשפחה גדולה בת 6 נפשות ועמל הרבה כדי לפרנסה. היה חבר פעיל במפלגת „לאחדות העבודה". הצטרף ל„הגנה". עם היוסד הקואופרטיב בבית־החרושת שבו עבד, צורף אליו כחבר ובגלל תפקידו בעבודה הוטל עליו להמשיך בה גם כשהחל הגיוס למלחמת־ישראל. בנימין לא קיבל את הדין והתיצב בשורות הראשונות להגנה.

נפל ליד גן־יבנה ביום 11 בינואר 1948. קבוצת המגינים שיצאה לסיור בסביבה, ללא נשק, נתקלה במארב של כנופיה גדולה ומוזינה, שפתחה עליה באש ורצחו כמה מהם. כשהגיעה תגבורת יהודית ונכנסה בקרב עם הכנופיה, נסוגי הערבים ולקחו אתם 3 גופות, ביניהן זו של בנימין. בהתערבות השלטונות הבריטים הוחזרו גויות חללינו והובאו לקבר ישראל בבית־הקברות בראשון־לציון.

מזרחי בן־ציון („שורץ ג'ינג'י")

בן שלום ושושנה. נולד בי"א במנחם־אב תרפ"א (15 באוגוסט 1921) בנחלת־יהודה ליד ראשון־לציון. בן למשפחת חקלאים. סיים את לימודיו בבית־הספר העממי אשר בראשון־לציון. חבר „הנוער העובד" ומדריך שם. חבר בהסתדרות העובדים הכללית. חקלאי ונגר־אריזה. במאורעות 1936 — חבר ה„הגנה". בשנת 1940 התגייס לנוטרות ושירת קרוב ל־3 שנים בבן־שמן ובחולון. בשנת 1943 התגייס לפלמ"ח. היה בגבעת־ברנר, בארטוביה, גבעת־חיים, השתתף

במסעות למצדה, אילת, ונודע כסייר מובהק. בשמשו בתפקיד זה הוכרה לשהות חדשים מספר גם בסביבת ביר־עסלוג׳, לאחר 4 שנות שירות בפלמ״ח שוחרר מסיבות משקיות והוא יצא להתישבות בגבעת־עדה, שם היה שומר כרמים.

ב־20.1.1948 יצא לחולדה וחזר לגדודו בפלמ״ח. שם נודע כאיש פלמ״ח טיפוסי. היה בעל קול ערב ולשון חדה. הקרב הראשון בו השתתף במלחמת־השחרור היה בג׳בליה, ואחר־כך בהבטחת שיירות לירושלים, בקרבות בסביבות גזר, בשער־הגיא, הקסטל, קרית־ענבים, ונפל בשעת חיפוי בקרב נבי־סמואל, כמקלען ב״שפנדאו״, ב־23.4.1948, כאיש גדוד ״הפורצים״, חטיבת ״הראל״. ביום ט״ז בניסן תש״ח (25.4.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

מזרחי ברוך

בן נסים ושרה. נולד ביום 25.9.1927 בעיר העתיקה בירושלים. למד עד גיל 13 ויצא לעבודה בבית־החרושת למואיקה ״וזהר״ בירושלים ואת שכרו נתן לפרנסת הוריו וילדיהם הקטנים ממנו. ב־1945 הצטרף ל״הגנה״ והתאמן בה כשלוש שנים, ואם כי ידיעותיו מועטות היו, הרי הודות לכשרונותיו המעולים ולהתמצאות טבעית בעניינים הצליח לעלות בדרגות השירות, עד שהוטלו עליו תפקידים בפלוגת ש״י בעיר העתיקה. חבר טוב היה לבחורי העיר העתיקה, ולא התנשא עליהם ביתרונו הרוחני, אלא שהתדל לשתפם בידיעותיו וברעיונותיו וחינך אותם להבנת ערכה של העיר העתיקה לעם ישראל והחובה המוטלת על כל יהודי, בלי יוצא מן הכלל, להילחם למענה.

עמד בגבורה על משמר הרובע היהודי בשעת המצור ובהיותו בעמדת־המגן הקיצונית שליד בית־הכנסת ״בית־אל״ רץ להוהיר את חבריו מפני מוקש שהכינו אנשי הלגיון הערבי. הסכנה שבריצה זו במקום גלוי היתה ידועה לו, אך משהבחין בהנחת המוקש הקריב את עצמו למען הצלת חבריו ובדרכו זו נפגע בכדור צלף ערבי ביום ה׳ באייר תש״ח (14.5.1948), הוא יום יסוד מדינת ישראל. נקבר בעיר העתיקה בירושלים ביום 21.5.1948.

מזרחי בן־ציון

בן שמואל וחנה. נולד בשנת 1930 בירושלים. בילדותו נתיתם מהוריו והתחנך בבית־יתומים. כשגמר את חוק לימודיו העממיים ויצא לעבוד, הצטרף ל״הנוער העובד״, נכנס להכשרה והתגייס לפלמ״ח. בחור חוק ותמים כאחד. חברתי מאד ובעל נפש, אוהב מוסיקה ומיטיב נגן בחלליל. שאף להתישבות וראה בה תכלית חייו. היה בהכשרה המגויסת בתל־יוסף, הכשרת ״הפורצים״, ויצא עם חבריו לקרבות, תחילה בעמק ואחר־כך בנגב. השתתף בקרבות צנדלה וזרעין ובמבצע ״דני״. באחרונה היה בין המגינים על משלט חרבת אל־מחאז, מזרחית לרוחמה, שנתפס בידי כוחות ישראל בימי ההפוגה השניה ואשר כוחות עדיפים של האויב ניסו בקרב של חמישה ימים רצופים לתפוס אותו מחדש. בקרב מבושל זה, שנגמר בנצחון, נפל ביום 5.10.1948. היה קבור במשמר־הנגב. ב־15.11.1949 הועבר לנחלת־יצחק. בקובץ ״לדמותם״, של חללי תל־יוסף, הוקדש דף לזכרו.

מזרחי ברוך

בן עזרא ואסתר. נולד ביולי 1923 בירושלים. בן־זקונים במשפחה. השכלתו — תיכונית. בן תשע־עשרה שנה התגייס לצבא הבריטי, היה באחת האניות שהופצצו בטרפולי וניצל בנס. בחזרו מהצבא עבד כנהג בנאפ״י במושבה הגרמנית בירושלים. ועם הכרזת המדינה נעשה המצב במקום־עבודה מעורב זה מסוכן. אורגנה שם מחלקת אנשי ה״הגנה״ וברוך בתוכם. עד מהרה גויס, השתייך לפלוגת ״נועם״, עבר קורס מפקדים על הר־הצופים, השתתף בליווי שיירות ל״הדסה״ להר־הצופים, לתלפיות ולרמת־רחל. היה בין אלה שחשו לעזרת שיירת הרופאים ל״הדסה״, השתתף בפעולת־ענשין בעין־כרם, עבר לשרת בשירות הפלמ״ח, השתתף בקרבות שער־הגיא, כיבוש משלטים בהרי ירושלים, בכיבוש בית־מחסיר, בכיבוש ״בוינגרד״ בירושלים. היה חייל אמיץ־לב ונכון תמיד לילך ב״אש ובמים״ ממש. ידע על מה נלחם. כשיצא לפעולתו האחרונה נפרד מאמו ואמר לה: ״אמא, אני הולך לפתוח לך את הדרך לכותל המערבי״.

נפל ליד ברקליס בנק בירושלים ב־16.5.1948 ונקבר בסנהדריה. ביום י״ט באלול תשי״א (20.9.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים.

מזרחי דויד

בן יצחק וסימה. נולד ב־28 ביולי 1928 בירושלים. קנה השכלה עממית־תיכונית. היה פקיד במערכת ״פלסטין פוסט״. הצטיין באומץ לבו בקרבות ושימש דוגמה ומופת לחבריו. לפני מלאות לו 16 שנה הצטרף ל״הגנה״ ועבר הכשרות ואימונים. את רוב זמנו בילה אז במושבות ובקיבוצים ובשנת 1947 סיים בהצלחה קורס למ״כ קרבי. בנובמבר 1947 עזב את עבודתו ונשלח למערכה בירושלים וסביבותיה. כשאמו הזהירתו על השתתפותו בקרבות, ענה לה: ״לא נשב בחיבוק ידים ולא נתן לאויב להתקדם״. כשנלחם בין חומות העיר העתיקה, נתפס על־ידי הבריטים ונשלח למאסר ב״עון״ החזקת נשק־מגן. לאחר ששוחרר השתתף כמ״מ בגדוד ״מוריה״ בפעולות־הקרב הראשונות בירושלים וסביבתה: בקרבות יצירן־משה, שייך־ג׳ראח, הרטבה, בית־צוריק, שער הגיא ואדי ג׳וז ועוד. חבריו מספרים על גבורתו בקרב ואומץ־לבו. במערכה ליד בית־צוריק לחם עד הסוף ובכדור האחרון פגע בפרש ערבי. בקרב בשייך־ג׳ראח נתבקשו מתנדבים לפיצוץ עמדה ערבית. דוד התנדב לכך ובראש קבוצת חבלנים הצליח לבצע את המשימה. בואדי ג׳וז, כשאחד החיילים נפצע, העביר את מכונת־היריה הכבדה לידי סגנו, זחל אל הפצוע והצליח להביאו למקום־מבטחים.

ב־24 במארס 1948 יצא בשיירה להעביר ציוד ומזון לעטרות ונוה־יעקב הנצורות. בעברם את שעפט נתקלו המשוריינים במחסומים ומוקשים ונעצרו. בקרב מר פנים־אל־פנים, בעמדם מול כוח־אויב עדיף, נפלו דויד והבריו. נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום ט׳ במרחשון תשי״ב (8.11.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מזרחי דויד

בן יעקב ואסתר. נולד ב־1.1.1927 בראשון־לציון. למד שם בבית־הספר העממי. עבד במוסך כמכונאי ועזר להוריו. בהיותו כבן 15 הצטרף ל„הגנה" והקדיש לה את מיטב זמנו מתוך מסירות והתלהבות. ב־1 בפברואר 1948 התגייס למלחמת־השחרור והשתתף בקרבות בכפר־אוריה, בית חסן סלמה, רשפון, תל־א־ריש ועוד. בסביבות בית־דגון עסק בזריעת מוקשים. גם בשעות־הקרב הקשות ביותר ידע לדאוג לחבריו־לנשק ולעזור להם, ועל כן כיבדוהו ואהבוהו מאד.

ב־16 במאי 1948 בשעה 9 בבוקר עזבו הבריטים את מחנה־הצבא הגדול צריפין והכניסו דרך השער המזרחי את חיילי הלגיון הערבי. מיד עם השתלטותם על המחנה החלו הערבים להמטיר אש על ראשון־לציון הסמוכה. כשנודע הדבר לדויד, יליד המושבה, לא שקט, התיצב לפני המפקד וביקש רשות להשתתף בקרב על צריפין. ב־19 במאי יצא עם הקבוצה הפורצת מראשון־לציון ובשעה 2 אחר חצות הגיע עד גדר המחנה. כאשר גילה במרחק 40 מטר ממנו את עמדת הלגיון הערבי, ירה באויב ובקרב שנתלקח נפצע ברגלו. לאחר רגעים מספר התאושש והתקדם עד אשר אזלו כוחותיו. כשבאו חבריו לעזור לו, ביקשם להמשיך בכיבוש המחנה והוא נשאר מוטל כשעה עד בוא ה„עזרה הראשונה". עירוי הדם שנעשה לו שוב לא הועיל ולאחר שאיבד דם רב כלו כוחותיו. ב־19.5.1948 נקבר בראשון־לציון.

מזרחי דויד

בן נחום ומרים. נולד בשנת 1924 בירושלים. בעודו ילד עברו הוריו לרחובות. גדל במושבה, ומשסיים את לימודיו נעשה לפועל בפרדס והתמחה כאורז. הקים משפחה ונולדה לו בת.

מגיל 16 חבר כוחות המגן. עבר את אימוני הפלמ"ח. נפל במילוי תפקיד חשוב ביום י"ז במנחם־אב תש"ח (22.8.1948). הניח אחריו אשה, מרים, ובת.

מזרחי־עובדיה זאב

בן שמעון ואסתר. נולד ב־30.6.1926 בטבריה. למד בבית־הספר העממי ומגיל צעיר הצטיין בספורט ושקד על העבודה בגינת בית הוריו. אחרי סיום בית־הספר העממי היו הוריו מוכנים לתת לבנם היחיד אפשרות להמשיך לימודיו בבית־ספר תיכוני, אך שאיפתו לעצמאות הוציאתו לעבודה במסגרות. חבריו ב„הפועל" יודעים לספר על מבצעיו המפליאים בענפי־ספורט שונים, אך הוא לא הסתפק בשיפור היכולת של עצמו, אלא התמסר להדרכה ב„הפועל", וכחבר ה„הגנה" מגיל צעיר הדריך גם בגדנ"ע. השתתף בכל האימונים והמסעות ולא פעם נעדר מהבית ימים ולילות רצופים, לחרדתם הרבה של הוריו. בשנים האחרונות של מלחמת־העולם שירת בנוטרות (העלים את גילו הרך כדי להתקבל לשירות) וגם במדים המשיך בהדרכה ספורטיבית והגנתית. מצא גם שעות פנאי להשתלמות רוחנית. עבר קורסים והוסיף להשתלם, באחד האימונים נפצע מכדור ברגלו ובחדשי שכיבתו במיטה המשיך בהשתלמות רוחנית. משהבריא עבד זמן־מה בבנין, וכדי שיוכל להתמסר להגשמת שאיפותיו, ביקש דרך להסתדר מחוץ לטבריה וקיבל עבודה בתנאים קשים בחברת „של" בחיפה, גם שם מילא את חובתו בשורות ה„הגנה". מתוך בקשת דרכים לפעולה למען שחרור המולדת הלך, בהשפעת חבר, לבקר ימים אחדים בקורסים של אצ"ל, אך הזיקה למשמעת גברה בו והחזירתו לשורות ה„הגנה". בעבודה ב„של" לא מצא סיפוק ובעודו שוקל בדעתו אם לצאת לשירות יפו או להכשרה — פרצו המהומות אחר החלטת או"ם והוא רותק לשירות המולדת.

אחרי פעולות ההגנה בחיפה העברית ירד אל העיר התחתית ושם, בקרבת המשטרה, נפל על משמרתו ביום ו' בטבת תש"ח (19.12.1947). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בטבריה ביום 21.12.1947.

מזרחי זכאי־יצחק

("ג'וזי", "אי־ציק")

בן נתן ודינה. נולד ב־25.2.1927 בטבריה. גמר את הקולג' סנט־לוקאס בחיפה ואחרי הצליחו בבחינות־הבגרות עמד לצאת לחוץ־לארץ לשם השתלמות ובינתים עבד בפקידות פרטית בחברה לחלקי־מכוניות. אחרי פעילות רבה וממושכת במחתרת אצ"ל גויס ב־15.2.1948 לצבא ההגנה. השתתף בכל פעולות חטיבת „גולני", בלחימה ובשירות אלחוט, בהבטחת התחבורה, בנחיתות בקוי האויב ועוד — בחזיתות עין־גב, שער־הגולן, צמח, סג'רה הערבית, לוביה, ובכל הפעולות הצטיין באומץ־רוחו ובמסירותו.

נפל בסבכת סג'רה ביום ד' בתמוז תש"ח (11.7.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בטבריה ב־14.7.1948.

מזרחי חייעקב

בן נתן ויפה. נולד בשנת 1929 בארץ, גדל בירושלים. גמר בית־ספר עממי. בחר במקצוע המסגרות. היה חניך בית־ר. לשנת השירות יצא לאחד הקיבוצים. היה חבר בפלמ"ח ושירותו נמשך על־ידי כך כשנתים. משחזר לירושלים ולמקצועו הצטרף למחתרת אצ"ל. כעבור זמן קצר נאסר על־ידי השלטונות. כעשרה חדשים היה במעצר והשתחרר עם האחרונים מלטרון. מיד התגייס שוב לשירות פעיל. השתתף תחילה בפעולות בסביבת תל־אביב ואחר־כך עבר לירושלים. עבר קורס לרגמים וכרגם מומחה השתתף בקרבות שייך־ג'ראח, בכיבוש הר־ציון והיה בין כובשי הכפר מלחה. עלם עליון ומצטיין בקור־רוח. מזגו הטוב עמד לו בשעות־קרב קשות ביותר והשרה עידוד על כל חבריו. בתוקף תפקידו היה עליו לסובב יום־יום את הכפר, ועבר בשטח פתוח לצלי־פות אויב והפגזות, בלי לשים לב לסכנה. ובאותה הסביבה, בקרבת הבסיס, נפל בנסיבות טרגיות ב־16.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מזרחי טוביה

בן שמואל ומסעודה. נולד בט' באב תרפ"א (1921) בטבריה. למד בבית־הספר של „כל ישראל חברים". היה נער אמין ונדיב־לב, חיבב בולים, צילומים, ספורט וביחוד את השחיה. היה ראשון למתנדבים לכל פעולה בבית־הספר ובחברת הנערים ובגיל 13 השיג מקום ראשון בתחרות־השחיה של בית־ספרו. פעם קפץ לתוך הכנרת הסוערת להציל נער טובע וכמעט שטבע גם הוא, ובסוף הצילו אותם שני ספנים ערבים שקיבלו שכר על כך. פעם אחרת, כשסוס רתום לעגלה, שנעזבה במדרון

רחוב בעיר העתיקה של טבריה, החל רץ פתאום וכמעט ודרס ילדים משחקים, קפץ טוביה על הסוס וריסנו, ושוב השתוולל הסוס, הפילו מעליו ונשברה ידו. בהיותו בן 14 עברה המשפחה לירושלים ושם הוסיף ללמוד בבית־הספר של „כל ישראל חברים" והיה פעיל ב„מכבי הצעיר", אירגן קבוצות־נוער לטיולים בארץ ולתחרויות־ספורט. שירת ב„הגנה" בירושלים וב־1940 התנדב לשירות קרקע בחיל־האויר הבריטי. מששוחרר אחרי חדשיים בגלל גילו הצעיר מדי התגייס למשטרה. נתחבב על חבריו בבית־הספר לשוטרים ואחרי שירתו זמן קצר במשטרת מחנה־יהודה הועבר לפלוגות־המחץ הניידות של המשטרה באזורי צפת ובית־שאן, הגיע לכפרים ערביים שרגל יהודי לא דרכה בהם ומסר ידיעות ל„הגנה". אחרי כשנתים הרגישו מפקדיו בשירותו הכפול והועבר לנהל יומן בתחנות באזורים יהודיים. ההתעסקות ביומן נמאסה עליו וב־1944 התפטר מהמשטרה והפעם כבר נתקבל לחיל־האויר. בשירותו במצרים התמחה בעבודות טכניות ובעזרת ידיעתו בשפה הערבית אסף ידיעות בשביל ה„הגנה". כששוחרר ב־1945 היה יכול לקבל עבודה במקצועות טכניים בירושלים, אך שוב התגייס למשטרה ואחרי גמרו מחדש את בית־הספר לשוטרים בבית־לחם שירת בקביעות בנשטרת אבו־כביר בתל־אביב ובחורף תש"ח שיתף פעולה עם כוחות ה„הגנה" באזור המסוכן ההוא. פעם נשאר תקוע בחופשתו בירושלים, בגלל ניתוק הדרך, ואז התנדב לשירות בעמדת־מגן בימין־משה, ומשנפתחה הדרך חזר למשמרתו באבו־כביר שליד יפו.

בהתקפה ערבית חזקה על גבעת־הרצל היה הכרח לצאת להתקפת־נגד ובה נפל בליל 14.4.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

מזרחי (בריימה) יוסף

(„יוסקה", „יוסה")

בן אברהם ואסתר. נולד בשנת 1918 בעיר נגדה שבאזרביג'ן, כורדיסטן התורכית. אחרי בלחמת־העולם הראשונה, כשיצאו כל היהודים מהעיר כדי לעלות לארץ־ישראל, יצא גם בית אביו משם דרך עיראק וב־1922 הגיעו לארץ והתישבו בעיר העתיקה בירושלים. למד שנים אחדות בתלמוד־תורה. עבד שנה בסנדלרות ואחר־כך למד בזמן קצר את מלאכת הטייחות והתמחה בה. אירגן קבוצה בת ששה חברים שעבדו בקבלנות והוא קנה לו אופנוע ונסע מבנין לבנין לעבוד ולגבל את העבודה. ביניהם הזדקנו וחלו הוריו והוא היה התומך היחיד במשפחה. משהתחילו מהומות תרצ"ו הצטרף ל„הגנה" והמריץ את יתר צעירי עדתו לעשות כמוהו. שירת בחזית מערב־ירושלים, בסביבת בית־הכרם, בית־גוגן ויפה־נוף, וכרוכב־אופנוע טוב שימש מקשר בין השכונות, אחר־כך התגייס לנוטרות, שירת בשכונות שונות בירושלים והגיע לדרגת קורפורל. המשיך גם בשירות ה„הגנה". אחרי פרוץ מלחמת־העולם השניה התפטר מהנוטרות, למד נהגות ועבד בה. נשא אשה, שילדה לו שתי בנות. נשאר לגור עם הוריו והמשיך לתמוך בהם.

במלחמת־השחרור שירת כנהג במחלקת השריון שה"ד והשתתף בפריצת הדרך מירושלים אל השפלה. אחר־כך הועבר לשרת כנהג אמבולנסים ולא פעם נשא פצועים אל מכוניתו תוך מטר היריות. ביומו האחרון, בהיותו בחופשה בת שעתים, הודיעוהו שאדם נפצע בשטח פתוח ואי־אפשר לגשת אליו מחמת אש האויב. מיד נסע במכונית המשוריינת ולקח את הפצוע להובילו לבית־החולים. בדרך נתקל בהתקהלות רבה ברחוב ליד „ביקור־חולים". כדי למנוע אסון עצר לפתע את המכונית ואז פגעה דלת השריון בראשו והרגתו בו ברגע. זה קרה ביום השבת בצהרים, כ"ז בתשרי תש"ט (30.10.1948). היה קבור בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מזרחי יוסף

בן עבוד ולטיפה. נולד בשנת 1929 בירושלים. סיים שבע כיתות של בית־ספר עממי והחל לעבוד בבנין, סמוך לאותו פרק זמן, והוא עדיין צעיר מאד, הצטרף למחתרת אצ"ל. השתתף בהרבה פעולות ויום אחד נעצר על־ידי הבריטים והוחזק שנתים בכלא. משוחרר הצטרף שוב אל חבריו במחתרת.

במערכות אצ"ל שבחזית ירושלים השתתף בקרבות רמת־רחל, שייך־ג'ראח, הר־ציון ומלחה. קרב מלחה היה קרבו האחרון ובו נפל ב־14.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מזרחי יוסף

בן דניאל ועליזה. נולד בשנת 1933 בירושלים. מיד עם סיום לימודיו בתלמוד־תורה ספרדי יצא לעבודה וראג למשפחה שהיתה נתונה במצב כלכלי קשה. למד מכונאות ועבד בה. בן 16 הצטרף למחתרת אצ"ל. היה פעיל בירושלים ושמו נודע לשלטונות הבריטיים. יומים לפני פיצוץ מלון המלך דויד קיבל פקודה לצאת לתל־אביב. שם נאסר והוחזק בבית־הסוהר כתשעה חדשים. עם שחרורו חזר לירושלים והמשיך בפעולות המחתרת. בפרוץ המאורעות השתתף בקרבות ביחידות

מזרחי יהודה

בן שלום ושרה. נולד ב־28.11.1931 בירושלים. גדל בשכונת שערי־פינה ולמד בבית־הספר העירוני לבנים. כשגדר למד מסגרות ועבד בה. תמך בהוריו במיטב יכלתו. היה חבר קבוצת כדורגל, אהב את הספורט והצטיין בו. שקט מטבעו, גבוה וחסון. התנדב לצה"ל והוא אז רק בן 16 וחצי, אך נראה כבן עשרים.

נפל בהרי יהודה כאחד מהט"ז שבהזדמן מפעולה הוכרעו על־ידי מאות ערבים שארבו להם ליד עטרות ב־4.3.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־6.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מזרחי יהודה

בן יעקב. נולד בשנת 1924 בירושלים. למד בבית־ספר עממי עד גיל 14 ונאלץ להפסיק לימודיו כדי לעזור למשפחתו בכלכלה בכורה. במשך שנתים למד סיעות אבני־בנ"ה עד שפרצה מלחמת־העולם השניה ויהודה הצטרף לצבא הבריטי כנהג, אם כי היה למטה מגיל הגיוס. מיום ההכרזה על הקמת הבריגדה העברית שירת בה בחיל־הרגלים כטוראי. ביקר בכמה מארצות־אירופה: איטליה, צרפת, גרמניה ואנגליה.

עם שחרורו עבד כשנתים בנהגות בירושלים, עד תחילת מלחמת־השחרור. השתתף בליווי שיירות לקסטל והר־הצופים ולחם בקרב ואדי־ג'וז. בסיור לעטרות ביום כ"ג באדר א' תש"ח (4.3.1948) נפל לאחר קרב פנים־אל־פנים עם האויב בו נהרגו כמה לוחמים. נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום ה' באלול תשי"א (6.9.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים.

אצ"ל. בצה"ל השתתף בהתקפה על הכפר הערבי שעפט. אחר־כך נשלח אל העיר העתיקה והיה בין מגיניה עד הרגע אחרון. עלם שקט וצייתן, חלש בגופו וידוע־חולי, אך ידע להתגבר על בריאותו הלקויה ועמד בתוקף על צירופו לשירות קרבי. לא פעם קרה שהתעלף בעמדה מרוב חולשה, אך לא ויתר. זאב היה כינויו במחתרת והיה חביב על כל חבריו.

ב־19.5.1948, בעמדו בשמירה על גג ניסן בק ובשעת התקפה מצד האויב, נפגע ברימון ונפל. ב־21.5.1948 נקבר בעיר העתיקה בירושלים.

מזרחי יוסף („זוזו")

בן יקיר ויפה. נולד ב־1925 בבירות שבלבנון. למד בבית־הספר של הקהילה ואחר־כך למד בלאכת התפירה ועבד בה. עלה לארץ ב־1941, המשיך לעבוד במקצועו ופירנס את אמו האלמנה ואחיו הקטנים.

ב־1947 התנדב לשורות אצ"ל והשתתף בפעולות־הקרב נגד הערבים, וכפי המשוער גם במערכה על צפון יפו. אחר־כך יצא עם יחידתו למערכה של אצ"ל על רמלה ושם נפל בקרב ב־1.5.1948. ב־6.5.1952 הועבר למנוחות בקבר־אחים בקרית־שאול שעל־יד תל־אביב.

מזרחי יעקב

בן מרדכי ושושנה. נולד ביום 12.7.1927 בירושלים. סיים את חוק לימודיו בבית־הספר „דורש־ציון" והתחיל לעבוד בסנדלרות. כשנתים התעסק במקצועו זה ועזר בכל יכלתו לאביו ולמשפחתו הגדולה. היה חבר „הנוער העובד". בהיותו בן 16 שנה התגייס לצבא הבריטי ושירת בו עד אשר הוקמה הבריגדה העברית ובבוא המועד הועבר אליה. עם הבריגדה עבר על־פני ארצות אירופה המערבית. כחמש שנים וחצי היה במדים. השתחרר עם פירוק הבריגדה ובחזרו הביתה עבד תחילה בנהגות, באחרונה עבד בפוליטורה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב לשירות העם. נשלח למחנה הצבאי אשר ברחובות ונפצע שם בשעת מילוי תפקידו. הועבר לבית־החולים „הירקון" בתל־אביב ומת כעבור שבועים ביום 22.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק, הניח אשה, שנשא אותה שלושה חדשים לפני נפילתו.

מזרחי יצחק

בן ציון ורבקה. נולד בשנת 1921 בשכונת שבת־צדק בירושלים. אחרי גמרו בית־ספר עממי ב„תלמוד־תורה" לספרדים ושתי מחלקות תיכוניות עבד זמן־מה בהוראה ובמוכיחות של תלמוד־תורה לבני עדות המזרח. נתן יד להתארגנות העובדים בני עדתו לשם שיפור מצבם החמרי והתרבותי ומעמדם הציבורי ועבד שנים אחדות כמנהל חשבונות ולשכת המס בארגון העובדים הספרדים ובני עדות המזרח. מתוך הכרת ההכרח החיוני בארגון בעל כושר פעולה נאבק בתוקף עם האדישות והרשלנות של אנשי־עמל פרימיטיביים ושיכנעם לתת לארגון את האמצעים הדרושים למען יוכל לפעול לטובתם. ביחוד התמסר להצלת ילדי משכנות־העוני מניון וירידה ופעל רבות למען סידורם בעבודה והשלמת חינוכם הכללי והמקצועי. על נושא זה כתב בעתונות וכן על נושאים אחרים, וגם רשימות בלטריסטיות ודברי הומור פירסם בשבועוני עדתו „המזרח" ו„הד המזרח" ועתונים אחרים. משהצטרף ארגונו להסתדרות הכללית הוסיף לעבוד במוכירות מועצת פועלי ירושלים, ואם כי הקפיד בשמירת מצוות, ידע להכיר גם בזכות מעשיהם הטובים של אנשים שאינם מתנהגים לפי רוחו ולשתף פעולה עם שאר עובדי המועצה מתוך מסירות לעניין ויחסי־חברות הוגנים. שירת שנתים ב„הגנה" ובתקופת הקרבות והמצור בירושלים שירת בפל"ם חבל 5 ונתגלה באומץ־לבו. בתוך הפגזות וצליפות קשות היה אוסף פצועים ומעביר נשק מעמדה לעמדה, ופעם אף קבר במו ידיו חבר שלא היתה אפשרות להוציא את גופתו מתחום האש. פעם עמד עם מפקדו מול פלוגת לגיונרים ערבים לחפות על נסיגת חבריו והשנים הצליחו להפיל בתוקפים, לאלצם לנסיגה ואף לקחת מהם נשק.

השתתף בפריצה לעיר העתיקה ועל נסיבות נפילתו, ביום 31.5.1948, יש שתי גירסאות. לפי האחת נפגע מצרור כדורים בעמדתו, ולפי השניה נורה בשעת לכתו להגיש עזרה לנפגע. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מזרחי יצחק

בן אפרים ונרגס (זלפה). נולד בשנת 1925 בעיר העתיקה בירושלים, בה גדל ולמד ובה החל לעסוק בעבודתו. היה בין מגיניה ולמענה נפל. עבד בבנין והיה סייד לפי מקצועו. חבר מחתרת „לוחמי חרות ישראל", בה כונה בשם „יעקב".

בראשית מלחמת־השחרור עבר לצה"ל. היה כל הזמן בעיר העתיקה, שם שמר והדף התקפות. ביום כניעת העיר נפל גם הוא. בקרב האחרון נפצע קשה, ומחוסר טיפול מת מפציעו ב־31.5.1948. היה קבור בשייך באדר ב'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה וילד.

מזרחי יצחק

בן דויד ושרה. נולד בשנת 1927 בקושטא שבתורכיה. למד בבית־ספר עממי ונשא את נפשו לציון, ובשנת 1944 עלה לארץ. למד שנתים בבית־הספר החקלאי מקוה־ישראל ויצא להכשרה חקלאית בשדה־יעקב. עבד במשקים שונים, ובבוא המועד התנדב לשירות קרבי. מהפל"ם עבר לפל"ח, חטיבת „הראל", גדוד הפורצים, והיה בין משחררי הדרך לירושלים. היה חדור רגשי־נקם, לאחר שנפלו רבים מחבריו, ולא ידע פחד ומורך־לב בקרב.

נפל בשעת הפגזה על קרית־ענבים בג' בסיון תש"ח (10.6.1948), היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מזרחי יצחק

בן יוסף ויוכבד. נולד בשנת 1927 בירושלים וגר עם הוריו בבתי־ים. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך יצא לעבודה כדי לעזור למשפחה. בשעות־הפנאי שלאחר העבודה למד את מקצוע החשמלאות ואחר־כך עסק בו. במלחמת־העולם השניה התגייס לשירות בצבא הבריטי ולחם במדבר המערבי בלוב ובנמל טוברוק. שנה שלמה לא שמעו עליו הוריו דבר. אחרי היותו בבית־החולים במצרים במשך תקופה מסוימת החליטו השלטונות לשחררו מהצבא הבריטי וחזר הביתה.

השתייך לארגון הצבאי הלאומי ומנובמבר 1947 היה פעיל מאד בשמירה בעמדות שונות בבת־ים. ב־23.12.1947 יצא מבית הוריו אשר מול עמדות הערבים בג'בליה שביפו ונפגע על־ידי צלף ערבי. נלקח לבית־החולים ושם מת. נקבר בנחלת־יצחק. ביום כ"ה באלול תשי"ד (23.9.1954) הועבר לבית־הקברות הצבאי שבמקום.

מזרחי יצחק

בן נתנאל ופלורה. נולד ביום 29.12.1930. גדל בשכונת נוה־שלום. למד בבית־הספר „תחכמוני". הפסיק לימודיו כדי לעזור להוריו וקיבל על עצמו כל עבודה שנזדמנה לו. הצטרף ל„השומר הצעיר" והיה בהכשרה מגויסת בשריד. הוריו קראו לו לחזור והוא נענה להם בלב קשה. חזר לשריד לחצי שנה במסגרת הפלמ"ח. עבד במאפיה ואת שעותיו הפנויות חילק ל„הגנה", השתלמות (בשיעורי־ערב) וספורט. היה מארגן ב„הכוח", הצטיין במיוחד בשחיה וזכה בכמה התחרויות. יחד עם עוד ארבעה חברים התקשר לאגודת ידידים ו„החמישיה" הזאת ידועה היתה באהבה היתירה ששלטה בה.

עם גיוסם נתפרדה החבילה. יצחק התנדב תחילה למשמר־העם. עם גיוסו המלא נכנס לאחד מגדודי חטיבת „גבעתי". היה מקלען. התנדב ל„פורצים". כשיצא לקרבו האחרון, הקרב הגדול על לטרון, הלהיבה אותו גם ההרגשה, שהוא ינקום את נקמת חברו זלמן פופלבסקי, אחד מהחמישיה. בקרב זה על משלט בית־תול הצטיין בגבורתו והגיע אחד ממשורריי האויב. אך עם התקדמו לעמדה השניה נתקל באש האויב ונפל ב־18.7.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

מזרחי ישראל

בן רחמים ויעל. נולד ב־1.3.1922 בעיר ארביל אשר בעיראק. בן שנתים היה בעלות המשפחה לארץ. גדל בתל־אביב, למד בבית־ספר עממי והיה לגער עובד. שלוש שנים עבד כמכונאי ב„המעביר" בתל־אביב, אחר־כך עבר לעבוד אצל חברה פרטית, ולבסוף עבד ברשות עצמו. התמחה במלאכת הנפחות.

מגיל 18 חבר ה„הגנה" בתל־אביב. שירת בה שמונה שנים רצופות עד התגייסותו לצה"ל במלחמת־השחרור, למחרת יום הכרזת המדינה. צורף לחטיבת „כרמלי" והשתתף בקרב ג'נין ובהגנה על הגליל העליון. נפל בירדה בין הימים 7/10.7.1948. נקבר בראש־פינה.

מזרחי מאיר (יצחק)

בן צאלח וחנה. נולד בא' באדר תרפ"ז בירושלים. גמר בית־ספר עממי ותלמוד־תורה, ואם כי הצטיין בלימודיו הוכרח מטעמים חמריים להתחיל בעבודה בגיל צעיר. עבד בתיקון אופניים וכבכור הבנים היה עוזר לפרנסת המשפחה המטופלת בילדים. מתוך עבודתו השקדנית למען קיום הבית מילא גם את החובות שנטל על עצמו עם הצטרפותו למחתרת לח"י. היה אחראי למחסן הנשק והקמתו. עשה זאת בלי שירגישו בכך בבית הוריו ובמקום עבודתו הרגילה. בשעת עוצר וחיפושים נעצר לחקירה על־ידי הבולשת הבריטית יחד עם חברים אחרים מהשכונה והוחזק שבעה חדשים במחנות־המעצר עתלית ולטרון. משוחרר המשיך בעבודתו וגם בפעולותיו במחתרת. כשההורים הרבו לשדלו שיסתלק מהמעשים העלולים לגרום לו מעצרים נוספים, המחית את ביקוריו בבית, אך התמיד בתמיכתו ובעזרתו להורים.

בחורף תש"ח נכנס לשירות קרבי בלח"י והשתתף בכיבושים ובמעשי פיצוץ ותגמול נגד הערבים. באחרונה היה בין הלוחמים לכיבוש עין־כרם. שם נפצע קשה בכיבוש משלט „צריף הפח" ביום 10.7.1948 וכעבור יומיים מת ב„הדסה" בירושלים. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מזרחי (יגן) מאיר

בן אליהו ורחל. נולד ביום 17.5.1929 בירושלים. בגיל 13, בגמרו את בית־הספר העממי, התכונן ללמוד טכניקה ומדע, אלא שבגלל מצבה הדחוק של המשפחה נאלץ לבטל את תכניותיו והחל לעבוד במלאכת סיתות אבנים ובנהגות והיה מפרנס את המשפחה. בזמנו הפנוי המשיך בהשתלמות עצמית, כי צמא־דעת היה. גם נתן מזמנו לחינוך חברים דלי־השכלה לנתיבי תרבות. בתקופת המתחרת היה בין חבריה הטובים והמסורים ביותר והשתתף בפעולותיה.

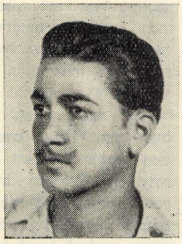
משהחלה המערכה בארץ התנדב לשירות מלא וסופח לגדוד „מוריה". ב־10.6.1948, בבואו הביתה לבקר את משפחתו, נפגע בפגז האויב ונפל. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. ברגעי חייו האחרונים ניחם את אמו באמרו כי נפל למען המולדת.

מזרחי מאיר

בן ציון ומרים. נולד ב־1932 בתל־אביב. למד בבית־הספר של „אליאנס", ואחר־כך יצא לעבוד במכונאות במוסך למכוניות. משגבר קצב הקרבות בחורף תש"ח היה בשנתו ה־16, אך „הגדיל" את גילו בשנתים ונתקבל לפלמ"ח. היה בשירות בדורות, ניר־עם ומבטחים. את תפקידו מילא כמבוגר ומנוסה בקרבות עד שנפל בכביש תאנ־יונים—רפיח ב־27.5.1948.

מזרחי מיכאל

בן יהושע ולבנה. נולד בחיפה ב־13.8.1927. אחרי גמרו את בית־הספר „נצח ישראל" עזר לאביו בחנותו. היה מהפעילים והמדריכים בקורסים לשחיה ובדורגל ב„הפועל", וגם השתתף בבוכס בחיפה, וגם נואם בפני חבריו. שאף לקיים תפקיד אחראי בחיל. בסוף חורף 1948 התגייס עם אחיו לשירות ב„הגנה". השתתף בקרבות לשחרור חיפה ותוך כדי רדיפה אחרי הערבים הנסוגים ברחוב סטנטון נפצע ביום 23.4.1948. הועבר לבית־חולים ושבוע ימים נאבק עם המות, מת מפצעיו ב־29.4.1948. בו ביום נקבר בחיפה.

מזרחי מנחם („נחמו")

בן יעקב ופרחה. נולד בשנת 1928 בצפת ובן העיר הזאת נשאר עד יום מותו המזעזע. בעיר־מולדתו גמר את בית־הספר „אליאנס" ולאחר גמר לימודיו שימש כפקיד בבנק המקומי. היה חבר ה„הגנה" ועם פרוץ המהומות ביקש לו תמיד אפשרות לפעולה של ממש. ביום ל' בכסלו תש"ח (13.12.1947) ירד לרובע העברי בעירו ומאז לא ראהו איש.

לפי עדויות שנגבו יש לשער כי הערבים רצחוהו, התעללו בגויתו ולסוף שרפוהו ופזרו את אפרו. היה ראשון לקרבנות הגנתה של בירת הגליל העליון ומותו שימש מעין התראה ליהודי צפת, התראה שחישלה אותם לקראת יום מבחן.

מזרחי מנחם־בנימין

בן רחמים ורחל. נולד בשנת 1918 בנוסרן אשר בתורכיה. בשנת 1928 עלתה המשפחה לארץ. גדל בירושלים, למד ב„חדר" ובתלמוד־תורה ובגיל צעיר החל לעבוד. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי ושירת בו שש שנים. היה בחזית בצרפת ולובּ, איטליה וארצות אירופה המרכזית. עם שובו מהצבא נשא אשה ונולד לו בן. אך הזוג נפרד. את דאגתו הקדיש לאמו הזקנה שהוא היה מפרנסה היחיד. חבר ותיק ב„הגנה".

עם הכרזת או"ם ב־29.11.1947 התגייס ויצא לעמדות אשר מסביב לירושלים. ב־28.5.1948, בימי ההפוגה הראשונה, בהיותו בעמדה בנוטר־דם, נפגע מכדור צלף ומת בו במקום. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־13.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מזרחי מנשה־זכאי

בן יוסף ופרחה. נולד בשנת 1926 בטבריה. למד בבית־הספר העממי של „כל ישראל חברים", עשה חיל בלימודים היסודיים, אך לא סיים אותם, כי נאלץ להתחיל בעבודה בעודנו נער. עבד כשוליה אצל נגר והתמחה במלאכה והיה במרוצת הזמן למפרנס העיקרי של המשפחה המטופלת בבנים הרבה. בחור נקי ומסודר, שלא נהג להתבלט, ובבחינת „נחבא אל הכלים" היה גם בשורות ה„הגנה", אליה השתייך משנת 1945.

עם התחלת מלחמת־השחרור חש בין הראשונים להגן על עירו. משימות שונות הוטלו עליו, מדי פעם יצא מהעיר העתיקה בזחילה, ורימונים בידו, אל מול קוי האויב לפגוע בו. משמרתו האחרונה היתה בבנק אפ"ק. הוא וחבריו עמו הצליחו לשתק מספר רחובות בסביבה, עד שהערבים הזעיקו תגבורת בריטית ש„סילקה" את העמדה ובפעולה זו נפל גם הוא ב־8.4.1948, נקבר בכפר־חיטים.

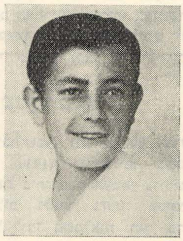
מזרחי מרדכי־אליהו

בן נסים ואביבה. נולד בט"ו באדר תרפ"ד בחיפה. גמר בית־ספר עממי ושלח ידיו במסחר. היה צעיר שקט, גוח לבריות ונכון תמיד לעזרת הזולת. הקפיד על חיצוניותו ועל נימוסיו בחברה. היה חבר ה„הגנה" ועבר בחשאי את כל שלבי האימונים ב„שורה", ואת אשר למד במסגרתה ידע להשלים עם הצטרפותו לצה"ל לחטיבת „כרמלי".

באומץ ובמסירות השתתף בפעולות הגדוד ונפל במערכת ג'נין ב־3.6.1948, הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ' במנחם־אב תש"י (3.8.1950).

מזרחי משה („מושיקו")

בן אפרים וחנה. נולד ב־4.12.1928 בחיפה. גדל בעפולה ושם למד בבית־הספר העממי. בשל מצבה הדחוק של המשפחה נאלץ במוקדם לעבור לחיי עבודה. ההורים חזרו לטבריה, עיר־מולדתם, ומשה הצעיר עבד עבודה מפרכת כמנפץ חצץ בכביש, כדי לתמוך במשפחה. אחר־כך עבד בחשמלאות, שהתמחה בה, בשדה־התעופה בתל־נוף. ידע להסתגל לעבודות שונות ונתקבל כפקיד בדואר טבריה.

מגיל צעיר חבר ב„הגנה". בהיותו יודע ערבית צורף לש"י. כשהחריף המצב סירב ליהנות מזכות־השחרור — כעובד בשירות חיוני — והתגייס. תחילה הועסק בהאזנה לשידוריו הסודיים של האויב, אך עמד בתוקף על כך שיעבירוהו ליחידה קרבית. עבר לגדוד אחד של חטיבת „גולני", שהועברה לנגב לפני מבצע „עין" והיה אלחוטאי בג'יפ ומקלען. נפל ליד רפיח בג' בטבת תש"ט (4.1.1949), נקבר בטבריה ב־10.1.1949.

מזרחי משה

בן יעקב־עובדיה ושמחה. נולד ביום ד' בניסן תרצ"א בירושלים. סיים לימודיו ב„תלמוד־תורה" לספרדים בעיר העתיקה, למד שנתים בבית־המדרש למורים „מזרחי" והיה מדריך צופים. בימים היה ממשיך לימודיו ובלילות עמד בשמירה. בראשית מלחמת־השחרור התגייס לשירות בלא. העיר העתיקה הוקפה והוא חרד לגורלה ולגורל משפחתו בה. דרש ממפקדת ה„הגנה" לצרפו לשורות מגיני העיר העתיקה. בתקופה זו כל נכנס וכל יוצא היה נבדק בדייקנות מעולה על־ידי האנגלים שהקפידו לבל יתוסף לעיר העתיקה כוח־מגן. הוא קיבל איפוא על עצמו תפקיד מדומה של מורה, ובמארס 1948 נכנס לעיר העתיקה עם שיירת מזון. שימש שם בתפקיד מורה לילדים, מדריך לנוער ולוחם בלילות.

היה בין הפורצים הראשונים את הדרך מבפנים לקראת התגבורת היהודית שפרצה לתוך העיר העתיקה מבחוץ ובאותו מעמד הניף דגל ישראלי על שער ציון. כשפרצו הערבים לרחוב הקראים והניפו את דגלם על בית־הכנסת „תפארת־ישראל" (ניסן בק) נהרגו שבעה מחבריו בנסותם להוריד את דגל האויב. הוא הצליח להורידו, אך נפגע מכדור ונפל ביום 20.5.1948.

מזרחי משה

בן אליהו ולאה. נולד ב־15.7.1925 בתל־אביב, מנשיה, ונגדל באותו פרבר. סיים את בית־הספר העממי. ממנשיה עבר יחד עם הוריו לרחובות. בגיל 12 שנה יצא כבר לעבודה לעזור לפרנסת הבית. שמר על כרמי העגבים בזכרון־יעקב ועבד בכל עבודה קשה. בשבגר עבד בנהגות ודאג לקיום הוריו. במלחמת־העולם השניה התגנד להגנה ב׳ ובשנת 1944 התגייס לצבא הבריטי. עם שחרורו ירד שוב למחתרת. היה מפעילי לח״י (בשם „בן־דויד״). השתתף בפעולות תגמול על הכיסת הרובע היהודי בירושלים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור עבר יחד עם הלוחמים לשורות צה״ל והועבר לגדוד „שרירן ופשיטה״ בדרגת מפקד כיתה. יצא לפעולות שונות בהן נכבשו כמה מכפרי האויב. בפעם האחרונה, בהיותו בחופשה, שפע חיים ומרץ, הרבה לעודד את הוריו, באמרו: „אני יוצא לגרש את האויב משערי הארץ״. נפל ב־11.7.1948 בבית־נבאלה. נקבר בנחלת־יצחק.

מזרחי משה

בן רחמים ובת־שבע. נולד בראש חודש סיון תר״ץ (1930) בירושלים. בשנת תש״ד גמר את בית־הספר העממי „דורש־ציון״ בירושלים ולאחר בחינה פסיכו־טכנית התחיל לומד השמלאות תוך כדי עבודה בבית־מסחר לחמרי־חשמל. עשה את עבודתו באחריות ובנאמנות. הצטיין בטוב־לבו ובמסירותו להוריו. באמצע ינואר 1948 נשלח למחנה־האימונים בנוה־שאנן שבירושלים ולאחר אימונים במשך שבועים נשלח לחזית הקסטל. שם השתתף בשלוש פעולות צבאיות של הגדוד „מוריה״, פלוגה ג׳ של חי״ש.

נהרג בפעולה הרביעית בה השתתף. הוא היה בין 16 הבחורים שנפלו ליד עטרות ב־4.3.1948, בצאתם לחסום בפני הצבא העיראקי את הדרך לירושלים, דרך כביש רמאללה. ב־7.3.1948 נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום ה׳ באלול תשי״א (6.9.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מזרחי משה

בן אהרן ורחל. נולד ב־15 באוקטובר 1932 בבירות, לבנון. ב־1934, בהיותו בן שנתים, עלתה המשפחה לארץ והתיישבה בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי עירוני ונכנס מיד למעגל־העבודה כדי להקל מעל ההורים את עול פרנסת המשפחה רבת־הילדים. בשנת 1946 נתקבל לעבוד בפקידות בחברת „ביצור״ בתל־אביב ונשאר במקום עבודתו עד כניסתו לצה״ל. חבר נאמן של „הנוער העובד״. בגיל 12 נכנס לגדנ״ע, שימש מקשר עד להתגייסותו לצבא. כל זמנו הפנוי, ובפרט בערבים, היו קודש לתפקיד. התנדב לצה״ל והוא אך בן 16 שנה. צורף לחטיבת „גבעתי״ והשתתף בכל פעולותיה. נפצע פעמיים והחלים וחזר לשורות קרבי. נטל עליו תפקידים מסוכנים. אחד מחבריו שאל אותו: „משה, מדוע דוקא אתה ?...״ ענה בפשטות: „כשהולכים, הולכים״.

ב־22.10.1948, בקרב לכיבוש קרתיה בדרום, נפצע פצע אנוש. החברים נשאוהו על זרועותיהם דרך שמונה קילומטרים עד לבית־החולים בכפר־ביל״ו, אך כל מאמצי הרופאים להצילו היו לשוא ובאותו לילה מת. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

מזרחי משה־מאיר

בן יצחק־מאיר ונורה. נולד בשנת 1931 בעיר העתיקה של טבריה. אחרי גמר בית־הספר העממי בגיל 14 עשה שנתים בהכשרה פלמ״חית־חקלאית בפוריה. חיבב מאד את העבודה החקלאית והיה אומר: „העבודה היא חיינו והאדמה היא נשמתנו״. כשנתפזרה קבוצת ההכשרה חזר לעבוד בכל עבודה בטבריה, לעזור לאביו בפרנסת המשפחה הגדולה והתמהה במיוחד כשתפר בסנדלריה. כל אותו פרק זמן היה חבר ב„הגנה״.

משפרצה מלחמת־השחרור היה עובד ביום ושומר בלילה. אחרי גיוסו לשירות מלא התאמן בעין־גב כמקלען והשתתף בנסיון הראשון לכבוש את צמח, כשהאנגלים עוד הגנו עליה והרגו 4 מבחורינו. אחרי צאת האנגלים השתתף בהצלחה בכיבוש צמח, נסר א־דין וטבריה, היה שש לכל תפקיד ולכל אימון נוסף בסוגי הנשק והתנדב בין הראשונים להתאמן בתותחנות. בעת הפלישה הסורית לעמק הירדן, והוא בעמדתו בבית־ירח שליד צמח, היה בין השולחים לאויב את ביכורי הפגזים של חיל־התותחנים הישראלי שנולד בסערת הקרבות, ושעתים לפני נסיגת הסורים מעמק הירדן נפגע בפגז אויב ונפל ביום 20.5.1948. בן ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בטבריה.

מזרחי נסים

בן יוסף ומסעודה. נולד בשנת 1931 בטבריה במשפחה של יוצאי בבל. תחילה למד ב„חדר״, וכעבור שנתים — בבית־הספר „כל ישראל חברים״. כשהיה בן 15 עברה המשפחה לגור בתל־אביב. לימודיו הופסקו, והוא התחיל לעבוד ולהשתתף בפרנסת משפחתו. בגיל רך, בהיותו בן 8, הצטרף לתנועת בית״ר. אחר־כך הצטרף לאצ״ל. בן 17 היה בצאת חבריו לקרב, והוא טען לפני מפקדו שהוא בן 18 וראוי לשירות קרבי. השתתף בקרב יפו ובקרב רמלה, ובזה האחרון נפצע פצע אנוש, הועבר לבית־החולים ומת ביום הששי לפציעתו, כ״ט באייר תש״ח (7.6.1948). נקבר בנחלת־יצחק.

לפני צאתו לקרב אמר: „אין אני טוב מעולי הגרדום או מיושבי המחנות, ואם אמות — יבוא אחר וימשיך את המלאכה״. ובשכבו על ערש־דוי ניחם את אמו: „אל תתרגזי ואל תבכי, כי זהו העולם, בלי ליפול אין כובשים ואין מנצחים״.

מזרחי נסים

בן משה ורחל. נולד ב־19.5.1922 בירושלים. גדל בעוני ובחוסר־כל, במרתף חשוך וטחוב. על אף מאמצי הוריו, וביחוד של אמו המסורה, לאפשר לו את לימודיו, הפסיקם על דעת עצמו בגיל 11 והחל לעבוד כדי להיות לעזר לבית הוריו. ילדות קשה ורבת־סבל עברה עליו עד שבגר, פילס לו דרכו בעבודה ובחברה וזכה להוקרתם של כל יודעיו. התמהה בנהגות ובעבודה זו מצא את לחמו ולחם בית־הוריו גם בשנות מלחמת־העולם השניה. ביקש להתגייס, אך, בהיותו המפרנס העיקרי של הבית אנוס היה לוותר על כך, ותחת זה עבד בעבודות הצבא בארץ. במשך השנים התבלטה מסירותו לבית המשפחה בהקדישו את חייו למען אחיו ואחיותיו בלי לדאוג לחייו הוא.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס, ובשל מומחיותו במכונאות הועבר לנגב לתפקיד מסוג זה. היה מנותק ממשפחתו מיום שיצא לנגב, אף־על־פי שנפצע פעם. נפל במקורות, ביום הולדתו, 19.5.1948, ונקבר בקבר־אחים בניר־עם. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.12.1950.

מזרחי סימן־טוב

בן סאלח וג'וליה. נולד בראש־השנה תר"ץ בירושלים וגר בשכונת שערי־רחמים. היה פועל ובשעות הפנאי עסק בספורט הכדורגל. עד סוף 1946 היה חבר הכתבתרת של אצ"ל. עם הצטרפות כל כוחות־המגן לצבא אחד עבר ל"הגנה" והצטרף לצבא אף הוא. לחם בהזיתות ירושלים והצטיין בגבורתו בקרב על קטמון וכיבושו.

נפל בחזית קרית־ענבים ב־28 במאי 1948, בהיפגעו מפגז מרגמה. בן ביום נקבר בקרית־ענבים.

מזרחי עליזה

בת משה ופנינה. נולדה בתמוז תרפ"ז בטבריה. קיבלה השכלה עממית. היתה פעילה בהסתדרות "הנוער העובד", "הפועל" ובשורות ה"הגנה". שימשה כפקידה בסניף "דבר" ועשתה נפשות לתנועה הלאומית. נהגו לומר עליה: "מדברת מעט ועושה הרבה".

עוד חדשים רבים לפני הכרזת הגיוס השתתפה בפעולות שונות במחתרת ה"הגנה" נגד השלטון הבריטי. עם הקמת הצבא צורפה ליחידת־הקשר באחד מגדודי הטיבת "גולני". כקשרית השתתפה בקרבות על עמק הירדן והדגניות והחזיקה מעמד בגבורה ובמסירות כל ימי הקרב הקשה. אחר־כך שירתה כפקידה במטה ח"ן בחזית א'. מטעמי בריאות הוצע לה להשתחרר מכל תפקיד צבאי פעיל, אך היא סירבה. נפצעה בתאונת־דרכים בכביש נצרת. התעניתה יומים בבית־חולים ומתה ב־24.1.1949. למחרת היום נקברה בטבריה.

מזרחי צדוק

בן נסים. נולד במארס 1926 בירושלים. לאחר שגמר את חוק לימודיו התמחה בעבודת המסגרות. היה חבר ותיק ב"הגנה", השתייך לכיתת חי"ש בירושלים, ובתחילת מלחמת־השחרור התגייס לצבא בכיתת חבלנים, בגדוד "מוריה". בעיקר שירת בליווי שיירות בדרך להר־הצופים ולעטרות. השתתף בפעולות חבלה בשייך־ג'ראח, ליפתה, והר הקסטל. היה בין מגיני עטרות, נווה־יעקב, מוצא וקרית־ענבים. עסק בהמצאת מרגמה קטנה לשימוש מהיר בשעת התקפה על שיירות, אבל לא הספיק להוציא את הדבר אל הפועל. בפני הוריו שמר על סוד תפקידו המסוכן כחבלן, ואולם הוא בעצמו ידע כי הוא צפוי יום יום למות.

נהרג בתאונת־דרכים, בדרך מהקסטל לירושלים, ב־7.4.1948, כשלגהג שהתנגש מרוב עייפות, אבדה השליטה על ההגה. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־13.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מזרחי ראובן

בן שלמה ושמחה. נולד ביום כ"ה בכסלו תרפ"ז (1926) בירושלים. למד בבית־ספר עממי ובגיל צעיר החל לעבוד. תחילה עבד במכבסה, אחר־כך התמחה בחיצוב. מגיל 14 שנה ב"הגנה". השתתף בהרבה פעולות, להוריו לא גילה מזה דבר, אך לאחיו סיפר הכל. ראה את יעודו בסלילת־הדרך לעצמאות ישראל.

השתתף בפעולות שייך־ג'ראח, ואדי־ג'וז, בית־צפאפה, מקור־חיים, עטרות. נפל בהגנת עטרות, בין ששה־עשר חללי כ"ג באדר א' תש"ח (4.3.1948). נקבר בסנהדריה ביום 7.3.1948 בירושלים. ביום ה' באלול תש"א (6.9.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מזרחי שבתאי־גמליאל

בן אליהו ומרים. נולד בשנת 1928 בחלק העיראקי של כורדיסטן. ב־1931, בהיותו בן שלוש, עלה עם בית־הוריו לירושלים. אם כי הצטיין בלימודים החליט להפסיקם. למרות הפצרות אמו האלמנה, אחרי גמר כיתה ו' בתלמוד־תורה "מזרחי" שבעיר העתיקה, ולצאת לעבודה כדי לעזור למשפחה המיותמת. בעודו נער עבד בהקמת בית המשפחה בשכונת זכרון־יוסף. ביום עסק במלאכות שונות (מסגר, צבע, חשמלאי, בנאי) ובערבים למד בשיעורי בית־ספר מקצועי ורכש לו השכלה תיכונית, ובינתים היה פעיל גם ב"הגנה" ובאימונים. חבריו הכירוהו כאדם רציני ושתקן, מסור ומתמיד.

בראשית מלחמת־השחרור התנדב לשירות מלא. נשלח לסדום ואחרי־כן חזר ירושלימה, גמר קורס לסיירים והשתתף בכל הקרבות והפעולות. נפל עם כמה מחבריו בשיירה בשובם מהרטוב ביום 18.3.1948. נקבר בסנהדריה בירושלים ב־21.3.1948.

מזרחי רחמים

בן יצחק ורבקה. נולד ב־24.4.1924 בירושלים. למד בבית־ספר עממי ותיכוני. נתחנך בילדותו בתנועת בית"ר וב־1938 הצטרף למחתרת אצ"ל — בכינוי בן־עמי — והיה מטובי פעיליה כל זמן קיומה. ב־1944 נאסר על־ידי הבולשת הבריטית. אחרי ישיבה בכלא ובמחנה לטרון הוסט עם חבריו למחנה־מעצר ליד אסמרה שבאריתריאה. מראשי היוזמים והפעילים בתכניות הבריחה. היה חלוץ ומקשר בהכנות הבריחה הגדולה של ה־54 וסידור הסתתרותם והוצאתם מהמקום. אחרי הבריחה יצא לחפשי עם עוד שלושה חברים בנובמבר 1945, ובהתאם לתכנית ולצו נשאר תושב חפשי בעיר אסמרה, בו בזמן שהבולשת פירסמה את תמונתו והבטיחה פרס בעד הסגרתו. נשא בגבורה את כל התלאות של דיור אפריקני בזוהמה ובין רמשים ובתוך הסכנה התמידית להיתפס. השכיל לקיים יום־יום קשרים עם החברים שבמחנה לעיני השומרים — בעזרת התחפשויות ואיפורים וכושר שחקני להופיע בדמויות זרות, ואף להתארח בכבוד במסעדת הקציניים הבריטיים ליד שולחן אחד תוך כדי שיחה ידידותית עם קציני הבולשת וראשיה. עזר בהצלחה לבריחת השיירה הגדולה, אך סוף־סוף נתפסו כולם והוא בתוכם והוחזרו למחנה. ושוב ברח ונתפס. בבריחה השלישית,

באביב 1947, הצליח להגיע עם עוד חבר, בדרך רבת סכנות והרפתקאות, לחבש. שם נתפס ודרש זכות מקלט לפי החוק הבינלאומי, אך הלחץ הבריטי גבר על ממשלת חבש וכשזו הסגירה אותם — הוחזרו אל המחנה שבינתים הועבר לקניה. שם הוחזק קרוב לשנה, עד שהשלטונות בקניה הכירו בקיומה של מדינת ישראל והחזירו לארץ את כל העצורים.

בשובו ירושלימה נכנס לחופה עם בחורתו, חברת תנועתו וילידת גרמניה, וחזר לשירות באצ"ל כסגן מפקד המשטרה הצבאית שלו. בספטמבר 1948, כשפורקו כוחות אצ"ל בירושלים ואנשיהם נקלטו בצה"ל, נמצא רחמים מזרחי מוכשר לשרת בדרגת טוראי בפלוגה ב' של גדוד „בית־חורון". ב־20.10.1948 השתתף עם פלוגתו בהסתערות על משלט בין מלחה לבית־ג'לה, וכשהמקלען נצמד למקומו, כנראה מפחד, סטר רחמים על לחיו, תפס מידו את המקלע והחל עולה במעלה ההר, ואחרי צעדים מספר נפגע מצרור כדורים ונפל. היה קבור בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מזרחי (בן־עמי) שושנה („שוש")

בת יצחק ומזל. נולדה ביום 5.12.1928 בשכונת מונטיפיורי החדשה בירושלים. למדה בבית־הספר „אליאנס" וסיימה אותו בשנת 1942 בהצטיינות ולמדה את מלאכת התפירה והצציינה אף בה. באשר פנתה — הצליחה. סיימה קורס ל„עזרה ראשונה" ב„מגן־דויד־אדום" וב־1.2.1948 התגייסה לשירות הרפואי בצבא. התמסרה לעבודתה והשתדלה לעזור בכל יכלתה.

ביום־השבת האחרון לפני נפילתה באה הביתה נרגשת וסיפרה כי תחת אש קטלנית הצילה פצוע, הכניסה את ניעו שנשתפכו ותוך כדי זחילה הצליחה להעבירו לעמדה. הוריה הפצירו בה להישאר בבית, אולם היא סירבה, באמרה כי עליה להוסיף ולטפל באותו פצוע. כמה ימים אחר־כך, ב־31.8.1948, ניסתה שוב להגיש עזרה לאחד הפצועים קשה בשכונת פאג"י בירושלים (ליד שייך־ג'ראח). הספיקה להצילו, אך בדרך חזרה פגע צרור כדורים בלבה. הועברה לבית־החולים „ביקור חולים" ולאחר עיוויים מתה למחרת היום. היתה קבורה בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. היתה נערה עליזה, מעמיקה חשוב ואוהבת ספר.

מזרחי שלמה

בן אברהם ושרה. נולד ב־16 ביוני 1931 בירושלים. מילדותו ידע מחסור. במאמצים רבים עלו לו, לבן המשפחה האביונה, לימודיו בבית־הספר העממי „בית אהרן", לאחר שלמד שלוש שנים נוספות בבית־הספר „רטיסבון", החל לעבוד כפרוון. התמהה עד מהרה במקצוע ואף למד לדבר בלשון מעבידו, הונגרית. היה חבר בגדנ"ע ובהסתדרות „הנוער העובד" ובשעות הפנאי למד בשיעורי־ערב — עד יומו האחרון. שקט ונוח מטבעו, נכון בכל עת לעזור לזולת ולהוריו, אהוב במקום עבודתו ובחברה. ביחוד לא היה גבול למסירותו לאמו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לשורות הלוחמים ובכל אשר נשלח מילא תפקידו באמונה. בחצות, לאחר שעות של שמירה, היה בא לביתו, רטוב מגשם ואכול־קור, אך אמו לא ידעה אל־נכון מאין בא הנער, מאחר שמילא תפקידיו לא הרחק מהבית, ודאגת אמו היתה נתונה איפוא, לשני אחיו הבוגרים יותר, אשר שירתו הרחק מהבית.

נפל ביום 8 ביוני 1948, בשעת עבודת ביצורים בתלפיות, בהיפצעו קשה בבטנו מרסיסי פגז. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מזרחי שלום

בן יוסף וסלחה. נולד בשנת 1930 בארץ. נפל בקרב בית־עפה ב־18.7.1948. גויתו הועברה למנוחות בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־23.1.1951.

מזרחי שלמה

בן ישעיה ופרידה. נולד ב־20 במארס 1929 בירושלים, בני משפחתו עלו ארצה מחלב, סוריה, והגיעו ירושלימה לאחר טלטולים מרובים וסכנות דרכים. בילדותו נתיתם מהוריו, הוכנס לבית־הספר בכפר־הילדים „מאיר־שפיה". עבודת־האדמה היתה משאת־נפשו ושאף לחיות במשק־עובדים שיתופי. התמהה גם בנגרות. לאחר שגמר את בית־הספר עשה שנת־שירות בדגניה ב'. בן 17 התגייס לפלמ"ח.

עם פרוץ המאורעות היה מצורף לאחד הגדודים והשתתף כמקלען בכל פעולות הגדוד. נפל בהתקפה על מבצר נבי־יושע בי"א בניסן תש"ח (20.4.1948). בן ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנבי־יושע.

מזרחי שלמה

בן שאול ועזיזה. נולד בשנת 1927 בירושלים, במשפחה עניה ורבת־ילדים. אביו העיוור אהבו מכל בניו ובו תלה את כל תקותו. למד בבית־הספר „אליאנס" ואחר־כך למד חייטות ועבד במקצוע זה שלוש שנים. הואיל ושכר עבודתו לא הספיק לתמוך כראוי במשפחתו, סיגל עצמו לכל עבודה קשה בבנין ובמפעל האשלג בים־המלח.

כשפרצה מלחמת־השחרור הגן יחד עם חבריו על שכונת שמעון הצדיק (שייך־ג'ראח) בה גר. כששבתה העבודה בים־המלח קיבל תפקיד שמירה על מחסני האספקה בבית־הספר „למל" והיה גא על תפקידו. עם הכרזת הגיוס התיצב בין הראשונים ושירת בגדוד „מוריה", פלוגת „נועם". מילא ברצון כל משימה שהוטלה עליו. השתתף בקרבות על הקסטל, ובכלל זה — בקרב בו נהרג עבדול קאדר. לא סיפר לאיש על חלקו בקרב, אך חבריו שיבחו את אומץ־רוחו. לפני הכיבוש, כשנשלח חלק מגדודו אל הקסטל והוא לא נשלח מחמת נקע ברגלו, התעצב מאד אל לבו, ומה רבה היתה שמחתו כאשר הוטל עליו למחרת ללוות שיירה שעלתה ל„הדסה". היתה זו שיירת הרופאים והאחיות שנספתה. אחרי שאזל הנשק וכל עזרה לא הוגשה, נפצע מצרור כדורים ומת ב־13.4.1948. נקבר למחרת היום בסנהדריה בירושלים. ביום ט' במרחשון תשי"ב (8.11.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

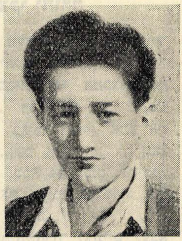
מזרחי שמואל

בן אברהם ורחל. נולד ב־10 במארס 1921 בטבריה. גמר את בית־הספר העממי והצטרף לקיבוץ אפיקים. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה עזב את הקיבוץ והתגייס לצבא הבריטי. שירת ביוון ונפצע. משם עבר לשירות בצי. ניהל את קבוצת הכדורגל היהודית של הצי. בעל לב רגיש, מסור לחבריו. אוהב אדם ורוחש טובה לכל. משמשחרר השתקע בתל־אביב. התמסר לטיפול בעניני החיילים המשוחררים ודאג לחבריו. בתקופה זו נשא אשה. עבד בנמל תל־אביב.

עם ראשית מלחמת־השחרור עזב את עבודתו והצטרף לפלמ"ח. שירת במעלה־החמישה. השתתף בקרבות להבטחת הדרך לירושלים. נתגלה כחייל אמיץ ובעל רוח טובה, עליזה ומעודדת. נפל בבאב אלואד ביום י"ט באדר א' תש"ח (29.2.1948). בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים. השאיר אחריו אשה, מנוחה.

מזרחי שמוא

בן חיים ויפה. נולד ביום 13.1.1934 בירושלים. בן יחיד להוריו. בגלל מצבם הדחוק (אלץ עוד בהיותו צעיר לימים להיכנס בעול עבודה ופרנסה. הוא עבד כנער־שליח בבנק "קופת־עם" בירושלים, ובערבים המשיך בלימודיו והתאמן בכתיבה במכונה. לימים נעשה עוזר לפקיד באותו הבנק. היה נער חסון וגבה־קומה ולכן הצליח להתקבל לגדנ"ע על אף היותו בן 14 בלבד. ביחד עם חבריו שימש בהפקיד מקשר ומילא שליחויות מסוכנות בימי המצור על ירושלים.

ביום 11.7.1948, ביום האחרון לפני הפוגה הראשונה, כשבוע ימים לפני צאתו להכשרה בגבעת־ברנר מטעם "הנוער העובד", יצא עם חבריו לעבודות ביצורים בקוי החזית. לפני הגיעם למקום עבודתם, ליד בית חסבון, פגע פגז בקבוצת הנערים והרג שבעה מהם, וביניהם גם את שמואל מזרחי, עוד לפני מלאות לו 15 שנה. היה קבור בשייך־באדר א'. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־10.9.1950. לזכרו החליטו חבריו לקרוא על שמו את הספריה של קבוצת ההכשרה.

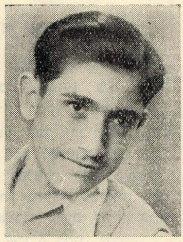
מזרחי (בן־יעקב) שמואל

בן יעקב ויפה. נולד ביום כ"ב בכסלו תרפ"ח (1927) בירושלים. למד בבית־הספר של "כל ישראל חברים". צעד לפי מקצועו. ב־1942 התגייס לצבא. נשלח להתאמן בצריפין, הצטיין באימוניו ונשלח למצרים. שם שירת קרוב לשנה ואביו ביקש כי ישחררוהו בגלל גילו הצעיר. הוא שוחרר וחזר לארץ, אך לא הסתגל לחיים האזרחיים — והתנדב לפלמ"ח. עשה בהכשרה באילת־השחר. משם התגייס למשטרת הישובים העבריים ושירת בה שלוש שנים: שנתים היה נוטר בכפר־גלעדי וזמן־מה בטבריה. חבר ה"הגנה". היה פעיל בהעלאת מעפילים, בליווי שיירות וכו'. זמן־מה נעצר בידי הבריטים בירושלים כחשוד והיה כלוא במשך שנה בלטרון. משמשחרר המשיך לפעול ב"הגנה" באימון נוער. שירת בפלמ"ח ומילא בנאמנות מה שהוטל עליו. אמיץ־לב ונאמן למשפחתו ולחבריו. הקפיד ביותר על סודיות השתייכותו ל"הגנה".

אחרי החלטת כ"ט בנובמבר השתתף בהגנת המרכז המסחרי בירושלים ושכונת נחלת־יצחק, בלכתו לתפקידו בשכונת בית־ישראל נורה בחזהו ונפל ביום 7.1.1948. נקבר על הר־הזיתים בירושלים.

מזרחי ששון

בן אליהו ודינה. נולד ב־15.2.1930 בירושלים. גמר בית־ספר עממי ונכנס לעבודה. עבד במכבסה. היה חבר "הנוער העובד" ונאמן לארגון זה. הצטרף ל"הגנה" וכשפרצו המאורעות התגייס גיוס מלא. סיים קורס למפקדי־כיתות והיה מקלען טוב בפלוגתו שבגדוד "מוריה". השתתף במערכות ההגנה והשחרור בירושלים: דיר־אבו־סור, מקור־חיים, קסטון, נוטר־דם. השתתף גם בליווי שיירות ובפריצת הדרך להר־ציון. נפצע כמה פעמים, אף שכב בבית־חולים, ולא הודיע על כך דבר הביתה. בקרב בית־תול נפצע קשה ולא יכול לסגת עם הנסוגים, ומת בשדה־הקרב ב־18.7.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

מזרחי ששון

בן נחום ופנינה. נולד ב־22.10.1931 בירושלים, במשפחת יוצא כורדיסטן, הצעיר בשמונה ילדים. למד בבית־ספר עממי. לשם המשך לימודיו והשתלמות בעבודה נכנס למשק־הפועלות בצפון תל־אביב, שם עשה שלוש שנים וקיבל העודת־גמר בכ"ה בתמוז תש"ז. משיצא לעבודה היה לפועל־בנין — מגיש אבנים — ותבנך במשפחתו.

במלחמת־השחרור התגבד לפלוגת גדנ"ע, פלוגת "יהונתן", והוא בן 16 בלבד. היה קשר בשייך־ג'ראח. השתתף גם בפעולות גדודו, בכלל זה: בכיבוש עין־כרם. נורה ונהרג בשעת מילוי תפקידו בעמדה בדיר־אבו־טור ביום 23.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מט מנדל

בן יחיד לאביו בנימין. נולד ב־22.8.1926 בברוקלין שבארצות־הברית והוריו הינוכוהו לתורה ולאורח־חיים דתי. למד בישיבת חיים ברלין ו"תורת חיים" ואחר־כך בבית־ספר תיכון טכני והמשיך בלימודי יהדות בבית־המדרש "הרצליה" בניו־יורק ואף מפי רבנים בשיעורים פרטיים. משהתחיל ללמוד במכללת ברוקלין פרצה המלחמה והוכרח להפסיק את לימודיו בגלל גיוסו לצבא ארצות־הברית. עבר את האימונים ויצא בחיל־המשלוח לאירופה והשתתף במסע כיבוש גרמניה. אף בשירותו בצבא השתדל ככל האפשר לקיים את אורח־חייו הדתי. נפגש עם היהודים המעונים־המשוחררים במחנות דאכאו ובוכנוואלד, וכשנצטווה להשתתף בניקוי הכבשנים מאפר השרופים היהודים — סירב למלא את הפקודה משום שהוא כוהן ואסור לו להיטמא במתים. איימו עליו במשפט צבאי, אך לבסוף כיבדו את נימוקו הדתי והרפו ממנו. אחרי שחרורו מהצבא חזר ללימודיו במכללת ברוקלין וסיים שני סמסטרים, אבל זכר סבלם של היהודים שראה באירופה השאיר רשמים עמוקים בנפשו וחוסר הפעילות של ממשלת ארצות־הברית לפתיחת שערי ארץ־ישראל לשארית הפליטה ולשיקום הנפגעים הסעירה את רוחו. אירגן קבוצת־עזר ל"הגנה" ומשהחלו

הקרבות בארץ אחרי הכרעת או״ם ניסה, כחבר מועצת „המזרחי״, לארגן קבוצת צעירים שיתנדבו לעלות ארצה ולהשתתף במלחמת שחרור ישראל. ב־30.3.1948 יצא לדרך, הגיע לארץ והתיצב לשירות קרבי בצה״ל ונפל ב־13.5.1948 בקרב לטרון־חולדה, יום לפני הכרזת המדינה.

מטה אברהם

בן משה ובדריה. נולד בשנת 1932 בדמשק, בירת סוריה. בשנת 1944 עלה ארצה והצטרף להכשרת הנוער אשר בגבעת־השלושה, משם עבר לבית־אורן־יגור. התמסר באהבה רבה ללימודיו. בן חמש־עשרה הצטרף לפלמ״ח. חסון ותמיר, ולמרות גילו הרך נתקבל לשירות. לפני צאתו לשירות אמר: „העם דורש אותי ואני אלך, כשם שרבים כמוני ילכו״.

נפל ב־4.9.1948 בחולדה. בשעת סיור במקום עלה על מוקש וגופו התרסק. היה הקרבן הראשון של הכשרת בית־אורן־יגור. היה קבור בחולדה. ב־19.10.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

מטום שולמית

בת גרשון ובתיה. נולדה ביום כ׳ באלול תרצ״א (2.9.1931) בארץ.

זמן קצר אחרי הצטרפותה לאחד מארגוני המחתרת בישראל נפגעה בפעולה באחת העמדות שבגבול יפו־תל־אביב ומתה מפצעיה ב־20.3.1948 ובו ביום הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. בימי שירותה הצטיינה במסירות רבה ולא ידעה לאות.

מטל (פלד) דויד

בן זליג וחנה. נולד ב״א בסיון תרפ״ג (1923) בקוטנה אשר בפולין. נצר למשפחה מהוללת ומיוחסת. בהיותו בן עשר עלה עם הוריו לארץ. למד בגימנסיה „מוריה״. מנעוריו היה חבר פעיל ב„אליצור״ וב„בני־עקיבא״ וגם חבר הגדנ״ע ואחר־כך חבר ה„הגנה״. עבד בהכשרה בקבוצת יבנה במשך חצי שנה. בשנים 1942 — 1946 שימש כנוטר וכמדריך של ה„הגנה״ באזור אפרים. ב־1946 נשא לו לאשה את חברתו רות אשר ילדה לו את בנו אהוד. עבד בשרטוט ובטפסנות, אך לא הפסיק פעילותו הדרוכה ב„הגנה״ ושימש כמדריך לטופוגרפיה. חבר ה„הסתדרות״ ומפלגת פועלי ארץ־ישראל. למעשה היה מגויס עוד לפני פרוץ המהומות ונמצא מיד בשירות. פעל רבות כחבלן באזורי הגליל העליון. עבד במחלקת ההדרכה, ואחר־כך כמפקד פלוגה בחזית משמר־הירדן, שם גילה לא פעם את כשרונותיו ואת אומץ־לבו. לאחר ההפוגה הראשונה חזר למחלקת ההדרכה ומשם הועבר לנגב וקיבל על עצמו לארגן גדוד אחד, רובו מנאשי גח״ל. עם גדודו זה השתתף בקרבות הראשונים למיגור הפולש המצרי.

לפני אחת ההתקפות על משלטי המצרים באזור ביר־עסלוג׳ יצא מבסיסו במשק רביבים אל משלטו, בניגוד לדרישת הרופא אשר אסר עליו לצאת בגלל מידת חומו הגבוהה. דויד נסע אל אנשיו בלוית כמה חיילים, אך המצרים הרגישו במכונית והפגיזו אותה. הוא החזיר את המכונית לבסיס והחליט לסיים את דרכו ברגל. לפני הגיעם למשלט עלו על מוקש. דויד נהרג וחבריו נפצעו קלות. היה זה בביר־עסלוג׳ ב־23.12.1948. למחרת היום נקבר ברביבים. לאחר שנפל הועלה לדרגת סגן ראשון לפי פקודת המטכ״ל.

מטלון יצחק

בן אהרן ופלומבה (צפורה). נולד בשנת 1912 בסלוניקי, יוון. למד בבית־הספר האיטלקי בעיר־הולדתו ואחרי גמר לימודיו בשנת 1930 עלה ארצה, כחבר „המכבי״ יוון וכמשתתף ב„מכביה״ הראשונה. הודות למאמציו עלו שאר בני משפחתו אחריו. בשנת 1935 הצטרף ל„הגנה״. השתתף בשמירת גבולות תל־אביב במאורעות 1936 — 1939, מסור לתפקידו ונעים־הליכות בין חבריו.

בראשית מלחמת־השחרור, בדצמבר 1947, השתתף בהגנת אזור אבו־כביר; היה בעמדת בית־החרושת „חלזון״, מן הקשות בעמדות־המגן של תל־אביב. ב־22 במאי 1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל, לאחר שירות נאמן וממושך במחתרת ההגנה העברית. בעודו במקלט נפצע בשעת הפצצה אווירית ומת משפיד־דם בבית־החולים ב־5.7.1948. נקבר למחרת היום בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה וילד בן שלוש וחצי.

מטצקי יהודה

בן דוב ומרים. נולד ב־23.11.1927 בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי והמשיך בשיעורי־ערב ובבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. רכש לו את מקצוע המסגרות. מוצק בגופו ואפיו. אהב את משחקי הספורט. עם זה היתה לו נטיה לספרות ולציור. כבן 14 נכנס לשירות ה„הגנה״ ומצא את מקומו בפלמ״ח. נשא את נפשו לחיי קבוצה.

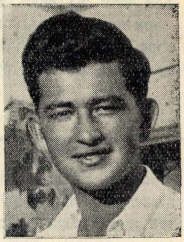
עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא בדצמבר 1947. אם כי בן יחיד היה להוריו, לא הסכים לחתום על האישור המשחרר אותו מהליכה לחזית, אף על־פי שקיבל שחרור מאת מפקד הגדוד שלו. יחידתו נלחמה על שחרור הגליל ובעיקר השתתפה בקרבות העזים לכיבושה של צפת. במערכת־הגבורה על המצודה נפצע פצעי־מות ונפל ב־7.5.1948. למחרת היום נקבר בצפת. מסירותו לחבריו היתה בלתי־רגילה, אף בשכבו על ערש־דוי היו מחשבותיו נתונות לרעו עמוס, שנפצע גם הוא, וביקש את הרופא שיטפל קודם בחברו.

מטר (מיטק) אריה (ליאו)

בן חיים ושפרה. נולד ב־15 בנובמבר 1927 בקניגס־הוטה, פולין. למד בבית־ספר עממי. ב־1939, עם פלישת הנאצים, הועבר לסוסנוביץ. ב־1942 היה כלוא במחנה־הריכוז גרינבר ומחנות אחרים. על־ידי בריחה נועזת ב־1945 ממחנה־הריכוז ניצל, אחרי השתחרר גר בהוף על נעד סלה, גרמניה. מקצועו — פוטו־טכניקה. ב־1946 הצטרף לקיבוץ „גילי״ והיה פעיל בו בהגנה ובעליה ב׳. עם קיבוץ זה הגיע לאיטליה ויצא בדרך לארץ בשנת 1947. האניה נתפסה על־ידי הבריטים ונוסעיה הוגלו לקפריסין. בקפריסין ישב במחנה הקיץ 55. שם עסק בצילומים מחיי המחנה והצטיין בכך. הצילומים נשלחו למוזיאון תל־אביב. המחשבה שעליו להישאר בקפריסין 22 חודש העכירה את רוחו והוא החליט להיחלץ משם. באפריל 1948 יצא בשחיה נועזת בים עד שהועלה על ספינה שהביאה אותו לארץ.

בבואו לארץ התגייס לפלמ״ח. חי בקבוצת משמר־השרון. השתתף בקרבות בגליל ונפצע בידו. למרות הפצע התיצב לקרב לטרון, ושם נפל ביום י״א בתמוז תש״ח (18.7.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950. חי בארץ 3 חדשים.

מטרי (ריזלי) יעקב ("יענקלה")

בן חיים ומלכה. נולד ביום כ"ב בתמוז תרפ"ח (10.7.1928) בצפת להורים שומרי מסורת, ילידי הארץ. סבו היה ממיסדי המושבה מחניים בגליל העליון. בילדותו למד ב"חדר" בצפת, ובשנת 1937 עבר עם הוריו לחיפה והמשיך את לימודיו בבית־הספר "נצח ישראל". בהיותו בן 13 נתיתם מאביו והגער העליו נעשה עצבני ורציני. לאחר שסיים לימודיו בבית־הספר העממי למד בבית־הספר המקצועי ליד הטכניון בחיפה. שנה ראשונה למד בבית־הספר הימי והצטרף לפלוגה הימית של "הפועל". מגיל צעיר היה חבר נאמן ל"הגנה" וחבר "הצופים" בחיפה. עוד בגדנ"ע שימש נשק, עם סיום חוק לימודיו יצא עם חבריו הצופים להכשרה מגויסת שנשלחה לבית־השיטה. בחברה נשא בעול תפקידים אחראיים ובמסגרת האימונים סיים גם קורס חובשים. בסוף 1947 נשתחרר מהפלמ"ח ומהחברה לחדשים מספר ונסע לעזרת אמו, בעיר התמכר להדרכת שכבה צופית.

עם פרוץ מלחמת־השחרור חזר אל חבריו שנמצאו בגליל, בכנען. הוא נשלח לקורס של חובשים מלקוחיים והשתתף בקרבות בגליל ובעמק הירדן. פקודיו וחבריו בטחו בו, כי מסור ואחראי היה. בתפקידו נתגלה באומץ־לב. מתחת לאש האויב אין בהתלהבות ושיקול־דעת כאחת להגיש עזרה לפצועים. השתתף בכיבוש צפת, בקרבות מלכיה וצמח. אחרי הקרב בצמח נשלח לקורס נוסף לחובשים פלוגתיים. משסיים את הקורס בהצלחה עבר לחזית לטרון ואחר־כך לנגב, לבסיס הוג' ליד דורות. במבצע "עשר מכות", בשעת הפצצה קשה מהאויר, משנפגעו רבים מחברי גדודו, אין למשלט המופגז (ליד בית־חנון), להגיש להם עזרה. בפעולה זו, בשעת העברת הפצועים מהמשלט, נפל ביום 17.10.1948. היה קבור בדורות. ב־4.5.1950 הועבר לחיפה.

מידב עמנואל־מנחם

בן יהושע וצפורה. נולד בו' בסיון תרפ"ה בעיר פשמישל, פולין. עלה ארצה עם הוריו ב־1934 ועבר שנות נעוריו ולימודיו בחיפה. התחיל ללמוד בבית־הספר "נצח ישראל" של ה"מזרחי" והמשיך בבית־הספר הריאלי בעיר. הצטיין בלימודיו. חבר לתנועת "הצופים" ומדריך מרכזי בסניפה שבחיפה. לאחר שסיים את חוק לימודיו יצא להכשרה בקבוצת יבנה. כעבור זמן הוטל עליו לעבור ירושלימה ולארגן שם את סניף "עדת הצופים הדתיים". גם שם התבלט בכשרונותיו והצלחתו. באותו זמן למד באוניברסיטה. היה תלמיד בפקולטה למדעי־הרוח. התפרנס מעבודתו. התגבר לצאת כמורה ומדריך לגולת קפריסין וזכה גם שם לאהבתם ולהוקרתם של כל חניכיו. עם שובו מתפקידו חזר ללימודיו באוניברסיטה בירושלים.

עם פרוץ המהומות והטלת המצור על העיר העתיקה התגבר עמנואל לצאת כמורה ומדריך אל העיר העתיקה והשפיע על כמה מחבריו לעשות כמוהו. בעיר העתיקה אירגן בית־מלאכה קטן לחפצי־אמנות, מקצוע החביב עליו מנעוריו. השתתף באופן פעיל בהגנת העיר העתיקה ואירגן את חניכיו הצעירים ואימנם לפעולות־הגנה. ב־3.3.1948, בהיודע לו על אסון שקרה במשפחתו בחיפה, קיבל לראשונה רשות לצאת את העיר העתיקה, אך משזיה כבר בשיירה היוצאת ראה לפתע כי הבריטים אסרו את מפקד העיר העתיקה והוא החליט לחזור. להוריו כתב: "אבא, אמא יקרים, סלחו לי על הבריחה היחידה שהיתה לי ועל ההחלטה להישאר בעיר העתיקה. בלילה בכיתי וחרקתי שן. עבר עלי ליל בלהות כי לא ידעתי משהו מכם. כשאצא אחר לא יבוא במקומי, ואין לי שום רשות מוסרית לעזוב". עם החמרת המצב בעיר העתיקה היה לאחד מעמודי־התווך של הגנתה העקשנית. התגבר בכוח לחיפושי נשק על־ידי הבריטים והצליח באומץ־לבו להעלימו מעיניהם. נפצע קשות בשעת הנחת מוקשים בשטח שנפרץ על־ידי הערבים ומת ב' באייר תש"ח (19.5.1948) בעיר העתיקה בירושלים. לאחר שנפל הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ"ל.

מידזינסקי משה־חיים

בן זאב והינדה. נולד ב־1921 בעיר פו־דבוש אשר בפולין. למד ב"חדר" וב"ישיבה" ובו בזמן גם בבית־הספר העממי הפולני. ב־1933 עברו הוריו ללודז. חיים נשאר בפו־דבוש והמשיך את לימודיו ב"ישיבה". התקרב לתנועת "השומר הדתי". משבא גם הוא ללודז ב־1938 השתתף בפעילות בחיי התנועה. שם למד גם את מקצוע הסריגה והתחיל לעבוד. בפרוץ מלחמת־העולם השניה נתנו לו הוריו להיפרד מעליהם והוא עבר את הגבול ובא לוילנה. הצטרף לקבוצת פליטי "השומר הדתי" "בדרך". אחר־כך עבר ביחד עם קבוצת חברים לעיר פוניבז' בליטא ויסדו את הקבוצה "למרחב". באותו זמן, עם הגירושים הראשונים, הועברה המשפחה, שנשארה בפולין, לגורליץ אשר בגליציה המערבית והושמדה בידי הנאצים. ב־1941 עלה עם חבריו ארצה. עבד בתל־אביב במקצוע הסריגה, אך מטבעו נמשך לחיי הכפר ולעבודת־האדמה. עזב את העיר ועבר לארגון "הירדן" של "הפועל המזרחי" אשר ישב בביתניה בעמק הירדן. משם עבר ב־1944 לכפר־עציון, מקום שם היו חבריו לתנועה ולהכשרה מפולין ומליטא. נקלט מהר בחברה. הצטיין בעבודתו ובכוח התמדתו. ביחוד הצליח בבנין טירסות ובשטחי המטע. תשומת־לב מיוחדת הקדיש לטיפוח יחסי־שכנות עם הערבים ולמד את לשונם על בוריה. ביקר לעתים תכופות בכפרים הערבים והיו לו ידידים רבים ביניהם.

עם פרוץ המאורעות היה בין המגינים על הגוש. באותם הימים בא בברית הנישואין עם חברתו שרה. עוד ניסה להזמין לחתונתו את ידידיו מהכפר הערבי וכמעט שנרצח בבואו לשם למסור את ההזמנה. בהתקפה האחרונה על הגוש פעל עם המקלע "לואיס" בעמדות הדרומיות של המחנה. נפל עם פרוץ שריוני האויב לכפר ב־13.5.1948 ובאותו יום נפלה גם אשתו. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

מידזינסקי־קוקוטקס שרה (פאלה)

בת אברהם וחיה. נולדה בה' בסיון תרפ"ב (1922) בסוסנובין, פולין. בהיותה בת שמונה חלתה בקצרת, שהציקה לה כל ימיה והשפיעה על מצב רוחה; בת עשר הצטרפה לתנועת "השומר הדתי" והיתה בה פעילה מאד כמדריכה מחוננת ואהודה. באותו זמן נתגלתה בה נטיה לציור. בפרוץ מלחמת־העולם השניה והנאצים פלשו לפולין, לא נפסקה פעילותה גם בתוך הגיטו. ב־1943 הוצאה מן הגיטו והוגלתה למחנות שונים אך ניצלה. אחרי שחרור פולין חזרה לסוסנובין לחפש את שרידי משפחתה ולא מצאה אותם. היתה קרובה ליאוש. הצטרפה לקיבוץ הדתי "לעבר הירדן" בלודז. פגישתה עם אחיה הצעיר, שנשאר בחיים ועלה אחר־כך לארץ, עוררה בה רצון־חיים עז. מלודז עברה עם קיבוצה לגרמניה ועלתה ארצה בקיץ 1947. הצטרפה לכפר־עציון, ועבדה שם כתופרת. אויר הרי יהודה השפיע לטובה על בריאותה והרגשתה בקבוצה היתה טובה. השתתפה בחיי החברה ונישאה לאיש, חבר כפר־עציון. עם פרוץ מלחמת־השחרור היתה ממגיני המקום.

בפרוץ שריוני הלגיון לכפר־עציון, ביום ד' באייר תש"ח (13.5.1948), נפלה יחד עם בעלה משה־חיים מידזינסקי. עם שאר חללי הגוש הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

מטרסו אברהם

בן אהרן ולאה. נולד בשנת 1927 בסלוניקי אשר ביוון. בן־זקונים להוריו. למד בבית־הספר של „כל ישראל חברים" וכשהיה בן שמונה שנים, ב־1935, עלתה המשפחה לארץ. אחיו הבכור הקדים לעלות בכמה שנים ולפלס נתיב למשפחה. אבל מצבם — לאחר שנאלצו להשאיר את רכושם ביוון — היה חזק מאד וידם לא השיגה לשלוח את אברהם הקטן לבית־הספר. בעזרת עסקן ציבורי הוכנס הנער המוכשר לבית־הספר, סיים אותו בהצטיינות ועמד לקבל סטיפנדיה לשם השתלמות נוספת, אלא שמצב הבית לא הרשה זאת בשום פנים, והוא נכנס לעבודה. מ־1942 עד 1945 עבד בבנק, אגב השתלמות מתמדת בשיעורי־ערב, וב־1945 נכנס למשרד „המתרגם". הצטיין בעבודה והרבה בקריאת ספרות מקצועית.

בגיל 18 הצטרף לאצ"ל. שמר על הסוד במידה שגם הקרובים לו ביותר לא ידעו זאת. „ראש קבוצה חנונאי" היה שמו במחתרת, שעלה ממנה אך שבוע ימים לפני מותו. הוא נפל בקרב על יפו, בהיותו עם ארבעה הברים במשורין שנפגע פגיעה ישירה מפגז. שלושה ימים התענה בבית־החולים ומת ביום 30.4.1948, זמן־מה קודם לכן אמר לאחד מחבריו: „רצוני למות רגע אחד לאחר הנצחון". — ולא זכה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

מיטלמן מרדכי („כוזו")

בן אברהם־יצחק ויטא. נולד ב־20.3.1928 בעיר בוטושן אשר ברומניה. גמר בית־ספר תיכון ועלה לארץ בשנת 1946. היה ב„עליית־הנוער" ועבר משם לפלמ"ח. ב־30.5.1948, בשעת ההסתערות על בנין משטרת לטרון, נפל במשורין כששתי ידיו לופתות את מכונת־היריה. היה קבור בנען. ב־18.5.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מיוחס יעקב (ז'ק)

בן נסים וידידה. נולד ב־1928 למשפחה מצאצאי רבנים בירושלים. גמר בית־ספר עממי ושתי מחלקות תיכוניות ואחר־כך עבד בחשמלאות. היה הרוח החיה בפעולות ובשעשועים בסניף „המכבי הצעיר". נדיב־לב בעזרה לזולת. בן 16 הצטרף ל„הגנה" ובן 19 יצא לשנת שירות בהכשרת „המכבי הצעיר" במסגרת הפלמ"ח בגבעת־חיים. השתתף בפעולות ה„מרי" — בפיצוץ מסילות־הברזל ובהעלאת מעפילים לחוף. אחרי שניצל בנס ממטר כדורים ברחובות „ליל וינגייט" בתל־אביב, אמר לחבריו: „על אף הכל ולמרות הכל אנו נביא אחים עולים בכל הדרכים". אחרי שנת השירות הצטרף לחברי תנועתו בקבוצת „הסוללים" ברעננה. בסתיו 1947 נסע לירושלים לשם ריפוי ומשהחלו הקרבות הפסיק את הריפוי והצטרף למגיני העיר ואחר־כך המשיך שירותו בגדוד „מכמש". אביו שכב חולה אנוש בבית והוא ליוה שיירות והשתתף בקרבות תלפיות, מקור־חיים, הרטוב ונוה יעקב. רק לשבעת ימי האבל על מות אביו הפסיק את שירותו. כשהתחננה אליו אמו אחרי מות האב שיישאר בבית, השיב לה: „אני לא הבן היחידי שם, אם כל אֵם תחזיק את בנה בבית, מי ילחם את מלחמתנו?"

כחודש ימים אחרי מות אביו, ב־24.3.1948, יצא ללוות את השיירה לנוה־יעקב ולעטרות ונספה בין ה־17 לידּ הכפר שעפט. לפי גירסה אחת נפצע תחילה ברימון שהתפוצץ במכונית המשורינת. ולפי גירסה אחרת קפץ מהמשורין עם מפקדו כרמי אייזנברג לרוץ להוציק עזרה מהר־הצופים ובדרך נפגעו ונפלו. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־13.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מויזליק יעקב

בן מרדכי ורבקה. נולד בשנת 1926 בעיר מונקאץ', צ'כוסלובקיה, בה קיבל השכלה עממית. בימי מלחמת־העולם השניה היה עצור במשך שנה במחנה־ריכוז של הנאצים. בתום המלחמה, לאחר שאבדו לו הוריו ובני משפחתו, הצפיל לארץ. משנתפס על־ידי הבריטים בתוך יבנה, שולח לקפריסין, אלא שהצליח לשכנע את שוביו כי הוא ארצישראלי, וכעבור ימים מספר, ב־1 במארס 1947, עלה על חוף הארץ. התישב ברמת־גן ועבד בה כפועל פשוט.

בפרוץ המערכה היה בין ראשוני המתגייסים של הח"ש ברמת־גן. השתתף בפעולות־קרב רבות והיה גא על הצלחות פלוגתו. נפל ב־11 ביוני 1948, על גג משטרת ראש־הנקרה, בשעה שעמד על משמרתו. נקבר באותו יום בנהריה.

מויזלם לוי

בן חיים וברטה. נולד ב־10.5.1927 בגורה־הומורלור, בוקובינה, רומניה. הספיק ללמוד 7 שנים בבית־ספר עד בוא השואה על יהודי עירו. אחרי שנות סבל ונדודים וסכנות הגיע לארץ באוגוסט 1944 וחידש את חייו בהכשרה ובעבודה חקלאית, בעיקר בכפר־יהושע, למד והתאמן ב„הגנה".

במלחמת־השחרור גויס לשיירות מלא. השתתף בליווי שיירות ובפעולות־קרב במשמר־העמק, לג'ין, ג'נין ועוד. בהתקפה על לוביה ב־9.6.1948 נפצע קשה ומת. גויתו נאספה רק כעבור ששה שבועות, עם כיבוש לוביה. נקבר בקבר־אחים במשמר־העמק.

מייזלר דויד

בן אליהו וסויבל. נולד בראש־השנה תרע"ט בפולנאה בווהלין (רוסיה) שצורפה אחר־כך לפולין. בהיותו בן שלוש עברו הוריו לעיר דובנא. למד ב„חדר" ובגימנסיה פולנית. הצטרף ל„השומר הצעיר" והיה בו למדריך, אחר־כך היה פעיל גם ב„החלוץ". בפעולתו בהדרכה נתגלו בו סגולות של מחנך מוכשר וכשעלה ארצה ב־1939 הלך להשתלם בבית־המדרש למורים בירושלים, ומשהוסמך בו נשלח לשמש בהוראה בקיבוץ מרחביה, שהצטרף אליו אחר־כך כחבר. התלבט בבעיות החינוך בקיבוץ ומרשימותיו ומשיחותיו נראה כי שאף להגיע אל השלמות בעבודתו והצליח להתקרב אליה. לא פעם השתוקק להיות עובד חקלא' פשוט, כשאר החברים, ובכל הזדמנות שניתנה לו לעבוד מצא סיפוק בכך, אך השלים עם החובה לחנך והשקיע בעבודתו זו את מיטב כוחותיו. ב־1945 עזב לזמן־מה את משפחתו הקטנה (אשתו וילדו) והלך להשתלם באוניברסיטה העברית.

כחבר ה„הגנה" מילא את תפקידו במלחמת־השחרור בשמירה על הילדים. בשעת הפצצת מרחביה, ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948), הרים

את ראשו מתוך ההפירה אחרי עבור מפציץ האויב, נפגע ונהרג, והובא למנוחת־עולמים בצלע גבעת־המורה במרחביה. זכרו הועלה בספר „ששה שנפלו" בהוצאת קיבוץ מרחביה.

מייק (מאיק) יעקב

בן אריה וחיה. נולד ב־9.11.1919 בביא־לימסטוק שבפולין. גמר בית־ספר עממי והיה פעיל בתנועה הציונית. בשנת 1934, בגיל 15, עלה לארץ. עבד בבנין — באחרונה כטפסן מומחה — והצטרף ל„הגנה" עם ראשית מאורעות 1936. עם שוך ההתנקשויות בארץ וההחלת מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא, לחיל־האויר הבריטי. שש שנים היה בשירות במזרח השמיני והגיע אתו לאיטליה. לאחר תקופה קצרה של חיי־עבודה בין מלחמה ומלחמה, נענה שוב לקריאת המוסדות והתגייס לצבא ההגנה לישראל.

בפעולתו האחרונה יצא מחולדה בכיוון לטרון ונפל ב־24.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

מיכאל (מיכל) נתן („נרשון")

בן אלי ורבקה. נולד ביום 25 בנובמבר 1926 בעיירה הקטנה בלספיץ, אזור פולטין־ני ברומניה למשפחה דלה ועמלה. מיד אחרי סיימו את בית־הספר העממי גרתם בעול הפרנסה ועבד בחייטות. בן 14 הצטרף לתנועה החלוצית „דרור — הבונים" ועבד בהכשרה. ב־1945, עם גמר המלחמה, הגיע לאיטליה והודות לגילו הרך נתקבל ל„כפר־הנוער". שם למד מעט עברית והיה ממניחי היסוד ל„חוגי הדרור" שמהם נוצרה אחר־כך קבוצת „אלונים". עם „אלונים" העפיל ארצה. נעצר בקפריסין והגיע לארץ במאי 1947. יחד עם קבוצתו הצטרף לקיבוץ בית־השיטה. היה קשור מאד לחיי הקיבוץ. בעל הכרה פוליטית ומעמדית. שמח על איחוד מפלגתו „פועלי־ציון" עם מפלגת „השומר הצעיר". ב־21.11.1947 נשלח ליצג את קבוצת „אלונים" בכינוס הארצי של העולים מטעם מפלגת מפ"ם. היה מפעילי קבוצתו, אולם פרש ממנה כדי להצטרף כחבר לקיבוץ בית־השיטה, בו חפץ לבנות את עתידו. שאף להעלות ארצה את הוריו ולהביאם לקיבוץ. היה רציני ומיושב בדעתו. חובב ספורט. מבנה גופו הפריעהו בהתעסקות הספורטיבית, אולם נחשב כאחד מטובי שחקני הפינג־פונג בקיבוץ.

ביוני 1948 התגייס לפלוגה ימית של הפלמ"ח, נפל בפעולתו הקרבית הראשונה, פעולת חיל־הים בבית־עפה, ב־18.7.1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־9.10.1949.

מיכאלוביץ יצחק (ז'קי)

בן אליהו ומלכה. נולד ב־6.7.1920 בקוטאיס שברוסיה ובגיל שלושה חדשים הועלה ארצה עם הוריו. בדרך התגבר על דלקת־ריאות מסוכנת והגיע בשלום. למד בבית־הספר „אליאנס" בשכונת נוה־צדק וב„תחכמוני" בתל־אביב. אחרי גמרו את בית־הספר העממי למד מכונאות והתמחה בה. משפרצו מהומות תרצ"ו הצטרף ל„הגנה", התאמן בשקידה ושמר בפרברי העיר, ולפי צו ה„הגנה" התגייס לנוטרות ושירת בה עד סוף המהומות. היה מסור למשפחתו ומסר לה את מרבית שכר עבודתו. במלחמת־העולם התנדב לצי הבריטי כמכונאי והגיע לדרגת סגן־קצין. שירת בין ארצות מזרח הים התיכון ואיטליה והיה לעזר למתנדבי ישראל בפעולות להבאת עולים וכו'. משחרר מהשירות ב־1945 קנה בשותפות עם חבר מכונית־משא ועסק בהובלת חצץ וזיפזיף לבנינים. משהחלה ההתקפה הערבית יצא להגנה על גבולות תל־אביב והסביבה בנקודות המסוכנות ביותר והוביל במכוניתו חצץ וזיפזיף לביצור עמדות ההגנה.

ביום 29.2.1948 הוביל כמה פעמים חמרי־ביצור לעמדת בית־החרושת „היוצק", ליד מקוה־ישראל. כשהביא מטען זה בפעם האחרונה באו חיילים אנגלים עם מפקדם, החרימו את הנשק של המגינים והפועלים והפקירו אותם לכנופיה ערבית מזוינת בנשק קר וחם, שציפתה בקרבת מקום להסתלקותם של האנגלים (כנראה כך הוסכם ביניהם מראש). יצחק רצה להסיע משם את האנשים במכוניתו, אך האנגלים חיבלו בה והריקו מתוכה את כל הבנזין. רוב האנשים נרצחו במנוסתם אל השדה וגם הוא ביניהם. רק ביום המחרת נמצאה גופתו שהיתה מושחתת עד לבלי הכירה והוריו זיהו אותו לפי סימנים מיוחדים. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

מיכאלוף שמואל

בן מיכאל ומרים. נולד ב־29.12.1929 בירושלים. משסיים את בית־הספר העממי החל לעבוד והיה כורך־ספרים. את שכר עבודתו מסר להוריו ושימש יסוד לפרנסת המשפחה בת חמש הנפשות. התארגן ב„הנוער העובד" והיה חבר ה„הגנה". הצטרף למגיני העיר ואל היוצאים לפעולות בשבועות הראשונים של המאורעות, כשהיה מחסור רב באנשים. עם התגייסותו המלאה נשלח מיד לקרבות הקסטל, ושם נפל ביום 20.4.1948. נקבר בקרית־ענבים.

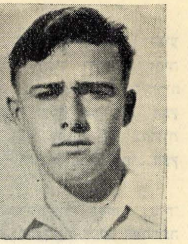

מיכאלי אמנון (מישל)

בן משה ושרה. נולד בשנת 1933 בירושלים. שם למד בבית־הספר „תחכמוני". בהעדר האב, אשר נדד לצרפת, היה אמנון הרך לאבי המשפחה. דאג לאם ולאח הקטן ככל אשר יכול: עזר בעבודות־בית, אפה, תיקן, בנה, שיפר. ניהן בתבונת־כפים להפליא. אמו אשר פירנסה את הבית ממלאכת־התפירה ראתה בו עוזר מועיל ונאמן. באהבתו לחי ולצומח התקין בבית ובחצר „פינות בעלי־חיים", גידל כלבים, חתולים, צבים, דגים, צפרים. היה חבר „השומר הצעיר". גדול וחזק למעלה ממידת גילו. בן 12 היה פעיל בגדנ"ע וב־1945 יצא להכשרה מגויסת בנגבה, שם שהה חצי שנה, חזר לירושלים, נכנס לבית־הספר המקצועי „עמל" ובו למד שנתים.

עם פרוץ המאורעות התגייס מיד לשירות פעיל על אף הפצרותיה של אמו אשר טענה כי אך בן 16 הוא ואינו חייב גיוס. תשובתו היתה, כי כל מי שיכול להתגייס חייב בכך ולא עתה השעה לחטט בדיוקי שנ"ם. היה פעיל בפעולות־הגנה רבות במבואותיה של ירושלים, ונקרא עם ה„ל"ה" להגיש עזרה לגוש עציון הנצור, ועמהם נפל ביום ה' בשבט תש"ח (16.1.1948) והוא אך בן 16½. נקבר בקבר־אחים בכפר־עציון ומשם הועלו עצמותיו, עם עצמות כל חללי גוש עציון, לקבורת־קבץ על הר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

מיכל ישראל

בן אלימלך־חיים ולאה. נולד ב־25.12.1929 בוארשה, בירת פולין. ב־1934 עלה עם משפחתו ארצה והשתקעו בבני־ברק. שם גמר בית־ספר עממי ולמד בסניף רמת־גן של בית־הספר התיכון המקצועי „מונטיפיורי" ואחר־כך עזר לאביו בעבודתו בזגגות. עסק בספורט טניס־השולחן. הצטרף למחתרת אצ"ל ובחורף תש"ח שירת בפעולות מקוריות נגד הערבים. הקרב הראשון שהשתתף בו היה בכיבוש הכפר יהודיה על־ידי כוחות אצ"ל. אחר־כך צורף עם יחידתו לצה"ל. בעת מלחמת־האחים לרגל בוא אנית־הנשק „אלטלנה" ערק עם חבריו לפי פקודה ממחנה צריפין ואחר־כך חזר לשירות וצורף עם פלוגתו לאחד גדודים שבחטיבת „גבעתי" ויצא לחזית הדרום, גמר קורס לרגמים ושירת ליד מכונת־יריה אנטי־טנקית.

נפל בקרב אל־בורג' בקרבת בן־שמן ב־16.9.1948.

מיכלסון שמואל

בן צבי ורחל. נולד בשנת 1921 בפיוטרקוב, פולין. בעל השכלה עממית. עלה ב־1934 ארצה וכאן עבד כפועל־אריזה ואחר־כך בליטוש יהלומים. מסור לביתו ותומך לאביו. חבר ה„הגנה" במשך שנים רבות ופעיל בהגנת תל־אביב מן הימים הראשונים של מהומות דצמבר 1947. מכאן הועבר לאזור עמק הירדן, השתתף בפינוי הילדים מגשר ובהגנת שער־הגולן. היה חייל ביחידה שהחזיקה בבנין משטרת צמח עם פלישת הצבא הסורי. בנין זה נכבש על־ידי הסורים. לאחר שהוחזר לרשות צבא ההגנה לישראל בהתקפת־נגד, אי־אפשר היה לזהות את החללים והם נקברו בקבר־אחים בדגניה. בני משפחתו של המנוח קיוו במשך זמן רב כי הוא נמצא בשבי הסורי, אך ברבות הימים נואשו מתקוה זו.

לאחר פינוי הריסות משטרת צמח נמצא מכתב אשר כתב לבני משפחתו ולא הספיק לשלחו. על המכתב רשום התאריך 17 במאי, יום לפני נפילת בנין המשטרה. במכתב זה כתב כי הוא נמצא בצמח, ושלום לו וכי מפגיזים את הבנין. לדבריו אין בכך כלום, ועיקר דאגתו לבני משפחתו בתל־אביב המופצצת. עליו להפסיק את המכתב כי מפקדו קורא לו... לפי תעודה זו נפל בצמח ביום 18.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א' ב־21.5.1948.

מיכרובסקי אברהם־אליקים

בן אלימלך וחיה. נולד ב־18.10.1926 בלודז, פולין, ולאחר שקיבל ראשית חינוכו בבית־הספר העממי עלה ארצה ב־1933. בארץ עבד כמסגר ובהיותו בן שבע־עשרה וחצי התגייס לנוטרות ולאחר כמה חדשי־שירות — לבריגדה היהודית. בדרגת קורפורל עבר עם הבריגדה את כל גלגוליה והגיע עמה עד הולנד. מכאן נשלח לארגן את בריחת היהודים לארץ־ישראל מארצות מזרח־אירופה, נתפס והצליח להשתחרר. עם שחרורו חזר לפעולה ב„הגנה", בה פעל כמ"כ מדריך. עם פרוץ מלחמת־השחרור עבר קורס מ"מ ולאחר שסיימו קיבל מחלקה לפיקודו. התקשר מאד אל אנשיו, דאג להם והיה להם כאב רחום. עבר עמהם את קרבות ה„משולש", כיבוש מגדל־צדק, ראש־העין, קלנסוה ומשלטים רבים אחרים. כאשר חזר מהתקפה בלטרון אמר אל אמו: „לא היה איכפת לי לו נפלתי, אילו אך ידעתי שלטרון תיכבש".

לאחר כיבוש קולה, בקרבות עשרת הימים, הוטל עליו ועל מחלקתו להחזיק במשלט זה. אור ל־17.7.1948 הותקף המשלט באופן פתאומי על־ידי כ־15 משוריינים של הלגיון והיחידה הוקפה ללא מפלט. אברהם היה מן הנופלים הראשונים ולא הספיק להיפרד מחבריו־פקודיו אשר נפלו באותו מקום עד האחרון בהם. ב־19.7.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה. אחרי שנפל הועלן לו תואר סגן.

מיליקובסקי אמנון

בן יהושע ושרה. נולד ב־22.4.1928 בירושלים. גדל ולמד בבית סבו המורה, ירחמיאל מיליקובסקי, בצפת. אחרי סיימו את בית־הספר העממי שם המשיך לימודיו בדגניה ב'. כבן 16 הצטרף לפלמ"ח ובמסגרת זו עבר את הארץ לארכה ולרחבה. בזמן המאבק השתתף בפעולות־מחתרת שונות ומסוכנות, ואף נפצע באחת מהן. אהב את העבודה במשק והתמחה כרפתן, כחבר הגרעין הפלמחאי בדגניה ב'.

חבר „התנועה המאוחדת". ביולי 1947 נשלח לקורס מ"כ.

עם פרוץ מלחמת־השחרור שירת באחד מגדודי הפלמ"ח אשר עמד בקרבות רבים ועזים בגליל העליון. השתתף בקרבות נבי־יושע וצפת. שלושה ימים אחרי נפילת דודו, אחי אביו, בצפת יצא אף הוא מאותה עמדה להסתערות על „הכזדה". שלוש פעמים ניסו לכבשה ואחרי שנפל מפקדם ורוח הלוחמים נפלה, קרא להם: „לא עת בכי ואבל עתה! קדימה!" המחלקה הסתערה בפיקודו וכבשה את הבנין. הוא עצמו נפצע ברגלו ונשלח לבית־החולים בטבריה. אחרי החלמתו נשלח לנגב, ובשעת ההפצצה המצרית, בפקדו על משורין בסביבת רוחמה, נפל ביום 7.10.1948. היה קבור בדורות, ביום י"ז באייר תש"י (4.5.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מיליקובסקי משה

בן אשר ורחל. נולד בל' בכסלו תרצ"ב (10.12.1931) בסלונים, פולין. עלה ארצה בהיותו בן 3 שנים. מילדותו התמכר על הטבע והחקלאות במושבה כפר־סבא, בה התישבו הוריו ובה התחנך. הצטיין בלימודים וביחוד בלימודי הטבע והיה חבר מסור ומצליח בשבט־הצופים המקומי, בו שימש גם כמדריך. משעברה המשפחה לרמת־גן החליט משה שלא לנתק את קשריו עם החקלאות והוא עבר ללמוד בבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. התאקלם שם במהרה והשתייך לגדנ"ע המקומי ולסניף „הנוער העובד". היה פעיל בחיי החברה ושימש כחבר ועד הסקטור. עם החמרת המאורעות בארץ הפסיק את לימודיו במקוה־ישראל, אך גם בצאתו משם ביקש לשמור על קשריו עם גרעין התישבותי צעיר של חניכי מקוה־ישראל, כיום קבוצת „יזרעאל".

על אף גילו הצעיר התגייס ב־9.1.1948 ומיד נשלח להגנת הגליל המערבי המנותק. במשך אילון עברה עליו תקופת המצור וקרבות השחרור של הגליל המערבי. עם שחרור הגליל הועבר לפי בקשתו ליחידה קרבית בחטיבת „הכרמלי". השתתף בקרבות אזור גינין כאלחוטאי וגילה כושנות ואומץ בקרב. התחבב על חבריו לנשק ובשעות־הפנאי המעטות התמסר להוראת עברית לאנשי הגח"ל. בתקופת ההפוגה הראשונה סיים קורס אלחוטאים. על אף המצרת הוריו סירב לעבור למחנה יולדי 1931, כפי שחייב גילו. את ניצוקיו ביטא בדברים

אלה: „רצוני שיהיה טעם לחיי ולמותי, והרי המות המתוק ביותר הוא בעד המולדת!..“ בקרבות עשרת הימים השתתף באזורי הגליל ונפל בקרב תרשיחה ביום 19.7.1948. הובא לקבורה בנהריה. הוריו וחבריו הוציאו לזכרו חוברת מיוחדת „עם זכרו“.

מיליקובסקי עמישלום („עמי“)

בן ירחמיאל ואלישבע. נולד ביום ד' בתמוז תרע"ח בעקרון, שם שימש אביו בהוראה, ונתחנך תחת השגחתו בבית־הספר. כשהועבר האב בתרפ"ח לבית־הספר לבנות בצפת, המשיך עמישלום את לימודיו בתלמוד־תורה „מזרחי“ והיה למופת לבני המקום בהתנהגותו הנימוסית ובאדיבותו הטבעית. אחרי גמרו את בית־הספר העממי למד שנה בבית־המדרש למורים „מזרחי“ בירושלים. הפסיק לימודיו בגלל קשיים כלכליים ועבר למקוה־ישראל. אחרי גמרו את בית־הספר החקלאי בהצטיינות נשאר שם עוד שלוש שנים כפועל וגוטר, ואחר־כך שירת עוד שלוש שנים כנוטר במשטרת צפת. נתמנה למזכיר כללי וכמרכז בלשכה האזורית של הקרן־הקיימת־לישראל לצפת ולגליל העליון. בארבע שנות שירותו שקד על עשיית נפשות לרעיון ולמעשה של גאולת הארץ והודות לכך גדלו ההכנסות משנה לשנה. כמדריך קייטנים ותיירים זכה להוקרה מצדם והם הגישו לו התרמה לקרן־הקיימת־לישראל ל־30 עצים, בנכונותו להבין את הזולת, כקטן כגדול, נתחבב על כל יודעיו. היה חבר ותיק ופעיל ב„הגנה“.

בחורף תש"ח התמסר להגנת המקום וחירף את נפשו יומם ולילה בהבטחת החלק היהודי בעיר. בקביעות היה בוחר לעצמו את מקומו בעמדות המסוכנות ביותר. כך המשיך עד יומו האחרון, ובהיותו בעמדה מול עמדת האויב שבהר המצודה, נפגע מכדור בלבו ושם נפל ביום 28.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בצפת.

מילר ישראל־מאיר

בן זאב והניה. נולד ביום כ"ד באלול תר"ץ בוארשה. בילדותו עלה עם הוריו ארצה ב־1933 והתישבו בחיפה. למד בבתי־הספר „יבנה“, „גאולה“ ובגימנסיה „אפקים“. היה בן יחיד להוריו שגידלוהו וחינכוהו בחרדה רבה אך לא פינקוהו, ולא מנעו ממנו מגיל צעיר מאד את השתתפותו בהפגנות, במחנות ובאימונים ב„הגנה“. השתתף בפעולות להורדת מעפילים בחיפה. היה שחיין נועז ונער אמיץ־לב. חדר בדרכים מסוכנות למקומות תצפית והשתתף בהעברת נשק ובשעת הצורך היה בית־הוריו פתוח להחסנתו. בהיותו בן 16 העלים את גילו הנכון והתגייס לנוטרות. נשלח לחניתה ואחר־כך לנהריה. התעניין בעיקר בסוגי־הנשק השונים. הזר לחניתה והיה לנהג הטנדר ב„משמר־נע“ לליווי שיירות לגליל המערבי. אהב את תפקידו זה והתמסר לו במרץ רב. נודע בין חברי־לנשק כחבר טוב, נכון לכל קרבן למען הזולת, בתקופת ההתקפות על השיירות לא ידע מנוח.

בנסעו עם חבריו ליחיעם להביא מים למקום — נתקלו במחסומים. בקרב זה נפגע וניסה עוד להמשיך ולירות, אך רובהו לא נשמע לו. הוא זחל אל המכונית ונפל ב־20.1.1948. נקבר בחיפה.

מילנר אורי („קוקי“)

בן פריץ וסיטה. נולד ב־3 באוגוסט 1929 בפרנקפורט על נהר מיין, גרמניה. בשנת 1933, בהיותו בן ארבע, עלו הוריו לארץ. בוגר בית־הספר התיכוני „חוגים“ בחיפה. עמד בהצטיינות בבחינות־הגמר של הועד הלאומי ורצה להמשיך בלימודיו. התעניין ביהוד בהיסטוריה ובסוציולוגיה. חבר לתנועת „השומר הצעיר“. ב־1947, מיד לאחר שסיים את חוק לימודיו בבית־הספר התיכוני, נעשה נוטר במשטרת הישובים העבריים. ביום הכרזת המדינה גויס לצבא־השחרור עם חבריו הנוטרים. אציל ומעודן, שופע חן וקסם אישי. ניחן בחוש להגינות וצדק. חובב שירה ומוסיקה ומיטיב לנגן. בעל כשרון למשחק בימתי. שוחר אמת ומרחיק מעצמו כל פתוס מזויף.

בקרב לשחרור הדרך לירושלים נפגע מפגז — חצי שעה לפני התחלת ההפוגה הראשונה. הועבר לבית־החולים ועוד שם דאג ביותר לשלום חבריו הפצועים. נפל ליד לטרון ביום ד' בסיון תש"ח (11.6.1948). נקבר בנחלת־יצחק ב־15.6.1948.

מילנר יוסף („יוסקה“)

בן מרדכי ופרומה. נולד בשנת 1923 בעיר לינקובה אשר בליטא. בן למשפחה ציונית נאורה ושומרת מסורת שגידלה את בניה באוירה תרבותית ובשאיפה לעלות ארצה. יוסף למד בבית־הספר העממי ובגימנסיה ליטאית, אולם אביו הוציאו משם ושלחו לסמינר העברי בטלז. עם פרוץ השואה חזר לעיר־הולדתו אל משפחתו. אמו ואביו נהרגו בידי הנאצים והוא — הנצר האחרון של משפחתו — נכלא בגיטו. נשלח לעבודות־כפיה קשות וזמן רב עבד בחטיבת עצים ביער בדו־בילישקי. עם שאר שרידי מחנות־העבודה נשלח לפנים גרמניה למחנה־ההשמדה בדאכאו. משם שוחרר על־ידי האמריקנים. עם זרם הפליטים הגיע לאיטליה והעפיל ארצה בשנת 1946. הצטרף לקבוצת אבוקה אשר בעמק בית־שאן. כעבור שנה עבר לתל־אביב. שם עבד תחילה כפועל־בנין, אחר־כך בליטוש יהלומים.

התגייס למלחמת־השחרור אף־על־פי שעבודתו נחשבה כחיונית בשביל המאמץ המלחמתי. נפל בפעולות בקרב ליד אשדוד ב־3.6.1948 והובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בכפר־ורבורג.

מילנר שלמה

בן דוב ואיטה. נולד ב־25.12.1913 בעיר גורוד'ד, ליטא. למד שנים אחדות בישיבת פוניבז' ואחרי מות אביו נכנס להכשרה של „הפועל המזרחי“ וב־1933 עלה ארצה באניה „מרתה ושינגטון“. עבד במקצועות שונים וגם בעבודת כיבוש במפעל ים־המלח ובבניית סירות על חוף הירקון בתל־אביב. את רוב שכרו שלח לעזרת משפחתו המיותמת בגולה. במלחמת־העולם השניה נענה לקריאת המוסדות הלאומיים והתגייס לצבא. שירת בבריגדה באפריקה ובאירופה. אחרי 5 שנים חזר ארצה, הסתדר בעבודת בנין בתל־אביב והחל לעשות לביתו ביסוד משפחה בישראל. באפריל 1947 הצטרף לקואופרטיב „נדבך“ ליציקת מרצפות, התמסר לרכישת ידיעות מפורטות בכל תהליכי עבודתו והעלה את פריונה לשיא.

ביום הכרזת המדינה גויס לשירות מלא כחייל לשעבר. בגלל גילו הקשיש ומצב משפחתו (אשתו היתה בחודש האחרון להריונה) היתה לו אפשרות לעבור לשירות לא־קרבי (אף כי את אשתו הרגיע במכתבו האחרון, שאם נגזר על אדם שיקרה לו „משהו", יכול זה לקרות גם בתל־אביב...), אך עד לסידור הבקשה נשלח לחזית בהגנת בני־גאולים ושם נפל ב־30.5.1948, למחרת היום נקבר בנתניה. בתו, שנולדה שבועות אחדים אחרי מותו, נקראה שלומית על שמו.

מילר דויד

בן אלכסנדר ואסתר. נולד ב־18.8.1931 בקאפושוואר שבדרום־מערב הונגריה. (נקרא אצ׳ בהונגרית, כינוי־חיבה לאח הקטן או הצעיר במשפחה). ב־1939 עלה עם הוריו ארצה. אחרי גמרו חמש מחלקות תיכוניות בבית־הספר „מעלה" בירושלים, הצטרף להכשרת „הנוער העובד" שיצאה לכנרת. בעבודה החקלאית ראה קיום יעוד אנושי ולאומי גדול שכדאי לעמול למענו. „זכיתי להשקיע מזיעת־אפי בגידול לחם חוקנו", כתב בסוף חיבורו על יום עבודה בחרישה ובזריעה. עם גמר תקופת הכשרתו בא לביקור בירושלים בשיירה האחרונה לפני פסח תש״ח. ושוב נתהדקה טבעת המצור, ומשלא יכול לחזור אל חברי הכשרתו — התגייס לגדוד מגדודי הפלמ״ח, השתתף בפעולות ברמת־רחל, מר אליאס והראדאר. נפצע פצע קל ליד לטרון והמשיך בשירות.

בהפוגה א׳ הצטרף לחבריו שבגדוד הששי, עבר קורס קצר של חובשים ומשהחלו שוב הקרבות, הצליח בהשתדלותו להישלח לשרת בתפקיד זה בקו האש, אף כי יתר חבריו עוד לא נשלחו לקרב בגלל הכשרה בלתי־מספקת. בשירותו כחובש מחלקתי בכיבוש צובה ודיר־עמאר הוכיח כי ראוי היה לאמון שניתן ביכלתו. בפעולה ליד הכפר יאלו נשאר לטפל ב־17 פצועים מוטלים בשדה, אף־על־פי שפקודת־הנסיגה חלה גם עליו, וגם הפצועים ביקשו ממנו לעזבם, כדי שגורלו לא יהא כגורלם. אך הוא העדיף להישאר ולחבוש פצעים ולמנוע גויעת חברים באבדן דם, עד שיבואו חובשי הלגיון הערבי ויטפלו בהם כחוק... אך באו רובאי הלגיון והוא וחבריו נפלו שם ביום 17.7.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

מילר יוסף־הלל (ג׳רי)

בן דוב וצפורה. נולד ב־9.5.1929 בלונדון ובנובמבר 1933 עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו בתל־אביב. בלמדו בגימנסיה „הרצליה" היה חבר ומדריך בתנועת „הצופים" ונציגה הפעיל במועצת ארגוני הנוער למען הקרן־הקיימת־לישראל. במידותיו הטובות — עליז, אופטימי, עניו, מסור לחבריו ומוכן לעזרה למעלה מיכולתו הרגילה — נתחבב על מוריו וחבריו. חובב ספורט ומוסיקה. ניגן על פסנתר ואקורדיון, וזריזות ידיו במלאכות גילתה כשרונות טכניים מובהקים. כבן צייתן נענה לרצון הוריו ואחרי המחלקה הששית נסע אל קרוביו שבאנגליה להשתלם שם בלימודים תיכוניים וגבוהים, אך הגעגועים אל הארץ משכוהו אחרי חדשים מועטים חזרה מארץ־הולדתו, כי לדבריו „מקומו של כל יהודי רק בארץ־ישראל". עזר לאביו בבית־מסחרו והצטרף לשורות ה„הגנה". אחרי החלטת החלוקה עמד על המשמר בגבולות תל־אביב, ביחוד במגשיה. מילא תפקידים קשים ומסוכנים יומם ולילה. הודות למראהו האנגלי ולדיבורו האנגלי הטבעי היה מצליח להתחמק מהבריטים ולבצע פעולות קשר, העברת נשק, הוצאת פצועים וכו׳ בלי הפרעות מצד „שומרי־השלום" הבריטים.

אחרי יסוד המדינה נתקבל לצבא ההגנה לישראל בדרגת סמל. ויתר על דרגתו כדי שיוכל להשתתף בשירות קרבי ממש. הועבר לגדוד למרגמות כבדות. לא פעם עמד בפני האויב בהחלפות אש כבדה ויצא בשלום. אך בשובו על אופניו מביקור בבית־היתומים אל מחנהו — אגב מילוי שליחות בשירות קשר — התנגש במכונית־משא בכביש פתח־תקוה ונהרג בו במקום ביום 6.11.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

מילר יעקב (ורנר)

בן הרמן ובלה. נולד ביום 15.1.1910 בעיר גירה שבגרמניה. היה בוגר גימנסיה והספיק לסיים את לימודי המשפטים באוניברסיטה בשנת 1933, אבל לא נתקבל כעורך־דין, כי בינתים הכבידה יד הנאצים על המדינה. היה חובב־ספר מופלג ובעמדו לבחור במקצוע מעשי, נעשה פועל־דפוס וקנה לו במהרה מומחיות בסידור־יד. מלבד ספרות אהב מוסיקה והגיע לדרגה ניכרת בנגינה בפסנתר. עלה לארץ ב־19.9.1938 ועבד בבתי־דפוס שונים, תחילה בתל־אביב ואחר־כך בירושלים. היה יודע בשל אהבתו לספר, ולא ראוהו עובר בשוק בלי ספר בידו. בשל בריאות לקויה גויס גיוס הלקי והוסיף לעבוד במקצועו.

בדרכו לעבודה ב־15.9.1948 נפצע קשה על־ידי כדור, ולמחרת היום מת מפצעיו. היה קבור בשייך־באדר א׳. ב־30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מילר יעקב (ארנסט)

בן הרמן ולוטה. נולד ביום 18.11.1919 בגטינגן שבגרמניה. גמר בית־ספר תיכוני וכחבר תנועת „הבונים" השתלם כמכונאי־חשמלאי לקראת חיי עבודה בארץ־ישראל. נכנס למחנה־ההכשרה של „עלייה־הנוער", ומשלא ניתן לו רשיון־עלייה בגלל ראייתו הלקויה יצא עם משפחתו ב־1937 לסאנט־יאגו די צ׳ילי. במאמציו נוצרה שם ב־1939 תנועת־נוער „קדמה", שהצטרפה אחר־כך לתנועה העולמית של „השומר הצעיר". השתתף ביסוד הכשרה חלוצית, עבד בה בשנות 1945—1947 וביזמתו הוקם במשק החקלאי מפעל מפותח של מסגריה מדויקת. בסוף יולי 1947 הגיע עם רעיתו לארץ בקבוצה הראשונה של חלוצי צ׳ילי והצטרפו לנגבה, לגרעין הראשון של החלוצים עולי אמריקה הלטינית. בנגבה התאמן בהגנה ומיום פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בפעולותיה. התנדב ללוות מכונית־משא בנסיעה הכרחית לקיבוץ גת ובדרך חזרה נפל ליד קרתיה ביום 6.12.1947. למחרת היום נקבר בנגבה. בעקבותיו באו מאז חלוצים למאות מדרום־אמריקה. בנו נולד כחצי שנה אחרי נפלו.

מילר נתן

בן חיים וחיה. נולד בשנת 1910 בעיר לודז שבפולין, למד בבית־ספר עממי ומימיו הראשונים דבק בציונות ובסוציא־ליזם. היה חבר מפלגת „התאחדות" וחבר החלוץ הכללי. בשנת 1932, בגיל 22, עלה לארץ. התיישב בבני־ברק ועבד בכל מיני עבודות. בשנים האחרונות עבר לירושלים, נשא אשה ועבד כסוכן מרגרינה. חי בחוץ ביתו חיים שקטים. נוח לבריות ואב מסור.

מימיו הראשונים בארץ היה חבר פעיל ב„הגנה". עם החרפת המצור

על ירושלים, בראשית מלחמת־השחרור, התגייס גיוס כלא וצורף אל מגיני העיר. ובמילוי תפקידו נפל מכדור צלף, ברחוב יעקב, ב־6.6.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה ושני ילדים, בן ובת.

מילשטיין דוב

בן מגשה וחנה. נולד בביארס 1930 בתל־אביב. בן יחיד להוריו. לאחר שסיים את חוק לימודיו בבית־הספר העממי „ביאליק" עבד במכונאות, המקצוע החביב עליו, אשר מילדותו גילה בו כשרונות מצוינים. כחבר „הנוער העובד" יצא להכשרה בגיל 15 במשקים אשדות־יעקב, אפיקים, דליה. הכשרתו היתה במסגרת הפלמ"ח ושם קיבל את אימונו הצבאי. את זמנו הפנוי היה מקדיש לקריאה ולימוד. עז היה רצונו להוסיף ולהעמיק דעת. היה אדיב ונוח לבריות, בן מסור להוריו, אך גורל האומה היה עיקר דאגתו. כאשר התגייס אמר לאמו, כי למען שחרור הארץ נכון הוא לתת את חייו.

מלחמת־השחרור מצאה את דוב בגליל העליון בהגנת משק רמות־נפתלי. שם עבר את הקרבות הקשים להגנת הנקודה המבודדת ובתחילת המערכה נפל בהגינו עליה בגבורה. בשעת התקפה כבדה על המשק פעל כצלף מעמדה מבודדת. הצליח לעכב על־ידי צליפותיו המדויקות את התקדמות האויב ולהטיל בו חללים רבים. הודות לאומץ־לבו הספיקו מגיני המקום להיערך להגנה יעילה, אך דוב עצמו נהרג מכדורי האויב אשר התעלל קשות בגופו. נפל ב־22.2.1948 ונקבר באילת־השחר. ב־21.9.1949 הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

מימון עמנואל

בן יעקב ואסתר. נולד ביום י"ז בתשרי תרמ"ח בירושלים. קשה היתה ילדותו, רצופת מחלות ודאגות הורים מסורים. לאחר שהתגבר על סבלות־ילדות אלה הלך והתפתח לילד מוכשר ביותר. היתה בו נטיה לכתיבה, לביטוי עצמי, ללימוד ולהעמקה. הרבה בקריאת ספרים וספרות ישראל ודברי ימי ישראל השפיעו עליו השפעה רבה. לאחר שסיים בית־ספר עממי נכנס לבית־ספר תיכון של „הסתדרות העובדים" בירושלים. היה חבר בתנועת „המחנות העולים" ואחר־כך ב„התנועה המאוחדת". כחבר תנועה זו התקשר מנעוריו לחיי חלוציות והגשמה בארץ ולערכי ההגנה העברית. בילה כל קיץ במחנות־עבודה. לאחר שסיים את לימודיו עבר עם חבריו למשמר־השרון, להכשרה מגויסת. ב־1946 נשברה רגלו בתאונת־עבודה ולאחר חדשי־ריפוי שוב לא חזרה לאיתנה הגמור. עם זאת הצטרף בדצמבר 1946 כחבר לקבוצת פוריה בגליל התחתון ונעשה במהרה לאחד מעמודי־התווך של היישוב. התמסר ללימוד והשתלם במדעי־הטבע ובשפות. היה אורח קבוע בבית גורדון בדגניה. הרבה לכתוב ועשה זאת בכשרון, בהומור ובבקיאות במכמני הלשון. עסק בארכיאולוגיה של סביבות המקום וגם במטאורולוגיה. היה מסור מאד לקבוצתו.

מלחמת־השחרור מצאתהו על משמרתו בקבוצתו. עם הפלישה מסוריה צורף למגיני משטרת צמח. מילא תפקידו כאחת ועד הרגע האחרון לא סר מעמדתו. המלים האחרונות שקלטו ממכשיר־האיתות שלו היו: „הטנקים מתקרבים... המצב בכל רע..." נפל בצמח ב־18.5.1948. גויתו לא זוהתה בין גויות החללים והוא נקבר בקבר־אחים בדגניה א'.

מימון יעקב

בן אהרן ושושנה. נולד ב־14.3.1927 וגדל בישיבת־ציון ליד ראשון־לציון. אחרי סיום בית־הספר העממי עבד במוסך, בנגריה, בשליחות בסניף בנק אפ"ק, ולבסוף — בבנין. נודע בשכונתו כבחור שומר־מסורת, נעים־זמירות, שליח־ציבור בתפילה וקורא בתורה, ונודע לשבח גם בניצוסיו. כתוצאה ממחלה היתה שמיעתו לקויה במקצת, ובעבודתו בנגריה נקטעו שלושת קצות אצבעותיו מידו השמאלית. אך הוא התעלם מכל הליקויים הגופניים והתמסר לשירות המולדת. התאמן בגדנ"ע ואחר־כך עבר לח"ש. השתתף במסע לגנב ומראשית מלחמת־השחרור — בהגנת ראשון־לציון, ואחר־כך בהגנת שאר ישובי הדרום.

יצא עם חבריו לסיור בסביבה הרחוקה של גן־יבנה, ומאימת הברי־טים היו כמעט בלי נשק, ונרצח בין שאר חבריו ליד הכפר סוכריר ביום 9.1.1948. הובא למנוחת־עולמים בראשון־לציון.

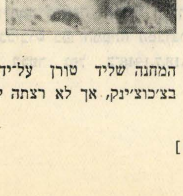
מימרן יצחק

בן אליעזר ואסתר. נולד בשנת 1930 בירושלים. אחרי גמרו את בית־הספר העממי עבד כשליח בעתון „פלסטין פוסט" והצטרף אל „הנוער העובד". כשהחלו ההתקפות בירושלים העלים את גילו האמיתי, הוציא מידי אמו תעודה שהוא כבר בן 18 שנה ונתקבל לשורות המגינים ואחר־כך לגדוד „מוריה". כשאמו ניסתה לשדלו שלא יקפוץ לתוך הסכנה, השיב: „לא איכפת מה שיקרה לי, העיקר שהדור הבא יחיה בבטחון ובשלוה". השתתף בליווי שיירות בדרך לתל־אביב ולשכונות המרוחקות ובקרבות שונים. נפצע בפעולות בעטרות, במוצא (שם זחל פעם תוך מטר אש אל מפקד כיתתו שנפצע בבטנו, חבש אותו והוציאו מתחום האש), בואדי ג'וז ובשער יפו, וכל פעם החלים במהרה וחזר לשירות. פעם, בשכבו בבית־החולים „הדסה" שעל הר־הצופים ובשמעו יריות, קפץ ממיטתו ודרש: „תנו לי את הברן, ואקצור בהם מהחלון", ורק בקושי יכלו הרופאים והאחיות להשקיטו ולהחזירו למיטתו.

כשהחלים בביתו אחרי היפצעו בפעם החמישית, שידלוהו הוריו שישתחרר מהצבא, אך הוא סירב. בלכתו מביתו למחנה שנלר לקבל תפקיד (ולפי גירסה אחרת לקבל משכורת) נפצע קשה מרסיסי פגז, בעברו במחנה־יהודה, ולמחרת, ב־29.5.1948, מת בבית־החולים. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

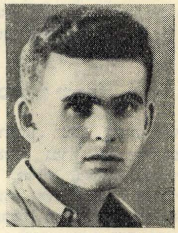
מינס רחל

בת צבי ומרים. נולדה ביום 21 במאי 1918 בעיר קיבוצי אשר בליטא. חונכה חינוך דתי. למדה בבית־ספר תיכוני וידעה יפה עברית. בפרוץ מלחמת־העולם השניה נפסקו לימודיה ועם כיבוש העיר בידי הנאצים הושמדה כל המשפחה. החל מה־22 באוגוסט 1941 נכלאה בגיטו קובנה במשך שלוש שנים וחצי, ועם פינוי הגיטו הועברה למחנות־עבודה נאציים. ביום 19 בינואר 1945 שוחרר המחנה שליד טורן על־ידי הצבא הסובייטי ורחל נשלחה למחנה בצ'כוצ'ינק, אך לא רצתה לחיות עוד חיי מחנה והגיעה לקהילה יהודית

על אדמת פולין. שם מצאה את דרכה להנועת „בני־עקיבא" והחלה להגות ברעיון העליה לארץ. הצטרפה לקיבוץ „תורה ועבודה" בלודז, משם עברה לקראקא ולשלזיה העליונה. החלה להורות בבית־ספר עברי ואף נתנה שיעורים לחברי הקיבוץ. בשהחלה תנועת ה„בריחה", באה לגרמניה, עברה לצרפת ועלתה על הספינה „רפיה", שהגיעה אל חופי הארץ ושולחה לקפריסין. באי־הגירוש שהתה 8 חדשים, שימשה שם בהוראה לבני הנוער ולחברי הקיבוץ, עד שעלתה לארץ. בחודש תמוז תש"ז שוחררה ממחנה עתלית והצטרפה לכפר־עציון. התערתה בחיי הקבוצה והחלה לטפל בילדי בית־הספר ועמדה להינשא לאיש. אלא שבינתים החל המצור ורחל קיימה תפקידים שונים בשקט ובדייקנות האפייניים לה. השתתפה בשמירה ובאימונים ובכיתה ל„עזרה ראשונה".

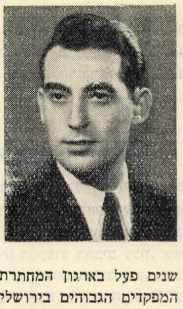
בימי ההתקפה האחרונה פעלה במקלט שבבנין המנור הגרמני, מתחת למקום מושבה של מפקדת כפר־עציון, בפרוץ שריוני הלגיון הערבי לכפר, ב־13.5.1948, לא יכלו חיילי הלגיון לחדור למקלט והם פוצצוהו על מגיניו. ב־17.11.1949 הועברה להר־הרצל בירושלים.

מינץ אלכסנדר („אלכס")

בן ניסן־דוב ואסתר. נולד ב־19.11.1924 בוארשה, בירת פולין. החל ללמוד בבית־ספר עברי של „תרבות". עלה ארצה עם הוריו ב־1933 וסיים את חוק לימודיו בבית־הספר „אחד־העם" בתל־אביב. התחיל לעבוד במשרד ולהשתלם בלימודים בגימנסיון־ערב. אחרי אימונים ופעולות ב„שורה" הצטרף ב־1942 להכשרה מגויסת של הפלמ"ח בתל־יוסף וחפצי־בה. התמחה בכל סוגי העבודה החקלאית וסוגי־נשק שונים, ביניהם גם במרגמות. בגלל מחלה חזר לעירה והחל לעבוד בהלחמה מכנית, שנמשך אליה עוד בהכשרה, ופעל ב„הגנה" במרחב תל־אביב. הכפריות, שנבלעה בדמו בתקופת ההכשרה, משכתו לחזור לחקלאות. הצטרף לגרעין התישבותי של קבוצת הצופים ויצא למקום הכשרתו בחפצי־בה. בשעות העבודה המאומצות מצא רגעי סיפוק — כפי שכתב — „שיש בהם להסביר את קשר האומה למולדת והאדם לאדמה". נדד עם הגרעין לתל־יוסף, לבנימינה ומשם לעבודת־חוץ מטעם הקבוצה למחצבות „אבן וסיד" של „סולל־בונה" בשפיה, ושוב לעבודת־חוץ בתל־יוסף. מכתביו מהתקופה ההיא מלאים הומור טוב־לב וחיבה לאדמה, לעבודה, לחי ולצומח וסרקזם לעגני על תופעות שונות בחיי חבורתו וכל הקשיים החמריים המהווים את הרומנטיקה. הגרעין התאחד עם קבוצת „בארי" ועברו להתישבות־קבע בדורות. אלכס לא הסכים, מתוך נימוקים אידיאולוגיים, לאיחוד זה, פרש מהקבוצה, שהשקיע הרבה כוחות ביצירתה ובלבטי־בראשיתה, וחזר לעירה. סיים את הקורס לפעילי ההסתדרות והחל לעבוד כמסגר מכני בבית־החרושת „הארגז" ואחר חדשים אחדים החליט לעזוב את מקום עבודתו ועבר לעבוד במפעל „קדמה".

במוצאי־שבת אחרי בוא בשורת הכ"ט בנובמבר מלייק־סאכסס אמר לחבורת חוגגים: „טעות היא לחשוב כי כבר קיבלנו את המדינה. לא בהצהרות של עמים נקבל אותה אלא בדמנו". משהחילה ההתקפה הערבית עבד בשריון מכוניות ויכול להישאר מרותק לעבודה חיונית זו, אך כחניך הפלמ"ח לא נתנו לבו להישאר בעורף בשעה שחבריו נלחמים. אחרי שבועות מעטים התגייס לפלוגה המיוחדת ושירת בליווי שיירות לבן־שמן הנצורה, לחיפה ולירושלים, בשמירה על הדרכים ובסתימת פרצות בכוחות־המגן. משהחלה המלחמה הגדולה נגד צבאות הפולשים, הועבר לשירות בחזית בתטיבה „גבעתי" בדרום ובנגב. אחרי הסופה הראשונה צורף לפלוגת חיל־הים שלחמה ביבשה לפריצת הדרך לנגב ולהסרת המצור מעל נגבה. השתתף בכיבוש כפר־המפתח המבוצר בית־עפה, ובשעת התקפת־נגד מצרית על הכפר נפל ב־18.7.1948. הועבר לנחלת־יצחק ב־9.10.1949.

מינץ דויד

בן אברהם ויונה. נולד ביום 12.3.1923 בירושלים. סיים את בית־הספר „תחכמוני" והצטיין מאד בלימודיו. היה בדעתו להמשיך בבית־ספר תיכוני, אולם לאחר שאביו נרצח במאורעות תרצ"ו—תרצ"ט נאלץ דויד, בגיל 15, לצאת לעבודה, כדי לפרנס את המשפחה. עבד כפקיד במטה־המשטרה המחוזי ועם זאת למד בערבים. היה חבר פעיל ב„המכבי". רצח אביו נטע בו שאיפה עזה לנקמה ובמשך חמש שנים פעל בארגון המחתרת של לח"י והשתתף בפעולות רבות כאחד המפקדים הגבוהים בירושלים, באחת מהן נפצע.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לשורות ה„הגנה". בליל ה־11 בספטמבר 1948, במוצאי־שבת, יצא עם חברתו ציונה מנשפית החיילים שנערכה במחנה „שנלר" בירושלים ובהיותם ברחוב פגע בהם פגז האויב ורק למחרת בבוקר נמצאו גויותיהם במקום נפלם. היה קבור בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מינץ משה

בן יוסף וטרודה. נולד ב־28.6.1925 בגרמניה. למד בבית־ספר תיכוני עד שגזירות הנאצים הכריחוהו להפסיק לימודיו. בשנת 1940 עלתה המשפחה לארץ באניה „אטלנטיק" אשר נוסעיה הוגלו למאוריציוס. שם עשה כמעט ארבע שנים, עד להתנדבותו לבריגדה העברית, בפברואר 1945, ויציאתו אתה לגמר מסע הנצחון ולמשימת ההצלה. עם פירוק הבריגדה בסוף 1946 זכה סוף־סוף לעלות לארץ ולהתערות בה. ישב עם הוריו בראשון־לציון ועבד במכונאות. אהב את הארץ אהבה עזה, ואת רשמיו שמר ביומן שלקח אתו גם בימי המלחמה.

בפברואר 1948 התגייס לצה"ל. הועסק בליווי שיירות. ב־28.3.1948, בנסעו במשורין בליווי שיירה, בדרך בין הכפר מע'אר לתל־נוף, עלתה המכונית על מוקש והוא נהרג. נקבר ברחובות ב־30.3.1948.

מינץ יעקב־דוב

בן יחיאל־מאיר ורבקה־מרים. נולד בח' בתמוז תרפ"ה (1925) בגרבולין אשר בפולין. עלה ארצה עם הוריו בקיץ תרצ"ה וסיים בתל־אביב בית־ספר עממי והמשיך ללמוד בבית־הספר המקצועי של ה„מזרחי". אחרי סיום הלימודים עבד כמסגר־מכונאי. היה מעורה ופעיל בחיי הנוער בתל־אביב. חבר ה„הגנה" מגיל צעיר. פעיל בשורותיה ובוגר קורס מ"כ. השתתף השתתפות פעילה בפעולות המאבק נגד השלטונות הבריטים ובהורדת מעפילים.

עם הכרזת או"ם ב־29.11.1947 התגדב לשירות מלא ונכנס מיד לפעולה. שימש מ"כ בחי"ש תל־אביב ובפעולות המיוחדות. השתתף בקרב הקשה ליד „בית היוצק" ובהגנה על שכונת התקוה. רבות סיפרו חבריו־לנשק על עוז־רוחו וגבורתו, על ליל האימים בו התפרצו הערבים לתוך השכונה ושרפו בה בתים מספר. המגינים הצליחו לעצרם ולהנחית להם מכה ניצחת. בין המצטיינים בקרב זה כלוחם ללא חת היה יעקב־דוב. באפריל 1948 נשלח לקורס השתלמות בסביבות ואדי

פאליק, ולאחר סיום הקורס נתמנה מדריך בנשק קל בשרונה. השתתף בפעולות סלמה, אבו־כביר. שירת בחטיבת "קריתי" ונכנס עם ראשוני הכובשים ליפו הנכנעת. הועבר לצריפין ולספריה ושם הדריך אנשי חי"ם. השתתף בקרבות עם "הפורצים", בפעולות "נחשון" ובליווי שיירות. בקרב במשלטי לטרון — אל־קובאב נפצע מרסיס פגז בשוקו ומת מאיבוד־דם, לאחר שהועבר ל„הדסה" בתל־אביב, ביום ז' בתמוז תש"ח (14.7.1948). בן ביום נקבר בנחלת־יצחק. מפקדו ציין את אומץ־לבו בשעת היפצעו, בדרשו מן החובשים לטפל קודם כל באנשיו.

מינצר עזרא

בן יחיד ליוסף וברכה, חברי קיבוץ מרחביה. נולד ביום ט"ז בטבת תרצ"ז (16.1.1930). גדל ולמד בגן־שמואל ובמרחביה. בילדותו היתה ירכו נתונה בגבס במשך תקופה ממושכת, אך נשא מועקה כבדה זו בגבורת־נפש ובסבלנות. אל שיעורי בית־הספר היה מוסע בעגלת־יד. אחרי שנים של טיפול רפוא" נרפא ממחלתו והיה לעלם בריא, חסון, גבוה ויפה. רשימות מתנביו עליו ורשימותיו־הוא מעידות על אפקים רחבים ומחשבה מעמיקה בתפיסת בעיות אדם, חברה ואמנות. הרבה לצייר וניבאו לו עתידות כצייר־אמן. השאיר אחריו יצירות רבות ועשירות. גויס לקבוצת־ההכשרה במשמר־העמק. עבד בדיר־כבשים וגילה עניין ואהבה לעבודה ולכבשים שהיו תחת פיקוחו כרועה.

בימי הקרבות הקשים על משמר־העמק, בשעת הפסקה קצרה בין הקרבות, חש עזרא לחלוב את הכבשים הנעולות בדיר. כיום כ"ה באדר ב' תש"ח (5.4.1948), בשעת החליבה, נפגע מכדור ונפל בו במקום. הובא לקבורה במרחביה. בחוברת שקיבוץ מרחביה הוציא לזכרו נדפסו רפרודוקציות של ציוריו המגלים יכולת ציורית רבה.

מינקובסקי (זעירא) מרדכי („מוטל")

בן אברהם־יהודה ופסל. נולד ב־1919 בראדום, פולין. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי פולני ואחר־כך למד נגרות ועבד בה. בן 16 הצטרף ל„החלוץ" ועשה 4 שנים בהכשרה בקיבוץ „גרוכוב" שליד ורשה. בשנתו העשרים גויס לצבא הפולני ושירת בחיל התותחנות הכבדה. עמד באומץ על משמר כבודו היהודי לא רק נגד פולנים אנטישמיים, אלא גם נגד יהודים בוזי עמם. פעם, במסדר צבאי, בשמעו חייל יהודי מדבר בלגלוג לפני הגויים על הדת היהודית, קפץ מהשורה וסטר על פרצופו והקציף הפולני הבין לרוחו ולמרות חומרת העבירה פטר אותי בעונש סמלי. בשירותו בצבא השיגתו מלחמת־העולם. כשפירסם שלטון הכיבוש הגרמני צו התיצבות ליהודים שהיו פעם חיילים, ברח מוטל ללבוב שבאזור הכיבוש הרוסי ומשם הגיע בקשיים רבים לרוסיה, הסתיר מטעמים מעשיים את ציוניותו וחלוציותו ונשתבח כפועל טוב וחרוץ בבית־חרושת בדנייפרופטרובסק, במכרות־הפחם בדונבס ואחר־כך באשקר־אולה. משהוקם הצבא הפולני ברוסיה, בפיקודו של הגנרל אנדרס, התנדב אליו ובא עמו ארצה דרך פרס. הוסיף להילחם בין שורות הצבא הפולני במדבר לוב וכתותחן בטוברוק, ולאחר שגורשו האויבים מאדמת סיריפוליטניה ישוב לא סיכנו עוד את ארץ־ישראל — בא מוטל לכאן לחופשה כחייל והחליף את מדיו בבגדי חלוץ. עשה כשנה בקיבוץ מרחביה ונתחבב על חבריו ואחר־כך עבר למגדיאל, כי בה ישבו בני עירו וחבריו מהכשרתו, ועבד בפרדסים, בקטיף ובאריזה. רבים נהנו מישרנותו, ממזגו הטוב ומנדיבותו לעזרת הזולת, אך אותו עצמו עיכבו סגולות אלה מהתקדמות בדרך סידורו הכלכלי.

בהיות מגדיאל בתחום החזית הלך אל העמדות בשמחה, באמרו: „בטוברוק נלחמתי למען אנגלים ופולנים, כאן אשרי שזכיתי להילחם בעד עמי". במסירות שבשמחה המשיך לשרת בהגנת המושבה, ולא פעם עמד 14 שעות רצופות ליד נשקו ועיניו בולשות את השטח שלפניו — עד שפגע כדור־אויב בראשו ב־5.3.1948, נקבר במגדיאל ב־7.3.1948.

מיכ גדעון

בן אהרן ופסיה. נולד ב־10.4.1930 ברמת־גן להורים חקלאים, חברי מושב בית־חנן משנת 1930. גדל במושב. גמר את בית־הספר העממי המקומי והמשיך את לימודיו בגימנסיה בראשון־לציון. סיים 7 מחלקות ועבר לביה"ס החקלאי „כדורי". בשנת־הלימודים השניה התגייס יחד עם חבריו לכיתה לשירות הפלמ"ח במעוז־חיים. עם תחילת מלחמת־השחרור צורף לגדוד אחד של הפלמ"ח והשתתף בכיבוש זרעין, בקרבות נבי־יושע, מלכיה וברחבי הגליל העליון ובהדפת הפולש במשמר־העמק. משם נשלח כאלחוטאי קרבי לצריפין והשתתף בכיבוש לוד ורמלה ולאחרונה נלחם בחזית לטרון. אחרי נסיגת פלוגתו צורף לפלוגה לוחמת אחרת.

בקרב האחרון ב־18.7.1948, ביום הראשון של ההפוגה, במשלט שילחה ליד לטרון נאלצה יחידתו לסגת מפני כוחות עדיפים של הלגיון הערבי ורבים מהנופלים נשארו בשדה־הקרב. ב־28.2.1950 נאספו גויותיהם והועברו למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מיצמכר יצחק

בן אנשל ורחל. נולד ביום כ"ה בכסלו תרצ"ג (24.12.1932) בתל־אביב. למד ב„תלמוד־תורה" והודות לתפיסתו הטובה ורצונו להמשיך את שלשלת המורשה של בית אביו מצא את מקומו בישיבה־המכינה של „היכל התלמוד", בה למד בהצלחה שנים אחדות. אהבתו למולדת והכאב על קדושתה המחוללת בידי זרים לא נתנוהו לשבת בשלוה על דפי הגמרא. בעניני עצמו היה ותרן, גם מטבעו וגם כתוצאת חינוכו, אך על נחלת ישראל וכבודו לא יכול לוותר. „על קבר אבותי בחברון ישמרו זרים? בעיר דויד ישלטו זרים? לא ולא!" — כך הסביר לחבריו את נימוקי הצטרפותו אל מחתרת לח"י.

בן 16 כבר הספיק להתאמן יפה בכלי־נשק שונים והשתתף בפעולות ובשמירה בעמדות ואף החל להדריך חברים חדשים, ביניהם גם גדולים ממנו. משהגיע האויב המצרי לקרבת מושבות־הדרום הותיקות עמד לצאת לקורס להשתלמות נוספת בכלי־נשק שלא ידעם עד כה, ושמח מראש לסיכוי שאחרי־כן יצא להלום באויב. לתקותיו אלה שמה קץ פצצה שהוטלה ממטוס מצרי על ראשון־לציון והרגה אותו ואת אביו ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948) ובה הובא למנוחת־עולמים.

מיר ישראל

נהרג מפגז במעלה־החמישה ב־29.5.1948. הובא לקבורה ב־2.6.1948 בשייך־באדר א' בירושלים. ב־10.9.1950 הועברו עצמותיו למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מירמלשטיין טוביה

נולד ב־1928 בבצ'קיב, בחלק הקרפטו־רוסי של מחוז מרמרוש (או בצ'כוסלובקיה). לגד ב„חדר" ובבית־ספר עממי ממשלתי. השלטון ההונגרי שחזר שמה הסגיר אותו עם כל היהודים בידי המרצחים הגרמנים. החזיק מעמד במחנה־העבודה וכשחזר הביתה אחרי המלחמה מצא את עצמו באזור שסופח לאוקראינה הסובייטית. תחת מטר אש אוטומטית, שפצעה את חברו שהלך אתו, עבר את הגבול להונגריה וב„נתיב־הבריחה" הגיע דרך אוסטריה לאיטליה. בפברואר 1948 התנדב לקיבוץ אימונים של ה„הגנה" באמרו: „קברנו מיליונים ולא השגנו כלום, נקריב עוד אלפים ואולי נשיג עצמאות. הסיכון גדול. אך אין פנאי להיסוסים!"

בשיירה של אנשי גח"ל הגיע לארץ ביום הראשון לעצמאות ישראל, 15.5.1948, באניה „תטיס", ומיד נתקבל לאחד הגדודים ושירת בתפקיד מקלען שני. נפל בחזית לטרון ב־24.5.1948. ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מכלים יצחק

בן זלמן וחיה. נולד ביום ט"ז במרחשון תרפ"ז (1926) בעיר דרבנה, פולין. תניך ה„ישיבה". הוריו עלו לארץ, אך אותו ואת אחיותיו השאירו בחוץ־לארץ כי לא יכלו לקחתם עמם. עם פלישת הנאצים לפולין ניסה להימלט עם אחותו לוילנה, אך היא נהרגה על־יד הגבול. יצחק נמלט ומרוסיה הצליח לעלות לארץ בשנת 1941. הוריו התיישבו בבת־ים והוא עבר ללמוד בירושלים. מיד נאלץ להפסיק את לימודיו ולעזור בפרנסת משפחתו. עבד בליטוש יהלומים בנתניה. היה נוח לבריות ושמח בחלקו. בנתניה הצטרף ל„מכבי". היה חבר באגודה הימית „זבולון", מדריך ומפקד כיתה. מ־1945 היה חבר ב„הגנה".

בפברואר 1948 התגייס לשירות מלא. היה סייר וסיים קורס ג'כ. השתייך לחטיבת „אלכסנדרוני". השתתף בקרבות רבים ובפעולות צבאיות בחזית המרכזית. השתתף בקרב על מעגנית. נפל בפעולות־סיור בכביש טול־כרם ביום א' במרחשון תש"ט (3.11.1948) והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי אשר בנתניה.

מישניבסקי יוסף

בן אריה ושיינדל. נולד בתל־אביב ביי"א בטבת תרפ"ט. למד בבית־הספר העממי לדוגמה, בבית־הספר למסחר ברחוב גאולה ובבית־הספר הטכני „מונטיפיורי". סיים את לימודיו בהצטיינות ועמד לקבל סטיפנדיה להמשכת הלימודים בחוץ־לארץ, אך החליט ללמוד בטכניון בחיפה לאחר שיסיים את שנת השירות בנוטרות בחניתה. מסוף נובמבר 1947 נעשה שירותו זה לשירות מלחמתי בליווי שיירות בדרכי יחיעם, חניתה, מצובה, אילון, הקריות, נהריה וחיפה. ניסה להרגיע את הוריו, כי בשירותו אין כל סכנה, אך לאחיו הקטן, שביקש ממנו לחוס על עצמו כמעשה חברים אחרים שנשארו בבית, הגיד בפשטות: „אם כולם יעשו כך לא יהיה מי שיגן עלינו ועל ארצנו וישחטו אותנו כמו אצל היטלר".

נסע בשיירה במשורין מנהריה ליחיעם, ולאחר שעברו על שני מחסומים ערביים נעצרו לפני השלישי ותוך כדי קרב עם הערבים נפל ביום י' בשבט תש"ח (21.1.1948). בו ביום נקבר בנהריה.

מלאך אליהו („אלי")

בן מיכאל. נולד ב־24.11.1932 בתל־אביב. גמר שם את בית־הספר „נס־ציונה" והצטיין בחשבון ובציור. למד שנתים בסטודיו לציור, עבד חצי שנה במוסך, יצא לקבוד במשק הוריו בכפר־מל"ל והתאמן בגדנ"ע בקלמניה.

במלחמת־השחרור, כשרבים מבחורינו נפלו במערכה, החליט לנקום את דמם. בן 16 וחצי אילץ את הוריו לרמות את לשכת הגיוס ולהגזים במספר שנותיו, וכך נתקבל לשירות פעיל. עבר אימונים שונים, השתתף בהגנת ירושלים ובקרבות ליד אבו־גוש, ובאחת החפושות בבית „הבטיח" לאמו בפשטות טבעית, שהשנה יגמור את חייו במלחמה. שירת גם כאלחוטאי ליד התותחנים, בחזית לטרון התחרה עם מטוס של האויב: המטוס הטיל עליהם פצצות והוא ירה בו בלי הרף במקלע. נפגע בפצצה ואחרי שני ימי גסיסה מת ביום 17.7.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

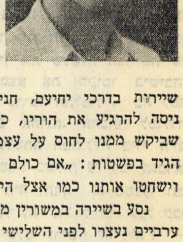
מלבסקי שלום

בן אברהם ואסתר. נולד ב־18.8.1931 בירושלים. למד בגן־ילדים, בבית־הספר העממי „תחכמוני" אשר בו הצטרף, בלמדו בכיתה ז', לשבט הצופים על שם נטר, שבו שימש גם כמדריך, ולבסוף — בבית־הספר התיכון בבית־הכרם. הצטיין בנועם הליכותיו, בכשרון הביטוי (היה כותב יומן) וכן בלימודים ובספורט. עסק בצילום (הוא מקצוע הוריו) והצטיין בו. היה בדעתו לנסוע אחרי שתי שנות השירות לחוץ־לארץ, להשתלם בצילום צבעוני וקולנועי ולחזור לארץ ולפתח בה מקצוע חדש זה. שירת בגדנ"ע בירושלים ועם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס גיוס מלא, על אף גילו הצעיר שלא חייבו לכך, ולא שקט עד שהועבר ליחידה קרבית. לחם בירושלים ובסביבותיה (צפון ים־המלח, רמת־רחל, מקור־חיים, בית־הכרם) וגם השתתף בליווי שיירות. עם השיירה האחרונה ירד לגוש ציון אשר ממנו שוב לא חזר.

הופקד עם כיתתו על המשלט הרוסי (משלט המגנזר) הצופה ושולט על דרך חברון־ירושלים. נקודה זו היתה הקשה והמסובכת בנקודות הגוש. כאן עמדו המגינים בקרבות מתמידים עם אויב מטריד ועם תחבורה ערבית

מכמי מאיר

בן יוסף ופניה. נולד ב־23.2.1930 בחיפה. אחרי גמרו ב־1945 את בית־הספר העממי „תל־נורדוי" בתל־אביב החל ללמוד מסגרות בבית־הספר המקצועי על שם טיץ ביגור ומיד הצטרף שם ל„הגנה". היה חבר בקבוצת הכשרה פלמ"חית של „המחנות העולים".

בראשית מלחמת־השחרור השתתף ביחד עם אביו בהגנה על תל־אביב והוא אך בן 17. בפברואר 1948 יצא עם קבוצתו לחזית בחולתא. גמר קורס של מקלען. השתתף בשחרור טבריה ואחר־כך עלה עם חבורתו להר־כנען. באחד ממכתביו להוריו סיפר בשבח התנהגות הגבורה של חבר לקרב ברגעיו האחרונים לאחר שנפגע פצעי מות („ואז הודה לרופא על עבודתו המסורה ולחבריו על עזרתם וביקש שימשיכו בדרכם לקראת המטרה הנעלה בה הוא הלך, ולכן רואים אתם כי מוכרחים להתגבר"). תוך כדי פעולה במקלע בקרב לשחרור צפת נפל גם הוא ביום א' באייר תש"ח (10.5.1948). נקבר בצפת.

אשר נותקה על־ידיהם. ביום 13.5.1948, יום ההתקפה הרצחנית של הלגיון הערבי על הגוש, נפל שלום על משמרתו בהגינו על חבריו. אז לא מלאו לו עדיין 17 שנה. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949, בשעה שטיפל בפצוע אשר הוציאו משדה־הקרב וסיכן בשל כך את חייו היו דבריו האחרונים אל חברו: „אתם תסוגו במהירות האפשרית, כי בעוד 8—10 דקות ישתרר כאן שקט; אין לי כדורים בברן. הסוגו! אני נשאר בעמדתי ואחפה על נסיגתכם“ — — לאחר שנפל הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ״ל.

מלול יעקב

בן נסים ואסתר לבית ארוך. נולד ב־5.1.1929 בדמנאת שבמרוקו. גדל בעיר סאלה, שם למד בבית־הספר של „אליאנס“, ובשעות הערב ובימי חופשה היה לומד עברית ותנ״ך בבית־הספר העברי „תלמוד תורה“. בגלל המצב החמרי הקשה של ההורים הפסיק את לימודיו בגיל 14, ולמד נגרות־רהיטים אצל אומן יהודי בעיר ראבאת, והיה שולח חלק ניכר משכרו לתמיכה בהוריו. לדברי אביו במכתבו היתה אהבתו לארץ־ישראל ולציונות „מופרזת למעלה מהמשוער“. ואכן הוכיח זאת כשפרצה מלחמת־השחרור. אז החליט לעלות ולהצטרף לשורות המגינים ולהתישב בארץ ישיבת־קבע. לשם כך הצטייד בתעודה כתובה צרפתית בידי אביו, ובה תאריך הולדתו ופרשת לימודיו ועבודתו ואישורים מהנהלת בית־הספר „כל ישראל חברים“ ומאת מעביו. עבר לדרום־צרפת ואחרי אימונים נשלח ארצה בשיירת מח״ל באפריל 1948 ויצא לקרבות במערכות הדרום והנגב.

נפל בקרב ליד משטרת נגבה ב־2.11.1948 ולמחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

מלינק דויד

בן אברהם ופרידה. הבן הבכור של המושב כפר־חסידים. נולד ביום ח׳ בתמוז תרפ״ח. למד בבית־ספר עממי ובטכניון. בילדותו כבר שירת בהגנת כפרו במהומות תרפ״ט—תרצ״ח בתפקידי קשר ואיתות. היה מדריך ב„הנוער העובד“, עבר את כל שלבי האימונים של ה„הגנה“ במחתרת, ועל כולם היה מסור להוריו ולמשקם, בו היה עובד אף בכל שעות חופשותיו הקצרות מהצבא.

ביד אחרי החלטת החלוקה עבר מחי״ש לשירות מלא. השתתף בקרבות ליד רמת־יוחנן, בכיבוש חיפה, עכו, בפתיחת הדרך לגליל המערבי, ועוד. נפל בקרב על ג׳נין ביום כ״ה באייר תש״ח (3.6.1948). למחרת היום הובא לקבורה בעפולה.

מלט אברהם

בן יהודה ושרה. נולד בראש השנה תרצ״א בליבאו, לטביה. בהיותו בן 4 עלו הוריו לארץ והתנחלו ביקנעם. למד בבית־הספר העממי בכפר ובבית־הספר הריאלי „יבנה“ בחיפה. הצטרף לקבוצת־הכשרה פלמ״חית של „התנועה המאוחדת“. סיים קורס של מ״כ. מראשית מלחמת־השחרור שירת בנגב. הדריך מגויסים צעירים משכבות שונות, הצליח להתחבב עליהם ולטעת בהם את הבנת המטרה של מלחמתנו ואת הנכונות להקרבה, ובשעת המעולות נסך בהם רוח בטחון ואונין. היה אחראי לעמדה ליד ביר־עסלוג׳, שהשתתף בכיבושה כלוחם וכמפקד, ושם נפל ב־18.7.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברביבים.

במכתבו הביתה, שלושה ימים לפני נפילתו, כתב: „יודע אני, חרדים אתם לשלומי, אינכם יחידים, רבים הם ההורים בארץ החרדים לבניהם, ורבים הם גם כאלה ששכלו את בניהם“.

מלי יוסף

בן מאיר וצפורה. נולד ב־18 ביוני 1910 בחמילניק שבפולין. בהיותו כבן 16 כבר נשא בעול פרנסת הבית. באותו זמן פעל גם כראש הקן של „השומר הצעיר“. ב־1 ביוני 1936 עלה לארץ והצטרף לקיבוצו אשר ישב תחילה בנחלת־יהודה ומשם עבר לנגבה. היה איש־משק מובהק, אחד ממעצבי דמות הקיבוץ. התמסר ביחוד לעבודה בגן־הירק. בימי ההפגזות על נגבה, כשהגן הלך וכלה לנגד עיניו, דיכא הדבר את רוחו. היה אחד מפעילי הבטחון במשק ובבואו היום נקרא למלא את מקומו של יצחק דובנו, מפקד המקום, שנפל בשעת ההפגזה. יוסף התיצב מיד בראש המגינים. שקט וצנוע היה מהלך בין העמדות, מעודד, מרגיע ונוסך אומץ בלב חבריו. כשדובר במשק על הוצאת חלק מן הבחורות־האמהות, התנגד לכך ותבע שגם ההורים יישארו כולם במקום. היה אומר, כי יש להיפרד מן הילדים ולהכין אותם לכל אשר עלול לקרות. וכן נהג גם הוא, כאב. „אני מאמין שנעמוד נגדם. הרי אנו אנשי פלדה מן הדור החדש. את נגבה לא נעזוב ללא קרב וקרבנות“ — כך כתב לאחותו, חברה בקיבוץ בית־אלפא, בעצם הימים הקשים של המצור ששם האויב על המשק.

יוסף תבע בעקשנות להשתמש בעמדות כבמקום תצפית ופיקוד למרות הסכנה שבדבר. וכך נפל בעמדה, שספגה את האש הקשה ביותר, כשהוא נותן פקודות בקטע שלו, ביום 26.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנגבה. הניח אשה וילד.

מלכין מרדכי („מוטקה“)

בן שמואל ונחמה. נולד בתל־אביב ביום ג׳ בטבת תרפ״ג. סיים בית־ספר עממי והתאמן בגדנ״ע, בעיקר כטייר. עסק בספורט של שחיה, ברכיבה על אופנים למרחקי הארץ, בכדורגל כשוער. כפועל בבנין עבד בכיפוף ברזל. על אף היותו לבטה מגיל הגיוס התנדב בראשית מלחמת־העולם השניה לפלוגת־עבודה בחיל־המהנדסים הבריטי, גבוה, שזוף פנים, שמח ולבבי, חביב על כל יודעיו. שירת במדבר המערבי ובטוברוק. המשיך באיטליה בפלוגה שסופחה לבריגדה העברית. המבשרת הראשונה את בשורת ארץ־ישראל לשארית הפליטה שבאירופה. חזר לארץ לעבודתו לאחר חמש שנות שירות ויסד משפחה בישראל. חדשים מעטים אחרי נישואיו, עם החרפת מצב הבטחון, הקדיש, כחבר ה„הגנה“, את הלילות שאחרי ימי העבודה לשמירה ולהגנה על גבולותיה של העיר תל־אביב.

ביום הכרזת המדינה התגייס לשירות מלא. נפל בקרב על לטרון ביום 27.5.1948, ולא זכה לראות את בנו בכורו שנולד אחרי מותו. היה קבור בחולדה. ב־19.10.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

מלמד אברהם

בן בנימין ויהודית. נולד ב־27 בדצמבר 1927 בוארשה, בירת פולין. בן 11 היה בשעה שהגרמנים כבשו את העיר. היה עם הוריו בין הכלואים בגיטו וארשה, ועבר אתם שם את התקופה הקשה ביותר, שנתים של אימים. אף השתתף במרד ונשאר בחיים. הועבר למחנה־ההשמדה ברגן־בלזן והיה בין ניצוליו. עלה לארץ בשנת 1945. למד בבית־הספר החקלאי מקוה־ישראל וגמר אותו בהצטיינות. התכונן לבחינות־בגרות. גופו החסון וכוח־נעוריו עמדו לו להתגבר על כל הסיוורים שהתנסה בהם ולשכוח את הסבל.

בהיותו תלמיד במקוה־ישראל הצטרף ל„הגנה", ועם תחילת מלחמת־השחרור התגייס מיד לשירות פעיל. השתתף בכיבוש יזור, היה בחזית ירושלים, ומשם עבר לנגב. נפל בקרב אשדוד ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948), הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

מלמד אליעזר

בן חיים וחנה. נולד בשנת 1926 בעיר רובנה, פולין. ב־1936, בהיותו כבן 10, עלה עם הוריו ארצה. סיים את חוק לימודיו בבית־הספר העממי בחיפה. נאלץ לעבוד כדי לעזור להוריו במצב הדחוק ולהשלים את השכלתו בשיעורי־ערב. התמהה במסגרות. מילדותו היה חבר „השומר הצעיר" ושאף לצאת עם חבריו להכשרה ולקיבוץ. כאשר עמדה לפניו הברירה, לעזור להוריו הנתונים במצוקה או לצאת עם חבריו להגשים את שאיפתו, בחר אחרי התלבטויות קשות בדרך הראשונה בתקוה כי המצב בבית יוטב ואז יצטרף אל חבריו אשר עלו להתיישבות ביחיעם.

היה חבר ה„הגנה" מתקופת היותו בתנועת־הנוער, ומראשית מלחמת־השחרור השתתף בליווי שיירות. השתתף בקרב בשמשון־העמק, בפריצת הדרך לקיבוץ יחיעם הנצור, בהגנה על רמת־יוחנן (הקרב אשר בו כבר אמרו המגינים להשאיר לעצמם את הכדור האחרון כדי שלא ליפול בידי הדרוזים המסתערים עליהם כשסכיניהם בשיניהם). בכיבוש חיפה נפצע ונשלח לבית־החולים הצבאי בבית־אורן, אך עוד לפני שהחלים ועודו צולע יצא לפעולות כיבוש עכו. אחרי כיבוש סביבה זו נשלח לגליל העליון ונפל בקרב ליד מנרה ב־23.10.1948, בשעה שאמר להגיש עזרה לחבר פצוע. הובא למנוחת־עולמים בראש־פינה ב־16.11.1948.

מלמד יהודה

בן אברהם ולאה. נולד בחודש שבט תרע"ד (1913) באחת מערי תימן. עם חזון שיבת־ציון בלבו נפרד מעל הוריו והצטרף לסבו ולסבתו שעלו ארצה והשתקעו בירושלים, והוא אז בן 14 שנים. מיד התחיל לעבוד והיה מכלכל את עצמו ואת הזקנים. מצא עבודה במשרד „בני־ברית". דאג לעליית הוריו ומשהביאם לארץ היה מפרנסם האחד, שלהם ושל אחותו האלמנה וארבעת ילדיה.

היה חבר ה„הגנה", ועם מלחמת־השחרור התגייס מיד לצבא ההגנה לישראל. מת בצפת בג' בטבת תש"ט (4.1.1949) ונקבר בה באותו היום.

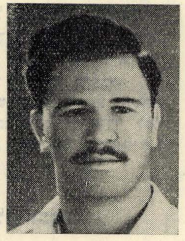
מלמד יוסף

בן חיים ושרה. נולד ביום ו' בתמוז תרפ"ו (18.6.1926) בתל־אביב. למד בבית־הספר „תחכמוני", סיים בית־ספר למלאכה של „המזרחי". מסגר־חרט לפי מקצועו. מגיל 14 כבר התחיל בפעילותו ב„הגנה", בשורות הגדנ"ע, ומאז ועד ליומו האחרון היו חייו קודש לשירות הבטחון. עבודתו ב„הגנה" היתה בעיניו העיקר וכל השאר טפל. כבן 15 ה"ה בעברו קורס מ"כ בשפיה, אחרי שנת שירות חוץ לתל־אביב ועבד ב„לפיד", עם פרוץ מלחמת־העולם השניה הצליח להערים על הועדה המגייסת ולהופיע כמובגר יותר מגילו האמיתי, והוא אז רק בן 16. התגייס אז למשטרת הישובים העברים בעמק יזרעאל ושירת שם כמדריך. זמן־מה היה גם המפקד האחראי בבן־שמן. אחרי שהחרורו שב העירה ונתקבל לעבודה בבית־החרושת „לפיד" ובו בזמן המשיך בפעולתו הערה ב„הגנה".

זמן קצר לאחר פרוץ מלחמת־השחרור נשלח לקורס מ"מ בחי"ש תל־אביב. עם סיום הקורס צורף לגדוד אחד בחטיבת „גבעתי" ולפיקודו נמסרה מחלקה של אנשי גח"ל. מעודד היה לראות — מעיד עליו חברו לפלוגה — כיצד נטל יוסקה את אנשיו שאיש מהם לא דיבר עברית, שהתקבצו ובאו מכל פינות העולם, ועשאם חיילים למופת. כל היום היה מתרוצץ על־פני מגרש־האימונים, מתלהב, גוער, מסביר וחוזר ומסביר באידיש הרצוצה שלו, אך בתום האימונים היה חוזר שוב להיות יוסקה השקט, הנוח, הלבבי, החבר לכל. הצטיין באחריות ומסירות ללא גבול ונודע כאחד הקצינים הטובים בפלוגה. אנשיו כיבדוהו וחיבבוהו והלכו אחריו בקרב בעינים עצומות. „אבא יוסקה" — קראו לו. השתתף בפעולות לטיהור הדרום, נלחם בקרב הגדול של אשדוד ומיד עם היכנס ההפוגה הראשונה לתקפה נשלח עם מחלקתו לגנגה כחיל מצב. עם התחלת הקרבות של עשרת הימים האחרונים נמצא עדיין בנגבה והשתתף בהדיפת ההתקפות על הנקודה. הספיק עוד להשתתף בהתקפה על הכפר עיראק א־סוידאן הסמוך ואחרי כיבושו חזר לנגבה והשתתף בקרב הגדול עליה. ביום 10.7.1948, בהיותו באחת מעמדות־המגן, נפגע מפגז האויב ונפל בו במקום. נקבר למחרת היום בבאר־טוביה. לאחר שנפל הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ"ל.

מלמד יעקב

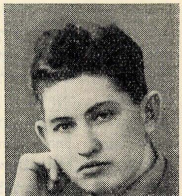

בן אברהם ופנינה. נולד ביום ב' בתשרי תרפ"ט בירושלים, ומגיל 6 ואילך בן המושב בית־חנן. שם גמר בית־ספר עממי ושתי כיתות־המשך. אחר־כך השתתף בסמינריון מטעם תנועת המושבים בירושלים. עלה, בריא וחסון, טוב־לב מילדותו היה מגן על החלש ממנו. חבר טוב, אוהב את היפה, מטיב לשרטט ולצייר, לשיר ולנגן, מרכז סביבו את בני־הנוער. אוהב עץ ושיח במשקו וקשור לאדמה ולעבודה. פעיל באימוני ה„הגנה" מגיל בר־מצוה ואילך. עבד במשק הוריו והצליח בכל עבודה. כשהחלו הוריו לבנות את ביתם השתתף גם בבנין כבנאי טוב. במושב עבד כמכונן וטרקטוריסט ומתוך סיפוק־רוח וחדוה היה עובר במחרשתו את שטחי־הפלחה הנרחבים.

ביום ל' בניסן תש"ח התגייס לשירות מלא כנהג בחיל־השריון, ולא היה גבול לשמחתו והתלהבותו כאשר צבא ההגנה לישראל זכה לזחלים ואחד מהם ניתן לו לניהוגו. הוא הכניס בו שיפורים ושכללים שונים, מקומות לישיבה ולהנחת החפצים. עוד הספיק להופיע בכפרו עם הזחל לשעות־חופשה מעטות — לביקורו האחרון. השתתף בנהג הזחל בהתקפה על לטרון ותוך כדי חיפוי על נסיגת חבריו נשאר

תקוע עם שריונו בין המנזר ובין מבצר המשטרה ושם נפל ביום 30.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949 יחד עם שאר חללי לטרון.

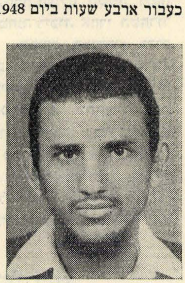
מלמד נעמן (זישא)

בן יוסף ומלכה. נולד ב־1922 בקובל, אז במזרח פולין. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי. בן שמונה נתיתם מאמו. ב־1933 עלה ארצה אל אחיו ולמד בבית־הספר „נצח ישראל" בחיפה. אחרי גמר לימודיו עבד במסגרות. הצטרף ל„הנוער העובד", לגדנ"ע ולפלוגה הימית של „הפועל". והכל ביזמת עצמו, בלי ידיעת בית אחיו. כן הוסיף להשתלם בשיעורי־ערב. בגיל צעיר כבר נודע כאדם רציני, ומבוגרים בעלי עמדה התחשבו בו כבאדם בעל שיקול־דעת רציני, אך בין חבריו והנוער ידע גם להיות עליז ותוסס. היה עד לכל המתרחש בישוב. גזר מעתונים דברי שירה ומאמרים על נושאים פטריוטיים ואסף אותם לקריאה בכל הזדמנות. משקשתה עליו העבודה במסגרות והפילתו למשכב, עבר אחרי הבראתו לעבודה קלה מזו במוסך ובערבים השתלם בשיעורים בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון. משלא מצא סיפוק בעבודה במוסך חזר למסגרות, השתלם ברירתון ונתקבל לעבודה בבית־החרושת „וולקן".

בחורף תש"ח עבד בשריון אוטובוסים ובלילות מילא את חובתו בשמירה. כשגברו הקרבות הפסיק את עבודתו והתמסר כולו לשירותי שמירה על גבול הדר־הכרמל. נשתבח בערנות ובעין פקוחה על כל המתרחש בתחום שמירתו. פעם נשלח לעמדה חדשה ברחוב עומר אל מוכתר, בקרבת קן מרצחים. כשפרץ ערבי אל העמדה נאבק עמו נעמן בנשקו, נפצע פצע אנוש, נלקח לבית־החולים רוטשילד ומת כעבור ארבע שעות ביום 27.3.1948. נקבר בחיפה.

מלמד שלום

בן נתן וימימה. נולד בשנת 1927 בתימן. בשנת 1943 עלה לארץ. גר בשערים שליד רחובות. היה עגלון. הקים משפחה. התגייס לצבא ההגנה לישראל בפברואר 1948. שירת בחטיבת „גבעתי" והשתתף בפעולת „נחשון". היה בין מלוחי שיירות בסביבות רחובות. לקח חלק פעיל בפעולות הטרדה בואדי־צראר.

היה בין מגיני דיר־מוחיסין ושם נפל ביום 6.4.1948. היה קבור בחולדה. ב־19.10.1950 הועבר לנחלת־יצחק. הניח אשה, שולמית, ושני ילדים.

מלמדובסקי צבי

בן מאיר והניה. נולד ב־22.4.1930 בפתח־תקוה. למד בבית־ספר עירוני ואחר־כך בשיעורי־ערב. הקדים לבוא בעול חיי עבודה והתמחה במקצוע האינסטלציה הסניטרית. היה חבר „מכבי" הירקון וחבר ב„ארגון הצבאי הלאומי". עם פרוץ המהומות מילא את תפקידו בעמדות־המגן של שכונת יד־אליהו ולאחר שהתיצב לגיוס בצה"ל הועבר לחטיבת „גבעתי" ובה שירת עד יומו האחרון. השתתף בכיבוש תל־נוף. היה בין מגיני כפר־אוריה והשתתף בפינויו, ואחר־כך — בקרבות כיבוש בית־דראס, ג'וליס וכר', השתתף בקרבות על רמלה וכן בהגנת נגבה. בקרב על משלט אחד נפצע בזרועו וסירב לעזוב את שדה־המערכה בטענה שעוד יש ביכלתו לחפות על נסיגת חבריו, ובפעולה זו של קרבות הדרום נפל ב־18.7.1948. נקבר בו ביום ברחובות.

מלמה מאיר

בן עובדיה וסעדה. נולד בחודש תמוז תרס"ח (1928) בטבריה. בהיותו עקום רגלים בהיולדו חלתה אמו מרוב צער ואחרי שבוע מתה. אחרי טיפול ממושך בהתבוששות של גבס נתישרו רגליו לגמרי בגיל שלוש. כך התגבר בעזרת טיפול רפואי סדיר על מחלת עינים בשנות לימודיו בבית־הספר של „אליאנס" בטבריה. אחרי גמרו את לימודיו בגיל 15 החל לעבוד בנגרות. בן 16 התגייס לגוטרות ושירת בקרית־חיים. משם נענה לקריאת המוסדות והתגייס לבריגדה העברית. שירת במצרים, צרפת, בלגיה, הולנד וגרמניה, ונשתבח בפי מפקדיו על הצטיינות, צייתנות ודיסיפלינה במילוי פקודות. אחרי שחרורו לא מצא עבודת נגרות בטבריה ועבר לעבוד בבנאות בחיפה. פעם, בבואו הביתה ליום שבת, הציע לאביו לבנות לו בית במקום הצריף. עזב את עבודתו בחיפה ובמשך 7 חדשים הקים במו ידיו את הבית. את עבודות הריצוף והטיח הוכרח להשאיר לאביו, כי בינתים החלה מלחמת־השחרור והוא, כחבר ה„הגנה", הלך לשירות המולדת. אחרי גמרו קורס מ"כ הספיק עוד ללון לילה אחד בשלוה בחדר שהוכן בשבילו בבית החדש, ומאז לן בריכוזי ה„הגנה", בחי"ש, והשתתף בפעולות עזרה בהגנת ישובי הסביבה והתחבורה העברית.

פעם נשלח בטנדר עם שמונה בחורים לתפוס מכונית, שלפי ידיעת מטה ה„הגנה" המקומי הובילה נשק לכפרים הערביים שבסביבה. בגלל קלקול בטנדר הוכרחו לחזור לטבריה, אך הוא לא נתן לחבריו להסתלק מהמשימה בגלל קלקול המכונית. לפי דרישתו לקחו מונית של „אגד" ויצאו שנית לדרך. ליד כפר־חיטים הבחינו במכונית־הנשק הערבית. לפקודתו הכינו הבחורים את רוביהם לירייה ואחד מהם פלט כדור ופגע בו ופצעהו פצע־מות ביום 29.2.1948. נקבר בטבריה.

מלניק שמחה

בן שרגא וצפורה. בן תל־אביב. על פרשת חייו אין כל ידיעות, זולת זאת שהצטיין בהכנסת־אורחים, בתמיכה בכל נצרך ובמצפון לאומי. למלחמת־השחרור התנדב לפני הגיע תור גיוסו. השתתף בהרבה פעולות, ביניהן בכיבוש חיפה, בקרבות ג'נין ובמערכת לטרון.

בחופשתו האחרונה בא בברית הנישואין. שבוע אחרי נישואיו נפל בכביש ראש־פינה—מטולה ביום 13.11.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה.

מלניק רפאל („רפי")

בן אלכסנדר וגרטרוד. נולד ב־19.3.1928 בברלין, בירת גרמניה. בהיותו בן שש, ב־1934, עלו הוריו לארץ. בתל־אביב למד בבית־החינוך לילדי העובדים והתבלט בכשרונותיו הרבגוניים. ערך את עתון התלמידים והרבה לחבר רשימות ושירים. במשך כמה שנים עבד בפקידות, אך לא מצא סיפוק בעבודה זו. אפיו הערני והמחפש דחפו לנתיבי־חיים חדשים. בשנת 1945 התנדב לשירות בפלמ"ח ונשלח לבית־השיטה. משם עבר לאילת־השחר, עבר את תקופת המאבק נגד

הבריטים במסגרת החטיבה עד שהגיע ב־1948 ליחידות המבטיחות את דרך ירושלים.

לאחר ששירת בבית הקרן־הקיימת־לישראל בבית־דגון ובליוזי שיירות הועבר להגנת גוש עציון המבודד. משוכה בכמה ימי חופשה והצליח להגיע עם חברו לירושלים, נלקח שם מיד למעלה־החמישה כדי להשתתף במבצע „נחשון" הגדול לפריצת הדרך לירושלים. על יחידתו הוטלה המשימה לכבוש את הקסטל. רפי המקלען היה בין כובשי הקסטל ובין מגיניו בשעה שמאות ערבים, מצוידים במרגמות ובנשק מסייע, תקפו אותו באכזריות. עד רגעו האחרון התגונן בעקשנות, כשהוא מאפשר לחבריו את הנסיגה, ונפל על הקסטל ב־7.4.1948, ב־11.4.1948 נקבר במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תש"ד (19.11.1953) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מלין רפאל („רפי")

בן דויד ויהודית, חברי קיבוץ עין־חרוד. נולד בכ"ט באדר תרפ"ז בירושלים, בזמן שהוריו ישבו שם בפלוגת הקיבוץ, ואחרי חדשים אחדים חזר עמהם לעין־חרוד, שם גדל ולמד בבית־הספר המשותף. נמשך ביחוד ללימודים ההומניסטיים, אך הצטיין בכל המקצועות. עסק בענפי־ספורט שונים, ובכדור־סל היה בין המעולים בארץ. משגמר את לימודיו עבד במשק — בדיר, במספוא ובטרקטור, ובשעות הפנאי התמסר ללימודים ולקריאה. מכתביו להוריו ולנערה שאהבה נפשו, שיצאו לאור על־ידי „הקיבוץ המאוחד" ומשק עין־חרוד בספר „ביקוד" בתש"ט, פותחים אשנב לעולמו הפנימי של עלם רחב־מבט ומעמיק־הגות, ממיטב „פרי הארץ לגאון ולתפארת".

ב־1947 התגייס לפלמ"ח, השתתף בקורסים לסיירות ולחבלנות, בגדוד „הפורצים" השתתף בראשונה בפיצוץ האוטובוסים ברמלה וביתר הפעולות עד למלחמה על פריצת הדרך לירושלים, בה שירת כקצין־מודיעין בגדודו ולהפצרותיו המרובות ניתן לו להשתתף גם בפעולות קרב. בחפותו על נסיגת משורין (לבל יתגלה לאויב סוד מבנה ה„דוידקה" שבו), בקרב על גבי־סמואל, עמד בגבורה ובשיקול־דעת קריר נגד האנגלים והערבים עד רגעו האחרון, ובפעולה זו נפל ביום 23.4.1948. ב־25.4.1948 נקבר בקבר־אחים בקרית־ענבים. זכרו הועלה בספר „בנים" של קיבוץ עין־חרוד, תש"ט. אחרי שנפל הועלה לדרגת סגן ראשון לפי פקודת המטכ"ל.

מלין שלמה

בן ישראל ורבקה. נולד ב־1908 בפריסטיק, גליציה המערבית, פולין, למשפחה חסידית. מסורתית ואמידה. תחילה למד ב„חדר", אחר־כך המשיך את לימודיו אצל מורה פרטי. מרד בסביבתו, שהתנגדה לציונות. היה חבר להסתדרות הציונים הכלליים, אף יצא להכשרה חלוצית, עלה לארץ בעליה ב' ב־1939. בארץ עבד בעבודה חקלאית בחדרה ובבנימינה. אחרי־כן השתקע בתל־אביב, נשא אשה והחל לעסוק במסחר.

חבר פעיל ב„הגנה". שירת בצבא־השחרור. לחם בסביבות לטרון ובן־שמן. ניתן בחוש הומור. חביב ומקובל על האנשים שבא עמם במגע. ביום י"א באלול תש"ח (15.9.1948), בשעת חילופי־משמרות בדרך לתצפית, נפגע מכדור אויב על־יד בית־נבאלה. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

מלצר מרדכי („מוטקה")

בן דויד והינדה. נולד ב־1917 ברוסיה וב־1923 עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו בתל־אביב. אחרי גמרו בית־ספר עממי התחיל לעבוד כנגר שליח בבית־מסחר לרפואות, אחר־כך כבנאי, וב־1935 הצטרף לארגון ה„הגנה". משפרצו המהומות בתרצ"ו נשלח לשרת בנוטרות במושבות הגליל התחתון (ביתניה, כפר־תבור וסג'רה) והצטיין באומץ־לבו במלחמה בפורעים. משחורר החל לעבוד בספן בנמל תל־אביב. בספטמבר 1940 התגייס לגדודי ה„באפס" בצבא הבריטי וכבעל נסיון בימאות הועבר לאחר זמן קצר לפלוגת הסוארים העברים. בשירותו ביוון נפל בשבי והוחזק 5 שנים במחנה־שבויים בגרמניה. משחזר ארצה עבד כחבר בקואופרטיב לליטוש יהלומים.

מראשית מלחמת־השחרור שירת בשמירה ובספטמבר 1948 התנדב לשיירות מלא. נשלח לירושלים וצורף לפלוגת „נועם". השתתף בכמה קרבות ובאחרונה על הקסטל. נפצע בכתפו ולאחר שנתחבש חזר לעמדה והוסיף לירות. למחרת, בשעת נסיגה, נפצע בירכו ולא יכול להמשיך דרכו, נשאר ונרצח בידי הערבים ב־10.4.1948 ונקבר במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים.

מלך אשר

בן יהודה וברכה. נולד ב־14.5.1922 בעיר לופין ברומניה במשפחה ברוכת־בנים, שומרת מסורת ודת. מילדותו היה חבר בתנועת־הנוער „בני־עקיבא" ושאף לעלות ארצה. בימי מלחמת־העולם השניה נלקח מעם משפחתו למחנה־ריכוז. אחרי השחרור הצטרף לקיבוץ „הפועל המזרחי" והיה מחבריו הפעילים. עלה עם קיבוצו ארצה בשנת 1946. טיפל ודאג לאחיו הצעיר מאז נתיתמו מהוריהם. בתחילת שנת 1948 נשא אשה, פרידה, והשתקע בקרית־שמואל בחיפה. עבד במלאכת הצבעות. הרבה חום ואהבה השקיע בבניית קן משפחתו. הצטרף ל„הגנה" ועם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בשמירה בחיפה, ואחר־כך התגייס גיוס מלא, השלים את אימוניו בחיפה ונשלח לגליל.

נפל במיאר ב־5.9.1948. הועבר לחיפה ב־27.10.1948.

מלך יוסף

בן גבריאל ודירמותא. נולד ב־23.4.1925 בעיר קונסטנטינה שבאלג'יריה. בגיל צעיר עבר לצרפת, התישב בפאריס, למד נגרות ועסק בה. כל מה שהרויח מעבודתו שלח הביתה לפרנסת האחים והאחיות הקטנים, שבעה במספרם. במלחמת־העולם השניה גויס לצבא הצרפתי. השתתף במסע נצחון לתוך גרמניה וקיבל אות־הצטיינות (צלב־המלחמה). שנה אחרי שחרורו מהצבא הצרפתי התנדב לצבא ישראל. בעיצומה של מלחמת־השחרור, ב־2.7.1948, עלה לארץ במגויס ונשלח לחזית ירושלים. נפל במשלט המסרק, בעלותו על מוקש, ב־24.8.1948. למחרת היום נקבר בקרית־ענבים.

את השכלתו לא רכש לו בבית־הספר כי־אם בתוך חיי העבודה והצבא. אמונת־אלוהים, בה גדל, ואהבת הארץ אליה שאף, היו בקרבו לאחד. 7 שבועות הספיק לחיות בארץ־ישראל אשר למענה מסר נפשו.

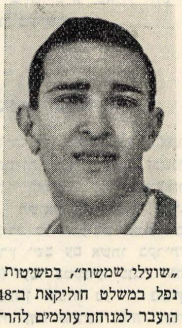
ממן מכלוף (מיכאל)

בן יוסף ורחל. נולד ב־17.12.1915 בעיר זאריוול שבאלג'יריה. גמר בית־ספר יסודי וביסס את פרנסתו ופרנסת בית הוריו על ייצור סנדלים. השלים בעסקו, אך לא הסתפק בשלות־חיים זו. במלחמת־העולם השניה התנדב לשחרור צרפת, השתתף במערכת תוניסיה ובפלישה לגרמניה עד לנצחון הסופי. השתחרר בשנת 1945 וחזר לעבודתו, וכשהגיעתו בשורת מלחמת־השחרור התנדב למערכת עצמאות ישראל.

כשעזב את הוריו הישישים (אביו בן 80 היה), הבטיח להם להעלותם אחריו לארץ־ישראל אחרי הנצחון. ביוני 1948 הגיע לארץ כמגוים. ב־21.12.1948 קיפח את חייו בתאונה, בהיותו בתפקיד. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־24.12.1948.

מן ראובן

בן אליעזר ורחל. נולד ב־3.1.1927 בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי „זמנהוף", ואחר־כך עבד במלאכת האפיה. בשנת ה־17 הצטרף לארגון ה„הגנה". השתתף באימונים ובתרגילים, ובחורף תש"ח מילא את חובתו בשמירה, במידה שנדרשה ממנו, בהתחשב בעבודתו החיונית בהספקת לחם לתושבים.

באביב תש"ח גויס לשירות מלא באחד הגדודים שבחטיבת „גבעתי". שירת בפלוגת „שועלי שמשון", בפשיטות על המצרים ובחבלות. במבצע „עשר מכות" נפל במשלט חוליקאת ב־19.10.1948. ביום א' בתמוז תשי"א (5.7.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מן יוסף

נולד ב־6 ביוני 1922 בברלין, בירת גרמניה. אביו היה סוחר מובהק שהחזיק במסורת יהודית נוסח מזרח־אירופה. בילדותו מת עליו אביו. הציונות הושרשה עמוק בלבו. חניך „המכבי הצעיר". בן 12 ניכרה בו נטיה לציור. היה מצייר סיפורים שלמים בתמונות. בבית־הספר הועניקה לו סטיפנדיה להשתלמות בציור ובדקורציה; משסיים את בית־הספר נאלץ היה לפרנס את אמו ועבד כקשט.

כל השנים הללו היה פעיל ב„מכבי הצעיר" והוכר על־ידי חבריו כבעל „ידי זהב" ו„ראש ברזל". „צופה" — במלוא המשמעות. בעל אומץ־לב בלתי־מצוי. בחוש ההומור שלו עינג את חבריו בשעשועים. אפו הציקה לו להגר לארצות־הברית. אך הוא לא ניאות לוותר על חלומו לעלות לציון. לאחר שאמו ואחותו היגרו לאמריקה, עלה הוא לארץ בשנת 1939. בארץ בחר בעבודה חקלאית. שנתים היה ב„חבורת־הנוער" שבקבוצת השרון (רמת־דויד), אחרי־כן במעלה־החמישה ובחדרה. עשה שנת־הכשרה נוספת בקבוצת השרון בענף הפלחה. הצליח בעבודה כעגלון, ועל אף תאונת־עבודה קשה שניווק בה בפניו, חזר אחרי הבראתו להיות עגלון. כשעבר לקבוצת גזר היה בה מרכז ענף הפלחה ומקיימו מראשית ההתאחזות בקבוצה. גם בקבוצה עסק בציור ובפיסול. עיטוריו להגדת־פסח תש"ד: „עבדים היינו", „הגנו ועלינו", „קומו, תועי־מדבר" — מעידים על יכולת גראפית בטוחה. ביטל את שאיפתו לציור מפני משיכתו לחקלאות, שגם בה הצטיין. בעל שכל חריף ומחשבה צלולה, חוש המציאות היה מפותח בו ביותר, הצטיין מאד בויכוח והיה מבסס את דעתו. קשה כארז כלפי חוץ, ובפנימיותו — חנון, שוחר צדק ושלום. ראה את תוכן חייו בהתחדשות האדם על־ידי קשריו עם הקרקע. חבריו נמשכו אחריו. גם השתתף בהצגות הקיבוץ, אולם רק במחזה שמשך את לבו.

נפל בקרב על הדסה־גזר בג' בסיון תש"ח (10.6.1948) עם חברתו נעמי. נקבר בגזר. זכרו הועלה בחוברת „יומה של גזר".

מנגל צבי (הנק)

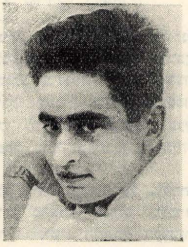

בן שלמה ורייזל (שושנה). נולד ב־22.6.1926 בקריניצי אשר בפולין. בן למשפחה שומרת מסורת ישראל, נכד הגאון ר' שמעון סופר. בילדותו גדל בחיק הטבע, בין יערות. למד בבית־ספר עממי פולני ונוסף לכך למד תלמוד. בגיל רך ידע על ארץ־ישראל והחיים החדשים המתרקמים בה. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה נדד עם הוריו ואחותו לרוסיה, שם הכיר למעשה את חיי־העבודה ודאגות הקיום.

היטיב לשיר, ובשעות רצון היה מנעים בקולו הערב ומשמח את לב השומעים. אחרי מלחמת־העולם חזרה משפחתו לפולין. צבי, שהיה ספוג רוח ציונית, נפרד מבני המשפחה והצטרף לקיבוץ צעירים ששאפו לעלות לארץ. היה אחד מהצעירים שבחבורה, אך בגלל תכונותיו וסגולותיו נבחר למדריכה. בשנת 1946 עבר עם קיבוצו לאוסטריה. עם הקריאה הראשונה לגיוס התנדב עם ארוסתו ל„הגנה". נסע לאיטליה ומשם הוטס ארצה בימי ההפוגה הראשונה. במכתביו הביע את אשרו כי זכה להיות חייל בצבא ישראל בשנת יסוד המדינה, והביע את התפעלותו מהארץ בבנינה.

נפל בפעולה על־יד פלוג'ה ב־10.11.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות ב־12.11.1948.

מנדובסקי נדעזין

בן אדולף־אברהם וגרטרוד־שרה. נולד ב־2.5.1925 באופלן, גרמניה. בן יחיד להוריו. אחותו מתה בצעירותה בתאונת־דרכים. ביקר בבית־ספר יהודי בברסלוי ולמד עברית על בוריה. עלה עם הוריו ארצה ב־1939 וסיים את ליבודיו במקוה־ישראל. ב־1943 התגייס למשטרת הישובים העבריים ושירת תחילה בעיר־המפרץ. סיים את הקורס הממשלתי בגבעת־עדה בהמלצה לקורס סמלים. סיים את הקורס לסמלים בהמלצה לקורס מפקדי מחלקות, בשנת 1945 היה קורפורל מ.י.ע באילון, חניתה ומצובה. היה מדריך לנשק בישובי הגליל המערבי ועמק זבולון. השתתף בהעברת מעפילים מגבול הלבנון והעברת נשק מהחוף. ב־1946 הדריך בבית־הספר לנוטרים בכפר־ילדים. אחרי סגירת בית־הספר הועבר לתל־אביב למחלקה לחקר פשעים. משם הועבר שוב לבית־הספר בכפר־ילדים ואחרי זמן־מה — לגוש נהריה, ובאפריל 1947 — לכפר מכבי. סיים בהצטיינות את קורס מפקדי מחלקות בגניגר (שהבריטים התנכלו לו), אחר־כך היה אחראי לבטחון בגוש רמת־יוחנן. קיבל פרס בתחרויות צליפה. חבר המשמרת הצעירה של מפא"י. צלם־חובב. היה בראש מביאי העזרה לעמדה הקדמית ביער רמת־יוחנן.

מפקדו משה כרמל כותב עליו ועל חברו: „שני מפקדי־מחלקה אשר בגבורתם המפליאה חיפו בעצמם על נסיגת יחידותיהם, הרגו הרג רב בדרוזים מקרוב ובאחרונה נפלו חללים". הוא נפגע בראשו במהרו להגיש עזרה למפקד הפלוגה זוהר דיין, בשעת זריקת רימון, בהתקפת־הנגד בקרב רמת־יוחנן ביום 14.4.1948. גופתו נמצאה לאחר שלושה ימים. היה קבור בכפר־אתא. ב־16.11.1950 הועבר לחיפה.

מנדזלבסקי מרדכי

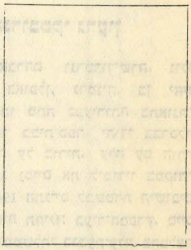
בן יוסף ושושנה. נולד ב־6 במאי 1925 בכפר רוסטוקה, במחוז לובלין שבפולין. היה בן יחיד למשפחה חקלאית וכל ילדותו, עד פרוץ מלחמת־העולם השניה, חי בכפר. עם כניסת הצבא הסובייטי לפולין המזרחית עבר מרדכי, ככל בני הנוער היהודי, אל השטח הסובייטי. כל תקופת המלחמה שהה בברית־המועצות. שירת כחותחן בצבא האדום. הוריו וכל בני המשפחה שנשארו בכפרם נאספו על־ידי הגרמנים והושמדו במחנה־ריכוז. עם גמר המלחמה, כששוחרר מן הצבא, חזר מרדכי לפולין ולא מצא שריד למשפחתו. הצטרף לתנועת „דרור", נדד דרך אוסטריה והגיע לאיטליה, בה עבר אימונים צבאיים לקראת עלייתו. ב־30 במאי 1948 הגיע לארץ באניה „קדמה", נשלח מיד אל הקלט וצורף לחיל־התותחנים.

נפל ביום 22 באוקטובר 1948 במבצע „יואב", כשהתחוללו הקרבות לפתיחת הדרך לנגב. נקבר בו ביום בבית־הקברות הצבאי בכפר־ורבורג.

מנדל זאב

נולד בשנת 1926. נפל בקרב על סובה (קסטל) ביום 1.4.1948. מקום קבורתו לא נודע.

מנדל מרדכי („פוטו")

בן גדליה וצילי. נולד ב־1925 בטורנבני שברומניה. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך עבד בסנדלרות. ב־1947 העפיל ארצה באניה „פן־יורק" (קיבוץ גלויות), שנתפסה ונוסיעה הוגלו לקפריסין. בקפריסין פעל כמדריך ומפקד כיתה באימוני ה„הגנה" במחתרת.

ב־1948 הועלה ארצה בשירה של „עלייה־הנוער" וברדתו מהאניה התגייס לפלמ"ח ושירת בגדוד השלישי. השתתף בקרבות נבי־יושע, תל־אל־קאדי, הקסטל, לטרון, דרך „בורמה"־ירושלים, ובאחרונה במבצע „דני" בשפלת לוד. בקרב על משטרת לוד, לפני הנצחון הסופי בעיר, נפל ביום ד' בתמוז תש"ח (11.7.1948) ולמחרת היום נקבר בבן־שמן. ב־8.1.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מנדל עמנואל

בן משה וויפה. נולד בשנת 1931 בירושלים. גמר בית־ספר עממי והחל לעבוד כחשמלאי בחברת „אור וכוח" בירושלים. בן 17, למטה מגיל הגיוס, התנדב לצבא ההגנה והיה מן המגויסים הראשונים. נשלח עם התגבורת לכפר־עציון ונמנה עם מגיניו עד הקרב האחרון. ביום נפילת הכפר נקבר אף הוא תחת הריסות בנין המנזר המפוצץ בד' באייר תש"ח (13.5.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

מנדל שלמה

בן דויד וריינה. נולד ב־14.1.1923 בקהיר שבמצרים, ובשנת 1933, כאשר מלאו לו עשר, עלה עם הוריו לארץ והתיישבו בירושלים. למד בבית־ספר תיכוני ומשסיים בו לימודיו התגייס מיד לנוטרות. בתקופה הקצרה שבין שירותו כ„גפיר" ובין התגייסותו לצה"ל עבד כפועל. ב„הגנה" לא החסיר אף יום אחד למלא את תפקידו שהוטל עליו. היה בין מגיני ירושלים וכובשיי שכונותיה הערביות.

בשעת כיבוש מנזר נוטר־דם — פעולה שהיה אחראי לה — הציל את הייהן של ארבע נזירות, שנשארו באחד החדרים, בהיכנסו תחת מטר יריות לתוך הבנין והוציאן משם. במעשה־גבורה זה נפצע, הועבר לבית־החולים ועוד לפני החלמתו הגמורה הציח לברוח משם, כדי להצטרף למסע כיבוש עין־כרם. בפעולה זו נפל אור ליום ד' בתמוז תש"ח (10.7.1948). היה קבור בשייך־באדר א'. ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מנדל שלמה

בן בן־ציון ושרה. נולד בשנת 1924 באחת הקהילות היהודיות אשר בצ'כיה ובשנת 1945 העפיל לארץ. על המוצאות אותו בשנות השואה לא נרשם דבר. גורלו הָיָה כגורל כל המעונים והניצולים בני גילו. בארץ ישב עם אשתו בקרית־יוסף (גבעתים) ועבד במקצועו כנגר. היה בעל־מלאכה מצויין ובטוח בעתידו בארץ, בה אמר לבנות חייו מחדש. היה חבר ה„הגנה".

בתחילת מלחמת־השחרור נשלח לבסיס קרית־ענבים, השתתף בקרב הקסטל ונפל בנבי־סמואל ב־23.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים ב־25.4.1948.

מנדלבוים (עקדיאל) משה־אליעזר

בן שלמה וחוה. נולד ביום י"ב באדר א' תרפ"ז בתל־אביב. אחרי גמרו את בית־הספר „ביל"ו" עבד זמן־מה בעיר. היה חבר בנוער „המזרחי", בארגון־הספורט הדתי „אליצור" ובפלוגותיו וכך הצטרף לשורות ה„הגנה". יצא עם הראשונים לגרעין החקלאי „הילולים" של הנוער המזרחי בשב־ציון. בגלל סיבות משפחתיות נאלץ כעבור שנה לחזור משם ועבד כגנן מטעם עיריית תל־אביב. ב„הגנה" שירת כנשק פלוגתי, היה אחראי לכלים ול„סליק" ב„ליל וינגייט". בשל שפמו נמצא חשוד בשעת הסריקה של העוצר הגדול והוחזק 4 חדשים במעצר במחנה רפיח.

בראשית מלחמת־השחרור המשיך בתפקידו כנשק בחי"ש תל־אביב. אחר־כך גויס לשירות קרבי, סיים קורס מ"כ, שירת בפלוגה דתית והשתתף בכל פעולותיה נגד הכנופיות המקומיות וכפרי הפורעים ואחר־כך — נגד הצבא הסדיר של הפולש המצרי. בעמידה נגד חיל־השריון המצרי נפצע על־יד בית־דראס ביום 10.6.1948 ונשאר בשדה־הקרב. נחשב כנעדר, עד שלאחר שנה נמצא קברו במקום המערכה והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ביום 17.6.1949.

מנדלבוים מתתיהו

בן יצחק ורבקה. נולד בשנת 1909 בקילץ אשר בפולין. למד בבית־ספר עממי. היה לסנדלר ומצא את הדרך אל התנועה החלוצית. הצטרף ל„פרייהייט" והיה בהכשרת „תל־חי". ב־15.7.1933 עלה לארץ. חבר רמת־הכובש, ולפי ההגדרה ביומן המשק „מאותם אשר התנועה החלוצית בתקופתה העלתה מהשכבה העמלנית לגובה של בוני משק וקיבוץ והעניקה להם עולם חדש של „מושגים".

ב־9.6.1948 הופגז המשק קשה. אחד הפגזים התפוצץ באמצע המחנה והרסיסים פגעו בו ונפל חלל. ב־11.6.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברמת־הכובש. השאיר אחריו אשה ושני ילדים.

מנדלאויל ברוך

בן יחזקאל ואסתר. נולד בשנת 1925 בלובלין שבפולין. ב־1935 עלה ארצה עם ההורים והתישבו בירושלים. למד ב„חדרים", בבית־ספר עממי ובישיבת „עץ־חיים", ואחר־כך החל לעבוד כפועל־אפיה. הצטרף בגיל צעיר למחתרת אצ"ל וביצע כל משימה במסירות ובקור־רוח. נאסר על־ידי הבולשת הבריטית, ישב חדשים אחדים במחנה־המעצר בלטרון ושוחרר בתנאי מעצר־בית.

בחורף תש"ח, משהוקמו בסיסי אצ"ל בגלוי, התגייס לשירות והשתתף בהגנת ירושלים ובקרבות נגד הערבים. משנהרגה אמו בהפגזה נכנס אל הבית תחת מטר יריות והוציא את גויתה לקבורה. ביום קומו משבעת ימי האבל חזר לבסיסו בצפון ירושלים, הספיק עוד לומר „קדיש" אחד לעילוי נשמתה, ומיד אחר־כך התיצב להשיב אש לערבים שפתחו בהתקפה. ב־30.5.1948 נפצע פצעי מות, הספיק לומר עוד: „נקמתי את נקמת אמי ונקמת אחי ואחיותי בפולין" — ואחר יצאה נשמתו. היה קבור בשייך־באדר א', ב־3.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגבעת־שאול בירושלים.

מנדלסון־חשין זאב

בן יעקב ושרה. נולד ב־3.7.1925 בירושלים. דור שני בארץ. נין ונכד לר' איצ'לה חריף, מתלמידי הגר"א, שעלה לארץ בעליית הפרושים בתק"ט. אחרי סיום בית־ספר תיכוני עבד בריכוז החומר לאנציקלופדיה העברית. בשעות הפנאי כתב להנאתו שירים ורשימות ביקורת ספרותית. מ־1943 ואילך חבר ה„הגנה" בחטיבת חי"ש ירושלים. ב־1945 גמר קורס לסיירים ובסיוריו הרבים בכפרי סביבת ירושלים אסף הרבה חומר טופוגרפי, שערכו הרב מבחינה טקטית נתגלה בפעולות הלחימה.

מראשית מלחמת־השחרור שירת בליווי שיירות בדרכי מקור־חיים והר־הצופים והשתתף בפעולות ה„הגנה" ב„היזום", תלפיות, מקור־חיים ושייך־ג'ראח, באפריל 1948, אחרי סיימו בהצלחה קורס לרגמים, שירת כרגם מס' א', השתתף בכיבוש קסטון, בפעולות שער־הגיא ובפעולות־ענשין נגד הכפרים מצפון לירושלים. ביחוד שמח לתפקיד שניתן לו כאחראי לאחת משתי המרגמות שפעלו נגד שייך־ג'ראח, כי בכך ראה מילוי תשוקתו להתנקם בקן־המרצחים הזה. בליל 2.6.1948, בעמדו ליד המרגמה, נפל בהתפוצץ פגז. היה קבור בשייך־באדר א', ב־7.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. ימים מספר לפני נפילתו אמר לאמו: „זכות נפלה בגורלנו להיות מכובשי אדמת ישראל וממקוממי המדינה. אשרינו!"

מנדלסון מאיר

בן בן־ציון ושרה. נולד ב־17.7.1926 בעפולה. למד שם בבית־הספר העממי ולאחר שהשלים גם את חינוכו התיכוני עבר את בחינות־הבגרות הלונדוניות. חונן בכשרונות מיוחדים במתימטיקה. עבד כפקיד במחלקת־הבנזין הממשלתית ובמחלקת מס־ההכנסה. לאחרונה עבד כטפסן במלאכת הבנין, אשר בה התעניין במיוחד, וביקש לחסוך כסף כדי לנסוע לאמריקה להשתלם שם כמהנדס. איש־רעים ואיש־ספורט. „הבלונדיני הגבוה והזריז" — כינוהו. היה חבר קבוצת כדורגל של „מכבי" ושחיין משובח, בעל כמה אותות־הצטיינות. חבר פעיל ומסור ל„הגנה" מעוריו.

מיד עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב לשירות ונשלח לקורס מכונות־יריה בבן־שמן. במסגרת חטיבת „גבעתי" השתתף בכל קרבות הגדוד, החל מסביבת תל־אביב, בית הקרן־הקיימת, דרך קרבות מבצע „נחשון", קרבות טיהור הדרום, הגנת נגבה ועד פריצת הדרך לנגב וכו'. הצטיין כחייל אמיץ, חביב על רעיו ומסור לתפקידו. סירב לקבל כל דרגה בצבא. עמד בפני סכנות רבות וחבריו היו אומרים עליו ש„הכדורים אינם פוגעים בו", ואהבו לצאת יחד אתו לפעולות בגלל רגש הבטחון ששפע סביבו. בעברו למשלטי בגבול ה„משולש", עם תום המלחמה, נהרג בירית צלף בסביבות רמת־הכובש ביום 9.1.1949 ונקבר בו ביום בנתניה.

מנחיים שמעון־מיכאל („מישו")

בן חיים־יצחק ושרה. נולד ב־27.12.1927 בברטיסלבה אשר בצ'כוסלובקיה. עלה עם הוריו ארצה ב־1939. בספינת־המעפילים הבולגרית „רודניצ'ר" והתישבו בבני־ברק. סיים את בית־הספר העממי בבני־ברק, למד בישיבת הרב עמיאל בתל־אביב ובישיבת „קול תורה" בירושלים. בשנתים האחרונות עבד בבית־המלאכה לנעלים של אחיו בבני־ברק. המשיך ללמוד בשיעורי־ערב מתוך שאיפה להגיע להשכלה תיכונית. חבר „בני עקיבא" בבני־ברק. בן 15 התגייס לגדנ"ע הדתי בגוש דן ומפרוץ המלחמה היה בגיוס מלא. השתתף בקרבות: סלמה, חיריה, סאקיה, תל־ליטוינסקי וכפר־עאנא. למורת רוחו הועבר לתפקיד טבח צבאי בערוך והיה מביא את האוכל לקוי ההזנית על־גבי ג'יפ, חמור ואף ברגל. משום היותו שומר מצוות סירב לבשל בשבת והועמד לדין עם עוד חבר באשמת הפרת פקודה, אך בית־הדין העליון ביטל את אשמתו. לדרישתו הגמרצת חזר לפלוגה הדתית הקרבית בחטיבת „אלכסנדרוני" והשתתף בכיבוש איגזים, עין־ע'אל וקולה.

נפל ביום 28.12.1948 בקרב ביראק אלמנשיה. בו ביום מלאו לו 21 שנה. היה קבור בפלוגה. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

מנובי (מזובי) יצחק

פרטים על חייו אינם ידועים. נפל בקרב על כפר־עציון ביום 12/13.5.1948. ביום 17.11.1949 הועברה גויתו עם שאר חללי הגוש לקבר־האחים שבבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים.

מנוביץ יוסף

בן משה ושרה. נולד בכ"ג בכסלו תרפ"ד (1923) בתל־אביב למשפחת עובדים חרוצים. גמר בית־ספר עממי. היה מבוגרי בית־הספר המקצועי על שם מכס פיין והתמחה במסגרות. ספורטאי גלהב היה ומחברי „מכבי" ומכבי־אש בתל־אביב. היה חבר בצופים ובגיל ט"ז הצטרף ל„שורה". הצטיין בשירותו כנוטר במשטרת־הישובים והתגייס מטעם ה„הגנה" לצבא ישראל, ועל אף המצב הקשה של המשפחה זנח עבודתו ושירת במקומות מסוכנים כהרטוב, עטרות ועוד.

נשלח לבית־ספר לקצינים ויצא כסמל עם פלוגתו לנגב. השתתף בכיבוש משלט עבדיס וזכה לראותו בידי חבריו. נפל ביום 9.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות ב־12.7.1948.

מנוסביץ משה (מנוס)

בן אבא ומיכלה. נולד ב־17 בנובמבר 1926 בפולין. למד בבית־ספר עממי עד בוא הפולשים הגרמנים ובעודו נער השכיל להצטרף אל הפרטיזנים. נלחם על אדמת פולין ורוסיה עד השחרור. ב־19 במאי 1946 עלה לארץ, עברו הפרטיזני הכשיר אותו להיות פעיל במאבק. קשה־עורף, רציני ודרוך, אך בלבו וגם במראהו — תום נעורים.

השתתף בכיבוש יפו, ושם נפל ביום י"ח באדר ב' תש"ח (29.3.1948), למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

מנטל נתן

בן אהרן ואיטה. נולד ב־3.4.1927 בפרנקפורט על נהר מיין שבגרמניה. עלה ארצה עם הוריו במארס 1934. גמר בית־ספר עממי ברעננה ואחר־כך עבד במסגרות ובמכונאות. כחבר ה„הגנה" השתתף באימונים, שמירה, העלאת מעפילים אל החוף ושאר הפעולות. בחורף תש"ח מילא את חובתו בהגנת הסביבה בנפת אשר, בחטיבת „אלכסנדרוני".

בעמדו על המשמר בעמדה שממזרח למגדיאל נפגע בראשו מכדור. הובא לבית־החולים ביילינסון ושם מת בו ביום ב־5.3.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברעננה.

מנחם דויד

בן יוסף וברכה. נולד בשנת 1920 בעיר פורט־סעיד אשר במצרים. בגיל 14 הגיע לארץ ב־20.12.1934 והשלים את לימודיו בבית־הספר התיכוני „גורדיה" בתל־אביב ובבית־הספר הגבוה למשפט ולכלכלה בתל־אביב, בו למד שנה אחת נוספת. במסגרת המנגנון האדמיניסטרטיבי של ממשלת המנדט נתקבל כפקיד במחלקה המשפטית של הפיקוח על המזונות, והואיל וידע יפה את שלוש השפות הרשמיות (עברית, אנגלית וערבית) עסק בתרגומים. אחר־כך, כשאחיו הידוע בשם „יוקי" פתח את התיאטרון שלו, עבד אצלו כאדמיניסטרטור.

חבר תנועת ה„מכבי" ואורגן במחתרת לח"י. אחר־כך התגייס עם כל אנשי ארגונו לצה"ל. צורף לגדוד „שרירן ופשיטה". סיים בהצלחה יחידה קורס לאלחוטאות (בו השתלם חמישה ימים בלבד!). השתתף בכיבוש לוד, ובפעולה זו גם נפל ביום 10.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־12.7.1948.

מנחם יעקב

בן יוסף ובתיה. נולד ביום־הכיפורים תר"ץ (14.10.1929) ביוון. בגיל שנתים וחצי הגיע עם הוריו לארץ והשתקעו בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי „מזרחי" בתל־אביב ויצא לעבוד במסגרות ובערבים השתלם במקצועו בבית־הספר „מכס פיין" בתל־אביב. השתייך לגדוד הצופים הקשישים ואחר־כך עבר ל„הגנה" העובד" ולמד בסמינר למדריכים של הסניף התל־אביבי. מגיל שלוש־עשרה היה חבר ב„הגנה" ומילא תפקידים רבים וגם פעל למען הפליטים שהגיעו לארץ.

עם פרוץ המאורעות בארץ התיצב מיד בשורות מגיני תל־אביב והשתתף בהדיפת התקפות רבות של הרוצחים הערביים מאבו־כביר הסמוכה לתל־אביב. עם גבור הקרבות בארץ נשלח לחולדה ושם באחד הקרבות נפצע ברגלו ועם החלמתו הועבר לחזית לטרון. ב־30.5.1948 השתתף בקרב על כיבוש משטרת לטרון ושם נפל. גויתו הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

מנין יוסף

בן אהרון ושושנה (רוזה). נולד בשנת 1922 בדמשק, בירת סוריה. בן שלוש נתיתם מאביו ואחר' גמרו את בית־הספר העממי יצא לעבודה והיה משען יחיד לאמו. ב־1942 עבר את הגבול הצפון בעזרת בחורי הפלמ"ח. עבד ככופף־ברזל בבנין ובעבודות אחרות והיה שולח מכספו לאמו. שירת שנתים כנוטר במשק, אחר־כך עבר לפלמ"ח והיה מהקשישים המעטים בין בני הי"ח והי"ט. השתתף עמהם באימונים ובעבודה ובמסעות ונדבק בהתלהבות־העלומים שלהם, וכפי המשוער תרם את חלקו להעברת מעפילים דרך גבול הצפון, בנתיבות שהכיר מנסיונו הוא. שאיפתו היתה להעלות את אמו אל המולדת המשוחררת, ובינתים השתדל לשמור על הקשר עמה באמצעות קרוביו שבארץ.

בחורף תש"ח צורף עם גדודו לחטיבת „הראל" ושירת בליווי שיירות בדרך ירושלים. בהתקפת האויב על המאסף של השיירה נפל ביום 20.4.1948, למחרת היום הובא לקבורה בקרית־ענבים.

מנדה משה

בן ברוך ומניה. נולד ב־16.2.1930 בברסלוי שבגרמניה וב־1934 עלה עם הוריו והשתקעו בתל־אביב. חיבב את הטבע, החי והצומח, והיה מרבה לשוטט בסביבות העיר ואוסף צמחים, פרפרים, חרקים וגידל צפרים. אחרי בית־הספר העממי גמר את המחלקה למסגרות בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין, החל עובד במקצועו ונתחבב כחבר טוב וכעובד נאמן.

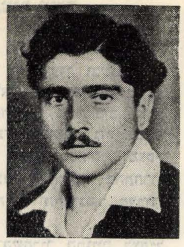
משהחלה ההתקפה הערבית על הישוב התגייס לפלמ"ח. התאמן ועבד במשק באשדות־יעקב ומשהחכיר המצב בגליל העליון נשלח עם מחלקתו לרמות־נפתלי. נשא באומץ ובהתמדה את תלאות חיי־המצור והסכנות. עודד את חבריו בעליזות־רוחו, התנדב לכל משימה והשתתף בליווי שיירות בדרך בין רמות־נפתלי ומנרה ובגליל

בכלל. ירד עם כחלקתו לאימוני־מקלע במגדל ליד טבריה. השתתף בהטרדת התחבורה הערבית ואף כשנכשל בנסיון להציל בבקבוק־מולוטוב אוטובוס ערבי שהתהפך, משום שאש האויב הכריחה לנסיגה, לא עזבתהו עליזותו והבטיח יתר הצלחה בהזדמנות הבאה. תוך כדי לימוד מקלענות נפגע במגדל מירית צלף ערבי ונפל ביום 11.4.1948. נקבר בו ביום בגיבעתי.

מנספכן זאב

נולד בשנת 1930. נפל בקרב בבית־עפה ב־18.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־9.10.1949.

מנסור עלאם א־דין

בן סלים חסן ועפיפי מן הכפר הדרוזי עוספיה (ליד חיפה). נולד ב־15.2.1928. לאחר שגמר ארבע כיתות של בית־הספר העממי עבד בחקלאות בכפרו ועסק זמן־מה גם במסחר. שאף להרחבת ידיעותיו. היה זריז בעבודה ולמוד נשק ורכיבה מעוריין. לאחר פלישת צבאות ערב לארץ התגייס לפלוגת קומנדו של חיל־המיעוטים הישראלי. בהשפעתו התגייסו גם מחבריו לצה"ל. אחרי גיוסו כתב אל אביו: „נא להתפלל בעדי כי רצון האב הוא מרצון הבורא, ואם במקרה איהרג בקרב, נא אל תתרגז עלי...“

השתתף בקרבות לכיבוש הגליל ונפל ליד כפר ינוח (אזור עכו) ביום 29.10.1948 ושם נקבר למחרת היום. ביום ה' בכסלו תשט"ו (30.11.1954) הועבר לבית־הקברות הצבאי הדרוזי שבכפר עוספיה על הר־הכרמל.

מנסור מרדכי

בן שלום וחנה, מעולי תימן. נולד ביום 27.12.1910 בירושלים. נתיתם מהוריו בילדותו ונתחנך שנים אחדות בבית אחותו הנשואה ולמד בבית־ספר עממי. בגלל המצב החמרי הקשה יצא לעבודה. התמחה בבנין ועבד במקצוע זה כקבלן ולעתים בעבודה שכירה. חיבב חיי חברה בנשפים, מסיבות וטיולים, בעל לב טוב ויד פתוחה לעזרת הזולת. השתדל להנעים את חיי משפחתו ובשעות הפנאי היה עושה בכל עבודה בבית ואף במלאכות שלא למדן מעולם — נגרות, חשמלאות, מסגרות, וכו', לא התערב בעניני המפלגות, אך למולדת היה מסור בלי פוליטיקה ובלי תיאוריות. ביתי מהומות תרצ"ו הצטרף ל„הגנה“ ובמשך שלוש שנות המאורעות מילא תפקידי שמירה בפרברי ירושלים. ב־1940 נענה לקריאת המוסדות הלאומיים והתגייס לצבא הבריטי וב־1943 שוחרר בגלל בריאות לקויה. מחוסר יכולת לחזור לעבודה פיזית קשה נתקבל כשומר באוניברסיטה מטעם ה„הגנה“.

כאחד מאנשי־המגן ליוה להר־הצופים את השיירה של אנשי המדע והרפואה ובדרכו זו נרצח עם רוב חברי השיירה ליד שייך־ג'ראח ביום 13.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים. השאיר אחריו אשה, שני בנים ושתי בנות.

מנצורה יהודה

בן חיים ואורה. נולד ביום 10.6.1929 בעיר צנעא אשר בתימן ובאותה שנה עלה ארצה עם הוריו שהתישבו בתל־אביב, בשכונת התקוה. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך עבד בפוליטורה. השלים את חינוכו בשיעורי „הנוער העובד“ ובקריאה והתערה בחיי חבורת הנוער שהשתייך אליה כחבר עליז וטוב. מצא פנאי גם לספורט. חיבב את אמנות הבלט ועשה בו נסיונות ראשונים ואף באמנות הבמה החל להשתלם כחבר האולפן הדרמטי של הנוער התימני בשכונתו. ב־1946 הצטרף ל„הגנה“ והשתתף באימונים ובפעולות.

בחורף תש"ח שירת בראשונה בליווי שיירות בקו תל־אביב—חולדה. אחר־כך צורף לחטיבת „גבעתי“ ותוך כדי מילוי תפקידו נפל ב־23.4.1948 בדרך בין רחובות לתל־אביב. ב־25.4.1948 נקבר בנחלת־יצחק.

מנסור סימן־טוב („מנטו“)

בן אל־קבץ ומזל־טוב. נולד ב־1932 בירושלים. משסיים את לימודיו בבית־הספר העממי הצטרף לשורות „הנוער העובד“ ועבד בעבודות זמניות שונות, בצורפות, ואחרי מות אביו היה הוא למפרנס העיקרי של המשפחה. במלחמת־השחרור שירת בגדנ"ע ומשם עבר, כעבור ארבעה חדשים, לשירות מלא. עוד בתקופת־המאבק האחרונה כבר היה מאורגן בתנועת־המרי, אך שמר על סודו בקפדנות. היה נער שובב ועליז ועם זאת אחראי, ומסור מאד לאמו ואף־על־פי־כן לא היסס בהחלטתו להיפרד ממנה, ודרש לצרפו ליחידת־קרב, על אף גילו הצעיר.

נפצע בעלותו על מוקש בסביבת קטמון, הועבר לבית־החולים „הדסה“ בירושלים ומת שם כעבור חצי שעה ב־3.10.1948. היה קבור בשייך־באדר וב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מנסור משה

בן דויד ומרים. נולד ב־1927 בחיפה. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך עבד בבית־הרושת לזכוכית „פניציה“. היה פעיל ב„הנוער העובד“, בפלוגות „הפועל“ חיפה וב„הגנה“. שירת זמן־מה בנוטרות.

במלחמת־השחרור שירת באחד הגדודים והשתתף בפעולותיו ובקרבותיו, עד שנפל בקרב על משמר־הירדן ביום ג' בתמוז תש"ח (10.7.1948) וכמשורר נכלל בין הטמונים בקבר־האחים בראש־פינה.

מנסור שלמה („שלם“)

בן משה ושרה. נולד ב־1902 במצרים. גמר בית־ספר למסחר ולחימיה והתמחה כחימאי למשקאות. ב־1946 עלה ארצה עם אשתו וארבעת ילדיו. התישב בירושלים.

במלחמת־השחרור שירת ב„משמר־העם“ ותוך כדי עבודה בביצורים נפל ב־30.11.1948. נקבר בשייך־באדר ב־1.12.1948 וב־21.6.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מנצור משה

בן שלום ומזל. נולד בשנת 1928 בתוך עדת יהודי תימן בעיר עדן, ובשנת 1941 עלה עם הוריו לארץ והוא אז נער בן 15. התישבו בכרם־התימנים בתל־אביב. בחוץ־לארץ למד בבית־ספר עממי, גדל לבחור חסון ובריא, אוהב ספורט ומצטיין באגרופנות (ניצח באחרונה בהתחרות שנערכה בחיפה), והתפרנס מעבודה כפועל־נקיון.

בתחילת מלחמת־השחרור התגייס לצה"ל. שירת באחד הגדודים והשתתף במבצעי. נפל בשעת הסתערות על משטרת נגבה ב־3.11.1948. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג.

מנצר פינחס („פפיק")

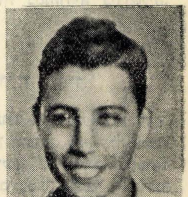

בן שמחה ובלומה. נולד ב־12.12.1919 בוינה, בירת אוסטריה. חבר תנועת „גורדוניה" ו„החלוץ". גמר בית־ספר עממי ומקצועי. מוצאו ממשפחה ציונית ידועה. הגיע ארצה ב־1939 ונכנס למקוה־ישראל. ב־1940 התגייס לחיל־התותחנים ושירת במשך 5 שנים וחצי בקבוצת התצפית בחופי חיפה, ים־המלח, קפריסין, איי הים התיכון ובאי רודוס. עם הקמת החי"ל צורף ליחידת התותחנים שבו.

בהיותו באירופה היה פעיל בטיפול ובחינוך פליטים ובהעלאתם ארצה. בשובו מן הצבא ב־1945 הצטרף כחבר ותיק של „גורדוניה" לקבוצת חוליות, שדה־נחמיה, בה עבד כחקלאי. אחרי שהוקם בית־החרושת „פלסטיקה" בחוליות — עבר לעבוד שם.

במלחמת־השחרור השתתף בקרבות בגליל העליון, כפר־סולד, דפנה, רמות־נפתלי, ובליווי שיירות. במשך זמן ידוע היה גם חובש ראשי בשדה־נחמיה. בדפי יומנו וצרור מכתביו שהשאיר משתקפת דמות של בעל השקפות צלולות ומעמיקות. דרש מעצמו ומחבריו חלוציות מתמדת ומתח נפשי גבוה. נהרג כשחש לעזרת מגרה, עם פלוגה שהורכבה מחברי המשקים בסביבה, ב־23.10.1948. נפגע מכדור במצח ליד המשלט שייך עבד. למחרת היום נקבר בחוליות. קבוצתו — שדה־נחמיה — הוציאה ביום השלושים למותו חוברת־זכרון בשם „פינחס ז"ל".

מנשה חיים־יצחק

בן מנשה ועליזה. נולד בשנת 1931 בבגדד, בירת עיראק. שם למד בבית־ספר והיה בין הראשונים שהצטרפו לתנועת החלוץ הבבלי שפעלה בתנאי־מחתרת ושאף לעלות ארצה. בשנת 1945, בהיותו בן ארבע־עשרה, הגשים את חלומו זה בסכנת־חיים, בהעפילו ברגל דרך עבר־הירדן ומשם עבר בגניבה את גבול הארץ. אמו הגיעה זמן־מה אחריו. מנעוריו התבלט בעקשנותו, באפיו החזק ובחושו המעשי. בכל היותו הרגיש במועקת הגלות, לא עבר יום ללא התנגשות עם נער ערבי ברחוב, ונוהג היה לשלם למכים אותו מכה כנגד מכה. במסגרת „עליית־הנוער" נשלח להכשרה בגליל"ים, עבד במטעים ובגן־ירק וחלם להצטרף לקיבוץ שפיים.

עם פרוץ המאורעות התגייס לפלמ"ח, לאחד מגדודי „הראל", ונפל בקרב שיירת „הדסה" ב־15 באפריל 1948 בירושלים והוא בן 17 במותו, מקום מנוחתו אינו ידוע.

מנשה רפאל

בן קורט וגוצ'ה. נולד ב־1.2.1926 בגרמניה. אביו, עורך־דין מהנכבדים בעירו וציוני ותיק, עלה ארצה עם משפחתו ביולי 1933 והתישב בירושלים. חבלי־קליטתו היו קשים והוא מת אחרי שנים מעטות. רפאל, נער ער ומוכשר, התבלט בכשרונו הספרותי ותיבוריו עוררו תשומת־לבם של מוריו. סיים את הגימנסיה על שם נחום סוקולוב והתחיל לעבוד בפקידות, אך מתוך שאיפה להיות סופר ועתונאי פירסם את מאמריו וסיפוריו בשם הכולל „חיוכים" או „תשע בערב" ב„פלסטין פוסט". מאמרו הראשון ב„פלסטין פוסט" נדפס בהיותו נער בן שתים־עשרה. במשך הזמן השתתף בקביעות בעתונות שבארץ ובחוץ־לארץ (בארצות־הברית) וגם ערך לעתים קרובות תכניות ברדיו: מחזות ותסכיתים וגם ביקורת ספרים. צרור פיליטונים הומוריסטיים שלו הופיע בחוברת מיוחדת „חיוכים" (ירושלים, תש"ן). **נשא אשה, בת ירושלים, ונולד לו בן. נפגע** במחלת השיתוק, ואם כי התגבר עליה — השאירה בו סימנים. בתקופת המאבק הצטרף למחתרת לח"י ובה פעל ככתב הארגון בירושלים ואחר־כך ברדיו החשאי של לח"י.

עם מלחמת־השחרור התגייס לצה"ל ושימש ככתב צבאי. ב־26.7.1948, בשעת סיור יחד עם עתונאים אחרים, נפגע מכדור צלף ומת בו במקום. ב־8.11.1951 נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום ט' במרחשון תשי"ב (8.11.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה, שושנה, וילד.

מנשרוב יהונתן

בן אהרן ויוכבד. נולד בשנת 1932 בפתח־תקוה. מילדותו ידע צער ודאגות פרנסה. בהיותו בן שנתים מת עליו אביו, והאם גידלתו ושלחה אותו ללמוד בבית־הספר העממי. בימי מלחמת־העולם השניה נפל אחיו בשירותו בצבא הבריטי. יהונתן נאלץ לשאת בעול פרנסת המשפחה ולעבוד קשה בבית־חרושת. היה חבר ב„ארגון הצבאי הלאומי", ועם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בפעולות פעילה ונאמנה בפעולות־הקרב ברמלה, ביהודיה, ובקרבות יפו.

נפל בקרב בשעת כיבוש ראש־העין, ב־30.5.1948, ולא הוציא עדיין מחצית שנתו ה־17. נקבר בפתח־תקוה.

מנשה רפאל („רפי")

בן בכור ויפה. נולד ביום 9.4.1914 באיזמיר אשר בתורכיה. בן בכור להוריו. גדל בקושטא. עלה ארצה ב־1922 ולמד ב„תלמוד־תורה" בירושלים. המשיך את לימודיו בישיבת „פורת־יוסף" בעיר העתיקה. רצה לסיים את הלימודים ולהיות רב בישראל. אך בגלל מצבם הדחוק של הוריו הפסיק את הלימודים ויצא לעבודה. היה פתח. הוסיף להשתלם בלילות ובו בזמן הצטרף ל„הגנה" ומשם הועבר ל„מגן־דויד־אדום" וסיים קורס לחובשים. במאורעות 1936 השתתף בפעולות כנוטר בצובה ובסביבות ירושלים. התאמן והגן על נקודות־ישוב ונקודות־ספר.

ב־15 בדצמבר 1947 התיצב לשירות העם בין הראשונים. התאמן ונשלח כחייל לשייך־ג'ראח. מפקדיו העבירוהו לש"י ואת התפקיד הזה מילא במסירות ובשלמות. ב־15.5.1948 התאמן שניה. בכ"ה באייר תש"ח

(3.6.1948), בדרכו הזרה לעמדה, נורה על־ידי צלף ערבי ליד בית־הספר טרה־סנטה. תחילה נפצע, אך בגלל האש החזקה לא הוגשה לו עזרה דחופה. עוד הצליח לגרור את עצמו לעבר עמדתו ואנשיו הבחינו בקריאתו: „שמע ישראל", „אם אשכחך ירושלים, תשכח ימיני", נפל ומת. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים, הניח אחריו אשה ושתי בנות.

מם דניאל („דני")

בן ראובן וחנה. נולד ביום ט' במרחשון תרפ"ד (19 באוקטובר 1923) בברלין, בירת גרמניה. משחר ילדותו גדל ברוח ציונית־עברית. אביו, המו"ל הידוע, קירב אותו לספרות העברית וסבו לימדהו משנה וגמרא. בהיותו בן עשר עלה עם הוריו ארצה. נתקבל לגימנסיה העברית בירושלים והיה מטוב' תלמידיה. נטיה מיוחדת היתה לו לציור. הקריקטורות שלו היו מקור הנאה לכל רואיהן בבית־הספר ולאחר זמן בקיבוצים שונים, בהם שהה לרגל תפקידיו הצבאיים. הספר „300 משחקים", שיצא בשנת תש"ח, מלווה ציורים — פרי עטו. ממדריכי צופי „שבט מתתיהו" בירושלים. הביא לאיחוד קהילת הצופים עם „הבונים" ועמד בראש השבט המאוחד. ב־1941, לאחר גמר לימודיו בגימנסיה, הצטרף לפלמ"ח ושירת בו עד יומו האחרון במקומות שונים בארץ, בגליל, בנגב, בשרון, במחוז תל־אביב, ולבסוף בסביבת ירושלים. מטובי המפקדים של הפלמ"ח, באחרונה — סגן מפקד גדוד. ביצע מבצעים נועזים ביותר: התקפה על שרונה, פיצוץ גשרים, ראדאר, שחרור מעפילים וכד'.

עם הכרזת או"ם נמסר לו הפיקוד על גוש עציון. טיפל בביצורו והצליח לאחד לפיקוד צבאי אחיד את ארבע הנקודות הישוביות ולעשותן ליחידה הגנתית מרוכזת וממושמעת. כאשר נפסקה התחבורה לגוש נשלח למשימה הקשה להבקיע דרך בראש מחלקה של ל"ה חיילים נבחרים ולהגיש לו עזרה בחמרי רפואה ותחמושת. ניסה פעם אחת ולא הצליח. למחרת יצא עוד פעם ואחרי קרב קשה נגד כוח ערבי גדול נפל עם כל חברי המחלקה ב־16.1.1948. הובא עמהם לקבר־אחים בכפר־עציון ומשם הועברו עצמותיו עם עצמות כל חללי גוש עציון לקבורת־קבץ על הר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. המבצע לשחרור לוד ורמלה נקרא לזכרו בשם „מבצע דני".

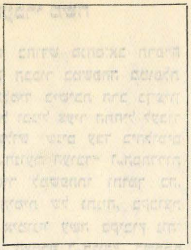
מפורי יצחק („טרזן")

בן יוסף ושרה. נולד ב־י"א בתמוז תר"ץ באדיס־אבבה, בירת חבש, שם התחיל ללמוד בבית־הספר של „אליאנס" ורכש ידיעות בשפות החבשית, הערבית והאיטלקית. ב־1940 עלה ארצה עם חלק מהמשפחה. גמר את לימודיו בתל־אביב והיה לבחור חסון ועליז ומוכן לשחרר את מולדתו העברית אף במחיר חייו. בשנתו ה־14 יצא לקיבוץ, אך לא מצא שם את מקומו ואחרי שנה וחצי חזר לעיר והתחיל עובד בפוליטורה ובשכר עבודתו פירנס את אמו האלמנה. בו בזמן, ב־1945, הצטרף למחתרת אצ"ל ובשעת העוצר הגדול בתל־אביב נתפס ונשלח למעצר במחנה רפיח. בהשתדלות אמו שוחרר אחרי כמה חדשי מעצר בערבות 200 לירות ובתנאי שיישאר במעצר־בית למשך שנה. עם תום השנה הגביר יצחק את פעילותו במחתרת אצ"ל נגד הבריטים ונגד הערבים. השתתף בכיבוש צפון יפו ובקרבות רמלה וראש־העין.

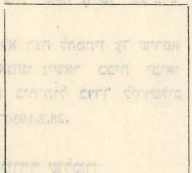
באחת מיחידות אצ"ל שנשלחו לחזית, לפני שהיתה שהות להעבירן רשמית למסגרת צה"ל, נשלח לחזית אשדוד ושם נלחם בחירוף־נפש נגד המצרים עד שנפל ב־4.6.1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־7.6.1948.

מסונצ'יק זלמן

בן דויד. נולד בשנת 1930. גהרג בהתפוצצות מוקש בתל־נוף ב־4.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות ב־6.4.1943.

מסינג יוליוס

נולד ב־1923 בפולין. עלה ארצה ב־1948, מפקד בצה"ל. מכובשי לוד וממשחררי בן־שמן. שום פרטים על תולדותיו ומוצאו אינם ידועים. איש גח"ל ושנקיסט מומחה. נתמנה מיד למפקד פלוגת השנקים. במשך שלושת ימי ההפוגה האחרונים אירגן מחדש את הפלוגה. לא ידע ולא הכיר את תנאי הארץ, אבל את מקצועו הצבאי ידע על בוריו והיטיב לנצל את השהות המצומצמת שנשארה לו להכנה.

ביום הרביעי להגיעו לארץ — ובשלישי להיותו מפקד יחידת השנקים — נגמרה ההפוגה והקרבות התלקחו מחדש. הנצחון הראשון בו השתתף היה כיבוש שדה־התעופה בלוד, ופעולתו האחרונה — בהמשך אותו מסע — ההתקפה על משלטי בית־נבאלה. פגז אויב פגע שם במשוריינו, תוך כדי הסתערותו, והוא נפל חלל ב־10.7.1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־13.7.1948. בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949, שיצאה 14 חדשים אחרי נפילתו, הועלתה דרגתו הצבאית לדרגת סרן.

מסנברג יעקב

בן יחיאל־מאיר ולאה. נולד בכ"ו בכסלו תר"ץ (1929) בפתח־תקוה. הצטיין בלימודיו בבית־הספר „נצח ישראל", קיבל סטיפנדיה ולמד שנתים בגימנסיה הדתית „ישורון". נודע בארגון „בני־עקיבא" בעקביותו הדתית לחלכה ולמעשה. נתחבב על כל מדריכיו, חבריו וחניכיו. בן 14 הצטרף ל„הגנה", ואחרי „השבת השחורה" (29.6.1946) עבר למחתרת אצ"ל. גם בה הצטיין בעקביותו ומסירותו בכל הפעולות שמחתרת זו ביצעה למען שחרור המולדת.

נפל בפעולת אצ"ל לכיבוש ראש־העין ביום כ"א באייר תש"ח (30.5.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה.

מעברי אהובה

בת יהודה ושרה. נולדה ב־9.7.1932 בתל־אביב. גמרה את בית־הספר העממי „זרובבל" ויצאה להכשרה בבית־אלפא. משם נשלחה ליחיעם בקבוצה שנועדה להיות גרעין בנח"ל.

בעת התקפת האויב על מבצר יחיעם נפגעה על־ידי פגז ונפלה ב־28.10.1948. הועברה לקבורה בנחלת־יצחק.

מעברי משה

בן רפאל. נולד בחודש מנחם־אב תרס"ח בתל־אביב, הבן הבכור במשפחה מטופלת בבנים. היה תלמיד בישיבת הרב בן־ציון מאיר חי עוזיאל ובגיל צעיר התחיל לעבוד ולהשתכר. כשלוש שנים עבד ביהלומים בנתניה. חבר „הנוער העובד" ו„הסתדרות העובדים". מסור למשפחתו ותומך בה. היה בפלוגה הימית של נתניה, בקבוצת „סנפיר" ואת אימוניו עשה בקיבוץ נוה־ים ליד עתלית. הצטרף ל„הגנה", השתתף באימונים ובמלחמת־השחרור השתתף בקרבות מקור־חיים, בכיבוש קטמון, בקעה ועוד. שירת בגדוד „מוריה".

באחד הקרבות האחרונים נפצע ברגלו ולא רצה להמתין עד שירפא כליל וחזר לשירות הקרבי, באמרו: „אם אנחנו נישאר בבית יבואו ח"י הערבים וישחטו אותנו". נפל במשלט בית־חול בדרך לירושלים ב־18.7.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

מעודד שלמה

בן שלום וחנה. נולד ב־14.11.1931 בארץ־ישראל. גדל בתל־אביב. גמר חוק לימודיו בבית־ספר עממי. עלם טוב־לב ומסור לערכי העם במאבקו. בתחילת שנת 1948 התגייס לצה"ל. נשלח למערכת הדגניות.

נפל ב־23.4.1948 על גבעה ליד צמח. עלה לגבעה להטיל רימונים בערבים המתקרבים כדי לחפות על־ידי כך על נסיגת חבריו— ונפגע. כשחזרו החברים למקום מצאוהו מת. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א'.

מין שלמה („שלאמק")

בן צבי־הירש ומרים. נולד ב־13.10.1922 בבנדין שבפולין. בשנות לימודיו בגימנסיה היה פעיל ב„הנוער הציוני" עד שהפלישה הנאצית לפולין, בראשית המלחמה העולמית, שמה קץ ללימודים ולפעילות ציונית גם יחד. היה כלוא במחנות אושביינצים, דאכאו, פלונסבורג, לאונבורג ומילדורף, אך את צלם היהודי לא יכלו המרצחים הנאצים לשלול ממנו. ואף במחנות הללו עלתה בידו לנסוך אומץ ובטחון בלבות אחיו לגורל. אחרי השחרור פעל למען ליכוד אנשי שארית הפליטה בקריי־בורג שבבאוריה העילית לקהילה מסודרת ולמרות גילו הצעיר נבחר לנשיאה. פעל רבות לשיפור מצבם של העקורים. משהועמדה הנהגת הקהילה על בסיס איתן פרש מנשיאותה והלך ללמוד בויזין, שם עמד בבחינת־הבגרות ואחר־כך למד חימיה ורפואה ברגנסבורג, ולפי התעודות התקדם יפה בלימודים ובתרגילים במעבדות, בהן עשה נסיונותיו.

בשמעו שהמולדת העברית בסכנת התקפות מכל עבר, נטש את לימודיו ואת אביו, ששלמה היה לו בן יחיד, מצא קשר עם שליחי ה„הגנה" ואחרי אימונים קצרים בגרמניה ובצרפת הגיע לארץ ביוני 1948. סיים קורס לקצינים וקיבל תפקיד בגדוד של פלמ"ח. השתתף בכל קרבותיו, עד שנפל בקרב עיראק אלמנשיה ביום 16.10.1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־29.9.1949.

מצא אליעזר

בן יצחק ואסתר. נולד בשנת 1924 בעיר פטרס שביוון. גמר גימנסיה ועסק במסחר. מראשוני הציונים בעירו ובכל להט נעוריו עשה למען הקרנות הלאומיות. עלה לארץ מיד אחרי שחרור יוון מידי הכובש. העפיל באניה „חביבה רייק" בשנת 1946. שהה זמן קצר בקיבוץ שפיים ועבר לגור לתל־אביב.

בין הראשונים התנדב לצה"ל. השתתף בקרבות הגליל, בג'נין ובעמק ובאחרונה יצא למערכת שחרור הנגב. נפל בקרבת משק גבולות, במשלט אחד, ביום 28.12.1948. היה קבור בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

מצלר בן־ציון

בן אליעזר ופרומט. נולד ביום 23 ביוני 1914 בנוביי־סונץ' אשר בפולין. לאחר גמרו בית־ספר למסחר התכונן לעלות לארץ ועבד בקיבוציי־הכשרה בגליציה (ב־1931—1932). בשנת 1933 עלה לארץ והצטרף לקבוצת הנוער הציוני בפתח־תקוה ובקרית־ענבים. בשנת 1935 עזב את הקבוצה כדי להעלות את הוריו ולפרנסם. עבד בירושלים במלאכת הצבעות והיה פעיל באגודתו המקצועית במועצת פועלי ירושלים. כשנתים לפני מותו נשא אשה ומצא אושר וסיפוק בחייו המשפחתיים, בעבודתו המקצועית ובעסקנותו הציבורית. הוא שאירגן בהצלחה את מפעל „מגן ירושלים" מטעם ועד הקהילה. היה עוסק במלאכתו בהתמסרות יתירה ונשאר עם זאת איש האינטלקט. הוא ראה בעבודה לא רק אמצעי הכרחי לבנין הארץ, אלא ביקש את היחס הנפשי למקצוע ולכלי. ידידיו נהגו לקרוא לו: „פילוסוף בין הצבעים". במשך שנות המאורעות 1936—1939 היה פעיל ב„הגנה" בקבוצה וכן בירושלים (היה מפקד עמדה).

כמפרנס היחיד של הוריו הזקנים שוחרר מגיוס בימי מלחמת־העולם השניה, אך עם פרוץ מלחמת־השחרור, בדצמבר 1947, חזר לשורות ה„הגנה" ושימש מפקד עמדה בחזית הצפון של ירושלים. כשבוע לפני תום ההפוגה א' (ביוני 1948) חזר לחופשה לדירת־העראי שלו בסביבת בנין קופת־חולים המרכזית (דירתו הקבועה נהרסה בפגז). בצאתו לשאוב מים מבור בחצר הבית נפצע קשה מפגז ומת מפצעיו כעבור זמן־מה ביום 6.6.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מצרי אהרן (הנרי)

בן יוסף וויפה. נולד בשנת 1929 בחלב שבסוריה, וב־1933, בהיות אביו הסוחר באירופה לרגל המשבר הכלכלי, עלתה האם ארצה עם שלושת הילדים ואחר־כך בא גם האב והמשיך במסחרו בתל־אביב. אהרן למד ב„הדר", בבית־הספר העממי ואחר־כך בבית־הספר למסחר, ואחרי גמרו את לימודיו עבד בפקידות. עוד בבית־הספר הצטרף לארגון הנוער הספרדי „דגל ציון" ושימש בו מדריך ומפקד, המשיך ב„הנוער הציוני" ולבסוף הצטרף לבית"ר ולמחתרת אצ"ל. המשפחה לא ראתה בעין יפה את קיצוניותו והוא השתדל להעלים ממנה את פעולותיו. השתתף בהרבה טיולים־סיורים קשים בפעולות נגד השלטון הזר ונודע באצ"ל בכינוי „מפקד גונדה יהונתן". הכשיר את חניכיו הכשרה רוחנית וגופנית לקראת הבאות.

משפרצה מלחמת־השחרור שימש כמפקד עמדת־מפתח בשכונת שפירא, השתתף בהדיפת הסתערות הערבים על שכונת התקוה ובקרבות באבו־כביר ובנקודות אחרות במבואות תל־אביב. בחול המועד פסח תש״ח השתתף בפיקוד ובקרבות בשכבשו כוחות אצ״ל את צפונה של יפו. אחר־כך עבר עמהם למצור על רמלה, שהיה מכוון לפריצת המצור על ירושלים. בהיות שם אהרן המפקד האחראי לעמדה שבבית־הספר לקצינים על שם חנן סלמה, שנכבש מידי הערבים, באה התקפה ערבית גדולה להחזרת הבית לרשותם. בקרבות שבתוך הבנין נפצע בזרוע והוסיף לחפות על נסיגת חבריו, ושם נפל בקרבות פנים־אל־פנים עם כמה חיילי ביום כ״ד באייר תש״ח (2.6.1948). נקבר בנחלת־יצחק.

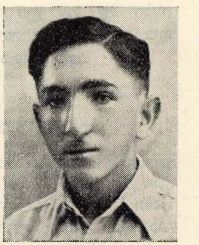
מצקביץ דויד

בן יהושע־אריה וזלדה. נולד ביום י״ז בתשרי תרפ״ז (1926) בוילנה, פולין. למד תחילה בבית־ספר עברי בוילנה. עלה ארצה עם בית הוריו בפברואר 1935. סיים את בית־הספר העממי בקרית־חיים ואת בית־הספר המקצועי (מסגרות) שעל־יד הטכניון בחיפה. כחבר „הפועל״ הרבה לעסוק בספורט. ב־1944 התגייס לבריגדה העברית, שהה במצרים, באיטליה, בהולנד ובבלגיה ועבד בקרב הפליטים. בהגיע מועד שחרורו המשיך בעבודתו זו בגרמניה, שלא בידיעת השלטונות, תשעה חדשים נוספים, לאחר שחזר ארצה עבד ב„סולל־בונה״, תחילה כפועל שחור, ואחר־כך במקצועו כמסגר.

בדצמבר 1947 התגייס לצבא ההגנה. השתתף בקרב הראשון של יחיעם. סיים קורס מ״כים־צלפים והדריך במצובה. נפל (יחד עם אחיו יוסף) בט״ז באדר ב׳ תש״ח (27.3.1948) בשיירת־יחיעם. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה ב־29.3.1948.

מצקביץ יוסף

בן יהושע־אריה וזלדה. נולד בכ״ג בסיון תרפ״ט בוילנה, פולין. ב־1935 עלה עם הוריו ארצה. סיים בהצטיינות את בית־הספר העממי בקרית־חיים, קיבל סטיפנדיה להמשכת הלימודים, אך לאחר כיתה ט׳ ויתר ועבר לבית־הספר המקצועי שעל־יד הטכניון בחיפה ללמוד חרטות. בסיימו עבד זמן קצר בחברת־החשמל. זמן קצר השתייך לתנועת „המחנות העולים״. מצעירותו — חבר גדנ״ע.

בדצמבר 1947 התגייס לצבא ההגנה לישראל. השתתף בקרב הראשון של יחיעם ובפעולות אחרות בגליל המערבי. נפל בט״ז באדר ב׳ תש״ח (27.3.1948) בשיירת יחיעם, יחד עם אחיו דויד. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה ב־29.3.1948.

מקובסקי אפרים־ישראל

בן יהודה־אליעזר ורחל. נולד ב־15.4.1925 בסלאבקוב אשר בפולין. בשנת 1933 עלה עם הוריו מדנציג לארץ והתיישבו בתל־אביב. למד תחילה ב„תחכמוני״ וגמר את בית־הספר „ביל״ו״ בהצטיינות בכמה מקצועות. החל לעבוד בבית־חרושת ליהלומים ובשכרו תמך בהוריו. בערבים השתלם בלימודים תיכוניים בבית־החינוך והיה מפעילי „הנוער העובד״ ו„הפועל״. בן 15 הצטרף ל„הגנה״ והשתתף בפעולות המאבק והעלאת מעפילים אל החוף. סיים קורס מ״כ ואחר־כך — מ״מ. בראשית מלחמת־השחרור השתתף בלילות הגנה על תל־אביב באזור המסוכן ביותר שליד בית הבולשת הבריטית ואחר־כך הוטל עליו לשרת באימון טירונים מגויסים בתל־אביב ובמקומות אחרים בארץ, וגם בהדרכה בקורס לסמלים בבן־שמן הנגורה. התמחה גם בחבלנות וברגמות. השתתף בליווי שיירות לירושלים ובפעולות קרב בדרך לירושלים ובירושלים. בקרב על דיר־מוחיסין פקד על צוות רגמים, וברואתו כי הטווח גדול מדי התקרב עם מרגמתו לנקודה קדמית מסוכנת ומשם פגע באויב. דחה את כניסתו לחופה באמרו: „המולדת קודמת למשפחה״.

בשעת הפלישה המצרית היה מרותק לתפקיד הדרכת טירונים בתל־אביב ופעם, ביום־חופשה, יצא בלי רשות להזיע אשדוד והשתתף בקרב כטוראי פשוט. לפי דרישותיו התכופות ניתן לו לצאת לחזית בדרגת סגן ביחידת „שועלי שמשון״. השתתף בהרבה קרבות סוערים בנגב. כאשר חש להציל חבר פצוע, תוך המטרת אש בלתי־פוסקת באויב התוקף, נפל במשלט עבדיס בחזית נגבה ביום 9.7.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנגבה. אחרי שנפל הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ״ל.

מקובסקי נפתלי („טוליק״)

בן יצחק ובלהה, חברי המושב רשפון. נולד בכ״ד בתמוז תרפ״ח בטבריה. עוד בילדותו ידע לעמוד על נפשו באומץ. כאשר תן בשדה תקף אותו ותפסו בצוארו, אחז הוא בגרונו של התן והחל לחנקו, עד שבאו מבוגרים והרגו את התן ביריה. גמר בית־ספר עממי ושתי כיתות־המשך בהרצליה ואחר־כך את בית־הספר החקלאי על שם כדורי והתמסר לעבודת המשק ושיפורו, אך הוסיף לקרוא ולהשתלם. השתתף בסמינר למדריכים בכפר־סבא והיה מדריך ב„הנוער העובד״ ומנעוריו המוקדמים פעיל ב„הגנה״. בראשית מלחמת־השחרור לא הסכים להשתחרר משירות פעיל מטעמים משקיים, בטענו: „אם לא תהיה מולדת חפשית ומוגנת, גם משק לא יהיה״. כארבעה חדשים לפני צו הגיוס, בדצמבר 1947, התנדב למשטרת הרוכבים שעסקה אז בליווי השיירות. בין משימה למשימה עמל בעבודת המשק. ביומנו כתב: „...הייתי לילה בבית וראיתי את המשק. געגועים עזים תכפו עלי להישאר בו, אבל החלטתי, כל זמן שלא יהיה שלום בארץ וכל זמן שאוכל להחזיק נשק ביד אין לי כל רשות מוסרית לחזור למחרשה...״

באפריל 1948 גויס לצבא ההגנה לישראל. סיים קורס מ״כ, ניהל את כיתתו באחריות ובשקידה אבהית על טובת אנשיו. את ימי החופשה היה מבלה תמיד בבית ואץ לכל עבודת־משק בשמחה ובסיפוק. בחופשתו האחרונה עוד הספיק לשתול חורשה של בננות וחזר לשירותו מתוך חלומות ותכניות לעתיד משקו. השתתף בכיבוש טנטורה וקרבות אחרים, ומדבריו אשר רשם ביומנו נראה, שתמיד עשה חשבון מצפונו והשתדל להעלות את הכושר והמסירות של אנשיו ושל עצמו. נפל בפעולת תמרונים ליד כפר־מונש, בה הציל בהעזתו והקרבתו העצמית את כל הכיתה, ביום 1.6.1948. למחרת היום נקבר ברשפון.

מַקַיבסקי עמנואל

בן מאיר וצילה. נולד בכ״ו בשבט תרפ״ז (29.1.1927) בתל־אביב. דור רביעי בארץ. גמר את בית־הספר העירוני־הדתי „ביל״ו״ ואת הקולג׳ סנט־לוקאס בחיפה. את שנת־השירות עשה בנוטרות. אחר־כך עזר לאביו בבית־מסחרו ליינות ומשקאות. מסור היה להוריו, אך יותר מזה למולדתו. פעם אמר לאביו: „אנחנו הנוער שייכים לכלל ישראל ולא להורים, כי חובתנו, חובת השעה, דורשת מאתנו

מסירות־נפש והקרבה לכלל ישראל". את נאמנותו לאמרה זו ביטא במעשים בשנות שירותו במחתרת אצ"ל בפעולות נגד השלטון הזר ואחר־כך נגד הפורעים הערבים שהתנכלו לתקומת מדינת ישראל.

כפי המשוער השתתף גם במערכה של אצ"ל על צפון יפו. אחר־כך יצא למערכה של אצ"ל על רמלה ושם נספה בקרב בין יתר חבריו בי"א באייר תש"ח (20.5.1948). במלאות ארבע שנים לנפלם, בי"א באייר תשי"ב (6.5.1952), הועברו לקברי־אחים בקרית־שאול שעל־יד תל־אביב.

מקלב אזרי

בן דויד ורבקה (ממשפחת מקלב אשר חלקה הושמד על־ידי הפורעים הערבים במהומות תרפ"ט). נולד בי"א בתמוז תרפ"ח בפתח־תקוה למשפחה שומרת דת ומסורה. למד בבית־הספר הדתי „נצח ישראל". נשתבח בלימודיו ובהתנהגותו, וחיבוריו על נושאים דתיים־לאומיים זכו לתהילה בפי מוריו שניבאו לו עתיד ספרותי. גם בהמשיכו ללמוד בגימנסיה „אחד־העם" היה מטובי התלמידים ושמר אמונים למסורת ישראל (ואף בשירות המולדת הקפיד על הכשרות במחנות ובמחיר הליכה ארוכה ומיגעת נמנע מחילול שבת בנסיעה). בעל להט לאומי עמוק ושואף לפעולה. עוד בילדותו הצטרף לתנועת בית"ר. ב־1944 עבר למחתרת אצ"ל. בשקידתו ובהצלחתו בלימודים לא ניכר כלל שהוא מקדיש הרבה זמן ומרץ לפעולות במחתרת. שתקן, מכונס בתוך עצמו. ידע לשמור סוד ובתקופת החיפושים לא עורר תשומת־לב וחשד כלשהו. מילא באצ"ל תפקידים שונים: הדבקת כרוזים, הפצת כרוזים על־ידי מצצות נייר, ארגון, תעמולה, הדרכה, גיוס חברים, והשתתף בהרבה פעולות נגד הבריטים (כגון, בהתנפלות על משטרת רמת־גן לשם החרמת נשק בה נתפס דוב גרונר ז"ל), שימש כמקשר למפקד הסניף — תפקיד אהראי במחתרת, ורק הוא הכיר אישית את כל החברים והמפקדים. סיים קורסים שונים ועלה בדרגות הפיקוד לסמל ולראש קבוצה. נקרא במחתרת בכינוי „בולון".

בחורף תש"ח השתתף גם בפעולות נגד האנגלים, אבל עיקר הפעולות היה מכוון להגנה על פתח־תקוה מפני האויב הערבי. השתתף בכיבוש צפונה של יפו ומיד אחר־כך יצא בראש קבוצתו לכיבוש הכפר יהודיה, שאיים במישרין על פתח־תקוה. תוך כדי חיפוי במקלע ברן על חבריו הצליח במשימותו להבטיח לקבוצתו את הדרך להתחבר עם יתר היחידות ולפרוץ את שורות האויב, אך הוא עצמו נפצע ונפל ביום 4.5.1948. למחרת היום נקבר בפתח־תקוה.

מקלר אפרים

בן חיים ורחל. נולד בט"ו בשבט תרפ"ה בעיר ולדימרוז אשר בפולין. בן 11 עלה לארץ. המשיך את לימודיו בכפר־סבא, מקום מושב המשפחה, עד לכיתה ו' של בית־הספר העממי, ומשם עבר לבן־שמן והיה שלוש שנים ב„עלומים". גדל לאיש־אדמה ואיש־מגן. התגייס לפלמ"ח ועשה שלוש שנים בהכשרה מגויסת בקדש־נפתלי. חזר לכפר־סבא ושירת בחי"ש עד להתגייסותו המלאה לצה"ל.

שימש בתפקיד חובש. נפצע בהתקפה על המדרשה ליד בית ברל בקרבת צופית. באחרונה השתתף בקרב הגדול על לטרון ובו נפל ב־26.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

מרגלית יהושע

בן יצחק ורחל. נולד ביום א' בתמוז תרפ"ה בכפר־גל"ל להורים חקלאים מאנשי העליה השניה. גדל במשק, עבד בכל ענפיו וידע כל מלאכה. בעודו נער כבר היה כותו עמו להחליף את אביו בעבודה. למד בבית־הספר העממי המקומי והיה מטובי הספורטאים. הצטיין בריצה, קפיצה, כדורגל, יפה־תואר, בעל גוף זקוף, מוצק וזריז, גלוי־לב ואוהב אמת היה, אף אם לעתים גרמו לו תכונות אלו קשיים. היה מגן תמיד על החלש. בימי מלחמת־העולם השניה, והוא אז רק כבן 15, רצה להתגייס לצבא ורבים טעו בו בחשבם, כי הוא כבר הגיע לגיל הגיוס. בן 16 וחצי אילץ את אביו לחתום על תעודה המאשרת שהגיע לשמונה־עשרה, כדי שיוכל להתגייס. הפעם פנה לפלמ"ח ושירת בו כשנתים וחצי. היה במשמר־העמק, שריד ועין־השופט, עבד בכל עבודה ועלה לדרגת מפקד כיתה. השתתף בהתקפה על המשטרה, בהעלאת מעפילים ובראשית תש"ח נשלח גם לריגול בסוריה. במרחשון תש"ח שוחרר, כי רצה לחזור למשקו ולעזור לאביו בעבודה, אלא שימי ההופשה לא ארכו עוד. כחודש ימים היה בבית ומיד נקרא למערכה. לא היה שואף קרבות, אך בכל לבו לחם את מלחמת ישראל: „עכשיו אנו לוחמים את מלחמתנו לא בתוך צבאות זרים, אלא כצבא עברי הנאבק לחירות על אדמתו" — אמר פעם לאם שחברו שחרדה לגורל בנה בחזית.

בתקופת שירותו בצבא לחם בקרבות הקשים בסביבת חולדה, בדרך לירושלים, ויצא בשיירה האחרונה לגוש עציון. שם הכיר־והו הכל כלוחם אמיץ, מסור לחבריו ודואג למשפחתו. משהגיע תורו לצאת מהגוש החליט להישאר שם. לחם בקרב האחרון על כפר־עציון. כשנפל מפקד המקום נטל על עצמו את הפיקוד. עם התמוטטות ההגנה נסוג אל השער הדרומי, כשליד הכניסה הראשית כבר פרץ טנק של הלגיון הערבי ופתח באש. יהושע נפצע תוך כדי ריצה ונפל בנופלים ביום 13 במאי 1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

מרגלית יוסף („יוסי")

בן מאיר (ממתנדבי הגדוד העברי מאמריקה במלחמת־עולם א') ומרים (מבית רוזין מחדרה). נולד באי בסיון תרפ"ד (3.6.1924) בירושלים. התחנך בבית־הספר העממי „התכמוני", בגימנסיה העברית ברחביה, בבית־הספר התיכון בבית־הכרם וגם עבר קורס בבית־הספר „בדורי". נתגלו בו נטיות למוסיקה ולאמנות הבמה ויעצוהו להשתלם בחוץ־לארץ, אך החובה למולדת קדמה אצלו לכל. את שנת־השירות עשה בהכשרה פלמ"חית של „המכבי הצעיר" בגבעת־חיים. התמחה בענפי־משק שונים, יצא גם לעבודה שכירה, והשתתף בפעולות המאבק בגבעת־אולגה, בהזעקת עזרה לגבעת־חיים בעת המצור הבריטי, בפעולות ההעפלה וכו'. עשה עוד שנה בקבוצת „הסוללים" ברעננה. נשא בעול המשק בעבודה ובהנהלה, וגם יצא לעבודות־חוץ למען פרנסת הקבוצה.

חזר לשירות פעיל בפלמ"ח — בליווי שירות וכו' בתנאים הקשים של חורף תש"ח. לאמו החרדה לו היה אומר: „לך אני בן יחיד, אבל למולדת — אחד מרבבות". גם בפלמ"ח הוטלו עליו תפקידים הנהלתיים ומשקיים, נוטף לפעולות הקרביות שסירב להימנע מהן, ובלכתו לישיבת מטה גדודו בעיניי כלכלת החיילים נהרג בהתפוצצות בבנין הסוכנות ביום ל' באדר א' תש"ח (11.3.1948). נקבר בסנהדריה בירושלים בא' באדר ב' תש"ח, ביום ה' באלול תשי"א (6.9.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מרגלית עמנואל („עמנו")

בן נחמיה ורחל. נולד ב־20.9.1929 בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי בהצטיינות ועלה בסטיפנדיה לגימנסיה „בלפור". היה מטובי התלמידים, בעל מצפון ויחס של קדושה ללימודים וכבוד למורים. חיבב מאד מוסיקה, למד לנגן בכינור. נתן שיעורים ואף מצא לו זמן לעזור לאמו בעבודות הבית. היה ספורטאי טוב. בפגרות הקיץ עבד עם חבריו במשקים והתיחס לעבודה בהרגשת חובה ומסירות. השתדל להחדיר ללבות חבריו את הרגשת החובה, המשמעת הפנימית והמוסר במחנות־עבודה. בהשקפת־חיים בריאה של אדם ויהודי הגיב ביומנו על תופעות מדיניות וחברתיות בחיי העם והארץ ועל המאורעות אשר בחוגו המצומצם. בצאת הבריגדה לחזית הביע ביומנו צער על גילו הצעיר, המונע מכנו ללכת עם המבוגרים לנקום את נקמת עמו. חבר ה„הגנה" מגיל 14. סיים קורס למדריכים והצטיין בהדרכה. השתתף בפעולות המאבק במסגרת נוער ה„הגנה". אחרי סיימו בהצלחה קורס מ"כ נשלח להדריך במחלקת סמלים.

אחרי החלטת או"ם התנדב לשירות ונשלח לעמדות, להגנה על תל־אביב. עבר קורס־מפקדים גבוה יותר, אך משסיים אותו ועמד להישלח להדרכה, סירב לעבור לתפקיד של „השתמטות" בהדרכה בעורף ודרש תפקיד קרבי. ב־1.1.1948 יצא לפעולה בסלמה ושם התנדב ועבר ממחלקה מחפה למחלקה פורצת. בסוף הפעולה הגדולה באזור־כביר נפל, בהתנדבו להציל חבר פצוע, באור ליום 13.2.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

מרדכיה אליעזר

בן משה והניה. נולד ב־5 במאי 1917 בכפר פשיטולי, ליד רדזיווילוב שבפולין. בילדותו למד ב„חדר" ובבית־הספר העממי הפולני. עם סיום לימודיו בבית־הספר השתלם במלאכת החייטות בעיר סטניסק. שם הצטרף ל„השומר הדתי". שמע מאורעות תרצ"ו בארץ דחף אותו להחיש את צאתו להכשרה. בא לקבוצת „בראשית" שליד וארשה, בה היה מהיוזמים והפעילים בסידורים טכניים וארגוניים שונים. באביב תרצ"ט הגפיל לארץ. עברו עליו חדשים של טלטולים באנית־מעפילים רעועה. ברדתו בחופי הארץ נתפס על־ידי הבריטים, אך הצליח להשתמט מידיהם. באפריל של אותה שנה הצטרף לקבוצת „אברהם" בכפר־פינס, שעברה אחר־כך להתישבות בכפר־עציון. נכנס לעבודה בפרדסי כרכור וכרמי גבעת־עדה. עבד גם בסלילת כבישים ובבנין. לעתים עסק גם במלאכתו הקודמת, בחייטות. ב־1942 התנדב לחיל־הרגלים בצבא הבריטי, בו שירת בארץ ובמצרים ואחר־כך באיטליה. השתתף עם הבריגדה היהודית במערכת הסניו. בתקופת שירותו בבריגדה נשא לאשה חברה מקבוצתו ובאביב 1945 נולדה להם בת. עם סיום המלחמה עבר עם אנשי הבריגדה להולנד ולבלגיה. היה בין מגישי העזרה לשרידי הניצולים. עם שחרורו מהצבא חזר לכפר־עציון. שם עסק בהכשרת קרקע, בבנין מדרגות בהרים ובהקמת מחצבת גוש עציון.

במלחמת־השחרור שימש כנשק אחראי לתחמושת ודאג להספקתה לעמדות. בשעות המצור היה גם אחראי לכלכלתם של אנשי המקום וחיילי המשלטים בסביבה. בפרוץ חיילי הלגיון הערבי לכפר־עציון, ב־13 במאי 1948, נפל על משמרתו ליד מחסן־הנשק בכפר־עציון. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מרדכי (אלוני) ישראל

בן פינחס ומרים. נולד ב־י"ט באלול תרפ"ח (4 בספטמבר 1928) בתל־אביב. למד תחילה בבית־החינוך לילדי עובדים ובבית־הספר העממי „תל־נורדוי". אחר־כך עברו עליו שנים אחדות בנכר, במצרים. למד בב"ת־ספר נוצרי צרפתי על־יד קהיר, בפנימיה שליד־ו. בפרוץ מלחמת־העולם השניה הוחזר לארץ ובהיותו אך בן 12 — הוא העלים את גילו הנכון — הלך להכשרה חקלאית בנען. שם עבד בטרקטור ונפצע בתאונת־עבודה. חזר לזמן קצר לתל־אביב. אחר חדשים מספר הצטרף ל„חברה הארצישראלית" של „השומר הצעיר" והלך עמה לתל־עמל. שלוש שנים חי ופעל בתוך החברה הזאת ונפשו נקשרה בה בקשרים אמיצים. משהוקם הפלמ"ח הצטרף להכשרה המגויסת שבשיעור העמקים. הוא נשא את נפשו לשוב, בעבור הזעם, לחיי עבודה בקיבוצו שעבר בינתים מתל־עמל לרוחמה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור שירת בחטיבת פלמ"ח שבקרית־ענבים ומשם נקרא עם חבריו להחיש עזרה לגוש עציון. נפל עם אנשי מחלקת ה„ל"ה" ביום ה' בשבט תש"ח, נקבר עמהם תחילה בכפר־עציון והובא לקבורת־קבע על הר־הרצל ב־17.11.1949. בן 19 ורבע היה בנפלו.

מרט מאיר

בן משה וחנה. נולד ב־18 בספטמבר 1905 בעיירה הליטאית פופלני, במשפחה ציונית. ימי נעוריו עברו עליו בלודז, שם למד בבית־ספר עד שנת 1914, היא שנת פרוץ מלחמת־העולם הראשונה. בית הוריו חזר לפופלני, אולם הוגלו משם לניז'ני־נובגורוד. שם החל מאיר ללמוד בגימנסיה כללית והצטיין בלימודים. לאחר גלגולים ותלאות הגיע בשנת 1920 למוסקבה, גמר שם את לימודיו בגימנסיה, קיבל סטיפנדיה, ונתקבל ללימודים בבית־ספר גבוה, אולם נאסר על־ידי השלטונות הסובייטיים בעוון ציונות. באותה תקופה היה מזכיר כללי של אגודת ה„מכבי" ברוסיה, והוא אשר דאג לקשרים בין החברים. עוד בילדותו ספג לתוכו את רוח המסורת הישראלית והתעניין בספרות העברית העתיקה וכו'. כ־3 חדשים היה עצור בבית־הסוהר וגזרון לגלות בסיביר, אך פסק־הדין הוחלף, לאחר מאמצים רבים, בהגירה לארץ־ישראל. בשנת 1924 הגיע לארץ והחל לעבוד כפועל בכבישי הארץ, אולם מטרה אחרת משכה את לבו. שנה לאחר בואו עזב את הארץ, נסע לקופנהגן ללמוד שם את מקצוע ההוראה בהתעמלות, ובחזרו משם חלם על פיתוח החינוך הגופני בארץ, שהוא היה מטולליו דרכיו. בשובו מקופנהגן שימש מורה־התעמלות בבתי־ספר עממיים בירושלים. בשנת 1927 עבר משם להורות בבית־הספר הריאלי אשר בחיפה, בו עבד כ־15 שנה. היה בין ראשוני הוגי הרעיון של ההכשרה הצבאית בין כתלי בית־הספר. פעילותו בתחום החינוך הגופני בארגונים שונים היתה רבה ועשירה מאד. הוא נחשב בין התיאורטיקנים המוכשרים ביותר של החינוך הגופני וגם ערך את בטאון מורי ההתעמלות „דיעות הארגון". השתתף גם בעתונות המקצועית בחוץ־לארץ. נסע לאנגליה ובחזרו משם הכניס שיטות חדשות בלימודים והיה מדריך בקורסים להכשרת מורי־התעמלות שעל־יד בית־הספר הריאלי. היה כמזכיר כללי של הסתדרות ה„מכבי" והיה בין מארגני ה„מכביות". כיהן כיושב־ראש הועד המקומי של מורי־ההתעמלות בחיפה. בשנת תש"ג נקרא לשמש מפקח וקצין מטה של החג"מ והיה עוזרו הראשי של ד"ר בירם. כיהן גם כמפקח על החינוך הגופני באזור הצפון.

כשפרצה מלחמת־השחרור נסע לעתים, על אף הסכנות, לירושלים ולתל־אביב לרגל תפקידיו כמפקח על ההכשרה הצבאית של הנוער. באחת

מנסיעותיו האלה, בכביש בין תל־אביב וראשון־לציון, נפצע קשה בתאונת־דרכים. הובא לבית־החולים דג'אני ומת ב־10.9.1948. נקבר בחיפה. הניח אחריו אשה ושני ילדים. סניף ארגון מורי ההתעמלות בחיפה החליט להנציח את זכרו על־ידי עריכת תחרויות דו־שנתיות לזכרו. הרמטכ"ל יעקב דורי, בהעלותו את זכרו ואת זכר פעולותיו ב"הגנה", ציין אותו כ"אישיות קורנת תום וצנע".

מרימצ'יק עזריה

בן שלמה ושרה. נולד ב־6 בינואר 1927 בתל־אביב. גמר את לימודיו בבית־הספר העממי "תל־נורדוי" ועבר לבית־הספר "תיכון חדש". בהיותו תלמיד הכיתה השמינית עזב את הלימודים והתגייס לבריגדה, אלא שלפי דרישת תנועתו, "המחנות העולים", חזר והצטרף להכשרה המגוישת, בה היה חבר עד ששוחרר בגלל מחלה וכדי להמשיך בהשתלמות. מטרת חייו — הציור. במקצוע זה רצה לעלות ולהתעלות ולזכות במעמד מוכר בקהל האמנים. בחזרו מן ההכשרה עסק הרבה במלאכת־יד, בציור על־גבי זכוכית ועץ, בציור כדים וכד'. ביולי 1947 נתקבל לבית־הספר "בצלאל־החדש" בירושלים במחלקה לגרפיקה שימושית. כדי לפרנס את עצמו שירת באותה תקופה ביחידת הנוטרים שעל הר־הצופים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור צורף לחי"ש ירושלים והיה מפקד שכונת „שמעון הצדיק", הגובלת עם שייך־ג'ראח. עזריה ניהל מחלקה בפשיטות לשכונת־מרצחים זו וכן עמד מול התקפה על שיירת־לילה להרטוב. באפריל 1948, לאחר שסיים קורס למפקדי מחלקות, השתתף עם הפלמ"ח בפריצה לקטמון ואחר־כך ניהל מחלקה בחזרת בשעת פריצת הדרך לתלפיות. שלוש פעמים פרץ לרמת־רחל שנכבשה על־ידי הערבים וגם השתתף בפעולות נועזות לישור הקוים במוצרה. נפל ב־13 ביולי 1948 במעלה־החמישה בהיפגעו מפגז. בו ביום נקבר בקריית־ענבים. לאחר שנפל הועלה לדרגת סגן ראשון לפי פקודת המטכ"ל.

מריסקי (מירסקי) רחמים

בן אברהם ורינה. נולד ב־1903 בעיר העתיקה בירושלים. שם גדל ולמד בתלמוד־תורה ובבית־ספר. יהודי פשוט ונאמן היה האיש. בשנים האחרונות עבד כשומר בתחנת „אגד" בירושלים, אך תמיד מילא את חובתו בשמירה, כחבר ה„הגנה", ובכל פעולה לאומית שהיתה לפי יכלתו. ב־1933 נאסר יחד עם מוכתר הרובע היהודי שבעיר העתיקה כנאשם בעזרה להבאת עולים בלתי־חוקיים והסתרתם מעיני השלטון. כשפרצו מהומות 1936 אירגן את שמירתו והגנתו של הרובע היהודי והתחום שליד הכותל המערבי.

ממחרת הילולת לייג־בעומר עזב את עבודתו בתחנת „אגד", התמסר לארגון „משמר־העם" ברובע היהודי ומעמד המטה הועמד בראשו. הרבה לעזור בהבאת מזון לרובע היהודי הנצור ואף בשעת הקרבות המרים, אחרי צאת הבריטים מהארץ, הוסיף לקיים את תפקידו באומץ ובמסירות. בשעת עיסוקו בהבאת מזון לתושבים הכלואים בבתיהם בשעת הקרבות ברחובות העיר העתיקה נפגע מפגז ונפל ביום 20.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בעיר העתיקה בירושלים.

מַרְיסין זאב (וולודיה)

בן דוב וליזה. נולד ב־30.8.1911 בנובורוסיסק שבקרים. בבאי 1924 עלה לארץ עם אביו ואחיו ואחותו והשתקעו בחיפה. שם גמר בית־ספר עממי והמשיך בתיכון. מחוסר אמצעים הפסיק את הלימוד ופנה למקצוע הנגרות, בו עבד אחר־כך במשך שנים באוניברסיטה העברית לפרנסת אשתו ושני ילדיו. אירגן את תזמורת־הבאלאלאיקות הראשונה בירושלים. חבר ה„הגנה" מ־1934 ואילך, שירת במקומות שונים בארץ ונתחבב על הבריו בעבודה וב„שורה".

בתורך תש"ח נחלץ להגנת המולדת ושירת במשמר הר־הצופים. בעלותו למקום שירותו בשיירה של אנשי המדע והרפואה והשיירה הותקפה ליד שייך־ג'ראח, השיב אש דרך אשנב המשוריין עד הרגע האחרון ושם נספה יחד עם נוסעי השיירה ומגיניה ב־13.4.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

מרכוזה ישראל

בן שמואל וצפורה. נולד ב־6.2.1913 באייפופוטו, לטביה. הצטיין בלימודיו והרבה לקרוא וללמוד. בן־תורה ובר־דעת. היה חבר פעיל בתנועת „השומר הצעיר נצ"ח". עוד בחוץ־לארץ רכש לעצמו את ידיעת השפה העברית והשתמש בה בדיבורו יום־יום עוד לפני עלותו לארץ.

עלה לארץ ב־1932 ובשנת 1934 הצטרף עם קיבוצו מרמת־גן לקבוצת כנרת. בקבוצה עבד בבנין וגם שירת שנים מספר בנוטרות. היה חבר ועדת־התרבות ופעיל ומדריך ב„הגנה". השתתף בראש כיתה, בתור מ"כ, בקרבות על צמח ונפל שם בט' באייר תש"ח (18.5.1948). גויתו נמצאה רק כעבור חודש והובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכנרת ב־13.6.1948. הניח אשה, שרה.

מרכוס דויד (מיכאל) („מיקי")

נולד ב־22.2.1901 בניו־יורק להורים מרוחקים ממסורת היהדות השרשית ומעורים במסורת צבאית, אך סבתא שלו נטעה בלבו מנעוריו חיבה למסורת הדורות של עם ישראל (לימדה אותו תפילות, הרגילתו להטיל בכל ערב שבת מטבע לקופסת־צדקה לטובת ארץ־ישראל, וביקשה ממנו הבטחה, שבעוד ימיה יעלה אותה ירושלימה, כדי שתכסיים את חייה על אדמת הקודש ותמצא מנוחה בה). אחרי גמר בית־הספר התיכון הלך לבית־הספר לקצינים לצבא בוסט־פוינט וסיימו ב־1924. בשנת 1927 סיים את בית־הספר למשפטים בברוקלין וקיבל תואר דוקטור למשפטים, ואחר־כך עבד במקצועו ומילא תפקידים חשובים בחיי המשפט והציבור במדינת ניו־יורק. ב־1940 נכנס לשירות פעיל בצבא ארצות־הברית והגיע לדרגת קולונל ולתפקיד קצין מטה בחיל המשלוח לאירופה. שירת באזור הים השקט בשנות 1942—1943. השתתף עם דיביזיה של צנחנים בפלישה לנורמנדיה ובהמשך פעולות־הקרב באירופה עד למיגור גרמניה. שם ראה במו עיניו את היהודים עצורי המחנות, את חללי הרעב והסבל ואת השרידים שזכו להגיע בשארית כוחותיהם ליום השחרור. ההנהגה העליונה של המלחמה השתמשה גם בידיעותיו המשפטיות ושיתפתו כיועץ משפטי למשלחת ארצות־הברית בועידת יאלטה ובועידות אחרות, וכן במשא־ומתן ובניסוח תנאי הכניעה של איטליה וגרמניה ובארגון שלטון הכיבוש

בגרמניה. קיבל אותות־הצטיינות חשובים וביניהם — ב־1948 — גם תואר מפקד במסדר האימפריה הבריטית לאות הכרה לפעולתו כקצין־קשר עם המפקדה הבריטית במלחמת־העולם. באפריל 1947 עזב את שירותו בצבא וחזר לעסוק בפרקליטות.

משהתפתח המאבק על עצמאות ישראל למלחמה ממש נענה בכל לב להזמנת מינהל המלחמה של „ממשלת הצללים" הישראלית („מינהל העם"), ובעוד ביקורת הגבולות והתנועה בנמלים היתה בידי השלטון המנדטורי בא ארצה כ„תייר" והתמסר מיד לתרום מידיעותיו ומנסיונו הצבאי לארגון צבא ההגנה לישראל ולניהול פעולותיו הקרביות. התפעל מאד מרוח הגבורה של לוחמינו ואמר, שאילו היה הציוד הדרוש היו מגיעים לרבע־עמון תוך 24 שעות. בתקופת פיקודו בחזית הדרום חדר פעם עם יחידת פלמ"ח („חולדות הנגב") לעזה והשתלט על העיר במשך 20 דקות, אלא שהכוחות והאמצעים לא הספיקו לנצל את ההישג המתאומי ולבססו. אחר־כך פיקד על הפעולות בפרוזדור ירושלים במאמץ לפרוץ את המצור הערבי ולהבטיח את הדרך לעיר־הקודש. באפריל 1948 נאלץ לצאת לזמן־מה לארצות־הברית לשם סידור סופי של יציאתו מהצבא, וכשהביע מר בן־גוריון את החשש שלא יחזור לכאן, הבטיח שיחזור אפילו בשחיה, ואכן חזר. כאדם שופע הומור וטוב־לב וכמפקד נתחבב על כל הבאים אתו במגע, כקציני מטה כחיילי השורה, שהתיחס אליהם כמו חבר. השתתף בסכלם בשורות הקדמיות וכינוהו בשם „מיקי", ואנשי המטה הכללי הוקירוהו בשל עצותיו והדרכותיו הנבונות ומסירותו השלמה למאבקנו. ימים מעטים לפני שביתת־הנשק נפגע מכדור תועה בפרוזדור ירושלים ונפטר ב־10.6.1948. אחרי הלויה בכבוד צבאי בארץ הועברה גופתו לארצות־הברית ובנוכחות אשתו וידידים רבים הובאה למנוחת־עולמים בכבוד צבאי בבית־הקברות הצבאי בוסט־פוינט.

מרכס יהושע

בן אריה (ליאופולד) ויהודית (לפנים בעלי־תעשיה בדרום־גרמניה ואחר־כך ממתישבי שביי־ציון). נולד ב־14.6.1921 בשטוטגרט אשר בגרמניה. גמר בית־ספר תיכוני יהודי בפרנקפורט ע"נ מיין עוד בתקופת הדיכוי הנאצי, וגאותו הלאומית נתנה לו כוח להישאר איתן ברוחו. עלה לארץ באביב 1939. למד שנתים במקוה־ישראל והתגייס עם כל המחזור לצבא הבריטי. שירת בפלוגה יהודית של תותחני־מגן בארץ, בקפריסין, במצרים, ואחר־כך עבר עם הבריגדה העברית דרך קרבות איטליה עד לארצות השפלה בדרגת רס"ג וזמן־מה בשירות חקירת פושעי־המלחמה (בתפקיד זה היתה לו התנגשות קשה עם קצין בריטי בן דת משה, שרצה להטותו לדרך הסלחנות הבריטית כלפי אויבי האנושות). היה מראשוני החיילים מארץ־ישראל שנפגשו עם שארית הפליטה ועמד על טיבה לכל סוגיה ועל כל האורות המעטים והצללים הרבים אשר בה. מתוך אהבת־ישראל עמוקה לא אמר נואש. „הנאצים הראו לנו כיצד הופכים בני־אדם לחיות רעות — מדוע לא נגשה אנחנו להפכם שוב לבני־אדם?" — כתב במאמרו „אם אשכחך, גולה..." ב„הד הסוללה" (בלגיה, אפריל 1946).

אחרי שחרורו החל ללמוד באוניברסיטת ירושלים חקלאות ומדעי־הטבע. בדצמבר 1947 התיצב עם חבריו הסטודנטים לשירות העם, נשלח עמהם לגוש עציון, רצה לשרת כטוראי פשוט אך נתבקש לפקד על כיתה. גילה הרבה אומץ, שיקול־דעת וסגולות נעלות של אדם וחייל. באחרונה שירת כמפקד משלט בית־זכריה, החזיק מעמד עם כיתתו בתנאי־קרב קשים, הדף את ההתקפה הגדולה במעטים נגד רבים, ובקרב זה נפל ביום ג' בשבט תש"ח (14.1.1948). נקבר בשביי־ציון. השא"ר אחריו מכתבים רבים מתקופת שירותו בחי"ל ובהם משתקפת אישיותו ההוגה ומעמיקה, דרכי מחשבתו והשקפות־עולמו הנעלות.

מרכוס עובריה

בן יעקב ובינה. נולד ביום 22.2.1913 בעיר חסקובו, בולגריה, למד בבית־ספר עממי. עלה ארצה ב־1932. בשנים הראשונות לחייו בארץ עבד בעבודות־כיבוש בחקלאות וכן בריצוף — מקצוע שידעו עוד בבולגריה. אחרי־כן היה אחד ממארגני ארגון נהגי מכוניות־משא, „הנתיב", במקום מגוריו בפתח־תקוה. חבר מסור ל„הגנה". עשה לילות כימים והעביר במכוניתו אנשים לשמירה ב„משולש", גם השתתף בכל האימונים. היה בין ראשוני המתנדבים להובלת אספקה לירושלים הנצורה והמנותקת. באפריל 1948 נשאר בירושלים כחדשים ומחצה, באין יכולת לחזור לביתו. משהזר מירושלים התגייס, הוא עם מכוניתו, ליחידה־תחבורה בצבא ההגנה והיה בין מעבירי השיירות לירושלים. היה שוחר ידידות וטורח להעביר חבילות־מזון לירושלים במידה שהפליאה את יודעיו, וכאשר נשאל השיב: „מוטב שיהיו לי עשרה ידידים מאשר אויב אחד".

סכנות מרובות ריחפו על ראשו והוא ניצל — עד אשר פגע פגז במכוניתו ליד אל־קובאב, בדרך לירושלים, והוא נפל בט' בתמוז תש"ח (16.7.1948). נקבר בפתח־תקוה ב־18.7.1948. הניח אשה ושני בנים. דבריו האחרונים, שעוד הספיק לומר לפני מותו, נאמרו לאשתו: „נפלתי קרבן לא לשוא, אלא למען עצמאות עמי ושחרור מולדתי".

מרלינג אליהו

בן מנדל ורבקה. נולד ב־4.7.1923 בצ'רנוביץ, רומניה. למד בבית־ספר עממי ובגימנסיה בצ'רנוביץ. ועבר את בחינות־הבגרות בבוקרשט. נשא אשה ובשנת 1946 העפיל לארץ באניית־המעפילים „בנסת ישראל" והוגלה לקפריסין. שם שהה כעשרה חדשים. בקפריסין עסק בהקנית השפה העברית לבוגרים וגם לילדים. בהתחלת שנת 1947 שוחרר ועלה עם אשתו לארץ. כאן הצטרף לאצ"ל והשתתף בפעולותיו נגד הבריטים.

ב־30.5.1948 יצאה יחידת אצ"ל להתקפה על מחנה עיראקים בין מגדל־צדק לראש־העין. המחנה נכבש, אך העיראקים חזרו והתגברות הגדולה שלהם הסמה את דרך הנסיגה. בין הלוחמים שנפלו בקרב זה היה גם אליהו. ב־24.11.1952 הועברה גויתו לקבורה בקבר־אחים על הר־הרצל בירושלים. השאיר אשה, פנינה, ובן, עמינצח, בגיל שנה.

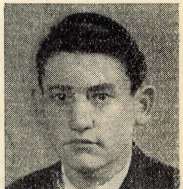
מרמזר דויד

בן יעקב ורייזל. נולד בשנת 1923 בטורנגלה, רוסיה הקרפטית (צ'כיה), בבית הורים עמלים שומרי־דת. למד תורה ותלמוד מלידתו, ובגיל 12 נכנס לישיבת שורני הנודעת והמשיך בבלשדי־רמאט. שם התפתח ברוחו והיה ראשון התלמידים ב„ישיבה". אהב לצאת ליער הסמוך לביתו וההתבודדות בחיק הטבע הביאתהו להתעמקות דתית. חיבב ספורט והיה מטובי שחקני כדורגל בבית־הספר. „בין הזמנים", כשחזרו לחורי ה„ישיבה" לביתם לנוח מעט, עבד כל עבודה קשה וסייע להוריו. תמיד היה עליז־רוח וכוגה „דויד הבדחן". בימי הכיבוש הגרמני נכלא בגיטו, עם כל הגברים שבגיטו נשלח למחנה־עבודה הונגרי. גם שם היה אדם מרכזי בחבורה. במחנה חלה בדלקת־הריאה והועבר לבית־חולים צבאי, ובהחלימו נשלח לעבר גרמניה. הרוסים כבר היו קרובים, וכשעברה

השיירה ליד כפר נידח, ברח והסתתר אצל איכר במשך שבועות מספר עד בוא הרוסים. היה הראשון שהגיע לעיירתו אחרי השואה. בבית מצא חורבן וגויים שונאי יהודים. החליט לנקום במשמידי עמו ומשפחתו ובעזרת הרוסים אסר כמה נאצים והענישם. לא הסתפק בכך והתגייס לצבא הצ'כי (ללגיון שהגיע מרוסיה) ולחם בגרמנים בחזית, בתום המלחמה עבר לבודפשט. שם פגש את אחיותיו שחזרו ממחנה־ריכוז בגרמניה. הוא לא חזר עמן לצ'כיה כי החליט לעלות לארץ־ישראל. שוב עבר את הגבולות מהונגריה לאוסטריה וגרמניה והצטרף לקבוצת „נוחם" (נוער חלוצי מאוחד), שהיה בו חלק ניכר של דתיים, „נוחם דת". בדצמבר 1945 יצאה הקבוצה לברגן־בלזן וניסתה להגיע לריכוז חלוצי בבלגיה כדי להעפיל ארצה, אך ליד הגבול נתפסו וכמה חדשים היו עצורים בבית־סוהר בהמבורג יחד עם אסירים גרמנים. סבלו תלאות ורעב ונקרעו קשות בענין ארגון ההעפלה, אך החזיקו מעמד. אחרי מאמצים רבים שוחררו ההעברו ללנדסברג. שם פגשו הדתיים ביצחק בן־סירא מכפר־עציון ושמעו מפיו על הקבוצה הדתית, בדרך־העפלה אחרת הגיעו לאיטליה. דויד הצטרף לקבוצת „בני־עקיבא" ויחדיו יסדו קבוצה הכשרה „אילה" בוילמדונה ועשו בה 4 חדשים. דויד נקלט יפה בחברה וגילה פעילות תרבותית־תורנית. באלול תש"ו (1946) העפיל ארצה באניה „כ"ג" וגורש לקפריסין. גם שם לא נפל ברוחו וכתב מכתבי־עידוד לחבריו במחנות בגרמניה. עסק בלימוד עברית וניצל זמנו להשתלמות. אחר שבועות מספר היה בחור זה כ„צבר" לכל דבר. השלימים מן הארץ הכירו בכשרונותיו החינוכיים ובהשפעתם היה למדריך „בני־עקיבא" בכפר־הנוער הדתי בקפריסין. בו בזמן המשיך בשיעוריו בלימודי היהדות בקבוצת „אילה".

בפברואר 1947 שוחרר מקפריסין, הצטרף לכפר־עציון ונכנס בקלות למסלול חיי הקיבוץ. היה עגלון חרוץ ובונה טירסות נאות, ומן האהובים בחוג הדרמטי של הקבוצה. ככל ששהה במקום כן התקשר אליו. „ה' הוא שהביאני הלום, והוא יעזור לי להשתרש באדמה הקדושה הזאת"— כתב במכתביו. היה בפל"ם של המשק, השתתף במרץ באימונים ויצא לתפקידי שמירה והבשחה. בימי הקרבות היה רץ־מקשר בקטע המערבי של הכפר ומילא את המשימות בזריזות ובמסירות רבה, ולבו סמוך ובטוח בנצחון הסופי. נפל בפרוץ שריוני האויב לשער המשק ביום 13.5.1948. הועבר עם שאר חללי גוש עציון למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

מרמור שלמה

בן נחמן וחיה־ינטה. נולד ביום י"ב בתשרי תרפ"ט (1928) בוישאו, רומניה. למד בבית־ספר עממי. בהיותו נער צעיר פרצה מלחמת־העולם השניה והוא נתגלגל למחנות־ריכוז שונים ופעמים אחדות היה על סף המות, ועד לפתחם של כבשני אושביצים הגיע, וניצל בנס. מנעוריו שאף לעלות ארצה. כשנפרד מאמו במחנה־ההשמדה בירכתהו כי יזכה לעלות לארץ ויראה באגולת העם. עלה בשנת 1947 מברגן־בלזן. משאלתו הראשונה היתה להצטרף ל„הגנה". „לא לשם ביזנס באתי" — אמר לאחיו — „כי אם להשתתף בשחרור המולדת". כשנתקבל, בירך „שהחיינו" על זכות זו. נכנס כחבר ל„הפועל המזרחי".

כשיצא צו הגיוס לבני־גילו היה מראשוני המתיצבים. עדיין לא היה מסוגל, אך העדיף את טובת המולדת על ענייני הפרטיים והיה גא כי הוא, שריד מחנות־ההשמדה, הצטרף ללוחמים. שירת בגדוד אחד בחטיבת „אלכסנדרוני". ידע לשאת באחריות, היה אהוב על מכריו בשל כנותו והתנהגותו המופתית. בתחילת דצמבר 1948 הועבר לגבע ונפל בעיראק אלמנשיה ביום 28.12.1948. נקבר בפלוגה. הועבר לנחלת־יצחק ב־8.12.1949.

מרמור דויד־נפתלי

בן אליהו ויהודית. נולד ביום 27.12.1926 בצפת. דור רביעי לילידי הארץ. בהיותו בן 8 נתיתם מאביו וגדל בבית סבו. משסיים את בית־הספר העממי בחיפה החל לעבוד. בן 16 יצא להכשרת „הנוער העובד" בגבעת־השלושה והצטרף שם לפל"ח. בסיימו את הכשרתו חזר לבית סבו בחיפה. שם עבד במכונאות ובערבים שקד על ספריו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד גיוס מלא ולא הועילו הפצרות בני משפחתו, שניסו לעכבו מכך בגלל מצב־בריאותו הרעוע. כעבור חודש להתגייסותו כתב הביתה מכתב מלא תקוה ואמונה והודיע שיבוא בעוד ימים מספר לחופשה. אלא שיחידתו נשלחה מיד לקרבות בדרך לירושלים ושוב לא חזר משם. נפל ביום 22 באפריל 1948 בין לוחמי נבי־סמואל, שעמדו בגבורה מול מאות אנשי האויב. ב־25.4.1948 נקבר בקרית־ענבים.

מרנץ יעקב

בן אליעזר וחנה. נולד ב־27.4.1921 בעיר לודז, בפולין. סיים את בית־הספר התיכוני והתחיל לעבוד בבית־החרושת של הוריו. השתלם במכניקה. ב־14.10.1939 ברח לרוסיה, מצא עבודה במתצבה ולמד נהגות ומכונאות. כשרוסיה נכנסה למלחמה הצטרף לחטיבה הראשונה הפולנית ברוסיה אשר נקראה „קושצ'ושקו". היה תמיד בין הראשונים בכל החזיתות. נפצע פעמיים וכל פעם חזר לחזית. גילה גבורה רבה וקיבל שבעה אותות־הצטיינות. אחרי שחרורו מהצבא חזר ללודז, שם פגש את אמו ואחותו שנשארו במחנה־הריכוז וקיבל את הידיעה המרה על מות אביו במחנה בברגן־בלזן. בשנת 1946 עזב את פולין כדי לעלות ארצה. בדרכו התעכב בגרמניה, עבד במחנה בברגן־בלזן אצל הסוכנות היהודית, תחילה כנהג ואחר־כך כמנהל הסדנה של ה„ג'וינט". רכש לו את חיבת כל תושבי המחנה וקיבל מכתבי־תודה מאת ההנהגה הראשית והנהלת „הבריחה" אשר בגרמניה.

ב־22.5.1948 עלה ארצה והתגייס מיד לצה"ל. שירת ביחידת פשיטה בגדוד „קומנדו" והשתתף בקרבות בנגב. בקרב על ואדי־אביד, תחת מטר יריות, נשאר לתקן זחל שהתקלקל בצאת השיירה את המקום ובפעולתו זו נפגע ונפל ב־28.12.1948. היה קבור בחלוצה. ב־20.7.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

מרנץ יעקב

בן ישראל וחיה. נולד בכ"ז במנחם־אב תרפ"ז (1927) בתל־אביב. למד בבית־הספר „ביל"ו" ובמקוה־ישראל. בגיל 7 נפגעה ברכו ממכה קשה וכתוצאה מכך התפתחה שחפת בפרק. במשך 12 שנים, שנות נעוריו, התרפא וזה הפריע לו לא מעט בלימודיו, אך רצונו התקיף התגבר על החלושה ובמרוצת השנים יכול לקבל עליו תפקידים חלוציים וצבאיים. בנעוריו נתגלו בו גם נטיות אמנותיות: למוסיקה (בגיל 9 עמד להישלח לאיטליה לשם השתלמות, אלא שהרופאים אסרו עליו את הפסקת הטיפול) ולציור. בן 15 יצא להכשרה בחולתא, עבד בדיג, ומשם נמשך לחיי מלחות. היה חבר „זבולון" ומשנת 1946 עבד כמלח בחברת „עתיד". קנה לו בקיאות בשפות וידע שבע לשונות. היה חבר פל"ים. השתתף בהעברת חמרים ואנשים מחוץ־לארץ.

בראשית המאורעות עזב את האניה והתגייס לפלמ"ח. סיים קורס מ"כ לימאים ומשם נשלח עם חברו לליווי שיירות. נפל ב־31.3.1948 על־יד חולדה, בדרך לירושלים. ב־20.7.1949 נקבר בחולדה.

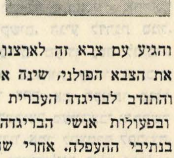
מרקוביץ זאב

בן אברהם וברכה. נולד בשנת 1929 בחלק הסלובני של העיר אוהלה, במחוז טיטט שברוסיה הקרפטית. ב־1936 עלה ארצה עם המשפחה שהתישבה בתל־אביב. למד בבית־הספר „תחכמוני" ונודע כנער שובב וחריף־שכל וספורטאי טוב. בגיל עשר הצטרף לבית"ר. הוריו דרשו ממנו לעבור לתנועה מתונה יותר. אחרי התלבטויות הסכים להצעתם לצאת להכשרה חקלאית בקיבוץ. אחרי שני חדשי־נסיון בפוריה, ב־1944, נתקבל להכשרה בדגניה א'. נודע כבן־חיל ונתחבב על מדריכיו ועל הנוער המקומי שבהכשרה. ב־1946 חזר משם העירה, למד מסגרות ועבד בה, וכהניך בית"ר נתקבל למחתרת אצ"ל ועסק בה בארגון ובתעמולה. נועד להישלח עם חברים קשישים ממנו לבית־ספר ימי לאנגליה ולאחר שכל תעודותיו כבר היו מוכנות בוטלה התכנית. דרישתו לעבור לחיל הקרבי נתמכה על־ידי מדריכיו, אך המפקד החליט להשאידו בשירות ענייני ארגון ותעמולה.

צמאונו לפעולה לא נתנו להשלים עם שירותו זה ובעזרת חבריו־לשעבר מהכשרת דגניה, שהמשיכו את קשרי הידידות עמו, נתקבל בראשית 1947 לפלמ"ח, בהבטחה לשתפו בפעולות בלי השהיות. שירת בגבעת־השלושה, רמת־רחל ובית־הערבה ובראשית מלחמת־השחרור הועבר לירושלים. שירת בגדודים מגדודים שונים של הפלמ"ח. השתתף בליווי שיירות בקו תל־אביב, לעיר העתיקה ולגוש עציון (היה גם בשיירת „גבי־דניאל"), בקרבות על הקסטל ועוד. באחרונה עבר קורס לאלחוטאים ובתפקידו זה נתרסק ביחד עם מכוניתו מפגיעת פגז־תותח בקרב על לטרון ביום 30.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

מרקוביץ־קוטנר חיים

בן יוסף. נולד ב־1921 בלודז שבפולין. מילדותו קיבל חינוך ציוני ומסורתי. בראשית מלחמת־העולם השניה נסחף עם זרם הפליטים מזרחה, לשטח הכיבוש הרוסי, ונלקח למחנה־הסגר. בגלל ויכוח ציוני במחנה נכלא ונשלח לעבודת־פרך בצפון סיביר, ובגלל חוסר תזונה נשרו כביעט כל שיניו. עם הסכם סטלין—שיקורסקי שוחרר ב־1941 והצטרף לצבא הפולני שאורגן בדרום רוסיה האסיתית והגיע עם צבא זה לארצנו. כאן מצא את אחיו שהגיע דרך יפאן, עזב את הצבא הפולני, שינה את שם משפחתו לקוטנר, על שם משפחת אמו, והתנדב לבריגדה העברית שבצבא הבריטי. השתתף בקרבות באיטליה ובפעולות אנשי הבריגדה לעזרה לשאירית הפליטה ולהעלאתה לארץ בנתיבי ההעפלה. אחרי שחרורו מהצבא עבד כפועל והצטרף ל„הגנה".

משהחלו הקרבות בחורף תש"ח התיצב מיד לשירות המולדת. השתתף בהגנת גבעת הרצל, בהתקפות על קן הפורעים בתל־א־ריש ובהגנת בית הקרן־הקיימת־לישראל ליד בית־דגון. פעם אמרו להעבירו לתפקיד אחראי בשירותים, אך בהתנגדותו הצליח לבטל את הגזירה ולהישאר ביחידה קרבית. לבסוף שירת כחותחן בחטיבת „קריתי" בנגב והשתתף בכל קרבותיה. בהתקפה על משלט רפיח נפצע ב־4.1.1949.

מרקוביץ חיים

בן דויד־נחמיה ושרה. נולד ב־19.9.1928 ביאסי, רומניה. קיבל חינוך מקצועי בבית־ספר של „אורט". בשנת 1943 סיים את חוק לימודיו והתחיל לעזור למשפחתו. ב־12 בספטמבר 1947 עלה לארץ במגמה להעלות אחריו את המשפחה כולה. התישב לזמן קצר בתל־אביב, אלא שחיי העיר לא משכו את לבו ונפשו ערגה לטבע, לכפר. מיצאה להתישב במחנים שבגליל לא ארכו הימים והמצור הוטל על הארץ. חיים היה בין מגיני מחנים ומילא את התפקידים שהוטלו עליו. עם הרחבת מסגרת הגיוס הצטרף לפלמ"ח ב־9 במאי 1948.

נפל בקרב לטרון ב־30 במאי 1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

מרקוביץ יוסף

בן אברהם ורבקה. נולד ב־25.5.1931 בעיר פיאטרה־ניאמץ אשר ברומניה. הספיק לסיים 4 כיתות של בית־ספר עממי עד בוא השואה. אז נפרד מעל הוריו, טולטל ועונה, אך החזיק מעמד ונשאר בחיים. למד לעבוד במכונאות. עם השחרור נמצא במחנה־עקורים בגרמניה. בתחילת מלחמת־השחרור עלה לארץ באנית „כובשי הים", שהגיעה ב־1948 והתגייס מיד למערכה. ראה את עצמו כחלוץ המשפחה המפנה לה את הדרך לארץ־ישראל. להוריו שחיכו ברומניה לעלייתם כתב: „אני לוחם בעד שחרור כל העם ומקוה שנצטרף. ואז ניפגש כולנו בארץ אבותינו".

הוא נלחם במרחבי הנגב ונפל ב־6.1.1949 ברפיח, בהתמוטט המקלט שבו ישן. היה קבור בניר־עם. ב־30.11.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. הוריו הגיעו לארץ אחרי מותו.

מרקוביץ יעקב

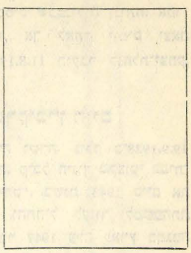

בן נחמן־יהודה וצפורה. נולד בחודש פברואר 1928 בצ'כוסלובקיה, בעיר איזה שבקרפטו־רוסיה. נתיתם מאמו בהיותו בן 3. התחנך ברוח המסורת. בזמן הכיבוש הנאצי היה במחנות־עבודה בשנים 1944—1945, תחילה בגרמניה ואחר־כך שוב אביו, שהיה יחד אתו במחנה בטרנשטאדט. משחורר עבר הכשרה בהונגריה ובאוסטריה ועלה ארצה בשנת 1946 באניה „אנצו סירני". צורף ל„חברת־נוער" בנוה־איתן ושם למד מסגרות. התערה בחברה בלי חבלי קליטה, אולם מפני בריאותו הרופפת (סימני מחלת־ריאות) היו נאלצים, לפי דרישת הרופא, להוציאו מעמק בית־שאן ולהעבירו למוסד בבני־ברק, שם המשיך במסגרות עד גיוסו לצה"ל. היה צנוע, חרוץ בלימודים ובעבודה ונעים בהליכותיו. עשה את הכל בלי רעש והתפארות. חן של „אברך משי" היה נסוך על פניו.

הכשרה צבאית קיבל קודם לכן בפלוגת „הגנה" בבני־ברק. נפל בהתקפה על כפר־סבא הערבית ב־13.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־16.5.1948.

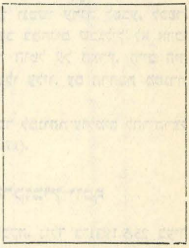
פצע אנוש בעמוד־השדרה, הובא לניתוח בבסיס שבגבולות ונותח. אחרי הניתוח היה בהכרה מלאה ובמצב־רוח עליז, אך לאחר יומים יצאה נשמתו. ב־7.1.1949 נקבר בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

מרקוביץ יעקב

בן צבי. נולד בשנת 1922. נפצע בקרב על עין־ע׳זאל ב־25.7.1948, מת מפצעיו ב־30.7.1928. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה ב־2.8.1948.

מרקוביץ מאיר

בן גניה. נפל בקרב על משטרת לטרון ב־30.5.1948, ב־17.11.1949 הובא למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

מרקום דויד

בן שמואל ופרדל. נולד ב־15.10.1930 בעיר טירנאליה שבצ׳כוסלובקיה. עם ביתור צ׳כוסלובקיה על־ידי הנאצים הועבר חבל־ארץ זה להונגריה, ודויד גמר בית־ספר עממי הונגרי. היה חבר תנועת־נוער ציונית. בשנת 1944, לפני פגוע בה השואה, הצליחה המשפחה לעלות לארץ. דויד התחנך שנתים בכפר־הנוער בן־שמן והיה לחקלאי טוב. בחר לחיות במושב־עובדים, עבר לכפר־חגלה ובהשפעתו הצטרפה אליו כל המשפחה — האב והאם ואחיו הצעיר — והתערו בכפר והקימו משק.

לפני מלאות לו 18 שנה התגייס לצה״ל, צורף ליחידת „אלכסנדרוני״. נפל בפעולות „קפפ״, ב־7.6.1948, בקאקון. נקבר בכפרו, כפר־חגלה.

מרקוביץ מנחם־גרשון („מכסל״)

בן נפתלי ונעמי. נולד ביי״ז בתמוז תרפ״ז (1927) בגיסן, גרמניה. ב־24 ביולי 1934, בהיותו בן 7, עלה ארצה עם הוריו. בחיפה גמר את בית־הספר העממי הדתי „נצח ישראל״. כדי לעזור להוריו בפרנסתם נאלץ לרכוש לעצמו מקצוע — מכונאות — מיד לאחר סיימו את בית־הספר העממי, אך המשיך ללמוד בבית־ספר־ערב „עתיד״. חבר להסתדרות הצופים הדתיים. בהיותו בן 14 נכנס לגדנ״ע. עם עבודתו בחברת „עוגן״ שבנמל חיפה נתגלתה בו נטיה לספנות ורצה להצטרף לצי המסחרי, אך הוריו התנגדו לכך והוא וייתר על רצונו זה. עמד בבחינת־הבגרות הלונדונית והכין את עצמו לטכניון בחיפה כדי להשתלם בהנדסה־מכונאות, אולם נאלץ להפסיק את לימודיו עם פרוץ מאורעות תש״ח. מילדותו בגרמניה טעם טעמה של התעללות נערי־הנאצים: „צרות צרורות סבלתי בה מימי ילדותי עד עזבי אותה״, כתב בחיבור־הגמר שלו על ארץ־מוצאו. אך נראה היה כי בארץ מצא שילומים לסבל־הילדות.

שירת בפלוגה מגדודי חטיבת „כרמלי״. היה בשמירה בעמדות בחיפה ובסביבתה ועסק בחבלנות בפעולות נגד הכנופיות הערביות. השתתף בכל האימונים ובפעולות ה„הגנה״ השונות והצטיין בהן (לקה חלק בפעולות „הכלניות״ הידועה בחיפה), והיה בין הלוחמים על משמר־העמק נגד קאוקג׳י. בקרב על רמת־יוחנן, עם כיבוש כפר־אושה מידי הדרוזים והערבים, נורה מן המארב ונפל בז׳ בניסן תש״ח (16.4.1948). נקבר בחיפה ב־19.4.1948. בשעת נפלו ציוה לחבריו לקרב: „המשיכו להגן!״ בן עשרים ואחת שנה היה בנפלו.

מרקום צבי

בן אהרן ורבקה. נולד ב־28.9.1929 בארץ להורים פועלים חקלאיים ברמת־ישי (ג׳רה) אשר בעמק. בילדותו עברה המשפחה לכפר־גנים שליד פתח־תקוה. למד בבית־הספר העממי „פיק״א״ ואחר־כך בגימנסיה על־שם אחד־העם בפתח־תקוה. לפני סיימו את לימודיו בגימנסיה החליט לצאת את המושבה וללמוד מקצוע. הוריו עזרו לבנם היחיד להגשים את שאיפותיו ושלחוהו לחיפה ללמוד בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון. בימי היותו בחיפה הצטרף לתנועת „השומר הצעיר״. בחברה לא התבלט, מיעט בדיבור והרבה לשמוע. עם סיום לימודיו חזר לבית הוריו ושמר על הקשר עם חבריו והתכונן להצטרף אליהם כשיצאו להכשרה. היה חבר ה„הגנה״ ובתחילת מלחמת־השחרור, כשהתגייסו חבריו לפלמ״ח במסגרת „הכשרה מגוייסת״, הצטרף אליהם. את הכשרתו ואימוניו קיבל בכפר־מנחם.

השתתף בפעולות בירושלים, ובקרבות רמת־רחל, כשהאויב חדר לחצר המשק, נפגע מרסיס רימון ונפל ב־26.5.1948. היה קבור בשייך־בדאר א׳. הועבר ב־10.9.1950 להר־הרצל בירושלים.

מרקם אליהו

בן גבריאל. נולד בשנת 1916 בחבל טוריניגיה אשר בגרמניה והגיע לארץ, עם גבור רדיפות הנאצים בגרמניה, לפני מלחמת־העולם השניה. עלה לארץ כחבר קיבוץ „השומר־הצעיר״ המעפיל ופרש ממנו כעבור זמן קצר, בדגלו אז בסוציאליזם כללי ולאו דוקא ביהודי־ציוני. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי. שירת תחילה ב„באפס״. אחר־כך עבד בייצור מוקשים. הגיע לדרגת סמל. אחרי שחזרו מהצבא הבריטי עבר לחיל הנוטרים. מעודו נטה לחימיה ובשעות הפנאי רכש לו ידיעות בה והשתלם בכוחות עצמו והתכונן להמשכת לימודיו באוניברסיטה באנגליה, אך דחה את תכניתו בגלל חומרת המצב המדיני בארץ. בהיותו נוטר ישב בקבוצת מעיין־צבי והתקשר מאז למקום ולחבריו. לאחר תום שירותו ולימודיו אמר להצטרף לקבוצה, אשר בה מצא לעצמו את המזיגה בין ציונות וסוציאליזם שלא נתגלתה לו קודם לכן.

בפרוץ מלחמת־השחרור חזר לחבלנות. הצטיין באומץ־לב בלתי־רגיל. שירת כסמל־חבלה. נפל ב„מבצע יואב״ ביום י״ג בתשרי תש״ט (16.10.1948), בנסיון כיבוש עיראק אלמנשיה, תוך כדי עסקו — בתוקף תפקידו — בביעור שדה־המוקשים. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה ב־29.9.1949.

מרשלי יצחק

בן אברהם ולאה. נולד ב־1928 בעיר חלב שבסוריה. היה מטובי התלמידים ב„תלמוד תורה“ בו למד ידיעות כלליות בערבית, צרפתית ולימודי יהדות בעברית, בתרגום והסברה בערבית. היה חבר בתנועת־הצופים היהודית־הצרפתית. לאחר שאחיו עלה ארצה פגה התענינותו בלימודים ואמר ללכת בעקבות אחיו. עזב על דעת עצמו את בית־הספר בשנתו ה־14 והחל לעבוד בבית־חרושת לסריגה כדי לאסוף חלק מהוצאות הדרך. בראשית 1943 העפיל לארץ עם הוריו ברגל דרך גבול הלבנון והתישבו בחיפה. נכנס לעבודה כמתלמד בבית־דפוס והגיע לרמה מקצועית גבוהה. משכרו תמך במשפחתו. נודע לטובה בשקידתו ובהתנהגותו. הצטרף לשבט „בילו“ של „הצופים“ והיה מראשוני החברים והפעילים בקבוצת „חלמיש“, בה נתחנכו הנערים ילידי חלב. הצטרף ל„הנוער העובד“ ובערבים היה משתתם בלימודים בבית־הספר „במעלה“ של התנועה. רשימות יומנו וסיפורי חברים מאותה תקופה מעידים על להט ציוני ולאומי ועל שאיפה להשתלמות והתפתחות נוספת. הצטרף ל„הגנה“ ולאחר שסיים קורס מיוחד שירת במחלקה הערבית של הש“י. גם לאחר פרוץ המאורעות בארץ המשיך בשירות מסוכן זה והיה עובר לקוי האויב כערבי ומביא משם ידיעות צבאיות חשובות. אך הוא לא הסתפק בשירות זה, שנראה שקט וקל בעיניו, דרש להעבירו לפעולות קרביות. אחרי דרישותיו המרובות הסכימו סוף־סוף מפקדיו לוותר על שירותו והוא הצטרף לגרעינו הצופי בפלמ“ח.

השתתף בכיבוש רמלה ולוד. הועבר עם חלק מגרעינו לנען, לגדוד של חטיבת „הראל“, והשתתף בקרבות ירושלים בתקופת המצור. אחרי פריצת המצור הועבר עם ההכשרה שלו לחלק השני של הגרעין הצופי, לגדוד אחד שבגבע הצור. גמר קורס לקלעים והשתלם גם במכונות „פיאט“. היה מטובי היורים ביחידתו ובתפקיד זה השתתף בפריצת הדרך לנגב. נפל בקרב ליד עיראק אלמנשיה ביום 16.10.1948. היה קבור בגת.

ב־29.9.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

משאלי משה

בן יצחק ויפה. נולד בכ“ה באלול תרפ“א (1921) בירושלים. בהיותו בגיל רך עברה המשפחה לתל־אביב. גמר את לימודיו בבית־הספר של „כל ישראל חברים“ בהצטיינות ועבר לבית־הספר התיכוני למסחר. חוסר האמצעים מנע ממנו להמשיך בלימודיו והוא יצא לעבודה והשתלם בכוחות עצמו. קנה לו ידיעות יסודיות בחימיה ועבד בבית־חרושת. תכונותיו האישיות והשכלתו היסודית הכשירוהו להיות לפה ולמגן לחבריו לעבודה ונבחר כחבר לועד העובדים. במלחמת־העולם השניה שירת בנוטרות. היה חבר ותיק ופעיל ב„הגנה“, אליה הצטרף בגיל 14, ובימי מלחמת־השחרור מלאו 15 שנה לשירותו בה.

היה מ“מ מוסמך. השתתף בקרבות לטרון וקולה. באחרונה היה בגליל המערבי. נפל ב־9.10.1948 בדרך לכיבוש משלט גבעת בלטון, למען הבטחת נהריה. ב־11.10.1948 נקבר בנהריה. השאיר אחריו אשה וילד.

משה זכריה

בן שלום־חיים ושמעה. נולד בשנת תרפ“ט (1929) בעיר גאחנאן שבארץ תימן ובשנת תש“ג (1943) עלה עם המשפחה לארץ והתישבו בכפר־מרמורק שליד רחובות. בנעוריו למד „מקרא, משנה, פירוש רש“י, ג“ת הלכה“ ובארץ התחיל לעבוד בכל עבודה שבאה לידו, ובשנים האחרונות עבד בבנין. היה נער צנוע, יושב אל שולחן אביו, תומך במשפחה, ומחמד הוריו. שירת בגדוד „הפורצים“. השתתף בשחרור הדרך לירושלים ונפל בקרית־ענבים ב־10.6.1943. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

משולם (בדיחי) שמעון

בן אהרן ויונה. נולד בשנת 1927 בעדן. בהיותו בן חמש עלה ארצה. עוד בראשית חינוכו בתל־אביב נתפס לרעיון החלוצי. לפני סיימו את בית־הספר העממי בתל־אביב יצא להכשרה לתל־עמל, קיבוץ „השומר הצעיר“. לאחר תקופה ממושכת של חיי הכשרה אשר אהב עוד מילדותו יצא לשירות הפלמ“ח בקיבוץ גבעת־השלושה. בבית הוריו לא ידע איש את הנעשה בעולמו הפנימי ואת שאיפותיו. פעם הפתיע אותם בחיבור מיוחד על חיי הצמה. בקרב החברים היה עליו וידיד לכל אחד. בעל נפש שוקקה ואוהבת חיים.

למחרת הכרזת או“ם, ב־29.11.1947, השתתף בהעברת השיירות מתל־אביב דרך בית־דגון למקומות שונים. באחת הפעולות נתפס על־ידי הבריטים במשטרת בית־דגון ושוחרר אחר־כך על־ידי ה„הגנה“. שקט, נאמן, מסור וממושמע היה במילוי כל תפקידיו. עבר קורסים לחבלה ופעל במשלטים בדרך לירושלים. נפל ב־11.5.1948 במבצע „מכבי“ בדרך לירושלים. נקבר בקרית־ענבים.

באש חוקה של המצרים, בסביבת משלטי אימרה, בשעה שחשה לעזרת יחידה אחרת. ויקטור נפגע בראשו ונהרג בו במקום. היה קבור בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

משה ויקטור

בן ציון ועזיזה. נולד ב־23.11.1923 בבגדד שבעיראק. קיבל חינוכו היהודי בביתו ואת חינוכו הכללי — בגימנסיה המקומית. בגיל צעיר הצליח לעבור את בחינות־הבגרות הלונדוניות, אך מטעמי פרנסה נכנס לעבודה בפקידות ממשלתית. משנת 1941 היה פעיל בארגון ההגנה העצמית של יהודי בגדד. שם נפגש עם אנשי סירני ושליחים אחרים של ארץ־ישראל החלוצית. פעל רבות למען עליית יהודי בגדד והפצת הרעיון הציוני ביניהם. עלה ארצה בשנת 1943 והתישב בקיבוץ גבעת־ברנר בו הצטרף ל„הגנה“. כל ימיו השתוקק להרבות דעת ובשנים 1944—1947 מילא תשוקתו על־ידי לימודי הפסיכולוגיה, הפילוסופיה והאתיקה באוניברסיטה של האל באנגליה.

עם פרוץ המהומות בארץ החליט להפסיק את לימודיו והצליח להגיע ארצה ולהתיצב לשירות ביולי 1948. שירת בחטיבת „גולני“ ועמה השתתף בקרבות הגליל התחתון והמערבי. עבר עם יחידתו לנגב והשתתף בקרבות למיגור הפולש המצרי. ביום 22 בדצמבר 1948 נתקלה יחידתו המשורינת

משחולמי מאיר־שלמה

נולד בשנת 1911. נרצח על־ידי הלגיון הערבי על פרשת הדרכים ים־המלח — יריחו ב־11.7.1948. מקום קבורתו לא נודע.

משי הרצל

הוא שמו העברי של זידן הגיק, שנולד בשנת 1912 בוארשה, בירת פולין, להוריו משה והנה־טובה ועלה לארץ בשנת 1942. בחוץ־לארץ גמר בית־ספר תיכוני ועבד בחייטות. שירת שנתיים בצבא הפולני ועם פלישת הנאצים לפולין נמלט לרוסיה, הצטרף לצבא אנדרס והגיע אתו לארץ. כאן „ערק" מהצבא, התישב בבית־זרע ועבד שנה בחייטות בקיבוץ. אחרי נישואיו פרש מהקיבוץ ועבר עם אשתו לירושלים. עבד שם במקצועו והיה ידוע כעובד ישר, מסור למשלח־ידו. מלא מרץ היה ושופע חיים ועברי נאמן.

כחייל ותיק הצטרף עם פרוץ המאורעות אל מגיני ירושלים. השתתף בכמה קרבות במבואות העיר. יום אחד נפצע קשה ב„בתי־מנדלבוים" וכשהועבר ל„הדסה א'" התברר כי אין להצילו עוד. כחדשיים וחצי התענה ומת ב־4.10.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה, מלכה־רייזנר, יולד וילדה תאומים, שנקראו בשם אמנון ותמר.

משעלי (אירזק) יצחק

בן דויד ורחל, מעולי צפון־אפריקה, בני העליה השלישית. נולד ב־22.5.1927 בחיפה. למד בילדותו בתלמוד־תורה „נצח ישראל", המשיך בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון וסיימו בהצלחה רבה. בימי מלחמת־העולם השניה עבד בבית־המלאכה של הצי המלכותי כמסגר מכונאי. שנתים, לפני התגייסותו לצה"ל, הועסק במסגרית עין־חרוד. ההשיבוהו בגלל מסירותו לעבודה ודייקנותו בהוצאה לפועל. מזכיר הקיבוץ רצה לרתקו למקום־העבודה ולמנוע את התגייסותו. אולם יצחק התעקש והחליט להצטרף לשורות הצבא. השתתף בפעולות בצפת, עין־גב, ונלחם בפריצת הדרך לנגב. ב־19.10.1948, בשעת התקדמות, נפצע בבטן על־ידי רימון. הצליח לזחול בשארית כוחותיו לעמדה הקרובה שליד קרתיה, ומת בדרך לבית־החולים. נקבר בכפר־ורבורג ב־20.10.1948.

יצחק ניתן בכשרונות שגילה בעבודתו ובכל התפקידים שהוטלו עליו. היה מלא חיים, עליז וטוב־לב. בבדיחות דעתו היה מרים את מצב רוחם של חבריו בגודל ברגעים של דכדון־נפש ובמסיבות שבהן היה מופיע כאמן־השעשועים.

משנה בצלאל

בן יצחק והוה. נולד ב־1914 בעיר וישניביץ שבפולין ולמד בבית־הספר של „תרבות". אחרי הכשרה חלוצית העפיל ארצה ב־1939 באניה „קולורדו" ונכנס לקיבוץ רמת־רחל. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי, שירת בחיל־התותחנים ועבר במסע הקרבות ממצרים עד איטליה. אחרי שחרורו התישב בראשון־לציון כפועל־בנין ונשא אשה. היה חבר פעיל ומסור בהסתדרות, במפא"י וב„הגנה".

עם הכרזת המדינה התגייס והשתתף בקרבות ונפל ביום ג' בתמוז תש"ח (10.7.1148) באום־את־תונה ונקבר בקבר־אחים בראש־פינה. חמישה ימים אחרי נפלו נולד בנו.

משקוב (מישקי) פינחס („פינצ'וק")

בן יוסף וסימה. נולד ב־31.1.1925 בירושלים. למד בבית־החינוך לילדי־העובדים. סיים חוק־לימודיו בגימנסיה רחביה. בלימודיו הצטיין כתלמיד הוגה ומעמיק, היה בעל גישה מקורית למדע המדינה, לספרות ולאמנות, אשר הרבה להגות בהם. מעורב בין הבריות, בעל שיחה ערה ונאה. בכל דבר שעסק השקיע את כל מאודו. אחרי סיימו את הגימנסיה התגייס לפלמ"ח ושם נודע כמכסימליסט.

שמו היה במשך הזמן לשם דבר. קבוצת הגלהבים הנכונים תמיד למלא כל פקודה ומשימה בלא היסוס וריטון, נקראה בלשון הפלמ"חית „מישקוביסטים". במשך שנתים ומחצה של שירותו בפלמ"ח התמסר לפעולות כסייר, כחובש, כמאמן, ובתקופת המאבק לקח חבל פעיל בשחרור העצורים בעתלית, בפיצוץ רכבות ב„ליל ויינגייט", בפיצוץ גשר אלנבי, בהעברת נשק והסתרתו וכו'. אחרי שחרורו מהפלמ"ח נכנס לאוניברסיטה בירושלים לפקולטה לפיסיקה וחימיה. הספיק ללמוד בה כשנתים, אך גם בתקופה זו היה פעיל בפלמ"ח בחטיבת ה„רזרביסטים" והיה המקשר בין הפלמ"ח והסטודנטים. באשר רבו הקשיים בהעפלה התנדב לשליחות לאיטליה ושם ריכז את הפעולה במחנות ההעפלה, בארגון הטרנספורטים, בירור העולים והדרכתם, ורבה ומבורכת ומלהיבה היתה השפעתו עליהם. הוא הצליח במהרה ללמוד אידיש ואיטלקית והשקיע את כל לבו בפעולתו למען הכשרתם הרוחנית של העולים המתגייסים. בעל כושר ארגוני רב, הצליח תמיד להכין את המשלוחים על כל פרטיהם למועד יציאתם. ליוה את אניות־המעפילים ועם אחת מהן נתפס ונשלח לקפריסין.

עם פרוץ מלחמת־השחרור ועם השמועות הראשונות על נפילת חבריו אץ לחזור ארצה והתיצב מיד לשירות פעיל. מפקדיו דרשו ממנו לצאת לקורס קציני התרבות וההסברה הגדודיים. הוא סירב, אבל נכנע לפקודה. אחרי שבועים לשהותו בקורס זה יצא לפי דרישתו לכפר־עציון כדי לשכשך שם קצין תרבות והסברה. השתתף כחובש בשיירת נבי־דניאל וחזר לגוש בין נוסעי המשוריינים שהצליחו לעבור בכביש המותקף ולהבקיע להם דרך לגוש הנצור. בגוש שימש בתפקידי־הגנה שונים וכאשר קיבל פקודה לעזוב את הגוש לשם תפקיד חדש, סירב להיענות, בנימוק שלא יעזוב חברים במצבם הקשה. נפל בקרב האחרון

של גוש עציון ביום 13.5.1948. גויתו הועברה עם שאר חללי הגוש ביום 17.11.1949 לבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים. לאחר שנפל הועלה לדרגת סגן ראשון לפי פקודת המטכ"ל.

משען חיים

בן יעקב ולבנה. נולד בחודש שבט תרפ"ט (1929) בחלב, סוריה. בשנת 1942 בא גיסו, בעל אחותו הגדולה, לארץ, ולקח אליו את הנער, שהיה לו כבן. המשפחה ישבה בגבעתיים. היה חבר "הנוער העובד" והתפרנס מעבודתו בבית־חרושת לקרח. היה מסור מאד למשפחה ותמך בה בכל כוחותיו.

לפני מלאות לו 17 שנה התגייס לצבא בערמה על־ידי העלמת גילו האמיתי. שירת באחד מגדודי חטיבת "גבעתי" והשתתף בקרבות לטרון ודיר־איוב. נפל ליד תל־א־ריש ביום 28.4.1948. נקבר למחרת היום בנחלת־יצחק. הצטיין באומץ לב ומפקדו כתב עליו: "חירף את נפשו כדי לאפשר לחבריו להיחלץ ממלכודת".

משה שוילי מנחם

בן פינחס ורבקה. נולד ב־1923 באלכסנדריה של מצרים. בהיותו כבן שנה עלו הוריו לארץ והתישבו ברחובות. שם גמר בית־ספר עממי ואחר־כך עבד בפרדסים, באריזה ועטיפת פרי הדר. חיבב את אורח חייו השקטים והצנועים וקנה לו מכרים וידידים. במלחמת־העולם התגייס לצבא הבריטי לפי צו המוסדות ושירת ארבע שנים וחצי במקומות שונים במזרח התיכון. אחרי שחרורו עבד כפועל־בנין בקריית־חיים. משם התגייס בחורף תש"ח לצה"ל ושירת בגדוד אחד בחטיבת "כרמלי".

השתתף בקרבות הגליל המערבי ובשחרורו: בשביי־ציון, נהריה, חניתה, מצובה ועכו. הועבר לחזית ג'נין וביום 3.6.1948 נפצע בירכו ונפל שם. ב־3.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

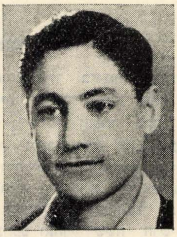
מתן יוסף

בן נתן וסעידה. נולד בשנת תרצ"א בעיר שריה אשר בתימן. בהיותו בן ששה חדשים מתה עליו אמו, ובהיותו בן 6 שנים נתיתם גם מאביו. אחרי מות הוריו סבלו בני המשפחה מרדיפות הערבים, וכולם, פרט לאחותו הגדולה ממנו, מתו מתוך דלות ועוני. בהיותו צפוי לסכנת ההתאסלמות־מאונס ברח לעדן. שם מצא את לחמו בעבודות שונות. כשנה תמימה ישב בעדן עד אשר הועלה עם יתומים אחרים לארץ והוא בן 13. הוכנס למוסד החינוכי אשר בשפיה וכתום תקופת "חברת־הנוער" בשפיה עברה חברתו לתל־יוסף. שם עבד בכרמים ובמטעים. השתתף בפעולות ה"הגנה" ואימוניה.

עם הכרזת או"ם על המדינה עבד זמן־מה בביצורים, בדגניות ובבית־יוסף, אולם היה בין תובעי הגיוס המלא, וחברתו גויסה והשתייכה לחטיבת "הראל" פלמ"ח. יוסף השתתף בכיבוש צובה, שירת במשלטים בבית־גובה וסריס. ביום 17.7.1948, בשעת הנסיון לכבוש את המשלט יאלו, נפל יוסף והוא רק 16 וחצי. יחד אתו נפל חברו הקרוב לו ביותר, שמעון עודי, אחיו למוצא ולגורל. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950).

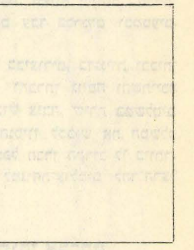
מתתיהו אברהם

בן יחזקאל ומרגלית. נולד ביום 10.3.1931 בבגדד, בירת עיראק, וגדל בירושלים, לשם הגיע בהיותו בן 5. למד בבית־ספר תיכוני. הצטרף לתנועת־נוער צופית. התמכר לחינוך עצמי ולהדרכת אחרים בתנועתו. בהגיעו לגיל ט"ז עבר לחיי הגשמה באחד מקיבוצי העמק. חייט לפי מקצועו. בחברתו היה פעיל ביותר בעניני תרבות: אירגן שיחות, דיקלם פרקי ספרות. היה נעוץ עדין ובעל־נפש.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף ליחידה קרבית. שימש רגם בגדוד אחד בחטיבת "גולני". השתתף בקרב על זרעין, באחרונה נלחם בעמק בית־שאן ושם נפל ב־20.5.1948. למחרת היום נקבר בתל־יוסף. ביום י' במנחם־אב תש"י (24.7.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

נאטל עזרא

מת מפצעיו בבית־חולים של האויב. מקום קבורתו לא נודע.

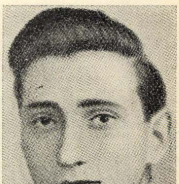
נאמדר משה

בן ישעיהו וחנה. נולד ב־1914 בעדת היהודים האנוסים במשהד אשר בפרס. למד ב„כותאב" מושלמי ובסתר נתחנך ליהדות. כציוני נלהב עזב את בית הוריו ורכושו והחליט לעלות ארצה כדי להיות יהודי בגלוי. נדד ברגל דרך פרס, עיראק, סוריה והלבנון ועבר ב־1936 את גבול הארץ. נתפס ואחרי ששת חדשי מאסר שוחרר וכפליט מטעמים דתיים הורשה להישאר בארץ. השתקע בשכונת שיינקין בגבעתים, פתח חנות־ירקות ונתחבב על הלקוחות בשל ישרו. נשא אשה ונולד לו בן. היה מסור למשפחתו ולמולדתו. עניו ואיש אמת. נטה שכם לכל חובות השעה כחבר ה„הגנה", הג„א ו„מגן־דויד־אדום" ונשא בעול כל משימה קשה בלי ריטון.

במלחמת־השחרור שירת באחד מגדודי חי„ם, באחרונה עמד על משמר משלט אחד במודיעין, עמד איתן נגד התקפת הערבים בכוחות מרובים, נפצע קשה בבטנו והועבר לבית־החולים בתל־השומר (ליטוינסקי), אחרי שני ימים של יסורים קשים מת ביום 28.9.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

נאמן משה

בן אהרן ויפה. נולד ביום ב׳ בכסלו תרפ״ט בתל־אביב. מילדותו חונך ברוח תנועת העבודה בארץ. אהב לשמוע את סיפורי אביו, מורה ואיש העליה השניה, על א. ד. גורדון ומחוללי תנועת העבודה ולהסתכל בציורי אמו הציירת. כשבגר הצטרף לתנועת „גורדוניה" ושאף להיות חקלאי. לאחר שסיים את לימודיו בבית־הספר העממי „בלפור" יצא את העיר ולמד בגבעת־השלושה ואחר־כך בבית־הספר החקלאי על שם כדורי. דרכו היתה ברורה לפניו: לצאת להכשרה מגויסת, ללמוד בטכניון העברי בחיפה ואחר־כך להיות בקיבוץ חקלאי.

בהיותו בהכשרה בקבוצת גבע למד בזמנו הפנוי תנ״ך, וכדרכו חיפש את הפירוש ההגיוני והמדויק ולא הסתפק בביאורי המפרשים שקרא. במכתביו הביע את התרשמותו ממסעות הפלמ״ח בעברו בארץ לארכה ולרחבה, אך תיאר מתוך הסתייגות, שלא להיתפס לרומנטיות יתירה. עבר קורס מ״כ בפלמ״ח והצטרף להכשרה המגויסת בכפר־גלעדי שעלתה להתישבות שיתופית במעיין־ברוך.

השתתף בקרבות בגליל, הדריך בדפנה ובשמיר והיה סגן מפקד התחבורה בגליל. גם בראש־פינה הדריך כחבלן מומחה. בכיבוש סאסא השתתף כאחראי לפעולות החבלנים. באחד ממכתביו הכין את אמו לקראת הצפוי לה: „אמא יקרה! את חפצה מולדת, ומולדת אין מקבלים באפס־יד... במלחמה נופלים קרבנות וגם את צריכה להיות מזככה לכך". נפל בקרב נבי־יושע ב־20.4.1948 ושם נקבר ב־20.5.1948, דפים לזכרו הוקדשו בקובץ „על מות" של קיבוץ מעיין־ברוך.

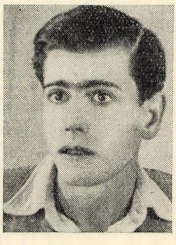
נבו (נובומיאסט) יעקב

בן יהודה־מאיר ומינה. נולד בחודש פברואר 1930 בלודז, פולין. הנאצים השמידו את משפחתו והוא ניצל בעזרת תעודות נוצריות. גדל בקראקא בבית כומר שקיבל על עצמו לאמץ אותו לבן עד שיעבור הזעם. עם תום המלחמה יצא לגרמניה ולצרפת. לשם הכשרה לעליה ארצה למד את מקצוע המכונאות. העפיל באניה „לטרון". הגיע לארץ במאי 1947, אחרי ששה חדשי מעצר בקפריסין. הצטרף ל„חברת־הנוער" באפיקים ועמד לצאת להתישבות.

ב־15.5.1948 התגייס לפלמ״ח והיה מפקד כיתת גח״ל. השתתף בפעולות בנגב, בכיבוש באר־שבע, במבצעים „עשר המכות", „לוט", „מבצע חירם", מבצע „עין", בסדום ועוד. בעל הכרה לאומית חזקה ואיתן ברוחו. נקרא בשמות־חיבה „ישה" ו„קובה". נפל מהפצצת אוירוני האויב, בצאתו לפעולה ליד רפיח, ביום 4.1.1949. נפצע קשה בריאותיו, הובל לתחנת האיסוף בעוג׳ה־חפיר ומת בשעת הניתוח. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדורות.

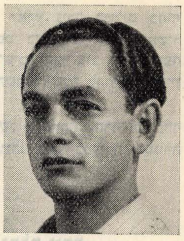
נבון יהודה

בן חיים ומזל. נולד ב־1927 בירושלים. גמר בית־ספר עממי ומאז עבד בספרות. נשא אשה בגיל צעיר והיה אב לילד.

בראשית מלחמת־השחרור התיצב לשירות המולדת בגדוד „מוריה" והשתתף בפעולותיו ובקרבותיו. בלכתו לחופשה לביתו שבשכונת הבוכרים נפגע ונפל ב־8.6.1948. למחרת היום נקבר בשייך־באדר א׳. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

נג'י דויד

בן יוסף ופאני. נולד ב־1924 בפטרושאני שבדרום טרנסילבניה, רומניה. בן־יחיד ומפונק למשפחת בעל־מלאכה אמיד. בשנות לימודיו בגימנסיה הצטרף לתנועת הנוער הציוני "הבונים" והיה מראשי פעיליה בספורט (היה כדורגלן מובהק) ובפעולות תרבותיות וחברתיות. עם השתלטות המשטר הנאצי הזר והמקומי ("משמר־הברזל") בראשית מלחמת־העולם נלקחו הוריו למחנה־מעצר והוא למחנה עבודת־פרך. הצטרף למחתרת האנטי־נאצית ובמשך 4 שנים היה מטובי פעיליה. כגמול על שירותו נתמנה אחרי שחרור רומניה לקצין־משטרה בעיר הגדולה טימישוארה וכגמול על ההכרה הפיעשית בזכויותיו התמסר בלב ונפש לפעילות במפלגה הקומוניסטית ופעל ביד חזקה נגד אנשי הריאקציה. על רקע זה התנגש פעם עם חברו לעבודה, קצין רומני, שאמר לו: "אתה תפקד על יהודיך ואל על הרומנים שלנו, כי למרות הכל הן תודה שנולדת יהודי". מלים אלה בהבירו לו את המצב לאמיתו, את חוסר האפשרות להימלט מהגורל היהודי על־ידי שינוי עמדה רעיונית. קשה היה לו למצוא דרך חזרה אל חבריו מלפנים בתנועה הציונית, אך לבסוף הכיר בחרטתו האמיתית על סטייתו, ונתקבל לתנועת "גורדוניה" ויצא עם חבריו ב"נתיב־הבריחה" לאיטליה. שם שהה שנה וחצי, הפליג באנית־מעפילים, נשלח עם נוסעיה לקפריסין ואחרי תשעה חדשים של מעצר במחנה הגיע ארצה באפריל 1947. נתקבל לעבודה בבית־החרושת "אתא" והיה מטובי הכדורגלנים ב"הפועל" כפר־אתא.

באביב 1948 התגייס להגנת המולדת ושירת בצה"ל, בגדוד "ברק" שבחטיבת "גולני". השתתף בפעולות גדודו נגד האויב ונפל ב־6.5.1948 בקרב ליד בית־קשת. נקבר בבית־קשת.

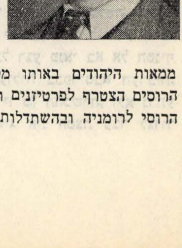
נגינם חיים

בן שאול ובונו. נולד ב־1925 ביאסי שברומניה. גמר בית־ספר עממי ובעמדו לצאת לחיי המעשה באו עליו תלאות מלחמת־העולם השניה. אחרי המלחמה יצא מערבה ב"נתיב הבריחה" וביוני 1948 הגיע לארץ באניה "אלטלנה".

משעלה על החוף התגייס לצה"ל ונלחם ברוב החזיתות בצפון ובדרום. באחרונה היה בין המסתערים על עיראק אלמנשיה, סמוך לפני שביתת־הנשק, ושם נפל ב־28.12.1948 והובא לקבורה ברחובות ב־30.12.1948.

נגל דוב ("דובי")

בן יהודה־לייב ובלה. נולד בדצמבר 1926 במילי שליד צ'רנוביץ, בוקובינה, אז רומניה. גדל באוירה חלוצית בין חברי ההכשרות שעבדו באחוזות הוריו. בראשית מלחמת־העולם הוכרח להפסיק את לימודיו בגימנסיה והוגלה עם הוריו ואחותו ומאות יהודים מעבר לטרנסדניסטריה, אביו נספה בדרך ואמו ואחותו מתו שם ובמשך החורף היו מוטלות לעיניו בלי קבורה, ורק הוא נשאר יחידי בחיים ממאות היהודים באותו מקום. נשבע לנקום בגרמנים ועם התקרבות הרוסים הצטרף לפרטיזנים והוא עצמו הרג 37 גרמנים. התקדם עם הצבא הרוסי לרומניה ובהשתדלות אחד מדודיו מבוקרשט נתקבל לשיירת נוער לעלות ארצה ב־1944, ומיד אחרי בואו הצטרף ל"הגנה". תחילה עבד במאפיה בחיפה ומשיכת דודו משק גדול ברעננה עבר אליו, ניהל את הלול בן 3000 עופות והתמחה יפה בעבודה.

בתורף תש"ח התיצב לשירות בין הראשונים, הוביל נשק לעמדות והשתתף בקרבות חי"ש של השרון הדרומי ואחר־כך בפלוגה קרבית. דודו, שבגלל זקנתו היה זקוק מאד לעזרתו במשק, שידלהו שיסכים להשתחרר מהצבא מטעמים משקיים וכשריד יחיד מבית אביו, אך הוא סירב באמרו: "לא אוכל לשקוט בטרם אנקום את נקמת הורי ובני עמי". באביב השתתף בקרבות לטרון ולמראה נפילת חברים רבים מפלוגתו גבר בו עוד יותר הרצון לנקום גם את נקמת דמם של אלה. במלחמת עשרת הימים אחרי ההפוגה הראשונה השתתף בכיבוש לוד ורמלה והסביבה ואחר־כך בקרבות על כפר קולה. בהתקפת הלגיון הערבי נפל שם בין חבריו ביום 17.7.1948. הובא לקבר־אחים בנתניה ב־19.7.1948.

נגלי חיים

בן יעקב יוסלה. נולד ב־15.9.1913 בעיר בלוי אשר בלטביה. חונך ברוח המסורת היהודית וערכי הציונות ואף עבודת החקלאות לא היתה זרה לו, בהיות אביו בעל חוה משלו ומשק־עזר ליד ביתו בעיר. היה אחד מפעילי התנועה הציונית בעיירתו ושאף לעלות לארץ־ישראל. בן 17 נתיהם מאביו, ובן 18 — מאמו, ומאז היה הוא הדואג העיקרי לקיום הבית. בשנת 1935 עלה לארץ עם חברתו והצטרף לקיבוץ כפר־גלעדי. השקיע כל מרצו וכוחו בעבודת מטעים וכוורנות ואף נטל על עצמו תפקידי הגנה אחראיים במסגרת הכשרת הפלמ"ח והגוטרות. כאחד מראשוני הפלמ"ח השתתף בפשיטה לסוריה. בימי אל־עלמיין נשלח לדרום לשם הדרכה צבאית. שוחרר לזמן־מה ושב לעבודה במשק והתגבד למפעל גידול הדגים שהיה אז בראשיתו. בינתים הוטל עליו התפקיד לצאת לחו"ל־לארץ לשם העלאת מעפילים. אבל האנגלים תפסוהו בירכתי האניה.

בתחילת מלחמת־השחרור שימש כשומר־שדות במשק וכחבלן. גויס לחי"ש הנפתי. כסגן מ"מ היה האחראי להגנת רמות־נפתלי. למד בקורס למ"מ ולפני סיימו את הקורס נקרא להיות האחראי בתל־עזיזיאת. עמד עם אנשיו בגבורה עקשנית נגד הסורים ונפל ב־19.7.1948. במותו נפל המשלט לידי האויב. נקבר בכפר־גלעדי ב־25.7.1948. בפקודת המטכ"ל מ־29.9.1949 צורף לשמו התואר סרן. השאיר אשה, סוניה, ושני ילדים.

נג'ר יעקב

בן שלום ושודיה. נולד בשנת 1931 במאוזר שבתימן. עלה לארץ ב־30 באפריל 1943. ישב בשכונת נוה־ציון בראשון־לציון. חבר ה"הגנה" מנעוריו ובה התאמן. חבריו קראוהו "ינקל". סיים לימודיו בבית־ספר עממי ובכן 14 החל לעבוד בחקלאות. למד לנגן באקורדיון ובמפוחית־פה.

עם הכרזת המדינה התגייס, אם כי עוד לא היה חייב גיוס אז. מפקדו העיד עליו שכל אנשי יחידתו הוקירוהו בגלל אפיו השקט ואומץ־לבו בקרב. יעקב לא התלונן על הקשיים והסתגל לכל מצב. מקלען טוב היה וידע לטפל בהלכה בנשקו. השתתף בקרבות רבים ופעל במשלטים שליד טול־כרם ובנגב. נפל ביום 28 בדצמבר 1948 בקרב על עיראק אלמנשיה. בקרב זה עודד את חבריו וקרא להם להתקדם, עד רגעי חייו האחרונים. היה קבור בפלוגה. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

נדב יוסף

בן אהרן ושושנה. נולד ביום 15 באפריל 1926 בתל־אביב. סיים בהצטיינות את לימודיו בבית־הספר העממי ומכל לימודיו אהב הנדסה וטבע. לאחר שעבד שנתים כחשמלאי יצא לשנה לכפר־יהושע לעבודה חקלאית. חיי הכפר משכוהו והוא הביע זאת במכתבו: „חבל שאנו לא כפריים, לו היית רואה (אמא) את הגוף בכפר, את החליפות והתמורות שבטבע!" בשנת 1945 השתתף בהעברת מעפילים מסוריה ומהלבנון עם הסיירים ממשמר־העמק. באותה שנה הצטרף לפלמ"ח בפעולותיו בהעלאת מעפילים ליד נהריה. עבד בהכשרה מגויסת בבית־השיטה ובמשמר־העמק, אולם נאלץ לחזור הביתה ולעזור להוריו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התנדב מיד. זמן־מה היה משומרי ראשו של ראש הממשלה ושר־הבטחון דויד בן־גוריון. אחר־כך ליוה שיירות בקו תל־אביב—ירושלים. משם יצא עם קבוצתו להגנת גוש עציון. היה מקלען במחלקה. נפצע והחלים, ונשאר עם האחרונים להגנת גוש עציון ושם נפל ב־13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

נדב (פודרבויטל) משה

בן חיים ומינדל. נולד ב־29.5.1921 בבוירטן, גרמניה. למד בבית־הספר העממי. עלה ארצה ב„עליית־הנוער" ב־27.3.1938 ונכנס לחברת הנוער ב' במזרע. ב־1941 עבר עמה לזמן־מה להכשרה בתל־עמל. היה חבר ה„הגנה". ההיקלטות בקיבוץ לא היתה קלה עליו וכרוכה היתה בלבטים רבים. בפברואר 1942 התגייס ליחידת תותחני־ההופים בצבא הבריטי. ניטלטל במחנות ועסק בתפקידי שמירה שראה בהם שעמום והשפלה. רבים עזבו את חיל־התותחנים ועברו לשירותים אחרים. אך הוא לא שכח את מטרת גיוסו, הסתגל לקשיים ועצר כוח להחזיק מעמד, אף ידע להוציא מעז מתוק. בבידודותו נאבק גם על יחסו לקיבוץ והידק את קשריו עם המפעל החלוצי מתוך החלטה נחושה לחזור ולהשתרש בו. כשהוקמה הבריגדה שירת בה באיטליה ובהולנד. אז שינה שמו ל„נדב". באפריל 1946 השתחרר מן הצבא, בא למזרע ועבד כאופה. מאז התמסר לחיי הקיבוץ. בנאמנותו קנה לו את לב כל החברים ואת אמונם בו, כאילו נתגלה להם מחדש. היה שופע מרץ ורצון עבודה. אהב לימודים מדיניים וריתק את השומעים בסקירותיו הפוליטיות.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב מיד לשירות בחיל־התותחנים. נפל באחוזת־דרכים ליד בית־ליד בשעת מילוי תפקידו כנהג תותחנים בכ' בתשרי תש"ט (5.10.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות במזרע. השאיר אחריו אשה — דינה, ובן — עמית. לזכרו ולזכר חברי קיבוצו שנפלו הוציא הקיבוץ חוברת „לזכרם".

נדלר אברהם

בן יעקב. נולד בשנת 1926 בבוקרשט, בירת רומניה. לאחר שסיים את חוק לימודיו בבוקרשט למד נהגות ועזר בפרנסת המשפחה. בנעוריו הצטרף לתנועת „גורדוניה". בתקופת המלחמה העולמית נשלח לטרנסדניסטריה למחנה־עבודה. לאחר כשנה וחצי חזר לבוקרשט ונפגש עם משפחתו שמצבה החמרי היה חזוק מאד. עזר כפי יכלתו למשפחה והמשיך לפעול בתנועת „גורדוניה". החליט לעלות לארץ ויצא בראש קבוצת אנשים שהצליחה לעבור גבולות ולהגיע לאיטליה. בחודש מאי 1946 הגיע לארץ וירד בשלום בחוף קיסריה בלי שהאנ־ה „בלתי־לגלית" תיתפס בידי הבריטים. ראשית דרכו בארץ היתה בקבוצת ניר־עם, ולאחר חדשים מספר עזב את הקבוצה והתיישב בהרצליה. עבד כנהג. את הכסף שהשתכר שלח להוריו שעדיין נשארו בחוץ־לארץ.

היה חבר ה„הגנה" ומהימים הראשונים של מלחמת־השחרור השתתף בפעולות בשרון. אחר־כך עבר לצבא ההגנה. נפל בפעולה בסגירה ב־10.6.1948. נקבר בעפולה ב־13.6.1948.

נדלר יוסף

בן בנימין ורחל. נולד ביום 13.7.1925 בירושלים. למד ב„חדר". משעברו הוריו לפתח־תקוה ביקר בבית־הספר „נצח ישראל" ובהגיעו לגיל 15 נתיתם מאביו וההל להרויח את לחמו בעבודת חשמלאות ומכונאות. בהסתדרות „המכבי הצעיר", שהיה חבר בה, התבלט בחריצותו ובישרו. שתקן היה מטבעו ובעל מרץ רב. בשנת 1944 התגייס לצבא הבריטי ושירת בחיל־הים, בעיקר במצרים. ב־1947 שוחרר וחזר לביתו. באותם הימים הצטרף יוסף אל המחתרת של אצ"ל. שירת ביחידה קרבית. נאסר, שוחרר וחזר להשתתף בפעולות ארגונו.

אחרי הכרזת ה־29 בנובמבר הוטלו עליו תפקידים אחראיים, סיים קורס ונתמנה כאחראי לנהגי פלוגה. השתתף בכיבוש יפו, יהודיה ורמלה. נפל ביום י"א באייר תש"ח (20.5.1948) במקרה אסון שאירע בבסיסו בפתח־תקוה. יוסף היה בחדר שאליו הובא שלל מיהודיה — רימונים ישנים שנראו בלתי־ראויים לשימוש. בגלל אי־זהירות התפוצץ אחד הרימונים והתפוצצותו הפעילה את חומר־הנפץ שהיה בחדר. יוסף נתרשש, פירפר כמה דקות ומת. נקבר בפתח־תקוה.

נוביק נחם

בן ראובן וצפורה. נולד בשביעי של פסח תר"ץ (19.4.1930) בשכונת ברוכ־ב' בגבעתים. היה מפותח מאד בגופו, חזק, תקיף. ידע לעמוד תמיד על דעתו ועל עקרון הצדק. בבית־הספר העממי בשכונה התבלט בכשרונו ובתפיסתו. בן 12 הצטרף ל„הנוער העובד" ודבק בתנועה וברעיונותיה. מגיל 14 — בגדנ"ע. למד בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין והצטיין במקצוע החשמלאות. היה בעל שמיעה טובה ותפיסה מוסיקלית, ואף ניצח על תזמורת בית־הספר. בסוף תש"ז סיים את לימודיו והצטרף להכשרה. עד אז עזר לאביו בעבודה ובו בזמן התמסר להדרכה בסניף „הנוער העובד" בשכונה. היה מעמודי־התוך בסניף. ריכז את רוב הפעולות והדריך שתי קבוצות. השתתף בארגון מקהלה ובחוג הדרמטי ומילא תפקידים מרכזיים בהצגות. החל לארגן תזמורת כלי־נשיפה של מכבי־האש. היה נערץ על כל חניכיו. לא כפה עליהם את דעתו. ידע תמיד להסביר והניח לחניכים לבחור את דרכם. בדצמבר 1947 גויס לח"ש המקומי ושירת במחלקה קרבית בסביבות תל־אביב. מהח"ש המקומי נשלח לקורס. השתתף בקרבות תל־ליטוינסקי, חיריה ואסאקיה. היה מראשוני הכובשים בסלמה. בשעת הכיבוש מלאו לו ח"י שנה ומפקדו העניק לו בתוספת ל„שי", הסמל של הכפר הכבוש, חופשה קצרה ליום זה. בכל רגע פנאי בא אל הסניף ונפגש עם חניכיו ושוחח אתם. השתתף בפעולות בכפר־סבא הערבית, טנטורה וכו'. דרש להעבירו לפלמ"ח, אל חבריו מן ההכשרה, ולא נרתע גם מלהשתמש בבריחה ו„עריקה", כדי להשיג את חפצו. עבר לגדוד

הראשון של הפלמ"ח «יפתח». השתתף במבצע «יפתח», בקרב על מלכיה ואל־קובאב. היה אלחוטאי במשורין ומסר את ההודעות בקול שקט שהשרה מנוחה באוירה המתוחה. «בפעם הראשונה כשראיתי הרוגים ופצועים נזדעזעתי», — אמר לחברו — «עתה רכשתי לי כבר את ההרגשה האפורה של חייל ותיק». אך למראה שדות האויב שהציף חם בו לבו, «חבל... אילו שבלים יפות ומלאות». בתרמילו טילטל תו־נגינה וספרי־מדע, שאף להשתלם במקצוע החשמלאות. רצה לעבור קורס מנצחים ולהקים תזמורת ומקהלה במשק בו יחיה. עם זה היה איש העבודה, וידע להוציא מתחת ידיו עבודה יפה ומושלמת. העסיקוהו בעיות החברה, הסוציאליזם והציונות הסוציאליסטית. ב«עבודה והגנה ושלום» ראה את מטרות העם היהודי ודרש מן הנוער הארצישראלי להוות את הגרעין החלוצי הבונה, ללכת לגנב וישובי הגבולות ולשמש חיל־ספר אזרחי. הוא ניסה להגשים את האידיאלים שלו בכל שהשיגה ידו, בהפוגה הראשונה השתתף בכינוס ההכשרה בבית־השיטה והיה מראשי המדברים בו.

לחם בקרבות עשרת הימים — «מבצע דני», כיבוש לוד, רמלה וכפרי הסביבה — ענבה, דניאל, ג'ימזו. ביום האחרון לפני ההפוגה השניה, 18.7.1948, יצא גדודו ממשלט שילתה להתקפת אחת הגורות בלטרון. הקרב היה קשה וכשנפגע רע־מנוער, קלמן, וגסס, אץ להציל, למרות פקודה מפורשת לסגת. הוא נשאו עד כלות כוחותיו גם לאחר שהוא עצמו נפגע, עד שנפלו שניהם. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

נוביק שולמית («שולה»)

בת נתן ומלכה. נולדה ביום 19 בספטמבר 1926 בתל־אביב. סיימה את חוק לימודיה בבית־ספר תיכוני והתגייסה לפלמ"ח בשנת 1944. שנת־שירותה הראשונה עברה עליה בקיבוץ אשדות־יעקב, אחר־כך היתה בקיבוץ יגור ובמקומות אחרים. שולה, הנערה העירונית, הסתגלה במהרה לעבודה במשק ולחיי הפלמ"ח במחתרת. מילדותה ידעה עוני וסבל. היא בגרה והיתה לנערה עליזה וטובת־לב, היודעת ברגעי התמרמרות החברים לעודד ולומר: «היה טוב». ביום חיפושי האצבע הבריטי בישובים ב־29.6.1946 נשברה רגלה בשעת פעולה. אחר־כך שוחררה מהפלמ"ת וחזרה לתל־אביב. בעיר עבדה בפקידה במוסד «לאסירינו». קשורה היתה מאד לאמה והתאמצה לשפר את תנאי חייה.

כאשר פרצה מלחמת־השחרור התגייסה והשתתפה בליווי שיירות לירושלים. אחר־כך עברה לעבודה משרדית במטה הפלמ"ח. נפלה בראשון־לציון ב־3.6.1948 בהיפגעה בשעת הפצצה מהאויר, ב־6.6.1948 הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

נדל אביגדור

בן זאב וצפורה. נולד ב־27 בספטמבר 1927 בטומשוב, פולין. בבית הוריו נתחנך חינוך דתי. בן 3 הוכנס לתלמוד־תורה, על אף הקשיים להכניסו בחברת בני ט"ן—י"ן. ראש הישיבה כתב עליו להורים: «אשרי יולדתו». עם פלישת הנאצים נמלטה משפחתו ונתגלגלה לסיביר, והוא אז בן 12½. שם נכנס לבית־ספר רוסי תיכוני לכיתה ה', והיה אחד התלמידים הטובים. אך הוריו לא יכלו לעמוד בעבודה הקשה, ואביגדור תמך בהם ויצא לעבוד כעוזר במטבח 12 שעות ביום. אחר־כך נעשה גם מזכיר מחסן האוכל. לאחר 12—15 שעות עבודה היה לומד גמרא. בסיביר למד גם את מלאכת התפירה. בסתיו 1946 עזבה המשפחה את רוסיה והגיעה לשטטין שבפולין. ב־1946 היה פעיל שם ב«הגנה». נמנה עם חברת «עליית־הנוער», «שחל», מיסודה של ההסתדרות «בני־עקיבא» של «הפועל המזרחי», ועם חברה זו עשה דרכו לגרמניה ועבד בהכשרה באשהיל כאחד המדריכים. משם יצא לצרפת ועלה ארצה באניה «יציאת אירופה תש"ז», עבר את כל גלגוליה עד שהגיע לארץ ב־29 בנובמבר 1947. בהגיעו לארץ גויס מיד לכוחות ה«הגנה» יחד עם חברין לקבוצת «שחל». שירת בפלוגה דתית באחד מגדודי חטיבת «אלכסנדרוני». היה בין פורצי הדרך לירושלים, לחם בהרטוב, ב«משולש» ובנגב. שחור־עין וזיו־פנים לו. מהיר־החלטה. ניחן בכשרון לימודים ובתבונת־כפים, ביחוד במסגרות ובתפירה.

כשנפרד באחרונה ממשפחתו, אמר לאמו: «אמא, אל תדאגי, יהיה טוב!» לילו הראשון בארץ, ליל החלטת או"ם, «נחרת בלבו בתרועת נצחון»: «הנני בארץ! נתגשם חלומי. ועדיין הכל תמוה וזר בעיני». ולמראה «מראות הרים וים ונטפי הפז היקרים» גמלה החלטתו להתגייס מיד לצבא השחרור. לחם בגנב בין חבריו מקבוצה דתית ונפל בעיראק אלמנשיה, כיס פלוג"ה, בב' דחנוכה, כ"ו בכסלו תש"ט (28.12.1948). הובא לקברות בפלוג"ה. ב־8.12.1949 הועבר לבית־הקברות בנחלת־יצחק.

נודלמן נחמן

בן יצחק ואסתר. נולד ב־29 באוגוסט 1911 בעיר קישינוב, בסרביה (אז — רומניה). בעל השכלה עממית. מסגר. היה חבר בתנועת «גורדוניה». ברומניה שירת שלוש שנים בצבא, בז'נדרמריה. העפיל לארץ באניה «קולורדה» בשנת 1939. במשך שנתים היה חבר קבוצת מסדה, אחר־כך התישב ברמת־גן. בארץ הצטרף מיד ל«הגנה». עם החמרת מצב הבטחון התגייס לצה"ל.

נפל במשלט בית־נבאלה, ביום 24.9.1948, כשמאות חיילי הלגיון הסתערו בלילה על כמה עשרות מחיילי ישראל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה, בתיה, ושני ילדים.

נודלמן שמואל

בן אליהו ולאה. נולד ביום 19.4.1929 בבנדין שבפולין. עד פרוץ מלחמת־העולם השניה למד בבית־ספר עממי ועם כניסת הגרמנים לעירו חי בה יחד עם משפחתו תחת עול הכובש האכזרי. בשנת 1943, כשהחלה ההשמדה הכללית של יהודי הסביבה, נספתה משפחתה והוא יחד עם צעירי המקום נשלחו למחנה־ריכוז בגרמניה ואחר־כך הועברו למחנה בוכנואלד. היה אחד מחברי המחתרת ותוך כדי עבודתו כסניטר עסק בהברחת נשק להתגוננות. עם גמר מלחמת־העולם עלה לארץ בספינת־מעפילים והיה חניך «עליית־הנוער» בירושלים וכפר־הנוער בן־שמן, בו השתלם במסגרות. אחרי גמרו את בית־הספר עבר לתל־אביב ועבד במקצועו. גויס ונשלח לחטיבת הפלמ"ח בגליל העליון, ברמות־נפתלי.

בכל מרצו התמסר שמואל לאימונים, כדי שיוכל בזמן קצר לשאת בתפקיד שיוטל עליו. לאחר שעבר קורס למרגמות, פעל בליווי שיירות ובאחת הפעולות האלו נפל, בלוותו שיירה למנרה, ב־6.2.1948, נקבר במנרה.

נוטי צביי־אברהם („קורצ'י")

בן דויד והלנה. נולד ב־9.12.1924 בקלוז' (קלוינברג) אשר בהונגריה. קנה השכלה תיכונית. במלחמת־העולם השניה הוסתו הוריו במחנה. הוא נדד הרבה ועלה ארצה ב־1941. שנתים עשה בחברת הנוער העולה, הסתגל לחיי הארץ והלך להכשרה לקיבוץ „מעגן", כנרת, שם עבד כטרקטוריסט ונודע כפועל מסור וחרוץ. במשך חדשים ספורים למד עברית על בוריה ולשונו הצחה בדיבור ובכתב היתה לפלא בעיני חבריו. נשא אשה ועבר לנתניה. שם הצטרף לקבוצה קואופרטיבית לתעשית לבנים. היה מלא יזמה והעזה, תוסס ומתסיס. מיעט בדיבורים, אך עמד בעקשנות נמרצת וחוזם מזג על קיום שאיפותיו. ספורטאי מילדותו. בארץ השתתף במשחקי כדורגל ותחרויות־ריצה ושתי קבוצות ספורט השתדלו למשכו אליהן כחבר. כשהתחילו ימי העופר והשלטון הצבאי, התמעטה העבודה והוא פתח בית־מלאכה זעיר למסגרות ותיקונים, מרבית זמנו הקדיש לאימונים ב„הגנה" ונחלץ לתפקידים בחזיתות שונות.

ב־13.5.1948 יצא עם כיתת פל"ם מכפר־הס לעבר טירה הערבית לפעולה קרבית. היה בחוליה המקלע שהבטיחה את האגפים. בקרב שהתפתח הניסה החוליה את האויב, אולם הערבים קיבלו מיד תגבורת חזקה ופתחו באש מרוכזת על החוליה. אחד החברים נפל וצבי התקדם לעבר האויב לנקום את נקמת חברו, נפגע בראשו ונפל בו במקום. ב־17.5.1948 נקבר בתל־מונד. במכתבו האחרון (3 ימים לפני מותו) כתב: „השבוע יונף דגלנו לעיני העולם, רוח החירות תשוב אותו... אל תנמנם, המחופף! יעלה הדגל ונעצב בגאון בארצנו המשוחררת". השאיר אחריו אשה, שושנה, בן, נחמיה.

נויגר אלכסנדר („אולק")

בן חיים־נחמן וצילה. נולד בכ"א במרחשון תרפ"א (2.11.1920) בקראקא אשר בפולין. אביו, סוחר בר־אורין, ששימש בעל־קורא בבית־הכנסת הישן בעיר, הקפיד שהבנים ידעו עברית ויהיו בקיאים בתנ"ך. אווירת ביתם היתה ספוגה ערכי תורה, השכלה וציונות. אולק למד בבית־הספר העממי הדתי „תחכמוני" ואחר־כך למד מסגרות על־יד הגימנסיה העברית בקראקא. בשנת תרצ"א הצטרף ל„השומר הדתי" והחינוך שקיבל בבית נהפך להכרה דתית־חלוצית. היה פעיל ב„קן". מילא את המוטל עליו וחי את חיי התנועה במלוא נפשו. ב־1938 יצא להכשרה לקבוצת „ראשית" בפוז'דוש וזילונקה ועבד בבית־חרושת למוצרי פלדה. משם עברה הקבוצה לראדום וזמן־מה שימש סדרן עבודה. היה שקט ומסוג אך תקיף, והדברים המעטים שהיה משמיע בשעת דיון וויכוחים הצטיינו בניתוח בהיר וקולע. בפרוץ מלחמת־העולם השניה יצא עם הקבוצה לביאליסטוק כדי לעלות לארץ דרך וילנה, אך נתפס על הגבול ונשלח לתחום הרוסי. שוב ניסה לעבור את הגבול והפעם עלה הדבר בידו. חבריו התרכזו מאחורי הגבול והתלכדו לקבוצה בכפר קלינבה (ליד קובנה) ומשם הגיע לארץ באדר תש"א (1941). הצטרף לקבוצת „אברהם", עבד בפרדסים ובבנין בכרכור ובמשקי האיכרים בגבעת־עדה. זמן־מה היה רועה־צאן. הלך לאשר נדרש. קיבל הכל בפשטות ותום וראה בכל יום־עמל אריח בבנין הארץ. כבש את לב הכל בישרו ובנכונותו לעזור בעבודה. ב־1943 התגייס לצבא הבריטי ושירת בפלוגת־חשמלאים עברית בארץ ובמצרים. אך לא מצא סיפוק בתפקידים שניתנו לו ומבוקשו לצאת לחזית לא נתמלא. כשעלתה הקבוצה להתישבות בכפר־עציון נתמלא התלהבות: אם לא מלחמה ממש, ישתתף לפחות במפעל התישבותי. עם הנצחון השתחרר ועבד במסגריה בקיבוץ. בשנת 1947 נשא לאשה את הדסה קרנץ, חברת גרעין הנוער הטהרני בכפר, ומצא מין את מינו: שניהם היו יתומים, מלאי רצון חיים, בריאים וחזקי־אופי. זמן קצר אחרי־כן התחילו הקרבות. אלכסנדר פתח בייצור מוקשים במסגריה. היה פעיל בעניני בטחון ויוצא ראשון לכל קטטה עם הערבים וסחף את כולם אחריו. התמכר כולו למיקוש, עבד ללא לאות וללא שינה כמעט, ברצונו להקיף את הגוש בחגורת בטחון. השתתף בזריעת המוקשים בכל השטחים והמשלטים עד לגבולות הכפרים הערביים. ורבים מאנשי האויב נפלו על־ידי המוקשים הללו. כן היה אחראי לקשר. יום־יום היה מעודד את הנשים והילדים (באלחוט) בירושלים.

היה מפקד עמדה במערב הכפר והשפיע בטחון ואימץ על אנשיו, בעמדה זו נפל בחדור שריוני האויב לכפר ביום 13.5.1948, באותו יום נפלה גם הדסה אשתו. היעבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

נויחויז יצחק

בן אליעזר וו"ני. נולד ב־10.6.1925 בעיר הכנסברג שבגרמניה. גמר את חוק הלימודים העממיים, ולאחר שהמשפחה עלתה לארץ, בתחילת 1939, השלים את לימודיו בבית־הספר „נצח ישראל" בפתח־תקוה. זמן־מה עבד בחנות ליינות של אביו, ובגיל 18 עבר ללמוד מלאכת לימוש יהלומים ועסק במקצוע הזה עד להתגייסותו. התמחה בעבודה והצטיין בה, והיה חביב על מעבידיו וחבריו לעבודה.

בינואר 1948 התגייס. במחנה־האימונים שרונה נבחר ללמוד נהגות ומשסיים את הקורס נשלח לגדרה ועסק בהסעת קציני המטה. בהרגישו כי בתפקידו זה יש משום השתמטות (ואמנם נבחר לכך בהיותו בן יחיד להוריו בארץ), ויתר על זכותו ועבר מרצונו לשירות קרבי. אל הוריו אמר: „נשבעתי שבועת־אמונים לצה"ל, ולכשיהיה צורך בכך, עלי להקריב חיי בעד ישראל". התנדב לפלוגת קומנדו, ותוך כדי הסתערות בג'יפ פתוח על גבעה אחת נפגע ונפל בעבדיס ב־13.7.1948. למחרת היום נקבר בבאר־טוביה. אחד התותחים שנלקח כשלל מידי האויב נקרא על שמו.

נויגר הדסה

בת שלום וגיטל קרנץ. נולדה ב־30.10.1927 בקריסטיאנופול שבגליציה המזרחית. בבית חסידי ונתחנכה באוירה דתית. היתה הצעירה במשפחה וילדת־השעשועים בבית. למדה בבית־הספר העממי ובבית־הספר „בית־יעקב" והצטיינה בלימודיה. בהיותה בת 12 פרצה מלחמת־העולם השניה והגרמנים חדרו לעיירה. המשפחה גלתה עם כל היהודים לשטח הכיבוש הרוסי במורח פולין וכעבור זמן קצר גורשו לסיביר. הילדה המפונקת סבלה רעב וקור. הוריה ושתי אחיותיה מתו, ומותם השפיע עליה השפעה מדכאת עד כדי כך שהיה חשש כי לא תוכל לשאת צערה. בשנת 1942 נוסד ברוסיה מוסד לילדים יתומים יוצאי פולין, שמתפקידו היה להעבירם למזרח התיכון. הדסה נכנסה למוסד זה וזיכתה בתנאי עוני ושנאה ליהודים, זרק התקוה לעלות לארץ־ישראל עמדה לה בסבלה. היא קיוותה להתראות עם אחיה ואחותה בארץ. במארס 1943 עלתה מטהרן ב„עליית־הנוער". התעוררה בה תשוקה להמשיך בלימודים והצטרפה לחברת הנוער הדתי במקוה־ישראל. שם הבליגה על סבל עברה וחדות־הנעורים חזרה אליה. מלומדת־נסיון וישרת־שכל בחרה בחלוציות ועבדה באחריות והרציות בכל ענפי המשק בבית־הספר החקלאי למדה מהר עברית ואהבה ביחוד לשוטט בארץ. כעבור שנתים סיימה לימודיה בהצלחה ויצאה עם הגרעין לשנת־הכשרה בכפר־עציון וב־1945 הצטרפה לקבוצה. היתה בעלת אופי חזק וטוב, ומילאה כל עבודה

בפשטות, במרץ וללא תלונה. בחורף הקשה עבדה ביעור, בקיץ — בשירותים ובבית־המרגוע. אהבה את המקום והמפעל. בשלהי קיץ תש"ז נישאה לאלכסנדר נויגר, חבר הכפר. כעבור חדשים מספר פרצה מלחמת־השחרור. רגש החובה והרצון לשאת בעול הגנת המקום גבר בה על רצונה להימצא בבית שבנתה לה זה לא כבר, ויצאה לתל־אביב לקורס אלחי"ם. השקיעה בלימוד זה את כל כוחה וידעה לשמור סוד. לקרובים שביקרה אצלם יום־יום לא נודע במה היא עסוקה. הקורס נמשך חדשיים ועם סיומו כבר היה כפר־עציון במצור. היא הגיעה לירושלים בשיירה ופניה מועדות אל הכפר. משלא נתנו לה לחזור מיד בכתה ולא נתנה מנוח. „שם זקוקים לי", טענה. „איני יכולה להיות כאן !" לאחר שבוע הצליחה להגיע לגוש. עבדה כאלחוטאית ומילאה תפקידה בנאמנות ובהרגשת סיפוק.

נפלה בקרב האחרון, 13 במאי 1948, בשבתה ליד המשדר במגזר. באותה שעה נפל בעלה במערב הכפר. ביום כ"ה במרחשון תשי"ד (17.11.1949) הועברה למנוחות להר־הרצל בירושלים.

נויחן חיים

בן יוסף וגרדה. נולד ב־9.8.1925 בקאסל, גרמניה. עלה ארצה בשנת 1934. סיים את בית־הספר „מוריה" בתל־אביב. עבד כקונדיטור במאפית קפולסקי ותמך בהוריו. ספורטאי ב„מכבי הצפון", תל־אביב. היה שופע אופטימיות. שש לעזור לזולת.

כשפרצה מלחמת־השחרור עמד לשאת אשה. התגייס עם צו הגיוס הראשון, בפברואר 1948, לגדוד בחטיבת „גבעתי". השתתף בפעולות־חבלה בכפרים ערביים בסביבת פתח־תקוה—תל־אביב, בפעולות „נחשון", בקרבות נגבה, עבדיס ואשדוד. נפצע פצעים אנושים בקרב אשדוד, בו שימש כמקלען. הועבר לבית־החולים ומת ב־4.6.1948, למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

נויכן אוריאל („אורי")

בן ירמיהו (אוסקר) ומרים. נולד ב־27 ביולי 1924 בברטיסלבה אשר בצ'כוסלובקיה. בן בכור להורים ציונים. מילדותו חונך לקראת החיים בארץ־ישראל. היה להוט אחרי הצופיות ושעשועי־הספורט. ימים מספר לפני פרוץ מלחמת־העולם השניה, ב־28 באוגוסט 1939, הגיע אורי לארץ עם קבוצת נוער עולה שנתקבלה כחברת־נוער בקיבוץ שער־הגולן, ואחר־כך עברה לקיבוץ עין־שמר. הודות להכשרתו בתנועה ובבית הסתגל במהרה לתנאי הארץ ולחיי הקיבוץ, במסגרת האימונים ב„הגנה" שימש כמקשר ואחר־כך נשלח לקורס מפקדים. אחרי סיום תקופת ההכשרה נתקבל כחבר לקיבוץ שער־הגולן, התמסר להדרכה בקן „השומר־הצעיר" בקיבוצו. בשנת 1945 התגייס לנוטרות ושירת בשער־הגולן ובקיבוץ אפיקים בתפקיד של קורפורל הנוטרים. בשנת 1946, אחרי שנות פירוד ממושך מבנם, עלתה גם המשפחה לארץ.

בתחילת מלחמת־השחרור יצא בליווי שיירה מעמק־הירדן ונפצע בשעת תילופי יריות בקרבת המושב בית־יוסף. ביום האחרון לחייו, כאשר ביקר אצלו אביו בבית־החולים, היתה דאגתו היחידה למהלך הקרב ולשלום חבריו. לאחר 3 ימים מת מפצעיו ביום י' בטבת תש"ח (23.12.1947) והובא לקבורה בשער־הגולן. קיבוצו הוציא קובץ קטן לזכרו ובו גם מדברי חניכיו הרבים הזוכרים את מדריכם לטובה.

נויכן ברנרד („ברק")

בן זינדל הכוהן וסופיה. נולד ב־28.2.1926 בסמארי־סאמבור, פולין. בן יחיד להוריו. בן שש נתיתם מאביו; חונך על־ידי אמו לאהבת ישראל וארץ־ישראל. סיים 7 כיתות של בית־ספר עממי בעירו ולמד עברית בשיעורים פרטיים. מילדותו שאף לעלות לארץ־ישראל. אחרי הפלישה הנאצית לפולין נמלט עם אמו לרוסיה. שם עבד עבודה קשה בחקלאות, אך קיבל זאת באהבה, בראותו בכך הכשרה לארץ־ישראל. מרוסיה חזר ב־1946 לשטטין, פולין, נכנס לקיבוץ ועמו עבר לגרמניה. בברגן־בלזן למד חשמלאות בבית־ספר טכני ושירת כשוטר במשטרה היהודית. התגבד ל„הגנה" ועלה לארץ ב־8 באוגוסט 1948, חמישה ימים שהה עם אמו בבית־העולים ויצא לירושלים.

מיד התגייס לצבא השחרור. שירת בגדוד „מוריה", ירושלים, פלוגה א'. אהב ביותר את הארץ וכתב עליה במכתביו באהבה ובהערצה. אולם רק 7 שבועות חי בארץ חלומותיו. נפל בקרב על ירושלים ביום 2.10.1948. הובא לקבורה בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים, בשעת הלויתו סח מפקדו לאמו, שהיה „החייל הטוב ביותר בפלוגתו".

נויכן זאב־וולף

בן יצחק ושרה. נולד בשנת 1896 בעיר לודז אשר בפולין. עלה לארץ בשנת 1933. בעל השכלה עממית. נגר־רהיטים ברחוב הרצל בתל־אביב. אחד הקרבנות האזרחיים של המלחמה. נפגע מכדור שנורה מאבו־כביר, בשעה שניסה לעבור את הכביש, ביום 24.3.1948. נקבר בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה, חיה, שלוש בנות ובן.

נויכן ז'ק

נולד בשנת 1927. נהרג בשדה־מוקשים ליד נירים ב־28.8.1948. הובא לקבורה למחרת היום בצאלים. ב־2.5.1950 הועברו עצמותיו למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

נויכן משה („איזי")

בן יחזקאל ומרים. נולד ב־23.1.1922 בעיר ביסטריצה, רומניה. בשנת 1935, בהיותו בן 13, עלה לארץ. למד בבית־ספר עממי בחוף־לארץ. עבד כמסגר. בחור אמיץ־לב היה ותמיד נכון ודרוך לפעולה למען המולדת שאהבה בכל חום לבו ואש־נעוריו. עד להצטרפותו לצבא ההגנה היה חבר המחתרת של אצ"ל.

נפל בפעולה קרבית בסביבת משטרת עיראק א־סוידאן שעל־יד נגבה ב־3.11.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

נויזון ישעיהו

בן מתתיהו וזלטה (לוטי). נולד ב־1.1.1915 בעיר גורה הומורולוי, רומניה. למד בבית־ספר עממי ויכוני ובבית־ספר גבוה למסחר ועבד בהנהלת־חשבונות. בימי השואה לא נגעה בו הרעה והוסיף ללמוד, אף התחיל לעבוד, אבל הגיע לידי הכרה ברורה כי מקומו בארץ. עלה ב־22.10.1946. התארגן בין פועלי אגודת־ישראל בראשון לציון, עבד בפרדס ונטע גם נטעים של חוסר עבודה.

למלחמת־השחרור התגייס בהתלהבות ונשלח לחזית עמק הירדן. נפל ב־6.6.1948 בצמח. היה קבור בטבריה. ב־1.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. הוריו נשארו ברומניה.

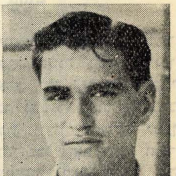
נויזון צבי (הירש)

בן ליפא וליובה. נולד ב־15.4.1925 בלובלין שבפולין. גמר בית־ספר עממי. עם פלישת הנאצים לפולין הועמד בין יהודים רבים על שפת בור ארוך והרוצחים קצרו בהם במכונות־יריה. בשכבו בבור תחת החללים נתעורר לחיים. בלילה זחל ויצא מהבור ואחרי נדודים רבים הגיע לחבורת פרטיזנים שמצא ביער והצטרף אליהם. אחר־כך שירת בצבא הרוסי והשתתף במסעו לשחרור פולין. בהגיעם למערבה של פולין פרש מהצבא האדום והצטרף לקיבוץ של הנוער הציוני בצ'נסטוחוב. משם עבר עם חבריו להכשרה במאיקופן שבבאוראיה והשתלם בנגרות־בנין. אחרי נדודים דרך גרמניה וצרפת העפיל ארצה באניה „לטרון", נתפס ושולח לקפריסין ובמאי 1947 הורשה לעלות לארץ. בא אל דודו במגדיאל והתחיל לעבוד במקצועו. משהחלו ההתקפות הערביות שירת בפל"ם של המושבה ובמהרה נתגלה ככלע ומקלען מצוין, בעל נסיון קרבי ומלא רצון להתנקם באויבי עמו. הסיורים והשמירות בעורף לא סיפקו את רוחו וסוף־סוף צורף עם כיתתו לגדוד אחד בחטיבת „גבעתי". התנער מזכרונותיו העגומים וידע להיות בחור עליז ומעורר את חבריו העולים החדשים בצבא והמקלע היה החפץ היקר והאהוב עליו ביותר. השתתף בקרבות בדרך לירושלים ואחר־כך בדרום ובנגב והגיע לדרגת סוראי ראשון. התהלך איתן ובטוח בקרבות המרים ביותר, בהאמינו שכל עוד המקלע בידו לא יפגע בו כדור, כפי שאמר לחבריו.

באחרונה השתתף במבצע פריצת הדרך אל הנגב, יצא בשלום מהקרבות על משלטי סביבת נגבה, אך בהתהלכו ביום 17.10.1948 לעת ערב בלי המקלע בתעלת־הקשר שבמשלט אחד פגע כדור בראשו. למחרת היום נקבר בכפר־דרום. בדף הקרבי של חטיבת „גבעתי" מיום 21.10.1948 נקרא על שמו ויקרס של האויב שנלקח כשלל בידי אנשינו.

נוימרק דויד („דודי")

בן בריך (הוא ברוך גי', ראש־העיר היהודי הראשון של עכו) ורבקה. נולד ב־י"א בסיון תרצ"ב בירושלים. התחיל את לימודיו בבית־הספר „תחכמוני" ונתחבב על מוריו בשקידתו ובנימוסיו. בשנת תרצ"ט יצא עם הוריו לכריסטצ'רץ שבניו־זילנד, שם המשיך את לימודיו בבית־ספר ממשלתי, בו קיבל גם חינוך טרום־צבאי. קיים את קשריו עם המסורת והתרבות העברית ובנאומו בחגיגת בר־מצוה שלו נשבע שם: „אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני", ואף תבע מהוריו להחיש את שובם ארצה. בשנת תש"ו חזר לירושלים והמשיך ללמוד בגימנסיה העברית, ומה גדל אשרו כשנתקבל לשורות הגדנ"ע והחל את פעולותיו למען המולדת בשירותי קשר, ועוד יותר גדל אשרו שהוא בארץ ושותף לכל הישוב בשמחה להחלטת האו"ם בנובמבר 1947.

בשעת העבירו קשר לחבר „הגנה" בשכונת רוממה נערכה התקפת לח"י על קן פורעים שבחלק הערבי של השכונה, וכתגובה על כך ירו השוטרים הבריטים ביהודים שנזדמנו להם, וכך פגע כדור־מות בדויד ביום ט"ו בטבת תש"ח (28.12.1947). נקבר על הר־הזיתים.

נומים חיים („צ'רלי")

בן משה־אברהם ופרומה. בן יחיד להוריו. נולד ב־20.3.1920 בברלין, בירת גרמניה. עד גיל 10 למד בגן־ילדים ובבית־ספר „מונטיסורי", שנוסד בברלין בעזרת אמו. אחר־כך למד בגימנסיה וסיים בבחינת בגרות בשפה הגרמנית והאנגלית. בהיותו בן 11 הצטרף לארגון הצופים היהודים ונוכח לדעת שקיימת בעיה יהודית לאומית. הצטרף עם קבוצתו ל„השומר הצעיר" ובגיל 15 קיבל על עצמו הדרכת קבוצה.

מאז היו חייו קודש לרעיון הציוני. עוד בילדותו היה רציני ומעמיק. בשנת 1938 הצליח להימלט מגרמניה לאנגליה בעזרת רשיון־תלמיד. הוא לא המשיך בלימודים, בחר בדרך החלוצית ועבד בלונדון כנגר. כאן הגביר פעילותו ב„השומר הצעיר" והיה ממניחי היסוד לתנועה באנגליה. לאחר יום־עבודה היה יוצא לשכונות מזרח לונדון, עומד על הבמה פרוע־ראש ופרום־חולצה כמחאה נגד המושגים המקובלים באנגליה ומעורר את הנוער היהודי לציונות ולסוציאליזם. ידע לפלס נתיב ללבו של הנער. הצליח לקשור קשרים אף עם ילידי אנגליה והכניס נערים אנגליים לקבוצות התנועה למרות הבדלי השפה, הרקע החברתי והתרבותי וכו'. רוב חניכיו נמצאים עתה בארץ. תנאי עבודתו היו קשים. בריטניה נמצאה במלחמה טוטלית והוא נחשב לזר, אף ישב שנה במעצר כנתין־אויב. משהשתחרר יסד את ה„קן" בלונדון ועבד זמן רב בהנהגה הראשית. השתתף בכל מפעל, מושבת־קין, סמינריון וכו', נחשב להמדריך, בה' הידיעה, השתתף בכל בירור יסודי והוציא לאור פרסומים רבים, תכניות עבודה, חומר לשיחות וחגים, עתון צופי ועוד. שפע רעיונותיו והצעיותיו הפרה את חיי התנועה. היה מן המעמיקים לחשוב וניחח כל בעיה באיזמל הביקורת. קרוב היה לעניני פוליטיקה, ספרות ואמנות, כתב שירים והשאיר עיבוד ספרותי מקיף ועשיר. מטבעו היה לוחם ומרדן. נמשך לערכים חדשים בלהט מהפכני. האמין באדם ובעתידו. תמיד נכון היה לעזור לזולת ויצר סביבו אוירה חברתית חמה. צנוע וענותן, אך לא הדיר עצמו מחדות החיים. בראשית 1947, כשהחלה העפלה מאנגליה, אף כי ידע שיישלח לקפריסין עלה ארצה עם אשתו בעליה ב'. התנועה באנגליה ויתרה עליו בלב כבד. ב„קנים" נשארה דמותו כמופת למסירות ופעילות. מסורת שלמה נתקשרה בשמו. בהתנגשות עם הבריטים באניה „תיאודור הרצל" נפצע קל, אך למחרת, בהגיעו לקפריסין, כבר התחיל לארגן את צעירי המחנות. שוחרר לאחר 9 ירחי מעצר ובראשית 1948 הגיע לישראל והצטרף לקיבוץ העוגן (כפר־סבא), חדשים מספר לאחר עלייתו התגייס ושירת באחד מגדודי חטיבת „אלכסנדרוני". בצבא החליטו מיד לשלחו לקורס מ"כ. כאשר טען שלא התאמן עוד אפילו אימונים של טוראי, אמר הקצין: „אני סומך עליך — תלמד הכל ותצא מושלם יותר מרבים אחרים". ואמנם היה מן החניכים המעולים בקורס. אישיות המחנך התבלטה, פקודיו בטחו במסירותו, ראהו כידיד והיו נכונים ללכת אחריו בכל אשר ילך. את התפקידים שהוטלו עליו מילא באומץ

ובגבורה. בליל ה־28.12.1948 היה ממתקפי עיראק אלמנשיה. הוא קיבל פקודה להבטיח אגף על־ידי חסימת רחוב, וזחל בראש כיתתו בבוץ הדביק. הכיתה חיסלה את המשמר ברימוני־יד וכבשה עמדות ראשונות. אך כוח המצרים היה עדיף, וכשלא נותרו יותר מ־5 כדורים ברובה נתקבלה פקודת נסיגה. חיים חיפה על פלוגה ב׳ הנסוגה, ונפגע מכדור ומת. היה קבור בפלוגה׳ה. ב־8.12.1949 הועבר לגנזיה. השאיר אחריו אשה, טובה, וילד.

עם צאתו לחזית הדרום (29.10.1948) כתב לאשתו: „חיי לא יקרים מחיי בן־תמותה אחר. כל דבר אשר עשיתי בעבר והייתי עושה בעתיד יכול בודאי להיעשות לא פחות טוב על־ידי אדם אחר. עם מותי לא אבד מאומה... אבל לבי כבד עלי מעצב — למענך. הרי מה לך ולנצחוני במלחמה אשר לא אחיה לבשר לך אותו? העצב מוחשי עד מאד — עצב של שעות האושר שעוד נכונו לנו ולא אזכה להן, עצב על שלא אראה את ילדי״.

נול יצחק

בן יקותיאל ושפרה. נולד בי״ו בטבת תרס״ז בעיירה בורבל, בפלך ווהלין (אז ברוסיה). הצטיין בילדותו בפיקחותו ובתפיסתו בלימודי היהדות ואביו אמר לשולח אותו בנערותו ללמוד בגימנסיה בארץ. בגלל מלחמת־העולם הראשונה הופרה תכנית זו ומ־1915 למד בגימנסיה הרוסית בלוצק ואחר־כך גם בגימנסיה העברית „תרבות״ ובגיל 16 וחצי גמר את חוק לימודיו בהצטיינות. מילדותו אהב את המרחב, את העבודה והנוף, ואחרי סיום לימודיו היה מצטרף למסעי אביו ביערות לרגל עסקיו, אך הוא נמשך לחברת החלוצים בעיר, על אף שידולי הוריו שלא יפרך גופו בעמל הקשה והמיותר לו. בתרפ״ד עלה ארצה. עבד בהשחלת עלי־טבק בבן־שמן, שאף לעבודה קשה יותר ועבד כחצי שנה בפרדסים כחבר הבורות „הדרום״ בגדרה, ושוב בבן־שמן ביער־הרצל, ואחר־כך אצל האיכרים חברי המושב, ונודע כפועל שהעבודה מתברכת בידיו. בטיולו ב־1927 לגליל ולעמק הירדן דבקה נפשו בדגניה א׳, עבד בה שנה וחצי וזכה מיד להיבה והוקרה כאדם טוב וכעובד טוב. בגלל הצורך לעזור להוריו בגולה ולהכין את עלייתם לארץ — מה שעלתה בידו אחר־כך — עלה ב־1929 ירושלימה ועבד בעבודות שונות ובעיקר בבנין האוניברסיטה, וכל זמנו הפנוי היה קודש לשירות ב„הגנה״ באותה שנת תסיסה ומהומות. אחרי נישואיו, בסוף 1929, נשא שנתים בעול הבראת משק חותנו במושב בן־שמן, ובשנת 1931 חזר לדגניה א׳ לישיבת־קבע. נטה שכם לכל ענפי המשק ושכלולם והשקיע הרבה מרץ ומסירות בכל פרט ופרט, כאילו הרגיש שבמסירותו האישית תלוי גורל כל המשק. עיניו וידיו היו בכל ודרש הרבה מעצמו ומאחרים. היה ער גם לספר וגם למוסיקה וביחוד לצרכי הבטחון. סיים קורסים שונים והיה מפעילי ה„הגנה״ במקום ובסביבה. כשהחלה תנועת הטיס ב־1939 עבר קורס לטיסה בחברת „אוירון״ ותוך כדי לימוד נתן את מכסת ימי עבודתו בשמירה בלילות. הצליח בבחינות והיה מראשוני המוסמכים לטיסה.

בחורף תש״ח עוד לא הוכשרו התנאים להעסיקו בטיסה, רק על הקרקע פעל בראש מחלקתו בהגנה. בצאתו בראש מחלקתו ב־18.5.1948 להגנת דגניה בקרב על צמח, נפצע בכדור ברגלו. בנסיגתו עוד הספיק להתקרב לדגניה ובקרבת הגדר של דגניה נפצע שנית ושם נמצא מת ובידו התחבושת שחבש בה את רגלו. נקבר בדגניה א׳ ב־21.5.1948. זכרו הועלה בחוברת „בסער ביום סופה״, שהוציאה קבוצת דגניה. הניח אחריו אשה, עליזה, וארבעה ילדים.

נוברג יעקב („יענקלה חבלן״)

בן דויד ואסתר. נולד ב־1919 ברדומסק, פולין. למד ב„חדר״ ובבית־ספר עממי, ולפיתוח קולו הנעים למד זמרה אצל חזן בית־הכנסת הגדול. בילדותו ובנעורתו הצטיין באומץ ובכושר המצאה. אירגן התגוננות פעילה בפני ההתקפות של נוער אנטישמי על ילדי היהודים. עקב התקפת־נגד מוצלחת, שרבו בה פצועים הנוצרים, נאסר, אך עמד איתן בחקירה המשטרתית ושום ידיעות על זהות היהודים שהשיבו מלחמה שערה לא נסחטה מפיו. במקרה אחר, כשנצחון „הכוח״ בנדין על נבחרת רדומסק בכדורגל ב־8:0 הלהיב את הנוער הפולני להתקפות סכינים על היהודים, עורר את חבריו להתקפת־נגד, ובקרש שבידו (המצאת בזק נגד סכינים) הלם באויבים והדפם. כשהגויים חיפשו אחריו להתנקם בו, העבירוהו הוריו ללמוד נגרות־רהיטים אצל אחיו בסוסנוביץ ואחרי חדשים אחדים חזר הביתה והוסיף לעבוד אצל אחיו השני. בעקבות הוריו שעלו ירושלימה ב־1935 בא גם הוא בראשית תרצ״ו ועבד חדשים אחדים בנגרות. משהחלו באביב המהומות הערביות התנדב ל„הגנה״. התמחה בתפקידי קשר, תצפית, איתות וכו׳. להפצרותיו כי ישילו עליו משימות קשות יותר ניתן לו להכניס מאות פעמים נשק ותחמושת למגיני העיר העתיקה דרך המוני ערבים ומשמרות בריטיים ומגיל 16 וחצי גם להתאמן בנשק. מאז יצא לעמדות לנקודות המסוכנות ביותר: מקור־חיים, רמת־רחל, הכותל המערבי ועוד. באחד הקרבות נפצע ברגלו ובמשך כמה חדשים התרפא בבית־מחשש הבולשת הבריטית. בסוף 1937 התנדב לשירות נוטרי הרכוש ואחר־כך לשמירת גבול הצפון ליד „חומת טיגרט״, ובכל המקומות הרבה לפגוע בפורעים ונתפרסם באומץ־לבו. שם בחר בו וינגייט ל„פלוגות הלילה״ ולקח עמו את הנער בן ה־18 וחצי להתקפות המסוכנות. חיבב אותו מאד וקרא לו „מיי ליטל בוי״ (נערי הקטן). כשהתרפא יעקב בבית־חולים צבאי, לאחר שנפצע בקרב בפניו ובאפו, היה וינגייט מרבה לבקרו ולהביא לו מתנות. כחודש אחרי פרוץ מלחמת־העולם השניה התנדב לפלוגה היהודית הראשונה (מס׳ 738) בצבא הבריטי ושירת כארבע שנים במצרים, במדבר המערבי ובלוב. החברים קראו לו „רדיו גונברג״ בשל סיפורי הרפתקאותיו הרבים מפעולותיו בשירותים הקודמים. בשירותו בחיל־ההנדסה, וביחוד בחבלנות, הצטיין בביצוע משימות מסוכנות בדייקנות ובקור־רוח. פעמיים הורד מדרגתו בגלל עבירות על הוראות זהירות, אבל בזכות הצטיינותו בשירות הועלה שוב בדרגה. פעם, בשעת שפטון פתאומי, הציל מאבדן מחסן נשק ותחמושת במדבר המערבי. בנסעו הביתה לחופשה, שקיבל בשכר פעולתו זו, לקח עמו מכונת־יריה מהנשק שהציל והעביר אותה ברוב כושר הרפתקני דרך הבדיקות והמשמרות של הבריטים והביאה במתנה לאחד הקיבוצים בהרי ירושלים. בכל נסיעותיו לחופשה היה מביא אתו „מתנות״ כאלה. היה מסור למשפחתו וביחוד לאמו, אשר מתה עליו בימי המלחמה. כל חסכונותיו היה שולח הביתה. ב־1944 הועבר לפי בקשתו לבריגדה העברית לשירות קרבי וביצע הרבה מעשי־גבורה בחזית נגד הגרמנים. אחרי כניעת הגרמנים היה מטובי הפעילים של ההבריגדה בעזרה לשארית הפליטה באיטליה ואחר־כך בארצות השפלה. נשלח ארצה לחופשה, משום שהבולשת הבריטית באיטליה נתנה בו עיניה בגלל מעשיו לטובת שארית הפליטה והעלאתה ארצה, ובדרך הצליח להביא אתו לארץ בחור מהשרידים שהתחפש כחייל. אחרי שחרורו מהצבא, במאי 1946, הסתדר זמן־מה בעבודת נגרות בחולון וחי כנחבא אל הכלים.

משהחלה סערת המלחמה ממחרת ליל ההילולה אחרי הכרזת או״ם התיצב לפני מפקדת החזית בחולון ודרש „עבודה״ כחבלן מנוסה ומומחה. בצריף קטן שנמסר לרשותו טיפל בחמרי־נפץ ובהכנת מוקשים, הדריך בחורים מקומיים בחבלנות ואף בקורס ארצי לחבלנות בתנאי מחתרת. חדר לעמדות הפורעים בתל־אר־ריש, ג׳בליה, יזור, בית־דגון והסביבה ופוצץ אותן בהצלחה. בחמשת חדשי חורף תש״ח היה יוצא כמעט בכל

לילה לפעולות־חבלה. הוא שפוצץ את הבית הגדול בתל־א־ריש, שממנו צלפו בלי הרף על חולון וסיכנו את כל הקשר בין תל־אביב והדרום; הוא שהרתיע את החיילים הבריטיים מפני חיפוש נשק בעמדתנו בבית הקרן־הקיימת־לישראל ליד בית־דגון, באיימו עליהם שיפוצץ את הבית עליו ועליהם, בעל יזמה ולהט, פעם מסר לקצין־החבלה הגדודי הצעת תכנית־חבלה בעלת יעילות מכרעת, כדי שתוגש למפקד הגדוד. כשהקצין השהה אצלו את התכנית פנה יעקב במכתב ישר אל מפקד החטיבה, ואחר־כך נתמנה לקצין־חבלה חטיבתי. רב היה חלקו בהצלת חולון ובנצחון בחזית הדרום הקרוב. משפסק שם הצורר בעבודתו עבר לחזית לטרון, שם נפל פעמיים בשבי הלגיון הערבי. בראשונה שוחרר כשאנשינו כבשו חזרה את השטח, בשניה ברח והביא אתו ידיעות חשובות. אחרי ארבעת ימי הופשה הועבר לחטיבת „גבעתי" ונשלח למקש את סביבת נקודות הנגב הרחוק לשם עצירת הפולשים המצרים. מניצנים הצליח לסגת עם אנשיו ברגע האחרון לפני נפלה. למחרת נשלח לקיבוץ גל־און. בעצם הפגזה מצרית יצא למקש את סביבת הבאר. ב־10.6.1948, ב־10 בערב, משגברה ההפגזה פקד על חבריו לסגת ולהתחפר, והוא עצמו, על אף הפצרתם שיסוג גם הוא, נשאר לסיים את המלאכה לבדו. בעבודתו בשעת ההפגזה דרך על מוקש ונתרסק, למחרת בצהרים, משששקטו הקרבות, עם התחלת ההפוגה א', נאספה גופתו ונקברה בגל־און. ב־16.5.1950 הועברה גופתו להר־הרצל בירושלים, בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הוענקה לזכרו דרגת סגן ראשון. סמוך לאותו תאריך יצא לזכרו הקובץ „יענקלה החבלן".

נוסבאום ברוך

בן יוסף ופאולה. נולד ב־19.8.1929 בברלין, בירת גרמניה. עלה ארצה עם המשפחה ב־1938. למד בבית־הספר „מעלה" בירושלים. בחר בחקלאות ואחרי סיום כיתה ח' עבר ללמוד במקוה־ישראל. שם הצטרף ל„הגנה" והתאמן באימונים מרוכזים. כשגמר את לימודיו במקוה־ישראל לקן רגליו במחלת שיתוק־ילדים ומחוסר יכולת גופנית לעבוד בחקלאות למד והשתלם בחשמלאות והגיע לתפיסה מושלמת בעבודות טכניות בכלל. הוסיף להתאמן ב„הגנה" בירושלים.

כשהחלו ההתקפות הערביות התיצב לשירות פעיל בהגנת העיר, אף כי יכול היה להשתחרר בגלל כחלתו. תחילה שמר בשכונתו רוממה. שירות זה לא סיפק אותו ולהפצרותיו נתקבל לפלוגת נוער, בה נטל עליו גם תפקיד של נשק. התנדב תמיד להחלפת חברים בתפקיד. דרש והשיג את שיתופו גם בליווי שיירות והתנהג בקור־רוח להפליא בקו האש. בקרבות קשים, וכך גם בקרבו האחרון, בהגנה על השיירה להר־הצופים, בה נספה ביום 13.4.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־6.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

נוני יצחק

בן נסים וברכה. נולד ביום 24.9.1926 בתל־אביב. חונך חינוך מסורתי. סיים את בית־הספר „ביל"ו" ואחר־כך את בית־הספר המקצועי של „המזרחי" „בית־המלאכה שעירי־תורה". זמן־מה עבד כמסגר מכני, אך נתקל ביחס רע מצד נותני העבודה והחליט לעבור לפקידות. כעבור שנה סיים את בית־הספר לפקידות „ספרא". כיון שלא השיג משרה מתאימה עבד אצל שוחט. בהיותו תלמיד בבית־הספר העממי נמשך אל תנועת „הצופים" והיה חניך „צופי העדה מזרחי". עשה נפשות לצופים בקרב חבריו וברבות הימים יסד קבוצה חדשה „בר־כוכבא" והיה ראש המדברים בה. זמן־מה שימש מדריך. בגיל 16 הצטרף ל„הגנה" ב־1942 ופעל בה במסירות בתפקידיו החדשים. שירת ביחידת חי"ש. בגלל ידיעתו את השפה הערבית ואת אפי הערבים הוטלו עליו תפקידים אחראיים ביניהם. תפקידים אלה דרשו אומץ־לב רב והוא קיים אותם בשלמות. היה ער וחרד לכל המתרחש ביהודה ובציונות. בימי המתיחות הפוליטית ערב המאורעות קיבל פקודה לרדת ליפו כדי להביא משם ידיעות על המתרחש בקרב הערבים. נעצר שם והושם בכלא מזוהם ללא אוכל, עד שהצליחו עסקני הישוב לשחררו. בימי העוצר והמאבק עמד דרוך על משמרתו עם בקבוקי מולוטוב ורימונים, ורק דאגה אחת בלבו: לבל ייודע הדבר לאביו.

כשהוכרז הגיוס הצטרף לחיל־הים, היה מכובשי נמל חיפה והשתתף בהורדת העולים מהאניה הראשונה שעגנה בנמל לאחר צאת הבריטים. היה נלהב כולו מהעלאת הדגל העברי על התורן ומביקורו של ראש הממשלה בנמל העברי. נפל ב־18.7.1948 בקרבות לשחרור דרך חיפה—תל־אביב ליד הכפרים ג'בע ועין־ע'וראל. נקבר בנחלת־יצחק.

נוסבאום דויד

בן שמואל וחוה. נולד ביום ז' באדר א' תרפ"ז (1927) בעיר צוויקאו, בגרמניה. הונח מילדותו לקראת החיים בארץ־ישראל. עוד לפני החילו ללמוד בבית־הספר ידע לקרוא ולכתוב עברית. ב־1933, בהיותו כבן 7, עלה עם הוריו ארצה וכשנה היה במושב נהלל. שם הכיר לראשונה את חיי הכפר העברי. אחר־כך התישבו הוריו בפרדס־חנה והקימו להם משק חקלאי. בשעות הפנויות מלימודיו עזר בכל עבודות המשק. לאחר שסיים את לימודיו בבית־הספר העממי המשיך בלימודי החקלאות בבית־הספר החקלאי על שם כדורי. התמסר ללימודים ולעבודה מעשית ועמד בהצלחה בבחינות־הגמר. מגיל צעיר היה חבר בתנועת „הנוער העובד". לאחר סיום חוק לימודיו בשנת 1945 התגייס לפלמ"ח. מילא תפקיד נשק פלוגתי. ב־29.6.1946, בשעת החיפוש, היה ביגור, ברח לשער־העמקים, שם נתפס למחרת היום והועבר לעטלית. כיון שנראה צעיר ממידת גילו שוחרר כעבור ימים מספר וחזר ליחידתו.

נפל במשמר־העמק, בסוף הקרב הגדול הראשון על הקיבוץ, בכ"ט באדר ב' תש"ח (9.4.1948). למחרת היום נקבר בעין־השופט.

נוסבוים יעקב

בן מאיר וקלרה, בת למשפחת־רבנים יהודה. נולד ביום כ"ח בכסלו תרפ"ח בפולדה, אשר בגרמניה. בעודו ילד עברה המשפחה לפרנקפורט. שם למד בבית־ספר הרדי. עם עלות הנאצים לשלטון נדדה המשפחה ועברה את הגבול לצרפת, אחר־כך — לשוויץ ואיטליה. בכל ההתנות האלו למד הנער ובכל מקום סיגל לעצמו את שפת המדינה על בוריה. עלה ארצה ביחד עם המשפחה בשנת 1939. למד בבית־הספר „נצח ישראל" בפתח־תקוה ומשסיים אותו למד בשקידה בישיבת הרב עמיאל. היה פעיל בארגון הנוער הדתי בין בוגרי בית־הספר „ביל"ו". משאת נפשו היתה תורה ועבודה, ובד בבד עם עסקו בתורה רכש לו מקצוע של חשמלאי־מכני. עבד במקצועו, אף עזר בעבודה זו למשפחה שהיתה נתונה במצב דחוק. בכל תנאי חייו היה זהיר במצות ובמנהגי

המסורת. כחבר באגודת־הספורט „אליצור" התאמן בימיה והשתתף בהתלהבות בפעולותיה הלגליות והבלתי־לגליות להעלאת המעפילים. מנעוריו — חבר פעיל ומסור ב„הגנה" ומקדיש לה כל עתותיו הפנויות. לשנת־שירות הלך לקבוצת „יבנה" הדתית במסגרת הצופים הדתיים. הרבה אהבה וכונה השקיע שם בעבודה חקלאית, בה ראה תיקון לעם ישראל. אחרי שובו מיבנה חזר לעבודתו בבית־המלאכה לחשמלאות מכנית ובהתלהבות התמסר לפעולות ציבוריות שונות, כגון: התרמות לקרנות הלאומיות, לעבודה חינוכית וסידורית ב„מועדון בוגרי בתי־הספר הדתיים בארץ־ישראל", והיה נציגם במוסדות. „אדיב ולבבי, דייקן וממושמע, בעל נימוסים אציליים, לעולם לא רגז על חברו" — כתב הממונה עליו בבית־המלאכה. עם תחילת המאורעות היה בין המתגייסים הראשונים וצורף ליחידה דתית. משם נשלח לקורס־חובשים בתולון, בשובו מן הקורס לא חזר עוד, לצערו הרב, ליחידתו הדתית, ונשלח כחובש פלוגתי בחטיבת „גבעתי". השתתף בקרבות רבים בסביבות תל־אביב, בפריצת דרך לירושלים ואף הגיע כמגן ליבנה אשר עבד בה לפנים כחקלאי נלהב. בכל שירותו הצבאי הקפיד על מצות הדת, על אף הקשיים הכרוכים בכך.

נפל בבית־דראס בשעת פריצת הדרך לג'וליס—אשדוד, בנשאו פצוע על שכמו אשר הצילו מעמדתו תוך כדי נסיגה מבוהלת של המחלקה. נפגע מפגז ומת בו במקום ב־10.6.1948. מפקדו ציין בדין־וחשבון מהקרב הזה את גבורתו של יעקב אשר הגיש עזרה לחברו ללא רתיעה. גופתו נאספה אחרי 9 חדשים עם גויות חבריו שנפלו אתו והועברה לנחלת־יצחק ב־9.3.1949. אחרי אחת ההתקפות הליליות של המצרים, בשעה שבחורינו נאלצו לסגת מהעמדות, כתב: „שמיכתי, מעיליי ועוד חפצים נשארו במקום, אך את רשימותי מקורס החובשים הצלתי".

נוסבנד בועז

בן בנציון ובלומה. נולד ב־29.12.1911 במזריץ־פודלאסקי, פולין. למד ב„חדרים", נתגלה כתלמיד בעל־כשרון והמשיך לימודיו בגימנסיה העברית. בגיל מבוגר יותר הצטרף לקן „השומר הצעיר" והיה מהפעילים בו ובתנועה החלוצית שבמקום. אחרי סיום הגימנסיה יצא להכשרה וההנהגה הראשית של תנועתו עיכבה את עלייתו בגלל הצורך בעבודתו בהנהגת גליל קילץ ואחר־כך במרכז „הליגה למען ארץ־ישראל העובדת". בראשית מלחמת־העולם השניה ברח מזרחה, לאזור הכיבוש הסובייטי, נרתם לעבודת־הוראה בפרוז'אני, אך לא יכול לשאת את מחנק הלחץ האנטי־ציוני, ובשקיבל דרך המחתרת הזמנה ממרכז תנועתו שנמלט לוילנה, עבר שמה במסע רב הרפתקאות ותלאות. ב־1941 עלה ארצה דרך רוסיה ותורכיה והצטרף לקיבוץ נגבה. בתחילה עבד בעגלונות ובענפים אחרים במשק. אחר־כך נענה לדרישת החברים להנהגה והלך למינהל הקיבוצים להשתלם בהוראה כדי לעסוק בה בקיבוצו. הדריך נוער ארצישראלי שנתחנך במשק ולימד גם בבית־הספר. היה מסור לתפקידו ולילדים. שקדן ועניו בעבודתו. דבריו שבעל־פה ושבכתב בשאלות החיים שבקיבוץ ובחינוך עוררו למחשבה בכוח האמת הפנימית שבהם.

כשפרצה מלחמת־השחרור והילדים פונו מהקיבוץ, הוסיף להדאוג לצרכיהם הרוחניים ובשעות הפנאי משיעוריו בחובש הוסיף להכין בשבילם חומר־לימוד. „אני שריד אחרון ויחידי מכל משפחתי" — היה אומר לחבריו באותם הימים ושקד להציל שרידים פצועים מהקרבות. בתפקידו יצא להגיש עזרה ראשונה לחבר פצוע באחת העמדות ובשובו נפגע מפגז ונפל ביום כ"ד באייר תש"ח (2.6.1948). נקבר בנגבה, עליו אמרו ילדי הקיבוץ: „אם היה לנו כבר חבר אחד שאהב אותנו, את כולנו, אז הוא נפל, נפל כגיבור". על עבודתו בימי־המלחמה הראשונים בעייריתו בגילה כתב בספר „על משואות פולין" (1940), בחתימת „חבר".

נורדמן פישל

בן יהושע ושרה. נולד בשנת 1914 בעיר פיוטרקוב טריבונלסקי שבפולין. בן למשפחה חסידית שגרה בלודז. חונך חינוך דתי ומנעוריו היה חבר פעיל ב„השומר הדתי". בשנת 1933 שהה שנתים בהכשרה וחזר לעירו כדי להתכונן לעלייה, אך זו עוכבה והיה נאלץ לשרת שנה וחצי בצבא הפולני. בימי מלחמת־העולם השניה נכלא בגיטו לודז, נשלח אחר־כך למחנות־עבודה שונים ובכללם לדאכאו ואושביינצים ולא פעם היה כפשע בינו ובין המוות. עם השחרור חזר לעירו ולא מצא עוד איש ממשפחתו בחיים. ביחד עם חבריו יסד את סניף „תורה ועבודה" בלודז ושם הכיר את צפורה קרגר, שנשא אותה לאשה. מלודז עבר לגרמניה. שהה כשנתים בחה"ק חקלאית באשבך עד שאשתו עלתה לארץ ברשיון־עליה שקיבלה בגלל מצב בריאותה, והוא וחבריו יצאו לדרך ב„יציאת אירופה תש"ז". לאחר שהחזר לגרמניה הצליח לעלות שוב בדצמבר 1947, ברשיון־עליה בשם אחר. בבואו לארץ ביקר אצל קרוביו וחש מיד לבוא באחת השיירות לכפר־עציון, שהמצור עליו כבר הלך והתהדק. פגש את אשתו, הצעירה עד מהרה בחיי הקבוצה, השתתף באימונים ובשמירה ובעבודות הביצורים. במכתביו לקרוביו הביע סיפוק רב על שניתן לו לשאת בעול ההגנה.

בניסן תש"ח חלה ונחלש ובבוא ההתקפה הגדולה על המשק היה יחד עם אשתו במקלט שבמנזר הגרמני. בפרוץ שריוני האויב לכפר ביום 13.5.1948 פוצץ הבית וכל יושביו נקברו תחת הריסותיו. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

נורדמן (קרגר) צפורה

בת נחמיה ופרומט. נולדה ב־23 בנובמבר 1923 בעיר לודז שבפולין. חונכה חינוך יהודי־לאומי ולמדה בגימנסיה. עם פלישת הנאצים לעיר נכלאה כל המשפחה בגיטו, ועם חיסולו נשלחה למחנות־ההשמדה ומכולם נותרו בחיים רק צפורה ואחותה. במשך שנים התענתה במחנות־העבודה הנאציים, עד ששוחררה על־ידי הצבא האדום וחזרה לעירה. בלודז הצטרפה לסניף „בני־עקיבא" אשר נוסד בימים ההם ובו נישאה לפ. נורדמן. עם ה„בריחה" עברו לגרמניה לחות־ההכשרה באשבך, בה שהו כשנתים. בגלל מצב בריאותה זכתה צפורה לרשיון־עליה ובבואה לארץ ב־15 ביולי 1947 הצטרפה לכפר־עציון. בעלה יצא לדרך עם „יציאת אירופה תש"ז" והוחזר לגרמניה. רק בסוף טבת תש"ח, כשהגוש כבר היה נתון במצור, הגיע לארץ ובאחת השיירות בא אל הכפר ונפגש עם אשתו. צפורה נשאה בדומיה את סבלה עד יום שוב בעלה. היא התערתה בחיי הקבוצה, עבדה בתפירה ולמדה עברית.

בפרוץ הקרבות השתתפה באימונים ובשמירה. כשחזר בעלה קיוו כי עוד נכונו להם חיי אישות. אך הוא חלה ובצאתו מבית־החולים נחלש מאד. בימי ההתקפות האחרונות על הכפר היו יחדיו במקלט במנזר הגרמני ובפרוץ שריוני הלגיון לבשקי, ביום 13.5.1948, נספו עם חבריהם תחת הריסות המנזר שפוצץ על־ידי האויב. הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

נורטמן (צפוני) שמואל („שמואליק")

בן נוח ולאה. נולד בשנת 1921 בעיר סוסנוביץ שבפולין. בן אמידים, שאף להשכלה גבוהה. אך גמר את בית־הספר התיכוני, בגיל 18, והמלחמה פרצה ועקרה אותו ממקומו. הצליח לעבור בחשאי את הגבול הרוסי, ואולם שם הוחזק במחנות־עבודה והשתחרר אך עם הצטרפותו לצבא אנדרס, אחרי הסכם סטלין־שיקורסקי. עם הצבא האנטישמי הזה הגיע לארץ בשנת 1942, ערק על נשקו והתגייס מיד לנוטרות, בה שירת למעלה מחמש שנים. רק בסוף 1947 הסיר את המדים ועבר לחיים אזרחיים למחנה־עבודה בנאם"י במחנה צבאי בריטי, ואת עמדתו ניצל לקניית נשק ותחמושת לטובת ה"הגנה" בכמויות גדולות.

חבר פעיל ב"הגנה", השתתף בפעולות קרביות רבות עוד לפני התגייסותו לצה"ל. היה בין מלווי שיירות ובין השומרים על הנקודות המבודדות. לצבא התגייס ב־28.5.1948, הוצע לו תפקיד בעורף, כגמול על שירותיו הרבים, והוא עמד על הצטרפותו ליחידה קרבית. העובר לחטיבת „הכרמל" וצורף אל מגיני סג'רה, ושם נפל ב־10.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה ב־14.6.1948.

נזרי יוסף

בן מכלוף וחנה. נולד ב־1899 בירושלים. גמר בית־ספר עממי. עבד באשר מצא עבודה ופירנס אשה וגידל חמישה ילדים. כחבר־"הגנה" ותיק שירת בנוטרות בירושלים משנת 1939 ואילך, ובאחרונה במשמר בית הועד הלאומי. התחבב על חבריו ובמשטרתו רכש את אמונם במסירותו ונאמנותו ל„הגנה". היה בעל משמעת ותמיד נענה לקריאה. סיים קורס מ"כ ובהגנה שבאזורו נתמנה למ"כ.

נפל על משמרתו בשעת ההתפוצצות בחצר המוסדות הלאומיים בירושלים ב־11.3.1948, נקבר תחילה בסנהדריה וב־24.4.1952 הועבר להר־הרצל בירושלים.

נחום יוסף

בן משה ושרה. נולד ב־1931 בדמשק. למד בבית־הספר של „אליאנס" עד שב־1944 נתיתם מאביו ואז החל עובד כעוזר לרופא־שיניים כדי לפרנס את אמו. בעודו תלמיד נמשך לתנועה ציונית־חלוצית והיה עוזר בהברחת מעפילים לארץ־ישראל בדרך היבשה. ב־1945 השתתף בהגנת הרובע היהודי בדמשק בשעת תסיסת מהומות לרגל גירוש הצרפתים מסוריה. ב־1946 נודע לו שהמשטרה חושדת בו בעזרה להגירה בלתי־חוקית, ואז הלך עם חברים אחדים בעקבות המעפילים. הגיעו ארצה ונשלחו להכשרה בחברת־נוער בקיבוץ. כשעלו הורי חבריו ודרשו מהם לעזוב את ההכשרה, ניסה יוסף להשפיע עליהם שיישארו, אך פקודות ההורים גברו על שידוליו. אחרי חדשים מספר באה גם אמו מדמשק, כי הוא היה בנה יחידה, ואז הוכרח גם הוא ללכת עמה להתישב בשכונת התקוה בתל־אביב ולעבוד במסגרות. מקודם הצטרף ל„הנוער העובד" ואחר־כך מצא את מקומו בקבוצת „השחר" של הגדנ"ע. סיים קורס למדריכים, פעל למען הכשרתם התרבותית, הספורטאית וההגנתית של נערי הפרבר, יוצאי הארצות הערביות.

מראשית דצמבר 1947 עמד על משמר שכונות־הספר, ולהתנגדותה הנמרצת של אמו, אחרי שלא יכול עוד להסתיר ממנה את התעסקותו המסוכנת, השיב באמרתו השגורה גם בשיחות עם חבריו: „עלינו ארצה לעזרת אחינו, מולדתנו ועמנו". בפברואר 1948 גויס לשירות מלא. השתתף בפעולות נגד קני הפורעים בתל־ארזי, סלמה ויזור והיה מראשוני הפורצים, וכן בכיבוש מחנה צריפין וביתר הקרבות והפעולות בשפלת לוד והסביבה. בלילה שלפני ההפוגה א', אחרי שובו מחופשה קצרה מתל־אביב, יצא ממחנה צריפין להשתתף בנסיון לכבוש משלטים ותחנת־הרכבת של לוד. בבוקר תקף אותם כוח ערבי עדיף ואיים עליהם בניתוק. מפקד הכיתה נפגע ויוסף חש לעזרתו. ראה שנהרג ובו ברגע נפגע אף הוא בכתפו, חבש את פצעו ורצה להמשיך ולהילחם, ושוב נפגע מכדור בראשו. לחבריו שחשו אליו אמר שיניחו לו וימשיכו בקרב, ואם ימות ימסרו־נא דרישת שלום לאמו ולחבריו, ואכן מת שם בבוקר יום 11.6.1948. בן ביום נקבר בנחלת־יצחק.

נחום יחזקאל

בן אברהם ועזיזה. נולד ביום 10 בפברואר 1921 בבגדאד, בירת עיראק. בשנת 1923, בהיותו בן שנתים, עלו הוריו לארץ. גדל בירושלים, גמר שש כיתות של בית־ספר עממי ונעשה שוליה של קצב, כדי לעזור להוריו. קיננה בו שאיפה עזה ללימודים וקנה לו ידיעות על־ידי השתלמות עצמית. זמן־מה עבר לעבודה אחרת, כקבלן בשכונת בארון מנשה ליד פתח־תקוה, ואחר־כך עבד בנגרות. לבסוף חזר אל מלאכתו הקודמת. בחור שתקן, עובד בהתמדה ומקדיש את מרצו לזולת, להורים ולכלל.

היה חבר ה"הגנה" והועסק כחובש. ידיעותיו האנטומיות עמדו לו בכך, אבל הוא השתוקק לשירות קרבי. עבר מה"הגנה" למחתרת אצ"ל (בכינוי „חיים") ויצא במסגרתה לפעולות. באחרונה השתתף בקרב מלחה ושם נפל ב־14.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ביום כ"ג בניסן תש"י (10.4.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

נחום פלפו

בן יהודה ורחל. נולד ב־1912 בטריפולי שבצפון־אפריקה. למד בתלמוד־תורה וגמר בית־ספר תיכון באיטלקית. בעודו נער הצטרף לקבוצת כדורגל „תל־חי" ואחר־כך עבר לקבוצת מכבי א' בטריפולי. הצטיין במשחק וזכה בשני פרסים. היה בחור רחב־כתפים, בעל קומה וכוח. מטובי הספורטאים גם בשחיה ובסיוף. לרגל נישואיו ב־1936 פרש מקבוצת הכדורגל, פתח עסק חלפנות והצליח בו. אך הוסיף להתעניין בספורט, תמך בספורטאים וידו היתה פתוחה גם לנצרכים אחרים. היה מפעילי הציונים בעיר, ער לכל הנעשה בארץ־ישראל ותורם לקרנות ביד רחבה. השתוקק לעלות ארצה, אך הכיר בצורך הלאומי לתת את רשיונות־העליה המעטים למשפחות מרובות־נפשות. בחיי הפרטיים נשתבח כבעל מידות טובות ונוח לבריות. בשעת הפרעות ב־1945 היה פעיל בארגון ההגנה היהודית והשתתף בהדיפת הפורעים מהרובע היהודי.

זמן מועט אחרי הכרזת המדינה חיסל את עסקיו ויצא לאיטליה עם רעיתו, עזרתו הנאמנה בפעולה הציבורית והציונית, ומשם המריאו ארצה ביוני 1948. משדה־התעופה הלך להתיצב לשירות בצה"ל וצורף לגדוד פלמ"ח. תשוקתו לצאת מיד לחזית לא נתמלאה, כי תחילה היה עליו להתאמן. בשירות בצבא נשתבח כחייל אחראי, מסור ובעל משמעת, נושא תלאות ברצון ובהבנה ללא תלונה. בעמדו על המשמר במחנה־יונה בתל־אביב נהרג בתאונת־נשק ביום 12.8.1948, בן ביום נקבר בנתניה.

נחום שלום

בן מנחם וכונם. נולד ב־10 באפריל 1928 בעדן. ב־1930 עלה לארץ עם הוריו בהיותו כבן שנתים. בתל־אביב, בה התישבו הוריו, גמר בית־ספר עממי והמשיך ללמוד בבית־הספר המקצועי „מונטיפיורי". עם סיום לימודיו עבד בבית־חרושת בחרטות וביציקה. היה חבר ארגון המחתרת של אצ"ל ופעיל במלחמה נגד האנגלים ובהברחת נשק. כינויו במחתרת — אביגיר. מיום פרוץ מלחמת־השחרור הקדיש את לילותיו לשמירה בגבולות תל־אביב—יפו. במרוצת הזמן עזב את עבודתו והלך לאימונים ולשמירה.

נפל ביום 30 באפריל 1948 בשעת כיבושה של יפו. 10 ימים לפני־כן עזב את בית הוריו ולא חזר עוד. לפני צאתו נפרד מעל אביו וביקש ממנו לשמור על אחיו הצעירים ולו אל יזאב. נהרג מפצצה שזרקו האנגלים על עמדה בה פעל. נקבר בו ביום בנחלת־יצחק.

נחמזקה חיים

בן נחום ורוז'אנה. נולד בשנת 1926 באלכסנדריה של מצרים. גמר בית־ספר עממי ויצא לעבודה. ב־1946 עלה ארצה. הסתדר זמנית כטבח בקפה „אירופה" בירושלים, אך נשא נפשו להתישבות חקלאית והיה חבר גרעין מושב אוריה. הצטרף ל„הגנה" מיד אחרי בואו ארצה ובמלחמת־השחרור שירת באלחוטאי בחטיבת פלמ"ח. תוך כדי שירותו בנגב נפגע מהפגזה מצרית ונפל בדורות ב־23.5.1948. בו ביום נקבר בניר־עם וביום כ"ד בשבט תשי"ד (28.1.1954) הועבר להר־הרצל בירושלים.

נחושתן אורי

בן מאיר ורעיה. נולד בשמחת־תורה תרצ"א (1930) בחיפה למשפחת פרעלים. כבר בגן־הילדים התבלט בציוריו היפים, וכמה מהם הוצגו בתערוכת ציורים של בתי־הספר בחיפה והודפסו ב„דבר לילדים". כבן 10 עבר עם הוריו לקיבוץ אשדות־יעקב והתערה עד מהרה בחברת־הילדים. תלמיד מצויין, התעניין מאד במוסיקה (פרט על פסנתר והשתתף במקהלה). שקד ביותר על הספורט והגיע לדרגה גבוהה בענפי השונים. סיים קורס מ"כ בגדנ"ע והדריך את בני המקום בספורט־המגן.

בפרוץ מלחמת־השחרור — והוא עוד תלמיד בית־הספר בשנת־הלימודים האחרונה — השתתף בשמירה בעמדות קדמיות של המשק ובפעולות במרחב: בגשר ובצמח, בערב אל־זביח ובשחרור טבריה. בפעולות אלו הצטיין באומץ־לב מרובה ובזריזות נבונה. גויס כמדריך לקורס של מעמלים בצבא, אך תפקיד לא־קרבי זה לא הניח את דעתו והתגייס לגדוד קומנדו, לפלוגת הג'יפים. ולאביו, שלא ידע על התגייסותו זו ומקום הימצאו, כתב מתוך התנצלות: „עם כל דאגתך עליך לשמוח שאני נמצא ביחידה המתאימה לי לפי יכלתי ורצוני. אהה מוכרח גם להבין אותי. כבר בבית־הספר לא יכולנו לשבת בשלוה כשכל הארץ חזית ובני גילנו מתיצבים לגיוס". בגדוד הקומנדו סיים קורס לחובשים והיה חובש פלוגתי. בפעולות הקרב שימש סגן מפקד מחלקה. נפל ב־11.7.1948 בכיבוש לוד ורמלה והוא בפלוגת הג'יפים המסתערים. בן י"ז וחצי היה בנפלו. הובא למנוחות באשדות־יעקב. המשק, בית־הספר וחברת־הילדים הוציאו חוברת לזכרו.

נחמיאס דויד

בן ברוך ורחל. נולד ביום 21.1.1922 בירושלים. למד בבית־ספר עממי. עבד בבית־המטבחים. קצב לפי מקצועו. גבה־קומה ויפה־תואר. שערותיו זהובות ועיניו תכלת. בעל מידות נאות, עניו, רחמן ועוזר לזולת. מסור למשפחתו, לחבריו ועמו. תמים עם נפשו ולא הלך בגדולות. זמן־מה לפני נפילתו התאמן במכונות־יריה והיה גא על כך.

נפל בחזית גוטר־דם בירושלים ביום כ"א באייר תש"ח (30.5.1948). בן כ"ז בנפלו. הי' קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה, בן ובת.

נחמני מימון

בן אשר וסולטנה (מלכה). נולד ביום ל' בשבט תרפ"ז (2.2.1927) בצפרו אשר במרוקו. עלה ארצה ב־1935. למד בבית־הספר „אלאנס" בירושלים. עבד במכונאי־דפוס מומחה ותמך במשפחה. חבר „הנוער העובד". עשה זמן קצר בהכשרה בקיבוץ רביבים. מגיל 15 חבר ה„הגנה". מתחילת מלחמת־השחרור התגייס ומילא תפקיד של רגם. השתתף בפעולות־קרב רבות בסביבות ירושלים. ליוה את המשורינים העולים להר־הצופים עם האספקה והתחמושת המוברחת ל„הדסה" ולאוניברסיטה הנצורות. פעם הותקף המשורין בו נסע עם ארבעה מלווים אחרים. הם השיבו אש ולחמו בגבורה במשך שעתים. ארבעת חבריו נפלו והוא נשאר יחידי, אך עמד בגבורה עד אשר הגיעה תגבורת והוציאה את המשורין על כל האספקה והנשק שבו. הוא שכב שבוע ימים פצוע קל בבית־החולים ואחר־כך חזר לתפקידיו.

שירת בגדוד „מוריה". נפגע ונפל בהתפוצצות מרגמה במחנה בשכונת שנלר, ירושלים, ביום 2.6.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. אחיו ראובן נפל בקרב האחרון של גוש עציון.

נחמני ראובן

בן אשר וסולטנה (מלכה). נולד ביום ז' בשבט תר"ץ (5.2.1930) בצפרו, מרוקו. עלה ארצה בשנת 1935 ולמד בבתי־הספר „כל ישראל חברים" ורטיסבון בירושלים. עבד שנה וחצי בצנזורה הבריטית. אחר־כך למד את מלאכת הספרות ועסק בה. הדריך ילדים ב„גן השעשועים". חבר ה„הגנה". משאת־נפשו: עליית יהודי מרוקו בכלל וקיבוץ הגלויות.

התגייס עם צו הגיוס הראשון. נשלח לשלושה חדשים לים־המלח, ואחר־כך — לכפר־עציון. נפל עם נפילת גוש עציון ב־13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. אחיו, מימון, נפל במחנה „שנלר", ירושלים.

נחמיאס משה („מויז")

בן יצחק וטובה. נולד ב־1.3.1927 בירושלים. למד בבית־הספר לבנים ג'. אחר־כך נכנס ל„הדפוס העברי", למד סידור ומכונאות ועבד בדפוס הזה כשבע שנים ונודע כאחד מטובי בעלי המקצוע ונשתבח ביחסים טובים עם כל חבריו.

במלחמת־השחרור התגייס לגדוד „בית־חורון" והשתתף בקרבותיו בחזית ירושלים עד שנפל בעמדו נגד האויב בשטח ארמון הנציב ב־16.8.1948 ונקבר בשייך־באדר א' ב־22.8.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־30.8.1950.

נחשון אהרן

בן שלמה ומלה. נולד ביום י"ב באלול תר"ץ (1930) בירושלים. סיים את בית־הספר העממי והמשיך בגימנסיה „מוריה". גמר מחלקה ה' והחל לעבוד כפקיד עזר בבנק אפ"ק ותנך בהוריו. בבנק עבד שנה תמימה. אחרי־כן החל ללמוד בבית־הספר לפקידות „ספרא" בתל־אביב. לדברי מוריו הצטיין בחריפות־שכל ודינמיות. נקרא בשם־חיבה „פרופסור" בשל שקדנותו וכשרונותיו. סיים את בית־הספר „ספרא" בהצטיינות. מדריך מסור בסניף „בני־עקיבא" ברמת־גן ובגבעתיים, חבר „אליצור". כבן 15 נכנס לגדנ"ע. בחורף 1947 התנדב לצאת לעזרת ביריה. אמר ללכת להתישבות של „בני־עקיבא".

עם פרוץ מלחמת־השחרור שמר על גבולות תל־חיים (ליד שכונת גבעת רמב"ם, מקום מושבו). התגייס בתחילת יולי 1948, לפני הגיע תור שנתונו. על אף היותו חלש הצטרף לפלמ"ח. נפל בפעולתו הראשונה ב־18.7.1948 בחזית לטרון. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

נטר שאול

בן הד"ר יצחק (אויגן) ועליזה. נולד בחודש כסלו תרע"ג בעיר מנהיים אשר בגרמניה. בהיותו תלמיד בבית־הספר התבלט בכשרונותיו וציוניו הטובים בכל הלימודים, אך בעיקר נמשך אחר מוסיקה. סיים את חוק לימודיו בגימנסיה אשר במנהיים והמשיך לימודיו בקורסים גבוהים למוסיקה. היה בעל הכרה ציונית ושאף לעלות לארץ־ישראל, אף רכש לו השכלה עברית. בשנת עליית היטלר לשלטון בגרמניה יצא להכשרה חקלאית לקראת עלייתו לארץ־ישראל. נסע לסיציליה ועבד שם במטעי פרי־הדר. השלים את הכשרתו החקלאית באלזס, חזר לגרמניה והמשיך את הכשרתו עם מספר חברים מתנועת „המכבי הצעיר" בחוה חקלאית בקרבת ברלין. בשנת 1936 עלה ארצה עם אשתו ונתקבלו כחברים בקבוצת דגניה א'. בתקופת מלחמת־העולם שירת בצבא הבריטי בגדוד התותחנים ועבר לחטיבה היהודית הלוחמת (חי"ל) עם היוסדה. נשלח להדרכת חלוצי „קיבוץ בוכנוואלד" לפני עלייתם ארצה. חניכיו זוכרים אותו ואת הערכים שהקנה להם, ערכי אדם ואומה, אהבה לשפה העברית וספרותה, לטבע הארץ ולטבע בכלל, למוסיקה ולאמנות הציור. הדרכתו היתה מלווה ביחסו הלבבי, והיה לכל אחד מחניכיו ידיד ויועץ כאח מבוגר וכאב.

לאחר סיום המלחמה חזר אל קבוצתו לדגניה, לאשתו ולילדיו. עבד בעיקר כרפתן. נפל ב־18.5.1948, ביום ההתקפה על דגניה, בפגוע בו כדור האויב בהיזתו בעמדה קדמית. נקבר בדגניה א' ב־21.5.1948. השאיר אחריו אשה ושלושה ילדים. דפים לזכרו הוקדשו בחוברת „בסער ביום סופה" של קבוצת דגניה א'.

נייגר עמנואל („מנו")

בן עובדיה ומלכה. נולד ב־15.4.1925 בירושלים. סיים בית־ספר עממי והשתלם באנגלית ובצרפתית. למד מכניקה עדינה והיה מכונאי־קולנוע. הציג סרטים במחנות הצבא הבריטי בארץ. חבר „המכבי הצעיר". חבר ה„הגנה". היה מתקין נשק.

אחרי פיצוץ רחוב בן־יהודה ב־22.2.1948 חזר מתל־אביב לירושלים, בה עבד והיה מראשוני המגויסים לפלוגת „נועם", שימש מקלען טוב. נשלח עם תגבורת החי"ש לקסטל ושם נפל ב־8.4.1948 בקרב עם עבדול קאדר חסייני. היה קבור במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

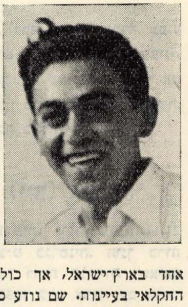
נוימן אברהם־צבי

בן יחזקאל ובלומה. נולד ביום ו' באייר תרע"ג (1913) בכפר אושוונצין, על גבול בסרביה־בוקובינה. היה בן־זקונים לאחרי שלוש אחיות. בראשית מלחמת־העולם הראשונה, והוא אז כבן שנה, פקד הצבא הרוסי להרחיק את האוכלוסיה היהודית מרחק 40 קילומטר מהגבול, והמשפחה נדדה ללא מיטלטלין עד העיירה חיסין, ואחרי פסח תרע"ה הוגלתה הלאה עד לעיר אקרמן. שם השתקעו. אברהם למד בבית־הספר „תרבות". אברהמל לץ כינוהו. כשהתערבו התלמידים ביניהם מי מהם יקפוץ מגג בית־הספר קפץ אברהם 3 פעמים, עד שנקעה רגלו. היה להוט אחרי המצאות חדשות. בגיל רך עזב את בית־הספר כדי לבוא לעזרת המשפחה ולמד שענות. מדריכו אמר עליו כי הוא ממשפחת בצלאל, ואין דבר במכניקה עדינה העומד מעל לכוח השגתו. בתקופה מאוחרת יותר היה מתקני־הנשק המצוינים בעמק הירדן. היה מוסיקלי מטבעו. השתתף במקהלה בבית־הכנסת ושר סולו, כמו־כן שר במקהלת בית־הספר והשתתף בהצגות חובבי הבימה שליד הגימנסיה. בגיל 16 הצטרף לתנועת „גורדוניה". יצא להכשרה ואחרי שנתים ב„החלוץ" זכה לסרטיפיקט. עלה ארצה בשנת 1933. תחילה עבד בחדרה ובקבוצת „אבוקה" בפרדס־חנה ואחרי־כן עבר לביתניה ועשה בה 15 שנה. במאורעות 1936 היה מראשוני המתגייסים לנוטרות ושירת כנוטר עד יום מותו. מביתניה עבר לחות כנרת. היה אחראי לתחנת נוטרים ועלה לדרגת קורפורל. כל שנותיו בארץ היה חבר ה„שורה". עבר אימונים וקיים את הצווים הלאומיים. זקוק היה לחוש התמצאות כדי לשרת את במשלת המנדט ואת עמו כאחת. היה הנשק של עמק הירדן. חבריו מספרים כי בימי המלחמה העולמית ראה את האוסטרלים מטילים נשק מן השלל הסורי לירדן, וכשהתרחקו — צלל והוציא את הכלים ומסרם ל„הגנה". רב היה אשרו בשעלתה בידו להוסיף „כלי" חדש למגינים. בשעת הצורך עסק בתיקוני נשק. הכלים שתיקן היו כחדשים ובכליו המצומצמים שבידיו יצר חלקי־חילוף מורכבים ביותר, ועוד מוניטין יצאו לו כמתקנם של שעוני הסביבה. למעשה התמצא בכל עבודה: הקים לעצמו בית־מלאכה זעיר, עבד בחקלאות ובפרדסים ואף התקין במו ידיו את רהיטיו. היה נוח מאד לבריות וביתו פתוח לרווחה. חסך משכרו המצער ובשעת־הכושר הראשונה העלה את בני ביתו ארצה.

כשפרצה מלחמת־השחרור השתתף בארגון עבודות הביצור במקום

ועמד להיות ממונה על הנשק בצבא ההגנה לישראל, ברם ב־19 במאי 1948, כשהחלו הקרבות הקשים בעמק הירדן, נשלח מטעם המושבה למחלקה הנבחרת של משקי הסביבה. המחלקה עברה אימון נמרץ, נשלחה לנהרים ונחלצה ועמדה יומיים בקרב בצמח. אחרי־כן קיבל חופשה של כ־ד שעות. בינתים נפרצה החזית וב־18 במאי הוזעק לתגבורת. הסורים כבר הקיפו את צמח מכל עבריה. אברהם הופקד על בנין המשטרה. על גג המשטרה היו כלי נשק שסיכנו את המגינים; ובעוד הדיון נמשך כיצד יסולקו הכלים בתוך ההפגזה הקשה, חירף אברהם את נפשו, קפץ על הגג והורידם. זו היתה גבורה שהתגבשה מן הפחד. הוא יצא לחזית בלב קשה, אך בתוך הקרבות פגו זהירותו ומוראו ושינוי עצום חל בו. עוד כשהתראה עם אשתו בחופשה אמר לה: „בבית הרבה יותר קשה מאשר בשדה־הקרב", ובשעת המבחן גילה עמידה שקטה ונועזה להפליא. שעה קלה אחרי הורדת הנשק החלה הנסיגה מן הבנין. פגז פגע בבטנו, פצעו היה אנוש, אך ממכונית־הירייה לא הרפה והתחנן לפני הנסוגים לקחת ממנו את הכלי ולירות בו. נפל ב־18.5.1948, ב־21 במאי 1948, כשנוסג האויב מצמח, נמצאה גויתו. נקבר בקבר־אחים בדגניה א'. השאיר אחריו אשה, אסתר.

נוימן זאב (זילק)

בן דויד וחנה. נולד ב־8.1.1927 בז'ורצ'וב ליד וארשה (פולין). בימי מלחמת־העולם השניה גורש לגיטו וארשה ומשם ברח לגיטו מלאות. שנתים היה באושביצ'ים, פעיל במחתרת, עד ששוחרר על־ידי הרוסים. שרד יחיד ממשפחתו. מפולין התגנב למערב גרמניה בשאיפה עזה לעלות לארצו, אשר היתה מגמת חלומותיו. דחה הצעה לנסוע לאמריקה והעפיל לארצה באניה „תל־חי" ב־28.3.1946 באמרו: „אין לי אף אחד בארץ־ישראל, אך כולם שם אחי, זו מולדתי". נכנס לבית־הספר החקלאי בעיינות. שם נודע כאדם בעל נפש עדינה וחבר טוב, בעל תפיסה עמוקה ונבונה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה מראשוני המתנדבים. שירת כמקלען, באחד הקרבות נפצע ברגלו ונשלח לחופשה, אך מיהר לחזור ליחידתו לפני החלימו כליל. נפל בהתקפה על לוביה ב־9.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות במשמר־העמק.

נוימן (נאמן) משה

בן ר' דויד שו"ב וינטה. נולד ביום 7.10.1900 בז'ירדוב אשר בפולין למשפחת חסידים למדנים. חונך חינוך חרדי קפדני. תחילה למד ב„חדר" ואחר־כך עם הבחורים הבוגרים ב„שטיבל". הדי התנועה הציונית הגיעו אף לעיירתו. ולאחר „הצהרת בלפור" הצטרף ל„צעירי מזרחי". קרא בצמא את ספרות אידיש החילונית. יחסיו עם משפחתו החמירו כשנעשה עסקן ציוני פעיל ונכנס למרכז הציונים. משפחתו האדוקה, ביחוד אביו, ראתה בכך משום „סטיה מן הדרך הישר", שאף לצאת מהעיירה ולעלות ארצה, ובשנת 1926 הגיע לירושלים, בימי מאורעות 1929 היה פעיל ב„הגנה" בירושלים (בשכונת מקור־חיים ובעיר העתיקה) ואחר־כך בתל־אביב, בשנת 1933, לאחר שנות־מצוקה וחוסר עבודה במקצועו, שרבי־רבות, עבר עם אשתו ובתו לגור בתל־אביב וקיבל עבודה קבועה בקואופרטיב „חירות". היה איש תנועת העבודה וחבר מפלגת פועלי ארץ־ישראל. שינה את שם משפחתו ניימן לשם העברי נאמן, וכדברי חברו היה השם סמלי לאפיו ודרכו בחיים.

ותיק ב„הגנה" ומסור לה בלב ונפש. עם התרפה המצב לאחר הכרזת או"ם השתתף בפעולת שמירה. לאחר לילות שמירה ועבודה רצופים קיבל חופשה, אך לא יכול לשבת בבית ויצא לשמירה בעמדתו בגבול תל־אביב ושם נפל בכ' בכסלו תש"ח (3.12.1947). למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק. ביום כ"ה באלול תש"ד (23.9.1954) הועבר לבית־הקברות הצבאי שבמקום. הניח אחריו אשה, רחל, ובת, שרה.

נייס (גוטהולץ) יעקב

בן משה ושרה. נולד בשנת 1905 בפולין. נתחנך ברוח המסורת וכשבגר נמשך בלב ונפש אל הציונות. התגבר על השמרנות של סביבתו, הצטרף אל „החלוץ" ויצא להכשרה חקלאית כדי לעלות ארצה. לרוע מזלו לא הספיקו מכסות הסרטיפיקטים גם בשבילו. ניסה להעפיל ארצה בלי רשיון. נתפס על־ידי שומרי־הגבול הפולניים ונדון למאסר בעוון נסיון לצאת מפולין בלי תעודות ורשיון. אחרי מאסר ממושך אילצוהו להתגייס לצבא הפולני ושירת שנתים בחיל־הפרשים. את פולין לא אהב ולא ראה אותה כמולדת הראויה כי ישרת אותה, אך למען בבודו האנושי והיהודי השתדל ללמוד את המלאכה הצבאית כראוי וכששוחרר אחר' תום שירותו הביא הביתה תעודת הצטיינות. אז כבר קיבל דרכון כחוק וב־1931 יצא לצרפת להשתלם בחקלאות כדי להתכונן ולעלות לארץ־ישראל. בסגולותיו האישיות נתחבב על מכרי בצרפת והצליח למשוך רבים לציונות ולהתרימם לקרנות הלאומיות. שם אירגן את קבוצת „אחוה" ונבחר כציר לקונגרס הציוני מטעם הציונים הכלליים. כשעלה ברשיון ב־1936 ומצא את הישוב עומד על נפשו מול ההתקפות הערביות, התגייס לנוטרות, וכחייל־פרש לשעבר נשלח אל הגליל העליון. נודע בנדיבות־לבו לעזרת הזולת. ב־1940 התנדב, לפי צו המוסדות, לצבא הבריטי וצורף לבריגדה העברית. אחרי מיגור האויב הנאצי הרבה לעזור לשארית הפליטה באיטליה ובצרפת. אחרי 4½ שנות שירות חזר ארצה.

כשהחלו ההתקפות הערביות בחורף תש"ח התנדב לצבא ההגנה על אף בריאותו הרופפת ו־43 שנותיו. לשאלת קרוביו, משום מה הוא עושה זאת, השיב: „אני, שידעתי לשרת בצבא הפולני ובצבא הבריטי, לא אשרת בצבא ישראל?" ואכן שירת באמונה ובמסירות ובגבורה עד שנפל על הר־ציון ביום 11.8.1948. היה קבור בשייך־בדר א', ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

נייפלד מאיר

בן נתן ורוזוליה. נולד ב־18 בינואר 1925 בעיר שיקלוד, חבל טרנסילבניה. גמר בית־ספר עממי ושלוש מחלקות גימנסיה. בעודו צעיר לימים הצטרף לתנועת „הנוער הציוני" בעיר טירגומורש ואחר־כך היה חבר ב„דרור". בזמן המלחמה נשלח על־ידי השלטונות ההונגריים לעבודת־כפיה ולאחר שהונגריה נכבשה על־ידי הגרמנים— נשלח לבוכנוואלד. עם השחרור יצא להונגריה לבקש את המשפחה ושם נודע לו על גורלם. מאיר יצא לנדודים, עבר כמה ארצות, הגיע לאיטליה ומשם העפיל לארץ בספינה „הגנה" ב־24 באוגוסט 1946. כשנכלאו המעפילים על־ידי הבריטים במחנה עתלית ניסה לברוח, אך נתפס והושם בכלא. כשיצא מן המחנה השתקע בעיר־גנים, הסתגל מהר לחיי הארץ והתערה בה. עבד בבנין.

עם פרוץ הקרבות התגייס לחי"ש ונלחם בגליל המערבי. זמן מסוים שהה גם בנגבה. בימים הקשים של המצור על ישוב הגליל פעל בליזוי שיירות, עד שנפל בדרך ליחיעם, במאבק נואש עם כוח־אויב גדול, שהכריע את השיירה אשר יצאה לפרוץ את המצור ב־27.3.1948. נקבר בנהריה ב־29.3.1948.

נימקובסקי מנחם („נחלה")

בן זלמן ווינה. נולד ב־22.7.1930 בחיפה. בילדותו עברו הוריו לגור בראשון־לציון. שם סיים את לימודיו בבית־הספר העממי ועבר לבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. שאף להמשיך וללמוד, אך החליט קודם כל למלא את שנ' שנות השירות בהכשרה מגויסת, כדי ללכת אחר־כך עם חברה זו להתישבות. הצטרף לקבוצה של חברי „הנוער העובד" שקיבלה הכשרתה בקבוצת רמת־יוחנן. ביומנו שכתב מאותו זמן ועד יום מותו משתקפת מידת הרצינות והאחריות שבה נכנס בעול החיים החדשים במסגרת הפלמ"ח, באימונים, בעבודה ובקרב. נשלח לקורס מ"כ, סיים אותו ואף הספיק להדריך ולאמן מספר רב של חיילים.

לאחר זמן קצר להיותו בהכשרה פרצה מלחמת־השחרור והוא התגייס מיד. השתתף בקרבות בגליל המערבי כמפקד כיתה, וכמקלען ראה באבדן חברים יקרים והתרשם מאד מנפילתם ואז החל לכתוב סיפור: „מה סיפר הצל מירעית האוהלי", בצורת בלדה. הספיק לכתוב 1743 מלים ולא סיים. תחילת הבלדה היא: „עלם ועלמה ידעתי, עלם ועלמה טובים; איש את רעהו אהבו, בכל זאת היו עצבים..." נפל בקרב מלכיה ביום ו' באייר תש"ח (15.5.1948). נקבר במעון־חיים ב־29.5.1948.

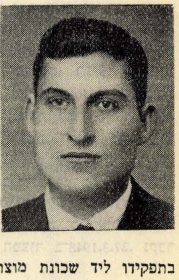
ניסטור אהרן („ארוינש")

בן נחום ושרה. נולד ב־25 במארס 1925 בעיר יאסי, רומניה. בעל השכלה גימנסיאלית. התכונן במשך שנים לקראת עליתו. היה בגרמניה בקיבוץ־הכשרה ועלה משם כאיש גח"ל ב־30 במאי 1948. שלושה חדשים פחות שלושה ימים חי בארץ. שירת בחיל־התותחנים והשתתף, בין השאר, בקרבות בגזלים.

נפל בתל־נוף ביום 27.8.1948. נקבר בו ביום ברחובות.

ניסני יהודה

נפל בקרב בלטרון ב־31.5.1948. מקום קבורתו לא נודע.

ניסני שמעון

בן מתתיהו ורחל. נולד ביום הכיפורים תרס"ג (1922) בחמדן אשר בפרס. בן 3 הועלה לארץ ב־1926 ובן 5 נתיתם מאביו. מגיל 10 גדל ונתחנך בבית־היתומים דיסקין בירושלים. היה נגר ופתח לעצמו בית־מלאכה לנגרות. נעים־הליכות ונוח לבריות. חבר ב„הגנה".

בין הראשונים שנענו לצו הגיוס אחר החלטת או"ם. היה בשמירה בעמדה ב„בתי־מגדלבוים", בשכונת ההונגרים. בהיותו בתפקידו ליד שכונת מוצררה נאסר על־ידי הבריטים עם עוד ארבעה מחבריו ומסרום ליד שער האריות להמון ערבי אשר רצחום ביום 12.2.1948. נקבר על הר־הזיתים בירושלים.

ניסנבאום ראובן

בן יצחק ומלכה. נולד ב־1906 בלודז שבפולין. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך למד מסגרות. עלה ארצה ב־1924. התישב בתל־אביב ועבד במקצועו. היה חבר ותיק ומפקד ב„הגנה". שימש מופת לחבריו במסירותו ובדייקנותו, נענה לקריאה בכל עת, הקפיד על סדר ודייקנות בשירות, אך ידע גם להבין למצבם של פקודיו והשתדל להקל מעליהם במידת האפשרות, ובמצבים קשים היתה נוכחותו נוסכת בהם בטחון ואיתנות. לעצמו לא ביקש הקלות, ואם כי היה כבר אב לשלושה ילדים נשא יומם ולילה בכל כובד האחריות להגנת העיר בכמפקד עמדה בחזית שכונת התקוה.

ביום 12 במארס 1948, ביומו האחרון, לפני צאתו לעמדה, נפגע בעינו בשעת עבודתו, ולאחר שהרופא הוציא את רסיס־הברזל מעינו, ביקשה ממנו אשתו שינוח ביום זה בבית, אך הוא סירב והשיב, כי אם לא ילך הוא ולא ילכו אחרים יהיה כאן גורלנו כגורל היהודים בוארשה, והוא יצא ונפל בו ביום בשכונת התקוה. נקבר בנחלת־יצחק.

נירי (זיזן) פינחס

בן אריה ושולמית. נולד ב־21.11.1929 בפרנקפורט ע"מ בגרמניה. חונך ברוח לאומית־מסורתית רווית חלוציות ושאיפה לארץ. בשנת 1932 עלה ארצה עם הוריו אשר התישבו ברמתים והקימו להם משק חקלאי. למד בבית־הספר העממי המקומי ובמחלקה אחת בגימנסיה בכפר־סבא. מילדותו היה קשור לעבודת המשק, התמחה בכל ענפיו ועבד בעבודות האחראיות בפרדס כפועל מבוגר ומומחה, אם בהשקאה אם בגיזום, או בזיבול, בקטיף, אריזה וכו'. דייקן ואחראי. דאג להוריו העובדים קשה. השתדל להקל מעליהם על העבודה ובשבתות היה נוטל על עצמו את כל עבודות המשק כדי לשחררם ליום זה. מגיל 14 חבר ה„הגנה" ופעיל בה. עבר שם קורסים ואימונים והשתתף בהתלהבות ובמסירות רבה בפעולות המתחרת של הפלמ"ח בתקופת המאבק, כגון העליה לבירייה והגנתה, בהעלאת מעפילים וכו', בגלל מצבם הדחוק של ההורים הפסיק את לימודיו בגימנסיה ולמד את מלאכת ליטוש יהלומים וכעבור זמן קצר ראה שכר בעבודתו זו והיה מכניס בחשאי את משכורתו לתיק אמו. עדיין־נפש ואוהב את הוריו ודואג להם, ודאגתו זו התבטאה גם במכתביו האחרונים. המשיך את לימודיו בכוחות עצמו וידוע היה בסביבה ובתנועתו „מכבי" כאדם יודע ספר. הרבה לקרוא בספרות חדשה וקלאסית, וביחוד התעמק בתולדות הספרות, דברי ימי ישראל ומדעי היהדות. אהב את התנ"ך ובשנות חייו האחרונות היה מרצה עליו בכל יום ששי במועדון תנועתו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתגייסים. עוד בדצמבר 1947 הלך עם אנשי הפלמ"ח לנען. משם השתתף בליווי השיירות וגם בשיירה הראשונה הגדולה שהבקיעה לה דרך ירושלימה. בכל מסירותו המלחמתית לא הסית דעתו ודאגתו מבית הוריו והיה מופיע פתאום בעונת הקטיף לימים מספר מאחר שקיבל חופשה מיוחדת לשם כך. השתתף בקרבות כפר שעפט ושייך־ג'ראח שנכבש והוצא שוב

כעבור יומים מידי לוחמינו על־ידי ההתערבות המזוינת והזדונית של הבריטים. השתתף בכיבוש קטמון, בקרב בשער־הגיא ולאחר שהחובש הפלוגתי שלהם נפצע נבחר הוא לשמש חובש, התמחה בכך ואף נפל בתפקיד זה בקרב בדרך מירושלים לתל־אביב ביום 11.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בקרית־ענבים.

ניפומנישצי שמואל („מוליק")

בן אבא ולאה. מיוצאי אוקראינה. נולד ב־31.12.1929 ברמת־השרון. ב־1931 עברו הוריו למושב עין־ורד והמשפחה היתה מראשוני המתישבים במקום. למד עשר שנים בבית־הספר המשותף לגוש תל־מונד והיה נער מפותח, נבון ומוכשר והצטיין בלימודיו. עם זאת נודע במזגו החם והמתפרץ וכבעל אמביציות חזקות ויצרים עזים. תמיד התנגש עם בני־ביתו. בשל הרפתקנותו כבלוהו בבית בציוויים ואיסורים ולא נתנו לו לצאת מגבולות המושב ובטיולי התלמידים כמעט לא השתתף. עם התבגרותו שקקו בו מאוויו כמעיין סמיר ובאין מוצא לרוחו כתב שירים, מהם היתוליים, על המושב והנוער שבו, ומהם על חייו, געגועיו וחלומותיו. בשתי שנות־לימודו האחרונות למד ללא חשק והתעניין בביסוס המשק ובהצטרפות לפלמ"ח. משסיים את בית־הספר עבד במשק וקצת בשרברבות ציבורית, בערבים הרבה לקרוא ולמד רוסית. היה בגדנ"ע ובפל"ם מושבי. כבן מושב עוד לא חל עליו חוק הגיוס לצבא. אולם לא יכול להישאר בבית. „יש לנו מדינה ולא ראיתיה", — התמרמר — „אני מוכרח לדעת... צר לי המקום..."

ב־6.4.1948 התגייס לפלמ"ח לגדוד „הפורצים". השתתף בלמעלה מ־20 קרבות בסביבות ירושלים ולחם באומץ־לב בלתי־רגיל. חבריו כינוהו „בעל הקמיע", כי מעולם לא נפגע. נפל ב־11.6.1948 בקרית־ענבים. יש אומרים כי נפגע מפגז ליד חדר־האוכל. לפי הודעת הממשלה נפל בקרב הראדאר. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

ניצן (פוקולק) משה־חיים

בן מרדכי וצביה. נולד ב־1915 בסוקולי שבמחוז ביאליסטוק שבפולין. בן יחיד להוריו. למד בישיבת לומז'ה, הצטרף אל „השומר הדתי". השתלם בהשכלה תיכונית ובהנהלת חשבונות. היה מראשי הפעילים בתנועתו ואחרי שהוחזו זמן־מה בקבוצת־הכשרתה הראשונה בפולין נקרא בגלל שכרונותיו וסגולותיו לעבודה בהנהגה הראשית והשתתף בעריכת עתונה („אהלנו" בעברית ו„התורן" בפולנית). ב־1938 עלה ארצה והצטרף לקבוצת „אברהם" של „הפועל המזרחי" בכפר־פינס. מילא בה תפקידי מזכיר פנים וחוץ וביצע בהתלהבות ובמסירות כל משימה שהוטלה עליו. עלה עם ראשוני הקבוצה להתישבות בכפר־עציון והתמסר לעבודה בהנחת יסודות הנקודה, לדרישת החברים נטל עליו את תפקיד המוכתר, למד את הלשון הערבית וידע ליצור יחסים תקינים עם השכנים העויינים שבהרי חברון. פעם בסכסוך קרקעי הצליח בעמידתו האיתנה, יחידי מול הערבים הרוגמים באבנים, לעורר כבוד כלפיו ולהביאם לידי ציות להסכם, לסגת משטח המריבה עד לבירור בין המוכתרים של שני הצדדים. בגלל משבר חברתי פרש מהקבוצה בראשית תש"ז והוא אז כבר בעל לאשה ואב לשני ילדים, והצטרף לארגון „בני־דרור" שהתישב בגוש תל־מונד במשק שיתופי. גם שם היה להועיל לחבריו החדשים בעניני משק והנהגה כאחד ונתחבב על כולם.

בחורף תש"ח השתתף בהגנת המקום והגוש עד שנפל בשעת הפגזת האויב את המשק ביום 30.5.1948 ומת בדרך לבית־החולים. בו ביום נקבר בתל־מונד.

נירנברג זלמן

בן אברהם וזהבה. נולד ב־1.12.1929 באוסטרובין, פולין. במלחמת־העולם השניה עברו עליו שנות סבל ונדודים שהטביעו בו חותמן. שריד יחיד ממשפחה ענפה. עלה ארצה בשנת 1945 וצורף לחבורה מ„עליית־הנוער" בגבעת־השלושה. היה צמא דעת ולמד ועבד באהבה. היה מן הצנועים והשקטים, מנעימי־דיבור ומנמיכי־קול. מסביר פנים ושש לעזרת הזולת. בשנת 1946 גויס לחי"ש. ב־1947 הצטרף להכשרה מגויסת של הפלמ"ח בגבעת־השלושה.

משפרצה מלחמת־השחרור עבר עם הכשרתו לאחד מגדודי הפלמ"ח, „הראל", ויצא לפעולות בסביבת פתח־תקוה, ועמד להישלח לקרבות בקו תל־אביב—ירושלים, ב־4.4.1948, בהיותו בבסיסו בגבעת־השלושה, נסתבך בכבל חשמלי שנקרע מחמת סערה, נתפחם ומת. היה קבור בגבעת־השלושה, ב־26.10.1950 הועבר לחיפה.

נירנברג יעקב־מאיר

בן אברהם־זאב ואסתר־ברוינה. נולד בשנת 1909 בבוקרשט, בירת רומניה. גמר בית־ספר תיכוני, הצטרף לתנועת „גורדוניה" ו„החלוץ" והיה חבר בקיבוץ־הכשרה עד לעלייתו לארץ, בשנת 1933, והוא בן 24. בארץ עבד תחילה כפועל בנמל חיפה, אחר־כך עבר לתל־אביב ופתח בית־מסחר קטן לספרים ועתונים. היה חבר „העובד הציוני" וחבר ה„הגנה" ומשנת 1946 חבר ב„מגן־דויד אדום". היה פעיל ומסור לכל ענין ציבורי שקיבל על עצמו והיה חדור רוח התנדבות.

ב־28.2.1948 צורף כחובש לפלוגת חבלנים שיצאה לפעולה בכפר סלמה והיה בין אלה שלא חזרו. תוך כדי הגשת עזרה לפצוע נפל בכפר ב־29.2.1948. רק לאחר משא־ומתן החזירו הערבים את הגופות למקוה־ישראל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

נישט נחום

בן ברוך ורחל. נולד ביום כ"ח בכסלו תרפ"ב (דצמבר 1921) בקריניק, פולין. למד שם בבית־הספר „תרבות". עלה ארצה בשנת 1934 ולמד בבית־הספר בקבוצת גבע ובעין־חרוד. בסיימו את לימודיו נכנס לעבודה בגבע. היה פעיל בחי"ש. בימי מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא, למרות התנגדותה של הקבוצה. שירת בחיל־ההנדסה של המחנה השמיני. „איני עושה זאת בשביל האנגלים", אמר. „ומוטב שאתחרט על מה שעשיתי משאתחרט על שלא התגייסתי". חפץ לצאת לקרב, אך בגורלו נפלו ימים חדגוניים ומעגים במדבר. נאבק עם עצמו כדי לא ליהפך ל„חייל" בנימוסין ובשיתו ולא לשקוע במשחק קלפים. נאבק אפילו בנטיה להסתכל במשחק. השתדל לעסוק בפעולה תרבותית. הכין מסכת לפסח, הרבה לקרוא בתנ"ך, חלם על לימודים וראה חשיבות מיוחדת בשמיעת מוסיקה במדבר. התעניין גם בספורט. היה ער לכל ידיעה שהגיעה אליו מן הארץ וביחוד בעניני הכפלגות השונות. כל גוף נאה שראה הזכיר לו את המולדת. אל ביתו כתב בקביעות גם בתנאים האובייקטיביים הקשים ביותר, אולם היה כבוש מאד ולא נהג לחשוף את נפשו המתבודדת. היה רגשני מאד וביישן. תמיד דימה כי עלב במישהו, כי פגע באביו והתנהג שלא כהלכה. נזהר מלהטריד את הזולת. שירת במצרים, לוב, טריפוליטניה, קירנאיקה

ואיטליה. בתאונת־דרכים ליד בנגזי נפצע פצעים קשים ושישה חדשים שכב בבית־החולים, אך לא הסכים להשתחרר ודרש בחינה רפואית להוכיח כי נרפא. „המלחמה טרם נסתיימה" — טען, ונשאר בצבא שנה נוספת. היה מלא רוגז על שההתנדבות לבריגדה אינה מתנהלת בקצב שציפה לו. בנפשו נשאר איש היצירה ולא איש המלחמה. ההרס ביזון ויכא את רוחו. „כמה חיי אדם קופחו על שממה זו שאינה מביאה תועלת", התמרמר. „כמה מיליונים הושקעו בזה — מיליונים שהיו יכולים להועיל לשני הצדדים, אילו הוצאו בלי מלחמה". בתקופה מאוחרת יותר, כשראה את יחסה של ממשלת המנדט אל היהודים, לא יכול להוסיף ולשרת בצבא הבריטי. ביוני 1946, בימי יגור, בימי המאסרים והרס הנקודות, הודיע למפקדו כי אם לא ישוחרר — לא יהיה אחראי למעשיו. כששוחרר — חזר לקבוצת גבע ונתקבל בה כחבר. דחה הצעה לעבור העירה כפקיד, כי „יש צורך קודם כל בחקלאים". לא ביקש חיים נוחים וקלים. היה איש החובה, מגשים בגופו ובנפשו.

כשפרצה מלחמת־השחרור גויס לחי"ש. סירב לצאת לקורס סמלים, בחשבו כי הארץ זקוקה לטוראים טובים. לאביו כתב בפשטות: „לאחר העבודה והשמירה בקבוצה אני יוצא למקומות אחרים. אם יתאחרו מכתבי, אל תדאג". נפל בקרב על הגלבוע ב־19.3.1948, מול מחצבת „סולל־בונה". היה בין הפצועים הראשונים, אולם כדרכו לא עזב את המערכה. „אני יכול עוד לפעול", — אמר — והמשיך עד שכרע־נפל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגבע.

נלקן ישראל („זלה")

בן אלעזר־לודביג ולאה־לוציה. נולד ב־17.5.1926 בברלין, בירת גרמניה. בהיותו בן שבע הגיע עם הוריו לירושלים. בגיל צעיר הצטרף לתנועת־הנוער „המחנות העולים", שחיזקה בו את שאיפתו מילדות להיות חקלאי ולחיות בקיבוץ. שנה לפני סיום לימודיו בבית־הספר התיכוני בבית־הכרם עבר לבית־הספר החקלאי על שם כדורי. מכל הלימודים התעניין ביותר במתימתיקה, שהמשיך להשתלם בה בכוחות עצמו. לאחר סיום חוק לימודיו הצטרף אל חבריו בתנועה שיצאו בינתים להכשרה מגויסת בקיבוץ חפצי־בה. השתלם בעבודות־הרפת ובגידול בקר בעזרת לימוד ועיון בספרות המקצועית. כשעלתה קבוצתו להתישבות והקימה את קיבוץ משמר־הנגב התמסר להקמת הרפת. היה מרכז הרפת הראשית קיומה. ובימי מלחמת־השחרור, משהחמיר הקושי להביא אספקה, דאג לסידורים שונים כדי להמשיך בגידול העגלות. בתגי המלחמה, לאחר שעות־שמירה מרובות, ידע להתגבר ולהמשיך בחיים רגילים וגם להיפגש ללימודים. היה חבר פלמ"ח. בעקבות הפעולות בעמק (תל־יוסף) נעצר לחדשים מספר ברפיח. מטעם קיבוצו גמר קורס לנוטרים בכפר־ילדים ושימש נוטר ומפקד עמדה במשמר־הנגב.

נפל במשמר־הנגב ב־25.5.1948 בעלותו על מוקש, בשעה שרדף אחרי עגלה שנכנסה לשדה־המוקשים, ושם מקום קבורתו. הוריו וחבריו במשמר־הנגב הקימו ספריה חקלאית על שמו.

נמס יהודה

בן בנימין ואסתר. בן יחיד להוריו. נולד ב־9.3.1930 בירושלים. למד בבית־הספר העממי ובבית־הספר המקצועי התיכון של „המזרחי" בסטיפנויה, וסיימו בהצטיינות. עבד כחרט ובערבים השתלם בג'ימנסית־ערב. הצטיין בספורט וקיבל את אליפות הנוער בריצה ל־100, 200 ו־400 מטר, ואותות־הצטיינות בקפיצה לרוחק ולגובה. בגיל 14 נכנס לגדנ"ע, ובגיל 16 — לחי"ש. היה סגור מטבעו ואת חברותו ב„הגנה" לא גילה אף לאביו איש ה„שורה" עד שיצאו הבריטים מתל־אביב. כשפרצה מלחמת־השחרור היה מראשוני חי"ש־פרברים, תל־אביב. השתתף בקרבות מנשיה, אבו־כביר, יזור, סלמה ותל־א־ריש. בימי המתיחות בגליל יצא עם חי"ש תל־אביב לביצורים בגבולות הארץ. השתתף בכל מבצעי יחידתו עד התארגנות חטיבת „גבעתי". אז צורף לגדוד אחד של החטיבה. הקדיש את עצמו למלחמה בכל ההתלהבות ותום הלב, בגאון ובגבורה. במכתביו הביתה לא ניכר כל הפחד מפני פלישת צבאות האויב. ספרי הקריאה חסרו לו ורק אותם ביקש בכל מכתב. אך באחת האגרות רשם: „משפחתי היקרה, תצטרכו להשלים..." עבר קורס מ"כ לספורט והיה קצין־ספורט גדודי. זאת סיפר בבית, אך למעשה נחלץ לכל תפקיד.

ב־30.5.1948 יצאה פלוגתו להטריד את האויב המצרי ולבדוק את קווי באזור אשדוד. יהודה התנדב ליציאה זו. המשימה בוצעה, אולם בעת הנסיגה הופגזה יחידתו קשות, רגלו רוסקה מרסיס, אך הוא פקד להוציא תחילה את שאר הפצועים ונותר האחרון. אחרי שאיבד דם רב הועבר לבית־החולים „ביל"ו" ושם נותח. ברגעיו האחרונים חזר הביע תודתו לאחות. „זו הזדמנות נדירה לנוח" — אמר ומת ב־2.6.1948. נקבר בו ביום בנחלת־יצחק. „המכבי" קבע גביע על שמו בתחרות לאתלטיקה קלה.

נמצא־בי מרדכי
(מוטקה או מקס נימצביצקי)

בן שמואל־אבא וזהבה לבית אהרונוביץ. נולד בתרס"ג (22.6.1903) לפי הלוח היהודי) בפינסק שברוסיה הלבנה. גדל ונתחנך באוירה ציונית ולמד בגימנסיה רוסית. במלחמת־העולם הראשונה הגיע עם הוריו בזרם הפליטים עד קאזאן שעל הוולגה. שם המשיך את לימודיו בגימנסיה ואחרי מהפכת פברואר 1917 היה מראשי המארגנים והמנהיגים של התלמידים. השתתף ביסוד הארגון הציוני של המתלמדים „החבר הצעיר", עבר בהתאם לגילו ל„החבר", פרש ממנו עם קבוצת חברים ויסד את הארגון „קדימה", בעל כיוון ציוני־עלגי, אך לא הצטרף לחבריו ל„החלוץ", כי אמר להשתלם תחילה בתורת המשפטים. היה מזכיר וחבר המרכז של תנועת־הנוער הציונית המאוחדת, שקמה בצוק העתים והוכרחה לרדת למחתרת בגלל האיסור שהטיל המשטר החדש על פעילות ציונית. למד משפטים באודיסה ובאוניברסיטאות קאזאן, מוסקבה ולניגרד והוסמך לעורך־דין. נאסר באודיסה ב„עון" ציונות וגזר־דינו לגלות־סיביר הוחלף לו ביציאה לצמיתות מרוסיה, וכך הגיע ארצה באוקטובר 1924. עבד בחברת „הדרום" בסלילת כביש נס־ציונה — רחובות ובפרדסי נס־ציונה. אחר־כך עמד בבחינות בחוקי הארץ והחל לפעול כעורך־דין בחיפה. אירגן שם שירות כבאים מתנדבים ו„מגן־דויד אדום" ונבחר לנשיאות מרכז „מכבי־אש" בארץ. פעיל בשיורותי הבטחון מ־1929 ואילך ובשנות המהומות 1936—1939 היה מארגן ופקד במשטרת המיוחדת בחיפה. בראשית מלחמת־העולם יסד וניהל בחיפה את שירותי הג"א. נשלח מטעם הסוכנות, בתמיכת השלטון הצבא' הבריטי, להשתלם בכל ענפי השירות הזה באנגליה ומשחזר כמוסמך נתמנה כיועץ הסוכנות לעניני הג"א. עמד בראש 30.000 מתנדבי הישוב העברי בשירותי הגנה אווירית, „מגן־דויד" ומכבי־אש. ערך קורסים ופירסם הרבה מאמרים וכ־50 חוברות־הסברה בעניינים אלה. משהתרחקו הסכנות האוויריות מארצנו, הטיל עליו הועד הלאומי את ניהול הפעולה וההדרכה למען ההתאזרחות והשם העברי וגם בעניינים אלה פירסם מאמרים וחוברות.

במלחמת־השחרור ניהל, בדרגת סגן־אלוף, את שירותי הג"א בכל הארץ ובתפקידו זה היה חבר המשכ"ל. פירסם בעתונות ובחוברת הצעה מבוססת בדבר הסמל והדגל של מדינת ישראל. עם התקרבות קץ פעולות האיבה עמד לסיים את תפקידו כראש הג"א בפועל ולעבור לשירות אחר. נספה באור ליום 7.1.1949 בהתנגשות מכונית ליד רחובות והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־9.1.1949.

נניו אפריים

בן ליאון ורבקה. נולד ב־1927 בוידין אשר בבולגריה. סיים שבע כיתות של בית־ספר עממי ולמד את מלאכת הפחחות. בשנת 1944 עלה ארצה. היה חבר בקיבוץ מורג, תחילה בחברת־נוער ומשנת 1947 כחבר הכשרה. עבד בחקלאות. בסוף 1947 עזב את המשק ונסע לתל־אביב כדי להתגייס. עם התגייסותו ביקש לעבור לגוש עציון ונשלח לשם. היה מקלען ושירת גם כנהג. השתתף בקרבות ברבדים, כפר־עציון ומשוואות־יצחק. נספח לאחת הפלוגות של הפלמ"ח, לא ידע פחד. היה בעל רצון עז להקרבה ולעזרה, במכתביו אל אמו ואל אחותו הביע את תקותו לנקום באויב נקמת חבריו שנפלו במערכה והוא היה עד למותם.

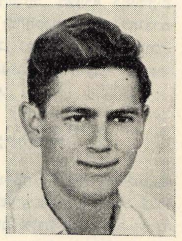
נפל ב־13.5.1948־12 בכפר־עציון בשעת העברת פצועים באחת ההתקפות האחרונות על הגוש. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

נסים אפריים

בן שלמה ורבקה. מחללי הגנת נגבה. נולד בשנת 1926 בתל־אביב. על חייו האוחזים לא נרשמו שום פרטים אלא זאת, שהיה חבר טוב. בהגנה ובהתקפה הצטיין באומץ לב ובהעזה והיה תמיד ראשון לפורצים. מחזית ירושלים (בין השאר השתתף במערכת הרטוב) נשלח לנגב ובהגנת נגבה נפל ב־19.10.1948 ליד משטרת נגבה. ב־10.11.1948 נקבר בכפר־ורבורג.

נפחן משה („מישקה")

בן ברוך ושינדל־יפה. נולד בשנת 1929 בעיר ויסוצק, בפולין. עלה ארצה ב־1936 וגר בירושלים. מגיל צעיר התנסה בחיי־עמל. סיים את בית־הספר „תחכמוני" ולמד בשיעורי־ערב. אחר־כך יצא להכשרה בעין־גב. שם מצא את מקומו. היה מן העלילים שבחברה. בעל הומור ואוהב מהתלה ותעלולים. בשעת הדיונים לא היה רגיל להשמיע את דבריו בפומבי, אך הרבה לחשוב על ה„חברה", התמסר לחזונה ומילא כל תפקיד באמונה וברצון. עבד כמכונאי והיה ילד־השעשועים של המוסך (כונה „ג'ינג'י").

ב־13.3.1948 יצא בשליחות חטיבתו, חטיבת הפלמ"ח, ללוות שיירה לעמק הירדן, ונפל ליד משטרת צמח ועמו נפל חברו. נקבר בדגניה א'.

נפרמטק שמואל

בן דויד וחנה. נולד ב־21 בינואר 1924 בעיר קאליש, פולין. גמר בית־ספר עממי. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה נמלט אל האזור הרוסי. שירת בצבא האדום מגיל 19 ונכנס לבית־ספר לקצינים. מיד עם תום המלחמה פנה ויצא בדרך לארץ־ישראל. ב־1946, בהיותו באוסטריה, היה חבר ההגנה היהודית. ב־1948 עבר באיטליה קורס נוסף בהגנה והוטס ישר לארץ, ומיד התגייס. אומנותו — חייטות.

נלחם בהרי ירושלים. נפגע בפעולה קרבית ב„הראל". ב־18.10.1948 חזר מפעולה מוצלחת בבית־ג'מל והמכונית עלתה על מוקש והוא נפגע. הועבר לבית־חולים באבו־גוש וביום 19.10.1948 מת מפצעיו לפני שהספיקו לנתח אותו. נקבר למחרת היום בקרית־ענבים.

נפרן יוסף

בן משה וג'נה. נולד ביום 3.1.1926 בעיר מעבר, בתימן. ב־1943 יצא בדרך לעזו כדי לעלות לארץ. במחנה עדן שימש בתפקיד של מחלק מזון וההתחבב בתפקידו זה על הכל. לאחר שנת תלאות עלה לארץ ב־1944 והשתקע בראשון־לציון, בה עבד בחקלאות, בעיקר בפרדסים. בעבודת־אדמה עסק עוד בנעוריו בהיותו בתימן. אחרי־כן עבד במעלה־החמישה. ב־1946 הצטרף ל„הגנה" ומילא תפקידיו בנאמנות.

ב־15 במאי 1948 התגייס לצבא, פעל בקרבות הגליל והועבר אחר־כך לדרום, כשהיה בא לבקר את אשתו וילדיו, לא הרבה לשהות בבית והיה חוזר מיד לתפקידו בצבא, אם כי רבו געגועיו עליהם ועל בנו הקטן שנולד לו בימים ההם. מפקדו העיר עליו, כי היה לוחם ללא־חת, שקדן באימונים ומצטיין בתרגילי־שדה. בקרב האחרון בעיראק אלמנשיה, ביום 28 בדצמבר 1948, כשכל אנשי הפלוגה נפלו בזה אחר זה, פעל בגבורה ב„פיאט" ולא נטש את עמדתו עד הרגע האחרון. מפקדו קרא לו לסגת, אך הוא סירב והמשיך ללחום באויב עד נפלו. היה קבור בפלוגה. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק. השאיר אשה, מרגלית, ושני ילדים.

נפתלי נסים

בן עזרא ושולמית. נולד ב־1927 בקאזי־אנטב שבתורכיה. עלה ארצה עם הוריו ב־1934. למד שמונה שנים בבית־הספר העממי „ביאליק" בתל־אביב ואחר־כך עבד בבית־החרושת לשינים תותבות בנחלת־יצחק.

בראשית מלחמת־השחרור התיצב בין הראשונים לשירות העם. שירת כשלושה חדשים במשטרה הגדודית שבקלט בתל־אביב והועבר לחיפה ומשם לשירות בגליל העליון. היה בין מגיני משמר־הירדן ונהרג בשעת התקפה אווירית על שדה־התעופה ליד ראש־פינה ביום 10.7.1948. למחרת נקבר בראש־פינה.

נקר מרדכי

בן שאול. נולד בשנת 1922 בבגדד, עיראק. עלה לארץ ב־1945. בגולה קיבל השכלה תיכונית ועם עלייתו עבד בחייטות ועזר לפרנסת הוריו הזקנים אשר נשארו בחוץ־לארץ, כי היה מטה־לחמם היחיד. בשנת 1947 הצטרף ל„הגנה" ועם פרוץ המערכה נמנה על חי"ם. לאחר פרסום צו הגיוס לילוד 1922 צורף לגדוד „בית־חורון", לחיל־הרגלים. השתתף בקרבות העיר העתיקה ומילא תפקידיו בנאמנות ומתוך משמעת. באחד הימים הפתיע חייל מהלגיון הערבי בתוך עמדתו, פירק מעליו את נשקו, אך לא נגע בו לרעה, באמרו לחבריו: „אין להרגו, כי הרי נכנע ומסר את נשקו". בעיר־העתיקה נפצע בידו, אך בעוד יד חבושה ביקש לצרפו לפעולות.

השתתף בקרב באזור ארמון־הנציב ובשעת הנסיגה נפצע קשה, נשאר בשדה־המערכה ושם מת ביום 17 באוגוסט 1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

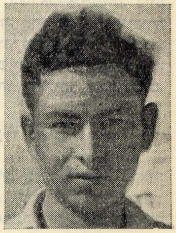
נקריץ גדעון

בן יהודה ופרומה. נולד ב־21.2.1928 בחיפה. בעודו תלמיד בית־הספר העממי בקריית־חיים היה עוזר לספרן. בן 17 סיים את בית־הספר התיכון והחל עובד במפעלי ההנדסה בחיפה כחשמלאי בתיקון אניות. המשיך ללמוד בשיעורי־ערב בקורס לחשמלאות שעליד הטכניון. היה חניך תנועת „גורדוניה". לאחר שסיים את המחזור הראשון של בית־הספר לפעילי ה„הסתדרות" היה פעיל בה וב„משמרת הצעירה". בימי המאבק, בשעת גירוש המעפילים מחופי הארץ, נפצע על־ידי הבריטים, בלקחו חלק פעיל בהפגנות ובהתנגדות למזימותיהם.

בדצמבר 1947 התגייס לצה"ל, לאחד מגדודי החיבת „כרמלי". תחילה שירת במצובה ואחר־כך בכפר־מסריק. סיים קורס אלחוטאים והשתתף בליווי שיירות לגליל המערבי. כתב הביתה מכתבים מרגיעים והשתדל להבליט כל דבר הישוי לעודד ולחזק את רוח בני המשפחה. תיאר גם לויה צבאית והדגיש את הרושם העז ששעתה עליו התנהגותם האמיצה והכבושה של הורי החלל. נפל בשיירת יחיעם ב־27.3.1948. ביום י"ח באדר ב' תש"ח (29.3.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה.

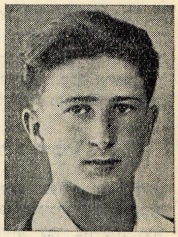
נקש אברהם

בן עזרא ושרה. נולד בכ"ח בניסן תרצ"א בחלב אשר בסוריה. עוד בנעוריו, בשבתו בגולת סוריה, שמע את שמע ה„הגנה" ונפשו נכספה להיות אחד מן ה„שורה". בבואו לארץ, בשנת 1944, הצטרף אל הארגון והשתתף בפעולות המחתרת ככל שהוטל עליו וקיים כל צו ופקודה במסירות ובדייקנות.

היה בין ראשוני המתגייסים לצבא ההגנה והשתתף בקרבות שבסביבות תל־אביב. היה קשר ויצא לפעולות עם פלוגת סיירים ונפל בצריפין ב־11.6.1948. בו ביום נקבר בנחלת־יצחק. בן שבע־עשרה היה בנפלו.

נשבסקי אליהו

בן צבי ושרה. נולד ב־1931 בפולין. נתנסה בילדותו בכל מוראות מלחמת־העולם השניה ואחרי המלחמה היה עם הוריו בין העקורים בגרמניה, אך החיים ההם לא היו לפי רוחו. עבר לצרפת, העפיל באניה „לטרון", הוגלה לקפריסין ומשם עלה ארצה שנה לפני קום המדינה, ב־15.5.1947, והלך לחינוך והכשרה בחברת הנוער בקיבוץ גינוסר. ב„חברת־הנוער" היה רציני, מסור לקבוצתו ולעבודתו ונושא תמיד בלבו את הדאגה להורים ואת הרצון להעלותם ארצה. בחורף תש"ח נעשתה קשה עליו ישיבת השלוה בקיבוץ, בשעה שאחרים, גדולים ממנו בשנה־שנתים בלבד, כבר זכאים להילחם בעד שחרור הארץ ופתיחת שעריה לגולים. במכתבים להוריו הסביר להם כי מדינה אין מקבלים במתנה, אלא כובשים במאמץ ובקרבות ועל־כן מוכרח הישוב להילחם.

בראשית מאי 1948 החליט להשתתף בחובה זו. משסירבו לקבלו בלשכת הגיוס בטבריה בגלל גילו הצעיר, שינה את שנת־הולדתו בתעודותיו ואחרי יומים נתקבל לשמחתו הרבה והולבש מדי חייל ישראלי. שירת באחד מגדודי הפלמ"ח בחטיבת „יפתח". השתתף בשחרור הגליל ובצפת, בפעולת חבלה בבניאס (שם נשא בלילה מטען חומר־נפץ גדול), עבר עם גדודו לקרבות לטרון ופריצת הדרך לירושלים. אחרי ההפוגה הראשונה השתתף במבצע „דני", ובקרב על מבצר משטרת לוד נפל ב־11.7.1948. נקבר בבן־שמן ב־13.7.1948. ביום 19.10.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

נתיבי מתניה

בן שמואל ולאה. נולד בא' בניסן תרצ"א בעין־גנים שליד פתח־תקוה. סיים את בית־הספר „פיק"א" ועבד במוסך „כתול־לבן" כשוליה. נטה למכוניות. קרא ספרות מקצועית. חבר „הנוער העובד". מגיל 15 שנה — ב„הגנה".

כשפרצה מלחמת־השחרור שמר בגבולות עין־גנים. התגייס לצבא לפני מלאות לו 17 שנה והשתתף בקרבות. נפל בד' בסיון תש"ח (11.6.1948) בסג־רה הערבית, בשאתו תחמושת לעמדה קדמית. גויתו הוצאה רק כעבור יומים משדה־הקרב כשפניו מול האויב וכדור במצחו. נקבר בעפולה ב־14.6.1948.

נתן אליעזר („זהרי")

בן אהרן ומרים. נולד ב־9 בספטמבר 1931 בזרנה, בולגריה, להורים ציונים פעילים ובעלי בית־מלאכה לפרוות. למד בבית־הספר בעירו וסיים שש מחלקות גימנסיה. הצטרף לתנועת „החלוץ הצעיר" ונתחנך לעלייה לארץ מתוך שאיפה להצטרף בה ל„קיבוץ המאוחד". עבד בהכשרה בבולגריה והיה חבר לתנועת־הנוער של מפלגת פועלי ארץ־ישראל. שלוש פעמים ניסה לצאת את בולגריה ולעלות לארץ ומדי פעם נתפס בגבול התורכי. פעם גם נדון למות, אך אי־כרים בולגריים הציל־והו. בבואו לארץ היה בדעתו להצטרף לפלמ"ח ועוד בחוץ־לארץ התגייס ל„הגנה" ועלה עם הגיוס באניה „עצמאות" שגורשה לקפריסין. משם הגיע לארץ בשנת 1948 ונשלח עם חברת־נוער לבית־השיטה. הצטרף לחיל־הים ושירת בו. בשעת האימונים הצטיין בקליעה ובהתקפה ונשלח להגברת הכוחות בנגב. שאיפתו היתה „להיות חייל טוב, כשם שהיה חלוץ טוב".

נפל בבית־עפה ביום י"א בתמוז תש"ח (18.7.1948). הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־9.10.1949.

נתן זיוה

בת יהונתן ומייטה. נולדה ב־8.5.1929 בקיבוץ גבת. תשע־עשרה שנות חייה עברו עליה בקיבוץ. שם גולדה ושם גדלה ולמדה בבית־הספר עד היותה לחברת המשק. עדינת־טעם ונענועת־רגש היתה, היא־יבה לשיר ולנגן והשתתפה בריקודים בכל חג ומועד. עוד בחברת־הילדים נשאה בעול פעולות שונות ובהדרכת חבריה הצעירים. ערה לבעיות החברה. הביעה את מחשבותיה בדעה שקולה וברורה על דפי יומני חברת־הילדים. בראשית מלחמת־השחרור, לאחר ערב שמירה במשק, רשמה במכתב מהרהורי לבה על המלחמה: „ומשום מה עלי לנעוץ מבט במרחק ולהטות אוזי בקשב רב? משום מה זו הפלדה ביי? וראשי נשען עליה בלא אומר, כמתוך צו נעלם? לא לי, לא לך צו זה. לא לנו אשר אש אחרת בוערת בעינינו".

נפלה ביום 24.3.1948 ליד עין־דור בהיפגעה מכדורי האויב שנורו אל אוטו־המשא בו חזרה מקורס חי"ש. נקברה בגבת. לזכרה ולזכר רות רבינוב, שגדלה ואף נפלה יחד אתה, הוציא הקיבוץ שתי חוברות „לזכר זיוה ורות" (ליום ה־30) ו„חברי־א" (מדברי רותי וזיוה ביומני חברת־הילדים) וכן הוקדש להן ספר שיריו של המשורר יהושע רבינוב, איש קיבוץ גבת, אביה של רות, „מול הר העקידה".

נתן ישראל

בן דויד ושרה. נולד ב־1920 בוארשה, בירת פולין, וב־1924 עלה עם הוריו ארצה. למד תורה ביפו ובישיבת „חיי עולם" בירושלים. הזר לתל־אביב ולמד מלאכת ריפוד רהיטים ומכוניות ובאותו זמן היה חבר פעיל ב„בני־עקיבא". משגדל נשא אשה, פתח בית־מלאכה ועמד ברשות עצמו. חי תמיד על טהרת המסורת היהודית ומסירות לקדושי ישראל. מתוך אהבת־הבריות שלו ורצונו לעזור לזולת התנדב ל„מגן־דויד אדום" וסיים קורס ל„עזרה ראשונה", תוך כדי עשיית מלאכתו עקב בלב ונפש אחרי פעולות המחתרות לשחרור הארץ ולפתיחת שעריה לשאירית ישראל.

בחורף תש"ח השתתף בשמירה באזור־הספר של העיר לצד יפו. משנפל גוש עציון שוב לא יכול לשבת בית וכשנפלה העיר העתיקה עזב את אשתו ושני ילדיו והתנדב לצה"ל. שירת באחד הגדודים של חטיבת „כרמלי", ולפי הידיעות שקיבלה משפחתו שירת ביחידת רגמים. בעמדו מול התקפת הסורים על משלט ירדה (בגזרת אים־את־חונה) בימים 7—10 ביולי 1948 נפל לפי המשוער ביום ג' בתמוז תש"ח והובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בראש־פינה.

נתן רפאל („רפי")

בנם יחידם של הד"ר הנס ולוטה. נולד בכ"ז בכסלו תרפ"ז בעיר ליבק, בגרמניה. ב־1933, בהיותו בן שש, הגיע עם הוריו לירושלים והתחיל בלימודיו בבית־הספר בשכונת הלפיות. בילדותו היה חבר „השומר הצעיר". בהיותו כבן 16 עזב את התנועה והגיע למסקנות שונות בהשקפותיו הלאומיות. החל לעבוד בחברת „אורטרק" ולמד את עבודות הטלפון. בימי מלחמת־העולם השניה, ביום מלאות לו 18 שנה, התגייס לחי"ל. תחילה נשלח לאימונים במצרים ואחר־כך להולנד ולבלגיה. השתחרר בסוף שנת 1946.

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה לישראל. השתתף בקרבות בקסטל ובהגנת שכונות ירושלים. נשלח לקורס מפקדים, וכשסיימו — היה לרב־סמל. השתתף בקרבות האחרונים בכפר־עציון לפני חורבנו. באחד מימי הקרבות הנואשים הצליח לחדור יחידי למחנה האויב ולהביא משם בזהרה את מכונת־היריה שנפלה לידיהם. לאחר פעולתו זו הועלה לדרגת סגן. נשאר בחיים כאחרון מבין המפקדים בכפר־עציון. אף לאחר שנפצע בראשו הוסיף להילחם ולשמש בתפקידו עד שנפל ב־12־13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ"ל.

נתנאל אליהו

בן שבתי ובתיה. נולד בשנת 1929 בדחוק, עיראק. „חובבי־הרפתקאות" מילדותו. ב־1935, בהיותו בן שש, עלו הוריו לארץ והתישבו בעיר העתיקה בירושלים. למד בבית־ספר מקצועי והצטיין בלימודיו. הפסיק את הלימודים והחל לעבוד כדי לעזור לאביו בפרנסתו. עבד כמכונאי וגם כחוצב. מגיל 14 חבר פעיל ב„הגנה" ואחר־כך אחד מותיקיה. בעודו צעיר מאד לימים רצה להתגייס לצבא הבריטי, אך הוריו מנעוהו מזה. את זמנו הפנוי הקדיש לאימונים ב„הגנה". חסון, רחב־כתפים, פנים מחייכים ועינים חומות. אמיץ־לב. מלא מרץ־עלומים, מסור למשפחתו ולארץ.

אחרי הכרזת כ"ט בנובמבר התגייס בין הראשונים. היה פעיל כצלף וכרגם. כמה פעמים היה בין מצילי הרובע היהודי שבעיר העתיקה. ברחוב הקראים היתה יד הערבים על העליונה, כשפרצו קיר בסמוך לרחוב. המגינים היו בכל רע. בערנותו הזעיק תגבורת, זחל עד עמדת הערבים, הטיל לתוכה רימון־יד והשתיקה. לאחר שבועים יצא מן העיר העתיקה והמשיך למלא את תפקידו בליווי שיירות לנוה־יעקב, לעטרות, ובקרבות הקסטל ושער־הגיא. בליווי שיירה להר־הצופים התנדב לחבל בשטח ולאסוף ידיעות, הזעיק תגבורת והציל את השיירה. פוצץ עמדות־אויב בשייך־ג'ראח ובקטמון. התנדב למלא תפקיד צלף במקום חברו. נפגע בחזהו ברחוב ממילא, בירושלים, מכדור צלף. הובא לבית־החולים „ביקור־חולים", נותח ומת ביום ד' בסיון תש"ח (11.6.1948), יום לפני היכנס ההפוגה הראשונה לתקפה. היה קבור בשייך־באדר א', ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים.

נתנאל אפרים

בן אהרן ומרים. נולד ביום א' בתמוז תרפ"ח (1928) במריאנובקה, פלך ווהלין, שבתחום פולין. קיבל השכלה תיכונית. עם פלישת הנאצים בשנת 1941 ברחה המשפחה ליערות ושם מת אביו מחלאות הנדודים. אפרים הצטרף לפרטיזנים ולחם אתם נגד הנאצים. כשתמה המלחמה עבר ללודז והצטרף לתנועת הנוער החלוצי „דרור". השתתף בסמינריון של התנועה והעפיל בראש קבוצת „דרור" באניה „הרצל". נעצר על־ידי הבריטים ונשלח לקפריסין. שם היה פעיל ב„הגנה" ועלה ארצה ב„עליית־הנוער" ב־23.3.1948. התגייס מיד לצה"ל, צורף לחטיבת „הראל", פלמ"ח, בדרגת מ"כ. לחם בירושלים ובדרך לירושלים.

נפל מפגיעת כדור בהתקפה על עוג'ה־חפיר, בשעת „מבצע חורב", ב־26.12.1948. היה קבור בחלוצה. ב־20.7.1949 הועבר לגבלת־יצחק.

נתנאל יוסף

בן רפאל וחנה. נולד ב־1913 בירושלים. בילדותו נתיתם מהוריו וגדל בבית־יתומים. בגיל 13 יצא לעבודה. למד נגרות־רהיטים ונעדנ כמומחה במקצוע. ב־1932 נשא אשה ובמשך הזמן נולדו לו חמישה ילדים. במלחמת־העולם השניה ואחריה עבד שש שנים כמומחה מקצועי ממדרגה ראשונה בחיל־האויר הבריטי.

היה חבר פעיל ב„הגנה" ובמלחמת־השחרור שירת בצה"ל. נפל בעמדו על משמר מחסן נשק ותחמושת בירושלים הנצורה ב־13.7.1948 ובו ביום הובא לקבורה בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

נתנזון טורל (אליעזר)

בן יוסף. נולד בשנת 1930. נפל ב־26.11.1948 מהתפוצצות מוקש בשעת פירוק מוקשים בקיבוץ חפץ־חיים. נקבר בבית־הקברות ברחובות.

נתנזון יוסף

בן מיכאל ורבקה. נולד בשנת 1915 בפאטרה ניאמץ, רומניה. בהיותו תינוק נפל אביו במלחמת־העולם. עוד בלמדו בבית־הספר העממי נאלץ לסייע לאמו בכלכלת הבית. חיין הקשים עיצבו את דמותו. היה רגיש, רציני ומודאג תדיר. בנעוריו הצטרף לקן „השומר הצעיר" בעיירה והתמסר לתפקידיו באחריות רבה. היה פעיל בעבודה למען הקרנות. יצא למושבת־קיץ, השתתף במקהלה ורכש לו חברים. הוא נכנס לפלוגת־העבודה בבוקרשט והיה מודאג מתנאי־ההכשרה הקשים ומהגבלת העליה. משפרצה מלחמת־העולם השניה, אך דרכי העליה טרם נסגרו כליל, העפיל בשנת 1941 באניה „דוריין 2". היה כלוא עם חבריו 18 חודש בקפריסין ותקופה זו שברה את רוחו והרסה את בריאותו. כשיצא מעתלית הצטרף לחבריו בקבוצת ניצנים. הפגישה עם ידידים־מנוער עודדה אותו והרגיעה את עצביו. לאט־לאט מצא את מקומו בקבוצה. התגבר על קשיי ההסתגלות לעבודה מחמת בריאותו הרופפת. עבד כפרדסים ולאחר זמן — בסנדלריה. מצא סיפוק רב בדאגה לצרכי החברים, ושלוה בחיק משפחתו. שעות היה שר עם בנו ושמח על קולו הערב של הילד. נפל בהגנת ניצנים ביום 7.6.1948 ובה נקבר. השאיר אשה ובן.

נתניאלוף צבי־חי

בן כוהן ושרה. נולד ב־15.12.1925 בעיר אנדיג'אן אשר בבוכרה, רוסיה. בהיותו בן 10 עלה לארץ עם הוריו, שעמלו קשה כדי לתת לבניהם את האפשרות ללמוד ולהשכיל. המשפחה התגוררה בשכונת שפירא בתל־אביב. צבי, הבן הבכור, נאלץ להפסיק את לימודיו לאחר שסיים את בית־הספר העממי. עבד במספרה ואיפשר לאחיו הקטנים להמשיך בלימודיהם. מטבעו היה נער עליז, שרוחו טובה עליו תמיד. אך בעבודה ידע תמיד את מידת האחריות והרצינות. חדור רגש לאומי לוהט. היה בין ראשוני המתגייסים ועם תחילת מלחמת־השחרור התגייס לצה"ל. עשה את כל אימוניו בתל־ליטוינסקי. השתתף בפעולות־קרב רבות, ביניהן: בכיבוש הכפר טירה על־יד חיפה, בקרב עכו וסג'רה הערבית.

נפל בקרבות משמר־הירדן ביום 16.7.1948. בן ביום הובא לקברות בקבר־אחים בבית־הקברות בראש־פינה.

סבאן ישראל

בן בכור־אברהם ואסתר. נולד בשנת 1926 בתורכיה. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך עבד בנהגות. כשנתיתם מאביו נטל על עצמו את עול הדאגה לאמו האלמנה ולאחיו הקטנים. בעיר־הולדתו היה מסור ונאמן לתנועה הציונית וגם קירב את לב אמו לתנועה זו. בשנת 1944 עלה ארצה ובמשך הזמן הסתדר בעבודתו כנהג והתישב בראשון־לציון.

במלחמת־השחרור התנדב לשירות ומילא את הובתו בלחימה ובנהגות, עד שנפגע והובכנס לבית־החולים ביילינסון ושם נפטר ביום 28.8.1948 ונקבר בבית־הקברות הצבאי בנתניה. אמו הגיעה לארץ אחרי מותו.

סבדוש מרדכי

בן אלכסנדר וסטפניה. נולד ב־4.1.1923 בעיר אויפשט, בהונגריה. למד בבית־ספר תיכוני והיה בעל נטיה מיוחדת למוסיקה. בימי הגזירות בהונגריה היה פעיל במחתרת ונלחם שכם אחד עם הפרטיזנים בפולש הנאצי ואף נפל בידי הגרמנים, אך הצליח לברוח ולהימלט על נפשו. עם בואו לארץ בשנת 1946 עשה חדשים מספר בתל־יוסף ואחר־כך כמוסיקאי בחיפה. צמא היה לנקום את נקמת אחיו ואחיותיו שנשמדו בידי הנאצים ונפשו הסוערת שאפה תמיד לחיים יהודיים שלמים ללא הסואה כלשהי.

היה בין ראשוני המתגייסים לצבא ההגנה ושירת באחד הגדודים. השתתף בפעולות שונות בגליל ונפל בקרב על משמר־הירדן ב־16.7.1948. הועבר לראש־פינה ב־10.11.1948.

סבח אברהם

בן יוסף ואסתר. נולד בכ"ד בתשרי תרצ"א בעיר זאנו אשר בעיראק. בהיותו תינוק בן שלושה חדשים עלתה המשפחה לארץ, גדל בשכונת זכרון־יעקב אשר בירושלים, למד בתלמוד־תורה ובגיל צעיר החל לעזור לאביו העגלון בעבודתו. היה נער טוב־לב ופיקח, ידע להתמוך באופן מעשי באביו שהתקשה מאד בפרנסת הבית.

כשפרצו המהומות לא היה עדיין בגיל הגיוס, אבל בגלל חומר המצב בעיר גייסוהו והוא עשה המוטל עליו באותה מסירות בה קיים תחילה את מצות כיבוד האב. נפל בקרב על הקסטל ב־8.4.1948. נקבר במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

סבח אליהו

בן סלים ושמחה. נולד בסוריה בשנת 1920. עלה לארץ בשנת 1934, נפל על־יד בתי מגדלבוים בירושלים ב־11.8.1948. הובא לקבורה למחרת היום בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועברו עצמותיו למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

סגל אריה („אריה הג'ינג'י")

בן אליהו ופנינה, נולד ב־20.2.1927 בחיפה במשפחת־פועלים המעורה בארץ זה הדור הרביעי. במאורעות תרפ"ט, אשר בהם ניצלו הודות לגבורת אביו, נאלצו לעקור מדירתם מזסביבה הערבית אל בנין הטכניון ונדדו ממקום למקום עד אשר התישבו בשכונת־הפועלים קרית־חיים. אריה למד תחילה בתלמוד־תורה בחיפה וסיים את לימודיו בבית־ספר עממי בקרית־חיים. כדי לעזור למשפחתו החל בשנת 1940 לעבוד כמתלמד בבית־חרושת לכפתורים. כעבור זמן עבר ל„סולל־בונה" ועבד שם כמכונאי. עליז, אוהב בדיחה ואוהב בריות ומקובל מאד בחברה, היה חבר תנועת „גורדוניה" והדריך בה. מטעם התנועה נשלח להדריך זמן מסוים גם ב„קומונה" שלהם בתל־אביב. אחרי שובו לקרית־חיים המשיך בהדרכה, וכחבר פעיל ב„הגנה" — הדריך בגדנ"ע. על אף גילו הצעיר התגייס ב־1945 לחי"ל (אביו שירת אף הוא בצבא בפלוגת „סוללי־בונה"). בלכתו לחי"ל אמר לאמו: „דבר זה שאבא הלך לצבא אינו פוטר אותי מללכת, ואם אני הולך אין זה עדיין פוטר אותך מלעשות כל מה שתוכלי ותעזרי לפליטים כמיטב יכלתך". אחרי האימונים הצבאיים שעבר בארץ ובמצרים עבר לאיטליה, גרמניה, הולנד ובלגיה (עם אביו נפגש בגבול אוסטריה־איטליה). כל תקופת שירותו בצבא שמר על קשר מכתבים עם חבריו ועם הניכיו בתנועה ורבה היתה השפעתו עליהם. הדריך גם בקן „גורדוניה" בבריסל בימי היותו חייל ועבד במחנות הפליטים. לפני שחזרו מהצבא, בהיותו עוד באירופה, מסר את תעודותיו הצבאיות לאחד הפליטים כדי להעלותו ארצה באופן לגלי, ואילו הוא עצמו נשאר בחוץ־לארץ תשעה חדשים נוספים ועבד במחנות הפליטים, הכינם לעליה לארץ ואימן אותם לקראת שירותם ב„הגנה". בשנת 1947 חזר ארצה ועד פרוץ מלחמת־השחרור עבד בנמל חיפה.

עם הכרזת או"ם ב־29 בנובמבר 1947 התגייס גיוס מלא והשתתף בקרבות הרבים בסביבת חיפה כמפקד כיתה. לחם בבלד א־שייך, שם ביצע את פעולת־הענשין הקשה אחרי הרצח בבתי־הזיקוק, ורב היה חלקו בשמירת טוהר נשקנו, בהקפידו בשעת ביעור הרוצחים לבל ייפגעו נשים וילדים. השתתף בקרב לשחרור חיפה (נכנס כראשון הכובשים לבית הגג'אדה) ובהגנת רמת־יוחנן. אחרי־כן נשלח לקורס־קצינים, משם

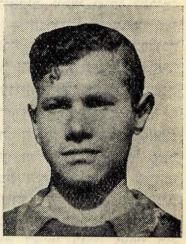
יצא בדרגת סגן ונשלח לכיבוש עכו ומערכות רבות בצפון. נפל ביום 23.10.1948, בקרב האחרון על משלטי מנרה, בין הנופלים האחרונים. ב־9.11.1948 נקבר בראש־פינה. הוא פקד על מחלקתו וכבש את המשלט בהסתערות, אך אחרי יום שלם של עמידת גבורה מול כוחות עדיפים במספר וממוכנים — נאלץ לסגת. מפקד גדודו כתב על נסיגתו זו: „על־ידי אומץ־לבו העשוי לבלי חת ועל־ידי השליטה בעצמו ובאנשיו איפשר אריה לרבים מאנשיו לסגת בעוד זמן ולהינצל. הוא, כמפקד במלוא מובן המלה, — האחרון שעזב את האניה הטובעת. אך לא זו בלבד שהציל חיי רבים במותו (בחפותו על נסיגתם), הוא סלל בגופו את הדרך לשחרור הגליל...“

סגל אליעזר

בן שלמה ושושנה. נולד ב־15.3.1901 במשמר־הירדן. למרות תנאי הזמן והמקום קנה לו השכלה תיכונית ומלבד עברית צחה ידע גם ערבית, אנגלית וצרפתית. היו לו סיכויים להסתדר בחיים נוחים, אך הוא קשר גורלו בגורל משמר־הירדן. היה חקלאי ומגיעוריו נרתם לעבודות הציבור. תחילה היה חבר ועד המושבה ואחר זמן קצר קיבל על עצמו את הנהלת כל ענייני המקום, הן כראש הועד הכללי והן כחבר ועדת התרבות וכו'. הוא האמין כי המושבה עוד תשגשג ותפרח והחדיר ללב אנשי משמר־הירדן את הכרת היעוד הכרוך בסבל של מושבת־ספר. היה מלא מרץ וחדות־חיים. היה אישיות שביתו פתוח לכל. רוב זמנו הקדיש לזולת. מותיקי ה„הגנה“ בארץ. השתתף במגננון ה„הגנה“ במושבתו ובאזור הגליל. היה חבר ועד הבטחון הגושי בגליל העליון.

כשפרצה מלחמת־השחרור היתה משמר־הירדן, בגלל מצבה הגיאוגרפי והטופוגרפי ומיעוט אנשיה — מקום־תורפה. המקום שימש קו־ראש קיצוני ותושביו לא גויסו לשירות הצבא, סגל נטל על עצמו תפקידים אחראיים בפעולות ובו לסכנה. נצחונות צבא ההגנה והקמת המדינה שימשו לו פיצוי לסבלו. נפל ב־19.6.1948, ביום הקרב האחרון על משמר־הירדן. ברגעים האחרונים לפני נפילת המושבה נפגע מכדור ומת מיד. ב־2.1.1951 הועבר למשמר־הירדן. עמד לסיים סידורו של חומר עשיר על תולדות משמר־הירדן שאמר לפרסמו בצורת ספר. עם חורבן המושבה אבדו כל רשימותיו, הרצאותיו וחיבוריו. השאיר אשה, שלושה בנים ושתי בנות.

סגל דויד־אריה

בן ישראל וחיה. נולד ב־1931 בירושלים. גמר בית־ספר של „המזרחי“, למד הנהלת פנקסים ופקידות כללית בבית־הספר למסחר „שקספיר“. עבד זמן־מה במשרד בית־הספר ואחר־כך במשרדו של עורך־דין. התעתד ללמוד ולהתכונן לבחינת בגרות והפליא את מוריו וחבריו בכשרונו. למראה התעללות חיילים בריטיים ביהודי החליט להצטרף להכשרה מגויסת של ארגונו „הנוער העובד“, כדי להכשיר את עצמו למלחמת החירות. במחנות ההכשרה, בעין־השופט ואחר־כך בתל־יוסף, עבד גם במשק והוסיף ללמוד בשעות־הפנאי ולהתכונן לבחינות.

עם פרוץ המהומות והתחלת מלחמת־השחרור נהפכה חבורת הכשרתו למחלקה קרבית של הפלמ“ח. הנער דויד, בשנותו ה־17, השתתף עם חבריו הקשישים בליווי שיירות, בקרבות נגד קני הפורעים באזור ה„משולש“, במבצע „נחשון“ לפריצת הדרך לירושלים, בפריצה לעיר העתיקה, כאלחוטאי בחזית ירושלים, ובמבצע „דני“ לשחרור שפלת לוד. הועלה בדרגה והיה אולי הסמל הצעיר ביותר בכל הפלמ“ח. בקרבות נעשה רציני ואיתן ברוחו כמבוגר, כשקיבל ידיעות על חברים יקרים שנפלו היה כובש את כאבו ואמר: „אנחנו נמשיך את מלחמתנו ונגשים את שאיפותיהם של הנופלים“. באחרונה נשלח עם יחידתו להגנה על תיקון צינור־המים בנגב לשם הזרמת מים לישובים המנותקים, שמלאי מימיהם הלך ואזל. הצטיין באומץ ובהחלטיות בביצוע הפקודות לכיבוש משלטים בתחום אש האויב המצרי ובסילוק קני ערבים ששימשו מקלט למחבלים בצינור. בשעת התקפת עמדה למכונות־יריה להגנת הצינור נפגע ונפל במשמר־הנגב ביום 5.9.1948. היה קבור במשמר־הנגב, ב־15.11.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

סגל יאיר

בן יעקב ופנינה (פשקה), נולד בר“ח אדר תרפ“ט (1929) בירושלים. עבר בילדותו עם המשפחה לתל־אביב. למד שמונה שנים בבית־הספר העממי „ביל“ו“ וארבע שנים עד סיום הגימנסיה „הרצליה“. הוריו עמדו לשלחו ללמוד בארצות־הברית, אך הוא סירב לצאת מהארץ כשסכנת מלחמה מרחפת עליה. אחד מחבריו הקרובים מספר שיאיר לא הצטרף עמהם ל„הגנה“ בימי לימודם בגימנסיה, וכשהגיע תור שנת השירות אמר להתגייס לנוטרות, אך לבסוף הלך עמהם לפלמ“ח. תחילה עשה את מכסת העבודה אצל איכר בנהלל, נשא בלי תלונה את קשיי העבודה והתנאים ומצא סיפוק בהתנסותו בחיי הלוחמים והגשמה. המשיך לעבוד עם חבורתו במשמר־העמק, כפר־סירקין (רמת־יוחנן) ובגלל חיכוכים שונים חזרה החבורה העירה אחרי שנה ורבע של פלמ“חיות. זמן מועט אחרי שהסתדר כפקיד בחברת השלגרף החלה מלחמת־השחרור ויאיר התגייס ושירת בנשק כבד בחטיבת „גבעתי“. השתתף בשמירה בעמדות פרברי תל־אביב, בליווי שיירות, בקרבות ובמעשי־התגמול בסביבה (בית הקרן־הקיימת ליד בית־דגון, בת־ים, יזור. בקרב הגדול על לטרון רצה ללכת במשורינים הראשונים, אך מחוסר מקום בהם נשאר בטור השני וכך ניצל מגורל הנפגעים בטור הראשון). אם כי מילא את חובתו בכל הלהט והמסירות, נשאר רגיש מאד לגבי חיי אדם, ואפילו אויב, וכשראה את ההרוגים הערביים באחת הפעולות בסביבת העיר העיק המראה זמן רב כסיוט על זכרונו, ואמר: „כפי הנראה נברא־תי להיות פקיד טלגרף ולא חייל“. כל שמועה על נפילת חבר זיעזעה אותו אפילו בעצם סערת הקרב, וכששכב אחד מחבריו קטוע־יד בבית־החולים לא נתנו לבו ללכת לבקרו: „איך אלך אליו, ולי שתי ידים?“ גם את חרדת ההורים לגורלו לא יכול לשאת והרגיע אותם שהוא עוסק בשמירה בצריפין.

סיים קורס לחיבשים ואחר־כך שירת בתפקיד חובש פלוגתי בקרבות הגדוד שליד אשדוד והלאה בדרום. בשעת נסיגה מהקרב במשלט אחד הפסיק את ריצתו וניגש לעזור לחבר פצוע, אף כי אחד החיילים ההזירו שמתקרב טנק מצרי. מאז, 10.6.1948, נחשב זמן רב כנעדר עד שמצאו את גויתו והובאה לקברות בנחלת־יצחק ב־31.8.1950.

סגל יהושע

בן יוסף וצפירה. נולד בשנת 1927 בתל־אביב. לאחר שלמד בבית־ספר תיכוני רכש לו את מקצוע המסגרות. חבר „מכבי“ בתל־אביב. פעיל ב„הגנה“. אחרי החלטת כ“ט בנובמבר התנדב לצבא־השחרור. השתתף בהגנת שכונת התקוה, ליד תל־אביב, ובקרבות בנגב. מכל הקרבות יצא בשלום.

נפל בעלותו על מוקש בכפר סלמה בכ“ו באייר תש“ח (4.6.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק, בן כ“א במותו.

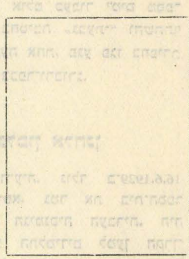
סגל יוסף

בן יחזקאל ואסתר. נולד ב־1901 במיקולינצי שבמורת גליציה (אוסטריה, אחר־כך פולין ולבסוף — אוקראינה). למד ב„חדרים", בבית־ספר עממי ובבית־ספר תיכוני למסחר. שנים מספר אחרי מלחמת־העולם הראשונה עלה ארצה והתישב בתל־אביב ועבד כמנהל־חשבונות.

כחבר ותיק ב„הגנה" שירת בחורף תש״ח ביחידת „קריתי" בשמירה בגבולות העיר, כי כנשוי ובן גיל קשיש היה פטור משירות קרבי. נפל על המשמר, בעמדה שעל גבול יפו, ב־25.4.1948 ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

סגל מנדל

בן אליעזר ושלימה. נולד בשנת 1928 ברומניה. עלה לארץ בשנת 1948 והתגייס מיד לצה״ל. נפגע מפגז במחנה „סטון", הועבר לבית־החולים „הדסה" ושם מת מפצעיו ב־10.11.1948. למחרת היום הובא לקבורה בשייך־באדר ב׳ בירושלים. ב־21.6.1951 הועברו עצמותיו למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

סגל מיכאל (מרק)

בן שלמה ומלכה. נולד ב־25.2.1912 בפשמישל שבגליציה, פולין, במשפחה חסידית עניה. למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי פולני ועזר להוריו בחנותם הקטנה, אך שאף לחרוג מאותם חיים אפורים ומצא את דרכו לקן „השומר הצעיר". הוריו התנגדו נמרצות לדרכו זו, אולם הוא ידע לעמוד בתוקף על דעתו. במאבק קשה על קיומו ובמתן שיעורים גמר בית־ספר למסחר ואם כי נמצא מוכשר להמשיך בלימודים גבוהים, ואף משרה גבוהה הוצעה לו, נענה לצו התנועה ופנה להגשמה ולהכשרה. אחרי למדו זמן־מה את מלאכת הנגרות יצא לארגן פלוגת־הכשרה בדרוהוביץ. חדר ראשון לעבודה בבתי־הזיקוק, נתקבל בין הפועלים הותיקים כחבר שוה וכעבור זמן קצר היה לעזור ומדריך לחברים שבאו אחריו, והללו נענו בהבנה לדרישותיו הקפדניות להתיסר בכל הכוחות לעבודה הקשה, שכן עשה זאת גם הוא עצמו, ובהתנהגותו שיכנע אותם כי לבני־תפנוקים זוהי הדרך להסתגל לעבודה ממש, כפי שהוא דורשה בארץ. כשעלה ארצה ב־1936 הוטלה עליו עבודת האפיה במחנה הפלוגה בגן־שמואל. משעברה הפלוגה לנתניה ויסדה שם מאפיה, הוטל עליו, כמומחה במקצועו החדש, לנהל את המאפיה ולעבוד בה בלילות, הרחק ממחנה הפלוגה, ולצערו הרב נבצר ממנו להשתתף בערבים בשיחות ובגיבושים הרעיוניים. כשעלתה חבורתו להתישב בירמדכי הוכרח להישאר עוד זמן רב בין עובדי המאפיה בנתניה, ששימשה מקור־הכנסה חשוב לקיבוץ בשנותיו הראשונות. בשהותו בנתניה היה חבר פעיל בלשכת־העבודה של המושבה. משעבר סוף־סוף לקיבוץ הוטלו עליו שם תפקידים רבים שקיים אותם במסירות ובכשרון בזה אחר זה: סידור עבודה, מזכירות הקיבוץ, ריכוז המשק וריכוז ועדת־החינוך וועדת־התרבות. לבסוף, כשנוסד העתון „על המשמר", נקרא מרק להיות מראשוני עובדיו. נשא אשה בקיבוץ ובמשך הזמן נולדו לו בן ובת. הוסיף לקיים במסירות כל תפקיד והיה כאח בוגר לחברים חדשים שהיו מוצאים בו סעד נפשי.

השתתף בהגנת המקום, תחילה מפני הכנופיות ואחר־כך מול הצבא המצרי הסדיר. נפל מפגיעת פגז בעמדתו ב־19.5.1948. נקבר בירמדכי.

סגל מנחם („מנדי")

בן לייבוש ובתיה. נולד בי״ד באייר תרפ״ח (1928) בעיר פיטרה שברומניה. חונך חינוך ציוני מנעוריו בבית אביו, שהיה ראש הקהילה היהודית בעירו ומראשי המוסדות הציוניים והקרנות הלאומיות. את בית־הספר העממי גמר בהצטיינות. למד עברית והרבה בקריאה. בשנת 1944, בסיימו 6 מחלקות גימנסיה, יצא בדרך ההעפלה לארץ, בספינה „באלבאל", שנוקשה בדרכה על־ידי הגרמנים. מנחם ניצל בנס והגיע לארץ. תחילה התחנך חינוך חקלאי במשק עיינות ואחרי־כן הועבר לבן־שמן והתפרנס מיגיע כפיו. תמך בהוריו שהתכוננו לעלות לארץ. היה אוהב ספר ושוקד על השלמת השכלתו. משהתחילה המערכה בארץ היה בין המתגייסים, ובמכתבים להוריו הביע אמונתו בנצחון.

נפל ביום 13 במארס 1948 בשעת ליווי שיירה למשק גת הנצור. בדרך עברו את פלוג׳ה ונעצרו ליד מחסום שהקימו הערבים. תוך מטר ירויות ירדו כמה מאנשי השיירה, ביניהם מנחם, לסלק את המחסום ונורו על־ידי הפורעים, אך את משימתם מילאו: המחסום נפרץ והשיירה ניצלה והגיעה למחוז חפצה. היה קבור בגת. ב־15.11.1949 הועבר לנחלת־יצחק. הוריו הגיעו לארץ כעבור שנת״ם לנפלו.

סגל מרדכי

בן משה ודבורה. נולד בשנת 1915 ברומניה. למד בבית־ספר תיכוני ובהיותו בן 12־13 הצטרף לתנועת־נוער ציונית, התמיד בה ועשה לה נפשות. השתלם במקצועו — כטכנאי חשמלי — ועשה הרבה למען העליה מארץ מגוריו, שיהודיה נהנו עדיין, בתחילת מלחמת־העולם, משקט יחסי. תורו הוא לעליה הגיע בשנת 1941. הצטרף כחבר לקיבוץ שמיר. בשנת 1945 עלו גם הוריו לארץ, ואז עזב את הקיבוץ כדי להיות להם לעזרה. אביו נספה בתאונת־דרכים חדשיים אחרי עלייתו והבן דאג לאמו. עבד במקצועו בחיפה, היה כל השנים חבר ה„הגנה". כשהתקרבה המלחמה לשערי הארץ היה מגוים מטעם המרכז להתגייסות בישוב.

למלחמת־השחרור התגייס באפריל 1948. שירת בחי״ש תל־אביב ואהר־כך צורף לחטיבת „קריתי". התאמן במחנה שרונה שעל־יד תל־אביב. נפל בגבול יפו—תל־אביב ביום 5.5.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

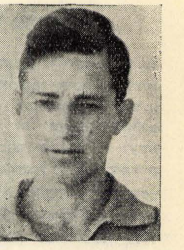
סגל עזריה

בן מאיר וחיה. נולד בי״ז באדר תרפ״ב (1922) ביבנאל שבגליל התחתון. שם גמר את בית־הספר העממי ועבד במשק הוריו. מתוך רצון לבנות את עתידו בהקלאות אינטנסיבית חדישה בחברה שיתופית הלך להכשרת־הנוער באפיקים ושקד גם על לימוד היסודות הרעיוניים של החברה החדשה והשלמת ידיעותיו הכלליות. שהה כמאי שנה בהתישבות בקיבוץ קדמה, אך כפי הנראה לא מצא שם את סיפוקו וחזר הביתה. שירת שלוש שנים בנוטרות וסיים קורסים שונים מטעם ה„הגנה",

ותוך כדי כך מצא שהות גם לעזור להוריו במשק ובחליבת הפרות. גם לאחרים היה מוכן לעזור בכל עת, בלי לדעת עייפות וקוצר־רוח, ואף ילדים ידעו שעליו הם יכולים להעתיר את בקשותיהם, כי הוא אדם טוב, מוכן לעזרה ואה לקטן ולגדול. חיבב כלבים ואילף אותם ואף הם חיבבוהו, בהרגישם כי ידיד הוא לכל חי. גם בעבדו בשנות 1946—1947 כפועל־בנין מקצועי בטבריה היה עזר להוריו במשק אחרי ימי־עבודה מפרכים באקלים המכביד בחומו. בנוטרות התאמן ביחוד בקליעה־למטרה ונודע כאחד מטובי הצלפים.

מיד אחרי ה־29 בנובמבר נקרא לשירות ביחידת חי״ש, שהיתה אחר־כך לגדוד „ברק״ בחטיבת „גולני״, אך בשל כשרו המיוחד בצליפה נקרא גם ל„עבודת חוץ״ בשיתוק צלפים ערבים בחיפה (ואדי־ניסנס ובית הבורג׳), במארבים לכנופיות בסביבת מגדל ובמקומות אחרים בגליל. סיים בהצלחה קורס מ״כ של צלפים ואחר־כך השתתף בהבטחת התחבורה בדרך טבריה־סג׳רה ושיתוק את פעולות הצלפים על המושבה, וכן בהתקפות על ריכוזי הכנופיות בעין־מהל, לוביה, דבוריה וערב אל־זביה, הדריך זמן־מה בקורס לצלפים והשתתף במערכת משמר־העמק. עם התחלת הפלישה הסורית חש לעמק הירדן להגנת דגניה. הצלפים הערבים מעל משטרת צמח הרבו את נפגעינו והוא נטל על עצמו להפיל אותם עם רובייהם, בגלל הסכנה לצאת למרחב־ראיה לא הרשה לו המפקד ללכת ל„ספורט״ זה, אך כשנצטווה לשלוח שנים מאנשיו להביא „בקבוקי־מולוטוב״ נגד הטנקים ניצל את ההזדמנות ללכת בעצמו ואגב כך לתפוס עמדה ולצלוף על הצלפים. חבריו ראו מעמדותיהם כמה הצלחות של קליעותיו, אך לבסוף פגע כדור צלפים גם בו, וכך נפל בדגניה א׳ ביום 20.5.1948. בו ביום נקבר בבית־גן.

פגל עמיהוד („עמי״)

בן אפרים ושרה. נולד ב־15.5.1930 בביתניה שבגליל התחתון. בן יחיד להוריו, שעבדו בביתניה ובהיותו בן שנתים עברו להתיישב בכפר־יהושע. מאז ועד יום צאתו לנגב הרחוק, להגנה ולקרב, לא יצא את ביתו וכפרו אלא לעתים רחוקות, לטיול או לתפקיד. למד שם בגן ואחר־כך בבית־הספר, כשהוא מתפתח כילד בריא, מוכשר וחביב. בגיל 16 גמר את בית־הספר שבכפר והמשיך לימודיו בזמני הפנוי מעבודת המשק. החל לעבוד במשק בגיל צעיר והצטיין בעבודה. בהיותו בן 16 נעשתה כבר כל עבודת הפלחה על־ידיו. מנעוריו חבר פלוגת ה„הגנה״ המקומית. האמין באחריות ובהצלחה, הצטיין בספורט והיה חביב על חבריו. עם פרוץ המהומות השתתף בכל פעילות הקרב וההגנה של העמק וצפון הארץ. השתתף בהגנת משמר־העמק. אחרי הדיפת הערבים שהה במקום עם אנשי מחלקתו כשבוע ימים בעבודת שמירה וביצורים. משם נשלח הביתה לחופשה קצרה וחזר לבסיסו לנוף־עקב (ולדהיים). משם היו יוצאים לילה־לילה לפעולות־קרב שונות, לחבלה, לפיצוץ גשרים, למארבים וכד׳, משפרעם עד מגידו. במשך כל הזמן הזה שאף להצטרף לפלמ״ח, חטיבת „יפתח״, בו שירת גם חברו ומדריכו.

ב־15 במאי, יום הכרזת המדינה ויום הולדתו ה־18, הצליח לקבל שחרור מיחידתו המקומית כדי להצטרף לגדוד הפלמ״ח שחנה בנגב. דרכו הופרעה על־ידי הפצצות המצרים בתל־אביב וקשיי התחבורה לנגב באותם הימים, בכוחו וביזמתו התגבר על כל מכשול והגיע אל יחידתו בניר־עם. שם נפגש עם חבריו למושב, מסר להם דרישת־שלום ממושבם, מביתם ומן הנעשה בארץ. למחרת בבוקר התחוללה הפצצה כבדה על מחנה „מקורות״, בו חנתה יחידתו של עמיהוד, ובהפצצה זו נהרג מרסיס פצצה ביום 19.5.1948, היה קבור בניר־עם. ב־4.12.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־יהושע.

סגלוביץ יוסף

בן אברהם ורחל־לאה. נולד בתמוז תרפ״ד (1924) בכרכור. עם גמרו את בית־הספר העממי נכנס בעול העבודה, כדי לעזור בפרנסת המשפחה המטופלת בילדים רבים. עבד בחקלאות ובפרדסי המושבה וגם התמחה במקצוע הנגרות ובאריזת תיבות. החל מגיל 14 היה חבר ה„הגנה״, שימש כמפקד כיתה והיה מהאחראים להגנת המקום. עם פרוץ מלחמת־העולם התגייס לנוטרות ושימש בתפקיד זה במסירות ובנאמנות למופת שנים מספר במחוזות הארץ השונים.

בזמן מלחמת־השחרור, כאשר גויסו כל אחיו, נשאר הוא במקום כמפרנס המשפחה וכאחראי להגנת המקום, אולם כעבור ימים מספר הצטרף אל שורות הצבא ושימש כתותחן בחטיבת „גבעתי״ והשתתף בפעולות רבות בנגב. ב־17.10.1948, על גבעה אחת, פגע פגז בחפירה המשלט, ושם נפל. בו ביום הובא לקברות בכפר־ורבורג.

סגלסון אלחנן

בן שמואל ורעיה. נולד ב־16.6.1929 בקובנה שבליטא. גמר את בית־הספר העממי שליד הגימנסיה העברית. היה פעיל בעבודת התלמידים למען הקרן הקיימת־לישראל ותבע במפגיע מהוריו לעלות ארצה. בגיל 10 הצטרף לתנועת בית״ר. ראש חלומותיו היה — צבא עברי בארץ־ישראל עצמאית והביע נכונות לוהטה להקריב את חייו למען שחרור המולדת. בתקופת הכיבוש הסובייטי בראשית מלחמת־העולם השניה המשיך בפעילות ציונית במחתרת. משנכלאו היהודים בגיטו פעל במחתרת המשותפת לכל התנועות שעסקה בהכשרת פרטיזנים ליערות ובהכנת בונקרים להסתרת זקנים, נשים וטף, שיכוייהם להשמדה היו ודאיים יותר מבעלי כושר העבודה. לשם רכישת האמצעים לקנות נשק וחמרי־בנין היה יוצא עם חבריו לחפור מטמוני ממון שהסתירו יהודים לפני הישמדם בבתיהם שהוחרבו עם צמצום שטח הגיטו, והודות למראהו האריי חמק מהגיטו לאזור ה„חפשי״ לסדר את הקניות אצל הליטאים. היה מועמד ליציאה ל„יערות״, אך השתהה לרגל הצורך בפעילותו החיונית בתוך הגיטו. בעת חיסול הגיטו הופרדו האב והבנים מהאם והובלו לדאכאו. מרוב הלהאות שעברו עליו נחלש אלחנן ויום השחרור מצאו בשארית כוחותיו. אחרי המלחמה נמצאה גם האם והמשפחה התלקטה מחדש. בעזרת שליחי הבריגדה עבר אלחנן לאיטליה, הצטרף להכשרה ושימש בה כמזכיר ומקשר עם המרכז לגולה. העפיל ארצה עם כל המשפחה באניה „ג׳ב׳רוד״. ב־26.6.1946 תקף הצי המלכותי הבריטי את האניה באש תותחים, הכניסה לנמל חיפה ונוסעיה הועברו להסגר במחנה עתלית. אחרי ימים מספר הכיר כאן אלחנן את עצורי „השבת השחורה״. אחרי השחרור מהמחנה התיצב בתל־אביב לשירות במחתרת אצ״ל בכינוי „אילון״. עבד בקפידות במועצת רמת־גן ואחר־כך בבית־המסחר „נחושתן״ בתל־אביב, ואת ערביו וימי־מנוחתו הקדיש לאימונים ולפעולות. נשתבח במידות תרומיות וביחסי ידידות ונכונות לעזרה לחבריו בעבודה ולפקודיו בשירות.

משהחלו הקרבות השתתף בהגנת פרברי תל־אביב. לפי בקשתו השתתף בהתקפת אצ״ל על יפו ובכיבוש מנשיה. היה בין הפורצים הראשונים לעמדות הקדמיות על שפת ימה של יפו. משגברו הקרבות התיצב לשירות מלא בכוחות אצ״ל בקצין־הספקה בחיל־המצב. בעת ההתקפה הפתאומית של הלגיון הערבי על הכפר יהודיה, שבכיבושו

השתתף גם אלחנן, שעתים לפני התחלת הפגה א', כשהלוחמים היהודים הוכרחו לסגת מפני כוחות עודפים של האויב באנשים ובציוד, נשאר עם עוד קצין מעמדה קיצונית לחפות על אף התנגדות חבריו להקרבתו, ושם נפל ב־11.6.1948. רק כעבור 4 שנים, ב־5.6.1952, הובאו עצמות החללים בקרב זה לקבורה בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי בקרית־שאול וביניהן עצמות אלחנן.

סדי ישעיהו

בן דויד. נולד ב־1929 באיזמיר שבתורכיה. למד בבית־ספר עממי ובעודו נער גברה בו התשוקה לבנות את עתידו בארץ־ישראל. ב־1945 עלתה בידו להגשים את חלום חייו ועלה לארץ. השלים את חינוכו העברי והכשרתו החקלאית בחברת נוער עולה ובשעות הפנאי היה שוקד על קריאת ספרים כדי להתערות גם בעולם הרוחני של הישוב העברי. בלהט פטריוטי היה חולם בהקיץ על הרחבת גבולות ההתישבות ועל כיבוש מרחבי הנגב למחרשה העברית. הצטרף לארגון איתנים שהיה אז בהכשרה בכפר־הס, וגם שם התמסר לעבודה ולקריאה, ותמיד היה דורש מחבריו הקרובים חלוציות ובחירת מקום התישבות בנגב.

משנענה בחורף תש"ח לקריאת המולדת, ביקש ונתקבל לקורס של שירות קשר ושימש כאלחוטאי באחת היחידות בחטיבת "אלכסנדרוני", בה שירת במכשיר השידור ובנשק כאחד. רב היה אשרו בקבלו במקלט הרדיו, תוך כדי שירות בבונקר, את הבשורה על הכרזת המדינה ובדמעות גיל מסר אותה לחבריו. לאחר ימים אחדים, בשובו מפעולה נגד קן האויב שבכפר טירה, נפצע מכדור תועה על אדמת המשק הזמני של ארגון איתנים ליד כפר־הס ושם נפל ב־20.5.1948. בן ביום נקבר בתל־מונד.

סובול דויד

בן ישראל ויפה. נולד ב־21.12.1922 בדובנא שבוהליין המערבית (אז בפולין). בן יחיד להורים אמידים ונוטים להתבוללות (אביו היה רוקח). למד בבתי־ספר עממי ותיכוני פולניים, אך מצא את דרכו לקן "השומר הצעיר". התגברות האנטישמיות בפולין הביאה שינויים גם בחלך־רוחם של הוריו, וכשביקש מהם דויד ב־1938 רשות להצטרף לשיירה שארגן הקן שלו לעלות ארצה עם "עליית־הנוער", שוב לא התנגדו לכך התנגדות עקרונית, ועיכבוהו רק לזמן מסוים, בהבטחה שבשנה הבאה, לאחר שיקבלו לרשותם את עזבון הסב, יעלו יחד אתו. בינתים פרצה מלחמת־העולם ודויד נקלע בזרם הפליטים לרוסיה. שם התנדב לצבא הפולני, בתקוה שיגיע עמו למזרח התיכון ויישאר בארץ־ישראל, אך הוא נשלח לגדוד שנלחם נגד הגרמנים, נפצע קשה בקרב ונפל בשבי. בהתחפשות בשם אריי הושאר בחיים כנוצרי. השתתף בתפילות הקתוליות עם יתר השבויים, שר במקהלה, ואף ביקש ללמוד נגינה במגרפה, כדי לנגן בעבודת־הקודש. אחרי השחרור התנדב לחנך וללמד ילדים במחנה עקורים באוסטריה. אחר־כך הצטרף לקיבוץ של תנועתו שנוסד בדרך־הנדודים, הגיע ארצה בנתיב ההעפלה ב־27.6.1946 וכשנתקבל כחבר לקיבוץ מזרע אמר בפשטות חגיגית: "זהו היום המאושר בחיי. רכשתי לי בית". מאז עשה לביתו בעבודות המשק והגן עליו בחורף תש"ח. כשיצאו חברים אחרים לגיוס הביע את שאיפתו להתגייס גם הוא, "להשתתף במשימתם של כל החברים". משאלתו נתמלאה כשגויס לפי המכסה להגנת עמק הירדן עם ראשית הפלישה הסורית. בהיפרדו אמר בענוה לאחד החברים: "אין דבר, הולך אני שמה כשמאחורי בית דואג, בית שכדאי להילחם בעדו".

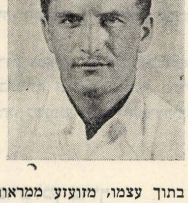
בעמדו עם כיתתו מול התקפה סורית של כוח־שריון רב באזור משמר־הירדן, חש עם עוד שלושה חברים להוציא פצוע מקו־האש. גם הוא נפגע ונפל ביום 12.6.1948. למחרת היום הובא לקבורה בראש־פינה. לפי בקשת הקיבוץ הועברו עצמותיו ביום 12.12.1950 לבית־הקברות הצבאי בעפולה. זכרו הועלה בחוברת "לזכרם" של קיבוץ מזרע.

סובול מנחם ("בביק")

בן אברהם וחדוה. נולד ב־ בתמוז תרפ"ט בבנימינה. נתחנך בבית־עמלים לעבודה ולאהבת־עבודה. גמר את בית־הספר העממי בבנימינה. אחר־כך למד שנה ביגור ומשם עבר ללמוד בבית־הספר המחוזי בגבעת־ השלושה. היה בקי בכל ענפי החקלאות והצטיין בהם. מתון, רציני בעבודה, מעורב עם חבריו וחביב עליהם. בלמדו בבית־ הספר בגבעת־השלושה הצטרף לתנועת "הנוער העובד" והיה פעיל בתוכה עד תום לימודיו בשנת תש"ח. עמד לצאת להכשרה, אך עם קריאת בתי־הספר התיכוניים התגייס בח' בניסן תש"ח לפלמ"ח וצורף לקבוצת "ארז".

השתתף בקרבות לוד, ואחרי הקרב על בורג', בסביבת לוד, ציין על־ידי מפקדו כאמיץ־לב. משם הועבר לנגב והשתתף בקרב על בית־חנון. פגז פגע במשלט ושמונה חיילים כוסו במפולת. הוא עסק בהצלתם במסירות־נפש, וכאשר הצליח להצילם, נפגע מצרור כדורי מכונת־יריה ונפל בו במקום, ביום י"ד בתשרי תש"ט (17.10.1948). היה קבור בדורות. ב־4.5.1950 הועבר לנתניה. בן 19 היה בנפלו.

סובול פינחס

בן ישראל וגיטל. נולד ב־10 באוגוסט 1928 בפולין. בן למשפחה אמידה. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה נמלטה המשפחה לרוסיה. שלוש שנים ישבה בסמולנסק, ובהגיע הפולש הנאצי גם עדיה — החלה בנדודים. בדרך הושמדו הוריו ופינחס נתיתם ונשאר גלמוד. כך הגיע לפרס ועלה משם לארץ עם "עליית ילדי טהרן" ב־27 בפברואר 1943. הוכנס לקיבוץ יגור ולמד שם בבית־הספר המחוזי. מתבודד ומכונס בתוך עצמו, מזועזע ממראות האימים והזוועה שראו עיניו. לבית־הספר המחוזי נכנס מבוגר יותר ולא השלים עם הפיגור בידיעותיו, על־כן עשה לילות כימים כדי להשיג את בני־גילו בלימודים. אך מראות האימים שראה בילדותו הדריכו את מנוחתו. אי־שקט תסס בנפשו והמריצו לפעולות. קשים היו חבלי התערותו בלשון ובחברה, אך הוא התגבר על כל המכשולים, קנה לו את הלשון וגילה יכולת בכל עבודה. בכוחות עצמו חישל את אפיו, ביישנותו והתבודדותו ליוהו גם בהתבגרו. שוחרי קרבתו הרגישו כי מתחת למעטה השלוה החיצונית גועשת בו סערת־נפש. לאחר שסיים את בית־הספר המחוזי התגייס לנוטרות ושירת בה כשנה. משם חזר ליגור ועבד בכל ענפי החקלאות. ניחן בתפיסה מהירה בכל עבודה וגם הצליח. אך לא מצא מנוחה לנפשו: נכסף למשפחה — מה שהיה, כמשוער, אחד המניעים להתגייסותו לצבא הבריטי: אולי יישלח לאירופה ויצליח להציל שריד ממשפחתו, אם כי ידע שהוריו אבדו לו. גם בצבא הבריטי הצטיין ועלה בדרגה. אולם השאירוהו בארץ ולאחר שבעה חדשים להתגייסותו פורקה חטיבתו והוא חזר ליגור והתגייס ליחידה הימית בפלמ"ח.

בפעולה ימית נועזת לשם כיבוש משלט בעורף האויב — כבוש יחיעם—עכו — טבע בים ביום 16.5.1948. זכרו וזכר חברו יגאל־יחיאל הועלו בחוברת לזכרון השנים שהוציא קיבוץ יגור ליום השנה.

סובלמן דוב („ברלה")

בן אריה ושפריינצה. נולד בשנת 1930 בכפר הולשוב, בפולין. עודו פעוט בן 9 ירחים מתה עליו אמו. בהיותו בן 10 אנוס היה לנדוד כדי למלט את נפשו מחמת הנאצים. בדרך נדודיו הצטרף ללוחמי הפרטיזנים ביערות פולין ועד מהרה נתחבב עליהם מאד והיה למורה דרכם ביערות הסביבה שנודע וגדל בה. כחמש שנים חי בין הפרטיזנים. עם גמר מלחמת־העולם הצטרף לתנועת הנוער החלוצי „גוחם". עלה לארץ דרך איטליה וגורש על־ידי שלטונות המנדט לקפריסין. כעבור שנה, ב־1948, עלה לארץ בשם בדוי, ומיד, על אף גילו הצעיר, התגייס והלך ישר מבית־העולים בנתניה לליווי שיירות מתל־אביב לירושלים.

נפל בקרב עיראק אלמנשיה ב־16.10.1948 ובאותו יום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

סוחצקי אשר

בן צבי וריקל. נולד ביום 8 בחודש פברואר 1915 בחמלניק אשר בפולין. בשנת 1925 עלה עם הוריו לארץ. סיים את בית־הספר העממי והתחיל ללמוד את מלאכת הנגרות אשר עסק בה אחר־כך בקביעות. בשנת 1932 הצטרף לשורות ה„הגנה" והיה פעיל בכל פעולותיה. הרבה להשתתף בפעולות למען עליה ב'. בשנת 1936 מילא תפקידים חשובים בסביבות תל־עפל (חליסה) שהיתה מוקפת אויבים מכל צד. בהיותו בימיה העברית וחבר „הפועל" במשך 4 שנים נשלח בשליחות מרכז „הפועל" לאולימפיאדה שהתקיימה בשנת 1932 בבלגיה. השתתף בהתחרויות שחיה וכדור־מים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לשורות צבא ההגנה לישראל ויצא לשמירה בעמדות. את כל תפקידיו מילא באמונה ובמסירות. נפל בתל־עמל ביום 15.2.1948, בעמדה אשר על־יד ביתו, כשנפגע מכדורי־המרצחים. נקבר בחיפה. הניח אחריו אשה וילדה.

סוויטלמן ברוך

בן מרדכי ובת־שבע. נולד בראש־השנה תרע"ב (23.9.1911) בקיוב, רוסיה. התחנך באוירה ציונית. מילדותו נכסף לארץ־ישראל. בבית הוריו למד תנ"ך, עברית ולימודים כלליים. חבר הסתדרות „השומר הצעיר הרוסי" בשנים 1922—1925, ב־1925 עלה לארץ באניה „צ'צ'רין". בבואו לארץ עבד בהכשרה באילת־השחר ובבית־הספר בבן־שמן; משם עבר לקבוצת כנרת, אף ניסה ליסד קבוצה עצמאית בבני־ברק. עוד בבן־שמן התחבר לקבוצה הראשונה של „הנוער־העובד". אחרי־כן עבר לנען, והיה מסור בה לעניני המשק והבטחון, חבר ה„הגנה". במאורעות 1936 היה נוטר בחניתה. עשה נפשות לרעיונו על „הגנה מתוך התקפה" והצטרף לכיתות הפו"ש. גבה־קומה ושזוף שמש ורוח, איש אמוציה ורפלכסיבי, בלתי־תלוי ומקורי ביותר. איש־אדמה מובהק. ער לשאלות פוליטיות. דגל בתרבות כפרית. בכל הליכותיו ומעשיו היה מגשים את ערכי־היסוד של תנועת־העבודה. משהיה משוכנע בדבר־מה, עמד על שלו בתוקף ובלי משוא־פנים. עם זה היה חבר וידיד טוב, שוחר ספרות.

בדבריו על ה„שוויון הפנימי" בקבוצה גילה יכולת ניתוח ותפיסה בהירה של עיקרי־דברים, צירוף פכים קטנים וגיבושם לאספקט מחשבתי. ברשמיו על ימיה הראשונים של חניתה כתב: „... לא אבק האדם גם כאשר כדור־המות מנצנץ... זקוף קומה יעמוד האדם העברי מול הגורל — —"

נפגע מכדור תועה ונפל בשעת שמירה בנען ביום כ"ח באדר א' תש"ח (9.3.1948) ובאדמתה מצא את מקום־קבורתו. הניח אחריו אשה, בת ובן. קיבוץ נען הוציא חוברת לזכרו.

סולוביץ'יק פינחס

בן יעקב וחנה. נולד ביום כ"ב במרחשון תרם"ז (30 באוקטובר 1926) בירושלים. למד בתלמוד תורה. אחד הצעירים האמיצים שלחמו את מלחמת העיר העתיקה. שומר דת היה ונזהר במצוה קלה כבחמורה גם בימי שירותו. חבר מחתרת אצ"ל וקנאי לערכים הלאומיים. בחייו האזרחיים היה עובד בבית־חרושת למוצרי חשמל ולפי עדות הממונים עליו היה היה אחד העובדים המוכשרים במקצועו ששחרורו נדרש משלטונות הצבא ככוח חיוני חשוב ביותר במוסד.

נפל בפריצת החומה ליד הר־ציון ביום 13.8.1948, שעות מעטות לפני שחרורו. נקבר בחצר בית־החולים „שערי־צדק" בירושלים.

סולוביץ יעקב (רפאל)

בן אברהם וזלדה. נולד ב־25.8.1932 בקלוז' (קלוינבורג) שבטרנסילבניה (רומניה). בהיותו בן ארבע עלו הוריו לארץ והתיישבו בירושלים. כשומרי דת ומסורת שלחתו המשפחה ללמוד בתלמוד־תורה וב„ישיבה" קטנה, ואת משאלתו להתחנך בבית־ספר חילוני דחה אביו, מחשש לפגימת אמונתו. מילדותו נודע בטוב־לבו ובנכונותו לתת כל אשר לו לזולת, לבל יראה בצערו של מבקש ואינו נענה. משום כך ציית גם לאביו והשתדל להצטיין בלימודי התלמוד. אך משהתחיל בגיל 14 לעזור בבית־המלאכה של אביו בא במגע עם נערים עובדים, הצטרף ל„הנוער העובד" והשתלם בשיעורי־ערב. בשנתו ה־15 יצא להכשרה חקלאית בביתניה עילית ומילא תפקידים בסידור־העבודה. כשלא הסכים לצירוף חבורתו עם חבורה אחרת, עבר עם חברים אחדים להכשרה מגויסת של פלמ"ח בנען. משם הועברו לדורות והוא התאמן ועבד ושמר על קו המים כבוגר לכל דבר. משם הועבר עם גדודו לירושלים הנאבקת. אמו הביאה ללשכת הגיוס את תעודת לידתו ודרשה לשחררו משום שלא הגיע עדיין לגיל 16. שם אמרו לה, שאם הנער עצמו יבקש על כך — ישוחרר. אך הנער סירב לבקש, באמרו: „בירושלים קרבות ואני אשב בטל? אמא, כבר שכחת כמה התאבלת על הילדים שרצחו הגרמנים? הרוצה את שגם גורלנו יהיה כמוהם?" לפי מראהו, אפיו והתפתחותו דומה היה לקשיש יותר, ומאחותו דרש במפגיע, שתשקר לחבריו ותאמר כי הוא אחיה־תאומה או אפילו קשיש ממנה, לבל יגרשוהו מהצבא ולא יהשבוהו ל„צוציק".

השתתף בליווי שיירות, בכיבוש קטמון, בקרבות הקסטל ושייך־ג'ראח. באחרונה יצא למבצע „מכבי", לפריצת הדרך מירושלים לשפלה, ונפל בשער־הגיא ביום 11.5.1948 — כשלושה חדשים לפני מלאות לו שש־עשרה שנה. למחרת היום נקבר בקרית־ענבים.

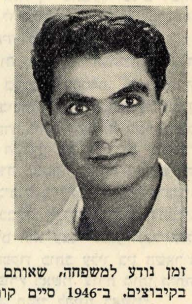
סולומוביץ ליאון („נלו")

בן יצחק וסטלה. נולד ב־1.8.1921 בעיר גאלאץ אשר ברומניה. סיים חוק לימודיו בליציאום ולמד שנתים רפואה. לא יכול להמשיך בגלל הגזירות שניתכו על יהודי רומניה והעפיל באנית־המעפילים „דוריאן ב"", שהגיעה באפריל 1941 לארץ. כשנה הוחזק במעצר בעתלית. שוב היה רחוק מהגשמת מטרתו בחיים, אם כי התערה מהר בארץ. עבד תחילה בבית־חרושת ליהלומים ואחר־כך בבית־חרושת לאריגה. הצליח בכל עבודה, אך כל רצונו היה להיות רופא.

בדצמבר 1947 נכנס לצבא (עוד בהיותו תלמיד הגימנסיה התאמן בצבא הרומני). היה חבר הפלמ"ח, בפלוגת „חיות הנגב", ושימש בתפקיד חובש פלוגתי. בצבא, כבחייו האזרחיים, הצטיין במסירות ואהבת הזולת. נפל במערכת אשדוד ביום 3.6.1948.

פולימן ציון („ציוני")

בן יצחק ומזל. נולד ב־1925 בראשון־לציון. סיים את בית־הספר העממי, ועוד הוא פוסח על שתי הסעיפים, אם להמשיך בלימודים או ללכת להכשרה בקיבוץ לקראת הגשמה חלוצית, נתיתם מאביו בשנתו ה־16 והוטל עליו לעזור לאמו בפרנסתה. פנה לעבודה בבנין. בו בזמן היה פעיל גם בספורט וב„הגנה" (בחי"ש). בערבים היה לובש חאקי ויוצא מהבית. לעתים נעדר במשך כמה ימים, ורק כעבור זמן נודע למשפחה, שאותם ימים היה מבלה באימונים צבאיים אי־שם בקיבוצים. ב־1946 סיים קורס מ"כ, ומאז עסק בהדרכה ונתחבב על חניכיו. בדצמבר 1947 התיצב לשירות מלא בחטיבת „גבעתי". בפברואר 1948 סיים קורס מ"מ. השתתף בפעולות גדודו בדרום: בהגנת בית הקרן־הקיימת־לישראל ליד בית־דגון, בהבטחת התחבורה מרחובות אל הדרום, בפריצת המצור מעל כפר־אוריה, בטיהור קני פורעים ובפעולות תגמול (גזזה, אבר־סוקריר ועוד).

אחרי כמה שנות פעולה בסתר מצא סיפוק בהתגלות הכוח העברי במלחמת־השחרור ואמר: „שמח אני שפרצנו כבר את מסגרת ההבלגה. מעתה נראה לאויב מי היא ה„הגנה" העברית ומה יכלתה!" במכתביו היה מרגיע את אמו, שאצלם הכל כשורה: „אין דבר, אמא, אנחנו נסבול, אבל לדורות הבאים יהיה טוב". בזמן האחרון היה אומר לחבריו: „אני איננו מאמין עוד בנסים, לבי אומר לי שגם אני אפול, אבל קודם רוצה אני לראות את נצחוננו". אך רצונו זה לא נתמלא. ב־28.3.1948, בנסעו במשורין על מוקש אחר' כפר מע'אר, התלקח באש, בה נשרפו הוא ושבעת חבריו עד לבלי הכירם. נקבר ברחובות ב־30.3.1948.

סולניק ירחמיאל

בן קלמן וחנה. נולד בנובמבר 1910 בעיר קילץ אשר בפולין (אז תחת שלטון רוסיה). בן למשפחת עמלים. סיים בית־ספר עממי, עבד במלאכת הרפדות. לפני עלותו לארץ הלך להכשרה ב„החלוץ הצעיר" ב„שחריה" בכפר איבסוביץ. עלה לארץ ב־1.2.1930. הצטרף כחבר לקיבוץ רמת־הכובש. התנסה בכל העבודות והמלאכות המצויות בקיבוץ והיה עובד מסור המצטיין בתבונת־כפיו, עבד בפרדסים וחלם להיות טרקטוריסט. אחרי תקופת התמחותו נעשה לטרקטוריסט ועבד בעבודות־חוץ מטעם המשק. היה תמיד ער ופעיל. התמסר לסניף „הפועל" אשר במושבה. איש מן השורה היה, בעל משמעת פנימית ונטה שכמו לשאת בעול.

ב־9.6.1948 נפל בשעת הפגזת רמת־הכובש ונקבר שם ב־11.6.1948. הניח אחריו אשה ובן.

סולצ'נסקי יקותיאל („קושי")

בן דויד ופרידה. נולד ביום 13 בדצמבר 1910 בנובוגרודק, פולין, למשפחה עובדת. בעודו ילד רך נתיתם מאמו. למד בבית־הספר „תרבות". משבגר נשא בעול המשפחה ועזר לאביו בעבודתו. חבר להסתדרות־הנוער החלוצית „פרייהייט" ול„החלוץ" בפולין. ארבע שנים שהה בקיבוץ־ההכשרה „תל־חי" באוגוסטוב, בפולין. משם עלה לארץ ב־11 באוגוסט 1935. בארץ נכנס לקיבוץ נען והחל לעבוד בנגריה. לאחר כמה שנים החליף את מקצועו בנהגות. יצא את הקיבוץ, אך משהוקף על־ידי הצבא הבריטי חש לעזרתו והחליט לחזור ולהשתקע בו. חבר ב„הגנה" מ־1936. השתתף בליווי שיירת מזון לירושלים הנצורה. שם נדרש ללוות שיירה לגוש עציון. בדרכו מגוש עציון לירושלים נאלץ לחזור בשל חסימת הדרך בידי הערבים. מאז שהה בכפר־עציון, ללא כל יכולת לצאת מתוכה. אמיץ וטוב־לב. מתנהג בפשטות. עזר לזולתו.

נפל בכפר־עציון בד' באייר תש"ח (13.5.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. הניח אשה, מלכה, שני בנים ובת. ליום־השנה לנפילתו הוציא קיבוץ נען חוברת לזכרו.

סומברג אריה

בן חיים וחיה. נולד ב־26 בדצמבר 1926 בוארשה, בירת פולין. עלה ארצה ב־13 במארס 1935 ויישב בחיפה. סיים שבע מחלקות בגימנסיה „ביאליק" בחיפה והצטיין בלימודיו, ומיד לאחר־כך — באוקטובר 1941 — התגייס לצבא הבריטי (ל„מהנדסים המלכותיים"); שירת שנתיים בסוריה, שנה באפריקה ושנתיים באיטליה. בימי שהותו באירופה פעל בארגון ההעפלה. כששוחרר משירותו בצבא הבריטי — ביוני 1946 — נתקבל לעבודה כפקיד בחברת־החשמל בחיפה.

חבר פעיל ב„הגנה" משנת 1939. לאחר הכרזת כ"ט בנובמבר עזב את עבודתו בחברת־החשמל והתנדב לשירות הבטחון. היה אחראי לשיירות בגליל, בעמק, בחיפה ובסביבה, והיה בין משחררי חיפה. נפל בקרב בכפר־טירה, שליד חיפה, אור ליום ג', בפסח, י"ז בניסן תש"ח (26.4.1948). למחרת היום נקבר בחיפה.

סומנובסקי יוסף

בן חיים וחיה, מראשוני כפר־סבא. נולד בג' בשבט תר"ץ בכפר־סבא. בשנות לימודיו בבית־הספר המקומי היה ילד שקדן וצייתן ונתחבב על מוריו. טיפל בחיבה בבעלי־חיים ובגינתו הקטנה שליד הבית וקיבל על כך תעודת שבח מהקרן־הקיימת־לישראל. בשעות הפנאי עזר להוריו בעבודות המשק המעורב. מחוסר מקום פנוי בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין נדחתה בקשתו להתקבל שמה ללימודי מכניקה. למד עוד שתי כיתות־המשך בבית־הספר בכפר־סבא. בגלל מחלת אביו הפסיק את לימודיו, על אף התנגדות הוריו, באמרו: „עד עתה

עבדת, אבא, למעני, מעתה אעביד אני למענך !" התמסר כליל לעבודה במשק והשתדל לעלות בהישגיו על אחיו הגדולים, ושיא אשרו היה כשאביו שיבח את עבודתו. בשעות־הפנאי המעטות עסק בספורט, ובעיקר בכדורגל שהצטיין בו, ובאימוני הגדנ"ע.

אחרי החלטת החלוקה של או"ם התגנד לשירות חי"ש בכפר־סבא ושירת במקלען בגדודו. בתקופת האימונים נפצע פעמיים, אך סירב לקבל חופשה. הצטיין בשירותו בהגנה על גשר הירקון, בפעולות השדרה בקלנסוה וג'לג'וליה, בכיבוש כפר־סבא הערבית, סלמה, חיריה, בקרבות ואדי־ערה ועין־שמר. בחופשותיו הקצרות היה מעודד את הוריו, מסתיר מהם את עייפותו ורושם הסכנות שעברו עליו. אחיו הגדול, יהושע ז"ל, ששוחרר מסיבות משקיות (המשיך לשרת בחי"ם ונספה בתאונת־עבודה בכ"א באלול תש"ט), רצה ללכת במקומו לשירות מלא בצבא, אך יוסי סירב באמרו : „אני התחלתי ואני אגמור". ואכן גמר בחזית לטרון. בשעת נסיגה מבוהלת מהחזית ליד הכפר בית־ג'יז, כשאמר לו חברו להשליך את ה„ברן" ולברוח עם הבורחים, השיב : „לא קיבלנו פקודה לסגת, לא אברח ולא אפקיר את הנשק היקר". נפל ביום 26.5.1948. עם חבריו הועבר ב־17.11.1949 להר־הרצל בירושלים.

סופר אברהם

בן דויד ויפה. נולד ב־1924 בבגדד שבעיראק. בהיותו בן ארבע עלו הוריו לארץ והתישבו בירושלים. למד בתלמוד־תורה „דורש־ציון". עבר לבית־הספר „אליאנס" ושם למד זמן קצר. בגלל מצבה הדחוק של המשפחה הוכרח ללמוד בבית־הספר הנכרי „רטיסבון" וסיים בו את לימודיו בהצטיינות. מחוסר אמצעים נבצר ממנו לספק את תשוקתו הגדולה להמשכת לימודיו והחל לעבוד כפקיד בבנק אפ"ק.

אחרי כשנה התגייס בלי ידיעת הוריו לצבא הבריטי בראשית מלחמת־העולם. לדרישת הוריו, שהסתמכו על גילו הצעיר מדי, שוחרר למרות רצונו. לאחר זמן חזר והתגייס ושוחרר שוב. אחרי מלאות לו 18 שנה התגייס בפעם השלישית ואז כבר נתקבל לשרת ברגימנט הפלשתינאי המעורב ופעל רבות בתעמולה פנימית ובבקשות למען הפרדת היהודים בפלוגות מיוחדות. הצטיין בהקפדתו על סדר ומשמעת ובהתנהגות למופת והומלץ עליו לשלחו לקורס לקצינים, אך הוא סירב. בהיותו בשירות בצפון־אפריקה השתתף עם החיילים במתן עזרה ארגונית ותרבותית לתושבים היהודים. לפי בקשתו הועבר אל הבריגדה העברית ובאיטליה פעל בעזרה לשארית הפליטה. לפני שהרורו מהצבא כתב להוריו : „משנסתיים תפקידנו בגולה, עלינו להילחם בארץ בעד עמנו ובעד עתידנו". בשש שנות שירותו בצבא הקדיש את כל זמנו הפנוי וכספו ומרצו להשתלמות. כשוחרר וחזר ארצה עבר בהצלחה את התיונות הכניסה לאוניברסיטה, אך מחוסר אמצעים הוכרח לדחות את השתלמותו באוניברסיטה והסתפק לפי שעה בלימודי־ערב פרטיים. הקדיש כשנה לפעילות בארגון החיילים המשוחררים ועזר לרבים בקליטתם בחיים האזרחיים. חזר לעבודתו בבנק ולשירות המולדת בש"י של ה„הגנה". נפגש עם ערבים והשכיל להוציא מפיהם ידיעות נחוצות וכך מצא דרך לסוחרי־נשק ערביים ורכש מהם נשק בשביל ה„הגנה".

בתחוף תש"ח המשיך בשירותיו אלה וגם בפעולות קרביות במקור־חיים, ברמת־רחל ובעמדות שונות בעיר, ורק לעתים רחוקות היה בא הביתה. ידוע ידע שפגישותיו החשאיות מסוכנות יותר מהפעולות הקרביות, ולכן השתדל להכין את סביו לקראת כל אפשרות ולנחמו ולחזקו מראש, ומאחיו הצעיר דרש שישקוד על השתלמות בלימודים ואף תמך בו לשם כך כדי שתעלה בידו מה שנבצר ממנו עצמו. ב־11.4.1948 היה עליו לעלות בדרכים הידועות לו לכפר אבו־טור ולהיפגש שם עם ערבי בענין ידיעות ונשק. אך הממונים עליו עיכבוהו לימים, כדי שיעלה בשיירה בטוחה ומוגנת של אנשי המדע והרפואה. ובאותה שיירה, ביום 13.4.1948, השיגו המות האכזר' ואף גופתו לא נמצאה.

סופר (שרייבר) אברהם

בן מאיר ופנינה. נולד ב־24.7.1924 בגורבה (מהריש אוסטראו) אשר בצ'כיה. בהיותו בן 11 שנה עלה עם הוריו ארצה והתישבו בחיפה. גמר שם בהצטיינות את בית־הספר העממי „נצח ישראל" והמשיך בלימודיו, אך עד מהרה נאלץ להפסיקם ולעזור בפרנסת המשפחה הענפה אחרי מות אביו. החל לעבוד כמכונאי־אוטומובילים והצטיין בעבודתו זו. בשעות פנאי ובערבים התחלם בקורסים או בעבודה עצמית והתכונן לבחינות־בגרות. מצוי היה בעולם הספרים ואהבם בכל מאודו. היה בין מיסדי שבט „הצופים הדתיים" בחיפה והדריך בתנועה שנים רבות בהצלחה רבה. במלחמת־העולם השניה אמר להתגייס לבריגדה או לפלמ"ח, אך נכנע לתנאי הבית, בהיותו התומך היחידי כמעט באמו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור עבר לשירות פעיל של ה„הגנה", נשלח לקורס מ"כ בגליל ובאלונים. השתתף בקרבות בסמ"ס. כן השתתף בגיחות, סיורים, פעולות חבלה בחיפה והסביבה. הצטיין בקרב רמת־יוחנן ואף הומלץ לאות־הצטיינות כמפקד עמדת־בית קיצונית אשר הציל פצועיה הודות למסירותו וכושר פיקודו. השתתף גם בקרבות משמר־העמק. היה בין הפורצים לבית־הנג'אדה אשר בחיפה והמשימה ברוצעה בהצלחה. ביום כיבוש חיפה, בשעת כיבוש בית־חורי שעמד בראשו, נפגעו רבים מאנשיו על־ידי צלף שהיה בבית. אברהם התנדב לחסלו. השליך רימון לתוך הבית ופרץ לחדר, אולם הוא עצמו נפגע ונפל חלל ב־22.4.1948. למחרת היום נקבר בחיפה. מפקדו כותב עליו בין השאר : „בפריצה לבית חורי נהרג אברהם כשהוא פורץ ראשון. צורת מותו היתה אפיינית לחייו : תמיד לפרוץ, תמיד להלום, תמיד להיות ראשון".

סופר יהושע („שוקה")

בן יעקב־חיים ואסתר־מלכה לבית ר' יהודה בלנק, משפחה ותיקה, דור רביעי בארץ. נולד ביום י"ב בתמוז תרפ"ז (1927) בתל־אביב. למד תחילה ב„חדר", בירושלים, ונתחנך ברוח המסורת. בהיותו בן 7 עברו הוריו לבת־ים ושם למד בבית־הספר הכללי „תחכמוני" וסיים אותו. בגיל 13 נאלץ להיכנס בעול עבודה ולפרנס את המשפחה. עבד במקצועות שונים ורבים והצטיין מאד בתפיסתו וחריצותו הרבה, במיוחד כחשמלאי, מכונאי ואינסטלטור. הצטרף ל„הגנה" עוד משחר נעוריו, בגיל 14, סיים קורסים לאיתות וקשר ו„עזרה ראשונה". בן 16 הצטרף לפלמ"ח ושירת בו שנים מספר עד עברו לדרזבה.

בראשית מלחמת־השחרור התיצב מיד לשירות פעיל. במסגרת חטיבת הפלמ"ח השתתף בהגנת בת־ים, בביעור קני־מרצחים ובפעולות מרובות ביזור, בבית הקרן־הקיימת־לישראל, בית־דגון, תל־א־ריש, חולדה, בקרבות שער־הגיא, בליווי שיירות וכו'. נשלח לאימונים בפלוגת קומנדו, בחולדה, ומשם יצא ללוות את השיירה שהביאה אספקה והבקיעה לה דרך לגוש עציון. בשובה נתקעה השיירה ונלחמה בנבי־דניאל. הוא היה בין אלה אשר הצליחו לחזור מנבי־דניאל אל הגוש ושם כבר נשאר עם מחלקתו בפלמ"ח בין כוחות־המגן של המקום. השתתף בהגנת הגוש ובמבצעיו הקרביים. נפל עם המגינים בשעת ההתקפה האחרונה על הגוש ב־13.5.1948. היה בעמדה עם עוד שני חברים ונשאר יחידי בנסותו לסגת. עד הרגע האחרון המשיך לירות במקלע שהיה „כלי שעשועיו" ונפל כשהוא מוקף אויבים. גופתו הועברה עם גופות שאר לוחמי הגיש לקבורת־קבע על הר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

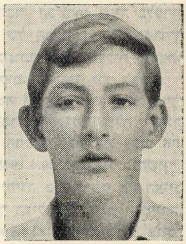
סוקולוב שמואל

בן יעקב ורחל. נולד בשנת 1906 בעייר לוקוב אשר בפולין. בן למשפחת רבנים ידועה מעיר ונגרוב שנתום סוקולוב הוא אחד מצאצאיה. עלה ארצה במנחם־אב תרפ"ד (1924) כחלוץ במסגרת „הפועל המזרחי". תחילה עבד בכבישים, בפרדסים, בבנין, ובמשך הזמן החל לעבוד כקבלן מותיקי אצ"ל בירושלים. במחתרת ידוע בכינוי „המפקד נחום". היה בשעתו מעסקניה הבולטים של הגנה ב' ואחר־כך ממניחי היסוד של אצ"ל. הצטיין בהעדפת המעשה על המדרש וברוח ההתנדבות הכוללת שלא הבדילה בין תפקיד גדול לקטן, ושניהם יקרו בעיניו. היה קיבוצי בדעותיו, בעל הגיון ועקביות.

על פרשת חייו בכלל לא נמסרו שום ידיעות. תכלית חייו — ההגנה על ירושלים העברית והרחבת גבולותיה. נפל במלחמה בשנת ה־42 לימי חייו ביום 15.7.1948. ביום השלישי אחרי מותו הובא לקבורה בשייך־בדאר א' וב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אשה ו־3 בנות.

סוקולובסקי יעקב

בן אברהם ורחל. נולד ב־13.1.1931 בתל־אביב. סיים בית־ספר עממי. היה חבר „הנוער העובד", ה„גדנ"ע" ו„הפועל". מטובי השחיינים הצעירים. ניחן בעין רואה ובזהנת והפנאי שלו היה מצייר. בן ט"ז התגייס לפלמ"ח ועשה במקומות שונים: גבע, תל־יוסף, בית־הערבה, סדום וקרית־ענבים. התאמן לקראת הבאות ובין תרגיל למשנהו היה רועה־צאן ועובד בשדה. אחרי עשותו מטעם „הנוער העובד" בהכשרה יצא יחד עם חברי לגב"ם, אך משום־מה עזב את הקיבוץ.

עם פרוץ המאורעות התגייס מיד, על אף גילו הצעיר, צורף לגדוד „הפורצים" והשתתף במלחמת ירושלים ובכיבוש הר־ציון. אחרי הכיבוש נפצע בתאונת־דרכים בדרך ירושלים—קרית־ענבים ומת למחרת היום, ב־20.5.1948, ונקבר בקרית־ענבים ב־23.5.1948.

סוקולפקי (עצמון) יגאל־ישעיהו

בן אברהם ופרידה. נולד בא' במרחשון תרפ"ז בתל־אביב. סיים את בית־הספר העממי „מזרחי" בבני־ברק והמשיך בגימנסיה ריאלית ושיעורי־ערב. עבד כמכונאי. בגיל 14 הצטרף לתנועת „בני־עקיבא", בה הדריך. אוהב הדת והמסורת, מרבה לקרוא ושואף דעת. בעל רגש לאומי חם. רבה היתה השפעתו על חניכיו. מגיל 15 חבר ה„הגנה". בשנת 1942 שימש נוטר בתל־חיים (ליד שכונת ברוכוב). מראשוני גרעין הפלוגה הדתית בגדנ"ע גוש דן. בתש"ד נשלח לקורס ארצי ראשון למפקדי כיתות גדנ"ע. בחורף תש"ז היה סגן מפקד גדנ"ע של גוש דן והתמסר בהתלהבות לתפקידיו. התגייס למלחמה בסוף שנת 1947. מיד אחרי הכרזת או"ם צורף לחטיבת „אלכסנדרוני", פלוגה דתית. השתתף בקרבות בטנטורה, ג'בע, איגזים, עין־ע'זאל. במחצית פברואר 1948 סיים קורס מ"מ. עמד בראש הפורצים למחנה תל־ליטוינסקי. נפצע פעמיים ולפני החלימו כליל חזר לקרב. היה בין המשתתפים בקרב הקשה של קולה, בין כובשי לוד והכפרים הסמוכים לה. כתב יומן ובו נתן ביטוי להערצתו את המגשימים ולאכזבתו מהנחשלים. מנעוריו היה בעל חשבון־עולם מפוכח. מילא את חובתו למעלה מן הדרוש, כי תמיד תבע מעצמו יותר משתבע מאחרים, בידעו כי קשה לגשר בין האידיאל והמציאות.

השתתף במבצע „עין" ונפל ביום 28.2.1948 ליד פלוג'ה, בכפר עיראק אלמנשיה, כשנשאר כסמ"פ עם פצועיו אשר לא רצה לעזבם. היה קבור בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

סוקל ישעיהו (אוטו)

בן יצחק ופניה. נולד ב־9.4.1925 בוינה, אוסטריה, ובגיל 10 עלה ארצה עם המשפחה והתישבו בתל־אביב. אחרי סיום בית־הספר העממי למד בבית־ספר תיכוני־מקצועי, התמסר רק ללימודים ולעבודה ולא הצטרף לשום ארגון־נוער. ב־1942 „הגדיל את גילו" וכך נתקבל כמתנדב לצי הבריטי, וכשנשלחה אליו דרישה מהסוכנות היהודית להתגייס לצבא הבריטי, כבר היה ותיק בשירות הצי. בשל אפיו הטוב ומסירותו לתפקידיו נשלח על אף גילו הצעיר לקורס והועלה לדרגת סגן־קצין, דבר שהיה נדיר ביחס ליהודי ארץ־ישראל בצי הבריטי, ועם סיום מלחמת־העולם שימש בתפקיד ממונה על מחסני הצי באריתריאה. אחרי שחרורו מהצבא עבד בבית־המלאכה של אביו.

במלחמת־השחרור גויס לאחד הגדודים שבחטיבת „גבעתי", סיים קורסים לחבלנות ולבנין ביצורים, השתתף בכל קרבות גדודו, וכחייל ותיק העלה את המוראל הקרבי של חבריו. במסע שיירה משורינת דרך פלוג'ה לגת נתבקשו מתנדבים לרדת ולסלק את מחסום הסלעים מעל הכבישי. הוא קפץ ראשון מהמשורינ ותחת מטר אש משני צדדים ביצע את המשימה, ואז הועלה לדרגת מ"כ. ושוב הצטיין באיסוף פצועים בדרך לניצנים תחת מטר אש של צלפים. עלה לדרגת סמל מחלקתי והשתתף בכיבוש בית־דראס, בשית, יזור, אל־קובאב, בפעולות איגוף נגד משטרת עיראק א־סוידאן (כשכל הנשק הכבד של מחלקתו היה מקלע אחד בלבד). בקרבות נגד המצרים פעל בביצור נגבה ובאר־טוביה. בשבעה־עשר ימי האש המצרית על נגבה היה מפקד עמדה מול המצרים התוקפים בטנקים ובתותחים, ואחרי שעמדתו נהרסה כליל הוסיף להילחם עם אנשיו מתעלות־הקשר והדפו את האויב באבידות כבדות. בהיותו בחופשה בת 5 ימים, בשעת ההפוגה א', הבטיח להוריו לקחתם לנגבה ולהראותם את הביצורים, אך הם ראום כבר בלעדיו, באותם הימים מסר בקשה להעבירו לחיל־הים, בהיותו בעל נסיון בשירות זה, אך מפקדיו, שהכירוהו כחייל יבשתי טוב, לא המכו בבקשתו. אחרי ההפוגה נבחר להשתתף בכיבוש משלט עבדיס, הסתער בגבורה על המצרים בעלי העדיפות בנשק כבד, לקח בשלל תותח מצרי שנקרא אחר־כך על שמו, נפצע פצעים אנושים והוסיף להילחם עד איבוד הכרתו. נלקח לבית־החולים ושם מת ביום 10.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות ב־12.7.1948.

סוקניק מתתיהו („מתי")

בן הפרופסור אלעזר־ליפא והמחנכת חסיה לבית פינסוד. נולד בכ"א בשבט תרפ"ט בירושלים. למד בגימנסיה רחביה והיה פעיל בתנועת „הצופים", חבר הכשרת הצופים בעין־גב, בהכשרה מגויסת בגבעת־חיים ובנען. מתוך אהבת העם והמולדת, שנתן לה ביטוי יפה בחיבוריו, היה גם נאה מקיים ומגיל 15 ואילך נטה שכם למעשים טובים ומועילים בתפקיד פקח בה„א, קשר ב„הגנה" וכו'. בטיול הגימנסיה לקיסריה נהרגו ארבעה מחבריו מרסיסי פצצה. הוא נפצע קשה ובמצב זה הגיש „עזרה ראשונה" לחבריו הפצועים, בחלקו כרוזים מטעם ה„הגנה" נגד הטירור של ארגוני הפורשים נאסר על־ידי שוטרים בריטיים, שלא הבינו את תוכן הכרוזים. מילדותו נשא את נפשו לשרת

את עמו ומולדתו בכיבוש האויר, וזמן־מה התאמן במחנה חיל־האויר הבריטי בעקיר, בסוף חיבורו „מה חובתי לעמי ואעשנה", שכתב בגיל 15 וחצי, כתב: „אני חולם על תעופה עברית. אני חולם על ישוב, אשר חבריו הם בוגרי הסתדרות הצופים, ושדה־התעופה קטן בצדו. תיוצר חברת התעופה הלאומית, כדוגמת חברת הספנות הלאומית שקמה, והיא תפתח קוים לכל חלק בעולם. ארץ־ישראל תיעשה מרכז התעופה במזרח, ארצנו תתפתח, ושמה של הארץ העברית יינשא בפי כל העמים, כמו שהנו זאת הנביאים הקדמונים".

משהחלה מלחמת־השחרור, בחורף תש"ח, התנדב כחבר פלמ"ח לגרעין ההתחלה של חיל־האויר. השתלם במטאורולוגיה, דרש לשתפו גם בטיסות ונמצא מוכשר לכך. פעל ב„פרימוסים" בהפצצות תכסיסיות על ריכוזי ערבים, כסיוע לכוחות הקרקע של ה„הגנה", ובהבאת מזון ודואר לירושלים העתיקה, לכפר־עציון, ליחיעם ולישובים מנותקים ונצורים אחרים. במלחמה נגד צבאות ערב שירת במטוסים גדולים ומשוכללים יותר. השתתף בפועל בהפצצת עזה (עליה מסר ברדיו „קול ישראל" תיאור מלבב בפשטותו), אשדוד וריכוזי האויב בעמק הירדן ובצפון הארץ. היה ראשון לכל התנדבות מתוך אושר וסיפוק־נפש, שניתן לו לשרת את המולדת במקצוע שהוא חלם עליו מימי ילדותו. לא עצרתו כל סכנה ממעשי הקרבה. היה אהוב וחביב על חבריו. בשובו מהפצצת אשדוד, ביום הששי, ב־4.6.1948, יצא במטוס עם חברו דויד שפריינצק להפציץ את אניות הצי המצרי, שניסו להרעיש את חוף תל־אביב, פגע בהן ועזר להנסתן. המטוס הופל והוא עם חברו טבעו בים. בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הוענק לשמו תואר פקד־אויר.

פורמני משה

בן יעקב ושרה. נולד ב־1931 באי רודוס אשר ביוון (אז בכיבוש איטלקי). למד בבית־ספר עממי באיטלקית וביוונית. עם השתלטות הגרמנים על האי רודוס הצליח להימלט משם בסירה ואחרי נדודים וטלטולים רבים דרך איטליה ותורכיה הצליח להגיע לארץ בפברואר 1944 באניה צבאית יוונית כחייל לא־יהודי. בארץ נתקבל ל„עליית־הנוער" ונשלח לחינוך ולהכשרה חקלאית במוסד הדתי „יקיר" שבכפר־הרא"ה. בהגיעו לשם לא ידע צורת אות עברית ומרוב חיבה ומסירות ליהדות התקדם במהרה בידיעת השפה, תנ"ך וסיפורי־אגדה והיה מתפלל בדבקות וחוסך מפרוטותיו לרכישת ספרי קודש. אהב מאד את העבודה החקלאית וכל עבודה שעסק בה היתה יוצאת מתוקנת מתחת ידיו.

בינואר 1948 התגייס לפלמ"ח ונשלח לפלוגת תגבורת לכפר־עציון בשבט תש"ח ונפל ביום 12.5.1948 במשלט סאוויר. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

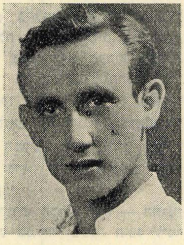
סטולר שלמה

בן זליג. נולד בחודש מנחם־אב תרפ"ז (1927) בעיר קרליץ בפולין. למד כשלוש שנים בבית־ספר עממי. כשהנאצים השתלטו על פולין נכלאה המשפחה בגיטו נובוגרודק, והוא, נער שלא הגיע עוד ל„בר־מצוה", ברח עם עוד שני כלואים מתוך המחנה והצליח להגיע יחידי אל הפרטיזנים שבפיקוד ביאלסקי, נתקבל לשורותיהם על אף גילו הרך והוא גדל ביער והיה ללוחם אמיץ. עם שחרור פולין והצטרפות הפרטיזנים לשורות הצבא האדום, השתתף במסע־הנצחון עד תום המלחמה וחזר להגיע לארץ־ישראל. בדרך־לא־דרך הגיע לאיטליה ושם עשה בהכשרה קצרה. היה בין עולי „לה־ספציה" ושותף ליסוריהם ולנצחונם. הגיע לארץ בשנת 1947. עבד כפועל. התגורר בבית קרובים ברמת־גן, שקיבלוהו כשריד האחרון של משפחה ענפה. למד טייחות ב„סולל־בונה" והתגייס תחילה ל„הגנה" ואחר־כך לצה"ל. היה בין מגיני תל־אביב ובין מלווי השיירות לירושלים הנצורה. שירת בחטיבת „גבעתי".

נפל בפעולות „מק", חולדה־לטרון, ב־13.5.1948.

סטוצקי יעקב

בן דוב וקלרה. נולד ב־16.9.1926 על הר־הכרמל בחיפה. בן יחיד להוריו. לאחר בית־הספר העממי בקריית־חיים למד בבית־הספר הימי שעל־יד הטכניון בחיפה — תחילה במחלקה הרדיו־טכנית, ואחר־כך באגף המקצועי (מסגרות). כחניך תנועת „גורדוניה" היה אחד הפעילים שהביאו למיזוגה עם „התנועה המאוחדת". סיים קורס מ„כים—גדנ"ע והדריך בקריית־חיים. כחבר „הפועל" הצטיין בתחרויות־ספורט.

בסיימו את בית־הספר המקצועי יצא לקומונה של התנועה בתל־אביב, וב־1945 התגייס לפלמ"ח כחבר הכשרת־התנועה במשמר־השרון. שם היה חבר מזכירות הגרעין. במשק עבד בעיקר במספוא. השתתף בפעולת „ליל וינגייט". ב־29.6.1946 נעצר עם רוב חברי הכשרתו והיה בלטרון וברפיח. אחר־כך סיים קורס מפקדי־כיתות של הפלמ"ח ונדד כמדריך ממקום למקום (גבעת־ברנר, נען, כפר־מנחם, גינוסר ועוד), בעלות קבוצתו להתישבות בפוריה הצטרף אליה כמפקד המקום. אחר־כך ירד לכנרת.

לאחר שסיים קורס מ"מים פרצה המלחמה ויעקב נשלח לגליל (עין־זיתים) ואחר־כך לנגב (נגבה וסביבתה). בעברו לחולדה הועלה לדרגת מפקד פלוגה. בקרב שיירת חולדה, כשנפצע המפקד, נטל על עצמו את הפיקוד וחיפה על נסיגת השיירה. נפל ב־20.4.1948 במבצע „נחשון". כשהותקפה השיירה בשער־הגיא יצא בראש יחידה כדי לרתק את האויב מן האגף והפיל בהם חללים רבים ועל־ידי כך הציל את חיי כל השיירה. במבצע זה נפל. נקבר בקריית־ענבים ב־22.4.1948. אחרי מותו צוינה פעולתו בפקודת־יום מיוחדת ודרגתו הצבאית הועלתה לדרגת סרן. הוריו קיבלו את אות־ההצטיינות של בנם מידי ראש הממשלה דויד בן־גוריון.

סטיבנסון פרד

Stevenson, Fred

בן אלאף. נולד בשנת 1919. נהרג בתאונה אווירית על־יד קיבוץ יסודות ביום 24.10.1948. הובא לקבורה ביפו ב־27.10.1948. ב־16.4.1951 הועברו עצמותיו למנוחת־עולמים בבית־הקברות הפרוטסטנטי בחיפה. לאחר מותו הועניק לו דרגה של פקד־טיס, לפי פקודת המטה הכללי של צה"ל.

סַטלר שלמה (זיגי, זיגפריד, סידני)

בן משה־יעקב ולאה. נולד ב־18.8.1924 בוינה, בירת אוסטריה. בן 6 נתיתם מאביו ובהיות אמו עסוקה כל היום בבית־מחרשה לפרנסת בנה ובתה הקטנים נתחנך על־ידי דודתו לנאמנות למסורת ישראל. אחרי סיפוח אוסטריה לגרמניה הנאצית הוצאו האח והאחות ב־1939 בשיירת נוער לאנגליה. זמן־מה חיו במחסור ובתנאים קשים במוסד לילדים פליטים ובסוף נאלצו לקבל את הזמנתה הנדיבה של משפחה נוצרית ולעבור לביתה. שלמה למד רדיו־טכניקה בבית־ספר טכנולוגי וב־1944 התנדב מאנגליה לבריגדה העברית. שירת באיטליה והשתתף

בקרבות נגד הגרמנים ואחרי הנצחון שירת באוסטריה כמתורגמן בשירות־המודיעין של חיל־הכיבוש הבריטי. שהתדל לעזור לשאירית הפליטה ולמצוא את עקבות אמו, אך לשוא — היא לא ניצלה ממחנה־ההשמדה. מרירותו גברה בשובו לאנגליה אחרי שחרורו ומצא שם את אחותו שהמירה בינתים את דתה. הוא הפסיק כל קשר עמה. כדי למנוע הישנות אסונות כאלה במשפחות יהודים בעתיד ראה הכרח במולדת יהודית.

בחורף תש״ח עבר לצרפת, התגדב למח״ל ובאפריל 1948 הגיע ארצה בשיירת מתנדבים וצורף לחטיבת „גבעתי״. השתתף במערכת לטרון ואחר־כך בחזית הדרום ושם נפל בקרב על גבעה ליד בית־דראס ביום 10.6.1948. הועבר לנחלת־יצחק ב־18.10.1949.

סטמפלר (חרותי) יוחנן („יוחי״)

בן יהושע ועפליה. נולד ב־1.4.1925 באלטונה שליד המבורג בגרמניה. ב־1933, שנת השתלטות היטלר, עלה ארצה עם הוריו והמשיך את לימודיו בתל־אביב ואחר־כך בבת־ים. במהרה התגבר על קשיי המעבר ללימוד בעברית והצטיין בתפיסה מהירה בלימודים ובמלאכה (בן 12 כבר ידע לתפור במכונת־תפירה, לפרקה ולשמנה ולהרכיבה בחזרה). במהומות תרצ״ו—תרצ״ח התגדב לעזרת מגיני המקום המבוגרים בהקמת עמדות־מגן, ובאיתות שירת כאחד מהטובים במקצוע. בגלל הסכנה בדרכים בשנות המהומות וההכרח לנסוע יום־יום מבת־ים לבית־ספר בתל־אביב, לא יכול להמשיך בלימודים תיכוניים והתחיל ללמוד נגרות בבת־ים. משנסגר בית־המלאכה בו עבד יצא בסוף 1939 להכשרה בקבוצת כנרת מטעם „הנוער העובד״ שהיה חברו. עבד במטעי הבננות, הרבה לעבוד בהשקאה בלילות, ובשעות הפנאי התמסר להשלמת ידיעותיו בלימודים ובאימון גופני בספורט. אחרי כשנתים הצטרף עם חברי הכשרתו כפלוגה לפלמ״ח בבית־השיטה. עבד במחצבה והתמחה תוך כדי כך בשימוש בקומפרסור. השתתף באימונים ובמסעות, והצטיין בתחרויות באימון גופני, סיים קורס מ״כ. ב־1944 התגדב לבריגדה העברית ובמחנה האימונים בצריפין עלה לדרגת ס״ר. זכה לפרסי־הצטיינות בספורט ובנשק קל, ואף הוצע לו להישאר כסמל־מדריך קבוע במחנה, אך הוא סירב להישאר. עד שהגיע לאיטליה התמוטט האויב והוא אך הספיק להגיע לאירופה להושיט עזרה לשאירית הפליטה במחנות ובדרכים ולקרב את הנוער היהודי בהולנד ובבלגיה ליהדות ולארצישראליות. רשימות יומנו מגדודיו ומפעולותיו באירופה מצויינות בעושר הביטוי, ברשמי הסתכלות וחויות, ומתגלית בהן חיבתו לטבע ולנוף ההררי, ועל הכל — מסירותו למטרות המלחמה של עמו. בשירותו הזמני בחיל־ההנדסה הבריטי הפעיל את ידיעותיו בעבודת־קומפרסור בשיקום גשר ארנהם בהולנד. למד במהרה הולנדית והיה מפעילי התרבות העברית בין הנוער היהודי המקומי, בהוראת עברית ובהוראת שירים ארצישראליים אגב נגינה באקורדיון, במפוחית־פה או בחליל. משפורקה הבריגדה בחפזון ואנשיה שוחררו, נשאר עוד כשנה באירופה, כדי לעזור בהעברת פליטים יהודים מאוסטריה לאיטליה דרך הרי האלפים בעקיפת המשמרות הבריטיים. רבות נדבשירות ה„בריחה״ בארצות אירופה, ולא פעם סיכן את חייו. לפסח תש״ז חזר ארצה ואחרי כשבועים הצטרף לקיבוץ מגרה, אשר לשם הלכה חברתו לפניו. שם נטל על עצמו את העבודות הקשות ביותר: חציבת בריכה בסלע, הכשרת קרקע, יער ונהגות, והתאמץ להגיע לתפוקה העולה על המכסימום המקובל.

מראשית מלחמת־השחרור מילא תפקידים בהגנת מגרה, נקודת־הגבול המבודדת, השתלם בידיעות צבאיות, השתתף בניקוש הדרך אל הנקודה בלילות, ובבוקר — בפיקוח המוקשים למשך היום. אימן והדריך אנשים חדשים שבאו להגנת המקום. משנכנס עם הניכיו אחרי אימון לחדר הנשק נספו כולם במקרה אסון, בהתפוצצות, ביום 27.8.1948. נקבר במגרה.

סטפנסקי משה

בן שבתאי, נולד בשנת 1915 ברוסיה. בשנת 1922 הגיע לארץ והוא בן 7. למד בבית־ספר עממי והונך חינוך חלוצי וראה את יעודו בשירות הבטחון הלאומי. ארבע שנים רצופות היה נוטר, אחר־כך התגייס לצבא הבריטי, תחילה ל„באפס״ ואחר־כך הועבר לגדודים העבריים, ולבסוף — לבריגדה העבריה, לגדוד השני שלה. אחרי שש שנות שירות בצבא השתחרר והתישב עם קבוצת חברים בארגון „וינגייט״, ארגון חיילים משוחררים, ברמות־נפתלי. עייף מהמלחמה ומהשירות הממושך בצבא התאושש בעלותו על הקרקע, אלא שבדידותו העיקה עליו. לא היה איש דברים, ואת סתרי רגשותיו לא גילה לזולתו. עשה את עבודתו היום־יומית במסירות.

נפל בהגנה על ישובו, קרבן לכדור מרצחים, בשעת התקפה על העדר, ב־2.3.1948 ובו ביום נקבר ברמות־נפתלי.

סטפנר אברהם („אברהמצ״ה״)

בן ניסן ודבורה. נולד ב־15.12.1915 בקולנו שבפולין. המצב החדוק בבית הוריו הכריחו להפסיק את לימודיו בעודו נער ולעבוד בנפחות עם סבו ואביו ואת חייו החברתיים חי בקן „השומר הצעיר״. בקושי ניתק מחובתו לעזור למשפחה, לאחר שאחיו הצעיר למד את המקצוע ונכנס לעבודה במקומו, והוא הלך להכשרה בקיבוץ „כפר־סבא״ בלודמיר, ואחר־כך ברובנה. עבד קשה במחסני תבואה ובטחנות־קמח ברמת־חיים דלה מאד, מתוך הכרח לתמוך בהוריו ולחסוך להוצאות עלייתו, ועם כל זה היה חזק באמונתו, עליז ברוחו ופעיל במסירות ובכשרון בהנהלת עניני הקיבוץ. ב־1938 העפיל ארצה באניה „אטראטה פנמה״, והיה שנה חבר בגרעין „כפר־סבא—החולה״ בקיבוצים עברון ועין־שמר, וב־1939 הצטרף עם הגרעין כהשלמה לקיבוץ עמיר ועבד בנפחות ובמסגרות, ובשעות־הפנאי הוסיף ללמוד ולהשלים את ידיעותיו. כמה פעמים הזמינוהו אחותו להגר אליה לאוסטרליה, אך הוא קשור היה בנפשו לקיבוצו ולא ענה. זמן־מה תרם את חלקו להגנה בשירות נוטר.

במלחמת־השחרור גויס להגנה האזורית והשתתף בהגנת רמות־נפתלי ומגרה ובמבצע הורדת הילדים ממגרה. יום אחרי הכרזת המדינה הראשונה חזר עייף מעמדתו שברמות־נפתלי, נח שעות מעטות ושוב הוזעק למעולה, לעמוד בפני הסורים המנסים לחדור בכוח רב לעמק החולה מן המשלטים תל־עזיזיאת וחנזירה ותפס עמדה עם יתר המגינים ליד הכפר עבאסיה. בהפגזה כבדה עוד הספיק להוציא חבר פצוע מן הטרקטור ומיד אחר־כך נפגע ונפל ביום ו׳ בסיון תש״ח (13.6.1948). נקבר בקיבוץ עמיר. הקיבוץ הוציא חוברת לזכרו.

סטרבצינסקי שמואל

בן יצחק. נולד ב־1927 בעיר קילץ אשר בפולין. עבר את כל זוועות השואה במחנות הסגר והשמדה שונים והגיע לארץ באנית־מעפילים בשנת 1946. עבר הכשרה בחברת־ילדים בכפר־יחזקאל, נשלח למשק־הפועלות בפתח־תקוה ומשם התגייס לפלמ״ח. בצבא ההגנה לישראל שירת בחטיבת „כרמלי״.

נפל במשמר־העמק ב־13.4.1948 ושם נקבר למחרת היום. ביום א׳ באלול תש״י (14.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

סטרובינין (עמרי) רפאל („פוצ׳יה")

בן משה ופרל. נולד ב־3.7.1907 בביאליסטוק שבפולין. בעודו נער נתיתם מאמו. למד בגימנסיה עברית עד גמר מחלקה ו׳ והצטרף ל„השומר הצעיר". הצטיין במסירותו לכל פעולה ועבודה והיה הרוח החיה בחברה. בתקופה מסוימת נטל עליו את הגזברות של הקן ושיפר את מצבו הכספי. הכשיר את עצמו לחיי עבודה בארץ בגריה של הקן ובחוות חקלאיות שונות, ביניהן בחות צ׳נסטוחוב. בינואר 1929 עלה ארצה והיה ממיסדי הפלוגה הראשונה של קיבוץ עליה א׳ מפולין, שחנה אז בגבעת־ברנטל שבחדרה וממקימי האוהלים הראשונים. נתנסה בקדחת ובבליעת חינין כאחד ותיק, בעבודה שכירה מטעם קיבוצו בחדרה ובבנימינה, בתנאי כיבוש והתחרות עם הערבים, הגיע לתפוקה מכסימלית בחפירת „צלחות" בפרדסים ובמשק־העזר של הקיבוץ. מטעם הקיבוץ נכנס לקבוצת־בנין קבלנית במושבה וגם שם הצטיין בכל ענפי העבודה. כשהתמחה בעבודתו יצר קבוצת־בנין עצמאית מטעם קיבוצו ועלה עם ראשוני הקיבוץ להתנחלות בעין־החורש שבעמק חפר וביצע בהצלחה את הקמת הבנינים הראשונים כמנהל ומדריך בעבודה. בקיבוץ הקים את קן משפחתו שנתברך בשלושה ילדים, על אף תשוקתו להשתרש בעבודה חקלאית במשק הקיבוץ נענה לדרישות המצב והתנאים ועבד ברוב הזמן כמרכז ומדריך בקבוצה גדולה לעבודות־חוץ בבנין ואחר־כך בריכוז קבוצת הנהגים במשק ובקבלת עבודה למענה. בקיץ 1945 ביקש חופשה ויצא לחדשים אחדים לעבודה במדור לחיפוש קרובים בהנהלת הסוכנות בירושלים, טיפל ביחס כאנשי ולבבי בכל הפונים אליו והכניס שיפורים בסדרי השירות. הצטרף ל„הגנה" מיד אחרי בואו ארצה. מפעילי הבטחון בעין־החורש ובמהומות 1936 שימש שם כמפקד. ב־1937 סיים קורס לקציני ה„הגנה" והגיע לדרגת מ״מ. בקיץ 1946 נכנס לעבודה במנגנון הקבע של ה„הגנה" כאחראי למשק המכוניות שלה ובתפקידים אחראיים אחרים.

במלחמת־השחרור המשיך בתפקידיו בשירות התחבורה והשתתף בפריצת המצור מעל ירושלים על־ידי מסע הג׳יפים ב„דרך בורמה". היה אחראי גם לשירות האספקה המוטסת לנקודות מנותקות ולגבל הדרומי עד ראשית יולי 1948, אחרי הצלחת מבצע „דני" נתמנה למפקח על הרכוש הנטוש באזור לוד־רמלה. ברדפו אחרי מכוניות שהובילו רכוש גנוב באזור זה נטה מהכביש לשביל צדדי, כדי להיות בטוח בתוצאות רדיפתו, ואז עלתה מכוניתו על מוקש. נפצע קשה והובכנס לבית־החולים „הדסה" בתל־אביב ושם מת ביום 20.7.1948. בו ביום נקבר בעין־החורש. אחרי נפלו הועלה לדרגת סרן לפי פקודת המטכ״ל.

סטרוגנו יוסף („פפו")

בן יצחק ופניה. נולד בשנת 1925 בסלוניקי, יוון. בשנת 1934, בהיותו בן תשע, עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו בחיפה. למד בבית־ספר עממי ונעשה פועל בנמל חיפה. חבר פעיל ב„הגנה" מראשית בגרותו. בפברואר 1948 התגייס ופעל רבות בהגנת חיפה התחתית. למעשי גבורתו יצאו מוניטין. בהסתערות הראשונה ברחוב יפו נתגלה אומץ־רוחו המפליא, ועל־כן כינוהו „איש הקומנדו". עשה ימים ולילות בעמדות־המגן, בסיורים ובפעולות שונות. האנשים שבפיקודו נהו אחריו מתוך אמונה ובטחון, לאחר שחרור חיפה הועבר לגדוד אחד של חטיבת „הכרמל" — לגליל ; שירת ב„פלוגת הזאבים", פלוגה ממונעת באותו גדוד — ונתמנה מפקד כיתה של ג׳יפים.

נפל בשעת כיבוש משלט שייך־עבד — במשלט ליד בלדה בדרך למנארה, כשיזו האחת אוחזת בהגה הג׳יפ והשניה במקלע — ביום י״ט בתשרי תש״ט (22.10.1948), נקבר בראש־פינה ב־31.10.1948.

סטרולוביץ צבי

בן פישל ורוזה. נולד ב־24.7.1929 בבקאו שברומניה. למד בבית־ספר עממי וקנה לו ידיעות־יסוד בלימודי היהדות. אחרי שחרור רומניה מעול הנאצים הצטרף לתנועת „גורדוניה" ושימש בה כמדריך וזמן־מה היה חבר בהכשרה שלה. בדרך רבת־הרפתקאות הגיע ארצה בספטמבר 1947. השלים את הכשרתו החקלאית בכפר־המכבי ואחר־כך עבד כפועל שכיר בכפר־סבא. בחורף תש״ח גויס לשירות המולדת ובקרבות גדודו מילא תפקידי מקלען מספר 2 וקשר מספר 1. באחרונה השתתף בקרב ג׳נין. שם נפצע מרסיסי פגז ומת בשעת ניתוח בבית־החולים בחיפה ב־9.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בחיפה.

סטרומצה אליהו („ליקי")

בן דויד ורוזה. נולד ב־8.1.1929 בסופיה, בירת בולגריה. גמר בית־ספר עממי והצטרף לתנועת „השומר הצעיר". המשטר הנאצי שהשתלט על בולגריה במחצית השניה של מלחמת־העולם הפסיק את פעולתו בתנועה, כתום המלחמה, אחרי מפלת השלטון הנאצי, עלה לארץ ב־25.10.1945 ונתחנך בחברת נוער עולה בקיבוץ הזורע. אחרי תקופה של חבלי התערות בסביבה החדשה מצא את הדרך לחיי ברעיון ובמעשה במסגרת הקיבוץ הארצי ובשיחות חברים עמד על משמר טוהר הרעיון וקידמה מהפכנית ליצירת החברה החדשה ברוח האידיאלים שלו. התעניין בלימוד הטבע ותולדות החברה והיה פעיל בחיי התרבות של חברת־הנוער. בעבודה בחר לו את הטיפול בעדר הצאן. ההאמן עם חבורתו בגדנ״ע ואחר־כך נכנסו להכשרה המגויסת של פלמ״ח ושירתו בגדוד אחד של חטיבת „יפתח" והוא התמחה ביחוד בשימוש במרגמה.

השתתף בקרבות כפר־קנה, כפר קעין, זרעין, צנדלה, במערכת משמר־העמק, בפעולות סריקה בגליל, באזור עכו, בהתקפה על משטרת צפת בשעת שחרור העיר, ובאחרונה — בנסיון לכבוש את מלכיה. שם נפגע ונפל, תוך כדי הגישו עזרה לחבר פצוע, ביום 15.5.1948.

סטרוץ׳ובסקי דויד־זלמן

בן שמואל וטוביה. נולד בשנת 1926 ביאסי שברומניה. גמר בית־ספר עממי, למד נפחות ועבד בה. מגיל 10 היה פעיל ב„הנוער הציוני" ועשה למען הקרנות ושאף לעלות ארצה. התלאות במלחמת־העולם השניה והמפנה במשטר הרומני לא הטוהו מדרכו. ב־1944 נכנס להכשרה בכפר־עבודה של „הנוער הציוני" ובשתי שנות עבודתו שם הצטיין בשקידה ובנכונות לעזרת החברים, באמונתו הגדולה עודד אותם לבל יגיעו לידי יאוש מחמת המכשולים הנערמים על דרך העליה בידי השלטון. וכשזכה בקיץ 1946 לעלות עם החבורה לאנית־ההעפלה „סמירנה" לא יכול לעצור את דמעותיו, ולחברתו אמר : „הו היום המאושר בחיי". בהגיעם לארץ נכנסו לחופה והתישבו בגבעת־שמואל. עבד כפועל־בנין.

בראשית מלחמת־השחרור התגייס למערכה והשתתף בכל הקרבות הקשים. משהכיר בחופשה קצרה את בתו שנולדה לו ביתיתים חזר להילחם ביתר מסירות, למען תגדל ותחיה במולדת חפשית. נפל בקרב לטרון ביום 26.5.1948, ביום כ״ה במרחשון תש״י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

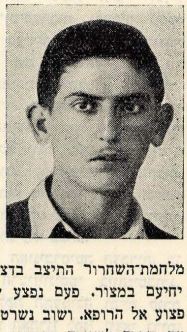
סטריזובר נפתלי

בן יהודה ואיטה. נולד בי' בשבט הרפ"ד בעיר ריישה (רושוב) אשר בפולין. היה תינוק בן שנה בעלות ההורים לארץ. גדל בבני־ברק. גמר את לימודיו ב„ישיבה" המקומית ובגיל 14 החל לעבוד. שש שנים עבד כרפד ובגיל 20 עבר למקצוע אחר והיה עובד בליטוש יהלומים בנתניה. משם התגייס לצה"ל במארס 1948.

צורף אל מגיני רמת־הכובש, יצא בתוך קבוצת סיירים לדרך בין רמת־הכובש וכפר־טירה, ואך עזב את שטח הקיבוץ — נפגע הוא וארבעה חברים אתו ב־10.5.1948. למחרת היום נקבר ברמת־הכובש. הוריו שהתגוררו בירושלים הנצורה היו למעשה נתוקים ממנו, ורק מכתב אחד שלו הגיע לידיהם. ואילו ההודעה השניה שקיבלו היתה הידיעה כי נפל בקרב.

סטריקובסקי אריה

בן עקיבא ולאה. נולד ביום 7.8.1926 בתל־אביב. לאחר שסיים את לימודיו בבית־הספר העממי התמחה במסגרות בבית־חרושת ואחר־כך עזר לאביו בבית־מסחרו לברזל. עבר את שלבי השירות ב„הגנה", בחי"ש, בימי הציפיה המתוחה, לרגל דיוני ליי־סאכסס, היה בין הבוסטים במי הים בקור הסתיו להעלאת מעפילים מאניתם לחוף נהריה. אחרי המבצע אמר, שיום זה היה לו היום היפה שבחייו. משהחלה מלחמת־השחרור התיצב בדצמבר 1947 לשירות פעיל. התנדב לעזרת יחיזם במצור. פעם נפצע שם פצע קל בראשו תוך כדי נשיאת חבר פצוע אל הרופא. ושוב נשרט בידו כשהלך כמקלען עם 20 חבריו להבטיח את הדרך לשיירה וחיפויו הציל את כולם מנפול בידי יחידה ערבית גדולה. בהגנה על חברים ובעזרה לכושלים ולפצועים לא נרתע מפני כל סכנה. חיזק את רוח חבריו וחיפויו השרה עליהם הרגשת בטחון בשעת הסתערות.

בשירותו בגדודו השתתף בכיבוש עכו והגליל המערבי. נשלח בין הראשונים לקורס־קומנדו והצטיין בו ואחר־כך נשלח לקורס־מ"כ בעתלית. נשלח עם חברי הקורס להצטרף ליחידה שנשלחה לפעולת־עונשין נגד הכפר עין־ע'ואל על הפרעותיו לתחבורה בכביש חיפה—תל־אביב. כשהקיפום כוחות עדיפים של האויב ואילצום לסגת, חיפו עליהם אריה וחברו במקלע. על אף אזהרת חברו שיפעל תוך כדי שכיבה על הקרקע, הוסיף אריה לירות כשהוא כורע על ברכיו, כדי שקליעותיו באויב תהיינה בטוחות יותר, וכך נפגע בלבו ונפל ביום 8.7.1948. כשהכפר כבר היה ברשותנו הועבר לקבורה בקרית־מוצקין.

סטשי משה (מרסל)

בן מרקו ורוזה. נולד ב־7.9.1929 בסופיה, בירת בולגריה. גדל באווירה יהודית מסורתית וציונית. אחרי גמר בית־הספר העממי העברי למד בקולג' צרפתי. משנת 1943, עם התגבר ההשפעה הנאצית בבולגריה וההכרזות האנטישמיות של הפרלמנט הבולגרי, התגברה שאיפתו לארץ־ישראל. מיד עם שחרור בולגריה על־ידי הצבא האדום הצטרף ל„עליית־הנוער" ועלה ארצה ב־6.11.1944. צורף עם קבוצת נוער לקיבוץ דפנה. החיים החדשים עודדו את רוחו והוא השתתף בכל הפעולות המשקיות, הארגוניות והתרבותיות בהתלהבות רבה והיה לרוח החיה בחברתו. הצטיין בתבונת־כפים, במכניקה ובחשמלאות. כן השתתף בענף הדיג כאחד הותיקים. בשנת 1947 עבר עם חבריו כגרעין־הכשרה לקיבוץ חולתא ובהתלהבות רבה כתב להוריו על תכניותיו לקראת עליית חבורתו להתיישבות עצמאית כעבור שנה.

מיד עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לכוחות־המגן והשתתף בכל הקרבות אשר בסביבה. בביקורו האחרון במשק, כאשר ערך חבורת לזכר חבר שנפל, העיר בחיוך: „מי יודע אם לא קרוב היום בו מישהו ידפיס חוברת כזאת לזכרי". נפל בקרב על גבי־יושע וביום ו' בניסן תש"ח (15.4.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחולתא.

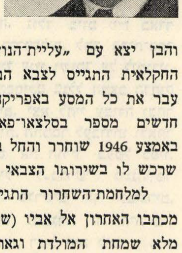
סיגורה יצחק

בן אברהם והנה. נולד ב־30.3.1926 בעיר סלוניקי שביוון. בשנת 1933 עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו בשכונת פלורנטין שבתל־אביב. למד בבית־הספר „אליאנס" ואחר־כך בבית־הספר למסחר פיטמן. סיים קורס להנהלת חשבונות ועבד במשרד עורך־דין. בעודו נער צעיר התמסר להעלאת מעמדם התרבותי והחברתי של ילדי הפרברים, בני עדות המזרח. תחילה היה פעיל בתנועת „הנוער העובד" ואחר־כך באגודת־הספורט „דגל־ציון" של בני עדתו. מנעוריו התיחס ברצינות לחובה שנטל על עצמו. שקד על סידור המועדון ועל ארגון קורס לראשי קבוצות. פעילותו השפיעה על המדריכים והנוכחים ובהיותו להם למופת הגיעו לידי קיום תביעתו לסדר ולמשמעת. חיבב את הספרות העברית והשתדל להעשיר בה את ידיעותיו.

בינואר 1948 התגייס לשירות העם, בחר בשירות „עזרה ראשונה" בגלל הצורך הגדול בה, ואחרי סיום הקורס נשלח לגדוד בדרום. בהשתדלות הוריו החזירוהו שלטונות הגיוס לשירות בעיר, בגלל היותו בן יחיד, והועבר למשטרה הצבאית. אך בגלל חוסר תיאום בין השלטונות השונים, מחמת תנאי־החירום בימים ההם, נרשם בגדודו כערירי והוחזר לשירות בדרום, בו הוסיף להילחם עד נפלו בחזית נגבה ביום 9.7.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנגבה.

סיגטי שלמה (זלטר)

בן בלה וסידוניה. נולד ב־31.8.1922 בהאר־לאנד (ליד ס"ט־פלטן), אוסטריה. בן להורים משכילים ואמידים. למד בגימנסיה בס"ט־פלטן עד לפלישת הנאצים (גמר את הכיתה הששית). אביו נלקח אז למחנה־הסגר בדאכאו ובמשך שני החדשים של כליאת האב בשלה בלב הנער ההכרה וההחלטה כי מקומו בארץ־ישראל, ודחה אפשרות נוחה של סידור באנגליה. המשפחה נתפרדה. ההורים נדדו לשנחאי, הבת עברה לאנגליה, והבן יצא עם „עליית־הנוער" לארץ באביב 1939. עם תום הכשרתו החקלאית התגייס לצבא הבריטי ובבוא השעה נכנס לבריגדה העברית. עבר את כל המסע באפריקה, איטליה וגרמניה, ואחרי הנצחון עוד נשאר חדשים מספר בסלצאו־פאלן, בגרמניה המערבית, בתפקיד מתורגמן. באמצע 1946 שוחרר והחל בחייו האזרחיים בחיפה. עבד במקצוע הטלפון, שרכש לו בשירותו הצבאי וראה פרי בעבודתו ועושר בחייו. נשא אשה.

למלחמת־השחרור התגייסו שניהם, הוא ואשתו, כל אחד ליחידתו. מכתבו האחרון אל אביו (שעבר בינתיים לארצות־הברית) מיוני 1948 היה מלא שמחת המולדת וגאות המדינה. קיפח חייו בתאונת־דרכים ליד משטרת בית־ליד ב־8.7.1948. נקבר בפתח־תקוה ב־12.7.1948.

סידנאי דויד־שלמה

בן אלברט. נולד ב־8.3.1928. נפל בקרב בשייך־ג'ראח בירושלים ב־10.7.1948. הובא לקבורה ב־13.7.1948 בבית־הקברות הארעי בשייך־באדר א' וב־10.9.1950 הועברו עצמותיו למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

סיט אברהם (אלברטו)

בן יעקב ויוליה. נולד בשנת 1925 בארגנטינה. גמר גימנסיה בחוץ־לארץ. עלה לארץ בגיל 17, בשנת 1942, והחל בידי לעבוד. דקורטור לפי מקצועו. ישב בתל־אביב והתפרנס בכבוד. היה בחור עליז והשרה שמחה סביבו. במשך כל השנים היה חבר ה„הגנה". בהתחלת המאורעות התגייס לחיל־הים (פל"ים) של הגדוד הרביעי. עבר את אימוניו הראשונים במכמורת שליד כפר־ויתקין. משם הועבר עם פלוגתו לירושלים. שימש כמקלען במשלטי באב אלואד.

נפל בקרב על הקסטל ב־8.4.1948, באותו קרב שבו נהרג המפקד הערבי עבד־אל־קאדר חוסייני. ב־11.4.1948 נקבר בקבר־אחים במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תש"ד (19.11.1953) הועבר למנוחת־עולמים לבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים.

סיטון משה

בן יצחק ומזל. נולד ב־1898 בחלב שבסוריה וב־1922 עלה ארצה והתישב בירושלים. עבד כקבלן לעבודות טיח ובנין לפרנסת אשתו ושמונת ילדיו. נודע כאדם שקט וענוי, עושה צדקה וחסד ומכניס אורחים.

בראשית מלחמת־השחרור נענה לקריאה בין הראשונים והתיצב לשירות ב„משמר העם". על אף גילו הקשיש והאחריות לבשפחתו, שהיה מטור לה, מילא את חובתו יומם ולילה מתוך הכרה שגם עליו לתרום את חלקו לשחרור המולדת ולהגנת עיר הקודש. בעמדו על המשמר ליד מחסום „ישורון" נפל מפגיעת פגז ב־29.5.1948 ונקבר בגבעת־שאול.

סיטון יצחק

בן יוסף ועליזה. נולד ביום ט"ז באדר תרס"ח (1928) בירושלים. למד בבית־ספר עממי. היה תלמיד עניו ושוקד על לימודיו, אך אנוס היה להפסיקם בגלל המצב הדחוק של הוריו הזקנים. יצא לחיי עבודה ובחר במקצוע הסנדלרות. התמסר לעבודתו ולאחר זמן קצר פירנס את הוריו בעמל כפיו. לאחר שבמקביל ל„מגרש" גוגנהיימר לילדים" הוקמו מגרשים אף לבוגרים, הצטרף גם הוא למסגרת זו. היה בין המתגדבים הראשונים למערכה עם פרוץ הקרבות. רגיל היה לומר: „לא תהיה לנו חירות אלא במלחמת חירות". ורעיון זה הגשים בחייו. עודד גם את חבריו להתגייס ל„הגנה". תקופת־מה פעל בהגנת שכונת ימין־משה המותקפת ואחרי־כן הועבר עם יחידתו להגן על שכונת מקור־חיים הנצורה, מקום שם חיו הוריו בתנאים קשים מאד, אלא שיצחק לא נפל ברוחו. בפסח תש"ח, עם כיבוש קטמון על־ידי הפלמ"ח, הוסר חלקית המצור מעל שכונת מקור־חיים ויחידתו של יצחק נשלחה לנופש לאחת משכונות ירושלים.

ב־14 במאי 1948, ביום הכרזת המדינה, נשלחה היחידה אל החזית המזרחית של ירושלים, לקראת הפריצה אל העיר העתיקה. כנסית נוטר־דם, בה התבססו המגינים, הופגזה קשה על־ידי האויב ולא היתה אפשרות לצאת מבסיס זה. ביום 19 במאי 1948, בצאת יצחק לתצפית על גג הכנסיה, נפגע פגיעה ישירה מפגז של תותח. הובא לקבורה ב־24.5.1948 בשייך־באדר א'. ב־10.9.1948 הועבר להר־הרצל בירושלים.

מילבר מאיר („מטי")

בן אברהם. נולד בשנת 1927 בעיר ליבאוה שבלטביה. בהיותו תינוק היגרו הוריו לאפריקה הדרום־מערבית וכעבור מספר שנים התישבו בעיר־הנמל פורט אליזבת שבמדינת־הכף. שם גדל הנער וגמר את בית־הספר התיכוני. הצטרף בנעורותו לשורות הבית"ר, וכשעזב את העיר היה מפקד הקן המקומי. החל ללמוד הנדסה באוניברסיטה של יהניסבורג. כשנתעוררה בו התקוה שיוכל לעלות לארץ עליית־חלוץ, הצטרף להכשרה שבקרבת העיר. ערב הבחירות לקונגרס הציוני שלפני יסוד המדינה עזב את ההכשרה, חזר לעיר והקדיש את כל כוחו וזמנו לתעמולת הבחירות. נעשה לעתונאי ושירת את תנועתו בכתב.

בראשית 1948 עלה לארץ כסטודנט של האוניברסיטה העברית, בו בזמן שימש בארץ ככתבו של העתון הרביזיוניסטי ביוהניסבורג. בירושלים הצטרף לאצ"ל. היה פעיל במחלקת התעמולה וסיים קורס לסגנים. במחתרת הכירוהו בשם הלל. בנאומו האחרון לפני „יוצאי דרום־אפריקה אמר: „טוב למות על אדמת הארץ מאשר לחיות חיי אושר בגולה". נפל בפעולת אצ"ל להחזקת רמת־רחל ב־25.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירנשלים.

סילמן אהרן

בן מאיר ובתיה. נולד ב־17.5.1925 בירושלים. בן יחיד להוריו שחינוכהו ברוח העבודה והאהבה ללימודים. סיים את בית־הספר „תחכמוני" ונכנס לבית־התינוך התיכוני. עודו בשחר נעוריו היה מעורב בעסקי הכלל. פירסם רשימות בעתון בית־הספר, מדריך ב„המחנות העולים" ובנוער העזוב בפרברי ירושלים. יום אחרי גמרו את בחינת־הבגרות התגנד לפלמ"ח והיה במשך שנתים בהכשרה מגויסת, ועם סיום השירות יצא עם חבריו להתישבות במשגב־עם, אלא שמחמת סיבות משפחתיות חזר ירושלימה ללימודים. היה תלמיד באוניברסיטה העברית בירושלים והכשיר את עצמו להוראה. התנדב להוראה בפרברי העוני. היה חבר בועד הסתדרות הסטודנטים ופעיל ב„משמרת הצעירה" של מפא"י.

עם פרוץ הקרבות נשא את ספסל הלימודים והצטרף אל המגינים. סירב לקבל עליו תפקיד פיקודי. היה בין מלווי השיירות בדרך ירושלים—תל־אביב, וכן בין מלווי השיירה שהביאה את ראשי הסוכנות מתל־אביב לירושלים שהותקפה קשה על הר הקסטל ונפל על הגנתה ב־26.12.1947. ב־28.12.1947 הובא לקבורה על הר־הזיתים אשר בירושלים. בחיבור הגמר של בית־הספר העממי כתב בהיותו בן 14: „שאיפתי — להיות חלוץ נכון לכל מקום סכנה. להיות איכר עובד־אדמה, לחיות חיי־שיתוף עם חברים בוני־מולדת, ואפילו למות על קידוש רעיון נשגב". ואת אלה קיים.

סילרד עזרא („דיורי")

בן שמואל סנדור וקתלינה. נולד ב־12 בדצמבר 1920 בשיקלוש אשר בהונגריה. למד בבית־ספר תיכוני. עוד לפני הגיעו למצוות נתיחם מאביו, סוחר עורות, ונטל על עצמו חלק מהדאגה לפרנסת המשפחה ושמר על אמו החולה, שמתה גם היא במלאות שנה למות אביו, והוא עבד בבית־מחרם. בן 18 הצטרף לארגון נוער ציוני, עזב את בית־המסחר והתחיל ללמוד את מלאכת הסנדלרות, כדי להכשיר את עצמו לעליה לארץ־ישראל. את דרכו ארצה עשה בסירה, שניטלטלה ימים רבים בים ובהגיעו ב־1940 לארץ נעצר בעתלית ל־11 חודש. משחורר מעתלית נכנס לקיבוץ כפר־סולד. מהקיבוץ התגייס ב־1942 לבריגדה העברית ושירת בבנגזי, השתתף בפלישה לאיטליה, והיה בין הראשונים שנכנסו לסאלרנו. קיבל ששה אותות־הצטיינות. באיטליה עשה הרבה למען שארית הפליטה ובשירותים לאומיים אחרים. כשנודע לו שאחותו היחידה ניצלה והיא נמצאת בהונגריה, העבירה מהונגריה לאיטליה. ב־1946, משחורר מהבריגדה, התישב בנשר־יגור, ליד חיפה, ופתח בית־מלאכה לסנדלרות. העסיק בו רק עולים חדשים וסייע בידם להתערות בארץ ולפרנס את משפחותיהם. דבר זה הקנה לו זכויות בזמן הגיוס, אך לא רצה ליהנות מכך והתגייס גיוס מלא.

לאחר הכרזת כ"ט בנובמבר הצטרף ל„הגנה". עם קום המדינה התגייס לצבא ההגנה. שירת בהטיבה אחת. כשבועים לאחר התגייסותו לצבא ההגנה נפל בדרך ללטרון ביום 30.5.1948, הניח אחריו ארוסה בהונגריה. לפני צאתו לקרב ביקש אותה במכתב, שאם יפול והיא תינשא לאיש ותקרא את בנה על שמו — „עזרא". נקבר בגוש ביום כ"ב באייר תש"ח (31.5.1948) וביום ב' בסיון תש"י (18.5.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

סימבול יוסף

בן שלמה ויהודית. נולד בכ"א בשבט תרפ"א (1921) בתל־אביב. מיד אחר־כך עברה המשפחה להתישב בעין־גנים שליד פתח־תקוה. למד בבית־ספר פיק"א ובגימנסיה „אחד־העם" בפתח־תקוה ואחר־כך בבית־הספר המחוזי בגבעת־השלושה, ומילדותו עזר להוריו בעבודות המשק. בן 15 הצטרף ל„הנוער העובד" והתבלט בו כמדריך, וב„הפועל" הצטיין בהתעמלות, משחקים, אתלטיקה קלה וכבדה והיה מאמן למשחקים ולבוכסס. היה חביב על החברים ועד לתפקידי השעה ומגיל צעיר השתתף במלחמה לעבודה עברית מאורגנת. הצטרף בין הראשונים ל„פלוגות־הפועל" ושימש בהן מדריך לספורט שימושי. באותו זמן הצטרף גם ל„הגנה" ונשלח לעבוד בהקמת גדר־התיל בגבול הצפון בתקופת המהומות הערביות. ב־1942 התגייס לפלמ"ח, ושירות זה היה חשוב בעיניו יותר מההתגייסות לצבא הבריטי, שכן חזה מראש את ההכרח להילחם למען שחרור המולדת. תרם את חלקו בגבורה בהעלאת מעפילים ובפעולות־מחתרת נגד הבריטים, שראה בכך את החזית הלאומית העיקרית, ובמצור הבריטים על רשפון נאבק עם 5 חיילים השומרים בשרשרת המצור והתפרץ לעזרת הנצורים. ב־1945 שוחרר מהפלמ"ח, החל לעבוד בחברת החשמל בפתח־תקוה והוסיף לעבוד בהדרכת נוער. ביום הולדתו ה־25 נכנס לחופה עם חברתו מלכה.

משהחלה ההתקפה הערבית אחרי הכרזת לייק־סאכסס חזר מיד לשירות בפלמ"ח, בלי להתחשב בשחרור שהוריו השיגו בשבילו, בהיותו בנם יחידם, ובמצב אשתו ההרה, השתתף בסיורים ובפעולות נגד כני פורעים והמקלע שבידו הפיל אויבים להוט, אך בפעולה נגד אחד הכפרים, כשנכנסו ערביות לבית המוכתר, שיוסקה המטיר עליו אש, הפנה את כיוון היריות לגובה הגג לבל יפגע בנשים. אחר־כך הוטל עליו תפקיד המודיעין במחלקה, וכשם שחבריו בפלמ"ח מילאו במסירות־נפש את החסר בציוד ובנשק, כך מילא הוא ביגיעה ובהתמסרות יתירה את החסר באמצעים לתפקידו והגיע בו להצלחות. הועלה לתפקיד סגן־קצין־מודיעין גדודי. בהתחשב בנסיבותיו המשפחתיות השתדלו מפקדיו וחבריו להרחיקו ממשימות קרביות מסוכנות ביותר. ואם כי שירותו היה חשוב מאד למאמץ המלחמתי לא יכול להשלים עם השירות ב„עורף" ולא שקט עד שהורשה להשתתף במבצע פריצת הדרך לירושלים. חבריו סיפרו נפלאות על קור־רוחו ומסירותו ועל זריזותו בטיפול במקלע, כשהיה ממתין עד התקרב האויב לטווח בטוח (ומסוכן ביותר בשבילו), ואז היה משיג „תפוקה" מכסימלית במינימום של כדורים. התרחק מתפקידי פיקוד, אך עצם נוכחותו השרתה בטחון על חבריו. מחולדה ועד למיצר הבקעה מעבר לשער־הגיא חולל פלאים במקלעו ובתפיסת משלטים להבטחת המעבר. שם, בבקעה הצרה, כשהאויב ניתק חלק מהשיירה, עצר אותו במקלעו ואיפשר לאסוף את הפצועים וההרוגים ומנע את האויב מרדוף אחרי החלק העיקרי של השיירה, שהספיק לעבור את הגשר הקטן לפני פיצוצו, אך הוא עצמו נספה בקרב זה ביום 20.4.1948. נקבר בקרית־ענבים ב־22.4.1948. בתו נולדה אחרי נפלו.

סימון אברהם־שלמה

בן משה. נולד בשנת 1929 בביסטריץ שבטרנסילבניה (רומניה) להורים חרדים. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי של הקהילה. במלחמת־העולם, משהוחזר החבל להונגריה וההונגרים שיתפו פעולה עם הנאצים בהשמדת היהודים, הובל עם משפחתו ויהודי העיר למחנה אושביצנצים. שם נספו הוריו והוא הועבר למחנות־עבודה בגרמניה והחזיק מעמד עד כניסת הצבא האמריקני. אחרי השחרור עבר לאיטליה, הצטרף לנוער „אגודת ישראל", הפעיל ארצה בספינת „ארבע החירויות", נעצר בקפריסין ואחרי חצי שנה, בפברואר 1947, הגיע תורו לעלות ארצה ברשיון. התחנך במוסד „עליית־הנוער" של „אגודת ישראל" בירושלים, למד נגרות וקבע עתים לתורה. חבריו זוכרים את מזגו הטוב, את עליזותו הטבעית, את חיבתו לספרות וביחוד לשירה ואת נדיבות־רוחו בעזרה לזולת במידת יכלתו הדלה.

בראשית ההתקפות הערביות התאמן מעט בנשק והשתתף בהגנת ימין־משה. פעם, בלכתו תחת מטר כדורים להוציא בחורה פצועה מהשכונה, נפצע גם הוא. משהחלים הצטרף לכוחות הלוחמים של אצ"ל ושירת בקרבות ירושלים כטוראי ואחר־כך כחובש. בשירות זה, בשעת כיבוש מלחה, נשאר בשעת נסיגה עם פצועים, בלי נשק, ועליו סמל „מגן־דויד־אדום", ובכל זאת רצחוהו הערבים ביום 15.7.1948. גופתו נמצאה אחרי 4 ימים ונקברה בגבעת־רם. ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

סימון אלי

בן אוטו וגיטה. נולד ב־23 בינואר 1923 במנהיים אשר בגרמניה. למד שם בגימנסיה ואחר־כך עבר ללמוד בגימנסיה יהודית בברסלוי. בהיותו בהכשרה בבומסדורף נאסר ונכלא במחנה־ריכוז בעיר סכסנהויזן. בדצמבר 1938 עלה ארצה ונכנס לבית־הספר החקלאי מקוה־ישראל. השתייך לקיבוץ הדתי „רוזגס". נתקבל לעבודה במוסך. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי. אחר־כך שירת בבריגדה העברית ולאחר ששוחרר עבד בעיריית חיפה. חבר ה„הגנה". היה מקלען וחבלן. פוצץ בתים בשכונת חליסה ובואדי־רושמיה בחיפה. בפרוץ

המאורעות אחרי החלטת או״ם נשלח בתגבורת לטירת־צבי, משם עבר לרמות־נפתלי (ארגון וינגייט) עם מחלקת חי״ש חיפה. התעניין בבעיות צבאיות וגילה יכולת של פיקוד והיה מתכנן מובהק. אמיץ־לב עד כדי שכחה עצמית. שימש בתפקיד סגן מ״מ ובכמה מקרים מילא תפקיד של מ״מ.

ברמות־נפתלי נפצע בכמה מחלק? גופו ונשלח לבית־החולים בכפר־סולד, ואולם הוא התחמק משם על דעת עצמו, חזר למשק, הזריק לעצמו מורפיום כדי להשתיק את כאביו ויצא בלילות למיקוש השטח סביב המשק, כי איש מלבדו לא ידע שם להניח מוקשים. אך בהיותו בעל נסיון מועט במשימה כזאת ודעתו היתה מטושטשת עליו מחמת הזריקות נתפוצץ אחד המוקשים בידו. ידיו ורגליו נקטעו ועיניו נשפכו ונכוו בכל גופו. הובא לרמות־נפתלי ושם מת מתוך יסורים קשים ביום 7.5.1948. היה קבור בחולתא, ב־2.3.1950 הועבר לחיפה.

סימונס חיים

בן קרל ומרגריתה. נולד ב־13.4.1919 בברלין, בירת גרמניה. למד בבית־ספר תיכוני והשתלם במלאכת המסגרות. בשנת 1937 יצא להכשרה ביוגוסלביה ומשם, ב־1938, להכשרה בהולנד. מהולנד העפיל ארצה באניה „דורה" באוגוסט 1939. בשנת 1941 התנדב לצבא הבריטי („באפס"). אחר־כך שירת בגדוד א׳ של הבריגדה העברית והשתתף בקרבות האחרונים למיגור הכוח הגרמני. אחרי השחרור חזר ארצה, עבד במסגרות, נשא אשה והתיישב ברעננה.

במלחמת־השחרור התיצב שוב להגנת הבירה. נשלח אל הגליל ונפל בהגנת סג׳רה ב־10.6.1948. נקבר בעפולה ב־13.6.1948.

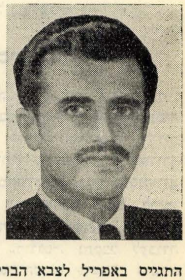
סימן־טוב מאיר

בן ישראל ומלכה. נולד ב־1929 בבגדד, בירת עיראק. ב־1930 עלו הוריו לארץ והתישבו בירושלים. למד בתלמוד־תורה „בית אהרן" של עדת עולי בבל ואחר־כך עבד ליד אביו בבית־חרשתו „אקונומיקה". בעודו נער הצטרף ל„הגנה" והשתתף בפעולותיה, ומשפרצה מלחמת־השחרור התיצב לשירות מלא באחד הגדודים ונלחם בחזיתות ירושלים.

באחרונה שירת בחיל־המשמר של רמת־רחל, שם נפל ב־15.11.1948. למחרת היום הובא לקבורה בשייך־באדר ב׳, משם הועבר להר־הרצל בירושלים ביום 21.6.1951.

סימן־טוב משיח

בן אליהו ועמליה. נולד ביום 2.1.1920 בטיפליס, חבל גרוזיניה, רוסיה. בא לארץ בהיותו בן 12 ומיד החל לעבוד, תחילה כשוליה במוסך „אגד" ואחר־כך כמכונאי ונהג. בשיעורי־ערב השלים את השכלתו העממית. עבד גם כצלם. ישב בתל־אביב. מצעירותו חבר פעיל בארגון־ההגנה הרביזיוניסטי, והשתייכותו למחתרת היתה לו למטרת חייו. הצטרף למחתרת עוד בשנת 1937, בימי המאורעות. בפקודת ארגונו התגייס באפריל לצבא הבריטי ושירת במסגרתו בחיל־הספר של עבר־הירדן. אחר־כך עבר לצי הבריטי. משמשוחרר במארס 1945 התמסר כולו לשירות פעיל באצ״ל והשתתף בפעולות שונות נגד הבריטים. במחתרת נקרא „משה" ו„יצחק".

השתתף בקרבות אצ״ל על יפו ויהודיה. ביוני 1948 התגייס לצה״ל, חטיבת „גבעתי", והיה עם „שועלי שמשון". בהסתערות על משלט תולקאם נפצע בראשו בשעה שהתך תוט״־תיל, כדי להוציא פצוע מהעבר השני, ונפל ב־19.10.1948. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג.

סימן־טוב שמעון

בן מרדכי ותמר (לבית אזולאי, מצאצאי החיד״א). נולד ב־9.6.1928 בחיפה. למד בבית־הספר „גאולה", בו עבדו הוריו בשירות הנקיון והוא היה עזר להם, וגם לחבריו היה תמיד מוכן לעזור. אחרי סיום לימודיו בבית־הספר למד שרברבות בקואופרטיב „חירות", ועם היותו מסור וציית להוריו ידע גם את חובתו למולדת. כחבר „הנוער העובד" הצטרף לגדנ״ע ויצא להכשרה מגויסת.

בשבט תש״ח התנדב לשירות לפני הגיע מועד גיוסו ונשלח לנגב. השתתף בפעולות ובליווי שיירות מבסיסו שבגבר־עם וגילה אומץ וקור־רוח במבצעים קשים. אחרי הפלישה המצרית השתתף במערכת יד־מרדכי ובמקומות אחרים וגילה אומץ בקרבות ובהוצאת חבר פצוע מתוך האש. בשעת ההפוגה בא הביתה לארבעה ימי חופשה ואחרי יום אחד חזר לפי הצו, משום שהמצרים הפרו את ההפוגה. בקרבות לפריצת הדרך לנגב הדרומי נפל ב־8.7.1948, כפי שהובטח לאחר זמן, כי בתחילה נחשב כנעדר. משנמצאו עצמותיו הועברו להר־הרצל בירושלים ב־5.7.1951.

פירוטינסקי אברהם („ארונצ׳יק")

בן זלמה ונחמה. נולד ב־19.7.1913 (תרע״ג) בריגה (אז ברוסיה). בן למשפחה עובדת. גדל בפרבר מוסקובסקי פורשטט. בריגה למד בבית־ספר תיכוני. בשנת 1926 הצטרף ל„השומר הצעיר" ונתפרסם בתנועה בריגה בגל הפוטומונטג׳ים שהיה מכין ומקשט בהם את קירות המועדונים. ב־1932 יצא להכשרה באיזפוטה ובדוינסק ובשנת 1933 עלה ארצה והצטרף לקיבוץ „השומר הצעיר" מסמך״ר — אפיקים. היה מראשוני העולים לנקודה. נטל חלק בעבודות־הבנין. בקיבוץ היה שותף בכל פעולה תרבותית. הצטיין בכשרונות רבגוניים וב„ידי־זהב". היה טייח וצבע, נהג ומכונן וצלם־אמן. קישט את חדר־האוכל לחגים, הכין דקורציות, דיאגרמות וכו׳. התמסר לעבודה ולמלאכה וכבש כל מקצוע בקלות. ברם לא היה מתמיד, קפץ ממקצוע למקצוע ולא הסתפק בזה. שקט למראית־עין וסוער במעמקיו. פעיל בשורות ה„הגנה". ימים רבים שירת בנוטרות. ב־1941 התגייס לצבא הבריטי, כי „לא ראה תועלת בעמלו כאשר העולם עומד בסימן שאלה". השתוקק להיות טייס, להפציץ את ערי גרמניה ולהשיב לנאצים „דם תחת דם". נשלח לפלוגת נהגים. היה במצרים, בבנגזי, באיטליה ובהולנד. בימי שירותו בצבא היה קשור מאד לקיבוץ. „כל דבר הגורם לי הנאה הייתי רוצה שהקיבוץ ייהנה ממנו" — כתב במכתביו ממצרים. מאיטליה שלח ספרי אמנות לספריית הקיבוץ. כשנשתחרר מהצבא ב־1946 נשא אשה ועבד במוסך אפיקים.

במלחמת־השחרור היה יוצא כנהג שני בדרך אפיקים—ירושלים. אחרי כיבוש טבריה גויס לקרבות. השתתף בקרבות בית־קשת וסג׳רה, בפיצוץ גשר אל־חמה ובכיבוש צמח. בקרב בית־קשת מיהר לעזרת חבר שנפצע במרחק 50 מטר מגדר המשק, נשא את הפצוע תחת מטר אש, אך התלוצץ והתבדח ועודד את רוח הכיתה. ימים מספר לפני פלישת הסורים ישב בקרנטינה, וגם שם שמר על מצב־רוחו הטוב, למרות התנאים הקשים. בעת ההרעשה הכבדה על שער־הגולן שכב על גג הקרנטינה וצייר את מחזה ההרעשה. סוכריות צבעוניות שימשו לו צבעי־מים. ב־6.5.1948 יצא לקרבות על ערב אל־זביה, ליד סג׳רה. המחלקה נתקעה בין שתי גבעות

והוקפה על־ידי מאות ערבים שהמטירו עליה אש כבדה. ארונצ'יק נפגע בלבו ונפל כשהברן בידיו. ביקש למסור דרישת־שלום לאשתו ובתו (שאת תמונתה נשא עמו בכל קרב) וזירז את הלוחמים לסגת. חבריו לקחוהו עמם, אך האויב כבר התקרב עד למרחק של 150 מטר וארונצ'יק ביקש שיעזבוהו. בו ביום הובא לקבורה באפיקים. מצניע־לכת היה וברוח מהפומביות. נעים הליכות ובעל רגש־חברות עמוק. זכרו הועלה בקובץ „עשרה", שהוציא קיבוץ אפיקים לזכר חבריו שנפלו.

סל חנן

בן מאיר ולאה. נולד בשנת 1919 בוארשה, בירת פולין. עם כניסת הנאצים לפולין הצליח לברוח אל השטח הרוסי. ניסה לעבור את הגבול הרוסי בחזרה, אך נתפס ונשלח לסיביר. משם התגייס לצבא האדום ולחם נגד הגרמנים עד הנצחון. אז עבר לאיטליה ושירת שם כמלח. עבר לקפריסין ומשם עלה ארצה בתחילת 1948 להשתתף במלחמת־השחרור.

מיום התגייסותו עבד כחבלן בחיל־ההנדסה ולבסוף נתמנה כסמל מחלקת חבלה. השתתף בפעולות רבות בגליל, בקרים הראשונים של החזית, והצטיין בכולן. יחסו לחברים היה ישר ופשוט, ואת המשימה הקשה היה נוהג להטיל על עצמו. חסון ומלא מרץ, ובת־צחוק ריחפה תמיד על פניו. את סודו שמר בלבו. נפצע קשה ביום 12 בדצמבר 1948 ליד מלכיה משנתקל בחוט־מכשול של מוקש. דבריו האחרונים היו: „אני שמח שאני" נפלתי לקרבן למען תחיו אתם". בלילה מת מפצעיו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

סלוטקי חיים־אברהם

בן שמואל ושפרה. נולד בי' בטבת תרפ"ח (1928), בירושלים. בן למשפחה ירושלמית ותיקה. חונך על ברכי התורה. גילה תכונות של „עילוי". מתלמוד־התורה „מאה שערים", בו התחיל ללמוד כשהיה בן שש, עבר בגיל 12 לישיבת חברון, וכעבור שנה — לישיבת פתח־תקוה. בגלל מצבם הדחוק של הוריו נאלץ בגיל 16 לחזור לירושלים ולאחוז במלאכה המפרנסת את בעליה. היה חשמלאי וכיילכל את הבית. בשעות־הערב השתלם בלימודים כלליים ואת מיטב מרצו הקדיש למתחרת לוחמת על ריבונות עברית.

הצטרף לאצ"ל וכשהתחיל המצור על ירושלים כבר היה מגויס בין שורות המגינים. לאחרונה נקרא לעלות להר־ציון ושם נפל ליד חלון בעמדה ביום 5.6.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

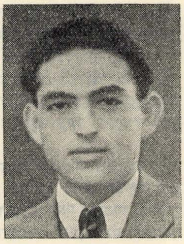
סלדינגר אריה

בן יעקב ומרים. נולד ב־22 במאי 1927 באלכסנדריה אשר במצרים. למד בבית־הספר האנגלי וסיים גימנסיה. משסיים את לימודיו החל לעבוד כמכונאי בחברת פורד. רחוק היה מהתנועה הציונית וערכיה עד שנוסדה שם הסתדרות „השומר הצעיר", הצטרף אליה ואף הדריך בה במשך הזמן. לאחר טיול קצר בארץ דבק בהתלהבות ברעיון גאולת הארץ, הזר למצרים ובמשנה מרץ החל לעבוד למען הקמת דור חלוצים־מגשימים. בשנת 1947 החליט אף הוא להגשים את שאיפותיו. עזב את הוריו ועלה ארצה. את תקופת הכשרתו עשה בגרעינו, בקיבוץ דן. אחרי חצ' שנה של לימוד עבודה והתערות בארץ, התגברות על חבלי קליטה ולשון, היה אריה בין התובעים לעלות ולהתיישב על אדמת חזלה אשר בנגב.

קיבוצו — קיבוץ נחשונים — התנחל, ואריה, כאחרים, השתתף בהקמת הנקודה ובהתבצרותה, כי הימים ימי מתיחות היו. הוא נתמנה למפקד עמדה ולאחר שהוקמה מחלקת המשקים, שמתפקידה היה ללוות שיירות ולהבטיח את דרכי הנגב, קם והצטרף אליה מטעם משקו. ביי"א בתמוז תש"ח (18.7.1948), בהסתערות על מבצר חוליקאת בסביבת כאוכבה, כדי לפרוץ את הדרך, נפל בקרב. היה קבור ברוחמה. ב־26.6.1950 הועבר לכפר־ורבורג. עוד על אדמת הגלות קבע סיסמה: „כדי להבין, צריכים קודם לא להבין", כלומר: אל הדרך הנכונה לא תגיע אלא אם כן טעית קודם לכן. בן 17 היה כשהגיעתו בשורת הציונות, ובמשך שלוש שנים בלבד ניתן לו להבין ולהגשים.

סלומון אליהו („אלי")

בן אברהם־יעקב וצפורה־רבקה. נולד ביום 30.9.1928 בהלמאו אשר ברומניה. שם למד בבית־ספר עממי ואחר־כך בתיכוני. בחייו האזרחיים היה חייט. לפני הגיעו לארץ ידע נדודים רבים, עד שהגיע לאיטליה, להכשרה, ושם עבר תקופת אימונים במסגרת ה„הגנה". הגיע לארץ בעליה ב' בשנת 1946 באניה „בירייה" והתיישב בפתח־תקוה, בה עבד כפועל־בנין.

עם ראשית המאורעות התגייס להטיבת פלמ"ח, השתתף בקרבות בגליל, בעמק ובדרום ונפל ב־18.7.1948 בקרב על לטרון, במשלט אל־בורג. ב־28.2.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

סלומון יהודה

בן זאב ושלומית. נולד ב־20.2.1928 בברלין, בירת גרמניה, במשפחה ציונית ותיקה ומילדותו התחנך ברוח היהדות ומסורתה. ב־1933 עלה עם הוריו ארצה. סיים בתל־אביב את בית־הספר העממי „בלפור" ואחר־כך עבר לגימנסיה הריאלית „בלפור". על אף כשרונותיו הפסיק את לימודיו בגימנסיה, כי החליט לעסוק במלאכה שיהיה בה משום סיוע לבנין הארץ. החל להשתלם במסגרות והוסיף ללמוד בשיעורי־ערב. באותו זמן כבר היה חבר ה„הגנה" בתל־אביב. היה חבר הסקציה המקצועית של „הנוער העובד" ובהיותו בן 17 הודיע להוריו על החלטתו התקיפה להצטרף לפלמ"ח. שם נתגלו כל סגולותיו היפות כחבר, כמדריך, כמפקד, כאיש עבודה והגנה וכאיש הרגש. שהה בהכשרה מגויסת בתל־יוסף, במעוז־חיים ולבסוף — בבית־השיטה. הצטרף לגרעין בית־הערבה, אולם בגלל התפקידים הצבאיים לא הגיע לחיים במשק. במשך שנות שירותו בפלמ"ח סיים קורס מ"כ ואחר־כך, כשמלחמת־השחרור כבר היתה בעיצומה, סיים גם קורס מ"מ בנתניה. השתייך להטיבת „פתח" של הפלמ"ח אשר פעלה בגליל העליון ועמה נלחם לשחרורו.

עם פלישת הצבאות הסוריים והלבנוניים לגליל פקד יהודה על יחידה שכבשה את מחנה הצבא שליד מלכיה, במסגרת פעולה נרחבה להבטחת הפתח הצפוני של הארץ. לאחר שהשתלט על המחנה חילק בין אנשיו את גזרות ההגנה, ותוך כדי כך פגע כדור בראשו ולא הספיק אלא למסור את התפקיד לאחר. נפל בקרב על מלכיה ב־15.5.1948 ונקבר למחרת היום באילת־השחר בטקס צבאי. ב־21.9.1949 הועבר לנחלת־יצחק. תנקה אברך, חברתו, נפלה גם היא בשעת טיסה לחוסף משירותה בסדום לתל־אביב ואוירונה ירד ירידת־אונס בסביבה ערבית. כל נוסעיו נרצחו.

באחד ממכתביו אל חברתו כתב: „... כמה עוז דרוש להורינו כדי לעודד את בניהם העומדים במערכה. לפעמים יש ונדמה לי שגיבורים הם אף יותר מאתנו — — — יכול אני לתאר לעצמי כמה דמעות מוריד‍ים הם בחשאי, וכמה פעמים ביום הם נושכים שפתים כדי שלא תפרוץ הזעקה המרה של הורים העלולים לשכול את בנם בכל אחד מרגעי היום — — —" השאיר אחריו מכתבים ורשימות רבות. אישיותו הגלבבת צוינה בספר „שמונה שנפלו", שהוציא הקיבוץ לזכר חבריו שנפלו. לפי החלטת המטכ"ל הועניקה לו אחרי מותו דרגת סרן.

סלומון יהושע

בן צבי וחנה. נולד ביום 22.7.1927 בכפר לוצ'קה, קרפטו־רוס אשר בצ'כוסלובקיה. המשפחה היתה עניה, והנער עבר לעיר, לבודפשט, ללמוד מלאכה (חשמלאות). שם הגיעוהו מוראי מלחמת־העולם השניה, אך שם גם מצא את הדרך לתנועת „השומר־הצעיר", והוא בן 17. בעזרת חבריו ברח מפני הנאצים לרומניה, ובינואר 1945 עלה ארצה עם „עליית־הנוער". עם אחת מקבוצות ההכשרה של התנועה עשה בקיבוץ בית־אלפא, ולבסוף — בקיבוץ דליה, כחבר משק.

בבית־אלפא היה לחבר ה„הגנה" ובה קיבל את אימוניו היסודיים. בדליה עבר את קורס המ"כ של הפלמ"ח ובסיימו מילא תפקיד מ"כ בגדוד אחד בחטיבת „הגולן". עם גדוד זה עבר את מרבית קרבות העמק וה„משולש". השתתף בכיבוש אום־א־זינאת, לג'ון, וגם השתתף בקרב הקשה על ג'נין. בקרב זה נפצע בחזה שדרתו ולאחר עשרת ימי עינויים מת בבית־החולים בעפולה ב־15.6.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בעפולה.

סלומון יוסף

בן יצחק ורבקה. נולד בשנת 1914 באיזמיר שבתורכיה. למד בבית־ספר עממי ועסק במסחר. בגיל 22 עלה בשנת 1936 לארץ והתיישב בתל־אביב. היה סוחר, איש מעשה, ופירנס את משפחתו בכבוד. את חובתו למולדת מילא בשורות ה„הגנה".

בהפצצת התחנה המרכזית בתל־אביב, במאי 1948, נפצע קשה, התענה ארבעה חדשים בבית־החולים ומת מפצעיו ב־25.9.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה וארבעה ילדים.

סלומון יצחק („חקי", „פז")

בן אברהם־יוסף וחנה. נולד ביום 26.9.1926 בראש־פינה ובעודו תינוק נתיתם מאביו. מוריו בבית־הספר המקומי שיבחו את תפיסתו, זכרונו ובקיאותו (ביחוד בתנ"ך, שעל כל מקרה בחיים היה בפיו פסוק מן המוכן, מקורי או מותאם לצורך השעה). למד שנתים בכיתות־ההמשך בבית־הספר העירוני בצפת וזמנו הספיק לנסיעות יום־יום הלוך ושוב, להכנת שיעורים כהלכה, לקריאה שקדנית ופוריה — וגם לעזרה בעבודה במשקו של סבא. התגייס בגיל 16½ לנוטרות ובשתים וחצי שנות שירות בגליל העליון חסך משכרו הדל לצרכיו בעתיד, ובינתים התכונן לבחינות בשעות הפנאי בתחנת הנוטרים. כשעלו הוצאות שיעוריו הפרטיים בטבריה על יכלתו הכספית, החל להשתלם בכוחות עצמו. בשירות הבטחון עסק, בעודנו נער, בצופה בשדות המרוחקים של כפרו. בנוטרות הצטיין בסדר ובמשמעת ובמסירות לתפקיד, עד כי הסרגנט הבריטי קיבל במורת־רוח גלויה את הודעתו על התפטרותו מהשירות. הצליח בבחינות־הכניסה ונתקבל לבית־המדרש למורים בבית־הכרם. בפגרות־הקיץ שימש מדריך בקייטנות שבשפלה ועל חוף הים וגודע כמחנך בחסד. כדי לשחרר את שנתו השניה ללימודים אחרים עבר 3 בחינות־בקיאות בשנה הראשונה ובבקיאותו בתנ"ך זכה בפרס דויד ילין. שיעורי ההוראה למבחן שנתן בשנתו השניה נראו בעיני בקיאים כשיעורי מורה ותיק. היה ער לבעיות הישוב והעם ואחרי מיגור הגרמנים כתב: „המלחמה חלפה, אבל אותותיה נשארו. אין השמחה שלמה, כי איזה פחד מסתורי אופף אותנו.." כדי שנהיה חפשים מפחד (רמז לאחת מארבע החירויות שהנשיא רוזבלט הכריז עליהן) עלינו להיות בפירים בין כפירים... עלינו להיות מלוכדים כאיש אחד, למען נדע להילחם ולפלס לנו דרך... כי רק המדינה העברית תערוב לשלום היהדות ולשלום העולם יותר מכל צ'רטר או הכרזת שיתוף־זכויות". בסתיו תש"ז נכנס לשנת הלימודים השלישית והתכונן לבחינות־הגמר (חלם על השתלמות נוספת בפסיכולוגיה ובפדגוגיה באמריקה).

בימי התסיסה הערבית שלפני הכרעת עצרת או"ם בילה לילות שמירה בעמדות ה„הגנה". בליל הכרזת או"ם העלה דגל לאומי על משורין־משטרה בריטי, אמר לחזור ללימודים אחרי יום הפגרה והשמחה. והנה פרצו המהומות והוא יצא עם חבריו לשמירה ולהגנה. אף־על־פי שכבן־יחיד לאם אלמנה היה פטור משירות קרבי ולפני כל צעד חשוב בחייו היה מבקש את הסכמת אמו, החליט הפעם על דעת עצמו בשימו מרחוק בפי אמו את דברי האם מרתה שבשיר „בין שיני אריות" של י"ל־ג, השולחת את בנה להילחם ברומאים, והתגבר להגנת הרובע היהודי בעיר העתיקה. עמד בגבורה מול התקפות הפורעים וברימוני־יד הנקלעים למטרה (התאמן בכך בשורות ה„הגנה") הכריחם לא פעם לסגת. בהגינו על ישיבת „פורת־יוסף" הטיל בצר רימונים אחדים בהצלחה ולבסוף נפגע מכדור צלף בראשו. הובא לבית־החולים ושם מת מפצעיו ב־13.12.1947. נקבר על הר־הזיתים בירושלים ב־15.12.1947.

סלומון מלך

בן אליאש. נולד בשנת 1922 בדברצן שבהונגריה, סיים בית־ספר עממי. עלה לארץ בשנת 1944.

היה מסור ומוכן להיענות לכל קריאה למען הקמת המדינה. נפל יחד עם בני השיירה שהותקפה בדרך ליחיעם ב־27.3.1948. הובא למנוחת־עולמים ב־29.3.1948 בבית־הקברות בנהריה.

סלומון משה („משה יזהר")

בן אברהם וחנה. נולד בד' במרחשון תרפ"ו בירושלים. בן למשפחה עניפה מעורה בארץ זה שבעה דורות. מצאצאי ר' שלמה־זלמן צורף שבנה את „חורבת רבי יהודה החסיד" בירושלים העתיקה, ושל יואל־משה סלומון ממיסדי פתח־תקוה. בילדותו נדד עם הוריו המורים למטולה, בית־שאן, עקרון, תל־אביב, פתח־תקוה וראשון־לציון. הצטרף ל„מכבי הצעיר" ובגיל 13 הצטרף ל„הגנה". סיים את בית־הספר העממי בראשון־לציון ואת הגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב (תש"ג). שירת שנה בנוטרות, כסמל. השתלם בקורס לשליחים מטעם ההסתדרות הציונית ואחר סיימו אותו יצא לסוריה וללבנון כמדריך „מכבי" לעבודה ציונית ארגונית. באותה

שנה היה פעיל גם בהעפלה. כשחזר ארצה סיים בהצלחה את המוסד להשתלמות שעל־יד הסוכנות („בית־הספר לדיפלומטים"), למד מדעי־הרוח באוניברסיטה בירושלים (שלושה סמסטרים), השתלם בערבית, סוציולוגיה והיסטוריה. חבר ועד הסטודנטים מטעם ה„הסתדרות". קיבל סטיפנדיה בעד חיבורו על „מוחמד עלי", שזכה להכרה מצד הפרופסור קבנר. ביחוד התעניין במדעי המזרח. עבד לפרקים במחלקה למזרח של הסוכנות. כתב יומן. לא הזניח גם את פעילותו ב„הגנה". סיים קורסים לסיירות וקשר. היה מ"מ באוניברסיטה והדריך קורסים למ"כ ומ"מ בכפר־עציון.

בתחילת דצמבר 1947 עמד בראש קבוצת מגינים שהדפה הסתערות ברחוב הנסיכה מרי בירושלים ונפצע על־ידי הבריטים. עלה לדרגת מ"פ בפלוגה מסיירת של גדוד „מוריה". אירגן את הגנת הרובע ומוצא. הצליח לעלות ל„הדסה" ביום הטבח. לזכותו נזקף ביצוע המשימות במלון „סמירמיס", ואדי־ג'וז, קטמון ושייך־ג'ראח. ב־17.5.1948 פקד על נסיון פריצה לעיר העתיקה בירושלים. ליד שער יפו נפצע 4 פצעים בריאות. ציוה על מחלקתו לסגת ונהגיע בזחילה לבסיס. מת מפצעיו ב־21.5.1948. נקבר זמנית בגבעת־רם (שייך־באדר) ירושלים. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. אחרי מותו הועלתה דרגתו הצבאית לדרגת סרן.

שלומון עמום

בן אברהם ומזל. נולד ב־29.9.1930 בחיפה. בן למשפחת עולה מבולגריה, אידיאליסטן אשר התגייר והקים בית עברי מושרש במציאות הארץ אשר רוח החלוציות פועמת בו. עמוס, אחד משבעת הילדים, אח תואם לאחיו גדעון, ספג את האוירה הזאת משחר ילדותו. שאף לפעולות־גבורה ולקרבות למען שחרור העם. לא אחת ערך תגרות עם שכניו הערבים ואף כונה בפי חבריו אשר אירגנם לתגרות אלה „גנרל הפרטיזנים". למד בבית־הספר העממי ובסיימו שש כיתות הפסיק את לימודיו והחל לעבוד ב„אגד" כחניך־נהג. התמחה במהרה במלאכת הנהגות והתחיל לעבוד בה. נתחבב מאד במקום עבודתו הודות לערותו, עליזותו וריגושתו. אחיו הגדול שירת בצבא הבריטי, ועמוס — והוא עוד נער — נכנס אף הוא לשורות הפלמ"ח ופעולות־המאבק, אם כי העלים אח מעשהו זה מבני משפחתו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס, על אף גילו הצעיר, לשירות קרבי מלא ולחם במסגרת חטיבת הפלמ"ח בנגב. השתתף בקרבות על בארות־יצחק, חלוצה, ניר־עם ולבסוף על ניר־עסלוג'. נפל בקרב הקשה על ניר־עסלוג' ב־11.6.1948 ובו ביום הובא לקבורה ברביבים.

סלונימסקי יהודה

בן אלתר־בנימין־צבי ואהובה. נולד בכ"ד בטבת תרפ"ז בתל־אביב. בהיותו בן שנה עברו הוריו לירושלים. חונך בתלמוד־תורה והמשיך את לימודיו ב„ישיבה" ברחובות. בגיל צעיר התחיל לחפש עבודה כדי להקל מעט את המצוקה ששררה בבית. למד את מלאכת ליטוש היהלומים בנתניה. עבד כפועל ב„פרימזון". שירת כשנה בפלמ"ח בגבעת־ברנר. חזר לירושלים, בה עבד בבנין ואת כל שכרו היה מוסר להוריו. הצטרף למחתרת אצ"ל, השתתף בפעולות ונעצר בלטרון. בזמן היעדרו גברה מאד המצוקה בבית. חדור הכרה כי חובתו למולדת קודמת לחובתו לבית הוריו חזר מיד עם שחרורו לפעולות המחתרת, אלא שביקש והשיג תמיכה קטנה בשביל אמו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור פעל במסגרת אצ"ל שבתוך צה"ל והשתתף בקרב על שייך־ג'ראח, הר־ציון ובקרב הידוע להגנת רמת־רחל. כחבלן צעד בראש כובשי הכפר מלחה, והיה גם ראשון לנופלים בכיבוש הכפר ביום 14.7.1948. ארוסתו, בת־שבע יום־טוב, חברת אצ"ל אף היא, נהרגה יומים אחרי נפילתו בעמדת־שמירה בצפון ירושלים. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

סלומון (כהן) רחמים־יוסף

בן יוסף ומרים. נולד ב־1929 בטבריה. למד בבית־הספר העממי ואחר־כך עבד כנהג שכיר בחברת „מרכז" ובשכרו עזר למשפחה מרובת־הנפשות. היה חביב על יודעיו כבחור טוב־לב. כחבר ה„הגנה" גויס בדצמבר 1947 ליחידת חי"ש גיידת מקומית, שתפקידה היה לצאת לעזרת נקודות חלשות בסביבה, ומילא את חובתו באומץ־לב מרובה.

יצא עם יחידתו כתגבורת לנוטרים שהוזעקו לעזרת שיירה של „אגד" שהותקפה ליד לוביה ונמצאה במצב קשה. אנשי חי"ש הצליחו לפרוץ את ההסגר של האויב על הנוטרים והמכוניות ולחלצם מהסכנה. והנה הופיעו חיילים בריטיים והחלו להמטיר אש על המגינים. רחמים נפגע פגיעה קשה מירייות אלה ובדרך לבית־החולים מת מפצעיו ביום 23.2.1948. נקבר בטבריה.

פלוניקיו אליהו

בן רפאל ואלדה. נולד ב־29 בנובמבר 1930 בטריאסט, איטליה. המשפחה עלתה לארץ בהיות אליהו בן 5 והתישבה בתל־אביב. למד בבית־הספר העממי „בריאליק". הצטיין בלימודיו והעזיק קריאת ספר על משחקים עם חבריו. משסיים את חוק הלימודים נאלץ היה לעזור להוריו בפרנסת ביתם ולהיפרד מלימודיו. עבד בבית־חרושת לנעלים, ואת הסיפוק הנפשי מצא בהשתתפות פעילה במאבק. הצטרף לשורות אצ"ל ועבר אחר־כך עם חבריו לצבא הסדיר. נלחם בחזית הגליל.

ביום 18.9.1948, בפעולת הכנה לכיבוש משלט בסביבות מירון מידי אנשי קאוקג'י, נפגע קשה, אך על אף מצבו החמור ניסה לסחוב פצוע מתוך המערכה. כדור שני פגע בו והמיתהו. למחרת נכבש המשלט תודות לפעולתם המוקדמת של אליהו וחבריו. נקבר בראש־פינה ב־19.9.1948.

סלוצקי אריה

בן יצחק ואידה. נולד ב־12.4.1925 בוולקוביסק אשר בפולין. גדל ונתחנך באוירה ציונית, ועוד בגולת פולין למד בבית־ספר עברי מיסודה של „תרבות". ב־1935 עלה עם הוריו לארץ והתישבו בירושלים. שם המשיך לימודיו בבית־הספר העממי „תחכמוני" ובגימנסיה רחביה שגמר אותה והיה פעיל בתנועת־הנוער „המחנות העולים". בימי אל־עלמין, כשהארץ היתה צפויה לסכנת פלישת הנאצים, התגייס לצבא הבריטי ומיד עם הקמת הבריגדה הצטרף אליה. השתתף בחזית איטליה עם סיום המלחמה והיה פעיל במחנות הפליטים ובארגון עליה ב'. תחילה אמר ללמוד רפואה, אך דחה את לימודיו מפני שירותו. בשנות המלחמה התקרב לרעיון ההתישבות. הצטרף לארגון החלוצי „נבו" של חיילים משוחררים, שאמר ליסד ישוב ימי־חקלאי. לשם כך עשה בבלגיה ובהולנד והשתלם בדיג ובספנות. עם שובו לארץ עשה בהכשרה חקלאית בנהלל ובשימרון. עמד לצאת עם רעיתו להתישבות־קבע בכפר־קיש, אך בינתים פרצה מלחמת־השחרור. משנרצחו „הל"ה" בהרי חברון לא יכול עוד לשכת ליד משפחתו הצעירה והתגייס לפלמ"ח עוד

לפני שנקרא לבן. כבעל משפחה וחקלאי לא היה חייב גיוס. משהוצע לו שירות אדמיניסטרטיבי סירב לקבלו ודרש לשתפו בפעולות קרביות. התנגד ללוות שיירת־אספקה־וציוד מירושלים לגוש עציון ובדרך, בנבי־דניאל, הותקפה השיירה התקפה קשה, הוא נלחם והתגונן עד הערב.

ב־15.3.1948 התגייס וב־27.3.1948 נפל והובא לקברות בקבר־אחים בסנהדריה בירושלים ביום 31.3.1948. ביום ט"ז במרחשון תשי"ב (15.11.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה ובת.

פלומצבר יוסף ("יוסי")

בן קורט וקטה. נולד ב־9.6.1925 בקניגסברג, אשר בגרמניה. בן שמונה עלה ב־1933 עם הוריו ארצה, וכאן למד, גדל והיה לחקלאי. המשפחה ישבה ברמות־השבים והוא למד בבית־הספר בכפר־מל"ל. משסיים את בית־הספר עבר לבן־שמן. כאן הצטרף לגרעין ההתישבותי של "הנוער העובד" "אלומות־ביתניה" ויצא לפוריה. ברצונו לעזור להוריו ולהרחיב יחד עם זה את השכלתו הכללית עזב כעבור 4 שנים את הקיבוץ ועבד אצל ההורים במשקם ברמות־השבים.

מנעוריו היה חבר ב"הגנה". התגייס בפברואר 1948 והשתתף בכיבוש כפר־סבא הערבית, בחזית לטרון ובשחרור ראש־העין וקאקון. כאן נפצע ואך החלים מפצעו השתתף ב"מבצע דני" (בקרב הקשה על קולה). נפל בקרב על ביאר עדאס בט' באב תש"ח (14.8.1948). נקבר למחרת היום בנתניה.

סלוצקי חיים

בן דוב וחנה. נולד בשנת 1929 במנחמיה. גדל בכפר, גמר את בית־הספר העממי המקומי ועבד בחקלאות במשק הוריו, בו היה לעזר מגילו הרך ביותר. עם התבגרותו אמר להצטרף לגוף חלוצי חדש לשם התישבות כובשת, ולשם כך עבר את הארץ לארכה ולרחבה, אפס הדאגה לבית, שהיה זקוק לידים עובדות, הטרידה אותו בכל אשר פנה, ולבסוף חזר למשק הוריו ונשא בעולו עד יום צאתו לקרב.

כחניך "הנוער העובד" וחבר ה"הגנה" מנעוריו נענה לקריאה הראשונה של משקי עמק הירדן ויצא לעזרת קיבוץ גשר המוחתק. ב־14 במאי 1948 נשלחו ארבעה בחורים ממנחמיה להשלמת מחלקה (מגדוד "ברק") לגשר והיה מאושר שנכלל בקבוצה זו (גילו לא חייב אותו לכך, והיה הצעיר בחבורה), רק יומיים שימש בתפקידו זה ונפל. נשלח להביא אוכל לאנשי העמדה הדרומית של בנין משטרת גשר, ובצאתו מן העמדה לחצר— כדי עשרה צעדים — נפצע פצע אנוש מפגז. נחבש מיד ומת בדרך אל הרופא ב־16.5.1948. למחרת היום נקבר במנחמיה.

סלוג שרגא

בן יצחק ומרים. נולד ב־8.4.1930 בברלין, בירת גרמניה. עלה עם הוריו לארץ וגדל בחיפה. למד שלוש שנים בבית־ספר עממי (לשם רכישת היסוד העברי), שלוש שנים בבית־הספר "כל ישראל חברים" (לשם רכישת השפה הצרפתית שלמד על בוריה) ושלוש שנים בבית־הספר לנערים סנט־לוקס (לשם השתלמות באנגלית). ידע גם גרמנית וערבית. כשנכנס לעבודה הוסיף להשתלם במכון הברייטי והצטיין במיוחד במתימתיקה גבוהה ובפיסיקה. מקצועו שהתמחה בו — מכונאי־טכנאי למקררים חשמליים. היה חבר בתנועת "המחנות העולים". התגייס לצה"ל בתחילת מארס 1948, כחצי שנה עשה בצפת, בהגנת העיר ובהתקפות על כפרי האויב בסביבה. כשכנאי התקין שם קוי טלפונים ועסק בעניני אלחוט, בלי לנטוש את השירות הקרבי הישיר. היה מקלען מס' 1 ובתפקיד זה שימש גם בקרבו האחרון.

היה בין המגינים על מלכיה הכבושה ובין היחידה שנשארה עם ה"פיאט" היחידי שברשותם, לחפות על נסיגת הפלוגה. כמה מחבריו נפלו ב־5.6.1948, וביניהם הוא, מס' 1 ב"פיאט", שהספיק לחבל במשוריני האויב. הגופה נמצאה אך ב־8.12.1948, אחרי שחרור הגליל, ונקברה במלכיה. ב־22.5.1952 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

סלוטינסקי ישראל־פישל ("פישקה")

בן שמעון ורבקה־לאה. נולד בדרך הנדודים של הוריו מרוסיה לארץ־ישראל ביום ו' בכסלו תרפ"ב בצ'ורטקוב, שבמזרח גליציה, ובדצמבר 1922 הגיעו לארץ והתישבו בתל־אביב. למד בבית־הספר "אליאנס" ובבית־הספר התיכוני "מונטי־פיורי". הצטרף ל"הנוער העובד" ובעודו נער צעיר כבר "שבע את החיים בעיר" כדבריו, ויצא להכשרה חקלאית בגניגר ונשאר שם כחבר קבוע, עובד בכל ענפי המשק, וביחוד ברפת ובפלחה, ונודע באהבתו את העבודה. היה מטובי הכדורגלנים של "הפועל" בעמק וקיבל כמה אותות־הצטיינות ופרסים בעד תרבותיות וחברתיות במקום ובישובי הסביבה. נטה שכם גם לעבודות הארגוניות בהכנת נשפים ומסיבות וצוין בפי הדור הצעיר בכינוי "הבחור החביב שבעמק". בשעות הפנאי עסק גם בהשתלמות רוחנית עצמית, כתב רשימות ושירים (על נושאי עבודה, קרקע ומולדת), שמקצתם פורסמו בעלון הקבוצה, בשנות מלחמת־העולם השניה שירת בנוטרות וב"הגנה".

בראשית מלחמת־השחרור התגייס לגדוד "דרור" של חטיבת "גולני", בו הוסיף לעסוק בפעולות תרבותיות בין חבריו המגויסים מהעמק, כדרכו בחיים האזרחיים. סיים קורס למכונות־ירייה כבדות ושירת בכלי זה עד הסוף. עבר את טבילת־האש הראשונה בחושו לעזרת משמר־העמק, המשיך במשקי עמק בית־שאן נגד הכנופיות ואחר־כך נגד הסורים והעיראקים בגליל התחתון. נפל עם עוד כמה חברים בקרב על הכפר לוביה ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948), ורק אחרי 42 יום, כשהאויב נהדף משם, נאספו עצמותיהם והובאו לקבר־האחים במשמר־העמק, מקום קברו הראשון.

סלינם שבתאי

בן מנחם ובנובנידה. נולד בשנת 1929 באידרנה שבתורכיה. גמר שם בית־ספר תיכוני. משנתבגר גברה בו השאיפה לעלות ארצה ועל אף קשיי היציאה וההגירה הצליח להגיע לארץ בשנת 1944. כאן היה חבר הכשרת "הנוער העולה" בשדה־נחום ואחרי שתי שנות הכשרתו החליט להתגייס לשירות העם. משקיבל מהוריו מכתבים שבהם תיארו לו את מצבם, החליט לעשות כל מה שביכלתו כדי להעלותם ארצה, אך בהגיעם לכאן שוב לא היה שבתאי בחיים. מקיבוצו גבעת־ברנר נשלח כנוטר לשרת ביחידות הפלמ"ח, אשר הבטיחו את שלום הנגב מראשית המהומות. רבה היתה שמחתו להכיר את הארץ בסיוריו. אהב לקרוא וללמוד. למד ערבית וקשר קשרי־ידידות עם ערבים.

ב־13.12.1947 יצא עם חוליה לסייר ולהבטיח את קו־המים ליד משק

תקומה. המון ערבי תקף את שבתאי וחבריו שהתגוננו בתוקף ולחמו בגבורה, מעטים נגד רבים. נפל בפגוע כדור ברימונו שהתפוצץ. היה קבור בבית־אשל. ב־31.8.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

פליצן דן („דני")

בן שמואל ורחל. נולד ב־27.8.1926 בחיפה. עליזותו ושובבותו, המרוסנת בשעת הצורך, השרו רוח טובה על סביבתו משחר ילדותו. כך ידעוהו ואהבוהו בבית ובכל שלבי חינוכו: בגן־הילדים, במכינה ובבית־הספר הריאלי עד סיומו. כזה היה בשתי שנות שירותו בנוטרות (חובתו היתה לשרת שנה אחת, אך כחבר ה„הגנה" מעוריו נגרש בודאי להמשיך עוד שנה, להשלים את הכשרתו הצבאית בהיתר חוקי, מאחר שנמצא מוכשר לקלוט מתורה זו יותר מהניתן בשנה אחת). מששוחרר בסוף קיץ 1947 עמדה לפניו הברירה להמשיך בלימודים בדרגה גבוהה באמריקה או בירושלים. ובהיות גורל הארץ על סף הכרעה בינלאומית ועזועים שיבואו בעקבותיה — בחר בירושלים. התחיל ללמוד במחלקה למדעי־הרוח באוניברסיטה העברית ולראות ברכה בלימודיו. אך הנה נפלה ההכרעה בלייק־סאכסס ובעקבותיה באה התנגדות הערבים בדם ובאש — ודני הפסיק את לימודיו והצטרף לפלוגה הלוחמת של הסטודנטים במסגרת גדוד „מוריה". את דעתו על הבחורים הממשיכים ללמוד הביע במכתבו במלים קצרות וקולעות: „וכל מיני סטודנטים, שמצפונם אינו מכביד עליהם כנראה", או „אין חלקי בין הבחורים הלומדים כיום, ולשמחתי יש לציין, כי אך מעטים הם".

שירת בתפקיד מפקד חולית מקלעים והשתתף בליווי שיירות לסביבת ירושלים, בקרבות הרטוב, לרגל חיפוש עקבות ה„ל"ה" שנפלו בדרך ההרים לכפר־עציון (בניהם חבריו), בפיצוץ בית שהוחן בקטמון ובתים בשייך־ג'ראח, בהגנת אזור הקסטל וצובה, ימין משה, נוה־יעקב ועטרות, בכיבוש קטמון, בהצלת מקור־חיים מניתוק, בפריצה למחנה אל־עלמיין, בכיבוש מחנה אלנבי ובאחרונה בכיבוש דיר אבו־טור. שם נפצע בידיות ערבים נמלטים, ותוך כדי קבלת „עזרה ראשונה" נפגע שנית בחזהו ואחרי דקות מספר יצאה נשמתו ביום 18.5.1948. היה קבור בשייך־בדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

פלמון מרדכי

בן יוסף וזהיה. נולד ב־1928 בדמשק. למד בבית־ספר עממי והצטרף לארגון החשאי של „ההגנה". פעמיים ניסה לעבור את הגבול ברגל. נתפס ועונה בכלא דמשק למרות גילו הצעיר, אך העינויים לא הרתיעוהו ובפעם השלישית ב־1944 הצליח להתחמק משומרי הגבול מזה ומזה והגיע לארץ בשלום. יצא להכשרה חקלאית בחברת נוער עולה, אך משבאו גם הוריו לארץ הוכרח לעבור לעבודה בתל־אביב כדי לעזור להם בסידורם הראשון ובו בזמן חבר פעיל ב„המשמרת הצעירה". משהתבססה המשפחה בשכונת התקוה נתפנה ב־1947 להמשיך את חייו לפי רוחו והצטרף להכשרה מגויסת באפיקים.

משהחלה מלחמת־השחרור צורפה ההכשרה כיחידה לוחמת לגדוד בחטיבת „יפתח" (פלמ"ח) ומרדכי נתחשל בה לחייל לוחם. השתתף בכל פעולות הגדוד והחטיבה בחורף תש"ח בגליל העליון. באחרונה השתתף בקרבות לשחרור צפת וסביבתה, ושם נפל ליד עין־זיתים ביום 3.5.1948. בי ביום נקבר בין קבוצת אילנות בודדים על הר־כנען. ביום כ"ז באלול תש"ט (21.9.1949) הועבר לנחלת־יצחק.

סלמי (אוהודיה) אברהם

בן שמעון וחסנה. נולד בשנת 1928 בדמשק, בירת סוריה. המשפחה עלתה לארץ בשנת 1936 והוא אז נער בן שמונה. גמר בית־ספר עממי בתל־אביב, למד מסגרות ועבד בה. בגיל 15־16 הצטרף ל„הגנה" והשתתף בהרבה פעולות של תנועת המרי, ביניהן בקרבות־ההתקפה על סרי־די ובפיצוץ רכבות.

במלחמת־השחרור נשלח לעמק הירדן. היה בין השומרים על מכון־המים של העמק. ב־15.5.1948 נפל בשער־הגולן, אחד מתוך ששה חברים שמצאו את מותם בעמדה. גופותיהם שנשארו בשטח האויב הובאו רק כעבור ארבעה חדשים לקבר ישראל בשער־הגולן.

פלע בנימין („בנה")

בן ליפא ורחל. נולד בשנת 1923 בדגניה ב'. מילדותו גדל בחיק הטבע וברוח הקבוצה ושאיפותיה. היה שתקן ועם זאת השובב מכל בני גילו, זריז וממולח ובעל המצאות. הצטיין ברייצה בין בני כיתתו וניצח את כולם בהתחרות. לאחר הנאחזן היה מחייך בביישנות ונעלם. למד בבית־הספר המרכזי בדגניה ובכיתות הגבוהות נתגלו כשרונו ותבונתו. לרוב בחר בשתיקה, אך משנתעוררה שאלה בכיתה וראוהו מחייך ושותק, ידעו כי הפתרון עמו והאיצו בו לדבר. וכשפסק פסוקו — אורו פני הכל. היה מטובי התלמידים בכיתה. לאחר גמרו את בית־הספר נכנס לעבודה החקלאית במסירות ורצינות רבה. היה חרוץ ומעשי והתעמק בבעיות הענף בו עבד. חבריו ציינוהו כ„שתקן ומלא דעת". גם משגדל מיעט בדיבור, רק ענינו, מצחו והמשפט הקצר שהפליט מפיו אי־פעם העידו כי מאחורי השתיקה צפונה התבוננות מעמיקה והערכת דברים שקולה. היה רציני, מתון ובראש וראשונה בעל שקט נפשי מלווה תוכן פנימי, תרבות נפש ועדינות. משהקים משפחה וגולדה לו בת, מצא מעיין לאושר שקט ועמוק בכל לבו וטבעו.

הוא לא שש לחיי צבא, אך עמד הכן לפקודה. משנקרא הלך לגשר. ביום ט' באייר תש"ח קם כרגיל ללכת לעבודתו במטע, אך נצטווה לצאת לשדה־הקרב. הוא נפרד מאשתו ואמר לה כי זה יומו האחרון. בלוית חבריו יצא לעבר צמח, לעזור את הטנקים הסורים שהתקדמו אל המשק ותוך כדי הטלת בקבוקי מולוטוב נפל בשדות צמח ליד דגניה ב' ב־18.5.1948. הוא הלך לצמח כשמצבה היה לאחר יאוש וכשהיה ברור כי הכיתה לא תוכל לעכב את האויב, נשאר במקום ואמר: „לא קיבלתי פקודה לסגת". נקבר בדגניה ב' ב־21.5.1948. השאיר אחריו אשה ובת.

פלפטר זאב (ויל'י)

בן מנחם ובלומה. נולד בשנת 1927 בקולומיאה, חבל גליציה אשר בפולין. שם למד בבית־ספר תיכוני. כשפרצה מלחמת־העולם השניה טולטל לאזור הרוסי. בגיל 14 עלה לארץ עם „עליית־הנוער", עוד לפני בוא השואה האיומה, בשנת 1941. הוכנס לקיבוץ משמר־העמק, חצי יום למד וחצי יום עבד, עד גמור השנתים של חינוכו הארצישראלי. מן הקיבוץ עבר לעיר, לתל־אביב. למד מסגרות ועבד בה. בו בזמן הוסיף להשתלם בכוחות עצמו בלימודים כלליים. היה חבר ה„הגנה" ופעיל בה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לשירות סדיר. השתתף בקרבות להגנת ישובי העמק. נפל בפקיעין, בהרי הגלבוע, ב־9.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה ב־25.7.1948.

פלפטר מרים (מאנקה)

בת מרדכי וצפורה. נולדה ב־1902 בעיר טרנופול, פולין, למדה בבית־ספר למסחר. היתה חברה ב„החלוץ" ופעלה הרבה למען חינוך הנוער העברי בעירה. הצטרפה לתנועת „גורדוניה" ועסקה בה בפעולה חינוכית. כשהרגישה שהלימודים בבית־הספר מפריעים לפעולתה הציונית־חינוכית — עזבה את בית־הספר. בהגיע לפולין הדי מאורעות תרפ"ט בארץ, לא נחה ולא שקטה עד שעלתה ארצה, בין ראשוני קבוצת „גורדוניה" א', בט"ו בתשרי תר"ץ (1929). בבואה ארצה נכנסה מיד לקבוצת חולדה ועסקה שם בחקלאות וביחוד בכבישת זיתים, ובזכותה יצאו מוניטין בארץ ל„זיתי חולדה". מדריכה ב„הגנה" מיום בואה ארצה. הדריכה באיתות וגם בשימוש בנשק. התפקיד ההגנתי היה הראשון במעלה בין תפקידיה במשק חולדה. נתמנתה למפקדת חולדה בימים שאשה מאמנת קבוצת מגינים ומפקדת עליהם לא היה חזיון נפרץ. בגלל מקרה אסון החליטה להסתלק מהשירות הלוחם. למדה חבישת פצעים על בוריה, התמסרה ל„עזרה ראשונה" והיתה חובשת בקבוצה. הגישה עזרה לפצועים רבים בשעת הקרבות המרים בפריצת הדרך ל־ירושלים, לפצועי כפר־אוריה ושל „החטיבה". בעלת מרץ ויזמה ומגז סוער. מעטות כמותה ידעו להעריך את חשיבות ה„הגנה" גם בימי שלום. הייתה היו קודש להקלת סבל הפצועים.

בשעת הפצצת חולדה על־ידי המצרים מיהרה להגיש עזרה לחיילים פצועים ונפלה על משמרתה ב־24.5.1948. נקברה בחולדה.

סמבל פיבל

בן ישראל ואלקה. נולד ב־1911 בזלוצ'יב שבמזרח גליציה (אז באוסטריה, ואחר־כך פולין). למד בבית־ספר תיכוני והיה חבר ב„החלוץ". ב־1939 העפיל ארצה ובאניה הצטנן וחלה בדלקת־פרקים, שלאחר זמן עברה למחלת־לב כרונית. אף־על־פי־כן עבד בבנין כאדם בריא והתגורר עם אשתו בבת־גלים שבחיפה, חי בפשטות והיה עליז ברוחו, אהב את החיים, את הארץ והבריאות ואף הצטרף ל„הגנה".

בראשית מלחמת־השחרור היה שומר ליד מחסום הכניסה לבת־גלים ובודק את המכוניות הזרות שבאו לשכונה. אחר־כך שירת בצה"ל בשק"ם והגיע לדרגת סמל. משבא הביתה מעבודתו מת משבץ־הלב ב־11.1.1949 ולמחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

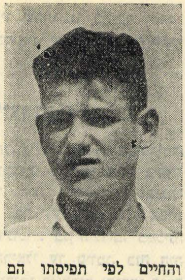
סמדרסמן משה (אלפרד)

בן ברוך וסיציליה. נולד ב־16.12.1929 בברלין, בירת גרמניה. הגיע לארץ באניה „גליליה" בשנת 1935 והתישב בירושלים. גמר את בית־הספר „טרה סנטה" ואחר־כך עבד כטכנאי בקולנוע.

במלחמת־השחרור התגייס לצה"ל ונשלח יחד עם עוד חברים כתגבורת למגיני גוש עציון. נפל עם כל מגיני הגוש ב־12/13.5.1948 וב־17.11.1949 הועבר לקבורה בקבר־אחים להר־הרצל בירושלים.

סמו יצחק („דו"ק")

בן מאיר ופנינה. נולד ב־11 ביונ' 1931 בפלובדיב, בולגריה. בן 7 וחצי היה כשהגיע לארץ בסוף 1938. נתחנך בכפר־הנוער בן־שמן וגמר בו את בית־הספר. אחר־כך למד מסגרות ב„סדן" בתל־אביב. חבר ל„הנוער העובד" ופעיל בגדנ"ע. עבר לחיפה ושירת בפלוגה הימית (פלי"ם). היה בין הראשונים שהתגייסו לשירות פעיל מלא, לפני שגויס השנתון שלו. ניתן בפיקחות־חיים, שיסודה באהבת החיים, והחיים לפי תפיסתו הם: שלמות־האופי וחירות, שמהה שביחידות ורעות — ורק אלה המוכנים להקריב את חייהם למען ערכים כאלה, ממצים את עמקם של החיים וטועמים את טעמם. לא היה חלקו עם המתרעמים והמהלונגים. את שיווי־המשקל הנפשי, שהיה בעצם טבעו, הוסיף לטפח מתוך הכרה: „הכל תלוי בנו—אנו נשיג את הכל, אם נתעלה שנהא ראויים לכך".

נפל בשעת כיבוש חיפה, בד' דחול־המועד פסח, י"ט בניסן תש"ח (28.4.1948). נקבר בחיפה. בן ח"י היה בנפלו.

סמואל משה

בן יעקב. נולד בשנת 1928 בצ'כוסלובקיה. עלה לארץ בשנת 1948 ומיד גויס לצה"ל. נפל בפעולת „שוטר" בעין־ע'זאל ב־27.7.1948. למחרת היום הובא לקבורה בבית־הקברות בנתניה.

סמואלסון חיים־יוחנן (הנס)

בן לואיס ופאולה. נולד ב־13.8.1903 בהמבורג שבגרמניה. גדל בעיר־הנמל הגדולה ומנעוריו נמשך לחיי הים. גמר בית־ספר תיכוני ושנה אחת למד בבית־ספר לקצינים בגרמניה. שירת כקצין באניה העברית „תל־אביב" והיה הראשון בין עובדי הספינה ההיא שהתאזרח בארץ, עלה לארץ בשנת 1936.

נרצח על־ידי פורעים בואדי־ניסנס בחיפה ביום כ"ב באדר א' תש"ח (3.3.1948) והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

סמוביץ משה

בן יצחק. בן־זקונים למשפחה רבת־בנים. נולד בחודש אוגוסט 1923 ברומניה. למד בבית־ספר עממי. היה פועל ועזר לפרנסת הורין. משבוטל משטר הנאצים החל להתור לציון, שלוש שנות נדודים עברו עליו בנכר. גם את תחנת מחנות קפריסין עבר. במארס 1948 הגיע לארץ, ומיד עם בואו התגייס לצבא ההגנה ורבה היתה שמחתו על שניתנה לו ההזדמנות להשתתף במלחמת־השחרור. חלם על היי־שלום בעתיד, עת יעבור לעבודה חקלאית, יביא אליו את ההורים ויפרנסם.

נפל ב־31.5.1948 בחזית לטרון בלחמו לפריצת הדרך לירושלים. היה קבור בנען. ב־18.5.1950 הועבר לעפולה.

סמוטריץ יצחק („סמיטי")

בן יעקב ושרה. נולד ביום י"ד במנחם־אב תרמ"ה בתל־אביב. אחרי סיום בית־הספר העממי למד חרטות בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. היה חבר „הנוער העובד". ההליכה להכשרה היתה נוהה ושקטה מדי בעיניו והוא בחר בפלמ"ח ואחר־כך בפלי"ם ובמסירות לוהטת ואומץ־לב ביצע בתקופות המרי משימות נועזות בתנועת המרי: פיצוץ מסילות־ברזל וגשרים, העלאת מעפילים מהאניות, פריצה למחנה הבריטים בכפר־ויתקין ועוד. בריכוזים עקרוניים היה קיצוני בעמידה על האמת שלו, בלי משוא־פנים, ובחיי החברה היה קיצוני בנכונות לעזרת הזולת. חובב ספורט ישבתי וימי ומוסיקה.

מהרזרבה של פלמ"ח עבר לשירות בראשית מלחמת־השחרור. סיים קורס למ"כ ולחבלנות. שירת בליווי שיירות לנגב ולירושלים ומשם נשלח לשיירה לכפר־עציון. במלכודת נבי־דניאל נפצע בראשו ורסיסים נשארו בו בסמוך לעיניו. לשידולי חברים ומפקדים נעתר להפסיק את שירותו הקרבי ולרדת לתל־אביב כדי לרפא את עיניו. הריפוי נמשך יותר מדי ובינתים פלשו צבאות האויב לארץ והוא לא יכול לשאת את הישיבה הבטלה בעיר בשעה שחבריו נלחמים. על אף אזהרות הרופאים הפסיק את ריפוי עיניו והצטרף לחיל־השריון והשתתף בקרבות לפריצת הדרך לירושלים. כמפקד מחלקת חבלנים חדר עם המחלקה לבנין משטרת לטרון ביום 30.5.1948 ואיש מהם לא יצא חי משם. גויתו הועברה עם גויות חבריו ב־17.11.1949 לקבר־אחים על הר־הרצל בירושלים.

סמקובסקי יעקב

בן יוסף. נולד בשנת 1928 בפולין. בימי הכיבוש הנאצי הגיע עם משפחתו לוארשה. היה בין הכלואים בגיטו, ומדי פעם בפעם התגנב לתוך השכונות החפשיות להביא אוכל למשפחה. יום אחד חזר הביתה ולא מצא איש, כי ההורים ויתר הילדים נלקחו למחנה־ההשמדה. הצליח לברוח ומצא מחסה בבית איכר פולני בכפר ועבד אצלו עד יום השחרור. מיד פנה לקיבוץ לודז וב„נת"ב־הבריחה" הגיע דרך גרמניה לאיטליה, ומשם העפיל לארץ. שמונה חדשים היה עצור בקפריסין ורק בנובמבר 1947 הגיע לארץ עם כל בני קיבוץ „במאבק".

היה בחברת־נוער באשדות־יעקב. התגייס לפלמ"ח, השתתף בכמה קרבות ועמד בהם בעוז. נפל בצרעה ב־10.10.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

סמרה חיים

בן יצחק ושושנה. נולד ב־2.3.1932 בירושלים. לא הספיק לגמור את לימודיו בבית־הספר העממי מחמת הדוחק החמרי בבית הוריו והקדים משום כך לצאת לעבודה. תחילה עבד כמתלמד בחשמלאות בצפון יום־הכלה ואחר־כך בקרן־הקיימת־לישראל בירושלים. היה חבר „הנוער העובד" והשתלם בשיעורי־ערב. היה קשר וסמל בגדנ"ע וב„הגנה". בגלל גילו הצעיר רצו הוריו להניאו מלהתגייס, אך הוא לא נשמע להם והצטרף לשורות הלוחמים מיד עם פרוץ מלחמת־השחרור. מילא את תפקידיו במסירות רבה ובנאמנות. היה יוצא לשמירה לעמדות הקיצוניות של העיר הנצורה.

באור ליום ז' בסיון תש"ח (14.6.1948) נשלח עם חבריו־לפלוגה לעבודת ביצורים ובשובו משם, שעה אחת לפני התחלת הפוגה א', נפגע בפגז. בו ביום מת בבית־החולים ונקבר בסנהדריה. ביום י"ט באלול תש"א (20.9.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים.

סמרגד שמעון (סם)

בן יוליאן ולאה. נולד ב־1924 בוינה, בירת אוסטריה. אביו היה פסל, יליד ארצות־הברית שהתיישב במרכז אירופה. חינוכו היה על טהרת הלשון האנגלית. כשהשתלטו הנאצים על אוסטריה הצליח לברוח לשוויץ. שם מצא מקלט זמני וניסה לנצל את הזמן להכשרה במקצוע שבחר לו בעתיד: עתונאות. בעזרת המפעל לנוער העולה הועלה בשנת 1940 לארץ. עשה שנתים בחברת־נוער בקבוצת אושה, בעמק זבולון, והתערה בארץ. כשהיה בן 17 „הגדיל" את גילו בשנה אחת והתגייס לצבא הבריטי. פעם בו רגש נקם עז משנודע לו כי אמו נספתה במחנה־השמדה. במשך 4 שנות שירותו היה בפרס, עיראק, מצרים, צרפת ובריטניה. בשנת 1945 נכנס לאקדמיה צבאית בבריטניה. כששוחרר בשנת 1947 היה בעל דרגת קפטן. זמן־מה חי חיי אזרח בירושלים. נתקבל כעובד ב„קול ירושלים" והרבה לכתוב. נושאיו היו — חיי החלוצים ובעיות צבאיות ומדיניות של הארץ.

בצה"ל שימש כמפקד פלוגה, על חשבונו נזקף כיבוש משלט בית־קרי בדרום־מערב ירושלים, שהביא לידי כיבוש עין־כרם. נפל ביום 14.9.1948 בכפר מלחה, בפעולת־יחיד נועזת, שיצא לקראתה כדי לנקום את נקמת אחיו שנפל בהגנת נגבה [ראה עמוד 75: באל (סמרגד) לודוויג]. הממונה עליו הגדיר את תכונותיו במלים אלו: „היה מפקד נבון, בעל שיקול טקטי בריא, אמיץ מאד, מאומן ביותר, ובעל כושר ניהוג מעולה". בפקודת המטכ"ל מיום ו' בתשרי תש"י (29.9.1949) הועלה לשמו התואר סרן. הסופרת מולי בן־דויד הביאה את עזבונו לדפוס.

סנדלר יחזקאל

בן חנוך וחיה. נולד בא' באלול תר"ץ במטולה. אחרי גמרו בהצטיינות את בית־הספר העממי (בפיקוח „המזרחי") בכפרו למד שלוש שנים חרטות ומסגרות בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון בחיפה. בזכרו שהוריו ושבעת אחיו (כולם שירתו בצה"ל במלחמת־השחרור) ואחותו עובדים קשה במשק, כדי שהוא יוכל ללמוד בעיר, התמסר ללימודים בכל הרציונות, ובשהותו בימי חופשתו בבית, עמוס חובות לימודים והכנות, היה נוטה שכם גם לכל עבודה במשק. בחיפה היה חבר פעיל ואחר־כך מדריך בגדוד „ניר" שבשבט הצופים בי"ל, וגם מדריך באיחוד בגדנ"ע, אחרי גמרו את הקורס בהצטיינות. היה הרוח החיה בגדוד הצופים ונקרא בכינוי־החיבה „יחזקאלה החייכן". הצטיין בעבודה המקצועית בבית־הספר ואצל נפח ובחג"ם, בגדנ"ע הפליא בבקיאותו בכלים השונים ובזריזותו ומסירותו במילוי תפקידים במסגרת פעולות המאבק וההעפלה וגרימת הפרעות לחיילים הבריטים שומרי ה„עוצר", שהוטל לעתים תכופות על חיפה העברית. אם כי היה בן משק עמד לצאת להכשרה עם גרעין של הצופים, אך משהורגשו באויר, עם הציפיה להכרעת עצרת או"ם, אותות הסערה הגדולה המתקרבת, נשאר עם חבריו בעיר ואחרי חיפושים מרובים מצא לו עבודה במחרטה. אחרי זמן מועט פרצה הסערה והוא התיצב לשירות בחי"ש, שמר בעמדות בעיר התחתית והתאמן לקראת הבאות. נשלח לקורס מ"כ קרבי ואחר־כך הצטיין באימון מגויסים צעירים ואף קשישים ממנו, שכבר שירתו בצבא של ארצות שונות. הועלה

לתפקיד מ"מ ואחרי קורס נוסף הוסמך לדרגה זו, אך היתרונות המעטים, הכרוכים בדרגה, היו למורת־רוחו. מפעם לפעם היה אץ לבקר אצל הוריו כדי להרגיעם. חלק ניכר של גרעינו הועבר לדרום והוא הושאר בשירות אימון והדרכה, משום שהצליח בו מאד ונתחבב על חניכיו ומפקדיו. רבות הפציר במפקדיו שישלחו גם אותו לחזית כי הישיבה בעורף, במחנות האימונים, העיקה על מצפונו. לאחד מחבריו, שהועבר לחזית הדרום, כתב: „אני רק שואל, אם משאירים אותנו בשביל מצעד הנצחון, שמא חושבים שלא יישארו חיילים אחרים?"

אחרי השתלמות במקצועות מיוחדים ושירות בהדרכה חטיבתית למפקדים נשלח סוף־סוף לחזית. השתתף בהרבה קרבות במערכות ג'נין, חיפה, עכו ועוד, בתפקיד מ"מ בגדודו. באחרונה השתתף בקרב תרשיחה. בשעת אחת הנסיגות פקד על כיתת החיפוי, ניגש לעזור למקלען שנפגע, וגם הוא נפצע באגן הירכים, ובמצב זה הוסיף לתת פקודות, ואף בדרך, כשהובל אל רופא לנהריה, עוד היתה דאגתו נתונה לשלום חבריו. כעבור שעות מספר מת שם בשעת הניתוח ביום 19.7.1948, בן ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה.

סנדיק אברהם

בן צבי־יהודה והנה. נולד ב־1927 בלודז שבפולין. גמר בית־ספר עממי וזמן מועט לאחר־מכן נתנסה עם כל יהודי העיר בזוועות הגיטו, ברעב ובעבודת־פרך. ב־1944 הועבר למחנה אושבינצים, משם לצ'כוביץ, ואחר־כך לבוכנוואלד. משם שוחרר באביב 1945 על־ידי הצבא האמריקני ועוד באותה שנה העפיל ארצה באניה „מטרואה", הראשונה שהביאה מעפילים אחרי תום מלחמת־העולם השניה. עבד כפועל והשתלם בעברית ובלימודים אחרים בשיעורי־ערב. הצטרף לאצ"ל ויצא לאימונים ובחורף תש"ח השתתף בקרבות פרברי תל־אביב.

במערכה של אצ"ל על יפו נפצע ברסיסי פגז סמוך ללבו, ואחרי שהתרפא בבית־החולים העירוני „הדסה" חזר לגדודו. עם פירוק כוחות אצ"ל עבר לצה"ל וב־16.9.1948 נפל בפעולות־סיור ליד כפר־אוריה.

סנדלר יצחק

בן חיים ורבקה. נולד ב־1929 בחיפה. גמר את בית־הספר העממי בכפר־סבא ולמד שלוש שנים בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב. התבלט בכשרונותיו ובשקידתו. משסיים את לימודיו עבד במסגרות מיכניות ובחרטות. אחרי־כן יצא לשנת שירות לעין־חרוד, עבר גם הכשרה באשדות־יעקב וקנה לעצמו שם טוב בין חברי המשק. מגיל 13 הצטרף לגדנ"ע והיה בו למדריך. באשדות־יעקב הצטרף לגדוד פלמ"ח ועלה לדרגת מ"כ. בגדוד זה שירת שבעה חדשים עד נפלו בקרב. אחרי כ"ט בנובמבר 1947 עזב את עבודתו באשדות־יעקב ועבר להתאמן בקבוצת „שלהבות" שבאפיקים. השתתף בקרבות טבריה, צמח, עין־זיתים, ביריה, צפת, בפשיטות לסוריה — הדריך את הקרב בפשיטה לכפר עין־חרב שמעל לעין־גב; בקרבות לוד, רמלה ובמקומות אחרים. חסון ומוצק, ער לצרכי־השעה ותוסס, אוהב לבוא עד חקר הדברים; חובב מוסיקה ועושה למען חבבה על אחרים; עז־אופי ובעל כוח־סבל, לוחם באומץ, תובע מעצמו ומאחרים. מפקדו העיד עליו: „אחד הבחורים המסמלים את הנוער הלוחם שלנו".

בפעולות כיבוש אל־בורג', ליד לטרון, שימש מפקד כיתה; שכב לגוח והכפר כותר על־ידי האויב, נורה לפני שהספיק להפעיל את נשקו ונפל שם ביום ט' בתמוז תש"ח (16.7.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־סבא ביום 18.7.1948.

סנדרוביץ ישראל

בן משה וצפורה. נולד ב־1922 בצ'כיה. עלה ארצה ב־1939. איש־עבודה ומסור בכל מאודו למלחמת־המצוה לשחרור ישראל. משהתגייס לצה"ל צורף לגדוד „שריון ופשיטה". נפל על־יד שדה־התעופה בלוד, בימי כיבוש הסביבה, ביום 10.7.1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־13.7.1948. הניח אחריו אשה ושני ילדים.

סנדרוביץ עזריאל

נולד ב־1923 בפראג שבצ'כיה. בה גדל ולמד בבית־ספר. עלה לארץ באניה „פטריה", בקפצו מעל סיפון האניה לתוך הים והגיע בשחיה לחוף. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הברי"ט ועבר אתר־כך לבריגדה העברית. התרועע במיוחד עם כמה מחברי דורות המגויסים ועם השחרור גלוה אליהם והצטרף כחבר למשקם, התנכה בכמה עבודות ולבסוף התמחה כאופה. החיים בקיבוץ הכבידו עליו, ובאחד הימים עזב את המשק ועבר לחיפה. גם שם עבד במאפיה עד לתחילת מלחמת־השחרור. שוב התגייס עם הראשונים, הצטרף לפלמ"ח והשתתף בליווי שיירה לגוש עציון ונשאר בכפר־עציון מאז ינואר 1948. שם צורף למחלקת צנחנים, אחר־כך הועבר לחי"ש ובזמן האחרון שימש מאמן ב„פיאט".

ב־12.5.1948 נשלח עם ה„פיאט" לצד הדרומי של כפר־עציון ונפל בו ביום. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

סנה יונה

בן יוסף וברוריה. נולד בשנת 1922 בירושלים. בילדותו עברו הוריו לבירות. למד בבית־הספר שליד האוניברסיטה האמריקנית. חונך לחינוך ציוני בבית והרגיש את עצמו כארצישראלי השוהה רק זמנית בגלות. וכשנוסדה אגודת ה„מכבי" בבירות הקדיש לה את כל זמנו ומרצו. כשגמר את בית־הספר התיכוני ואמר להמשיך ללמוד משפטים, איימו צבאות רומל על ארצנו מצד המדבר המערבי. השאיר מכתב־פרידה להוריו, ברח ארצה והתנדב לצבא. הוריו השתדלו לשחררו כבן־יחיד, אך הוא סירב להשתחרר. השתתף עם הבריגדה העברית בקרבות אישליה, במסעי חיל־הכיבוש של בעלות הברית ובמפעלי העזרה לשארית הפליטה. אחרי שחרורו למד בבית־הספר הגבוה למשפט וכלכלה בתל־אביב. היה חבר ב„הגנה" והצטרף למחתרת אצ"ל, בה שירת בכינוי „סגן דרורי". ב־1947 ביקש להתקבל לבית־הספר לדיפלומטים שהסוכנות אמרה ליסד.

כשפרצה מלחמת־השחרור זנח את לימודיו והתמסר למלחמה. כשהלך עם כוחות אצ"ל לקרב על יפו, כמקלען מס' א' ב„פיאט", מסר למפקדו מכתב סגור בשביל הוריו ובו בקשת סליחה מהם על הצער שגרם להם בנפילתו, וכשחזר בשלום מהקרב לקח חזרה את המכתב. בשירותו

בקרבות יפו היה מסור ונכון לעזור להבריו. בשמעו תלונת אחד החברים שאשתו חולה ואין לו כסף למחיה, ביקש חופשה קצרה, לזה כסף ונתן לה, ורק לאחר זמן נודע הדבר. פעם הציע למפקדו באצ"ל תכנית שהוא נוטל על עצמו את ביצועה: לארגן פעולת־חבלה גדולה בארץ האויב שהוא מכיר אותה היטב, אך התכנית לא נתקבלה. אחרי הכרזת המדינה עבר לצה"ל ושירת בו בדרגת פיקוד ולפני כל קרב היה מוסר למפקדו את המכתב להוריו ולוקחו אחר־כך חזרה. באחרונה השתתף בכיבוש עין־ע'וזאל ואיגזים, ובנתנו פקודה להסתער על הר שעליו שרדו צלפי האויב נפגע מאחד הכדורים ונפל ביום 26.7.1948. למחרת היום נקבר בנתניה. בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הוענקה לשמו דרגת סגן.

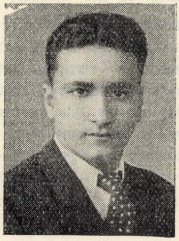
סעדיה אבדי

נולד בשנת 1926. ביום 18.3.1948 נפל בשעת מילוי תפקידו בחיפה ושם הובא למנוחת־עולמים.

סנדשישן יעקב

נהרג בעלותו על מוקש בין נגבה לעבדיס ב־12.9.1948. למחרת היום הובא לקבורה בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ספאדיה יעקב

בן נסים ויפה. נולד ב־1928 בחלב שבסוריה. ב־1933 עלה ארצה עם המשפחה והשתקעו בחיפה. כאן למד בבית־ספר עממי ואחר־כך למד מלאכת החייטות וגיהוץ ובמקצוע זה עבד.

במלחמת־השחרור מילא את חובתו בשורות צבא ההגנה ובקרבות על כיבוש חיפה נפל ב־19.4.1948 ושם נקבר בבית־הקברות הצבאי.

סנואני בנימין

בן יוסף ודבורה. נולד בשנת 1926 בעיר סינואן, תימן. עלה לארץ עם בית הוריו בשנת 1935. גדל בשכונת התקוה ליד תל־אביב. למד בבית־הספר העממי והיה לנער עובד. בשנת 1945 התגייס לפלמ"ח ויצא להכשרה מגויסת באילת־השחר, אך כעבור שנה וחצי נאלץ לחזור הביתה ולבוא לעזרת המשפחה כי היה בה הכבור ומפרנסה העיקרי. עבד כמחסנאי בבית־חרושת לאטריות. היה ספורטאי, חבר „מכבי", והתאמן בהתאגרפות. עם שובו לעיר המשיך את אימוניו ופעילותו הצבאית במסגרת החי"ש. בין השאר השתתף בפעולת הטעיה בזמן הורדת מעפילים.

עם פרוץ המאורעות הצטרף מאליו אל המגינים על שכונת התקוה, בית־יעקב וכביש סלמה. עם התגייסותו המלאה הועבר לחזית ירושלים והשתתף בפעולות „נחשון", לטיהור הדרך אל הבירה, ובקרבות הרטוב, עטרות וכו', לבסוף נלחם בחזית הדרום ונפל בהתקפה על בית־דראס ב־11.5.1948. נפגע מכדור צלף בכתף, ובגלל האש הסמיכה של האויב אי־אפשר היה להוציאו משדה־הקרב אלא בזחילה, וכוחו לא עמד לו לכך ומת באמצע הדרך. בו ביום נקבר בבאר־טוביה. השאיר אחריו ארוסה, שעמד לשאתה לאשה.

ספינקלשטיין ישעיהו („שי ספינקי")

בן חיים ולאה. נולד ב־21.8.1917 ברופשיצה, פולין. קנה השכלה עממית והיה נגר. חבר התנועה הציונית מנעוריו. עלה ארצה ב־1933. חבר ה„הגנה". בימי מלחמת־העולם השניה שירת 5 שנים בצבא הבריטי כתותחן בעל דרגה. כשנוסדה הבריגדה העברית הצטרף אליה ועזר בהעלאת מעפילים. עם פרוץ מלחמת־השחרור הגן על פרברי תל־אביב, מקום־מגוריו. התגייס והדריך בתותחנות כר.ס.מ. נשלח לחזית צמח, עמק־הירדן, טול־כרם, קאקון והנגב. פקד על כיבוש ג'וליס.

נפל ב"א בתמוז תש"ח (18.7.1948) בקרב קרתית, בחפותו כמפקד צוות על העברת תותח אנטי־טנקי. נקבר בנחלת־יצחק ב־20.7.1948. לזכותו נזקפים 9 משוריני אויב שהוציא מכלל פעולה. לפי דין־וחשבון של מפקד המחלקה „הצטיין בקור־רוח וידע לתת פקודות אש ברגע הנכון". השאיר אחריו אשה.

ספונוב משה

בן יצחק ורחל. נולד בשנת 1925 בתל־אביב. במשפחתו, משפחת עמלים, ובשכונתו, שכונת מחלול אשר על שפת ימה של תל־אביב, עברו ימי ילדותו ונעוריו. למד בבית־החינוך לילדי העובדים ונתגלה מילדותו כנער רב כשרונות, בעל המצאות ורגש. ספורטאי מעולה, שחיין, דייג, וחביב על חבריו ועל כל מיודעיו. הוכרח להקדים ולהתחיל בחיי עבודה כדי לתמוך במשפחתו הדחוקה אף־על־פי שנטה לכתיבה ספרותית וחלם עליה עד יומו האחרון. בגיל צעיר ביותר התגייס לצבא הבריטי, תחילה כנהג ואחר־כך כחייל הבריגדה היהודית, בפלוגת חיל־ההנדסה שלה. באירופה השתתף בהצלת אחים נידחים, בהברחתם ובהעלאתם ארצה. בשובו לארץ חזר לעבודה, לאחר תקופה של חוסר עבודה, והיה חבר מסור ב„הגנה".

סניאטובסקי מישה

בן יחיאל. נולד בשנת 1926. נפל באחד מקרבות הנגב ביום 23.12.1948. נקבר בגבולות ב־14.1.1949 וגויתו הועברה למנוחת־עולמים לנחלת־יצחק ב־11.8.1949.

עם פרוץ המהומות נמצא משה בקו הראשון, בין מגיני שכונות־הספר. לאחר תקופה של קרבות קשים עבר לפעולת „נחשון", השתתף בקרבות הקסטל, בקרבות השיירות ואחר־כך הועבר לחיל־ההנדסה כחבלן. מטעם חיל ההנדסה צורף לחטיבת „גבעתי" ועמה השתתף בקרבות לשחרור הדרום והנגב. לאחר מיגור הזרוע המערבית־צפונית של המצרים נהרג משה בפיגוני מוקשים בין יבנה לאשדוד בעלותו על מוקש ביו"ז במרחשון תש"ט (19.11.1948). נקבר בנחלת־יצחק ב־21.11.1948.

ספקטור ישעיהו („שייקה")

בן דויד ושרה. נולד ביום א' במנחם־אב תרפ"ט (1929) בירושלים, בגיל רך נתיתם מאמו ועבר לגור אל אחיו בירושלים. התחנך במוסד „אהבה". סיים את בית־הספר העממי „תחכמוני" ובית־הספר התיכון בירושלים. הונך ברוח ההקרבה והמסירות הלאומית: אחיו צבי ז"ל היה מפקד הסירה „ל"ג" ונספה בים עם כל חבריו בפעולה צבאית בימי מלחמת־העולם השניה. ישעיהו היה חבר „המכבי הצעיר".

בשנת 1946 הצטרף אל הפלמ"ח במסגרת ההכשרה המקצועית של תנועתו והיה בגבעת־חיים.

עם הכרזת או"ם על החלוקה סיים בהצטיינות קורס מ"כ, צורף לגדוד מגדודי חטיבת „יפתח" של הפלמ"ח ונשלח לנגב. התכונן להתנחל במשק צובה עם חבריו להכשרה. נפל ב־11.12.1947 ליד אבו־רגיג (בסביבות באר־שבע) בעמדו בראש חוליה של ארבעה אנשים שנשלחה לשמירת קו־המים. שלוש גופות נמצאו אחרי יומים ובהן סימני התעללות. נקבר במשמר־הנגב. ב־15.11.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

ספקטורוביץ בן־ציון

בן יוסף ואסתר. נולד ב־26.3.1928 בווילנה אשר בפולין. למד בבית־הספר „תרבות" בעירו וחונך מילדותו ברוח הציונות. ניצול מהשואה ועלה לארץ בעצם ימי המלחמה, ב־18.2.1943. השלים את חינוכו העממי בכפר־סבא, החל אחר־כך להתמחות במסגרות ועבד בה ברמתיים, יצא להכשרה מגויסת של הפלמ"ח באשדות־יעקב, אילת־השחר וגבע. התאמן כחבלן. היתה לו נטיה מובהקת לציור, אך מחמת תומרת השעה התמסר רק לתפקידים קרביים.

נספה בשעה שהניח מוקשים בשדה ב־24.6.1948, בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה.

ספראי זאב

בן משה ורבקה. נולד ביום י"א באדר תרפ"ז בירושלים. למד בתלמוד־תורה „עץ־חיים" וב„ישיבה". לאחר שעבר ללימודים כלליים נכנס לבית־הספר המקצועי „עמל" ולמד שם מסגרות מכנית. בתחילת שנת תש"ה התגייס כחבר „בני־עקיבא" לגדנ"ע, לגדוד מודיעין שביחידה הדתית. עם גמר לימודיו, בחודש מנחם־אב תש"ו, התגייס לנוטרות, למשמר־הנע של גוש עציון, שהתארגן באותו זמן, בשנת תש"ו נתפס על־ידי הבריטים באשמת הדבקת כרוזי „החומה" של ה„הגנה" ושוחרר מחוסר הוכחות, אך נמצא תחת פיקוח הבולשת. משנודע לשלטונות שהוא משרת בחיל־הנוטרים, הודיעו לו כי בגמר החודש יפוטר. כחצי שעה לפני צאתו בשיירה מירושלים לגוש עציון התיצב לפני מפקדו־לשעבר וביקש שיכין לו תפקיד עם שחרורו מהנוטרות.

השיירה שבה יצא לגוש ביום 11 בדצמבר 1947 מצאה את הדרך חסומה בקילומטר ה־12 מירושלים ומטר ירית ניתך עליה מן ההרים. זאב, שהיה במכונית השניה, קפץ מהאוטו ונורה בגבו. בשכבו בתעלה הוסיף להתגונן, עד שצרור כדורים פגע במצחו והפורעים שהסתערו על הנפגעים דקרוהו בסכינים. נקבר בקבר־אחים על הר־הזיתים.

ספרנוביץ יוסף־דוב

בן בן־ציון וחנה־מלכה. נולד בשנת 1909 בירושלים. אביו, תלמיד־חכם מובהק, עלה ארצה מלומז'ה בשנת תרס"ח. התישב בעיר העתיקה בירושלים וישמש בהוראה בישיבת „תורת חיים". האב חלה ונסע לוינה לניתוח, והאם הכניסה את יוסף לתלמוד־תורה „עץ חיים", שם נתחנך עד גיל ט"ו. אחר־כך למד מסגרות ושרברבות והתפרנס ממלאכתו. זמן־מה היה בעל הנות כלים. כל חייו חי בדחקות ועוני. למדן היה. בכל כוחו התגד למכירת בית־הכנסת בגבעת־שאול, מקום־מגוריו, לבית־חרושת, וכשבא המוכר להוציא את המכירה לפועל וכל המתפללים הסתלקו, נשאר יוסף־דוב יחיד והחל מתאבק עמו בבית־הכנסת, עד ששבו המתפללים והמקום חזר להיות מקום־תפילה. הוא המשיך במאבק, לא חסך מעצמו כל מאמץ ואף ניהל משפט נגד המוכר, ולא נתפתה לשוחד הרב שהלז הציע לו. שנתים לפני מותו בחר לגור בעיר העתיקה והיה מבקר ליד הכותל המערבי מדי יום ביומו.

כשפרצה מלחמת־השחרור השתתף בהגנת העיר העתיקה, תחילה כחבר אצ"ל ואחר־כך כאיש ה„הגנה". הוא הדף את התקפות הערבים והציל כמה ספרי־תורה מבית־הכנסת „ניסן בק". נפגע בערפו מירית צלף ערבי בעמדה בניסן בק ומת בו במקום ביי"ב באייר תש"ח (21.5.1948). דבריו האחרונים היו: „כדאי למות על קידוש השם". הובא למנוחות ביום ט"ו באייר תש"ח (25.4.1948) בעיר העתיקה. בפסח תש"ח, שבועות מספר לפני מותו, רשם: „אנחנו נמצאים בגלות, לשנה הבאה בני חורין". השאיר אשה, פיגה, שתי בנות ושלושה בנים.

סקורניק אברהם

בן משה ופיגה. נולד בשנת 1927 בוארשה, בירת פולין, להורים עמלים. כמוהם אף הוא צנוע וענותן היה מטבעו. במלחמת־העולם השניה חי בגיטו וארשה והצליח להסתתר בכל מיני מחבואים ובונקרים עד לפעולה הגדולה בשנת 1942, נתפס בידי הנאצים וגורש למחנות־ההשמדה מיידאנק, אוישוויץ ובוכנוואלד. לעיניו עברו כל מוראות העינויים וההשמדה ואף הוא עצמו כבר היה „מוזלמן" — שלד־אדם מועמד לשריפה, בלשון המחנות — אלא שעם הכיבוש האמריקני ניצל. עלה לארץ בשנת 1945.

עם בואו ארצה יצא להכשרה בבית־השיטה ומשהתגייס לפלמ"ח השתתף בפעולות רבות. עשה בצאלים, היה חבלן בחלוצה והשתתף בכיבוש כפרים מספר בנגב. נפל בכיבוש משטרת עסלוג' ב־11.6.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברביבים.

סַקַז'ו יוליוס („לוקה")

בן אליעזר וצילה. נולד בשנת 1928 בעיר „אסי שברומניה. למד בבית־ספר עממי ובבית־ספר למלאכה והתמחה כמסגר וכחשמלאי. היה חבר „השומר הצעיר". עלייתו נתאחרה בשל נסיבות הזמן ולשם החשתה נסע לאיטליה. עבר במשך ששה חדשים קורס של ה„הגנה" והעפיל כמגויס בשנת 1948. מיד נכנס לקורס צבאי שני, בכפר־יונה, וכעבור חודש נשלח לנגב. שירת בגדוד אחד של הפלמ"ח. הצטיין באהבתו לעבודה, באהבת הזולת ואהבת המולדת.

נפגע קשה במשלט ליד רוחמה שהופצץ קשה מהאויר ביום 4.10.1948 ומת בדרך לבית־החולים. היה קבור במשמר־הנגב. ב־15.11.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

סקלי ישראל

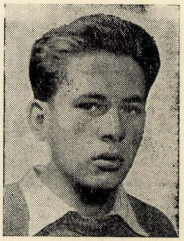
נולד בשנת 1926 בצ'כוסלובקיה. עלה לארץ בשנת 1946. נפל בקרב בכפר־סבא הערבית ב־13.5.1948 והובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק ב־16.5.1948.

סקלצקי משה

בן אהרן־עקיבא. נולד ב־1898 בברדיצ'ב שבאוקראינה ועלה ארצה ב־1914. זמן מועט אחרי עלותו פרצה מלחמת־העולם הראשונה וכנתין רוסי גורש מצרימה. שם התנדב לגדוד נהגי הפרדות וב־1918 התנדב לגדוד העברי של קלעי המלך. אחרי המלחמה חזר לארץ ועבד כבנאי־קבלן. בשנים האחרונות היה תושב חולון ובמלחמת־השחרור שירת בשמירה כחבר ותיק ב„הגנה".

נפל בשירותו ב־20.5.1948 והובא למנוחת־עולם בנחלת־יצחק.

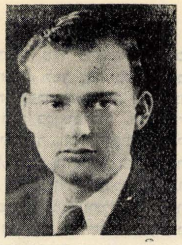
סקלר אברהם („שאני")

בן יגו ושרה. נולד ב־25.2.1931 בהונגריה. למד בבית־ספר יהצטיין בלימודיו. היה בעל נטיה פיוטית חזקה. עם הסגרת יהודי הונגריה בידי המרצחים הגרמנים הוסע גם הוא ברכבת־המות למחנה. אחרי המלחמה חזר לבודפשט, אך סירב להישאר שם, ובלי ידיעת ההורים יצא ב„נתיב־הבריחה" לאיטליה. רק מן הדרך, בוינה, כתב להוריו שאינו יכול להישאר בין המרצחים והוא עולה הביתה, לארץ־ישראל. העפיל ארצה והוגלה לקפריסין, שם למד בעזרת הג'וינט מסגרות מכנית.

עלה לארץ מקפריסין בשנת 1947 והוכנס ללמוד חקלאות במקוה־ישראל. התגבד לצה"ל ושירת באחד מגדודיו. נפל ב־26.5.1948 בפעולות „בן־גון" בחזית לטרון. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

סקפה משה

בן שלמה. נולד ב־1914 בסלוניקי שביוון. גמר בית־ספר תיכוני וב־1932 עלה ארצה עם הוריו והתישבו בתל־אביב. במשך הזמן השתלם במכונאות ועבד בה. היה חבר ותיק ב„הגנה".

עם תקומת המדינה עמד על משמר מבוא הארץ מצד סוריה בעמק הירדן. נלחם בפולשים הסורים בצמח ובשעת הנסיגה ממשטרת צמח נפל ב־18.5.1948 ונקבר בקבר־האחים בדגניה א' ב־21.5.1948.

סרבנוגורה ישראל

בן נוח. נולד בשנת 1926 בפולין. מלחמת־העולם השניה הוציאה את הנער ממסגרת־חיים רגילה לנתיב היסורים והתלאות. כשעלה לארץ בשנת 1947 היה מקצוע בידו: סריגת גרבים. זמן קצר עבד במקצוע זה והגה פרצה מלחמת־השחרור. התגייס ונכנס למערכה.

עלם רציני וחזק בגופו וברצונו, לא הספיק להתערות כראוי בארץ ולקנות לו ידידים. נפל ליד משטרת בית־ג'וברין ביום 25.10.1948. היה קבור בראשון־לציון. ב־22.6.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

פרומי חיים־צורי

בן אברהם ושרה חדאד. נולד ב־17.2.1921 בטריפולי. למד תחילה בתלמוד־תורה והמשיך את לימודיו עד סיימו חמש מחלקות בבית־ספר איטלקי. בניגוד לרצון הוריו הצטרף לתנועה החלוצית „בן־יהודה" עם היוסדה. עז־נפש, מתמיד, שואף לפעולות. ידע תמיד להשפיע מרוחו על חבריו ורב היה חלקו במשיכת החוגים המתבוללים לציונות ולחלוציות אשר לה התמסר בכל להט לבו. יצא עם חבריו להכשרה בטריפולי בשם „ביכורים", שהיה ממיסדיה ביום ח' בסיון תש"ה. אחרי שבעת חדשי עמל עמדה קבוצתו זו להתפרק בגלל התנאים הקשים שהיתה נתונה בהם, אולם בזכות פעילותו של צורי התארגנה מחדש. עסק בחקלאות על ענפיה השונים. ב־4 בנובמבר 1945 התנפלו עליהם פורעי טריפולי, הרסו ושדדו את פרי עמלם והוא היה בין המגינים אשר עמדו בעוז על נפשם. אחרי הפרעות אורגנה „עליית־הנוער" הראשונה מטריפולי אשר אחרי שבעה חדשים של סכנות־דרך הגיעה לארץ בליל ל"ג בעומר תש"ו. העולים נתקבלו לעבודה ראשונה בעין־הנצי"ב ואחר־כך בשדה־אליהו. כנופיות מזוינות הקיפו את הנקודה ונהדפו אחרי עמידה איתנה של המגינים.

היה ספוג רוח התנ"ך. במלחמת־השחרור ראה מלחמת יהושע בן־נון של ימינו, ובכיבוש באר־שבע — חידוש ברית אברהם אבינו עם הארץ. את חלקו במלחמת־השחרור, אשר אליה נחלץ מיד עם תחילתה, סיים בקרב העז על עיראק אלמנשיה, בו נפל ב־28.12.1948. היה קבור בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

סרי חנן

בן חיים ופריזה. נולד בראש־הודש ניסן תרפ"ח בתל־אביב. למד בבית־ספר לבנים, ומשסיימו החל לעבוד במסגריה. במרוצת הזמן נעשה חבר בקואופרטיב „המלחים". מגיל צעיר היה חבר „הנוער העובד" ובגיל 16 הצטרף ל„הגנה" והשתתף בפעולותיה. נשלח לקורס בבן־שמן והיה למפקד כיתה. פעם, בשעת פעולה, נמצא אצלו אקדח והוא נאסר על־ידי הבריטים אך שוחרר בערבות. כשהובא למשפט עוררה הופעתו כבוד גם אצל השופט הבריטי, שאמר לו: „בתור צעיר שמור על עצמך למען מדינתכם!"

במלחמת־השחרור השתתף בפעולות ה„הגנה" בחזית שכונת התקוה ובתל־א־ריש, ומשם הועבר לירושלים והשתתף שם בקרבות רבים ובהגנת שכונת מקור־חיים. בצאתו בראש כיתה לשם מארב לאויב שעמד לחקוף את השכונה, נפצע בזרועו, אולם הוסיף לדלוק אחר האויב וסירב לעזוב את שדה־הקרב. המשימה הוכתרה בהצלחה, אולם חנן נפגע מכדור ונפל ב־1.2.1948. למחרת היום הובא לקברות על הר־הזיתים בירושלים.

סרי יוסף

בן אברהם ושושנה. נולד בסיון תרפ"א (1921) בצנעא אשר בתימן. בילדותו למד ב„חדר". ב־1934, בהיותו בן 14 שנה, עלה ארצה, בבואו לארץ למד את מלאכת הריצוף ובערבים הוסיף להשתלם בשיעורי־ערב. ישב תחילה בירושלים ואחר־כך עבר לחולון. השתתף בסמינריונים שונים למדריכי־נוער מטעם הסוכנות היהודית לארץ־ישראל. היה פעיל בארגון ה„הגנה" בירושלים ואחר־כך בחולון. בימי חוסר העבודה בבנין עבר ללמוד מקצוע טכנאי־שינים. חרוץ ומתמיד, מחונן בתבונת־כפים. לא היה דבר שלא יכול להרכיבו ולתקנו. בעל מזג רך, חביב ונוח לבריות.

חבר ה„הגנה" מנעוריו ופעיל בשורותיה בתקופת המאבק. עם הכרזת או"ם יצא להגנת חולון ושמירתה. אחר־כך התגייס לצה"ל. נפל ב־10.7.1948 באום־את־תונה. הובא לקברות בבית־הקברות בראש־פינה.

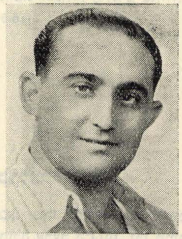
סרי יחיאל

בן יוסף־סעדיה ושושנה. נולד בשנת 1930 בירושלים. למד בבית־ספר עממי ועבד בחקלאות. התנדב למערכה ב־16.12.1947, בגיל 16 וחצי. ליוה שיירות לתלפיות, מקור־חיים והאוניברסיטה. השתתף בהתקפה על כפר־השילוח וסביבת רמת־רחל. נשלח לגוש עציון. משם כתב לחברו בירושלים: „האויב עתה מפריד בינינו, אנו במצור בגוש עציון ואתה בירושלים, ובכל זאת רוחנו איתנה לקראת הנצחון".

לפי עדות חוזרים מהשבי נפגע מפגז, בהיותו בעמדה בכפר־עציון, ב־4.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

פרנסה ראובן

בן שלמה ופאני. נולד ב־30.7.1914 בעיר קושטא שבתורכיה. סיים חוק־לימודיו בקולג', כדי להתמחות בפקידות, אך כבר בנעוריו נוכח לדעת כי מקומו רק בארץ־ישראל. בגיל 19 עלה לארץ וב־1934 עלו גם הוריו. עבד בפקידות ומילא את חובתו למולדת במסגרת ה„הגנה". ישב עם משפחתו בתל־אביב.

כחבר ותיק ב„הגנה" קיבל עליו מראשית ימי המאורעות תפקידי שמירה על גבולות העיר. ב־25.4.1948, כשהיה בעמדת „חלזון" שבגבול יפו—תל־אביב, נפגע מפגז ונפל בו במקום. בן ביום נקבר בנחלת־יצחק.

עבאדי אהרן

בן יעקב וזכיה. נולד ב־1925 בסוריה. בן שנה היה בעלותו עם הוריו לארץ. בעודו נער עזר להוריו בטיפול בארבעת הילדים הקטנים ממנו, כי אביו היה חולני. אחרי גמרו את בית־הספר העממי היה עובד ביום בנגרות ותומך בהוריו ובערבים היה מגישיך ללמוד בקורס תיכוני והשתלם בציור. היה פעיל בתנועת הנוער הקומוניסטי וכותב בעתון של הנוער הזה. בשנות 1942—1946 שירת בצבא הבריטי ואחר־כך, כששיחררוהו השלטונות, הזר לעבוד במקצוע הנגרות.

בחורף תש"ח עמד על המשמר בגבול שכונת התקוה ואחר־כך התגייס לצבא ההגנה. נפל בקרב בגזר ב־10.6.1948 ושם נקבר.

עבדן חנן

בן מרדכי וחוה. נולד ב־3.3.1926 בחיפה. סיים בית־ספר עממי והוסיף עליו חינוך מקצועי. עבד כרתך ומסגר בחברת החשמל. חבר־"הגנה" ותיק. בשנת 1945 שירת בפלמ"ח (על־יד קיבוץ אילון) ובדצמבר 1947 נענה לקריאת חבריו ב"הגנה" ונשלח למחנים אשר בגליל העליון. בשל הצטיינותו כסייר עלה לדרגת סמל כיתת הסיירים ונשלח לפעולות חבלניות בחיפה. כן השתתף בפעולות־ענשין נגד הכפרים הרצחניים עין־ע'זאל, ג'בע ועוד.

נפל ב־21.3.1948 בצפת, בדרכו להבטחת הדרך צפת—טבריה, ממוקש שהתפוצץ מתחת למכונית המשורינת בה נסע. היה קבור במחנים, ב־21.9.1949 הועבר לחיפה.

עבוד דויד

בן מיכאל ווידה. נולד ב־13.10.1927 באיסטמבול (בפרבר קוסגונצ'ק), תורכיה. למד שם בבית־ספר עממי. נכסף בכל מאודו לארץ־ישראל. בן 15 נפרד מהוריו ועלה לארץ. התחנך בחברת־נוער — במסגרת "עליית־הנוער" — משנת 1943, תחילה באשדות־יעקב, ואחר־כך ברמת־הכובש. למד מסגרות. לא התמיד בקיבוץ ולא הצטרף לגרעינו "נחשולים" אשר בסנסורה. התיישב בתל־אביב, מקום מגורי דודו, עבד ושאף להשתלמות בחיימה.

רוח ההתנדבות שספג אותו בחברת־הנוער ליוה אותו באשר פנה. מהתחלת המאורעות היה בין מלווי השיירות לירושלים ושימש ממלא מקום מפקד השיירה. השתתף בכמה פעולות נועזות. היה עלם צנוע ושתקן, שוחר השכלה ואמיץ־לב. נפל בקרב על הקסטל ב־7.4.1948. נקבר במעלה־החמישה ב־11.4.1948. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

עבוד מרדכי

בן עזרא וחנה. נולד ב־10.4.1931 בירושלים. בן יחיד להוריו ומשעגם היחיד לעת זקנה. למד שנים אחדות בבית־ספר ויצא לעבודה כדי לעזור להוריו. התכחה בסיעות אבנים לבנין ושכרו היה מקור־הפרנסה העיקרי להוריו הזקנים. בן 16 וחצי היה כשהחלו התנפלויות הערבים בחורף תש"ח בירושלים ומיד התיצב לשירות. הוריו התנגדו לכך מתוך חשש לחייו ולעתיד שלשתם. אך הוא דחה את התנגדותם באמרו: "אם אפול, אפול למען המולדת". בהתחשב בגילו הרך ובמצבו המשפחתי פטרוהו משירות קרבי וגייסוהו לשירות במשטרה העירונית של האזור היהודי. עזה היתה שאיפתו להתנקם באויבי עמו, אך באין ברירה מצא סיפוק גם בשירות זה, בהבינו שגם הוא חלק מהמאמץ הכללי.

בלכתו בשבע בבוקר ביום 24.4.1948 לשירותו במחלקה לעבודות ציבוריות שברחוב הגביאים פגע כדור בראשו ואחרי שבע שעות יסורים מת בבית־החולים. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־26.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

עדיקה משה

בן עובדיהו וחנה. נולד בשנת 1923 בזאו שבעיראק. בה חונך בילדותו חינוך ביתי מסורתי. היה לציוני מתוך קריאה בסיפורי התנ"ך. בן 11 היה כשעלה בשנת 1934 בדרך "בלתי־חוקית". נעצר על־ידי שלטונות המנדט הבריטי, אך כעבור זמן קצר שוחרר מכלא עכו בשל גילו הרך. מיד עלה לירושלים. הצטרף שם להסתדרות "הנוער העובד" שעל־ידיה נשלח לעבודה. שתים־עשרה שנותיו הבאות עברו עליו במלאכת החיישות. השתתף בפעולות ה"הגנה", בהפגנות נגד "הספר הלבן" ונגד החזרת המעפילים, באימונים ומשמרות, מתוך התלהבות ומסירות־נפש. מיד עם הצהרת או"ם התגייס לשירות פעיל. בלילות היה בעמדות בשכונות קיצוניות של העיר ובימים עבד כדי להתפרנס.

עם הכרזת המדינה התגייס לצבא ההגנה. צורף לגדוד אחד ועבר את קרבות ירושלים בהשתתפו בכיבוש קטמון ובנין "דויד". נפל בקרב אבו־שור ביום 25.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה ובת.

עזרא מרדכי

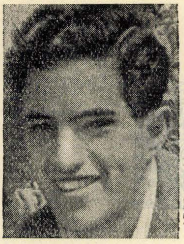

בן אהרן ובוליסא. נולד ב־18.10.1925 בארם־צובא (חלב), סוריה. נצר למשפחה אמידה ובעלת יוחסין בסוריה ובעיראק. עם סיימו את חוק לימודיו בבית־ספר תיכוני שירת בימי מלחמת־העולם השניה כפקיד מנהלתי במנגנון הממשל הצרפתי בסוריה. בחל בחיי הגלות בסוריה ואף דחה הצעת אביו להיות לו כשותף בעסקי מסחרו, ובנטייתו לתנועה הציונית עסק בהדרכת נוער בתנועת הצופים בעירו.

ב־1945 עלה ארצה דרך היבשה כמעפיל עם קבוצת נוער ונכנס לחיי הכשרה מגויסת במסגרת הפלמ"ח, תחילה בגבת ואחר־כך ברמת־דויד. עבר לזמן־מה לחיפה אל בית דודו. היה חבר ב„המכבי" והמשיך בפעולותיו ברזרבה של הפלמ"ח.

עם פרוץ מלחמת־השחרור חזר לשירות מלא בפלמ"ח ונשלח לירושלים. נפצע בקרב קטמון ועם החלמתו נשלח לקרבות בקרית־ענבים. ב־12.6.1948, יום אחד לפני ההפוגה הראשונה, נפצע קשה, וכעבור יומיים מת מפצעיו. נקבר בקרית ענבים ב־14.6.1948.

עובד ציון

בן אברהם ומזל. נולד ב־22.1.1930 בתל־אביב. סיים 7 כיתות של בית־ספר עממי. נער שופע מרץ ועלומים, זריז בעבודות־יומו ומסור למחתרת, לה נתן את ערביו ולילותיו. פרטים על חייו הקצרים לא נרשמו, זולת זאת שאהב ללבוש בגדי חאקי והעדיף אותם על כל חליפת־חג, שאינה לפי רוח הזמן, כדבריו, כל עוד לא הושג הנצחון.

אף על כותו לא צוין אלא זאת, שנפל בקרב רמלה ב־16.5.1948, ונקבר בנחלת־יצחק.

עובדיה נסים

בן דויד ואידה. נולד בשנת 1913 בעיר אדרנה (אדריאנופול) אשר בתורכיה. למד ב„חדר" ובגיל צעיר יצא לעבודה. מנעוריו שאף לציון עד שזכה בשנת 1935 לעלות לארץ בהיותו בן 22. בארץ התפרנס מעבודות שונות, כנהג וכמכונאי וגם כמלצר בבית־אוכל. ישב בתל־אביב עם משפחתו וכל דאגתו לה, והיא לו גם במקום חברה וידידים.

עם הגיוס הכללי למלחמת־השחרור גויס גם הוא ועשה את שירותו בנאמנות. נפצע בתאונת־דרכים, וכששה ימים היה מרחף בלי הכרה בין החיים והמות. מת ב־2.10.1948. למחרת היום הובא לקברות בנחלת־יצחק, הניח אשה, רבקה, ושני ילדים, בן ובת.

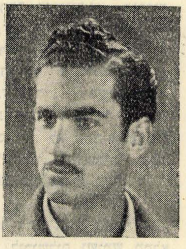
עובדיה שלמה

בן עזרא ומזל. נולד בשנת 1927 בעיר חלב שבסוריה. היה בן 15 בעלותו לארץ. למד בגולה בבית־ספר עממי, ובארץ אנוס היה לעבוד מהיום הראשון לבואו. הוא גם לא הספיק לסגל לו מקצוע מיוחד והיה על־פי רוב „פועל שחור". חלק משכר עבודתו היה מוסר למשפחתו. הוריו השתכנו בשיכון החדש בחולון, והוא גר אתם. בחור עליז ואמיץ. הצטרף אל מחתרת אצ"ל והיה פעיל בה.

עם הכרזת המדינה הצטרף ל„הגנה" בחולון. השתתף בליוזי שיירות לירושלים ובקרב על יפו. בהיותו בתופשה קצרה בבית נקרא מיד לפלוגה ויצא לקרב בית־דראס ושם נפל ב־10.6.1948. ב־31.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

עוז'ן מאיר

בן סעדיה ובידה. נולד בטבת תרפ"ט (1930) בשכונת שיבת־ציון שעל־יד ראשון־לציון. גדל בתנאי חיים קשים, ואף הרציון באבו וכאילו לא ידע משובת־ילדות מהי. קצרה יד הוריו להחזיקו בבית־הספר כסדרו, ובגיל רך נאלץ לעבור לעבודה. התנסה בעבודות שונות עד שנתקבל לעבודה בבית־החרושת לזכוכית. היה התומך העיקרי במשפחה אשר דאג לה מאד. היה חבר „הנוער העובד". כנושא בעול פרנסת הוריו לא התגייס מיד עם פרוץ המאורעות, על אף

עזרא יוסף

בן אברהם ומזל. נולד ב־1929 בתימן. ב־1942 עלה ארצה. למד בבית־ספר עממי־דתי והצטרף לתנועת „בני־עקיבא". אחר־כך עבד בטייחות והיה פעיל בשורות ה„הגנה". ב־1947 עבר לאצ"ל והשתתף בפעולות נגד הבריטים בירושלים.

במלחמת־השחרור השתתף במסגרת כוחות אצ"ל בהגנת העיר ובפעולות נגד הערבים. באחרונה יצא עם יחידתו להתקפה על הכפר מלחה, ובלכתו לפי פקודה להזעיק עזרה לאחת העמדות נפגע ונפל ב־14.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

עובדיה משה

בן יצחק ומרים. נולד ב־19.8.1928 בעיר העתיקה בירושלים. סיים בית־ספר עממי. בן למשפחה מטופלת בילדים ויודעת מחסור. אמו מתה עליו בילדותו. לאחר זמן מת גם האב והילדים נשארו ללא תומך. משה עבר לתל־אביב כדי למצוא עבודה ולסייע לאחיו ולאחיותיו. בתל־אביב הצטרף להסתדרות „הנוער העובד". עבד ביום ולמד בשיעורי־ערב של בית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. הצטרף ל„הגנה". עם זאת המשיך במסירותו לביתו והיה כאב דואג לאחיו ולאחיותיו. דאג למזון, ללימודים, לימדם נגינה וזמרה ומילא כל מחסורם, לפי מידת יכלתו.

עם פרוץ המהומות היה בין המגינים. השתתף בקרבות באזורי הספר של תל־אביב ונפל בשעת פעולת־עגשין בכפר סלמה ב־29.2.1948, לאחר שמילא תפקידו בגבורה בקרב־התקפה נגד מרצחי הכפר. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

להטו ורצונו העמוק לתת יד לשחרור המולדת, אולם משנפלו חבריו, שוב לא יכול לעמוד מן הצד והתגייס בניסן תש"ח לצה"ל ונשלח לחזית הגליל. השתתף בקרבות רבים בתוך מסירות ומשמעת שהיתה למופת וקנה בסגולותיו את לב חבריו. השתתף בכל הקרבות לשחרור הגליל, בקרב לוביה נפצע ברגלו והועבר לבית־החולים הצבאי. ועד החלימו לא גילה זאת לבני משפחתו לבל ידאיגם.

נפל ב־11.7.1948 מכדור שפגע בראשו בעמדו על משמרתו ליד המושבה סג'רה. היה קבור בכפר־תבור. ביום ז' בתמוז תש"י (22.6.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

עודד (יעיש) משה

בן עובדיה ושמעה. נולד בשנת 1931 בארץ תימן. בצעירותו עלתה המשפחה לארץ והתישבה בשכונת התקוה שליד תל־אביב. משה סיים את חוק־לימודיו בבית־ספר עממי, התגייס לנוטרות ובבוא המועד עבר ישר לצבא. לא הסיר איפוא את המדים ולא הספיק לבחזר לעצמו מקצוע ולהתמחות בו.

נפל בקרב לשחרור הנגב בעיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפלוג"ה. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

עודד נסים

נפצע במילוי תפקידו ב"ז באייר תש"ח (26.5.1948) ואחרי שהועבר לבית־החולים מת מפצעיו.

עודי (עמודי) שמעון

בן זכריה ונחמה. נולד בשנת תר"ץ בעוד, כפר נידח בארץ תימן, והיה בין אלה שהועלו בנעוריהם לארץ כדי להתחנך בה. בשנת עלייתו, 1944, היה כבן 13-14 שנה ונתקבל בכפר־הילדים שפיה, שם גמר את לימודיו הכלליים והחקלאיים, ויצא יחד עם קבוצת חברים להכשרה נוספת במשק תל־יוסף. היה רועה־צאן והתעניין מאד בטבע ובפרט בבעלי־חיים. הצטיין בספורט, בעיקר בריצה, בקפיצה לרוחק וגם לגובה (נקרא בשם חיבה "שמעון המקפץ") והיה הספורטאי הראשון־במעלה בחברתו. גם היטיב לנגן בחליל ובמפוחית ושיעשע את חבריו במנגינות עצובות ועליזות לסירוגין.

בתל־יוסף עבר, בבוא המועד, ל"שורה" והועבר לחטיבת "הראל", פלוגת "הפורצים". היה בין כובשי כפר צובה בירושלים נפל בקרב יאלו שנערך ביום ח' בתמוז תש"ח, בשעת הנסיגה מנסיון כיבוש "רכס התותחים" מעל לטרון. בכל דרכיו בארץ ליוה אותו חבר־נעורים יוסף מתן; אתו עלה לארץ, אתו היה בשפיים ובתל־יוסף ובפלוגת "הפורצים", ושניהם נפלו באותו קרב. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950. זכרונם הועלה בקובץ "לדמותם" לזכרון נעדרי תל־יוסף.

עודי שלום

בן שלמה וסעדה. נולד בשנת 1930 בעיר עוד, תימן. נתיהם בצעירותו מאביו. בן 14 עלה כחלוץ המשפחה מעדן לארץ־ישראל. בתימן התחנך ב"ישיבה", ובארץ במוסד החינוכי לילדים בשפיה. התמחה בעבודה חקלאית ועבד כפועל בפרדסי קלמניה. מכספו שלח לאמו ולאחיו, שנשארו בעדן מצפים לעליה. אוהב ספר וכתיבה ושואף להשתלמות. תמיד נקי ומסודר, חבר טוב ונאמן.

חבר ה"הגנה". מקלען טוב. התגייס עם ראשית הגיוס. נפצע פצעים אנושים בהיותו במשורין בכניסה לואדי־ערה, וכעבור שלושה ימים מת ביום 12.5.1948. למחרת היום הובא לקבורה ברעננה.

עוזיאל דניאל ("דני")

בן ויקטור ולאה. נולד ביום 27 באוקטובר 1926 בירושלים, ובן עשרים נפל על הגנתה. פרטים על חייו האזרחיים של הצעיר לא נרשמו בידי חבריו, זולת זאת שהיה בוגר בית־ספר תיכוני. הצטרף ל"הגנה" ושירת בה בדרגת מפקד־כיתה ובתחילת המאורעות עבר לאצ"ל, נכנס ל"בסיס לטרון", שהוקם על־ידי שוכני בית־הכלא, ושימש שוב טוראי פשוט.

היה אחד ממארגני ההגנה בימין־משה, ופעמים רבות יצא לעזרת סוחרי המרכז המסחרי. מנער ועד זקן הכירוהו בשכונה, כמי שהטיל את מוראו על ערביי הסביבה שהחלו להציק לימין־משה בימים ההם.

נפל בהתקפת הערבים על מלחה הכבושה ביום 14.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

עוזרי זכריה ("זוכרוב")

בן יששכר ושרה. נולד בשנת 1926 במצרים, ילדותו היתה רבת־סבל. עלה ארצה בשנת 1932, התחנך תחילה בירושלים ואחר־כך בתל־אביב, בה סיים את בית־הספר העממי "גאולה". המשפחה עצמה גרה ביפו הסמוכה ועברה אחר־כך לחולון. בקיץ 1943 הצטרף לפלמ"ח, העלה מעפילים והעביר נשק. היה בקיבוץ אשדות־יעקב ועבד בפלחה. אהב מאד את העבודה החקלאית והתערה יפה בחברה. רצה להישאר בקיבוץ, אך המצב בבית אילץ אותו לחזור העירה כדי לתמוך במשפחתו. לאחר שלוש שנים של שירות פעיל חזר ועבר לרזרבה של הפלמ"ח.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לשירות העם. השתתף בפעולות חבלה בסביבות תל־אביב. אמר להשתלם בחבלנות, אשר בה ראה את תפקידו. ב־26.5.1948 נפל במלדת־חולון מהתפוצצות בקבוק מולוטוב. הוא שכב עליו כדי להציל מחלקה שאימן. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

עוזרי חיים

בן יחיד להוריו אהרן ומרגלית. נולד ביום ט"ז באדר תר"ץ (16.3.1930) בירושלים. למד בבית־הספר המקצועי על שם ברנדייס ועבד כפועל־דפוס. חבר ומדריך ב"הגנוער העובד". נטה לציור ומוסיקה. שקדן ודייקן באפיו, היה לעזר רב לבית הוריו ומסור לו בלב ונפש. אהוב על חניכיו, נכון לעזור ולהיטיב לזולת. בשנת 1946 הצטרף ל"הגנה" ולגדנ"ע ומילא במסירות את המשימות שהוטלו עליו.

כשפרצה מלחמת־השחרור נשלח לקורס מ"כ גדנ"ע. סיימו בהצלחה ונישלח לקרבות שייך־ג'ראח ואחר־כך להזית נוטר־דם בירושלים. גפל מכדור צלף בדרכו לעמדה בנוטר־דם ב־30.5.1948, היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. בן 18 היה בנפלו.

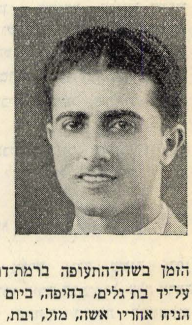
עוזרי נחן („גוני")

בן נחמן ותורכיה. נולד ב־1.2.1926 בתל־אביב. היה בוגר בית־הספר העממי ובגיל צעיר התחיל לעבוד. היה מלחים. נשא אשה ונעשה עצמאי. ישב כל ימיו בתל־אביב. בחור שקט וחברתי, מוכן תמיד להושיט עזרה. במלחמה הצטיין באומץ־רוחו, בז לסכנה והכיר אותה יפה, ועז היה רצונו לראות בנצחון עמו.

התגייס לצה"ל, לחיל־התחבורה. יצא בשלום מכמה מעמדים קשים וקיפח חייו בתאונת־דרכים קטלנית, בהיותו בתפקיד ליד בת־גלים, חיפה, ב־21.2.1949. ב־23.2.1949 נקבר בנחלת־יצחק. השאיר אשה, שושנה.

עוזרי סעדיה („דידי")

בן נחמן ותורכיה. נולד ב־1.2.1926 בתל־אביב. עלה עם הוריו בשנת 1921 באלכסנדריה שבמצרים. בשנת 1922, בהיותו תינוק בן שנה, עלתה המשפחה לארץ. גמר בית־ספר עממי והוסיף ללמוד בבית־ספר־ערב. שירת שש שנים כאזרח במטה המשטרה במחוז תל־אביב (בתקופת המנדט). ער ועליו היה ואוהב קחוק ונתחבב על כל יודעיו.

נענה לקריאה הראשונה למלחמת־השחרור והתגייס לשירות חיל־האויר. עבד כל הזמן בשדה־התעופה ברמת־דויד, נהרג בהתנגשות מכוניתו עם רכבת על־יד בת־גלים, בחיפה, ביום 21.2.1949. נקבר בנחלת־יצחק ב־23.2.1949. הניח אחריו אשה, מזל, ובת, נאוה.

עוזרי יצחק

בן יחיד לאביו יהודה ולאמו שמחה. נולד ב־29.6.1929 בניו־יורק, ארצות־הברית, לאחר שהוריו היו חשוכי־בנים במשך שנים רבות. באותה שנה עלו עמו הוריו ארצה וכאן גידלוהו. למד בבית־ספר עירוני בתל־אביב והיה קשור לביתו אשר בו גדלו גם ארבע בנות דודו. התמחה בשרברבות ועבד במקצוע זה מעוריו. חבר ה"הגנה". כמה פעמים קיבל הודעה מהקונסוליה האמריקנית לחזור לארצות־הברית בהתאם לנתינותו, אך הוא סירב לעזוב את הארץ שראה בה את מולדתו. „פה למות ופה לחיות", אמר.

התגייס לצבא ההגנה בשעת מלחמת־השחרור. לפני צאתו התארס עם בת־דודו הצעירה. השתתף בקרבות אזור הדרום. בשעת הפצצה על באר־טוביה לקה בזעזוע עצבים, הועבר לבית־חולים ומת ב־10.10.1948. בן ביום הובא לקבורה לנחלת־יצחק.

עוזרי עזרא

בן יחיאל וסעדה. נולד בשנת 1925 בסנר שבתימן. נתחנך ברוח המסורת. ב־1942 בא ארצה עם „עליית־הנוער". עבד באריגה בבית־החרושת „אתא" בכפר־אתא והשלים את השכלתו בשיעורי־ערב. היתה לו זיקה לשירה וניסה כוחו בחיבור פזמונים ותפילות. משעלו הוריו לארץ היה הוא תומכם היחיד, כי ארבעת אחיו הגדולים ממנו היו נשואים ומטופלים משפחות משלהם. מתוך מסירות למשפחה היה בא לבקר אצל ההורים והאחים אף בימים שהנסיעה מכפר־אתא לתל־אביב היתה בשביל בהורים כמוהו כרוכה בסכנה להיתפס בידי הבריטים.

משהחלה מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה בין הראשונים במקום עבודתו בכפר־אתא, והצטדק לפני אחיו על נטישת חובתו להוריו, באמרו שבעד העם מוכן הוא לתת את חייו. אחרי השתתפות בכל פעולות גדודו נפל בחזית ג'נין ביום 3.6.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ' במנחם־אב תש"ח (3.8.1950).

עולמי יעקב

בן יהושע וחנה. נולד בד' בניסן תרפ"ט (14 באפריל 1929) בתל־אביב. בן בכור להוריו. בראשונה למד בבית־ספר „אליאנס" וסיימו בהצטיינות. משם עבר לגימנסיה „הרצליה". התמכר ללימודים ולספורט, הרבה בטיולים ובפעולות חג"ם, התעניין בבניית דאונים. היה חובב מאד מוסיקה וגם השתלם בה בד בבד עם לימודיו. ב־30 ביולי 1944 נעצר בתל־אביב בשעת העוצר שהוטל על־ידי שלטונות המנדט והועבר לרפיח. סיסמתו היתה: „לא יברח איש אשר כמוני" הוא דחה את הצעת הוריו לנסוע לחוץ־לארץ להשתלם בלימודים והחליט לקיים את חובתו בהגנת הארץ.

מיד לאחר שעמד בבחינות הבגרות התיצב לשירות בנוטרות, השתתף בהגנת חולון ובהבטחת הדרך למושבות. בטנדר פתוח יצא לפריצת הדרך לירושלים וליד יזור נפל עם ששת חבריו ב־22.1.1948. נקבר בנחלת־יצחק. „זכרו הועלה בקובץ „השבעה". קרוב למקום נפילתו הוקם המושב „משמר־השבעה" לשמו ולשם חבריו.

עזמי זכריה

בן עובדיה ולאה. נולד ביום ו' בניסן תרפ"ט (1929) בראשון־לציון. בן־זקונים להוריו. למד בבית־הספר העממי של המושבה. בגיל 10 עזב את בית־הספר ולמד זמן קצר ב„ישיבה" של ראשון־לציון. מחמת המצב הקשה והדחוק של המשפחה יצא בגיל רך לעבודה, תמיד אמר להוריו: „אך אגדל יהיה לכם טוב, אני אעזור לכם, אל תדאגו". תחילה עבד בקצבות ואחר־כך עבר לבית־החרושת לזכוכית „גבישי", שם עבד עבודה קשה שהיא למעלה מכוחותיו, ועבר ללמוד מקצוע־קבע

בטייחות. באותו זמן הצטרף ל„הגנה" ויצא לאימונים. בימי העוצר הוכה בשוט על־ידי הבריטים והושם בכלא יפו ולטרון. ביני מאסרו כתב שירים (אחד מחרוזיו: „להבה גדולה בלב יוקדת — אהבתיך מאז, מולדת!").

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לשירות צה"ל והשתתף בקרבות צריפין, תל־א־ריש, רמלה, באב אלואד, ואחר־כך, כשירד לנגב, נלחם בכאוכבה וידמרדכי. נעדר בפעולה של תל־א־ריש במשך 24 שעות ורבא בזחילה למקוה־ישראל. נפצע בידו בכיבוש מע'אר. בקרבו האחרון בחוליקאת הסתער על בונקר האויב עם ברן ביד, כדוריו אזלו ואז הטיל אחרון רימוניו ונפל ב־19.10.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

עומר אברהם

בן גרשון ושרה. נולד בשנת 1926 בסביבת צנעא, תימן. עלה ארצה בשנת 1947 וגר במחנה־יהודה בפתח־תקוה. עבד כבנאי. חבר ה„הגנה". התגייס ב־1948 לאחת החטיבות. השתתף בקרבות יפו, סלמה והכפרים ליד זכרון־יעקב, כפר־סבא הערבית, מגדל־צדק ולטרון.

נפל בעמדה ביום 17.7.1948 בקרב־גבורה בקולה, שנישאר בה על אף הפצרות חבריו, אשר דרשו ממנו לסגת, בחפותו על נסיגתם ביריות מקלעו. נקבר בנתניה ב־19.7.1948.

עומר חיים

בן נסים וחביבה. נולד ב־1912 בצנעא שבתימן ועלה ארצה ב־1933. למד את מקצוע הריצוף ועבד בו בירושלים. את ידיעותיו בעברית ובהשכלה כללית השלים במשך שנים אחדות בשיעורי־ערב. בשעת הכרזת המדינה היה אלמן מטופל בשתי בנות יתומות ושירת בשמירה במפעל האשלג בצפון ים־המלח. עבר עם הנסוגים לדרום ים־המלח ומשם טס לתל־אביב והתיצב מיד לצבא ההגנה לישראל ושירת בעיקר בשמירה במשלטים בסביבות לטרון.

נהרג בתאונת־דרכים בשכונת התקוה ב־2.1.1949. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

עזקשי (גריצי) אליעזר־יוסף

(„יוסי")

בן אברהם וידידה, מן העדה התימנית. נולד ב־9.8.1931 בתל־אביב. ילדותו היתה קשה מבחינה משפחתית וכלכלית. אמו נאלצה לעזוב את בעלה בימי ההריון. יוסף היה אחד ההאומים שנולדו לאמו, אשר נשאר בחיים. הנולד השני מת בילדותו. מאיר דיונגוף, ראש עיריית תל־אביב או, היה סנדק הילד וגם עזר בחינוכו. כשהיה בן חמש נהרג אביו במאורעות תרצ"ו. הנער התחנך ב„תלמיד תורה" וב„בית־התיתומים "דיסקין" בירושלים. משם חזר לאמו, שגישאה שנית לאיש, לראשון־לציון. התנסה בכמה מקצועות. לסוף עבד בבית־חרושת לפתיליות בראשון־לציון והיה חבר „הנוער העובד". נתחבב מאד על חבריו. כבן 14 הצטרף ל„הגנה" והיה פעיל בשורותיה.

נפל ביום כ"ט בטבת תש"ח (11.1.1948) ליד גן־יבנה מכדור שפגע ברגלו בשאתו חבר פצוע. בקרב זה נפלו כמה בחורים. נקבר בראשון־לציון. בן 16 שנה ו־4 חדשים במותו. לאם שרצתה לעכבו מלצאת לאימונים אמר: „את רוצה שאהכה עד שהם יבואו להרגני במיטה לעיניך?"

עזרקבי דויד

בן שמואל ורחל. נולד ב־1927 בעיר־הנמל עדן. למד בבית־ספר ואחר־כך עבד כפועל. בן 17 נשא אשה ועלה עמה ארצה ב־1944, ובמשך הזמן נולדו לו שני ילדים. הוסיף לעבוד כפועל ומילא את חובתו למולדת בשירות ה„הגנה" ובנוטרות.

בחורף תש"ח עבד בבית־החרושת „היוצק" שעל־יד כביש ירושלים מעבר למקוה־ישראל, כי לעבודה במפעל ההוא, מחוץ לישוב, בתקופת ניאורעות היו נחוצים אנשים אמיצים ומסורים ל„הגנה". היה שם בין שמונת הפועלים וקומץ המגינים, ולאחר שהחיילים הבריטיים גזלו מהם את נשק־המגן והפקירו אותם לפורעים, נרצחו כולם ביום 29.2.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

עיתמי שלום

בן יפת־מנשה ושולמית. נולד ב־1920 בתימן וב־1928 עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו בשכונת שערים שברחובות. למד בבית־הספר העממי ואחר־כך יצא לעבודה כפועל חקלאי, התמחה גם באריזת פרי־הדר ועבד בה. מגיל 14 היה חבר „הנוער העובד". מיארגן ורוכש חברים בשערים ובמרמורק, כוח צעיר ופעיל בעל כושר ארגון והנהגה. ב־1937 הצטרף ל„הגנה" ועבר קורסים למ"כ ולהדרכה בסוגי־נשק שונים. את פעילותו ב„הגנה" ראה כיעוד־חיים עיקרי והתמסר לגיוס חברים לשירות. ב־1939 הצטרף לארגון „טלמון" להתישבות. ב־1942 התגייס לפי צו המוסדות לצבא הבריטי ושירת 4 שנים בשמירת שדה־התעופה הצבאי בתל־נוף. הגיע לדרגת סמל ותחת מסוה השירות המשטרתי הדריך רבים מה„הגנה" בסדר צבאי ובשימוש בנשק, מתוך יחס חברי ולבבי לאנשיו הצליח להפיק מהם את מיטב הרצון והכושר בלי התברברות והשתררות צבאית, שלא היתה לפי טעמו ורוחו. עם פיזור חיל־הנוטרים שלו ב־1946 שוחרר מתפקידו וב־1947 עבר ב„הגנה" קורס מ"מ, התישב עם חברי ארגונו במושב העובדים גאולים שבדרך מבית־ליד לטול־כרם ושם נשא אשה. היה הרוח החיה בכל ענייני המושב בראשיתו ומילא בו תפקידי גזבר ומזכיר כאחד. נתמנה למפקד האזור מטעם ה„הגנה" והקדיש הרבה זמן להכשרה הצבאית של חברי המושב.

בחורף תש"ח עמדו הוא וחבריו בפני פשיטות האויב והתקפותיו ובמופת אישי הפיח באנשיו רוח אומץ וגבורה. בפרוץ האויב אל תוך תחומי המושב בכוח גדול, עמד הוא בודד במכונת־היריה האחת נגד הפולשים והחזיק מעמד, עד שהגיעה תגבורת והדפה אותם וגרמה להם אבידות כבדות. כך הציל את המושב מחורבן. אחרי הדיפת האויב נשארה פלוגת צה"ל חונה כחיל מצב במושב והוא, כמפקד האזור, צורף למטה הפלוגה. ב־12.7.1948, כשנשלחה כיתה לסיור בשטח האויב, התנגד להצטרף אליה כמורה־דרך הבקי בסביבה, ושם עלה על מוקש ונפל בו במקום. באותו יום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

עזיז אשר

בן יוסף ובת־שבע. נולד בשנת 1931 בירושלים. גמר בית־ספר עממי ועבד במאפיית אביו. היה חבר „הנוער העובד" וגויס עם הנוער שבגדנ"ע. עבר אימונים והשתתף בהקמת ביצורים בירושלים. פעם, כשאביו תבע ממנו ללכת לתנור־האופים ולעבוד, השיב לו: „אני הולך לעבוד בדבר חיוני יותר מן הלחם". כוונתו היתה לביצורים.

ביום 11.6.1948, תוך כדי עבודת ביצורים ב„מנורה" בשעת הפגזה אירית, נהרג חצי שעה לפני כניסת ההפוגה לתקפה. היה קבור בשייך־באדר א'. ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

עזיז נסים („זית", „זיס")

בן יעקב וזיוה. נולד ב־7.10.1929 באיסטמבול שבתורכיה. בסוף 1934 עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי ואת המחלקה למסגרות מכנית בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. בעודו נער הצטרף ל„הגנה" והיה מהמסורים ביותר לכל פעולה, אימון ומסע. שום קשיים ותלאות מזג־האויר בקיץ ובחורף לא עיכבוהו מלצאת למילוי חובתו. כשאמו ניסתה פעם לשחררו באמרה לחבר מביא הקשר שהוא אינו בבית, הערים עליה באו וקבע אות־שריקה מוסכם במקום כניסה לביתו, ולאות הזה נענה תמיד ובא מיד, אף מעל משכבו בלילה. משעמדו מפקדיו בחי"ש על טיבו שלחוהו לקורס מדריכי נוער־הפרברים, ואחרי סיום הקורס ניהל את מועדון „ביאליק" של ארגון „השחר" (במסגרת הגדנ"ע), בו חינך את נערי הפרברים של דרום תל־אביב לספורטאים, לאנשי־חברה הגונים ולחיילים טובים. בחור חסון ורחב־כתפים, עליז ורענן, זריז וטוב־מזג — בסגולותיו אלה נתחבב על מפקדיו ועל חניכיו כאחד.

בהילולת לייק־סאכסם היה הרוח החיה בריקודים ברחוב ובשמחת העם בשכונתו, טיפס על עמוד־המאור ותלה עליו דגל לאומי. מתוך השמחה נכנס ישר, עם שאר חבריו מדריכי „השחר", לשירות בהגנת הפרברים, ולהתנגדות אמו השיב בהצהרה, כי מעתה אין לו אם, אלא מולדת. ואם הצעירים לא יעמדו על המשמר יבואו הערבים וישחטו את היהודים. בשבוע הראשון שהתחיל בשמחות ונמשך בהתקפות ערביות, ברציחות וקרבות, נתנסה בטבילת־האש הראשונה בהגנת שכונות עזרא והתקוה. בסוף השבוע, ביום 5.12.1947, כשנודע על כניסה ערבית גדולה מכפר סלמה הזוממת לתקוף את שכונת התקוה והמפקד ביקש חמישה מתנדבים לצאת לפרדסי שטח־בינים, לטהרו מפורעים ולעצור באש את הבאים, אמר נסים: „אם זהו ג'וב (פעולה ממשית הדורשת גבורה והקרבה), אני יוצא, ואם לא — אין לי רצון לצאת". המפקד אישר שזהו אמנם „ג'וב" והוא היה הראשון למתנדבים. לנוכח אש חזקה של האויב התבצרו ליד הוואדי והשיבו אש. נסים נפצע בראשו והתגלגל לתוך הוואדי. והנה הגיעה מכונית משורינת של המשטרה הבריטית ופתחה גם היא באש על המגינים. חבריו של נסים הוכרחו לסגת בלי יכולת לקחתו עמהם, והוא נפגע גם מכדור בריטי ונהרג. חברו מיכה פישר, שהתנדב לאספו, נהרג גם הוא. אחרי הסתלקות הבריטים באה תגבורת ה„הגנה" והשתלטה על השטח ואז נאספו שני החברים, מהחללים הראשונים של הגנת העיר והישוב, והובאו בהלויה רבת־עם למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק. על שמו נקראו קבוצת כדורגל „השחר—נסים" וגביע נודד לקבוצת „השחר".

עזיזה רנה (מכלוף)

בן משה וזהירה. נולד בשנת 1928 בעיר אוג'דה שבמרוקו. כבוב ילדי היהודים בארץ זו הפסיק את לימודיו בשחרותו כדי להתכשר לחיי מלאכה. למד את מלאכת הסנדלרות והשתלם בה תוך כדי זמן קצר. כאשר נוכח לדעת כי כפועל שכיר לא ירויח את לחמו עבר לעבוד ברשות עצמו. אולם תקופה זו בחייו לא ארכה. בשורת המדינה העומדת לקום הגיעה לארצו והכתה גלים בציבור היהודי. רנה לא שעה להפצרות ההורים, עזב את עיר־הולדתו ב־18 במאי 1948, זמן קצר לפני שפרצו שם המהומות האנטי־יהודיות, ובדרך־נדודים ארוכה, לאחר ששהה באלג'יר ובמרסייל, הגיע לארץ ב־6.7.1948. שלח להוריו למרוקו מכתבים ובהם כתב על אשרו לחיות חיי־חופש במולדתו. לאחר שגויס כתב על אחות־הנשק בקרב הלוחמים ועל האמונה המפעמת בהם.

ביום 24.9.1948 נפל בקרבות הנגב ונקבר ברוחמה למחרת היום. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־16.5.1950.

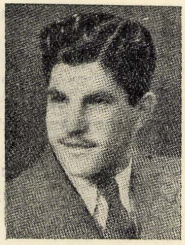
עזרא יוסף

בן יצחק ורבקה. נולד ב־1912 בירושלים. נתחנך בבית־יתומים, ואחר־כך למד מכונאות ועבד בה, ובמשך הזמן היה לבעל בעמיו ואב לששה ילדים. במלחמת־העולם השניה מילא את חובתו האזרחית בשירותו בהג"א ובמלחמת־השחרור שירת ב„משמר העם".

נפל בפגיעת פגז בשעת מילוי תפקידו בחלוקת מים לתושבי העיר הנצורה, ברחוב אגריפס, ביום 18.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגבעת־שאול בירושלים.

עזרא מאיר

בן מנשה ונעמה. נולד בשנת 1925 בטבריה. שנה אחרי עלותם לארץ מבגדד. לאחר זמן עברו הוריו ירושלימה ושם התחיל ללמוד בתלמוד־תורה והמשיך בבית־ספר עממי. בגיל צעיר נאלץ להיכנס לחיי עבודה, כדי לעזור למשפחתו במצבה הכלכלי הדחוק. עבד במאפיה עבודה מפרכת, עשר שעות ומעלה ביום, ואת שכרו הביא לביתו. למד בשיעורי־ערב של „הנוער העובד". לאחר שעבד כשנתים במאפיה החליט ללמוד מקצוע ונכנס כחניך למקום עבודה להתמחות במסגרות. על אף קשיי חייו היה בעל אופי עליז, ספורטאי מעולה וחבר קבוצת הכדורגל של „הפועל" ירושלים. אהב זמרה והשתתף זמן־מה במקהלה.

היה חבר ה„הגנה" עוד לפני פרוץ המהומות ובמסגרתה קיבל את אימוניו הראשונים. עם פרוץ המהומות התגייס להגנת ירושלים וסביבתה. שמח בתפקידו הצבאי וביטא לא אחת את התרגשותו למראה כוחו הצבאי של הישוב העברי ההולך ומתעצם. לאחר שהשתתף כנושא־ברן מומחה בקרבות בשכונות־הספר של הבירה — בשייך־ג'ראח, בבניני „הדסה" וכו' — יצא לפעולת מיקוש בהרי עטרות עם חמישה־עשר מחבריו, וכמוהם לא חזר גם הוא. היחידה הקטנה הותקפה על־ידי מאות פורעים ערבים ולאחר קרב מיגע ומתיש של שעות רבות נפלו כל חבריה ב־4.3.1948 ובכללם גם עזרא מאיר. ב־7.3.1948 נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום ה' באלול תשי"א (6.9.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים.

עזרא יעקב ("ג'ק סינגווי")

בן רפאל ומזל. נולד ב־1924 בחלב שבסוריה. בגיל 9 יצא עם הוריו לבירות. למד בבית־הספר של "אליאנס" ומחוסר אמצעים הפסיק לימודיו ויצא לעבודה. בהשפעת הופעתם של חיילים עברים מארץ־ישראל נמשך אל הארץ ועלה ב־1941 להתערות בה. הצטרף מיד לפלמ"ח בטבריה, אך לא נקלט בחברה, שהחרד וניסה להסתדר בעבודה בחיפה. מחוסר חברים ועזרה ועידוד לא הצליח להיקלט אף בחיים האזרחיים וב־1943 חזר לבירות. אך ארץ־ישראל כבר נספגה בדמו ושוב לא יכול לחיות מחוצה לה. כעבור זמן לא רב חזר ארצה, וסוף־סוף הסתדר בעבודה ובחברה.

כשגברו התקפות הערבים בחורף תש"ח התיצב לשירות העם, וכשהודיע בלשכת הגיוס כי שירת ב־1941 בפלמ"ח, נשלח לחטיבת הנגב. משהחלה הפלישה המצרית נשלח עם מחלקתו כתגבורת לאנשי יד־מרדכי בהגנה על נקודתם. נלחם באומץ ובגבורה עד שנפגע מרסיס פגז ונפל ב־23.5.1948, בן 24 ביום נקבר ביד־מרדכי.

עזרא שאול

בן סליח וגורג'יה. נולד בכ"ח בסיון תר"ץ בירושלים. הוריו חינכוהו ברוח המסורת ואהבת המולדת. התחיל ללמוד בתלמוד־תורה. השכלה עממית קיבל בבית־ספר לבנים והוסיף שתי שנות לימוד בבית־הספר המקצועי "עמל". יצא עם קבוצת "הנוער העובד" לעסלוג', ואחר־כך הצטרף להכשרה מגויסת של הפלמ"ח ונשלח תחילה לעין־חרוד, ומשם למשמר־הים. גבוה משכמו ומעלה מחבריו וחביב עליהם. ראה לפניו את מטרתו ביצירת ישוב עברי חדש ועצמאי, וקיבל על עצמו את תפקיד השמירה.

בהיותו במשמר־הים, בשעה שעמד בתצפית ב־14.1.1948, התקיפה כנופיה ערבית ממארבה בשעות הבוקר את עובדי השדה. בין שני שומרי השדות שחשו לעזרה היה שאול. לאחר עמידת־גבורה עקשנית נפל. הובא לקבורה בחיפה ב־16.1.1948, ביום י' בתמוז תש"ח (3.7.1952) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. זכרו הועלה בחוברת־זכרון מיוחדת שהוציאו חבריו ביום השלישים למותו.

עזרא שלום

בן יעקב ושרה. נולד ביום ב' בתשרי תרצ"א בירושלים. הוריו היו תושבי חברון ואחרי פרעות תרפ"ט עברו לירושלים. בתרצ"ג חזרה המשפחה לחברון, אולם עזבוה עם פרוץ מאורעות תרצ"ו. למד בתלמוד־תורה "מזרחי" בירושלים. בן עשר נתיתם מאמו. לאחר שסיים את בית־הספר העממי החל לעבוד ולעזור למשפחה כפי הבכור בין שמונה בנים. עסק עם אביו בייצור גבינה ולרגל עיסוק זה הרבה גם לשהות בעיר אבותיו בחברון. בהיותו בן 14 נרשם כקשר בשורות ה"הגנה". עבר קורסים שונים ונתמנה מ"כ. עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתנדבים ואחראי לעמדות בגורה ליד הכביש הראשי. נשלח לאימונים בסביבות תל־אביב. לאחר סיום הקורס הוטל עליו ללוות שיירות בקו ירושלים—תל־אביב. באחת משיירות התגבורת יצא לגוש עציון כמפקד כיתה. עלם שקט, אחראי ונעים־הליכות.

נפל עם נפול הגוש ביום 13.5.1948. היה באחרונה בעמדה קיצונית ב"גבעת העץ" בכפר־עציון. לחם שם עד שאזלו פגזי המקלע שלו. עוד הספיק לשלוח את חברו למרכז הגוש כדי להביא פגזים נוספים, אך הלה שוב לא הספיק לחזור. העמדה נכבשה ואחריה כל הגוש. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

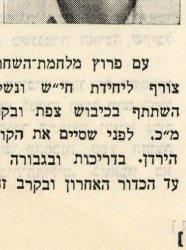
עזרי משהיחיא

בן עזרא ורוזה. נולד ב־10 באוקטובר 1922 בטבריה. למד ב"תלמוד־תורה" ובבית־ספר עממי בטבריה והמשיך את לימודיו בבית־ספר תיכוני בחיפה. טוב־לב ומסור מאד למשפחתו היה הנער ובראותו כי יקשה עליהם לכלכלו בעיר כתלמיד, החליט להפסיק את לימודיו אשר אהב וללמוד מקצוע אשר בעזרתו יוכל לתמוך בהם. בלי להודיע להם על כך למד מכונאות ומסגרות. במשך זמן קצר היה לתומך העיקרי של המשפחה על אף גילו הצעיר. מגיל 16 היה חבר פעיל ב"הגנה". מסור וממושמע, הלך מחיל אל חיל. סיים קורס למפקדים. חבר טוב, בעל חוש ציבורי ולאומי חזק, מגיב בערנות על תופעות החיים. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא, ובהיותו צעיר מדי שינה את שמו ל"משה יוסף" ולפי תעודותיו החדשות נמצא כשר לשירות. לחם באירופה נגד הנאצים. שם נפגש עם פליטי ישראל ובכל מרצו הצטרף לעזרת השרידים ולהעלאתם ארצה. כשחזר לארץ אחרי שחרורו התגייס כשוטר נוסף בסביבות חיפה. התמסר בכל מרצו לתיקון מצבה הדחוק של משפחתו, רכש מכונית־משא ופירנס את המשפחה בכבוד.

השתתף בכל פעולות ה"הגנה" בעמדות־השמירה ובאימונים, ועם הכרזת הגיוס היה בין הראשונים שהתגייסו לצה"ל. השתתף בקרבות הגליל העליון, בטירת־צבי, משמר־העמק, בית־קשת, עמק הירדן וב"משולש", וכן בכיבוש יהודיה, וילהלמה, לוד ורמלה. לבסוף נשלחה יחידתו לנגב. שם השתתף בקרבות אחדים לפריצת הדרך אליו ובקרב חוליקאת. בהסתערות הצבא המצרי על חוליקאת נפצע קשה בראשו, נלקח לבית־החולים תל־ליטוינסקי ושם מת מפצעיו ב־21.10.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה ב־28.10.1948.

עזריה מיכאל

בן יעקב. נולד ב־11.2.1924 בעיר ורניה, יוון. גדל בבית ציוני ורכש לו השכלה גבוהה. למד רפואה באוניברסיטה באתונה. לא סיים שם את לימודיו ובדצמבר 1946 העפיל לארץ באניה "הנרייטה סולד", אשר עוליה הוגלו לקפריסין. במחנה הגירוש התמסר לחינוך הנוער. עם שחרורו נכנס לקיבוץ תל־עמל (ניר־דוד) ושהה שם חצי שנה. משם עבר לחיפה, ללמוד מקצוע, ונכנס לקורס דו־שנתי ליד הטכניון העברי.

עם פרוץ מלחמת־השחרור העמיד את עצמו מיד לשירות המגינים. צורף ליחידת חי"ש ונשלח להגנת ביריה, ואחר־כך — להר־כנען. השתתף בכיבוש צפת ובקרב מלכיה, ולאחר הפוגה א' נשלח לקורס מ"כ. לפני שסיים את הקורס נשלח לקרב המכריע שהתלקח במשמר־הירדן. בדריכות ובגבורה עמד בפני כוח משורין של האויב הפולש עד הכדור האחרון ובקרב זה נפל חלל ב־10.7.1948. נקבר בראש־פינה.

עטיא מאיר

בן שמואל וסיותה (שמחה). נולד בשנת 1925 במסעד שבאפריקה הצפונית הצרפתית. היה הילד השני בין ששה אחים ואחיות. חונך חינוך מסורתי והרב המקומי היה מורהו הראשון ואוהבו. למד את אומנותו אצל אביו, צורף ותיק ומנוסה. אך החיים בין הערבים בחבל הנידח לא סיפקו את רוחו, ובגיל 18 עבר לאלג׳יר ועבד כפועל בבית־חרושת של יהודי. כעבור 4 שנים, בשנת 1945, יצא משם לפאריס ומצא עבודה בחנות למכשירי־כתיבה. נהג תמיד להפריש משכרו כדי לתמוך בהוריו, שנשארו באפריקה, ושמר אימונים לתורת רבו.

בשנת 1947 התנדב להגנת הישוב במאבקו. למעלה משנה הוחזק בקפריסין, עלה ב־1948, בעיצומה של המלחמה, והתגייס מיד לצבא ההגנה לישראל. ביום 16.7.1948 נפל בקרב. ביום י״א בתמוז תש״ח (18.7.1948) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

עטיה משה

בן ישראל ופוריה. נולד בעיר אפלו, בחבל אוראן שבאלג׳יריה. עלה מתוניס לארץ בשנת 1948 עם שורות התגבורת שנהרו לארץ כדי להצטרף למלחמת־השחרור. כמעט דתי נשלח למשק נחלים שבעמק החולה, במצודת אוסישקין ד׳, במסגרת של התגוררת למשק ולהגנת המקום. שם גר אצל אחד המתישבים והתחבב מאד על בני הבית בכחור שקט וטוב מטבעו, שומר מצוות ועושה מלאכתו באמונה. שאף להצטרף ליחידה דתית לוחמת, שתלך להתישבות עם תום המלחמה.

נפל על משמרתו ברמות־נפתלי ביום 8 ביוני 1948. היה קבור ברמות־נפתלי. ביום כ״ז באדר תש״י (16.3.1950) הועברו עצמותיו למנוחת־עולמים בבית־הקברות אשר בנחלת־יצחק.

עטיה נסים משה־חי

בן יצחק וג׳מילה. נולד בשנת 1927 בשכונת נחלת־ציון בירושלים. ילד ששי למשפחה עניה ורבת־נפשות. למד בתלמיד־תורה ובבית־ספר עממי. למד את מלאכת הסנדלרות והיה חבר ומדריך ב״הנוער העובד״. הקדיש ממרצו לטיפול בנוער העזוב בירושלים. בן 16 התגייס לפלמ״ח, למרות התנגדות הוריו שראו בו את משענתם היחידה. מאז לא נעדר מקומו בין הפעילים ב״שורה״. השתתף בהורדת המעפילים לחופי הארץ, בפריצה לעתלית ובפיצוץ משטרת־החוף. עין הבולשת האנגלית עקבה אחריו, אך הוא הוסיף לפעול ובאומץ־לבו ומהירות החלטתו ביצע בהצלחה כמה וכמה פעולות מסוכנות. תמיד מוכן למלא תפקידיו ללא הסוס.

נפל בפעולה מיוחדת ב־22.12.1947. אחר מותו הוענקה לו דרגת סגן.

עטרי (מזרחי) יוסף

נולד בשנת 1928. נפצע בז׳ באייר תש״ח (16.5.1948) בקרב בירושלים. מת ב׳ באייר (19.5.1948). הובא למנוחת־עולמים בעיר העתיקה בירושלים.

עטר עזרא

בן מנשה וויקטוריה. נולד ביום י״א באדר ב׳ תרפ״ט (23.3.1929) בבגדאד. למד בבית־ספר תיכון וידע ערבית על בוריה ואנגלית ועברית. היה חבר בקלוב הציוני שבמחתרת. ביתו שימש מקום לאסיפות ציוניות ומקום־פגישה לשליחי התנועה הציונית מארץ־ישראל. ב־1946 העפיל ארצה דרך סוריה בעזרת תנועת ה״בריחה״ של ה״הגנה״. עבד כפועל ב״המשביר המרכזי״ בחיפה. הצטרף ל״הנוער העובד״ ובערבים המשיך את לימודיו בבית־הספר ״במעלה״. בלי הרף שידל במכתביו את הוריו שיחסלו את עסקיהם ויעלו לארץ, והם הגיעו לחיפה יומים אחרי התחלת ההתקפות הערביות והצטרפו כפליטים אל בנם שעקר מדירתו שבבית ערבי באזור הגביל. בגלל הצורך לעזור בסידור המשפחה שוחרר מגיוס מלא עד אפריל 1948, ובינתים היה יוצא בכל ערב לאימונים ולשירותי שמירה, ולהוריו אמר שהוא הולך ללמוד או לעסוק בעניני אגודתו. כשנגמרה הארכה שקיבל נפרד מהוריו, הרגיעם ויצא לעמדה.

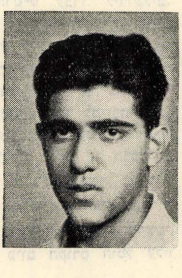
השתתף בקרבות כיבוש חיפה. מיד אחרי הכיבוש עמד על משמרתו בקומה ג׳ של בית בעיר התחתית. חברים באו לבקרו ואחד מהם הפיל את רובהו על תמרי־נפץ שנשארו בחדר. החומר התפוצץ ועזרא נכוה בדליקה שפרצה בחדר. בנסותו למלט את נפשו מהסכנה קפץ החוצה דרך החלון ובנפלו נשברו זרועותיו והובא לבית־החולים. כשאביו בא לבקרו ופרץ בבכי למראהו, עודדהו הנער: ״טובים ממני נפלו״, ״תכן שעוד אקום״. אך לאחר שבעה ימים מת ביום 2.5.1948. ביום כ״ה בניסן תש״ח (4.5.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

עטרי שלמה

בן יעקב וסעדה. נולד ב־1928 בתימן. ב־1943 עלה ארצה. עבד בעבודות שונות ושנתים במחנה צבאי בריטי. במלחמת־השחרור גויס לשירות בצה״ל. השתתף במערכות הנגב ונפל בקרב ליד רפיח ביום 7.1.1949. היה קבור במשמר־הנגב. ב־15.11.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

עינצ׳י יחזקאל

בן גורג׳ וחביבה. נולד בשנת 1929 בבגדד, בירת עיראק. למד בבית־ספר תיכוני והתמחה באומנות ציפוי זכוכיות. עלה לארץ בשנת 1947. נתקבל לקיבוץ עין־הרוד ונשאר בו עד להתגייסותו לפלמ״ח. נער שקט, טוב־לב ומצטיין בעבודתו. נפל בקרב לטרון ב־17.7.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

עלי ליאון

בן יוסף ורבקה. נולד בשנת 1927 בסופיה, בירת בולגריה. סיים בית־ספר תיכוני והתחיל לעבוד כצלם. ציוני מנעוריו, חבר לאגודה ציונית בעיר־הולדתו בשם „המסמר". בעברית החם את שמו „גדב". שירת כחצי שנה בצבא הבולגרי. כשפרצה מלחמת־השחרור שוחרר מהצבא הבולגרי כדי להצטרף כחייל מח"ל לצה"ל ולהילחם את מלחמת עמו. בא לארץ ביוני 1948. היה חייל מאומן המנוסה בכל סוגי הנשק, עם בואו נשלח מיד לירושלים. שמר בעמדות הקדמיות על הר־ציון, נפצע פעמיים והחלים והזר לעמדות.

נפל בירושלים מכדור צלף שנורה עליו מחומת העיר וכעבור יום, ב־7.11.1948, מת מפצעיו. היה קבור בשייך־באדר א' ומשם הועבר להר־הרצל בירושלים ב־30.8.1950, בימי הקרבות היה נוהג לרשום ביומנו את פרטי הקרבות בעמדות שבהן נלחם. בדף הראשון רשם: „אני כותב את היומן הזה מתוך מגמה שאם אישאר בחיים, אתנהו במתנה לאהובתי — רעיתי בעתיד".

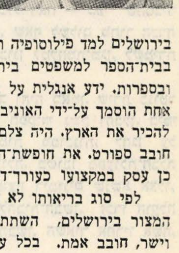
עמאר אדוארד

בן מאיר ומאמארם. נולד ב־9 באוקטובר 1910 באלכסנדריה של מצרים. בעל השכלה גבוהה, בוגר טכניון ומהנדס מדופלם. חי עם משפחתו בפאריס חיים אזרחיים שקטים, אך גורל ישראל הדריך מנוחתו! ובפרוץ מלחמת־השחרור נפרד מעל אשתו ובתו הקטנה ויצא כאיש מח"ל לארץ.

הגיע ביוני 1948, אך לא יכול לתרום למלחמת־הגבורה אלא את רצונו הטוב: הוא חלה במחלה ממארת ומת בבית־החולים בפרדס כץ בחודש השלישי לבואו, ב־13.9.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה. אשתו רוזה ובתו יולנדה נשארו בצרפת.

עליאש משה־יעקב

בן אלכסנדר ופאני. נולד ביום כ"ט בכסלו תרפ"ד (7.12.1923) בברלין, בירת גרמניה, בדרך העליה של הוריו מרוסיה לארץ־ישראל. חוטר למשפחה מיוחסת. אבי־זקני הרב קידש שם שמים במותו באוקראינה. בן שנה ורבע היה כאשר עלו הוריו, בפברואר 1925, לארץ־ישראל והתיישבו בירושלים. חונך חינוך מסורתי. למד בבית־הספר „מעלה". עמד בבחינות הבגרות של לונדון, מחלקה א'. באוניברסיטה בירושלים למד פילוסופיה ופילולוגיה עברית והוכתר בתואר M.A. למד גם בבית־הספר למשפטים בירושלים. הצטיין בהיסטוריה, היה בקי בתנ"ך ובספרות. ידע אנגלית על בוריה וכן ערבית בכתב ובדיבור. בעת ובעונה אחת הוסמך על־ידי האוניברסיטה וגם על־ידי בית־הספר למשפטים. היטיב להכיר את הארץ, היה צלם־חובב וגילה את יפי הארץ בצילומיו המרובים. חובב ספורט. את חופשת־הקיץ שלו היה מבלה בקיבוצים, בעבודה. אחרי־כן עסק במקצועו כעורך־דין.

לפי סוג בריאותו לא היה מסוגל להיות חייל קרבי, אך גויס בימי־המצור בירושלים, השתתף בקרבות רמת־רחל ובמקומות אחרים. צנוע וישר, חובב אמת. בכל ענין עסק במסירות. חרוץ, קפדן ואוהב סדר. נאמן למסורת הדתית. נזהר במצות תפילין. לאחר ששהה כמה שעות־חופשה בבית הוריו חזר לעמדתו בהר־ציון. העמדה הותקפה, אחדים נפצעו והוא נפל ביום 13.8.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־24.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה, שנשא אותה חדשים אחדים לפני מותו.

עמיחי יאיר

בן יחיאל והניה. נולד בו' במרחשון תרפ"ח (1927) במושב תל־עדשים. הוריו היו מראשוני החברים שם וקראו לו בשם יאיר כי בזמן ההוא יצא לאור משפטו של שלום שוורצבארד בפאריס, ובזה הכיר בית־דין צרפתי בזכותו האנושית של יהודי לנקום נקמת דם עמו. אחרי שנתים עברה המשפחה לתל־אביב ויאיר עבר את שלבי החינוך בגן־ילדים, בבית־הספר העממי „לדוגמה" ושנתים בבית־הספר „תיכון חדש". מגיל הילדות ואילך נודע יאיר בסגולותיו. שקדן וצייתן בבית־הספר ובבית, נלהב להגשמה החלוצית ומלהיב לכך את חבריו. חובב את היופי בציור (בעיקר בצורני־נוף) והזמרה (בקול הנעים ובחיבורי־זמרה שחיבר לפי ידיעתו ויכלתו). חיבר גם „אופירות" ומערכונים מהוי סביבתו בבית־הספר ואחר־כך בקבוצתו). בן 10 הצטרף לתנועת „המחנות העולים". ריכז סביבו במחנך ותיק את נערי השכונה שבצפון תל־אביב לסיפורים ולשיחות שריתקו אותם, ובן 14 כבר היה מדריך לשכבת ה„עמלים". המשיכה לחיי הכפר, שיצא אותו בהיותו בן שנתים, נתעוררה בו מחדש, ובן 16 עבר מבית־הספר התיכון שבעיר לבית־הספר המחוזי ביגור, בו התמחה בפלחה, וביחוד בעבודת הטרקטור, ובו בזמן היה פעיל גם בהדרכה ובריכוז חיי החברה והתרבות של התלמידים והנוער המקומי. אחרי סיום בית־הספר הצטרף להכשרה המגויסת במסגרת הפלמ"ח ועשה שנה בבית־הערבה בצפון ים־המלח ושנה בחפצי־בה שבעמק המזרחי. בימי העבודה עסק בחיבה ובמסירות בפלחה וביחוד בעבודה בטרקטור, וכן בהדרכה ובפעילות התרבותית של הנוער המקומי. בהכשרה הצבאית התמחה בחבלנות ובסיירות, ובתקופת המאבק השתתף בפיצוץ גשרים וקוי־רכבת. אחרי יום עבודה קשה בהכנת המסיבה וההצגה לסיום שנת־הלימודים בבית־הספר בחפצי־בה, הוזעק בשחר „השבת השחורה" (29.6.1946) עם חבריו לעזרת עין־חרוד, שהבריטים שמו עליה מצור. על אף ירידת הבריטים התקרבו עד לגדר ושם נאסרו והובלו למחנה־המעצר בעתלית, ושם היה הרוח החיה בקרב חבריו דרי הצריף. בשלהי קיץ תש"ז עבר עם חבריו להתיישבות למשמר־הנגב. שם היה מהאחראים לבטחון ולעבודת הפלחה. במכתבים להוריו הביע את סיפוקו מהעבודה שוכה לחרוש בטרקטור מאות דונמים אדמה שוממה מדורות רבים ולתרום את חלקו להחיאת השממה ולהנחת יסוד לחיים עבריים חדשים. אחרי נישואיו עזב את משמר־הנגב לזמן מסוים לרגל נסיבות משפחתיות ונתקבל לעבודה כפקיד בחברת־החשמל בתל־אביב. אך געגועיו לקרקע לא הרפו ממנו ובמכתביו לאחיו, שהיה אז בבית־קשת, ביקש ממנו: „לכשתורע בשדותיכם, זרע־נא דריל אחד בשבילי — טוב ?.."

למחרת הילולת לייב־סאכסס התיצב לשירות כעתודאי של הפלמ"ח. שמר כשבועים בגבולות העיר ואחר־כך שירת בליווי שיירות לירושלים ולנגב, ויום אחד הוטל עליו לצלם את התנהגות הבריטים בעצרם שיירה יהודית, אך תפקיד זה היה בעיניו נוח מדי לבחור שכמותו. לבסוף נמצא לו תפקיד כחצנו והתנדב ללכת לעמדת־המשמר הקרבית בבית הקרן־הקיימת־לישראל ליד בית־דגון, שהלשה על צומת־הדרכים לירושלים ולדרום והיתה צפויה להתקפות ערביות ולהטרדות בריטיות בכל עת, ושם היה צורך באומץ קרבי ובוריזות „סליקית" כאחד. לבחרת בואו שמה, ביום כ"ט בטבת תש"ח, יצא לפנות ערב עם חברו מנשה כהנא לזרוע מוקשים מסביב לעמדה ושניהם נפצעו קשה בהתפוצץ המוקש האחרון והובאו לבית־החולים „הדסה" בתל־אביב. שם התנהג בגבורה, עודד את הוריו שבאו לבקרו ולאמו אמר: „היי גיבורה, אני

גיבור ז״ כשהוציאו את מנשה מהחדר ביקש שישאירו אותו והבטיח להתאפק ולא לצעוק לבל ימריד אותו. לא גילו לו שמנשה הועבר לחדר־המתים. הרופאים האמינו שיתגבר על פצעו ובמהרה יקום וישוב אל העמדה, כפי שהבטיח לאביו. אך מצהרי יום ג׳ הורע מצבו ונשא בשקט את ידיעת הסוף המתקרב וביום 14.1.1948 אחרי שקיעת החמה יצאה נשמתו. נקבר בנחלת־יצחק. עד כמה היה חביב על חבריו מוכח גם מזה, ששתים מחברותיו בפלמ״ח קראו לזכרו את בניהן בשם יאיר.

עמיקם בועז („בוזי")

בן ישראל (מחיילי הגדודים העברים במלחמת־העולם הראשונה, עורך־דין שבזכות מלחמתו העקשנית הותר השימוש באות העברית במברקה הפלשתינאית) וצפורה (בת הרב הראשי ברוך מרקוס בחיפה). נולד בכ״ג בניסן תרפ״ט (2.5.1929) בחיפה. בן הדשים אחדים היה במהומות תרפ״ט, כשאמו נשאתו תוך שריקות כדורי ערבים כדי להימלט להדר־הכרמל מביתם שעל גבול האזור הערבי. מקטנותו חיבב בעלי־חיים ונתחבב עליהם ואף לגן־הילדים נמשך בגיל שנתים וחצי בקסמי הצב שבחצר „שנשא את ביתו על גבו". עוד בגן תפס את אמנות הקריאה והכתיבה ואחר־כך למד 12 שנה במכינות ובמחלקות התיכוניות של בית־הספר הריאלי, ופי מוריו היה מלא תהילת אפיו, התנהגותו והתקדמותו בלימודים. גם לפעולותיו בשבט הצופים „משוטטי הכרמל" התייחס בכל הרצינות והשתדל לקיים בשלמות אף משימה קשה שנטל עליו, תוך כדי כך מצא לו פנאי גם לעשות נחת־רוח לסבא ולקבל אצלו שיעורים ברמב״ם. היה מסור למשפחה וביחוד לאחיו הקטן, ואף לחבריו בכיתה ובשבט. השתדל לדון כל אחד לכף־זכות, אך כלפי עצמו העמיד דרישות מחמירות לנאמנות, לאמת ולחובה. הצטיין בכל ענפי הספורט והשתתף מטעם בית־ספרו בכמה התחרויות־תלמידים ארציות. מילדותו ואביו קליעה למטרה ברובה, ובגיל 11 הורשה, למרות גילו, להשתתף בתחרות ארצית בקליעה למטרה — ביחד עם נבחרות הצבא הבריטי, המשטרה הבריטית והפלשתינאית, הנוטרים ואגודות הציידים מהערים הגדולות וזכה בפרס הראשון בעד קליעה משובחת. אחרי נצחונו סירב למסור את שמו לעתונאים וביקש מהם לא לפרסמו. גם בהכשרה הטרום־צבאית הצטיין והשתתף בעליה רבת־הסכנות לביריה, לאחר שנתפסה בידי הצבא הבריטי. בפגרת הקיץ שלפני כיתות ז׳ וח׳ היה עובד בבנין, כדי להרויח בעצמו את שכר לימודיו (אף כי לא היה זקוק לכך). כשהובא הביתה ושני שברים בידו השתדל שלא ליפול למעמסה על בני־הבית וגם התאפק מאנקות־כאב. גם כשנתאחרה היציאה להכשרה אחרי סיום כיתה ח׳ (לפי המלצתו הסכימו חבריו לוותר על עמק בית־שאן ולצאת לדפנה שבגליל העליון) החליף את נופש החופשה והרחיצה בים בעבודת־בנין. יצא כ„חלוץ" של ההכשרה המגויסת לשריד ואחר־כך עברו כולם לדפנה. במשק בחר לו את ענף המספוא, אך במהרה הוכרחו הוא וחבריו לזנוח את ההכשרה החקלאית ולהתמסר כליל ל„גיבעים" בעלי אופי צבאי, כי נפלה ההכרעה בלייק־סאכסם והארץ נהפכה לחזית. ליוה שיירות בדרכי הגליל והשתתף בקרבות על גבול סוריה ובפעולות־עגיגון בכפרי הערבים, אך במכתבים היה מספר רק על „ביקורים" ו„טיולים". לאביו כתב פעם: „אבא, אינני מבייש את הפירמה"... ולאמו אמר בשעת פרידה: „אמא, אני הולך כדי להילחם שמשה־לה שלנו (אחיו הקטן) וכל השלמה־לך בארץ ובתפוצות הגולה יחיו חיי חופש ואושר".

מהגליל נשלח לחיפה לקורס של „עזרה ראשונה". משחזר שירת כחובש מחלקתי. בתפקיד זה השתתף בקרב על נבי־יושע (מצודת הכ״ח) ביום 20.4.1948. ביד פצועה ושותתת דם הוסיף להגיש „עזרה ראשונה" לפצועים, ואחרי שהפלוגה קיבלה פקודת נסיגה בגלל אבידותיה הרבות נשאר הוא לטפל בשני חברים פצועים, ואז נפל גם הוא. על כך כתב הרמטכ״ל לאביו ביום 24.6.1949: „בנך בועז ז״ל הראה אומץ־לב ומסירות־נפש רבה בתפקיד שמילא. לאחר שניתנה פקודת הנסיגה סירב לעזוב את הפצועים ונפל בהגישו עזרה להם. זו דרגה עליונה של מסירות־נפש שתייל מתעלה אליה בשדה־הקרב"... מקברו הזמני הועבר למנוחת־עולמים בחלקת הגיבורים בחיפה ביום כ״ח בשבט תש״י (15.2.1950). זכרו הועלה בחוברת „בועז אשר לא עזב...".

עמיר שלום

בן פינחס וחביבה. נולד בכ״ט בכסלו תרפ״ז בצנעא אשר בתימן. בהיותו בן שלוש עלתה המשפחה לארץ ב־1930 והתישבו בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי ואת בית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. למד מסגרות ועבד בה, באחרונה עבד במוסך „אגד". דאג להוריו ותמך בהם תמיכה מלאה. היה אחד החברים הפעילים והנאמנים בקבוצה החינוכית של „הנוער העובד". בגיל 14 הצטרף לגדנ״ע. בגיל 17 הועבר לחי״ש תל־אביבי. שירת במחלקה הותיקה של החי״ש. בדצמבר 1947 נשלח עם חבריו לבן־שמן, להגנת המקום, ובינואר 1948 הועבר אתם לירושלים. שם צורף לגדוד „מוריה". הגן על המרכז המסחרי, ימין־משה, מקור־חיים. השתתף במערכות רמת־רחל וקסטון ובכמה התקפות על קני האויב שחלשו על העיר. בעבודה, בתנועה ובהגנה היה ידוע כחבר טוב, מסור לתפקיד, מקפיד על הסדר ורווח צדק. היטיב לשיר והיה נוהג לפתוח בשירה בהיותו בחברה.

באחת ההתקפות על שייך־ג׳ראח נשלחה כיתתו לחבל בעמדה של האויב ובמשורינים, ובפעולה זו נפגע מכדור ונפל ב־26.5.1948.

עמית (וֶלְקָנוּץ) יוסף

בן פרידריך ופרידה. נולד בט״ו בתמוז תרפ״ב (11.7.1922) בברלין, בירת גרמניה. למד בבית־ספר עממי, תחילה בתנאי שיויון ואחר־כך במשטר הדיכוי והבדלת התלמידים היהודים לשם השפלתם, ואז גמלה בו ההכרה כי עליו לעלות לארץ־ישראל. ב־17.1.1938 הגיע לארץ עם „עליית־הנוער" והתחנך בקיבוץ משמר־העמק. למד במהרה את הלשון העברית והתערה בחיי הארץ ובחר לו את שם־המשפחה עמית, להביע בכך את רצונו להיות חבר טוב לכל, וכן היה. שהה עם קבוצתו בגרעין הכשרה באילון ובאפריל 1942 הצטרף עם חברי קבוצתו לקיבוץ „השומר הצעיר" „להבות" ובנובמבר 1945 עלה עם קבוצתו להתנחל בלהבות־הבשן. נשה שכם לסיקול האדמה והתמהה בניהול עבודה זו. עבד בבנין, בסלילת הדרך אל הנקודה, במשחלה, והיה זריז בכל ענפי המשק והמלאכה. את השקידה להוציא מתחת ידו עבודה משוכללת הן במשק והן בפעילות תרבותית ומוסיקלית (בשירה ובמפוחית־יד) ראה כחתירה אל השלמות האנושית, ואת יחסו הטוב אל החברים ואל הזולת בכלל ראה — כפי שהסביר ביומנו — כביטוי לבריאות ולאיתנות נפשית. שאף לשלום מתוך הכרה והוקרה לכל פעולה יוצרת ובונה, אולם התכונן למלחמת־מגן, לשמירת קיומם של הנכסים והערכים היקרים לו.

הצטרף ל„הגנה" ב־1940. סיים קורס מ״כ והיה באמן. שירת כנוטר בשמירת מקום מושבו, ובחורף תש״ח מילא תפקידי נשק וחבלן. בימי ציפייתו להולדת ילדו הראשון יצא למשימות מסוכנות, להגן על הנפשות היקרות לו ועל הנקודה והמולדת כולה. בשובו מפעולת־חבלה בסביבת להבות־הבשן נפגע בתאונה, בהתפוצץ רימונים שנשא אצלו ומת בבית־החולים ביום 19.3.1948. נקבר בלהבות־הבשן. זכרו הועלה בחוברת „ארבעה שנפלו" של קיבוץ להבות־הבשן. השאיר אחריו אשה, פנינה, ובת, יעל, שנולדה אחרי מותו.

עמנואל יחיאל־מיכאל

בן יעקב ומינה. נולד בי״ח בכסלו תרפ״ד (26.11.1923) בפרנקפורט ע״נ מיין, גרמניה. את חינוכו הראשון קיבל בבית־ההורים שהיה מושרש בתורה ובמסורת. היה אחד התלמידים הטובים בבית־הספר המקומי על שם ר׳ שמעון רפאל הירש. בשנת 1935 עלה ארצה עם הוריו שהשתקעו בחיפה. המשיך כאן את לימודיו בבית־הספר הריאלי ״בנה״ ועבר אחר־כך לישיבת ״תפארת ישראל״. באותו זמן הצטרף לשורות ארגון־הנוער החרדי ״עזרא״. היה ממיסדי הסניף החיפני ואחד ממדריכיו המרכזיים עד יומו האחרון. אחרי עזבו את ה״ישיבה״ עבד כפקיד בבית־מסחר עד שנקרא לשירות עם פרוץ המהומות, לאחר שהיה כבר חבר ה״הגנה״ למעלה מארבע שנים, במסגרת המחלקה הדתית.

בין דצמבר 1947 ומארס 1948 היה מיכאל בין מגיני חיפה הגאמנים. עם שחרור חיפה והקמת צבא ההגנה לישראל הצטרף מיכאל לאחד מגדודי חטיבת המרכז, אשר אליו התגייס בתל־אביב כדי שיוכל לשרת ביחידה דתית. פעל רבות למען הרמת קרן הדתיות ביחידתו ושימש בה כסמל תרבות. השתתף בקרבות על יהודיה ושנטורה. קרב זה השפיע עליו ביותר הואיל ואבד בו אחד מחבריו הקרובים, ואחריו השאיר צוואה, בה ביקש להיקבר בחיפה אם יפול בקרב. לאחר שסיים בהצלחה קורס מ״כ חזר ליחידתו כמפקד ושמר על נאמנותו לחבריו. נפל בכ״ו בכסלו תש״ט (28.12.1948) עם רוב אנשי יחידתו בקרב על עיראק אלמנשיה אשר בכיס פלוג׳ה ונקבר על־ידי האויב. גופתו זוהתה והועברה ב־8.12.1949 לקבורה בחיפה כפי שביקש בצוואתו.

עמר יעיש

בן מסעוד ומסעודה. נולד ב־1930 באלג׳יר. גמר בית־ספר מיסודה של חברת ״כל ישראל חברים״ ואחר־כך למד חייטות ועבד בה. בשמעו על מלחמת עם ישראל לחירות מולדתו, הניח את מחטו מידיו והתגנד לעלות ארצה ולהצטרף לשורות מגיניה.

סמוך לסוף שנת 1948 הגיע באניה ״עצמאות״ והתיצב לשירות בצבא ההגנה לישראל. ביום 28.2.1949 נפל בפעולה ליד חדרה והובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

עמראני אליעזר

בן שמעון וחממה. נולד בז׳ במנחם־אב תרפ״ו בירושלים. חונך במשפחה לשמירת המסורת והיה ספוג תורה מלידתו. עקשנותו עמדה לו לסיים בית־ספר תיכוני, ואחר נכנס לסמינר־למורים של ״המזרחי״ בירושלים. המשפחה ישבה בתל־אביב והוא גר בחדר צר באחת משכונות ירושלים. חי בדוחק ועוני, אך סירב לקבל עזרה מהוריו והתפרנס מכתיבת מזוזות. כי היה סופר־אמן ולעתים גם תמך במשפחה מכספו הדל. ניחן בכשרונות והצטיין ביחוד במוסיקה ומורה. היה חזן בבית־הכנסת בבית־וגן ולימד את חבריו שירים וניגונים. היה חביב מאד על מוריו וחבריו בבית־הספר.

ב־27 בנובמבר 1947 התגייס עם בני כיתתו ל״הגנה״. עשה אימונים בנוה־יעקב ומאז למד והגן לסירוגין, ביום עבד קשה ובלילות שמר ואף־על־פי־כן לא סרה ממנו רוח הטובה. ב־15 במאי 1948 גויס גיוס מלא והועבר לבנין אפ״ק. בליל כיבוש נוטר־דם שימש סבל־חבלנים ונשא חמרי־נפץ. למחרת ניצב עם שלושת חבריו בעמדה בנוטר־דם ולעומתם קרב משורין של הלגיון. המשורין התקדם לאטו, המטיר אש מכלים שונים והפגיז בפגזים כבדים. לשוא ניסו המגינים לפגוע בצמיגיו בסטנים שבידיהם. אליעזר נפל בו במקום מצרור של 12 כדורים ויחד עמו נפל חברו הסמינריסט וינוגרד ביום 20.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א׳. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. היה הקרבן השלישי שהקריבה המשפחה, משפחת עמראני.

עמראני פעדיה

בן שמעון וחממה. נולד בט״ו באדר תרפ״ב בירושלים. בן חמש יצא עם הוריו מצרימה, כשאביו, שהיה סופר סת״ם בירושלים, הוזמן שמה לכהונת שו״ב. הנער נתחנך ללימוד תורה, וכשחזר ארצה בגיל י״ד עם הוריו והתישבו בתל־אביב, למד ב״ישיבת הישוב החדש״ ואחר־כך בישיבת ״בני־עקיבא״ בכפר־הרא״ה. משם הוזמן לשמש מורה ומדריך לילדי עולי תימן במוסד ליתומים שיסד הרב בכפר־גנים שליד פתח־תקוה.

התגייס להגנת המולדת ונפל בעת פלישת הסורים לתוך המושבה משמר־הירדן ביום ג׳ בסיון תש״ח (10.6.1948). לאחר חידוש הישוב במקום נאספו עצמותיו מתחת להריסות והועברו למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום ז׳ בתמוז תש״י (22.6.1950).

עמראני ישראל („שיק־שיק")

בן יוסף ורומה. נולד בי״ג במרחשון תרפ״ז (21.10.1926) בתל־אביב. בגיל 11 נשלח לבית־הספר החקלאי בגבת, וכעבור שלוש שנים עבר לאלונים, מקום שם הצטרף למשטרת הישובים העברים. היטיב לשיר ואהב מאד לזמר ולפזם בכל הזדמנות. היה ספורטאי מובהק ובכמה תחרויות־ריצה זכה בפרסים ואותות־הצטיינות. ייצג את ארצו כאלוף־ריצה באתונה וחזר משם במדליה. איש ה״הגנה״ היה (מפקד כיתה), אך כשלושה ירחים לפני נפילתו הצטרף לאצ״ל.

במלחמת השחרור פעל כאלחוטאי ברמלה, ובקרבו האחרון, ביום י״א באייר תש״ח (20.5.1948), גילה אומץ־לב מיוחד. בקרב זה נפצע פצעים קשים וכעבור שש שעות יצאה נשמתו בבית־חולים. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ענבי אליעזר (לייזר)

בן יחיד ליצחק ולאסתר. נולד בכ״ז בתשרי תרפ״ח בכפר־חסידים. הוריו עברו לפתח־תקוה ואת ראשית תלמודו וחינוכו קיבל בבית־הספר „נצח ישראל" אשר בפתח־תקוה. היה חבר „בני־עקיבא" ואחד מפעיליה. משסיים את חוק לימודיו בבית־הספר העממי עבר ללמוד בבית־ספר מקצועי למלאכה של „המזרחי". בן 14 הצטרף ל„הגנה", ועם הקמת פלוגה דתית של הגדנ״ע בפתח־תקוה היה מראשוני חבריה ובמרוצת הזמן — מראשי פעיליה. עסק ב„סליקים" ובפעולות אחרות של ה„הגנה". הצטיין בספורט שימושי. היה הראשון בקבוצתו

שהעיז לקפוץ מקומה ב׳ של בית. בן 16 נשלח לקורס מ״כ גדנ״ע למדריכים דתיים וסיים את הקורס בהצלחה. עם הום תקופת לימודיו בבית־הספר המקצועי החל לעבוד בבית־יציקה כמסגר, ובערבים היה נוהג לעזור לאביו או לצאת לאימונים. במשך הזמן נתמנה למ״מ וגם פעילותו בתנועת „בני־עקיבא״ לא חדלה. בשנת תש״ה החליט לצאת להכשרה לטירת־צבי, למרות התנגדות מפקדיו ב„הגנה״. מטירת־צבי עבר לקבוצת „עלומים״ בהרצליה ומשם לקבוצת סעד אשר התישבה בנגב. גם שם אימן מטעם ה„הגנה״ ואחרי זמן־מה נשלח לקורסים למקלענים ולנהיגה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור שירת בתפקיד סגן מפקד המקום. עסק בהקמת ביצורים במשק, עמד בראש הפל״ם המקומי וגם יצא לעתים לסיורי־לילה בסביבה, על אף היותו בן יחיד להוריו. ב־5.8.1948, בשעת פירוק מוקשים בסעד, נפל בהתפוצץ מוקש. היה קבור בבארות־יצחק, ב־29.10.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

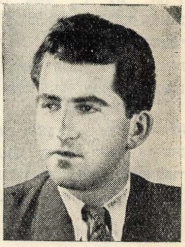
ענתי אברהם

בן שאול ושולמית. נולד בשנת 1922 בחלב אשר בסוריה. אביו היה חייט ורצה שבנו יתאמן אף הוא במקצועו. אבל אברהם, משגמר את „תלמוד־התורה״ בגיל 15, גילה לאביו שברצונו לעלות לארץ־ישראל ואילץ אותו להסכים לכך ולברכו. בשנת 1937 עלה הוא ועוד חברים מבני־גילו באופן „בלתי־לגלי״ לארץ כיסופיו. מטעם הסוכנות נשלח לבאר־טוביה, אך לא מצא שם את מקומו. עבר לפתח־תקוה ועבד בפרדסים. כעבור שלוש שנים עבר לתל־אביב, התישב בשכונת התקוה ועבד בחברת „טנא״.

התגייס לצבא ההגנה לישראל ב־17.5.1948 וכעבור ימים מספר נפל בקרב הגדול על לטרון, בעמק אילון, ב־24.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

ענרא אברהם־אריה

בן אליעזר ואסתר. נולד ביום ב׳ במנחם־אב תרפ״ד (1924) בירושלים למשפחה ירושלמית שומרת־מסורת. בגיל רך החל ללמוד ב„תלמוד־תורה״ ועזבו מתוך שאיפה להשכלה כללית. גמר את בית־הספר העממי „תהכמוני״ ושתי מחלקות של בית־ספר תיכוני. אחרי־כן עבד כנהג ועזר לאביו במאפיה שלו. לקריאת המוסדות התגייס לצבא הבריטי. שירת בנאפ״י וכששוחרר מן הצבא חזר לעבוד עם אביו. עם הכרזת המדינה נטש את עבודתו והתנדב לפעולות. אימן בנשק אזרחים משכונות־הספר בירושלים. התנדב לשמירה על צפון העיר. הצטיין באימונים ובעיקר בקליעה ובזריקת רימוני־יד. עוד בהיותו טירון הוכיח יכולת בביצוע פעולות נועזות. ער ועליז, רחב־כתפים. השפיע בטחון על סביבותיו.

נשלח לעמדה קיצונית בשכונת מוצררה, לפני שהבריטים עמדו לנטוש את עמדותיהם בשכונה, והיה הכרח בכיבוש עמדות־מפתח. עמד להעביר ציוד לעמדה מרוחקת ונבחר לכך בגלל זריזותו. בדלגו לרוחב הכביש הרגישו בו הזקיפים הבריטים וירו בו, בשייך־ג׳ראח, ביום 29.2.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־13.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה ובן.

עצבי נתן

בן אהרן ומרים. נולד בשנת 1927 בירושלים. קנה השכלה עממית והיה שייח. חבר מחתרת אצ״ל. הוריו דאגו לו מאד משנעדר לילות תמימים מהבית לרגל פעולותיו במחתרת וביקשו שיסע להשתלם באמריקה, אולם הוא לא הסכים לכך בטענו, שעתה הוא לוחם כדי לשחרר את הארץ מהבריטים, ואחר־כך, עם קום המדינה, יהיה צורך בחיילים, ואי־אפשר לבחור כמוהו לעזוב לעת כזאת את הארץ. עליז, חסון, מלא חיים וגועז. נתגלה כאיש אמיץ, ראשון לסבל ולקרבן.

כשפרצה מלחמת־השחרור השתתף ביחד עם חברי ארגונו בכיבוש יפו. פוצץ יחידי עמדה ערבית ברימונים. „הדבק לגופי הומר־נפץ ושלחני להרוס את העמדה״ — ביקש מחברו משנעצרה התקדמותם ביפו מחמת תקיפותה של עמדה ערבית אחת. התגייס לצבא ההגנה עם גיוס אצ״ל. השתתף בקרבות בנגב ובגליל. נפל ליד מגרה ב־31.10.1948, בהתנדבו לפרק מחסום. שם היה מוקש אשר התפוצץ תחת ידו והרגו. המשלט הסמוך נקרא על שמו. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה ב־1.11.1948.

ענתבי אפרים

בן יוסף ואורי־זהבה. נולד ביום שבת, כ״ב באדר ב׳ תרפ״ז (1927) בעיר העתיקה בירושלים. אביו, סופר סת״ם, חינך את בנו ברוח המסורת ובשאיפה לדעת. הבן למד תחילה בתלמוד־תורה „שערי־שמים״ בעיר העתיקה, עבר משם לבית־הספר „כל ישראל חברים״ עד הסיום והוסיף ללמוד עד מחלקה ז׳ בגימנסיה „בגרות״. אביו חפץ שיפנה לפקידות, אבל הוא בחר מתוך הכרה בעבודה גופנית ודבק במלאכה פשוטה. יצא לעבוד ועבד בבנין, מילדותו חרוץ, זריז ואוהב כל עבודה.

בימי הדיכוי הבריטי הצטרף למחתרת אצ״ל. עם מלחמת־השחרור היה בין הראשונים שהתנדבו לשירות קרבי, בהגנה על עיר־מולדתו. כחבר ביחידת אצ״ל וכראש כיתה בה נפל בקרב על בית־הספר לשוטרים בירושלים ב־18.5.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־26.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

עפגן (חורין) עזרא

בן יששכר ולאה. נולד בכ״ו באלול תרפ״ה באסמרה שבאריתריאה (אפריקה המזרחית). בתרפ״ז, בהיותו בן שנתים, עלה עם משפחתו לארץ. הוריו התישבו בפתח־תקוה. בעודו ילד נתיתם מאמו, הוכנס לבית־הספר בכפר־הילדים שפיה וסיים בו חוק־לימודיו. משם עבר עם קבוצת חבריו להכשרה באפיקים. הקבוצה נתפזרה והוא נשאר והצטרף ל„גרעין הממשיכים״ של הנוער באפיקים. היה רועה־צאן ועבד גם בטרקטור. בשנת תש״ב התגייס לפלמ״ח. מאז עשה כל ימיו בהכנות למלחמה ובמלחמה עצמה. השתתף בפעילות בכל עליות המעפילים. לאחר תקופת־גיוס ממושכת בפלמ״ח חזר לאפיקים ועבד במשק. היה קשור לאפיקים, ואנשי המשק — וביחוד הילדים — חיבבוהו מאד.

בפרוץ מלחמת הקוממיות יצא שוב לפעלו — לחיפה, בה שררה מתיחות רבה והוא היה פעיל בעיקר ברחוב השומר, על גבול החלק

הערבי שבחיפה. השתתף בפעולות נועזות — המיוחדות ליחיד או לשני אנשים, לכל היותר. משהוטל עליו תפקיד — ביצע אותו במלואו והיה אחר־כך גם אחד מ׳עמודי־התווך בתחום פעולתו. בעל עינים שחורות ועמומות. סיפוריו ששפעו פיקחות, הומור ודמיון, משכו את לב שומעיו. היה חובב מוסיקה וציור. היתה בדמותו מזיגה של „הנער משפיה״ ההולך אחרי הצאן, יושב במורדות הירדן ומחלל בחלילו והבחור בעל מבע־הפנים הרציני שהחיזוק על שפתיו בא לרכך את הרצינות הקשה, שאסור היה עליו להבליטה יתר על המידה. בעלילותיו עלתה המציאות על כל דמיון. „...לכשיסופר — לא ייאמן״, סח פעם לידידה, „איש לא יאמין, אבל אמת היא — —״. נפל בפעולה מיוחדת ביום י״ז במנחם־אב תש״ח (22.8.1948), לאחר מכן הועלה לו תואר „סגן״.

עזיוני (קלפהולץ) דויד

בן מנוס ומלכה. נולד ב־8 בנובמבר 1930 בברלין, בירת גרמניה. ילד כבן 4 היה כשהמשפחה יצאה מגרמניה הנאצית ועלתה לארץ בשנת 1934. ההורים התישבו ברעננה ובמושבה זו עברה עליו ילדותו. גמר בית־ספר עממי ולמד חשמלאות. היה לחייל בעודו נער. התגייס ב־16.4.1948. ושירת בחטיבת „יפתח״, פלמ״ח. את אימוניו עשה בחולתא, בגליל, בחודש יוני 1948 החל לצאת לפעולות. השתתף במבצע „מכבי״ (הקרב על לטרון) ובמבצע „דני״, בו נפל.

הדבר היה בלוד הכבושה שהתמרדה. ב־11.7.1948 היה דויד בפטרול־סיור ופתאום ניתכה עליהם אש של שני משוריני הלגיון הערבי שחדרו לעיר. הפטרול נסוג לחפירה נמוכה והותקף שם על־ידי חיילי הלגיון וצלפים מתוך האוכלוסיה. בחסות ענני אבק נסוג הפטרול מהחפירה ודויד וחברו זאב ויים נשארו ונורו על־ידי הערבים. רק בערב, עם דיכוי המרד, נאספו גוויותיהם. הובא למנוחת־עולמים בחלקת הגיבורים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־13.7.1948.

עקאב אלמי عقاب الماي

נפצע במילוי תפקידו בכ״ג באלול תש״ח (27.9.1948) בסביבות לוד ולמחרת נפטר בבית־החולים.

עקים שאול

בן יצחק ובתיה. נולד ב־1925 בחלב שבסוריה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני של חברת „כל ישראל חברים״ וב־1942 העפיל ארצה בדרך היבשה. אין ידיעות על דרך חייו בארץ, אך ידוע כי באחרונה כבר היה נשוי ופועל קבוע במפעל „איזוליט—חמר״.

מראשית מלחמת־השחרור שירת בשמירה על גבולות תל־אביב ובשירות זה נפל ביום ג׳ בשבט תש״ח (14.1.1948) ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ערב יעקב

בן אליהו ושרה. נולד ב־22.12.1928 בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי. אחר־כך למד שנה מסגרות בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. היה בן־זוגונים להוריו ובגלל מצבם הדחוק הפסיק את לימודיו והתחיל לעבוד בבית־החרושת „מאזני הארץ״. בעזרתו נתקבל שם לעבודה גם חברו מילדותו ושני החברים יסדו להם „קבוצה״ וחילקו ביניהם את שכרם שוה בשוה. במפעל הצטיין בבקיאות ובזריזות ואחרי שנה נתמנה לאחראי לעבודת שמונה פועלים, וביניהם גם ותיקים וקשישים ממנו. ב־1946 הצטרף ל„הגנה״ בתי״ש תל־אביב והקדיש את זמנו הפנוי לאימונים.

ימים אחדים אחרי ההכרזה בלייק־סאכסס גויס לשמירה בחזית אבו־כביר ואחר־כך במנשיה. משהחלו גופלים חללים במערכה הרגיש חובה וצורך להכות באויב והתנדב למחלקת פעולות. להוריו ולנערתו אמר שנתמנה לטבח במחלקה, ולכן עליו להיות בשירות גם ביום. פעם פגע כדור אויב בסטן שלו בשעה שהחזיקו מול לבו וירה בו, הקנה נתעקם אך הוסיף לפעול. ב־29.2.1948 התגדב לפעולה בכפר סלמה, הראשונה שנעשתה לאור היום. משנסוגו אנשינו מפני האש החזקה של האויב חזר להוציא משם חבר פצוע, ולא חזר עוד אל מחלקתו למקוה־ישראל. בין ששת ההללים שהבריטים הוציאו משם לחדר־המתים של בית־החולים העירוני, הוכר גם הוא לפי ידיו ורגליו, אך ראשו ופניו הושחתו בידי הערבים עד לבלי הכירם. נקבר בנחלת־יצחק.

ערמוני יזהר

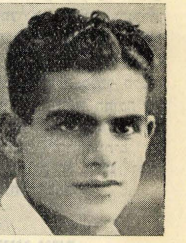

בן גדליהו ויהודית. נולד ב־3.8.1929 בירושלים. למד בגימנסיה העברית ברחביה והיה תלמיד טוב ומסודר. בגיל 7—8 התחיל לחבר שירים. כן חיבר תרגילים למנגינות ששמע, ול„בר־מצוה״ שלו רשם את מנגינת ההפטרה בתוים ונגינה בחליל. נטה לעבודות־יד ובנה מיקרוסקופים, טורבינה של קיטור, אוירונים וכו׳. מזגוגיות משקפים התקין טלסקופ. התמסר לתנועת הצופים, הדריך בה והיה אהוב מאד על חניכיו. כשנזקק למוצץ בשביל תערוכת־צופים הלך למערת צדקיהו ומאבני המקום פסל כלים שונים (מאפרה מעשה ידיו הגיש לקבוצת „החלוץ״, אשר אתה עלה אביו לארץ, במלאות 25 שנים לעלייתם). כשהיה זקוק לכסף בשביל איזה מפעל בתנועה, הבטיח לו אביו שילינג בעד כל פרק תנ״ך שילמד בעל־פה והוא למד ט״ז פרקים בשבוע אחד. רוב זמנו מסר ללימודים, הכנת הצגות, כתיבת מערכונים למסיבות וכו׳. בגיל 15 נעשה פעיל ב„הגנה״. היה גבה־קומה (1.85 מ׳) ונראה בוגר יותר מכפי שנותיו. בימי הכיבוש של שלטון המנדט נעצר על־ידי אנגלי ששאל מה ששאל וספג ממנו סטירת לחי. בנכונות להקרבה ראה ביטוי אמיתי לעם החי בארצו. „לא תהיה לנו מדינה אם העם לא ידע להקריב את מבחר בניו״ — כתב בחיבורו. בתחילת שנת תש״ח, אחר סיום המגמה הריאלית בגימנסיה, יצא להכשרה בפלמ״ח. הוריו דיברו על לבו כי יתגייס לנוטרות ובשעות המנוחה יקרא וילמד (הוא התכונן להיכנס לטכניון), אך הוא ענה: „זו השתמטות. ובכלל איני אוהב מדים״, ויצא לדפנה. עבד בבריכת הדגים של הקיבוץ, בסלילת כביש ללהבות־הבשן ובהנחת צינורות־השקאה.

כשפרצה מלחמת־השחרור לא שם לבו לשיבושי הדרכים, קיבל חופשה ונסע להתראות עם הוריו, אך הדרך לירושלים כבר נסגרה, והוא שב לתל־חי. נחשב לרגם הטוב ביותר בגליל בכיוון וירייה. ב״א בניסן תש״ח (20.4.1948) השתתף בקרב על נבי־יושע. משלושת המקלענים שהופקדו לחפות על התקפת היחידה נפלו שנים, ויזהר נשאר יחיד.

למרות הוראת הנסיגה הוסיף לחפות על נסיגת חבריו ועל־ידי כך הצליחה היחידה לאסוף את מרבית הפצועים. גם לאחר זאת לא נסוג והוסיף להגן בנשקו על שאר הפצועים עד שנפצע ונפל. אחרי חודש, עם כיבוש המבצר, הובא לקבורה עם יתר חבריו בקבר־אחים בנבי־יושע. על מעשהו הוענק לו את־הגבורה (בכ' בתמוז תש"ט) מאת ראש הממשלה דויד בן־גוריון ונשיא המדינה ד"ר חיים וייצמן. וזו לשון התעודה: „משלושת המקלעים אשר הופקדו לחפות על התקפות היחידה נפלו שנים, ר' 9562 הטוראי ערמוני יזהר נשאר יחידי. באומץ־לב ובלי הפוגה הוסיף לחפות על חבריו. על־ידי כך עלה בידי היחידה לאסוף משדה־הקרב את מרבית פצועיה. גם לאחר זאת לא נסוג אלא הוסיף להגן בנשקו על שאירית הפצועים במעבר את האויב מלקרב אליהם, עד אשר נפגע ונפל חלל בשדה־הקרב. על מעשה זה ניתן לו את־הגבורה — את־ההצטיינות הנעלה ביותר אשר לצבא ההגנה לישראל". לפי החלטת מועצת עירית ירושלים מיום כ"ו בתמוז תש"ב נקרא הרחוב על־יד בית הולדתו של יזהר בשם „מבוא יזהר".

ערכה שלום

בן חיים ויונה, נולד ב־2.2.1925 במושב התימנים נחליאל שליד חדרה, בו למד בבית־ספר עממי. משסיים את בית־הספר למד שנה ב„ישיבה" בחדרה. המשיך את לימודיו — תחילה בתל־אביב, בבית־הספר „תחכמוני", ואחר־כך בסמינר המירים של „המזרחי" בירושלים. משם התגייס בימי מלחמת־העולם השניה לצבא הבריטי. צורף לחיל־ההנדסה ובמסגרת חיל זה שירת במדבר המערבי ועבר את ימי הקרבות של טריפולי וסביבותיה. בשמת עליו אביו שוחרר וחזר למושבתו לשאת בעול המשפחה, שם לא הסתפק בעבודה בלבד וניצל את כשרונותיו לפעולת הדרכה ענפה ומסורה בקרב הנוער המקומי. גויס לנוטרות, שירת מחצית השנה כנוטר בשער־הגולן. חזר למשקו, ביססו ומסרו לאחיו הצעירים ממנו. עבר לחיפה ועבד בבית־חרושת בנמל, חזר לנחליאל ועבד בחברת־ההשמל. משעם הועד הלאומי טיפל גם בנוער העזוב שבמקום. אהב ספורט, עסק בהתאבקות וזכה בה להישגים נאים.

מראשית המערכה — בשירות ה„הגנה" וצבא ההגנה, באחד הקרבות המרים של לטרון הוכרחה יחידתו להיסוג תחת מטר אש צפופה. בשעת הנסיגה הגיעה לאוזניו צעקתו של אחד החברים אשר נפצע. שלום לא שעה להפצרות חבריו, חזר לאחוריו והחל גורר אחריו את הפצוע. לאחר שעבר מרחק רב פגע צרור־כדורים בראשו והוא נהרג במקום. הפצוע הצליח להגיע בזחילה אל עמדות ישראל ולהינצל. כך נתן את נפשו תחת נפש חברו. נפל ב־31.5.1948, היה קבור בנגן, ב־18.5.1950 הועבר לנתניה.

ערכה שמואל

בן חיים ונעמי, נולד במרחשון תרצ"ב באייב שבתימן. הבן הבכור למשפחה מטופלת בילדים. בתרצ"ה עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו בשכונת נחליאל בחדרה. משעברו הוריו לעבודת הכשרה בארגון ההתישבות „גאולי תימן" בכפר־יעבץ הפסיק בגיל 13 את לימודיו בגלל הצורך לעזור להוריו. לוה כסף, קנה עגלת־יד ועבד בסבלות בחדרה. הסתפק למחיתו במחצית שכרו הדל ואת המחצית השניה נתן להוריו. את ידיעותיו היה משלים בשיעורי־ערב. אחר־כך עבד כפועל חקלאי, גם בין ערבים. כשהחלו ההתקפות הערביות התיצב לשירות שמירה בכפר, התאמן בנשק בין הנוטרים והמגינים, ולא פעם רץ בשירותי קשר תחת מטר כדורי האויב. היה מסור מאד לתפקידיו ועל אף גילו הצעיר הוכר כלוחם מובהק ומאומן, ובפיו היה שגור הפסוק: „אשכיר חצי מדם... מראש פרעות אויב". אנשי הכפר השתדלו לגייסו לשירות קבוע בשמירה מקומית, אך תפקיד זה היה קל בעיניו, לא האמין שהאויב יעיז להתנפל על הכפר שבלב הישוב העברי, ולבו נשאו להגן על אדמת ישראל „במקום מסוכן ממשיי", בגבב.

בלי ידיעת הוריו הלך לתל־אביב והתגנב לשירות צבאי סדיר באחד מגדודי חי"ש. יצא עם גדודו לרוחמה והשתתף בפעולות־קרב ובנסעם כתגבורת לעזרת כפר־הדרום, ביום הראשון לפלישה המצרית ב־15.5.1948, נפל בשעת ההתקפה על השיירה בדרך.

עזרי נסים

בן יהודה ויונה, נולד בשנת 1928 בצנעא, בירת תימן. עלה ארצה עם הוריו ב־1930. למד בתלמוד־תורה לתימנים בתל־אביב. בגיל צעיר החל לעבוד והצטרף אל „הנוער העובד". היה פעיל מאד בציבור העובדים התימנים בתל־אביב. מדריך ב„הנוער העובד" ומיסד סניפו בשכונת „התקוה". נשלח לקורס מ"כ של יוצאי תימן, חבר ה„הגנה". הצטרף להכשרה פלמ"חית והתמחה בעבודה חקלאית באשדות־יעקב ובמשגב־עם. שם, על גבול סוריה, השתתף גם בהעברת מעפילים מארצות המזרח הקרוב. התמחה בסיורים ובקורסים לאפסנאות. אחרי שירתו 3—4 שנים הועבר לרזרבה ועבד ב־1947 כפועל־בנין בתל־אביב ובשעות הפנאי המשיך את שירותו כמדריך בגדנ"ע בפעולות טרום־צבאיות, חברתיות ותרבותיות.

משהתחילה ההתקפה הערבית אחרי החלטת ה„חלוקה" חזר לשירות. סיים קורס לחובשים ושירת בתפקיד זה בכל תקופת המלחמה. באחרונה היה חובש פלוגתי בדרגת סמל בגדוד אחד בחטיבת הנגב. תוך כדי הגשת עזרה לפצועים בחזית הנגב במבצע „עין" נפגע מכדור בערפו ואחרי יומים מת בבית־החולים ביילינסון ביום 28.12.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־31.12.1948.

עשרי ציון

בן שלמה וכדיה, נולד בשנת תרפ"ג (13.1.1923) בתל־אביב. הוריו מראשוני המתישבים של נחליאל, מושב יוצאי תימן ליד חדרה. אביו היה מראשוני השומרים בכרמי חדרה וסביבתה. למד בתלמוד־תורה לתימנים בתל־אביב. היה תלמיד חרוץ שהצטיין בלימודיו. בהיותו בן 12 מתה עליו אמו והוא נאלץ לשאת בעול המשפחה יחד עם אביו. טוב־לב היה ונכון לסבול. עבד ומצא בעבודה סיפוק רב. בעל קול נעים, הרבה לשיר ולשמח בשיריו את האחרים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לשורות־המגינים הראשונות. ביום עבד בעבודות־בנין, ובלילה — עמד על המשמר ב„הגנה". ביום כ"ז בשבט תש"ח (7.2.1948), אחרי יום עבודה מפרכת, נשלח ציון לעמדה הקדמית „חלזון" שבגבול יפו—תל־אביב, לשמירה והגנה על גבולות העיר, ושם נפל. נקבר בנחלת־יצחק. על עמדת־מפתח זו השתולל קרב אכזרי. ציון וחבריו־לעמדה הדפו בגבורה שלוש פעמים את התקפות הערבים. אך לפנות בוקר נפגע מכדור האויב ובנפלו מתבוסס בדמו קרא לחבריו בעמדה: „חברים, אל תשימו לבכם אלי, את העמדה אל תעזבו, המשיכו את האש בכל הכלים!" ובידו, שהתזיקה בסטן, נופף כלפי עמדות האויב.

פאוכר אריה

בן זאב ורבקה. נולד ב־11.12.1922 בוינה, בירת אוסטריה. בילדותו מתו עליו אביו ואמו. גדל בבית־יתומים. עם השואה שירדה על יהדות ויינה הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" והיה נאמן לה עד סוף ימיו. עלה ארצה ביולי 1939 ואז פתח בפרשת־חיים חדשה ותוססת ב„חברת־הנוער" אשר קיבלה את הכשרתה בקיבוץ בית־זרע. הוא התקשר למקום ולאנשיו ושקד על העבודה והלימודים. עם תום תקופת הכשרתו בבית־זרע שהה זמן־מה בגרעין, בקיבוץ תל־עמל. משם עבר לקיבוץ משמר־זבולון, שנעשה ביתו־משקו. היה חקלאי בכל רמ״ח אבריו, אהב את עבודתו ברפת. התקשר לילדי המשק ואליהם שלח ברכותיו במכתביו מהחזית. היה בין ראשוני המתנדבים לפלמ״ח ועשה בו כשנתים עם ההכשרה המגוייסת במעוז־חיים.

בפרוץ מלחמת־השחרור השתתף בקרבות רבים, בבית־שאן ובטירת־צבי, בצנדלה ובזרעין, במשמר־העמק וסביבתה, עד אשר הועבר לגליל ושם השתתף בקרבות על גבעת־נפוליון. ידוע היה כ„אריה המקלען". נפל חלל בקרב על מלכיה ביום ו׳ באייר תש״ח (15 במאי 1948) בהגינו על חבריו הנסוגים. ביום כ׳ באייר תש״ח (29.5.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות במעוז־חיים. זכרו הועלה בחוברת „לאצי ואריה" שהוציא קיבוץ משמר־זבולון.

פַּבּוֹנֶצ׳לוֹ בן־ציון (פרגיו)

בן ליאון ואממה. נולד בשנת 1927 ברומא, בירת איטליה. למד שם בבית־ספר עממי ואחר־כך עסק במסחר. התנדב לגדודי חוץ־לארץ והגיע לארץ באוירון בשנת 1948. את אימוני הצבאי קיבל במחנה־אימונים של גח״ל באיטליה.

במלחמת־השחרור נשלח עם יחידתו ל„ווי שיירות ושמירה בכביש „בורמה" בדרך לירושלים הנצורה. ביום י״ד בתשרי תש״ט (17.10.1948) פגע בו כדור־אויב והוא נפל חלל. נקבר בבית־הקברות בשייך־באדר א׳, וביום י״ז באלול תש״י (30.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פרידה יחיאל

בן אהליאב ורגינה. נולד ביום 7.10.1927 בשכונת אחוה בטבריה. גמר שש כיתות בבית־הספר „אליאנס" בטבריה ויצא להכשרה לאילת־השחר בגליל העליון, בה עשה שנתים. נאלץ לחזור לטבריה לרגל מחלת אביו אשר נזקק לסיוע בנו. היה פועל. חבר ה„שורה" מגיל 16, משנת 1944, ופעיל בה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נפרד מאביו וכחבר־„שורה" ותיק התיצב בין הראשונים ונשלח לתפקידו בחטיבת „גולני". נפל במערכה בכפר צמח ליד טבריה בערב חג הפסח, י״ד בניסן תש״ח (23.4.1948). בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בטבריה.

פכר מאיר

בן יהושע וחיה. יחיד להוריו. נולד ב־18.2.1927 בקריניצה שבדרום גליציה, פולין. למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי. במלחמת־העולם השניה התגלגל עם המשפחה בנתיב הפליטים לרוסיה. למד אוטומכניקה ועבד בה. אחרי המלחמה חזרה המשפחה לפולין ויצאה לאוסטריה למחנה־עקורים ליד לינץ. היה חבר פעיל ב„הפועל המזרחי", מדריך נוער והתאמן שם ב„הגנה".

בקיץ 1948 עלה ארצה, התגייס מיד לצה״ל ושירת כמלקלן באחד הגדודים. שימש מקשר בין המטה לפלוגה וגודע כחייל אמיץ הנלחם מתוך התלהבות דתית לקידוש השם. השתתף בקרבות בצפון הארץ

פכזור זרובבל

בן זאב ויעל. נולד ב־18 ביוני 1921 בתל־אביב. ילדותו עברה עליו בבן־שמן ולימודיו בבית־הספר הושלמו בכפר־הילדים שפיה. עם גמר לימודיו במוסד הגה עם חבריו אחדים את רעיון ההליכה לקבוצה וכך הגיע לדגניה ולגניגר. צורף לקבוצת „הדסה" שעשתה בהדרה, ועמה עלה על הקרקע בגזר. אוהב עמל ושדה, וכך עשה דרכו מן התילום בגניגר ועבודת שכיר־יום וחוכר אדמה למען עיבודה בהדרה ועד לשמירת השדות בגזר („לשדות כאלה נכספתי אז כשקיבלנו את הכשרתנו בעמק — מרחבי־שדות, תלם ארוך", אמר). בגזר היה זרובבל, המכונה „מלך השדות", רכוב על הסוסה „לילית" שלו, בא במגע עם ערביי הסביבה. עוד לפני פרוץ מלחמת־השחרור היה אוסף וקולט ידיעות על תכניהם ומזימותיהם של הערבים ומוסרן לשירות הידיעות של ה„הגנה". בימיו האחרונים ידע ברורות כי הערבים מתנכלים להמיתו, אך באומץ־לב המשיך בתפקידו.

ב־20 במארס 1948, בשעת סיור, לאחר ששלח את חבריו מעליו, נרצח בידי כנופיה ערבית שארבה לו. תושבי הכפר הערבי החזירו את גויתו, שסימני התעללות היו ניכרים בה. למחרת יצאו אנשי גזר ונען לפעולת־תגמול ופוצצו את בית המוכתר בכפר־המרצחים. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגזר.

ועבר למבצע פריצת הדרך לנגב. נפל ב־19.10.1948 בקרב על קרתיה. ביום י״ב בטבת תשי״א (21.12.1950) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי שעל הר־הרצל בירושלים.

פדידה יעקב

בן מכלוף וחנה. נולד ב־1932 בטבריה. למד בבית־הספר עממי והיה תלמיד טוב. עוד בימי לימודיו הצטרף אל שורות המגינים והיה מהחברים הבולטים והאמיצים בגדנ״ע. בסיימו את לימודיו החלה מלחמת־השחרור. על אף גילו הרך (בן 15 וחצי היה בנפלו) שוטט בין הערבים לשם קבלת ידיעות ואף עמד על המשמר. היה נער בריא וחסון ול„הגנה״ בטבריה ידועים שלושה מקרים בהם הוציא יהידי אקדחים מידי ערבים, ובשעתו היה הדבר לשיחת היום בטבריה. עד שחרור העיר שימש קשר בין העמדות המסוכנות ביותר בעיר העתיקה. ביחוד הצטיין בשעת ההתקפה על מלון אדלר: הוא הצליח לזחול לעבר הערבים ולפזרם ברימונים.

נפל בנסיבות טרגיות בטבריה, מכדור שנורה בשגגה, ומת ב־22.4.1948. למחרת היום נקבר בטבריה בטקס צבאי מטעם ה„הגנה״.

פדידה יצחק

בן מיכאל ואסתר. נולד ביום ט״ו באלול תרצ״ב בואהרן, אלג׳יר. למד בישיבת „עץ חיים״. היה ירא־שמים מנעוריו והקפיד על הכשרות בביתו. שומע בקול הוריו ומתבייש מפני כל אדם. את ארץ הקודש אהב אהבה עזה והיה מנשק את המכתבים שהגיעו מישראל. במנחם־אב תש״ז עלה ארצה עם משפחתו בעליה ב׳, באניה „שיבת ציון״. האניה נתפסה על־ידי הבריטים ובאיה נשלחו לקפריסין, ורק בט״ו בטבת תש״ח הגיע לארץ. ישב 4 חדשים במחנה־העולים ברעננה ומשם עבר למגדיאל. עבד כפועל שחור כדי לעזור למשפחתו בת עשר הנפשות. נתחבב על מידעיו וחבריו לעבודה.

בה׳ באייר תש״ח (14.5.1948) נשלח לעבודת ביצורים בכפר־סבא ושם נפגע מרסיס־פגז ומת בו במקום. נקבר במגדיאל.

פדרמסר יעקב (יאנק)

בן צבי ובת־שבע. נולד ב־1930 בוונווליצה שבפולין. בראשית מלחמת־העולם השניה רצחו הנאצים הפולשים את הוריו, המישה אחים ואחות, והוא גדל בבית משפחה נוצרית כאחד מבניה. חיבב את הטבע ובעלי־החיים, וביחוד אהב את הרכיבה והטיפול בסוסים. אחרי כניסת צבא השחרור הרוסי־הפולני נלקח לרוסיה לאימון צבאי. אך בלבו נמשך לארץ־ישראל ובדרך רבת תלאות והרפתקאות הגיע למחנה פליטים יהודים בגרמניה. התיצב לשירות אימון והדרכה מטעם ה„הגנה״ בהסואה כמורה להתעמלות בבית־הספר לילדי הפליטים וביולי 1948 הגיע לארץ באניה של אנשי גח״ל.

אחרי ביקור קצר אצל קרוביו בתל־אביב החל לשרת בחיל־הרגלים בחטיבת „קריתי״ בפלוגה קרבית. בהיותו מאומן בטיפול בסוסים הועבר לפי בקשתו לחיל הפרשים שבחטיבת „גבעתי״ והשתתף בסיורים ובקרבות. יכול להסתדר בשירות לא קרבי, אך נמנע מכך. וכה היו דברי הפרידה שלו לדודתו (אחרי חופשת ראש־השנה): „כאן אדע בשביל מה אמסור את נפשי. אם אפול — אל־נא תבכו !״ במבצע פתיחת הדרך לנגב נפגע מצרור כדורים בבטנו בשעת כיבוש משלט אחד. הובא לבית־החולים „הדסה״ בתל־אביב ובו מת ביום 17.10.1948. ב־19.10.1948 נקבר בנחלת־יצחק. בדף הקרבי של חטיבת „גבעתי״ מיום 21.10.1948 נקרא על שמו גושא ברן מצרי שנלקח שלל בידי חיילינו והופנה לאחר־מכן נגד האויב.

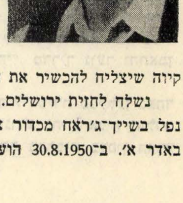
פוגל בן־ציון

בן נחמה ויצחק. נולד ב־4 בספטמבר 1930 בביאליסטוק אשר בפולין, לשם באה אמו מהארץ לתקופת הריונה. בהיותו בן ששה חדשים חזרה האם לארץ והוא גדל ברחובות, שם היתה לאביו רפפנית, ובן־ציון היה לו לעזר נאמן בעבודתו זו. לאחר שנים מספר עברו כחברים לכפר־ביל״ו. גם שם היה נוהג בשעות שלאחר הלימודים ובחופשה לעבוד במשק הוריו. את חוק לימודיו סיים בבית־החינוך ברחובות ומשם עבר לבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב והצטיין מאד בלימודיו במקצועות הריאליים. מגיל צעיר השתייך ל„הגנה״, החל מהגדנ״ע, השתתף בפעולותיה, נשלח לקורס מ״כ בגבר־עם. השתתף בפעולות ה„הגנה״ בתקופת המאבק, כגון כיבוש ביריה מידי האנגלים. אחרי סיימו את חוק לימודיו בבית־הספר הספיק לעשות זמן־מה בהכשרת „השומר הצעיר״ בנגבה, שהיה מחבריה עד יומו האחרון.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתגדבים. היה חבלן מומחה והשתתף בפעולות רבות בהוכיחו אומץ־לב רב, שיקול־דעת ואחריות. השתתף בעשרות פעולות: ביזור, בליווי שיירות לירושלים, בכפר־אוריה, בפיצוץ מפקדת חטן סלמה, בפעולות „נחשון״, בלטרון, בתל־א־ריש ובפעולות „מכבי״, ולבסוף הועבר, במסגרת גדוד אחד בחטיבת „גבעתי״, אל סביבות ניצנים והשתתף כרגם בקרבות ובביצורים. פקד על כיתתו בפעולת פיצוץ הבית הערבי בפרדס בבית־דגון ובכיבוש הכפרים בסביבה. ב־10 ביולי 1948 נשלח לאסוף פצועים ממשלט עבדיס ושם נפגע. לחובשים שחשו לעזרתו אמר שהוא פצוע קלות ושיסתפלו באחרים, ובינתים הוציא את נשמתו. ב־12.7.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות.

פדלון רפאל

בן כלאפי וקמונה (רחל). נולד בשנת 1929 בעיר טריפולי שבארץ לוב. למד בבית־ספר עממי ועבד כספר במספרה. נתיתם בצעירותו מאביו, ועול פרנסת המשפחה נפל בחלקו ובחלק אחיו. מדאגתו היתירה לבית דחה את עלייתו לארץ, שחלם עליה מאז הצטרפו לתנועת־הנוער הציונית „בן־יהודה״. אולם כשהגיעתו שמועת מלחמת־השחרור והכרזת המדינה עזב את הגולה, עלה לארץ והתגייס. הוא קיוה שיצליח להכשיר את הקרקע לעלייה כל בני־המשפחה.

נשלח לחזית ירושלים. רק זמן קצר זכה לנשום את אוירת הארץ. נפל בשייך־ג׳ראח מכדור צלף ערבי ב־25.8.1948. היה קבור בשייך־באדר א׳. ב־30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פוביסטיצקי ראובן

בן לואי. נולד ב־17.5.1924 בקניגסברג (כיום קלינינגרד) שבפרוסיה המזרחית (אז גרמניה). מגיל 9 ואילך גדל ולמד באורית הדיכוי והאיבה של המשטר הנאצי וסמוך לפרוץ מלחמת־העולם נמסר ל„עליית־הנוער" ועבר להכשרה בדניה. בסוף 1940 הגיע לארץ והשלים את חינוכו והכשרתו החקלאית בחברת נוער עולה במשמר־העמק. אחר־כך נתקבל בקיבוץ מזרע והחל לעבוד ברפת, מקצוע שהתאמן והתמחה בו במשמר־העמק. התערה במקום ובאורח־החיים של הקיבוץ ואף החל לבנות בו את קנו המשפחתי. כבשקדנותו בעבודה כן התבלט בשתקנותו בשעת שיחות ציבוריות ואידיאולוגיות, אך החברים המעטים שהכירוהו מקרוב מעידים, על סמך הערותיו הקצרות והקולעות, כי הדר לעומק הבעיות וידע לשקלן במחשבתו.

בחורף תש"ח היה בין המגוייסים הזמניים מטעם הקיבוץ. כפעם בפעם יצא עם כיתתו לפעולות בסביבה הקרובה וחזר לעבודתו. באחרונה נשלח עם כיתתו לגניגר, להשתתף בפעולה משולבת לגירוש כנופיות קאוקג'י מנצרת ושם נפל ביער בלפור בז' בתמוז תש"ח (14.7.1948) והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות במזרע. זכרו הועלה בספר שהוציא קיבוץ מזרע לזכר ששת חלליו.

פוגל דן

בן יצחק וברכה. נולד בשנת 1913 בבז'ז'ין שליד לודז אשר בפולין. אחרי היגוד יהודי ותיכוני־כללי התחיל בגיל 18 לעבוד בחייטות. במזגו הטוב והעליז וביחסו הלבבי לזולת נתחבב על יודעיו ותפס מקום מרכזי בחברה שבעיירה. במלחמת־העולם השניה ברח לרוסיה, שם התגייס לצבא הפולני וגם שם היו סגולותיו הטובות לתועלת לו ולחבריו. ב־1944 הגיע לארץ עם הצבא הפולני וכאן שיחרר את עצמו והחל לעבוד במקצועו. היה מפעילי ארגון יוצאי בז'ז'ין.

התגייס עם ההיתלצות הכללית למערכה, באמרו: „מדוע לא? בצבא הפולני הייתי בחור כהלכה ובצבא שלנו לא אצליח?" הצטיין גם בצה"ל כאדם וכחייל, ואף כשנפצע קשה בבטנו בקרב כפר־אונו, ביום 11.6.1948, עוד ניסה לשאת ארגז תחמושת לעמדה קדמית של המקלע, ובדרך לבית־החולים עוד התלוצץ, אך הוא מת לפני הגיעו לבית־החולים. בן ביום נקבר בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה ובן, שנולד כשבעה חדשים אחרי נפלו ונקרא על שמו.

פוגל יגאל

בן גרשון ופרומה. נולד ב־12.4.1928 בירושלים. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך החל לעבוד כחשמלאי בבנין בית־החוליים „הדסה" על הר־הצופים. אף־על־פי שגדל וחונך במשפחה חפשית בדעותיה התקרב אל הדת ושמר מצוותיה. ראה בה ברכה לאדם ומקור לשלמותו הפנימית. היה חבר תנועת „בני־עקיבא" ובמסגרתה השתתף בחוגי־השתלמות שונים וגם הרבה ללמוד ולקרוא בשעות הערב. נער שקט, אוהב את הזולת, בן מסור וטוב ונזהר שלא להרע. לא נגע לרעה אפילו בתולעת. במשפחה זוכרים כיצד היה מוציא חרק תועה החוצה לבל יאונה לו כל רע. איש שלום, תרבות ויופי היה, אוהב הרמוניה. רגיש למוסיקה ומרבה לשמעה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור, והוא אז בעבודה על הר־הצופים התנדב לתפקידי־שמירה במקום המבודד. בנפול הקרבנות הרבים בשיירה שעלתה ל„הדסה", מיהר להחיש עזרה לפצועים שהיו מוטלים בשטח הערבה. משירד העירה נדב מיד מדמו להעבירו לפצועים. כשיצא מהמצור התגייס לשירות מלא ביחידה דתית. כל ימי שירותו בצבא היה מתורמי־הדם הקבועים של „מגן־דויד־אדום". השתתף בפעולות־קרב רבות בסביבות ירושלים. בעמדה באבו־טור נפגע מכדור צלף ונפל ב־2.9.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ביום י"ז באלול תש"י (30.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פוגל יהודה (לייב)

בן אביגדור. נולד ביום 10.10.1922 בעיר בעיוש בעלענש בטרנסילבניה (רומניה). שירת בצבא ברומניה וב־1944 העפיל ארצה. עבד בחיפה, שירת במשטרה באזור ירושלים ואחר־כך עבד שנתים בדפוס „הקיבוץ המאוחד" בעין־חרוד והגיע שם לדרגת עובד מומחה. כשגברה המתיחות בסביבה דרש להתדייכו ולישתפו בשמירה. כשגוייס לשירות מלא ביקש לקנות בשבילו במאה ל"י מחסכונותיו תעודות המולה הלאומי ולהשאיר את יתר הסכום להוריו לכשיגיעו ממחנות קפריסין („ייתכן ויבואו ולא ימצאוני בעולם הזה", אמר).

שירת בגדוד אחד. השתתף בפעולות בעמק, במשטרת בית־השיטה ובחזית נצרת. השתייך לכיתה של חבלנים והיה חייל מעולה. בקרב על הגלבוע, בין מזאר ורצנדלה, בדרך לג'נין, חש עם חבריו להוציא מקו־האש את מפקדם שנפצע, נפגע ונפל שם בג' בתמוז תש"ח (10.7.1948), ובגלל נסיגת צבאנו נשארה גויתו בשטח העיראקי, ונמסרה כעבור ששה שבועות לצבאנו והובאה לקבר ישראל בעין־חרוד. ביום נפילתו הגיעו הוריו מקפריסין לנמל חיפה, ובאותו גליון־העתון שהודיע על בואם, באה מודעת־האבל על מותו.

פוגלמן אריה

בן דוב וויכנה. נולד ב־12 בינואר 1923 בדוקשיץ, פולין. ב־1935 הועלה לארץ בגיל שתים־עשרה. נכנס לכיתה הששית של בית־הספר העממי של פיק"א בפתח־תקוה. שאף להשכלה גבוהה, אך משהציעה לו המשפחה את תמיכתה כדי שיוסיף להשתלם בלימודים — לא הסכים. „בארץ מוכרחים לעבוד ולהשתכר" — אמר. חניך „השומר הצעיר" בפתח־תקוה ופעיל ביותר בתנועה זו. חי ב„קומונה" של „השומר הצעיר" בפתח־תקוה, עבד בפרדסי האחים בראז ולמד מלאכת אריזת תפוחי־זהב. העבודה פיתחה את גופו ופעילותו בתנועה הגבירה את בטחונו העצמי. אחרי־כן עבר למשק שריד, עבד שם בדיר והיה מדריך צבאי. שנה ומחצה היה גוטר ושמר על הגרמנים במחנות־ההסגר בשרונה ובוילהלמה. משק שריד לא רצה לוותר על מדריך כמותו, אך הוא דרש שיתנו לו ללכת לפלמ"ח. נשלח לקורס של מ"מ.

בתחילת מלחמת־השחרור שירת בחטיבה והשתתף בקרבות משמר־העמק ובכיבוש בית־סוסין. אחרי כל מבצע נוהג היה לומר: „חברה, יש לעשות יותר!" טוב־לב ומבין לנפש זולתו. הרבה לקרוא בספרים והעשיר את ידיעותיו בכוחות עצמו. מסור לחיי הקיבוץ. חייל אמיץ במערכה. בקרב על דיר־איוב ומשלט מעל לכפר השתתף כסגן מפקד מחלקה ונפצע קלות מכדור. כשרצו להסיר מעליו את חגורת־הכדורים שהיתה סמוכה לפצע לא הסכים, כי „לא רצה להשאירה לאויב". הוסיף לעודד את מקודיו. נפצע שנית מכדור. דבריו האחרונים היו: „אני הולך למות. הגד לחברה שיחזיקו מעמד..." נפל בלטרון, בפריצת הדרך

לירושלים, ביום ט״ז באייר תש״ח (24.5.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950. הניח אם ואחיות. משק „שרידי״ העלה את זכרו בחוברת שהוציא לזכר שני חברים: שמואל הולדסהיים ואריה פוגלמן.

פוגמן מרדכי־אהרן („אבירם״)

בן צבי ושרה. נולד ב־1930 בנובה־מיאסטו שבפולין וב־1939 עלה עם המשפחה לארץ. גמר בית־ספר לבנים משעם ה„מזרחי״ ברחוב באזל בתל־אביב, אחר־כך עבד כמכונאי במוסך של חברת האבטובוסים „דן״ (אז „המעביר״). הצטרף למחתרת אצ״ל, פעל בכינוי „אברהם״ והשתתף בפעולות רבות נגד הבריטים, ובחורף תש״ח גם נגד הערבים. פעם פקד על שיירה שהוליכה תגבורת וציוד לאצ״ל לירושלים. בשעת מערכת אצ״ל לכיבוש החלק הצפוני של יפו נלחם 48 שעות רצופות בלי שינה ומנוחה, כשרגלו היתה פצועה, וביצע עוד הרבה מעשי־גבורה בלי לדעת פחד.

בשעת טיפול בחמרי־נפץ לשם העברתם לירושלים הנצורה נהרג בהתפוצצות ביום 24.6.1948. בו ביום הובא למנוחות בנחלת־יצחק.

פודולר אהרן

בן יצחק ושושנה. נולד בכ״ז בטבת תרס״ג בטבריה ובילדותו עבר עם הוריו לבלפוריה. למד בבית־הספר המקומי וגמר את בית־הספר המחוזי בכפר־ילדים הסמוך. המאבק הקשה של איכרי בלפוריה לקיום משקיהם בחוסר מים ותלאות אחרות, לא החליש את משיכתו לחקלאות, ובין האיכרים העייפים מעמל שנים רבות קם הוא, צעיר מלא אמונה בעתיד, לבנות את משקו ועתידו דוקא בכפר זה. אביו הנגר הקים לו את בניני המשק והוא רכש פרות ופרדות וגיגש בשקידה ובמסירות אל המלאכה, להוכיח לקרוב ולרחוק כי גם בבלפוריה זו אפשר להוציא לחם מן הארץ. עבד יחי בתום ובפשטות, מוכן לעזור לזולת, שומע תלונות מרי־נפש ומשתדל להרגיע ולעודד, מביע את דעתו בכנות ומקבל את דעת הזולת בהבנה, ותיק בשירותי הבטחון של המקום והסביבה.

מטעמים משקיים שוחרר בחורף תש״ח משירות מלא, אך כשהאויב הסורי התדפק על שערי עמק הירדן ואיים להציף בגייסותיו את הגליל ועמק יזרעאל לא יכול עוד לעבוד בשלוה במשקו ובכפר ושאחרים יגנו עליו בדמם. יצא למערכה ותוך כדי הדיפת האויב משערי דגניה נפל ביום 20.5.1948. היה קבור בטבריה. ב־31.5.1950 הועבר לעפולה.

פודר צבי

בן משה. נולד ב־13.4.1921 בגרמניה. למד תחילה בבית־ספר נוצרי. בן 13 עבר לבית־ספר עברי וסיים עשר כיתות. כחניך תנועת „הבונים״ עבד שנתים בהכשרה חקלאית אצל משפחה יהודית. ב־1937 עלה עם הוריו ארצה, ועבד כמלחים בבית־החרושת „לחט״. חבר ה„הגנה״ מ־1939. ב־1942 התגייס לצבא הבריטי. שירת תחילה בחיל־ההנדסה בצפון־אפריקה, ואחר־כך בבריגדה היהודית באיטליה, בהולנד ובבלגיה. לאחר ששוחרר ב־1946 חזר למקום־עבודתו הקודם. אחרי כשנה גויס לצבא ההגנה, לאחד מגדודי חטיבת „כרמלי״, והשתתף בכל פעולות הגדוד בגליל המערבי.

נפל ב־3.6.1948 בקרב על ג׳נין. היה מפקד כיתה באחת העמדות הקיצוניות. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

פוזננסקי חיים („פוזה״)

בן אברהם ויהודית. נולד ב־5.4.1927 בתל־אביב. סיים את בית־הספר לבנים „אחד־העם״. בגיל 11 הצטרף ל„מחנות העולים. בן 15 יצא להכשרה במעוז־חיים ושנתים היה רועה־צאן. בעבודתו זו הכיר את הבידואים ולמד שפתם ומנהגיהם, והם קראו לו בשם־החיבה: אבן יונס. חבר פלמ״ח במשך 4½ שנים. עבר עם חבריו להכשרה מגויסת בבית־הערבה. כשפרצה מלחמת־השחרור היה מפקד פלוגה בגדוד אחד. סייר מעולה. ידע לעודד את פקודיו. „חברה, קדימה!״ — נהג לאמור בקרב, „ראו איזה חיפוי אני נותן לכם!״ („איני יכול לשבת בחיבוק־ידים! אחרים לא יעשו למעני! צריך להילחם באויב ולנצחו. עלי לנקום דם אחי וחברי השפוך!״ — כתב אל הוריו). אף כי אחיו נפל בבית־קשת לא הסכים לעזוב את יחידתו הקרבית והמשיך בפעולה בה. נלחם בסריס ובבית־סוריק.

נפל בנבי־סמואל בי״ד בניסן תש״ח (23.4.1948) והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים ביום 25.4.1948. משנפצע היתה בקשתו האחרונה מחבריו שחשו לעזרתו: „עזבוני, אל תסכנו את עצמכם״. אחרי נפלו הועלה לדרגת סרן לפי פקודת המטכ״ל. זכרו הועלה בחוברת „נפל במלחמת העצמאות״ תש״ח.

פוזננסקי יצחק („פוזה״, „איציק״)

בן אברהם ויהודית. נולד ב־15.8.1923 בלודז אשר בפולין. עלה ארצה עם הוריו בהיותו בן שנתים. גמר את בית־הספר העממי והמשיך בבית־הספר התיכוני למסחר, אולם לבו נמשך להגשמה חלוצית, על אף הולשתו הפיסית. מנהל בית־הספר ניסה להשפיע עליו ועל הוריו שימשיך בלימודיו, אשר בהם הצטיין, ולא ילך לעבודת־השדה המפרכת, והוא הסכים להמשיך לימודיו עוד שנה אחת, אולם על אף הפצרותיהם לא סיים את חוק לימודיו והלך עם חבריו לתנועת „המחנות העולים״ בקבוצת „עלומים״ להכשרה חקלאית לבן־שמן. שם התפתח במובן הפיסי, התבגר, כתפיו וחזהו התרחבו והיה לחקלאי מובהק. אחר־כך עבר להכשרה בגבת ועבד שם כרועה־צאן. התמסר לצאן באהבה ומצא בעבודה זו ענין רב. הוא גם הצליח לרפא את הצאן בשעת הצורך. מגבת עבר לגינוסר וגם שם הצטיין במסירותו לעבודה בפלחה. הלם להעביר את הוריו לקיבוץ שלו ושל אחיו (חיים, אשר נפל גם הוא) ולפתור על־ידי כך את שאלת קיומם החמרי. מגינוסר נקרא לעזרת ההורים לתל־אביב, אך גם שם מצא לו דרך לעבודה חקלאית. עבד בטרקטור במקומות הסמוכים לתל־אביב ובגבעות. מתל־אביב ביקר את חבריו לתנועה אשר התישבו בבית־קשת ושם החליט להצטרף אליהם, על אף הצעת חברות בקיבוץ גינוסר. וכך הסביר את מעשהו זה: „אמנם גינוסר הוא קיבוץ נהדר, אך באתי לשם כשהכל היה כבר מוכן. אני רוצה ליצור דבר מהתחלה במו ידי...״ ואמנם היה במשך זמן קצר לאחד מעמודי־התווך של הקיבוץ ובמסירות האפיינית לו הוסיף הרבה להתפתחות הנקודה.

אחרי כשנה, ביום 16.3.1948, נפל בקרב הקשה שנערך על־ידי מאות ערבים שארבו לקבוצת הסיור של 8 בנים והם עמדו בגבורה עד הכדור האחרון. נקבר בבית־קשת ב־19.3.1948. חמישה שבועות אחריו מת בנבי־סמואל מות־גבורה גם אחיו הצעיר ממנו.

פוחובסקי בן־ציון (תיאודור)
("טדי")

בן אריה ואהובה. נולד ביום 13.11.1922 בתל־אביב. אביו, רופא, יסד את בית־החולים הראשון ליולדות בתל־אביב. בגיל מוקדם מדי נכנס בן־ציון לגימנסיה „הרצליה" ובכל הכיתות היה במצטיינים. הנער התבלט בכשרונותיו, בתפיסתו המהירה ובשקדנותו. נספח לקלוב השייטים והיה שייט טוב ומדריך מעולה לחתירה. פעל מנעוריו ב„הגנה". אחרי גמר הגימנסיה שירת שנה כמ"כ בפלוגה ו' פלמ"ח במקוה־ישראל וגבעת־חיים. אחר־כך נכנס לאוניברסיטה העברית בירושלים ולמד שנתים מדעי החקלאות. במלחמת־העולם השניה הפסיק את לימודיו, ואף־על־פי שהיה כבר בעל לאשה התגייס לצבא הבריטי. שירת בגדודים העבריים, „באפס", וניטלטל עם הגדוד השלישי בכל התלאות והגלגולים. עם יסוד הבריגדה עבר לגדוד השלישי של החי"ל. היה בחזית מצרים, איטליה והסניי. יצא לפטרולים מול קוי־האויב ובשטחי־הפקר ותמיד הצטיין במידת אחריות רבה במילוי כל תפקיד. עלה לדרגת מ"כ. הצטיין במסירותו לפקודיו והיה פופולרי מאד. בצבא המשיך לימודיו על־ידי חליפת מכתבים עם אוניברסיטאות אנגליות. בשנת 1945 השתחרר וחזר ללמוד במכון זיו ברחובות. סיים את המכון כאגרונום מוסמך והתכונן לעבודה מדעית, אך בינתים פרצה מלחמת־השחרור ושוב הפסיק את לימודיו. חזר לשירות פעיל עוד לפני צאת צו הגיוס. תחילה פקד על כיתה בעמדו בגבול יפו—תל־אביב. ביצר, הסביר תפקידים ואימן את אנשיו בלחימה בשטח בנוי. נשלח לקורס לקצינים ועם הקמת הצבא היה בין מרכיבי סגל חטיבה אחת ושירת בגדוד. זמן־מה שימש בתפקיד אגטי־אוירי במטה החטיבה. במשך ימים ספורים למד את השימוש ב„בזוקה" ופקד על צוות של מכונת־יריה. השתתף בקרבות לפריצת המצור על ירושלים ועל דרך בורמה. ב־9.6.1948 עמד במשלט סמוך לבית־סוסין ליד ה„בזוקה". הערבים ניסו לכבוש בחזרה כמה משלטים שהגנו על דרך בורמה והתקיפו התקפת־פתע. טדי הציף את השטח באש וגרם אבידות ניכרות לאויב, אך לא יכול לראות בסבלו של פצוע שנפגע בקרבת מקום והחזרשים לא יכלו להגיע אליו, והלך להגיש לו „עזרה ראשונה", ואז פגע כדור־אויב בצוארו והוא מת בו במקום. למחרת נקבר בגען. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ"ל.

היה תוסס, מלא מרץ ותכניות ועם זה עממי מאד, ומצא שפה משותפת עם כל אדם. היה צבר טיפוסי, חפשי בהליכותיו ובגישתו לבעיות החיים. התלבט בכל שאלות הישוב וקבע עמדה ברורה כלפי ממשלת־המנדט. ניכר היה בו איש־המדע לעתיד. העבודה החקלאית תפסה את כל ישותו, והוא אהב את החקר המעשי והעיוני שבה כאחת. השאיר אחריו אשה, בלה, ובת.

פוחוצ'בסקי אריה (לייבל)

בן יהושע וצפורה. נולד בשנת 1930 בוארשה, בירת פולין. בהיותו בן 3 עלו הוריו ארצה והשתקעו בתל־אביב. למד בגימנסיה „קדמה" ואחר־כך ביקר בשיעורי־ערב בבית־הספר „מונטיפיורי" ו„ברליץ". עבד אצל אביו, סוחר בעתיקות. בגיל צעיר הצטרף לשורות ה„הגנה" והשתתף במסגרת החי"ש בפעולותיו הרבות בימי המנדט. היה חבר „התנועה המאוחדת", ספורטאי וימאי מובהק. עם פרוץ המהומות גויס. בצבא כמו בתנועה התבלט באומץ־לבו עד כדי העזה ולא נרתע מפני שום תפקיד שהוטל עליו. בליווי שיירה, שיצאה מפתח־תקוה לבן־שמן, נפל בקרבת מחנה צבאי של הלגיון בבית־נבאלה ביום א' בטבת תש"ח (14.12.1947). נקבר בנחלת־יצחק. זכרו הועלה על דפי החוברת „אין נפלו גיבורים".

פוחם יצחק

בן דויד וחיה. נולד ב־23.6.1924 בעין־גנים להורים בני העליה השניה וראשוני מושב־העובדים הראשון בארץ עין־גנים. בילדותו למד בבית־הספר במושב וכבר אז התבלט בדמיונו העשיר, בלבו הרגיש ובכשרונו המוסיקלי. החל לנגן בכינור והצליח מאד בנגינותיו. לאחר גמרו את בית־הספר העממי עבר לגימנסיה „אחד־העם" בפתח־תקוה. בינתים התבגר הנער, התפתח, החל לכתוב שירים ולחבר מנגינות ו„צלילי מנגינותיו קלים ורועפים, ותוגת־מה בכנפיהם". בגמרו את לימודיו בגימנסיה התגייס לנוטרות ובאותו זמן החל גם ללמוד בסמינר למורים על שם לוינסקי. עסק בהדרכת נוער ב„הגנה", שהיה מחבריה מגיל 14. כתום לימודיו בסמינר החל להורות בגימנסיה „אחד־העם" אשר בפתח־תקוה ומקצועות־ההוראה האהובים עליו היו: ספורט, ספרות וזמרה. בו בזמן היה מדריך בתנועות־נוער, בשירות הבטחון, בבית־ספר־ערב לנערים עובדים ובמגרשי־משחקים לילדים. עד מהרה נודע כאיש־ציבור פופולרי ואהוב על הבריות ועל חניכיו. אירגן מקהלות־זמרה בבתי־ספר ותנועות־נוער. היה בין עורכי היחרון ליצירות נוער „השלום", לזכר הסופר־המורה שלום שטרייט ז"ל. את שיריו פירסם בעתון „במעלה". לא הסתפק בתורה אשר קנה והלך ללמוד באוניברסיטה העברית בירושלים, אולם גם שם לא זנח את פעילותו הציבורית וענייני ה„הגנה".

בפרוץ מלחמת־השחרור עמד בראש כיתה בירושלים בעמדות בבתי הונגריה וגם הדריך בשורות ה„הגנה". בלוותו שיירה — היא השיירה הראשונה — לגוש עציון הנצור השיגו כדור מרצחים והוא נפל חלל ב־11.12.1947. נקבר בפתח־תקוה. באחד משיריו, שיר הספד על חבר שנפל, כתב: „אילנות צעירים במולדת, הרכינו לארץ ראשכם! אילנות יקרים במולדת, נגדע התמיר שבכם!"

פוטר נוח („נוח'לה")

בן דוב וצפורה. נולד בכ"ד במרחשון תרפ"ב בטומשוב־לובלסקי, פולין, למשפחה שומרת־מסורת. אביו נעדר מן הבית שבע שנים והאם חינכה את הילדים. למד בבית־הספר „יבנה" והצטיין בכשרונותיו ובפיקחותו. עלה ארצה בכ"ז בתמוז תרצ"ה (28.7.1935) ונכנס לעבודה בבית־מסחר־ספרים „היכל הספר" בחיפה ועבד שם עשר שנים. אחר־כך עבד בהוצאת־הספרים של מ. גיומן בתל־אביב. באהבתו הרבה לספר העברי דחה הצעות־עבודה טובות יותר מבחינת המשכורת. השתדל לקרוא כל ספר חדש למען ידע למי להציעו ונזהר מלמכור לילד ספר שאינו מתאים לגילו. נלחם תמיד בתלמידי בתי־הספר הלהוטים אחרי ספרות בלשית. ביחסו לספר ולקונה רכש לו ידידים ורבים באו אליו במיוחד כדי שיבחר להם ספר לקריאה או למתנה. היה מעורב עם המורים שהיו מבקרים בבית־מסחר־הספרים. היה פעיל בתנועת „בני־עקיבא". עדין־נפש, טוב־לב ועוזר לזולת. חסך מכספו ונתן לנזקק. היה שתקן מטבעו, אך כל מלה שהוציא מפיו היתה שקולה ונאמרה במחשבה תחילה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס בין הראשונים. כשם שהיה בן נאמן ומסור לבית הוריו כך ידע להיות נאמן לעמו. דרש לצרפו לפלוגה דתית ושירת בחטיבת „גולני". נשלח לשדה־אליהו והשתתף בכל הקרבות בעמק בית־שאן, נצרת, זרעין וכו'. כעבור 8 חדשים הועבר לנגב. מילא חובתו בחרדת קודש, ללא תלונה. תמיד השיב: „אצלנו בפלוגה טוב מאד", ואף עודד את חבריו בימים קשים. ב־23.12.1948 היה בנגב, ליד עוג'ה־חפיר. האויב הגיח משני צדי המשלט כשהוא מלווה בטנקים והמגינים נאלצו לסגת. בדרך פגע בדור בכליותיו והוא מת משטף דם. היה קבור בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פוטיבה יהודה („ג'ינג'י")

בן יצחק ולפישה. נולד ביום 7 בנובמבר 1929 בלודז, פולין. עלה לארץ ביום 25 ביולי 1935. למד בבית־הספר העממי „ביאליק" וסיים את בית־הספר התיכוני למסחר בתל־אביב. הצטיין בלימודים, בעיקר בהיסטוריה ובכלכלה. היה נכון תמיד לעזור לחבריו המתקשים בלימודים והקדיש להם את מיטב זמנו הפנוי. בעל הגיון וכוח שכנוע. התבלט בידיעותיו המבוססות והמעמיקות.

חבר ה„הגנה". היה מדריך־הסבורה בגדנ"ע. כשפרצה מלחמת־השחרור נמצא בשנת־שירות במגרה. גם שם היה בין מכווני הרעיונות ומעורר למחשבה. ער בויכוחים ולחיי הרוח של הקיבוץ. השתתף בפעולות שונות בסביבה, במארבים ובהבטחת הדרך. נפל ביום 31.8.1948 כשנשלח עם אנשי תגבורת למשלט שייך־עבד החולש על מגרה והתנגד לחדור לשטח האויב כדי להוציא משם חבר שנפגע. לאחר שמונה ימים הובא למגרה, בהתערבות קציני או"ם, ונקבר שם. הועבר לנחלת־יצחק ב־1.10.1950.

פוטרמן אליעזר („פוטר")

בן פינחס ואסתר. נולד ב־30.4.1930 בנובה־קורשה שבפולין. בהיותו בן שש עלו הוריו לארץ. בשמונה שנות לימודיו בבית־הספר „נצח ישראל" בחיפה היה תלמיד צנוע ושקדן, חובב היסטוריה וביחוד מלאכה וספורט. אחר־כך למד במחלקה למסגרות מכנית בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון העברי ונשתבח בתבונת־כפיו בעבודה וגם בלימודים העיוניים. היה חבר במחלקה הימית של „הפועל" ואחר־כך עבר למחלקת כדור־סל והיה מטובי הספורטאים. כזה היה גם בהג"מ ונשלח לקורס לסמלים. מתוך רצון להגביר את שירותו למולדת הצטרף לגדנ"ע. סיים קורס מ"כ ועסק בהדרכה ושירותי־העזר ל„הגנה". לא היה חבר בשום ארגון־נוער וכשסיים לימודיו בבית־הספר המקצועי, בחורף 1947, הצטרף להכשרת הצופים ה', בה היו חבריו מבית־הספר, ויצא עמה לדפנה. אם כי היה חובב את מקצועו ומוצא עונג בחישול ברזל ובשליטת ידיו על המתכת, התאהב בעבודה החקלאית.

בנובמבר 1947 הצטרף עם כל ההכשרה לפלמ"ח. אחרי אימון צבאי נשלח לקורס מדריכי ספורט, שהה ימים אחדים בחופשה בבית־הזורים, חזר ליחידתו שחנתה בדפנה, בתל־חי ובג'חולה, והשתתף בליווי שיירות, בשמירה על דרכי התחבורה בגליל העליון המזרחי ובקרבות עם האויב. באחרונה עלה עם העולים לכבוש את נבי־יושע (מצודת הכ"ח) ושם נפל בנופלים ביום 20.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בקבר־האחים בבית־הקברות בנבי־יושע.

פוטש רמי („רמיק")

בן פסח ודורה. נולד ביום 9.12.1927 במגדיאל. סיים את בית־הספר העממי ולמד כשנתים בכיתות־ההמשך ועבר לבית־הספר החקלאי על שם כדורי. בבית הוריו ינק את האהבה לאדמה. נוהג היה לעזור בעבודות במשק ולא סבל בו כל אי־סדר. הצטיין גם בלימודיו והיה ער לבעיות ציבור. אחרי סיום בית־הספר חזר לעבוד במשק הוריו. לאחר יום עבודה מפרכת נתן מזמנו לעבודה ציבורית, ביחוד לעניני תרבות. נתמנה למזכיר הציונים הכלליים במגדיאל, והוטל עליו תפקיד ארגוני מטעם החקלאים בלשכה הכללית המקומית. הוא קיבל על עצמו תפקידים אלה רק בתנאי שתינתן לו עם כך גם האפשרות להוסיף ולעסוק בחקלאות. חבר ה„הגנה". אחראי ל„סליקים", לנשק היקר. מילא את תפקידו בבטחון ובאמונה. הכל חיבבוהו והעריכו את צניעותו ואפיו.

בפרוץ מלחמת־השחרור התנדב לפני היקראו לגיוס. היה מ"כ. אחר־כך סמ"מ. נפל בקרב לטרון ב־26 במאי 1948. גויתו נאספה עם גויות יתר חללי לטרון, בתוך ואדי טחון, והובאה לקבורת־קבע להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

פוימן לוי („לולק")

בן אברהם וצפורה. נולד בה' בתמוז תרפ"ב (1922) בוארשה, פולין. עד פרוץ מלחמת־העולם השניה למד בגימנסיה בוארשה, ועם פלישת הגרמנים ברה לרוסיה, והוא בן 17. התגייס לצבא האדום, נפצע במערכת סטליגרד והשתתף במסע הנצחון. בהגיעו לז'יטומיר הועבר מהצבא הרוסי אל הצבא הפולני והיה בין משחררי וארשה ובין הנכנסים כמנצחים לברלין. עם תום המלחמה עוד לא תם שירותו ובאהרונה נלחם נגד כנופיות פשיסטיות באזור לובלין. עם שחרורו מהצבא הצטרף לקיבוץ „גורדוניה" בעיר ואלברז'יך. אחר־כך עזב את פולין ועבר לגרמניה, ומשם לצרפת עד שהגיע תורו לעליה.

בא לארץ ביום הכרזת המדינה והתגייס מיד לצה"ל. רק עשרה ימים הספיק לטעום את טעם המולדת. נפל ב־27.5.1948 בלטרון. ב־30.5.1948 נקבר בנחלת־יצחק.

פולונסקי משה

בן אריה. נולד ב־29.3.1920 בברנוביץ שברוסיה הלבנה (אז — פולין). למד ב„חדרים" וב„ישיבה" ואחר־כך בבית־ספר עממי. בעודו נער הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" והיה מטובי הפעילים בצופיות, בחברה, בלימוד עברית ובשקידה על ספרים להשלמת ידיעותיו. בגיל 17 הלך ללמוד מסגרות בבית־הספר המקצועי של „אורט" בברניסק, הי בדחקות ונשא בגבורת־נפש גם את מצוקות הרעב, ותוך כדי כך פעל במרץ ליסוד קן „השומר הצעיר" בברניסק. בפרוץ מלחמת־העולם השניה היה בברנוביץ ותחת שלטון הכיבוש הרוסי עבד במקצועו וגמר בית־ספר תיכוני בשיעורי־ערב. משפרצה מלחמת רוסיה־גרמניה ב־1941 עבר לאסיה התיכונה, שמר בסתר לבו את נאמנותו לרעיון „השומר הצעיר" ומילא את חובתו כאזרח סובייטי משגויס לצבא ושירת באורל, וב־1944 — בסטלינגרד.

בינתים נשא אשה ונולד להם בן. בראשית 1946 חזרו לפולין ומשם לגרמניה. במחנה־העקורים היה פעיל בתנועה ובמפלגה של „השומר הצעיר", יסד בית־ספר והורה בו, והיה פעיל בחיים הארגוניים של המחנה ואיש־אמונים בחלוקת חפצי הלבשה והגשת סעד לעקורים. רעיתו ובנו עלו ארצה ב־1947 ונתקבלו בקיבוץ גיר־דוויד (תל־עמל) והוא עובד לתשעה חדשים נוספים לשם עבודה בשירות התנועה במחנות גרמניה.

באביב 1948 עלה ארצה גם הוא אל משפחתו וקיבוצו ואחר־כך נטל על עצמו את ריכוז הנשק במקום. בעמדו בשמירה על התל „מצפה השלושה", מול הגלבוע, נפצע בבטנו בכדור תועה ומת אור ליום כ' בטבת תש"ט (20.1.1949), אחרי ארבעה ימי יסורים. נקבר בתל־עמל. קיבוץ תל־עמל הוציא חוברת לזכרו.

פולדמכר אברהם (פולי)

בן יצחק ומינה. נולד ב־12.10.1924 בקאליש, פולין. עלה ארצה בשנת 1935. קיבל השכלה תיכונית. עבד כפועל בתל־אביב. עוד בימי לימודיו הצטרף ל„הגנה" ושירת בה 7 שנים. בהרדת־קודש עשה ימים ולילות באימונים ובסיורים כדי להכיר ולדעת את הארץ, להתחקות על המקומות האסטרטגיים, גשרים ודרכי התחבורה, ואת כל החומר העשיר שצבר, לרבות התצלומים המרובים, היה מצרף למחברותיו גדושות־התוכן. את ידיעותיו אלו היה מרחיב על־ידי עיון בספרות המקצועית. היה שקט וצנוע, ובמסיבות רעים לא דיבר מעולם על עצמו אלא על הארגון והישגיו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לגדוד אחד בחטיבת „גבעתי". השתתף בפריצת הדרך לירושלים, בקרבות באבו־שושה, אשדוד, נגבה ומשלט אחד. בשעות מבחן היה קר־רוח להפליא וביצע את תפקידיו בשלות־נפש. היה סגן־מפקד של פלוגה א', ידיד נאמן לפקודיו ודואג לחבריו. על אף הפצע שטרם הגליד ועל אף עייפותו מקרבות בלתי־פוסקים, יצא ב־18.7.1948 להסתערות על בית־עפה כדי לפרוץ את הדרך לנגב, לפני ההפוגה השניה. עצמת־האש של האויב היתה גדולה. הוא התהלך זקוף תחת מטר הכדורים, דאג לכל פרט ושמר על אחידות המעולה. נפגע מצרור פגזים, וכשניגשו אליו לחבוש את פצעיו ציוה להמשיך ואמר: „לחמו..." לא גמר את דברו ונדם. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־23.1.1951. לפי פקודת המטכ"ל הועלה לאחר נפילתו לדרגת סגן־ראשון.

פולין דוב

בן יחזקאל ופניה. נולד ב־22 בדצמבר 1921 בברלין, בירת גרמניה, ועלה לארץ עם „עליית־הנוער" בשנת 1937. בשנת 1939 הצטרף להכשרת „גלילים" בנס־ציונה ומ־1941 היה חבר בקיבוץ דפנה. באותה שנה התנדב לצבא הבריטי, התאמן בצריפין והשתתף במערכת אל־עלמיין. ב־1946 חזר למשק ובתחילת 1947 יצא לנהריה לעבוד במכונאות, כדי לעזור להוריו. באותה תקופה היה פעיל ב„הגנה" והשתתף בהורדת מעפילים בחוף נהריה. בראשית מלחמת־השחרור, בסוף 1947, התגייס לגדוד אחד שבקריות ונשלח לקורס מ"כ באלונים, יערות־הכרמל ומשמר־הים. בתקופת המצור על יחיעם יצא לשם להשתתף גם במבצע „בן־עמי" לשחרור הגליל המערבי.

בסוף מאי 1948 עבר הגדוד ל„משולש", למערכת נגד העיראקים, יחד למבואות ג'נין. באור ליום 3 ביוני 1948 פתחו יחידות גדולות של האויב בהתקפת־נגד, בעזרת תותחים ומטוסים מרובים, ורבים מהיישובים נפלו בקרב וביניהם גם דוב. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950. באחד ממכתביו מתקופת מלחמת־העולם אל חברתו כתב: „צריך לדעת גם למות בעד ה„נגד"". השאיר אחריו אשה, זהבה, ובת.

פוליקמן ישעיהו

בן שאול ופנינה. נולד ביום 4.8.1929 בסנטיאגו דה צ'ילי להורים ארץ־ישראליים וב־1934 עלה עם הוריו כשחזרו ארצה. כשגמר את לימודיו בבית־הספר העממי בתל־אביב יצא לעבודתו. הצטרף ל„הנוער העובד" והלך להכשרה בכפר־גלעדי. בגלל הצורך לעזור למשפחה הפסיק את הכשרתו אחרי שנתים, חזר לתל־אביב ונרתם לעבודה במכניקה. המשיך את פעילותו ב„הנוער העובד" וב„הגנה" וסיים בהצטיינות רבה קורסים לחבלנות ועוד.

בראשית דצמבר 1947 השתתף בהגנת השכונות הקיצוניות של תל־אביב. אחר־כך הצטרף לגדוד של פלמ"ח וירד אל הנגב. השתתף בפעולות שונות, ביניהן בהגנת ידי־מרדכי ובכיבוש בריר, ולא פעם פעל כחבלן מאחורי קוי האויב. הצטיין בנכונות לעזרת הזולת, הכתפקות במועט ונשיאת תלאות ללא תלונה. נפל בגבר־עם מפליטת כדור סטן ב־25.5.1948 ונקבר שם בו ביום.

פוליקמן שלמה

בן אברהם־אבא ומלכה־עמליה. נולד בג' באייר תרפ"ח (27.4.1925) בפודוליה־אילויה, פלך יאסי, רומניה. עלה לארץ בשנת 1939. חונך חינוך מסורתי־לאומי וקנה השכלה תיכונית. היה לוטש־יהלומים ומסגר לפי מקצועו. מגיל 12 — חבר ה„מכבי", שחקן כדורגל של קבוצה א' „מכבי". קיבל כמה פעמים אותות־הצטיינות. ב־15.12.1947 התגייס, למרות היותו מרותק לעבודה, לשירות העם ונשלח לגליל, לצפת המכותרת. סיים קורס מדריכים ואלחושאים. חזר לצפת כסגן מפקד־כיתה. השתתף בפעולות חבלה באזרי־רושמיה ובאפריל יצא לקורס של משטרה צבאית. „אני מחכה לתפקידי הגדול" — כתב במכתב האחרון להוריו, שנתקבל לאחר מותו.

ב־21.3.1948 נסע במשורין בדרך בין ראש־פינה לצפת לפרוץ את הדרך לעיר הנצורה. המשורין עלה על מוקש חשמלי שהוטמן בידי האויב והוא נהרג עם חבריו. היה קבור במחנים וביום כ"ז באלול תש"ט (21.9.1949) הועברו עצמותיו למנוחת־עולמים לבית־הקברות הצבאי בחיפה. „מכבי" חיפה יסד לזכרו קבוצת כדורגל הנקראת על שמו וקבע גביע נודד לתחרות שנתית בינלאומית.

פולסקי משה

בן זאב ומרים. נולד ב־10.10.1925 במיחוב, פולין. בן 4 חדשים נתיתם מאביו. בעודו ילד עלה ארצה עם בני־משפחתו וסיים בית־ספר עירוני בתל־אביב. בהיותו תומך באמו החל לעבוד כנער־שליח במרכז קופת־חולים. הצטיין בעבודתו ועלה לדרגת מזכיר מחלקה. למד בשיעורי־ערב בגימנסיה „בגרות" וקיבל את תעודת־הבגרות הלונדונית. התעתד להיות עורך־דין ולמד בבית־הספר למשפט ולכלכלה. חניך ומדריך ב„הנוער העובד". חבר „המשמרת

הצעירה" של מפלגת פועלי ארץ־ישראל ומארגן חוג הלימודים שלה. חבר ה„הגנה" משנת 1942 ועבר קורס מ"כים.

בפרוץ מלחמת־השחרור הפסיק את לימודיו וצורף כסמ"מ לגדוד אחד. היה מדריך בבית־הספר לטוראים בשרונה. סירב לקבל תפקיד מנהלתי ודרש להעבירו למחלקה קרבית. השתתף כמ"מ בקרבות מג'דל, ג'וליס, ניצנים, אשדוד, יבנה ומשלט אחד. היה אהוב על פקודיו. נפל בכיבוש תל א־צאפי בב' בתמוז תש"ח (9.7.1948) ונקבר בנחלת־יצחק ב־11.7.1948. עלם עדין, אשר לפי עדות חבריו, „לא כגיבור היה מקובל ביניהם, אך הוכיח את עצמו כגיבור". אחרי נפלו נקרא המשלט, שעליו נלחם, על שמו: „משלט משה". לפי החלטת המטכ"ל לאחר נפילתו הועלתה דרגתו לדרגת סגן.

פולק אורי

בן זליג ודבורה. נולד בשנת 1930 בירושלים. סיים בית־ספר עממי והמשיך לימודיו בשיעורי־ערב בגימנסיה „דעת". עבד כפקיד בארכיון הציוני והכשיר עצמו להיות עתונאי. כן למד בכוחות עצמו טכניקה מעשית.

לצבא ההגנה התגייס במארס 1948. נפל על משמרתו בשער הכניסה למפקדת מחנה שנלר בירושלים ביום 16.5.1948 בשעת הפגזת העיר. נקבר בסנהדריה וביום י"ט באלול תש"א (20.9.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. בעזבונו נשאר סיפורו האחרון („עוד יהיה טוב") המסתיים במלים: „הנה הם, הבחורים. פנים שוחקות להם, כאילו לועגים הם לגורל. אתה תתאכזר, אולם אנו איננו מפחדים. עוד יהיה טוב".

פולק אריה („אנטי")

בן דויד ולאה. נולד ב־12.12.1929 בוינה, בירת אוסטריה. ביקר בבית־ספר תיכון. עוד בגיל 9, בהשתלט הנאצים על המדינה, נשא בגורל הנכלאים בגיטאות והמטולטלים ממחנה למחנה במשך חמש שנים, עד לשחרור. החליטים רצחו את אביו. מאז השחרור חתר לציון, אך הגיע לארץ רק בינואר 1948 ומיד התגייס לצה"ל. היה בעל מזג נוח מאד והצטיין מנעוריו בכושר ארגוני, ובמשך שהותו הקצרה בארץ הספיק להתחבב על כל יודעיו. הוצע לו להיכנס למשטרה הצבאית, אך הוא עמד על כך שיצרפוהו ליחידה קרבית.

שירת בגדוד אחד. השתתף בקרבות בכפר סלמה, בעין־שמר ובואדי־ערה. נפל ליד כפר־קרע שבואדי־ערה ביום 8.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

פולק ארוין

בן יוסף ואמיליה. נולד ב־13 ביולי 1905 במבורג שבגרמניה. עוד בתקופת לימודיו בגימנסיה הצטרף ל„מכבי" והיה פעיל באגודת „בר־כוכבא". אחר־כך יסד וניהל בית־חרושת קטן למברשות. היה פעיל באגודה הציונית המקומית. ב־1934 עלה ארצה עם רעיתו וחידש את מפעלו התעשייתי בתל־אביב. היה פעיל בשורות ה„מכבי", כשחקן־הוקי משובח, וב„ברית־מכבים־עתיד". היה גם חבר הועד באגודה זו ובמועדון המכבים. במילוי משימות ציבוריות לא ידע מעצורים ועייפות. במהומות תרצ"ו — תרצ"ח השתתף באופן פעיל בשירות ה„הגנה" והתנדב למשטרה המיוחדת בתל־אביב. בימי מלחמת־העולם השניה היה חבר „המשמר האזרחי".

עם קום המדינה לא יכול לצאת לשירות קרבי מחמת בריאותו הלקויה והתנדב לשירותי־משמר מקומיים. בעמדו על משמרתו ב„מחנה־יונה" נפגע בשעת הפצצה אווירית מצרית ונהרג ביום ד בתמוז תש"ח (11.7.1948). למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק. הניח אשה, חנה.

פולק שמואל

בן יעקב וחיה־רבקה. נולד בשנת 1929 ברומניה. החל ללמוד בבית־ספר עד שבאה השואה וטילטלה את הנער ממחנה למחנה. כל המשפחה נספתה בגזירות ת"ש — תש"ה, והוא היחידי שנשאר בחיים. ציוני משחר נעוריו. עם השחרור חתר לציון ושוב נכלא במחנה. שנה וחצי היה בין גולי קפריסין ומששוחרר ועלה על חוף המולדת כבר היתה המלחמה נטושה בארץ, והתגייס.

היה בין הלוחמים בגליל, בחיל־השריון. ב־22 באוקטובר 1948, בדרך למנרה, על־יד נבי־יושע, עלה הטנק בו ישב על מוקש. הוא קפץ מתוכו ונורה על־ידי האויבים שארבו לנוסעים. ב־31.10.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה.

פולקה שלמה־חיים

בן יוסף וברייגדל. נולד בשנת 1928 בעיר וישנייץ אשר בפולין. כשפרצה מלחמת־העולם השניה עמד באמצע חינוכו העממי. גלה לרוסיה. שם המשיך בלימודיו. חזר עם החוזרים. עבר מפולין לגרמניה והתכונן לעליה. התמחה במכוניות. היה חבר „השומר הצעיר". בן 20 היה בעלותו ארצה בשנת מלחמת־השחרור, 1948. חבר ה„הגנה" עוד בחוץ־לארץ ומדריך בה. מיד לאחר בואו לארץ התגייס לצבא ההגנה לישראל וצורף לחיל־התותחנים. חבריו הכירוהו כממלא חובתו בפשטות ובהחלטיות. זכר מה שעבר עליו ונלחם בעד תיקון גורל עמו.

נפל בקרב נגד המצרים ליד עזה ביום כ"א בכסלו תש"ט (23.12.1948). הועבר לנחלת־יצחק ב־11.8.1948. כחצי שנה שהה בארץ.

פולקובסקי זליג־וולף (פלי)

בן שמואל ומינדל, מיוצאי פולין. נולד ב־8.8.1923 בברלין, בירת גרמניה. בן תשע הצטרף לתנועת „המכבי הצעיר" והיה מראשי קבוצתו. היה מסור מאד לרעיון הציוני והמשיך לעבוד למען התנועה גם לאחר שנאסרה בגרמניה. בשנת 1938 יצא להכשרה חלוצית שם ובאפריל 1939 עלה ארצה. מיד נכנס לבית־הספר המקצועי על שם טיץ ביגור. בשנת 1941 התנדב לצבא הבריטי ועם יסוד החי"ל עבר לחטיבה. כמה פעמים קיבל אותות־הצטיינות, ביניהם „כוכב אפריקה", מטעם המחנה השמיני. בסוף המלחמה עלה לדרגת לויטננט. בישר לבו וחכמתו רכש את הוקרתם העמוקה של חבריו, וכבוד מצד האנגלים המשרתים אתו. עם תום המלחמה עבר את כל גרמניה בחפשו אחרי בני־משפחתו, אך לא מצאם. הוא פעל במחנות הפליטים ובהברחתם ארצה. הועבר להולנד, אחר־כך לבלגיה ושם פעל למען ה„הגנה". ב־21.4.1947 שוחרר מן הצבא. אחיו, אשר

ניצל בנס ממחנה־העינויים הנאצי, עבר לאמריקה וניסה להביא לשם את סלי, אך הוא ענה לו שאין למענו ארץ מלבד ארץ־ישראל.

עם פרוץ המאורעות התגייס למלחמת־השחרור. נפל במשמר־הירדן ב־10.7.1948, נקבר בראש־פינה. במכתבו האחרון לאחיו כתב: „אנו מאמינים בנצחון והואיל ואין עוד דרך אחרת אנו ננצח". אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ"ל.

פומרנץ אברהם

בן משה וטובה. נולד בראש־חודש שבט תרפ"ו (16.1.1926) בעיר פינסק, פולין. בשנת 1934 עלה ארצה עם הוריו אשר התיישבו ברחובות. גמר שם בהצטיינות בית־ספר עממי וכיתה אחת תיכונית בגבעת־ברנר והמשיך על חשבון בית־הספר את לימודיו בגימנסיה, עד המחלקה השביעית, על אף המצוקה החמרית בה היתה נתונה המשפחה ועזרתו היתה נחוצה לפרנסתה. בשנת 1943 הצטרף ל„הגנה" והשתתף בכל השיעורים, האימונים והפעולות. כדי שלא להדאיג את הוריו העלים מהם את פעולתו זו והיה מספר להם שהוא יוצא לטיולים. כאשר נודע להם שהוא נתון לסכנות ניסו להניאו מכך נכנעו לתקיפותו המשכנעת ומסירותו לענין. בימי מלחמת־העולם השניה עבד בקנטינות במחנות הצבא הבריטי, אך הסתלק מעבודה זו משום שלא יכול להשלים עם הפגיעות גזעיות. בשנת 1947 שירת בחי"ש והשתתף בפעולות המאבק הרבות והמסוכנות.

מיד אחרי הכרזת או"ם ב־29.11.1947 התגייס גיוס מלא. השתתף בפעולת־ענשין על הכפר קרתיה ואחר־כך בליווי השיירות בין ירושלים ותל־אביב. לאחרונה השתתף בקרב הראשון והקשה על כפר־אוריה ולאחר שידידו נפצע קשה והובלתו לחולדה, מרכז השיירות הרפואי לסביבה, היתה כרוכה בסכנות, התנדב הוא לשליחות זו ובה נפל ביום־הולדתו, ב־10.1.1948. הובא לקבורה ברחובות.

פומרנץ שמואל (סם)

בן פיליפ ואסתר־זלדה. נולד ב־23.9.1910 בניו־יורק, ארצות־הברית. סיים את מחלקת ההנדסה האווירית באוניברסיטה של ניו־יורק. עבד כמנהל־עבודה בבתי־חרושת לייצור אוירונים, ובמארס 1948 עזב את ארצות־הברית ועלה ארצה. כאן התנדב כטייס לחיל־האויר הישראלי.

ב־28.12.1948, בשעת מילוי תפקידו במבצע „יורם", נפל. ביום 9.1.1949 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. לפי פקודת המטכ"ל, נספח מס' 69, מיום ו' בתשרי תש"י (29.9.1949) נקבעה לו אחרי מותו דרגת ראש־כנף.

פונדילר מרדכי

בן ירוחם ורחל. נולד בשנת 1915 בלטביה. עלה ארצה ב־1936. בעל השכלה עממית. עבד בארץ כפועל חקלאי ונכנס כחבר לארגון „וינגייט", אשר התישב במושב השיתופי ברמות־נפתלי. עבר קורס למטעים וחלם לנטוע עצי־פרי במושבו ואף החל בהכנת גומות הנטיעה, אך המלחמה הפרה חלומותיו. רווק ובודד היה ולא רבים ידעוהו מקרוב. בריא, חזק וקשור לאדמה ועבודתה. מילא את כל התפקידים בארגון וב„הגנה" בדייקנות ובכובד־ראש. השתתף בסוף מאורעות 1936—1939 בשמירה ובהגנה ובבניית „הגדר הצפונית" שבגליל. שאף להקים לו בית ומשפחה במקום. בימי מלחמת־העולם השניה התגייס ליחידת תותחני־החוף הבריטיים. אחרי קשיים רבים הצליח לעבור ליחידת התותחנים של הבריגדה העברית ועמה עבר את הקרבות באיטליה, השתתף בכל פעולותיה הצבאיות והלאומיות ובהגשת עזרה לפליטים. עם שובו לרמות־נפתלי לא זכה זמן רב לעבודת־משק שקטה. כחבר ה„הגנה" השתתף עם כל אנשי המקום בהגנתו.

אמיץ היה בכל ההתקפות הקשות שבאו בזו אחרי זו על רמות־נפתלי. נפל בשעת התקפה כאשר עלה לתצפית על מגדל המצודה ושם השיגהו כדור אויב ביום 1.5.1948. למחרת היום נקבר ברמות־נפתלי.

פונט יקותיאל („קותי")

בן זלמן וחינקה. נולד ב־20 בינואר 1930 בפתח־תקוה. למד בבית־הספר לילדי העובדים. עוד בהיותו תלמיד רך לימים הכירו מוריו בכשרונותיו. במשך לימודיו בגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב נמשך במיוחד אחר מקצועות המתימתיקה, הפיסיקה והחימיה וגמר את הגימנסיה בהצטיינות במתימתיקה. היה חבר פעיל ב„הנוער העובד" ובגדו"ע בפתח־תקוה. אם כי כל התופעות בסבע נראו בעיניו כתופעות פיסיות או כנוסחה מתימתית, הרי לאנשים הקרובים לו יותר נתגלה כנער רגיש ליופי, לנוף, אוהב נרקיס פורח בלב בצה, שקיעת־חמה ונוף־הרים. איש־רעים היה וקשור מאד להוריו. עם סיום לימודיו התלבט בבחירת דרכו. הפל"ם משך את לבו: „פלי"ם זה ים, עליה, המאבק העיקרי עם הבריטים". כשהלך עם חבריו לגרעין לכנרת הוסיף להלום על עתיד משותף בכיבוש הים, אלא שהמלחמה אשר נתרגשה ביניתים סיכלה תכניות אלו ויקותיאל היה ללוחם ביבשה. הוא נשלח לקורס מפקדי כיתות והשתתף אחר־כך בקרבות טבריה, רמת־יוחנן, משמר־העמק, צפת, פיצוץ גשר הבנייאס והלישאני וכיבוש נבי־יושע. כשעמק הירדן הועמד במערכה מול הצבא הסורי הפורץ אליו, נשלח עם חבריו לעזרה והגן בחירוף־נפש על מבואותיו.

הקרב על צמח, ביום י' באייר תש"ח (19.5.1948), היה שיא פעולתו הצבאית ויום אחרון לחייו. המחלקה צעדה לעבר משטרת צמח. יקותיאל פקד על כיתתו והאמין ביכלתה לבצע את המשימה. בית־הספר בצמח נכבש בסערה, ובשכנותו — המטרה: המשטרה. יקותיאל פקד על חבלן לגשת עם חומר־נפץ לפיצוצה ולהחריבה, אך הדבר לא עלה בידו. האויב, שהבחין במטרת הלוחמים, החל להמטיר אש על המקום. אז קם יקותיאל, התפרץ קדימה בראש כיתתו, כשבידו האחת ה„טומי" ובשניה הרימון. בהגיעו 3 מטרים לפני הפיצה נזרה במכונת־יריה שארבה לו ונפל בו במקום ב־19.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בדגניה א' ביום 21.5.1948. דפים לזכרו באו בחוברת „ארזים שנגדעו" של גרעין „ארז החולשים".

פוני מאיר

בן פרומה ואברהם. נולד ב־6 בספטמבר 1926 בתל־אביב להוריו שעלו לארץ לפני שלושים שנה. בילדותו היה נער חלוש, אך עם התבגרו היה לעלם גבה־קומה ויפה־תואר. למד בבית־הספר „תחכמוני" וכבן 14 סיים את לימודיו בהצטיינות. אם כי הוריו יעצו לו להמשיך בלימודיו, ראה צורך להתחיל בעבודה, כאופה, כדי לתמוך במשפחה. באותה תקופה למד בערבים בגימנסיה „השכלה" והרחיב את ידיעותיו על־ידי עבודה עצמית בשטחי־מדע

שונים. היה חבר בתנועת „הצופים" ובשנת 1943 הצטרף למחתרת לח"י, בה מילא תפקידים חשובים, וחדשים רצופים היה נעדר מביתו. גילה מסירות בלתי־מוגבלת והתבלטו בו תכונות של מנהיגות. אהב מוסיקה וכתב שירים, בהם באה לידי ביטוי אהבתו לטבע ולים.

עם פרוץ המערכה בארץ התגייס לחיל־הים. זמן קצר אחרי־כן נשלחה פלוגתו לעזרת חטיבת „גבעתי", שעמדה במלחמת־גבורה נגד הפולש המצרי. נפל ביום 18 ביולי 1948 בהסתערות על הכפר בית־עפה. הועבר לנחלת־יצחק ב־9.10.1949.

פניה ראובן

מחלוצי מערכת רמלה. איש אצ"ל צעיר לימים. יליד הגולה שעבר בעודו נער את כל מדורות השואה באירופה ושכל את הוריו. בא באניית־מעפילים רעועה והיה בין גולי קפריסין. בארץ הוכנס לבית־הספר של שוני, חות הנוער הבית"רי. המאורעות כבר פרצו אז בארץ ובשל גילו הרך לא אימנוהו בנשק כי אם בהגשת „עזרה ראשונה".

בהתקפת אצ"ל על יפו פעל כחובש בקו ראשון. עבד ללא רתיעה בין עיי מפולת תחת מטר כדורים. נפל, תוך כדי מילוי התפקידו, ברמלה ב־15.7.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

פופובין חיים

בן שמואל ושרה. נולד בשנת 1924 באורדיה, טרנסילבניה. סיים בית־ספר עממי בעיר־הולדתו ועד שנתו העשרים למד ב„ישיבה". חניך תנועת „בני־עקיבא". הוריו וארבעה מבין עשרת אחיו ואחיותיו נספו על־ידי הנאצים. הוא עצמו היה חייל בצבא ההונגרי, נפל בשבי בידי הגרמנים, ברח פעמיים ונתפס, ובשלישית שוחרר על־ידי הצבא האדום. הגיע לאיטליה עם קבוצת „בני־עקיבא" וב־1946 עלה ארצה בספינת־המעפילים „ג'בוד" (בארץ נפגש עם אחותו לאה שהעפילה לפניו ב„מכס נורדוי"). זמן־מה התגורר בפרדס־חנה ומשם עבר לכפר־אתא. עבד בבנין, ולאחרונה — בבית־חרושת למרצפות. כחבר „הפועל המזרחי" התכונן לצאת להתישבות, אלא שבינתים פרצה מלחמת־השחרור והתגייס לצה"ל. שימש כמקלען באחד מגדודי חטיבת „כרמלי".

השתתף בהגנת רמת־יוחנן, בכיבוש חיפה ובקרבות בגליל העליון. נפל בקרב על מנרה ב־23.10.1948. נקבר בראש־פינה ב־31.10.1948.

פופלבסקי זלמן

בן מיכאל ושרה. נולד ב־5.1.1928. בתל־אביב. למד בבית־הספר העממי „אליאנס" והיה תלמיד טוב. משסיים את בית־הספר התחיל ללמוד את מלאכת הנגרות, אך לא מצא בה ענין ועבר כאופה במאפית „נקדימון" ותמך בהוריו שכיבדם מאד.

היה חבר ה„הגנה" והצטרף לפלמ"ח, גדוד „אריאלי". כשפרצו פורעים ערבים לשכונת ברנט־מנשיה, בה גר, ניצב על המשמר עם חבריו המזוינים במקלות בלבד. עם התחלת מלחמת־השחרור הגן על גבול תל־אביב—מנשיה, אזור 6. למן ה־9.3.1948 שירת בגדוד „הפורצים" בפלמ"ח. עמו לחם בקסטל, קרית־ענבים, סריס, בית־סוריק, בית־אכסא. היה מכובשי קולוניה ומן הפורצים לעיר העתיקה בירושלים. בקסטל קנה לו שם כ„איש מזל". הוא ישב בעמדת־התחפרות רזרבית ולפתע ניתן אות לעזוב את העמדה והוא עצמו עזבה אחרון. אך יצא, נפגעה העמדה מפגז והחברים ראו בו את מצילם. הוא היה אומר: „דבר אחד אני רוצה לראות — את תקומת מדינת ישראל. רק מאמץ קטן, כמו כלום, וירושלים תתרחב ותשתחרר".

תמיד נחלץ לתפקידים קשים ביותר. בכיבוש קסטון צעד בראש חבריו. כשנפגע הרץ הפלוגתי התנדב מיד למלא את מקומו. רץ תחת מטר הכדורים ממטה הגדוד למ"פ והספיק להעביר כמה ידיעות. גם כשמפקדו הציע לו לנוח סירב לעשות הפסקה. „הפקודה הגיעה ויהי מה", טען. עד שפגע צרור כדורים בלסתו. הועבר לבית־החולים „ביקור חולים" וחבריו שמרו על־ידו שתי יממות בלי להתחלף ורבו על הזכות לשאת את ארונו. דבריו האחרונים היו: „אני מקווה כי לא ישכחוני". מת ב־1.5.1948. נקבר בקרית־ענבים ב־3.5.1948.

פוץ'טר צבי

זקן הלוחמים בצבא ישראל. בן זכריה וחנה. נולד ב־25.5.1888 בכפר קובלצקוב, פלך קרמנצ'וג, אוקראינה, במשפחה אדוקה. אביו היה בעל שחנת־קמח ובית־בד לעצירת שמן. למד ב„חדר" ובגיל 11 עבר לבית־ספר עממי רוסי. נטה ללמוד היסטוריה והתעמלות. עם זאת אהב את ההפילות והמנהגים ויום „בר־המצוה" שלו השאיר בו רושם עז. עוד בילדותו הצטיין באומץ־לב ומרץ רב. היה סועד וגועש וידוע בכל הסביבה כבן־חיל. כשבא משולח מארץ־ישראל התעניין ראשית כל לדעת אם ישנם בארץ חיילים או שוטרים יהודים. המשולח ענה כי לפי שעה אין, אולם כשבחורים כמוהו יגדלו ויבואו לארץ יהיה צבא. הדברים נכנסו ללבו והוא ביקש מהוריו שיתנוהו לנסוע לארץ, אך דעתם היתה כי עליו ללמוד תחילה איזה מקצוע. למרות רצון הוריו יצא בגיל 16 לקרמנצ'וג ולמד בבית־ספר מקצועי. התמסר בעיקר לסגנרות ומכוונאות. הסתגל לחיי העיר ולסביבה החדשה, אך לא התרחק מהמסורת. הניח תפיליו והתפלל בבית־הכנסת. כשהחלו מהומות 1905 התאמן בנשק והכין כלי־מגן מתוצרת־בית, ובהיכנס הפורעים לחנות אביו הכה אחד מהם ופיזר את השאר. הלך לשירות בצבא ניקולאי. אמו הפצירה בו שלא ללכת או לבקש דיחוי, והוא ענה: „גם בארץ־ישראל נבקש שאחרים יגנו וישמרו עלינו?" ב־1.11.1910 נשלח לטיפליס בקוקז וצורף לגדוד ה־16 של הגרנדירים. „היה לי כבוד גדול בתור יהודי לשרת בגדוד זה", כתב לאחר שנים בזכרונותיו. לדעתו זקוקים היו היהודים לצבא יותר מכל, ולכן למד את תכסיסי־המלחמה על כל דקדוקיהם. ידע שמו של כל גדוד ברחבי רוסיה ואת סימני־ההיכר שלו ולא סלח למי שטעה בכך. בשכבו בחפירות תיאר לו בדמיונו צבאות יהודים על דגלם ותחמשתם, והוא בין המפקדים. היה בעל לב יהודי חם. באחד הקרבות במלחמת־העולם הראשונה פגע בפרש הונגרי ופצעו. גם הוא נפצע על־ידיו. ההונגרי החל קורא „שמע" וכשנתברר כי שניהם יהודים, התחבקו האויבים וביקשו סליחה זה מזה. פוץ'טר לקחו לביתו ואיכסנו אצלו במשך כל ימי המלחמה. הוא נפצע פעמיים נוספות. זכה פעמיים לאות־הצטיינות „צלב גיאורג" על אומץ־לבו והגיע לדרגת קצין ראשון. בחזרו מן המערכה (1919) מצא כנופיות מרצחים שולחים ידם ביהודים. הוא פקד על ההגנה העצמית בקרמנצ'וג והדריך ואימן בנשק צעירים יהודים. כך הציל רבים מכליה. בראותו מה היחס ליהודים גם אחרי שירתם בצבא עזב את רוסיה האהובה עליו ועלה בשנת 1924 לארץ־ישראל. עבד בבית־החרושת „שמן" בחיפה. העבודה שידעה עוד מבית אביו הסבה לו אושר רב. בימים הראשונים היה חוזר מבית־החרושת וזמר בפיו, ומדי פעם בפעם גחן לאדמה ונשק את עפרה. למשפחתו בחוץ־לארץ כתב מכתבים מלאי התפעלות מיפי הארץ וביקש את אשתו לעלות בהקדם. מכספי חסכונותיו בנה צריף בפרברי חיפה והיה מראשוני

המתישבים בתל־עמל, ליד חליסה. אחרי שובו מעבודתו היה אוכל בחפזון ומתחיל לעסוק בבנין עד חשכה. בשנת 1929 הקים לו בית־ביטון. כעבור זמן קצר פרצו המהומות. תל־עמל היתה הנקודה העברית הקיצונית במזרחה של חיפה ובשכונה ישבו רק כתריסר משפחות, ללא כביש ומים. הוא היה הרוח החיה במקום, פעיל ומפעיל. במאמצים מרובים השיג רשיונות לרובי־ציד. התושבים חזרו והודות לערותו החזיקו מעמד. הפורעים הערבים התקרבו לביתו והוא יצא אל המרפסת, נופף ב„נאגאן" שהביא מרוסיה וקרא: „אותי לא תכריחו לעזוב את ביתי — איני מפחד מפניכם". כשעמדו לפנות את הנשים והילדים מהשכונה היה צורך לרוץ לתחנת־המשטרה הישנה ולהזעיק עזרה. ערבים מזוינים ארבו מכל עבר, אולם פוצ'טר היה בטוח כי יגיע למקום. „גם ברוסיה לא תפסוני", אמר. „הם לא יעיזו לגעת ביי". עם הנאגאן רץ ועצף לערבים כי כל הקרב אליו בן־מות הוא. הגיע לתחנה וצילצל לצבא. העובדים ביקשוהו להישאר אך הוא סירב. בדרך חזרה רדפה אחריו כנופת ערבים והוא ירה בהם. מאז לקח לידיו את הזימה להצלת המקום ועד יומו האחרון היה מפקד ה„הגנה" בשכונה. לא שקט ולא נח ובמסירות־נפש דאג לבטחון. בימי מהומות וימי שקט. בעבודה ובחברה, לא פסק להתריע על הסכנה הנשקפת לתל־עמל ועל הניתוק הצפוי לחיפה אם השכונה לא תקבל עזרה ולא תחזיק מעמד. ראה בתל־עמל את משמר התחבורה של הישוב היהודי בחיפה. הוא קשר קשרים עם השלטונות וביתו נעשה בית־יועד לאנשי המשטרה ולקציניהם. נתמנה למוכתר תל־עמל. כל דבר בשכונה עבר תחת שבט ביקרתו. חלומותיו החלו להתגשם בזעיר־אנפין — לא מפקד צבא, אך לפחות בא־כוח השלטון. לבש מדים, חגר אקדח. תמיד היה זקוף, מצוחצח ומסודר (גם בבית־הכנסת הופיע במדים ומלוא התחמושת). תמיד היה נכון לעזור לזולת — לסדר בעבודה, לתת גמילות חסד, שעל־פי רוב לא הוחזרה לו, לדאוג ולעודד. היה עליו מאד, וביתו פתוח לכל אדם — יהודי, אנגלי וערבי. ביום עבד ב„שמן" עבודה מפרכת ובערבים ובלילות, לעתים גם אחרי חצות, היה מתהלך לאורך השכונה ולרחבה ויוצא לביקורת השמירה עם אקדח או רובה־ציד, מספס על סלעים לראות אם אין תנועה חשודה וכו'. בימי סכנה לא הלך לעבודתו והיה נשאר בשכונה לפקח על השמירה. כל חייו היו קודש ליצירת דמות יהודית צבאית שתביא את העצמאות. במאורעות 1936 פתח את ביתו לפני המגינים, מדי הגיע תגבורת היה מאכיל ומשקה את האנשים. „אנו נסתפק בלחם בלבד", אמר, „אך לאלה שעזבו ביתם ובאו להגן עלינו יש לתת הכל ולהנעים להם עד כמה שאפשר". התקין רדיו עם רמקול לשמיעת החדשות בעמדה וכו'. הלך מבית לבית, כינס את התושבים לבית־הכנסת, פתח את ארון־הקודש והכריז: „אני משביע את כל הגברים כאן שיעמדו על המשמר לחגן על השכונה ועל הישוב.. ואורור המשתמט". מעשה זה השפיע יותר מכל דברי נאומים ומיד התיצבו לפקודתו. התחבב על הכל, למן השוטר הפשוט ועד לקצינים. מפקד משטרת חיפה, ברקר, שיצא את הארץ נפרד ממנו בנשיקה ושלח מזכרת „לה' פוצ'טר, המוכתר החביב והנאמן". גם עם הערבים השתדל לחיות בשלום. שמו ואומץ־לבו גישאו להתהילה ובימים כתיקונם התיחסו אליו הערבים בידידות. בגבור ההסתה ארבו לו אנשי חליסה־ואדי־רושמיה, שנודעו לשמצה. וכמה פעמים ניסו להתנקש בחייו. לאחרונה כבר היה תשוש, אך הוסיף עוד ללבוש את מדיו ולא הרפה מחלומו הצבאי. היה מתמתח, סורק זקנו לימין ושמאל, ואומר: „צבא הקיסר, זה היה צבא! קצינים בני־חיל. פלדפבל רוסי היתה לו צורה, ופה, גנרל אנגלי מראהו כשמש בית־הכנסת... הלואי ואזכה לראות צבא יהודי בכל הדרו".

כשפרצה מלחמת־העצמאות אמרו לו חבריו כי שירת דיו ומוטב שינהג זהירות ויפשוט מדיו. הוא לא אבה לשמוע. „בימים אלה אהיה אזרח ציוולי? לא יהיה כדבר הזה!" ראה עצמו כחייל שתפקידו לשמור על הדרך להדר־הכרמל, ועל אף גילו העמיד עצמו לשירות המולדת בגוף ונפש. יום־יום התיצב על אם הדרך בקומה זקופה והכדורים שורקים סביבו. התנהגותו עודדה את התושבים. כשהנסיעה דרך הגשר נעשתה מסוכנת מאד, יצא לפרשת־הדרכים והטה את התנועה לעבר נוה־שאנן. הוא עמד גלוי לאויב וצרור כדורים נורה אליו. אקדחו נתרסק והוא נפגע בבטנו ונפל לתוך התעלה. לדבריו ניצב בקרבת מקום משורין של המשטרה הבריטית — מאלה שארח בביתו — ולא הושיט לו עזרה. לחברים שחשו לעזרתו צעק שלא להתקרב למקום הסכנה. הגיע פצוע למרפאה ונשלח לבית־חולים. העתונים הודיעו שנהרג ובקרב הערבים רבתה השמחה. גם בבית־החולים שמר על מצב־רוחו הטוב, לא הטיל ספק בנצחון. „הלואי ואזכה לראות את ראשית צעדיה של המדינה העברית", היה חוזר ומתפלל. משאת־נפשו היתה להכניע את רוצחי חליסה ולהיות מוכתר תל־עמל וחליסה גם יחד. כעבור כמה שבועות, כשהחלים מפצעיו, חזר לתפקידו. בעיני הערבים היה הדבר לאגדה. לשבת אחת בא לבית בתו בהדר־הכרמל להיות במרחק־מה מהמתיחות המתמדת. מצב השכונה היה חמור ביותר והוא, אף־על־פי שהיה צולע, חפץ לחזור לתל־עמל. הבת לא יכלה לעצרו. „אני שם וכל טיפוך לא יעזור להבראתי". הסביר לה. „אני מוכרח לחזור לשכונה אפילו אם איני יכול לעזור הרבה". הוא התלבש, התמלא שמחה ועלה על המכונית הנוסעת ל„שמן". כשהגיעה המכונית ליד ביתו נורתה יריה אחת והכדור פלח את גולגלתו ביום ה' באדר א' תש"ח (15.2.1948) נקבר בחיפה ב־19.2.1948. הוא לא זכה לראות את חליסה משוחררת ולא את הצבא העברי במדינת ישראל. השאיר אשה, הניה, ובנות. זכרו הועלה על דפי החוברת „חברינו שנפלו", בהוצאת „שמן" ועובדיו, אדר תש"ט.

פוצ'נגל פריץ

בן משה־צבי ודבורה־חיה. נולד ביום 12.3.1915 בעיר ליבּיץ, פולין. גמר בית־ספר עממי ונעשה חייט. בשנת 1939, עם פלישת הנאצים, גלה לרוסיה ונשאר שם שבע שנים, בהתפרנסו מעבודות שונות. בשנת 1946 חזר לפולין, כדי לעזבה מיד. עבר לגרמניה, התכונן לעליה והעפיל באניה „תיאודור הרצל". נכלא במחנה קפריסין והגיע לארץ בעצם ימי מלחמת־השחרור, במארס 1948. בארץ נפגש עם אחותו — שני שרידים של משפחה ענפה שהוכחדה בידי הנאצים. התאמן עוד בהיותו בקפריסין ומיד התגייס.

בחודש השביעי לבואו לארץ נפל חלל באבו־גוש ביום י"ב בתשרי תש"ט (15.10.1948). היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פוקורני חנס־זולפגנג (מאיר)

בן רפאל וגיזה. נולד ב־4.9.1925 בוינה, בירת אוסטריה. חונך ברוח הציונות ובשאיפה לארץ־ישראל. עלה ארצה עם הוריו ב־1939. שנה וחצי למד בבית־ספר מקצועי של „עליית־הנוער" בתלפיות שבירושלים ואחר־כך התמחה בייצור כלי־נגינה וביחוד בעשיית כינורות. אהב מוסיקה וניגן יפה וגם למד מוסיקה באופן תיאורטי ומעמיק. מנעוריו היה פעיל ב„הגנה". ב־1942 היה לנוטר.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התנדב מיד ושימש בצבא כמקלען. ב־21.3.1948 נשלח מבסיסו בבאר־טוביה לעזרת ניצנים, שהושם עליה מצור על־ידי כנופיה ערבית בפיקוד בריטי. המצור נפרץ, אולם בחושו להציל 9 חברים מוקפים, שנתקעו במשורין, נורה בראשו בשעת הרוצאת פצוע מהמערכה. למחרת היום נקבר בבאר־טוביה. היה חדור הכרת חובה לאומית, ולאמו, שמאיר היה בנה היחיד, אמר: „עליך לסבול כמו שאר האמהות. הייתי מתבייש להראות ברחוב את תעודת שחרורי".

פוקס דוב־אהרן

בן דויד ורחל. נולד ביום י"ז בטבת תרפ"ה (1925) בירושלים. מצד אמו — דור שישי לר' יעקב לוי, שעלה לארץ־ישראל עוד בתר"ד. סיים „תלמוד־תורה" בבני־ברק והמשיך לימודיו בישיבת חברון בירושלים. חניך תנועת „בני־עקיבא". עבד במקצועות שונים כדי לעזור למשפחה. איש־„הגנה" מנעוריו. היה מ"כ בגדנ"ע הדתי בגוש דן, עלה לדרגת מ"כ, ואחר־כך — למ"מ. התבלט כחסון־גוף וקר־רוח. התגייס לצה"ל עם תחילת המאורעות, בדצמבר 1947, והשתתף בחיפושים ופעולות־ענישין אחרי נפילת ה„ל"ח", בקרבות רבים בסביבות ירושלים, הרטוב, נוה־יעקב. מחצבות „סולל־בונה" בצובה, אחר־כך—בכיבוש תל־ליטוינסקי, סאקיה, חיריה, כפר־סבא הערבית, קאקון, טנטורה ואיגזים. לאחר שסיים קורס מ"כ השתתף בכיבוש ראש־העין, ויהלמה וקולה, וגדודו הועבר לנגב.

נפל ב־28.12.1948 בקרבות עיראק אלמנשיה, כשמחלקתו כותרה על־ידי טור משוריין של האויב. היה קבור בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. באחד מכתביו האחרונים אל הוריו כתב: „אני מקווה שלא אכזיב את אחי בגיטאות יפה בארץ, שהלכו לפני למען קידוש השם והמולדת".

פוקס חיים

בן יעקב ורבקה־רחל. נולד בינואר 1923 בקרושניבין אשר בפולין וחונך ברוח המסורת. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה באה השואה גם על ביתם. הוא הופרד מעל הוריו, ומאז לא שמע עליהם דבר. עבר את כל מדורי התופת של מחנות־עבודה־והשמדה. שלוש שנים עברו עליו באוישוויץ. בשנת 1945 שוחרר ממחנה ברגן־בלזן. מיד התקשר עם אחותו בארץ, אשר נשארה לו יחידה מכל המשפחה, וביקש עזרה בדרכו לארץ. בהרפתקאות שונות ומשונות הגיע לאיטליה ושם הצטרף לקיבוץ „הנוער הציוני". הגיע לארץ בספינת־המעפילים „כ"ץ" וגורש לקפריסין. אחרי 4 חדשים הגיע סוף־סוף לארץ חלומותיו.

על אף התלאות שעברו עליו נשאר בחור חסון בגופו ובריא ברוחו. עם הקריאה הראשונה התיצב לשירות, ובתחילת מארס 1948 התגייס ונשלח לבארות־יצחק שבנגב. שם היה מן הפעילים ביחידתו. אירגן כמה הצגות, חיבר שירים והתחבב מאד על חבריו. כחבר פלמ"ח נשלח להגנת כפר־דרום, ובהגנה על כפר רחוק ומבודד זה נפל ב־11.5.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

פוקס אפרים („פרויקה")

בן זלמן ומניה. נולד ב־29.12.1928 בוארשה, בירת פולין, וב־1934 עלתה המשפחה לארץ. גמר את בית־הספר העממי פי"א בפתח־תקוה, המשיך שנה אחת בגימנסיה „אחד־העם" ואחר־כך למד רדיו־טכניקה בבית־הספר המקצועי „מונטיפיורי" בתל־אביב והשתלם בעבודה מעשית במעבדה בפתח־תקוה. התענין גם בתעופה וזמן־מה ביקר מועדון התעופה והשתדל לקנות ידיעות רבות ככל האפשר. חבר „הנוער העובד" וה„הגנה". הצטרף עם חבריו לגרעין „ארז" ויצא להכשרה למשק שנתים כדי להכיר את החיים בקבוצה.

היה הרוח החיה בגרעין בפעולות תרבות ובבידוח דעת החברים. בתבונת כפיו השכיל להתקין לחבורה פטיפון ותמיד הוסיף תיקונים בכלי־השימוש הטכניים והחשמליים. עם כל געגועיו העזים על בית הוריו היה קשור גם לחבורה הקבוצתית. גויס עם חברי הכשרתו לפלמ"ח ונשלח לקורס מ"כ. השתדל להגיע למכסימום ההשתלמות, מתוך הרגשת האחריות לכיתה. משחזר נשא בעול הדרגה והתפקיד, נמנע מכל השתררות על חבריו־פקודיו.

בחורף תש"ח השתתף בקרבות החשיבה במערכות טבריה, רמת־יוחנן ומשמר־העמק, עין־זיתים וצפת ונודע כאמיץ להפליא, בטוח בשיקוליו ושולט על כיתתו הקרבית שליטה מוחלטת. הוחזר לעמק הירדן ובאחרונה נשלח עם יחידתו לעין־גב לשם פשיטה על אדמת האויב הסורי. בשעת הפצצה אוירית סורית אמר לחבריו: „איני מפחד מפני המות. מפחד אני רק לחשוב על אבא, אמא ואחותי בהגיע הידיעה על נפלי". שעתים לאחר־כך נפגע בהפגזה ונפל ביום 23.5.1948. הובא למנוחות בצפת. זכרו הועלה בחוברת „ארזים שגודעו".

פוקס פסח־אריה

בן ישראל ויטיל. נולד באפריל 1914 בעיר אופולה, פלך לובלין שבפולין. גמר בית־ספר עממי ולמד את מלאכת האפיה. מנעוריו שאף לעלות לארץ־ישראל. היה חניך „החלוץ" ואירגן את „גורדוניה" בעירו. בינתים מת עליו אביו, ושתי אחיותיו היגרו לברזיל. האם לא רצתה להילוות אליהן ונשארה ליד בנה היחיד, ויחד אתו עלתה לארץ ב־1935. תחילה עבד בבנין ובפרדס. כעבור זמן מצא עבודה במקצועו כאופה. עבד במאפיה הקואופרטיבית „חירות" ברמת־גן, ישב בבני־ברק עם אמו ופירנס אותה בכבוד. בבני־ברק נתמנה כחבר הנהלת הצרכניה ורכש לו אמונים ואהדתם של בני המקום. במרוצת הזמן נתקבל כחבר במאפיה קואופרטיבית ברמת־גן ובאחרונה גם ניהל אותה. בו בזמן היה פעיל בחיי ציבור הפועלים, ושימש חבר מזכירות מועצת פועלי בני־ברק. מאז בואו לארץ היה חבר ה„הגנה". במאורעות 1936—1939 נמצא תמיד בשמירה. שירת בחיל הנוטרים המשובעים ועבר בשעתו קורסים של מדריכים מפקדי־קטעים.

מיום הכרזת או"ם היה שוב פעיל ב„הגנה" ובבוא המועד התגייס לצה"ל. „מקומי בין הלוחמים", אמר בהפרדו מעל אמו. נפל במשלט שהותקף ונכבש על־ידי האויב ב־24.9.1948 בסביבות מודיעין — בית־נבאלה. נקבר בנחלת־יצחק ב־26.9.1948. זמן קצר אחרי נפילתו מתה גם אמו מרוב צער על מות בנה יחידה.

פוקס רפאל („פוקסי")

בן מרדכי ומלכה. נולד ב־1.11.1922 בעיר הרנה, גרמניה. למד בבית־הספר היהודי התיכוני בברסלאו. עם עלות הנאצים לשלטון החלה המשפחה לנדוד על־פני אירופה: צ'כוסלובקיה, אוסטריה ויוגו־סלביה ובכל מקום שהו ימים מספר. בזאגרב שהו כ־8 חדשים והצעיר למד שם בבית־הספר היהודי, בבשקה פלגקה שהו כשנה. בן 12 היה אז ומפקד קבוצת בית"ר. את בר־המצוה חגג בבלגרד לאחר שלמד את ההפטרה ביום ו' אחר הצהרים. ב־28.2.1936 עלה עם הוריו לארץ והתישבו בחיפה. החל ללמוד מסגרות. בינתים פרצו המאורעות והוא הוכרח להפסיק לימודיו. נכנס כחבר פעיל ל„הגנה". כשנתים עבד בבית־מסחר לרפואות ואחר־כך במערכת העתון „הימון". ב־1941 נכנס לעבודה במחנה צבאי בקירית־חיים והיה חבר ועד העובדים. היה חבר גם ב„הפועל".

כאיש ה„הגנה" עבר באופן אוטומטי לצבא. ב־30.11.1947 כבר מילא תפקידי שמירה בחיפה וגם השתתף בקרבות שבעיר. שירת באחד מגדודי חטיבת „כרמלי". השתתף בקרבות רבים ונועזים. שלוש פעמים נפצע ונתרפא מפצעיו. נפל בקרב בדרך למנרה ב־22.10.1948. גויתו נמצאה לאחר שלושה שבועות ונקברה בראש־פינה ב־11.11.1948.

פוקסמן אלימלך („אליהו", „אליק")

בן משה ומרים. נולד ביום כ״ב בשבט תרפ״ה במחנים. גדל ולמד ועבד במשק הוריו בבאר־טוביה. מראשוני הפלמ״ח ומטובי המקלענים בבריגדה העברית בחזית צפון איטליה. בנפול חברו, אשר היה משרת עמו ביחד כמספר 2 ליד הברן, תפס מיד גם את מקומו והמשיך במקום שנים בפעולה, לבל תהיה הפוגה לאויב. אחרי מלחמת־העולם שוב היה לחקלאי מסור במשק ובן אוהב ומסור להוריו. השתתף בפעולות ה„הגנה" בחורף תש״ח, ובראשית הפלישה המצרית, כשנדרשה באר־טוביה לשלוח עשרה מבניה, הפציר אליק לשלוח גם אותו, אף כי אך זה עתה הוסרה תחבושת הגבס מעל זרועו. העניק לחבריו מנסיונו הצבאי והשפיע עליהם מהתמדתו בנשיאת תלאות ומעוז רוחו בביצוע משימות „בלתי אפשריות".

בהפצצת מטוסי האויב על נגבה התמיד בהמטרת אש ממקלע ברן עליהם. נפגע מפצצת אויב ונפל ב־21.5.1948. נקבר בבאר־טוביה. זכרו הועלה בהוברת „לזכרם..." (לזכר חללי באר־טוביה, אייר תש״ט).

פורדי אברהם („פברי")

בן שנדור וקטלין. נולד ב־12.5.1922 בהונגריה בבית משפחה מתבוללת. קיבל השכלה תיכונית. חיפש את דרכו והגיע לציונות בשנת 1939. הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" ומאז השקיע את מרצו בעבודה למען התנועה. נלחם בעקשנות בסביבתו, במוריו ובערכים הישנים. הוריו אסרו עליו את פעולתו הציונית והוא המשיך בה בסתר. לאחר מאבק ממושך הצליח להשפיע על הוריו לתת לו לצאת להכשרה. על אף חולשתו הגופנית עבד באהבה ובמסירות. כשהגיע זרם הפליטים מסלובקיה לגבול ההונגרי היה מן הראשונים שהושיטו להם עזרה. על אף הסכנות עמל בכל יכלתו להצלת נפשות, להסתיר גולים ולספק להם אוכל ותנאי מגורה. הסתתר בערים ובכפרים מפחד הבולשת. לבסוף נתפס יחד עם אנשי מחתרת אחרים ונכלא בבית־הסוהר. שם ישב שנה שלמה והדריך והשתלם בשפה העברית ותרבותה. כששוחרר הצטרף אל ארגון „בסלע" ואירגן הכשרות. בינתים „גויס" למחנה־עבודה וברח משם. בתנועה, שירדה למחתרת, אירגן את החיים בבונקר ועבד עבודה מפרכת כדי לספק מזון לגיטו. היה איש הספר. פיתח עבודה תרבותית אינטנסיבית במרתפים. היה מלא אמונה בכוחה של המחתרת ובמפלת האויב. בכל נפשו התכונן לעליה. היה מחנכה של קבוצה ולימד אותה פרק בתולדות ההתישבות בארץ. אחרי שחרור הונגריה נשארה הקבוצה זמן־מה במקום מחבואה וביום יצאו להציל את הילדים ששרדו ולקבור את מתי הרעב. היה ממיסדי פלוגת־ההכשרה הראשונה „פלוגת האחד במאי". ביוני 1946 עלה ארצה בעליה ב׳ באניה „מכס נורדוי". קיבל הכשרה בקיבוץ מענית ורכש את הוקרת אנשי הקיבוץ ואת אמונם של מדריכיו. היה ממיסדי קיבוץ יסעור. עבד במטעים ובגן וכמסגר בבית־חרושת.

בדצמבר 1947 גויס לחי״ש, לאחד מגדודי חטיבת „כרמלי". נפל בט״ז באדר ב׳ תש״ח (27.3.1948) בשיירת הפריצה ליחיעם הנצורה. ב־29.3.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה. זכרו הועלה בחוברת־זכרון שהופיעה על־ידי קיבוץ יסעור.

פוריצקי אברהם

בן יוסף ואסתר. נולד ביום ט״ז בשבט תרפ״ז (1927) להורים אדוקים ילידי ירושלים ולמודי עמל. את ראשית חינוכו קיבל ב„חדר" באידיש, וכשהועבר על־ידי אביו לבית־הספר העממי („תחכמוני") החל אך אז בלימוד הדיבור העברי. אהב את הלימודים אהבה יתירה, אך לא יכול להתמסר להם, כרצונו, כל יומו, כי הוכרח להיות לעזר לאביו בפרנסת הבית. מחצית היום ישב בבית־הספר, ואחרי הצהרים יצא לעבודה — חלוקת חלב. חלם להמשיך לימודיו בגימנסיה, אבל נאלץ לוותר על חלומו. לאחר סיום בית־הספר העממי אמר להיות נוטר, כי דאגת המולדת קודמת גם לדאגת הבית. בתוקף התנאים אנוס היה אחרי־כן לעסוק כל היום בעבודה כחלבן, ולהגנה ממש נחלץ עם פרוץ המאורעות בנובמבר 1947. היה מרכז השמירה בשכונות רוממה, שייך־בדאר וליפתה, וכשגבר המצור עשה את רוב הימים והלילות בעמדות. בתחילת מאי 1948 התגייס גיוס מלא לפלמ״ח בהגנה על אותן השכונות. היה אחד המגינים העקשנים שבהיזדון־נפש ביצרו עמדות, בתנאי רעב וחוסר־שינה, ועמדו על משמרת עיר הקודש. היו אלה הימים הקשים, בגבור לחץ הלגיון הערבי על שכונות סנהדריה, פאג״י ובית־הספר לשוטרים נכבש בידי האויב.

ב־20 במאי 1948, בהיותו בחדר המטה בסנהדריה, נפצע בראשו מרסיס פגז, שהבקיע את קובע־הפלדה שלו, ונפל מת. היה קבור בשייך־בדאר א׳. ביום כ״ח באלול תש״י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. שמונה ימים אחרי מותו קופחו גם חייו של אחיו, זרח, שגדל ולמד אתו יחד בכיתה אחת.

פורמנסקי משה

בן יעקב ובריינדל. נולד ביום א׳ במרחשון תרס״ז (20.10.1906) בוארשה, בירת פולין. קנה לעצמו השכלה גבוהה. מבעוריו חבר תנועת „השומר הצעיר". התבלט ב„קן" התנועה בוארשה וברבות הימים עמד בראש התנועה בפולין. בשנת 1930 עלה לארץ והצטרף לקיבוץ משמר־העמק. התגבר על קשיי הקליטה בקיבוץ הותיק עד שהיה לאחד מחבריו המרכזיים. כשרונו לנתח תהליכים חברתיים ולחדור לעומק הדברים עשאהו לאחד מהוגי־הדעות של תנועתו. נתמנה למזכיר הקיבוץ הארצי ואחר־כך נשלח לארצות־הברית. בשנת 1936 חזר מחוץ־לארץ לקיבוץ וב־1939 יצא שוב עם אשתו בשליחות התנועה לארצות־הברית ועשה שם שבע שנים.

בפרוץ מלחמת־השחרור השתתף באופן פעיל בהגנת משמר־העמק. ב־11.4.1948 נמצא בעמדה קדמית מול הכפר רוביה־פוקה. כשחזרו אנשי העמדה מכיבוי דליקה ניתכה עליהם אש ומשה נפגע משני כדורי רובה. נקבר במשמר־העמק. השאיר אחריו אשה, אלישבע. „אינטלקטואליסט מובהק ואיש המדע — שילב בלבו עממיות שרשית". הוא עקב בשעתו אחרי תהליכי חיי החברה ביהדות האמריקנית ומתח ביקורת חריפה על באי־כוח האינטליגנציה שנקטו בתורת „ריבוי התרבויות" ואמרו לפתח תרבות לאומית ללא קשר עם טריטוריה מיוחדת או כלכלה מיוחדת. מקצת מדעותיו נתפרסמו בשורת מאמרים ב„על המשמר". מהספדו של י. שפרינצק בישיבת הועד הפועל של ההסתדרות: „היה חבר עדין־רוח, עושה עבודת־חן. נפל על משמרתו...

הכרתיו עוד בעבודה בפולין ועבודתו החשובה באמריקה... לב רבים, מוקירים וידידים, התכוון לשמע בשורת מותו. זכרו יישאר בתרומה שתרם לחיי תנועת העבודה ולחיי הציונות המגינה על עצמה".

פורניק משה („מוסיק")

בן אריך ופאולינה. נולד ב־12.3.1929 ברוסיה. חינוכו בבית־ספר סובייטי הופרע קשות על־ידי המלחמה. כשהוסר המצור מעל לניגרד עבר עם אמו לקירגיזיה. דודו, קצין גבוה באוויריה הרוסית, רצה להכניסו לבית־ספר לטיס, אך האם סירבה. אחרי הנצחון הלכו האם ובנה ב„נתיב־הבריחה". דרך פולין וצ'כוסלובקיה הגיעו לגרמניה. במחנה וצלאר נרשם בבית־ספר מקצועי של „אורט" ולמד את מקצוע הרדיו־מכניקה. בשנת 1948, כשהגיעתו בשורת מלחמת־השחרור, התגייס לשורות הגח"ל. באותו פרק־זמן קיבלה אמו הזמנה לבוא אל קרוביהם בקנדה וגם שלחו להם היתר־כניסה, אך הוא דחה הצעה זו והצהיר, כי עמו בצרה ועליו לחוש לעזרת אחיו.

בקיץ 1948 עלה לארץ ונכנס למחנה בית־לי"ד, והתאמן שם ובבאר־יעקב. צורף לגדוד אחד בפלמ"ח, היה אחראי למכונת־יריה ונשלח לדרום. היה צמא־לימוד ואוהב־ספר. את המשכורת החדשית שקיבל בצבא הוציא על ספרים (הספר הראשון שרכש היה ספר לימוד השפה העברית, השני — ספר מדעי בפיסיקה). בפריצת הדרך לנגב, בעיראק אלמנשיה, נפצע קשה. באוטו שאסף אותו ועוד פצועים כדי להעבירם לבית־חולים אירעה התפוצצות, ובה קיפח חייו ב־16.10.1948. היה קבור בגת. ב־29.9.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

פורסט יוסף

בן שמעון וסבינה. נולד ב־20.5.1926 בפשבורסק על־יד לבוב אשר בפולין. הספיק לסיים את בית־הספר העממי ועם פרוץ המלחמה העולמית הוגלה עם כל המשפחה לסיביר. הוריו מתו ברעב ויסורים. אחותו הגדולה נרצחה. הנער נשאר עם אחות קטנה והתענה קשות. הצליח להתגייס כנוצרי לצבא הפולני והועבר לטהרן. שם שמח על מציאות נוער יהודי־פולני במקום והשכיל לעבור אליהם מהצבא ולהצטרף אליהם בעלייתם ב־1943 לארץ. למד במקוה־ישראל ואחר־כך הועבר לקיבוץ. בשנת 1945 עזב את הקיבוץ. לא מצא לו אז אחיזה והתעסקות בארץ והתגייס שנית לצבא הפולני. היה אחד החיילים המצטיינים וזכה לדרגת קורפורל. את חופשתו היה מבלה בארץ ולאחר שלוש שנים עזב את ארץ חניתו — מצרים — ובא לארץ להשתקע בה. סיגל לו את מקצוע המסגרות. במשך תקופה קצרה היה שומר ליד זכרון־יעקב, אחר־כך עבר לתל־אביב. עבד בה וגם נשא אשה. כל השנים היה חבר ה„הגנה".

עם הכרזת המדינה, ב־15.5.1948, התגייס לצה"ל. שירת בחולדה ואימן שם טירונים. נפל ב־30.5.1948 בהתקפה שנערכה על בנין המשטרה בלטרון. יום לפני־כן שהה בביתו בחופשה, עודד את אשתו ואמר: „ממות איני מפחד ולהילחם צריך, כי חובה היא לנו לשחרר את המולדת". ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה וילד.

פטל אביגדור

בן אברהם וזכיה. נולד בשנת תרפ"ח (1928) בעיר חלב שבסוריה. המשפחה עלתה לארץ בשנת 1935, כשאביגדור היה בן שבע שנים, והתיישבה בירושלים. אביו, רב ותלמיד־חכם, כיתן כמורה ומנהל ב„תלמוד־תורה" של הארופלים בירושלים. הבן, אשר כל ימיו נשאר נאמן לחינוכו הדתי, גמר בית־ספר עממי, למד תפרות, עבד תחילה בשביל סנדלרים אחרים, ולבסוף פתח לו חנות משלו בשכונת מזכרת־משה. מהכנסותיו תמך תמיכה מלאה בהוריו וכן קיים מצות מעשר כדין. את אימוניו הצבאיים קיבל במסגרת אצ"ל בשכונת גבעת־שאול. תחילה היה שומר בעמדות. בפעולת דיר־יאסין השתתף השתתפות חלקית.

בתמוז תש"ח התגייס לצה"ל. התאמן אימונים נוספים וצורף ליחידת התותחים הכבדים. השתתף בכמה קרבות ויצא בשלום. המשיך בשירותו גם לאחר תום הקרבות ונהרג בתאונת־דרכים בכביש פתח־תקוה — תל־אביב ב־4.2.1949. היה קבור בשייך־באדר ב'. ב־21.6.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

פיאר (פאייר) עזריאל

בן אברהם ושרה־מירל. נולד ב־1.1.1926 בקראשניץ שבמחוז לובלין, פולין. גמר בית־ספר עממי ולמד חייטות. במלחמת־העולם השניה נתענה במחנות בוז'ין, מאוטהאוזן ודאכאו, ומאז השחרור ב־1945 גר בטראנשטיין שעל־יד מינכן ועבד במקצועו. באביב 1948 התגדב בגרמניה לצה"ל, ומשם עלה לארץ ביום ט' באלול תש"ח (13.9.1948).

שירת בפלמ"ח והשתתף בקרבות על משטרת עיראק א־סוידאן. ב־16.10.1948 נפל בקרב על עיראק אלמנשיה ובו ביום נקבר בגת. ב־29.9.1949 הועבר למנוחות בנחלת־יצחק.

פיבלוביץ חיים־לייבוש (ליאון)

בן פאול וחנה. נולד ב־26.3.1907 בפולין. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך למד מכניקה. עלה ארצה בשנת 1936. בשעת מהומות תרצ"ו השתתף בפעולות נגד הערבים, נאסר ונכלא במבצר עכו ואחר־כך הוכרח לעזוב את הארץ. היה נהג טקסי בקטוביץ ובקיץ 1939 גויס לצבא הפולני ושירת כמכונאי־קרקע בחיל־האויר. נסוג עם שרידי הצבא הפולני לרומניה ונכלא במחנה־הסגר בסלאטינה שבדרום המדינה. שם השתדל להיות לעזר לחבריו. ב־1945 עלה שנית ארצה, עבד כנהג בטחנה שבמפרץ חיפה ומצא אושר וניחומים על סבלו בחיק משפחתו (אשתו ושתי ילדותיו).

במלחמת־השחרור המשיך בשירותו בהובלת קמח בדרכים המסוכנות. כשהביא משלוח קמח לתל־אביב נשלח להשתתף בשיירה להובלת מזון לירושלים. משם נשלח להוביל מצות בשיירה לגוש עציון ונפל בהתקפה עליה בדרכה חזרה, ליד נבי־דניאל, ב־27.3.1948.

פיארברגר אריה

בן שלמה. נולד בשנת 1927 ברומניה. בימי הגזירות הפרידו בין הנער ובין הוריו. היה בין הכלואים בגיטו בוקרשט ותלאות ויסורים מרובים נפלו בחלקו. משנת שחרורו — 1945 — עמל להגיע לארץ. עבר גבולות בגניבה והגיע לצרפת. משם העפיל בימי המאבק באחת מאניות־המעפילים ושולח לקפריסין. שם היה עצור שמונה חדשים. בארץ התישב ברחובות. התגייס לפלמ"ח וצורף לאחד הגדודים אשר בחטיבת „יפתח".

נפל בקרב לטרון ליד אל־בורג' ב־18.7.1948. עצמותיו הועברו להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

פיבקו ישראל („עוזי")

בן יוסף ורודל. נולד בג' בטבת תרפ"ט (16 בדצמבר 1928) בקלן שבגרמניה למשפחת־רבנים אדוקה, מצד האב והאם נין ונכד לרבנים ומחברים. עלה ארצה בשנת 1935. בנערותו למד בישיבת „בית־יוסף" אשר בתל־אביב ובישיבת הרב עמיאל, היה תלמיד חרוץ וקל־תפיסה והצטיין בלימודיו, גם גישה כוחו בכתיבה. בכל תחומי עבודתו נודע כחבר מסור ופעיל. בגיל 15 החל לעבוד ובו בזמן התגייס לשירות המחתרת של לח"י וקיבל על עצמו תפקידים שונים ומסוכנים וגם תפקידי הדרכה. חדשים מספר לפני חיסול המנדט הבריטי נתפס „עוזי" (כינויו בלח"י) כשהוא מדביק כרוזים והיה עצור בלטרון ובעתלית עד חיסול המנדט. עם שחרורו עבר למחנה לח"י ליד פתח־תקוה והתבלט שם בתכונותיו ובכשרונותיו האדמיני־סטרטיביים. עבד בחזית הגיוסר של לח"י, מילא בנאמנות משימות שהוטלו עליו ועם התלקחות הקרבות בארץ לא רצה לעבוד בתנועה, אלא שאף לצאת לקרב, אף על־פי שהיה מפרנס המשפחה.

בצבא שירת בחיל־המרגמות והיה סמל מציב מרגמות בקרבות בנגב. נפל בעיראק א־סוידאן ב־29.12.1948. נקבר ברחובות ב־31.12.1948. ביום השלושים למותו התאספו חיילי הגדוד והוחלט לקרוא את הגדוד על שמו — גדוד ישראל.

פיגובי אריה

בן יוליוס ורוזה. נולד ב־1.12.1920 בברלין, בירת גרמניה. בגיל רך נתיתם מאביו ואמו דאגה בכל כוחותיה ומאמציה להינוכו הטוב. סיים בית־ספר עממי וחונן בכשרון בציור, אף שאף להשתלם במקצוע זה. אמו איפשרה לו גם את חינוכו התיכוני, אך בשנת 1933, כאשר עלו הנאצים לשלטון, נאלץ להפסיק את הלימודים. ב־1936 עלה ארצה עם „עליית־הנוער". שנתים עשה בהכשרה בקבוצת עיינות, רמת־דוד, והשתלם במלאכת הנגרות. ברצון רב ובאהבה התמסר לעבודה זו, שהיתה בה מזיגה של עבודת שרטוט ומלאכת־מחשבת. ב־1938 עזב את הקבוצה והתישב ברעננה. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי ועבר אחר־כך לבריגדה העברית. שירת חמש שנים בחזית ים־התיכון ובמדבר המערבי. שירת בחיל הטרנספורט. כתום המלחמה השתחרר וחזר לרעננה. ב־1947 עלה לארץ את אמו הזקנה, שעברה את כל התלאות בגרמניה ובהולנד. אהוב היה על כל מכריו, טוב־לב בהליכותיו ובן טוב ומסור לאמו.

עם הכרזת או"ם התיצב למערכה. נפל ב־3.3.1948. הוא נקרא ללכת לשמירה. היה זה ליל התקפה קשה על מגדיאל. ההתקפה נהדפה אך הוא לא חזר. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברעננה.

פיגנבום לוי

בן אלימלך ואהובה. נולד ב־4.4.1925 בצפת. למד תחילה בבית־ספר עממי בחיפה וסיים בקרית־חיים. המשיך את לימודיו בבית־הספר המחוזי ביגור. ב־1941, שנה לפני הסיום, התגייס לפלמ"ח, בהצטרפו לקבוצת־הכשרה של „המחנות העולים" באילת־השחר. בשנת 1944 עלה עם קבוצתו לאדמות בית־קשת. שם נשא אשה, בת אילת־השחר. עבד במרעה, פלחה ושמירת שדות. שירת בנוטרות והיה נשק. למד ערבית והכיר את ערביי הסביבה. היה ספורטאי מובהק.

נפל ב־16.3.1948, בהיתקל יחידת־סיור של חברי בית־קשת במארב ערבי. שבעה חברים נפלו ואחד בלבד נשאר. לאחר משא־ומתן מיגע נמסרו הגויות ונקברו בבית־קשת ב־19.3.1948. השאיר אשה ושני בנים. בנו השני — שנולד כחודש אחרי נפלו — נקרא בשם „לוי".

פידלר פינחס

בן משה ובלהה. נולד בפורט סעיד של מצרים ב־24.3.1911. עלה בתרע"ח. עבד במחלקת המדידות של ממשלת המנדט ונעשה לאחד ממארגני הפקידות היהודית למען המדינה היהודית. חבר „מכבי" וספורטאי ותיק. היה בשעתו עמוד־התווך של קבוצת הכדורגל „מכבי־חשמונאים" בירושלים. חבר נבחרת ה„מכבי" ב„מכביה" הראשונה והשניה, שהתפתח גם במסע הנבחרת לחוץ־לארץ. בעזרתו זכתה קבוצתו בגביע הארצישראלי בשנת 1928. באחרונה השתתף בליגה למוסדות לכדורגל שנוסדה בירושלים. חבר ה„הגנה" וממגיני ירושלים בזמן המצור והשחרור.

נפל בקטמון ביום כ"ב בניסן תש"ח (1.5.1948). נקבר בסנהדריה בירושלים ב־3.5.1948. ביום י"ט באלול תשי"א (20.9.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פיטרקובסקי אברהם („רומק")

בן יחיאל־צבי ורבקה. נולד ב־8.12.1919 בלודז, פולין. בעל השכלה תיכונית. עלה ארצה כתייר בשנת 1939, ונשאר בה בשם בדוי, הררי. עבד בעבודות שונות: כפועל חקלאי בפרדס, באריגה ועוד. כעבור חדשיים לשהותו בארץ הצטרף לשורות ה„הגנה". עם פרוץ מלחמת־העולם השניה היה בין ראשוני המתגייסים למלחמה בנאציזם. שש שנים שירת בהצטיינות כנהג ביחידות ה„באפס" והשתתף עם החי"ל בחזית איטליה. עם גמר המלחמה התמסר בכל מאודו להצלת אחים משאירית הפליטה באירופה. עבד ללא לאות, ולא פעם בסכנת־נפש. לאחר רשיון וללא אמצעים הגיע עד פולין והציל קרובים ורחוקים. בחזרו ארצה הוסיף להיות נהג. אך מיד חזר גם לתפקידו ב„הגנה". עבד כנהג מונית והיה חביב על מכריו וידידיו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור כבר היה בשירות. השתתף בשיירות של ראשית ימי המהומות, בשיירות בן־שמן ובשיירות ירושלים. את נסיעתו האחרונה לירושלים, ב־31.3.1948, עשה מתוך התנדבות, במקום חבר שלא יצא. ליד חולדה הערבית שקעו כמה משורינים בבוץ ובאותה שעה הותקפו באש אכזרית של חיילי הלגיון הערבי. כל 12 אנשי המשורין נפצעו ואברהם סירב לעזבו, אף־על־פי שהיתה אפשרות להינצל, אלא נשאר לטפל בפצועים. ניסה פעם נוספת להניע את המשורין ולהציל את האנשים — אך לשוא. נרצח באכזריות על־ידי אנשי הלגיון עד כי קשה היה לזהותו. נקבר בקבר־אחים בחולדה.

פיטובסקי תמר

בת מרדכי ופולה. נולדה ב־ד בתמוז תרפ"ח (1928) בירושלים. בת יחידה להוריה. מילדותה נתבלטו כשרונותיה בענפי אמנות שונים — ציור, פריטה על פסנתר וריקוד — והתמכרה להשתלמות בהם, ביחוד במחול. קנתה לה בקיאות בספרות. כל אלה יחד עיצבו את דמותה הנערה הזאת, בוגרת הגימנסיה „רחביה", לדמות הרמונית שהבטיחה רבות. היתה מדריכה בתנועת־הנוער של „הצופים", התכוננה לחיי חקלאות ומילאה תפקידים ב„הגנה" מגיל צעיר. בתקופת המאורעות יצאה ללוות שיירות במסגרת ה„הגנה". אחר־כך הועברה לח"ן כמפקדת והשתתפה בהגנה על נקודות מבודדות. לאחר שיצאו הנשים והילדים מעטרות היתה היא ה„אם" לנשארים במקום. ביום בו הוחלט על פינוי הישוב הזה, ידעה לעודד את היוצאים ולהשפיע עליהם מבטחונה. אך היא עצמה כתבה להוריה מכתב־פרידה וביקשה סליחתם על שהיא עוזבת אותם. הרגישה שלא תוסיף לראותם.

תחנתה האחרונה היתה נוה־יעקב — במבואות ירושלים, בצפון. ב־16.5.1948, בשעת ההתקפה הכבדה שקדמה לפינוי הנקודה, יצאה להגיש עזרה לחבר שנפצע בשדה, למרות האש הקטלנית שהשתוללה סביבה, ונפלה שם. היתה קבורה בנוה־יעקב. ביום כ"ח במרחשון תש"י (17.11.1949) הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פיטל ראובן („דבקה")

בן מיכאל וחנה. נולד ב־13.6.1928 וגדל בכפר־חס, מקום התנחלות הוריו. גמר את בית־הספר בתל־מונד ואחרי שנת שירות בנוטרות גמר את הגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב ועבר ללמוד בסמינר למורים בגבעת־השלושה. היה פעיל בחג"ם וסיים קורסים שונים לצרכי הגנת הישוב. כפי שמתגלה מחיבוריו התיחס באמון רב לתורות מדריכיו והאמין בעתיד של שלום וברית בין היהודים והערבים לטובת שני הצדדים. התנגד לקיצוניות של חובבי האנגלים וגם לקנאות של מחתרת הפורשים הנלחמים בהם. גם לערכה המוסרי של מלחמת היהודים התיחס בביקורת טולסטויאנית.

במארס 1948, משהגיע תורו להתגייס, השתחרר מכל היסוסים ולפי צו מצא את מקומו בפל"ם האזורי. בתפקיד זה השתתף בהדיפת התקפות ערביות על הקציר בכפר־חס ובהמעפיל ובאחרונה בהתקפה על טירה שבשרון, שם נפל ב־13.5.1948.

פיטרושקה נתנאל

בן אריה־לייב ואלטה. נולד ב־10.10.1923 באופטובו שבמחוז קילץ אשר בפולין. למד בשקידה ב„חדרים" ובבית־ספר עממי ועסק במלאכת אביו, בפרוונות, לעזור לפרנסת המשפחה הברוכה בנפשות. משפרצה מלחמת־העולם גויסו אחיו הגדולים לצבא הפולני ונפלו בשבי והוא היה לעוזר העיקרי לאביו. משנרצח אביו על־ידי חייל נאצי בפורים תש"א הוטל כל עול פרנסת המשפחה עליו. כעבור זמן מועט נלקח למחנה־עבודה. מתוך דאגה לאמו הזקנה ברח מהמחנה ובדרך רבת־סכנות הגיע הביתה ואחרי זמן קצר נלקחה המשפחה למחנה־השמדה בטרבלינקה והוא נתפס ונשלח שוב למחנה שברח ממנו. בזמן העדרו מת אחיו באותו מחנה ובשעות גרשם במשרד שנתנאל מת, וכך נתקבל למחנה לא כבורח שהוחזר, שדינו מות, אלא כעצור חדש. נשא באומץ את התלאות והעינויים במחנה ואף עודד את העצורים האחרים ועזר להציל את חייהם. במאי 1945 שוחרר ממחנה בצ'כיה על־ידי הצבא הרוסי. החליט לעלות לארץ־ישראל, אך קודם חזר לפולין בתקוה קלושה למצוא שרידים ממשפחתו, ומשלא מצא הצטרף בוארשה לקיבוץ של תנועת „איחוד". נשלח עם חברים למקום בקרבת אופטוב, להשתתף בארגון סניף להכשרה של התנועה ובסוף 1945 יצא עם חבריו לאוזר הכיבוש האמריקני, צורף לתנועת „נוחם" (נוער חלוצי מאוחד) ומצא את מקומו בחלק הדתי שבה. עם קבוצה כזו עבר לברגן־בלזן שבאזור הבריטי, כדי להתגנב משם לבלגיה, לריכוז חלוצי המארגן את ההעפלה ארצה. על גבול בלגיה נתפסו והובאו לכלא בריטי בהמבורג, ולמרות הרעב והסבל והחקירה הקשה עמדו בנסיון ולא מסרו שום ידיעות על מארגני ההעפלה. אחרי כרבע שנה שוחררו ונשלחו למחנה עקורים בלנדסברג, ושם נפגש נתנאל עם שליח הבריגדה, איש כפר־עציון, שמע מפיו על הקבוצה הדתית ועל הכפר והחליט להצטרף אליו לכשיגיע לארץ. עם קבוצת „בני־עקיבא" הצליח להגיע לאיטליה ושהה חדשים מספר בהכשרת „אילה" שבוילמדונה, ובאלול תש"ו העפיל ארצה באניה „כ"ג" ונעצר בקפריסין. שם עסק בעיקר בלימוד עברית ובענייני ה„הגנה" וכשהורשה אחרי חדשים מספר לעלות לארץ ושוחרר מהמחנה־המעבר בעתלית, הצטרף לכפר־עציון. נקלט בהדרגה בעבודה ובחברה ונתחבב על החברים בתכונותיו השובות.

משהחלו הקרבות פעל בשמירה ובהגנה ובעבודות־ביצור. באותו זמן קיבל מקרוביו שבאמריקה כסף ורשיון לבוא אליהם לביקור, אך סירב לצאת את הארץ בשעה שהיא זקוקה לכל אחד מבניה. נטה

פיטל קלמן

בן דויד. נולד ב־10.7.1911 בפטרבורג (לנינגרד), רוסיה. ב־1917 יצא עם הוריו ואחיו לפינלנד ומשם לצופוט שליד דנציג. שם למד בבית־ספר עממי ותיכוני והצטרף לתנועת־הנוער הציונית „תכלת־לבן" („בלאו־ויים"). גמר את בית־הספר הטכני הגבוה בדנציג ב־1933 והוסמך למהנדס. ב־1934 נכנס לבריח־הנישואין עם חברתו, ששאפה כמוהו לבנות את עתידם בארץ־ישראל. אחרי השתדלות ממושכת קיבלו סרטיפיקט ועלו ארצה ב־1935. בגלל קשיים להסתדר כמהנדס ניסה את מזלו בעבודות שונות ובסוף למד לכונן ולתקן מקררים חשמליים וביחד עם חבר פתח בית־מלאכה לתיקונים. ב־1936 נולדה לו בת. ב־1940 התגייס לחיל־המהנדסים של הצבא הבריטי, שירת במצרים ובאיטליה והגיע לדרגת סרג'נט.

כחבר ה„הגנה" מאז 1935 מילא בה את חובתו בכל עת ובמלחמת־השחרור שירת בירושלים ביחידת „עציוני". נפל ב־13.4.1948 בדרך להר־הצופים.

שכם לכל משימה קשה ומסוכנת, עודד את הנופלים ברוחם ועזר לנחשלים בגופם. כשגברו הקרבות שירת בצוות של מכונת־הירייה היחידה, ובשעת הנסיגה מ„אוכף המוכתר", בכ"ה בניסן תש"ח, מפני שריוני הלגיון הערבי, שחשבום תחילה לשריונים בריטיים עוברים לתומם, נשא לבדו את המכונה הכבדה חזרה אל הכפר. עמד איתן במערכה בתוך מטר האש והפעיל נגד האויב את המכונה בלי הפוגה, ולפצועים שלנו היה מגיש „עזרה ראשונה" ברוך אבהי ובמסירות והיה אומר לפצוע: „אל תירא, לא יקרה לך דבר, תבריא בקרוב. אך אנו את כפר־עציון לא נתן, עד טיפת דמנו האחרונה נגן עליו !" נפל עם נפול הגוש והכפר ביום 13.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

פייבוש אפריים

נולד בשנת 1922 בברלין, בירת גרמניה. סיים שם בית־ספר עממי ושהה שש שנים תחת משטר הנאצים עד אשר עלה לארץ בשנת 1939 עם „עליית־הנוער". הצטרף ל„הנוער העובד" ולהכשרה מקצועית בו. השתלם בגידול עופות ואף ריכז את ענף הלול כמשק־עזר בהדרה לפני עלותו עם קבוצתו לגזר. עדין־נפש ותמים באהבתו לרעיון, חי חיי מתבודד, אך ער ונושא בעול כשהוא ממעבדי המשק ומהנאמנים לעיקריו. צמוד לקבוצה בכל לב, עלה עמה למקום־התישבותה הקבוע בגזר, בה שימש כל הזמן כאחראי לענף הלול, ואת הערבים הקדיש לעניני ה„הגנה".

נפל עם פרוץ טור משריני הלגיון הערבי למשק גזר ב־10 ביוני 1948. נקבר בגזר. היה נשוי, ואשתו מתה אחריו.

פייגין מרק

בן יוסף וברטה. נולד ב־1904 בברדיאנסק שבדרום־מזרח רוסיה (בפלך טאוריה או קרים). נתחנך באוירה ציונית בבית הוריו וגדל כאזרח בן־חורין וזקוף־קומה, כי היהודים המעטים שהורשו לגור שם בתקופת השלטון הצארי על סמך זכויות מיוחדות, נתקבלו בחברה הרוסית המקומית כאזרחים מכובדים. ציונותו נבעה איפוא מתוך שאיפה אל הנאצל שנתגלתה כל ימיו בנדיבות־לב אצילית במגעו עם הבריות. אחרי המהפכה הצטרף לארגון הציוני של הנוער הלומד „החבר" ומילא בו תפקידים אחראיים. הוסיף לפעול בו כסטודנט באוניברסיטת מוסקבה מ־1921 ואילך ואחר־כך במחתרת בתנועה המאוחדת של הנוער הציוני. ב־1926 נאסר בגלל ציונותו וגורש לסיביר, ואחרי חדשים מספר הוחלף עגשו ברשיון לעזוב את רוסיה לצמיתות ובספטמבר 1926 בא לארץ. למד בטכניון בחיפה עד שהוסמך למהנדס. נשא לאשה בת משפחה ספרדית ותיקה בירושלים. עבד שנים אחדות כמנהל־עבודה במפעל האשלג בצפון ים־המלח ובארגון העבודה מראשיתה במפעל שבסדום. אחר־כך עבד זמן־מה בחברת־החשמל הירושלמית ובשנים האחרונות — בשירות חברת־המים בפרדס־חנה ובתל־אביב. הצטרף ל„הגנה" מיד אחרי בואו לארץ. במהומות 1929 היה בין מגיני חיפה ובשנות 1936—1939 פעל כמפקד בהגנת ירושלים והסביבה. גם בתקופת השקט והמאבק המשיך בפעילותו בשירות הבטחון.

מראשית 1948 שירת כקצין במטה צבא ההגנה. עשה ללילות כימים לשם הגברת כושר המגן והמחץ של כוחות ישראל. בנסיעה לרגל שירותו מחיפה לעפולה נרצח על־ידי ערבים ליד קירית־חרושת ביום 24.2.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הועלנקה לשמו דרגת רב־סרן. השאיר אחריו אשה, רחל, שהתגייסה מיד אחרי נפילתו, כדי למלא את מקומו, ונפלה בשירות כשנה אחרי מותו.

פייג אברהם־חיים

בן שלמה ושרה. נולד ב־11 באפריל 1924 בסיגט שברומניה. למד ב„חדר" ובבית־הספר היהודי בטימישוארה, שהיתה אז מרכז ציוני בחבל טרנסילבניה. הצטרף לתנועת־הנוער הדתית „בני־עקיבא" והיה בין מיסדי הקן בעירו. עוד בגולה למד עברית והשתלם במלאכת השענות אצל אביו. בימי מלחמת־העולם השניה נשלח על־ידי הרומנים למחנה־עבודה ולאחר הכיבוש הרוסי, בשנת 1946, הצליח לצאת את הגולה והעפיל לארץ בספינה „מכס נורדוי". הצטרף לחוג הצעירים של „הפועל המזרחי" בחיפה והיה חבר מסור בחוג. עבד והשתכר כשעון ויחד עם זאת המשיך בלימודיו בעברית וביקר בשיעורי־ערב שליד מחלקת התרבות של הועד הלאומי. היה מראשוני המתיצבים למערכה ושירת בפלוגה הדתית של חטיבת „אלכסנדרוני".

נפל ב־13.5.1948 בקרב לכיבוש כפר־סבא הערבית. אחרי ההסתערות נשארה גופתו בידי המעצבי המשק והובאה אחרי־כן לקבר ישראל בנחלת־יצחק ב־16.5.1948. הוריו, שנודע להם על נפילת בנם רק לאחר 11 חודש, עלו לארץ לקבר בנם.

פייג אליעזר

בן שלמה והניה. נולד בחג השבועות תרפ"ט (1929) בעיר בסטרה, רומניה, בן יחיד להוריו. בימי מלחמת־העולם השניה נלקחה כל המשפחה למחנות־המות. ההורים נספו והוא טולטל ממחנה למחנה. היה באוישוין, מאוטהאוזן, דאכאו וברגן־בלזן. בן 16 עלה לארץ ב„עליית־הנוער" בשנת 1944. לא שכח מה שעבר עליו ולא התנחם, אם כי בארץ התחסן והיה לאיש. נתקבל לעבודה בבית־המלאכה במכון זיו ברחובות והתמחה במלאכת המסגרות. התגייס לצבא בין הראשונים. שירת בחטיבת „גבעתי" והשתתף בקרבות רבים ובכלל זה — בשחרור יפו.

נפל בהתקפה על תל־א־ריש שעל־יד יפו ביום 30.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות ב־2.5.1948.

פייגין (ולירו) רחל

בת יעקב ומנוחה. נולדה ב' בתמוז תרע"א (1911) בירושלים. גמרה את הגימנסיה העברית בירושלים, למדה באוניברסיטה העברית והיתה חברה פעילה ב„מכבי" ירושלים. נישאה למהנדס מרק פייגין, וכרעיה נאמנה ומסורה היתה לו לעזר בתפקידיו המקצועיים בפיתוח הארץ (בחברת־האשלג ובחברת־המים) ובשירותו בהגנת הישוב. בתקופת המהומות, מ־1936 ואילך, פעלה אף היא בשירות ה„הגנה". בחדשים הראשונים של מלחמת־השחרור, כשבעלה מילא תפקידים אחראיים במטה הכללי של צבא ההגנה, ניסתה לשדל אותו שיחוס קצת על עצמו ויקציב

לעצמו שעות למנוחה, ומשלא ציית לה ונדד לרגל עבודתו ממקום למקום שבועות רצופים בלי לבוא הביתה, השלימה עם ההכרח שבדבר. משנפל בעלה בפברואר 1948 בדרך לרגל שירותו, התיצבה לשירות בצה"ל ומילאה תפקיד אחראי במטה הכללי, בטיפול באנשי מח"ל דוברי צרפתית. בטיפול זה ראתה חובת צדק וחובה אנושית, עמדה מתוך הנסיון על פגמים ביחס השלטון והציבור אל המתנדבים הללו, היתה לפה למשאלותיהם ולקובלנותיהם לפני המטה הכללי, וביקשה דרכים לתיקון הפגמים. צפנה את יגון אלמנותה בלבה ועמלה להפחית את סבלם של אחרים.

נספתה בתאונת־דרכים ליד רחובות ב־7.1.1949, במסעה לרגל שירותה. הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־9.1.1949, בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הועניקה לשמה דרגת סגן.

פייגנבלט אהרן ("פיגוש")

בן שלמה ופרומה. נולד ביום 28.3.1928 בעפולה. בהיותו בן שמונה עברו הוריו לגור בקרית־מוצקין שליד חיפה ושם למד בבית־ספר עממי. התמסר לפעילות בתנועות נוער, תחילה ב„מכבי" ואחר־כך ב„המחנות העולים". שם שימש כמדריך ויצא להכשרה למשק יגור, ונצטרף לשורות הפלמ"ח. בכל הפעולות שהשתתף בהן גילה רוח נכונות והקרבה, אם בהורדת מעפילים ואם בשדות־קרב. כעבור זמן קצר נתמנה למפקד מחלקה ובראש מחלקתו נשלח להרי ירושלים. השתתף בפעולות רבות בהרים ובכפריהם.

אור ליום י"ד בניסן תש"ח (23.4.1948) נפל בקרב נבי־סמואל. הוא ידע כי פעולה זו קשה מאד ולפני צאתו אמר זאת לחברו, ואף־על־פי־כן לא נרתע עד הרגע האחרון. היה אחראי למחלקה שתקפה את חזית המבצר. עם נסיגתה נשאר לחפות עליה. כדור פגע בבטנו והוא דרש במפגיע מחבריו שיניחוהו לנפשו כדי שלא לעכבם בנסיגתם. כנראה שם בעצמו קץ לחייב ברימון כדי שלא יפול בידי האויב, כי גויתו הובאה לבסיס כשהיא מרוסקת מרימון. ב־25.4.1948 נקבר בקרית־ענבים. אחרי מותו הועלתה דרגתו לדרגת סגן.

פייגנבלט יחיאל

בן בנימין. נולד בשנת 1925 בעיר פיליצה שבפולין. עם פרוץ מלחמת־העולם — מיד אחרי סיימו את בית־הספר העממי — ופלישת הגרמנים, ברח אל היערות והצטרף אל הפרטיזנים. בשנת 1942 שב בחשאי לעירו ומצא אותה ריקה מיהודיה ואף שריד לא נשאר ממשפחתו. משם נלקח למחנה־עבודה בגרמניה והתגלגל ממחנה למחנה עד יום השחרור. היה בין הראשונים שהתמסרו לפעולה ציונית בין שארית הפליטה בגרמניה והיה מהפעילים למען איחוד כל המפלגות בשאיפה אחת: עליה ארצה. היה בין מארגני קיבוץ־האיחוד בשם „נחם" (נוער חלוצי מאוחד) שעלה־יד פרנקפורט ע"נ מיין, והיה בין הראשונים מאותו קיבוץ שזכו לעלות ארצה. בהגיעו לחופי המולדת בקיץ 1946 באניית־המעפילים „יגור" גורש, אחרי התנגשות קשה עם האנגלים, עם כל המעפילים לקפריסין. גם שם לא נפלה רוחו והאמרה השגורה בפיו היתה: „עוד לא אבדה תקותנו". בדצמבר 1946 הגיע שנית לארץ. תחילה ישב בראשון־לציון ואחר־כך בתל־אביב. עבד כפועל־בנין ומצא סיפוק בעבודתו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס הן הראשונים ונשלח למשמר־הים ליד עכו. השתתף בכיבוש עכו. בליל 14.5.1948 יצא באניית־המעפילים „חנה סנש" מחיפה לחוף הגליל המערבי, חוף שבי־ציון. עם שחר ירדו מהאניה למקום ההיערכות, לקיבוץ רגבה, ומשם התקיפו את הכפר הערבי סמריה אשר בדרך עכו — נהריה. הכפר נכבש, אך הוא נפגע מכדור אויב. הובא לבית־חולים בנהריה, נותח פעמיים, התענה ביסורים קשים ומת אחרי חמישה שבועות ביום י"ד בסיון תש"ח (21.6.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה.

פייגנבלט אברהם

בן לייב ופסה. נולד בוארשה שבפולין. בראשית מלחמת־העולם השניה ברח מפולין לרוסיה והועבד שם בעבודת־פרך כיתר הפליטים. אחרי המלחמה חזר לפולין ובהיודע לו שלא נשאר שריד ממשפחתו, יצא לדרך הנדודים מערבה. ב־1946 הגיע לארץ בנתיב ההעפלה ועבד בבית־מסחר לחמרי־בנין בחיפה. התגייס למלחמת־הקוממיות, ובהשתתפו במבצע „דני" נפל בהתקפת צה"ל על משטרת לוד ב־11.7.1948. ב"ח בתמוז תש"ג (1.7.1953) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־שאול.

פיוט יצחק

בן אברהם וחנה. נולד ב־1912 למשפחה שומרת דת מכובדת בעיירה חולביאנה־גורה שבמערב־גליציה (פולין). למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי. מתוך תשוקה עזה להוסיף דעת עזב את בית הוריו בעודו נער רך. בלי פרוטה בכיס עבר גבולות ברגל והגיע לפרנקפורט על נהר מיין ואחרי השתדלויות מרובות נתקבל שם כתלמיד ב„ישיבה". הצטיין כעילוי והשתלם גם בלימודים כלליים. משהשתלטו הנאצים על גרמניה ב־1933 ברח לצרפת ואחרי טלטולים מרובים הגיע לארץ באותה שנה. הצטרף לציבור החלוצים והיה חבר צנוע בהסתדרות העובדים, במפא"י וב„הגנה". עבד בפרדסי פתח־תקוה ובמחצבות „אבן וסיד" במגדל־צדק וסירב לקבל עבודה משרדית שהציעו לו. ביום עבד ובלילה שמר ולמד עד שמחלת הטיפוס הפילתו למשכב. משקם ממחלתו סירב לקבל עזרה מאיש, ומחוסר יכולת לשוב לעבודה המפרכת נאלץ לקבל עבודה משרדית בתל־אביב ובחיפה ובמחנה צבאי בריטי ושוב חלה ושכב חדשים בבית־החולים וכשקם ויצא פגעה בו הבשורה הרעה, שאחיו היחיד, ששרד מכל המשפחה הגדולה, נרצח בידי שיכור פולני.

משהחלה מלחמת־השחרור התיצב ונתקבל לצבא למרות בריאותו הרופפת ונשלח לשער־הגולן. כשבא פעם לחופשה סירב להישאר אף יום נוסף ומיהר לחזור למערכה. עוד זכה לראות בקום המדינה, ומיד הצטרף ללוחמים בפולש הסורי וב־18.5.1948 נפל בקרב ליד צמח. ב־21.5.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א'.

פיילכנפלד יוסף (רלף)

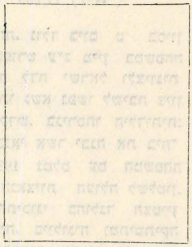

בן רפאל (ברונו) וקטה. נולד ב־1.7.1925 בברלין, בירת גרמניה, כאחד משני אחים תאומים. עלה יחד עם כל המשפחה עם העלייה הגדולה בשנת 1933. סיים בית־ספר עממי בתל־אביב והתחיל ללמוד בבית־הספר המקצוע על שם מכס פיין. עם מותו הפתאומי של אביו, רופא־ילדים ידוע בתל־אביב, נאלץ לעזוב את ספסל הלימודים. התנדב לצבא הבריטי לאחר ש„העלה" את גילו. תחילה שירת במשטרת החופים של סידני־עלי ואחר־כך עבר עם הצבא לאיטליה.

שירת בחזית ואחרי גירוש האויב עבד הרבה למען העברת הפליטים מצפון איטליה לדרומה. בסוף המלחמה חנה במצרים וגם שם עסק בהברחת הפליטים ברכבת ממצרים לארץ. ב־1946 סיים את שירותו וחזר לארץ. עבד שוב יחד עם אחיו במקצוע הנהגות, כנהג מונית בתל־אביב.

עם פרוץ מלחמת־השחרור, בדצמבר 1947, היו שני האחים בין ראשוני המתנדבים, אלא ששירתו במקומות שונים: יוסף התגדב לשורות נהגי המשוריינים בדרך תל־אביב—ירושלים. לא הסתפק בכך ותבע תפקידים נוספים. בינואר 1948 נתפס בירושלים עם נשק ביד ונאסר. היה עצור כחדשיים בבית־הסוהר בקישלה ואחר־כך בעתלית. משוחרר מהכלא רצה לחזור לירושלים אל יחידתו ולהשתתף במערכת ירושלים הנצורה. חינוכו התקין הופסק בשעתו על־ידי מות אביו. במידה רבה צריך היה לחנך את עצמו ועל־ידי שירותו הצבאי המוקדם הקדים להתבגר. בחייו האזרחיים נטה לבקש את הדרך הנוחה ולא דאג לעתידו. ואולם בשירות ידע רק אחת: מילוי חובתו עד קצה גבול כוחותיו ועמד בכל הנסיונות בגבורה. נפל ב־25.3.1948 בדרך לעטרות. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־26.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פיין יצחק

נפל בקרב בצמח ביום ט׳ באייר תש״ח (18.5.1948) והובא לקבורה בדגניה א׳ ביום י״ב באייר תש״ח (21.5.1948).

פוילכנפלד מיכאל

בן ד״ר רודולף ואליזבת. נולד ב־19.1.1929 בברלין, בירת גרמניה. בן שש הוכנס לבית־ספר עירוני. לא יכול לשאת את היחס הרע אליו מצד הילדים הגרמנים והועבר לבית־ספר יהודי. התעניין מאד בידיעות היהדות שניתנו במסגרת „לימודי הדת", ובן שמונה הצטרף לתנועת־הנוער „בר־כוכבא". בהיותו בן תשע עלתה המשפחה לארץ. למד בגימנסיה „שלוה", גמר בה את המחלקה הששית ועמד בבחינת־הבגרות הלונדונית. התעניין מילדותו במקצוע של אביו וסבו, חכמת הרפואה, קרא ספרים על גדולי הרפואה בעולם ובחר לו את דרך עתידו במקצוע זה. אחרי בחינת הבגרות עבד כזבן בחנות „אפיריון", התיחס אל תפקידו ברצינות ונתחבב על בעל העסק. בערבים למד לטינית וצרפתית, כי בסתיו עמד להתקבל כתלמיד לרפואה באוניברסיטת ז׳נבה. היה חבר בתנועת „הצופים הקשישים", עבר עם קבוצת חברים לתנועת „הבונים" והיה בין ראשוניה. בן 15 הצטרף ל„הגנה" ועבר את כל שלבי האימונים. נטל על עצמו תפקידים קשים והיה למופת בהתגברות כוח רצונו על עייפות ורפיון. בגלל המתיחות בארץ לקראת ההכרעה בסתיו 1947 סירב לצאת להתחלת לימודיו בשוייץ ובמכתביו לקרובים בחוץ־לארץ השתדל להפיח בהם את התלהבותו הארצישראלית.

משנפלה ההכרעה בלייק־סאכסס והחלו המהומות התיצב לשירות בחי״ש תל־אביב. כשנהרג אחד ממכרי הוריו בדרך לירושלים, ניחם אותם בחזון קודר: „עוד רבים יהיו הקרבנות בישוב". כעבור שבוע היה גם הוא אחד מאלה, בצאתו ביום 14.12.1947 לליווי שיירת אספקה לבן־שמן, ומאות חיילי הלגיון הערבי התנפלו עליהם בערבם ליד מחנהו בבית־נבאלה. נקבר בנחלת־יצחק. זכרו הועלה בדף מיוחד בחוברת „איך נפלו גיבורים" לזכר 11 חללי השיירה לבן־שמן.

פיין עמום

בן צבי ומרים. נולד ביום ו׳ במנחם־אב תרפ״ב בנהלל למשפחת־איכרים ותיקה ומושרשת בארץ. סבו ואביו — מראשוני השומרים היו והשתתפו בהגנת תל־חי יחד עם יוסף טרומפלדור. ברוח זו של אהבה ומסירות לארץ גדל הנער. את שנות לימודיו עשה בבית־הספר בנהלל ובשעות הפנאי נוהג היה לעזור במשק אביו. אהב את החקלאות ועבד בענפי־משק רבים, וביחוד הטיטיון כשתלן מומחה ומוכשר. בהיותו בן 16 הצטרף ל„הגנה" ומאז לא היה קץ למסירותו לענייני ה„הגנה" ולצרכיה. ראשית פעולתו ב„הגנה" — עבודה במחלקת החימוש (מח״ש). ברבות הימים עבר קורסים רבים, כגון קורס למיקוש וחבלה, קורס לנשקות, קורס מ״כ, וגם הדריך אחרים. משנת 1940 החל לעבוד כעוזר ל„מחסנאי ראשי במחסן המרכזי" לנשק. התקין „סליקים" וטיפל בהם לאחר יום עבודה מפרכת ולא ידע לאות בתפקידו. במשך הזמן היה למחסנאי ראשי. ב־29 ביוני 1946, ביום החיפושים הנודע, העביר מתוך הסתכנות רבה את הנשק ממקום למקום כדי להחביאו. כבר בגיל 17 היה מפקד מחלקת החי״ש בנהלל ובן 19 התגייס לנוטרות וכל אותו זמן הדריך במקומות שונים בקורסים לחבלה ומיקוש. בהיותו בן 19 עזב את המח״ש, סיים קורס מ״מ והצטרף לחיל־הרגלים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בקרבות טירת־צבי, משמר־העמק, מגידו־לג׳ון, יוסף־בק ועוד. נתמנה למפקד־חבלה ראשי בגדוד „הדרור" והיה אחראי למיקוש וחבלה בכל אזור העמק המזרחי והמערבי. אהוב היה על פקודיו, כי ידע להכניס בהם רוח התלהבות ומסירות והיה נאה דורש ונאה מקיים ואנשיו בטחו בו. היה איש משק ונשק במלוא מובן התואר הזה. בכ״ב באייר תש״ח (31.5.1948), אחרי 36 שעות של קרב קשה בסביבת לג׳ון, יצא על אף עייפותו הרבה להניח מוקש ענק מתחת לגשר כדי להבטיח את תחומי הכיבוש. כשמפקדו ניסה לעכבו בהעירו לו על עייפותו, ענה עמוס שגם אחרים עייפים ואין הוא טוב מהם. הוא עוד הספיק להרחיק את חבריו, הניח את המוקש, אך בו ברגע התפוצץ ועמוס נפל חלל. בו ביום נקבר בנהלל. השאיר אחריו אשה ותינוקת בת 6 שבועות. אחרי מותו הועלתה דרגתו לדרגת סגן ראשון. על־ידי צבא ההגנה לישראל הוקם מוזיאון לחבלה ומיקוש הנושא את שמו של עמוס פיין ז״ל.

פיינבוך יעקב

בן שמואל־משה ושרה. נולד ב־8.7.1921 באסן שבמערב־גרמניה להוריו שהיגרו שמה מפולין אחרי מלחמת־העולם הראשונה. למד בבית־ספר עממי ובשנת 1933 נמלט עם המשפחה (ההורים ושלושה ילדים) לפאריס. שם הצטרף לתנועת־נוער ציונית וב־1936 עלה ארצה עם „עליית־הנוער", והוא האחד שניצל מכל המשפחה. התחנך שנתים בנהלל ועבר עם קבוצתו להתיישבות בנחלת־יהודה שליד ראשון־לציון. משפרצה מלחמת־העולם התנדב לצבא הבריטי וצורף אחר־כך לבריגדה העברית. השתתף בקרבות בצפון־אפריקה ובאיטליה והגיע עד לגרמניה. חיפש בכל מחנות השרידים, אך לא מצא שום עקבות ממשפחתו שהושמדה. משחרר מהצבא פרש

מהקיבוץ והסתדר בתל־אביב כפועל אפיה (את המקצוע הזה רכש לו בקיבוץ). נודע כספורטאי מובהק בכדורגל.

בראשית מלחמת־השחרור התגייס וצורף לגדוד אחד שבחטיבת „אלכסנדרוני" וכצלף מעולה הוטל עליו להדריך בחורים ובחורות בצלפות. בינתים הגיעתו שמועה שאחותו שרדה בחיים ונמצאת במחנה קפריסין, אך לא הספיק להתאכזב מתקות־השוא לראותה (לשמועה זו לא היה כל יסוד) כי נפל בקרב קאקון ביום כ"ח באייר תש"ח (6.6.1948). נקבר בו ביום בנחלת־יצחק.

פיינברג עמנואל („מנדלה")

בן שלמה־שמואל ולאה. נולד בכ"ז באלול תרפ"ז (1927) בירושלים. גמר בית־ספר עממי ולמד מכונאות ונהגות. היה מדריך בתנועת־נוער ובגיל צעיר הצטרף ל„הגנה". עבד בכמה מקומות בעיר, ובמשך שנה — במפעל ים־המלח. התחיל בהשתלמות בשיעורי־ערב, אך לא יכול להתמיד בכך בגלל תפקידי הארגון שהוטלו עליו והוא מילא אותם בקפדנות. בדצמבר 1947 התגייס לצבא המגינים. יצא מיד לשמירה בנוה־שאנן. התאמן במוצא וסיים אימונים בהצטיינות. שלושה חדשים היה נתון עם מגיני מקור־חיים במצור. שם גם נפצע. לא הספיק להחלים ויצא להשתתף בכיבוש קטמון. אחר־כך סיים קורס לתותחנים וצורף, במסגרת גדוד „מוריה", לפעולה בשייך־ג'ראח. היה חבר עליז והפליא בסיפורי־בדים. היה תמיד במצב־רוח מרומם עד לאותו רגע בו נפל החביב עליו בין חבריו.

ב־21.5.1948 נשלח כאחד מאנשי־התגבורת לשייך־ג'ראח. נסע במכונית משורינת ונפגע בראשו על־ידי פגז. מיד נתעוור. הובא לבית־חולים, נותח ומת כעבור חמש שעות. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פיינגולד יהודה

בן הרץ ואידה. נולד ביום 13 ביוני 1931 בתל־אביב. מילדותו נטה לפעילות ציבורית. לאחר שסיים את בית־הספר העממי הצטרף למועדון־הנוער „התחיה" בשכונת מונטיפיורי שליד תל־אביב והיה מראשי הפעילים בו. משם עבר להדריך נוער. עבד בבית־המלאכה של אביו כרפד־מתלמד ונשא בעול האחריות לפרנסת הבית. מ־1945 עבר אימונים והשתתף בכל סוגי השירות של הגדנ"ע (קשר, הדבקת כרוזים, וכיוצא באלה). בשעת הדבקת כרוזים נתפס בידי שוטרים בריטיים והושם בכלא לשלושה ימים (לפני שהגיע לבגרות). חבריו מהגדנ"ע הועברו לח"ש ועליו הוטל להישאר ולהדריך בגדנ"ע. ביולי 1947 סיים קורס מ"כ של הגדנ"ע בג'עזרה. הדריך כיתה של הגדנ"ע ועלה לתפקיד מ"מ בגדנ"ע בפברואר 1948. היה פעיל גם בש"י. נוסף לתפקידיו אלו השתתף בשמירה, לילה בכל שבוע, בעמדות שבגבול יפו—תל־אביב, לפני צאת צו־הגיוס. זכה להערכה מיוחדת מאת מפקדו, בהיר־שער וזך־מבט, עז־רצון ועומד בתוקף על שלו. ישר־מחשבה. דיבורו לבבי, שקול ומשכנע. דייקן, בעל־משמעת, אחראי ומסור, — את כל אלה תבע מעצמו ומאחרים. בפשטותו שימש מופת לחניכיו ולפקודיו.

במחצית פברואר 1948, לאחר שסיים קורס מיוחד לאלחוטאים, יצא בפעם הראשונה לקרב ופעל כאלחוטאי בתוך אבו־כביר. לאחר שבועים נשלח כאלחוטאי לכפר סלמה ונפל ליד הכפר ביום י"ט באדר א' תש"ח (29.2.1948). נקבר בנחלת־יצחק.

פיינשטיין צבי

בן יעקב וחנה. נולד ביום 15.6.1927 בפאלניצה שליד וארשה. קיבל השכלה עממית. היה מניצולי השואה וב־1946 העפיל לארץ עם קבוצת העולים מ„לה־ספציה" בספינת־ההעפלה הנודעת „פדה". יחד עם חבריו נאבק על זכותו לעליה והגשים את רצונו. בארץ הצטרף עם קבוצתו לקבוצת תל־יצחק ועבד בה במקצוע הנגרות. היה מסור לעבודתו ומהנה את חבריו בניגוניו בשעות הפנאי.

מיום בואו לארץ היה חבר ה„הגנה", נכון לכל תפקיד שהוטל עליו. התנדב לעבודת ביצורים בקבוצת ניצנים. עם הקריאה הראשונה התגייס לצבא. ביום 13 במאי 1948, יום לפני הכרזת המדינה, נפל בקרב על הכפר הערבי טירה שבמחוז טול־כרם. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בתל־יצחק.

פייטס יהודה (לואי)

בן חנוך ואילזה. נולד ביום ט' בסיון תרפ"ב בברנקפורט ע"נ מיין במשפחה אמידה ומסורה לדת ישראל ולציונות הדתית. מילדותו נשא נפשו לשיבת ציון ובנין בית־המקדש, בגירסתו הילדותית: „אני אהיה הבנאי אשר יבנה את בית־המקדש". ב־1933 נמלט עם המשפחה להולנד מפני הנאציות העולה לשלטון. בבית־הספר התיכוני בהולנד הצטיין במיוחד בחימיה, ביולוגיה ומתימתיקה ובשעות־הפנאי השתלם בעברית, תנ"ך ותלמוד. הדריך חוג נוער דתי, ובגיל 16 כבר הטיף בכתב ובעל־פה לבוא לעזרת הפליטים שנמלטו מגרמניה מחמת הפרעות ב־1938. עבר עם המשפחה לאנגליה ועל סמך תעודת־הגמר קיבל סרטיפיקט לסטודנט ועלה ארצה בינואר 1940. למד בישיבת חברון שבירושלים ואחר־כך חימיה חקלאית באוניברסיטה. ב־1941 יצא לאימוני ה„הגנה" ברמת־רחל ולקורס ממושך בסדום. בניגוד לרצון הוריו התגייס ב־1942 לצבא הבריטי ושירת ב„באפס" ואחר־כך בגדוד עברי. הכשיל את עצמו בבחינות לבל ישאירוהו לשירות מדעי־צבאי במצרים והצליח להיכלל כחייל רגלי בבריגדה העברית והשתתף בקרבות־הנקמה בחזית צפון איטליה ואחר־כך בפעולות עזרה וסעד חמרי ורוחני לשארית הפליטה בבלגיה ובהולנד (שעסק בהן מקודם גם באיטליה). משם בא לביקור־חטף אצל הוריו בלונדון. אחרי שחרורו ב־1946 השתדל להשלים מה שהחסיר קודם בלימודיו. גמר עבודת מחקר בקרקעות הארץ, על דרכי חלחול המים ואגירתם, במסגרת מחקרי הפרופ' רייפנברג, ועמד לקבל את התואר מוסמך למדעי־הטבע. מכיריו מתארים אותו כהתגלמות המצפון והנאמנות לחובה הדתית, הלאומית והאנושית. קבע עתים לתורה ותפילה, חי בפשטות ובצנע, נהג חסכון גם בזמנו לבל יבוזבז לריק. הפריש מכספו מעשר לצדקה, השתדל להעניק תורה ודעת לנצרכים, נזהר ממאכלי טריפות בשירותו בצבא, הן במלחמת־העולם יהן במלחמת־המולדת, ועל הכל — ענין בתכלית. לא ראה במעשיו זכות מיוחדת לעצמו, אלא חובה מובנה מאליה שיש לקיימה ככל האפשר.

בראשית דצמבר 1947 התגייס לשירות בירושלים בפלוגה דתית, הדריך בשימוש בנשק, השתתף בכל הפעולות כמקלען והיה אחראי לשלמות הנשק ול„סליק". עבר דרך הקוים הערביים לסדום ואחר־כך חזרה לבית־הכרם והשתתף בפעולת „נחשון", בקרב על הרטוב ועוד. כשנשלחה פלוגתו לגוש עציון אמרו להשאירו בירושלים כסטודנט גומר, אך הוא סירב והגיע לגוש בשיירה האחרונה, בט"ז באדר א' תש"ח. היה שם מפקד חולית המרגמות בעמדת־המפתח של הגוש, במגזר הרוסי. משם פעל נגד התחבורה הערבית בכביש חברון—ירושלים

ויצא גם בלילות לחיפוי במקלע על פעולות המקום. בשירותו הקשה והאחראי בגוש זכר את חובתו הפרטית ושלח לבעל חדרו שטר על חשבון דמי השכירות ועשה אותו שליח לבדוק את החמץ בחדרו בליל י"ד בניסן כדת וכדין. ב־5 במאי 1948, כשכבשו הערבים בראשונה את המגזר, נשאר הוא שם אחרון לנסוגים עד שהוצאו הפצועים. משחזרו אנשינו למגזר חזר להגן עליו, ובהסתערות האחרונה והמכרעת של האויב פעל נגדו במרגמה מעמדה קדמית של המגזר עד שהוזעק לעמדה סמוכה לתקן את הברן שנפגע בפגז. שם הוגד לו שהם נסוגים והוא הודיע שלא יסוג בלי פקודה מאת המפקד (צבי בן־יוסף ז"ל). חזר לעמדתו וגרם אבידות למסתערים, וכשהמגזר כבר היה בידי הלגיון אמר לחבריו שיסוגו והוא יבוא אחריהם, אך הוא נשאר יחידי בעמדה, וכפי שמסרו מגיני הגוש, בשובם מהשבי בעבר־הירדן, ראו אותו באחרונה עומד יחידי והערבים מסתערים עליו. שם נפל כמגן אחרון על אדמת ישראל בהרי חברון ביום ג' באייר תש"ח (12.5.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949. אחרי מותו הועלה לדרגת סגן והוצע ל„אות הגבורה".

פיורמן ברוך (ברנרד)

בן יחיאל־מאיר ויהודית. נולד ב־10 בנובמבר 1927 בפאריס, בירת צרפת. התחיל לימודיו בעיר־הולדתו והמשיכם בימי המלחמה במרסייל והשלימם אחרי השחרור בפאריס וקיבל תעודת מהנדס־רדיו טכנאי. כן היה מומחה במקצוע הטלויזיה. ציוני מגעוריו. משהגיעתו בשורת מלחמת־השחרור עזב את ביתו ואת עבודתו והתגייס מיד במסגרת המח"ל. הגיע לארץ במאי 1948. התאמן ועבר לנגב. שירת בחטיבת „גבעתי". כתב הביתה מכתבים נלהבים על מראה־עיניו ועל חויותיו.

נפל במבצע „יואב", בקרב על גבעה אחת ליד נגבה, בי"ד בתשרי תש"ט (17.10.1948). נקבר למחרת היום בכפר־ורבורג.

פיורשטיין (קטררי) חיים

בן יהושע ופנינה. נולד בשנת 1930 בעיר דורוהוי אשר ברומניה. למד בבית־ספר עממי. עלה לארץ בעודנו נער, אחרי אימי מלחמת־העולם, באניית־מעפילים שהגיעה לארץ בסוף שנת 1944. שהה תחילה באשדות־יעקב, שם הושלם חינוכו. אחר־כך חי בפתח־תקוה ועבד בה כפועל. הקדים להתבגר.

בן 15 היה כשהתגייס למלחמת־השחרור. נפל בחזית משמר־הירדן בין הימים 7—10 ביולי 1948 והובא לקברות בקבר־אחים בראש־פינה.

פילוסוף אברהם

בן יצחק ולאה. נולד ב־1928 בבורסה שבתורכיה. בהגיעו למחצית לימודיו בבית־הספר עלה ארצה בדרך היבשה, על אף התנגדות הוריו. אחרי שעשה שלושה חדשים במקוה־ישראל עבר להכשרה במסגרת עליית הנוער הדתי בטירת־צבי. היה שקדן ומסור לעבודתו והשתלם במיוחד בענף החלב. אחרי שנתים יצא עם חבריו ליסד את קבוצה „שחר", הקבוצה הדתית הראשונה של יוצאי ארצות המזרח הקרוב, ומילא בה תפקידים אחראיים. כשנודע לו שהוריו זקוקים לעזרתו נפרד בלב דואב מהקבוצה לעבוד חדשים אחדים עבודה פרטית.

עם פרוץ הקרבות בארץ התיצב מיד למערכה, בהיותו כבר מאומן משנות ההכשרה במסגרת ה„הגנה". נפל בשיירה בדרך ליחיעם ב־27.3.1948 ונקבר בבית־הקברות הצבאי בנהריה ב־29.3.1948.

פילוסוף אהרן

בן משה ולבנה. נולד ב־7.8.1930 בכפר־ברוך. בן בכור להוריו שעלו לארץ בשנת 1924. למד בבית־הספר בכפר ואחר־כך בבית־הספר העממי ב' בחיפה. אחרי סיום חוק לימודיו עזר להוריו במשק. בגיל 14 הצטרף ל„הנוער העובד" ולמד מסגרות בשיעורי־ערב. בשנת 1947 הצטרף ל„הגנה" והיה פעיל בה. באחד הערבים רדפו אחריו הבריטים עד ביתו ואף ירו בו. להוריו לא סיפר על פעולתו במחתרת, ובראותו כי הם מתנגדים לכך בגלל גילו הרך, עזב את הבית והצטרף לקיבוץ גבעת־השלושה, שם עבד והיה מרוצה בדרכו זו.

כשפרצה מלחמת־השחרור ליוה שיירות לנגב, ולאחרונה שירת בניר־עם. ב־21.3.1948 יצא לפעולת סיור והסרדה בנגב. ליד הכפר ברייר הותקף המשורין קשות מצדי הדרך. ניתנה פקודה להתחפר והמגינים קפצו מן המכונית. אהרן זרק רימון וזחל לעבר עמדות האויב. הסטן שלו לא פעל וכשנתקל בערבי נאלץ להיאבק עמו פנים אל פנים עד שהרגו. אולם הערבי הספיק לדקרו 3 פעמים בסכין. הוא נאסף לבית־החולים בניר־עם וכעבור שעתים מת. היה קבור בניר־עם. ב־4.12.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

פיליפינסקי פסח

בן מנדל ומרים. נולד בשנת 1913 בעיר סאפאצקין, פולין. למד בבית־ספר עממי. עוד בהיותו בפולין הצטרף לתנועת „החלוץ" והיה מהפעילים בה כמארגן ומדריך בעל כושר הסברתי. הצטרף להכשרה וגבחר למזכיר הקיבוץ. בשנת 1934 עלה ארצה. היה פועל וחבר ה„הגנה". היה ממצניעי־הלכת העושים את המוטל עליהם בשקט ובצנעה.

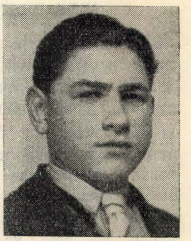
נפל בסג'רה ב־10.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה ב־14.6.1948. הלך עריר.

פילין אהרן

בן גבריאל ומרים. נולד ב־17.4.1911 בארמאוויר שבדרום־רוסיה. מפני המהפכה והתהפוכות שלאחריה יצאה המשפחה דרך תורכיה לארץ ואחרי שתי שנות נדודים הגיעו אליה והקימו ב־1923 משק במטולה. אחרי כחמש שנים עברה המשפחה לפתח־תקוה ואהרן עבד כפועל חקלאי, כנגר לארגזי פרי־הדר ולבסוף מצא את מקומו כנהג שכיר במכונית־משא. ב־1936 עבד בשירות הצבא הבריטי בסביבת שכם ובחדרה כמגלה מוקשים, שטמנו הפורעים הערביים על דרכי כוחות הבטחון. בשנת 1940 עזב את אשתו ושני ילדיו והתגייס לצבא הבריטי. שירת במצרים וביוון, בלוב, בתוניסיה, בסוריה ובלבנון ושוחרר ב־1946. ב־1947 נכנס עם משפחתו לחברת „נתיב" בפתח־תקוה.

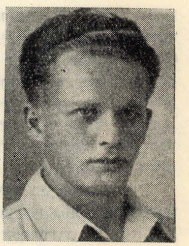
בחורף תש"ח התיצב לשירותי הובלה בצבא ההגנה. היה ראשון מאנשי חברתו שהתנדב להביא מזון לירושלים הנצורה. ביצע כמה פעולות נועזות בהסעת חוטי־טיל וגילה בהן אומץ־לב. באחת מפעולות אלו נפל ליד גשר רושמיה בחיפה ב־6.4.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

פיליצר פינחס (פאול)

בן דוב וחיה. נולד ב־9.7.1928 בעיר לודז שבפולין. למד בבית־ספר תיכוני עד כיבוש פולין על־ידי הגרמנים. ישב בגיטו לודז כשנתיים וחצי, וב־19.8.1943 הועבר למחנה־ההשמדה באוישוין. בן 15 היה אז ולמעלה משנה החזיק מעמד בתנאים של אימת־מות תמידית, אף עצר כוח לברוח משם ולהסתתר ביערות. הגיע ללב גרמניה, חלה בטיפוס ושוחרר על־ידי הצרפתים שהביאוהו לשטרסבורג. לאחר הבראתו עבר למרסייל, ירד באניית־מעפילים, שנתפסה ליד חיפה על־ידי הבריטים, והגיע לארץ בשנת 1947 אחרי שחרורו מקפריסין. זמן קצר, עד לגיוסו, עבד במקצועו כחשמלאי. היה חבר „השומר הצעיר".

עם התגייסותו לצה"ל נשלח לנגב. בירד־מרדכי נפצע והועבר לבית־החולים בבאר־יעקב. משהחלים עבר קורס לשירותו רפואי בתל־ליטוינסקי ונשלח שוב לקרב, הפעם לחיסול כיס פלוג'ה ופתיחת הדרך לנגב, כשהוא ממלא את התפקיד של חובש פלוגתי. נפל בקרב על עיראק אלמנשיה ב־16.10.1948, ועוד הספיק להציל חיי חבריו. הובא לקבר־אחים, עם כל חללי המערכה הזאת, בגת. משם הועברה גויתו יחד עם גויות חבריו לנחלת־יצחק ב־29.9.1949.

פלישום בנימין (ברנרד, בולק)

(„בני")

בן מרכוס וסאבינה. נולד ב־28.10.1926 בזאקופאנה שבפולין. בעודו נער ניתכו עליו זוועות המלחמה. המשפחה הושמדה, ועד רגעו האחרון לא ידע שאביו נשאר בחיים. בנימין ניצל, בהתחפשותו כנוצרי (מראהו היה „אריי": שערות בהירות, עינים תכולות וקומה גבוהה) ובשיניי שמו. ב־1942 הצליח לעבור לרומניה וגם שם טיפלה בו משפחה נוצרית. כשנודע לו על קיומה של קבוצת־הכשרה הצטרף אליה וב־18.7.1944 הגיע לארץ ב„עליית־הנוער" וישב חדשים מעטים עם החבורה במוסד החינוכי החקלאי במגדיאל. בדצמבר 1944 התנדב לבריגדה העברית והספיק עוד להשתתף במלחמה באירופה בעמלק הנאצי ולנקום את דם משפחתו. אחרי שחרורו השתקע בחיפה, למד מלאכת ריצוף בניינים ועבד בה בעיר ובסביבה. הצטרף לפלמ"ח והשתתף בפעולות המתחרת.

בראשית מלחמת־השחרור נפרד מארוסתו והתיצב לשירות. נשלח לקורס מ"כ, אך הדרגה לא ניתנה לו, משום שלמראית עין לא עשה רושם כמסוגל לשאת בגודל האחריות המעשית של התפקיד. אולם הצורך הגדול במפקדים העמיד אותו בראש כיתה, ובפעולות נתגלה במוכשר ביותר בהפיכת הרזרביסטים לחיילים לוחמים ובדאגה להם כאח וכאב, ולא נרתע מפני כל משימה. השתתף בכל פעולות הגדוד החמישי של הפלמ"ח במרחב ירושלים (פיצוץ הגשר בדרך יריחו, „נחשון", אוגוסטה, שייך־ג'ראח, ראדאר, שער־הגיא, לטרון), בפריצות ובהסתערויות היה תמיד בראש הכיתה, ובנסיגות, בדרך חזרה מפעולות, היה המאסף בסוף הכיתה והעוזר לנחשלים. בדוגמתו חישל את אנשיו לשאת מחסור ותלאות ולבצע משימות נועזות ומוצלחות. העלים מאנשיו את מכאובי שתי כפות רגליו (שרידי מחלה מימי נדודיו על אדמת אירופה) ואף הוא עצמו התעלם מהם, עד שהגיע לנופש עם גדודו לצריפין בליל הפוגה א'. כאן נהרג בתאונה בשעת־אימונים ב־29.6.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. אביו הגיע ארצה שנה אחרי מותו.

פינגר זאב

בן ראובן ומינה. נולד בראש חודש אדר ב' תרפ"ז (5.3.1927) במושבה זכרון־יעקב. לאחר שסיים את לימודיו בבית־הספר העממי בחיפה החליט להקדיש את עצמו לעבודה ולמד חשמלאות בשיעורי־ערב ליד בית־הספר המקצועי. בימי לימודיו בבית־הספר היה חבר „בני־עקיבא" ו„אליצור", אחר־כך הצטרף ל„הגנה". ידוע־חולי היה מנעוריו וחדשים מספר לפני פרוץ המאורעות נותה בקיבתו. על אף בריאותו הלקויה היה בין המתנדבים הראשונים ודרש בתוקף שישלחוהו לחזית. היה אהוב על חבריו בגלל צניעותו ואהבתו לזולת. סיים בית־ספר למפקדים באלונים. השתתף בהגנה על חיפה ובליווי שיירות דרך ואדי־רושמיה ובדרך זכרון־יעקב — חיפה. כשהוקפה יחיעם ונותקה מן הישוב, היה הראשון למתנדבים להבאת אספקה ותחמושת לשם. אחריו התנדבו אחרים ובמשוריין הבקיעו להם דרך למקום תחת מטר יריות. שם שהו שבוע וחזרו לפעולות־קרב אחרות. השתתף בקרבות הגליל התחתון, בקיבוץ גשר, קבוצת מסדה, קבוצת דגניה וקבוצת כנרת, וכן בפעולות ג'בע, על־יד חיפה. הודות לתכונותיו האישיות נתמנה למפקד כיתה.

משהחמיר המצב בגליל המזרחי נשלח עם יחידתו למשלטי משמר־הירדן. ביום ג' בסיון תש"ח (10.6.1948), בהיות אנשיו מנותקים וצמאים למים, התנדב ויצא להביא מים לחבריו והצליח במשימתו. משיאה כעבור זמן כי שוב אזלו המים במשלט המנותק וחבריו צונחים מתעלפים, התנדב שוב ובדרכו זו נפל. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה.

פינחס אברהם

בן נסים ושושנה. נולד בשנת 1927 בפתח־תקוה. אחרי גמרו את בית־הספר העממי עבד במסגרות ובזמן האחרון עבד כמסגר במפעל־המים של עיריית תל־אביב. בן 13 הצטרף ל„הנוער־העובד" ולנוער „הפועל". השתתף בתחרויות אגרוף וכשוער בכדורגל. גם ל„הגנה" הצטרף באותו גיל ושקד על השתלמותו באימונים ובסיור וגודע בין טובי הסיירים המכירים יפה שטחים נרחבים בארץ. את ידיעותיו בספורט הקדיש עוד בגיל צעיר להדרכת נוער ה„הגנה" בקפ"פ ובו'אור־יצי. השתתף בהעלאת מעפילים על החוף ובהתקפת־ההסחה על מבצר המשטרה הבריטית בשרונה.

בראשית ההתקפות הערביות השתתף בהגנת שכונת התקוה ופרברי העיר. סיים קורס של מ"כ, התעלם ממעמדו כנשוי צעיר ועבר לחזית הדרום. השתתף בהגנת גת, בכיבוש בית־דראס ועוד, והועלה לדרגת סמל. נלחם בקרבות רבים נגד הפולשים המצרים, ופעם בלכתו בלילה לתקן קו טלפון־שדה שנותק הבחין בקבוצה גדולה של מצרים המתקרבים לעמדותינו. מיהר לחזור והודיע על בואם והכשיל בזה את מזימת המתקיפים, שנפגעו ברובם. נועד להשתתף בתל־אביב, בשעת ההפוגה, במצעד כ' בתמוז. אחר־כך נצטווה לחזור לבסיסו ונפל בקרב עיראק אלמנשיה ביום 27.7.1948. הועבר לנחלת־יצחק ב־8.12.1949. בתו נולדה אחרי מותו.

פינחס אברהם

בן בנימין ושרה. נולד ב־24.6.1927 בירושלים. גמר בית־ספר עממי, למד מכונאות ועבד בה. בגיל 15 הצטרף ל„הגנה" ופעל בה במסירות רבה. בהיותו חביב ושובב־לב קנה לו חברים וידידים רבים. ישב בשכונת גרין שליד תל־אביב והיה מותיקי ה„הגנה" במקום ואף עשה לה חברים רבים. כפועל מאורגן היה חבר הסתדרות העובדים.

עם פרוץ המאורעות אחרי הכרזת או״ם, בשלהי 1947, הצטיין בהגנת שכונתו הגובלת עם יפו ובשעת התקפה קשה עליה החזיק מעמד שעות רצופות, יומם ולילה ללא הפוגה וללא עזרה מן החוץ, יחד עם קומץ אנשים מגינים, עד שהאויב הוכרע ונסוג. כשגויס גיוס מלא נשלח לירושלים עיר־מולדתו. היה בין מגיניה בימי המצור, נשלח לעזרת הרטוב הנצורה, בה לחם עד לפינויה. חזר לחופשה קצרה הביתה והועבר לחצור. שם נפל בשעת סיור, בעלותו על מוקש, ב־2.6.1948. בו ביום נקבר בנחלת־יצחק.

פינחס אברהם

בן שלום ושרה. נולד ב־27.6.1928 בבני־ברק, בן בכור למשפחה שהיתה מטופלת בילדים. בילדותו למד ב„תלמוד־תורה" בבני־ברק, גמר בית־ספר עממי ושתי מחלקות גימנסיה. בגלל מצבה הדחוק של המשפחה החל לעבוד בגיל צעיר בבית־החרושת „דובק", מקום עבודת אביו, ושם הכיר־וזהו חבריו־לעבודה כנער שקט, צנוע וישר. את רצונו העז להמשיך בלימודים הגשים בערבים. מעולם לא התאונן על נורלו וידע שעליו לעזור להוריו. חיבב את הקולנוע והרבה לבקר בו.

כחבר ה„הגנה" השתתף בפעולות רבות בתקופת המאבק ונענה לכל קריאה מתוך הכרה ואחריות רבה. היה מראשוני המתגייסים עם פרוץ מלחמת־השחרור, אם כי בריאותו היתה לקויה. אחרי גיוסו לקה בעיניו והרופא החליט לשחררו מן הצבא, אך אברהם העלים מהממונים עליו את הוראת הרופא, יצא למערכה ונפל בקרב על קאקון ביום 5.6.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

פינחס ראובן

בן בן־ציון ושרה (מצד האם דור רביעי לר׳ יהודה הלוי, נציג יהודי יפו). נולד ב־27.4.1927 בבת־ים. את חינוכו קיבל בבית־הספר של חברת „כל ישראל חברים". אחר־כך למד בבית־הספר למסחר „פיטמן" בתל־אביב, ונעשה פקיד בבית־מסחר. בנערותו הצטרף לשורות „הנוער העובד", והיה פעיל שם מאד. ב־1940 הצטרף לגדנ״ע ומשנתבגר הועבר להי״ש. היה מסור לעניני הבטחון ומקובל על מפקדיו וחבריו.

עם פרוץ המאורעות נרתם מיד להגנת מקום מושבו, השכונה בת־ים. באותו זמן התארס והוסיף לשקוד על הגנת השכונה. ב־23.12.1947, בלוותו מכונית נוסעים מבת־ים לתל־אביב, והוא מזוין ברובה־צייד בלבד, נורה על־ידי צלף ערבי מג׳בליה ונפצע פצעי־מות. נקבר בנחלת־יצחק. ביום כ״ה באלול תשי״ד (23.9.1954) הועבר לבית־הקברות הצבאי שבמקום.

פינחסוף (פילוסוף) בנימין („בניק")

בן נחמיה ווהבה. נולד בכ׳ בתמוז תר״ץ בתל־אביב. בן למשפחה בוכרית שעלתה לארץ לפני כ־60 שנה. בן 4 עבר עם הוריו לכפר „בהדרגה". כשסיים את בית־הספר העממי הצטרף לחברת־נוער שעשתה את הכשרתה בכפר־גלעדי. שם התאמן אימון צבאי והשתתף בפעולות ההעפלה היבשתית. היה מרבה תמיד לדאוג להוריו. עם תום מועד הכשרתו חזר אליהם לעזור להם. חלם על הליכה לגבע ואף התבטא פעם ברשמו על שאיפותיו: „הנגב קורא לנו הצעירים..."

ב־23.5.1948 התגייס לצבא ההגנה. סיים קורס מ״כ והשתתף בכיבוש כפר־ענה ובפריצת הדרך לנגב. נפל בפעולת חיל־הים בבית־עפה ב־18.7.1948. הועבר לנחלת־יצחק ב־9.10.1949.

פינחסי זכריה

בן סעדיה ושרה. נולד בשנת 1926 בעיר סדה, תימן. בשנת 1942 עלה לארץ. גדל בשכונת התקוה בתל־אביב והתחיל בחיי עבודה. התמחה כיוצק מרצפות. הצטיין בעבודה, אך את סיפוקו המלא מצא בשירות המולדת — ב„הגנה". במארס 1948 התגייס גיוס מלא. צורף לחטיבת „קריתי" ונשלח לחזית עמק־הירדן, לעזרת הישובים המותקפים. נפל ב־23.4.1948 בקרב על משטרת צמח. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א׳.

פינחסי שמחה

בן מרדכי ופנינה. נולד בא׳ במרחשון תרמ״ט בכפר־סבא. למד בבית־ספר „מזרחי" בכפר־סבא ובבית־הספר התיכון הדתי „מוריה" בתל־אביב, והתעתד להמשיך את לימודיו בטכניון בחיפה. היה מדריך ב„בני־עקיבא", הרוח החיה במשחקים ובפעולות תרבות והפיץ חדות־חיים על סביבותיו בבית ובחברה. חלק מזמנו הקדיש לעזרת ההורים ברפת ובמשק. מגיל 14 היה פעיל ב„הגנה" בשלביה השונים ושירת בשמירה באזורים שונים הצפויים לביקורי כנופיות, בלי רתיעה מפני הסכנות, כי „אי אפשר להשאיר רכוש יהודי הפקר" — הצדק לפני אמו על הסתכנו בשירות.

אחרי החלטת 29 בנובמבר 1947 הפסיק את לימודיו והתגייס עם הראשונים באמרו: „אינני יכול ללמוד ואחרים יגנו עלי". השתתף בפעולות קרב, שמירה והגנה. הכרזת המדינה לא סיפקה אותו, וכך אמר: „שמחתנו עדיין אינה מלאה, כי אינני יכול לקבל את ארץ־ישראל בלי ירושלים". נלחם במסירות־נפש על כל שעל אדמה. כשסיים קורס מ״כ ואמרו לעכבו בשירות הדרכה, הפציר במפקדיו עד שהרשו לו לחזור לשירות קרבי לגדודו. היה מסור מאד לחבריו. כשנפצע בחזית לטרון ביום 26.5.1948 חבש בעצמו את פצעיו, מתוך הבלגה על מכאוביו, ולחובש שניגש אליו אמר שיטפל בחברו הסמוך לו. במצב זה המשיך לתת חיפוי לחבריו עד הכדור האחרון, ביקש מהחברים להוציא את אלה הפצועים קשה ממנו ולעצמו ביקש רק רימון־יד למכה אחרונה באויב, ושם נשאר. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים. לאמו היה חוזר ואומר: „אוהב אני את החיים, אך המולדת יקרה לי יותר. אם אפול בקרב, היי גאה ואל תבכי..."

פינטו יצחק

בן אברהם וחנה. יחיד להוריו. נולד ב־28.4.1925 בקהיר, מצרים. סיים גימנסיה צרפתית ועבד בפקידות. בגיל 10 הצטרף ל„השומר הצעיר" והדריך בו שנים רבות. יצא לטיולים, ימי עיון וכינוסים, ופעל למען ביסוס התא הארצי של תנועתו. התמסר לפעולות למען הקרן־הקיימת־לישראל וה„הגנה". לאחר הכשרה חקלאית קצרה במצרים עלה ב־15.4.1946. זמן־מה עשה עם הגרעין שלו בכפר־מנחם ואחר־כך עברו לתל־עמל. היה רועה. ב־1.5.1947 הצטרף לקבוצת „נחשונים" ועבד כירקן. בנובמבר אותה שנה עלה עם הקבוצה הראשונה להתישבות בחולה שבגבול. היה אפסנאי הגדוד.

בתחילת יולי 1948 הצטרף למחלקת המשקים שהוקמה להבטחת השיירות והדרך לנגב. המחלקה יצאה לפרוץ את הדרך בסביבת כאוכבה, הותקפה קשה ורבים מאנשיה נפלו. יצחק התגבר לפעולה זו. על אף היותו חלש מבחינה גופנית פעל באומץ־רוח יוצא מן הכלל. בהסתערות זו על משלט חוליקאת נפל ביום י"א בתמוז תש"ח (18.7.1948). היה קבור ברוחמה. ב־26.6.1950 הועבר לכפר־ורבורג. זכרונו הועלה על דפי החוברת „בדרך למשלט".

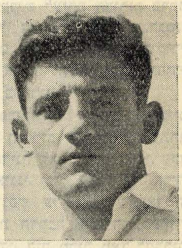
פינטו משה

בן מיכאל ורחל. נולד ביום 13.1.1914 בצפת. סיים את בית־הספר „כל ישראל חברים" וקורס סקוטי ועסק בפקידות. עבד כמתורגמן בבית־משפט־השלום ובבית־המשפט המחוזי אשר בתל־אביב ועשה חיל בעבודתו. חבר ותיק ופעיל ב„הגנה".

משגויס לצבא ההגנה לישראל הועבר בפקיד אל המגנגון הצבאי. כל ימי שירותו שימש כפקיד ראשי בצריפין. שירת בתחבורה ובבסיס־אימונים. מחמת מחלה לא נשלח לשיירות קרבי. ומצבו החמיר בעבודתו המאומצת. נלקח לבית־החולים בירושלים ושם מת ממחלת־סרטן ביום 9.3.1949. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. הניח אשה, אסתר, בן ושתי בנות. בתו השניה נולדה חודש וחצי אחרי מותו.

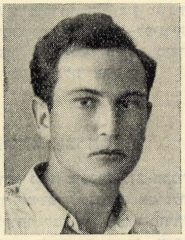
פינס עמיחוד („עמי")

בן אריה וחנה. נולד בערב פסח תרפ"ו ברומא. עלה עם הוריו ב־1933 לירושלים וב־1937 ירדו לתל־אביב. גמר חשמלאות בבית־הספר על שם מכס פיין בתל־אביב. כחבר קבוצת „שדמה" ב„הנוער העובד" בתל־אביב יצא עמה להכשרה חקלאית בגינוסר. רצה להיות דייג ונעשה מומחה ואחראי לענף הבננות. בגלל נפילת אביו בשבי במלחמת־העולם השניה, יצא באופן זמני מקבוצתו כדי לעזור למשפחה. עבד בחברת־החשמל והדריך קבוצה בתנועתו, ואחרי חצי שנה חזר לקבוצתו כשהיתה בהכשרה מגויסת ביגור. אחרי גמר ההכשרה הלך עם הקבוצה להשלמת ההתישבות ברביבים. נשלח לקורס למרכזי משק בעין־חרוד ומשחזר לרביבים מילא תפקידים במזכירות, כמזכיר־פנים ואחר־כך כמרכז המשק. השתלם בלימוד ובקריאה ולמד גם חשמל־רדיו. נשא אשה, התערה בחיי החברה והמשק ושקד ביחוד על עניני הבטחון.

משהחלו התקפות הערבים נשלח לקורסים שונים, ובכללם למכונות־יריה, והשתתף בהגנת המקום ובעזרה לחלוצה כשהותקפה. תוך כדי עמידה בפני הפוגש המצרי היתה חדרת לבו נתונה לירושלים הנצורה והמופגזת, ובמכתב לסבא שפך בדברים שונים את זעמו ולעגו על העולם הנוצרי המתחסד, העובר בשתיקה על חילול קדושתה של ירושלים. כשהוטל על משק רביבים לשלוח חמישה אנשים להשתתף בחיסול עמדת האויב בכפר ובמחנה המבוצר שבבנין המשטרה בציר־עסלוג' וכל החברים רצו ללכת, הוכרחו לבחור את החמישה על־ידי הטלת גורל, ובחלקו של עמיחוד נפל להשתתף כאחראי למכונת־יריה כבדה. הפריצה לתוך הכפר בוצעה בהצלחה. גם לתוך המשטרה פרצו אחרי קרב־רמונים וכבשוהו. בגלל נגיעה במוקש הועף הבנין באויר ועמיחוד נהרג עם כמה מחבריו באותו אסון ביום 11.6.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברביבים.

פינסקר (דונסקי) מישאל

בן אריה ושושנה. נולד ב־8.5.1923 בתל־אביב. שנות ילדותו עברו עליו במשק החקלאי של הוריו בעתלית. שם למד בבית־הספר העממי והצטיין מאד בלימודיו. באותה תקופה הצטרף לסניף „הצופים" המקומי והדריך בו. בעל אופי נוח, עדין ושקט, חבר טוב ודואג, מסור ורצוי לחברה. כתום תקופת לימודיו בעתלית נשאר כשנה בבית, עבד במשק הוריו ואחרי־כן עבר ללמוד בבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. שם הצטרף לתנועת „השומר הצעיר". התמסר ביחוד לידיעת המטעים. בסיימו את בית־הספר החקלאי עבר למשך שלוש שנים ל„קומונה" של תנועת „השומר הצעיר" ובכל נימי נפשו התמסר להדרכת הנוער. אחר 3 השנים האלו עבר להכשרה מגויסת כחבר בבית־אלפא. הצטרף לפלמ"ח ושירת בפל"ים. לרוב נמצא בקרבת חופי הארץ ובדק אפשרויות של העלאת מעפילים במחתרת ואף השתתף בהבאתם ובהורדתם לחופי הארץ. בשעות הפנאי עסק בקריאה לשם השתלמותו והתעניין בעיקר בשאלות הכלכלה. החל גם לכתוב מחקרים על נושא זה.

כשלוש שנים שירת בפלמ"ח ואף היה למפקד בו. נפל בשעת כיבוש קסטון ב־1.5.1948. נקבר בקרית־ענבים ב־4.5.1948. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ"ל.

פינצ'וק ברוך

בן אברהם וחוה. נולד בשנת 1911 בעיירה גלינגה אשר בפולין. אביו, שהיה נצר אדמו"רים ובר־אוריין, דאג לחינוכו המסורתי והחורגי, אך הבן, משגמר את בית־הספר העממי, פנה לציונות וחלוציות. כשהגיע תור שנתונו גויס לצבא הפולני לשנתים. עבד בקיבוצי־הכשרה אחדים עד לעלייתו כמעפיל באניה „טיגר־היל" בשנת 1939. הלך מיד לקיבוץ ועשה כשבע שנים בנען כחקלאי. היה שם גם בשעת חיפושי־הנשק של הבריטים והובל למעצר ללטרון. דרך חייו הוציאה אותו מהקיבוץ והוא עבר להרצליה. שם עבד כפועל־בנין ואחר־כך בחקלאות. היה חבר ה„הגנה" מאז עלותו לארץ. בנועם הליכותיו ובאפיו השקט והנוח קנה לו ידידים וחבריים חדשים בעבודה ובשירות ה„הגנה".

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגדב לצה"ל והשתייך לפלוגת חבלנים. השתתף בקרבות רבים ומילא את תפקידיו המסוכנים בזהירות ובאחריות ויצא מכולם בשלום. נתגלה כחייל ממושמע וטוב. את מותו מצא בתפקיד, לאחר שהקרבות הגלויים שככו מכבר. בשעת הנחת

מוקשים נגד מסתננים על־יד רמת־הכובש אירעה התפוצצות והוא נספה בה ב־5.12.1948. למחרת היום נקבר בנתניה. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן על־פי פקודת המטכ"ל.

פינס עמוס

בן קלמן ופנינה, שעלו ארצה ב־1920 עם ראשוני העלייה השלישית. נולד ב־24.10.1922 בעיירה סאמבור שבגליציה, פולין, בהיות שם אמו, פנינה, בהבראה. ועלה עמה ארצה בהיותו בן 5 חדשים. עוד בימי ילדותו נתגלתה בו נטיה לחיי טבע ובשנות לימודו בבית־החינוך בתל־אביב נתגבש בו הרצון לחיי חקלאות. למד שנתיים בגימנסיה „בלפור" ואחרי־כן עבר לבית־הספר החקלאי על שם כדורי וסיים אותו בהצטיינות. לאחר זאת עבר להשתלמות בקיבוץ חפציבה, אליו קשור היה שנים רבות. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה הצטרף לגדוד ה„באפס" הארצישראלי, משם עבר לבריגדה העברית ועמה יצא לחוץ־לארץ. השתתף בקרבות נגד האויב הגרמני. בהיותו באיטליה נפגש לראשונה בשארית הפליטה והחליט להקדיש את עצמו להצלתה. עם החזרת הבריגדה לארץ־ישראל נשאר באירופה ופעל רבות במחתרת לשם העלאת הפליטים. היה מפקד אנית־המעפילים „פלמ"ח" (או „הגנה"), ומשנתפסה האניה נשלח עם אנשיה למחנה־ריכוז בקפריסין. לאחר שהות קצרה במחנה בקפריסין הצליח להימלט משם בסירת־דייגים ולהגיע לחופי הארץ. משחזר לארץ התישב בירושלים, עבד שם בבנין והמשיך בלימודיו. באותה תקופה נשא אשה והקים משפחה.

המאורעות בארץ מצאוהו בתפקידי־בטחון אחראיים במערכת ההגנה בירושלים. כמפקד פלוגה נטל חלק פעיל ביותר בהגנה על שכונותיה הקיצוניות של העיר ובכיבוש מנזר נוטר־דם. בהפוגה השניה נמצא עם יחידתו במשלט „מיס קרי" וביום כ' בתמוז תש"ח (27.7.1948), כשיצא עם אנשיו לסיור, פגע בו כדור של צלף והרגו. למחרת היום נקבר בסנהדריה. ב־14.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה, בנימינה, ובת, תינוקת בת חדשיים.

פינקוביץ אפרים

בן ישראל ורבקה. נולד בחודש יולי 1922 בגאלאץ, רומניה. בשנת 1943 יצא בדרך נדודיו מרומניה למחוז חפצו, ארץ־ישראל. בדרכי נדודיו גנב גבולות הונגריה, יוגוסלביה, יוון. לבסוף נכלא בבית־סוהר בגבול יוגוסלביה ושוחרר אחר סבל רב. בשנת 1946 הצליח להגיע לאיטליה ועלה משם ארצה בספינת ה„הגנה" „וג'בוד". בארץ ישב במחנה המעפילים בעתלית ושוחרר משם לאחר זמן. מזגו הנוח היבב אותו על הבריות והוא התאקלם בארץ בקלות מפתיעה. למד מלאכת הבנין והתגורר במושבה הרצליה. נשא אשה וייסד קן־משפחה.

היה חבר פעיל ב„הגנה" מיום עלייתו ארצה ושירת בחי"ש עד פרוץ המאורעות. אז התגייס לצבא ההגנה, לחטיבת „כרמלי". ב־10.6.1948, שעתים לאחר ההפוגה הראשונה, נהרג בסג'רה לאחר קרב־פנים־אל־פנים עז עם אנשי חיל קאוקג'י. נקבר בעפולה ב־13.6.1948. הניח אשה, טובה, ובת שנולדה אחרי מותו.

פינקוביץ גרשון

בן ישראל ורבקה. נולד בשנת 1918 בגאלאץ אשר ברומניה. קיבל השכלה עממית. היה חבר תנועת „הנוער הציוני" ברומניה ופעיל בה. בשנת 1939 העפיל לארץ בשליחות התנועה באניה „אסימי". הספינה נתפסה והוחזרה לים, ורק לאחר טלטולים רבים הצליחו אנשיה לעלות על החוף. בארץ פנה תחילה לחקלאות וזמן־מה עשה בפלוגת־עבודה בעין־חרוד. בשנת 1941 התגייס לצבא הבריטי לפלוגת חיל־ההנדסים (גדוד 739) במחלקת הביצורים. סיים קורס לצנחנים וחבלנים וחנה עם יחידתו בלבנון, מצרים, לוב ואיטליה. השתתף בהקמת הגשרים על נהר פו תחת אש האויב, והיה מהראשונים שהצטרפו לבריגדה העברית. שירת בגדוד המהנדסים (436) כזורע מוקשים ומפרקם. עם הבריגדה עבר את בלגיה ואת הולנד והתמסר לפעולות ההצלה של עצורי המחנות. הגיש למפקדו בקשה לנסוע לברלין, אך נסע בכיוון ההפוך, לרומניה, והצליח להבריח את אחיו ושארית משפחתו לארץ. ב־1946 שוחרר מהבריגדה והתישב בחיפה. עבד כצבע במשרד הקבלני ליד אגודת פועלי הצבע.

עם הכרזת המדינה התגייס שוב והמיור כהן, שהיה ממונה עליו בבריגדה, צירפו ליחידתו. נפצע פצעים אנושים בשעת הרכבת מוקשים ליד כפר־זרובורג, וביום 31.5.1948 מת מפצעיו. נקבר בנחלת־יצחק.

פינקה גינטר־שמחה

בן גרגור־הרשל ופרידה־אממה. נולד ב־6.12.1928 בברלין, בירת גרמניה. גמר בית־ספר יהודי עממי בברלין. בשנת 1948 עלה לארץ וגויס לצה"ל. שירת בפלוגה הדתית שלחמה בחזית המצרית במבואות הנגב.

ב־28.12.1948 השתתף עם יחידתו בקרב על עיראק אלמנשיה ושם נפל. נקבר בפלוגה והועבר יחד עם חבריו־לקרב למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק ביום י"ז בכסלו תש"י (8.12.1949).

פינקלשטיין אליהו

בן אברהם ואנה. נולד ב־9.1.1912 בעיר לודז אשר בפולין ועלה ארצה עם הוריו ב־2.11.1926. למד בגימנסיה העברית בירושלים. הצטיין מאד בלימודיו והיה ידוע גם כספורטאי טוב. ב־1930, עם סיימו את לימודיו בגימנסיה, למד שנה אחת מתימטיקה באוניברסיטה העברית וב־1931 נסע לצרפת וסיים בהצטיינות את חוק לימודיו בגריינובל כמהנדס הידרואולי. משחזר לארץ עבד במפעלים שונים ושימש כמהנדס מפעל אספקת המים לירושלים ובעירית ירושלים. היה פעיל בחיים הציבוריים של העיר ושימש כיושב־ראש בוגרי הגימנסיה העברית. עוד בשנת 1929, בהיותו תלמיד הגימנסיה, הצטרף ל„הגנה" ותודות לרגש האחריות וכשרון המעשה שלו תפס בה מקום נכבד. במלחמת־העולם השניה התגייס כטוראי לצבא הבריטי, אולם לאחר זמן קצר עלה לדרגת קצין ושירת בחיל־ההנדסה. אחרי תקופה של שירות בארצות שונות הועלה לדרגת מייג'ור והועמד בראש פלוגת־הנדסה עברית באיטליה. באותה תקופה היה פעיל והפעיל את אנשיו בהצלת שארית הפליטה. עם גמר המלחמה חזר ב־1946 לארץ ולשירותו ב„הגנה". עם פרוץ המאורעות הוטל עליו

תפקיד בטחוני חשוב בירושלים. זמן קצר לאחר־כך נתמנה כקצין־הנדסה של חטיבת ירושלים, ובכיגוי „חזקיהו" החל מארגן את חיל־ההנדסה שם. היה אחראי לביצורים בעיר ובישובים שבסביבתה, תיכן תכניות להקמת שדה־תעופה ועוד.

ב־י"ג באדר ב' תש"ח (24.3.1948) נסע לסייר בישובים הצפוניים לשם תיכון ביצורים ובדיקתם בהר־הצופים ובעטרות. הערבים שמו מארב לשיירה הקטנה. אליהו נטל עליו את הפיקוד ולמרות היותו פצוע מתחילת הקרב הצליח למנוע מהאויב מלהתקרב לשיירה במשך שעה וחצי עד שפגע כדור בראשו ונהרג. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־26.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים. היה משענתה היחידה של אמו שנתאלמנה. במשך כל השנים בהן התמסר אליהו לעניני ההגנה הבינה אמו לרוחו ומעולם לא ניסתה לעכבו מלצאת לפעולות ומשימות נועזות. 4 חדשים וחצי אחרי נפילתו נפטרה גם היא משבץ הלב. לאות הוקרה ולהנצחת זכרו נוסדה על שמו קרן־סטיפנדיות לתלמידים מצטיינים במתימתיקה בגימנסיה העברית בירושלים.

פינקוס שמחה

בן אליעזר ומלכה. נולד ב־1930 בירושלים. גמר בית־ספר עממי וכחבר תנועת־נוער יצא להכשרה חקלאית בכנרת. עבר להכשרה מגויסת של הפלמ"ח ובמלחמת־השחרור שירת באחד מגדודיו. השתתף בפעולות רבות בחזיתות שונות.

נפל ליד יאלו באזור לטרון ב־17.7.1948. ב־28.2.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פינקלשטיין יצחק־זלמן

(„אינגא", „פיק")

בן שמואל ובילה. נולד ב־18.9.1931 בגרמניה. גר בברלין ובוארשה. עלה ארצה בשנת 1940. בן 13 נכנס ל„התנועה המאוחדת". בגיל 14 סיים את המחלקה החמישית בבית־הספר התיכון בבית־הכרם ועבר לבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. בבחינות־הכניסה עבר הראשון בין 70 מועמד. הרבה בקריאה והיה עליז־רוח וחרוץ והתחבב על מורין וחבריו. ב־1946 הצטרף ל„הגנה". עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף עם שאר התלמידים בהגנת מקוה־ישראל, אולם בחודש פברואר 1948, והוא בן 16, הפסיק את לימודיו ונסע לגליל כדי להצטרף ליחידת אחיו הבכור. בה בשעה כתב הביתה שישגיחו על אמא ולא יתנו לה לצאת מהעיר, „כי לא זה הזמן לאמהות להסתובב בכבישים". הצליח להתקבל לצבא, אך לבית־הספר לא חזר. „מאז הוצאנו את גויות חברינו מ־היוצ' גמרתי את הלימודים" — עמד בתוקף על דעתו — „רק משתמטים משתמשים בזכויות". גר יחידי בבית עזוב ושמר בעמדות בחולון. לבקשת אמו הלך לבחינות־הגמר. ובלי שהתכונן לכך תחילה עמד בהן בהצלחה. הצטרף לגרעין „ארז" של „הנוער העובד" כדי להיכנס עמו לצבא. ואמנם בא' של פסח תש"ח התגייס עם חבריו לחטיבת „יפתח" בפלמ"ח. יצא יחד עם הגרעין לכנרת, שהה שם תקופה קצרה ועבד. אחר־כך התאמן במחנות שונים לתפקיד רגם. ב־6.7.1948 חזר מחופשה קצרה בבית ובשבוע שלאחר־כך השתתף במבצע „דני", בכיבוש רמלה ולוד ובקרבות בן־שמן.

נפל בקרב בדיר אבו־סלאמה, ליד בן־שמן, ביום 15.7.1948. היה קבור בבן־שמן. ב־22.6.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. מתוך דברי מפקדו: „הוא היה בן התנועה הולחמה שכללה ממיטב הנוער. עמד בכל המבחנים ושימש דוגמה לחבריו במצבים קשים של סבל ולחימה. מילא חובתו באומץ, כי הכיר בצדקת המלחמה". זכרו הועלה בחוברת „ארזים שגודעו" שהוציא גרעין „ארז".

פינקלשטיין מאיר

בן יוסף ומרים. נולד ב־28.8.1915 באחד הכפרים שבפלך וווהלין (אז רוסיה, ובין שתי מלחמות־העולם — פולין) במשפחה אמידה. בעודו נער התקשר לכל עבודות המשק בשדה וברפת. משעברה המשפחה לעיר למד בבית־ספר עברי של „תרבות", אהב את השפה העברית ולימדה בשנות בגרותו לחבריו בציבור החלוצים. משנתערער המצב הכלכלי של המשפחה החל בגיל 14 לעבוד בבית־חרושת לזכוכית כדי לעזור לפרנסת הבית. החזיק מעמד בין פועלים אנטישמיים, אם כי במסתרים סבל רבות מפגיעותיהם בכבודו היהודי והאנושי. כפועל ותיק הצטרף לקן „השומר הצעיר" והלך להכשרה עירונית בלובלין. נודע כפועל רצוי למעבידים ושימש כחלוץ בכיבוש מקומות־עבודה אצל יהודים, שלא החשיבו ביותר את החלוצים כפועלים מביאי תועלת לשוכריהם — והוא שיכנע אותם בעבודתו, שגם מבחינה מעשית כדאי להעסיק חלוצים.

משעלה ארצה ב־1939, והוא לקוי בשגרון, הועסק בפלוגתו בנתניה בעבלנות, ומשעלה עם חבריו להתיישבות בית־מרדכי עבד ברפת וברצענות. שם נשא אשה והיה מסור מאד לרעיתו והשתדל להקל מעליה את מעמסת העבודה, אף כי הוא עצמו היה זקוק להקלות בגלל בריאותו, וקשור היה בכל נפשו בשני ילדיו. בהתקרב הסכנה לקיבוצו ולמשפחתו שכח את חולשותיו והתיצב בשער בשורת המגינים. נפגע מפגז מצרי בעמדה לפני הכניסה לבית־מרדכי ונפל ביום 19.5.1948. נקבר בבית־מרדכי. זכרו הועלה בספר „בית־מרדכי במערכה".

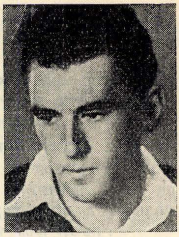

פינקלשטיין שלום

בן ישראל וחיה. נולד ב־10.7.1931 בעיירה רז'ילוב שעל־יד לומז'ה, בפולין, להורים חובבי־ציון. כבר בילדותו התבלט בכשרונותיו ובנפשו העדינה. את לימודיו העבריים לא הפסיק גם בימי המשטר הסובייטי והצטיין בבית־הספר הרוסי כתלמיד יוצא מגדר הרגיל. עם פלישת הגרמנים וטבח יהודי העיירה נמלט על נפשו, יחד עם הוריו, ואחר־כך נפרד מעליהם וגר בין נוצרים בשם נוצרי. ביום השחרור היה בן 14. מאז חתר בכל כוחותיו להגיע לארץ. השתלם בלימודים. הגיע לאיטליה והצטרף לחברת הנוער „סלבינו". בתחילת 1947 עלה ארצה בספינת־המעפילים „חיים ארלוזורוב", נתפס עם חבריו ונשלח לקפריסין. ישב שם כ־6 חדשים עד ששתחרר והצטרף אל הוריו, שהגיעו בינתים לארץ. כאן החל ללמוד בבית־ספר תיכוני ברחובות ושוב הצטיין בלימודיו, אך לא מצא בהם סיפוק לנפשו.

עם פרוץ המאורעות נגש את ספסל הלימודים, ועל אף גילו הצעיר התגדב בין הראשונים לפלמ"ח („הוסיף" שנה לשנותיו) ונכנס לגדוד „הפורצים". השתתף בליווי שיירות לירושלים. אחר־כך הועבר לקרית־ענבים והשתתף בקרבות המרובים על ירושלים ועל פריצת הדרך אליה. ב־26.5.1948, בשעת הקרב העז על כיבוש הראדאר, חש שלום לעזרת חבריו הפצועים ותוך כדי כך פגע בו רסיס מפגז־האויב ונפל. ב־29.5.1948 נקבר בקרית־ענבים.

פינקנזון ישעיהו

בן יעקב ורחל. נולד בו' אייר תרפ"ד (10.5.1924) בחיפה. למד בנעוריו בבית־הספר החקלאי בכפר־הנוער בבן־שמן. היה פעיל בתנועת „השומר הצעיר" והצטרף לקבוצת „הגשמה", מורכבת מנוער ארצישראלי ומחניכי הגולה. יצא עם הקבוצה להכשרה בקיבוץ בית־אלפא. במלחמת־העולם השניה, ב־1942, התגייס לגדוד ה„באפס" הארצישראלי, שירת בו שנתים ואחר־כך עבר לבריגדה העברית. השתתף בקרבות נגד הגרמנים על אדמת איטליה ונטל חלק פעיל מאד בעזרה לשארית הפליטה בארצות אירופה. עם השתחררו ב־1946 מהצבא הבריטי עשה תקופה קצרה בקיבוץ „העוגן". אחר־כך עלה ירושלימה ולמד בבית־המדרש למורים. באותו זמן היה פעיל ב„הגנה" ומילא בה תפקיד מיוחד ואחראי. ב־1947 הצטרף כחבר לקיבוץ בית־קשת.

ב־16.3.1948 יצא עם קבוצת חבריו לסיור בסביבות בית־קשת, ובמארב ששמו להם אנשי הכנופיות ואחרי קרב אכזרי של מעטים נגד רבים, נפל חלל. נקבר בקבר־אחים לרגלי הר־תבור ב־19.3.1948.

פיסיריולי אליהו

בן אהרן וקלרה. נולד ב־א בניסן תרפ"ה (1925) בסלוניקי אשר ביוון. בבואו לארץ ב־1932 היה נער בן 7. גדל וחונך בכפר־סבא. למד בבית־הספר של „המזרחי" והשתייך לתנועת־הנוער „בני עקיבא". עם תום לימודיו החל לעבוד כפועל בבית־חרושת ליהלומים, תחילה בנתניה ואחר־כך עבר לעבוד בקואופרטיב בכפר־סבא.

התגייס עם ראשית הקרבות — עוד בימי המנדט — והשתתף תחילה בכל הקרבות בסביבת כפר־סבא, ואחר־כך במקומות שונים בארץ. נפל בקרב לטרון ב־26.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

פיפס שמחה־זאב, ד"ר

בן יוסף ומרים. נולד ב־22 אוקטובר 1913 בלבוב שבגליציה. התחנך בחוגי היהדות החרדית בוינה, בבית־הספר התיכון על שם פרץ חיות, בבית־המדרש לרבנים ובאוניברסיטה. בהיותו בן 21 הוכתר בתואר ד"ר למתימתיקה. מבאי ביתו של הרב שמרלר ז"ל בוינה, ואחר־כך, בעלותו לארץ, בשנת 1938, היה יוצא ונכנס אצל הרב הרצוג שליט"א. היה איש המזיגה של תורה וחכמה. בארץ עסק בהוראה, בבית־הספר „מעלה" ו„חורב", ובפעולות חינוך בתנועות־הנוער הדתיות ומרצה מטעם „הפועל המזרחי". כתב מאמרים בכתבי־עת שונים (ב„סיני" ועוד) מתוך ידיעה יסודית בענינים שלפניו. בחוגי המורים בירושלים היה ידוע כאדם מעמיק, נאה דורש ונאה מקיים, שהאציל מרוחו על שומעיו וחניכיו. אוהב את הבריות, ידו פתוחה לעניים ודואג לזולת.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לחי"ם ומילא תפקיד קצין־סעד בחטיבה הדתית. כאוהב שלום ראה במלחמה מלחמת־מצוה, שיש לקבל את עולה. אחת מאמרותיו האחרונות היתה: „כן, מצוה היא להילחם, אבל האם מצוה היא לאהוב את המלחמה? אדרבה, שונא אני אותה, אבל מה אעשה: אבינו שבשמים ציוה עלי לקחת חלק בה". ביום האחרון לקרבות, בי"א בתמוז תש"ח, נפל בעמדו על משמרתו בעמדה קיצונית ב„בתי מנדלבוים" בירושלים. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־27.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים בסנהדריה בירושלים.

פיפק חיים

בן גוטמן ונחמה. נולד ב־15.5.1925 באוסטרוביץ שבפולין. למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי ובגיל 14 ניתכו עליו מוראות מלחמת־העולם. עבר כל מדורי התלאות יחד עם אחיו במחנות הריכוז וההשמדה אושביינצים, מאוטהאוזן ומחנות אחרים בגרמניה ובאוסטריה. אחרי השחרור, כשמצאו את עיר־הולדתם חרבה וממשפחתם לא שרד איש, קונן את קינתו הגדולה בחרוזים עממיים באידיש ויצא עם אחיו ב„נתיב־הבריחה" לאיטליה ומשם העפילו לארץ באניה „ג'בוד". יומים אחרי הגיעו לארץ ירדו על הישוב „השבת השחורה" (29.6.1946) וימי החיפושים והמצור. אך איתנה היתה אמונתו בעתיד טוב יותר ולא נפל ברוחו. עבד כפועל והשתדל לשכוח את סיוטי העבר והיה חבר טוב ועליז, מוכן להיטיב לזולת.

ב־1.3.1948 התגייס לצבא ההגנה ושירת בחטיבת „גבעתי". השתתף בליווי שיירות לנגב, בהגנת נגבה, בקרבות בית־דראס, מע'אר, בהתקפות על משטרת עיראק א־סוידאן, על משלט אחד ובחזית אשדוד. אחרי הפוגה הראשונה הצטיין בקרב ג'וליס ובפריצת הדרך לנגב. אחרי הפוגה ב' המשיך בהתקפות על משלטי קרתיה, בחסימת דרך המצרים לבית־גוברין ב„גבעת יעקב", בכיבוש בית־גוברין ובטיהור משלטי משטרת עיראק א־סוידאן. באחרונה יצאה הפלוגה מלכיש לטיהור סביבת דואימה שהבריחו מקני מרצחים. אחרי פעולת־ענשין מוצלחת בכפר סיקה הותקפה הפלוגה באש, וברוצו להציב את המקלע לפעולה פגע כדור בלבו ביום 2.12.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

פיפשיץ ישראל־זלמן

בן ליפמן ובלומה. נולד ב־15.5.1935 בירושלים. יחיד להוריו. למד בבית־הספר „בית אהרן" ואחר־כך במחלקות הנמוכות של הג'ימנסיה „סוקולוב" ונמשך לתנועה החינוכית של „השומר הצעיר". בתקופת התסיסה המדינית שלפני ההכרעה בלייק־סאכסס היה יוקד כולו בחלום המדינה היהודית והיה להוט כל־כך אחרי הידיעות בעתונים, שלא היה פנוי להכנת שיעורים ולקריאת ספרים, כחובת תלמיד בשנתו ה־13. אמו התיאשה מלימודיו בכיתה ז' עממית. אך לתמהונה הרב שמעה מפי מוריו את תהילת התקדמותו היפה בלימודים, כי בכשרו האינטלקטואלי המפותח תפס את הידיעות בשעת השיעורים בכיתה ולא היה זקוק להכנת השיעורים בבית. באותו הזמן הוזמנו הוריו לנסוע עמו אל קרובים לאמריקה. אך הוא התנגד לכך בכל תוקף ואמר שאם גם יסעו הם — ישאר הוא כאן, כי בקרוב תהיה לנו מדינה. משהחלה מלחמת־השחרור לא יכול להתגייס בגלל גילו הרך „הגדיל" את גילו בשנתים — ל־14 וחצי — ונתקבל לגדנ"ע ומילא תפקידי קשר בהפגזות הקשות ביותר. גם חגיגת הבר־מצוה שלו הופרעה על־ידי הפגזה וכל המסובים ירדו למקלט, והוא לא ידע פחד. הוריו ניסו להניאו מהסתכנות שאינה מוטלת על בני גילו. ובשמחו לכיבושי צבאנו היו מזכירים לו את מחיר הדמים ושכול האמהות ששילמנו, אך הוא הסביר להם שהלוחמים מקריבים בחפץ

לב את חייהם למען המולדת וגם הוא מוכן לעשות כך. בשמחה התנדב לחלוקת תעודות־הזיהוי הישראליות לתושבי השכונה ודרש מכל אחד לקרוע את התעודה הישנה האנגלית.

באחד הימים נפרד מהוריו, למרות מחאותיהם, ויצא לשני ימי אימונים במחנה גדע"ש בגבעת־רם. אך לבו היה חלש מכדי לשאת את המאמץ הגופני והרוחני שהיה למעלה מגילו ומכוחו. ב־1.12.1948 פרץ בשנתו באוהל בצעקות מבולבלות ובקריאות „אמא", ובהגיע אליו הרופא שוב לא היה בחיים. היה קבור בשייך־באדר ב'. ב־21.6.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פיצ'ון (פיטשון) מתתיהו

בן נסים ולונה. נולד בשנת 1926 בעיר־הגמל סלוניקי אשר ביוון. למד בבית־ספר יהודי עממי והיה פועל. אחרי השתלטות הנאצים על יוון נלקח למחנות־הסגר. התענה במחנות־ההשמדה אוי־שוויץ ודאכאו ושרד בחיים. עם השחרור עבר למחנה־העקורים בלנדסברג והצטרף לבית"ר ולאצ"ל ונשלח מטעם תנועתו לצרפת. משם הפליג לארץ באניה „בן הכט", נעצר 13 חדשים במחנה קפריסין והגיע לארץ ב־20.4.1948 ועבד בתעשית כפתורים.

בארץ הצטרף מיד ללוחמי אצ"ל, עבר אתם לחזית רמלה, ושם נפל ביום 2.6.1948, אחרי שחותו בארץ ששה שבועות בלבד. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פיקל בנימין־זאב

בן אהרן ופליציה. נולד בסטרגן אשר בטרנסילבניה. נער־פליט ממחנה־הסגר הונגרי, אשר הוריו נעלמו בימי השואה, והוא הועבר למוסד חינוכי בגרמניה ומשם הועלה לארץ עם „עליית־הנוער" באניית־ההעפלה „מכס נורדוי" ביום 5.12.1946 ונשלח להשלמת חינוכו לכפר־הנוער הדתי שליד חיפה. משם התגייס לצבא. נער עדין־נפש ושוחר טוב אשר היסורים שעברו עליו אך העמיקו בו את אהבת־האדם ורוח־ההקרבה למען הכלל. חבריו שקנה לו בארץ הכירו בסגולותיו והעריצוהו ביותר. הצטיין כחייל כשם שהצטיין כתלמיד וכחבר.

נפל בקרב עיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

פיצ'ט ליאונרד („לאן")
Fitchett, Leonard

אחד מחסידי אומות־העולם שנתנו חייהם למען תקומת ישראל. בן אלברט וג'סי. נולד ב־10.9.1923 בעיר מוזהורן שבקנדה. גדל בעיר ויקטוריה, לב „קולומביה הבריטית". מבית־הספר התיכוני עבר לאוניברסיטה ולמד כלכלה. במלחמת־העולם היה טייס באוויריה הקנדית ששירתה באירופה. באחת מטיסותיו מעל לצרפת נאלץ לרדת, ואנשי „מאקי" אספוהו והצילוהו והחזירוהו לבסיסו. כטייס קרבי הצליח ביותר וזכה למספר אותות־הצטיינות ולהזכרה תכופה בהודעות הרשמיות. הוא גם הפיל את האוירון הגרמני האחרון, סמוך לשעת כניעת גרמניה. אחרי שחרורו מהשירות חזר ללימודיו באוניברסיטה ועמד לסיימם תוך כדי שנה. היתה לו זיקה מרובה גם לשירה קלאסית ולפילוסופיה. כתבי ביירון ליוהו בטיסתו. לבו היה ער לסבלו של כל עשוק ומדוכא, כיהיד כעם.

מאבק ישראל על חירותו היה לו כמאבקו הוא. ובבוא המועד התנדב לחיל־האויר הישראלי והצטרף לצה"ל. את סודו זה לא גילה אלא לאחותו בלבד. להוריו נודע הדבר רק אחרי הגיעו לארץ, ותכניתו היתה להישאר בה ולהצטרף כמתישב לאחת הקבוצות. במשך ימי שירותו הספיק להפיל שלושה ספיטפיירים של המצרים (מטוסי היה מטיפוס פחות יעיל). כמו־כן הצליח להניס אנית־מלחמה מצרית. את מותו מצא מעל מרחבי הנגב, בשעת התקפת האויב, ב־20.10.1948. בפקודת־יום של המטכ"ל צורף לשמו התואר „פקד־תעופה".

פירט אברהם (היינץ)

בן יצחק (אוטו) וחנה (אלפרידה). נולד ב־20.12.1922 בעיר טפליץ־שיינאו, בצ'כיה. בן יחיד להוריו. גמר בית־ספר עממי ושתי כיתות־המשך של בית־ספר למסחר. עלה לארץ עם „עליית־הנוער" באניה „קטינא" בפברואר 1939. שהה כשנתיים בחברת־נוער בחולדה ועבד במשק, בטרקטור ובנוטרות. משם עבר לבאר־טוביה ועבד כחצי שנה בלול. עם השלמת הכשרתו החקלאית עבר לעיר.

עבד כשכיר יום בבית־חרושת לצמר־גפן בגבעת־הרצל ולמד בשיעורי־ערב בבית־הספר „מונטיפיורי" מתוך שאיפה להיות מהנדס־מכונות. בפברואר 1941 התגייס, בלי נטילת רשות מהוריו, ליחידה יהודית בצבא הבריטי. היה בין ניצולי ההתפוצצות באניית־המלחמה שנפגעה לפני מלטה ב־1.5.1943. „החזקתי מעמד בכוחותי האחרונים, שלא תהיה אמא בלי היינאר (זה כינוי־חיבה שלו) שלה..." — אמר לחבריו, בספרו להם את פרשת הצלתו. באיטליה התנדב לחיל־קומנדו שפעל ביוגוסלביה ועבר קורס צנחנים. כעבור שנה ביקש להחזירו ליחידתו העברית ונשאר בה עד תום המסע. במאי 1946 שוחרר מהצבא והחל לעבוד כנהג מונית, תחילה בתל־אביב ואחר־כך ברמת־גן. בו בזמן לקח חלק אקטיבי בפעולות נגד הבריטים ללא ידיעת הוריו וחבריו הקרובים ביותר, ובראשית 1948 עבר לשירות מלא.

היה מפקד פלוגת־קומנדו שנלחמה ביהודיה וטירה ונפל בבית־נבאלה. באותו יום, 11.7.1948, קיבל אזהרה באלחוט שיסוג מפני הכוחות העדיפים של האויב — ושירב. „הרוצה אתה שהאויבים יבואו לתל־אביב?" — שאל בתשובתו. תחילה נפצע פצע קל ביד והוסיף לפקד על שלושה זחלים ובשעה שניסה לתקן זחל אחד שנתקלקל, נפצע פצע אנוש. „מולדת, מולדת" — קרא בכל זמן התקדמותם, ואלו היו גם מליו האחרונות. נקבר בנחלת־יצחק. 4 ימים קודם לכן נפרד מאמו שהזהירה אותו שידאג לשלומו, והוא ענה לה: „צריכה היית כבר להיות רגילה בפרידות, הנה הגיעה השעה לה חכינו זה אלפיים שנה". בפי פקודיו נקרא בשם ברוך. בפקודת־יום של המטכ"ל מ־29.9.1949 הוענק לשמו תואר „סגן".

פירסט יואל

בן שמואל וטרזיה. נולד ביום 26.9.1925 ברומניה. סיים בית־ספר עממי. עלה לארץ מיוגוסלביה בשנת 1945. ישב במושבה כנרת.

במלחמת־השחרור התגייס לצה"ל. השתתף בקרבות בעמק הירדן, ובקרב על סג'רה, ביום ד' בתמוז תש"ח (11.7.1948), נפל חלל. נקבר בכפר־תבור וביום ז' בתמוז תש"י (22.6.1950) הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

פירסטנברג אברהם

בן מיכאל ויהודית. נולד ב־1925 בקאליש, פולין. בן 12 נתיתם מאביו ונרתם בעול הפרנסה. למד בבית־ספר פולני ממשלתי וסבל מאד מפגיעות אנטישמיות. במלחמת־העולם השניה התחפש כ„ארי" כדי לספק לאמו אשר בגיטו את צרכיה. ביום עבד בעיר ובלילה היה חוזר לתוך הגיטו. באחד המצורים נתפס כפולני ונשלח לעבודת־כפיה בגרמניה. את ימי המלחמה עבר כעובד חקלאי פולני בגרמניה.

כשנתגלתה יהדותו ניצל ממות בזכות הצטיינותו בעבודה והוסיף לעבוד בין הגרמנים עד בוא הצבא הרוסי. אחרי המלחמה החל נודד בדרך לארץ־ישראל עד הגיעו למחנה־הפליטים באודינה שבאיטליה. שם הצטרף לגרעין חקלאי של „השומר הצעיר". זמן קצר לאחר זאת עלה ארצה עם חבריו באניית־המעפילים „ויניגייט". את הכשרתו קיבל בקיבוץ גן־שמואל. שם נתחבב על החברים כבחור עליז ועובד מסור וטוב. ב־15.10.1947 התגנד לפלמ"ח ומאז התמסר לעניני ההגנה והבטחון. השתתף בפעולות חשובות של „רכישת" נשק מהחנות הצבא הבריטי. היה בין שומרי נמל חיפה, בו עבד בהסואה כסבל ולמעשה העביר נשק בסתר ושמר על בטחון היהודים המוקפים זרים. השתתף בשחרור חיפה העיר. אחר־כך הועבר לגליל והשתתף שם בקרבות.

ב־15.5.1948 יצא עם אנשי יחידתו להתקפה נועזת על מחנה האויב במלכיה. בהתקפה זו פגע בו כדור צלף והרגו. נקבר במעון־חיים ב־29.5.1948. הקיבוץ הוציא חוברת לזכרו.

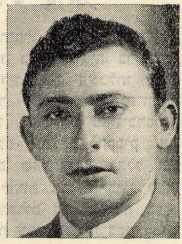
פיש אביגדור

בן יצחק ורבקה. נולד ביום 11.1.1917 בטרנוב, חבל גליציה אשר בפולין (אז—אוסטריה). מאז התבגרותו התכונן לקראת עליה חלוצית, ובינואר 1939, שלושת רבעי שנה לפני פרוץ מלחמת־העולם השניה, העפיל באניה „דלפה" והגיע למחוז חפצו. עם עלותו ארצה הצטרף מיד לגרעין קיבוץ „שרשים" בגליל התחתון. היה בעל ידיעות טכניות מרובות וניצל אותן לטובת קבוצתו. בינתים פרצה המלחמה והוא ראה את חובתו הראשית בהתגייסות. הצטרף איפוא ליחידות העבריות אשר בצבא הבריטי ושירת בהן כל שנות המלחמה.

לאחר תקופת־שלום קצרה התנדב שוב למערכה, והשפע למערכת מלחמת־השחרור. נפל בבירוה ב־11.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה ב־17.8.1948. הניח אחריו אשה וילד.

פיש חיים

בן משה־אהרן ולאה. נולד ב־20.2.1924 בקוסנו שבפולין וב־1926 עלה עם הוריו לארץ והשתקעו בחיפה. אחרי גמר בית־הספר העממי למד מסגרות בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון. ב־1942 נענה לדרישה והלך לתרום את חלקו למאמץ־המלחמה בעבודה בהתקנת בתי־הזיקוק בעבדן שבפרס, ובשעות־הפנאי היה מתמסר לתעמולה והסברה ציונית לתושבים היהודים וביחוד לנוער והיה מלמדם משירי הארץ ומספר להם על החיים העבריים המתרקמים בה. בשובו מפרס המשיך בעבודתו המקצועית. פעל ב„הגנה" כמפקד כיתה, הלהיב את חבריו־פקודיו ורכש את חיבתם. בן יחיד היה להוריו ועזרתו להם היתה פעמים אף למעלה מיכלתו. יחד עם אביו החל בסתיו 1947 להקים בנין להוריו בקרית־מוצקין ועל עצמו נטל את האחריות הטכנית וחלק גדול של ביצוע העבודה כדי לחסוך בהוצאות. משהחלו הקרבות החיש את גמירת הבנין ומיד אחרי יציקת הגג התיצב לשירות קרבי ב־1.2.1948, אף כי היה יכול להשתחרר כבן יחיד להוריו.

בקרבות ובסכנות ידע לעודד את רוח אנשיו עד כדי כך, שכמה מחבריו שהועברו ליחידות של שירותים בעורף עזבון כדי להיות בכיתתו שבחטיבת „כרמל". בשירה מעודדת הוליך את כיתתו בשבלי ההרים למבצע טיהור הגליל. ובקרב על כיבוש ציפורי נפל ביום ט' בתמוז תש"ח (16.7.1948). הובא לקבורה בקרית־מוצקין.

פיש בנימין („יומי")

בן חיים ומרים. נולד ביום א' במנחם־אב תרפ"ו בפטרושאני אשר ברומניה. עלה עם הוריו לארץ בראשית 1936 ואחרי למדו שנה בבית־הספר „ביאליק" בתל־אביב קיבל סטיפנדיה להמשכת הלימוד בלי תשלום. משעבר עם הוריו לגבעת־רמב"ם נעשה פעיל בנוער. היה חבר ואחר־כך מדריך ב„הנוער העובד" בשכונת ברוכוב, חבר ב„הפועל" רמת־גן ומדריך ספורט לנוער, חבר בגדנ"ע ובהג"א, ותוך כדי כך הספיק להתכונן ולהצליח בבחינות „לונדון מטריקולייישן" ולהתעניין בספרות ובאמנות ולחבבן על הנוער. ביחוד התמסר להשתלמות בתורת ההכשרה הגופנית. נשלח לקורסים למדריכי

פירשט נתן

בן משה ובלה. נולד ביום 4.1.1926 בפשיטיק אשר בפולין. בילדותו פקדוהו מחלות רבות, אולם הוא התגבר עליהן. למד בבית־ספר עממי. בשנת 1936 נאסר אביו על־ידי הממשלה הפולנית באשמת ארגון הגנה יהודית נגד הפורעים שפקדו את העיר זה מקרוב. הוא נמלט והגיע לצרפת כאסיר פוליטי. משם עלה אביו ארצה ובשנת 1938 העלה את כל משפחתו והתיישבו בתל־אביב. נתן למד בבית־הספר „בילו" ובהיותו בכיתה ו' הפסיק את הלימודים והחל לעבוד בפוליטורה ובו בזמן השתלם בשיעורי־ערב. היה אוהב ספר ואספן נלהב של מטבעות ובולים. בשנת 1941 הצטרף ל„הגנה", אומן כמקלען והשתתף בפעולות ה„הגנה", כגון פעולת „ליל ויגנייט", פעולת ההכנה לקראת הורדת מעפילי „מכס נורדוי" ו„יציאת אירופה". בימי יולי 1947 שמר בגן־הוואי, השתתף בפעולה בפרדס אבו־לבן, בסלמה, ובשמירה בפרברי־העיר עד אשר יצא לשמירת קו־המים בנגב, ושם עבד גם בליווי שיירות. בסוף יגואר 1948 נשלח לבן־שמן, לקורס סמלים, ואחר־כך נשלח לקורס חובשים והועבר לחטיבת „גבעתי". השתתף בפעולת חיסול מפקדת חסן סלמה והיה חובש מחלקתי מוסמך. כמו־כן השתתף בפעולת „נחשון" בכיבוש דיר־מוחיסין, חולדה הערבית, בליווי שיירות לירושלים ובהתקפות על רמלה, אבו־שושה, אל־קוביבה ובפעולת „ברק", ובסוף מאי 1948 הועבר לחזית אשדוד.

ב־3.6.1948, בקרב אשדוד, בהגישו עזרה לנפגעים נפל אף הוא ונקבר על־ידי המצרים. רק כעבור מחצית השנה הובא לקבר ישראל עם יתר חבריו לקרב בכפר־הורבורג. מפקדו העיד, כי עמידתו בקרבות בכלל ובקרבו האחרון בפרט היתה מלאה בטחון ועידוד, והוא חש להגיש עזרה לחבריו בגבורה בלתי מצויה ובמסירות.

גדנ"ע ועלה ממפקד כיתה לסגן מפקד גדוד „עלומים" בגוש דן. בגיל 18 נכנס לשנה וחצי לגוטורות בגוש דן ובתפקיד זה הדריך את הנוער בנשק קל וכבד. באזורו וכן גם באזורים אחרים נתחבב על חניכיו (צוין בכינוי „המפקד המחייך תמיד") וידע להפיק מהם את מכסימום המאמץ והכושר. כן היה מדריך חג"מ בבית־הספר „תיכון חדש" ובבתי־הספר המקצועיים מכס פיין ומונטיפיורי בתל־אביב.

משהחל גיוס החובה לשירות העם התיצב בין הראשונים, אך הוגד לו שהוא „מיוצב" מכבר ועליו להמשיך בשירותו כסגן מפקד גדוד „עלומים". גם כאן השתתף כפעיל ומפעיל בכיבושי מחנה תל־השומר (תל־ליטוינסקי לשעבר), כפר־ענה ויהודיה, אך התמיד בדרישתו לצאת לשירות קרבי וקיבא בחבריו ובחניכיו שזכו לכך לפניו. סוף־סוף ניתן לו מבוקשו „בדרך אגב". בהיותו בקורס מ"מ ליד נתניה נתבקשו מקורס מתנדבים לעזרת הגדוד שנשלח לכבוש את מבצר טנטורה (מבצע „נמל"). התנדב בין הראשונים ובצאתו בראש כיתת מדריכים נפגע בראשו מכדור צלפים בתוך הכפר אחרי כיבושו ונפל ביום 23.5.1948. בן ביום נקבר בנתניה.

פיש ישראל

בן אליעזר ורחל. נולד ב־20.7.1923 למשפחה אדוקה באלבה־יוליה, ברומניה. בן יחיד להוריו. את השכלתו קיבל ברומניה. אחר סיימו את בית־הספר התיכוני החל ללמוד באוניברסיטה ברומניה, אולם נאלץ להפסיק את לימודיו משום שהכריחוהו לחלל את השבת. רצה להיות רב והתכונן לכך. בימי מלחמת־העולם השניה היה כלוא כשנתיים במחנות עבודת־כפיה. בסוף שנת 1944 עזב את רומניה בדרכו לארץ־ישראל וב־6.11.1944 הגיע לארץ כמדריך נוער על סיפונה של אניית־המעפילים. בארץ שימש כמדריך בתנועת־הנוער הדתית „אליצור".

ב־1.12.1947 נכנס לשירות צבאי מלא ושימש כחובש גדודי. היה מסור לתפקידו. רכש לו חיבה ואמון מצד מפקדיו. השתתף בקרבות רבים, וב־13.5.1948 נפצע בשער־הגיא פצעים אנושים, בשעה שחש לחבוש חבר פצוע. הובא לקבורה בסנהדריה בירושלים ב־16.5.1948. הוריו הגיעו לארץ אחרי נפילתו.

פיש עדני

בן יעקב־זאב וצפורה. נולד ביום ז' בשבט תר"ץ (5.2.1930) בתל־אביב. סיים את בית־הספר „נס־ציונה". למד שנתים בגימנסיה „שלוח". בשנת 1947 גמר את בית־הספר המקצועי העירוני „שבח". נתקבל כחרט לבית־החרושת וכעבור חודש עבד כבעל־מקצוע עצמאי. היה מהיר־תפיסה וזריז מאד. במחלקות העליונות של בית־הספר הצטרף ל„השומר הצעיר" ושימש כמדריך בתנועה. בדצמבר 1947 התגייס לגדוד אחד מגדודי הפלמ"ח. סיים בהצטיינות קורס מ"כ ונשלח לקרבות ליד חולדה, גבעה, דליה ושער־הגיא. באחד הקרבות הקשים בשער־הגיא, שבו נעדר המפקד, נטל על עצמו את הפיקוד, על אף היותו פצוע קל, פרץ את המחסומים והחזיר 40 איש לבסיסם. ביולי 1948 עבר בהצלחה קורס לקציני־הבלה. לחם בהרי ירושלים, רמת־רחל, האוניברסיטה, בית־החולים „הדסה", כביש יריחו, שייך־ע'ראח ועוד. בכל עת מצוא כתב אל הוריו, ובמכתביו באה לידי גילוי נשמה רגישה ועדינה. היה חרד מאד לשלום הבית. „ספרו על ההפצצות אצלכם... מכתב טוב לפעמים ממעיל לחימום נפשו של פלמ"חניק... אמא! אם את לבי הייתי יכול לשלוח במעטפה זו אליך הייתי עושה זאת". אצלנו זה צחוק — סיכון כמעט אינו קיים" — חזר וטען. גם בשכבו פצוע כתב שהוא „מבסוט"... וביום נפילתו שלח פתק אפייני: „ושוב אני מודיע לכם בשמחה שמיותר לדאוג"...

נפל בכ"א בתמוז תש"ח (28.7.1948) בבערו מוקשים על הר הקסטל. הוא נפגע ממוקש נעל. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק. מדברי מפקדו: „כאיש שלחם עם עדני ביחידה אחת בקרבות רבים, עלי להזכיר את אומץ־רוחו וועז־לבו. תמיד גילה כשרון פיקוד למעלה מהמצוי". אביו שינה את שם משפחתו ל„עדי", כינוי של הבן בבית.

פישביין יוסף

בן יעקב וחיה. נולד ביום 30.10.1926 בלייפציג אשר בגרמניה. בעוד מועד, לפני הפעלת הגזרות החמורות ביותר, הצליח לעבור לאנגליה, שם הושלם חינוכו והועמקה הרגשתו הציונית. שירת בצבא הבריטי. השתתף במערכת איטליה והועבר לפי בקשתו לבריגדה העברית. קנה לו ידידים בין בני־הישוב והוסכם ביניהם כי עם תום שירותו יעלה אף הוא לארץ ויהיה כאחד מהם. עם פירוק הבריגדה חזר לצבא האנגלי וצורף לחיל־הכיבוש האנגלי בגרמניה. עבד בשורות ה„אינטלג'נס" והיה פעיל ביותר בענינים ציוניים, הוא ושני חבריו דוב כץ וזיגי סטלר, שלשתם חברי תנועת „הבונים". בחור אחראי ויציב באפיו, עליו ואופטימי.

עם שחרורו מהצבא הבריטי סידר את ענייניו בגולה ועלה לארץ. משהוקם צה"ל הוצעה לו — וכן לידידו זיגי סטלר — עבודת הדרכה, אך הם סירבו וביכרו להיות לוחמים פשוטים ביחידה קרבית. חדשיים השתתף בקרבות ונפל יחד עם חברו במשלט אחד בדרום ביום 10.6.1948. הועבר לנחלת־יצחק ב־31.8.1950.

פישביין שמואל

בן זלמן וחיה. נולד ביגואר 1923 בסאטמאר (סאטומארה) אשר ברומניה, על גבול הונגריה. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי ואחר־כך עבד בסנדלרות. נתחנך לשאיפה חלוצית ב„השומר הצעיר". במלחמת־העולם השניה נלקח למחנה־ההשמדה באושביינצים והנאצים אילצוהו לעבוד בהטלת גופות המומתים לשריפה בכבשן. זה היה תפקיד למועד של שלושה חדשים. כעבור מועד זה נמסר התפקיד לאחר והקודם היה מובל לתא־הגאז ומשם אל הכבשן. בתקופת שירותו זה היה לבוש מדי־מות שציינו את שירותו ואת תעודתו לאחר השירות. בליל סופה, כשהופסק זרם החשמל בגדר־התיל שמסביב למחנה, ברח משם בעזרת רופא יהודי בן עירו, הגיע למחנה־עבודה, הצליח לגנוב זוג מכנסים וללבוש אותם במקום מדי־המות וניצל. חלה בטיפוס וסומן לחיסול ושוב נמצא רופא יהודי שהצילו. אחרי המלחמה חזר לעירו, נשא אשה וציפה לאפשרות לעלות לארץ־ישראל, ומשום כך דחה את הזמנת אחותו והצעת עזרתה לצאת אליה לאמריקה. יצא עם אשתו ב„נתיב־הברייחה", העפילו באניה „כ"ג", שולחו לקפריסין, ובינואר 1947 שוחררו ועלו ארצה. שירת במחנות־צבא אנגליים כטבח ואחר־כך כשוטר בכרכור ובצרפין.

בחורף תש"ח התגייס לשמירת־לילה מטעם מועצת בת־ים. אחר־כך גויס לצה"ל. עבר אימונים והשתתף בפעולות ובסוף נתמנה לטבח ביחידה קרבית. בהוביל אוכל מגזר לעמדת פלוגתו באבו־שושה נפגע בפגז אויב ואחרי ניתוח קשה מת בבית־החולים ביילינסון ביום 10.8.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פישזון גדליהו

בן צבי ופייגה. נולד בשנת 1905 בוארשה, בירת פולין. למד בבית־ספר עממי והיה לקצב. במלחמת־העולם השניה טולטל עד לאוזבקיסטן ונעשה חייל בצבא האדום. עם השחרור הלך בדרך העולים. היה מנוסעי האניה „יציאת אירופה תש״ז״ שהוחזרו לגרמניה והגיע לארץ בעצם המאורעות, באמצע פברואר 1948.

השתכן בשכונת שפירא והתנדב לעבודת ביצורים בשכונת מנשיה. שם נספה מפגיעת פגז, יחד עם כמה מחבריו שעבדו בביצורים, ביום כ׳ בניסן תש״ח (29.4.1948), כחדשיים וחצי אחרי בואו לארץ. נקבר בנחלת־יצחק ב־2.5.1948. הניח אחריו אשה ובן.

פישגרינד אברהם

בן קלמן־קלונימוס ושושנה. נולד ב־11 ביולי 1920 בברטיסלבה שבצ׳וסלובקיה. אביו היה חבר „המזרחי״ ואברהם חונך חינוך דתי־לאומי. בגיל 6 נתיתם מאמו. למד בבית־ספר עממי וכשסיימו המשיך בבית־ספר תיכוני. בשנת 1933 עלתה המשפחה לארץ והתישבה בתל־אביב. המשיך את לימודיו בבית־הספר „תחכמוני״, אחר־כך בבית־ספר מקצועי למסגרות של „המזרחי״ ולבסוף עבד בבית־החרושת „המגן״. חבר „בני־עקיבא״ ומשנת 1934 חבר ב„הגנה״. משהחליטה המשפחה לחזור לחוץ־לארץ בגלל מצבה הקשה, ניסה להישאר בארץ, אך גם נסיונו לברוח מהגמל עלה בתוהו. בשובו לגולה היה ראש סניף „בני־עקיבא״ בברטיסלבה. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה הצטרף לחבורת מעפילים ואחרי עמל רב, תלאות ורעב, העפיל בספינה „הילדה״ והגיע ב־23 בינואר 1940 לחיפה. למעלה מחצי שנה היה כלוא בעתלית. בכל ימי המסע והמעצר היה פעיל בליכוד חבריו בחיים הציבוריים ובדאגה לצרכים דתיים. דאג לצרכים קטנים של חבריו והיה מוכן לוותר על שלו לטובתם. משחוחרר עבר לקבוצת „אברהם״ בכפר־פינס, בה התערה עד מהרה בחיי העבודה וה„הגנה״. עבד בפרדסים ובמשקי האיכרים בגבעת־עדה. היה הרוח החיה בפלוגת־העבודה שם. ב־1941 התגייס לפלמ״ח, עבר קורס מ״כ וסיירים. השתתף בקורסים לראשוני הפלמ״ח על־ידי קצינים בריטיים. משהוקמה הפלוגה הדתית בפלמ״ח היה סגן מפקדה ובמסעותיה עבר בארץ לארכה ולרחבה. הצטיין בדאגתו לפקודיו, בהקפדה על הסדר ובהופעה הנאה. בעל כשרון ארגוני וכשרון מעשה. גבה־קומה, חסון, שופע חיים וחיוך־תמיד על פניו. טיפוס מושלם של הלוץ ואיש־הגנה. מפקד בעל יחס לבבי וחם לכל הבא אתו במגע. בראשית תש״ה שוחרר, לפי בקשת הקבוצה, כדי לשמש בתפקידו כמרכז ענייני הבטחון בכפר־עציון. התערה בסביבה והכירה יפה. עבד שם כמסגר, כחורש ועסק בענייני בית־המרגוע. התעניין ביחוד בצמחיה ובגיאוגרפיה ההיסטורית של המקום. בקיץ תש״ה נודע לו על השמדת משפחתו בגולה. אז החליט על הקמת בית בישראל ובכסלו תש״ו נשא אשה.

כשפרצה מלחמת־השחרור היה מפקד כפר־עציון ועוזרו של דני מס ז״ל, מפקד הגוש. את כל זמנו הקדיש לעריכת תכניות ביצורים, מיקוש ושיפור הקשר ופיקוח על מהלך ביצועו. היה אחראי גם לענייני השמירה. אברהם הרגיש אמנם שאין סיכויים לגוש לעמוד מול אויב המקיף אותו מכל צד, אך ידע את חשיבות עצירת האויב בשערי ירושלים והאמין בכל לבו בנצחון הסופי של המערכה בארץ. באותם הימים נתבשר שנולדה לו בת בירושלים. בג׳ באייר תש״ח, עם התחלת ההתקפה על גוש עציון, חש בראש כיתת הפל״ם למשלט אוכף המוכתר. שריוני האויב באו לקראתם ואז פיזר אברהם את אנשיו בין הסלעים וציוה עליהם לשכב במארב ולהתקיף את האויב מאחוריו. משום־מה לא התקדמו המשוריינים והאנשים שכבו כך כל היום בשדה בצמא וברעב. עם ערב בשובו למחנה חש לעמדות ועודד את האנשים. ב־13.5.1948, ביום האחרון להגנת הכפר, נפצע קל, אך המשיך בתפקידו ובעידוד אנשיו לקרב. משחדר האויב לכפר קיבל על עצמו לנהל אתו משא־ומתן. בהתקרבו אל המשוריינים נפתחה עליו אש חזקה והוא נפל חלל בו במקום. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. לאחר מותו הועניק לשמו תואר סגן בצבא ההגנה לישראל.

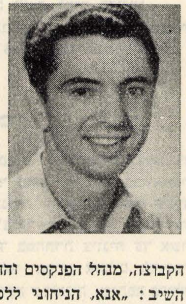
פישל משה

בן חיים־שלמה ושפרינצה. נולד ב־10.12.1913 ביוזפוב, פלך לובלין שבפולין. אחרי למדו ב„חדרים״ ובבית־ספר עממי החל להתפרנס בעבודה. נמשך לציונות מנעוריו ואחר־כך הצטרף לתנועת בית״ר. עבד בהכשרה והתכונן לעלות ארצה. משפרצה מלחמת־העולם השניה נמלט לאזור הכיבוש הרוסי ונשלח למחנה־עבודה בסיביר. אחרי הסכם סטלין־שיקורסקי שוחרר משם ושירת בעבודה את מאמץ המלחמה באויב הנאצי המשותף. אחרי המלחמה חזר עם הפרטיזנים לפולין ושוב לא מצא את בית אביו שהושמד עם כל שאר היהודים. יצא ב„ניתיב־הבריחה״, עבר ברוב סבל והרפתקאות דרך ארצות אירופה התיכונה ההרוסה והגיע לאיטליה. העפיל באניה „לטרון״ ובא לארץ ב־16.6.1947. עבד כפועל חקלאי ברמת־השרון והיה פעיל במחתרת אצ״ל.

משפרצה מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה ושירת ביחידת־התבורה. נפל על משמרתו מפליטת כדור במחנה צריפין ב־6.11.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פישל צבי (האנס)

בן שמואל ורגינה. נולד ב־12.11.1922 בוינה, בירת אוסטריה. בן יחיד להוריו. סיים את בית־הספר העממי בוינה ושש מחלקות גימנסיה בברלין. חניך תנועת „גורדוניה״. עלה ארצה באפריל 1939 (באותה שנה נסעו הוריו לארצות־הברית). למד שנתיים בכפר־הנוער בן־שמן ויצא עם קבוצתו להכשרה בדגניה ב׳, שם יסד עם קבוצתואת קבוצת „גורדוניה־מעפילים״, היא „גוה״ם״. היה נוטר הקבוצה, מנהל הפנקסים והחצרן. לבקשת הוריו כי יסע לארצות־הברית השיב: „אנא, הניחוני ללכת בדרכי. אני מבטיחכם כי מאושר אני ותמיד אהיה מאושר״.

בפרוץ מלחמת־השחרור השתתף בקשר בכיבוש כפרי הסביבה. נפל ב־21.7.1948 בקרב על ג׳בע־עין־ע׳ואל. כשהרגיש כי האנטנה של מכשיר הקשר נתגלתה על ידי צלפי האויב החליט להצטרף לכיתה כרובאי. ברגע שהתרומם לקפל את האנטנה פגע בו כדור. נקבר בנוה־ים ב־27.7.1948. השאיר אשה, אסתר, ובן, מיכאל. לזכרו הוציאה קבוצתו חוברת־זכרון „צבי״.

פישל שמעון

בן קלמן ופייגה. נולד ביום 15.6.1920 בעיירה וירוה אשר בצ'כוסלובקיה. גמר בית־ספר עממי בעירו ואחר־כך למד את מקצוע האפיה ואף התמחה בו. בשנת 1942 הובירו הנאצים את כל משפחתו למחנה־ההשמדה באוישוויץ ורק אותו שלחו לעבודת־כפיה במחנה־הריכוז גובקי. עם התקרב הצבא האדום לגבול צ'כוסלובקיה בשנת 1944, הועבר גם הוא לאוישוויץ, אך לא נשאר שם זמן רב, כי הצבא הרוסי הגיע גם למחנה־השמדה זה והגרמנים החלו לפנות ולקחת אתם את העצורים בו. תוך כדי מסע־הפינוי נפל שמעון אין אונים והגרמנים חשבוהו כמת והשאירוהו בדרך. כששבה אליו רוחו התחיל לנדוד בדרכים ובמשך שבועים נזון מעשבי־בר ומכל הבא ביד, וכך הגיע סוף־סוף לעיירת־הולדתו. מאז שאף לעלות לארץ־ישראל, כי לפי ההכרה שחדרה ללבו בתקופת ישיבתו במחנה־ההשמדה — רק בארץ־ישראל תיתכן תקומת עם ישראל. בשנת 1946 יצא לארץ באנית־המעפילים „לה־ספציה". עד מהרה התערה בחיי הארץ, עבד במקצועו כאופה וכילכל את עצמו בכבוד.

בפרוץ מלחמת־השחרור נמצא בירושלים ומיד התנדב לשורות המגינים. היה בין מלווי השיירות העולות להר־הצופים, ובשעה שאחת השיירות נתקלה, ביום ד' באייר תש"ח (13.5.1948), במחסום, היה הוא הראשון שהחליט לצאת מאמכוניתו לסלקו ולפנות שוב את הדרך — אך כדור־המרצחים פגע בו והוא נפל חלל.

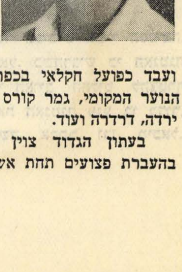
פישלברג אהרן

בן שמואל ואסתר. נולד בשנת 1928 בפולין. מלחמת־העולם השניה הפסיקה את לימודיו בבית־הספר העממי והגיע טולטל עם זרם הפליטים לפנים רוסיה. משם זכה לעלות לארץ, בהיותו בן 15, בשנת 1943 עם „עליית־הנוער" מטהרן. „אר"ה", כפי שקראו לו, גדל לאיש־הגנה. משאלה אחת היתה לו בחיים: להעלות לארץ־ישראל את אביו, שעבר לגרמניה ושם חיכה לתור עלייתו.

שירת כנוטר במשטרת הישובים העבריים בבת־ים ונפל בהגנת חשכונה, בלי להתראות עם אביו, ב־25.3.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

פישלוביץ גד (היינריך)

בן דויד וצפורה. נולד ביום 25.7.1925 בגאלאץ אשר ברומניה. למד בבית־ספר עממי ובגימנסיה רומנית. משם עברה המשפחה לבוקרשט. בימי המלחמה העולמית עבד במחתרת ציונית עד אשר גורש עם אלפי יהודים אחרים לטרנס־דניסטריה, בשעה שרומניה שיתפה פעולה עם גרמניה הנאצית במלחמת־העולם, ושם למד קצת אידיש. אחרי שחרור רומניה עלה ארצה עם „עליית־הנוער" ב־1944 ועבד כפועל חקלאי בכפר־חסידים. למד מהר עבריית, התערה בחיי הנוער המקומי, גמר קורס מ"כ ושירת בגדוד אחד. השתתף בקרבות ירדה, דרדרה ועוד.

בעתון הגדוד צוין למופת, לאמור: „הצטיין במשלט ירדה בהעברת פצועים תחת אש צלפים ואש מרגמות בלתי־פוסקת בשטח גלוי, אירגן את הקשר ואת האספקה לעמדות תחת אש האויב במשך כל היום". נשלח לפעולה מאחורי קוי האויב, התנדב לכל משימה קשה ומסוכנת מתוך רצון לנקום את עינויי העם ועלבונו, ולדברי מפקד גדודו היה מועמד לשלושה אותות־הצטיינות. „בגדוד לא היה שני לו", אמר מפקד הגדוד, „בכל הצבא אין הרבה כמוהו"; „אם ראוי מישהו לתואר גיבור, הרי זה גד". ואכן אישר זאת במעשיו גם ביומו האחרון, 23.10.1948. הוא עלה עם שתי כיתות למשלט בין יפתח למגרה. משניתנה פקודת נסיגה נשאר לחפות על הנסוגים. משאזלו אצלו כדורי הסטן, המשיך בזריקת רימונים. ומשאזלו גם אלה ראוהו מהמשלטים הסמוכים מתגונן בזריקת־אבנים — ומאז לא ראוהו עוד. נקבר בראש־פינה ב־31.10.1948.

פישמן גרשון

בן שמואל וחיה. נולד ב־6 בדצמבר 1928 בעיר נירגהזה, בהונגריה. גמר בית־ספר עממי והתמהה במקצוע טכניקת השיגים. בימי מלחמת־העולם השניה והשואה עבר את כל מדורי הזוועה של הזמן וניצל. הגיע לארץ באנית־המעפילים „הגנה" בשנת 1946.

ישב בבאר־יעקב. כשנה היה נוטר. ב„הגנה" סיים קורס צלפים. נפל בשעת מילוי תפקידו ליד אבו־כביר ביום כ"ב בניסן תש"ח (1.5.1948). כדור האויב נכנס לפיו וכעבור עשרים דקה מת. נקבר למחרת היום בנחלת־יצחק.

פישמן נחום

בן יעקב ואיטה. נולד ב־29.2.1924 באבד, טרנסילבניה. בעל השכלה תיכונית. חונך חינוך מסורתי. עבר את כל תלאות מלחמת־העולם השניה ועלה לארץ באנית־מעפילים. שהה שנה בקבוצת כפר־גלעדי ושנה וחצי שירת במשטרת הישובים העבריים. אחר־כך עבר לבני־ברק ועבד כפועל־בנין. עמל קשה בתקוה להעלות את הוריו ולעזור בסידורם (הם הגיעו לארץ שנה לפני נפילתו). היה מסור ל„הגנה" ורצה לנקום נקמת אחיו. התנדב לצבא עם פרוץ מלחמת־השחרור והשתתף בקרבות יפו וכפר־סבא הערבית. הועבר לפלוגה דתית בחיל־הרגלים ונלחם בטנטורה, איגזים, קולה ווילהלמה. משם נשלח לנגב.

נפל בקרב פלוג"ה יחד עם כל חברי פלוגתו. נראה שוכב פצוע ביום 28.12.1948. היה קבור בפלוג"ה. ביום י"ז בכסלו תש"י (8.12.1949) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

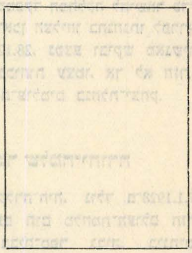
פישמן צבי

בן משה וגנגדל. נולד בשנת 1927 בעיר פלדהאז, בהונגריה. גדל בסביבה דתית וגמר את בית־הספר העממי. היה חזק מאד בגופו, ובשעה שמשפחתו נלקחה להשמדה, הועבר על־ידי הנאצים למחנה־עבודה והועבד בפרך, עד שגם כוחו הרב החל יורד ותש וכבר נקבע מועד „סילוקו". הצליח לברוח ברגע האחרון עם חברים מספר, ומכולם ניצל הוא האחד. לבסוף הגיע בדרך בריחתו לכפר גרמני, בה בשעה שהטנק האמריקני הראשון נכנס לתוכו.

המשחררים אספוהו, העבירוהו לבית־חולים ושם החלים. בדרך לארץ שהה במחנות אוסטריה, איטליה וקפריסין (היה ממעפילי „ארבע חירויות"). בשנת 1947 הגיע לארץ בהיותו בן 20. כאן שהה תחילה חדשים מספר בכפר־עציון, עד שעבר לגור בירושלים והחל לעבוד במלאכת השרברבות.

היה מראשוני המתגייסים. התאמן בארזה וצורף ליחידה דתית. היה בקבוצה של חיילים שנשלחו לקרב על הקסטל ונפלו כמעט כולם בכ"ח באדר ב' תש"ח (8.4.1948). נקבר עם חבריו בקבר־אחים במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר לבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים.

פישר אברהם (ג'ורי)

בן מנחם וחיה־רחל. נולד באוגוסט 1929 בצ'ונגרד שבהונגריה. למד בבית־ספר עממי בעיר סנטש ובגלל המצב הכלכלי הקשה שבבית־הוריו יצא ללמוד את מלאכת החייטות בעודנו צעיר לימים, ופירנס את הוריו. במלחמת־העולם השניה, אחרי השתלטות הגרמנים על הונגריה, נמלט מקרונות־המות. לאחר נדודים רבים הגיע ב־1946 לבלגיה, ומשם לארץ במסגרת „עליית־הנוער".

בפרוץ מלחמת־השחרור התנדב מיד לשורות מגיני הישובים העבריים ועם יסוד צבא ההגנה לישראל התגייס לשורותיו והשתתף השתתפות פעילה בקרבות בצפון־הארץ. בקרב הקשה על משמר־הירדן בג' בתמוז תש"ח (10.7.1948) נפל חלל. הובא למנוחת־עולמים עם חבריו־לקרב בקבר־אחים בבית־הקברות בראש־פינה.

פישר חיים

בן חנוך וגולדה. נולד ב־19.8.1927 בפולין. כל שנות ילדותו ונעוריו חי וגדל בבודפשט. בתקופת השתלטות הנאצים גורש להשמדה והצליח לברוח לרומניה, בה פעל במחתרת בעזרה לפליטים היהודים, ובדצמבר 1945 עלה משם בשיירה של „עליית־הנוער". בארץ העלים את גילו הנכון כדי להתגבד לצבא הבריטי למלחמה בנאצים, ונתקבל לשיירות ביחידת נהגים. משוחרר מהצבא הצטרף לקבוצת מבטחים שבנגב ועבד בה כנהג. התאקלם במהרה בחיי הארץ והקבוצה ונודע כחבר טוב ועליז השמח בחיי יום־יום ולא הרבה להעציב את לב חבריו בסיפורים נוגים ומהרידים מתלאותיו באירופה. חיבב את מכוניתו וטיפל בה כבידואי בסוסתו האצילה, שתהיה תמיד יפה ונקיה ושלמה. בחדשים הקשים של חורף תש"ח השתמש בה במסעותיו הנועזים להביא לקבוצה מים ומזון בדרכים זרועות מוקשים, סכנות של מחסומים, מארבים והתקפות ובהובלת פצועים למקום־מבטחים. השתתף בקרב על קו החמים בקרבת משטרת עימארה.

ביום אחד באביב תש"ח, כשהבריטים „חגגו" את פרידתם מהנגב, על סף יציאתם מהארץ, סרה יחידת חיילים להתעלל בנקודות העבריות בנגב. באמתלה שהם מחפשים עקבות מכונית ערבית נכנסו לגירים, וכשנענו שם בתקיפות הלכו בלוית הטנקים שלהם למבטחים. לאחר שנתכבדו בכוסות תה בחדר־האוכל, פתחו גם כאן בתוקפנות הזאת ואמרו לקחת את מכונית המשק עם נהגה לערבון. כשסירב המוכתר, הודיעו שיפגיזו את המשק. יצאו והחלו לירות בנשק על ובתוחתים. בתשובת האש של המשק השתתף חיים־איסר במקלע מעל לבית־הבטחון. כשפגעו הפגזים הראשונים בבית־הבטחון נצטווה לרדת ובשובו אל המדרגות והמקלע בידו, נפל מפגיעה ישירה של פגז ביום 22.4.1948. היה קבור במבטחים. ביום כ"ט במרחשון תשי"א (9.11.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. אחרי נפלו הועלה לדרגת פקד־טיס לפי פקודת המטכ"ל.

פישר דויד

בן הרב חיים ולאה. נולד ב־11.1.1929 בבודפשט, בירת הונגריה. למד בגימנסיה עברית, אולם לא הספיק לסיים בה את לימודיו מחמת פלישת הנאצים להונגריה. הוגלה עם המשפחה למחנה־הריכוז ברגן־בלזן ומשם הצליח לעבור לשוייץ, בה המשיך את לימודיו בישיבת ביאטנברג. עם גמר מלחמת־העולם חזר להונגריה והתמסר לפעולה בתנועה החלוצית־החרדית „תורה ועבודה". ב־1946 החליט להעפיל באניה „הגנה". הגיע למקום־ישראל ושם המשיך ללמוד במסגרת „עליית־הנוער". חלם על התישבות דתית והיה ממיסדי הגרעין שאליו השתייך. במקום־ישראל התאמן גם באימוני ה„הגנה" והשתתף בקורס לימאות.

בפרוץ מלחמת־השחרור השתתף בהגנת תל־אביב ואחר־כך עבר עם גרעינו לקבוצת בארות־יצחק, אשר כבר היתה נצורה בעת ההיא. הוריו, שהגיעו בינתים ארצה, ביקשו ממנו להישאר עמהם בקבוצת יבנה, אך הוא לא עזב את גרעינו והגיע לבארות־יצחק, בה נפל חלל ב־15.7.1948 בשעת הסתערות המצרים על המשק. נקבר במקום וביום כ' במרחשון תשי"א (31.10.1950) הועבר להר־הרצל בירושלים. זכרו הועלה על דפי החוברת „לזכר השלושה", חללי גרעין „עצמאות".

פישר חיים־זאב (ויליאם, וילי)

בן חיים־זאב ופרידה. נולד ב־28.8.1923 (חדשיים אחרי מות אביו ונקרא על שמו) בפרוסקורוב שבפלך פודוליה, רוסיה, וב־1924 יצא עם המשפחה לקנדה והשתקעו בוויניפג. אחרי גמרו את חוק לימודיו בבית־הספר התיכון התגייס ב־1942 לחיל־האויר המלכותי הקנדי ושירת בו כנווט מעבר לים עד סוף המלחמה וחזר לקנדה. שוב יצא אותה בסוף יולי 1948 ודרך אנגליה הגיע לארץ בסוף אוגוסט ושירת כנווט בחיל־האויר שלנו עד שנפל בקרב אוירי ליד קבוצת יסודות ב־25.10.1948 ונקבר ברחובות.

בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הועלה לו דרגת פקד־טיס.

פישר מיכאל („מיכה")

בן משה וברכה. נולד ב־12.4.1926 בתל־אביב למשפחת־פועלים מעורה בהוי הארץ ותנועת הפועלים. למד בגן, בבית־ספר עממי וסיים שש מחלקות גימנסיה. בילדותו ידע סבל ותלאות, אך שמר על עליזותו שהיתה למשל. בגיל 10 הצטרף ל„השומר הצעיר". היה חבר ב„הפועל" והצטיין בהופעותיו הספור־טיביות. היה גם חבר בלהקת הריקודים של „הפועל" והשתתף בהופעותיה בדליה, ב„גלי־גיל", בבית „הבימה" ועוד. אהב מוסיקה ונגינה בכינור ובמפוחית. כחבר בתנועת־נוער וכן חבר ב„הגנה" הרבה לשוטט בארץ. מקצועו: כופף־ברזל. זמן־מה עשה גם בנוטרות. ניכרה בו נטיה

לתיאטרון, שלא באה על פיתוחה משום שרצה ללכת לקיבוץ. בתקופת המנדט והמאבק השתתף במבצעי ה„הגנה", כגון ב„ליל וינגייט", ועם הכרזת המדינה התגבד לפלוגה מיוחדת על אף היותו בן־יחיד.

השתתף במערכות שכונת מנשיה, חסן־בק, שוק הכרמל וגילה אומץ־לב למופת. היה גם חבלן. בפעולה בשכונת עזרא שליד תל־אביב נפל חברו של מיכה במרחק של 200 מטר מעמדת כיתתו. מיכה התגבד לזחול ולהביא את גופתו, והוא אף ביצע את המשימה, אלא שלפתע הופיע משורין בריטי וחחל להמטיר אש מאחורי הלוחמים. מיכה נפגע בראשו ונפל חלל בכ"ב בכסלו תש"ח (5.12.1947). דבריו האחרונים אל חבריו היו: „אין דבר, חבריה, תמשיכו". הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פישר מרדכי

בן בלא ואולגה. נולד ב־15.9.1925 בהונגריה. עלה לארץ בשנת 1935 והתישב בתל־מונד ושם עבד בחקלאות. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי ושירת ביחידה שחנתה במצרים. אחר־כך הועבר לבריגדה העברית. כתום מלחמת־העולם השתחרר וחזר לארץ. היה חבר ה„הגנה".

עם פרוץ מלחמת־השחרור נענה לצו הגיוס והתיצב בשורות צבא ההגנה לישראל. השתתף בקרבות שונים ובקרב על מאער שבסביבות נצרת נפל ב־8.9.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פישר מתתיהו

בן ישכר־יהודה ורחל. נולד ב־18.9.1924 בעיירה פטרובו־סלו, שבצפון יוגוסלביה, בקהילה שנמנתה על האיים המעטים של יהדות מסורתית־שרשית בין יתר הקהילות של יהדות דועכת באזור ההוא, בדרום־הונגריה לשעבר. למד בבית־הספר העממי של הקהילה ואחר־כך ב„ישיבה", ובשעות הפנאי היה עוסק בניהול אחוזתם. יהודי העיירה חיבבוהו כבחור יודע תורה, פיקח, מעשי ונעים בהליכותיו עם הברייות. משפלשו הגרמנים ב־1941 ליוגוסלביה והזיזו את האזור הזה להונגריה הכבידו השלטון ההונגרי את ידו על היהודים ועל מקורות מחייתם, ומתתיהו נרתם כליל לעזרת הוריו. ב־1944 הוסע עם המשפחה ועם כל יהודי העיירה למחנה אושביגנצים, ואחרי שלקחו את אמו אל הכבשן טילטלו אותו ממחנה למחנה בגרמניה והעבידוהו בפרך ובסוף חלה בטיפוס. בשעת השחרור על־ידי הצבא האמריקני היה משקלו ירוד ביותר, 30 ק"ג. הוחזק חדשים אחדים בבית־חולים ומשתחלים הצטרף להכשרה של תנועת „תורה ועבודה". אירגן קבוצה בת 48 חברים וסידר בה שיעורים לעברית, לתלמוד ולהשתלמות כללית. בשמעו ששרידים ממשפחתו הגיעו לביתה נסע שמה ומצא את ארבע אחיותיו. אחת מהן נאותה לעבור עמו בסכנות נתיב־הבריחה" לאיטליה ושוב הצטרף למחנה של תנועתו והיה פעיל בענייני הארגון והתרבות ובעיקר בהחשת העליה. העפיל ארצה בשנת 1946 באניה „אנצו סירני". עודד בדרך את הכושלים. וכשתפסו הבריטים את האניה הגיע על ראש התורן את הדגל הלאומי שאחותו הכינה עוד באיטליה. במחנה עתלית הצטרף לקבוצת־הגשמה ואחרי השחרור יצא עמה להצטרף לארגון „תקומה" שחנה אז בכפר־הרא"ה. הסתגל במהרה לתנאי החיים החדשים. כעבור חודש כבר דיבר עברית רהוטה ומראשית בואו היה חבר פעיל ב„הפועל המזרחי" וב„הגנה". מסיבות משפחתיות עזב את חבורתו. עבר לנתניה, נאבק קשה בחוסר עבודה עד שהסתדר בעבודת בנין כמרצף. עבר לפרדס־כץ ואחר־כך לבני־ברק והתערה במקצוע החדש ואת שעותיו הפנויות הקדיש ללימוד תורה והשתלמות כללית ולהכרת הארץ ובעיותיה.

ב־1.2.1948 גויס ל„משמר העם", ולהפצרותיו הועבר למחלקה קרבית בגדוד אחד שבחטיבת „אלכסנדרוני". סיים קורס מ"כ וקיבל המלצה להעלותו לדרגת סמל. כמפקד התנהג בענוה ובתבונה והיה למופת מעודד לאנשיו במסירותו, באומץ־לבו ובקור־רוחו במצבים קשים. השתתף בכיבוש מחנה תל־ליטוינסקי, חיריה, סאקיה, סלמה, קאקון, טנטורה, קולה, איגזים, ג'בע וולוד, ובראשית חורף תש"ח הועבר אל הנגב. ב־26.12.1948 היה בין כובשי עיראק אלמנשיה. בגלל התקפת־נגד בכוחות מרובים הוכרחו חייליגו לסגת ולפרוץ להם מוצא בכיתור המצרי. מתוך דאגה לחייליה, שלא הספיקו להגיע לריכוז המחלקה לפני ההיערכות לפריצה החוצה, ביקש רשות ממפקד המחלקה להישאר כדי לאסוף את שאר האנשים ולפרוץ עמהם, ואכן הצליחו בהנהגתו לפרוץ להם דרך ולחזור. בפעולה זו, ב־28.12.1948, נפצע וביקש מאנשיו שיקחו את שאר הפצועים והוא יחזור בכוחות עצמו, אך לא חזר. היה קבור בפלוג"ה והועבר משם למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

פישר שלמהיהודה

בן משה וקלרה־חיה. נולד ב־7.1.1928 ברומניה. עם תום מלחמת־העולם חזר ללימודיו בבית־ספר גבוה. ביניתים הגיעתהו בשורת מלחמת־השחרור ועלה לארץ ב־1.5.1948.

התגייס מיד והשתתף בכמה פעולות, לאחרונה — ב„מבצע יואב". נפל במשלט הנשר ביום 18/19.10.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־21.12.1950.

פכטר בן־עמי

בן משה ויהודית. נולד בר"ח כסלו תרע"ט בסמיאטיץ שבפולין. אביו, שהיה חבר במפלגת „פועלי־ציון", עלה ארצה ב־1908 והוכרח לעזבה מחשש „גאולת דם", לאחר שפגע, בדרכו לסג'רה, בשודד ערבי. הוא מת בדמי ימיו, בהיות בן־עמי תינוק בן שנה. בילדותו הפליא בן־עמי את כל יודעיו בסגולותיו. ב־1925, בגיל 6, עלה עם אמו לארץ. לאחר שלמד זמן קצר בגן־ילדים עבר לבית־החינוך בתל־אביב. משסיים שם את חוק לימודיו הוסיף ללמוד שנה אחת בדגניה א' ואחר־כך בבית־הספר המחוזי בגבעת־השלושה, משם עבר לבית־הספר החקלאי „כדורי" וסיימו בהצטיינות בשנת 1937. כבר באותן השנים קנה לו עמדת־כבוד בין חבריו בחוש החברי המיוחד לו, בתפיסתו המהירה, במסירותו וערנותו לכל ענין. רק לאחר מותו נתגלו שירים, בהם העלה על הכתב את הגיגי־נעוריו. אחרי גמרו את בית־הספר „כדורי" יצא להכשרה לדגניה א' ומשם עלה עם חבריו להתנחלות באדמת חניתה, לאחר שנכבשה בדם ועמל, להקים ישוב עברי על ההר. בחניתה נתגלה כמנהיג וחבר טוב. שכלו וידו היו בכל: בעיצוב דמות המשק וחיי החברה ובקשרים עם המוסדות המשקיים, ועל הכל — בהגנת הנקודה כסגן מפקדה ואחר־כך כמפקד החבל (סיים קורסים למ"כ ולמ"מ). בסגולותיו האישיות: יופי חיצוני, מרץ, רוחב־לב, כוח שכנוע ומסירות לתפקיד, נסך על סביבותיו הרגשת בטחון, אמונה בעתיד ונכונות עמידה מול קשיים וסכנות, ועם כל זאת ידע לנהוג בענוה. בשל כשרונותיו המובהקים נדרש בן־עמי לרכז את עניני הבטחון בחבר הקבוצות. ממחצית 1946 ואילך היה מפקד נפת זבולון מטעם ה„הגנה" והביתה לחניתה היה בא רק לחופשה. היה נוסע יחידי בדרכים גם בימים של תסיסה ערבית ומגיב

באומץ על כל פגיעה. למחרת גישואיו (25.11.1948) חזר ושקע בעניני השירות: אירגן גדוד חי"ש, שנודע אחר־כך כגדוד ששמו הלך לפניו, והיה מפקדו הראשון.

בחורף תש"ח ניהל ממפקדתו בקריית־חיים את הגנת הנקודות המבודדות בגליל המערבי וצפון חיפה בתנאים קשים ביותר: הערבים פעלו בגלוי וכיתות ה„הגנה" נאלצו לפעול בהסתר מחמת הפיקוח הברי־טי החמור. יומם ולילה עבד במלוא כוחותיו, כשהוא מתענה במסתרים — כפי שסח לידידים — בהיותו אנוס לשלוח אחרים למשימות מסוכנות, בעוד הוא עצמו יושב במפקדה. מרצונו קיבל על עצמו את ניהול השיירה שיצאה להביא אספקה וציוד לאילון, מצובה וחניתה ומשם ליחיעם הנצורה והמנותקת והנתונה במחסור. ב־27.3.1948 ניהל את הקרב ליד הכפר כברי, בו נפלו בהתקפה כבדה מן המארב 47 מאנשי השיירה. לאחר עמידה של שעות אחר בחשכת הלילה עם חברים בודדים לעבר יחיעם. שם התקיפתם כנופיה אחרת וכולם נפלו מתוך התגדרות נואשת ונאספו לקבר ישראל בנהריה. בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הועלה לבן־עמי דרגת רב־סרן. על שמו נקראו גדוד אחד, מבצע שחרור הגליל המערבי, הרחוב הראשי בעכו העברית ומחנה־צבא. קבוצת חניתה הוציאה ספר לזכרו. חברים יוצאי הגדוד הקימו מושב על הרבות הכפר כברי ושמו „בן־עמי".

פלבלום דויד

בן חיים וחנה. נולד ביום ז' בכסלו תרפ"ב (8.12.1921) בלודז אשר בפולין. הונך ברוח היהדות המסורתית ועם זאת למד בבית־ספר תיכוני וגמר שם שש כיתות עד עלות המשפחה לארץ־ישראל. בראשונה עלתה המשפחה לארץ ב־1925 ודויד עודנו ילד רך, עזבוה וחזרו אליה בשנת 1936. סיים את הקורסים המקצועיים בשיעורי־הערב שליד הטכניון העברי בחיפה והצטיין בהם. מצעירותו היה חבר ה„הגנה" והשתתף בקורס לקשר של החי"ש בחיפה. בשנות מלחמת־העולם עבד בסדנה של הצבא הבריטי כחרט מומחה. על אף הקשיים המרובים שעמדו בדרכו השתתף בקביעות בשיעורים ובאימונים של פלוגתו ב„הגנה" בימי חול ושבתות. לא אחת היה צפוי לפיטורין מעבודתו משום שנעדר ימים רבים מהעבודה בהיותו באימוני־שדה או בקורסים. באביב 1947 כשנקרא החי"ש להילחץ לעבודות ביצורים בגליל היה גם דויד בין המתנדבים ויצא לחודש ימים. לא חשש ולא דאג למקום עבודתו. אחת היתה תשובתו: „הגנת המולדת קודמת לכל".

משהחלו המהומות בחיפה ובחי"ש עמד בפרץ והחזיק בעמדות הקיצוניות והמסוכנות ביותר, היה בין המגינים האמיצים ביותר. בלי אומר ודברים, בשקט מוחלט ובצנעה, יצא לכל תפקיד שהוטל עליו. הכיתה שלו היתה מן הידועות בכל הפלוגה, שנודעה אחר־כך כפלוגה של הטיבת „כרמלי". לא אחת היתה פלוגה זו בסכנה חמורה ביותר בעמדות ברחובות סטנטון, נצרת ועיראק ונותקה כליל מבסיסה, בתוך ים גועש ועוין של ערבים מרצחים. גם בפעולות־התקפה נועזות נבחר להשתתף משום שמפקדיו ידעו להעריך את נכונותו ומסירותו וידעו שהוא חייל למופת שאפשר לבטוח בו בכל עת, ובעתות סכנה לא יכזיב. כך השתתף בהתקפה על ואדי־רושמיה, בפיצוץ בתים שמהם הותקפה התחבורה העברית, בהתקפה על הראדאר ובהתקפת־פתע על הערבים בתלבושת חיילים בריטיים ובעוד פעולות־פשיטה נועזות רבות. ביניאר 1948 יצא יחד עם פלוגתו לכפר־החורש וחניתה ובמארס חזר לחיפה והמשיך בתפקידי שמירה והתקפה והגנת העיר בפני הפורעים הערבים. בתחילת אפריל, כאשר צבא קאוקג'י התקיף את משמר־העמק, יצא יחד עם פלוגתו לעזרה והשתתף בכיבוש הכפר הערבי אבו־זוריק. הוא סירב לקחת חלק בביזת הכפר, באמרו: „המלחמה פוגעת תמיד במישהו — כעת בערבים הללו, ומחר אולי גם בנו. לא אסחב מכאן מאומה". בשחר ה־16 באפריל 1948, בעודו יגע מקרבות משמר־העמק, נזעקה פלוגתו לבלום את התקפתם הסוערת והרת־הסכנות של הדרוזים על רמת־יוחנן. השתתף בכיבוש הכפרים אושה וקסייר, בהם התבססו הדרוזים. משהחלה ההתקפה הנגדית של המוני הדרוזים היה במרכז כפר אושה ליד המפקדה. בראותו כי הלוחם ליד מכונת־הירייה מתבוסס בדמו רץ למלא את מקומו ואז פגע כדור „שפנדאו" בראשו ונפל חלל ב־16.4.1948. גויתו נשארה בשדה ורק לאחר נסיגת הערבים הובאה לקבורה בבית־העלמין שבכפר־אתא ב־2.5.1948. נחבא אל הכלים היה דויד. מעולם לא ידע להרים את קולו יתר על המידה ולא קפץ בראש. מתון ושקט היה במעשיו, שכיללכלם בתבונה. כל זמנו הפנוי, בין קרב לקרב, היה קודש לקריאה. היה חדור רגש אחריות ולא ידע פחד מהו. לפעולה המסוכנת ביותר היה יוצא כשבת־צחוק על שפתיו. לא אהב להתפאר בפעולותיו הנועזות והמסוכנות, שהיו לו כדבר המובן מאליו. מעולם לא סיפר להוריו היכן היה ובאילו פעולות השתתף. תשובתו היתה תמיד: אל דאגה, איני נמצא בסכנה!

פלאי גדעון

בן בן־ציון ורחל. נולד בכ"ז בתמוז תרפ"ג (1923) בירושלים. בן יחיד להוריו. בן 4 חדשים היה בעבור הוריו לקבוצת קריית־ענבים. גדעון התחנך שם והמשיך את לימודיו בבית־הספר החקלאי על שם כדורי בכפר־תבור. עם גמר הלימודים התגייס לפלמ"ח ולפני צאתו לשירות נתקבל כחבר לקבוצה. בפברואר 1944 נאסר עם קבוצת חבריו מהפלמ"ח בשעת אימונים על־יד בית־הערבה ונדון על־ידי בית־דין צבאי בריטי ל־7 שנות מאסר. פסק־הדין הומתק אחר־כך והופחת לחמש שנים וחצי. ישב בבית־הכלא בירושלים ואחר־כך בכלא עכו עד שבכ"ד בסיון תש"ז חונן ושוחרר. בכלא היה פעיל כמקשר בין אסירי ה„הגנה" והפורשים. הוא אירגן את מלחמת האסירים על זכויותיהם. לאחר שהיה כלוא 28 חדשים חזר לביתו. עבד חדשים מספר במשק בהכשרת קרקע לנטיעות, אולם פרצו המאורעות והוא שוב נקרא למערכה. גדעון, שחבריו כינוהו „ג'וני", יצא לקורס מפקדי מחלקות. עם גמר הקורס חזר לקריית־ענבים, שימש מדריך לטירונים ואחר־כך השתתף יחד עם מחלקתו בקרבות בדרך לירושלים. נערץ היה על־ידי חבריו כפי שנערץ היה גם על־ידי חברי המשק. הצטיין בדאגה אבהית לפקודיו, אתם ביצע מעשי־גבורה רבים.

נפל בכיבוש הקסטל ב־17.3.1948. למחרת היום הובא לקברות בקרית־ענבים. לזכרו חיבר חיים גורי את השיר „ג'וני".

פלבנר שלום

בן חיים ורבקה. נולד ב־19.1.1928 בלודז אשר בפולין. משנכבשה העיר על־ידי הנאצים הועבר למחנה־הסגר בגרמניה. בשעת השחרור על־ידי הצבא האדום נמצא במצב־בריאות רופף ביותר. התאושש, נעוריו עמדו לו, ועלה לארץ ב„עליית־הנוער". בא לארץ בשנת 1946. התחנך בקיבוץ אלונים, ומשם התגייס למערכה. נלחם תחילה בנגב (קיבל אות־הצטיינות) ואחר־כך בגליל.

נפל בשעת סיור על־יד תרשיחה ביום 28.10.1948. נקבר בנהריה ב־2.11.1948. עמד לשאת אשה.

פלדמן יהודה („יודעל")

בן אברהם ופייגה. נולד ביום י"ט בטבת תרפ"ג (1923) בעיר ורקה אשר בפולין. למד וסיים את לימודיו בבית־ספר עממי. עלה לארץ עם הוריו שהתישבו בבני־ברק בשנת 1935. עבד בבית־חרושת ליהלומים. חבר פעיל בתנועת־הנוער הדתית „בני־עקיבא", ומשם עבר ל„הפועל המזרחי". במשך שמונה שנים היה חבר ב„הגנה". עם הכרזת המדינה גויס גיוס מלא כחבר חי"ש, והיה מראשוני המחלקה בפלוגה הדתית ועבר עמה בכמה קרבות מירושלים ועד הנגב. היה בדעתו לצאת להתישבות עם שחרורו. השתתף גם בקרבות הרטוב ונפל בקרב פלוג"ה בעיראק אלמנשיה ביום 28.12.1948. היה קבור בפלוג"ה. הוערב לנחלת־יצחק.

בעל נשמה פיוטית ורגישה היה, ואף בעמדה בהרטוב, בין קרב לקרב, היה נותן לבו ליפי הנוף ופעם מצאו חבריו שקוע כולו במראה זריחת השמש ושר מזמורי תהילים בהתלהבות רבה.

פלדמן זכריה („איה")

בן יעקב וקטיה. נולד ב־1.12.1925 בחיפה. למד בבית־הספר הריאלי. עוד בימי לימודיו הצטרף ל„הגנה" והיה מ"מ בחג"ם. בשנת 1943, כשסיים את המחלקה השביעית, הצטרף למחלקת הנוטרים על הר־הכרמל. ב־15.10.1944 נקרא לשירות פעיל ב„הגנה" וב־10.4.1945 התגייס לבריגדה העברית ובחר בחיל־הרגלים. חגה עם הגדוד השני באיטליה, בלגיה והולנד. הורה עברית במחנות הפליטים. נשלח עם עשרה מחבריו לקורס קצינים באנגליה ושוחרר כשפורקה הבריגדה ב־24.1.1947. נבחן ונכנס לטכניון בחיפה לקורס לארכיטקטורה. בקיץ 1947 הדריך בקורס מ"כ ב„הגנה" (בו הכיר את ארוסתו).

בפרוץ מלחמת־השחרור נתבקש על־ידי משה ה„הגנה" בחיפה להתגבר לפני הגיע תור גיוסו. הוא נענה והועבר למטה הגדנ"ע בתל־אביב ואחר־כך שימש קצין־הדרכה במחנה לילדי 1932. דרש בתוקף לצרפו לשירות פעיל ונשלח לחטיבה אחת. עלה מדרגת מ"כ לדרגת סגן ראשון בפלוגת מח"ל. השתתף בכיבוש משלט תמרה, מירון והסביבה וסאסא. בפקדו על כיבוש משלט תמרה (פעולת „מטאטא") נתקל באש חזקה של האויב שכוחותיו עלו על המשוער. זו היתה הפעולה הראשונה של פלוגת המח"ל. האנשים הראו סימני עצבנות, אולם בראותם את השקט הנפשי של המפקד חזר אליהם רגש הבטחון. איה טיפס לראש הגבעה ותחת אש כבדה הוציא אלונקות. כשהאויב עלה כבר על הגבעה ממש פתח בקרב כידונים שלופים, הניסו וכבש את המשלט. על־ידי פעולתו הזריזה הציל את מחלקת חברו לפיקוד מכליון. בפקודות המטכ"ל צוינה הפעולה כקרב־כידונים ראשון בצבא ההגנה לישראל. בכיבוש מירון (במסגרת מבצע „חירם") צריכה היתה מחלקתו להתקיף את הבתים שבקצה הכפר ועל־ידי כך להשתלט על הכפר. אולם גם כאן נתקלו באש כבדה ונבצר ממנו לבצע את התכנית. ללא שהיות הכניס בה שינויים והחליט לכבוש תחילה את קבר ר' שמעון בר־יוחאי, ששימש כנקודה המבוצרת ביותר. הוא כבש בית קטן לצדו של הקבר ומבסיס זה המטירה המחלקה אש על הבנין, נכנסה לתוכו והשתלטה על מירון. הקבר עצמו לא נפגע. בלילה שלאחר הפעולה לקח שלל תותח בעל 75 מ"מ. הוא פקד על אנשיו שלא לפתוח באש עד שהמכונית עם התותח תעבור על־יד המשלט ואחר־כך התקיפו אותה מכל עבר והניסו את הערבים. ב־31.10.1948 נשלח לגבעה אחת. גבעה זו שימשה מפתח יחיד להחזקת מלכיה שנכבשה וחזרה ונכבשה על־ידי האויב שלוש פעמים קודם לכן. הוא הלך לרכס הקיצוני כדי לקבוע את מקומן המדויק ביחס לעמדות האויב ונתקל בצליפות סנגלים מחיל קאוקג'י ונפל בו במקום. ב־2.11.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. מדברי חבר־מפקד: „בראותי כי איה נקטף על סף חיים נהדרים, הריני סבור שאמנם ישנם חיים מעבר לחיינו עלי אדמות. הוא היה חייל אמיתי ובעל תכונות כאלה שכל פקודיו וחבריו הקצינים היבבוהו וכיבדוהו".

פלדמן מרדכי

בן יהודה ובלהה. נולד ב־5.5.1926 בסאראי, פולין. עם תחילת מלחמת־העולם השניה, בעודו ילד, החלה תקופת־נדודיו הגדולה. בשנת 1941 ברח עם אחיו ואחיותיו לרוסיה וישב 4 שנים באוראל. שם סיים בית־ספר מקצועי ועבד שנתים כעוזר לנהג־רכבות. אהב את מקצועו, אך באפשרות הראשונה לצאת את רוסיה עבר לגרמניה לקיבוץ־הכשרה. אחרי תקופת־עבודה ב־1947 עלה עם אנשי הקיבוץ ארצה בספינת־המעפילים „לטרון". גורש למחנה קפריסין. בחזרו מקפריסין ישב בקרית־חיים ועבד במסגרות.

בדצמבר 1947 התגייס לצה"ל, לחטיבת „כרמלי". סיים קורס חובשים והשתתף בפיצוץ גשרים וליווי שיירות לגליל המערבי. שקט ובטוח, עליז ומתבדח, נטע הרגשה של ביטחה ועוז בלב חבריו לנשק. כשרונו הציורי נתגלה בשבתו במחנה קפריסין ומאז הרבה לצייר. ציורו האחרון היה „מבצר יחיעם", אשר בחתרו אליו — נפל. נפל בשיירת יחיעם ב־27.3.1948. נקבר בקבר־אחים בנהריה ב־29.3.1948.

פלדמן צבי

בן חיים ולאה. נולד ביום 29.11.1931 בעיר צ'רנוביץ אשר ברומניה. למד בבית־ספר עממי. בן עשר היה כשניטל עליו לשאת בגורל של יהודי תחת שלטון הנאצים. יחד עם בית־הוריו הוגלה ונשלח למחנות־ריכוז. מיד הפרידו ביניהם ואביו נלקח למחנה־עבודה וצבי הקטן היה למפרנס המשפחה. יש והיה יוצא לבדו, בחורף האוקראיני האכזר, אל הכפרים ומנסה להשיג מזון למען משפחתו הרעבה ללחם. לא פעם אסרוהו, הכוהו, אולם מיד לאחר שרצה את עורו חזר לדאוג למשפחה באותה דרך עצמה. ב־1944, עם שחרור רומניה על־ידי הסובייטים, חזרה המשפחה לבוקרשט, וכעבור זמן מסוים הגיע גם אביהם לשם. באותה שנה הצטרף צבי לתנועת „גורדוניה", אשר טיפחה בו את ההכרה הלאומית ואת התשוקה לעלות ארצה, והוא החליט לעלות על אף התנגדות הוריו. באניה „הגנה" הגיע עם אחיו לחוף המולדת. במסגרת „עליית־הנוער" נשלח לבית־הספר החקלאי עיינות. שם התערה בחוי הארץ, הצטיין בלימודים אך לא סיימם. התגנד לתפקידי בטחון, עבר קורס מ"כ וקבוצתו התישבה בינתים בנגב. צבי רצה להצטרף אליהם, אך לא שיחררוהו. לבסוף עלה הדבר בידו. היה פעיל בקבוצה, חבר המזכירות.

בפרוץ הקרבות אין לפעולות על אף התנגדות הקבוצה. בקרב על חוליקאת נפצע ברגלו, אך המשיך להילחם ונפצע שנית בבטנו. חברו לקבוצה ניסה לגררו, אך צבי התנגד ובקש כי ישאירוהו בשדה, בו מת ב־18.7.1948. נקבר ברוחמה. ב־26.6.1950 הועבר לכפר־ורבורג.

פלדקליין אברהם

בן זאב. נולד ב־30.7.1930. עלה ארצה עם הוריו ב־1934. למד בבית־הספר העממי בראשון־לציון. אחרי סיום לימודיו החל בהשתלמות שכנית. היה שחקן שחמט מובהק וזכה באליפות למשחקי בוק של ראשון־לציון.

עם פרוץ המאורעות הפסיק את לימודיו והצטרף אל שורות המגינים. נפל ביום 11.1.1948 בפעולת־סיור בפרדסים בסביבת גן־יבנה ואשדוד. נקבר בראשון־לציון.

פלהיימר יואל

בן אריה ושרלוטה. נולד בט' בתשרי תרפ"ט בעיר פראט (פיודרא), באוראיה, גרמניה. בן למשפחה חרדית ותיקה בדרום־גרמניה. עם השתלטות הנאצים על המדינה עזבו בני־המשפחה את עירם ועברו לגור ביוגוסלביה. משם עברו לאיטליה. בשנת 1938 עלו ארצה והתיישבו בפתח־תקוה. שם למד יואל בבית־הספר העממי „נצח ישראל" והיה מטובי תלמידיו. השתייך לאגודת הנוער החרדי „עזרא". המשיך את לימודיו בישיבת „קול התורה" בירושלים, בהנהלת רבנים מיוצאי גרמניה. כעבור שנה וחצי עזב את ה„ישיבה", הלך לתל־אביב ושם למד את מלאכת הנגרות כדי לפרנס את עצמו, אך את תלמודו לא זנח.

כשנקרא אל הדגל הצטרף לפלוגה הדתית. בהמשך הימים היה לאלחוטאי. השתתף בקרבות רבים בגליל ובנגב. נפל ב־22 בדצמבר 1948 בשעת ההסתערות על המשלט שבקרבת כפר־דרום. ב־14.1.1949 נקבר בגבולות וב־11.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

פלוטניצקי דויד („דודיק")

בן משה וגיסיה. נולד בדצמבר 1927 בתל־אביב למשפחת פועלים מימי העליה השניה. אביו היה ממיסדיה של שכונת מונטיפיורי. עוד בשחרותו, מיד לאחר סיימו את בית־הספר העממי בשכונה, נאלץ היה לעמול ולעבוד כדי לעזור לבית הוריו, והמעמסה גדלה משנתו ה־15 משנתיתם מאביו. היה פועל־בנין.

עם פרוץ המאורעות התגייס בלי לחכות לצו המחייבו לכך. יצא עם המחלקה הראשונה שנשלחה מתל־אביב לעזרת עמק הירדן. הצטרף לחטיבת „גולני" עם היוסדה והשתתף בכל הקרבות בסביבה, וכן בשחרור טבריה. נפל לאחר מעשי־גבורה רבים בעמדת הפיאט, בנסיגה האחרונה מצמח, אשר מקודם היה בין כובשיה בהסתערות, ב־18.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א' ב־21.5.1948. הניח אשה.

פלוטניצקי מאיר („מאירקה")

בן זאב ושרה. נולד בשנת 1931 בפרוז'אני אשר בפולין. ב־1936 עלו הוריו ארצה והשתקעו בחיפה, בה למד בבית־ספר עממי, וגם התחנך במוסד־הילדים „עולמים" בהרצליה ובכפר־סבא. בסיימו את חוק לימודיו בבית־הספר נכנס, כמתלמד, למוסך „חבר" בחיפה. היה חבר „הנוער העובד", ומשחרותו — בגדנ"ע. היה גם מחברי הימיה של „הפועל" והנהלת „תל־עמל".

עם פרוץ המאורעות צורף לחי"ש ועסק בהורדת מעפילים. ב־12 בינואר 1948 נשלח לתלות שלט־בטחון על גשר רושמיה אשר בחיפה, שם השיגו כדור מרצחים ולפני שהוגשה לו עזרה בבית־החולים יצאה נשמתו. נקבר בחיפה. פחות מבן 17 היה בנפלו.

פלונסקי מרדכי

בן איזידור ובטי. נולד ביום 8.11.1923 בברלין, בירת גרמניה. למד בבית־ספר תיכוני יהודי והצטרף בנעוריו ל„מכבי הצעיר". בשנת 1939 עלה לארץ עם „עליית־הנוער" (ההורים ואחיו הגדול נשארו בגרמניה מאין רשיון לצאת) ועשה את הכשרתו במשמרות ובחוולדה. בחולדה התגייס לגוטרות, ומשם — לצבא הבריטי. אומן כצנחן, שירת ביוון וביוגוסלביה, באיטליה (בשעת הנחיתה באנצ'יו) ובצפון אירופה. משנודע לו כי אמו נשארה בחיים (את אביו ואחיו רצחו הנאצים) ונמצאת בברלין, השיג רשיון לעבור לשם כחייל ולגור בביתה. עם השחרור וחזרתו לארץ הצטרף לארגון ההתישבותי „יעל" במנחמיה. בשנת 1947 עלתה אמו לארץ והוא דאג לה כמיטב יכלתו. באותה שנה הצטרף כחבר פעיל ל„הגנה" ועם התחלת מלחמת־השחרור עבר לצה"ל. השתתף בפשיטה על עין־מאהל, בכיבוש סג'רה הערבית ובפריצה למשטרת צמח. שימש בדרגת מ"מ בפועל, הועבר מעמק הירדן לנגב, ליחידת הג'יפים, ועם ההפוגה הראשונה חזר לגדודו („ברק") ואירגן מחלקת קומנדו. בקרבות סג'רה האחרונים היה מפקד מחלקת קומנדו. בחור אמיץ, „פורץ" מובהק, בטוח במזלו ובנצחון הסופי.

נפל בשעת הדיפת התקפת האויב במשלט המערבי בסג'רה ב־10.7.1948. למחרת היום נקבר במנחמיה. ב־29.10.1951 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג. אחרי מותו נמסרה לאמו אגרת־צוואה, שהפקיד בידי אחד מידידיו, ובה בקשת סליחתה על שהסתכן תמיד, והנמקה בצדה: „לא יכולתי אחרת..." בפקודת־היום של המטכ"ל מ־29.9.1949 הועלה לשמו התואר „סגן".

פלונסקי שלמה

בן חיים וחיה (בת ר' משה ליפניס מה„ביאליסטוקאים", מחדשי הישוב בפתח־תקוה בתרמ"ב). נולד בחג השבועות תרע"ז בפתח־תקוה. גמר בהצטיינות את בית־הספר העממי הדתי „נצח ישראל" והמשיך ללמוד בגימנסיה „אחד־העם". התמסר לפעולות בתנועת־נוער ובעבודה חקלאית. במהומות תרצ"ו היה פעיל ב„הגנה" וב„מגן־דויד אדום". למד מסגרות ועבד בה. במלחמת־העולם השניה התנדב לצבא הבריטי והמשיך לשרת בבריגדה העברית כחבלן בחיל־ההנדסה. הגיע לדרגת סרג'נט והשתתף

בקרבות בצפון־אפריקה ובאיטליה. משחורר חזר לעבודתו והחל לעשות לביתו, אך מחובתו למולדת לא השתחרר. הוסיף לפעול ב„הגנה" וסיים קורס מ"כ.

משהחלה מלחמת־השחרור נכנס לשירות פעיל כמפקד וחבלן מוכשר ומנוסה ותרם מנסיונו להעלאת הערך הצבאי של המגוייסים החדשים. השתתף בכל פעולות הקרב של יחידתו עד שנפל (תחילה נחשב כנעדר) בחזית לטרון ביום 30.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. השאיר אחריו אשה ושתי בנות.

פלום אריה

בן שלמה ובלומה. נולד ב־1903 ברוזבדוב שבמערב גליציה. כצעיר משכיל ממשפחה אמידה התחיל את פעולתו הציונית בעירו והיה הרוח החיה בעבודה זו. ריכז את הפעולות החברתיות, ערך נשפים וערבי־מקרא ובייס מחזות ושקד לעזור לחברים גם בקשייהם המהריים. גם ל„עבודה שחורה" ציונית נטה שכם בלי תלונות ובלי התפארות. ב־1936 עלה לארץ עם אשתו וכאן נולד להם בן.

נאבק קשה על קיומו, עבד בדרום ים־המלח ובמחנות הצבא הבריטי בדרום ובצפון ורק אחת לשבועים או אחת לחודש ניתן לו לבקר את משפחתו. בשנים האחרונות עבד ב„הדסה" על הר־הצופים. נתחבב שם על הבריו והמטופים עליו ואף על החולים, שהאזין לתלונותיהם והשתדל להרגיעם בדברי ניחומים. היה ידוע כבעל מזג טוב. חבר ה„הגנה" מאז בואו לארץ, ומשהסתדר בעבודה בירושלים היה יוצא בחפץ־לב לליל־שמירה אחרי יום־עבודה מפרך ומילא בנאמנות כל תפקיד שהוטל עליו.

בחורף תש"ח מילא את תפקידו ב„הדסה" בעבודה ובהגנה כאחת, אך סכנת הדרך מנעה בעדו משוב אל משמרתו אחרי ביקור חטוף בבית. לאחרונה יצא לעלות להר־הצופים בשיירת אנשי המדע והרפיאה ונרצח בין חללי השיירה ב־13.4.1948.

פלומקר משה („מוסיק")

בן אליהו ופרל. נולד ב־15.11.1911 בלודץ, פלך ווהלין, רוסיה. במלחמת־העולם הראשונה נמלט עם אביו מפני הכובש הגרמני לרובנה ושם למד בבית־הספר של „תרבות", ואחרי הכיבוש הפולני, במוצאי המלחמה, חזר ללודץ. משמת אביו ואחותו הבכירה עלתה ארצה, נרתם בעול פרנסת המשפחה. ב־1930 הצטרף לקיבוץ קלוסובה של „החלוץ" ו„חושאל" לכל פלוגה חדשה לעזור בסידורה ובכיבוש מקומות עבודה בשבילה. משעלה ארצה ב־1934 הצטרף ל„הגנה" ולקיבוץ גבעת־השלושה. משעם ה„הגנה" עבר קורס מ"כ במקצועות שונים. במשק מילא תפקיד חצרן. כששמר בלילות על אדמת המשק בנזלה נפצע בהתנגדותו לערבים, שבאו להציח את הגורן, ושכב שבועות אחדים בבית־החולים. מסיבות משפחתיות עבר בסוף 1936 לעבוד כמכונאי בבית־החרושת „שמן" בחיפה ומשגברו התקפות הערבים נתמנה לקורפורל־הנוטרים במפעל. ב־1943 התגייס לפי צו המוסדות לצבא הבריטי ושירת במחלקת התחבורה של חיל־ההנדסה במצרים, במדבר המערבי ובאיטליה, שם השתתף גם בפעולות החיילים העבריים לעזרת שארית הפליטה וההעפלה. משוחרר ב־1946 חזר ל„שמן", ובשעת המאסרים ב„שבת השחורה" (29.6.1946) הצליח להתחמק לחודש ימים לתל־יוסף וניצל ממאסר.

בראשית מלחמת־השחרור גויס לפלוגה הניידת של הנוטרים להבטחת התחבורה בין אזור התעשיה ובין העיר, והופעתו וקור־רוחו נסכו הרגשת בטחון והרגעה בנוסעים. באחת הנסיעות העירה העמיד את המשורין בשטח הנמל ליד בניני „סולל־בונה", והנה נשמעה הקריאה: „מכונית־תופת הוכנסה לשטח !" יחד עם נוטרי „סולל־בונה" הרחיק את המכונית החשודה מהבנינים ותפסו עמדת־מחסה מאחורי בנין ספיני"ס, והוא, כבקי במוקשים מעת שירותו בצבא הבריטי, רץ, על אף אזהרת הבריו, אל המכונית כדי לנתק את הפתיל הבוער, אך לפני הגיעו אל המכונית התפוצץ המוקש והוא נהרג. הדבר קרה ביום י' באדר ב' תש"ח (21.3.1948), ששה שבועות אחרי הולדת בנו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. זכרו הועלה בחוברת „להבריינו שנפלו" בהוצאת „שמן" ועובדיו.

פלוצר משה

בן יהודה והינדה. נולד ב־14.3.1924 בקוטנה, פולין, למשפחת־רבנים מיוחסת. בא לארץ בשנת 1935 עם הוריו שהתיישבו בתל־אביב. גמר כאן את בית־הספר „תחכמוני" ואחר־כך עבר לבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין, שסיים אותו בהצלחה. היה חבר בגדנ"ע ובתנועת „השומר הצעיר" ועשה בהכשרה בקיבוץ מורע. משם נלקח ב„שבת השחורה" (1946) לרפיח והיה כלוא חודש וחצי. נשא אשה והתיישב בקרית־חיים. מקצועו — לחצנות. צנוע היה ופשוט בהליכותיו. כאחד מבני „עמן" האלמונים היה אדם למופת, בן מסור להוריו וחבר אהוב על רעיו.

מיד עם פרוץ המאורעות הצטרף להגנת אזור מגוריו והיה בין מלווי השיירות לנהריה. עם גיוסו לצבא ההגנה השתתף בפעולות בעכו ועוד. נפל בשיירה בדרך ליחיעם ב־27.3.1948. נקבר בנהריה ב־29.3.1948. השאיר אשה, רבקה. אחרי מותו נולדה לו בת, עמית.

פלח בן־ציון („בנץ")

בן אליהו ושמחה. זוג מראשוני העליה החלוצית מטריפוליטניה (לוב), אשר עלו ארצה בשנת 1922 והתיישבו בירושלים. נולד ביום ט"ז באדר א' תרפ"ז (18.2.1927) בירושלים. בהיותו בן שנה עברה המשפחה לפרדס כץ לעבודת הפרדס ושמירתו. הילד גדל בחיק הטבע, הזק ואמיץ. התידד עם רועה ערבי ורעה עמו את העדר. רדף אחרי תנים ושועלים מחבלים, ויום אחד, והוא עוד ילד, הביא הביתה תן אשר תקע מקל בגרונו לאחר שגילה אותו במאורתו. בפעם אחרת צד נחש והביאו למורה־הטבע. למד בבני־ברק הסמוכה למקום מגוריהם בבית־הספר העממי „מזרחי", אך לא מצא סיפוק רב בלימודים משום ערנותו ועליונותו המפכה, והתעניין רק בידיעת הארץ ומדעי הטבע. בכיתה ו' עזב את בית־הספר והחל ללמוד חשמלאות ויציקת מתכת ואף ראה שכר בעבודה זו. בשנת 1943 התגנד לחטיבה והלך לקיבוץ אשדות־יעקב וכאן התקשר לעבודת־האדמה ולגוף הארץ, אשר תיארם במכתביו הביתה בהתלהבות רבה. באותו זמן הצטרף לפלמ"ח והשתתף בפעולות נועזות רבות שבמסגרת המאבק, כגון פיצוץ הראדאר, סיורים מסוכנים, פיצוץ וגשרים וכד'. השתתף בהעלאת מעפילים במסגרת הפלמ"ח. במשך שלוש שנים שירת בפלמ"ח וב־1946 חזר הביתה כשייך לרזרביסטים של הפלמ"ח. עבד בחברת־החשמל ותמך במשפחה.

עם תחילת המאורעות נקרא מיד לחזור לשירות מלא ביחד עם כל אנשי הרזרבה ולחם בבית הקרן־הקיימת שליד בית־דגון.

בהבטחת השיירות לירושלים והועבר עם יחידתו לחולדה. התגבר להקים קו חשמל בין היחידה והמטה ותוך כדי עבודתו זו נפגע מזרם־חשמל ומת בחולדה ביום כ"ח באדר א' תש"ח (9.3.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פלטו משה (אדוארד)

בן אברהם (ברנרד) ושרה. נולד ב־12 באוקטובר 1931 בפאריס, בירת צרפת. בית הוריו ניצל מכליון בימי הכיבוש הנאצי, ומיום השחרור התמיד בלימודיו והשלים ידיעותיו והתכונן להיות עורך־דין. אך זכר המאורעות הקשים שעברו על צרפת ועל אחיו הדריך את מנוחתו. משהגיעתו בשורת מלחמת־השחרור בישראל הפסיק את לימודיו והתגייס. בהיותו עוד בחוץ־לארץ התאמן בכל האימונים הדרושים ובתחילת אוגוסט 1948 הגיע אל חוף המולדת. צורף מיד לחיל־הרגלים, חטיבת „גבעתי", ועבר לנגב.

נפל במבצע „יואב", על גבעה ליד גבה, בי"ד בתשרי תש"ט (17.10.1948). למחרת נקבר בכפר־יורבורג. בן 17 ושבוע היה בנפלו.

פלם (פלאום) חיים

נולד ב־1927 למשפחה אמידה אי־שם בפולין. בלמדו ב„חדר" היתה ארץ־ישראל משאת־נפשו וחלומו. במלחמת־העולם כלאו הנאצים את כל המשפחה במחנה־ריכוז. הוריו הושמדו והוא הצליח ב־1944 לברוח לרוסיה ולהצטרף לחבורת פרטיזנים. אחרי המלחמה חזר לפולין ומשלא מצא אף נפש חיה ממשפחתו עבר לגרמניה והצטרף שם לקיבוץ־הכשרה. שירת זמן ממושך בארגון ה„בריחה" ומתוך הסתכנות מתמדת העביר גולים דרך גבולות הסומים ונתיבי־ההעפלה. כשהעפיל אף הוא הוגלה לקפריסין וכשעלה משם לארץ רצה להצטרף לקיבוץ, אך משנתפזרה חבורתו נשאר לעבוד בנמל חיפה והתערה בחיי הארץ.

משהחלה מלחמת־השחרור התיצב בין הראשונים למערכה. שירת באחד הגדודים בחטיבת „כרמלי" והשתתף ברבות מפעולות החורף תש"ח. נפל ביי"ג בניסן תש"ח (22.4.1948) בעמדו ליד משק יגור מול הלגיון הערבי, שניסה לשים מצור על חיפה העברית. למחרת היום הובא למנוחות בבית־הקברות בכפר־חסידים.

פלפל יעקב

בן משה ומרים. נולד בשנת 1925 בצפת. בילדותו היה חלש וחולני ואחר־כך גדל לבחור חסון וחזק. למד בבית־הספר העממי ואחר־כך עבד בנהגות בחיפה. היה חבר ה„הגנה" והשתמש בקשריו עם אנשי הצבא הבריטי, שעבד אצלם כנהג, כדי להשיג נשק בשביל ה„הגנה".

בראשיתה של מלחמת־השחרור התיצב לשירות. השתתף בקרבות בדליית־אל־כרמל, בואדי־רושמיה, בפיצוץ גשרים בגליל ובעוד הרבה קרבות ופעולות. סיים קורס מ"כ בבית־אורן ולפעולה הראשונה בדרגתו החדשה יצא להגנת רמת־יוחנן בפני הכנופיות ובעלי־בריתן הדרוזים. ב„ברן" שבידו קצר באויב וכשנשתתק הכלי והוא ניסה להפעילו מחדש, נפגע מכדור אויב במצחו ונפל ביום 16.4.1948. נקבר בחיפה ב־19.4.1948.

פלץ חנן („היינצי")

בן פליכס ופרידה לבית מינדוס. נולד ב־4.5.1919 באמדן שבמערב־גרמניה במשפחה שומרת־מסורת. למד 4 שנים בבית־הספר העממי של הקהילה וחמש שנים בבית־ספר תיכון. בגלל השתלטות הנאצים נאלץ להפסיק את לימודיו בגימנסיה. נשלח לבית־מדרש למורים יהודים בבורגפרפאך שבבאוריה. משחיסלו הנאצים את המוסד המשיך ללמוד ב„ישיבה" בפרנקפורט ע"מ ואחר־כך בבית־הספר התיכון „תלמוד תורה" בהמבורג והתכונן להיות מורה. עם התגברות הנאציזם התיאש מעתידו בעבודה רוחנית והחל ללמוד מסגרות ומכניקה עדינה בבית־הספר המקצועי של „אורט" בברלין. בינתים נספה אביו במחנה־ריכוז. אחרי פרעות נובמבר 1938 נמלט להולנד ובאוגוסט 1939 העפיל ארצה בספינת „דורה", והצטרף לקיבוץ גבעת־ברנר ועבד בענפים שונים. במלחמת־העולם התגייס לצבא הבריטי והגיע עם הבריגדה העברית עד לב אירופה. שם נודע לו על אבדן אמו ואחיו בידי הזדים. בשובו לגבעת־ברנר מצא חמימות משפחתית בבית בני עירו, משפחת ון־דר־ברג, מידידי בית הוריו. גם חברי המשק התקשרו אליו בידידות בשל אדיבותו הטבעית ואפיו הטוב וכשרונותיו. השתתף בהצלחה על הבמה בהצגות־חובבים והצטיין בספורט, ביחוד בריצה (גם בבריגדה זכה בפרסי־הצטיינות בספורט), וגם באורח חייו בלטו הסגולות הטובות של ספורטאי. בשובו מאירופה התקשה בכניסה מחדש למסלול העבודה, אך לבסוף מצא את מקומו וסיפוקו בנגרות. השתתף בהעלאת מעפילי „שבתי לוזינסקי" לחוף ניצנים והצליח להיחלץ מטבעת הכיתור של הצבא הבריטי ולהביא אתו אל הגבעה בחור מהמעפילים, שבדרך זו ניצל מגירוש לקפריסין.

במלחמת־השחרור מילא באמונה את חובתו בשמירה ובהגנה ובקרבות, וכן בהדרכת אימוני נוער ובהוראת התעמלות. יצא במחלקה של חברי גבעת־ברנר לפעולת ביעור קני כנופיות ונפל בקרב ליד הכפר בשית אור ליום 30.3.1948. נקבר בגבעת־ברנר.

פלץ ישראל

בן צבי ואהובה. נולד ביום 24.9.1924 בעיר זאמושץ אשר בפולין. גמר בית־ספר עממי. היה חייט. בפרוץ מלחמת־העולם השניה נפרד מעל משפחתו, שהושמדה ברובה, והיה בין הניצולים שנמלטו. בשנת 1947 עלה לארץ באניה „ארבע הירויות", התנגד בעוז לחיילים הבריטיים, אך הוכרע. כשבעה חדשים היה עצור במחנה קפריסין. בארץ עבד בבנין. ישב בתל־אביב. מיום עלייתו היה חבר ב„הגנה" ומן הראשונים שעברו לשירות מלא. עם חלוקת הצבא לחטיבות צורף לגדוד בחטיבת „גבעתי" והשתתף בכל מסעיו. התגייס יחד עם מספר חברים שהיה קשור אליהם ביותר, והיה תמיד מעודד את האחרים וכובש את זכרון ימי תלאותיו עמוק בחובו.

ביום 28.3.1948 חזר במשורין מגדרה לתל־נוף, בסיסו. ליד כפר־המרצחים מע"ר עלו על מוקש. שמונת הנוסעים נהרגו והוא בתוכם. ב־30.3.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות.

פֶּלֶץ נחמן

בן יחיאל ושרה. נולד ב־5.2.1925 בפולין ועלה עם הוריו לארץ ב־1936 והתישבו בתל־אביב. בעודו נער הצטרף לארגון בית"ר ואחרי גמרו את בית־הספר עבד בעסקו של אביו. ב־1941 התגייס ל„באפס" בגיל 16, בהודיעו שהוא גדול בשנתים, ושירת במסירות ובמשמעת כקשיש ורגיל. מגמתו בהתגייסות היתה כפולה: להילחם באויב העם היהודי ולהשתלם השתלמות צבאית כדי להקנותה לחבריו בתנועה לצרכי שחרור המולדת. נפצע ברגלו בשעת תרגילי הבריגדה העברית באיטליה ואחרי שנה וחצי של טיפול בבתי־חולים צבאיים שוחרר כנכה ונשאר צולע. היה בין הראשונים בגרעין־מרגלין להתישבות, אך דחה את הצטרפותו בפועל עד „שיבריא לחלוטין", לבל יהיה למעמסה על חבריו בנקודה. חזר לעבודה ליד אביו והתמסר לפעולה כמדריך ומפקד מחלקה באצ"ל בכינוי „המפקד פנואל".

השתתף בפעולות נגד הבריטים על אף מומו, ובמלחמת־השחרור הוסיף להדריך מתגייסים ולהשתתף בפעולות נגד הערבים עד שנפל במערכת אצ"ל על רמלה ב־11.6.1948.

פלק אברהם

בן יצחק־אהרן ומלכה. נולד ביום ג' דחנוכה תר"ץ (1929) בתל־אביב. אחר סיימו את לימודיו בבית־הספר העממי החל נושא בעול חיי עבודה, כדי לעזור להוריו במצוקתם. עבד כנגר־להיטים. היה חבר נאמן בתנועת „ברית־המכבים־עתיד" והצטיין בענפי הספורט השונים. היה שחיין טוב ושחקן בכדור־מים. בן 16 הצטרף לחי"ש והיה מסור לתפקידו והביע על חבריו לשורה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התנדב לשירות מלא. היה בין מגיני בן־שמן ובין פורצי הדרך לירושלים. השתתף בקרבות רבים בהרי ירושלים, בקרבות על מבואות הנגב והיה גם בין מגיני נגבה וסביבתה. במסגרת פעולות פריצת הדרך לנגב יצא בליל 18.7.1948 בראש כיתת הפורצים בהתקפה לכיבוש הכפר בית־עפה. בהתקפה זו נפגע בצרור־כדורים ונהרג. הועבר לנחלת־יצחק ב־23.1.1951.

פַּלק שמחה

בן יוסף וחיה. נולד ב־11.8.1926 בעין־חרוד. גדל ולמד בשכונת ברוכוב וברמת־גן ואחר־כך למד מכונאות בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. היה חבר „הנוער העובד" וה„הסתדרות". ב־1941 הצטרף לגדנ"ע גוש דן. ב־1943 סיים קורס מ"כ של גדנ"ע והוסיף לעסוק בהדרכה במקומו. ב־1944 התגייס לפלמ"ח ושירת בפלוגה ח' כסייר ובתפקידים מיוחדים בקריית־ענבים, רמת־רחל, בית־הערבה וירושלים. ב־31.1.1946 נאסר בבית־הערבה עם ארבעה מחבריו ונשפט לחמש שנות מאסר בעוון החזקת נשק. נשא את סבלו בלי תלונות ועוד היו בפיו דברי עידוד להוריו כשביקרוהו בכלא בירושלים. משוחרר ביולי 1947 הוצע לו מטעם מפקדת הפלמ"ח להישאר זמן־מה מחוץ לכל פעולה, אך הוא לא יכול לעמוד מן הצד בשעה שחבריו מגבירים את כוננותם והוסיף לפעול ברזרבה שבאוורו. בו בזמן היה מטובי הכדורגלנים וחבר „הפועל" רמת־גן.

עם פרוץ מלחמת־השחרור חזר מיד לשירות פעיל והשתתף בליווי שיירות לירושלים ובקרבות בהרי יהודה. במארס 1948 סיים קורס למדריכי ספורט ושימש בתפקיד זה. היה בנגב בתקופת־המצור הראשונה ומשם נשלח לקורס מ"מ. השתתף עם חניכי הקורס במבצע „דני" ואחר־כך הדריך בקורס מ"כ בג'יערה. נצטווה להפסיק את שיירותו בהדרכה ונשלח לתפקיד מפקד מחלקת „הפורצים" בפלוגה אחת בחטיבת הנגב. נפל בשעת פריצת גדר־התיל בהתקפת כוחותינו על עיראק אלמנשיה ביום 16.10.1948. נקבר בגת. ביום 29.9.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פלקוביץ חיים

בן לוי־יצחק (שו"ב) ובתיה־פייגה. נולד בכ"ה בתמוז תרפ"ג בסטרוז'ניץ שבבוקובינה. למד ב„ישיבה" ובגימנסיה ואחר־כך היה לאינסטלטור. היה ציוני ועברי נלהב מנעוריו. הצטיין בחכמת־חיים וקשישים ממנו נעזרו בעצותיו בתסבוכות חייהם ותלאותיהם (על סגולתו זו סיפר אחד מחבריו בפזמון־ריקוד „חבר חיים" שהושר בקברט תל־אביבי). משהצטרפה רומניה במלחמת־העולם לגרמניה הנאצית נסחב יחד עם אלפי יהודים לעבודת־כפיה במרחקי אוקראינה ובחכמתו ובמסירות נפשו הצליח להציל חיי יהודים רבים. כשעמדו הנאצים לקחת את אחיו, הלך הוא במקומו למחנה־הכפיה שליד אודיסה. הצליח לברוח משם, ועורם ויחף, בקור החורף, אחרי כמה וכמה הרפתקאות וסכנות, בדרך של 900 קילומטר ברגל בשטח הכיבוש הגרמני, הגיע הביתה. מיד אחרי שחרור רומניה, ב־1944, אם כי הנסיעה בים היתה עוד בחזקת סכנה, עלה לארץ באניה הראשונה שהפליגה מרומניה. מיד אחרי בואו לארץ החל לעבוד והצטרף ל„הגנה". משהחלה מלחמת־השחרור התיצב לצד"ל.

בחלקו במלחמת־השחרור ראה הגשמה מעשית לשאיפת הנקם שיקדה בלבו מאז ראותו את עינויי עמו בידי האויב הטמא, כפי שהביע זאת בשיריו „נקם": „אבל אנו לא נסוג, ונקום בעתיד את העבר ונגחיל את האגולה לעמנו בארצנו". ולאמו כתב, כי „האויב יורה בלי הרף ואני משיב לו ואמשיך לירות כל עוד לא יפגע בי כדורו". וכך המשיך עד שפגע בו כדור האויב ליד משמר־הירדן ב־10.7.1948/7. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה.

פלקוביץ יהודה

בן מאיר ולאה. נולד בשנת 1912 בעיר פינסק שבפולין. גמר בית־ספר עממי ולמד נגרות מתוך שאיפה לעלות לארץ כחלוץ. במשך שנים השתייך לקיבוץ בוילנה, הסתפק במועט והיכה לתור עלייתו. עלה בשנת 1938. היה נאמן כל ימי חייו למשאת־נפשו החלוצית. היה חבר רמת־רחל, עבד בצפון ים־המלח ואחר־כך עבר לגנון. לאחרונה פרש מהחיים הקיבוציים, התישב בכפר־אתא ועבד במקצועו, כנגר. חבר נאמן ב„הגנה" מיום בואו לארץ. נענה לקריאתה הראשונה עם פרוץ מלחמת־השחרור. עם התגייסותו עבד תחילה במחנות חע"ץ.

בשעת כיבוש כפר טירה, לשחרור הדרך מחיפה לתל־אביב, נפל בפגוע כדור בלבו ביום 16.7.1948. בו ביום נקבר בכפר־אתא. הניח אחריו אשה ושני ילדים.

פלש אפרים

בן יולוס ופרידה. נולד ב־9.8.1924 בוינה, אוסטריה. למד בבית־ספר עממי בוינה ונמר ארבע מחלקות בבית־ספר תיכוני מקומי. עלה לארץ בשנת 1938 עם „עליית־הנוער" והתחנך במוסד „אהבה" בקרית־ביאליק. כעבור שנתים וחצי עבר לעבודה חקלאית ביקנעם ומשם התגייס למשטרת הישובים ושירת בתחנת קרית־חיים. בשנת 1942 התגייס על־פי צו המוסדות לצי הבריטי ומילא שם תפקידים שונים. עם שחרורו בשנת 1946 חזר לשירות ה„הגנה" והשתתף בפעולות שונות. את מחיתו מצא בעבודה כטפסן, והיה המפרנס הראשי של המשפחה. בערבים הפנויים השתלם בלימודים, בעיקר בלימוד שפות. היתה לו גם זיקה לפיוט וחיבר שירים.

בפברואר 1948 התגייס לצבא ההגנה ונלחם בחזית הגליל המערבי והשתתף בפריצת הדרך ליחיעם. נפל בעצם ימי ההפוגה בהגינו על בירזה ביום 24.6.1948. למחרת היום הובא לקבורת בנהריה.

פנדר יאיר (הלמוט)

בן הנס וקטה. נולד ב־9.1.1922 בברלין, בירת גרמניה. למד בבית־ספר תיכון בברלין. בשנת 1938 עלה לארץ במסגרת „עליית־הנוער". הוריו נספו על־ידי הנאצים בגרמניה. ניחן בכשרון למוסיקה וגיגיתו בגיטרה הפליאה את שומעיו, אף כי לא קיבל הכשרה מוסיקלית מיוחדת. שירת בנוטרות זמן קצר ואחר־כך התגייס לצבא הבריטי ולחם עד סיום המלחמה. עם שחרורו חזר לארץ ועבד בפקידות.

עם פרוץ מלחמת־השחרור מצא את מקומו מיד בין מגיני הישוב העברי. בגבור המצור על ירושלים ועם התלקחותם של הקרבות בלטרון, הועבר עם יחידתו לחזית זו ושם נפל ב־31.5.1948. הועבר למנוחת עולמים להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

פן אלדד

בן אבל פן (הצייר) ואסתר. נולד ב־1.4.1928 בירושלים. מגיל 3—6 התגורר עם הוריו בחוץ־לארץ. ביקר בגן־ילדים ובבית־ספר עממי בשוייץ ובצרפת. סיים את הגימנסיה העברית בירושלים והיה מדריך באגודת־צופים. איש הרגש והמחשבה היה אלדד, וכל חייו התלבט בבעיות הכלל והפרט. ניחן בכשרון ספרותי בולט. כתב סיפורים, פליטונים וניהל יומן, בו נתגלתה אישיותו המקורית ויחסו העצמאי אל החברה.

אחר סיימו את לימודיו יצא להכשרה מגויסת, תחילה בקיבוץ בית־השיטה ולאחר־מכן בקיבוץ עין־גב. בהיותו בהכשרה נטל חלק, כאיש פלמ"ח, בהגנה על הגליל העליון — בקיבוץ עין־גב ובקיבוץ עין־זיתים. מאחר שהשקפתו האישית על החיים לא הזדהתה עם החיים השיתופיים בקיבוץ, עזב את ההכשרה בתחילת פברואר 1948 והצטרף לאחד מגדודי הפלמ"ח. השתתף כלוחם וכקשר בקרבות על הקבוצות מעלה־החמישה וגוש־עציון ובהתקפה על הר הקסטל. לאחרונה היה בין מלווי השיירה לגוש עציון. בדרך חזרה לירושלים הותקפה השיירה ליד נבי־דניאל, ובנס הצליח אלדד לחזור לגוש עציון. אולם בהתקפה האחרונה שערך הלגיון על הגוש, ביום 13.5.1948, נפל אלדד באחת העמדות בקבוצת כפר־עציון. ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועבר יחד עם כל חללי גוש עציון להר־הרצל בירושלים. אחרי נפלו נקבעה לפי פקודת המטכ"ל דרגתו הצבאית כסגן. בהיותו בן שבע־עשרה ומחצה כתב ביומנו: „החיים כשלעצמם ערכם מועט, אם אין מקדישים אותם למטרה קדושה ויקרה, הנעלה מן החיים, ושלמענה יש להקריבם". חברה־לקרב, אשר נשארה בחיים מבין מגיני כפר־עציון האחרונים, מסרה, כי הדברים האחרונים אשר שמעה מפיו היו: „אותי חי לשבי לא יקחו!" בחודש אייר תשי"א (1951) הופיע בהוצאת „מסדה" הספר: „סגן אלדד פן — קובץ כתבים".

פנואלי שאול

בן יעקב ושולמית לבית חזנוב. נולד בכ"ד באייר תרפ"ח (18.5.1925) בירושלים. למד בגימנסיה העברית ובמוסד החינוכי במשמר־העמק. התקשר לחיי הקיבוץ ותנועת „השומר הצעיר", בה המשיך לעבוד ולהדריך גם אחרי עזבו את המוסד. לפני סיימו את לימודיו בבית־הספר התיכון התגייס כחבר הכשרת „גירים" לפלמ"ח ושירת אתם שנתים בשער־העמקים ובתל־עמל, ואחר־כך — שנתים במסגרת ה„חטיבה" בפלוגה שמרכזה היה בעין־חרוד. בתקופה זו עבד בקביעות ברפת. התמסר גם לגידול כלבי־שמירה ואימונם השיטתי. מתוך חיבתו העמוקה לבעלי־החיים בחר במקצוע של רופא־בהמות, ואחרי שחרורו מהפלמ"ח התחיל להתכונן במרץ לבחינת־הבגרות כדי להמשיך אחר־כך את השתלמותו באוניברסיטה. היה מלא הדות־חיים ומרץ ושימש מרכז של ערנות בין חבריו וחניכיו הרבים.

מיד עם פרוץ מלחמת־השחרור חזר לשירות פעיל והלך לגוש עציון. שם עבד בביצורי המקום לקראת המלחמה. בגלל מחסור חמור באנשי־מגן בגוש יצא לתל־אביב כדי לזרז משלוח תגבורת לשם ואמנם הצליח בשליחותו זו. בשובו לגוש הצטרף למחלקה אשר נשלחה לעזרת הגוש הנצור ונפל עמהם בחרי חברון ביום ה' בשבט תש"ח. הובא לקבר־אחים עם ה„ל"ח" בכפר־עציון ומשם הועבר להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949. אחרי מותו הוענקה לו דרגת סגן.

פנונו יצחק

בן אליהו וברוניה. נולד ב־1930 בבירות שבלבנון ובאותה שנה עלתה המשפחה לארץ והתישבה בחיפה. למד בבית־הספר „נצח ישראל" ונתחבב על המורים. בגיל 14 החל לעבוד כשוליה ואחר־כך כפועל קבוע, כמכונאי, במוסך של קואופרטיב האוטובוסים „חבר" והיה חבר בהסתדרות „הנוער העובד". תמך בחלק משכרו במשפחה. משבוטלה העבודה השכירה בקואופרטיב פוטר גם הוא. צירף הלואה לחסכונותיו, רכש לו מכונית ועבד כנהג פרטי.

חבר ה„הגנה" מצעוריו והקדיש לה הרבה מזמנו. משהחלו ההתקפות הערביות בחורף תש"ח מכר את מכוניתו ופרע את חוב ההלואה. התיצב לשירות בשמירה ובהגנה ועבד בקיוסק למכירת ירקות. אולם משגברה המלחמה התגייס לשירות מלא וצורף לאחד מגדודי חטיבת „כרמלי". השתתף בהגנת חיפה ושחרורה ובמבצע „בן־עמי" לשחרור הגליל המערבי. נפל בקרב על עכו ביום 17.5.1948. למחרת היום נקבר בחיפה. ביום לויתו הופסקו הלימודים בבית־הספר „נצח ישראל", שהיה מחניכיו.

פנטפול נתן

בן שמואל. נולד ב־1927 בפולין. גמר בית־ספר עממי והמשיך ללמוד בבית־ספר תיכוני עד פרוץ מלחמת־העולם השניה. בימי היין המעטים בארץ לא הספיק לרכוש לו חברים קרובים ולספר להם את קורות חייו. אחרי המלחמה יצא ב„נתיב־הבריחה" לאיטליה והצטרף לקיבוץ־הכשרה. משהעפיל ארצה הובא עם כל מעפילי אניתו לקפריסין והשתדל להשלים שם את הכשרתו. ימים מעטים לפני הכרעת לייק־סאקסס בא לארץ ועבד כפועל חקלאי בכפר־סבא. משפרצו הקרבות נגד הכנופיות הצטרף אל הלוחמים. נפל בחזית לטרון ב־26.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

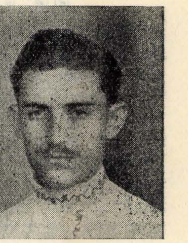
פניאס שמואל

בן מאיר וסרנה. נולד ב־10.9.1924 בחוסט שברוסיה הקרפטית (אז בצ׳כוסלובקיה). גמר בית־ספר עממי ולמד חייטות ועבד בה. ב־1939 הוחזר האזור להונגריה ובמלחמת־העולם השניה גויס לפלוגת־עבודה של יהודים מסומנים בטלאי צהוב. אחרי שירות בסכנות ובאיבה מצד הפקידים בחזית הועבר לאוסטריה. פעם הועמד בין 200 יהודים על שפת חפירה עמוקה שהוכנה להם לקבורה, ומתוך ה־200 שנקצרו במכונת־יריה ונפלו לתוך החפירה שרדו בחיים הוא ועוד אחד, שיצאו אחר־כך מבין ההרוגים. עם כניסת הרוסים לאוסטריה שוחרר ונדד דרך גרמניה לאיטליה. העפיל ארצה באניה „ברכה פולד" והוגלה לקפריסין. ב־1947 עלה ארצה והסתדר בעבודה.

במלחמת־השחרור התגייס לצה״ל. השתתף בשמירה ובקרבות, בכיבוש חיפה ועכו והגליל המערבי. אחר־כך הועבר לגליל המזרחי ונפל ברמות־נפתלי ביום ג׳ בסיון תש״ח (10.6.1948). למחרת היום נקבר ברמות־נפתלי. ביום כ״ז באדר תש״י (16 במארס 1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

פניגשטיין אריה („אריק")

בן זאב ובת־שבע. נולד ב־25 באפריל 1929 בירושלים. חונך בבית בו היתה המוסיקה למסורת. אביו ניגן בתזמורת הירושלמית ובמשך שנים רבות היה חבר תזמורת המשטרה. הבן הצטיין בנגינה באבוב והיה גם פסנתרן טוב. בן 16 עזב את הגימנסיה והצטרף לתזמורת המשטרה. השתתף גם בתזמורת הרדיו וההאופירה. הרצה בקונסרבטוריון הירושלמי בתורת כלי־נשיפה. הקונסר־בטוריון רצה לשלחו להשתלמות בחוץ־לארץ, אולם אריה סירב לצאת את הארץ בימי מאבק. היה גם ספורטאי שהגיע להישגים ואיש־„הגנה" נאמן. גם בכך לא סטה מדרך אביו, שהצטיין במאורעות 1936—1939 בהגנה על העיר העתיקה. עם פרוץ המאורעות גויס גיוס חלקי — בהיותו שוטר, אולם לא התפרסם בכך: פרש מהמשטרה והמוסיקה והיה למלווה שיירות. סיים קורס לחובשים וצורף כחובש פלוגתי לפלוגת „נועם" בדרגת סמל ראשון. נפצע פעמים אחדות. בשעת כיבוש הכפר צובה נפצע בידו, אולם חבש אותה וחזר לפעולה. ב־16 במאי 1948, ב־5 לפנות בוקר, יצא עם פלוגתו מבנין „ג׳נרלי" שבירושלים לעבר העיר העתיקה. ליד בנק ברקלייס נקלעה יחידתו באש האויב. בשעת הגשת עזרה לפצועים פגע כדור ברימון שבחגורתו. הרימון התפוצץ ואריה נהרג בו במקום. היה קבור בסנהדריה. ב־20.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

פניגשטיין ישראל

בן אריה ולאה. נולד בשנת 1909 בוארשה, בירת פולין. למד בבית־ספר עממי ותיכוני. נתיתם בגיל צעיר, למד ועבד כדי לבסס את עתידו בכוחות עצמו. משהגיע להכרה כי עתידו של יהודי הוא בארץ־ישראל הצטרף לתנועה חלוצית והיה מן המעפילים בארגון משקי־הכשרה. ב־1934 עלה ארצה, עבד קשה כפועל־בנין, נאבק עם מחלות והתגבר עליהן. נשא אשה וגולדו לו שלושה בנים ואחרי שנות עבודה מפרכת הסתדר כקופאי בקולנוע „אוריון" בירושלים ונשתבח בדייקנותו ובאדיבותו כלפי הקהל. מילא את חובתו ב„הגנה" וכפקח ראשי בהג״א והיה מהראשונים להצלת רכוש יהודי מבוזזים במרכז־המסחרי החדש בימים הראשונים למלחמת־השחרור.

בחדשי הקרבות והמצור הוסיף לשרת ב„משמר־העם", ובהיותי בתפקידו בבנין נוטר־דם נפגע על־ידי צלף ערבי ב־29.7.1948. למחרת היום נקבר בשייך־באדר א׳. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

פנסו יוסף

בן בנימין ופרלה. נולד ב־1932 בירושלים. גמר בית־ספר עממי והחל לעבוד במכונאות. אחיו הבכור, יצחק, נרצח בידי פורעים ערבים בראשית הקרבות בירושלים והוא, יוסף, החליט לנקום את דמו. הגדיל את גילו בשנתיים ובשנתו השש־עשרה נתקבל לפלמ״ח בראשית ינואר 1948 ונשלח לגבול. מפי חבריו נודע כי החזיק מעמד בתלאות וכאחד המבוגרים השתתף בקרבות בבית־דראס ובמקומות אחרים. בחודש מאי, כשנודע גילו הצעיר מדי, הוחלט להעבירו ללשכת הגיוס שבעיר למען תחליט אם להשאירו בצבא או להחזירו הביתה, אך בגלל שיבוש הדרכים ומיעוט השיירות הוכרח להמתין עד בוא שיירה. ערב אחד, כשציפו לבוא שיירה ביום המחרת, עמדה לצאת חוליה קטנה לפעולת מארב וחבלה בטורי הקשר והאספקה של הצבא המצרי בכביש רפיח—חן־יונים, ואם כי יוסף שוב לא נחשב כחייל ביחידה, הפציר בהם עד שצירפו גם אותו לפעולה.

יצא עם חוליה, שכללה מדריך אחד ושבעה חיילים צעירים, וכולם נפלו שם ביום י״ח באייר תש״ח (27.5.1948).

פניקה סימון

בן יוסף ומלכה. נולד ב־16.5.1930 בתל־אביב. סיים את בית־הספר למסחר „גאולה" והיה חניך בית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. עבד כמכונאי במסגרות מכנית. היה שקט וצנוע. הצטיין בקול ערב. תמיד הסביר פנים והתחבב על כל יודעיו. בשפרצה מלחמת־העצמאות התנדב בין הראשונים, אם כי חובת הגיוס טרם חלה עליו — היה בן 17 שנה וארבעה חדשים. לא הרבה לספר על פעולותיו, אם כי השתתף בקרבות רבים בבית־דגון, יזור, בית־

דראס ובקרבות הנגב. התמסר מאד למשימותיו ונחלץ לפעולות הכרוכות בסכנה. היה מראשוני הפורצים לבית־דראס והראשון שנכנס לכפר. לחופשה בא רק לעתים רחוקות. „האויב בשער", אמר לאמו, „כשהכל יעבור אבוא לחופשה ארוכה ואשב כאן במצפון נקי שאין זקוקים לי".

עם סיום חופשתו האחרונה הפצירו בו חבריו לבל יתמהר לחזור לבסיס בבאר־טוביה, כי המושבה הופגזה קשה. לא שעה לדבריהם. „הם לא מפחידים אותי בהפגזותיהם" — השיב — „ובעת זקוקים לנו יותר מאשר תמיד". משהגיע לבאר־טוביה רץ מיד לחפירות, לפני שהספיק להניח תרמילו. בדרך לחפירה פגע בו רסיס פגז. הועבר לבית־החולים „הדסה" בתל־אביב, נותח ומת מיד ביום 23.7.1948. הובא למנוחות־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פנין נתן

בן יהודה ושרה. נולד בי"ב בתשרי תרע"ח (1917) בויטבסק שברוסיה. בראשית 1921 עלתה המשפחה לארץ והתישבה בתל־אביב. למד בגימנסיה „הרצליה" ואחר־כך בגימנסיה „גורדיה", ושנה אחת למד באוניברסיטה האמריקנית בבירות. עבד כשנה במשרדי חברת־האשלג בירושלים ואחר־כך בפקידות בעיריית תל־אביב, ובזמן האחרון — בניהול פנקסים במחלקת הגביה המאוחדת של העיריה. מנערותו הצטיין במשחק כדורגל והצטרף ל„המכבי הצעיר" ואחר־כך אל מחלקת הכדורגל של מכבי תל־אביב (הצטיין גם בכדור־סל, כדור־עף, שחיה ועוד). עלה לקבוצה א' ונודע כ„כוכב". ב־1936, בהיותו הצעיר שבחבורה במסע המשלחת של מכבי תל־אביב למשחקים באמריקה, מלאה העתונות שם תהילת משחקו. משחזר ארצה היה חבר בנבחרות ארציות במשחקים נגד קבוצות אורחות מפורסמות וב־1938 נגד נבחרת יוון, כאן וביוון, בתחרויות האזוריות המוקדמות על הגביע העולמי בכדורגל. ב־1939 עבר לאגודת בית"ר תל־אביב, כשחיתה עדיין בליגה ב', והשקיע הרבה מרץ וידיעה בהעלאת רמת קבוצתה עד שהוכשרה לעלות לליגה א' ולתפוס בה מקום בין הראשונות. שיחק באגודתו ובנבחרות ערי־וגיות וארציות נגד קבוצות מעולות זרות וזכה בכמה תעודות־כבוד ואותות־הצטיינות. לבו וידו פתוחים לחברים זקוקים לסעד והיה עוזר להם בסידורם בעבודה ובהלוואות. כמו־כן היה מאסף תרומות בין ידידים וחברים לעזרת משפחות חברים אסירי ציון ומחנות המעצר בארץ ובאפריקה, והסכומים שהוסיף משל עצמו למילוי ה„חסר" הצטרפו למאות לירות, וביום הששי בשבוע היה נוסע בעצמו אל המושבות, להביא למשפחות העצורים את כספי העזרה. היה פעיל גם בעסקנות הספורט. הצטיין בישרו והיה מכובד גם על יריביו. משאסר השלטון הבריטי את קיום אגודת־הספורט בית"ר, וזו שינתה את שמה ל„גורדיה", לא יכול פנץ להשלים עם הסואה זו וחזר ל„מכבי תל־אביב".

משהחלו המהומות בארץ, אחרי ההכרעה בלייק־סאקסס, יצא לאימונים ולשמירה על גבולות יפו בעמדות ה„הגנה" ואצ"ל, בהיות לו ידידים בשני המחנות. כשהגיע זמנו להתגייס לשירות מלא הצטרף לכוחות אצ"ל (לפי אחת הגירסאות הגיע לבחירה זו על־ידי הטלת גורל שערך לעצמו בין אצ"ל ו„הגנה"). סיים קורס לקצינים והשתתף בפעולות שונות נגד האויב. מהשתתפותו בפעולה מוצלחת של אצ"ל נגד רכבת נשק ותחמושת בריטית ליד פרדס־חנה והחרמת מטענה היקר, הספיק לחזור עוד בו ביום לתל־אביב ולהשתתף בהתחרות כדורגל, בה הנחיל, בשער היחידי שהבקיע, את הנצחון לקבוצתו. להפצרתו שיתפוהו מפקדיו בקרב על יפו. משנפצע בתוך משורין בסימטה במגשיה, סירב לעזוב את מקומו ולעבור לבית־החולים. בא פגז בריטי שני והרג אותו ביום 28.4.1948. נקבר בנחלת־יצחק. על שמו נקרא הגביע הנודד שתרמה בית"ר תל־אביב לקבוצות הנוער שלה בכדורגל.

פנצר עמוס

בן חיים ושרה. נולד ב־16.9.1929 בקרית־חיים. חניך „השומר הצעיר". עוד בילדותו קיבל על עצמו תפקידים נכבדים בועדות השונות שב„קן" קרית־חיים, קרית־ביאליק וקרית־מוצקין. כתום לימודיו בבית־הספר העממי שבקרית־חיים המשיך ללמוד כשנתים בבית־ספר תיכוני ולבסוף עבר לבית־הספר המקצועי שליד הטכניון בחיפה ונודע כתלמיד חרוץ ומצטיין. עם התבגרותו קיבל על עצמו תפקיד של מדריך בתנועה, ומה גדולה האהבה השופעת ממכתבי חניכיו משנודע להם דבר מותו. מילדותו — חבר ה„הגנה", הגדנ"ע, החי"ש ולבסוף בפלמ"ח, ביחד עם חבריו שבגדוד השומרי. ההנהגה הראשית של תנועתו השיגה בשבילו תעודת שחרור ודרשה ממנו להישאר במקום ולהדריך בתנועה, אך הוא לא הסכים לכך והתגייס תחילה לחטיבת „כרמלי" ואחר־כך לפלמ"ח.

השתתף בפעולות רבות בעמק זבולון, בגליל ובנגב. נפל בקרב אשדוד, לאחר שחבריו נסוגו ואילו הוא נשאר לאסוף את הנשק שנשאר בשדה. כדור פגע בבטנו ופצוע הובא לבית־חולים בתל־אביב ושם מת ב־8.6.1948. נקבר בחיפה.

פנקס אברהם

בן משה ומלכה. נולד ב־29.11.1929 בקרוסנו, פולין, במשפחת פועלים. עלה ארצה בשנת 1936 וגר ברחובות וסיים שם בית־ספר עממי. עבד בבית־דפוס ברחובות. מילדותו חבר „השומר הצעיר" ואת כל שעות הפנאי מסר ל„קן". שימש מדריך, גזבר וספרן ומבצע כל העבודות המעשיות. אמר לצאת לקיבוץ לאחר שיסיים להוריו. „כל השנים עמלו הורי למעני, עתה אחזיר להם" — אמר.

עוד בהיות ה„הגנה" במחתרת עבר קורס חובשים מחלקתיים, דבר שהלם את אפיו. כשפרצה מלחמת־השחרור היה מראשוני פלוגת ח"ש במושבתו. מעטים נותרו מפלוגה זו. ליוה שיירות לירושלים ולנגב והשתתף בקרבות רבים, ביניהם הקרב על חוליקאת. שבוע אחרי קרב זה, בעת התקפה על משלט לידּ פלוג"ת, חדר, כשהוא פצוע קל ברגלו, לשטח האויב כדי להוציא פצוע ונפגע מפגז ביום 3.11.1948. נקבר למחרת היום בכפר־ורבורג.

פנקס זישה („זיזיניי")

בן בצלאל ומרים. נולד בשנת 1916 בסטניסלבוב, פולין. בן 9 עלה לארץ עם המשפחה, אשר התישבה בחיפה. שם למד בבית־ספר עממי ואחר־כך בגימנסיה „ביאליק". משסיים את חוק לימודיו נכנס בעול העבודה ועזר לאביו בנגריה. משנת 1935 איש ה„הגנה". היה גם חבר בפלוגת „הפועל" ומדריך לחובבי־טבע. הכיר יפה את דרכי הארץ. היה גם בין ראשוני מכבי־אש המתנדבים.

עם הכרזת המדינה גויס. היה למ"כ. השתתף בקרבות רבים במסגרת חטיבת „כרמלי". נפל בקרבות סג'רה ביום 10.6.1948. נקבר בעפולה ב־14.6.1948. הניח אחריו אשה.

פס בתיה (בטי)

בת יהודה־לייב והיה. נולדה ב־18.9.1928 בברלין, בירת גרמניה. חמישית למשפחה ברוכה בשבעה ילדים שהיגרה ב־1919 לגרמניה מאולאנוב שליד לבוב שבגליציה. נתחנכה בבית ההורים ברוח הדת ונוסף ללימודים הכלליים בבית־הספר למדה לימודי יהדות בשיעורי־ערב. ב־1938 חזרה המשפחה מפני אימת הנאצים לאולאנוב ואחר־כך עברו לוארשה ובתיה למדה בבית־הספר הדתי לבנות „בית יעקב". בסערת ראשית מלחמת־העולם טולטלה המשפחה לפינסק. בגלל סירוב לקבל אזרחות סובייטית נשלחה המשפחה לכורות עצים ביערות סיביר ואחרי הסכם סטלין־שיקורסקי שוחררו ועבדו במפעלי כותנה בתורכיסטן וגם בתיה עבדה באופן חלקי. מגפת הטיפוס הפילה את כל המשפחה למשכב. האב מת ולבתיה נשארה מחלת־אזנים כתוצאה מהטיפוס. אמה מסרתה לבית־יתומים פולני, העבירוה עם שוכניו לטהרן, שם נתקבלה למחנה־המעבר של הסוכנות, ובפברואר 1943 הגיעה לארץ חלשה וחולנית עם ילדי טהרן והצטרפה לחברת „עליית־הנוער" הדתית במקוה־ישראל. עבדה בגן־הירק ובמשתלה ולמדה. הצטרפה לגרעין הקיבוצי. ביניתים החזיר לה הטיפול הרפואי המסור את בריאותה ואת חדות־החיים והחלה להשתתף באימוני הגדנ"ע והתפתחה יפה בגוף וברוח. עלתה עם הגרעין לשנת־הכשרה לכפר־עציון, עבדה בשירותים וביער ונקלטה בקבוצה כחברה קבועה. התקשרה לעבודה בטיפול בילדים ונשלחה להשתלמות ב„בית התינוקות" בירושלים. ביניתים נודע לה כי ממשפחתה שרדו אמה, אחות ושלושה אחים והם מתעתדים לעלות לארץ. משהחל המצור והאמהות והילדים הועברו ירושלימה, נשארה בתיה לעבוד בשירותים. השתתפה בשמירה בעמדות, בתצפית ליד הזרקור, באימונים בכלי־נשק שונים ובזריקת רימונים. ביניתים נתבשרה על בוא אחד מאחיה לארץ ושנתקבל למוסד „עליית־הנוער". גם יתר שרידי המשפחה באו אחר־כך. עברה קורס ל„עזרה ראשונה" והיתה חובשת אחראית ליד מפקד הקטע המערבי. בתפקיד זה הצטיינה בהגשת עזרה לחבר פצוע תחת אש כבדה של האויב.

על נסיבות נפילתה ביום נפול הגוש ב־13.5.1948 מהלכות שתי גירסאות. לפי האחת נספתה במקלט המרפאה תחת הריסות המגזר הגרמני שפוצץ בידי האויב, מחוסר יכולת לחדור לתוכו. לפי השניה היתה היא אותה בחורה בלונדינית, שלפי סיפוריהם של הלגיונרים הערבים לשבויים ולערביי הסביבה המטירה מהעמדה שלה אש־מקלע חזקה על הלגיונרים עד שנפלה מיריותיהם. ב־17.11.1949 הועברה עם יתר חללי הגוש למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פסח אליהו

בן יהושע וקלרה. נולד בשנת 1929 בעיר איזמיר שבתורכיה. למד ב„תלמוד־תורה" ומשגמר שם חוק־לימודיו החל לעבוד כשוליה אצל צורף. עבודותיו מצאו חן בעיני בעל בית־המלאכה והיה מוכן לפתוח בשביל הנער סדנה מיוחדת, אבל הצעיר, אשר כבר היה מאורגן בתנועת־נוער ציונית, נשא את נפשו לעלות לארץ־ישראל. בן 16 היה כעלותו לארץ עם „עליית־הנוער". עשה שנתים במשק עיינות והתמחה ברוב ענפי החקלאות. משם עבר עם חבריו לארגון „איתנים", להתיישבות במושב.

במלחמת־השחרור היה מגויס בפלוגת פלמ"ח, התאמן באלחוטאות ושימש אלחוטאי של פלוגתו. גילה כשרון ויעילות גם בתפקידו הצבאי, כשם שהצטיין בעבודות־יד כאומן וכעובד־אדמה בימי הכשרתו. השתתף באחרונה ב„מבצע דני" ונפל במערכת ירושלים ב־17.7.1948. ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הוריו באו אחריו לארץ והתיישבו בכפר יהוד.

פסטמן עזריאל

בן אלימלך ודינה. נולד ב־1926 בברלין, בירת גרמניה. למד שנה אחת בבית־הספר היהודי וב־1933 עלה ארצה עם הוריו. המשיך ללמוד בבית־החינוך של זרם העובדים, בו נשתבח כתלמיד טוב וחובב טבע, שבמשך שנים התמסר לטיפול במכוורת של המוסד. הצטרף לתנועת „השומר הצעיר". גמר את המחלקה למסגרות מכנית בבית־הספר המקצועי ביגור, עשה שנת שירות לאומי בקיבוץ עמיר ואחר־כך הקדיש את עצמו לפעולות בכיבוש הים. נכנס לעבוד במפעל לתיקון אניות בנמל חיפה, ובערבים הוסיף להשתלם בידיעות עיוניות הדרושות לספנות, מתוך שאיפה לצאת אל הים ממש. משעמדו על ידיעותיו וכשרו נתקבל כטכנאי שלישי באניה של חברת „עתיד" ונשתבח בעבודתו. בנמלי עגינת האניה היה מבקר בבתי משפחות יהודיות ומלהיב אותן למען ארץ־ישראל, ולא פעם קנו הוא וחבריו בכספם האחרון „כלים" בשביל ה„הגנה" והביאום ארצה.

בשובו הביתה ממסע האניה בסוף חורף תש"ח, בהיות כבר הארץ בלהבות מלחמת־השחרור, הלך להתיצב לשירות כבני גילו. נשלח חזרה לעבודתו החיונית למען המאמץ המלחמתי. בעבודה אורחית זו, הרחק מהמולדת, לא מצא סיפוק מלא ולפני הפלגתו למרחקים עוד תרם מדמו לבנק־הדם בשביל פצועי המלחמה. הקדים לחזור לאניה להחליף חבר, שיוכל גם הוא לבקר בביתו, ובדרך נפגע מכדור אויב ונפל ב־25.3.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחדרה.

פסטרניאק שלמה

בן אליעזר ורחל. נולד בשנת 1930 בקעכניץ, מחוז מרמרוש בהונגריה, למשפחה שומרת דת ומסורת. בן בכור להוריו. ב־1942 — והוא בן 11 — הובל עם משפחתו למחנה־ההשמדה. נשאר בחיים יחידי מבני משפחתו, מתוך שחשבוהו לבן 16 וגייסוהו לעבודת־כפיה. אחרי המלחמה עבר לגרמניה מתוך שאיפה עזה לעלות לארץ־ישראל, ושם, במחנה־הפליטים בברגן־בלזן, הכשיר את עצמו כמכונן ותיכן תכנית לעלות לארץ עם קבוצת חברים, כל אחד מהם בעל־מלאכה, וליסד קואופרטיב של בעלי־מלאכה. ב־1947 עלה ארצה ונתקבל אצל קרוביו בארץ. כעבור זמן־מה עבד כאופה. משהוצע צו־הגיוס גיבא לו לבו כי יפול, והיה חושש כי לא יישאר מי שיאמר „קדיש" לזכר הוריו, אך עד מהרה הבליג על הרגשת לבו זאת והתמסר בכל נפשו להגנת הארץ. שירת בצה"ל בפלוגה דתית. מסור היה לפלוגתו וקרא לה „פלוגתי".

לחם בסביבות ה„משולש" ובנגב. לפני צאתו לקרב האחרון לא הרגיש בטוב, אבל התנגד להצעת דודתו להזמין רופא, שמא יעכבנו, ואמר: „על הזדמנות כזאת לא אוותר". נפל בעיראק אלמנשיה, בנגב, ביום ב' חנוכה, כ"ץ בכסלו תש"ט (28.12.1948). היה קבור בפלוג'ה. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פסטרנק יששכר

בן שלמה־זלמן ומלכה. נולד ב־1928 בפולין וב־1935 עלה ארצה עם הוריו שהתישבו ברעננה. בן תשע נמשך לתנועת־הנוער „המחנות העולים" והגיע בה לתפקיד מדריך. גמר בית־ספר עממי ובית־הספר המקצועי ביגור, ואחר־כך יצא להכשרה בפלמ"ח. במלחמת־השחרור שירת באחת הפלוגות של גדודי חטיבת „פתח". נפל ב־15.5.1948 בקרב על מלכיה. ב־29.5.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות במעוז־חיים.

פסטרנק מאיר

בן שלמה ומיטה. נולד ב־5.3.1922 בכפר הגדול מסיף, במחוז מרמרוש שברומניה (טרנסילבניה), שבו ישבו הרבה יהודים אנשי עבודה וחסידות, עובדים בחקלאות וביערנות, במסחר ובמלאכה. למד ב„חדרים" וב„ישיבות". היתה לו זיקה לחנות ובחוגי חברים היה מנעים לשיר שירי־ציון. נלקח עם משפחתו ויתר יהודי המקום למחנות־השמדה. הועבר למחנות־עבודה בגרמניה וחוסן גופו ונפשו עמד לו להחזיק מעמד ולהישאר בחיים. אחרי השחרור הצטרף לקבוצת־הכשרה של „הפועל המזרחי". ב־1946 העפיל ארצה באניה „הגנה". עבד במשק בנחלת־יצחק, התמיד בנאמנותו לקדיש היהדות ולמפלגתו. קיבל ידיעות מאחיותיו ששרדו בחיים ועברו לשבדיה ועל קרובים שהעפילו והוגלו לקפריסין ודחה את גישואיו עם ארוסתו עד שאחיותיו יגיעו ארצה. בינתים החלה מלחמת־השחרור והוא התגייס מתוך הכרה ורצון לנקום באויבי ישראל, והביע נכונות גם להקריב את חייו למען הקמת מדינה עצמאית לעם ישראל, לבל יובלו עוד יהודים כצאן לטבח אל מחנות־ההשמדה. כך הסביר לקרוביו וכך נהג בחזית: לא ידע פחד ונחלץ ראשון לכל פעולה. נפצע בקרבות ג'נין, נרפא וחזר לגדודו. כשהגיעו אחיותיו לארץ קיבל בערב שבת חופשה קצרה, לשעות־מספר, ואם כי ניסו לעכבו ליום השבת ואף נעלו דלתן לבל יוכל לצאת הכריחן לתת לו לצאת לדרכו, כי החובה קדמה אצלו לכל.

נפגע ביריית צלף ונפל בחזית משמר־הירדן ביום ה' בתמוז תש"ח (12.7.1948). למחרת היום הובא למנוחות בבית־הקברות בראש־פינה.

פסמניק נועם

בן צבי וטובה. נולד ב־1.5.1928 בירושלים להורים חלוצים אנשי העליה השלישית. למד בבית־החינוך לילדי העובדים בתל־אביב. נמשך אל חיי הכפר ונכנס לבית־הספר המחוזי בקיבוץ גבעת־השלושה, בו שהה שנתים ימים. מאחר שלא היה לבית־ספר זה המשך מעשי, עבר לבית־הספר החקלאי מקוה־ישראל. שם יכול ללמוד חקלאות להלכה ולמעשה כרצונו. היה אהוב על חבריו והתבלט באפיו הישר. הצטיין בכל מקצועות לימודיו והיה פעיל גם בחיי הספורט של בית־הספר. את חוק לימודיו במקוה־ישראל סיים בהצטיינות. עם תחילת המאבק נגד הבריטים הצטרף לשורות הפלמ"ח. היה בפלוגה ביגור, ולאחרונה — ברמת־יוחנן. השתתף בפעולות שונות של ה„הגנה" והיה בין פעילי העליה הבלתי־לגלית. ב־29 ביוני 1946 נלקח עם רבים מפרחי ה„הגנה" לעתלית, אף שוחרר אתם. כתום שנתים לשירותו המלא בפלמ"ח ביקש לשחררו כדי שיוכל להמשיך בהשתלמותו החקלאית. אבל בשל החרפת המצב חזר בו מבקשתו זו והספיק רק לבוא הביתה לחופשה קצרה בת ימים אחדים. לא איש קרבות היה ולא שש אליהם, אולם משהיה צורך בכך — הלך בלב שלם. הצטיין ביותר במילוי תפקידים והיה ידוע כפורץ וסייר מעולה.

ביום 19.3.1948 התקיף עם חבריו שיירת־נשק ערבית במבואות קרית־מוצקין. בנסותו להשתלט על מכונית־נשק, התפוצצה המכונית ומהתפוצצות זו נפצע פצעי־מות. נקבר בנחלת־יצחק.

פפר פרדי

בן יחזקאל. נולד בשנת 1929. נפל בקרב ביום כ"ד בכסלו תש"ט (26.12.1948) ובו ביום הובא לקבורה ברביבים.

פפרבליט זאב (ולטר)

בן שמואל ומינה. נולד בשנת 1909 בעיר מינכן שבגרמניה. גדל במשפחה ששמרה על גחלת המסורת, ודרך חינוכו הביתי הביא אותו מנעוריו לידי הכרה ציונית. סיים חוק־לימודיו בבית־ספר תיכוני־כללי, ובו בזמן היה פעיל בתנועת־נוער יהודית. היה חבר נלהב של „החלוץ". נשלח מטעם תנועתו להכשרה בדניה, אושר כחלוץ ועלה לארץ בשנת 1935. תחילה עבד בקיבוץ עין־גב בחקלאות ועם פרוץ מאורעות 1936 הצטרף ל„הגנה". בראשית מלחמת־העולם השניה התגייס לנוטרות ושירת בה כמה שנים. קשריו עם ה„הגנה" נשארו הדוקים גם עם שחרורו מהשירות וחזרתו לעבודה אזרחית. עבד בפקידות וישב עם משפחתו הצעירה בחולון.

מתחילת מלחמת־השחרור היה בין מגיני חולון ובהגנתה נפל ב־29.2.1948. נקבר בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה ושני ילדים.

פקר יהושע

(„שיקה הפרטיזן", „שיקה הפלמ"חניק")

בן יעקב וחיה. נולד בשנת 1927 בסטולפצי, פולין (על הספר בין פולין לרוסיה; כעת — בילורוסיה המערבית). בית הוריו הושמד בפולין והוא היה במחנות הפרטיזנים, האחד שניצל ממשפחה גדולה ומסועפת. ב־1946 עלה ארצה באניית־המעפילים „וג'בוד". היה חבר בקיבוץ גת, ביקום (ליד שפיים), אחר־כך הצטרף לגרעין־ההתישבות „גל־און" בנס־ציונה, שעבר לידי־מרדכי. עבד זמן־מה גם בבנין. אחר־כך ישב בכפר־מנחם עד ראשית מלחמת־השחרור. התגדב לצבא ושירת בחטיבת „הראל" של הפלמ"ח. בקרבות הצטיין בפעיליותו ובקור־רוחו.

באחת ההתקפות נלחם והכה באויב עם „ברן" בידו, בקומה זקופה, וללא קובע לראשו. קיבל פקודה לסגת, אך רצה עוד להריק על האויב שתי מחסניות ורימון. נפצע בהיותו במרחק ארבעים מטר מקוי־האויב ונפל בקרב על אשדוד בכ"ה באייר תש"ח (3.6.1948). הועבר לנחלת־יצחק ב־31.8.1949.

פצנובסקי (גביש) מרדכי

בן יהודה. נולד בערב פסח תר"ס בלודז', פולין, למשפחה חסידית. בנעוריו כבר החלה רוח הציונות לנשוב בבית. קיבל חינוך עממי והתמחה כמכונאי. הצטרף לתנועת „פועלי־ציון" והיה מפעיליה בעירו. בשנת 1934 עלה ארצה. עבד בבית־החרושת „לודזיה" בחולון. איש ה„הגנה", פועל ותיק, בעל הכרה מעמדית וחבר „מפלגת הפועלים המאוחדת". אהב את הארץ בכל לבו והיה מסור למשפחתו.

עם תחילת שנת 1948 פוטר עם עוד פועלים ותיקים מעבודתו ומאז שירת כנוטר בבית־החולים לחולי־רוח בבת־ים. משהוחמר שם המצב הציעו לו לעבור למקום שקט יותר, אך הוא סירב לעזוב את משמרתו ועל משמרתו זו נפל בערב פסח תש"ח, בעצם יום הולדתו, ב־23.4.1948. בו ביום נקבר בנחלת־יצחק. הניח אם, אשה ושני ילדים.

פרב ישראל

השתייך לפלמ"ח. נפל ביום כ' באדר ב' תש"ח (31.3.1948) באחד הקרבות בדרך לירושלים. הובא לקבורה בחולדה ביום כ"ב באדר ב' תש"ח (2.4.1948).

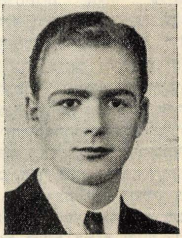
פרג'ון שמואל

בן רחמים (מגוס) וחמסנה. נולד בשנת 1931 באי ג'רבה שבתוניסיה. למד בחדר־תורה ובבית־ספר לשפה העברית. עזר לאביו בניהול עסקי־מסחר ויחד עם זאת השתייך לתנועה החלוצית „עשרת ציון" אשר באי ג'רבה. העפיל לארץ באניית־המעפילים „29 בנובמבר" וגורש על־ידי האנגלים מנמל חיפה לקפריסין. בשנת 1948, בעיצומם של הקרבות שהישוב היה נתון בהם להגנתו, שוחרר ממחנהו בקפריסין ועלה לארץ באניה „קדמה".

גויס לצה"ל ואחרי אימונים נשלח לחזית עם יחידתו. לחם בגזרת הקרבות בגזר, ובאחד הקרבות ביום כ"ח באייר תש"ח (6.6.1948) נפל. הובא לקבורה בבית־הקברות בגזר.

פרג'ון יצחק („הג'ינג'י")

בן בכור ויפה. נולד ביום 17.1.1925 בצפת. סיים את חוק לימודיו בבית־ספר עממי. למד את מלאכת הספרות והיה כמעט מפרנס יחיד של המשפחה הענפה ורבת־הנפשות (ט"ו אחים ואחיות). למרות העול הכבד שנשא בו היה יצחק חבר־„הגנה" נאמן ומסור והקדיש ל„שורה" שעות רבות מזמנו היקר. כשנה תמימה שימש כנוטר ותמיד ראוהו מחייך ועליו, מתלוצץ עם חבריו ומשרה עליהם רוח־חיים טובה ומעודדת בהתנהגותו ובהליכותיו.

כשהתלקחה מלחמת־השחרור ועירו צפת נתונה היתה במצור ונתנסתה בהתקפות קשות, היה יצחק בין ראשוני המתנדבים לעמוד בשערי העיר. בשעת התפרצויות האויב נשלח לאחת העמדות הקיצוניות ביותר וגם שם לא פסק מלעודד את חבריו, אך כדור צלף פילח את ראשו וקיפח את פתיל חייו הצעירים ב־26.4.1948. נקבר צפת.

פרגמנט איסר

בן בנימין ורחל. נולד ב־1918 ברדקנה שבלטביה. שם גמר בית־ספר ואחר־כך עבד בנגרות. משפרצה מלחמת גרמניה־רוסיה גויס ביולי 1941 כאזרח לטביה הסובייטית לצבא הרוסי. נלחם בחזית ונפצע ברגלו. ב־1945 חזר הביתה ומצא את עירו הרוסה, רק בית־הוריו נשאר שלם, אבל ריק ועזוב. מלבדו נשארו בחיים מכל המשפחה רק אחיו, אי־שם ברוסיה, ואחותו בארץ־ישראל. יצא ב„נתיב־הבריחה" לאיטליה והצטרף לקיבוץ של „דרור". במאי 1947 העפיל באניה „מורדי הגיטאות" והוגלה לקפריסין. כדי להחיש את בואו ארצה התגייס במחנה־המעפילים למחתרת ה„הגנה" ובספטמבר 1948 עלה כתייר באניה „קדמה" ומיד נשלח לקורס של צבא ההגנה.

באביב קיבל חופשה לחדשיים לשם הבראה. רצה לעבוד בחופשה ונשלח משום לשכת־העבודה לפיניני הריסות במנשיה, יפו. שם נהרג בהתמוטטות בית בכ"א באייר תש"ח (30.5.1948) והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פרגמנט יצחק

בן לייזר ובלומה. נולד בשנת 1925 בלודז שבפולין. יצא לארץ בדרך ה„בריחה" באניית־מעפילים ונשלח לקפריסין. בשנת 1946 שוחרר ממחנהו ועלה לארץ.

במלחמת־השחרור גויס לצה"ל ובקרב על לוביה ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948) נפל חלל. הובא לקבורה בקבר־אחים במשמר־העמק.

פרדו אשר („אצ'קו")

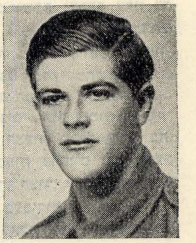

בן אהרן (ציוני ותיק ופעיל בבולגריה) ואסטריה. נולד ב־6.7.1918 בסלוניקי, יוון. אחרי מות אמו, בהיותו בן 5, חזר עם אביו לפלובדיב שבבולגריה. נתיתם גם מאביו והתחנך בבית סבתא ודודים. גמר בית־ספר עממי עברי וגימנסיה בהצטיינות והיה פעיל כמדריך ב„מכבי הצעיר", ומ־1935 מראשיה ומפעיליה של התנועה החלוצית. שירת שנתים בצבא הבולגרי וגמר בית־ספר לפרחי־קצינים, וגם באותן השנים היה פעיל בתנועה. בראש הקבוצה הראשונה מבולגריה העפיל עם רעיתו ב־1941 ארצה באניה „דוריאן", ואחרי שנה וחצי של ישיבה במחנות־מעצר עבכו ובעתלית — שוחרר. השתתף עם חבורתו בגרעין־הכשרה בגינוסר ואחר־כך בגבת. שם הוטל עליו להדריך את ילדי המשק בקבוצה של „הנוער העובד", ושם נולדה בתו, הבת הראשונה בחבורתם. בראשית 1945 עברו למחנה בכפר־סבא, ומאז התמסר לעבודה תנועתית כמקשר בין „החלוץ הצעיר" בבולגריה ובין חלוצי בולגריה בארץ ושקד על ארגון העליה

משם וטיפול בקבוצות הנוער שעלו ארצה. פעל גם למען „התנועה לאחדות העבודה" בבולגריה. סיים סמינר לשליחים, אך לא נשלח לחוץ־לארץ, אלא הדריך נוער עובד בפתח־תקוה. אהבתו לארץ ומסירותו לתנועה התפתחו אצלו למעיין שופע מרץ. נרתם לכל פעולה אף בלי שנבחר לכך. „מוטב שתבחרו באיש אחר, אני ממילא אעבוד", — היה אומר.

שירותו בתנועה עיכב את עלייתו להתנחלות עם קבוצתו „אילי" בדרדרה שממזרח לחולה, אך כשהקבוצה היתה זקוקה לתגבורת נשלח שמה, ושם נפל ב־16.7.1948. היה קבור בדרדרה. ב־17.7.1951 הועבר לנתניה. הניח אשה, בת ובן שנולד אחרי מותו.

פרגר גרשון

בן קורט ובטי. נולד ב־25.8.1922 בהנובר אשר בגרמניה. קנה לו השכלה תיכונית במקום הולדתו. במארס 1939 עלה לארץ עם „עליית־הנוער". בא לבאר־טוביה. בשנת 1942 התגנד לצבא הבריטי כנהג. עם שחרורו מהצבא עבד זמן־מה בחקלאות ואחר־כך עבר לנהגות.

ב־2.12.1947, כשהוביל פועלים יהודים משדה־התעופה בקסטינה, הותקפה מכוניתו באבנים בשכונת אבו־כביר. לאחר שנפצע קשה התהפכה מכוניתו והמון ערבי הסתער עליו ודקרו עד מות. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פרדקין דויד („דודיק")

בן יעקב ורחל. נולד בכ"ט במרחשון תרס"ח (6.11.1907) ביבפטוריה אשר בקרים, רוסיה. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי. בנעוריו נתיתם מאביו ונאלץ להפסיק לימודיו כדי לעזור לפרנסת הבית. הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" שבסס"ר והיה פעיל בה. בעוון השקפותיו הציוניות נאסר ונשלח למקום גירוש באוראסאר שבקאזאקסטאן. בגירוש הקדיש את כל זמנו הפנוי ללימודים. לבסוף נתקבל בשבילו רשיון־עליה וב־1929 הפליג לחופי המולדת. בבואו לארץ הצטרף לקיבוץ „השומר הצעיר" מסס"ר — אפיקים והיה מראשוני בוניו. הצטיין בעבודת־הבנין, אך צרכים אחרים וצרכי בטחון עקרוהו לעתים קרובות מתחום עבודתו ובשורות ה„הגנה" הוסיף לגלות את מרצו ואת מסירותו שהיו למופת. היה אדם שאינו יודע פשרה, חלוץ ומפלס דרכים בצבאיות של ה„הגנה". החל מ־1936 ועד 1940 היה דודיק סרג'נט בגדוד הנוטרים שבעמק הירדן ונודע כמאמן וכקלע מצוין, וגם לאחר שעזב את הנוטרות הוסיף לאמן ולהדריך אחרים. ב־1941 התגייס ל„חי"ל" והיה מעמודי־התווך של חבורת אנשי ה„הגנה" אשר ב„חי"ל". היה בחזיתות בנגזי ואיטליה וגם שם הצטיין כקלע וקיבל פרס. יחד עם הבריגדה עבר בדרכי המלחמה ממצרים עד לוב ועד הונגד ועשה רבות להצלת הפליטים והעלאתם ארצה. עם שובו מהצבא עבד זמן־מה במוסך באפיקים, אך עד מהרה התנדב ונקרא להיות מאמן ב„שורה". ביום „השבת השחורה", 29.6.1946, נאסר ובלילה כחודש ימים ברפיח.

בפרוץ מלחמת־השחרור השתתף בקרבות לשחרור הגליל התחתון. היה מפקד גדוד „ברק". בקרב בנצר־אל־דין נפצע. עוד לפני הירפאו, והימים ימי המערכה בעמק הירדן, חזר לתפקידו במטה הגדוד. בדרך סיור לקו־החזית התנגשה מכוניתו בקרבת כביש אפיקים—שער־הגולן, דודיק נפצע קשה ומת ב־4.6.1948. בו ביום נקבר באפיקים. אחרי מותו הוענקה לו דרגת רב־סרן לפי המלצת הטיבת „גולני", שנלקח ממנה מפקד מסור ונאמן להגנה ולביתו הקיבוצי. הוא לא היה רק מפקד לפקודיו, כי אם גם חבר וידיד דואג ומסור. קיבוצו, אפיקים, הוציא לזכרונו קובץ מיוחד: נפש לחברנו דויד בן יעקב ורחל פרדקין. הניח אשה, ברטה, ושתי בנות.

פרדו מלכה (רנצ'ה)

בת מנחם ומרים. נולדה ב־18.12.1928 בפלובדיב שבבולגריה. למדה בבית־ספר עממי עברי והיתה פעילה מילדותה בתנועה הציונית. למרות ההגבלות שהנהיג המשטר הפשיסטי בקבלת יהודים לבתי־ספר תיכוניים נתקבלה לגימנסיה הממשלתית כתלמידה מצטיינת. היתה פעילה בתפקידים שונים בועד „החלוץ" ומטיפה לנוער שהפתרון היחיד לבעית עתיד היהודים הוא במדינה עברית בארץ־ישראל. כשאורגנה השיירה הראשונה של „עליית־הנוער" בבולגריה עזבה את לימודיה ואת משפחתה ועלתה גם היא בספטמבר 1944 (זמן מועט אחרי שחרור בולגריה מהשלטון הנאצי). אחרי הכשרה בחברת הנוער העולה בקבוצת גבע, עברה לרעננה ועלתה עם הראשונים להתיישבות בקבוצת אורים שבנגב. התמסרה למילוי תפקידה בעבודה ובשמירה בישוב החלוצי הרחוק, שגם בזמני שלום שרר בו משטר־חיים של חיל־מצב בסביבה מדברית עויינת. כחברה ב„הגנה" השתתפה בעליה לביריה לכיבוש המקום מחדש לאחר שהצבא הבריטי הוציא משם את היהודים.

בתש"ח מילאה תפקידים שונים בפעולות נגד הכנופיות המקומיות והצבא המצרי עד לאפיסת הכוחות, וביום 11.10.1948 נפלה ומתה משבץ־לב תוך כדי מילוי תפקידה. נקברה באורים.

פרובן ברוך

בן יצחק ושרה. נולד בשנת 1928 בעיר סבין, ליד לובלין, אשר בפולין. למד בבית־ספר עממי. טולטל בימי פלישת הנאצים לפנים רוסיה וחזר עם השחרור לפולין. משם עבר לאוסטריה. הפר לפי מקצועו. עם בשורת מלחמת־השחרור התגייס לצה"ל עוד בחוץ־לארץ.

הגיע לארץ בעיצומה של המלחמה ונשלח למגרה. רק ימים מספר נמצא במשק, ואך החל לקחת חלק בעבודה ובתפקידי ההגנה נספה בהתפוצצות ב־27.8.1948. היה קבור במגרה. ב־21.9.1949 הועבר לנחלת־יצחק. דף לזכרו — בחוברת „מגרה בימי קרב ומצור".

פרובר אברהם

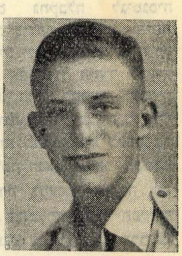

בן נחמן וחנה. נולד ביום י"ז בכסלו תרפ"ו (1925) בפתח־תקוה, תושב גת־רימון שליד פתח־תקוה. גמר את בית־הספר העממי בפתח־תקוה ועבד במסגרות בבית־החרושת „האורגז" וגם בניסור יהלומים. בימי מלחמת־העולם השניה שירת כשנה בפלמ"ח בגליל המערבי ובעמק זבולון ושוחרר כדי שיוכל להמון במשפחה. חבר ה„הגנה" מנעוריו. פעיל החי"ש בפתח־תקוה היה מפקד משמר־נע של נוטרים. ב־1947 סיים קורס מ"כ וגם

קורס לנשק מסייע. בתחילת 1948 התגייס לצה"ל, שירת בחטיבת „כרמלי" והיה פעיל ביחידת־הדרכה באחד מגדודי החטיבה. מילא תפקיד סמל בעורף ובחזית — במשמר־הירדן — ירדה. בן־הארץ שרשי. כל ימיו חי בכפר. ער, עליז ונינחן בחוש־הומור. בעל בטחון עצמי. בכל הליכותיו לא הורגשה כל סתירה בין פנימיותו וחיצוניותו. מסור ביותר לפקודיו.

ב־16—17.7.1948, בשעת ההתקפה הגדולה על ירדה בחפותו על נסיגת כוחותינו בחזית משמר־הירדן, קצר במכונת־היריה שלו באויב הסורי לעשרות, עד שנשאר בין שנים־שלושת האחרונים, שכותרו על־ידי האויב ושוב לא יכלו לסגת. נפל ונקבר בראש־פינה.

פרודובסקי אריה

בן אליעזר ושרה. נולד בט"ז בסיון תרפ"ז (16.6.1927) בירושלים למשפחה ותיקה בארץ. תחילת חינוכו בבית־הספר העממי „תחכמוני" בירושלים. משעברה המשפחה לחיפה ב־1935 נכנס לבית־הספר הריאלי. היה בעל מזג טוב וצנוע בהליכותיו. אהב ביחוד את הניב העברי ומוסיקה. מיד לאחר סיימו את לימודיו בגימנסיה התגייס, על אף גילו הצעיר, לבריגדה היהודית ושירת עמה בחוץ־לארץ. השתתף בהגשת עזרה לשארית הפליטה באירופה. עם שחרורו החל לומד בטכניון, בפקולטה לטכנולוגיה. באותו זמן היה פעיל ב„הגנה" ושימש בתפקיד חשוב של אספקת נשק והעברתו, עם החמרת מצב הבטחון דרש שיעבירוהו לתפקידים קרביים ובקשתו נתמלאה.

ביום 21.4.1948 יצא בראש כיתה לכבוש את בית הנג'אדה בחיפה ובפעולה נועזת זו נפל. ב־23.4.1948 נקבר בחיפה.

פרוינד יעקב (פים)

בן שמעון ואלפרידה. נולד ב־26.11.1914 בעיר בונצלאן שבשלזיה. גמר בית־ספר תיכון בשנת 1933 ועמד להיכנס לאוניברסיטה, אך עלייתו של היטלר לשלטון וכל הכרוך בה ביטלה תכנית זו. בתנאים החדשים שנוצרו אז בגרמניה לא יכול להמשיך את השתלמותו והוא ואחיו הצעיר החליטו לעלות לארץ־ישראל. באוקטובר 1933 הגיע לארץ ונכנס לבן־שמן. עוד לפני שהספיק להסתדר בבן־שמן חלה וכתוצאה ממחלה ממושכת נאסרה עליו כל עבודה גופנית והוא המשיך בלימודיו. בשנת 1934 נכנס לבית־המדרש למורים בבית־הכרם בירושלים וסיימו בהצלחה. מורה. פרופ' א. סימון, כותב עליו: „פניו האצילים הביעו רכות־הרגש ומרץ־המחשבה, תוגת השיתוף בצער הזולת והעולם, ושמחת התכרה המנתחת והדיאלקטית... אברך יהודי טיפוסי — אב בחכמה ורך בשנים". תוך לימודיו בבית־המדרש למורים הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" והיה פעיל בה. הצעות־עבודה שונות הוצעו לו מטעם מוסדות פרטיים וגם מטעם תנועתו, אך הוא לא נענה להן ונכנס לקיבוץ חצור. למרות בריאותו הרופפת הסתגל לעבודה גופנית ועבד בקיבוץ בעבודות שונות.

השתתף במלחמת־השחרור וביום י"ד באלול תש"ח (18.9.1948) נפל בקרב בקיבוצו חצור, ושם הובא למנוחת־עולמים.

פרוינד שלמה

בן משה ורחל. נולד ביום כ"ד באלול תרפ"ז (21.9.1927) בברסלוי שבגרמניה. עלה לארץ עם כל המשפחה בתשרי תרצ"ד (1933). בראשונה למד חדשיים בבית־הספר „מוריה" בתל־אביב, ואחרי התישבות המשפחה בפרדס־חנה — בכיתה א' של בית־הספר העממי המקומי. חונך ברוח המסורת ובנין הארץ. יצא לישיבת „בני־עקיבא" בכפר־הרא"ה ולמד בה שנתים ואחרי־כן עבר לבית־הספר החקלאי מקוה־ישראל. אהב בכל לבו תורה וחקלאות גם יחד. עזר שם בהכנת התערוכה החקלאית הגדולה לשנת ה־75 לקיום מקוה־ישראל, שמשכה מבקרים רבים מן הארץ ומחוץ־לארץ והיה אחד המדריכים בה. משה סמילנסקי, בתאורו את התערוכה, כתב עליו בעתון „הארץ": „הדריך אותי בחור צעיר שדיבר על זיבול והשקאה בהתלהבות כואת, כאילו מדבר חבר קיבוץ על תורתו של קרל מרכס. הלואי והיה לנו הרבה נוער חקלאי כזה". בשנה תש"ה (1945) קיבל תעודת־גמר של מקוה־ישראל וחזר הביתה לשנתים כדי לעבוד במשק ובו בזמן הוסיף להשתלם בלימודי קודש וחול. התחיל במטע חדש של אבוקדו, ענף שנתמחה בו באופן מיוחד, והיו לו תכניות גדולות לגידול אבוקדו ועצים סובטרופיים אחרים. באלול תש"ז (1947) השתתף בישיבת „בני־עקיבא" בחודש עיון לקראת החגים ויצא משם לתל־אביב כדי ללמוד עוד מקצוע־עזר: חשמלאות־הרדיו.

ב־29.11.1947, בפרוץ המהומות, התגייס לאחר שהיה פעיל ב„הגנה" גם קודם לכן. התאמן בשרונה בתוך פלוגה דתית וטס באוירון ב־23.3.1948 לכפר־עציון הנצור. ימים אחדים אחרי צאתו השתתף במערכת נבי־דניאל, בהדיפת התקפה על השיירה האחרונה לכפר־עציון. הבחורים עבדו קשה הן בביצור המקום והן בשמירה ובקרבות שהתחדשו כמעט בפעם. עמדו מעטים נגד רבים, לחמו בנשק דל נגד תותחים וטנקים. את כל זמנו הפנוי הקדיש שלמה ללימוד תורה שממנה שאב עידוד ונחמה. אחרי הקרב הגדול ביום כ"ו בניסן תש"ח (5.5.1948) שבו התקיפו הערבים את הנקודה בנשק רב וכבד ובהדרכת קצינים אנגלים ומבין המגינים נפלו 12 איש, ואילו מהערבים

פרוור יצחק־מנדל („איזי")

בן יעקב ומלכה. נולד ב־10.1.1925 בעיר זארקי אשר בפולין. בהיותו בן שנה עברה המשפחה לשטרסבורג, חבל אלזס, שבצרפת. גדל בבית אדוק וציוני. למד בבית־הספר היהודי שם ומילדותו היה חבר לתנועת־נוער „מזרחי". עם פרוץ מלחמת־העולם נדדה המשפחה ועברה לפנים צרפת. בעיר לימוז', שאליה עבר חלק מהקהילה היהודית בשטרסבורג, גמר בית־ספר מקצועי של חברת „אורט" וקיבל תעודת מהנדס־רדיו. ב־1942 החמיר ביותר מצב היהודים ויצחק וחברו ניסו לעבור בגניבה את הגבול השוויצי, אך לאחר הליכה מיגעת ברגל בימי חורף דרך האלפים המושלגים והגיעם בשלום למחוז חפצם — הוסגרו על־ידי שומרי־הגבול השוויציים למשטרה הצרפתית. הוא נמלט מידי המשטרה, חזר ללימוז', הצטרף ל„מאקי" וניסה שוב להגיע לשוויץ, והפעם הצליח. הועבר למחנה־פליטים בשוויץ, שם הצטרף לבח"ד (ברית חלוצים דתיים), ומיד עם שחרור צרפת יצא בדרך ההפלגה. השיירה נסעה דרך צרפת וספרד, וגם דרך מקום מגוריו הוריו, אך יצחק התאפק ולא התראה אתם, כדי שלא לחזור בו מהחלטתו ולא להישאר אתם בגולה.

בא לארץ ב־20.6.1945 והצטרף לטירת־צבי. כעבור שנה עבר לגרעין „שלוחות". באחרונה היה שוטר בנתניה עד התגייסותו לצה"ל. היה מקלען מס' א' ב„פיאט". נפל באחד הקרבות האחרונים בעיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפולו"ת. הועבר לנחלת־יצחק.

60—70 איש, כתב את מכתבו האחרון: „בטחוני בה' כל־כך עז שפשוט איני מפחד והנני מצדיק את הדין ולו גם הגרוע ביותר". הוא נפל בקרב האחרון, בו נפל הגוש כולו, ביום 13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. „שלמה היה איש רציני ואחראי עד מאד, עשה את דרכו בפשטות ובנועם, תמיד הסביר פנים ואץ לעזרת הזולת", — אמר עליו מנהל בית־ספרו. אחד מחבריו, שחזר משבי עבר־הירדן, אמר בשיחה עם אמו: „דעי שכל אחד הכיר את שלמה וכל אחד אהב אותו".

פרוכטמן ישראל

בן יעקב ואיטה. נולד ב־24.7.1927 בדאמיאנשט במחוז רומן שברומניה. אחרי סיום בית־הספר העממי למד חשמלאות בבית־ספר תיכוני מקצועי בבוקרשט. חיבב ספורט וביחוד כדורגל. ב־1944 יצא לאיטליה ב„נתיב־הבריחה" בחבורת יתומי טרנסדניסטריה, בני 16—20, שבגלל גילם הקשיש יותר לא יכלו להיכלל בעליה החוקית של היתומים הקטנים. באיטליה הצטרף לתנועת בית"ר ובמכתביו לאמו נדר לעלות ארצה אפילו ברגל, אך בסוף 1945 מצא אפשרות להעפיל באניה. הוחזק שבועות אחדים במחנה עתלית ומששוחרר עבד הדשים אחדים בקבוצת ניר־עם ואחר־כך נתקבל לעבודה קבועה במפעל־המים בהרצליה. שלח להוריו מכתבים מעודדים ואף תמך בהם.

בראשית ינואר 1948 התגייס לצבא ההגנה. סירב „לבזבז זמן" בקורס לקצינים, כפי שהוצע לו, ומהאימונים יצא ישר לפעולות. השתתף בקרבות בסביבת כפר־סבא, טול־כרם, נפצע בידו בחזית רמת־הכובש, ושוב סירב להמתין עד לגמר הריפוי ויצא לחזית לטרון. נפצע ביד וברגל והוסיף להריץ אש ממקלעו עד שנפל ביום 26.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

פרוכטר יצחק

בן מרדכי ומרים. נולד ביום 23.7.1899 בעיר גרודק, בגליציה. שימש כקצין בצבא האוסטרי במלחמת־העולם הראשונה. עלה ארצה בשנת 1920, עבר את תקופת החלוציות בכבישים, בבנין, ביבוש בצות וחוסר־עבודה בסירוגין. בעל מרץ תוסס. נתנסה בתלאות החיים בארץ. היה ממיסדי משק מזרע. פעיל ב„הגנה" במאורעות 1929. אחר שנים פרש מן הקיבוץ, עבר עם משפחתו לחיפה והיה מראשוני המיסדים של שכונת־הפועלים קריית־חיים. השקיע עצמו בעבודה ציבורית והיה פעיל מאד בענייני הבטחון. עבד בפקידות בחברת־החשמל. ב־1941 התגבד ליחידת־הובלה בצבא הבריטי, בה הגיע לדרגת סרג'נט־מייג'ור. ב־1944 הצטרף לבריגדה העברית. היה בין מארגני העזרה לשארית הפליטה באירופה ושיפל במסירות בענייני ציבור החיילים. ב־1945, אחרי שחוררו מהצבא, חזר לארץ והשקיע את עצמו בתפקידים ציבוריים. עם קריאת החיילים המשוחררים לשירות התגייס מיד ונתמנה כאחראי לבטחון בדרכים במחוז חיפה.

ביום 2.2.1948, בסיירו במכוניתו את הדרך לעין־ע'זאל, נדרס בזדון על־ידי מכונית ערבית ונהרג. נקבר במזרע. השאיר אחריו אשה ובן, אשר אף הוא היה פעיל בענייני ה„הגנה" ושירת בצי הבריטי בימי מלחמת־העולם השניה.

פרומן חיים (היינץ־היכרד)

בן יצחק ורבקה. נולד ב־22.7.1919 בעיר בורום שבחבל הריינוס אשר בגרמניה. גמר בית־ספר תיכוני ולמד נגרות. לפני פרוץ המלחמה העולמית ברח מגרמניה להולנד והגיע לארץ באניית־מעפילים ב־1939. הצטרף לקיבוץ משמר־העמק וב־1940 התגייס מטעם הקיבוץ לצבא הבריטי. שירת בחיל־ההנדסה בתפקיד סמל בארץ ובמצרים. בשנת 1946 השתחרר מהצבא והתישב בנהריה. ב־1947 עבר לחיפה. עבד במקצועו כנגר־רהיטים. במארס 1948 התגייס לצה"ל וצורף לחטיבת „כרמלי". השתתף בהגנת חיפה, בהתקפה על ג'נין, בהגנת העמק, במערכת משמר־הירדן ובקרב עשרת הימים בגליל. אחרי סיום הקרבות האלה גמר קורס מ"כ בעתלית ועלה לדרגת סמל. בעל אופי יציב ונאמן במילוי תפקידיו. לא גרס „מלחמה לשם מלחמה" והתגעגע לרגע בו יזכה לחיים שקטים בחיק משפחתו שאמר להקים.

היה מפקד המשורין הראשון שניסה לפרוץ מבלידה למנרה הנצורה. המשורין עלה על מוקש ולא נפגע, אבל הערבים הקיפו אותו וכשאזלה תחמשתם נפלו החברים והוא אתם ב־22.10.1948. לפעולתו זו האחרונה יצא יומים לפני המועד שנקבע לנישואיו. עם כיבוש הגליל במבצע „חירם" נמצאה גויתו והובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה ביום 31.10.1948.

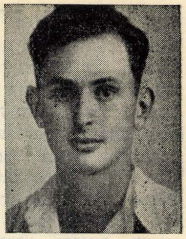
פרופר יהודה (מקס)

בן רודולף ורגינה. נולד בספטמבר 1923 בטפליץ־שיינאו שבצ'כוסלובקיה וגדל בפראג בבית הוריו, ששימש מרכז לפעילות ציונית ולאכסניה לאורחים מהארץ. אביו היה מנהל בנק וחבר „פועלי־ציון" ואחר־כך ממיסדי „איגוד ציוני חפשי" בפראג. באוירה זו נתחנך יהודה מילדותו לארצישראליות. כתלמיד־גימנסיה צעיר התעניין מאד בפילוסופיה ובבעיות חברתיות במידה שהיא למעלה מגילו, ונגד רצון הוריו הרבה לשאוב דעת מספרים וכתבי־עת כבדי־משקל־תוכן. כשפלשו הנאצים לצ'כוסלובקיה כבר היה יהודה למעלה מגיל מקבלי סרטיפיקטים ל„עליית־הנוער" ולכן שלחוהו הוריו בדרך ההעפלה עם דודו ודודתו (ההורים נלקחו לטרנשטאדט ומשם להשמדה). מוראות הנסיעה ב„פרוסולה" וב„טיגר היל" הפכו במכתביו לתיאור ספרותי רווי־אירוניה. למחרת התחלת מלחמת־העולם בפולין הגיע לחוף תל־אביב והוחזק עם יתר הבאים 10 ימים במחנה צריפין. משוחרר הלך להכשרת „עליית־הנוער" בדגניה א' ומשם עבר עם חבורתו להשלמת ההכשרה בקבוצת חולדה. אחרי נישואיו עם בת „עליית־הנוער" מאוסטריה התגייס לצבא הבריטי ואחר־כך לבריגדה העברית. שירת 5 שנים במדבר המערבי, במצרים ובאיטליה ובגלל התמסרותו היתירה לעזרת שארית הפליטה נענש במאסר על־ידי בית־דין צבאי בריטי.

אחרי שחרורו מהצבא חזר לחולדה לעבודה ולסבלו המשפחתי (אשתו נפגעה בהרעלת־דם מדקירות קוץ של מטעים מרוססים, נדדה מבית־מרפא למשנהו ומתה אחרי מחלה ממושכת, כחצי שנה אחרי מות בעלה). בחורף תש"ח השתתף בהגנת המקום והסביבה, וכשהותקפה שיירת המכוניות ליד חולדה ב־31.3.1948 לקח על דעת עצמו טרקטור מהמשק, הציל מכוניות עמוסות מזון ותותח מגפול לידי האויב ואף נפצע בידו. מעשה־גבורתו זה היה לשיחה בפי החיילים, אך הוא עצמו לא התהדר בכך ועבר על הענין בשתיקת־ענוה. ביום הכרזת המדינה התיצב לשירות מלא, אף כי גם עבודתו היתה למעשה שירות צבאי בחזית. יצא לחזית הנגב ושם נפל בניצנים ביום 7.6.1948 ובה נקבר.

פרוסטרמן יחיאל

בן יצחק ורבקה. נולד ב־20.12.1924 בחיפה. בלמדו במחלקה ו' של בית־ספר תיכוני עזב את הלימודים כדי ללמוד מלאכה ולעזור להוריו. באותו זמן הצטרף לאגודת „המכבי" ובגיל 16 הצטרף ל„הגנה". השתתף בפעולות רבות בתקופת המאבק. בדצמבר 1947 הועבר לח"ש ואחרי זמן קצר נתמנה למפקד כיתה. השתייך לפלוגות חי"ש בדרגת מ"כ. השתתף בהתקפה על מרצחי בלד א־שייך. יפה־תואר, נוח לבריות, צנוע הליכות ועדין ביחסיו עם הבריות. מעולם לא סיפר על פעולותיו ב„הגנה" ובמלחמה. היה פעיל בהגנת חיפה. היה בין מגיני הגליל המערבי, חניתה, שבי־ציון, מגידו, והשתתף בקרבות על משמר־העמק ורמת־יוחנן. היה מסור ונאמן לבית הוריו וכאשר אחיו עמד לשרת באותה יחידה ששירת בה הוא, הזהירו כי מוטב לו לשרת ביחידה אחרת כדי להפחית על ידי כך את הסיכון של שניהם. ואמנם על־ידי־כך הציל את אחיו.

בפעולות שחרור חיפה יצא בראש אנשי כיתתו לכבוש את בית חורי וביום 22.4.1948, בעיצומו של הקרב, נפגע בכדור צלף. לחבריו קרא: „חברים קיבלתי כדור... המשיכו! קדימה!" ב־24.4.1948 נקבר בחיפה. אחרי מותו שינתה המשפחה את שמה ליחיאלי.

פרוצל ברוך

בן יעקב ופרידה. נולד ביום ג' באדר תר"ץ בעיר שירדז אשר בפולין ועלה לארץ עם הוריו ב־1935 והתישבו בתל־אביב. למד ב„תלמוד־תורה" של הסתדרות החרדים ואחר־כך ב„ישיבת הישוב החדש". ב„ישיבה" היה פעיל ביסוד קופת התלמידים לעזרה הדדית. משנאלץ להפסיק את לימודיו ולצאת לעבודה באריגה, הוסיף לקבוע עתים לתורה ובשעות הפנאי היה חוזר „לחטוף" דף גמרא בין חבריו ב„ישיבה". טוב־לב, מסור להוריו ומכבדם, אוהב אדם ובעל רחמים. משנתגברו הפליטים מיפו מסר להם את מיטתו, ובעצמו הלך ללון אצל אחרים.

בראשית מלחמת־השחרור התיצב לשירות העם ועוד בדצמבר 1947 נשלח לגוש עציון. שם התאמן ושם הגן ונלחם עד שנפל בקרב האחרון ביום 13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

פרוצל צבי־משה

בן קלמן ומרגלית. נולד ב־11.2.1929 בעיר צ'נסטוכוב, פולין, להורים שומרי־דת. משנתו השלישית התישבה המשפחה בדנציג (אז עיר חפשית) וביקר בבית־ספר יהודי. ב־1939 הפליג עם אביו ארצה (האם והאחות נשארו, מחמת סכנת הדרך, כדי לעלות אחר־כך ונספו) בספינת־המעפילים „אסטיר". הספינה נתפסה על־ידי הבריטים ושולחה ללב־ים. אחרי תלאות רבות הצליח צבי להגיע בספינת־הדיג היונית „מרדס" לחוף עזה, והלך להכשרה קצרה של „עליית־הנוער" בקריית־חיים. משם עבר למושבה מנחמיה. בה למד בבית־הספר כשנתים. אחר־כך המשיך לימודיו בכפר־הנוער בבן־שמן. הצטיין בלימודים והיה אחד מעמודי־התווך של חברת התלמידים. מכפר־הנוער יצא, במסגרת „הנוער העובד", להכשרה מגויסת בקבוצת גבע. בתקופת שירותו בפלמ"ח נודע כבחור מסור ואמיץ־לב, ויצא לו שם של חבלן מעולה.

בד' באדר א' תש"ח (14.2.1948) פוצץ בפעולה נועזת את גשר אל חוסין ליד בית־שאן, ושם נפל מכדורי חיילי הלגיון הערבי. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעין־חרוד ב־16.2.1948. זכרו הועלה בחוברת לזכרם של חברי קבוצת החושלים.

פרח בנימין

בן משה־יעקב ומלכה. נולד בכ"ד במנחם־אב תרפ"ז בכרכור. למד בבית־הספר המקומי ואחרי גמרו את בית־הספר התיכוני החקלאי בפרדס־חנה עבד כפקיד בבית־החרושת לשמנים „יצהר" והמשיך להשתלם בפנקסנות. חבר ה„הגנה" מנעוריו. השתתף באימונים ונודע בפעולותיו כדייגן, נאמן ומסור לתפקידיו בעבודה וב„הגנה" כאחת. עניו ושתקן, מוכן לעזור לזולת ורחוק מהתפארות.

התגייס בראשית מלחמת־השחרור ושירת בגדוד אחד בפלוגה דתית. היה חבר „הפועל המזרחי". עבר בהצלחה קורס מ"כ. השתתף בכל פעולות חטיבתו („אלכסנדרוני") בחזיתות השרון, השומרון ושפלת לוד והועבר עמה לחזית הדרום והנגב. בבואו לחופשה לא סיפר דבר על מעלליו־גבורה, לבל ייראה כמתפאר במילוי חובה פשוטה ולבל יעורר חרדה בלב הוריו. היה אחו חבר מילדותו, חיים רכס, יחד גדלו, יחד לחמו ויחד נפלו בקרב על עיראק אלמנשיה שבכיס פלוג'ה ביום כ"ו בכסלו תש"ט (28.12.1948) — ועליהם אמרו אנשי המקום: שני גרות דעכו בליל הנר השני של חנוכה. היה קבור בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פרחודניק בצלאל

בן יוחנן וחנה. נולד ביום י"ט בתשרי תרפ"ד (1923) בוארשה, בירת פולין, ובגיל 11 עלה לארץ ב־1934. כשהתישבה המשפחה בירושלים נכנס לבית־הספר „תחכמוני", סיימו בהצלחה, למד בבית־הספר התיכון בבית־הכרם ועם גמר לימודיו התגבד לנוטרות ושירת בסביבת חיפה. כבן 14 הצטרף ל„הגנה", עבר מחנות־עבודה במשקים, השתתף באימונים וסיים קורס למ"כ בסביבות ים־המלח. נכנס לטכניון בחיפה ובו בזמן עשה שירותו בחיל־הנוטרים בלילות. בשנת 1946 עמד בבחינות־הגמר של הטכניון וקיבל תואר מהנדס־מכונאי. עבר לעבוד ב„סולל־בונה" ושם עבד עד יום התגייסותו. בפלוגת הסטודנטים ב„הגנה" נטה תמיד לעסוק בנשק כבד, ועל־כן, בהצטרפו למערכה, פעל בפלוגות הנשק המסייע. הצטיין גם בהדרכה הודות לזריזותו הרבה בספורט השימושי. משרצו להעבירו לשירות ההנדסי בצבא, סירב ואמר שמקומו בחיל הקרבי.

נפל ביום 22 באפריל 1948, יום שחרור חיפה. כשנמשכה עוד התנגדות האויב בבית־חורי, נשלח עם כיתתו לכבוש את הבית. כשהוטל עליהם רימון תפסו בצלאל כדי להחזירו לזורקיו ולהציל על־ידי כך את חבריו — ונהרג בו במקום. למחרת היום נקבר בחיפה. השאיר אחריו אשה.

פרחי בנימין („בנז'י")

בן חיים ולאה. נולד בשנת 1928 באיסטמבול אשר בתורכיה. בן יחיד להוריו. גדל בפרבר העיר, בסביבה לא־יהודית, והרגיש מנעוריו את מעמדו הבלתי־אחוד של יהודי בין זרים. הוריו שלחוהו ללמוד במגמה הריאלית של הקולג' האמריקני. אך הוא נטה יותר למדעי־הרוח ובשעות הפנאי הרבה לקרוא בספרים ששאל ורכש לו במקצוע זה. בגיל 16 נודע לו על קיומה של ציונות ומאז נמשך בכל נפשו לציונות החלוצית. נכנס למזכירות „החלוץ" שבאיסטמבול והוציא עלון לתולדות התנועה הציונית. את מטרת־חייו ראה בקיבוץ בארץ־ישראל. בגיל 18 שנה, לפני גמר לימודיו, נמצאה לו הזדמנות נדירה לעלות לארץ בנתיב־ההעפלה. הוריו התנגדו להפסקת לימודיו ולעלייתו בכלל ומנעו ממנו כל עזרה כספית. הוא מכר את ספריו והעפיל ארצה והצליח להגיע ב־1946. הצטרף לקיבוץ עין־השופט ועבר שם לגרעין התורכי, בו למד עברית והתערה בחיי הארץ. יצא עם הגרעין להתנחל בגבולות והתקשר אל הקרקע ואל החברה ואף בנה לו שם קן־משפחה.

בזמרף תש"ח השתתף בהגנת הנקודה ובראשית יולי 1948 גויס לשירות צבאי סדיר במחלקת הקיבוצים. בקרב לפריצת הדרך אל הנגב המנותק נפצע ונפל ליד חוליקאת ביום 18.7.1948. היה קבור ברוחמה. ב־26.6.1950 הועבר לכפר־ורבורג. השאיר אחריו אשה.

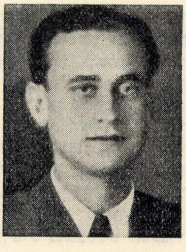
פרחי יוסף

בן יצחק וז'נט. נולד ב־1909 בבוקרשט, בירת רומניה. למד שם בבית־הספר של העדה הספרדית, ואחר־כך עבד כנהג. ב־1939 עלה ארצה, התנסה בעבודות שונות ולבסוף הסתדר במקצוע הנהגות. במלחמת־העולם השניה שירת בצבא הבריטי במדבר המערבי ובאיטליה. משחוזר וחזר ארצה נשא אשה והסתדר מחדש בחיים האזרחיים.

במלחמת־השחרור נענה לקריאה ושירת כנהג. במסעו האחרון עמד לנסוע בשיירה ליחיעם, אך לפי פקודה חזרו מאמצע הדרך לרחובות ושם נפגע בהפצצה אווירית מצרית ונלקח לבית־החולים. ב־8.6.1948 מת מפצעיו ונקבר בנחלת־יצחק.

פרחיה אברהם (אלברט בוסי)

בן אהרן ולאה. נולד ב־14.6.1925 בסלוניקי אשר ביוון. עלה לארץ בשנת 1929 וגר בתל־אביב. למד בבית־הספר העממי של „אליאנס" ובבית־הספר התיכוני „מונטיפיורי" ועבד כמכונאי במוסך. בעל הכרה לאומית עזה ומסור לארץ בכל נימי נפשו. נועז ואמיץ, לא ידע פחד. מיד עם פרוץ המאורעות התגייס למערכה. השתתף בקרבות רבים בדרום הארץ והצטיין כקשר אחראי. השתתף בקרב פלוג'ה ובפריצת הדרך לנגב.

ב־21.3.1948 נשלח בין אנשי התגבורת לניצנים. בדרך הותקפו על־ידי האויב ופרץ קרב שנמשך שש שעות. נפל במשורין עם שלושה מחבריו. היה קבור בבאר־טוביה. ב־10.10.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

פרטוש שלמה

בן מנחם וזוהרה. נולד בחודש אפריל 1923 בעיר אלג'יר שבתוניסיה. עלה לארץ בשנת 1943 ועבד בנהגות.

במלחמת־השחרור התגייס לצה"ל. נפל בהפצצת ראש־פינה ביום ג' בתמוז תש"ח (10.7.1948) ולמחרתו הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה.

פריבולסקי דוב („ברל'ה")

בן מנשה וינטה. נולד ב־15 בינואר 1927 בקוסוב־פולסקי, פולין. סיים כיתות אחדות בבית־ספר עממי ואחר־כך עסק בהשתלמות עצמית. כשנכבשה העיר בידי הגרמנים, נמלט עם אחיו הבכור ליער והצטרף לפרטיזנים היהודים. נתנסו בתלאות מרובות והיו נתונים בפחד תמיד. הפרטיזנים הרוסים גילחו בפרטיזנים היהודים ודרשו מהם למסור את הנשק. היהודים החביאו את הנשק ושלחו משלחת — בתוכה אחיו הבכור של דוב — אל הפרטיזנים הרוסים, אך הם עמדו להוציא להורג את חברי המשלחת. ברל'ה בן ה־15 רץ אחריהם וצעק שיהרגו גם אותו, כי אחיו יחיד הוא לו מכל המשפחה שהושמדה. הרוסים ריחמו על הנער ושיחררו את אחיו, אך את השאר הוציאו להורג. עם בוא הוראה מיוחדת מרוסיה התאחדו הפרטיזנים הרוסים עם היהודים ולחמו יחד נגד הגרמנים. ברל'ה נלחם בשורותיהם ועבר אחר־כך אתם לרוסיה. ב־1946 עלה לארץ באניה „שאר ישוב", שבאיה הוגלו לקפריסין. מקפריסין ניסה פעמיים לחדור לארץ ולא הצליח, עד שלבסוף עלה ב־15 ביולי 1948. עם בואו לארץ הצטרף לשורות הפלמ"ח ושירת בדרגת מ"כ. השתתף בפעולות בחזיתות ירושלים ובנגב. גבה־קומה וארשת־רצינות עדינה בפניו היפים. שופע מרץ ומלא אהבה לחבריו. בחדשים המועטים שהיה בארץ התקשר אליה, הכיר הרבה מנופה ודרכיה. כשניסו להשפיע עליו שיעבד את עלייתו מקפריסין, משום שבארץ יגייסוהו מיד לצבא, ענה: „נלחמנו בארצות זרות — מדוע לא נילחם בעד ארצנו?" בפרידה האחרונה מהמשפחה אמר: „אם אישאר בחיים — נתראה; ואם לאו — אישאר בנגב..."

בשעת הקרב בשטח המצרי נפצע בידו. קיבל פקודה לעזוב את שדה־הקרב, אך הוא הוסיף לעמוד בתפקידו כמ"כ, עד שנפגע בראשו בשני כדורים, וכך נפל במשלט רפיח — לאחר שחי חצי שנה בארץ — בה' בטבת תש"ט (6.1.1949). נשאר בשטח המצרי. אחר־כך הועברה גויתו למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

פריבר אלישע („אלישקה")

בן חיים ורחל. נולד ב־15 ביולי 1928 בארץ. למד בבית־הספר הטכני „מונטיפיורי" בתל־אביב, ועבד כמשרטט בחברת „שיכון". חבר להסתדרות „הנוער העובד". עשה בהכשרה בקיסריה. עבד שנה כדייג במספנות קיסריה ובנמל תל־אביב. היה פעיל ב„המושל" כמדריך היפיה והיה מלח בים־המלח. הצטרף לפלמ"ח. עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא־ההגנה ונשלח לקורס מ"כ. כעבור חדשיים קיבל כיתה להדרכה ויצא לקורס לדליה. השתתף בקרב

משמר־העמק, פיקד על המחלקה „התחיה" בפתח־תקוה ועבר עמה ליפו. לאחר שחרורה נתמנה שם למפקד חיל־הים. סיים בהצטיינות קורס לקציני מכונות־ירייה, עבר לחיפה והדריך שם קבוצת חברים. הצטיין בכשרונותיו למכניקה ולגרפיקה והשאיר אחריו עבודות רבות המשמשות חומר לימוד והוראה בבית־הספר „מונטיפיורי". ברגעי חולשה והתמוטטות נפשית שם קץ לחייו ביום 19.9.1948 בהימצאו על אניתו, היא מקום־מגוריו. נקבר למחרת היום בנחלת־יצחק.

פריבר יואל

בן אהרן ורחל. נולד ב־3.7.1931 בתל־אביב. למד בבית־הספר העממי „נס־ציונה" וסיים חוק לימודיו בבית־הספר העממי בכפר־סבא. אחר־כך למד שנתים בבית־הספר „תיכון חדש" ועבר ללמוד במוסד החינוכי של „השומר הצעיר" (התנועה שאליה השתייך מנעוריו) בבית־אלפא. משם, מכיתה ז', התנדב לצבא, לפני מלאות לו 17 שנה. נער תמים ונסער, רגיש ולוהט. חי את תקופת ההכרעה בחיי העם במלוא ההכרה. נטה למגמה ההומניסטית שבמדעי־הרוח, קרא ספרים הרבה, אהב מוסיקה והבין בה (ניגן בכינור), וציוריו עוררו תשומת־לב. אך את כל אלה סילק הצדה, משהגיעוהו ימי ההכרעה בארץ. אל הוריו אמר: „אני מוכרח ללכת, בטוב או ברע, ומוטב — בטוב. אני לא אברח, ולא אישאר אחורנית. אל תהיו אידיאליסטים לאחרים ואת בנכם תחזיקו בבית. צעירים ממני הלכו..." קו זה של הקרבה עצמית טבוע היה באפיו. ביולי 15, ברכבו פעם על אופנים וקרוב היה לפגוע באשה זקנה שנקרתה לו בדרכו, הטיל את עצמו הצדה ונפצע קשה, כדי שלא לפגוע בזקנה.

התגייס בתחילת יוני 1948. סיים קורס לאלחוטאות. רצה להיות בפלי"ם ושאף לתפקידים נועזים. כך התנדב ב־18.7.1948 למשימה הרת־הסכנות של פורצי דרך בית־עפה, שרוב חבריו־למשימה נפלו בה, והוא בתוכם. בן 17 ושבועים ימים היה במותו מות־גיבורים. הועבר לנחלת־יצחק ב־9.10.1949.

פרידגוזין ראובן („רובקה")

בן חיים ויוכבד. נולד בשנת 1930 ברחובות. שם למד בבית־ספר עממי. היה נהג, מסגר ומכונאי. אהב מאד לעסוק במכונות. ב־2.1.1948 התגייס, שירת בחטיבת הנגב, היה בין מלווי השיירות לנגב, נהג במשורין פורץ־מחסומים. היה בין מגישי עזרה לכפר־דרום, בין מגיני יד־מרדכי וגם השתתף בהוצאת הילדים משם. השתתף בכיבוש ברה ונלחם במשלט חוליקאת, וכאשר הוצעה לו דרגה התנגד לה, בטענו שזה עלול להרחיקו מהקו הראשון.

בשעת ההפוגה היה מדריך לרכב־שריון, ומשוריינו היה הראשון לפריצת הדרך לנגב, לכיבוש באר־שבע. השתתף במבצע „יואב" והיה בין פורצי הדרך לסדום במבצע „חורב". ב־28.12.1948 נפל במבצע „עין". תיקן משוריין של האויב שנפל שלל בידי לוחמינו והכשירו לקרב. כשעתים עמל על תיקונו. הדביק את חבריו והסתער עמהם על עמדות התותחים של האויב, אך משוריינו נפגע על־ידי פגז ונתלקח באש. רובקה קפץ מתוכו, אך בשעת הקפיצה השיגהו צרור כדורים. הוא הספיק רק לבקש שיקבורוהו ליד מפקדו גרשון ז"ל. הובא ב־10.1.1949 לקברות ברחובות ומקום־מנוחתו ליד מפקדו ז"ל.

פריד אהרן

בן משה ועמליה. נולד ב־25.5.1926 בלייפציג אשר בגרמניה. בשנת 1939 עבר לאנגליה והתיישב בה. שם התחנך בעיר מנצ'סטר אצל דודו. כשסיים את חוק לימודיו בגימנסיה למד את אמנות הבמה והכשיר את עצמו להיות שחקן בארץ. עוד לפני הגיעו לגיל גיוס התנדב לצבא הבריטי כדי לנקום מהנאצים נקמת עמו והוריו שנשארו בגרמניה והושמדו. עם הקמת החי"ל ביקש להעבירו לשם ובקשתו נתקבלה. לחם ביחד עם אנשי החי"ל בחזיתות שונות נגד הנאצים ועם תום המלחמה היה פעיל באיטליה במחנות העקורים ובעניני בטחון. כשהגיע תור שחרורו לא אבה לחזור לשירות באנגליה, ערק מהצבא האנגלי והגיע לארץ. התגייס לפלמ"ח, ובפרוץ המאורעות — לצבא ההגנה. בתקופתו האורחית הקצרה בארץ היה מורה לאנגלית. היה אמיץ־לב ואופטימי מאד. חיכה בציפיה דרוכה ליום הנצחון כי יבוא.

נפל ליד לטרון ב־13.5.1948, בפריצת הדרך לירושלים, שבועות מספר אחרי נישואיו. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

פריד יוסף

בן חיים ורייזל. נולד ביום 15.10.1926 בעיר קלונורדהיים שבהונגריה. חונך חינוך דתי, למד ב„ישיבה" ורכש השכלה תיכונית. תקופת מלחמת־העולם השניה עברה עליו במחנות־ההשמדה הנאציים ובסוף שנת 1946 העפיל לארץ בספינה „הגנה". עבד כרפד ומיום עלייתו היה חבר ב„הגנה". משהחלה מלחמת־השחרור שירת בפלוגה הדתית בחי"ש תל־אביב ואחרי־כן הצטרף לגדוד אחד שבחטיבת „גבעתי". התאמן כחבלן והשתתף בפעולות תל־א־ריש, סלמה, בטאני ושרשיקה. במחלקתו פעל בנשק האנטי־טאנקי. היה „פיאטיסט". גם בצבא היה נאמן לחינוכו הדתי והיה שומר מצוות.

נפל ביום 10 ביוני 1948 על גבעה אחת ליד ניצנים. גופתו וגופות חבריו נשארו על הגבעה והובאו לקבר ישראל כעבור 9 חדשים עם שחרור המקום. זיהו אותו על־פי ה„טלית־קטן" שהיתה תמיד על גופו. נקבר בנחלת־יצחק ב־9.3.1949.

פריד דויד

בן מרדכי ואסתר. נולד בשנת 1928 באוז'הורוד שבקרפטורוסיה, צ'כיה. סיים את בית־הספר העממי והחליט ללמוד מסגרות כדי לעלות ארצה. מלחמת־העולם השניה שמה לאל את תכניותיו והוא נאלץ לעסוק בעבודות קשות כדי לעזור למשפחה. בתחילת 1943 נשלח לגיטו וארשה. בימי שבתו בגיטו השתתף בפעולות הארגון הציוני החשאי. בנובמבר 1943 נשלח יחד עם אחיו למחנה־ההשמדה באוישוץ. בדרך נס הצליחו לחימלט מהכבשנים והועברו למחנה־ריכוז בקאופרינג שליד מינסק. שם צריך היה לטפל באחיו בן ה־14 שנפל פעמים רבות למשכב. ב־1945 שוחרר יחד עם אחיו על־ידי הצבא האמריקני. שהה במחנה־פליטים בלנדסברג והצטרף לקיבוץ נח"ם כדי להכשיר את עצמו לעלייה. אחותו, שהיגרה בשעתה לארצות־הברית, התנגדה לתכנית עלייתו לארץ והשיגה בשביל שני אחיה

היתר־כניסה לאמריקה. דויד דחה את הצעתה ועמד בעקשנות על דעתו. בסוף 1947 נסע לצרפת והתגייס ל„הגנה". הגיע ארצה יחד עם קבוצתו ב־23.5.1948 ואחרי שבועים של אימונים יצא לקרבות עם גדוד אחד של הפלמ"ח („הראל").

השתתף במערכות לטרון, צובה והראדאר ובמשלטים שליד הר הקסטל. שאיפתו היתה ללכת אחרי המלחמה לקיבוץ ביחד עם חבריו לקרב. נפל ב־24.8.1948 בפגוע בו כדור אויב באחד המשלטים ליד הקסטל. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

פריד אורי

בן יצחק ומרים. נולד ב־16.6.1920 בוינה, בירת אוסטריה. עד עלותו ארצה בגיל 18 התחנך בוינה והיה מן החברים המרכזיים. מעצבי הדמות החלוצית של תנועת־הנוער העברית באוסטריה. ער, משכיל, בעל אופי חברתי נלבב, ובכל מקום שימש מעין נקודת־מוקד של החיים החברתיים. עם בואו לארץ בשנת 1938 הלך עם חבריו להכשרה לכפר־החורש. בימי מאורעות 1939 התגייס לשירות במקום. אחר־כך עבר עם חבריו לפלוגת־עבודה „מדורות" לחדרה, ומשם לקבוצת זרעים, שהיא חברה הנאמן עד יום מותו. עבד במשק כנגר ותפס גם שם עמדה מרכזית. ב־1941 היה מן המתגייסים הראשונים לפלמ"ח. הצטרף למחלקה הגרמנית המעולה אשר התאמנה והוקמה במשמר־העמק. השתלם באימונים הצבאיים ונעשה לסייר מעולה, לוחם מחושל ובעל ידיעות מקצועיות. התגייס עם מחלקתו לחי"ל, עבר לאירופה והקדיש את מיטב מרצו ומאמציו למפעל ה„בריחה". משנשתחרר מהצבא חזר לקיבוצו ושימש בו מפקד־אזור עד יום גיוסו לחטיבת השריון והפשיטה ביוני 1948. בחטיבה זו שימש קציך־מודיעין וסייר בגדודי הג'יפים והשתתף בקרב לכיבוש לוד, אשר גדודו מילא בו תפקיד מכריע.

בהדריכו את גדודו בדרך חזרה אל הבסיס, בלילה, עלה עם מכוניתו על מוקש ומת מפצעיו ב־12.7.1948. נקבר בדברת. הניח אחריו אשה וילד. זכרו הועלה בחוברת „לזכר הארבעה" של זרעין־דברת. לפי פקודת המטכ"ל הועלה בדרגתו לאחר נפילתו לסגן ראשון.

פריד שמואל

בן יצחק ומרים. נולד ב־9.4.1922 בוינה, בירת אוסטריה, גמר בית־ספר עממי ואחר־כך למד שלוש שנים נגרות. נתיתם מאמו בילדותו. יחד עם שני אחיו, שהוא היה האמצעי ביניהם לפי הגיל, היה פעיל בתנועת הצופים היהודים ובנוער הציוני הכללי והשתתף עם אחיו בהפיכת ארגון הנוער לתנועה חלוצית. בעקבות אחיו הבכור אורי עלה ארצה ב„עליית־הנוער" ובא לארץ בראש־השנה תרצ"ט (1938). אביו ואשר בני המשפחה נרצחו בידי המרצחים הנאצים ואחיו הצעיר דויד מת במחנה טרזין זמן מועט לפני השחרור. שמואל הנגר למד בשתי שנות־ההכשרה בכפר־יחזקאל לאהוב את החקלאות, וביחוד את הטיפול בבעלי־חיים. נתחבב על חבריו בשל עליזותו התמידית ומזגו הטוב וקראו לו „שמולי". בהכשרה בחר באורח־החיים השיתופי ואחרי סיום הכשרתו נפרד מחבריו והצטרף „מדורות", שעשתה אז את צעדיה הראשונים במשק הקטן שבהדרה. עבר עמה את כל שלבי התפתחותה ולגלגליה, דרך קבוצת זרעים עד להתישבותה הקבועה בדברת (לקבוצה זו השתייך גם אחיו הבכור אורי). כבעל נסיון בגידול צאן הניח את היסוד לעדר הקבוצה, וכן התמחה באורוה של תל־יוסף בטיפול בבהמות־עבודה. מילא בקבוצה תפקידים אחראיים כמנהל ענף הצאן, סדרן עבודה ומרכז המשק. היה שופע מרץ ועליזות, אך גם מסתגר בתוכו. זמן מועט אחרי נישואיו עזב את הקבוצה בגלל חילוקי־דעות ועבר לנתניה.

מאז בואו ארצה היה חבר פעיל ב„הגנה" ומשפרצה מלחמת־השחרור, זמן מועט אחרי פרישו מהקבוצה, התנדב לצבא ההגנה ויצא לקרבות. זמן קצר אחרי נפילת אחיו בחזית לוד נפצע קשה ב־10.7.1948, בשעת טיפול במקלעו בקרב ליד תל־עזיזיאת שעל גבול סוריה בגליל הצפוני. הועבר משותק לבית־החולים בילינסון ושם מת ביום 14.9.1948. למחרת היום הובא לקברות בנתניה. זכרו הועלה בחוברת „לזכר הארבעה" בהוצאת קבוצת דברת.

פריד יעקב („יונצ'י")

בן בלא ויולינה. נולד בשנת 1927 בבודפשט, בירת הונגריה. בשנת 1939 עלתה המשפחה לארץ. בעודנו נער בן 15 נפטר אביו, אשר שירת בצבא הבריטי, ועליו נפל עול־הפרנסה. בשנת 1943 הצטרף לשורות הגדנ"ע וכעבור שלוש שנים עבר לפלוגה מיוחדת ב„הגנה". צנוע ופשוט היה מטבעו וברוב מסירותו מילא כל תפקיד שהוטל עליו. בשורות „בריח־מכבי־עתיד" בילה את שעות הפנאי שלו בספורט (היה שחיין מובהק).

עם פרוץ הקרבות השתתף בכמה פעולות בסביבות תל־אביב ובאחת מהן, ביום ט"ז בסיון תש"ח (23.6.1948), נפל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ויתקין.

פריד מאיר („מאירצ'יק")

בן צבי וחנה. נולד ב־26 במארס 1919 בפולין. בשנת 1933 עלה לארץ עם הוריו אשר התישבו בבני־ברק. מאיר למד בבית־החינוך של ה„הסתדרות" בבני־ברק, בבית־הספר „בי"ס" בתל־אביב, וסיים את חוק לימודיו בבית־החינוך של ה„הסתדרות" בנחלת־גנים, והחל לעבוד בבית־חרושת ליהלומים ברמת־גן.

מגיל 15 חבר ב„הגנה". עם הכרזת המדינה התגבד, השתתף בפעולה בפרדס אבו־לבן, בכיבוש תל־ליטוינסקי, שם גם נפצע, אך החלים וחזר לפעולה. כמו־כן השתתף בכיבוש וילהלמה, דיר־טריף ועוד, במסגרת גדודו בחטיבת „אלכסנדרוני". היה ילד־השעשועים של המחלקה. היה מקלען וצלף. נפל בפעולת־סיור ב־י"ח בכסלו תש"ט (20.12.1948) ליד כפר סיקו, דרומית מבית־גוברין.

פריד מרדכי („מיקי")

בן גאזה ואירן. נולד בשנת 1928 בבודפשט, בירת הונגריה. המשפחה אבדה בימי השואה והוא נמלט. ב־27.8.1947 עלה לארץ באניה „לגנב" והתחנך במסגרת „עליית־הנוער" בחברת־נוער מיוצאי הונגריה בתנועת „דרור". היה לחקלאי ולאיש פלמ"ח.

ב־1.4.1948 התגייס ב„הזורע" לגדוד של הפלמ"ח. משם עבר לדרום ולנגב. השתייך לחטיבת „יפתח". השתתף בהתקפה על מלכיה וכיבושה, בכיבוש אל־קובאבּ וג'מזו, בקרבות

בסביבת לטרון, בכיבוש לוד ובהתקפה על פלוג'ה. באחרונה היה בליווי שיירות בנגב הדרומי. ב־27.9.1948 עלה על מוקש ליד צינור־המים המערבי בנגב, נפגע קשה ובו ביום מת מפצעיו בדרכו לבית־החולים. היה קבור ברוחמה. ב־16.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

פריד מרים

בת שלמה־פריץ וחנה. נולדה ב־2.4.1930 בבודפשט, בירת הונגריה. בספטמבר 1938 עלתה ארצה עם הוריה שהשתקעו בירושלים. הצטיינה בלימודיה בגימנסיה העברית ומגיל 14 ואילך עסקה בהתנדבות בחינוך לילדות, בנות משכנות־העוני. היתה חברה בתנועת „הצופים", עברה ל„התנועה המאוחדת" ובכל מקום פעלה במסירות. באוקטובר 1947 הצטרפה למחתרת לח"י, וימים אחדים לפני החלטת או"ם על יסוד המדינה היהודית תפסוה שוטרים בריטיים בשעת הדבקת כרוזי ארגונה. מעצרה ב„קישלה", בבית־לחם ובעלילת מנע ממנה את המשכת לימודיה במחלקה השמינית, אך משחוררה בינואר 1948 התמסרה במאמץ מיוחד להשלים את אשר החסירה בימי שבתה בכלא ובניסן תש"ח עמדה בהצלחה בבחינות־הבגרות (חיבור־הגמר שלה על „ראשית המחקר — הפליאה" מעיד על רמה אינ־טלקטואלית ניכרת וכושר־ביטוי).

אחרי סיום הלימודים שירתה כאחות קרבית ביחידת לח"י בירושלים. ב־15 במאי 1948, בהשתתפה בכיבושי לח"י בדרך לשער יפו, נפצעה בידה. לאחר שנתרפאה נשארו שתים מאצבעותיה משותקות והיא המשיכה בשירות והשתתפה בהתקפות לח"י על מלחה והעיר העתיקה ובשעת ההפוגה עבדה במחסן הנשק. במוצאי י"ז בתמוז תש"ח כתבה שיר „ללוחם העברי מלפני אלפיים שנה", בו נאמר בין השאר: „רבים מאד קוראים לי משוגע, פורש, הלוחם בלי פקודה, אך את הפקודה הן קיבלתי ממך, הלוחם העברי מלפני אלפיים שנה. — אם אני פה נופל בשדמות יהודה, נופל והנשק מידי לא הורפה / יתערב נא דמי הטהור בדמך / הלוחם העברי מלפני אלפיים שנה". למחרת, י"ח בתמוז תש"ח (25.7.1948), נספתה עם עוד חמישה חברים וחברות בהתפוצצות שאירעה במחסן הנשק, ולמחרת נקברו בסנהדריה בירושלים. ביום י"ט באלול תשי"א (20.9.1951) הועברה להר־הרצל בירושלים.

פרידברג שרגא (פביאן)

בן צבי וגיטה. נולד בשנת 1915 בעיירה קטנה בצ'כוסלובקיה, וישב אחר־כך עם הוריו בטרנופול שבפולין. בבית אביו, שהיה נשיא „המזרחי" בעירו, ספג מן האוירה הציונית. עוד מימי נעוריו היה חבר בתנועת „הנוער הציוני". עם גמר לימודיו בבית־הספר העממי למד בגימנסיה והצטיין בעיקר במדעי המתימתיקה. לאחר שסיים בהצטיינות את הגימנסיה עלה לארץ בשנת 1935 ולמד באוניברסיטה העברית בירושלים. אף־על־פי שהיה בן למשפחה אמידה, סירב לקבל תמיכה מהוריו ועבד בירושלים בעבודות קשות כדי להמשיך בלימודים. ב־1939 ביקר אצל הוריו בפולין וברוב עמל ותלאות הצליח לחזור לארץ עם פרוץ המלחמה העולמית. בשירות הצבא הבריטי יצא לאריתריאה ושימש שם כמתרגם.

בחזרו לארץ החל לעבוד בחברת־החשמל בירושלים ועם פרוץ המאורעות התגייס לשמירה ולהגנה. שימש מפקד כיתה באזור אחד בירושלים והשתתף בהתקפה על שער שכם ובכיבוש מוצררה. שם נפצע בידו, ואף־על־פי־כן הוסיף לעסוק בשמירה עד יום מותו. היה מסור לפקודיו ודאג להם בכל עת. נפל ביום 12 ביולי 1948, בהיפצעו פצעי־מות בשעת התקפת הלגיון הערבי על שייך־ג'ראח. היה קבור בשייך־באדר א'. ביום כ"ח באלול תש"י (10 בספטמבר 1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פרידלין אברהם

בן שמואל וברוינה. נולד בשנת 1908 בעיר ליבאו אשר בלטביה. בוגר גימנסיה בחוץ־לארץ. השתייך לתנועה הציונית שם וגם היה פעיל בה. שירת כחייל בצבא הלטבי ואף זכה במדליה. עלה בשנת 1934 והתיישב בחיפה. עבד בנהגות. איש ה„הגנה".

במלחמת־השחרור השתתף בכיבוש חיפה. ראה בהשתתפותו במלחמת־השחרור גם נקמת דם הוריו שנרצחו על־ידי הנאצים. נפטר ממחלה בבית־החולים בפרדס־כץ ב־16.8.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה ובת.

פרידלין נדעון

בן דוב ושובה. נולד ב־6.4.1929 בכפר־סבא. גדל וחונך במושבה, ומשגמר את חוק לימודיו בבית־הספר העממי המקומי המשיך ללמוד בבית־הספר על שם מכס פיין בתל־אביב ולמד מסגרות ומכונאות. נתקבל כפועל במוסך „אגד" והיה חבר הסתדרות „הנוער העובד". חבר ה„הגנה" מצעוריו. עסק בהורדת מעפילים, והשתתף ב„אמבושים" נגד כנופיות.

התגייס, עבר קורס מ"כ בתל־ליטוינסקי ואימן טירונים במחנה „דורה". הצטרף לגדוד אחד, השתתף בקרבות עין־שמר, ואדי־ערה, לטרון, סאקיה, חיריה, תל־ליטוינסקי, כפר־סבא הערבית, ראש־העין, מגדל־צדק, והגיע עם תגבורת לכפר קולה. שם גם נפל בקרב ב־17.7.1948. נקבר בנתניה ב־19.7.1948. אחרי מותו שיגה אביו את שם משפחתו על שם בנו: גדעוני.

פרידלנדר יצחק („צח")

בן צבי ורהל לבית רובינשטיין, נולד ב־29.6.1928 בקובטוב, גרמניה. עלה עם הוריו ארצה ב־1933. אחרי סיימו את בית־הספר העממי בקרית־חיים המשיך לימודיו בבית־הספר המקצועי ליד הטכניון בחיפה. מילדותו גילה נטיה וכשרון לכל מלאכת־יד. בבית־הספר המקצועי למד מסגרות וחרטות. חניך תנועת „גורדוניה", בה הדריך קבוצת בנות. חבר הגדנ"ע מצעירותו. באוקטובר 1947 התגייס לפלמ"ח, לקבוצת ההכשרה ברמת־דויד. אחרי כחדשיים עבר עם קבוצתו לעסלוג—רביבים לשמירה וליווי שיירות. אחרי סיימו קורס חבלנים השתתף בכיבוש עימאר, ברייר וכאוכבה.

בליל 15.5.1948 הגיע עם קבוצת־תגבורת לניריים. יצא באותו לילה להנחת מוקשים סביב הנקודה, ולאחר עבודה ממושכת עד עלות השחר

נהרג בהתפוצצות מוקש. למחרת היום נקבר בנירים. השאיר אחריו יומן עשיר, מכתבים נלבבים, שירים ודברי־כתב אחרים, בהם משתקפת אהבה לרע, אמונה באדם. מימונו: „יסודו של האדם הוא הישר, ישר כלפי פנים. היה ישר — והיית אדם".

פרידלין חיים

בן מאיר ודבורה. נולד ביוני 1902 בעיר צריצין שברוסיה. סיים גימנסיה בעיר אסטרחן ובשנת 1925 עלה לארץ והתערה בחיי הישוב. התישב בחיפה.

בגבור הקרבות בחיפה לשחרור העיר מילא תפקידים הגנתיים וביום ח' באדר ב' תש"ח (19.3.1948) נפל חלל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

פרידלנדר נפתלי (יולים)

בן מרדכי ולאה. נולד בכ"ז באייר תרע"ט (27.5.1919) בברלין, בירת גרמניה. למד בבית־ספר תיכוני. עלה לארץ בשנת 1933 עם „עליית־הנוער" ולמד בקבוצה דתית על שם הרמב"ם בטכניון אשר בחיפה את מקצוע המכונאות. עם סיום חוק לימודיו הצטרף אל ראשוני טירת־צבי, עבד גם בהכשרה בבית־אלפא ושם השתלם במקצוע המכונאות. נשא אשה והיה אב לבן.

עבד והתמסר התמסרות שלמה למשק המכונות, היה טרקטוריסט, מסגר, וממניחי קו־המים במקום, עבד גם בקומביין, ועוד. שקט, שקידה ונאמנות ציינו את אפיו. חבר ה„הגנה" ומשתתף במערכת טירת־צבי מאז היוסדה בשנת תרצ"ז.

נפל בהגנת טירת־צבי ביום ו' באדר א' תש"ח (16.2.1948) בפעלו במכונת־יריה. נקבר בטירת־צבי.

פרידלנדר שרה

בת דויד והרמיני. נולדה בשנת 1914 בבודפשט, בירת הונגריה. ימי נעוריה עברו עליה בעיר פטש־פינפקרבן בדרום הונגריה, שהיתה חסרת כל הוי יהודי ונתחנכה בגימנסיה שמוריה ומוריותיה היו נזירים ונזירות, אך מצאה את הדרך לתנועה הציונית, וב־1933 יסדה שם ספריה יהודית־ציונית. למדה באוניברסיטה של בודפשט, בפקולטה לפילוסופיה ופילולוגיה, והוכתרה בתואר דוקטור. באותו זמן היתה פעילה באגודת הסטודנטים הציונים „המכביה", בהנהלת החברה „פרו־פלשתינה" וב„ויצ"ו". ב־1935 נתמנתה חברה בהנהלת הארצית של „הנוער הציוני" בהונגריה. ב־1939 החלה לעבוד במשרד קרן־היסוד בבודפשט וכממלאה מקום המזכיר הראשי ריכזה בידיה את העבודה הארצית. משניתכו על יהדות הונגריה החוקים האנטי־ציוניים ותלויה היתה עליהם החרב המתהפכת של השלטון הנאצי — גילתה פעילות מיוחדת, מזוגה שאר־רוח, כשרון־המעשה ותכונת מנהיגות, ועסקה במפעל ההצלה של יהדות הונגריה. הוגלתה לברגן־בלזן ואחרי השחרור יצאה לז'נבה שבשוויץ, משם עלתה לארץ בראשית 1946. בארץ היתה פעילה בחוג ותיקי „המכביה" בירושלים, חברה במועצה הארצית של „הנוער הציוני" ובהתאחדות עולי הונגריה. ביחוד מצאה כר נרחב ליזמה ופעולה מבורכת ב„יד ושם", שהניחה את היסודות לארכיון שלו. בארץ רכשה לעצמה את השפה העברית. מיד לבואה ארצה הצטרפה ל„הגנה". היתה אישיות חזקה ודגלה בציונות הצרופה. את ההיסטוריה הישראלית ראתה כמאבק בלתי־פוסק, הנשען על שני יסודות: חיים ודרור. הגיעה למסקנה שלילית במשפטה על התרבות המוסרית של הגויים. התכוננה לרדת לנבכי גורמי השואה הגדולה ולחשוף באיזמל־הניתוח את יסודותיה הפסיכולוגיים. שני קוי־יסוד ציינו את אפיה: התכנסות בעולם היחיד לשם התעלות אישית, ויציאה ממנו — לשם הקרבה למען הכלל; קוים מנוגדים לכאורה נתמזגו בה. וכה כתבה: „...ואולי פירושם של חיי אדם אישיים אינו אלא האפשרות להסתגר ולפרוש, ובאותה מידה גם להתמסר ולהיות לקרבן..." ניחנה בחוש הומור להבין ולסלוח לחולשות בני־אדם. דמויות־מופת בחייה שימשו לה הנרייטה סולד וחיים וייצמן. את נאומי וייצמן הוציאה בהונגריה ופירסמה מאמר מקיף על הנרייטה סולד. מפעולתה הספרותית יש לציין: מחקר על ביאליק (1935); תרגום מכתבי בובר (1941); תרגום נאומי וייצמן (1943); מחקר על הרצל (1944); הנרייטה סולד (ז'נבה, 1945) ומאמרים רבים בעתונים ציוניים. ערכה גם את הלוח המשותף (בהונגריה) לקרן־הקיימת וקרן־היסוד.

בהיותה ב„הגנה" בירושלים פעלה בשירות הרפואי כחובשת. בלכתה לתחנת ה„עזרה הראשונה" נפגעה מפגז האויב ונפלה ביום כ' באייר תש"ח (29.5.1948). היתה קבורה בשייך־בדר א'. ב־10.9.1950 הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פרידלר אריה

בן שאול וחיה. נולד בשנת 1923 בבנדין אשר בפולין. למד בבית־ספר עממי. שנות המלחמה העולמית עברו עליו במחנות־ריכוז. העפיל מגרמניה בשנת 1945 והצטרף לקבוצת הנוער הציוני תל־יצחק. שם עבד בבנין והצטיין בעליותיו וקולו הערב. מיום עלייתו היה חבר ה„הגנה".

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס בין הראשונים בקבוצה. ארבעה ימים לפני שנקרא לקלט יצא עם קבוצת חברים להדוף את האויב מהכו המזרחי של הקבוצה ונפל בין כפר טירה לגוש תל־מונד ב־13.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בתל־יצחק ב־16.5.1948.

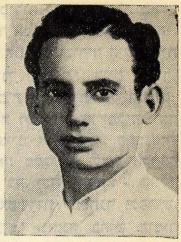
פרידלר יואל

בן ישראל ורבקה. נולד ב־1928 בגרמניה. בן למשפחה אדוקה. גדל בבית כבן יחיד לצד שלוש אחיות. הצטרף למחתרת האצ"ל והיה פעיל בה ביותר. הוריו אמרו לשלוח אותו לאמריקה, לקרובים, כדי להוציאו מהסכנה המתמידה אשר איימה עליו מבחוץ ומבפנים גם יחד, אך הוא נהג בחייו בהתאם לתשובתו: „אנו גויסנו לכל החיים. מהשורה משחרר רק המוות". עם חידוש המאורעות היה בין הראשונים שירדו לעיר העתיקה ואירגנו את ההגנתה. היה זה קומץ קטן של בחורים שהתאמנו וביצרו עמדות. ב־20.1.1948 יצא עם שני חברים ל„ביקור חולים" לשם מסירת ידיעה בטלפון. בדרך פגעו בהם אנשי־כנופיה מלווים על־ידי שוטר בריטי, שמסר לאחד הערבים את נשקו, והלה פצע את השלושה. יואל נשאר כשלושת רבעי שעה במקום כשהוא פצוע והערבים מתעללים בו. כשפרצו חברי האצ"ל למקום, מצאוהו גוסס.

דבריו האחרונים היו: „תמסור להם שירבריצו... אני מרגיש שזה סופי, אבל היה כדאי". הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

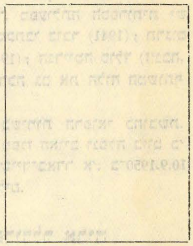
פריזמן אהרן

בן יחיאל ודינה. נולד בתשרי תרפ"ו (1925) בטבריה. אחרי גמרו את בית־הספר העממי למד חשמלאות, עבד במקצועו והמשיך להשתלם בלימודים תיכוניים. בגיל צעיר הצטרף ל„הגנה" ובמלחמת־הקוממיות השתייך לחטיבת „גבעתי".

השתתף בקרבות בדרום ובנגב עד שנפל במשלט קרתיה ב־22.10.1948. ב־3.2.1953 הועבר להר־הרצל בירושלים.

פריזמן דויד

בן חיים. נולד בשנת 1929. נפצע במילוי תפקידו ליד עפולה ביום י"א בטבת תש"ט (12.1.1949) ומת למחרתו בבית־החולים שבמקום. בו ביום הובא לקבורה בעפולה.

פריזמן דויד

בן יצחק ושרה. נולד ב־19.9.1927 בוארשה, בירת פולין. ב־1939 עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו ברמת־גן. גמר את בית־הספר העממי, הצטיין בלימודיו ואמר להמשיך בהם. אך בינתים הרגיש חובה להשתתף בשחרור המולדת, בשירות במחתרת של אצ"ל, ולכן דחה את תכנית השתלמותו לזמנים טובים יותר ולפי שעה עבד בבית־מסחר, עבודה שאינה כרוכה בחובה להכין שיעורים בשעות הנחוצות ל„פעולות אחרות".

בפעולות שהשתתף בהן הצטיין באומץ־לב, במשמעת ובשמירת־סוד. פעל נגד הבריטים ונגד הערבים ובאחרונה השתתף במערכה של כוחות אצ"ל על רמלה ושם נפל ב־11.6.1948. ב־6.5.1952 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־שאול.

פריזמן יאיר

בן דויד ומרים. נולד ב־29.12.1930 ברמת־השרון להורים שעמלו בזיעת אפים עד שזכו והקימו להם את משקם הכפרי. גודל וחונך ברוח העבודה. בין תפקידיו כמדריך ב„הנוער־העובד" המקומי לבין חובותיו כלפי בית־הספר היה נחלץ לעזור להוריו בעבודתם הקשה במשק. סיים בהצטיינות את בית־הספר העממי וקיבל סטיפנדיה כדי להמשיך בלימודים. גם בבית־הספר „תיכון חדש" בתל־אביב היה בין התלמידים המעולים. היה חבר בגדנ"ע ונמנה על גדודי חי"ש בנפת השרון.

עם הכרזת הגיוס של תלמידי השמיניות התגייס ושירת בפלוגה של גדודו באחת החטיבות. על אף היותו בן יחד להוריו סירב ליהנות מזכויות כל־שהן וביקש לצרפו ליחידה לוחמת והשתתף עמה בקרבות על כפר־סבא הערבית, לטרון, ובכיבוש קאקון, מגדל־צדק וראש־העין. נפל בקרב הקשה פנים אל פנים ליד קולה ביום 17.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה ב־19.7.1948.

פריזמן הלל

בן זיגמונד ושרה. נולד ב־14.12.1929 בעיר ראדוואו שבסלובקיה. נער יקר־נפש, שראה בחורבן ביתו בגלות ועלה לארץ בימי המאבק, באפריל 1947. עבד בחיפה במקצועו כמדפיס והצטרף ל„הגנה", ומשם — לצה"ל.

נפל בקרב על הראדאר ב־1.6.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

פריזמן חיים

השתייך לפלמ"ח. נפל ביום כ' באדר ב' תש"ח (31.3.1948) באחד הקרבות בדרך לירושלים. הובא לקבורה בחולדה ביום כ"ב באדר ב' תש"ח (2.4.1948).

פריזמן יונה

בן מנחם. נולד בשנת 1925. נפגע במילוי תפקידו בטלביה ביום ט—י' במנחם־אב תש"ח (14-15.8.1948). הובא לקבורה בשייך־באדר א' בירושלים ביום י"ד במנחם־אב תש"ח (19.8.1948). ביום י"ז באלול תש"י (30.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פריזמן יצחק

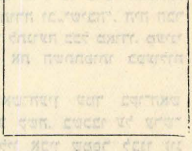

בן ישראל־יוסף וגיטל־דבורה. נולד ב־25.1.1927 בפולין. חונך באוירה ציונית בבית הוריו שהשתוקקו כל הימים לעלות לארץ־ישראל, אך הדבר לא נסתייע בידיהם. סיים שש מחלקות בבית־הספר העברי של „תרבות" עד שפרצה מלחמת־העולם. משהושמדה כל המשפחה והוא נשאר יחידי יצא ב־1943 אל היערות והשתתף בפעולות הפרטיזנים נגד האויב הנאצי. כשהדפו הרוסים ב־1944 את הגרמנים מהאזור ההוא, שלחו אותו ועוד כמה בחורים למוהילב שברוסיה הלבנה וחינכום לשירות בבולשת המדינה. שם נזכר בשאיפות הוריו ובדברי סבא ר' פייבל לדרמן, שליהודים אין להתמסר לשירות מגמות זרות, אלא לשחרור מולדתם ההיסטורית. ביקש ממפקדיו חופשה לנסוע לעיר־הולדתו לראות אולי נשאר בחיים מישהו ממשפחתו. אף כי ידע שלא שרד מהם איש. מפולין יצא ב„נתיב־

הבריחה" לאיטליה, ומבארי העפיל והגיע ארצה באוקטובר 1945. בימים הראשונים התאכסן ב„מצודת זאב" בתל־אביב ואחר־כך התחיל לעבוד בבית־חרושת לטכסטיל, הצטרף למחתרת אצ"ל, סיים קורס מ"כ ונקרא בכינוי „המפקד צדקיהו". השתתף בפעולות רבות נגד הבריטים ואחר־כך נגד הערבים, בז למות ולסכנות ויצא מכולן בשלום.

בפעולתו האחרונה, בתפיסת רכבת־הנשק והתחמושת של הבריטים ליד פרדס־חנה, נפלו הוא ואיוב אבטליון ביום 18.4.1948. למחרת היום הובא לקברות בכבוד צבאי בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פרידמן יעקב

בן מרדכי ורלה. נולד ב־1926 בעיר שופרון אשר בהונגריה. בהיותו בן 20 עלה לארץ בשנת 1946. שריד יחיד ממשפחתו הענפה, שהושמדה במחנות־ריכוז. חייט לפי מקצועו. התיישב בירושלים, אך לא מצא עבודה. הצטרף ל„הגנה".

היה בין המלווים שיירה לעטרות ביום י"ג באדר ב' תש"ח (24.3.1948) ונפל בדרך זו. היה קבור בסנהדריה בירושלים.

ביום כ"ה באלול תש"א (26.9.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. לא היה לו קרוב בארץ, והלך עירייתי.

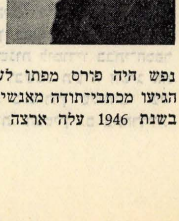
פרידמן יצחק

בן אברהם ושושנה. נולד בשנת 1926 בירושלים. גר בראשון־לציון, למד בבית־ספר עממי. חיבב ספורט והיה חבר „המכבי הצעיר" וממתנדבי מכבי־אש. שירת במשטרת החופים ובנוטרות. זמן־מה שהה בקיבוץ ואחר־כך המשיך בעבודתו כמסגר. במלחמת־העולם השניה שירת שנתים בצבא הבריטי, במצרים ובחזיתות שונות, בדרגת לנס־קורפורל. כשעזב את הצבא עצרוהו הבריטים כחשוד בחברות בפלמ"ח והעבירוהו ללטרון. כעבור שנה שוחרר לאחר מאמצים רבים מצד המשפחה.

מהראשונים לגיוס לאחר החלטת או"ם. השתתף בקרבות רבים בתפקיד מ"כ. אחרי הצטיינות עלה לדרגת מ"מ. בפעולתו הראשונה כמ"מ (פעולת „ברק") יצא לכיבוש כפר ערבי. נפגע בבטנו, אך הצליח לחזור ולמסור את הפיקוד לידי אחר. נלקח לבית־חולים, נותח ומת כעבור יומים ב־13.5.1948. בן ביום נקבר בראשון־לציון.

פרידמן ישעיהו־דוב

בן יוסף ושיינדיל. נולד ביום י"ט בסיון תרפ"ז (יוני 1927) בעיר חוסט, צ'כיה (רוסיה הקרפטית). התחנך ב„חדר" וב„ישיבה". הצטיין בלימודיו. כשנכנסו הנאצים לעירו נלקח עם כל משפחתו והקהילה היהודית לגיטו חוסט ומשם הובל לאושביינצים ולמחנות־עבודה בגרמניה ופולין. נשאר יחידי מכל המשפחה. תודות לזריזותו ואומץ־לבו הצליח להשיג צרכי־אוכל, ובמסירות־נפש היה פורס מפתו לעצורים הגוועים ברעב. אחרי נפילתו עוד הגיעו מכתבי־תודה מאנשים שונים שהדגישו כי בזכותו נשארו בחיים. בשנת 1946 עלה ארצה בעליה ב' באניה „מכס גורדוי". הצטרף לקבוצת „פועלי אגודת ישראל" בראשון־לציון. משם עבר לתל־אביב ועבד בחשמלאות. שאף להשתלמות רוחנית והצטרף לאנשי חב"ד. בשעות הפנאי למד בהתלהבות את תורת חב"ד.

כשפרצה מלחמת־השחרור היה מן הראשונים לגיוס, והיה גא על היותו חייל בצבא ישראל. שירת בפלוגה דתית בגדוד אחד. התנדב למשימות נועזות וצוין לשבח על־ידי מפקדיו. נפל בקרב בעיראק אלמנשיה עם חלק מאנשי הפלוגה ביום ב' חנוכה תש"ח (28.12.1948). חבריו מציינים כי גילה אומץ־לב למופת והיה ממתנגדי הנסיגה. היה קבור בפלוגה". הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פרידמן ליפא

בן יחיד לאהרן ופרידה. נולד ב־14.1.1928 בקישינוב, בסרביה, רוסיה. ב־14.4.1933 עלה לארץ עם הוריו בעליה ב' באניה „דציה". למד בגימנסיה „סוקולוב" בירושלים ובבית־הספר התיכון בבית־הכרם. הפסיק את לימודיו על מנת לעזור להוריו, על אף רצונם שימשיך ללמוד. דאגתו להם הכריעה. בגיל 17 נכנס כמתלמד לבית־הדפוס של ממשלת המנדט וכעבור זמן־מה עבד באופן עצמאי ואחראי ליד מכונת־סידור. נתחבב על כל חבריו לעבודה, בני עדות שונות. כשהתבסס במקצוע עבר לתל־אביב ועבד בבתי־הדפוס „אחדות" ו„ספר". נוח לבריות ושמח לעשות את רצון חוזלת. לעתים כתב בעניני ספורט בעתונות ואחרי טיולים היה מוסר את רשמיו בצורה נאה ומתובלת הומור. היה אוהב ספר וביחוד גילה נטיה למוסיקה, בפריטה על פסנתר ובשירה במקהלה בבית־הכנסת.

מראשוני המתגייסים למלחמת־השחרור. דחה שידולים להשאירו בעבודה חיונית בעורף. השתתף בקרבות שונים ומכולם יצא בשלום, עד שנפל בכיבוש חוליקאת בנגב בט"ו בתשרי תש"ח (20.10.1948) והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

פרידמן מאיר

בן שלום ורחל. נולד ב־4.9.1931 בביאליסטוק שבפולין. למד בבית־ספר עברי של „תרבות" ובהיותו בקיץ 1939 עם כיתתו בקייטנה בדרוסקניקי פרצה מלחמת־העולם השניה. הדרכים נשתבשו בגיסות ושוב לא יכול להגיע הביתה. זרם הפליטים גרפו עם חבריו ועם מחנכם לאזור הרוסי. הוריו ואחותו הקטנה הושמדו והוא חי חמש שנים בבתי־יתומים ליד העיר סרפול ברוסיה והצטיין בלימודיו ובפעילותו החברתית בבית־הספר הממשלתי. שם קיבל מכתב מדודו מחיפה והחליט לעלות ארצה עם תום המלחמה. ב־1947 חזר עם חבריו לפולין, נכנס לקיבוץ „דרור", עבר עם חבריו לבית־ילדים ליד פאריס ומשם נסע דרומה, העפיל ארצה באניה „תיאודור הרצל" ונשלח לקפריסין. שם התמסר להשלמת ידיעותיו בעברית ובסוף 1947 הגיע לארץ בשיירה של „עליית־הנוער" ונשלח עם חבורתו לחברת הנוער בקיבוץ גשר. קשה היה לו להסתגל לחיים הקיבוציים ואולם מאחרי מאבק נפשי החליט להמשיך בדרך זו, וכשבא דודו מחיפה לקחתו אליו העירה, דחה את ההזמנה. בלימודים היה מקדיש את כיתתו בגלל תפיסתו המהירה ויתרון ידיעותיו בעברית. עבד בכרם והתאמן בנשק ובשירותי־עזר (קשר) של ה„הגנה" וכשפקדו ההתקפות הערביות את הקיבוץ — עשה את שירותו באומץ ובזריזות.

בהתקפה הגדולה של הלגיון הערבי על גשר נפצע קשה מפגיעת פגז, נלקח לבית־החולים ומת ביום 16.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה. הקיבוץ הוציא דפים לזכרו.

פרידמן מנחם

בן אברהם וחנה. נולד ביום 25.10.1926 בארץ להורים עמלים קשה לפרנסת שלושת ילדיהם. בגיל שנתים יצא עם המשפחה להשתכן בשכונת ברוכוב. שם גדל ונתחנך בסביבה כפרית חלוצית. אך בגלל מחלתה הממושכת של האם הוכרחה המשפחה למכור את הבית ולנדוד מעיר לעיר. תלאות אלו הקדירו את שנות ילדותו, שנעשו קודרות עוד יותר משנתיתם מאמו בגיל 12. בגלל המצב החמרי הקשה יצא לעבודה לפני שסיים את בית־הספר העממי וסבל ממצוקת ניצול וחוסר סיפוק. בבקרו בקבוצה חינוכית של „הנוער העובד" מצא את דרכו בחיים ואפשרות להשתלמות בידיעות כלליות ובתורת תנועת העבודה. נמשך לחקלאות ויצא לעבוד בבית איכר במושב תל־עדשים. בעבודה מצא סיפוק רב, אך חוסר חברה מתאימה וחוסר אפשרות להשתלמות הכריחוהו להמשיך בחיפוש דרכו, וכך הגיע לחברת־נוער ארצישראלית שהתארגנה אז והלכה להכשרה בעין־חרוד. שם בא על סיפוקו: חצאי ימים עבד וחצאי ימים למד והיה לאחד מעמודי־התווך של חבורתו וגם עבודתו במשק זכתה לשבחים. אחרי שנתים, ב־1944, התחברה קבוצתו עם קבוצת „שדמות" מגיונוסר, עשו יחד שנת־הכשרה מגויסת ביגור ובסוף 1945 הצטרפו לקיבוץ רבים בנגב. שם התערה במהרה בחיי החברה והמשק, היה ער לכל בעיותיו, נודע כרפתן טוב ומסור, ביחוד הגדיל לעשות בגידול ירקות, באדמת הנגב הצחיחה, וחגו הגדול בחיים היה כשפרי עמלו מגן־הירק נשלח בראשונה לשיווק בעיר.

במלחמת־השחרור מילא את חובתו בעבודה ובהגנה על המשק, שהיה כאי בודד בים הערבי והרחק מעבר לקוי הפולש המצרי — עד שנפל בקרב לכיבוש ביר־עסלוג' ביום ד' בסיון תש"ח (11.6.1948) בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברביבים.

פרידמן משה

בן אבא ואסתר. נולד ביום 1.6.1927 בשאולי, ליטא, ונתחנך בבית־ספר תיכוני ברוח המסורת והציונות. שרד ממשפחתו שהושמדה בידי הנאצים, ושוחרר ממחנה דאכאו על־ידי הצבא האמריקני, עבר בנתיב השרידים עד דרום איטליה וב־1945 העפיל ארצה באניה „ברל כצנלסון". עבד במקצוע הפוליטורה.

חדשיים אחרי נישואיו, עם צאת צו הגיוס של המוסדות, התיצב לשירות העם. התאמן בניר־עם, השתתף בהגנה על רוחמה, ניר־עם ומקורות (קו־המים לנגב) וכאן נפל בקרב ב־19.5.1948. היה קבור בניר־עם. ב־4.12.1950 הועבר לגחלת־יצחק.

פרידמן מנחם־מנדל (מכם)

בן יעקב־פינחס ואסתר. נולד ב־30.6.1920 בפולין. עלה ארצה ב־1935 עם „עליית־הנוער" של הנרייטה סולד. למד תקופה קצרה בבית־הספר של יגור. בגלל מחלה קשה נאלץ להפסיק את לימודיו. משהחלים נשלח מטעם „הנוער העובד" ללמוד מלאכת ליטוש זכוכית והתמחה במקצוע זה. במאורעות 1936 התנדב ל„כופר הישוב" שלא על מנת לקבל פרס. כשוטר עמד נגד הכנופיות בהתקיפן את שפיה, זכרון־יעקב וצפת. בפרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס ל„באפס". עשה עמם בארץ, בקירנאיקה ובבנגזי. בגלל בריאותו הרופפת נפסל כלוחם־בחזית והועבר לשרת בבולשת כמתורגמן. עד שחרורו שימש בתפקידים שונים במרכזית טלפון, במחלקת השיקים, והשתתף בקורס למלחמה במלריה ולבסוף כמתורגמן במחנה שבויים גרמנים במצרים. משחזר לארץ ולעבודתו העניק מנסיונו לכוחות המגן בשנות המאבק של הישוב בארץ.

בפרוץ המאורעות השתתף בהגנת המקום בו עבד ונסך הרגשת בטחון בלב חבריו המגיעים בשקטו הנפשו. נפל בקרב עם כוחות הלגיון הערבי בקרבת „נשר" ביום 22.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־מוצקין. הניח אחריו אשה וילדה.

פרידמן משה־אריה

בן מרדכי ואסתר. בן למשפחה חסידית מיוחסת — דור ששי למגיד מקוז'ניץ. גדל וחונך בבני־ברק על ברכי המסורה. למד בתלמוד־תורה וב„ישיבה". היה חבר אצ"ל והתמסר לתנועה בכל מאודו. מעיני הוריו העלים את השתתפותו בפעולות קרביות.

בקרב על ראש־העין עמד בקו־האש הראשון ונפצע קשה. בשכבו על ערש־דוי הוזעק אליו אביו שמסר לבנו זוג תפילין, אך טרם הספיק להניחן יצאה נשמתו ב־30.5.1948, לפני מלאות לו 18 שנה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פרידמן נפתלי

בן יעקב ודרייזל. נולד ב־1.12.1904 בצ'רנוביץ שברומניה. בשנת 1909 עברו ההורים לגור במנהיים שבגרמניה. סיים שם בית־ספר ריאלי (1924) ואף למד שם באוניברסיטה ובבית־הספר החקלאי הגבוה בברלין (1925—1929). סיים את לימודיו והגיש את עבודת־הגמר שלו, אך לא הוכתר בתואר דוקטור, כיון שימי היטלר הגיעו. ב־1933 היגר להולנד ועבד במעבדה עד שנת 1936, שנת עלייתו לארץ. במשך שנים מספר עבד בעין־חרוד ובמשקים פרטיים, כיון שלא מצא עבודה במקצועו. משנת 1942 ועד 1948 עבד במכון המטאורולוגי של ממשלת המנדט בירושלים. אך בכל חופשה שנתית נהג לעבור לכפר ולהשתתף בקציר. היה קשור ביחוד למרחביה, חלק עריכי. חיבב ביותר את הנוער החלוצי והלוחם, וביחוד מאז החריף המצב וראה עין בעין את גבורתם בהגנת ירושלים. אף הוא לא עמד מן הצד ובשורות המגינים מילא כל תפקיד שהוטל עליו.

יום לפני הכרזת המדינה, ב־14.5.1948, נפצע על־יד בנין־דויד ומת מפצעיו. למחרת היום נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום י"ב במרחשון תש"ב (11.11.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים.

פרידמן עמוס

בן משה ובתיה. נולד בכ"ז בסיון תרפ"ט בתל־אביב. למד בבית־הספר במרכז, הכרמל, בבית־הספר התיכוני למסחר, ובסיימו את הגימנסיה „השכלה" עמד בבחינות המועצה הארצישראלית ללימודים גבוהים. היה חבר „המכבי הצעיר", הצטיין בפעולות חג"מ והועבר ל„הגנה". בכל שנות לימודיו בבתי־הספר הצטיין בספורט ובשנת תש"ה השיג את המקום הראשון ב„מירוץ שליחים" של תלמידי הארץ בעברו 100 פי 4 ב־52.9 שניות. הצטיין גם בתחרויות

לאתלטיקה קלה, בכדורגל ובאגרוף. משסיים את לימודיו בארץ עמד לצאת ולהשתלם באוניברסיטה באראצות־הברית, במכון להנדסה, ואף רשיון־הנסיעה כבר היה בידו, אך באותו זמן גברו רדיפות הבריטים בארץ. עמוס פרש מה„הגנה" והצטרף למחתרת אצ"ל ומאז הקדיש את חייו למחתרת. נטיה מיוחדת היתה לו לייצר אמצעי־מלחמה והיה שוקד על ספרי חימיה, כדי לשכלל את נשק הלוחמים.

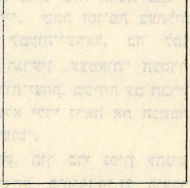
בליל השמחה ברחובות תל־אביב, עם בשורת החלטת או"ם ב־29 בנובמבר, אמר להוריו, ששאלוהו על הסתייגותו משמחה זו: „עוד נכונו לנו ימים קשים". עם התחלת הקרבות בתל־אביב גויס לקרב בדרגת סגן (בכינוי־המחתרת „יהוידע") ולא פעם היה מרחיק להדוך ליפו, לשם הכנת מרשמים לקראת הקרב. כשגברו ההתקפות מעבר אבו־כביר ושכונת שפירא נשלח לשם עם יחידתו ותקף את האויב ברימונים. ביום 9 באפריל 1948, משנפצע בידו שהחזיקה רימון, נתן בגופו על הרימון לבל יפגע בהתפוצצותו בחבריו וכך הציל בדמו את חייהם. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פרידמן פילון (ידידיה)

בן שמואל ושרה. נולד ב־17.9.1929 בפולין. בשנת 1936 עלה לארץ עם הוריו שהתיישבו בירושלים. לאחר סיום בית־הספר העממי למד שנתים בבית־הספר התיכון בגבת. היה שם בחברת־הנוער ועבד בענף המספוא. מגיל 14 וחצי חבר הפלמ"ח, בלי שהוריו ומכריו ידעו על כך. במחתרת כונה „ידידיה איש־שלום". על אף היותו בן מסור עלתה בידו להופיע בבית רק לפסח ולסוכות, ולאחרונה — מחצית שנה לפני מותו. הדריך באפיקים, גינוסר ולהבות־הבשן בתפקיד מ"כ. הורה התעמלות בקורסים שקיים הפלמ"ח. עשה שנה בהכשרת „התנועה המאוחדת" בכפר־גלעדי והצטרף לגרעין שעלה למעיין־ברוך. בתחילת 1947 יצא לקורס מ"מ. ומאז לא ראוהו עוד בני משפחתו.

היה בדעתו להשתחרר מתפקידו וללמוד באוניברסיטה, אך בינתים פרצה מלחמת־השחרור. השתתף בהגנת להבות־הבשן ובכיבוש חלסה. שימש קצין־משטרה במטולה. ב־19.4.1948 פיקד על התקפת משטרת נבי־יושע. חיפה באש על נסיגת חבריו ונשאר עם שני חיילים פצועים קשה. הוא העבירם לנקיק סלע וכשאולה תחמשתו ירה בפצועים ובעצמו, כדי שלא ליפול בידי הפורעים הערבים שהלכו והתקרבו אליהם. היה קבור בכפר־גלעדי. ב־4.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. על שמו נקרא מחנה צבאי בגליל העליון. זכרו הועלה בחוברת „על מות" של קיבוצו מעיין־ברוך.

פרידמן שמואל

בן אהרן. נולד בשנת 1927 בוארשה, בירת פולין. לימודיו בבית־הספר הופסקו על־ידי המלחמה והשואה. עבר את מוראות הגיטו ומצא מקלט בביתו של פולני נוצרי, קומוניסט, שהיה קשור לבית הורי שמואל בקשרי ידידות שמקורם באהוה רעיונית. עם שחרור העיר הצטרף אל הצבא האדום והשתתף במסעי הנצחון עד תום. בשנת 1945 נגמר מועד שירותו. הצטרף ל„דרור", קיבוץ לוחמי הגיטו, והתכונן לעליה. הגיע באנית־מעפילים, שנוסעיה הוחזקו שנה באי קפריסין ששימש לו תחנת הכשרתו החלוצית.

לארץ בא אחרי פרוץ מלחמת־השחרור, ואך עלה אל החוף — הצטרף מיד אל הפלמ"ח. השתתף בכל פעולות הגדוד. בחור שקט ועדין. היטיב לנגן (בקלרניט). נפל במשלט על־יד רפיח ב־7.1.1949. ב־20.7.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

פרידמן שרגא (פולי)

בן יוסף ושרה. נולד במארס 1914 להורים שומרי־דת בעלי משק חקלאי קטן בכפר במזרח סלובקיה. קיבל חינוך יהודי ועממי־כללי והצטרף לסניף „החלוץ" בכפרו. ב־1933 בא ארצה כתייר שלא על מנת לחזור. עבד 3 חדשים כעגלון בפתח־תקוה ואחר־כך כפועל, ולבסוף — כפועל ראשי ומנהל עבודות בשיתפות הקבלנית גוט—גורביץ בתל־אביב. השתתף בסלילת כבישים רבים בעיר (דיזנגוף, בן־יהודה ועוד), בביוב הגדול ברחוב טרומפלדור, בבניית בתים ונמל תל־אביב, ובמלחמת־העולם השניה — בסלילת כבישים ובהקמת בנינים צבאיים בארץ, בנגב ובלבנון ובבניית „גשר גוט" על נהר פרת. עבד זמן־מה כמנהל־עבודה בסלילת כבישים מטעם המחלקה הטכנית של עיריית תל־אביב, ואחר־כך כחבר בקבוצה קבלנית להריסת בנינים ישנים לשם פינוי מקום לחדשים. בכל עבודותיו היה חבר טוב, הצטיין בזריזות ובכושר התמצאות לסילוק קשיים ולתיקון מהיר של כל דבר הטעון תיקון.

ב־25.5.1948 עזב את אשתו ובתו (בת 8) והתגייס. שירת בפלוגה של גדוד אחד והשתתף כמעט בכל הקרבות של חטיבת „גבעתי" בדרום ובנגב כמקלען ואלחוטאי, ובמצבים קשים התנדב לעזרת החובשים, הוציא עשרות פצועים מקו־האש והציל את חייהם. גם בצבא נודע כחבר טוב, עוזר לנחשלים, מעודד ומשרה רוח של עליזות ובטחון על סביביו. נפל בקרב לכיבוש חוליקאת ב־19.10.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

פרידנזון חנוך

בן יעקב־יצחק ולובה. נולד ב־20.11.1930 בעיירה שאדק אשר בפולין. גדל בלודז. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה היה בן עשר. בגיטו לודז המשיך בשקידה את לימודיו והרבה בקריאת ספרים. בגלל עוית־מעים שתקפתהו נכנס לבית־חולים. כשהוקף בית־החולים על־ידי פלוגת־השמדה נאצית הצליח להימלט בהתחפשו בבגדי מבוגר. עם חיסול הגיטו הובל עם בני המשפחה למחנה אושביצים. הוריו נשלחו למשרפות והוא נשלח לעבודות־כפיה עד ששיחררוהו צבאות האמריקנים. זמן־מה עשה בגרמניה בעבודת אפסנאי מטעם הועד למען הנוער. הצטרף להכשרה בצרפת, וב־1947 עלה ארצה עם עליה ב' באניה „המעפיל האלמוני". בחיפה נפצע בתגרת־הדמים עם הבריטים והוגלה לקפריסין. עבד שם בדואר המחנה. לאחר שנה הגיע לארץ והחל לעבוד בבית־דפוס.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נענה לצו הגיוס ולאחר שבועים של אימונים נשלח לעמדות מרכז מסחרי החדש בחיפה. עם גדודו השתתף בכיבוש חיפה וכפרי הערבים בגליל התחתון. היה מהראשונים שהתקדמו לעבר בנין המשטרה תחת מטר כדורים בשעת כיבוש עכו. אחר־כך השתתף בקרבות שניטשו בגליל המערבי ובשער־הגולן ובכיבוש ג'נין. משם נשלח לראש־הנקרה. לאחר שעבר סידרת־אימונים נוספת יצא גדודו למשמר־הירדן. כשהותקף משלט ירדה נשלח עם עוד חבר להחשת עזרה לנתקפים. בקרב זה, בשעת הנסיגה, נפגע בראשו מכדור ונפל חלל ב־10.7.1948. גופתו נמצאה רק לאחר שנכבש המשלט שנית על־ידי כוחותינו. ב־12.7.1948 נקבר בראש־פינה.

פרידנטל שלמה (הנס)

בן מכס ופני. נולד ב־4 באוקטובר 1923 בעיר אוסיג, צ'כוסלובקיה. גמר בית־ספר עממי ועלה לארץ עם „עליית־הנוער" בשנת 1939. בארץ עשה בהכשרה בקיבוץ גבעת־חיים ובעין־גב ומשם עבר ב־1942 ל„הריה", בה שירת כנוטר. כעבור שנתים התגייס לצבא הבריטי ועם יסוד הבריגדה העברית הצטרף אליה ושהה עמה באיטליה, בצרפת ובבלגיה. בחזרו מן המלחמה העולמית החל לעבוד כמלצר בשדה־התעופה בלוד וכל שאיפתו היתה אז להביא לארץ את אמו, היחידה ששרדה מכל המשפחה. אביו מת בזמן המלחמה ושנים מבני המשפחה נרצחו על־ידי הנאצים. היה אדם עליז ומסביר פנים לבריות.

בהתגייסותו לנוטרות ולבריגדה ראה מילוי חובה לעמו, ובפרוץ מלחמת־השחרור התגייס בראשית מאי 1948. באותו חודש, ב־27 בו, נפל בקרב ליד חולדה והובא לקבורה בנען. הועבר לבית־הקברות הצבאי בנהריה ב־18.5.1950 ונקבר בטקס צבאי.

פרידנפלד מאיר

בן צבי ורחל. נולד ב־7.4.1921 בעיר וייליצ'קה, פולין, כבן למשפחת־סוחרים משכילה ושומרת־מסורת. חונך ברוח דתית־לאומית, בלשון העברית וספרותה. למד ב„ישיבה" ובבית־ספר עממי פולני, ואחר־כך בבית־ספר למסחר. מ־1936 חבר ל„השומר הדתי", פעיל ומדריך בקנו, משתתף במחנות־קיץ ארציים. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה ברח מעירו והצטרף בביאליסטוק לקבוצת תנועתו „למרחב", עם חבריה נדד מוילנה לפוניבז' והסתדרו כקבוצת־הכשרה בעיר. משם עבר דרך רוסיה האירופית והאסיתית, יאפן, לאניה אשר עקפה את חצי כדור־העולם, פסחה על „כף התקוה הטובה" ודרך תעלת סואץ הגיע לים־התיכון ועלה לארץ ביום 8.8.1941. אחרי שהייה קצרה בתל־אביב התנדב ב־1942 לגדודי ה„באפס". שירת בארץ ובמצרים, ועם יסוד הבריגדה העברית הצטרף אליה וכצלף מאומן הועלה בה לדרגת רב־טוראי. לחם באיטליה. בגמר המלחמה הועבר לבלגיה והביא את חבריו את בשורת ארץ־ישראל לפליטי השואה, טיפל בהם ועשה למען עלייתם ארצה. במסעותיו באירופה הצליח לחדור לפולין, למקום־הולדתו, ושם נוכח לדעת שמשפחתו הענפה נרצחה כולה על־ידי הפולנים המקומיים והנאצים ואף הצליח למצוא את רוצחם העיקרי ולנקום את נקמתם. טיפל במסירות בילדים פליטים ושנים מהם קיבל לטיפולו האישי ואף העבירם לארץ. עמל הרבה למצוא את הוריהם ולאחר שמצא את אביהם — העביר גם אותו לארץ. הקרבה עצמית והתלהבות עמוקה היו מתכונותיו העיקריות. באחד ממכתביו לחברה כתב: „אינני טוען לאידיאליזם מופרז, אך יש לתת משהו תמורת הטוב שהחיים משפיעים עלינו..." ואמנם ידע ליהנות מהטוב הזה בנדודיו באירופה: מברכת האמנות, הספר הטוב, ממדעי־הרוח (ביחוד נהה אחרי תורת הפסיכולוגיה). עם שהרוויו ב־1946 הצטרף לכפר־עציון ועבד בענף המטעים, אחר־כך ברפת. בכפר זה מצא את פינת מולדתו האהובה, התמסר לפיתוחה, היה פעיל בחברה, בטיפול בעולים החדשים אשר לימדם עברית במרץ רב. בימי המצור התידד עם קורפורל אנגלי מש. ר. וזה סיפק לגוש דלק, מצרך חיוני לתגבתו. דאג לרפא להמציא לה אספקה, על אף תנאי המצור והסכנות הכרוכות בכך. השתתף בכל מערכת ההגנה. ההתבצרות והשמירה ודרש „להיאחז במקום בכל מחיר, בצפרנים ממש...". על אף הספקות שנתגלו בין אנשי הגוש. נתמנה למפקד־עמדה ובשעת ההתקפה העזה על הגוש הועלה למפקד הקטע הצפוני של כפר־עציון. בהתקפה האחרונה בג' באייר תש"ח הראה כמה מעלליי גבורה, אשר לפי הערכת שרידי הקרב הם מזכים אותו בתואר „גיבור הקרב האחרון": תחת מטר אש קטלנית עבר מהקצה הצפוני אל הקצה הדרומי של הכפר בסחבו עמו את ה„פיאט" כדי לעצור את המשורינים המתפרצים למשק מצד זה. פעל כמפקד הקטע. שמר על קשר הדוק עם עמדותיו באזנו את הכוחות שברשותו ובשלחו אותם למקומות התורפה. דאג להספקת התחמושת והאוכל לאנשיו, עודדם בדבריו ושימש להם מופת במעשיו.

תחת מטר יריות יצא לחפש את הרובה האנטי־טנקי היחידי שנעזב על־ידי המצוערים הנסוגים ושם גם טיפל בפצועים. בלילה האחרון הוטל עליו לצאת כאחראי ל„פיאט" כדי לחבל בשריוני האויב. בפרוץ השריונים בשעת הצהרים למשק נפל בעמדתו ביום 13.5.1948—12. גויתו הועברה למנוחת־עולמים עם גויות חללי גוש־עציון לקבר־אחים על הר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

פרידקין דויד

בן ישראל וצפורה. נולד ביום 1.5.1929 בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי ובבית־הספר המקצועי של „המזרחי" ועבד בחרטות. מגיל 14 פעיל בגדנ"ע, ומגיל 17 בחי"ש תל־אביב. בראשית מלחמת־השחרור שמר בגבולותיה של תל־אביב. אחר־כך יצא במסגרת החי"ש לשמירת קו־התפים בנגב וליווי שיירות בין ניר־עם לגבולות. כשנתקלה מכוניתם במוקש ליד דיר־אל־בלאח ליד עזה, נשאר הוא עם 7 חברים לחפות על נסיגת השיירה והם נלכדו במלכודת ערבית ליד עזה וניצלו במקרה על־ידי מכונית צבאית ברימטית. סיים קורס מ"כ בבן־שמן. השתתף בגדוד של חי"ש בפעולות „נחשון" לפריצת הדרך לירושלים, בגדוד אחר לביעור הנקודות הערביות שבין הישובים בדרום, ושוב בגדוד אחר בפעולות „מכבי" לפתיחת הדרך לירושלים, ואחר־כך בקרבות נגד הצבא המצרי בדרום. בגלל ההחלטה על ההפוגה הראשונה הוחזר עם גדודו מאמצע הפעולה באשדוד. מאחר שהמצרים המשיכו במלחמה — חזר הגדוד להמשיך פעולתו.

נפל בשעה שהוטל על פלוגתו לחפות על הסתערותו החדשה של הגדוד אור ליום 3.6.1948. הובא לקבורה בכפר־ורבורג.

פרידר מנחם („מנדל")

נולד ב־27.5.1930 בכפר הונגרי קטן, ניר בלטק, שם למד ב„חדר" ואחר־כך ב„ישיבה", עד אשר פרצה מלחמת־העולם השניה ובשנת 1944 הוגלה למחנה־ריכוז, בו אבדו הוריו. עם שחרורו הצטרף אל הכשרת „בני־עקיבא" בעיר קושיצה אשר בסלובקיה, שם גם למד בישיבת הרב עמיאל. בשנת 1946 עלה ארצה באניה „החייל העברי", שהה זמן־מה בעתלית ולבסוף עבר למקוה־ישראל, בה למד במסגרת „עליית־הנוער". עם התארגנות הגרעין „עצמאות" הצטרף אליו והיה מפעיליו הגרעין אשר עבר לבארות־יצחק. בשיחה עם חבריו אמר: „עוד רחוק היום. יתכן שלא אני ולא ילדי נראה את הגשמת הרעיון. אבל רצוני לתרום חלקי — כחבר פשוט".

ב־15.7.1948 נפל בהגנת בארות־יצחק, תוך כדי נסיון להגיש עזרה לחבר פצוע. היה קבור בבארות־יצחק, ב־21.10.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. זכרו הועלה על דפי החוברת „לזכר השלושה", חברי גרעין „עצמאות".

פרידריך משה

בן נתן וחיה. נולד ב־8.5.1923 בעיר סלומניק ליד קראקא אשר בפולין. בן למשפחה שומרת־דת מכובדת. עוד לפני היותו לבר־מצוה למד בקבוצת נערים „בני מצוה". בהדרכת אחותו רכש לו ידיעות־יסוד בלימודים כלליים והוסיף להשתלם בהם. בן 13 יצא מהבית בלי הסכמת הוריו והלך לישיבת ברנוביץ ומשם לישיבת חכמי לובלין. הצטיין בתפיסה מהירה ובזכרון נפלא. למד בהתמדה ובגיל 17 קיבל היתר־הוראה. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה גלה יחד עם ראש־הישיבה לעיירה קטנה והמשיך בלימודיו ואחר־כך חזר לעיר־הולדתו. ב־1942 נדרש למחנה־עבודה בסקרז׳יסקו קמינקה ועבד שם בתעשית פגזי תותחים של הנאצים. ב־1944 הובל למחנות שונים בגרמניה. עם בוא הצבא האמריקני שוחרר בבוכנוואלד ונסע לפולין בתקוה למצוא את בני משפחתו. תקותו נתאכזבה. כולם הושמדו על־ידי הגרמנים. זמן־מה עסק בהברחת יהודים לגרמניה ולבסוף עבר לשם גם הוא ב־1945. הצטרף לתנועת „נוחם" ובמסגרתה יסד את הקיבוץ „לנגב". היה בין הצעירים שבפליטים, מתבוללים ברובם, במחנה דגנדורף שבבאוריה הדרומית. בקיבוץ עסק בפעולה תרבותית ובבוא למחנה קבוצת נוער מ„איחוד" שבפולין דאג משה להכשרתם בחות מונקופו ולימד את הנוער אשר לא זכה לחינוך תקין. תוכן חייו היה ללמד את הילדים, שרידי המחנות, ולחנכם כבנים נאמנים לעמם וארצם. יסד בית־ספר והורה בו לפי כוח זכרונו הטוב. הוציא עתון והרצה במסיבות ובשיעורים. עלה לארץ בעליה ב׳ עם חברי „לנגב" באניה „לטרון" ב־1946 וגורש לקפריסין. בקפריסין נתפלג הקיבוץ שהיה ילד שעשועיו והפילוג נסתיים בהתפוררות. יאושו היה גדול כל־כך, שכמעט שם קץ לחייו, אך חבריו הקרובים מנעו בעדו והצילוהו. ב־17.4.1947 הגיע שנית לחופי הארץ. גם במחנה עתלית ליכד סביבו קבוצת נוער דתי והורה להם שיעורים בתלמוד. עם שחרורו הצטרף לכפר־עציון. נקלט בהדרגה בחברת בני הקבוצה והתקשר לסביבה. בדבקות יתירה עשה את העבודה הקשה, בזכרו ימי שעבודו לעבודת־כפיה במחנה. בהתלהבות חסידית ממש היה כותב על אימוני־השדה שהשתתף בהם לראשונה. מחזץ לעבודתו הרגילה עסק גם שם בלימודים ובהוראה וריכז סביבו הוגים שונים. חברי הקבוצה תלו בו תקוות רבות. בשבתו במחנה כתב סיפורים ומחזות. היה בדעתו להוציא לאור ספר „היסטוריה לילדים" שעבד עליו בהיותו בגולה. בכפר־עציון התחיל להכין חומר לתולדות חייו של הרמ״א זצ״ל (אשר על שמו צריך היה להיקרא ב״ת־הכנסת המתוכנן של הכפר). כמו־כן ליקט דיני מטבח, להתאימם לצרכי מטבח קיבוצי גדול, כדי להוציאם בחוברת מיוחדת.

משפרצה המלחמה בארץ והתחילו ההתקפות החזקות של האויב על הנקודה, לא עזב גם בימים אלה את משמרת התורה שהיתה יעוד חייו. אור ליום א׳ בטבת תש״ח נפל באחת מעמדות־ההגנה בכפר־עציון. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

פריזנט לאה

בת יעקב־שמואל ומלכה. נולדה ביום י״ב באדר תר״ץ (1930) בעיירה דובובה בחלק הקרפטורוסי של מחוז מרמרוש (אז צ׳כוסלובקיה) וב־1937 עלתה לארץ עם הוריה שהתישבו בתל־אביב. אחרי סיום בית־הספר העממי למדה בגימנסיה „תלפיות" ומגיל 14 ואילך כבר נודעה בסגולותיה המיוחדות. ברוכת כשרונות ובעלת אופי חזק. מתוך רצון לוהט לחיות במולדת חפשית באמת הצטרפה למחתרת לח״י, בה פעלה בכינוי „אריאלה". רכשה חברים וחברות לתנועה, חינכה והדריכה אותם בכשרון והצלחה לאהבת הארץ ולצדק סוציאלי בה. רוב השפעתה נבע מהתכונה לקיים תחילה את אשר הטיפה לחניכיה, וכך שימשה להם למופת. גם אחיה הגדול, אשר קשרי־ידידות עזים היו ביניהם, נמשך אחריה. כאשר האח נשפט למאסר בגלל החזקת נשק ניסו הוריה להוציאה מהתנועה. אך כשהעדיפה לחיות מחוץ לב׳תם, בבתי ידידים שהבינו יותר לרוח בניהם ובנותיהם, השלימו הוריה עם רצונה העז. בחורף עלתה לירושלים לפי צו מפקדת לח״י. השתתפה בפועל בקרבות צובה, מלחה, דיר־יאסין, ליפתה, וביתר כיבושי לח״י. שפעה והשפיעה מרץ ואומץ במלחמת־גבורה למען חירות ירושלים. ברשימות יומנה באו לידי ביטוי רחשי לבה צמא החיים והיופי וקסום החזון הלאומי.

ביום 15 במאי 1948 פרצה בין הראשונים לכיבוש נוטר־דם, כקרש קפיצה לכיבוש העיר העתיקה. בימי ההפוגה ירדה לבקר אצל הוריה וחזרה לשירות בירושלים. בימיה האחרונים שימשה כאחראית למחסן הנשק במחנה לח״י ונספתה בהתפוצצות, כשחברים לא דייקו בשמירת ההוראות לזהירות, ביום י״ח בתמוז תש״ח. היתה קבורה בסנהדריה בירושלים. ב־26.9.1951 הועברה להר־הרצל בירושלים.

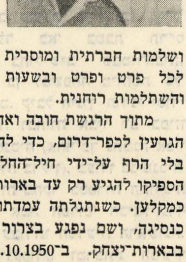
פרוי שלום

בן זאב. נולד ב־15.5.1918 בכפר קטן ליד העיירה סטרומבסו, חבל גליציה אשר בפולין. למד בבית־הספר העממי בעיר־הולדתו. במלחמת־העולם השניה הושמדה כל המשפחה בידי הנאצים והוא נמלט לרוסיה גלמוד וערירי. עלה לארץ יחד עם הצבא הפולני בראש־השנה תש״ד (1943) והיה פועל. הרבה להתהלך בארץ כדי להכירה. התיישב בכפר־סבא, שם עבד כפועל עד יום התגייסותו לצה״ל. עבד בכל עבודה קשה. עזר לחבר בצרה וגם טרח ומצא את הזקוקים לעזרתו. זכר משפחתו שהושמדה לא מש ממנו. אהב ילדים ונכסף להקים בית בישראל. הלך ערירי.

בפרוץ מלחמת־השחרור התיצב לשירות ויצא לקרבות. נפל ב־6.11.1948 בקרב אשר ליד בצרה. למחרת היום נקבר בנתניה.

פריברג ישראל־מנחם

בן יחיד להוריו יחזקאל ויוכבד. נולד בשנת 1927 בהונגריה. קיבל חינוך דתי וכללי. שרד מההשמדה והגיע בדרך המחתרת לאיטליה וב־1945 בא ארצה ב„עליית־הנוער". נתחנך לתורה ולעבודה ולהגנה בחבורת עליית הנוער הדתי בקבוצת יבנה ובכפר־הנוער הדתי שליד כפר־חסידים והצטרף לגרעין שנועד להתישבות בכפר־דרום. התקשר אל הקרקע ואהב את העבודה, שקד על סדר ושלמות חברתית ומוסרית בקבוצתו, הצטיין בשקדנות ובאחריות לכל פרט ופרט ובשעות הפנאי המעטות היה שוקד על קריאה והשתלמות רוחנית.

מתוך הרגשת חובה ואחריות דרש מחבריו לא להשהות את העברת הגרעין לכפר־דרום, כדי להשתתף בהגנת הנקודה המופגזת והמוטרדת בלי הרף על־ידי חיל־החלוץ של המצרים. אך כפר־דרום נפל והם הספיקו להגיע רק עד בארות־יצחק ושם התיצב בשורת המגינים ושימש כמקלען. כשנתגלתה עמדתו לאויב סירב להחליפה, לבל ייחשב הדבר כנסיגה, ושם נפגע בצרור כדורים ונפל ביום 15.7.1948. היה קבור בבארות־יצחק. ב־31.10.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. אמו האלמנה הגיעה ארצה אחרי מותו.

פרוייזלר מנחם

בן שלמה ורחל. נולד בשנת 1928 באחת מערי רומניה להורים שומרי־דת. בימי מלחמת־העולם השניה בא הכורת על בית־אביו. הנער נלקח למחנה־עבודה על אדמת רוסיה, הצליח לברוח משם ולהצטרף לפרטיזנים והיה לוחם פעיל עד יום השחרור, 9.5.1945. אז חזר לרומניה ולא מצא איש ממשפחתו בחיים. גמלה בו ההחלטה לעלות לארץ, ירד באניית־המעפילים „ארלוזורוב", שיצאה מרומניה ונתפסה על־ידי הבריטים. כשלושה־עשר חודש היה עצור בקפריסין עד שהורשה לעלות. כשעלה לארץ הצטרף ל„הפועל המזרחי" ולארגון „תקומה" של „הפועל המזרחי" שהתנחל בבארות־יצחק אשר בגוש דן.

כפרטיזן ותיק וצלף מעולה (סיפרו כי כל כדור שלו קלע למטרה) מילא את תפקידו בהגנת בארות־יצחק המותקפת. היה בז לסכנות ותקיף בדעתו שלא לסגת. ביום 15.7.1948, כשנבצר מהחברים להחזיק בעמדה והמפקד דרש ממנו לעזוב את המקום, סירב ונשאר ובה נפל. „אני רוצה ללחום בעד עמי ומולדתי", אמר באחרונה. נקבר בתקומה. ביום כ' באייר תשי"ב (15.5.1952) הועבר להר־הרצל בירושלים. בחוברת „בשערי עזה" הוקדש דף לזכרו.

פרייליך שמואל

בן יצחק וסלה. נולד ב־19.12.1927 בראדום אשר בפולין. למד בבית־ספר פולני והצטיין בלימודיו. רחוק היה אז מכל חינוך יהודי־ציוני. במלחמת־העולם בא האסון הכללי גם על משפחתו. ההורים נעקרו מביתם באחת האקציות ועקבותיהם אבדו. האחים התפזרו ברוסיה. הוערם בעבודת־פרך במחנה עבודת־כפיה, אך אפיו לא נשבר כי אם חושל, ונעשה ציוני. ביום השחרור מבוכנוואלד הצטרף אל התנועה הציונית החלוצית. היה חייט לפי מקצועו. עבד בהכשרה, העפיל עם מעפילי „לטרון", הוחזק שבעה חדשים במעצר קפריסין והצטרף עם בני עלייתו, בשנת 1947, לקיבוץ אפיקים.

לא היתה לו שהות רבה להתערות בקרקע המולדת ובחיי החברה החדשה. המלחמה התקרבה לשערי עמק הירדן והוא עם חבריו הוזעקו לעזרת המשקים הנתקפים. מעמדת־שמירה על מכון המים של שער־הגולן נסוגו הוא וחבריו מפני התקפת משוריינים סוריים עד לשער המשק, ושם נפל מפגיעת כדור צלף ביום 15.5.1948, עם הכרזת המדינה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בשער־הגולן.

פריימן אברהם־חיים, ד"ר

בן יעקב (רב קהילת הולישוב) ורחל (רגינה). נולד בא' בטבת תר"ס (3.12.1899) בהולישוב שבמוראביה, צ'כוסלובקיה. בן למשפחה מיוחסת של רבנים וחוקרים. קיבל חינוך תורני יסודי בהדרכת אביו, ובהיות אביו רב בפיזן למד שם בגימנסיה (אחר־כך נתמנה אביו לראב"ד בקהילת ברלין). בעודו בגימנסיה התחיל בעבודות־מחקר בספרות התורנית בהדרכת אחי אמו, הפרופ' הביבליוגרף הנודע אהרן פריימן, ובגיל 18 פירסם את עבודתו המדעית הראשונה. גם בלמדו משפטים באוניברסיטאות פרנקפורט ומרבורג המשיך בחקירות בספרות התורנית ואת עבודת־הדוקטור שלו כתב על גושא מהמשפט העברי. עבד שנתים בבית־משפט השלום בקניגסברג ומ־1928 כשופט מחוזי שם עד שפוטר על־ידי המשטר הנאצי ב־1933. באותן השנים הוציא הוצאה מדעית של כל תשובות הרמב"ם. בשנת תרצ"ג עלה ירושלימה עם אשתו (נלי, בת הרב יעקב־צבי מקלנבורג, מחבר „הכתב והקבלה" על התורה) ובתו (בנו נולד אחר־כך בירושלים). לזמן־מה יצא להוראה בבית־המדרש לרבנים ברומא, אך לא רצה להשתקע בחוץ־לארץ. חזר לארץ ועבד כיועץ משפטי בחברת־הביטוח „מגדל", תוך המשכת עבודתו במחקר המדעי. בשנת תש"ג נתמנה למדריך במשפט עברי באוניברסיטה העברית ובתש"ך הועלה לדרגת מרצה. אחר־כך הוצעה לו משרת מנהל הספריה הלאומית והאוניברסיטאית, אך נמנע מלקבלה לבל יפסיד מזמנו שאמר להקדיש לעבודה מדעית. בחקירותיו עסק בעיקר במשפט העברי בספרות הגאונים והרבנים במשך הדורות שאחריהם, כדי להכשירו לתפקידים שימושיים־מעשיים של זמננו החדש, ובתקופת ההכנה ליסוד המדינה היה פעיל במועצה המשפטית לעניני החוקה וויושב־ראש הועדה לחוקי אישות וירושה. פירסם את הספרים: שאלות ותשובות הרמב"ם (תרצ"ד), תשובות ר' אברהם בן הרמב"ם (תרצ"ח), סדר קידושין ונישואין (תש"ח; כולם יצאו בירושלים) ועשרות מאמרים ומחקרים בכתבי־עת. גודע כיראַ־שמים ובעל מידות נעלות, צנוע ועניו ואוהב את הבריות והבריות אוהבים אותו. באימוני ה„הגנה" מילא את חובתו כפשוטי העם והתהלך עמהם כחבר וכאח.

בנסעו להר־הצופים לעבודה מדעית בשיירה של אנשי המדע והרפואה נרצח בין חללי השיירה ביום 13.4.1948 ונקבר בסנהדריה.

פריימן עקיבא („קובוש")

בן אשר ואהובה. נולד ביום 4.4.1930 בקראקא, פולין. עלה לארץ ב־3.2.1935. למד בבית־הספר „ביאליק" ובבית־הספר המקצועי „שבח" בתל־אביב (מכונאות וחרטות) ויצא לשנת שירות. מגיל 13 חבר ב„הגנה". היה בשעתו הצעיר בחבורה שנטל על עצמו תפקידים של קשישים. השתייך לפלוגת צופי־ים. כשפרצה מלחמת־השחרור היה עקיבא מהראשונים לגיוס. הוסיף שנה לגילו (17) כדי לקבל תפקידים קרביים. שמר בעמדות והשתתף בקרבות על גבולות תל־אביב בדרגת מ"כ של חבלנים. אחר־כך עבר כסמל־חבלן לכיבוש דרך ירושלים והשתתף בקרבות עליה. לפני צאתו לתפקיד מיוחד שהוטל עליו בא בהיפרד מהוריו ובחזרו נהרג בתאונת־דרכים ליד בית־דגון ביום ג' בתמוז תש"ח (10.7.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פריימן יהודה

בן עמוס (ברנרד) ורקה לבית כצנבוגן. נולד ב־7.4.1929 בניורנברג, גרמניה. עלה ארצה ב־1934. סיים את הגימנסיה העברית בירושלים. חונן בכשרונות מיוחדים, למד בהצטיינות ומוריו העלוהו שתי כיתות במשך שנת־לימודים אחת. נער חושב ונבון, ריכז סביבו ילדים והיה להם למדריך רוחני ומעורר למחשבה בהירה. מ"כ בגדנ"ע, חבר פלמ"ח משנת 1946. עשה בהכשרת „הצופים" בעין־גב ובעין־זיתים ועבד במדידות. היה בדעתו ללמוד, לאחר סיום שירותו, במחלקה לחקלאות של האוניברסיטה העברית. היה ער לכל שאלה פוליטית, ספרותית והיסטורית. קנה לו ידיעות רבות ואהב להתעמק בהן. רבים החיבורים והמאמרים שכתב על נושאים אקטואליים וכלליים והם מעידים על מחשבה בהירה ועצמית. עסק בבעיות שונות

מבחינה היסטורית ומתוך חדירה לעמקם של הדברים. בעל חוש וביקורת המשולבת בהומור ותיאור חי.

ב־2.1.1948 יצא לפעולת־הבלה בכפר־זיתן (עין־זיתים הערבית). תחת אש האויב הניח עם חבריו חומר נפץ ליד ביתו של ראש הכנופיות. הבית נהרס וראש הכנופיה ועשרה מאנשיה נהרגו. בלכתו חזרה נפצע בשכמו ובריאתו, כנראה מלהץ האויר אחרי ההתפוצצות האדירה. הועבר לבית־חולים בטבריה ושם מת ב־4.1.1948. נקבר בעין־גב. בט"ו באייר תש"ד (18.5.1954) הועבר להר־הרצל בירושלים.

פריים אברהם

בן משה. נולד בשנת 1927 בעיר קרוש שבליטא. ניצל יחידי מכל משפחתו הענפה שנספתה בליטא בידי הנאצים. הגיע לארץ בשנת 1946. למד את מלאכת הטויה ועבד בה. גילה כשרונות גדולים בלימודיו, אהב מוסיקה ולמד נגינה (פסנתר). היה חבר ה„הגנה" מאז בואו לארץ.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב לשורות המגינים ועם יסוד צה"ל צורף לפלוגה הדתית ולחם בפולש המצרי בחזית פלוג'ה. נפל בקרב על עיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפלוג'ה והועבר למנוחת־עולמים לבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

פרייר יהושע (אוסקאר) („בבי")

בן ישראל וקלארט. נולד ב־22.11.1923 ביאסי, רומניה. נתחנך על־ידי אמו, סבתו ודודתו ונקרא „בן שלוש האמהות". אמו, אשה מוסיקלית, טיפחה בו את הנטיה למוסיקה מראשית חייו. בבית־הספר הצטיין בלימודים והפליא בשקידתו הקיצונית על סדר ונקיון. הצטיין בישרנות, רציניות ועזנה. בן 9 התחיל ללמוד נגינה על פסנתר ובן 15 עלה על מנהל הקונסרבטוריון ביכולת הביצוע, אך הוכרח להפסיק את לימודיו בגלל „החוק הגזעי" הנאצי שהונהג ברומניה, ואף השתדלות המנהל לטובתו היתה לשוא. הוא נפרד מהמוסד בקונצרט פומבי שהצליח בו מאד ומוריו הוסיפו להזמינו לקונצרטים שנערכו בבתיהם וקיבלו את ביקורתו בהערכה. המשיך לנגן וללמוד בגימנסיה יהודית פרטית, גמר אותה בגיל 19 ובמשפחה הוחלט לשלחו לארץ־ישראל ב„עליית־הנוער". נכסי אביו נשארו בבסרביה, שסופחה לסס"ר, ולא היה בידו הכסף הדרוש כדי להצטרף ל„עליית־הנוער". אך בהתחשב עם כשרונו הרב הצליחה ההשתדלות להעניק לו זכות עליה לארץ־ישראל חינם, וכך עלה ב־1941 ונשלח להכשרה ולימוד בקבוצת גניגר. בראותו כי בעבודת המשק מפסידות אצבעותיו את הכושר לפסנתרנות אמנותית ביקש מהנהלת „עליית־הנוער" לאפשר לו לעמוד לבחינת יכלתו האמנותית. לבקשתו השניה נענתה הנרייטה סולד ז"ל (בראשונה סירבה, באמרה כי הארץ זקוקה לחקלאים ולא למנגנים), ובשמעה את נגינתו לפני הועדה המליצה לעזור לו. אחרי שנת העבודה במשק קיבל סטיפנדיה ונכנס ללמוד בקונסרבטוריון בירושלים ולהשלמת פרנסתו עבד בחלוקת עתונים בכל בוקר. אחרי שנה הוסמך למורה למוסיקה בציון „פסנתרן בעל כשרון בולט ומבטיח גדולות". הצליח בנגינה למבחן מועמדים למשרת מורה למוסיקה בבית־הספר לבנות ברמלה, אך לא נתקבל בגלל גילו הצעיר (בשנתו ה־20), נאבק על קיומו והתקדמותו תוך כדי מתן שיעורים פרטיים במוסיקה, וחברתו, שנשאה אחר־כך לאשה, עזרה לו בהתאקלמותו האמנותית בשירת ההוי הארצישראלי. הצליח בקונצרטים וברדיו (לפני בוא הוריו לארץ ניגן בהצלחה רבה בקונצרט שערכה התאחדות עולי רומניה לטובת העולים הבאים משם בחוסר כל), הסתדר כמורה למוסיקה בקרית־מוצקין והשתדל להיות לעזר להוריו.

ביניואר 1948, כשנקראו בני גילו הרווקים לשירות העם, התגבד ביניהם. אחרי אימונים צורף לגדוד אחד והשתתף בשירות קרבי בחזיתות ג'נין, ראש־הנקרה וכו'. היה עם גדודו שלושה חדשים במצור ביחיעם, שוחרר עמו ב־14 במאי והשתתף בטיהור הגליל המערבי. נפל בקרב תרשיחה ב־19.7.1948, ואחרי 9 ימים, כשבחסות קציני או"ם נאספו משדה־הקרב שרידי 5 גויות מתוך 7 חברים שנפלו, זיהוי הוריו, לפי סימנים מיוחדים, את גויתו ביניהן והובאה לקבורה בנהריה ב־27.7.1948. הניח אחריו אשה, תחיה.

פרילוצקי גדליה

בן יצחק־דוב וברבקה. נולד ב־4.10.1925 בברלין. עלה ב־1941 ב„עליית־הנוער" עם אחיו הצעיר דניאל. נכנס למוסד כפר הנוער הדתי בכפר־חסידים. היה חבר ב„הפועל המזרחי". במלחמת־העולם השניה התגייס לחיל־הים הבריטי ועבד באניות כמסגר. הגיע לדרגת רב־סמל (אחיו הגדול ואחותו התגייסו אף הם לצבא). כששוחרר עבד במקצועו בתל־אביב ותמך באמו שהגיעה מצרפת.

בפברואר 1948 התגייס. השתתף כנושא־נרן בדרגת רב־טוראי בפלוגות גדוד מחטיבת „גבעתי". באחת מפעולות־הלילה נפצע קל, עבר את קוי המצרים וניצל בהסתתרו מתחת לגשר. „הגני מוכן לתת את חיי למען חיי חופש" — אמר לחבריו. ב־17.10.1948 נפל בקרב על משלט מפגיעת כדור בלב. הדבר היה בפריצת הדרך לנגב. הכיבוש בוצע נגד כוחות עדיפים של האויב ובקרב קשה ביותר. כמפקד בראש כיתתו נפל גדליה בהסתערות זו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־זרבורג.

פרינס מאיר־מיכאל

(„מיכה", „ג'ינג'י הסייר")

בן רפאל־פיליפ ואמי (אסתר־גולדה). נולד ב־23.8.1929 במגדיאל. סיים שב את בית־הספר העממי ואת בית־הספר המקצועי על שם שיץ ביגור. עבד כחתך בתל־אביב ובמחנה־צבא ברייטי בנתניה. פעיל ב„הגנה". בפברואר 1948 היה אחראי לכיתה ששמרה על המושב ירקונה. במארס התיצב עם קבוצתו לגיוס ונשלח לחולון, בת־ים, חולדה, אזור לטרון וחצור. השתתף בפעולות „נחשון", בקרבות עבדיס, בית־דראס ומשלט ליד ניצנים. שם הצטיין כמקשר. ניצל בנס ונסוג כשהוא נושא מקלע כבד. סיים קורס סיירים והיה אחראי לכיתות הסיירים בפלוגתו. בצבא מצא את יעודו. „אני שש לשמוע כל מלה בקשר לפעולה" — כתב במכתביו. „הגני מרגיש שנוכל לאויב. אין זכות למישהו, אף לממשלה, לוותר גם על דונם ממדינתנו הקטנה".

ב־17.10.1948 נשלח בתוך קבוצת סיירים לסייר משלט של האויב (גבעה אחת בנגב). הרחיק להתקדם ורסיס פגז פגע בראשו והוא נפל בו במקום. למחרת היום נקבר בכפר־זרבורג.

פריסטר הרי

בן לואי וברטה. נולד ב־18 באפריל 1908 בריבניק, שלזיה עלית, אז גרמניה, כבן למשפחה יהודית מתבוללת. נעוריו עברו עליו בברסלוי. אחרי למדן בבית־ספר עממי נכנס בגימנסיה לתגובה יהודית־כללית („קאמפראדען") ועם זאת התקרב גם לחוג היהודים הציונים. הושפע מתורתו של מרטין בובר והצטרף לתנועת ק. י. פ. עם התגבשותה של שנאת־ישראל בגרמניה הצטרף בשנת 1929 לתנועה ציונית־סוציאליסטית (י. י. ב.). עזב את האוניברסיטה, שלמד בה שלוש שנים בפקולטה לרפואה, והלך להכשרה חקלאית, ובספטמבר 1933 עלה ארצה. הצטרף ל„הגנה" מיום בואו לארץ. שירת כנוטר, אף גויס לעבודת הגדר בצפון הארץ בקיץ 1938. חמש־עשרה שנות חייו בארץ נתן לקיבוצו גבעת־ברנר, בו עסק בכל עבודות המשק וביחוד בטרקטור, בעגלונות, במספוא, ועוד. רבות תבע מעצמו ומחבריו. היה תקיף ויושר, מסור לעבודה ומבין לרוח הזולת.

במלחמת־השחרור לא ניתן לו להשתתף בקרבות כחייל סדיר, אך יצא כפעם בפעם לפעולות־לילה. מת משבץ־לב ב־3 בינואר 1949, לאחר פעולת־לילה מאומצת נגד בית־לחיה, מערבית מבית־חנון. למחרת היום נקבר בגבעת־ברנר. הניח אשה ושלושה בנים.

פריד אהרן

בן אברהם ומלכה. נולד בשנת 1912 בירושלים. אחרי סיום לימודיו פנה למקצוע הנהגות. עבד כנהג שכיר בקווי־שירות שונים, ואחר־כך כחבר קואופרטיב „המרץ", שקיים תחבורה בין שכונת הבוכרים ושער יפו. משהצטרף „המרץ" לקואופרטיב „המקשר" הצטרף אליו גם הוא. שירת את הציבור ליד ההגה ואת חבריי אגודתו ליד הגה הנהגתה, בהיותו רוב שנות חברותו באגודה חבר הנהלתה. אם כי היה נתון בעול משפחה לא נרתע מהסכנות במילוי תפקידו.

בחורף תש"ח נהג באוטובוסים משוריינים במקומות ששימשו מטרה ליריות האויב מהמארב. בעיקר השתתף בנהיגה בשיירות האספקה לירושלים והצליח להעביר את מיכלי הדלק, אשר היה כה חיוני לקיומה של הבירה הנצורה. נהג אוטובוס בשיירה להר־הצופים ונרצח עם שאר נוסעיה ב־13.4.1948. נקבר בסנהדריה וב־8.11.1951 הועברה גויתו למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פריפלד אריה (ליאופולד)

(„לייבל")

בן בנימין ורחל. נולד ב־14.6.1918 בקופנהגן, בירת דניה. הוריו, ממוצא רוסי, היו אוהבי מוסיקה ובעלי בית־מלאכה להייטות. הבן למד בבית־ספר עממי; למד חייטות והשתלם במוסיקה (פסנתרנות). תקופה קצרה ניגן בתזמורת קטנה. ב־17.3.1939 עלה ארצה עם ארוסתו כתייר. החליט להישאר ונשאר תקיף בהחלטתו על אף חבלי־קליטה קשים. עמדו לו כשרונותיו השונים ובצירוף לא רגיל: בקיאות בשש לשונות, תבונת־כפים (ידע גם נגרות), אמנות ואומנות. במלחמת־העולם השניה עבד כנהג בשיירות הצבא הבריטי בארץ ועם הקמת הבריגדה העברית התגייס. השתתף בכל מסעותיה והנעים בנגינתו את שעות הפנאי של חבריו. היה אישי־הבריגדה הראשון שהגיע לקופנהגן ונתקבל בה בהתלהבות. חבר ב„הגנה". כאב לילד לא נקרא למערכה בתחילת מלחמת־השחרור.

נשבע לצבא ההגנה על אף היותו אזרח דני. היה נהג ומכונאי בחיל־התותחנים בדרגת רב־סמל פלוגתי והוביל תחמושת לחזיתות הגליל ולוד. פעם נהג שתי יממות ללא הפסק ובהגיעו למטרה השתטח במכונית וצלל בשינה בלי להרגיש בכדורי האויב הניתכים מסביב. ב־18.8.1948 הוביל תחמושת לרוחמה המנותקת. ב־7.10.1948, ליד תל אל גגיל (מזרחה לרוחמה), הופיעו מטוסים מצריים מעל למכונית. קיבל הוראות לרדת ולהשתטח בתעלה, ושם פגעו בו כדורי האויב. היה קבור ברוחמה. ב־16.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק. השאיר אשה, פרידה, ושתי בנות, שהצעירה בהן נולדה חמישה חדשים אחרי מותו.

פרלברגר זאב־עמנואל („עמי")

בן ישראל ותרצה. נולד ב־20.9.1922 בוינה. מגיל צעיר התבלטה בו אהבה לטבע. השתייך במקצוע זה בבית־הספר ובימי החופשה הרבה לשהות בכפר. בן 12 הצטרף לתנועת־הנוער הציונית „נצח" ועם התפרקותה עבר ל„הנוער־הציוני". הקדיש את רוב זמנו לתנועה. שאף לעלות לארץ. בארץ־ישראל ראה את מולדתו האמיתית. בשנת 1938, כשפלשו הנאצים לוינה, הפסיק את לימודיו עשה בהכשרה שאורגנה מטעם „עליית־הנוער" ועלה ארצה ב־22.3.1939. היה בהכשרה בכפר־ויתקין, אולם שאף להשכלה יסודית בחקלאות, ובתש"א נכנס לכיתה השניה בבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. סיים את בית־הספר בשנת 1942 והלך לנוטרות. למעלה משלוש שנים היה מדריך בבית־הספר החקלאי „כדורי" ובמחנות עבודה והכשרות בעמק הירדן — מסדה, אפיקים ושער־הגולן. מימיו הראשונים בארץ הצטרף ל„הגנה" ועבר קורס מ"כ במקוה־ישראל וקורסים אחרים. בסוף 1945 השתחרר מן הנוטרות ועבד במועצה לשיווק פרי־הדר בתל־אביב. עם זה לא הפסיק את פעילותו ב„הגנה", השתתף בהורדת מעפילים ובפעולות ליל „ברכה פולד". פעל בפשטות, כי לא היה איש־דברים. דרש הרבה מעצמו ופחות מזה מחבריו. השתדל תמיד להבין לרוח הזולת.

עם פרוץ מלחמת־השחרור שמר בגבולות יפו—תל־אביב. אחר־כך נשלח בראש מחלקה לעמק הירדן שהכירו עוד מימי הנוטרות. השתתף בהגנת דגניה ובקרבות אחרים. בתחילת ההפוגה הראשונה היה בכפר־ילדים ושימש קצין־דלק בחטיבת „גולני". לאחר שבועות מספר נשלח לראש־פינה כקצין־הדלק של חזית הצפון. הוא ידע להעריך את האחריות המוטלת עליו ומצא סיפוק בעבודתו. תמיד שמר על מצב־רוח מרומם ומלת־עידוד היתה מוכנה תמיד בפיו. היה אהוב על רעיו ונכון למסור עליהם את נפשו. נספה בתאונה בדרך ראש־פינה בנסעו לבדוק את מלאי הבנזין בצפת. הועבר לבית־חולים ומת בח' באלול תש"ח (12.9.1948). נקבר למחרת היום בנחלת־יצחק.

פרלמוטר אביתר („אבי")

בן נוח ושפרה. נולד ב־14.3.1931 בתל־אביב. בילדותו זכה בפרס יופי בתחרות צילומי ילדים. סיים את בית־הספר „בלפור" והמשיך לימודיו בגימנסיה „הרצליה". היה חניך תנועת „הצופים" והדריך בה. לאחר הכרזת ה־29 בנובמבר אמר לצאת להכשרה, ולהתנגדות הוריו ומוריו אמר: „יש מספיק אינטליגנטים בישוב. העם זקוק לפועלים". בט"ו בשבט תש"ח הצטרף להכשרת „הצופים" בנען. במארס 1948 הצטרפה המחלקה לגדוד מגדודי הפלמ"ח (חטיבת

„הראל") ועלתה ירושלימה. מפאת גילו הצעיר הוטל עליו תפקיד של אלחוטאי, אך עד מהרה חזר לחבריו הלוחמים. השתתף בכיבוש מגרש הרוסים, קטמון ושייך־ג'ראח (קיבל את מדלית קטמון).

במבצע „מכבי" (כיבוש בית־מחסיר) ב־11.5.1948 נפצע קשה ובמצב של הלם הובא לבית־חולים. שפתיו מילמלו ללא הרף: „חברה, חברה", והוציא את נשמתו לפני שהגיע לניתוח. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

פרלמוטר אהרן

בן אשר וטובה (גיזלה). נולד ב־26 בפברואר 1927 בוינה, בירת אוסטריה. בן יחיד להוריו. כבן 5 כבר למד עברית והיה חבר בתנועת „הנוער הציוני". ב־1 בנובמבר 1938 עלה לארץ והוכנס למוסד „אהבה" שבקרית־ביאליק יחד עם קבוצת 50 ילדי אוסטריה. בגמרו את לימודיו בבית־הספר העממי הצטרף לקבוצת „בניר" שבמושב אשר מגמתה היתה ללכת להתיישבות, אך אהרן נטה יותר ללימוד מקצוע החשמלאות ורצה על־ידי כך גם לעזור למשפחה.

כבן 17 עבר לתל־אביב, אל אמו, למד בבית־הספר „מונטיפיורי" ובחריצות בלתי־מצויה השתדל להתקדם במקצועו. קימץ בהוצאותיו ואף הצליח במשך הזמן לשכור חנות קטנה ולעמוד ברשות עצמו, וגם העלה את אביו משנחאי לארץ. שנה לאחר בואו לתל־אביב הצטרף ל„הגנה" ול„הסתדרות".

התגייס לצבא ההגנה לישראל ושימש בתפקיד חובש גדודי. ביום 10 ביוני 1948, בשעת המערכה על גבעה ליד בית־דראס בדרום, חש בשעת הנסיגה לעזור לפצוע, אם כי הוזהר מפני הסכנה. בהגיעו לחברו הפצוע נפגע בפגז ונפל. ב־9.3.1949 הועברה גופתו לקבורה בנחלת־יצחק על־ידי חבריו שחזרו מן השבי המצרי.

פרלמוטר אליעזר

בן יהודה וחיה. נולד ב־13.4.1915 בעיירה פשדץ' אשר בפולין. בעל השכלה עממית. עלה ארצה ב־1934 ועבד בנהגות ובמחצבה בירושלים ובסביבה. חבר ותיק ב„הגנה". ב־1938 התגדב לשירות בנוטרות בירושלים ומ־1940 ועד לשחרורו ב־1946 שירת כנהג בחיל־התעופה הבריטי במצרים, במדבר המערבי (הצטיין בכושר התמצאות בשטחי המדבר), בלוב, בתוניסיה ובאיטליה. היה נאמן לחובתו ועמד באומץ על כבוד עמו, אם כי מעטים היו היהודים ביחידתו. כששמע פעם חיילים בריטיים מדברים ביניהם דברי־שטנה על היהודים, השתיק את המשמיץ גם בתשובה ניצחת וגם במהלומת־אגרוף. בכל הזדמנות היה אומר לבריטים בגאוה לאומית: „אנו הארציישראליים הננו שליחי הסוכנות היהודית, ולא בגלל חוסר־עבודה הגענו לצבא הבריטי, כפי שאתם רוצים להאמין". בהתחשב עם סגולותיו החיוביות ובשירותו היעיל „סלחו" לו את גאותו הלאומית.

משפרצה מלחמת־השחרור התיצב לשירות כנהג במשורין. כאב לארבעה ילדים יכול לפטור את עצמו משירות במקומות מסוכנים, אך לא ניסה כלל להשתמש בזכות בנים. נהג במשורין בשיירות ירושלים—תל־אביב ובתוך העיר. נפצע קל בשעת הפיצוץ בבנין „הסוכנות" ומכוניתו המשוריינת עלתה באש. אחרי הפיצוץ ברחוב בן־יהודה עבד 24 שעות בהצלה ובפינוי ההריסות. בכלל היה מבקר בבית רק לעתים רחוקות ולשעות קצרות והיה ממהר לחזור לשיירותו. נפל בשער־הגיא בנהגו מכונית משורינת (שנשרפה כליל) בשיירה מתל־אביב לירושלים ביום 24.3.1948 ונקבר במעלה־החמישה. ביום ט' במרחשון תשי"ב (8.11.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה, שני בנים ושתי בנות.

פרלמן נתן

בן דויד ואורה. נולד ב־3 בדצמבר 1924 בוארשה, בירת פולין. למד בבית־הספר „יהודיה" ובגימנסיה „לאור". גדל בביתו באווירה של תרבות יהודית־לאומית וספג בלבו את הסבל, העלבונות, הצער והשמחות של יהודי פולין. בן 13 עלה עם הוריו ארצה ונתקבל לבית־הספר „תיכון חדש" בתל־אביב, בפסיחה על כיתה אחת. סיגל לעצמו את הלשון העברית, כאילו לא ידע מימיו שפה אחרת. אף ידע לדלות מנבכי הלשון ניבים אשר הפתיעו את מוריו. היה מוכשר מאד בלימודיו, שתקן, שקוע במחשבותיו, אך הדברים שהשמיע בשעת הצורך היו פרי מחשבה ושיקול־דעת. בן 17, לאחר גמר הגימנסיה, הלך ליגור כחבר ההכשרה המגויסת. עבד בגן־הירק, היה עגלון, ובלילות — שומר המחנה. בסוף שנת 1942 נתקבל לאוניברסיטה בירושלים והיה סטודנט מן המנין בפקולטה למדעי־הרוח. למד פסיכולוגיה, היסטוריה, ספרות עברית ואנגלית. כחבר ה„הגנה" התגייס למשטרת הישובים העבריים ושירת בקרית־ענבים, מעלה־החמישה, גוה־יעקב, עטרות והרטוב. המשיך בח"ש כמ"כ ואחרי־כן כמ"מ. בין הסטודנטים היה חבר גוש ארץ־ישראל העובדת, כדי לקהל על הוריו עסק בהוראה פרטית וקנה לו שם טוב כמורה. איש חברה מלא חדות־חיים, אופטימיסט, עדין בהליכותיו. חוג ידידים רבים התרכז סביבו. קיים את תורת ההגשמה העצמית עד תומה, נאמן ואוהב אמת. ב־1944 קיבל משרת מתרגם אנגלית לעברית בלשכת־המודיעין של ממשלת המנדט. התמסר לעבודה עתונאית החביבה עליו ועבד במערכת החדשות בעברית וברפורטאז'ה ב„קול ירושלים". גם בשירות השידור ראה את עצמו כחייל לאומי. עשה את עבודתו שם לשירות ציוני ממדרגה ראשונה.

בימי המצור על ירושלים הוטל עליו מטעם מפקדת ה„הגנה" תפקיד כתב צבאי ב„קול המגן העברי" אשר במחתרת. היה הכתב הצבאי הראשון תוך השתתפות בקרב. במבצע עטרות, לניתוק התחבורה הערבית לירושלים, לחם עד הכדור האחרון. נפל בקרב ביום 4.3.1948 והובא לקבורה בסנהדריה בירושלים וביום 6.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים. לזכר נתן, הכתב הצבאי הראשון של „קול המגן העברי", נקבע פרס לרפורטאז'ה ולזכר חבריו שאתם נפל, ניתן שמם לאחד הרחובות בתל־אביב.

פרלשטיין אנשל

בן שמואל־זאב ונחה (נחמה). נולד ב־27.7.1895 בזולקבה שבמזרח־גליציה, פולין. גמר בית־ספר גבוה למסחר ובמלחמת־העולם הראשונה שירת בדרגת קצין־משנה בחיל־הרגלים של הצבא האוסטרי. אחרי המלחמה ההיא היגר לברלין ועסק במסחר. בשנת 1938 עלה ארצה עם אשתו ובנו והוסיף לעסוק במסחר בתל־אביב.

הצטרף ל„הגנה" ובמלחמת־העולם השניה שירת בהג"א. בחורף תש"ח השתתף בהגנת בת־ים, מקום מגוריו, ושם נפל על משמרתו ב־29.2.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פרלשטיין משה־אביגדור

בן שמואל ואלה. ציונים ותיקים ופעילים. נולד ביום ז' בכסלו תרפ"ו (24.11.1925) בג'רסי סיטי שבניו־ג'רסי בארצות־הברית. למד בישיבת ר' יצחק אלחנן בניו־יורק והיה שם חבר ומדריך בתנועת „תורה ועבודה". לאחר שסיים בשנת 1944 את לימודיו בישיבה־האוניברסיטה הנ"ל, יצא לתוה"כשרה של „השומר הדתי" בקראבורי שבניו־ג'רסי. בשנה שלאחריה עלה ארצה, עשה זמן־מה בקבוצת עין־הנצי"ב ואחרי־כן עלה ירושלימה להשתלם באוניברסיטה בלימודי היהדות והחקלאות, כדי לחזור כתום לימודיו לחיי עבודה.

בפרוץ מלחמת־השחרור ראה זכות לעצמו להשתתף בהגנת הישוב, בקרבות רבים להגנת ירושלים, וצורף למחלקת ה„ל"ה" שחשה לעזרת גוש עציון הנצור. שמהם נפל ב־16.1.1948 בהרי חברון והובא לקבורה בכפר־עציון בה' בשבט תש"ח. משם הועלתה גויתו להר־הרצל בירושלים, יחד עם כל חללי גוש עציון, ביום 17.11.1949.

פרלשטיין קורט

בן שמעון וסלמה. נולד ב־13.5.1910 בקאסל שבגרמניה. בהיותו בן 7 נפל אביו במלחמת־העולם הראשונה. בן 17 עזב את בית־הספר התיכון והלך ללמוד בבית־חרושת לאריגים. ב־1933, עם עליית הנאצים לשלטון, יצא להכשרה וכעבור שנה עלה ארצה. תחילה עבד כנגר. בשנים 1935—1937 היה נהג ומטפל בבית־חולים בחדרה, ואחר־כך עבד חמש שנים בקיבוץ בית־אלפא. ב־1942 יצא מן הקיבוץ ונתקבל לחבר העובדים במצבאה לטכסטיל „קשת" ברמת־גן. שם עבד עד לגיוסו. חבר ב„הגנה" מימי הצטרפותו לקיבוץ. כשפרצה מלחמת־השחרור נקרא לשמירה, וב־13.5.1948 התגייס לצבא ויצא למחנה תל־ליטוינסקי. עבד כנהג במכונית בית־החרושת שהוחרמה לצרכים צבאיים ומילא תפקידו באחריות רבה. כעבור שלושה חדשים הועבר לפלוגת חי"ש. לא פעם הביא את המכונית למטרתה תחת מטר יריות, פעם גם נפגע. היה אדם רציני, ישר וטהור־נפש ומקובל על חבריו.

ביום כ' באלול תש"ח (24.9.1948) נסע מבית־נבאלה להוביל אספקה. הוא הצליח לבצע את המשימה, אך כשחזר באותו יום נפל חלל בדרך. הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־26.9.1948. השאיר אשה, ד"ר חוה לבית גרונימן.

פרמינגר גדליה

בן אברהם ורוזה. נולד ב־10.11.1929 בצ'רנוביץ אשר ברומניה. למד בבית־ספר עממי ולא הספיק לסיימו. במלחמת־העולם השניה הרגו הגרמנים, שפלשו לרומניה, את שני אחיו. הוא, הוריו ושלוש אחיותיו נגלאו במחנה־הסגר באוקראינה. שם מתו כל בני המשפחה והוא נאסף על־ידי דודיו, חזר לרומניה ובשנת תש"ה עלה ארצה במסגרת „עליית־הנוער" עם ילדי טרנסדניסטריה. בארץ התחנך במוסד „עליה" אשר בפתח־תקוה. דודו מאמריקה רצה לקחתו אליו, אולם גדליה סירב לעזוב את הארץ. יראי־שמים היה ותלמיד מובחר וראשון בכיתתו. בשקט ובהתמדה עשה את דרכו בחיים ובלימודים. כארבע שנים שהה במוסד עד פרוץ מלחמת־השחרור. על אף גילו הצעיר התגייס לפלוגה דתית של הפלמ"ח והתאמן אימונים צבאיים בשדה־אליהו.

השתתף בקרבות משמר־העמק ומלכיה, ואחר־כך הועבר למשלטים שמסביב ללטרון. עבד בצבא כמקלען. ב־18.7.1948, בקרב על לטרון, נשלח להודיע שעל מחלקתו לסגת. בדרכו פגע כדור בראשו והוא נפל. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

פרנוביק הנרי

בן יוסף ואסתר. נולד בשנת 1928. איש מח"ל, אשר בא מפאריס במאי 1948 להשתתף במלחמת־השחרור. על פרשת חייו לא ידוע דבר. שירת בגדוד „בית־חורון" ונלחם בחזית ירושלים.

נפל ב־20.10.1948 בדרך ירושלים ונקבר בשייך־בדאר. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

פרננדס (גפני) יהודה

בן יוסף ואסתר. נולד ב־28.12.1926 בירושלים. למד בבית־ספר עממי. מנעוריו היה מסור בלב ונפש לערכים הלאומיים ולמענם ויתר על מאויו האישיים. יצא ל„חברת־הנוער" בעין־גב ואחר־כך הצטרף לקבוצת „משאבים" שקיבלה הכשרה בגבת. במרץ ורצון עז התגבר על חבלי המעבר לחיי כפר. עבד כרועה. מן הימים הראשונים התבלטה אהבתו לצמח. גינת־הנוי סביב אהלו היתה היפה במחנה. כשעברה קבוצתו כפלוגת־עבודה להרצליה לא היתה העבודה השכירה לפי רוחו וביקש לצאת לשנת־עבודה בסדום. תמיד היה דרוך וחרוץ ושנה זו חישלה את הכרתו הקיבוצית. ב„שבת השחורה" (1946) נלקח לרפיח והיה עצור שם חדשיים. כדי להתחמק מן הבריטים שינה שמו ל„גפני". חיבב ספורט. כמה פעמים השיג מקום ראשון בתחרויות־ריצה והגיע להישגים נאים בצליחת הכנרת. היה צנוע, ביישן ובעל נימוסים. שקט מטבעו, אמיץ וטוב־לב. לא המרה פי גדולים ממנו ועשה ככל יכלתו שלא להכביד על זולתו. היה אהוב על כל יודעיו.

במלחמת־השחרור גויס עם כמה מחבריו למחלקת המשקים שיצאה לפעולות במרחבי הנגב. כדי להרגיע את בית הוריו כתב אליהם כי

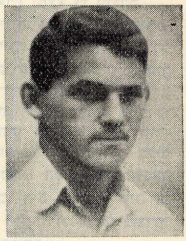
פרמט דוב („דובה")

בן יצחק ובלה, נולד ב־10 בפברואר 1931 בחיפה. גמר בית־ספר עממי ויצא לעבוד. התמחה במסגרות ועבד בבית־חרושת. חבר „הנוער העובד". שהה במשך זמן מסוים בקיבוץ. בשעותיו הפנויות עסק בספורט, השתייך לקבוצת כדורגל של נוער „הפועל" בחיפה. מנעוריו חבר ה„הגנה".

עם התגייסותו לחטיבת „עודד" יצא לגליל. בין השאר השתתף בקרבות צפת, רמות־נפתלי, חוליות. נפל במלכיה כשפגע בו צרור כדורי האויב ביום כ"ז באייר תש"ח (5 ביוני 1948).

נסע לנגב לביקור. הוא ביצע את משימותיו בדייקנות. נשלח כתגבורת לחלוצה ונפל בהתקפה על חוליקאת ב־18.7.1948. היה קבור ברוחמה. ב־26.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

פרני שלמה („שני")

בן יום־טוב (גזה) ולאה (אירן). נולד ב־4.9.1930 בטימישוארה, רומניה. למד בבית־ספר עממי יהודי ברומניה. בגיל 10 עלה לארץ בנובמבר 1940. סיים את בית־הספר העממי „תל־נורדוי" ושתי מחלקות בגימנסיה העירונית בתל־אביב ועבר לבית־הספר החקלאי „כדורי".

כשפרצה מלחמת־השחרור הפסיק את לימודיו. „הצעירים מקומם בשדה־הקרב" — אמר — „איך אביט בעיני אנשים אם לא אתן חלקי? אם הושגה המטרה כדאים הקרבנות". התגייס לחטיבת „יפתח". רצה להיות קשר. עבר קורס אלחוט ומילא תפקידים קשים. נלחם בחזית רמלה־לוד ובפריצת הדרך לנגב. כאוהב האדמה ובעלי־חיים הכאיב לו החורבן שבא בעקבות המלחמה. בקרבות לוד התיר את הבהמות שקשרו הערבים, כדי להצילן, והשקה את הערבים הישישים. בעל אחריות, כעדות מפקדו. ותרן לאחרים ומקפיד כלפי עצמו. דרישותיו היו מינימליות ואף את משכורתו הצבאית היה שולח הביתה. נפגע מכדור בשעת הנסיגה מחוליקאת ב־18.10.1948. נקבר בקבר־אחים בדורות. הועבר לנחלת־יצחק ב־4.5.1950.

פרנס יוסף

בן גרשון־קופל ויהודית. נולד בשנת 1915 בעיר לובאטין שבגליציה המזרחית (אז באוסטריה). היה הצעיר בין תשעה אחים ואחיות. גמר בית־ספר תיכוני פולני ועבד בפקידות, אבל את טעם חייו ראה בתנועה החלוצית, אליה הצטרף מנעוריו. היה חבר „גורדוניה" ו„החלוץ". שאף במשך שנים לעליה וזכה לבסוף, אחרי טלטולים רבים, להגיע לארץ כמעפיל בשנת 1939. שלושה חדשים טולטלה האניה בלב ים. עבד כפועל חקלאי ברחובות. התגייס בין הראשונים לצבא הבריטי, שירת בחיל־החפרים במדבר המערבי, ביוון ובכרתים. נמלט ברגע האחרון מכרתים לארץ, הצטרף לבריגדה העברית ותבע לעצמו שוב תפקידים קרביים. עוד בצבא חלם על יסוד כפר־דייגים עברי, עבר הכשרה מתאימה באיטליה ובהולנד, ועם שחרורו היה אחד ממיסדי מכמורת, ישוב חיילים משוחררים. במשך זמן קצר היה מטובי הדייגים. קיים את תפקידו בצנעה ובכל שעת־משבר עמד על המשמר. הלך ערירי. חבריו ראו בו אב לכולם. נפל בחיפה, תוך עבודתו כדייג, ב־5.3.1948. נקבר בכפר־יתקין.

פרנץ שמואל

בן חנוך ושושנה. נולד ב־10.3.1924 בסוסנובין אשר בפולין. למד וסיים את חוק לימודיו בבית־ספר עממי. בשנת 1943 גורש על־ידי הנאצים למחנה־ריכוז בקראקא. היה כלוא גם במחנות אוישוויץ וטרזנשטאדט. שוחרר על־ידי הרוסים ונלקח לבית־חולים לריפוי. משהחלים חזר לפולין לבקש את משפחתו. אולם היא נרצחה על־ידי הנאצים. חזר לגרמניה ומשם לאיטליה והפליג ב־16.3.1947 לארץ־ישראל באניה „פלמ"ח". נתפס וגורש על־ידי הבריטים לקפריסין, שהה שם כמחצית השנה וחזר לארץ. השתקע בכפר־אתא ועבד בפחחות בבית־החרושת לטכסטיל „אתא". היה חבר בקבוצת הכדורגל ב„הפועל־אתא" ומהמצטיינים בה.

עם הכרזת המדינה גויס. שירת בחטיבת „כרמלי" והשתתף בקרבות רמת־יוחנן. נפל בקסייר, ליד רמת־יוחנן, ב־13.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־אתא ב־18.4.1948.

פרנצוס שמריהו

בן שמעון וסימה. נולד בכ"ד באלול תרע"ג בלבוב שבמזרח גליציה, אז אוסטריה, להורים שומרי תורה ומצוות. בגיל צעיר הצטרף לשורות בית"ר ומתוך רצון עז לעליה יצא להכשרה. תורו לעליה הגיע עוד ב־1934, אך נתעכב מחוסר רשיון־עליה ורק ב־1939 העפיל ארצה באניה „כאריטה" ונכנס לשירות עבודה והגנה בפלוגת הגיוס של בית"ר במשמר־הירדן. בספטמבר 1940 התגייס לפי צו המוסדות ליחידה ארצישראלית בצבא הבריטי ואחר־כך לבריגדה העברית. בסגולותיו החברתיות ובנכונותו לעזרה נתחבב על מכיריו ללא הבדל זרמים והשקפות. בשש שנות שירותו במדבר המערבי, באיטליה ובארצות השפלה מילא את חובתו בלחימה באויב, בסעד לשארית הפליטה ובעזרה להעפלה. עוד בבריגדה הצטרף ל„ארגון וג'בוד" להתישבות חקלאית, ואחרי השחרור עבר הכשרה בכפר־ויתקין ורבה היתה השפעתו על בחירת מקום ההתנחלות בגליל אשר אהב, במשמר־הירדן, למשמר המולדת על גבול סוריה. חיבב את הטבע והעבודה החקלאית. נשא אשה ובנו שנולד לו היה הבן הבכור בקיבוצה. עזר לפעולות מחתרת אצ"ל.

משהחלה מלחמת־השחרור היה יוצא בקור־רוח מזיון לעבודה, ואחרי ימי־העבודה באו לילות השמירה. משהחמירה המלחמה דרש לשלוח לתצפית אפילו אמהות לתינוקות, אף כי גם האם של תינוקו היתה בכלל זה. עמד בחירוף־נפש נגד האויבים המסתננים והבאים בגלוי מעבר הירדן ומסוריה. כשהוצאו האמהות והילדים לראש־פינה לא הלך, כדרך הבעלים האחרים, לבקר שם את המשפחה, כי אסור לעזוב את המשמר אף לרגע. רק במכתבים עודד את אשתו לבטוח בעתיד המולדת יותר מבעתידו הוא. ביום פרוץ האויב למשמר־הירדן, 10.6.1948, נשאר יחידי בעמדתו והוסיף לירות בנשקו עד שנפל. ב־12.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

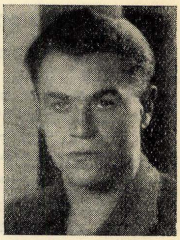
פרנק אשר

בן ליאו ובלנקה. נולד ביום 2.12.1919 בטירינגן אשר בגרמניה. בשנת 1936 עלה לארץ עם „עליית־הנוער". בחברת־הנוער בקבוצת־שילר רכש לעצמו את השפה העברית, התקשר לחקלאות והתמחה בענף המטעים. לאחר סיום שנות הכשרתו עבר עם החברה לקבוצת שבולת, שהיתה עדיין פלוגת־עבודה ברעננה. משך 4 שנות שהותו בפלוגה עבד בנמל היפה בכיבוש עבודה עברית, בכרמי זכרון־יעקב ובת־שלמה ובעבודות הצבא. היה בין סוללי הכביש לנגב ועבד בהכשרת שדות־התעופה. בשנת תש"א עבר עם חבריו לדגניה ב', ושם מצא את ביתו. במהרה נכנס לענפי החקלאות והתמסר במיוחד לענף המטעים. היה חבר דגניה ב' במשך שבע שנים. בהיותו מוכן בשעת הצורך לקבל על עצמו עול הגנת ישובינו, התנדב לביריה, להבות־הבשן, מצובה וגשר בזמן צרתם. איש צנוע ומסתפק במועט. הרבה בקריאה, וביחוד בספרות מקצועית.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התמסר לשמירה ולהגנת הקבוצה. עסק

בחפירת תעלות־המגן. היה אחד מהחבורה שיצאה עם בקבוקי־מולוטוב נגד הטנקים של האויב בקרבות על דגניה ב'. נשלח לעזרה אל חברים שהשתתפו בקרב על משטרת צמח. נפל ב־18.5.1948, בין הראשונים מן התגבורת, מול המשטרה, בנסותו יחד עם חבריו להיאבק ברובים נגד טנק. כעבור שלושה ימים לאחר נסיגת האויב נאספה גויתו ושאר גויות חללי שדות צמח. נקבר בדגניה ב' ב־21.5.1948.

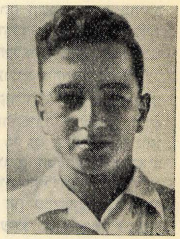
פרנק בנימין (ורנר)

בן נחום. נולד ב־12.1.1919 באהלן, וסטפליה, לב גרמניה. סיים גימנסיה בעיר־הולדתו ועבר הכשרה חלוצית. עלה ארצה ב־1938 והצטרף לקבוצת „אברהם" שעל־יד כרכור (מיסדי כפר־עציון). ב־1939 עזב את הקבוצה והתגייס לנוטרות (משטרת הרכבות). אחרי שחרורו נשא אשה, השתקע בקריית־חיים ועבד כפועל־בנין. אהב מוסיקה ולמד לנגן בחליל. ניהל מקהלה. משכרו הדל רכש לו אוצר של תקליטים. כל רגע פנוי הקדיש לאמנות.

במארס 1948 התגייס לצבא ההגנה. השתתף בשמירה, סיורים וליווי שיירות. נפצע בבטנו על־ידי כדור תועה ב־21.12.1948. הובא לבית־החולים בעפולה, נותח ומת ב־25.12.1948. נקבר למחרת היום בחיפה. השאיר אשה, רות, ובת שנולדה שבועים אחרי מותו.

פרנק רפאל („רפא")

בן יצחק (אלפרד) וחנה. נולד ב־1 ביוני 1925 בברלין, בירת גרמניה. להוריו שהיו פעילים בתנועה הציונית בגרמניה. התחנך בגן עברי ועבר כמה כיתות של בית־ספר עברי עד עלייתו בשנת 1933. בארץ סיים את לימודיו בבית־הספר ביגור, התגייס לפלמ"ח ובגמר תקופת שירותו נשאר כחבר בקיבוץ אשדות־יעקב ועבד בו כטרקטוריסט. משהחלה ההתישבות החדשה בנגב העביר הקיבוץ המאוחד גיוס לעזרת הנקודות וגם רפאל היה בין אלה שירדו דרומה. הוא בא לקיבוץ בארי. היה זה בשבילו מעבר ממשק ותיק ומבוסס לקיבוץ אשר היה בראשית צעדיו. כאן החליט לקשור גורלו בגורל אנשי המקום, כי קסם לו מפעל הבראשית, הובלת מים במשורה, תלם ראשון. היה שקט ועניני, פשוט בהליכותיו, ישר, אמיץ, ונשא בעול תפקידים שונים בעבודה ובחברה. משהחלו ימי המערכה ונדרשו חבלנים, יצא לקורס ובחזרו הופקד על מיקוש המשק, כשמרחוק נשמע קול תותחי האויב.

ביום 16 במאי 1948 נהרג בשעת פעולת המיקוש, כשדרך בצעד בלתי־זהיר על אחד המוקשים. למחרת היום נקבר בבארי.

פרנק ישראל („סרוליק")

בן חיים ואסתר. נולד בכ"א באלול תרפ"א בארציו שבבסרביה (אז ברומניה). נודע כנער שובב ועליז, וגם כשגדל הצטיין בהומור וכינוהו „ליצן". הסתיר את סבלו מהזולת, נמנע להיעזר באחרים והתחשל לעמוד בפני תלאות ולהיעזר בכוחות עצמו. בבית־הספר העממי והתיכוני העברי חיבב את הלימודים המדויקים. למד שלוש שנים הנדסת־בנין בטכניון בקישינוב ולא הספיק לסיים לימודיו בגלל פרוץ המלחמה. ב־1942 יצא עם המשפחה לרוסיה המרכזית ולטשקנט. הסתכן לא פעם בהגנתו על הלשים והתמצא במצבים קשים לספק את צרכי המחיה של המשפחה. שירת בצבא הרוסי והשתתף בהרבה קרבות. ב־1946 עלה ארצה ומיד הצטרף לשורות ה„הגנה", התערה במהירות בחיי הארץ ומצא לו עבודה.

כשהחלה מלחמת־השחרור הציע לו קציץ־הגיוס להתנדב כחובש. „את המלאכה הזאת תשמרו בשביל בחורות", אמר והלך לקורס לחבלנים. השתתף בהצלחה בהרבה פעולות פיצוץ ומיקוש באזור ה„משולש". משהגיע חג הפסח תש"ח והוא רצה לנסוע אל הוריו לחג, לא ניתן לו הרשיון לכך. הוא חמק מהמחנה. הקצין הרגיש בהעדרו ויצא לרדוף אחריו בטנדר. הוא הצליח להסתתר והקצין ואנשיו חזרו בלעדיו, אך מתוך כבוד לקצין ולמשמעת חזר מרצונו והתיצב. בליל ה־13 במאי 1948 השתתף בכיבוש כפר־סבא הערבית. וכשבאה התקפת־נגד של העיראקים מיקש את דרכם והיה יכול להיסוג עם האחרים, אך בדרך מצא חבר פצוע ונשאר לקחתו ולהוציאו משדה־הקרב ולהביאו למקום־מבטחים, וכך אבדו שניהם.

פרנקו יחזקאל

בן דויד ושמחה. נולד ביום 19.3.1919 בירושלים, בעיר העתיקה. סיים בית־ספר עממי ולמד מסגרות ועבד בה. הצטרף לתנועת „הנוער העובד" והיה פעיל בה ובמהרה נעשה מדריך. כעבור זמן מסוים עבר עם חבריו לסניף „הבחרות הסוציאליסטית". באותה תקופה אורגנה קבוצה חלוצית לכיבוש האבן בירושלים. יחזקאל היה בין הראשונים שעזב את עבודתו ויצא יחד עם הקבוצה לעבוד בפיתוח המחצבה בעטרות. לאחר שנתפרדה קבוצה זו, חזר יחזקאל לירושלים. שירת שנתים במשטרה כשוטר מוסף והצטרף לארגון ה„הגנה". השתתף בכל פעולותיה. בהיותו תושב העיר העתיקה הוטלו עליו תפקידים שונים בהשגת אינפורמציה, באימונים וכו'. מילא את תפקידיו אלה באמונה ובשקידה, אם כי לעתים קרובות נאלץ להפקיע על־ידי כך את עבודתו הרגילה. אהב את העבודה ועשה אותה בשלמותה והיה אומר: „ברגע שאני לא עובד הרי אני חולה".

עם התחלת המצור על ירושלים נקרא לעמדות והוא יצא למלא את חובתו בשמירה ובהגנה. בשבת בה הוכרז מצב הכן בעמדות שפנו לעבר שייך־ג'ראח ובתי מילנר, רוכזו כל האנשים שבסביבה לעמדות אלו ואף יחזקאל בתוכם. נפל ב־27.3.1948 בבתי מילנר כשנורה בראשו על־ידי צלף מעבר שייך־ג'ראח ומת לפני שהוגשה לו „עזרה ראשונה". היה קבור בסנהדריה וב־20.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה, בת ובן.

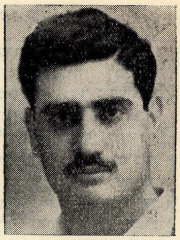
פרנקו יצחק־מאיר־נימן

בן משה ואסתר. נולד ביום ל' בניסן תרצ"א בתל־אביב. סיים את תלמוד־התורה „בית אהרן" בירושלים וקורס חשמלאות במכון הטכני. היה חבר „המכבי הצעיר" וסמוך לפסח תש"ח עמד לצאת לגרעין התישבות של תנועתו, אך בגלל ההפסקה במהלך השיירות נאלץ להישאר בירושלים. מיום הכרזת המדינה יצא לאימונים והיה ממלווי השיירות. בן 17 התגייס לחטיבת הפלמ"ח „הראל". היה שקט וצנוע. רק הקרובים לו ביותר ידעו את אהבתו העזה למולדת.

בכ"ג באייר תש"ח (1.6.1948) התנדב לפעולת „מכבי" על הראדאר. חבריו ומפקדיו התאמצו להניאו מכך ולשוא. בפעולה זו נפל. למחרת היום נקבר בקרית־ענבים.

פרנקו יצחק

בן דויד ומרים. נולד ביום 25.9.1925 בעיר איזמיר אשר בתורכיה. סיים את חוק־לימודיו בבית־ספר עממי ועלה ארצה ב־1943. גר בתל־אביב, בשכונת התקוה, והתמסר להשתלמותו. בהיותו בעל כושר ארגון והדרכה נעשה אחד הפעילים ב„משמרת הצעירה" של מפא"י במקום. השתדל להשפיע על כל אלה מבני גילו ומוצאו, שלא מצאו עדיין את הדרך להשתחררות גמורה ממסורת הגלות. עבודתו החינוכית, בה השקיע את כל להטו, גם נשאה פרי. עבד כמכונאי במוסך ברמת־גן ובשכר עבודתו תמך גם במשפחה.

היה מאנשי ה„הגנה" המרכזיים בשכונה. בשעת התקפה ערבית עזה, כשאזלו הכדורים אצל המגינים וכוחותינו נאלצו לפנות את מרבית השכונה מאוכלוסיה בלתי־לוחמת, — הציל ילדים מתוך להבות. על אף היותו תומך העיקרי במשפחתו התגייס גיוס מלא והשתתף בכל הקרבות שבסביבה. נפגע בעמדה הצרפתית אשר בשכונה מכדורו של צלף ערבי מעבר סלמה ונפל בו במקום ביום 24.12.1947. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

פרנקו שמעון

בן יעקב ואדל. נולד בשנת 1930 בדמשק שבסוריה. למד בתלמוד־תורה ובבית־ספר „אליאנס". בגיל צעיר התעורר בו רצון עז לעלות לארץ־ישראל, אך הוריו הניאוהו מעשות כן בגלל הסכנה הכרוכה בעליה מסוריה. אבל לבסוף עזב את ביתו בניגוד לרצון האם ויצא בדרך היבשה לחתור לארץ ובחג השבועות תש"ו עבר את הגבול בלי רשיון־כניסה משלטון הבריטים ונתקבל להכשרת נוער באשדות־יעקב. במיוחד חיבב את ענף הדיר והתמחה בו.

עם פרוץ המאורעות בארץ הצטרף לפלמ"ח. יצא להגן על ירושלים והיה בין אלה ששמו להצלת השיירה שהותקפה בדרך לבית־החולים „הדסה" בהר־הצופים ב־15.4.1948 ושם נפל.

פרנקו מרדכי

בן רפאל ודינה. נולד בשנת 1930 באדרינופול, תורכיה. קיבל השכלה תיכונית. עלה ארצה בשנת 1945 ועשה שנתים ב„חברת־נוער" בקבוצת כנרת. היה עליז־רוח ומסור מאד לחברה ומילא בה תפקידים שונים. ב־1947 התגייס עם קבוצתו לפלמ"ח. בפרוץ מלחמת־השחרור שירת בגדוד אחד בפלמ"ח וליוה שיירות לקצוי הגליל, מהיפה עד דן. כשפלשו צבאות ערב לארץ השתתף בקרבות לשחרור הגליל העליון והוכיח יכלתו באימונים ובקרב. תפקידו הראשי היה פריצה ומעשי־חבלה. בכיבוש אחד הכפרים בגליל המזרחי רץ לקחת את התרמיל ששכח אחד החבלנים. האויב כבר היה במרחק כמה מטרים מן הבית. מרדכי חטף את התרמיל ובכל המהירות חזר אל המחלקה וחייך: „לאויב משאירים רק קלע". נשלח לקורס חובשי־מחלקה בנתניה. לפני סיום הקורס נקראה המחלקה לפריצת הדרך לירושלים. היה בגדוד „הפורצים". השתתף בקרב על הקסטל ובקרבות אחרים בסביבה. היה בין כובשי קטמון וקיבל אות־הצטיינות על כיבוש המקום. בקרב נחלץ ראשון למארב, להתקפה ולהגנה. כשציוה עליו מפקדו להישאר בעמדה בשעה שחבריו יצאו לקרב התפרץ כמעט בבכי. השתוקק לחיות בתקופה שלאחרי הקרבות. „כשיעמוד העולם נדהם, כיצד התגברנו בכוחנו הדל על כוחות חזקים מאתנו עשרות מונים" (מתוך מכתב אל הוריו). האמין בכל לבו בנצחון ומכתביו להוריו בחוץ־לארץ היו מלאים תקוה.

נפל בשעת הפריצה לעיר העתיקה ביום 18.5.1948.

פרנקוביץ יעקב („קובי")

בן אברהם ושושנה (רוזה). נולד ב־21.1.1917 באיטליה. בילדותו עבר לצרפת אל קרוביו, שם למד בבית־ספר עממי ובסיימו אותו נכנס לבית־ספר מקצועי ולמד את מקצוע הנהגות ואוטו־מכניקה. כתום תקופת לימודיו התגייס ללגיון הזרים בצרפת, ועם פרוץ מלחמת־העולם השניה לחם נגד הגרמנים ונשבה על־ידיהם, אולם כנתין איטלקי שוחרר וגויס לחיל־הצנחנים. בשנת 1942, נפל, פצוע קשה, בשבי הבריטים והועבר למחנה־השבויים בארץ. שירת כשבוי בפלוגה עברית ושם דבקה נפשו בעם היהודי ובארץ. ומתוך שאיפה להשתקע בה ברח ממחנה השבויים והתגייר בשנת 1945, נשא אשה יהודיה והתישב בשכונת ברוכוב. קשים היו חייו בארץ, אולם הוא הסתגל אליהם. התגבר על מכשולים רבים, למד את הלשון ואף הצטרף ל„הגנה". בנאמנות רבה מילא את התפקידים שהוטלו עליו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד לשירות מלא ושירת ביחידת חי"ם. אחרי־כן הועבר לפלי"ם ובפעולה למען הבטחת עבודתם של קציני־תכנון בין גבעתים וסלמה נפל ב־24.2.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

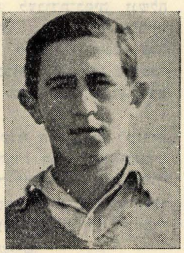
פרנקל אברהם־אהרן

בן משה ואסתר. נולד ביום ט' בתשרי תר"ץ בירושלים. מורו הראשון היה אביו, הרב משה פרנקל, שהיה שנים רבות מורה בבית־הספר „ביל"ו" בתל־אביב. מבית־ספר זה עבר אברהם לבית־הספר „תחכמוני". הקדים להיות חייל במחתרת האצ"ל, ובמסגרת הארגון השתתף בשלב הראשון של מלחמת־השחרור.

בקרב רמלה נפצע פצעי־מות ביום 20.5.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

פרנקל בוריס־זבולון

בן חיים ורחל. נולד ב־29.5.1929 בבוקרשט, בירת רומניה. גמר בית־ספר עממי ועלה לארץ עם „עליית־הנוער" בשנת 1945. היה נגר.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה חייל בצבא ההגנה לישראל וחלה קשה. נפטר בבית־החולים „הכרמל", מדלקת קרום־המוח, ב־27.3.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה ב־29.3.1948.

פרנקל יהושע

בן שלום ובתיה. נולד בשנת 1929 בעיר העתיקה בירושלים. עד גיל 12 למד בתלמוד־תורה „עץ חיים", ומתוך רצון לרכוש גם ידיעות כלליות עבר לבית־ספר לתלמוד־תורה „מזרחי". היה תלמיד בעל כשרונות, אך מחוסר אמצעים חמריים לא יכול להמשיך לימודיו בסמינר למורים „מזרחי" כחפצו והתחיל לעבוד כפקיד במשרד עורך־הדין גוטיין. עשה כל עבודה ברצון ונשתבח בנימוסיו הטובים. הוסיף ללמוד בשיעורי־הערב בגימנסיה „דעת" כדי להתכונן לבחינת־בגרות וללמוד אחר־כך בבית־ספר למשפט את המקצוע שנתחבב עליו בעבודתו במשרד. את רוב שכרו הוציא ללימודים ולרכישת ספרים ואת השאר להלבשה. בגלל הצורך לעבוד ביום וללמוד בערב ובגלל הסכנה ללכת בלילה אל העיר העתיקה יצאה המשפחה לגור זמנית בעיר החדשה. לעתים נעדר ימים אחדים מהמשרד ובשובו הפליט בשפה רפה איזו אמתלה רשמית בלתי־משכנעת, כי לא היה מסוגל לשקר, אך מתוך הערכה לעבודתו ולאישיותו נתקבלו תירוציו. רק לאחר זמן גודע שבימי העדרו היה משתתף באימונים ובקורסים של אצ"ל, בו פעל בכינוי „סגן ירמיהו". היה חביב ועליז בחברה ורקם את תקוות העתיד המשותף עם חברתו מילדותו מהעיר העתיקה.

כשגויס בחורף תש"ח לשירות צבאי מלא באצ"ל, סילק הצדה את כל עניניו הפרטיים ואחת היתה משאלתו: כי ישלחוהו להגן על העיר העתיקה הנתונה במצור ערבי־בריטי. כשנפרד מפקידי מקום עבודתו אמר לאחד מהם: „אינני חושב לשוב חי לעיר". ומחניכיו בעיר החדשה נפרד אחרי השיעור במלים אלה: „ימים קשים נכונים לנו ועלינו לדעת לעמוד בהם בגבורה. מי יודע אם נתראה שוב, ואם נתראה ביום מן הימים, ודאי יהיה זה ביום שחרור ירושלים כולה מעול זרים". על אף השמירה המעולה של הבריטים, לבל ייכנס יהודי צעיר ויצטרף למגיני העיר העתיקה, הצליח להתגנב פנימה עם מביאי שיירת המזון לנצורים ומיד פתח בפעולה. הופקד כאחראי לעמדה המסוכנת שעל גג בית־הכנסת „ניסן בק", בקרבת עמדה ערבית, ובנסותו לתקן משהו בעמדה הרים את ראשו למעלה מהמחסה, נפגע ונפל מירית צלף ערבי ביום ז' באייר תש"ח (16.5.1948), ובגלל הסכנה לגשת שמה נלקח רק אחרי ימים אחדים לקבורה בקבר־אחים בחצר „בתי מחסה" בעיר העתיקה בירושלים.

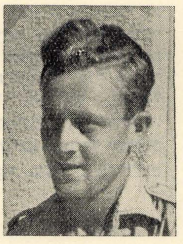
פרנקל מאיר

בן חיים־נחמן ושרה. נולד ב־24 בינואר 1923 בלייפציג שבגרמניה למשפחה שומרת מסורת ומשכילה אשר גידלה את בניה ברוח ציונית ושאיפה לארץ־ישראל. עוד בילדותו הצטרף לתנועת־נוער ציונית והיה מפעיליה ומדריכיה. גמר בית־ספר עממי כשכל עתותיו הפנויות מוקדשות לעבודה בתנועה, מוכשר ללימודים ואהוב על חבריו ומוריו. היה בין טובי הספורטאים. בשנת 1939 עלה ארצה ב„עליית־הנוער", נכנס להכשרה בעיינות, רמת־דויד, והתמחה בענפי המספוא והרפת. התערה מהר בחיי העבודה, למד את השפה והשתלם בה מתוך התעמקות בספרות העברית החישנה והחדשה וביחוד אהב את התנ"ך והרבה להגות בו ולהנות ממנו. דרכו הביאתהו לקבוצת „הדסה" בחדרה, בה ניהל את ענף המספוא במשק־עזר. במרוצת־הזמן נתגבש בו אופי מוצק של אדם תמים עם עצמו ועם אחרים. רחב־לב ואהוב על חבריו. עם התישבות קבוצתו בגזר היה לאחד מאנשיה המרכזיים. כחבר ועדת החברים ידע לעמוד על בעיות כל אחד מהם ולפתרן מתוך הבנה ומסירות בלי גבול. גם בחיי העבודה רכש לעצמו עמדה חשובה כמרכז ענף המספוא אשר העלה אותו לדרגת ענף ראשון במעלה. דייקן, יודע שיטה, אחראי, ומרוכז בהליכתו לקראת המטרה. חיי רוחו באו לידי ביטוי בשירים, רשימות ויומן אשר השאיר אחריו. חבר ער ופעיל בוועדת התרבות. ניהל את ענף המספוא עד יומו האחרון והיה נתון לשאלות המשקיות והוא אשר הכין את שטחי ההשקאה בקבוצה.

עמד במערכת גזר ונהרג בפרוץ משוריני האויב לתוך תחומיה ב־10 ביוני 1948. נקבר בגזר. הניח אחריו אשה ובן.

פרנקל מיכאל (לודביג) („לוץ")

בן זיגפריד (שמואל) ומרתה. נולד ב־21.2.1928 בעיר בויטן שבשלזיה העילית (אז — גרמניה) כצעיר הבנים בבית אביו, עורך־דין ידוע וציוני פעיל שחזר באותה שנה מנסיעתו הראשונה לארץ־ישראל. בשנת־חייו הראשונה של הילד השתתף האב בכספי ביסוד חברה למטעי פרי־הדר ב„מגד" ליד פרדס־חנה, כדי להכין את התישבות המשפחה ולהעבירה ארצה. הגער חי את העשור הראשון לשנות חייו בתנאים נוחים מאד בחוילת אביו עד ליום העליה בשנת 1939. משנת 1934 עד לעלייתו למד בבית־הספר העממי היהודי בעיר־הולדתו, ומיד עם בואו לארץ הוכנס לבית־הספר העממי ג' (הרצליה) בחיפה. עם התישבותה של המשפחה ב„מגד" המשיך ללמוד בבית־הספר העממי שבפרדס־חנה הסמוכה. משם עבר בשנת 1944 לבית־הספר החקלאי על שם כדורי וגמר את לימודיו החקלאיים בשנת 1946. הצטרף לתנועת הצופים, אשר בה השקיע מרץ רב והיה בה למדריך. כל ימי שהותו במגד עבד במשק הוריו ובפרדס. ניתן גם בכשרונות אמנותיים (הקמת תיאטרון־בובות במקום) והשתמש בהם לגיוון החיים בתנועת הצופים. עזר לאביו בעבודתו למען קרן־היסוד. כשחזר מבית־הספר על שם כדורי היה זמן־מה האחראי למשק הוריו ובו בזמן אירגן את הנוער במושבה בחוג חקלאי והרצה בקביעות על בעיות חקלאיות, גם תיכן תכנית להבראת המשק החקלאי במושבה ולהרחבתו. ומה שדרש מאחרים הגשים הוא במשקם המופתי של הוריו.

מגיל 18 — חבר ה„הגנה". סיים קורסים רבים והיה למפקד־כיתה. התאמן בסיירות והצטיין בה. למחרת הכרזת או"ם התגייס גיוס מלא וצורף לחטיבת „אלכסנדרוני". הצטיין במערכת משמר־הירדן. באחד מסיוריו הנועזים הגיע עד שכם. בפעולה בסביבת מענית נפצע קלות. אחריכן השתתף בקרבות עין־ע'אזל, רמת־הכובש וקולה.

פרנקל יואל (צ'יה)

בן אברהם וקטלין. נולד ב־28.2.1926 בבודפשט, בירת הונגריה. גמר בית־ספר עממי ו־4 מחלקות בית־ספר תיכון. מגיל צעיר השתייך לתנועת הנוער הציוני „הבונים" והקדיש לה את מיטב מרצו ושעותיו הפנויות. למד מקצוע הבורסקאות ועבד בו. אהב ספורט והרבה בעריכת טיולים. בשנת 1944 נלקח על־ידי הנאצים לעבודת־כפיה ונשלח למכרות־הנחושת של יוגוסלביה. כשהגיעו שמה הפרטיזנים שוחרר ועבר לרומניה ומשם עלה לארץ בשנת 1945. הצטרף לקבוצת־הכשרה בכנרת והיה בין מתישבי עין־זיתים. זמן קצר לפני מלחמת־השחרור עזב את הקיבוץ, יצא לחיפה והסתדר בעבודה בנמל.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתייצבים לשורות מגיני הישוב. גמר קורס מ"כ. השתתף בקרבות רמת־יוחנן וכיבוש חיפה. עם גבור הקרבות בגזרת לטרון הועבר לשם. ביום כ"א באייר תש"ח (30.5.1948) נפל בקרב על משטרת לטרון. ביום י"ט במרחשון תש"י (11.11.1949) הובא לקבורה, יחד עם חבריו־לקרב, בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים.

בשבועות הראשונים להפוגה השניה ניהל קורס לסיירים בשפיה. אחר־כך נתמנה לקצין־מודיעין־חזית. בתקופת־חייו האחרונה השתתף בפעולות־הטרדה נגד החיילים העיראקיים החונים בהרי־אפרים, בחזית טול־כרם וביום 3.11.1948 התגדב עם 8 חיילים חברים למשימה כזו מאחורי קוי האויב בסביבת טול־כרם. הם נתגלו במישור הרחב בו פעלו, ואם כי הגיעו למטרתם, לעמדת האויב, ואף לקחו שנים מאנשיה בשבי, הוקפו ששה מאנשי הקבוצה ונפלו בקרב־גבורה נואש. גויותיהם נשארו בשדה־הקרב בששה האויב ואחר־כך הובאו לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנתניה. אביו, ד"ר שמואל פרנקל, כתב בגרמנית את תולדות חייו של בנו מיכאל והוציאן בקונטרס מיוחד בשביל קרובים ומכרים. אחרי נפלו הוכתר מיכאל בדרגת סגן. ההורים נטעו חורשה נאה במקום הנשקף לכל הסביבה.

פרנקל מנחם־שמשון

בן אורי וחנה־סובל, ממשפחה יונה תאומים פרנקל, חתנו של הגאון ר' מאיר, הרב דק"ק בריסק. נולד ביום י"א במנחם־אב תר"ף (26.7.1920) בעיר סנטה שביגוסלביה. עלה לארץ בשנת 1935 עם הוריו. אחרי שהמשפחה התיישבה בתל־אביב יסד אביו, יחד עם בניו, ומנחם בכללם, בית־חרושת לסבון. השתייך לארגון הנוער הדתי "בני־עקיבא" והיה חבר מסור ונאמן ב"הגנה". מילא תפקידי־שמירה רבים במקומות שונים בארץ.

בפרוץ המאורעות בארץ מילא כמה תפקידי־שמירה מסוכנים בגבולות תל־אביב ויפו. עם הכרזת המדינה והקמת צבא ההגנה התגייס לשורותיו ונשלח עם היחידה שלו לחזית הנגב. בט"ו בתשרי תש"ט (19.10.1948) נפל בקרב בקרתיה ובעבור יומים נקבר בכפר־ורבורג. חבריו מספרים: ביום ראשון של סוכות, בשעה שהתפללו בתוך פרדס, הציע לו אחד החברים להתחבא בתוך הפרדס עד יעבור זעם, אך הוא הודיע כי לא יברח מהחזית ובאותו לילה יצא לקרב ונפל.

פרנקל נפתלי (חוגו, הרצי)

בן דן ושרה־פיגה. נולד ב־3.10.1905 בטוקאי שבהונגריה במשפחה אמידה ואדוקה. נתחנך לתורה ב"ישיבה", ולחיי המעשה — בבית־ספר תיכוני למסחר. עבד בבודפשט כסוכן בית־החרושת לגפרורים של סבו, ואחר־כך — כפקיד בבית־חרושת לספירט של דודו (שנקרא "מלך הספירט"). גויס לצבא ההונגרי כשהגיע תורו לכך וערק מהצבא כדי לעלות ארצה, נגד רצון הוריו, והגיע לכאן ב־1928. במהומות 1929 השתתף בהגנת תל־אביב והסביבה, נדקר בצלעותיו על־ידי פורעים ערבים. משנתרפא עבד בקביעות בפרדס לבוזבסקי בכרכור, ואחר־כך בבית־חרושת לציגורות־השקאה בחדרה, שם היה גם מזכיר סניף המפלגה הרביזיוניסטית. בחיים הפרטיים לא ידע קנאות מפלגתית והפועלים חיבבוהו בשל סגולותיו החברתיות ונכונותו לעזור לזולת. פעם המית בקליעת־אקדח מכוונת יפה נחש ארסי גדול שהתכונן לזנק מעל עץ על אחד הפועלים. בשל עבודה בסביבת חדרה חלה חמש שנים בקדחת. אחרי נישואיו יצא לחוץ־לארץ להבראה, ומשחזר התאזרח כחוק. אחרי הולדת בתו עבר לתל־אביב ונאבק קשה לקיומו עד שנתקבל לעבודה קבועה במחלקה הסניטרית של עיריית תל־אביב. במהומות 1936 היה מטובי המגינים של שכונת־הספר שגר בה. ב־1940 עבר לגור ברמת־גן, השתתף שם ביסוד "מגן־דויד־אדום", התמחה במתן "עזרה ראשונה" ובנהיגת אמבולנס והרבה להתנדב ולשרת בתורנות־לילה, וגם משעבר לגור בבני־ברק המשיך בשירותו ב"מגן־דויד־אדום" ברמת־גן. הדריך עשרות חברי "מגן־דויד־אדום" בעזרה ראשונה, הקפיד מאד על דייקנותם ומסירותם בשירות ונתחבב עליהם כחבר טוב, עוזר ויועץ. משהצטרף למחתרת אצ"ל ערך גם בה שיעורים לעזרה ראשונה וניהלם בתנאים קשים ומסוכנים בכל רחבי הארץ. חינך את תלמידיו למסירות־נפש בהצלת נפשות. פעם, כשהוביל במכוניתו תגבורת לאצ"ל לירושלים בשעת עוצר דרכים, נשלל ממנו רשיון־הנהיגה, אך הוא המשיך ופעמים רבות הצליח לעקוף את המשמרות הבריטיים. בשעת התקפת אצ"ל על יפו ניהל את בית־החולים של ארגונו בבית־החולים פרויד בתל־אביב, יצא באמבולנס לקו־האש והוציא פצועים כדי למהר ולהביאם לבית־החולים, ופעם זחל מרחק רב להוציא פצועים מתוך משוריין בוער.

אחרי יסוד המדינה הצטרף עם גדודי אצ"ל לצבא ההגנה לישראל, אם כי לא היה חייב גיוס בגלל גילו הגבוה. נתמנה לחובש גדודי בדרגת קצין. אירגן את שירות ה"עזרה הראשונה" בחזית הנגב, השרה מרוחו הטובה על רופאים וחובשים ופצועים ונקרא בכינוי־החיבה "דוקטור". פעל והדריך באיסוף הפצועים בתוך אש כדורים ופגזים בלי רתיעה, הצטיין בטביעת־עין שהבחינה בין פצועים קל ובין פצועים קשה וידע להקדים את העזרה לזקוקים לכך. ידע להעריך את חשיבות החשת העזרה במועדה ותמיד השתדל ואף הצליח להשיג בשביל אנשיו מלאי מספיק של ציוד וחמרים לעזרה ראשונה. משהחלו הקרבות לשחרור הנגב ואנשינו כבשו את פרשת הכבישים ליד קסטינה, אך מהגבעות שמשני צדי הדרך עוד הפגיז האויב את הכביש, דהר באמבולנס לבית־החולים להביא ציוד נוסף לתחנת־העזרה הקדמית שהיה אחראי לה, ומשהשיג את מבוקשו וחזר, נפגע בראשו מרסיס פגז של האויב וצנח על ההגה ביום 19.10.1948. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג. הניח אחריו אשה, בת ובן.

פרנקל פינחס ("בונדי")

בן יצחק ואילונה. נולד ב־26.2.1922 בסטומרה, טרנסילבניה (רומניה), במשפחה ציונית ותיקה חדורה רוח מסורת. קיבל השכלה תיכונית. מנעוריו היה פעיל בתנועת "החלוץ". באביב 1939 ברח מן הבית והפליג באנית־המעפילים "אסימי". רק בהיותו בקושטא הודיע הביתה על נסיעתו. האניה נטרפה בים והוא היה בין המעטים שנותרו בחיים. לאחר טלטולים של חודש וחצי הצליח להגיע לחוף נהריה. תחילה הצטרף לקבוצת "המקור" ליד פרדס־חנה. כעבור זמן קצר הלך משם והקים לו בית ומשק ליד רעננה, ששימש מקום־קליטה להוריו (הבית נקרא עד היום "בית פינחס"). היה בודד ומחוסר נסיון בחיים ובחקלאות, אך בכוח הרצון ובעמל־כפים התפתח המשק והיו בו עז, גן־ירק, מטעים וחלקת־פרחים. כשפסקו הידיעות ממשפחתו התגייס לצבא הבריטי יחד עם חברו הטוב בר־גיורא אנגלברג. שירת במצרים ובטריפולי. בטריפולי נודע לו כי כל משפחתו הענפה הושמדה על־ידי הנאצים. מאז השתדל ללכת בדרכי הוריו ולקיים את זכרם בדמותו ובמעשיו. הוא וחברו שירתו בחיל־המהנדסים והתמחו במכונאות ואחריות. היה נכון תמיד לסייע בעצה מקצועית או טובה אישית. כשהשתחרר מן הצבא הקים עם חבריו את המוסך הראשון בהרצליה. אי־השקט בדרכים הפריע להתפתחות המפעל והוא עבר לעבודה בחברת־התשמל ועבד בה עד יום גיוסו. התגייס ב־23.2.1948, לפני צאת צו גיוס־החובה. נענה לקריאת מפקדו־לשעבר לסייע לו בהקמת הבסיס הראשון לתחבורה, סדנת ב. מ. ב. מס' 1 בבניני התערוכה בתל־אביב. שימש עוזר ראשי למפקד מבחינה מקצועית ואדמיניסטרטיבית. גם לכך התגייס יחד עם חברו בר־גיורא. מן הרגע הראשון לא נזקקו לשום הסבר על הנדרש מהם. עבדו ללא לאות והפוגה. בלילה, אחרי לכתם של כל העובדים, סייעו בהורדת המטענים,

פירוקם והסתרתם ובהאפלה גמורה המשיכו לתקן עוד ג'יפ, עוד מכונה לקראת פעולה קרובה. בהפצצות היו האחרונים שהפסיקו את מלאכתם. בסבלנות רבה בדקו כל בורג עד היותם בטוחים כי הכל כתיקונו. שום תיקון לא נבצר מהם. את כל ידיעותיהם ונסיונם מהצבא הבריטי השקיעו במאמץ המלחמתי העברי, ותמיד היו כגוף אחד. פינחס מצא כוחות לעבודה המפרכת ובמרצו הרב התגבר על כל הקשיים. טיפל בכל עבודה, קטנה כגדולה. „הרי צריך מישהו לעשות זאת" — נהג לאמור. בתקיפות דרש עבודה נוספת לעצמו ולאחרים. עלץ כילד עם רכישת כלי־העבודה הראשונים, „חצי הזחל" הראשון, אולם מעולם לא סיפר על הרכישות האלו. בתקופה מאוחרת יותר הועבר לפלוגת סדנת חוץ פ. ס. ח. כמפקח על מוסך „פורד" מטעם הצבא. עלה לדרגת סמל ראשון. כאב על הזנחת המכוניות בידי הנהגים וכל בורג שבור נגע ללבו. היה אהוב על חבריו. שקט, צנוע, רציני מאד. רודף צדק ובוטח באדם. הצטיין בכוח החלטה ועוז־רוח.

נשלח בשליחות צבאית לצרפת, יחד עם חברו בר־גיורא. ליד כפר אורביטלו, סמוך לרומא, התנפץ האוירון אל צלע הר וכל אנשיו נספו ב־31.12.1948. ארונו הובא ארצה ונקבר ב־6.3.1949 בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה, רינה, שנשאה יום לפני נסיעתו.

פרנקל פריץ

בן משה־חיים וחנה. נולד ב־21.5.1909 בסביבה קזמארק, במורדות הדרומיים של הררי טאטרה (אז בהונגריה, ואחר כך — בסלובקיה), במשפחה חרדית ברוכה בחמישה בנים ובשלוש בנות. בגיל רך עבר עם המשפחה לעיר הגדולה קושיצה. למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי הונגרי ואחר־כך צ'כוסלובקי. למד מלאכה ועבד במאפיה. בתר"ץ הצטרף לסניף „צעירי מזרחי" והיה פעיל בו בועדות שונות ובעיקר למען הקרנות הלאומיות. מתוך שאיפה לעלות לארץ־ישראל הצטרף ל„החלוץ המזרחי", עבד בהכשרה חקלאית ובפלוגת־הכשרה עירונית בברטיסלבה, ב־1937 הוברר לשלטונות, ששחרורו משירות צבאי ב־1930 היה שלא כדין ואז גויס לשירות סדיר. זמן מועט אחרי תום שירותו גויס מחדש לשירות שעת־חירום בשעת המשבר ביחסים שבין צ'כוסלובקיה לשכנותיה, ומשוחזרה עיר־מגוריו להונגריה הוסיף לשרת בצבא ההונגרי עד פרוץ מלחמת־העולם. מיד אחרי שחרורו העפיל לארץ ובא אליה בנובמבר 1939. שוחרר ממחנה מעצר המעפילים בצריפין בראשית 1940 והצטרף לקבוצת מעפילים במסגרת „הקיבוץ הדתי" ברחובות. משנתפזרה הקבוצה הצטרף לקבוצת „אברהם" בכפר־פינס והסתגל לעבודה בפרדסי הסביבה ובמשקי האיכרים בגבעת־עדה. עלה עם הקבוצה לכפר־עציון, הצטיין בעבודה דייקנית בנגריה ונשלח להשתלמות בחרטות־עץ בתל־אביב. אחרי המלחמה הגיעו לארץ שתי אחיותיו, משאירית הפליטה של המשפחה (ההורים ואחות נספו באושביינצים, ואח — במחנה־עבודה צבאי הונגרי), ואחת מהן הסתדרה בקיבוץ השכן משואות־יצחק. נשא לאשה חברה משאירית הפליטה שבאה מהולנד ונולד להם בן. כל הזמן עקב בשקט אחרי התפתחות הכפר, עבד את עבודתו בשקידה ולא הרבה להשמיע את קולו בעניני החברה והציבור. רק בליל הילולת החלוקה, כשסירב להשתתף בסערת הריקודים, השמיע דעה מיוחדת, באמרו: „אינני רוצה להישאר מחוץ לתחום המדינה העברית"..

בלב כבד נפרד ממשפחתו הקטנה, כשהוצאה לירושלים בשיירת האמהות והילדים, והוסיף למלא את חובתו בשמירה, ביצורים ואימונים, ובקרבות שירת בצוות של מכונת־היריה הכבדה „שוארצלוזה", ביחידה בגוש, שהיה מאומן בה עוד משירותו בצבאות הזרים, והשתדל להפיג את דכאונו בתקוות לימים טובים שיבואו. נפל על משמרתו ביום נפול הכפר בידי האויב ב־13.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"ז (17.11.1949).

פרנקל שבתאי

בן ישראל ואליס. נולד ביום 10.6.1921 בבוקרשט שברומניה. סיים בית־ספר עממי בעיר־הולדתו ובשנת 1933 עלה לארץ. אחרי גמרו את חוק לימודיו בבית־הספר הריאלי בחיפה נכנס לאוניברסיטה העברית שבירושלים והתמסר למדעי־הרוח. נטה בעיקר לספרות וכמה מתרגומיו (משירת אנגליה, אמריקה וגרמניה) ראו אור ב„גזית". עסק בשקידה מרובה בתרגום שירי היינה. בימי מלחמת־העולם השניה שירת בצבא הבריטי והצטרף לשורות הבריגדה העברית. היה חבר ההכשרה בגבעת־עדה וזמן מסוים שימש פקיד מטעם „סולל־בונה" במפעלי הנפט באילת.

מראשית מלחמת־השחרור היה פעיל ב„הגנה" בירושלים. ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948), בעלות שיירה של רופאים, אחיות ואנשי־מדע ל„הדסה" שעל הר־הצופים, הצטרף לליווי השיירה ונפל עם השאר בשעה שהשיירה הותקפה על־ידי האויב. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

פרנקל שמואל־שמעון

בן יעקב ומכלה. נולד ב־1930 בבודפשט, בירת הונגריה. נתחנך בבית־הספר של הקהילה האורתודוכסית בלימודים יהודיים וכלליים. משאירית הפליטה של יהדי הונגריה אחרי השואה. עבד כפועל במאפיה. בשנת 1946 יצא מהונגריה ב„נתיב־הבריחה" והעפיל ארצה באניה „לנגב". עבד במקצועו בבנימינה. משהחלו הקרבות במלחמת־השחרור התגייס לכוחות הארגון הצבאי הלאומי. נפל במערכת רמלה ב־16.5.1948 וב־6.5.1952 הועבר לקבורה בבית־הקברות הצבאי בקרית־שאול שעל־יד תל־אביב.

פרסי שמעון

בן יחזקאל ועזיה. נולד ביום 25 בפברואר 1924 בעיר זוכי אשר בעיראק. בהיותו בן ששה חדשים עלתה המשפחה לארץ. גדל בירושלים בשכונת זכרון־משה. גמר חמש כיתות של בית־ספר עממי ויצא לעבודה, להשתתף בפרנסת בית הוריו, ואמנם עבודתו נתנה לאחיו הקטנים ממנו את היכולת להמשיך בלימודיהם. בכלל הצטיין באהבת ילדים ובדאגה להם. עבד כטפסן. חיבב את הרכיבה באופנוע.

היה חבר ה„הגנה" והתגייס לצבא בסוף דצמבר 1947, מיד אחרי הכרזת או"ם. שירת בעטרות ובנוה־יעקב. נודע למפקדיו כנועז ואחראי ולכן נקרא בעצם ימי החופשה הראשונה שלו, בפברואר 1948, למילוי תפקיד מיוחד. הוא חש לחזור ויצא במשורין ביחד עם כמה חיילים להביא נשק לאוניברסיטה ולבית־החולים „הדסה" אשר על הר־הצופים. בעלותו להר, בסביבת שייך־ג'ראח, עלה האוטו על מוקש. הנוסעים לחמו עד כדור האחרון. שמעון נפגע ומת בתוך המשורין ביום 25.2.1948. למחרת היום נקבר בסנהדריה בירושלים.

פרסי מאיר

בן אליהו ולאה. נולד בשנת 1919 בכורדיסטן וב־1924 עלה ארצה עם המשפחה שהתישבה בירושלים. למד בבית־ספר עמי ואחר־כך יצא לעבודה. נאבק עם קשיי החיים כדי לפרנס אשה וחמישה ילדים מהכנסות פועל סכיר, אך כל זה לא מנע בעדו למלאות חובתו ב„הגנה" במשך שנים רבות. זמן־מה אף שירת בנוטרות.

במלחמת־השחרור מילא את חובתו בנאמנות עד שנפל על משמרתו במחנה סטון ביום 10.11.1948. היה קבור בשייך־באדר. ב־21.6.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

פרסין בנימין

בן יצחק ונחמה. נולד בי„ב באדר ב' תרפ„ד (18 במארס 1924) בקורסק שברוסיה. עלה עם אמו לארץ בשנת 1929 (אביו, מגולי ציון בסיביר, הקדים לפניהם לעלות). בנימין למד בבית־הספר העממי „תחכמוני" ובגימנסיה העברית בירושלים והצטיין בלימודיו, ביחוד במתימטיקה. היה חבר תנועת „הצופים" ובסיימו את לימודיו, בשנת 1941, הצטרף לפלמ„ח. שירת בכפר־גלעדי, דפנה ועוד, עד שנת 1944. היה בין הפעילים ביותר ב„ג'וב השחור" — בהעברת מעפילים מסוריה. בגלל פעולתו זו חיפשוהו אנשי הסי. אי. די. והצבא הבריטי, כי שמו ותמונתו נפלו לידיהם, והוא נאלץ לרדת לזמן רב למחתרת. נכנס לאוניברסיטה העברית בירושלים ולמד מדעי־הטבע והתכונן לנסוע לחוץ־לארץ ללמוד משפטים. כרזרביסט בפלמ„ח השתתף במבצע „ויגלייט" בעמדה ברחוב יהודה הלוי, במבצע „ליל המסילות", בפיצוץ מסילת־הברזל בין ירושלים וביתר, במבצע ליל הגשרים ובפיצוץ גשר אלנבי על הירדן. עליו הוטל לשים חומר נפץ בקצהו המזרחי של הגשר. קרי־רוחו בפעולה זו הפליא גם את חבריו שלא היו כלל מהנוחים להיבהל. עם התגברות המתיחות בארץ חזר בו ממחשבתו לצאת לחוץ־לארץ ונכנס לפקולטה לחימיה באוניברסיטה העברית, שם למד שבועות אחדים בלבד.

עם הכרזת העצמאות חזר והצטרף ליחידה, השתתף בקרבות בשער־הגיא ובליווי השיירות תל־אביב — ירושלים. פלוגתו, פלוגה של גדוד בפלמ„ח, שבסיכה היה במעלה־החמישה ושניהלה את הקרבות בשער־הגיא, ביצעה משימות נועזות בעזרה את הכנופיות אשר בסביבה. חבריו מספרים: בשני דברים התבלט בנימין בתקופה זו: א) כשהלוחמים היו מגיעים עד אפיסת הכוחות היה מספר איזו בדיחה או מפלים הלצה — והחברייה היתה תיכף מתרעננת. ב) מיד עם הזרו לבסיס היה מתקלח במים קרים, מחליף את בגדיו והיה מופיע רענן כאילו לא עברו עליו כלל 20 שעות של עמל ויגיעה בלתי־שכיחים. רבה היתה השפעתו המעודדת על חבריו. בגלל תכונתו זו נתמנה לקצין־תרבות. לאחר התנגדותו הנמרצת לכך הוכרח לקבל על עצמו את התפקיד הזה, אבל התנה תנאי מפורש, כי לאחר סיום הקורס יוחזר שוב לפעולות־קרב. בינתים הורכבה המחלקה — מחלקת ה„ל„ח שיצאה לעזרת גוש עציון הנצור. דרש בתוקף כי יצרפוהו למחלקה זו ועמה נפל בהרי חברון ביום 16 בינואר 1948. נקבר ביחד עם חבריו בכפר־עציון. משם הועברה גויתו, יחד עם גויות כל גיבורי גוש עציון, ביום 17.11.1949 להר־הרצל בירושלים. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן ראשון לפי פקודת המטכ„ל.

פרסלר אברהם

בן יוסף ורגינה. נולד ב־3.2.1928 בעיר בראונשוייג, גרמניה. הגיע עם הוריו לארץ בשנת 1936 באניה „גלילה" והמשפחה השתכנה בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי, אך בגלל מצבם הקשה של הוריו נאלץ לעבוד כשוליה בבית־מלאכה למכונות־חשמל. במשך הזמן התמחה במקצוע החשמלאות וגם המשיך בלימודים בבית־ספר־ערב „מונטיפיורי". משאת־נפשו היתה להיכנס לטכניון וללמוד הנדסה. שקט היה מטבעו ואוהב שלום. חיבב מוסיקה והרבה בקריאת ספרים. חבר ה„הגנה" מגיל צעיר וכל תפקיד שהוטל עליו מילא במסירות ובדייקנות.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב לשורות צה„ל והשתתף בקרבות להדיפת ההתקפות הערביות על הישובים היהודים בסביבות כפר־סבא. ב־13.5.1948 יצא עם יחידתו לפעולת „מדינה" שבכפר־סבא הערבית ובקרב זה נפל. מקום־קבורתו לא נודע.

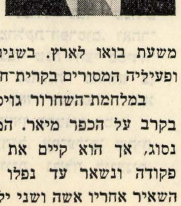
פרסקי ברוך

בן זאב ואילה. נולד ב־16.4.1931 בירושלים. אחרי גמר חוק לימודיו בבית־הספר העממי בירושלים החל לעבוד ולהשתלם במקצוע המכניקה העדינה. בן 14 הצטרף לשורות הגדנ„ע. כאשר פרצה מלחמת־השחרור התיצב לשירות, על אף התנגדות הוריו שטענו נגד גיוסו בשל גילו הצעיר. הוא היה אז בן 17. סיים קורס לחבלנים ואף עלה בדרגה. כאשר ביקשה אמו לתפור לבגדיו סימני־דרגה התנגד לכך והשיב לה: „הולך אני בעד המולדת ולא בעד הכבוד".

השתתף בקרבות הר־ציון, נווה־דקל, ימין־משה, רמת־רחל, שם נפצע בעינו ועוד לפני שהחלים כליל עבר להילחם בחזית הנגב. השתתף בכיבוש משלט מיס־קרי, נהרג בדרכו על מוקש בשעת מילוי תפקידו ביום י„ח בטבת תש„ט (19.1.1949). היה קבור בשייך־באדר ב'. ב־21.6.1951 הועבר למגורת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

פרסקי חיים

בן שמואל וגליה. נולד בשנת 1911 בעיר וולוז'ין (אז—רוסיה) שבפולין ועלה לארץ בשנת 1932. בגולה למד בבית־ספר „תרבות" והיה חבר „החלוץ". היה ספורטאי ועלה לארץ עם ה„מכביה". כל השנים עבד כפועל — באחרונה בבית־חרושת לחוטי־חשמל בחיפה — וישב בקרית־חיים. היה חבר פעיל ב„הפועל" חיפה — בפלוגות „הפועל" ובתזמורת. חבר ה„הגנה" משעת בואו לארץ. בשנים 1936—1938 היה נוטר. מותיקי ה„הגנה" ופעיליה המסורים בקרית־חיים.

במלחמת־השחרור גויס לצה„ל. באחרונה נלחם בסביבת עכו. נפל בקרב על הכפר מיאר. המצב היה לאחר יאוש, חלק ממגיני המשלט נסוג, אך הוא קיים את מסורת ה„הגנה" שלא לנטוש עמדה ללא פקודה ונשאר עד נפלו ב־4.9.1948. נקבר בכפר־אתא ב־9.9.1948. השאיר אחריו אשה ושני ילדים.

פרסר עזריאל־יצחק („בימבי")

בן יעקב ואסתר (ארנה). נולד ב־22.11.1929 בבוקרשט, בירת רומניה. חונך בבית הוריו ברוח הציונות. סיים בית־ספר עממי עברי. היטיב לנגן על פסנתר. עלה לארץ ב„עליית־הנוער" בנובמבר 1944 ולמד בבית־הספר החקלאי בבן־שמן. נטה למכניקה וכעבור שנה נתקבל כמשרטט במפעלי חיפה להנדסה. ביוני 1947 התגייס לשנת שירות במשטרת הישובים העבריים ובבחן בבחינות־הבגרות כדי להיכנס לטכניון. מראשית המלחמה השתתף בהגנת ישובי העמק והבטחת התחבורה בהרי אפרים. עם הקמת צבא ההגנה לישראל צורף לגדוד אחד. עסק בפעולה תרבותית בגדוד, אירגן מסיבות והתחבב על חבריו. השתתף בקרבות בבית־שאן, סג'רה, לג'ון.

בעשרת הימים שבין הפוגה א' וב' (יולי 1948) שירת בחיל־המצב שחנה במבואות ג'נין וחזיק בכפר הכבוש מוקיבלה. ב־10.7.1948 נערכה התקפה עזה של העיראקים על הכפר. פרסר חש לעזרת קשר פצוע קשה. הוא יצא מן העמדה תחת מטר הכדורים ומיד נפגע בראשו ונפל בו במקום ב־25.7.1948. נקבר בעפולה.

פרפר משה („מוישקה")

בן יהושע ורחל. נולד בכ"ה בטבת תרפ"ט (7.1.1929) בנחלת־גנים. למד בבית־ספר עממי והיה מנעוריו חבר „הנוער העובד" בקבוצת „ירדן" ברמת־גן וחבר ה„הגנה". משלח ידו — מסגר. בשנת 1945 הצטרף להכשרה מגויסת ביגור. בזמן החיפושים במשק לקחוהו הבריטים לרפיח. כאשר שוחרר ממעצרו חזר למשק ומשם עבר לגבעת־השלושה. בשנה השניה לשירותו בפלמ"ח עלה לדרגת מ"כ והשתתף בביעור כנופיות הפורעים בכפר סג'ה.

כשהכריזו מדינות ערב מלחמה על ישראל היה מן הראשונים שנשלחו להגנת קו־החמים בנגב. בחששו שמא לא יתנו לו להשתתף בקרבות הוסיף שנה לגילו האמיתי (17) בתעודת ההתיצבות. לחם בבית־דגון ויזור, השתתף בפריצת הדרך לירושלים והיה בין מלווי השיירות לעיר הבירה. באחת הנסיעות נפגע מרסיסי פצצה, אך הוסיף לפקד והצליח להוציא את פקודיו מהמיצר. בבואו לירושלים הקיפוהו ילדים והוא לקחם על זרועותיו: „למענכם נעשה הכל" — אמר. נפל ב־8.4.1948 בכיבוש הקסטל. נקבר במעלה־החמישה ב־11.4.1948. ביום י"ב בכסלו תש"ד (19.11.1953) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. אחר מותו קיבלה משפחתו אות־הצטיינות.

פרין יצחק

בן בכור ואסתר. נולד בא' בתמוז תר"ץ (26.6.1930) בתל־אביב. בבית־הספר העממי הראה כושר רב והצטיין בלימודים, אך נאלץ להפסיקם כדי לעזור להוריו והתחיל לעבוד. עבד שנתים כפקיד בעיריה במחלקת־הפרסום, ואחר־כך עבר לדואר ועבד שנה וחצי בסידור הטלפונים. הצטרף ל„הגנה" בהיותו בן 17. היה קשור מאד למשפחה. דאג במיוחד לשלושת אחיו הקטנים ממנו.

בפרוץ המלחמה בארץ התגייס לשירות צה"ל, אף־על־פי שהיה פטור מגיוס מלא בגלל עיסוקו בעבודה חיונית. נשלח לניצנים. התחבב על חבריו בקרב וגילה קור־רוח ואומץ־לב. פעמים אחדות נכנס לתוך תחום האש כדי להציל חברים שנפצעו ונשארו מוטלים בשדה־הקרב בלי עזרה. נפל ב־7.6.1948 בניצנים. נפגע בגרונו על־ידי צרור כדורים בשעה שחירף נפשו להציל חיי חבר. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקבוצת ניצנים.

פרצ'יק אליעזר

בן צבי וחנה. נולד בשנת 1928 באוסטרוב־מזובייצק שבפולין. למד שנים אחדות בבית־ספר. במלחמת־העולם נלקח עם הוריו לגיטו ולמחנות. הוריו נספו והוא החזיק מעמד עד ששוחרר עם התקדמות הצבא הרוסי ב־1944. נשאר עוד שנה בפולין ואחר־כך יצא ב„נתיב־הבריחה" לאיטליה וב־1946 העפיל לארץ בספינה „אנצו סירני". נכנס לקיבוץ עין־חרוד ומצא את מקומו בעבודה ובחיי הארץ.

בראשית מלחמת־השחרור התגייס לפלמ"ח, התאמן והשתתף בקרבות ובפעולות של יחידתו. נפל בחזית לטרון ביום 15.7.1948.

פרקר ישראל

בן משה ודריזל. נולד בי' בתמוז תרפ"ז (6.7.1927) בגרמניה. בהיותו בן 8 עלה עם הוריו לארץ בשנת 1936. המשפחה התיישבה בכפר־חגלה ובו גדל. למד בבית־הספר בכפר וגמר את לימודיו בבית־החינוך בחדרה. עם גמר הלימודים החל לעבוד בחברת־החשמל. בשכר־עבודתו עזר להוריו להתבסס במשק. עבד בהצלחה בתחנת־העזר לחשמל שבחיבת־ציון, ואחר־כך הועבר על־ידי החברה לחיפה. היה שחיין מעולה. ניצח בצליחת הכנרת. בחיפה הדריך את נוער „הפועל" בשחיה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה לישראל. נלחם כל הזמן בחזית הגליל. נפל בדרך לצפון סמריה ביום 14.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה.

פרקר שמחה

בן יעקב ואסתר. נולד ב־27.9.1923 בגרמניה. למד בבית־הספר היהודי העממי אשר בעיר אסן וגם הצטרף לתנועת־נוער ציונית. בשנת 1938, כשגורשו יהודי פולין מגרמניה, חזר עם הוריו לארץ מוצאם, פולין, והצטרף לקבוצת־הכשרה. בפרוץ מלחמת־העולם השניה נדד לוילנה ובפברואר 1941 עלה ארצה ב„עליית־הנוער". למד בבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל והשתלם בעיקר במכונות חקלאיות וטרקטורים. במארס 1943 הצטרף לקבוצת חמדיה. עבד תחילה בעבודות־חוץ ועם התבססות הקבוצה החל לעבוד בפלחה. ב־1945 עבר עם גרעין הקבוצה לחפצי־בה והיה חבר המשק. גם פה עבד בפלחה. היה פועל הרוץ ונאמן. התמסר לעבודתו ולמשק והיה ער לבעיותיהם. מתח ביקורת, אך ידע לכבד את החלטות החברה. לאחר שבית־הוריו הושמד על־ידי הנאצים הרגיש עצמו גלמוד. הסתגר, התרחק מחיי החברה ולא ניסה לרכוש לו ידידים, אולם חבריו הבינו לנפשו.

מיום עלותו לארץ היה חבר ה„הגנה". כשפרצה מלחמת־השחרור השתתף בקרבות בטירת־צבי ומשמר־העמק במסגרת החי"ש הנפתי של העמק. שירת בגדוד אחד של חטיבת „גולני" מאז יסודו והשתתף בכל פעולות הגדוד בעמק, בגליל ובנגב. היה חייל מסור ואחראי מאד ומילא תפקידיו בקפדנות. כמה פעמים עמדו לשלחו לקורס מ"כ, אך הוא סירב. לא רצה לפקד על אחרים. גם הפקודות החדשות בעניני משטר ונוהג בצבא פגעו באפיו הצנוע. היה מכובשי משלט ליד נירים בנגב (במבצע „עין"). בעת הנסיגה מן המשלט נפגע מפגז־מרגמה ומת בו במקום ב־23.12.1948. עמו נפל מפקדו. ב־1.3.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחפצי־בה. זכרו הועלה בחוברת „לזכר הארבעה", חפצי־בה, תש"ט.

פרקש מאיר

בן אברהם ורחל. נולד ב־13.8.1928 בקרפטו־רוס, צ'כיה. בעודו ילד נעקר מזרועות אמא ואבא והוגלה למחנה־הריכוז־וההשמדה באושביינצים והעבירוהו שם בפרך במשך 3 שנים. חזה מבשרו את כל עינויי התופת ובמו עיניו ראה את השמדת הוריו. העינויים חישלו את גופו, אך עקרו מלבו את האמונה באדם, ורק לאחר שחיילי הבריגדה העברית הציליהו והביאוהו ארצה, בשנת 1946, החל להתאושש ולהתחיל שוב להאמין בערכי האדם.

סיים הכשרתו בכפר־הנוער הדתי. הצטרף לגרעין התישבותי של קבוצת „נתיבות" (כפר־דרום) וקיבל, יחד עם חבריו, הכשרה נוספת בקבוצת יבנה, אך משפרצו המאורעות נקרא עם חבריו לצאת לעזרת כפר־דרום. לא הצליחו להגיע לשם ונשארו בבארות־יצחק. כאן נטה שכם לכל תפקיד, אף היה פעיל בעניני תרבות, עד שהאויב הגיע לשער המשק. ביום הקרב הגדול, ח' בתמוז תש"ח (15.7.1948), נפל גם הוא בעמידה מול האויב שפרץ לתוך המחנה. היה קבור בבארות־יצחק. ב־31.10.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

פרקש משהיעקב

בן שמואל ושרה. נולד ב־18.5.1928 בעיר משוי אשר בצ'כיה, בחבל־ארץ שנמסר להונגריה לפני השתלט הנאצים על שתי המדינות. סיים את חוק לימודיו ולמד את מקצוע החרטות לפני בוא השואה. בימי המלחמה והרדיפות נמלט לבודפשט. שם נתפס ונשלח למחנה העינויים ועבודת־הכפיה מאוטהאוזן־גונצקירכן. הודות לכוחו הרוחני ואמונתו בשאיפותיו החלוציות־ציוניות החזיק מעמד בעבודתו הקשה והמפרכת עד תום המלחמה. כחבר תנועת־נוער מנעוריו היה פעיל בארגון הנוער „דרור" — וביחוד אחרי המלחמה. התמסר לפעולה חינוכית ועבד כמדריך בבית־ילדים על־יד בודפשט. בגלל עבודה מחנכת זו הושהתה עלייתו לארץ. בדרכו לארץ התעכב באיטליה. שם הצטרף ל„השומר הצעיר". הגיע לארץ בשנת מלחמת־השחרור, ב־15.5.1948 (אחרי שעבר קורס ואימונים מטעם ה„הגנה" באיטליה). מיד התגייס לצה"ל ונלחם בחזית המרכז.

נפל בלטרון אחרי 9 ימים לבואו, ב־24.5.1948, והועבר למנוחת־עולמים עם גיבורי מערכה זו להר־הרצל בירושלים ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950). קרוביו היחידים, אחותו וגיסו, עלו ארצה בעקבותיו, אך לא מצאוהו עוד בין החיים.

פשיגרסקי משה

בן אברהם. נולד בשנת 1918 בפולין, ובשנת 1935, בגיל 17, עלה לארץ. בוגר בית־ספר עממי בחוץ־לארץ, בעל גוף מפותח ושרירים חזקים. עבד בארץ כפועל־בנין, בעיקר כטפסן. התענייניותו העיקרית היתה בספורט. הצטיין בשחיה, באגרופנות וביחוד ברכיבה על אופנים. זכה בכמה פרסים בינלאומיים, אף שאף לצאת את הארץ ולהתמסר כולו לספורט הבינלאומי. בגלל נטיותיו הספורטיביות לא הצטרף בזמנו ל„הגנה", אף לא התערה בארץ. ואולם עם התגייסותו לצה"ל נעשה לוחם מתוך הכרה. תכונותיו הספורטיביות עמדו לו להיות חייל טוב, והאידיאל הכלל־אנושי שלו — שחרור העמים המדוכאים באשר הם שם — היה לאחד עם האידיאל הלאומי של שחרור המולדת.

נפל בקרב על סג'רה ביום 10.6.1948. נקבר בעפולה ב־14.6.1948.

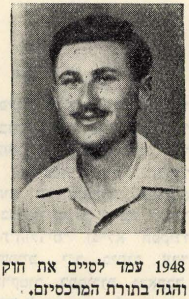
פת אליהוויוסף

בן מנחם ומלכה. נולד ב־8.3.1925 בלודז אשר בפולין. הוריו היו ממוצא רבני וציונים מסורים אשר פעלו ליישוב הארץ עוד לפני מלחמת־העולם הראשונה. ברוח זו גדל יוסף וכל מחשבותיו ושאיפתו היו נתונות לארץ ומאבקה. עלה לארץ ב־1.2.1933, סיים בית־ספר תיכון, השתלם בהנדסת־טכסטיל ועמד להכיש בחינות מהנדס־מוסמך. בין הראשונים לגיוס. ראה בצבא בית־ספר לחיים עצמאיים. שירת כחובש בגדוד בחטיבת „אלכסנדרוני". סירב ליהנות מזכויות של בן יחיד. השתתף בקרבות לטרון, קאקון, מגדל־צדק וראש־העין. בקאקון הקים מעין מרפאה על תל אחד, כדי להשקיף על המערכה ולהגיע מיד אל הכושלים, ועם זאת להשתתף בקרב באופן ממשי. היה פעיל בחיי התרבות של פלוגתו. חבריו לקרב ציינו את ענותנותו וחוש־ההומור שלו. סיסמתו היתה: „עזור במכסימום והיעזר במינימום".

נפל בכיבוש קולה, בקרב הנועז שחסם את התפרצות האויב לשרון ולפתח־תקוה, ב־17.7.1948. גויתו נאספה לאחר יומים. הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בנתניה.

פת בריך

בן משה והניה. נולד ביום ד' באלול תרס"ד (3 בספטמבר 1924) בביאליסטוק, פולין, למשפחה ציונית שומרת־מסורת. בהיותו בן שתים־עשרה עלה עם בית־הוריו ארצה. למד בבית־הספר הדתי־לאומי „תחכמוני" בעיר־הולדתו והמשיך בבית־הספר הריאלי „תחכמוני" בתל־אביב. בסיימו את לימודיו התיכוניים התגייס למשמר־החוף. בשנת 1943 נכנס לאוניברסיטה, למד מדעי־הטבע ובשנת 1948 עמד לסיים את חוק לימודיו. הרבה להתעניין במדעי־החברה והגה בתורת המרכסיזם.

חבר חי"ש ירושלים. השתתף בהגנת גוש עציון בעת ההתקפה הראשונה, חזר וחש לעזרתה עם מחלקת ה„ל"ה", עמהם נפל בהרי חברון ביום ה' בשבט תש"ח והובא לקברי־אחים בכפר־עציון. אחרי שנה ומחצה, ביום 17.11.1949, הועלו עצמותיו עם עצמות כל חללי גוש עציון למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

צביכל אריה (ליאון)

בן שלמה וחנה. נולד ב־16.5.1926 בצ'רנוביץ שבבוקובינה (אז — רומניה). למד בהצלחה בבית־ספר עממי ואחר־כך בתיכוני, עד שהתלאות והרדיפות ב־1941 הכריחוהו להפסיק את לימודיו. אז נלקחו אביו ואחיו הבכור למחנה־מוות ולמזלם נבחרו לחיים ונשלחו הביתה. אחרי חדשים מעטים גורשה כל המשפחה עם המוני היהודים לטרנס־דניסטריה. שם עבד הנער בן ה־15 עבודת־פרך, בשכר כיכר־לחם ליום, למחיה לו ולהוריו. משהועבר אחיו הבכור למחנה אחר ונספה בו, נשאר הוא המשען היחיד להוריו. בלילות־החורף היה יוצא ב־3 אחרי חצות ליערות, כורת ומבקע עצים ובשכרו השיג מזון להוריו. אחרי שלוש שנים שוחררו וחזרו לצ'רנוביץ ואריה המשיך את לימודיו. נתחבב על מוריו עד כדי כך, שב־1945, בשעה שהמשפחה הורשתה לעזוב כרפטריאנטים את צ'רנוביץ, שסופחה לססס"ר, ולעבור לרומניה, ניסו מוריו לעכבו כדי שלא יפסידו תלמיד בעל־כשרונות, ורק בעמל רב הצליח להיפטר מאהבתם. בבוקרשט עבד בתעשית ארנקים, וכשהודיע להוריו על החלטתו להגשים את שאיפת נעוריו ולעלות לארץ־ישראל הסכימו לכך בלב כבד ובתקוה לבוא בעקבותיו. זמן מועט אחרי נישואיו יצא עם רעיתו ל„מסע כלולות" ב„נתיב־הבריחה" לאיטליה. שם שהו שבעה חדשים, העפילו לארץ באניה „כ"ג", שהו לאנסם עוד החמישה חדשים בקפריסין ובראשית 1947 הגיעו ארצה. אריה הסתדר כפועל חקלאי בפרדס־חנה ושם נולד בנו.

בבוא הוריו לארץ באוקטובר 1948 נודע להם, כי בנם יחידם גויס לצבא ההגנה בראשית אפריל ונפל בחזית ג'נין ביום 3.6.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

צביק דן

בן אריה, מפעילי תל־יוסף, ולובה, נצר למשפחת רבנים. נולד בה' באדר ב' תרפ"ט (17.3.1929) בתל־יוסף. למד בבית־הספר בקיבוץ. היה תלמיד מצטיין, אהוב על החברה, המורים והעובדות. במשך שנים שימש יושב־ראש „חברת־הילדים" ומילא תפקידו כהלכה. כשסיים י"ב כיתות עבד בפלחה ובטרקטור במסירות ובאהבה. היה קשור מאד למשק. גויס לחי"ש נפת גלבוע, הצטיין ועלה לדרגת מ"כ גדנ"ע. גמר קורס למדריכי „הנוער העובד" והחל לשמש בתפקיד זה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נשלח עם תגבורת לטירת־צבי ועין־הנציב"ב בעת ההתקפה הראשונה. השתתף בסיורים ומארבים בנפת הגלבוע. היה מקלען טוב ומפקד רציני. ידע מה ומתי לתבוע מאנשיו. פקודותיו היו ברורות והסברתו מובנת. תיכן בקור־רוח את הפעולות שעמד לבצע, מתוך שמירה על האנשים, והשגיח בהקפדה על הנשק. היה עליז ואמיץ־רוח, בריא ומוצק. בקרב כבעבודה — בעל תבונה וכוח ביצוע. ביום ח' באדר ב' תש"ח (19.3.1948) יצא במחלקה מגדודו לארוב לכנופיות שירו על המחצבה במורדות הגלבוע, ליד נורית־זרעין. כדור צלף פגע בראשו והוא מת בו במקום. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בתל־יוסף. „אם יש שאיפה יקרה מאד נלחמים בכל האמצעים למען התגשמותה" — היו דבריו.

צברי דויד־חי

בן חיים ונעמי. נולד ביום ו' באדר תר"ץ (6 במארס 1930) בירושלים למשפחה תימנית, עמלה ואצילה. למד בתלמוד־תורה לתימנים ואחרי־כן גמר בהצטיינות את תלמוד־התורה „מזרחי". הצטרף לתנועת „הנוער העובד", הלך עם קבוצתו לעין־החורש ועשה בה שנתים ימים. שם גם נתן ידו לפעולות ה„הגנה" והמשיך בכך בשובו ירושלימה. בפרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לפלמ"ח, השתתף במבצעים נועזים בסביבות ירושלים עד שנפל ביום ה' בשבט תש"ח עם מחלקת ה„ל"ה" בחושו לעזרת גוש עציון והוא בן שבע־עשרה וחצי. הובא לקבר־אחים בכפר־עציון ומשם הועלו עצמותיו, עם עצמות כל חללי גוש עציון, להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

צדוק חיים

בן צלח ושדרה. נולד בשנת 1922 בבגדד, עיראק. התחנך ברוח המסורת. למד בבית־ספר עממי, בתלמוד־תורה, גמר בית־ספר 'תיכוני' וידע עברית, ערבית, אנגלית וצרפתית. ב־9 בינואר 1942 עלה לארץ בניגוד לרצון הוריו. עבד בחשמלאות ובבית־חרושת לסריגה. ברבות הימים החל לנטות אחר הקומוניסטים ואף היה מבקר במועדונם ביפו.

בשנת 1943 הצטרף ל„הגנה" ולאחר החלטת האומות המאוחדות, בנובמבר 1947, היה בין ראשוני המתגייסים לשירות. בתקופה ההיא רצה להיבחן בבחינת־הבגרות הלונדונית, אך מהלך המאורעות מנע זאת ממנו. בסוף פברואר 1948 נכנס לצבא, השתתף במערכות יפו וחיפה והיה בין כובשי עכו, בה נפל ביום 17 במאי 1948 מכדורי צלף ערבי. למחרת היום נקבר בחיפה.

צדוק אפרים

בן חיים ורוזה. נולד בשנת 1927 בירושלים. גמר בית־ספר עממי, היה למסגר, תמך בבית הוריו וביחוד דאג לאחיו הקטנים ממנו. היה בעל רגש לאומי חם וכואב את כאב המולדת בסבלה. טוראי בצה"ל. השתתף במערכת שחרור ירושלים.
נפל בשעת כיבוש מלחה ב־14.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

צדוק (מחפוד) שלום

בן צדוק ושרה. נולד בתימן. השתייך לארגון לח"י. נפל בשעת מילוי תפקידו ביום כ"ן בכסלו תש"ח (9.12.1947) והובא לקבורה בנחלת־יצחק למחרת היום. ביום כ"ה באלול תשי"ד (23.9.1954) הועבר לבית־הקברות הצבאי שבמקום.

צדיק חיים

בן יוסף ומרים. נולד ב־15.11.1920 באיזמיר שבתורכיה. גמר בית־ספר עממי ושלוש מחלקות תיכוניות וב־1935 עלה ארצה והתישב בירושלים. השלים את ידיעותיו בעברית ובאנגלית בשיעורי־ערב. מאז עלותו ארצה ועד 1941 שירת במשטרה. נשא אשה ונולדה לו בת, ואחרי מותו — שני בנים תאומים שאחד מהם נקרא על שמו.
בחורף תש"ח שירת במשטרה בהגנה על הישוב העברי בירושלים. נשלח להוציא את חברי תזמורת המשטרה מבית־הספר לשוטרים וכשעברה המכונית בשכונת שייך־ג'ראח נפצע מכדור פורעים ונפל ב־16.1.1948. נקבר על הר־הזיתים.

צדוק שמעון

בן יחיא ונעמי. נולד ביום 15.10.1921 בירושלים. למד שנים אחדות בבית־הספר העירוני לבנים ויצא לעבודה. עזר לאביו, צורף־כסף, במלאכתו ועבד זמן־מה בספריה הפרטית „העתיד" ונתחבב על הקוראים בזריזותו ובאדיבותו. השתלם בשפות אנגלית, ערבית, איטלקית וגרמנית והראה כשרון מובהק וכוח אמצאה במכניקה עדינה. כשהגיע בלימוד והשתלמות עצמיים להתמחות מספיקה פתח בבית, בשותפות עם חברו, בית־מלאכה למסגרות ולתיקון כלי־חשמל, שענים, אופנועים, מכוניות וכו' ונשתבח ב„ידי הזהב" שלו. התעניין באוירונים והשתוקק להיות טייס. בעל אופי נוח ומיטיב. קנה לו ידידים ואוהדים רבים. חבר ה„הגנה" משנת 1936. השתתף בקביעות באימונים, שירת בנוטרות בסביבת ירושלים וסיים קורסים למ"כ ולמ"מ במשקי העמק והגליל.

בחורף תש"ח התגייס לשירות מלא ב„הגנה" והיה האחראי לנשק בשכונות דרום ירושלים. הועבר לתפקיד זה בגוש עציון ופעל בו בכל תקופת המצור והקרבות. לפי השערת סגן מפקד הגוש פוצץ את עצמו בפוצצו את המקלט ובו שארית הנשק של כפר־עציון ביום נפילת הגוש, ב־13.5.1948. ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. בפקודת המטכ"ל מיום ו' בתשרי תש"י הוענקה למנוח דרגת סגן.

צדיקרין יוסף („פפו")

בן שלמה ושרה. נולד באפריל 1925 במונאסטיר (ביטוליה) בדרום סרביה (יוגוסלביה), והיה בן שמונה כשעלו הוריו לארץ בשנת 1933. בילדותו נפרדו הוריו מעליו וחזרו לאירופה, והוא התחנך בארץ והשתרש בה. גדל בבית קרובים, גמר בית־ספר עממי, היה בהכשרת־נוער בנהלל ובבית־הספר החקלאי בתל־מונד. כשהגיע לבגרות היה לנוטר, ועם פרוץ מלחמת־השחרור עבר משירות לשירות ללא הפסקת־ביניים. אף־על־פי שלא ידע בית הוריו ולמעשה מיותם היה, הצטיין כנער עליז ומלא חיים ומרץ, שידע תמיד לבדח אף לעניין ולרתק את חבריו. אבל תנאי גידולו המיוחדים הביאוהו לידי בגרות מוקדמת והכרה יתירה באחריותו בשירות־הבטחון האקטיבי שבחר בו. בצבא לקח חלק בפעולות בדרום תל־אביב, ביזור ועזד, גם סיים קורס למפקדים.
מת בנסיבות טרגיות בקרית־ענבים ביום ט' בכסלו תש"ט (11.12.1948) ונקבר כעבור יומיים בתל־אביב. עשרה ימים אחרי מותו הגיע לארץ אביו שלא ראה את בנו 13 שנה.

צדקה רחמים

בן חיים ומזל. נולד בשנת 1914 בתורכיה. בשנת 1940 עלה עם הוריו לארץ־ישראל. אם כי למד חייטות לא עסק במקצועו זה בארץ. עבד בבנין. ישב בחיפה.
במלחמת־השחרור התגייס לחע"צ (חטיבת עבודה צבאית). הוריו הזקנים, שהיה מפרנסם היחידי, ניסו למנעו מכך, אך הוא לא שעה לדבריהם. היה עם יחידתו בתפקידי שמירה בגליל המערבי. הצטנן וחלה בדלקת־המוח ובעבור שלושה ימים, ב־23 באוגוסט 1948, מת בבית־החולים הממשלתי בחיפה. בו ביום נקבר בחיפה. הניח אחריו אשה, מרגלית, ושני ילדים.

צוברי ישראל

בן שלום וסעדי. נולד ביום כ"ה בכסלו תרפ"ה (1924) בצנעא, אשר בתימן, למשפחה מכובדת. למד ב„חדר" ורבה היתה עליו השפעתו של התנ"ך שעורר בו געגועים על ארץ האבות, מילדותו נשא בלבו את השאיפה לעלות לארץ־ישראל. בן 15 היה כשעזב באוקטובר 1943 את בית הוריו בתימן ועלה לארץ עם קבוצת נערים בני גילו. בארץ היה בחברת נוער תימני עולה בקרית־בנימין, שחיו חיי־שיתוף בכפר־אתא. חלם על עבודת אדמה והתישבות בגליל. חבריו התפזרו למקומות שונים והוא נשאר לעבוד כאורג בבית־

החרושת „אתא". עליו וחביב על מיודעיו. השרה רוח טובה בין חבריו. אהב את הארץ והתקשר אליה. עשה למען העלאת הוריו לארץ־ישראל (אביו מת בדרך). חבר ה„הגנה". את שעותיו הפנויות מסר לאימונים.

אחרי כ"ט בנובמבר 1947 הצטרף לצבא־השחרור ושירת בגדוד אחד. השתתף בשחרור חיפה ועכו. בשעת קרב עם כנופיות קאוקג'י, לאחר שהצליח להפיל אחד מאויביו והגיש עזרה לפצוע, באה הפקודה לסגת והוא לא נסוג והוסיף לטפל בחבריו הפצוע — ואז פגע גם בו כדור המרצחים. עוד הספיק לקרוא שלום לחבריו הלוחמים ונפל בכפר ג'רגה ביום 24.6.1948. למחרת היום נקבר בנהריה.

צובנר (שאג) דויד

בן הרב אברהם־חיים שאג ולאה. נולד ביום ז' בסיון תרפ"ב בירושלים. משפחתו — משפחה ירושלמית מיוחסת. מפרנסי העיר מדורות. למד בישיבת „עץ־חיים" ואחר־כך סיים את הסמינר למורים „מזרחי" וקיבל תעודת־מורה. חונן בכשרון ביטוי נאה והשאיר אחריו מאמרים ורשימות שבהם העלה את הגיונותיו על הכתב. היה אדם חרד לדתו והיה יהיר במצוות ובמנהגי המסורת.

התגייס לפלמ"ח הדתי בעיניות והיה בו הרוח החיה. עם מחלקתו שבפלמ"ח עבר לביריה. על דייקנותו בשמירת הדת וסגולותיו האישיות הטובות כינוהו חבריו „צדיק". הדריך בחוֹבשות בקורסים שונים. בגמר שירותו, כעבור שנתים, נרשם כתלמיד באוניברסיטה, למדעי־הטבע ובקטריולוגיה. למד מעט בשקידה ובהצלחה רבה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד והעמיד את עצמו לרשות הפלמ"ח. השתתף בקרבות הקשים שבכביש ירושלים, ביחוד מזכירים את פעולתו הנועזה ללא רתיעה בקרב האכזרי בבאב אלואד. עם הקריאה לעזרה מגוש עציון הנצור צורף למחלקה הנבחרת של ה„ל"ה" ועמהם נפל בהרי חברון ב־16.1.1948. גויתו הועברה לקבר־האחים של ה„ל"ה" בכפר־עציון ומשם הועברה עם כל חללי גוש עציון, כעבור שנה ומחצה, להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

צוויג זאב־יוסף

בן שמואל וחוה. נולד בכ' באייר תרפ"ב (1922) בתל־אביב. למד בבית־הספר בעפולה ובבית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב, ואחר־כך טכנאות־רדיו בבית־הספר התיכוני־המקצועי „מונטיפיורי". עסק בדאיה והתעניין בטיס. מילדותו היה פעיל בתנועת בית"ר יחד עם אביו. בגיל 14 סיים קורס למפקדים ואחר־כך היה מפקד קן נוה־צדק. שירת במחתרת אצ"ל (בכינוי „סמל א' צדוק"). הצטיין בהדרכה והשתתף בפעולות־קרב שונות נגד הערבים, בתקופת „שבירת ההבלגה", ואחר־כך גם נגד הבריטים. בגלל נקיעת רגלו השמאלית בתאונה במרתף „מצודת זאב" בתל־אביב היה מרותק כשנתים למיטה בבית־החולים ובבית ונשאר צולע, ואכשר אך יכול לקום — חזר לפעיליותו. בספטמבר 1944 נאסר והוטס לאפריקה עם השיירה הראשונה של הגולים אנשי המחתרת (251 איש). שהה שנתים במחנות־המעצר באריתריאה, בסודאן ושוב באריתריאה, הוחזר לארץ ונכלא עוד לשלושה חדשים בלטרון ושוחרר, ושוב נעצר לזמן קצר — ושוחרר, והמשיך בפעולות ובפיקוד באצ"ל.

בחורף תש"ח השתתף בהגנת תל־אביב בחזית מנשיה. נפצע פעם מירית שוטר בריטי בסביבת מסגד חסן־בק, ומשהחלים חזר לשירות. היה מהיוזמים והמתכננים את כיבוש צפון יפו ולמרות המום שברגלו השתתף בראש יחידתו גם בביצוע התכנית. בגשתו להוציא פצוע מעמדה ברחוב זרח ברנט נפגע מכדור שנורה מעל גג מעון הבולשת הבריטית ביפו ונפל ביום 25.4.1948, היום השני להתקפת אצ"ל על יפו. נקבר בנחלת־יצחק.

צוויג שמואל

בן פישל ורחל. נולד בשנת 1911 בעיר ואדוויצה, פולין. למד בבית־ספר תיכוני, הצטרף ל„השומר הצעיר" והיה בהכשרה. העפיל לארץ באניה „טיגר־היל" בשנת 1939 והצטרף לקיבוץ דן. כעבור זמן קצר התגייס לצבא הבריטי. נפל בשבי הגרמנים ושהה כ־6 שנים במחנה־שבויים. עם השחרור חזר לארץ בשנת 1945. נשא אשה והחל בחיים אזרחיים. חי בשכונת אביבה בראשון־לציון ועבד בבית־החרושת לשמנים „תבליץ". הוסיף לקיים את קשריו עם כוחות המגן והיה חבר ער ופעיל ב„הגנה".

בקיץ 1948 התגייס גיוס מלא וכעבור חדשיים נפל. אחרי שמירת־לילה במשלט פלוג"ה שכב לישון באהלו וכדור אויב חדר לאוהל והרגו בשנתו ב־30.11.1948 בעיראק א־סוידאן. ביום כ"ט במרחשון תש"ט (1.12.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראשון־לציון. השאיר אחריו אשה, חיה. ימים מעטים אחרי נפילתו הגיעה לארץ אחותו, שריד יחיד של המשפחה, שהושמדה כולה בכבשני הנאצים.

צוויגנבלום משה

בן יוסף ומגיה. נולד ב־27.1.1928 בפינסק אשר בפולין. עלה ארצה בשנת 1933. למד בבית־החינוך ואחר־כך בגימנסיה „אחד־העם" בפתח־תקוה. מוריו גילו בו כשרונות בלתי־רגילים ואיפשרו לו לעבור אחרי כיתה ז' למחלקה החמישית ולסיים את הגימנסיה בגיל 16 ויחצי. היה בעל תפיסה חריפה ומהירה. התעניין בלימודים ההומניסטיים והריאליים כאחד ושאף לאמת המדעית הצרופה. התמסר ביחוד למדעי־החברה. השקיע בלימודים את כל מרצו. למן הכיתה החמישית היה נותן שיעורים פרטיים. בגיל 13 הצטרף ל„הגנה". כשסיים את לימודיו התגייס לנוטרות. הדבר עלה לו במאמצים רבים, כי סירבו לקבלו לשירות משום גילו הצעיר. הצטרף ל„משמר־נע" בכפר־שמריהו. היה גא מאד שזכה ללבוש מדי־חאקי. „כשהנך נזכר איך שתה עמך את כוס התרעלה" — כתב באחד ממכתביו — „מה עולץ לבך שאין אתה נמנה על אותה ,חברת־המשתמטים' המרמה את עצמה בחשבונותיה האישיים... כשנהיה עם ככל העמים המעורה בקרקע, כשדגל המדינה העברית יתנוסס לתפארת מעל — תמצא סיפוק רב בעובדה שסייעת לעם העברי להגיע למולדת עברית". כשסיים את שנת השירות נכנס לבית־הספר הגבוה למשפט ולכלכלה בתל־אביב. שאף להיות עורך־דין. את שיעוריו הכין בשעות־הלילה המאוחרות וביום עבד כפקיד בבנק אפ"ק ונחשב כאחד הפקידים המוכשרים ביותר.

במלחמת־השחרור ויתר על השחרור שרצה הבנק להשיג בשבילו

וגם על הלימודים (נותרה לו עוד שנה עד לגמר) והתגייס בתחילת מאי 1948, אף השפיע על חברתו לעשות כמוהו. תחילה ניתן לו תפקיד אדמיניסטרטיבי בתחבורה במחנה, אך דרש העברה לפלוגה לוחמת ויצא לקרב בלטרון וכפר־סבא הערבית. נפל בהתקפת־נגד של הערבים בקאקון ביום 5.6.1948, והמקלע בידיו. למחרת היום נקבר בפתח־תקוה. במכתבו להוריו, שנמצא בבגדיו לאחר מותו, כתב: „אני כותב את הדברים האלה שאולי הם האחרונים בחיי. רגעים אלה אינם עוברים עלי בכל פחד. דמעות חונקות את גרוני בהיזכרי מה רב יהיה כאבכם. אל תצטערו... למות על מזבח המולדת — אין דבר יותר יפה ואצילי. הנוער העברי ידע להמשיך את מלחמתנו על חירותנו...״

צוקר משה

בן זליג ואיטה. נולד בשנת 1916 בעיירה סקרז׳יסקו אשר בפולין. היה קורפורל בצבא הפולני, ועם כיבוש פולין נמלט לרוסיה. תחילה נאסר שם ונשפט כמרגל, אחר־כך זוכה ועבד בקולחוזים שונים. עם ארגון צבא אנדרס, צורף אליו והגיע אתו לארץ. כבר אז אדיר היה חפצו להשתקע בארץ, אך הוא נדר נדר לפקוד עוד פעם את ארץ מוצאו, כדי לבקש שם את שרידי משפחתו, כי לא רצה להאמין שאמנם הושמדו. אך בשובו לפולין לא מצא מהם איש בחיים, אף נפגש בפרעות שנערכו בקילץ. משהבריא יצא את פולין, הגיע לגרמניה ושם זכה להתראות עם אח ואחות שנשארו בחיים. קיבל זכות־כניסה לארצות־הברית, אך דחה אותה והלך בדרך ההעפלה. היה חבר אצ״ל והגיע לארץ באניה „אלטלנה״ בשנת 1948. עם הצטרפות חברי אצ״ל לשעבר לצבא ההגנה לישראל נכנס לשירות ונשלח לגליל העליון.

בחור חסון ואמיץ, שהסיק את המסקנה הראויה מכל מה שעבר עליו ועל בני עמו בגולה. בחופשה היחידה שזכה לה, אמר לחברה: „היודעת את פירושו של דבר כי ששה מיליונים יהודים הושמדו? אולם כואת לא יקרה עוד, אנו לא נרשה!״ ביום 24.7.1948 נפל, בדרגת רב־טוראי, בחורשה בדרך מטולה—כפר־גלעדי. ביום 23.8.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה.

צוקר שמואל („מוליק״)

בן משה ושרה. נולד ב־4.7.1927 בתל־אביב. בן יחיד למשפחה ותיקה באיץ. היה בוגר בית־הספר „נס־ציונה״ והמשיך לימודיו בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. היה למכונאי ונהג. אהב לטייל בארץ ולארגן מסיבות. בן 13 הצטרף ל„הגנה״. היה פעיל בתקופת המחתרת. חבר „הנוער העובד״. השתתף בפעולת „ליל וינגייט״, ובתקופת המצור על רשפון ושפיים ניסה לפרוץ את מצור הבריטים ונתפס, אך ניסה שוב והצליח.

עם פרוץ מלחמת־השחרור עזב את עבודתו כנהג בנמל תל־אביב, התגייס ועבר קורס לחבלה וחובשות, והשתתף בקרבות בסביבת תל־אביב — באבו־כביר, מנשיה, סלמה, ג׳בליה, בן־שמן, בית־דגון, בפעולות־התגמול ביזור, בליווי שיירות לירושלים, בקסטל ובהרי ירושלים ובפעולת „נחשון״. חולדה. שירת בחטיבת „גבעתי״. ביום 13.4.1948 התנדב לחלץ את שיירת הרופאים בשייך־ג׳ראח. הוא נפצע בראשו, זחל בהרים עד שהגיע לבית־החולים „הדסה״ שעל הר־הצופים ושם מת מפצעיו. נקבר בסנהדריה בירושלים וב־26.9.1951 הועבר לבית־הקברות הצבאי שעל הר־הרצל בירושלים.

צוקרברגר חיים („חיימ׳קה״)

בן יעקב ומרים. נולד ב־15.12.1922 בכפר גליפנו שברוסיה הקרפטית (אז בצ׳כוסלובקיה). למד ב„חדר״ ובבית־ספר עממי בצ׳כית ובירותינית. בנערותו נשלח ללמוד מקצוע במוראבסקה אוסטראבה, למען יוכל להיות לעזר להוריו במלחמת הקיום. במארס 1938 הוחזר אזור מגורי הוריו לרשות הונגריה והוא נתקע כפליט בצ׳כיה. הצטרף לחבורת „החלוץ הצעיר״ של נערי משפחות מתבוללים, שהרדיפות החזירום אל היהדות, והוא, כבן־כפר מחונך ברוח היהדות, היה להם למופת. העפיל ארצה בנובמבר 1939 באניה „גלילאה״ והתחנך בחברת־נוער בקיבוץ בית־השיטה. עד מהרה התאקלם כחבר ותיק בקיבוץ, הן בדיבור העברי והן בעבודה. מצא את מקומו בעבודת הטרקטור, המיועדת לותיקים בלבד, וכאחד מהם הגיע לבקיאות בכל מכונות הפלחה. כתום שתי שנות־ההכשרה הצטרף עם חבורתו לקיבוץ קדמה, שהיה עדיין באותו זמן פלוגת־עבודה, שהתקיימה על משק קטן ובעיקר על עבודה שכירה בנתניה. שקידתו, מסירותו ואחריותו העלוהו לתפקידי הנהגה כחבר המזכירות, חבר ועדת חברים וסדרן בעבודה. זכה להערכה כללית ולכינוי „חיימ׳קה״, שהביע חיבת הכל אליו. ביזמתו רכש הקיבוץ טרקטור להובלת זיפזיף לבניני נתניה והמפעל הצליח והכניס רווחים. העביר חברים חדשים לעבודה זו והוא התמסר לטיפוח ענף הפלחה. נשא אשה ועבר עם בחירת־לבו למפעל „גשר״ ונתקבל לעבודה כמכונאי וגם שם כבש לבבות לאהדה ולהכרה מראשית בואו. ביניהם נודע לו שאחותו שרדה מכל בית אביו והשתדל אף הצליח להעלותה ארצה ולסדרה בחברת־נוער.

בחורף תש״ח השתתף עם כל אנשי המקום בהגנת הנקודה. במארס 1948 גויס עמהם לגדוד של חטיבת „הכרמלי״. אחרי אימונים כלליים סיים בהצטיינות קורס מרוכז למכונות־יריה, ובגלל המחסור באנשים ובמכונות נשלח מפעולה לפעולה. בינתים השתתף בהתקפות על התחבורה הערבית, בהגנת רמת־יוחנן, בנצחון על הדרוזים ובכיבוש כפרי הסביבה. בקרבות לשחרור חיפה פעל במחלקה שחסמה ליד יגור את הדרך לתגבורת של הלגיון הערבי, שחשה לעזרת הערבים, והצליחה להדפה ולאלצה לחזור. השתתף בנסיון הראשון לכבוש את עכו, ואחרי שהצליחו לכבוש את גבעת נפוליון נאלצו לסגת מפני הבריטים. הוביל אספקה ותחמושת למצוה ואילון וחניתה. השתתף במסע המחלקה שהשה לעזרת יחיעם (תפיסת משלטים מסביב באורח זמני, כדי שאנשי יחיעם יוכלו לאסוף את האספקה שהוצנחה להם ממטוסים). אחר־כך היה בין משחררי כל הגליל המערבי, והדרך ליחיעם בכללו, והשתתף בפשיטות־הטרדה לשטח הלבנון. משם עבר עם גדודו להזית ג׳נין. נשלח בחולית מכונות־יריה לפלוגה שהותקפה קשה במשלט קיצוני מעבר לג׳נין. המטיר בלי הרף אש על האויב עד שאזלה התחמושת ושם נפל ביום 3.6.1948. ביום כ׳ במנחם־אב תש״י (3.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

צוקרמן אהרן

בן אברהם ומרים. נולד ב־5.12.1910 בוארשה, בירת פולין. נתחנך בבית ההורים ברוח המסורת. למד עברית וידיעות היהדות ורכש השכלה תיכונית ואחר־כך עבד בפנקסנות. מגיל צעיר מאד היה חבר בארגוני־נוער ציוניים שונים ולאחרונה הצטרף לארגון הלאומי „מסדה״. משעלה לארץ ב־1931 הצטרף לפלוגת בית״ר בחדרה. עבד בפרדסים עם חבריו, שהכירו בו מדריך ומנהיג, הדורש מעצמו יותר מאשר מהם, ועלתה בידו לחזק את רוחם וגאמנותם לרעיון

על אף התנאים הקשים. ב־1933 עבר לגרעין התישבותי של בוגרי־גיוס בתל־בנימין שברמת־גן. ביום־הכיפורים תרצ״ד תקע בשופר ליד הכותל המערבי וישב שבועים בכלא. חזר להדרה והיה פעיל בארגון סניפי בית״ר ו״ההגנה הלאומית״ (שהיה חבר בה מאז בואו ארצה) בחדרה, בבנימינה ובזכרון־יעקב, ובשנות המהומות תרצ״ו—תרצ״ח שיתף פעולה, כאחראי ל„הגנה הלאומית״, עם מפקדת ה„הגנה״ הכללית במקומות הנ״ל. העלה ארצה את בית הוריו ועזר להם להתישב בחדרה.

ב־1939 הועבר לנהניה כאחראי להדרכה בשומרון ובשרון. בזמן הפילוג באצ״ל הצטרף תחילה לקבוצת אברהם שטרן, אחר־כך עמד זמן מועט מן הצד. ואחרי נפול המפקד דויד רזיאל בעיראק חזר לשורות אצ״ל. אך ברשימות הבולשת הבריטית נשאר כחבר לח״י, ומשהובטח ב־1942 פרס של 200 לירות בעד הסגרתו התיצב מרצונו במשטרה, נאסר ומאז היה עצור במורע ובלטרון, באריתריאה, בסודאן ובקניה, עד שביוני 1947 הוחזר לארץ ושוחרר בתנאי שעליו להתייצב בכל יום במשטרת חדרה. הוריו הזקנים ניסו לשדלו כי יפרוש מכל עניני המחתרת ויהיה אזרח שקט, וזמן קצר ציית להם ולהוראות המשטרה. אך התגברות מלחמת המחתרת לא נתנתו לשבת בשלוה. הערים על המשטרה ועבר לתל־אביב, קיבל תפקידי פיקוד באצ״ל (בכינוי „גונדר אהוד״) ונתמנה לאחראי על ייצור הנשק. השתתף בהכנת פעולות נגד הבריטים ובחורף תש״ח נגד הערבים. לבסוף השתתף במלחמת אצ״ל לכיבוש יפו ונפל תוך כדי פעולת סריקה באחת מסימטאות מגשיא ביום 30.4.1948. הובא למנוחות בבית־הקברות בחדרה בלויה צבאית ובהשתתפות קהל רב.

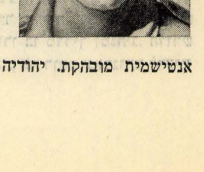
צוקרמן אהרן („אהר׳לה״)

בן ירחמיאל ונחמה. נולד בשנת 1902 במזריץ׳, פולין, למשפחת הסידים אדוקים. בילדותו למד ב„חדר״. התמחה במלאכת התפרות, ושלא כרוב הפועלים היהודים בעיירתו לא נסחף עם הזרם של ה„בונד״. אירגן את הנוער הציוני העובד וה־ה מנאמני התנועה הציונית־סוציאליסטית „פרייהייט״, בה היה פעיל ובה מצאה לו רוחו הסוערת את סיפוקה. היה גם ממיסדי הספריה על שם י. ח. ברנר במקום. מ„פרייהייט״ עבר למפלגת „פועלי־ציון״. בשנת 1933 עלה לארץ והשתקע בתל־אביב. אם כי נתקל, כאחרים, בקשיי ההתערות עוד הגביר את פעולתו הציבורית. החל גם לארגן את עולי עירו, אסף תרומות ועזר לנצרכים. עד שהתבסס שוב במקצועו, עבד זמנית בבית־חרושת לעורות וגם בסלילת כבישים. חבר ה„הגנה״ מיום עלייתו. התנדב למשטרה המיוחדת.

נפל ליד פתח ביתו, אשר בשכונת־ספר בגבול יפו ותל־אביב, ביום 9.12.1947. על הבית ניתך משר יריות והוא ניסה להציל את הרכוש, ותוך כדי כך השיגוהו כדורי המרצחים והפילוהו. נקבר בבית־הקברות בנחלת־יצחק. ביום כ״ה באלול תשי״ד (23.9.1954) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי שבמקום.

צוקרמן יעקב („ישקה״)

בן זרח ובילה. נולד ב־25 בפברואר 1916 בסמולנסק, רוסיה. בילדותו עברה המשפחה ללטביה, לעיר הקטנה ליוואני. היה הבכור במשפחה בת שלושה ילדים. לאחר שגמר חוק לימודיו בבית־הספר העממי שבעיירה ביקש להמשיך את לימודיו בבית־ספר למלאכה, אך הוריו לא הסכימו לכך ושלחוהו לריגה, עיר הבירה, להמשיך שם את לימודיו בסמינריון עברי. בעיירה שררה אוירה אנטישמית מובהקת. יהודיה לא נטו לציונות ונמנעו מלהבליט את יהדותם. אך באחד הימים נוסד בעיירה סניף של „השומר הצעיר״. יעקב היה בין מיסדי הסניף ומפעיליו. טרה ואירגן את כל מרגוע היהודי שבעיירה. השתתף בכל מחנה־קיץ ובכל כינוס של התנועה ותמיד היה מגיע ברגל למקום הנועד. היה פעיל גם בתנועת הנוער בריגה ואת חיי התנועה חי בכל מאודו. לפני תום לימודיו יצא ב־1933 להכשרה בקיבוץ עירוני בריגה, ושם הוחלט בכל מרצו וכשרונותיו. עלה לארץ ב־10 באפריל 1936 והצטרף מיד למיסדי משק עין־גב, על שפת הכנרת המזרחית. היה שם מרכז קבוצת־בנין. כל המשק נבנה על־ידיו ובהדרכתו. אירגן את הקמת המספנה המקומית וגם ניהל אותה. נטל על עצמו את הקמת בית־המרגוע המקומי. ואמנם הוקם לזמן הקבוע מראש. חבר ה„הגנה״. כשנותקה הדרך היבשתית לעין־גב — בכביש העובר את צמח — קיבל על עצמו את ריכוז העבודה בהקמת ביצורי המקום ועל אף תנאי־העבודה הפרימיטיביים, באין כלי־עבודה מתאימים, הושלמו הביצורים במועדם ביום 15.5.1948. השתתף בקרב צמח. עם התחלת הקרבות על עין־גב נתמנה מפקד הפל״מ. באחת ההתקפות נפצע מרסיסי פגז ונשלח לבית־החולים בטבריה. לפני שהחלים, בעוד הוא צולע על רגלו, חזר להגנת המקום ולתיקוני ביצורים. בחיי המשק התגלה בכל שיעור קומתו, במרצ׳ הרב, בהתלהבותו, במסירותו ובכשרונו הארגוני. „אם כזה לנו״, התבדכו בו החברים, „פחת כאן משק גדול״. בזמן הקרבות אמר: „חדר־האוכל נפגע — נקימו מחדש. העיקר — לשמור על האנשים, שאם הם יהיו — גם המשק יקום״.

ב־10.6.1948 מיהר בראש כיתה לעמדה שהותקפה קשה, ובקפצו מעל העלת־המעבר פגע כדור בבטנו, נאחז במעבר וקרא: „העברו, הצילו את המצב!״ מיד פגע כדור שני בגבו, ולפני שהיתה אפשרות להגיש לו עזרה, נפל בהגנת עין־גב. היה קבור בטבריה. אחר־כך הועבר לעין־גב. הניח אחריו אשה ושתי בנות.

צוקרמן פרץ

בן מנדל ולאה. נולד בשנת 1926 בעיר טולצ׳ה, רומניה. למד בבית־ספר והיה פעיל מנעוריו בתנועה הציונית. בן עשרים עזב את הגולה והעפיל באניה „הגנה״ בשנת 1946. היה בקבוצת־הכשרה ברמת־הכובש. אישר „הגנה״ מיום עלותו לארץ.

נפל בקרב לפתיחת הדרך לירושלים ביום ד׳ באייר תש״ח (13.5.1948).

צוקרמן נחום

בן משה ורחל. נולד בזכרון־יעקב בה׳ באייר תר״ץ (1930). מגיל 4 גדל בהרצליה ושם גם למד. בן יחיד לאביו. אמו מתה עליו בהיותו בן י״ג שנים. את חוק לימודיו סיים בגימנסיה „תיכון חדש״ בתל־אביב ואחרי־כן חזר אל אביו להרצליה. שעל חוף ימה נודע לתהילה כמציל ושחיין מצוין, שלא על־מנת לקבל פרס. הציל חיי טובעים רבים. חבר „הגוער העובד״, מדריך ב„הפועל״ מנעוריו. איש ה„שורה״. חבר בגדנ״ע ובחי״ש, ולבסוף — בפלמ״ח, בו מילא תפקידים נכבדים. יפה־תואר, בריא, חסון ועליז, שבה את לב כל רואיו ובטוב־לבו קנה לו ידידים רבים. אפייני לו הדבר, שבשעת טיול רחוק חלץ את נעליו ונתן אותן לחברו שנעליו נקרעו, באמרו שהוא רגיל ללכת יחף. בשובו ברגלים פצועות חייך ואמר שיש לו סיפוק מזה שמגע כאב מחברו. היה גם בהכשרה בקיבוץ יגור (קבוצת „המגשימים״) ומאז נוהג היה לבקר שם תכופות, בראותו בקיבוץ את דרך חייו בעתיד. היה תאב דעת ומצטיין בלימודים.

בפרוץ מלחמת־השחרור יכול להשתחרר משירות קרבי משום שהיה בן יחיד, אך לא השתמש בזכות זו באמרו שאין הבדל בין בן לבן. נפל במלחמה לשחרור הגליל, ששאף להתישב בו, בקרב מלכיה ב־15.5.1948. הובא לקבורה במעוז־חיים ב־29.5.1948. כשנפצע סירב להפסיק את פעולתו. ואלו היו דבריו האחרונים: „אינני יכול להתחשב בשום דבר, המצב מחייב...“

צוקרמן שלמה

נולד ב־1928 בשטפאנשטי שברומניה. במלחמת־העולם השניה נלחם בפולש הנאצי כחבר מחתרת של תנועת „גורדוניה“ ברומניה ונפצע. ב־1946 העפיל ארצה באניה „מכס נורדוי“ („סמירנה“). שירת בפלמ“ח ועבד כטרקטוריסט בקבוצת ניר־עם שבנגב. במלחמת־השחרור השתתף בטיהור הכפרים שבסביבה ובחסימת הדרך לפולש המצרי. בהיותו ליד הטרקטור בחצר הופיעו מפציצי האויב ותוך כדי נסיונו להסיע את הטרקטור למקום מוגן נפגע מפצצה שהוטלה ונפל ב־17.5.1948. נקבר בניר־עם.

צ'וקרן יצחק

בן יעקב ועליזה. נולד בשנת 1927 באיסטמבול אשר בתורכיה. למד בבית־ספר תורכי עממי והצטיין בלימודיו. התמרד נגד גילויי אנטישמיות בבית־ספר זה. היה בן־עניים ועל־כן לא יכול להמשיך בלימודים. משנודע לו על הישוב העברי בארץ־ישראל גמלה בלבו ההחלטה לעלות לארץ והיה מצפה בכליון־עינים להתגשמות שאיפתו זו. התגבר על מכשולים מרובים, גם מצד הוריו נתקל בהתנגדות, אולם נענתו לו בראותם את רצונו כי עז. עלה לארץ עם „עליית־הנוער“ ביוני 1943 והיה חניכה בהכשרה בגבעת־חיים וברביבים שבנגב. ראה בקיבוץ צורת־חיים אידיאלית והטיף לכך. אחרי סיום הכשרתו בגבעת־חיים התגייס לפלמ“ח ושירת בו שנה אחת בחולתא ומשם עבר עם קבוצתו לבית־השיטה. משסיים את שנתו השניה בפלמ“ח עבר יחד עם חבריו לקיבוץ משאבים־חולתה.

בתקופת המאבק השתתף בפעולות המחתרת של ה„הגנה“, ובכלל אלו — בפיצוץ גשר בנות־יעקב. עם פרוץ מלחמת־השחרור שירת בגדוד אחד שבחטיבת הנגב. שקט ומסור מטבעו ונענה לכל קריאה. עם כיבוש ביר־עסלוג' — והוא עם חבריו בבנין משטרת המדבר של ביר־עסלוג' — הופעל מוקש על־ידי המצרים, ועם שאר החברים נקבר תחת המפולת ביום 11.6.1948, ערב התחלת ההפוגה הראשונה. נקבר בחלוצה. בג' בסיון תשי“ד (4.6.1954) הועבר לקרית־שאול.

צורן נדעון־יהושע („גידי“)

בן איזידור־איגנאץ ולאה. נולד ביום 17.11.1926 בעיר ברטיסלבה אשר בצ'כיה. בשנת 1939 עלה עם אמו לארץ, אך האם הוגלתה למאוריציוס וגדעון נשאר בארץ והתחנך בכפר־הנוער הדתי. עם סיום חוק לימודיו עבר לקיבוץ שלוחות ליד פרדס־חנה ועבד כחלקאי בפרדס ובשדה. הצטרף לפלמ“ח ואחרי־כן עבר לחי“ל (הבריגדה העברית הלוחמת). לאחר השתלמות עצמית נבחן בבחינות־בגרות ועמד בהן הודות לכשרונותיו המצוינים. תפיסתו המהירה וזכרונו המופלא. הלך ללמוד חקלאות באוניברסיטה העברית בירושלים. ב־1947, לאחר שנת־לימודים אחת, החליט ללמוד רפואה ונסע לשם כך לפראג. בכל שנות הפירוד מאמו שמר על הקשר העז בינו ובינה וביטא את אהבתו העזה והעמוקה אליה במכתבים תכופים.

עם הכרזת המדינה עזב את הלימודים ומטעם ה„הגנה“ התחיל ללמוד ולהתאמן בטיס. אדם בעל רגש דתי עמוק, אשר את תפקידו העיקרי בחיים ראה בעזרה לפצועים ולא בפציעה והוא התנדב לשירות הטיס רק משום שידע כי הארץ זקוקה לטייסים. עבר קורס קצר בצ'כיה ועמד לחזור לארץ כטייס־קצין, אך נספה בשעת אימונים בהנמיכו טוס ונתרסק ב־25.10.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות באולמיץ ב־27.10.1948.

צורף עמוס

בן יחיד לאביו המורה והסופר אפרים ואמו יפה. נולד בי“ג בסיון תרפ“ז במגדיאל. בילדותו כונה על־ידי חבריו „מלך הילדים“. עמד בראש קבוצה שהיתה מנצחת תמיד ב„קרבות“. סיים את בית־הספר העממי „תחכמוני“ בתל־אביב ולמד בגימנסיה „אוהל־שם“ ברמת־גן. התבלט בלימוד תנ“ך וגיאוגרפיה ובכתיבת חיבורים. חיבב ספורט (התמסר לקפ“ס) ואמנות. ציונו בנגרות עדינה היה „מצוין“. בגיל 15 עבר לבית־הספר המקצועי ליד הטכניון בחיפה. עשה חיל בשרטוט ומכניקה. היה חבר ועד המחלקה „חבר“ „הצופים“. פעיל בעניני בטחון. יצא לסיורים ולקורס מפקדים של הפלמ“ח. בגיל 16 הצטרף לגרעין הנוער הארצישראלי א' בטירת־צבי של „בני־עקיבא“ וי“ץ לחבריו „לבוא לחיק הטבע, לשמור על מולדת אמיתית, ולכבוש אדמה מידי האויב“. את העיר שנא. „מחניק ומשעמם בעיר“, היה אומר. הצטיין בעוז־רוח. עבר יחידי ברגל את בית־שאן הערבית, העיויינת. בשמחת־תורה תש“ח, כשפרצה תגרה בין הקיבוץ והערבים ואחד החברים נפצע קשה, הכניע את הערבי התוקף במקל, תחת מטר אבנים, והיה לגיבור־חיום של הקבוצה. ליילה אחד יצא לשמור על הטרקטור ושקע בתעלה, אך נשאר על משמרתו. אחר־כך חלה וקדח, אולם לא הבין: „כיצד אפקיר את הטרקטור לשם יבוש בגדי י“? כעבור 18 חדשי הכשרה עבר לביריה, במסגרת הפלמ“ח. היה היחיד מאנשי ביריה שלא נעצר בעכו. באותו ליילה מיהר לכפר־גלעדי להודיע כי החיפושים קרובים. בראותו כי הנקודה תפוסה בידי הבריטים, ליילך פניו ברפש והערבים חשבוהו לערבי. אז הסב שמו ל„זהבי“ ועבר לעין־גב. היה מפקד כיתה בהכשרת הצופים ובקבוצות תלמידי הגימנסיות, הדריך את מהנדסי מחנים וכו'. לרגל תפקידיו עשה בקיבוצים שונים — כנרת, דגניה ב', אשדות־יעקב, שמיר, חולתא. היה אומר: „כל עוד לא תהיה לנו מדינה ממש, אינני חורר הביתה“. ידע לתת משקל לפקודותיו ולחמוד לצון. התחבב מאד על חבריו וחניכיו בפשטותו וביושר־לבו. חניכיו אמרו שראוי הוא לתואר „מפקד“ ויותר מזה ל„חבר“. ומשגער בהם כשהתלוננו על מנת המזון, ומיד אחר־כך סיפר פרשיות דרמטיות כדי להשכיח את הרעב, אמר: „ראו סלע ששוכן בו לב“... היה שופע מרץ ושמחת־חיים ועם זאת חריף ובעל נשמה פיוטית. אהב ספר ונטה לספרות. הרבה להשתמש במשלים ציוריים ובאגדות. חונן בחוש הסתכלות, ומהופעות הטבע הקיש על חיי האדם. הגוף הגלילי הזכיר לו גיבורים מימי קדם ובסיפורי ההיסטוריה היה מצית בפקודיו אש־קרב. במכתבו האחרון כתב: „יש ובשעת שקיעה נראה כאילו גיבורי הגליל עולים מתוך הערפלים. ופה (בעין־זיתים) רואים בני־אדם שכל מאורייהם גאולה, התישבות והשגת המטרה הנאצלה. לשמה חיו גיבורי הגליל וחיים האנשים בזמננו“.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נשלח לעין־זיתים להגנה ולאימון יחיד. ב־30.12.1947 הותקפה הנקודה על־ידי כנופיה ערבית. מזוין במקלע זרימונים יצא עם שנים מחבריו לחפות על הטנדר שהותקף. הוא נפגע מכדור ומת בו במקום. היה הקרבן הראשון בגליל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ציברסקי בלהה

בת צבי ומינה. נולדה ב־ב באלול תרפ״ו (1926) בליובין שברוסיה. ב־1934 עלתה ארצה עם הוריה. הצטיינה בלימודיה בבית־הספר העממי בראשון־לציון ואחר־כך בגימנסיה „הרצליה״ בתל־אביב, ובאותן השנים היתה פעילה בגדנ״ע בראשון־לציון. את שנת־השירות עשתה במסגרת הפלמ״ח בגרעין־הכשרה של ה„מכבי״ ברמת־דויד. הכושר והמסירות לתפקיד הגיעו אצלה לשיא כשהשתתפה במסע־ברגל בן 5 ימים בהרי הגליל והיתה בין המעטים והיחידה בין הבנות, שהחזיקה מעמד עד הסוף. כשהגרעין הלך להתישבות הלכה היא ללמוד מדעי־הרוח באוניברסיטה העברית. בדעתה היה לגמור את האוניברסיטה ולהשתלם בפדגוגיה ובפסיכולוגיה, כדי לשרת את צרכי העתיד בעבודה חינוכית לעזרת נוער עזוב, יתומים, נוער עולה, ובעבודה סוציאלית לנוער. כסטודנטית יצרה מזיגה מוצלחת של שקדנית בלימודים ובחורה עליזה ואוהבת חברה וריקודים, ורבים חיבבוה והוקירוה. באוניברסיטה כתבה כמה עבודות־מחקר על נוער עזוב ובימי החופשה יצאה לעבודה מעשית בענף פדגוגי־סוציאלי זה. נתחבבה על חניכיה ומכתבי־תודתם הפרימיטיביים בצורה ובתוכן היו לה כאותות־הצטיינות יקרי־ערך.

מיד אחרי פרוץ ההתקפות הערביות התיצבה לשירות המולדת ועבדה כאלחוטאית בחזית ימין־משה. כשהחמיר המצב בעיר העתיקה ביקשה לעבור שמה, אך מחוסר קשר נבצר ממנה להיכנס לתוכה. אז התנדבה לשירות קשר בדרך אל השפלה. שירתה במחצבת צובה שליד הקסטל והשתתפה בקרבות לכיבושו, לא רק בהגשת עזרה לפצועים כי־אם גם בנשק. בעת הנסיגה מצובה, תוך כדי התקפות רבות, שנמשכו 5 ימים ללא הפוגה, על השיירה הנסוגה במכונית נהוגה בידי אדם שעבד זה ימים אחדים ללא אוכל ומנוחה, שוב לא יכול הנהג לשלוט בהגה עם הכניסה לירושלים. המכונית ההתפכה לתוך הואדי ובלהה הובאה לבית־החולים בין הפצועים קשה. גם שם היתה דאגתה נתונה לשלום חבריה והיתה מעודדת את הוריה שחשו לבקרה. מתה כעבור יומים, ביום כ״ט באדר ב׳ תש״ח (9.4.1948). היתה קבורה בסנהדריה בירושלים. ב־6.9.1951 הועברה להר־הרצל בירושלים.

ציון בניימין

בן יוסף ואסתר. נולד בכ״ז באייר תרפ״ד (1924) בעיר מארי אשר בתורכיסטן. בן תשע היה בעלות המשפחה לארץ. ההורים התישבו בעפולה והקימו להם משק. למד בבית־ספר עממי, סיים בז׳ שש כיתות ובגיל רך יצא לעבודה. רכש לו כמה מקצועות בבת אחת: היה טרקטוריסט, חשמלאי ונהג. מגיל צעיר פעל ב„הגנה״. בן 18 היה לגזבר במשטרת הישובים העבריים. היה בקי ומנוסה בכל מיני נשק. משנשתחרר היה לחקלאי מומחה. ביחוד אהב את העבודה בטרקטור, וכולו קרן בשעות חרייש או זריעה. עם זאת התמיד לפעול ב„הגנה״, שבה שירת למעשה שמונה שנים רצופות.

בינואר 1948 התגייס לצבא. שירת בגדוד אחד. השתתף בליווי שיירות. קיבל חופשה קצרה ורצה לנצלה לשם תיקון הטרקטור במשק הוריו. נסע לחיפה להביא חלק חדש במקום המקולקל. בעיר השיגה אותו יד פורעים. לפי השמועה ירו בו חיילים בריטיים צרור כדורים והוא מת בו במקום ביום 20.2.1948. למחרת היום נקבר בעפולה.

ציון משה

בן דויד ואסתר. נולד בשנת 1931 בסקופליה שביוגוסלביה. בשנת 1939 עלה עם הוריו לארץ. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך עבד בנהגות. מנעוריו היה פעיל במחתרת אצ״ל וטעם את טעמו של מאסר בריטי. ביצע משימות מסוכנות בלי פחד ובפיו היתה שגורה המימרה: „אם נמות אנחנו יקים דור שני את המולדת, אך היא קום תקום״. ביניתים ביסס לו חיי שלום של אזרח במולדת. נשא אשה ונולדו לו שני ילדים, אך לעתים קרובות נעדר מקנו המשפחתי בפתח־תקוה ויצא לפעול למען שחרור הארץ, בלי רתיעה מפני איבה וסכנות.

משהחלה מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה ושירת בפלוגת קומנדו של גדוד אחד, בעיקר בגליל. מילא את תפקידיו בזריזות ובמסירות עד שחלה ונלקח לבית־החולים ביילינסון א׳ ושם מת ב־7 בינואר 1949. נקבר בפתח־תקוה ב־9.1.1949.

במרחבי הארץ, להכיר את נופיה, שביליה וערוציה. ב־1942—1946 היה נוטר בגבעת רמב״ם ובצפון תל־אביב. ב־1947 — מפקד קורס מ״כ. היה בין משתתפי „ליל ויניגייט״, פעולות שרונה, אבו־לבן ובין כובשי יבנה הערבית. עלה לדרגה גבוהה בקצינות צבא ההגנה לישראל (מ״פ ב׳ של חי״ש תל־אביב, סגן מפקד חטיבת הדרום, מפקד גדוד בחטיבה אחרת, שליש של חטיבת הדרום, ואחרי־כן — מפקד גדוד בחטיבת „גבעתי״).

ביום ט״ז בתשרי תש״ט (19 באוקטובר 1948), בשעת מבצע „יואב״, בהתקפה על משלטי קרתיה, פרץ שתי גדרי־תיל של המצרים. בתוך עצמת־האש של האויב פקד לסגת והוא נפגע. אחד מנושאיו נפגע אף הוא בשעת הנסיגה, ושמואל פקד שיעזבו אותו ולסגת במהרה. ביי״ב בטבת תשי״א (21.12.1950) הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק. הניח אשה. מעזבונו, פרי עבודתו השקדנית בבעיות צבאיות מימי ה„הגנה״, ניכר שהיה מחונן בכשרון צבאי־טקטי מזהיר. הגער העובד ופקיד־הבנק השקט למראית־עין ניחן בדמיון, זו חכמת ראייה הנולד במצבים בלתי־צפויים מראש בפעולה מלחמתית.

ציגל (אלרואי) שמואל („קטרון״)

בן ראובן ורבקה. נולד ביום 28.5.1924 בהרובייישוב, פולין, למשפחה חסידית־ציונית. בהיותו בן 11 עלה ארצה עם הוריו ב־1935 וגר בתל־אביב. בפולין למד ב„חדר״. בארץ למד בבית־הספר התיכוני „יבנה״, שם הכין את עצמו לבחינות־הבגרות, אך לא סיימן בגלל פעילותו הרבה בארגון ה„הגנה״. סיים שני קורסים לפקידות ב„מרכז מורים מוסמכים״ ו„פיטמן״. עבד בבנק אפ״ק בתל־אביב. חבר ב„הגנה״ מימי היותו חבר ב„הנוער העובד״. ערך טיולים רבים

ציחי אברהם

בן זכריה וסעדה. נולד בשנת 1930 בצנעא שבתימן, ומשם עלה ארצה עם הוריו בשנת־חייו הראשונה. חניך תלמוד־התורה „בני ציון" שבירושלים. בן 12 נכנס בעול מלאכה והיה לטפסן, כדי לעזור להוריו ולאחיו הקטנים ממנו. בהיותו בן חמש־עשרה הצטרף ל„הנוער העובד" בירושלים. ב־1946—1947 היה בהכשרה חקלאית בקיבוץ עסלוג׳ בנגב, ומשם עבר לקיבוץ שפיים. היה איש־חברה ואוהב על חבריו. חיבב את הארץ ואת זמרת הארץ. מ־1946 היה בגדנ״ע, בחטיבת הפלמ״ח, השתתף בפעולותיו בסביבת מגדיאל מהתחלת המאורעות, לאחר הכרות כ״ט בנובמבר. השתתף בהגנת תל־אביב וסייר מתוך סכנת־נפשות בלב יפו. בעיקר פעל במיקוש וחבלה בתוך פרברי האויב. היה עשוי ללא חת. נשלח לקבוצת „הדסה"־גזר, שהיתה מוקפת בימים ההם, והיה בין 29 מגיני הקבוצה שנלחמו פנים־אל־פנים באויב שעלה עליהם במספרו ובנשקו.

נפל בקבוצת „הדסה"־גזר ביום 10.6.1948, ולמחרת היום הובא שם למנוחת־עולמים בקבר־אחים.

ציטר יוסף־חיים

בן אברהם־יצחק ואנטלה. נולד ב־22.2.1910 בלודז שבפולין. למד בבית־ספר עממי ותיכוני ואחר־כך עבד כפועל־מתכת והצטרף למפלגת „פועלי־ציון", לה היה נאמן כל ימיו בגולה ובארץ. העפיל ארצה ב־1939 ואחרי שלושה שבועות של נסיעה בים עלה לחוף נהריה. המשיך לעבוד במקצועו ובאחרונה בבית־החרושת „פליז", וישב עם משפחתו בחולון. היה שקדן בעבודתו ועשה כל שביכלתו למען ביסוס עתיד משפחתו.

משהחלו ההתקפות הערביות הקדיש את לילותיו, כחבר־„הגנה" ותיק, לשמירה בעמדות, אף כי לפי גילו ומצב משפחתו יכול להשתחרר. בתוך סערת המהומות נולד בנו השני ובדרך הפתוחה לאש הצלפים הביא הביתה את אשתו והתינוק מבית־החולים, ומאז הוסיף ביתר שקידה לעמוד על משמר שלום מקום מושבו ומשפחתו. בעמדו בתצפית בשכונת גרין, מול קן הפורעים תל־א־ריש, פגע כדור בראשו ונפל על משמרתו אור ל־22.4.1948. בו ביום נקבר בנחלת־יצחק.

ציטרון יוסף

בן בנימין ומתילדה. נולד ב־28.3.1925 בצפון טרנסילבניה, רומניה. הוריו האמידים נתנו לו חינוך תיכוני, אחרי חינוך יהודי וכללי בבית־הספר העממי. לרגל התהפוכות המדיניות ברומניה במלחמת־העולם והחזרת האזור אל השלטון ההונגרי נושל אביו מעסקיו ויוסף הפסיק את לימודיו ונרתם לעזרת ההורים ביצירת בסיס־קיום חדש. למד במשך הזמן נהגות וטכניקה חשמלית. ב־1942 גויס למחנה־עבודה בצבא ההונגרי, וכששוחרר לאחר שנה וחצי וחזר הביתה, מצא את הבית ריק ונודע לו שמפני הפקודה לכלוא את כל היהודים בגיטאות נמלטו הוריו מזרחה בדרך לרומניה הישנה. הלך בעקבותיהם והצטרף אליהם. עם התקדמות הצבא הרוסי והחזרת הממשל הרומני בצפון טרנסילבניה התישבה המשפחה בעיר טארגו מוראש (בהונגרית — מארוש וואשארהלי) ויוסף עבד עם אביו לפרנסת הבית. את כל זמנו הפנוי נתן לפעילות בהנהגת סניף תנועת „הבונים" והצליח לרכוש את אהדתם ואמונם של עשרות החברים. ב־1945 יצא עם 20 חברים ב„נתיב־הבריחה" לאיטליה ואחרי שהותם שם כשנה העפילו באניה „דוב הוז". האניה נתפסה, אך לאחר 78 שעות של שביתת־רעב הרשו להם הבריטים לעלות על החוף. אז כתב יוסף הביתה: „אמא, לא אכתוב לך שהיה קל, אך העיקר שהגענו למחוז חפצנו".

מהאניה הלך לקיבוץ חולתא ועבד שם כשנה. מטעמים חברתיים וכלכליים (הצורך לשלוח סיוע להורים) עזב את הקיבוץ. עבד בבית־חרושת לחמצן במפרץ חיפה וגר בקרית־מוצקין. משם התגייס להגנת המולדת ושירת בגדוד אחד של חטיבת „כרמלי". בפעולה ליד נהריה נפצע בכתפו ואם כי מקום הפצע נשאר רגיש לכל מגע חזק, חזר לשירות. בחופשה קצרה נפגש פעם עם שתי אחיותיו שהגיעו לארץ. באחרונה השתתף בקרבות על ג׳נין. בשעת הנסיגה נפל על סלע חד ונפגע בשטף־דם פנימי. הובא לבית־החולים בעפולה ומת ביום 3.6.1948, לפני שהרופא הספיק לבדוק אותו. למחרת נקבר בעפולה.

ציטרון יעקב

בן אהרן וגיטל. נולד ב־18.7.1924 בפישצ׳וף פודלאסקי שבפולין במשפחה חרדה ואמידה. למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי פולני. במזגו הטוב והעליז נתחבב על יודעיו והצלחתו בלימודים חיבבתו על מוריו. נתחנך לציונות בקן בית״ר וכהכשרה ראשונה לעליה התחיל ללמוד נגרות. בראשית מלחמת־העולם השניה נמלט עם אביו לשטח הכיבוש הרוסי. אביו חזר אל המשפחה ונספה עמה בידי המרצחים, והוא נשאר ביחד עם דודו ונשלח לעבודות־פרך ביערות סיביר. לרגל הסכם סטלין־שיקורסקי הורשה לעבור לאסיה התיכונה. שם עבד בנגרות. בהשתדלות כומר פולני שריחם עליו הורשה — למרות גילו שהיה למעלה מ־14 שנה — להצטרף ליעירת יתומי פולין ולצאת להטהרן. במחנה־המעבר שם נמשך לחברות הנערים הדתיים, בהשפעת חברו הטוב ירמיהו רוזן ז״ל, חזר לחיים של מסורת בית האבות, ואחרי הגיעם ארצה במארס 1943 ושהותם זמן קצר במחנה־המעבר בעיינות עבר עמהם לחברת עליית הנוער הדתי במקוה־ישראל. הצטיין בשקדנותו ובהצלחתו בלימודיו ובעבודה. היה לעזר למוריו ולמדריכיו בהחזרת צלם האדם והאמונה באדם ובעתיד לחבריו שתלאות המלחמה הרסו את נפשם. השתלם ברפפתנות ועבד גם בנגריה. הצליח באימוני הגדנ״ע ובספורט. שילומים לחמימות המשפחתית שאבדה ממנו עם אבדן בית הוריו שהושמד בגולה מצא בבית הורי חברתו, ואחר־כך — ארוסתו, רחל ויגר, בתל־אביב. שניהם הצטרפו לגרעין הקיבוצי ועלו לשנת־שירות בכפר־עציון. שם עבד בנגריה והתחבב על אנשי הכפר. ביחד עם יתר חברי הגרעין נתקבלו אחר־כך כחברים לקבוצה. השתתף באימוני ה„הגנה" וסיים קורס מ״כ בהצלחה. בראשית תש״ז יצא בהסכמת רחל ואף בהמרצתה לשנת השתלמות רוחנית בישיבת כפר־הרא״ה. שקד שם על לימודיו וכתב: „השנה עוברת מהר ומי יודע מתי אוכל לחזור וללמוד שוב". בכל זאת הקריב חלק מהזמן היקר לסיום קורס־לרגמים בחדרה.

משהחלו ההתקפות הערביות אחרי החלטת החלוקה נקרא לחזור לכפר־עציון, נכנס לשירות בשמירה ובביצור ובהדרכת חברים באימונים. פעל במרגמה ובנשק־יד בכל הקרבות נגד האויב עד שנפל ביום נפול הגדוד, ב־13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. גם רחל ארוסתו נפלה שם ביום ההוא.

ציטרין שלמה

בן יהושע ושושנה. נולד ביום כ״ז באלול שנת תרפ״ח בתל־אביב. מיד לאחר שסיים את חוק לימודיו בבית־הספר העממי החל לעבוד והוא עודנו נער, כי לא יכול לשאת את המצוקה בה היו שרויים בני המשפחה, וגדולה היתה שמחתו כשעלה בידיו לעזור להם. בימי מלחמת־העולם השניה, כשהוכרז על גיוס לבריגדה העברית, מיהר להתגייס, אך סירבו לקבלו בגלל גילו הרך והוא ויתר על רצונו משום שידע שמעשהו זה עלול להכביד על מצב הוריו. במוסך שבבית־החרושת ״עסיס״ שבו עבד ידוע היה כחבר נאמן וכעובד חרוץ ומוכשר. שאף להקים משפחה, אך משהחמיר המצב בארץ, מיהר והתגייס לשורות ה״הגנה״, התאמן והכין עצמו לקראת העתיד. גם חברתו התגייסה.

נפל בקרב אשדוד באחד המשלטים. משפגע כדור בכתפו התרומם וצעק: ״נפצעתי!״ אולם ברגע זה פגע כדור גם בראשו והוא נפל ב־3.6.1948 כשהוא מחזיק ״ברן״ בידיו. נקבר בכפר־ורבורג.

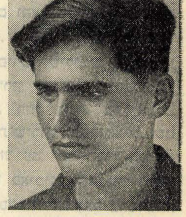
צייגר יעקב־בריאל

בן אברהם־פינחס וחסיה. נולד בשנת 1922 בירושלים. למד בבית־ספר עממי. התגייס לצבא הבריטי במלחמת־העולם השניה. מאז שחרורו שירת כשוטר במשטרת המנדט, והיה גם שומר־בנינים. היה קשור מאד לעיר־מולדתו ולא רצה לעזבה, ולו גם לזמן־מה, בשעה שהחמירו תנאי העבודה וגברה המצוקה בבית. התמסר כולו לשירותו. לא היה איש חברה, ולבו היה נתון רק לעבודתו ולמשפחתו.

עם הקמת המדינה התגייס לצבא ההגנה לישראל. השתתף בפעולות רבות לשחרור ירושלים: בדיר אבו־טור ובצפון תלפיות, ברמת־רחל, בנוטר־דם ובהר־ציון. בעל קול ערב היה ובשעות־הפנאי היה נותן קולו בשיר ומרנין גם לב חבריו לקרב. בעמדה באבו־טור נפגע מרסיס רימון ונהרג ב־27.10.1948. היה קבור בשייך־באדר א׳. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אשה, רגינה.

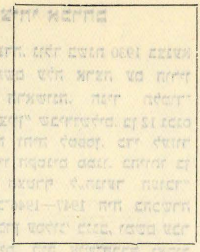
צייטלין אורי

בן אהרן וציליה. נולד ב־16 בדצמבר 1929 בירושלים. למד בבית־החינוך על שם ארלוזורוב בירושלים והיה חבר ועד־התלמידים. בוגר בית־החינוך התיכון בירושלים. חבר ״המחנות העולים״, ואחר־כך — חבר ״התנועה המאוחדת״ ומדריך בה. השרה רוח טובה על חניכיו. היה בהכשרת ״התנועה המאוחדת״ בכפר־בלום ונשלח משם להדרכה בתנועה, אך חזר להכשרה משום שלא יכול להשלים עם אי־היותו בתפקיד לוחם. בהכשרה היה אהוב על כל חבריו. עלה לדרגת מ״כ. היה חובב ספורט. זכה — שנתים בזו אחר זו — בגביע של מועצת פועלי ירושלים על ריצה למרחקים.

בהיותו בגדוד ״יפתח״ השתתף בכל פעולותיו. לחם בגליל. לידרוחמה שבנגב, בשעת הפגזה עזה של המצרים, נפל ביום ד׳ באלול תש״ח (8.9.1948). הובא לקבורה בדורות. ב־4.5.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

צייטלין ירחמיאל („ירח״)

בן אהרן־אריה ובת־שבע. נולד בכ״ה באלול תרפ״ט (1929) בפינסק אשר בפולין ועלה לארץ ב־1938. למד בגימנסיה „הרצליה״, סיים את המחלקה הששית והפסיק את תלמודו בהחליטו להתמסר ל„הגנה״. התגייס לשורות הפלמ״ח בגבעת־ברנר והשתתף בפעולות המרי. משחלה וניתן לו שחרור סירב לקבלו ועבר לשירות נוטרות ביגור. ביום ה־29 ביוני הידוע של 1946 היה בין נוטרי יגור שפוטרו על־ידי ממשלת המנדט בגלל סירובם לשתף פעולה עם הבריטים ונדון להופיע יום־יום לפני המשטרה במשך שנה. בתקופה זו למד את מלאכת המסגרות והנהלת חשבונות ועשה חיל בלימודיו.

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס שוב לפלמ״ח. למרות הפצרות הוריו, שהיה בנם היחיד, לבל יסתכן לא שעה לטענותיהם. השתתף בפעולות רבות והצטיין בהדיפת ההתקפה על קיבוץ מענית. סיים בתי־ספר למדריכים. התאמן והיה למפקד ולחם בחזית ירושלים. היה הראשון שחדר מהשפלה לירושלים הנצורה. תמיד ראוהו בקו הראשון וראשון פרץ לעמדות האויב והיה למופת: עליז, שמח ומשמח. היה אומר: „הנני שבע־רצון מן הכל ומקבל כל דבר באהבה״. כמפקד מחלקה עמד בראש הפורצים אל העיר העתיקה שאצו להחיש תגבורת לנצורים. לאחר מבצע זה הוטל עליו להדריך ולפקד על הסיירים שבחטיבתו והצטיין גם בתפקיד זה. גא היה באנשיו, ברוח חטיבתו, ואנשיו גם הם התגאו בו. נפל בהתפרצו ראשון לעבר עמדות האויב בראדאר ביום 1.6.1948, והוא אך בן 18 וחצי. גויתו הובאה מעבר לקוי האויב לקבורת ישראל על הר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

צייכנר ישראל („אוליק״)

בן דן ורבקה. נולד ב־27.1.1910 בטרנוב, פולין. סיים את בית־הספר העממי והתיכוני. היה פעיל מצעיריו בתנועת „השומר הצעיר״. הדריך בחוץ־לארץ ועורר לפעילות חלוצית. חקר את תולדות ישראל ורעיונות הציונות. בשנת 1930 עלה ארצה והתישב בקרית־חיים. היה מקובל במקום מגוריו כאיש־עבודה ישר וכנוטה שכם לעזור. עבד בבנין. בפרוץ מלחמת־השחרור נשלח לבירורה לשמירה ולביצורים. שם נפל בהתקפה ב־28.7.1948. למחרת היום נקבר בחיפה. השאיר אשה, גניה, ושתי בנות.

צייכנר נתן

בן יחיד לדויד ופרידה. נולד ב־12.1.1929 למשפחת איכרים בכפר פולינגרסקבו, רומניה. עלה עם הוריו לארץ בשנת 1935. סיים חוק לימודיו בבית־הספר העממי ברחובות, הצטיין בלימודיו ונתחבב על חברים ומורים. היה חבר ב„השומר הצעיר״. יצא להכשרה בקיבוץ עין־השופט, שם עבד כרפתן. חסון וגבה־קומה, אהב את העבודה בכל מאודו. אף כי התקשר מאד לחברה שלו, חזר לאחר 3 שנים הביתה להיות לעזר להוריו. עבד כפועל והתבלט בחריצותו.

למרות עמלו הקשה שמח בחלקו. עם כניסתו לחברת־הנוער הצטרף ל„הגנה". שירת בחטיבת חי"ש רחובות. הבריח נשק, סייע לעליה לבירייה והשתתף בהעלאת מעפילים על החוף.

למלחמת־השחרור התגייס בראשית דצמבר 1947 והיה במחלקה הראשונה של בני המושבה. תחילה שמר ברחובות, ואחר־כך השתתף בקרבות בכפר־אוריה. נחלץ לכל סכנה. ב־10.1.1948 נשלח ללוות פצוע מכפר־אוריה לרחובות. ליד חולדה הותקפה המכונית בה נסעו ובחילופי הירייות פגע כדור בראשו ונפל. יחד אתו נפל חברו למשמר. נקבר ברחובות. מדברי חבריו: „לעבוד אתו היה תענוג. היה פשוט, ללא פלפול. מה שנראה מסובך מאד לאחרים היה פשוט לגביו. שתקן, אך בדברו הורגש האדם. בעל לב ונכון לעזרת חזולת". אביו נהרג כמה חדשים לאחר־כך בהתקפה אווירית על רחובות ביום כ"א באייר תש"ח (30.5.1948). השאיר אם אלמנה ושכולה.

ציפורה (ציילינגולד) אסתר

בת משה־לייב וחנה. נולדה בז' בתמוז תרפ"ח (28.6.1925) בלונדון, בירת אנגליה. סיימה בית־ספר גבוה והיתה למורה. לפני עלותה לארץ התנדבה להורות במחנות לילדים פליטים באנגליה. בית־הוריה היה ספוג תרבות יהודית מסורתית ולאומית ומנעוריה גדלה בהרגשה שביטאה אותה: „ירושלים היא ביתי". בכסלו תש"ז (נובמבר 1946) עלתה ארצה. לאחר שנתקבלה כמורה בבית־הספר על שם אולינה רוטשילד התישבה בירושלים. היתה חברה מסורה ופעילה בהסתדרות „תורה ועבודה". השתתפה בעבודה חינוכית, כתבה ופירסמה מאמרים רבים. בחוץ־לארץ השתייכה לתנועת בח"ד („ברית הלוצים דתיים") המזדהה עם „הפועל המזרחי". נלהבת, מוכשרת, מעמיקה לחשוב ולהתחקות על שרשי הבעיות. הרבתה לכתוב מן הארץ מאמרים ותיאורים שנדפסו בבטאוני תנועתה כחומר מצוין להסברה והדרכה אידיאולוגית, ואחדים מהם פורסמו אחרי מותה בעתונות היהודית בעולם.

מיד עם הכרזת המדינה התגייסה למחלקה דתית של בנות חי"ש בירושלים. נשלחה לבסיס ה„הגנה" בצובה ועבדה שם כטבחית. אחר־כך יצאה לקורס אימונים בירושלים ואחרי סיום הקורס נשלחה לגוש־יעקב וגם שם עבדה במטבח והשתתפה בהגנת המקום. עם עזיבת המקום, אחרי התקפות מרות וקשות, חזרה לירושלים והוטל עליה תפקיד של פיקוח על גיוס המשתמטים וגם ערכה מטעם ה„סעד" ביקורים בבתי־החולים, מועדונים ועוד. כבעלת יזמה ערה הביאה ברכה רבה בכל תפקידיה אלה. היא שידרה באנגלית בשידורי ה„הגנה" במהתרת והשתתפה באופן פעיל בועדות ובארגונים הקרובים לרוחה ופירסמה מאמרים בשפה האנגלית ב„אגרות לאחים" ובעתון „הגשר". בתקופת המצור והקרבות הקשים בעיר העתיקה הנצורה הצליחה אחרי מאמצים רבים לבוא בתפקיד מוסוה של מורה לתוך העיר העתיקה. עם בואה לשם מונתה למזכירת קטע והוטלו עליה תפקידי סעד, אולם היא השתתפה גם כלוחמת בהדיפות האויב. נפצעה לא אחת וגם נותתה, אולם משאך הוטב מצבה עזבה את בית־החולים לפני החלימה מפצעיה. יום לפני כניעת העיר העתיקה נפצעה פצעים אנושים מפגיעת פגז. עד לרגעיה האחרונים דאגה לחברים והזהירתם. נפטרה בכ' באייר תש"ח (29 במאי 1948), שעות אחדות לאחר פינוי העיר העתיקה. היתה קבורה בשייך־באדר א' בירושלים וביום 10.9.1950 הועברה להר־הרצל בירושלים. על גבורתה של אסתר נכתב הרבה בעתונות בארץ וכן באנגליה ובאמריקה ובספרים שונים.

צימבל (צנבל) שלום

בן חיים. נולד בשנת 1920. עלה לארץ בשנת 1948. ביום י"ג בתשרי תש"ט (16.10.1948) השתתף בקרב על עיראק אלמנשיה וגילה בו אומץ־לב בהגשת עזרה לחבריו הפצועים ובאיסופם. בקרב זה נפל ובו ביום נקבר בגת. ביום ו' בתשרי תש"י (29.9.1949) הועבר לנחלת־יצחק.

צימט אהרן

בן צבי ופנינה. נולד ביום 15.5.1923 בגליציה שבפולין. בהיותו בן שלוש עלו הוריו ארצה והתישבו ברמת־ישי (ג'דה) שליד נהלל ומשם עברו לירושלים. חונך ברוח המסורת והדת. סיים חוק לימודיו בבית־הספר „תחכמוני". עבר גם בחינות־בגרות ממשלתיות, התעניין במדעי הרוח והטבע והיה בקי בשירת ישראל. משסיים את חוק לימודיו החל לעבוד בחנות־הספרים של אביו שהיתה בסביבה מעורבת ליד שער יפו ואהרן ידע תמיד לעמוד בשער. בימי המנדט נאסר על־ידי האנגלים שחשדו בו כי גיסה לחטוף אנגלי. היה עצור בלטרון, אך שוחרר מחוסר הוכחות. היה חבר ה„הגנה", וכשפרצו המאורעות הופקד כממונה על רחוב יוליאן. הוא גם סירב לנטוש את ביתו שעמד בסביבת שער יפו עד אשר אפסה כל אפשרות להישאר שם.

בשעת הקרבות בירושלים השתתף במערכת שייך־ג'ראח. היה בין מגיני רמת־רחל ובין אלה אשר כבשוה בחזרה. בפעולה זו נתגלה באומץ־רוח בלתי־רגיל. רב היה הלקו בהחזקת הנקודה ושם גם נפצע. שירת בגדוד „מוריה" ונפל בקרבות דרום ירושלים, בהתקפה על בית־ג'אלה, ב־19.10.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

צימרמן יעקב („יענקלה")

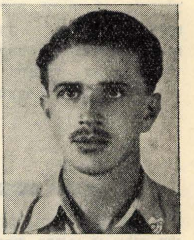

בן קלמן ונחמה. נולד ביום ד' בשבט תרפ"ט בשכונת מונטיפיורי בתל־אביב. סיים את לימודיו בבית־הספר לבנים על שם אחד־העם. הצטיין בזכרון טוב ובקריאה ברורה, וזכה להיקרא לתורה בבית־הכנסת עוד לפני הגיעו למצוות. מבית־הספר העממי עבר לבית־הספר למסחר. היה חבר ב„הגנה". את שנת השיירות הלאומי שירת במשטרת הישובים העבריים. אחרי שחרורו משירות הנוטרות למד את מלאכת החרטות ובמהרה התמחה בה, אולם בגלל חוסר־העבודה ששרר אז במקצוע המתכת התחיל לעבוד כפקיד (מנהל־חשבונות) בבית־חרושת לקרח. משנתגייס נשלח לקורס של מ"כ בשרונה. סיים קורס למדריכי־צלפים וצורף לחטיבת „גבעתי". שימש בדרגת רב־סמל פלוגתי בגדוד אחד. השתתף בהגנת נגבה. בתפקיד ראש פלוגה השתתף במבצע „נחשון", בפעולות בחתה וקרתיה ולבסוף בפעולת ניתוק הדרך בין פלוגה וחברון שממנה לא חזר עוד.

כדי למנוע מהמצרים הבאת תגבורת לצבאם, יצא בראש פלוגתו כדי לכבוש משלט באזור הכפר זיתא. המשלט נכבש ללא אבידות בנפש, אולם שעות מספר לאחר כיבושו, אור ל־19 באוקטובר 1948,

החלו המצרים להפגיז את המשלט. בהפגזה זו נפל יעקב ונפגעו עוד שנים מאנשי יחידתו. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג. המשלט בו נפל יעקב צימרמן נקרא כעת בפי הצבא „משלט יעקב".

ציון ראובן־חיים

בן אריה וגוסטה. נולד ב־20.8.1923 בבית־אלפא. היה הילד הראשון בקיבוץ. בן יחיד להוריו. בהיותו בן שנתים חלה האב ומשפחה חזרה לפולין, ארץ מוצאם. ב־1939 סיים ראובן את הגימנסיה העברית „תרבות" בפינסק וב־1941 — בית־ספר תיכון בלובוב. הצטיין בלימודיו וביחוד במתימתיקה. כשנכנסו הנאצים ללובוב ברח עם אביו לרוסיה ונדד בה הרבה, אך תשוקתו ללימודים לא הרפתה ממנו. תעודותיו אבדו ובסטלינגרד נבחן בחינת־בגרות שניה, ובטשקנט — בחינת־בגרות שלישית. התרוצץ לחפש עבודה כדי לעזור לאביו החולה, אולם האב מת ברעב. ישב בבתי־סוהר. כשהוקם צבא־השחרור הפולני של ואנדה וסילבסקה התגייס ושירת בו שנתים, עד נפילת ברלין. אז נכנס לאוניברסיטה של אונרר"א במינכן ושוב נבחן בחינת־בגרות. היה ספוג אהבה לארץ שהביאה עוד מבית הוריו ואשר התגברה עם מות האב. חיפש דרכים לעליה, התקשר עם בית־אלפא, וב־19.8.1946 בא לארץ. זמן־מה ישב בבית־אלפא, אולם רצונו ללמוד באוניברסיטה גבר בו. בראשית שנת תש"ז נכנס לאוניברסיטה העברית בירושלים ולמד מתימתיקה בפקולטה למדעי־הטבע. השתתף בשיעורי השנה הראשונה ומיד עמד בראש המחזור ועורר את תשומת לב כל מוריו. הצטרף ל„הגנה" וסיים בהצלחה קורס מ"כ חי"ש.

למחרת הכרזת או"ם התגייס וליוה אוטובוס להר־הצופים ושכונות־הספר. הצטיין בקליעה מאקדח ועל חשבונו יש לזקוף פעולות רבות נגד האויב. עד מהרה נודע תארו לשוטרים הבריטים והערבים והיה הכרח להעבירו למקומות אחרים. למקום שהוא היה בו לא העיז ערבי להתקרב. ביום צלף ובלילות יצא לסיורים בכפרים ערבים עם 1—3 מאנשיו. עם סיום הסיור היה מטיל רימון בבית ששימש קן־פורעים. היה מתרוצץ רטוב עד עצמותיו וסירב לקבל מעיל. „אני רגיל למלחמת־הורף ברוסיה". אמר לפקודיו, „ואתם עלולים להצטנן". כשראה שאחד מאנשיו, אב לילדים רכים, יצא במקומו לפעולות־לילה וסיורים, מנעהו מכך באמרו: „לי אין קרוב וגואל, איש לא יבכה אם אפול ואיש לא יזכרני". התגעגע לפינה שקטה לאחר נדודיו. בהברייאו מפצע קשה חזר לעמדות. נפל מכדור צלף בשעת הדיפת התקפה על מקור־חיים בירושלים ביום ט' באדר ב' תש"ח (20.3.1948). נקבר בסנהדריה בירושלים. בכ"א במרחשון תשי"ב (20.11.1951) הועבר לבית־אלפא. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ"ל.

מתוך דברי הפרופ' פרנקל על ראובן: „צעיר לא רגיל באפיו, בכשרונותיו וקורותיו. עלה ארצה אחרי גלגולי הרפתקאות אגדיות כמעט בפולין, רוסיה, אוסטריה, גרמניה. בארבע ארצות נבחן בחינות־גמר בשפות שונות ותמיד אבדו תעודותיו. הקיבוץ המציא לו פספורט ארצישראלי וכך נתגשם חלום חייו. על מידת הצלחתו תעיד העובדה, שאחרי שנת־לימודים אחת בלבד יכולתי להציעו לפרס ביאליק כמועמד הראשון במעלה בחוג, מתימתיקה', ועתה צריך היה לזכות באות־הצטיינות זה. גם במדע ובהליכותיו הפרטיות היה בעל טמפרמנט תוסס.... עם פרוץ הקרב התנדב לשירות בשורה הראשונה וחיש מהר הוטלו עליו תפקידים חשובים ומסוכנים. היה לי אמנם הרושם שהש לסיכון לא מחוסר הערכה לחיים אלא מתוך בוז לסכנה. תכונה זו בודאי חיבבה אותו עוד יותר על חבריו וחברותיו, אך כנראה היתה בעוכריו... זכרו של בחור מעולה זה לא יסוף מחבריו ומוריו".

צימרמן מנחם־נחום

בן ד"ר מיכאל־ישראל ושושנה (רוזה). נולד ב־ בניסן תרפ"ח (31.3.1928) בלונדון. בגיל 3 למד בגן־ילדים יהודי, ובבית למד לדבר, לכתוב ולקרוא עברית. ב־1935 עלתה אמו אתו לארץ, כדי לחנכו חינוך יהודי טהור, והתישבה עמו בבת־ים (אז — בית־גן) שליד יפו. בתרצ"ו למד בבית־ספר עממי פרטי ועלה באמצע השנה מכיתה א' לב'. בתרצ"ז הועלה באמצע השנה ב„תחכמוני" בת־ים מכיתה ג' לד'. בתרצ"ט עבר לתלמוד־תורה „עץ חיים" בבת־ים ושם גמר כיתה ח'. בתש"א ותש"ב למד ב„ישיבת הישוב החדש" בתל־אביב. בתש"ג נתקבל לגימנסיה „מוריה" בתל־אביב. התעניין מאד בלימודי ההדות ונטיה מיוחדת היתה לו למדעי־הטבע וביחוד לחימיה והיה הטוב בתלמידים במקצועות אלה. במדעים המדוייקים הוסיף לרכוש דעת מתוך ספרים אנגליים ברמה אוניברסיטאית, שהיה קונה בכספי הסכונותיו מדמי־כיס, וכן התקין לו בבית מעבדה חימית ועשה בה ניסויים רבים. היה הולך לכל הרצאה מדעית שנערכה בתל־אביב והשתתף בחוגים להשתלמות בבית־הספר. בהיותו בחלקה ז' התיצב על דעת עצמו לבחינות־הבגרות הלונדוניות והצליח בהן ובתש"ו סיים את לימודיו ב„מוריה" ועמד בבחינות־הבגרות של הועד הלאומי. שקד על תפילה בציבור וקביעת עתים לתורה. הצטרף ל„בני־עקיבא" כדי לעזור להעלאת הרמה הדתית של הנוער הדתי, ומאז היה הרוח החיה של הסניף בבת־ים. חבריו נהנו מהשיעורים שהורה להם בתלמוד ומהשיחות להרחבת ידיעותיהם הכלליות. אביו הזמין אותו לבוא להמשיך את לימודיו באנגליה, אך הוא סירב לצאת אל הנכר ובראשית תש"ז התחיל ללמוד חימיה באוניברסיטה העברית בירושלים. ולמקצועות־משנה בחר לו פיסיקה ומתימתיקה. היה מפעילי ברית הסטודנטים הדתיים „יבנה" ויזם לארגן בה חוג מיוחד לחניכי „מוריה". גם באוניברסיטה הוכר כציר מבטיח גדולות בלימודיו. הגה תכניות להתקין לו רדיו משדר־קולט של חובב וספריה ואוסף מדעי בביתו.

חבריו בסניף „בני־עקיבא" היו פעילים ב„הגנה", אך הוא, כנתין בריטי וכאיש העיון והמחקר, שוחרר גם משנת־שירות. אולם כשפרצו הקרבות בארץ אחרי הכרעת ליין־סאכסס עזב את לימודיו וחזר לבת־ים להשתתף בהגנה עליה. כינס בביתו את פעילי הסניף להתיעצות ולשיחות־הדרכה וכל לילה שלישי היה יוצא לשמירה בנקודה המסוכנת ביותר על גבול ג'ליה. לאמו היה אומר שהוא משרת בנקודה בטוחה בעורף. לשואלים אותו מדוע הוא הולך לנקודה זו שאינו מחויב לכך (כי הוא השתייך לשמירה האזרחית ולא ל„הגנה") והוא בן יחיד לאמו, היה משיב, שהוא לא יתן לשלוח שמה במקומו בעלי משפחות שישאירו יתומים אחריהם. וכך הלך גם בפעם האחרונה לעמדה זו ב־18.2.1948. בערב עוד התפלל „מעריב" בעמדה ברוב כוונה והתלהבות ולפנות בוקר נפגע מכדור אויב ונפל. נקבר בנחלת־יצחק.

צינער יוחנן

בן קרל ומליטה. נולד ב־6 באוגוסט 1920 בוינה, בירת אוסטריה. עלה ארצה עם משפחתו ב־1940. עבד כסורג בבית־החרושת לסריגה „הנגב". אחרי מלחמת־העולם השניה החליטו הוריו לחזור לוינה וניסו להשפיע עליו שיחזור עמם, אך הוא ביכר להיפרד מהוריו ובלבד שיישאר בארץ. בפברואר 1948 התנדב, אם כי לא היה חייב גיוס על־פי צו המוסדות. נשמע לקול מצפונו. היה רגם בגדוד אחד והשתתף בפעולות רבות של חטיבת „גבעתי". היה המבוגר בפלוגתו. את תפקידו כחייל מילא מתוך שקט ואחריות. נטה להומור, אך

לדברים שברציונות התיחס בכובד־ראש. איש האינטלקט, ותכונתו זו מצאה את ביטויה בכל מעשה עשׂה, כגדול כקטן. התאמץ לרכוש לעצמו את השפה העברית, ותמיד, גם בפעולות־קרב, נשא עמו בתרמילו מלון עברי.

בעלות המצרים מבית־עפה על נגבה נשלח עם פלוגתו למשלט עבדיס על אף אפיסת־הכוחות של הפלוגה. אז באה עליה התקפה שלא ידעה דוגמתה, אך המשלט לא נכבש. בשעת התקפה זו נפצע יוחנן בכתפו ואך הביאוהו לתחנת איסוף הפצועים — נפצע שנית בראשו. מת מתוך יסורים קשים ביום ד׳ בתמוז תש״ח (11.7.1948). למחרת היום הובא לקבורה בפתח־תקוה.

ציפה (כבר) משה

בן אברהם־בכור ובכורה. נולד בשנת 1928 ברובע גאלאטה שבאיסטמבול אשר בתורכיה. למד שמונה שנים בבית־ספר עממי ושנתים בתיכוני וב־1943 בא לארץ־ישראל עם „עליית־הנוער״. שנתים למד ועבד בחקלאות בקיבוץ הדתי ברמתים. אחר־כך עבר לתל־אביב ועבד במסגרות־בנין, כדי לשלוח חלק משכרו כתמיכה בהוריו ולחסוך כסף לשם העלאתם ארצה ולעזרה ראשונה בסידורם. בכל מכתביו להורים ולחברים שיבח את הארץ והחיים בה והלהיבם לעלות. התגייס בין הראשונים אחרי החלטת או״ם על הקמת המדינה וחבריו זוכרים לטובה את קור־רוחו ואת התמצאותו במצבים קשים, שהיו להם לתועלת, וכן את העידוד שעודדם בשעת הפגזות קשות.

שירת בפלוגה של גדוד אחד שבחטיבת „גבעתי״ והשתתף בקרבות רבים, בכללם בכיבוש סלמה, יזור, בית־דראס, בקרב על אשדוד ועוד. בין קרב לקרב היה משוחח תמיד על הוריו ואמר שהוא נלחם כדי שיוכל להעלותם למולדת חפשית. באחרונה היה בין מגיני נגבה, ובעמדו על משמרתו מול משטרת עיראק א־סוידאן נפגע מכדור צלף ונפל ביום 2.6.1948. בו ביום נקבר בנגבה.

ציפמן חיים

בן משה ולאה. נולד ביום 2 ביולי 1931 במושב מרחביה ולמד כ־10 שנים בכפר־ילדים. המשיך את תלמודו ב„כדורי״, שם השתלם בחקלאות והתכונן לחיי עבודה שאליה היה קשור משחר ילדותו. היתה לו גם נטיה למלאכה, אך לא היה סיפק בידו לטפחה. תמיד ראוהו כמהלך בצדי דרכים, צנוע, סגור בחויותיו, עושה את דרכו בבטחה ובהתמדה, ללא התרברבות, ללא ברק חיצוני. בן־עמק אמיתי היה, פשוט כאדמה אותה עבד, אך אלה שידעוהו מקרוב הופתעו והוקסמו מאישיותו ותכונותיו הנפלאות. משהו נוגה ריחף על פניו הטובים, וכזה היה גם חיוכו. אולם רבה היתה גם עליצותו וחדות־העלומים אשר גרפה אחריה גם את האחרים.

בראשית מלחמת־השחרור היה חיים רק בן 16½. הוא הפסיק את לימודיו והתגייס לשורות הפלמ״ח. הוריו ניסו לשכנעו שהוא צעיר מדי לכך, אך לשוא. „אינני יכול לשבת בבית בשעה שנשפך דם כה רב״, אמר. נלחם בחזיתות הגליל ובירושלים ונפל בקרב על מרון ב־18.7.1948 בעבדו במכונת־יריה. נפגע בבטנו ובריגליו, והוא רק בן 17 במותו. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

ציפורין משה

בן יעקב ורבקה. נולד ב־8.10.1929 בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי וסיים אחר־כך את בית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. עבד כחרט־מסגר, והיה המפרנס העיקרי של המשפחה. התמסר מנעוריו לפעולות ה„הגנה״ שנעשו במחתרת והעלים את הדבר לא מהוריו בלבד כי אם גם מאחיו הבכור, שכבר היה נשוי. חבר „הנוער העובד״ וחבר „הפועל״. שירת זמן־מה בימיה.

בפרוץ מלחמת־השחרור היה מראשוני המתנדבים. צורף לגדוד אחד בחי״ש. במוצאי שבת, 6.12.1947, נקרא לשכונת שפירא להשתתף בקרב אבו־כביר ומקומו היה באחת העמדות הסמוכות ביותר למקום הסכנה. למחרת בשעת הקרב פגעו בו שלושה כדורי האויב והוא נפל חלל בהיותו בן 19 ב־7.12.1947. נקבר בנחלת־יצחק.

ציפרשטיין פפח

בן יצחק ונחמה. נולד בשנת 1928 בעיר ברנוביץ אשר בפולין. למד בבית־ספר עממי וראה את אימי מלחמת־העולם השניה. עודנו בנעוריו השתתף בפעולות פרטיזניות וזכה להישאר בחיים ולחזות במיגור הנאצים. עם תום המלחמה הלך בנתיב הגאולים. סיגל לעצמו את מקצוע המסגרות. העפיל לארץ בשנת 1947 באניה „כתריאל יפה״ והתישב בחולון. עבד במקצועו.

כחייל בצבא ההגנה לישראל השתתף בקרבות הדרום. ב־20.10.1948, בשעת ההתקפה על משטרת עיראק א־סוידאן, פגע רסיס מפגז־תותח בלבו ונפל חלל. בו ביום נקבר בכפר־ורבורג.

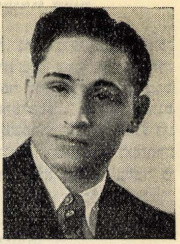

צירלין חיים

בן יעקב וגולדה. נולד בשנת 1909 בעיירה דוקשיץ, שעל גבול ליטא־רוסיה. בהיותו בן 12 נתיתם. גמר בית־ספר עממי ונכנס לעבודה. היה שוליה אצל סנדלר והתמחה במלאכה. כשבגר יותר הצטרף אל „החלוץ״. עוד בגולה עבר לדיבור עברי והכשיר את עצמו לקראת חיי־קיבוץ. בשנת 1939 העפיל לארץ והצטרף למשק רמת־רחל. תחילה עבד במקצועו ובמרוצת השנים התמחה בחקלאות ובסוף כרפתן. היה בעל תפיסה מקורית ותרם את חלקו לליבון מחשבת הקיבוץ. תקיף בדעותיו, אך מכבד את דעת הזולת, ובעיקר — בוחן כל ערך מחדש עד שהודה בו או דחה אותו. איש העבודה וההגנה. פעיל ב„שורה״ מיום בואו למשק. נחשב לאחד החברים האמיצים ביותר. עם התקרב המאורעות השתתף באימונים ובתפקידי שמירה.

ב־20.5.1948 הדפו חברי הרמה את האויב שניסה להתקרב לגדר. באותה שעה התנדב חיים לצאת ולהתקשר עם יחידת חי״ש שחנתה ב„גבעת אליהו״, כי הקשר הישיר נותק. אך בהתקרבו אליהם נפל מכדוריהם של אנשי החי״ש שלא ידעו כי יהודי הוא. נקבר ברמת־רחל. השאיר אחריו אשה, ליובה, ושני ילדים. זכרו הועלה בחוברת „רמת־רחל במערכה״.

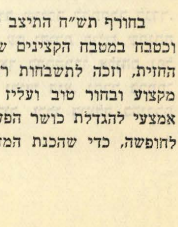
צ'בוטיבין ישראל („איסקה")

בן גדליהו ודבורה. נולד ב־8.10.1927 בקיבארט שבליטא. בן 6 נתיתם מאמו והאב עבר עם בתו ובנו לקובנה וגידלם במסירות. ישראל הצטיין בלימודיו בבית־הספר העממי ואחר־כך בתיכוני. ב־1940 נכלא בגיטו עם משפחתו ושאר יהודי העיר, עבדו עבודת־פרך וסבלו רעב, ושם מתה אחותו. זכרונותיו שכתב באידיש ספרותית על רשמיו וסבלותיו מהימים ההם בשם „אין אפגרונד פון לעבן" (בתהום החיים) עושים רושם משכנע ומזעזע. כשפינו הגרמנים את הגיטו, לרגל התקרבות הרוסים, העבירו את ישראל ואת אביו לעבודת־פרך בדאכאו שבגרמניה. באותה שנה מת שם אביו והוא חפר לו את הקבר במחנה. אחרי השחרור על־ידי הצבא האמריקני נסע עם חבורת נוער עולה לאיטליה, למד ושירת במשטרת מחנה הפליטים העולים. שם קיבל מדודו שבאמריקה הזמנה ורשיון־כניסה לבוא אליו. ישראל החזיר לו את התעודות בציורף תשובה: „מי שלא עבר עליו מה שעבר עלינו — אינו מסוגל להרגיש מה היא מולדת לעם, ולי אין דרך אחרת אלא לארץ־ישראל". משתפס הצי הבריטי את אניית־המעפילים „פלמ"ח" והוליכה לגמל חיפה, קפצו ממנה ישראל וכמה מחבריו כדי להגיע אל החוף בשחיה, אך נתפסו והוחזרו אל האניה והוגלו בה לקפריסין. אחרי כחצי שנה, באפריל 1947, שוחרר ועלה ארצה, ומאין אמצעים להמשיך בלימודים, כחמצו, התחיל לעבוד במרכז הטלפונים ובחשמלאות.

בראשית מלחמת־השחרור הצטרף ל„הגנה" והשתתף בשמירה ובקרבות בגבולות תל־אביב ליד כפר־סלמה. צורף לגדוד אחד של חי"ש ואחרי אימונים שירת בסביבת תל־אביב. ביום 29.2.1948 נשלח עם „כובעי־גרב" מזוינים אחדים למשמר־מגן על בית־החרושת „היוצק" ליד מקוה־ישראל. היילים בריטיים באו שמה לחפש נשק „בלתי־חוקי", ובהתאם לפקודה של מפקדם בחי"ש, שלא להתנגד להוראות כוחות השלטון המנדטורי, מסרו הבחורים את נשקם. שעות אחדות העמידום הבריטים וידיהם למעלה ובינתים קילקלו את מכוניתם בחצר, וכששבעו הבריטים התעללות־נקם במגינים היהודים וכנופית מרצחים מזוינים כבר התקרבה מכפר יזור, נתנו לאנשינו שהות של שתי דקות להסתלק „בחסותם" מהמקום. בשתי הדקות לא יכלו בחורינו להגיע את המכונית המקולקלת והבריטים השאירום שם מופקרים לפורעים שרצחום והתעללו בגופותיהם. נקבר בנחלת־יצחק.

צ'ליבי אברהם (אלכיטו)

בן חיים ופרלה. נולד ב־11.4.1924 בסלוניקי שביוון. בן יחיד להוריו. עלה ארצה עם הוריו ב־1934 והתישבו בשכונת פלורנטין שבתל־אביב. אחרי גמרו את לימודיו בבית־הספר של „כל ישראל חברים" עבד בבית־החרושת לעגלות־ילדים „תיגוק". התקדם יפה בעבודתו ואת שכרו הקדיש לפרנסת הוריו שנזדקנו. חביב צעירי השכונה ומחוצה לה, ובעליזותו היה הרוח החיה בחברתם.

בחורף תש"ח התיצב לשירות המולדת. מילא תפקידים כטלפוניסט וכטבח במטבח הקצינים שבחזית־הדרום. נתגלה כאמן־הבישול בתנאי החזית, וזכה לתשבחות רבות מפי אוכלי תבשיליו, שהיבהוהו כבעל מקצוע ובחור טוב ועליז כאחד. מתוך מסירות לתפקידו, שראה בו אמצעי להגדלת כושר הפעולה הקרבית של הקצינים, לא יצא מעולם לחופשה, כדי שהכנת המזון לא תעבור, ולו גם באופן זמני, לידים בלתי־מוכשרות. נפל בנגבה בשעת מילוי תפקידו ביום 9.7.1948. היה קבור ברחובות. ביום ב' בסיון תש"י (18.5.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. השאיר אחריו הורים גלמודים.

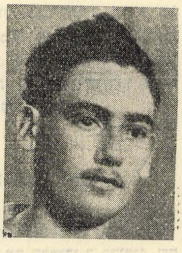
צלניק מנשה

בן שבתאי וחוה. נולד ב־21 באוגוסט 1927 בעיר אסן, גרמניה, ועלה ארצה בשנת 1935. הוריו השתקעו בחיפה. מנשה למד בבית־הספר העממי והמקצועי והשתלם באומנות הרתכות ובמסגרות, ובמקצועו זה עבד במקומות שונים בארץ עד אשר עבר לאחרונה לקיבוץ אשדות־יעקב ומשם התגייס לצבא. שנים רבות היה חבר פעיל ב„הגנה", עבר קורס למדריכים ומילא תפקיד של סמ"מ בגדוד אחד בחטיבת „כרמלי". נודע כחייל אמיץ וכמפקד דואג לצרכי פקודיו ולשלומם. מראשוני המתנדבים. הלך בלי שקראוהו, אף כי היה בן יחיד. היה בין משחררי חיפה ועכו. פעם הציל במו ידיו סירה מלאה אנשים ונשק, צלל והעלה ממעמקי המים את הנשק היקר ואת האנשים הביא לחוף מבטחים.

היה בין משחררי הגליל העליון, ובגליל, בהתקפה על משמר־הירדן, נפל. באותו יום, ב־18.7.1948, הרגיש עצמו ברע וירד מהמשלט אל הרופא, אך בהתרחקו הרגיש בהתקפת האויב. חזר אל אנשיו, נטל את הפיקוד בידיו והחל לעודד את פקודיו בחיוכו השקט והמרגיע שלא מש משפתיו עד אשר נפגע ברסיס של פגז שהמיתהו. נקבר למחרת היום בראש־פינה. אחר מותו זוכה באות־הצטיינות.

צלניקר יוסף־שבתאי

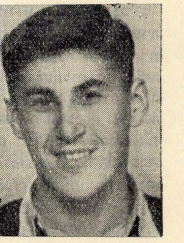

בן אלכסנדר ואיטה. נולד ביום כ"ג באלול תרפ"ו בעיר העתיקה בירושלים. למד ב„תלמוד־תורה" ואחר־כך בבית־הספר העממי „תחכמוני" בתל־אביב. היה חבר „הנוער העובד" וה„הגנה". בתקופת המאבק עבר למחתרת אצ"ל (בכינוי „שאול") ובית אביו בעיר העתיקה נעשה מקום פגישה לאנשי המחתרת, ובו בזמן, אך בימים אחרים, היה מכנס בו למסיבות את חבריו מ„הנוער העובד" לשם הסוואה והרחקת חשדות של הבולשת הבריטית ועוזריה. ההסוואה לא הועילה ואחרי ראש השנה תש"ח נאסר. לפני מאסרו קיבל עליו מטעם אצ"ל את התפקיד להביא לרחבת הכותל המערבי את השופר לתקיעה במוצאי יום־הכיפורים (זוהי אותה תקיעה מסורתית, שאצ"ל היה מבצע אותה מדי שנה בשנה על אף שמירתה המעולה של המשטרה הבריטית למניעת התקיעה האסורה מטעם ועדת־הכותל הבינלאומית). מבית־הסוהר „קישלה" שלח, באמצעות רבם של האסירים, פתק אל הוריו, שיעשו את כל הדרוש כדי שהשופר יגיע לתעודתו לבל תבוטל התקיעה בגלל מאסרו. מה„קישלה" נשלח ללטרון ועם יציאת הבריטים ממחוז הדרום העבירוהו למחנה עתלית. כשגודע לו בלטרון כי הוריו עומדים לעבור לעיר החדשה (זה היה בימי ההתקפות הערביות והמצור־למחצה על העיר העתיקה) כתב לאביו שלא יעשה זאת, כי את העיר העתיקה אסור לנטוש, ואם יעשו זאת ילך אחרי שחרורו לדור בלעדיהם בעיר העתיקה. כששוחרר מעתלית בסוף החורף כבר היתה כל הארץ חזית. בדרך הביתה השתתף בתל־אביב בפעולות הצבאיות של ארגונו נגד הערבים ביפו. משהגיע בשיירה לירושלים ביקש מה„סוכנות" המלצה לקבלת רשיון כדי להיכנס לעיר העתיקה, אך

המשטרה הבריטית סירבה לתת לו רשיון זה. על־כרחו נשאר בעיר החדשה והשתתף בהגנתה יומם ולילה.

איר ליום י"א באייר תש"ח (19.5.1948), יום לפני נפלו, נפרד מאביו שניסה להשוותו מעט: „עלי לחזור לתפקידי. אם אזכה — אחזור; אם לא אזכה — אל תצטערו. המדינה בדם נקנית". והוא השאיר קופסת־מזכרת בידיו למשמרת. למחרת, לאחר שהאב ההגייס לעבוד כ„אח" והורידּ אלונקות הרוגים בבית־חולים צבאי — קיבל ביניהן גם גוית בנו. היה קבור בשייך־באדר א' וביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

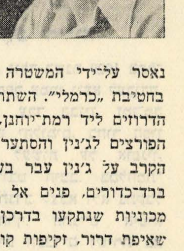
צמח (מזרחי) עובדיה

בן צמח ורחל. נולד ביום 2.7.1928 בירושלים להורים שעלו מבגדד, עיראק. בילדותו למד אצל „חכם" ובזכרונותיו מאותה תקופה הוא כתב ותיאר את משטר המקל והחגורה של מלמדו. עם כניסתו לבית־ספר עממי נתחבבו עליו הלימודים ומשסיים את חוק לימודיו הוענקה לו סטיפנדיה לגימנסיה והחל ללמוד בגימנסיה „בגרות", אלא שנאלץ לעבור להיי העבודה, למקצוע הנגרות, כדי לפרנס את הוריו. בשנת 1945 הצטרף להסתדרות „הנוער העובד" וכעבור שנה יצא להכשרה. היה בקלטה, גבעת־חיים ותל־יוסף, עד שנקרא על־ידי הוריו לחזור העירה ולעזור לפרנסתם.

בחזרו לירושלים הצטרף ל„הגנה" ועם פרוץ המערכה פעל בבתי־מגדלבוים, מקור־חיים, הות־הלימוד והעיר העתיקה. סיים קורס לחבלה והשתתף בפיצוץ מלון „סמירמיס" בקטמון ובפעולת־חבלה בואדי־ג'וז, בגבור המערכה השתתף בליווי שיירות. נפל ביום 24 במארס 1948 בשיירה שעלתה לעטרות ונתקלה בכוח עדיף של האויב מצויד בנשק כבד. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־26.9.1951 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

צמחי סיני

בן מיכאל וסוניה. נולד ב־1 בספטמבר 1927 בתל־אביב. לאחר שסיים את בית־הספר העממי ואת הגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב למד הנדסה ובנין בטכניון בחיפה. היה חבר באגודות הספורט „זבולון" ו„הפועל" בהיותו תלמיד בבית־הספר העממי. ב־1942 הצטרף ל„הגנה". מדריך חג"ם, בקורסים למפקדים, מפקד כיתה בחי"ש. עשה שנות־שירות כנוטר במשטרת הרכבות בתל־אביב. ב־1946 נאסר על־ידי המשטרה הבריטית. שירת כמפקד כיתה בגדוד אחד בחטיבת „כרמלי". השתתף בקרב על חיפה, בכיבוש עכו, בקרבות עם הדרוזים ליד רמת־יוחנן, בשער־הגולן, בצמח וראש־הנקרה. היה בין הפורצים לג'נין והסתער ראשון על הגבעה שבסביבותיה. בכל שעת הקרב על ג'נין עבר בעמדות ועודד את רוח אנשיו. היה רץ תחת ברד־כדורים, פנים אל פנים עם האויב, להציל נהגים שנפצעו או מכוניות שנתקעו בדרכן בשעת ההתקפה. חייו היו נתיב בחיר של שאיפת דרור, זקיפות קומה, בטחון והקרבה עצמית. תוסס ואמיץ־לב.

בשעת הקרב על משמר־הירדן הגן על משלט ירדה ששימש תריס יחידי לגלילּ העליון המזרחי מפני סכנת ניתוקו על־ידי הסורים. בשעת ברד־הפגזה והפצצות מאוירוני האויב הגיעו הטנקים של הסורים למרחק 50—70 מטר מעמדה זו. סיני עמד מול הטנקים וכיון כלפיהם את אש מכונת־היריה. בפעולה זו נפל, לאחר שנפגע מצרור כדורים, ביום ט' בתמוז תש"ח (16.7.1948). אחרי נפילתו נאלצה היחידה לסגת, מאחר שהושתקה המכונה בה עבד עד רגעי חייו האחרונים. היה קבור בראש־פינה. ב־1.6.1950 הועבר לנחלת־יצחק. אין לכתוב על קרב ירדה בלי להזכיר את אומץ רוחו וגבורתו העילאית — כתב עליו חבר שהשתתף עמו באותו קרב. על סיני הושר בגדודו: „כך מקרב אלי קרב — מי ימנה — / מם־כף בגדודו הגאה — / הוא צעד, ולחם והגן, / עד בואכה משמר־הירדן — —"

צמרי (וולקומבסקי) צבי

בן משה ורחל. נולד בג' בשבט תרע"ח באורלה שבמחוז ביאליסטוק, פולין. גמר בית־ספר עברי, למד חמש שנים ב„ישיבה" ואחר־כך הצטרף ל„החלוץ". ב־1935 העפיל ארצה באניה שטבעה בלב ים ונוסעיה נאספו על־ידי אניה ברוסית. אחרי הרפתקאות מרובות הגיע לארץ. עבד בבית־חרושת ליהלומים בנתניה. התגייס לשירות המולדת באחד הגדודים שבחטיבת „גבעתי". ב־16.9.1948 יצא עם שלושה מחברין לסיור בסביבת כפר־אוריה ומאז נעלמו עקבותיו.

צפדיה ברוך

בן עזרא ופרידה. נולד ביום 13.7.1929 בעיר חלב אשר בסוריה. בן 14 היה בבואו בשנת 1942 לארץ דרך עבר־הירדן, באופן „בלתי־חוקי", ועד אז כבר הספיק לסיים לימודיו ב„תלמוד־תורה" ובבית־ספר „אליאנס" בעיר מוצאו וללמוד את מלאכת החייטות. שהה שנתים ב„חברת־נוער", בהכשרה, ושנה אחת עשה בנוטרות, במשמר־החופים. משנת 1945 ואילך עבד בחייטית ופירנס את הוריו.

כחבר חי"ש השתתף בפעולות מראשית מלחמת־השחרור. ביחוד הצטיין בהגנת בית הקרן־הקיימת־לישראל שליד בית־דגון בפני התקפה קשה שבוצעה בפיקוד גרמני. אחר־כך השתתף בליווי שיירות בדרך לירושלים. באחת הפעולות להבאת מזון לילדי ירושלים נפגעה מכוניתו בפגז והוא נהרג ב־27.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

צ'פלינסקי חיים

בן אברהם ומרים. נולד בשנת 1909 בעיר אושמיאנה, הסמוכה לוילנה, בליטא. בשחרותו נתיתם מאביו. גמר בית־ספר עממי, נעשה חשמלאי מנוסה. תמיד שאף לעלות לארץ וב־1935 הגשים את חלומו. בבואו ארצה השתקע בתל־אביב והיה מעובדי מחלקת־המאור בעיריית תל־אביב. היה חבר פעיל בציבור עובדי העיריה (חבר ועד פועלי מפעל המים והמאור בעיריית תל־אביב) ועמד לצד המקופחים.

ב„הגנה" היה פעיל עוד משנות המאורעות של תרצ"ו—תרצ"ט. עלה בדרגה ואימן גם אחרים. עמד תמיד על משמרת עירו ובהגנתה נפל ב־5.2.1948 כשעמד בעמדתו והדף עם יתר הלוחמים את הסתערות האויב. צרור כדורים פגע בראשו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה וילד.

צפניה דניאל („דני")

בן בכור ואסתר. נולד בשנת 1928 (או 1929) בניו־יורק, ארצות־הברית, וחי בארץ מגערותו, משנת 1935. תלמיד ובוגר בית־ספר עממי בירושלים. למד את מקצוע המסגרות. התגייס לבריגדה העברית (היה למטה מגיל הגיוס, אך „העלה" מספר שנותיו ונתקבל), אף שירת שנה כנוטר (בוילהלמה). מאז שחרורו מהשירות עד לשירותו המחודש בצבא ההגנה לישראל עבד במקצועו. כנתין אמריקני נדרש לחזור לאמריקה בימי המלחמה, אך סירב ושירת בצה"ל שירות מלא.

ב־16.5.1948 נפל בגוש מקלען, חיפה על נסיגת חבריו ונשאר האחרון במקום. היה קבור בגוש־יעקב. ב־17.12.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים. כבן עשרים היה במותו.

צפניה חיים

בן שלמה וגניה. נולד בשנת 1930 בדמשק, בירת סוריה. סיים לימודיו בבית־ספר עממי והמשיך ללמוד בבית־ספר תיכוני. משהחלו חבריו עולים ארצה הציק להוריו שירשו גם לו לעלות, עד שבסוף הסכימו לשלוח אותו ואת אחותו לעבור את הגבול ב־1945. מבית־העולים נשלח עם חברת נוער עולה לאשדות־יעקב, ואחותו נשלחה לקיבוץ אחר. משלא מצא את סיפוקו בחיי קיבוץ עבר אחרי חצי שנה אל דודתו בחיפה, ואחרי לבטים רבים הסתדר בעבודה בחנות־מכולת והתפרנס יפה משכרו. ההורים ניסו להחזירו אליהם ואף שלחו שליח שישדלהו לחזור, אך הוא השיב: „מוטב שההורים יבואו לכאן, כי אני לא אעזוב עוד את ארץ־ישראל". במשך הזמן התערה בחיי הארץ, מצא את מקומו בארגון־נוער והתאמן ב„הגנה".

כשגויסו חבריו בחורף תש"ח התנדב גם הוא עמהם, אף כי עוד לא הגיע לגיל הגיוס. השתתף בפעולות־קרב בגליל העליון ובשחרור צפת, ובאחרונה בחזית משמר־הירדן, ושם נפל באחד מימי 7.—10.7.1948. נקבר בראש־פינה.

צ'צ'יק (ארצברג) אסתר

בת שלום וחיה. נולדה בשנת 1921 בעיר אולבסק באוקראינה. הוריה שנשאו נפשם לארץ־ישראל עשו דרכם בהיות אסתר בת ארבע, ולאחר תלאות הדרך הגיעו לארץ ב־1925 והשתקעו בתל־אביב. את ראשית חינוכה קיבלה בבית־הספר העממי „גאולה" וסיימה לימודיה בגימנסיה „בלפור". בראותה מנעוריה את יעודה בחיים כאחות רחמניה למדה בבית־החולים הממשלתי בחיפה. אחרי השתלמותה נתקבלה בבית־החולים „הדסה". היתה מסורה לעבודתה.

כחברת ה„הגנה" החלה לעבוד בראשית הקרבות בבית־החולים הצבאי ב„מחנה־יונה" שבתל־אביב, וכשנתמלא בית־החולים פצועי הקרבות וההפצצות עבדה ללא נופש בלי למוש ממיטות החולים. „בחורינו הם נפלאים", אמרה פעם לאחר שראתה במו עיניה מעשה גבורתם של בחורינו אשר בכדורי רובים הפילו מטוס מצרי הימה. ב־17 במאי 1948 ויתרה על חופשתה והלכה לעבודתה. בו ביום נפגעה מפצצה ליד מיטת חולה בשעת התקפה אוירית על תל־אביב. למחרת היום הובאה למנוחות בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

צפתי יהודה („יהודה'לה")

בן עמנואל ופיה. נולד ב־10.7.1925 בתל־אביב. מילדותו היה ער ושובב, מלא מרץ ויזמה. למד בבית־הספר הפרטי „שלוה" והעירוני „הכרמל" והצטיין בלימודים הדורשים הגיון ומחשבה. לא אהב מקצועות המצריכים „שפשוף", כפי שהיה מתבטא. כחבר „השומר הצעיר" השואף לחיי קיבוץ החליט לאחר סיום בית־הספר העממי ללמוד חקלאות. למד שלוש שנים בגבעת־השלושה ואחר־כך בבית־הספר על שם כדורי. באותו זמן שירת גם בשורות ה„הגנה" ובסיימו את בית־הספר הצטרף לפלמ"ח ועבר ביחד עם חבריו לגרעין־הכשרה בשער־העמקים ותל־עמל. סיים קורס למ"כ. השתתף בפעולות המחתרת של הפלמ"ח, בהעלאת מעפילים, שחרור עצורים בעתלית וכו'. היה מראשוני המיסדים של הקיבוץ נירים ועם גמר השירות בפלמ"ח עלה לשם להתיישבות. אדיר היה חפצו להשתתף בפעולות ההעפלה וארגונה ולשם כך נכנס לקורס ימאים בקיסריה מטעם הפל"ים. כשסיים את הקורס בהצטיינות נתמנה למדריך בו. השתתף בפיצוץ תחנת־המשטרה בגבעת־אולגה. התמסר בהתלהבות להצלת אחים החותרים ארצה. השיג רשיון־הסואה של דייג וכך עשה לילות כימים על הים. לשם השתלמות נשלח לקורס חבלנים בטכניון בחיפה וסיימו בהצלחה. ובאוגוסט 1947 יצא לחוץ־לארץ כדי לעבוד במחתרת בעליה ב'. משפרצו המאורעות בארץ שוב לא יכול יהודה'לה לעבוד בשלות־נפש בחוץ־לארץ ודרש מהמפקדה להחזירו ארצה, אולם לא נענה. הוא נסע כמפקד אנית „ירושלים הנצורה" עם 700 מעפילים. האניה נתפסה על־ידי הבריטים ונשלחה לקפריסין. שם אימן את הנוער לקראת גיוסם להגנת הארץ. משחזר לארץ הצטרף ליחידתו בפל"ים כמ"מ ונשלח להגנת ירושלים הנצורה. השתתף בגדוד „הפורצים" בקרבות על הקסטל, בית־מחסיר, בית־סוסין, סריס, צרעה, שער־הגיא, ובעיר ירושלים בכיבוש קטמון, בקרב שייך־ג'ראח, פריצת החומה, בקרב המר של נבי־סמואל, ובשורה ארוכה של מבצעי „נחשון" ו„דני". בספר „פרקים במלחמת ישראל" מתוארת השתתפותו כמפקד „שקט ועצור": „כשהותקפנו במשוריינים בכיבוש הראדאר ניהל יהודה צפתי בראש מחלקתו את ההסתערות, הצליח להגיע עם יחידתו בהסתר עד כדי טווח של בקבוקי מולוטוב אל המשוריינים, הציח בהם מרגמה והחזיר את כל מחלקתו בשלום ללא פצועים..."

אחרי פריצת החומה נפצע בתאונת־דרכים ולקה בזעזוע מוח, אך לפני שהספיק להחלים וידו עוד כואבת, דרש להחזירו ליחידתו לקרבות בטענה כי „שתי רגלים בריאות לי". חש עם מחלקתו לעזרת אחד המשלטים המותקפים קשה ליד מעלה־החמישה. הם נתקלו במארב. יהודה עוד הספיק לתת פקודת נסיגה, אך הוא עצמו נפל ביום 18.7.1948. ב־28.2.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ"ל.

צ'רטקוב ידידיה

בן מאיר ורבקה. נולד בשנת 1929 בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי ויצא לעבודה, לעזור למשפחה. עבד בבנין. זמן־מה עבד גם בליטוש יהלומים. בחור חסון וגמיש. הפליא לעשות על אופניו, כספורטאי ואקרובט חובב. במלחמת־העולם השניה התנדב לצבא ולא נתקבל בגלל גילו הרך. התגייס איפוא למשטרת הישובים העבריים ושירת בה במשך שנים במקומות שונים בארץ, מן הגליל ועד הנגב. בכלל זה עשה שנה אחת בשרון ובזכרון־יעקב.

חייל בצבא ההגנה לישראל מראשית המלחמה. השתתף בהרבה פעולות־קרב, כי דרש תמיד לשתפו בהן. היה בין כובשי כפר־סבא

הערבית וכמה כפרים אחרים בסביבה. השתלם בקורס למרגמות ולמכונות־ירייה, ומששמע כי חבריו יצאו לפעולה בטנטורה, הידועה לו יפה, התנדב והצטרף אליהם. הכפר נכנע והניף דגל לבן, אך על החיילים שנכנסו לתוכו הומטרו יריות מן הצד, מבנין בית־הספר, וכך נפגע ונפל ביום 28.5.1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־31.5.1948.

צרפתי אהרן

בן אברהם ואסתר. נולד ביום ט' בתמ"ז תרפ"ה (1925) בגאו־אורסטיה, יוון. עלה ארצה ב־10 במאי 1935 בהיותו בן עשר. מהר סיגל לעצמו את השפה העברית. גמר בית־ספר עממי בפתח־תקוה והחל לעבוד בסנדלרות כדי לתמוך בהוריו הזקנים. נשא בלבו שאיפה לתת מאונו וממרצו למולדת, אך לא יכול לזנוח חובתו להוריו. גם לאחר שהצטרף למחתרת אצ"ל נאבקו שתי חובות אלה בלבו, אך משנכנס לארגון לא משך ידו מפעולה. השתתף בפעולות אנטי־בריטיות ונפצע קשה בידו, אך הצליח להתחמק. היה ממונה על מחסן הנשק של אצ"ל, אך דרש שיעבירו אותו לתפקיד מלחמתי.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בכיבוש יפו ויהודיה. בהתקפה על רמלה סיכן את חייו והציל חבר פצוע בבטנו שהושלך על קוצי־צבר והודות למסירותו של אהרן נשאר בחיים. גילה כושר ארגוני בפעולות צבאיות נרחבות ומפקדו מינהו לסגנו. ביום 30.5.1948, לאחר ההסתערות על ראש־העין, רגעים מועטים אחרי כיבושה מידי האויב, נפצע פצע אנוש ששם קץ לחייו בן־רגע. נקבר בפתח־תקוה.

צ'רקסקי דויד ("דודו")

בן משה וחנה. נולד עם אחות תאומה ביום י"ב בתשרי תרפ"ו (30.9.1925) בחיפה. למד בבית־הספר העממי בכפר־אז"ר, בבית־החינוך בנחלת־גנים ובבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב. בשנת 1942 סיים את בית־הספר המקצועי כחרט והתגייס למשטרת היישובים העבריים. שירת בה שנתים והדריך ב„הגנה". בשעות־הפנאי עזר במשק הוריו. ב־1944 נכנס לשירות פעיל בפלמ"ח כמפקד ומדריך. רוב זמנו עשה בגליל. ראה את עתידו בהתישבות חקלאית במושב־עובדים והיה פעיל בארגון המושב „פלד" (פלוגה ד' פלמ"ח). עלה עם חבריו להקים את הנקודה רמות־נפתלי. היה מבוני המבצר במקום. השתתף בקורס למוכתרים (מיסודה של הסוכנות), רכש לו ידיעה יסודית בלשונות הערבית והאנגלית וזמן־מה שימש מוכתר רמות־נפתלי. לרגל תפקידו ערך ביקורים בכפרים הערביים הסמוכים. הרבה בסיורים בגליל ובנגב, ידע כל שביל בגליל והכיר גם את הסביבה שמעבר לגבול סוריה ולבנון. באחד מסיוריו נעצר על־ידי חיל־הספר בנבי־יושע. בכיסיו היו תרשימים, אך הוא התראה כחלקאי המתעניין בצמחיה ושוחרר. השתתף בפעולות שונות בתקופת המרי: שחרור מעפילי עתלית, פיצוץ הראדאר בגבעת־אולגה ועל הכרמל. חדר לסוריה כדי לשחרר מעפילים מידי הז'נדרמים ולהעלותם ארצה. חניך הסתדרות „הנוער העובד" ומדריך קבוצתה בהכשרה בדפנה, חבר „המשמרת הצעירה" של מפא"י ומפקד מחלקה באחד מגדודי הפלמ"ח. הקפיד על החינוך הקרבי היסודי ומאס ברושם הצבאי החיצוני. ידע מה ואיך לתבוע מפקודיו ובעצמו התנדב לכל משימה. היה מן הראשונים להסתערויות. בשעות־הפנאי היה מתמסר לקריאה שיטתית בספרים מדעיים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בהתקפה על סאסא, אחד ממרכזי הפורעים. פקד על הדיפת ההתקפה הגדולה על להבות־הבשן, על הדיפת התקפות על ישובי החולה ועל פיצוץ הבתים בכפרים הערביים. בא הביתה רק לעתים רחוקות ומעולם לא סיפר על חלקו בפעולות. גם משנפצע פעם ברגלו לא גילה זאת. בביקוריו הקצרים תיקן מיד את כל הטעון תיקון במשק. אהב את העבודה. ב־20.4.1948 פקד על מחלקת הפורצים שיצאה להתקפת משטרת נבי־יושע. כשהחלה ההתקפה כבר האיר השחר. משנפצע הבחור הראשון שהתקרב לבנין והניח את חומר־הנפץ, פרץ דויד עם חומר־הנפץ שלו, נפצע ברגליו מרימון־האויב וקרא לאנשיו להפעיל את חומר־הנפץ על גופו. אולם פקודתו לא נשמעה במהומה הגדולה. הוא נפל בין המגינים ונקבר בקבר־אחים בנבי־יושע. בהודעת ה„הגנה" מיום 2.4.1948 נאמר: „יחידות ה„הגנה" יצאו לבער את האויב ממשטרת נבי־יושע. החבלנים הגיעו לחומת הבנין וכאן הרגיש בהם האויב והטיל עליהם צרורות רימונים מטווח קרוב. החבלנים נפגעו ומיד נפתחה מכל עמדות המבצר אש חזקה מנשק אוטומטי. אנשי ה„הגנה" גילו אומץ־לב ומעשי־גבורה רבים. תצוין גבורת דויד צ'רקסקי מכפר־אז"ר שנפל בקרב. דויד צ'רקסקי, שהיה מפקד כיתת חבלנים, נפגע מרימון ליד קיר הבנין. בהיותו פצוע ומשותק נתן פקודה לאנשיו להפעיל את חומר הנפץ על גופו ולבצע את המשימה. מתוך מאמצים להוציא את מפקדם מהמקום המסומן לפיצוץ נפגעו כל האלונקאים שקרבו אליו. פעולת הפיצוץ הושהתה והאויב הספיק להגביר אש והקרב עבר לשטח פתוח".

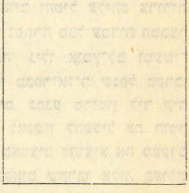
קאופמן אלברט

בן יוסף וחנה. נולד בשנת 1922 ברומניה. בחור משכיל, בעל השכלה תיכונית, שרכש לו בקיאות ברוב הלשונות של אירופה המרכזית והמזרחית. לפי מקצועו — שרברב וחשמלאי. במלחמת־העולם השניה נצא את הדרך אל הצבא הרוסי ושימש בחיל־החפרים בדרגת רב־סמל. אחרי השחרור הלך ב„נתיב־הבריחה", הגיע לארץ דרך קפריסין ביום 15.10.1947. עבד זמן קצר במקצועו ובהתחלת מלחמת־השחרור התנדב לשמירה בנשר. אנשי הקבוצה, שהוא היה אחראי להם, קראו לו בשם „אבא". היה בעל חוש ציבורי מפותח ושמח לעזור לזולת — ותכונותיו אלו התבלטו בימי המלחמה לא פחות מאשר בימי שלום.

נפל בשעת ההתקפה על בירוה, בעצם ימי ההפוגה השניה, ב־24.6.1948. הובא לקבורה בנהריה ב־26.6.1948. בחרון־לארץ השאיר את הוריו ואת בלתו שציפה לעלייתם.

קאופמן מרדכי

בן בנימין והנה. נולד בשנת 1924 בצ׳כו־סלובקיה. תאריך עלייתו לא נרשם, וכן לא נמסרו שום פרטים מפרשת חייו עד עלותו לארץ. שען לפי מקצועו, עובד חרוץ שידע את אומנותו על בוריה, איש שקט ומלא אהבת ישראל.

התגייס לצה״ל עם הקריאה הראשונה לגיוס ונשלח לגליל עם תגבורת לגדודו. נהרג בדרך לבסיסו, בכביש ראש־פינה—צפת, ביום 21.3.1948. היה קבור במחנים. ביום כ״ז באלול תש״ט (21.9.1949) הועבר למנוחות בבית־הקברות בחיפה.

קאושנסקי משה

בן ישראל ובתיה. נולד ב־12 ביולי 1917 בטוגיגה, בסרביה, רומניה. קיבל השכלה עממית, היה חקלאי ושאף לעליה. עלה ארצה ב־10 במארס 1939 באניה „קתינה". בשנות 1939—1940 עבד בפרדסים בהדר שליד רמתים וגם קיבל חלקת־אדמה, שהיה מגדל בה ירקות. בשנות 1940—1941 למד בנתניה את מלאכת ליטוש יהלומים. ב־1941 התגייס לבריגדה העברית, יצא למצרים ומשם לאירופה ושהה בה עד 1946. כשחזר לארץ אחרי שחרורו המשיך לעבוד כלוטש־יהלומים, הביע את רצונו להצטרף לישוב חקלאי ולחיות כעובד־אדמה. בחודש פברואר 1948 הצטרף ללוחמי־השחרור. בצבא ההגנה לישראל שירת בפלוגה אחת בחטיבת „הראל", גדוד „מוריה". כחייל קרבי השתתף מן היום הראשון בקרבות בסביבת ירושלים. השתתף בכיבוש גבעת חרבת־אל־לחם באזור לטרון. היה חייל אמיץ, דרוך לכל פעולה ומקפיד ביותר על שמירת סודות צבאיים.

בצאתו לפעולה כסוכנת גפל ליד משלט בית־טול, בקרבת ירושלים, ביו״א בתמוז תש״ח (18.7.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

קאלו גרשון (מילוו)

בן פיו־פציפיקו וצעירה די־קוה. נולד ב־12 באפריל 1924 ברומא, בירת איטליה. שם גמר בית־ספר עממי ותיכוני. למד באוניברסיטה שנה אחת והפסיק את לימודיו כדי לעלות לארץ־ישראל. במארס 1945 הגיע ארצה. עבר הכשרה חקלאית (עם קבוצתו מעולי איטליה) בדגניה א׳, גבעת־ברנר ורמת־יוחנן. משם עבר לקבוצת גבים שבנגב, שהיה ממיסדיה וחבר בה עד יום מותו. איש המשק היה ואיש ה„הגנה", היה בין לוחמי ישובי הנגב. את עתותיו הילק לעבודת הרפתנות בגבים ובניר־עם ולמלחמת ההתגוננות.

נפל בקרב על חוליקאת שבנגב ב־18 ביולי 1948. נחשב זמן רב כנעדר, עד שנמצאה גויתו. נקבר ברוחמה. ב־26.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג. במכתבו האחרון אל קרוביו כתב: „במקרה של אסון, חושבני כי יהיה מתפקידכם לכתוב לאמי ולאחותי, אבל זאני מקוה כי לא יהיה צורך בכך".

קאשי (באשי) חיים

בן יוסף ומרים. נולד ביום כ״ד בניסן תרפ״ט ביפו. למד בבית־ספר עממי בתל־אביב ובמוסד לנערים בתל־מונד. אחר־כך למד מסגרות ועבד במקצוע זה ב„סוללי בונה" ורוב שברו היה מוסר לתמיכה במשפחתו. היה חבר ב„הנוער העובד" ובגדנ״ע מגיל 13 ואחר־כך ב„הגנה". בליל השמחה הכללית, כשהגיעה מלייק־סאכסס הבשורה הראשונה על החלטת או״ם מה־29 בנובמבר 1947, ואחד מחבריו אמר לו מזל־טוב, ברחוב הרועש מצהלת־ששון, השיב: „רק בדמנו נוכל ליצור את המדינה, רק בכוחנו אנו, ולשם כך עלינו להתחיל מיד בעבודה", והרשיט לו פתק־הזמנה לשירות. מאז היה כל זמנו נתון להגנה על גבולות תל־אביב ושכונותיה, מוכן לכל בכל עת: לשמירה, להבאת תחמושת בתוך מטר כדורים, להוציא פצועים, לספק אוכל לחברים בעמדות, לסלק את הנשק („סליק") עם התקרב האויב הנייטרלי („הבריטי") וכו׳.

חבריו יודעים לספר על זריזותו המפליאה במילוי התפקידים האלו בהצלחה מול הסכנה הכפולה מצד האויב הגלוי והנסתר כאחד. בעמדו עם חבריו ב„מצודה" שבין שכונת התקוה ובין מקוה־ישראל, מול אבו־כביר, ראה הצופה מרחוק עשרות חיילים בריטיים מתקרבים בזחלים נושאי ברנים. ניתנה פקודת התפזרות ו„סליק" וחיים הסתיר את הנשק

בפרדס. באחרונה חזר ולקח עוד סטן ושני רימונים שנשארו, כי את הנשק אין להפקיר, ואז נרצח בצרור יריות טומיגן של החיילים הבריטיים ביום ט״ו באדר א׳ תש״ח (25.2.1948). הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

קארו יהודה

בן יחיאל ויונה (חממה). נולד ב־1926 בצנעא, בירת תימן, ונתחנך שם בדרך המסורת. מכתבי קרובים מארץ־ישראל טיפחו בו מילדותו את הכיסופים להיגאל מגלות תימן ולחיות חיי יהודי בן־חורין בארץ־ישראל. ב־1943 עזב את אמו האלמנה ואחים ואחיות ועלה ארצה.

עבד כטייח בבנינים ומכתביו שלו הוסיפו לטפח את הגעגועים לציון בשאר בני המשפחה. במכתביו בתקופת שירותו בצבא ההגנה חיזק בהם את האמונה, כי אלוהי ישראל לא יטוש את עמו ובזכות מסירות נפש בהגנה על המולדת יזכה העם בגאולה שלמה ובקיבוץ גלויות. דרך אגב רמז גם על הסכנות האורבות יום־יום, אך הוא יצא בשלום מכל הקרבות שהשתתף בהם, עד שבמבצע ״יואב״ לפריצת הדרך לנגב נפל ליד קרתיה ביום 18.10.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י״ב בטבת תשי״א (21.12.1950).

קביליו צבי

בן דויד ושמחה. נולד ב־8.3.1922 ביוגוסלביה. גמר בית־ספר עממי. למד את מלאכת האריגה ועבד בה. במלחמת־העולם השניה השתתף בפעולות הפרטיזנים ביוגוסלביה ואחרי מיגור האויב הנאצי הצטרף לקבוצת־הכשרה בצפון איטליה. העפיל באניה שנוסעיה הוגלו לקפריסין. בעליזותו הטבעית וביחסו הלבבי לחברים נתחבב על יודעיו בהכשרה ובגולת קפריסין וגם בארץ, שאליה עלה ביום 17.3.1947. בא אל אחותו ביגור ונקלט במשק. רכש במהרה את ידיעת השפה העברית ונתגלה כאיש קיבוץ בעל־הכרה, מסור לעבודה ולכוולה. בראשונה הוכנס לעבודה במטבח והבריו הצטערו כשהועבר לעבודה במקצוע, באריגה. זמן מועט אחרי בואו גויס לחי״ש והשתתף בשקידה באימונים, אם כי נסיונו הצבאי בין הפרטיזנים היה גדול למדי. בחורף תש״ח השתתף בפעולות הגנה אקטיבית על המשק והסביבה.

הצטרף בשמחה לגדוד שנשלח לשחרור הגליל המערבי ונפל בכיבוש עכו ביום ה׳ באייר תש״ח (14.5.1948). נקבר בנהריה ב־16.5.1948. לזכרו הוקדש החלק הראשון בחוברת ״הלילנו״ (ב) בהוצאת משק יגור.

לַבְקֶר יוסף (״יוסקה״)

בן ישראל וחיה, יוצאי ליטא שהיגרו לקנדה. נולד בכ״א באדר תרפ״ו באונקובר שבקנדה, מקום שם שימש אביו כמנהל בית־ספר עברי. התחיל ללמוד בבית־הספר של אביו ובן 8 עלה לארץ ב־1934 עם הוריו שהתישבו בתל־אביב. כשרונותיו, שנתגלו בראשונה כשהועבר בבית־הספר העממי ״תל־נורדוי״ מכיתה ג׳ לד׳, התבלטו אחר־כך גם בגימנסיה ״הרצליה״ עד לסיום, ולא חסך מחבריו עזרה ועצה בלימודים. בגיל צעיר כבר נתגלו בו כושר שכנוע והשפעה, אך לארגוני נוער ול״הגנה״ לא הצטרף עד לבחינות־הבגרות, לבל יעשה את מלאכת הלימוד לחצאין, כי כך היה דרכו: לעשות כל דבר בשלמות. חיבב שחמט ולמד גם קצרנות עברית. בחדשי הקיץ היה יצא לעבודה במשקים, ואחרי בחינות־הבגרות יצא לשנת־שירות בקיבוץ דורות. בדורות הצטרף ל״תנועה לאחדות העבודה״ והיה מנאמניה עד סוף ימיו. הצטיין בתעשית הרעפים של המשק והיה למנהל העבודה. שם גם הצטרף ל״הגנה״, בלט בכשרון ובפעילות, ובסוף השנה נשלח לקורס מ״כ. באוניברסיטה למד עברית, תנ״ך וסוציולוגיה. הצטיין בלימודיו וקיבל סטיפנדיות, וכדי שלא יזדקק לעזרת הוריו היה עובד בימי החופשה בבנין ובכל עבודה גופנית אחרת. הוריו ראו בו אדם שעתידו המדעי לפניו. על כך העיד חיבורו ״מחקרי מקרא — א. שיר השירים, ב. ירמיהו ונביאי השקר״, אשר בהקדמתו לו ציין הפרופסור מ.צ. סגל: ״בטחון עצמי ושאיפה לאי־תלות באחרים, בדיקה בלתי־משוהדת של העובדות והערכתן לאור ההגיון והשכל הבריא, שקידה רבה באיסוף החומר כולו על הבעיה מכל צדדיה, בחינה ביקרתית של דעות החוקרים בלי דתיעה מפני פרסומם ושמם הגדול״. בו בזמן היה פעיל בסניף מפלגתו בירושלים ובשנת־לימודיו השניה נבחר לועדת הביקורת של הסתדרות הסטודנטים. בעיקר הקדיש הרבה זמן ומרץ לשירות ב״הגנה״. התנדב לשירות ״ריגול־נגד״ לסיכול הבילוש הבריטי, עסק באימון והדרכה והצליח בטיפולו בנוער מפגר מהעדה הכורדיסטנית. סיים קורס לסיור ולחבלה ובתקופת המאבק השתתף בפיצוץ רכבות בסביבות ירושלים. בימי עוצר ומצב צבאי היה למעשה מפקד חי״ש באזורו ועל אף הסכנה היה מהלך ממקום למקום לרגל תפקידיו. זריזותו ומולו עמדו לו לבל ייתפס בידי הבריטים. בראשית שנת־הלימודים (אצלו הרביעית) נשלח לשבועים עם מחלקתו לתגבורת ההגנה בג׳יב־יוסף שבגליל העליון.

בפרוץ המהומות אחרי הכרזת או״ם יצא עם ראשוני הסטודנטים הלוחמים להגן על המרכז המסחרי החדש, ומאז היה עסוק תמיד בשמירה, פטרולים, אימונים, פעולות. בלכתו בראש אנשיו לתפקיד מסוים היה נוטל על עצמו את החלק המסוכן והקשה ביותר. את הוריו החרדים לשלומו הרגיע במכתביו שהוא עסוק בשירותים בלתי־מסוכנים...

בטבת תש״ח נשלח לקורס של מדריכים בנשק קל חדש ואחר־כך סיים בהצטיינות קורס לקציני חיל־רגלים. ההצעה לעבור לפלמ״ח היתה קרובה להתקבל על דעתו, אך לבו לא נתנו לעזוב את גדוד ״מוריה״ ובאחת השיירות האחרונות שלפני המצור חזר ונתמנה למפקד מחלקה קרבית ואחר־כך לסגן מפקד פלוגה ולמפקדה בפועל. בכיבוש קטמון נפצע בעלותו על מוקש. בבקרו את הוריו בהפוגה א׳ ופצעו עוד לא נרפא כליל סיפר להם שבמקרה נפצע קל, אך לחבריו אמר: ״יצאתי פשוט יבש מבין הטיפות, מימיני ומשמאלי נפלו חברים ואני רק נפצעתי״. בתום ההפוגה התנדב להשתתף בקרבות לפני שהגליד פצעו. נשלח בראש פלוגה לכבוש את הכפר־המשלט בית־חול ליד הדרך מירושלים אל השפלה. כשנצטווה לשלוח משם מחלקה לכבוש את משלט אבו־תול הסמוך והקשה יותר, הלך בעצמו עם המחלקה, בהתאם לעקרונו: בגלל התקפת־נגד בכוחות עדיפים פי כמה ובעלי יתרונות טופוגרפיים הוכרזה המחלקה להיסוג, אך הוא נשאר עם ששה מהיילים להגן על הפצועים עד שתבוא תגבורת. כולם נלחמו בגבורה כל עוד יוסף חי, וכשנפל — ביום 18.7.1948 — נפלו ברוחם ונסוגו. ב־28.2.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. לזכרו שינתה המשפחה את שמה ל״אל־יוסף״. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן ראשון על־פי פקודת המטכ״ל.

קדרי (טרטרין) בצלאל (״צלי״)

בן אברהם ושרה. נולד ב־20.9.1913 באודיסה אשר ברוסיה. עבר בגיל צעיר לקישינוב (בסרביה), שם למד בגימנסיה והצטרף לתנועת ״השומר הצעיר״, קבוצת ״הכנה״ במקום. עבר את הכשרתו החלוצית ליד קישינוב. בשנת 1934 העפיל ארצה בגיל 21 עם קבוצה שעלתה לארץ ברגל דרך הגבולות הרבים. תחילה עבד כגנן, כפועל חקלאי וכשומר בפרדסי תל־מונד ובמשתלותיה. כפועל עבר גלגולים רבים, אך תוך כדי כך קנה לו נסיון באגרונומיה ובגננות. בשנים

האחרונות היה מדריך לגידול זרעים, ירקות ופרחים מטעם החברה „אגרריה". ישב תחילה בכפר־סבא ואחר־כך בכפר־שמריהו. כל שנותיו בארץ היה חבר „הגנה" פעיל במחוזות כפר־סבא ורמת־גן, עד וחי את חיי הארץ בלב ונפש.

עם פרוץ מלחמת־השחרור צורף למטה הכללי של צה"ל ועבד באגף ישובי משלט. מילא את תפקידו באמונה ובמסירות. בעצם ימי שירותו תקפה אותו מחלה ממארת ומת בה כעבור זמן קצר ביום 24.10.1948. למחרת היום נקבר בכפר־סבא. הניח אחריו אשה ובת.

קובי מיכאל

בן מאיר וזהורה. נולד ב־1923 במקנס שבמרוקו וב־1935 עלה ארצה עם המשפחה שהתיישבה בירושלים. למד בבית־ספר עממי ובשעות שלאחר־הצהרים היה עובד כדי לעזור לפרנסת המשפחה. הצטרף לתנועת „הנוער העובד" ואחרי סיום בית־הספר העממי יצא להכשרה של תנועתו בגבעת־חיים. אחרי שנתים חזר הביתה להיות לעזר להוריו. עבד בבית־דפוס והוסיף להשתלם בשיעורי־ערב, אך לא יכול לשאת עוד את האוירה העירונית. הלך לעבוד בנהלל ומשם היה תומך בהוריו. במלחמת־העולם השניה נענה לצו המוסדות, התגייס לצבא הבריטי ושירת בו שנה ומחצה, עד ששוחרר מחמת מחלה. נכנס כחבר לקיבוץ אפרתי „הכורך" ובשעות־הפנאי השתתף באימוני ה„הגנה".

במלחמת־השחרור עמד בחזיתות הגנת פרברי העיר, עד שנפל בקרב על רמת־רחל אור ליום 26.5.1948. בו ביום נקבר בשייך־באדר א' בירושלים. ביום 10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

קובי שלמה

בן חיים ורבקה. נולד ב־1928 בטבריה. צעיר נלבב, שנלחם במלחמת־השחרור בכמה חזיתות ומצא את מותו באשדוד ביום 5.6.1948. לפי שמועה אחת נפל בשבי הלגיון והוחזק במחנה בעבר־הירדן, אך שמיעה זו לא נתאמתה. נקבר בכפר־ורבורג.

קובי שמעון

בן שלמה ויהודית. נולד ב־3.5.1929 בירושלים. בגיל 15 סיים את תלמוד־התירה של הספרדים שבעיר העתיקה. היה חבר „הנוער העובד" והצטרף לחברת הנוער בנען. שם היה שומר ורועה. לא נקלט בהכשרה ואחרי שבתו בקיבוץ שנה חזר לירושלים והתמסר לתנועתו — תנועת הנוער העובד. עבד כפקיד ברכבת ובמחלקת הקרקעות של ממשלת המנדט, אך עזב את העבודה כי לא רצה לעבוד עם האנגלים.

אחרי הכרזת או"ם על חלוקת הארץ הופיע מיד בין מגיני העיר העתיקה בירושלים. ב־17.1.1948 ערכו הערבים התקפה קשה על עמדת ה„הגנה" שבבית־החרושת למצות „פרנס" אשר בו עבד. הרימונים שהיו ברשותו אזלו ובאין עצה תפס את הפגזים שעפו לתוך העמדה והשליכם חזרה לעבר הערבים. לבסוף פוצצה העמדה על־ידי חיילים בריטיים וגופו כוסה בעיי המפולת, תחתיהם שכב מחצות הלילה עד אור הבוקר של יום המחרת. חבריו חיפשוהו במרץ וגילו את מקום הימצאו ומיד הוציאוהו והעבירוהו לבית־החולים „משגב לדך". משם הועבר באמבולנס צבאי אנגלי לבית־החולים „הדסה" על הר־הצופים. בבית־החולים שכב 12 יום, אך מאמצי הרופאים לרפאו מפצעיו לא הועילו והוא נפטר ב־29.1.1948. הובא לקבורה על הר־הזיתים. אחותו שולמית ז"ל אף היא נהרגה בעיר העתיקה מכדורי האויב בחזרה מטיפול בפצועים ב־17.5.1948.

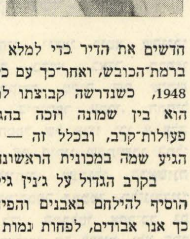
קובלסקי ישראל־אליעזר („שרוליק")

בן חיים והינדה. נולד ב־י"ט בתמוז תרפ"ט בירושלים. התחנך בבית ברוח המסורת ולאחר שסיים שמונה מחלקות בבית־ספר דתי למד מסגרות ושרברבות ועבד עם אביו. בעודו נער הצטרף ל„הגנה" ותוך כדי שירות זה הרבה לסייר בכל רחבי הארץ ולמרות חששות הוריו מפני חיפושי הבולשת הבריטית החזיק בבית מפות ותרשימים והרבה לעיין בהם, שאף לסייר ברחבי העולם ולהיות מהנדס ובינתים נתן פורקן להגיגיו ולמאוויו בכתיבת יומן, שאבד בקרבות, ובכתיבת שירים, שנשארו בבית הוריו. כשהחלה מלחמת־השחרור התגייס לשירות מלא בחי"ש, בפלוגה של גדוד „מכבי", ונודע באחד מהשלישיה הנועזת שבפלוגתו. לא נענה לתחנוני האם, שישתדל לעבור לגיוס חלקי משום שעזרתו בעבודה היתה דרושה לפרנסת המשפחה. כאשר טען אביו שגילו הצעיר פוטרו משירות קרבי, ענה כי רצונו להיות בין מגיני המדינה העומדת לקום, ואין בגיל משום עיכוב לכך.

השתתף בכל הקרבות שבסביבה, בארנונה, במקור־חיים וכו', וכשביקר לפעמים בבית ומראהו העיד על עייפותו ואמו ביקשה ממנו שינוח קצת, היה משיב: „כעת אין זמן לנוח" — וחזר לשירותו. באחרונה התנדב לליווי שיירה להרטוב ובפעולה זו נפל ביום ז' באדר ב' תש"ח (18.3.1948). נקבר בסנהדריה בירושלים ב־21.3.1948. ביום כ"ה באלול תשי"א (26.9.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים.

קונגלר נדליהו („גידוצי", „קארצ'י")

בן שמואל ושושנה. נולד בכ"ד במרחשון תר"ץ (27.11.1929) בטימישוארה, רומניה. למד בבית־ספר תיכוני עברי־למחצה והיה פעיל בתנועת־הנוער הציונית „הבונים". ב־8.7.1944 הגיע לארץ עם הוריו באניית־ההעפלה „קאזבק". נכנס להכשרה כללית ופלמ"חית בקיבוץ אפיקים. ב„שבת השחורה" ב־1946 נאסר גם הוא ואחרי 3 ימים שוחרר בגלל גילו הצעיר. חזר לאפיקים ובעזרת נער בן 14 ניהל במשך הדשים את הדיר כדי למלא את מקום המבוגרים העצורים. עבר להתאמן ברמת־הכובש, ואחר־כך עם כל קבוצת־ההכשרה — לקרית־מוצקין. בדצמבר 1948, כשנדרשה קבוצתו לתת שלושה אנשים לצבא ההגנה, התנדב הוא בין שמונה וזכה בהגרלה להיות בין השלושה. השתתף ב־46 פעולות־קרב, ובכלל זה — בשיירת ה־47 שנפלו בדרך ליחיעם, והוא הגיע שמה במכונית הראשונה ונשאר חדשיים וחצי במצור.

בקרב הגדול על ג'נין גילה גבורה ואומץ להפליא. כשאזלה תחמשתו הוסיף להילחם באבנים והפיח רוח גבורה בחבריו: „הלא בין כך ובין כך אנו אבודים, לפחות נמות בכבוד ולא ניכנע" (ב„שיר המרד", אפיקים 1946, כתב: „קומה לקרב, הדור הצעיר, / ימות־נא המת ויומנו יאיר"). בקרב ליד תרשיחה נצטוה כמפקד כיתה לחפות על נסיגת תשעים היילים מפני 4000 אנשי קאוקג'י, והוא וששת חבריו עיכבו את חיל האויב עד שהתשעים יצאו מהסכנה, ושם נפל עם כל כיתתו ביום י"ב בתמוז תש"ח (19.7.1948). נקבר בנהריה ב־29.7.1948.

קודלר אריה (לונק)

בן מנחם וברכה. נולד ב־30.12.1916 ביארוסלב, פולין, במשפחה מתבוללת, רחוקה מהציונות. אביו היה חוכר אחוזה, ואת ילדותו בילה בכפר, מנעוריו הצטרף לאגודת הנוער העברי "עקיבא" ואחרי בחינות־הבגרות יצא לפעולה למען תנועתו בטרנוב. עבד שנתיים כמתנדב ואת לחמו הרויח כצבע. ב־1937 עלה ארצה כסטודנט להשתלם באוניברסיטה העברית. כעבור שנה יצא לקיבוץ "עקיבא" בחדרה. התמסר לעבודה ונחלץ לתפקידים שונים. היה אחראי לקבוצת "הגנה" מורכבת מחברי גוש שלושת הקיבוצים בחדרה ואחראי לנשק המוסתר. דאג לכל ושום עבודה לא קשתה עליו. ב־1940 נשא אשה וב־1942 עבר לתל־אביב. נולדו לו תאומים והוא התמסר להינוכם וראה אושר במשפחתו.

ב־25.5.1948 התגייס לפי צו הגיוס וצורף לחטיבת "גולני", גדוד "דרור". נשלח לכפר־קיש ויצא לפעולות בסביבות לוביה וסג'רה כמקלען ראשון. הצטיין בקליעה ובאוריינטציה טופוגרפית. היה ישר ועליז והתחבב על חבריו. נודע בפלוגה כאיש הספר ואף עמד להתמנות כסמל־תרבות. משם עבר למגידו ולחזית ג'נין. אור ל־30.7.1948 תפסה כיתתו משלט בלג'ון. האויב פתח בהתקפת־נגד חזקה. אריה הפעיל מקלעו ללא לאות, רצה לזנק קדימה, אך נצטווה להישאר. משהבריגש כי האויב מתקרב מהעבר השני פנה למקלען השני כדי לומר לו לפתוח באש והרים מעט את ראשו. מיד פגע בו צרור כדורים. הועבר לבית־החולים בעפולה ובדרך מת. נקבר במשמר־העמק. ב־6.7.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

קוחל מנדק (יואכים)

נולד בשנת 1914 בטרנופול שבמזרח גליציה במשפחה אדוקה. למד ב„חדרים", בבית־מדרש ובבית־ספר עממי. בגיל 13 התמרד נגד משטר בית ההורים והצטרף לקן „השומר הצעיר", אך נשאר קשור מאד לאמו ולא פעם ויתר למענה על טיולים והנאות אחרות בתנועתו. עבד בכריכת־ספרים, ולפי גירסה אחרת כפועל־דפוס. בתקופת שירותו הסדיר בצבא הפולני נשלח לבית־ספר לקצינים, התמחה ביחוד במכונות־יריה כבדות והיה בעל דרגה בצבא. אחרי שחרורו נכנס להכשרה של תנועתו וגם כי היה מטבעו שתקן ונחבא אל הכלים, כעדות חבריו בהכשרה, היתה מורגשת פעילתו בחיזוק רוח הגימנסיסטים המפונקים לשאת בסבל חיי חלוצים, שקיומם התמרי תלוי בשכר עבודה שהשגתה היתה כרוכה בקשיים מרובים, וכן בגיבוש הרעיוני של החבורה. בגלל חיוניות פעולתו בהכשרה ובתנועה עוכבה עלייתו עד שגויס שוב לצבא הפולני לרגל מלחמת־העולם. עם כניסת הרוסים לטרנופול הסתדר בעבודה במפעל־דפוס גדול, הסתגל לחיים במשטר החדש, אם כי מצא בו גם פגימות, הוכר כעובד מסור ומוכשר והוצע לו להשתתף בהנהלה, אך סירב מתוך שאיפה לבקש דרך לעלות ארצה. לחברים עזר להיפטר ממדי הצבא הפולני ומהשבי ואף לצאת לריכוז החלוצים בליטא, אך הוא עצמו נשאר. במלחמה נגד הגרמנים גויס לצבא האדום ונשלח לבית־ספר לקצינים. השתתף בהרבה קרבות וגם בקרב הגדול על סטלינגרד. אחרי המלחמה נשאר לעבוד בטשקנט, ומשהותר לנתיני פולין לחזור לארצם ויתר על סיכויי עליה בדרגת עבודה וחזר לפולין כדי להגיע סוף־סוף אל חבריו שעלו ארצה. בינתים התמסר לגאולת ילדי שארית הפליטה ממגזרים וממקומות פרטיים ולהעברתם לבית־יתומים יהודי שהוקם באחוזה גרמנית בשלזיה ועשה גדולות בניהול המוסד ובחינוך הילדים. בגלל עבודה חיונית זו שוב עיכב מרכז התנועה את עלייתו וכשהורשה סוף־סוף לעלות ולהצטרף אל חבריו ביד־מרדכי, כבר הגיע שמה בדרך משובשת סכנות־המלחמה — במארס 1948. בכוח הרצון הכביר שלו חולשת גופו, לבל יפגר בעבודת יציקה בבנין, ואחר־כך הועבר לעבודה ברפת. צרכי ההגנה ניתקוהו מהעבודה השקטה.

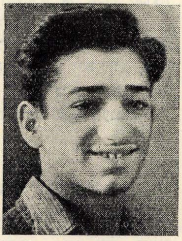
כלוחם ותיק בעל ידיעות ונסיון השתדל להעניק מכשרו לחבריו, הן בשימוש במכונת־יריה כבדה והן בעבודות ביצור. ופעם גם השתתף בהצלחה בהפרעת התחבורה הערבית לעזה. כמומחה היטיב להכיר במצב הנואש של המקום, אך האמין בנס של התאזרות יהודית לאפשר את הבלתי־אפשרי. בראשית הפלישה המצרית הצליח לפגוע במכונתו במטוס של האויב, ומהעמדה הרבה לפגוע בחיל־הרגלים המסתער. בשעת ההפגזה הגדולה אמר לחבריו שעצמת אש כזו ידע רק ליד סטלינגרד, אבל גם שם לא ראה פלא כזה של עמידת מעטים וחסרי נשק כבד נגד רבים ומצוידים כהלכה. שעה קלה אחרי הערתו זו — ביום 18.5.1948 — התיזה פגיעת פגז את ראשו מעליו. נקבר בית־מרדכי.

קוזלובסקי מאיר („מאירק־ה", „מיור")

בן ברוך ולאה. נולד ב־15.4.1929 בעיר רקוב אשר בפולין. עלה ב־1934 עם בית־הוריו שהשתקעו ברמת־גן. שם למד בבית־הספר העממי ואחר־כך בגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב. אחרי סיום המחלקה השביעית בגימנסיה נאלץ לשאת בעול פרנסת המשפחה, אך הוסיף להשתלם בשיעורי־ערב בבית־הספר „פיטמן". מגיל 13 היה חבר ה„הגנה" וכשפרצה מלחמת־השחרור התגייס. שבועים בלבד הספיק לשרת בצבא. נפל בקרב על תל־ליטוינסקי ב־15.4.1948, הוא יום־הולדתו, בשעה שהלך למסור ידיעה על התקרבות משורין של האויב. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

קוזק יוסף („יוסק")

בן צבי (יהושע־השיל) ורחל. נולד ביום 27.4.1927 בוארשה, בירת פולין. עלה לארץ ב־1936. אחרי סיום בית־הספר העממי „יסוד־המעלה" בתל־אביב נאלץ להפסיק את לימודיו ולהיות לעזר למשפחה. עבד בליטוש יהלומים, הצליח בעבודתו ואף קנה רהיטים לבית־הוריו. 7 שנים היה פעיל ב„הגנה". בימי חופשתו היה יוצא למסעות ולאימונים. נאבק תמיד בין חובתו למולדת ובין חובתו לבית־הוריו, כדי שלא להדאיג את הוריו היה אומר שהוא יוצא לטיול. ב־29 ביוני 1946 נכלא על־ידי הבריטים ברפיח, לטרון א' וב' והיה עצור שם 9 חדשים. כחבר „הגנה" פעיל השתתף בפעולות נגד הבריטים בתקופת הבריחה, כגון ב„ליל וינגייט" בהעלאת מעפילים וכו' ולא נרתע מפני כל סכנה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לחטיבת „גבעתי" והיה מראשוני הפלוגה המסייעת בגדודו. כמכונאי ל„בזה", „בראונינג" ו„שוארץ־לוזה" נשלח לבסיס בבן־שמן. השתתף בקרבות מ„נחשון" עד שער־הגיא, בקרב אשדוד, קסטל, קבאב, דיר־מוחיסין, חולדה הערבית והסביבה. לאחר ה־15 במאי 1948 נשלח לנגב הדרומי. באחד הקרבות נפצע אך חזר לנגבה עוד לפני שהוצא הרסיס מגופו. נפל בנגבה בב' בתמוז תש"ח (9.7.1948) מפגיעת פגז, בשבתו ליד מכונת־היריה, ונקבר שם בן ביום.

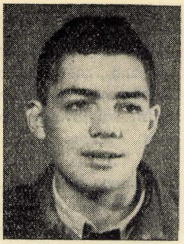
קוהן יוסף

בן אלתר־מנחם ובלומה. נולד בשנת 1925 בעיר אולקיש אשר בפולין. גמר בית־ספר עממי. בן למשפחת סוחרים אמידים, עשירה ומכובדת בעירו. גדל באוירה של הבנה, חיבה וחום משפחתי רב. עם בוא הנאצים נספתה כל משפחתו והוא ניצל בנס לאחר שעבר את כל מדורי הגיהינום של מחנות־ההשמדה. עם השחרור הצטרף לתנועה החלוצית והתכונן לעליה. תורו הגיע בשנת 1947. היה מעולי האניה „לטרון", אשר נתפסה על־ידי הבריטים בהגיעה לחופי הארץ ואחרי היאבקות קשה שולחו נוספיה למחנה־העצורים בקפריסין. יוסף עלה ארצה בסוף שנת 1947. נכנס לעבודה במחצבת וייצמן ליד חיפה, אך לא ארכו הימים ועם פרוץ המאורעות התנדב לשורות הבטחון. על אף כל התלאות שעברו עליו היה שמח, ער ועליז ומלא בטחון בעתידו ובעתיד עמו. הארץ מצאה חן בעיניו והוא התקשר אליה בכל לבו. מתוך הרגשת חובה התנדב למערכה וכאשר חבריו ניסו להניאו מכך וראוהו כאידיאליסטן המקפח בידיו את גורלו, היה מתוכח אתם ומוכיחם כי רק עמידה גאה בהגנת העם נותנת את הטעם לחיים.

היה בין מלווי שיירות בקו זכרון־יעקב—חיפה. אחר־כך נשלח עם התגבורת למשמר־העמק המותקף ושם נפל ביום 12.4.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקיבוץ שריד.

קוטיק יעקב

בן יצחק ואסתר. נולד ב־ג באייר תרס"ט (23 במאי 1929) בירושלים. למד בבית־הספר „תחכמוני" ובגימנסיה העברית. חבר תנועת־הנוער „עקיבא". עם סיימו את הגימנסיה הצטרף למשטרת הישובים העברים והשתתף בכבצעים שונים בתקופת המאבק, כגון העלאת מעפילים, פיצוץ גשרים וכדו'. כתום שנת־השירות נרשם באוניברסיטה העברית ונתכוון ללמוד מתימתיקה ופיסיקה, אך עם הכרזת עצרת „האומות המאוחדות" ביום 29 בנובמבר 1947, התגייס לשירות והשתתף בקרבות רבים בסביבת ירושלים.

עם קריאה לעזרה מגוש עציון הצטרף למחלקה הנבחרת של ה„ל"ה" אשר נשלחה לשם ונפל עמהם בהרי חברון ביום 16.1.1948. הובא לקבר־אחים עם ה„ל"ה" בכפר־עציון, ואחרי שנה ומחצה הועלו עצמותיו, עם עצמות כל חללי גוש עציון, למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

קוטיק מיכאל

בן שמעון ונחמה. נולד ב־8.1.1929 בצפת. לפי מסורת משפחתית מתיחסת משפחה על בית דויד. מיכאל סיים בהצטיינות את בית־הספר העממי בקרית־חיים ואת מחזור כ"ח של בית־הספר הריאלי בחיפה. ספורטאי מצוין, שחיין ואגרופן. השתתף בתחרות־ההתאגרפות הראשונה של בתי־הספר התיכוניים ויצא כמנצח. היה מדריך חג"מ ומדריך בסניף „הנוער העובד" בקרית־חיים. אהב שירה והרבה לשיר עם חניכיו ולחנכם להבנה מוסיקלית. בעל חוש וכשרון מוסיקליים. חיבר פזמונים ו„אופרטות". ב־1947 התגייס לפלמ"ח, להכשרת גבת—בית־השיטה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור סיים קורס חובשות ונשלח לקרית־ענבים ומעלה־החמישה. השתתף בתפיסת משלטים בשער־הגיא, בעזרה לשיירות מותקפות בכביש ירושלים, בקרב נבי־דניאל ובכיבוש הקסטל. נפל בערב פסח תש"ח (23.4.1948) בקרב נבי־סמואל. נקבר בקבר־האחים בקרית־ענבים ב־25.4.1948. במכתבו האחרון לחברתו כתב: „ייתכן הן דבר שאינו מעורר תשומת־לב, אם רק אינן מכוונות אליך". ואולם במכתבו שלפני האחרון כתב לה: „את מכתבי זה אני כותב לך כיון שאיש אינו יודע מתי ואיך נתראה שנית".

קוטיגרו בנימין

בן דויד ומרים. נולד ביום י"א באייר תרצ"א (28.4.1931) ברומניה. סיים שש כיתות בבית־ספר עממי. גדל באוירה ציונית ובעודנו צעיר שאף לעלות לארץ־ישראל. השתייך לתנועת „השומר הצעיר" ובמסגרת „עליית־הנוער" הגיע לארץ בשנת 1946. הצטרף לקיבוץ „דליה" והיה חבר מסור ונאמן לתנועתו ולקיבוצו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לשורות צה"ל ולחם בחזיתות שונות. בגבור הקרבות בגזרת לטרון העביר עם יחידתו למערכה זו וביום כ"א באייר תש"ח (30.5.1948) נפל חלל בקרב על משטרת לטרון. ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים, יחד עם חבריו לקרב, בקבר אחים בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים.

קוטלצ'וק מנחם („מוניה")

בן יוסף. נולד בשנת 1911 בסטולין, ווהלין (בין שתי מלחמות־העולם — פולין). למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי. בעודו נער נרתם בעול פרנסת המשפחה. רחב־גרם ובעל קומה ואומץ. היה שונה מהטיפוס של ילד יהודי גלותי, ונערי הגויים שתקפו את בני גילם היהודים למדו לקח מהלומות ידיו. גם כמבוגר נודע כגיבור־חיל והופעתו ריסנה את הגויים מלשלוח יד ביהודים. בצבא הפולני שירת כתותחן ובראשית מלחמת־העולם השניה, בהיותו כבר נשוי ואב לשני ילדים, גויס לגדודו. נסוג עם שרידי הצבא הפולני, פרץ לו דרך עם חבריו לרוסיה והתיצב לשירות בצבא האדום. במלחמת רוסיה־גרמניה שירת כמפקד סוללה, הצטיין בקרבות וקיבל תואר גיבור ברית־המועצות. אחרי המלחמה חזר לפולין כדי לעלות משם לארץ־ישראל.

אשתו וילדיו הושמדו ואחיו נמצא במאסר פוליטי וחיין בסכנה. בדרך הרפתקנית הגיע אל אחיו אחרי שקיצץ אצבע מיד עצמו כדי להתקבל כפצוע לבית־החולים באזור סגור, והצליח להציל ולשחרר את אחיו ומסר לו את רכושו הדל. עבר גבולות וארצות ב„נתיב־הבריחה" והגיע לאיטליה. בדרך נודניק נשא שנית אשה והעפיל ארצה באניה „מורדי הגיטאות". האניה נתפסה ליד חיפה. מוניה נפצע קשה במאבק נגד השבאים הברישים ובמצב זה נשלח עם כולם לקפריסין. בזכות התינוקת שנולדה לו שם הורשו לעלות לארץ ביום צהלת הישוב להכרעת לייק סאכסס (29.11.1947). בארץ המתרוננת והמתנערת למלחמת עצמאות ישראל עשה את דרכו עם המשפחה הקטנה ממחנה־העולים שברעננה אל קרובין שבאילת־השחר ונתקבל כחבר במשק, נקלט בקלות ובפשטות בכל שטחי העבודה והחיים, נתחבב על הכל כאדם אמין ובודות־דעת והפליא את הילדים בדהרתו על סוס ובאחזו בנשק כאחד מאבות „השומר", המתוארים בספרים. בימי סכנה היה שומר שדות ואחרי הכרזת המדינה התיצב במערכה נגד הפולש הסורי.

ביום 10.6.1948 נמצא הרוג, מפגיעת פצצה שנזרקה מאוירון, בעמדה אחת, כשהוא נשען על אשנב היריה ונשקו בידו. נקבר באילת־השחר.

קוטר אפרים

בן דויד וטובה. נולד ב־30.1.1930 בעיר גאלאץ, ברומניה, ובהיותו בן 10 עלה עם אביו ארצה. בבואם לארץ התגייס אביו בימי מלחמת־העולם השניה ל„יחידת הנהגים העברים" ובדרך למלטה מצא את מותו. מאז לא קלים היו חייו של אפרים. כיתום נשלח מטעם המוסדות למוסד־הילדים „עלומים" ברעננה, משם עבר לפרדס־חנה, למד בשפיה וגדול היה צמאונו לדעת, ובתנאים קשים עלתה בידו להמשיך בתלמודו. לבסוף עבר לבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל, ושם הגשים את חלום חייו: להיות חקלאי. הצטיין בלימודיו, היה פעיל בחברה, בועדות, ומיד לאחר שסיים את הלימודים התגייס לפלמ"ח. היה בחור שמח מטבעו, ובשמחה מילא תפקידים שהוטלו עליו. היה חבלן ומקלען בכיתתו והשתתף בקרבות רבים.

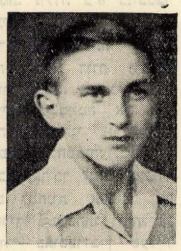
נפצע בקרב על לטרון ב־18.7.1948, ולמרות היותו פצוע ניסה להגיש עזרה לפצוע שני, ובהתרוממו פגע פגז בשניהם ונהרגו. ב־28.2.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

קוטנר צבי

בן ליפא ומירל. נולד ב־1911 בחו׳אנוב שבמערב גליציה. בהיותו בן שש נתיתם מאביו וגדל באוירה ציונית בבית סבא בבנדין שבפולין. בבית־הספר העממי ציינוהו בתואר „מוח גליצאי". מתוך רצון לעזור לאמו ולאחיותיו הפסיק את לימודיו, עבד בפקידות ונשתבח בכושר ובמסירות. בתקופת התבגרותו הצטרף למיסדי „גורדוניה" בעירו והיה מטובי פעיליה ומדריכיה. הלך להכשרה בין ראשוני הקן וגם שם מילא תפקידים מרכזיים. התגבר בתבונה על הקשיים המשפחתיים שעיכבו את עלייתו לארץ ובא לכאן ב־1932. עבד זמן־מה בפרדסים ואחר־כך נתקבל כחבר בדגניה ב׳. התמסר באהבה לעבודות המשק וללימוד כל בעיות הקבוצה והתנועה ונתחבב על כל החברים. ב־1939 יצא בשליחות התנועה להדריך בקבוצות־הכשרה בהולנד. עם התקרבות הפולשים הנאציים סירב לנטוש את חניכיו בצרה, נלקח למחנה שבויים אזרחיים במורד־גרמניה, בקרבת מקום מגורי משפחתו, ועוד הספיק להתראות במחנה עם אמו ואחיותיו לפני הילקחן למחנה־השמדה. במכתביו לקבוצה, שעברו צנזורה חמורה, התעניין תמיד במצב המשק, ובאחד ממכתביו, סמוך לסוף המלחמה, רמז לחבריו על קרבת התבוסה הגרמנית: „גורי חולה אנוש..."

משחזר הביתה הטיל את עצמו לעבודה אחראית במשק ובועדות שונות, ולהפצרת מרכז התנועה — גם בהדרכת נוער עולה. במשך הזמן גולדו לו שתי בנות. עם פרוץ המאורעות מילא את חובתו בשמירה ובהגנה. כשהתגלה האויב הסורי לעמק הירדן יצא עם כיתתו לצמח לעצור בבקבוקי מולוטוב את שריוניי האויב ושם נפל בנופלים ביום 18.5.1948. נקבר בדגניה ב׳. זכרו הועלה בחוברת „בשער, דגניה ב׳ בקרבות".

קוטר שמואל („שמי")

בן אפרים וחנה. נולד בשנת 1929 בדורוהוי שברומניה. משנתיתם מאמו בגיל 4 ואביו הזקן לא יכול לטפל בו אימצהו קרוב, שלום קוטר. בבית־הספר הצליח יפה בלימודיו, אך הופרע מהמשכתם עקב השתלטות הפשיסטים והנאצים ברומניה, שערכו כמה פעמים טבח ביהודי עירו ולעיניו רצחו את אביו הזקן, הוא עצמו ניצל בנס. אחר־כך גורש עם משפחתו ושארית היהודים למחנה בטרנסדניסטריה, שם מתו לעיניו כמה כבני משפחתו. אחרי 4 שנות סבל חזר עם הכיבוש הרוסי לרומניה והצטרף לתנועת „גורדוניה". בשנת 1945 עלה ארצה בשיירות של „עליית־הנוער" מיתומי טרנסדניסטריה ויחד עם חבורתו נשלח לחינוך ולהכשרה במשק־הפועלות בפתח־תקוה.

בחורף תש״ח השתתף בפעולות ה„הגנה" בסביבה, אחר־כך התגייס לחטיבת „הראל" בפלמ״ח וגמר קורס של סיירים־חבלנים. השתתף בהדיפת האויב מקבוצת גזר ובקרבות שהיו נטושים אז בדרך לירושלים ונפל במשלט אבו־לחם בתשעה באב תש״ח (14.8.1948).

קוילר שמואל

בן דוב ויוכבד. נולד ב־1915 ברובנה שבוהלין (בין שתי מלחמות־העולם — בפולין) וכשנתמנה אביו לחזן בבית־הכנסת בקהילת קרמניץ עבר שמה בגיל 9 ובקולו הנעים שר במקהלת אביו ולמד גם לנגן במנדולינה. למד בבית־ספר עממי פולני, ב„חדרים" וב„ישיבה", ובגיל 13 התחיל ללמוד כריכת־ספרים. הומן לשיר בנשף קן „השומר הצעיר" והצטרף אל התנועה. בהכשרה בחלם ובלובלין הפליא בכוח סבלו בעבודות־סבלות קשות, למרות גופו הצנום, ונחשב בין הפועלים הרצויים ביותר למעבידים. בשעות הערב היה עוסק במקצועו, בהתקנת אלבומים לחבריו. בהכשרה הכיר את חברתו בתיים ולאחר שאושר לעלות ולא יכול לעלות באותה שיירה חזר הביתה והשתכר בעבודה להוצאות הדרך וב־1939 יצא עם חברתו בשיירת מעפילים והגיעו לחוף נהריה. הצטרף לקיבוצו מצפה־חיים, שהיה אז בנתניה. בגלל בריאותו הרפופה סירבו ב־1944 לצרפו לבריגדה העברית לאחר שב־1942 עזב את אשתו וילדתו הפעוטה והתנדב לצבא. אחר־כך הפצרותיו המרובות נתקבל לבריגדה כנהג. באיטליה למד את המקצוע ושירת תחילה בפלוגת חבלנים ומפני־מוקשים, ובמערכה על הפו — בהובלת ציוד ואספקה לקוים הקדמיים. במכתביו הביתה נתן ביטוי להגאתו האסתיטית מנוף איטליה ומשכיות אמנותה ואחר־כך מהשתתפותו במחיצת האויב הנאצי ומעזרתו לשאירית הפליטה, בה עסק עם חבריו בעברם דרך ארצות האויב אוסטריה וגרמניה עד לארצות השפלה. כששוחרר חזר הביתה אל קיבוצו שהתיישב בינתים בשפלת עזה ונקרא בשם יד־מרדכי. למד נגרות ועבד בה.

בחורף תש״ח תרם את חלקו למשימות בשמירה ובהגנה וגם במקצועו הצבאי האחרון, בנהגות, כשהדרך אל הקיבוץ היתה מלאה

סכנות. באחרונה צורף אל פל"ם ובכל סוגי הנשק שבידי הקיבוץ עמד נגד הפולש המצרי. גם לאחר שנפצע סירב לעזוב את המערכה. תחילה עזר בהגשת תחמושת, אך מיד חזר לפעולה בנשק. כשפרץ טנק מצרי למבוא המשק יצא לקראתו מצויד בטומיגן ובשני רימונים. ברימונים אלה הוציא את הטנק מכלל פעולה (תכסיס צבאנו בראשית המלחמה), אך צרור כדורי האויב פגע בו והפילו ביום 22.5.1948. נקבר בית־מרדכי.

קויפמן (דרייסיגר) אסתר

בת משה ובלומה. נולדה ב־6 בנובמבר 1923 בעיר מילץ אשר בפולין. בת למשפחה שומרת־דת. משנתה הששית לחייה התחנכה בבית דודה ודודתה (דרייסיגר) חשוכי־הבנים. אף בית דודה היה בית־חסידים. משסיימה את חוק לימודיה בבית־הספר הפולני עזרה לדוד בבית־מסחרו. בפרוץ מלחמת־העולם השניה גורשה לחז'אנוב ואחר־כך למחנה־העבודה באונברג ומשם למחנות אחרים. עם שחרורה חזרה לפולין. לא מצאה שם כל שריד ממשפחתה והחליטה להצטרף לקיבוץ־הכשרה של תנועת „איחוד" באוסטרוביץ שעל־יד קילץ. עם הקיבוץ עברה לגרמניה, למחנה־הפליטים בדגנדורף, שם החל להתארגן קיבוץ־ההכשרה „לנגב" של תנועת „נוחם" בחוה מינקופן. בדצמבר 1945 יצאו מהאזור האמריקני של גרמניה ועברו לברגן־בלזן כדי לעבור בגניבה את הגבול הבלגי ולהצטרף לריכוז החלוצי שם. נתפסו ונשפטו למספר חדשי מאסר. עם שחרורם עברו ללנדסברג כדי להעפיל בדרך אחרת. אסתר השתייכה ל„נוחם הדתי". באביב תש"ו עברו לאיטליה. שם הצטרפה לקבוצת „בני־עקיבא" והיתה פעילה בחייה התרבותיים והחברתיים של הקבוצה. באלול תש"ו העפילה עם קבוצתה באניה „כ"ג" וגורשה לקפריסין. בראשית 1947 הגיעה לארץ והצטרפה לכפר־עציון. נקלטה שם בחברה ובעבודה ונישאה לאיש. השתתפה בשמירה על הכפר בימי המצור.

ביום 13.5.1948, בהתקפה האחרונה על הכפר, נפלה גם היא ביחד עם חברות ה„עזרה הראשונה" במקלט שמתחת למנזר הגרמני שבכפר. בהתקפה זו נפל גם בעלה זלמן קויפמן. הועברה למנוחת־עולמים בבית־הקברות שעל הר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

קויפמן זלמן

בן יהודה־יוסף וקרייגדל. נולד ב־29 באוגוסט 1919 בטרנבה שבצ'כיה. כבן למשפחה חסידית גמר את בית־הספר העממי ועבר לישיבת פישצני. עם היותו חבר בתנועת „בני־עקיבא" למד את מקצוע החייטות והצטרף להכשרת תנועת „תורה ועבודה", בה בילה שנים אחדות. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה עבר לבודפשט, בירת הונגריה, בה חי כארי אגב פעילות בתנועה ודאגה לחבריו. שם צורף לאותם היהודים, עסקנים ציונים וחלוצים, אשר לפי הסכם מיוחד נשלחו לספרד, ובסופו של דבר נשלחו לברגן־בלזן. כשנה חי בברגן־בלזן ומשם הועבר לשוויץ והצטרף לקיבוץ־הכשרה. בספטמבר 1945 עלה לארץ והצטרף לכפר־עציון. אחר־כך שידוליהם של קרוביו עזב את המשק וניסה את דרכו בחיים בתל־אביב, אך במהרה, כאיש הדרך הקיבוצית, חזר למשקו בו למד את מלאכת האפיה ועסק בה עד יום מותו. בראשית חורף תש"ח נשא אשה.

לקח חבל פעיל בשמירת הגוש והנגתו. בד' באייר תש"ח (13 במאי 1948), עם פרוץ משוריני הלגיון הערבי לכפר־עציון, נפל יחד עם אשתו. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

קויפמן בצלאל („ליקא")

בן מנדל ואנה. נולד ליד יאסי אשר ברומניה. למד בבית־ספר עממי רומני וחונך גם מחינוך יהודי מסורתי. למד מסגרות ובזמן האחרון עבד ביאסי בבית־חרושת לכלי־ברזל. לא ראה עתיד לעצמו ולהוריו ברומניה. יצא ב„נתיב־הבריחה" לאוסטריה, לגרמניה, שם היה מדריך לנוער במחנה עקורים, ואחר־כך עבר לאיטליה. בסוף חורף תש"ח התגייס למחנה־אימונים של ה„הגנה", למד את השימוש בנשק וציין בקורת־רוח, שההכשרה הקשה עשתה אותו לחייל טוב, וכך כתב להוריו: „אני עברתי את הקורס הזה וגם את השני, ועתה, כשיש צורך בנוער בארץ, אף אני מציע את שירותי, למען תוכלו לבוא אחרי אתם ואחי לארץ הקדושה. ואם יהיה הנצחון לנו, כמו עד עתה, לא יהיה כחיינו ליפין, כי כולנו נוסעים לחיות בארץ — זוהי הסיסמה ובשמה ננצח".

בא לארץ עם שיירת גח"ל בשעת הכרזת המדינה, ואחרי ימי־אימון נוספים יצא למערכת לטרון ושם נפל ביום 24.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950).

קויפמן (גלעדי) משה

בן גדליהו ויעל. נולד ב־30 במארס 1927 בחיפה. בן יחיד לאמו. מילדותו התחנך מחוץ לבית. היה חניך המוסד החינוכי בשפיה וראה את עתידו בחיי־הגשמה חלוציים. בחר במסגרות, ומשגמר את חוק לימודיו במוסד היה תחילה מסגר־מתלמד באחת הסדנאות אשר במפרץ חיפה, מאירגן ב„הנוער העובד" ושואף להתישבות. בן 16 נכנס לגרעין־ההכשרה והיה בתל־יוסף ובגבעת־ברנר, עד שהחברה שלו התגבשה ויסדה את הקיבוץ „משאבים" להתנחל בחלוצה אשר בנגב. החברה העבירה שלחה אותו מיד לעבודת־כיבוש בסדום, שם עשה שנתים ימים, כנהוג, ולא הספיק להתמסר למשק שלו אלא זמן קצר, כי בינתים פרצה המלחמה. אך אהב מאד את הנקודה שלו וראה בחזונו את עתידה כמשק מתפתח, על אף התנאים הקשים שהזמן גרמם.

חייל מתחילת המלחמה, מגויס בחטיבת פלמ"ח שפעלה בנגב, נפל על משלטי חוליקאת־כאוכבה ב־18.7.1948, יום לפני ההפוגה השניה. עם שחרור חוליקאת נמצאה גופתו והועברה לקבר־אחים ברוחמה וב־26.6.1950 הועברה לכפר־ורבורג. את שם משפחתו הגלותי, קויפמן, החליף בימי המנדט בשם־מחתרת גלעדי, ובו נזכר.

קויפמן גדעון („קיכלה")

בן קלמן ומרים. נולד ב־12 בדצמבר 1929 בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי „השחר" בתל־אביב ב־1943 ולמד שנה נוספת בבית־הספר המקצועי „שבח". אחר־כך עבד כשוליה בבית־החרושת „סדן" בעבודות־מתכת. בערבים השתלם בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. חבר ב„הנוער העובד" מ־1941. היה בחולתא ממיסדי גרעין־ההכשרה „הגיבורים". תחילה נמנה על קבוצת „אלומות", ויצא ליסד גרעין עצמאי. עבר הכשרה מגייסת ביגור. התגייס מטעם ה„הגנה" לכל פעולות המאבק בסביבה. עם תחילת מלחמת־השחרור עבר לשירות

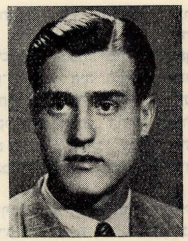
מלא. השתתף בקרבות בחיפה, ראש־פינה, מלכיה, צפת ובכל הקרבות בסביבתה. בקרב על חיפה נשא על גבו חבר פצוע במרחק קילומטרים, וכך הצילו. בעל מרץ ויזמה, אמיץ־רוח. מילא תפקידים חשובים וקשים. מסור לרעיון הקבוצה ועד לבעיותיה. רודף שלום ועוזר בידי זולתו. הצטיין בפעולות קרביות ועודד את חבריו. להוריו אמר: „אני ה,גדעון' היחידי ואילו היו לכם עשרה בנים, כולם היו הולכים". לפני צאתו לדרכו האחרונה טען לפני הוריו: „עלי לפתוח את הדרך לירושלים הנצורה, כדי שאחי — הנמצא שם — יוכל לבוא אלינו לחופשה". „היום הזה אינו משנה דבר", כתב ביום־הולדתו הי"ח, „רק המעשים הם המשנים..."

ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948) נפל בראשון־לציון בנפול פצצה על המכונית שישב בה יחד עם חברתו טילה ז"ל. „הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו", כשנשק־מגן בידיהם, והם ניסו לירות מרוביהם באוירון המפציץ אוכלוסיה שקטה. היה קבור בראשון־לציון. ב־22.6.1950 הועבר לנחלת־יצחק. בחוברת „לזכר חברים שנפלו", שהוציאה קבוצת „דרדרה־הגיבורים", הוקדשו דפים לזכרו.

קולברג אליעזר

בן משה וזהבה. נולד בכ"ב בשבט הרפ"ח (1928) בפיוטרקוב שבפולין. בשנת 1935 עלה ארצה עם הוריו שהתישבו במגדיאל. שם גמר את בית־הספר העממי, ומיד לאחר־כך, בשל מצבם הדחוק של הוריו, החל לעבוד כפועל בבית־חרושת ליהלומים. היה מסור מאד להוריו. עבר את שנותיו מגיל צעיר מאד כחבר ה„הגנה" והשתתף בקביעות באימוניה. גויס למלחמה ב־24 בפברואר 1948 וצורף לגדוד אחד שבחטיבת „אלכסנדרוני". השתתף בקרבות מגדיאל, ודי־עזה, רמת־הכובש, חיריה וסלמה. נפל בקרבות לטרון ב־26 במאי 1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

קולודרו בנימין

בן שלמה־בכור ורחל. נולד ב־1928 באיזמיר שבתורכיה. לבד בבית־הספר של „אליאנס". בשנתו ה־14 גברה בו התשוקה לעלות לארץ־ישראל, וכשסירבו הוריו להרשות לו זאת, לקח שני זוגות מכנסים, מכרם ויצא בדרך היבשה. בסוריה נתפס והוחזק כחצי שנה בכלא, במשטר של מכות ועינויים, עד שחלה. כשהבריא קצת ברח משם, אף כי ידע את הסכנה הכרוכה בכך, וב־1942 הגיע לארץ ברגל דרך גבול הלבנון בעקיפת המשמרות. הצטרף לחברת־נוער בגבת, הועבר לסביבת כפר־סבא, וכשמצא בהכשרת הפלמ"ח בכפר־סבא וברמת־הכובש חברים מתורכיה — הצטרף אליהם. מילא כל תפקיד באמונה ובמסירות והשתתף בהעלאת מעפילים אל החוף, במבצעי המאבק (פיצוץ גשרים ומסילות־ברזל) וב„ליל־וינגייט" בתל־אביב ועוד. נשתבח ביחס חברי, בעליות נעורים, בהתעניינות בכל בעיות העם והארץ ובכיבוד הזולת.

משסיים את שתי שנות שירותו בפלמ"ח התגייס לפל"ם בחיפה והשתתף בפעולות נגד הפורשים ואחר־כך נגד הערבים והאנגלים עד לשחרור חיפה. אחר־כך צורף עם חלק מהפלוגה לגדוד אחד. היה מטובי המקלענים, וכשאמרו לשלחו לקורס של קציני מכוניות־יריה סירב ללכת. כי רצה להיות חייל טוב בלי לפקד ולהשתרר על אחרים. יצא עם גדודו אל הגליל והצטיין באומץ ובגבורה בקרבות. באחרונה היה במשלט ירדה ובשעת נסיגת פלוגתו מפני התקפת הסורים נפל שם ב־16.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה ב־19.7.1948.

קולומבוס יעקב

בן חיים וצילה. נולד בכ"ה במרחשון תר"ץ (1929) בחיפה. גדל באוירה של תרבות שרשית יהודית, שמירת הדת והמסורת ואהבת המולדת. למד בבית־הספר התיכון הדתי „יבנה" בחיפה, אשר אביו היה אחד ממיסדיו. בגמרו את הכיתה הששית הפסיק את לימודיו בבית־הספר, השתלם כרוואה־חשבונות ועבד במקצוע זה כדי לעזור להוריו. בו בזמן התכונן לבחינת־הבגרות הלונדונית ועמד בה בהצטיינות. מוריו ומנהל בית־ספרו מעידים עליו כי ברוך־כשרונות היה ואחד התלמידים המצוינים בכל שטחי לימודיו. בעל תפיסה מהירה, נעים־נימוסים, שקדן ודייקן. זכה להתהלת כל מחנכיו. פעיל ועד לכל המתרחש בישוב, התמסר בלהט לבו להדרכת הנוער הדתי „מזרחי" והיה אחד ממיסדי הסניף בחיפה. השתתף בעליה לביריה כחבר ה„הגנה", בפלוגה הדתית. הרבה לכתוב מסות ומאמרים המעידים על רב־גוניות הנושאים בהם הגה והתעניין.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד וצורף לחטיבת „כרמלי" ועמה פעל בחזיתות חיפה השונות והקשות. אחר־כך הועבר עם יחידתו לרמת־יוחנן להגנת האזור מפני התקפות הדרוזים אשר כבדו מיום ליום. בקרב שהתנהל בכפר־אושה על רמת־יוחנן בין יחידתנו ויחידת הדרוזים התוקפת, אין יעקב להציל את מפקדו אשר נפצע קשה, ואז נפגע מצרור כדורים ונפל ביום ז' בניסן תש"ח (16.4.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה ב־19.4.1948.

קולמן אביגדור

בן יצחק. נולד בשנת 1917 בכפר קטן ונידח בהונגריה. בעיר הסמוכה למד בבית־ספר תיכוני. בעברו לבודפשט לשם לימוד מקצוע הטכסטיל בא במגע עם חוגים ציוניים ובשנת 1939 עלה ארצה כמעפיל. לאחר שנות טלטולים וקשיים בעבודה התגייס בשנת 1942 לצבא הבריטי. עם הצבא עבר את מערכת אל־עלמיין ועד אירופה הגיע. הצליח לתדור להונגריה, ונודע לו כי כל משפחתו נספתה.

משחזר לארץ הקים לעצמו בית־אריגה קטן, אך באותה שנה, 1948, גויס לצבא ההגנה. על אף מצב בריאותו הרופף בחר ללכת לשירות קרבי. שירת בגליל העליון ובהגנת הכביש צפת—ראש־פינה. נהרג ב־9.5.1948 בעלות מכוניתו על מוקש. היה קבור במחנים. ב־21.9.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

קולמן יוסף

בן נחום ואסתר. נולד ב־25.6.1925 בעיר סרנקי שבפולין. מיד לאחר שסיים את בית־הספר העממי פרצה מלחמת־העולם השניה. בעוד מועד נמלט לפנים רוסיה, ושם עשה את חמש שנות המלחמה, השלים את השכלתו, סבל לא מעט ושאף לעלות לארץ־ישראל. בשנת 1945 יצא את רוסיה, זמן־מה שהה במחנה־עקורים ליד מינכן שבגרמניה. שם למד את מלאכת מסגרות־מכונאות וב־8.7.1946 הגיע לארץ. הצטרף לקפריסין, וכששוחרר והורשה לעלות לא נועדו לו הרבה ימי שלום בארץ. התגורר בתל־אביב ועבד בעבודות שונות.

ב־26.1.1948 התנדב לשירות העם. תחילה השתתף בפעולות

בגבולות יפו—תל־אביב. אחר־כך הועבר ליחידת חיל־תותחנים בגדוד אנטי־טנקי. לפני ההפוגה הראשונה היה בדרום ובנגב, בניר־עם ובידמרדכי, ומשם נשלח לצפון. השתתף בפעולות בגשר, משמר־הירדן וצפת. אחרי ההפוגה עבר לחיל־השריון והיה בין משחררי נצרת והגליל, אף הצטיין בפעולות אלו. ב־18.6.1948 יצא לפעולה בכביש הראשי תל־אביב—חיפה ליד הכפר ג'ע, ובקרב זה נפל. הובא לקבורה בחיפה ב־20.7.1948.

קולם גרשון (גרהרד)

בן לודויג והלנה. נולד ביום 20.1.1920 בשטולפ, פלך פומרן שבגרמניה. למד בבית־ספר ריאלי עד שנת 1936, בה עלה לארץ עם „עליית־הנוער". צורף לחברת־הנוער בקבוצת גבע ושהה שם שנתים. מנוריו נתגלה בן כשרון רב לפיסול ומגבע נשלח לירושלים ללמוד ב„בצלאל". למד עד שנת 1941 והתגייס לגדודרות. שירת בתפקיד זה בחיפה ובסביבה. הצטרף כחבר לקבוצת מצובה, אולם בגלל שאיפתו העזה לאמנות ורצונו להשתלם בה באופן שיטתי יצא מהקבוצה בשנת 1946 ביחד עם אשתו. בירושלים למד אצל הפסל ברנדנבורג שהתפעל מכשרונו. בקבוצתו מפארים שנים מפסליו את הגן. מירושלים עבר לשכונת ברוכוב ליד תל־אביב והוסיף ללמוד אצל הפסלית טרודה חיים. על אף תנאי־חייו הקשים שאפו הוא ואשתו להשתלמותו בפסל־אמן וחסכו משכרם כדי שיוכל ללמוד באירופה. ביומניו באו לידי ביטוי שאיפתו ולבטיו, לבטי אמן הנאבק על יצירתו והרואה בכל הסובב אותו חומר לביטויה. היה מטבעו שקט, מכונס בתוך עצמו ושוחר צדק, את לחמו הרויח כפועל־צבע.

מיד עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס, אך מפאת היותו חולה אולקוס לא נשלח מיד למערכה. רק שלושה חדשים הספיק לשרת בצבא ההגנה לישראל בחטיבה שלו. השתתף בקרבות לטרון ונפל בקרב ביריה בפריצת הדרך לצפת ב־11.7.1948. נקבר בנהריה ב־17.8.1948. הניח אחריו אשה והשאיר עזבון עשיר של ציורים ופסילים רבים: ראשים, דמויות אנשים עמלים, גברים ונשים וחיות.

קום נחום

בן אליהו ופסיה. נולד ב־1910 ברציצה שברוסיה הלבנה. אחרי מלחמת־העולם הראשונה עברה המשפחה לשטח הפולני. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי וב־1928 עלה ארצה עם הוריו ועסק בחקלאות ליד אביו. אחר־כך למד נהגות ועבד בה והתישב בירושלים. בחורף תש"ח, כשגויסו ל„הגנה" בני 18—25 שנה, והוא אב ל־2 בנים בגיל 13—15, ופצוע „צבי־לי" (מפגיעה בשיירה בדרך אל השפלה), התיצב במטה אזור 10 (בצפון ירושלים) ודרישה בפיו: „תנו לי להילחם!" מילא את כל המוטל עליו במרץ, במסירות ובהצלחה, ונתמנה למפקד הקטע במוצרה, בתי ההונגרים (מאה שערים). לא ניצל יתרונות של מפקד ולכל משימה מסוכנת הלך ראשון. גילה מסירות־נפש בהגשת עזרה לנפגעי צליפות ובהתגנבותו בלילות להטיל רימוני־יד לעמדות הערבים. במעשיו ובהתנהגותו קנה את לב אנשי הישוב הישן תושבי האזור ואגדות התהלכו על גבורתו. התושבים נשמעו להוראותיו והוא הצליח לארגנם לשירותים לפי הגילים והיכולת: הצעירים לעמדות ולפעולות קרביות, הנערים לשירותי קשר, והקשישים לפלוגות־עבודה בביצורים. החבלות המוצלחות והפשיטות לשכונת מוצרה שאירגן וביצע בתחבולות ובאומץ הפחידו את הערבים והניסום משם. לפני יציאת הבריטים הכין את אנשיו לפעולות גדולות יותר וביום צאתם כבש את משטרת מאה שערים והתבצר בה.

ביום 19.5.1948 נערכה הפגזה קשה מאד על ירושלים היהודית וביחוד על הקטע ההוא. וכשיצא נחום מחדר המפקדה לסיור פגע רסיס פגז ברימון התלוי בחגורתו והוא נתרסק מהתפוצצות הרימון. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

קולר משה (אוסקר)

בן לודויג וארנה. נולד ב־23.2.1926 בוינה, בירת אוסטריה. למד בבית־ספר תיכוני. הגן על עצמו ועל חברים יהודים מפני פגיעות אנטישמיות מצד תלמידים ומורים. עם כיבוש אוסטריה על־ידי הנאצים הועבר לבית־ספר עממי, ונער אחד, שבמשטר הקודם הגיש נגדו קובלנה במשטרה, נעשה בן־כיתתו וביקש את נפשו. למזלו הוכלל בין חמישים הילדים שהורשו אז לעלות לארץ באמצעות המוסד „אהבה". עלה בשנת 1938. מהמוסד „אהבה" עבר למקוה־ישראל וגמר את בית־הספר החקלאי בהצטיינות. אחר־כך עבד במקצוע הגננות בקרית־ביאליק, במפרץ חיפה. ניצל כל שעת־פנאי להשתלמות עצמית וקיבל תעודת־בגרות. חלם להיות רופא־בהמות.

גויס לחטיבת „הכרמלי" ופעל עמה בכיבוש עכו ובמבצעים אחרים, ולבסוף — בהגנת רמות־נפתלי, כאן נשלח עם כמה מחבריו לפטרול־סיור בקוי האויב, נפגע ונפל ביום 10.6.1948. היה קבור ברמות־נפתלי. ב־16.3.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

קומפורטי שבת

בן נסים וקומרו. נולד בשנת 1927 בדובניצה אשר בבולגריה. בן יחיד להוריו. סיים את הכיתה השביעית בבית־הספר העממי. כשאיימה שואת המלחמה על יהודי בולגריה ברחו הוריו לכפרים והתחבאו בין הגויים, ושבת היה לפרטיזן ונלחם למען הצלת אחיו מידי הנאצים עד שחלפה הסכנה. מילדותו שאף לעלות לארץ־ישראל. היה חבר „השומר הצעיר", ואחרי המלחמה חידש חברותו בו. בשנת 1948 עלה לארץ. הצטרף לקיבוץ רביבים. התחיל לעבוד במקצועותיו האזרחיים (היה גם חייט וגם מכונן). אוהב ספר ונהג לכתוב. מדבריו: „המחשבה — צורה להבהרת האמת. מחשבות רעות הן מחשבות בלתי־מושלמות".

מתוך רצונו להכיר את הסביבה הצטרף למביאי המים לטנק שעל־יד בית־הקברות. האוטו שלו התהפך והוא נהרג ב־7.9.1948 ליד ביר־עסלוג'. היה קבור ברביבים. ב־14.8.1950 הועבר למנוחות בנחלת־יצחק.

קומורניק מרדכי

בן ישראל וברכה. נולד ב־11.11.1902 בנדבורנה שבמזרח־גליציה, פולין, במשפחה ציונית ותיקה. למד בבית־ספר עממי, בגימנסיה ובבית־ספר למסחר. חי עם הוריו ברוסיה הקרפטית (אז צ'כוסלובקיה) ועבד שם כפקיד בבית־הדין המחוזי. עלה ארצה ב־1933 בעליה ב' וחי עם אחותו בחיפה. אחיו השני נשאר ברוסיה. עבד תחילה כפועל בבית־החרושת „נשר" ואחר־כך במפעלי „סולל־בונה" כאחראי לחמרי־הנפץ. ב־1938 התגייס לנוטרות והשתתף בפעולת „הגדר הצפונית של טיגרט". משם הועבר כנוטר ב„סולל־בונה" בחיפה. עשר שנים עשה כנוטר

בשירות „סוללי־בונה" ונדד עם מחנות החברה בכל רחבי הארץ. לאחרונה היה בשירות המתנה בחיפה התחתית.

ביום י' באדר ב' תש"ח (21.3.1948) ראה הוא וחברו חיים גראף עשן עולה מתוך מכונית־משא, שנהג בעל פרצוף מזרחי לבוש אירופית הכניס אל החצר והסתלק. מיד הבינו כי העשן עולה ממכונת־תופת, שעוד מעט ותתפוצץ ותהרוס את הבנין ותקפח חיי עשרות בני־אדם. בלי שהיות נטו שניהם שכם להדוף את המכונית החוצה. המכונית הורחקה מהבנין, הסכנה לרבים הנמצאים בבנין פחתה והלכה ובה במידה גדלה להודפיה. הם ידעו זאת והוסיפו להדפה ולהרחיקה יותר ויותר, כדי להפחית ככל האפשר את הסכנה לחיי זולתם, עד שמכונת־התופת התפוצצה וריסקה את שניהם. נקבר בבית־הקברות הצבאי בחיפה. שלושה שבועות לפני נפילתו נשא אשה.

קונטי יוסף (מקודם: כץ ישראל)

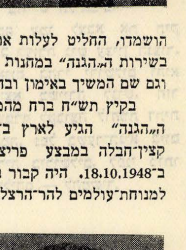
בן צבי־דוב והנטשה. נולד בשנת 1926 בעיר פיומה שבאיטליה. גדל בפירנצי. גמר בית־ספר לממחר ועבד בפקידות. הצליח להתחמק מקלגסי הפשיסטים והנאצים ובשנת 1945 עלה לארץ בשם בדוי. התגייס לפלמ"ח והשתתף בפעולות־מהתרת שונות בירושלים.

בשנת 1947 נאלץ לחזור לאיטליה מתוך דאגה להוריו החולים, אולם עם פרוץ מלחמת־השחרור חזר מיד לתפקידו. נפל בנבי־סמואל ב־23.4.1948. נקבר בקרית־ענבים ב־25.4.1948.

קונין שמואל

בן מיכאל ושיינדל. נולד ב־1921 באוקראינה. בעודו ילד קטן עברו הוריו לפולין. למד בבית־ספר עממי ובגימנסיה. ידע שפות אחדות וגם עברית וזמן־מה עבד בנהגות. במלחמת־העולם נמלט מפני הכובשים הגרמנים אל הרוסים. סיים קורס לפקידות. שירת בצבא האדום במלחמה נגד הגרמנים, הגיע לדרגת קצין וקיבל כמה אותות־הצטיינות. כשחזר עם הצבא הרוסי לפולין ונודע לו שהוריו וכל בני המשפחה הושמדו, החליט לעלות ארצה. ערק מהצבא הרוסי ושימש כמדריך צבאי בשירות ה„הגנה" במחנות שבאיטליה. העפיל אל־ארץ, נתפס ושולח לקפריסין וגם שם המשיך באימון ובהדרכה של ה„הגנה".

בקיץ תש"ח ברח מהמחנה עם עוד 12 חברים ובסירה שנשלחה מטעם ה„הגנה" הגיע לארץ ב־17.7.1948. התגייס לצה"ל. השתתף בתפקיד קצין־חבלה במבצע פריצת הדרך לנגב ונפל בקרב על חוליקאת ב־18.10.1948. היה קבור בדורות. ביום י"ז באייר תש"י (4.5.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

קונסטנטיני רפאל

בן אלקנה וליזה. נולד בשנת 1927 בעיר קורפו שביוון. בימי מלחמת־העולם השניה, עם כניסת הגרמנים לעיר, הושמדה משפחתו ורפאל ניצל בדרך נס וחי בבית דודו בעיר זנתה. בשנת 1945 העפיל לארץ, ואם כי האנגלים תפסו את הספינה, הצליח להתחמק מידיהם והגיע למשק עין־חרוד. כעבור חדשים מספר עבר לתל־אביב, עבד בה כפחה ובעבודות סבלות ועזר לקרוביו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא, פעל בליווי שיירות לירושלים ונשאר בעיר כמחצית השנה. באחד הקרבות נפצע בעינו הימנית, הועבר לבית־חולים ואחרי ניתוח הורכבה לו עין מלאכותית. בגלל כאביו שלא פסקו הועבר לריפוי נוסף בבית־חולים בחיפה ובשעת טיפול שלפני ניתוח שני, ביום ה' באדר תש"ט (6.3.1949), נפח נשמתו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה ביום ח' באדר תש"ט (9.3.1949).

קונסנס פינחס־מנדל

בן אהרן־יוסף ושרה. נולד ביום ב' בטבת תרפ"ד בעיירה דז'אלושין, פולין. למד בבית־ספר עממי. מנעוריו חלם לעלות לארץ־ישראל. בשנת 1939, בימי מלחמת־העולם השניה, הועבר עם בית הוריו לגיטו לודז. שם היה חבר „הנוער הציוני", פעיל, מארגן קבוצות ומנהל אסיפות חשאיות. בשנת 1941 חלה קשה בגיטו והרופא נואש מהצילו. אך הוא הבריא, ואולם כעבור ימים מעטים, בתקופת השילוח למחנה־השמדה, חלה שוב ונאבק שלא ליפול בידי הגסטפו. ואמנם ניצל. ב־18 ביוני 1944, עם חיסול גיטו לודז, נשלח יחד עם כל המשפחה לאושביינצים. שם היה עד־ראיה למות שני אחיו ושם אבדו לו הוריו. עם הכיבוש האמריקני חזר ללודז, אך לא מצא בה כל שריד מהמשפחה. עזב את פולין עם קיבוץ־ההכשרה שאירגן, עבר לאיטליה וב־18 בינואר 1946 הגיע לארץ באניה „אנצו סירני". מיד עם בואו חלה קשה במשך ששה חדשים, אך משהחלים החל לעבוד והצטרף ל„הגנה".

עם פרוץ המאורעות התגייס לשירות מלא. פינחס לא יכול לשמוח זמן רב בחברת שתי אחיותיו, שרידי המשפחה, שבאו בימים ההם מקפריסין. רק בעתות הפנאי היה סר לביתן, מספר על גבורת הצבא ובבטחון רב קיוה לבוא יום הנצחון, אך לא זכה לכך. ביום 3.6.1948 נפל בקרב ליד אשדוד בהגישו, כחובש, עזרה לחברו שנפצע בפעולה. הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בכפר־ורבורג.

קוסובסקי עוזר („עוזי")

בן מרדכי וצפורה. נולד ב־13.4.1925 בהלברשטאדט, גרמניה. בן יחיד להוריו. עלה עמהם ארצה ב־1933 והשתקעו בראשון־לציון. גמר את בית־הספר העממי ואחר־כך עבד כמסגר מכני. כחבר „המכבי הצעיר" היה פעיל באתלטיקה קלה, הוקי, כדורגל, כדור־סל וכו'. היה עוסק גם בנגינה. היה פעיל ב„הגנה", עבר בה אימונים יסודיים והשתתף בפעולותיה, כגון בפיצוץ גשרים בתקופת המרי. הכל עשה בפשטות ובעונה, בחשאי, בדייקנות ומתוך שלוה וקור־רוח. מיד עם החלטת או"ם ב־29.11.1947 וראשית ההתקפות הערביות התיצב לשירות המולדת, וגם כאן, כמקלען ראשון, עשה הכל ביסודיות ובמסירות.

במשך חורף תש"ח השתתף בהבטחת הדרך ראשון־לציון — תל־אביב ובהרבה פעולות־קרב בסביבה זו כחייל באחת מן הפלוגות. בשעת התקפת כוחות ה„הגנה" על יפו מדרום, חיפה במקלע „ברן" שבידו, מעמדתו בכרם במקוה־ישראל, על נסיגת חבריו מהסתערות על תל־א־ריש. כדור אויב פגע במקלע שלו והעיף חלק ממנו, וכשהזמינוהו חבריו לעלות אתם על המשורין, אמר להם שיסעו בלעדיו, כי עליו לתפש את החלק האבוד, שהרי לא יתכן להחזיר נשק שאינו כתיקונו. הכדור השני פגע בו עצמו ושם נפל ביום י"ט בניסן תש"ח (28.4.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראשון־לציון ב־2.5.1948.

קונפינו עזרא

בן דויד ושולטנה. נולד ביום 8.1.1930 בעיר איסטמבול אשר בתורכיה. עלה לארץ עם „עליית־הנוער" בשנת 1946. היה בקיבוץ אילת־השחר ואחר־כך בראש־פינה. חבר הפלמ"ח. השתתף במאבק נגד הבריטים. נער עליז ואמיץ. מראשוני חיל־השריון. השתתף בקרבות לטרון והבקעת הדרך לירושלים. אחר־כך — בקרבות בגליל. באחד הקרבות נפגע ברגלו, אולם תבע להחזירו לתפקיד קרבי.

בשעת מבצע „חירום" לשחרור הגליל המרכזי, בהסתערות על גוש־חלב, נפגע ב־3 כדורים כשהמקלע בידו ונפח את נשמתו בין מירון וגוש־חלב ב־29 באוקטובר 1948. נקבר בו ביום בראש־פינה.

קוסובר משה

בן אברהם ואהובה. נולד ב־21.12.1927 ביפו. בן עשר עבר עם הוריו לרחובות וסיים את בית־הספר העממי במושבה. עבד כחשמלאי, חרט־ען ונהג. בן 12 הצטרף ל„מכבי" והיה פעיל מאד בסניף. אחר־כך הצטרף לקבוצת „הסדרן". היה חבר מסור למכבי־האש במושבה וחבר התזמורת. התמסר לכל תפקיד ציבורי, לאומי או תרבותי. חבר ה„הגנה". סייע בהורדת מעפילים. חדור אהבה לזולת, אך תקיף בעמידתו על הגנת היקר לו. לא פעם סיכן עצמו כדי למנוע מעשי ערבובזיה. התגייס עם הכרזת או"ם ושירת בגדוד אחד. השתתף בקרבות תל־א־ריש, בית־דגון, כפר־אוריה ועוד והצטיין באומץ־לבו ואחריותו. בכפר־אוריה עמד יחידי במערכה. בתל־א־ריש לא עזב את העמדה המרכזית עד שהוציאוהו חבריו בכוח. עלה לדרגת מ"כ ואחר־כך למסל מוסמך. התמחה בחבלנות והיה מטובי החבלנים בדרום, בגלל ניתוח קשה ברגלו בימי הילדות נפסל לפעולות קרביות. הדבר פגע בו כמהלומה. הוא זרק את אקדחו והתפרץ: „איך אוכל לשבת בבית בשעה שכל חברי בקרב? איך אביט בפני המושבה — הרי אצטרך לברוח ממנה!" הוא מונה לתפקיד פנימי במחנה, שמילא אותו במסירות אך בלב כבד. ב־12.7.1948 התנדב לתפקיד מיוחד בהגנת נגבה — למרות הפצרותיהם של חבריו כי יישאר. לאמו אמר: „המצב קשה אך נצחוננו בטוח, מי שיכה להגיע לסוף יהיה לו טוב... אם יבואו וימסרו לך כי נפלתי — אל תבכי ואל תזניחי עצמך, הרי את חולה... ותמיד תזכרי: נפלתי למען המולדת".

בדרך לנגבה, ליד כפר־ורבורג, הותקף על־ידי מטוס מצרי ונפגע ברסיס בכתף ומתחת ללב. במצב אנוש הובא לבית־החולים „הדסה" בתל־אביב וכעבור 36 שעות מת משטף דם בז' בתמוז תש"ח (14.7.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות.

קוסטיקה דויד

בן אברהם ולטיפה־עדינה. נולד במאי 1929 בדמשק. בן למשפחת צורפים שיצאו להם מוניטין בטיב עבודתם ברחבי סוריה, אך הם לא השלימו עם גלות ערב ובשנת 1933 עלו לארץ. דויד התחנך בבית־החינוך בחולון וכשסיים את הכיתה השביעית החל לעבוד ולעזור למשפחה הגדולה ועבד בבית־חרושת למסגרות. עם זאת לא הזניח את לימודיו ואחרי יום העבודה היה נוסע העירה ללמוד בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. מתחילת 1947 היה פעיל ב„הגנה". נשלח להגנת מקומות שונים ולפעילות שונות בתקופת המאבק.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב מיד לשירות וצורף למלווי שיירות ירושלים. היה בשיירה האחרונה שפרצה לגוש עציון ובשובה הותקפה ליד נבי־דניאל, שם נפל בט"ז באדר ב' תש"ח (27.3.1948). נקבר בסנהדריה בירושלים ב־31.3.1948. ביום 15.11.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

קוסטקובסקי אורי

בן יצחק ואסתר. נולד ב־22.11.1928 בעין־חרוד. לדברי מחנכו בבית־הספר העממי הצטיין בלימודיו בכלל ובמקצועות ההיסטוריה ולימודי הטבע בפרט. עבר לעין־השופט ל„חברת־הנוער" ושם עסק בעיקר בגינות־נוי. אחרי העבודה היה מתמסר להדרכת הנוער, והשפעתו היתה מורגשת מאד בקרב החניכים. היה מסור להוריו בכל לבו ולא אחת ביטא זאת בהבטחותיו להיות להם למשען לעת זקנתם.

ב־1946 התגייס לפלמ"ח ולהכשרה המגויסת בעין־שמר. התמסר בלב ונפש לאימוניו המרובים. סיים קורס מ"כ. נלהב ומלהיב כמדריך, וכמפקד — ער ובהיר־מחשבה.

במארס 1948 עבר עם מחלקתו לסביבות ירושלים, אל גדוד „הפורצים" בחטיבת „הראל". לחם בראש כיתה בכיבוש קסטון ובפריצה לעיר העתיקה. נפל במבצע „מכבי" ב־10.5.1948 בקרב על בית־מחסיר. הובא למנוחת־עולמים בקרית־ענבים ב־15.5.1948.

קוסויץ אפרים

בן יונה ורבקה. נולד בחודש ינואר 1926 בסמרקנד, רוסיה, במשפחה בוכרית ידועה. סבו בנה בית־כנסת מפואר בסמרקנד והמשפחה בנתה את בית־הכנסת הבוכרי בתל־אביב „היכל מנחם". בהיותו בן 6 נתיתם מאמו. עלה ארצה בשנת תרצ"ג. למד בירושלים בבתי־ספר דתיים ואחר־כך עבד כנהג וקבע עתים לתורה. היה עד־ראיה ל„בני־עקיבא", „זבולון" ו„הגנה". מילא תפקידים רבים בהעלאת מעפילים ו„סליקים". 6 שנים שירת בח"ש תל־אביב.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס ולקח עמו לצבא את תיק התפילין שלו. ביום ט' באדר ב' תש"ח התנדב לעזרת גוש עציון הנצור. ה„פרימוס" בו הוסס נאלץ לרדת ירידת־אונס בהרי ירושלים והוא המשיך דרכו ברגל עד רמת־רחל ולמחרת יצא בשיירה לגוש. חזר לירושלים בשיירה שהותקפה בנבי־דניאל. הצטרף לקבוצה לוחמת דתית והשתתף בקרבות הקסטל, שייך־ג'ראח ורוממה. נפל בשער־הגיא ביום ד' באייר תש"ח (13.5.1948). נקבר בסנהדריה בירושלים. לפני מותו ביקש מרעיו להניח לו כי אין תקוה לחייו, ועליהם — להמשיך.

קוף אפרים

בן צבי ורחל. נולד בכ"ב בתמוז תרמ"ח (10.7.1928) בעיירה טורובין, ליד לובלין, בפולין. בשנת 1936 עלה עם הוריו לארץ. גמר את בית־הספר העממי „תחכמוני" בתל־אביב ובגלל המצב הכלכלי הקשה של הוריו יצא לעבוד בגיל צעיר בבית־חרושת למסגרות. השתייך לארגון־הנוער בית"ר. גילה נטיות ספורטיביות ושיחק כדורגל בקבוצת בית"ר. אחר־כך עבר לשורות האצ"ל והשתתף בפעולותיו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור עזב את העבודה והתגייס לשירות מלא.

בעמדו על משמרתו בעמדה מסוכנת בגבולות תל־אביב נפל מכדור־אויב ביום כ"ד בכסלו תש"ח (7.12.1947). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

קופולוביץ שמואל

בן יעקב ולאה. נולד בשנת 1916 בעיר חוסט שבצ'כוסלובקיה. למד ב„ישיבה". קיבל השכלה גבוהה ולמד רפואה. בשנת 1940 עזב את סלובקיה הנאצית ועלה על הספינה הרעועה „פנצים" כדי להעפיל לארץ. בדרך נטרפה הספינה ליד אי בודד, ושם הצילו נוסעיה את חייהם. הם עברו למחנות באיטליה, בהם חי כ־4 שנים חיים קשים עד שזכה לעלות לארץ בשנת 1944. בארץ עבד במקצוע היהלומים והצטרף כחבר לארגון המחתרת של ה„ארגון הצבאי הלאומי".

עם פרוץ הקרבות התגייס לצבא ההגנה ושימש בתפקיד חובש. נפל בחוליקאת ביום 19 באוקטובר 1948, בפריצת הדרך לנגב, כשהגיש עזרה לחבר פצוע. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג. שעה קלה לפני ההתקפה האחרון על כאב ברגל, אך לא רצה לוותר על השתתפותו בפעולה. „מה, אתם יוצאים לקרב, ואני אישאר פה ?" — אמר. יצא עם חבריו, ולא חזר.

קופיטו שמואל

בן שמחה ופסיה. נולד ביום כ' במרחשון תרפ"ד (1923) בוארשה, בירת פולין. בהיותו בן שנה עלו הוריו לארץ והתישבו בכפר־חסידים. למד בבית־הספר העממי בכפר. עבד בחלקאות והתמחה במכונאות. במקצוע זה עבד בחברת־המים „מקורות". על־ידי חברה זו נשלח לנגב ב־1947 להנחת צינורי־המים ועשה שם כחמישה חדשים. נלהב לנוף המיוחד של הנגב גמר בלבו לעבור ולחיות שם, בבוא הזמן, בקביעות. היה צעיר הבנים בבית, ונקרא „הקטן" גם לאחר שבגר ועלה בגובה קומתו על כל בני המשפחה. מנעוריו היה פעיל בשורות ה„הגנה". השתתף בעליה ליחיעם שבגליל המערבי כמקשר ראשי.

בינואר 1948 התגייס וצורף לחטיבת „הכרמלי". השתתף במבצעים רבים בסביבות חיפה־עכו, בפיצוץ גשרי הנעמן וגשרי הדרך לצפת. שלושה שבועות לפני נפילתו נשלח לקורס מ"כ, ובצאת השיירה ליחיעם גויס עם כל אנשי הקורס ללוותה. נפל בקרב השיירה ליחיעם ביום 27.3.1948. נקבר בנהריה ב־29.3.1948.

קופילביץ (מולדובין) יוסף

בן שלמה־דויד ולאה. נולד ב־1929 בפולטוסק שבפולין. למד בבית־ספר עממי וחי חיי שפע ורחבות בבית הורים אמידים. יצא בראשית מלחמת־העולם עם אביו (שנפצע בשירותו בצבא הפולני) ואמו ואחותו הקטנה בנתיב־הפליטים לשטח הכיבוש הרוסי. בגולה הרוסית עבד הנער קשה בעזרו לאמו בעבודה לכלכלת האב החולה והאחות. משהחלים האב ומוסדות פולניים הוקמו ברוסיה, נתקבל הנער לבית־חינוך לילדי פליטים. ב־1946 חזר עם ההורים בדרך הריפטריאציה לפולין והתישבו בשצ'וצ'ין (שטטין הגרמנית לשעבר).

מתוך התשוקה לעלות לארץ־ישראל נדד דרך מחנות העקורים בגרמניה, הצטרף לקיבוץ־הכשרה של „השומר הצעיר" ונדד גם בצרפת.

העפיל ארצה באניה „ציאת אירופה תש"ז" ועבר בה את כל דרך התלאות עד הארץ וחזרה דרך פורט דה בוק לגרמניה. בשעת מסדר הזיהוי של המוחזרים במחנה פאפאנדורף ניתנה הוראה חשאית למעפילים שימסרו שמות מזויפים והוא הציג את עצמו לפני הבריטים בשם מולדובין מנדל־חיים. בשם זה קיבל אחר־כך רשיון־עליה. כשהגיע בינואר 1948 אל הארץ ומצא אותה בסערת מלחמה, הרגיש חובה להצטרף מיד לשורות המגינים, אף כי עוד לא מלאו לו אז 17 שנה. התנדב לחטיבת „הראל" של הפלמ"ח והתאמן בבסיס בקרית־ענבים. יצא לפעולתו הראשונה, ל„טבילת האש", בקרב על נבי־סמואל, ושם נפל ב־23.4.1948. נקבר בקרית־ענבים ב־25.4.1948.

קופל אברהם

בן יעקב. נולד ב־17.4.1927 בדורטמונד שבגרמניה. התחיל את לימודיו בבית־הספר העממי במשטר של השפלת היהודים תחת השלטון הנאצי. סמוך לפרוץ מלחמת־העולם השניה שלחוהו הוריו ארצה ב„עליית־הנוער" והתחנך חמש שנים בכפר־הנוער בן־שמן. בחברת הנוער הצטרף לקבוצה של „השומר הצעיר". עשה שנתים בבית־ספר חקלאי והצטיין בעבודת הפלחה ובלימודים, הוסיף שנת־הכשרה באילון ואחר־כך עבר עם קבוצתו לקיבוץ בקרית־חיים ועבד כחצי שנה עבודת־כיבוש בנמל חיפה. בהיוסד 11 הנקודות בנגב התנדל עם קבוצתו בדנגור (גבולות). מילא שם תפקיד מרכז המשק וביחוד התמסר לחרישת שדות מרחבי הנגב בטרקטור. משם עבר עם קבוצתו ליסד משק ביחיעם, בו מילא תפקידים רבים ובמיוחד התמסר לפיתוח מקורות־פרנסה חדשים, למד מספרים לועזיים לגדל פטריות, והצליח בכך במערות המבצר העתיק.

במלחמת־השחרור היה ממונה על אחד משני מקלעי־הברן של הגנת הקיבוץ הנצור ומילא את תפקידו בקור־רוח על אף הסכנה המתמדת. משנפרץ המצור חלם על חידוש העבודה החקלאית בכיסוס המשק, אך לעת־עתה היה עוד צורך לבתר את פני הקרקע בחפירת תעלות־קשר ומקלטים. תוך חפירת תעלה כזו באדמת־הסלעים נהרג בהתפוצצות חומר־נפץ ב־3.9.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ביחיעם ב־5.9.1948. זכרו הועלה בספר „לזכרם" של קיבוץ יחיעם.

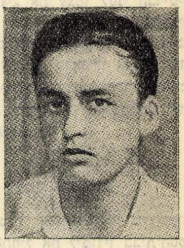

קופלוביץ שמריהו

בן יעקב וצפורה. נולד ביום 2 בדצמבר 1912 בעיר טומשפול שברוסיה. נצר למשפחת חסידים ורבנים, אשר עד הבעש"ט יגיע יחוסה. ילדותו עברה עליו בסביבה דתית. אחרי מלחמה קשה במשפחתו הצליח לקבל גם חינוך כללי. הצטרף לתנועה הציונית־חלוצית עוד בחוץ־לארץ ומשהגיע ארצה בשנת 1930 ניתק לגמרי קשריו עם ההוי הדתי, הסתלק מ„ישיבה" בטבריה, עבר לעבוד בדפוס „הפועל הצעיר" בתל־אביב, הצטרף לתנועת „הבחרות הסוציאליסטית" ומאז קשר גורלו בהגשמה ובקיבוץ. יצא עם ראשוני קיבוץ בית־אורן תחילה לגרעין בכפר־סבא ואחר־כך להתישבות ביערות הכרמל. חבר ותיק ב„הגנה". במאורעות תרצ"ו—תרצ"ט מילא תפקידו בהגנת חניתה והשתתף בפלוגות וינגייט.

בימי מלחמת־השחרור היה מפקד חבל באזור קיבוצו ואחר־כך מפקד פלוגה בקרבות הכרמל והגליל המערבי. היה אחראי למשלט מיאר בגליל המערבי. ביום 5.9.1948, בהבחינו בהתקדמות האויב לעבר עמדותיו, התקרב בעצמו כלפי האויב, נפצע ברגלו אך הצליח להטיל

רימון. לאחר זאת נפגע בראשו ובחזהו ומת בו במקום. נקבר בבית־אורן ביום ד׳ באלול תש״ח (8.9.1948). אחרי נפלו הועלה לדרגת סרן לפי פקודת המטכ״ל. קיבוצו הוציא לזכרו חוברת־זכרון : שמריהו.

קופלר יוסף („יוסי")

בן משולם וסבינה. נולד ביום ט׳ בכסלו תרפ״ג (29 בנובמבר 1922) בסטניסלב, פולין, בבית ציוני־מסורתי. בעודו ילד עברה משפחתו לדרזדן שבגרמניה. שם למד בבתי־ספר כלליים וכן בתלמוד־תורה של קהל החרדים, וזמן־מה גם בישיבת ד״ר הופמן בפרנקפורט ע״נ מיין. בן תשע הצטרף לתנועת „תורה ועבודה" ובשנת 1938 עלה ארצה עם חברת־הנוער הראשונה שנתקבלה במקוה־ישראל. היה מראשוני הגרעין „אמונים", שהתיישב בשנת תש״ו בעין־הנציב, ומפעילי הקבוצה. כמזכיר הקבוצה ניסה לאחד את רצונו הכביר ללימודים עם דבקותו להוי הקבוצתי המוסרי האמין מאד. לשם כך עבר בראשית תש״ז ירושלימה כדי להשתלם במכון לחקלאות. אחר־כך שימש כמזכיר הסמינריון למדריכים דתיים מטעם המחלקה לעליית ילדים ונוער של הסוכנות היהודית. בעודו נער הצטרף לשירות הבטחון ובימי מלחמת־העולם השניה השתתף בפעולות מעבר לגבולה הצפוני של הארץ.

בפרוץ מלחמת־השחרור היה פעיל בהגנת ירושלים וסביבתה וראה לעצמו חובה וזכות מיוחדת לחוש לעזרת גוש עציון. יצא עם ה״ל״ה ונפל עמהם ב־16.1.1948 והובא לקבורה בכפר־עציון. משם הועלו עצמותיו, עם עצמות כל חללי גוש עציון, למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ״ה במרחשון תש״י (17.11.1949).

קופמן יעקב

בן יצחק ואטקה. נולד ב־25.5.1925 בגרודנה שבפולין. ב־1926 עלו הוריו לארץ. בהתגוררם בשנים הראשונות בעיר התחתית בחיפה למד יעקב את הלשון הערבית מתוך מגע שבינו ובין ילדי השכנים. ב־1931 עברה המשפחה להדר־הכרמל. מגיל 6 ואילך למד בגימנסיה „ביאליק" ומגיל 7 למד נגינה בכינור. התעניין במוסיקה קלאסית וקלאסית קלה, ואוסף התקליטים שלו גדל במשך השנים. למד מסגרות וחרטות ועבד בהן. בן 16 הצטרף ל„הגנה" ונשתבח בפעילותו ובמסירותו, ולאחר סיום קורס הגיע בגיל 17 לדרגת מ״כ. בן 18 התגייס לשנת־שירות בנוטרות והגיע לדרגת קורפורל וב„הגנה" סיים בהצלחה קורס מ״מ. בהסואת מדי הנוטרות שירת את ה„הגנה" בהדרכת צעירים ובתפקידים אחרים, ומשום כך נשאר לשירות בנוטרות והגיע לדרגת רב־סמל וב„הגנה" הדריך בקורסים של מ״כ, מ״מ וצלפים. רבים מחניכיו הם כיום בעלי תפקידים בצה״ל. בחורף תש״ח, בהילחמו בכנופיות הערביות, עוד היה לבוש מדי נוטר. השתתף בפעולות־תגמול על כפר סלמה ליד תל־אביב ועל כפרים באזורי נצרת ובית־שאן. המשיך בשירות בגדוד אחד של צבא ההגנה והשתתף בהדיפת ההתקפה על משמר־העמק, במיגור צבא קאוקג׳י ובכיבוש הכפרים שבסביבה, ואחר־כך בקרבות רמת־יוחנן, בית־קשת ועוד ועוד. חבריו מספרים על אומץ־רוחו וגבורתו במלחמה.

אחרי הכרזת המדינה עבר עם גדודו לחזית לטרון, ובעמדו בראש מחלקתו בחוד הקדמי של ההסתערות על מבצר המשטרה, במלחמת־גבורה של אדם נגד פלדה, לשם הסרת המצור מעל ירושלים, נפל ביום 24.5.1948, יום לפני מלאות לו 23 שנה. נקבר בבית־הקברות הצבאי בחיפה. בפקודת המטכ״ל ביום 29.9.1949 הועלה לשמו התואר סגן.

קופמן אליעזר

בן ישראל וטשרנה. נולד בשנת 1920 בפולין. קיבל חינוך ציוני, ובשנת 1933, בעלות אחותו הגדולה ממנו לארץ, הבטיח לה בן ה־13 שילך בעקבותיה ואמר : „כל הדרכים מובילות לארץ־ישראל". בינתים פרצה מלחמת־העולם והחלה השואה. אליעזר הצליח לברוח מפולין ועם זרם הפליטים הגיע לסיביר. למעלה משנה עבד בקולחוז. התגייס לצבא האדום, התמחה כחבלן ועלה לדרגת סרג׳נט. היה היהודי היחידי בגדוד. כשהמלחמה התקרבה לקצה, ערק מהצבא ובנתיבות־הבריחה הגיע לארץ כמעפיל באניה „לטרון". נעצר זמן מסוים בעתלית ועם שחרורו הסתדר בעבודה בחיפה, מקום מגורי אחותו.

במלחמת־השחרור היה בין ראשוני משמר הרכבת חיפה—חדרה, השתתף בקרבות לשחרור חיפה וסביבתה ובקרבות בגליל הצפוני באומץ־לב רב והיה בעל משמעת־ברזל. ידיעתו בעברית היתה עדיין קלושה, אך נסיונו הממושך הכשיר אותו לתפקידים פיקודיים וסיים בהצטיינות קורס מ״כ. בדרכו לחופשתו, בין לוב״ה ונצרת, נספה באופן טרגי בפעולה אוירית ביום 7.10.1948. למחרת היום נקבר בחיפה.

קופמן פינחס

בן אהרן ומרים. נולד ביום 27.4.1927 בראשון־לציון. בגיל 14, לאחר שסיים חוק לימודיו בבית־הספר, למד מכונאות במשך כמה שנים והצטיין במקצוע. לאחר שעות עבודתו הרבה בקריאת ספרים וביחוד נמשך לבו אחר ספרים בתולדות ישראל. נושאי שיחותיו היו תמיד : גבורת העם, מלחמותיו, כמיהתו לחופש. היה מן המתגייסים הראשונים ל„הגנה" עוד לפני הקמת הצבא. כשנפרד מאחותו לפני צאתו לפעולות, הרגיע אותה כשמירמה בבכי ואמר לה : „הרי למען המדינה הולך אני — — —"

ביום כ״ט בטבת תש״ח (11.1.1948) יצא עם כיתתו לסיורים בסביבות הכפר הערבי סוקריר שליד גן־יבנה ושם הושם להם מארב, בהיותם בין הפרדסים, וכל הצעירים נרצחו בדם קר, מאחר שלא היה להם נשק ולא יכלו להתגונן. נקבר בראשון־לציון.

קופמן מנחם

בן אליהו ולאה. נולד ב־6 ביולי 1929 בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי ו־6 מחלקות של בית־ספר תיכוני בתל־אביב. לפעולות הימיה נכנס עם גמרו את בית־הספר העממי, השתתף בכל האימונים בים והגיע לדרגה א׳. ב־1946 התגייס גיוס מלא לפלמ״ח, עבר אימונים יבשתיים וימיים, נתן יד לפעולות אניות־המעפילים „שבתי לוזינסקי" ובין נוסעיה הוגלה לקפריסין. מסוף קיץ 1947 עד פברואר 1948 עבר קורס ימי מרוכז בטכניון העברי בחיפה מטעם הפלמ״ח.

אחרי גמר הקורס התכונן לארגן את פעולות הימיה בתל־אביב, אך נלקח לפריצת הדרך לירושלים והשתתף שם בקרבות. מילא אז תפקיד מפקד מחלקה של מגוסים־טירונים, שלא אומנו עדיין לקרב ולחיי־צבא קשים. הרבה לעזור לפקודיו, הבין למצבם, אך הקפיד במשמעת. במחלקת השריונים בקרית־ענבים עסק באספקת תחמושת לחבריו ובבחירת מקלענים למשוריינים. היה עם השיירה שנתקעה בדרך בין דיר־איוב ושער־הגיא. פקד על משורין שיצא לחלץ את התקועים ולאסוף את הפצועים. כשנפגע הצמיג במשורין שלו, עמל להחזירו לבסיס ובדרך אסף פצוע תחת אש האויב.

השתתף בקרבות על־יד נבי־סמואל ב־23.4.1948. היה האחראי במשורין הראשון ומשנפצע קשה בבטנו לא יכלן להגיש לו את העזרה הדרושה. חבריו הוציאוהו, השכיבוהו על סלע, ונתנו רימון בידו... הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים ב־25.4.1948.

קופר מאיר

בן יעקב וגילה. נולד בשנת 1926 בפולין. עלה לארץ באנית־המעפילים „האומות המאוחדות" ב־1.1.1948 והצטרף לקיבוץ „רמת־הכובש".

עם גבור התקפות הערבים על הישובים היהודיים גויס זמנית לשורות צה"ל וביום א' באייר תש"ח (10.5.1948) נפל בהגנת קיבוצו. בן ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברמת־הכובש.

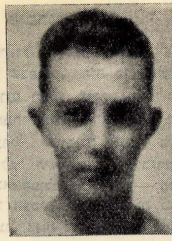
קופרמינץ יחזקאל

בן אברהם ולאה. נולד ב־1928 בוארשה, בירת פולין. עם פרוץ מלחמת־העולם הופסקו לימודיו בבית־הספר העממי ונמלט עם המשפחה לשטח הכיבוש הרוסי. בגלל סירובם לקבל נתינות רוסית הוגלו לסיביר. שם מתו אמו ואחיו הבכור והאב נאסר בעקב מלשינות ונדון למאסר־עולם. זמן־מה נשאר הנער ביחד עם שני נערים אחרים אצל אחותם הבכירה שהתאמצה לספק להם את מזונם. אחר־כך ברח יחזקאל ועבר מאות קילומטרים ברגל בקור הזורף הרוסי הסיבירי מנובו־סיבירסק לאסיה התיכונה. נתקבל בבית־יתומים רוסי ונתחנך בו ברוח רוסית והמשטר הסובייטי. כשהחלה החזרת הפליטים הפולנים לארצם חזר גם יחזקאל עם שארית משפחתו. הצטרף יחד עם אחיו זאב לקיבוץ של נוער ציוני וכולם עברו ב„נתיב־הבריחה" לקיבוץ־הכשרה של תנועתם בגרמניה. שם התמחה יחזקאל בעבודת־טרקטור. בהיותו בגרמניה נודע לו שאביו חזר מרוסיה קטוע־רגל, אך יחזקאל לא יכול לנסוע לפולין להתראות עם האב, לבל יפסיד את האפשרות לעלות ארצה. במכתב־התנצלות הרגיע את אביו שמפילא ייפגשו כולם בקרוב בארץ־ישראל. ב־1947 הגיע לארץ עם קבוצתו במסגרת „עליית־הנוער" והצטרפו לקבוצת „להט" של הנוער הציוני באבן־יהודה. אחרי התפזרות הקבוצה הוסיף לעבוד כפועל בודד.

כשהחלה מלחמת־השחרור סירבו לקבלו לשירות מפני שנראה צעיר מדי. לאחר שהעלים את גילו האמיתי בלשכת־הגיוס נתקבל לחטיבת „אלכסנדרוני" ובמלאותו כל פקודה וכל משימה בדייקנות, הן באימונים והן בשירות, סתר את כל הדעות בדבר גילו. „הצעיר מדי". להפצרותיו צורף גם הוא ליחידה שיצאה לפעולה נגד הכפר טירה שבשרון וניתן לו תפקיד של סייר. בקרב זה נפל ליד טירה ביחד עם כמה מחבריו ב־13.5.1948. נקבר בתל־מונד ב־16.5.1948.

קופרמינץ יצחק

בן אברהם ולאה. נולד בשנת 1925 בוארשה, בירת פולין. בעל השכלה תיכונית. בנובמבר 1947 הגיע לארץ. היה מפלגיי השואה. חבר „פועלי־ציון" ושואף להלוציות. עלה כמעפיל. היה עצור בקפריסין ושם היה חבר בקיבוץ „פועלי־ציון", וכן גם בארץ, עד להתגייסותו. עבד כפועל חקלאי והיה איש־מגן.

נפל בקרב קאקון ביום 4.6.1948. נקבר בנתניה ב־6.6.1948.

קופרמן חיים

בן מנחם ועטיל. נולד ב־1926 בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי והמשיך את השתלמותו בשיעורי־ערב תיכוניים של „הגוער העובד". יצא להכשרה בקיבוצים ואחר־כך עלה עם הראשונים לקיבוץ מגרה ומשם התגייס לפלמ"ח בהיותו ושירת בו חמש שנים רצופות במקומות שונים בכל חלקי הארץ, ממטולה ועד סדום. השתלם בקורסים והגיע לדרגת מ"מ. יצא בשליחות פלמ"ח לאיטליה לעבוד בארגון ההעפלה. שם השתלם גם השתלמות מקצועית־ימאית וחזר ארצה כמפקד אנית־מעפילים.

משפרצו הקרבות השתתף עם חטיבת „הראל" במלחמת הפרוזדור וירושלים. כשנפצע ברגלו בקרב על סריס לא נתן להוציאו משדה־הקרב והוסיף לפקד על מחלקתו, כשרגלו שותתת דם, עד שהגיע ממלא מקומו. משהחלים חזר לשירות קרבי. נפצע בקרב על קסטון ומת מפצעיו ב־1.5.1948. נקבר בקרית־ענבים. זכרו הועלה בספר שהוציא קיבוץ מגרה לזכר חלליו. בפקודת המטכ"ל מיום ו' בתשרי תש"י (29.9.1949) הוענקה לו דרגת סגן בצבא ההגנה לישראל.

קופרמן חיים־צבי („חיים ארוכים")

בן שאול ולאה. נולד בינואר 1924 בווינה. אביו היה מחסידי גור. סיים את הטכניון בציריך כאדריכל. עלה ארצה בסוכות תש"ז ועבד אצל מהנדס בחיפה. עיבד תכניות לבנינים רבים, ובכללם האמפי־תיאטרון „במה". היה יראי־שמים. עוד בחוץ־לארץ הצטרף ל„פועלי אגודת ישראל". כעבור שנה לעלייתו נבחר למועצת סניף פאגי" בחיפה. תוסס, ועם זאת רציני ועניו. עד מהרה תפס מקום נכבד בקרב צעיר? „אגודת ישראל" והיה הרוח החיה בכסיבות ובהצגות. מילא תפקידים שונים ורכש לו אהדה רבה בכל החוגים אשר בא אתם במגע. שנא מלחמה וחפץ לבנות את הארץ בשלום. אך עם הכרזת הגיוס התגייס לחיל המהנדסים בפלמ"ח, לא רצה להסתדר כבן־יחיד וכו'. עבר קורס חבלנים והשתתף בפעולות שונות כחבלן ומפרק־מוקשים. כל הזמן היה בקו־האש. מהמתכננים והמוציאים לפועל של סלילת כביש בורמה. מראשוני הנכנסים ללוד. אחר־כך נשלח לנגב. בצבא נשאר נאמן לדת. שמר על השבת. התנזר ממאכל כשלא השיג אוכל כשר. לפני יציאה לפעולה נהג להניח בתרמילו תפילין ולאמור וידוי. היה מבקש מחבריו לטפל בקבורתו כדת וכדין. לאחרונה דרש העברה לפלוגה דתית.

נפל בעת כיבוש באר־שבע ביום 22.10.1948. כנראה שהוחל שבו נסע נפל לבור והתהפך. היה קבור בגבולות. ביום ט"ז במנחם־אב תש"ט (11.8.1949) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

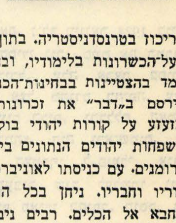
קופרמן צבי

בן משה ושיינדל. נולד ב־28 במאי 1915 בעיר זיקוב שבפולין. היה בן למשפחה מטופלת בילדים ולרוע מזלה היה האב לנכה במלחמת־העולם הראשונה וצבי נאלץ להתחיל בעבודה בגיל צעיר. במלחמת־העולם השניה נלחם בגרמנים בשורות הצבא הפולני, אחר־כך — בצבא הרוסי, שבו הצטיין והגיע לדרגת מפקד מחלקה. בשנת 1942 עבר לצבא הפולני החדש, שהתארגן על אדמת ברית־המועצות ועם צבא זה הגיע לארץ דרך טהרן. לאחר ששהה תקופת־מה בגבעת־השלושה התגייס לנוטרות ושוחרר כעבור שנה. צבי החל לעבוד ושני מקרים קשים קרו לו. ביום־עבודתו הראשון במאפיה אחזה האש בבגדיו, נכוה ובקושי החלים מפצעיו. זמן־מה אחרי צאתו מבית־החולים שוב אירע לו אסון: נדרס על־ידי מכונית והיה לנכה. על־ידי טיפול מיוחד סודר בעבודה ביהלומים, אך עד מהרה התיצב כחבר ה„הגנה" לגיוס, אם כי הרופאים התנגדו לכך.

זמן לא רב אחרי התגייסותו נפל בקרבות הר הקסטל ביום השבת 5 באפריל 1948. נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום כ"ה באלול תש"א (26.9.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

קופשטיין מרדכי

בן חיים ומרים. נולד בט' במרחשון תרפ"ד בבוקובינה, רומניה, ועבר את תקופת־האימים הנאצית במחנה־הריכוז בטרנסדניסטריה. מיד עם שחרורו עלה ארצה בשנת 1944. מאביו, המורה לעברית בקימפולונג אשר בבוקובינה, ירש מרדכי את אהבתו הרבה לישראל ולארץ־ישראל. בהיותו בן 17, עוד לפני גמרו את חוק לימודיו בגימנסיה הרומנית, גורש עם הוריו ועם כל יהודי קימפולונג למחנה־הריכוז בטרנסדניסטריה. בתוך הסבל האיום שבמחנה־הריכוז המשיך העלם בעל־הכשרונות בלימודיו, ובהגיעו לארץ, אחרי שלוש שנות סבל ורעב, עמד בהצטיינות בבחינות־הכניסה לאוניברסיטה העברית. עם בואו לארץ פירסם ב„דבר" את זכרונותיו מחיי המעונים בטרנסדניסטריה, תיאור מזעזע על קורות יהודי בוקובינה בשנות 1941—1944, על גדודי אלפי משפחות יהודים הנתונים בידיהם הטמאות של קלגסי היטלר וגרורייהם הרומנים. עם כניסתו לאוניברסיטה התמסר כולו ללימודים והיה אהוב על מוריו וחבריו. ניחן בכל התכונות של איש־מדע אמיתי, צנוע, שתקן ונחבא אל הכלים. רבים ניבאו לו עתיד מזהיר של חוקר ואיש־מדע. בירושלים חי חיי צנע ופשטות, סירב לקבל עזרה כספית מבני משפחתו והתפרנס רק מיגיע כפיו. את הימים הקדיש לתורה, ואת הלילות — לעבודה: שיעורים לתלמידים, תרגומים משפות זרות ועד לידי שטיפת כלים במטבח מעון הסטודנטים, ובלבד לא לקבל עזרה ותמיכה מקרובים.

עם ראשית מלחמת־השחרור, בדצמבר 1947, עזב את לימודיו באוניברסיטה והצטרף לחברי ה„הגנה" בגוש עציון — עד יומו האחרון. על חייו בגוש עציון בארבעת חדשי שירותו בצבא ההגנה כתבה חברה: „כל ימי שהותי בכפר־עציון הרגיש מרדכי עצמו בטוב וקרא לפני חבריו הרצאות מעניינות בפיסיקה. בשעות קשות, בחרבת זכריה, בידח את החברים בבדיחות. בנפול רוחם עודד אותם בסיפוריו על חייו הוא וסבלו עד בואו ארצה, וחבריו בושו להתאונן לפניו על קשיי החיים שלהם. בזמן הקרב היה עליז ועז, לא ידע פחד ובמותו לא הרגיש יסורי גסיסה. כדור של פרא, למוד מדבר, פילח את מוחו, מוחו החושב וההוגה". נפל בקרב בדרך לירושלים — גוש עציון ביום 27.3.1948. נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום ב' באלול תש"א (13.9.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו כתבים רבים בעברית ובצרפתית, אך בחלקם הגדול הלכו לאיבוד עם נפילת הגוש. נשאר רק יומנו מתקופת 1944—1945 שנכתב בשפה הרומנית.

קוצ'ינסקי נתן

בן משה וגיטל. נולד ב־20.9.1922 להורים יוצאי פולין בעיר החפשית דנציג. בית־הוריו היה ציוני. למד בבית־הספר העממי הגרמני „פסטלוצי" בצופוט. משנת 1932 המשיך את לימודיו העממיים בבתי־ספר פולניים מאחר שהוריו עברו לוארשה. ב־1935 חזר לעיר־הולדתו דנציג ועבד כמתמחה בחברה גדולה ליצוא תבואות מפולין. באותו זמן המשיך את לימודיו בבית־ספר להשתלמות לעובדים יהודים. ב־1939 עלה ארצה (שני אחיו הגדולים קדמוהו בעלייתם) בדרך העפלה באניה „אסטיר". הצטרף לחברת הנוער העולה בקיבוץ נען. אחרי זמן־מה קיבל ידיעה על מות אביו במחנה־ריכוז והוא החליט לנקום את דמו. התגייס לצבא הבריטי ושירת חמש שנים וחצי בחיל המהנדסים המלכותיים. משנשתחרר מהצבא חזר לארץ ועבד בבתי־מלאכה שונים כמסגר ומכונאי, באחרונה בירושלים, שם הצטרף לארגון ה„הגנה", סיים בהצטיינות קורס מ"כ בנען וחזר לירושלים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור א־רגן בעיר הנצורה קורס לחבלה וביצע כמה פעולות חשובות. בז' באדר ב' תש"ח (18.3.1948) יצא כסגן־מפקד בשיירת־המזון להרטוב. השיירה הותקפה קשה. בדרך חזרה יצא המשורין לסייר במקום ונתקל במחסומים בגויים אבן על הכביש. הוא שידר במשדר שלו בשעה שאנשיו עמדו בקרב קשה עם הערבים הסוגרים עליהם מכל צד. כעבור שעות מצאו אנשי קרית־ענבים את המשורין שרוף ומגיניו הרוגים, ביניהם היה גם נתן. גויתו הובאה לקבורה בסנהדריה בירושלים. ביום כ"ה באלול תשי"א (26.9.1951) הועברה להר־הרצל בירושלים.

קוצר אריה (קוצ'ר ליבל)

בן דויד ורות. נולד בשנת 1924 בסלוצק שברוסיה הלבנה. ב־1932 עלה ארצה עם המשפחה והתיישבו בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי ותיכוני. למד חרטות ועבד בה. מנעוריו התמסר ל„הגנה". כחניך הנוער הצטרף לגדו"ע, התחיל בשירותי קשר, סיים קורסים ועלה לדרגת מ"כ, ואחר־כך — מ"מ. נתגלה כמפקד מלידה, אמיץ וצמוד למטרת הפעולה ומוכשר להחדיר במלים פשוטות וקצרות בלב פקודיו את הרגשת החובה. עבר לחי"ש וגם בו המשיך בהדרכה ובפיקוד בכל המסירות. למחרת ההכרזה בלייק־סאכסס התיצב למערכת הגנתה של תל־אביב ובראשית מארס 1948 קיבל את הפיקוד על פלוגה של גדוד אחד בחטיבה „גבעתי", שחנתה אז בבן־שמן הנצורה. באמצע אותו חודש הועברה הפלוגה ל„מחנה־יונה" שבתל־אביב והוא עסק באימונה. בו בזמן היה יוצא עם מחלקות הפלוגה לפעולות מיקוש וחבלה בסביבה בלי ידיעתה ובלי הסכמתה של מפקדת הגדוד. באפריל צורף עם פלוגתו למטה מבצע „נחשון" והגדיל לעשות כמפקד בהגנה על השיירה הגדולה בת 250 מכוניות־משא מלאות אספקה לירושלים, כשהצליח להעבירה בשלום, על אף התקפות ערביות ו„שמירת־סדר" בריטית. כשנהרגו 4 מחבריו על־יד תל־אריש נכנס עם אחדים מפקודיו לתוך שטח האויב והוציא את גויות החללים. במבצע „ברק" כבשה פלוגתו בימים ספורים את הכפרים בשית, בטאני שרקי וברקה והחמיר במניעת שליחת יד בביזה. עבר לדרך רמלה־לטרון וכבש את הכפרים אבו־שושה ואל־קובאב, וכשהחלה הפלישה המצרית הגדולה פנה עם פלוגתו נגדה.

בקרבות ליד אשדוד עבד והעביד את אנשיו למעלה מגבול היכולת האנושית. עייפים עד מוות, נופלים וקמים ופוסחים על חללים בתוך ברד אש האויב, עמדו בגבורה עילאית נגד שריוני האויב וחילו הרב, ולעמידתם של אריה ואנשיו בקרב זה חלק ניכר מאד בהפסקת מסע האויב לעבר רחובות ותל־אביב. היה זה העיכוב המכריע, שהכשיר את האפשרות להכנת התקפת־הנגד. שוב עמד עם פלוגתו המקוצצת מול המצרים המתקדמים מעבר ניצנים. בראשית ההפוגה הועבר למטה הגדוד, ומשהוחל בתכנון פעולת „אן־פאר" חזר לקו הראשון. בחושו לעזרת פלוגת הג'יפים „שועלי שמשון" נפל ליד בית־עפה ב־16.7.1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג ב־29.12.1948. בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הועלה לשמו דרגת סרן.

קורדובה יצחק

בן חיים ומרים. נולד בז' בשבט תר"ץ (5.2.1930) בנובה־גורה, בולגריה. נכדו של יצחק סלומון קורדובה, מראשוני הציונים ביאמבול, בולגריה. גם אביו ואמו היו ציונים פעילים והוא נתחנך מילדותו באוירה לאומית־ציונית ועברית. תחילה למד בבית־הספר של הקהילה בעירו, אחר־כך בפרוגימנזיום, ומשסיימו — בבית־ספר תיכוני ממשלתי. ניתן בכשרון למכניקה. בימי שלטון הנאצים בבולגריה היה יצחק בתנועת־הנוער „מכבי" וב„החלוץ הצעיר", במגמה לעלות לארץ־ישראל, ועלה עם „עליית־הנוער" מאירופה ב־1944. בארץ נתקבל לכפר־הנוער בן־שמן, שם עבר בדיקה פסיכוטכנית בהצלחה — כראשון בין 500 נבחנים — וצורף למחלקה למסגרות. את בית־הספר בבן־שמן גמר בהצטיינות. אחרי־כן הצטרף ל„גורדוניה" והיה חבר בקבוצת אורים. בקבוצה עמדו על כשרונותיו והוחלט לשלחו לטכניון בחיפה. בינתים נתחייב בשנת־שירות ומחודש אוגוסט 1947 היה נוטר. בטכניון יכול להמשיך בלימודיו — משאת־נפשו — אבל לא רצה להחמיץ מצוה זו של הגנת הארץ ודחה את השתלמותו לימי שלום. היה חובב מוסיקה והעריץ במיוחד את באך ובטהובן, שיצירותיהם היו שגורות בפיו גם בשעת מצוק וסכנה.

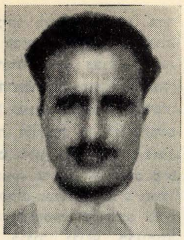
אחרי הכרזת כ"ט בנובמבר יצא לעמדות שמירה ומילא כל תפקיד שהוטל עליו, צמוד ל„לואיס" שלו, שאירשו לעצמו. ביום י"א בשבט תש"ח (22.1.1948) עלה טנדר־הנוטרים הפתוח, שבו נסע הוא ועוד ששה נוטרים, על מוקש במבואות יזור ונפל עם ששת חבריו בידי מרצחים ערבים ששמו קץ לחייהם באותו יום. למחרת הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק, על שמם נקרא המושב „משמר־השבעה". היה צעיר הנוטרים ביחידתו. זכרו הועלה בחוברת־הזכרון „השבעה".

קורח יאיר

בן חיים ושרה. נולד ב־1922 בירושלים. גמר בית־ספר עממי והשתלם בכוחות עצמו בהשכלה תיכונית, ואחר־כך עבד בנהגות. במלחמת־העולם השניה שירת חמש שנים כנהג בחיל־האויר הבריטי. אחרי שחרורו הצטרף לקואופרטיב „המסילה" של עשרה נהגים, חיילים משוחררים, שעסקו בהובלת משאות. אך עסקי הקואופרטיב לא הצליחו והוא נתפרק, ונתקבל לעבודה כנהג בחברת האשלג. נשא אשה ואמר לבנות לו קן־משפחה שקט, אך מלחמת־השחרור אילצתו לדחות תכניות אלו לזמנים שקטים וטובים יותר.

התגייס לצבא ההגנה וכעבור שלושה שבועות נהרג בתאונת־נשק בעמדו על משמרתו ליד מחסום של עמדה ברחוב מאה שערים בירושלים ב־2.5.1948. למחרת היום נקבר בסנהדריה. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י"ט באלול תש"א (20.9.1951).

קורח שלום

בן אליעזר ורוחה. נולד בשנת 1926 בארץ תימן. מנעוריו השתוקק לעלות לארץ־ישראל ובגיל 17, בראשית שנת 1943, נפרד מעל הוריו, נסע לעדן ומשם עלה והגיע לארץ־ישראל ב־28.10.1943 והתיישב בתל־אביב, בשכונת התקוה. היה צורף, ובמלאכתו זו התמחה עוד בתימן, אך בארץ עסק גם בכל מיני מלאכות אחרות. זמן־מה חשב להיכנס לקיבוץ. שאיפתו לפעילות באה על סיפוקה בהצטרפו לאצ"ל, ואחר — לצה"ל.

נפל במערכה בתל־עזיזיאת ביום 17.7.1948. היה קבור בכפר־גלעדי. ב־25.1.1951 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

קורי שמואל („שמואליק")

בן צדוק ושרה. נולד בשנת 1926 באיזמיר, תורכיה, בבית שומר־מסורת. למד בבית־הספר העברי „בני־ברית" והמשיך בגימנסיה ממשלתית למסחר שלא היתה לפי רוחו. היה גא ביהדותו ועם הנכרים לא התחבר. בהיותו בן 16 מת עליו אביו והוא נאלץ להפסיק את לימודיו ולשאת בעול פרנסת המשפחה. בימי מלחמת־העולם השניה היה מייסדי ארגון הנוער הציוני „נאמני ציון". אסף כספים במחתרת למען הארגון, אירגן חברים חדשים והשתתף בבירורים ושיחות. התלבט בין הרצון לעליה והצורך לעזור למשפחה, אך בי"ד בשבט תש"ד (8.2.1944) עלה ארצה בהבטיחו להעלות שמה גם את אמו ואחותו — וזו היתה משאת נפשו כל הימים. הצטרף לחברת נוער עולה בקיבוץ תל־יוסף והיה מעמודי־התווך של החברה. שנתים שימש חבר הועד. חיי הקומונה הלמו את אפיו. התקשר לקיבוץ ולענף־הרפת בו עבד. תמיד השתוקק להתישבות עצמאית והצביע הראשון בעד עליית החברה לקיבוץ משגב־עם. היה באכוחה של החברה במזכירות משגב־עם ושימש מקשר בינה לבין חברה שניה.

כשבועים לפני פרוץ מלחמת־השחרור רכב על חמור לכפר־גלעדי. בדרך התנפלו עליו ערבים וחטפו את הרובה שהיה בונח על ברכיו. מן הכפר הערבי התפרץ המון מזוין באלות ומוטות. שמואל נאבק עם שלושה ערבים וכולו זב דם. „לא תיארתי לעצמי שאוכל להרביץ כך" — כתב לחברתו. „יצאתי בריא, אך ימים מספר לא טעמתי אוכל. חשבתי על הרובה שנשדד". התמסר בהתלהבות ורצון עז לתפקידים שונים שהיו כרוכים במצב המיוחד בארץ. ב־8.2.1948 יצא ללהבות־הבשן להביא תגבורת להבטחת הדרך למשגב־עם. ליד הקיבוץ עמיר נתקלה המכונית במחסומים. הוא ירד הראשון לפרקם. בינתים החלו הערבים בהתקפה. הוא נפגע בגבו ובראשו ומת בו במקום ב־9.2.1948. נקבר במשגב־עם. ביום השלושים למותו הוציא קיבוצו חוברת־זכרון בשם „שמואליק".

קורין בנימין („ניומה", „נימוצ'קה")

בן משה ומרים (מרי). נולד ב־5.7.1927 בקישינוב, בסרביה, רומניה. גדל באוירה ציונית. הוריו טיפחו בו את השאיפה לארץ. למד בבית־הספר העממי „רבנה" והצטיין בתפיסתו המהירה, בזכרונו ובהריצותו. בשאיפתו העזה לציון השפיע על הוריו להחיש את עלייתם, והם עלו, על אף המאורעות הקשים אז בארץ, ב־1936. למד בבית־החינוך בחדרה, וגם שם התבלט בכשרונו ומוריו שיבחוהו מאד. בעל נפש רכה ועדינה. באחד הטיולים, אחרי תחרות ספורטיבית, השקה

במנת־המים הקצובה שקיבל גוזל גוזע והניחו בצל. מגיל 12 חבר „השומר הצעיר". הרוח החיה בקן. אירגן קבוצות, מסיבות והצגות, והדריך בהתלהבות ולהט פנימי. כשסיים לימודיו עבד בבנק „הלואה וחסכון", וזמן־מה — במחנה־צבא בריטי בשדה־מטוחים. כחבר ה„הגנה" השתתף בקורסים רבים, רכש נסיון בכלי־נשק שונים ובהשגת תחמושת. בן 15 נכנס לגדנ"ע, עבר את הארץ לארכה ולרחבה. בן 17 התגייס לנוטרות, אף־על־פי שהוריו התנגדו לכך משום גילו הצעיר. בשנת 1944 סיים קורס מ"כ גדנ"ע וח"ש בבית־יהושע ושפיה. ב־1945 — קורס מ"פ לספורט־שימושי בהדרכת י. מרקוס. הצטיין בקורס כמדריך בקפ"פ וג'ידו (בשביל קרב פנים־אל־פנים). ב־1946 הדריך בקורסים של מ"כ נוער בספורט שימושי וג'ידו. אחר־כך הדריך בגדוד גדנ"ע בבנימינה זכרון־יעקב. ב־1946 — מדריך בקורסים של חי"ש, וב־1947 — מדריך בבית־הספר לספורט שימושי בקורסים ארציים וגלליים. חי בדוחק ממשכורת ה„הגנה" ואף־על־פי־כן היה מלא שמחת חיים והשרה מעלייוותו על אחרים. שמו נעשה לשם־דבר למאות חברים וחניכים שהכירוהו בכינוי „ניומה", „ניומה היה אומר..."

כשפרצה מלחמת־השחרור עבר להדרכה בבית־הספר לאימון גופני של צבא ההגנה לישראל. נלחם לזכותה של תורת הג'ידו בצבא. היו לו דעות עצמאיות ומרתיקות לכת ביחס לאימון זה. בשיעוריו הדרוכים אך מלאי־ההומור ידע לבטא את דעותיו, לשכנע את שומעיו ולהלהיבם. עם הישלח חניכיו לפעולות מיוחדות דרש לצרפו אליהם ולא הסתפק בתפקיד מדריך להלכה. כאשר לא ניתן לו לצאת לקרבות — הוסיף את שמו בפקודה המפקד והצטרף לכיבוש טירה (ואף הועמד בשל כך למשפט). התנדב עם חברים מדריכים לקרב על טירון והוזמן לבית־הספר כמדריך בג'ידו וספורט שימושי לפי פקודה מיוחדת. היה מראשוני המתנדבים לגדוד הצנחנים, יחידה שיחס לה חשיבות מרובה. שם מצא את אשר ביקש. „קשות השניות הראשונות", כתב, „אך אחרי שנפתח המצנח, יש הרגשה נעימה. אתה מעל לכל וכל־יכול". ב־18.12.1948 לא נפתח המצנח. הוא המריא מרמת־דויד לצניחת־אימונים אחרונה. „עוד מעט נצא לאויר הצח" — אמר, ונפל. ב־20.12.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחדרה. אחרי מותו הועניק לו דרגת סגן.

קורן ריינהולד

בן אדולף וקרולה. נולד ב־11 בנובמבר 1911 בעיר ויקרט שבגרמניה. בילדותו עברו הוריו לעיר נויס ושם גדל והתחנך. בן 16 נאלץ להפסיק את לימודיו, בגלל חיי־המשפחה הקשים, ולעבור לעבודה. בתחילה היה פעיל במפלגה הקומוניסטית ואחר־כך עבר לתנועת־הנוער הציונית „ורקלויטה". בן 20 הלך להכשרה חקלאית ועבד במרכז „החלוץ" בברלין. עם הצטרפו לתנועת „הבונים" יסד חוג צעירים והדריכו. בשנת 1937 עלה לארץ וחבלי־קליטה קשים עברו עליו. במשך 6 שנים היה חבר גבעת־השלושה, אך לא התערה בחיי המשק. היה מתבודד בפינתו, שוקד על לימוד תורת הרפואה, שהיתה מטרת חייו. הוא התעניין לא רק בגוף החולה אלא גם בנפשו, ואם כי הוא עצמו היה אדם סגור ידע לדובב את הזולת, ליעץ ולעזור. בשנת 1943 עזב עם משפחתו את הקיבוץ ועבר לגבעתיים. עבד בבית־המלאכה לתעשיה חימית של חותנו, ואחרי פטירתו הקים לו בית־מלאכה קטן משלו לתעשית צבעים ודיו ועבד בו עד שגויס לצבא.

מיום הכרזת או"ם, ב־29 בנובמבר 1947, התנדב לשמירה וכשהוכרז על הגיוס לחי"ם, בקיץ 1948, היה בין אנשי הקבוצה המקומית הראשונה שיצאה לפעולות. בצבא פעל כמדריך גח"ל והתעתד להמשיך בהדרכת עולים אחרי שחרורו. השתתף בקרב על הכפר הערבי קולה ובנס נשאר בחיים. רוב חבריו לא חזרו מקרב זה. נפל בתאונת־דרכים, לאחר שחזר מחופשה קצרה, ביום 28 בינואר 1949, בשעיר הקלט המרכזי שבו שירת. נקבר בנחלת־יצחק ב־30.1.1949. השאיר אשה, שלומית, בת ובן.

קורמן שאול („שולק")

בן יצחק ורחל. נולד ביום כ"ו בכסלו תרע"ב (1911) בעיר קילץ בפולין. בעל השכלה תיכונית. היה מילדותו חבר בתנועת „השומר הצעיר" וזמן־מה עבד גם בהנהגה הראשית של התנועה בוארשה. בשנת 1934 עלה ארצה והצטרף לקיבוץ עין־החורש. לאחר שנה עזב את הקיבוץ ועבר לעבוד כפועל בפרדסי פתח־תקוה. שירת גם בנוטרות בירושלים. השתלם ולמד את מקצוע הפרסום. אהוד על כל חבריו, ידוע באדיבותו וטוב־לבו. עומד על המשמר ונכון לקרב. מיום עלייתו — חבר ב„הגנה". שומר בימי מאורעות 1936—1939. לאחר הכרזת או"ם היה בין פעילי ה„הגנה" בירושלים וגם נתמנה לסגן מפקד־קטע. נפל מכדור צלף ברחוב הנסיכה מרי בשעת מילוי תפקידו ב־23.3.1948. נקבר בו ביום בסנהדריה בירושלים. ביום י"ב באלול תש"א (13.9.1951) הועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה ובן.

קורן ישראל

בן מרדכי ובילה. נולד ביום 15.10.1929 בלידז שבפולין. מגיל 10 עד גיל 15 התענה בידי הנאצים, תחילה בגיטו לודז ואחר־כך במחנות־המוות אוישוץ ודאכאו ומחנות־עינויים אחרים, ומששוחרר נודע לו שכל משפחתו נרצחה. כיתום הועבר לכפר־הנוער באיטליה וב־9.11.1945 עלה לארץ עם „עליית־הנוער". עד פברואר 1947 חונך במוסד חינוכי חקלאי במגדיאל, אך בגלל מחלת־ריאות קשה, שקיננה בו מאז ימי השעבוד, נמצא בלתי־מסוגל להמשיך בעבודה חקלאית ועבר לבני־ברק, כדי שיוכל ללמוד מקצוע קל. למד חייטות.

בבוא המועד התגייס לצה"ל והשתתף בקרבות ג'נין. בקרב על ראס־הנקרה נפצע קשה. החלים מפצעו אך עוד זקוק היה לניתוח נוסף ומניתוח זה מת ב־4.7.1948. בו ביום נקבר בבית־הקברות בנהריה.

קורנברג דניאל

בן פריץ וזינה. נולד ב־15.7.1929 בירושלים. למד בבית־הספר העממי בשכונת תלפיות ואחר־כך בכפר־הנוער בן־שמן. למד ועבד עוד שנתים בחברת־הילדים בגניגר ודבק במקום עד כדי לראות בו כמכורתו השניה והעיקרית. השתלם בחקלאות בבית־הספר „כדורי" ואירגן בין חבריו גרעין להתישבות בגניגר. הספורט, וביחוד השחיה, היה חביב עליו עוד יותר מהלימודים. נודע כשובב ועליז ושאף כמובן ליטול על עצמו כל משימה ולעזור לזולת. כזה היה אחר־כך גם בגניגר כשחזר לשם, אחרי סיום לימודיו בבית־הספר „כדורי", ונתקבל כחבר לקבוצה.

בתורף תש"ח שירת בחי"ש והשתתף בהגנת משמר־העמק. במאי 1948 גויס לשירות מלא ושימש בתפקיד מכונאי ביחידה של חטיבת „גולני". השתתף בכמה פעולות בגליל התחתון, ובאחרונה, בהתקפה על הכפר לוביה, פעל במכונת־יריה, גם לאחר שנפצע קשות בידו, לחיפוי על הנסיגה; לבסוף נסוג גם הוא בנשאו מכשיר־קשר על גבו, אך לא הגיע אל יחידתו. זמן רב נחשב כנעדר ולבסוף נקבע שנפל באותה התקפה ב־9.6.1948. נקבר בקבר־האחים במשמר־העמק.

קורנגולד יוסף

בן אפרים ורבקה. נולד ב־12 באפריל 1926 בברלין, בירת גרמניה. כבן למשפחה ציונית הצטרף בגיל 12 לתנועת „הבונים", אותה שנה נתיחם מאביו. אחיו הבכור גורש לפולין ואמו השכילה לשלוח אותו ארצה. הגיע בשנת 1940 ונתקבל אצל קרוביו בתל־אביב. כאן המשיך את לימודיו וגמר את בית־הספר העממי. בהפשו את דרכו בחיים עזב את העיר והלך ללמוד חקלאות ברעננה, אך עזב את המושבה כעבור זמן קצר והצטרף לחברת־נוער שעשתה את הכשרתה בכפר־המכבי. מכאן הלך עמה לכפר־החורש ולחזרה עד צאת קבוצתו („הדסה") למקום־קבע בגזר. במקום ההתישבות המתמר בכל לב לחקלאות, אך נאלץ לעזבה בשל מחלה ולעבור לעבודה במסגריה. עסק בתעשיית מיטות ובה התמחה כמסגר טוב. בחברה נודע כחבר שקט ונעים הליכות. לקה במחלה כרונית ולא התמרמר, כי אם נשא את סבלו בדומיה.

נפל עם פרוץ משוריני הלגיון לגזר ב־10 ביוני 1948 ובאדמתה מצא את מקום־מנוחתו האחרון. הניח אשה ובת.

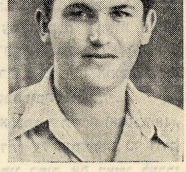
קורנהויזר נתנאל („סאני")

בן אברהם־ברוך ופייגה. נולד ב־21.8.1927 בדברצ'ין, הונגריה. ב־1945 עלה לארץ בעלי"ה ב'. בהונגריה למד בבית־ספר עממי ממשלתי ואחר־כך ב„ישיבה". במארס 1944, כשנכנסו הנאצים להונגריה, נמלט „סאני" לבודפשט והתגורר שם מחופש כהונגרי. במסירות־נפש ניסה להציל את משפחתו ממחנה־ההסגר. במעמדו זה, כאדם שחי בחסות „תעודות אריות", השתמש כדי לקשר בין היהודים הכלואים בגיטו לבין „הצלב האדום" הבינלאומי ועלתה בידו לסייע בהצלת נפשות רבות. רבים מבין חבריו שעסקו אף הם בפעולה זו נתפסו והוצאו להורג, אך „סאני" לא נרתע והמשיך בפעולה מסוכנת זאת. בגמר המלחמה חיפש את בני המשפחה, אך מכולם לא ניצל אלא שתי אחיותיו ואח. עזר להם במסירות וסידר להם מעמד בחיים. אחרי־כן עלה לארץ, בארץ התגורר תחילה בירושלים ואחר־כך בתל־אביב. גויס לפלמ"ח בינואר 1948, שירת בגדוד אחד ונשאר ביחידתו עד יום מותו. היה מאלה המוסרים את נפשם בלי שיור. הלך עריר.

ב־1.5.1948, בקרב על קטמון בירושלים, ניתנה לו פקודה לקפיץ מגובה ולחסל ברימונים, יחד עם חברו, עמדת־אויב מסוכנת. תוך כדי קפיצה נפגע בלבו ומת בו במקום. נקבר בקרית־ענבים ב־4.5.1948, אחרי מותו הוענק לו אות־ההצטיינות „כיבוש קטמון".

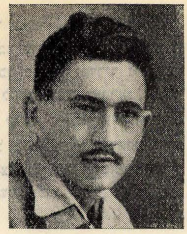
קורנפרכט אברהם

בן משה ותמר. נולד ב־19.5.1930 בעיר אוסטילא אשר בפולין וגדל בכפר־סבא, לשם הגיע עם הוריו בהיותו בן ארבע ב־7.6.1934. למד בבית־הספר העממי המקומי וכשסיים את חוק לימודיו למד מכונאות ועבד במוסך „אגד" בתל־אביב. בשעות הפנאי אהב לשחק בשחמט. בן יחיד להוריו. עלם חזק ועליז, חבר תנועת־הנוער „בני־עקיבא", ומגיל צעיר — חבר ה„הגנה", בה עשה 4 שנים עד להתגייסותו.

חייל בצבא ההגנה לישראל בחטיבת „אלכסנדרוני". היה רגם. נפל בקרב לטרון ב־26.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

קורפל גבריאל („גבי")

בן יהונתן ורחל. נולד בחנוכה תרפ"ט (1928) בלודז, פולין. עלה ארצה ב־1934. למד בבית־הספר „לדוגמה" בתל־אביב. עם גמר בית־הספר העממי למד את מלאכת הצורפות. עבד ותמך בהוריו. בשנת 1943 היה פעיל בחי"ש תל־אביב. השתתף בפעולות רבות וקשות ובכללן ב„ליל שרונה", פיצוץ גשר רושמיה בחיפה, „ליל ברכה פולד", והגיע לדרגת מ"כ. כל זמן שירותו ב„הגנה" עסק בגיוס בין חבריו הרבים. בבית לא סיפר על חברותו ב„שורה". היה אומר שהוא יוצא ל„טיול־ים"; ומן הטיולים כתב לאחותו: „אין לך מושג מה יפה ארצנו ועד כמה כדאי למענה הכל!" ב־1946 התגייס למשטרת הישובים העברים והיה נוטר באזור מעינית־הדרה. במסגרת הפלמ"ח השתתף בפיצוץ גשרים ובפעולות־המאבק האחרות במקומות שונים. בתחילת 1948 עבר לצבא ההגנה. במשך זמן רב ליוה שיירות לירושלים. אחר־כך גויס לפלמ"ח. שמר במשק־הילדים בפרדס־חנה וב־8.6.1948 נשלח לנגב. שירת כחבלן והתמסר מאד להתפקידו.

ב־10.6.1948 הוטל עליו לחבל במשטרת עיראק א־סוידאן, ובהתקפה זו נפל עם שלושה מחבריו (ההתקפה הוכרעה על־ידי 4 מטוסי־אויב). היה קבור ברומאנה. ביום 16.5.1950 הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק. לפני היפגעו חייך את חיוכו התמידי ואמר לחברי בעמדה: „הבט כמה הם פוחדים מאתנו!" היה חבר נאמן ומסור, הבא תמיד לעזרת הזולת.

קורין אשר

בן מרדכי ורבקה. נולד בחודש ינואר 1909 בפומורז'אני, גליציה, פולין. מילדותו היה חבר „הנוער הציוני" ופעיל למען הקרן הקיימת־לישראל. עם עלייתו ארצה בשנת 1932 הצטרף לקיבוץ ברחובות. חלוץ היה לפי טבעו. במשך שנים עבד במושבה ולא מאס בכל עבודה. משנת 1936 — חבר ב„הגנה". היה בין היוצאים לעבודה ל„גדר" בעצם ימי המאורעות. היה שוטר מוסף. חבר מפא"י. בשנים האחרונות גר בשיכון החדש בחולון ועבד כטפסן במקצוע הבניין. התמסר לתפקידים ציבוריים, היה פעיל במכבי־אש וב„הגנה" ומילא במסירות־נפש את המוטל עליו באימונים, שמירה ועמדות. בחור עדין־נפש ושקט היה מטבעו, טוב־לב ושמח בחלקו.

התגייס למלחמת־השחרור לפי הצו לבני גילו. נפל בכ' באלול תש"ח (24.9.1948) בהתקפה על משלט לידּ בית־נבאלה—מודיעין. נקבר בנחלת־יצחק ב־26.9.1948. השאיר אשה, צילה, וילדה בת שמונה.

קורצוויל אליעזר

בן משה ולאה. נולד ב־30.1.1915 בטרויטכ־לינג (באוריה) שבגרמניה. בכוחות עצמו קנה לו את השכלתו התיכונית. הואיל ואביו, אב למשפחה גדולה, התנגד ללימודיו אלה בדרשו ממנו ללמוד לימודי קודש בלבד, היה נותן שיעורים ותמורתם קיבל ימי אוכל כדי שיוכל להמשיך בלימודיו. היה חבר התנועה האנטי־פשיסטית בגרמניה ובהתנגשות עם היטלריסטים נפצע ונאלץ לברוח לצרפת וממנה לצ'כיה בלא ידיעת משפחתו. אחרי נדודים ותקופת לימודים בישיבת ניטרה הגיע בצ'כיה להכשרה החלוצית, אשר באחת מנקודותיה פגש את חברתו רבקה אשר עמה עלה ארצה בשנת

1937. לאחר תקופת־שהות קצרה בעין־שמר הצטרף לקיבוץ „גליל־ים" בשנת 1938. במשך ימי חברותו בקיבוץ עבד בנמל, בסבלות, בשמירה ובגן־ירק. מינואר 1944 שירת כנוטר ואחר־כך כמפקד ומדריך נוטרים.

בסוף אפריל 1948 נקרא באופן אישי לקבל תפקיד אחראי ונשלח לפקד על יחידה מגויסת ברמת־השרון. עם יחידה זו הגן על העמדה בשדות רמת־הכובש ובמילוי תפקידו זה נפל ב־10.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקיבוצו גליל־ים. השאיר אחריו אשה וילד בן 5. הקיבוץ הוציא חוברת מוקדשת לזכרו.

קוּרצמַן צפורה (פֶּלֶה)

בת נתן וטובה. נולדה ב־5.4.1922 בסוסנובקין שבפולין. בגיל 10 גברה על התנגדות הוריה החסידים ומוריה שבבית־הספר הפולני ליהודים והצטרפה ל„השומר הדתי—בני־עקיבא". המשיכה בפעילות בקן גם כשיצאה לעבודה בתפירה. פעלה בו כמדריכה ומשכה אחריה לציונות את אחיה ואחותה ורבים מהנוער החסידי שבעיר. בהתכוננה לצאת להכשרה פרצה מלחמת־העולם השניה ואביה היה בין הנרצחים היהודים הראשונים בעיר. המשיכה בפעולות־מחתרת בתנועה, עד שאמה ואחיה נלקחו למחנה־השמדה, אחיתה למחנה־עבודה במקום בלתי־ידוע לה והיא נלקחה למחנה־עבודה בלודוגסדורף. בגיטו ובמחנה עזרה ועודדה את האחים והאחיות לצרה. אחרי מיגור האויב חזרה ביוני 1945 לסוסנובקין וניסתה לארגן מחדש את השרידים לקיבוץ חלוצי־דתי. מצאה את אחותה שנחשבה לאבודה והצטרפה עמה למסגרת הקיבוצית „לנגב" בגלייוויץ ומילאה תפקידים אחראיים בחברה ובתנועה. עברה עם אחותה ב„נתיב־הבריחה" לגרמניה ומילאה תפקידים במחסן, במטבח ובמחסן־הבגדים של הקיבוץ „לנגב" ובחיים הציבוריים הכלליים של מחנה היהודים בפוקניג שבבאוריה. בסוף תש"ו העפילו ארצה באניה „לטרון" והוגלו לקפריסין. ביוני 1947 שוחררו שתיהן ועלו ארצה והיא הצטרפה לכפר־עציון והתקשרה למקום ולחברה.

בחורף תש"ח השתתפה באימונים ובשמירה ושירתה בכיתת „עזרה ראשונה". בשעת ההתקפה האחרונה היתה ביחד עם חברות ה„עזרה הראשונה" במקלט אשר מתחת למושב המפקדה (בנין המנזר הגרמני), וכשפרצו שריוני האויב לתוך הכפר והאויבים לא יכלו לחדור לתוך המקלט פוצצוהו על כל יושביו, שנקברו תחת הריסותיו, והיא ביניהם, ביום 13.5.1948. הועברה להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

קישניר טוביה

בן שמעון ואסתר, חקלאים ותיקים ומאנשי העליה השניה. נולד בב' במרחשון תרפ"ד (12.10.1923) בירושלים. גדל ולמד בכפר־יחזקאל. שם היה להוריו משק חקלאי. בסיימו את בית־הספר העממי המקומי עבר לבית־הספר ביגור וכבר אז התבלט בהבנה עמוקה לחי ולצומח. עשה ביזמת עצמו „נסיונות" מדעיים שונים, הרכבות, הצלבות, ומתוך הסתכלותו הערה הוציא מסקנות מכלילות ומרחיקות ראות. בסיוריו הרבים בכל רחבי הארץ גילה מינים וזנים שונים של צמחים אשר טרם נודעו בארץ, ובמשך הזמן קנה לעצמו ידיעות מקיפות בכל תחומי הצומח בארץ ובבוטניקה גבוהה בכלל. עבר לירושלים ושם גמר את בית־הספר התיכון ונכנס לאוניברסיטה. למד ביולוגיה, וכבר בשנתים הראשונות של לימודיו הפליא את מוריו בבקיאותו הרבה ומחקריו עוררו התפעלותם של בעלי־מקצוע מובהקים. מורו, פרופסור אדלר, התבטא כי מצא בו גאון אשר כמוהו אינו מתגלה אלא אחד בדור. הוא ראה בו את יורשו במדע. רעיונותיו וגילוייו במדע הביולוגיה יש בהם כדי עבודה רבה להוקרים.

הלך לשירות מתוך הכרה שבזמן של מלחמה לקיום העם והארץ אין דרך אחרת, אם כי דאב מאד על „איבוד הזמן" היקר. הוא חס על כל רגע פנוי וגם בשבתו בבסיס הצבאי, בין פעולה קרבית אחת לשניה, הגה ולמד. השתתף בפעולות רבות להגנת ירושלים ונפל עם ה„ל"ה" בחושם ביום 16.1.1948 לעזרת גוש עציון הנצור. הובא לקבורה בקבר־אחים בכפר־עציון ומשם הועלו עצמותיו, יחד עם עצמות כל חללי גוש עציון, להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

קוּשניר יצחק

בן מאיר וצ'רנה. נולד בט"ו בניסן תרפ"ט בעיר גובוסלניצה, חבל בסרביה שברומניה. בן־זקונים להוריו ובן יחיד ליד שמונה אחיות. למד ב„חדר" ואחר־כך בבית־ספר עממי. בבוא השואה נשלחה כל המשפחה לטרנסנויסטריה. שם נספו הוריו וחמש מאחיותיו. ביום השחרור היה חולה ותשוש ונוטה למות אף הוא. מששב לאיתנו חזר למקום מגוריו ועבד עבודת מסגר ברכבת. על־פי ריב עבד שתי משמרות רצופות, כדי לפרנס את אחיותיו שנשארו בחיים. פעל רבות למען אחותו השלישית שנשארה תקופה ברוסיה, ומשהחזיר אותה אליו הצטרף יחד אתה להכשרת „הנוער הציוני", נדד אתה ועם חבריו והגיע ליוגוסלביה, ובשנת 1946 עלו משם באניה „הגנה" לארץ. שלושה חדשים ישב בעתלית. משחורר עבר עם ההכשרה לתל־יצחק, בינתים הסתדרה אחותו בהרצליה והוא בא לגור אתה במושבה ועבד כפועל. בהרצליה הצטרף ל„הגנה".

בדצמבר 1947 התגייס עם חבריו מחי"ש הרצליה. שירת באחת הפלוגות של גדוד השרון („אלכסנדרוני") והשתתף בכל פעולותיה. נפל במערכת לטרון ב־26.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

קוֹז אפרים

בן עובדיה ומתנה. נולד ביום 10.10.1926 בטבריה והתגורר בשכונת „אחוה". מיד לאחר סיימו את בית־הספר העממי נאלץ להיכנס בעול החיים, להרויח את לחמו ולתמוך בבית־הוריו. היה מכונאי־צבע. מעגנוי־ארץ ומצניעי־לכת היה. נעים הליכות, שקט, וחוט של רצינות משוך עליו. חבר ה„הגנה". מילא כל תפקיד שהוטל עליו. עם התחלת פעולות האיבה גויס ליחידת־חי"ש מקומית והשתתף בפעולות שבעיר העתיקה בטבריה. כתום הקרבות בטבריה התיצב לגיוס ושירת יחד עם בן דודו, מאיר, בגדוד אחד שבחטיבת „גבעתי".

נלחם בקרבות על אשדוד ובית־עפה. בי"א בתמוז תש"ח (18.7.1948), יום לפני תום ההפוגה השניה, עלה עם יחידתו על בית־עפה. בן דודו, מאיר, נפצע ומת. בשמוע אפרים את אנקותיו הפנה את ראשו לעברי ומיד נפגע בצרור כדורים ומת בסביבת בית־עפה. ב־23.1.1951 הועבר לנחלת־יצחק. לתקופת השנה נולד בן לאחיו ונקרא על שמו — אפרים.

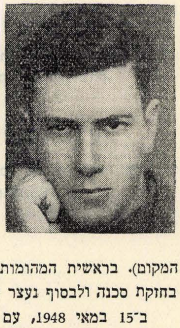
קזז מאיר

בן שאול וסלחה. נולד בשנת 1927 בטבריה. גמר בית־ספר עממי והתחיל לעבוד, בתחילה כמסגר, ואחר־כך — כטייח. אביו היה בא בימים ומטופל בילדים קטנים, ומאיר היה למעשה המפרנס היחידי בבית ומילא את תפקידו זה בנאמנות ובשמחה. ברוב בני גילו הצטרף גם הוא ל„הגנה" וזכה להיות בין משחררי עירו טבריה. משגויס גיוס מלא צורף לחטיבת „גבעתי" ועבר לדרום. השתתף בקרב אשדוד ובקרב בית־עפה שליד נגבה.

היה בעל משמעת ונלהב לאשר נשלח, אך תנאי אחד התנו הוא ובן דודו אפרים, ששירתו באותה חטיבה: שיהיו תמיד ביחד. וכך קרה ששניהם נפלו יחד בקרב בית־עפה ביום 18.7.1948. נקבר בבאר־טוביה ב־20.7.1948. הועבר למנוחת־עולמים בראש־פינה ביום 11.6.1953.

קזין דניאל־דאובן („דני")

בן טוביה ואסתר. נולד ב־24.7.1926 בירושלים. קנה לו השכלה תיכונית. בגיל צעיר התגייס לפלמ"ח. מן הפלמ"ח עבר לבריגדה העברית, בהיוסדה, ועמה עשה באירופה במלחמה נגד הנאצים ואחר־כך בפעולות־הצלה בקרב פליטי המחנות. אחרי שירותו בצבא חזר ארצה, נבחן וקיבל תעודת־בגרות. אחרי־כן הצטרף לקבוצת פוריה שבגליל התחתון, ושם עסק בעניני הבטחון והיה ל„מא"ז" (מפקד המקום). בראשית המהומות עבד כנהג מכונית־משא בדרכים שהיו אז בחזקת סכנה ולבסוף נצטרף על־ידי הבריטים כשברשותו אקדח.

ב־15 במאי 1948, עם פלישת הלגיון הערבי והסורים, גויס זמנית להגנת עמק הירדן וקיבל על עצמו את הפיקוד על קטע בחזית צמח. במשך יום תמים עמד עם מחלקתו בגבורה נגד כוחות עדיפים. הודות לאומץ־רוחו הצליחה המחלקה להחזיק מעמד. כמה רגעים לפני מותו הבטיח לחבר שנפצע כי הכל יגיעו בשלום למקומם. נהרג בכדור שפגע בפניו, ב־16.5.1948, אך אנשיו ניצלו. נקבר בקבוצתו, קבוצת „פוריה".

קזשטֶר דויד („קז")

בן אפרים־פישל ורבקה. נולד ב־י"ב בניסן תרפ"ד (16.4.1924) בעיר ואהרן, גרמניה. בדצמבר 1934 עלה עם הוריו לארץ. למד עד גמר מחלקה ז' בגימנסיה „ביאליק" בחיפה. הבליט נטיה מיוחדת למדעים המדויקים. הפסיק את לימודיו מסיבות משפחתיות, ואחרי הצליחו בבחינת־כניסה נתקבל בסתיו 1947 בטכניון ושוב הפסיק את לימודיו כדי להצטרף ללוחמים. ב־1939 „הגדיל" את גילו ונתקבל ל„הגנה". שירת בפלוגת הקשר בחיפה. מפקדיו הבחינו בסגולותיו ושלחוהו לקורס מ"כ, נוער, ואחר־כך לקורס מפקדי עמדות. השתתף ביסוד הגדנ"ע ובהרחבת שורותיו ונתמנה בו למ"מ. אחר־כך נשלח, בהסואה של שירות בנוטרות, להדריך הדרכה צבאית את הנוער בנפת כנרת. חזר לחיפה ותוך כדי נשיאה בעול פרנסת המשפחה, בגלל מחלת אביו, הרחיב את פעולתו ב„הגנה" ברכישת נשק, הסתרתו והטיפול בו, וכן ביחידת־חבלה סודית ומצומצמת. סיים קורס מ"כ ואחר־כך מ"מ בחי"ש, נתקבל למגמון־הקבע של ה„הגנה" ונתמנה למפקד גדוד־נוער ואחרי גמרו קורס לקציני־מודיעין שירת בתפקיד זה במחוז חיפה. אחר־כך, מתוך התכוננות לבחינת כניסה לטכניון, שימש מדריך בקורס לקצינים מפקדי מחלקות. ידע לשמור בסוד לא רק את עניני שירותו, אלא גם את עלייתו בדרגות הצבאיות.

בראשית מלחמת־השחרור נחלץ בין ראשוני הסטודנטים לגיוס מלא ונתמנה לסגן מפקד גדוד חי"ש בחיפה. מילא בהצטנה ובכושר רב תפקידים קשים בהגנת חיפה והבטחת הדרכים אליה ובביצוע משימות־חבלה מיוחדות בגליל המערבי. מתוך סכנה מתמדת גם מצד האנגלים השתתף בתכנון הפעולות לכיבוש חיפה, לכשתגיע השעה. פיקד על הפעולות לכיבוש החלק המזרחי של העיר ובביצוע משימה זו נפל בבית־התעשיה בחיפה ביום 22.4.1948, שעתים לפני שחרור העיר. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. ב־30 באוקטובר 1948 נקרא מחנה צבאי שעל־יד חיפה על שמו של הסרן דויד קזשטכר. לפי פקודת המטכ"ל הועלתה דרגתו אחרי נפילתו לדרגת סרן.

קטן אליהו

בן חיים ואסתר. נולד ב־15.12.1927 בעיר הלב שבסוריה. למד בבית־ספר של „כל ישראל חברים". השתלם בשפות והיה אוהב ספר. בשנת 1945, בגיל 18, עלה לארץ. גר בתל־אביב בבית הוריו ונתקבל לעבודה כפקיד בבית־מסחר־ספרים. באותן חלקי עבד גם במערכת העתון „על המשמר", בהתאם לנטיותיו הפוליטיות. כחבר ה„הגנה" השתתף בפעולותיה.

מתחילת מלחמת־השחרור השתתף בליווי שיירות. במארס 1948 התגייס לפלמ"ח. השתתף בכיבוש הקסטל ובקרבות בסביבות מעלה־החמישה, קרית־ענבים וירושלים. היה קצין־אפסנאי בגדודו, גדוד „הפורצים". נהרג ב־26.10.1948 בתאונת־דרכים בנסיעתו מתל־אביב לירושלים (בין רחובות וגבעת־ברנר) תוך כדי מילוי תפקיד. ביום 28.10.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

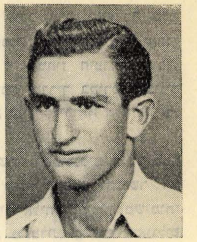
קטנבורג מרטין־לואיס („טום")

בן לוי והלנה. נולד ב־1.7.1922 באמשטרדם שבהולנד. הספיק לגמור בית־ספר תיכון עד שפרצה מלחמת־העולם השניה והאויב הנאצי פלש להולנד. ב־1940 נתיתם מאביו. אחיו נלקח ביוזי המרצחים, הובל למחנה אושביינצים ונרצח שם, והוא חי בהסתרת יהדותו עד גירוש האויב מהולנד, והצער על אבדן אחיו לא הרפה ממנו. אחרי המלחמה למד באוניברסיטת אמשטרדם, תחילה חימיה ואחרי־כן פסיכולוגיה, והתעניין במוסיקה, שירה וציור. בשמעו על החלטת או"ם לכונן מדינה יהודית ועל מלחמת הישוב להגשים את העצמאות בפועל, התגדב למלחמה זו, לבל יהיה עוד עמו הפקר כצאן לטבח. בדצמבר 1947 נסע למרסייל בלי דרכון והתיצב במחנה־אימונים של מתנדבים ל„הגנה". משום־מה הדביקו לו שם את הכינוי „פופוף".

באפריל 1948 הגיע לארץ בשיירה של מעפילים־מתנדבים ויצא לשירות קרבי. שמר על אפיו העצמאי והאינדיבידואליסטי, ואף בחזית היה הוגה בשעות־הפנאי בספרי־שירה. נפל בחזית אשדוד ב־7.7.1948.

קיבוץ שלמה („קובי")

בן יצחק ורבקה. נולד ב־23.12.1923 ברחובות. צאצא למשפחה ממיסדי המושבה. בהיותו בן 3 נתיתם מאביו. למד בבית־הספר במושבה ובכפר־הילדים מאיר־שפיה, ואחר־כך הטטרף להכשרת „הנוער־העובד" בשפיים ובאפיקים. כשחזר לרחובות התמסר לפעולות ה„הגנה". היה פעיל ב„המחנות־העולים". ב־1940 התגייס לנוטרות בשדה־התעופה בתל־נוף. וב־1941 התגייס לצבא הבריטי. שירת ביחידה העברית בחיל־הנהגים 650 ועבר עמה ממצרים עד אירופה. הושיט עזרה רבה לפליטים. הקדיש להם את כל זמנו והסכונותיו, דאג לאספקת מזונותיהם והוביל שיירות לחופי ההצלה בהולימו שולל את השוטרים. ידיעת השפה האיטלקית שרכש בקלות סייעה לו בזה ובצבא השתדל לקבל תפקידים שיאפשרו לו לעזור לפליטים. הצטיין במיוחד בפרשת „ספציה". עם גמר מלחמת־העולם שוחרר והתגייס מיד לחי"ש, בלי לדאוג לעצמו. חזון הגאולה והשחרור דחפהו תמיד להקרבה. רגיל היה לומר: „האם לא אנו ‚הצברים' צריכים להיות הנחשונים והמבצעים?" היה פעיל מאד. במושבה נחשב למפקד המתאים לביצוע כל משימה אחראית. תמיד נחלץ ראשון, כשיסדו חברי־לצבא את פלוגת הנהגים בנגב, לאחר הנחת צינור המים, הצטרף אליהם והוביל שיירות, עד מהרה יצאו מונישין לגיס הלבן שלו שעבר את מרחבי הנגב. ידע להיחלץ מכל מיצר. כמה פעמים נאסר על־ידי הבריטים ותמיד נמלט על־ידי „סליק" ברוצלה. היה שקט ורצוע ונערץ על חבריו וידידיו המרובים.

כשפרצה מלחמת־השחרור סופח לגדוד אחד בפלמ"ח. במשך כל תודש דצמבר 1947 נסע פעמיים ביום בראש השיירות מניר־עם בגיפ פתוח ללא שריון או אלחוט. לא נרתע מפני הסכנות והשרה מרוח הבטחון שבו על השיירה כולה. ביום כ"ט בטבת תש"ח (11.1.1948) הותקפה שיירתו ליד כאוכבה — שער הנגב. השיירה עברה והוא נשאר כמאסף. כדור פגע ברקתו ומת. זמן־מה נשאר בידי האויב. כעבור שבוע נקבר ברחובות.

קומל דויד

בן שמריהו וייטל. נולד ב־17.10.1930 בברלין, בירת גרמניה, וב־1933 עלה לארץ עם בית הוריו שהתישבו בפתח־תקוה. אחרי סיום בית־הספר למד בישיבות „אחי תמימים", „חברון" ו„בית־יוסף". בעל תפיסה מהירה. בן 5 נכנס לכיתה א' וכשסיים לימודיו בכיתה זו העלוהו מוריו שתי כיתות נוספות. מוריו מעידים על כשרונותיו הבולטים, ובעל ה„ישיבה" שבה למד ביקש מאת הוריו להשאירו בין תלמידיו משום שבעזרתו הם מיטיבים כולם לתפוס את הלימודים. הטטרף לתנועת־הנוער „עזרא" שליד פועלי אגודת־ישראל. השתתף ביסוד גרעין בשם „נתיבה" בקיבוץ חפץ־חיים. מתוך הרגשת הובה להיות לעזר להוריו ויתר על נטייתו האישית לחיים בקיבוץ, חזר הביתה ולמד את מלאכת החשמלאות. הצטרף לארגון „בני־עקיבא" ולגדנ"ע כדי להכשיר עצמו להגנת המולדת. היה בעל אופי מוצק, מתמיד ויסודי. בכשרונותיו נתחבב גם כאן מהרה על כל יודעיו כמו במקומותיו הקודמים.

כשפרצה מלחמת־השחרור התגייס לשיירות מלא באמצע דצמבר 1947 ולהפצרותיו הועבר למחלקת חי"ש עוד בהיותו בן 17. נשלח לכפר־יעבץ והשתתף בהגנת המקום והסביבה בתנאים הקשים ביותר. אחרי ימים אחדים נפצע בקרב, בשעת התקפת כוחות־אויב מרובים, ובעודו שותת דם הריף עיד שלוש מחסניות „סטן" על האויב המתקרב. אחרי שבועות אחדים יצא מבית־החולים, חזר לשיירות, נשלח לפלוגה תדית בחזית המרכז והצטיין בגבורתו. גמר קורס חבלנות והשתתף בהרבה קרבות של חטיבתו, ובכלל זה — בכיבוש סלמה, חיריה, כפר־סבא הערבית, קאקון, טנטורה, קולה, רנתיה ועוד. באחרונה נשלח לנגב ובחנוכה תש"ט אמר שם לחבריו: „חבריה, בבית אוכלים כעת לביבות. בפתח־תקוה שלנו שבת, עורכים נשפים וחגיגות. אך אין דבר, גם לנו יהיה שמח. עוד מעט נאכיל את המצרי לביבות ממעשה ידינו". שמחה זו נשארה קורנת על פניו כשנפגע מפצצה שנזרקה לעמדתו, בחזית פלוגה—עיראק אלמנשיה, ביום 28.12.1948. היה קבור בפלוגה. הועבר לנחלת־יצחק.

קיבוץ דויד

בן מאיר ויהודית. נולד ב־18.12.1926 ברוזוב שבפולין, ובשנת 1933 עלה עם הוריו לארץ. למד בבית־הספר העממי על שם ביאליק בתל־אביב. אומנותו — השמלאות. חבר ב„הגנה" משנת 1941. עבר את שלבי הגדנ"ע והחי"ש. השתלם במיוחד בחבלה, ובתפקיד זה שימש כל ימי שירותו ב„הגנה", בין בימי הבריטים — בפעולת וינגייט, שרונה — ובין בתקופת מלחמת־השחרור בקרבות מנשיה, אבו־כביר, בית־דגון, תל־א־ריש, סלמה, ג'בליה וכו'. הצטיין בקורי־רוח ובהקרבה עצמית.

נפצע קשה בשעת פירוק מוקשים שהונחו על־ידיו בשכונת מולדת ומת לאחר שבוע ב־24.5.1948. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

בן מרדכי־יחיאל

חבר אצ"ל. נפל בקרב ברמלה ביום ט' באייר תש"ח (18.5.1948).

קימלמן הלנה

בת יחזקאל ופולה. נולדה ב־1.2.1928 בלודז, פולין. למדה בגימנסיה העירונית ואחר־כך המשיכה בה בגיטו עד שנת 1942. ב־1943 נהרג אביה על־ידי המשטרה הפלילית והיא נלקחה עם אמה לאושביינצים. בסוף 1944 ניטלטלה הלאה, למחנה ברגן־בלזן, שם חלתה בטיפוס וב־15.5.1945 נשלחה לשבדיה. שמונה חדשים לאחר סיום המלחמה הצליחה להתקשר עם אמה ואחותה שנשארו בחיים ואחרי מאמצים רבים באה אליהן לצ'כוסלובקיה והיתה להן לסעד רוחני וחמרי ואף שלחה את אמה להבראה. הצטיינה בכשרונותיה למלאכת־יד, בריקמת שטיחים וציור על בד וכלי־חרס. באמצעות משרד הסוכנות בפראג יצאה לארץ כאשת קצין והגיעה ב־18.6.1947. קרובים או כסף לא היו לה ואת השפה לא ידעה. היא התקיימה בצמצום מעבודה במסעדה ואחר־כך עבדה במשק־בית. כעבור תשעה חדשים העלתה את אמה ארצה ודאגה לקיומה.

התיצבה לשירות עם הגיוס הראשון. תחילה היתה בגיוס חלקי וכעבור זמן־מה נקראה לגיוס מלא. היא חשה ברגליה וידיה את חובתה כלפי האם החולה, אך רגש החובה לעם גבר ולא ביקשה שחרור. הסתגלה אל ההוי החדש ומצאה בו סיפוק והתקשרה מאד אל אנשי הפלוגה.

מכתביה על חיי הצבא שופעים חיים והומור. רוב הזמן היתה ביפו. ב־22.10.1948 נפלה בתאונה בשדרה־התעופה בלוד. ב־24.10.1948 הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

קינד דויד־צבי

בן יצחק וחיה. נולד בכ"ב בטבת תרפ"ו בריסקובה, רומניה. בתרצ"ה עלה עם בית־הוריו לארץ. המשפחה השתקעה ברחובות ושם למד דויד־צבי בבית־הספר העממי. בן 17 התגייס לנוטרות בימי ממשלת המנדט. אחר־כך עבד בשדה־תעופה בתיקון אוירונים. חודש לאחר הכרזת כ"ט בנובמבר התגייס ונתקבל לחי"ש. שהה חודש ימים ברמה ומשם נשלח לכפר־אוריה. באותו זמן התקיפו ערבים את הכפר והוא היה בין אלה — מעטים נגד רבים — שהחזיקו מעמד מול יתרון במספר ובנשק, משחזר משם אמר בהתרגשות: „אני מקדיש את חיי למען המולדת והמדינה, שהיתה אלפיים שנה בידי צר ואויב".

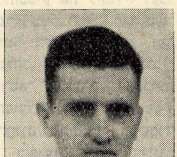
בז' באדר א' תש"ח (17.2.1948) ערכה יחידתו, והוא בתוכה, סיור בדרך חולדה—ירושלים, כדי לטהר את הדרך ממוקשים. הוא ושנים מחבריו סיירו ראשונים. נתקלו בכנופיות ערבים ועוד טרם היה סיפק בידו להשתטח ארצה — וכדור פלח את צווארו. חבריו היו אנוסים לסגת מיד מחמת עצמת האש ולא הספיקו לקחתו עמם. גופתו היתה מוטלת בשדה יממה שלמה, ורק למחרת, כאשר יכלה יחידתו לערוך סיור שני, מצאו את הגופה במרחק 5 ק"מ מהכפר הערבי בית־פאר. נקבר בחרובות.

קינדרמן יעקב

בן משה ועליזה. נולד בשנת 1920 בברלין, בירת גרמניה. סיים בית־ספר עממי בחוץ־לארץ ובגיל 15 עלה לארץ בשנת 1935. ישב במקומות שונים, באחרונה — בבת־ים שליד תל־אביב. עשה שנתים בהכשרה מגויסת של הפלמ"ח והיה חבר קבוצת קיסריה. למד את מלאכת המסגרות ועבד בה. מעורה בארץ ונאמן לעבודתו. התגייס למלחמת־השחרור מראשיתה. השתתף בקרב גבעת־עדה ובאחרונה נלחם בתוך ירושלים הנצורה. נפל בקטמון ב־1.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים ב־3.5.1948.

קינורטי חיים

בן צ'ליבי ומול. נולד בשנת 1923 בבולגריה ועלה לארץ בשנת 1945. אין כל ידיעות על חייו האזרחיים. ראה את עצמו כמגיס למאבק הישוב בעודו בחוץ־לארץ. עוד בבולגריה היה חבר בית"ר, ובארץ התיצב מיד למערכה. התאמן בפעולות־חבלה, ופעם, כשיצא לפעולה כזאת, נתפס ונפל בידי הבריטים. נגלא בלטרון ומשם הוגלה לאפריקה. היה עצור באסמרה ובקניה. השתחרר עם ביטול המנדט, בימי מלחמת־השחרור, שפרצה בימים בארץ.

משחזר לארץ התגייס מיד לצה"ל. השתתף בכמה קרבות, באחרונה — בכפר־קרע, ושם נפל ב־3.11.1948, בן ביום הועבר לקבורה בנתניה.

קינקולקין משה־זלמן

בן אליוש ורבקה. נולד ב־1922 באויה ליד וילנה, פולין. אביו מת בילדותו ומשה־זלמן בא בעול מלחמת־הקיום. ב־1941 נכנסו הנאצים לכפר, ציוו על היהודים לחפור בור גדול וזרקו לתוכו 2600 נפש ומשפחתו ביניהן. אז נשבע לקחת נקם. הוא ברח ליערות ושלוש שנים נלחם בין הפרטיזנים (ב„גדוד ניבסקי"), התגדל לפעולות מסוכנות ונפצע פעמיים. אומץ־רוחו הפתיע את חבריו שהכירוהו כאדם שקט וצנוע. בשנת 1944 הגיע אל הצבא האדום ונשלח לבית־ספר לקצינים בויטבסק והצטיין בלימודיו. לאחר שנה, בימי חופשתו, בא לעיירה לחפש שרידים ממשפחתו. מילדותו שאף לעלות ארצה, וכעבור זמן־מה ברח מויטבסק לגרמניה וצרפת כדי להצטרף אל המעפילים. באחד המחנות הכיר את איטה, בת־ישראל מפולין, אשר בימי השואה התחפשה כנוצריה בעזרת תעודות אוקראיניות, ונשאה לאשה. ב־1947 עלו באניה „לטרון", גורשו לקפריסין ושוחררו בעתלית. שם נולדה לו בת, ברכה. הסתגל בהתלהבות לחיי הארץ. מצא מקום־מגורים בטבעון ועבד כמסגר בחברת־החשמל. כעבור חדשים מספר פרצה מלחמת־השחרור. התגייס ב־18.4.1948, עוד לפני שהגיע מועד גיוסו, ושירת באחד מגדודי חטיבת „כרמלי", בציינו: „עוד הפעם לא יאמר לי היטלר לחפור בור..."

השתתף בקרבות שונים, בחזית סג'רה נפצע ברגליו. כשהבריא סירב לקבל תפקיד לא־קרבי ונשלח למשמר־הירדן, ושם נפל ב־7.10.1948. אותו יום נערכה הפגזה ממושכת על הנקודה. הוא הפעיל את המרגמה בקדחתנות ובדיוק עד שיצאה מכלל שימוש. הובא לקברות בראש־פינה.

קינריך יהודה

בן עזריאל ורחל. נולד באוקטובר 1913 בעיר צ'בין על־יד קראקא אשר בפולין. סיים בית־ספר עממי. עלה ארצה בשנת 1943. עבד בנהגות. אחד מבני הנוער התל־אביבי שיצאו בין הראשונים להשתתף במלחמת־השחרור.

במלאות שבוע למדינת ישראל נפל חלל בקרב על עיראק א־סוידאן ביום 21.5.1948. נקבר בבאר־טוביה.

קיפנים בן־ציון („בנצי", „קיפי")

בן חיים וטובה. נולד ב־31.12.1922 בתל־אביב. נדד עם הוריו מתל־אביב לירושלים, לכפר־סבא וחזרה לירושלים, ובכל מקום התערה מחדש בבית־הספר ובחברת הילדים והנוער והיה מטובי התלמידים, עד שסיים את הגימנסיה בירושלים. עבד זמן־מה כפועל חקלאי בכפר־סבא וכפועל־תעשיה בירושלים ובשלוש שנות לימודיו בטכניון בחיפה עבד בחברת־החשמל ובסבלות בנמל בלילות. היה פעיל גם בספורט, חבר ב„הפועל" ובאגודת השיט בחיפה. משנרצח אחיו במהומות 1938 הצטרף הנער ל„הגנה" בגיל 15 ומאז הסתיר תחת מסוה עליזות הנוערים את החלטתו הנחושה למנוע הישנות מצב כזה ולנקום את דם אחיו מכנופיות הפורעים. שירת בנוטרות בכפר־סבא, התגייס לפלמ"ח והשתתף בקבוצת החבלנים במשמר־העמק.

משפרצה מלחמת־השחרור הפסיק את לימודיו בטכניון והתגייס ליחידה קרבית עוד לפני שפורסם צו הגיוס הכללי. שירת זמן־מה כמדריך במחנה־אימונים בנתניה ואחר־כך השתתף בקרבות במחוז הצפון ומילא

תפקידים חשובים. היה מטובי הלוחמים לשחרור חיפה ובאחרונה בכיבוש עכו. בשובו משם ביום 15.5.1948 נספה בעלות המכונית על מוקש. ב־18.5.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

קימלביץ חיים („ביקי")

בן שמעון ופסיה. נולד ב־29 באוקטובר 1930 בחיפה (הוא ואחותו — תאומים). גדל באוירה של חלוציות ועבודה. למד בבית־הספר העממי בקרית־חיים ולפני סיום לימודיו בו יצא לחברת־הנוער בחולדה. עבר עם חבריו לאבוקה וכבוגר חזר משם הביתה לעזרת ההורים. נער צעיר, גבוה משכמו ומעלה מחבריו, זקוף, מלא חיים ועליז. מילא את הבית שמחה ואמונה. אהב את עבודת האדמה והתכונן להיות חקלאי.

מיד עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לגדוד בחטיבת „כרמלי". השתתף בליווי שיירות, בהתקפה על כפר־תמרה, בפיצוץ גשרי תרבייחה וראש־הנקרה. נפל ב־27.3.1948 בשיירת יחיעם ונקבר בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי בנהריה ב־29.3.1948.

קיפניס צבי

בן זוסיא ורוזה. נולד ביום ה' באלול תר"ץ (29.8.1930) בארץ־ישראל. בן יחיד להוריו. במושבה הרצליה, מקום מגורי הוריו, גמר את בית־הספר העממי ואחר־כך המשיך לימודיו בגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב וסיים אותה ב־1948. הצטיין ביחוד בתנ"ך ובמתימתיקה. אמר להמשיך את לימודיו בטכניון בחיפה כדי להשתתף אחר־כך בפיתוח הנגב. מנעוריו הצטיין בספורט והתמחה ביחוד בספורט־הים. לפני התגייסותו היה בגדנ"ע ומיד עם סיימו את לימודיו התגייס לצבא, התמחה כרגם והשתתף עם יחידתו בקרבות ה„משולש" בלטרון, קאקון ומגדל־צדק. „אם אנחנו לא נקים את המדינה, איש לא יקימנה" — במלים אלה סיים אתד מחיבוריו בגימנסיה. נודע ב„הגנה" כמסור ואחראי. הוטל עליו תפקיד של עבודה חשאית בשירות הידיעות, ואף זכה להערכה והוקרה. הוקרה זו הובעה בדברי ההקדשה של ממוניו על־גבי הספר „פשיטת־וינגייט": „כי ראית ושמעת".

נפל בהגנת משלט ליד קולה, בשעת התקפת־הנגד הכבדה של הלגיון הערבי בסוף קרבות עשרת הימים, ב־17.7.1948. בקרב זה שימש בתפקיד של סמל־מרגמה. הוא ומחלקתו הוקפו על־ידי הלגיון והושמדו. רק לאחר שנכבש הכפר בחזרה נמצאו גופות החללים והובאו למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בנתניה ב־19.7.1948.

קירזנר חיים

בן שמעון ויפה. נולד בשנת 1929 בראשון־לציון. חבר הגדנ"ע מנעוריו. בהגיעו למצוות עזב את בית־הספר העממי ונתקבל לעבודה בצריפין, במחנה־הצבא הסמוך למושבה. בערבים השלים את השכלתו ואת לילותיו עשה קודש לטיפול בנשק כ„סליקר" של פלוגת החי"ש. השתלם בקורס למפקדי כיתות, התחיל בהדרכה, אך זמן רב לא ניתן לו לעסוק בה. בהיותו בן 17 התגייס לנוטרות ובאו פעל זמן רב בליווי שיירות. לא פעם הותקף הטנדר הפתוח שנסע בו, אבל חיים יצא בשלום. כך המשיך בתפקידו עד לאסון שקרה ל־ד חבריו הנוטר"ם, שנרצחו בעברם דרך כפר יזור. הטנדר שבו ישבו חיים וחבריו עמד להיפגש עם הטנדר אשר יצא מחולון. הפגישה התקיימה בצורה מזעזעת: שבע גופות היו מוטלות בו ללא רוח חיים.

עם החרפת המצב בנגב יצא שמה חיים לליווי השיירות ובלבו השאיפה לנקום דם חבריו שנפלו. השתתף בקרבות רבים, ביניהם בהגנת נגבה, וגילה אומץ־לב וקור־רוח. אם כי צורף למטה החטיבה בתפקיד אחראי, לא יכול להישאר בעורף והצטרף אל „שועלי שמשון". „שועל לדוגמה היה חיים — כותב חברו לקרבות — הימים קשים, האנשים יגעים, אך פושטים במחנות האויב ומכים בשורותיו". לפני פרוץ ההתקפה הגדולה בנגב, היא פעולת „עשר המכות", יצא חיים עם אנשיו אל מאחורי קוי האויב והביא ידיעות חשובות. ברם, הוא לא זכה להשתתף במבצע שהכין. בשעת אימונים בכפר שחמה, ב־14 באוקטובר 1948, כשנוסתה מכונת־יריה „שפנדאו", פגעו כמה כדורים בגופו. שעות מספר לא עזבתהו ההכרה ודברו האחרון היה: „יודע אני שהנני הולך למות. או להורי..." בו ביום הובא למנוחת־עולמים בראשון־לציון.

קירלנד נחום

בן זאב וטובה. נולד ב־30.10.1930 בנשר שעל־יד חיפה. גדל בבית ספוג רוח חלוצית. למד בבית־הספר העממי ביגור־נשר. יצא להכשרה לקיבוץ נגבה ועשה שם שנה, ואחרי שובו למד רצענות בבית־החרושת „נשר" והתקדם בידיעת המקצוע. חבר ה„הגנה" מנעוריו. בסתיו 1947 התנדב לעלות להניתה ולהגן על גבולות הצפון. דרש לשלחו מהאימונים ולהשתתף בהגנת הדרך והשיירות ליחיעם, ואחרי הפצרות מרובות מאד ניתן לו מבוקשו. מאז הלך כמעט בכל לילה להביא אספקה לקיבוצים הנצורים בגליל המערבי. השתתף בפעולות התגמול על בלד א־שייך אחרי הרצח האיום בבתי־הזיקוק, כן לקח חבל בשמירה האחראית והקשה על גבעת „חרבה", מול בית־החרושת „נשר", הנתונה תכופות לאש מהמארב. שם נפגש עם אביו, אשר אף הוא שמר שם בלילות, ולבו גאה בו.

בליל ה„סדר" נשלח להשתתף כחבלן בכיבוש משטרת בצה, החולשת על הכביש אילון־חניתה, ובקרב זה נפל ביום 25.4.1948. הובא לקבורה באילון. ב־22.6.1950 הועבר לחיפה.

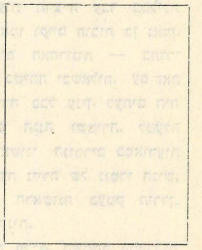

קירשנבוים אברהם־מיכאל

בן ניסן ומרים. נולד ביום ט"ו באלול תרפ"ה בירושלים להורים חרדים, גר בשכונת ימין־משה. למד בישיבה „עץ־חיים" ובבית־הספר התורני „אלומה" ובו רכש גם מדעים כלליים. מסיבות כלכליות נאלץ להפסיק את לימודיו ועבד בבית־הדפוס „נשר", במקצוע זה ראה מעין המשך ללימודים. בשנות נעוריו היה חבר־„הגנה" נלהב. פעיל ב„מכבי" ירושלים כספורטאי מובהק בקבוצת הכדור־סל והשתייך לקבוצה מאגרפים של „הפועל". מ־1942 היה פעיל בחי"ש (במחתרת כונה בשם „תמיר"). לראשונה התאמן במשטרה המיוחדת ליד משטרת הישובים העברים. ב־1943 שירת בפלוגת הרובאים. בתחילת 1944 — במחלקת הנשק המטייע. עבר קורס שיטתי במרגמות „3". היה עוזב את עבודתו ויוצא לקורסים. בסוף 1944 — בקורס ל„ברן" בבית־הערבה. השתתף בכל מסעות החי"ש ובהגנה על שטח מריבה בגוש עציון. ב־1947 הועבר למחלקה „המיוחדת" (הנבחרת) ונשלח לקורס של חדשיים למ"כ בכפר־עציון. כשחזר ביקש העברה לשכונת ימין־משה, שהותקפה ללא הפוגה ושימשה מטרה אסטרטגית חשובה. יומם ולילה עסק בשכירה ובבצורים והדריך את הנוער המקומי להגנת המקום ובשימוש בכל מיני כלי־הנשק.

ב־10.2.1948 נערכה במשך 6 שעות התקפת־מצח עזה על השכונה בפיקודו של עוד כליל אל־קוסמה, המפקד המחוזי. ההתקפה נפתחה משעה יפו וכ־50 ערבים הצליחו להגיע עד לעמדות הקיצוניות (בית עבדאללה). קירשנבוים פקד על כיתה שגייסה מתושבי השכונה והחזיקה בחלק הדרומי של ימין־משה. בהיותו מקלען מצוין נקרא לחלק הצפוני וקיבל את ה„ברן" היחידי שברזרבה האזורית. הוא התקיף טור חבלנים של האויב, פגע במספר מתקיפים והצליח להניס את השאר. אולם הבריטים הפעילו נגדו מכונת־יריה כבדה ממלון „המלך דויד". העמדה לא היתה מוגנת באפים. הוא נפגע ב־6 כדורים, הוסיף לירות והגיע למטה האזור להודיע כי הוא פצוע. כשניגשה באלונקה נפצע בכדור נוסף ומת כעבור יומיים ב־12.2.1948. נקבר על הר־הזיתים בירושלים, בקרב זה הפך לגיבור האגדי של השכונה, ורבים התפללו בתפילת ציבור להחלמתו. שימש מופת לחבריו, חיילים ומפקדים. היה מקורב בהשקפותיו לאצ"ל, אך עם פרוץ מלחמת־השחרור העמיד את עצמו מיד לרשות כוחות המגן של הישוב המאורגן ושירת בחי"ש.

קירש רפאל

נפל בקרב במבצע „יואב" במשלט הגשר ביום ט"ו־ט"ז בתשרי תש"ט (18/19.10.1948). גויתו הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י"ב בטבת תשי"א (21.12.1950).

קירשנבוים דבורה („דוצי")

בת משה ושיינדל. נולדה ב־1929 בטורדה שבטרנסילבניה, בחלק הרומני שלא הוחזר להונגריה ב־1940, ומשם לא שולחו היהודים בקרונות־המות, וכך יכלה ללמוד עד גמר מחלקה ו' בגימנסיה בעצם תלאות מלחמת־העולם. כתום המלחמה הצטרפה לתנועת „גורדוניה", וכדי להגשים את הרעיון בפועל העפילה ארצה באניה „פאן יורק", שהתה מאוגם חצי שנה בקפריסין והיתה פעילה כמדריכה ב„עליית־הנוער".

גם משעלתה ארצה המשיכה בכך בקבוצת חוליות (שדה־נחמיה). באוגוסט 1948 הצטרפה במסדה לגרעין ההונגרי, התאמנה ב„הגנה" והשתתפה בפעולות עם כל חברי הקבוצה עד שנהרגה מפגיעת כדור ב־21.1.1949. הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות במסדה.

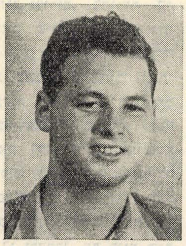
קירשנר שמואל

בן חיים ושושנה. נולד ב־1.11.1929 בעיר דורטמונד שבגרמניה. בשנת 1933 עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו בתל־אביב. הצטיין בלימודיו בבית־הספר העממי העירוני „תחכמוני" ובשעות אחר־הצהרים השתתף בשיעורי מלאכת־יד שניתנו לתלמידים המבוכשרים. גם בגימנסיה הדתית „מוריה" היה מטובי התלמידים וסיים אותה בהצטיינות. בדעתו היה ללמוד אחר־כך בנין ואדריכלות. בספורט השימושי נודע בזריזותו בשחיה, בדו־יאו־דו־יצו ובאתלטיקה קלה. ניחן בכשרון ציור וצייר ציורי־נוף, פרצופים, תנועות אדם ובעלי־חיים, אילוסטרציות וקומפוזיציות. השתתף בקביעות, בעיקר בציור, ב„הד הבוגר" של ארגון בוגרי בתי־הספר הדתיים וצייר את תמונתו של הרב קוק בשביל מוזיאון הארגון בבית־הספר „בילו"י". בהליכות חייו היה נאמן למסורת ואת נימוקיו למסירותו במלחמה בעד שחרור המולדת מהשלטון הזר שאב מהספרות הדתית והגן על השקפותיו בלהט, בכל זאת עלתה בידו להסתיר ממוריו ומחבריו את שייכותו למחתרת אצ"ל ועבר בשלום את תקופת הבילושים והרדיפות.

ב־1947 החל מתאמן בנשק וב־1948 עבר קורס למפקדים. השתתף בהגנה על גבולות העיר והשכונות, בפעולות נגד קני הפורעים, ובקרב של כוחות אצ"ל על רמלה נפל ביום 2.6.1948, נקבר בנחלת־יצחק.

קישוני אלדד

בן משה ומרים. נולד ב־6 בינואר 1929 בירושלים להורים יוצאי טרנסילבניה. למד בבית־הספר „תלפיות". היה חבר תנועת־הנוער „גורדוניה", שאף להיות „מא'. ואמנם כשנה עבד בדיג בקבוצת־הדייגים „גורדוניה־מעפילים" בנוה־ים. לא הסתפק בידיעותיו בימאות ורצה ללמוד באוניברסיטה ולהשתלם כמהנדס למכונות־אניות. במרץ רב החל להתכונן לבחינות־הבגרות כדי להתקבל באוניברסיטה.

בחודש יוני 1948 עמד להיבחן. את אימוניו הראשונים ב„הגנה" עשה בהיותו בן 16. עם מלחמת־השחרור התגייס מיד. תחנתו הראשונה בימי המלחמה היתה ימין־משה, בה שמר ובה נתמנה כעבור זמן קצר למפקד עמדה והדף התקפות ערביות תכופות וקשות. תחנותיו הבאות היו: תלפיות ומקור־חיים, מהן שלח מדי יום ידיעות לאמו מתוך דאגה לשלומה ורצון להרגיעה, בידעו כי היא נמצאת בחדשי הרינונה וכל זעזוע עלול להזיק לבריאותה.

ב־26 בדצמבר 1947 נשלח להרטוב בתגבורת שהוחשה למקום הנצור. מספר אנשים יצאו לדרך, אך לא הגיעו למחוז־חפצם. כ־5 קילומטרים משער־הגיא הותקפו על־ידי כ־100 פורעים ונלחמו 4 שעות מתחת לגשר עד שאזלה תחמשתם. אלדד היה בין 6 המתנדבים שאצו להזעיק עזרה ותגבורת. כחמש שעות רצו השישה, כשערבים דולקים אחריהם. בדרך נפצע אלדד וחבריו לקחוהו על גבם. שוב נפצע ואיבד דם רב. ברגעים הקשים האלה ביקש מחבריו להניחו ולהציל את נפשם. נפל בשבי רודפיו וגופתו נמצאה אחר־כך דקורה ככברה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות שעל הר־הזיתים בירושלים. בנפלו היה בן יחיד להוריו. שלושה חדשים לאחר מכן נולד לו את — עודד.

קישינבסקי יהודה

בן אהרן ויפה. נולד בשנת 1906 בעיירה קטנה בפולין. בגיל רך נתיתם מהוריו ונתחנך על־ידי אחיו ואחיותיו הגדולים ממנו. למד שנים אחדות בבית־ספר עממי עברי ומשנתפזרה המשפחה למד נגרות ונאבק בכוחות עצמו על קיומו. סבל היתמות חרת בו את אותותיו, בהקפידו כל ימיו למנוע סבל מאחרים. ב־1925 עלה ארצה. התיישב בפתח־תקוה. נאבק קשה עם תלאות החיים ובמשך הזמן הצליח להסתדר במקצועו ולחיות בשלוה. נשא אשה ונולדו לו שלושה ילדים. באזרח בעל הכרת חובה לאומית הצטרף לשורות ה„הגנה" ומילא בה את חובתו כל השנים.

במלחמת־השחרור יצא בין הראשונים לשמירה ולהגנת גבולות המושבה, ובעמדו על משמרתו נפל ב־25.2.1948 ליד גשר הירקון. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה.

קישיצקי יגאל („קושי", „אמיגא")

בן יואל וחנה. נולד בכ"א בשבט תרפ"ח (12.2.1928) בחיפה. בהיותו בן 3 עברו הוריו לחדרה. אחרי גמרו את בית־הספר העממי שם למד שנה אחת בבית־הספר התיכון החקלאי בפרדס־חנה. משלא הרגיש נטיה לחקלאות, עבר ללמוד חשמלאות בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב ובו בזמן היה חבר ה„מכבי" תל־אביב וניגן בתזמורתו בקלרינט, בחצוצרה וסכסופון ובבית פרט על פסנתר והצטיין בשמיעה מוסיקלית טובה. למד ציור אמנותי וצייר בחיבה מראות־נוף. עסק גם בפיסול. בעליזות נעורים, בהומור חי, במעברים פתאומיים ממשובת־עלומים לכובד־ראש, שימש מרכז לחבורתו ונתחבב על יודעיו. במלחמת־העולם השניה העיק עליו גילו הצעיר, שבגללו נבצר ממנו להתגבד בבריגדה העברית. כשבגר עד לחובת שנת־שירות עשה שנה בנוטרות. זמן מועט אחרי כניסתו לשירות נשלח לקורס ועלה לדרגת מ"כ. באמצעות אביו, מנהל חברת־החשמל בחדרה, שהיה מפעילי ה„הגנה" במושבה, מצא גם הוא את דרכו אליה. בנוטרות הצטיין בזריזות ובערנות, שסיכלו הרבה מזימות של הגנבים מהכפרים הסמוכים, ומסיורי הלילה שאב השראות פיוטיות וציוריות. עזר לכושלים והקל על מפגרים. בשירות נהג בקפדנות חיילית ובשעות־הנופש היה חבר ואח לאנשיו, שלמדו לציית לו ולחבבו. עם סיום שנת שירותו הוצעה לו עליה בדרגה כדי שיישאר בנוטרות. זה היה כבר בראשית חורף תש"ח, כשהתחיל מוגבש כוח יהודי עצמאי להגן על הישוב. יגאל דחה בתודה את ההעלאה שהוצעה לו על־ידי הבריטים ושבועות מעטים אחרי שחרורו מהנוטרות התגבד כחייל באומן לצה"ל. עבר קורס בהצטיינות והחל מדריך בגדוד מתהווה אחד, פעל בארגון החיים התרבותיים בו, השתתף בשמירה, בהגנה ובפעולות נגד קני האויב. בשובו בראש יחידתו מפעולת־לילה ויחידה אחרת עמדה לצאת, ראה בפני חברו שעמד בראשה כי משהו מעיק על לבו והציע לו בנדיבות לבו לצאת במקומו. יצא בטנדר בדרך לשוּפיה שליד בית־הלוי לפינוי מוקשים בדרכים, ולמרות בקשות אנשיו שישב עמהם בפנים עמד על כנף המכונית. כשעלה הטנדר על מוקש ליד בית־הלוי הוּרף באויר ונתרסק באור ליום 4.3.1948. בו ביום הובא לקבורה בחדרה.

ערב נפילתו, בביקורו האחרון בבית, השיב על הפצרות הוריו שלא יסתכן ויחמול על אמו החולה, כי „על הנוער הוטל להילחם על הארץ פן תיעשה לגיטו, והנני מוכן לתת את חיי למטרה זו".

קלוגר אלכס

בן שמעון וסופיה. נולד ב־27.10.1910 בפרנקפורט ע"נ מיין שבגרמניה. בן חמש נתיתם מאביו והתחנך בבית־יתומים. הצטיין בלימודים. כשסיים את בית־הספר עבד בבית־מסחר לברזל. עם עליית הנאצים לשלטון חל בו משבר נפשי. הצטרף ל„החלוץ" ויצא להכשרה בדרום־גרמניה. עלה ארצה ביולי 1934, הצטרף לקיבוץ גשר ועבד בעבודות בנין בימי הקמת הקיבוץ בדלהמיה — אשדות־יעקב כיום — ובעבודות־חוץ בנהריים. במאורעות תרצ"ח עבד בסלילת הכביש ליערות־הכרמל. העלה ארצה את אמו וקיים חובות בן נאמן. במשק אשדות־יעקב עבד בכל עבודה, בשנים האחרונות — בחדר־האוכל. היה צנוע ונחבא אל הכלים. כיעט בשיחה ובשאלות. עם זאת היה ער לבעיות הזמן והיתה לו דעה ברורה בכל ענין. לעתים היה מפליא בהערה שנונה ובתשובה קולעת. איש הגנה ושמירה. למעלה משלוש שנים עשה בשמירה ובנוטרות. מראשוני הנוטרים במאורעות תרצ"ו, החילה באשדות־יעקב ואחר־כך ביחידה ניידת של נוטרי הגוש, במשמר־נע בתל־יוסף. שירת במחלקת־חי"ש הראשונה בעמק הירדן. בעל משמעת, ממלא פקודות במסירות ובדיקנות.

עם פרוץ מלחמת־השחרור שירת ביחידת פל"ם. השתתף במערכות עמיר ועין־זיתים. באפריל 1948 השתתף בהגנת קיבוץ גשר ובפעולות בלוביה. אחר־כך גויס ליחידת הגוש שהתאמנה ב„דורר". נפל ליד משטרת צמח ב־18.5.1948, ביום הקרב הקשה על הדגניות, לאחר שהמגינים הוקפו מכל עבר. ב־21.5.1948 נקבר בקבר־האחים בדגניה. זכרו הועלה בחוברת „חללינו" של קיבוץ אשדות־יעקב.

עם פרוץ מלחמת־השחרור גויס לגדנ"ע. כעבור חדשים מספר ביקש להעבירו לחי"ש. נשלח למלכיה ונפל שם ב־5.6.1948. נקבר במלכיה. ביום כ"ז באייר תשי"ב (22.5.1952) הועבר להר־הרצל בירושלים.

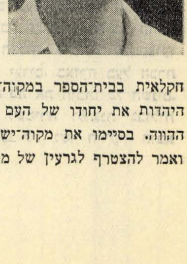
קלוזנר אליעזר

בן אפרים ואהובה. נולד ב־24 בדצמבר 1929 בתל־אביב. בן למשפחה עניה, מטופלת בילדים וידועת־סבל. החילה למד בתלמוד־תורה, אחר־כך בבית־הספר לבנים, ולבסוף — בבית־ספר מעורב. בהיותו בן 13 עזב את בית־הספר, כי רצה לעזור לאחיו ולאמו. עבד בתיקון מכוניות בעיר, כשנתים — כמכונאי לאוירונים בלוד, ואחר־כך בתל־אביב, ולבסוף נעשה נהג ובמסעותיו הכיר את הארץ ועבר אותה לארכה ולרחבה. ל„הגנה" התגייס עוד לפני פרוץ מלחמת־השחרור, ומשפרצה — השתתף בפעולות באבו־כביר ובמנשיה. היה יוצא לילות לקו־האויב בתפקיד נהג מכונית החבלנים, שעסקו בפיצוץ קני־המרצחים. ב־9 בפברואר 1948 התגייס לצבא, עבר אימונים קצרים ונשלח לנגב. באחד הימים, בהובילו אספקה מישוב לישוב, עלתה מכוניתו על מוקש ולקה בזעזוע־מוח. הועבר לעבודה בסדנת רוחמה ושם נפגע ברגלו ברסיס־פגז בשעת הרעשת המשק.

במסגרת חטיבת הנגב השתתף בכיבוש בארי־שבע, בירי־עסלוג וכפרים אחרים. ערב כיבוש משטרת עיראק א־סויידאן חש מביקור בבית הוריו אל הנגב, כדי לתקן את כלי־הרכב, ובאותו יום עסק גם בהוצאת מכוניות מקולקלות מקוי החזית. לאחר כיבוש באר־שבע נסע במשורין לסיור בסביבה ונהרג בעלות מכוניתו על מוקש ליד ניר־עם ביום 28 באוקטובר 1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־31.10.1948.

כַּלְוַארי מֹשֶׁה (עמנואל)

בן אהרן ואהובה. נולד ב־9.8.1929 בגרמניה. עלה לארץ בשנת 1939. דורש אמת מילדותו. סירב להשתמש בדרכי־נימוס מקובלים אם אלה לא ביטאו את האמת שלו. התחנך בבית־הספר „מוריה" בתל־אביב, בבית־הספר בקרית־מוצקין, במוסד „אהבה". הסתגל בנקל לחיי החברה והתעניין בבעיות הנוער הנוער. דרש כי התנועות תרכושנה חברים רק על־ידי הסברה ובחירה חפשית. היה חובב טבע וב־1945 יצא להשתלמות חקלאית בבית־הספר במקוה־ישראל. למד במחזור הדתי. ראה במקור היהדות את יחודו של העם ועם זאת ביקש להתאים את המסורת לחיי ההווה. בסיימו את מקוה־ישראל עבר לתחנת־הנסיונות הממשלתית בעכו ואמר להצטרף לגרעין של מושב.

קלונר דויד־שלמה

בן מנחם־מנדל וחיה. נולד בשנת 1906 בדיקשיץ, פולין. בעל השכלה עממית. מומחה בעבודות אספלט. שאף מנעוריו לעלייה לארץ. דחה אפשרות הנידה לארצות־הברית והגיע לירושלים, מחוז חפצו, בעצם ימי מהומות תרפ"ט. עבד במקצועו ושירת בנוטרות, בשמירה ובשאר תפקידי־בטחון מאז בואו ארצה. במלחמת־העולם השניה התנדב לצבא, אף כי היה למעלה מגיל ההתנדבות. גם במלחמת־השחרור התנדב לשירות קרבי, ולהפצרות אשתו שיחוס על עצמו השיב, כי הוא אמנם קשיש אך מדינתנו צעירה, בת גילו של בנו (נולד ביום 29.11.1947), ורצונו להילחם למען התופש והאושר של שניהם יחד. השתתף בפעולות נועזות (כגון הטלת בקבוקי מולוטוב על טנקים שניסו לפרוץ לאזור היהודי בירושלים). עזר לשכנים ולקרובים בתלאות ימי המצור והשתדל להעביר את משפחתו הקטנה לתל־אביב, כדי שיוכל להתמסר כולו לשירותי־קרב.

בקרב על "בתי־מנדלבוים" נפצע קשה, אך לחובשים אמר שיטפלו באחרים כי הוא פצוע קל, ומת מאבדן דם ביום 18.7.1948 כשדברי דאגה לגשתו ולילדיו על שפתיו. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

קלונר תנחום

בן ברוך ואסתר. נולד בשנת 1920 בוילנה (אז — פולין). בשנת 1938 עלה לארץ עלייה חלוץ. בחוץ־לארץ גמר בית־ספר תיכוני ועם בואו לארץ התגייס לנוטרות. חייל מבטן ומלידה. בחיפה היה מראשוני המתגייסים לצה"ל. שירת בחיל־התותחנים ונשלח לעמק הירדן.

נפל בצמח, ביום השלישי למדינת ישראל, הוא ה־17.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בטבריה ב־21.5.1948.

קלורמן לֵמֶה

בן יעקב־יצחק וחנה. נולד ביולי 1912 בעיר בריסק שבפולין. מילדותו חבר "השומר הצעיר". עלה ארצה בשנת 1933 והיה מראשוני קיבוצו, שחנה תחילה בראשון־לציון והתנחל אחר־כך בנגבה. היה נאמן לערכי הקיבוץ ותבע בקנאות שמירה עקבית על עקרוני השיתוף והשוויון הקיבוציים. לא היה בין הפעילים פעילות פוליטית, אולם בחיי המשק תפס מקום מרכזי. היה מזכיר הקיבוץ, מרכז־המשק וגזבר לסירוגין. איש־עבודה היה, התמסר לענף האהוב עליו — גינון־נוי, והוא אשר שיוה לנקודה את יפיה. אף בימי קרב ומצור, אחרי השעות שבילה אותן בעמדות הקדמיות, עסק בארגון החיים שמתחת־לקרקע, טיפל באספקה, פריקת חמרי־ביצורים, נטה שכם להעברת תחמושת, דאג להוצאת הילדים. בימי ההפוגה התמסר שוב לעבודתו האהובה עליו, לגננות, טיפל בבננות, גזם והשקה דשא ופרחים.

נפל אור לח' באלול תש"ח (12 בספטמבר 1948) בהגישו עזרה לקבוצת־חיילים שעלתה על שדה־מוקשים. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנגבה. השאיר אחריו אשה ושתי בנות.

קלו צבי

בן יעקב ומינה. נולד ב־27.12.1920 בלאכויה שבפולין. למד בבית־ספר תיכוני. עלה ארצה בשנת 1936. חבר ה"הגנה" משנת עלייתו לארץ. בשנת 1937 גויס לחיל הנוטרים והגן על מושבות השרון. צורף גם ליחידות המיוחדות של וינגייט. בשנת 1940, אחרי שירות במשטרת חיפה, התגייס לצבא הבריטי ושירת בחיל־האויר עד 1946. עם השחרור מהצבא עבד בתל־אביב ובשדה־התעופה של לוד.

עם תחילת מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה. השתתף בליווי שיירות תל־אביב—ירושלים כשבסיסו בקרית־ענבים. היה שיירה לגוש עציון ונשאר בגוש, בו נפל בקרב־הדמים ביום נפילת כפר־עציון ב־13.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

קליימן יעקב

בן חיים ופרידה. נולד ב־31.7.1930 בדנציג. ביולי 1939 עלה לארץ עם בית הורין בעליה ב' באניה "אסטיר". אחרי סיום בית־הספר העממי "המרכז" בתל־אביב עבד במסגרות מכנית והשתלם בשיעורי־ערב בבית־הספר על שם מכס פיין. היה חבר "הנוער העובד" ומגיל 16 הצטרף ל"הגנה" והיה חבר הפלוגה המיוחדת בתל־אביב ונשא את נפשו לצאת להכשרה חקלאית. בליל השמחה על החלטת החלוקה של או"ם יצא לשמירה בגבולות העיר, באמרו להוריו: "המונים יכולים לרקוד ולשמוח, אולם מעתה מתחיל תפקידנו העיקרי והרציני; המלחמה לא תהיה קלה". השתתף בקרבות בגבולות העיר, על הקסטל ומקומות אחרים. על אף גילו הרך הפעמיק להבין את תפקידם של המגינים, וכאשר הוריו ביקשוהו שלא ילך לשירות בפלוגה קרבית משום גילו הרך, טען שאין הליכתו אלא להגנה על חיי הוריו שלו.

נשלח לקורס לקציני־קשר ומשנגמרה ההפוגה הראשונה וליעקב נודע כי פלוגתו יצאה לפעולות, אמר: "ההפוגה נסתיימה ואין זאת שעה לקורסים", והצטרף לפעולות פלוגתו. נפל בכיבוש לוד ביום 11.7.1948. הובא למנוחת־עולם בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

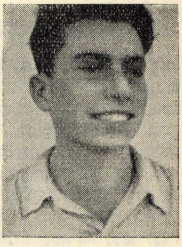
קליימן יוסף

בן אמיל וטרודה. נולד ביום 23.7.1914 בברלין, בירת גרמניה, בבית ציוני מתקדם. היה חבר תנועת "הבונים" בגרמניה ואחר־כך חבר "ההלוץ". לאחר התלבטות נפשית החליט להפסיק את לימודיו באוניברסיטה ויצא להכשרה בלטביה. ברצון עז הסתגל לתנאי ההכשרה וריכז סביבו את כל החברים מגרמניה. התבלט באישיותו ורכש אמון כללי. אף כי יוצאי גרמניה היו מיעוט בקיבוץ, נבחר למזכיר ההכשרה. היה חבר טוב ורבים נהגו לפנות אליו בשעת צרה. לקראת העליה יצא עם קבוצת "שלשלת" למחנה־הכנה לידמינכן, גם שם היה מרכז הקבוצה. לפי הצעתו יצאו החברים לעבודה בשדות הסביבה, כדי להראות לגויים מהו חלוץ. הוריו ביקשוהו לעלות עמם לארץ ולסייע להם בהקמת משקם, אך הוא ראה צורך וחובה לעצמו להוסיף ולעבוד בקרב קבוצתו. עלה ארצה ב־15.10.1934 והצטרף לקיבוץ גבעת־השלושה. משם עבר עם קבוצת "שלשלת" לאפיקים, אחר־כך הצטרפה הקבוצה לקיבוץ "בתלם" אשר בנחלת־יהודה, והוא שימש במשך זמן מסוים כמזכיר הפלוגה, אחר־כך עבר

לחצר כנרת, שם התרכז הקיבוץ לפני עלותו למקום התישבותו בעין־גב. היה מראשוני המתישבים בעין־גב וחי שם קרוב ל־11 שנה. עמד איתן בכל קשיי המשק הצעיר והשקיע את כל יכלתו הארגונית בפיתוחו. מילא תפקידים רבים במשק, היה מרכז העבודה, מזכיר (1939—1940), עבד בספנות ועוד. תמיד עודד את חבריו ותבע סבלנות. השתלם בסמינר ובשנתים האחרונות לחייו היה מורה בעין־גב. בעבודה זו בא על סיפוקו ומצא את המזיגה בין חיי עבודה בכפר ורצונו העז ללימודים, שימש דוגמה ומופת לילדים, לנוער ולחברים.

היה חבר ה„הגנה" במשך שנים רבות. ב־1942—1943 שימש קצין תרבות של הארגון בשרון. חדשים מספר לפני פלישת מדינות ערב התאמן באימונים מקומיים ועלה לדרגת מ״מ ומפקד קטע. בשעת ההפגזות לקח חלק ניכר בהגנת המשק. ביום הראשון להתקפה פיקד בהצלחה, בקור־רוח ובאומץ, על הקטע המסוכן ביותר. למחרת פגע בו פגז בעמדו על עמדת התצפית במקום פיקודו ובעבור שעה קלה מת ב־11.6.1948. היה קבור בטבריה והועבר לעין־גב. השאיר אשה, שולמית, ובת.

קליין אברהם („אברי")

בן משה וחנה. נולד ב־7.2.1927 במיכאלובצה שבמזרח סלובקיה. למד בבית־ספר עממי וב„חדרים" ובעודו נער ניתכו עליו מוראות המלחמה וההשמדה. הוריו נלקחו למחנה שממנו לא חזרו ורק הוא ואחיו הצעיר שרדו מהמשפחה. רוב שנות המלחמה עברו עליו בין פרטיזנים ביערות. אחרי שחרור צ׳כוסלובקיה הצטרף לקן „השומר הצעיר" של גדוד „להבות חביבה" בברטיסלבה. יצא עם חבריו להכשרה והיה מפעילי הקיבוץ. עם אנשיו עבר בנתיבי־ההעפלה דרך גרמניה וארצות אירופה ובסוף 1946 הגיע לארץ.

עשה שמונה חדשים בגרעין בקיבוץ עין־שמר ואחר־כך עבר עם חבריו לגרעין „חירות" שבידד־מרדכי. גם שם נתגלו כשרו הארגוני ומרצו בפעולה חברתית ותרבותית ובהשתלמות. אף את תפקידו במערכת הבטחון של הנקודה מילא באחריות וברצינות ועד יומו האחרון עודד את חבריו באמונתו בנצחון. היה הקרבן הראשון בהגנת המקום, כשנפגע פגיעה ישירה מפגז מרגמה בשעות הראשונות של ההרעשה הגדולה ביום 18.5.1948. נקבר בידד־מרדכי.

קליין בנימין (פריץ) („בני")

בן פילים ופרידה. נולד ב־29.5.1921 בוינה, בירת אוסטריה. בשנות לימודיו בגימנסיה הרבה לשחות בדאנובה ולשוטט בהרים וביערות והגיע לתוסן גופני ונפשי ולזריזות ספורטאית. משצורפה אוסטריה ב־1938 לרייך הנאצי עבר להכשרה באורפלד ובפאדרבורן שבגרמניה ועבד בבנאות. ב־1940 הפליג עם חלק מקבוצת־ההכשרה שלו בספינה לאורך הדאנובה ואחר־כך דרך הים השחור, ואחרי ששה שבועות הגיעו כמעפילים לחיפה. שם הועלה עם שאר המעפילים לאניה „פאטריה" כדי להישלח למאוריציוס, ובעת התפוצצותה קפץ הימה מגובה רב, ניצל בשחיה ונכלא במחנה עתלית. גם המעצר הממושך לא שיבר את רוחו והוא ניצל זמן זה ללימוד השפה העברית ותאני הארץ. משנשתחרר הצטרף בכפר־גלעדי, עבד בכל ענפי המשק בחיבה ובזריזות, ובאחרונה דבק ברפתנות. בשעות־הפנאי היה מתבודד על פסגות הרי הסביבה, קורא ספרי פילוסופיה או זומר שפות (ניתן בכשרון מיוחד לרכוש לו שפות במהרה וידע לדבר עם העולים החדשים בלשונותיהם ולקרבם להבנת בעיות הארץ והמשק). מרשימותיו ומשיריו בגרמנית ובעברית מתגלה נפש פיוטית־פילוסופית של הוגה־דעות, שכל דבר אנושי אינו זר לו, אך מעורה בשרשי נפשו בעתידות העם והארץ ומאוהב בנוף הגליל העליון כאילו בו נולד וגדל מילדותו. היה משוטט גם בכפרים הערביים ולמד את לשונם ומנהגיהם. עם המעפל המתמיד להעלאת רמתו הרוחנית לא התנער מחיי החברה במשק ומהשתתפות מלאה בחיי יום־יום. בשנות 1942—1943 היה נוטר בכפר־גלעדי. ב־1944—1946 שירת כסייר באחד מגדודי הפלמ״ח ונהנה מגילוי כשרו להסתגל לחיי־הצבא הקשים, ובחופשותיו היה בא הביתה לכפר־גלעדי ופונה לעבודתו ברפת. אחרי פעולות הדיכוי של השלטונות הבריטיים נעצר זמן־מה ברפיח וניצל את זמנו ללימודים ולתופסת דעת. ב„מלחמת־העצמים" בסוף 1947 פעל בשירותי הבטחון בעין־זיתים ומשגב־עם.

בראשית מלחמת־השחרור היה „רוברטסיס כל־בו" בהגנת המשק, אחר־כך המשיך בחיי־ש הנפתי במגרה, רמות־נפתלי, חלסה, עבאסיה. על סף הפוגה א׳ אמר בשיחה על החברים שנפלו: „אל נזלזל בכוח האויב. עוד רבים ילכו מאתנו, והטובים בינינו יהיו הראשונים. אבל יהיה כדאי לנו, כי כל קרבן מקדם אותנו אל הנצחון. אינני מאמין בהפוגה שמתכוננים לקראתה. הפוגה לא תהיה עד שלא תהיה שביתת־נשק". ואכן, על אף התחלת ההפוגה הרשמית תקפו הסורים בעבאסיה ב־12.6.1948 והוא הלך להתיצב נגדם. בראשית ההפוגה נפצע ברגלו, נחבש וסירב לעזוב את המערכה, ולבסוף, כשחזר לבדו אל הבסיס, נפל בדרך. נקבר בכפר־גלעדי.

קליין דוביהודה („דובי")

בן ד״ר צבי ואלישבע. נולד ב־3.11.1929 בתל־אביב. גר ברחובות, מקום עבודת אביו בתחנה לחקר החקלאות. סיים את בית־החינוך ברחובות, אחר־כך נכנס לכיתה ב׳ של בית־הספר החקלאי־תיכוני בפרדס־חנה. סיים את הכיתה ח׳ ויצא להכשרה המגויסת ד׳ של „הצופים" בעין־גב ובית־השיטה. מצא סיפוק בעבודתו והוקסם מנוף הגליל. כשפרצה מלחמת־השחרור התגייס לגדוד אחד בחטיבת „יפתח" בפלמ״ח. השתתף בפעולות בהר־כנען וצפת, דגניה וכנרת, שער־הגיא ולטרון, ובנגב. שירת כקצין־מרגמות.

נפל בבית־חנון, בנגב, ב״ח בתשרי תש״ט (21.10.1948). היה קבור בדורות. ב־4.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק. אנשי פלוגתו (פלוגה מסייעת ד׳) החליטו לקרוא למחנה שלהם „מצודת דובי" — כאות־הערכה על שירותו הפעיל והמסור ועל אומץ־לבו. מתוך דברי קצין המחנה: „נזכור תמיד את דובי בעמדו איתן וגא על משמרתו ונעריכו על אומץ־רוחו. דוגמתו של דובי תישאר בפלוגה כמופת למפקד ולחבר".

קליין דויד

בן חיים־יצחק ורבקה. נולד ב־19.11.1922 באירשאווה שברוסיה הקרפטית (אז בצ׳כוסלובקיה). למד בגימנסיה עברית והיה פעיל ב„השומר הצעיר". על סף מלחמת־העולם השניה הוחזר אזור מגוריו לשלטון ההונגרי, וכשלקח עם כל היהודים למחנה־ריכוז, כדי להישלח למחנה־השמדה, נמלט מהמחנה, נדד שלושה שבועות ביערות הקרפטים עד שהגיע לחבורת פרטיזנים והצטרף אליה. בין הפרטיזנים נלחם בגבורה ובאומץ ונקם באויב הנאצי וכך ניצל מהשמדה.

היה פעיל במהתרת ה„הגנה" ובמלחמת־השחרור התגייס לצה״ל. כבעל צעיר ציפה להולדת ילדו הראשון, אך שלושה חדשים לפני־כן נפל בקרב על טירה שבשפלת לוד (ממזרח לוילהלמה) ב־16.7.1948 והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

קליין יונה

בן אלברט וגיזלה. נולד בעיר ביקש שבהונגריה. גמר שש כיתות של בית־ספר ועסק במסחר. עם השתלטות הנאצים על המדינה נלקח למחנה־ריכוז וראה שם סבל רב. אחרי השחרור חזר לעיר־הולדתו ונפגש עם שרידי משפחתו, עבר לבודפשט ושם נשא אשה ויצא אתה ב„נתיב־הבריחה". הם הגיעו לארץ־ישראל באחת מאניות־ההעפלה האחרונות, „קוממיות", נכלאו בקפריסין והורשו לעלות בשנת 1948, שנת מלחמת־השחרור. בחוץ־לארץ לא היה חייל מעודו. בארץ התגייס מיד ושירת בחיל־המשורינים. השתתף בקרבות לוד, רמלה, לטרון ו„כיס" פלוג'ה.

בקרב על עיראק א־סויראן נפצע קשה ברגלו, התענה שבוע ימים בבית־החולים ומת ביום 16.11.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות. השאיר אחריו אשה וילדה.

קליין (לוסטגרטן) יוסף

בן הרמן וברטה. נולד ביום 20.9.1922 בעיר קושיצה אשר בצ'כוסלובקיה. למד בבית־ספר עממי. בחר במלאכת הנגרות והצטרף אל „החלוץ". בתחילת מלחמת־העולם הצליח להימלט מארצות הגזירה, נכנס לצבא הפולני שהיה בדרך לארץ־ישראל, ומשהגיע לארץ ערק מהצבא והצטרף לקיבוץ שער־הנגב שליד גדרה. עבד במקצועו ונקלט יפה בחיים החדשים. בסוף 1944 התנדב לבריגדה העברית, השתתף במסעותיה ושירת בה שנתים תמימות.

אחרי שחרורו מהצבא לא פשט למעשה את מדיו, התגייס לנוטרות, ועם פרוץ המאורעות שימש בתפקיד זה בחניתה. השתתף בשיירת יחיעם שיצאה מנהריה ב־20.1.1948 ונפל עם הנופלים. נקבר בנהריה.

קליין (פלַטשֶק) ישראל־מאיר

בן זאב ורחל. נולד ב־2.5.1919 בדולהא, בחלק הקרפטו־רוסי של מחוז מרמרוש (אז בצ'כוסלובקיה). למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי ואחר־כך ב„ישיבות". בילדותו נתיתם מאמו ומאז היה רובה הזמן רחוק מבית אביו. ב־1939 הוחזר החבל ההוא לשלטון ההונגרי וב־1940 לקחוהו ההונגרים למחנה־עבודה. כשחזר אחרי השחרור לעיירתו, שהיתה כבר תחת שלטון רוסי, החליט לעלות לארץ־ישראל. בכסף רב קנה פנקס־תשלומים של חייל ארצישראלי לשעבר, ושמו פלטשק, שרצה להישאר בגולה, ובשמו ובפנקסו של זה השתמש ישראל־מאיר והגיע לארץ בשנת 1946 כחייל משוחרר החוזר הביתה מהצבא, ובשם זה נרשם בארץ, וכן נרשם אחר־כך גם בצבא הגנה לישראל.

פרשת חייו בארץ עד הגיוסו לצה"ל ופרטים על שירותו אינם ידועים. רק ממכתבו אל אחיו נראה שנלחם מתוך רצון והכרת היעוד, שכן כתב לו: „אנו חייבים להילחם בעד מולדת עברית, כי לנו היהודים אין דרך אחרת ואין מקום אחר בעולם חוץ מארץ־ישראל". נפל ליד בית־נבאלה ביום 24.9.1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־26.9.1948.

קליין משה

בן וולף וברים. נולד ביום ו' באדר ב' תרפ"ט (18.3.1929) בסטו־מרה שברומניה. עלה לארץ בשנת 1948. נפל בקרב בעין־שמר ביום כ"ה בתשרי תש"ט (28.10.1948). הועבר למנוחת־עולמים בעפולה ביום י"ד במנחם־אב תש"ט (9.8.1949).

קליין מיכאל

בן אליהו וקלרה. נולד ב־27.5.1931 במונקאץ' אשר בצ'כוסלובקיה בבית ציוני ששפתו עברית. במלחמת־העולם השניה התענה במחנות־ריכוז בגרמניה. אביו מת ועל אמו ואחותו לא שמע דבר. אחרי המלחמה מצא אותן בבודפשט. באוגוסט 1946, עם התחלת העליה מהונגריה, עלה ארצה באניית־המעפילים „החייל העברי". כששוחרר ממעצרו בעתלית נשלח למוסד החינוכי החקלאי במגדיאל, במסגרת „עליית־הנוער". היה עֵר ותוסס והמקום צר לו. קשים היו חבלי הסתגלותו לעבודה. ביתר קלות הסתגל ללימודים. היה ישר מאד ולא ידע כל צביעות. מתח ביקורת על חבריו, מוריו ומדריכיו כשנדמה לו שגרמו עוול למישהו. השתתף במקהלה ובחוג הדרמטי ומצא בזה סיפוק. ידע לשאוב שמחת חיים גם מענינים קטנים, מסיור, שיר וריקוד, וידע להאציל משמחתו על האחרים. התחבב על חבריו. נבחר לועד הקבוצה והיה פעיל בתפקידו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בפעולות הגדנ"ע בסביבת בגדיאל, הצטיין בהן מאד ושימש דוגמה לחבריו בתפיסתו המהירה ונכונותו לכל תפקיד. כשסיים את ההכשרה הועמד בפני הברירה לבחור בגדעון או בחטיבה לוחמת. התגייס לצבא ואמר להצטרף לגדעון אחר־כך. שירת בגדוד „הפורצים" של הפלמ"ח. נלחם בחזית ירושלים. מהמבקיעים לרובע היהודי בעיר העתיקה דרך שער־ציון. ביום 22 באפריל 1948 נשלח

קליין יעקב („יק")

בן מלך (מכס) ושרה. נולד ב־2.6.1916 בניו־יורק שבארצות־הברית. חונך חינוך יהודי וציוני בבית־ספר עברי. הצטרף לתנועת הנוער של „השומר הצעיר" ועד מהרה הגיע לפעילות מרכזית בתנועה זו בתפקיד מדריך, מרכז ומארגן. חבריו עלו ארצה והוא נשאר במילוי תפקידו בתנועה. עם כניסת ארצות־הברית למלחמת־העולם השניה התגייס לצבאה ושירת בו בדרגת קורפורל כבעל מקצוע — מכונאי מעוּלה.

לאחר שנות שירות בצבא וטלטולים רבים הצליח להעלות את משפחתו (אמו, רעיתו ובנו) לארץ־ישראל כתיירים בעוד שהוא עצמו נאלץ להמשיך את נסיעתו באניה זו עד יוון בגלל חוסר רשיון־כניסה לארץ. ב־1947 הגיע לארץ באניית־מעפילים דרך יוון. בארץ הצטרף לקיבוצו, קיבוץ „השומר הצעיר" חצור, ועבר את כל שלבי ההסתגלות והקשיים של קיבוץ בתקופת התבססותו. עשה במיטב יכלתו להעלאת רמתו המקצועית של הקיבוץ בעבודה. עם פרוץ מלחמת־השחרור התמחה בחבלנות ובתפקיד זה שירת באזור הדרום בשעת ההתגוננות בפני ההתקפה המצרית הגדולה.

ביום 30.5.1948, בשעת הנחת מוקשים בשדות כפר־מנחם, נהרג בהתפוצץ מוקש תחת ידיו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחצור. הקיבוץ העלה את זכרו בחוברת „יק" המוקדשת לשמו.

גדודו לכיבוש הכפרים בית־אכסא ונבי־סמואל, כדי לשחרר את ירושלים מן המצור. בית־אכסא נכבש. כשהיו במרחק 80 מטר מנבי־סמואל נתקלו באש חזקה של האויב. מיכאל היה מקלען וחפץ לחפות, אך מיד פגע כדור בראשו ונפל. ביום ט"ז בניסן תש"ח (25.4.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

קליין צבי (פטר)

בן יעקב ואליאונורה. נולד בבוקובינה, רומניה. מן הפרטים שנאספו עליו יש לשער שנלקח עם הוריו בין יתר היהודים למחנה־ההשמדה בטרנסדניסטריה בראשית מלחמת גרמניה—רוסיה. שם נתיתם מהוריו ואחרי הדיפת הגרמנים מערבה חזר לרומניה. ב־1944 הועלה לארץ במסגרת "עליית־הנוער" בשיירה של יתומי טרנסדניסטריה, שבאה בהסכמת השלטון הבריטי. אחרי שתי שנות הכשרה ב"חברת־הנוער" במקוה־ישראל עבר לנתניה ועבד בתעשית יהלומים.

בראשית מלחמת־הקומוניות התנדב לכוחות אצ"ל, עבר אימונים קרביים ומילא את חובתו במסירות בתפקידי קשר ולחימה. השתתף במערכות אצ"ל על צפון יפו, רמלה ויהודיה ושם נפל ביום ח' בסיון תש"ח (15.6.1948). הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

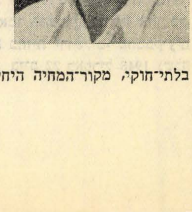
קליינמן משה ("מושיק")

בן אברהם ויהודית. נולד ב־21.2.1929 בכפר־יחזקאל. סיים את בית־הספר העממי בקרית־חיים ובית־הספר התיכוני המקצועי שליד הטכניון בחיפה. אחר־כך למד השפלאות. חבר תנועת "גורדוניה", ואחר־כך — "התנועה המאוחדת". חבר גדנ"ע מצעירי. חבריו תיארוהו: "גבה־קומה, בעלי עיני־תכלת ילדותיות ובהירות. יפה־תואר ועדין־נפש. פיזר יופי סביבו והיה מקובל ואהוב בחברתנו, כולו רצון טוב". אהב מוסיקה ויסד בקבוצתו ספרית תקליטים. באחד מכתביו הביתה כתב: "יש לי הרגשה שאני צריך להרבות ולשמוע, כי יכול להיות ויבוא יום שלא אוכל לעשות זאת אם גם ארצה".

התגייס לפלמ"ח בנובמבר 1947 כחבר ההכשרה המגוייסת בקבוצת השרון. בדצמבר 1947 עבר עם קבוצתו לעפולה־רביבים, סיים קורס־צלפים ואחר־כך קורס מ"כ־צלפים. נפצע בכיבוש משטרת עפולה ב־15.6.1948. הועבר במטוס לבית־החולים "הדסה" בתל־אביב ומת למחרת היום. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־יחזקאל.

קליינצהלר דוב

בן מנחם ושושנה. נולד ב־18.12.1926 בצ'רני דונאייץ שבין הרי טאטרה במערב־גליציה במשפחה של חסידי צאנז שנמשכו לציונות. הצטיין בלימודיו בבית־ספר עממי פולני ובגמרא ב"חדר" וחיבב שירה וציור. מילדותו השתוקק ללכת בדרכי דודו שלמד נגרות בהכשרה של "החלוץ המזרחי" ולעלות ארצה. בראשית מלחמת־העולם נמלט עם המשפחה לאזור הכיבוש הרוסי במזרח־גליציה, ובמסחר בלתי־חוקי, מקור־המחיה היחיד לרוב הפליטים, עזר לפרנסת המשפחה.

אחרי שנה גורשו לעבודת־פרך ביערות סיביר ודוב בן ה־14 נטה שכם לעבודה כאחד המבוגרים. כשנאספה האם בגלל סירובה לשלוח את ילדיה הקטנים לבית־הספר הסובייטי פדו אותה דוב ואחיו הקטן במחיר הכפלת התפוקה עבודתם. סיים בשיעורי־ערב את בית־הספר העממי והחל לעבוד בנגריה. כששוחררה המשפחה בעקב הסכם סטלין—שיקורסקי עבד בנגרות־בנין בעיירה סמוכה, ואחר־כך — ביחד עם ההורים ואחיו — בבית־חרושת לעיבוד כותנה שליד בוכרה. שם מתה האם ממגפת הטיפוס, ודוב ואחיו ואחותו לא הצטרפו לשיירת יתומי פליטי פולין, כי לא רצו לעזוב את האב החולה. אחרי מות האב נעשה דוב לאפוטרופוס ולמפרנס לשני אחיו ואחותו ולבסוף נכנסו לבית־יתומים פולני, שם עזר למנהלים בניהול המוסד ועסק בפעילות חברתית בין הילדים. המנהלים צירפו אותו ואת האח לשיירת ילדים שנשלחה להודו, אך במוסדות־המעבר שבדרך הפלו אותם המנהלים האנטישמיים לרעה ואף בהגיעם כבר למשהד, פרס, אמר מנהל השיירה להחזירם לרוסיה, אך בעוד מועד נגאלו הוא ואחיו על־ידי שליח הסוכנות היהודית שהעבירם לטהרן. שם היה דוב בין ה־12 שדרשו הקפדה על שמירת המצוות. הכין את אחיו לבר־מצוה וערך לו תגיגה, וכשחלה האח סעד אותו בחליו ואף מכר את טבעת הקידושין של אמו, המוכרת היקרה שנשתמרה בידו, להצלת חיי האח. בהגיעם לארץ במארס 1943 הוכנסו למחנה־מעבר בבית־החלוצות בירושלים. משם עבר דוב לחברת "עליית־הנוער" במקוה־ישראל, עבד בנגריה, השתלם בייצור רהיטים, ולשכת "עליית־הנוער" הקציבה לו עזרה להשתלמות תיאורטית במקצוע. הצטיין גם בלימודים הכלליים ובלימודי היהדות בבית־הספר והיה בין אותם יחידי־הסגולה שבהשפעה פנימית בתוך החברה עזרו למהנכים להחזיר את צלם האדם לנערים הפרועים מרוב תלאות. השתתף בליכוד הגרעין הקיבוצי, עסק גם בציור, פירסם מאמרים ושירים בעלון החברה, אירגן הצגות ומסיבות, קרא בטעם דברי ספרות ושירה וביחוד הצטיין בכשרון בימתי. אחד המדריכים הציע לו להיכנס לאולפן "הבימה", אך הוא סירב לנטות מדרכי לחיי קיבוץ. עלה עם הגרעין לשנת־שירות בכפר־עציון ונקלט שם כחבר קבוע. עבד בנגרות־בנין ואחר־כך בייצור רהיטים. היה מטיבי העובדים, ער ופעיל בחיי הקבוצה, בעבודה ובחברה. לשירות ה"הגנה" הצטרף עוד במקוה־ישראל דרך אימוני גדנ"ע. בקבוצה השתתף באימונים, נשלח לקורס מפקדי־קשר ואחרי־כן הדריך את אנשי המקום בשירות זה ושמח מאד כשהצליח להתקשר באיתות־אור עם מעלה־החמישה.

בתקופת המצור שימש כמפקד עמדה בקטע המזרחי, האחראי לשיידורים בין נקודות הגוש במכשיר "צבר", ושידר כמעט יום־יום לאמהות ולילדים שהוצאו לירושלים. השתתף באימונים ובביצורים, בשמירה ובהגנה וערך מסיבות והצגות לחברים ולמגויסים שנשלחו לעזרה. ביום שלפני האחרון נפרד מאחיו הפצוע שבבית־החולים בדברי עידוד ואמונה בנצחון. ביום האחרון, ב־13.5.1948, סיים את שידור הבוקר לירושלים, בו הודיע על פגיעת האויב בנפש וברכוש, סיים ב"רוחנו איתנה" וחזר לעמדתו. בפרוץ שריוני האויב בצהרים למרכז הכפר נמלט עם כמה חברים בלי נשק לחורשת "שיר השירים" — ושם נרצח. הובא לקבורה יחד עם כל קדושי גוש עציון להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

קלינגר יעקב

בן יוסף ומרים. נולד בספטמבר 1918 בוארשה, בירת פולין. קיבל חינוך יהודי מסורתי ב"חדר". בשנת 1925 עלתה כל המשפחה עם 6 ילדיה לארץ ויעקב המשיך כאן בלימודיו בתלמוד־תורה ובבית־הספר "תחכמוני" בתל־אביב. בגיל צעיר החל לעבוד במתכת בבית־התרושת "סיגמה" כדי לעזור למשפחה. משנת 1936 היה חבר מסור ב"הגנה" במקום מגוריו בשכונת מונטיפיורי, פעיל ב"מכבי־אש", ב"עזרה ראשונה". ובקבוצת ותיקים בשכונה, שכונתה בשם "התחיה". בפרוץ מלחמת־העולם השניה התגייסו שני אחיו לצבא הבריטי ויעקב עזר בפרנסת

המשפחה. כשמת אביהם ב־1943 הוטל עול פרנסת המשפחה עליו בלבד. בתקופת הגוטרות התנדב לניידת שהגישה עזרה למקומות מותקפים ושירת באזורים עין־חרוד ותל־חי. השתתף ב„ליל וינגייט" ובהגנת שכונתו.

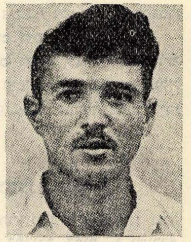
עם החלטת כ"ט בנובמבר התנדב לשירות מלא להגנת גבולות תל־אביב. שירת בחטיבת „גולני" והשתתף בקרבות צפון הארץ. לאחר ההפוגה הראשונה נשלח מפלוגת הנשק המטייע לקורס לחובשים פלוגתיים ומשם הועבר להגנת סג'רה. היה אהוב על אנשי יחידתו ומילא את תפקידו באמונה. נפל ביום 10 ביולי 1948, כשהאויב הסתער על משלט סג'רה. בקרב נפצעו לוחמים מספר ויעקב רץ תחת אש חזקה וחבש פצוע אחר פצוע, בתום הקרב נמצא מת ליד אחד הפצועים. כדור פילח את צווארו כשניסה להגיש עזרה לחברו בקרב. היה קבור בכפר־חבור. ב־22.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק, במכתב מפקדו להוריו נאמר, שקיבל אות־הצטיינות גבוה על פעלו בקרב.

קליפשטיין אילן („יוסף יוללה")

בן שלום. נולד ב־30.11.1916 בברלין, בירת גרמניה. למד שבע שנים בבית־ספר תיכון והצטרף להסתדרות־הנוער „הבונים". כחבר „החלוץ" עשה שנתים בהכשרה בדניה וב־1936 עלה ארצה ועבד כחקלאי וכמודד. התחיל כחבר בגבעת־השלושה, עבר לדורות וב־1945 השתקע כחבר באילת־השחר ושם מצא בית קבוע לו, לאשתו ולשלוש בנותיו הקטנות.

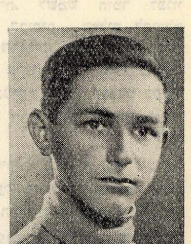
במלחמת־השחרור שימש כמפקד עמדה אחת באילת־השחר. כשמוטטה פצצת אויב את העמדה וניגשו להוציאו מההריסות ביקש שיטפלו תחילה בחבריו שמצבם קשה יותר. הועבר לבית־החולים בצפת ושם מת בו ביום, ב־10.6.1948, והוחזר לקבורה באילת־השחר תחת רעמי תותחי הקרב.

קלמן מרדכי („מוטקה")

בן חיים ורחל. נולד ביום 25.12.1925 בעיר קורדוז'ין, רומניה. עלה ארצה ב־1944 והיה ב„חברת־הנוער" בכפר־סולד. כעבור שנה יצא משם ועשה זמן־מה בעיר ואחר־כך הצטרף להכשרת „עמלים" ויצא עם הקבוצה לשדה־נחום.

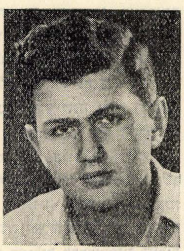
עם פרוץ מלחמת־השחרור נחלצה הכשרתו לעזרת הנגב. הלך לשם בהתלהבות ובאמונה בנצחון והשפיע מבטחונו על חבריו. ב־11.12.1947 יצא עם חוליה לסיור וחיפוש מקור מים בסביבות באר־שבע. בואדי ליד שדות משמר־הנגב (בין ז'יחעים וביר מואילח) הותקפה החוליה, ואחרי קרב נואש של מעטים נגד המון מרצחים נפלו כמה אנשים מהחוליה ומרדכי ביניהם. גויתו לא נמצאה.

קליר דויד

בן אליעזר ופועה, נכדו של ר' בנימין קליר (מראשוני המתישבים בפתח־תקוה). נולד בז' בתשרי תרפ"ז בעיר וולקוביסק אשר בפולין. בן שמונה היה בעלות המשפחה לארץ ב־1934. גדל בפתח־תקוה. סיים את בית־הספר „נצח ישראל", המשיך ללמוד בגימנסיה „אחד־העם" ועבר ללמוד בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב, שסיים אותו בהצטיינות במקצוע המכונאות. אוהב ספר ונגינה. שופע חיים. שירת בנוטרות שנתים עד להכרזת המדינה, ומיד התנדב לצבא. העלים את תוצאות הבדיקה הרפואית, שלפיה משוחרר היה מן הגיוס, שירת באחד מגדודי חטיבת „אלכסנדרוני", ביחידת האלחוטאים. כמקשר הגדוד השתתף בקרב הגדול של לטרון ושל תל־ליטוינסקי והסביבה. שם נפל ב־26.5.1948 בהיותו בתוך משוריין שפגע בו פגז תותח.

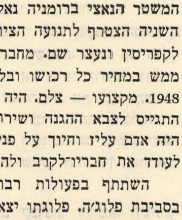
תחילה נחשב כנעדר. אחר־כך נתקבלה ידיעה מ„הצלב האדום" שהוא נמצא בין השבויים בעבר־הירדן. אך עם שוב השבויים לארץ נתגלתה האמת. עם חללי כפר־ציון ולטרון הועברו עצמותיו לקבורה על הר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. לזכרו של דויד ולזכרו של בן־דודו צבי מרכוס, שני הבנים שנפלו ביום אחד משני עברי ירושלים, הקדיש האב השכול אליעזר קליר חוברת שירים „מקרב" (תש"ך).

קליר צבי

בן אברהם ונעימה. נולד ב־2.8.1930 בעיר צ'רנוביץ ברומניה. עלה עם הוריו ארצה בשנת 1934. את חינוכו קיבל בארץ, ובראשית־גן, מקום מגוריו, סיים את לימודיו בגימנסיה אשר בה היה לאחד מעמודי־התווך של חיי החברה והתרבות, ממיסדיו של „ועד־התלמידים ועתונו „ניבנו". היה חבר סניף „הצופים" ברמת־גן ואחד הפעילים בו. עם סיימו את בחינות־הבגרות התגייס מיד עם קבוצת חבריו ועבר את ראשית הכשרתו בקבוצת־שילר. מכאן נשלח לחטיבת הנגב של הפלמ"ח ושירת בבסיסים של רוחמה, דורות וניר־עם. השתתף בכמה וכמה פעולות. ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948), בקרב על אשדוד נגד ראש החץ המצרי, נפל בשעה שחיפה עם כיתתו על נסיגת מחלקתו לאור היום העולה. גויתו נמצאה ב־7.11.1949 והובאה לקבר־אחים, עם גויות 8 חבריו שנמצאו אז, לנחלת־יצחק.

הרמטכ"ל אז, יעקב דורי, כתב אל ההורים: „...מבלי להכיר אישית את ביתכם הנני בטוח, כי את סגולותיו הנעלות כמדריך, כלוחם וכנער עברי הוא ספג בביתכם. נערים כמוהו, ובתים כביתכם, הביאו את גאולת העם". לזכרו נבנה ברמת־גן בית־נוער בשם „בית־צבי", המרכז בתיכון פעולות תרבות וחינוך ספורטיבי ומקצועי בסביבה.

קלמנוביץ גוטמן („זיקי")

בן אפרים ופרידה. נולד ב־10 בספטמבר 1928 בטרגו־ניאמץ, רומניה, למשפחה חסידית. אמו מתה בלדתה אותו ואת אחיו תאומו דוב. עודנו ילד רך, כבן חמש, נכסף לארץ־ישראל ו„אירגון" קבוצת „חלוצים" — ילדים רכים כמותו — ובהשפעתו עזבו הילדים את בתי־הוריהם ו„העפילו" לארץ. בעיירה קמה מהומה — והחזירו את הילדים מהאוטובוס לבתיהם. למד בבית־ספר תיכוני וסיים ארבע מחלקות. עם הנהגת המשטר הנאצי ברומניה נאלץ להפסיק את לימודיו. בגמר מלחמת־העולם השניה הצטרף לתנועה הציונית והיה פעיל בה, באניה „פאן יורק" הגיע לקפריסין ונעצר שם. מחבר אחד קיבל את התור־לעליה — „קנה" אותו ממש במחיר כל רכושו ובלבד שיקדים להיות בארץ. עלה ארצה במארס 1948. מקצועו — צלם. היה חבר המחתרת של אצ"ל. בחודש אפריל 1948 התגייס לצבא ההגנה ושירת בחטיבת „אלכסנדרוני". התאמן בעין־שמר. היה אדם עליז וחיוך על פניו תמיד, ואם כי עברו עליו זמנים קשים ידע לעודד את חבריו־לקרב ולהשפיע עליהם לטובה.

השתתף בפעולות רבות בחזית המרכז ואחר־כך בחזית הדרום, בסביבת פלוג'ה. פלוגתו יצאה להתקיף משלט במרחק ק"מ אחד מהמשלט המצרי ונתקלו בכוחות־אויב חזק. ניתנה פקודה לסגת ובשעת הנסיגה נפגע מכדור אויב ונפל בקרב על עיראק אלמנשיה בכ"ו בכסלו תש"ט (28.12.1948). היה קבור בפלוג'ה והועבר לנחלת־יצחק.

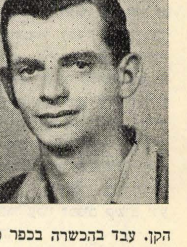
קלפהולץ יעקב

בן משה ורחל. נולד ב־24.5.1917 בביאלה־ביילסקו, פולין, למשפחה חסידית. בהיותו כבן שלוש נתיתם מאביו ועל־כן נאלץ מיד לאחר שסיים את בית־הספר העממי לעבור לחיי עבודה ולעזור בכבוד־הבנים לאמו האלמנה, שנשאה בעול גידולם של שלושה ילדים. בנעוריו הצטרף לתנועת „השומר הדתי" והיה לאחד המדריכים הפעילים בקן אשר יסד בעירו. לאחר כמה שנים יצא להכשרה בקיבוץ „עובדיה" אשר בסלבקוב והיה בו אחת הדמויות המרכזיות. שם הצטיין בעבודתו האחראית בחצר ובשמירה בלילות בבית־החרושת הגדול למסמרים. ב־1939 העפיל ארצה בספינה „אסימיי". בערב פסח תרצ"ט עלה בקונסטנצה על האניה, אך משהגיעו לחוף הארץ לא הספיקה האניה להוריד את נוסעיה ונאלצה, מפחד השמירה הבריטית, להפליג שוב ללב־ים. כרבע שנה נדדה הספינה הקטנה, שהצידה בה דלה ביותר ומנת־המים במשורה. על אף הסבל לא התמרמר יעקב ולא נפל ברוחו ואף עודד את שאר הנוסעים ודאג להם. ביוני של אותה שנה הגיע לארץ והצטרף ל„קבוצת אברהם" אשר בכפר־פינס. עבד בפרדסי הסביבה, ואחר־כך בפלוגה בגבעת־עדה, וקנה לעצמו ידיעה בעבודה חקלאית. בגבעת־עדה היה לאיש משק וידוי בענפים ובתפקידים שונים של המשק. היה בין ראשוני העולים לכפר־עציון באביב תש"ג ומניחי היסוד למשק. בעבור שבועות מספר לעלייה על הקרקע התגייס למשטרת הישובים העברים ומאז עסק בעניני הבטחון ועבר קורסים למפקדים ושימש כמאמן לחברי הקבוצה. בעלות קבוצת עין־צורים על הקרקע שימש מפקד הבטחון במקום. היה מעורה במשק ובחקלאות ובין החולמים על הקמת תעשית מכניקה עדינה במקום ולשם כך למד מקצוע זה בשיעורי האוניברסיטה והתקדם יפה הודות לכוח התמדתו. היה בחזר עליו ומעורה בחברה.

בפרוץ הקרבות — ויעקב כבר בעל לאשה ואב לילד — התמסר לביצור המשק ולאימון חבריו בנשק. אם כי שכל את אחיו בראשית המערכה, לא הדר היאוש ללבו וברגעים הקשים ביותר האמין בנצחון: „עוד נראה את ילדינו מטיילים ביער זה" — היה אומר לחבריו. בתקופת המצור נפרד מאשתו ומבנו אשר עברו לירושלים. בימי הקרבות בגוש עציון היה מפקד הקטע הדרומי־מערבי והבר ועדת־הבטחון של המשק. ביום ד' באייר תש"ח (13 במאי 1948), כשפרצו שריוני האויב אל המשק, ראו את יעקב בין קבוצת החברים שהתרכזה ליד בנין המפקדה ושם נפל בין הנופלים. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

קלפהולץ שלמה

בן משה ורחל. נולד ביום 2.9.1918 בביאלה־ביילסקו, פולין, למשפחה חסידית. בהיותו בן שנתים נתיתם מאביו. למד ב„חדר", ב„ישיבה" וגם בבית־ספר תיכוני. כשסיים את לימודיו למד מקצוע הפרזנות ועזר לפרנס את המשפחה. באין אב תומך בו פילס לו לבדו את דרכו הדתית־רוחנית. היה מראשוני המארגנים את קן „השומר הדתי" בעירו; חבר נאמן לתנועה זו במשך עשר שנים וזמן־מה גם שימש ראש־הקן. עבד בהכשרה בכפר סלבקוב במשך שלוש שנים והיה בין האחראים וממלאי התפקידים בקבוצת־ההכשרה.

עם פרוץ מלחמת־העולם השניה עבר עם קבוצתו לליטא. השתתף בהעברת חברים מעבר לגבול. נתפס וישב בבית־הסוהר. היה בין מארגני קיבוצי־הכשרה של פליטי „השומר הדתי" בליטא וחבר קבוצת „בדרך", שימש כמדריך לקבוצת־הכשרה של חברי „ברית הנוער הדתי", אשר נמלטו מגרמניה ומקום מושבם בכפר בודה שבליטא. דאג לכל צרכיו ועלייתו של הנוער הזה. דרך ליטא, רוסיה ותורכיה עלה לארץ ב־1941. בבואו לארץ הצטרף ל„קבוצת אברהם" שבכפר־פינס. נקלט בעבודה ובחיי החברה. עבד בחקלאות. עלה עם קבוצה זו להתיישבות בכפר־עציון, היה פעיל בועדות ובעניני הבטחון במשך שלוש שנים. שלוש שנים שירת כנוטר במשטרת הישובים העברים. בתקופת־חייו האחרונה עבד כנהג. על אף הפצרת קרוביו להפסיק את עבודתו כנהג ב„תנובה" ירושלים, כדי למעט בנסיעות, לא הסכים להפקיר מקום־עבודה של הקבוצה. צנוע וחובב פשטות. חוט של אצילות היה משוך עליו. אהב את החקלאות. שאף לשיפורים בחיי הקבוצה. ניתן בתפיסה מהירה. „אנו מלאים שליחות", היה אומר. היה בשיירת כפר־עציון שהותקפה בכביש בית־לחם. בשבתו בתא הנהג פגע בו בראשונה כדור האויב ונפל ביום כ"ח בכסלו תש"ח (11.12.1947). הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. הניח אשה ובן.

קלפהולץ מרדכי

בן שלמה וינטה. נולד בשנת 1925 באושפיצים, פולין. סיים בית־ספר עממי. ב־1943 עצרוהו הנאצים במחנה והוא התענה שם עם אחיו. סמוך לסיומה של המלחמה הועבר לצ'כיה ואז נמלט והסתתר בבית איכר עד כניסת הצבא האדום. בשמעו על ארגונו של נוער חלוצי נסע לגרמניה בתקוה לעלות ארצה. הצטרף לארגון „דרור", על שם לוחמי הגיטאות. לאחר שנת־ההכשרה העפיל עם קבוצתו באניה „וג'בוד" והגיע לארץ ביום 27.6.1946. המעפילים נעצרו בעתלית, ובהשתחררו משם יצא לשנת־הכשרה בקיבוץ יגור. היה עליו־רוח והנעים מסיבות ופגישות־חברים בקולו הערב. ב־1947 עבר עם קבוצתו לקדמה. אך כעבור חדשים מספר עבר משם לקריית־ים ועבד בבנאות.

עם הברזת הגיוס התיצב לשירות העם וצורף לגדוד תיל־רגלים, השתתף בכל קרבות גדודו, ברמת־יוחנן, חיפה, עכו, שחרור הגליל המערבי, ג'נין ועוד. נפל בבירות ביום 24.6.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות אשר בנהריה.

קלפנר יוסף

בן יחיאל ואסתר. נולד ב־17.9.1924 בווץ, הונגריה. גדל בסביבה דתית ב„ישיבה". סיים בית־ספר תיכוני והצטרף לתנועה הציונית בבודפשט. במלחמת־העולם השניה נשלח בין יתר הצעירים היהודים לקוי החזית הקדמית, לשמש חומר לפגזי התותחים של הרוסים. הצליח להימלט ולעבור לצד הרוסים, אמו נרצחה בידי הנאצים. עלה ארצה בשנת 1946 באניית־המעפילים „וינגייט". בארץ התלבט בקשיי הקליטה, אך בכל הזדמנות היה מביע לפני חבריו את תקוותיו לימים טובים יותר. הצטרף לשורות ה„הגנה".

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב לשירות צבא ההגנה לישראל ויצא לקרבות עם החטיבה שלו לנגב. בעל רגש עדין ומבין לנפש זולתו. קיוה לחזור אחרי המלחמה לחיי העבודה והלימודים, לימודי היהדות, שכל כך העסיקו אותו. נפל ב־28.12.1948 בעיראק אלמנשיה. היה קבור בפלוג'ה. ביום י"ז בכסלו תש"י (8.12.1949) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

קלפטן זאב

בן מאיר ומינה. נולד ביום 4.12.1919 בעיר ברודי, הבל גליציה אשר בפולין. למד בבית־ספר עממי והצטרף לאיגוד־הנוער הציוני „אחוה". בשנת 1936 עלה ארצה עליית חלוץ. הצטרף לקבוצת „הבחרות הסוציאלי־טית" במגדיאל ועלה אתה לאדמת בית־אורן. ארבע שנים היה חבר בקיבוץ ועבד בנגריה. עם ההתגייסות לחטיבות העבריות במלחמת־העולם השניה התנדב אף הוא. ארבע שנים היה בשירות, ומשהשתחרר שוב לא חזר לקיבוץ. נשא אשה וגר בחולון, עבד במקצועו, נגרות.

חבר־„הגנה" ותיק, בראשית מלחמת־השחרור נתן את חלקו להגנת חולון. ב־15.5.1948 התגייס גיום מלא. השתתף בכמה קרבות בחזית המרכז, וב־11.7.1948 נפל בקרב בית־נבאלה. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה וילדה.

קלצין שלמה־חיים

בן משה וחנה. נולד ב־י"ט באלול תרפ"ו (1926) בירושלים. נכדו של הרה"ג אליהו ראם, נצר למשפחת רבנים וגאונים אשר שלשלת־היוחסין שלה מגיעה עד הגר"א מוילנה. למד בבית־הספר „תלמוד־תורה מזרחי" בירושלים, בו הצטיין בלימודיו ובנועם הליכותיו. היה חבר במקהלת „שירת ישראל" ובין המצטיינים בחוג למעשי אמנות בבית־הספר. החל ללמוד בבית־מדרש למורים של „המזרחי", אך בפרוץ מלחמת־העולם השניה נאלץ להפסיק את לימודיו ולעבור לעבודה מפרנסת. למד הנהלת חשבונות. בעל שכל חריף ומקיף וזכרון מופלא וכל אשר קרא זכר על בוריו. השתלם יפה במקצועו והתעתד לקבל תואר רואה־חשבון מוסמך. בכשרו הארגוני הרב, בחריצותו ובשקטו הפנימי ידע לעורר הוקרת כל הבאים עמו במגע. היה שומר דת ומסורת.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לשירות מלא ומילא תפקיד בפל"ם. השתתף בהדיפת התקפה קשה של הלגיון הערבי על הר־ציון והועבר לקורס רגמים אשר סיים אותו בהצטיינות. אחר־כך שימש בתפקיד רגם בגזרות שונות: מלחה, דיר אבו־טור, ובהתקפה על העיר העתיקה. לפני צאתו לקורס סמלי מרגמות נשלח ביום כ"ג באלול תש"ח (27.9.1948) עם חוליה להר־ציון כדי לערוך התקפת מרגמות כבדות על ריכוזי הלגיון הערבי, בדרכם נפתחה עליהם אש חזקה מעמדות הלגיון והוא נפגע בלבו מצרור כדורים ומת בו במקום. היה קבור בשייך־בדר א'. ביום י"ז באלול תש"י (30.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים, במלאות שנה לנפלו הוצאה חוברת מיוחדת לזכרו.

קלפפיש משה

בן אהרן־יעקב ושרה. נולד בח' בניסן תרע"ה בעיר זמברוב, פולין. חונך חינוך מסורתי ב„חדר" ובישיבות לומזה וקליצק, ואחר־כך השתלם בלימודי־חול ועבר הכשרה חלוצית. סביבתו היתה סביבת תלמידי־חכמים והספר ליוה אותו בדרכו כל ימי חייו. עוד מילדותו נצמד לרעיון אהבת האדם. בהיותו כבן 6 ב„החליט" פעם ללכת „לעבוד" ולחלק את „שכרו" בין הוריו ואחת השכנות. תכונה זו נשארה טבועה בו והעמיקה עם התבגרותו. תמיד מצא דרכים לעזור לזולת, התנגד לכל עוול וצידד בזכות הסוציאליזם ההומניסטי. היה צמחוני. בשנת 1935 עלה לארץ ושירת כנוטר במקומות המסוכנים ביותר. השתלם בלימודים ורצה להיבחן בבחינות־הכניסה לאוניברסיטה, אלא שבינתים פרצה מלחמת־העולם ושיבשה את תכניותיו, ועל אף השקפותיו הפציפיסטיות ראה מחובתו להצטרף אל הלוחמים באויב הנאצי. התגייס לצבא, אם כי פעמים אחדות דחוהו בגלל קוצר־ראיה, ובמסגרת הברירה פעל בין יהודי דרנה שבלוב בתפקידי הוראה, ואחר־כך כמדריך בקיבוץ גילינגן בהולנד. בכל אלה ליותה אותו דמות אחותו שנספתה בידי הנאצים והרצון לנקום את דמה. עם שובו לארץ הצטרף לארגון התישבות של חיילים משוחררים, „כפר־יעל"—מנחמיה. כשנשלח להכשרה בענף הבנגות היה שוקד על לימודיו החקלאיים, ניגש לעתים קרובות לבית גורדון שבדגניה ומתעמק בספריה החקלאית.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין ראשוני המתגייסים. נפל ביום 6 במאי 1948 בקרב על ערב אל־זביה, במורדות התבור, בפעולת־תגמול על רצח 7 חברי בית־קשת. בפעולה נכבש הכפר, אך לאחר שהאויב תקף מחדש נאלצו המגינים לסגת, חלק מהם נפל והפצועים נשארו בידי האויב. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבית־קשת ב־6.5.1948.

קלצקו חנוך

בן מרדכי וחנה. נולד בד' באדר ב' תרפ"ט (15.3.1929) בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי „אליאנס" ולמד בבית־ספר מכני ב„הנוער העובד", מגיל רך שירת ב„הגנה" והיה פעיל בפעולות המאבק, שירת בחוג „מגשימים פלמ"ח", הכשרת „הגוברים" (יגור) ובגדוד חטיבת „יפתח", פלמ"ח. במלחמת־השחרור גדול מאד היה מספר הפעולות, הפשיטות והקרבות שהשתתף בהם. נלחם בקרבות בלד א־שייך שליד חיפה, טירת־צבי, בית־שאן; השתתף בכיבוש כפר קעון, צנדלה, כפר־קנה שליד נצרת, כפר זרעין, הכפר לגיון, משלט הר־גלעד, שמענו הפגיזו את משמר־העמק מתותחיו של קאוקג'י, פעולת המטאטא בגליל, תפיסת מחנה הצבא הדרומית־מזרחית לראש־פינה, כיבוש משטרת כנען וצפת, כיבוש מלכיה וכיבוש צריפין. בגלל אומץ־לבו קראו לו חברי־לנשק „ילד הקרבות".

נפל בהיפגע הג"ם, בו נסע ביחד עם חבריו ממטה הפלמ"ח, בהפצצת ראשון־לציון ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948), בשעה שעמדו בהגנה ב„לואיס־גאן" שלהם נגד ההתקפה האווירית. היה קבור בראשון־לציון, ב־22.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

קלר אריה

בן יחיד להוריו בנימין והנריאטה. נולד ב־17.12.1927 בעיר החבשית דנציג. למד בבית־ספר עממי ועם החמרת המצב העפילה המשפחה לארץ בשנת 1939 — והוא אז בן 12 — והיתה בין אלה שגורשו למאוריציוס. שהה שם חמש שנים רצופות וניצל את הזמן להשתלמות בלימודים. ביחוד קנה לו בקיאות בלשונות שונות וידע יפה עברית, רוסית, גרמנית, אנגלית וצרפתית.

ב־27.8.1945 עלה לארץ. עבד באריזה והיה פעיל ב„הפועל". במלחמת־השחרור היה בגבולות ה„משולש", השתתף בקרב קאקון ונפצע פצעים אנושים ברמת־הכובש. שלושה ימים אחרי היפצעו מת בבית־החולים ב־14.6.1948. למחרת היום נקבר בכפר־סבא.

קלר מיכאל

בן שרגא ומרים. נולד ב־1928 בצ׳כו־סלובקיה. עלה לארץ בשנת 1937. אחד מבני הנוער החיפני שנתנו את חייהם למען תקומת המולדת. נפל בקרב על מיאר ב־5.9.1948. נקבר בחיפה ב־9.9.1948.

קלרמן מנחם

בן יצחק וטובה. נולד בט״ו בשבט תרפ״ה באוטבוצק שבפולין ובן 10 עלה לארץ ב־1935 עם הוריו שהתישבו בנס־ציונה. הצטיין בבית־הספר בלימודיו ובהתנהגותו. עם בואו לארץ הצטרף ל״המכבי הצעיר״ ולאחר זמן עבר ל״הפועל״ וזמן־מה שימש גם כמזכיר סניפו המקומי. הוסיף להשתלם בשיעורי־ערב בקורס של בית־ספר תיכוני ונתקבל לעבודה כפקיד בדואר. בגיל 15 הצטרף ל״הגנה״, עבר קורסים והשתתף באימונים ובהדרכה. ב־1944 התגנד לבריגדה העברית בלי נטילת רשות משלטונות הדואר. בתקופת שירותו באיטליה ובאוסטריה ובארצות השפלה השתתף אחרי המלחמה בפעולות העזרה לשארית הפליטה ובארגון ההעפלה לארץ. על גלויה מצוירת, תמונת מצבת הזכרון לגיבורי טריאסט שנפלו במלחמת־השחרור ב־1918, כתב לחבריו: „אין טוב מחופש ושחרור, עבורם כדאים גם קרבנות. ההיסטוריה הישראלית עשירה בזאת... מי יתן ובקרוב בימינו נוכל להקים אנדרטאות מסוג זה בארצנו החפשית״. משחזר ארצה עבד בחקלאות, אחר־כך למד טפסנות־בנין ועבד בה, והוסיף להקדיש הרבה מזמנו לפעילות ב„הגנה״ וב„משמרת הצעירה״ ואף נבחר למרכזה הארצי.

למחרת הלילות ה־29 בנובמבר 1947 התיצב לשירות המולדת והשתתף כלוחם ומ״כ בכל הפעולות נגד הכנופיות בדרום, ביחוד הגדיל לעשות בפיצוץ מפקדת חסן סלמה. באחרונה השתתף בפעולה נגד קן הפורעים תל־א־ריש ליד יפו ב־30.4.1948. משנפצע ברגלו וחבריו הפצירו בו לעזוב את המערכה, סירב, לאחר שחבשו את פצעו הוסיף להילחם עד שנפגע מצרור כדורים בראשו. דבריו האחרונים היו: „תמסרו שלום הביתה״ ונפל. מקום קבורתו לא נודע.

קלרמן משה („קלארוס")

בן אברהם ורוזה. נולד ב־31.12.1912 בצ׳נסטוחוב שבפולין. בהיותו תלמיד גימנסיה הצטרף לקן „השומר הצעיר״ ונודע בפשטות הליכותיו, במרצו ושקידתו, בפיקחותו ובמסירותו לרעיון. עד מהרה התבלט כמדריך בקן המקומי, במושבות־קיץ, אחר־כך מדריך חבל זגלמביה, ולבסוף היה בהנהגה הראשית של תנועתו ברובנו ואחר־כך במרכז בוארשה. ב־1939 עלה ארצה למחנה הראשון של קיבוצו בנתניה. בכוח הרצון התגבר על מכאובי השגרון והסתגל לעבודה פיסית קשה ובערבים ובשבתות התמסר לעבודה תרבותית בקיבוצו ולעסקנות בציבור הפועלים בנתניה. ב־1942 התגייס לצבא הבריטי ושירת בחיל־התותחנים במדבר המערבי ובאיטליה. גם בצבא התמסר לפעילות ציבורית ונבחר לנציג בארגוני העזרה ההדדית. משחזר הביתה לקיבוצו, שהתישב בינתים בירד־מרדכי שבשפלת עזה, הוטל עליו תפקיד המזכירות, שמילא אותו במסירות. אחר־כך הוטל עליו, כחבר „המרכז לגולה״, להדריך את גרעין „חירות״, של עולי מתנה ברגן־בלזן, להתערות מעשית ונפשית בעבודה ובחיי הקיבוץ בארץ. נוסף לתפקידים הציבוריים הללו היה עוסק בעבודה בענף הלול. כאיש־צבא ותיק לא האמין בכושר העמידה של יד־מרדכי נגד הצבא המצרי, המצויד בשפע בכל סוגי הנשק, בכל זאת תרם את חלקו להגנת הנקודה. כתותתן מאומן שירת ליד המרגמה היחידה, נדד עמה מעמדה לעמדה והכה בריכוזי האויב, וכשאולו הפגזים הוסיף ללחום כרובאי בקו הראשון.

במכתבו ביום האחרון לרעיתו, שהוצאה מהמשק עם שני ילדיו יום שאר האמהות והילדים, הביע את התקוה, כי „אולי חלק מחבריו עוד יצליח לראות את הנצחון ולתת יד להקמת ההריסות מחדש״. ועוד: „נקוה שנתראה, אבל אם לא — תדעי לשאת גם את זה״, וכן הודיע לבנו „שיש פה עשרות אלפי תרמילים של פגזים״. בן ביום, 22.5.1948, פרצו שריוני האויב אל הנקודה והוא נפל בעמדתו. נקבר בירד־מרדכי.

קם מרדכי

בן נוח ומלכה. נולד ביום 10 באוגוסט 1930 בעיירה קומרוב שבפולין, עיירה בעלת אופי יהודי וציוני מובהק. עד פרוץ מלחמת־העולם השניה למד בבית־הספר העממי ואחרי־כן עבר בדרך הנדודים את אוקראינה ועד אוראל הגיע. בשנות המלחמה למד בבית־ספר רוסי, אם כי סבל רעב ומצוקה. אף־על־פי שנתחנך בבית־ספר רוסי ובאוירה זרה בחר בדרך החלוצית ועם גמר המלחמה חזר לפולין, עזב את הוריו, הצטרף ל„עליית־הנוער״ ויצא בדרך ההעפלה לארץ. החבורה עברה את אוסטריה ואיטליה, הפליגה במאי 1947 בספינה „התקוה״ שנתפסה על־ידי הבריטים ונוסעיה הוגלו לקפריסין. בדצמבר 1947 הגיע לארץ והתחנך בחברת „עליית־הנוער״ שבתל־יצחק.

ביום 11.7.1948 נפצע פצעים אנושים בהפגזה עיראקית על אחת העמדות באזור תל־מונד שבחזית המרכזית. עד שהוצא מקו האש והובא לרופא בתל־מונד איבד דם רב ומת לפני מלאות לו ח״י שנה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בתל־יצחק.

קַמְזוֹן משה־יחזקאל

בן שלום־מרדכי וצפורה־פרומה, שנפטרה בכ״ה במנחם־אב תש״ו. אחיו של המשורר י. ד. קמזון. נולד באדר תרפ״ד (1924) בוורנה, ליטא. למד בבית־ספר עברי עממי ועלה לארץ בשנת 1936. למד בבית־הספר העממי „נצח ישראל״ בפתח־תקוה ובבית־הספר בגבעת־ברנר. בן 16 יצא לקבוצת־נוער בדליה להכשרה מגויסת. מצניע לכת ואהוב על חבריו ומכריו. תמים־דעים וישר־לב. שאף ללימודים והצטיין בגיאוגרפיה כללית ובידיעת הארץ והצטיין בבקיאותו בכל ישוב ונקודה בארץ.

עם התחלת מלחמת־השחרור, בסוף 1947, התגנד לצבא ההגנה לישראל ומיד נשלח לאימונים. שירת בגדוד אחד בחטיבת „גבעתי״. נפצע קשה בראשו בקרב בבית־דראס, בי״ב בניסן תש״ח, והיה מוטל ללא הכרה בבית־החולים ביילינסון, נפטר ביום כ״ב באייר תש״ח (31.5.1948). נקבר בנחלת־יצחק בכ״ג באייר תש״ח (1.6.1948).

קם קלמן (קורט)

בן חיים ואסתר. נולד ב־9.10.1923 בגרמניה. ב־1936 עלה ארצה עם הוריו והמשיך בלימודיו התיכוניים בירושלים. ב־1939 הפסיק את לימודיו ובמשך שלוש שנים למד מקצוע טכניקת שיניים. באותה שנה הצטרף ל„הגנה". ב־1942 התגייס לצבא הבריטי ונשלח לשירות במקצועו בהודו. שם נשא אשה וב־1946 חזר עמה ארצה והוסיף לעבוד בירושלים כטכנאי־שיניים אזרחי בשירות הצבא הבריטי.

בתורך תש"ח פרש משירותו זה והתגייס לצבא ההגנה. נפגע מפגז אויב ונפל ב־22.5.1948 ליד עמדה ברחוב החבשים. נקבר בשייך־באדר א' ב־25.5.1948. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

קמחי משה

בן שבתאי ומלכה. נולד ביום 12.3.1922 בעיר העתיקה בירושלים. בן יחיד היה להוריו. אביו, חייט עני, חסך מלחמו כדי לאפשר לו לגמור את בית־הספר העממי. מתוך הבנת המצב החמרי הקשה ביקש ללמוד מלאכה. השתלם בשרברבות ובמרבית שכרו היה תומך בהוריו. מנהגו זה לא נשא גם לאחר שנשא אשה וגולדה לו בת.

במלחמת־השחרור התיצב להגנת ירושלים ונשתבח בנימוסיו, באדיבותו, במסירותו ואומץ־רוחו. עלה לדרגת מפקד כיתה ונמנע כבל האפשר מלהטיל מרותו על זולתו. נמנה עם ראשוני המגינים במשלט ההררי שראפה, במבואות שכונת בית־גן, מול עמדות הלגיון הערבי והצבא המצרי. אחר־כך בחרבת אל־חממה, במלחה ובסוף במשלט „מיס־קרי" החולש על עין־כרם. אחרי תקופה ממושכת של שירות בתנאים קשים נשלחה פלוגתו לגופש כחיל־מצב בקטמון, אך בדרך שונתה הפקודה והפלוגה הובאה לעמדת נוטר־דם. כל אחד הועמד בתפקידו והוא הופקד על עמדה קדימית. בלכתו שמה נפגע מכדור של צלף ונפל ביום כ' בתמוז תש"ח (27.7.1948). למחרת היום נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום כ"ט בניסן תשי"ב (24.4.1952) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

קמחי משה

בן מאיר ושמחה. נולד בדצמבר 1918 בעיר סרבית אשר ביוון. כבן 11 היה במות עליו אביו, שהביע בצוואתו את משאלתו כי המשפחה תעלה לארץ־ישראל. בשנת 1930 לקחה האם את שלושת בניה ובתה ועלו לארץ. שלוש שנים התחנך משה בבית־יתומים בירושלים וידע מחסור ותלאות. בימי המאורעות 1936—1939 פעל בשמירה בכל חלקי הארץ, היה נוטר ומתנדב בכביש ירושלים—תל־אביב וכמה פעמים ניצל ממוות. מכגר לפי מקצועו. עבד בבית־החרושת למיטות „אירופה" בירושלים.

עם הכרזת או"ם היה בין הראשונים שהתגייסו לחי"ם בירושלים ושירת באחד הגדודים. את אחיו שכל ב־29.2.1948, כשנרצח עם חבריו בבית־החרושת „היוצק" במבואות תל־אביב. בעמדות המשטרה והקרב בירושלים הוכיח משה את עוז רוחו, וגם כשאחרים נסוגו מעמדה מופגזת עוד הוסיף הוא להחזיק בה מעמד. בשכונת פאג"י, בבית הלבן בירושלים, לחם פעם בעמדה 4 ימים רצופים ונשאר בחיים יחידי מבין אנשי העמדה. נפל ב־17 ביולי 1948 בלכתו בשכונת „מקור־משה", ליד המחסום, לחפש את אחיו שלא חזר זה 10 ימים לביתו. גויתו נמצאה ב־12 בדצמבר 1948 והובאה לקבורה בשייך־באדר ב'. ב־21.6.1951 הועברה להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה, בהירה, ושני בנים, מאיר ויצחק.

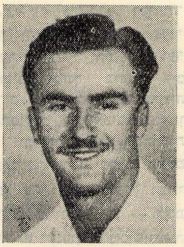
קמחי שבתאי

בן מאיר ושמחה. נולד בשנת 1927 בעיר ויטולה אשר ביוגוסלביה. בן שלוש היה כשנתיתם מאביו. המשפחה עלתה לארץ בשנת 1930 והנער גדל בירושלים. המשפחה סבלה עוני ומחסור. שבתאי למד בבית־הספר של „הנוער העובד" בירושלים. קיבל תעודת־גמר מצוינת. אחר־כך המשיך את לימודיו בסמינריון־ערב, ואת זמנו הפנוי בילה בקריאת ספרים, בעיקר ספרי־מדע על נשק, שהתעניין בהם ביותר. היה מסגר ועבד בתעשית מיטות־ברזל בתל־אביב, אשר אליה עבר ב־1945.

חבר ה„הגנה". פעיל ביותר בהורדת מעפילים. בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס ולבת דודתו היחידה ממשפחתו גילה בסוד כי מרגיש הוא שיפול במלחמה וביקש אותה לנחם את אמו אחרי נפלו. היה בין הנופלים ביום 29.2.1948 בבית־החרושת „היוצק", שליד תל־אביב, והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

קמחי משה

בן יחיד להוריו יוסף וכוכבה. נולד ב־19 ביוני 1926 בירושלים. גמר בית־ספר עממי ולמד נהגות ומכונאות. עבד כפועל בבית־החרושת „שמשון" במושבה הרטוב. דאג מאד להוריו והיה מוסר להם בשמחה וגאוה את רוב הכנסותיו. בגיל צעיר הצטרף ל„המכבי הצעיר" והיה חבר בפלוגת „ארזים". עוד בנעוריו הצטרף ל„הגנה" ומילא בה תפקידים באהבה וברצון. כשפרצו המאורעות בארץ כבר היה בשירות. בלילות היה שומר בשכונת התקוה, ליד תל־אביב, עם אקדח ביד ובלבו האמונה שגם בנשק דל נוכל לאויב.

עם הקמת צבא ההגנה לישראל הצטרף לחטיבת „גבעתי". השתתף בליווי שיירות ובחבלה בגליל ובדרום, בפעולת „נחשון", בסיורים ביפו, יזור ובית־דגון ובקרבות דיר־מוחיסין והקסטל. בחור שקט ואחראי. נפל בדרום, בקרב אשדוד, ביום 3 ביוני 1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג ב־11.11.1948.

קמחי ראובן

בנם־בכורם של זכריה ופסיה. נולד ביום ט' בשבט תרפ"ה (1925) במצפה שבגליל למשפחת־איכרים עמלה. מראשית ילדותו צמוד היה לקרקע ועזר בכל יכלתו במשק. היה קם עם זריחת החמה ועובד במשק עד לכתו לבית־הספר. היה תלמיד טוב, רציני מאד ובעל תפיסה עמוקה. מטעמים חמריים נאלץ לוותר על חפצו להשתלם במקוה־ישראל. התכונן לכניסה לבית־ספר תיכון והלך יום־יום, מהלך 8 ק"מ, אל מורה בטבריה, אולם המשק לא יכול לוותר על עבודתו בשעות

אלה והוא התמסר איפוא להשתלמות עצמית והרבה בטיולים בסביבה. בן 14 הצטרף ל„הנוער העובד". בן 16 עמד להתגייס לפלמ"ח, ושוב גברו חובותיו לבית. בן 17 התגייס לבריגדה, וכדי שלא ימנעוהו מזאת סיפר על כך בבית רק יום אחד לפני היציאה למחנה. השכים בבוקר כדי שיספיק לחרוש לפני לכתו. כשחזר מצא שאביו התיצב במקומו. „אתה צעיר מדי, יומך עוד יבוא" — אמר האב.

כשפרצה מלחמת־השחרור לא נתן לו בפקד המקום ללכת, כי מגיני המושבה היו מעטים. הוא החליט לבנות להוריו בית יפה. עבד בבנין והקים בתים לשכנים ותמורת עבודתו קיבל חמרי־בנין, אף נטע גן עצי־פרי. „עשיתי הכל בשביל הורי, כתובתי" — אמר לחבר — „בעת חזר אחי ממקום והוא ימלא את מקומי. אני חפשי לצאת ולהילחם באויב". התגייס לפלמ"ח ונשלח לנגב, עבר קורס צלפים. מבסיסו בניר־עם היה שיירות. באחת השיירות נפצע. הוסע לתל־אביב ושבועות אחדים פירפר בין החיים והמות. בביקורו האחרון בבית לא שב עדיין לאיתנו, אך סירב להיבדק אצל רופא וחזר לבסיסו. „המלחמה טרם נגמרה" — אמר — „ולנקום באויב צריך כל עוד נפשי בי". יצא עם תגבורת לכפר־דרום הנצור. בדרך חזרה מכפר־דרום נפגע מכדור ומת בל' בסיון תש"ח (7.7.1948). נקבר בבית־הקברות בניר־עם. ביום כ"ד בכסלו תשי"א (3.12.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

קמחי שלמה

בן יעקב וגילה, נולד ב־7 באפריל 1925 בתל־אביב. למד בבית־הספר העממי „תחכמוני" ו„ביל"ו" והשתלם בכוחות־עצמו במלאכה והיה חרט. בגיל צעיר הצטרף ל„הנוער העובד" והיה חבר ועד הסניף בתל־אביב. נמשך ביחוד לים והצטרף לצופי־ים „זבולון" ואחר־כך לסקציה הימית של „הפועל" בתל־אביב. התאמן בסירות־מפרש ובסירות־ספורט לתחרות בחתירה והשתתף בתחרויות. ברבות הימים הצטרף לפלוגה הימית של הפלמ"ח (פלי"ם), בה נתנסה בנסיון רציני שעמד בו. עם בואו לקורס בקיסריה נאמר לו על־ידי מפקדו — לשם בחינת אפיו — שיציאו לפעולה אשר רוב באיה לא ישובון, לחניכים ניתנה שהות של 24 שעות לתשובה ולהכרעה. שלמה התלבט, שקל והכריע: „אני מצטרף!" עברו ימים ושלבה נבחן במעשה ממש. לאחר קורסים שונים הגיע לדרגת מפקד סירת־מפרש ופעל בהעלאת מעפילים. ביחוד הצטיין בפעולות ספינת־המעפילים „שבתי לוינסקי". עם התחלת המאבק נגד הבריטים השתתף כחבלן בפיצוץ משטרת־התוף בכפר־ויתקין ובגבעת־אולגה. אחרי שנה וחצי נכנס לקורס חובלים (להובלת אניות־מעפילים והפיקוד עליהן), שנערך בטכניון העברי בחיפה. הקורס נמשך חצי שנה ובתקופה זו השתתפו החניכים בהגנת חיפה. כשנתקבלה הידיעה מהנמל על הסתה בין הפועלים הערביים לרצוח את הפועלים היהודים, נשלח לשם שלבה עם חולית חברי הקורס, שצוידו בנשק, אם כי בנמל חנו עדיין האנגלים.

באו ימי פריצת הדרך לירושלים, שקדמה למבצע „נחשון". לתקופה קצרה נשלח לקיבוץ „מרץ" ליד חדרה עם מחלקה מהפלוגה הימית של הפלמ"ח ומשם יצא בראש כיתת חבלנים לפעולה ליד טול־כרם בפיצוץ אובייקטים צבאיים ערביים. משם עבר לשרונה, היא הקריה, ובליל 30—31 במארס יצא עם חברי מחולדה לירושלים, בדרך הותקפו על־ידי כוח ערבי חזק, היה זה יום גשום והקרקע טובענית. המכוניות שקעו בבוץ ולא יכלו להתקדם ואז הותקפה השיירה משלושת עבריה. בקרב קשה ואכזרי זה נפל שלמה ב־31.3.1948, ביום כ"ב באדר ב' תש"ח (2.4.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחולדה.

קמינסקי יצחק

בן דויד ופסיה. נולד ב־26 ביוני 1923 בקושטא, תורכיה, כשחנתה בנמל האניה „סיציליה", בה הפליגו אבו, אחיותיה והוריה בדרכם לארץ. בגלל תנאי העלי בימים ההם חלתה האם. לידתו היתה מוקדמת וכמעט שנואשו ממנו. יום אחד חשבו הרופאים כי התינוק כבר גוסס. אך הוא נשאר בחיים, גדל והבריא. כעבור תשעה חדשים עלה גם אביו לארץ והשתקע בחיפה. בשנים הראשונות היו חייהם קשים, גרו באוהל ונתונים במחסור. יצחק התחנך תחילה בגן ואחר־כך למד בבית־הספר העממי א' בחיפה ובגימנסיה מלצ"ט, בה סיים שש מחלקות. היה נער שקדן, אוהב ספר ומסור למשפחה. בגלל המצב הכלכלי הקשה של המשפחה הוכרח לצאת לעבודה, אולם בכל מרצו וכשרונו הוסיף ללמוד בערבים וגם נבחן בבחינות־בגרות־שבכתב באנגלית. בגיל צעיר יצא לעבודה במחנה צבאי ומיד היה לדמות בולטת בין הפועלים בכוחו הארגוני. סניף „הנוער־העובד" הזמינו לרכז את הפעולה המקצועית בסניף חיפה. החל לפעול גם במפלגת פועלי ארץ־ישראל, וכשנתארגנה „המשמרת הצעירה" היה מראשוני חבריה. לפני מלאות לו 23 שנה יצא בשליחות לאירופה ופעל שם בארגון העליה. בפסח תש"ז אירגן בין השאר את עליית השיירה הראשונה של אנשי ברגן־בלזן. לפני צאתו לחוץ־לארץ רצה לשנות את שמו לעברית: יצחק כרמל, אלא שנסיעתו מנעה זאת ממנו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הציעו לו להתגייס כקצין־הסברה בצבא, אך הוא סירב לקבל תפקיד זה. כשהלך ללשכת־הגיוס וקיבל כרטיס אדום, להתיצבות, עיכבה בעדו ה„הגנה", היאיל והיה בין פעיליה, ומפקדו לא נתן לו לעזוב את המקום. יצחק לא נח עד שמצא אפשרות לצאת לאימונים במשק עין־המפרץ. תחת לבוא הביתה לחופשה קצרה השתתף בפעולת פריצת הדרך לחניתה ולאילון, וביום השבת, 27 במארס 1948, יצא עם השיירה בדרך ליחיעם ונפל בקרב עם הכנופיות שסגרו על לוחמינו. ב־29.3.1948 נקבר בנהריה. במכתבו האחרון להוריו (יומים לפני נפילתו) כתב: „באם לא אשוב ולא אזכה להיות עמכם שוב, דעו כי עד רגעי האחרון חשבתי עליכם". אביו מוכה האבל נפטר שבועות מעטים אחרי נפילתו ונקבר על־ידו. אמו נספתה אף היא זמן לא רב אחריהם ונקברה לידם.

קמינר שמחה

בן מרדכי וברכה. נולד ב־10.5.1922 בוארשה, בירת פולין, למד שם בבית־ספר חרדי ובאביב תרצ"ה עלה עם הוריו ארצה. בעודו נער מתו עליו אביו ואמו. יצא לעבודה במסגרות והצטרף לתנועת „הנוער העובד". וזמן־מה עבד בקיבוץ. נטה שכמו לסבול בשקט ובענוה, ציית להוראות והיה נכון לכל משימה. לשם מילוי חובה חלוצית עבד שנים אחדות במפעל האשלג בסדום שבדרום ים־המלח ורק לעתים רחוקות בא העירה למנוחה קצרה. באפריל 1945 התנדב לבריגדה העברית ושוב לא הספיק להשתתף במלחמותיה, אלא בפעולותיה למען שארית־הפליטה בארצות מערב־אירופה. משחזר לארץ הסתדר בעבודה בתל־אביב והוסיף לשרת ב„הגנה", במסעות, באימונים, בסיורים ובהקמת נקודות־ישוב בנגב, בהעלאת מעפילים מהאניות וכו'.

בחורף תש"ח התיצב לשירות המולדת. עבר קורס מ"כ וקורס צלפים והשתתף בליווי שיירות לירושלים ובהרבה קרבות באזור לטרון ובכל הדרך לירושלים, אך מרוב ענוה לא סיפר עליהם דבר. באחרונה נלחם בנגב ועל סף הפוגה ב' נפל בקרב על בית־עפה ביום 18.7.1948. הועבר לנחלת־יצחק ב־23.1.1951.

קמפי דויד (דאריו)

בן מכס ואיריס. נולד ב־13 באוגוסט 1924 בטריאסט, איטליה, לאביו שהיה יוצא פולין ולאם נוצרית, איטלקיה. גמר בית־ספר עממי. התקרב ליהדות רק עם גבור האנטישמיות באיטליה. אז יצא להכשרה, עבד במספנות טריאסט ובינואר 1940 עלה לארץ. הוריו נספו בגולת איטליה. גבעת־ברנר היתה תחנתו הראשונה. שם התחנך בקבוצת „נוער עולה" ועבד במסגרות ובמכונאות. לאחר שעבר הכשרה גם באשדות־יעקב הצטרף לקבוצת „רביבים" בראשון־לציון ואתה עבר להתישבות בעלומ׳ שבנגב. ידיו של דויד היו אמונות בכל מלאכה. נהג, טרקטוריסט, נשק, אלחוטאי, חשמלאי, שען ועוד. משהחלו יסי המצור למד מלאכה נוספת: חבלנות, שבה מצא אחר־כך את מותו. אור ליום 11 ביוני 1948, יום ההפוגה הראשונה, תוכנה פעולת כיבוש ביר־עסלוג׳ ודויד צורף לקבוצה הלוחמת. מבין 6 חברי הקבוצה שהשתתפו בכיבוש נשאר הוא האחד בחיים ולמחרתו התהלך כל היום בכפר הכבוש ועסק בניצור ובמיקוש. לפני התחלת ההפוגה השניה תקף האויב את המשלט ומשנפגע צינור המים טיפס דויד על המגדל וסגר את הטנק לבל יתבזבזו המים.

ב־19 באוגוסט 1948 ניסה דויד לפוצץ פח־צתה ובתאונה שאירעה לו נאחזו בגדיו באש והוא הוצת כולו. בדרך לרופאה, אליה הובל במשורין, התענה ביסורים קשים ולמחרת הוציא את נשמתו. נקבר בבריבים.

קמפנר משה

בן אהרן־יהודה ושרה. נולד ביום ו׳ באייר תרפ״ג (22 באפריל 1923) בברטיסלבה (פרשבורג) שבצ׳כוסלובקיה. נתחנך בבית אביו, שהיה מראשי הקהילה, לתורה ולירא־שמים. למד בתלמוד־תורה וב„ישיבה", ולימודים כלליים — בבית־ספר עממי, ואחר־כך — בבית־ספר תיכוני. ב־1939 בא ארצה עם אביו אשר מת כעבור זמן לא רב. למד שנים אחדות בישיבת הרב דושינסקי בירושלים והיה פעיל בסניף של צעירי „אגודת ישראל". אחר־כך עבר לתל־אביב. למד מלאכת צורף־זהב ועסק בה. הוסיף לקבוע עתים לתורה. יסד חוג צעירים לעסוק בתורה והיה פעיל בו בכל מרצו.

בראשית מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה לישראל ומילא את חובתו באמונה ובמסירות בכל פעולות יחידתו. נפל בפעולת „נמל" ליד טנטורה ביום 23.5.1948. למחרת היום נקבר בנתניה.

קמפינסקי שמשון (סטיפן, חונו)

בן אריק־שלמה ואיזה. נולד ב־26.1.1926 בברלין, בירת גרמניה. שם למד שנה אחת בבית־הספר היהודי־הציוני. בשנת 1933 עלה ארצה עם הוריו ואחותו, עבר את בחינות־הבגרות בבית־ספר תיכון בירושלים. למד שנה מדעי־טבע באוניברסיטה בירושלים ואחר־כך מילא חובתו בשנת־שירות. בשתי שנותיו האחרונות למד באוניברסיטה מדעי־הרוח — פדגוגיה, היסטוריה וספרות. בינואר 1947 זכה בפרס של 150 לא״י מטעם המועצה הבריטית על עבודותיו בחקר הספרות האנגלית. היה בעל אופי מוסרי מובהק. בעצם שנות המאבק ראה עדיין אפשרות למוצא של שלום וכבוד לשלושת העמים בארץ, אך במידה הולכת וגוברת התאכזב מנציגי המשטר בארץ, אותם הבריטים אשר את תרבותם הקלאסית הערין הערצה בלתי־מוגבלת.

מיום הכרזת המדינה השתתף באופן פעיל בהגנת ירושלים כחבר ה„הגנה" מזה שש שנים. סיים קורס לאלחוטאות ובתפקיד זה השתתף בליווי השיירה לגוש עציון אשר עברה ללא תקלה. ליוה את השיירה האחרונה להרטוב, ובהתקיף אותה כנופיה ערבית מן המארב, בדרך חזרה לירושלים, נפל ביום 18.3.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־6.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

קמר משה

בן מרדכי ומרים. נולד ב־28.12.1921 בעיר חלם שבפולין. גמר בית־ספר עממי והתחיל בחיי עבודה. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה, והוא קרוב לגיל 18, נמלט לפנים רוסיה. כשהתארגן שם צבא פולין העממית בשנת 1943 התגייס, הגיע לדרגת רב־סמל בחטיבה משוריינת והשתתף במסע שחרור פולין וכיבוש גרמניה המזרחית, אולם אחרי הנצחון שוב לא רצה להישאר בגולה ויצא ב„נתיב־הבריחה", העפיל באניה „לנגב", שהה שנה תמימה במעצר קפריסין ובשנת 1947 בא לארץ, הוא ואשתו, עבד כפועל בעבודות שונות, אך ראה ימי־שלום ספורים בלבד. פרצה מלחמת־השחרור, וכלמוד־מלחמה התגייס מיד. צורף לחטיבת „אלכסנדרוני" והשתתף בפעולות ב„משולש" ובכיס פלוג׳ה.

נפל בהתקפה על פלוג׳ה ב־28.12.1948, הוא יום הולדתו, בן מלאו לו עשרים ושבע שנים. היה קבור בפלוג׳ה. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה וילד.

קנאל אברהם־יעקב

בן צבי וצפורה. נולד בה׳ באדר ב׳ תרע״ו במוסקוה, רוסיה. בית הוריו היה בית ציוני, ושפת אמו — עברית. חלק משנות ילדותו ונעוריו עבר עליו בעיר ויסבאדן שבגרמניה, לשם היגרו הוריו אחרי המהפכה הרוסית. שם למד בבית־ספר תיכון ובביתו השתלם בכדעי־היהדות. היה פעיל בין הנוער היהודי במקום ומיסדו של קן בית״ר. ב־1933 עלה ארצה, סיים את לימודיו בגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב ויצא לעבוד בגליל, כחבר פלוגת־העבודה של בית״ר, ומשם — לנתניה. בשנת 1938 נתקבל לאוניברסיטה העברית. תחילה למד מדעי־טבע, אולם אחר־כך עבר לפקולטה למדעי־הרוח וקיבל תואר „מוסמך למדעי הרוח". היה ראש בית״ר בירושלים ועמד בראש קורפורציה של סטודנטים רביזיוניסטיים. עם יסוד „תנועת העם", ששאפה לאחד יסודות רביזיוניסטיים עם החלוציות, הצטרף אליה. היה קנאי בהשקפותיו, אולם נוח לבריות, ובויכוח עם מתנגדיו ידע להקשיב ולהתעמק בטענותיהם ולשקול תשובותיו בכנות ומתוך כבוד לזולת. הרבה לעסוק בספורט והצטיין בדו־או־דו־יצו. עסק בצעיות צבאיות, תירגם לעברית את הספר של קלאוזביץ על יסודות הלחימה ופירסם מאמרים רבים בשאלות צבאיות. בהיותו סטודנט שימש כמורה מטעם הועד הלאומי בשיעורי־ערב לעברית, וביחוד התחבבה עליו ההוראה

בשכונות העוני. סיפוק מיוחד מצא בגילוי כשרונות ובטיפוחם ועודדם להמשיך בלימודם והשכלתם. עם תום לימודיו עסק בהוראה בבתי־ספר תיכוניים. בימות הקיץ היה משתתף בקייטנות־נוער ומשמש בהן כמרכז ומדריך. בסתיו תש"ח נכנס למחלקת החינוך שעל־יד האוניברסיטה (בבית־הכרם) ושם השלים את השכלתו הפדגוגית.

עם פרוץ מלחמת־השחרור, לפני צאת הצו, התגייס לצה"ל. השתתף בהגנת ירושלים וסביבתה ונפל בשעת כיבוש הכפר הערבי עין־כרם ביום ג' בתמוז תש"ח (10 ביולי 1948). היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

קנבל שמעון ("שימעלע")

בן ליפא וחיה. נולד ב־1 בדצמבר 1927 בסרי שבליטא. בן יחיד להוריו. בשנת 1935 עלה עם הוריו ארצה, המשפחה השתקעה בתל־אביב. כאן למד בבית־הספר העממי על שם אחד־העם ובגימנסיה "הרצליה" (מגמה ריאלית, כיוון חקלאי). מנעוריו הצטרף לתנועת "המחנות העולים" ובסיימו לימודיו בגימנסיה יצא עם קבוצתו להכשרה בכפר־גרת הפלמ"ח. עשה את כשרתו ביגור ובמעוז־חיים. עם פרוץ מלחמת־השחרור נמצא בחופשת־מחלה בתל־אביב, אך מיד יצא לשמירה בעמדות־הספר של העיר ובעבור עת קצרה חזר אל קבוצתו במעוז־חיים. עם קבוצתו השתתף בקרב על משמר־העמק וכן בקרבות אחרים באותו אזור.

ב־15.5.1948 יצא עם פלוגתו להתקפה על מלכיה שבגליל העליון, על גבול הלבנון. הקרב היה קשה ביותר והכוחות הלבנוניים היו מצוידים בשריון ובנשק כבד. שמעון היה בין המחפים על פלוגתו שהחלה לסגת. בשעת חיפוי זה נפגע על־ידי כדור בראשו ומת בו במקום. גויתו לא נאספה מיד אלא רק לאחר שבועים, בשעה שכוחותינו חזרו לכבוש את מלכיה. נקבר בקבר־אחים במעוז־חיים ב־29.5.1948.

קנדלר יצחק

בן יעקב ורבקה. נולד ביום ד' במרחשון תרפ"ז (12.10.1926) בעקרון. בגיל 7 עבר לשעריים שליד רחובות. התחנך בבן־שמן ובגבעת־ברנר. בוגר בית־ספר תיכוני סיים בתעודת־הצטיינות את בית־הספר המקצועי "מונטיפיורי" בתל־אביב והתמחה כמכונאי. במשך שנים היה חבר ה"הגנה". כשנוסד החי"ש עבר לגרעין שהיוה אחר־כך את היסוד לגדוד אחד. התמסר לתפקידיו בכל מאודו. לאחר פעולת־תגמול בנגב, עם פרוץ מלחמת־השחרור, שוב לא ידע פחד. סירב לצאת לחופשה בידעו כי נוכחותו מעודדת את חבריו. ב־29.3.1948 גמר בהצלחה קורס לצלפות בקבוצת מאבק. "אצל יצחק כל כדור זה ערבי" — אמרו עליו. והוא הוסיף: "אם נצטרך, נעשה, גם שני ערבים בכדור". בכפר־אוריה חיפה על נסיגת חבריו לבסיס. ירו בו מן המארב. עשה עצמו כנופל, לקח את ה"סטן" והמשקפת אגב נפילה, ירה ולא החטיא.

השתתף בפעולות בבית־דגון. ב־30.4.1948 הותקפה פלוגתו ליד תל־א־ריש, בסביבת יפו. המגינים ציפו לתגבורת והוטעו על־ידי ערבים שבאו עם סימן־ההיכר. האויב הפעיל מקרוב נשק כבד והחלה נסיגה. יצחק היה בתפקיד חיפוי ובידו ה"שפנדאו". המפקד ציוה עליו לסגת, אולם הוא סירב לעזוב את המצעים, אסף אותם לשדה־תבואה וביקש מהנסוגים לקחתם. לדברי עדי־ראיה נפגע אחר־כך ברגלו ואמר כי "ילחם עד הסוף". נפל בפעולת "חמץ" בתל־א־ריש ביום 30.4.1948.

קנולר אליעזר (ארוין)

בן יצחק ולילי. נולד ב־24.10.1920 בעיר מנהיים בגרמניה במשפחה שומרת־מסורת וציונית. עלה ארצה בערב ראש השנה תרצ"ז (1936) ב"עליית־הנוער". התחנך בקבוצת רודגס ליד פתח־תקוה וכשסיים את לימודיו הצטרף לקבוצת "אמונים" של "הפועל המזרחי". עם נישואיו בגיל 20 עזב את הקבוצה ועבר לירושלים, שם הוסיף לפעול בין חברי ה"הגנה". נאבק קשה על קיומו ועבד בכל עבודה שמצא. חפץ ללמוד נהגות והשיג סיוע לכך מ"עליית־הנוער", אך בינתים פרצה מלחמת־העולם השניה. היה מהמתגייסים הראשונים לצבא הבריטי ושירת בסוריה, במצרים, בצפון־אפריקה, באיטליה ובגרמניה. עזר לעצורי המחנות ולמעפילים. אחרי 4 שנות שירות השתחרר מהצבא ופנה למקצוע הצילום שלמד בצבא. העלה את העבודה לדרגה אמנותית והשלים את השכלתו הכללית.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב בין הראשונים והיה ממגיני ירושלים. ביום עבד ודאג לפרנסת הוריו, שאך זה עלו ארצה, ובלילה שמר וגם עסק בעניני הצילום הצבאי לצרכי ה"הגנה". ב־3 באדר ב' תש"ח (24.3.1948) קיבל פקודה לנסוע לטעורת כצלם בשירות ה"הגנה". **השיירה הותקפה בדרכה והוא נפל. למחרת נקבר בסנהדריה בירושלים.**

קנטור צבי

בן משה ורחל. נולד ב־1929 ברוסיה הלבנה, וב־1935 עלתה המשפחה לארץ והתישבה בירושלים. גמר בהצטיינות את תלמוד־התורה "מזרחי" ועל סמך הצלחתו בלימודים בבחינת־הכניסה נתקבל למחלקה הששית של הגימנסיה העברית ברחביה. גם שם היה מטובי התלמידים, פעיל בחייהם הציבוריים, מיסד קופת עזרה הדדית ושוקד להיטיב לזולת בשעת דחק. באותה תקופה התמחה בהעתקתם ובתרגומם של כתבי־יד עתיקים בהדרכתו של נחמיה אלוני. חיבוריו על בעיות עם ואדם והתקופה הסטורית העידו על מחשבה מעמיקה וכושר ביטוי. בגלל קשיים חמריים הפסיק את לימודיו אחרי סיום מחלקה ז' ונכנס לעבודת פקידות בלשכה הראשית של הקרן־הקיימת־לישראל ובמידותיו הטובות נתחבב על הפקידים הותיקים והקשישים. היה פעיל בצופיות ובגדנ"ע, הגיע לדרגת מ"מ ושירת בהדרכה ובאימונים בנשק קל.

כשהחלה מלחמת־השחרור אמרו להשאירו בשירות הדרכה, אך הוא ביקש להעבירו למחלקה קרבית ונתקבל לחי"ש. נתמנה למ"כ ושירת בגדודים "מכמש" ו"מריה", בליווי שיירות לתלפיות ולמקור־חיים. השתתף בקרבות ובפעולות רבות באומץ ובמסירות, ובין השאר — בפיצוץ השתנה בבית־צפאפה. הועבר להגנת נוה־יעקב הנצורה, וכמפקד בעל כושר חינוכי ויחס חברי הצליח להעלות את ה"מוראל" של אנשיו בתנאי המחסור והתלאות. משנקעה רגלו בשעת התקפה על התחבורה הערבית בכביש הראשי שמחוץ לכפר וכושר־הילוכו נפגם, מצא לו תעסוקה ליד המרגמה, ובלבד שלא ישב בטל. בשעת פיניני נוה־יעקב (16.5.1948) חזר ירושלימה ורצה לעבור לפלמ"ח, אך הוכרה "להתבטל" בגלל ההכרח לרפא את רגלו. משהבריא חזר לשירות במשלטים בדרך לירושלים ונפל בהתפוצץ פגז בבית פפרמן ליד בעלה־החמישה ביום 13.7.1948. בו ביום נקבר בקרית־ענבים.

קנטור שרגא

בן ישראל ויונה. נולד ב־2.2.1928 בעיירה דולטין שבהרי הקרפטים בפולין. חונך חינוך מסורתי. בהיותו בן שבע עלה עם הוריו לארץ בשנת 1935 והתישבו בכפר קדימה אשר בשרון הצפוני. כאן כרך לימודים בעבודה (לאחר גמרו את בית־הספר העממי המקומי למד עוד שנתים בתל־מונד) וסייע ביד הוריו במשקם הקטן. היה מסור מאד למשק ומשרצה לבנות בו רפת מושלמת הלך לעבוד כרפתן בנחלה־יצחק. אחרי תאונה שקרתה לו חזר למשקו. מגיל צעיר הצטרף ל„הגנה", התאמן והרבה במסעות. עם התבגרותו קיבל על עצמו תפקידים אחראיים במקום, אחראי למחסן הנשק הנסתר, מדריך, מקלען מומחה וכו'. בתקופת המאבק נתמנה כחבר בועדת הבטחון של הגוש.

עם פרוץ מלחמת־השחרור פעל בפלוגות־המשמר המקומיות ובמסגרתן שירת כמפקד אהוב על פקודיו גם בהדרכה וגם בחזית אשר יצא להשתתף בה על אף היותו פצוע ברגל ועל אף הפצרות מפקדיו, חבריו ובני משפחתו. ב־13.5.1948 פעל כרגם, תפקיד שהתמחה בו מכבר, נפצע מכדור ברגלו, אך סירב לקבל עזרת חבריו אשר שלח אותם לעזור לפצועים אחרים. הוא עצמו זחל בשארית כוחותיו, אך מת כנראה משטף דם בו ביום. נקבר בתל־מונד ב־16.5.1948.

קנטור זאב (וילפריד)

בן ליאון וחוה. נולד ב־7.2.1921 בקיוב שברוסיה. בהיותו בן חמש היגרו הוריו לקנדה והתישבו בטורונטו. שם גמר בית־ספר יסודי ובית־ספר טכני. בשנת ה־18 לחייו התגייס לחיל־התעופה הקנדי, בילה שנה אחת במחנה־האימונים בקנדה ונשלח לאנגליה. שם עשה שנה נוספת באימוני־טיס. משסיים את הקורס נשלח לתפקיד פעיל כקצין־תעופה מעל גרמניה. באפריל 1941 נפגע המפציץ שלו מעל לשטטגרט אשר בגרמניה והתרסק על כל חבריו. הוא היחידי אשר ניצל. רגלו נשברה בצנחו וכך שכב במבוכה תשעה ימים. משפחה אחת ריחמה עליו והביאה אוכל למקום־מחבואו. שירות המחתרת עזר לו להימלט מגרמניה. הוא הגיע לגיברלטר, אתר־כך לשוויץ ומשם טס לקנדה דרך אנגליה. אחרי חודש מנוחה חזר לתפקידו באנגליה והיה טס ולהפציץ את גרמניה. מטוסו נפל, אך הוא ניצל. בתחילת אפריל 1942 נפגע מטוסו שנית והוא עם שנים או שלושה מחבריו הצליחו לרדת במצנח. הם נלקחו בשבי על־ידי הגרמנים בסביבת דיסלדורף. הוא נלקח על־ידי הגסטפו לחקירה ממושכת. את החקירה ניהל גבלס עצמו. „עד היום איני מבין כיצד נשארתי בחיים" — סיפר לאמו, אך את הפרטים מיאן לספר. היה אחד מאלה שנתפסו חמישים טייסים שניסו לברוח והוצאו להורג. כאשר נתפסו אלה עוד לא הספיק הוא לעבור את הניקבה מתחת לגדר המחנה, וכך ניצל. ערב כיבוש גרמניה על־ידי צבא בנות־הברית הובלו השבויים מזרחה, לפנים הארץ. בשעת המסע הזה ברח וילפריד. הצליח להתחבר עם יחידה אנגלית מתקדמת ועל־ידיה נשלח לאנגליה. שם נתקבל לראיון אצל המלך בארמונו ומידו קיבל אות־הצטיינות גבוה. בשנת 1945 חזר לביתו בקנדה. אחרי שיבו לא מצא מרגוע לנפשו אחר כל התלאות והעינויים אשר עברו עליו ואחרי כל מה שראה.

רק עם פרוץ מלחמת־העצמאות בישראל כאילו מצא את תעודתו בחיים. התגייס מיד עם ראשוני הטייסים המתנדבים וטס לארץ. פה השתתף בפעולות אוירית רבות ויצא מכולן בשלום. ביום 24.10.1948, בשעת טיסתו משדה־התעופה מדרום־הארץ צפונה, חל קלקול במנוע האוירון שהוא נהג בו ומטוס התרסק על טייסיו בסביבות קבוצת יסודות ליד עקרון. הובא לקבורה בחרבות ב־26.10.1948, בפקודת־יום של המטכ"ל מ־29.9.1949 צורף לשמו תואר פקד־טיס.

קניג עמנואל, ד"ר

בן אלכסנדר (ממשפחת תעשיינים יהודים בגרמניה) וחנה, בת יהודה־לייב הנקין, מחלוצי בילי"ו ודור העליה הראשונה בבנין הישוב. בן יחיד להוריו. נולד ב־29.6.1913 בפרנקפורט ע"נ מיין שבגרמניה. מחונן מילדותו בתבונה בריאה, בכושר תפיסה והתרשמות, באהבת האדם וברצון להיטיב נחשב הבן היחיד במשפחה כחבר טוב, שדעתו ראויה להישמע. גדל מילדותו בבית ארצישראלי למחצה (כי אמו בת הארץ היתה) ואחרי ביקורו הראשון בארץ בגיל 12 התחיל ללמוד עברית. מתוך הרגשת שותפות ברוח ובעתיד החיים עם הציבור החלוצי בארץ, הצטרף לתנועת־הנוער החלוצית „תכלת־לבן" (בלאו־ווייס) ומילא בה תפקידים מרכזיים בכל שנות היותו בגרמניה. אחרי סיימו ב־1932 את הגימנסיה בברלין למד שם שני סמסטרים בהנדסה כלכלית בבית־הספר הטכני הגבוה וקנה לו נסיון מעשי בעבודה במפעלי „סימנס־שוקרט" לתעשית כלי־חשמל. משעלו הנאצים לשלטון הצליח, תודות לאזהרת ידיד, לברוח. המשיך להשתלם בתורת המשפטים ומדעי המדינה באוניברסיטת צירוך שבשוויץ והיה שם חבר פעיל באיגוד הסטודנטים הציונים „החבר". בינתים השתקעו הוריו בארץ ובבקרו אצלם מסוף 1934 עד ספטמבר 1935 למד עברית, ספרות, היסטוריה ופילוסופיה באוניברסיטה העברית בירושלים, חקר מקרוב את התנאים הכלכליים והסוציאליים והצטרף לשורות ה„הגנה". במהומות 1936—1939 רצה לחוש ארצה לשירות פעיל בהגנת הישוב, אך נעתר לשידולי ידידיו ומוריו שיגדיל יותר לעשות למען הארץ בהשתלמותו המדעית. ב־1939 הוסמך לדוקטור לכלכלה מדינית על סמך חיבורו „מדיניות סוציאלית בארץ־ישראל בתשומת־לב מיוחדת להגנת העובדים", שפורסם באותה שנה בציריך בגרמנית ונחשב ברמתו לספר יסוד ולימוד בכלכלה ובעבודה סוציאלית. זמן מועט לפני פרוץ מלחמת־העולם השניה הגיע ארצה ופירסם בעברית ובאנגלית את תכנית דודו יהושע חנקין „תכניות ישוב בקנה־מידה גדול, המבוססות על יסודות כלכליים". להזמנת המכון לחקר הכלכלה של הסוכנות היהודית ערך מחקרים על המצב הכלכלי והסוציאלי של מעמד בעלי־המלאכה. מספטמבר 1941 שימש כיועץ כלכלי לחברת־האשלג, וחברת „הירדן" המסונפת אליה, לחקירת אוצרות הדומם בארץ וכמזכיר „המועצה הארצישראלית" (איגוד התעשיות הגדולות). פעל גם כמזכיר־כבוד של החברה הכלכלית הארצישראלית והתאחדות הכלכלנים והשתתף בגופים ציבוריים שונים, ובכללם — בועדה ממשלתית. במשך שנים הרצה בבית־הספר לעובדות סוציאליות ובסמינריון של הסתדרות הפקידים. מאמריו הכלכליים בעתונות היומית והמקצועית הצטיינו בהירות, בעמקות המחשבה, ידיעה מקצועית וראיית הנולד. השתלם גם בערבית וסטטיסטיקה. רצונו להיטיב שפע גם ממגעו עם בני־אדם, ומשום כך זכה לא רק להוקרה כאיש־מדע מעשי אלא גם לחיבה כללית. בפרק זמן זה נשא אשה.

בחורף תש"ח, עם הכנת המנגנון למשלת מדינת ישראל לעתיד־לבוא, הופנתה התעניינותו למשרות־מפתח בשני מיניסטריונים, אך קודם כל שקד לקיים את חובתו בהגנת הישוב, בהיותו כבר מאומן לכך. מדצמבר 1947 ואילך שירת ב„משמר־העם" בירושלים, העלים את זהותו ומעמדו, לבל יחוסו עליו ולבל ישלחוהו לתפקידים קלים ובטוחים מסכנות.

בראשית מאי 1948 הועבר לחי"ם וכשנשלח בתפקיד מ"כ למשמר עמדה קדמית בנוטר־דם נפצע קשה ואחרי שעות מספר מת ביום 25.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. בעזבונו נשארו חיבורים חשובים בצעיות בלכליות. הניח אחריו אשה.

קניגספרג שמואל

בן צבי ויוטה. נולד ב־1919 בקושיצה, צ'כו־סלובקיה. בילדותו נתיתם מהוריו והתחנך בבית אחיו הבכור. עם סיום בית־הספר העממי למד בבית־הספר לאריגה בקו־מרוך, אך הוא נטה למכונאות ונכנס לעבודה במסגרות. בהשפעת סביבתו הדתית הצטרף בגיל 15 לתנועת „בני־עקיבא" ומתחילת 1936 עשה בפלוגות עבודה והכשרה בפלגה פראג וברטיסלבה. בפסח תרצ"ט, אחרי כיבוש צ'כוסלובקיה בידי הנאצים, הפעיל ארצה בעליה ב'. נכנס ל„קבוצת אברהם" של „הפועל המזרחי" בכפר־פינס ועבד בעבודות פרדס, בנין ומחצבה. תקופה ממושכת שהה בפלוגת־עבודה שעבדה במשקים החקלאיים בגבעת־עדה והצטיין כפועל חקלאי טוב. עליו, גלוי־לב, ישר־רוח ונכון לעזור ולעודד כל חבר. אהב ספורט וטיולים, עבר אימוני הגנה והיה בח"ש. ביולי 1941 התגנד לחיל־הרגלים בצבא הבריטי ושירת בו 5 שנים בארץ ובלוב. עבר לחי"ר והשתתף בפעולותיו באיטליה כתותחן וקשר רוכב־אופנוע. השתתף בהגשת עזרה לפליטים באיטליה, בלגיה והולנד. אחרי מלחמת־העולם השניה יצא לצ'כוסלובקיה לחפש את קרוביו. מצא את אחותו ומשפחתה ולא נח ולא שקט עד שהעלה אותם ארצה ועזר להם להסתדר בה. כל שנות שירותו בצבא היה קשור לתנועה ולקבוצתו שעברה בינתים לכפר־עציון. בפסח תש"ו, בשהותו בחופשה, נתבשר כי בקרוב ישתחרר. עם השחרור עבד בעבודות שונות בקבוצה ולבסוף עסק בנהיגה, מלאכה שלמד בבריגדה. כשפינו הבריטים את אנשי בית־ערבה נחלץ לעזרת הקיבוץ. היה מתנדב למשימות שונות ומסייע לחברים עד כמה שיכלתו מגעת.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הוביל מים ואספקה מירושלים לגוש עציון. כלפי הדורשים לצמצם את ההובלה טען: „עלינו להכין אספקה כל זמן שאפשר ואסור לנו להראות פחד". דאג רק כי יהיה לו „כלי" משלו. בכ"ח בכסלו תש"ח (11.12.1947) נהג בראש שיירה לגוש („שיירת העשרה"). 15 ק"מ דרומית לירושלים נעצרו על־ידי מחסום והותקפו קשה. נפצע בין הראשונים, אך הבליג על כאבו וביקש: „שקט, חברים... ענו להם באש! אני כבר לא יכול, נקמו דמי..." ומת בו במקום. ביום כ"ה במרחשון תש"ו (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

קניגספרג גרשון (גרד)

בן אהרן (ארוין) ורוזה. נולד ב־2.3.1918 בנוי־שטטין שבגרמניה וגדל בברלין. נתיתם מאמו בילדותו, למד בבית־ספר עממי ותיכוני ובעודו נער התעניין בבעיות ארץ־ישראל והציונות. כשנתים לפני השתלטות הנאצים עזב את לימודיו, הלך להכשרה בקלן ולמד גננות. עלה ארצה בסוף קיץ 1935 ונכנס לעבודה ברמת־רחל. בקיבוץ למד נהגות ועבד בהובלה ממפעל האשלג בצפון ים־המלח לתחנת־הרכבת בירושלים. ב־1945 יצא מהקיבוץ ועבד כנהג אזרחי בשירות הצבא הבריטי, כנהג ופועל במפעל האשלג, ב„אבן וסיד" וכחבר קואופרטיב להובלה. כחבר ה„הגנה" השתתף ב־1936 בהגנת רמת־רחל וב־1938 בהגנת רמת־הכובש.

במלחמת־השחרור היה חבר ח"ים, שירת באחד הגדודים והשתתף בכל הפעולות והקרבות של יחידתו. נפל ב־19.5.1948 על הר־ציון בשעת הנסיון לפרוץ לעיר העתיקה לשם שחרור הרובע היהודי מהמצור. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

קניפל זאב (ווילי)

בן אברהם ולאה. נולד ב־26.6.1913 בסטניסלבוב שבמזרח גליציה להורים עמלים ומטופלים בילדים. מפני הפלישה הרוסית במלחמת־העולם הראשונה נמלטה המשפחה לטפליץ שבצפון־מערב בוהמיה, בחבל הסודטים, התישבה שם וחיתה בדחקות בסביבה זרה ובין יהודים מתבוללים למחצה. גם זאב נאלץ בגיל צעיר להפסיק את לימודיו ולהירתם לעבודה. נקודות אורה בחייו האפורים מצא בספורט ובטיולים בהנועת־הנוער „תכלת־לבן" (בלאו־וייס). הצטרף אל „החלוץ" וב־1934 עזב את עבודתו ואת הוריו ויצא להכשרה. מהוסר יכולת להשיג אחד מהסרטיפיקטים המעטים שהוקצבו לחלוצים המשיך בהכשרתו החקלאית בחוות אחדות ובהכשרה עירונית בעבודות שונות בפראג. משלא יכול עוד לשאת את מעמד „החלוץ הנצחי", שנמשך חמש שנים, והנאצים השתלטו על פראג, הפסיק את ההמתנה לסרטיפיקט, יצא בנתיב־ההעפלה על הדאנובה והים השחור ובאפריל 1939 הגיע לארץ והצטרף למשק אילת־השחר. גם אחותו העפילה ארצה ונספתה באסון האניה „פטריה" בנמל חיפה. שאר בני־משפחתו נרצחו במחנה נאצי בימי מלחמת־העולם וכך שרד הוא האחד מהמשפחה הענפה.

בראשית מלחמת־העולם השניה התגנד לחיל נוטרי חוף הים, משישוחרר חזר אל המשק ולעבודה. נשא אשה ונולדו לו בן ובת. מילא את חובתו בשירות ה„הגנה" ובשעת הבאת תחמושת מצפון הארץ נאסר ביוזאר 1943 עם עוד שנים מחברי המשק, נשפט לחמש שנות מאסר בכלא עכו ושוחרר בתוקף החנינה לרגל כניעת גרמניה ב־11.5.1945. המשיך בחייו השקטים והצנועים במשק ובמשפחתו, עד שנקרא שוב לשירות" הבטחון במשק וסביבתו בחורף תש"ח. ב־5.5.1948, משמתה עליו פתאום בתו הקטנה, בת שנה ושלושת רבעי השנה, הבליג על כאבו והוסיף להגן על החיים, וכעבור חודש, ב־8 ביוני 1948, נפגע פגיעה ישירה מהפצצה הראשונה שמטוס האויב הטיל על המשק בהיותו בתעלת־קשר. גופתו נמצאה במרחק 20 מטר מהחפירה, וידו הימנית האוחזת ברובה — במרחק כ־50 מטר ממנה. הובא לקבורה באילת־השחר.

קנר אהרן („ארי")

בן יעקב ורחל. נולד ב־20 ביולי 1920 בלייפציג אשר בגרמניה. גמר בית־ספר תיכוני, מצעירותו היה חבר ב„גורדוניה" — המכבי־הצעיר". „מראשי המדברים בתנועה, סמל ודוגמה אישית באורח חייו". ערב מלחמת־העולם השניה עבר לבלגיה ונכנס מיד לחיי התנועה החלוצית. עם התרפת המצב הגיע לשוויץ. שם היה למחנך לפליטים הצעירים שהתרכזו בארץ זו כדי לעלות לארץ־ישראל. עם פתיחת הגבולות עלה לארץ בשנת 1945. הלך, כחבר ל„גרעין השוייצי", לקבוצת מסדה. מיד נלקח לתפקידי שמירה והגנה. התגייס לחי"ש והשתתף בפעולות ה„הגנה" במחוז. היה נוטר. השתלם בצבאיות גם על־ידי לימוד תיאורטי. בימי הדמים השתתף בקרבות בגליל ובעמק הירדן. „שמר על גבולות הארץ על גדות הירמוך".

נפל בצמח ב־18.5.1948 בקרב המכריע של עמק הירדן. היה בין המגינים על המשטרה המבוצרת. השרה מרוחו הטובה על חבריו ונלחם באומץ־לב על הבית ועם נפילתו נפל גם הוא. ב־21.5.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א'. הניח אחריו אשה.

קנר צבי

בן שלמה וחנה. נולד בשנת 1927 בעיר יאסי אשר ברומניה. עמל בן משפחת־עמלים ענפה. גמר בית־ספר עממי ועבר להיות שוליה של נגר, מתוך מחשבה תחילה לעלות לארץ כבעל מקצוע, ואמנם התמחה בנגרות, אך עלייתו נתעכבה בשל פרוץ מלחמת־העולם השניה. ב־1948 בא באניית־מעפילים והוחזק מספר חדשים בקפריסין. משחוזרר התגייס מיד, וקרוב לזמן עלייתו נפל, צורף לפלוגה שיצאה בלילה, בחול־המועד של סוכות תש"ט, ממלחה לבית־ג'לה בחזית דרום ירושלים. בשטח בית־ג'לה נפתחה עליהם אש, והוא היה בין הנופלים ב־20.10.1948. גופתו נשארה במקום כששה שבועות, עד שנאלצה חברייו לנשק ובביאוה לקבר ישראל בשייך־באדר ב', וב־21.6.1951 הועברה להר־הרצל בירושלים.

קם שלום

בן הניך ופסיה. נולד בשנת 1923 בעיר פרודולוצ'יסק שבפולין. עוד בילדותו הצטיין בלימודיו בבית־הספר העממי, שבו סיים 9 כיתות. כבן 13 שלחוהו אחיו ללמוד ב"ישיבה", ואף שם היה בין התלמידים המעולים. היה חבר בתנועת "המזרחי" ושאיפתו היתה לעלות לארץ. בחזרו מן ה"ישיבה" פרצה מלחמת־העולם השניה ועם כיבוש שטחי אוקראינה הפולנית על־ידי הסובייטים הוסיף להשתלם בלימודים בכוחות עצמו, שקד על לימוד עברית, תנ"ך והיסטוריה. משהחלה התקפת־הנאצים על רוסיה נמלט לפנים הארץ, ובמשך חמש שנות שהותו שם היה מגויס כנהג קטר וטרקטוריסט. עם גמר המלחמה בא לפולין והצטרף לקיבוץ של "הנוער הציוני" בעיר שצ'צ'ין, יחד עם חברי הקיבוץ עבר את גבול גרמניה ושהה שם שנה וחצי. גם כאן היה חבר לתנועה החלוצית ושאף לעלות ארצה לאחת הנקודות החקלאיות, עבר את כל תלאות מעפילי הספינה "יציאת אירופה תש"ו" ואחרי נדודים רבים עלה לחוף הארץ ב־12 במארס 1948, מיד התגייס למלחמת־השחרור.

בצבא נתגלה בכשרונותיו ונשלח לקורס מקלענים. מאז שימש מקלען במחלקתו והשתתף בכל פעולות הקרב. בין חבריו היה ידוע במידותיו הטובות וכרוך טוב. נפל ביום 11 ביולי 1948 בקרב בית־נבאלה. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

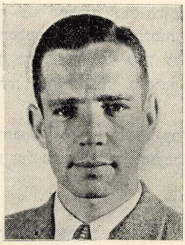
קסבי אברהם

בן עזרא ובתיה. נולד ב־1928 בחלב שבצפון סוריה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני של "אליאנס" והצטרף לתנועת־נוער ציונית במחתרת־למחצה. ב־1941 יצא לדרך עם חברים אחדים והצליח לעבור ברגל את גבול הצפון ולהגיע לארץ. בהיותו מפותח יפה בגופו ובשכלו נתקבל בשנתו ה־16 לנוטרות ושירת בקרית־מוצקין, בסביבות חיפה ובגליל המערבי. ב־1943 "הגדיל" את גילו ונתקבל כמתנדב ליחידת־הובלה עברית מהצבא התגייס לפלמ"ח.

בצבא הבריטי ואחר־כך צורף עמה לבריגדה העברית. אחרי שחרורו בראשית מלחמת־השחרור חזר לשירות בגדוד אחד של הפלמ"ח והשתתף בפעולות באזור חיפה ובליווי שיירות לירושלים, ועם התחלת הפלישה המצרית הועבר לחזית הדרום. ביומו האחרון, לנוכח קרבות הדמים, כתב צוואה ושלחה לאחיו, אך היא אבדה בדרך. בבוקר יום 3.6.1948, בעמדו מול התקפה גדולה של הצבא המצרי ליד אשדוד, נפצע מצרור כדורים בבטנו ומעיו נשפכו החוצה. בגלל נסיגה הכרחית בחופה לא היתה אפשרות להוציאו משדה־הקרב ולבקשתו השאירו לו חבריו רובה ורימון־יד להגנה עצמית. כשיצאו אנשינו, עם שוך סערת הקרב, לאסוף את החללים והפצועים שהושארו שם — שוב לא מצאוהו ביניהם.

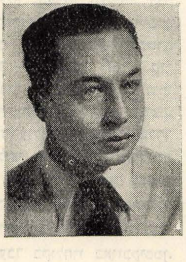
קסטל אליהו ("לולו")

בן צבי ואדלה. נולד ב־10 באוקטובר 1926 בתל־אביב. בן למשפחה ותיקה מתושבי חברון, בתל־אביב למד בבית־הספר לדוגמה, אחר־כך בגימנסיה "הרצליה". הוצעה לו השתלמות בטכניון, אך הוא דחה זאת כי „שמר את מרצו וחייו למטרה האחת — למולדת אשר אהב". היה חבר ה„הגנה" מנעוריו, פעיל בה בד בבד עם לימודיו בגימנסיה. ביכר את פעולתו ב„שורה" על חייו הפרטיים. בן 17 רצה להתנדב לצבא הבריטי ולשם כך עזב את לימודיו במחלקה השמינית של הגימנסיה, אולם לפי עצת מפקדיו התגייס לנוטרות במשטרת הישובים העבריים בגליל. הצטיין בתפקידו ופעל הרבה בהעלאת מעפילים ארצה. נשלח לקורס מפקדים וקיבל את דרגתו בהצטיינות. אחר־כך רצה להתישב באחד הקיבוצים, אך מפקדיו שהכירו בכשרונותיו כיוונוהו ללמוד הנדסה ארונאוטית. לאחר כ"ט בנובמבר 1947 עזב את לימודיו זה ותבע להישלח לקו־האש הראשונים. עם קום המדינה הוטלו עליו תפקידי הדרכה ואימון טירונים והצלית בפעולה זו. אחר־כך דרש שישלחוהו ליחידה קרבית והשתתף בקרבות על לטרון, גבוה וחסון, טוב־לב, סבלן ושתקן. בשעת חופשתו האחרונה אמר: „המחיר יקר, אך המשימה הושגה... אל תשכחו, כי אנו נלחמים עבורנו וגם — עבור חברינו שנפלו". בפגישתו האחרונה עם אמו ניחם אותה: „אין את יחידה ואין אני יחיד. הרבה נופלים וגם אני עלול ליפול, העיקר שנשיג את מטרתנו — ונשיגה!"

בשעת ההתקפה על לטרון נפצע מרסיסי פגז־תותח בצווארו, בבטנו וברגלו ונפל בכ"ב באייר תש"ח (31.5.1948). נקבר בנחלת־יצחק.

קסטלר ראובן ("רודי")

בן אוטו ואנה. נולד ב־6.2.1907 במינכן שבגרמניה. סיים את האוניברסיטה במינכן ובברלין במקצועות המתימתיקה והכלכלה. עלה לארץ מגרמניה בשנת 1936. הצטרף ל„הגנה" מיד לבואו לארץ. היה שקט ונעים־הליכות בחייו הפרטיים ובקרבות גילה אומץ־לב הראוי לציון. היה תושב ירושלים ולמענה נפל באבו־טור ביום 5.6.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

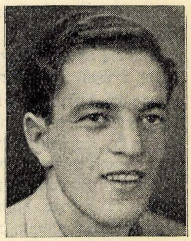
קסטן אברהם

בן גרשון ואסה. נולד ב־14.11.1913 בגרמניה. קיבל השכלה תיכונית. היה מפעילי „החלוץ" וחבר בהסתדרות „הבונים". אחרי ארבע שנות הכשרה עלה ארצה ב־9.8.1937 והצטרף לכפר־גלעדי. היה קשור קשר אורגני לקיבוץ, דגל בשוויון מוחלט, דרש לשמור על תכנו של הקיבוץ מהתאבנות ושאף להעשיר את חיי החברה על־ידי פיתוח מלא של האישיות הפרטית וגילוי כוח היצירה שביחיד. לא התרכז בענין אחד ופעל בתחומים רבים. בהיותו ישר עד כדי קיצוניות, ללא סטיה

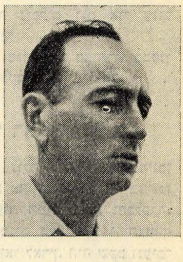
לצדדים, יש ובינו לבין הסביבה נוצרו קונפליקטים שהשאירו רושם עמוק בנפשו. היה דינמי מאד, עד כדי העדר ראיה אובייקטיבית. ניחן בחוש־הסתכלות ויכולת־ביטוי. עבד בשרבבות ובשעות הפנאי התמסר לציור. צייר בעיקר את הנוף הגלילי על גילוייו השונים. לחגים ומסיבות קישט את חדר־האוכל. התמסר לחוג הדרמטי והתעניין בריקודי־עם. כן היה ער לחיי המוסיקה במשק, לדבריו נועדה האמנות לרומם את חיי־העמל האפורים. אחת משאיפות חייו היתה לקרב את נכסי התרבות לנפש האדם העובד. נטה להוראה ובסתיו 1947 השיג את הסכמת הקיבוץ להשתלמותו ונכנס לסמינריון הקיבוצים. באביב 1948 חזר מהסמינריון כדי להגן על הנקודה מפני התקפות הערבים. כל השנים היה חבר ה„הגנה" וממרכזי האיתות בכפר. נתאמן לפקד על עמדה.

בתחילת יוני 1948 נשלח לראש־פינה לתפקידי חי״ם, ומשם, עם חברים של משקו, למשמר־הירדן. ב־11.6.1948 נפל במשמר־הירדן. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

קמטנר אריה

נולד בשנת 1925. חבר אצ״ל. נפל בקרב בראש־העין ביום כ״א באייר תש״ח (30.5.1948). הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

קמטנבאום צבי („השיר")

בן יחיד להוריו יעקב וחנה. נולד ב־7.5.1913 ביאבורוב שליד לובוב, במזרח גליציה, וגדל בלובוב. גמר בית־ספר עממי ובגיל 17 נכנס לקן „השומר הצעיר", דבק ברעיון בקנאות והיה לאחד מטובי המדריכים. ב־1934 השתתף ביסוד פלוגת־ההכשרה בפשמישל ועשה בה כשנה וחצי. חזר לפעולה בקן בלבוב ואחר־כך עבר לפלוגת־הכשרה בקטוביץ והתכונן לעלות ארצה. משפרצה מלחמת־העולם השניה יצא בדרך רבת־סכנות והגיע לוילנה, שם פעל בריכוז חלוצי תנועתו ובהשתדלויות לסידור עלייתם ארצה. גם לעצמו כבר רכש דרכון ורשיון, אך לאסונו נגבור או אבדו התעודות על סף צאתו לדרך, ומיד אחר־כך התחילה מלחמת גרמניה נגד רוסיה. נמלט מפני הפלישה הנאצית לרוסיה ועבד שם עבודות קשות ואף מסוכנות, ובאחרונה עבד בקולחוז באובקיסטן. החזיק מעמד בתלאות ובמחלות, שאב אומץ ועידוד מאמונתו שסוף־סוף יגיע ארצה אל קיבוצו, ולחיזוק אמונתו זו קיים בדרך המחתרת קשרים עם שליחי יד־מרדכי שבאו לטהרן. בדרך כזו קיים גם קשרים עם חברי תנועתו שברוסיה, עודד את רוח הכושלים והמיואשים ובמידת האפשרות הגיש להם עזרה ממשית. כדי לממש את שאיפתו לצאת מרוסיה ולעלות ארצה התגייס לצבא הפולני, אך לא נשלח למזרח התיכון דרך פרס, אלא לצבא שהשתתף בשחרור פולין. אחרי המלחמה יצא לרומניה, שם התמסר לפעולה למען תנועתו בין שרידי הנוער שהתאספו מרוסיה, מפולין ומהגיטאות והתקשר עם מפעל ההצלה של חיילי הבריגדה. עבר לטריאסט ועבד בארגון ה„בריחה", להעברת יהודים מארצות הכיבוש הרוסי לריכוז ההעפלה שבאיטליה.

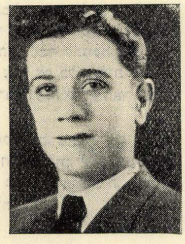
בפברואר 1946 הגיע ארצה באנית־מעפילים קטנה ודחוסה מטען אדם, ואחרי כשלושה שבועות מעצר במחנה עתלית שוחרר והצטרף לקיבוץ יד־מרדכי. נקלט בעבודה ובחיי החברה ובא בברית־הנישואין עם חברתו לחיים, אך הפיצוי לסבלותיו ונדודיו, שמצא כאן באשרו הצנוע, לא האריך ימים. מלחמת־השחרור העמידה אותו במערכה. פעל כחייל מאומן במקלע נגד הפולש המצרי וכך נפל ומקלעו בידו ליד טנק מצרי שפרץ לתוך המשק ביום 22.5.1948, נקבר בית־מרדכי. הניח אחריו אשה.

קמטרו אליהו („לקי")

בן משה ומטילדה (לבית ריכטר). נולד ב־30 בספטמבר 1926 בחיפה. למד בבית־החינוך לילדי העובדים בחיפה. אמו סבלה מהסרון וכל נטל גידולו וחינוכו נפל עליה. משום כך מיהר אליהו לעבור לחיי עבודה ועם גמר לימודיו בבית־הספר עבד כמכונאי בחברת „פורד", אב״ז החורג, אליהו הכטר, תמך בו וגם דאג לחינוכו. בשעות הפנאי הוסיף להשתלם, ביחוד בנגינה, כי יודע־נגן היה, מחלל בחלילי, בקן „השומר הצעיר" בחיפה מילא תפקידי הדרכה במסירות רבה, ומשם יצא להגשמה בקיבוץ יחיעם שבגליל המערבי.

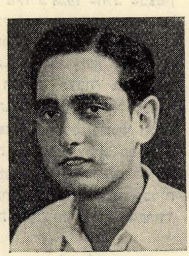
בפרוץ מלחמת־השחרור והוא אז נהג — יצא עם השיירות להביא אספקה לכל מקום הנתון במצור. משהוזירה אותו פעם אמו מפני המוקשים הטמונים בדרכים, אמר לה: „אין דבר, אמא, אנחנו מפרקים את המוקשים ואת המחסומים, ועוברים"... ואמנם עבר מחסומים, עד שבאחרון מהם נפל ביום 27 במארס 1948. אליהו יצא מנהריה ליחיעם בשיירה שהותקפה קשה בדרך. נהג אשר נסע באותה שיירה מספר כי אליהו, שעזר לו לסובב את מכוניתו, יכול להציל את נפשו, אולם מסירותו לחבריו באותם רגעי יאוש לא נתנה לו לעזבם לנפשם ויחד אתם נפל. ב־29.3.1948 נקבר בנהריה.

קמטרו מנחם

בן נסים ומזל. נולד ב־2.6.1926 בקושטא שבתורכיה. בגיל 7 שנים עלה לארץ עם הוריו שהשתקעו בתל־אביב. למד בתלמוד תורה ובבית־ספר עממי. היה חבר הנוער הלאומי בית״ר. בגיל 16 התחיל לעבוד באריגה ובשנת 1945 הצטרף למחתרת אצ״ל והשתתף בפעולות שונות נגד הבריטים. ישב כ־3 חדשים במחנות לטרון ורפיח.

ב־18.5.1948 השתתף בקרב על רמלה, נפגע מצרור כדורי־האויב ונפל במקום. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־שאול.

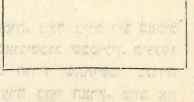
קפלמן אריה

בן מרדכי (מכס) וחוה. נולד ב־2.6.1925 בתל־אביב. כאשר מלאו לו שש שנים נלקח לארצות־הברית ולמד בבית־ספר עממי. עם חזירתו לארץ למד בגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב והצטיין בה בלימודיו. היה חבר תנועת „הצופים" ואחר־כך מדריך בה. יצא למחנות והרבה בסיורים. מגיל 15 ב„הגנה". הוביל „כלים" בנרתיק כינורו. השתתף בקורסים. היה מ״מ בחי״ש המגויס בימי אל־עלמיין. עם סיום חוק לימודיו בגימנסיה חפץ להצטרף לפלמ״ח ונתקל בהתנגדות הוריו. לאחר משבר נפשי יצא לשנת־שירות בהירות. „החברה דאי נדים לי, ובצדק", אמר. „אך בבוא העת אכריע אני ואעשה את המוטל עלי". בקיבוץ למד את בעיית

הנגב ותיכן תכניות להשקאה ושימור הקרקע. למד שנתים בטכניון בחיפה ובשעות הפנאי הדריך ויצא עם כיתתו לסיורים בכפרים הערביים בכרמל והסביבה. „התיקים" שאסף וסידר בקפדנות סייעו אחר־כך לכיבוש טירה, עין־ע'זאל וכו' על־ידי צבא ההגנה. היה הסייר־המוביל של מחלקת הפלמ"ח שחיבלה בראדאר על הכרמל. בחורו מן הפעולה נעצר על־ידי המשטרה. באותו זמן נפל בן־דודו, שגם שמו היה אריה קסלמן, בהתקפת שרונה. והמאורע הזה עשה עליו רושם עמוק. מחשש הבולשת הבריטית נאלץ לעזוב את הארץ ונשלח על־ידי הסוכנות להיות מדריך ב„הבונים". המשיך בלימוד הנדסה חקלאית באוהאיו, ארצות־הברית. הישיבה בנכר היתה קשה עליו. היה פעיל בארגונים הציוניים בעיר קולומבוס. קשור לתנועת „הבונים". יצא למחנה־קיץ של הסתדרות הסטודנטים היהודים „הלל". ניהל ויכוחים ברדיו עם סטודנטים ערבים. הרצה על בעיות הארץ מטעם המגבית הארצישראלית המאוחדת בקולומבוס, ניו־יורק, קליבלנד ודטרויט. בשעת הכרזת או"ם עוד נשאר לו סמסטר אחד עד לגמר האוניברסיטה והורשה לסיימו. את התעודה התשיב מאד. אך החליט לחזור ארצה. „באה העת", כתב לאמו. לפני נסיעתו נתבקש למלא שליחות. הוא הזניח את לימודיו ולמד טיס בתמיכתה של קהילת קולומבוס, שנוכחה בכוח רצונו ב„רכש" למען ה„הגנה". חזר דרך מכסיקו באניה „קפאלוס", כעת „דרומית", שהביאה תחמושת רצויה. הנסיעה ארכה למעלה מחמישה שבועות. אריה היה הממונה על כתב־הסתר (הקוד), אך דאג והתמסר גם לעניני הבטחון. בשיחותיו והסברותיו קירב את אנשי הצוות, יהודים ונכרים, לבעיות הציונות והדגים לפניהם בדמותו את הנוער בארץ — רציני, הגיוני וחברתי.

בספטמבר 1948 הגיע לגמל תל־אביב. מיד התגייס לשירות־המודיעין ושירת בצפון, כעבור זמן־מה ביקש להעבירו לחזית. השתתף בקורס לקציני־מודיעין קרביים ונשלח לגנב לאזור נידים—בית־עסלוג', שם התנדב לצאת לחזית עימארה—צאלים המותקפת קשה ואשר את סביבתה הכיר עוד משנת־השישרות. ב־21.11.1948 נסע בג'יפ לסיור־הבטחה. ליד עימארה עלה על מוקש ממוקשי האויב וכעבור שעות מספר מת. ב־24.11.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

קסיר ישראל

בן ברוך ולאה. נולד בשנת 1930. איש פלמ"ח. נפל בקרב בגזר ביום ג' בסיון תש"ח (10.6.1948). הובא למנוחת־עולמים בגזר.

קפלר צבי

בן יצחק ויפה. נולד ב־12.5.1924 בכפר קטן בצ'כיה. ב־1933 עלתה המשפחה לארץ. למד בכפר־הילדים בשפיה והשתלם בחקלאות. אחר־כך יצא לתל־אביב ועבד בכל עבודה כדי לעזור לאמו שהיתה מטופלת בילדים. בכפר היה חבר ב„הגנה", השתתף בשמירה במאורעות 1936, אבל עם עזבו משם נותקו הקשרים ביגו לבין ה„הגנה" והוא הצטרף ללח"י ובשורותיו ביצע פעולות רבות נגד השלטונות הבריטיים.

בתחילת מלחמת־השחרור פעל כחבלן בהתקפה על אבו־כביר, נפצע ברגלו והעלים פצעים אלה מאמו, מחשש לבריאותה. עם היוסד הצבא התגייס, הצטרף ל„גדוד הפשיטה" ועלה לדרגת מפקד מחלקה. המשורר אביגדור המאירי מספר עליו, כי חלום חלומותיו היה לפגוע קשה באויב המצרי ב„שיטה יפאנית", לצלול באוירון מלא פצצות, להרוס סכרים בארץ הנילוס ולהציף אדמתם מים — „כמו אז בים־סוף..." מעל הזחל המתקדם היה צבי נותן הוראותיו לפקודיו ובז למות המשתולל מסביב. בקרב שיי־גוראן נוקש הזחל שפעל בו. צבי נפצע ברגלו אך צחק לרעיון כי יפיעוהו לבית־החולים. ב־26 בדצמבר 1948, בהתקרב יחידתו לעוג'ה־חפיר, פגע בו פגז „פיאט" ופילח את גופו. היה קבור בחלוצה. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

קספי מרצל

בן יחיד להוריו חיים וחיה־רייזה. נולד ב־19.5.1928 בדורוהוי שברומניה. גמר בית־ספר עממי וארבע מחלקות בבית־ספר תיכוני, ואחר־כך למד מכונאות ועבד בה. משנהדפו הפולשים הנאציים מרומניה הצטרף לתנועת־נוער ציונית והיה פעיל בהכשרה, באימוני ה„הגנה" ובארגון ה„בריחה".

העפיל ארצה באניה „פאן יורק", שנתפסה ונוסעיה שולחו לקפריסין. משם הגיע לארץ באמצע אפריל 1948 והתיצב מיד לצה"ל. שירת באחד הגדודים והשתתף בקרבות בגליל עד שנפל ליד תל־עזיזיאת על גבול סוריה ב־17.7.1948. נקבר בשער־ישוב ב־25.7.1948. ב־3.3.1950 הועבר למנוחת־עולמים בחיפה.

קפאטה שבתאי

בן שמעון ומרים. נולד בשנת 1927 בעיר העתיקה בירושלים. למד בבית־ספר עממי. אחר־כך למד את מלאכת הנפחות והתמחה בה. היה עובד חרוץ. בחור חסון ואמיץ. מצעירותו חבר ה„הגנה". הצטרף מאליו אל מגיני העיר הנצורה. נפצע בהגנה על נוה־יעקב. הועבר לבית־החולים „הדסה", נותח ומת ב־18.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

קפון חיים

בן שלמה ושרה. נולד ב־10.12.1915 בסלוניקי, יוון. למד שם בבית־ספר עממי והיה ציוני מנוריו. באוגוסט 1932, בימי ה„מכביה", עלה ארצה כתייר ונשאר בתל־אביב. עבד בבנין ובמסגרות. היה שקט מטבעו. התרחק מריב מפלגות. אהב את המסורת ושמר עליה. באפריל 1948 התגייס לפי צו המוסדות ושירת בגדוד אחד. כהדשיים שימש כטבח במחנה קריית־מאיר ומשם הועבר לחיפה וראש־פינה. נתגלה באומץ־רוחו בקרבות הרבים שהשתתף בהם.

מ־10.7.1948 נעלמו עקבותיו בחזית משמר־הירדן, באום־את־תוּנה. לפי השערת חבריו נפגע מפגז מרגמה. שרידי גופו נקברו בראש־פינה בקבר חללי הקרב הקשה. השאיר אחריו אשה. היה שריד אחרון למשפחה שהושמדה כולה בידי הנאצים בימי השואה שבאה על יהדות אירופה.

קפטש צבי

בן יוסף ואסתר. נולד ב־31.1.1931 בבודפשט, בירת הונגריה, וגר בפורטשלמה, הונגריה. אמו נהרגה על־ידי הנאצים. עלה לארץ בשנת 1941 ב„עליית־הנוער" וחי בדוחק עם אביו ואחותו בבית דוד בחדרה. למד בשקידה בבית־הספר העממי והיה חריף־שכל ומהיר־תפיסה. שלט בשפות: הונגרית, אנגלית, עברית וערבית. בשנת תש"ה סיים את בית־הספר העממי והחל לעזור למשפחה בעבודתו. לא מאס בכל עבודה, בשדה ובכרם, בפרדס ובפלחה, הסתפק במועט והיה אופטימי. היה חבר הגדנ„ע. כשפרצה מלחמת־השחרור, והוא בן 17, התגייס כנהג. התחבב על חבריו. השתתף בפעולות „נחשון". היה מפורצי המצור על ירושלים. אחר־כך ההגבה לגדוד „הפושטים". נהרג בהפצצה על תחנת־האוטובוסים בתל־אביב ביום 18.5.1948, בנהגו בג„פ לרגל תפקידו. נקבר בנחלת־יצחק.

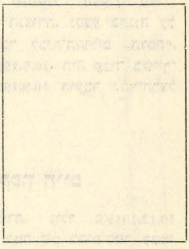
קפילביץ חיים

נולד בחודש יוני 1930 בעיר הוש שבמזולדביה אשר ברומניה. גמר ארבע כיתות של בית־ספר עממי ושתי מחלקות תיכוניות. על כל שעבר עליו בשנות מלחמת־העולם לא סיפר לחבריו דבר, וגם שמות הוריו אינם ידועים, כפי המשוער הצטרף אחרי המלחמה לארגון נוער חלוצי ויצא ב„נתיב־הבריחה". העפיל ארצה באניה „החייל העברי" והגיע ב־27.7.1946. נכנס לחברת־נוער של „השומר הצעיר" בקיבוץ מסילות ועבד שם בענף הרפתנות.

עם הקריאה הראשונה התגייס עם חבריו לחטיבת „יפתח" שבפלמ„ח והשתתף בכל פעולותיה וקרבותיה. נפל בקרב לכיבוש מלכיה ב־15.5.1948. היה קבור באילת־השחר. ב־21.9.1949 הועברו עצמותיו למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

קפיץ נחמיה

מחללי המערכה לשחרור ירושלים. יליד הונגריה שהתישב בעיר הקודש וגר בה יחד עם אשתו. נפל באבו־טור ליד ירושלים ב־1.10.1948. נקבר בשעריִ־צדק בירושלים ב־3.10.1948.

קפלן אהרן־אורי

בן אברהם ומלכה. נולד ב־3.3.1923 בעיר דעש שבצפון טרנסילבניה, רומניה. למד בבית־ספר וב„ישיבות" אשר בדעש ובטשנד, ואחר־כך פנה למסחר טכסטיל ונשתבח במידותיו הטובות במסחר ובמעשי־חסד. במלחמת־העולם השניה גויס לגדוד־עבודה מיוחד ליהודים בצבא ההונגרי (העיר והאזור הוחזרו ב־1940 לשלטון הונגרי), ועם נסיגת הצבאות הנאצים נלקח למחנה־ריכוז בגרמניה. אחרי מיגור הגרמנים חזר לעירו נמצא בה שרידים דלים מישובה היהודי הגדול לפנים. העפיל ארצה באניה „הגנה" בתש"ו, הוחזק שלושה חדשים במחנה עתלית ואחר־כך שוחרר. ניסה להסתדר בחיים האזרחיים והצטרף ל„הגנה".

בהורף תש"ח מילא את חובתו בהגנת תל־אביב והסביבה. נהרג מרסיס פצצה בתל־אביב ב־28.4.1948, למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

קפלון עודד

בן ירוחם וברכה. נולד בב' בטבת תרפ"ז בראשון־לציון. למד בבית־הספר העממי במושבה ובבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב. בנעוריו החל לעבוד כשוליה בבית־חרושת, הצטרף לתנועת „הנוער העובד". נערי השכונה אהבוהו והוקירוהו והוא היה להם דיין ושופט. כחבר „הנוער העובד" יצא להכשרה במשק אלונים ובגבעת־חיים והתאמן במסגרת הפלמ„ח. בן 18 התגייס לצבא הבריטי ושירת בסדנאות הצי במצרים. עם שחרורו עבר לגור בראשון־לציון. עבד כקונן בחברת־החשמל. השקיע ממרצו בהחיאת חלקת אדמה, שגם סבו טיפל בה ועיבדה. עוד לפני היות צבא סדיר בישראל התגייס לחיל־השדה במושבה והשתתף בכל הקרבות של גדודו.

בי"ט בניסן תש"ח (28 באפריל 1948) הצטרף לחבריו שיצאו לכבוש את תל־א־ריש אשר הטריד בלי הרף את חולון הסמוכה. חיילינו נסוגו בקרב ורבים מהם נפצעו, ביניהם גם עודד. נפגעים אחדים נשארו בשדה, כי חבריהם לא יכלו לקחתם אתם בשל נסיגתם הנחפזת. הובא לקבר ישראל בטקס צבאי בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

קפלן אורי

בן אפרים ורבקה. נולד ביום 6.8.1926 בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי „תל־נורדוי". עבד בבנק בתל־אביב ושאף להשתלמות. היה מסור לארגון ה„הגנה" ופעיל בו. איש־חברה היה ועדין־נפש, אך עומד בתוקף על דעותיו.

ב„הגנה" היה חבר הפלוגה „המיוחדת", ובצבא ההגנה לישראל עבר קורס לשוטרים צבאיים. נפל בקרב על עין־ע„זאל ביום 21.7.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

קפלן אברהם־דוב

בן ירחמיאל ופסיה. נולד ביום י„ג באלול תרפ"ו (1926) באוגוסטוב שבפולין. ב־1935 עלה ארצה עם הוריו שהתישבו בגדרה ובזמן קצר התערה בחיי הארץ. סיים את בית־הספר העממי והגיע עד סיום המחלקה השביעית של בית־הספר התיכון. היה חבר „מכבי־ביל„ו" בגדרה ובשנתו ה־17 התנדב לצבא הבריטי, אף כי לפי גילו היה פטור מגיוס. במחנה צריפין הצטיין בהופעה צבאית מושלמת והוצג למופת. שירת בחיל־המהנדסים בארץ, במצרים ובארצות אחרות. אחרי שחרורו מהצבא עבד זמן־מה במחנות צבאיים בדרום ואחר־כך כמכונאי במחנה־צבא בלוד ובקבוצת ניצנים, בקבוצה היה כבן־בית ונתחבב על הכל. ביניתים למד מדעי המסחר באמצעות מכתבים של המכון הבריטי ועמד לסיים את הבחינות.

בפרוץ מלחמת־השחרור התיצב מיד להגנה על ניצנים ולהדרכת קבוצת נוער שבמקום בָאימוני צבא. המשיך את שירותו בגהנ„ח משוריין בליווי שיירות ובקורס השלים את ידיעותיו בחבלנות שרכש בצבא הבריטי.

בתפקיד זה טיפל יחד עם שלושה חברים בפירוק מוקש במחנה תל־נוף כשעבר לרשות כוחות ישראל, וארבעתם נהרגו בהתפוצץ המוקש ביום 4.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגדרה ב־5.6.1948.

קפלן בנימין

בן שלמה ושרה. נולד ב־7.1.1927 בתל־אביב. מגיל שלוש ואילך גדל בפתח־תקוה. למד בבית־הספר הדתי „נצח־ישראל" ובגלל הכשרונות שנתגלו בו עשה אביו מאמץ, על אף מצבו החמרי הקשה, ואיפשר לו את המשכת לימודיו בגימנסיה „אחד־העם". מראשית ילדותו גילה חיבה לצומח וטיפח גינה מסביב לבית. בבית־הספר גילה נטייתו למקצועות טכניים, לעבודה נקיה ודייקנית והצטיין בשרטוט. בן 15 הצטרף לתנועת בית"ר והתבלט באומץ־לבו, בתפיסתו ובמסירותו. ב־1943 עבר עם כל קבוצתו למחתרת אצ"ל. אחרי זמן מועט הועבר מקבוצת שירות־עזר (הדבקת כרוזים וכד') לחטיבה קרבית. הפסיק את לימודיו בגימנסיה והתמסר לתפקידים אחראיים בארגון, בו פעל בכינוי „יהודה". בין השאר שמר מחסני־נשק בפרדסים ולא חס על בריאותו שנתערערה מחמת ההצטננויות שנפגע בהן. השתתף בהתקפת המרגמות ופיצוץ הטלפונים, בהחרמת חמרי־נפץ מכוחות הבריטים, בהתקפה על הרכבת בלוד, בפיצוץ מטוסים ומסילות־ברזל. בשובו מפעולה נאסר בין 31 אנשי אצ"ל בחולות הדרום ובעת תפיסתם התנגד בנשק ופצע סרג'נט בריטי ונדון למאסר־עולם. אחרי 13 חדש שוחרר בעת פריצת כלא עכו ונתמנה למפקד החטיבה הקרבית באזור נתניה. היה אחראי לכל הפעולות שבוצעו שם, ובכללן תפיסת שני הסרג'נטים הבריטיים שנתלו אחר־כך.

בחורף תש"ח המשיך בפעולות־קרב נגד הערבים. באביב השתתף במערכת אצ"ל על צפון־יפו, עבר למערכה על רמלה ושם נפל ביו"א באייר תש"ח (20.5.1948), ביום י"א באייר תשי"ב (6.5.1952) הועבר עם חבריו החללים למנוחת־עולמים בקבר־אחים בקרית־שאול.

קפלן זאב

בן יוסף וז'ניה. נולד ב־8 במארס 1928 בעיר קובנה, ליטא. בהיותו בן 9 עלה לארץ. למד בבית־הספר התיכוני „השכלה" בתל־אביב ועם גמר לימודיו בגימנסיה התגייס לנוטרות. שירת שנה בחיל־הנוטרים ומשהשתחרר החל לעבוד במחלקה הערבית של „הגנה" — שאליה הצטרף עוד בשנת 1942 — ומצא סיפוק רב בשירותו זה. אהב את האמנות. היה מבקר בכל הצגות התיאטרון ובקונצרטים וארון־הספרים שלו היה גדוש ספרי אמנות.

משנתגייס לצבא מילא בגדודו תפקידים רבים, גם כמקשר וכפעיל בעניני תרבות, אך דרש ממפקדיו, על אף התנגדותם, להעבירו ליחידה קרבית. ב־13 ביולי 1948 נפל בקרב על מרחב נגבה, בפריצת הדרך, לאחר שהצליח לקחת שלל תותח מידי האויב. התותח נקרא אחר־כך על שמו: תותח זאב. 15.7.1948 נקבר בבאר־טוביה.

קפלן יורם (יהודה) („ג'ירי")

בן אוגוסט וסיליה. נולד בבאיון שבמדינת ניו־ג'רסי, ארצות־הברית. סיים בית־ספר תיכון שכני ושירת זמן־מה כעוזר לרוקח בצבא ארצות־הברית במלחמת־העולם השניה ולאחריה. אחרי שחרורו נכנס לקורס מכין לאוניברסיטה, אך בשמעו כי מולדת ישראל, הנאבקת על עצמאותה, זקוקה לכוחות צעירים שינגו עליה, עזב את לימודיו והתנדב ל„הגנה". הפליג באניה מניו־יורק ב־29.3.1948 וב־14.4.1948 הגיע לחיפה. משם בא לתל־אביב ואחרי שבועים יצא לשירות קרבי.

נפל בחזית לטרון ביום ד' באייר תש"ח (13.5.1948), יום לפני הכרזת המדינה, אשר למען תקומתה בא להילחם.

קפלן ישעיהו

בן מאיר וחיה. נולד בד' בתשרי תרצ"א (26.9.1930) בחיפה. למד בבית־הספר העממי בקריית־מוצקין ואחר־כך בבית־הספר הריאלי בחיפה. בעל בקיאות מרובה במתימטיקה ופיסיקה ובמדעים המדוייקים בכלל. התעניין מאד בגיאוגרפיה. ניחן בתפיסה מהירה שעוררה השתוממות המורים. היתה לו נטיה מיוחדת למכניקה ולהרכבת מכונות. גבה־קומה, נאה, מכונס בתוך עצמו וחולם, ועם זה שופע חדוה. בן לאב תורני־משכיל, ספג מילדותו אהבה מיוחדת לחקר הלשון העברית. כל שיחת־חולין שלו היתה מתובלת פסוקי־חן, חידודים נאים והברקות. ער לכל המתרחש בישוב. רעיון „קיבוץ גלויות" העסיקו ביותר. ב־25 באפריל 1948 גמר את בית־הספר הריאלי ובו ביום יצא את חיפה כבוגר־מגוים. עם גרעין „הצופים" נשלח להכשרה חקלאית לקבוצת־שילה. לפני יציאתו היה מצר ודואג להוריו, כי יחיד היה להם, אולם התעלם מפקודה ששיחררה אותו מתפקיד קרבי וביקר לצאת לחזית. להוריו כתב „מאי־שם": „עצם הימצאי כאן שקול כנגד געגועיכם וגעגועי גם יחד" — — —

עם קום המדינה התיצב לפלמ"ח, חטיבת „הנגב", ושירת בדורות, רוחמה ונירים. בקרב על אשדוד בכ"ה באייר תש"ח (3.6.1948) שימש כאלחוטאי. בשעת הנסיגה התאונן על כאב־ראש ומפקדו דרש ממנו להשאיר את מכשיר־האלחוט, אך הוא סירב, כי לא רצה להפקירו בידי האויב. מקרב זה לא חזר. עצמותיו שנאספו לאחר זמן הובאו למנוחת־עולמים, יחד עם עצמות חבריו שנפלו באותו הקרב, בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק ביום ב', ט"ו במרחשון תש"י (7 בנובמבר 1949).

קפלן משה

בן אליהו ורבקה. נולד ב־5 במאי 1916 בעיר רדזילושקי אשר בליטא ועלה לארץ בשנת 1936 לאחר שסיים 6 מחלקות של גימנסיה עברית ובית־ספר מקצועי למכניקה ומסגרות. בימיו הראשונים בארץ עבד אצל איכרי יבנאל ושם רכש לו ידיעות בחקלאות. בשעות הפנאי הרבה לטייל בסביבה והקדיש מזמנו להדרכה בסניף „הפועל". משמת אביו נטל משה על עצמו את עול פרנסת הבית. הימים ימי מאורעות היו והוא התנדב לשמירה בגוש קוביה, ליד נס־ציונה, יורד־בית־תגון והגיע למקומות המסוכנים ביותר. ב־1938 עבר לאבן־יהודה והתישב בה. שם פעל ב„הגנה" כמחסנאי. „ראיתי כיצד היה מעביר מכונת־יריה לאור היום, אם כי האנגלים התהלכו במושבה" — כותבת אחותו ברשימה לזכרו. ראש מועצת הכפר כינהו בשם: „איש חמודות מאבן־יהודה". עם הקמת חיל־הנוטרים התנדב לשורותיו ושירת בו 4 שנים כמדריך לספורט וקפא"ם. בתקופת הנוטרות הקנה לעצמו את מקצוע החשמלאות באמצעות שיעורים־בכתב והגיע לידיעה יסודית במקצוע זה. בידיעותיו אלו השתמש אחר־כך בפעולות ה„הגנה": התקין זרקורים ומכשירי־איתות, התקין טלפונים וכו'. סיים גם קורס למוקשים חשמליים.

ב־13 במאי 1948 נשלח עם פלוגה מאנשי אבן־יהודה לקרב על טירה, השכונה לכפר־הס, ושם נפל. נקבר באבן־יהודה ב־17.5.1948. עד־ראיה לקרב מספר, כי משה המשיך להסתער קדימה גם כשהחלה הנסיגה ונפל עם נשקו בידו. הניח אחריו אשה, שנישאה לו 5 חדשים לפני מותו.

קפלן שלמה

בן צבי־דוב ואהובה. נולד בה' בסיון תרע"ט (3.6.1919) בעיר ארן שבליטא, ובשנת 1933 עלה לארץ. מיד החל בחיי עבודה ולימוד. ביום היה משתכר כדי להשתתף בשיעורי־הערב שליד הטכניון. בעמל רב רכש לו השכלה תיכונית. חבר ה"הגנה" מנעוריו. בשנת 1941 עבר לירושלים. הקים משפחה וחי חיים שקטים ואף שלח ידו במסחר, את זמנו הפנוי וכל מרצו הקדיש ל"הגנה" — זמן־מה גם ל"מכבי־אש" — והיה מדריך מעולה. עם פרוץ המאורעות התגייס מיד, על אף אסונו (מות אשתו), ושימש סגן מפקד פלוגה בירושלים הנצורה (אחרי מותו הועלנקה לו דרגת מפקד־פלוגה). היה שותף לגבורת שכונת כרם־אברהם בזמן היותה נתונה בלי הרף להפגזות האויב. היה בין אלה שבזו לסכנות ורגיל היה לקבל על עצמו (שלא להטיל פקודה כזאת על זולתו) כל שליחות קשה לעמדות מרוחקות. ידע לעודד את פקודיו ולרומם את רוחם בהתנהגות למופת. העביר תחמושת לשכונת פאג"י המנותקת, כשהודיעו לו שאזלו שם הכדורים. דאג כאב לפקודיו וחילק להם צרכי אוכל והלבשה, אשר הצליח להשיג בעזרת קשריו המרובים, בהעדיפו תמיד את הנצרך ביותר ואת הקרוב לו פחות.

ב־3.5.1948 פגע פגז־תבערה בבית שכנו. הוא קפץ לתוך הבית הבוער להחיש עזרה ופגז שני ריסק אותו ואת האשה הפצועה שאמר להצילה. היה קבור בשייך־באדר א' וב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו ילדה קטנה שהוא היה מחנכה היחיד.

קצ'ובה שלמה

בן חיים וגיטל. נולד בשנת 1928 בעיר לוצק אשר בפולין. למד בבית־ספר עממי. כשהגרמנים נכנסו לעיר והקימו בה גיטו ליהודים ברח מתוך ההסגר, והוא נער בן 12, והצטרף אל הפרטיזנים היהודים, החזיק מעמד עד בוא הרוסים, הצטרף לצבא האדום ולמד בבית־ספר לקצינים. אחרי השחרור הצטרף לקיבוץ "השומר הצעיר" בבוכנוולד. עם חלק מחבריו העפיל באניה "ג'ויד", עם "עליית־הנוער", והצטרף לקיבוץ גת.

בתחילת מלחמת־השחרור הועבר לירושלים. סיים קורס מ"כ והצטיין בו מאד. צורף לגדוד "מוריה". ב־1.6.1948 היה במחנה שנלה, עלה למגדל בשעת הכנת תכנית־התקפה על שייך־ג'ראח ונפגע על־ידי פגז שנורה משם. נקבר בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

קפלנסקי אברהם

בן יעקב ויונה. נולד ב־2.8.1919 בעיירה שקודי אשר בליטא. סיים בית־ספר עממי עברי ונכנס לבית־הספר המקצועי של "אורט", בו השתלם במקצוע החרטות. לא סיים בית־ספר זה, כי עלה ארצה ב־1938 והמשיך את השתלמותו המקצועית בבית־הספר שעל־יד הטכניון בחיפה. זמן קצר שהה בירושלים. שם התגייס לנוטרות ושירת בצפון ים־המלח. באותו זמן עבד גם במפעל האשלג. שוב חזר לירושלים, הצטרף לשורות חי"ש וסיים את הקורס הארצי השני של מ"כ־חי"ש בג'עזרה. בסתיו 1940 התגייס לפלוגת התפרים 606 שבצבא הבריטי. היה במצרים, יוון, כרתים וקפריסין. הצטרף לחי"ל עם יסודו, השתתף בקרבות על הסנין וזכה באות כוכב־הכסף האמריקני על אומץ־לבו. ב־1946 השתחרר מהצבא הבריטי בדרגת רס"פ והקים בית־משפחה בקרית־חיים (נשא אשה עוד בתקופת שירותו בצבא), הצטרף לקואופרטיב של חיילים משוחררים לפיתוח חוף "גלית", ואחר־כך החל לעבוד בחברת־החשמל. בראשית מלחמת־השחרור התנדב לצבא ההגנה עוד לפני שהוכרז על חובת הגיוס ומונה כשליש בגדוד אחד (חטיבת "כרמלי"). השתתף בהגנת רמת־יוחנן, בכיבוש עכו, בשחרור הגליל המערבי ובמערכת ג'נין. נפל בקרב ג'נין ב־3.6.1948. ביום 3.8.1950 הועברה גויתו עם גויות חללי המערכה הזאת להר־הרצל בירושלים. הניח אשה ובת.

קצנשטיין רודולף

בן יוליוס ויהנה. נולד ב־20.9.1913 בדיסלדורף שבגרמניה. למד בבית־ספר תיכון, ואחר־כך השתלם בחשמלאות בחברת "פרייטאג" ועבד 4 שנים במקצוע זה בגרמניה. עלה ארצה בסתיו 1935. עבד 10 שנים בחברת "אורסראף" בטיפול בשעונים חשמליים וכו', תחילה בתל־אביב ואחר־כך בחיפה. נשא אשה ונולדה לו בת. בשנים האחרונות גר בנהריה והיה חבר בארגון ה"הגנה".

בחורף תש"ח עבד בשירותי קשר טלפוני לכוחות צבא ההגנה לישראל. נהרג בשעת מילוי תפקידו בתיקון קוי הטלפון בדרך לעכו ב־2.5.1948 והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

קראוזמן אריה

בן אברהם וצפורה. נולד ב־22.8.1921 בזאוויירצ'ה שבפולין. בן 10 שבועות נתיתם מאביו והאם גידלה אותו בעמל ובדחקות. בעודו נער רך נתנחך לארצישראליות בחוג חברים של "השומר הצעיר". ב־1934 עלה ארצה עם אמו ואחיו ואחותו. סיים את לימודיו בבית־החינוך בתל־אביב והיה חבר בקן "השומר הצעיר". אחר־כך עבד בבית־ההרשת לנעלים של דודו. משעברה המשפחה לראשון־לציון עבד בפרדס, הדריך בקן "השומר הצעיר", עסק בספורט ב"הפועל" והיה חבר ב"פלוגות הפועל". במהומות תרצ"ו היה חבר בפלוגות־הקשר של ה"הגנה". ב־1941 הצטרף לקיבוץ מרחביה והתמסר לריכוז ענף הרפת. לשם הוספת דעת מתוך ספרי־מקצוע בלועזית למד רוסית ואנגלית. נתחבב על החברים בעליזותו ובמזגו הטוב. ויתר בלב קל על נוחיות בעבודה ובחיי יום־יום, אך עמד בתוקף על רעיונו והשקפותיו וסדרי עבודתו, ומשום כך כינוהו "סרגל". השתתף בחיים הציבוריים של הקיבוץ, ויותר מכל — בעניני הבטחון, ונתן הרבה מזמנו לאימון החברים והחברות. ב־1945 עבר קורס מ"כ ושימש מדריך בקיבוץ ובגוש יזרעאל ומפקד פל"ם בקיבוץ. עוד בתחילת ת"ש כתב: "יום הדין טרם בא, אך אם יבוא — נבחר בחיים ולא במות, למען החיים נמות..." אז נתכונן בדבריו למלחמות הפניביות שבישוב, אך ברבות הימים ניתן לדבריו מובן אחר, כפי שאמר בחורף תש"ח: "יפלו אלפי צעירים, ואולי גם אני בתוכם (אז כבר היה בעל מאושר ואב לבן ולבת קטנים), אבל מדינה עברית תהיה לנו". בקורות והשלמה עם האפשרות של "גם אני בתוכם" הלך למלא כל משימה ועמד בה באומץ עד הסוף.

בראשית מלחמת־השחרור עלה בראש כיתת חי"ש אל הגליל לעמוד בפני פלישה סורית שחששו לה. בפברואר 1948 הדריך בקורס מ"כ בשדה־אליהו ופיקד על חניכיו בהדיפת ההתקפה על טירת־צבי. ב־10 במאי 1948 נשלח להדריך קורס מ"כ בנוה־יער (ואלהייים). ב־15.5.1948 הועבר להדריך קורס מ"מ בנתניה, אך מיד באה פקודה לבטל את הקורס והוא הועבר להדריך אנשי גח"ל חדשים בתל־ליטוינסקי. עם הניכיו אלה נשלח להתקפה על לטרון לשם הבקעת הדרך לירושלים והוא היה האחראי

למרגמות. החמסין הקשה והאש החזקה ובעלת הקליעה המדויקת של האויב הניסו את מרבית אנשיו, אך הוא נשאר עם הנשארים, נפגע קשה בפגז ועזר צעק: „תמסור דרישת שלום לצפורה ולילדים", ובגלל הכרת בנסיגה דחופה הושאר פצוע קשה ושם נפל ביום 24.5.1948. נקבר בקיבוץ מרחביה. בספר „ששה נפלו", בהוצאת קיבוץ מרחביה, הוקדשו דפים לזכרו.

קראום יעקב

בן שלום ורחל. נולד בשנת 1916 בוילקומיר שבליטא. למד ב„חדרים" וב„ישיבות" ונשאר נאמן כל ימיו לתורה ולמצות להלכה ולמעשה. העפיל ארצה ב־1933 ונשא בדממה את חבלי ההתערות ומצוקות חוסר העבודה. בהשתדלות מכרים קיבל עבודה במשק בסביבת ירושלים ובעבודתו החקלאית שקד על קיום המצוות התלויות בארץ והעבודה המיגעת לא מנעתו מתפילה בזמנה ומקביעת עתים לתורה. משנשא אשה החל לספק חלב ללקוחות בירושלים מהמשק שעבד בו ומשחוסל המשק עבד כמחלק חלב ב„תנובה". כחבר „פועלי אגודת ישראל" השתכן בין הראשונים בשיכון של המסתדרותו ליד סנהדריה. היה פעיל בסידור צרכי הציבור בשכונתו ובחירף תש"ח נטה שכם לביצורה ולשמירתה כחבר ה„הגנה". יסד בה סניף ל„תנובה" ובמסירות־נפש שקד למנוע מחסור מהתושבים. בלילות היה עומד על משמר השכונה לא רק בתורו, אלא גם בהתנדבות במקום חברים שלא יכלו לצאת לשמירה.

בימי ההפגזות שכח את חובת הזהירות של אב לשני ילדים קטנים ובתוך אש האויב היה הולך ממקלט למקלט לספק חלב ולבן לילדי אחרים. משום כך כיבדוהו חבריו בכינוי „גיבור החסד". פעם, אחרי שירות־גבורה כזה בהספקת מזון למקלטים, הלך לתחנת ההתיצבות לקבל תפקיד בהגנת העיר, ובדרך נפגע מפגז ונפל ב־18.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

קרבצ'יק ברוך („בולק")

בן צבי ושרה. נולד ב־1928 בוארשה, בירת פולין, לאביו שהיה סבל ובעל־עגלה ופירנס ביגיע־כפיו את 6 ילדיו. קיבל השכלה עממית, אך המלחמה שפרצה בעודו בשחרותו טילטלה אותו מבית־הספר אל מערכת־החיים הקשה. בשנת 1941 נתפס על־ידי הנאצים כובשי פולין והובל להורג. הוא נמלט מידיהם וכעבור 3 ימים נודע לו שאביו נהרג. ברוך, שהיה אז בן 13, הרבה לעסוק בנשק חם, נתפס באחד החיפושים ולאחר שנמלט החליט לעזוב את וארשה ולעבור לכפר פולני, בכפר חי אצל איכר שלא ידע כי יהודי הוא הנער, ולאחר זמן קצר הצטרף למחתרת הפולנית. הצטיין בה ועלה לדרגת קצין. ב־3 במאי 1943 קיבל פקודה לעבור בחוצות וארשה במסע תעמולה, רכוב על אופנוע ודגל פולני בידיו. ברוך קיים פקודה זו ובראותו שהנאצים דולקים אחריו, הצית את פתיל המוקש שהיה מחובר לאופנוע והטיל את עצמו לתעלה. כשהנאצים גילו את מקום מחבואו, הטיל בהם את הרימון האחרון והרגם. 6 ק"מ זחל עד לכפר הסמוך בשהוא פצוע והדגל בידו. כשחזר לוארשה נודע לו כי אחותו שנשארה בחיים יושבת בבית־הסוהר תחת שמירת שוטר יהודי. ברוך הלך להצילה והציע לשוטר סכום כסף גדול, אך הלה ביקש יותר. ומשהלך ברוך לאיים עליו באקדח, הזעיק את חבריו השוטרים. ברוך ירה בו והרגו ונמלט על נפשו. בשנת 1944 השתתף במרד הכללי בוארשה ומשהושמדה יחידתו נמלט שוב לכפר. עם שחרור העיר הצטרף לקיבוץ, עבר לאיטליה והעפיל משם בשנת 1946 בספינה „כ"ג". כשעלו החיילים הבריטים על סיפון האניה וציוו עליו להוריד את הדגל הלאומי מעל התורן, סירב. 4 חדשים בילה במעצר קפריסין וב־1 בינואר 1947 עלה לארץ. עבד כפועל־בנין בעפולה. הצטרף מיד ל„הגנה" במקום, ובדצמבר 1948 התגייס לליתי שיירות לירושלים. אם כי ידו נשברה בשעת אימונים, השתתף בקרבות משמר־העמק ובחיל־הפשיטה בעמק הירדן.

נפל בקרבות לוד־רמלה ביום 11 ביולי 1948. נקבר בנחלת־יצחק.

קרואני אבי־אסף

בן אברהם־שלום ושמחה. נולד בכ"ה בסיון תרצ"ב (1932) בירושלים. למד בתלמוד־תורה „בני ציון". גילה נטיה לכתיבה ספרותית, אך כתביו נעלמו במשך המלחמה.

במלחמת־השחרור בירושלים התנדב לכוחות לח"י והשתתף בפעולותיהם עד שנספה בהתפוצצות במחנה לח"י ביום י"ח בתמוז תש"ח והובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה. ביום כ"ה באלול תשי"א (26.9.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

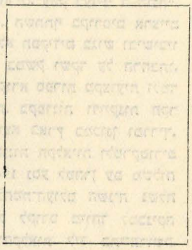
קרואני מעדיה

בן יחיא. נולד בשנת 1929 בתימן. התחנך ברוח המסורת כמנהג המקום. ב־1945 עלה ארצה. עבד כפועל חקלאי ברמת־השרון. היה חבר „הנוער העובד" וגם אל „הפועל המזרחי". התערה בחיי הארץ ובחברת העמלים כאחד ותיק ובבוא ימי־מבחן נחלץ להגנה ולמלחמה.

נפל בקרב רמת־רחל בירושלים ביום י"ז באייר תש"ח (26.5.1948).

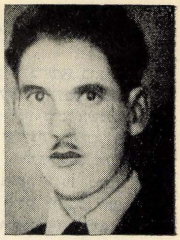
קרבט דויד

בן אברהם ושרה. נולד בשנת 1920 בלודז שבפולין. גמר בית־ספר עממי ותיכוני. בשנות מלחמת־העולם השניה נתנסה בכל העינויים ואימת המות שבמחנות־ההשמדה. עם תום המלחמה נדד בנתיב השרידים לאיטליה ומשם באניית־מעפילים עד לקרבת הארץ. האניה נתפסה על־ידי הבריטים ונוסעיה הוגלו לקפריסין. היה שרידה האחרון של משפחתו שהושמדה בידי הנאצים. כחדשיים לפני החלטת החלוקה שוחרר מקפריסין ועלה ארצה. התחיל לעבוד כצלם על חוף הים בתל־אביב. הצטרף ל„הפועל המזרחי". חיבת הארץ ואמונתו הדתית חיזקוהו לשאת מצוקתו החמרית ולקוות לימים טובים ביותר, כשיתבסס ויקים לו בית בישראל.

באפריל 1948 גויס לצבא ההגנה ובכל מקומות שירותו היה מתפלל יום־יום ומזהר בשמירת דיני הכשרות, ועל כל התקדמות בשחרור הארץ היו פסוקי הנביאים נשמעים מפיו. אחרי האימונים צורף לגדוד אחד. השתתף בפעולות סיור וקרבות בעמק ובגליל התחתון ובשמירה בחזית ה„משולש". בעת כיבוש הכפר מוג'ידל שליד נצרת נשלח עם מחלקתו לחסום את דרך נסיגת האויב לנצרת, ובקרב זה נפל בט' בתמוז תש"ח (16.7.1948). למחרת היום הובא לקבורה בעפולה.

קרודו יעקב

בן שלמה ושרה. נולד בשנת 1924 באיזמיר, תורכיה, למשפחה דתית־מסורתית. למד בבית־הספר הממשלתי באיזמיר מחוסר אמצעים לבקר בית־ספר יהודי. שירת בצבא התורכי במשך ארבע שנים. שמונה פעמים ניסה לצאת את תורכיה בלי רשיון כדי לעלות לארץ, אך נתפס והוחזר. באחרונה נדון על כך לשלושה חדשי־מאסר והוטל עליו לשרת בצבא התורכי 4 שנים במקום שנתים.

עלה לארץ בסוף 1947 ונכנס מיד לצבא־השחרור. הוריו בהוריו לעלות. מילדותו שאף להילחם למען "מדינת ישראל". התגייס על אף סוג־בריאות נמוך, שלפיו היה משוחרר מגיוס. לחם בחזיתות בנגב, נספה בתאונה באר־שבע ביום 26.1.1949. היה קבור באר־שבע. ב־13.2.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. עמד להקים משפחה. הוריו הגיעו לארץ אחרי מותו.

קרודו יצחק

בן אברהם וכוכבה. נולד בשנת 1930 באיזמיר, תורכיה. שם גמר בית־ספר עממי. בשחר נעוריו נתיתם מאביו, נמסר לבית־יתומים, אך יצא מתוכו כדי לתמוך באמו האלמנה. ב־1942 עלה לארץ ברכבת דרך סוריה. בארץ נכנס לישיבת "בני־עקיבא" שבכפר־הרא"ה, אך משום שלבו נמשך לחקלאות הצטרף להכשרת "הנוער העולה" התורכי בטירת־צבי. התחנך ב"עליית־הנוער" במשך שנתים. אחרי־כן עלה להתישבות בסביבת נתניה. בקיבוץ נשא בכל התפקידים שהוטלו עליו. היה תומך, באמצעות הקיבוץ, באמו שנשארה בחוץ־לארץ. כעבור שנה עבר להתישבות ליד כפר־אתא ושם ישב עד התגייסותו. בהיותו בטירת־צבי הצטרף לפלמ"ח והתאמן בו במשך ארבע שנים. היה חבר ב"הגנה". אחרי החלטת או"ם התגייס לצבא־השחרור ושירת בחטיבת "כרמלי". השתתף בכיבוש חיפה, עכו וכפרים שונים (בכלל זה לוביה, שליד סג'רה) בכל הגליל המזרחי והמערבי.

בשעת התקפה על סג'רה נפצע ברגלו וגם מפקדו נפצע קשה. המפקד פקד על יצחק שישאיר אותו, אך יצחק סירב וניסה להצילו ואכן הצליח להוציא אותו ממקום־הסכנה — אך שניהם נפגעו מצרור כדורים ומתו ביום ג' בסיון תש"ח (10.6.1948), ביום ו' בסיון תש"ח (13.6.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה.

קרויטורו אברהם

בן יהושע ובינה. נולד ב־25.1.1925 בעיר רדוקנצי אשר ברומניה. גמר שבע כיתות של בית־ספר עממי והיה חקלאי, מתכונן לעליה חלוצית. ב־29.6.1946 עלה לארץ והצטרף לפלוגת־הכשרה בראש־פינה. במלחמת־השחרור שירת בחטיבת "אלכסנדרוני". היה מן המגינים על הגליל העליון ומשם הועבר לחזית הדרום. נפל בקרב על עיראק אלמנשיה ב־28.12.1948. היה קבור בפלוגה, ביום י"ז בכסלו תש"ט (8 בדצמבר 1949) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

קרול דוב

בן אליעזר וחיה. נולד ב־י"ט בכסלו תרע"ה (7.12.1914) בתל־עדשים. בעודו ילד הועבר לכפר־גלעדי, לשם עברו הוריו, ראשוני המקום. משחר ילדותו הצטיין בבטחון עצמי. מנעוריו היה מעורה בקרקע ונטה למכניקה. בשנת 1929 נסע בעגלה מן החולה ופגש במעפילים מהלבנון שהתחננו להצילם. מסביב לא נראה כל מקום־מחבואים. "דוב הילד" (כך כונה) הפך את העגלה וכיסם בחציר. את הנוטרים הערבים שרדפום הפנה לג'חולה. "סידרתי אותם" — חייך, וחזר לקחת את החציר. יצא למקוה־ישראל ללמוד חקלאות מכנית. הצטיין בבגרות חברתית וכובד־ראש והסתפק במועט. את שעות־הפנאי בילה במעבדה החימית ובחדר בדיקת־הקרקע. כשחזר למשק עבד בענפים שונים. העיר ועמד על דעתו בתוקף, אך ויתר כשנוכח בצדקת האחרים. עסק בענייני ה"הגנה", תכנון והדרכה. היה מהאחראים למחסן הנשק. השתתף בקורסים ארציים למ"מ, ח"ש, מ"מ ציוד כבד ונשק מסייע. מילא תפקידים בגוש ובישוביו החדשים. כעבור זמן־מה עמד בראש המוסך במשק ושקד על הרחבתו. לא הסתפק בידיעותיו ולאחר יום עבודה היה קורא ספרות מקצועית ולמד קורס למכניקה על־ידי קורספונדנציה אנגלית. בקפדנות ודייקנות חקר סיבת הקלקולים ותיקנם באופן יסודי. שמו יצא בארץ כמכונן ומדריך. במשך תקופה קצרה נעשה מרכז הדרכה למכונות חקלאיות ולטרקטורים וגם ניהל קורסים בארגון עובדי הפלחה. ב־1943 נסע לטהרן עם משלוח האמבולנסים מטעם ליגה ו'. עם סיום מלחמת־העולם השניה נשלח לאמריקה להשתלם בעבודת הדיזלים. התקבל לקורס מיוחד למכניקה באוניברסיטת "קולומביה" ולמד מכונאות וחקלאות ליד בתי־חרושת גדולים. בשליחות המרכז החקלאי וארגון עובדי הפלחה נסע למאלאיה ולפיליפינים לקנות טרקטורים בשביל ארגון מגדלי הפלחה, רכש אמון והשיג אשראי על אלפי דולרים. כשחזר לארץ שאף להפוך את מסגרית המשק למוסד המשמש את האזור כולו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התאים את המוסך והמסגריה לצרכי הלחימה, דאג למומחים מכל הסוגים והמציא שריונים. על אף התנגדותו של המשק התגייס לצבא, לחטיבת השריון. "כל השנים השתוקקתי להילחם בהיטלר ובפשיזם", — אמר. נשלח לנגב כקצין שכני ועבד ללא חשבון של זמן. היה באל־עריש. כששקע משורין של האויב ליד עזה פרץ הוא הראשון להוציאו, למרות סכנת המיקוש, ובעקבותיו הלכו האחרים. נשלח לאיטליה בתפקיד צבאי. בכ"ב בטבת תש"ט (23.1.1949), בחזרו מביקור בבית, עלה טריילר על הג'יפ בו נהג, ליד חיפה. הוא נפצע קשה, הועבר לנוטרות ושירת בה שלוש שנים עד צאת הבריטים מן הארץ. החליף את מדי הנוטרות במדי צה"ל ויצא לחזית.

באחרונה השתתף בקרבות ג'נין, חלה בטיפוס ומת בבית־חולים בחיפה ב־29.6.1948. למחרת היום נקבר בחיפה.

קרוים חנן (ליפא)

בן מרדכי וגיטל. נולד בשנת 1924 במחוז סאטמאר בטרנסילבניה הרומנית, על גבול הונגריה. למד בבית־ספר עממי, ב"חדר" וב"ישיבה". בן 18 נלקח למחנה־עבודה צבאי הונגרי (ב־1940 הוחזר המקום לשלטון הונגריה), ואחרי שנת עבודת־פרך הצליח להתחמק עם מספר חברים לרומניה. שם הוצעה לו אפשרות לצאת לאמריקה, אך הוא דחה אותה באמרו: "פני מועדות לארץ־ישראל, שם ביתי, שם לא ירדפוני". בעזרת הג'וינט קיבל סרטיפיקט, עלה ארצה ב־1944 באניה הונרכית ונכנס לקבוצת טירת־צבי. בקבוצה לא ראה אפשרות להיות לעזר לשאירית הפליטה של משפחתו ולכן עבר לירושלים ועבד בברוסקאות. אחר־כך התגייס

לבית־החולים ושם מת. למחרת היום נקבר בכפר־גלעדי. הניח אחריו אשה ושלושה ילדים. מתוך החוברת „שריון ופשיטה": „לו שאלוני איזה אנשים אני רוצה שיתהלכו עלי אדמות, לא הייתי מוצא דוגמה טובה מדוב. מחונן בכל הסגולות, הרמוני, מוּזיקה של עבודה והגנה. רכש את אהבת חבריו ונעשה הכרחי בחטיבה. ראוי שייכתבו עליו ספרים".

קרול יעקבישעיהו

בן אריה וזיסל. נולד ביום י"ט במנחם־אב תרפ"ט (25.8.1929) בזדונסקה־וולה, פולין. ב־1936 עלה לארץ עם הוריו שהתישבו בתל־אביב. גמר את בית־הספר „תחכמוני" בהצטיינות וניתנה לו האפשרות להיבחן לקבלת סטיפנדיה, אך הוא ויתר עליה ונכנס ללמוד בישיבת הרב עמיאל. שם למד שנה אחת והפסיק את לימודיו כדי לעבוד ולתמוך בהוריו. בימים עבד במקצועו, בכוטר חשמלי, ובערב למד והתכונן לעמוד בבחינות למחלקה הששית בגימנסיה „השכלה". עמד בבחינות ונתקבל למחלקה השביעית. בשעות הפנאי היה לופד גם אצל הרב רפאל ארליך. עם הקמת מדינת ישראל התגייס לצבא ושירת תחילה בחטיבת „אלכסנדרוני" ואחר־כך הועבר לפלוגה דתית, כבן למשפחה שומרת דת ספג מילדותו אהבת ישראל וחיבת הארץ, בתפקידו כלוחם ראה את קיום מצות „קידוש השם". אחרי הכרזת כ"ט בנובמבר 1947 ניבא לו לבו, כי „ביצוע החלטת או"ם ידרוש מאתנו דם רב", ונכון היה לכך ברטט שבקדושה.

היה שומר מצוות ואף בחזית היה נזהר במצוה קלה כבחמורה. אם כי היה ידוע־חולי והרופאים יעצו להעבירו לתפקיד אחר — בחר בתפקיד קרבי ולא הסכים להחמיץ זכות זו של כיבוש הארץ, שדורות כה רבים נכספו אליה ולא זכו. שֹשׂ היה אלי קרב בחיוך על פניו. בחופשתו האחרונה שבילה בביתו, לפני צאתו לקרבו האחרון, אמר לאמו, שהתאוננה באזניו על קשי חייו ועל הסכנות שהוא נתון בהן: „אל תדאגי, אמא, מדינה עברית תהיה, ועליה חפשית — בודאי ובודאי". נפל בהגנת הנגב, בקרב על עיראק אלמנשיה, ביום ב' דחנוכה, כ"ו בכסלו תש"ט (28 בדצמבר 1948). היה קבור בפלוגה"ת. ביום כ"ד באייר תש"י (11 במאי 1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

קרן אהוד

בן מאיר ויהודית. נולד ב־28 באפריל 1929 בשטוטגרט, גרמניה, ועלה לארץ עם הוריו ב־1933, עם התחלת השלטון הנאצי בגרמניה. הוריו התישבו ברמות־השבים ואהוד למד בכפר־מל"ל ואחרי־כן ביגור, בבית־הספר התיכוני המקצועי על שם טיץ. השתלם במלאכת הנגרות. בשעה שהאנגלים ערכו ביגור את חיפושי־הנשק הידועים העובר אהוד עם רבים אחרים למחנה העצורים בעתלית. משנשתחרר חזר לעבודה במשק הוריו ברמות־השבים והדריך את חברי סניף „המחנות העולים" במקום. כבעל מרץ ויוזמה השקיע עמל רב בפיתוח הסניף ורבה היתה השפעתו על חניכיו. בתום שנה עבר מטעם תנועתו להכשרה במשק מעוז־חיים ושם עבד בדיר, עד שפרצה מלחמת־השחרור ואהוד הצטרף מיד לפלמ"ח והשתתף בקרבות הקשים בגליל.

נפל ב־12 ביולי 1948 בכיבוש לוד והובא לקבורה בבן־שמן. ביום כ"ד בטבת תשי"א (2.1.1951) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. לזכר עבודתו המסורה בין בני הנוער שבמקום הקים המושב „צריף אהוד", למען פעולות בני תנועתו.

קרן שלמה

בן הירש־צבי. נולד בשנת 1913 בלודז אשר בפולין. למד בבית־ספר תיכון וחי חיי־עבודה עד בוא הגרמנים. היה מפעילי תנועת „גורדוניה". מיד עם השתחרור יצא בדרך לארץ־ישראל. אך עוד שנה היה עליו להיות באיטליה — היה ממדריכי „נוחם" — עד שהעפיל באניה „וג'בוד" בשנת 1946. בארץ עבד בבנין ולאחרונה בצבעות. חבר „הגנה" רב־נסיון ומסור מאד מיום בואו לארץ.

במלחמת־השחרור היה מן הראשונים בגדוד התותחנים. נפל במלכיה ב־5.6.1948. בפקודת המטכ"ל מיום ו' בתשרי תש"י (29 בספטמבר 1948) הוענק לו תואר סגן ראשון. הניח אחריו אשה.

קרונברג זאב

בן יוסף וקמילה. נולד ב־7 בדצמבר 1922 בוינה, בירת אוסטריה. למד בבית־ספה תיכון ובשנת 1939 עלה לארץ בגיל 17. בן יחיד להוריו. אביו העפיל לארץ, אך אמו לא הצליחה להגיע אל משפחתה. בבואו לארץ נשלח לרמת־דויד ונתחנך ב„חברת נוער". יחד עם קבוצת חברים עבר אחר־כך למעלה־החמישה ושם יצרו גרעין כדי להתכונן לחיי־קיבוץ עצמאיים. עם גמר הכשרתם עברו לקבוצת „הדסה" בחדרה. היה בין החברים המסורים בקבוצה ותמיד הביע אמונתו בעתיד הארץ. ראה את מולדתו בבנינה, לאחר שעבר את תקופת הרדיפות הנאציות בחוץ־לארץ, והיה מאושר שהגיע לסוף נדודיו. עבר הכשרה באשדות־יעקב. היה מגיוס בתקופת הגוטרות באויר, ועם הקמת הפלב"ח היה בין חבריו. באוקטובר 1947 החל לעבוד בבית־החרושת „שמן", כדי לעזור למשפחה, ולאחר חדשים מספר התגייס למערכה.

בימי המערכה על יחיעם התנדב לפריצת המצור. הוא לא נועד לפעילה זו, אך תבע לשתפו בשיירה, ממנה לא חזר עוד. נפל ביום 27.3.1948 בדרך ליחיעם ונקבר בנהריה ב־29.3.1948.

קרופינסקי נתן

בן שמואל ואיטה. נולד בשנת 1905 בויסוקו־מזוביצק בצפון פולין. חונך חינוך לאומי ומשגדל הנשיך במסורת הציונית של בית אביו והיה מראשי הפעילים למען הקרנות הלאומיות. בחייו האזרחיים היה פרוון וכובען. בראשית מלחמת־העולם השניה שירת בצבא הפולני ונלחם בחזיתות נגד הפולשים הגרמנים ממערב והרוסים ממזרח. משפסקה ההתנגדות הפולנית נתענה עם כל ה־הוּדים בגיטו. הצליח להוציא משם את הוריו ואת אשתו וילדו, אבל הם נתפסו בדרך והובלו להשמדה באושביצים. הוא עצמו נשאר עוד בגיטו להציל נפשות נוספות וברגע האחרון הצליח להימלט מתוכו עם חבריו וניצל מהיריות שירו אחריהם הגרמנים, כשנתים חי ביערות, עד הגיע הצבא הרוסי, אליו הצטרף ולחם בשורותיו. אחרי השחרור היה פעיל במפלגת ה„איחוד", בעזרה לשרידים ויצא את שארית הפליטה של עירו בועד המחוזי בביאליסטוק.

בהיותו עסוק בעזרה לאחרים דחה את עלייתו שלו לארץ למועד מאוחר יותר, וכשהעפיל והגיע ארצה במטוס, ב־2.12.1947, כבר מצא את

הישוב עובר משאון החגיגות לסערת ראשית־המלחמה. את אכסניתו הראשונה קבע בבית אחותו הנשואה בגבעתים ושם הצטרף מיד לשירות האזרחי והשתתף בהגנת המקום. כשנסע לבקר את אחותו השניה בחיפה נפגע בהתקפה ערבית על החתבורה בואדי ניסנאס ונפל ביום 14 במארס 1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

קרוצ'יק רפאל

בן צבי וחיה. נולד ב־9.11.1928 בירושלים. אחרי סיום לימודיו בבית־הספר העממי „תל־נורדוי" בתל־אביב יצא עם הברית־נוער ארצישראלית לדגניה ב'. שם נתחנך לידיעות כלליות וחברתיות ולעבודה, התקשר אל המקום וכשגדל נתקבל כחבר קבוע במשק. תחילה התנהג בשובבות מרדנית כלפי הגדולים והללו נהגו מלשונו השנונה וההיתולית. אך משהתעזרה בעבודה וראה את עצמו כאחד החברים המבוגרים התמזג יפה עם החברה. עבד במטעי הבננות, השתוקק מאד לנהוג בסוסים, אך משבגר לא העביר את תשוקתו ל„עגלונות ממוכנת", כרבים אחרים מבני גילו, אלא דבק בענפי המספוא והרפת. עם היותו מושרש במשפחת דגניה ב' הקים בה גם את קן־משפחתו הפרטי. עבר מנעוריו והלאה את שלבי ההכשרה ההגנתית ובכללם קורסים למ"כ וחבלנות.

בחורף תש"ח שירת כמפקד כיתת חבלנים וביצע משימות רבות באומץ ובזריזות, ביניהן פיצוץ בתים בהתקפה הראשונה על צמח. בניגוד לכלל המקובל, שעל החבלן לסגת יחד עם כל הלוחמים, פסק הוא: „החבלן הוא האחרון לעזוב את הבית". כשפוצץ ב־28.4.1948 את בנין המשטרה בצמח, מבצע שכתוצאה ממנו פינו הערבים את צמח ועד בוא הסורים הוסר הסיוט מעל עמק הירדן, נפצע קשה ובו ביום נפח נשמתו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדגניה א'. זכרו הועלה בחיבת „בשער, דגניה ב' בקברות".

קרטה (קרתא) יוסף־אריה

בן יחיא ורומיה. נולד בחודש אלול תרצ"ב בעיר העתיקה בירושלים. בן 8 נתיחם מאביו ועוד ביתי לימודיו נחלץ לעזרת האם המטופלת בשלושה ילדים. היה מסור מאד לבית. שקט, שוקד על לימודיו ומרבה מחשבות. מילדותו היתה בו נטיה לעבודות עדינות והיה מצייר כלי חרס ואבן. עשה תבניות של קבר רחל וכו'. עם סיום בית־הספר תלמוד־תורה לספרדים עבד כשליח במשרד. אך לא מצא סיפוק בזה. הצטרף ל„בני־עקיבא" ומצא עבודה בתפרות. בחדשים מספר למד את המקצוע. בשעות הפנאי תפר נעלים קטנות. ידע יפה את המלאכה.

מיד עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס ל„הגנה". במצור על העיר העתיקה מילא תפקיד של קשר. גילה אומץ־לב בתפקידו והצטיין בעת ההתקפה על „בתי וארשה". נתפס על־ידי הבריטים בהעבירו ציוד לעמדת הי"ש מותקפת. הוכה על־ידיהם באכזריות ונשלח ל„קישלה". בהתערבות המוסדות שוחרר, אך הבריטים נתנו עינם בו. הוא נזקק לטיפול רפואי והעבירוהו לעיר החדשה. גם כאן היה קשר. תחת מטר פגזים אסף על אופניו את פצועי הרחובות. הפץ להשתתף בקרבות ועבר לגדוד „מוריה", פלוגת „יהונתן". הכניס מרץ לפלוגה. מילא תפקידיו בשמחה ומסירות ויצא לקרבות בלב בטוח. היה לו חישוב קרבי משלו, ואת הפעולות ביצע כשהרגיש כי הגיעה העת לפעול, ובזה הציל לא פעם כמה מחבריו. בעדינות נפשו נתחבב על הכל. לאחר חדשיים בגדוד ניתנה לו חופשה קצרה והלך אל ביתו. בדרך לשכונת קטמון פגע בו פגז, נלקח לבית־החולים וכעבור יומים מת ביום 12.7.1948. היה קבור בשייך־בדאר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

קרוק יעקב (ארנסט)

נולד ב־23.11.1923 בלייפציג שבגרמניה. שם למד בבית־ספר תיכון עד שנת 1938. מנעוריו היה חבר בתנועת־נוער ציונית. בשנת 1938 עזב את גרמניה ועבר להולנד. אחרי כיבוש הולנד על־ידי הגרמנים הצליח להימלט לארגנטינה עם אביו ואחיותיו ושם המשיך את לימודיו בבית־ספר תיכוני. הצטרף לתנועת „הנוער הציוני" והתכונן בלימוד ובהכשרה חלוצית לחיי הגשמה בארץ. עלה ארצה ב־1945 עם קבוצת החלוצים הראשונים מדרום־אמריקה, הצטרף לקבוצת ניצנים ועבד בכל ענפי המשק ונטה שכם לפיתוחו ולביסוסו. בזמן האחרון עבד בעגלונות, בנטיעה ובטיפול בפרדס. בראשית קיץ 1947 יצא בשליחות לקפריסין, שהה שם כחצי שנה וכשהחלו ההתקפות הערביות חזר לארץ והתמסר להגנת הנקודה. סיים קורס מ"כ ופיקד על הגזרה הצפונית.

בקרב האחרון נגד הצבא המצרי הסדיר נלחם בגבורה, ובשירה על שפתיו נפל ביום 7.6.1948. נקבר בניצנים.

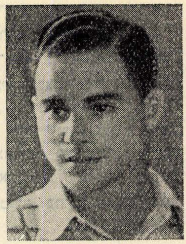
קרטם צבי (אישטואן)

בן בלא וסופיה. נולד ב־23.11.1920 בבודפשט, הונגריה. גדל בסביבה מתבוללת, אך מצא לו דרך אל עמו, הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" והיה פעיל בה מגיל 15. עוד בהיותו בבית־הספר התיכון שינה את שמו הלועזי לצבי. היה מטובי התלמידים במדעים המדויקים בכלל ובחימיה בפרט. ביקר בקביעות בהרצאות ובחוגים של חימאים נודעים שפעלו ברוח האסכולה של הפרופסור סנט־גיאורגי הגדול (בעל פרס־נובל בעד תגליות בביאו־חימיה), ואנשי־המדע התפעלו מבקיאותו ומתפיסתו המצוינת של העלם המוכשר. אם כי שאף להמשיך בלימודים לא הסכים בגאותו הלאומית להתכחש ליהדותו כדי לעקוף את חוקי ה„נומרוס קלאוזוס", ששללו מהיהודים את זכות הלימודים הגבוהים, והוא ויתר על כניסה לאוניברסיטה. עלה ארצה בראשית 1939. התגבר על קשיי ההסתגלות לסביבה וללשון החדשה. למד באוניברסיטה ביאו־חימיה כמקצוע ראשי, ועל אף מלחמת־קיום קשה נמנה על התלמידים הטובים ביותר. אחרי גמרו את חוק לימודיו עבר לעבוד במעבדה לבדיקת החלב בתחנה לחקר החקלאות שברחובות, וגם שם נאבק בקשיים של חוסר כלים וחמרים בשל מלחמת־העולם ויכול להם. התערה יפה בחברה העברית הארצישראלית והתמזג בה כחבר חביב ומכובד בשל סגולות היושר והענוה וההגינות שציינו את אפיו, בשנה הראשונה ללימודיו נשא אשה ונולד לו בן.

מראשית מלחמת־השחרור העמיד את עצמו לרשות המחקר הצבאי ונוסף ל־14—16 שעות שעשה יום־יום במעבדה שירת כמה חדשים גם כמפקד ארגון ה„הגנה" במקום. בשעת ניסויים חדשים נספה בהתפוצצות במעבדה ביום 30.6.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות ברחובות.

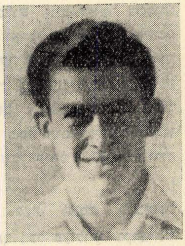
קרטשבסקי דניאל
("עוזי", "דני", "צ'יק")

בן בן־ציון וחנה (גרציה). נכדו של מאיר קרטשבסקי (מראשוני הבונים בראשון־לציון). נולד ב־3.10.1922 בתל־אביב. ב־1927 יצא עם הוריו לקהיר שבמצרים ולמד שם בבית־ספר איטלקי. בשנת 1934 חזרו עמו הוריו לארץ והתיישבו בראשון־לציון. שם למד שנים אחדות בבית־ספר עממי ואחר־כך יצא לעבודה. בסוף 1940 החל לעבוד במחלקת ההנדסה של הצבא הבריטי במחנה צריפין והתמחה בעבודות־מתכת (שרברות, מסגרות, מכונאות), ולפי הוראות מפקדיו ב"הגנה" המשיך בעבודה עד פברואר 1948. את זמנו הפנוי הקדיש בעיקר לספורט בסניף "הפועל". השתתף בקורס ארצי למדריכים לתרבות־הגוף, בהתעמלות ובמשחקים, והוסמך מטעם המחלקה לתרבות־הגוף לשיפוט במבחני "אות־הספורט". מילא את תפקידיו בענוה ובמסירות מתוך רצון לתרום את חלקו להעלאת הכושר הגופני של הנוער העברי בארץ. נסה שכם לעבודות סידוריות וארגוניות במפעלים הספורטיביים והחברתיים של "הפועל" בראשון־לציון. גם בכורגל היה בין השחקנים המשובחים ושיחק זמן־מה ב"מכבי" ראשון־לציון.

ב־24.2.1948 התגייס לפלוגה הניידת במושבה ושירת בכיתה להבטחת פועלים בפרדסים בנפת אפרים ובשירותים אחרים, ומ־15 במאי ואילך — בגדוד אחד של צבא ההגנה לישראל. השתתף בפעולות־ההטרדה של התחבורה הערבית ופיצוץ גשרים בכביש יפו־רמלה, כיבוש הכפר רובין ומחנה צריפין. משנכנס לגדוד ביקש להביא תועלת גם בבקיאותו בעבודות מתכת, התנדב ליחידת החבלנים, ואחרי סיום קורס קצר יצא לפעולות. שירת גם כמקלען ובאותן מידות הפשטות והמסירות שנהג בהן בעבודה ובספורט — נהג כעת בצבא. נשתבח בדייקנות ובאחריות במילוי פקודות וביחס חברי ונכונות לעזרת הזולת, ואפילו איבתו לאויב המצרי ("היום צריך לדפוק בהם כראוי, אני רוצה להיות הראשון להריגה בהם", היו דבריו לפני צאתו לקרבו האחרון) נבעה יותר מתוך אהבה למולדת ולעם מאשר ביתוך שנאה לאויב. אחרי ההפוגה הראשונה הועבר עם יחידתו דרומה, השתתף בפעולות פשיטה על כפר קסטינה ובמיקושים בשטח ההפקר ליד אשדוד, ושם, בפעלו ליד המקלע בקרב בחזית אשדוד, נפל אור ליום 17.7.1948. נקבר בראשון־לציון. מפקדו כתב להוריו: "לכם, הורי הבן הגיבור, אנו אומרים: היו גאים על בנכם, כי רק הודות לבנים כאלה הוקמה מדינת ישראל".

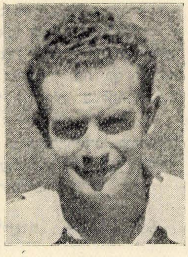
קריימן יעקב ("בובי")

בן הרמן ואֶטל. נולד ב־12.4.1925 בהאטסג (האצג) שבדרום טרנסילבניה, רומניה. למד בבית־הספר העממי של הקהילה היהודית ואחר־כך בבית־ספר תיכון למסחר, שממנו גורש עם כל התלמידים היהודים בשעת השתלטות הפשיזם ברומניה. התמחה כסדרן בעבודות־עור. מילדותו שאף לעלות לארץ־ישראל. נתפס ברחוב ונלקח לעבודות־כפיה, וכעבור שנה, כשגורשו הנאצים מרומניה, חזר הביתה פצוע ועייף. אחרי החלמה קצרה נכנס לחופה עם חברתו ושניהם יחד, בחברת צעירים וצעירות אחרים, יצאו ב"נתיב־הבריחה" רב הסכנות והתלאות דרך הונגריה ואוסטריה לאיטליה. העפילו ארצה, נתפסו ושולחו לקפריסין. שם נולדה בתו. בהיותו כדורגלן ותיק אימן את הבחורים במחנה קפריסין במשחק הכדורגל.

בפברואר 1948 עלה ארצה עם משפחתו הקטנה ברשיון לפי התור ואוכסנו במחנה־עולים. עבד קשה בעבודות שונות שנזדמנו לו ובערבים היה נודד לבקש דירה. כשמצא דירה בחיפה — העביר לשם את משפחתו והתגייס לצה"ל. התאמן אימונים קצרים ואחר־כך שירת בגדוד אחד והשתתף בכל קרבותיו ובפעולותיו בגליל. באחרונה יצא לסיור משלט בסביבות מנרה ושם נפל עם חבריו ב־30.8.1948, ורק כעבור תשעה ימים נמצאו גויותיהם. ב־9.9.1948 נקבר בראש־פינה.

קרינר צבי

בן אברהם ואסתר. נולד ביום 21.9.1914 בעיר נירנברג שבגרמניה. למד בבית־ספר עממי ונמשך מגעוריו אחרי חזון הארץ. בשנת 1936 עלה לארץ עליית חלוץ ועבר את חבלי הקליטה וההתערות בשנות המאורעות עד להתגייסותו ל"באפס" הארצ־ישראלי. במלחמת־העולם השניה שירת בארץ ובצפון אפריקה, והשתתף בבריגדה העברית בכל פעולות הגדוד השני. בהיותו בצבא הצטרף לארגון "ויזנגייט" ואחרי שחזרו עלה עם חבריו על הקרקע ברמות־נפתלי. הקים את משקו ועבד בו יחד עם אשתו. חבריו קראו לו בשם "צבי הלץ". במצב הקשה ביותר ידע לבדה את הרוחות. יחסו לעבודה ולחברה היה למופת.

ביום ההתקפה על רמות־נפתלי, ב־1.5.1948, היה בעמדה וירה בלי הפוגות, עד שצרור כדורים של האויב פגע בו ונפל חלל. למחרת היום נקבר ברמות־נפתלי. הניח אחריו אשה ותינוקת.

קריוך שלמה

בן פינחס וחיה. נולד ב־11.9.1930 בתל־אביב. מילדותו שאף לחיי כפר. למד בבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל ועמד לצאת להתישבות. היה מסור מאד לעניני חברתו וממארגני הגרעין החמישי של מקוה־ישראל המחודשת. בכיבוש השממה ראה דרך יחידה לגיור. בגרעין מצא את מטרת חייו, ויחר על חפצו לסייע להוריו, שהיה בנם יחידם.

כשפרצה מלחמת־השחרור השתתף בין שאר התלמידים בהגנת בית־הספר והדיפת ההתקפות מיזור ותל־א־ריש. עם זאת דרש מחבריו להמשיך בלימודים עד אשר ייקראו, "כי ההתישבות זקוקה לאנשים בעלי ידיעות בתקלאות ומקצועות שונים". ב־17.4.1948 סיים את לימודיו וכעבור שבועים התגייס עם בני המחזור לפלמ"ח. נשלח בתגבורת לראש־פינה. נפל ב־15.5.1948 מפגיעת צלף בצאתו להביא אוכל לחברים במשלט, החולש על הכביש מול קדש־נפתלי ליד מלכיה. נקבר באופן ארעי. כעבור פרק זמן, עם כיבוש מלכיה, הובא לקבורה בצפת בט"ז במרחשון תש"ט (18.11.1948).

קרינסקי צבי (איגור)

בן אפרים וזינה. נולד ב־20.8.1922 בזאפורוז'ה אשר באוקראינה. בן לאב נוצרי ולאם יהודיה. גדל בסביבה רוסית, אך דוקא אביו היה זה שעורר בילדו את החיבה לישראל ואת הכיסופים לארץ־ישראל. צבי, שנקרא בשמו הרוסי איגור, סיים את בית־הספר התיכוני ולמד את מקצוע הרדיו־טכניקה. בן י"ח היה כאשר פרצה מלחמת רוסיה־גרמניה. הצטרף לצבא האדום והיה לקצין־תותחן ומפקד סוללה. בשנה הראשונה של המלחמה נשבה על־ידי הגרמנים ואחר־כך נמלט וחזר לעיר־הולדתו. באותו זמן מת עליו אביו והוא יחד עם אמו נמלטו לאחת הערים שבה לא הכירו אותם. שנתים ישבו בין גרמנים בלי שאיש ידע על יהודותם. צבי לא יכול לשאת ישיבה שאננה זו בשעת צרה לעם היהודי ולאחר כשנתים הסגיר את עצמו לידי הנאצים, שיהי

גורלו כגורל אחיו. מיד אחרי־כן נשלחו הוא ואמו למחנות־עבודה. ככל שהצבא האדום התקדם העבירו יותר מערבה. עברו את לבוב בפולין, את ברסלוי והגיעו עד מינכן. שם שוחררו על־ידי האמריקנים. צבי הצטרף לשורות בית"ר. תוך כדי שלוש שנים היה צבי למפקד בארגון הצבאי הלאומי. למד עברית ואת תולדות עמו. בראשית קיץ תש"ח יצא מגרמניה והגיע למרסייל. משם הפליגו הוא ואמו באניה "אלטלנה" לארץ. ב־20.7.1948 הגיעה האניה לחופי המולדת. צבי הצטרף מיד אל מגיני ירושלים הנצורה. נלחם במסגרת אצ"ל על הר־ציון, ואחר־כך במלחמה. היה בין חמשת הרגמים שהצילו את חיי החברים במלחמה, לאחר שהתנקים של האויב פרצו למקום.

נפל ב־17.7.1948 בעמדו על משמרתו במגרש־הרוסים בירושלים. נפגע בצוארו מרסיס פגז שנורה על־ידי הערבים. היה קבור בשייך־בדאר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

קרינר אליעזר ("קושה", "כושי")

בן אריה ורבקה. נולד ב־15.3.1928 בתל־אביב. בבית קיבל חינוך מסורתי. סיים את בית־הספר לבנים ובית־הספר התיכוני למסחר. אחר־כך למד שנתים ומחצה בבית־הספר הגבוה למשפט וכלכלה בתל־אביב ועבד אצל עורך־דין. הצטיין בכשרונותיו. בעמקות וביסודיות, אך בקלות מרובה, כמשתעשע, ניתח כל בעיה. גם לפני בחינות־הבגרות למד כלאחר־יד. אהב לסייע לחבריו בלימודים ובעצה. תמיד היה הרוח החיה בחברה ונכון לכל מעשה־משובה. בגיל 14 היה בגדנ"ע. במלחמת־העולם השניה התנדב לצבא ונייף את מספר שנותיו, אך נפסל (היה אז בן 16). הוא השקיע את מרצו בהדרכה, בארגון ובחג"ם. יצא לקורס מ"כ. משסיים את הגימנסיה התגייס לנוטרות. השתתף בקורס סמלים ברוחמה והיה אחראי לתחנת הנוטרים בתל־חיים. היה חביב על חבריו וגם על פקודיו, שעזר להם בכל יכלתו.

עם הכרזת או"ם השתתף בקרבות באבו־כביר, סלמה, יזור ומנשיה והצטיין באומץ־רוחו. ללא חיפוי התפרץ ליזור בראש חולית־פריצה. הדריך בקורס למ"כ בשרונה. סיים קורס מ"מ ועלה לדרגת סגן בגדוד אחד בחטיבת "גבעתי". יצא עם אנשיו לליווי שיירות, סיורים ופעולות חבלה ומיקוש. השתתף בקרבות על גת, ניצנים, פלוג'ה ועזה. "אין לי זכות קיום רק בשביל עצמי" — נהג לאמור. ב־21.4.1948 פרץ בראש מחלקתו לביתׂ־דראס, כדי להסיח את האויב מניצנים שהותקפה קשה. בסוף הקרב הלך לחפש אחד מאנשיו ונפצע ברגלו. כשהעלוהו למשורין נפצע פעמיים נוספות על־ידי הבריטים בינתים. הועבר לבית־החולים "הדסה" בתל־אביב והתענה שלושה חדשים וחצי כשגופו נתון בגבס. אף־על־פי־כן שיכר על עליזותו. היה מלא תקוה ותיכן תכניות לעתיד. בראש חדש מנחם־אב תש"ח (5.8.1948) יצאה נשמתו ולמחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. מדברי מורו נ. גורן: "אמיץ רוח, נאמן לתפקיד, מוכשר ופעיל... השובב והמקסים. יפה גוף ונפש. דמותך־הוד לא תמוש מזכרוני".

קריצמן (שרידי) אברהם

בן מאיר ויוכבד. נולד ב־6 במאי 1912 בשיקגו שבארצות־הברית. בהיותו בן 9 עלה לארץ עם הוריו שהשתקעו בתל־אביב. למד בבית־הספר "תחכמוני" ואחר־כך בבית־הספר הריאלי "תחכמוני". בימי מאורעות 1929 נכנס לתנועת "החוגים", שכונו אחר־כך "המחנות העולים". לפני סיימו לימודיו בבית־הספר הריאלי יצא להכשרה למשק שריד, היה בקבוצת החוגים בעין־טבעון ואחר־כך הצטרף להכשרת הנוער בבן־שמן. לאחר שעבד גם בבניה בתל־אביב נסע בשנת 1934 לאמריקה וחזר כעבור שנה. לא מצא סיפוקו בחיי העיר ולכן עבר לבן־שבן ושימש שם מדריך למטעים עד שנת 1942. במאורעות 1936—1939 גר בפרדס בודד של הכפר, עבד ושמר בו. ב־1941 נשא אשה והחל לבנות את ביתו, אך כעבור שנה התגייס לצבא הבריטי, עבר משם לצבא האמריקני, כנתין ארצות־הברית, ושירת בבסיס התעופה בעבדן עד שנת 1945. היתה לו נטיה לכתוב דברי שירה ובעבורן שיריו מאותה תקופה משתקפת שנאתו הלוהטת לנאצים. משנת 1945 עבד בחולון כגנן המועצה המקומית ונטע בה את הגן הציבורי הגדול. בתחילת מלחמת־השחרור מילא תפקידי שמירה בחולון וב־25 במאי 1948 גויס לצבא ופעל בתפקידי קשר.

ב־11 ביוני 1948, יום לפני התחלת ההפוגה הראשונה, נשלח מהקורס בצריפין לאזור ספריה, לבלום את התקפתו הנועזת של האויב בכיוון צריפין ויהודיה. אברהם נשלח לחזית עם מכשיר אלחוט בכיתת פורצים. כשהותקפה הכיתה מן המארב והקשר נפסק, אסף מחבריו את הרימונים ולחם עד הרגע האחרון, עד שכדור האויב פילח את רקתו ב־11.6.1948. נקבר בו ביום בנחלת־יצחק. "היה אם ייבנה כאן ישוב חדש, בואי הנה ושתלי אי־שם פרחי פרגים. הם צומחים כאן יפה. והיה זה מקום קברי" — — — כך כתב לרעיתו 3 ימים לפני הקרב בו נפל. הניח אשה ושני ילדים. ליום השנה הופיעה חוברת "עלי־זכרון לאברהם קריצמן" (חולון, תש"ט) ובה תולדותיו, זכרונות, מבחר מכתבים ושירים.

קרמיזל (כרמיאל) מאיר

("הבלונדיני")

בן אברהם וטובה. נולד ביום 19 באוקטובר 1923 בברלין, בירת גרמניה. בלמדו שם בבית־הספר העממי התפתחו כשרונותיו להתאגרפות והתגוששות מתוך תגרות עם הנערים הגרמנים שקראו לו "יהודי" כדי להעליבו, ואת ה"פנסים" שקיבל מתחת לעיניו היה נושא בהשלמה ספורטיבית עם סחר־החליפין במכות. ב־1933, בעלות היטלר לשלטון, עברה המשפחה לפולין, ארץ מוצאה, וב־1935 עלו ארצה והתיישבו בירושלים, בגלל הצורך לעזור למשפחה הלה מיד לעבוד בשליחות ובנגרות. השלים את השכלתו בבית־ספר־ערב של "הנוער העובד" ובבית־הספר "נפתא" לפקידות ואחר־כך עבד כפקיד ב"הדסה". במלחמת־העולם השניה שירת שלוש שנים כנותר בשדות־תעופה בריטיים. שוחרר בגלל מחלת אולקוס, ואחרי שנת טיפול ודיאטה חמורה חזר לשירותו ב"הדסה" ועבד במחלקה לטיפול בשינים בבית־הבריאות שטראוס. היה כל הזמן חבר "הפועל", בו הצטיין בעיקר בכוכס והשתתף גם במבצעי־תחרות אחרים, לא לשם הצטיינות אלא מתוך ענוה שבמילוי חובה. גם ב"הגנה" היה פעיל בשירותים רגילים, וביחוד בהדרכה לספורט שימושי, ובשנה האחרונה עבר קורסים למכונות־יריה כבדות ועוד.

בראשית מלחמת־השחרור התיצב לגיוס מלא, שימש כרב־סמל פלוגתי באחת מפלוגות הגדוד "מוריה" והשתתף בכל פעולותיו וקרבותיו, באחרונה — בכיבוש הר הקסטל כחלק ממבצע "נחשון" לפריצת המצור מעל הדרך לירושלים. תוך עמידה בפני התקפת־נגד ערבית הרג את מפקד־הכנופיות הנודע עבדול קאדר אל־חוסייני והסיר מעליו את נשקו וזקח את תעודותיו. בהתקפת־נגד ערבית מוגברת, שאילצה את כוחותינו לסגת נסיגה זמנית, השתהה מאיר בהגשת עזרה לחבר פצוע, ותוך כדי כך נפגע גם הוא מצרור כדורים ונפל ביום 8.4.1948. נקבר בבית־הקברות במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19 בנובמבר 1953) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

קרמיש צבי

בן אריה ורוזה. נולד ב־26.7.1914 בברלין, בירת גרמניה. למד בגימנסיה ואחר־כך התמחה במלאכת צורף־זהב והגיע לרמה גבוהה בידיעת המקצוע. ציוני מנעוריו, חבר בתנועת הנוער החלוצי „הבונים", שימש בה כמדריך ועבד בקבוצות־הכשרה. בשנים הראשונות לשלטון היטלר שימש כוח מעודד ומורה־דרך לרבים למצוא את תקות עתידם בחזרה לעמם ולארצם. משעלה לארץ ב־1937 הלך להגשמה חלוצית בגבעת־חיים ואחר־כך לעבודה במפעל האשלג בסדום, ובשני המקומות היה פעיל ב„הגנה". משלא מצא סיפוק נפשי בדרכו זאת חזר למקצועו, ובית־מלאכתו בירושלים נודע לשבח ברמתו המקצועית בכל הארץ. עזר לסידורם של בני מקצועו וידו היתה פתוחה לצרכי ציבור ולנצרכים. מתוך מזיגה נעלה של נדיבות ועונה התפתחה אצלו שיטת „מתן בסתר" עד כדי כך, שהוא עצמו לא היה מרגיש בגודל הסכומים שהיה מגדב. היה מוכן לעזור אף בגופו, ובעת הפיצוצים בבנין הסוכנות וברחוב בן־יהודה נראה בין המזדרזים והשוקדים להגיש עזרה לפצועים. גם בהתמסרותו להגנת העיר נהג בנדיבות. לא המתין לבוא תור בני־גילו, ועל אף היותו בעל משפחה התגדב ל„משמר־העם", ואחר־כך — לצבא ההגנה לישראל.

בקרבות הקשים מילא את חובתו בנאמנות עד שנפצע בשירותו באזור מוצררה, יום לפני התחלת ההפוגה הראשונה. נאבק יומים עם מכאוביו ומת בבית־החולים ביום ה' בסיון תש"ח (12.6.1948). נקבר בסנהדריה בירושלים ב־14.6.1948. ביום י"ב באלול תשי"א (13.9.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה, לילו, וילד.

קרמן מרדכי („מוטקה")

בן יוסף ומנוחה. נולד בשנת 1929 בחיפה למשפחת פועלים. סיים 6 מחלקות בגימנסיה הריאלית וגמר בית־ספר מקצועי. בן 15 נכנס כחבר „בני־עקיבא" לשורות ה„הגנה" ועשה לילות כימים בשמירה בעמדות ובשליחויות שונות. עם הכרזת המדינה — והוא אז בן 19 — היה בין הפלוגות הראשונות שיצאו לעמדות, מתוך רצון לעזור לחבריו בקרב בחר להיות חובש ובתפקיד זה נפל.

אחותו מספרת על שובו מהקרב על רמת־יוחנן, עייף ורצוץ הגיע וסיפר, כי 15 חברים, ביניהם המפקד, נפצעו במערכה והוא חבש פצעי כולם. בסוף הקרב — סיפר — נשארו לוחמים כה מעטים ותחמושת כה מצערה שהחליטו להשאיר לכל אחד כדור, כדי שלא ליפול חיים בידי האויב. ברגע האחרון הגיעה תגבורת והצילה אותם מן המיצר. שלושה ימים אחרי קרב זה, ב־22 באפריל 1948, נשלח לחיפה המותקפת ושם נפל בלכתו להציל חבר שנפצע ברחוב סנסנוון. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

קרמר יעקב

בן פרנץ. נולד ביום 4.3.1930 בכפר טורוקסנס־מיקלוש שבהונגריה. אביו היה סוחר־עצים. בזמן השתלטות הנאצים על הונגריה נרצח האב לעיני הילד והאם נלקחה ממנו לאחד ממחנות־העבודה שבגרמניה. הנער עם אחותו הקטנה הועברו לגיטו בודפשט ונשארו בחיים. מיד אחרי שחרור בודפשט על־ידי הצבא האדום אספו שליחי תנועת הנוער הציוני־חלוצי את הילדים העזובים וריכזו אותם בבית־ילדים בעיר סגד. במוסד זה הצטרף יעקב לחברה שהתארגנה לעלות לארץ ועלה אתם בשנת 1945. אחותו, שחלתה, נשארה בהונגריה. הגרעין נתקבל לקיבוץ נען. יעקב נעשה לרועה־צאן, וכיליד כפר הצליח מאד בעבודתו. בלימודים הצליח פחות. היה קשיש מרוב חבריו בשנה־שנתים וזה האיט את קצב התעוררותו. נמשך אחרי אנשי הפלמ"ח שהיו אז בנען ורצה להצטרף אליהם. משאלתו זו נתמלאה עם התגייסותו לצבא. צורף לחטיבת פלמ"ח. אך לפי בקשתו נכלל בין מגויסי נען, כי לא רצה לנתק את קשריו עם הקיבוץ. בימי שהותו בנען נתבשר כי אמו נשארה בחיים וחזרה להונגריה אל בתה.

נפל בקרב על קו ירושלים, בחזית לטרון, ביום 17.7.1948. ב־28.2.1950 הועברו עצמותיו למנוחות להר־הרצל בירושלים.

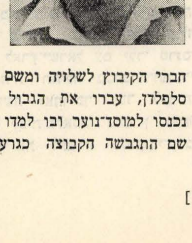
קרמר חנוך (חייקין)

בן מכס ויני. נולד ב־6 באפריל 1923 בשטוטגרט אשר בגרמניה. שם עבד אביו כרופא־עינים. נתחנך בבית־ספר עממי גרמני ברוח סוציאליסטית. בקיץ 1934, עם עלות המשפחה לארץ, נשלח ל„חברת־הילדים" בקיבוץ בית־אלפא ועשה שם 4 שנים. מנובמבר 1939 עד יולי 1941 למד בבית־הספר על שם כדורי ושם נתחבבה עליו מאד העבודה החקלאית — בכפר ובגן, בלול ובמטעים, כרועה בין עדרי הצאן וליד כוורות הדבורים. בבית־הספר שקד על הלימודים ובעיקר הצטיין בעבודה המעשית. בקיץ 1941 סיים את לימודיו ועבר לנהריה לעבוד במשק הוריו. אמר להצטרף לקיבוץ, הואיל והעבודה במשק הקטן של הוריו לא סיפקה אותו, אבל לא יכול לעזבם ושהה עמם כ־3 שנים. בימים ההם הרבה בקריאה, למד כתבי מרכס, אנגלס ולנין ובמאוחר יותר הצטרף למפלגה הקומוניסטית. חבריו העריצוהו בגלל בהירות מחשבתו, מסירותו לשאיפותיו ואמונתו בקדמת האדם ויעודו. כתוב מלחמת־העולם רצה ללמוד חקלאות באוניברסיטה בקליפורניה והתחיל להתכונן לבחינות־הבגרות בעזרת המכון הברייטי. משסיים את עבודת־הבחינה שלו פרצה מלחמת־השחרור. לפי השקפתו שנא את המלחמה, אבל באותה עקביות הצטרף עתה עם הראשונים לשורות המגינים. פלוגתו חנתה בנהריה ותפקידה היה הבטחת ה„מאונה", אותה סירה שהובילה את האספקה לגליל המערבי המבותק.

עם פתיחת הדרך וההתקפה הראשונה על תרשיחה, מעוזו של קאוקג'י, ערכה מחלקתו נסיון להיכנס לסיכנין. חנוך פעל אז כחבלן ימאי וכחייל של חיל־הרגלים, הכל לפי הצורך. בפעולה הקרבית הראשונה שהשתתף בה, ב־24 ביולי 1948, בסביבות שפרעם, נשלח להביא תחמושת ומשליחותו זו לא חזר. ארגז־התחמושת נשאר בידו, כשכדור האויב השיגו בדרכו. למחרת היום נקבר בנהריה.

קרמר יהושע

בן ברוך ובתיה. נולד ב־1928 במולודצ'נו שבפולין. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי. עם פלישת הנאצים נרצח אביו ויהושע ברח עם אמו ועם אחותו התינוקת ליער. שם מתה עליו אמו. עם כניסת הצבא האדום, ב־1944, יצא מן היער, מסר את אחותו לבית־ילדים רוסי והוא עבר משם לבית־ספר למלאכה באוראל. ב־1946 חזר בדרך הרפטריאציה לפולין, ובלודז נכנס לקיבוץ־נוער של „השומר הצעיר". עבר עם חברי הקיבוץ לשלזיה ומשם יצאו ב„נתיב־הברייחה" דרך צ'כיה, וינה, סלפלדן, עברו את הגבול האיטלקי ובאו לאביליאנה שליד טורינו. נכנסו למוסד־נוער ובו למדו והכשירו את עצמם במלאכה בעזרת „אורט". שם התגבשה הקבוצה כגרעין־הכשרה בשם „לשחרור". יהושע מילא

תפקידים מרכזיים בגרעין, כחבר המזכירות, מסדר עבודה, מדריך קבוצת הנוער וכו'. הגרעין התאחד עם קבוצת „במאבק" לקראת העליה לארץ לארגון אחד בשם „במבחן". בינואר 1948 עלתה קבוצתם אל אניית־המעפילים הקטנה „ל"ה גיבורי גוש עציון", ואחר 16 יום של טלטולים בים נתפסה האניה על־ידי הצי הבריטי סמוך לחוף חיפה ונשלחה לקפריסין. שם עברו קורס של „הגנה", למדו עברית ויהושע שימש כמזכיר הקבוצה וכמורה באחת הכיתות. במבצע של „עליית־הנוער" וחלקם דרך גיוס ה„הגנה" עלו ארצה ב־29.4.1948 ונשלח כגרעין־הכשרה לשער־הגולן. מיד אין לראות את אחותו שהובאה בינתים לארץ ב„עליית־הנוער". הילדה לא הכירתו.

זמן קצר אחרי שובו לשער־הגולן, בשעת הקרב המר על עמק הירדן, הוטל על גרעינו לשלוח שני אנשים לקרב והגורל נפל עליו. בקרב זה נפל ביום 18.5.1948 בשעת הסתערות לשם כיבוש בנין משטרת צמח מידי הסורים, והוא אך שבועים בארץ. הובא לקבורה בבית־הקברות בדגניה א'.

קרמר לפלו

בן משה וליבה. נולד בשנת 1925 ברומניה. בעל השכלה עממית, ולפי מקצועו — נפח. יצא את ארצות הגזירה והעפיל לארץ באניה „ארבע חרויות" בשנת 1946. ישב בקרית־חיים ועבד במקצועו.

התגייס בפברואר 1948 לצבא ההגנה לישראל. השתתף בקרבות לשחרור טבריה ושם נפל ביום 10.6.1948. נקבר בעפולה ב־13.6.1948. הניח אחריו אשה וילד.

קרמרמן שלמה

בן שאול וסימה. נולד ב־31.7.1927 בעפולה. שם גמר את בית־הספר העממי והתיכוני של „המזרחי" (במחזור הראשון ב־1945), למד שנה משפטים בבית־הספר הגבוה למשפט וכלכלה בתל־אביב, אחר־כך הפסיק את לימודיו והתמסר כליל לשירות במחתרת אצ"ל שהיה מחבריו עוד משנת 1942, בכינוי „הסמל דוב", והגיע לדרגת מפקד מחלקה. השתתף בפעולות קריביות רבות נגד הבריטים, ביניהן: התקפה על מגרש התערוכה ב־1945, התקפות על הכלא בירושלים, על שדה־התעופה בלוד, שתי התקפות על מחנה־הצבא בצריפין לשם החרמת נשק — כולן ב־1946; התקפה על בית־הדר ב־1947, ועוד.

בחורף תש"ח השתתף עם אנשיו בהגנה על שכונת שפירא, ואחר־כך בכל הקרבות של אצ"ל לכיבוש יפו. נפל ביום 30.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

קרמרמן ישראל („שרוליק")

בן אברהם ורחל. נולד ב־20.12.1928 בצ'רנוביץ, רומניה. אביו מת עליו בהיותו בן 4. למד בבית־הספר העממי בעיר הולדתו. בתקופת הכיבוש הנאצי הוגלה עם אמו לטרנסדניסטריה. בהיותו בן 12 מתה עליו אמו. נע ונד בערבות אוקראינה. ניזון מחסדי הגויים. בשנת 1944 עלה דרך סוריה לארץ־ישראל עם ילדי טרנס־דניסטריה. היה תחילה ב„חברת־הנוער" במעלה־החמישה ואחר־כך נכנס לבית־מלאכה במפרץ חיפה ורכש לעצמו את מקצוע הרתכות. המשיך את לימודיו בשיעורי־ערב.

היה ער ומלא חיים ונתפס למשובה ילדותית שלא ידעה בזמנה, והביע את גאונו על כך. כשאחותו הביעה את דאגתה לו עם צאתו לגליל העליון, אחרי חופשה קצרה שבילה בבית, ניסה להסביר לה כי „הארץ החזירה לו את כבוד האדם ונתנה טעם לחייו ולה הוא חייב אותם".

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס. נפל במערכת גינין ב־3.6.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

קרמרש אביגדור

בן אברהם ובלהה. נולד ביום ו' בסיון תרפ"ח בתל־אביב. חונך חינוך דתי בבית־הספר העממי „תחכמוני" והצטיין בלימודים. לאחר שסיים את לימודיו בבית־הספר נאלץ מחמת תאונה לשכב בבית־חולים שנה ומחצה. משהחלים למד בכוחות עצמו ובעזרת מורה פרטי, אך לא חזר עוד לבית־הספר. עבד בשליחות ומילא תפקידים רבים בקן „גורדוניה" וביחוד נודע במסירותו ובפעולתו למען הקרן־הקיימת־לישראל.

צעיר לימים היה כשיצא להכשרה בכפר־גלעדי ולאחר הקמת מעיין־ברוך, שבקרבת המקום, הצטרף לקיבוץ זה עם יתר חברי הכשרתו. חויה עמוקה עברה עליו כשחברו נרצח על־ידי ערבים, התבגר, הרצין ונשא בלבו רצון לנקום דם רעהו. כחבר הפלמ"ח השתתף בקרבות הגליל. אור ליום 15 במאי 1948 יצאה פלוגתו למוצץ גשר על נהר הליטאני. אביגדור פעל כחבלן והצליח: הגשר פוצץ והפלוגה חזרה בשלום לבסיסה.

למחרת, ז' באייר תש"ח, יצאה שוב פלוגתו להרוס שני גשרים על ואדי עסל ועד החצבני. אל החצבני הלך אביגדור והגיע עד כדי מרחק 50 מטר מן המטרה. החבלנים שכבו במארב והכיתה שנועדה לכבוש את הגשר התקדמה ונתקלה בטנק ובמשוריינים, שפתחו באש על המסתערים. הכיתה השיבה אש, אך נאלצה לסגת. כשקיבלו גם החבלנים את פקודת הנסיגה, נשאר אביגדור שוכב דומם, כי כדור פגע בראשו ופצעו קשה. חבריו נשאוהו עמם במשך שעה. אביגדור נאנח חסר־הכרה ואחר נדם. היה קבור בכפר־גלעדי. ב־25.1.1951 הועבר לנחלת־יצחק. זכרו הועלה בחוברת „על מות" של קיבוץ מעיין־ברוך.

קרניאל (טוללר) שלום

בן שמעון והינדה. נולד ב־20.7.1912 בקראקא, פולין, בבית הסידור־ציוני. בהיותו תלמיד הגימנסיה הצטרף לתנועת „השומר הדתי", היה פעיל ב„קן" בעירו ובמחוזות הסמוכים, הדריך וחינך וריכז סביבו צעירים רבים. הפסיק את לימודיו באוניברסיטה והתמסר לעבודת התנועה. ראה את תפקידו בהפצת רעיון הקיבוץ הדתי ותמיד הדגיש את הקשר שבין מוסר ההדות ורעיון הקבוצה. בחיינו הפרטיים היה אדיב ושקט, אך בויכוח על עקרונות וטוהר דרכה של התנועה לא ידע פשרות ולא נרתע מפני מכשולים. היה ממעצבי דרכה החינוכית של התנועה. מן הראשונים שהכירו בצורך לכונן את הנוער מגיל צעיר להגשמה. אירגן את חניכיו ב„קיבוץ המשותף" שליכד את המצטרפים לדרך הקיבוץ הדתי. תקופה מסוימת חי בקיבוץ־ההכשרה הידוע „עובדיה" בסלבקוב והפכו למרכז חינוכי בתנועה. היה הרוח החיה בכינוסי „השומר הדתי" בפולין, בשנות תרצ"ז—תרצ"ח עבד במסירות בהנהגת „השומר הדתי" בווארשה. טיפל בעניני חינוך והכשרה. היה מעורכי „אהלנו", בטאון „השומר הדתי" בפולין, והשתתף בשאר ההוצאות הספרותיות של התנועה. היה גם חבר המיסדות העליונים של תנועת „תורה ועבודה" בפולין רבתי. בניסן תרצ"ט עלה ארצה והצטרף ל„קבוצת אברהם" של „הפועל המזרחי" בכפר־פינס. התגבר על חבלי ההתערות ועבד בגן־הירק ובפרדסים עם פלוגת העבודה בנתניה. היה מחבייבי עלייתה של הקבוצה לכפר־עציון. שם היה לחבר המזכירות ומעמודי־התוך של הקבוצה. ערך את בטאון הקבוצה,

פעיל בעניני החברה, התרבות והחינוך. דאג ועשה לשיפור המחנה. מירומיו ובוניו של „גוה עובדיה" — בית מרגוע לסופר הדתי ובית־תרבות מרכזי בכפר־עציון. באחרונה עסק בהקמת בית־כנסת על שם הרמ"א בכפר־עציון. שקד על פיתוח המשק ופיתוח מפעליו. עבד ביער ובשאר עבודות המשק. בשנת תש"א נבחר להנהלה הארצית של „בני־עקיבא" ושימש בתפקיד מרכז מחלקת ההכשרה וההדרכה במשך תקופה ארוכה. ערך את „זרעים", בטאון „בני־עקיבא", והוציא את הקובץ „ימי תשובה", וכן השתתף בשאר בטאוני התנועה. בראשית שנת תש"ז נבחר למזכירות הקיבוץ הדתי והיה חבר בכמה ועדות. טיפל בגרעיני הגוער ובקבוצות הצעירות. ערך את „עלונים" — הבטאון המרכזי של „הקיבוץ הדתי" בארץ־ישראל. היה עקבי בהגשמת תורתו ותביעותיו. נכון תמיד להתחיל בפעולה מחדש על אף האכזבות וההפרעות. היה איש האמונה השלמה וחסיד בכל הויתו. התפלל בהתלהבות, ישר וגלוי־לב, דרש הרבה מעצמו ומאחרים. מוכן להקריב את נוחיותו ועניניו לשם הגשמת שאיפות התנועה. התרכז בעיקר בעניני החינוך להגשמה. באחד ממאמריו האחרונים, „על עתיד ילדינו", דרש לתת לילדים בקבוצה חינוך סינתיטי, לחנכם לראות ברעיון השלום — חזון, ובמלחמה — אמצעי הכרחי אחרון. הקדיש תשומת־לב מיוחדת לחינוך הדור השני בקבוצה לחיי יתור והתחשבות בזולת, ולמלחמה ביצר שלא תיפסק לעולם. וכאן מצא הרמוניה עם החינוך הדתי בכללו, כי לדעתו גם הדת משרתה להכשיר את האדם למלחמה ביצרו. במאמרו „לקראת המדינה" (נדפס ב„עלונים" לאחר נפילתו) הביע את תקוותו כי היהדות הדתית וביחוד הקבוצה הדתית יהוו גורם משפיע ומכוון במדינה ולשם כך דרש חזית דתית מאוחדת. היה מודאג מריבוי הסיעות ב„הפועל המזרחי" ושאף לליכוד התנועה. עם הכרזת או"ם לא היתה שמחתו שלמה, כי ירושלים ושאר הערים הקדושות וגם גוש עציון הוצאו ממדינת ישראל. אולם, כתב: „הפעם שוררת ההכרה כי דמנו לא נשפך לשוא. דם ברית הוא בחבלי הלידה של שחרור המולדת. הנני תקוה שברית זו תהיה לברית־עולם..."

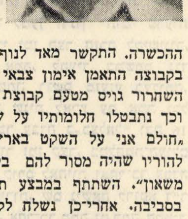
בכ"ח בכסלו תש"ח (11.12.1947) נסע לכפר־עציון לאחר שנעדר מביתו שבועים בגלל שיבושי הדרכים. השיירה הותקפה („שיירת העשרה"). שלום הספיק לתפוס רובה של נוטר שנפל ולהדוף את המתקיפים ולהחזיק מעמד כאחרון השיירה במשך שעה ארוכה עד שאזלה התחמושת, ואז קרבו אליו הערבים והמיתוהו. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אשה וילד בן 8 חדשים. מדברי הספד של ההסתדרות הציונית, המחלקה לעניני הגוער והחלוץ: „היה איש יקר שעל מותו התאבלה הציונות הדתית בארץ ובגולה אבל יחיד".

קרניאל שמואל („טדזיו")

בן פינחס ותמה. נולד ב־19.10.1901 (תרס"א) בבוצ'ץ, גליציה, בבית ציוני־מסורתי. אביו היה סוחר אמיד ועוסק בעניני ציבור. היה חלש מטבעו והתרפא במשך זמן רב בערים הגדולות. למד בבית־הספר התיכון בבוצ'ץ וסנניסלבוב. שם הכיר לדעת את תנועת „השומר". ב־1916, לאחר פלישת הרוסים לעיר, נדד עם המשפחה לוינה. ב־1917 השתתף שם בועידת היסוד של „השומר הצעיר". כשחזר לבוצ'ץ פתח בפעילות ציונית בין הנוער ומשום כך הוצא עם חבריו מבית־הספר. הם יסדו קבוצת־הכשרה לעבודות בשדה. למד מלאכת הנגרות. ביולי 1920 יצאה הקבוצה לארץ ללא פספורטים ותעודות ועברו בגבייה את הגבול לצ'כיה. שם התעכבו שבועות אחדים בהסתר ובעילום שם. בעזרת הקהילה הועברו לוינה ופרשבורג ובספטמבר הגיעו לארץ. תחילה עבד שמואל בתנאי רעב במחנה צבא הודי בראש־פינה. אחר־כך הצטרף למחנה סוללי הכבישים ועבד בכביש צפולה—נצרת. ב־1922 עלה להתיישבות בבית־אלפא עם קיבוץ „השומר הצעיר". היה מרכז ענף הפלחה במשק, חצרן, מסדר עבודה, ולבסוף — מרכז הרפת. מן החברים המסורים ביותר ועמוס תפקידים ארגוניים וחברתיים. אחרי הפילוג בבית־אלפא בשנת 1940 עבר עם חברים אחרים לקבוצת רמת־יוחנן ומיד נעשה אחד מעמודי־התווך של המשק והחברה. היה מנהל ענף הרפת והעלה אותו לדרגה גבוהה. חבריו לעבודה ראוהו כמורה־דרך, והיחסים בינו ובניהם היו חמים ומלאי הערכה. נמנע מביקורת ותמיד היה נכון לעזרת עצה. עשה מלאכתו ומלאכת אחרים ללא תלונה ולא הקפיד על מספר שעות העבודה. „לשמואל יש שבת — הוא עובד בבגד שבת", אמרו בקבוצה. שמר על המזיגה בין העבודה והתפקידים. לתפקידים נתבע כל ימיו, כי היה נוח מאד לבריות, סבלן וארך־רוח. נודע כמסדר־העבודה המוצלח ביותר. היתה לו עמדה ברורה בכל שאלה משקית וחברתית, אך מעולם לא התנצח ולא חסך ממנו מעצמו להסביר את עמדתו בהליכות־נועם והיה משדל את החבר בדברי־כיבושין. יום־יום הגשים במו ידיו את אשר דרש מאחרים. היה איש השפרה בקבוצה ומסור בכל לבו לכלל.

בעת התקפת הדרוזים על רמת־יוחנן פיקד על עמדה. כפעם בפעם התגנב לרפת הנתונה לאש. לפנות ערב לא יכול לשאת את גזיית העגלות הרעבות וכאשר הירויות שככו במקצת חש לרפת עם דליי חלב והעמידם לפני העגלות, וכאן פגע כדור בבטנו. נותח ומת ביום ה' בניסן תש"ח (14.4.1948). נקבר ברמת־יוחנן. השאיר אשה, משה, ושני בנים. ליום השנה הוציאה קבוצתו הוברת־זכרון „שמואל קרניאל".

קרניבד בנימין („בני")

בן יהושע וחוה. נולד בט"ו בשבט תר"ץ במוסקוה, רוסיה. בהיותו בן 10 חדשים עלו הוריו לארץ וישבו תחילה ברעננה ואחר־כך במושב רשפון. למד בבית־הספר העממי המקומי. היה שתקן, ענין וחרוץ, בקי בחקלאות מילדותו ואוהב את העבודה אהבת־נפש. באוקטובר 1944 יצא לדגניה א' בהכשרה הצעירה של „הגוער העובד", אולם בלבו נשא געגועים למשק ביתו שאהב ואמר לשוב לעבוד בו אחרי שנת־ההכשרה. התקשר מאד לנוף החדש ורבות תיארו במכתביו להוריו. בקבוצה התאמן אימון צבאי ומילא תפקידים ב„הגנה". עם פרוץ מלחמת־השחרור גויס מטעם קבוצת דגניה א' לצבא. שירת בחי"ש בעמק הירדן וכך נתבטלו חלומותיו על שיבתו לכפרו. האמין כי סוף הנצחון לבוא. „חולם אני על השקט בארץ אחרי שנגרש את כל אויבינו", — כתב להוריו שהיה מסור להם בלב ונפש — „אז אקים משק בכפר, הרחק משאון". השתתף במבצע תפיסת המשטרה בצמח ובקרבות שהתחוללו בסביבה. אחרי־כן נשלח לקורס הקצר והמרוכז לכלי „יורק הלהבות" שהומצא זה לא כבר והטיפול בו כרוך היה בסכנות רבות. תוך לדגניה בעצם הקרבות כמומחה לנשק זה. השתתף בקרב הקשה על בקעת הדגניות. בחופשה הקצרה שבילה בביתו אחרי הקרב נפרד מהוריו בברכה ותקוה כי ישוב „אחר הנצחון". סירב להיענות לבקשת הוריו כי יישאר עוד יום, לחג שבועות, בטענו כי המקום בסכנה וכל אדם דרוש להגנתו.

נפל בנסותו לפי פקודה את „יורק הלהבות". הכלי התפוצץ והוא נחרך כולו בפניו ובכל גופו. הועבר לבית־החולים בטבריה וכעבור 18 שעות מת מפצעיו ביום 26.6.1948. ההורים שחשו לראותו שוב לא מצאוהו בחיים. נקבר בדגניה א', זכרו הועלה על לפי „בסער ביום סופה".

קרן־צבי (הירשהורן) ישראל

בן משה ושפרה. נולד ב־1 ביוני 1927 ברמת־השרון. למד בבית־ספר עממי. היה נער עז. בקוצר־רוח חיכה ליום בו יצטרף ל„הגנה" ובהגיע יום זה והושבע יחד עם בני מחזורו, היה מאושר ומלא חדוה, ומאז — היו חייו קודש לתפקידי ה„הגנה". לאחר שסיים את בית־הספר עזר כעובד חקלאי למשפחה, שהיתה מתפרנסת מגיגע כפיה. אך עם התקרב ימי המבחן בארץ התגייס לפלמ"ח, לחטיבת „הראל". אחרי תקופת־אימונים קצרה הועבר עם יחידתו לסביבות

ירושלים ופעל כמפקד כיתה בשער־הגיא. באחד הלילות הוטל על כיתתו להטריד את תושבי דיר־איוב על־ידי הטלת רימונים לכפר. היתידה התקרבה למקום וכבר הוציאה את הנצרות מהרימונים, אלא שברגע האחרון נתקבלה פקודת נסיגה והבחורים חזרו כשבאגרופיהם הקפוצים רימונים ללא נצרות. הדרך לבסיס לא היתה קצרה ועל־כן הוחלט להטיל את הרימונים ללא מטרה מסוימת כדי להציל את נפשותיהם. האחד שלא עשה כן — מספרים חבריו — היה ישראל, שחס על הרימון והביאו לבסיס.

בדצמבר 1947 נשלח לגוש־עציון. היה בין לוחמי השיירה בנבי־דניאל. בדרך נס הצליח לצאת מפורץ־המחסומים של השיירה שתי דקות לפני שהתפוצץ על האנשים שבתוכו והגיע ברגל אל הגוש, בהרגו בדרך שני ערבים מזוינים. היה בין אחרוני הלוחמים בגוש עציון, וגם כי הגיע תורו לטוס לתל־אביב בחר להישאר במקום. חבריו מספרים כי ביום 13 במאי 1948, בימים האחרונים לקרבות, שבב פצוע, אך בהתחולל הקרב ליד כפר־עציון קפץ ממיטתו ופרץ החוצה, כדי לבוא לעזרת הלוחמים. על סף בית־החולים נפגע בצרור־כדורים ונפל חלל. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949, חייל ללא־חת והומלץ עליו בשעתו להעניק לו את „אות־הגבורה".

קרסו (יחזקאלי) זלפה

בת דויד ופרידה חצקיליביץ. נולדה בשנת 1893 בקישינוב, אז בירת פלך בסרביה ברוסיה. בפרעות קישינוב נרצח אביה והיא הועלתה ארצה ב־1905 על־ידי ישראל בלקינד להתחנך במוסד „קרית ספר" בשפיה, שיסד למען חינוך יתומי פרעות קישינוב. אחרי זמן קצר חזרה לקישינוב, לפי הזמנת אמה, להעיד במשפט נגד הפורעים, ועשתה רושם מזעזע בעדותה. ב־1905 עלתה שנית לארץ עם אמה וכל המשפחה והתישבו בירושלים. למדה ואחר־כך עבדה ב„בצלאל" ובת 16 נישאה לאחד ממוריה שהיה אז בן 28. כעבור זמן קצר, במלחמת־העולם הראשונה, התגרשה ממנו. סיימה בהצטיינות קורס לאחיות ואחר־כך עבדה בבתי־חולים צבאיים תורכיים בירושלים ובבירות. שם נישאה לרופא ד"ר קרסו וחיתה עמו למעלה מ־10 שנים עד מותו. אחר־כך מתה גם בתה הקטנה והיא נשארה גלמודה. עבדה כמה שנים באחות בסודאן ובמצרים ואחר־כך בבית־החולים „ביקור־חולים" בירושלים. היתה מסורה לחולים ותומכת בקרובים ובמכרים והשתדלה להסתיר בלבה יגון בדידותה.

במלחמת־השחרור התנדבה לשרת בכפר־עציון והגיעה שמה בשיירה האחרונה. מילאה את חובתה בתנאי המצור כשלושה חדשים ונפלה ביום ד' באייר תש"ח (13.5.1948), תוך כדי שירותה במקלט המרפאה תחת בנין המפקדה (המנזר הגרמני). ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

קרסל יחיאל־מיכל („מיכה")

בן אברהם ולאה. נולד בט"ז בסיון תרפ"ב בזבלוטוב שבגליציה, פולין, וקיבל בה את ראשית חינוכו בגן־הילדים העברי. ב־1932 עלה לארץ עם הוריו, שהתישבו בכפר־חס ועסקו בחקלאות. היה מטובי התלמידים בבית־הספר המקומי, ילד־השעשועים בו. סיים בהצלחה 10 כיתות, אך לא משך ידו גם מן העבודה. בבוקר לבד ואחרי הצהרים היה עוזר במשק הוריו. עוד לפני מלאות לו 15 שנה כתב פעם יחיאל־מיכל באחד ממכתביו: „השנה אישאר בבית ואעבוד ובעוד שנה כל בני כיתתי יתגייסו. הימים הללו ימי חירום לנו". בשנת 1942, בעיצומה של המלחמה נגד הנאצים, עזב יחיאל־מיכל, שעדיין לא מלאו לו 16 שנה, את בית הוריו והתגייס לצבא הבריטי, בו שירת למעלה מ־4 שנים. פעל בחיל־ההגהגים במצרים, בחזית לוב ובפלוגת־ההסואה המפורסמת של המחנה הבריטי השמיני, שהבקיעה את חזית אל־עלמיין. בשנת 1943 עבר לחזית איטליה ועמד לשירות מפעל ההעפלה. יומם ולילה הוביל מעפילים. עבר בכל דרכי איטליה לארכה ולרחבה, עד שנפצע מרוב עייפות בתאונת־דרכים. בתחילת 1946 השתחרר מהצבא. עבר לשירות ה„הגנה" בכפרו ובאזור והועמד בראש פלוגה של הנוער המקומי.

אחרי הכרזת עצרת האומות המאוחדות שמר יחיאל־מיכל עם פלוגתו על הכפר, הנמצא בשכנות לטירה הערבית, בגבול ה„משולש". כפר־מרצחים זה הטריד ללא הפוגות את הסביבה ומיכה קיבל תחת פיקודו פלוגת־מגן, שהתכוננה לפעול נגד קן־הפורעים. בליל ד' באייר תש"ח (13 במאי 1948), ערב הכרזת המדינה, יצאה מחלקתו להתקיף את כפר־טירה. בהסתערות על הכפר נתקלה המחלקה במארב ומרבית אנשיה נפלו. יחיאל־מיכל נפגע בקרב בכדור ראשון.

קרסנופולסקי זרח

בן אהרן וצילה. נולד ביום כ"ז בתמוז תרפ"ד (29.7.1924) בתל־אביב. נפל בתאונת־דרכים ליד רמת־השרון בשעת מילוי תפקידו ביום כ"א בתמוז תש"ח (28.7.1948) וכעבור יומים הובא למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

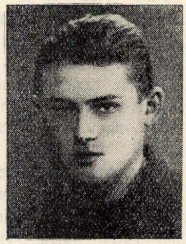
קרסני יואל („יוליק")

בן יהודה־ליב ושרה. נולד בשנת 1919 בפלך קיוב ברוסיה. עלה ארצה ב־1927. אחרי סיום בית־ספר תיכוני למד 4 שנים בבית־מדרש למורים וגמר מחלקה למכניקה עדינה בטכניון בחיפה. פעיל ב„הגנה" מגיל 15 ברוב מרץ, מסירות ונכשרון. משגמר את לימודיו בטכניון עבד כמה שנים בבית־מלאכה לנשק של ה„הגנה" בתל־אביב, אך לא משך את ידו גם מפעולות־שדה, הדורשות אומץ והרבה כושר החלטה והתמצאות במצבים קשים ומסובכים. כמפקד על פלוגת רובכים ברשפון עסק בהעברת מעפילים מהחוף למרכזי ישוב ותמיד ידע להעלימם מעיניה הפקוחות של המשטרה הבריטית. במהומות 1936—1939 ביצע מעשי־גבורה בלתי־שכיחים כמפקד הטנדר בגוש רמת־הכובש, ופעם גם הצליח לתפוס מפקד ידוע של הכנופיות הערביות. משחזר לירושלים ונכנס לעבוד במחלקה הטכנית של „הדסה" סיכן לא פעם את חייו וחופשתו בפעולות נועזות ו„אסורות" מטעם ה„הגנה" וגם סיכן את מקום עבודתו בשל הזנחות וחיסורים, כשנדרש לתת מזמנו לשירות ה„הגנה". סיים קורס מרוכז לחבלנות ומאז נודע כאחד המצוינים בחבלני הארץ. עסק בהדרכת אנשים במקצוע זה וביצע הרבה פעולות חשובות. בחורף תש"ח, משהחלה מלחמת־השחרור, עזב את עבודתו ב„הדסה" ונתמנה לקצין־חבלה מחוזי (או חטיבתי) בדרגת מפקד פלוגה וכינויו במחתרת ה„הגנה" היה „רשף". תיכנן וניהל הרבה פעולות־חבלה נועזות ובעלות ערך מכריע, עיבד את כל פרטיהן המורכבים ואף השתתף בפועל בביצוען. ביחוד מספרים חבריו נפלאות על האומץ, הזריזות וחירוף־הנפש שגילה בפיצוץ מטה־

הכנופיות במלון „שמירמית" בקטמון, בו גם נפגעו קצינים אירופיים שבאו לעזרת הכנופיות, בפיצוץ בית שאהין בטלביה וקני הכנופיות באזור שער יפו (משום כך הוצע בשעתו, תחת הרושם של קצו הטרגי וזכר פעולותיו, לקרוא לכיכר שער יפו על שמו „כיכר רשף") וכן בפירוק מטען־תופת שהוכנס לאזור היהודי ומנע על־ידי כך הרבה אסונות בנפש ונזק ברכוש, וכל זה אגב הכרח להערים על משמרות הערבים ועל המשטרה הבריטית ששמרה על בטחון הפורעים.

נודע לשבח בסגולותיו כמפקד וכחבר, וידע להיות תקיף וחביב כאחד, לפי הצורך והנסיבות. ניצל באורח פלא מהסכנות הרבות שבפעולותיו בתקופת הקרבות והמצור, וזמן קצר אחרי נישואיו, ברכבו על אופנועו בתפקיד שירות, נהרג בהתנגשות עם מכונית צבאית משורינת ברחוב המלך דויד בירושלים ביום 9.8.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ביום י"ז באלול תש"י (30.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

קרצנר משה־יוסף

בן מנחם ומרים. נולד ב־6.1.1922 בסוצ'אווה שבבוקובינה, רומניה. למד ב„ישיבה" ובבית־ספר תיכון למסחר ועבד כמנהל־חשבונות. לא ידוע דבר על קורותיו בשנות מלחמת־העולם, אך מסתבר שהוגלה עם יהודי מקומו לטרנסדניסטריה, נתנסה בכל התלאות והסכנות וחזר בשלום, וכפי הנראה נספה אביו בדרך ההיא. אחרי המלחמה היה פעיל בארגון „הבריחה" מרומניה ובהעפלה. ב־1946 העפיל ארצה באניה „מכס נורדוי" והסתדר בעבודה כפועל־בנין.

התגייס לצה"ל באפריל 1948 וסיים קורס לחבלנים ולמיקוש ואחר־כך שירת במחלקת־שדה שהיתה מצורפת למטה אחת החטיבות. השתתף בהרבה פעולות־חבלה בחזית ובעורף. פירק מוקשים בחזית המרכז מבית־דגון ועד רמלה. הגשר שהקימה יחידתו על נחל שורק נקרא על שמו „גשר משה". בשעת טיפול בשדה־מוקשים בשער־הגיא עלה על מוקש ונהרג ב־18.1.1949. לבקשת אמו שעלתה ארצה הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה ביום י"ט בטבת תש"י (20.1.1949).

קרקובסקי דויד

בן יצחק ומינה. נולד בשנת 1919 בפולין. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך גם בית־ספר תיכוני למסחר. בשנת 1939 עמד לנסוע להשתלמות לעיר באזל שבשוויץ, אך תכניתו הופרה בגלל פרוץ מלחמת־העולם השניה. בשנת 1940 גורש יחד עם הוריו על־ידי הרוסים לסיביר ושם נשאר עד 1945, ובחמש השנים האלו הספיק ללמוד מכניקה. חזר לפולין ומשם יצא ברגל לצ'כוסלובקיה, כדי לצאת ב„נתיב־הבריחה" לארץ־ישראל. בהגיעו לחופי הארץ גורש לקפריסין ומשם ניסה פעמיים לברוח, אך נתפס על־ידי הבריטים. הגיע לארץ בשנת 1947.

בחודש מארס 1948 התיצב לצה"ל והשתתף בקרבות לשחרור המולדת. נפל ביום 28.7.1948 בקרב על לגיון. היה קבור במשמר־העמק וביום א' באלול תש"י (14.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה. אביו מת במחנה ברגן־בלזן ואמו נשארה בודדה.

קשטר חיים

בן בצלאל ולאה. נולד ב־4 במאי 1932 בעיר פיאטרה־נ'אמץ אשר ברומניה. למד בבית־הספר העממי המקומי. ב־8 באוקטובר 1946 העפיל לארץ בספינה „הגנה", יחד עם כל המשפחה שהתישבה בחולון. שם למד את מקצוע המכונאות. היה חבר „הנוער העובד" ולפני מלאות לו 16 שנה התגייס לצבא. שאף להיות איש־צבא מקצועי. בחודש מארס 1948 עשה אימונים בקיבוץ שפיים, בראש־פינה ובאחד מגדודי הפלמ"ח והצטיין בקרבותיו.

נפל ביום 6 ביוני 1948 בקרב גזר, שעות מספר לפני התחלת ההפוגה הראשונה. בן 16 שנים וחודש היה בנפלו. נקבר בגזר.

קשי בנימין

בן יוסף ומרים. נולד ב־8.11.1930 בתל־אביב. בהיותו בן שנה עבר בית־הוריו לירושלים, וכשחזרה המשפחה לתל־אביב נשאר אצל סבתו בירושלים לשם סיום לימודיו. היה צייתן וצנוע ונכון לעזור לזולת. בהיותו בן חמש־עשרה וחצי נאלץ להפסיק את לימודיו ולבוא לעזרת המשפחה. עבד בבית־הכריכה בוצ'בר בתל־אביב. בעבודה זו ראה מעין המשך ללימודים. מדי שבוע בשבוע היה מקבל בבית־הכריכה ספר לקריאה ולא הניחו עד שסיימו. בלילות נקרא לשמירה בגבולות העיר. השתתף בהגנת שכונת התקוה בליל ההתקפה הגדולה. חזר עם אצבע משותקת וסיפר כי הלך ל„הנוער העובד". מעולם לא גילה סוד.

התגייס עם צו־הגיוס הראשון והוא בן 17. צורף לגדוד בחטיבת „גבעתי". השתתף בפעולות בנגב. הביתה כתב שאינו נשלח לקרבות ובקש לא לדאוג לו. „לא יעבור זמן רב וכל הנגב יהיה שלנו" — הבטיח להוריו במכתב שנתקבל לאחר מותו — „ואני אשוב הביתה עם דגל הנצחון". נפל בעבדיס ביום ב' בתמוז תש"ח (9.7.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנגבה.

קשמן נתנאל („נט")

בן מוריס וקייט. נולד בשנת 1922 להורים חרדים בלונדון שבאנגליה. גדל בוייטשפל, לגד בבית־ספר עממי, והיה לקצב, עוזר ליד אביו, בעל אטליז. במלחמת־העולם השניה גויס לצבא הבריטי ושירת בו חמש שנים. בין השאר היה בטריפוליטניה ושם היה עד לפרעות ביהודים. עוד יותר מהמאורע כשהוא לעצמו התרשם מיחסם האדיש והעויין של חבריו האנגלים, וכשחזר ללונדון היה לציוני. לפני שחרורו שהה בגרמניה וראה את אחיו ניצולי המחנות פנים אל פנים. ניסה לעלות עליה „חוקית" ולא הצליח. נרשם בין חברי אצ"ל בלונדון וחיכה לתורו. צורף לנוסעי „אלטלנה" והגיע אתם לארץ. מתל־אביב עבר מיד לירושלים והצטרף ליחידת אצ"ל הלוחמת שם. הקרע שבין ה„הגנה" ויתר ארגוני המחתרת איכזב וציער אותו ביותר, אך התגבר על כך וחלם על העלאת אמו אחרי המלחמה ועל התישבות באחת המושבות.

היה בין כובשי מלחה. משם נשלח למשלט שבראש ההר. לפני היפרדו מעל חבר ותיק אמר לו: „אם יקרה לי דבר־מה, אנא הגד למשפחתי שלא להתאבל עלי, כי בשמחה אמות למען ירושלים". בקרבו האחרון עמד בגבורה ונפל עם הנופלים בבלחה ב־14.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

ראב שמשון

בן מרדכי ורבקה. נולד ב־24.9.1926 בקומארנו, דרום סלובקיה. בן 18 לקחוהו הנאצים למחנה עבודת־כפיה. ניסה לברוח משם ולא הצליח. נשלח למחנה מאוטהאוזן ושוחרר משם עם תבוסת גרמניה. בעיר־הולדתו שוב לא מצא את המשפחה בחיים, אך נודע לו ששתי אחיותיו ששרדו עלו ארצה. יצא למחנה־עקורים בגרמניה, העפיל באניה „יגור", שנתפסה על־ידי הבריטים ונשלחה עם נוסעיה לקפריסין, ואחרי 5 חדשים עלה ארצה בדצמבר 1946. את אחיותיו מצא בקיבוץ רמת־השופט, אך הוא פנה לעיר ועבד במסגרות בתל־אביב. שאף להתערות בארץ והתעניין בבעיות האמונה והלשון. מצא לו חברה ועמד להקים משפחה בישראל.

בראשית מלחמת־השחרור התנדב לצבא ההגנה ושירת בתפקיד חובש פלוגתי. השתתף בקרבות משמר־העמק, לג'ון, ג'נין וסג'רה. שם נמשכו התקפות אנשי קאוקג'י גם לאחר הכרזת ההפוגה, ותוך כדי הליכה להגיש עזרה לפצועים לפני העמדה הקדמית נפל ב־11.6.1948. ב־15.6.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה.

ראב"ד משה

בן יונה ויהודית. נולד ביום ו' בתשרי תרע"ו (1915) בעיר סטאשוב אשר בפולין במשפחת אנשי עבודה. למד בבית־ספר עממי ובהיותו בן 12 הצטרף לתנועת „העובד הציוני" ומיד החל להתבלט בכשרונותיו. הדריך בתנועה והיה מופת לחניכיו אשר אהבוהו. בינתים עלה בית הוריו לארץ, אך משה נשאר בחוץ־לארץ להדריך בקן וגם יצא להכשרה חקלאית בצ'נסטוחוב. כשאת־נפשו היתה להיות חקלאי במולדת. בשנת 1939 העפיל ארצה באניה „אסימי" והצטרף לקבוצת ניצנים. תחילה עבד בפרדסים ובעבודות־בנין ועם התנתלות הקבוצה היה בין מעצבי דמותה כמרכז המשק. אהב את עבודתו ברפת, בטרקטור, וגם עסק בפלחה ובענף המספוא. היה פעיל גם בחיי התרבות. שנה אחת הדריך את הנוער העולה במוסד חינוכי. היה ספורטאי ואהב לארגן משחקים שונים. רב היה חלקו גם ב„הגנה". השתתף בקורסים שונים ובימי המאורעות מילא את תפקידו באמונה. עליו היה מטבעו ושופע מרץ, שר ורוקד ומלא התלהבות.

נפל בקרב על ניצנים ב־7 ביוני 1948 ונקבר בה. השאיר אחריו אשה ושני ילדים. זכרו הועלה בחוברת „ניצנים במצור ובמערכה".

ראובן (מזרחי) ברוך

בן מאיר ושמחה. נולד ב־1927 בירושלים. הפסיק את לימודיו בגיל צעיר כדי לעבוד ולעזור למשפחה. עד לגיוסו עבד כגפצן במכבסה. היה בחור עליז, מקובל בחברה וישש לעזור לזולת.

התגייס בתחילת מלחמת־השחרור ובלבו שאיפה עזה לחיות במדינה עצמאית. שירת בפלוגה אחת בגדוד „מוריה". נשלח לעטרות ונפל בקרב על הקסטל ב־8.4.1948. נקבר במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תש"ד (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

ראובן חיים

בן הרשקו ושרה. נולד בפברואר 1928 ברומניה. למד בבית־ספר עממי, ואחר־כך השתלם במלאכת החייטות ועבד בה. הגיע לארץ ב־1948, נכנס לקיבוץ נען והחל להסתגל לעבודה חקלאית במשק.

במלחמת־השחרור התגייס לגדוד פלמ"ח והשתתף בקרבות שונים. ב־10.10.1948 נספה בקרבת שדה־התעופה בלוד (מקום מחנה־ישראל כיום) ונקבר למחרת היום בנחלת־יצחק.

ראובני (רובין) מרדכי

בן יעקב ושרה. נולד ב־8 ביולי 1923 בבקאו, רומניה. ברומניה היה פעיל בתנועת־נוער ציונית. לאחר שעלה ארצה ב־1941 למד כשנה ומהצה בבית־הספר מיסודה של „עליית־הנוער" בבית־זרע. אחרי־כן התגייס למשטרת הישובים העבריים. חבר ב„הגנה" ומדריך בה. במלחמת־העולם השניה, באוקטובר 1942, התגייס לשירות פעיל בצי־המלחמה הבריטי והשתתף בכמה פעולות של הצי הזה במזרח התיכון. שירת בו כשנתיים. ב־1945 השתחרר וחזר לירושלים, המשיך להיות חבר ה„הגנה" והדריך בגדנ"ע. נכנס לבית־המדרש למורים בבית־הכרם בירושלים. בחר בהוראה, כי גם בה ראה אפשרות לשרת את עמו. בעבודתו בבית־המדרש למורים גילה נטיה לעמקות והרחבת השקפותיו בעניני האומה והחברה. בהופעתו החיצונית, בבת־צחוקו הנעימה, באמונתו בחיים ובאדם — שבה את לב יודעיו. נטה תמיד אל האור, אם גם לא התעלם מן הצללים. וזו היתה דרכו גם בשעת מילוי חובותיו הלאומיות. זמן־מה לפני הכרזת כ"ט בנובמבר 1947 נשא אשה. בפרוץ המאורעות השתתף בהגנת ירושלים ובכיבושיה. עם הקמת צבא ההגנה גויס למשטרה הצבאית.

בשעת סיור עם פלוגת המשטרה הצבאית לשם טיהור רחובות ירושלים שנכבשו מידי האויב — נפגע בכדורי צלפים ערביים ליד מלון „המלך דויד" ומת משטף־דם בריאות בכ"ב באייר תש"ח (31.5.1948). היה קבור בשייך־בדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

ראובני נחמיה

בן רבי ואסתר. נולד ב־1926 באיספאהאן, פרס. בהיותו בן 10 עלה ב־1936 עם בית־הוריו לארץ. שנים מעטות למד בירושלים ואחר־כך יצא לעבודת סנדלרות בבית־חרושת לנעלים והיה התומך העיקרי בהוריו הקשישים. את השלמת חינוכו קיבל ב„הנוער העובד". נודע כבעל רצון טוב ולב נדיב ומוכן לעזור לזולת.

משגיוס לשירות העם השתתף בהגנה על דרך ירושלים ואחר־כך הועבר לחיל־הפרשים ובמצבים מסוכנים ביותר סיפק מזון וציוד למשלטים, ביחוד להר־ציון. הוצע לו לעלות לדרגת סגל, אך סירב להיות מפקד על אחרים. תוך כדי רכיבה בתפקיד, ליד מחנה שנלר, השתולל פתאום סוסו, הופל מעליו ונהרג ביום 6.11.1948. היה קבור בשייך־בדאר א'. ב־20.8.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

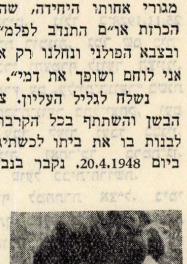
ראוך מרדכי

בן יהודה וחנה. נולד ביום 25.12.1922 בעיר סאנוק, חבל גליציה, אשר בפולין. גמר שמונה כיתות של בית־ספר עממי. בן 17 היה בפרוץ מלחמת־העולם השניה. היה באזור הרוסי ונסוג עם הרוסים. בשעת כיבוש עירו על־ידי הגרמנים. התנדב לצבא האדום ושירת בו כל ימי המלחמה. עם שובו לעירו נוכח לדעת כי בית־אביו הושמד כולו. אותה שעה שירת בצבא הפולני, ומרוב יאוש ערק ויצא ב„נתיב־הבריחה" דרך גרמניה, איטליה עד העפלתו באניה „חנה סנש" בשנת 1945. כחבר „השומר הצעיר" הלך תחילה לקיבוץ, שלושה חדשים שהה בידי־מרדכי, אחר־כך עבר לפתח־תקוה, מקום מגורי אחותו היחידה, שהיתה זקוקה לעזרתו, ועבד כצבע. אחרי הכרזת או„ם התנדב לפלמ„ח. אל אחותו אמר: „שירתנו בצבא האדום ובצבא הפולני ונחלנו רק אכזבה. אני רוצה ללחום ואדע לפחות למה אני לוחם ושופך את דמי".

נשלח לגליל העליון. צורף למחלקה שבסיסה היה בקיבוץ להבות־הבשן והשתתף בכל הקרבות בגליל. התקשר לאוזר־ההרים היפה ואמר לבנות בו את ביתו לכשתיגמר המלחמה. נפל בשעת כיבוש נבי־יושע ביום 20.4.1948. נקבר בנבי־יושע ב־20.5.1948.

ראוך משה

בן יוסף ובלהה. נולד ביום 23.11.1928 בברלין, בירת גרמניה. עלה ארצה עם כל המשפחה (ההורים, 4 בנים ו־4 בנות) ב־1933. התלבט קשה בין הדאגה לעתיד עצמו ובין החובה לעזור לפרנסת המשפחה. אחרי סיום בית־הספר העממי יצא, כחבר „הנוער העובד", להכשרה בעין־חרוד. חזר הביתה לעזור להורים ולמד שרברבות ומכניקה. בן 16 התנדב לפלמ„ח. נשא בכל תלאות האימונים, המסעות והמאסר. גמר קורסים לחבלנות, סיור, שריון ואלחוט. הזר לעבודה ולעזרת המשפחה, ומראשית מלחמת־השחרור נכנס לשירות פעיל ברזרבה של הפלמ„ח. השתתף בקרבות ובפעולות־חבלה ביזור, בית־דגון (פיצוץ בית־החרושת לקרח), בליווי שיירות ובפעולות „נחשון".

אחרי ניתוק כיתתו מהגדוד, בגלל חסימת הדרך לירושלים, ואחרי הפצרות מרובות ניתן לו תפקיד בפעולות חבלה בשפלה, ובפעולה זו נגד משטרת לטרון נפל ביום 30.5.1948. ידע מראש, כי „אם יחזור הפעם, יהיה זה נס", והלך לאשר לבו קרא לו. ביום כ"ה במרחשון תש„י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ראם פינחס

בן יהודה וטובה. נולד בד' בתמוז תרפ„ג בוארשה, בירת פולין, ובל„ג בעומר תרפ„ה הגיע ארצה עם הוריו שהתישבו בפתח־תקוה. למד שם בתלמוד־תורה „שארית ישראל". נודע כעילוי ובן תשע נשלח ללמוד בישיבת „תפארת־ישראל" בחיפה. משם עבר לישיבת „חברון" בירושלים. למד בה שנים אחדות, הגיע לידיעה רבה בתורה והשתלם באופן פרטי בידיעות כלליות. תחת רושם הזוועה של השמדת בחורי ה„ישיבה" בפרעות תרפ„ט בחברון החליט, כי אסור שדבר כזה יתרחש שנית ועל הבחורים להתאמן בנשק ולהיות מוכנים להילחם באויב וגם בשלטון התומך בו. מתוך כך הצטרף למחתרת אצ„ל ויצא לעבוד בליטוש יהלומים. בכשרונותיו הטבעיים (שנתגלו גם במוסיקה: כשישב בראשונה אל פסנתר, בלי כל לימוד ואימון, הפיק ממנו מנגינות יפות) נתגלה במהרה כעילוי גם בלחימה, בהדרכה ובאימון ופעל שנים אחדות בפתח־תקוה, בכינוי „ראש קבוצה נחמיה". הועבר לתפקיד אחראי בחיפה ובגליל, בכינוי „סמל א' בנימין", והצלחתו עלתה בהרבה על תקוות מפקדיו. רכש הרבה חברים, חינך אותם והדריכם ברוח ובמעשים ויצר מזיגה מופלאה בין חומרתו של מפקד ובין חביבותו של חבר.

בחורף תש„ח, בהתבלט הצורך באחוה שבין כל המגינים והלוחמים, חשבו הוריו שפעולתו המחתרתית כבר נעשתה מיותרת והזמינוהו לשוב הביתה (אחד מבניהם, גם הוא חבר אצ„ל, היה עצור בקניה). על זה השיב להם: „נכון שבבית יהיה יותר נוח, אבל יחד עם זה ברור, שהחובה לעם עומדת מעל לכל. החזית ארוכה כיום ומשתרעת על־פני כל הארץ... ורק כאשר תהיה ארצנו השלמה חפשית ומשוחררת לגמרי יוכל כל צעיר לשוב לביתו ולבנות את חייו הפרטיים באין מפריע". עבד יומם ולילה ללא לאות בארגון ובפיקוד ובלחימה, בשיתוף כוחות אצ„ל בהגנה על חיפה העברית, בהשבת מהלומות לתוקפים הערבים ולתומכיהם הזרים — עד שבאחד מסיוריו בעמדת־ההגנה נפצע קשה על־ידי צלף ערבי. הוכנס לבית־חולים ולמרות מצבו הקשה לא פג ההומור שלו והוסיף לעודד את חבריו שביקרו אצלו, וגם לאחר שלא יכול עוד לדבר נשאר בדעה צלולה והתגבר על מכאוביו. ביום המחרת, ד' באדר ב' תש„ח (15.3.1948), נפח את נשמתו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בפתח־תקוה. אחרי מותו נקרא מחנה־האימונים המחוזי על שמו במחתרת: מחנה בנימין.

ראנם מזיד غانم مزيد

בן סלים־עבדאללה וסלחה. נולד ביולי 1928 בכפר עין־אלאסאד שבגליל המערבי. אמו עזבה אותו בהיותו בן שנה וחצי, ומאז גידל אותו אביו. בן שבע נכנס לבית־הספר שבכפר וגמר בו ארבע כיתות. אחר־כך התחיל לעבוד בשדה עם אביו הפלח ולמד גם את מלאכת הנגרות.

ביולי 1948 התגייס ליחידת הדרוזים בחיל־המיעוטים, התאמן בנשר והשתתף בשחרור הגליל המערבי. נפל ליד הכפר יגור, בקרבת הרשיחה, ב־29.10.1948. למחרת היום הובא לקבורת ביניום ה' בכסלו תשט„ו (30.11.1954) הועבר לבית־הקברות הצבאי הדרוזי שבכפר עוספיה על הר־הכרמל. בן מסור היה ותומך באביו הישיש.

רבחון עמנואל

בן אריה ופרידה. נולד בשנת 1919 בברלין, בירת גרמניה, במשפחה אמידה, כאחד משני בנים תאומים. למד בכיתות־יסוד של בית־ספר תיכוני והתעניין בעיקר בספורט. הוא ואחיו הצטרפו לתנועת־נוער ציונית ולמרות רצון ההורים עלו יחד לארץ בשנת 1933 ב„עליית־הנוער". עד שנתו העשרים היה במשק, את שנות „חברת־הנוער" עשה בנען ובאשדות־יעקב, ושם נשאר. אהב ביחוד לטפל בכלבים (סיים קורס מיוחד לכך) וגם את הספורט לא הזניח. ב־1939 נודע לו על מות אביו הרופא במחנה־הסגר, ומלא רגשי־נקם התגייס מיד, הוא ואחיו אתו, לצבא הבריטי בימים הראשונים למלחמת־העולם השניה. שירת רוב הזמן מחוץ לארץ. היה במצרים, ביוון ובצרפת. משהשתחרר ב־1945 נשא אשה והתישב בתל־אביב. בשעות הפנאי נהג לנגן בפסנתר או להקשיב למוסיקה. עבד בנהגות, אך למעשה היה מגויס תמיד, כחבר ותיק של ה„הגנה".

בינואר 1948 נפל אחיו תאומו, והדבר זיעזעהו עד היסוד. שוב היה עליו לנקום נקמתו האישית במלחמה, רק חיכה לגמר הריון אשתו, והבן שנולד לו באפריל 1948 נקרא על שם אחיו. ב־19.5.1948 עזב את הבית ונשלח מיד ללטרון ונפל באחד הסיורים שלו ב־30.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949). השאיר אחריו אשה, חיה, ובן.

רבינוב רות

בת יהושע וברכה. נולדה ביום 26.9.1929 בקיבוץ גבת. עברה את שלבי החינוך העממי וכיתות־ההמשך ועבודה במשק, מתוך הכרת היעוד הגדול המוטל על כל בן ובת בישראל, שנתנה לו ביטוי יפה ברשימותיה. השתתפה במסע לגיוס לשם הקמת נקודות־יישוב חדשות (נגד רצון הצבא האנגלי) תחת מסוה „העליה לתל־חי" (אדר ב' תש"ו). התגייסה לשירות העם ובדרך לקורס אלחוטאים ביבנאל נהרגה ביריות מן המארב ליד הכפר עין־דור ביי"ג באדר ב' תש"ח (24.3.1948), הובאה לקבורה בגבת בקבר אחד עם זיוה נתן, חברתה שנהרגה יחד אתה.

ברשימותיה שנאספו ופורסמו ב„מבפנים" (כרך י"ג, חוברת 3 — אפריל 1949) במלאות שנה לנפלה מתגלים נפשה המתרשמת, השואפת לשגב וליופי ויודעת חובה ועול, וכושר ביטוי ספרותי שהיופי קורן מפשטות האמת הפנימית שבדברים, ללא קישוטי מליצה ומלל ריק. „באילת על נחל כרעת, כרעת נפלת, ילדתי" — קונן עליה אביה, המשורר יהושע רבינוב, בספר שיריו „מול הר העקדה" שהקדיש לזכר השתים, בתו ואחותה לגורל, זיוה נתן.

רבינוביץ אברהם

בן חיים וטובה. נולד ביום 28.6.1929 בתל־אביב. למד בבית־הספר העממי „תחכמוני" בתל־אביב ולאחר שהוריו עברו לגור בפתח־תקוה המשיך שם את לימודיו בבית־הספר פיק"א. בשנת 1943 גמר את בית־הספר פיק"א ועבר לגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב וגמר שם את חוק לימודיו ב־1947. כן השתלם בהנהלת חשבונות. עוד בשנת 1946 נתקבל, לפי בקשתו, כחבר מגיש „עזרה ראשונה" ב„מגן־דויד־אדום" בפתח־תקוה. לאחר שהשתלם בקורס נתקבל כחובש מתנדב במוסד ונתחבב על כל חבריו בגדוד החובשים בשל יושר הליכותיו, התעניינותו ודאגתו המתמדת לכל הנעשה במוסד ובכל תחומי פעולתו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור רותק ל„מגן־דויד־אדום" כחובש מתגדב ומילא את תפקידיו במסירות ובאמונה, ללא כל היסוס. במסירות מיוחדת עבד בועדה לארגון תורמי־הדם בפתח־תקוה. כשנפתחה החזית המרכזית במורד פתח־תקוה החליט לצאת לחזית כחובש צבאי ולהגיש „עזרה ראשונה" במקום הקרבות ממש. ביום 17.7.1948, בשעת הפגזה כבדה בחזית רנתיה־קולה, יצא להגיש עזרה לפצועים ולאספם, בתוך מטר־פגזים קיים את תפקידו ונתרסק על־ידי פגז־אויב בעמדו ליד הפצועים. נפל זמן קצר אחרי פטירת אביו, ר' חיים רבינוביץ ז"ל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה ב־19.7.1948.

רבינוביץ (חיים) אליהו („אילי")

בן דוב ובלה. נולד ב־23.2.1930 בג'רני־סיטי, ארצות־הברית, ומ־1934 ואילך בן הארץ. גמר בית־ספר עממי בפתח־תקוה. למד במשך שנה חקלאות. גמר את בית־הספר על שם מכס פיין ועבד במסגר מכני. חניך „השומר הצעיר" ומאומן בגדו"ע מגיל 12 ואילך.

ממחרת ה־29 בנובמבר 1947 התגבד לפלמ"ח ונשלח בטעות לחי"ש בכפר־יעבץ, שם נתנסה בטבילת־האש הראשונה של תנועתו בפלמ"ח ונשלח לנגב. השתתף בסיורים ובפעולות־קרב, בכיבוש כפרים ערביים במלחמת הכנ"פיות (קופחה, מוחרקה, בית חימה) ואחר־כך במאמץ לעכב את התקדמות הצבא המצרי הסדיר. היה בין הפורצים לאשדוד ובשעת נסיגה משם נפל בקרב ב־3.6.1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־7.11.1949.

רבינוביץ אריאל (לזר)

בן יוסף ומרים. נולד ב־25.11.1928 בבוקרשט, בירת רומניה. גמר שם בית־ספר עממי עברי והצטרף לנוער הציוני. בן 16 עלה לארץ עם „עליית־הנוער" בשנת 1944. היה בחברת־נוער בתל־יצחק, ועם תום הכשרתו עבר לעיר ועבד בבנין, תחילה בנתניה ואחר־כך ברמת־גן. באחרונה היה פועל בבית־חרושת. בן 18 הצטרף למחתרת אצ"ל. בימי המאבק השתתף בפעולות־מחתרת שונות, נפל בקרב אצ"ל על יפו. נפגע מירידות משורין בריטי ומת בו במקום ביום 28 באפריל 1948. נקבר בנחלת־יצחק.

רבינוביץ אלפרד (אהרן)

בן לזר (עורך־דין) וחניקה. נולד ב־26.8.1918 בווינה, בירת אוסטריה. מילדותו נמשך אחרי השכלה גבוהה. היה התלמיד הטוב ביותר בגימנסיה ההומניסטית ואחר־כך עבר לאוניברסיטה בווינה. עם השתלטות הנאצים עוד הספיק יחד עם המשפחה לעלות לארץ־ישראל בדרך לגלית באוגוסט 1938. המשפחה התישבה בירושלים. קנה לו ידיעות בעברית והמשיך את לימודיו באוניברסיטה העברית. היה תלמידו המובהק של פרופ' מ. שוואבה. למד בלשנות

קלאסית והתמכר למחקר ההיסטוריה והטופוגרפיה של ארץ־ישראל בתקופת רומי וביזנטיה. עבודת־הגמר שלו היתה פירוש השיחה הראשונה של הוריקיוס איש עזה. יחד עם פרופ׳ ש. בודנהיימר חיבר מהדורה אנגלית של הספר „בעלי־החיים לטימותיאוס איש עזה״, ואחרי מותו הוציא הספר לאור בפאריס.

היה גם חובב מוסיקה והיטיב לנגן בצ׳לו. גם ספורטאי מעולה היה ואיש „ההגנה״. חייל בצה״ל, הצטיין בקרבות בדיר־אבו־טור, ובאחרונה על הר־ציון, שם נפל ב־12 באוגוסט 1948. היה קבור בשייך־באדר א׳. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. בחוגי המחקר תלו תקוות רבות בחוקר הצעיר בן השלושים שנגדע באבו. הניח אחריו אשה וילדה.

רבינוביץ יהושע („שוקה")

בן צבי ורחל. נולד ב׳ בניסן תרפ״ב בצריף דל להוריו בני העליה השניה, ארבעה חדשים לאחר שעלו על אדמות טבעון, הוא כפר־יחזקאל כיום, בגוש נורית. יהושע היה בכור הילדים במושב ובעמק ומקטנותו היה קשור לחקלאות, אוהב את הטבע, את המשק, את החי והצומח בו. אהב גם את לימודי הטבע בבית־הספר, אך מחמת המחלה שקיננה בגופו לא יכול להתמסר ללימודים ועבר לעבוד במשק הוריו. כשאמו נספתה בדרך לרמלה, באוטובוס שנוסעיו נשרפו חיים, היה עוד צעיר לימים, אך כשאביו רצה למכור את המשק, התנגד לכך בתוקף ונשאר לשאת בעולו, בצעירותו למד לאחוז בנשק, בשנות 1946—1947 פעל בשמירת שדות בגוש הרוד. בימי מלחמת־העולם השניה התגייסו אביו ואחיותיו לצבא הבריטי ויהושע נשאר במשק, עד שלא יכול עוד לשאת יחידי בעול ועבר לקבוצת גבע, ואחרי־כן, עם בוא המצור על הישוב לאחר ה־29 ביוני 1946, התגייס לפלמ״ח ומילא בו תפקידים חשובים. השתתף בהורדת עולים לחוף ועם פרוץ מלחמת־השחרור שירת כנהג מפקדת הפלמ״ח.

ב־20 באפריל 1948 נפצע בשיירה בדרך לירושלים, ליד שער־הגיא, בשמשו נהג המפקדה. בקרית־ענבים קיבל „עזרה ראשונה״ ומשם הובא לבית־החולים „הדסה״ בירושלים. כ־7 שבועות שכב על ערש־דוי ונפטר ביום 7 ביוני 1948. היה קבור בשייך־באדר א׳. ב־3.9.1950 הועבר לכפר־יחזקאל. משפחתו החליטה להקים פינת־שירה במושב כפר־יחזקאל, לזכרו של יהושע שהיה חובב שירה ומוסיקה.

רבינוביץ ברמי

בן יוסף ונחמה. נולד ביום י״א במנחם־אב תרפ״ד (11.8.1924) בניו־יורק וגדל שם בשנותיו הראשונות באווירה ציונית ועברית בבית הוריו ובבית־הספר. עוד בארצות־הברית למד עברית בישיבת „עץ־חיים״ וגם הוריו דיברו אתו רק עברית. ב־1932 עלה עם הוריו לארץ והתישבו בתל־אביב. גמר את בית־הספר „ביל״ו״ ואת הגימנסיה „מונטיפיורי״ ופנה למקצוע רדיו־טכניקה. בן 15 הצטרף ל„הגנה״ ושנה אחת שירת בפלמ״ח בדרגת מ״כ. במלחמת־העולם השניה התגדב לצבא ארצות־הברית ולחם במדבר המערבי ובו בזמן השתתף עם חבריו שבצבא הארצישראלי־הבריטי בפעולות למען ה„הגנה״. אחרי המלחמה יעצהו להשתלם במקצועו באמריקה על חשבון הממשלה, והוא השיב: „אך צחוק עושים לי. אני אסע לאמריקה? והלא בארץ עוד מעט יהיה ,שמחי׳״ ואכן נכנס מיד אחרי שחרורו ל„הגנה״ והשתתף בפעולות המרי והמאבק בביריה ובכפר־גלעדי ובהעלאת מעפילים אל החוף, ואת תלאותיו ואף את מאסרו בשירותים אלה קיבל ברוח ההומור שבו ניתן והסביר אותם כתרגילי חיסון לקראת ההתמודדות הגדולה למען המולדת. מצהלת ההמונים על החלטת החלוקה יצא להגנת גבולות העיר בתפקיד לוחם ומ״כ.

השתתף כחבלן בפיצוץ בית בן שלוש קומות בתל־א־ריש, שממנו צלף האויב על חולון ועל הדרך אליה, ושם נפל ביום 25.12.1947. נקבר בגחלת יצחק. לזכרו נקרא בית בקריה על שמו, „בית כרמי״. נרשם בספר־הזהב על־ידי ההסתדרות הציונית באוהיו, ארצות־הברית.

רבינוביץ נפתלי („תולי")

בן שלמה ושושנה. נולד ב־20.1.1928 בירושלים ושם למד עד גמר הגימנסיה העברית. היה בעל מזג טוב ושקט ביחסו להורים, למורים ולחברים. בחיבור לבחינת־הגמר, ב־1945, סקר את סיכויי העולם אחרי הנצחון וקבע שבהכרח תפרוץ בעוד שנים מספר מלחמת־העולם השלישית שתקבע גם את עתידה של ארצנו. סירב לצאת ללמוד בחוץ־לארץ, כי „במהרה תהיה הארץ זקוקה לכל בחור בישראל״. עשה שתי שנות שירות בפלמ״ח ונשא בהתמדה רצינית את כל התלאות והקשיים בעבודת המשק, באימונים ובמסעות. סירב ללכת לקורס מפקדים, כי עליו לעשות לביתו. החל ללמוד בטכניון בסתיו 1947 ולמד בו כשלושה חדשים, ואך החל להפליג בלימודים, גויס למאבק על המולדת.

הועבר להרי ירושלים ושם נפל עם עוד כמה חברים בהגנה על שיירה ליד הקסטל ביום 25.1.1948. בן ביום נקבר בקרית־ענבים.

רבינוביץ נתנאל

בן בנימין ותחיה. נולד ב־13 באפריל 1925 בחיפה להוריו שעלו לארץ בשנת 1923, בעברם באורח בלתי־חוקי את גבולות בריה״מ־המועצות. נתנאל קיבל את חינוכו בבית־ספר תיכוני ומגיל 16 היה חבר בפלמ״ח. היה בין מיסדי קיבוץ מגרה בגבול הצפון וממגיניו בימי הקרב. כדרכם של רבים מבני הנוער החלוצי בארץ נמשך אחר עבודה קשה, ומאמץ עליון היה לו למטרה עוד בהיותו נער. מלא אמונה, עליז, שופע הומור. אך בנפשו פנימה היה נוהג שיקול־דעת, מרבה מחשבות, מעמיק, אהב לקרוא, לקנות דעת ולהאזין לצלילי מוסיקה. מרוב קריאה בגיל רך לקתה ראייתו ועל־כן לא נתקבל לבריגדה בימי מלחמת־העולם השניה. אהב ילדים, שמח לבלות אתם, וגם הם אהבוהו. השתתף באימוני הפלמ״ח ובפעולותיו בימי המאבק ואף שולח לרפיח. עם פרוץ הקרבות נאלץ להישאר במגרה ולבו דאב על חבריו הנופלים בזה אחר זה: „מחנה שלם מתחסל״. רוחו נעכרה, כי לא יכול להשתתף במערכה הגיידת, אלא „להסתפק״ בהקמת ביצורים במקום, בהגנה על עמדות, בקרבות קטנים...

כשהחלו ההתקפות על מגרה פעל במכונית־יריה נגד המטוסים שהיו עוברים מעליה בדרכם להפצצת משקי הגליל. באחת ההפצצות הללו ניצל בנס ממוות. בצאתו לחפש חברים שנפלו בשבי האויב נפגע מכדור אויב בראשו ונפל ביום 31 באוגוסט 1948. נקבר במגרה בכ״ח במנחם־אב תש״ח (2.9.1948). השאיר אחריו אשה ותינוקת.

רבינוביץ רפאל („רפי")

בן אליעזר וינטה. נולד ב־5 במארס 1924 בקושטא לאביו, שבא מרומניה לתורכיה בדרכו לארץ, ולאמו — ילידת תורכיה. כבן שבועים היה רפי עם עלות הוריו לארץ. אך המזל לא האיר להם פנים. האב נהרג בתאונה והאם עם שני ילדיה עברו לצרפת, לכפר, וחיו שם חיים קשים. יום אחד בא לכפר דודו של אביו, בדרכו מקליפורניה לארץ־ישראל. בראותו את מצב המשפחה נגע הדבר אל לבו והוא לקח אתו לארץ את רפי בן השלוש. בארץ הקים לו דודו משפחה, נולדו לו 3 ילדים ורפי התחנך עמם יחד. לא שפר חלקו בבית הדוד וכאשר גדל נשלח לבית־ספר אנגלי בירושלים, שהמנהלת שלו רצתה להעבירו לדת הנוצרית. משום כך הוצא משם, למד ב„חדר" ונלקח אחר־כך לבית־ספר עממי בחיפה. טלטולים אלה מבית־ספר אחד למשנהו פגעו קשה בנער ובתהליך השכלתו. לאחר שנה עברה המשפחה לפתח־תקוה, בה למד רפי בגימנסיה, עד שדודו מת והוא נאלץ לעבור לחיי עבודה. מקודם עבד בכפר־סירקין ואחר־כך עבר לבית־נוער עירוני בתל־אביב, ביום עבד במסגרות ובערבים ביקר בשיעורי־ערב של „הנוער העובד". תשוקת הלימוד חזרה אליו והנוער התאושש. עם החמרת מצב הבטחון בארץ, והוא אז כבן 17, התיצב לשורות הפלמ"ח, התאמן בנגבה, עבד במטעים וזכה להערכת חבריו, כפועל וכספורטאי. מאחר שחלה בטיפוס נמנעה מהנו האפשרות לצאת לקורסים. אחרי תקופה של אימונים בגבעת־השלושה עלתה קבוצתו להתישבות במשגב־עם ושם הקים לו רפי משפחה בישראל. תנאי החיים במקום היו קשים מאד והוא לקה בהתקפות־לב, אך לא יכול לשכב במיטה ומדי פעם היה קם ויוצא אל השדה לחרוש. פעם חזרה הפרדה עם המחרשה וחברתו יצאה לשדה ומצאה אותו מוטל ללא הכרה. מאחר שלא הסתגלו לחיי הקיבוץ עזבוהו וערבו לכפר־שמריהו, שם עבד במסגרות. כשנה עבד גם בהכשרה במטעים בקרית־ענבים.

ב־3 במארס 1948 התגייס למלחמת־השחרור ואשתו מחכה אז להולדת בנם. עבר קורס מ"כ ומדי בואו לביתו היה מרבה לשוחח על הילד שייולד להם ועל עתיד המשפחה. בהיות בנו עמיצור בן 4 חדשים, ב־28 בדצמבר 1948, נפל האב בהיפגעו ברימון האויב בשעת מילוי תפקידו בעיראק אלמנשיה. ברגעיו האחרונים הספיק לחתוך את הגדר שאליה זחל ולקרוא לחבריו להתקדם. היה קבור בפלוגה. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

רבינוביץ שלמה

בן יהושע־אליעזר הכוהן ואיידל־רבקה. נולד ביום א' בניסן תר"ץ (1930) ברדומסק, פולין. בן יחיד להוריו, ממשפחת־רבנים ותיקה (נכד הרב מרדומסק ונין הרב שלמה רבינוביץ מרדומסק, בעל „תפארת שלמה"). עלה ארצה בשנת 1935. למד ב„ישיבה" ונקנה גם השכלה כללית. עסק במלאכת הצבעות. היה פעיל בשורות ה„הגנה" מגיל 15. השתתף בפעולות ההתנגדות למשלת המנדט על אדמת ביריה ובחיפה. מילא תפקידים בהעברת נשק בסתר למקומות מסוכנים. בית־מגוריו בחיפה שימש עמדת־הגנה.

עם פרוץ מלחמת תש"ח היה תחילה בעין־גב, אחר־כך השתתף בקרבות לשחרור טבריה כאחראי לפעולות והיה בתוך קבוצת־מתגוננים מגותקת, שגילתה כוח־סבל ועמידת־גבורה והצליחה לגרום אבידות ניכרות לאויב על־ידי זריקת רימונים, שהצטיין בה במיוחד. נלחם גם בצמח, בסגירה הערבית, בגשר ובדגניה. נפל בקרב על לוביה ביום ז' בתמוז תש"ח (14.7.1948) ונקבר למחרת היום בכפר־תבור. ב־22.6.1950 הועבר לבית־הקברות הצבאי בחיפה.

רבינוביץ שלמה־צבי

בן ברוך ופרומה. נולד בשמיני עצרת תרפ"ה, במוז'אק שבליטא. בשנת 1935 עלה לארץ ולמד בתל־אביב עד גיל 17. לפני מלאות לו 18 שנה התגייס לצבא הבריטי ויצא ללחום בנאצים. כאיש הבריגדה שירת בארץ ובמצרים והשתתף בקרבות באיטליה. בהיותו בצבא נהג לקבל על עצמו תפקידים קשים והיה תמיד בין המתנדבים לסיורי־לילה. לאחר פירוק הבריגדה, בהיותו בבלגיה, גויס לפעולה במפעל ה„בריחה" (כינויו שם — ברוך שטיינברג) ועבד בגבול אוסטריה בהעברת פליטים אשר פניהם היו מועדות לארץ. בפברואר 1947 חזר לארץ, אך בעבור זמן קצר שב לגולה, להמשיך בתפקידי ההצלה. בפעולתו זו נתקל בקשיים לא מעטים ובמלחמת־אחים בתוך המחנה, אך בכל התנאים שמר על קור־רוחו וראה לפניו את המטרה העיקרית: עליה. היה סמל של שקידה ונאמנות לתפקיד, ככל חבריו שעסקו בכך בשקט ובצנעה.

כשנפלה ההכרעה ב„אומות־המאוחדות" והחלו להגיע אליו הדים על הנעשה בארץ, לא יכול עוד להישאר הרחק מן הארץ. בערב ראש השנה תש"ט ניתן לו מבוקשו והוא עשה דרכו חזרה בספינה רעועה עמוסה שבי־גולה. בארץ הציעו לו תפקידים שונים בעורף, או לחזור לעבודה אל מעבר לים, אך שלמה סירב, באמרו: „לאחר ששלחתי מאות ואלפי אנשים ללחום בארץ, איך לא אקיים מצוה זו בגופי?" בחר ביחידה לוחמת והתגייס לגדוד הפשיטה. שבועים שירת ביחידה זו ונפל ביום 27 באוקטובר 1948, בעמדו במכונית משורינת בשעת הקרב על בית־גבירין. היה זה יום אחד לאחר שמלאו לו 24 שנים. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־תבור־גרב.

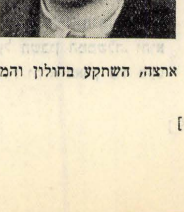
רגולצקי ירמיהו („ירמיק")

בן יוסף ולאה. נולד ביום 17.9.1929 בתל־אביב. עד גיל 11 גדל בעיר ולמד בבית־ספר יסודי ומשנת 1940 ישב בקבוצת גבע. גמר שש מחלקות גימנסיה, השתלם במכונאות והצטרף לפלמ"ח. ב„הגנה" פעל כמקשר. התנדב לש"י ועבד בשירות זה עד להכרזת הגיוס.

עם פרוץ המאורעות נשלח מיד לגליל. זמן מסוים היה מלווה שיירות לרמות־נפתלי והסביבה. כתשעה חדשים עבד כגשש. בשלבי הפיקוד הגיע לדרגת מ"מ. באחרונה השתתף בהתקפה על לטרון ונפל בקרבת יאלו, בקו ירושלים, על „רכס התותחים", ב־17.7.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

רדזימינסקי יונה

בן מאיר ורחל. נולד בשנת 1909 בטלושץ', מחוז וארשה, פולין. למד בבית־ספר עממי. בעודו תלמיד בית־הספר הצטרף לתנועת „הנוער הציוני". במשך הזמן היה למדריך והתמסר לפעולתו החינוכית בקרב הנוער על אף התנגדות הוריו האדוקים. בן 18 יצא להכשרה לעיר ביאליסטוק. בשעות־המצוקה שעברו על הקיבוץ והצטיין במסירותו והשפעתו הרוחנית על החברים. בשנת 1939 עלה ארצה, השתקע בחולון והמשיך לעבוד ב„הנוער הציוני". היה נשוי ואב

לילד. במשך שנים אחדות היה מצבו הכלכלי קשה. עבד באפיה, אך לא היה פועל מקצועי. היה חבר ה"הגנה" משנת 1940. בתקופת מלחמת־העולם השניה שירת כנוטר.

עם פרוץ מאורעות תש"ח התיצב לשירות ולהגנה ומילא את תפקידיו במסירות ובאחריות. בליל כ"ז באדר א' תש"ח (8.3.1948), בעמדו על משמרתו בעמדת־העץ שבמבואות חולון, נפגע מכדור צלף, מצד תל־א־ריש, וכעבור 30 שעות מת בבית־החולים. ביום כ"ט באדר א' תש"ח (10.3.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

רדוש יהודה ("פישטה")

בן משה ודינה. נולד ב־24.2.1915 באבוני שבהונגריה ובילדותו עבר עם הוריו לקולוז'וואר (קלוזנבורג) שנקראה אחר־כך קלוז', משסופחה טרנסילבניה לרומניה. שם היה אביו בעל בית־דפוס, שהדפיס את העתון הציוני בהונגרית והשתתף בו במאמרים. יהודה למד בבית־הספר של הקהילה וחונך בארגון נוער ברוח הציונות ובשנות לימודיו בגימנסיה היה מטובי הספורטאים וביחוד הצטיין בסיוף.

כשהתחיל ללמוד משפטים באוניברסיטת קלוז' גברה האנטישמיות בקרב הסטודנטים והוא התכונן להגן על כבודו היהודי בכוח ובדו־קרבות, אך ראה שלא כדאי להילחם כדי לרכוש כבוד מצד חבורה מושחתת כזאת. בעידודו של אביו בחר לו את הדרך לציון. הפסיק את לימודיו והכשיר לעלייה למד את מלאכת־הדפוס ומונוטאי מכונות־דפוס, נהגות וכוורנות, וקיבל על כל אלה תעודות אישור לידיעתו במקצוע. בסוף 1936 הגיע לארץ ועבד כשנה בהדפסת העתון "פלסטיין ניוס", 8 שנים בבית־הדפוס הממשלתי, ומשלא יכול לשאת את האוירה העויינת עבר לבית־דפוס "פלסטיין פוסט" ועבד בו כשנתיים, בשעות הפנאי השתלם בשפות ובמדעים ומאמריו הופיעו בפמה עתונים. מכריו חיבבוהו בשל עליזותו התמידית וניבאו לו עתיד מזהיר כעתונאי. מאז בואו ארצה היה פעיל ב"הגנה" בתפקידים אחראיים. היה גם חבר "המכבי" וזכה כמה פעמים בפרס ראשון בתחרויות כידון. השתדל לקבל רשיון־עליה להוריו, אך שלטונות המנדט עיכבו את מתן הרשיון כמעט עד לסוף תקופת שלטונם בארץ.

בחורף תש"ח מילא את חובתו בחירוף־נפש בעבודה ובהגנה כאחת ובליל הפצצת בנין ה"פלסטיין פוסט" נשאר יחיד' על משמרתו בבית־הדפוס כל הלילה והכין את הופעת העתון, תוך כדי ציפיה לבוא ההורים ועל אף היותו נשוי לא־מכבר התנדב יחד עם 50 איש לחזור כתגבורת לרובע היהודי שבעיר העתיקה. לשם עוד הסתננה אליו הבשורה שהוריו הגיעו ארצה, לחיפה, אך הוא שוב לא זכה להתראות עמהם, כי נפל בקרבות העיר העתיקה ביום י"ח באייר תש"ח (27.5.1948).

רובוביץ' חיים

בן משה ושושנה. נולד ביום ב' במנחם־אב תרפ"ט בירושלים. למד בבית־הספר „תחכמוני". נתיתם מאביו בגיל 10. למד מלאכה בבית־הספר „עמל" ובן 15 החל לעבוד במקום אביו בחברת „אגד", כדי להקל מעל אמו את עול הפרנסה, והגיע לתפקיד נהג. התאמן בגדנ"ע, ובמלחמת־השחרור התגייס לשירות מתוך הכרה ברורה במטרת המלחמה. השתתף בפעולות במקור־חיים וכו'.

בהובלת שיירת אספקה להרטוב נפל עם חבריו, שהותקפו על־ידי 500 ערבים ועמדו בקרב־גבורה עד הכדור האחרון, ביום 18.3.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ביום י"ב באלול תשי"א (13.9.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

רובין אליהו (אדוארד)

בן שלמה וויקטוריה. נולד ב־2.6.1926 בבגדד, בירת עיראק, השלישי בין שבעה ילדים. כשנולד נקרא אדוארד, במלאות לו 15 שנה נרצח סבו בידי פורעים ערבים ומאז נקרא על שם סבו — אליהו. ב־1927, אחרי מות האב, עלתה המשפחה ארצה והוא בן שנתים. בארץ למד בגן־ילדים, בבית־ספר עממי ובגימנסיה „הרצליה", שהסתיק ללמוד בה רק עד המחלקה הששית והתחיל אחר־כך ללמוד במקוה־ישראל. הצטרף לתנועת „הנוער העובד". מסור לתנועה ופעיל בה. מצבה הדחוק של המשפחה אילצהו להתחיל בחיי עבודה. עבד בעבודות בנין כמשגיח ובעבודות אחרות, אולם שאיפתו היתה לחיות בקיבוץ. בשנת 1942 התגייס לפלמ"ח. הרבה לטייל בארץ וחדר למקומות שוממים. עבד בהכשרה מגויסת בשדה־נחום ובמשמר־העמק. עבר אימון יסודי ונעשה „חבלן עצמאי". אחרי כ"ט בנובמבר 1947 נקרא לשירות בבית הקרן־הקיימת־לישראל שבבית־דגון, במשך שבועים היו מכותרים ומנותקים. לאחר שהובאה לשם מחלקה של חי"ש נתמנה האחראי על הבית. משם הועבר עם קבוצת הפלמ"ח לחולדה. השתתף בפריצת הדרך לירושלים. נלחם על הקסטל — בקרבות ובוריעת מוקשים. השתתף בכמה קרבות בירושלים, לרבות הקרב על גבי־סמואל. עליו ואופטימי, חסון ורענן. חביב על חבריו, אף שנראה שונה מהם בהתנהגותו, כי שמר על „רשות היחיד" שלו. תמיד מצא ענין בדבריהם של בוני הארץ ומגיניה. עמד על דעתו בתקיפות וחבריו כינוהו משום כך בחיבה „אליהו סוס". היה עשוי ללא חת ושש לקראת סכנה. אגב תרגיליו בפלמ"ח חדר פעם לכפר ערבי בסביבה עויינת ועמד מאחורי גבו של אחד היושבים בבית־קפה. התנהג בשקט לפני פעולת־קרב ולאחריה.

בקרב על קטמון נשלחו ארבעה חבלנים עצמאיים והוא ביניהם. בשעת קפיצה מעל גדר נפצע מכדור אויב במצחו, ולפני שהספיקו להגיש לו „עזרה ראשונה" מת ביום 1.5.1948. נקבר בקרית־ענבים.

רובין יוסף ("יוסקה")

בן חיים וחנה. נולד ביום ה' בסיון תרפ"ה במטולה. בהיותו בן 8 שנים מתה עליו אמו. את חוק לימודיו סיים בבית־הספר העממי המקומי ואחרי־כן החל לעבוד כחקלאי במטולה. לאחר שנתים החליט ללמוד מקצוע ועבר לעבוד בבית־חרושת ליהלומים בנתניה. שם עשה חיל רב בעבודתו. היה חבר „המכבי הצעיר" וחבר ארגון ה„הגנה" במשך שנים רבות. בשעת מצור הבריטים על גבעת־חיים היה בין החשים לעזרה. במלחמת־השחרור השתתף בהגנת כפר־יעבץ, שם עבר הקופת אימונים בראשית המערכה. עם הקמת צה"ל גויס לחיל־האויר והיה מעובדי שדה־התעופה בתל־אביב.

ב־6.6.1948, בשעת הטענת פצצות באוירון, נשמטה פצצה אחת, בגלל קלקול, והתפוצצה. יוסקה נפצע פצעים אנושים, הועבר לבית־החולים „הדסה" בתל־אביב ושם מת מפצעיו ב־16.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה ב־18.6.1948.

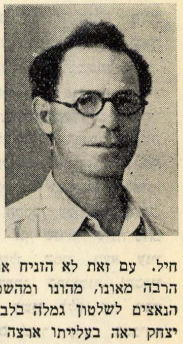
רובין דוב־יששכר

בן שמואל־אהרן ומלכה. נולד ביום א׳ בתמוז תרס״ד (1924) בירושלים. מנעוריו שאף לדעת והתעניין במדעי־הרוח. היה מחונן גם בכשרון לפיוט ולציור. חונך חינוך מסורתי. גמר בית־ספר והתחיל להתמכר ללימודים בבית־המדרש־למורים „מזרחי״ בירושלים. בשנת ת״ש עברה המשפחה לגור בתל־אביב ושם היה דוב פעיל בחוגי הנוער הלומד. את לימודיו השלים בשנת תש״ו—תש״ח, בבית־המדרש־למורים בגבעת־השלושה, וסיים אותם בהצטיינות.

ב־20.4.1948 התגנד לאחד מגדודי הפלמ״ח. בשלהי שנת תש״ח גמר קורס מ״כ והועבר לגדוד מגדודי הפלמ״ח. ביום י״ג בתשרי תש״ט (16.10.48) נפל בקרב על עיראק אלמנשיה. כעבור שנה הועברו עצמותיו למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. סיפור מעזבונו נדפס בירחון „עתידות״ (תשרי־מרחשון תש״י).

רובין יצחק

בן צבי ופסיה. נולד ב־29.8.1898 בואַרשה, בירת פולין. בן למשפחה עניפה ומושרשת ביהדות. בית המשפחה היה בית ועד לכוחות העברים הערים בעיר ומרכז להגנה העצמית. ילדותו עברה עליו ב„חדר״, אך את חוק לימודיו סיים בגימנסיה רוסית. מנעוריו היה פעיל בתנועות ספורטיביות שבעיר. אחרי מלחמת־העולם הראשונה עבר לגרמניה, עסק שם במלאכת הפרוונות ועשה בה חיל. עם זאת לא הזניח את תנועת התחיה הלאומית אשר לה הקדיש הרבה מאונו, מהונו ומהשפעתו. סייר הרבה ברחבי אירופה. עם עלות הנאצים לשלטון גמלה בלבו ובלב אשתו ההחלטה לעלות לארץ־ישראל. יצחק ראה בעלייתו ארצה התגשמות שאיפה ישנה שלו. הוזג עם בנם בן השלוש עלו בשנת 1933 והשתקעו בחיפה. יצחק היה לגנב מכונית־משא. בשנות 1936—1939, במאורעות־הדמים, היה נוסע בדרכים משובשות ומסוכנות. פעמים רבות היה כפשע בינו ובין המות. תמיד שמר על קור רוחו ולא נרתע מפני הסכנה. מצניע לכת היה ואהוב על הכל. אדם טוב ויהודי גא. ער לצרכי הזולת. דגל ברעיון העבודה שהיה נאמן לו עד יומו האחרון. כך חלפו שנות עבודה דרוכה, קשה ומאמצה. אדם חסון היה וכוחו עמו, אך הזקן מעט ונכנס לשירות המילואים.

בלילה שלפני היפצעו היה בתפקיד בפעם האחרונה. בבוקר נפצע פצעים אנושים בהתפוצץ פצצת־התופת ליד בניני „סולל־בונה״ אשר ברחוב הנמל בחיפה. כתפו הימנית רוסשה, צלעותיו נשברו ורסיס כגודל אגרוף חדר לחזהו. לא הועילו כל מאמצי הרופאים להצילו. לאחר מאבק נואש עם המות במשך יומים נפטר ביום 23.3.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

רובינוביץ שמואל

בן אליעזר ובלהה. נולד ב־9 בינואר 1911 בעיירה רוז׳ני שבפולין. בילדותו למד מאביו המורה עברית, תנ״ך ורוסית. אחר־כך למד בגימנסיה „תרבות״. בן 15 הצטרף לתנועת „השומר הצעיר״. בהיותו בן 18 עבר ל„החלוץ״ ויצא להכשרה בקיבוץ־ההכשרה „שחריה״. במארס 1931 עלה ארצה והצטרף לקיבוץ „הכובש״ שבכפר־סבא. עבד כפועל חקלאי בפרדסי כפר־סבא ואחר־כך בפרדסי משק רמת־הכובש עד ליומו האחרון. בשנת 1942 התגנד לנוטרות, שירת במשמר־החופים. עם גמר המלחמה חזר לביתו. מעורה היה בחיי קיבוצו, השתתף בויכוחים, אולם בערבים היה מתבודד, מתעמק בקריאה שירה עברית ולועזית — ואף בעצמו היה כותב שירים שנתפרסמו ב„במעלה״, „דבר״, „משמר״, „דרך הפועל״, „גליונות״ „מבפנים״ (כינויו הספרותי — הרמתי).

ב־14 במאי 1948, יום ההתקפה הקשה על רמת־הכובש, נמצא שמואל בעמדה קדמית. הוא נפצע מכדור שחדר לתוך העמדה וב־16 במאי 1948 מת מפצעיו. בו ביום נקבר בין חללי המערכה ברמת־הכובש. חוברת שיריו „תחת הרותם״ הוצאה לאור אחרי מותו על־ידי משק רמת־הכובש.

רובינוף ישעיהו (סידני)

בן מנחם ומטילדה (מאטליע). נולד בשנת 1926 ברובע יהודי עני בעיר טורונטו שבקנדה. בן למשפחת־מהגרים ענפה. השנים הראשונות של חייו עמדו בסימן מחסור ודחקות. פעמיים הוצאה המשפחה מדירתה בגלל פיגורים בתשלום דמי שכירות, והדבר השפיע על סידני הצעיר השפעה רבה. יחכן שמקרים אלה הם אשר עוררו לראשונה בלבו את הרגשת הוסר־צדק, הרגשה שהתגברה והתגבשה עם פגישתו עם בני עמו הנרדפים. סידני היה רחוק מכל פעילות ציונית, לא השתייך מעולם להסתדרות נוער. בגיל 18 התגייס לצבא הקנדי, וסמוך לסוף מלחמת־העולם השניה הגיע לאירופה. הפגישה עם שארית פליטת המחנות עשתה עליו רושם מזעזע. מנוחתו נגזלה ממנו, ואם כי חזר לקנדה ונכנס לבית־ספר טכני גבוה — היתה אזנו קשבת למתרחש בארץ־ישראל. עם הקריאה הראשונה להתנדבות עזב את קנדה, על אף התנגדות הוריו שטענו כי בקנדה נהנים היהודים משיווי זכויות. „גם בגרמניה לפני 20 שנה נהנו היהודים משיווי זכויות...״ היתה תשובתו.

היה בין ראשוני המתנדבים מחוץ־לארץ. הגיע לחיפה בשבט תש״ח, עוד לפני שחרורה של העיר. מיד עם בואו התגנד לפלמ״ח. למד עברית בהתמדה. השתתף בקרבות במלכיה, נבי־יושע ובמבצע „דני״ לכיבושן של לוד ורמלה. נפצע קשה בקרב לטרון ומת בדרך לבית־החולים ב־17 ביולי 1948. למחרת היום הובא לקברות בנחלת־יצחק.

רובינזון ברוך

בן ד״ר שאול (זיגמונד) ואמו אסתר (זלמה). נולד ב־8 ביולי 1909 בבילץ שבשלזיה, אז עיר־תעשיה אוסטרית (אחרי מלחמת־העולם הראשונה עברה העיר לידי פולין). הוריו נמנו על נכבדי הקהילה היהודית בעיר. לאחר שעמד בבחינות־הבגרות נסע ברונו לצרפת, למד בבית־ספר טכני גבוה בגרינובל וזכה לתואר של מהנדס לייצור נייר. טוב־לב ונוח לבריות היה. חזר לעיר־הולדתו. הצליח להימלט מפולין עם פרוץ מלחמת־העולם השניה והגיע לרומניה. ברונו, שהיה ציוני מימי נעוריו, העפיל בהדמנות הראשונה מרומניה לארץ־ישראל באניה „סקריה״, בשנת 1940. נעצר על־ידי הבריטים והושם במעצר במחנה צריפין. אחרי שחרורו עבד בבית־החרושת „ארגמן״ ברמת־גן. שירת שירות חלקי בח״ם, ובאוגוסט 1948 גויס מלא על אף היותו קצר־ראי. לא עירער על פקודת ההתיצבות.

בימי ההפוגה הראשונה נשלח לעמדה קדמית בסביבת בית־נבאלה. בכ׳ באלול תש״ח (24.9.1948) הופתעו החיילים שהחזיקו במשלט שעל־יד מודיעין על־ידי חיילי הלגיון הערבי. כתוצאה מהתקפה זו נפלו כמה אנשים וביניהם גם ברונו רובינזון. הובא לקברות בנחלת־יצחק ב־27.9.1948, עד יום מותו התאבל על אשתו שנהרגה בתופת הנאצי.

רובינשטיין אליהו („אלי")

בן ד"ר משה וטובה (גרטה). נולד ב־11.3.1928 בפראג, בירת צ'כוסלובקיה. בן יחיד להוריו יוצאי רוסיה. בבית אביו הציוני הז'בוטינסקאי למד עברית מגיל 3, חונך חינוך עברי לאומי שהשלימו בתנועת־הנוער בית"ר. כשעלה ארצה עם הוריו באוקטובר 1933 נתקבל מיד, כיודע עברית, לגימנסיה „בלפור" בתל־אביב, ואחרי שנים אחדות הצטרף עם חבריו לשורות ה„הגנה". אחרי סיום לימודיו בגימנסיה יצא לשנת־שירות במשטרה ובו בזמן שיתף פעולה עם ה„הגנה" וכפי הנראה גם עם מחתרת אצ"ל, שכן אחרי שחרורו מהמשטרה הלה הבולשת לעקוב אחריו. בסוף קיץ 1947 יצא את הארץ ללמוד את מקצוע אביו, רפואה, באוניברסיטת נאנסי בצרפת. בהמריאו מאדמת הארץ רשם בפנקסו: „שלום לך, ארצי, אכן נפרדנו פרידת בן ההולך לנכר, אך הברית העוד שכרתנו תשיבני אליך בבוא הזמן", והזמן הקדים מאד לבוא. אחרי הכרעת לייק־סאכסס והתחלת הקרבות בארץ שוב לא יכול להמשיך בלימודיו בשלוה. התיצב לשירות במרסיל ושימש מפקד מחנה־האימונים „בולון". בבוקר הראשון לעצמאות ישראל, ב־15.5.1948, פירק בנמל תל־אביב, המופצץ בפעם הראשונה, את „המטען החי" מספינת־מעפילים קטנה ובלי לסור לביקור קצר בבית ההורים חזר בה מיד לצרפת. ב־26.6.1948 בא שנית כמפקד האניה „נרקיס" בראש מאות מחניכי אנשי מח"ל, ואחרי ביקור של יום אחד בבית חוריו ירד עם אנשיו לנגב.

בין הפוגה להפוגה השתתף בקרבות בראש יחידת משוריינים. נפצע בשתי רגליו ותוך כדי ריפוי שבתי קצר, בלי לאבד זמן על הוצאת הרסיסים, הוסיף לשרת בתפקידו. בימי ההפוגה השניה שימש בדרגת מפקד פלוגה, מפקד בית־אשל שבנגב המנותק. מילא את תפקידיו בתנאים קשים ביותר, תנאי חזית מלחמה למרות ההפוגה הרשמית, תוך מחסור באספקה ואפילו בסגל פיקודי. בנשאו בשקט את מכאובי הפצעים בשתי רגליו, בגלל הרסיסים התקועים בהן, ללא אפשרות לצאת לניתוח, ואפילו לקבל טיפול ראוי לשמו, עמל להשרות מאיתנות רוחו על פקודיו המדוכאים, ללמד עברית את העולים החדשים ולמלא תפקידים של מפקדי־משנה שאינם בנמצא, ודוגמתו השפיעה על אנשיו להחזיק מעמד בתנאים הקשים מנשוא. כשהגיעה שעת היציאה לדרך, עם התחלת המבצע הגדול לשחרור הנגב הדרומי, השתתף בקרבות מראשית התלקחותם, ובהתקדמו להתקפה על המצרים בראש יחידתו נפל ליד נבטים ביום 18.10.1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ביום ו' באלול תש"ט (31.8.1949).

רובינשטיין אריה (לואי)

בן זאב ויהודית. נולד ב־5 במארס 1925 בעיר לודז, פולין. בצעירותו עברו ההורים לבלגיה והתישבו באנטורפן. לואי, כפי שנקרא בשמו הלועזי, למד בבית־ספר תיכוני, אך לא הספיק לסיים את לימודיו, כי בינתים פלשו הגרמנים לארץ. ההורים נלקחו לאוישוויץ וגרצחו. אריה ואחיו משה, שנכלאו אף הם, הצליחו לברוח והגיעו בשנת 1942 לשוויץ. שם נשארו כל ימי המלחמה. עם תום המלחמה עלה האח מיד לארץ, ואילו אריה חזר לבלגיה כדי לחסל את ענייני רכושם ועלה כעבור שנה באניית־המעפילים „ביריה" בשנת 1946. היה בגרעין ההתישבותי „שגב" של חבר הקבוצות, הגרעין התפרק וחלק מחבריו הצטרף לקבוצת השרון. התחבר אחר־כך עם אחיו שומר פרדס בכפר־סבא ועבר יחד אתו לחיפה.

יום אחרי ההתקפה הערבית הראשונה על דן וכפר־סולד התיצב לשירות, יצא לגליל העליון, נכנס לגדוד אחד והשתתף בפעולותיו. משם הועבר לחזית ג'נין ושם נפל ב־3.6.1948. ביום כ' במנחם־אב תש"י (3.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

רובינשטיין יגאל („יגל")

בן יעקב ומרים. נולד בא' באדר א' תרפ"ז (1927) בראש־פינה במשפחת־איכרים ותיקה בארץ. לאחר שסיים את לימודיו בבית־הספר העממי המשיך ללמוד בבית־הספר התיכוני אשר בצפת ולאחר לימוד של שנתים עבר לבית־ספר מקצועי. שם הצטרף ל„הנוער העובד" ולגדנ"ע. סיים קורס למדריכי גדנ"ע בגבע בשנת 1943. מאז היה למדריך אזורי בגליל בראש־פינה, בצפת וגם באילת־השחר ובכפר־גלעדי. הצטיין כספורטאי ואף סיים קורס למדריכי־ספורט מטעם „המכבי הצעיר". בשעת שירותו כמ"כ עסק הרבה בהעברת המעפילים בגבול הצפוני של הארץ. רצה להתגייס לצבא הבריטי ושינה את תאריך לידתו בתעודה כדי להתקבל למרות גילו הרך, והוריו הוצאוהו בקושי מן השירות. אחר־כך התגייס לשירות בנוטרות. היה קורפורל עד תום המנדט. בימי שירותו בנוטרות עסק בהדרכת נוערים וחי"ש והיה ממפקדי הגדנ"ע בגליל העליון. השתתף בפעולת שחרור אסירים מה„הגנה" שהיו כלואים בבית־המכס בראש־פינה. היה בין החבלנים שבתקופת המרי פוצצו את גשר בנות־יעקב. בימי המאסרים המרובים נאסר בדגניה, אך התחמק. בינואר 1947 סיים בהצטיינות קורס־לספורט והיה למדריך פלוגתי. הדריך בקורס למדריכי גדנ"ע ונוטרים בגבעות־זייד.

אחרי החלטת ה־29 בנובמבר 1947 היה אחראי לליווי שיירות בגליל. היה בין מגיני ראש־פינה. באפריל 1948 הועבר לצבא ההגנה לישראל ושירת בו כמ"כ. השתתף בהגנת רמות־נפתלי ובכיבוש משטרת נבי־יושע וגם בנסיון לכבוש את לוביה ליד טבריה. נפל בקרב על משמר־הירדן, בנסותו להוציא חבר פצוע מתחום האש הכבדה של האויב שהומטרה על המשלט ירדה, ב־12 ביוני 1948. למחרת היום נקבר בראש־פינה. היה איש־רעים. אהב להתלוצץ, אך היה חדור הכרת חומרת השעה. „מדינה אין קונים בכסף אלא בדם" — היתה סיסמתו. ביום השנה לנפילתו הועלה על־ידי מפקד חטיבתו לדרגת סגן.

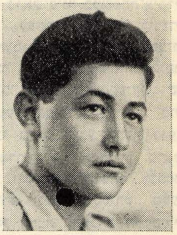
רובינשטיין יצחק

בן הרצל ורבקה. נולד ב־1913 באולסקו שבגליציה. בנעוריו הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" והיה מהפעילים והמסורים בה ואחר־כך עשה בהכשרה של תנועה זו, וב־1938 עלה ארצה. היה כמה שנים בקיבוץ מעברות, משם גויס למשמר־החופים בנתניה. התקשר עם קיבוץ מצפה־חיים ואחר־כך עבר להתנחלות בית־מרדכי. בקיבוץ היה איש הרעיון והעבודה ואוהב ספר. התמסר לעבודה בענף גן־הירק ושקד להוסיף דעת לשכלול הענף. קיבל עליו את ניהול התחנה המטאורולוגית במקום לשם חקירת תנאי האקלים בסביבה, כדי להפיק מהידיעות תועלת למשק וביחוד לענף שלו. הקדיש את שעות הערבים לפעילות חברתית, תרבותית ופוליטית, והשקיע הרבה מרץ בהוצאת עלון הקיבוץ.

בחדשי חורף תש"ח, כשלא הגיעו עתונים לידי־מרדכי בגלל ניתוק בדרכים, היה קולט בשעות הלילה חדשות מהרדיו ומכין לבוקר על הלוח תקציר חדשות הארץ והעולם. עמד בגבורה בכל תקופת הקרבות ואף בשעת הרעשה כבדה ביותר לא נטש את עמדתו, לבל יפסיד אפשרות תצפית נחוצה להגנת המקום. משהוכרחנו לעזוב את המקום, דאג לכך שהפצועים יוצאו תחילה ובדרך הנסיגה נשא באלונקה חבר פצוע מהפלמ"ח. כשגברה אש התותחים והמשורין שוב לא יכול להגיע אל הפצועי, נשארו עמו הוא ולייבקה שפר ושם נספו יחד עם הפצוע ביום ט"ו באייר תש"ח (24.5.1948).

רובינשטיין יקהת

בן שלמה והניה. נולד ב־19 בנובמבר 1917 בכפר־מל"ל. היה ילד בריא וזריז. למד בבית־הספר לילדי עובדים, בו התבלט בתפיסתו המהירה ובכשרונותיו. אהב את חיי הכפר. כבן 15 התגייס לנוטרות במשמר־החוף ושירת בחטיבה זו כשנתיים עד ביטולה. בשנת 1944, בהיותו בן 17, התגייס לפלמ"ח והשתתף בפעולותיו. השתתף גם במערכת העליה, בפיצוץ משטרת גבעת־אולגה ופסי־הרכבת ליד קלקיליה. התאמן במחלקת הסיירים במשמר־העמק והתבלט בעינו החדה ובכושר הליכה למרחקים. בעבודה במשק הצטיין כטרקטוריסט וגם למד עד מהרה את מלאכת הבניה. לאחר שירות של שנתים חזר למשקו, נשא אשה והחל להקים לעצמו בית, עד שנקרא בסוף שנת 1947 מהדורבה לשירות פעיל בפלמ"ח, צורף לגדוד לוחם שבסיסו היה בחולדה והשתתף בשיירה האחרונה לירושלים.

ביום 9 ביוני 1948 נלקחו אנשי הנשק המסייע — וביניהם יקהת — להסתערות על משלטי לטרון במבצע "מכבי". כשנסוגו הלוחמים שנותרו בחיים, נשאר פצוע בשדה־הקרב ומת מפצעיו. ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

רובינשטיין משה ("אוסי")

נולד ב־1930 במ'הארץ', שבדרום הונגריה, בקהילה של יהודים מתבוללים. משגמר שש כיתות של בית־ספר עממי החמירו הגזירות על היהודים והוא הוכרח להפסיק את לימודיו ולעזור להוריו במלחמת קיומם. ב־1944 נלקחו הוריו (שמותיהם אינם ידועים) למחנה שממנו לא חזרו. הנער משה התגלגל ממחנה־עבודה למשנהו, נתנסה בתלאות ומחלות והחזיק מעמד. אחרי שחרור הונגריה מהכיבוש הנאצי עבר לבודפשט, נכנס לעבודה והצטרף לארגון־נוער ציוני. יצא עם חבורתו לגרמניה, העפילו ארצה באניה "כנסת ישראל" (לפי גירסה אחרת ב"לגגב"), שולחו לקפריסין, ומשם עלה ברשיון, ב"עליית־הנוער", בסוף קיץ 1947. נשלח לחברת נוער עולה במשק חפציבה שבעמק המזרחי, עבד בשקידה במחצבת־השיש והשתדל ללמוד עברית. הלימודים היו קשים עליו, אך במידותיו נתחבב על החבורה. כשהחלה מלחמת־השחרור דרש לגייסו. החברה והמדריכים התנגדו לכך, כי לדעתם עוד לא השתרש למדי בחיי הארץ, ומשעמד בתוקף על רצונו גויס וצורף לגדוד אחד של הפלמ"ח.

השתתף בקרב מלכיה, בכיבוש מלכיה ובפעולות אחרות בגליל העליון. הועבר עם גדודו לאזור לטרון, וביום 6.6.1948 (על סף ההפוגה הראשונה) שמר עם כיתתו על התחמושת הרזרבית של הגדוד בקבוצת גזר. באותו יום פרץ הלגיון הערבי לגזר, ואחרי שעמד עם חברי הקבוצה נגד האויב עד הכדור האחרון נפל עם הנופלים והובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בגזר.

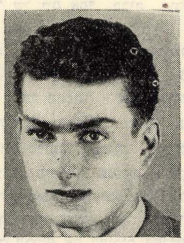
רובינשטיין מנחם

בן משה ומלכה. נולד ב־9.2.1928 בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי ובית־הספר המקצועי "מונטיפיורי" ופנה למקצוע חשמלאות מכונית. התאמן בגדנ"ע ואימן בו ואחר־כך התנדב לפלמ"ח ובמשך שנתים ותצי היה מ"כ בהכשרת שרייך ובמשמר־העמק והשתתף כסייר וחבלן בפעולות המאבק (פיצוץ הרכבות והראדאר בגבעת־אולגה והעלאת מעפילים לחוף וכו'). להפצרות הוריו שיספר על פעולותיו "כמו אחרים", השיב כי יספר לבניו או לנכדיו. המשיך בפעולות גם כשהיה ברזרבה בבית. מראשית מלחמת־השחרור השתתף בליווי שיירות לירושלים ובפעולות חבלה ונקם בסביבות תל־אביב, ביחוד בפעולות התגמול נגד יזור בשל רצח 7 הנוטרים, ושם הציל חבר פצוע כשידו השניה אוחזת בסטן ויורה באויב. סירב לעלות בדרגה, לבל יתנשא על חבריו. בקרב על נוה־אילן נפצע, אך לא שם לב לפצע ברגלו עד לאחר גמר הקרב. הסתיר את פצעו מהוריו וחזר לשירות. נשלח לירושלים ומשם לליווי שיירה לגוש עציון. מנביר־דניאל הצליח לחזור אל הגוש, נשאר תקוע בו והשתתף בהגנתו עד הסוף.

היה במחלקה שנשלחה ממשואות־יצחק ונחלצה לעזרת כפר־עציון ונפל עם חבריו ביום 13.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

רובינשטיין ראובן

בן מנחם וצפורה. נולד ב־30.11.1931 בלודז' שבפולין. יחיד להוריו הציוניים. הספיק ללמוד שנה אחת בבית־הספר וב־1939, עם פרוץ מלחמת־העולם השניה, נמלט עם הוריו לשטח הכיבוש הרוסי. בגלל סירובם לקבל נתינות סובייטית נשלחו לעבודת־פרך בכריתת עצים ביערות סיביר. האב עבד בתפירת נעלים עד שמת שם. אחרי הסכם סטלין־שיקורסקי יצא עם אמו לאסיה התיכונה, נתקבל לבית־יתומים פולני, הוצא לאיראן, וב־1942 עלה לארץ־ישראל עם שיירת "ילדי טהרן". התחנך ארבע שנים בחברת נוער עולה בדגניה ב'. ב־1946 עבר לירושלים, למד נהגות והצטרף לפלמ"ח.

בחורף תש"ח ליוה שיירות בדרכים לתל־אביב ולגוש עציון כחבר בגדוד אחד של הפלמ"ח. השתתף בהצלת פצועים מתחת למפולת בשעת פיצוץ בנין קרן־היסוד. נפל בשעת פריצת מחסום שהתפוצץ ליד גבי־דניאל, בשיירה האחרונה לגוש עציון, ב־27.3.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ביום ט"ז במרחשון תשי"ב (15.11.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. חודש ימים אחרי נפלו הגיעה אמו לארץ.

רובינשטיין שלמה

בן זליג ויהודית. נולד ביום 14.4.1916 באוסטרובץ, פלך קילץ, אשר בפולין. מנעוריו הצטרף לתנועה הציונית ועבר הכשרה חלוצית וב־1939 העפיל לארץ באניה "אסימי". עבד כפועל חקלאי והתנחל בין הראשונים בקבוצת ניצנים, נטה שכם לכל עבודה, קלה או קשה, וחבריו כיבדוהו כאחד מעמודי־התווך של הקבוצה. גם ב"הגנה" מילא את חובתו והיה האחראי לעניני הבטחון ומפקד אזור ניצנים. לשם כך התגייס לנוטרות, כדי שיוכל לשאת נשק בגלוי

ובהיתר. עם התגברות ההתקפות הערביות בחורף תש"ח קשתה ביחוד האחריות לבטחון המקום ותחבורתו. במפקד היה עליו לשלוח 2—3 נוטרים ללוות את שיירות התחבורה וההספקה, ואם כי היה כבר נשוי ואב לילדים לא נתנו מצפונו להטיל שירות מסוכן זה על אחרים בלבד, וברוב הנסיעות יצא גם הוא לליווי השיירה.

ביום 21.3.1948 נסע בשיירת עם שיירה מניצנים לתל־אביב. השיירה עלתה על מוקש והותקפה על־ידי כוח ערבי עדיף. המותקפים הגנו על עצמם בגבורה, ושלמה השיב והוסיף לירות על אף היותו פצוע וזב דם. לפי עדות חבריו הספיק לגרום למתקיפים אבידות רבות. משהגיעה תגבורת וחילצה אותם מהקרב הקשה מצאו את שלמה מתבוסס בדמו, ניסו להביאו לבית־החולים, אך הוא מת בדרך. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבאר־טוביה. השאיר אחריו אשה ושני בנים. בנו השני נולד שבוע לאחר נפילתו ונקרא בשמו, „שלמה". זכרו הועלה בחוברת „ניצנים במצור ובמערכה".

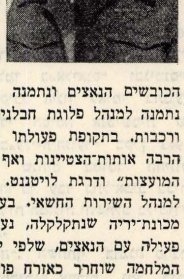
רוג ישראל

בן מלך ופיגה. נולד בשנת 1925 בוארשה, בירת פולין. סיים 5 כיתות של בית־ספר עממי, ואחר־כך עבד בסנדלרות. חבר „השומר הצעיר" ופעיל בעבודות ציוניות וארגוניות בתנועתו. אחד משארית הפליטה מווועות מלחמת־העולם והשואה. אחרי מיגור הנאצים מצא דרכו ב„נתיב־הבריחה" אל מחנות העקורים אשר פניהם לציון. במחנות אוסטריה ואיטליה עבר קורס לאימוני ה„הגנה" במשך שנה, ואחר־כך אימן והדריך אחרים. בדרך העפלתו לארץ נתפס והוגלה לקפריסין וגם שם הוסיף לעסוק בפעולות אימון והדרכה.

סמוך להכרזת המדינה הצליח להתחמק ממחנה קפריסין ולהגיע לארץ ומיד נכנס לצבא ההגנה לישראל. נשלח לחזית לטרון ועל סמך נסיונו הוטלה עליו משימת פיקוד ושם נפל בקרב ביום כ"א באייר תש"ח (30.5.1948) ביום העשירי להגיעו ארצה. ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

רוזנבין אליעזר

בן צבי־אריה ורישה. נולד ב־6.5.1922 בוולוז'ין שברוסיה הלבנה (אז — פולין) במשפחה ציונית־דתית של סוחרים אמידים. בן שנה נתיתם מאמו, ואשתו השניה של אביו היתה לו לאם. למד בבתי־ספר עממי ותיכוני עברים. במלחמת־העולם השניה נשארה המשפחה בגיטו והושמדה כולה והוא ברח אל היער והצטרף לפרטיזנים הרוסים בסביבות נאליבוק־סטולפץ. הצטיין במלחמה נגד הכובשים הנאצים ונתמנה למקשר בבריגדה הציקלבסקית. ב־1943 נתמנה למנהל פלוגת חבלנים בת 25 איש למיקוש דרכים, מסילות ורכבות. בתקופת פעולתו חיבל ב־18 רכבות חיילים ותחמושת, קיבל הרבה אותות־הצטיינות ואף את התואר והסמל של „גיבור ברית־המועצות" ודרגת לויטננט. אחרי שחרור העיר וולוז'ין נתמנה בה למנהל השירות החשאי. בעקב הריגת איכר בשוגג, בשעת נסיון לתקן מכונת־יריה שנתקלקלה, ננעש ונשלח אל החזית. בוילנה הרג משתף־פעולה עם הנאצים, שלפי ידיעותיו היתה ידו בהשמדת משפחתו. אחרי המלחמה שוחרר כאזרח פולני לשעבר וניתן לו לחזור לפולין. הצטרף בלודז לקיבוץ „גורדוניה" ויצא עם חבריו ב„נתיב־הבריחה". פעל במחנות זלצבורג, וינה ואיטליה כמדריך ומורה לעברית ובארגון עליה ב'. באיטליה עבר לאצ"ל, העפיל לארץ ונשלח לקפריסין. ניסה פעמיים לברוח ונתפס. אחרי שחותו שם למעלה משנה הורשה ב־1948 לעלות ארצה והצטרף מיד לפלמ"ח ושירת במקצוע שהתמחה בו כקצין־חבלה. הצליח בשירותו. עמד לעשות לביתו, התארס וקיוה לבנות את קנו במדינת־ישראל המשוחררת.

אחרי שוך הקרבות נשלח לפרק מוקשים בשטחי הנגב שעברו לרשות ישראל. בעבודה זו נספה בהתפוצץ מוקש במוחרקה שבמחוז באר־שבע ביום 26.12.1948. למחרת היום נקבר ברחובות. בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הועלתה דרגתו לדרגת סגן.

רוזנצ'בסקי (קרני) גדליהו

בן אריה וטובה. נולד ב־16.1.1929 בתל־אביב. בן יחיד להוריו. אביו היה פעיל בימי מהפכת 1917 ברוסיה וחייל יחיד בגדוד העברי — ברוח זו חונך גדליהו. גמר את בית־הספר העממי „לדוגמא" בתל־אביב ועבר לכפר־הילדים במאיר־שפיה (בן המחזור הכ"א). בן שש־עשרה הזר לתל־אביב. עבד כפקיד ומסגר בנמל תל־אביב מטעם „אוצר מפעלי־ים" ובמקומות אחרים. בן מסור להוריו, תומך בהם בעמלו — היה המפרנס העיקרי בבית. היה חבר „הנוער העובד" ועם קבוצת חבריו שם יצא להכשרה לחולדה. הצטרף לאגודת־הספורט „הכוח", והיה מטובי השחקנים שלה בקבוצת הכדורגל וכן בענפי־ספורט אחרים. בפעולות הספורט שלו העניק ציונים למאיר־שפיה. בהיותו במאיר־שפיה הצטרף לגדנ"ע. היה קשור למקום הזה והתעניין בו גם לאחר שיצא אותו. חביב וצנוע, אמיץ־לב. מכונס בתוך עצמו. מסור ונאמן. שש למלא כל פקודה וחושש שמא יחמיצנה.

בליוי השיירה הראשונה לבן־שמן הנצורה נרצח בידי חיילי הלגיון הערבי ליד בית־נבאלה — בין שאר חבריו ב„הגנה" — ביום ז' דחנוכה, א' בטבת תש"ח (14.12.1947). נקבר בנחלת־יצחק. במאיר־שפיה ניטעה חורשה לשמו — „חורשת גדליהו". זכרו הועלה בחוברת „איך נפלו גיבורים". אביו, מוכה האבל, מת זמן קצר אחרי נפילתו.

רוזנצ'בסקי יהושע

בן אברהם ושרה. נולד ב־1918 בסג'רה. אביו היה יוצא רוסיה, מראשוני הציונים בבאקו עוד מימי הרצל. בארץ היה ממיסדי המושבה סג'רה. הנער גדל והתחנך בערש „השומר" לעבודה ולהגנה. המושבה המבודדת, המוקפת אויבים, והצרים בערנות תמידית ובהגנה — הטביעו את חותמם על יהושע מילדותו. כשבגר החל לעבוד בעבודות־חוץ, בקידוח בארות, ועזר להוריו בביסוס המשק. היה מדריך ב„הגנה". אנשי הבטחון ראו בו כוח עולה. במאורעות 1936 גויס לתפקידי שמירה במושבה. תחילה היה מפקד חבל סג'רה. מראשוני המתגייסים למשטרת הישובים העבריים. עבר קורס למ"כ וגם למ"מ. קצין נוטרים בנפת כנרת, חבל מספר 3. היה בנגגון הקבע של ה„הגנה" ושירת בו עד יומו האחרון. בין הנוטרים עסק בפעולה תרבותית ומקום מגוריו — סג'רה — היה מעין אכסניה של תרבות לנוטרי הסביבה. מן הבולטים במערכות־הבטחון בגליל. עמידתו השפיעה עידוד ומרץ על אנשיו. גילה מסירות, התלהבות ואומץ־רוח למופת. ניחן בכשרון ארגוני, מדריך צבאי מעוריו. שקדן ו„מתמיד", שהמית עצמו באהלה של ה„הגנה". שיעוריו באימוני נשק היו בעת ובעונה אחת גם שיעורים בלימוד השפה העברית. אהב את כפר־מולדתו הבודד והמנותק וציפה לעלייתו ופריחתו.

בהסתער המונים ערביים על סג'רה יצא בראש חברי המטה ונכנס בקרב, מנע עם מהלקתו החשת תגבורת לכפר הערבי לוביה — כדי לשחרר את הדרך לטבריה — ונפצע מכדור בבטנו, שגרם לשפך־דם פנימי. ראש דאגתו היה אז: „מי יקבל את הפיקוד? האם לוביה

נפלה ?" הובא לבית־החולים בעפולה, אך מת מפצעיו לפני הגיתוח ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948). היה קבור בכפר־תבור. ביום ו' בתמוז תש"י (21.6.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה. אחרי נפלו הועלה לדרגת סרן לפי פקודת המטכ"ל.

רזדה אזרי (ארנסט)

בן יחזקאל ושרה. נולד ב־7 בספטמבר 1917 בעיר לודז אשר בפולין. בהיותו בן שנה עברו הוריו לגרמניה והוא גדל בעיר האנאו. גמר בית־ספר עממי. מנעוריו היתה בו נטיה מיוחדת לציור והקדיש את כל לימודיו, במשך שלוש שנים נוספות, ללימוד ציירות לפרסומת ודקורציה. ביניתים השתלטו הנאצים על המדינה ולא ניתן לו לסיים לימודיו ומה גם לעבוד במקצועו. ב־25 בפברואר 1938 עלה לארץ.

תחילה נכנס לקיבוץ־הכשרה בראשון־לציון ועשה בו כשנתים. בספטמבר 1940 התגייס לצבא הבריטי. שירת כמעט שש שנים רצופות. השתחרר ב־9 במאי 1946 וב־3 ביוני הגיש בקשת־כניסה לבית־הספר „בצלאל החדש" למחלקה הגרפית. חלומו מאז, להשתלם במקצועו, החל להתגשם. נתקבל כתלמיד מן המנין ולמד קרוב לשנתים עד להתגייסותו באפריל 1948.

היה בין מגיני ירושלים. נפל בממילא ביום 19.5.1948. היה קבור בשייך־בדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

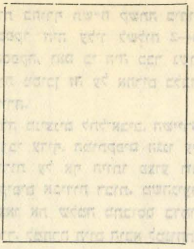
רזדזי חלוציאל („חלוצי")

בן חיים וחנה, חברי „החלוץ" הבלתי־לגלי בברית־המועצות. נולד בא' בתשרי תרצ"א (23 בספטמבר 1930) במוסקבה. שמו ניתן לו כסמל וזכרון, כי הוא היה אחד הבנים הראשונים שנולדו לחברי התנועה החלוצית במוסקבה. שבועים אחרי היולדו לקחתהו אמו, שקיבלה רשיון־עליה לארץ־ישראל, ועלתה אתו ארצה. סבו היה ר' יצחק הלפרין מסטראר־קונסטנטינוב, משכיל נודע וציוני ותיק, ממנו ירש את הצמאון לדעת, טוב לבו והתמדתו. בדצמבר 1930 הגיעה האם עם ילדה לארץ. ביניתים נתקבלה ידיעה על מאסרו של האב ברוסיה, יחד עם אחי אמו, בגלל פעולתם הציונית. האם נרתמה לעבודה קשה. בשעות העבודה של האם בילה הילד בבית־הילדים על שם נתן שטראוס ונתחבב מאד על כל מטפליו. ב־1934 הצליח גם אביו להגיע לארץ. המשפחה התישבה בבאר־טוביה. חלוצי למד בבית־הספר והתבלט בערנותו ותסיסתו המתמדת. ספג את ההוי והאווירה הכפריים, סיים את לימודיו בבית־הספר העממי בהצטיינות והחליט ללמוד חקלאות בבית־הספר על שם כדורי. התעניין והשתלם בכל ענף חקלאי. העריץ את המדריך הבקי במקצועו וידע ללמוד ממנו בכל הכרתו ומרצו. אהב להעמיק חקר בחיי הצומח. גילה אהבה רבה אל נוף הארץ ונתן ביטוי לכך במכתביו. היה שופע מרץ, רב־כשרון ואוהב דעת.

עם הכרזת המדינה התגייס כחבר הפלמ"ח להגנת הישוב. מרחוק הכין את הוריו בהדרגה לכל דבר העלול להתרחש ונתן ביטוי נאמן לראייתו את המצב ולנכונותו הטבעית והפשוטה להילחם למען העם ועצמאותו. השתתף בקרבות על משמר־העמק, ורעין, עכו, צפת. בא לחופשה קצרה הביתה בפסח תש"ח, אולם למחרת היום נקרא על־ידי פקודה משודרת לחזור עם שאר חבריו, והוא חזר למליכה כדי לחסום את הדרך לאויב שניסה, לקראת ה־15 במאי, לפלוש מצד הלבנון. נפל בקרב עם עוד כמה גיבורים צעירים ביום 15.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בקיבוץ מעוז־חיים ב־29.5.1948, זכרו הועלה בחוברת „לזכרם של חללי באר־טוביה".

רזדזיק אהרן (ארנולד)

נולד ב־1929 ברומניה. בן יחיד להוריו. עם פרוץ מלחמת־העולם היה עוד תלמיד והוא הוגלה מביתו ונכלא בגיטו שבטרנסדניסטריה. יום אחד לפני השמדת העצורים הצליח לברוח. עבר בגניבה את הגבול לפנים רומניה. השלים את השכלתו בגימנסיה מסחרית והיה פעיל מאד במחתרת בתוך הנוער הציוני. נכנס כחבר להכשרת „הבונים" (הבלתי־חוקית) והעפיל לארץ בשנת 1946 באניה „הגנה". בתחילה היה חבר מעוז־חיים. עם החמרת המצב הצטרף לשירות הנוטרים. סיסמתו היתה „כל יהודי חייב לדעת לעבוד בטוריה ולהחזיק ברובה".

נפל בליוני שיירה לבן־שמן ב־14.12.1947. נקבר בפתח־תקוה ב־16.12.1947. בקונטרס „איך נפלו גיבורים" הוקדש לו לזכרו.

רזדזיק אברהם („לבן")

בן דוב ואסתר. נולד באוקטובר 1926 בלודז שבפולין. חונך חינוך תורני, תחילה בבית־ספר דתי בעיר־הולדתו, אחר־כך בתלמוד־תורה בראשון־לציון, מקום שם התישבה המשפחה לאחר שעלתה לארץ בשנת 1936. המשיך את לימודיו בבית־הספר המקצועי של „המזרחי" בתל־אביב, ולאחר גמר חוק־הלימודים עבד כמסגר מומחה בבית־חרושת בראשון־לציון. תחילה היה מדריך בנוער האגודאי, ואחר־כך חבר בתנועת „בני־עקיבא". חבר ה„הגנה" מגיל 16, פעיל ב„מכבי־אש" במקום מגוריו. עוד זמן רב לפני פרסום צו־הגיוס היה מגויס בפועל.

עם הקמת צבא ההגנה לישראל צורף לחטיבת „גבעתי". השתתף בקרבות רבים בדרך ירושלים, בדרום ובנגב. גמר קורס מ"כ והצטיין באומץ־לב בפעולות־קרב רבות. נפצע פעמיים. זכה לציון שמו בדוח הקרבי של חטיבת „גבעתי" על אומץ־לבו בשעת מבצע „עשר מכות", כשיחידתו **חסמה את דרך הנסיגה בפני הכוחות המצריים שביקשו לפרוץ ממגדל־גד לעזה** (חיסל עמדת מכונת־יריה של האויב בהתקפת־רימונים). נפל בבית־גוברין ב־25.10.1948. נקבר למחרת היום בכפר־ורבורג.

רזדזיג יהושע

בן יהודה ורוזה. נולד ב־26.4.1926 באדרינה (אדריאנופול), תורכיה. היה הצעיר במשפחה. למד ב„אליאנס" ובגימנסיה ממשלתית וקיבל חינוך לאומי בתנועת בית"ר. אחרי תסיסה אנטישמית שם בא ארצה ב„עליית־הנוער" בקיץ 1943. למד ועבד שנתים במוסד החינוכי במגדיאל ואחר־כך עבד בתל־אביב בבית־מלאכה למסגרות־תמונות והשתלם בלימודים בשיעורי־ערב.

אחרי הרצח בגן־האואי הצטרף ל„הגנה". השתתף בהגנת פרברי תל־אביב ובהתקפות על חולדה הערבית ומקומות אחרים. גמר קורס ל„עזרה ראשונה" ויצא לחזית בתפקיד חובש פלוגתי. בשובו מהגשת „עזרה ראשונה" לשני מפקדים פצועים נפל בנגבה ביום 2.6.1948, ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות שלה. הוריו הזקנים הגיעו לארץ כחודש לפני נפילתו ועוד הספיקו לראותו.

רוחלד ברוך

בן יחיד להוריו שמעון וחיה. נולד ביום ז׳ באדר א׳ תרפ״ט (1929) בירושלים. אחרי גמר בית־הספר העממי פנה למקצוע מכניקה עדינה. בהיותו בן 16 וחצי התגייס לפלמ״ח ועשה באלונים ובתל־יוסף. עם הגשישית מלחמת־השחרור לא הסכים ליהנות מזכות היותו בן יחיד בטענה, כי עתה הכל הם בני האומה כולה. לא שעה להפצרות מפקדו ויצא לפעולות־קרב. שש לכל פעולה מתוך התלהבות ומסירות.

במסגרת גדוד הפלמ״ח השתתף בקרבות נגד כנופיות קאוקג׳י ואחר־כך עם „הפורצים״ בדרך לירושלים. בפעולה זו נפל, בקרב רימונים, ב־9.6.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1948.

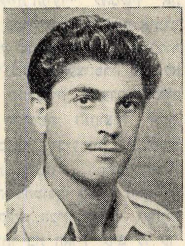
רוזין מרדכי

בן אברהם (ארטור) וגרייטה. נולד ב־22.1.1927 בהמבורג וגדל בנורטהיים שבמחוז הנובר שבגרמניה. ב־1936 עלו הוריו לארץ והתישבו בירקונה. בשנה הראשונה סיגל לעצמו את השליטה בשפה העברית, ומאז זכה לתשבחות רבות מפי מוריו על שקידתו והצלחתו בלימודיו. מרוב ענוה שמע אותן בבישנות ולא סיפר עליהן בבית. בשעות הפנאי היה עוזר להוריו בעבודות המשק מתוך פשטות שבהכרת חובה, וגם בספרים הרבה להגות, כדי להעשיר את ידיעותיו. למרבה הפלא של הנוער בכפר היה הולך בכל שבת עם אביו לבית־הכנסת שבמושבה סמוכה ומצא ענין בחיי המסורת. כשגמר את בית־הספר העממי הוענקה לו סטיפנדיה ללימודים תיכוניים והוא בחר ללכת למקוה־ישראל ולהשתלם בחקלאות, שבה ראה את דרך חייו. במקוה־ישראל עבר את אימוני הגדנ״ע, אך לבו לא היה נתון לכליי־נשק אלא לכליי־עבודה. בשובו הביתה היה מלא תכניות לשיפורם ולגיוונם של ענפי המשק. גם כשעבד כמדריך חקלאי במוסד החינוכי במגדיאל הוסיף להתעניין ולעזור במשק הוריו, הרחיב את השכלתו הכללית והמקצועית, קיבל סטיפנדיה מהאוניברסיטה החקלאית של מדינת מישיגן בארצות־הברית וכבר היה בידו דרכון לנסוע שמה — והנה פרצה מלחמת־השחרור. למרות הפצרות הוריו לא ביקש כל דרך להשתחרר, וכשהתגייס הלך ליחידה קרבית בחטיבת „אלכסנדרוני״, הסתגל במשך הזמן לחיי חייל והצטיין באומץ ובמסירות, ובבואו הביתה לביקורים קצרים הוסיף להתעניין ולעזור במשק.

השתתף בקרבות רמת־הכובש, כפר־סבא הערבית, ביאר עדאס, קאקון, טנטורה וסלמה. באחרונה הלך עם גדודו לחזית לטרון ושם נפל ביום 26.5.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

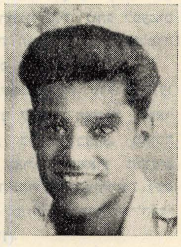
רוזין משה

בן פרסידו וסולטאנה. נולד ב־1926 בפלובדיב שבבולגריה. אחרי סיום חוק לימודיו בבית־הספר העממי עבד בסנדלרות ועזר להוריו במלחמת־קיומם. אחרי שירותו בצבא הבולגרי עלה עם הוריו לארץ־ישראל ב־1948. גויס לצה״ל, שירת בגדוד אחד של חיל־התותחנים והשתתף בפעולות קרב בנגב.

בשירותו ביחידת אנטי־טנקית, בקרב על משלטי רפיח, נפל ביום 4.1.1949. היה קבור בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר למנוחות לנחלת־יצחק.

רוזי יהורם

בן יוסף ושרה. נולד בכ״ז בסיון תרפ״ט בתל־אביב. בהיותו ילד רך נתיתם מאביו והתחנך בבית־היתומים בלובשטיין אשר בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי ולאחר ששהה 8 שנים בבית־היתומים עבר לקבוצת יבנה. שהה שם כשנתיים, חזר לתל־אביב והחל לעבוד כפועל־דפוס. בן 14 הצטרף לשירות ה„הגנה״ והשתתף בפעולותיה. בן שש־עשרה וחצי התגייס לנוטרות ושירת במשטרת רמת־הכובש, השתתף גם בפעולת ביריה ובפעולות אחרות.

עם פרוץ מלחמת־השחרור גויס לצבא ובמסגרת חטיבת „אלכסנדרוני״ השתתף בקרבות ואדי־ערה, כפר־סבא הערבית, טנטורה, קאקון, רנתיה, וילהלמה, אום־זרע. נפל בקרב על קולה בי׳ בתמוז תש״ח (17.7.1948). למחרת הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

רוזינאי משה־אברהם

בן אליהו וחיה־מרים. נולד ביום כ״א בטבת תרפ״ו (7.1.1926) בתל־אביב. אביו היה נצר למשפחת רבנים־גאונים. ההורים התגוררו בגבעת־שמואל שעל־יד בני־ברק מיום היוסדה של שכונה זו. הם שכלו שלושה מחמשת בניהם ונשארו להם משה־אברהם ואחיו יהושע. למד בבית־הספר „ביאליק״ בתל־אביב ואחר־כך השתלם בגימנסיה „גורדון״. בנערותו עבד בדואר תל־אביב וגם למד את מלאכת הרפדות.

היה חבר ה„הגנה״ מצעירותו ומילא בה תפקידים אחראיים ומסוכנים. עבר קורס לחבלה, התמחה במקצוע זה והצטיין כמומחה לחבלנות ולמיקוש. השתתף בפעולות רבות: בהנחת מוקשים ובפירוקם, בפיצוץ גשרים וכבישים ובפירוק פצצות. במלחמת־העולם השניה התגייס למשטרת הישובים העברים בסביבת מגוריו ושירת כנוטר בתחנת־הנסיונות של מכון וייצמן ברחובות וכשומר שדות בישובים מבודדים.

עם פרוץ מאורעות תש״ח התמסר בחירוף־נפש לרכישת נשק והשתתף במבצעים שנערכו למטרה זו במחנה־האנגלים הסמוך לשכונתו. כמעט שלא היתה פעולה באותו זמן ש„משקה החבלן״ לא השתתף בה: ביעור כנופיות הערבים בשטחי כפר־אונו, מרכז בעלי־מלאכה ושכונת רוזנבלום; פעולות חבלה בתוך שטח האויב (סלמה), שיבוש דרכי תחבורתו ומניעת התקדמותו ופירוק מוקשים ופצצות שהוטלו על־ידי האויב, ביניהן הפצצה הגדולה בת 120 ק״ג שנפלה ולא נתפוצצה בסביבות רמת־גן. כן מילא תפקידים רבים ושונים בפעולות סיור ומודיעין. עם הקמת צבא ההגנה לישראל נתמנה סגל־חבלה ב„גדוד העין״ ואחר־כך בגדוד אחד. „משקה החבלן״, הבחור הנאה, החסון והבריא, המלא בטחון ואומץ, היה אהוב ונערץ על אנשי יחידתו בשל

רוזי שמשון

בן אהרן ושולמית. נולד בי״ד במרחשון תר״ף (1919) בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך בבית־הספר למסחר „גאולה״. עבד כפקיד אצל קבלן לבנינים. חובב ספורט. השתתף בקבוצת כדורגל „מכבי א״ בתפקיד מקשר שמאלי. חבר פעיל ב„הגנה״ מגיל 14.

נספה בתאונת־דרכים בי״ד באייר תש״ח (23.5.1948). היה קבור בחדרה. ב־21.11.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

מסירותו הרבה לתפקידיו, נאמנותו לחבריו, עליזותו ונועם הליכותיו. מלא תפקידים חשובים ומכריעים בשעת כיבוש שטחי הערבים (מחנה תל־ליטוינסקי) ובכפרים סאקיה, חיריה, כפר־עאנה, יהודיה, וילהלמה, כפר־קאסם, אום־זרע ומגדל־צדק. פוצץ את הכביש בקרבת ראש־העין ועל־ידי זה נמנעה התקדמות העיראקים לעבר פתח־תקוה; פירק חמרי־נפץ שהונחו על־ידי האויב בתחנת־המים של ראש־העין; פירק מוקשי אויב על דרך התקדמותה של יחידתו תחת אש־צליפה, יומם ולילה, ללא בקשת חופשה. עמד לעלות לדרגת קצין־חבלה. משנסתיימה המערכה בנפת ראש־העין ביקש העברה ליחידה אחרת כדי להמשיך במילוי תפקידו במקצועו המיוחד. בינתים ניגשה יחידתו לביצורם ומיקושם של המשלטים הכבושים בין מגדל־צדק וראש־העין, באותו יום לא היה בקו הבריאות ולמרות חומו יצא לפעולה, כי לא היה מי שיצא במקומו. אחרון המוקשים שהניח בסביבות משלטו התפוצץ בשעת עבודתו וגרמו נתרסק ב־16.10.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה.

רוזמוביץ יחזקאל

בן אברהם ורחל. נולד בשנת 1925 בסלטונסקה־דולי שבצ'כוסלובקיה. בגיל צעיר מאד התחיל ללמוד תורה ב„חדר" והצטיין בלימודיו. אחר־כך עבר לבית־הספר העממי וסמוך למלחמת־העולם השניה וכניסת הנאצים לצ'כוסלובקיה סיים אותו. מחוסר אפשרות להמשיך את לימודיו למד את מקצוע האפיה ועליו היתה פרנסתו וגם תמך בהוריו. בשנת 1944 הובל יחד עם הוריו למחנה־ההשמדה באושביינצים. ההורים נספו והוא הצליח להתחמק ולברוח, בתום המלחמה נפגש עם בן־דודו באיטליה אשר מסר לו את זכות־העליה לארץ ובשנת 1946 עלה לארץ באנית־המעפילים „חגה סנש" והצטרף למושב תקומה, אך לאחר זמן קצר עזב אותו והסתדר בעבודת־אפיה בחדרה.

במלחמת־השחרור היה בין המתנדבים הראשונים ועם התארגנות צבא ההגנה לישראל התגייס גיוס מלא ומילא תפקידים שונים. ביום י"ד במנחם־אב תש"ח (19.8.1948), בהיותו במחנה הצבאי שבקרבת החוף, ירד לרחוץ בים וטבע. למחרת היום נקבר בבית־הקברות הצבאי בנתניה.

רוזן ירמיהו

בן יעקב ושרה. נולד ב־18.10.1926 ברימאנוב שבגליציה, פולין, במשפחה חסידית אמידה, אך אביו כבר היה משכיל וציוני. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי פולני. בגיל 10 התחיל ללמוד בבית־הספר העברי „יבנה" ונגינה בכינור והצטרף לתנועת „השומר הדתי" „בני־עקיבא". בראשית מלחמת־העולם השניה הציל ביקור־רוח כשלושים יהודים מהשמדה בידי חיילי היטלר ועוזריהם האוקראינים: מחמת גזירת האיסור להתפלל ביום־כיפורים ת"ש בבתי־הכנסיות התאספו להתפלל בבית סבו, אבי אביו. בשעת התפילה באו הצוררים ודפקו על השער הנעול. יצא הנער ירמיהו ופתח להם את השער ואמר כי הוא לבדו בבית והוא מבקש שיקחוהו עמהם לעבודה. הם הסתלקו עמו ואחרי שעות מספר שיחררוהו לחזור הביתה. בערב סוכות גורשה המשפחה עם כל יהודי העיר לפשמישל אשר באזור הכיבוש הרוסי, ושם היה ירמיהו לבר־מצוה והתחיל להניח את התפילין שלקח עמו לדרך ואת הלכותיהן למד מפי הסב ר' זלמן רוזן. בסוף יוני 1940 גורשה כל המשפחה לסיביר ושם התנדב הנער לעזור להוריו בעבודת כריתת עצים ביער. בעקב הסכם סטלין־שיקורסקי שוחררה המשפחה ויצאה מסיביר לסמרקנד. שם מתה אמו במגפת טיפוס ואף הוא עצמו נפגע במחלה, אך קם מחליו. נתקבל לבית־היתומים של הצבא הפולני, ואם כי היה קרוב לגיל 16 הצליח לקבל רשיון־יציאה להטהר בשיירת הילדים שעד גיל 14, כדי לעלות לארץ־ישראל. במחנה־המעבר בטהרן עמד על כך, שלא ייעשה כל נסיון להרחיקו מאורח־החיים הדתי ואירגן את הנערים שהעתם היתה כדעתו. כשהגיע לארץ עם „ילדי טהרן", במארס 1943, עבר אחרי זמן קצר ממחנה־המעבר שבמשק עיינות לחבורת עליית הנוער הדתי במקוה־ישראל. למד לשפל בעצי־פרי והשלים חינוכו ביהדות ובלימודים כלליים. עמד בתוקף על שמירת עצמאותו הפנימית ועל דעותיו הביקרתיות כלפי מעשים ותופעות שלא ישרו בעיניו. תהה רושם תלאות המלחמה נטה להסתגר בתוך עצמו ולהיזהר מפני אחרים לפני הכירו אותם מקרוב, אך בחבורתו היה ער ומהפעילים בעריכת מסיבות ובחוג הדרמטי והנגינה בכינור. לפי המלצת מדריכיו איפשרה לו לשכת „עליית־הנוער" להמשיך את לימודיו בנגינה. עסק גם בספורט. הצטיין בכדור־עף ועבר את אימוני הגדנ"ע. ביוני 1945 הצטרף לגרעין הקיבוצי שבחבורתו ועבר לשירות בכפר־עציון, ושם נשאר כחבר קבוע ועבד בגידול עצי־פרי. אך לא ויתר על שאיפתו להשתלם בנגינה ובראותו שהעבודה במעדר עלולה ליטול מאצבעותיו את הגמישות ודקות ההרגשה הנחוצות לכנר, התגייס לנוטרות ושירת כשומר־רובה בכפר וביערות ובמטעים שבסביבתו. בעזרת הקבוצה המשיך את לימודיו בקונסרבטוריון בירושלים ואף נמצא ראוי לקבלת סטיפנדיה מהמוסד. עתידו נראה לו מבטיח אושר: יפתה את כשרונו המוסיקלי; אביו ואחיו ואחותו ששרדו מההשמדה יעלו ארצה ויחד עם נערתו בת הארץ יקים לו קן־משפחה בכפר־עציון. בינתים עבר לעבוד בנהגות ובנסיעותיו ירושלימה לרגל עבודתו הוסיף ללמוד בקונסרבטוריון וגם לעסוק בספורט ובקריאת ספרים בשעות הפנאי, התאמן ב„הגנה" וסיים קורס של סיירים. משפסקו הנסיעות לירושלים בגלל המצור היה נוהג לפעמים במכונית בתוך הגוש, לבל ישכח את מלאכת הנהיגה. שירת בפלמ"ח כסייר וכמקלען וכן בתפקידי שמירה, ביצורים ואימונים.

בהתקפה הראשונה על הגוש, ביום ג' בשבט תש"ח, פעל במקלעו בעמדות הדרומיות וגרם אבידות לאויב. ביום שלפני האחרון נשאר שוכב עם חבריו בין הסלעים כל היום בחום, ברעב ובצמא, מחוסר יכולת לצאת מן המחסה בגלל אש מושריני האויב שנשארו תקועים בין השבילים. למחרת פעל במקלעו בעמדות הדרומיות־מזרחיות ושם נפל עם נפול הגוש ביום 13.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

רוזן פינחס

בן יהושע ופרלה. נולד בשנת 1921 בוארשה, בירת פולין, למשפחת חסידים. בעיר זו גדל ונתחנך והסתגל לרוח הזמן תוך שמירה על מורשת האבות. במלחמת־העולם השניה טולטל לרחבי רוסיה. במקצועו, מקצוע האריגה, לא מצא עבודה והוכרח לנטות שכם לעבודות קשות למיניהן, ובאחרונה בקימום הסכר בדניפרופטרובסק, משם הביא אתו מכאובי־רגל תמידיים. מתוך העבודה בקימום רוסיה מחוברנה משכחו לבו לעבודה בארץ האבות. ב„נתיב־הבריחה" עבר גבולות רבים, הפעיל ארצה ב־1946 באניה „לטרון" וגורש לקפריסין. במאי 1947 הורשה לעלות ארצה, מצא מנוחה ראשונה בבית דודו בכפר־חסידים, ואחר־כך עבד כיוצק־ברזל בבית־ההרושת „וולקן" במפרץ חיפה, התגבר על חולשתו והגיע לתפוקה מלאה בעבודה.

באפריל 1948 גויס לשירות מלא, הסתיר את מכאובי רגלו ונתקבל לשירות קרבי. השתתף עם יתר המתנדבים בפשיטה מעבר לירדן, לשטח סוריה, כדי להחליש את תנופתם התוקפנית של הסורים נגד הגליל העליון. נפצע בצורר כדורים, וכשמצאוהו אחרי 16 שעות שכיבה בשדה ליד משמר־הירדן, אמר באידיש פשוטה: „חייל יהודי אינו נושט רובה יהודי". נלקח עם רובהו לבית־החולים בצפת ושם מת ביום 11.7.1948. למחרת היום נקבר בצפת.

רוזן שלמה

בן נפתלי וחנה. נולד ב־17.3.1919 בעיר שדלץ אשר בפולין. אמו מתה עליו בצעירותו. למד בבית־ספר עממי ותלמוד־תורה ובעודו נער התחיל לעבוד. בגיל צעיר נתגלו בו ניצני כשרון ספרותי. מאמריו הראשונים פורסמו בעתון־קיר של „השומר הדתי" בשדלץ. היה פעיל בחיי הקן של „השומר הדתי" והרבה להשתתף במושבות־קיץ וטיולים. בשנת 1937 יצא להכשרה לקבוצת „ראשית" ליד וארשה והתכונן לעליה ב', אך בינתים פרצה מלחמת־העולם (את תקופת־חייו זו הוא מתאר בספרו „מתוך המפולת" אשר הופיע בהוצאת „עם עובד" בתל־אביב). הצליח לעבור בגניבה את הגבול ולהגיע לוילנה. שם הצטרף למחנה החלוצי. שימש זמן־מה כשליח המחנה החלוצי הדתי בליטא לשם העברת נוער לוילנה, פעולה שהיתה כרוכה בסכנות רבות. בספטמבר 1941 זכה להגיע ארצה דרך רוסיה, יפאן, סין, סינגפור, הודו־סין, דרום־אפריקה וכו'. בארץ הצטרף לקבוצת „אברהם" בכפר־פינס, עבד בפרדסי כרכור וביער בחדרה. בשנת 1942 נשא לאשה את חברתו מההכשרה, באביב 1943 היה בין ראשוני העולים לכפר־עציון. עבד שם כאחראי לעבודות המטע והשתלם במקצוע זה. בכפר־עציון היה פעיל בחיי החברה והתרבות ובארגון מסעות, שתיארם ברשימותיו ובשיריו. פירסם מאמרים בעתונות על חיי המתנחלים בהרים. היה חבר ועדת החברים של כפר־עציון.

בתקופת המצור והקרבות בגוש שימש כקשר במשרד. עד הרגע האחרון לא עזב את משמרתו. בימי־ההתקפה האחרונים תיקן פעמים אחדות בסכנת נפשות את האנטנה שנפגעה. כשאזלה כל תקוה להחזיק מעמד בכפר הסיל את המשדר ונפל עם חבריו בנפול הגוש ב־13.5.1948. כותחות האויב ניסו לחדור למקלט מקום בו היתה המפקדה וגם תחנת־השידור, וכשנוכחו לדעת שלא יצליחו בכך — פוצצו את בנין המנזר הגרמני אשר הריסותיו כיסו את המקלט על מגיניו. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים. השאיר אשה, רחל, ובת.

רוזנבאום בנימין־שלמה

בן דויד ורחל (רלה). נולד ב־24 בספטמבר 1928 בעיר קוז'מינק ליד קאליש אשר בפולין. בן שבע היה בעלות המשפחה לארץ בשנת 1935. גמר בית־ספר עממי בפתח־תקוה והתחיל לעבוד בבית־חרושת לטריקה בפרדס־כץ. בהשפעת הוריו הצטרף לתנועת „בני־עקיבא". נער שקט היה ומכונס בתוך עצמו וקשור מאד לביתו. בבית קראו לו בשם־חיבה „יומי". בתקופת הגזישות של השלטון המנדטורי, באתת מפעולות־הסריקה של הצבא הבריטי בפתח־תקוה, נאסר כחשוד בהשתייכות למחתרת והוחזק שנה בלטרון. שוחרר זמן קצר לפני צאת הבריטים מן הארץ ומיד התגייס. גבה־קומה וחסון, למוד עבודה קשה והקרבה עצמית. אחרי חופשתו האחרונה נפרד מעל אחיו בברכה: „נצליח במדינה".

נפל בליל 10.7.1948 במשמר־הירדן. עד הרגע האחרון הגן במקלע על נסיגת חבריו מהמשלט. נקבר קבורה זמנית על־ידי הסורים והועבר אחר־כך לקבר ישראל, ב־23.7.1948, בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה.

רוזנבאום חיים־יהושע

בן אברהם ולאה. נולד ביום 27.7.1922 בנאג'ווארנא, מחוז טורדא שבהונגריה. למד ב„חדר" וב„ישיבה" ועזר להוריו ולאחיו במסחרם. היה אדוק, צנוע ושקט. בשנת 1942 גויס על־ידי הצבא ההונגרי לעבודת־כפיה. כעבור שנתים שוחרר על־ידי הסובייטים. ב־1946 הגיע לברגן־בלזן, גרמניה, וביחד עם אחיו הצעיר העפיל ארצה באנית־המעפילים „שבתי לוזינסקי". מחופי הארץ גורש לקפריסין ורק באוגוסט 1948 הורשה לעלות ארצה. מקצועו — בנאי.

עם בואו לארץ התגייס מיד לצה"ל. נפל בשעת מילוי תפקידו בכביש „בורמה" בין ירושלים ותל־אביב ביום 17.10.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

רוזנבאום יוסף

בן מרדכי. נולד ב־1925 בבודפשט, בירת הונגריה, להורים פועלים עניים. אחרי סיום לימודיו בבית־הספר העממי למד מלאכת כריכת ספרים ועבד בה. כשגבר השלטון הפשיסטי בהונגריה נלקח לעבודת־כפיה במכרה־נחושת בסרביה. אחרי השחרור חזר לעבוד במקצועו. כעבור זמן קצר הצטרף לתנועת „דרור־הבונים" ויצא להכשרה. ב„נתיב־הבריחה" הגיע לחוף הים, העפיל ארצה באניה „הגנה" והגיע ב־1946. הצטרף עם קבוצתו לקיבוץ גבעת־חיים ובמהרה נקלט בעבודה החקלאית ובחברה ונתחבב על חבריו.

במלחמת־השחרור שירת בשמירה בפלוגת אזור עמק חפר ולעתים רחוקות סר לביקור קצר אצל רעיתו וחבריו במשק. כשנשלח עם קבוצתו ביום 7.7.1948 בתגבורת לחיל־המצב בכפר קאקון, לעמידה בפני התקפת־נגד צפויה, עוד שקד להביא בגדים ליתר חברי המשק השומרים שם, ולפני הצהרים נהרג בקאקון מפגיעת־פגז ישירה. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגבעת־חיים.

רוזנבאום יעקב

בן ארנסט וריזה. נולד ב־12.9.1930 בגרמניה. בראשית 1939 עלה לארץ עם משפחתו שהשתקעה בנהריה. למד בבית־הספר עד גיל 15 ואחר־כך למד מסגרות ועבד בה. היה חבר בקבוצת־הספורט „גורדוניה" ועסק בשחיה ובשיט, בכדורגל ובאתלטיקה קלה. מגיל 13 התחיל להתאמן ב„הגנה" ולהשתתף בסיורים בסביבה.

אם כי היה בן יחיד להוריו התגנד בראשית 1948 לשירות קרבי בהגנת המולדת. השתתף בקרב על נבי־סמואל ושם נפל ביום 22.4.1948.

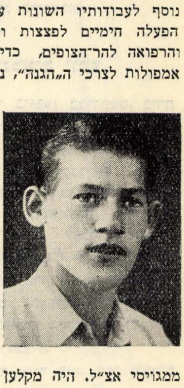
רוזנבאום מרדכי

בן שמואל ופרידה. נולד ב־1903 בקאליש שבפולין. למד בגימנסיה ובאוניברסיטה. עוד בנערותו נמשך לציונות והיה מארגני תנועת הסופים „השומר הצעיר" בפולין. אחרי שירות־חובה בצבא הפולני התמחה בניפוח זכוכית לצורך עבודה מדעית בחימיה ובפיסיקה, כדי להועיל בידיעותיו אלה לאוניברסיטה העברית בירושלים. ואכן משעלה ארצה ב־1924 החל לעבוד בניפוח זכוכית במכון לחימיה של האוניברסיטה, ובמשך הזמן תינך דור של עובדים במקצוע זה, ביניהם גם חיילים משוחררים. כשנהרסה מעבדת המכון ברעש־האדמה ב־1927 הסתכן עם חברים מספר ונכנסי לבין ההריסות להוציא ולהציל מכשירים יקרי־ערך. ממכתביו ומרשימותיו ניכר, שהיה בעל נפש שוחרת יופי, שואף לגעלה ולנשגב, אוהב הבריות ומבקש את ניצוצות הטוב והאור בזולתו. מסור למשפחתו (אשה ושני בנים) ומסור לשירות המדע, העם והמולדת.

כמעט מיום עלייתו ארצה היה חבר ב„הגנה" והגיע לדרגת מפקד קבוצה. בשנים האחרונות שירת בפלוגת חי"ם של האוניברסיטה, עשה את העבודה המקצועית בשביל „חברת נדע" (כינוי־הסואה לחמ"ד בירושלים) ובשביל „משק בית" (כינוי לתא ראשוני של תע"ש בירושלים). נוסף לעבודותיו השונות עסק גם בהכנת אמפולות זכוכית למנגנוני־הפעלה חימיים לפצצות ולמוקשים. בעלותו עם שיירת אנשי המדע והרפואה להר־הצופים, כדי להביא משם זכוכית ומכשירים להכנת אמפולות לצרכי ה„הגנה", נרצח עם שאר חברי השיירה ביום 13.4.1948.

רוזנבוים יוסף („יוסקה")

בן פינחס ולאה. נולד ב־י"ז בניסן תרפ"ז (1927) בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי והתחנך בתנועת בית"ר. עבד בבנין כקבלן. פעיל במחתרת אצ"ל. משארך לו הזמן עד שצירפוהו אל הלוחמים, התאמן לחוד אצל אחד מותיקי הארגון, שהכשיר אותו בשקידה. מורהו זה הוגלה מן הארץ וחניכו יוסקה מילא את מקומו. לא אחת נצער אף הוא ויושב בלטרון. במלחמת־השחרור השתתף תחילה כאחד ממגויסי אצ"ל. היה מקלען טוב ואמיץ.

נפל בקרב רמלה. יחד עם חבריו שומה היה עליו לחפות על שבעים איש שהיו בחפירות. נפצע בידו, אך הוסיף לירות. נפצע שנית, צנח ארצה ומת ביום 2.6.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

רוזנבוים אליהו

בן נחמן וקריינדיל. נולד בשנת 1928 בוארשה, בירת פולין. בן יחיד להוריו שעלו ארצה ב־1935. למד בבית־ספר עממי בתל־אביב. בגיל 13 נתיתם מאבי ונתחנך שנתיים בבן־שמן. כשחזר הביתה לא יכול עוד לכבול את החיים בעיר. הצטרף לקבוצה מ„הנוער העובד" ויצא עמה להכשרה חקלאית בדגניה א', שם מצא את סיפוקו בעבודות המשק, בנוף הכנרת ובחיי הקבוצה, אך משנתפרדה חבורתו הוכרח לחזור לבית אביו ואמו־החרגתו. אחרי שידול־הם שילמד מלאכה עבד כשנה באריגה, אך החיים העירוניים שוב העיקו עליו ללא נשוא ואז התגייס לפלמ"ח ויצא לתל־יוסף. משגילו חבריו ששמיעתו לקויה לא לקחוהו עמהם לפעולות־לילה ולתפקידים קשים ורוב הזמן עבד במשק, בענף הרפת שנתחבב עליו, השלים ידיעותיו על־ידי קריאה בספרי מקצוע, ושאיפת חייו היתה להתישב בקיבוץ.

בחורף תש"ח השתתף בקרבות בגליל ובנגב ובמשמר הנייד על צינור־המים. כשבא פעם הביתה לחופשה קצרה וסיפר שישלחו אותו לבדיקה רפואית בגלל שמיעתו הלקויה, והוריו אמרו להשתדל כי ישתחררהו, התנגד לכך בתוקף ואמר: „אם אני לא אלך, וכן שני ושלישי, לאן נגיע ומה יהיה על כולנו? אל תעשו דבר לשחרורי, לא יעזור לכם כלום!" התחמק מהבית והזר לתל־יוסף, נשלח להגנה על משמר־העמק בשעת התקפות קאוקג'י ושם נפל ביום 13.4.1948. הי"ד קבור בתל־יוסף. ב־24.7.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

רוזנבוים משה־אהרן

בן מנחם־בן־ציון ופייגה־מינדל. נולד ב־י"א בניסן תר"ף (30.3.1920) בעיר דובז'ין בפולין. הוריו היו ציונים ותיקים. אביו — פעיל בתנועת „פועלי־ציון". בהיותו בן 11 חודש היגרו הוריו לארצות־הברית. המשפחה התישבה בברוקלין, שם גדל הנער וגמר בית־ספר תיכון. תוך ברוח הציונות, היה גא ביהדותו ושמח באוירת החופש של ארץ־מגוריו. חיים וייצמן ואברהם לינקולן שימשו לו נציגי אידיאלים תאומים. כשפרצה מלחמת־העולם השניה היה סטודנט ב„קולג'" במרכז ניו־יורק. מיד עזב את לימודיו והתגבד לחיל־האויר. גמר בהצטיינות קורס של 9 חדשים והוסמך לנוט בתואר לויטננט שני. נשלח אל מעבר לאוקיינוס וצורף לאוירית בנות־הברית באזור ים התיכון. בסיסו היה באיטליה ועל אדמתה הכיר את חיילי הבריגדה העברית, קשר אתם קשרי ידידות והחליט לעלות לארץ־ישראל בבוא המועד. היה טייס במפציץ ובפעולתו ה־13, מעל לשדות־נפט ברומניה, הופל ונלקח בשבי. שהה 13 חודש במחנה־שבויים בגרמניה, בקרבת דאכאו, עד שהמחנה נכבש על־ידי צבאות בנות־הברית במאי 1945. בזמן שביו נשלח בשבילו לאביו אות־הצטיינות של חיל־האויר. עם שובו ללימודיו באוניברסיטה נרשם במחלקה להנדסה מכנית מתוך כוונה להשתלם במקצוע מתאים בשביל עבודתו העתידה בארץ. למד שנתים וחצי. עד גמר לימודיו וקבלת תעודת־מהנדס לא חסר לו אלא חודש אחד, אבל הוא העדיף לדחות את הדבר, כדי שלא להשהות אף יום אחד את התנדבותו לחיל־האויר הישראלי במלחמת־השחרור. בשנות לימודיו באוניברסיטה היה פעיל ב„בני־ברית" („מוסד הלל") וב„הבונים". הצטיין בכמה מקצועות־ספורט וזכה לפרס כאגרופן הטוב והמאומן ביותר בין הסטודנטים של עונת 1947—1948. היה חובב אמנות ועסק בעיקר בציור. ביחוד זכו לתשומת־לב ציורי־הנוף שלו. הצטיין גם בשירה ובהגות.

בחיל־האויר הישראלי שירת רק זמן קצר. מת מות־גיבורים ליד חולדה ב־30.5.1948. נקבר ברחובות ב־1.6.1948. אחרי מותו העניקה לו האוניברסיטה „קורנל" בניו־יורק את התואר של מהנדס־מכני. בפקודת־יום של המטכ"ל מ־29.9.1949 צורף לשמו התואר „פקד־טיס".

רוזנבלום אסף

בן משה ורחל. נולד ב־י"ב באייר תרפ"ז בתל־אביב. כשהיה בן 3 שנים עברה המשפחה לחיפה. שם למד בגן ואחר־כך החל ללמוד בבית־הספר הריאלי. עוד בילדותו שאף לחקלאות וחלם על התישבות, ובלמדו בכיתה ה־6 עזב את ספסל־הלימודים כדי לעבור ללמוד בבית־הספר החקלאי אשר במקוה־ישראל. בשנת תש"ו סיים בהצטיינות את בית־הספר במקוה־ישראל. ביום הולדתו הי"ח רשם ביומנו: „אני מצהיר הצהרה, שתחייבני בעתיד: אני מקדיש את חיי

לאומה". בנעוריו השתייך לתנועת „הצופים" ואף הדריך בה. בהיותו במקוה־ישראל ערך את עתון הגרעין בשם „אלומה" ובו פירסם רשימות רבות ושירים. במקוה־ישראל עבר עם גרעינו לגבת, במסגרת הפלמ"ח. בחבורתו התבלט במיוחד ; „הופיע כחוזה חלומות וגם בטוח בהגשמתם", כפי שנכתב עליו ביומן גבת. בתקופת שירותו בפלמ"ח היה פעיל ב„שורה", היה מ"כ.

עם פרוץ מלחמת־השחרור עבר ליגור, משם לגליל ולראש־פינה והשתתף בקרבות רבים. נפל בו' באייר תש"ח (15 במאי 1948) בשעת כיבוש מלכיה ובו ביום הובא לקבורת באילת־השחר. בכ"ז באלול תש"ט (21.9.1949) הועבר למנוחת לחיפה. עוד בהיותו בהכשרה רשם ביומנו : „אם יבוא יום ואיאלץ ליפול על סלעי מולדתי, לא אפול לשוא".

רוזנבלום ישראליצחק

בן אברהם־דויד ואסתר. נולד ב־25.12.1919 בזיגן שבגרמניה, שמה היגרו הוריו באותה שנה מפולין. בבית־הספר היה התלמיד היהודי היחיד והטוב שבתלמידים. הגן על כבוד היהדות מפני המורים, ובן 12 נזף במורה על הרצאתו האנטישמית ששמע, בגלל איחור, מאחורי הדלת. המורה השיב לו על כך בסטירה ובגירוש מהכיתה, אך לאחר קובלנתו בפני המנהל הוכרח המורה לבקש סליחתו בפומבי.

הצטרף לתנועת „הבונים", עבר הכשרה ב„עליית־הנוער", עלה ב־1935 והמשיך את הכשרתו בבן־שמן, בגבעת־השלושה ובאילת־השחר. ב־1938 התגייס לנוטרות, כדי לחסוך כסף להעלאת הוריו, אך אלה לא הספיקו לבוא בגלל מלחמת־העולם שפרצה בינתים. בנוטרות הצטרף ל„הגנה" והשתתף בפלוגות וינגייט ובהקמת מצודות אוסישקין. בימי היותו מפקד הנוטרים בביהניה התכונן בינתים לבחינת־בגרות אנגלית בלימוד על־ידי מכתבים. בינואר 1943 התגייס לצבא הבריטי ושירת ביחידת משרטטי מפות של המהנדסים המלכותיים במצרים, בצרה, בגדד וטהרן ושם עבר את בחינות־הבגרות. אחרי שחרורו עבד הדשים אחדים בבנין כדי לחסוך כסף ללימודיו ובנובמבר 1946 נכנס לאוניברסיטה ללימוד מדעי־הטבע וקיבל סטיפנדיה לסמסטר הראשון. לביסוס פרנסתו מצא עבודה כמדריך בבית־הספר לחרשים־אילמים. שם נתחבב על ההנהלה, המורים והילדים, והדריכם בעבודות־גינה. מהתחלת מלחמת־השחרור נשאר עמהם כמעט בקביעות ונסך בהם הרגשת בטחון בשעות סכנה.

גויס חלקית וחילק לילותיו לשמירה וימיו לעבודה עם הילדים ובהשתדלות ההנהלה שוחרר. כשהחמיר המצב בעיר התגייס לשירות מלא והשתתף בקרבות ההגנה והכיבושים בירושלים. לאחרונה היה מהאחראים להגנת העמדה בנוטר־דם. בשעת החלפתו לצאת לשעות־נופש החלה ההפגזה על הבנין ונשאר בתפקיד בראש 5 חבריו. אותם שלח לחדרים פנימיים והוא נשאר בתצפית בעמדה קדמית ושם נפגע ברסיס פגז ונפל אור ליום 23.5.1948. היה קבור בשייך־באדר א', ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

רוזנבלום מנחם

בן משה־אהרן וטובה. נולד ביום 15.4.1929 בעיר פביאניץ, פולין. היה עוד נער בבוא השואה והוא האחד שנשאר בחיים מכל המשפחה שנספתה באוישוויץ. עם השחרור הלך בנתיב הגאולים והגיע לארץ בשנת 1946. התגורר אצל קרובים ברחובות. השכלתו היתה עממית. עבד בבית־מסחר. בצבא ההגנה לישראל שירת בגדוד אחד. נפל ליד בארי־טוביה ביום ו' בסיון תש"ח (17.6.1948). למחרת היום נקבר ברחובות.

רוזנבלום צבי

בן שלמה־זלמן ודינה. נולד ב־27.10.1929 בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך עבד בארניגה. היה פעיל במחתרת אצ"ל בכינוי „החייל אלינור" ובמלחמת־הקוממיות שירת בצה"ל. בפעולת סיור בקרבת בן־שמן נפל ביום 16.9.1948.

רוזנבלום קלמן („אלמיק")

בן יעקב וצפורה. נולד ב־20.7.1929 בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי („תל־נורדוי") ותיכוני („שלוה" ו„תיכון חדש"). מילדותו נתגלה בו כשרון מוסיקלי. שנה וחצי למד פסנתר והפרופ' דויד שור ז"ל, ששמע אותו מנגן בבחינה, ניבא לו שיהיה פסנתרן ראוי לשמו, אך בגלל חוסר פסנתר בביתו וברצותו למלא בקהל המנגנים תפקיד מוזנח דוקא, אמר : „כל היהודים מחבבים את הכינור בהזניחם את כלי הנשיפה — אקח עלי הצוצרה". וכך המשיך ללמוד מוסיקה ואף התחיל לכתוב קומפוזיציה שלא השלימה ובדעתו היה לצאת להשתלם בחו"ל לארץ אחרי תום שנת השירות. בשנת 1944 עבר קורס מדריכים בחג"ם ואחר־כך היה למדריך בבית־הספר. אחרי בחינות־הגמר התגבד לשירות במשמר־נע של הנוטרים. אך התחיל בשירות פרצה ההתקפה הערבית על הישוב לרגל החלטת החלוקה.

שירת בקביעות בליווי שיירות בקו תל־אביב—הדרום ובבדיקת הדרך חולון—ראשון־לציון. בשירותו זה נפל בין השבעה ביזור ב־22.1.1948 נקבר בנחלת־יצחק. זכרו הועלה על דפי ספר־הזכרון „השבעה". לשמו ולשם חבריו שנפלו יחד אתו הוקם המושב „משמר־השבעה".

רוזנבלט יעקב („ברטי")

בן אלפרד וגרטרוד. נולד ב־8 ביולי 1930 בוירצבורג שבגרמניה. ב־1 בנובמבר 1934 עלה לארץ עם הוריו שהתישבו בנהריה, בה זכה להיות הילד הראשון והתלמיד הראשון בבית־הספר. עבד במשק הוריו. לאחר גמר בית־הספר העממי, כשעבר לחיפה ולמד בבית־הספר ובית־המלאכה של מרויז, נשאר לגור בנהריה והיה יוצא בבוקר השכם לחיפה, ועם שובו עסק במשק, ואת שאר זמנו הקדיש לגדנ"ע ולסקציה הימית של „הפועל", בה היה יודע בפעולותיו. כחבר ממושמע ב„הגנה" השתתף בפיצוץ גשר הרכבת ליד א־זיב, על־ידי ירידה מצד הים, ובהקמת נקודת־הישוב ביחיעם. היה בין מורידי המעפילים מהספינה „חנה סנש". בימי המאורעות עזר להוביל בסירה את הרוגי חברת־החשמל למנוחות בקריות. הקדיש ברציפות את ימיו לעבודה בבית־המלאכה בחיפה ואת לילותיו לשמירה על מושבתו.

בדצמבר 1947 גויס למלחמה. צורף לגדוד אחד שבחטיבת „כרמלי". עבר קורס למפקדי־כיתות באלונים וכפר־ויתקין והשתתף בקרבות ליד יבנאל ושירת בחיל־המצב מצובה—חניתה—אילון בתקופת המצור. המצור עצמו עבר עליו ביחיעם. נפל במוצאי ה־27 במארס 1948 בשיירה ליחיעם, כשהוא שוקד על ה„ברן" שבידו ללא הרפות ממנו למרות הפצרת חבריו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה.

רוזנבלט דוב

בן יצחק ומלכה. נולד ב־21.6.1928 בירושלים. התחנך וגדל בבית הורים שומרי מסורת ובגיל חמש התחיל ללמוד ב„חדר" ולמד בשקידה רבה עד אשר נכנס לעול־המצוות. אחר־כך ביקר בבית־ספר דתי וסיימו בהצטיינות. עבד כפקיד בבית־מסחר ובערבים הוסיף להשתלם. מגיל 17 היה חבר ה„הגנה". עבר אימונים בסדום וגם נשלח לקורס חובשים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התייצב מיד לשורות המגינים על עיר־מולדתו ירושלים והשתתף בפעולות הראשונות נגד הערבים שהתנפלו על המרכז המסחרי החדש שליד העיר העתיקה. אחר־כך הועבר לעמדות שבשכונות מקור־חיים שבדרום העיר. השתתף בליווי שיירות להרטוב ולכפר־עציון. בשיירה האחרונה שעלתה לגוש עציון עלה גם הוא ונשאר בשורות המגינים והשתתף בכל הקרבות להגנת הגוש. דחה את ההצעה לנטוש את הגוש ולעזבו תחת חסות „הצלב האדום" כמלוה פצועים, ועמד בתוקף על רצונו להישאר עם חבריו בכפר־עציון. נפל עם נפול הגוש בד' באייר תש"ח (13/14.5.1948). ב־17.11.1949 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

רוזנבלט יאיר

בן יצחק ופנינה לבית טיבולסקי. נולד ב־י"ז בניסן תרפ"ה במשק עין־חרוד. גדל ולמד בעין־חרוד בבית־הספר העממי והתיכון. עבד במכורת, שראה אותה כעניין־עבודתו הקבוע. בעל „ידי זהב" בעבודתו. אחרי „השבת השחורה" ב־1946 היה מעצורי רפיח. ביוני 1947 התגייס לפלמ"ח, עבר קורס מ"כ, ובראשית חורף תש"ח נשלח עם חבורה קטנה של אנשי פלמ"ח לעבודה כפועלים בנמל חיפה ועליהם הוטל לשמור (ובמקרים חמורים גם בנשק הנסתר שהחזיקו בשטח הנמל מתחת לחטמם של אנשי המשטרה הבריטית) על השקט והשלום בין העובדים הערבים והיהודים ועל רציפות העבודה הסדירה בטעינה, ובעיקר בפריקת המשלוחים החיוניים לישוב ובהורדת העולים מהאניות. נאסר באשמת החזקת נשק ונפטר בתשלום קנס. השתתף עם פלוגת־הנמל בפעולות־נקם נגד הכפרים עין־ע'זאל ואיגזים. הועבר לגדוד אחד של חט"בת „הראל" והועלה לדרגת מ"מ קרבי ואחר־כך לסגן מ"מ. השתתף בליווי שיירות לירושלים, בכיבוש רוב הכפרים בדרך לירושלים, בכיבוש קטמון ובפריצה להר־ציון ולעיר העתיקה. גדל עם גידול המשימות. בהפוגה א' הדריך בקורס מ"כ, יצא לחופשה ובשובו לגדודו ביקר אצל דודו בתל־אביב, וכשזה הביע לפניו את דעתו שלמען המשכת ההפוגה כדאי להזהר על יפו וחלק מהנגב ועל ריבונות ישראל בירושלים, השיב לו יאיר: „לא נמסור שום דבר שכבשנו בדם חבריו; ירושלים תהיה עברית כולה, הנגב אף הוא יהיה שלנו, ובמלואו, וכן גם הגליל, ואם כבר עכשיו יתחילו בויתורים, הרי שכולנו נהיה אבודים". נשא את דרגתו ואת אחריותו הגדולה בפשטות ובענווה טבעית ובנכונות להקרבה למען המטרה. השתתף במבצע „דני".

בהתקפה על משלט בסביבת דיר־איוב, בחזית לטרון, חיפתה פלוגתו על נסיגת פלוגה אחרת והוא הלך לבדו לסייר את השטח ולמצוא מחסה לפלוגה. האויב פתח עליו באש והוא עוד הספיק להזהיר את אנשיו ומיד אחר־כך נפל — אור ליום ט' בתמוז תש"ח (16.7.1948).

למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעין־חרוד. זכרו הועלה בקובץ־הזכרון „בנים" שמשק עין־חרוד הוציא לזכר חלליו. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן ראשון לפי פקודת המטכ"ל.

רוזנבלט מאיר („תוזיק")

בן יהושע ורחל, נולד בחודש שבט תרפ"ו (1926) בבנדרה, בסרביה, רומניה. בן יחיד להוריו. בן 8 עלה לארץ עם הוריו ב־26 במאי 1934 והתיישבו בפתח־תקוה. גמר את בית־הספר העממי „נצח ישראל" בפתח־תקוה ולמד שם בגימנסיה „אחד־העם". התמחה במלאכת המסגרות. היה חבר „המכבי הצעיר", פעיל בכל מפעלי הנוער ובעיקר בעבודה למען הקרן־הקיימת לישראל. בהגיעו לשנת־השירות הצטרף לקיבוץ הסוללים. היה חבר מסור ונאמן לקיבוץ וראה בו את עתידו. לאחר שנתים התגדב לגיוס, אם כי הקיבוץ דרש ממנו להישאר לשם שמירה. ב־1945 נכנס לפלמ"ח ושירת שנה בגדעת־חיים במסגרת ההכשרה של „המכבי הצעיר". נמנה על חטיבת „הראל". היה עצור בשרונה בידי הבריטים ושוחרר בלי משפט. חובב הארץ והטבע. „שש אלי קרב".

אחרי כ"ט בנובמבר 1947 התנדב שוב לשירות החטיבה ומילא בה תפקיד של חובש, הצטיין בתפקידו זה כבתפקידיו האחרים וזכה לשבח. השתתף בכיבוש יפו ובקרבות על הקסטל. נפל בכיבוש הקסטל ביום 8.4.1948. למחרת היום נקבר במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תש"ד (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

רוזנבליט חיים

בן אברהם ופסיה. נולד בשנת 1918 בכפר משיבה על־יד לובומיל אשר בפולין במשפחת איכרים מדורות. אביו היה תלמיד־חכם ועל ברכי התורה והעבודה התחנך חיים. הוא למד בבית־ספר עממי ובשנת 1935 הצטרף לקיבוץ ועשה זמן־מה בהכשרה. כשפרצה מלחמת־העולם השניה ברח אל היערות, אולם בהיודע לו שאביו בגיטו הצטרף אליו. יהודי העיירה נרצחו עד אחד והוא ניצל בדרך נס. גם בית הוריו הושמד. בהימלטו הצטרף אל הפרטיזנים והשתתף עמם בפעולות־נקם רבות. הצטרף לצבא האדום ונלחם בין שורותיו עד בוא הנצחון. בהיותו בואנדברג אשר בגרמניה הצטרף לקבוצת הפרטיזנים „נגב" ועמהם חתר ואף הגיע, לאחר תקופת תלאות ויסורים, אל חופי הארץ בשנת 1946 באניה „תל־חי" ועם קבוצתו הצטרף לקבוצת כנרת, שם נשא אשה ועבד במטעי התמרים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בשמירה בגוש, ובמשך הזמן עבר להילחם בזיחות שונות. ביום 18.5.1948, בשעת הסתערות הסורים על עמק הירדן, נמצא במשטרת צמח כאחראי לכיתה ולעמדה. שם נפל בקרב על המשטרה. הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בדגניה א' ב־21.5.1948. אחרי מותו נולדה לו בת.

רוזנברג אריאל (ארמין)

בן ברוך ורבקה. נולד ב־29.4.1924 בבוקרשט, בירת רומניה. למד בבית־ספר תיכוני. נתפס לדעות מהפכניות בשאלות לאום וחברה, כצעירים יהודים רבים מחוסרי שרשים ועתיד בסביבה ההיא. שואת היהודים עקרה אותו מהחיים ההם כשהועלה ארצה ב־1941 עם „עליית־הנוער". נתחנך לארצישראליות ולעבודה חקלאית בחבורת הנוער בכפר־יהושע (אצל האיכר שולמי), במשק הפועלות בעיינות, ואחר־כך יצא עם חבורתו להתנחל בבית־אשל. בכל המקומות היה

הרוח החיה בפעולות התרבות ומעודד את חבריו להחזיק מעמד בתנאים הקשים. ההרגשה שכאן אין הקיום היהודי משהו פרובלמטי הדורש מאמץ־שוא של הצטדקות תמידית וכאן יכול יהודי להיות אדם בן־חורין, היא שנתנה לו את כוח־העמידה, כפי שהעיד על עצמו בשיחות ובמכתבים. בינתים התמידה בו השאיפה להמשיך בלימודים ורק לאחר שראה את חבריו מושרשים בבית־אשל ואינם זקוקים עוד לעידודו ולעזרתו, נפרד מהם כיוצא מביתו אל העולם הגדול על מנת לחזור. יצא לעבוד כפקיד אזרחי בבתי־המלאכה של הצבא הבריטי ליד כפר סירה הסמוך לחיפה, ולדרישת ה„הגנה" נשאר בשירות זה עד אמצע מאי 1948 ושימש כמקשר בין ה„הגנה" ובין העובדים היהודים.

משפסקה העבודה אצל הבריטים התגייס עם חבריו לחטיבה „גבעתי", וכבעל ידיעות בצילום והסרטה עבר לשירות מפות וצילומים של החטיבה ומילא את תפקידו בהסרטה כמה מפעולותיה בחזית. הוא עיבד את פרטי התכנית של סרט החטיבה, ובנסעו בג׳יפ, לשם השלמת פרטים, מול עמדות המצרים בין סומל לג׳סר שבדרום, נפגע בהתפוצץ מוקש תחת הג׳יפ ונפל ביום כ״ו במנחם־אב תש״ח (31.8.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות ב־1.9.1948.

רוזנברג בניימין („בניק")

בן זכריה ושרה. נולד ב־13.1.1928 בגשר. למד תחילה בבית־ספר בקרית־חיים, אך היה אדיש ללימודים ולפי עצת מוריו נשלח למוסד החינוכי בפרדס־חנה. לאחר שלוש שנות לימוד שם חזר וסיים את בית־הספר העממי בקרית־מוצקין. אחר־כך עבד כמתלמד בחברת־החשמל והשתלם בחשמלאות. משנגשה פועל מקצועי, והוא אז בן 18, הצטרף לפלמ״ח ב־1946. תחילה ישב בבית־השיטה ונדד ממקום למקום (גבעת־השלושה, בית־הערבה, כפר־הס ועוד). השתתף בפיצוץ גשר אלנבי. היה עצור כששה שבועות במחנה לטרון, השתתף בהענשת כפר־הפורעים פג׳ה. סיים קורס מפקדי כיתות בדליה וירד עם גדוד אחד לנגב. השתתף תחילה בליווי שיירות והיה ברוב ישובי הנגב, בחדשי המצור — ברביבים.

לאחר תקופת־נופש קצרה בבאר־עקב צורף לאחד הגדודים. סירב לצאת לקורס קצינים באמרו: „את הנגב אנו מוכרחים לכבוש ויהי מה". נפל ב־21.10.1948 עם כיבוש באר־שבע. היה קבור בדורות. ב־4.5.1950 הועבר לבית־הקברות הצבאי בחיפה.

רוזנברג נדעון

בן זלמן ובלה. נולד ב־7.2.1923 בדנציג. נתיתם מאמו ב־1936. בא עם אביו לארץ בשנת 1937 והתחנך ב„חברת־ילדים" בקרית־ענבים. סיבות משפחתיות אילצוהו להגר אחרי זמן קצר לדרום־אפריקה. גמר בית־ספר תיכוני ביוהנסבורג והיה פעיל בקן „השומר הצעיר" שבעיר. כל שנותיו בכור שאף להזור לארץ והתכונן לכך על־ידי לימוד מקצוע המסגרות. ב־1945 הזר ארצה והלך להכשרה ביחד עם קבוצת חברים. סיים הכשרתו בקיבוץ משמר־העמק והצטרף לקיבוץ „אילת" אשר בנתניה. גרעין־הכשרה זה עלה להתישבות בשובל אשר בנגב. שם עסק בענייני בטחון.

עם פרוץ מלחמת־השחרור צורף ל„חיות הנגב". עבר קורס לחובשים. אחרי סיום הקורס צורף לגדוד „הפורצים" כחובש פלוגתי והשתתף בקרבות על דרך ירושלים. נפצע בקרב על בית־מחסיר בשעה שהגיש עזרה לחבר פצוע ב־12.5.1948. הועבר לבית־החולים „הדסה" בירושלים ושם מת. נקבר בסנהדריה בירושלים ב־18.5.1948. ביום ט״ז במרחשון תשי״ב (15.11.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים.

רוזנברג חנוך

בן יעקב ואילזה. נולד ביום 8 בפברואר 1923 בגרמניה. בית הוריו — בית־משכילים נאור ומתקדם. עלה ארצה עם הוריו בשנת 1933. גמר את בית־הספר „תיכון חדש". חבר לתנועת „השומר הצעיר" ומדריך בה. חבר הנהגת הקן. לאחר ששוחרר מההדרכה יצא לקיבוץ בית־אלפא. חבר פעיל ב„הגנה", מפקד מחלקה, מסור לפקודיו וידיד להם. מתוך הכרה בשותפות הגורל של שני העמים היושבים בארץ ביקש ללמוד את חיי הערבים ולמצוא מסילות לתרבותם. מן השואלים והמערערים, בעל יכולת ניתוח וחוש מוסרי. יפה־תואר ותמיר־קומה. רחש אהבה עמוקה לארץ ולנופה. למד אותה להלכה ולמעשה, כסייל למופת. השתתף בטיולים הראשונים למצדה, וכשאירע אסון עין־גדי בתש״ב עשה במרוצה, יחד עם שנים מחבריו, את הדרך הארוכה מעין־גדי לצפון ים־המלח כדי להזעיק עזרה. ראה בקיבוץ את ביתו וביקש ללכת בדרך זו „מתוך שלמות נפשית כל ימי חייו".

נאמן להשקפת־עולמו הכשיר את עצמו, בד בבד עם תכניותיו לחיות בקרב הערבים, להילחם בנשק. מראשוני המתגייסים לפני פרוץ המלחמה. השאיר אחריו רשימות המשקפות הרהורי בן הארץ על זיקתו לעמו. נפל באזור ג׳נין ביום ד׳ בתמוז תש״ח (11.7.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבית־אלפא.

רוזנברג יעקב

בן שלמה. נולד בשנת 1923 בעיר אגר, הונגריה. עלה ארצה בתש״ח. נפל בהפגזה על־יד אורים ביום ה׳ בכסלו תש״ט (7.12.1948). היה קבור במשק גבולות. ביום ט״ז במנחם־אב תש״ט (11.8.1949) הועבר למנוחות בבית־הקברות הצבאי בחיפה. השאיר אחריו אשה.

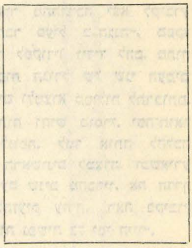
רוזנברג יעקב („יואב")

בן מרדכי ומינה. נולד בשנת 1925 בעיר ברסלוי, אז — גרמניה. הוריו היו שומרי דת ומסורת. תחילה למד בגן־ילדים, אחר־כך ב„חדר", ולבסוף עבר ללמוד בבית־ספר. בשנת 1936 עלו הוריו לארץ והתישבו בתל־אביב. החל ללמוד בבית־הספר „תחכמוני" ומשם עבר ל„הסתדרות החדרית" ובכל מקום נתגלה בהתמדתו שהיתה למופת, בבקיאותו ובתפיסתו המהירה. התמסר לפעולה בתנועת־הנוער „ברית החשמונאים" וגילה כושר ארגוני רב. אירגן מסיבות, טיולים, ערך עתוני־קיר וכו׳ וגם שימש מדריך בתנועה. במשך הזמן עבר לירושלים ללמוד בישיבת „חברון", בניגוד לרצון הוריו שימשיך את לימודיו בגימנסיה. גם בירושלים היה פעיל בתנועת „ברית השבת" והיה אחראי למחלקה שבתוך התנועה. הכל הכירוהו כתלמיד־חכם ועילוי ואיש־אמת. מישיבת „חברון" עבר לישיבת „מרכז הרב". שם הוסמך להוראה ורבנות, ובאותה תקופה עצמה התכונן להחינות־כניסה לאוניברסיטה העברית. הצליח בבחינות וזכה בסטיפנדיה. בינתים הצטרף אל לוחמי המחתרת לח״י והיה פעיל בשוורוחיה. בליל ה־17.9.1947 נאסר בחדרו על־ידי הבריטים. בשעת החיפוש נמצאו אצלו כרוזים והוא נדון לשנתים מאסר. תחילה רצה את „עונו"

בלטרון, אחר־כך בבית־הסוהר אשר בירושלים, ולבסוף הועבר לעתלית. בתקופת מאסרו היה אחראי לענייני הדת והתפילה והמשיך את עבודתו במחתרת, בחפרו מנהרות לבריחה.

במאי 1948, עם צאת הבריטים מהארץ, שוחרר ממאסרו. שהה כיומים בביתו, ועל אף היותו בן יחיד התגייס לצה"ל, לפלוגה תיתית. נפל בקרב על כפר־ענא, בחזית יהודיה, ב־11.6.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

רוזנברג יצחק

בן הנס. נולד בשנת 1926. ביום כ"ז בכסלו תש"ט (29.12.1948) נפצע באחד הקרבות בנגב. הובא לבית־החולים בבאר־שבע ומשם הועבר לבית־החולים ביילינסון ושם מת. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

רוזנברג נוח ("גיוניק")

בן יעקב ויפה. נולד ב־13.2.1913 בלובלין שבפולין. למד בבית־ספר עממי ואחר עזר לאביו בעסקו. ב־1933 עלה לארץ עם הוריו ובשנים האחרונות היה שותף לאביו בבית־חרושת לגזוז בבתים. היה נשוי ואב לשני ילדים.

בדצמבר 1947 נהרג אביו בכדור ערבי בבתים והוא, כחבר "הגנה" ותיק, השתתף בהגנת המקום והסביבה. נהרג בעת הפצצת תחנת־האוטובוסים המרכזית בתל־אביב ב־23.5.1948. למחרת היום הובא לקבורה בנחלת־יצחק.

רוזנברג שלמה

בן ישראל וגוסטבה. נולד ב־25.2.1929 בברוקלין, ניו־יורק, ארצות־הברית. בן 6 עלה ארצה עם הוריו. למד בתל־אביב, בבית־הספר "כרמל". נתיתם מאביו ועלה עם אמו ואחותו ירושלימה. שם גמר את הגימנסיה ברחביה. היה חבר מסור בתנועת "גורדוניה" ומדריך בה, ופרש ממנה כשהצטרפה ל"המחנות העולים". חיבב מאד את ידיעת הארץ והרבה לסייר בה. בן 13 "הגדיל" את גילו כדי להתקבל ל"הגנה". עלה בתפקידים ובדרגות והיה מ"כ ואחר־כך מ"מ בגדנ"ע והשתתף בפעולות המחתרת של ה"הגנה". עם הישמע היריות הראשונות בירושלים נשלח לעיר העתיקה כאחד האחראים להגנתה. כשנודע לו מראש על חיפוש־נשק שיערכו השוטרים הבריטיים אצל המגינים היהודים הלך לקראתם עם ארבעה חברים, מזוינים באקדחים, ועד שהשוטרים טיפלו בהם ואסרו אותם הספיקו יתר החברים להסתיר את נשקם. בכלא ("מ"קישלה"), הידועה לגנאי) השתדל בידיעתו באנגלית ובנתינותו האמריקנית להשיג שיפורים בתנאי החיים, אירגן שיעורים בשפות ורכש את ידיעות השוטרים והקצינים. במשפט עמד על זכותו לא לדעת אנגלית, רק לדבר עברית באמצעות המתורגמן כיתר חבריו.

אחרי שחרורו מהכלא התגייס לשירות מלא במשמר־נע בדרך נוה־יעקב—עטרות, ובהשתדלותו תפס משמר בריטי מכונית מלאה תיקפים ערבים וביניהם שני שוטרים בריטיים והביאם למאסר. אחר־כך המשיך בתפקידים אחרים ובאחרונה נשלח אל הקסטל. כשנפצע שם סירב לרדת באמבולנס, באמרו כי כאחראי למקום עליו להישאר עד הרגע האחרון, ושם נפל ביום 8.4.1948. נקבר במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר להר־הרצל בירושלים.

רוזנברג שלמה

בן זאב וצפורה. נולד ב־1928 בוישוילג'י שבטרנסילבניה, רומניה. למד ב"חדרים" ובבית־ספר עממי. ב־1940 הוחזר האזור לשלטון ההונגרים והללו מסרו את התושבים היהודים למחנות־השמדה. כל משפחתו, מלבד אחות ואח אחד שנשארו בחיים ועלו ארצה, הושמדה במחנה אושביינצים, והוא הועבר למחנות־עבודה בגרמניה ושוחרר על־ידי הצבא האמריקני. עלה לארץ ב־1945 וקיבל הכשרה וחינוך בחברת "עליית־הנוער" בכפר־סולד. עבר למושבה הדר עבד שם כפועל במשק עד לגיוסו. סירב להיהנות משחרור חלקי מטעמים משקיים ומבוקשו ניתן לו ללכת לשירות מלא.

נתקבל לגדוד אחד בפלמ"ח ונשלח עם התגבורת לעזרת מגיני יד־מרדכי. שם נפל בשעת ההתקפה הגדולה על הקיבוץ ביום 20.5.1948 ושם הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות שלו ב־25.5.1948.

רוזנהיימר יצחק

בן תיאודור וקלרה. נולד ב־22 באפריל 1930 בוירצבורג שבגרמניה. כבן 6 עלה לארץ ב־1936 עם הוריו אשר התישבו בנהריה והקימו משק חקלאי. יצחק למד שמונה שנים בבית־הספר המקומי ובשעות הפנאי היה עוזר להוריו. בגיל רך הצטרף ל"הגנה", לפלוגות הימיות, ועזר בהורדת מעפילים. בגמרו את חוק־לימודיו בבית־הספר המקומי עבר לבית־הספר המקצועי שליד הטכניון בחיפה. ב־21 במארס 1948, כאשר נסגרו דרכי הגליל המערבי, היה יצחק בין אלה שנשתו את עבודתם וחשו לנהריה ובמשך 3 חדשים היה יוצא ביום ובלילה בסירת־חתירה, עם חבריו מהפלוגה הימית של "הפועל", לפרוק משא ואנשים מאסדות שהיו באות מחיפה ומביאות אספקה לגליל המערבי המנותק. ב־1 באפריל 1948 התגייס באורח רשמי לצבא, אך נשאר במקום, בפעולה בתוך ימה של נהריה, עד אשר נכבשה עכו והמצור הוסר.

אחרי שחרור הגליל המערבי הועבר למשלטי תרשיחה ושימש שם בתפקיד אלחוטאי. ב־20 באוקטובר 1948, בזמן אימונים להריסת מתקן אלחוט, התפוצץ בידו רימון לקוי. יצחק נפצע קשה ומת שעה קלה לאחר שהועבר לבית־החולים הצבאי בנהריה. למחרת נקבר בנהריה.

רוסנוואסר יצחק

בן אייזיק. נולד בשנת תרפ"ז (1927) בעיר אושהורן, צ'כיה. כל משפחתו הישמדה על־ידי הנאצים. בשנת 1945 שוחרר ממחנה־ריכוז גרמני ועבר להכשרה חקלאית על־מנת להכשיר את עצמו לעליה לארץ. בשנת 1946 הגיע לחופי הארץ באנית־המעפילים "לטרון" ואחרי קרב קשה של שמונה שעות בין נוסעיה ובין הבריטים נשלחו כל העולים לקפריסין. רק כעבור תשעה חדשים (באוגוסט 1947) שוחרר מקפריסין והגיע לארץ, השתקע בחדרה ועבד בה בחקלאות.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד לצה"ל ונשלח לאימונים לבת־שלמה. בגמר האימונים הועבר ליחידה שחנתה בסביבות חדרה ושם השתתף בקרבות להגנת הסביבה. בל' בניסן תש"ח (9.5.1948) השתתף בקרב על הכפר קרע ובו נפל. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות אשר בחדרה. זכרו הועלה בספר „בני הדרה".

רוזנטל אשר („אסיק")

בן ברוך־יעקב ורחל. נולד ב־11.8.1922 בלובניניק, רוסיה הלבנה (פולין), גדל באמידות וגמר בית־ספר תיכוני פולני. במלחמת־העולם השניה נתגלגל לרוסיה והגיע לערבות אובקיסטן. עבד בכל מיני עבודות בעיר ובכפר. אחר־כך הצטרף לצבא הפולני כדי להגיע לארץ ועזב אותו מיד בשנותו את שם משפחתו מקרוגלי לרוזנטל. נכנס כחבר לקיבוץ גבת. שירת בנוטרות והצטרף ל„הגנה". התגייס לבריגדה והיה אתה באיטליה, בבלגיה ובהולנד. עשה למען הפליטים ושם נודע לו כי משפחתו הושמדה. עם תום המלחמה והשירות חזר לעבוד במשק. להפצרותיה הכבדות של דודתו העשירה בארצות־הברית שיבוא להשתקע שם, כשריד יחיד מהמשפחה הגדולה, הככים סוף־סוף לנסוע אליה לביקור בלבד.

משפרצה מלחמת־השחרור בארץ דחה את הפצרות קרוביו להישאר וחזר ארצה באניה „מארין קארפ". נלקח עם יתר הנוסעים מהאניה בנמל בירות לשבי בלבנון. הוחזר אחרי חדשים לניו־יורק ומהנמל חזר ישר לארץ. „המולדת מחכה לי. החסרתי הרבה מאד ואני חייב להזדרז", אמר אל חברו. נכנס מיד לשירות בחזית. נפל בקרבות בנגב, מזרחית לרחמה, ב־7.10.1948. היה קבור במשמר־הנגב. הועבר למנוחת־עולמים לגבת.

רוזנטל יעקב

בן מרדכי הכוהן ואסתר־רבקה. נולד ב־1925 בסוליוש שברוסיה הקרפטית (או בצ'כוסלובקיה). למד בבית־ספר עממי ובשלב ראשון של בית־ספר תיכוני וגם ב„חדרים" וב„ישיבה" והצטיין בלימודיו ובמידות טובות. במלחמת־העולם, משסופח האזור לשלטון ההונגרי, נלקח עם משפחתו הגדולה ועם יהודי העיר לגיטו, ומשם למחנה אושביניצים. הועבד שלוש שנים בעבודות־פרך במחנות גרמניה וכשחלה בטיפוס עמד לו טיפולו המסור של שמואל אחיו להצילו ממות. אחרי השתחרור ביקר בעיר־הולדתו, וכשנודע לו על גורלם העגום של בני המשפחה ושאר היהודים, חזר למחנות ופעל כמדריך ומורה לעברית בקבוצות של „הפועל המזרחי". קרוביו באמריקה שלחו לו כרטיס־נסיעה ותעודות שיבוא אליהם, אך הוא החזיר להם את משלוחם, כי אחת דרכו בחיים — ארץ־ישראל. אחרי שנתים הפעיל ארצה באניה „לטרון", נלקח לקפריסין וגם שם פעל כמורה לעברית וכמדריך עד שהגיע היום המאושר בחייו (לדבריו) — כשעלה לארץ ברשיון. הצטרף לקבוצת „עלומים", אך מסיבות משפחתיות פרש מהקבוצה והחל ללמוד נגרות.

בראשית מלחמת־השחרור התיצב להגנת הארץ ושירת יחד עם שמואל אחיו בגדוד אחד שבחטיבת „גבעתי" ומראשית 1948 השתתף בקרבות בחזית הדרום. כשאחיו נפצע קשה במארס 1948, בהתקפה על עמדות הערבים בג'לילה, הגיש לו יעקב „עורה ראשונה", הביא אותו לבית־החולים וחזר ליחידתו עליו ובטוח בעתידו ובנצחונו. עמד איתן זם נגד הצבא המצרי עד שנפל עם יתר חבריו, שפיגרו בנסיגתם ממשלט שליד ניצנים ובית־דראס ביום 10.6.1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ביום 31.8.1950.

רוזנטל (ורדי) צבי

בן אברהם ועדה. נולד ביום 7.5.1922 בעיר גיסן, גרמניה. בילדותו נתיתם מהוריו ונתחנך בבית־יתומים דתי בפרנקפורט. גמר בית־ספר עממי ולמד עבודת גינות־נוי. ב־1939 בא ארצה עם „עליית הנוער" הדתי. לאחר שתי שנות־הכשרה בכפר־הנוער הדתי שליד כפר־חסידים הצטרף עם הגרעין הקיבוצי של חניכי מחזור ב' לקבוצת יבנה של תנועת הקיבוץ הדתי. היה חבר מסור ונאמן לקבוצה ולחבריה, אחראי לאחד מענפי המשק ואחראי במעשיו בכלל. לא הסתפק בידיעותיו ובעמדה שרכש לו במשק הקבוצה, אלא קיבל חופשה למשך שנה כדי להרחיב את ידיעותיו ולמד אותה שנה בישיבת „מרכז הרב" בירושלים ושקד להשלים את ידיעותיו בתורה. שאיפתו לתיקון נפשו ציינה אותו בכל מקום שהותו. ב־1941 הצטרף ל„הגנה", השתתף באימונים ברציפות ובמסירות ובתורף תש"ח השתלם במקלענות. היה יוצא יום־יום ומקלעו על כתפו, כחבר כיתת פל"ם של הקבוצה, להבטיח את שלום העובדים ואת הדרך אל הנקודה. בסוף ניסן תש"ח נקרא עם כיתתו לביעור קני הפורעים ותומכיהם מכפרי הסביבה.

בקרב לכיבוש בית־דראס נפצע בראשו בכדור של צלף ואחרי יום של יסורים בבית־החולים מת ב־11.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקבוצת יבנה ב־13.5.1948. הניח אשה, יהודית, ובת שנולדה אחרי מותו ונקראה על שמו צביה.

רוזנטל רזיאל

בן יצחק וטובה. נולד ב־י"ד בסיון תרפ"ט (22.6.1929) בתל־אביב. תלמיד הגימנסיה „הרצליה". מוכשר ובעל נימוסים נאים. בן יחיד להוריו. הצטרף ל„הגנה" בהיותו בן 13. משוכנע להתקבל ל„הגנה" לא היה גבול לשמחתו ואמר לאביו: „אל תדאג, אבא, אהיה חבר נאמן ומסור ונכון תמיד להקריב את חיי בעד עמנו וארצנו, כיאות לחבר ב„הגנה"". את הבטחתו קיים. בהיותו על משמרתו בהגנת תל־אביב ליד שכונת התקוה, הותקפו הוא וחבריו על־ידי המשטרה הבריטית ונדון על־ידי בית־דין צבאי ל־5 שנות מאסר ונכלא בכלא ירושלים. בשעת המשפט נדרש להעיד בשבועה מיתא־העדים, אך סירב. „אני מצהיר בזה בהן־צדק של חייל ה„הגנה", כי כל אשר אעיד יהיו דברי אמת" — אמר. מכלא ירושלים הועבר לעתלית ומשם שוחרר עם תום המנדט. הוצע לו תפקיד צבאי בעיר, והוא העדיף „להיות בתפקיד קרבי בחזית". במלחמת־השחרור להם בנגבה, עבדיס, אשדוד, גיליס ובית־עפה. י. ברי־יוסף, כתב צבא ההגנה, כתב עליו: „החיילים ששוחחתי אתם היו מהפלוגה המסייעת של אחד הגדודים מחטיבה, בגעתי' ומאנשי הפשיטה של אותו גדוד. אנשים אלה נלחמו בקרבות־הגבורה של עבדיס, נגבה ובית־עפה והסביבה. על חברם רזיאל רוזנטל הם מספרים שהוא הפליא את כולם בעוז־רוחו ובשליטה עצמית שגילה עד הרגע האחרון. הוא לא עזב את מקומו על אף האש האיומה שניתכה עליו מכל עבר. הוא הצליח להשתיק כמה טנקים מצריים לפני שנפל בעמדתו..."

מת מות־גיבורים במבואות נגבה בקרב על עבדיס ביום ג' בתמוז תש"ח (10.7.1948). למחרת היום הובא לקבורה בבאר־טוביה. במכתבו האישי של ראש הממשלה מר דוד בן־גוריון, אשר היה חבר לאביו של רזיאל בעבודה ובמפלגה, הובעה הערצה לבן זה, המסמל תפארת העם בתקומתו. והוא מסיימ: „אשרי ילדתו".

רוזנטל שלמה

בן אברהם ומרים. נולד ב־7.1.1930 בקהיר שבמצרים. עלה ארצה עם הוריו ב־1935 ולמד בבית־הספר העממי והתיכוני של קרית־מוצקין עד סיום הכיתה השמינית באדר תש"ח. היה חבר „השומר הצעיר" ומשנת 1946 פעיל בגדנ"ע. ב־1947 סיים קורס מ"כ ואחר־כך שימש כמדריך כיתה. במסעות ובטיולים שקד על הגברת כושר עמידתו בסבל ובמאמץ גופני, ובפשטות ובענוה סעד כושלים בדרך כמו שעזר בפשטות נדיבה למתקשים במתימתיקה בבית־הספר. עם סיום הלימודים, עוד לפני קבלת תעודת־הבגרות, יצא עם הכשרת שובל לנגב, עבדו במשק, התאמנו בנשק וביצרו את המקום.

משהחלה המלחמה ממש נגד הפולש המצרי צורפה ההכשרה שלו לגדוד מגדודי הפלמ"ח בחטיבת הנגב. סיים קורס למכונות־יריה וצורף לפלוגה המסיירת. השתתף בקרבות אשדוד ובפעולות נגד משטרת עיראק א־סוידאן. בימי ההפוגה הראשונה עבר עם יחידתו למשלטי כאוכבה־חוליקאת. ב־8.7.1948, בהיותו שם עם כיתתו בעמדה מבודדת, תקפו אותם המצרים בכוחות מרובים ובחיל־שריון על אף הסכם ההפוגה. שלמה ירה בהם במשך שעות עד שנתרסק קת רובהו מפגיעת כדור אויב. תוך כדי נסיגה בשדה גלוי חש לעזרת חבר שנפצע בצוארו ותוך כך נפגע בצרור כדורים ברגלו ולא יכול להמשיך בנסיגה. הובטח לו שבערב יוציאוהו משם וניתן לו רימון־יד, והוא הבטיח „לסדר" בו את המצרים. אך מאז לא נמצאו עקבותיו, ויש להניח בודאות שנפל בו ביום. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום א' בתמוז תש"א (5.7.1951).

רוזנטל־סופרין תיאודור־מריאן

(„דודו")

בן יעקב ויוזפינה. נולד ב־26 בדצמבר 1931 בבוקרשט, בירת רומניה. משחר ילדותו ספג בתוכו אוירה ותרבות ציוניות בבית־הספר העברי „תרבות", ומבית סבו, שהיה יהודי כציוני ותלמיד־חכם, ינק את רוח היהדות והאהבה לעבריה. בימי מלחמת־העולם השניה שכלה אמו האלמנה את אחיו שנהרג בידי הנאצים ותיאודור היה לה שריד אחרון. בפברואר 1948 עלה לארץ ב„עליית־הנוער" וחדשים מספר שהה בגרעין עולי רומניה בחניתה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התנדב לצבא על אף גילו הרך. נפל בקרב על הגליל המערבי ב־24.7.1948. למחרת היום הובא לקברות בנהריה. השאיר אחריו אם וסבא ברומניה, שעמדו לעלות ארצה.

רוזנמן אליעזר („שיש")

בן לוי וטובה. נולד ב־27.7.1926 בזאמושץ שבפולין. בנובמבר 1933 עלתה המשפחה לארץ. למד בבית־ספר עממי ובבית־הספר על שם מכס פיין בתל־אביב. היה פעיל ב„המכבי הצעיר" ובספורט, ובתחרות שחיה הגיע להישגים יפים וקיבל על כך תעודה מאת המפקח על החינוך הגופני בבתי־הספר. למד מסגרות ועבד בה. בגיל 15 הצטרף ל„הגנה" והכין את הוריו לקראת כל מה שעלול להתרחש, כי „על כל צעיר בעמו להיות מוכן להקרבה עצמית".

משהחלה ההתקפה הערבית על הישוב התנדב למשטרת הישובים העבריים לפני הגיע תורו לגיוס. השתתף בסיור בפרדסי גן־יבנה למען בטחון העובדים, ושם נפל בין כמה מבני ראשון־לציון ביום 11.1.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראשון־לציון.

רוזנמכר אברהם

נפל בהתקפת האויב על שיירת אנשי המדע והרפואה שעלתה להר־הצופים ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948).

רוזנפלד אהרן

בן שלמה ורוזה. נולד ב־1929 בפוטניק שבהונגריה. בן למשפחת שומרי־דת מצאצאי רבנים נודעים. נתחנך בבית־הספר ובתלמוד־תורה של הקהילה ואחר־כך ב„ישיבה" בבודפשט. כשהשתלט המשטר הפשיסטי בהונגריה חדר לתוך ארגון הנוער הפשיסטי כאחד משלהם ופעל במחתרת למען הצלת יהודים. כשנתגלתה בגידתו ונדון למות, הצליח להימלט לארץ שכנה. קרוביו ביקשו להזמינו אליהם לאמריקה, אך הוא העדיף לצאת בנתיב־ההעפלה כדי לעלות לארץ־ישראל. בנמל חיפה נאבק עם החיילים הבריטים וחולה ותשוש מפגיעת רסיסים וגזים נסחב לקפריסין. כשעלה משם ברשיון לפי המכסה ב־1947 נשלח למוסד החקלאי „נווה־עמיאל" שבשדה־יעקב. הצטיין בלימודים ובעבודה, נשלח לקורס של ה„הגנה" ואחר־כך נתמנה כאחראי לגדנ"ע במושב ובמוסד.

באביב תש"ח השתתף בקרבות לשחרור צפת ובהגנת עמק הירדן כמפקד קרבי. הצטרף לחיל־הים ואחר־כך הוחזר לחיל־הרגלים בדרום ושירת כמפקד כיתה במלקה תחת שבחסיבת „גבעתי". נפל ביום 18.7.1948. הועבר למנוחות בנחלת־יצחק ב־9.10.1949.

רוזנפלד עמיאל („עמי")

בן גרשון יפנינה. נולד בכ"ה בסיון תרפ"ג (9.6.1923) ברחובות. הוריו — מראשוני העליה השלישית, ועמי — ילד־שעשועים של ציבור־הפועלים הקטן והצעיר. התחנך בגן־ילדים ובבית־החינוך בקבוצת שילה. עם גמר לימודיו שם המשיך בלימודים בגימנסיה „בלפור" בתל־אביב. בגיל 12 היה חבר הגדנ"ע ואחר־כך פעיל ב„הגנה". עם גמר לימודיו בבית־הספר התיכון הצטרף עמי, שהיה חבר בתנועת־הנוער „המחנות העולים", להכשרת תנועתו ברמת־יוחנן. לאחר זמן קצר התגייס לצבא הבריטי ומילא תפקידי שמירה בארץ ובמצרים. היה סמל בבריגדה העברית והשתתף בקרב על הנהר סניו באיטליה, בפעולות בקרב שארית הפליטה ובהברחת נשק ארצה. במכתבים הרבים, שנכתבו בתקופה זו על־ידיו, בולטות תכונות־אפיו העיקריות: רצינות וכיבוד־ראש, תרבות־חיים ועם זאת עליזות ואופטימיות מרובה, נאמנות לתפקיד ומסירות ללא גבול לעם ולמולדת. אחרי השחרור מהצבא

נתקבל לטכניון העברי בחיפה, אולם רק הספיק לסיים בו את שנת־הלימודים הראשונה פרצי המאורעות והוא מיהר להתגייס.

שימש כמדריך בגבעת־עדה, אחר־כך גמר קורס למפקדים והתנדב לחזית ירושלים. הגיע לשם בשיירה הגדולה שהביאה מזון ותגבורת לעיר־הבירה הנצורה. נתמנה למפקד אבו־גוש, ואחר־כך — מפקדה של תחנת הראדאר, עמדה אסטרטגית חשובה צפונה למעלה־החמישה. עמדה זו נכבשה שבועים קודם לכן מידי האויב. ב־26 במאי 1948 פתח הלגיון הערבי בכוחות עדיפים בהתקפה על עמדה מבודדת זו. לאחר הפגזה כבדה ובטיוע משורינים ערכו הערבים הסתערות על תחנת הראדאר, המוגנת על־ידי קומץ לוחמים מזוינים בנשק קל, והצליחו להדוף להצר. עמי, שנפצע פעמיים בידו, עודד את חבריו ואירגן התקפת־נגד ובמו שיניו פתח את נצרות רימוני־היד שהטיל. בהתקפת־הנגד נפצע עמי שלישית — הפעם בחזהו — פצעים אנושים. הוא פקד לסגת, אולם אסר על חבריו להוציאו משדה־הקרב, מחשש שעל־ידי כך יכביד על הנסיגה. הוא מת ביום 26.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים. מפקד הגדוד, בו שירת עמי, המליץ לפני השלטונות הצבאיים להעניק לו אות־ההצטיינות הגבוה ביותר. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ"ל.

רוזנפלד יהודה

בן שמואל וגולדה. נולד ב־1911 בהונגריה. היה בעל השכלה תיכונית. עלה לארץ ב־1939. השתקע בחיפה ועבד בנגרות במפרץ חיפה. חבר למפלגה הקומוניסטית. שירת בחיל־המילואים של ה"הגנה" ועבר קורס של מפקדי־מחלקות. אחרי כ"ט בנובמבר 1947 התנדב לצבא־השחרור והיה בשמירה בעמדות. בצה"ל שירת בגדוד אחד בחטיבת „כרמלי". השתתף בקרב על עכו. צנוע, אמיץ־לב, עשוי ללא־חת, נכון להתנדב לכל פעולה. ישר־לב ומסור למפלגתו.

במבצע „חירום", בשעת כיבוש תרשיחה, היה בהצפית בעמדה עם עוד חבר. יהודה הספיק להודיע בטלפון למפקדה על חומרת המצב: „היהודי, הם באים". וכך הציל מניתוק בטוח עשרות חיילים. נפל במשלט תרשיחה ביום ט' בתשרי תש"ט (12.10.1948). נמצא למחרת, כשידו אוחזת בשפופרת הטלפון, ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה. הניח אחריו אשה, שנשא אותה חדשיים לפני נפילתו.

רוזנפלד בן־ציון

בן משה־דוב ופייגה. נולד בתרפ"ד בעיר קרמנצ'וג שבאוקראינה. למד בבית־ספר עממי ולימודי יהדות במחתרת, וכשעלה בתשרי תרצ"ו עם בית הוריו לארץ המשיך בהצלחה את לימודיו ב„תלמוד־תורה", ואחר־כך ב„ישיבה". מתוך כורח חמרי עבר לעבודת ליטוש יהלומים בנתניה ושם שמר על מסורת בית אביו ולא השחית את פאותיו וזקנו. בשעת השביתה הגדולה של עובדי היהלומים הקים בשכונת קרית־משה בירושלים קיוסק וסניף „תנובה" והתכונן לבסס את עסקו, כדי שיוכל להיות לעזר להוריו לכשיזדקנו ולא יוכלו להמשיך בעבודתם הקשה.

בזמרוח תש"ח התיצב לשירות המולדת ונלחם במסירות נפש להגנת ירושלים, היתה לו אפשרות להסתדר בתפקיד לא־קרבי, אך הוא דחה אותה בלי כל היסוסים, בנימוק פשוט, כפי שהסביר לגיסו: „מה התועלת בהליכתי לשירות אחר? הלא ממילא יצטרכו לשלוח לחזית איש אחר במקומי, ואם כן למה החילופין?" בשעת צאת הבריטים השתתף בכיבוש סביבת בית־החולים האיטלקי ואחר־כך בכיבוש שכונת מוצררה והגנתה. היה תמיד מוכן להילחם ולהגן, יומם ולילה, בימי חול ובשבתות. פעם נפצע קל בגופו ובפניו מרסיסי פגזים, חבש את עצמו והזר לעמדתו ובבית לא סיפר על כך. החזיק אצלו תמיד ספר תהילים להפיל תחינה בשעות הפנאי בעד העם, הארץ והעיר, וספר „תיקון הברית" לשמירת טהרת הנפש והמחשבה. שני ספרים אלה נמצאו בכיסיו כשנפגע בחזהו ובשדרתו מכדורי צלף ליד הקונסוליה החבשית, בשובו לעמדתו עם תום ההפוגה הראשונה, ביום 9.7.1948. בבית־החולים עוד הביע רצון לחיות ולהמשיך במלחמה, אך אחרי שעות מספר יצאה נשמתו בטהרה על שולחן־הניתוחים. היה קבור בשייך־באדר א', ביום כ"ה באלול תש"י (7.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

רוזנפלד יהודה („יודל")

בן הרצל (הרצקה) ושרה־מרים. נולד ביום 1 בפברואר 1920 בלודז שבפולין. קיבל השכלה עממית ולמד מלאכת הסריגה. מנעוריו התעניין בבעיות הציונות והשתתף בפעילות בעבודה הציונית כחבר „החלוץ" הכלל־ציוני. בתקופת הכיבוש הנאצי בפולין השתתף בארגון תנועת הנוער במחתרת. גורש עם משפחתו לאוישוויץ ושם איבד את כל בני משפחתו (פרט לאחיו). בשנת 1945 עלה ארצה כמעפיל באניה „אליהו גולומב" („לה ספציה"). התגורר בתל־אביב ועבד כפועל־סריגה. במשך הזמן עלה ארצה גם אחיו עם אשתו וילדתו הקטנה. עם פרוץ מאורעות תש"ח התגייס לשירות פעיל. באפריל 1948 התאמן בתל־ליטוינסקי ונשלח לגדוד נייד — חיפה — ואחר־כך שירת באחד הגדודים. השתתף בקרבות ג'נין, ג'בע, משמר־הירדן, פרדס חנה, ירדה, משלטים שונים וכו' ונתחבב על חבריו לנשק בשל שלותו הפנימית, צניעותו ומידת האחריות שלו. נודע ביחוד כאיש משמעת עמוקה ולא נמנע מלבצע כל משימה שהוטלה עליו.

הפלוגה ששירת בה נהפכה במשך הזמן לפלוגה משורינת והוא השתתף בכל סיוריה לאורך גבולות הצפון ולעתים קרובות — מעבר לגבולות, בתחום האויב. באותו זמן — אוקטובר 1948 — אירעו התנגשויות תכופות עם כנופיות קאוקג'י. במקרה אחד הצליחו הכנופיות לתפוס משלט שחלש על מנרה. ב־22.10.1948 השתתף בהתקפת־הנגד שנועדה לגרש את האויב ולתפוס בחזרה את המשלט ועל־ידי כך לפתוח מחדש את הדרך לקיבוץ רמים (מנרה). בשעת הקרב חש יהודה לעזרתו של חבר שנפצע ונפגע אף הוא בבטנו. הושטה לו עזרה בו במקום, אך לא היתה אפשרות לאסוף את הפצועים מחמת האש הקטלנית של האויב ומספר הנפגעים שהלך ורב. גויתו נמצאה כעבור 10 ימים, לאחר טיהור הגליל מכנופיות קאוקג'י, והובאה לקבורה בראש־פינה ב־31.10.1948.

רוזנפלד יוסף

בן שלמה ונחמה. נולד ב־1 בפברואר 1913 בוארשה, בירת פולין. בעיר זו עברו עליו ימי ילדותו ונעוריו. בהיותו נער הצטרף לתנועת „השומר הצעיר", שהיה חבר בה מאז שנת 1925. עם חבריו לתנועה עלה ארצה בשנת 1935. מיום עלייתו עד יום מותו היה חבר קיבוץ עמיר. לא קלה היתה הסתגלותו לחיי הארץ והתערותו בה, אולם בכוח רצונו התגבר על המכשולים. מטבעו היה עניו, עליז וחברתי, נכון תמיד לעזור לזולת. שמח בחלקו, אוהב שירה ונגינה

ורקודים. גלמוד היה ועם זה הגה חיבה לילדים, ואלה הוקירוהו מאד. נטיה מיוחדת היתה לו למקצועות עיוניים, ביחוד בלשנות. למד שפות רבות — רוסית, אנגלית, ערבית — והרבה בקריאה. בקיבוץ עבד כנהג. היה פעיל ב„הגנה". בימי מלחמת־העולם השניה התנדב לצבא ועבר בשירותו את איטליה, צפון־אפריקה, בלגיה, הולנד.

ביום נפלו חזר מנסיעה ארוכה במכונית־המשא של הקיבוץ שנהג בה, וכשנודע לו כי דרושה תגבורת לעמדות סביב מגרה, יצא לשם בראש מחלקה ונפל בקרב בהרי הגליל בכ״א בתשרי תש״ט (24.10.1948). למחרת היום הובא למנוחות על שפת הירדן בעמיר. קיבוצו הוציא קובץ לזכרו.

רוזנפלד צפורה

בת מרדכי וגילה. נולדה ב־1 באפריל 1928 בלודז שבפולין. למדה שם בבית־ספר עממי והצטיינה בלימודיה. בפרוץ מלחמת־העולם השניה, והיא אז כבת 11, נשלחה על־ידי הוריה לרדומסק ומשם נלקחה בסוף שנת 1942 למחנה־עבודה גרמני בסקוי־סקו. במחנה זה נפגשה עם חוג נוער ציוני ונמשכה לרעיון העליה לארץ. שם הכירה את יחיאל רוזנפלד, שנישאה לו מיד לאחר השחרור מהמחנה.

ממשפחתה נשארה בחיים רק אחותה, אך דרכיהן נפרדו. צפורה פנתה לדרך העליה, ואילו אחותה נשארה בפולין והקשרים ביניהן נתרופפו. בתנועת „בני־עקיבא" שנתארגנה מחדש בלודז פעלה צפורה בהדרכת ילדים שניצלו משמד ואתם עברה, בדרכי הבריחה, לגרמניה יחד עם בעלה, לאחר שלמדה שנתים בגימנסיה ממשלתית פולנית כדי להשלים את אשר החסירה בלימודיה. באביב תש״ו עלתה לארץ (בעלה נשאר עדיין בתוקף תפקידו בחוץ־לארץ) לכפר־עציון. בטבת תש״ז נולד לה בנה יוסף־מרדכי, בעוד האב נמצא בגלות קפריסין שהוגלה לשם יחד עם מעפילי ספינת „לטרון". באביב תש״ז שוחרר בעלה והגיע לארץ והמשפחה החלה לבנות את קנה בכפר־עציון, אלא שימי אשרה לא ארכו.

פרצה מלחמת־השחרור ועם פינוי הנשים והילדים נשלח בנם הקטן לירושלים. צפורה נשארה במקום, באמרה: „אני עוד צעירה, ומקומי כאן. גם אותי מסרה אמא לידים זרות בעודני ילדה צעירה". לב האם היה אכול געגועים לבנה הרך וכשהחליטה לבסוף לנסוע אליו לירושלים, כבר היתה הדרך מנותקת. צפורה הצטיינה בהגנת כפר־עציון, פעלה בשמירה וב„עזרה ראשונה" ופעם גם חשה תהת מטר כדורים כדי להגיש עזרה לחבר פצוע. נפלה ביום 12־13.5.1948 יחד עם בעלה, בפרוץ שריוני האויב אל הכפר. ביום כ״ה במרחשון תש״ל (17.11.1949) הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

רוזנפלד יחיאל

בן יוסף ורבקה. נולד ב־31 בינואר 1923 באופוטו קילצקי שבפולין. אביו היה חסיד ובביתו היתה נוכרת השפעת בית הרבי. יחיאל לבד ב„חדר" ובבית־ספר פולני ונחשב בין התלמידים המעולים. בגיל 12 החל ללמוד בבית־הספר העברי „יבנה" ואחרי־כן המשיך בהשתלמות פרטית. היה נער בעל אופי נוח ומילדותו נטה למכניקה ולאמנויות שונות. בן 14 הצטרף לתנועת „בני־עקיבא", והיה אחר־כך מדריך בה ופעל למען הקרנות. עם פלישת צבאות הנאצים לפולין היה פעיל בעבודה הציונית במחוז. בראשית 1941 הועבר למחנה־עבודה ושם השכיל ללכד סביבו את הנוער. עם השחרור, כשלא מצא עוד שריד ממשפחתו, עבר ללודז ושם היה עם רעיתו הזוג היהודי הראשון בעיר שהעמיד חופה לאחר ימי השואה. נכנס במלוא מרצו לעבודת תנועת „בני־עקיבא" והתמסר לחינוך הילדים וניצולי המחנות והמנזרים. עם קבוצת ילדים עברו אחר־כך שניהם לגרמניה, בה היה פעיל בחיים הציבוריים היהודיים, ואשתו — מדריכת נוער. באביב 1946 עלתה אשתו לארץ לכפר־עציון, ושם נולד בטבת תש״ז בנם יוסף־מרדכי. בשלהי תש״ז העפיל יחיאל בספינת „לטרון" ונכלא בקפריסין. באביב תש״ז זכה להגיע אל קבוצתו ורעיתו. גם שם המשיך בפעולה ציבורית בחוגי הנוער החלוצי־דתי. בכפר־עציון נקלט יפה בחברה ובעבודה, עבד בהכשרת קרקע, בבנין, ולמען הוסיף דעת הרבה ללמוד ולקרוא.

עם התחלת מלחמת־השחרור עבד יחיאל במחסן הנשק ואשתו שימשה חובשת. את בנם יחידם שלחו לירושלים והם נשארו עם מגיני המקום. ביום 12־13.5.1948 נפלו שניהם על משמרתם ליד בנין המנזר הגרמני, כשחילות האויב פרצו לכפר והכריעוהו. ביום כ״ה במרחשון תש״ל (17.11.1949) הועברו למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. השאירו בן יתום. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ״ל.

רוזנפלד יחיאל

בן זליג ורחל. נולד בט׳ באדר א׳ תרפ״ז (11.2.1927) בעיר קולבושובה, פולין. עלה לארץ עם בית־הוריו ב־1935. גמר בית־ספר עממי בראשון־לציון ואת בית־הספר המקצועי על שם מכס פיין בתל־אביב ועבד כמסגר מכני, שקד לשפר את המצב החמרי של המשפחה, אך לא נמנע ממילוי חובתו למולדת גם כשהדבר עלה לו בהפסד מקום עבודה. בגדנ״ע גמר קורס מ״כ ועסק בהדרכה. הועבר לחי״ש. גמר קורס של מ״כ קרבי ובתפקיד זה השתתף בהקמת 11 הנקודות בנגב.

בראשית מלחמת־השחרור התנדב לשירות פעיל. גמר קורס לקצינים ונתמנה מ״מ. השתתף בליווי שיירות, בפעיות בתחבורת האויב, בקרב להסרת המצור מעל כפר־אוריה, במארבים נגד כנופיות ובפעולות־ענשין, ב„מבצע חמץ" נהג את מחלקתו לכיבוש תל־אריש, נפצע בהתקפת־נגד של כוח־אויב עדיף, נשאר בעמדה להשגיח שאנשיו יסוגו בסדר צבאי למניעת אבידות מיותרות, ושם נפל ביי״ט בניסן תש״ח (28.4.1948).

רוזנפלד נתן

בן אליעזר ואסתר. נולד ב־9.11.1923 בעיר נוג־באנה אשר ברומניה. בן יחיד להוריו. גמר בית־ספר תיכוני והתמחה במכונאות. בימי השתלטות הנאצים, משהוחזר החבל ההוא להונגריה — נכלא והובא עד לאוישוויץ. ניצל בנס, וכתום המלחמה שם פעמיו לארץ. עלה בשנת 1946 באניה „הגנה" והתיישב ברחובות. עבד כאינסטלטור והגיע שוב אל המנוחה אחרי התלאות הרבות שעברו עליו. איש שקט, מסור לביתו וחביב על הבריות. נקרא בשם־חיבה — מיקי.

התגייס עם צו־הגיוס הראשון, התאמן בחבלנות והשתתף בפעולות חסן־סלמה. היה בין מגיני כפר־אוריה בין כובשי שפיר. השתתף בפעולות הראשונות נגד אשדוד (לפני ההפוגה הראשונה), במצור על רמלה, בכיבוש בית־דראס, תחה, קרתיה, ועוד כפרים ומשלטים בדרום. באחרונה השתתף בהגנת נגבה ובכיבוש גיליס. נפל אחרי כיבוש תוליקאם בשעת סיור, ב־19.10.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג. הניח אחריו אשה.

רוזנצוייג אסתר („אטי")

בת משה וברוניה. נולדה ב־20 בנובמבר 1929 בתל־אביב. סיימה את בית־הספר העממי „תל־נורדוי" בתל־אביב ועברה ללמוד בסמינר בבית־הכרם שבירושלים. במלחמת־העולם השניה שירתה באט"ס שבצבא הבריטי בדרגת לנס־קורפורל. במלחמת־השחרור התגייסה גיוס חלקי, אומנה עם קבוצת בנות ברמת־רחל ועם תום האימונים התגייסה גיוס מלא. מונתה למזכירת הפלוגה, אך בהתנדבות השתתפה גם בפעולות־קרב רבות. השתתפה במערכת הפעולות במקור־חיים ובארנונה. נשלחה לגוש עציון, היתה מזכירתו של מפקד הגוש ומשרטטת מפות. בעלת מבע־פנים עדין ונמרץ ועינים גדולות, חודרות. העדיפה את המעשה על הדיבור. מסורה לתפקידה לאין־שיעור. היתה בין המגינים האמיצים של גוש עציון. השתתפה בקרבות ויצאה לפעולות־מיקוש במקומות מרוחקים 6—7 ק"מ מהגוש. בשעת אחת מפעולות־המיקוש היתה צריכה להיות אוהה שעה בישיבת המטה, וכדי שלא להטריד את אנשי הליווי, יצאה יחידה, בחצות לילה, למשרד המטה. באחת ההתקפות ויתרה על מחסה של המשורין שישבה בו ומתחת למטר־יריות חשה להוציא פצועים משדה־הקרב. באותו קרב הצליחה להציל גם מקלעי־ברן שנעזבו. הקדימה לדעת שלא נשאר מוצא לנצורים ישמרה לעצמה כדור לאקדח, כדי שלא ליפול חיים בידי האויב.

נפלה באומץ־לב ובגבורה ביום האחרון לפני נפילת גוש עציון, ג'—ד' באייר תש"ח (13.5.1948—12). הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949). מדברי מפקדה: „...אנשינו העריכוה וכיבדוה. ואני מימי לא פגשתי אדם אמיץ ועדות ממנה. אסי הומלצה לאות־הצטיינות גבוה".

רוזנצוייג לאה (לואיז)

בת נתן ונחה (נחמה). נולדה ב־1927 בפאריס, בירת צרפת. גמרה גימנסיה ובית־ספר לאחיות והחלה לעבוד במקצוע כאחות. התנדבה לשירות בצבא ההגנה ובאה ארצה באפריל 1948 באניית עולי מח"ל. פעלה בשירות הרפואי בימי הפעולות בירושלים ואחר־כך כאחות בדרגת סמלת באחד מגדודי הפלמ"ח.

בשעת ביקורה אצל קרובים בתל־אביב, לרגל חופשתה, מתה משבץ־הלב ב־12.1.1949 ולמחרת היום נקברה בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

רוזנצוייג אשריוסף

בן חיים ושושנה. נולד ביום 27.12.1927 בעיר פביאניץ, פולין. בהיותו בן שלוש עלה עם הוריו ארצה. למד בבית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב. ספורטאי מצוין מצעירותו, שחיין מעולה. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה היה בין הראשונים שנענו לקריאת הסוכנות להתגייס לצבא הבריטי והשתתף בקרבות בחזיתות מצרים, לוב, יוון וכרתים. אחרי הנסיגה המבוהלת של הבריטים מיוון נשאר תקוע שם עם חיילים יהודים רבים, אך הצליח להתחמק מן השבי הגרמני וחזר לארץ והצטרף שוב לשורות הלוחמים. אחרי חמש שנות שירות בצבא הבריטי שוחרר וחזר הביתה. בדאגתו הרבה להוריו, שהיה מסור להם בלב ונפש, החל לעבוד בקבצות ותמך בהם. על אף תנאי־חייו הקשים היה תמיד עליז ובעל הומור רב.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב מיד, כחבר פעיל ב„הגנה", למערכה ונשלח לנגב עם מגיניו הראשונים. באותו זמן מת עליו אביו ובעת הפרידה מאמו הישישה אמר, כי מאחר שעבר בשלום כל שבעת מדורי גיהינום יחזור בודאי בריא ושלם גם מהקרבות למען המולדת. נפל בביר־עסלוג', אור ליום ד' בסיון תש"ח (11.6.1948). בו ביום ה'בא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברביבים.

רוזנצוייג יוסף („פיקו")

בן משה־אהרן ורהל. נולד ב־1.8.1926 בבוקרשט, בירת רומניה. אחרי סיום בית־הספר העממי גמר בהצטיינות את המחלקה למכניקה טכסטילית בבית־הספר המקצועי בבוקרשט. בו בזמן היה פעיל שלוש שנים בארגון־הנוער החלוצי „דרור". בשעת פרעות ביהודים הציל במסירות־נפש כמה יהודים ברחובות העיר. היה בן מסור ונאמן להוריו ולעמו. במאי 1944 נעלם מהבית בלי ברכת־פרידה מהוריו. אחרי ששה חדשי־נדודים הגיע לאישליה, התחיל לעבוד כסבל בנמל ובשעת הטענת אניה צבאית בריטית, שעמדה להפליג לחיפה, התחבא בה באחת מסירות־ההצלה. בנמל חיפה נתפס ונכלא במחנה עתלית ועמדו להגלותו לקפריסין יחד עם 120 מעפילים שהגיעו מצרפת. שוחרר עם התנפלות ה„הגנה" על המחנה. יצא לעבוד והצטרף ל„הגנה". הסתדר בהיים האורחיים ככופף־ברזל בעבודות־בנין.

במלחמת־השחרור שירת בפלמ"ח כטוראי ראשון באחד הגדודים והשתתף בליווי שיירות, במבצע „נחשון", בפריצה לעיר העתיקה, בקרבות ירושלים בתקופת המצור, במבצע „עשר מכות" (באזור הרטוב) ובמבצע „עין". יצא בשלום מכל הקרבות. בעצם ימי המלחמה נשא לאשה את חברתו לקרב ולגדוד. נפצע בתאונת־דרכים, הוחזק יום אחד בבית־החולים מס' 10 בחיפה ושם מת ב־9.3.1949. נקבר בחיפה ב־11.3.1949.

רוזנצוייג משה

בן יוסף וברכה. נולד בספטמבר 1923 בעיירה סקורני בבסרביה. בהיותו בן 13 עבר לעיר צ'רנוביץ, שם למד בבית־ספר תיכון. משחרותו התקשר לרעיון התחיה הלאומית, והעלייה ארצה היתה חלומו. ויכוחים בלתי־פוסקים ניהל עם אחיו, שראה את פתרון שאלת היהודים ברוסיה הסובייטית. בשנת 1940, משעמד הצבא הסובייטי להיכנס לצ'רנוביץ, ביקש להימלט לרומניה. אמו פגשה אותו בתחנת־הרכבת, ורק לאחר הפצרותיה המרובות ויתר על נסיעתו. במשך שנת השלטון הסובייטי בצ'רנוביץ המשיכו משה וחבריו בקן „הנוער הציוני" בפעילות ציונית במחתרת וגם על דגל קנם שמרו, על אף הסכנה שהיתה כרוכה בדבר. כשחזרו הרומנים בעזרת הנאצים לצ'רנוביץ, הוגלה משה למחנה־עבודה בטרנסדניסטריה. גם שם לא הפסיק את פעילותו הציונית ועמד בקשר עם ההסתדרות הציונית בבוקרשט. כשחזרו הרוסים קמה בגורל היהודי תגובת התגייסות לצבא הסובייטי. משה לא עשה כחבריו: „אינני רוצה להתגייס — אמר — ולא אתגייס. אם לנפול — בעד ארצי אני רוצה לנפול". הוא עבר באופן בלתי־לגלי את הגבול ועלה ארצה באחת השיירות הראשונות בשנת 1944. „אלה הימים הגדולים שבחיי" — כתב באחד ממכתביו. בארץ היה חבר קבוצת במאבק (נוה־יער). אולם עזב אותה כעבור זמן־מה ולמד את מלאכת המסגרות. לא בנקל נקלע בארץ, אולם רוחו לא נפלה עליו. „קליטתם של העולים

בהוי הארץ ובמשקה, שביעת־רצונם או אי שביעת־רצונם תלויות בהבנה הנפשית שלהם. מי ששואף לחיים קלים — מן ההכרח שיתאכזב. אולם לי ברור היום יותר מאשר אי־פעם, כי כאן עלי לחיות או למות" — את דבריו אלה כתב לאחיו.

גלחם בגנב ונפל ב־30 בחודש מאי 1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־31.8.1949.

רוזנקרנץ מכסימיליאן

(כינויו הספרותי: מרטין רוסק)

בן מוריץ ופרניה. נולד ב־17 בינואר 1911 בסרט, בוקובינה, רומניה. בהיותו בן שלוש עברה המשפחה לאסן, בחבל הרוהר שבגרמניה. שם עברו עליו ילדותו ונעוריו. גמר את בית־הספר העממי והתיכוני וגילה כשרונות רב־צדדיים. למד אצל מורים פרטיים פילוסופיה ועברית. אמר להתמסר לתיאטרון ולמד גם ריקוד. במסגרת הכשרה צבאית למהבגרי הנוער נבחר על־ידי המיניסטריון לתעופה להשתתף בקורס לפרחי־טיס. היה פעיל ביותר בהסתדרות־הנוער הציונית „קדימה". בן 18 למד בבית־הספר הדרמטי בפרנקפורט ע"נ מיין, ובו בזמן למד גם באוניברסיטה פילוסופיה ותולדות האמנות. לאחר שגמר את בית־הספר הדרמטי נתקבל כשחקן בתיאטרון בפרנקפורט וגם שיחק בצירוף (שוויץ). בגלל מחלה קשה נאלץ לפרוש מהבמה והתחיל לכתוב. חיבר מחזות רבים לרדיו ולבמה. מחזהו „פינת האויר ל. 303" זכה לפרסום עולמי ותורגם ללשונות רבות ושודר בשוויץ, בארצות אירופה וארצות־הברית. עלה לארץ ב־1935 והתיישב ברמת־גן. בפרוץ מאורעות 1936 הציע את שירותו ל„הגנה", אך לא נתקבל בגלל מחלתו. כתב מחזות בשביל „המטאטא" ו„הבימה". השתתף בתיאטרון „סדן". יסד את הבמה לאמנות זעירה „פפיליון" בתל־אביב. „המטאטא" הציג את מחזהו „מיסטר קיבוץ" ועוד קטעים רבים משלו. מחזהו האחרון „מדינתנו שתחיה" הוצג באותם הימים בם נפל. יחד עם רעייתו הציירת והפסלת יצר מיניאטורות בגילופי־עץ ועיצב דמויות ארצישראליות אפייניות. הקים את הסדנה „עולם קטן" בבני־ברק, כדי להגדיל את שטח עבודתו זו עבר עם משפחתו לירושלים ויסד שם את בית־המלאכה הידוע „סדנאות ירושלים".

אחרי הכ"ט בנובמבר 1947 התנדב לשירות פעיל ב„הגנה". עבר אימונים צבאיים בקורסים מרוכזים ורוב זמנו בילה בשמירה ובהגנת שכונות מערב ירושלים, בעין־כרם ובכפר שרפת שליד בית־נוגן. שימש מופת בהתנדבותו ובנאמנותו על אף בריאותו הלקויה. נשלח כמפקד למשלט בקרבת בית־נוגן (עכשיו הר־הרצל), שנמצאה בטווח צליפות האויב. התנדב והפציר שישלחוהו לתפקיד זה. בצאתו לסייר את העמדות הקדמיות ובשעה שעמד לפגוע בעמדה עיקרית של האויב נפל ביום 17.5.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ב־26.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה ובן.

רוזנר יצחק

נפל בקרב בתל־עזיזיאת ביום י' בתמוז תש"ח (17.7.1948). נקבר בשאר־ישוב ביום י"ח בתמוז תש"ח (25.7.1948) והועבר לבית־הקברות הצבאי בחיפה ביום י"ד באדר תש"י (3.3.1950).

רוח שבתאי

בן יהודה וישרה. נולד ב־16.5.1922 בעיר קאוואלה, יוון. היה הבכור במשפחה גדולה שאת עול פרנסתה קיבל על עצמו בימי מחלת אביו והוא עדיין נער. בבוקר השכם היה יוצא את הבית וחזר בשעה מאוחרת בערב ובידיו מזונות לכולם. משבגר נתגלה כעלם יקר, נבון וגוח לבריות. ביוני 1944 עלה ארצה.

שירת באחד הגדודים בצבא ההגנה לישראל. נהרג בתאונה בשעת אימונים ב־27.9.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

רוחני צבי

יליד הונגריה. שריד ממחנות־עינויים בגרמניה. בבואו לארץ שינה את שמו הגלותי — רודבוז' — לעברי. בא לצפת לשם הבראה ב„הדסה".

ב־27.2.1948 נכנס לדואר בצפת וקיבל טלגרמת־ברכה ליום־הולדתו מאת אביו, שנשאר בהונגריה. בצאתו נורה על־ידי פורע ערבי ומת בו במקום. הדבר קרה לעיניהם של שוטרים וחיילים בריטיים, שלא התערבו, ובסיועם של שוטרים ערביים, והסעיר את הרוחות. נקבר בצפת. שאר פרטי חייו אינם ידועים.

רוחין אמנון

בן יעקב וזהבה. נולד ב־9.10.1928 ברמת־רחל שליד ירושלים להוריו חברי הקיבוץ. עבר את כל שלבי החינוך במוסדות הקיבוץ וכיתת־המשך י' גמר בבית־הספר המשותף תל־יוסף—עין־חרוד. לפי המלצת מוריו עבר ללמוד מסגרות מכנית בבית־הספר המקצועי „עמל" בירושלים. הצטיין בהבנת־כפים טובה בתלמידים ועבודותיו היו ל„שם דבר" בתערוכת עבודות התלמידים. כשגמר את המחזור הראשון (בן שתי שנים) נאסר ב„שבת השחורה" (29.6.1946) יחד עם אביו ונלקח למרטין ואחר־כך לרפיח. במעצר הרבה לעסוק בהתעמלות ולהדריך את חבריו בעבודות־יד מחמרי גרוטאות. את אמו הרגיע באמרתו: „גם לטרון בארץ־ישראל". אחרי שחרורו קיבל את תעודת־הגמר, נתקבל כחבר במשק ועבד במסגריה. ב„הגנה" נתחנך כתלמיד במשק ואחר־כך, בבית־הספר „עמל", התחיל בשירותי קשר ואיתות והיה לקלע מצוין. נחשב „כמו חבר" בהכשרות הפלמ"ח ברמת־רחל ורוב שעות הפנאי שלו בילה בחברתן. בקיץ 1947 נשלח לקורס מ"כ, גמר אותו בהצטיינות והתחיל בהדרכה. משהוחלה מלחמת־השחרור התגייס עם כל נוער הקיבוץ לפלמ"ח, ועל אף הבעת רצונו העז ללכת לשירות קרבי, הושאל למשך שנה מטעם הפלמ"ח לשירות הדרכה במחוז ירושלים. הוא התקומם לכך, אך ציית לפקודה והדריך. בדצמבר 1947 התגייס לגדוד „מכמש" והשתתף בפעולות בדרום ירושלים (בית צפאפה, צור־בהר, שיבוש התחבורה הערבית בכביש בית־לחם), וב־1 בינואר 1948 הצטיין בניהול הפעולה נגד כפר־השילוח. אחר־כך נשלח לקורס מ"מ בנתניה. הלך שמה מתוך ציות לפקודה, אם כי לא יכול להסכים „לשבת בטל בלימודים בעת שחבריו לוחמים", ובשיירה שיצאה לפני פסח תש"ח חזר לירושלים כקצין מוסמך. שוב רצו להעסיקו בהדרכה והוא עמד בתוקף על זכותו לשירות קרבי ממש. התרוצץ ימים אחדים כ„קצין בלי חיילים", כי מחלקתו היתה בגוש עציון, ובאין עיסוק אחר הצטרף למגיני רמת־רחל, מקום־הולדתו. סוף־סוף נקרא לשירות, כי נמצאה מחלקה בשבילו.

ממחרת צאת הבריטים נשלח לפקד על הפריצה מצד תלפיות לתוך מחנה אלנבי, כדי לכבשו מידי הערבים שהבריחים מסרוהו להם. פיצוץ הגדר לא הצליח, המשוריין שאמנון נסע בו שקע בתעלה ונסתבך בתיל. כדורי מכונות־ירייה כבדות של האויב חדרו לתוך המשוריין ופגעו בשני אנשים. אמנון הוציא את אנשיו מהמשוריין למקום־מחסה, חבש את הפצוע, וחזר לבדו אל המשוריין להוריד את המגלד שנשאר על כנו של המשוריין. תוך כדי עבודה זו הוציא את ראשו מבעד לארובת המשוריין ואז נפל בפגוע צרור־כדורים ברקתו ב־15.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברמת־רחל. זכרו הועלה בספר „רמת־רחל במערכה". אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ"ל.

רוט ברוך

בן צבי ויהודית. נולד ב־30.12.1932 בעיר אירשבה אשר ברוסיה הקרפטית (או — צ'כוסלובקיה). למד ב„חדר" בשקידה רבה. על־ידי הגרמנים נכלא עם הוריו ויתר היהודים בגיטו מונקאץ' והועברו למחנות הנאצים. שוחרר מדאכאו על־ידי הצבא האמריקני. חזר לעירו, ומשמצא את אחותו הגדולה ממנו בשנה־שנתים — זו השרידה היחידה מכל המשפחה מרובת־הבנים — יצאו שניהם לדרך הנדודים מערבה. הצטרף למוסד של בית"ר בצרפת. העפיל לארץ באניה „לגנב", נלקח לקפריסין ומשם הגיע לארץ ב־1947. התחנך בחות הנוער הבית"רי שוני ליד בנימינה והיה שם צעיר החניכים. שקד מאד על לימודיו כדי להשלים את אשר החסיר בשנות המלחמה והתלאות. גילה רגש של אחריות ופעל כמבוגר לכל דבר. להפצרותיו המרובות הקדימו לאמנו בנשק על אף גילו הצעיר, והראה באימוניו שקדנות יתירה.

נשלח לפעולה הראשונה בכיבוש „המשולש הקטן" בהרי אפרים. הועבר עם גונדתו לחזית המערכה של אצ"ל על רמלה ושם נפל ביום 16.5.1948. ביום י"א באייר תש"ב (6.5.1952) הועבר למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בקרית־שאול.

רוט יצחק

בן יוסף וטרזיה. נולד ב־11 באפריל 1926 בעיירה איפושג שבסלובקיה. נתחנך חינוך יהודי מסורתי ב„חדר" וגם למד בבית־ספר כללי. היה ילד עליז ובעל אופי חזק. חבר בתנועת „גורדוניה־המכבי הצעיר" ובה שאב את ידיעותיו הראשונות על ארץ־ישראל והתנועה הציונית. בשנת 1938, עם כיבוש אזור מגוריו על־ידי ההונגרים, הורע שם מצב היהודים וממשפחתו האמידה נשלל מקור הפרנסה. יצחק עבר אז לבודפשט ועבד שם בתעשיה הכבדה, והוא אז בן 12. עם התבגרותו הצטרף לקיבוצ הסוציאליסטית ופעל בה עד כניסת הגרמנים לעיר בשנת 1942. אז נאסר, נלקח לאושביצנים ונשלח אחר־כך לעבודות־פרך שונות בשלזיה. עם גמר מלחמת־העולם השניה שוחרר כשהוא מדולדל וחלוש ועשה דרכו ברגל משלזיה עד סלובקיה. בביתו מצא את אחיו, ששרד מכל המשפחה הענפה, ויחד אתו עבר לבודפשט. שם הוכנס לבית־חולים, שב אט־אט לאיתנו והצטרף להכשרה חלוצית. משם עבר לרומניה ובשנת 1946 העפיל יחד עם חברתו בספינה „מכס נורדוי". בארץ עבר הכשרה בכפר־המכבי, עבד בעבודה חקלאית בנהלל וכפועל של „סולל־בונה" בבניית מוסדות „עליית־הנוער" באלונים. אחרי־כן השתקע בקרית־עמל, בה אמר להקים את ביתו, אלא שבינתים פרצה המלחמה בארץ.

התגייס יחד עם אשתו לצבא ושירת באחד הגדודים. נפל ביום 9 בינואר 1948, בצאתו לפעולה מ„כדורי" לכפר־לוביה, נקבר במשמר־העמק.

רוט מנחם

נפל ברמות־נפתלי ביום ג' בסיון תש"ח (10.6.1948).

רוט משה

בן יהושע. נולד בשנת 1930 בצ'כו־סלובקיה. הגיע לארץ בעיצומה של מלחמת־השחרור בשנת 1948 והתגייס לצה"ל. נשלח עם יחידתו לפעולות צבאיות בסביבות הכפר הערבי קאקון ובקרב על כיבושו ביום כ"ד באדר ב' תש"ח (4.4.1948) נפל חלל. ביום כ"ח באייר תש"ח (6.6.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי מנחניה.

רוט צבי־אריה

בן שמואל ווילמה. נולד בשנת תרפ"ח (1928) בעיר ארד אשר ברומניה, עד פרוץ מלחמת־העולם השניה למד בבית־ספר עממי, ומשפרצה המלחמה טעם גם הוא, כאחרים, את טעם העינויים במחנות־הריכוז הנאציים. מבין 9 אחיו שרד הוא בלבד, יתרם נרצחו על־ידי הנאצים. עם השחרור עזב את אביו כדי לעלות ארצה. הצטרף אל תנועת „דרור" בהונגריה ועלה בשנת 1946 באניה „כנסת ישראל". כשנה תמימה היה עצור במחנה קפריסין. בארץ השתייך להכשרת גרעין „דרור" על שם יוסף גרדוש בקיבוץ עין־חרוד. אחד מחבריו העיד עליו: „גלוי־לב, אינו מרבה בדיבור, מסתגל באהבה לעמל".

בעין־חרוד עבר תקופת אימונים והתגייס לצבא מטעם גרעינו. השתייך לגדוד אחד, מחנה עמוס. השתתף בקרב על צנדלה ונפל בקרב על יד מזאר ב־10.7.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ' במנחם־אב תש"ח (3.8.1950). זכרו הועלה בתוברת „על הסף", שהופיעה ביום עלות הגרעין להתישבות בגליל ב־17.5.1949.

רוטבוים יעקב

בן יוסף ולאה. נולד ב־1921 בפולין. גמר בית־ספר עממי והיה פועל. בימי מלחמת־העולם השניה עלתה בידו להצטרף אל הפרטיזנים. הגיע לפנים רוסיה ועבד בבית־חרושת לנשק. ממעפילי האניה „לטרון". הגיע לארץ בשנת 1947. נתקבל כשומר בנשר שעל־יד חיפה. השתלם במלאכת המסגרות, שהתחיל לעסוק בה עוד בהיותו בחוץ־לארץ. חבריו שהעריכוהו מאד בשל תכונותיו הטובות קראו לו בשם־חיבה: „פרטיזן". היה לבוש תמיד מעיל־עור ונועל מגפים.

משהתגייס היה מלא תקוות לעתיד הכלל ולעתידו הוא. „אני מהמלחמה לא אהזיר כעולה חדש — אמר — אני אחזור לביתי, לנשר... ואת בגדי שקיבלתי בבואי ארצה, אמסור לאחרים", נלחם בגליל העליון ונפל ליד ראש־פינה ב־10.7.1948. ביום ה' בתמוז תש"ח (12.7.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה.

רוטמן יעקב (ז'ק)

בן יוסף ורבקה. נולד ב־29.1.1911 בברוקלין שבניו־יורק. למד בבית־ספר עממי בניו־יורק, לשם עברו הוריו בהיותו ילד. היה ילד פיקח ואנין־רגש. עם תום לימודיו בבית־ספר עממי נתקבל לקולג' איפסלה שבניו־ג'רזי. שם נתקל, זו הפעם הראשונה, ב־גילויי אנטישמיות. לאחר שנודע לו כי במועדוני התלמידים אינם מתקבלים יהודים כחברים יסד מועדון יהודי והיה נשיאו. בימי מלחמת־העולם השניה שירת בצי המסחרי של ארצות־הברית כקצין־רדיו ראשי באניה מובילה חמרי־נפץ. בספטמבר 1945 השתחרר. בכתב־השחרור צוין לשבח שירותו הנאמן. עבד כמשרטט ראשי במפעל בנין מכונות, ובו בזמן שימש כמרצה למכניקה באוניברסיטה „קולומביה" בניו־יורק. מאבקו של העם היהודי לעצמאותו דלהיבו. „כאשר קראתי — אמר — כי 40 מיליון ערבים לוחכים נגד 400.000 יהודים החלטתי להיות ה־400.001". התקשר עם אנשי ה„הגנה" העוסקים ב„רכש" (רכישת נשק והברחתו לארץ) והיה בין פעיליה בארצות־הברית. ביוני 1948 הפליג לארץ כאחד האחראים לאניה „קפלוס" שהובילה נשק ארצה. האניה נתפסה ומפקדיה, והוא ביניהם, נאסרו. אחרי השתדלויות רבות שוחררו והמשיכו דרכם באותה אניה. בשינוי שמה ודגלה, והגיעו לארץ בספטמבר 1948, אחרי נסיעה קשה בחוסר דלק, מים ומזון, אך ברוח טובה. רבות שמע בימי־המסע הארוכים על הארץ, ביחוד מפי חברו אריה קסלמן ז"ל (אשר נפל אף הוא במלחמת־השחרור), הארצישראלי היחידי שבאניה, אולם המציאות בארץ עברה על כל השערותיו. כמוקסם התהלך ז'ק על אדמת ארץ האבות. „מי שגע בארץ הקטנה הזאת מרגיש כאילו הגיע לצירו של העולם, לגרעיני של המיסר, של האתיקה, של הדת" — כתב באחד מכתביו. התכעל מאד מהנוער הישראלי: „כשיורקים לו בפנים, אינו אומר כי יורד גשם — ואוי לו ליורק" — כתב.

החליט להשתקע בארץ. התנדב לחיל־האויר הישראלי. בשירות חיל־האויר נשלח לאיטליה. נפל בתאונת אוירון בקרבת רומא ב־31 בדצמבר 1948. גופתו הועברה למדינת ישראל והובאה לקברות בנחלת־יצחק ב־6.3.1949. הניח אשה וילדה בארצות־הברית.

רוטמן יצחק

בן צבי (הרש) וינטה. נולד בחודש נובמבר 1926 בראדום שבפולין להורים עמלים, ולמד ב„חדר" ובבית־ספר עממי. במלחמת־העולם השניה נכלאה המשפחה (ההורים ו־5 ילדים) עם כל היהודים בגיטו. האם ויתר הילדים נשלחו להשמדה לאושביץ־צים, והוא ואביו — למחנות־עבודה שונים. נתנסו בכל יסורי גיהינום ואחרי השחרור נפגשו מחדש והחלו לחדש את חייהם במחנה־העקורים בשטוטגרט אשר בדרום־גרמניה. בעזרת קרובים באמריקה קיבלו תעודות לנסוע שמה ובינתים עבד יצחק בנהגות. בשמעו שארץ־ישראל בסכנה ויתר על הנסיעה לאמריקה ובקונסוליה הישראלית במינכן התגייס לצה"ל. הגיע לארץ בספטמבר 1948 ונשלח ישר לפלוגה של אחד מגדודי הפלמ"ח, חטיבת הנגב. לבן־דודו אמר: „בשנות ההשמדה ראיתי יום־יום אלפי פעמים את המות, ואילו נהרגתי לא היה שום טעם במותי. כאן לפחות יודע אני בעד מה אני מקריב את חיי ואת נפשי ולא אתבייש אף אם אפול..."

ואכן לא בייש את שמו ונפל בכבוד תוך כדי אימוץ פצועים בשעת נסיגה מאחת ההתקפות על עיראק אלמנשיה ביום 16.10.1948 במבצע פריצת הדרך לנגב. היה קבור בגת. ביום ו' בתשרי תש"י (29.9.1949) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

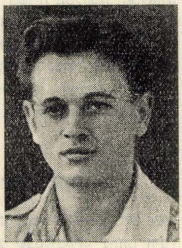
רוטמן יעקב

בן אהרן ושרה. נולד ב־25.3.1927 בקונסטנצה שברומניה. גמר בית־ספר עממי. בימי הגזירות בשלה הכרתו הלאומית, ובשנת 1946 העפיל ארצה באניה „מכס נורדוי". מיד עם בואו הצטרף לארגון מחתרת, שם נקרא בשם „פינחס לנדאו" והיה מהפעילים ביותר. מקום שבתו בארץ — זכרון־יעקב.

ב־12.12.1947 התגייס לגדוד אחד. השתתף עם יחידתו בשחרור צפת ובמערכת משמר־העמק. נפל ב־5.6.1948 בכיבוש קאקון. נקבר בנתניה.

רוטמן מנחם

בן משה ושרה. נולד בט"ו בניסן תרפ"ט בוולובה שבצ'כוסלובקיה. עלה ארצה ב־1930. כשגמר בית־ספר עממי רצה להתנדב לבריגדה העברית כדי לקחת נקם באויבי עמו ומשלא נתקבל בגלל גילו לא יכול עוד להישאר בעיר ויצא להכשרה בנגב, ושם הושלם חינוכו כעובד ולוחם. מהכשרה עבר לפלמ"ח, השתתף בהעברת מעפילים דרך גבול הצפון ועמד במצור כפר־גלעדי נגד הבריטים שבאו לבקש מעפילים מגולת ערב. משסיים את שירותו בפלמ"ח לא יכלו הוריו לעכבו בבית, כי „אני חייב ללכת", אמר, ושירת במשטרת הישובים העברים בעיק־הירדן, בפג'רה, בבית־הספר „כדורי" ועוד, ולמרבה רגזו לא הורשה להשתמש בנשק שבידו נגד ערבים שוסים ופורעים. „נותנים בידך רובה ואין נותנים לך להשתמש בו" — היה אומר — „כדאלילי מעמידים אותך..." אחרי שירותו כשנה וחצי חזר לחיים אזרחיים בעיר. החל לדאוג להורים, מצא חברים וחברה ומצא סיפוק בחייו. אחרי כחצי שנה של חיי שלוה זכה לשמחה הגדולה של ליל הילולת לייק־סאכסס, ולמחרת כבר התיצב בריכוזו בשרונה לשירות העם והמולדת. השתתף בפעולות הקרב של חטיבת „גבעתי" בדרום: ג'בליה, יזור, בית־דגון (ובעמידת הגבורה בבית־הקרן־הקיימת), חולדה, לטרון. בין קרב לקרב היה בא במפתיע הביתה להרגיע את הוריו. „אמא — אמר פעם — אל בכי, אנו נלחמים כדי שלא נצטרך לבכות עוד, כדי שנוכל לחיות ולשמוח ככל העמים..." ולאחיו אמר: „הרי במלחמתו של עם מוכרחים ליפול קרבנות, ומה ההבדל אם הגורל יטיל זאת עלינו או על זולתנו?.."

בקרב על משלט ליד בית־דראס, ביום 10.6.1948, חיפה באחרוני כדוריו על נסיגת חבריו עד שנפל שם וכעבור שנה הועבר למנוחת בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־17.6.1949. זכרו הועלה בחוברת „דפים לזכר מגיני בית־הקרן־הקיימת בבית־דגון".

רוטמן שאול („דויד כרמי")

בן זלמן וחנה לבית סלומון. נולד ביום ו' בניסן תר"ץ בחדרה. בן בנם של מיסדי חדרה ופתח־תקוה, ומהם ירש את אומץ־לבו ואהבתו לארץ. שרשיותו הארץ־ישראלית היתה טבועה בכל תכונותיו ומעשיו. בהיותו בן 6 שנים קיפח בשעת משחק עין אחת, אך מומו זה לא מנעהו אחר־כך משום פעולה אמיצה ונועזת. למד בגימנסיה והצטיין בחיבוריו הנאים. היה נער עם נערי ה„צופים" ואחר־כך בין מדריכיו המחוננים ביותר. בעל מרץ רב ויזמה וטמפרמנט לוחם, סוער ומסעיר. היה חבר ב„הגנה" משנת 1943, עבד בשירות הידיעות, בו ביצע בהתלהבות ובמסירות מרובה תפקידים סודיים ואחראיים ביותר. השתתף בהעברת נשק והטמנתו, על אף הסיכון הרב הכרוך בדבר, בהעלאת מעפילים וכד'. עם הכרזת או"ם, על אף היותו משוחרר מגיוס בשל מומו, התנדב מחוץ למקום מגוריו בשם דויד כרמי, מחשש שמא לא יגייסוהו מכיריו בחדרה היודעים על חסרון עינו, ויצא ללוות את השיירה ליחיעם הנצורה. עם ההכרזה על המדינה בירך את סבו שזכה לכך ואילו הוא עצמו לא יזכה לחיות במדינה. עזב את בית־הספר שבועים לפני הבחינות. בהיפרדו ממחנכו השמיע באזניו את טענותיו כלפי חבריו הממשיכים ללמוד וחייהם אינם קודש למולדת.

„מדינה יש לכבוש בדם" — אמר לאביו בשעת הפרידה האחרונה. נפל עם שאר גיבוריה של אותה השיירה ב־27.3.1948 והוא רק בן 18 ולא זכה לראות בהגשמת חלומו על תקומת „המדינה שהחווה גורם של קידמה והרבות במורח התיכון" — כפי שהתבטא באחד מחיבוריו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה ב־29.3.1948.

רוטמנש יוסף

בן דויד. נולד בשנת 1930. נפל בשעת מילוי תפקידו ברמת־הכובש ביום ב' בשבט תש"ט (3.1.1949). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי שבנחלת־יצחק ביום ד' בשבט תש"ט (5.1.1949).

רוטנברג דויד

בן אברהם ופניה. נולד ב־17.8.1930 בחיפה. היה תלמיד בית־הספר הריאלי שם ואחד מבוגריו. היה חובב נגינה, ציור וספורט. הצטיין בלימודיו ובסיום שנת־הלימודים בכיתה השישית זכה בפרס בעד ציוניו הגבוהים. מילדותו היה חבר בתנועת „הצופים" וכעבור זמן היה בה למדריך. מגיל צעיר היה מדריך בגדנ"ע וחבר ה„הגנה". כבר אז ניכרו בו תכונות מדריך מעולה ורב־השפעה. בראשית מלחמת־השחרור היה עדיין תלמיד בית־הספר, בתקופת הקרבות הראשונים אירגן את הקשר בין העמדות השונות בחיפה. אך עם זאת לא נטש את לימודיו או את ההדרכה בתנועת „הצופים". בסיימו את חוק לימודיו בקיץ 1947 התגייס לפלמ"ח. עבר עם בני הכשרתו לקבוצת שילר, אך לפני שהספיק להתערות שם, נשלח לפי דרישת מפקדו לקורס מפקדי כיתות בדליה. הצטיין בקורס ובחזרו צורף לגדוד אחד בחטיבת הנגב, מקום שם היו גם יתר חברי גרעינו. השתתף בקרב על עיראק א־סוידאן, גבעה ועד מהרה נתמנה למפקד מחלקה. לקח חלק בקרב על חוליקאת והצטיין בו. בתקופת ההפוגה נמצא במשלטים ושם אירגן בתנאים קשים מאד את לימוד השפה העברית וכן מקצועות אחרים לחיילים עולים. היה מרצה לפניהם על בעיות הארץ ועל עברה, מקרבם ונוטע בהם את רגש האהבה והמסירות למולדת החדשה. הוא הוסיף ללמוד מתימתיקה והשתדל להרחיב את ידיעותיו גם בשטחים אחרים.

גם בהיותו בצבא הוסיף לבוא במגע עם חניכיו בתנועת „הצופים" אשר העריצוהו מאד, ובכל הזדמנות של חופשה היה נפגש עמם ומספר להם באריכות על חויותיו ונסיונו במלחמה. נפל ב־12.10.1948 בתאונת־דרכים, ברכבו על אופנוע, בעת שובו מישיבת מפקדי פלמ"ח ליד באר־יעקב. בן ביום הובא למנוחות בחיפה עיר־מולדתו.

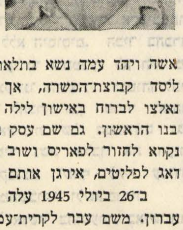
רוטנברג חיים („לבן")

בן ישראל ומרים. נולד ב־7.12.1930 בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי והתחיל ללמוד בתיכוני, אך כחבר תנועת „השומר הצעיר" עזב את ספסל הלימודים ויצא עם חבריו להכשרה חקלאית, ואחר־כך גם להכשרה מגויסת לשער־העמקים. נטה שכם מאהבה לעבודות המשק והיה הרוח החיה בחבורה בשירה, בריקודים חסידיים ובנגינה במפוחית־פה. נקרא בכינוי־חיבה „לבן", על שום תלתליו הבהירים. אחרי שתים וחצי שנות־הכשרה עמד לעבור עם גרעינו להתישבות בלהבות־הבשן, אך בינתים התלקחה מלחמת־השחרור והגרעין גויס לשירות־קרב.

השתתף בששת ימי מערכת משמר־העמק ובכיבוש ואלדהיים, ואחרי הכרזת המדינה הוזעק עם חבריו לעזרת הדגניות במערכת „האדם נגד השריון". מהדיפת ההתקפה על דגניה א' יצא בשלום, ומשעבר כובד ההתקפה על דגניה ב' חש עם עוד שלושה חברים לעזרתה. שנים נפלו בדרך והוא ועוד אחד הגיעו שמה בזחילה אל העמדה הקדמית. השתתף בהתקפת־נגד במישור גלוי ומשהגיע חזרה אל העמדה נפגע מפגז ונפל ביום 20.5.1948. נקבר בדגניה ב', זכרו הועלה בחוברת „לעשרה שנפלו" בהוצאת קיבוץ ארצישראלי י"ג „הראל".

רוטנברג ישראל־מאיר („ישה")

בן יששכר ורבקה. נולד ב־12 בפברואר 1914 באיוביצה שבפולין. כבן 11 הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" והיה חבר פעיל בה. בגיל 15 היגר עם המשפחה לצרפת ושם, לאחר תקופה קצרה, התקשר עם עוד צעירים יהודים ויסדו קן „השומר הצעיר" בפאריס. בשנת 1939 עמד לעלות בעליה ב', אך היציאה נתעכבה ובינתים פרצה המלחמה. בחדשים הראשונים עשה בהכשרת „אורט" בדרום־צרפת. שם נשא אשה ויהד עמה נשא בתלאות הנדודים. אחרי מאמצים רבים עלתה בידם ליסד קבוצת־הכשרה, אך ביום בו גמרו את החריש הראשון באדמתם נאלצו לברוח באישון לילה מאימת הגירוש ועברו לשוייץ. שם נולד לו בנו הראשון. גם שם עסק בהקלאות עד צאתו את הארץ. בתחילת 1945 נקרא לחזור לפאריס ושוב היה פעיל ב„השומר הצעיר" וב„החלוץ", דאג לפליטים, אירגן אותם והדריכם לקראת העליה.

ב־26 ביולי 1945 עלה עם משפחתו לארץ וישב כשנה וחצי בקיבוץ עברון, משם עבר לקריית־ענבל, עבד בסלילת כבישים, סבל מאבטלה, אך היה מלא תקוה ביחס לעתידו ועתיד הארץ. ב־17.5.1948 התגייס למערכה ונפל במחלקת החימוש. לא ידע לאות בסחיבת אירגזי הנשק ובחלוקתו ועשה לילות כימים בעבודתו. מת לאחר מחלה קצרה ביום 19 בפברואר 1949 בבית־חולים צבאי בטבריה. למחרת היום נקבר שם. ב־1.6.1950 הועבר לחיפה. השאיר אחריו אשה ושני בנים.

רוטנר־איינהורן ישראל

בן דויד ואלטה. נולד בשנת 1927 בעיר בולשיגורמוט אשר בהונגריה. בהיותו בן 14 נרצחו הוריו על־ידי הנאצים, והוא עצמו עבר דרך ארוכה של סבל ויסורים. בזמן הכיבוש הנאצי עסק בהצלת ילדים ובהעברתם למקום מבטחים. בדרכו לארץ שהה זמן־מה באיטליה ומשם עלה ב־15.6.1947, כשהלשון העברית כבר שגורה בפיו. עם בואו לארץ התגייס מיד לפלמ"ח ושירת בחטיבת הנגב.

נפל ב־16.5.1948 בשעת הנחת מוקש בכפר הערבי ברייר. היה קבור בגיר־עם. ב־4.12.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. שרידי משפחתו נשארו בהונגריה.

רוטנשטיין אלכסנדר

בן מכס. נולד בשנת 1913. נפל בשעת מילוי תפקידו בנוה־שלום, תל־אביב, ב־ט"ו באדר א' תש"ח (29.2.1948) והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי שבנחלת־יצחק.

רוטקוב מנחם

בן מרדכי וצפורה. נולד ביום 11.11.1925 באריהיוב, בסרביה, רומניה. למד בבית־הספר העממי "תרבות" בעירו ובשנת 1936 עלה עם הוריו ארצה והמשיך לימודיו. בגלל מצבה החמרי הקשה של המשפחה נאלץ להפסיק את הלימודים לפני מלאות לו י"ג שנה. אחרי חיפושי־עבודה ממושכים ומדכאים נתקבל לבנק אפ"ק, עד מהרה נתגלו כשרונותיו המעשיים, זריזותו, אהבתו לסדר ומסירותו לעבודה, ובעיקר — רגש־אחריותו המפותח, ונתחבב על חבריו בעבודה ועל כל סביבתו. הצטרף ל"צופים" ול"גורדוניה" והקדיש את רוב זמנו הפנוי לעבודה בקן. החליט לצאת להכשרה, אך נאלץ לדחות זאת לשנים מספר, עד שאביו הסתדר בעבודה. רק אז — והוא בן 17 — יצא לדגניה א' וכעבור שנה עבר לנוה־איתן, ומשם — למקומו הקבוע בקבוצת חרמונים (חמדיה). היה חבר מזכירות דגניה, מרכז ועדת־עבודה, מסדר־עבודה, איש־בטחון וראשון למילוי כל תפקיד אחראי ומסוכן ללא היסוסים. הכיר בהכרח שב"הגנה" ונמצא במקומו בכל שעה, אף־על־פי שמשבעו לא היה מן הששים אלי קרב. הצטיין בפשטותו, בנקיונו החיצוני ובטוהר־לבו. צנוע בהליכותיו, אוהב שלום, ידיד נאמן לחבריו ובן מסור ואוהב להוריו. בהיותו בן 14 היה בשורות הראשונות של המפגינים נגד "הספר הלבן" ונפצע בשעת ההפגנה. תמיד נשא בלבו את רעיון העצמאות הלאומית והחיים השלמים בקבוצה ושאף לחיי עבודה ויצירה. במכתביו וברשימותיו נתן ביטוי למחשבותיו ולשאיפותיו.

כחייל וכמפקד השפיע במידה רבה על אנשיו בהופעתו, באישיותו, בכוח־שכנועו ובבטחונו. במאי 1948 התגייס ושירת כמ"כ בגדודו, חטיבת "גולני". השתתף בהגנת המשקים באזורי בית־שאן וגלבוע ובעמק יזרעאל. כתום ההפוגה הראשונה, ביום 9 ביולי 1948, פתחו העיראקים בהתקפה נרחבת והחלו מתקדמים לעבר זרעין. חלק מכוחותיהם פנה לעבר הגלבוע מזרחה, בכיוון צנדלה־מואר. מנחם וכיתתו היו בפלוגה שמתפקידה היה לעצור את התקדמות האויב בגזרה זו ולשמור על האגף השמאלי של כוחותינו. בשעת התנגשות עם האויב, ביום 10.7.1948, נפצע חייל מכיתתו. מנחם יצא ממחסהו וחש לעזרת הפצוע ובדרכו נפגע בצווארו ונפל בו במקום. בגלל תנאי אותה שעה נשארה גויתו יחד עם שאר החללים במקום הקרב. רק כעבור שלושים ותשעה יום נמסרו גויות הגיבורים לידי צבא ההגנה ומנחם הובא לקבורה בבית־הקברות בחמדיה ב־19.8.1948.

רוטשטיין עמנואל („עמה")

בן דויד ודבורה. נולד ב־6.1.1927 בתל־אביב. למד בגימנסיה „הרצליה". ב„ברית־מכבים־עתיד" היה מטובי השחיינים והגיע לשיאים ארציים לנוער בשחיה למרחקים קצרים ובינוניים. כילוהו במים (הצלית גם בהוראת שחיה) משכה אותו לבית־הספר הימי בחיפה והשתתף עם חניכיו בהפלגות למזרח הים התיכון. היה נועז מאד בעבודתו. גם ביבשה היה בן־חיל, הן בחיי החברה בנוער והן בשירות המולדת. חבר ה„הגנה" מגיל 14. גמר קורס מ"כ, הדריך בגדנ"ע ברמת־גן והסביבה ושתתף במבצעים שונים בתקופת המרי המעשי של ה„הגנה", ביניהם בהתקפת־ההסחה על מבצר המשטרה הבריטית בשרונה בשעת בוא אנית־מעפילים. בספטמבר 1947 יצא ללמוד רפואה בניו־יורק, להתמחות ביחוד בהידרותרפיה כדי שהתעסקותו במים תקשר את הנעים (שחיה) עם המועיל (ריפוי). בתחילה נראה כתלמיד שקדן, אך מאז החלטת או"ם על יסוד המדינה הקדיש את רוב זמנו לשירות העם והמולדת גם בנכר. דרש תפקידים מצניעות ה„הגנה" בניו־יורק ועבד זמן־מה בהצלחה בקבוצת התעמולה לעזרת אוסף כספים לצרכי רכישת נשק. עבודה זו לא סיפקה את רגש חובתו, ועל־כן השתתף בארגון חברים מבני הארץ ואחרים לשירות־אויר בהגנת המולדת, נכנס עמהם לקורס־תעופה בבקרספילד שבקליפורניה. אחרי שלושה חדשי אימון טס במבחן שעה ורבע במבצר מעופף וקיבל תעודת־טייס. לפני סיום הקורס כתב להוריו: „האינכם סבורים, כי הוספת עוד טייס לחיל־האויר שלנו חשובה עד כדי כך, שיש לסלק הצדה את המחשבות על הסכנה שבדבר?"

ביוני 1948 חזר ארצה ומיד נכנס לשירות בחיל־האויר. ביצע כמה טיסות מוצלחות לתצפית ולהפצצה על שטחי האויב, בנגב ובחזית המרכז. אור ליום כ"ז בתמוז תש"ח (3.8.1948), אחרי יום עבודה קשה של כמה טיסות לנגב, התנדב, מחוץ לתורו, לטיסה נוספת לירושלים, ובדרך חזרה נפל המטוס בגלל קלקול במנוע, בקרבת ירושלים, ושם נספה עמנואל עם חברתו־לשירות זהרה לביטוב. נקבר בנחלת־יצחק. בפקודת המטכ"ל מיום 29.9.1949 הועניקה לו דרגת פקד־טיס.

רוטשטיין שלמה („שלמקה")

בן צבי ומלכה, בת לאחד מראשוני ראש־פינה. נולד ב־1.5.1922 בזכרון־יעקב, שאביו היה אחד מראשוני בוניה. בהיותו בן שנה נתיתם מאביו ואמו עברה עמו לחיפה. שם גדל ולמד בבית־הספר „אליאנס". התמסר כולו לארגון ה„הגנה" בשנות המאורעות 1936—1939, אימן, הדריך והתמחה כנשק והיה הרוח החיה בשורות ה„הגנה" ומפקדיה. בשנת 1938 התגנד למחלקה היהודית שבתוך הצבא הבריטי, ה־J.P.A. (Jewish Police Army), לשמירת מתקני הבריטים בארץ ומיד הועלה לדרגת ר/ט והיה העצב הראשי של המחלקה. גבוה, נאה, בלונדי, בעל פנים אריים. כאשר נחשב לבריטי בין החיילים נפגע קשות בגאותו הלאומית. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס לחיל־האויר הבריטי, אך אחרי התנגשויות על הרקע הלאומי דרש להעבירו למחלקת הנשקות באותו

חיל. מגמתו היתה לרכוש לעצמו ידיעה מקיפה בתחום זה למען שירותי ה„הגנה". ואמנם התמחה בכל כלי־הנשק וידיעתו היתה בעלת ערך רב לייצור הנשק בישראל בתחילת תקומתה. עם יחידתו ר.א.ף. הגיע לאיטליה, השתתף במלחמה נגד הגרמנים ואף הצליח להתקשר עם הפליטים היהודים אשר ראו בחיילים ארצישראליים אות ראשון לגאולתם. 9 חדשים שהה בחזית זו ותיכן תכניות רבות להעלאת שארית הפליטה. עם שחרורו מהצבא חזר לשירותו הפעיל ב„הגנה" כנשק מומחה, כמדריך ומאמן. בתקופה זו יסד קן משפחה, אך גם דבר זה לא הרחיקו ממרכז התענייניותו: פעולות ה„הגנה".

באפריל 1948 עבר לגיוס מלא כנשק בחיל־האויר הישראלי. ב־10 במאי יצא באוירון להפצין את ריכוזי הערבים ליד בית־מחסיר, בשער פריצת הדרך לירושלים. עם חבריו אמר אז לנסות את הפצצה החדשה מתוצרת עצמית, בעלת 100 קילוגרם. הידיעה האחרונה מהאוירון היתה: „הענינים מתפזרים מעל המטרה; אנו ניגשים להפצצה". אחרי חיפושים רבים נמצאו שרידי האוירון שרופים בין סלעי יהודה. ביום י״ט באלול תש״ח (23.9.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים, חודש ימים אחרי נפילתו נולדה בתו — שלומית.

רוטשילד דן (הורסט)

בן יותם־יוליוס ופרידה. נולד ב־24 בספטמבר 1911 בלייפציג. בן שנתים היה בעלות המשפחה לארץ בשנת 1913. גדל בחיפה. למד בבית־הספר הריאלי עד 1922. מאותה שנה עד שנת 1933 היה שוב בגרמניה. ביקר בגימנסיה בעיר אייזנך (טורינגיה) ואחר־כך התמחה במסחר. עם שובו לארץ בגיל 22 התישב שנית בחיפה, העיר שבה גדל, והחל לעבוד כפקיד בבית־מסחר.

היה מותיקי ה„הגנה" בחיפה ונפל בקרב לשחרור העיר, בסביבת חסן שוקרי, ביום ח׳ בניסן תש״ח (17.4.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. הניח אחריו אשה, אלישבע, ובת.

רוטשילד צבי (אנריקה)

בן בנימין וחנה. נולד ב־7.11.1927 להורים אמידים יוצאי פולין בסנטיאגו בירת צ׳ילי. בן חמש נתיתם מאביו, שנספה בתאונת מטוס. שהה שנה עם אמו אצל משפחתה בפולין וחזרו לבואינוס־איירס, שם התחיל ללמוד בבית־ספר. אחרי שנים אחדות חזרו לסנטיאגו ואמו נישאה שנית. מסיבות משפחתיות הוחזק שנים אחדות בפנימיה של בית־ספר ושם התפתחו בו מרדנות ונטיה להתבודדות ולעצמאות. הצטיין בלימודיו ומשקיבל את תעודת־הבגרות במקצוע הביולוגיה נסע לארצות־הברית ונתקבל למחלקת ההכנה לכניסה לפקולטה לרפואה באוניברסיטת ברקלי שבקליפורניה. אחרי חדשים מספר נמאסו עליו הלימודים ויצא לנדודים. עבד במקצועות שונים, השתכר יפה וחי לעתים חיי בזבוז ולעתים במחסור גמור, וכך הגיע עד ניו־יורק שבע נדודים והרפתקאות. חזר ללימודיו בברקלי והתמסר להם ברצינות. מצא את מקומו בחברה ועסק בספורט. העדיף את השחיה „בגלל היותה ספורט אינדיבידואלי", כהסברתו. שאף להשתלם בפסיכיאטריה והחל עוסק בניסויים ספרותיים. בגלל מחלת אביו־חורגו הוזעק טלגרפית הביתה, לנהל את העסק במקומו, ובשנתו העשרים נרתם להתעסקות זו שלא היתה לפי רוחו ופעל בה בכל הרצינות והאחריות. הצטרף לחברות צעירים וצעירות משכילים והמשיך בהשתלמות רוחנית תכניתית, ביחוד במדעי־החברה. בשהבריא אביו־חורגו הכין את תעודותיו כדי לחזור לאוניברסיטת ברקלי, והנה נודע לו שמדינת ישראל העומדת על נפשה זקוקה למתנדבים מתפוצות הגולה.

בלי היסוסים הצטרף לקבוצת מתנדבים מדרום־אמריקה. ביום הראשון להפוגה ב׳ הגיעו לחיפה ואחרי ארבעה ימי חופשה להכרת הארץ נכנסו לפלמ״ח ושירתו במחלקה דרום־אמריקנית שבפלוגה אחת באחד הגדודים. ההתלהבות המלחמתית של הישוב דבקה בו ונשא בהבנה את תלאות האימונים בתנאי שדה וקרב, וחלק מהאימונים קיבל בגבעת־ברנר בשיטת פלמ״ח: בצירוף עבודה במשק. השתמש בחופשותיו הקצרות לסיורים לשם הכרת הארץ, ופעם קיבל חופשה לשבועים לשם נישואיו עם חברתו במחלקה, שבאה גם היא כמתנדבת מצ׳ילי. שימש כמתורגמן מאנגלית לספרדית בין המפקדים ובין חבריו הדרום־אמריקניים. אחרי שירות במחנות ומשלטים שונים נשלח עם מחלקתו להשתתף במבצע „חורב". בשעת התקפה על משלט מצרי באזור רפיח גברה תעוזתו על כוחה הזהירות, ובקומו מעל הקרקע המיאר ברקיטה של האויב כדי לגשת ולקחת מקלע־טומי של מצרי (גם הוא היה מקלען), נפגע ונפל בליל 3.1.1949. היה קבור בחלוצה. ב־20.7.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

רוטמן (עמיעז) מאיר

בן משה וזלאה. נולד ב־9.10.1926 בתל־אביב. למד בגימנסיה „הלפרין", משם עבר לבית־הספר התיכוני למסחר, וקיבל את תעודת־הבגרות בגימנסיה „השכלה". מנעוריו — חבר בבית״ר. בשנת 1945 התגייס לנוטרות ונשלח לרמת־דויד. חזר לתל־אביב כעבור ששה חדשים ועסק בהדרכה ובפעולות תרבותיות וספרותיות בקרב חוגי בית״ר. בימי רדיפת בית״ר על־ידי שלטונות המנדט לקח עליו את התפקיד של מפקד בית״ר הצעירה. ב־29 ביוני 1946 היה בין עצורי תל־אביב שנשלחו על־ידי הבריטים לרפיח. גם שם התבלט ונבחר לנציג חבריו לפני שלטונות המחנה. היה אחד מהאחרונים ששוחררו. באותה שנה הגשים משאת־נפשו מנעוריו: עבודת מלח על סיפון אניה עברית. עלה על האניה העברית „עליזה" והתמחה בעבודה זו. חלם להיות פעם קצין־ים עברי. „עמיעז" נקרא בפי חבריו במחתרת. עוד בבית־הספר נתגלו בו כשרונות למוסיקה וספרות. ממחנה רפיח ומנדוזי על האניה „עליזה" שלח הרבה רשימות שנתפרסמו בעתונים „המשקיף" ו„הבוקר" („מיומנו של מלח עברי"). עיניו היו פקוחות לכל פרט קטן, ניתן בחוש־הסתכלות עמוק. היה אהוב על חבריו.

עם התחלת המאורעות בארץ דחפהו לבו להצטרף אל שורות הלוחמים. ב־8 באפריל 1948 השתחרר מהשירות הימי והצטרף מיד אל שורות „הארגון הצבאי הלאומי". קיבל תפקיד קרבי בקרב על יפו ונלחם בהרחובות מנשיה. נפל ב״ט בניסן תש״ח (28.4.1948) בקרב לא רחוק מגמל יפו על שפת הים. נקבר בנחלת־יצחק.

ויטרנד דוב

נולד בשנת 1925. נפל בקרב אל בריה ביום י״ג בניסן תש״ח (22.4.1948) והובא למנוחת־עולמים ברחובות.

רויפר חיים

בן משה ומלכה. נולד ביום ג' באייר תרע"ט בזגורציה שבבסרביה, רומניה. בן להורים ציונים. קיבל חינוך עברי בבית־ספר עממי ובגימנסיה "תרבות" בעירו והשתייך לתנועת "גורדוניה". בגיל 15 עלה ארצה עם הוריו ואחיו ב־1934. בגלל מצבה הדחוק של המשפחה בשנותיה הראשונות בארץ, עבד שנתים ואחר־כך נכנס לבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל, שגמרו בהצטיינות. חבר ה"הגנה" משנת 1937. השתלם בקורס מפקדים ופעל כמפקד כיתה. בתקופת מאורעות 1936—1939 נלחם בכנופיות באזור בארי־טוביה— מסמיה. בשנת 1939, לאחר שגמר את לימודיו בבית־הספר מקוה־ישראל, יצא לנקודת־משמר מבודדת ליד יקנעם, בהרי־אפרים, ובילה שם שנה בעיבוד שטחי מטעים. משם עבר לחיפה, לפד נהגות ועבד כנהג ליד הצבא הבריטי, עד שנתגייס ליחידת־ההובלה העברית 178, שצורפה אחר־כך לבריגדה. השתתף בכל מסעות הבריגדה העברית באירופה והתמסר אגב שירותו הצבאי לפעולת ההצלה בקרב פליטי ישראל. היה עובד מסור בעניני ה"בריחה" באיטליה, באוסטריה, בצרפת, בגרמניה ובצ'כיה, מפקד תחנת־מעבר להעברת יהודים במיראנו, על גבול אוסטריה־איטליה. בפעולתו נודע בכינוי "עוזר רבין". בסוף מארס 1947 עלה ארצה כמפעיל. ביחסו אל הזולת, אל העם ואל המולדת, אל עבודתו ותפקידו, התבלט בסגולותיו המיוחדות — במסירותו המתמדת שלא ידעה גבול, באמונתו והכרתו בערך התפקיד שקיים מתוך חובה פנימית, בלי להירתע מפני קשי התנאים ואורך הזמן ולא מפני הסכנות הכרוכות בו, ובפשטותו הטבעית שהטביעה את חותמה על יחסו לכל בעיה ותיפעה. היה ידיד טוב ורע נאמן, לא הסכים להשתחרר מן הצבא והתנגד בכל תוקף לפירוק הבריגדה כדי שעבודת־ההצלה תוכל להימשך. הדאגה לעם ולמולדת, הראיה הברורה של המצב והשאיפה העמוקה לקוממיות לאומית ועצמאות — הן שהיו תוכן מכתביו מן הגולה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא ההגנה לישראל והתיצב לשירות פעיל עוד לפני שנקרא שנתונו לגיוס. השתתף בקרבות בראש מחלקתו בטבריה, בטנטורה, בחיפה, בעכו, בג'נין, בבירוה ועוד, קודם בגדודו ואחר־כך בגדוד אחר (חטיבת "כרמלי"). נפל ביום 10.7.1948, מיד לאחר ההפוגה הראשונה, בשעת מילוי תפקידו כמפקד על מחלקתו, שיצא בראשה למבצע נועז לצליחת הירדן ופריצת קוי־העורף של הסורים, כדי לאפשר כיתורם על־ידי כוחותינו במערכת משמר־הירדן. בשעת הפעולה היה עובר מעמדה לעמדה במקום חניית יחידתו, ירדה אשר בגליל העליון המזרחי, כדי לראות שלום אנשיו ולעודדם. בדרכו זו נפצע קשה על־ידי רסיס־פגז ומת כעבור שעות אחדות ב־10.7.1948. גויתו נמצאה לאחר 13 יום והובאה לקבורה בראש־פינה ב־23.7.1948. אחרי מותו הועלתה דרגתו הצבאית לדרגת סגן.

רום עמירם

בן אריה וד"ר שושנה (רופאה), מראשוני חבורת "מעבר" בפתח־תקוה. שם נולד ביום א' באייר תרפ"ו (15 באפריל 1926). גדל ולמד בירושלים בבית־החינוך ובגימנסיה רחביה. מגיל 15 ואילך בילה כל חופשתו בעבודה במשקים. כשהתגייסה אמו לאט"ס בשנת 1942 אמר: "אני גאה שיש לי אם כזאת" — והתגייס לפלמ"ח. עבר הכשרה ואימונים בקיבוצים יבשתיים ויימים ובמשך חצי שנה עשה את שירותו על־פני הים. ניגן יפה בפסנתר, הבין במוסיקה ואהב אותה. גם חיבר חיבורים מוסיקליים. שקט ונוח לבריות ונחבא אל הכלים. ההפלגות בים השפיעו לרעה על בריאותו ואנוס היה להפסיקן. בשנת 1945 שוחרר מהפלמ"ח כדי להיכנס ללמוד בטכניון. גם בטכניון לא מצא מנוחה לנפשו. נוכח המצב הפוליטי ששרר אז בארץ לא יכול להמשיך בלימודים מתוך שאגנות, ואחרי "השבת השחורה" ב־1946 הרגיש דחיפה עצומה לצאת לאירופה, עם גמר שנת־הלימודים, לעזרת ההעפלה. ביניתים נשקפה תקוה לעליה לגלית בקנה־מידה גדול והרעיון על יציאה לאירופה נדחה והוא המשיך לימודיו מתוך התלבטות פנימית בין התובה להיחלץ לעזרת העם ובין הרצון להתכשר לחיי יצירה ובנין, עד אשר נפלה ההכרעה בנובמבר 1947, מיד חזר ל"שורה", מקומם בחיפה ואחר־כך ירד לנגב עם קבוצת סטודנטים מתנדבים. בנגב השתתף בשמירה על קו־המים ובפעולות־קרב שונות. סיים קורס מ"כ וחזר לנגב. התנגד לדרישה שהושמעה לתת לסטודנטים לסיים את שנת הלימודים („אני את החברים לא אעזוב" — כתב להוריו כחדשים לפני נפילתו).

לפני קרב ביר־עסלוג' הועבר לנקודה אחרת, אבל חזר כדי להשתתף בקרב זה, שיחסו לו חשיבות מסוימת, ועל אף היותו פצוע בקרב זה המשיך בפיקוד ובפעולות עד שהתפוצץ בית־המשטרה ושם נפל עם יתר חבריו ביום 11.6.1948. בן ביום נקבר ברביבים.

רומי דויד

בן נסים ואסתר. נולד בשנת 1921 ונפל במערה ביום 23.10.1948, על מוצאו ופרשת חייו לא נמסרו שום פרטים. נשארו רק הדברים שנרשמו מפי חבר בפלוגתו: בגלל מצב בריאותו ניתן לו בפלוגה תפקיד בלתי־לוחם, אך כשהתחילו הקרבות הרגיש בחובתו והשתתף בכל הקרבות של הפלוגה עד שאזלו כוחותיו. היה בקו הראשון כשהכדור פגע בלבו, ב־31.10.1948 נקבר בראש־פינה.

רומנו (ג'פרא) יעקב־דויד („ג'ני")

בן חביב־רוברט ובלינה. נולד בפורים תרפ"ח באיסטמבול שבתורכיה. בן 10 נתיתם מהוריו והמשיך את לימודיו בבית־הספר בתמיכת אחיו ואחיותיו הגדולים. ב־1943 עלה ארצה ב„עליית־הנוער" והשלים את חינוכו והכשרתו בחברת נוער עולה בקבוצת שילה. אחרי שנה וחצי עבר לתל־אביב. נכנס לקונדיטוריה, למד בה אפיית עוגות והוסיף לעבוד שם עד גיוסו, בשל עניוותו ושקידתו וישוב־דעתו נתחבב על חבריו ועל כל יודעיו. בחברה היה מרבה עליזות בכשרון החיקוי שלו.

התגייס למערכה בראשית הקרבות בארץ. שירת באחד מגדודי חטיבת „גבעתי" והשתתף בקרבותיו עד שנפל בקוביבה, במבצע „בר יחאי", ב־27.5.1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־30.5.1948.

רומא חנוך

בן עזריאל ואהובה. נולד בכ' בטבת תרפ"ט (2.1.1929) בחדרה. טיפל בחיבה בבעלי־חיים ובצמחים. חבריו חיבבוהו בשל מזגו הטוב ונכונותו הטבעית לעזור ולהיטיב, לשמח ולעודד. נתברך ב„ידי זהב" וכל אשר עשה, ובכל מקצוע שהוא, יפה עשה. ידע לנגן על כמה כלים מוסיקליים והצטיין בנגינת מנגינות שקלטן במהרה. אחרי גמר בית־הספר עבד במסגרות ובחשמלאות, ונוסף על כך פעל בסתר למען שחרור המולדת במסגרת המחתרת של „לוחמי חירות ישראל".

בתרוך תש"ח עבר להילחם בגלוי במסגרת צבא ההגנה בחטיבת „גולני". השתתף בפעולות שחרור הגליל, בקרבות משמר־העמק, עמק בית־שאן והר־הכרמל, ולאחרונה — בטיהור הדרך לחיפה בין איגוים ועין־ע'וזאל, בהמטירו אש על האויב במכונת־יריה שפנדאו נפגע מכדור ונפל ב־25.7.1948, למחרת היום נקבר בחדרה.

רוסוניק יעקב („יענקלה")

בן צבי וחיה. נולד בשנת 1928 בעיר בוריסלב אשר בפולין. ב־1933 עלתה המשפחה לארץ והתישבה בתל־אביב. הנער למד בבית־הספר העממי „תחכמוני" ובשגמר שם את חוק לימודיו עבר לעבודה. למד תפרות ועסק בה. ביקר בגימנסיות־ערב ובכוחות עצמו השתלם בלימודים ורכש לו השכלת בית־ספר תיכון. אהב ספר וספרות. בגיל 15 הצטרף לארגון המחתרת של לח"י. היה פעיל כמדריך־נוער וכחייל־מחתרת. במשך ארבע שנות המחתרת שלו לא היתה לו למעשה אף שעה אחת של נופש. וכשנתמזג לח"י עם הצבא עוד גדל להטו. „כמה טוב ללחום בגלוי", אמר לאחותו.

שירת בחטיבה אחת. היה ספל־תרבות והשתתף בכל קרבות גדודו. נפל במבצע „חורב", בעוג'ת־חפיר, ביום 27.12.1948. היה קבור בחלוצה. ב־20.7.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

רוסי נתן („גואלטיירו")

בן גד (גוידו) ואמיליה. נולד ב־13.1.1927 במילאנו שבאיטליה. למד בבית־ספר גבוה בפאדובה, ובשנת 1943 עבר עם המשפחה לרומא, שם הסתתרו במשך ימי שלטון הנאצים עד ליום השחרור. בפרק־זמן זה נעשה ציוני נלהב והתכונן לעליה חלוצית. הצטרף להכשרה בסביבת רומא ובשנת 1945 עלה לארץ מבארי ונכנס ישר לבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל. זמן־מה עשה בדגניה א', בגבעת־ברנר ורמת־יוחנן, ובתחילת 1948 הצטרף עם מספר חברים לקבוצת גבים. עבד במשק והשתתף בהגנתו. כשהקבוצה נדרשה לתת עשרה מגויסים לצבא התגדב לכך ויצא לפעולות.

נפל בקרב על חוליקאת ב־18.7.1948, נקבר ברוחמה ב־6.12.1948. ב־26.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

רופא אברהם

בן יצחק ורגינה. נולד בשנת 1923 בקושטא אשר בתורכיה. עוד בנעוריו נתפס לרעיון שיבת־ציון, ובאחד הימים עבר בגניבה את הגבול הסורי והגיע עד גבול הארץ והצליח לעבור גם אותו. בארץ ניסה את מזלו בכל עבודה שנזדמנה לו, וסבל לא מעט. לבסוף מצא לו חברה, נשאה לאשה ופתח בית־מלאכה קטן למסגרות בתל־אביב. ראה את עצמו כחלוץ משפחתו בארץ ושאף להתבסס ולהעלות לכאן בהקדם האפשרי גם את הוריו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור עזב את הכל והתגייס. צורף לחטיבת „גבעתי" ונלחם בחזית הדרום. נפל בקרב בית־דראס ב־8.7.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבאר־טוביה.

רוקח אליעזר

בן יצחק וזלמה. נולד ב־8.8.1924 בעיר ברנו אשר בצ'כוסלובקיה. למד בבית־ספר תיכוני. בהשתלט הנאצים על המדינה הועבר למחנה־ריכוז. היה כלוא בטרנזנ־שטאדט ובאוישוויץ וניצל. עם השחרור עלה לארץ באניה „ביריה" בשנת 1945. תחילה היה בקיבוץ דורות. אחר־כך קיבל עבודה במחנה צבאי בריטי כמכונאי בקולנוע, בעבודה זו התמיד עד ימי המאורעות ועד בכלל. עם צו־הגיוס הראשון התיצב לשירות בצבא ההגנה לישראל.

השתתף בקרבות בראש־פינה וברמות־נפתלי. נפל ב־7/10.7.1948 עם כל הכיתה במשלט ירדה, משמר־הירדן. הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בראש־פינה.

רוקמן זבריחליוב

בן שמואל ויוכבד. נולד ב־1915 בלאסק שליד לודז שבפולין להורים בעלי תעשיה ביתית של גרבים ואנפילאות. אחרי סיום בית־הספר העממי נרתם לעבודת הוריו והתמחה במקצוע. בנעוריו היה חבר „השומר הצעיר" בעיירה. ב־1933 נכנס לקיבוץ־הכשרה של „גורדוניה" בטומשוב. ב־1935 עבר להכשרה של הקיבוץ המאוחד בוישקוב ועבד במנסרה. ב־1937 עלה ארצה, נשא לאשה חברה מההכשרה והתישבו ברעננה, ובמשך הזמן נולדו להם בן ובת. נתנכה בקשיי החיים של פועל בפרדסים ובחוסר־עבודה, כל עמל לא היה קשה בעיניו בעבודה למען משפחתו ונחשב בין טובי הפועלים. בתקופת המשבר בפרדסנות, בימי מלחמת־העולם, עבד שנים אחדות במחנות הצבא הבריטי ומ־1944 ואילך — במקצועו בבית־החרושת „לודזיה". עם צמצום העבודה בתעשיה זו חזר אל המושבה ואחרי לבטים בחיפוש עבודה הצטרף לקבוצת חופרי יסודות וקיוה שמעתה יוכל לבסס את קיום משפחתו, והנה פרצה מלחמת־השחרור.

היה חבר ה„הגנה" ממון בואו לארץ ובחורף תש"ח השתתף בשמירה ובהגנה, ומאז גיוסו לחטיבת „אלכסנדרוני" — גם בקרבות קאקון, ג'לג'וליה ועוד. באחרונה נשלח לעמדה בין כפר־סבא לקלקיליה. בליל 11.8.1948 תקפו העיראקים את העמדה בכוחות מרובים משלושה צדדים. רוקמן רץ להוציא חבר פצוע מתחום האש ותוך כדי כך נפגע בצרור כדורים ונפל. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברעננה.

רוריך יוסף (זולטן)

בן שמואל ורוזה. נולד ב־2.3.1918 בבודפשט, בירת הונגריה. למד בבית־ספר תיכוני יהודי, ומקצוע — עבודות־עור. מאז בחיים באוירה האנטישמית ובעודו נער הצטרף לתנועת־נוער ציונית ונדר לבסס את עתידו בארץ־ישראל. רבות שידלה אותו אמו האלמנה להישאר עמה, כי בן יחיד הוא לה (מלבד שלוש בנות), אך בהתגבר האנטישמיות בהשפעה גרמנית העפיל ארצה ב־1938 באניה קטנה, שנסעה במורד הדאנובה ודרך הים השחור. בהגיעו לארץ נאבק בקשיי חוסר עבודה ומשפרצה מלחמת־העולם השניה התגדב לצבא הבריטי ואחר־כך צורף לבריגדה העברית. השתתף בכל מסע המלחמה דרך צפון־אפריקה ואיטליה עד לגרמניה, ובראש־השנה תש"ו עוד

הספיק לבקר אצל אמו בבודפשט. משחזר ארצה — אחרי שחרורו מהצבא ביוני 1946 — מצא במחנה עתלית אחת מאחיותיו שהעפילה לארץ בעקבותיו. עבד זמן־מה כשומר במחנה צבאי בריטי ליד חיפה, ומשגברה שם תסיסת האיבה ליהודים בין העובדים הערבים עבר לשמירה במפעל רוטנברג, ומשם התגייס לצבא ההגנה.

ביום הכרזת המדינה כתב לאמו באושר רב, כי מעתה יוכל להעלותה בארפן חפשי למולדת המשוחררת שהוא נלחם למענה. אך לא זכה לכך, כי ביום הראשון להפוגה א׳, 10.6.1948, נפל בהתקפת כנופיה של קאוקג׳י על עמדתנו ליד סג׳רה. בז׳ בסיון תש״ח (14.6.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה.

רזקן מוחמד (רכס אגב)

בן צאלה. נולד בשנת 1930 בכפר הדרוזי עוספיה שעל הר־הכרמל. שירת ביחידת־המיעוטים המיוחדת לדרוזים וביום כ״ו בתשרי תש״ט (29.10.1948), בקרב על הכפר ינוח, נפל חלל. למחרת היום נקבר בשדה־הקרב שעל־יד הכפר. ביום ה׳ בכסלו תשט״ו (30.11.1954) הועבר לבית־הקברות הצבאי הדרוזי שבכפר עוספיה על הר־הכרמל.

רז ברוך

בן ניסן וחיה. נולד ביום י״ט בטבת תרפ״ד (1923) בירושלים. מ־1943 תושב תל־אביב עם כל בית־אביו. מבית־הספר העממי יצא לעבודה, לעזרת המשפחה, וכבעל גוף חזק והתמדה בעבודה הגיע לשיאים בתפוקה בייצור לבנים לבניין. שירת זמן־מה בנוטרות במחנה צבאי ברחובות. ממחרת שמחת ליל־החלוקה התנדב לפלמ״ח. הוקיר את ההקרבה של לוחמי המחתרות שמחוץ ל״הגנה״ הרשמית והתפלל לאיחוד כל הכוחות למען המטרה המשותפת. נהנה ממתן כוחו לעזרת הנולת ולהגנת המולדת. השתתף בליווי שיירות לירושלים, במבצע ״נחשון״, בכיבוש קסטון ובעוד קרבות בירושלים.

יצא למבצע ״מכבי״ ובו נפל בין סריס לבית־מחסיר ביום ל׳ בניסן תש״ח (9.5.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים, חבריו כינוהו בשם: ״בעל לב זהב״.

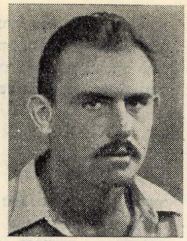

רזון משה (״מושיקו״)

בן נסים ואסטרו. נולד ב־18.10.1927 באוזון קופרו אשר בתורכיה. בשנת 1935 עלתה המשפחה לארץ והתישבו בכפר־סבא. גמר בית־ספר עממי ושתי כיתות־המשך. נודע בנימוסיו הטובים ובנכונותו לקיים כל הוראה בלימודים ובעבודה. אחר־כך עבד בליטוש יהלומים. היה חבר מסור לגדנ״ע מנעוריו, ובגלל קשיים חמריים לא יכול ללכת, כפי שהוצע לו, לקורס מ״כ.

התגייס בראשית מלחמת־השחרור וסיים קורס מ״כ בהצלחה. ציוה לאחיו שלא יספידוהו אם יפול בקרב. נפל ב־19.4.1948 בצעדו בראש מחלקתו לכבוש משלט ליד עין־שמר. ביום י״ב בניסן תש״ח (21.4.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־סבא.

רזניק אברהם

בן ברוך ורחל ונכד לאברהם רזניק, מחלוצי הפועלים ביהודה ומראשוני המתנחלים ביבנאל. נולד בג׳ בתשרי תרפ״ג (1922) בצפת וגדל ביבנאל. שם גמר את בית־הספר העממי ואחר־כך עבד במשק הוריו. בגיל צעיר הצטרף ל״הגנה״ והיה שומר־שדות ביבנאל והסביבה. התגייס לנוטרות, שירת בנהריה והשתתף בפעולות מתחרת ה״הגנה״. זמן־מה היה אחראי לבטחון ביחיעם. התפטר מהנוטרות וחזר לשמירת השדות ביבנאל. סיים קורס לחבלה ביבנאל וקורס להשתלמות בחבלה בתל־אביב ושימש בתפקידי מפקד ההדרכה וסגן מא״ז ביבנאל. נודע כמסור לתפקידיו בשלמות ללא שיור, רציני, מצפון בדיבור, אמיץ ושקדן במעשים. הטיל את פחדו על השודדים הערבים בגליל ובמידותיו הטובות נתחבב על כל יודעיו.

בחורף תש״ח התמסר כליל לשירות המולדת. הדריך בקורסים לחבלה במגדל ובמנחמיה. השתתף כמ״כ בקרבות בית־קשת ונפצע פצעים קלים בידו ובבטנו. היה אחראי לפעולות הפיצוץ והחבלה בטבריה וביציע בעצמו את פיצוץ המפקדה הערבית ועוד כמה מבסיסי האויב, גשרים בגליל התחתון, בתים בצמח ובערב אל־זביח והטמנת מוקשים בכל עמק הירדן. פיקד בהצלחה על מעשי תגמול לערבים ליד מגדל ובעבדיה. על סף הפלישה הסורית עבד יומם ולילה, ללא הפוגה, בהטמנת מוקשים בעמק הירדן, ואחרי עמל מפרך עד כדי אפיסת הכוחות נפל על מוקש בין גשר למנחמיה ונתרסק לפנות בוקר ב־15.5.1948. נקבר ביבנאל ב־17.5.1948. בפקודת המטכ״ל מיום 29.9.1949 הוענקה לשמו דרגת סגן.

רזניק יאיר (״יאיר־קה״)

בן יעקב וחוה. נולד ביום 17.1.1930 בחיפה. גדל והתחנך עד גיל 11 בבית־החינוך בהדרה ועבר לבית־החינוך בגבעת־השלושה, בו גמר את בית־הספר המחוזי. בסטיפנדיה והבחטיינות גמר את בית־הספר החקלאי על שם כדורי. הצטיין כרפתן ופלח. היה דבוק בכל נפשו לעבודת החקלאות ולאדמת הארץ. משסיים את חוק־לימודיו הזר לגבעת־השלושה. שירת בפלמ״ח מגיל 15, השתתף בקורסים שונים ובכללם קורס לקצינים בדליה. היה מדריך־נוער חביב על חניכיו בפשטותו, ביושר־לבו ובאהבתו העמוקה לעם ולארץ, במחשבתו הברורה ובמסירותו ובנאמנותו החברית למופת. ספורטאי מובהק היה: שחיין, שהקן כדורגל. ניחן בנפש עדינה ורגישה ובכשרון למוסיקה שהיטיב להבינה ולהתעמק בה. במכתביו וברשימותיו שכתב להוריו ולחבריו ידע לתת ביטוי יפה ונאמן לרשמיו, לחוויותיו ולההוריו על עבודתו, יעודו ושאיפתו לעבודת בנין ויצירה. והנה קטע ממכתבו מהרי ירושלים לאביו: ״אולם האמינו לי שמוכן אני להניח את ה׳גיבעה׳ ולשוב הביתה לרפת ולטרקטור ולהמשיך בחיים שקטים, חיי עמל ויצירה, להרגיש שאני בונה בישהו ולא רק הורס את כפריה ומושבותיה של המולדת״. כשהועלתה שאלת הגיוס במשק הוחלט שעליו להישאר במקום, מאחר שתפקידיו במשק חיוניים הם למאמץ המלחמתי. הוא לא הסכים להישאר בשעה שחבריו יוצאים לפעולה והמולדת בסכנה. בעקשנותו הרבה הכריח את המשק לשנות את ההחלטה — והוא יצא. התגייס ביוני 1948. השתתף בפעולות נגד הערביאקים ב״גולה״. בהתנהגותו החיילית בקרבות בדרך לירושלים, במסירותו למילוי החובה שלא ידעה גבול וקדמה לכל דבר אחר — נתחבב על חבריו לנשק, בין על הממונים עליו ובין על הסרים למשמעתו.

בימי מבצע ״עין״, בינואר 1949, יצא בראש מחלקה לכיבוש משלט ברפיח. הוא שימש דוגמה לאנשיו בהתמדתו, על אף התנאים הקשים, ובאומץ־לבו. פרץ גדר אחר גדר ואיפשר את ההסתערות

לכיבוש המשלט, אולם הוא עצמו נפגע מצרור כדורי מכונת־יריה של האויב, ברגע שהגיע לטווח רימונים מן המטרה, ונפל ביום 3.1.1949. נקבר בגבעת־השלושה ב־5.1.1949. והנה עוד קטע ממכתבו: „פצעים הנגרמים לכל אדם עקב ההכרח לרצוח ולהרוג בני־אדם, אף כי אויבים הם, פצעים אלה לעתים קרובות אף לא נרפאים והופכים למחלה כרונית".

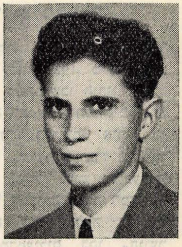
רחמילביץ יעקביצחק („ישה")

בן ד"ר אלעזר ולנה לבית סגל. נולד ביום הכיפורים, ז' בתשרי תרפ"ח (6.10.1927), בקובנה, בירת ליטא. מצאצאי רבנים ואנשי תורה וחכמה ופעילות ציבורית. נתחנך בעברית החל מגן־הילדים. עלה עם המשפחה לארץ במאי 1935 בעקבות אביו שעלה ב־1934. בשנת 1941 גמר בהצטיינות את בית־הספר העממי העירוני „נס־ציונה" בתל־אביב, עבר בסטיפנדיה לגימנסיה „הרצליה", השתתף באגודת הצופים שלה, סיים במחזור ל"ג ב־1945, יצא לשנת־שירות בגניגר וחזר באמצע השנה מטעמי בריאות, ובאוקטובר 1947 יצא לשירות חלקי. החליט ללמוד רפואה בפקולטה העתידה להיפתח בירושלים. בינתים השתלם באנגלית ובצרפתית. הגיע לבקיאות רבה בספרות העברית והעולמית, למד כתבנות וקצרנות בעברית ובאנגלית, התחיל ללמוד כלכלה בבית־הספר הגבוה למשפט וכלכלה בתל־אביב ועבד במשרד של חברת־ביטוח. ל„הגנה" הצטרף עוד בגימנסיה, אך אפילו להוריו נודע הדבר רק לאחר כמה שנים. בוטח בעצמו, יפה־תואר, בעל קומה זקופה, גאה ובעל הכרה לאומית. את ריב המפלגות שנא.

התאמן בכל סוגי הנשק שהיו אז ל„הגנה", ומראשית מלחמת־השחרור שמר והגן על גבולות תל־אביב. ב־1.2.1948, עוד לפני צו הגיוס, התגייס לשירות מלא, גמר קורס לחובשים ויצא לחזית בתפקיד חובש פלוגתי וחבר המטה של פלוגה באחד הגדודים שבחטיבת „גבעתי". שמר על המוסר הרפואי כרופא זקן ורגיל והעלה את שירותו לרמת אמנות ועבודת־קודש כאחת. השתתף בהגנת תל־אביב, במבצע „נחשון", בליווי שיירות לירושלים ובקרבות הנגב. היה למופת בקור־רוחו, באומץ־לבו ומסירות־נפשו בכל קרב שהשתתף בו, ושום מטר כדורים ופגזים לא עיכב בעדו מהגיש עזרה לפצועים, עבודה שיש לעשותה בקומה זקופה. בקרב על אשדוד, אור ליום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948), נפצע בגבו ולאחר שנחבש בידי חבר סירב לעזוב את שדה־הקרב והוסיף לעזור לפצועים כאילו לא קרה לו דבר. בשוב הפלוגה מהקרב נפקד מקומו וזמן רב נחשב כנעדר. חדשים מספר אחרי כיבוש אשדוד נמצא, ביחד עם חבריו, בקבר־אחים במרחק 10 מטרים מעמדת האויב המצרי. הם הועברו לבית־הקברות הצבאי של חללי חטיבת „גבעתי" בכפר־ורבורג ונטמנו בקבר־אחים. ועדת המטכ"ל להצעת הצטיינויות החליטה בשעתה להעניק ליעקב החובש את אות־ההצטיינות הגבוה בעד מעשי־הגבורה היוצאים מהכלל שביצע בקרבות.

רחמים מנשה

בן רפאל ורבקה. נולד ביום כ"ה בשבט תרפ"ד (1924) בבגדד, בירת עיראק. בהיותו בן שנתים עלו הוריו לארץ והתישבו תחילה בקולוניה ואחר־כך ב־1928, עברו לירושלים. שם סיים הנער בית־ספר עממי והמשיך לימודיו בישיבת „פורת־יוסף". אהב את הלימודים והתמסר להם בשקידה רבה. הוא היה הבן הבכור במשפחה ברוכת הילדים ובגיל צעיר נאלץ לצאת לעבוד כירקן. את הערבים הקדיש להשלמת השכלתו, היה חובב ספורט, וביחוד כדורגל. בהיותו בן 17 החליט ללכת לקיבוץ, מאחר שאהב את חיי העבודה והחקלאות, אך הוריו התנגדו לכך והוא נשאר בעיר. שנים לאחר־כך לא שכח את מטרתו. התקין לו גן־ירק ובנה לול־עופות, הקים לו בית והקדיש מרץ רב לבנין משקו. היה חבר ה„הגנה". עם הכרזת או"ם ב־29.11.1947 יצא לשמירה לעמדות סביב ירושלים. היה בין הראשונים שנענו לצו הגיוס והצטרף לשורות צה"ל. עם גדוד מטה הצפון השתתף בכמה קרבות בגזרת שייך־ג'ראח. עבר אימונים מיוחדים והצטייין כצלף.

נפל ביום 16.7.1948 בעמדת תורג'מן, קטע בתי אונגרן בירושלים, בהתקפה שערכו הערבים על עמדה זו. עוד הספיק להפיל חללים רבים מבין המתקיפים לפני פגיע כדור בראשו. היה קבור בשייך־באדר א', גם שם המשיך בדרכו שהסכין ללכת בה בכפר־גלעדי והיה המצפון, או ה„צדיק הנסתר", של החבורה.

רחמים משה („שאבו" או „סאבו")

בן מתתיהו ואסתר. נולד ב־12.4.1927 בסופיה, בירת בולגריה. למד שבע שנים בבית־ספר עברי ואחר־כך בגימנסיה. היה ציוני מלידתו וחבר ב„מכבי" ואחר־כך היה פעיל שלוש שנים ב„החלוץ". בראשית 1946 הגיע ארצה ב„עליית־הנוער". נכנס להכשרה בקבוצת נוער מבולגריה בכפר־גלעדי. שקט היה וצנוע בדיבור ובמעשה ורק הקרובים אליו ידעו והבינו את עוצם דבקותו בהגשמה החלוצית ובצורת החיים של הקיבוץ, את הצלחת המפעל של חבורתו ראה כעניינו האישי, שהוא אחראי לו, השתדל לתקן ולשפר וכל כשלון או משגה גרמו לו מכאוב־נפש. שאיפתו היתה לצאת עם חבורתו להנחת יסוד לישוב עצמאי ולעבור את כל השלבים של הקמת משק, דבר זה ניתן לו רק למחצה, כשקבוצתו צורפה לקיבוץ אייל (דרדרה) שליד קלקיליה מראשית היסודה. גם שם המשיך בדרכו שהסכין ללכת בה בכפר־גלעדי והיה המצפון, או „הצדיק הנסתר", של החבורה.

כשניתן צו הכוננות לקראת מאורעות קשים שנראו באופק וחבריו רגנו על עבודה בלתי־פרודוקטיבית בחפירות־מגן, היה אומר להם: „חברים, עוד תברכו על כל חפירה שחפרתם!" וכשהתקרבה המלחמה לנקודתם עמד בה בעונות־אומץ יומם ולילה. ביומו האחרון, ב־16.7.1948, עוד דרש להכין לערב מסיבת לילֿשבת, באמרו: „מלחמה, מלחמה, אבל אנו איננו צריכים להפסיק את חיינו הרגילים". ואחרי דקות מספר נפגע מפגז אויב. למחרת היום נקבר בדרדרה. ביום י"ג בתמוז תש"א (17.7.1951) הועבר למנוחת־עולמים בנתניה. זכרו הועלה בחוברת־הזכרון של קיבוץ אייל.

רטנר צבי

בן אריה וברכה. נולד ב־1902 בגרודק שבגליציה. למד בבית־ספר עממי ובבחרותו עבד והצטרף ל„החלוץ". עלה ארצה ב־1920. עבד בסלילת כבישים, ביבוש בצות ובבנין בשנים האחרונות עבד כטייח ב„סולל־בונה". השתכן בקרית־חיים וגידל בן ושתי בנות. מגאמני החברים ב„הסתדרות", איש־עבודה צנוע, חבר ה„הגנה" כל השנים ותמיד מילא את המשימות שהוטלו עליו.

במלחמת־השחרור השתתף בשמירה ובכל פעולות־הבטחון שנדרשו מחברי ה„הגנה". כבעל־מקצוע נדרש ללכת גם לעבודות ביצורים במקומות שונים בארץ, ואם כי לפי גילו ומצב בריאותו, שנפגמה מרוב עמל, יכול היה להשתחרר מחובה זו — לא ביקש לו דרכים להשתמט. תוך כדי מילוי חובה זו, בעבודת ביצור בסביבת מגידו, עלה על מוקש ונהרג ב־19.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

ריבן (טילינגר) חיים („לולו")

בן משה וחיה (אלזה). נולד ביום 14.6.1927 בבוקרשט, בירת רומניה. בן יחיד להוריו. עד גיל 13 למד בבית־ספר עממי ובבית־ספר תיכוני בעיר־הולדתו. באפריל 1940 עלה ארצה עם „עליית־הנוער". עבד שנה אחת כחניך ב„מגפר" ולמד את מקצוע המכונאות והחרטות. אחר־כך נכנס לקיבוץ בית־הערבה שעל שפת ים־המלח והיה חבר בו במשך שנה וחצי. בנובמבר 1944 הגיעו הוריו לארץ, כדי לעזור להם ניתנה לו חופשה מן הקיבוץ ועבד בבית־החרושת „קירשטיין־גרינשפן" שבמפרץ חיפה ואחר־כך במפעלי חיפה להנדסה.

היה בן מסור להוריו ואוהבם ובילה את מרבית זמנו בבית בקריאת ספרים. חבר הפלמ"ח, התגייס עם המתגבדים הראשונים בינואר 1948. התמחה בחבלנות ושירת כחבלן בגדוד אחד. השתתף בפעולות ליד רמת־יוחנן וליד עכו. נפל על משמרתו בשעה שביצע פעולת־חבלה במשטרת בצה בגליל ביום 25.4.1948 ושם אמו על שפתיו. נקבר בקיבוץ אילון והועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה ב־20.6.1950.

ריון יחיאל

בן רפאל ואידה. נולד בכ"ג באלול תרפ"ח בתל־אביב. חי ארבע שנים עם הוריו בעכו ואחר־כך בהרצליה. הוריו היו מהעולים הראשונים בעכו וממיסדי קבוצת „זיזיף". בהרצליה גמר בית־ספר עממי וכיתות־המשך ונשתבח במידות טובות, וכך גם בלמדו בבית־הספר המחוזי בגבעת־השלושה, ובינתים כבר היה חבר ב„הגנה" ובפלמ"ח. ב־1942 התגייס להילחם „לא לאנגלים, אלא ליהדות אירופה המושמדת", כפי שהסביר. שירת כנהג בגדוד 405 של ספקי המים במדבר המערבי ואחר־כך בתפקידים אחרים, ותוך כדי שירותו זה עזר בהספקת חמרים וכלים ל„הגנה". אחרי שחרורו הסתדר בעבודה שיתופית בתעשית מדרכות, ומפני חשש אבק ניצול הזולת יצא מהעסק ופנה לעבודה יומית. את העבודה אהב וכיבד את האדם העובד מעל לכל. דחה את הפצרות הוריו להקים משפחה, כי תחילה רצה לעזור להם בביסוס משקם ובניין ביתם.

בראשית מלחמת־השחרור התגייס לשירות מלא. היה מן הנהגים הראשונים בחיל־התותחנים והשתתף בקרבות בכל אזורי הארץ. בקרב על זרעין נפצע בעלות מכוניתו על מוקש ואחרי שלושה ימים מת באור ליום כ"ג באייר תש"ח (1.6.1948). נקבר בהרצליה ב־3.6.1948.

ריטוּ־גשטיין יוסף

בן מיכאל. נולד ב־24.12.1924 בבוקובינה, אז ברומניה. בעודו נער צעיר אנוס היה, מחוסר אמצעים, להפסיק את לימודיו והחל לעבוד בבית־אריגה. עם כניסת הרוסים לצפון בוקובינה גויס לעבודה ונשלח לרוסיה. לא יכול לשאת את משטר הרעב במחנה־העבודה, ערק משם, נתפס ונשלח לסיביר. שם הכיר אותו דודו, אשר כחייל אוסטרי שנשבה במלחמת־העולם הראשונה השתקע אז בסיביר. כשתקפו הגרמנים את רוסיה בחר להתגייס לצבא האדום כדי להשתחרר מגלות־עונשין בסיביר. התגייס לפלוגה מיוחדת לתפקידים מסוכנים ביותר והשתתף בהגנת סטלינגרד. נפצע ואחרי הירפאו שוחרר בגלל מחלה. הצטרף לפרטיזנים ועבר דרך אוקראינה וטרנסניסטריה לצ'רנוביץ. משלא מצא בה שריד ממשפחתו הגדולה ורק שרידים בודדים מהיישוב היהודי הגדול מלפנים, עבר לבוקרשט ומשם ב„נתיב־הבריחה", דרך יוגוסלביה, לאיטליה. הצטרף לגרעין חלוצי מרומניה ואחרי הכשרה ואימונים העפיל ארצה באניה „אנצו סירני". נכנס עם הגרעין להכשרה נוספת לקרית־ענבים ועבד ברפת. נשא סבל נפשי בגלל תוסר־השכלתו שבא מחמת תנאי חייו והתכנס בעבודה ובשתקנות. אך המוסיקה, וביחוד השירה הרוסית, המסה את הקפאון שבנפשו והיה מלווה אותה בקול הבס שלו ואף פרט על מנדולינה בידיו הכבדות.

כשהגרעין עבר להתישבות בעמק נשאר הוא בקרית־ענבים והשתתף בעבודה ובהגנה. באחרונה עלה עם חבריו להגן על הראדאר ושם נספה ב־26.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

ריזמוביץ גזה

בן יוסף. נולד בשנת 1926. נפל בקרב ליד מגרה ביום כ' בתשרי תש"ט (23.10.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה ביום י"ד במרחשון תש"ט (16.11.1948).

ריטמן דוריאן

בן יחיד להוריו ישראל ושרה (סטלה). נולד ב־15.8.1928 בעיר גאלאץ שברומניה וב־19.10.1934 עלה עם הוריו לארץ־ישראל. גדל בהרצליה, גמר 7 מחלקות בגימנסיה „בלפור" ובו בזמן עזר במשק הוריו. מגיל 13 כבר היה חבר ב„הגנה". שירת כשנה (1946—1947) בנוטרות במגדל ליד פתח־תקוה. בתחרות־ספורט ארצית של הנוטרים קיבל פרס ראשון בעד ריצה של 1000 מטר.

עם הקריאה הראשונה התגייס למלחמת־השחרור. היה קשור מאד להוריו ואף־על־פי־כן ראה בהתנדבות ובנכונות להקרבה עצמית זכות קודמת לזכותם. במכתב מיוחד פנה אל מפקדו בתביעה תקיפה לבטל את הזכויות המיוחדות של בנים יחידים והוריהם, גינה נמרצות את הבקשות לקבלת זכויות כאלה וראה בכך נהג גלותי מובהק. דחה כל הפליה לטובתו ועמד על זכותו להסתכן ככל חייל אחר בשורה. נער שקט וצנוע. ביחידתו שימש רץ מחלקתי, יועץ ועוזר למפקדו המחלקתי בקרב. היה מועמד לקצינות. נפל בקרב על קולה ב־17.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה ב־19.7.1948.

רייבן שלמה־זלמן

בן טוביה ואסתר. נולד בטבת תרע"ה בוארשה, פולין. עלה ב־1922. מילדותו יצע עמל ועוני, וגם כשהתישבו הוריו ברמת־השרון בראשיתה לא שבע תפנוקים. בגיל צעיר נרתם לעזרת ההוריים, אירגן את הסניף הקטן של „הנוער העובד" והתמסר לשכלול מעונו (בלול נטוש) ולפעולתו התרבותית. בגלל המצוקה עברה המשפחה לתל־אביב, שם עבד שלמה במאפיה ובערבים היה מהפעילים בקן „הנוער העובד". אחרי שנים אחדות חזרה המשפחה לרמת־השרון ושלמה עבד

קשה באפיה והחל תופס מקום בחיים הציבוריים של המקום. בראשית מלחמת־השחרור הוטל עליו עול פרנסת הוריו הזקנים ומשפחתו הוא: אשה ושני ילדים. בהתחשב במצבו כבן־יחיד ומפרנס שתי משפחות היה פטור מגיוס, אך את חובתו בשמירה המקומית קיים כהלכה.

כשהחמיר המצב בחזיתות, וביחוד באזור השרון, לא יכול עוד להישאר בעורף בשעה שכל חבריו ובני גילו נמצאים בחזית וכמה מהם כבר נפלו. אז התגייס לשירות בצבא ומילא את חובתו בנאמנות, עד שבהתקפה ערבית על רמת־הכובש נפל ביום 7.1.1949. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה ב־15.2.1949.

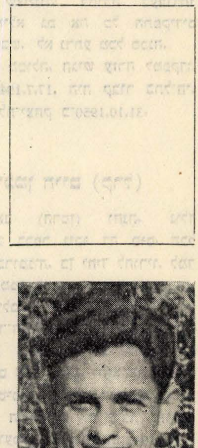
רייז נחמן

בן מאיר ושרה. נולד ב־28 באפריל 1930 בברלין, בירת גרמניה, ובשנת 1934 עלה לארץ עם בית־הוריו בהיותו כבן 4. למד בתל־אביב בגימנסיה „מוריה" וגמר בה 7 מחלקות. חלום חייו היה ללמוד רפואה, אך לרגל מצבו לא יכול להגשים שאיפתו זו. על־כן עזב את לימודיו ועבר ללמוד את מלאכת הדפוס, בה הצטיין והתחבב על כל אלה שבאו אתו במגע. בנעוריו היה חבר „הנוער העובד" ואחרי־כן הצטרף לתנועת „בני־עקיבא". ב־1946 נכנס לשורות ה„הגנה" ומשפרצה מלחמת־השחרור התגייס למרות גילו הרך. אם כי היה בן יחיד להוריו בחר ללכת ליחידה קרבית. התאמן בשרונה והוטס בתגבורת לגוש עציון במסגרת הפלוגה הדתית. שם עמל בהקמת ביצורים, במיקוש, בפעולות סיור ובקרב. הגוף של גוש עציון קסם לו ובמכתביו משם הביע את רצונו להשתקע במקום: „על כל שעל אדמה במקום הזה כדאי לשלם הון".

נפל ביום 12־13 במאי 1948, בהתקפה האחרונה על הגוש. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

רייזמן יעקב

נפל ביום כ"ח באדר א' תש"ח (9.3.1948) על הקסטל.

רייזמן ישעיהו־חיים („שייקה")

בן יעקב־זאב ירבקה, בת משפחה מעורה בארץ מדורות. נולד ביום ז' באייר תרפ"ו בחברון. במאורעות תרפ"ט, בשבת י"ז במנחם־אב, נרצחו אביו ושנים מבני משפחתו ובגבו של היים בן ה־3 נתקעה סכין, ורק כעבור שבועות הוחזר לאמו. האסון נחרת עמוק בזכרונו. כל מה שהשיג בחייו — השיג על־ידי תפיסה מהירה, אך מתוך התבוננות על מועקה שבנפש, והוא גדל ביסורים וסבל. גר בירושלים. סיים לימודיו בבית־הספר „תחכמוני" ולמד שנתים בבית־המדרש למורים. עד שנת 1944 היה חבר הפלמ"ח ופעיל ב„שורה" כל זמן היותו בירושלים. היה מפקד צופי ירושלים. התאמן והדריך בשקט ובצניעות. עבד במשרטט בלשכה הראשית של הקרן־הקיימת־לישראל.

למן פרוץ מלחמת־השחרור הרבה לשהות מחוץ לבית ונמצא בשליחויות. למשפחה לא סיפר על תפקידיו, רק הבטיח כי יחזור בקרוב. גם בצאתו בפעם האחרונה אמר: „אחזור מחר"... היה אחראי לקשר עם השיירה מגוש עציון שנכנסה בקרב בנבי־דניאל, וכל אותו היום עמד עמה בקשרים. נפל בשבת, ט"ז באדר ב' תש"ח (27.3.1948), במבואות רמת־רחל. למחרת היום נקבר בסנהדריה בירושלים. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן ראשון לפי פקודת המטכ"ל.

רייזר דויד (סטיפן)

בן ריכרד ומיני. נולד ב־13 באפריל 1923 בפראג, בירת צ'כוסלובקיה. גמר בית־ספר תיכוני ועלה ארצה בספטמבר 1939 באנית־המעפילים „טייגר־היל". התגורר יחד עם אחיו הגדול ממנו. עבד בעבודות שונות ותמך בהוריו שנשארו בגולה. בשנת 1942 התגייס לצבא הבריטי ושירת בפלוגת הנמלים של המהנדסים המלכותיים. עלה לדרגת סמל, הצטיין באומץ־רוחו בשעת כיבוי דליקה, שנפלה באנית־נפט בנמל טריפולי. השתתף באופן פעיל בהגנה על יהודי טריפולי בזמן המהומות האנטי־יהודיות בשנת 1946. עם שחרורו מהצבא חזר ארצה ועבד כפקיד בחברה לספנות בחיפה.

במאי 1948 התגייס לחיל־הים, אולם ביקש להעבירו לתפקיד פעיל יותר. שירת בחטיבה אתה. סיים קורס לקציני־חבלה. עם סיום ההפוגה הראשונה יצא למיקוש שפח בגבול לבנון ונהרג בהתפוצץ אחד המוקשים ב־9 ביולי 1948. בן ביום הובא לקבורה בנהריה.

רייזר חיים

בן דוב־אריה וחסיה. נולד בשנת 1914 ברומניה. עלה ארצה בשנת 1936. היה תושב חולון. חבר ה„הגנה" במקום. התגייס במועדון לצבא ההגנה לישראל ונפל ליד בית־נבאלה ב־12.7.1948. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה, אסתר.

רייטר דויד

בן יהודה וחיה. נולד ב־8.12.1913 בקלוש שבגליציה במשפחה אמידה. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך עבד כלבלר במשרדו של עורך־דין. קסמי הצופיות משכו אותו ואת אחיו ואחיותיו לתנועת „השומר הצעיר", ובה דבק ברעיון ובשאיפה לעליה. היה פעיל כמדריך בקן ובמושבות־קיץ. ב־1933 יצא להכשרה וממנה גויס ב־1937 לצבא הפולני. בראשית מלחמת־העולם השתתף בצבא זה נגד הגרמנים. הגיע בנטיגה לעירו שבמזרח־גליציה ונשאר בה בעבודה תחת שלטון הכיבוש הרוסי. משפרצה מלחמת גרמניה־רוסיה נסוג עם הצבא הרוסי ושירת בו בחזית, ואחר־כך עבד כאינסטלטור מגויס בשירות המאמץ המלחמתי במקומות שונים ובאחרונה בטורקמני, ובינתים נספתה כל משפחתו במחנות הנאצים. בטורקמני נשא לאשה בת משפחה יהודית

מז'יטומיר, הלהיב אותה בשאיפתו לחיי קיבוץ בארץ, והיא נאותה לעזוב את מולדתה ובית אביה ומקום עבודתה ויצאה עמו ב־1946 בדרך הריפטריאציה לפולין. אחרי כמה חדשים המשיכו בדרך ה„בריחה" לברגן־בלזן. שם הצטרף לקיבוץ צעיר ושימש בו חדשים מספר בתפקיד מחסנאי. המשיך עם חברתו בדרך ההעפלה ובמאי 1947 הגיעו לארץ והצטרפו לקיבוץ יד־מרדכי. שם עבד במקצועו ונודע כפועל אחראי ומסור.

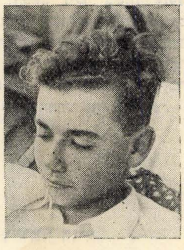
שבועים לפני הקרב האחרון על יד־מרדכי הוליך את חברתו לבית־חולים ליולדות וליגונם הרב נולד להם ילד מת. זמן קצר לפני התחלת הקרב חזרו הביתה ובדרך רצו לעכבם ברוחמה, מקום שנחשב כמסוכן פחות מיד־מרדכי, אך הוא דחה את ההזמנה באמרו: „ממקומות אחרים באים להגן על מקומי, ואני אישאר בעורף?" ממחרת שובו החלה ההתקפה המצרית הכבדה והוא התיצב בשורות המגינים ונלחם במסירות ובקור־רוח עד שנפל ביום 19.5.1948 מפגיעה ישירה של פגז תותח בעמדת־תצפית בשעת הרעשה מצרית כבדה. נקבר ביד־מרדכי.

רייך דויד

בן וילהלם וסידוניה. נולד ב־1.5.1920 בעיר ביילסקו שבפולין. למד בבית־ספר תיכוני. זכה להינצל מהשואה ועלה לארץ בשנת 1944. עבד במקצועו כמסגר, השתכן בשכונת „רסקו" בחולון והקים משפחה. היה פעיל מאד בהגנת המקום — כחבר מסור ל„הגנה" — ושימש סמל למשמעת ולהקרבה עצמית.

במאי 1948 נכנס לצה"ל. היה מפקד כיתה באחד הגדודים. השתתף בפעולות בכפר־עאנה וביהודיה. בקרב על בית־נבאלה—דיר־טריף צעד בראש כיתתו. כמורה־דרך נפל ב־11.7.1948 בחזית לוד במבצע „דני". לפני נפלו נתמנה לרב־סמל. ביום ו' בתמוז תש"ח (13.7.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה, הרטה, וילד.

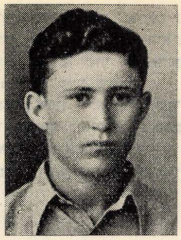

רייך דניאל („צ'יצ'")

בן יחיד לקרל והלנה. נולד בי"ב בתמוז תרפ"ט (20.7.1929) בלבוב, פולין. בהיותו בן 3 חדשים עלו הוריו לארץ והתישבו בירושלים. משחר ילדותו ספג אוירה של אהבה למדע ולאמנות מאביו איש־המדע ואמו המורה לאמנות וציור. למד בבית־ספר קליין, בבית־החינוך לילדי העובדים, בבית־הספר התיכוני בבית־הכרם וסיים את לימודיו בהצטיינות. היה חבר בתנועת „הצופים". אחרי סיימו את הגימנסיה שירת שנה ורבע בפלמ"ח בפוריה ובדגניה ומשסיים שירות זה החל ללמוד באוניברסיטה במחלקה למדעי־הטבע. מוריו הוקירו כשרונותיו בחימיה, פיסיקה ומתימתיקה ובהיותו בשנת־הלימודים השלישית היתה דרכו העתידה בשדה המדע והמחקר ברורה לפניו ומובטחת. ניגן על פסנתר מילדותו. מיד עם הכרזת או"ם ב־29.11.1947 העמיד את עצמו לרשות ה„הגנה" בגיוס מלא והשתתף בכל קרבות ירושלים ובשמירה על מבואותיה. בשעות המעטות שנותרו לו למנוחה היה בא הביתה וקורא בספרי־המדע שלו או מנגן על פסנתר וכך הפיג את העייפות הרבה מהפעולות הצבאיות, שאמנם מילא אותן בכל הכרתו ואחריותו, אך לא היו לרוחו ולטבעו השקט.

כחימאי מצטיין נקבע ליחידה של חיל־מדע ותעש, אולם לפני העברתו לשם נשלח עם ל"ה הנבחרים להגשת עזרה לגוש עציון הנצור ועמהם נפל בהרי חברון בה' בשבט תש"ח (16.1.1948). הם הועברו לקבר־אחים בכפר־עציון ומשם, כעבור שנה ומחצה, עם שאר חללי הגוש, להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

רייך משה

בן צבי וצפורה. נולד ביום 18.10.1927 בצפת. אביו, איש העליה השלישית, מותיקי ה„הגנה" ופעיליה, ואמו, בת למשפחה מושרשת בארץ זה דורות רבים, קבעו את מקום מגוריהם בנשר על־יד חיפה. חונך ברוח הגבורה והחופש ואהבת המולדת. חניך בית־הספר העממי לילדי העובדים בנשר, ביגר בית־הספר המקצועי התיכוני שעל־יד הטכניון בחיפה. רכש לעצמו את מקצוע החרטות. בעל הכרה פוליטית, נכון לעזרת הזולת, חסון ובריא, עליז וטוב־לב. עבודתו הראשונה היתה במספנות הנמל בחיפה. במלחמת־העולם השניה רצה להתגייס לצבא, אך לא קיבל רשות לכך מפקדת ה„הגנה" והוא התגייס לגדודות בחניתה והיה פעיל בשמירת ישוב הגליל. כששוחרר משירות זה הצטרף כחבר לבית־מלאכה מכני לתיקון מנועים, וכאן גילה כשרון רב כמכונאי מעולה.

עם הכרת או"ם בזכותו למדינה העמיד מיד את עצמו בין הלוחמים הראשונים, עזב את מלאכתו ואם כי המנוים עליו דרשו לדחקו לעבודתו, הצטיר בהם לצרפו ליחידה קרבית. בפעולה קרבית בלטרון נפל ביום 11.6.1948, היה קבור בנגן. ב־18.5.1950 הועבר לחיפה.

רייכהרד קרל

בן לודויג וגיזולה. נולד ב־2.2.1924 בעיר ברנו שבצ'כוסלובקיה. המשפחה עלתה לארץ עם השתלטות הגרמנים על צ'כוסלובקיה, בשנת 1939, והתישבה בתל־אביב. שם השלים את לימודיו בבית־הספר התיכוני ויצא לעבודה. היה אורג. במארס 1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל. התאמן בנתניה ונשלח לגליל העליון, בדייקנות ובמסירות, שציינוהו לטובה בעבודתו האזרחית, מילא גם את כל התפקידים הצבאיים שהוטלו עליו. היה מקלען וגם חובש. לא נרתע מכל סכנה.

בקרבו האחרון, בתל־עזיזיאת שעל־יד מטולה, הגיש עזרה למפקדו, נפצע קשה ומת מפציעו בו במקום ב־17.7.1948. היה קבור בתל־חי. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־31.10.1950.

רייכמן חיים (קרל)

בן צבי־זאב (הרמן) וחנה. נולד ב־26.10.1928 בכפר ויקו דה סוס, חבל בוקובינה שברומניה. בן יחיד להוריו. למד בבית־ספר עממי באחד הכפרים הסמוכים. במלחמת־העולם ריכזו את כל יהודי הסביבה בעיר־המחוז רדאוץ' ומשם גורשו, בשנת 1941, באכזריות לטרנסדניסטריה. גם הורי חיים הוגלו לשם והוא אתם. האב מת במגפת טיפוס. גם הבן חלה, אך נרפא. בשנת 1944 השתחרר עם הרבה יתומים מהתופת שבטרנסדניסטריה, עבר לבוקרשט ועסק בלימודים, וב־22.12.1944 עלה לארץ. התחנך בחברת־ילדים בקיבוץ דן והתמחה בחקלאות בכלל ובגן עצי פרי בפרט. בשנת 1946 עבר להרצליה כעובד חקלאי.

במארס 1948 התגייס לצה"ל. היה צעיר חרוץ ומסור לאמו, שנשארה ברומניה ואמר להעלותה אליו. במכתביו אליה הביע את אמונתו בעתיד טוב יותר למשפחתו ולעמו גם יחד. נפל ב־25.5.1948 בלטרון. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים בכ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

רייכמן עזרא

בן יוסף־יעקב וליאוגורה. נולד בהונגריה בשנת 1926. עלה משם לארץ בשנת 1944 וגר בירושלים.

במלחמת־השחרור התגייס לצה"ל. נפל בקרב הקסטל ביום כ"ח באדר ב' תש"ח (8.4.1948) ונקבר בקבר־אחים עם חבריו־לקרב במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר לבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים.

רייכמן הלל

בן חיים ורבקה. נולד בכ"ז בכסלו תרע"ט (1918) בירושלים. נתיתם בילדותו ונתחנך בבית־היתומים "דיסקין". כשגדל עבד בנהגות. זמן־מה שירת כנוטר או שוטר והיה חבר ה"הגנה". התגורר עם אשתו בירושלים.

במלחמת־הקוממיות שירת כנהג בדרך אל השפלה. נפל על הקסטל ביום י"ג באדר ב' תש"ח (24.3.1948) והובא לקבורה במעלה־החמישה. בט' במרחשון תשי"ב (8.11.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

רייכמן צבי ("צבי'קה")

בן יוסף ושושנה. נולד ב־8 באוגוסט 1930 ברמתים. בהיותו בן ארבע עברה המשפחה מרמתים לרעננה. גמר את בית־הספר העממי ברעננה ועבר ללמוד בבית־הספר הריאלי־מקצועי "מונטיפיורי" בתל־אביב במחלקה הרדיו־טכנית. כאן נתגלה כמתימתיקאי מצוין, בין המעטים שעברו בהצלחה את בחינות המועצה הארץ־ישראלית לילמודים עליונים, זכה בתעודת בית־ספר תיכון ארצישראלי. במשך לימודיו היה פעיל בגדנ"ע וחבר מסור; מילא כל פקודה בנאמנות ובדייקנות. במשך שנים נמנע מלהיכנס לתנועת־נוער ולאחר שיקולים הצטרף ל"המכבי הצעיר" והיה פעיל בו. משנתו ה־14 היה חבר ב"הגנה". היתה בו נטיה מיוחדת לספורט; גם ב"הגנה" הכין את עצמו בס"ש. כשגמר את לימודיו נכנס לשורות הפלמ"ח על אף גילו הרך. עשה בו את שנת־השירות בגבעת־השלושה ובצפון ים־המלח. בקורס חבלנים בהדר היה הצעיר ביותר. בין מגיני רמת־רחל. פעיל בליווי שיירות בדרך תל־אביב—ירושלים ובמשלטים־מארבים לאורך דרך זו. מילא כל תפקיד שהוטל עליו והקפיד ביותר בשמירת סודות צבאיים, גם קיבל על עצמו תפקידים מרצונו. בעל לב רגיש. "עילוי במקצועות הריאליים, בפרט בחשבון ובגיאומטריה", מעיד עליו מהנכו בבית־הספר העממי. ממעט־בדיבורים מטבעו. היה בו קסם אישי. נחבא אל הכלים, ואף־על־פי־כן נמשכו אחריו רבים מחבריו. השקט הנפשי שבו השפיע על סביבתו, וכזו היתה התנהגותו בפעולות ובשדה־הקרב. מסירותו־אהבתו לעם ולמולדת ניכרת ברשימה מעזבונו: "חובות הישוב כלפי הגולה". רשימתו על ישוב הסתירה בין שני הפסוקים בתנ"ך: "שמע, בני, מוסר אביך" ו"בחוקי אבותיכם אל תלכו", מגלה טפח ממנטליות הנוער הארצישראלי וה"א מנוסחת בבהירות ובשיקול־דעת.

השתתף בפעולות־חבלה שונות, לרבות בקרב על שער־הגיא. ליוה שיירה לכפר־עציון. במפנה המחסומים שליד נבי־דניאל התפתח קרב וצבי שימש כמקלען, נפגע בחזהו, אך לא הניח את המקלע — המקלע נעצר והוא תיקנו בקור־רוח. לאחר עמידה למופת במשך שעות, מוקפים אויבים, נתרסק בתוך המכונה שהיה בה, ביום ט"ז באדר ב' תש"ח (27.3.1948). נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום ט"ז במרחשון תשי"ב (15.11.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים.

ריים מאיר

בן צבי־אריה ושיינדל. נולד באוקטובר 1900 בברשד, אוקראינה, רוסיה. גמר בית־ספר עממי. עלה לארץ עם העליה החלוצית הגדולה בשנת 1922. הצטרף לתנועת העבודה ומסר את כל מרצו וכוחותיו לבנין הארץ, בעבודה קשה ומפרכת של סלילת כבישים ועמידה על משמר כיבוש העבודה העברית. היה חבר ה"הגנה". נשא אשה וקבע את מקום מושבו בחיפה. שם למד נהגות ובמקצוע זה עבד וקיים את המשפחה.

עם התחלת ההתקפות הערביות על ישובים יהודיים העמיד את עצמו להגנת העיר חיפה והסביבה. בי"ט באדר א' תש"ח (29.2.1948), בשעת מילוי שליחות מיוחדת, נהרג בירייות הפורעים הערבים בתל־עמל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה. השאיר אחריו אשה (חיה) ושני ילדים: בן (אריה) ובת (צפורה).

ריין אשר

בן שאול ובתיה. נולד בד' בתשרי תרצ"א (1930) בפתח־תקוה. הוריו — מחלוצי "הפועל המזרחי" ומתנחלי כפר־אברהם. בן ארבע ביקש מאת רב המושב שילמדו תורה וכך למד לקרוא ולכתוב עוד לפני כניסתו לבית־הספר "נצח ישראל" שבפתח־תקוה. הפסיק את לימודיו בבית־הספר ונכנס ל"ישיבה" קטנה. אחר־כך חזר וגמר את בית־הספר והוסיף ללמוד ב"ישיבה" הגדולה בפתח־תקוה והצטיין בלימודיו ובהתנהגותו. עם התבגרותו התחיל לעבוד בשעות אחר הצהרים במשק ההורים והתמהמה בכל העבודות ומגמתו ללמוד תורה לשמה ולהיות איכר תלמיד־חכם. כדי שלא להפסיד זמן בלימודיו לא הלך לגדנ"ע, אך ב־1947 הצטרף לחי"ש ב"הגנה" ושימש כמדריך לבחורי ה"ישיבה" בתרגיל־סדר ובנשק.

משהחלה מלחמת־השחרור נשא את נפשו להצטרף למגיני כפר־עציון ופורצי חומת ירושלים, אלא שבגלל גילו הצעיר ועבודתו החיונית במשק ובהדרכה הושאר בבית. השתתף בשמירה ובכיבוש שדה־התעופה בכפר־סירקין, תוך כדי אימון קבוצת בחורי־ה"ישיבה" נפגע בפתח־תקוה בתאונה ומת ביום כ"ו באייר תש"ח (4.6.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה. לעילוי נשמתו הכניסו הוריו ספר־תורה לבית־הכנסת שבמקום־מגוריהם כפר־אברהם.

ריין יצחק

נולד בשנת 1929. נפל בקרב בעיראק אלמנשיה ביום י"ב בתשרי תש"ט (15.10.1948). ביום י"ד בתשרי תש"ט (17.10.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות.

ריינגביץ מרדכי („מוטקה")

בן הרמן (צבי) ומתילדה. נולד ביוני 1928 בפיומה, טרנסילבניה. המשפחה היתה מכובדת בעיר בין יהודים ונוצרים כאחד. מגיל רך נבדל בתכונותיו מחבריו. היה שקט ורציני ולא אהב את משחקי־הילדים הרגילים. בהיותו בן חמש כבר ידע לקרוא, ובגיל זה נתיתם מאמו. דמיונו היה מפותח ביותר. שאלותיו נשארו ללא תשובה והנער הביא בהן את הוריו במבוכה. לילדים היה מוזר במקצת, אך הם רחשו לו כבוד, כי היה רודף שלום ומפשר בין יריבים. אף כי קטטות לא אהב, נכון היה לחלק מכות לילד שגרם עוול לחבריו. היה בעל בטחון עצמי ידיעותיו עוררו תשומת־לב בין בני גילו, שקד על המצאות שונות, התעניין באירועים וצוללות. בין השאר התקין עם חברו ב„סודיות גמורה" „מטוס־דחף". רבה היתה התעניינותו בבעיות החברה, ובגיל 16 היה בקי בתורת מרכס. היה שתקן מסבעו, מתעמק בספריו ולומד. שש שנים היה חבר להסתדרות „הבונים".

ב־16.7.1944 עלה ארצה והצטרף ל„חברת־נוער" באפיקים ומשם התגייס לפלמ"ח. במסגרת הפלמ"ח הצטרף לכוחות הלוחמים במלחמת־השחרור. השתתף בקרבות רבים ונפל בלטרון ב־18.7.1948. בשעת ההתקפה נשא על כתפיו פצוע ונפצע בעצמו, אך הוא הוסיף לשאת את חברו ואת המקלע, עד שפגע בו כדור שני והפילו. ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ריינס דוב („ברל'ה")

בן דויד ורוחמה. נולד ב־20.2.1930 בחיפה. בעודו בגן־הילדים גילה אהבה לעבודת הגינה. בן 6 נכנס לבית־הספר. כבר בימי ילדותו התבלט באפיו שהתקומם נגד כל עוול, והוכית על פניו קבלן־בנין אחד על שניצל את פועליו וסירב לבקש ממנו סליחה כפי שנצטווה על־ידי מנהל בית־הספר. תכונה זו נשארה אפיינית לו כל ימיו והתבלטה ביחסיו החברתיים במשק ובהגנה. משסיים כיתה ח' עבר ללמוד בבית־הספר המקצועי בחיפה. מצב־המשפחה הדחוק הביאהו בגיל צעיר בעול העבודה. עבד במוסך כמכונאי ובחברת־החשמל. מגעוריו חבר „המחנות העולים". מגיל 15 — מדריך. חבר הגדנ"ע. בן 17 שנה יצא להכשרה בפלמ"ח, במסגרת הכשרת תנועתו. בפלמ"ח השתתיך להכשרת מעוז־חיים, היה מסור וקשור אל חבריו ומילא תפקידים אחראיים.

נפל בקרב הראשון שלו — קרב מלכיה — ב־15.5.1948. נקבר שם ורק מאוחר יותר הועברה גופתו למנוחת־עולמים בקבר־אחים במעוז־חיים ביום כ' באייר תש"ח (29.5.1948).

ריינזוידן משה (מזריץ) („בובי")

בן אשר ובטי. נולד ביום 8 בחודש אוגוסט 1925 בברסלוי, אז — גרמניה, להורים אמידים, ששלחוהו בעודו צעיר לכפר באנגליה. נלהב לרעיון הציוני. משנתבגר עבר ללונדון והחל לעבוד כחשמלאי. חבר ה„הגנה" עוד באנגליה. הוריו ושתי אחיותיו הושמדו במחנה בגרמניה. יצא לצרפת, שהה שם שלושה חדשים במחנה ועלה לארץ, כחייל בחיל־השחרור, ביום 17 במאי 1948. בהגיעו לארץ צורף כמקלען לאחד הגדודים בחטיבת „עודד", עבר משום לגדוד אחד בחטיבת „אלכסנדרוני" כחייל רגלי. מכאן התנדב לצבא־הפשיטה, כי סבר שבזה ימלא את תפקידו באופן הטוב ביותר. שימש כמקלען במשוריין, אחר־כך בג'יפ, עד שנפצע. השתתף בקרבות: במחנים שבגליל, במגדל־צדק, כפר קולה וראש־העין; שירת בתל־גוף, לחם בפלוג'ה ובעיראק אלמנשיה. שחרחר ורחב־כתפים, טוב לב וחרוץ, אהוב על חבריו ומפקדיו. אוהב את קרוביו ונאמן לעם ולארץ. בין ראשוני המתנדבים לפעולות־קרב וגם לעבודות פשוטות. היה בדעתו להישאר בארץ גם לאחר המלחמה, „אפילו אם אצטרך לעבוד בעבודות הקשות ביותר". רכש לו במהרה את השפה העברית. לאחיו בפלמ"ח כתב, שיש לו הרגש שלא יחזור מן הפעולה.

בקרב על עיראק אלמנשיה, כשניסה לחלץ את הג'יפ שלו ששקע בבור, נפגע בראשו מכדור אויב. ללא הכרה הועבר לבית־חולים בירושלים ומת שם למחרת היום, כ"ז בכסלו תש"ט (29.12.1948). היה קבור בשייך־באדר ב', הועבר להר־הרצל בירושלים ב־21.6.1951.

ריינמן יקותיאל („קוטי")

בן יוסף ואדלה. נולד ב־21.1.1924 ביגלינציה אשר בפולין. בשנת 1929 עברו הוריו לוינה ושם למד בבית־ספר עד אשר פלשו הנאצים לוינה. אביו נלקח למחנה־ריכוז בבוכנוואלד ונרצח שם. אמו נרצחה אף היא על־ידי הנאצים ביוגוסלביה. יקותיאל היה בין אחרוני הניצולים מוינה ועלה ארצה בשנת 1939 עם „עליית־הנוער". כשנתים עשה ב„חברת־הנוער" בבלפוריה, משם עבר לחולדה. בשנת 1941 הצטרף אל שורות הפלמ"ח ושירת בו כשלוש שנים, מזה חצי שנה בתל־אביב. עם שחרורו עבר לתל־אביב ועבד בחברת־התשמל. הוסיף להשתתף בפעולות ה„הגנה", ובעת החיפושים ב־29 ביוני 1946 נאסר על־ידי הבריטים והיה עצור כ־4 חדשים במחנות רפיח ולטרון.

כשפרצה מלחמת־השחרור הצטרף, כרזרביסט של הפלמ"ח, לגדוד „הפורצים", ליוה שיירות, היה בבית־דגון ובמקוה־ישראל ומשם עבר לחולדה ולהרי ירושלים. בז לסכנות ונוהג היה להגיד, כי „כדור לא יעיז לפגוע בחולדאי". נלחם בקסטל וכו' ובקרב על נבי־סמואל, בהגישו עזרה לחברו הפצוע, נפל ב־23.4.1948. ביום ט"ז בניסן תש"ח (25.4.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

ריינר הלל

בן יהושע ופנינה. נולד ב־20 בפברואר 1926 בברלין, בירת גרמניה. עלה לארץ בשנת 1933 והשתקע עם הוריו ברמת־גן, מקום שם גמר 7 כיתות בבית־הספר. כבן 12 הצטרף לתנועת „הנוער העובד". בגיל מאוחר יותר פעל במסגרת „מכבי־אש" ועזר בהצלת רכוש ונפש, ובשנת 1944 התגייס לח"ש ומילא תפקיד של מפקד כיתה. כעבור שנה נשלח על־ידי הח"ש לנוטרות ושירת עד סוף 1946 במקומות שונים בארץ. במשך תקופה קצרה היה שומר־ראשו של הנשיא וייצמן ברחובות. ב־1947 למד את מקצוע השרברבות ועבד זמן־מה עם אביו. בתחילת 1948, עם פרוץ הקרבות, נשלח מהח"ש לחטיבה אתא ואחר־כך עבר לקורס־קצינים בנתניה.

השתתף בקרבות על סלמה ותל־ליטוינסקי. נפל ביום 13 במאי 1948, יום לפני הכרזת המדינה, בקרב על כפר־סבא הערבית, שלושה שבועות לאחר שקיבל תואר של קצין. גופתו נשארה בשדה־הקרב ולא זכתה לבוא לקבר ישראל. אחרי נפילתו הוענק לו תואר סגן.

רוינר יצחק

בן דוב ושושנה. נולד בשנת 1930 בסטניסלבוב שבמזרח גליציה. למד בבית־ספר עממי עד למלחמת־העולם. משכלאו הפולשים הנאצים את יהודי העיר בגיטו ואמו נספתה בו, שם את נפשו בכפו ובקפיצה מעל קומה ג' של בית נפל שבור־רגל אל מחוץ לגיטו, הגיע בזחילה לבית איכר אוקראיני ואחרי שהחלים הצטרף לפרטיזנים ועזר לצבא הרוסי. אחרי המלחמה יצא עם אביו ב"נתיב־הבריחה" וביוני 1946 הגיעו ארצה והתישבו בתל־אביב. עבד בנגרות ובפוליטורה. מסע הדיכוי הבריטי ב"שבת השחורה", 1946, שהחל זמן מועט אחרי בוא יצחק לארץ, הזכיר לו יותר מדי את הגיטו. ובאז כן עזה הסתכן והצטרף למחתרת אצ"ל. נתחבב על חבריו בשל נכונותו לעזור לנצרכים בפרוטותיו הדלות, ובשל עורו הכהה קראו לו "שווארצר" (השחור). נעצר בשעת הדבקת כרוזים ושוחרר בערבות אביו, ששידל אותו לחדול מהמעשים האלו. אך במקום לחדול התאמן גם לפעולות קרביות. השתתף בכמה מבצעים נגד הבריטים, ובחורף תש"ח — בהגנה על תל־אביב ובמעשי־תגמול לערבים. בכיבוש יפו ואחר־כך בהתקפת אצ"ל על רמלה פעל כמקלען. בקרבות רמלה הצטיין באומץ ובגבורה. פעם פרץ ב"ברן" שבידו את טבעת הכיתור הערבי על יחידתו.

בקרב האחרון עמד נגד גלי התקפה ערבית, וגם לאחר שנפצע בכמה כדורים הוסיף ליריות עד שזקרוהו מאחור בגבו ונפל ביום 2.6.1948. הובא למניחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

רוינר מנחם („מני")

בן יחיד להוריו ישראל ואסתר. נולד ב־17.1.1915 בברלין, בירת גרמניה. סיים בגרמניה את חוק לימודיו בבית־ספר תיכוני למסחר. בשנת 1933 עלה ארצה והתישב בתל־אביב. עבד בפקידות, בחברת הוצאת ספרים. היה אוהב ספר ובעל כוח ארגוני רב וניהל את המפעל על סניפיו באופן יעיל ביותר. ראה בעבודתו עבודה חלוצית והתמכר לה בכל לבו. חבר ב"הגנה" ומילא כל פעולה ומשימה שהוטלו עליו.

עם פרוץ הקרבות הצטרף לחטיבה אחת והשתתף בקרבות לשחרור הגליל. אהב את התפקידים הקשים, הן בעבודתו האזרחית והן בשירותו הקרבי. נפל במשלט „גבעת בלטון" שליד תרשיחה, בו' בתשרי תש"ט (9.10.1948), בפעולת התגוננות לילית. בן 34 היה בנפלו. נקבר בנהריה ב־11.10.1948. השאיר אחריו אשה וילד.

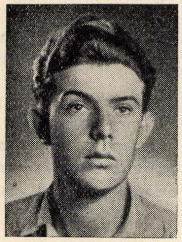
ריים־ז'אמר חוה

בת יעקב ופרומה. נולדה ביום כ' בתמוז תרע"ט (18.7.1919) בתל־אביב. למדה בבית־הספר „תלפיות" ובגימנסיה „בלפור" בתל־אביב; אחר־כך נכנסה לבית־הספר לאחיות „הדסה" בירושלים ושם הוסמכה כאחות ומילדת. במקצוע זה עבדה בבית־החולים „הדסה" על הר־הצופים. מתוך אהבה רבה הגישה עזרתה לחולים ולילודות (בעיקר בשכונות־העוני בירושלים) ובעבודתה זו ראתה חובת־כבוד לעצמה. מי שהיה בטיפולה יזכור לה חסד־מסירותה לעולם. צנועה ונחבאת אל הכלים היתה — תכונת־נפש שהביאה עמה מבית־אבא — וכזאת היתה בכל הליכותיה בבית, בבית־הספר, בבית־החולים ובשורות ה„הגנה". גם אחרי נישואיה המשיכה לעבוד כדי לעזור לבעלה בהשלמת לימודיו ברפואה. פעמיים ניצלו בנס בנסעם שניהם לעבודה בירושלים בימי הצבור — היא באחות ב„הדסה", והוא כרופא בעיר העתיקה.

ביום י"ח באייר תש"ח (27.5.1948), יום לפני נפילת העיר העתיקה, בנסעה למלא תפקידה בבית־החולים, נפגעה מפגז ונפלה בו במקום. היתה קבורה בשייך־באדר א' וביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

ריים יעקב

בן אריה ורבקה. נולד ב־24 באפריל 1930 בלבוב שבפולין. בן יחיד להוריו. בעיר־הולדתו למד בבית־ספר עממי והיה ראשון בכיתתו. בפרוץ מלחמת־העולם השניה נמלט עם הוריו לרומניה, מקום שם עברו על המשפחה שנות־המלחמה הקשות. המשיך בלימודיו בגימנסיה, שנוסדה על־ידי פליטים פולניים בעיר קראיובה שעל־יד בוקרשט. גם במוסד זה, בו שלטה רוח עויינת ליהודים, הצטיין בלימודים. נתחבב על מוריו וחבריו על אף היותו היהודי היחידי בין הנוצרים. בשנת 1944 עלה ארצה עם הוריו. בבואו הנה מצא עולם בלתי מובן לו והרגיש את עצמו כזר. אולם למד מהר את השפה. בשנת 1945 נתקבל כתלמיד למחלקה החמישית של הגימנסיה „הרצליה". וכעבור חדשים אחדים היה ליהודי נלהב ומסור לרעיון הציוני. בהתלהבות התמסר ללימודיו העברים ועשה בהם חיל. באנגלית היה מיד לתלמיד הטוב ביותר בגימנסיה. עוד בהיותו במחלקה החמישית הצטרף לגדנ"ע ומילא את תפקידיו בנאמנות. נטה ביחוד למכונאות, ובימי החופשה עבד במוסך כדי להכיר את המכונות.

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס וסיכל את מאמצי הוריו לשחררו מהצבא או להעבירו לפחות לתפקיד לא־קרבי. שבועות מספר עבד במשרדי מטה חיל־האויר, אולם סירב להמשיך בכך, בטענו שאין הוא יכול להישאר בעורף בשעה שחבריו נלחמים בחזית. לפי בקשתו הועבר לבית־הספר לטייסים, ואף שם הצטיין ומדריכיו ניבאו לו גדולות. ב־10 בדצמבר 1948 בא הביתה לחופשה קצרה, חלה, אך סירב להישאר בבית ומיהר לחזור לבסיס־האימונים, כדי שלא לאחר את הבחינות. בדרך נפצע קשה בתאונת־דרכים. נלקח לבית־חולים ושם מת כעבור חמישה ימים ב־17.12.1948. נקבר בחיפה ב־19.12.1948. „בשמונת הירחים, בהם לימדתי את יעקב ריים ז"ל, נתרשמתי ממנו וראיתיו כעלם ישר הולך, ויישר חרשה, עדין־רגש ואנין־דעת, מכבד הורים ומורים ומוקיר ספר וספרות" — כתב עליו מורו ראובן אבינועם (גרוסמן).

רייפר צבי („הרשלה")

בן יוסף ומרים. נולד ב־1927 בטישובצה, פולין. השכלתו תיכונית. עבד במכונאות. בשנות מלחמת־העולם השניה הועבד בפרך במחנות הגרמנים. אחרי המלחמה נדד דרך מחנות־עקורים שבגרמניה לצרפת. העפיל לארץ ממרסייל באניה „תיאודור הרצל". נתפס והובא לקפריסין והוחזק שם כתשעה חדשים. כשהגיע לארץ בשנת 1948 התיצב בשורות המגינים.

השתתף בפעולות ובקרבות עד שנפל בשעת מילוי תפקידו בי"ד בסיון תש"ח (21.6.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ריכטר־בר נתן („בוצי")

בן לוי וחוה. נולד בשנת תרפ"ז (1927) בבוקוביצה, רומניה. ב־1940 גורש עם משפחתו לטרנסדניסטריה ועבר בדרך־דמים עד מוהילב ע"נ דניפר. נמלט משם ועלה ארצה עם ילדי טרנסדניסטריה ב־13 באוגוסט 1944 ונתקבל לחברת־הנוער ו' באפיקים. שם התגייס לפלמ"ח והצטרף ל„גרעין הממשיכים". הסבל והזוועות במחנות טרנסדניסטריה השאירו פצעים עמוקים בנפשו, אך הוא ידע להבליג עליהם והשתזר במסכת חיי הארץ; תוסס ומתסיס, שופע אור־שמחה, עלה לדרגת מ"כ, השתתף בליווי שיירות לירושלים ולנגב. בנגב שימש מקשר ביחידתו, נפצע פעם בפעולה והחלים.

עם הכרזת המדינה הפגיון הסורים קשה את שער־הגולן. נתן היה המפקד האחראי למכון־המים של שער־הגולן ומסדה (בשטח דוידי). הוא פקד על אנשיו לסגת עד גדר המשק של שער־הגולן. בשעת הנסיגה התקפו ביריות צלפים של כנופיה מעבר־הירדן והוא נפל ביום הראשון לתקומת המדינה, בו' באייר תש"ח (15.5.1948). הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בשער־הגולן.

רילוב (בן־חיים) זאב
(זובה, וולודיה)

בן חיים ורחל. נולד ביום 9.5.1912 בעיר אנינב ברוסיה במשפחת ציונים־פועלים. בעל השכלה תיכונית. מרוסיה עברה משפחתו להשתקע בקישינוב אשר ברומניה, שם הצטרף זאב לתנועת „החלוץ". ב־31.12.1932 עלה ארצה. עבד תחילה במשק אחוזת בנהלל. תקופת־עבודה זו השאירה בו רושם עמוק ונטעה בו אהבה עמוקה לארץ ולמקום. משם עבר לתל־אביב, בה עבד כפועל־בנין (כופף־ברזל). ב־1936 עבר לחיפה ושם עבד ב„סולל־בונה" ובחברת החשמל. בתקופת המאורעות היה בין מקימי גדר הצפון. ב־1939 עבר לירושלים ומשם לתל־אביב בשנת 1941. בשנה זו היה גם פעיל בשירות ה„הגנה" והדריך בקורסים על הר־הכרמל. במלחמת־העולם השניה התנדב לבריגדה ובתקופת כיבוש וינה שימש כמתרגם־משקר בין הרוסים והאנגלים. בשובו ארצה המשיך לעבוד ב„סולל־בונה", אך עד מהרה התגייס לשירות פעיל ב„הגנה" ואחר־כך בצה"ל.

בפרוץ מלחמת־השחרור נלחם במקומות שונים בארץ: בנגב ובירושלים. נפל ברמת־רחל ביום 1.11.1948 כמפקד במסגרת גדוד אחד, חטיבת „עציוני". ב־3.11.1948 נקבר בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה וילד. אביו מתגורר בנהלל. אחרי מותו הועלה לדרגת סרן.

רילף יוחנן

בן שלמה ושולמית. נולד ב־16.5.1931 בסאאברייקן אשר בגרמניה למשפחה נאורה ובעלת מסורת ציונית. מצאצאי הרב יצחק רילף ממגל, מחבר הספר „ארוכת בת עמי". בהיותו בן 3 עלו הוריו ארצה, תחילה ישבו בירושלים ובמקוה־ישראל ולבסוף התישבו בנהריה. שם היה אביו למנהל בית־ספר. למד בבית־ספר עממי ועבר ללמוד בגימנסיה, אולם בכיתה ט' החליט לעזוב את ספסל־הלימודים ולהתמכר ללימוד חשמלאות בחיפה, על אף הפצרות הוריו להמשיך בלימודיו. הוא חלם להיות חשמלאי על סיפון אניה עברית, כי אהב את הים והספורט. חיבר פזמונים רבים על הים שהיה משמיעם במסיבות שונות. מגיל 16 היה חבר ב„הגנה". ביום ה־1 בינואר 1948, בהגיע אנית־המעפילים „האומות המאוחדות" אל חופי נהריה, התחתף בהורדתם לחוף. בימי הצוער על הגליל המערבי היה בין אלה אשר נאבקו עם הים, בפרקם אניות מזון ונשק בחופי נהריה, ששימשה נמל יחידי לגליל המערבי.

עם שחרורו של הגליל, ביום ה־14 במאי 1948, נשלחו הכוחות המקומיים לחזית נגד קאוקג'י. גם הוא נשלח שמה ובשעת סיור־לילה, ב־9.8.1948, נפל בפואיכת בהיפגעו על־ידי כדור תועה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה ב־11.8.1948.

רימברג יצחק

בן דוב וצפורה. נולד ב־15.10.1927 בתל־אביב. בגלל מצבם הכלכלי הקשה של הוריו הפסיק את לימודיו אחרי כיתה ז' של בית־ספר עממי ויצא לעבודה. למד מקצוע הלחצנות במתכת עדינה והתמסר לו כדי לעזור להוריו. טוב־לבו נתגלה גם במגע עם חבריו ונתחבב על כולם.

הצטרף למחתרת אצ"ל ואחרי פעולות נגד הבריטים ונגד הערבים הפורעים בחורף תש"ח יצא באביב לקרב במבצע אצ"ל לכיבוש החלק הצפוני של יפו, ובקרב זה נפל ב־28.4.1948. הובא למנוחת־עולם בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־1.5.1948.

רימשון רפאל („גרישקה")

בן משה ודבורה. נולד ב־10.2.1905 בדוינסק שבלטביה. למד בעיקר מפי מורים פרטיים לימודי יהדות וידיעות כלליות. בנעוריו עבר עם המשפחה לריגה. נכנס כשוליה לבית־מסחר לארריגים ובמהרה התמצא בסוגי הסחורה ונעשה פקיד וזכן אחראי. נטה להתעמקות בבעיות חיי האדם והחברה והרבה לקרוא בספרים על נושאים אלה. משבחר בדרך שהתותה תנועת „השומר הצעיר־נצ"ח", הסיק מהכרתו את כל המסקנות למעשה בלי להירתע מפני קשיים וניתוחים מכאיבים (על תהיותיו של אדם צעיר בחיפוש דרכו בחיים כתב לאחר זמן לאחיו הצעיר: „אנו צריכים זהירות וישוב־דעת בבחרנו את הכיוון, כאשר אנו נמצאים על פרשת דרכים. אבל כאשר כבר הכרענו לטובת כיוון מסוים, עלינו לראותו כאמיתי ביותר שאנו מסוגלים להשיג בתנאים הנוכחיים של התפתחותנו. זאת אומרת, שלא האמת המוחלטת בידנו, כי אם האמת האפשרית ל־י"). הפסיק את עבודתו בבית־המסחר, שלא ראה אותה כפרודוקטיבית, נאבק קשה עם רצון אביו ושיחרר את עצמו מאורח־החיים המסורתי וסירב ליהנות משולחן בית הוריו. עלה ארצה ב־1929 ואחרי שתי שנות הכשרה בקיבוץ „טבריה", שהשקיע הרבה עמל רוחני בעיצוב דמותו ובחיפוש דרכיו, הצטרף עם קיבוצו למשק כפר־גלעדי, גם בחיי המשק ותוך כדי מסירות לעבודה היתה ניכרת תרומתו המחשבתית בחיפוש הדרכים מתוך סבך הלבטים והקשיים. אחד החברים כתב עליו: „נפשו גיזונה מקשיי החיים, ממתיחות הציפיה לעתיד עוד יותר קשה... החזיון הזה של מזיגת רוח הביקורת האכזרית, הבלטת הצרות והצללים בהווה ובעתיד עם רוח חיובית של אמונה בבנין ומאמצים יומיומיים לשגשוג, נשאר מופלא בעיני עד עתה". למרות לבטי נפשו התוהה ומחפשת תמיד ידע להתמיד רוב הזמן בפעילות ציבורית כבזבר, מזכיר, חבר הנהלת קואופרטיב האוטובוסים „שירות החולה", פעיל בועד הגוש של משקי הגליל העליון, וגם בשמירה ובהגנה מילא את חובתו. בתקופת המהומות

שלפני מלחמת־העולם נפצע בנסעו באוטובוס. הכדור עבר דרך פיו, מחץ שינים אחדות וחתך קצת את לשונו ורק אחרי טיפול ממושך יכול שוב לאכול ולדבר בלי הפרעות.

בשנותיו האחרונות התאונן על מיחושים בגבו ורצה להסתלק מתפקידו כגזבר, לבל יצטרך עוד להיטלטל בנסיעות. אך תנאי החירום ורגש האחריות תבעו ממנו להמשיך עד שנמצא אדם אחר לתפקיד זה. באמצע חורף תש"ח, בהיות כל הארץ חזית, מילא את חובתו בשמירה ואחרי ליל־שמירה נסע בבוקר יום 21.3.1948 לישיבת ועד הגוש בצפת ונהרג בעלות המכונית על מוקש בדרך בין ראש־פינה לצפת. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־גלעדי.

רינגולד יהודה („טומי")

בן יוסף ומרים. נולד ב־6.9.1930 בברטיסלבה שבסלובקיה. עד גיל 10 למד בבית־ספר עממי. במלחמת־העולם השניה נספו הוריו במחנה־השמדה ואותו אימצו קרובים, שחינכוהו לציונות ואהבת עמו, ויחד עמהם הסתתר בבונקרים וביערות. אחרי השחרור הוסיף ללמוד בבית־הספר, כשהחליטו הקרובים לעלות ארצה שלחוהו לפניהם ב־1946 ב„עליית־הנוער". התחנך בחברת־הנוער בדגניה ב', הצטיין בלימודים והיה פעיל בחיי החברה. היה בעל אופי טוב ומסור לחבריו.

בסתיו 1947 הצטרף עם חבריו לקבוצת גבים שבנגב ומשהוכרז על הקמת המדינה התנדב להגנתה בשירות פעיל באחד מגדודי הפלמ"ח. השתתף בקרבות נגד הפולש המצרי ונפל ב־18.7.1948 בהסתערות על כאוכבה. נקבר ברוחמה ב־6.12.1948 וב־26.6.1950 הועבר למנוחת־עולם בקבר־אחים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

ריצמן מנחם

בן אליהו ולאה. נולד ביום ה' בניסן תרפ"ה (30.3.1925) בעיר רובנה, פולין. עלה ארצה עם הוריו בשנת 1935, למד בבית־הספר העממי על שם אחד־העם בתל־אביב, שסיימו ב־1939 ועבר לבית־הספר התיכוני למסחר, שסיימו ב־1942 וכעבור זמן־מה יצא לשירות בגיוס מלא ב„הגנה" (1943—1944) שהיה מחבריה מאז 1939. ב־1945 נכנס לבית־המדרש למורים ומורות על שם לוינסקי בתל־אביב. לאחר שנת־לימודים אחת נדרש לצאת להוראה ועבד בבית־הספר בכנרת. ב־1946 נכנס לאוניברסיטה העברית בירושלים, בה למד עד יומו האחרון. השתלם בקורסים צבאיים רבים. ב־1942 גמר קורס מ"כ בחולדה. אחר־כך נתמנה למפקד פלוגת גדנ"ע בתל־אביב. שירת ב„משמר־המולדת" עד 1945. גמר קורס מ"מ ב־1947 ועם פרוץ המאורעות נתמנה למפקד־פלוגה בירושלים. הצטיין בסגולות־אופי ותכונות־נפש, כאדם, כחבר וכמפקד. עזר ודואג לזולתו, זהיר במעשיו, שוקל ומחשב כל צעד; תקיף בדעתו, עומד על שלו בעקשנות ולפעמים מסתבך בריב על רקע זה. „אגוז קשה לפיצוח" — כדברי עצמו, ועם זה בעל ביקורת עצמית, מתאמץ לברר וללבן לעצמו על־ידי הסתכלות פנימית את מקורותיהן, סיבותיהן ומהותן של תגובות נפשו. מטרת־חייו העיקרית היתה — להיות מחנך. שקד על חינוך עצמו כדי להיות מחנך רב השפעה על חניכיו בעתיד. ואמנם נודע כמורה־מחנך אהוב ומקובל על כל תלמידיו. נשא נפשו במיוחד לחינוך ילדי הרחוב והנוער העזוב והיה פעיל מאד בארגון „נוער הפרברים" במסגרת ה„הגנה": היה הולך בעצמו לקבצם ולאספם אחד־אחד כדי ליצור גרעיני־ארגון. חלם על הקמת מוסד חינוכי מיוחד לנוער העזוב, שהוא יעמוד בראשו. היתה זו אחת מן התכניות הרבות ששאף להגשים בחיים אשר כה אהב. השתתף בהקמת נקודות־ישוב חדשות וקידם בברכה כל תפקיד מסוכן הכרוך בשחרור לאומי. בכל מעשיו נלחם בגילוי חולשת עצמו ושל זולתו. שונא פשרות והולך אחר קול המצפון והכרתו הפנימית. תכניות וסגולות אלו בלטו בו גם בהיותו מפקד, מדריך ומאמן. תמיד הלך בראש אנשיו, היה יחד אתם ודאג להם. בהתנהגותו האישית שימש דוגמה לחניכיו ולפקודיו ולימדם לעמוד בפני פיתויים וחולשות ולהסתגל לתנאים קשים. „רצי הקטן" — כפי שכינוהו — היה מכובד ואהוב על כל אנשיו ובעל השפעה רבה עליהם.

בפרוץ מלחמת־השחרור נשלח לכפר־עציון בראש פלוגתו, שהצליחה להדוף את ההתקפה הגדולה הראשונה. חזר ירושלימה והשתתף בקרבות על שכונותיה המערביות, בקרבות הקסטל, מוצא, ארזה, בכיבוש העיר העתיקה והר־ציון. נפל בהגנת רמת־רחל, לאחר שנפצע על־ידי פגז־אויב שפגע במשורין־הפיקוד, ביום י"ג באייר תש"ח (22.5.1948). ברגעיו האחרונים אמר לחבר שחש לעזרתו: „עזוב אותי, לך יש תפקיד אחר עכשיו". היה קבור בשייך־בארד א', ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. אחרי מותו הוענק לו על־ידי המטכ"ל התואר סרן.

ריצר צביאלימלך („צביקה")

בן משה והדסה. נולד בשנת 1925 בנאדיוורוסי אשר בהונגריה. את ראשית דרכו בלימודים עשה ב„ישיבה". עם פרוץ מלחמת־העולם השניה נרצחו כל בני משפחתו על־ידי הנאצים. הוא עצמו עבר דרך יסורים עד אשר הגיע למולדת. עוד בעת השתייכותו להכשרה היה הרוח החיה בה, הדריך והרצה בשאלות הציונות וכו'. בדצמבר 1946, עם הגיעו לארץ באניה „הנרייטה סולד", הוגלה לקפריסין ובחזרו השתקע בפרדס־חנה. שם עבד תחילה כפועל שחור ואחר החל ללמוד את מלאכת הצבעות. לאחר יום עבודה קשה נוהג היה להתיחד עם ספריו, וכך השתלם בלימודיו באמצעות קורספונדנציה. גם ב„הגנה" לא נגרע חלקו.

עם הגיוס התיצב ב־15.12.1947 והשתתף בפעולות רבות, ביניהן: משמר־העמק והסביבה, זרעין, הגליל וצפת. בקרב על טירה, ליד רמת־הכובש, בשעת תצפית, נפגע בראשו ונלקח לבית־חולים ובאותו יום, ב־14.5.1948, מת. בט' באייר תש"ח (18.5.1948) נקבר בפתח־תקוה.

ריקה נתן

בן שלמה ועליזה. נולד ביום 15.5.1925 בדמשק, בירת סוריה. בשנת 1935 עלה ארצה עם בני המשפחה. המשפחה התגוררה בתל־אביב ונתן למד באחד מבתי־הספר העממיים שבעיר. בשלא מצאו אחיזה כלכלית בארץ חזרו הוריו כעבור שנה לגולה ונתן אתם. השנה שעברה עליו בארץ השאירה בו חותם עמוק והנער החליט לחזור לארץ. את החלטתו זו קיים בהיותו בן 17, בשנת 1942. למד נגרות, ובשנת 1947 העלה שוב את בית־הוריו לארץ. תחילה היה חבר ב„הנוער העובד", אחר־כך הצטרף לבית"ר, בלי לעזוב את ה„הסתדרות הכללית". היה חבר ב„ארגון הצבאי הלאומי" ובשורותיו השתתף בשמירה בגבולות תל־אביב מדצמבר 1947 עד אפריל 1948 והשתתף בהתקפת אצ"ל על יפו. עם פירוקו של אצ"ל התגייס לצבא ההגנה לישראל ושירת ביחידת מרגמות כבדות כנהג.

נפל בתאונה (מכדור שנפלט מרובהו) בשמרי על בסיס יחידתו במחנה על־יד כפר־יונה ב־27 בספטמבר 1948. בן ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

רַכָּב (רייטר) מנחם

בן לוי־יצחק ושפרה. נולד ב־28.10.1925 בוינה, בירת אוסטריה. הגיע לארץ עם הוריו בשנת 1935, גדל בחיפה. מיהר לרכוש לעצמו את השפה ולהסתגל לסביבתו החדשה ועד מהרה דרש בתוקף מאת הוריו שישנו את שמם הלועזי (רייטר) לעברי. קנה לו השכלה תיכונית ועבד כמחסנאי ב„פורד". משנת 1940 היה חבר ב„הגנה" ומילא כל פקודה וכל תפקיד שהוטלו עליו.

עם קריאת־הגיוס הראשונה התגייס, סיים קורס של מ"כ ויצא עם כיתתו לפעולות־חבלה. השתתף בכיבוש עין־ע'וזא'. שתים־עשרה שעות לפני ההתקפה המרוכזת לכיבוש חיפה נשלח עם חבריו לכבוש את בית ה„גראדי־רשימה" בחיפה ושם נפל ביחד עם ידיד־נעוריו מנחם פרוסטמן אשר ממנו לא נפרד מילדותו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. הניח אשה, מלכה.

רכבוך פאול

בן משה. נולד בשנת 1927. ביום י"א באייר תש"ח (20.5.1948) נפל בקרב ביד־מרדכי ובו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות שבמקום.

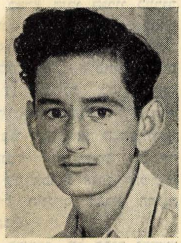
רכלים נחמן

בן ירחמיאל ודבורה. נולד ביום י"ג בשבט תרע"ח (26.1.1918) בעיירה גייסין באור־קראינה. היה בן שלוש בעלות המשפחה לארץ בימי העליה השלישית בשנת 1921. גדל בחיפה, גמר בית־ספר תיכוני ועבד בפקידות בחברת־החשמל. מגיל 16 פעיל ב„הגנה". בפרוץ המאורעות בראשית תש"ח הפסיק את עבודתו והתנדב לשירות. היה בין אנשי ההגנה בעיר עד לשחרורה, ואז ביקש נמרצות ממפקדיו לצרפו, על אף מצב בריאותו הרופף, לפלוגה קרבית.

נשלח לחזית ונפל ב־10.7.1948 במשמר־הירדן. ב־12.7.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה.

רכס חיים

בן פישל וברוניה. נולד במארס 1927 בכרכור. סיים בהצטיינות את בית־הספר העממי במושבה והתחיל ללמוד בבית־הספר התיכוני־החקלאי בפרדס־חנה. הפסיק את הלימודים והתחיל לעבוד. בשעות המנוחה עסק בארגון סניף „הפועל" בכרכור והיה חבר קבוצת כדורגל של „הפועל". היה פעיל בחיי הנוער במושבה. אירגן משחקים שונים והקים קבוצת כדורגל לילדי המושבה. החליט ללמוד מקצוע ועבר להל־אביב. שם למד חרטות. בעיר הצטרף לארגון ה„הגנה" וסיים קורסים שונים להשתלמותו הצבאית.

עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף בקרב בכפר־סבא הערבית. סיים קורס למ"כ בהצטיינות ונשלח לפלוגה דתית כמדריך בגדוד אחד. השתתף אחרי־כן בכיבוש טנטורה, בקרב על קאקון, כיס פלוג'ה ועיראק אלמנשיה. היה סמל הפלוגה. בחור רך בטבעו, נרגש עד היסוד עם כל מקרה של נפילת חבר. כמפקד השליט משמעת בדברי־נועם, לעתים על־ידי בדיחה. על אף גילו הרך הצליח בתפקיד סמל מחלקה שאנשיה היו מבוגרים ממנו. נפל ב־28.12.1948 בעיראק אלמנשיה. אחרי כיבוש המקום מצאה את עצמה הפלוגה מוקפת על־ידי כוחות חזקים של האויב ורובם נפלו בהילחמם עד שאזלה תחמשתם, וחיים ביניהם. היה קבור בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר לגולת־יצחק.

רלה אריה־יהודה (ארנסט)

בן זאב ושמחה (פריידה). נולד ב־1921 בבודפשט, בירת הונגריה. גמר גימנסיה ובית־ספר מקצועי לטכסטיל. עלה ארצה בשנת 1941, התנדב לצבא הבריטי, שירת שלוש שנים ומחצה בתל־אל־כביר במצרים ועלה לדרגת קורפורל. אחרי שחרורו מהצבא הבריטי נשא אשה ועבד כמנהל בבית־החרושת לאריגים של א. נוסבאום ואחר־כך כיצרן עצמאי. בשנת 1947 נולדה לו בת.

במלחמת־השחרור שוב התיצב להגנת המולדת ונפל בחזית לטרון ב־31.5.1948. בו ביום נקבר בנען. ב־18.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

רמדן יהודה

בן יוסף ונצרה. נולד בשנת 1924. נפל בקרב על כיבוש לוד ביום ט' בתמוז תש"ח (16.7.1948). ביום י"א בתמוז תש"ח (18.7.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

רנדל משה

בן זוסמן ודינה. נולד בחול־המועד סוכות תרפ"ט (1928) בעיר חמניץ שבגרמניה. הולדת משה עיכבה את עליית הוריו לארץ, כי לא נכלל בסרטיפיקט שקיבלוהו לפני שנולד, וכך נדחתה עלייתם ל־10 שנים, כשזכו בסרטיפיקט חדש (1938) — ומשה אז בן 10. את חמש שנות חייו הראשונות בילה בגרמניה, וחמש שנים — בבלגיה, בה בקר בבית־הספר העממי במחלקה הצרפתית. בארץ המשיך לימודיו בגימנסיה „בלפור" בתל־אביב וסיימה ב־1947. למד בשקידה, ידע שפות, הצטיין ביחוד במתימטיקה ובמדעי־הטבע ואדיר היה חפצו להשתלם בטכניון העברי בחיפה, שבו הספיק להירשם זמן קצר לפני נפלו. בשנות לימודיו בגימנסיה שירת בגדנ"ע ובשירותי־עזר בפעולות המאבק, וב„שבת השחורה", 1946, בתל־אביב אף טעם טעם מהגה־מעצר בריטי. היה גם חבר פעיל במועדון השייטים. בגיל 15, בהיותו בחופשה בחניתה, דבק בתנועת „גורדוניה", בה מילא תפקידי חינוך והדרכה. בחניתה, אשר היתה לו לבית שני, בילה את ימי החופש מלימודיו, ואף את שנת־שירותו בנוטרות, לאחר שסיים את הגימנסיה ב־1947,

עשה שם. אחרי מותו הוכרז כחבר חניתה ונמנה עם קרבנותיה. את שירותו קיים בהתלהבות רבה ובמצב־רוח מרומם, יומם — בעבודה במשק, ולילה — בשמירה. בתקופת שירותו בגוטרות הועמד לראשונה במבחן הקרב עם הכנופיות וידע לעמוד בו. היה חבר במ"ן בנהריה והשתתף בליווי שיירות לחניתה, ליחיעם ולחיפה דרך ואדי־רושמיה ובחזרה. במסע פרצת הדרך לנהריה והקריות, שאורגן על־ידי בן־עמי ב־26.3.1948, היה בלילות בין מעבירי מזון, מים ותחמושת ליחיעם. השתתף בכל הפעולות בגליל המערבי, פעולות כיבוש, חבלה ונקם, ובהתקפה על שיירת התחמושת ליד קרית־מוצקין.

במאי 1948 התגייס לצה"ל יחד עם כל חברי המ"ן. היה חבלן, גמר קורס למ"כ והומלץ למ"מ. השתתף בקרבות לג'ין, ג'נין ואחרים. הועבר לגליל המזרחי ושם נפל על הגבול הסורי בקרב־הגבורה על מגרה ביום 23.10.1948. ב־1.11.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בראש־פינה. כמפקד הצטיין בשקידה על טובת חבריו־לנשק אף בתנאים הקשים ביותר ונטע בהם רוח בטחון ועוז נאמנות ומסירות לחובתם הקדושה. במרץ צעד ללא־תת בראש כיתתו לקראת האויב המתפרץ. חבריו ראו בו סמל של מסירות, אמונה ולהט במילוי התפקידים שהוטלו עליו. את פתו חלק עם חבריו. הסתכן בהוצאת פצועים משדה־הקרב. כך העריכוהו מחנכיו: „עניו בלי השפלה, בטוח בלי התרברבות, אדיב בלי חנופה! דעתו בדוחה עם תשעה קבים של כובד־ראש ובינה..." וכך העריכוהו חבריו: „לפני הקרב בו נפל עודד את אנשיו והכין אותם לקראת המשימה האחראית והכבדה. התלוצץ והפטיר בצחוק: אין דבר, נגמור עם האויב ונחזור בערב הביתה". נפל, אך במותו הציל את חייהם של רבים מאתנו". „עמדנו מעטים מול רבים, מול אויב עצום ורב פי כמה מאתנו, ומשה ז"ל עודד את רוחנו הרגיע, נסך אומץ בלבנו, אין דבר, נוכל להם!" „כשהוטלה עליו איזו משימה היה מבצעה בשיקול־דעת ובסדר מופתי. הוא ידע על מה הוא נלחם והיה נוסך את אמונתו זו גם בנו. ידע לנחם את הפצוע, להשקיט את רוחו, לעודדו ולהחזיר לו את אמונתו בחיים. היה מפקד לדוגמה וברור היה לכולנו שהאנשים שיהיו נתונים לפיקודו יהיה להם מי שידע לשמור עליהם ולדאוג לכל צרכיהם". לזכרו הציאה קבוצתו, קבוצת חניתה, את החוברת „דברים לזכרו של משה ז"ל".

רנטוביץ זאב

בן אברהם ובת־שבע. נולד ביום י"ז בסיון תרפ"ט (1929) בקישינוב, בסרביה, רומניה. בן 6 עלה לארץ עם בית־הוריו ב־1935. לאחר שסיים את בית־הספר העממי למד בבית־הספר „תיכון חדש" בתל־אביב. נתחנך בקן „השומר הצעיר" בתל־אביב לקראת היי חקלאות בקיבוץ. אחרי־כן עבד בחברת־החשמל בתל־אביב, ובשעות־הפנאי היה מדריך בקן „השומר הצעיר". באפריל 1948 — והוא במחלקה השמינית של בית־הספר התיכון — הצטרף לגדנ"ע. בהיותו בנגבה, בהכשרה מגויסת, נכנס לאחד מגדודי הפלמ"ח. עליו וסועריו, חריף־שכל, לבו פתוח לכל רעיון אמת. בבית־הספר התיכוני נתגלתה בו נטיה ברורה ללימודים הומניסטיים, ביחוד להיסטוריה. אהב להפליג בויכוח, ומעולם לא הודה בטעות, שלא היה תופסה בשכלו וקולטה בלבבו. מחשבה שהיה דוגל בה נלחם עליה במסירות קנאית, וכך לא ידע פשרה בענין המאבק של הישוב. בשעת קבלת־פנים לילדי טהרן אמר: „כדי שלא יחזור על עמנו אסון אירופה עלינו ליצור כאן מדינה עברית, כדי שנשב בבטחון על אדמתנו, באומות העולם".

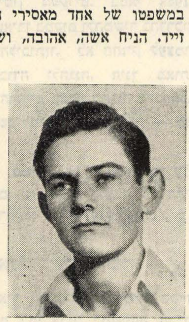
עם גמר ההפוגה הראשונה נפצע בהתקפה על משטרת עיראק א־סוידאן. נשלח לבית־החולים הצבאי ברוחמה ומת כעבור שלושה ימים ביום ה' בתמוז תש"ח (12.7.1948). הובא לקברות ברוחמה. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־16.5.1950.

רסין יונה („יון")

בן שמואל וצפורה. נולד ב־12.8.1902 בחרסון, רוסיה. בן 11 בא ארצה ללמוד בגימנסיה „הרצליה". בפרוץ מלחמת־העולם הראשונה נותק מהוריו ופסקה התכתבה. הפסיק לימודיו ומאז היה לאדם העומד ברשות עצמו. החל עוסק בשמירה במאורעות תר"ף—תרפ"א כשאירגן את נערי הגימנסיה לשמירה בנוה־שלום. אחר־כך שמר בפרדסי גולדברג ברמת־גן, בהרטוב וביהודה. שנים אחדות היה שומר המושבה רמת־גן. חלם על חידוש מסורת־הרועים העברית וב־1927 יסד את קבוצת הרועים בשייך־אברק, ידע את השפה הערבית על בוריה ואת מנהגי השכנים, תירגם כמה משירי הרועים הערבים וטיפח את שירי הרועים העברים העממיים. בניאורעות תרפ"ט אירגן את השמירה בעמק יזרעאל המערבי ועמק זבולון. עמד בראש הוועד ההתקפה על שייך־אברק. במאורעות תרצ"ו ניהל קורס מדריכים לנשק קל והדריך עשרות מפקדים ברחבי הארץ, פיקד על מארבים בסביבות חיפה ויערות־הכרמל. אחרי הטבח בטבריה אירגן את הגנת העיר, הצליח להחזיר את אמון הציבור ב„הגנה". אחר־כך שימש מפקד גוש בדרום, מפקד נפה בצפון, ולבסוף — קצין המטכ"ל בתפקידי־ארגון שונים. בימי המאבק נגד השלטון הבריטי מונה קצין זהירות ובטחון ארצי. לאחרונה נטל על עצמו את הטיפול באסירי ה„הגנה".

נפל ב־19.12.1947 בדרך, בכביש ירושלים, בשעה שנסע לטפל במשפטו של אחד מאסירי ה„הגנה". נקבר בקברות השומרים בגבעות זייד. הניח אשה, אהובה, ושלוש בנות.

רפקין יאיר

בן זאב וחוה. נולד בשנת 1931 בתל־אביב. התגורר בנחלת־יצחק ולמד בבית־הספר המקביל בשכונת ברוכוב. משגמר את לימודיו בבית־הספר למד מלאכה והיה למכונאי. היה חבר „הנוער העובד" ברמת־גן וגם של סניף „הפועל" המקומי. לפני שירותו בצבא היה עדיין בבחינת תלמיד. קיפח את חייו בתאונת־דרכים ליד בית־החרושת „הארגז" ביום 26.7.1948. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

רעני מאיר

בן יוסף ושרה. נולד בשנת 1926 בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי ובתלמוד־תורה. עם גמר לימודיו אלה אנוס היה לדאוג לקיומו. בן 15 יצא לעבודה ועסק בכל מלאכה שנזדמנה לידו. במלחמת־העולם השניה היה בין המתגדבים הראשונים. שירת ארבע שנים בצבא הבריטי. אחרי שחרורו שימש נהג בדואר. בימי המאורעות היה יוצא לשמירה ולעבודת ביצורים. בצבא ההגנה שירת כנהג, תחילה בצריפין ואחר־כך בעכו.

נפל בתפקיד על גבעת בלטון, בדרך מעכו לתרשיחה, ב־11.10.1948. בו ביום הובא לקברות בנהריה. השאיר אשה, רחל, ובן.

רפאל משה

בן יוסף. נולד ב־1926. ביום א׳ במרחשון תש״ט (3.11.1948) נפל על־יד משטרת נגבה ולמחרת היום הובא למנוחת־עולמים בכפר־ורבורג.

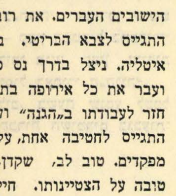
רפאלוביץ אליעזר („זיה")

בן ראובן וחנה. נולד ב־22 בדצמבר 1922 בעיר ויטבסק אשר ברוסיה להורים ציונים, שביתם היה בית ועד לתנועה הציונית בעירם. בהיותו תינוק עלו הוריו לארץ בשנת 1925 והתישבו בפתח־תקוה, שם גמר את בית־הספר העממי. חבר „הנוער העובד" ופעיל ב„הגנה". בימים עבד ואת הערבים הקדיש ללימודים ואימונים. אחד מאנשי קבוצת הקשרים במאורעות 1936. התגייס למשטרת הישובים העבריים, את רוב זמנו הקדיש ש„הגנה". לפי צו המוסדות התגייס לצבא הבריטי. ב־1944 שירת בבריגדה העברית ולחם בחזית איטליה. ניצל בדרך נס כשנפגע מקלעו בשעת קרב. ויתר על חופשתו ועבר את כל אירופה בתפקידו לעזרת ההעפלה והפליטים. משחזר לעבודתו ב„הגנה" ועסק בהדרכה ובאימון מפקדים. במאי 1948 התגייס לחטיבה אחת, על אף הדרישות להשאירו במקום ולהמשיך בהדרכת מפקדים. טוב לב, שקדן, רציני וצנוע בהליכותיו. לא החזיק לעצמו טובה על הצטיינותו. חייו היו קודש לעבודה ולהגנה. חינך מאות מפקדים ל„הגנה" הממלאים כעת תפקידים אחראיים בצבא ההגנה לישראל. עם תקומת המדינה אמר: „מי שחירף נפשו למות פעמים רבות — גם הוא חייב לשוב ולהילחם".

השתתף בקרבות בלטרון בתפקיד של סמ״פ עם ה„פורצים" על משטרת לטרון, נפגע מכדור אויב ונפל ביום 30.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ״ה במרחשון תש״י (17.11.1949).

רפאלי משה־שלמה

בן אליעזר־מאיר ואסתר־איטה. נולד בט״ז בכסלו תרפ״ט בתל־אביב במשפחה חרדה ושומרת־מסורת. בן ארבע נכנס לגן־ילדים, ובן שש החל ללמוד בתלמוד־תורה של „הסתדרות החרדים" וסיים בו חוק לימודיו. אחר־כך המשיך בישיבת הרב עמיאל „הישוב החדש". שם למד כשנתים והלך ללמוד ב„ישיבה" בפתח־תקוה. בן 18 עזב את ה„ישיבה" והחל לעזור לאביו בעבודתו, תעשית מזרזות ודברי־עזר, עם זה לא זנח את תלמודו ובעתות הפנאי השתלם ולמד. היה חבר בארגון הספורטיבי־דתי „אליצור".

בפרוץ מלחמת־השחרור הצטרף אל הפלוגה הדתית אשר בפלמ״ח ונשלח לגוש עציון, שם השתתף בהגנתו. היה באחת העמדות של כפר־עציון ועם יתר אנשי הכפר נספה בקרב האחרון ב־13.5.1948. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים. שבועות מספר אחרי נפילתו נפל אחיו הבכור, שמואל־דויד, על־יד מוקיבלה. באותה שעה עוד התנחמו ההורים בשמועות־שוא כי משה־שלמה ניצל.

רפאלי שמואל־דויד

בן אליעזר־מאיר ואסתר־איטה. נולד ביום כ״ה במנחם־אב תרפ״ז (1927) בתל־אביב. בן ארבע נכנס ל„גן לדוגמה" והתבלט שם לטובה. כשסיים את הגן הוכנס ל„תלמוד תורה של החרדים", משם עבר ולמד שנתים בישיבת הרב עמיאל. אחר־כך נכנס לישיבת „חברון" בירושלים. „לא שאף להיות רב, רק יהודי כשר וטוב". שם למד שלוש שנים ונתחנך באווירה דתית־מסורתית. אחר־כך עבד בבית־מלאכתו למזודות־עור וקבע גם עתים לתורה. היה אומן מושלם.

עם קום המדינה התנדב מרצונו ל„מלחמת־מצוה". שירת בפלוגה הדתית. עבר אימונים קשים, אך קיבל הכל בשמחה ובאהבה. בקרב היה ללא־חת וגילה מסירות־נפש. תמיר, עיניני מאירות, עדיין־נפש. והיר במצוה קלה כבחמורה. לאחר יום קרב קשה נפל מפגיעת כדור אויב — ביום הראשון לתום ההפוגה הראשונה — בקרבת הכפר מוקיבלה, ביום 10.7.1948. לאחר שנה הובא לקברות בנחלת־יצחק ב־25.7.1949. אחיו, משה־שלמה ז״ל, נעדר בקרבות בכפר־עציון.

רפול אברהם

בן יוסף ובהירה. נולד באפריל 1925 בסוריה ולמד בתלמוד־תורה שבחלב וגם בבית־ספר תיכוני צרפתי וקיבל תעודת־בגרות. במאי 1945 עלה לארץ דרך הרי סוריה והצטרף לקבוצת בית־הושע. בימי מלחמת־העולם השניה התגייס לבריגדה העברית, עבר בצרפת, בהולנד ובבלגיה ופעל עם בארגון העליה גם לאחר ששוחרר מן השירות. עם שובו מחוץ־לארץ הצטרף ל„הגנה" בירושלים ובמחצית ינואר 1948 נקרא לגיוס מלא. השתתף השתתפות פעילה בקרבות דרום־ירושלים, בפעולה לניתוק דרך בית־לחם ובמערכה על שייך־ג׳ראח, נוה־יעקב ועטרות.

ב־27 במארס 1948 היה בשיירת נבי־דניאל, עם פורצי המצור על גוש עציון. השתתף בכל הקרבות בגוש עציון ועם כניעת חברת זכריה, ביום 12 במאי 1948, איבד את עצמו לדעת ברימון כי לא רצה ליפול בידי האספסוף הערבי שפרץ לנקודה. ביום כ״ה במרחשון תש״י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

רפופורט אלימלך

בן שלום ופייגה. נולד ב־1914 בחלם שבפולין. בשנת 1933 קיבל תעודת־בגרות בקובל. למד מכניקה בפוליטכניון־וואלברג בוארשה וסבל מהשתוללותם האנטישמית של הסטודנטים הפולנים. בקיץ 1939 גויס לצבא הפולני והשתתף במלחמת־העולם השניה עד להתפוררותו של צבא פולין. עבר לשטח הכיבוש הרוסי והוגלה לעבודת־פרך ביערות סיביר. התגייס לצבא הפולני העממי והשתתף בהדיפת הגרמנים ובמיגורם, עבר את כל תלאות מחנות העקורים וההעפלה ובראשית קיץ 1947 הגיע לארץ.

התחיל לעבוד בבית־חרושת ואמר לקומם הריסות חייו ולהתערות בארץ. גויס למערכה ונפל בהגנת עמק הירדן בשעת הנסיגה מצמח, ביום 18.5.1948, ונקבר בדגניה א׳ ב־21.5.1948.

רפלוביץ יצחק־יעקב

בן שמחה וחנה־אסתר. נולד ב־10.11.1926 בבז׳סקו ליד קראקא שבפולין. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי ובשניהם הצטיין בלימודיו. עבר עם משפחתו את מוראות הגיטו בקראקא ובמחנה־ההסגר בפלאשוב שליד קראקא ונשארו בחיים. אחרי השחרור ב־1945 היה מפעילי ארגון הנוער החלוצי המאוחד („נוח״ם") של צעירי שאריה הפליטה. הגיע ב„נתיב־הבריחה" עד איטליה ופעל בשירות הבריחה, בהעברת פליטים ועולים בשבילים מסוכנים במרומי האלפים מאוסטריה לאיטליה והצטיין בזריזות, באומץ ובקור־רוח בעקיפת המשמרות. בחורף תש״ח הצטרף להכשרת ה„הגנה" באיטליה, ובמארס 1948 העפיל ארצה במטוס והצטרף מיד לשורות מגיני המולדת.

שירת בפלוגה של גדוד אחד בפלמ״ח והשתתף בכל פעולותיה וקרבותיה. באחרונה עשה עם גדודו בנגב ושם נפל בקרב עיראק אלמנשיה ביום 16.10.1948. היה קבור בגת. ב־29.9.1949 הועבר לחיפה.

רצ׳יק אריה

בן אברהם ושרה. נולד ב־4 בפברואר 1926 בעיר לייפציג אשר בגרמניה. שלוש שנים למד שם בבית־הספר העממי (מהן שנתים במשטר הנאצי) עד לעליית המשפחה לארץ־ישראל ב־1935, והוא אז בשנתו העשירית. ההורים התישבו ברמתים. אריה גמר את בית־הספר העממי המקומי וגדל לחקלאי עברי. שנתים עבד בשדה. בינתים הגיעה מלחמת־העולם לעיצומה והוא הצטרף כנוטר אל משטרת־החוף. היה חבר ה„הגנה" ועם תום שירותו בנוטרות הצטרף אל הפלמ״ח. הוא ואחיו היו בין המתנדבים הראשונים להבטחת הנגב. מקומות שירותו — בארות־יצחק, ניר־עם, תקומה, בארי. השתתף בכיבוש ברייר. באחרונה היה בין מלווי שיירות בדרכי הנגב.

ב־31.5.1948 התרכזה בהשתתפותו שיירה ברחובות. השיירה הופצצה מהאויר. אריה נפצע קשה, הובא מיד לבית־החולים המקומי, התענה עוד שעות אחדות ומת. בו ביום הועבר לרמתים ושם נקבר.

רצ׳בסקי אברהם („אברמ׳קה")

בן יהושע ומלכה. נולד בט׳ בתמוז תרפ״ה (1.7.1925) בתל־אביב. בן למשפחה חלוצית שעלתה ארצה מליטא בשנת 1923. למד בבית־הספר העירוני „גאולה", בבית־החינוך בצפון ובבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין, בו למד שלוש שנים והתמחה במקצוע החרטות. אחרי גמר בית־הספר עבד במסגריה של „סולל־בונה" בנחלת־יצחק. היה בן מסור ואהוב ואח נאמן, אדיב ועדין ביחסו לזולת, אהב את המעשה וידע לשמור סוד. חבר „הנוער העובד" ופעיל בשורות ה„הגנה" מגיל 15 ומעלה, אחראי ונאמן במילוי תפקידיו שהיה מקבלם על עצמו ברצון, מתוך אהבת המולדת והתלהבות לרעיון עצמאות ישראל: „אחת מידי הייתי נותן, ובלבד שתקום מדינת ישראל" — היה אומר. בימי מלחמת־העולם השניה שירת כנוטר בקיבוץ דן מספטמבר 1944 עד ספטמבר 1946 ואגב שירותו השתתף בפועל בהעברת פליטים יהודים מסוריה. כתום שתי שנות שירותו חזר למקום עבודתו. עם הכרזת ה־29 בנובמבר 1947 עזב את עבודתו והעמיד את עצמו לרשות ה„הגנה". מתוך הכרה והבנה ברורה הסביר להוריו בכל הפשטות כי עצמאות אינה נקנית אלא במלחמה, ויתכן שעליהם יהיה להקריב אחד משני בניהם במלחמה זו. השתתף בפעולות בסביבות יפו ואבו־כביר. ביום 1.2.1948 התגייס גיוס מלא לצה״ל ולאחר שהשתלם בקורס לסמלים ובקורס לנשקות נשלח לבאר־טוביה כנשק פלוגתי בפלוגה אחת מלחמת־השחרור נטל על עצמו את עניני ההנהלה של ההכשרה והשתתף בפעולותיה בנוה־ים, בחיפה, בטנטורה ובגבעת־אולגה. פעמים אחדות הוכרח לבוא הביתה להבראה, לא סיפר דבר על מעשיו, אך בכל פעם עזב את הבית לפני החלמתו, כי הענינים הרבים של ההכשרה והצורך בפעולה מזורזת לעזרת החברים לא נתנו לו מנוח. תמיד הרגיש צורך להיחלץ לכל פעולה בין הראשונים ולהיסוג ממנה בין האחרונים.

כשהועבר חלק מהפלוגה לעזרה בקרבות בנגב דרש בתוקף לקחת גם אותו. השתתף עם חבריו בכיבוש הכפר בית־עפה וכשהוכרחו לסגת מפני התקפת־נגד מצרית חזקה נפל ביום 18.7.1948. ביום 9.10.1949 הובא לקבורה עם עוד כמה מחבריו בנחלת־יצחק.

רצבי (רצאבי) עזריאל

בן לוי ואסתר. נולד בשנת 1929 בירושלים. מנעוריו שאף לחיי הגשמה חלוצית, ומיד לאחר גמר בית־הספר העממי יצא להכשרה בנהלל. שם למד שלוש שנים ונעשה חקלאי. הצטרף לקבוצת גבעות־זייד, אך לא יכול להישאר בה זמן רב, כי מחמת מצוקת הוריו צריך היה לבוא לעזרתם. הוא עבר למושב, לכפר־מל״ל, והשתכר כדי מחיתו ותמיכה במשפחה. חבר ה„הגנה" מימי־בגרותו הראשונים. נמצא כל הזמן בשירות פעיל, הגיע לדרגת מ״כ ועלה למעלה מזה. היה בין הראשונים שהתגייסו לצבא ההגנה לישראל. השתתף בכמה קרבות והצטיין בהם בעוז ותבונה.

באחרונה עבר לחזית לטרון ובאחת הפעולות נעדר. לא נתאמתו השמועות כי נפל בשבי. נפל בתוך לעזרת חברים פצועים ביום י״ז בחודש אייר תש״ח (26.5.1948). ביום כ״ה במרחשון תש״י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

רפופורט בצלאל („צליק")

בן מרדכי ומינה. נולד ב־22.8.1930 בכפר־סבא ובהיותו בן שנה עברו הוריו למושב חירות שבגוש תל־מונד והתישבו שם. גמר ט׳ כיתות בית־ספר, נתחנך על ערכי תנועת העבודה ומגיל רך התבלט ביושר ובנכונות לעזרה לזולת. התחיל ללמוד במקוה־ישראל, חלה בדלקת אוזן ונותח והוכרח לחזור הביתה. בשנה השניה הוכרח להפסיק את לימודיו בגלל ניתוח שני. בינתים עברה המשפחה לנתניה ושם התחיל ללמוד מסגרות, אך בעבודה ובחיים בעיר לא מצא סיפוק, ואם כי הנסיון הוכיח שהחקלאות אינה יפה לבריאותו הלך לפני מלאות לו 16 שנה להכשרה חקלאית־ימית בנוה־ים שליד עתלית. התמסר לארגון הקבוצה והשתלם בענפי החקלאות, אסף ספרים מקצועיים מהבית ולקחם אתו לתועלת לו ולחבריו. מצא ספיק רב בחקלאות והיה מאושר בעבודתו במשק. ושוב הפריע הפגם בבריאותו והועבר לעבודות קלות יותר. ב־1947 הצטרף עם כל ההכשרה לפלמ״ח. משהתחילה

באחד הגדודים של חטיבת „גבעתי". כחייל התבלט במיוחד בהכרת אחריותו ובהעמדת החובה והתפקיד מעל לכל ענין אחר.

אחרי חופשתו האחרונה ב־6.6.1948, משחזר לבסיסו בבאר־טוביה, התנגד לפלוגה אחת של גדודו כדי לצאת להגנת נגבה. כנשק פלוגתי אסור היה לו לצאת לשם, ואף חבריו פצרו בו, אך הוא עמד על דעתו. בהיותו בנגבה השתתף יחד עם חברי פלוגתו בהתקפת־הנגד על המצרים שפתחו בהתקפתם המכרעת על נגבה ביום 7.7.1948 מן המשלט הסמוך עבדיס. הוא היה בין שלושת הראשונים אשר כבשו את המשלט, האויב הוכה ושלל רב נפל בידי אברהם וחבריו (בין השאר שלושה תותחים, שאחד מהם נקרא על שמו: „יד אברהם"). באותה המערכה, עם חילופי הכוחות במשלט הכבוש, חיפה אברהם עם שנים מחבריו על המחלקה המתחלפת כדי להטעות את המצרים במטר יריות תכוף, ואמנם החילוף עבר ללא קרבן, אך הוא נפגע במעמד זה מכדורי האויב ונפל ביום 9.7.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בנגבה.

רשילוב בנימין

בן אליהו ושרה, נולד ב־23.1.1924 בחיפה וגדל בנשר־יגור. אחרי סיום לימודיו בבית־הספר העממי עבד במכונאות. מילדותו היה הרוח החיה בחברת הנוער המקומי, ב„הנוער העובד" ובגדנ"ע. משבגר היה לבחור חסון, שופע חיים ועליזות, שצחוקו ושירתו נישאו בין בתי המושב ובטיולים בשלוחות הכרמל. בכוחו הרב השתמש לעזרת הזולת, למילוי חובות עבודה ופעילות חברתית וציבורית ונזהר שלא להשתמש בו לרעה נגד חלשים ממנו. ב־1942 התנדב לצי הבריטי ושירת בו שלוש שנים ומחצה כמכונאי בדרגת סגן־קצין, וגם שם נתחבב על הכל בשל סגולותיו ומידותיו הטובות ונשתבח בשירותו הטוב. אחרי שחרורו מהצי עבד כמכונאי במחנה הצבא בקורדאני.

משפרצו הקרבות בארץ אחרי הכרעת ל"ץ־סאכסס התיצב לשירות המולדת ונצטווה לשרת בהגנת המקום, שגם בו לא היה מחסור בסכנות, אך הוא לא הסתפק במילוי חובה „קלה" כזאת, רבות השתדל, שידל, הפציר ורדף אחרי קציני קרב וגיוס שיקחו אותו לגדוד קרבי, עד שלשמחתו הרבה השיג את מבוקשו ונשלח לרמת־יוחנן. שמחתו נמשכה גם בתנאים הקשים של שירותו החדש וחבריו התרכזו סביבו להידבק מעליצותו וליהנות מיחסו החברי הטוב ומהעידוד שהופע ממנו. כשתקפו הערבים והדרוזים את רמת־יוחנן עמד בנימין נגדם בשורה הראשונה וגם בקרבות היה הראשון להגיש עזרה לחבר שנחשל או נפגע. התגדב לסיור עם חברים אחדים מעבר לקו הקדמי ושם נפל עמהם ביום ז' בניסן תש"ח (16.4.1948). הובא למנוחת־עולמים בכפר־אתא ביום ט' בניסן תש"ח (18.4.1948).

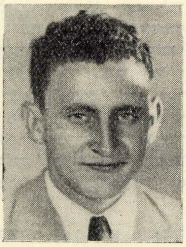
רקוב לאה

בת זאב ויפה. נולדה בכ' בתמוז תרס"ח (8.7.1928). בת למשפחת פועלים בעתלית. גמרה את בית־הספר העממי והיתה פעילה בסניף „הנוער העובד". התיחסה בכובד־ראש לחובות הדור הישראלי הצעיר למולדת ולשארית הפליטה והיתה מסורה לערכי תנועת העבודה. להגיגיה ולשאיפותיה נתנה ביטוי נאה ברשימות יומנה ובחרוזים שכתבה מזמן לזמן. במאסף גופני ורוחני גמרה מחלקה אחת של בית־ספר תיכון. אחר־כך עשתה שנתים בהכשרה בחברת נוער ארץ־ישראלי בעין־חרוד, עבדה בטיפול בילדים ושאפה להשתלם בהוראה. אחרי שתי שנות הכשרתה הצטרפה להכשרה מגויסת של הפלמ"ח בבית־הערבה ואת עבודתה עשתה גם שם בעיקר בטיפול בילדים. אחרי כשנה נשלחה לירושלים לתפקידים מיוחדים מטעם מחתרת הפלמ"ח. שם השיגתה ראשית מלחמת־השחרור והמשיכה בשירותה בגדוד אחד של הפלמ"ח, בליווי שירות וכר'.

נשלחה למילוי תפקיד בחיפה וניתנה לה חופשה לעשרה ימים בבית ההורים לפני שובה. בדרכה חזרה לירושלים נפגעה מכדור אויב בשער־הגיא ביום 2.3.1948. היתה קבורה בסנהדריה בירושלים. ביום י"א באלול תש"א (13.9.1951) הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

רשקובסקי מאיר (מרק)

בן משה וגניה. נולד ב־28.10.1926 באיסטמבול שבתורכיה, שלשם היגרו הוריו מרוסיה. בעיר־הולדתו למד בבית־ספר תיכון, שהלימודים בו התנהלו בצרפתית. ילד חולני היה, שקט ושוקד על לימודיו. במהרה למד את השפות הרבות המתהלכות במזרח. בבית למד עברית מפי מורה פרטי. בהיותו בן 16 הודיע מאיר, שהיה חבר באגודת־נוער ציונית, כי הוא החליט לעלות לארץ ישראל. עלה באחד במאי 1942. למעלה משנתים נתחנך במוסד החינוכי של „עליית־הנוער" במגדיאל. אחר־כך למד בבית־ספר לשוטרים בבית־שאן, והיה שוטר בערעגה ובמקומות אחרים. חלם על העלאת הוריו לארץ, אך הדבר לא הצליח בידיו.

עם פרוץ מאורעות־הדמים התגייס גיוס מלא לצה"ל, אף־על־פי שהשוטרים לא היו חייבי גיוס. שירת בגדוד אחד ונפל ליד הכפר טירה בשעת כיבוש לוד ורמלה ב־16 ביולי 1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שאול (ארדיטי) עזרא

בן רחמים וז'יה. נולד ב־1922 בעיר מאילאס, תורכיה. במלחמת־העולם השניה שירת כמתנדב בצבא ארצות־הברית ונפל בשבי הספרדים אשר העבירו אותו עבודת־פרך. כתום המלחמה שוחרר משביו והעפיל לארץ בשנת 1945. את מקום ישיבתו קבע בסביבות חיפה ובהיותו נגר לפי מקצועו עבד בבית־חרושת בחיפה.

כחבר ה„הגנה" הצטרף למלחמת מגיני הישובים העבריים ועם קום צה"ל התגייס גיוס מלא והשתתף בקרבות שונים. ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948) נשלח עם יחידתו לקרב במבואות ג'נין ושם נפל. עם חבריו־לקרב הועבר ביום כ' במנחם־אב תש"י (3.8.1950) למנוחת־עולמים בקבר־אחים על הר־הרצל בירושלים.

שבח חנן

בן ציבל ודבורה. נולד ב־1919 בסלובין, פולין. פרטים על בית אביו וקורותיו עד מלחמת פולין־גרמניה לא נרשמו. נמלט לרוסיה וחזר לפולין עם שחרורה מעול הכובש. היה חבר בקיבוץ „דרור" בורוצלב. עבר בדרך הנדודים של שוחרי־ציון — מפולין לאוסטריה ולגרמניה, ומשם לאיטליה. באיטליה התגייס לצה"ל והגיע לארץ בראשית יולי 1948.

נשלח למגרה והיה אחד משמונת העולים החדשים ששהו רק זמן קצר בעבודה ובהגנת נקודה ישובית צפונית־מזרחית זו, ונהרגו בהתפוצצות שאירעה ב־27.8.1948. היה קבור במגרה. ב־30.7.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

שאקו אברהם

בן רחמים ומלכה. נולד ב־2 בפברואר 1917 בירושלים, נצר למשפחה ספרדית שישבה בארץ כמה מאות שנים. בהיותו תינוק יצא אביו לתורכיה כחייל וחזר רק כעבור שלוש שנים. על המשפחה עברו אז, בימי מלחמת־העולם הראשונה, ימי רעב ותלאות עד בוא הכיבוש הבריטי. אברהם למד בירושלים בגן־ילדים ובבית־הספר „אליאנס" שסיים אותו בהצטיינות, ולבסוף בבית־ספר תיכוני למסחר. הרבה לכתוב חיבורים ושירים ורצונו היה להוסיף ללמוד ולהשתלם במדעי־הרוח, אך מחוסר אמצעים לכך ויתר על תכניותיו והחל לעבוד בדואר, במחלקת החשבונות, והצטיין בעבודתו זו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נקרא להגנת העיר ונפל ביום 18 ביוני 1948 בהתקפת הלגיון הערבי על „בתי־מנדלבוים". גופתו נשארה שלושה ימים תחת עיי־מפולת והובאה אחר־כך לקבר ישראל. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. אביו שלא יכול להבליג על צערו נפטר חדשיים אחרי נפול בנו.

שבח צדוק

בן שמעון ורומיה. נולד בשנת 1927 בצנעא שבתימן. את ראשית חינוכו קיבל ב„חדר", אולם בהיותו בן עשר נאלץ להפסיק את לימודיו והחל עובד באריגה. בעודו צעיר נתיתם מאביו ואז החליט לעלות ארצה בכל מחיר. התחפש לערבי והגיע לאחר תלאות מרובות לעדן, ומשם, בעזרת אחיו, בשנת 1943 לארץ־ישראל. עם בואו ארצה יצא אל המושבה הרצליה והחל שם עובד עבודה חקלאית. אך משנסתיימה עבודה זו עבר לחולון והחל עוסק במלאכת האריגה. היה אדם צנוע, נחבא אל הכלים וחביב על כל יודעיו. הצטרף אל שורות ה„הגנה" והתמסר לתפקידיו במסירות ובאמונה.

עם הכרזת המדינה הצטרף בין הראשונים אל שורות המגינים. השתתף באומץ־לב בהגנת חולון ובת־ים והיה בין המסתערים על יפו. אחר־כך הועבר לשכונת מולדת והיה בין כובשי הכפר יזור. ב־11.6.1948 יצא עם חבריו להתקפה על מחנה צריפין, ובהתקפת־הנגד שערך האויב נפגע בצרור כדורים ונפל. ב־13.6.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שביב יצחק

בן שמואל וגניה. נולד ב־10 בפברואר 1921 בביאליסטוק, פולין. בשנת 1933 עלה ארצה. ישב בתל־אביב והצטרף ל„צופים". כעבור זמן קצר היה לראש קבוצה. בשנת 1936 הצטרף ל„הגנה", למחלקת הקשר. במאורעות תרצ"ו—תרצ"ט השתייך ל„נודדות" של תל־אביב שחשו לעזרת הנקודות. בסוף 1936 הפסיק את לימודיו במחלקה האחרונה בגימנסיה „בלפור", נענה לקריאת המוסדות והתגייס לחיל־הרכבות. בזמן שירותו בקאקון חלה בקדחת ונסע לחוץ־לארץ לשם הבראה. בחזרו לארץ, בתחילת מלחמת־העולם השניה, חזר לשמש כנוטר במחנה־העצורים בשרונה, בו שירת כשנה ואחר־כך עבר לוילהלמה. משם נשלח לקורס שוטרים בירושלים ובסיימו אותו שירת כשוטר בית־המלח, בסדום ובמשטרת באב אלואד. בשנת 1942 הועבר למשטרת תל־אב"ב. חבר פעיל ב„הגנה" מנעוריו. עם השתחררו נתבע על־ידי המוסדות לעבור כקצין לעפולה, לבסיס התגוננות פסיבית, אנטי־אווירית, מקום שם היה יצחק אחד היהודים

הבודדים בין המוני ערבים ואנגלים. ב־1946 השתחרר מתפקידו והחל לעבוד כנהג טכסי בחברת „כרמל" ועסק בעיקר בהעברת נשק של ה„הגנה". כנהג טכסי „כרמל" עבד במכוניתו בליווי שיירות לירושלים. נאמן, מסור, בעל משמעת למופת, נודע לתהילה בין אנשי ה„הגנה".

בפברואר 1948, בהיותו בין ראשי המשטרה הצבאית במחוז תל־אביב, היה אחראי לשומרי ראשו של ראש הממשלה והאסיפה המכוננת. בשל ידיעותיו בהתגוננות אוירית הועבר משם למטכ"ל כשליש של ראש שירות הג"א בתואר סגן. ב־7 בינואר 1949 נהרג בתאונת־דרכים קטלנית יחד עם ראש שירות הג"א מרדכי נמצא־בי, בדרך תל־אביב — רחובות, ליד נס־ציונה. ב־9.1.1949 נקבר בנחלת־יצחק.

שבט אליעזר („ילי")

בן אברהם וסוניה. נולד ב־1927 במושב נהלל. שם עבר את כל שלבי החינוך והעבודה במשק ההורים, וביחוד ברפת ובלול. גם בספורט היה מהמצטיינים — נפש בריאה בגוף בריא במלוא מובן המלה. בלמדו בבית־הספר המקצועי בחיפה היה עמוד השדרה של נבחרת בית־הספר ושל „הפועל" חיפה בכדור־סל, וגם בשאר ענפי הספורט היה מן המעולים. בסתיו 1947 השתתף בנציגות ארץ־ישראל העברית בפסטיבל הספורט הבינלאומי של הנוער הפועלי בפראג. בדרכו ספג חוויות של הכרת עמים וארצות ומראות־נוף נהדרים, והלקח שהפיק מכל אלה היה: אין יפה כארצנו. זמן מועט אחרי שובו הביתה הלך אליעזר („ילינקה" בפי אמו) בעקבות אחיו מנחם והתנדב לפלמ"ח (בגדנ"ע וביתר שלבי ה„הגנה" היה פעיל מגיל צעיר מאד). בכל ביקור קצר בכפר היה מוצא לו שהות־מה לעזור בעבודת־המשק. משסיים קורס מ"כ ליד חיפה ונשלח אל הגליל, לא ניתן לו לסור לביקור בנהלל, אך במכתביו שידל את ההורים לסבלנות ולהתחשבות במצב, המחייב דריכות מלאה ומתמדת. כשנודע לו על החלטת אסיפת הורים לדרוש הופשה ויתר נוחות לילדיהם בהכשרה, כתב להוריו: „אני מקווה שאתם לא השתתפתם באסיפה זו, המצב אינו מצדיק שום דרישות". אחרי שובו מהקורס שהתתף בליווי שיירות בין הגליל העליון וטבריה ובהתקפה על כפר המרצחים חסס בגליל העליון.

באחרונה השתתף בנסיון לכיבוש מצודת נבי־יושע כמ"כ של המקלענים המחפים על הפורצים והחבלנים. עמד על משמרתו עד הרגע האחרון, בין נפגעים מימיננו ומשמאלו, ואחרי שנפצע גם הוא ניסה לדרדר את עצמו בזחילה במורד התלול, אך כוחותיו לא הספיקו, ומלמטה, מהעמק, ראו אנשים שאחרי חמש שעות יסורים הרגוהו שני ערבים ברימוניהם בשדה־הקרב שכמה מחלליהם נשארו בו ב־20.4.1948.

בו ביום נקבר בנבי־יושע. באותו זמן היה אחיו מנחם במצור יהיעם ואחר־כך נפל גם הוא במערכת ג'נין. זכר שני האחים הגיבורים הועלה בספר „אשר שכלנו" לזכר בני נהלל.

שבט מנחם

בן אברהם וסוניה. נולד ב־12.12.1924 בנהלל. בן בכור להוריו ונולד בראשית ימי נהלל (ההורים ישבו מקודם בבן־שמן). למד בגן ובבית־הספר המקומי. השתלם בכפר־הנוער בבן־שמן. ההורים עברו בינתים לחיפה. מנחם גדל והיה לחקלאי ולאיש „הגנה". עשה הכשרתו ברמת־יוחנן. שירת בבריגדה העברית. כשחזר מאיטליה נקרא מיד לשירות פעיל ב„הגנה". כמפקד קבוצה השתתף בפיצוץ גשרים בבקעת־נטופה. בראשית מלחמת־השחרור היה מ"כ־ח"ש בקריות. השתתף בפעולת־תגמול בבלד א־שייך. אחר־כך עבר לנהריה והיה פעיל בהבטחת הדרך מעכו לחיפה. השתתף בשיירת יחיעם והצליח לפרוץ לו דרך עם מכוניתו ולהציל על־ידי כך חיי תשעה חברים, אשר יחד אתם הגיע לנקודה הנצורה. שם היה הכוח המעודד והמשרה בטחון סביביו. גם בשעת הלפת כוחות־המגן שם הוציא את כיתתו מהמקום בשלום. מיד הוטלו עליו פעולות נוספות. הצטיין ביחוד בכיבוש אכזיב, השער לגליל המערבי. באחרונה עבר לחזית ג'נין, ושם נפל ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

אחיו הצעיר ממנו, אליעזר (ילינקה), הקדים אותו במות־גיבורים. בהגיע אליו הבשורה הרעה היה ביחיעם, אך לא ניתן לו לבכות את האח, כי בה בשעה נקרא לפעולה, התאושש ועשה כהלכה את המוטל עליו. אחיו היה בין חללי נבי־יושע, ומנחם היה בין אלה שיצאו לחפש את גויות הנעדרים והספיק להשתתף בקבורתם. שני האחים נפלו מפגיעת כדורים בראשם. לפי החלטת המטכ"ל נקבעה אחרי מותו דרגתו הצבאית של מנחם כסגן. הניח אחריו אשה ובת.

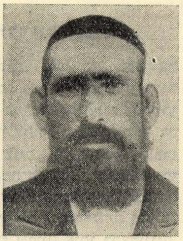
שבזון (זיידל) אברהם־לייב

בן יצחק וחנה־צפורה. נולד ב־12.5.1922 בוארשה, בירת פולין. ב־1925 עלו הוריו לארץ והתיישבו בתל־אביב. בלמדו בבית־הספר „תל־נורדוי" הצטרף לתנועת „המחנות העולים", אך משגמר את לימודיו לא יצא להכשרה בגלל הצורך לתמוך במשפחה. התחיל לעבוד כנער שליח במרכז „העברה", אחר־כך עבר לתפקיד דומה בחברת־החשמל. נתחבב בנימוסיו ובעליזותו על חבריו ועל אנשי המשרד ושקד לשפר את מעמדו בחיים. השתלם בשיעורי־ערב בידיעות מסחר ועבודות משרדיות בבית־הספר „ספרא" ובבית־הספר השכני „מונטיפיורי" והגיע בחברת־החשמל לתפקיד אדמיניסטרטיבי אחראי בבתי־המלאכה שלה. הפסיק את עבודתו למען השירות למולדת. עשה שתי שנות־הכשרה בפלמ"ח. בין הראשונים במסעות, באימונים ובעבודה בעין־חרוד וברמת־הכובש. משחזר לעבודתו עבר לרזרבה של הפלמ"ח ושירת שירות חלקי בפלוגה המיוחדת בתל־אביב ומראשית מלחמת־השחרור הקדיש לה את כל זמנו.

ביום השני לעצמאות ישראל, בעמדו במחנה הפלוגה ליד שדה־התעופה במסדר הפירוק של הפלוגה על סף ההתגייסות לצבא ההגנה, נפגע עם עוד שלושה חברים ונתרסקו מפצצה שהוטלה ממטוס מצרי ביום ז' באייר תש"ח (16.5.1948). נקבר בנחלת־יצחק ב־18.5.1948.

שבתאי שמעון

בן יצחק ורבקה. נולד ביום 5.4.1907 בפרס. בן יחיד להוריו. עלה לארץ ב־1933 והתיישב בירושלים. עבד בנגרות. ב־1940 עבר עם משפחתו לגור בתל־אביב. הקים לו צריף, ובו נגריה קטנה, בשכונת התקוה. התנדב להשגיח על העירובין מטעם הרבנות. השתתף בפעולות הבטחון של שכונת התקוה. איש תם וישר ואוהב את המולדת, מסור למשפחתו ואוהב את בניו. חילק את יומו למלאכה, לתפילה ולהשגחה על העירובין בשכונה. צפה מראש שעתידה לפרוץ מלחמה בין הערבים ובין היהודים והיה מזהיר ואומר, ש„אם יבטחו בה' ויהיה הרצון לנצח — ינצחו את הערבים". הטיף לגיוס ובעצמו יצא לעבודות הביצורים.

בשעה שעסק בעקירת עצים בפרדס שבשכונת שפירא, ברחוב הכנסת, שלא ישמשו מסתור לכנופיה ערבית — נפגע מכדור, נפצע ושכב 12 יום בבית־חולים ומת מפצעיו ביום י"ב בניסן תש"ח (21.4.1948). בן ביום נקבר בגחלת־יצחק. הניח אשה ושלושה ילדים.

שדיאל (קמפל) יהושע

בן משה־אליעזר וינגה. נולד ב־6.8.1913 ביאבורוב שבמזרח גליציה אשר בפולין. ילד חמישי בין תשעת ילדי המשפחה, הנמנית עם חסידי בלז הנלהבים. למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי פולני. משנתערערו עסקי אביו ביערות עברה המשפחה ב־1929 ללבוב ויהושע נרתם לעזרת המשפחה בעבודה בחנות־אריגים. לאחר שנה הצטרף לתנועת „בני־עקיבא" והתמסר לה בלב ונפש. מילא תפקידי ארגון והדרכה והמיר בדרישות מעצמו ומחבריו. משמת אביו וחלק גדול של עול פרנסת המשפחה הוטל עליו, לא הרפה מעבודתו בתנועה ומשאיפתו לעלות ארצה. עשה שנת־הכשרה בקבוצת „אברהם" בקוסוב, באריגא מרבדים, ואחרי ההכשרה חזר לעבוד בחנות לחסוך לו כסף להוצאות העלייה. בניסן תרצ"ז עלה ארצה עם חברי תנועתו, ובתוכם ארוסתו, ונכנסו לקבוצת „אברהם" שבכפר־פינס. יהושע הסתגל במהרה לעבודה בפרדסים ומצא לו מקום קבוע שעבד בו כמה שנים. היה פעיל בחייה החברתיים והמשקיים של הקבוצה ובשיעורי השתלמות רוחניים. בלט בפעילותו ב„הגנה". בשנות המהומות ובתרצ"ח נשלח לקורס מ"כ בפרדס־חנה. בצאת חברי הקורס לסיור בגבעת־עדה נזדמן להם להשתתף בהדיפת כנופיה גדולה שתקפה אותה שעה את המושבה הקטנה, ויהושע הצטיין אז באומץ־רוחו. חיבב מאד את עבודת הפלחה, וכששלחה הקבוצה חברים להתמחות בענפי החקלאות השונים לקראת התנחלות, נשלח להתמחות בפלחה בבית־אלפא. השתלם אז גם בצד התיאורטי של הענף ובנהיגת טרקטור. משחזר אל קבוצתו החל להגיה יסוד לפלחה בעיבוד קרקע בור. משום כך התנגד להתישבותם על אדמת הרי חברון, שאין בה מרחב לפלחה, ובאסיפת ההכרעה נמנע מהתצבעה לבל יפריע בהתנגדותו לשני שלישי הנאספים שהצביעו בעד ההתישבות בהרים. אמר לעבור לקיבוץ אחר, אך לבסוף לא יכול להיפרד מעל החברה וקיבל על עצמו את החלטת הרוב. נשאר בין האחראים בכפר־פינס. עד חיסול משק הפלחה עזר לרעייתו בעבודות־הלול ולמד גם ענף זה. אחרי הולדת בנם בכורם עלו עם העופות לכפר־עציון. שם ניהל את הלול, שיכללו, הגדילו והרחיבו, והשתעשע בתקוה כי הקבוצה עוד תקבל גם אדמת מישור ואז ישוב לעבוד בפלחה. קיבל ידיעות על האחיות ששרדו מן המשפחה ולשתים עזר בעלייתן ובסידורן (על בואה של שלישית מרוסיה נודע לו בתקופת המצור). בתקופת המצור נעשה גם הוא „רווק מאונס" משהועברו האמהות והילדים לירושלים. שקד על קיום הלול במסגרת מצומצמת, ובמכתביו למרכז האספקה בשפלה דרש בלי הרף לשלוח מזון בטיסת־הצנחה גם לעופות כמקור מזון הכרחי לאנשים. מילא יתר חובות השעה בשמירה ובפיקוד על עמדה מס' 7. צידד בהצעה להעביר את בעלי המשפחות למקום אחר, כי היה פסימי ביחס לעמידת הגוש, וכך כתב לרעיתו: „ניסיתי להזהיר מפני אשליות, אך החלטתי להיות רק חייל, חייל אחראי". במכתב אחר כתב: „אינני יודע מה תהיה תוצאת המערכה, ומי יזכה לראות בתקומת המדינה — אבל בננו ודאי יזכה בכך" (ואכן זכה גם בנו השני שנולד הדשים מספר אחרי נפלו).

בקרבות האחרונים החזיק מעמד עם אנשיו בעמדתו תוך הרעשה מתמדת של בתוחיו האויב ומרגמותיו והשיבו אש ובערב נפל בגורלו להודיע למפקדה שהאויב הצליח לעקרם משם. גם ביום המחרת, 13.5.1948, המשיך עם אנשיו להדוף את הסתערויות האויב עד שנפל עם חבריו בצהריים, בפרוץ האויב לתוך הכפר. ב־17.11.1949 הועברו עצמותיו לקברות להר־הרצל בירושלים.

שדמי (רולוביץ) אברהם

בן ישראל ורבקה. נולד ב־20 באפריל 1911 בקולנו שבפולין למשפחת סוחרים ובעלי־מלאכה. אברהם למד ב„חדר", בבית־ספר עממי ובגימנסיה פולנית. נפשו סלדה מחיי מסחר, ומנעוריו, כחבר „השומר הצעיר", שאף לעלות לארץ ולחיות חיי קיבוץ. מילדותו ניכר בו כשרון לציור ולנגינה (כינור). חובב טבע היה, מרבה בטיולים ובמחנות עם חניכיו שבקן. למד את מלאכת הנגרות, ואחר־כך — סכניקת־שיניים. לאחר שעבר הכשרה בא לורשה והשתתף בעבודת העתון היהודי „דאס וואָרט". בפרוץ מלחמת־העולם השניה חזר לעיר־הולדתו ונכבשה על־ידי הסובייטים. נפרד מקרוביו ונדד לוילנה. את משפחתו לא הוסיף לראות עוד. אביו, אמו, שלוש אחיותיו ואחיו נספו. בשנת 1941 הגיע לארץ באוירון והצטרף לקיבוץ נגבה. עבודת הפלחה משכה את לבו. עבד בטרקטור, חרש וזרע, וגם הרבה לגדול במרחבי הנגב, בחריש שדותיו. כשהתארגן הפלמ"ח היה מראשוני מגויסיו, מהמוחמים ל„נשק כבד" של הימים ההם. לאחר שנת־אימונים חזר למשק והקים בית בישראל, אלא שביניתים פרצו המאורעות, אשתו הוצאה מן המקום, ואברהם השתתף במלחמת־הגבורה של נגבה בימים הקשים ביותר. היה עומד ליד מרגמה ומפלֵא לקלוע באויב. באחד ממכתביו כתב לאשתו: „אם הם ימשיכו בהתקפות כאלה, יישארו בחיים מחצית האנשים, אלא שאנו נמשיך במלחמה למרות העייפות והעצבנות האיומה".

ביום י"ב בתמוז תש"ח (19.7.1948) יצא לעבר הבאר לאסוף את שלל האויב. עלה על מוקש ונהרג. נקבר בו ביום בנגבה. היה זה יום לפני נסיעתו לביקור אצל אשתו אשר ילדה לו בן שנקרא על שמו.

שואלב מנחם־יהודה („מנדו")

בן אליעזר ושושנה. נולד ב־12.2.1924 באורדיה־מרה (גרוס־וארדיין) — עיר הגבול של רומניה והונגריה, שהיתה בשעתה מרכז לרבבות יהודים. אביו, הסוחר האמיד, חינכהו חינוך מסורתי וכללי בבית־הספר העממי ובפרו־גימנסיה של הקהילה היהודית החרדית ואחר־כך הכניסו לעבודה בבית־מסחרו. הנער חיבב מוסיקה וטבע ושאף לחיי חופש, וכל זמנו הקדיש לטיולים ולקונצרטים. אהב את המסורת היהודית בלב ונפש וידע בעל־פה שירים עבריים ואידיים רבים. בראשית מלחמת־העולם השניה הוחזרה העיר להונגריה. כשההונגרים התחברו עם הנאצים כלאוהו בגיטו ושלחו אותו זאת הוריו למחנות־ריכוז. הוא ברח עם אחותו וגיסתו לששה הרומני. ב־1945, אחרי השחרור, חזר לעירו, אך שוב לא יכול להתערות מחדש בין רוצחי הוריו. כשנודע לו כי אחת מאחיותיו נשארה בחיים והיא נמצאת במחנה ברגן־בלזן, יצא גם הוא שמה ב„נתיב־הבריחה", ומשם יצאו שניהם אל אחיהם הבכור בבלגיה. האחות עלתה לארץ ושני האחים נשארו בבלגיה. בחורף תש"ח תקפה עליו הרגשת החובה לחוש לעזרת מולדת־ישראל המותקפת. הוא נדד ממשרד למשרד ואחרי שהתאמן באימונים קשים במשך חודש וחצי בצרפת, נשלח לארץ והגיע למחרת יום ההכרזה על מדינת ישראל. אחרי שני ימי חופש הצטרף לשורות הלוחמים באויב. במכתבו הראשון לאחיו כתב: „לא התחרטתי על בואי לארץ, אם כי דרכי אינה סוגה בשושנים. מעולם לא התלהבתי וגם כעת אינני מתלהב. אך בהכרה ברורה יודע אני את מקומי". כשביקר אצל אחיותיו בעת ההפוגה הראשונה נפרד מהן בתקוה כי יחזור בשלום.

בשעת מבצע „דני" בראש־העין נפגע מפגז אויב ושתי רגליו נכרתו מיד והוא מת בדרך לבית־החולים ב־15.7.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

שהמי עוזר

בן דויד וחנה. נולד ביום 15.6.1915 בדובנו, פולין. למד בבית־הספר העממי. בנעוריו הצטרף לתנועה החלוצית „גורדוניה" והתמסר לרעיון החלוצי. זמן־מה עבד בהכשרת „הקיבוץ המאוחד" בינוב ועלה ארצה באוקטובר 1938 בעליה ב'. עשה שנתים כחבר קיבוץ גבעת־השלושה. היה תפר. עזב את הקיבוץ ועבד בחנות־נעלים בתל־אביב. שקד על עבודתו וביסוס מצבו הכלכלי והיה חבר בעל הכרה ב„שורה": לא החסיר אף שיעור אחד. היה חבר „הפועל". אדם רציני ושקט, נכון לעזור לכל נזקק וחביב על חבריו ומכריו. כטוב לבו עליו חיבר שירים ופזמונות באידיש.

כשפרצה מלחמת־השחרור גויס גיוס חלקי לחי"ם וכפעם בפעם יצא למשלטים. שירת בגדוד אנטי־אוירי. בהיותו במשלט ליד רמלה נפגע מכדור צלף ומת ב־6.11.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה, רינה, ושני בנים קטנים.

שוהם יגאל

בן חיים ובתיה. נולד ב־10 בספטמבר 1928 בעין־גנים שליד פתח־תקוה. מנעוריו היתה נפשו קשורה לעבודת האדמה, כי חונך וגודל בבית איכרים, אך ידע למזג תורה ועבודה. וכך, תוך כדי עזרה במשק, סיים בית־ספר עממי ואת הגימנסיה „אחד־העם" בפתח־תקוה. היה בעל אופי שקט, צנוע, וחבריו אהבוהו והעריצוהו.

בגיל צעיר הצטרף ל„הגנה" וכבן 17 התגייס לנוטרות. משפרצו המאורעות בארץ הלך לגיוס מלא וסיים קורס למפקדי־כיתות בנתניה, אך יגאל בחר להצטרף לגדוד קרבי מאשר להישאר בבסיס כמדריך, על כן הלך לקרבות כפר־סבא וקלקיליה ומשם נשלח ללטרון, בה נפל ב־26.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

שוארץ אברהם

בן מרדכי ולאה. נולד בז' במרחשון תרצ"א בכפר־סבא. למד שם בבית־הספר העממי ומתוך נטיה דתית הצטרף לארגון „בני־עקיבא". אחרי סיימו את לימודיו בבית־הספר הלך להכשרה חקלאית לכפר־הרא"ה, שם השתתף גם באימוני ה„הגנה". אחר־כך עבד בגבעות. אהב את האדמה וחלם להיות איכר. מיד אחרי הכרזת או"ם והתחלת ההתקפות הערביות התגבר לגרעין חי"ש ויצא לפעולות. לשאלות אביו מדוע אינו מהכה עד שיקראו לו, השיב כי כן ציוה עליו מצפונו, ולדוגמה הזכיר את רב' עקיבא, שחירף את נפשו בעד המולדת ולא נרתע מפני מות ויסורים. השתתף בקרבות ביאר עדאס, תל־ליטוינסקי, כפר־יעבץ, ואדי־ערה, כפר־סבא הערבית ובחזית הסמוכה לתל־אביב. בפעולה ליד „בית ברל" באזור כפר־סבא נפצע בידו, וכשבא לבקר אצל הוריו, אחרי צאתו מבית־החולים, הביע את אשרו על שנוזמן לו להוכיח בגופו כי אכן בן עם בריא הוא, המוכן והמסוגל להילחם בעד מולדתו. לעולם לא קיטרג על חבריו אשר לא התגייסו ואף ניסה ללמד עליהם זכות מתוך אמונתו הבלתי־מתערערת ביושר האדם. ידע לדרוש אך מעצמו.

בפסח תש"ח, כשחנה עם פלוגתו בכפר־סבא, יכול רק בקושי להינתק מחבריו ולשבת בליל ה„סדר" עם הוריו. אחרי כיבוש הסביבה נשלח לחזית ירושלים. על הכרזת המדינה נתבשר בשדה־הקרב. ב־26.5.1948 נפל במערכת לטרון. תחילה נחשב כנעדר, אך בשעת מבצע „ליקוט עצמות" נמצאו שרידי גויתו באזור לטרון ובובאו למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

שוארץ אברהם („בוניה")

בן יהודה־צבי (הרמן) והרמינה. נולד ב־19.4.1922 במורבסקה אוסטרבה שבצ'כוסלובקיה. עם התפשטות העריצות הנאצית הפסיק את לימודיו התיכוניים ב־1938 ועלה ארצה ב„עליית־הנוער". נתחנך בקיבוץ ואחר־כך עבד במסגרות בבתי־המלאכה של הרכבות בחיפה. ב־1946 הצטרף ל„הגנה".

בחורף תש"ח התיצב לשירות המולדת באחד הגדודים שבחטיבת „כרמלי". השתתף בכל הקרבות של החטיבה בגליל המערבי, בחזית ג'נין ובגליל הצפוני. באחד הקרבות ליד תרשיחה נפל עם חברים אחדים ב־19.7.1948.

שוארץ אברהם־לייב

בן שמואל ורחל. נולד בשנת 1923 בעיר מרמרוש סיגט שבהונגריה. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך למד מלאכת החייטות ועבד בה. בשנת 1946 עלה לארץ באניה „סמירנה" והתיישב בחיפה. השתייך לארגון הנוער הדתי „בני־עקיבא".

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס לכוחות המגן והשתתף בקרבות שונים. עם גבור הקרבות בדרך לירושלים הועבר לשם וביום ט' בניסן תש"ח (18.4.1948) השתתף בקרב באל־כוכאב ובקרב זה נפל חלל. היה קבור בחולדה וביום ט"ו במרחשון תשי"א (26.10.1950) הועבר לבית־הקברות הצבאי בחיפה.

שוארץ אברהם־בצלאל

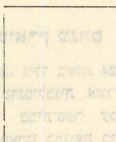

בן יחיד להוריו גבריאל ורחל. נולד בז' בתמוז תרמ"ט (15 ביולי 1929) בגרמניה. עלה לארץ בספינה „גלילאה" ב־1934 ולמד בבתי־הספר „הכרמל", „בלי"ר" ו„מכס פיין", אחר־כך התמהה במקצוע החשמלאות. בשבתו על ספסל־הלימודים הצטיין בשקידתו, ביחוד נמשך אחרי לימודי ספרות ישראל ותולדותיו. חיבב את ספרי־הגבורה ואת ספרי ההיסטוריה הישראלית. ב־1946, בהיותו בן 16, הצטרף לגדודי הפלמ"ח והשתתף בפעולותיהם. ב־17 ביוני 1946, לאחר פיצוץ הגשרים, הושם בכלא, נשלח ללטרון ומשם לרפיח. התחבב על חבריו במעצר בגלל הרוח הטובה שהשרה עליהם בתנאי מעצרם הקשה. אחרי שחרורו הצטרף שוב לפלמ"ח והשתתף בפעולותיו. כחובש מלחתי ירד בדצמבר 1947, כשהתלקחו הקרבות ברחבי הארץ, אל הנגב. כל תפקיד שהוטל עליו שם מילא באחריות ובהתלהבות, תחילה כסייר ואחר־כך כמקלען. נודע לכל כ„בלונדיני הצעיר" בין מלוני השיירות והמשתתפים בקרבות.

ב־5 באפריל 1948 יצאה שיירה מנגבה לניר־עם. בעשותה דרכה בין שדות וגבעות הגיעה השיירה לכפר־המרצחים ברייר ושם התלקח קרב. השיירה פרצה לה דרך והגיעה למקום מבטחים, אך אברהם, שנפצע בראשו,

הובא לבית־החולים בניר־עם ומת מפצעיו. היה קבור בניר־עם. ב־4.12.1950 הועבר לנחלת־יצחק. במשלט בו נפל בוצע אחרי־כן „מבצע אברהם" על שמו ולזכרו של הנופל. במרחק 750 מטר מכפר־הפורעים ברייר, על גבעה נישאה, הוקם באור ליום מלאות חמש שנים למרד גיטו וארשה, בעיצומה של מלחמת ישראל, ישוב עברי חדש, הוא ברור־חיל.

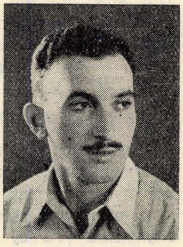
שוארץ אברהם

בן יוסף ורחל. נולד ב־1930 ברומניה. התנסה בנסיונות דור חורבן גלות־אירופה והגיע לארץ כמעפיל דרך קפריסין ב־21.12.1947. הצטרף למשק יגור והתבלט מאד בחברה החדשה כאיש ישר וטוב־לב מטבעו, שקט ועדין. מצב בריאותו לא הרשה לו להתגייס בין הראשונים, ורק ב־10.5.1948 גויס לצה"ל. זמן קצר אחר התגייסותו הגיעו הוריו לארץ ושוכנו באחד הכפרים הנטושים. מצא לו חברה בארץ ועמד לשאתה לאשה ורקם חלומות על חיי שלום במולדת המשוחררת.

נפל בנגב, על־יד רפיח, ב־5.1.1949. היה קבור בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

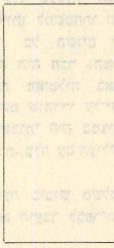
שוארץ בן־ציון

בן מאיר. נולד בשנת 1920 בצ'כיה. למד בבית־ספר. עלה לארץ. בימי מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי ועבר אתו לאיטליה.

במלחמת השחרור היה בחזית ירושלים. זמן קצר עשה בקריית־ענבים. נפל בדרך מכפר־עציון לירושלים, בנבי־דניאל, יחד עם ידיד נפשו יחיאל גרנטשטיין, ביום 27.3.1948. ונקבר בסנהדריה בירושלים ב־31.3.1948. בט"ז במרחשון תש"ב (15.11.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים. בצבא כינוהו „קפטן הוליווד".

שוארץ ברוך

נפל בקרב על־יד קבוצת ניצנים ביום כ"ט באייר תש"ח (7.6.1948) ונקבר בקבר־אחים בניצנים.

שוארץ דויד

בן שלמה ולאה. נולד בשנת 1922 בצ'כו־סלובקיה. אחד האלמונים, מטובי בני הנוער, שהגיעו בדרך היסורים למולדת, כדי להתחנך בה, להגן עליה ולהילחם לשחרורה. לא נמצא לו קרוב בארץ. עם פרוץ המלחמה שירת בממלכת הפלמ"ח אשר חנתה בלהבות־הבשן.

נפל ליד נבי־יושע ביום י"א בניסן תש"ח (20.4.1948) ונקבר שם בו ביום.

שוארץ דניאל

בן יוסף ושרה. נולד ב־29 בנובמבר 1926 בברלין, גרמניה, ועלה לארץ ב־1933. קיבל השכלה טכנית בבית־הספר המקצועי לנערים שליד הטכניון בחיפה, עבד בחברת־החשמל כרתך והיה חבר ה„סתדרות". ב־1941 הצטרף ל„הגנה" ופעל בה. עם סיום לימודיו התגייס למשטרת הישובים העברים ושירת כנוטר בכפר־גליקסון. ישר וצנוע היה. חביב על חבריו ומכריו. כרוב פועלי חיפה התגייס גם דניאל לשמור על מבואות העיר מיד עם התחלת המערכה בארץ לאחר הכרזת האומות המאוחדות על החלוקה. בימים הראשונים למאורעות נהרגה אמו מכדור צלפים ובלב דניאל גבר הרצון להכות באויב עד חרמה. לשבוע תמים היה עוזב את העבודה ויוצא לעמדות.

ביום 13 במארס 1948 התקיפה קבוצת ערבים את העמדות בהן שמר דניאל ברחוב השמש. בנסותו לחסל עמדת אויב בשעת הקרבות שהשתוללו ברחובות העיר, פגעו בו שני כדורים ובמצב אנוש הועבר לבית־חולים ושם יצאה נשמתו. נקבר בחיפה.

שוארץ הוגו

בן אוטו וקלרה. נולד ב־9.10.1916 בקלן שבמערב גרמניה. בשנות לימודיו בגימנסיה היה חבר בארגון־הנוער החלוצי „רקלויטה" (אנשי־עבודה), וכשהשתלט ההיטלריזם בגרמניה יצא ב־1933 להכשרה בלוכסמבורג וב־1935 עלה ארצה והצטרף למשק אשדות־יעקב, בו עבד עד 1939, ובשנות המהומות, מ־1936 ואילך, היה חבר בפלוגות־השדה של ה„הגנה" בעמק־הירדן. ב־1939 פרש מהקיבוץ ועבד כנהג בחיפה, נשא אשה וההתכונן לבנות את ביתו בישראל.

כחבר בשיירות המכוניות „גלגל" התנדב בדצמבר 1947 להובלת חיילים ונשק בשיירות ה„הגנה" וממארס 1948 שירת בנהגות כמגויס למטה מחוז חיפה. השתתף כנהג משורין בכיבוש טירה שליד חיפה ונפל בשעת כיבוש ג'בע ביום י"א בתמוז תש"ח (18.7.1948). כעבור שבועים נמצאה גויתו והובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

שוארץ חיים־אהרן

בן שאול וגיטלה. נולד ב־14.1.1925 בטרנסילבניה. שנות עלומיו ולימודיו עמדו בצל הגזירות והשואה. הוריו, למרות מצבם הדחוק, אפשרו לו ללמוד בבית־ספר יסודי ושם מצא את הדרך לתנועה הציונית. משעלתה התנועה מן המחתרת לחופש הגיעה גם בשבילו השעה לעליה. הוריו התנגדו לכך, אבל בהכרתו ואמונתו התגבר על התנגדותם. כחבר „דרור" עבר הכשרה קצרה בגולה ובשנת 1946 עלה עם חבריו לארץ והצטרף לחברת־נוער שהתחנכה באלונים. התקשר מאד למשק ולחברה. כשנודיעו לו הוריו שמצבם הורע מאד, אמר לעבור לעיר ולהשתכר כדי תמיכה בהם — ושוב הבריעו קשריו עם חבורתו, לא יכול לפרוש מהם ונשאר במקום.

כחייל בצה"ל יצא להגנת שער הנגב ונפל ב־13.7.1948 בקרב על גבעה שליד נגבה. ב־15.7.1948 הובא לקברות בבאר־טוביה.

שוארץ חיים־יהודה

בן לייב ושרה. נולד בשנת 1924 בבוקרשט, בירת רומניה. גמר בית־ספר עממי והתחיל לעבוד כעוזר אצל סוחר. התענה בימי מלחמת־העולם במחנות־ההשמדה של הגרמנים. עם השחרור הצטרף לתנועת „גורדוניה", היה עם חבריו בהכשרה בגרמניה והעפיל יחד אתם לארץ בשנת 1946. היה בין מגיני נגבה הנצורה.

יום אחד לפני מותו עסק הוא וחבריו, תוך כדי שכיבתם בבונקר, בניחושים כמה ימי חיים נועדו עוד לכל אחד מהם. וחיים אמר: „אתם יודעים מה שעבר עלי באושבינצים? עשרות קרבות עברתי והנה אני חי, אני ממשיך בחיים ואני ממשיך לחיות". למחרת, ביום 10.7.1948, נפל בשעת כיבוש משלט בדרך לגנגבה. למחרת היום נקבר בבאר־טוביה. ב־2.7.1953 הועבר לחיפה.

שוארץ חנוך

בן זליג ומרים. נולד ב־14 בנובמבר 1930 בלודז אשר בפולין, בהיותו בן שנתים עלו הוריו לארץ בשנת 1933. סיים את בית־הספר העממי בחולון. ביום ה„בר־מצוה" שלו קרא לפני הוריו ואורחים רבים: „ביום המעבר שלי אני עושה את חשבון עולמי הלאומי, כבן עמי, כבן העם העברי — — — אעמוד בשורה יחד עם חברי; אאזור כוח למען נסיר מעלינו ומעל כל עמנו את כבלי הגלות ונגול מעלינו את חרפת עמנו".

עם פרוץ המאורעות בארץ הצטרף לשורות צבא ההגנה לישראל. היה מפקד כיתה בחולון. נפל ב־15.5.1948 בשעת הפצצת שדה־התעופה „שדה־דוב" בתל־אביב. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

שוארץ יונה

נולד בשנת 1927. ביום א' באדר א' תש"ח (11.2.1948) נפל בשעת מילוי תפקידו כשיחידתו הותקפה על־ידי ערבים מן המארב ליד כפר־אז"ר. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

שוארץ ישראל

בן שלום ורבקה. נולד ב־17 באפריל 1928 בדראוץ שברומניה. במלחמת־העולם השניה היה כלוא במחנה־ריכוז בטרנס־דניסטריה ואחרי 3 שנות עינויים שוחרר משם וחזר לרומניה, בה שהה עד קצרה עם שני אחיו בבתי־יתומים. כחבר תנועת „גורדוניה" עלה ארצה בשנת 1945 ונשלח תחילה למעלה־החמישה. לא הסתפק בעבודה בלבד, ובשאפו ללימודים עבר למשק־הפועלות שבפתח־תקוה. כאן מצא את דרכו. היה ער ותוסס. עסק בעבודה ולימודים ובשאלות החברה של קבוצתו — „היוגבים". עם תום שנת הלימודים יצא עם חבורתו לנגב, ואחר־כך כשהלכה החבורה לגזר הלך יחד עמה לקבל כאן הכשרה נוספת.

במלחמת־השחרור מילא תפקיד מלווה שיירות בדרך תל־אביב—ירושלים. נפל ב־20 באפריל 1948 בשער־הגיא, בשעת ליווי שיירה. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

שוארץ מנחם

בן בנימין וחנה. נולד בשנת 1924 בעיירה צ'וצ'ה, חבל טרנסילבניה אשר ברומניה. סיים לימודיו בבית־ספר עממי. ציוני מנעוריו. היה מארגן בתנועת בית"ר ופעיל בה. סיגל לו את הלשון העברית בגיל צעיר וחלם על עליה לארץ־ישראל. כשסופח החבל להונגריה הועבר למחנה־ריכוז. אחר־כך מפלת הגרמנים עבר לאוסטריה לשם הכשרה קיבוצית. היה מסגר לפי מקצועו. מאוסטריה עבר לבלגיה להתכונן לעליה. באותם הימים הזמין אותו דודו, שישב באורוגואי, לבוא אליו, אך הוא סירב. עלה באניית־המעפילים „תיאודור הרצל" בשנת 1947. כשנה היה עצור בקפריסין. שם עבד כמדריך וכמורה עברי.

עם עלייתו התגייס לצה"ל (בינואר 1948, והצו עדיין לא חל עליו). צורף לפלוגה קרבית בחטיבת „אלכסנדרוני". נפל בפעולות לשחרור הנגב, בקרב על עיראק אלמנשיה, ביום 28.12.1948. היה קבור בפלוגה. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שוארץ מרדכי („מיקי")

בן שמואל ורוזה. נולד בשנת 1926 בשהי אשר בצ'כוסלובקיה למשפחת עובדי־אדמה. למד בבית־ספר עממי עד כיתה ח' ולפי רצון הוריו ורצונו הוא התכונן להיות חקלאי כמוהם. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה נלקחו ההורים למחנות־הסגר־והשמדה ושם נספו, והנער בן ה־13 ניצל בנס על־ידי כך, שעגלון אביו, הונגרי נוצרי, סיפח אותו למשפחתו והחביאו עד בוא השחרור. כל השנים עבד הנער בעגלונות. עם מיגור הנאצים התכונן לעליה. היה חבר „המכבי־הצעיר" והצטרף לקבוצה מחברי תנועתו שהפליגה מאיטליה באניית־העפלה. ב־2.9.1945 הגיעו לארץ ונכלאו בעתלית. משם שוחררו על־ידי ה„הגנה" שהתפרצה למחנה. עם חבריו לגרעין ההתישבותי היה במצובה, עיינות וחולדה. עבד זמן־מה גם בכפר־המכבי וברחובות. עלה עם העולים על קרקע צאלים אשר בנגב בשנת 1947.

כחבר ה„הגנה" גויס לצה"ל ונפל בשעת כיבוש משלט חוליקאת ב־18.7.1948. היה קבור ברוחמה. ב־26.6.1950 הועבר לכפר־ורבורג.

שוארץ מנחם־דויד

בן אריה ואביגיל. נולד ב־6 בנובמבר 1919 בפרשבורג, צ'כוסלובקיה, למשפחה אשר כל חלומה היה לעלות לארץ. סבו, ממשפחת רבנים, שעלה לפני כ־90 שנה, היה שולח למשפחה יין לפסח, אתרוג לסוכות ומפרי הארץ, וכך גדלו הילדים באוירה של געגועים לארץ־אבות. בני המשפחה היו מוכנים לעליה מכבר, אלא שמות האב אשר נרצח על־ידי חיילים במלחמת הונגריה־צ'כיה עיכב בעדם. מנחם־דויד נולד אחרי מות האב וגדל כאהוב המשפחה. חונך על ברכי

המסורת. הבית היה לאחד המרכזים הציוניים בעירם. כל שיר חדש שבא מהארץ הושר מיד בבית וכל עולה לווה משם בבעגועים. כך ספג דויד מילדותו מרוחה של הארץ ולמד גם בגן־ילדים עברי. בשנת 1929 עלה אחיהם הגדול ואחריו עלו בני המשפחה אחד־אחד, עד שבשנת 1935 עלתה גם האם עם שני ילדיה האחרונים. דויד בן ה־14 התערה עד מהרה בחיי הארץ, עבד במוסך ואחרי זמן קצר החליט להצטרף למשק בארות־יצחק, שם היה פעיל בכל תחומי החיים. מלא מרץ ואמין־רוח. אחד משני המקלעים של המשק נמסר לידיו מתוך אמונה בכוחו ויכלתו.

בפרוץ הקרבות עמד איתן בכל המצבים השונים. ביום 15 ביולי 1948 שימש כמקלען בעמדת־חוץ של המשק שאליה כיון האויב את כל כוח האש ממרגמות, טנקים, מטוסים וחיל־רגלים. רבים מחיילי האויב נפלו בזה אחר זה מכדוריו של מנחם־דויד עד שנפל מהתפוצצות שאירעה בעמדה. היה קבור בבארות־יצחק. ביום כ' במרחשון תש"א (31.10.1950) הועבר למנוחת־עולמים בירושלים. היה בעל לאשה ושני ילדים ואחרי מותו נולד לו הבן השלישי.

שוארץ נתן

בן אברהם וחנה. נולד ב־1921 בוינה, בירת אוסטריה. בהיותו חניך „המכבי הצעיר" ראה עתידו בחיי יצירה ועמל־כפים בארץ. בתום לימודיו התיכוניים ובית־ספר לטכסטיל עלה ב־1938 לארץ עם „עליית־הנוער". בהשפעתו עלו גם הוריו לארץ, לאחר שתחילה היה בדעתם להגר לאוסטרליה. שנתים שהה בקרית־ענבים וב־1942 היה מראשוני גוואלי אדמת חמדיה. נודע במסירותו הרבה לעבודת הפלחה והמכונאות, היה למומחה ומרכז־העבודה. ב־1944 התגבד לבריגדה העברית, בה שירת במצרים, באיטליה, בבלגיה ובהולנד. עם שובו חזר לחיי־עבודה במשק, בהם מצא את תוכן חייו.

עם תחילת המערכה הצטרף למגינים כחבר חי"ש. השתתף בקרבות טירת־צבי וג'נין, ובכיבוש בית־שאן וזרעין. לאחר שנשלח להשתלם בקורס למ"כ יצא לכיבוש נצרת. בנובמבר 1948 הועבר עם חטיבתו לנגב. שם הוטל על הגדוד להגן על משלט החולש על עזה. בהתהוללקרב קשה על משלטו נפל חלל ב־23.12.1948. הובא לקבורה בגבולות ומשם הועברה גופתו לקבוצתו, לחמדיה. זכרו הועלה בחוברת־הזכרון של קבוצת חרמונים (חמדיה) תש"ט ועל־ידי יסוד בית תרבות בחמדיה לזכרו ולזכר שלושה מחבריו שנפלו במלחמת־השחרור.

שוארץ צבי („אדום")

בן משה־יהושע ויפה־שיינדל. נולד בשנת 1927 במונקאץ', צ'כוסלובקיה, למשפחה עניה שומרת־דת. למד תחילה ב„חדר" ואחר־כך זמן־מה בבית־הספר העממי הכללי. בהיותו בן עשר שלחוהו הוריו לגימנסיה העברית שבעיר. עם היכנסו לגימנסיה הצטרף לתנועת־הנוער „השומר הצעיר", והיה אחד הפעילים בה. משהחמיר מצבם של יהודי קרפטו־רוסיה הועבר לבודפשט. שם הוכנס לאחד ממוסדות־הצדקה כדי ללמוד אומנות. עבד כשוליה בבית־חרושת למקררים. עם כניסת הגרמנים להונגריה, במארס 1944, נאלץ לנדוד ממקום למקום. באחד החיפושים נתפס ונשלח לפלוגת־עבודה. לאחר סבל ועינויים נמלט, תחת אש רוביהם של שוביו, והסתתר בבונקרים של המחתרת הציונית בבודפשט. לאחר שכבשו הרוסים את הונגריה חזר למונקאץ' לחפש את הוריו. שם מצא את אחיו ושניהם החליטו לעלות ארצה. צבי הצטרף ל„חברת־נוער" של „השומר הצעיר" ולאחר נדודים רבים העפיל בספינה „המעפיל האלמוני". נתפס והובא עם חבריו למחנה־מעפילים בקפריסין. עבר קורס למדריכים והיה למ"כ בפלמ"ח. בקפריסין התמסר לפעולה במזכירות התנועה עד שהגיע באוגוסט 1947 לחופי הארץ ונשלח עם „חברת־הנוער" לקיבוץ נגבה. היה יחד עם אחיו, אשר אתו נמלט מהגולה. נער אמיץ־לב ועדין, שנשא תלאות רבות. עם בואו ארצה התפרק מסיוט עברו הקשה ומיהר להתערות בחיי הארץ. בקיבוץ נגבה החל לומד את מלאכת הבנאות.

מלחמת־השחרור מצאתו בעמדות־הקרב של הקיבוץ נגבה. היה לוחם מעולה ממדרגה ראשונה ובעל אומץ־לב בלתי־מצוי, שהפליא את כל חבריו. ביום 19 ביולי 1948 בבוקר, כ־12 שעות לאחר ההפוגה, יצא עם חבריו לשטח־ההפקר לאסוף נשק ושלל־מלחמה. בפעולתו זו עלה על מוקש, נפצע פצעים אנושים ומת אחרי עינויים קשים. הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות של הקיבוץ.

שוארץ פינחס

בן חיים־יצחק. נולד בשנת 1927 ברומניה. התגייס לפלמ"ח והשתתף בפעולותיו להגנת הישוב העברי בארץ. ביום י"ג בתשרי תש"ט (16.10.1948) נפל בקרב על עיראק אלמנשיה. ביום ו' בתשרי תש"י (29.9.1949) הועבר למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

שוארץ צבי

בן משה ואטל. נולד ב־1927 ברומניה. גמר בית־ספר עממי ואחרי מלחמת־העולם השניה היה פעיל בתנועת „דרור־הבונים" ובהכשרה שלה ולמד נהגות. יצא ב„נתיב־הבריחה" לאוסטריה ומשם לאיטליה. שירת שם מטעם ה„הגנה" בארגון הבריחה וההעפלה, ואחר־כך — בהדרכה. ב־1947 הועלה ארצה גם הוא בדרך זו ומיד התיצב לשירות בכוחות ה„הגנה".

מילא את חובתו במשך כל זמן מלחמת־השחרור וסמוך לסיומה נהרג בשעת הרעשה אויירית מצרית לידי רפיח ב־6.1.1949. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־30.8.1949.

שוארץ שלמה

בן משה (מוריס) ומרים (מניה). נולד ביום 6.1.1929 בעיר אוניוב, פלך טורק שבפולין. למד בבית־ספר עממי בלודז' ובגיל 10 הופסקו לימודיו בגלל פלישת הנאצים לפולין, והוא, אחיו ואמו גורשו והוכנסו למחנה־ריכוז בבירקנאו. שם נספו אמו ואחיו והוא הועבר לברגן־בלזן ונשאר שם עד השחרור על־ידי צבא בנות־הברית. בברגן־בלזן למד בבית־ספר אמריקני ורכש לו את השפה האנגלית. בחודש יולי 1948 עלה לארץ.

היה חבר ה„הגנה" עוד בחוץ־לארץ, ומיד בעלותו התגייס לצבא

ההגנה לישראל והשתתף בקרבות בנגב. ביום א' בתשרי תש"ט (4.10.1948) נפגע מהפגזת האויב על עמדת משלט שליד רוחמה ונפל חלל. למחרת היום הובא לקבורה במשמר־הנגב. ביום כ"ג במרחשון תש"י (15.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שוארץ שלמה־יהודה

בן מרדכי וטובה. נולד ב־25.6.1926 בעיר סרווש אשר בהונגריה. בן־זקונים להורים עמלים. התחנך על ברכי המסורת וגמר שש כיתות של בית־ספר עממי. ויתר על השתלמות נוספת כדי שיוכל לטפל באמו החולנית ילדאוג לה. במשך שבע שנים רצופות מילא חובתו זו, עד שבאו הנאצים והפרידו בינו ובין ביתו. עם התקרב הרוסים הצליח לברוח ממחנה־הסגר. ארבעה ימים הסתתר בבונקר עד שהשטח עבר לידי הרוסים ושוחרר. יחד עם אחיו עמרם חזר לבית ההורים ומצא אותו חרב, ואז החליטו לעלות לארץ. שלמה־יהודה הגיע לארץ כמעפיל באניה „וג'בוד" בשנת 1946. התיישב בכפר־אתא ועבד כפועל.

התגייס בין הראשונים למלחמת־השחרור. התחתף בהרבה קרבות מרים: בהרי אפרים, ברמת־רחל, ולאחרונה — בנגב. נפל במערכת עיראק אלמנשיה ביום 28.12.1948. המצרים כרו לו קבר ארעי בפלוג'ה, וכעבור שנה הועבר לקבר־ישראל בחיפה ביום י"ז בכסלו תש"י (8.12.1949). בן אחיו, שנולד אחרי מותו, נקרא על שם אביהם ועל שמו.

שוארץ שמואל („שמולי")

בן צבי ורחל. נולד בשנת 1925 בשטוראליה אויהלי אשר בהונגריה. למד ב„חדר" עד גיל 15 ואחר־כך למד חייטות ועבד במקצועו. בשנת 1944 נשלח יחד עם המשפחה למחנה אוישוויץ. עבר את כל מדורי הגיהינום הנאצי עד ששוחרר על־ידי הרוסים. כדי לנקום את נקמת אחיו התגייס לצבא האדום ושירת בשטח הכיבוש בגרמניה. כעבור זמן קצר חזר לעיירתו ומצא שם את שני אחיו שניצלו אף הם. בסוף 1945 הצטרף למפלגה הקומוניסטית ההונגרית, ושוב כדי לנקום בפשיסטים שהכיר. אך לא מצא מקומו בין הקומוניסטים וכעבור חדשים מספר התקרב לרעיון הציוני והחליט לעלות לארץ־ישראל. בדרכי עליה ב' הגיע לגרמניה והצטרף לגרעין הקיבוצי הדתי של „בני־עקיבא" — „התקוה". עלה ארצה באניה „יציאת אירופה תש"י" („אכסודוס"), שהבריטים הכריחוה לחזור לגרמניה, והיה בין הלוחמים בעוז על סיפונה. כעבור שנה, ב־1948, עלה שנית והפעם באופן לגלי באניה „טרנסילבניה". מיד עם בואו הצטרף לגרעין שלו שהתאחד בינתים עם גרעין „אחדות" וקיים מחנה־עבודה בראשון־לציון. כשהחל הגיוס לצבא הועבר בפלוגת תגבורת לשדה־אליהו ועסק שם בביצורים. אולם לא פעם אמר לחבריו: „איני יכול לסבול כי בחורים נופלים יום־יום בקרבות ואנו יושבים בעורף", ודרש לתת לו להתגייס כחבר הקבוצה. אחרי שדחהוהו מטעמים שונים עזב את הקבוצה, התגייס וכעבור ימים מספר נשלח לירושלים הנצורה.

ביב במחם־אב תש"ח (17.8.1948) נפצע בקרב על ארמון הנציב, בשעה שזחל לעברו השני של הכביש, וכעבור יומיים, ביד במחם־אב תש"ח (19.8.1948) נפטר בבית־חולים צבאי בירושלים. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

שוארץ שמואל

בן נחמן ולאה. נולד ביום 13.1.1923 בעיר אומאן שברוסיה. הוריו מתו עליו בגולה ודודו, שעלה לארץ בשנת 1935, לקח עמו את הנער המיותם בן ה־13 ומסר אותו לחינוך לבית־היתומים „דיסקין" בירושלים. חמש שנים התחנך במוסד ומשיצא משם עבד זמן־מה בעבודות ארעיות, שגזדמנו לו, עד שמצא, והוא אז בן 19, את חברתו בחיים ועבר עמה לגור בכפר־חסידים. כשבע שנים עבד בבית־חרושת לעורות, ואחרי־כן, בשנתו האחרונה, החל לעבוד בבנין. היה איש בעל טבע עליז ואב נאמן למשפחתו.

חבר ותיק ב„הגנה". אחרי ליל שמירה פנה ללשכת הגיוס בבקשה לדחות את גיוסו המלא בגלל מצב אשתו ההרה. בקשתו לא נתקבלה וגויס מיד ולא היה סיפק בידו להיפרד מעל בני ביתו. התאמן אימונים קצרים ביותר של ימים מספר ונשלח מיד ללטרון, ובקרב הגדול הזה מצא את מותו ב־24.5.1948, ביום השביעי להתגייסותו. עם כל חללי המערכה הזאת הובא כעבור שנתים לקברות על הר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950. הניח אשה, צפורה, ו־2 בנות (הקטנה נולדה אחרי מותו). ציפה לפגישה עם אחותו שלא ראה אותה מאז עזב את רוסיה, אך היא הגיעה לארץ אחרי נפלו.

שוארצטוך בצלאל

בן אברהם־יעקב ושרה. נולד ב־1909 בפולין. גמר בית־ספר תיכוני וציפה שנים אחדות בכליון־עינים לעלות לארץ. שאיפתו זו נתקיימה בשנת 1934. עבד בנהגות ובשנות המהומות הרצ"ר — תרצ"ח היה בין מקיימי התחבורה היהודית בדרכי הארץ הזרועות מארבים וסכנות. ישב בראשון־לציון. במלחמת־העולם השניה שירת בפלוגת־הובלה בצבא. הצטיין במסירותו ונתחבב על חבריו.

ב־1947 התישב עם אשתו ושני ילדיו במשק גבת, כמועמד לחבר המשק, ועבד בנהגות. משהחלו ההתקפות הערביות אחרי החלטת או"ם על יסוד מדינה יהודית, הוסיף לעסוק בשירותו על אף סכנות הדרכים, ובשובו מחיפה לפנות ערב של יום 8.12.1947 נרצח על־ידי הפורעים ליד בלד א־שייך (כיום תל־חנן). הובא למנוחת־עולמים בגבת. ליום השלושים לנפלו הוציא משק גבת חוברת קטנה לזכרו.

שוארצמן אייזיק

בן דויד ורוזה. נולד ב־1915 בוולגטור שברומניה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני ואחר־כך עבד במסגרות וחשמלאות. העפיל לארצה בראשית ההעפלה של שנת 1939 ואחרי נדודים ועבודות במקומות שונים התגייס בקבוצ ניר־עם. נשתבח כאיש־משק נאמן, מסור ואחראי, שקדן וזריז בעבודה, חבר טוב, בעל ואב טוב ומסור. יחד עם עבודתו במשק מילא את חובתו בהגנת המקום.

בראשית מלחמת־השחרור, כשאשתו ושלוש בנותיו הוצאו מהמקום עם שאר הילדים והאמהות, נפרד מהן בברכת „חזקו ואמצו" ו„עוד יבואו לגו ימי מנוחה". בעמדו על משמרתו בחפירה, בימים הראשונים לפלישה המצרית, ועל־ידו נשקו וכלי־עבודתו, נהרג מפגיעת פגז ביום 19.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בניר־עם.

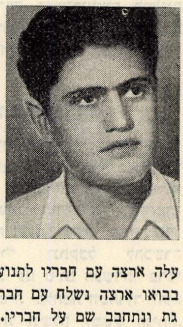
שוארצמן אריה

בן צבי ויפה. הילד הששי בין שבעת ילדי המשפחה. נולד ב־15.2.1929 במרחביה המושב. אביו — בן העליה השניה, האם — ילידת הארץ. חי וגדל בתוך אוירה כפרית של עבודה ויצירה. בגיל רך נתיתם מאמו ונכנס משום כך בעול העבודה מיד עם גמרו את בית־הספר (בית־הספר המתוקן לכפר־ילדים), כי נאלץ לעזור לאביו במשקו. עוד בילדותו התבלט בין חבריו באומץ־לבו. לא אחת תפס נחש בזנבו. בן 17 התגייס לפלמ"ח והיה בהכשרה מגויסת בכפר־יהושע וברמת־יוחנן. השתתף בפעולת התבלה בראדאר בחיפה ושאר פעולות תחירה וחבלה. עם פרוץ המאורעות נסתיימה תקופת שירותו, אך הוא ניאות להמשיך בתפקידו ולשמור על צינור־המים בנגב, על אף הסכנה הכרוכה בדבר.

נפל ב־13.12.1947 בהגינו על צינור־המים על־יד תקומה אשר בנגב. ב־31.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה.

שוארצמן בנימין („נפוליאון")

בן דניאל ופרומה. נולד ב־7 באפריל 1930 בעיירה סקולן שע"ג פרוס בבסרביה. בבית־הספר העממי שבעיירתו היה בין התלמידים הטובים ונתחבב מאד על מוריו ועל חבריו. בשנת 1941, עם השתלט הגרמנים על רומניה, נלקח אביו למחנה־השמדה והוא עם אמו ושלוש אחיותיו נתגלגלו במקומות שונים. בנימין הגיע לבוקרשט והצטרף לתנועת „השומר הצעיר" ותחר לעלות לארץ־ישראל. משם עלה ארצה עם חבריו לתנועה ב־14 במאי 1946 באניה „מכס גורדון". בבואו ארצה נשלח עם חבריו ל„חברת־הנוער" בקיבוץ „השומר הצעיר". גת ונתחבב שם על חבריו. על אף כל מה שעבר עליו היה שרוי תמיד במצב־רוח עליז ומאושר היה שהגיע לארץ מאויו. בקיבוץ עבד כרפתן. אחרי סיום לימודיו ב„חברת־הנוער" רצה להמשיך ולחיות בקיבוץ, אך מלחמת־השחרור ומות חבריו הקרובים בקרב הוציאוהו ממעגל חייו והוא דרש שיצרפוהו ללוחמים. בכל פעולה היה בין הראשונים והאמיצים ביותר.

עם צו הגיוס התגייס לצבא ההגנה לישראל. סיים כמה קורסים, לרבות קורס ל„עזרה ראשונה". גבה־קומה. בעל עינים שחורות ונוצצות, שופע אושר. גא על היותו חייל בצה"ל. כשאחותו שחה לבנימין על חרדת אמו לשלומו, השיב לה: „את תשמרי על אמא ואני אדאג לאמא־מולדת. תביני, כולנו צריכים ללכת, גם את, וה" יאדג לאמא"; ולאמו אמר: „אני רוצה להיות חייל טוב ונאמן למולדתי". בפגוע בו רסיס פגז במשלטי רפיח נפל ביום ו' בטבת תש"ט (7.1.1949). בן ח"י היה בנפלו. הובא לקברות בנחלת־יצחק ב־10.1.1949.

שוארצמן ישראל

בן פינחס ופועה. נולד ביום י"ז בכסלו תר"ץ (19.12.1929) בתל־אביב. עוד בגיל רך הצטיין בכוח תפיסה וזכרון מיוחד, בכשרון נדיר למספרים ובחשק עז לחטט בספרים. בגיל 7 בערך ידע להכפיל בעל־פה מספרים גדולים ולחזור על כל סדר הדורות לפי התנ"ך והברית החדשה מאדם הראשון עד ישו הנוצרי, ישר והפוך. בבית־הספר העממי דילג על כיתה אחת. עם התבגרו נתגלה כבעל תפיסה שכלית מהירה וכושר־ניתוח חריף בעניני מדע וחברה. בגימנסיה הצטרף לתנועת הצופים ובגיל 15־16 היה בקבוצת הנוער שהתעתדה להצטרף לשורות הפלמ"ח בבוא המועד.

באביב תש"ז גמר את לימודיו בגימנסיה ויצא עם חבריו לנגב לעזור במפעל הנחת צינורי־המים. כעבור כמה שבועות חזר, ויתר על פגרת־הקיץ ויצא לעבודה בקיבוץ שריד. גם בחזרו הביתה לחודש תשרי תש"ח השתתף עם חבריו במכירת פרחים כדי לתמוך בשתי משפחות עניות. מיד לאחר חג הסוכות יצא להכשרה בגליל העליון ואחר־כך התגייס לפלמ"ח. במכתביו לא הזכיר את הסכנות שהוא נתון בהן. כל מכתב היה רצוף הרגעה וציפיה להתראות עם הוריו וקרוביו. רק לאחר מותו נודע שהשתתף גם בקרב האכזרי בנבי־יושע. במכתבו שכתב להוריו לאחר קרב זה לא גילה אף ברמז קל כי הוא השתתף בקרב ורק בנס יצא ממנו בשלום. מכתבו האחרון להוריו נכתב במטולה ביום 16 במאי 1948. הוא כתב אותו לאחר שהשתתף בהצלחה בכיבוש צפת ובכמה פעולות שלאחריו. זו היתה הפעם הראשונה והיחידה שכתב על השתתפותו בקרב והמכתב אומר כולו התרוממות־הרוח וסיפוק־נפש עמוק. המכתב נתקבל 3 ימים לאחר שכותבו שוב לא היה בחיים. לאחר כמה ימים נודע להוריו שביום 18 במאי 1948 נשלח יחד עם מחלקתו כתגבורת לאנשי עמק הירדן ובלילה שלאחריו (19.5.1948) נפל בקרב על תחנת המשטרה בצמח. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכנרת ב־21.5.1948.

שוארצמן נחום („ניוניק")

בן יוסף ופרומה. נולד ב־1926 בלודמיר, בחלק הפולני של וולין. גמר 7 כיתות בית־ספר עממי. במלחמת־העולם השניה השמידו הגאצים את הוריו והוא נלקח למחנות־עבודה ונשאר בחיים. אחרי המלחמה נתגלגל למחנה־עקורים שליד מינכן. עלה ארצה ב־1946, עבד בבית־חרושת, עסק בספורט והצטרף למחתרת אצ"ל.

במלחמת־הקוממיות התגייס לשירות סדיר באחד הגדודים שבחטיבת „גבעתי". השתתף בקרבות הדרום עד שנפל בקרב על קרתיה ב־18.7.1948 ולמחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבאר־טוביה.

שוארצקכל משה

בן אברהם ופרידל. נולד ב־20.1.1926 בעיר וורמס בגרמניה. המשפחה עלתה לארץ בשנת 1933 והתישבה בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי „ביאליק" בהצטיינות. נכנס לעבוד כפקיד בחברת „בריטיש טומפסון" וחזר כעבור שלוש שנים שוב ללימודים עד שעמד בבחינות־הבגרות הלונדוניות. אחרי השיגו את תעודת־הבגרות עבד אצל מהנדס־רדיו, אך המשיך ללמוד ולהשתלם בכתב במקצוע זה האהוב עליו בעזרת החברה האנגלית „בריטיש אינסטיטוט אוף רדיו אינג'ינרס", ובערבים למד בבית־הספר המקצועי „מונטיפיורי" בהנדסת־בנין. התמסר ללימודי ההנדסה וגם לימד אחרים, ואמר לצאת לחוץ־לארץ להשתלמות במקצוע מהנדס למכונות. היה צמא־דעת, מחונן בחוש הומור ובתכונות חברתיות, אך חש במלוא הרצינות את צורך השעה ואת האחריות המוטלת על צעירי ישראל. בשנת 1947 נסע לירושלים למסור את בחינת־הגמר לתואר מהנדס־רדיו, באנגליה, על־ידי מכתבים. פעיל ב„הגנה" משנת 1943. היה אחד המפקדים הותיקים, למרות גילו הצעיר. משקיבל מקרוביו באמריקה את

תעודות־מסע כדי לבוא שמה ולהשתלם בלימודיו סירב לנסוע בגלל המצב החמור ששרר אז בארץ.

מיד עם פרוץ המאורעות התגייס גיוס מלא ונפל בבית־נבאלה בדרכו לבן־שמן הנצורה ביום 14.12.1947, נקבר בנחלת־יצחק. זכרו הועלה בחוברת „איך נפלו גיבורים", לזכר הנופלים בהגנת בן־שמן.

שוארצשטיין אברהם־אלקנה

בן יהושע־אריה וצפורה, בת א. א. כהנא. נולד ב״ח באלול תרפ״ו (28.8.1926) בתל־אביב. גמר את בית־הספר „תחכמוני" בירושלים. למד בגימנסיה „השכלה" בתל־אביב. היה פעיל במחתרת ואחרי עמדו בבחינת־בגרות ממשלתית התגייס לשנת־שירות בנוטרות, כדי ללמוד אחר־כך בטכניון בחיפה. כשעמדו מפקדיו על סגולותיו האישיות וכשרונותיו הצבאיים הציעו לו לעבור קורס מ״כ והוא נענה להצעה ודחה את המשכת לימודיו. גמר את הקורס בהצטיינות, שירת שנתים כסרג׳נט־הנוטרים בדן. שם היה האחראי מטעם ה„הגנה" לאזור הצפון, לאימון הנוער העולה ופעיל בעזרה להסתננות מעפילים מארצות המזרח הקרוב דרך גבול הצפון. בדצמבר 1947 הצטרף לצבא, עוד לפני הינתן הצו, והשתתף בהגנת תל־אביב והסביבה. בינואר 1948 נתמנה למדריך בקורס לסמלים בשרונה, ותוך כדי כך השתתף בהתקפות על יפו, סלמה והסביבה, וביחוד הצטיין בביצוע משימתו, מול אש חזקה של האויב, בהתקפה הגדולה על יזור. אחר־כך הועבר לפיקוד על מחלקה בגדוד אחד והשתתף בליווי שיירות, בקרבות רבים ועוד.

ב־27.3.1948 הועבר עם מחלקתו לקבוצת ניצנים, שהיתה כבר מגותרת על־ידי הכנופיות הערביות. נתחבב על אנשיו ועל חברי הקבוצה וכולם כיבדוהו בגלל המזיגה המוצלחת שבאפיו: נדיב־לב כלפי פקודיו, מסרב ליהנות מכל יתרון כמפקד, נוטל חלק בראש בכל סבל ומאמץ ותובע מעצמו יותר מאשר מאחרים, אך עומד בתוקף על מסירות כולם לשירות ולמילוי החובה, וכך עלתה בידו להשתיק במלים מעטות את רישוני הבחורים בשעות קשות. תיכן וביצע בהצלחה את הרחקת הערבים המחבלים מגבולות הקבוצה ואת שבירת התקפתם הקשה עליה. ביום 20.4.1948, בהיות עוד האנגלים השליטים בארץ, עצר בלי מורך שלושה חיילים בריטיים אשר נכנסו אל הקבוצה באמבולנס ואת האמבולנס החרים לצרכי המרפאה. בעת הפלישה המצרית כבר היה מפקד המקום, עודד את רוח האנשים להחזיק מעמד וללחום בהקרבה, כדי לספוג ולהחליש את המהלומה המיועדת לתל־אביב. בעת התקפת כוחותינו על אשדוד תרם את חלקו בנסיון מוצלח למנוע הבאת תגבורת למצרים מהדרום, והוא עצמו פגע בשני קצינים מצריים. משנכשלה התקפתנו על אשדוד והוא ידע שמעתה גם ניצנים לא תוכל לעמוד, הוסיף לעודד את אנשיו להילחם. ורק כאשר הזרם הכביר של כוח מצרי ממוכן ומצויד פרץ קו־ההגנה אחד של הקבוצה ופגע גם בקו השני שהוקם בחפזון, ומאחר שנפצע בחזהו, ראה מפקד המקום הכרח להניף גופיה לבנה המוכתמת בדם לאות כניעה. הוא יצא מתוך העמדה ביחד עם החברה מירה בן־ארי לקראת המצרים, כדי להחיש את הפסקת האש והצלת נפשות הנותרים — ובדרכם זו נפלו שניהם מכדור מצרי בוגדני ביום 7.6.1948. הוא יום נפילת ניצנים. מיד אחרי נפלו פסקה האש והנותרים הלכו בשבי. נקבר בניצנים. על פרשת עלילותיו וגבורתו מסופר בחוברות „יומן ניצנים" ו„ניצנים במצור ובמערכה". לפי החלטת המטכ״ל הועלתה דרגתו לאחר נפילתו לדרגת סגן.

שובלי סעדיה („עמיקם")

בן שמעון ולאה. נולד ב״ז בתמוז תר״ץ בכרם־התימנים בתל־אביב. לאחר סיימו לימודיו בתלמוד־תורה לתימנים ומוריו ציינוהו כנער שקדן ותאב־דעת המשיך לימודיו התיכוניים, אך נאלץ להפסיקם לאחר עשרה חדשים בגלל מצבה הדחוק של המשפחה. החל לעבוד כשליח בעירית תל־אביב ובו בזמן היה לומד בשיעורי־הערב בבית־הספר למסחר. שלוש שנים היה פעיל במחתרת לח״י. בתקופה זו נתפס על־ידי קצין בריטי אשר שיחררו בגלל גילו הרך. אחר־כך המשיך לעבוד במחתרת כגייס. חי חיי עוני ונרדף על־ידי השלטונות. ב־29.5.1948, עם ביטול המחתרת, הצטרף עם חבריו לצה״ל. הראה כוחו במערכה בהתפרצו בין הראשונים לשדה־התעופה בלוד והיה בין קומץ כובשיו. זמן־מה לאחר־כך השתתף בקרבות ביהודיה, דיר־טריף, מזריע, קולה, עיראק אלמנשיה ובאר־שבע. ב־9.11.1948 כשנערכה ההסתערות על משטרת נגבה, התקדם בתוך הזחל שבשיירה כראשון לעבר הכפר הערבי. האויב קידמם באש־פיאטים קטלנית וחלו של סעדיה נפגע והוא נפל חלל ביום 9.11.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

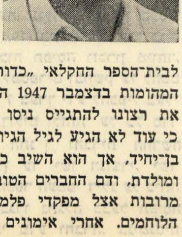
שובר אברהם

בן חיים וחנה. נולד ב־25.6.1927 בשטרסבורג שבצרפת. גמר בית־ספר עממי ואחר־כך למד את מלאכת הדפוס. משיצא בשלום מזוועות ההשמדה במלחמת־העולם השניה עלה ארצה בסוף 1944 ב„עליית־הנוער" ונתקבל להכשרה בקבוצת יבנה. עם סיום הכשרתו פרצו הקרבות בראשית מלחמת־השחרור והוא התיצב לשירות ונשלח למשק חניתה. השתתף בליווי שיירות בדרכי הגליל המערבי והיה גם בשיירה אשר בה נפלו המ״ג והוא ניצל. משם הועבר לאחד הגדודים.

נפל ב־3.6.1948 בקרב על ג׳נין. ביום כ׳ במנחם־אב תש״י (3.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שוגם יהודה

בן מיכאל ובלהה. נולד בכ״ב בתשרי תרצ״א בכפר־סבא. היה מטובי התלמידים בבית־הספר העממי והמצטיינים בעבודת הגינה, ואצל אביו־זקנו למד גם תלמוד. המורים בגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב שיבחוהו ביחוד בשל נימוסיו הטובים. בחר במגמה החקלאית ובהשתלמותו במקוה־ישראל היה בין טובי התלמידים בשאיפתו להוסיף דעת ובמאמציו להוציא מתחת ידו עבודה מושלמת בתכלית. עבר לבית־הספר החקלאי „כדורי" כדי להשתלם יותר בחקלאות. משפרצו המהומות בדצמבר 1947 התמסר כולו להגנה על בית־הספר. כשהביע את רצונו להתגייס ניסו מוריו לשדלו שיסתפק בהגנת בית־הספר כי עוד לא הגיע לגיל הגיוס. גם הוריו ניסו למנעו מכך בנימוק שהוא בן־יחיד, אך הוא השיב כי בימים קשים אלה אין אב ואם, רק עם ומולדת, ודם החברים הטובים שנפלו זועק לנקמה. אחרי השתדלויות מרובות אצל מפקדי פלמ״ח הצליחו הוא וחבריו להתקבל לשורת הלוחמים. אחרי אימונים השתתף בקרבות בצפון, בלטרון, בגזר,

בלוד וברמלה. כפעם בפעם היה בא הביתה להרגיע את הוריו. עבר קורס מ"כ ונשלח לנגב.

השתתף בנשק כבד במבצע „עשר מכות" ויומים לפני מלאות לו 18 שנה, ביום 18.10.1948, נפל בפריצת הדרך לנגב, ליד משלט חוליקאת. היה קבור בדורות. ב־4.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

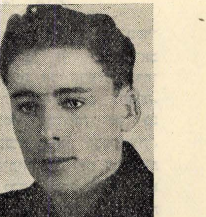
שוגרמן דוב

בן אברהם ורוזה. נולד ביום 17 בפברואר 1923 בלונדון, בירת אנגליה. מילדותו נמשך לבו אחרי טייסות ובפרוץ מלחמת־העולם השניה הצטרף לחיל־האויר הבריטי בו שירת כנווט במשך 4 שנים.

בפרוץ מלחמת־השחרור החליט לתת ידו למאבקנו. ביוני שנת 1948 הגיע לארץ (אשתו באה אחריו כעבור שבועות מספר) ומיד הצטרף לחיל־האויר שלנו. נספה בתאונה אוירית על־יד עיראק א־סוידאן ביום י"ז בתשרי תש"ט (20.10.1948). על־פי פקודת המטכ"ל נקבעה לו דרגת פקד־טיס אחרי נפלו.

שוחט אברהם („אברהמ'לה")

בן דויד וזהבה. נולד ב־29 ביגואר 1927 בתל־אביב. עוד בילדותו ניכרה בו נטיה לגגינה. למד בבית־ספר עממי וקיבל שיעורים במוסיקה. התחנך בתנועת־הנוער „בני־עקיבא" לתורה, עבודת־האדמה והגנה. חבר לגדנ"ע. חבר ל„הגנה" מגיל 14. שלוש שנים עבד במפקדה הראשית. ב־29 ביוני 1946 נאסר על־ידי הבולשת הבריטית והיה עצור ברפיח 5 חדשים. כשחזרר מרפיח יצא לאימונים בגגיגר. עלה לדרגת מפקד כיתה. משחזר מגגיגר עבד כפקיד־בקופת־מלוה של העובדים בתל־אביב. משם נקרא לפעולות ה„הגנה" בספטמבר 1947. השתתף בהמצצת אבר־לבן בסלמה ובכפרים אחרים בסביבות תל־אביב וברמת־הכובש.

אחרי החלטת כ"ט בנובמבר התגייס גיוס מלא ושירת בגדוד אחד. עדין־נפש ושוחר חברה. התמסר לפעולתו בלב ונפש. יוזם, מעודד, מפעיל. ראשון למתנדבים. לבו גיבא לו שייהרג על־ידי כדור, והוא חזר לפני חברו על חששו זה כמה פעמים. נפל בקרב טנטורה, בחושו לעזרת חבר פצוע בשדה פתוח, ביום י"ד באייר תש"ח (23.5.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחליה.

שוחט יצחק

בן דוב ואטל. נולד בשנת 1921 בקוסטופול אשר ברוסיה. מיד לאחר סיום בית־הספר העממי עלה לארץ בשנת 1935 ונתקבל בבית דודתו בירושלים. הוריו נשארו בחוץ־לארץ ונספו שם בימי השואה. בשנת 1936 נכנס לבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל ולמד בו שלוש שנים. שירת שם גם בנוטרות, ומאז היה חבר פעיל ב„הגנה". משגמר את לימודיו הצטרף כחבר לקואופרטיב „חריש" ועבד בטרקטור בחריש ובישור חולות במקומות שונים בארץ, בעיקר בנגב. מקום־מגוריו הקבוע היה בחיפה.

חלה במתיחות החוליות התחתונות של חוט־השדרה ושכב כמה חדשים נתון בגבס. בגלל זאת נתאחרה התגייסותו. ב־15.5.1948 התגייס לצה"ל וצורף לחטיבה אחת. כעבור שלושה שבועות, בהיותו בתפקיד, התהפך הטנדר שלו בדרך בין חולדה ונען. נפצע קשה בראשו, התענה שבוע ימים בבית־החולים „הדסה" בתל־אביב ומת ב־15.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. אחרי מותו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ"ל.

שוייצר יצחק

בן יהושע ורייזל. נולד ב־25 ביוני 1924 בבודפשט, בירת הונגריה. חונך חינוך מסורתי, למד לאהוב את היהדות ולהוקיר את ערכיה. שלוש שנים למד ב„ישיבה" ואחר־כך יצא לעיירה המרוחקת אונגבר, מרכז של תרבות עברית בימים ההם, ולמד שם בגימנסיה העברית, בה שקד על לימודיו החילוניים, אך לא הניח גם את לימודי הקודש. הצטיין ברצון עז, בהתמדה, בישוב־הדעת ובחריפות השכל. תכונות אלה העמידוהו במרכז חבריו בכיתה. משסיים את הגימנסיה החל ללמוד מלאכה, עד שבאה המלחמה ואתה הכיבוש הנאצי ויצחק עבר את חיי מחנות־העבודה והגיטו ועסק במסירות בפעולות עזרה לפליטים היהודים שהובאו לשם מארצות הכיבוש הנאצי. אחרי נסיונות נועזים הצליח לברוח מהגיטו יחד עם אחיו ומצא מקלט בבית הצירות השוייצית בבודפשט. אחרי השחרור, בשנת 1945, הצטרף לתנועת־הנוער הדתית „בני־עקיבא" ועבר לרומניה והיה שם בין מרכזי ההכשרות וההכנות לעליה. בסוף 1945 עלה לארץ ועבד שנה במושב שדה־יעקב בענפי החקלאות השונים ואחר־כך עבר ללמוד באוניברסיטה היסטורית וכלכלה. ימים רצופים היה יושב בספריה שעל הר־הצופים או שיצא לעבודה כדי להשתכר כדי מחיתו לצורך המשכת לימודיו. מוריו וחבריו הכירו עד מהרה בכשרונותיו ותלו בו תקווה.

עם התחלת המערכה בארץ היה בין הסטודנטים שיצאו לחזית גוש עציון. כבר בהתקפה הראשונה על הגוש הצטיין במילוי תפקידו והיה בין אלה שעצרו מאות ערבים מסתערים. בשעות הנופש היה יושב באולם־התרבות של משואות־יצחק ומשתתף בשיעורי תורה. ביום שחזרו הסטודנטים לירושלים נפגש יצחק עם אחיו שיצא אל הגוש. בדרך נתקלה שייירתו במארב האויב, ליד נבי־דניאל, והוא נפצע קלות. בשובו לירושלים יצא לשירות בגליל ולאחר ששמע על בואם הקרוב של הוריו לארץ, קיבל חופשה כדי להיות להם לעזר בסידורם. אך לבו לא נתנו להאריך את חופשתו בתל־אביב והוא הצטרף לחטיבת „גבעתי" כרגם ולחם בקרבות השונים בנגב. באור ליום ט"ז בתשרי תש"ט (19.10.1948), במשלט חוליקאת, נפצע פצעי־מות מרסיסי רימון־יד שפגעו בלבו. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג.

שוייצר שלמה

בן צבי ובתיה. נולד ב־31.12.1929 בוארשה, בירת פולין. למד בבית־ספר עממי. היה בין הכלואים בגיטו וארשה, הועבר לאושוויץ, ניצל ממות והצטרף עם השחרור, לקיבוץ ברגן־בלזן. למד עברית בבית־הילדים בהמבורג ועלה לארץ עם „עליית־הנוער", ילדי ברגן־בלזן, באפריל 1946. היה בחברת־נוער בקרית־ענבים. התמחה בכל העבודות החקלאיות וגילה כשרון ואהבה לעבודה. למד גם סנדלרות. היה נער חברתי מאד, שקט ומסור. חבר ב„הגנה". התנדב לפלמ"ח והיה פעיל עוד בימי המחתרת. בשעת המצור על ירושלים השתתף בליווי שיירות ובפריצת הדרך. חבר „הראל", אחר־כך הועבר לנגב.

נפל ליד רפיח, ב„מבצע עין", בשעת כיבוש משלט על גבול מצרים, ביום ה' בטבת תש"ט (6.1.1949).

שוילי יהושע

בן מנחם ומרים. נולד בשנת 1928 בירושלים. למד את מקצוע הדפוס ועבד בו.

נפל בקרב בסובה, בדרך ירושלים, ביום כ"ה באדר ב' תש"ח (5.4.1948). הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה וביום ט"ז במרחשון תש"ב (15.11.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שול נפתלי („בוטש")

בן רודולף והלה. נולד ב־15 במארס 1922 בברונשוויג, גרמניה. עלה ארצה עם בית הוריו ב־1936. המשפחה התישבה במגדל ליד טבריה. סיים את בית־הספר בטבריה והתחיל ללמוד הנדסת־חשמלאות בטכניון בחיפה, וביחוד נתחבבה עליו המתימתיקה. חבר פעיל ב„הגנה" מימי מאורעות 1936—1939. ב־1942 התגייס יחד עם אחיו למשטרת הישובים העבריים ושירת בגדוד הירדן. ב־1946 עבר לגור בחולון ושימש מפקד־כיתה בחי"ש. בהתקפות על תל־א־ריש נפצע בכדור־דומדם בכתפו, וכעבור שעתים חזר על דעת עצמו מתחנת ה„עזרה הראשונה" לתפקידו. היה גם פעיל בחייה התרבותיים והחברתיים של חולון. מרצה הרצאות ומכנס ועידות.

בינואר 1948 יצא לירושלים והשתתף בקרבות על שייך־ג'ראח. מפקד אמיץ־לב וקר־רוח בשעת סכנה. נענה לכל קריאה. השתתף בהרבה פעולות ויצא בשלום. כמה צלקות בפניו העידו על כך. אך בהיותו בתפקיד על־יד שער שכם בירושלים, עלו כמה משורינים בריטיים על עמדות ה„הגנה". לפי תוראות משה ה„הגנה" שלא להיענות להתגרות הבריטים, לא התנגדו להם וכמה חברים בעמדות נלקחו בשבי. נפתלי התנדב להילוות אליהם. הבריטים שיחררו אותם בתוך העיר העתיקה ומסרום לידי הערבים שהוציאום להורג. נפל ביום ב' באדר א' תש"ח (12.2.1948) והובא לקבורה על הר־הזיתים.

שוילזינגר עמיחי

בן משה־שמחה ודבורה. נולד בשנת 1927 בתל־אביב והיה הבן הראשון בכפר־גנים. למד בפתח־תקוה בבית־הספר העממי „נצח־ישראל" ועבד בבית־החרושת ליציקה וב„כותנה" עד להתגייסותו לצבא. כבן שלוש נתיתם מאביו ועל־כן נאלץ לצאת לעבודה מיד עם גמר לימודיו בבית־הספר העממי. היה חבר ה„מכבי" בפתח־תקוה, חבר „מכבי־אש" ואחר־כך הצטרף ל„הנוער העובד". בתנועתו ובמקום עבודתו התחבב על חבריו כרע טוב ופועל מצוין בעבודה. מנעוריו חבר הגדנ"ע והחי"ש. באוקטובר 1947, בשעה שנשקפה סכנת פלישה לצפון הארץ, התנדב והלך לשם, ובחזרו לא עבר זמן רב והתגייס לשירות מלא בצבא. השתתף בכיבוש עכו, סמריה, כברי, בי"ריה, תרשיחה וצפורי.

פעולתו האחרונה בקרבות היתה ביום 23 באוקטובר 1948, במשלט „עבד" החולש על מנרה ועל כביש הצפון. צבאות קאוקג'י, שרצו לשחרר את הדרך ללבנון, תקפו את המשלט, הסתערו על מחלקתו של עמיחי וגרמו לה אבידות, לאחר שנחשף אגפה והיא נאלצה לסגת. עמיחי נפצע בחזהו ובגלל האש החזקה לא יכלו להוציאו משדה־הקרב. כעבור ימים מספר, לאחר מבצע „חירם" שטיהר את הגליל מצבאות האויב, נמצאה גופתו והובאה לקבר ישראל בראש־פינה ב־1.11.1948.

שולם יעקב

בן יוסף ושמחה. עלה לארץ מבולגריה בשנת 1939. תאריך לידתו אינו ידוע. גר בגבולות יפו־תל־אביב והיה צורף. היה חבר ה„הגנה" ונפל בשעת ההגנה על שכונתו ביום 14.4.1948. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

שולמי יצחק

בן אליעזר והניה, ממתנחלי המושב כפר־יהושע. נולד ביום ח' במנחם־אב תרפ"ט. בימי מהומות אב תרפ"ט ילדתו אמו ובמהומות תרצ"ו—תרצ"ט נרצחה. משחר ילדותו נתנסה במחלות, אך גם בחילשתו כבש לבבות בתנו ובפיקחותו. בבית־הספר ובכיתות־ההמשך לא עבר את רמת הבינוניות ובחיי קהל הנוער לא הבריק בפעלתנות ערה. בענוה ביישנית הסתגר בתוך עצמו והתפתח בשקט כלפי פנים, ואת פורקנו מצא בעבודת המשק ובנגינה במנדולינה ובקתרוס. המפורזחית היתה כמתנגנת מאליה בין שפתיו בכל עת והיא היתה המבשרת את בואו מן השדה. בן 17 השתתף בקורס לסיירים והוסיף להתאמן. בן 18 הרשה לו אביו להתגייס לפלמ"ח. נכנס לפלי"ם, סיים קורס לימאות במכמורת והמשיך בעבודה ובאימוני־יבשה במעברות. השתתף בהעלאת מעפילי „לנגב" אל החוף. אך הבריטים תפסו את האניה ואת הפלמחאים שבאו לעזרתה ואז טעם יצחק בראשונה התעללות בריטית ומעצר וכלא. בשעת העלאת מעפילי „שבתי לוינסקי" שעלו על החוף, התערב ביחד עם חבריו הפלמחאים בין העולים והובל עמהם בכוח לקפריסין. זוהה בקפריסין כארצישראלי והוחזר ארצה. לפני שהחלה מלחמת־השחרור נשלח לקורס מ"כ. מהקורס נשלח לתל־אביב והשתתף בהצלחה בהעלאת מעפילי אנית „הפורצים" על החוף, ועם כל החבורה נשלח להשתתף בפעולה קרבית במשמר־העמק, מתוך אהדה שרכש בהתנהגותו ניתנה לו עם סיום הקורס דרגה וכיתה. בחופש שלאחר סיום הקורס התמסר בצמאון לעבודה במשק.

משחזר לשירות השיג בהדרכת כיתתו את המכסימום ובקרבות הצטיינו הוא וכיתתו במסירות ובאומץ. השתתף בפריקת הנשק מעל האנגלים בתל־ליטוינסקי ואחר־כך עלה עם גדודו בפלמ"ח לירושלים. היה מהראשונים בכיבוש בית נשאשיבי בשייך־ג'ראח ושותף לנסיגה ולעלבון בגלל בגידת הבריטים, שהכריחו את אנשינו לעזוב את המקום. השתתף בקרבות נבי־סמואל, קטמון, וביחוד הצטיין ברמת־רחל ובקרבות הקשים על שער־ציון. נשא אתו תכנית לכיבוש בנין „גיברלי", בתפקיד מ"כ מוכשר ביותר בגדודו נועד לעמוד בראש הפריצה לעיר העתיקה, שנתאחרה ונתבטלה בגלל כניעת הנצורים ברובע היהודי. בבית־מחסיר הרג קצין של הלגיון הערבי ואת הטומיגן האנגלי שלקח שלל נשא אתו כל עוד חי. הועבר לחזית לטרון והשתתף בכיבוש אחד המשלטים ותוך כדי טיהור עמדה זו נהרג ברימון שנזרק אליה על־ידי האויב ביום 9.6.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

שולמן ז'ק־עזריאל

בן נואל וסופיה. נולד ב־14.1.1928 בפאריס, בירת צרפת. בנעוריו היגר עם המשפחה לאמריקה ולמד שלוש שנים בבית־ספר תיכון בניו־יורק. נענה לצו לבו היהודי ולאמונתו בזכות קיום עמו והתנדב לשירות ה„הגנה". אחרי שירתו 18 חודש בצבא ארצות־הברית כמדריך נסע לצרפת והתיצב במחנה־אימונים של ה„הגנה" ליד מרסייל. משם עלה ארצה בשיירת מח"ל והשתתף בקרבות.

נפל בשעת כיבוש באר־שבע ב־21.10.1948. ב־11.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שולמן יוסף („יוסקה")

בן שרגא ורחל. נולד ב־31.10.1927 בירושלים. סיים את בית־הספר העממי בשכונת ברוכוב (גבעתים). רצון הוריו היה שילמד מקצוע ויישאר לעבוד בעיר, אך הוא בחר בדרך חלוצית. כחניך „הנוער העובד" הצטרף לגרעין ויצא להכשרה הקלאית, תחילה בתל־יוסף ואחר־כך בכנרת, ולבסוף היה בהכשרה המגויסת בדפנה. אהב את עבודת האדמה ובחיבה טיפל בצמחי־נוי ובגינת־הירק.

תוך כדי ההכשרה התאמן באימוני הפלמ"ח. השתתף במסעות ובפעולות סיור, ובתקופת המאבק — בפעולות המחתרת: העלאת מעפילים, פיצוץ גשרים וכד'. נער צנוע ועם זאת עליז ומחונן בהומור. באסיפות ושיחות החברים ידע להשקיט ריב ולהרגיע רוחות בהערה קולעת ובאמרה מבדחת. היה מסור מאד לבית אביו ולקיבוץ כאחד. כשחלה אביו והיה זקוק לעזרתו נענה מיד. אולם בימי שחותו בבית פרצה מלחמת־השחרור והוא הצטרף לגדוד „הפורצים", שפעל אז בדרך לירושלים בליווי שיירות.

בפעולת ביעור באוגוסטה שעל הר־הצופים נפל הוא ומפקדו נחום הזז ב־4.5.1948. נקבר בסנהדריה בירושלים ב־6.5.1948. בי"ח במרחשון תשי"ג (6.11.1952) הועבר להר־הרצל בירושלים.

שולקים שרגא

בן יחיאל ורחל. נולד ב־3.3.1930 בפודל־אלויה, מחוז יאס, רומניה. האם (שנסעה להוריה לתקופת־הלידה) הזרה אתו בחיותו בן חצי שנה. הוריו — מראשוני מיסדיה של קריית־חיים. אביו, מחברי ה„הגנה" הותיקים, פועל בנין, חינכו ברוח חלוצית כנה, על אף המצב הכלכלי הקשה ששרר בבית תכופות. שרגא למד בקריית־חיים, בתקופת ההתקפות האוירית על חיפה בימי מלחמת־העולם השניה, בכפר־סבא, ואחר־כך בקריית־חיים. המשיך את לימודיו בבית־הספר התיכוני למסחר „עתיד" ובבית־הספר הימי שליד הטכניון. נתגלו בו כשרונות רבים בתחום הטכניקה. בנה בעצמו סירת־מפרש גדולה ומשוכללת. בגלל המצב החמרי הקשה בבית עבד עם אביו בבנין וגם בעבודה זו גילה כשרונות לבנאות וחלם להיות פעם מהנדס־בנין. חניך „גורדוניה", חבר הפלוגה הימית ב„הפועל". בריא, גבוה, נאה, ספורטאי מצוין. שימש תמיד מרכז בחברתו. לשנת־הכשרה הלך לחמדיה ועבד ברפת ובדיג נוסף על האימון הצבאי שנתאמן שם.

ב־29.11.1947, מיד לאחר החלטת או"ם, התגייס גיוס מלא לכוחות ה„הגנה" ושירת כמקלען הגדוד. השתתף בקרבות הקשים כמקלען מומחה ברמת־יוחנן, שפרעם, ראש־הנקרה, לג'ון ומגידו, חיפה, עכו, נבי־יושע ומלכיה, משמר־הירדן ורמות־נפתלי. כמקלען שירת גם בליווי שיירות בגליל העליון. בהתקפה על שיירה של הלגיון הערבי בדרכה מעכו לחיפה הוטל עליו התפקיד לעכבה על־ידי זריקת בקבוקי „מולוטוב". בגלל חיבתו היתירה למקלעו וטיפולו המעולה בו נבחר מבין 250 חיילים להשתתף במצעד הצבאי הראשון בתל־אביב ביום 18.2.1948. נפל צמוד למקלעו במנרה ביום 22.10.1948 במבצע „חירם" לשחרור הגליל, בשעה שחיפה על הסתערות חבריו. הובא לקבורה בראש־פינה ביום כ"א במרחשון תש"ט (24.10.1948).

שוֹר אריה

בן ישראל ושרה. נולד ב־23.2.1926 בבודפשט, בירת הונגריה. סיים בית־ספר עממי והמשיך ללמוד בבית־ספר תיכוני, עד שהוצא, מחמת הגזירות, ממסלול הלימודים והחיים השקטים. חורבן יהדות אירופה הביאו לידי החלטה לעלות לארץ־ישראל והצטרף אל מעפילי אניית „הגנגה". עלה בשנת 1946, עבד במקצועו, שרברב, בירושלים.

במלחמת־השחרור שירת בפלמ"ח באחד מגדודיו. השתתף בקרבות רבים בסביבת ירושלים ואף נפצע פעמיים. הובא לבית־חולים, החלים וחזר לבסיסו. באחרונה השתתף בהתקפה על הראדאר ובקרב קשה זה נפל ב־26.5.1948. נקבר בקרית־ענבים.

שולר יוסף

בן יוסף וברטה. נולד ב־14 ביולי 1927 בהמבורג, גרמניה. למד בתלמוד תורה זבגימנסיה כללית. באוקטובר 1938 גורש יחד עם הוריו מגרמניה לפולין. בפולין נכלאה המשפחה במחנה־הריכוז בזבונשין ומשם הוגלתה לעיר טרנוב. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה ברחו בני המשפחה לסטניסלבוב, בה ביקר יוסף בגימנסיה העברית. משם נדדו שוב לטרנוב ושכלו את ואחות. ב־1940, כשצבאות הסובייטים נכנסו לעיר, נשלחה המשפחה לסיביר ושהתה שם בתנאים קשים עד אפריל 1946. בסיביר שכלה המשפחה את האב והדאגה לגורל האם והאחות הקטנה שנותרה בחיים הוטלה על יוסף. במאי 1946 הגיעו שרידי המשפחה לגרמניה דרך פולין. בעברם את שטטין הצטרף יוסף ל„השומר הצעיר" וקיבל על עצמו להעביר 42 משפחות מפולין לגרמניה. באוגוסט אותה שנה הגיע למחנה ברגן־בלזן, שירת בו כשומר, והיה לעזר ליושבים בו. באותו מחנה הציעו לאמו סכום כסף גדול תמורת תעודותיו של אחד הבנים שנספה, אך היא סירבה ויוסף מסר אותן לאחד היתומים, שהשתמש בהן לשם נסיעתו לאמריקה. יוסף עצמו יכול אף הוא להגר לארצות־הברית, מאחר שדודו שלח לו משם את כל התעודות הדרושות, אך הוא דחה את ההזמנה, כי מטרתו היתה ברורה לפניו. במאי 1947 עלה לארץ והחל לעבוד בבניה.

בפרוץ מלחמת־השחרור הלך ללשכת הגיוס, אך לא נתקבל לשורות הלוחמים בגלל מצב בריאותו והיותו בן יחיד לאמו. הובטח לו שירות בעורף, אך יוסף תבע שירות פעיל. לאחר כמה חדשים, משלא קיבל כל תשובה על פניותיו הרבות, סבור היה כי אמו העלימה את המכתבים.

כעבור שבועים נענה, התיצב לקלט ונשלח לגבל, לשורות הפלמ"ח. בגבל לחם כמחצית השנה, ונפל ב־9 ביוני 1948, בעלות כיתתו על מארב ליד הכפר הערבי בית־ג'רג'ה.

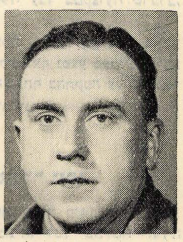
שולרר מיה

בת שלמה ואסתר. נולדה ב־20.3.1929 בעיר לייפציג שבגרמניה ועלתה ארצה עם הוריה ב־1935. היתה בין התלמידות הטובות בבית־הספר העממי ברחובות מראשית לימודיה ועד סיימה אותם בהצטיינות. אחר־כך סיימה בהצלחה את בית־הספר למסחר „ספרא" בתל־אביב ונכנסה לשירות ממשלתי מטעם המפקח על המזונות ליד המועצה המקומית ברחובות ובמשרד המחוזי בתל־אביב. תושבי רחובות זוכרים אותה לטובה על יחסה האדיב ונכונותה לעזור לכל הפונים אליה.

בחורף תש"ח התגייסה לשירות המולדת, מקודם בגדוד אחד ואחר־כך בשירות הרפואי בבית־החולים הצבאי בכפר־ביל"ו. גם שם זכתה לחיבה ולהכרה בשל שירותה המסור והנאמן. בצאתה במכונית לחופשה עם חבריה נהרגה בתאונת־דרכים ביום 7.8.1948, למחרת נקברה ברחובות.

שון שרגא

בן יצחק ובת־שבע. נולד ב־1.4.1912 בוארשה שבפולין. בהיותו בן חצי שנה עברו הוריו ללונדון. למד בבית־ספר תיכון ואחר־כך למד משפטים כתלמיד אכסטרני באוניברסיטת לונדון, ובשעות היום היה עוזר לאביו בחנותו. ב־1940 גויס לצבא הבריטי. לרגל שירותו בא עם הצבא לארץ־ישראל ולבקשתו שוחרר בסוף המלחמה בירושלים ונתקבל לעבודת פקידות בממשלת המנדט. נשא אשה ובמשך הזמן נולדו לו שני ילדים. ב־1947 נתקבל כמורה לאנגלית בבית־הספר „חוגים" וב„ביאליק" בחיפה והתישב עם משפחתו בטבעון.

משהחלו המהומות אחרי הכרעת לייק־סאכסס השתתף בשמירה בטבעון. הועבר לטבריה ושם שירת גם בזמן הקרבות בעמק הירדן. הועבר לג'למה, ולאחרונה — לשירות הרפואי בחיפה. בנסעו לחופשה מחיפה לטבעון נהרג בתאונת־דרכים ב־23.9.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־עמל.

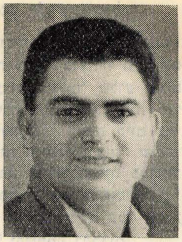
שונשול ברוך

בן רפאל ומזל־טוב. נולד ב־12.4.1929 באיר־מיר, תורכיה. נתיתם בגיל צעיר מאד מאביו ומאמו ואנוס היה להתלבט בלבטי קיום קשים. עם עלייתו לארץ בשנת 1945 הלך ישר אל הגרעין התורכי, שעשה אז את הכשרתו בשפיים, ואחרי שנת ההכשרה הצטרף לקבוצת „הגושרים" בפרדס־חנה; הצטרף עם חבריו ל„הגנה" והיה פעיל בח"ש והשתתף בפעולות מחתרת נגד הבריטים.

היה בין ראשוני החיילים של צבא ההגנה. אל חברו אמר: „מה מיוחס אני מאחרים, מדוע הם יצאו לחזית ואני נשאר בעורף?" השתתף עם יחידתו כטוראי ראשון בכיבוש שדה־התעופה בעין־שמר, משטרת כרכור, קאקון, בהתקפה הראשונה והגדולה על לטרון ובמבצע „דני". נפל ב־12.7.1948 במגדל־צדק. למחרת היום נקבר בנתניה.

שוסטר אפרים־אריה

בן דוב ופרדל. נולד בשנת 1926 בעיר טורדשין, פולין. גמר בית־ספר עממי. בשנת 1946 עלה לארץ באניה „טרנסילבניה". עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצה"ל. נפל חלל בקרב על הראדאר בדרך לירושלים ביום י"ז באייר תש"ח (26.5.1948). הובא לקבורה עם חבריו־לקרב בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי שעל הר־הרצל בירושלים.

שוסטר יצחק־יהושע

בן דוב וחנה. נולד ב־25.5.1928 בעיירה סבל, ליטא. עלה לארץ ב־1935 עם סבו וסבתו. למד בבית־ספר עירוני בתל־אביב והצטיין בכשרונות בלתי־רגילים. שנתים למד גם בבית־הספר למסחר ואחרי־כן עבד בבית־דפוס „הפועל הצעיר". את שעות הערב היה מקדיש לפעולה בתנועת „גורדוניה", שהיה חבר בה. עבר את כל שלבי הפעולה בגדנ"ע ושש לתפקידים אחראיים. לפני צאתו להכשרה התלבט מאד בין הצורך לגמול להוריו־זקניו על כל אשר עשו למענו ובין שאיפתו להגשמה החלוצית, והיה מאושר כשהצליח לשכנע את הזקנים בצדקת דרכו. לראשונה עבד בהכשרת „גורדוניה" בנות־ים ואחר־כך כחבר הכשרת דגניה ב'. היה מסור לקבוצתו ולחבריו.

בפרוץ המאורעות התנדב למשמר צינור־המים בנגב. „נפל בגורלנו לשמור על הקטע המסוכן ביותר" — כתב באחד ממכתביו. „החבלות אינן פוסקות. מוסתים הם הבידואים כאן". ב־13 בדצמבר 1947 יצא בחוליה בת 5 אנשים לסיור והבטחת קו־המים המערבי. בקרב קשה שהתחולל ביניהם לבין המון ערביי הסביבה נפלה קבוצת המגינים ליד הנקודה תקומה. ב־28.5.1953 הועבר למנוחת־עולמים בנחלת־יצחק.

שוסטר יצחק

בן לייזר וחיה. נולד ב־15 במאי 1924 בברייסק שבפולין, גמר שש מחלקות גימנסיה. בתקופת מלחמת־העולם השניה היה בבריחת־המועצות ובתחילת 1946 עבר לפולין, ללודז, שם הצטרף לקבוצת „גורדוניה" ואתה עבר לגרמניה. לאחר מסע־נדודים קשה וארוך, שחזר פעמיים, דרך ההרים הגבוהים, עבר את גבול איטליה. לא שעה להפצרות אמו שיסע לאמריקה. מטרת בואו לאיטליה היתה להגיע לארץ־ישראל. אומנותו — ספר. בסתיו 1947 עלו יצחק וחבריו על ספינת־המעפילים „תגבורת". לילה תמים נאבק עם גלי־הים ועזר בהעלאת המעפילים לאניה. ב־1 בינואר 1948 הגיעה ספינתם לחוף נהריה, לאחר שהצליחה להתחמק מעיני הבריטים. יצחק התישב בחדרה וכעבור חדשיים הצטרף לצבא והשתתף בקרבות הנגב. באחד הקרבות האלה, על משטרת נגבה, נפצע. לאחר זמן־מה השתתף בקורס והיה לחובש פלוגתי.

נפל בכיבוש הכפר חוליקאת, ביום 19 באוקטובר 1948, בזמן להציל פצוע שהיה מוטל בקו־האש. כדור אנטי־טנקי פגע בראשו ויצחק נהרג בו במקום. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג.

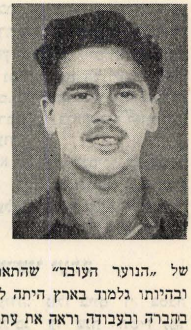
שוסטר צבי

בן שבעון ופסל. נולד בשנת 1925 בפולין. גדל במקלטים וביערות ובשדה־הקרב. בן 14 היה בפרוץ מלחמת־העולם השניה. תחילה נלחם בין שורות הפרטיזנים ואחר־כך כסמל בצבא האדום בחזית אוקראינה. עם גמר המלחמה נדד הרבה והצליח לחזור לפולין, בלודז הצטרף לקבוצת „במאבק" של „השומר הצעיר", בדרך חתירתו לארץ נקלע לגרמניה ושם מילא תפקיד חשוב בארגון „הבריחה" ומתוך הסתכנות העביר מאות מעפילים דרך האַלְפִּים אל חופי המולדת. בבואו לארץ הצטרף לקיבוץ „השומר הצעיר" מסילות — והתגייס.

נפל בחזית ג'נין ב־10.7.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות במסילות. קיבוצו הוציא לזכרו חוברת־זכרון.

שוסטרמן ישעיהו

בן אריה ושרה. נולד ב־15.2.1929 בעיר ברז'ן ברומניה. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך יצא לעבודה במקצוע האפיה. במלחמת־העולם השניה, בהצטרף רומניה לגרמניה ולמשטר הנאצי, גורש הנער עם יתר היהודים לטרנסדניסטריה, הצליח להימלט משם ולחזור לרומניה ומשם עלה לארץ ב־1944 עם שרידי הנוער מטרנס־דניסטריה. שהה שנתים במשק חפצי־בה ואחר־כך הצטרף עם כמה מחבריו לגרעין של „הנוער העובד" שהתארגן במקוה־ישראל ויצא להכשרה בגבת, ובהיותו גלמוד בארץ היתה לו קבוצת ההכשרה לבית ולמשפחה. התערה בהברה ובעבודה וראה את עתידו בהתיישבות בקיבוץ.

התגייס עם קבוצת ההכשרה לפלמ"ח ובחורף תש"ח השתתף בקרבות עמק בית־שאן, בפעולות־תגמול בחיפה ובפעולות בעמק זבולון, בעמק יזרעאל, בקרב הקשה על צנדלה ובשפרעם. לאחרונה השתתף בקרבות משמר־העמק נגד כנופיותיו של קאוקג'י ושירת בתפקיד רץ־מקשר. נפצע, ובדרכו לנקודת איסוף הפצועים נפגע מפגז ונהרג ב־13.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגבת.

שוסטרמן צבי

בן יהודה וצירל (צילה). נולד ב־5.8.1919 בחאבנה שברוסיה וב־22.12.1922 הגיע ארצה עם הוריו. גמר בית־ספר עממי, למד שנתים בגימנסיה „נורדיה" בתל־אביב וב„טכניקה" של גורדון ואחר־כך עבד בשרברבות ובפקידות. היה מטובי הספורטאים ב„מכבי־עתיד", ובהוקיי היה בין הראשונים והמובחרים. כחבר ה„הגנה" מילא תפקידי־בטחון שונים בשנות המהומות 1936—1939. בראשית מלחמת־העולם השניה התנדב עם חבריו לחיל־האויר הברטי ובשש שנות שירותו בו שימש בתפקידי נשק אוירי, מקפל מצנחים, נהג ועוד — ממצרים דרך צפון אפריקה, מלטה, סיציליה ועד סוף המלחמה באיטליה, וגם בצבא היה הוא וחבריו הארצישראליים מטובי המשתקים בהוקיי וקבוצתם היתה הנבחרת הטובה ביותר של חיל־האויר המלכותי. משחורר מהצבא ב־1946 החל לעבוד עם אחיו בנהגות.

כשפרצה מלחמת־השחרור התנדב בין הראשונים לחיל־האויר הישראלי ושירת כנשק אחראי בשדה־התעופה בתל־אביב. ביום 10 במאי 1948 נשלח מתל־אביב מטוס להפציץ את הכפר בית־מחסיר, שהערבים החזיקו בו בעקשנות והיה צורך לסלקם משם לשם פתיחת הדרך לירושלים. במטוס הזה, שבגלל האונה אוירית נפל ונתרסק בהרי יהודה, בסביבת אבו־גוש— קרית־ענבים, המריא גם צבי ונספה עם חבריו. ב־23.9.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־ענבים.

שופטן שמעון

בן זיגברט־אחיעזר וביאנקה. נולד בחיק משפחה ציונית ב־13 בספטמבר 1927 בעיר ליגניץ אשר בחבל שלזיה (אז — גרמניה). בהיותו בן שבע עלו הוריו לארץ ב־1934. למד תחילה בירושלים, בבית־הספר „תחכמוני", ואחר־כך בבן־שמן והתגורר באחרונה בתל־אביב. משגמר את חוק לימודיו למד את מקצוע האורטופדיה והתחיל לעבוד בו. התעניין בהיסטוריה כללית ויהודית וכתב כמה חיבורים קטנים במקצוע זה. חובב מוסיקה קלאסית ובקי בה, העדיף אותה על כל שמחת־חיים אחרת.

בן 18 התגייס לגוטרות. שירת במשטרת הישובים העבריים בעמק מאז שנת 1945 — תחילה ברמת־דויד ואחר־כך בגניגר — וב־30 בספטמבר 1947 התגייס לצבא. מאז ה־24 בדצמבר 1947 היה בבסיס קרית־ענבים ומשם יצא לקרבות. השתתף בקרב הקסטל ונפל ליד מעלה־החמישה ב־1 במארס 1948. שמעון, שהיה גם חובש, הוציא אחד מחבריו הפצועים מתחום האש ותוך כדי הצלת חייו של זה נפגע הוא עצמו ונפל. בן ביום נקבר בקרית־ענבים.

שוין מרסל

בן רפאל וסופיה. נולד בדצמבר 1922 בבריסל, בלגיה. גמר בית־ספר עממי ולמד את מקצוע הפרוונות. עם פלישת הגרמנים לבלגיה — והוא חייל בצבא הבלגי — הצליח להתחמק מרודפיו ולהצטרף אל המחתרת הצרפתית. פעם גילתה אותו הבולשת וכמעט נתפס, אך השכיל לגנוב יחידי את הגבול הספרדי. שם אמנם נעצר והוחזק במאסר חודש ימים עד ששוחרר בתיווך הקונסול הבלגי. בשעת הזדמנות יצא לאנגליה, להצטרף לצבא הבלגי שם, אולם באמצע הדרך חזר בו ופנה לארץ. העפיל באניה „ניאסה" בשנת 1944. התישב בירושלים ונשא אשה. הוריו בחוץ־לארץ הפציר בו שיחזור אליהם והוא אמנם נענה להם לבקר אצלם ביקור קצר, אלא שבינתים פרצו המאורעות והוא דחה את נסיעתו מדאגתו למולדת. „עלי להישאר כאן עד הנצחון הסופי, נצחון יהדות כל העולם", אמר.

התגייס בין הראשונים. היה מן המשתתפים בקרבות גשר, צמח ודגניה. בקרב דגניה הצליח, עם עוד חבר אחד, לתפוס משורין ערבי. זכה לכמה ימות נופש בנהריה ושם הגיעתו הידיעה כי יחידתו יוצאת לקרב על סג'רה. מצב בריאותו היה אז לקוי, אך הוא התנדב מיד לפעולה שכל חבריו השתתפו בה. ובקרב־התקפה זה נפצע קשה, הועבר לבית־חולים ומת כעבור שבוע ימים, בח' בסיון תש"ח (15.6.1948). למחרת היום נקבר בעפולה. השאיר אחריו אשה.

שור משולם

בן בן־ציון ורבקה. נולד ב־1912 בצ׳ורטקוב שבמזרח־גליציה (אז — אוסטריה). למד ב„חדרים" ובבית־ספר עממי במשלתי, ואחר־כך ב„ישיבה" והיה משען להוריו כעוזר להם במסחרם, אך שאף לעלות לארץ־ישראל, ולאחר שעבר הכשרה בחוה של חלוצי „אגודת ישראל" בטלומאץ קיבל סרטיפיקט ממכסת ארגונו ועלה ארצה ב־1934. הסתדר כפועל־בנין בטפסנות, חסך משכורו כדי לתמוך בחבריו הזקנים, קבע עתים לתורה והשתדל לעזור לחברים ולעודדם. בפרוץ מהומות תרצ״ו הצטרף ל„הגנה", ובהיותו מחונן בכוח ובאומץ נלחם בהצלחה ובהרגשת חובה דתית־לאומית קדושה. השתתף באחראי לנוטרים בשמירת „חומת טיגרט" בגבול הצפון עד שהקדחת הפילתו למשכב והובא לבית־חולים. כשהבריא צורף לפלוגות־הלילה של וינגייט והיה מטובי הלוחמים בכנופיות הערביות. אחר־כך היה סמל אחראי במשמר הנוטרים על מחסני הצבא הבריטי בקרית־מוצקין, ובסוף הועבר למשטרה הרגילה ושירת בדרגת סמל בסביבות חיפה. קיים את קשריו עם ה„הגנה" והיה לעזר למחתרת במאבק נגד השלטון הזר. היה נאמן ומסור להפקידיו בשירות הבטחון, ובהיותו קודם כל מחמיר בדרישות כלפי עצמו מילאו אנשיו את דרישותיו למשמעת ולמילוי חובה אף בתנאים קשים.

משפחתו בגולה הושמדה ורק אחות אחת נשארה בחיים. הוא ציפה לבוא ימים שקטים בארץ, שישא אשה וימשיך את שלשלת בית אביו. אך הימים השקטים בוששו לבוא ובסערת חורף תש״ח עשה כמיטב יכלתו להגנת אזורי בשירות המשטרה. מהמשטרה עבר לצבא ההגנה והשתתף בגבורה ובמסירות בהרבה קרבות הגנה וכיבושים בצפון הארץ עד שנפל ברמות־נפתלי ביום 11.6.1948. היה קבור ברמות־נפתלי, ביום כ״ז באדר תש״י (16.3.1950) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

שושן נפים

בן אליהו ורחל. נולד בשנת 1930 בקושטא אשר בתורכיה. גמר בית־ספר עממי ועלה לארץ בשנת 1943. התגורר בשכונת התקוה, תל־אביב. בתקופת המאבק היה במשך שנתים חבר מחתרת לח״י.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לצבא ההגנה לישראל לחטיבת „שרירן ופשיטה" והשתתף בקרבותיה הרבים במשך 8 חדשים. בין השאר השתתף בכיבוש לוד ובשחרור בן־שמן, ובמערכה זו נפל ב־16.7.1948, בן ביום הובא למנוחת־עולם בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שושנה יוסף

בן שלום ואסתר. נולד ב־1928 בירושלים. אחרי סיום לימודיו בתלמוד־תורה „מזרחי" למד את מלאכת הדפוס ועבד בה. ב־1945 הצטרף למחתרת אצ״ל ובשנות שירותו בה הצטיין באומץ ובכושר יכלתו בביצוע פעולות רבות נגד השלטון המנדטורי ואחר־כך נגד הערבים. בין השאר השתתף בכיבוש דיר־יאסין, בקרבות על בית־הספר לשוטרים, שייך־ג׳ראח ועוד.

ב־9.6.1948 יצא לפעולה מבסיסו של אצ״ל ושוב לא חזר. היה קבור בשייך־בדאר א׳. ביום כ״ח באלול תש״י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שושני יעקב

בן משה ומסעודה. נולד ביום ו׳ בטבת תרצ״ב בירושלים. עד שנת תש״ז למד בתלמוד־תורה „מזרחי" וחדשים מספר לאחר שסיים לימודיו נכנס לעבודה כפקיד בקרן־הקיימת־לישראל. היה בגדנ״ע. עם פרוץ מלחמת־השחרור יצא לביצורים. ביום 11.6.1948, הוא יום הפסקת האש, הלך לעבודת ביצורים. השתדלות בני המשפחה למנעו מכך (אותה שעה היתה הפגזה חדשה) לא הועילה. הוא הגיע בשלום עד מקום הריכוז. אך בדרך לביצורים, ליד מועדון „מגורה", פגע בו הפגז האחרון, ב־14.6.1948 הובא למנוחת־עולמים בסנהדריה בירושלים.

היה עניו ותמים־נפש וככל שגדל כן הלכו ונתבלטו בו תכונות אלו. מעולם לא התפאר במעשיו ולא הבליט את חלקו בפעולות השונות. במיתו עוד לא הוציא את שנתו השבע־עשרה.

שושני נחום

בן דוב ופרידה. נולד ביום ד׳ בניסן תרפ״ו בכפר־סבא. גמר את בית־הספר העממי, הצטרף ל„הגנה" ולגדנ״ע ופעל רבות בתנועת „הצופים". למד בגימנסיה „אחד־העם" בפתח־תקוה. אירגן את חיי החברה של התלמידים ואת יציאתם לעבודה במשקים. היה מדריך ומפקד גדנ״ע בשרון ואת חופשותיו בילה בקורסים של ה„הגנה" ואף מצא פנאי לעזור לאביו בעבודה בפרדס. במאורעות תרצ״ו שימש בתפקידי קשר ו„עזרה ראשונה" והתאמן בא״ש ובנשק

שורנו אהרן („ארנו")

בן מכס וביטה. נולד ב־12.2.1920 באסן, וגבל הרוהר שבמערב־גרמניה. למד בבית־ספר ריאלי ועם השתלטות הנאצים הפסיק את לימודיו ולמד מלאכת צבע־בנין ואחר־כך הצטרף לתנועת־נוער חלוצית ונכנס להכשרה. היה מסור מאד להוריו וכשאלה עמדו להגר לאנגליה נפרד מהם על סף מלחמת־העולם השניה ועלה לארץ־ישראל. לפי השמועה עשה זמן־מה באיזה קיבוץ בחבורת נוער עולה, ואחר־כך עבד במקצועו בכפר־שמריהו ובהרצליה.

התגייס להגנת המולדת ונפל במערכות הנגב ב־19.5.1948. היה קבור בניר־עם. ב־4.12.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

קל. אחרי גמרן את הגימנסיה — בהצטיינות בספרות ובהיסטוריה — שירת שנה בנוטרות ותוך כדי כך עסק באימונים ובהדרכתם של צעירים ל„הגנה" ועבר קורס מ"כ. בשלוש שנות למדן פילוסופיה, היסטוריה ומתימתיקה באוניברסיטת ירושלים עבד בשכר — בגלל קשיים חמריים — כמדריך הג"מ בבתי־הספר התיכוניים והשתתף באימונים ובמסעות של גדנ"ע. ב־1947 עבר קורס מ"מ וצורף לחי"ש. מפרוץ המהומות פעל בהגנת ירושלים ובסוף 1947 נאסר בשעת סיור־בשטחן בעיר. בחדשי ישיבתו בכלא ה„קישלה" אירגן וניהל את החיים החברתיים והתרבותיים של האסירים והפך להם את הישיבה בכלא ל„ישיבה" של השתלמות רוחנית (אסירים פליליים הקשיבו בענין רק לקריאותיו והסברותיו בספרי אפלטון). משוחרר הוצע לו תפקיד בבית המוסדות, ולדרישתו התקיפה לצאת לשירות קרבי נתמנה למפקד מרחב ארזה בדרגת מ"פ בגדוד „מכמש" (כינויו במחתרת היה „נחשון").

השתתף בקרבות על הקסטל והדף התקפות מעל חיל־המצב שלנו בכפר צורה. כשהגיעה פקודה לסייר בסביבות מחצבות צובה וחבריו סירבו למלאותה באמרם שסיור זה כמוהו כהתאבדות, יצא הוא עצמו בראש כיתה. כשהותקפו על־ידי כוח עדיף ביותר של ערבים מזוינים, פקד על אנשיו לסגת ונשאר אחרון לחפות עליהם ב„ברן" שבידו ונפל חלל ביום 5.4.1948. נקבר במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תש"ד (19.11.1953) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שושני נפתלי

בן אהרן ודינה. נולד ב־1915 בעיר ולודאבה שבפולין. עלה עם הוריו לארץ ב־1925 ולמד בבית־הספר „נצח־ישראל" בחיפה. בגלל הדוחק החמרי במשפחה הפסיק את לימודיו אחרי היותו לבר־מצוה, למד חשמלאות, עבד והצטרף ל„הנוער העובד" ואחר־כך עבר לבית"ר והתמסר לפעילות ציבורית ולאומית. בן 22 נשא אשה, התישב בנהריה, עבד במקצועו והצליח להתבסס ונולדו לו בן ובת. בשקידתו להבטיח קן שקט למשפחתו התמסר לעזרה בהעלאת מעפילים לחוף נהריה, ומה רב היה צערו כשהחלטת החלוקה של או"ם הוציאה את נהריה שלו ואת הגליל המערבי מתחום מדינת־ישראל.

גויס למלחמת־השחרור ורב היה אשרו כשזכה להשתתף בפעולות הנשק הישראלי מעבר לנהריה, בכיבוש הרי הגליל. נפל מפגיעת פגז בהרי תרשיחה ב"ב בתמוז תש"ח (19.7.1948). למחרת נקבר בנהריה.

שחור אליעזר

בן זלמן־זאב ופרידה. נולד בכ"ט באדר תרפ"ט בתל־אביב למשפחת תורנים ועסקנים בישוב. משסיים את בית־הספר העממי „ביל"ו" בתל־אביב הלך ללמוד תורה בישיבות כפר־הרא"ה ו„חישוב החדש" בתל־אב"ב. בערבים היה לומד בבית־הספר התיכוני „השכלה" בתל־אביב ועמד לפני בחינות־הגמר. היה משובי הלומדים והחניכים. שקדן, אוהב תורה ויראי־שמים, ולבו פתוח תמיד לכל נדכא וקשה־יום ומוכן להיות לו לעזר. ניחן בלב טוב ודאג תמיד לזולת. בהיותו בן 8 בא פעם מבית־הספר מלא דאגה וסיפר לאמו, שבשעת ההפסקה לארוחת עשר, השגיח שאחד המורים סועד לבו בלחמניה בלתי־מרוחה. כנראה שהמורה נתון בדחקות ויש לדאוג לו ולהיטיב את מצבו. מנעוריו היה פעיל בגדנ"ע, „אליצור" ובנוער „המזרחי". השתתף בהגנת, בשמירה ובהעלאת מעפילים.

עם הכרזת העצמאות התגייס לצה"ל ושירת בפלוגה דתית. נשלח למקור־חיים אשר בירושלים, ומשם — לשער־הגיא. באחד ממכתביו האחרונים כתב: „יום־יום, שלוש פעמים ביום, בעמדי להתפלל מול הר הבית מתפלל אני בלבי: יהי רצון ונוכל להתהלך חפשים בארצנו". שימש חובש מחלקתי ובעצם חבשו חבר פצוע נפל בשער־הגיא ביום 13.5.1948, יום לפני הכרזת העצמאות. נקבר בסנהדריה בירושלים.

שחור מרים

בת אפרים ולאה. נולדה בה' בטבת תרפ"ט בירושלים. בת לדור רביעי בארץ. לפני למעלה ממאה שנה עלו אבות אבותיה לארץ והיו בין שומרי חומות טבריה, צפת וירושלים. אביה, מורה בבית־הספר העממי „ביל"ו" בתל־אביב, עודד את בתו לדרך חלוצית. התחנכה בכפר־הנוער בן־שמן, הצטרפה ל„הנוער העובד" ויצאה אחר־כך להכשרה בעין־חרוד, בית־הערבה ונען. אמיצת־לב, ישרת־אופי, עליזה — „כנף רננים" קראו לה. מרים ראתה ענין רב בחיי הקיבוץ והרבתה להביע דעתה על חיי החברה. אין ענף חקלאי שלא התמחתה בו. חרשה וזרעה, עבדה בגן־הירק ובמשתלה, ברפת, בדיר ובלול, טיפלה בתינוקות והיתה טרקטוריסטית. בכל עת־מצוא היתה עולה על הטרקטור ונוהגת בו וכך למדה לחרוש כאחד הבנים. גם בפלמ"ח, שאליו הצטרפה בעודה צעירה לימים, הצטיינה כאחד הבחורים. עוד לפני מלאות לה 18 שנה יצאה פעם עם חברה לחפש פלוגת־אימונים, שעקבותיה אבדו בסביבות יריחו יום־המלח. מרים היתה הראשונה שגילתה את התועים בדרכם. נודעה כאולפת שחיה וריצה, מטפסת בהרים וזורקת פצצות ועל־כן כינוה „הפרטיזנית". עברה קורסים מיוחדים לסיירים וגששים ובהיותה בנגב, שעליו חלמה תמיד ובו רצתה לבנות את ביתה, סיירה את ציונר־חמים, לא רחוק מגבול מצרים. באחד הסיורים הללו נפלה, כשבועים לפני שעמדה להקים בית בישראל. קבוצתה, בת 9 אנשים, יצאה לסיור בדרך מגבולות לנירים. בעברם את הכפר הערבי אישיש ארבה להם כנופיה גדולה. מאחד הבתים נשמעה יריה ומיד התוקפו על־ידי כ־1500 בידואים. שלושה מן הבחורים נפלו מיד. הששה שנותרו נתפלגו לשתי קבוצות והחלו להימלט על נפשם, אך ההמון מדביק את אחת הקבוצות. מרים, שהיתה בחבורה השניה, זרקה שתי פצצות והפילה חללים בהמון הבידואים. השלושה הספיקו להימלט, אך ההמון רדף בחימה אחרי מרים ושני חבריה. השנים נפלו בק"מ הראשון ואילו מרים, שהיתה קלת־רגלים, נמלטה הרחק מן הכפר, עד שבידואי רכוב על סוסו השיג גם אותה וירה בה. למחרת, כשנכנס כוח עברי לכפר, מצאוהו ריק מאדם. היו בו שלושת החללים היהודים והרוגים בידואים. שני החללים האחרים נמצאו בשדה והרחק משם נתגלתה גויתה של מרים ליד מחילה קטנה שאליה הגיעה בשארית כוחותיה ושם מתה מאיבוד דם רב ב־11.12.1947. נקברה בנחלת־יצחק. ביום כ"ה באלול תשי"ד (23.9.1954) הועברה לבית־הקברות הצבאי שבמקום.

„אני קוראת וחוזרת וקוראת בדפי ספרה של חנה סנש" — כתבה מרים באחד ממכתביה — „את הספר אניח למראשותי, מתחת לכרי. אכן, זוהי הדמות שכמוה אחפוץ להיות" — — —. **„חורשת מרים" ניטעת בנגב על־ידי הקרן־הקיימת־לישראל לזכרה של בת ה־19.**

שחורי ישראל

בן יוסף ופסיה. נולד בכ"ד בשבט תרע"ג (1.2.1913) בחיפה. אביו, ציוני ותיק, שאף לתת לילדיו חינוך עברי ארצישראלי וכל המשפחה עלתה ארצה בשנת 1910. בגיל 7 נתיתם מאביו. למרות מצבה החמרי הדחוק של המשפחה סיים חוק לימודיו בבית־הספר העממי. אחרי־כן החל עובד בפקידות ועם זאת שקד והתמסר להשלמת השכלתו בכוחות עצמו. התעניין במיוחד באמנות הפלסטית ובאמנות הציור. בגיל צעיר הצטרף ל"הגנה. הקדיש את כל זמנו הפנוי לפעולות והיה מסור לתפקידיו. עלה לאטו בסולם הפיקוד, ובהיותו בחיפה הגיע לדרגת סגן מפקד פלוגה. בגיל 18 בערך הצטרף לתנועת "הבחורות הסוציאליסטית" והיה מרכז הפעולות של הקן. נטה לחיי שיתוף והגה תכנית ליסוד קבוצה. באותה תקופה היה פעיל בועד הפקידים והיה אחד מחבריו. מנעוריו היה חבר פעיל ב"הסתדרות העובדים" ובשנים האחרונות חבר מסור של מפא"י. בשנת 1938 הועבר לתל־אביב ונתמנה למדריך גושי של ה"הגנה" ואחר־כך כמדריך האחראי לעיר. בתפקידו זה חינך אלפי חברים והכשירם לתפקידי מגן. התעניין בבעיות צבאיות ואף חיבר רשימות מקצועיות רבות על נושאים צבאיים. השתתף בפועל בהגנה אקטיבית על הישוב בתקופת המאורעות. היה שקט ומכונס בתוך עצמו, צנוע וברוך־כשרונות בתחומים שונים, עיוניים ומעשיים. היה מכובד ואהוב על אלפי חניכיו ומיודעיו. השקיע את עצמו בלימוד _חינוך עצמי. הרבה לכתוב רשימות ומסות בתחומי־מחשבה שונים ובשאלות מדיניות וחברתיות, כגון השאלה הערבית, החינוך. הרבה לטייל ולסייר בארץ לארכה ולרחבה וגם בארצות השכנות.

עם פרוץ המאורעות נתמנה למפקד "החזית הדרומית" המסוכנת של תל־אביב. בתל־אביב תיכנן את הגנת העיר לכל פרטיה. היה מפקד חזית־הדרום ונשא בעולו הכבד של תפקיד זה (עיין בספר "ממאורעות למלחמה" בהוצאת קרן ה"הגנה" על שם ישראל שחורי וחבריו ושירות תרבות של צבא הגנה לישראל. הספר מוקדש "לזכר ישראל שחורי ז"ל — חבר, מדריך ומפקד"). בשנה האחרונה לפני נפלו היה מפקד העיר תל־אביב והמרחב. נפל בדרך ג'מזו— בן־שמן יחד עם חבריו־עוזריו, המפקדים שורה אושרוביץ ויחזקאל בן־דויד, ביום י"ד בתמוז תש"ח (21.7.1948). כינויו בימי המחתרת בתל־אביב היה תחילה "חנניה" ואחר־כך "איר". משהתרחקה המלחמה משערי תל־אביב נתמנה כסגן מפקד חטיבת "קריתי", והיה אחראי לכמה משלטים, הגנתם ובטחונם. ביום 21.7.1948 יצא לסיור במשלטי ג'מזו־לטרון ובדרך עלתה מכוניתו על מוקש. נפצע ומת לאחר יסורים במשך עשרים וארבע שעות. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק. אחרי מותו הוקמה בכפר־ג'מזו מצבת־זכרון לו ולחבריו שנפלו עמו. אחרי נפילתו הועלתה דרגתו על־ידי המטכ"ל לסגן־אלוף.

שחורי מלאכי

בן הד"ר צבי ולאה. נולד ביום ט' באייר תרפ"ב (7.5.1922) בתל־אביב. למד בגימנסיה "הרצליה". גדל באוירת המסורתו של ה"הגנה", כי אביו ובני משפחתו היו בין פעיליה, והצטרף אליה. באחת ההפגנות שנערכו בתל־אביב נגד "הספר הלבן", נשא את הדגל הלאומי בראש ההפגנה, וכשהבריטים פיזרוה — נפצע בראשו וברגליו, אך לא השמיט מידו את הדגל שנכתם בדמו. בגיל 17, אחרי סיום לימודיו בבית־ספרו, התגבד לנוטרות, בהתאם להחלטת המוסדות הלאומיים, ושירת שנים מספר בחיל־הרכבת בין חיפה לראש־העין ותחנת־הנוטרים בצמח.

משהחלו המאורעות לאחר הכרזת החלוקה, התגבד — אם כי לא היה חייב גיוס בהיותו אב ליילד — לשוורות ה"הגנה" ושירת כנהג בשיירות האספקה לירושלים ולדרום. עם כיבוש יפו שירת בלילות בפלוגה המיוחדת של המשטרה הצבאית. אחרי־כן עבר למשמר של שר־הבטחון, ובהפצצת המטה הכללי ברמת־גן נפצע קשה ומת בזרועות אביו ביום ד' בסיון תש"ח (11.6.1948). בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה וילד.

שחורי צבי

בן יהושע ונחמה. נולד ב־1914 בעיר שדלץ שבפולין. כבן למשפחה אדוקה קיבל את ראשית חינוכו ב"חדר" ואחר־כך עבר לבית־ספר, בו הצטיין בלימודים ובציור. בן 13 הצטרף לתנועת "השומר הצעיר" והיה אחד החברים הפעילים בקן המקומי, מדריך נוער, אהוב על חניכיו, עליו ושמח ונערץ על חבריו. ב־1933 יצא להכשרה בקושנו, חלם, לובלין — עד עלייתו לארץ בשנת 1939. לא עבר זמן רב אחרי הצטרפו לקיבוץ יד־מרדכי והוא התערה במקום. הסתגל לעבוד בטוריה בפרדס, יצא לבציר לזכרון־יעקב והיה מראשוני פלוגת הדייגים של הקיבוץ. במשך תקופה מסוימת שירת גם כנוטר במקומות שונים בארץ. פעמיים נשקפה סכנה לחייו — עם מפולת־קרקע, בשעת חפירת בור, שבה נהרג חברו, ובתאונת־דרכים. היה מראשוני העולים על אדמת חרביה, היא יד־מרדכי. לא ידע גבול במסירותו לעבודה, לקיבוץ ולמפעליו. היה חבר ועדות שונות ועם פרוץ המאורעות נבחר למרכז־חוץ של המפעלים. בזמנים הקשים ההם בתחבורת הנגב נסע יום־יום בדרכים המסוכנות, זרועות המוקשים.

במערכה הגדולה על יד־מרדכי פעל בעמדה במשק והיה חש לעזרה לכל מקום שנדרש. ביום שני למערכה, ב־20 במאי 1948, בא לעזרה לעמדה אחת, כדי להדוף את ההסתערויות החוזרות ונשנות של האויב המצרי. נשאר עם עוד חבר בתצפית על הסוללה, עד שפגע בו כדור־האויב והוא הועבר למקלט הרופא. גם ברגעיו האחרונים היה שרוי כדרכו במצב־רוח טוב. אחר 5 שעות הוציא את נשמתו. עם שחרור יד־מרדכי מידי המצרים הובא לקבורה ביום 13.12.1948 בבית־הקברות של המשק. הניח אחריו אשה ובן.

שחטר משחייצחק

בן שלום־דוב ואסתר־פאיה. נולד ב־20.3.1918 בעיירה נובוסלצה אשר ברומניה, מקודם רוסיה, בבית חסידי אמיד, ברוך־בנים. בבית חונך למצוות ובבית־הספר העממי בעיירה קנה השכלה כללית. בן 17 שנה הצטרף לתנועה הציונית. זמן־מה היה חבר בית"ר ובראשית שנת ת"ש יצא להעפלה דרך העיר סולינה. כעבור 4 חדשים (בדצמבר 1939) הגיע לארץ בחוסר כל. אחרי ששהה במקומות שונים הצטרף למחנה החלוצי־דתי ויצא לטירת־צבי. בכל חום מרצו וחוסן שריריו התמסר לעבודת הבנין במקום ומשחר עד ערב עמד על הפיגום בקיץ הלוהט של עמק בית־שאן ועשה מלאכתו באמונה. בתש"ג הצטרף יחד עם רעיתו יעל, חניכת חברת־הנוער בטירת־צבי, לקבוצת "אברהם" שעלתה לכפר־עציון. שם גדר

מאות מטרים מקרקע ההר בגדרי־אבן, בנה עמדות־מגן, בתי מגורים, מלאכה ומשק עד לבית־התינוקות המפואר, שבנינו נסתיים חדשים מספר לפני פרוץ המלחמה. הצטיין ביראת־שמים ובהקפדה על מצוה קלה כחמורה. על אף עבודתו הרבה מצא פנאי להשתתף בשיעורי תורה. היה בעל קול ערב ושימש ש"ץ במקום. התבלט בשמחות־מצוה וב„הקפות" היה רוקד בדבקות. מרכיב תינוקות על כתפיו ויוצא עמם במחול. שירת בכיתת הפל"ם במשק. השתתף באימונים וסיים קורס מקלענים והיה המקלען מס' 1. שמר על הכלי כעל בבת עינו וציחצחו במסירות ללא גבול. ולכן פעל המקלע שלו בדיוק בכל שעת צורך.

כשהחלו ההתקפות על הכפר בנה ביצורים בכל פינות המחנה ולקח חבל פעיל בשמירה ומרצון קיבל על עצמו תפקיד נוסף: לטפל בגמילת החסד האחרון עם חללי הגוש. בחריקת־שיניים היה עובד בחציבת הקברים וחזור לכפר עם אחרון המלווים. בימים האחרונים, 12־13 במאי, פעל ה„לואים" שלו במקומות־התורפה בכפר, בעיקר בקטע הדרומי־המערבי, והפיל חללים. נפל על כליו ליד המנזר הגרמני, בפרוץ שריוני האויב לחצר המשק ביום 13.5.1948 12־. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. השאיר אחריו אשה ובת, שלומית.

במכתביו לחברתו שכתב בשעת המצור הביע את אמונתו האיתנה בנצחון. הדברים נאמרו מתוך אמונה דתית עמוקה, ותובלו בפסוקי תנ"ך. „אין קפיצות במפעלנו" — כתב — „חוליה לחוליה מצטרפת, וכולן מהוות את השרשרת המקשרת את ראשית צעדינו בהרי יהודה עם מפעלנו ההתישבותי העתיד לבוא. אל תחסר בשרשרת חולית הכבוד וההגנה למען קום מלכות דויד... זו מלחמת־מצוה וכל אחד צריך להשתתף בה. אפשר לסמוך על מוסדותינו ועלינו להיות ממושמעים. צריך להודות לה' יום יום שאנו חיים. עד כמה שאפשר יש להתגבר... כמובן שלא תמיד זה קל..."

שחיבר יוסף

בן משה ולאה. נולד בשנת 1928 בחלב, סוריה. שם למד בתלמוד־תורה וב„מדרש התלמידים". בשנת 1943 העפיל ארצה ועבר חבלי־קליטה קשים. היה היחיד ממשפחתו בארץ, אך במשך הזמן הצליח להעלות ארצה את אמו, אחותו ושלושת אחיו. יוסף גר בתל־אביב, עבד באריגה (סלילה) ופירנס את הוריו הזקנים. עזר גם לשאר בני־המשפחה, לחברים ולכל הבאים עמו במגע. היה בעל מידות טובות. חבר אצ"ל. השתתף בכמה פעולות בחיפה.

בראשית שנת 1948 התיצב לשירות העם והשתתף בקרבות ב„משולש" ובגליל. עלה לדרגת מ"כ. היה בגדוד של חטיבה אחת. מן הלוחמים במבצע „עשר מכות" בנגב. נפל ב„מבצע יואב" („משלט הגשר") בקרב על קרתיה ביום 18.10.1948. למחרת נקבר בגבעת־ברנר.

שחמון מאיר

בן שלמה ועזיזה. נולד ב־1907 בבגדד, בירת עיראק, וב־1944 העפיל ארצה בדרך היבשה. התישב עם אשתו בירושלים ועבד בחייטות.

במלחמת־השחרור שירת, כפי המשוער, בח"ם בעיר ובסביבה. נפגע בשעת הפגזת העיר ונהרג ב־22.6.1948.

שחר זלמן

בן אריה וברטה. נולד בשנת 1928 בלבוב שבפולין. בן 7 היה כשעלה עם הוריו לארץ בשנת 1935. המשפחה התישבה בתל־אביב. זלמן גמר בית־ספר עממי ועבד כצורף. היה חבר פעיל ב„הגנה" ובפברואר 1947 הצטרף לשורות הנוטרים. לאחר הקמת צבא־המגן שירת בגדוד אחד והועבר אחר־כך לגדוד שני. חבריו של זלמן מעידים עליו כי היה חייל שראה בקרב צו קדוש שעל כל צעיר לקיימו.

ביום 21.3.1948 נפל בניצנים בקרב על התחבורה. בקרב זה מול מאות פורעים כילה את חמתו באויב שהסתייע בפיקוד בריטי. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבאר־טוביה.

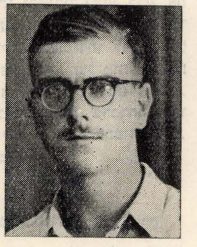
שחרור אברהם

בן יצחק ואסתר. נולד בשנת 1906 בצפת. מבני הישוב הישן בעיר המעורבת, וחי בה כל ימי חייו. למד ב„חדר", ובגיל צעיר החל לעבוד. הקים משפחה והתפרנס מעבודת סבלות. בכל שעבר על הישוב היהודי בעיר, במשך דור שלם, השתתף בגוף ובנפש. עליו מטבעו ותמיד פזמון בפיו. בימי המצוקה — ערב ימי השחרור שסימל אותו בשמו — התגייס ל„הגנה" והיה איש עמדה.

ב־2.1.1948 הביא לבית־בוסל ירקות בשני ארגזים תלויים לשני צדי חמורו. לא נרתע מלצאת לדרך, אם כי הזהירוהו על כך שיורים בעיר. במרחק כמה מטרים מהשער נפגע בראשו מכדור צלף ומת בו במקום. נקבר בצפת. השאיר אחריו אשה וששה ילדים.

שטאל רפאל (רלף) („לינקו")

בן ד"ר הרמן (צבי) ופרידה־צפורה. נולד בכ' בסיון תרפ"ו (2.6.1926) בברלין למשפחה מושרשת ביהדות וגדל משחר חייו באוירה ציונית. באוקטובר 1934 עלתה המשפחה ארצה והוא ואחיו ואחותו נכנסו ללמוד בגימנסיה „הרצליה" בתל־אביב, שם דבק בו הכינוי „לינקו" שכינוהו חבריו. עלה בשקדנות כמעט על כל חבריו ובכל המקצועות, וביחוד הצטיין בלימודים הריאליים. לפני בחינות־הבגרות נאספו סביבו חוגי תלמידים להיעזר בידיעותיו. קרא הרבה בעברית, באנגלית ובגרמנית, בספרי פילוסופיה, היסטוריה, כלכלה וספרות יפה וגיבש לו דעות עצמיות מתוך ביקורת אובייקטיבית ושיקול הגיוני. חיבב את משחק השחמט, שיולים וביקורים בהצגות, ונתמזגו בו יפה ההוקר, הצעיר חובב־החיים, ואיש החובה והאחריות. היה מסוגר בתוך עצמו ומסתפק בחוג־חבריים מצומצם. נמנע מלפנות למישהו בבקשה, אך נענה לכל מי שפנה אליו. עוד בלימדו במחלקה הששית הצטרף ל„הגנה" ומילא בה את חובתו במסירות ובהתלהבות. אחרי בחינות־הבגרות יצא לשנת־שירות בנוטרות באילת־השחר. בתום השנה נשאר לשנה נוספת. סיים קורס מ"כ בח"ש, חזר לנוטרות באילת־השחר ועלה לדרגת קורפורל. משסיים את השנה השניה החל ללמוד מתימתיקה ופיסיקה באוניברסיטה בירושלים ובראשית השנה הראשונה והשניה זכה בבחינות־הפרס לסטיפנדיה. התפרנס מחסכונותיו שנשארו משכרו בנוטרות וממתן שיעורים פרטיים, לבל יזדקק לעזרת הוריו. מיד אחרי החלטת או"ם

התיצב לשירות פעיל ב„הגנה". היה מפקד כיתת סטודנטים בגרעין הגדוד „מוריה" ועמד על המשמר ברחביה, טלביה ומוצא. את חובת השירות מילא בנאמנות ובכושר ובלי ויכוחים, אך במכתבים פרטיים מתח ביקורת על תופעות בהנהגה האזרחית והצבאית שלא ישרי בעיניו, מתוך דאגה פטריוטית לגורל העיר והמולדת. בדבריו ניכרה הנטיה לכבד גם את היריב ואת דעותיו ולהשתדל להגיע לידי מסקנה משותפת לטובת הכלל.

בסוף חורף תש"ח הועבר לגדוד „בית־חורון" שהוקם באותם הימים והוטל עליו לאמן את המגויסים שהובאו בשיירות מהשפלה ולעשותם לחיילים ממש. לפני הפסח יצא עם הגיכיו לשיירות קרבי בהרים, בדרך אל השפלה. באחרונה היה עמהם בתחנת הראדאר שנכבשה על־ידי כוחותינו, ליד מעלה־החמישה, ושם נפל, בשעה שהערבים חזרו וכבשו את הראדאר, אור ליום 26.5.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

שטדלר יוסף („יוסל")

בן שמעון ורוזה. נולד ב־16.9.1922 בוינה. עם השתלט הנאצים על אוסטריה הפסיק את לימודיו בבית־הספר התיכוני וב־1939 עלה ארצה ב„עליית־הנוער". אחרי חינוך והדרכה בתל־עדשים התגחל עם חבריו בקבוצת דברת שלרגלי התבור והיה האחראי לפלחה, אשר לפיתוחה התמסר למן ההתנחלות ואילך. ב־1944 התגנד לפלמ"ח וביחד עם המחלקה הגרמנית הצטרף לבריגדה והשתתף במלחמה באירופה. משם הפליג לביקור קצר אצל הוריו בניו־יורק וחזר ארצה לקבוצתו. עסק בסידור העבודה והיה אחראי לבטחון המקום במדי נוטר וכמפקד אזורי ב„הגנה".

ב־1947 עבר קורס מ"מ מטעם ה־חי"ש, ומשפרצה מלחמת־השחרור נתמנה למפקד פלוגה בגדוד אחד והשתתף בכל המערכות באזור הגלבוע. אימן והינך מגויסים מבני העיר. במסירותו ובשיקול־דעתו רכש את אמון אנשיו. בקרבו האחרון לחיפוי על הנסיגה מג'נין החזיק מעמד עם אנשיו באש חזקה, תוך הכרת האחריות שבעמידתו להצלת כל החזית. נפצע בפניו והוסיף לפקד וכדור שני פצעהו פצע־מות בפעולת מזאר, ליד הכפר ערבונה, על הגלבוע ביום ה' בתמוז תש"ח (12.7.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בדברת. זכרו הועלה בחוברת „לזכר הארבעה" שהוציאה קבוצת דברת בתמוז תש"ט. אחרי נפלו הועלה לדרגת סרן לפי פקודת המטכ"ל.

שטולצברג אהרן („שטולץ")

בן מרדכי וגיטל. נולד בל"ג בעומר תרפ"ב (16 במאי 1922) בפשמישל, גליציה, פולין, במשפחה חסידית־ציונית. למד ב„חדר" ובגימנסיה עברית. גדל באוירה של שאיפה לארץ ובניגה. עלה ארצה עם הוריו בשנת 1935 והמשיך את לימודיו בבית־הספר הריאלי בחיפה. משסיים את שנת הלימודים בכיתה ו' יצא לשנת־עבודה בקבוצת מעין ובקריית־ענבים. אחר־כך חזר לבית־הספר הריאלי וסיים בו את חוק לימודיו בהצטיינות. היה חבר בתנועת „הצופים". אחרי סיימו את לימודיו היה אחד ממיסדי „קבוצת הצופים" ומתוי דרכה. כחבר קבוצה זו הצטרף לפלמ"ח עם היוסדו, עלה לדרגת מ"כ, מ"מ, אף שימש בתפקיד קצין־הסברה חטיבתי. השתתף בהורדת מעפילים לחופי הארץ, בהעברת עולים דרך גבול הצפון, בפיצוץ הרכבות, בליל וינגייט, בפריצת מחנה עתלית, בפיצוץ הראדאר, ועוד. בשנת 1947 היה חבר מזכירות הקיבוץ המאוחד, פעיל בעניני הבטחון והנוער. בתפקיד זה מצא את מותו בנסעו לנגב לשם ארגון עזרה לישובים מרוחקים. נפל בג' בטבת תש"ח (16.12.1948) בדרך בין חלוצה לרביבים בעלות הטנדר בו נסע על מוקש. היה קבור ברביבים. ב־14.8.1950 הועבר לחיפה.

משאת נפשו היתה — קיבוץ גלויות העם היהודי, שלמות הארץ, בנין וחיי שותפות בחברה קיבוצית. את תפקידו ראה בחינוך הנוער לחלוציות ולהגנה ובהעלאת הדור הצעיר בקיבוץ למילוי תפקידים אלה. נבון, אחראי בתפקידיו ומסור להם — שימש מופת לחניכיו. בשעת המצור שהטיל הצבא הבריטי על יגור אחרי „השבת השחורה" כתב: „הדבר שפגע בי ביותר בימים אלה אינו הנזק הממשי שנגרם לנו, אלא העלבון הצורב שבהכנעת יגור, החל מפירוק נשקם וגמור בהקמת הגיטו. — — —לאור יגור ברור לי שטוב ליפול במלחמה נגד דיכוי והשפלה מאשר לחיות בצורה כזאת. הם לא יצליחו להפוך את כולנו ליגור בעודנו חיים..." קבוצת הצופים הוציאה חוברת לזכרו (תש"ט).

שטורך (שטרק) אברהם

בן נחמן ובלה. נולד ב־1927 ביאסי שברומניה. גמר בית־ספר עממי. השתלם במכונאות ועבד בה. עלה לארץ בחודש ינואר 1949 וגויס מיד לצה"ל. התאמן בשארית החודש ינואר וכל חודש פברואר, וב־2.3.1949 שם קץ לחייו. בו ביום נקבר בחיפה.

שטופר חיים

בן בנימין ובלה. נולד ביום כ"ה בטבת תרפ"ז במחנים. היה ילד יפה וחביב. סיים את בית־הספר העממי ושתי מחלקות של בית־ספר תיכוני ועבד במשק הוריו בבאר־טוביה. ידע כל מלאכה במשק — חשמלאות, נגרות, בנאות וגם את עבודות־הבית השונות. היה בגדנ"ע בבאר־טוביה ואחר־כך בכיתת סיירים בחי"ש המקומי. ב־30.11.1947 התגייס גיוס מלא לחי"ש הנפתי והיה מגיני באר־טוביה הראשונים. „עכשיו כדאי לחיות" — אמר לחבריו — „ואת חשבון הקרבות אסור לעשות כשמדובר על עצמאות ומדינה". הועבר לחטיבה ולגדוד אחד ושירת כחבלן. נשלח לחולדה, גזר וכפר־אוריה והשתתף בפעולות רבות. לא ידע היסוסים והיה הראשון בשורת הלוחמים ובמקומות סכנה התגדב בקביעות להיות גשש וחבלן. ליוה שיירות לנגבה, גת, גל־און וירושלים. היה יושב קר־רוח ליד אשנב היריה ומרגיע אחרים, ובהגיעו למקום־מבטחים היה מתהיל מחדש בויכוחיו הסוערים עם אנשי הקיבוץ ומסביר בהתלהבות את עקרונות המושב, ואת דברי א. ד. גורדון על עבודה, תרבות ולאומיות. היה ער לפעולה חברתית ויוצא ללא רתיעה לפעולות קרב. בתנאים הקשים של המלחמה נתגלה ברוח החברות שבו ובטוב־לבו. היה מחליף את המקלען בנשיאת ה„ברן" או לוקח את תיק התחמושת מחבר שאפסו כוחותיו. על אף מזגו החם היה בעל משמעת. לאחר ליל־סיור קשה בכפר־אוריה קיבלה מחלקתו צו לצאת לחולדה, והאנשים רגנו. חיים אמר: „מחר עלולים הנשים והילדים כאן לרעוב לחלם, ואנו נעשה חשבון של עייפות? זו לא שיטה!" ומיד החל להכין עצמו לדרך. דבריו הוטיפו מרץ לחבריו.

כחבלן הועבר סמוך לכפר הערבי מע'אר, על כביש עזה—תל־אביב,

והצליח לחדור לכפר ולפוצץ שם יחידי את בית־הספר הגדול, שהחל לשמש כמפקדת הכנופיות. נפל ביום כ"ד באדר ב' תש"ח (4.4.1948) בהתפוצצות מוקש בתל־נוף. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבאר־טוביה.

שטורמן יוסף („שחר")

בן שמעון ויהודית. נולד בי' בתמוז תרפ"ט באחד מצריפי בית־החולים המרכזי בעמק שהיה אז בעין־חרוד. עבר עם הוריו את דרך נדודיהם בעבודה חלוצית בחיפה, בעתלית, בהתישבות בכפר־הס, ולבסוף — בהדרה. בבית־הספר העממי הכללי היה מטובי התלמידים. בסטיפנדיה שקיבל ממחלקת החינוך, לאחר שסיים את בית־הספר העממי בהצטיינות, למד שנה בבית־הספר המקצועי „שבח" של עירית תל־אביב. מתוך דבקות בהוריו חזר הביתה ללמוד בגימנסיה המקומית. התבלט כמדריך ומפקד בגדנ"ע וחבר אהוב על חניכיו. בשעת המצור וחיפושי הבריטים בגבעת־חיים היה מהמארגנים והמוליכים המונים מחדרה בשבילי שדות וללא דרך לעזרת הנקודה. הצלחתו בלימודים הבטיחה לו קאריירה רבת־הישגים לעתיד, אך המסירות לעתיד האומה ובטחון המולדת גברה בו על הכל, ולמרות הפצרות ההורים, מורים ומפקדים ב„הגנה" הפסיק את לימודיו אחרי המחלקה השביעית והתמסר לעבודת הנהלה במשרד המחוזי של ה„הגנה" ואחר־כך במטה גליל התיכון כעוזר לאפסנאי ובתפקידים אחרים, תחילה בחדרה וזמן־מה באוהל בגבעת־חיים, ואז נקרא בכינוי־מחתרת בשם „שחר". היה רציני ואחראי. אירגן קורסים בכל מרחב גליל התיכון, ניהל משא־ומתן עם גדולים וקשישים כשוה עם שוים. את שכרו הדל היה מוסר להוריו. יצא להכשרה חקלאית מגויסת בבית־השיטה, בהתאם לצו הכללי לנוער, ואחרי זמן קצר ראה שפעולתו בחדרה תועיל יותר וחזר הביתה, אך לא למשרד, אלא לעבודת־כפים בחברת־החשמל, וליולותיו היו קודש להדרכה כמ"כ במסגרת מורחבת של גדנ"ע.

מיד אחרי החלטת או"ם התגייס בחדרה ויצא מזוין לשמירה בדרכים על אף האיסור הבריטי. אחר־כך עבר לדור עם חבריו במחנה צבאי עזוב והודיע להוריו בשמחה: „אנחנו נהיה החיילים הראשונים של המדינה". אך אושר זה לא סיפק את רגש חובתו ליתר מסירות. לדרישתו נשלח לקורס קרבי של מ"כ והוסמך כראשון בין השלושה שהצליחו בבחינות מתוך 14 מועמדים. מהבחינות אמר לנסוע ישר לירושלים, ורק בקושי הביאוהו הוריו הביתה ללינת לילה אחד. הגיע ירושלימה בשיירת־המזון הגדולה, שפרצה את המצור ונתקבלה בפרחים ובשמחה, ונכנס לשירות נגדוד „בית־חורון". השתתף בקרבות הגדוד ובאחרונה בכיבוש הראדאר, ותוך כדי עמידת־גבורה ולחימה, עד הכדור האחרון, נגד הערבים שחזרו וכבשו את המקום, נפל שם ביום 26.5.1948. הועבר להר־הרצל ב־17.11.1949.

שטורמן משה

בן חיים ועטרה. נולד בי"ב בתשרי תרפ"ב בצפת. כפעוט בא עם הוריו לעין־חרוד ההולכת ובנבית אז והיה בין עשרת הילדים הראשונים במקום. אביו, איש „השומר" וה„הגנה", מעמודי־התווך שבה, ואיש־המשק המסור אשר קיפה את חייו בפעולת ההגנה בשעת עליית קיבוץ חדש להתישבות באדמת בית־שאן, היה למשה לדמות מופת לכל חייו. ער, שרשי, קשור מאד למשק, לנוף ולארץ, יודע את טבעה ודרכיה. כוח חיוני רב שהיה טמון בו, התבטא בחושיו הבריאים והמפותחים, בתבונה יסודית ועמוקה, ביחס כבוד לזולת, חברות מסורה וכנה. ידע לשאת בעול מתוך אחריות, ומילדותו כל עבודה אשר קיבל על עצמו עשה בשלמות ובחדות יצירה. כאביו ידע והכיר גם הוא את השכנים הערבים והליכותיהם ורבה היתה הצלחתו ורב כבודו אשר נחל בשדות ובין האהלים. אחרי סיימו את בית־הספר המקומי היה לאיש הבטחון וה„הגנה" ופעיל בכל פעולותיה ובשמירה. עם הגיוס לפלמ"ח היה מראשוני החטיבה, מדריכיה ומפקדיה הבולטים. בשעת התכונה לקראת ההעפלה היה מראשוני המתנדבים והפעילים בהכשרה הימית. היה גם בין מארגני העליה הבלתי־לגלית בגבולות הצפון ורבים תלו את מידת הצלחתה בזה, שהוא עצמו השתתף בפעולות אשר היו תמיד מחושבות עד פרטי פרטיהן ומבוצעות בבטחון ובשקט ושיקול־דעת של מבוגר. במשק עבד באותה הנאמנות והמסירות ברוב הענפים: בפלחה, במספוא, בדיר וברפת. כחבר ועדת־הבטחון השתתף באופן פעיל בארגון ההגנה במקום. הקים משפחה ולבנו בכורו קרא בשם חיים, שם אביו אהובו. בכבל גילויי חייו כן גם בחיי המשפחה היה שרשי ושלם, מסור ודואג. עם פרוץ המאורעות התגייס לשירות מלא והשתתף כמ"כ ואחר־כך כמ"מ בפעולות הקרביות הרבות של הגדוד „גולני". גם שם נתגלה כמפקד וכחבר הדואג לאנשיו, והוא נעשה לאיש־המפקדה המרכזי בעמק בבקיאותו המצוינת בכל שביל ומשעול בו. בבטחונו הפנימי ובמרצו הרב ידע להשפיע על פקודיו, אשר נכונים היו ללכת אחריו לכל קרב מתוך מסירות ואמונה.

השתתף בכיבוש בית־שאן, בקרבות על הגלבוע, למן גוריס ועד זרעין ומבואות ג'נין ובכיבוש נצרת. נפל ביום 1.8.1948 בקרב על סמריה, לא רחוק ממקום נפילת אביו. למחרת היום נקבר בעין־חרוד. אחרי נפלו הועלה לדרגת סגן לפי פקודת המטכ"ל.

שטיבל שמואל

בן יהושע ושרה. נולד ב־1913 בחז'אנוב שבמערב גליציה, פלך קראקא. בן שמונה נתיתם מאמו ונתחנך בבית־יתומים יהודי בקראקא. יצא לעבודה ולחיי נדודים של בן־בלי־בית. הצטרף לתנועה הציונית והיה מפעילי תנועת „גורדוניה". ב־1936 עלה ארצה ועבד כרצף. ב־1940 התנדב לנוטרות ב„סולל־בונה" ושנים שמר במחנות־הצבא שבנתה החברה ובמקומות עבודתה בחיפה.

בחדשים הראשונים של מלחמת־השחרור הוסיף לקיים את תפקידיו בשמירה ובהגנה ונהרג בשירותו בחיפה על־ידי פורעי הלגיון הערבי בה' באדר א' תש"ח (15.2.1948). נקבר בחיפה.

שטורפר אריה

בן יוסף ושרה. נולד ב־6 בדצמבר 1926 בצ'רנוביץ שברומניה. בהיותו כבן 4 נתיתם מאביו. בשנת 1934 עלה עם אמו לארץ ולמד בחיפה בבית־ספר דתי ובגימנסיה „ביאליק". בהיותו צעיר לימים החל לעבוד כדי שיוכל להמשיך בלימודיו. עוד בבית־הספר העממי עסק בנתינת שיעורים לתלמידים ועם כניסתו לגימנסיה עבד בחלוקת עתוני־בוקר. משסיים את לימודיו בבית־הספר התיכוני למד כשנתים בטכניון. בן 12 הצטרף לתנועת „גורדוניה" והיה אחר־כך חבר ב„הגנה" ומדריך בתנועתו. שירת בשנים 1945 — 1946 במשטרת הישובים העבריים. בשנת 1946 נשא אשה, כרמלה, ובדצמבר 1947, עם החלטת החלוקה באו"ם, התגייס לשירות מלא בחזית, לאחר שדחה את הפצרות אמו שרצתה למנוע את יציאתו לחזית.

בחיותו בנה היחיד. הוא שמר ברחובות הגובלים עם שכונות הערבים ולא נרתע מכל סכנה. השתתף בשחרור חיפה, טירה ועכו, ולחם אחר־כך גם בגליל.

ב־10.7.1948 לחם במשמר־הירדן שבגליל ונפצע בידו. החובש שלחו משם, אך הוא התרוצץ זקוף בין מטר הכדורים להציל פצועים. חבריו ראוהו עם שני פצועים, שאת האחד מהם נשא על גבו, ובשני תמך, ומאז נעלמו עקבותיו. משחזרו שביו משמר־הירדן מסוריה נודע, כי נפל והובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בראש־פינה. שלושה חדשים לאחר מותו גולד לו בן ונקרא יובב בן־אריה.

שטיגלין אברהם

בן נפתלי ומשה. נולד ב־18.4.1932 בוארשה, בירת פולין. היה ילד בריא ועצמאי. כשפרצה מלחמת־העולם השניה ברחה המשפחה אל הרוסים והוגלתה לסיביר, ובגיל שמונה עבד עם אביו ביערות ב־40 מעלות קור. ב־1941 שוחררו מסיביר ונדדו לקאזאקסטאן בקדמת אסיה, במצוקה וברעב, וכדי להציל את הילד מסרוהו הוריו ל„עליית־הנוער". בשנת 1942 עלה ארצה עם „ילדי טהרן". אביו ואמו הורגתו נשארו ברוסיה. גם בארץ עברו עליו גלגולים שונים. בפברואר 1947 הועבר למעון „עליית־הנוער" בבני־ברק כנער קשה־חינוך. בשנתים האחרונות לחייו התפתח יפה, השתחרר מכמה מעצורים נפשיים, הרבה לבקר בתיאטרון ולקרוא ספרים, למד נגרות (עבד בנגרית קרניציי) והצליח בעבודתו. ב־1946 הגיעו הוריו מרוסיה לפולין, אך אחרי הפוגרום בקילץ נדדו לגרמניה. אברהם מיעט לכתוב להם, אולם בכל מכתב תיאר את התפעלותו מיפי הארץ ואת אשרו לשבת בה. „כמה טוב לי שאני מהלך חפשי בחוצות תל־אביב ומזמר לעצמי. כאן אני יהודי, איש לא יאמר לי ‚זיד'". „הורי היקרים" — כתב — „אם אין בדעתכם לבוא הנה אלא אל הקרובים העשירים באמריקה — אינכם הורי... בואו ואסדר אתכם מיד". בכליון־עינים ציפה להתראות עמם אחר הקיפוד־הפירוד הארוכה.

על אף גילו הצעיר התגייס עם צאת צו הגיוס והשתתף בקרבות הגליל, ג'נין וראש־הנקרה. לאחרונה נשלח לקורס סמלים בירושלים. נהרג בתאונה, בשעת אימוניו בקורס, ביום 22.2.1949. הוריו הגיעו לארץ כחודש אחר מותו. היה קבור בשייך־באדר ב' וב־27.6.1951 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

שטיגלין קלוניזם־קלמן

בן משה־דויד ואסתר. נולד בי"ב בשבט תרפ"ט בקלוז' שבחבל טרנסילבניה אשר ברומניה. בילדותו למד ב„חדר". חלה קשה ועם החלמתו נכנס לבית־ספר „תרבות". ב־1938, עם עבור המשפחה לבוקרשט, נכנס לגימנסיה. בשנותיו אלה עסק הרבה בפעולות עזרה והצלה למען יהודי פולין. אביו פתח בינתים בית־חרושת לאריגה וסריגה, והנער, בשובו יום־יום מלימודיו, קנה לו בקיאות בדבר ועזר לאביו. בשנת 1946 עלה ארצה באניה „מכס נורדוי", עבר את מחנה עתלית ונכנס לקיבוץ הנוער של „אגודת ישראל" בכפר־סבא. בו עסק אגב לימודיו גם בחקלאות. משם נשלח לישיבת פוניבז' שליד בני־ברק בדרכו לחיי הלוויות. כאן היה הדואג היחידי לאחיו ומשען הוריו בדרך עלייתם.

ב־15 בדצמבר 1947 התגייס וצורף לגדוד אחד שבחטיבת „אלכסנדרוני", עמו עבר את קרבות יהודיה, קולה, לוד, רמלה וכפר־סבא. הגיע כחייל עד שפת הנגב ונפל בקרבות עירעק אלמנשיה בכ"ו בכסלו תש"ט (28 בדצמבר 1948). היה קבור בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

שטייאר מרדכי

נפל בקרב על כפר־עציון בד' באייר תש"ח (13.5.1948) וביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1948) הועבר למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי שעל הר־הרצל בירושלים.

שטייאר שמשון

בן שלום ואהובה. נולד ב־31.5.1924 בירושלים. למד בבית־ספר תיכוני, הפסיק את לימודי־היום והחליפם בלימודי־ערב ושיעורי השתלמות, בעיקר בלשונות לועזיות. התפרנס מנהגות, ובמשך שלוש שנים שירת כנהג בחיל־הספר של ממשלת המנדט. צמא דעת ואוהב ספר. בראשית מלחמת־השחרור התגייס למשטרה הצבאית של החי"ם. בשעת המצור על ירושלים נפגע בראשו מפגז באחד מרחובות ירושלים ומת ב־6.6.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

שטיין אברהם־יצחק

בן יוסף־מנחם ושיינדל. נולד ביום 11 בדצמבר 1923 בעיר אלבא־יוליא באזור הישוב היהודי בצפון־מערב רומניה (מחוז מרמרוש ואגפיו). למד ב„ישיבה" ומתוך שאיפה עזה לעלות ארצה שידל את הוריו והשיג את הסכמתם שילמד את מלאכת הנגרות כהכשרה לעלייתו. במלחמת־העולם השניה נלקח למחנות ריכוז ועבודה וסבל רבות בגלל התנזרותו ממזון לא־כשר. אחרי המלחמה חזר הביתה ומצא את הוריו בין השרידים. למרות שידולים להישאר חדשים אחדים בבית לנופש והבראה יצא לדרך והגיע לארץ בסוף 1944. עבד במקצועו וכל שאיפתו היתה להכין אפשרות לעליית הוריו. הצטרף ל„הגנה", התאמן ושירת בה. בחורף תש"ח השתתף בהגנת תל־אביב, ואחר־כך התגייס לפלוגה הדתית. בינתים נודע לו שאביו מת בגולה ואמו ומשפחתו הגיעו לקפריסין. „אך מי יודע אם אני אזכה לקבל את פניה" — אמר לקרובתו שהגיעה משם ובהיאה לו את הבשורה.

עם התגבורת האחרונה נשלח בדרך האויר עם הפלוגה הדתית מתל־אביב לכפר־עציון. משם כתב לאמו: „אל תדאגי לשלומי. במשך דורות נלחמנו והבאנו קרבנות במלחמות שונות לטובת עמים אחרים ולבסוף לא ניתן לנו מחסה בצלם. אך הפעם משוכנעים אנו, שמלחמתנו זו היא מלחמת־קודש. כל הקרבנות שנביא על מזבח האומה לא יהיו לשוא, ואלה שיישארו בחיים יזכו בעזרת השם למדינה עברית עצמאית". נבואתו נתאמתה, אך הוא לא זכה לכך, כי יום לפני הכרזת

המדינה נפל עם נפול גוש עציון ביום ד' באייר תש"ח (13.5.1948), ואמו הספיקה רק ללוותו לקבורה בהלויה הקיבוצית של עצמות חללי עציון שהובאו למנוחות להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

שטיין בנימין (ולטר)

בן קרל ומרתה. נולד ב־19.11.1920 בעיר הונגן ליד פרנקפורט ע"נ מיין, גרמניה. היה נער נחבא אל הכלים. תלמיד מוכשר שעיקר עניינו בקריאה ולימוד. עם עלות היטלר לשלטון החליטו הוריו לעלות ארצה, אך בגלל קשיים כלכליים נתעכבה הנסיעה, וכדי להבטיח לפחות את חיי הבן הבכור נשלח בנימין בן ה־13 לקרוביו בארצות־הברית. כעבור שנה, ב־1935, עלו ההורים עם בנם השני להתישבות חקלאית בנהריה. בנימין רצה אף הוא לעלות לארץ, אולם הוריו הציעו לו לסיים תחילה את לימודיו בבית־ספר חקלאי כדי שיהא לעזר במשקם. בגמר לימודיו יצא להשתלמות בקליפורניה. בינתים פרצה מלחמת־העולם והוא התנדב לחיל־האויר של ארצות־הברית. מן הבסיס באנגליה השתתף ב־20 טיסות־הפצצה גדולות מעל גרמניה, ובכללן הפצצת פרנמונדה. עם סיום המלחמה עלה לארץ ונפגש עם הוריו שלא ראם 12 שנה. עיקר מטרתו — המשך הלימודים, ובשנת 1946 נכנס למחלקת המהנדסים החיימיים בטכניון העברי. היה מן המסתודנטים האמריקניים המועטים שהתגברו על קשיי השפה והלימודים. היה שקט, מתבודד ומסור.

לפני פרוץ מלחמת־השחרור סירב לחזור לאמריקה עד יעבור זעם, והתנדב לחיל־האויר הישראלי. נפל ב־6.6.1948 בשדה־התעופה בתל־אביב. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

שטיין חיים־יצחק ("הייני")

בן אליהו וחנה־שיינדל. נולד בשבועות תרפ"ט (14.6.1929) בדואיסבורג, גרמניה. בעלות היטלר לשלטון עזבה המשפחה את גרמניה ושנתים נעו ונדו ממקום למקום. כשפרצה מלחמת־העולם השניה הגיעו מצרפת לספרד. שם למד בגימנסיה צרפתית. אולם אביו שקד על חינוכו היהודי ובבית ספג רוח תורה ומסורת ומסירות לעם. המשפחה חיתה חיים יהודיים מלאים בתנאי מחתרת. חג ה"בר־מצוה" של חיים נערך מאחורי דלתים סגורות ותריסים מוגפים. אחר תלאות רבות הגיע לארץ עם הוריו בספינה "ניאסה" ביום 1.2.1944 ונכנס לכפר־הנוער הדתי בכפר־חסידים. במשך זמן קצר התאקלם בארץ והתקשר אליה. כעבור שנתים יצא להשתלמות בבית־הספר הריאלי "מונטיפיורי" בתל־אביב. למד את מקצוע השרטוט והחל להתפרנס מעבודתו כמשרטט. הקדיש כל שעת־פנאי ללימודים ותיכן תכניות לעתיד.

בעמדו להיכנס לטכניון פרצה מלחמת־השחרור. התגייס בדצמבר 1947, ובתחילת ינואר יצא לאימונים של שלושה חדשים בכפר־פינס. בחודש מארס 1948 עבר לחטיבת "אלכסנדרוני". משום היותו בן יחיד שוחרר ממשימות־קרב והועבר לקלע קרית־מאיר, אך הוא סירב לעזוב את חבריו, חזר לגדודו הקרבי והצטרף למחלקה דתית. סיים קורס־חבלנות ועבד כמשרטט. השתתף בכל פעולות גדודו ועלה לדרגת טוראי ראשון. בכ"ז בכסלו תש"ט (28.12.1948) התנדב ראשון לקרב על עיראק אלמנשיה ובהסתערות זו נפל עם אנשי מחלקתו. היה קבור בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

שטיין משה

בן שמואל וחיה. נולד ב־10.9.1928 בפולין. עלה ארצה עם הוריו ב־1936 והתישבו ברחובות. את חינוכו העממי קיבל בבית־הספר ברחובות, אחר־כך למד בבית־הספר המקצועי "מונטיפיורי" בתל־אביב. במשך לימודיו בכיתות ז' וח' ובבית־הספר "מונטיפיורי" הקדיש את שעות־הפנאי שלו להקמת לול ולעיבוד חלקת־האדמה שליד הבית — גן־ירקות. רבה היתה אהבתו לחי וצומח. לאחר שסיים את לימודיו החל לעבוד במסגריה ברחובות והצטיין כרתך. היה נער שקט וצנוע, כיבד את הוריו והיה מטור ונאמן לבית. בגיל 14 הצטרף לגדע"ץ וכשנתבגר הועבר לשורות חיל־השדה. היה מסור ל"הגנה" ונענה לכל צו וקריאה.

עם פרוץ המאורעות רצה להתגייס לשורות הלוחמים, אולם לא נתקבל בגלל גילו הצעיר. רק בינואר 1948 הצליח להתגייס וצורף לאחד מגדודי חיל־הרגלים. זמן קצר לאחר שנתגייס נשלח לקורס־הקשרים הראשון ושירת בתפקיד זה עד יום מותו. השתתף בכל פעולות הגדוד, למן כיבוש הכפר הערבי סלמה, דרך מבצע "נחשון" וקרבות לטרון והיה בין הלוחמים לשחרור נגבה והמשלטים הרבים בסביבות עיראק א־סוידאן. בתקופת שירותו בצבא הצטיין בקור־רוח ובישוב־הדעת. ב־3 בינואר 1949 יצא עם חבריו לפעולת־ענשין נגד העיראקים באחד המשלטים שממול לקיבוץ רמת־הכובש. אחרי קרב אכזרי של 48 שעות ולאחר שמשה וחבריו־לחפירה הדפו בעצמם מחלקת עיראקים שלמה וגרמו להם אבידות קשות בהתקפת־הנגד שערך האויב עם הבוקר, נפצע ברסיסי פגז שחדר לעמדתו ממרחק של 20 מטר ונלקח לבית־החולים, אולם כל המאמצים להצילו עלו בתוהו, והוא מת ב־11 בינואר 1949, למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות.

שטיין פרץ (פטר)

בן ולטר־זאב והלנה. נולד ב־19.3.1926 בעיר זאגאן על־יד חמניץ שבגרמניה. בן עשר היה בעלות המשפחה לארץ ב־1936. עם גמר לימודיו בבית־הספר העממי, בית־חינוך לילדי העובדים, בראשית מלחמת־העולם השניה, עבד כפועל בירושלים ועם חברי תנועתו "המחנות העולים" עבר למעון־חיים להכשרה מגויסת. בראשית מלחמת־העולם נכנס לעבודה מכנית בצבא האנגלי ואחרי־כן, בשנת 1944, התגייס ושירת בחיל־האויר. בן עשרים שוחרר מהצבא, אך המשיך לעבוד בו במכונת דיזל. אחר־כך נכנס לעבודה אזרחית בחברת "המזרח התיכון" למכוניות בתל־אביב. בתקופה זו גר בבית הוריו בחולון, שם השתייך ל"הגנה" כחבר חי"ש. אורח־חיין זה שונה מקץ שנת 1947 משעבר לירושלים ועבד בסניף החברה למכוניות.

עם תחילת המאורעות נהפך פטר מאיש ה"הגנה" לאיש צבא בעברו את כל קרבות ירושלים הנצורה. ב־14 במאי 1948 צורף למחלקה שעבד עמה ללא לאות בהובלת שיירות זקנים וילדים מרמת־רחל, ארנונה ותלפיות לירושלים. התבלט בפעולה זו בדאגתו הלבבית להם וביחסו החם אליהם. כן גם נתגלה בכל מרצו ועוז־רוחו. נפל אחרי השלמת הפעולה, כשנשלח לפעולת כיבוש תחנת־הרכבת ובית־הדפוס הממשלתי ליד אבו־טור. אחרי כיבוש מקומות אלה פגע בו פגז אויב ב־17 במאי 1948. למחרת היום נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום ט' במרחשון תשי"ב (8.11.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים.

שטיין צבי־אריה („ליבי")

בן דויד ואטל. נולד ב־2.3.1919 בעיר פאפא אשר בהונגריה. למד ב„ישיבה" וגם בבית־ספר תיכוני. בהונגריה השתייך לארגון „לבנטה", ארגון דומה לזה של הגדנ"ע בארץ, ועלה שם לדרגת מפקד מחלקה. ב־14.10.1939 עלה לארץ באניה „רודניצ'ר". גם בארץ המשיך ללמוד ב„ישיבה", בישיבת „מאה שערים" בירושלים. אחר־כך עבר לעבוד בבית־חרושת לכפתורים במקור־ברוך. היה גם חבר בקואופרטיב „דר" בבני־ברק, שבה התישב במאוחר יותר. היה חבר ה„הגנה" ושירת בפלוגת חי"ש.

בפרוץ הקרבות התגייס לצבא ההגנה לישראל ושירת ביחידת חימוש. בשעות הפנאי ניסה כוחו גם בשירה, אף כי התקשה עדיין בשפה העברית. מת ממחלה בבית־החולים ביילינסון ב־23.9.1948. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה ובן.

שטיינברג אברהם

בן שלמה ואטל. נולד ב־7.7.1926 בטרנוב, פולין. במלחמת־העולם השניה עבר לרוסיה ועם תחימת המסכה הידוע על שחרור האזרחים הפולנים הגיע לארץ יחד עם ילדי שהרן (1943). בשנת 1944 התגייס לצבא הבריטי, בשורותיה של הבריגדה היהודית, ולחם בשורותיו באירופה. בשנת 1946, עם הקמת הבריגדה, השתחרר וחזר לארץ. הצטרף ל„הגנה" והיה פעיל בה. עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב מיד לשירות פעיל. ב־14.5.1948 השתתף בקרב ליד רמת־הכובש ושם נפל. הובא למנוחת־עולם בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־16.5.1948.

שטיינברג יוסף

בן מרדכי ולאה. נולד באפריל 1921 בסטאשוב שבפולין. הוריו האמידים והאדוקים חינכוהו חינוך תורני, נוסף לבית־הספר העממי הפולני, אך הוא הצטרף בנערותו לקן „השומר הצעיר", נתחבב על חבריו בפיקחותו ובעליזותו, ובמשך הזמן היה למדריך. כל אחיו ואחיותיו עלו ארצה, ורק הוא, בן־הזקונים, עוד נשאר עם הוריו, מתכן תכניות ללכת להכשרה כדי לעלות גם הוא. משפרצה מלחמת־העולם השניה וכל היהודים נכלאו בגיטו, לא יכול להשלים עם חיי ההשפלה וביחד עם חברים ברח אל היערות והצטיין בין הפרטיזנים באומץ־לבו ובנכונות לעזרת חבריו. משחזר אל העיירה אחרי שחרורה ומצא את בית הוריו שומם וריק, יצא עם קבוצת הפרטיזנים דרך רומניה לאיטליה, ובעזרת חיילי הבריגדה הועלה ארצה ב־1945 במדי חייל. הצטרף לגרעין ששעה את הכשרתו ביד־מרדכי, ולאחר שהגרעין נתפרד נשאר ביד־מרדכי וקיבל עליו ברצון תפקיד של שומר־שדות. ידיעתו בערבית לא הספיקה להסברת איסור הגניבה לשכנים, אך זריזותו ברכיבה ואומץ־רוחו בדריפה אחריהם היטיבו להשפיע על הגנבים ומחבלי השדות. היה עליז־רוח מטבעו. בבעיות לא התעמק ומשברים לא ידע, אך בשתיה ובריקודים היה בן־חיל ונתחבב על חבריו. משאירגן הקיבוץ את מגגון הבטחון מחדש, נועד לשירות בפל"ם, ולא הכזיב.

מהיום הראשון של ההתקפה המצרית החזיק מעמד עם שבעה חברים בעמדה הקדמית המבוצרת, ולאחר שהעמדה נהרסה הוסיף לשלוח אש באויב. גם במצב זה לא סרה עליזותו ועל כל פגיעה שפגע באויב היה פורץ בצחוק רועם. משנצטוו לסגת, מפני סכנת כיתור, הצטרף למגיני העמדה, ושם נפל מפגיעת קלע במצחו ביום 18.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בית־מרדכי.

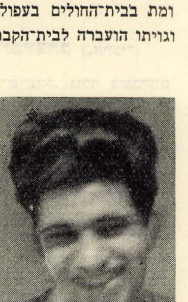
שטיינברג דויד (ולטר)

בן הרמן ופאולה. נולד ב־1916 בדורטמונד שבגרמניה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני. היה פעיל בתנועת־הנוער היהודית, ובאחרונה, בשנים הראשונות לשלטון הנאצי, כמדריך בתנועת „ורקלויטה" (אנשי־עבודה) שהתמזגה אחר־כך עם „השומר הצעיר". יצא לאיטליה ואחרי הכשרה עלה ארצה והצטרף לקיבוץ. כשהגיע אחרי לבטים רבים להכרה קומוניסטית פרש מהקיבוץ, עבד כנגן וכפועל בקרית־ביאליק ובסביבה ולבסוף הסתדר בעבודה קבועה בבתי־המלאכה של הרכבת. היה מסור לפעולת מפלגתו, אירגן בה חוג של דוברי גרמנית ופעל כמסביר בחוג נוער.

כשהגיע תורו התגייס להגנת המולדת. השתתף במערכות עמק הירדן ובגליל התחתון, נפצע פצעים קלים והבריא. עם תום ההפוגה הראשונה נשלח שוב לחזית הגליל, אם כי עוד לא חל עליו תור היציאה. הוא לא רצה להיפרד מחבריו והצטרף ליוצאים. לחם בגליל התחתון בשירותו באחד מגדודי חטיבת „גולני". נפגע בחזית סג'רה ב־11.7.1948 ומת בבית־החולים בעפולה ב־14.7.1948. הובא לקבורה בכפר־תבור וגויתו הועברה לבית־הקברות בנתניה ב־22.6.1950.

שטיינברג מאיר (קרל)

בן רודולף וצילי. נולד ב־8.12.1923 בנירנברג אשר בגרמניה. למד בבית־ספר עממי יהודי והספיק לסיימו בעצם ימי שלטון הנאצים ההולך ומחמיר. בן 15 יצא להכשרה להולנד ומשם עלה לארץ עם „עליית־הנוער" בסוף 1939, כשהמלחמה כבר החלה. שהה שנתים בחברת־נוער בגבת, משם עבר לקיבוץ גבעת־חיים והחל לעבוד בנגריה. נקרא בשם־חיבה „נגוס". בימי מלחמת־העולם התנדב לצי הבריטי. שירת במצרים, על אניית־התיקונים „בלהיים", כנגר בדרגת קורפורל. שאף להשתלמות במדעים, ובעצם ימי השירות החל להתכונן לבחינות־הבגרות הלונדוניות. משחזר נכנס לבית־המדרש למורים בבית־הכרם לקורס של שנתים שנערך בשביל חיילים משוחררים. בן 23 היה וצמא דעת. בכל שעה פנויה משיעורים היה יושב על ספריו או פוקד את הספריה הלאומית. אך בשנה האחרונה ללימודיו, כשהוחמר המצב, התנדב, עם עוד חברים לכיתתו, להוראה בעיר העתיקה, תפקיד ששימש גם הסואה ל„הגנה" בפני הבריטים. הוא הורה שם בבית־הספר לבנות ב'. הורה גם בגן. בפסח תש"ח יצא לחופשה לבית־הכרם. מקיבוצו גבעת־חיים דרשו שיחזור אליהם כמורה. אך את העמדה שלו אסור היה לנטוש. הוא חזר אל מקומו בעיר העתיקה והמשיך בה בעבודתו גם לאחר שנותקה מן העיר החדשה. שימש כמקלען והיה רץ עם המקלע מעמדה לעמדה כדי לחזק את התגנדות המגינים.

באחת ההתקפות נפצע קשה בבטנו, הועבר לבית־החולים ומת כעבור זמן קצר ב־14.5.1948, ביום הכרזת המדינה. ביום 21.5.1948 הובא למנוחת־עולמים בעיר העתיקה בירושלים.

שטיינברג מרדכי („מוטק")

בן דוב ושרה. נולד ב־28.10.1924 בעיר פיוטרקוב אשר בפולין. אביו מת עליו עוד בהיותו תינוק. 4 אחיותיו הוכנסו לבית־יתומים מחמת המצב הכלכלי הקשה של האם. את „מוטק" בן־הזקונים החזיקה בבית עד היותו לבן ארבע. אחר־כך עבר גם הוא לאותו בית־היתומים. שם גדל וחונך. היה ילד־השעשועים של המוסד. בבית־הספר הצטיין בכשרונותיו ובמרצו הרב. היה בעל מזג טוב ועוד בהיותו בבית־הספר גילה אופי מוצק ויסודי. בשנת 1937 נתקבל לבית הספר המקצועי של „אורט". עם פרוץ מלחמת־העולם השניה החלה פרשת נדודיו עד הגיעו לברגן־בלזן. שם הצטרף לתנועת הנוער החלוצי המאוחד (נוחם). יחד אתם עבר לבלגיה. ב־28 במארס 1946 הגיע לארץ. תחילה עבד זמן־מה בתל־אביב ואחר־כך בטירת־צבי. ב־13 באוגוסט בא לדגניה. כעבור שנה נשא לו לאשה את מיכל בת מרים ויוסף בריר.

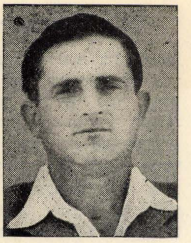
ב־15 בפברואר 1948 התגייס לחי"ש הנפתי ושירת במקומות שונים בגליל. בשבועים האחרונים היה מקשר בין הקוים הראשונים והמשטרה בצמח. ב־18 במאי התחולל הקרב הקשה בצמח ובו ביום נפל בקרב. ב־21.5.1948 נקבר בדגניה א'. זכרו הועלה בחוברת „בסער ביום סופה" בהוצאת דגניה א'.

שטיינברג מרדכי (אנדרה)

בן חיים ופייגה. נולד בשנת 1927 בבוד־פשט, בירת הונגריה. גמר את בית־הספר החרדי „תורת אמת" בבודפשט והמשיך ללמוד תורה ב„ישיבות" שונות בהונגריה. אביו ואחיו הצעיר נרצחו על־ידי הנאצים והוא נחשף ונשלח למחנה־ריכוז בהונגריה ומשם הועבר לגרמניה. בשנת 1945 שוחרר על־ידי צבאות־הברית שהגיעו לגרמניה ומיד חזר לבודפשט ומצא את אמו, סבתו ואחיו הבכור, אשר חשבוהו בין הנספים. הצטרף להסתדרות פאג"י ולמרות גילו הצעיר עבד במזכירות הארצית שלה בבודפשט. יחד עם עוד חברים התחיל לארגן את פעולות ה„בריחה". תחילה לגרמניה, ומשם—לארץ־ישראל. בראשית שנת 1946 הצטרף גם הוא לקבוצת מעפילים אשר עברה דרך איטליה ועלתה על אניית־המעפילים „כ"ג" כדי להגיע לארץ „לחונן את עפרה ולבנותה". הוא שאף תמיד לחיי־קיבוץ בארץ. האניה בה העפיל נתפסה על־ידי הבריטים סמוך לחופי הארץ וכל נוסעיה הוגלו לקפריסין. אחרי שבתו בקפריסין ששה חדשים הורשה לעלות לארץ. גם בימי שהותו באיטליה וגם בשבתו בקפריסין איגן שיעורים ללימוד השפה העברית וללימודי תנ"ך. חביב ואהוב על כל חבריו ומכריו. במצבים העגומים ביותר היה מלא חדות־חיים וידע להנעים לחבריו. התלבט בקשיים לסידורו בעבודה ולא התלונן אף בימים שסבל בהם רעב. התגורר במוסד לנוער של אגודת „גאולה" בפתח־תקוה והיה היחיד מכל הנוער שבמוסד שהצטרף לפלמ"ח. עבר קורס מ"כ. השתייך לגדוד הראשון של הפלמ"ח והשתתף בפעולותיו.

במלחמת־השחרור השתתף בקרבות בגזרת לטרון וביום י"א בתמוז תש"ח (18.7.1948) נפל בקרב אל־בורג'. ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950) הועבר למנוחות, יחד עם חבריו־לקרב, בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי שעל הר־הרצל בירושלים.

שטיינדלר חנוך (ארנסט)

בן מנחם וברטה. נולד בשנת 1917 בקאסל שבגרמניה. גדל וחונך בפראג, בירת צ'כוסלובקיה. גמר בית־ספר. היה מאחרוני הניצולים ממרכז אירופה, ממעפילי „פטריה" בשנת 1940. עם עלייתו לארץ התגייס לצבא הבריטי. בשעתו עבר לאיטליה ואחר־כך חזר שוב לשירות בארץ ושנה לפני שחרורו נשא אשה. מאז שחרורו, ב־1944, עבד כגנן בבית־החולים בבת־ים. חבר ה„הגנה".

עם החרפת המצב השתתף בהגנת בת־ים מפני ערביי יפו המתקיפים, ועם הכרזת המדינה התגייס לצה"ל. נשלח מיד לחזית וביום העשירי ליציאתו נפל ליד לטרון, באבו־שושה, ב־3 ביוני 1948. היה קבור בנען. ב־18.5.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. הניח אחריו אשה, עידית, וילד.

שטיינהוף ראובן

בן לודויג ואנה (חנה). נולד ב־17.6.1930 בזאגרב שביוגוסלביה. היה מטובי התלמידים בבית־הספר העממי היהודי, ובילדותו כבר נטה לציונות ועמד בגאון על משמר כבודו כיהודי. כשתקפוהו נערים נוצרים במחלקה א' של הגימנסיה השיב להם באגרופו ושנים מתוקפיו נזדקקו לטיפול בבית־החולים. בשעת הפלישה הגרמנית ליוגוסלביה נמלט עם אביו (אמו נתעכבה מחמת מחלה והגיעה באוחר) לצפון איטליה ונכלאו במחנה־פליטים, ובהשתלט הנאצים על איטליה בנובמבר 1943 נמלט עם הוריו גם משם, נדדו ברגל דרך הרי האלפים עד בואם לשוויץ וגם שם נכלאו במחנה־פליטים, והוא נתקבל להכשרת נוער לעליה לארץ־ישראל. בשתי הארצות הוסיף ללמוד ככל האפשר ועסק בצופיות, וב־1945 נעשה ראש הקבוצה. מיד אחרי שביתת־הנשק באירופה יצא משוויץ בשיירה של „עליית־הנוער", הגיע לארץ ב־17.6.1945, למד שנתים בכפר־הנוער בבן־שמן והתמחה בעבודה חקלאית ובמקצוע של טכנאי־חשמל. הרבה לעסוק בספורט והדריך את הילדים בהתעמלות. התאמן בפלמ"ח ובמארס 1947 נפצע בהתנגשות עם אנגלים. עבר עם גרעינו להכשרה בקיבוץ מעברות ומשם גויס לשירות מלא בראשית פברואר 1948. הוריו נפרדו, וכשאמו כתבה לו מחוץ־לארץ שישתדל לשמור על עצמו, באשר אין לה בן אחר מלבדו, השיב לה, שהחובה למולדת קודמת ולא יהסס אף רגע להקריב את חייו למענה (עוד קודם לכן, בצאתו משוויץ לארץ־ישראל ובהיפרדו מאמו, שהיה קשור בה מאד, השאיר לה כ„אני מאמין" שלו את דברי גוטפריד קלר: „אוי לבן־אדם שאינו מקשר את גורלו הוא בגורל כלל אחיו").

נשלח לנגב, עבר קורס־חבלה ארצי ושירת כקצין־חבלה בפלמ"ח. בגלל כשרו בפיקוד והדרכה ושליטתו בצרפתית ואיטלקית הוטל עליו לאמן את הקומנדו של מתנדבים מצפון־אפריקה ולפקד עליהם. השתתף בכל הפעולות בנגב, מילא תפקידים של קצין־חבלה, קצין־סיירים, קצין־מבצעים גדודי, קצין־מודיעין ובסיורי־קומנדו מיוחדים. נלחם בגבורה ובאומץ, היה מסור לחבריו ונפצע בהצילו חבר קצין מנפול בשבי והועלה לדרגת סגן ראשון. ביחוד הצטיין בכיבוש באר־שבע, בהכריחו את האויב, בהתקפות רימונים ובלחץ גובר והולך, לנטוש עמדה אחרי עמדה, עד לכניעת מבצרו האחרון במרכז המשטרה. בינתים טילגרף לאביו, שחזר לויגוסלביה, שיעלה מיד לארץ. ואם כי ידע את יום בוא אביו לחיפה לא ביקש חופשה כדי לקבל את פניו, אף כי לא יצא מהנגב במשך כל זמן המלחמה, ושוב לא זכה לראותו, כי נפל במלחמת־גבורה במבצע „חורב" ליד עוג'ה־חפיר באור ליום 26.12.1948. נקבר בו ביום ברביבים.

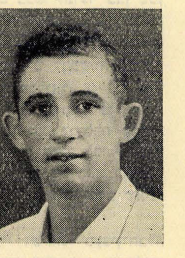
שטיינחויאר נתן (ארוין)

בן שלמה ושושנה. נולד ב־3 ביוני 1914 בהאנאו שליד פרנקפורט ע"נ מיין בגרמניה. גמר בית־ספר גבוה בעיר־הולדתו. השתייך לתנועת־נוער יהודית. כאביו הרופא נמשך גם הוא למקצוע הרפואה ומשנתבגר החל ללמוד באוניברסיטה בפרנקפורט. עם עלות היטלר לשלטון, שוב לא יכול להמשיך בלימודיו והחליט ללמוד מלאכת הצינקוגרפיה ולעלות לארץ. אך מאחר שהיה ספורטאי מובהק ואחד ממיסדי ארגון־הספורט היהודי בעירו, נמשך לבו אחר הרעיון של שירות במשטרת ארץ־ישראל. עם עלייתו בשנת 1934 עבד בתחומי המשטרה השונים. שירת בחברון הערבית, בעיר העתיקה והיה האחראי לשמירת תחנות־המים של לטרון וסרייס. בפרוץ מלחמת־העולם השניה שימש כקצין־אימונים של המשטרה הנוספת. בשנים האחרונות לשלטון הבריטי עבד לפי הוראות השירות החשאי של ה„הגנה" והיה אחראי לקבוצת שוטרים אשר העבירו ל„הגנה" ידיעות חשובות. היה אהוב על חבריו לעבודה, אהב את הארץ וגם בימים הקשים ביותר האמין באמונה שלמה שעצמאות ישראל קום תקום. באוקטובר 1947 עזב את המשטרה ועבר למגגון הקבע של ה„הגנה". כיניוי בשירות ה„הגנה" במשך השנים האחרונות היה „אפרים". בפרוץ המאורעות היה נוסע יום־יום לביתו אשר בתלפיות ולא רצה לעזבו למרות האזהרות של חבריו. בכל עת היה האקדח מוכן בידו וכך נסע בדרכים המסוכנות.

נפל ב־6 באפריל 1948 בעברו ליד בית־הדפוס הממשלתי בירושלים בדרכו מתלפיות. בדרך נצער על־ידי כנופיה ערבית ונצטווה לנסוע אתם לשער יפו. החליט שלא ליפול חי בידי שוביו, ירה באחד המתקיפים והרגו וניסה לברוח, אך כדור המות הכריעהו בו במקום. בן 34 היה במותו. נקבר בסנהדריה בירושלים ב־7.4.1948. ביום י"ט באלול תש"א (20.9.1951) הועבר למנוחת־עולמים בהר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה ושני ילדים.

שטיינוביץ יצחק

בן ירחמיאל ונחמה. נולד בז' במרחשון תרצ"א בתל־אביב. חונך חינוך מסורתי־דתי. בן 6 נתיתם מאביו. משסיים את בית־הספר העממי „בי"ס" התחיל לעבוד בחנות של צרכי־חשמל, כדי שיוכל לעזור לאמו האלמנה ולאחותו. השתלם במקצוע החשמלאות ובערבים המשיך בלימודים הכלליים לפי תכנית של בית־ספר תיכון. במקום עבודתו הערי־כוהו כעובד אחראי, שואף להתקדם, ללמוד ולשכלל, ער ובעל יזמה יוצרת. בחייו הקצרים נשא סבל לא מעט, אך נשאו באומץ ובאמונה עמוקה בטוב ובצדק. עליו, טוב־לב, דואג ומסור למשפחה, חביב ומסביר פנים לחבריו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור, עוד לפני הגיעו לגיל הגיוס, הצטרף לשורות הלוחמים. נשלח לפלוגה דתית בתפקיד חבלן בחי"ש תל־אביב. הועבר באוירון עם מחלקתו כתגבורת לכפר־עציון. כשלושה חדשים שהה בגוש עציון. דאגתו הרבה למשפחה באה לידי ביטוי במכתביו רבי הרוך והמסירות, מצד אחד, וספוגי ההכרה ביעוד הנוער הלוחם הקונה בדמיו את המולדת, מצד שני. במכתבו האחרון אל אמו ואחותו — חמישה ימים לפני נפילתו — הזכיר את החברים היקרים שנפלו, והוסיף: „המולדת נקנית אך בקרבנות, היא תובעת דמים". נפל עם נפול הגוש ב־13.5.1948 בלחמו עד הרגע האחרון. ב־17.11.1949 הועבר, עם שאר חללי הגוש, להר־הרצל בירושלים.

שטיינמן צבי

בן ירחמיאל ובתיה. נולד ב־6 ביוני 1927 בתל־אביב. בן 14 גמר את בית־הספר „תחכמוני" ואחרי־כן למד שנתים בבית־הספר למסחר. כחבר בית"ר מגיל 10 הצטרף, בהגיעו לגיל 15, למחתרת אצ"ל והשתתף במחלקת הארגון. בפורים תש"ה נעצר על־ידי המשטרה בשעת חלוקת כרוזים ונדון להתנהגות טובה. כחדשיים לאחר המשפט נתפס יחד עם עוד 19 צעירים בשוני, בשעה שנערך שם קורס למפקדי אצ"ל, ונשפט ל־7 שנות מאסר. קרוב לשלוש שנים היה כלוא במבצר עכו ובבית־הסוהר בירושלים, עד שהועבר לעתלית בתחילת המאורעות וב־18 באפריל 1948 שוחרר. אחרי שחרורו סיים קורס למפקדים ונכנס לגדודי אצ"ל שבצבא בדרגת מפקד כיתה. חינך הרבה חיילים, וביחוד את העולים החדשים, והיה מכובד על הכל.

ב־11 בדצמבר 1948 הועבר עם גדודו לנגב וב־15 בו נפצע קשה ליד עיראק אלמנשיה. עד שהעבירוהו לבית־החולים איבד דם רב ומצבו הורע מאד. ב־20 בדצמבר 1948 הועלה על שולחן הניתוחים שממנו לא ירד עוד. שעות מספר לפני־כן עוד אמר אל הוריו: „עוד אברייא ואמשיך להיות חייל עד שנעבור את הירדן". הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־22.12.1948.

שטיינמן משה

בן שמעיהו ואטה. נולד ביום 11.11.1928 בבודפשט, בירת הונגריה. למד בבית־ספר עממי. בימי הטירור הנאצי הובל לגרמניה, למחנה בוכנואלד, ועם השחרור חזר להונגריה, למד את מלאכת השענות ושאף לעלות לארץ־ישראל. בסוף שנת 1945 נסע לאיטליה לשם הכשרה ובשנת 1946 הגיע תורו להעפלה. המעפילים שנתפסו הועברו בכוח לאניה, לשלחם לקפריסין, והוא קפץ קפיצת נחשון לתוך הים וניצל. שחה שתים־עשרה שעות רצופות בים והגיע בשלום אל החוף. עבד בפקידות. בסוף 1947 נכנס לצבא. השתתף בקרבות רבים והיה תמיד בחזית.

נפל במערכת פלוג'ה, על־ידי כדור תועה, ב־20.11.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

שטיינקריצר ברוך (ליפא)

בן אריה וטובה. נולד ב־1920 באוסטרוג, פולין. למד בבית־ספר תיכון. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה נמלט לרוסיה ושירת בצבא האדום. כשנסתיימה המלחמה נדד בפולין ובאוסטריה והגיע לזלצבורג יחד עם קבוצת „גורדוניה". שם לימד עברית שלא על־מנת לקבל פרס. מזלצבורג עבר בגניבה את הגבול לאיטליה ובעבור חדשים מספר, בשנת 1946, העפיל לארץ־ישראל באניה „וג'בוד". עשה זמן קצר בקבוצת „נוה־ים" ואחר עבר לנתניה ועבד בה כפועל־בנין.

התגייס לצבא ההגנה לישראל במאי 1948. נפל בהתקפה על אשדוד ב־3.6.1948. הועבר לנחלת־יצחק ב־7.11.1949.

שטיינר יחיאל

בן מרדכי ורוזה. נולד ב־11.11.1925 בקראקא, פולין. למד בבית־ספר עברי. אך הספיק לסיים שלוש מחלקות בגימנסיה העברית והמלחמה אשר פרצה הפסיקה את לימודיו. הגרמנים כלאוהו עם אמו ואחותו בגיטו. מאז הוציאוהו העוזרת הנוצריה מתוך הגיטו לא התנתק הנער על אמו, אחיו ואחותו הצעירים שנאלצו להישאר שם, לא ידע עוד שמחה ולא העלה בת־צחוק על שפתיו. ביקש לו פרנקן בעבודה ובהגשת עזרה לאחרים. בחתרו לארץ־ישראל עבר את גבולות סלובקיה והונגריה והגיע לרומניה. שם נתפס והושם במעצר. עם כיבוש הרוסים שוחרר ממאסרו ועלה לארץ ב־1944. נכנס לקבוצת בית־יהושע, הצטרף לשורות ה„הגנה" והיה לסייר. בקבוצה נקטעו ארבע אצבעות מיד ימינו בשעת תאונה. אחר־כך עבר לירושלים, למד פנקסנות ועם פרוץ מלחמת־השחרור התגנד בירושלים ל„הגנה" על אף מומו. התקשר מאד לארץ ועל אף הפצרות אביו אשר היגר לארגנטינה לא ניאות לעבור אליו. הוא נתמנה לאפסנאי ואחראי לאספקה ולציוד הישובים המנותקים שבסביבת ירושלים וליוה שיירות אספקה וציוד לישובים אלו. פעולתו זו עוררה בו שמחה ובטחון עצמי כי יש בכוחו לתת את חלקו הפעיל למלחמת־השחרור.

נפל בדרך לעטרות, ליד ירושלים, ביי"ג באדר ב' תש"ח (24.3.1948). למחרת היום נקבר בסנהדריה. ביום ה' באלול תשי"א (6.9.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שטיינר לדוים (עוזר)

בן אהרן והרמינה. נולד ב־29.8.1916 בוינה, בירת אוסטריה. למד בבית־ספר עממי ומקצועי והשתלם במקצוע הפרוונות. בשנת 1939 עלה לארץ כמעפיל יחד עם אחד מאחיו. התישב בתל־אביב ועבד במקצועו. ראה ברכה בעבודתו והקים משפחה.

במלחמת־השחרור התגייס לצה"ל ולרגל מחלת אשתו הועסק בעיר, ב„שדה־דוב" שבתל־אביב. נספח בטיסה, בה השתתף במקרה, כשהאוירון נפל לכנרת ב־7.12.1948. נקבר בכנרת. ביום ה' בתמוז תשי"ג (18.6.1953) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקרית־שאול. הניח אחריו אשה, חנה, וילדה.

שטיינר נחמיה

בן רודולף ומרי. נולד ב־17 ביולי 1913 בוינה. הבן הבכור להוריו. את השכלתו קיבל בבית־ספר עממי ותיכוני וכלל בני המשפחות היהודיות המתבוללות התעתד להמשיך בלימודיו בבית־ספר גבוה, אלא נמלך ולא רצה ללכת בדרך זו. כבן 16 הפסיק לימודיו ועבר לבית־ספר מקצועי לבניה, אך גם בו לא האריך ימים מפני האווירה האנטישמית ששררה בו. אמנם נחמיה לא חונך בביתו ברוח היהדות, אך אפיו לא נתנו להרכין ראש ולספוג עלבונות. ברבות הימים מצא דרכו לתנועת־הנוער הציונית־חלוצית „תכלת־לבן" ובמשך תקופה מסוימת היה גם חבר „המכבי הצעיר". בתנועות אלה לחם בעד עקרון ההגדרה החלוצית, אירגן קבוצה של חברים ויצא להכשרה. בקיץ 1934 נשלחו משעם „החלוץ" לחוה חקלאית ומשם יצא לפעולות במרכז „החלוץ" בוינה. ב־7 באפריל 1936 עלה לארץ והצטרף לקיבוץ „בתלם", שיסד אחר־כך את עין־גב. עבד בסבלות בתחנת־הרכבת בתל־אביב, בנמל חיפה, ובשנת 1937 נשלח לפלוגת „הקיבוץ המאוחד" בסדום, בה עשה למעלה משנתים והשתתף לראשונה בעניני הבטחון. בתחילת 1940 בא לעין־גב, נבחר לועדת־הבטחון והתמסר לארגון ולהדרכה. בשנת 1942 נבחר כמפקד האזור ולאחר שנה התגייס לפלמ"ח, בו עבר קורס למפקדי מחלקות, עסק בתפקידי פיקוד והדרכה, והיה קצין־הסברה. בתקופה המאבק נגד הבריטים שירת כקצין־בטחון של החטיבה כולה. בימי החיפושים והמעצרים נאסר ונכלא לשבועות מספר ברפיח. אחרי 4 שנות שירות בפלמ"ח חזר לעין־גב ונטל על עצמו להכין את המקום לקראת שעת־מבחן, שלא בושש לבוא.

עם פרוץ מלחמת־השחרור קיבל צו להתיצב מחדש לשירות הפלמ"ח. נפל בדרכו מחזית לחזית, בעברו את ראשון־לציון ביום 4 ביוני 1948 ובפגוע בו פצצת אוירון האויב. היה קבור בראשון־לציון. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעין־גב. הניח אשה וילד.

שטיינשניידר מאיר

בן אברהם וחוה־לאה. נולד ב־23.12.1930 בלודז, פולין. בימי מלחמת־העולם השניה, בשנת 1940, עלה עם אמו דרך סוריה לארץ. נתקבל כחניך בכפר־הנוער הדתי שליד כפר־חסידים. במשך שש שנים למד והתחנך בכפר. היה נער פעיל ב„חברת־הילדים", עם הראשונים לכל פעולה משותפת, אם בסידור גינת־הבית או בהכנת תערוכת עבודות נגרות ומסגרות. היה חבר הגדנ"ע. נשלח לקורס מפקדי כיתות והיה למדריך אחראי ומצליח. עם סיום חוק לימודיו, בסוף שנת 1947, חזר העירה אל אמו כדי להיות לה לעזר, וההל ללמוד מסגרות. ליל כ"ט בנובמבר 1947 היה לו ליל שימורים. באותו לילה אמר אל חברו: „כמה מאושר היה טרומפלדור במותו, שיכול היה לאמור: טוב למות בעד ארצנו".

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין הראשונים שהצטרפו לשורות הלוחמים. השתייך לגדוד „בית־הורון". מיד עם גיוסו נשלח לקורס השתלמות למ"כ והיה למפקד כיתה קרבית. נפל בהגנת ירושלים ב־16.8.1948, בלכתו בראש כיתה בשטח ארמון הנציב. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

שטיירמן אפרים (פוליפ)

בן יוסף וחנה. נולד ב־22.1.1925 בעיר ברומן שברומניה. שאף תמיד לעליה חלוצית והתכונן לקראתה. עם שחרור אירופה ושרידי יהודיה עבר ליוגוסלביה ומשם לאיטליה. עלה לארץ בשנת 1945. היה חבר קבוצת מסדה שבעמק הירדן. עבד בעבודות שונות והיה פעיל בעניני הבטחון ומסור להם מאד.

נפל בהיותו בדרך, בלכתו מחבריו, ששמרו על מכון־המים דוור שבקרבת הקבוצה. היה עליו להביא להם אוכל לעמדתם, דרך שטח הנתון להפגזות האויב, ואמנם הצליח להביא את האוכל, אך בדרך חזרה אל הקבוצה נפגע ונפל ב־2.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות במסדה. אחרי מותו עלו הוריו לארץ.

שטיסל נחמיה

בן משה וטובה. נולד בתשעה־באב תרפ"ט בעיר נאסיץ שבטרנסילבניה למשפחה מטולפת ב־13 נפשות. בבית אביו, שהיה סופר סת"ם, ספג אהבת־תורה ויראת־שמים. בימי השואה באירופה נספו רוב בני המשפחה באושביץ־בירקנאו ורק שני אחים ואחות שניצלו עלו לארץ. נחמיה העפיל לארץ באניה „מכס נורדוי" במאי 1945, בא לבני־ברק ועבד בבית־חרושת לחמרים פלסטיים. הצטרף לחוג של צעירי „הפועל המזרחי", שקד על לימוד השפה והצטרף ל„הגנה".

עם החלטת או"ם נקראה מחלקת חי"ש הדתית, שהיה חבר בה, לגיוס מלא ופעלה בהגנת רמת־יצחק מפני הכנופיות של סלמה וג'מוסין. משם עברה המחלקה לירושלים והשתתפה בהגנת העיר, בקרבות הרטוב, נוה־יעקב, צובה ומוצא. נחמיה, שלחם במסירות ועמד במבחן, הרגיש עצמו גלמוד ובודד וחיכה בקוצר־רוח לעליית אחותו לארץ. הוא לא יצא לחופשה, כי „פשוט אין לי בית", אמר לחבריו. מאוזר ירושלים עברה הפלוגה לגבול ה„משולש", השתתפה בכיבוש מחנה תל־ליטוינסקי ובקרבות רמלה־לוד. פעל בכל הקרבות האלה כחובש ומילא את תפקידו כראוי. משעברה הפלוגה לגבעה, נשלחה לקרב על פלוג'ה ושם נפל עם חבריו בעיראק אלמנשיה ביום 28 בדצמבר 1948. היה קבור בפלוג'ה. הועבר לנחלת־יצחק.

שטל זאב (ויל'י)

בן יצחק ופייגה־חנה. נולד ב־1928 בבוקרשט, בירת רומניה. למד מסגרות בבית־ספר תיכוני־מקצועי. אחרי מלחמת־העולם יצא ב„נתיב־הבריחה" לבלגיה והתלהק שם כחייל הבריגדה העברית וב־1946 העפיל ארצה באניה „החייל העברי". הצטרף לארגון „וג'בוד" שעלה להתישבות בגליל העליון. עבד בפלחה, בסיקול אדמת הקרן־הקיימת וכרועה־צאן והסתגל במהרה למקום ולעבודה.

במלחמת־השחרור היה מרותק למקומו כמגויס לעבודה ביום ולשמירה בלילה ועבר את האימונים הצבאיים. במארס 1948 נשא אשה. בהשתתפו בהגנת משמר־הירדן נפצע קשה, נלקח כשבוי לבית־חולים סורי ואחרי ניתוח מת שם ביום י"ב בסיון תש"ח (19.6.1948) ובערב יום־כיפורים תש"י הגיעה גויתו לקבר־ישראל בנחלת־יצחק. בנו נולד אחרי מותו ונקרא על שמו.

שטל זאב („ואלדי")

בן זיגמונד ופייגה. נולד בשנת 1930 בעיר טשרנוביץ, בוקובינה, שברומניה. בן יחיד להוריו. לאחר מלחמת־העולם שלח אותו אביו לארץ־ישראל ואזב בן ה־15 עלה עם „עליית־הנוער" בשנת 1945 בשאיפה להעלות ארצה גם את הוריו. התחנך בבן־שמן. למד אריגה. רוח התנדבות פעמה בנוער הבודד שנשאר בודד גם בארץ, וישר מההכשרה הצטרף ל„הגנה" והיה בין מלוויי שיירות. חבריו מציינים אותו כעלם צנוע ושקט, שמילא את תפקידו בנאמנות.

נפל ב־14.12.1947 בליווי שיירה מפתח־תקוה לבן־שמן, בהתנפל, ליד בית־נבאלה, חיילי הלגיון על השיירה. נקבר בפתח־תקוה.

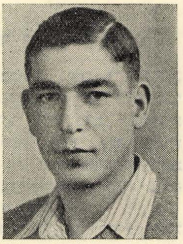
שטמפר אליהו

בן בנימין ושרה. נולד בכ"ג במרחשון תרצ"א בפתח־תקוה. נין ונכד למיסדי פתח־תקוה. רוח־הראשונים זו עיצבה את דמותו הרוחנית של אליהו. למד בבית־הספר העממי „נצח ישראל" ואחר־כך בגימנסיה „נצח־ישורון", שבה היה מטובי התלמידים. הרבה לקרוא ולהתעמק בספרים. תאב השכלה ודעת. תורת החימיה משכה את לבו ובדעתו היה להשתלם בה ועם זאת הגה בתורה ובתלמוד. נער אדוק היה, חבר תנועת „בני־עקיבא" ומדריך מסור בה. בן 14 הצטרף לגדנ"ע וכעבור שנה היה בו מדריך ומאמן. כבן 16 נשלח לקורס מפקדים, קיבל תפקיד של מפקד־כיתה וכעבור שנה עלה לדרגת מפקד־מחלקה. רבה היתה השפעתו על פקודיו שאהבוהו וכיבדוהו כאחת. יומים לאחר שכתב את בחינת־הגמר שלו בגימנסיה, בסוגית הגמרא, יצא לקלט לשירות מלא ומיד השתתף בקרבות משמר־העמק, עמק הירדן, הדגניות וצמח, במבצע „חירם" לטיהור הגליל (בו נפצע ברגלו), בקרבות יודפת, והוא בן 16 וחצי. כבן 17 נשלח לקורס מפקדים קרביים ואחרי־כן נספח לפלוגת הפשיטה בדרגת סמל פלוגתי. שימש לפקודיו דוגמה למסירות־נפש ולאומץ־לב.

נפל ב־17 בדצמבר 1948 בקרב על משלט חרבת־מעין, כאשר הוא וחבריו יצאו בארבעה ג'יפים להתקיף את המצרים שהתאזיקו במשלט. בשעת ההסתערות עלה הג'יפ שלו על מוקש והוא נהרג. היה קבור במשק גבולות. ב־11.8.1949 הועבר לנחלת־יצחק. הסתדרות „בני־עקיבא" יסדה ספריה לזכרו וקראתה על שמו.

שטראוס אריה

בן שמואל ואסתר. נולד ביום 24.6.1927 בעיר קרלסרוה, חבל באדן בגרמניה. בן 9 היה בעלות המשפחה לארץ בשנת 1936. ישב בחיפה. שם גמר בית־ספר עממי ולמד קדרות. עבד בבית־החרושת לקרמיקה „קדר".

ב־1.3.1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל עם הצו הראשון. שירת בחטיבת „אלכסנדרוני", באחד הגדודים. השתתף בקרבות טנטורה, קולה, כפר־סבא הערבית. נפל בקרב על כיס פלוג'ה, בעיראק אלמנשיה, ביום 28.12.1948. היה קבור בפלוג'ה והועבר לנחלת־יצחק.

שטמר (בן־מאיר) מרדכי (מרקום)

בן מאיר ושרה. נולד ב־18.4.1927 בלודויגסהאפן אשר בגרמניה. ראשית לימודיו בבית־הספר העממי חלה בימי עלייתם והתבססותם של הנאצים. בשנת 1938, והוא בן 11, גורשה המשפחה לפולין, אך בדצמבר של אותה שנה הועבר מרקוס עם קבוצת ילדים פליטים לאנגליה והוכנס למוסד־ילדים בקרבת לונדון, ואחיו הגדולים ממנו הגיעו ישר לארץ. התחנך בנכר, אך גדל לציוניות ועברי. בימי ה„בליץ" העבירו את ילדי המוסד לעיר־מבטחים, ויטינגהם בסקוטלנד. שם עבר הכשרה במשך שנתים, חזר ללונדון, גמר סמינריון מיוחד למדריכי־נוער ועבר כמדריך לנקודת־הכשרה בקרבת אדינבורג, מטעם „פועלי־ציון". בן 20 החליט לרכוש לו מקצוע ובא שוב ללונדון ללמוד שענות. בשנת־לימודיו זו אירגן חוג־תרבות במסגרת ה„מכבי",

בעיר. לשם הקנית השפה העברית למשתלמים, ואת שאר זמנו הקדיש לספורט. השתייך לקבוצת כדורגל של ה„מכבי" בלונדון.

בראשית מלחמת־השחרור התנדב לצה"ל כחייל מח"ל. התאמן באימונים יסודיים בצרפת וביולי 1948 הגיע לארץ. צורף לחטיבה אחת ונשלח לירושלים. ביום שני לראש השנה תש"ט נפצע קשה בארנונה, הועבר לבית־החולים הצבאי בירושלים ושם מת ב־13.10.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

שטראוס יוחנן (הנס)

בן אלברט ואירמה. נולד בשנת 1925 בעיר מנהיים אשר בגרמניה. גמר בית־ספר עממי והיה מאחרוני הילדים הניצולים שבאו לארץ עם „עליית־הנוער" בשנת 1939. הוריו נשארו בגולה ונספו שם. שנתים למד בכפר־שמריהו תוך כדי עבודה בנגריה המקומית. אחר־כך עבר לבית־הספר המקצועי על שם טיץ ביגור והשתלם במקצועו במשך שנה וחצי. עם תום לימודיו התגייס כמלח לצי הבריטי ועבד בנמלי מצרים. משישוחרר מהשירות חזר לתל־אביב והתחיל עובד כנגר. תקופת חייו האזרחיים היתה קצרה מאד. היה בחור שקט ביותר, מכונס בתוך עצמו, חרוץ במלאכתו ואוהב ספר. עשה את שלו בפשטות.

בסוף שנת 1947 התגייס לצה"ל והשתתף במלחמת־השחרור מראשיתה. נפל בסג'רה ב־6.5.1948. גופתו נמצאה למחרת יום נפילתו שכובה מאחורי סלע. היה קבור בכפר־תבור. ב־22.6.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שטראוס יוסף־צבי („יוסי")

בן מאיר וחיה־רחל. נולד ביום 14 בדצמבר 1930 במאקו שבהונגריה. למד בבית־ספר עממי ונוסף לכך קיבל חינוך תורני־דתי מובהק. במלחמת־העולם השניה גורש עם אמו ואחיו ואחיותיו לאוסטריה, נשארו בחיים וב־1945 חזרו הביתה אל האב. הנער יצא ב„נתיב־הבריחה" לגרמניה וצרפת, הצטרף לחבורת נוער של „אגודת ישראל", העפיל באניה „לטרון", נשלח לקפריסין ושם המשיך ללמוד תורה והשתדל ללמוד גם מלאכה. כשעלה לארץ באופן לגלי ב־1947 נכנס ללמוד בישיבת „קול תורה" בירושלים ונתחבב על רבותיו וחבריו. בינתים הגיעו ארצה גם אחיו ואחיותיו. באמצע נובמבר 1947 כתב לאחותו בתל־אביב, שתתעניין בדבר התנאים להתקבלותו בישיבת „תורה ומלאכה" בכפר־אברהם שבפתח־תקוה, כי היה בדעתו לחלק את זמנו לתורה ולעבודה ולהקדיש את שעות התורה ללימוד שקדני, כדי להשלים מה שהחסיר בשנות הגירוש והנדודים. כעבור שבועים, עם התחלת ההתקפה הערבית, סילק הצדה את דאגותיו לעתידו וישר מה„ישיבה" הלך להתנדב לצבא־ההגנה בהיותו רק בן שבע־עשרה, בגיל שחובת הגיוס אינה חלה עליו — ורבותיו שיבחוהו על כך.

שירת בגדוד „בית־חורון", השתתף בכל הקרבות במרחב ירושלים, השרה רוח עליזות ובטחון על חבריו ונתחבב עליהם. לפני צאתו לפעולה האחרונה ניבא לבו את העתיד להתרחש ואז ביקש מחבריו, שאם יקרהו משהו יודיעו־נא על כך לאחיו בתל־אביב (הוריו עוד היו אז בחוץ־לארץ ורק בינואר 1949 הגיעו ארצה). נפל בקרב באזור ארמון הנציב ביום י"ב במנחם־אב תש"ח (ב־17.8.1948) ונקבר בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

שטראוס מיכאל

בן ארנסט וטובה. נולד ב־27 בינואר 1930 בעיר קלן על נהר ריין בגרמניה. היה בן חמש ושלושת רבעי השנה בעלות המשפחה לארץ בנובמבר 1935. הוריו השתקעו בעטרות, ליד ירושלים, ובמשקם גדל. גמר את בית־הספר העממי המקומי ועבר מיד לבן־שמן להשתלמות חקלאית. שם נשאר גם אחרי גמרו את בית־הספר ועבד כמדריך בענף הרפת. לאחרונה חזר למושבה ועבד במשקו.

חבר ה„הגנה" מצעירותו ושירת בגיוס מלא הדשים רבים לפני הכרזת המדינה. בימי המנדט שימש ב„הגנה" כ„סליקר" מקומי כללי, ובתפקידו בהעברת נשק ותחמושת נשאר עד יום מותו.

נהרג למחרת יום ההכרזה, ב־16.5.1948, בשעה שהביא תחמושת לעמדתו, שהיתה מרוחקת משאר העמדות, ועשה את דרכו בריצה, מול טנק אויב מרוחק מעמדתו אך כארבעים מטר. ליד העמדה נפצע ברגלו, אך הספיק לזרוק את התחמושת לתוך העמדה תחת מטר יריות והחל לחבוש את פצעו. תוך כדי כך נפצע בכדור בראשו ומת. היה קבור בנוה־יעקב. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים. מפקדו הציע אותו לאות־הצטיינות על גבורתו.

שטרומפר אבשלום

בן אליעזר־ליפא ויהודית. נולד ביום 10.7.1930 בכפר־סבא. גדל בסביבה חקלאית ונמשך לעבודת־האדמה, וביחוד מאז עברו ההורים, כחברי ארגון „מסדה", אל אדמת מושב „משמר השלושה", שהיו ממיסדיו בשנת תרצ"ז. הנער למד בבית־הספר של יבנאל הסמוכה ואת עבודת האדמה למד ביסודיות במשק אביו. בבחינת־הגמר בבית־הספר הפליא בבקיאותו בתנ"ך. בכלל היה אוהב־ספר וצמא־דעת. עם גמר לימודיו יצא למקוה־ישראל לשנה, ושם גם הדריך את חבריו כמנוסה בחקלאות מילדותו. את אימוניו הראשונים עשה בגדנ"ע במסיורות רבה. ב„הגנה" סיים קורס מ"כ. עם חלוקת הצבא ליחידות, צורף לגדוד „הברק" בחטיבת „גולני". ביצע משימה נועזה בהעבירו נשק להר־כנען בטבת תש"ח. השתתף בהתקפה על כפר־קנה. בשעת הנסיגה בסג'רה דאג להטמנת הרובים, ואחר־כך הוציאם, בחיפוי אש של המפקד, והביאם למחנה. במערכת דגניה עמד עמוס חמרי־נפץ ליד הגשר, בשעה שמטוסי האויב הפציצו את המקום. במערכת טבריה הצליח הוא וחברו, בשכבם על אחד הגגות, למשוך אליהם את אש האויב, ועזרו בזה לחיילי ישראל המוקפים להיחלץ מהעיר העתיקה. כשעמד לצאת לפעולה בבית־קשת ניסו הוריו לעכבו בבית והוא פרץ בבכי, הביע בתוקף את התנגדותו לכך ואילץ אותם לוותר לו. לקרב האחרון יצא בלב קשה. אל אחיו הצעיר אמר: „אשמח אם אשוב הפעם".

נפל בכפר לוביה ביום 9.6.1948 וכעבור ששה שבועות הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבית־גן על־יד יבנאל.

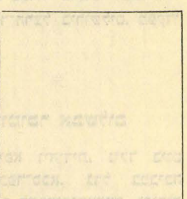
שטראוס שמואל

בן גוסטב ואמה. נולד ב־16 בפברואר 1914 בגלהיים (פפאלץ) שבגרמניה. ימי נעוריו עברו עליו עם אביו ששימש כמנהל בית־הספר בסנט־אינגברט אשר בחבל הסאאר. עוד בימי לימודיו בבית־הספר התיכון היה ציוני נלהב. היה חבר „החלוץ" בסאארברוקן. משם יצא להכשרה באיטליה. בשנת 1935 בהיותו בצרפת עם משפחתו שהיגרה בינתים מגרמניה, הכין עצמו לקראת עליה ארצה, בניגוד לרצון הוריו אשר חפצו כי יתגייס לצבא הצרפתי. ב־1937, עם גמר הכשרתו, עלה לארץ והגיע מיד עם בואו לקבוצת כנרת. בפרוץ מלחמת־העולם השניה היה מראשוני המתגייסים והלך לנקום את דם הוריו אשר חשבם לאבודים. שירת חמש שנים וחצי בצבא — מבנגזי עד אוסטריה, הולנד ואיטליה, שבהן עבר עם הבריגדה את קרבות החזית. באירופה מצא את הוריו בחיים. בשנת 1946, משהשתחרר מהצבא, חזר לקבוצתו, בה התמהה בענף הבנגות.

במלחמת־השחרור התגייס לפלמ"ח, עבר את קרבות גשר, סג'רה וכיבוש צמח וטבריה. בשעת התקפות־האויר על כנרת היה אחד ממגיניה וכפעם בפעם חזר לעבודתו כרועה־צאן. צנוע ועדין־נפש, איש־כפר עמל, מסור ואהוב וראשון למתנדבים. לאחר פעולה בטבחה נקרא למשמר־הירדן ונפל שם ב־12 ביוני 1948, יום לאחר ההפוגה. הובא לקברות בכנרת ב־16.6.1948. הניח אשה ובת.

שטרן אברהם־שמעון

בן ישראל ואלה. נולד ב־5.5.1920 בבודפשט, בירת הונגריה. למד ב„ישיבה", סיים י"א כיתות (ז' כיתות־יסוד וד' כיתות תיכוניות) ונעשה חזן. בן 20 גויס לצבא ההונגרי, ובשנים 1942—1945 הועבד בעבודת־פרך והתענה ביסורים ובזיונות. עם השחרור עזב את ארץ־הדמים ועבר לצרפת כדי לעלות משם לארץ. עלייתו נתעכבה ואביו קרא לו לחזור להונגריה ולהיות שליח־ציבור כמקודם. על כך השיב: „איך נשיר... על אדמת נכר?!"

עלה בשנת תש"ח כדי להתגייס מיד לצה"ל. בדבקות דתית נלחם את מלחמת המולדת. נפל בשעת כיבוש משלט בסביבות ירושלים ב־20.10.1948. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־30.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים. אחרי מותו עלה אביו לארץ.

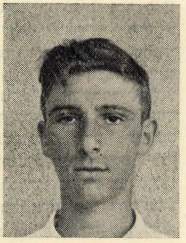
שטרלינגר אברהם

בן ברנרד ונטי. נולד ב־25.7.1902 בעיר לובחובה שבסלובקיה (אז — הונגריה). חונך חינוך יהודי. גמר 6 מחלקות גימנסיה, למד מלאכת צורף־זהב ואחר־כך פתח וניהל בית־מסחר גדול במקצועו זה עד פרוץ מלחמת־העולם השניה. בקיץ 1940 הפליג עם אשתו באניית־המעפילים „בנצ'י" במורד הדנובה. באניה שקד על הסדר בקהל הפליטים המיואשים ועמד על משמר בטחונם כלפי הקברניט והמלחים החמסנים. בערב יום־כיפור תש"א נטרפה אניתם ליד אי שומם בים האגיאי, ובמשך שבוע ימים, בחיתום על האי תחת כיפת השמים, עזר בשמירה על הסדר ועל מלאי המזון שלא יבוזבז במהרה. אניה איטלקית העבירתם לרודוס ומשם למחנה־הסגר בפירמונטי שבאיטליה. אחרי כניסת היילינו לאיטליה שמע מהם הסברות על סדרי החיים בארץ ואחרי שיקול־דעת ממושך בחר בחיי קיבוץ, ומשעלה ארצה ב־1945 השתקע בכפר־גלעדי. עבד במטעים וערך מדידות־מים מטעם הסוכנות בנחל דרדר. השתתף בקורסים ובימי־עיון מטעם „הקיבוץ המאוחד" והשתדל להגיע לשלמות בתפיסת רעיון חיי הקיבוץ. בחיים התרבותיים נטל חלק פעיל. את מסיבות החברה הנעים בכינורו. היה קלע מצוין ברובה ובמקלע בהגנת המקום.

בראשית יוני 1948 נשלח בתוך כיתה מכפר־גלעדי לתפקידי חי"ם בראש־פינה. משם הועבר כתגבורת למשמר־הירדן ועמד נגד הפושש הסורי עד הרגע האחרון, במאמץ למנוע את נפילת המושבה בידי האויב, ונפל ביום 11.6.1948.

שטרן אהרן

בן מאיר־מכס ופרנציסקה. נולד ב־18.4.1928 באייזנך, טורינגיה, בגרמניה. בהיותו בן 10 עלו הוריו לארץ והתיישבו בקרית־מוצקין. למד בבית־הספר העממי המקומי, ולא עבר זמן רב וניטלה ממנו האפשרות ללימודים כתיקונם. האב, אשר עבד בבית־החרושת „נעמן", נפצע ואהרן נאלץ לעזור למשפחה ועבד באופן זמני במשרד בית־הספר. לאחר שנים אחדות החלים האב ואהרן נשלח ללמוד הרטות בבית־הספר המקצועי בחיפה. לאחר שנת־לימודיו הראשונה נפצע אביו שנית ואהרן נכנס לעבודת הרטות בכפר־אתא, אך בו בזמן הוסיף לשקוד בלילות על לימודיו. היה חבר ומדריך בתנועת־הנוער „הצופים" — פעיל בעריכת המסיבות ומשתתף בהצגות — ויוצא לכל מחנה של התנועה.

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא. שירת בחטיבת „הכרמלי" ובסיסו ברגבה. בבואו לחופשה נפרד מחבריו וחניכיו: „להתראות במדינה העברית". השפיע על חניכיו מרוחו ובשחונו. היה בין מלווי השיירות בגליל המערבי, בדרך בין עכו לנהריה, והשתתף בכיבוש תמרה. אחרי הכיבוש הזה הועבר ליחיעם, שם עבד במכונה אשר הכשירה לעבודה ואף הדריך פועל אחר אשר יוכל להחליפו. משהלה למד להשתמש בה חזר אהרן לליוויי שיירות. נפל עם ה־48 בליווי השיירה ליחיעם בט"ז באדר ב' תש"ח (27.3.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה ב־29.3.1948.

שטרן ארנסט

בן אלפרד וקטרינה. נולד ב־4 במארס 1927 בברלין, בירת גרמניה. למד בגימנסיה היהודית בברלין עד שנת 1940. באותה שנה — והמלחמה כבר נטושה בעולם — זכה לעלות לארץ יחד עם אחיו ב„עליית־הנוער". נתקבל בבן־שמן והשתלם שם במשך שנתים בלימודים כלליים. רצה להתמחות במקצוע המלונאות ונכנס לשנתים כמתלמד לפנסיון בודנהיימר בחיפה. בשנת 1944 — משלא נתקבל בגלל צעירותו לצבא — התגייס לגוטרות. בין השאר שירת גם בגבעת־חיים, שם נאסר בשעת חיפוש הנשק והועבר ללטרון. משם חזר להשתלם במקצועו. בשנת 1947 נודע לו בראשונה על גורל ההורים ויתר בני־הבית. האב היה בין קרבנות אויש'ויץ והאם נשארה בחיים. הוא ואחיו הקדישו את כל מאמציהם להעלאת אמם לארץ, אך לא ניתן לו עוד לראותה בחייו.

התגייס לצבא ההגנה לישראל במארס 1948. התאמן בגבעת־שאול (אימונים צבאיים וחקלאיים כאחד). משם הועבר לגדוד „הפורצים" ונשלח לירושלים. השתתפותו הראשונה בקרב היתה בנבי־סמואל, ושם נפל

עם חבריו ביום 23.4.1948 והוא רק 30 יום בצבא. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקריית־ענבים ב־25.4.1948. בן 21 היה בנפלו. 4 חדשים אחרי מותו הגיעה אמו לארץ.

שטרן ברוך

בן צבי וחיה. נולד בשנת 1925 בוישו שבחלק הרומני של מחוז מרמרוש, אזור של יהודים אנשי־עבודה, ואביו היה סוחר־יערות אמיד. גדל בחיק הטבע הקרפטי והיה ראש לנערים ב„מלחמות" ובדיג בנהרות. גם ב„חדרים", בבית־הספר העממי וב„ישיבות" יאסי ווישו היה בין התלמידים הטובים. שנים אחדות היה עם הוריו בפיאטרה נ׳אמץ שבמולדבה, מקום הרכוש העיקרי של אביו. כשהוחזרו צפון־טרנסילבניה ודרום־מרמרוש ב־1940 להונגריה, גורשה המשפחה חזרה לווישו ומחמת המשטר האנטישמי ההונגרי ירדה מנכסיה. ברוך יצא לבקש מזלו ועתידו בבודפשט, מקום שם התנהל דיכוי היהודים במתינות והיה חבר עליז לבני מקום־הולדתו שיצאו שמה גם הם. ב־1944 לקחוהו הגרמנים למחנה־ריכוז. אחרי השחרור נסע הביתה לראות את אמו ואחיו. נפרד מאמו רק במכתב שהשאיר לה, יצא לגרמניה ומשם בחבורה מאורגנת לאיטליה. הצטרף ל„בני־עקיבא", העפיל ב־1946 באניה „פלמ״ח", נפצע קל בהתנגדות לברי׳טים ונלקח לקפריסין. שם התאמן ב„הגנה" ואחרי כשנה הורשה לעלות ארצה. גר בראשון־לציון, הצטרף ל„הפועל המזרחי", השתרש בחיי הארץ, בעבודה, בחברה ובדיבור העברי והיה שמח בחלקו.

אחרי הכרזת המדינה התנדב לפלוגה הדתית של הפלמ״ח בגדוד הראשון של חטיבת „יפתח". השתתף בהגנת טירת־צבי וביתר קרבות הגדוד בגליל העליון, ולפני ההפוגה הראשונה — בסביבת לטרון. אחרי ההפוגה השתתף בשחרור שפלת־לוד ושעות מספר לפני ההפוגה השניה נפל בקרב ליד שילתה באזור לטרון ביום 18.7.1948. אחרי קרוב לשנתים הועברו עצמותיו להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

שטרן דויד־אריה

בן דוב וגיטל. נולד בשנת 1930 בעיירה וישו שבחלק הרומני של מחוז מרמרוש. גדל בסביבה יהודית שרשית ולמד ב„חדר" ובבית־ספר עממי. ההבל ההוא של צפון טרנסילבניה הוחזר בשנת 1940 להונגרים, והללו שיתפו פעולה עם הנאצים בשליחת היהודים למחנות־ההשמדה. כך הגיע הנער דויד־אריה לאושבינצים ומשם לעבודת־כפיה במחנות גרמניה והחזיק מעמד בתלאות עד השחרור, ובינתים למד מלאכת האפיה. אחרי השחרור הצטרף לארגון חלוצי בגרמניה ובקיץ תש״ז בא לארץ־ישראל והסתדר בעבודה בפתח־תקוה.

משהחלה מלחמת־השחרור התיצב מיד לשירות ואחרי שניצח בשידוליו ובתחנוניו את הסירוב לקבלו לצבא בגלל גילו הצעיר מדי, לא היה מאושר כמוהו. בקרבות על סלמה ובמקומות אחרים לא ידע עייפות ואת הקשיים והמחסור היה ממתיק בדבריו־בדיחה, שהשפיעו לטובה גם על רוח חבריו. מן השפלה הועבר בתגבורת להרי ירושלים וגם שם נלחם בגבורה ובהתלהבות, וגם כשנפצע ברסיס־פגז הוסיף להילחם עד שנפל בקרב על הראדאר ביום 26.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקריית־ענבים.

שטרן דן

בן דויד ופרידה. נולד ב־26.6.1929 בתל־אביב. למד בבית־הספר „ביאליק" ונודע כתלמיד מצוין בכשרונותיו. בגלל המצב הכלכלי הקשה, שהחמיר עוד יותר לאחר שאביו הפועל נשבה במלחמה (כמתנדב לצבא) ונשלח לגרמניה, הוכרח להפסיק את לימודיו אחרי גמר בית־הספר העממי, והיה עובד ביום ומביא את שכרו הביתה ומוסיף להשלים את ידיעותיו בשיעורי־ערב ובלימודים בבית. עם שוב האב ועול הפרנסה הוקל מעל הנער, יצא פעם לחודש ימים להכשרה בקיבוץ. הצטרף לגדנ״ע, השתתף באימונים, בפעולות ובמסעות והיה לרוח החיה בקבוצה. אחר־כך היה חבר בחי״ש. למד נהגות כדי להסתדר בעבודה במקצוע זה וכבר הגיש את תעודותיו לבחינה. ביניתים נפלה ההכרעה בלייק־סאכסס על הקמת מדינה עברית ובארץ החלו המהומות. ב־12.12.1947 התיצב דן להגנת המולדת. סיים קורס מ״כ ונתמנה למפקד כיתה. השתתף בפעולות לפריצת הדרך לירושלים, בקרבות הקסטל, ועוד.

נפל בפעולות „המדינה" בכפר־סבא הערבית ב־13.5.1948.

שטרן זאב (רוז׳ה)

בן יעקב ורחל. נולד בשנת 1928 בפאריס, בירת צרפת. הוריו הומתו לעיניו בידי הנאצים. ורוז׳ה הצעיר נמלט להרים והצטרף ללוחמי המחתרת הצרפתית („מאקי"). השתתף בפעולות חבלה והצטיין באומץ־לב ובמסירות לחבריו־לקרב. עבר לאפריקה הצפונית והצטרף לכוחותיו של גנרל דה־גול. בשורות צבא צרפת החפשית השתתף בשחרור פאריס ונפצע בעת הקרבות. עם אחת השיירות הראשונות של נוער יהודי־צרפתי עלה ארצה בשנת 1946 לאחר תקופת־הכשרה קצרה. הגיע באניית־המעפילים „תל־חי", השתקע בגבעתים ועבד בבנין.

מיד עם בואו ארצה הצטרף ל„הגנה". ב־29 בנובמבר 1947 התיצב לדגל, השתתף בקרבות רבים ובכלל זה — בקרב על הקסטל. נפל ב־13 במאי 1948 בכיבוש כפר־סבא הערבית, בהיפגע המשורין בו נמצא בפגז האויב. נקבר בנחלת־יצחק ב־16.5.1948.

שטרן חיים

בן משה־זאב ורחל. נולד בשנת 1924 בעיר צ׳נסטוחוב בפולין. גדל בבית חרדים ולמד בבית־ספר עממי וב„ישיבה". עם פרוץ מלחמת־העולם השניה נעקר מקומו. היה כלוא במחנות־הסגר־ועבודה כל ימי שלטון הנאצים וראה סבל לא מעט עד ששוחרר על־ידי צבא־השחרור. לאחרונה ישב במחנה ברגן־בלזן, שם הצטרף ל„הגנה" והתכונן לעליה.

עלה לארץ בשנת 1946. עבד בתל־אביב כמכונאי במוסך. הוסיף להשתתף בפעולת ה„הגנה". עבר קורס „מגן־דויד־אדום", ועם החרפת המצב בגבולות העיר יצא לעמדות כחובש. תוך כדי מילוי תפקידו זה נפל בעמדות רחוב התבור בתל־אביב ב־21.3.1948 בשעת הפגזה. נקבר בנחלת־יצחק.

שטרן יואל

בן גרשון וארנה. נולד ב־12 בדצמבר 1920 בקידריך, חבל הריינוס שבגרמניה. בגולה סיים בית־ספר עממי ו־5 מחלקות של בית־ספר תיכון ובמארס 1939 עלה לארץ לסיים את לימודיו בירושלים בסמינריון למורים שבבית־הכרם. מאביו הסופר ירש את כשרון הביטוי והעלה את הגיגיו על הכתב, בעברית ובגרמנית. אחרי מותו נמצאו השירים בעזבונו וכונסו בחוברת שיצאה לזכרו. כן נמצא בעזבונו מעין רומן אבטוביוגרפי, בולטת היתה נטייתו לדעת ולהבין לנפש הזולת. על־כן ראה את תעודתו בטיפול בילדים מקופחי־גורל ונכנס לעבוד במועדון לילדים קשי־חינוך. עסק גם בהוראה במכון אפשטיין בירושלים. כשנתים שירת בפלמ"ח, בכפר־גלעדי ובדפנה. עם פרוץ הקרבות גויס כטוראי ב„מודיעין" של חבל אחד בירושלים.

ביום 26 בפברואר 1948 בא בין שירות לשירות לבית הוריו שעל־יד הקונסוליה האיטלקית. השומרים הבריטים שבבנין זה פתחו באש על עוברים ושבים ואחד הנפגעים קרא לעזרה. יואל קפץ החוצה והציל את הפצוע, אך הוא עצמו נפגע מכדורי החיילים ומת למחרת מפצעיו. נקבר בסנהדריה. ב־13.9.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

שטרן (כוכבי) יצחק (יוליום)

בן שמואל ושרה. נולד ב־12.11.1912 בעיר הרגרוהאוזן שבגרמניה. גמר בית־ספר עממי ולמד את מלאכת האפיה. עלה עם הוריו לארץ בשנת 1935 ועבד עד לשנת 1939 כאופה בקונדיטוריה של אביו ואחר־כך עבד בראשון־לציון. שירת שנה בנוטרות (1936). בשנת 1941 התגייס לצבא הבריטי. עבר לבריגדה העברית והשתתף במסעה ובפעולותיה עד לשחרורו בשנת 1946. בצבא עבד בנהגות ובמקצוע זה עסק גם בימי שלום. מקום מושבו היה ברחובות.

התגייס לצה"ל, כחייל ותיק, ויצא מהקרבות בשלום. אך ביגואר 1949 חלה, עבר ניתוח קשה ומת כעבור שבועים, ב־6.2.1949. למחרת היום נקבר ברחובות. הניח אחריו אשה וילד.

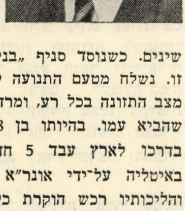
שטרן מאיר

בן משה וצ'רנה. נולד ב־27.1.1927 בעיר לובלין אשר בפולין להורים בעלי עבר ציוני מובהק. יחד עם המשפחה עלה ארצה בשנת 1936 והתישבו בירושלים, שם גמר בהצטיינות את בית־הספר „המזרחי". הנהלת בית־הספר החליטה להעניק לו סטיפנדיה להמשכת לימודיו בסמינריון למורים. מאיר ויתר על הסטיפנדיה, כי רצה ללמוד בבית־ספר תיכוני ולהמשיך במדעי החקלאות בצד עבודה חקלאית מעשית. לשם כך החל לעבוד בארכיון של הקרן הקיימת־לישראל בירושלים ובערבים למד בבית־הספר התיכוני „בגרות". מגיל 15 כבר היה חבר ב„הגנה" ולאחר השיעורים והאימונים היה מדריך ומרכז ב„בני־עקיבא" בירושלים. בשובו הביתה בערב עוד הוסיף לקרוא עד שעה 1—2 אחרי חצות. התעניין במדעי הרוח והחברה. כתב שירים ודברי פרוזה. בעבודתו בקרן הקיימת־לישראל הצליח עד כדי כך, שבהחליטו ללמוד במקוה־ישראל ניסתה ההנהלה לעכבו בכל הדרכים. במקוה־ישראל שימש כמרכז „בני־עקיבא" במקום וגם בסניף חולון הסמוך. בינתים השתלם בשימוש בנשק והיה אחראי למכונות־יריה ב„הגנה". עם הקמת עין־צורים, שהוא היה ממיסדיה, נבחר כמרכז משק ותרבות גם יחד. אחרי־כן נשלח לעין־חרוד לשם לימוד בעיות ריכוז המשק. משם חזר לעין־צורים כמרכז משק והטילו עליו תפקידים נוספים אשר לשם מילואם צריך היה להימצא בירושלים. את זמנו הפנוי בעיר הקדיש באופן ניכר ל„הגנה" ולא היה כלי־נשק שלא ידע לתקנו. התנדב לכל משימה מסוכנת הדורשת אנשים עזי־רוח. השתתף בעלייה לביריה וחש לעזרתה כאשר הוטל עליה המצור על־ידי האנגלים. בראשית הקרבות היה בסדום ואחרי־כן עבר לגדוד „מכמש" והשתתף בקרבות באזור ירושלים, מקור־חיים ותלפיות. ערבי התרבות שאירגן וערך בתלפיות עדיין שמורים היטב בזכרונם של חבריו החיילים מאז. אחר־כך עבר ללטרון. בגלל דלקת בעיניו, שלקה בה מחמת הרוח והאבק וחוסר שינה, בא לשלושה ימי־חופשה לירושלים, ושם שמע כי מבקשים מתנדבים לגוש עציון. על אף התנגדות הרופא הודיע לו כי הוא מתנדב לצאת וילך לעזור לחבריו בגוש. לא הועילו שידוליו של הרופא, כי ניתנה לו חופשה ואין הוא חייב לצאת. „יש לי חופש רשמי מהמפקד, אך לא חופש מהמצפון" — ענה לו מאיר — ויצא.

נתמנה לאחראי לנשק במגזר הרוסי שבגוש ובהיסוג הלוחמים חיפה על אחרוני היוצאים. לאחר שנפצע קשה בראשו הוכנס לחדר־חולים, משם עמדו להעבירו למשואות־יצחק יחד עם כל הפצועים האחרים בהסכמת „הצלב האדום" וחסותו. אך בצאת האחות והרופא מהחדר התחמק משם באמרו, כי פצוע הוא בראשו אך לא בידיו. „היאך לא תעזור ידי במלחמה?" — שאל. ולחם עד הרגע האחרון, ולפי עדות חבר הרי עוד בהיותו פצוע עודד את חבריו. נפל ב־13.5.1948—12. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. באחד ממכתביו מהגוש כתב לאמו, כי חמלתו ואהבתו נתונות לה והוא מגחם אותה ומרגיעה לנוכח כל מה שהוא צפוי לו. „החיים הם כה יפים ומלאי תוכן" — כתב — „אבל ישנו דבר עוד יותר יקר וזה, להיות בין לוחמיו של עם המקים את עצמאותו לאחר אלפי שנים ובתקופה של העמלק האירופי. מי יתן ונצליח במשימתנו".

שטרן מרדכי־משה

בן אברהם־אליעזר ורחל. נולד ביום 23.12.1927 בסיביו, רומניה. למד ב„חדר" ואחר־כך בבית־ספר. כשהשתלטו הנאצים על רומניה נאלץ להפסיק את לימודיו בבית־הספר ולמד באופן פרטי. במשך שנה הספיק בדרך זו לעבור תכנית־לימודים של 4 שנות גימנסיה, ובהיותו בן 17 עמד בהצלחה בבחינות־הבגרות בבוקרשט. עם זאת למד גם תלמוד ושיטלם במקצועו של אביו — טכנאות־שינים. כשנוסד סניף „בני־עקיבא" בעירו היה חבר פעיל בתנועה זו. גשלח מטעם התנועה ל־10 ימי הדרכה בקיבוץ. באותו זמן היה מצב התזונה בכל רע, ומרדכי מסר למטבח הקיבוצי את חבילת־המזון שהביא עמו. בהיותו בן 18 החליט לעלות ארצה נגד רצון הוריו. בדרכו לארץ עבד 5 חדשים במרפאת־שינים לפליטים שהוקמה באיטליה על־ידי אונר"א ואת משכורתו מסר לקיבוץ. בעבודתו והליכותיו רכש הוקרת כל יודעיו. הפליג ארצה באניית־המעפילים „ברכה פולד", שנתפסה ונוסעיה גורשו לקפריסין. כעבור 6 חדשים, בשנת 1946, הגיע לארץ והתערה בה מיד. „בלעדי הארץ לא אוכל כבר לחיות", כתב במכתביו. „איני תופס כיצד יכול יהודי לחיות בארץ אחרת". היה נוטר בוילהלמה, אחר־כך שירת במשטרת רמת־גן והיה חבר „משמר־העם".

כשפרצה מלחמת־העצמאות גויס לגדוד אחד של חטיבת „אלכסנדרוני", פלוגה מסייעת, ושימש חבלן. בסיסו היה תחילה בבית־

ליד. השתתף בפעולה משטרתית לטיהור כביש חיפה—תל־אביב, ליד טירה, ובפעולות שמירה בקרבת ה"משולש". משם הועבר לגבג. נפל עם חבריו ב"כיס" פלוג'ה, בקרב על עיראק אלמנשיה, בב' דחנוכה תש"ט (28.12.1948). נקבר בפלוג'ה. ב־8.12.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

שטרן משה (מכס)

בן מוניס וברכה. נולד בשנת 1910 בעיר ברודי שבגליציה המזרחית. בהיותו בן שלוש עקר בית הוריו לוינה. שם עברו עליהם שנות מלחמת־העולם הראשונה במחסור קשה. בוינה למד בבית־ספר עממי, סיים את חוק לימודיו בבית־ספר תיכון והחל בלימודים באוניברסיטה. שם גם החלה פעילותו הציבורית. היה חבר במפלגה הסוציאל־דמוקרטית ופעיל ב"שוצבונד". היה בין מיסדי הסתדרות "החלוץ" באוסטריה. בגלל פעילותו הפוליטית גורש מוינה אחרי דיכוי ה"שוצבונד". בשנת 1934 עלה ארצה, הצטרף להסתדרות העובדים הכללית ולמפלגת פועלי ארץ־ישראל. בשנות 1938—1939, תקופת המאורעות, היה מכס, שעות קודם לכן הצטרף ל"הגנה", גוטר במשטרת הישובים העבריים ושירת בעתלית. בתקופת מלחמת־העולם השניה עבד כפקיד במחנות־צבא בריטיים. בשנת 1940 נשא אשה. כעבור שנים מספר עבר לשכונת רוזנשטיין שבגבעתים. בשנת 1948 נולדה לו שם בת. היה חבר בחי"ם בגבעתים והשתתף בשמירה על מקום מגוריו ובפעולות בסביבה. עם גיוסם של הקשישים התגייס גם מכס לשירות מלא.

נפל בשעת התקפת הערבים על משלט מודיעין ב־24 בספטמבר 1948. נקבר בנחלת־יצחק ב־26.9.1948.

שטרן משה

בן יצחק וינטה. נולד בשנת 1919 בעיר גוסטינין אשר בפולין. עבר עם הוריו ללודז ושם גדל וחונך על טהרת הרעיון של תורה עם דרך־ארץ. בכל שנות מלחמת־העולם השניה היה כלוא במחנות־הסגר. לאחרונה היה עצור במחנה בוכנוואלד, ועם השחרור היה ממארגני קיבוץ ניצולים וממיסדי קיבוץ בוכנוואלד בארץ, אליה הגיע בשנת 1945. התיישב בכפר־אתא.

התגייס לצבא ההגנה לישראל ובשירות חלה בדלקת־המוח ומת בבית־חולים ממשלתי ביום ט' במרחשון תש"ט (11.11.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־אתא.

שטרן צבי־הרמן

בן הונגו־הרץ ופרידה. נולד ב־1908 בגרמניה. גדל בבית אמיד וגמר בית־ספר תיכון. משהשתלטו הנאצים על גרמניה עלה צבי ארצה ב־1935. עבד כפועל במושבה. נשא אשה בשנת 1937. בראשית מלחמת־העולם השניה התגנד לצבא הבריטי ושירת בו עד סוף המלחמה. חזר לארץ בשנת 1946 והתיישב כפועל ברעננה.

במלחמת־השחרור התיצב לשירות בחי"ש, ובשעת מילוי תפקידו בקרב בכפר־סבא הערבית נפל ב־11.8.1948.

שטרן שמואל

בן בן־ציון ודבורה. נולד ב־2.2.1928 בוארשה, בירת פולין. בהיותו בן שבע עלה לארץ עם הוריו בשנת 1935. למד בבי"ס־ספר עממי בתל־אביב. המשיך את לימודיו בבית־הספר התיכוני "בלפור", ומשם עבר לטכניון העברי בחיפה. הצטיין במיוחד במתימטיקה. היה חבר ב"הגנה" ושירת בנוטרות. בצה"ל שירת באחד הגדודים בחטיבת "כרמלי", כשהתגייס עמד עוד באמצע לימודיו.

השתתף בהגנת חיפה העברית ובכיבוש העיר. היה בין מגיני משמר־העמק, בין כובשי עכו ובין הלוחמים בחזית ג'נין. נפל במשמר־הירדן ב־7—10 ביולי 1948. נקבר בראש־פינה.

שטרן שמעון

בן עמנואל וגלה. נולד בשנת 1922 להורים חרדים בגרמניה. עלה עם הוריו לארץ בעודו נער. השלים את חינוכו התיכוני בארץ והצטרף לתנועה חלוצית דתית. היה מעמודי־התווך של ארגון "מצפה הגליל" (סג"ה). הצטיין בכל ענפי המשק, בשמירה ובהגנה, וקבע עתים לתורה. גם שימש כבעל־תפילה בבית־הכנסת שבמקום. לבטי ההשתרשות של הארגון היו קשים, והוא עמד בהם.

נפל בקרב סג"ה ביום 10.7.1948. בו ביום נקבר בעפולה.

שטרנברג צבי

בן דוב וחוה. נולד ב־13.11.1913 בדובנו שבווהלין (בין שתי מלחמות־העולם — פולין). התחיל ללמוד רוסית מפי מורה פרטי ומגיל 10 ואילך בבי"ס־ספר פולני. הצטיין בשובבות ובבידוח וגם בלימודים, ביחוד במתימתיקה. בגיל 15 הצטרף לקן "השומר הצעיר" והתחיל ללמוד עברית. בן 16 התחיל ללמוד חשמלאות ומילא בקן תפקיד של מזכיר. כשנתים הדריך גדוד צעירים והיה מזכיר "החלוץ" המקומי. בשנת 1933 יצא להכשרה עירונית בחלם ובלובלין ומילא תפקידים במזכירות ובגזברות. היה מטובי הפועלים בעבודות הקשות והוכרח להפסיק לחצי שנה משנחלש ביותר מחמת עבודה קשה והזנה גרועה. השתתף בקורס הדרכה להגנה, שנערך על ידי שליחים מהארץ. הצטיין בו והדריך את חברי קיבוצו. זמן קצר אחרי נישואיו העפיל ארצה ב־1938 בשיירה הראשונה של עליה ב', שהחלה מתארגנת מטעם ה"הסתדרות", ואחרי שנה באה גם חברתו. בבואו הצטרף לקיבוץ של תנועתו בנתניה, עבד בפרדסים, הדריך ב"הגנה" ושירת ארבע שנים בנוטרות. במשק הזמני של הקיבוץ בנתניה הצטיין כחצרן בשמירת הסדר. שם נולד בנו. ב־1943 עבר עם הראשונים להתנחלות הקיבוץ בשפלת עזה (מצפה־הים, ואחר־כך — יד־מרדכי) ובמשך שנתים היה מפקד המקום, תחת מסוה קרפורל הנוטרים. גם שם הצטיין כחצרן, ומשהחל הקיבוץ לנטוע את הכרם הראשון התקשר לענף המטעים, טיפח בחיבה ובהתמסרות כל שתיל. חיבב גם את שתילי האדם, ובכללם בנו ובתו שנולדה בידי־מרדכי. היה עושה צעצועים לילדים והם השיבו לו חיבה. שובבותו ועליזותו, בריסונן של בגרות ואחריות, הכניסו חדוה לחברת נוער־ההכשרה לשעבר.

באביב תש"ח עוד הוסיף לעבוד במטעים והשתדל לנטוע בחבריו המפקפקים את אמונתו, שלא לשוא יהיה עמלם. אחרי ימים אחדים

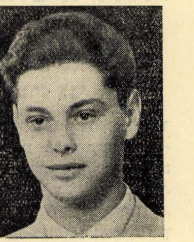
החלה ההתקפה המצרית והוא מילא תפקיד כמפקד עמדה והצליח לעצור את הילֿשריון של האויב עד שנפגע בעמדתו בפגז מצרי ונפל ביום 19.5.1948. הובא למנוחתֿעולמים בבית־הקברות ביד־מרדכי.

שטרנג שמשון („שושו")

בן שמואל וטובה. נולד ב־29.3.1927 בברסלוי, גרמניה, ועלה לארץ בשנת 1934. היה בן מסור להוריו וחבר נאמן לכל מכריו. גמר בית־ספר עממי. התעניין בציור ולמד תקופת־מה בסטודיו לציור של הצייר אבני. אולם עם החמרת המצב זנח את כל עניניו ואף את האמנות והתמסר לעניני הבטחון. עוד ב־1942 הצטרף ל„הגנה" ושירת בה כארבע שנים. עשה שנה בהכשרה בקיבוץ על־ שם ברוכוב. משם עבר ליחידות הפלמ"ח בכפר־רופין. כרמן מומחה השתתף בקרב פנים־אל־פנים עם אנשי כנופיה ערבית ליד כפר־ רופין. ליד בית־סוריק הצליח להבריח את האויב הודות לאומץ־לבו וזריזותו. אחר־כך הועבר להגנת קרית־ענבים.

ב־25.1.1948 יצא עם חבריו להבטיח את שלומה של שיירה שיצאה מירושלים לתל־אביב ונכנסה בקרב עז על הקסטל. אנשי קבוצתו נתקלו במארב של ערבים ובקרב־גבורה נואש שהתפתח נפגע בראשו ונפל חלל. בן ביום הובא לקבורה בקרית־ענבים. נשארו אחריו ציורים רבים המעידים על כשרונו הרב.

שטרנפלד דוב (ברונו)

בן אלחנן (ארנסט) ואסתר. נולד ב־1925 בוינה, בירת אוסטריה. גמר בית־ספר עממי והתחיל ללמוד בבית־ספר תיכוני, אך משהשתלטו הנאצים על וינה עלה ארצה עם הוריו ב־1938 וב־1941 התישבו בירושלים. למד חייטות ועבד בה והיה פעיל כל השנים כחבר ב„מכבי". שירת שנתים ב„הגנה" ושנה אחת בפלמ"ח ואת רוב אימוניו עשה בקרית־ענבים. בראשית הקרבות, בחורף תש"ח, התגדב לפלוגת „נועם" ואחר־כך הועבר לגדוד „מוריה". היה מקלען מספר 1, היה אמיץ וקר־רוח והומלץ עליו לשלחו לקורס מ"כ. השתתף בקרב על הקסטל, בו נפל המפקד הערבי עבדול קאדר אל־חוסייני. מתוך אמונה בעתיד ובנצחון השתמש בחופשה קצרה שבין קרב לקרב לארס לו את בחירת לבו. זמן מועט אחר־כך יצא לפעולת חיסול עמדה ערבית קדמית מצד עין־כרם, ושם נפל בכ"ט בניסן תש"ח (8.5.1948). למחרת היום נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום י"ט באלול תשי"א (20.9.1951) הועבר למנוחתֿעולם להר־הרצל בירושלים.

שטרנפלד יצחק

בן אלחנן ורישל. נולד ב־1925 בלודז שבפולין. אחרי גמרו את בית־הספר העממי החל לעבוד במפעל־האריגה שניהל אביו והתמחה במקצוע. בראשית מלחמת־העולם השניה הזרה המשפחה ללודז מהעיירה הסמוכה קונסטנטין, בה גרו בין גרמנים. בגיטו לודז הוסיף יצחק לעבוד באריגה במצור ובמצוק. באוגוסט 1944, בשעת חיסול גיטו לודז, הועבר עם כל המשפחה, בת 6 נפשות, למחנה אושבינצים, ורק הוא האחד שרד בחיים מכל המשפחה. אחרי המלחמה יצא בנתיב־העקורים למחנות גרמניה ואיטליה. מגרמניה התקשר במכתבים עם קרובי אמו באמריקה והם שלחו לו את כל התעודות הדרושות כדי שיוכל לנסוע אליהם, אך הוא ויתר על כך והעדיף לעלות לארץ־ישראל בעליה בלתי־לגלית. בא לארץ ב־1946 והסתדר בעבודה במקצועו בבני־ברק.

נפצע ב־6.4.1948 בפעולת „מדינה", הועבר לבית־החולים ביילינסון ומת שם ב־14.5.1948. נקבר בנחלת־יצחק.

שטרק דויד־מנחם („דודה")

בן שמואל ופנינה. נולד ב־19.8.1925 בהינדנבורג, שלזיה עילית (אז—גרמניה). אחרי השתלטות הנאצים יצא עם הוריו לבוקובינה, ארץ מוצאם. חונך שם חינוך יהודי וציוני ובספטמבר 1936 עלו ארצה והתישבו בירושלים. גמר את בית־הספר „תחכמוני" ואת הגימנסיה „בגרות". מגיל 12 ואילך חבר „נחלת מתתיהו" בתנועת „הצופים" והגיע בה לדרגת ראש־גדוד. מילדותו היה אומר: „אני מוכן להקדיש את חיי למען הקמת מדינה עברית". לשם כך הצטרף בגיל צעיר ל„הגנה" והיה מהראשונים בפלמ"ח. דחה את הצעת הוריו לצאת לחו"ל־לארץ לשם השתלמות בלימודים, באמרו כי ימים קשים צפויים לישוב וכל אחד חייב לעמוד על משמרתו. החל לעבוד כחשמלאי במחלקת הטלפונים בדואר ירושלים, ובשעות הפנאי המשיך באימונים ובפעולות בארגונו. באביב 1947 ביקש וקיבל מהדואר חופשה לשנה ויצא עם חבריו הצופים להכשרה פלמ"חית בעין־גב.

במלחמת־השחרור שירת בגדוד אחד של הפלמ"ח והשתתף בכל פעולותיו ומבצעיו להגנת הגליל ולשחרורו, וכן במבצע הנועז של פיצוצים וחבלות בערפו של האויב הסורי הרחק מעבר לגבול על אדמת סוריה. שמה נשא על גבו 70 קילו חמרי־נפץ, אף השתדל שתופק מהם התועלת המלאה. מהגליל הועבר עם גדודו לשער־הגיא רוה־הדמים. באחד הקרבות נפצע ונשארו רסיסים ברגלו, אך סירב ללכת לבית־החולים ולשכב שם בשעה שחבריו מחרפים נפשם במערכה. לדבריו אפשר היה להוציא את הרסיסים לאחר שתשקום הארץ. הוא דחה גם את הצעת המטכ"ל לנסוע וללמוד תעופה באמריקה. בין קרב לקרב מצא לו די זמן ומרץ לפעולה תרבותית, וביחוד היה שוקד לערוך את מסיבות „ערב שבת" בקרב חבריו. במבצע „דני" דרך על מוקש ליד צריפין ביום 16.7.1948, ובמותו הציל חיי רבים מחבריו. ב־18.7.1948 הובא למנוחתֿעולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שטרק נחום (נפתלי־הרץ)

בן צבי־אריה וחנה. נולד ב־17.3.1915 בבודפשט, בירת הונגריה. חונך חינוך יהודי וציוני. גמר שש כיתות של בית־ ספר עממי וארבע של בית־ספר תיכון. אחר־כך למד פחחות ונשתבח כאומן טוב במלאכתו. בשנות 1937—1940 שירת בצבא ההונגרי בגיוס רגיל של ימי־שלום. ב־1942 גויס מחדש ונשלח למחנה־עבודה של הגרמנים באוקראינה. ב־1944 עבר אל הפרטיזנים הרוסים והשתתף עמהם בקרבות נגד האויב הנאצי עד סוף המלחמה. משחזר הביתה יצא עם אשתו ובתו הקטנה ב„נתיב־הבריחה" וב־1946 העפילו לארץ־ישראל באניה „הגנה". כרבע שנה עבד כאחראי במאפית הקיבוץ שדה־נחום ואחר־כך עבר עם משפחתו להרצליה ועבד כפועל בודד, חבר ה„הסתדרות", בקטיף ובכבישת מספוא ולעתים גם במקצועו. הצטרף ל„הגנה", התאמן ויצא לשמירה.

בחורף תש"ח גויס לצבא ההגנה ושירת כטוראי וצלף בגדוד אחד, ואחרי שעמד בבחינות צורף לפלוגת הסיירים. השתתף בפעולות גדודו בחזית השרון עד שנפגע מכדור, בהיותו בשמירה במשלט שליד רמת־הכובש, ונפל ב־17.9.1948. באותו יום נקבר בבית־העלמין הצבאי בנתניה. הניח אחריו אשה ובת.

שטרקר יהושע

בן ישראל וריבה. נולד בשנת 1920 בעיירה ברסטצ'קה שבפולין. מילדותו הונך ברוח הציונות, למד בבית־הספר העברי „תרבות" ושאף לעלות לארץ־ישראל עם חברי „החלוץ". עבר את מוראות מלחמת־העולם השניה באירופה. היה מגויס בצבא הרוסי והשתתף בקרבות ובכיבושים, ועם הראשונים נכנס לברלין הכבושה. כתום המלחמה העפיל ארצה באניית־המעפילים „כ"ג" וגורש לקפריסין. בסוף שנת 1946 הגיע לארץ, למחנה־העולים בקרית־שמואל. בארץ פגש בבת־דוד, בת עיירתו, קרובת־משפחה יחידה ששרדה לו. התישב בחיפה ועבד כפועל־בנין עד הקריאה לגיוס. רק מחצית שנה עברה מאז השתחררו מהצבא הלוחם באירופה ועלייתו לארץ. במכתבו לבת־דודו שבירושלים הביע את נכונותו להתגייס ללא פקפוק ואת דאגתו לה ולמשפחתה יושבי ירושלים.

התיצב לשורות הפלמ"ח והיה עם הראשונים בקרב, בכיבוש חיפה, עכו ומלחה. אחר־כך נשלח לקרבות בגליל, נפצע במשמר־הירדן, נשלח לבית־חולים בצפת ושם מת מפצעיו ב־12.7.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולם בבית־הקברות בצפת.

שיבר מנחם

בן יחזקאל והדסה. נולד ב־3.4.1923 למשפחה ציונית בדורנא־ואטרה אשר בגבול רומניה וגליציה. שם למד בבית אביו השוחט ומילדותו חלם על עליה לארץ. עם פלישת הנאצים יצא לדרך־נדודים. המשפחה הוגלתה לטרנסדניס־טריה, סבלה רעב ומחסור ושם מתו עליו אביו ואמו. מנחם עם אחותו הצליחו לחזור מגלותם, שבורים ורצוצים, ובשנת 1944 התגייס לצבא האדום, עבר את הרי אוראל והשתתף במסע הנצחון מסטלינגרד ועד ברלין. בשנת 1945 השתחרר מהצבא, בא לפולין, הצטרף לתנועה החלוצית וקיבל הכשרתו בקיבוץ „דרור" שבגליוויץ'. כשעבר הקיבוץ לגרמניה ישבו במחנה בין 5 אלפים יהודים, ומנהם היה בו בא־כוח הועד וחבר מזכירות הקיבוץ. בדרך בלתי־לגלית הגיע לאיטליה ומשם העפיל עם 700 מעפילים באניה „האומות המאוחדות" ועלה בחוף נהריה. בארץ בחר בדרך החלוצית. עבד זמן־מה ביגור ואחרי־כן הצטרף לגרעין של גולי קפריסין במשק גבעת־השלושה. אהב את העבודה והטבע ורצה להשכיח בעמלו את העבר רב־הסיוט.

עם הגיוס הראשון הלך למערכה ונמצא תמיד בקו הראשון של החזית. לחם בין שורות „שועלי שמשון", עם חיל־השריון בקרבות הקשים בגזרת לטרון, היה בצפת ונכנס במשורין הראשון לנצרת. חביב היה על חברי פלוגתו בשל פשטותו, כנותו ונועם הליכותיו. לא הרבה לספר על קורותיו בקרב וחלם תמיד על הנצחון שיבוא. נפל ביום 29.10.1948 בקרבות עם חיל קאוקג'י, עם כיבוש גוש־חלב ההיסטורית. בו ביום נקבר בראש־פינה.

שטרר זאב

בן יעקב־אלפרד והלנה־רות. נולד ב־31.5.1929 בעיר לייפציג, גרמניה. ב־9.8.1937 עלה לארץ עם הוריו שהתישבו במושב שדה־יהושע. למד בבית־הספר העממי של המושב צופית. למד שנה בבית־הספר התיכוני בכפר־סבא ושנתים בבית־הספר המקצועי העירוני „שבח" בתל־אביב. אחר־כך השתלם בעבודה מעשית במסגרות בקואופרטיב „החרש". שאף להשתלם כמכונאי בבית־הספר הימי בחיפה, אולם לא יכול להגיע לכך בגלל מצוקתם החמרית של הוריו. היה נער עליז ודעתן, והתחבב על כל חבריו בגלל אפיו הישר והאמיץ. בשנת 1942 הצטרף לגדנ"ע, עבר אימונים ויצא לעורת המשקים. בסוף שנת 1946 התגייס לנוטרות ושירת בכפרי־ילדים בעפולה וברמת־הכובש.

עם החמרת מצב הבטחון בארץ התגבר בינואר 1948 לגיוס מלא ושירת בקיבוץ היוצרים ובמושב שבי־ציון. בשבי־ציון סופח לאחד מגדודי חיל־הרגלים ושימש כרץ פלוגתי. השתתף בקרבות על סמריה, כברי, אכזיב, עכו, ראש־הנקרה. בתחילת יוני יצא עם אנשי גדודו להתקפה על העיר ג'נין ובקרב שהתחולל במבואות העיר ב־3.6.1948 נפגע מרסיסי רימון־יד ונהרג. ב־3.8.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

שובין יוסף

בן יעקב־צבי והילדה־אסתר. נולד ב־25 בינואר 1930 ברשה (סנין) שבצ'כוסלו־קיה. בימי מלחמת־העולם השניה עברה המשפחה עם גל־הפליטים הראשון לבודפשט שבהונגריה. עם כניסת הגרמנים לבודפשט הצטרף יוסף בן ה־15 עם אביו ואחיו למחתרת ההונגרית. לאחר שנתפסו בני משפחתו והובלו למחנה־ריכוז התהלך יוסף לבדו כשנה, נפגש עם אחיו ואחותו שנמלטו ממחנה־הריכוז והצטרפו לגרעין התישבותי (שאחר־כך הצטרף למשואות־יצחק). בדרכו לארץ עבר את מחנות אוסטריה, גרמניה ואיטליה, ובדצמבר 1947 ראה את חופי הארץ מעל סיפון אניית־המעפילים „חיים ארלוזורוב" שנתפסה והועברה לקפריסין.

מיד עם בואו ארצה התגייס והיה חייל טוב, אך מתבודד. הבשורה הרעה על נפילת גוש עציון (אחיו ואחותו, חברי משואות־יצחק, נפלו בשבי) מילאה אותו רצון־נקמה עז. השתתף כמקלען בכל קרבות גדודו בחטיבת „אלכסנדרוני". נפל בעיראק אלמנשיה בשעת נסיגת מחלקתו מהשטח והוא נשאר עם מקלעו כמחפה על הנסוגים עד רגעי חייו האחרונים בכ"ו בכסלו תש"ט (28 בדצמבר 1948). היה קבור בפלוג'ה. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שיטריט אליהו

בן מאיר וזהבה. נולד ב־17 באפריל 1926 בחיפה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני והשתלם במסגרות בטכניון בחיפה. בן שתים־עשרה היה ממגיני תוצרת הארץ ומשנת 1940 חבר פעיל ב„הנוער העובד". בד בבד עם לימודיו ואחר־כך בעבודתו הקדיש 7 משנות חייו ל„הגנה". סיים קורס מ"כ. איש „הפועל" ו„המשמרת הצעירה" בחיפה. פעיל בתקופת המאבק. השתתף בהעלאת מעפילים ובמעשי המרי, בשחרור העולים ממחנה־מעצרם בעתלית ובהסתרתם בסביבה ופיזורם בארץ. השתתף גם בפיצוץ הראדאר בחיפה.

במלחמת־השחרור התגייס מיד ולקח חבל פעיל בהגנת העיר וישחרורה, ונתגלה בנכונותו ובהקרבה עצמית בהוציאו חבר פצוע מטווח אש האויב בואדי־רושמיה. עם חטיבת „כרמלי" הלך צפונה ועבר את קרבותיה כשהוא ממונה על ה„בזה" (מכונת־הירייה הכבדה באותם הימים). בקרבות משמר־הירדן נפגע בקרב אום־את־תונה שליד ירדה. בבקבוקי־מולוטוב ובמכונת־הירייה הוציא 3 טנקים סוריים מכלל שימוש. נפצע ברגלו ואחרי־כן בבטנו, אך הוסיף לירות ולא רצה לסגת עד שנפגע בראשו. מת מיד לאחר שהובא לבית־החולים ב־10 ביולי 1948. נקבר בראש־פינה ב־21.8.1948.

שויטוביץ דוב („דוביק", „דובצ'ה")

בן משה וצפורה. נולד ב־18.5.1929 בחיפה. לאחר שסיים את בית־הספר העממי בקרית־חיים נשלח ללמוד מסגרות. אולם אוהב חופש ומרחב היה ולא השלים עם מקצוע זה המרתק אותו למקום אחד, ויצא ב־1945 להכשרת נוער בדגניה ב'. שם התבגר ועבד מתוך סיפוק רב ושמחת יצירה. אחרי כשנה הצטרף עם בני הכשרתו, חברי „התנועה המאוחדת", לפלמ"ח. עבד בכל ענפי המשק וביחוד במספוא. עם פרוץ מלחמת־השחרור השתתף במקלען במרבית הפעולות בגליל העליון: בקרבות צפת ועין־זיתים, בליווי שיירות בין דן לטבריה, ועוד. במכתביו הרבים מאותה תקופה הביע את געגועיו הביתה ודאגתו לבני המשפחה וגאותו על עמידת הגבורה של צבאנו.

נפל ב־8.4.1948 בהגנת להבות־הבשן. יצא עם יחידתו לעזרת המשק ורץ ממקום למקום עם מקלעו כדי להבטיח את מקומות־התורפה. בשעה שהחליף את עמדת המקלע פגע כדור בבטנו. עוד הספיק למסור דרישת שלום לבני־ביתו והוציא את נשמתו. נקבר בלהבות־הבשן. באחד ממכתביו האחרונים תיאר בהתפעלות את נכונות החברים הלוחמים להגיש עזרה איש לרעהו אף בקרבות הקשים ביותר: „...היה שם קרב קשה ואז ראיתי כמה טוב כל אחד ונכון לעזור ולהושיע..." כאילו על עצמו העיד ועל קרבו האחרון.

שיין אברהם

בן מרדכי ורחל־לאה. נולד בשנת 1920 בעיר דז'אלושין, פולין. למד בבית־הספר העממי והשתייך לתנועת־נוער דתית ציונית. עם פרוץ מלחמת־העולם נותק ממשפחתו ועבר גיטאות ומחנות־ריכוז. עם השחרור חיפש את בני־ביתו — אך לא מצאם. יחידי מצא את הדרך לקיבוץ פועלי אגודת־ישראל ויחד עם חבריו עלה לארץ באניית־המעפילים „להי־ספציה" בשנת 1946. בארץ נכנס תחילה לאחד המשקים החקלאיים של תנועתו ולאחר זמן קצר עזב אותו ועבד במקצועו, סנדלרות, בתל־אביב.

בראשית מלחמת־הקוממיות התגייס לחטיבת הנגב של הפלמ"ח ועבר עמה את קרבות הנגב הנצור. נפל ביום א' בתמוז תש"ח (8.7.1948) בעת התקפת גדוד מצרי על משלט חוליקאת שליד כאוכבה. ביום א' בתמוז תשי"א (5.7.1951) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי שעל הר־הרצל בירושלים.

שוינבוים יריב

בן בנימין וברוריה. נולד ב־17.4.1923 בכפר־גלעדי. בשנתו הראשונה חלה והוריו נאלצו לעזוב את הגליל ועברו לקיבוץ תל־יוסף ואחר־כך התישבו בעפולה. סיים את לימודיו בבית־הספר המחוזי בכפר־ילדים ורצה להיכנס לבית־הספר לדאיה שבכפר, אך הוריו לא הרשו לו בגלל גילו הרך. לאחר שנתים של לימודים בבית־הספר הימי בחיפה עבר את הקורסים לדאיה בכפר־ילדים והחליט להיות טייס. קיבל סטיפנדיה מהקלוב הארצי לתעופה ולמד טיסה מוטורית בלוד. במלחמת־העולם השניה הגיש בקשה לשלטונות הצבא הבריטי להתקבל לבית־ספר לטיס באנגליה, עבר בחינות וחיכה לבוא תורו. במשך כשנה עבד כנהג באוטו־משא ובבנין שדה־התעופה במטולה. בשנת 1942, כאשר התקרבה המלחמה לשערי הארץ, החליט להתגייס לחיל־התעופה הבריטי כחייל פשוט עד אשר יתקבל לבית־הספר לטיס. ערב התקפת האויב באל־עלמיין נשלח למצרים, שם שירת כחדשיים בפלוגת־עזר של חיל־התעופה האוסטרלי עד אשר הגיעתו הידיעה כי נתקבל לבית־הספר באנגליה. לאחר נסיעה רבת־סכנות במשך חמישה חדשים דרך אפריקה הגיע לאנגליה. היה יהודי יחיד בקורס, ולא אחת הביע במכתביו את רצונו שלא לבייש את העם היהודי והדור הארצישראלי. נוסף ללימודי הטיס עבר את בחינות־הבגרות ועסק בספורט כהמשך לפעולתו בארץ ב„הפועל" ואף קיבל אותות־הצטיינות על הישגיו באתלטיקה קלה. סיים את לימודיו והיה לקצין־תעופה וטייס במטוס־קרב. בשנת 1946 נשלח להודו ובדרכו לשם שהה בארץ. השתתף במועצה הכללית לתעופה ובאסיפת־עם בעפולה וסיפר על רשמיו, רשמי טייס עברי בצבא הבריטי. בהודו השתלם במקצועו וקיבל רישיון טייס באירון־נוסעים. לאחר חמש שנות שירות בצבא השתחרר וחזר הביתה כשהוא נושא בלבו תכניות לפיתוח הטיס בארץ. נשא אשה והיה לאב. עבד בשדה־התעופה בלוד.

עם הכרזת המדינה התגייס לחיל־האויר הישראלי. השתתף בפעולות בנגב ובגוש עציון בהעברת פצועים ותחמושת באיירונים הקטנים הבודדים שהיו אז ויחכה לגדולים שיגיעו. נפל בר"ח אייר תש"ח (10.5.1948) באבו־גוש, יום בו התחוללו קרבות קשים לפריצת הדרך לירושלים. יריב בא עם מטוסו וחמישה חברים לעזרת הלוחמים בשער־הגיא, בבית־מחסיר. היום היה מעונן וקשה לפעולת הטיס. שעה ארוכה חג עם מטוסו עד אשר זיהה את המטרה, וכאשר השליך את המצרות זנק המטוס, נפל והתרסק על יושביו. נקבר בקרית־ענבים ב־23.9.1948. הניח אשה ובת. אחרי מותו הועלתה דרגתו הצבאית לדרגת פקד־טיס.

שוינבלום דוב („דובא")

בן אליעזר ופניה. נולד ביום 18.9.1926 בירושלים. בוגר בית־החינוך על שם חיים ארלוזורוב. שאף להשתלם באוניברסיטה במדעי חימיה ופיסיקה, אולם אך התחיל בלימודים והם הופסקו על־ידי פעילותו הערה ב„הגנה" בשעת הסכנה למולדת. היה מחונן בכשרון מוסיקלי ובקול נעים. ניגן בכינור, חליל והרמוניקה. היה מלא חדות חיים, בעל נפש עדינה, ערה ותוססת. הקדיש הרבה מזמנו להינוך הילדים בשכונות העוני. פעיל ב„הגנה" מנעוריו. בראשונה שימש קשר, ואחר־כך — בפלוגות חי"ש. בעל משמעת ובעל אחריות למופת. ניחן בתכונות של מנהיג ונסך בטחון בלב חבריו. מעשי אבות היו

בידיו. סבו, אשר על שמו נקרא, השתייך ל„הגנה עצמית" באוקראינה. הוריו וכל בני משפחתו — מפעיליה „הגנה" הותיקים ומבין מפקדיה.

בפרוץ פעולות האיבה בשלהי 1947 נמצא בשורות הי"ש. השתתף בפעולות ה„הגנה" בסביבות ירושלים ובליווי שיירות. לקח חלק בהבקעת הדרך להרטוב. ניהל שיירה אליה ועודד את משתתפיה בטחונו ובעוז־רוחו. בבוקר יומו האחרון חשה מחלקתו לעזרת הרטיב הנצורה. המחלקה הותקפה על־ידי המון פורעים ערביים וכיתרוה. התלקח קרב עז. אחדים מהמחלקה נפגעו. עם החמרת המצב התנדב דוב לפרוץ את שורות המתקיפים ולהזעיק עזרה לחבריו המותקפים. חברו אשר גלוה אליו נפצע ברגלו, דוב גררו עמו, החביאו בתוך באר, והוא עצמו לחם נגד המון ערבים אשר רדפו אחריהם. כל עוד היו כדורים ברשותו דחה את הצעת הערבים למסור להם את נשקו. הוא גם לא קיבל את הצעתם להשאירו בחיים תמורת נשקו ונפל לאחר שאפסו אצלו הכדורים ביום י"ג בטבת תש"ח (26.12.1947). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות על הר־הזיתים.

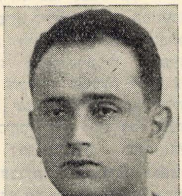
שוינפרבר מרדכי

בן דויד והינדה. נולד ביי"ד באדר תר"ץ בירושלים. למד בבית־ספר עממי בחיפה. משהחל לעבוד התמסר למקצוע המסגרות והיה לומד בערבים בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון. הצטרף לגרעין־ההכשרה „בשרשרת" של תנועת „בני־עקיבא" במושב שדה־יעקב. שם התגייס למשטרת הישובים העבריים, שירת במשק אלונים ואחרי־כן חזר לביתו לעזור למשפחה. כעבור זמן קצר לשובו לחיפה פרצו הקרבות בארץ ומרדכי העמיד את עצמו מיד לשירות ה„הגנה". נשלח לתפקידי שמירה בעמדות מסוכנות בחיפה והיה אחראי להן ולמשפחות שגרו במקומות המבודדים. באחת ההתקפות על עמדה סמוכה נפצעו כמה מגינים ולא היתה אפשרות להוציאם משם. מרדכי הגיע אז למקום מתוך הסתכנות רבה ותחת אש בלתי־פוסקת גרר והוציא את הפצועים למקום מבטחים. עם התגייסותו לשירות מלא נשלח לקורס מפקדי כיתות, בו הצטיין ונתמנה סמל. אם כי משפחתו היתה זקוקה לעזרת מחלקת הסעד למשפחות החיילים, לא מיהר לסדר עזרה זו אלא דאג קודם להורי פקודיו.

לחם בקרבות דגניה ובגליל העליון. נפל ביום ג' בתמוז תש"ח (10 ביולי 1948) כשנשלח לפרדס חוריי ליד משמר־הירדן למנוע הסתננותו של האויב לתוך שטח זה. בהגיעו עם חבריו למקום נתקלו במארב של האויב שפתח עליהם באש חזקה. מרדכי נפגע בקרב זה ונפל חלל. למחרת היום נקבר בראש־פינה.

שוינר חיים

בן עזרא וצביה. נולד ב־14.8.1913 בקישינוב שבבסרביה, רומניה. גמר את הגימנסיה העברית „מגן־דויד" בקישינוב וב־1940 הצליח לצאת מהחבל שסופח לברית־המועצות ולהגיע ארצה. בירושלים עבד כמנהל־חשבונות.

במלחמת־השחרור התיצב בשורות מגיני העיר. נפל על משמרתו בימין־משה בט"ז באייר תש"ח (25.5.1948) בירושלים. היה קבור בשייך־באדר א' וביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

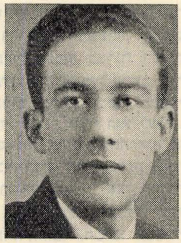
שוינקמן יוסף

בן אליהו ובת־שבע. נולד בג' במרחשון תר"ף (27.10.1919) בריגה, בירת לטביה. בן שנתים עלה עם הוריו ארצה ואת ילדותו ראה בתל־אביב, בה גמר בית־ספר עממי ונרתם בעול העבודה. לאחר שנות עבודה בטפסנות עבר לנהגות ב„שלב". כחבר ה„הגנה" השתתף במאורעות תרצ"ו בהגנת בן־שמן, חזר לעבודתו האזרחית ובשנת 1940 התנדב לפלוגת־ההבלה הארצישראלית בסוריה ואף זכה להיות בין ראשוני החודרים לדמשק הכבושה. באותה תקופה עסק גם בהעברת נשק ועולים בגבול הצפון.

במלחמת־השחרור עבד כנהג בשיירות מזון לבן־שמן ובדרך תל־אביב—ירושלים, ולא אחת נפגעה מכוניתו בשער־הגיא. מירושלים נקרא לשיירת־הנשק האחרונה לגוש עציון ובחזרו היה בין הנתקפים ליד נבי־דניאל והשתתף בפעילות בקרב עד שבסופו נפגע בצרור כדורים בחזה שדרתו, בנסותו להחליף חבר כושל ליד מכונת־היריה.

שוינהורן ריצ'רד

בן אברהם וחנה. נולד ב־1925 בגרמניה. התחנך באנגליה ועבר עם עוד שני חברים לצרפת, למחנה־אימונים של ה„הגנה". כשהוא מתחפש כחייל ותיק, אם כי לא התנסה עדיין בנשק כלל, עלה יחד אתם לארץ, במחצית הראשונה של שנת־המלחמה, כאחד המתנדבים מחוץ־לארץ למלחמת־השחרור. בארץ לא הכיר איש מלבד חבריו לאימונים ולעליה.

שלושת החברים עברו יחד קרבות בדרום ונפלו יחד על גבעה, בקרב בית־דראס, ביום 10.6.1948. ככל חללי הקרב הזה נחשב גם הוא זמן רב כנעדר, עד שהובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ביום י"ח באלול תש"י (31.8.1950).

שוינפלד צבי

בן נפתלי ושושנה (רבקה־רייזל). נולד ב־17 במאי 1914 במונקאץ' שבצ'כיה (אז — הונגריה). למד ב„חדר" ובבית־ספר עממי ואחר־כך ב„ישיבה" של הרבי ממונקאץ'. בעשר שנותיו הבאות היה פעיל בתנועת „בני־עקיבא". בשנת 1932 יצא להכשרה ועשה 5 שנים בקיבוצים בפרשבורג וקושיצה. עם כיבוש צ'כיה על־ידי הנאצים הצליח להימלט ולהגיע לארץ באניית־מעפילים ב־2 במאי 1939. הצטרף לקבוצת „אברהם" שבכפר־פינס ועסק בעבודת השדה, הכרם, הפרדס, במחצבת כרכור ובפלוגת־עבודה בגבעת־עדה ונתניה, בהן הוכיח את מסירותו הרבה ושימש כסדרן־עבודה. בשנת 1942 החל לעבוד במאפיה. שנה לאחר־כך, עם עלות קבוצתו על הקרקע, למד שחיטה ושימש כשוחט בכפרו. ער וחדור רגש הבנת הזולת. אחרי עבודת יומו היה מקדיש עתותיו לתורה ולאימוני ה„הגנה", בה היה חבר מאז דרכו על אדמת המולדת. בשנת תש"ב נשא לאשה אחת מחברות הקבוצה.

בפרוץ מלחמת־השחרור, תוך כדי עבודתו הקדחתנית כספק־לחם ראשי בגוש עציון, נשא בעול השמירה והאימונים. נפל בעמדה, עם פרוץ משוריני האויב לחצר המשק, בד' באייר תש"ח (13 במאי 1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

הועבר לבית־החולים על הר־הצופים ושם מת מפצעיו לאחר שלושה חדשים ב״ג בסיון תש״ח (20.6.1948). נקבר בגן בית־החולים. ב״א בשבט תשי״א (18.1.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שיינרמן עליזה

בת ישראל וחנה. נולדה ב־6.8.1929 בירושלים. נעוריה עברו עליה בנהריה. גמרה בית־ספר עממי ולמדה תפירה. התחנכה לפי דוגמת אחיה משה, שהיה איש ה„שורה" מנעוריו, לקראת השתתפות במאבק ובלחימה בבוא המועד. נערה עדינה, שרוחה כרוח אחיה לגבורה ולאומץ־לב. מרצונה למלא תפקידה בהגנת הגליל בכל יכלתה, הצטרפה כאלחוטאית לשיירה שיצאה ליחיעם ושאליה נלוה אחיה המפקד. עם קרבנות אירגה שיירה נפלו השניים, משה ועליזה, ביום 27.3.1948. הובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה ביום 29.3.1948.

שיינרמן משה

בן ישראל וחנה. נולד ב־2.8.1926 בתל־אביב. גמר בית־ספר עממי והתכונן לבחינות־הבגרות. עבד כצבע ופקיד־דואר (במדור הטלפון). בילדותו עברה המשפחה לגור בנהריה. הוא ואחותו עליזה הביאו עמם אוירה ארץ־ישראלית לנהריה ה„גרמנית" והשפיעו השפעה רבה על ילדי המקום. שניהם הצטיינו באומץ־לב שירשו מאביהם. היה טוב־לב ועניו, קשור בכל לבו לחבריו. רבות היו ידיעותיו, ביחוד בידיעת־הארץ ובלשון העברית. שלם בגופו ובנפשו, ואם לעתים ירא מפני המחר הבלתי־נודע, לא חת מפני המציאות היום־יומית והוכיח זאת במעשיו. מנעוריו היה חבר ה„הגנה" ועלה לדרגת מ״מ בגדנ״ע בנהריה ושבי־ציון. עם קבוצת נוער מומחה לקפא״פ השתתף בעליה ליחיעם. פקד על כיתת חי״ש בנהריה והיה אחראי להדרכה ולשמירה במבואות המושבה. כמפקד סייר את הסביבה בלילות ובידו נשק בלתי־לגלי והגיע עד אום אל פרש, כברי ותרשיחה. השתתף בתמרונים להגנת יחיעם. התקפתו של צבא ערבי־פלשתינאי בפיקוד גרמני באה בדיוק מאותו צד שמשה קבע בתמרונים ותודות להכנות שנעשו עלתה ההגנה יפה. הוא לא ידע מורך־לב ובשעת ההתקפה עמד על חומות המבצר ופקד בשקט המיוחד לו. אחר פעולה זו קיבל דרגת מ״מ. ניהל התקפה על כברי, לשם פיצוץ בית, ועם חבריו פקד על פיצוץ גשר תרביחה. מהבסיסים ביחיעם השתתף בהתקפה על התחבורה הערבית ליד „גבעת המשורין" (סמוך לכברי) בשיתוף עם הפלמ״ח. שלושת ה„ברנים" לא פעלו וההתקפה נכשלה. בפעולה שניה ליד „גבעת המשורין" היה עליו להבטיח את הדרך לשיירה ליחיעם. המחלקה איחרה את המועד והותקפה קשה, אך משה אירגן את הנסיגה בקור־רוח ולמרות האש הכבדה ביצע אותה ללא אבידות. גם בפיצוץ גשר ראש־הנקרה מצוזה גילה אומץ מיוחד. כמפקד מחלקה השתתף בקרב על תמרה ובהתקפה שנכשלה על תחנת־המשטרה בבצה ב׳. בתקופה שלאחר־כך יצא ללילה־לילה מצוזה לסייר את כל הסביבה, מאילון לחניתה ולנהריה. דרש הרבה מפקודיו, אף כי היה חברם מילדות, אך יותר מזה דרש מעצמו ובעוד שלחיילים הרשה להתחלף בנשיאת נשק, נשא הוא את מטען הנפץ כל הלילה. למרות עייפותו מסיורים סייע בהורדת אנשים מן הסירות בימי המצור על נהריה. בטח בנצחון והשפיע מבטחונו על חבריו.

ביום ט״ז באדר ב׳ תש״ח (27.3.1948) השכים קום כדי ללוות את השיירה שיצאה ליחיעם להביא מצרכים ליחיעם, אף כי לא היה זה מתפקידו. באותה שיירה עלה ליחיעם כמפקד מחלקה. אתו היתה אחותו שנסעה כמאותתת. השיירה הותקפה. אך הוא לא רצה לעזוב את אחותו. שניהם היו קשורים זה לזה בחייהם, ובמותם לא נפרדו. כעבור יומים, ביום י״ח באדר ב׳ תש״ח (29.3.1948), הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות אשר בנהריה.

שילק משה־יעקב („מוניק")

בן צבי ושרה. נולד ב־7.5.1924 בקאליש שבפולין. למד בבית־הספר התיכון העירוני. כשפרצה מלחמת־העולם השניה נכלא במחנות־השמדה בפולין וגרמניה. פעמיים ניסה לברוח מן המחנות ונתפס, אך כמה חדשים לפני השחרור הצליח להימלט על־ידי קפיצה מהרכבת בעצם מהלכה וכל שיניו נשברו בקפיצה זו. הוא הגיע לקאליש עיר־הולדתו ונוכח לדעת כי נותר יחידי מכל המשפחה. החליט לעלות לארץ והתקרב לחוגי עליה ב׳. התחיל לעבוד בארגון העליה ועסק בעיקר בהברחת הגבולות. מחופש כיווני היה מעביר עולים דרך גבול איטליה—אוסטריה ונפצע כמה פעמים בברחו מפני שומרי הגבולות. אולם הוא המשיך בעבודתו זו עד שהגיע תורו הוא לעליה. עלה באניה שנתפסה בנמל לה־ספציה וכשאסרו את הפליגתה היה מן הראשונים ששבתו וצמו לאות מחאה על כך. הגיע לארץ בשנת 1946. תחילה עבד בחקלאות בפרדס־חנה ובכרכור. אחר־כך גר אצל קרוביו בשכונת שפירא בתל־אביב ועבד כטפסן בבנין. בשעות הפנאי עסק בלימוד עברית יחד עם הבריו יוצאי המחנות. היה חבר „השומר הצעיר" וחבר ה„הגנה".

עם תחילת מלחמת־השחרור התגייס לפלמ״ח ושירת בגדוד „הפורצים", חטיבת „הראל". ב־10.6.1948 נפצע קשה בהתפוצץ פגז על־יד חדר־האוכל בקרית־ענבים ומת ב־12.6.1948. הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים ב־15.6.1948. ביום ט״ז במרחשון תשי״ב (15.11.1951) הועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים.

שינובלוגה זליג

בן אריה וברייגה. נולד ב־1924 בפולטוסק אשר בפולין. גמר בית־ספר עממי. בימי מלחמת־העולם נתגלגל עם בית הוריו לשטח הכיבוש הרוסי. נשלחו לעבודת־פרך ביערות סיביר ואחרי הסכם סטלין־שיקורסקי הורשו לצאת דרומה, לאסיה התיכונה. נתגנסה בכל התלאות של הפליטים עד סוף המלחמה, ומתוך שאיפה להגיע לארץ־ישראל הקדים לחזור לפולין. הצטרף לקיבוץ חלוצי בסוסנוביץ ויצא ב„נתיב־הבריחה" לוילנה. עלה ארצה בתעודות מזויפות של חייל הצבא הבריטי הנוסע הביתה. נתפס ויושב שלושה חדשים במאסר ואחרי שחרורו החל לעבוד.

בחורף תש״ח התצב למערכה ועד מהרה עלה בדרגה. במכתבו להוריו מיום 3.3.1948 סיפר על פעולות־תגמול בשכונות ערביות בחיפה ועל פעולה מוצלחת נגד 600 ערבים מסוריה שתקפו נקודה בגבולות הצפון, ואחרי עבודת שעתים של יחידתו הצליחו רק 400 מהם לחזור לסוריה, משום שחיילים בריטיים חשו לעזרתם. „לא אחת היו התנגשויות בין האנגלים ובין יחידותינו. מטרתם לפרוק את נשקנו, אך אינם מצליחים בכך כי יהודי, כל עוד יהודי חי הוא, לא ימסור את נשקו". נפל ב־3.6.1948. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־3.8.1950.

שימנסקי שמואל

בן לייב־אריה ואסתר. נולד ב־20.9.1919 באוזורקוב, פולין. למד בבית־ספר עממי. היה חייט. מילדותו חלם על עליה לארץ־ישראל, גם הצטרף אל „השומר הצעיר", אבל נתעכב בגלל מלחמת־העולם. שירת בצבא הפולני, עבר בשלום את ימי החורבן והנסיגות והשתתף במסע הנצחון, במערכת וארשה ולאחרונה בכיבוש ברלין. זכה בכמה אותות־הצטיינות. משפחתו אבדה כולה בגיטו לודז' והוא האחד שרד מכל בני־ביתו. התקשר עם חברי „השומר הצעיר" והצטרף לקיבוץ שהעפיל כולו באחת מאניות־ההעפלה האחרונות אל חופי המולדת. הגיע לארץ בשנת 1948 ומיד התגייס לצה"ל. נשלח לחזית ירושלים.

נפל בדרום ירושלים ב־20.10.1948. היה קבור בשייך־באדר ב'. ב־21.6.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים.

שיח יעקב

בן פנינה ואליעזר. נולד ביום 20.11.1928 בתל־אביב. סיים את בית־הספר העממי ואת בית־הספר התיכוני והשתלם בפקידות. בן 15 נכנס לשורות ה„הגנה" והשתתף עם חברי חי"ש בפעולות ובמילוי תפקידים במחתרת. ביום הכרזת המדינה באו"ם חגג עם חבריו בפלוגה א' של חי"ש תל־אביב, ועמהם יצא להגנה בגבולות יפו—תל־אביב. רק שבוע ימים הספיק להשתתף בפעולות ובשמירה בעמדות בשכונות התקוה ועזרא, ובימים המעטים האלה הוכיח לכל את מסירותו ואומץ־לבו.

בעמדה מול כפר סלמה נתקלה כיתתו במשטרה הבריטית שפתחה עליהם באש. יעקב נפל בפגוע בו כדור שנורה בידי סרג'נט־משטרה בריטי על אדמת שכונת התקוה בכ"ג בכסלו תש"ח (6.12.1947). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שיח צבי

בן דוב ויפה. נולד ב־11.11.1933 בלשצ'וב שבפולין. בן שלוש נתיהם מאביו. ב־1937 עלה ארצה עם המשפחה ואחרי גמרו בית־ספר עממי החל ללמוד חשמלאות. מצא סיפוק בצעדיו הראשונים בעבודה המקצועית, אך רעיון ה„הגשמה" שבה את לבו והוא אמר לנטוש את העיר ולצאת להכשרה לקיבוץ. בינתים תקפה עליו הרגשת חובה אחרת: הגנת הארץ. אף כי לפי גילו — 14 שנה! — היה עוד פטור מחובה זו, אמרו לו קומתו הגבוהה והתפתחותו השכלית המקדימה: „לא ייקרא עוד שמך צביקה, כי צבי אתה; בימים אלה הגער יאמר: גבר אנוכי!" לא הועילו תחנוני האם ודמעותיה ונזיפותיו של אחיו המבוגר. צבי הצליח להטעות במראהו את הגייסים והוא נתקבל ביגור 1948 לגדוד של פלמ"ח ונשלח לנגב. במקום אימוניו, בגבר־עם, חזר לפעמים לגילו האמיתי, בחברת נוער הקיבוץ שהתקשר אליה. גם הנוף וסדרי החיים הקסימוהו, אך בין ה„קשישים" (בני 17—18 ומעלה) היה חייל ככל החיילים ולנערותו נתן ביטוי־מה במכתבי עידוד והרגעה והתעלות בשעות־פנאי נדירות. להפצרות האם שישוב הביתה היה משיב בתיאורי מנעמי חייו בשלות הכפר ובחיק הטבע ובחזון הנצחון החייב לבוא. ביקר בהרבה כפרים, בהשתתפו עם חבריו בביעור קני כנופיות ובמארבים שערכו להן. גם נגד הצבא הסדיר של הפולש המצרי נלחם בגבורה.

בקרב יד־מרדכי המטיר בלי הרף אש על טורי המצרים וקצר בהם. פצע קל שנפצע במצחו והציף את פניו דם הפיל מידו את המקלע לשהות קלה ונתן הפוגה קצרה לאויב. אך הילד־הנער הגיבור התאושש מיד ושוב הפעיל את המכונה, וצרורותיה שוב הרתיעו את האויב לאחור. בעצם שמחתו למראה הצלחתו נתבשר מפי חבר על חבילת מגדנות שהגיעה בשבילו מהבית ונמצאת בגבר־עם. אך בינתים נחוצות היו חבילות אחרות: נשקנו מועט וליד חללי האויב נמצא נשק מיותר. צבי וחבריו יצאו לפשוט את נשק החללים והביאוהו. האויב חידש את הסתערותו בטנקים ובשריונים וצבי הוסיף להשיב אש, עד „נדמה לי שנפצעתי". זה היה ביום 23.5.1948, כשנוספה לו מחצית השנה על 14 שנותיו. תחת ברד האש הובא למקלט הפצועים ומת כעבור חצי שעה. נקבר בית־מרדכי.

שיח ראובן

בן משה ושרה. נולד בפברואר 1926 בקנדה. בימי מלחמת־העולם השניה החליט להתגייס, ובמלאות לו חמש־עשרה שנה התיצב בלשכת הגיוס, שינה את גילו וזייף את חתימת אביו, וכך נתקבל לצבא. בתום האימונים נשלח לאירופה בתפקיד סמל ומקלען בחיל־הרגלים. השתתף במסע הכיבוש ועם סיום המלחמה חזר לקנדה. שם עבד במסעדה של אחיו, אך לא מצא לו מנוח מאחר שנתעוררה בו ההכרה הציונית והחליט לעלות לארץ־ישראל. הצטרף למחנים מלווי אניות־ההעפלה והגיע לארץ באניית־המעפילים „גאולה". בינואר 1948 נתקבל לקיבוץ מעיין־ברוך, בימים קשים לחברי המשק, ימי קרבות בגליל. מבין חבריו המלחים נשאר היחידי בקיבוץ, כי התקשר למשק ולחברים. החברים קראו לו בשם־חיבה „רד" (אדמוני).

בימי הקרבות הקשים ברמות־נפתלי התנדב לצאת לעזרת המקום. לאחר זמן קצר גמלה בלבו ההחלטה להתגייס לצבא והצטרף ל„חיות הנגב". הוא לא ידע פחד. בכל מצב היה שקט מאד. התרגל, כדבריו, לקרבות, ולא אהב לספר על חויותיו בחזית באירופה. נשלח לחזית הנגב ונפל בקרב באבו ג'אב ביום ד' בתמוז תש"ח (11.7.1948). היה קבור ברוחמה. ב־16.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק. זכרו הועלה בחוברת־זכרון „על מות" של קיבוץ מעיין־ברוך.

שיח שמואל (מילק)

בן אהרן וצפורה. נולד ביום ב' בניסן תרע"ט (2.4.1919) בעיר טרנוב שבפולין. התחנך בבית־ספר עברי בעירו ואת לימודיו הכלליים סיים בבית־ספר תיכון; באוניברסיטה למד שנה אחת בלבד. השתייך לתנועת „הנוער הציוני" בטרנוב. חובב ספורט היה והתמסר במיוחד למשחק ה„פינג־פונג", בו הצטיין מאד והוכתר בתואר אלוף פולין. עם השתלטות הנאצים על פולין ברח והגיע עד יפאן ובשנת 1941 עלה משם לארץ־ישראל. בבואו לארץ התגייס מיד לצבא הבריטי ובשירותו ביחידת־קשר הגיע לדרגת סמל ראשון. אחד מקציני יחידתו כתב כי כל משימה שהוטלה עליו עשה בדייקנות ואת תפקידו כמתורגמן מילא בצורה היעילה ביותר. עם סיום המלחמה שוחרר מן הצבא הבריטי וחזר לארץ. לא עבר זמן רב והוא נשלח ללונדון כנציג ארץ־ישראל להתחרות בינלאומית ב„פינג־פונג". בשובו התחיל עובד כשומר בחברת־החשמל.

בפרוץ ההתקפות הערביות על ישובים יהודיים הצטרף מיד לשורות

המגינים ועם קום צה"ל התגייס גיוס מלא ושירת ביחידת־תחבורה. ביום ל' בניסן תש"ח (9.5.1948) שם קץ לחייו מתוך דכדוך־נפש מסיבות בלתי־ידועות. נקבר בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

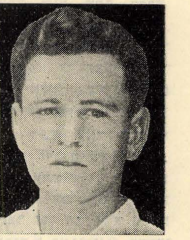
שיפלדרים יהודה ("פולדי")

בן ירוחם ורחל. נולד ב־28.7.1927 במנחמיים, גרמניה. כבר בכיתה א' בבית־הספר העממי אשר בליל (צרפת) החל את מאבקו כיהודי גא ונפרע מחבריו הגויים שהקניטוהו בגלל יהדותו. עלה ארצה עם הוריו בשנת 1935. מגיל רך נמשך אל הילמוד המעשי ועסק בפירוקם והרכבתם של כלים שונים, אופנוע וכו'. אחרי גמר בית־הספר העממי למד בבית־הספר המקצועי "מונטיפיורי" והצטיין בו. היה חובב ספורט והשתתף בפעולות ספורטיביות ובהתאגרפות ב"הפועל". בן 15 נכנס ל"הגנה". בסוף 1944 הצטרף לקבוצת "שדמה" בגינוסר, לאחר שבבית הפילו גורל בינו ובין אחותו, מי מהם ילך להכשרה המגויסת של הפלמ"ח. הזכות עלתה בחלקו של יהודה. הוא נתמלא אושר וניסה לנחם את אחותו: "סלחי לי, כגראה שכך צריך להיות". החליט שלא לחזור העירה: "לא אוכל לוותר על שקט החיים. מקומי במקום שם השדה והירק". אולם כשחלה אביו נאלץ לשוב הביתה וקיבל חופשה ממושכת כדי לעזור להורים. עבד כמכונאי, הצליח בעבודתו, ולאחר בחינה נתמנה כפועל מסוג א' במוסך "דן". אך געגועיו על ה"חברה" שלו היו עזים ומשעלתה הקבוצה להתיישבות והוא לא יכול להשתחרר מהעבודה ולעלות עמה, נפגע עד מעמקי נפשו. כשנוכח שלא יוכל לחזור להכשרה, שב לפעילות ב"הנוער העובד", בספורט, והדריך בנשק ב"הגנה". עם הכרזת או"ם יצא לעמדות בגבולות תל־אביב וליוה שיירות לירושלים (גם אחותו ליותה שיירות ובאחת המכוניות גילו כי שניהם נושאים באותו תפקיד). אחר־כך שימש מדריך במחנות־צבא, אולם דרש כי ישלחוהו לקרבות. שירת בגדוד אחד בחטיבת "גבעתי" והשתתף בקרבות יבנה — אל א־ריש, לטרון, אבו־שושה, אל־קבאב, ברקה. סיים קורס מ"כ בנגב, וכמפקד ראה מחובתו לשמש דוגמה לכיתה. כשמצא כסף אצל ערבים לא לקח אותו לעצמו כי אם מסרו לגדוד.

ב־3.6.1948 יצא מבסיסו בתל־נוף לפעולה באשדוד. באותה שעה נכנסה ההפוגה לתקפה והקבוצה קיבלה פקודה לסגת. כשנודע כי המצרים הפרו את צו ההפוגה, יצאו שניה להתקיף, אך האויב ארב להם והתפתח קרב עז. כמה מאנשי צבא ההגנה נעדרו מהפעולה ויהודה ביניהם. לאחר 6 חדשים נמצאה גויתו ונקברה בקבר־אחים בכפר־ורבורג. שלושה ימים לפני נפילתו היה בבית 5 דקות. שבועים לפני נפילתו, כשנהרג בן־דודו, אמר: "אף אחד אינו רוצה למות, אך זה גורל... בלי קרבנות לא רוכשים מולדת. אולם בדבר אחד בטוח אני: בשבי לא יצליחו לקחת אותי — אילחם עד שאפול".

שיפמן דוב

בן יעקב ובת־שבע. נולד ביום כ"א בטבת תרפ"ו (ינואר 1926) בטבריה. בילדותו עבר עם בית־הוריו לתל־אביב. לאחר שסיים את חוק לימודיו בבית־הספר העממי יצא ל"הכשרה צעירה" בקיבוץ אלונים, ואחר־כך עשה שתי שנים נוספות בהכשרת "הנוער העובד" במעוז־חיים. לאחר שנות ההכשרה ועבודה הקלאית התגייס לנוטרות ושירת בחיל־הנוטרים בכפר־ילדים. בשנת 1945 חזר העירה, עבד בבנין ולמד את מקצוע הטייחות.

מיד עם התחלת מלחמת־השחרור התגייס לצבא. עבר קורס מפקדי כיתות והתחבב על פקודיו במזגו הטוב. היה עליז־רוח ונוח לבריות. נשלח לקורס קציני־ספורט ואחר־כך הדריך בבאר־טוביה וגן־יבנה. השתתף בקרבות יפו ובאזור הדרום. נפל בקרב לכיבוש בית־דראס. היה בין הפורצים. נפצע קשה ובו ביום, 11 במאי 1948, מת. הובא לקברות בבאר־טוביה. הועבר ב־26.10.1950 לחיפה. הניח אשה.

שיפרובין משה־חיים

בן יחיאל ושפרה. נולד ב־11.10.1911 באנגופול שבפולין. בילדותו נתיתם מאמו וסבל מחסור. ב־1923 עבר בלי תעודות לצ'כוסלובקיה, למד זמן־מה ב"ישיבה" והצטיין בכל לימודיו, אך תנאי חייו הקשים אילצוהו להפסיק את הלימודים. למד חייטות ועבד בה והיה פעיל ב"מכבי". בשעת הקונגרס הציוני בפראג ב־1934 ביקש שם סרטיפיקט מהמשרד הארצישראלי ולא קיבל. גם השתדלות אחיו בארץ אצל הסוכנות לא הועילה לו לקבל סרטיפיקט כבעל־מקצוע. ב־1936, כאשר שלטונות צ'כוסלובקיה החלו מחמירים ביחסם לזרים, חזר לפולין, התיישב בחלק המזרחי של העיר טשין, על הגבול, נשא אשה ועבד במקצועו. שם אירגן את האיגוד הספורטיבי "מכבי". ב־1939, כשהחלה הפלישה הגרמנית, נמלט לחלק הרוסי של גליציה והועבד ביערות על גבול פינלנד, ומשתקפו הגרמנים את רוסיה נלקח לסיביר. אחר הסכם סטלין—ריבנטרופ נתקבל לעבודה בבית־חרושת להלבשה. שמר על הניצוץ היהודי בסביבה עויינת, גמר את מכסת עבודתו ביום ו' ושמר את השבת. ביום־הכיפורים הלך לבית־כנסת, על אף האיסור, ושם נפגש עם פקידים סובייטיים גבוהים מזרע ישראל ונפטר מכל עונש. אחרי המלחמה חזר לצ'כוסלובקיה, אך אשתו ואת משפחת בית אביו לא מצא עוד בחיים. קרוביו מאמריקה שלחו לו תעודות כדי לנסוע שמה. הוא השיב להם שרק דרך אחת לפניו — ארץ־ישראל, ואף כסף אינו מבקש מהם אלא זוג תפילין.

ביוני 1947 הודיע לאחיו בארץ, שהוא יוצא לדרך לאיטליה, ומאיטליה כתב כי עתה יקוים בנו "ורדפו מכם חמישה מאה ומאה מכם רבבה ירדופו" והוא יגיע בעוד מועד להשתתף ברדיפה הזאת. ואכן, בסוף דצמבר 1947 הגיע באניית־מעפילים שהעלתה את נוסעיה לחוף נהריה. מיד התנדב לצבא ההגנה לישראל ובשעת השתתפותו בכיבוש יפו נפגע בפגז ונפל ביום 29.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־2.5.1948.

שיפמן־הורן חיה

בת אברהם וחנה. נולדה ב־13 במאי 1928 ביארוסלב שבגליציה המערבית, בבית שומר־מסורת. למדה בבית־ספר עממי. בפרוץ מלחמת־העולם השניה — והיא אז כבת 11 — נכבשה העיר על־ידי הנאצים ומשפחתה בת 8 הנפשות נדדה אל שטח הכיבוש הסובייטי ונשלחה אחר־כך עם המוני יהודים לסיביר. בדרך חלתה בדלקת־הריאות והובאה בודדה לבית־החולים בצ'ליאבינסק אשר באוראל. לאחר חדשי פירוד נפגשה שוב עם הורים בתוך יערות הטייגה בסיביר, יחדיו היו בבקתות־חמר ועמלו קשה. משם נדדו עם יתר היהודים לאוזבקיסטן אשר באסיה התיכונה. שם מתו האב והסב אשר לא עמד להם כוחם בסבלות הנדודים. בשנת 1942 נפתח הפתח לעליית יהודי פולין, שישבו אז באסיה התיכונית. חיה, שתי אחיותיה ואחיה הקטן, יצאו לדרך עם ילדי טהרן, אך ליד הגבול הפרסי נאלצה חיה, ביהד

עם עוד ילדי יהודים, לרדת מהרכבת מחמת תעלולי האנטישמים וללון בסתיו הקר, במשך לילות, בחוץ על מצע עלים. חלתה שוב ונאלצה להישאר בבית־החולים. גם הפעם ניצלה הגערה בת ה־15 ממות. אחרי 7 שבועות עזבה את בית־החולים באשחבד, הגיעה לטהרן, התחברה ליתר ילדי היהודים ומשם עלתה לארץ ב־1943. בארץ נתקבלה לבית־הספר החקלאי במקוה־ישראל עם חברת עליית הנוער הדתי. התאקלמה מהר. בחרה בעבודות חקלאיות ובעיקר בענף הרפת. לאחר שגמרה בהצטיינות את בית־הספר, היתה בין מארגני הגרעין שהצטרף לכפר־עציון. „כאן מצאתי את ביתי" — כתבה אל אמה שנשארה עדיין בגולה. נקלטה יפה בחברה. הרוצה, רציניות ואהובה על הכל. התקשרה אל הנוף, עסקה בנטיעות ואהבה לטייל בשבת בין העצים הרכים ולראות בגידולם. עבדה ברפת ובבית־ההבראה ואת שעות הפנאי הקדישה ללימוד וקריאה. היתה פעילה גם בטיפול בעולים החדשים. בקיץ 1947 הגיעו לארץ אמה ואחיה ומצאו את ביתם במשקה עד שכרצו הקרבות ונאלצו לעבור לירושלים. בשנת 1947 נישאה היה לאיש. כעבור חדשיים פרצו הקרבות והמאבק על הגנת הגוש. היה שעוד במקוה־ישראל עסקה באימונים, נכנסה לפעולות הקשר והיתה צמודה למכשיר עד רגעי־חייה האחרונים. ביחד עם זה מילאה את תפקידה כאחראית למחסן־הבגדים. שבוע לפני המערכה הנואשת נפצע בעלה והוסט לבית־החולים באוירון.

ביום ד' באייר תש"ח (13 במאי 1948), יום־ההולדת ה־20 שלה, ישבה במקלט מתחת לבנין המפקדה, עזרה בטיפול בפצועים, דאגה להכנת אוכל בשביל החברים — מתוך שקט ושליטה עצמית. בפרוץ שריוני האויב למקום מצאו את מותם בתוך המקלט, בהתמוטט הבנין האיתן של „המנזר הגרמני" אשר פוצץ על־ידי האויב שלא יכול לחדור לתוך המקלט שבו התבצרו החברים. ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועברה למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שיפרס (שפרה'ס) דניאל

בן זלמן ומרים. נולד באוקטובר 1926 בדגניה א' והיה הילד ה־25 במקום. גמר את בית־החינוך המשותף לעמק הירדן וגם את כיתות־ההמשך, ואחר־כך עבד במשק. התאמן בנשק במסגרת ה„הגנה" והיה פעיל בחי"ש. פליט־פרטיזן, בן עירו של אביו מחוץ־לארץ, שביקר במשק, סיפר לאב שכל משפחתו שם, כ־25 נפש, נרצחה בידי הנאצים. אם כי האב העלים מדניאל את הסיפור הזה, הגיע לאזניו מפי אחרים ואז דרש כי יתנו לו להתגייס לבריגדה העברית, כדי לנקום נקמת עמו. האב והמשק סירבו לו משום שזה עתה מלאו לו לנער רק 18 שנה ובמשק שרר אז מחסור גדול בידים עובדות. אך דניאל ניצה בהפצרותיו והורשה להתגייס. את תפקידיו הצבאיים במצרים, באיטליה ובארצות השפלה קיים כחייל קשיש. וכך גם ביחס לעזרה לשאירית הפליטה. סיים קורס לשימוש בכלי־נשק שונים וכתב על כך למוריו בשביעות־רצון: „...פעם תצא מכך תועלת לארץ ויש לנצל הזדמנות כזו כמלוא היכולת..." משחזר באוגוסט 1946 חזר לעבודה במשק ולשירות חלקי בחי"ש. משהחלו התקפות הערבים שירת בדצמבר 1947 בליווי שיירות בין עמק הירדן לעמק יזרעאל. ובאותו פרק זמן נכנס עם נערתו לחופה ולחדר־משפחה.

בינואר 1948 גויס גיוס מלא לחי"ש. נשלח לקורס של נהגות ואחר־כך שירת כקשר ליד המפקדה, תחילה באופנוע ואחר־כך בטנדר. במארס 1948 שוחרר מטעמים משקיים, יצא כפעם בפעם לעזרה קרבית, כשנדרשה מהמשק, והשתתף כמקלען בפל"ם בקרבות סג'רה וערב אל־זביה. ב־15 במאי 1948 הצטיין בקרב צמח, בששת הקרנטינה והמחנה הצבאי, ונוכחותו נסכה הרגשת בטחון בחבריו ובמפקדו. אחרי עמדו בקרב 37 שעות רצופות עוד סירב מפקדו לשחררו, יחד עם חבריו, למנוחה קצרה, אך בגלל סירובם ללכת בלעדיו שוחרר גם הוא והלך הביתה עייף ויגע וחולצתו מוכתמת בדם חברו, שהגיש לו בלי הרף תחמושת למקלעו, שהרבה לקצור בו בשורות האויב, ותוך כדי כך נפל חברו. בליל ה־17.5.1948 נשלח להסיע טרקטורים בפוריה כדי להטעות את האויב. משם חזר הביתה. לפני הספיקו לנוח ולישון כראוי נקרא בשעה 8 בבוקר לצאת נגד האויב שפרץ את החזית ליד צמח. בקרב זה נפצע קשה, במרחק 200 מטר מביתו ומעמדת אביו, ובגלל הנסיגה המבוהלת נשאר שם עם חברו. הם נרצחו בידי הסורים ב־18.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בדגניה א' ב־21.5.1948. זכרו הועלה בספר „בסער ביום סופה" על המלחמה בשערי דגניה. בתו, שנולדה אחרי מותו, נקראה על שמו, דניאלה.

שיק צבי

בן אשר ורחל. נולד ב־26.1.1926 בטיסר־פולגר אשר בהונגריה. בילדותו חונך חינוך יהודי מסורתי, לו היה נאמן כל ימיו. עם בוא הגרמנים להונגריה, בשנת 1944, נותק מבית הוריו ועבר את מחנות־המות. עם שחרור מחנה „דאכאו 4" הוצא בנס מבין גופות המתים, הוכנס לבית־חולים וחזר לאיתנו. בתחילת שנת 1946 עלה ארצה באנית־המעפילים „מכס נורדוי". הסתגל לחיי הישוב. עבד בבנין, ובערבים היה עוסק בלימודים, ובשעות הפנאי היה תומך בעולים החדשים, מלמדם עברית ומקרבם לבעיות הארץ. נכון תמיד לעזור לזולת.

במארס 1948 התגייס לפל"ח בטירת־צבי. צורף לפלוגה הדתית שבחטיבת „יפתח" ועבר את כל קרבותיה, מהדיפת ההתקפה הסורית בקרב מלכיה ועד הירידה לצריפין והשתתפות בעשרת ימי הקרבות שבין הפוגות א' וב' בקרבות עגבה, קבאבּ ודניאל, בהם הצטיין כמקלען. נפל כ־8 שעות לפני תחילת ההפוגה, כאשר עם סיום סדרת קרבות „מבצע דני" הוטל על פלוגתו לתפוס את המשלט החולש על כביש רמלה־לטרון, והוא נפצע בכתפו ולא יכול לעמוד בנסיגה המהירה ונפל בקרב ליד שילתה ב־18 ביולי 1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950).

שיקר משה

בן ישראל ושרה. נולד בשנת 1928 בתורכיה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני. את חינוכו הציוני קיבל במחתרת. הוריו רצו לעלות לארץ עוד לפני מלחמת־העולם השניה, אך לא קיבלו היתר־יציאה. על־כן החליט אביו לשלוח לארץ את שני בניו הגדולים, כחלוצים עוברים לפני המשפחה. בשנת 1942 עלו משה ואחיו לארץ עם ראשית „עליית־הנוער" מתורכיה. יחד התחנכו בכפר־הנוער הדתי. כתום שנתים, אחרי גמר חוק לימודיו, הצטרף משה לגרעין המושב תקומה אשר בנגב. היה תמיד עליז ושמח, אוהב שירה, וכל חבריו חיבבוהו. זמן־מה היה אחראי לבטחון בסביבה ואחר־כך עבר למשמר־נע שחנה בניר־עם. בתחילת המערכה השתתף בליווי שיירות בנגב, בסיורים לאורך קו־התפים ובפריצת הדרך.

ימים מספר לפני נפילתו טס מעל כפר־דרום. הטיל אספקה לנצורים ומכתבים אחדים לאחיו, שהיה חבר הכפר, מהוריו בחוץ־לארץ. ב־3 ביוני 1948 יצא עם יחידות הפלמ"ח שפשטו על אשדוד להכות בריכוזי המצרים, ובקרב זה נפל. ב־31.8.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

שיר אהרן

בן מכס והדויג. נולד ביום 2.4.1924 בעיר פרייששאדט בגרמניה. הצטרף בנעוריו לתנועת „הבונים", ולאחר סיום חוק לימודיו יצא להכשרה בחוה חקלאית בשניבינכן בגרמניה. בשנת 1939 עלה ארצה ונתקבל ל„חברת־הנוער" בקיבוץ רמת־הכובש. לאחר שתי שנות־הכשרה בעבודה ולימודים עברה קבוצתו ליגור. בחברה היה שקט בהליכותיו ולא התבלט. חבריו לא ידעו את החבוי בחובו, אך ברור היה לכל כי ימלא כל תפקיד באמונה. בתום תקופת ההכשרה הצטרף עם חבריו לקיבוץ חולתא. נשלח לעבודה ברפת ומתוך חובה קיבל את העבודה שהיתה זרה לרוחו, אך במשך הזמן נתחבבה עליו, התעניין בגידול הבקר ובספרות המקצועית של ענף משקי זה. בניגוד לשאר חבריו היה רואה את פני הדברים ראיה פסימית, ואם כי ידע לשמוח כשנתבדה, לא התמידה השמחה בלבו. הרבה לקרוא וללמוד בכוחות עצמו.

השתתף בקרבות ברמות־נפתלי, גם נפצע קלות, ואחר־כך גויס לצבא. נפל בקרבות משמר־הירדן ב־10.7.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה ב־23.7.1948.

שכטמן שמעון

בן זאב ושרה. נולד ב־22 באפריל 1922 בפתח־תקוה. למד בבית־ספר תיכוני. נכנס לקיבוץ הצופים בפרדס־חנה, היה גם בקיבוץ בית־הערבה בצפון ים־המלח. נעשה פועל בענף המתכת. בשנות מלחמת־העולם השניה שירת בצבא הבריטי, בחיל־האויר ובחיל־הים. היה בטוברוק בימי המצור. בחור עליז ואמיץ־לב ושוקד על השראת רוח טובה בחברה. משנשתחרר מהצבא נעשה נהג בחברת האשלג. נשאר נאמן ה„הגנה" והיה פעיל מאד בקרב הפלמ"ח. במלחמת־השחרור השתתף — על־פי רוב בתפקיד של מפקד שיירות — בכל הקרבות להבטחת הדרכים בדרום והדרך לירושלים.

נסע בשיירה לגבי־דניאל וחזר לכפר־עציון. בקרב כ"ה בניסן תש"ח נהרג במגזר הרוסי שעל־יד הכפר עם פגיעת פגז של 3 אינטש בבניין. נקבר על הר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949. ימים מספר לפני נפילתו שאל את חבריו: „אם אמות פעם — איך תגידו עלי? בודאי ככה: אי, שמעון זה, בחור טוב היה", וסיים בהלצה מתוך רוח טובה.

שכטר יוסף

בן צבי ומרים. נולד ב־1.3.1928 בהמבורג, גרמניה, ומשם עלה ארצה ב־6.6.1933. בלמדו בבית־הספר „תחכמוני" הצטרף ל„עדת הצופים" הדתית והיה מפעיליה וממשתתפיו הקבועים של החוג לגמרא. לכל אלה נשאר נאמן גם כשעבר ללמוד במגמה הריאלית של בית־הספר התיכוני למסחר. שקד על קביעות בהשתתפותו בפעולות ובשיעורי החוג והשפיע על חבריו לעשות כמוהו. היה חבר בגרעין „העדה" ויצא עמה לחצי שנה להכשרה בקבוצת יבנה ואחר־כך חזר ללימודיו. אחרי גמרו את בית־הספר למסחר יצא לשנת־שירות בנוטרות וב„הגנה", וגם כאן היה מסור לתפקידו כמו בפעולותיו הקודמות בעדה ובחוג. בחורף תש"ח מילא בזריזות את שני התפקידים:

הגלוי — כנוטר בשירות שלטון המנדט בליווי שיירות ושמירת החוק והסדר, והנסתר — כחבר ה„הגנה" בסיורים ובקרבות. בבואו בתגבורת לעזרת משמר־העמק נתגלה כקולע מצוין למטרה ונשלח לקורס לצלפות ובשירות זה השתתף אחר־כך בקרבות כחייל בצבא ההגנה לישראל.

באחת ההתקפות שלנו בגזרת פקיעה שבחזית ג'נין נשאר תקוע בעמדתו כצלף והכיתה שנסוגה לא הספיקה להפות עליו, ושם נפל ב־9.7.1948. נקבר בעפולה ב־25.7.1948.

שכטר חיים (חרי)

בן יחזקאל ומלכה. נולד ב־10.10.1918 בבאקאו שברומניה. גמר בית־ספר עממי ובית־ספר למסחר ועבד בפקידות. העפיל ארצה בסוף 1944. עבד כפועל־בנין בתל־אביב וגר עם אשתו וילדו בחולון. שם הצטרף ל„הגנה" ובמלחמת־השחרור שירת בחי"ם בהגנת המקום ובקרבות עם התוקפים.

נפל בשעת הפצצת התחנה המרכזית בתל־אביב ב־18.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שכטר יעקב

בן מנחם ומלכה. נולד ב־20.3.1904 בדרוהוביץ, פולין. גמר בית־ספר תיכוני בפולין. למד באוניברסיטה בגרמניה וקיבל שם דיפלומה של אדריכל. עלה ארצה בשנת 1926 כחלוץ. היה שנתים חבר קיבוץ ואחר־כך עסק במקצועו בחיפה. במשך השנים רכש לו שם טוב כאדריכל. היה חבר ה„הגנה" והתעניין במיוחד בהתפתחות מדע הנפץ. בימי מלחמת־העולם השניה התגדב לצבאות הברית ועל סמך בקיאותו נתקבל לפלוגת סילוק מוקשים. הצטיין בפעולותיו ליד בנגזי.

בסוף שנת 1945 השתחרר והעמיד את נסיונו לשירות המולדת. אף כי היה למעלה מגיל הגיוס, התגדב ביולי 1948 לצבא ההגנה לישראל ושוב עסק בסילוק מוקשים. היה אחד המומחים הגדולים בארץ למיקוש ונמסרו לו תפקידים חשובים ביותר בתחום זה. נפל ב־13.9.1948 בשעת פינוי שדה־מוקשים בסנט־לוקס בחיפה. למחרת היום נקבר בחיפה בחוף חיאט. השאיר אשה, הנה, ובת.

שכטר נמרוד

בן בן־ציון ושושנה. נולד ב־22.8.1928 בירקונה להורים חקלאים מבני העליה השניה. חונך באוירת הכפר והעבודה החקלאית ולמד בבית־הספר המחוזי בכפר מל"ל. המשיך לימודיו בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין ואחר־כך בבית־הספר „תיכון חדש" בתל־אביב. היה חבר הגדנ"ע והרבה לעסוק בספורט. לאחר שסיים את חוק לימודיו בהצטיינות יצא עם חבריו בראשית חודש נובמבר 1947 להכשרה מגויסת של הפלמ"ח בבית־הערבה.

בתחילת מלחמת־השחרור נשלח לקורס מ"כ בקרית־ענבים. השתתף בקרבות על הקסטל. משום וריזותו שם נשלח אחרי גמר הקרב עם שני חברים להביא את מכשיר האלחוט שנטמן בשטח האויב

והצליחו במשימה. השתתף בקרבות הרטוב (שם היה במאסף בשעת הנסיגה והוא וחבריו ניצלו ברגע האחרון). לאחר שסיים את הכשרתו בקורס מפקדי הכיתות חזר אל חבריו בבית־הערבה, שם נספח בתאונה, בשעה שהדריך את חבריו בסביבות ים־המלח, ביום כ"ג בשבט תש"ח (3.2.1948). נקבר בבית־הערבה ב־5.2.1948.

שכטר שלמה

בן אליעזר ודבורה. נולד ב־2.4.1925 בקהיר שבמצרים. אביו, בן להורים ילידי ארץ־ישראל, חזר עם משפחתו לארץ בהיות שלמה בן עשר שנים. שלמה סיים את חוק לימודיו בבית־הספר העממי ועבד בעיר, ובמלאות לו שמונה־עשרה שנה החליט לצאת להכשרה חקלאית בכפר. בהיותו בהכשרה בקיבוץ גינוסר שמע על קבוצה המתארגנת במסגרת הכשרה מגויסת בפלמ"ח. הצטרף לקבוצה זו ואחרי שתי שנות שירות (תחילה ביגור ואחר־כך באפיקים) עברו כפלוגת־עבודה למושבה הרצליה. הקבוצה עלתה להתישבות בעין־זיתים ושלמה נשלח לעבוד בכנרת. בתקופה זו גמלה בלבו החלטה לחזור לבית הוריו בתל־אביב. בעיר התמסר לעבודה כצבע וללימודים בשיעורי־ערב, ושאף להיות קבלן־בנין.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נקרא לחזור לפלמ"ח ונשלח לליווי שיירות בדרכים. אחר־כך עבר קורס חובשים. השתתף בקרב נבני־דניאל. נפל בקרב על הקסטל ב־7.4.1948 בשעה שמיהר להגיש עזרה לפצוע. נקבר במעלה־החמישה ב־11.4.1948. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

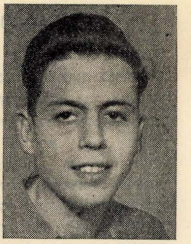
שכנאי אסף

בן אליהו ומרים. נולד ב־27.12.1928 בירושלים. למשפחה בעלת הכרה חלוצית־לאומית־סוציאליסטית ובאווירה זו גדל הבן. בילה את ילדותו בכפר־יחזקאל. שם החל בלימודיו בבית־הספר וספג את אוירת חיי העמל בכפר. מילדותו אהב את העבודה ולא נמשך אחר הלימודים העיוניים. מיד עם סיום חוק לימודיו בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון העברי בחיפה יצא עם חברים בתנועת „המחנות העולים" להכשרה מגויסת במעוז־חיים. באותו זמן היה אביו בשליחות למחנות הפליטים ביוון ואחיו ואחותו בצבא. אסף הבטיח לאביו לפני נסיעתו שלא לעזוב את אמו עד אשר יחזור אחד מבני המשפחה, אך לא יכול לעמוד בסבלניותו והוא כתב על כך לאביו וביקש ממנו כי יתיר לו לחזור בו מהבטחתו. לשמחתו קיבל בתשובה לכך את ברכת האב לדרך בה בחר והיה גא מאד על כך. הוא נשלח לבית־הערבה, משם לרמת־רחל בתפקידים נועזים. מרמת־רחל הועבר שוב לבית־הערבה, ושם, בשעת חיפוש זדוני של הבריטים, נאסר, מתוך היאבקות קשה עם האוסרים. יחד עם חבריו מבית־הערבה נעצר במשך תקופה ממושכת בלטרון. אחרי שחרורו הצטרף להכשרת מעון וסיים ביגור קורס מ"כ.

כמפקד כיתה נשלח לנגב. מאחר שהדרך מנען במכונית היתה בחזקת סכנה, הלך בראש כיתתו ברגל בדרכו לגבולות ונכנס לכפר הערבי הנטוש אישיט. המון ערבי מזוין הקיף את הכיתה. אסף פקד לסגת ונשאר בעצמו עם שני חבריו לחפות על הנסיגה, ונפל במילוי תפקיד זה בכ"ו בכסלו תש"ח (9.12.1947). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה, בחלקה האזרחית. אסף הצטיין בגבורתו בפעולה זו, בה הציל בחייו חיי חברים רבים. חטיבת הנגב קראה בשמו אחד המבצעים הנועזים לכיבוש באר־שבע בשם „מבצע אסף".

שכנם זאב (ולדימיר)

בן אברהם וארנה. נולד ב־28.10.1925 בברלין, בירת גרמניה. בימי מלחמת־העולם השניה, בדרכו לארץ עם הנוער העולה, שהה בתורכיה ולמד שם בגימנסיה, בשנת 1941, בבואו לארץ, עבד בבית־מסחר־הספרים „פלס", ובמשך זמן קצר היה לאחד העובדים המרכזיים. בעבודתו זו ניתנה לו האפשרות להשתלם בידיעת הספרות, שנמשך אחריה מאד. אך בגלל התנאים החמריים לא יכול להשתלם במוסיקה, שגם אליה נמשך ביותר.

היה חבר חי"ש והתמסר לספורט, ביחוד חביב היה עליו משחק הכדורגל. כאשר התגייס לצבא השתתף בקרבות בכיתה אחת עם אחיו. נפל בקרב בלטרון ב־13.5.1948 בהיפגעו מפגז. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שכנר צבי (הירש)

בן פייבוש ובת־שבע. נולד ב־3.4.1927 בעיירה זאלשצ'יקי שבפולין. בן יחיד להוריו. במלחמת־העולם השניה הושמדה משפחתו בידי הנאצים וגם צבי היה על סף המות. הוא הועמד בשורה מול הרוצחים, אך הצליח להימלט ומצא מקלט אצל איכר בכפר וקיים את מצוות היהדות בסתר. בשנת 1945 העפיל לארץ באניה „דוב הוז" והתישב בחולון. אם כי קרוביו בארצות־הברית ביקשו להעבירו אליהם, סירב לעזוב את הארץ ובחר בחיי פועל. עבד בנגרות־רהיטים ובבית־ההרושת „לודויה", שירת בנוטרות והיה חבר פעיל ב„הגנה". לצבא ההגנה לישראל הצטרף בתחילת הקרבות ולחם, תחילה ברובה ואחר־כך במרגמה, באזור בת־ים, ג'בליה, תל־א־ריש, יזור ובית־דגון. באחד הקרבות, בלילה אפל, תעה בדרך אל בין עמדות האויב, אך הצליח לחזור בשלום. בהתקפה על ג'בליה, כשראה את חברו־לנשק מונה בשלולית־דם, רץ אליו תחת מטר אש והעבירו למקום מבטחים.

כשיצא באחד הקרבות ליזור התפוצץ „בקבוק מולוטוב" על ברכיו, אך דבר זה לא מנע בעדו מלהצטרף להתקפה על לטרון. בפעולה זו, ב־12 במאי 1948, נסע צבי במשורין הראשון שהיה פורץ־דרך ונפל בפגוע בו פגז האויב. נקבר בנחלת־יצחק ב־14.5.1948.

שלג־לבן (שניוויים) יעקב

בן יעקב ורבקה. נולד ב־1.8.1930 בקושטא, תורכיה. עם הולדתו נתיתם מאביו ונקרא על שמו. אמו נסעה לארץ־ישראל כדי להכין את הדרוש לעליית יעקב וסבתו. במשך חמש שנים התחנך יעקב אצל סבתא בתורכיה, עד אשר זכו לעלות ארצה ב־10.5.1935 ולהיפגש עם האם. בתקופה הראשונה בארץ נתחנך בבית־יתומים בתל־אביב, ואחר־כך חזר לבית אמו ולמד בבית־הספר „תחכמוני". ידע שבע שפות. בהיותו בן שתים־עשרה הצטרף לתנועת „הנוער העובד". היה נער פעיל בתנועה ובן מסור לבית. עבד ופירנס את אמו וסבתו ולמד מסגרות מכנית בבית־הספר המקצועי „מכס פייק".

בימי מלחמת־השחרור התגייס. נפל בדרך לירושלים ב־13.5.1948.

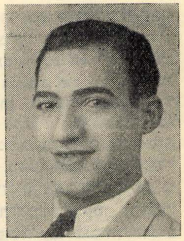
שלום בנימין

בן יוסף ורחל. נולד ביום י"ט באייר תרפ"ד (1924) בעיר העתיקה בירושלים. גדל בשכונת מחנה־יהודה, גמר את בית־הספר „דורש־ציון", למד מסגרות ועבד בה. הצטרף למחתרת לח"י בכינוי „מיכאל". במסגרת חטיבת לח"י בירושלים השתתף בהפצצת המשורין הבריטי שהגן על ליפתה, בכיבוש עין־כרם וקטמון והפריצה לעיר העתיקה. בקרב זה נפצע קשה בעינו. היה עז־נפש, חביב על חבריו ונחבא אל הכלים.

ביום הכרזת המדינה ב־15.5.1948 השתתף בפריצת הדרך לעיר העתיקה. בפעולה זו נפצע פעמיים ואיבד אחת מעיניו. משהחלים מפצעיו הקלים חזר לשירות ומאז שימש כנשק במחסן־הנשק של לח"י בירושלים. נספה בהתפוצצות במחנה לח"י שאירעה ביום 25.7.1948. היה קבור בסנהדריה בירושלים. ביום ט' במרחשון תש"ב (8.11.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שלום דויד

בן יצחק ולאה. נולד בשנת 1923 למשפחה חרדה ותיקה בירושלים העתיקה. היה אח בכור לשני אחים ושבע אחיות. למד בתלמוד־תורה ואחר־כך למד נגרות בבית־הספר למלאכה של „קרן ביליליוס". הפסיק לימודיו באמצע ויצא לעבוד בשכר כדי לעזור למשפחה. ישר ונדיב־לב, מכבד כל אדם ומסור מאד לחבריו. ב־1940 התגייס לנוטרות ושירת בשמירת תחנת־השאיבה בסריס ובתחנת־המשטרה באבו־גוש. ב־1942 עבר לעבוד בבתי־המלאכה של הצבא הבריטי בנמל חיפה. שאף להתנדב לשירות בצי, אך משנתגרו אחיו בן ה־20 (האח שהיה חברו בתנועת בית"ר בנעוריהם), חזר הביתה, המשיך לעבוד בירושלים והיה תומך יחידי כמעט במשפחה. לאחר כמה שנים עבר עם המשפחה להתישב בבתי־ים. קיבל בהתלהבות את בשורת החלוקה מלייק־סאכסס ואחר־כך היה מקדיש את לילותיו לשמירה אחרי ימי עבודה. משגברו הקרבות התגייס לשירות פעיל באצ"ל והשתתף בשמירה ובהגנה בבתי־ים, בכיבוש יפו ובקרבות על רמלה, לוד וכפר יבנה.

אחרי יסוד המדינה צורף עם יחידתו לצה"ל. סיים קורס ל„עזרה ראשונה" וסוף־סוף נתמלאה משאלתו הנושנה להתקבל לחיל־הים, והפעם כבר תחת דגל ישראל. ממחנה־האימונים הימי נשלח עם חבריו בתגבורת לפריצת הדרך לנגב, שירת כחובש מחלקתי בקרבות עד שנפל בכיבוש בית־עפה ב־18.7.1948. נחשב כנעדר, ורק לאחר למעלה משנה וחצי נמצאו עצמותיו וב־9.10.1949 הובאו לקבורה בנחלת־יצחק.

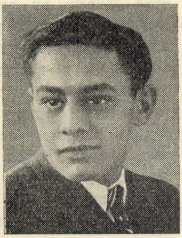
שלום מרדכי

בן אליעזר ומרים. נולד בשנת 1925 (תרפ"ה) בעיר איזמיר, תורכיה. עוד בהיותו ילד הרבה לקרוא, וכשאביו מגע ממנו את הכסף לקניית ספרים, כי זקוק היה לנעליים, ענהו: „מוטב שאלך יחף ובלבד שיהיו לי ספרים". גמר את בית־הספר העממי ונאלץ להיכנס מיד בעול העבודה. עבד בחייטות וכל מה שהשתכר מסר להוריו. לא השאיר לעצמו אף פרוטה. שירת שנתים בצבא התורכי ומששוחרר הצטרף אל שורות ההגנה היהודית בתורכיה שהתקיימה במחתרת. בספטמבר 1948 העפיל לארץ באניה מטעם ה„הגנה", ובבואו הצטרף מיד לצבא ההגנה לישראל. במכתב אל הוריו כתב: „הנני בן־האדם המאושר ביותר. סוף־סוף התגשם החלום שלי, תארו לכם: אני נמצא רק בין יהודים". ולהלן הבטיח להם: „בעוד זמן קצר אביא את כולכם ארצה".

נהרג באופן טראגי. בשעת אימונים בירושלים, בחורשת שנלר, נתקל בפגז ערבי חי שהיה מונח על הארץ וקיפח את חייו ביום 31.12.1948. היה קבור בשייך־באדר ב', ב־21.6.1951 הועבר להר־הרצל בירושלים. שמונה חדשים אחרי מותו הגיעו הוריו לארץ.

שלום משה

בן מנחם וצדקה. נולד ב־23 ביולי 1925 בעדן ועלה לארץ ב־24 בפברואר 1944. כעבור 10 שנות־פרידה עלו הוריו לארץ וזכו להיות יחד עם בנם. שלום הסתדר בעבודה והיה תמיד שמח בחלקו ומרבה שיר בערבים בסביבת בני המשפחה. עם הכרזת המדינה עזב את הוריו, התגייס למערכה כחבר ב„הגנה", הצטיין כחייל והשתתף בקרבות בהרטוב.

נפל בקרב ב־13 ביולי 1948 בפעולת „אן־פאר" שליד נגבה. ב־15.7.1948 נקבר בבאר־טוביה.

שלומוביץ אליעזר־מרדכי

בן אריה וטובה. נולד ביום כ"ה באדר תרפ"ח (15.5.1928) בהונגריה. סיים בית־ספר עממי. הגיע לארץ דרך איטליה בשנת 1947.

השתתף במלחמת־השחרור ונפל בקרב בג'נין ביום כ"ה באייר תש"ח (3.6.1948). הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי שעל הר־הרצל בירושלים ביום כ' במנחם־אב תש"ך (3.8.1950).

שלומוביץ (תבורי) נפתלי

בן שמואל ויהודית. נולד ביום א' דראש־השנה תר"ץ (5.10.1929) בירושלים במשפחת פועלים. התחנך בילדותו בכפר־הילדים בשפיה. משם עבר ל„חברת־הנוער" בתל־יוסף ובשנת לימודיו האחרונה חזר אל אמו, לעזור לה בכלכלת ביתה. עבד בבנין ובבית־חרושת עד אשר התגייס לפלמ"ח ועבר לעין־השופט. השתתף בפעולות־המאבק השונות, כגון הוצאת הנשק ממחנה־הצבא הבריטי בתל־ליטוינסקי וכו'. בעין־השופט היה רועה־צאן, אך עזב את העבודה כדי להיות נכון לכל פעולות הפלמ"ח. כאשר ניסו להוכיח לו כי הצאן מצילו ממות, השיב כי המות הנאה ביותר הוא בשעת פעולות הפלמ"ח. מדריכו כתב עליו: לא הרבה ללמוד ובכל זאת השמיע לעת־מצוא על־פה פרקים שלמים מהתנ"ך ומהשירה המובחרת. באחד המכתבים אל אמו כתב: „התעודדי, עורי ושמחי בבניך אשר אחד הלך לנשק והשני למשק" (אחיו שירת בצבא במלחמת־העולם השניה ואילו הוא היה בהכשרה המגויסת). מפקדו כתב עליו כי הצטיין בחסנו, באומץ־רוחו ובחדות החיים שבו. הפליא לגנן במפוחית־פה ולא אחת הפיג את מצב־הרוח הקשה של החברה בצלילי גיגיתו.

ביום 4.2.1948 נשלח על־ידי הפלמ"ח מעין־השופט לגמל חיפה כדי להוציא משם בטרקטור משלוח נשק בלתי־לגלי שהגיע. בגלל הלשנת הערבים עוכב הטרקטור על־ידי האנגלים. ברגע שהאנגלי פנה הצדה ניסה נפתלי להתרחק עם הטרקטור כדי להציל את הנשק היקר שהיה אז כה חשוב להגנתנו. אך האנגלי ירה בו בקור־רוח והרגו. לקריאת העידוד של חבריו שלא יכלו לגשת אליו עוד הספיק לענות: „אין דבר, יהיה טוב" — ומת. האנגלי הוריד ממנו את שענוו ואת נעליו מרגליו. ב־6.2.1948 נקבר בנחלת־יצחק. ביום כ"ה באלול תשי"ד (23.9.1954) הועבר לבית־הקברות הצבאי שבמקום.

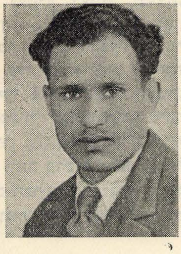
שלטי דויד

בן ציון ויפה. נולד בירושלים, בשכונת הבוכרים. גמר חמש כיתות בבית־ספר עממי ויצא לעבודה. התמחה כספר, ובנה בית בישראל. היה איש ידוע בשכונתו, מעורב עם הבריות ומוכן תמיד לבוא לעזרת חבר נצרך. רוח התנדבות פיעמה בו מעודו. היה חבר ותיק ב„הגנה" וחייל בצבא הבריטי בימי מלחמת־העולם השניה. מאז החלו המאורעות בירושלים חידש את פעילותו והתגייס גיוס מלא לחי"ש ירושלים. היה בין מלווי שיירות שעלו על הר־הצופים להביא אספקה ל„הדסה" ולאוניברסיטה. בקרב שבדרך לעטרות נפצע בידו. על אף פצעו הקשה יצא כעבור שלושה ימים עם השיירה הגדולה לכפר־עציון, ושם נשאר עד יום נפול הגוש. לפי המסופר הצטיין באומץ־לב וכושר־פעולה אף־על־פי שיכול להשתמש ביד אחת בלבד.

ב־13.5.1948־12, ביום נפילת הגוש, נפל אף הוא. ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה, רבקה, ושני ילדים. ילדו השני נולד בזמן שהותו בכפר־עציון ולא הספיק לראותו.

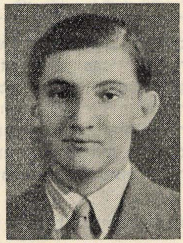
שלמה אהרן

בן שלום ויונה. נולד בשנת 1924 בארץ תימן. עלה לארץ בשנת 1944 בהיותו בן כ"ב. למד בתלמוד־תורה בתימן, ובארץ הוסיף ללמוד ולהשתלם בשיעורי־ערב. למד שפה וחשבון. היה פועל. איש עלין ונוח לבריות, אחראי ועומד בדיבורו. היה מן הפעילים ב„המשמרת הצעירה" בראשון־לציון, והיה חביב ומכובד על כל חבריו. איש ה„הגנה" מיום בואו לארץ. בהרצליה, שבה ישב לראשונה, היה נוטר ומשעבר לשכונת „עזרה ובצרון" בראשון־לציון התגייס שוב לנוטרות.

עם הקמת המדינה התגייס לצה"ל, אף־על־פי שבהיותו בעל לאשה ואב לשלושה ילדים היה הי"ב רק גיוס חלקי. הוא ניסה להסביר למשפחתו את מעשה התגייסותו כחובת כל אזרח להגן על ארצו וגם אם הדבר כרוך בקרבנות. היה בין הכובשים את משלטי חוליקאת, בקרב לפתיחת הדרך לנגב, רעם הנצחון קפץ והכריז בקול צהלה: „ניצחנו". בו ברגע נפגע מכדור ונפל ביום 19.10.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג. הניח אחריו אשה ושלושה ילדים.

שלום משה

בן דויד ודבורה. נולד בכ"ד באדר ב' תרפ"ז (28.3.1927), בעיירה טרנובז'ג בחבל גליציה בפולין. חונך חינוך לאומי וברוח המסורת. ב־28.10.1935 עלו הוריו לארץ והשתקעו בתל־אביב. סיים בית־ספר עממי והחל לעבוד כמלחים בבית־החרושת „רסק". בהיותו מפעילי תנועת „הנוער הציוני" נמשך לחיי קיבוץ וזמן־מה עשה בקיבוץ „שרשים" (ליד לוביה בגליל התחתון).

היה פעיל ב„הגנה" מגיל חמש־עשרה ושירת בחי"ש תל־אביב.

בשמחת ליל 29.11.1947 לא השתתף בריקודים אלא התכונן בכובד־ראש לבאות — „עוד תהיה לנו מלחמה קשה! מדינה אין מקבלים חינם". אש הקרבות החלה וברוח אופטימית הודיע לחבריו: „יש לנו רובים! לכל חיל רובה!" השתתף בפעולת „נחשון" ועם

שלומי אנגן

בן וולף ואמי. נולד ב־21.3.1912 בשטטין, או בגרמניה וכיום בפולין. גמר בית־ספר עממי. המשיך שלוש שנים בבית־ספר תיכוני, ואחר־כך התמסר למקצוע הדקורציה. למד סנדלרות. הצטרף לתנועת־נוער חלוצית ב־1933 ויצא להכשרה. ב־1934 עלה ארצה והצטרף לקיבוץ רמת־הכובש ועבד בסנדלרות ובענפי־משק שונים. בהשתדלותו ובמאמציו ניתנה להוריו האפשרות לעלות ב־1937 והתיישבו בקיבוץ, ואחרי שנה הועלתה גם אחותו עם „עליית־הנוער". התמסר ביחוד לשירות הבטחון. היה 5 שנים קורפורל של הנוטרים ברמת־הכובש וגם אחרי־כן מדריך באימונים ובפעולות. ואם כי היה כבר נשוי ואב לשני ילדים נטל על עצמו את המשימות המסוכנות ביותר, כדי להפחית ככל האפשר את סבלם של אחרים.

בחורף תש"ח התמסר כליל לשירות בשחון המקום, עמד לא פעם במערכות קרב בראש אנשיו נגד הפורעים מהכפר הסמוך ועמידתו האיתנה נסכה הרגשת בטחון בלב חבריו. בצאתו בראש קבוצת שומרים לשטח המזרחי של המשק, לשמור על עובדי גן הירק והמספוא, נתקלה הקבוצה במארב של ערבים שפתחו עליהם באש. הוא פקד להשיב אש וזרק רימונים אל האויב, ובקרב זה נפל ביום 20.4.1948. בו ביום נקבר ברמת־הכובש.

שלזינגר יוסף־אליהו („יוסי")

בן ישעיהו וגיטל־רבקה. נולד ביום 12.1.1921 בבודפשט, הונגריה, למשפחה שומרת־דת. גמר בית־ספר עממי וארבע כיתות של בית־ספר תיכוני ולמד את מקצוע תעשית מזודות. היה חבר „בני־עקיבא" בבודפשט ופעיל בתנועה זו. עבר בשלום את ימי־האימים של מלחמת־העולם השניה ועצר כוח להציל אחרים. מיד עם גמר המלחמה העביר את קבוצת „בני־עקיבא" מבוקרשט לבודפשט כדי להביאם לארץ. בבודפשט הצטרפו שלושת אחיו לשיירה שהגיעה עד גראץ (אוסטריה), ומשם, בעזרת הבריגדה העברית, לאיטליה. הוא בעצמו הצליח להתגנב אל אניית־עולים, ובהגיעו ב־1945 לארץ נתפס על־ידי האנגלים והועבר לעתלית. משם שוחרר ביום פריצת אנשי המרי העברי לתוך המחנה.

עבד במקצועו בירושלים ומיד עם הכרזת או"ם התגנד לשורות מגיניה. סיים קורס חובשים. ב־24.3.1948 היה בתוך שיירה שהותקפה ליד עטרות ובפעולה זו נפל. למחרת היום נקבר בסנהדריה בירושלים.

התפתחות הקרבות הקשים בנגב צורף לחטיבת „גבעתי", יחידת „שועלי שמשון". בתפקיד חובש פלוגתי השתתף בקרב באשדוד והיה מאחרוני הנסוגים. בקרב עבדיס שימש גם כמקלען. נפצע ועוד לפני החלימו כוראי יצא עם הגדוד למסע כיבוש הנגב ב־2.11.1948. השתתף בכיבוש משלטים ליד משטרת נגבה. פלוגת חבלני הגדוד נתקלה באש־אויב חזקה ו„שועלי שמשון" נחלצו לעזרתם בג׳יפים ובפעולות־הסחה ובחירוף־נפש נכנסו לתוך אש האויב. עוד ידי משה מלאות עבודה בחבשו את פצעי חבריו השיגו כדור האויב ונפל בל׳ בתשרי תש״ט (2.11.1948). למחרת היום נקבר בכפר־יהודית.

שלמים יוסף

בן חיים ולאה. נולד בד׳ בשבט תרע״ג בעיירה פלנגן, ליטא. בימי מלחמת־העולם הראשונה מצאו תלאות רבות את המשפחה ברוכת־הבנים. בשנת 1919 נפל אביו בין פלנגן לליבאו. אחרי האסון חלתה האם ולא קמה עוד מערש־הדוי עד יום מותה בשנת 1935, בשעה שיוסף כבר היה בארץ־ישראל. ימי ילדותו היו קשים ועברו באוירה רציונית ובדאגה הדדית בין הבנים, שעזרו זה לזה בלימודים ועבדו מנעוריהם. יוסף היה חבר „השומר הצעיר" ועבר הכשרה חקלאית בחוץ־לארץ. בשנת 1933 עלה לארץ ושוב לא זכה לראות את בני משפחתו שנספו כולם בימי מלחמת־העולם השניה. בבואו ארצה הצטרף לגרעין „השומר הצעיר" בפתח־תקוה, שיסד אחר־כך את קיבוץ „השומר הצעיר" בנתניה. בתקופת שהותו בנתניה השתתף בהורדת מעפילים לחוף, אף נאסר וישב חדשים מספר בבית־הסוהר בטול־כרם. בשנת תרצ״ט עלה עם חבריו להתיישבות בגליל וייסדו את הקיבוץ עמיר. עבד בעבודות שונות במשק ולאחרונה עסק בקביעות בענף המדגה כאחד מחלוציו.

נפל בהגנת התחבורה, בדרך לעמיר, בכ״ח בשבט תש״ח (8.2.1948). הניח אשה ושני ילדים. לזכרו הוציא הקיבוץ חוברת זכרון בשם: יוסף.

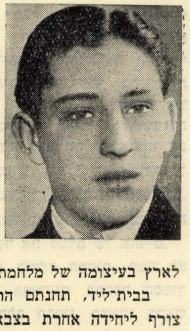
שמאי יוסף

בן נסים ושולמית. נולד בניסן תרפ״ט (1929) בעיר חלב אשר בסוריה וקיבל השכלה עממית. בן 14 עלה לארץ עם הוריו בשנת 1943. עבד בציפורי מתכת. בן 20 היה יוסף בהצטרפו ללוחמי מלחמת־השחרור. „המולדת בסכנה ויש להגן עליה" — במלים אלה נפרד מאמו עם לכתו לגיוס.

לחם בין „הפורצים" בקרבות אבו־גוש, ירושלים, הרטוב והולדה. שפע תמיד חיים ומרץ, וגם בשעת סכנה לא סר החיוך מעל שפתיו. לא הרבה לספר על פעולותיו בקרב. „עוד לא הגיעה העת לספר צ׳יובטים" — היה אומר. נפל ביום 3 באוגוסט 1948 בקרב ליד הרטוב מכדורי של צלף. היה קבור בחולדה. ב־19.10.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

שמואל דוב („בנו")

בן שמואל וגיטל. נולד ב־30 בנובמבר 1929 בעיר בארלאד שברומניה. גמר בית־ספר עממי ועבד כחפר. בימי השואה גמלה בו ההחלטה לעלות לארץ. עד 1947 חיכה לאפשרות „חוקית" לעלייה, ומשלא נזדמנה לו יצא בעצמו בנתיב הבריחה וההעפלה. עבר את הונגריה, אוסטריה, גרמניה וצרפת, ולא אחת הושם בכלא בגלל גניבת הגבול. את הדרך הממושכת הזאת עשה יחד עם אחיו, ושניהם הגיעו לארץ בעיצומה של מלחמת־השחרור, ב־11.6.1948.

בבית־ליד, תחנתם הראשונה בארץ, נפרדו זה מזה, וכל אחד צורף ליחידה אחרת בצבא ההגנה לישראל. שהה בכל ימי שירותו בדרום. נלחם באזור פלוג׳ה ונפל על־יד כאוכבה. נפגע מפגז בראשו, וכעבור עשרים רגע מת מפצעו ב־18.10.1948. בו ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־יהודית. לפני מותו עוד השיב למפקדו, שביקש מתנדבים לסיור, שהוא מוכן לצאת...

שמאי שלמה

בן נסים וייפה. נולד ביום ג׳ במרחשון תר״ץ (1929) בדמשק, בירת סוריה. ב־1931 עלה עם הוריו לארץ באורח בלתי־לגלי דרך כפר־גלעדי. למד בבית־הספר „תחכמוני" בתל־אביב. משסיים את לימודיו החל לומד מסגרות בבית־החרושת „מכסף" בחולון. בהיותו בן שלוש־עשרה הצליח על־ידי זיוף תעודתו להצטרף לשורות חי״ש והיה מסור לאימונים. באותה תקופה היה פעיל גם בסקציה הימית של „הפועל". בתקופת שירותו בגדנ״ע שימש כסייר ועבר את הארץ לארכה ולרחבה.

עם פרוץ המאורעות התגבד שלמה לשורות המגינים ונשלח לקורס מפקדי־סיירים. היה זמן־מה בין מגיני כפר בן־שמן הנצור. אחר־כך הועבר לאזור תל־אביב והשתתף בטיהור הכפרים הערביים סלמה, יוור, חיריה, סאקיה ותל־א־ריש. ב־12.5.1948 צורף כמשקיף למשורין שליזה שיירה לירושלים. למרות האש הכבדה שניתכה על המכונית לא הפסיק שלמה את תצפיתו עד שנפגע מכדור בראשו ונהרג. היה קבור בנען. ב־27.7.1950 הועבר לנחלת־יצחק.

שמואל משה („מוצי")

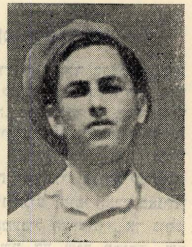

בן יוסף וויקטוריה. נולד ב־13.4.1928 בסופיה, בירת בולגריה. התחנך בפרוגימנסיה העברית בסופיה. שם רכש את ידיעת השפה העברית והתקשר בכל לבו לתנועת התחיה היהודית. היה מנעוריו חבר ב„מכבי". על אף הקשיים הכרוכים במשטר הפשיסטי, שבו היתה נתונה אז בולגריה, סיים בהצלחה את חוק לימודיו בבית־הספר התיכון. מוצי הצעיר תיעבה נפשו את האלימות ושנא את הפשיסטים. עם ההתפרצות הראשונה נגד היהודים בבולגריה קם ועזב את בית הוריו והצטרף למחתרת שלחמה בנאצים. נלחם בשורות הפרטיזנים הבולגרים עד יום שחרורה של בולגריה בידי הצבא הסובייטי. ביום זה יצא מהמחתרת, אולם לא הניח את נשקו. התנדב לצבא העממי הבולגרי ובשורותיו השתתף כנהג טנק בקרבות רבים. הצטיין באומץ־לב והועלה לדרגת קצין בחיל הממונע, והוא אז בן 21. כשחזר מהשירות בצבא היה זקוק לנופש. אולם הגיעתו הידיעה כי הישוב העברי בארץ בסכנה. הוא עזב שנית את בית הוריו ובדרכים „בלתי־חוקיות" עלה ארצה ב־23 באפריל 1948 באניה „הבונים

הלוחמים", כדי להצטרף לשורות המגינים. נתפס על־ידי הבריטים ונשלח לקפריסין. את ישיבתו במחנה הגולים ניצל לשם הקניית השפה העברית לעולים ולהדרכה צבאית. לאחר שנתברר חשיבות נסיונו הקרבי לכוחות־המגן העברים הוברח מהמחנה והגיע לארץ בסירה.

מיד עם בואו צורף לצבא בדרגת סגן מפקד פלוגה. רק ימים ספורים חי על אדמת המולדת. ביום 30 במאי 1948 נפל בקרב על לטרון. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים. לפי פקודת מטכ"ל הועלה לדרגת סגן ראשון לאחר נפילתו.

שמואלביץ יהודה

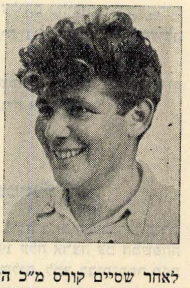

בן שלמה והינדה. נולד ביום 29.6.1929 בעיר יאסי אשר ברומניה. הועלה לארץ עם "עליית־הנוער". העפיל באניה "מכס גורדוי" בשנת 1946. מאז ועד להתגייסותו היה בחברת־נוער בניר־עם וחונך לחקלאי ולוחם. את בית האם שהתישבה בפתח־תקוה פקד אך בימי החופשה. עם גיוסו נשלח לגליל העליון.

היה במחנה צבאי אי־שם עד יום נפלו בפעולה בחזית משמר־הירדן בין הימים 7—10 ביולי 1948. הובא למנוחות בבית־הקברות בראש־פינה.

שמואלביץ יצחק

("איציק", "יצחק'לה")

בן דוב ושרה. נולד ב־29.1.1929 בחיפה. סיים את בית־הספר העממי בקרית־חיים. חניך תנועת "השומר הצעיר". בן 14 הצטרף ל"חברת־נוער" בדליה, שם עבד בעיקר בפלחה ולמד לנהוג בטרקטור. ב־1946 התגייס עם קבוצתו לפלמ"ח, ובפרוץ מלחמת־השחרור צורפו לגדוד (חטיבה "פתח") ועברו לגליל. השתתף כנהג בקרבות מלכיה, זרעין ויחיעם.

לאחר שסיים קורס מ"כ השתתף בקרב משמר־העמק. היה תמיד עליז וחברתי ביותר. אך חדור רגש אחריות. "בחורים צעירים נופלים ונשקם בידם. הם נופלים — כי הם רוצים לחיות ולמען החיים הם הולכים", כתב באחד ממכתביו האחרונים אל המשפחה.

נהרג בהפצצת ראשון־לציון ב־3.6.1948 בשבתו ליד הגה הג'יפ בתוקף תפקידו. נקבר בראשון־לציון. ב־22.6.1950 הועבר לחיפה.

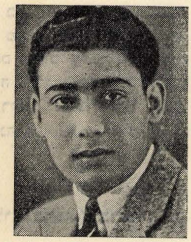
שמואלביץ מנחם (מנדל)

בן משה וצפורה. נולד ב־1925 בטייטש, בחבל קרפטו־רוס שבצ'כיה. גדל בסביבה מסורתית־כפרית והכשיר את עצמו מנעוריו לעבודת־אדמה בשדות אביו, עד שבאו הנאצים המרצחים והחריבו גם את הקהילה הזאת. ההורים נרצחו, האחים הופרדו זה מזה. מנחם נלקח למחנה אושביצים, אך הועבר לעבודת־כפיה במכרות־פחם, ורק תודות למבנה־גופו האיתן עמד בנסיון הקשה במשך שנים. בדרך נסיגתם הביאוהו הנאצים לבוכנואלד ומשם לטרזינשטאדט, שבה שוחרר על־ידי צבאות בנות־הברית, וגם מצא את אחיו שחשב אותו למת. אך הפעם נפרדו האחים זה מזה מרצון, כי אחיו רצה להישאר בגולה ומנחם שאף לציון. עבר לגרמניה למחנה פוקינג וחיכה לתור עלייתו. בינתים הצטרף לאצ"ל, עבר הכשרה צבאית במחנה־אימונים של הארגון בגרמניה ועלה ב"אלטלנה" ב־21 ביוני 1948. היה בין הנעצרים ב"מחנה־יונה" ובקרית־מאיר, ברח מהמעצר והצטרף לצה"ל. "אין זאת שעת־כושר לחשבונות פנימיים", נהג להגיד, וקיים דבריו.

צורף לחטיבה אחת. ההפוגה מנעה בעדו להשתתף במלחמה בפועל ממש. ישב על משלטו בבירוה ונפשו יצאה לחידוש הקרבות. אך נפל לא בידי אדם. נחש ארסי הכישו, ועד שאפשר היה לטפל בו מת ב־6.9.1948. למחרת היום נקבר בחיפה.

שמואלוב נתן

בן שמואל וחנה. נולד ב־15.1.1928 באלכסנדריה שבמצרים. בשנתו הראשונה עלו הוריו לארץ והתישבו בתל־אביב. לאחר שסיים את חוק לימודיו בבית־הספר העממי של "כל ישראל חברים" החליט מיד לעבור לחיים מעשיים. "טוב נסיון מלימודים" — אמר. עבד תחילה כפקיד בחברת "סוקוני וקום" ואחרי זמן קצר עבר לעבוד כסוכן ואחר־כך כשותף בחנות אביו והשתלם בשיעורי־הערב בבית־הספר "פיטמן". בחוג חבריו התבלט בהישגיו בספורט וכעלם עליז המיטיב לנגן ולשרוק.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצבא, והיה גא על שירות זה. נפל בדרך לפלוג'ה, בבית־גוברין, ב־13.3.1948. כיתתו ניסתה להזהיר שיירה יהודית שלא תעבור בשדה־מוקשים, ותוך כדי כך פגע בו כדור האויב. נקבר על גבעה בגת. ב־15.11.1949 הועברה גויתו למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שמואלוף בן־ציון

בן ישעיהו ואסתר. נולד ביום ג' באדר תרפ"ח (24.2.1928) באפגניסטן. כבן 3 עלה לארץ עם משפחתו. סיים את לימודיו בבית־הספר העממי "דורש ציון" שבירושלים והוריו נתנו לו את האפשרות לבור לעצמו את דרך חייו לעתיד. הנער בחר בחיי עבודה, למד סנדלרות ואחר־כך מסגרות. בשנת 1946 התגייס לנוטרות, שירת בתפקיד זה כשנה וחצי ונאלץ לחזור הביתה כדי לעזור למשפחה. עבד בבניה, תמך בהורים ועם זה פעל במחתרת שלחמה בשלטון הבריטי. אחרי החלטת הכ"ט בנובמבר של עצרת או"ם לחם בשורות המחתרת בגבול יפו—תל־אביב ועשה ימים ולילות בעמדות.

עם ההכרזה על הקמת צבא ההגנה לישראל הצטרף לשורות, אך בגלל בריאותו הרופפת לא ניתן לו להשתתף בתפקידים קרביים, והוא עבד במחנה כמכונאי ושרברב, אלא שרצונו העז להשתתף בשחרור הארץ לא נתנו לשבת במנוחה. לאחר דרישותיו הנמרצות נשלח לפעולות קרביות. השתתף בקרבות הגליל ועם שחרורו עבר לנגב. שבועים ימים היה באזור זה, מזה 7 ימים — בעמדה מבודדת וסבל מצמא. ב־8 בדצמבר 1948, כשנשלח להביא מים, פגע בו רסיס של פגז ליד משק אורים והוא נפל חלל. היה קבור בגבולות. ב־11.8.1949 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שמואלי איתמר (מרק)

בן צבי ובלה. נולד ב־26.1.1926 בירושלים. את ראשית חינוכו קיבל בבית־הספר העממי בשכונת נוה־שאנן אשר בחיפה. בסיימו את בית־הספר העממי עבר ללמוד בבית־הספר המקצועי שעל־יד הטכניון בחיפה. באותה תקופה כבר היה חבר ב„הגנה" ומשתתף פעיל במבצעיה. בסיימו את הוק לימודיו עבר לקיבוץ עין־גב לשנת־השירות, ובחזרו משם החל לעבוד כחרט וכמסגר. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס למשטרת הישובים העבריים וישירת בה שירות נאמן כשנה תמימה.

עם הכרזת המדינה היה בין ראשוני המתיצבים והיוצאים אל הגליל. תחילה במצודת אוסישקין, השתתף בקרבות עין־זיתים, במירון, היה בצפת הנצורה והשתתף בכיבושה. ממנה הועבר לראש־פינה, לרמות־נפתלי ולעמק החולה. השתתף גם בקרב על מלכיה. ביום 10.7.1948, בקרבות על משמר־הירדן, כבשה מחלקתו משלט. בהתקדמו לעבר עמדת הערבים כדי להטיל בה רימון, נפגע מכדור ונפל. שבועים אחרי נפלו הובא לקברות בראש־פינה.

שמואלי (כהנא) בן־ציון

בן שלמה ואסתר. נולד ב־1920 בחוסט שברוסיה הקרפטית (אז בצ'כוסלובקיה). גמר בית־ספר עממי עברי. משפלשו הנאצים לצ'כיה, באביב 1939, העפיל ארצה בספינה קטנה על־פני הדונאו ודרך הים השחור. נתפס והוגלה למאוריציוס. במלחמת־העולם השניה התנדב משם ללגיון הצ'כי ובהגיעו ארצה החליף את מדיו בלבוש אזרחי והצטרף לארגון מיסדי כפר־רופין. מכאן התנדב לבריגדה העברית. אחרי שחרורו חזר מאירופה למשק.

בראשית מלחמת־השחרור התיצב שוב להגנת המולדת. שירת כרב־טוראי מסור ובעל מרץ באחד הגדודים. השתתף בפעולות טירת־צבי, בית־שאן, ג'נין, נצרת, הגליל המערבי, ובאחרונה בנגב עד גבולות. נפל במבצע „עין" באחד המשלטים בנגב ואחרי חתימת שביתת־הנשק עם המצרים הועבר לקבורה בכפר־רופין.

שמואלי יעקב

בן דויד וצפורה. נולד בכ"ב באייר תרפ"ט (1.6.1929) בצפת. בן למשפחת נגר עני. משחר ילדותו עזר לאביו ולמד את מקצועו. בן שבע נתיתם מאמו. עבד עם אביו עד גיל 14 ואז הצטרף לקבוצת „הנוער העובד" ועבר עמהם לקיבוץ נען, בו היה אחיו אחד מחבריו הראשונים. שם עבד בהכשרה חקלאית, אך לאחר שאחיו הבכור, שומר הפרדסים הסמוכים לנען, נהרג בידי בני הכפר הערבי הסמוך, נענה, הוציאתהו אחותו מהקיבוץ והעבירתו אליה לירושלים. בביתה, בית פועלים עירוניים עני, חי וגר, ואם כי התגעגע לכפר ולעבודת האדמה החל לעבוד כמכונן במוסך וגם זכה להערכה רבה מצד מעבידיו. בו בזמן היה פעיל בהגנה ובמומחיותו כמכונן עסק גם בייצור נשק ביתי. הבאים אתו במגע שיבחו את תבונת־כפיו ואת חוש האחריות הטבוע בו.

עם פרוץ המאורעות לא גח ולא שקט עד אשר שיחררוהו מעבידיו והוא התגייס גיוס מלא והשתתף בפעולות רבות להגנת ירושלים. סיים קורס ל„עזרה ראשונה" ואף הדריך בו. נפל עם המחלקה הנבחרת של ה„ל"ה" בהרי חברון, בהגישם עזרה לגוש־עציון הנצור, ב־16.1.1948. נקבר בקבר־אחים בכפר־עציון ומשם הועבר כעבור שנה ומחצה להר־הרצל בירושלים, יחד עם עצמות כל חללי גוש עציון, ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949).

שמואלי יעקב

בן יצחק וגבריאלה. נולד בדצמבר 1927 בצרפת. בן למשפחה שומרת־דת. גמר בית־ספר גבוה. משנתבגר יצא מבית הוריו להכשרה בדרום־צרפת, בהתכוונו לעלות לארץ־ישראל. בחוץ־לארץ היה פעיל בקרב תנועת „פועלי אגודת־ישראל". בפברואר 1947 הגיע לחופי הארץ באניית־המעפילים „המעפיל האלמוני", אך גורש לקפריסין ועשה בה שנה תמימה. שם עבר קורס מדריכים ולימד את הילדים מעולי צפון־אפריקה. מיד עם בואו ארצה התגייס לצבא ההגנה. בצבא פעל למען שמירת השבת והכשרות במטבחים. שאף להקים עם חבריו קיבוץ על יסודות רעיוניים ומעשיים שכתב עליהם בחיבוריו ובמאמריו. גם חיבר שירים בנוסח הפיוט. בקרבות היה נכון תמיד לכל פעולה קשה ולחם בין הראשונים.

נשלח למשלטים בגליל. נפל במרוס שבקרבת אילת־השחר ביום 18.9.1948. למחרת היום נקבר בראש־פינה. הניח אשה ובת.

שמואלי משה

בן דויד ורחל. נולד ב־1929 בבגדד, בירת עיראק, וב־1936 עלה ארצה עם המשפחה והתישבו בירושלים. למד בבית־ספר ת"ת בית אהרן, ואחר־כך המשיך בבית־הספר המקצועי ע"ש ברנדס במקצוע החשמלאות ובו בזמן עבד בבית־המלאכה אצל בראון. ב־1944 הצטרף למחתרת אצ"ל ופעל בה בכושר ובמסירות. בראשית 1946 השתתף בהתקפה על בסיס חיל־התעופה הבריטי בבנין נוטר־דם בירושלים ונפצע מכדור בברכו. זמן מועט אחרי הבראתו הפעיל מוקש תחת משורין בריטי ברחוב אגריפס. השתתף גם בהתקפה על מועדון הקצינים בבית גולדשמידט ובפעולות אחרות. בסוף 1947 יצא לקורס מ"כ בשוני.

משפרצו המאורעות התגייס לשורות אצ"ל. השתתף בקרבות החזית הדרומית של ירושלים, בהגנת רמת־רחל בשעת הקרבות המכריעים, בכיבוש הר־ציון ובית־הספר לשוטרים. אחרי תום ההפוגה הראשונה השתתף כרגם ראשון בכיבוש הכפר מלחה. בהתקפת־נגד אשר ערך האויב מצד בית־ג'אלה קיבל משה על עצמו להודיע על הסכנה הקרבה לחבריו הפצועים שנחבאו מחמת מטר הפגזים ולהגיעם לסגת. במילוי שליחות זו נפגע, ועקבותיו נעלמו. נרשם כ„נעדר" ב־14.7.1948. עצמותיו נתגלו והובאו לקבורה בבית־הקברות הארעי בשיין־באדר וב־10.9.1950 הועברו למנוחות להר־הרצל בירושלים.

שמואלי (רויך) קלמן

בן שמואל וברייגדיל. נולד ב־20.5.1922 בסאנוק, גליציה, פולין, במשפחת בעלי־אחוזה בכפר. בימי מלחמת־העולם השניה ניצלו הוא ואחיו, השרידים מכל בני המשפחה, ונמלטו לרוסיה. שם הצטרפו לצבא הפולני, חיל אנדרס, ועמו הגיע לארץ. קלמן נתקבל עם אחיו לקבוצת מעלה־החמישה. עבד בעגלונות. ידע לטפל בבהמות־עבודה עוד מימי ילדותו באחוזת אביו. לאחר זמן־מה עבר עם אחיו לנתניה, שם עבד בבנין. עסק גם בספורט, בשחיה ובכדורגל. נשא אשה והתיישב בפתח־תקוה.

היה חבר „משמר העם" בתחילת מלחמת־השחרור, ואחר־כך עבר לצבא והשתתף בקרבות. נפל בכיבוש מגדל־צדק בה' בתמוז תש"ח (12.7.1948). למחרת היום נקבר בפתח־תקוה. ימים אחדים לפני נפילתו בא הביתה לחופשה קצרה וחלה, אולם חזר לפני החלימו על אף הפצרות משפחתו, בטענו שלא ירשה לאחרים להילחם ולהסתכן למענו.

שמולביץ אשר (אנשיל)

בן יעקב. נולד בשנת 1927 בעיירה ויירושוב אשר בפולין. כבן 13—14 נלקח למחנות־ההשמדה. לבסוף היה עצור במחנה אושביצים. נשאר יחידי מכל משפחתו. עלה לארץ כמעפיל בשנת 1946. זמן קצר שהה בקבוצת גניגר. ממארס 1947 עבד כפועל־נקיון בבית־הנכים בתל־אביב, ובמארס 1948 התגייס לצבא ההגנה לישראל. שירת בחטיבת „גבעתי". השתתף בליווי שיירות בקוי־הדרום (רחובות, גדרה, באר־טוביה). השתתף בכל הקרבות בנגב.

נפצע בפעולה בקרב על כפר סיקה (דרומית־מזרחית מלכיש) ומת מפצעיו ב־29.11.1948. למחרת היום נקבר ברחובות.

שמואלי שמואל

בן יעקב ורחל. נולד ב־26 במאי 1926 בסופיה, בירת בולגריה. עלה לארץ ב־1 באוקטובר 1944. מקטנותו חונך ברוח הציונות. כל מחשבותיו היו מכוונות לעליה ארצה. השתתף מנעוריו בתנועת „השומר הצעיר" והשקיע בה את מיטב מרצו. למד בבית־ספר עממי ובגימנסיה בולגריים, אך עם גבור השפעת הפשיסטים, שאומנו על־ידי הס"ס הנאצים, גורש עם כל משפחתו לעיירה נידחת בגבול רומניה. שם צריך היה לעזור לאביו בכלכלת המשפחה ועבד כרפד. למרות הרדיפות והסכנות הכרוכות בדבר הצליח לעבוד כל הזמן בתנועת־הנוער ולחתור לקראת עליה לארץ. נתפס על־ידי המשטרה ובקושי הצליח להשתמט מידיה. עלה ארצה בשנת 1944 עם „עליית־הנוער". עשה הכשרתו בקיבוץ מסילות שבעמק בית־שאן. היה אחר־כך חבר קיבוץ גירים ועבר לבסוף לעבוד בתל־אביב כדי לעזור להוריו. היה חבר ה„הגנה" ומיד עם פרוץ הקרבות התגייס לצבא, בו שירת כצלף ומדריך בסיירות. במכתביו להוריו לא סיפר שמואל כי הוא מגויס, כדי שלא ידאגו לו. פעם בהיותו בקורס קיבל חופשה קצרה ובהגיעו הביתה מצא מברק שאחיו בא לארץ ונמצא במשמר־העמק. שמואל הגיע אל אחיו, לאחר שהתגבר על קשיי הדרכים של הימים ההם, שהה אתו רק לילה אחד וחש לחזור לפלוגתו למועד הנכון, כי היה חייל דייקן ומסור.

נפל בקרב על כפר־סבא הערבית, בהיפגעו מפגז שנפל לתוך המשורין בשעת סיור, ביום 13 במאי 1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־16.5.1948.

שמוקלר אליעזר (לייזר)

בן יוסף ובתיה. נולד ב־9 במארס 1930 בתל־אביב. בן שלוש נתיתם מאביו. למד בבית־הספר „הכרמל". בגיל 10 הצטרף ל„השומר הצעיר". משם נתגייס לפלמ"ח. שנה אחת למד בבית־הספר המקצועי „שבח" והחל לעבוד כמכונאי ב„דרום־יהודה" כדי לעזור לקיום המשפחה. בערבים הוסיף ללמוד ולתת מזמנו לתנועה. נלהב היה בשאיפתו ללכת לקיבוץ. אך לא זכה לכך. כחבר ה„הגנה" משנת 1945 השתתף ב„ליל וינגייט" בהורדת־מעפילים ובפעולות־חבלה נגד האנגלים.

עם תחילת מלחמת־השחרור הלך לגבעה, משם נשלח לשרונה לקורס מדריכי־ספורט. כשחזר משם נשלח לקרבות ירושלים. השתתף במבצע „נחשון" כאחד מבני הגדוד שבחטיבת „הראל" ונפל בקרבות שער־הגיא בדרך ירושלים ב־11 במאי 1948, באותה סביבה שבה הוקם קיבוצו אחרי מותו. היה קבור בקרית־ענבים. הועבר לנחלת־יצחק.

שמושקין מנחם

בן שמואל ובתיה. נולד ב־י"ח באלול תרפ"ט בבית־גן, ליד יבנאל שבגליל התחתון, להורים בני העליה השניה. למד בבית־הספר העממי ביבנאל, שנתים למד בבית־הספר העממי בפתח־תקוה וחזר וסיים את בית־הספר ביבנאל. היה נער מוכשר, אמין־לב ותוסס, אהב את האדמה ואת עבודתה בכל לבו. פעם, כשאמרו הוריו למכור את המשק ולעבור לעיר, התנגד לכך ובמסירותו הרבה לאדמת משקם שיכנעם להמשיך ולעבד את אדמתם. חלם על מיזוג עבודת־אדמה ושמירה. מגיל 14 וחצי חבר ה„הגנה" ופעיל בה. עבר קורסים רבים והצטיין כצלף וחבלן. בן 17 התגייס לגוטרות ונעשה מפקד כיתה.

מהתחלת מלחמת־השחרור השתתף בליווי השיירות לטבריה וחזרה. ב־24.2.1948 חסמו ערביי הכפר הערבי לוביה את הכביש לטבריה. באוהה שעה החזרם המשורין של סג'רה שיצא להבטיח את הדרך. אחרי ליל שמירה בשדות ועל אף עייפותו הצטרף מנחם לקבוצת בחורים מיבנאל לליווי מכונית נוסעים לטבריה. באותה פעולה נפגע בלבו ונפל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבית־גן.

שמחון אברהם

בן אליהו ומזל. נולד ביום ב' במנחם־אב תרצ"א (16.7.1931) ברמת־גן. ילדותו עברה עליו בתנאי־חיים קשים שהעיקו עליו ומנעו ממנו את האפשרות להתפתח. סיים שלוש כיתות של בית־ספר עממי. בהיותו בן 13 שנה חלתה אמו ומתה ואברהם עבר לגור בבית דודו, אך לא יכול להסתגל למשטר־החיים הדתי החמור ששרר בבית דודו, ולאחר כשנה נפרד מעליו והצטרף להכשרה מגויסת של הפלמ"ח. שהה בהכשרה במשגב־עם. אולם רוב זמנו בפלמ"ח עבר עליו בקיבוץ גבעת־חיים. לאחר שקבוצתו עלתה להתישבות

נפרד ממנה כי רצה להשתלם בימאות ולעסוק בעליה הבלתי־חוקית. השתתף בפעולות מחתרת רבות במסירות ואומץ־לב, גבוה, חסון, נראה מבוגר למעלה ממידת גילו, וכך ניתנו לו תפקידים אחראיים ביותר. לאחר שלוש שנות שירות שוחרר והועבר ל„רזרבה". לאחר שחרורו סודר בעבודה בחברת־החשמל והתקדם יפה בלימוד המקצוע. באותו זמן היה פעיל בפלמ"ח והיה מאמרגני „הרזרבה" ברמת־גן.

עם פרוץ המאורעות נקרא מיד אל הדגל. היה בין מגיני פרברי תל־אביב. הצטרף אל גדוד „הפורצים" והשתתף בקרבות לפריצת הדרך לירושלים. כחבלן או כמקלען השתתף בכל קרבות הגדוד בהרי ירושלים ובפרבריה הקיצוניים. בכ"א בניסן תש"ח היה בין המסתערים על המנזר בשכונת קטמון בירושלים. בקרב זה, בשעת התקפת־נגד של הערבים, נפגע בראשו ונפצע קשה, ומת כעבור שבוע בבית־החולים ביום א' דראש חדש, ל' בניסן תש"ח (9.5.1948). נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום ט' במרחשון תשי"ב (8.11.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שמחי אברהם

בן יפת ויונה. נולד ב־16 במארס 1930 בשרשב שבתימן. ב־26 בספטמבר 1938 עלתה המשפחה לארץ והשתקעה בכפר־מרמורק שליד רחובות, בן עברה עליו ילדותו. בן שתים־עשרה הצטרף ל„הגנה"—גדנ"ע. חבר „הנוער העובד" ואחד הנאמנים בו. לאחר 13 שנות חיי תנועה וגדנ"ע עבר לחי"ש, ואף כי רבים מחבריו עברו אל ארגוני־מחתרת פורשים, עמדה לו הכרתו ללכת בדרכו הוא המנוגדת לדרכם. עם תחילת המאורעות פרש ממשרתו, משרת פקיד ה„הסתדרות", וההמסר לפעולות ה„הגנה", ובפברואר 1948 התגייס גיוס מלא ויצא מיד לפעולות טיהור בדרום. הצטרף לגדוד אחד בחטיבת „גבעתי" ועבר עמו את מרבית קרבותיו כחבלן. השתתף בקרבות על גן־יבנה, כפר־אוריה, מע'אר, עקיר, אבר־גבן, אבר־שושה, חסן־סלמה, דיר מוחיסין, תל־א־ריש.

נפל ב־11 במאי 1948 בפעולת חבלה בכפר בשית, מקום קרבו האחרון, בשעת התנקשות עם כנופיה, כשהוטל עליו להפעיל חומר־נפץ. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות.

שמחי יהודה

בן אהרן ושולמית. נולד בט"ו בשבט תרצ"א (1931) בתימן ובהיותו כבן 3 עלה לארץ עם הוריו שהתיישבו במחנה־יהודה שליד פתח־תקוה. כבן 6 נכנס ל„חדר", למד אחר־כך בבית־הספר „נצח־ישראל" ובמחצית שנת 1946 עבר לחיי עבודה במקצוע המסגרות, כי היה הבן הבכור בבית והוטל עליו העול לעזור למשפחה רבת־הנפשות. היה חבר פעיל ב„הנוער העובד", הצטיין בספורט ומסור לגדנ"ע. בשאפו לחיי חלוציות יצא עם חבריו לגרעין „עמל" להכשרה במשק גבע. למרות גילו הצעיר התנדב לצבא עוד לפני שהיה חייב גיוס, עבר קורס למפקדי כיתות בחי"ש והצטרף אחר־כך לפלמ"ח. יחד עם בוגרי הקורס השתתף בפעולת „נחשון", בפריצת הדרך לירושלים. מאז השתתף ב־18 קרבות ומבצעים שונים — מהגליל ועד הנגב — ובכולם התבלט באומץ־לבו ולא ידע פחד מהו. בקרב לטרון היה מאחרוני הנסוגים ובדרכו לבסיס עזר למצטרעים וחזר עם שני מקלעים על גבו. היה מקלען בפלוגתו. מחונן בכוח סבל, מסתפק במועט, שתקן. ידע את נשקו ואהבו ולא הכזיב במשימות שהוטלו עליו.

בקרב האחרון שלו, בחוליקאת שבנגב, ביום ראשון, ערב סוכות תש"ח, תקפו המצרים ללא הרף את המשלט שבו פעל יהודה. הוא וחבריו השיבו באש מדויקת עד שהאויב שוב לא העיז להוציא ראשו מן הטנק וירה באויר. כשנפצע יהודה מפגז תותח והושכב על אלונקה, לא התאונן על כאבו. בדומיה נשא סבלו. פצוע נלקח לבית־החולים בתל־ליטוינסקי ומת שם ב־20 באוקטובר 1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות למחרת היום בפתח־תקוה.

שמחי יפת־יהודה

בן עובד־יהודה ושמעה. נולד בשנת 1920 בתימן ומשם עלה לארץ. עבר את כל לבטי ההשתרשות ועבד בכל עבודה שבאה לידו.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס לצה"ל ולחם בחזיתות שונות. עם גבור הקרבות בחזית לטרון הועבר לשם עם יחידתו ובקרב על משטרת לטרון ביום כ"א באייר תש"ח (30.5.1948) נפל חלל. ביום כ"ה במרחשון תש"י (17.11.1949) הובא למנוחת־עולמים, יחד עם חבריו־לקרב, בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי שעל הר־הרצל בירושלים.

שם־טוב אליעזר („לסקו")

בן אברהם ופאולינה. נולד בשנת 1928 בסופיה, בירת בולגריה. סיים בית־ספר עממי ולמד את מקצוע הסנדלרות. עם התחלת מלחמת־השחרור החליט להצטרף אל המגינים. עזב את ארוסתו ונסע לצרפת כדי להגיע משם לארץ. התאמן עשרים יום והיה בקבוצה הראשונה של ארבעים איש מתוך 300 מתאמנים שהפליגה לארץ ב־1948. עם בואו נסע לתל־אביב ולאחר שלא מצא את קרובתו־דודתו בבית, השאיר את חבילתו בביתה והתיצב מיד לשירות. שירת בפלוגה א' של אחד הגדודים בתפקיד מקלען. השתתף בכל הפעולות הקרביות של הפלוגה בקרב הגדול על לטרון ב־24.5.1948, בכיבוש בית־סוסין ובית־ג'יז. בכל המערכות האלה הצטיין באומץ־לבו.

ב־31.5.1948 חיפש עמדה יחד עם חברו, כדי לחפות באש המקלע על היחלצות מחלקתם מתוך מלכודת. המשימה הצליחה, אולם השניים נעדרו. כאשר יצאו סגן מפקד המחלקה ומפקד הפלוגה להוציא את המקלענים האמיצים, לא מצאו איש מהם בחושך. זמן רב שיערו כי נפלו בשבי הלגיון הערבי, אך השערה זו נתבדתה. ב־17.11.1949 הובאו עצמותיו למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

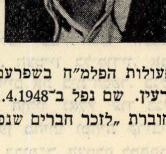
שם־טוב בת־שבע

בת אברהם ושרה. נולד בי"ד באדר תר"ץ בירושלים. בת־בכורה להוריה, משפחה אדוקה ואמידה בעיר. עד גיל 13 ביקרה בבית־הספר „אלטשולר" בירושלים. באותה שנה נתיתמה מאביה ומאז צריכה היתה לעבוד ולדאוג לעצמה. אחיה ואחיותיה הקטנים הוכנסו לבית־יתומים, והיא הרגישה כלפיהם חובת חינוך ודאגה, ובמידה שההבגרה השתדלה להנעים להם חייהם. היתה חברת ה„מעמד" והארגון הצבאי הלאומי בירושלים. על השתייכותה לאצ"ל שמרה בסוד, עד לאותו יום בו הכניסה גם את אחותה הצעירה לשירות הארגון.

בימי מלחמת־השחרור נתנה את חלקה להגנת העיר ולשחרורה.

את המטרה ניסחה פעם לפני חבר אחד: „אנו מוכרחים לכבוש את ירושלים ולשחררה מעול־זרים". חברה הקרוב לה ביותר, יהודה סלוניימסקי, נפל חלל בקרב מלחה. יומים אחרי מותו נהרגה אף היא בעמדתה בצפון ירושלים ביום 16.7.1948. היתה קבורה בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועברה להר־הרצל בירושלים.

שפ־טוב יהודה

בן יצחק ותמר. נולד ב־10.4.1930 בבריית־המועצות וב־1933 הצליחה המשפחה לצאת משם ולהגיע לארץ והתישבה בהרצליה. גמר את בית־הספר העממי ואחר־כך עבד כמכונאי במוסך הרצליה, עבר לעבוד במוסך „דן" והיה מועמד להתקבל כחבר בקואופרטיב. כחבר „הנוער העובד" הלך להכשרה ביגור והצטרף לפלמ"ח.

משהחלה מלחמת־השחרור השתתף בפעולות הפלמ"ח בשפרעם, כפר־קנה, חזית משמר־העמק ובאחרונה בזרעין. שם נפל ב־21.4.1948 ונקבר בעפולה ב־25.4.1948. זכרו הועלה בחוברת „לזכר חברים שנפלו", בהוצאת קיבוץ הגוברים דרדרה.

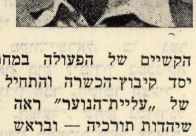
שמידט (שמי) אהרן („ג'ימי")

בן הצייר מנחם ורבקה. נולד ביום ט"ז בסיון תרפ"ז (29 במאי 1926) בחיפה. היה ילד ער ועליז. סבו — בעל הדרת־שיבה — חינכו למצוות, ואהרן למד את ההפטרה לבר־מצוה שלו בקלות מפליאה. גמר בית־ספר עממי. בכיתה ח' הפתיע בידיעותיו בניקוד. אף כי הראה תכונה ברורה של איש הרוח, ביכר ללמוד, אחרי גמר בית־הספר העממי, מסגרות ומכניקה וסיים את בית־הספר המקצועי בהצטיינות. אחרי־כן התחיל לעבוד בחלקאות. בן י"ג הצטרף לתנועת „הצופים". היה בהכשרה מגויסת — פלמ"ח — בנען. השתתף במעשי חבלה נגד השלטון המנדטורי: בפיצוץ גשרים, ב„ליל־וינגייט"; ב־29 ביוני 1946 השתתף בפיצוץ גשר עזה. נאסר ונשלח לרפיח. סיים קורס מ"כ והדריך במשך שמונה חדשים בבית־הערבה. סיים קורס מ"מ והדריך בקורסים לחבלנים במקומות שונים בארץ. משרצו להיוודע מפיו על מעשיו בפלמ"ח — לא גילה דבר, אך התחמקותו מתשובה היתה בנימוס ובעדינות. נבחר בצבא בין ה־15 אחוזים". פעם, בטפלו ב„בקבוקי־מולוטוב", נכוה ושכב בבית־החולים. משהחלים חזר מיד לפלמ"ח. היה בתוך ג'יפ שנתהפך ונתגלגל במורד־הר; הג'יפ התלקח ואהרן הוצא מתוכו נטול־הכרה, שכב שוב בבית־החולים, אך כף ימינו שותקה. לא הסכים לקבל עזרת אמו ואימן ידו לשרת את עצמו. על אף כשרונו הבולט כמפקד, הביע רצונו לחזור אחרי המלחמה לחקלאות. מן ההכשרה המגויסת עבר בשעתו להכשרה חקלאית ועלה להתישבות בקיבוץ חקוק, ליד גינגוסר, שהיה חבר בו.

בתחילת מלחמת־השחרור שירת באחד הגדודים. בימי פעולת „נחשון" הצטרף בחולדה לגדוד אחר. נתמנה מפקד פלוגה בחטיבת „הראל"־פלמ"ח שבירושלים, היה בין כובשי שייך־ג'ראח (בימי הבריטים) והצטיין בתכנון הנסיגה משם, שנעשתה לאור היום. תיכנן וביצע חבלה נועזת ומפתיעה בכביש ירושלים—יריחו, כאשר כל השטח משני צדי הכביש היה בידי האויב, כדי לעצור את הלגיון הערבי מלעלות על ירושלים. לחם בסביבות הר־הצופים, ליד בית־החולים הגרמני ויקטוריה אוגוסטה, ברמת־רחל, בתחנת הראדאר שליד קרית־ענבים. פלוגתו היא שכבשה את המנזר „מר־אליאס" ובזה הוקל לחץ האויב מעל רמת־רחל. גבוה, דק־גו, רציני ולעתים חייך חיוך טוב־לב ואירוני כאחד. בעל אופי מורכב, קשור לביתו ומסור להוריו. צייר רישומים וקריקטורות, בקי בעברית, חובב מוסיקה קלאסית ומודרנית, כתב שירים וניגן על כינור. חובב טבע, הקלאות וספורט. חריף־שכל ומהיר־החלטה. שנון, נטה למרכסיזם ולאורו בחן וניתח תופעות־חיים. בחיבורו על שלום־עליכם ניכרת הבנה ספרותית דקה. יש ענין בשירו „מחנה־ישראל" — נסיון לפואימה תנ"כית. היתה לו זיקה נפשית להוי הגולה. בקרב לכיבוש משלטים, צפונה לשער־הגיא — במבצע „מכבי" — החזיק מעמד במשלט ארבע יממות תמימות בתנאים שלמעלה מכוחותי־אנוש. אחר־כך השתתף בכיבוש בית־מחסיר. בעצם הקרבות הוטל עליו להדריך שורה של מפקדים בשביל חטיבתו. לאחר ההפוגה הראשונה נתמנה קצין־מבצעים (סגן המג"ד) של גדוד אחד ועסק בתכנון הקרב בהרי יהודה ובביצועו — בכיבוש השביל המוליך לכפר־עציון ולשטח שבו נפלו ה„ל"ה". בשעת כיבוש המשלט „המשותף" הצליח הקרב ביותר. הערבים נסוגו והשאירו אחריהם רובים ותותחים — שנקראו אחרי־כן „תותחי־ג'ימי" ו„רוביג'ימי" — וציוד הרבה (בתיאורי הקרבות נקרא בקיצור גם ג'). בשעת הקרב הזה היה במצב־רוח מרומם. פתאום פילח כדור את לבבו והוא עוד הספיק לקרוא. „נפצעתי... מסרו שלום לביתי..." ונפל בדיר־אבן — במרחק 50 מטר מעמדות האויב — ביום ט"ז בתשרי תש"ט (19.10.1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בקרית־ענבים. אחרי שנפל הועלה לדרגת סרן לפי פקודת המטכ"ל.

שמיטנקה שלמה

בן מטיאס. נולד בשנת 1928. נפל בקרב בעיראק אלמנשיה ביג' בתשרי תש"ט (16.10.1948). הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק ביום ו' בתשרי תש"י (29.9.1949).

שמיל בנימין

בן מיכאל־מנשה ולאה. נולד ב־28 ביוני 1920 בקושטא אשר בתורכיה. למד בבית־ספר תיכוני איטלקי וקיבל השכלה אוניברסיטאית בפקולטה לכלכלה, בה הוכתר בתואר ד"ר. לאחר שגמר את חוק לימודיו הצטרף לאגודת „נאמני ציון" והחל בפעולתו הציונית במחתרת. במשך זמן קצר היה לאחד האנשים המרכזיים בעבודה הציונית וראה ברכה רבה בעבודתו החלוצית. למד עברית ולמרות הקשיים של הפעולה במחתרת ותנאי הסביבה היהודית בתורכיה, יסד קיבוץ־הכשרה והתחיל להכשיר את הנוער לעליה. במפעל זה של „עליית־הנוער" ראה את תוכן חייו, כי רעיונו המרכזי היה שיהדות תורכיה — ובראש וראשונה הנוער — חייבת לשדד את מערכות חייה ולהכין את עצמה לקראת חיים חדשים במולדתם. כתוצאה מאמציו קמה תנועת „החלוץ" בתורכיה. השליחים מארץ־ישראל היו אומרים עליו: „בנימין הוא שהוליד את המהפכה היהודית בין הנוער בתורכיה". ואכן, הזרעים לא נזרעו על קרקע צחיחה. העליה החלה, ומשנחסמה הדרך הלך גם הנוער התורכי בנתיב־ההעפלה. ביולי 1945 עלה לארץ ובחר בחיי עבודה. במכתבים מהארץ באותה תקופה כתב לחבריו: „האדם מרגיש את מהפכתו הוא בפרי העץ שבגן, בירק ובפרה, שבידיו שתל ונטע". את הכשרתו הראשונה עשה במשק גבעת־חיים ומשם עבר למשק שפיים. בשנות המאבק נגד הבריטים, כשהללו צרו על שפיים ורשפון, פקד על המגינים ונפצע בכידון

בראשו. נלקח על־ידי התוקפים, אך שוחרר כפצוע לאחר התערבותו של „מגן־דויד־אדום". עם גמר הכשרתו בשפיים הצטרף עם יתר חבריו לקיבוץ „הגושרים" שליד פרדס־חנה ועבד כשנתים בפרדסים שבסביבה. כחבר פעיל ב„הגנה" נשלח מטעם קיבוצו לקורס מ"כ, אחר־כך לקורס מ"מ, על אף בקשות אשתו אשר נאלצה לחיות לבדה פרקי־זמן ארוכים. כבעל משמעת והרגשת חובה ידע תמיד לוותר על עניניו הפרטיים למען הכלל. עם התחלת ההתנדבות למערכה נשלח לבת־שלמה כמפקד המקום, ואחר־כך הועבר לזכרון־יעקב. כשאורגן הצבא הצטרף לחטיבת „אלכסנדרוני" כמפקד יחידה.

ב־28 בדצמבר 1948, בקרב עיראק אלמנשיה, שמע בטלפון שמפקד חיל־הרגלים נפל וכי מבקשים מפקד אחר במקומו. בנימין הלך למלא תפקיד זה וממנו לא חזר עוד. היה קבור בפלוג'ה. מ־11.5.1950 הועבר לנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה ובת. לצבא השאיר ספר, פרי עבודתו, על מכונות־יריה. לפי פקודות המטכ"ל הועלה לאחר נפילתו לדרגת סגן ראשון.

שמלץ נחום

בן משה ודבורה. נולד ב־25.1.1917 באולבסק, רוסיה. למד בבית־ספר תיכון ברובנה. עלה ארצה ב־1934 עם אחיותיו הצעירות. שירת שלוש שנים בחיל־הספר בתפקיד רכב. נפצע ושכב בבית־חולים. ב־1938 התפטר משירות זה. נשא אשה והשתכן בקרית־חיים. אחר־כך התגייס לנוטרות ושירת שבע שנים כסרג'נט במשטרת הרכבות. ב־1946 השתחרר משירותו במשטרה ועבד במלאכת הריצוף. היה פעיל מאד ב„הגנה" כבקי בכל סוגי הנשק.

ב־16.5.1948 נשלח לאמן טירונים בעין־שמר, ומשם נשלח בראש מחלקה לחזית לטרון. ב־31.5.1948 יצא כמפקד כיתת־סיור לסיור, ובחזרם לבסיס עלה על מוקש (הוא לבדו, כי הלך הראשון) ונפצע קשה. מת למחרת בבית־החולים „הדסה" בתל־אביב. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. השאיר אשה ובת קטנה. לפי החלטת המטכ"ל הועלה לו לאחר נפילתו דרגת סגן.

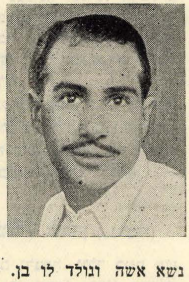
שמיר אליהו („אליק")

בן אריה ואלה. נולד ב־15.6.1924 בתל־אביב. לאחר תקופת־עבודה קצרה בקבוצת־הרועים בנהלל חזר עם הוריו לתל־אביב ושם למד, התבגר וגדל. ראשית חינוכו בגן־ילדים ובבית־הספר העממי „תל־נורדיה". המשיך את לימודיו בבית־הספר הריאלי „מונטיפיורי" ואחר־כך בבית־הספר מקוה־ישראל, בו גמר בהצטיינות את חוק לימודיו במכניקה חקלאית. מנעוריו חבר „השומר הצעיר". ספורטאי משובח מילדותו, חבר התאגדות „הפועל", שחקן בכדורגל ושחיין מצטיין, שזכה בשעתו במקום הראשון בתחרות־נוער ארצית. עם סיום חוק לימודיו במקוה־ישראל התגייס עם חבריו לפלמ"ח אשר היה אז, בשנת 1941, בראשית צעדיו. נשלח לקורס מ"כ ומיום שסיים את הקורס עבר את כל פינות הארץ בתפקיד של מדריך, מפקד ומרכז־ספורט. תחנותיו היו: כפר־מנחם, רמת־הכובש, עין־שמר, גבעת־חיים, מעוז־חיים, בית־השיטה, יגור, כפר־יהושע ועוד. לאחר חמש שנות־שירות רצופות שוחרר ונכנס לחיים אזרחיים בתל־אביב. אך גם כאן לא הפסיק שירותו. במסגרת הרזרבה של הפלמ"ח מילא תפקידים אזרחיים ומסוכנים בפעולות המאבק. השתתף בהתקפה על משטרת שרונה ובנס ניצל ממוות. בראשית המתיחות של 1947 נשלח כמפקד לנקודה מרוחקת בנגב, בימים שחששו לפלישה מצרית מוקדמת.

עם פרוץ מלחמת־השחרור חזר והתגייס ועם חברו המ"פ נחום אריאלי ז"ל הקימו את פלוגתם אשר הופקדה להבטחת ראשית הדרך מתל־אביב לירושלים, הקטע שבין שכונת התקוה לראשון־לציון. הספיק במשך חדשיים לפקד ולהשתתף בקרבות רבים נגד יזור, רמלה, בית־דגון ויפו, ונתמנה כמפקד המשמר הנע של הבטחת השיירות. ב־22 בינואר 1948 יצא אליהו עם פקודיו, נוטרי חולון, לבדוק את הדרך לפני שיירת הבוקר לירושלים, ובכניסה ליזור, ליד בית־החרושת לקרח, הושם להם מארב, עלו על מוקש ונספו כולם, כל השבעה. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק. עם זכרם הועלה גם זכרו בספר זכרון „השבעה" שיצא לאור במלאות שנה לנפלם. המספר משה שמיר, אחיו של אליהו, העלה את זכרו בספר „פרקי אליק".

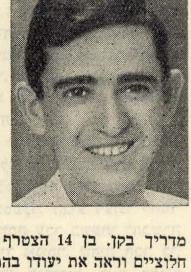
שמן משה

בן סעדיה ואסתר. נולד בשנת 1918 במחנה־יהודה, שכונת התימנים אשר בפתח־תקוה. למד בבית־הספר העממי „נצח ישראל". הצטיין בלימודיו, אבל לא ניתן לו לסיים את בית־הספר. בגלל הדחקות בבית הוריו נאלץ עוד בגיל רך לעבוד למען מחיתו ומחית קרוביו. מנעוריו—חבר בית"ר. הצטרף למחתרת אצ"ל נגד הבריטים והשתתף בפעולות ללא פחד וללא רתיעה מפני הסכנות. נשא אשה ונולד לו בן. עם הכרזת המדינה הצטרף לצבא ההגנה לישראל. אם כי בז למות אהב את החיים. קשור היה מאד למשפחתו. „הבית — איזו משמעות נפלאה ישנה לארבע אותיות אלו, מה רב האושר הצפון בהן. אך עתה פשע הוא לאדם היכול להחזיק בנשק להימצא בבית. מרגיש אני כי טוב לי, כי אני הוא החותר לגרשם — וגרש גרשם ואז נחזור ונחיה שוב חיי חופש", — כתב לאשתו.

על ההכנות לפריצת הדרך לנגב סיפר משה בשמחה באחד ממכתביו. בכליון־עינים ציפה לכך. נפל ב־17 באוקטובר 1948 בקרב על המשלט אשר בצומת הכבישים מג'דל — פלוג'ה וג'וליס — חולייקאת. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג. הניח אשה, צפורה, ובן.

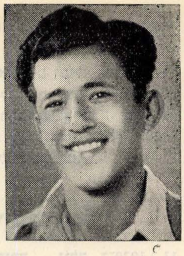
שמעוניבין אברהם

בן עזריאל ורבקה. נולד ב־3.8.1930 בעיר קוטנו בפולין. ראשית חינוכו בגן־ילדים עברי. בשנת 1936 עלה עם הוריו לארץ. למד כ־4 שנים בבית־ספר עממי ובגימנסיה ברמת־גן ואחר־כך עבר לבית־החינוך בשכונת ברוכוב. משסיים את בית־הספר העממי למד בבית־הספר „תיכון חדש". את הכיתה השמינית סיים בסמינר למורים בירושלים. בגיל 11 הצטרף ל„השומר הצעיר". בן 15 נעשה מדריך בקן. בן 14 הצטרף לגדע"ע. נער ישר־דרך היה. שאף לחיים חלוציים וראה את יעודו בהתישבות העובדת. החליט להשתלם בהוראה, כדי שיוכל להיות מורה בקיבוץ.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגדב מיד לשורות הלוחמים. על אף העובדה שנפסל פעמיים לשירות ביחידה קרבית, הצליח להצטרף לגדוד אחד של הפלמ"ח. „לא אוכל להסתכל בעיני תלמידי לעתיד לבוא", אמר, „אם אדע בקרב לבי שלא מילאתי את חובתי כצעיר עברי בארץ־ישראל". בשירותו בצבא הצטרף לגרעין „השומר הצעיר" שובל. בגלל מצב בריאותו לא יכול לצאת לפעולות קרב. ביום 3.6.1948 יצא עם חבריו לקרבו הראשון, להתקפה על אשדוד. אחרי הקרב נשאר לחפות על נסיגת חבריו, ואף־על־פי שנפצע המשיך בחיפוי. בקרב זה נפל וגופתו נעדרה. אחר־כך נמצאה בסביבות אשדוד והובאה לקבורה ב־7.11.1949 בנחלת־יצחק.

שמעוני אפרים

בן יפת ומרים. נולד ב־28.8.1931 בפתח־תקוה. למד בבית־הספר העממי „נצח ישראל" והיה בו מטובי התלמידים. יצא לעבודה, הצטרף לתנועת „הנוער העובד" והיה אחר־כך מדריך בגדנ"ע. משגדל עבר ל„הגנה" ובמלחמת־השחרור שירת בצה"ל בחיל התותחנים.

תוך כדי פירוק מוקש בסביבת פתח־תקוה נהרג ביום 1.10.1948 ובו ביום הובא לקברות בפתח־תקוה.

שמש דויד

בן יעקב וחדוה. נולד בשנת 1928 בבגדד, בירת עיראק. למד בבית־ספר עממי ותיכוני. שאף לעלות ארצה בעקבות אחיו שעלה ב־1934, אשר מפעם לפעם הזמין אותו על־ידי מכתבים. ב־1946 העפיל ארצה בדרך היבשה בניגוד לרצון הוריו הדואגים. ממחרת בואו לבית־השיטה עם אחיו, ביקש כי ישלחוהו מיד לעבודה, אשר בה ראה מטרה לעצמו. כשעלו יוצאי בבל להתנחל במושב נבטים שליד באר־שבע הצטרף אליהם, למרות אזהרת אחיו שלא יטול על עצמו משימה זו בתנאים הקשים ובלי הכשרה מספקת. משקיבל ידיעה על מות אביו ביקש וקיבל חופשה מהארגון המתנחל ועבר לתל־אביב כדי לעבוד ולתמוך באמו. משלא מצא סיפוק בחיי העיר וגם לחיי המושב לא רצה לחזור, ובינתים הוברר לו כי אמו שוב אינה זקוקה לעזרתו, ב קש לחזור לחקלאות במשק של קיבוץ. לפי עצת אחיו חזר לבית־השיטה ושם הצטרף לקבוצת „הצופים" במסגרת הכשרת הפלמ"ח. מיד עמדו חבריו על סגולותיו האישיות ועל הבנתו ומסירותו ללא גבול, אם באימונים ואם בעבודה כרפתן.

בתחילת מלחמת־השחרור התנדב למלא תפקידים שונים ונפל בתאריך המשוער של י"ד בטבת תש"ח (27.12.1947). לפי החלטת המטכ"ל הועלה לו לאחר מותו דרגת סגן.

שמש שמעון

בן משה ופנינה. נולד בשנת 1913 בבגדד, עיראק. מנעוריו שאף לעלות לארץ־ישראל. ובשנת 1933 הודיע להוריו כי יעלה בלי להתחשב עם המכשולים השונים. הוא הבטיח להם כי יעשה את כל אשר ביכלתו כדי שיעלו גם הם, אף זכה לקיים את הבטחתו. מיד עם עלותו ארצה (1933) השתתף בסמינריון של „הקיבוץ המאוחד" בעין־חרוד. שם למד והכיר את בעיות הציונות והישוב בארץ. השתקע עם המתישבים הראשונים בשכונת התקוה בתל־אביב. מקצועו — נהג טכסי. היה חבר ה„הגנה" והתגייס לנוטרות ל„משמר הרכבות" בתפקיד קורפורל. בימי מאורעות תרצ"ו—תרצ"ט השתתף בהגנת שכונת התקוה. היה אחד מפעיליי ועד השכונה, ועם פרוץ מלחמת־השחרור נבחר לועד־הבטחון של שכונת התקוה ושכונת עזרא.

נפל ביום 28.4.1948 בקרבת שכונת התקוה, בשעת פעולה נגד סלמה, מחמת תאונה, בנסותו להפעיל את המרגמה. בן ביום נקבר בנחלת־יצחק. ימים מספר אחר מותו נולד בנו בכורו. לפי החלטת המטכ"ל הועלה לו לאחר נפילתו דרגת סגן.

שמש שרגא־אריה

בן חיים־יוסף ופרידה. נולד ב־3.11.1922 בעיירה זלוכוב שבפולין. בינואר 1934 עלה ארצה עם הוריו. למד בבית־הספר „בילו"ו" בתל־אביב וסיים את לימודיו בשנת תרצ"ט. נער זריז היה וחובב ספורט, חבר האגודה הספורטיבית „אליצור" ותלמיד שקט ומתון. לאחר שסיים את הלימודים בבית־הספר העממי למד תחילה בגימנסיה למסחר, ואחר־כך בבית־הספר התיכון „השכלה". עמד בבחינות־בגרות „פלסטין מטריקולייישן", ואחר־כך „לונדון מטריקו־ליישן". יצא ב־1945 לשנת־שירות בחיל־הנוטרים ושירת בתל־ליטוינסקי. בשנים שלאחר־כך עבד כפקיד בבית־חרושת ובערבים השתלם בלימודיו כדי להתקבל לשכניון העברי.

עם הכרזת המדינה, ב־15 במאי 1948, התיצב במחנה הקלט, נבדק ונמצא כבעל סוג בריאות נמוך ובלתי מסוגל לתפקיד קרבי. לא שמע לעצת הוריו לדחות את גיוסו לימים מספר. „הערבים בשער, חברי בחזית", טען. צורף לגדוד של חטיבה אחת. הוריו זכו עוד למכתב קצר ופשוט מבנם, בו השתדל להרגיע את אביו החולה, ומאז שוב לא נשמע ממנו דבר. נפל בקרב על כפר דיר־איוב ליד שער־הגיא, בשעת המערכה על לטרון, ב־31 במאי 1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950).

שנאפ אשר („אולי")

בן ישראל ופני. נולד ב־25.11.1929 בבוקובינה. סיים לימודיו בבית־ספר תיכוני. מנעוריו היה פעיל בתנועת „הנוער הציוני". עם פרוץ מלחמת־העולם השניה הצטרף לפעולות הפרטיזנים והקדיש את מרצו לארגון עליה ב'. בדצמבר 1947 עלה הוא עצמו באניית „כנסת ישראל", שנתפסה ונשלחה לקפריסין. משם הגיע לארץ.

מיד הצטרף לשורות הלוחמים. כתותחן מעולה השתתף בקרב על ג'נין ואחר־כך במשמר על זרעין. ב־19.7.1948, בבוקר היום הראשון של ההפוגה השניה, ערך האויב התקפת־פתע, והוא נפל בקרב זה על משמרתו בסוללת הרגמים. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה.

שמשי עקיבא

בן אליהו ולאה. נולד בכ"ד בכסלו תרפ"ט בתל־אביב. גמר את בית־הספר העממי, למד מסגרות מכנית בבית־הספר על שם מכס פיין ועבד במסגריה של בית־החרושת „מגן־צ'טווד". מגיל 15 היה חבר ב„הגנה" ובפלוגה הימית של „הפועל". נתגלו בו ניצני כשרון לציור ושרטוטי הצטיינו בדייקנות ובבהירות. דייק בהשתתפות באימונים על אף עבודתו הקשה. עבר קורס לסיירים והמפות והתמונות ששירטט מסביבות האימונים והסיורים היו בעלות ערך שימושי מלא מבחינה צבאית.

אחרי החלטת עצרת או"ם בלייק־סאכסס יצא לשירות פעיל בהגנת בת־ים, חולון, מולדת. השתתף בין שמונת החברים בהדיפת ההתקפה הקשה על שכונת התקוה. נשלח לעזרת מגיני בית הקרן־הקיימת ליד כביש בית־דגון. יצא לסיורים לאזור כפר סלמה והידיעות שהביא מסיורו המסוכן בתל־א־ריש עזרו לפיצוץ הבית הגדול ששימש

עמדה למכונת־יריה כבדה של האויב. משפלש הצבא המצרי לארץ נשלח לחזית הדרום. בלילות השתתף בסיורים, ובימים — בתצפיות בנקודות מסוכנות, בלי מורך ובלי רתיעה. השתתף בקרב על בית־דראס לתפיסת משלט על דרך התקדמותם של המצרים ושם נפל ביום ג' בסיון תש"ח (10.6.1948). אחרי שנה נמצאה גופתו והובאה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־17.6.1949.

שנור אברהם־יצחק

בן אהרן ורבקה. נולד ב־19 במאי 1919 בעיירה ויליצקה אשר בפולין. ילדותו עברה עליו בקראקא. למד בבית־הספר העממי של „המזרחי" ואחר־כך למד שלוש שנים בבית־הספר למלאכה שליד הגימנסיה העברית, וסיימהו כמסגר מכני. נעוריו עברו עליו בחברות פעילה ב„השומר הדתי". לאחר השתלמות מקצועית נוספת עבר לקבוצת „ראשית" של השומר הדתי בפשדבור' ושהה שם עד פרוץ מלחמת־העולם השניה. בראשית מלחמת־העולם היה בששה הכיבוש הגרמני בפולין, עבר את הגבול לששה הכיבוש הרוסי והגיע לליטא, שם התלכדו חברי קיבוצו והמשיכו במסורת החלוצים שלהם בקלינובה שליד קובנה. משם נדד דרך רוסיה, תורכיה ולבנון כשפניו מועדות לארץ־ישראל, אליה הגיע באדר תש"א והצטרף לקבוצת „אברהם" של „הפועל המזרחי" בכפר־פינס ליד כרכור. אך גם שם לא ידע מנוחה והתנדב לצבא הבריטי, בו שימש בפלוגת „המהנדסים המלכותיים" 743, עמם עבר את המזרח התיכון לארכו. בהיותו באלכ־סנדריה הקדיש את זמנו הפנוי להדרכת נוער של הרובע היהודי לתורה ולציון. לפי דרישתו הועבר ל„מהנדסי שדה" בבריגדה העברית. השתתף בפעולות החי"ל בחזית הסגיו באיטליה ומשם עבר למערב־אירופה. עם גמר המלחמה השתתף בפעולות למען שארית הפליטה ובפעולתו זו הגיע עד פולין. צעיר ומשגשג היודע לשאת בעול — כזה הופיע בקבוצתו בכפר־עציון. הוא הרחיב את מסגרית המשק והכניס בה הידושים. משם נשלח לקורס מ"כ וגתמנה למפקד הפל"ם במקום. לפני פרוץ מלחמת־השחרור נשא לאשה אחת מחברות הקבוצה אשר פרנתה ביחד עם האמהות עם התחלת המצור. בשעת המצור יזם מפעל מיקוש בו פעל כמעט ללא חמרים ואת מוקשיו סיפק לכל נקודות הגוש ומשלטיו. השתתף בכל הקרבות בכפר־עציון והצטיין במזגו העליז והשופע חיים ובאומץ־רוחו. בקרב האחרון עמד יום תמים במארב ללא נשק מול משוריני האויב הקרבים למשק, ובלילה יצא שוב בקרבת משוריני האויב — כדי למקש את הדרך.

בפרוץ הלגיון לכפר־עציון, ב־13 במאי 1948, לא יכול לחדור לתוך המקלט בבנין המנזר הגרמני, בו נמצא גם אברהם הפצוע, והם פוצצו את הבנין אשר תחת הריסותיו מצאו מגיניו את מותם. ביום 17.11.1949 הועבר עם שאר קדושי הגוש למנוחות להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה צעירה ובן יחיד אשר נולד אחרי מותו.

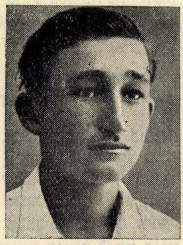
שנייר דוב („בנו")

בן זאב ולינה. נולד ב־20 באוקטובר 1919 בברלין, בירת גרמניה, וקיבל שם השכלה תיכונית. בשנת 1937 עלה לארץ עם „עליית־הנוער", ומאז בואו היה חבר פעיל ב„הגנה" ובשנות המאורעות התגייס לחיל־הנוטרים, ואף היה פעיל בכמה פעולות חשאיות חשובות. התגורר בירושלים, משלח־יד — מלצר. אדם מלא חיים, בעל חוש הומור, עליז ושמח — כזה היה דוב בחייו היומיומיים. אהב לעזור במיטב יכלתו לנזקקים לו. בחברה ובבית־משפחתו היה משרה על סביבו רוח שמחה ועליזות. אהב מאד את בתו הבכירה בת השש ושאף לתת לה חינוך מעולה.

משנקרא להתיצב למערכה הלך בין הראשונים ומילא את תפקידו באמונה ובמסירות. ביום 3 ביוני 1948 בא לביקור קצר אל משפחתו ובאותו יום חזר לבסיסו ונפל בהגנה על תלפיות וארנונה בהיפגעו מכדור צלפים. היה קבור בשייך־אדר א'. ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שניידמסר יצחק

בן מרדכי ודבורה. נולד ב־11.2.1930 בטבריה. בן למשפחת עמלים. סיים את בית־הספר העממי בקרית־חיים ואת בית־הספר התיכוני הימי שעל־יד הטכניון בחיפה (מחלקת המכונאות). זמן קצר עבד באניה „קדמה". נאלץ להפסיק עבודתו זו מטעמים משפחתיים שדרשו כי יימצא ליד הבית. חלם על ימאות עברית ועל חזירתו אליה. אף־על־פי שהיה פטור, כיורד־ים, מגיוס, הצטרף להכשרה המגויסת בבית־השיטה, שם נמצאו חבריו לתנועת „הנוער העובד" (הגדוד הראשון של הפלמ"ח). היה רגם.

נפל ב־13.4.1948 בקרב משמר־העמק. נקבר בחיפה.

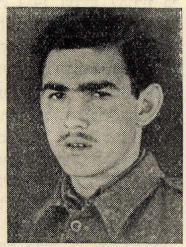
שניידר דויד

בן שמואל ואסתר. נולד ב־6.8.1910 בזבורוב שבפולין. למד בבית־ספר עממי ותיכוני ואף שירת בצבא הפולני. העפיל ארצה בלי רשיון והגיע אליה בראשית קיץ 1938, בימי המהומות. מיד הצטרף ל„הגנה", התגייס לנוטרות ושירת במקומות המסוכנים ביותר, כגון עטרות, ים־המלח ותחנות־השאיבה בשער־הגיא, לטרון וסריס ובקו המים לירושלים. משקטה הארץ התישב בשכונת ברוכוב. נשא אשה ונולד לו בן ועסק בנהגות.

שירת את מולדת ישראל בשימו את נפשו בכפו לקיים את התחבורה וההובלה בדרכים מתל־אביב לירושלים ולחיפה בהתפרעות הערבים בתורף תש"ח. במסע כזה נפל ב־27.3.1948 ליד עין־ע'זאל בדרך לחיפה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שניידר מנחם

בן יוסף ולאה. נולד ביום ב' באדר תרפ"ט (1929) בעיירה שקודוויל שבליטא. בהיותו בן שש עלתה המשפחה לארץ־ישראל בשנת 1935. למד בבית־ספר עממי בכפר־סבא, מקום התישבות ההורים. אך לא סיים בו אלא שש כיתות, מתוך רצון ללמוד מקצוע ולהיות להורים לעזר. החל לעבוד במוסך, למד נהגות ועבד ליד אביו. כך תרם את חלקו לכלכלת הבית ושמח בעבודתו.

בגיל צעיר נכנס ל„הגנה", סיים קורסים רבים והתמחה במקצועות צבאיים שונים. בראשית המאורעות, כשהיה בין מגיני כפר־יונה, עמד לו לקח אימוניו בפני מתקיפיו. הועבר לפלוגה שהורכבה אז בכפר־סבא וצורפה אחר־כך להטיבת „אלכסנדרוני". השתתף בכיבוש תל־ליטוינסקי, יזור, יהודיה, סלמה, ובאחרונה — במערכת לטרון. הלך

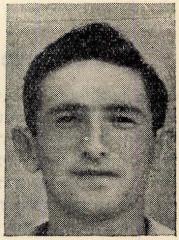
ברצון לכל מקום שנקרא לשם, ורק ערב צאתו ללטרון התגבר עליו הרגש שממערכה זו לא ישוב. ואמנם היה בין אלה שנפלו במערכת לטרון ב־26.5.1948. עמד איתן במצב מיואש וחיפה על חבריו עד לכדורו האחרון. ב־17.11.1949 הועבר להר־הרצל בירושלים.

שניידר משה (מכם)

בן שלמה וקלרה. נולד ב־19.6.1913 בעיר דרמשטאדט בגרמניה. גמר בית־ספר תיכוני. הצטרף לתנועת הנוער החלוצי. עלה ארצה ב־1933 ונתקבל כחבר לקיבוץ גבעת־השלושה. נשא לאשה את מרים רפפורט ועבר אתה לירושלים. מאז בואו ארצה היה פעיל ב„הגנה". עשה בקורסים שונים וגמר את הקורס הראשון לקצינים בהר־אפרים. יצא להדריך בנקודות מבודדות (בגוש עציון, נוה־יעקב וכו') ואירגן שם את השמירה. תפקיד שהתמסר לו יומם ולילה. מטעם ה„הגנה" התגייס למשטרת הישובים העבריים ועלה לדרגת רב־סמל. איש הספר היה, צנוע ושקט. אהב מוסיקה וספרות קלאסית. לא היה מרבה בדיבור. לא דרש מאנשיו בשורה מה שלא קיים בעצמו. בעל משמעת למופת. אם הוטל עליו איזה תפקיד היה מקיימו בכל התנאים. איש התנועה החלוצית היה ומפקד „הגנה" מוכשר.

שאיפתו היתה לחיות חיי שלום ויצירה, אולם מאורעות הזמן הביאוהו לחיי חייל. השיירות היה לו לכבוד. ב־34 היה כשנפל בשעת מילוי תפקידו על־יד תלפיות שבירושלים. אחרי סיור באזור בו היה אחראי על השמירה (מקור־חיים עד רמת־רחל — צפון תלפיות), בדרך ממקור־חיים לארגונה, במוצאי שבת, 20.12.1947, בשעה 8.30 בערב, פגע בו כדור ערבי והרגו בו במקום. למחרת היום הובא לקבורה בכבוד צבאי להר־הזיתים, האהרון שהובא לשם.

שניידר משה

בן ישראל ורחל. נולד ב־1929 בביאליסטוק שבפולין. משאירית הפליטה אחרי מלחמת־העולם וההשמדה. ב־1946 הגיע לארץ ב„עליית־הנוער" ונשלח לחינוך ולהכשרה באילת־השחר. בראשית הקרבות גויס שם עם חבריו ונשלח להר־כנען, ליד עין־זיתים. ברח משם אל קרובו לבני־ברק ומשעמד על חטא השתמטותו התיצב בלשכת הגיוס ברמת־גן ושוב נשלח לשירות בגליל. במשך הזמן היה לחייל לוחם ומפושמע, ובהיותו בפעולה בדרך למנרה נפל ב־22.10.1948. הובא לקברות בראש־פינה ביום 24.10.1948.

שניידרמן חיים

נולד ב־1927 בלודז שבפולין. גמר בית־ספר עממי ובכשרו השכלי ובמרצו, שעלו בהרבה על כמות ידיעותיו, החל מפלס לעצמו דרך בחיים. בפרוץ מלחמת־העולם השניה היה מחוץ לבית הוריו, וכך נפרדו דרכיהם. הם נכלאו בגיטו ונספו בו והוא נסחף בזרם הפליטים מזרחה ותוך עבודה וסבל רב עבר את שנות המלחמה ברוסיה. משחזר לפולין ומצא את קן המשפחה הרוס וריק, המשיך את דרכו ב„נתיב־הבריחה" מערבה. בגרמניה הצטרף לקיבוץ „דרור" אשר באלשטאדט ובפיקוחתו ובתפיסתו המהירה הגיע בו לתפקיד חבר המזכירות. עבר לאיטליה, העפיל לארץ באניה „יד גיבורי גשר הזיו" ונלקח לקפריסין. שם הצטרף ל„הגנה", עבר בה קורס למדריכים והיה פעיל בהדרכה. השתתף בחפירת המנהרה הנסתרת ליציאה מהמחנה ובליל גשום בדצמבר 1947, אחרי שהחלו הקרבות בארץ, נעלם גם הוא ובסירת־דייגים הגיע לארץ.

שירת בפלמ"ח והשתתף בפעולות בהרים בדרך לירושלים. נפצע בפעולת „מכבי" ליד קרית־ענבים ואחרי יומים מת בבית־החולים בירושלים ב־29.5.1948. למחרת היום נקבר בשייך־באדר וב־3.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגבעת־שאול.

שניוויים דויד („דידי", „זמיר")

נולד בשנת 1926 בעיר צ'רנוביץ שבבוקובינה, רומניה. בעל השכלה תיכונית. בשנות הכיבוש הגרמני־רומני (1941—1944) ירד למחתרת והיה פעיל בשורות בית"ר. עם התקרבות הצבא האדום לחבל ההוא ברח לבוקרשט, ובמארס 1944 העפיל לארץ באניה „מאריצה" שנסעה בדגל בולגרי מקונסטנצה לקושטא. עבד כפועל. מיד עם עלייתו התנדב לפלמ"ח וסיים קורס לטייסים. השתתף בפעולות גשר א־זיב (יוני 1946). עם ההפסקה הזמנית שחלה בפעולות תנועת המרי העברית הצטרף ללח"י. המשיך במסגרת ארגונו בפעולות־חבלה ושימש גם כמדריך בנשק. היה אחד המומחים להרכבת מוקשים. זמן מסוים ריכז את פעולות לח"י בדרום. מהתחלת מלחמת־השחרור היה בין האחראים לחטיבת לח"י בירושלים.

ביום 25.7.1948, בשעה שבדק את מחסן התחמושת במחנה „דרור" של לח"י, אשר בשכונת טלביה, אירעה התפוצצות מסיבה בלתי־ידועה וגופו נתרסק. הובא לקברות בסנהדריה בירושלים.

שניצר מרדכי

בן יוסף וחנה. נולד ב־5 במארס 1929 בבוכום שבגרמניה. בפברואר 1935 עלתה המשפחה לארץ והשתקעה בעפולה. חונך חינוך דתי־לאומי בבית־הספר העממי והתיכוני של „המזרחי" בעפולה. היה חניך ומדריך בתנועת „בני־עקיבא" וחבר פעיל ב„הגנה" משנת 1942. ביוני 1947, עם תום חוק לימודיו, עזב את הבית, נפרד מאחיו ואחותו אשר אהבם והלך לשרת כנוטר במשטרת הישובים העבריים בטירת־צבי הקרובה לרוחו. בתנאים קשים ובסיכון תמידי השתתף בשמירת דרכי עמק בית־שאן — עמק יזרעאל. במלחמת־השחרור עבר מיד לגיוס צבאי פעיל, השתתף בקרבות־הגבורה של טירת־צבי נגד העיראקים ובקרבות הרי הגלבוע וכיבוש ג'נין וכפרי הסביבה. נדיב־רוח ומאמין אמונה עמוקה בכוח עליון המנהל את האדם בדרכו. הולם על חיי איש האדמה, המתישב על גבולות הארץ ושומר עליהם, הי ומתקיים מיגיע־כפיו.

עם הפלוגה הדתית בגדודו עבר צפונה, לגליל העליון. לאחר קרבות קדש־נפתלי ומלכיה חזר לבית הוריו חולה קדחת־קשה. מיד עם הירפאו עבר לנצרת. משם עבר עם חטיבתו לנגב ונפל לאחר שבוע בשעת הפגזת משלט „שייך־נוראן" ליד אורים. עם הגיע שיירת־המזון פינה את חפירתו בשביל אחד מנהגי השיירה ונפגע בפגז מצרי, בשעה שחפר מחסה חדש, ב־7.12.1948. נקבר זמנית בגבולות ועם תום הקרבות בסביבה הועבר לבית־הקברות הצבאי בחיפה ב־11.8.1949. תנועת „בני־עקיבא" הקימה לו יד עם קראה לאחת מעדותיה בשמו.

שנקל אדם

בן זאב וברוניה, נולד בשנת 1920 בפולין. אביו היה עורך־דין ומנהיג ציוני ידוע, ואמו — רופאה. בן 14 נתפס לרעיון הציוני. היה בין פעילי „גורדוניה" בעירו. לא סיים את לימודיו בבית־הספר התיכוני ועלה ארצה בשנת 1936. תחילה עבד בהכשרה בבן־שמן, היה ממיסדי הגרעין שכעבור שנתים וחצי יצא להרצליה ויסד את קבוצת „שדמות". אחר־כך גויס מטעם הקבוצה לפלוגת שומרים־רוכבים. ועם עלות „אבוקה" על הקרקע בעמק בית־שאן היה בין המתישבים ומילא שם כל תפקיד שהוטל עליו. שקד על עיצוב דמות החברה.

ב־1.8.1948 יצא בראש מחלקה מוגברת מאנשי משקי הסביבה כדי להשתלט על משלט ליד סמריה. במורדות הגלבוע נאלצו לסגת מפני אש האויב. אדם הוליך את מחלקתו לאחת הגבעות כדי להתבצר שם, אך לפני הגיעו למקום הקדימו כדור האויב. בו ביום נקבר באבוקה. ב־8.7.1948 הועבר להר־הרצל בירושלים. למחרת יום נפילתו נכבשה סמריה. קבוצתו הוציאה לזכרו הוברת־זכרון: „אדם שנקל".

שעבי מנחם („השחרחר")

בן זכריה ומרים. נולד ב־22 ביולי 1925 בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי ולפני סיימו בו את לימודיו עבר למעון לנערים עובדים (מוסד של עירית תל־אביב) המנוהל על־ידי הפדגוג אידלסון. אחרי תקופת שהותו בו עבר עם החניכים לכפר־עבודה שליד הקיבוץ גבת, שם עבד שנים מספר. אחרי־כן עבר לנהלל ועבד אצל אחד האיכרים בהכשרה חקלאית עד שנת 1941, בה התגייס לצבא הבריטי, לאחר שהעלה את גילו בתעודותיו כדי שיקבלוהו לצבא. שירת ביחידת החפרים מס׳ 6 וב־1943 הועבר ליחידת 744 בגדוד המהנדסים המלכותיים. אחרי פירוקה של יחידה זו הועבר לארץ־ישראל ונשלח מכאן לאיטליה, שם שירת ביחידת ההסואה מס׳ 1 ובה הוענק לו אות־הצטיינות. שוחרר ב־1946. כעבור חדשים אחדים לשחרורו החל לעבוד אצל ממשלת המנדט כנגר והתגייס למשטרת הישובים העבריים בכפר־סולד. היה בין חמשת הנוטרים שנתפסו בגבול סוריה על־ידי ז׳נדרמים סורים ושוחררו בתערבות ממשלת המנדט, אך גם שוחרר מתפקידו במשטרה ונעשה שומר־שדות בכפר־סולד עד פרוץ המאורעות אחרי החלטת או״ם. אז הועבר לאילת־השחר ושירת בשירות האספקה וגם הגיש עזרה לנקודות שהותקפו. השתתף גם בעבודות המשק.

בשעת התקפה גדולה על כפר־סולד, שפותר מכל העברים, נפוצה שמועה על פצועים בקרב המגינים. מנחם מיהר, בלי להמתין להוראות, לצאת באמבולנס לעבר כפר־סולד, אך הוחזר על־ידי קבוצת נוטרים, שראו בכך סיכון חסר־סיכויים, משום שהדרך היתה חסומה. בנהגו במשורין, כחלוץ השיירה שפילסה לה דרך לרמות־נפתלי, הותקפה השיירה על־ידי כנופיות ערביות מן המאורב, סמוך למשטרת נבי־יושע. כדור חדר דרך תריס המשורין, שלא היה סגור היטב, והוא נפגע פגיעת־מות בדרך בין נבי־יושע ורמות־נפתלי ביום 26.3.1948. הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־21.9.1949.

שנקר יצחק, ד״ר

בן משה ושרה־רבקה. נולד ב־22 באוגוסט 1887 בקראקא שבפולין ועבר דרך־נדודים ארוכה עד שעלה לארץ. בגמרו את לימודיו במכללת וינה התגייס לצבא האוסטרי במלחמת־העולם הראשונה, עלה לדרגת קפטן וזכה בכמה אותות־הצטיינות. ב־1918 חזר לעיר־הולדתו ועבד בה עד שנת 1939 כרופא־מנתח. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הפולני בדרגת מיור. עבד בבית־חולים צבאי ועם נפילת פולין עבר לרומניה. כשפלש הצבא הגרמני גם לרומניה, נשלח לגלות טרנסדניסטריה ושם, במחנה־ההשמדה, יסד ד״ר שנקר מרפאה קטנה והציל מאות יהודים ממות. עם שחרור מחנה־הריכוז על־ידי הצבא האדום התגייס לשורותיו, ובתפקיד רופא ניתח את מרשל קוניב, מגדולי המצביאים הסוביטיים במלחמה, והציל את חייו. בשנת 1945 העפיל לארץ מרומניה בספינה קטנה וכחודש ימים היה כלוא במחנה עתלית. כעבור שנה זכה להיפגש עם בני־משפחתו, שנותק מהם במשך 8 שנים. המשפחה הגיעה לארץ מסיביר בעזרת התערבותם של אשת צ׳רצ׳יל והמרשל קונייב, אשר היה אסיר־תודה למציל נפשו. בארץ התחיל ד״ר שנקר את פרשת חייו כרופא. עבד בקופת־חולים וכרופא פרטי, הצטרף ל„הגנה" ופעל בזמן הגיוס. בימי ההתקפה על יפו בא לעזרת הלוחמים ועם הקמת צבא ההגנה לישראל הצטרף לשורותיו. נשלח לגליל ובתפקיד מנהל מחלקה הירורגית בצפת עשד ימים ולילות בחדר־הניתוחים וניתח כשלוש מאות פצועים קשה.

לאחר מחלה קשה, אשר קיננה בגופו כתוצאה משנות הסבל והנדודים שעברו עליו, מת ביום 13 באוקטובר 1948. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה ושני ילדים.

שעיב מצליח (טופיק)

בן רחמים ומזל. נולד ב־14.2.1930 בחלב, סוריה. בן 6 שנים עלה לארץ עם הוריו שהתגוררו בירושלים. למד בבית־הספר של חברת „כל ישראל חברים". עוד בילדותו נתגלתה בו נטיה לעבודות עדינות במתכת ובעץ. אהב נגינה ולמד לנגן בחליל. עסק בספורט והשתתף בתחרויות־ספורט רבות. למד עבודות מלאכת־מחשבת בעץ ובמתכת בבית־הספר „בצלאל" בירושלים. בשנת תש״ז, עם גבור המתיחות בארץ, התגייס למשטרת הישובים ושירת במשך שנה בסביבות ירושלים. אחר חזר ולמד את מקצוע החריטה. בו בזמן היה חבר ב„הגנה" והיה מדריך נוער במגרש־המשחקים על שם גוגנהימר.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב בין המגינים. היה בין מגיני התחבורה העברית בירושלים. השתתף בהגנת רמת־רחל ושכונת תלפיות. עבר קורס לחובשים ונעשה חובש קרבי. ביום 18.3.1948 יצא כחובש בשיירת־אספקה להרטוב. בדרך התקפה השיירה מן המארב על־ידי כנופיה ערבית גדולה. בסערת הקרב האכזרי עסק מצליח באומץ־לב בלתי־שכיח בהגשת עזרה לפצועים. תוך כדי מילוי תפקידו זה נכנע ונהרג. גופתו וגופות חבריו הובאו לירושלים על־ידי המשטרה הבריטית והובאו לקבורה בסנהדריה. ביום ה׳ באלול תש״א (6.9.1951) הועבר למנוחת־עולם להר־הרצל בירושלים.

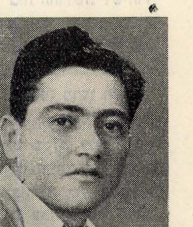
שעובי זרח

בן ישששכר ולאה. נולד ב־ט"ז בכסלו תרפ"ח בכפר־מרמורק ליד רחובות. היה תלמיד בית־הספר העממי־הדתי „מוריה". בראשית 1941 הצטרף ל„הנוער־העובד" וב־1943 נכנס לגדע"ע. לשתי התנועות הללו הקדיש את מרצו בצאתו למסעות ולטיוליו בארץ כולה. אחרי גמר בית־הספר נכנס לעבוד בבית־החרושת לזכוכית „לשם". עבודתו נפסקה עם הכרזת המדינה ועוד בנובמבר 1947 גויס וצורף לגדוד אחד. השתתף בליווי שיירות לירושלים ולנגב ובקרבות הקסטל, הראדאר, שער־הגיא, לטרון, קוביבה, תל־א־ריש, כפר־אוריה, ונחל־שורק. השתתף גם בקרבות ג'וליס, עיראק א־סוידאן, פלוג"ת ובית־גוברין שעל סף הנגב.

לאחר קרב על שער־הגיא עבר את הדרך עד לכפר־מרמורק, נכשל באבן ונהרג ליד פתח בית הוריו מכדור שנפלט מהסמן שלו ב־5 ביוני 1948. למחרת היום נקבר ברחובות.

שעיו משה

בן אברהם ופרידה. נולד בפברואר 1929 בחלב (אֶלֶפּוֹ), סוריה. בן שנה נתיתם מאביו. בן חמש הוכנס לבית־היתומים היהודי בסוריה, שם למד תפילה, חומש ובניאים. בן שבע התחיל ללמוד ערבית וצרפתית. היה ירא־שמים והקפיד להתפלל בכל יום. מחמת מצבה הדחוק והקשה של המשפחה לא ניזון במידה מספקת והיה ילד חלש. משבגר למד את השפות עברית, ערבית וצרפתית, כשהוא נידד שינה מעיניו כדי שיוכל לעמוד בבחינות. בן 14 סיים בית־ספר עממי, הצטיין ועמד בבחינות הממשלתיות. התחיל לעבוד כדי לעזור לאמו בפרנסתה. תחילה עבד בבית־מסחר יהודי, בעתון ובבית־דפוס ערבי ואחר־כך בעתון צרפתי יומי בחלב. בערבים היה מבקר במועדוני־נוער ציוניים. בינתים פרצה מלחמת־העולם השניה והוא התעניין מאד בפוליטיקה ובמהלך־המלחמה. היה בעל כוח סבל רב. פעם מעדה רגלו, בנפלו על המדרכה, ונתגלה שבר קטן ברגל. הוא לא הודיע על כך לביתו והמשיך דרכו מבית־החולים לבית־הספר. ופעם נעשה לו ניתוח בעצם עקומה באף ולא הסכים לקבל סם־הרדמה. בבחלו בחיי הגלות עלה לארץ — בלי הסכמת אמו ואחיו — עם קבוצת נוער מסוריה בספטמבר 1945. הצטרף עם קבוצתו למשק הפועלות בעפולה ורכש לעצמו עמדה בחברה הודות לאדיבותו, חינוכו והשכלתו. השקיע מרץ רב לשיפור המשק וזכה להכרת חברים ומדריכים. כשניתנה לחבורתו אפשרות ללמוד למד בשקידה ספרות עברית ותולדות הציונות. סירב להיענות לבקשות אמו ואחיו לחזור לסוריה והשפיע עליהם שהם יבואו אליו והם עלו לארץ לאחר שהבטיח להם כי ישב יחד עמם. אך הוא בחר להישאר במשק גם אחרי בואם. עם חבורתו עבר לבית־אלפא והיה לחבר הקיבוץ. שם התגייס לפלמ"ח ועבר להתאמן במחנה־אימונים בגליל. יחסו לכל פעולה — אם בלימוד, בעבודה או ב„הגנה" — היה שוה: את הכל מילא מתוך אותו להט רצון ואמונה עמוקה. הוא לא ניתק את קשריו עם היהדות בארץ מוצאו ובעתון „גדוד הנגב", גליון 6, הופיעה רשימתו הלבבית על חיי הקהילה היהודית בחלב. השתתף בקרבות בחזית מלכיה — סאסא — תרשיחה עד אשר נפגע. לפני מותו עוד התאמץ למסור פרישת שלום לאמו, אחיו ואחיותיו ולחבריו. נפל במלכיה, בקבוצה המסייעת לכיבושה, ביום קום המדינה — ו' באייר תש"ח (15.5.1948) הובא לקברות באילת־השחר. בכ"ז באלול תש"ט (21.9.1949) הועברה גויתו לנחלת־יצחק.

שפנט זלמן־יוסף

בן אליהו וחנה. נולד ב־1926 באוזרוב שבפולין. עלה ארצה עם המשפחה ב־1935 והתישבו בכפר־סבא. שם גמר את בית־הספר העממי ואחר־כך עבד שבע שנים כפועל־יהלומים בנתניה. נשתבח במידותיו הטובות בבית־הספר ואחר־כך בחברה ובעבודה כשקדן, עניו ועליז. היה חבר ב„מכבי" וב„הגנה" ובראשית הקרבות התיצב לשיריות, בלי לחכות לצו גיוס.

שירת בחי"ש כפר־סבא, בית־ליד ומגדיאל. בחושו לעזרת חבר להוציא מכונת־יריה ממקום סכנה, נפגע ונפל בבאר עדאס שממזרח למגדיאל בח' במנחם־אב תש"ח (13.8.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־סבא ב־15.8.1948.

שפטר גבריאל („גבי")

בן בצלאל ורבקה. נולד ב־27.9.1927 בסופיה אשר בבולגריה. ב־1934, בהיותו בן שבע, עלה ארצה עם הוריו שהתישבו בירושלים. תחילה למד בבית־החינוך של ה„הסתדרות", המשיך לימודיו בגימנסיה „סוקולוב" וסיים בבית־הספר הטכני „עמל". משסיים לימודיו הצטרף לפלמ"ח. שלוש שנים עשה בהכשרה מגוסת. תחילה בקיבוץ אפיקים ואחר־כך באשדות־יעקב. השתתף בפיצוץ גשר אלנבי, נחשב כנעדר, אך בהסתננו דרך כפרים ערבים הצליח לחזור לבסיסו. פעמיים נאסר על־ידי שלטונות המנדט: ראשונה ב„שבת השחורה" (נעצר באשדות־יעקב והועבר לרפיח) ופעם שניה — בעוון נשיאת נשק בלתי־חוקי תוך כדי מילוי תפקידו בליווי שיירות (נתפס בדרך ונכלא ב„קישלה", ירושלים, ל־52 ימים).

לאחרונה השתתף בליווי שיירה, שצריכה היתה להביא תגבורת לכפר־עציון. בדרך הותקפה השיירה והוא נפצע שלושה פצעים וחזר. לא הספיק להחלים ושוב נקרא לפעולות. השתתף בקרב הר־ציון כמקלען, אף הצליח לחסל עמדת „פיאט" ופוצץ את כל פגזיה. אחר־כך הועבר לקריית־ענבים לפעולת כיבוש הראדאר, ובפעולה זו נפל ביום 26.5.1948 כשהגיש עזרה לחבר שנפל פצוע. למחרת היום נקבר בקריית־ענבים. דבריו האחרונים היו: „אל תגידו להורי דבר".

שפיגל אהרן־שמואל

בן אברהם־חיים ופרידל־מלכה. נולד בקראקא ע"בגליציה ביום ט"ז בסיון תר"ע. הילד, שהיה בן למשפחה מחסידי צ'ורטקוב, גודל וחונך ברוח התורה והחסידות. בימי נעוריו למד ב„חדר", אחר־כך ב„ישיבה" (נקרא „העילוי מצ'ורטקוב") וכבן 20 כבר נודע כבקי בש"ס ופוסקים. ב־1919 עלה לארץ ובא לירושלים, בה נשא אשה. אהרן לא רצה לעשות תורתו קרדום לחפור בו או לחיות מקצבת ה„חלוקה" והתפרנס מיגיע כפיו בעבדו בעבודות בנין ואחר־כך כחלבן של „תנובה". למרות עבודתו הקשה לא נטש אהלה־של־תורה. לעתים היה מעמיד את כדי החלב בקרן־זוית של

רחוב והולך לבית־המדרש הסמוך. היה חבר „העובד הדתי" ואחרי עבודת יומו הרצה את שיעורו הקבוע לפני תלמידיו בעלי־המלאכה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור נחלץ לפעולות ה„הגנה" והקדיש את מרצו להקמת מחסומים, במסגרת „חיל המהנדסים". ב־3 באוגוסט 1948 עמד בעמדה קיצונית, סמוכה לשכונת שייך־ג'ראח, ועסק בהקמת מחסומים. בשעה שהטעין אבן גדולה על שכמו נתגלה לעיני האויב וצרור כדורים שם קץ לחייו. היה קבור בשייך־באדר א'. ביום י"ז באלול תש"י (30.8.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים. השאיר אחריו אשה ושלוש ילדים. הוריו, ארבעת אחיו ושתי אחיותיו נספו במחנה־המות שבאושוויצים.

שפיגל חיים־ישראל

בן משה־יוסף. נולד בעיר שנקראה בפי היהודים „קרולה", כי במשך מאות שנים התקיימה שם קהילה יהודית שהתגאתה ביחוסה ובמסירותה האורתודוכסית. אביו, שעסק במסחר ובתעשיה, היה מאמידי הקהילה ונשיאה במשך שנים רבות. חיים־ישראל למד בבית־הספר של הקהילה וב„חדרים" וגמר גם בית־ספר תיכון. העיר היתה בירת המחוז סאטמאר בהונגריה, בין שתי מלחמות־העולם היתה שייכת לרומניה, על גבול הונגריה. ב־1940 הוחזרה להונגריה (עד אחרי מלחמת־העולם השניה) והיהודים מסרו את כל היהודים לשילוח ברכבות־המות להשמדה באוישוין. שם נספו הוריו, אחיו ואחיותיו של חיים־ישראל ורק הוא נשלח בין הנוער למחנות עבודת־פרך. השחרור השיגהו במחנה בגרמניה. בשנת 1947 עלה ארצה בנתיב ההעפלה, השתקע בירושלים ועבד באוניברסיטה העברית.

במלחמת־הקוממיות מילא את חובתו בהגנת ירושלים עד שנפל בקרב ליד „בתי־מנדלבוים" ב־18.7.1948. היה קבור בשייך־באדר א' ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שפיגל נחמיה

בן מנחם וליבשה־אהובה. נולד בשנת 1928 בעיר סאטמאר שבהונגריה. בן למשפחה אדוקה. למד ב„ישיבות" ובבית־ספר תיכוני. לאחר שהוריו הושמדו על־ידי הנאצים במחנה אושוויצים יצא בשנת 1944 בדרך ההעפלה לארץ, בספינה התורכית „בולבול". בספינה שניה הפליגה גם אחותו, אלא שלא זכתה להגיע, כי האניה טבעה בים ונחמיה נשאר עם ילדתה הקטנה של אחותו והביאה לארץ. עם בואו התגייס לבריגדה העברית ושירת בה עד סוף המלחמה. בתקופת־השלום הקצרה עבד כטכנאי של טלפון. לצבא ההגנה לישראל הצטרף עם הקריאה הראשונה לשירות. בינואר 1948 עבר בשרונה קורס למכונות־יריה ואחרי־כן יצא לשמירת דרך הבטחון לדרום והשתתף בסיורים ובפעולות־פיצוץ לשם הקלת מצבה של עמדת בית־דגון, שהיתה העמדה הקדמית בהגנת התחבורה באזור. בפסח אותה שנה השתתף כמכונאי במבצע „ביעור חמץ". בתחילת מאי 1948 הועבר לאזור לטרון, כדי להשתתף בפריצת הדרך לירושלים במבצע „מכבי". לפני צאתו לפעולה נפל ריב בינו לבין חברו ושניהם נצטוו להישאר במחנה, אלא שנחמיה לא השלים עם העונש ותבע לצרפו ליוצאים לקרב.

מפקדו בפעולה מספר, כי נחמיה היה במשורין הראשון וכשנפגשו במשוריני האויב פרץ קרב עז. הוא פעל בנשקו בלי הרף, בקור־רוח מופלא, עד שהאויב, אשר היה מצויד בתותחים, פגע במשורין ונחמיה נפל בין הנופלים ביום ה־12 במאי 1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ביום י"א באדר תש"י (28.2.1950).

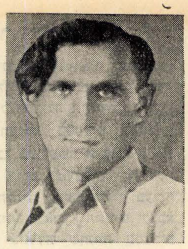
שכיגלמן לוי

בן אברהם וחיה. נולד ב־21 במארס 1902 בפלונסק שבפולין. למד ב„חדר" ובבית־ספר ממשלתי. בנעורותו כבש לו כבר את מעמד המנהיג בקרב חבריו כשהוא עומד בראש ההגנה על נערים עברים נגד הנערים הפולנים. השמעת הסיסמה „לוי הולך" דיה היתה להבריח את „האויב". כחבר „פועלי־ציון" ובעל הכרה פוליטית וציונית פנה לוי למלאכה על אף היותו בן למשפחת סוחרים אמידים. עבד בבית־חרושת למכונות חקלאיות, יחידי בין עשרות פועלים נוצרים. בתגובה לרדיפות של „האלרג'יקים", אחרי שחרור פולין, העיז לתקוף יחידי משמר צבאי שהתעלל ביהודי לעיני כל בית־החרושת ושיחרר אותו מידיהם. אחרי שני נסיונות, שבאחד מהם נאסר והושם בכלא, הצליח להגשים את שאיפת חייו — והגיע ארצה. עם בואו לארץ עבר את כל מדורי החלוציות. כפועל־בנין בירושלים התפרסם בזריזותו וכוחו הפיסי בנשיאת אבן הבנין לקומות העליונות. את מרצו הציבורי השקיע בארגון ה„הגנה". כאיש־מעשה בא על סיפוקו המלא בפעולות ה„הגנה". השתתף באופן פעיל בהגנת ירושלים בשנת 1929 כאחד המפקדים. בתסיסת 1932 וב־1936 מילא תפקידים פיקודיים חשובים באזור ירושלים. עבודתו במשרד לעבודות ציבוריות של הממשלה המנדטורית הפגישה אותו עם הערבים ולעתים עבד כיהודי יחידי באזור חברון — באר־שבע — שכם ועוד כמנהל־עבודה בבנין ובכבישים. תקופה זו הטביעה עליו את חותמה. דובר ערבית שוטפת. רוכש נסיון בארגון עבודה, קושר קשרים עם נכבדים ערבים בכל האזורים ובעיקר בדרום. כל אלה מקנים לו מעמד של „אישיות" בין הערבים. יחידי בין מאות ערבים, מרוחק מכל ישוב בלב ג'בל־אל־חליל — הרי חברון — התהלך בלי פחד, מוקף כבוד והוקרה על עוז־רוחו. כמדריך של עשרות קבוצות בכל סוגי הנשק רכש לו ב„הגנה" יחידים רבים. הצטרף כחבר למושב מוצא־עילית וחלם על הקמת משק חקלאי הררי ובית מוקף ירק ועצים. בשנות המאורעות 1936 — 1939 נשלח לדרום ים המלח כאחראי לבטחון. נתמנה שם כמנהל־עבודה של הפועלים הערבים (600 במספר). בתפקיד כפול זה עסק במשך 11 שנה. שם הפך לדמות מרכזית בישוב ואחד האהובים על מחזורי מדריכים של ה„הגנה" שקיבלו את הכשרתם הצבאית הרחק מעיני הממשלה המנדטורית ובתנאי המדבר והמרחב. מאות צעירים זוכרים את דמותו המחנכת והמדריכה של האיש הענק, השלו והמעורר לבטחון. בין הערבים קנה לו שם בנכונותו לעזרה, ידידותו ותקיפותו. היה זמן ששימש אחד המקורות לידיעות מהנעשה במחנה הערבי ובעבר־הירדן. את ביתו במוצא בנה בימי החופשה. משפחתו — אשתו ושני ילדיו — ישבו במוצא והוא חילק את זמנו בין המפעל בדרום וביתו ומשפחתו במוצא. נתפרסם בהתנהגותו הנבונה והאמיצה בזמן התקפת הערבים על המפעל בדרום ביום י"ב בטבת תרצ"ט (3.1.1939). יחידי, עם אקדח ביד, טיפס על ההר ועמד מול עשרות ערבים.

במבואות ירושלים האהובה עליו נפצע קשה ב־16.12.1947 כששיירתו הותקפה ביריות. לאחר כשלושה שבועות מת ב־4.1.1948. הובא לקבורה בקרית־ענבים. עניו, שונא התפארות, שופע שקט ושיקול דעת. אחד הראשונים שקירבו לנו את מרחבי הדרום ושלוח המדבר ותושביו. בפקודת המטכ"ל מיום ו' בתשרי תש"י (29.9.1949) הוענקה לו לאחר נפלו דרגת רב־סרן.

שפיז יעקב

בן אריה ורחל. נולד בשנת 1922 בטישוביץ שליד זאמושץ, בפולין. למד ב„חדרים" ובבית־ספר פולני ואחר־כך ב„ישיבה" בלודמיר. ודוקא שם פגה האדיקות שהביא אתו מהבית החסידי של הוריו. בן 14 הצטרף לתנועת „החלוץ הצעיר" ־ „דרור" ובן 15 ברח מהבית לקיבוץ־ ההכשרה בגרוכוב. אביו רצה להחזירו הביתה בעזרת משטרה, אך נכנע והשלים לאחר תחנוני האם שלא יגרום בזיון לכל המשפחה הענפה והמכובדת על־ידי זה שיביא את הבן הביתה בלוית משטרה. משנקטעו שתי אצבעותיו בתאונת־עבודה יצא מהקיבוץ לוארשה, עבד בפרוונות והמשיך את פעילותו בתנועה. בראשית מלחמת־העולם השניה נמלט לאזור־הכיבוש הרוסי, נשלח לעבודה בערבות הצפון ואחרי הסכם סטלין—שיקורסקי שוחרר ועבר לאסיה התיכונה (תורקיסטן ואפגניה). סבל רבות מהתנכרות הנציגים הפולניים לשרידים היהודים אחרי ארצם ומכל תלאות המלחמה והמצוקה, עד שבדרך מקרה הצליח להתקבל לעבודה מטעם המשטרה הפוליטית במחנה השבויים הגרמנים וזכה לחופש־תנועה באופן יחסי. פעמיים ניסה לעבור את גבול פרס כדי לעלות משם ארצה, אך בגלל הסתבכות מקרים שונים הוכרח לחזור למקום שירותו. אחרי המלחמה הצטרף בטשקנט לשיירת פליטים יהודים מוחזרים והגיע עמהם לפולין. הצטרף מחדש לתנועת „דרור" ובמשך שתי שנות פעולותיו בארגון „הבריחה" דרך גבולות רבים באירופה, השתמש בפעולה זו בכושר ההתמצאות במצבים קשים וביתר הסגולות שרכש בשנות נדודיו באסיה הרוסית. בין השאר זכה לסדר בתפקידו זה גם את עליית אחיו, שאבד ממנו ברוסיה והגיע אליו בגרמניה. העפיל ארצה ב־1946 באניה „ביריה". בחורף היה עובד בפרוונות ובקיץ בצילום.

מיד אחרי הכרזת או„ם התגבד לצבא ההגנה על אף מומו ביד. מרשימותיו מהחיים בצבא תוסס הומור בריא. השתתף בכיבוש נוה־ יער (ואלהיים) ובית־לחם זבולון, מושבות הגרמנים בגליל התחתון. לאחר שסיים קורס לתותחנים יצא עם ראשוני חיל־התותחנים של צה„ל להגנת עמק הירדן מפני הפלישה הסורית. ב־18 במאי 1948 נפצע ברגלו ובבטנו ליד צמח, רץ עד הירדן והמשיך בשחיה (היה שחיין מובהק מילדותו). נאסף לסירה צבאית והובא לבית־החולים בטבריה ושם מת ביום 22.5.1948. היה קבור בטבריה. ב־31.5.1950 הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שפייר יהודה

בן יעקב ודינה, נולד ב־26.4.1931 בבלגרד, בירת יוגוסלביה. עלה בשנת 1933. גמר בית־ספר עממי והחל לעבוד כצורף־זהב, כאחיו הגדול ממנו, כדי לתמוך באמו. היה חבר פעיל של „הנוער העובד" ובין הראשונים שיסדו את קבוצת „אלומה" בסניף רמת־גן. אהב שירה ומוסיקה, מלא חיים ותסיסה. מבוגר ברוחו ועז בהחלטותיו, למרות גילו הרך.

עם פרוץ מלחמת־השחרור הקדים להתגייס לפלמ„ח, אך אחרי תקופה מסוימת של אימונים שוחרר כדי לעזור לאמו שנשארה בודדה, לאחר שגם אחיו הגדול התגייס. ואולם יהודה לא שקט עד אשר הלך בעקבותיו והתגייס גם הוא. תחילה שירת בשמירת הגבולות ברמת־גן, אך לבו לא נתנו להיות מנותק מחבריו הלוחמים ודרש להעבירו לשורות הלוחמים בקו־האש הראשונים. נפל בלטרון ב־18 ביולי 1948, והוא אך בן 17. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־21.7.1948.

שפיכלר יואל־אליעזר

בן שמחה ומינדל. נולד בכ„ג במרחשון תרפ„ב (24.11.1921) בסקרנביץ, פולין. עלה לארץ עם הוריו בשנת 1925. שנים מספר עשתה המשפחה שוב בחוץ־לארץ וחזרה ב־1936. מיום עלותו לארץ היה חניך דגניה א' ואחרי־כן חבר בה. חבר ה„הגנה" מגיל 16. כחבר משק היה שומר־ שדות. בתחום עבודתו החקלאית התמחה ביחוד במטעי הבננות. בשנת 1941 שימש במשטרת־הישובים הניידת וכעבור שנה עבר לצבא הבריטי, בו הציל פעם, בסכנו את חייו, נהג בריטי פצוע קשה בהתהפך מכוניתו בשדה־מוקשים. נבחר לועדת התרבות ביחידתו, ואחרי־כן התמסר להעלאת יהודים מפליטת אירופה, ב„חוד עולי „לה־ספציה". עם שחרורו מהצבא פרש מדגניה, כדי להיות לעזר לבית אביו, והחל לעבוד כנהג.

בראשית מלחמת־השחרור היה עוסק בהובלת דלק בקו תל־ אביב—חיפה, בו הותקף פעמים אין ספור מהמארב. כחבר ה„הגנה" השתתף בשיירות לירושלים ובפעולות „נחשון", בהן העמיד את מכונית־המשא שלו לרשות הפעולה. התגייס ביום מלא ביוני 1948 כאחראי לתחבורה בחיל־הנחיתה שהתארגן אז. הספיק והצליח לרכז את התחבורה ושימש בתפקיד זה עד יומו האחרון. ימים מספר לפני ההפוגה הועבר עם יחידתו לדרום לשם השתתפות בפריצת הדרך לנגב. נפל בהתקפה על בית־עפה ביום האחרון לפני ההפוגה. בקרבו האחרון, בשמשו כקשר, עבד ללא לאות בחבישת פצועים ובהוצאתם משדה־הקרב. נהרג מכדור אויב ברגע היתנתן פקודת הנסיגה ב־10.7.1948. נקבר בנגבה. גופתו הועברה למנוחת־עולמים בבית־ הקברות בנחלת־יצחק יחד עם כל חללי בית־עפה ב־9.10.1949.

שפינדל יהודה

בן שלמה ואנני. נולד ב־3 ביוני 1931 במינכן, גרמניה, להורים שהגיעו שמה מפולין. בשנת 1933, והוא כבן שנתים, עברו לטולוז שבצרפת. בכל שנות מלחמת־העולם השניה התחבאה המשפחה בכפר שליד טולוז. ב־16 ביולי 1945 עלה לארץ בעזרת הג„וינט. נתקבל ל„עליית־ הנוער" והתחנך על־ידיה במוסד „עליה" בפתח־תקוה. גמר בית־ספר עממי ושהי כיתות־המשך. בח' בשבט תש„ח התגייס לגדנ„ע. עם פרוץ מלחמת־השחרור הצטרף לפלוגת הפלמ„ח הדתי, שהתאמנה בשדה־אליהו. התאקלם יפה בארץ. התעתד ללמוד מקצוע, כי ציפה לבוא הוריו ועליו יהיה מוטל לפרנסם. רצה מאד להיות משורר. כתב שירים בצרפתית וגם ניסה כוחו בעברית. השתתף בקרבות הראשונים בעמק ובגליל. אחר־כך הועבר למשלטים בסביבות לטרון. רציני ונבון. מסור לעבודתו וללימודיו. התבלט בין חבריו בידעו עברית ובשמשו מתורגמן לאלה שידעו רק צרפתית. כשנשאל אם כדאי שתימשך ההפוגה, ענה: „לכל פרט כדאי שתיפסק המלחמה, אך לטובת העם עלינו להמשיך להילחם".

בהסתער יחידתו על משלט בסביבות לטרון נפל עם חבריו כמה שעות לפני שההפוגה השניה נכנסה לתקפה ביום י„א בתמוז תש„ח (18.7.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־28.2.1950.

שפיצקופף דוב

בן זאב ויפה. נולד ב־29.5.1920 בוארשה, בירת פולין. בן למשפחה שומרת־דת, בעלי־מלאכה. למד ב"לדותו ב„חדר" ואחר־כך בבית־ספר עממי. בעודו צעיר נאלץ להפסיק את לימודיו ולעזור על־יד אביו בפרנסת המשפחה. ב־1934 הצטרף ל„השומר הדתי". שם בילה את שעותיו הפנויות אחרי יום עבודה קשה. למד והשתתף בכל ההרצאות והשיחות אשר התקיימו בקן. ב־1938 עזב ב'תו והצטרף לקבוצת „עובדיה" בסלבקוב ואחר־כך עבר לקבוצת „השומר הדתי" שהתארגנה בביאליסטוק ומשם עברה ללודז'. ב־1939, בפרוץ מלחמת־העולם השניה, חזר לוארשה לתקופה קצרה וביחד עם קבוצת־חברים יצא מביאליסטוק לליטא והגיע לוילנה. הצטרף לחבריו מההכשרה בפולין ויסדו יחד את הקיבוץ „למרחב" בפוניבז'. נתגלה כחבר פעיל ומסור המסתגל במהרה לכל עבודה. קרוביו באמריקה רצו להעבירו באותה תקופה אליהם, אולם הוא סירב. בראשית 1941 התחילה העליה מליטא דרך רוסיה. לא היתה לו ויזה אנגלית, אך הוא הצליח להגיע למוסקבה. שם נתפס ומצא מוצא בהתנדבותו לצבא אנדרס. על סמך זה קיבל ויזה והגיע לארץ בתמוז תש"א. תחת להתגייס לצבא הפולני הצטרף מיד עם שחרורו ממחנה עתלית למושב־עובדים של „הפועל המזרחי" בביתניה ושימש שם כנוטר. אחרי זמן קצר הצטרף לקבוצת כפר־עציון. עבד שם בעבודות החקלאיות הקשות ביותר, בחריש ובהכשרת הקרקע. אחר־כך נכנס לעבודה קבועה במסגריה. אהב את העבודה ושמח בחלקו.

היה ממגיני גוש עציון הנצור. עבד במיקוש והשתתף בקרבות כמקלען בכיתת הפל"ם. ב־4 במאי 1948, כאשר הותקף המשלט ב„אוכף־המוכתר" וחברו נפצע, רץ למשק עם עוד חבר תחת מטר יריות, הביא אלונקה והעביר את החבר הפצוע. בקרב האחרון של הגוש, ביום ג' באייר תש"ח, שכב יום תמים במארב מול שריוני האויב, חזר לכפר ופעל מעמדות שונות כמקלען. בפרוץ משוריני האויב לכפר נפל על משמרתו. הועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

שפיצר דוב (ברנהרד, בנו)

בן שמואל וצילי. נולד ב־2.5.1913 בברלין, בירת גרמניה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני. חבר ב„המכבי הצעיר" מגיל 8 ואילך. אחרי שתי שנות־הכשרה בדניה עלה ארצה ב־1934. השלים את הכשרתו בקבוצת „מעיין" וחי בה שנתים בדגניה א' והצטרף ל„הגנה". משפרצו מהומות תרצ"ו נשלח מטעם קבוצת דגניה לשרת כנוטר ביערות הכרמל ואחר־כך הוסיף לשרת כמה שנים בנוטרות במפעל האשלג בסדום ואשתו וילדיו ישבו בירושלים.

מ־1946 עבד כפקיד במשרד היועץ הכספי, עד הפסקת עבודתו זו בראשית פברואר 1948 לרגל צמצום המנגנון של השלטון המנדטורי לפני חיסולו, ואז חזר לשרת בנוטרות בשמירת בניני המוסדות הלאומיים בירושלים. שלושה שבועות קשים עברו עליו, כשהיה בשירות 22 שעות ביממה, אך הוא קיים את משימתו הקשה בהבנה ובמסירות והשרה משקט הנפשי שלו על חבריו־לשירות. ב־11.3.1948 בבוקר בא הביתה לשתי שעות חופשה והביא את הבשורה כי מעתה יהיה בשירות יומי בלבד ובערבים יהיה חפשי. בשעה 9 חזר לשמירה ובשעה 11 נהרג בהתפוצצות הגדולה שאירעה בבנין. היה קבור בסנהדריה. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־24.4.1952.

שפיצר (אורן) דויד

בן צבי ועליזה. נולד ב־2.1.1918 בבודפשט, בירת הונגריה. למד בבית־ספר עממי וסיים את הגימנסיה של הקהילה היהודית בעירו. בגיל צעיר התעניין בספורט והצטרף לקלוב הספורטיבי בבודפשט ובשנות 1936־1937 עבר שם קורס למעמלים. בהתחלת מלחמת־העולם השניה העפיל לארץ בעליה ב' ומיד עם בואו לארץ התגייס לצבא הבריטי. שירת ביחידה שחנתה במצרים והצטיין בשירותו והגיע לדרגת רב־סמל. בגמר המלחמה השתחרר וחזר לארץ ומיד נכנס לקורס למורי־התעמלות וסיימו בהצלחה. עבד כמורה להתעמלות בבתי־הספר שבמשקי הגליל העליון: אילת־השחר, דפנה, דן וגם בדגניה. היה מרכז את עניני „הפועל" בגליל העליון. כל יודעיו ומכיריו וכן תלמידיו וחניכיו אהבוהו. היה פעיל בעבודה ציבורית והתעניין בספורות ובאמנות.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד לכוחות־המגן של הישוב והשתתף בקרבות בגליל העליון. תוך כדי מילוי תפקידו נפצע בתאונת־דרכים. כיון שהחלמתו לא היתה שלמה נלקח שוב לריפוי בבית־החולים ביילינסון ושם נפטר ב־10.12.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בפתח־תקוה. הוריו נספו במלחמת־העולם השניה.

שפיצר יוסף

בן מרדכי וקלארה. נולד ב־10.3.1927 בעיר באיה שבדרום הונגריה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני ומשיצאה בהונגריה גזירת הרחקת היהודים מן המקצועות החפשיים שברמת־השכלה גבוהה, למד חייטות ועבד בה. בזמן השלטון הנאצי התחפש כחייל גרמני. נתפס ונמסר לפשיסטים ההונגריים ונדון למות. ברח מהכלא ונתפס, ושוב ברח. אחרי המלחמה חזר הביתה, הצטרף להכשרה, יצא ב„נתיב־הבריחה", העפיל ארצה באניה „כנסת ישראל" והוגלה לקפריסין וב־1947 עלה ארצה.

סמוך לסוף 1947 התגייס להגנת המולדת ושירת באחד הגדודים. השתתף במערכות משמר־העמק, חיפה וטירה, דגניה, ג'נין, ובשחרור הגליל המערבי עד ראש־הנקרה. נפל ב־10.7.1948 בקרב משמר־הירדן והובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בראש־פינה ב־12.7.1948.

שפיצר ישעיהו

בן אברהם־גרשון וברייגדל. נולד ב־31.1.1922 בוינה, בירת אוסטריה. בן למשפחה מיוחסת בוינה. מראשוני מיסדי העדה החרדית (שיח־שול). התחנך בתלמוד־תורה בוינה ואחר־כך ב„ישיבה" קטנה שליד עיר־הבירה. למד מלאכת כריכת־ספרים ועסק בה. היה פעיל ב„צעירי אגודת ישראל" בוינה. ב־1939 עלה ארצה עם „עליית־הנוער" הראשונה של „אגודת ישראל". עשה חמש שנים בקיבוץ נוער אגודתי ליד כפר־סבא ושנה אחת ישב בירושלים ולמד בישיבת „קול תורה", ואחר־כך עבר לקיבוץ חפץ־חיים ועסק בגידול דבורים. היה פועל הרוץ ומהשומרים המסורים, ובתוך חיי העבודה קבע לו עתים לתורה. היה חבר ההנהלה הארצית של „צעירי אגודת ישראל" ופעל בה במסירות.

שימש כטבח במשלט גוליס ונפל בשעת הפגזת המשלט ב־17.10.1948. בן ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקיבוץ הפץ־חיים. הניח אחריו אשה, בת, ובן שנולד אחרי מותו.

שפיר יעקב („שפיק")

בן ירוחם ורחל. נולד בשנת 1928 באוסטרוביץ שבפולין. אחד משארית הפליטה אחרי מלחמת־העולם השניה. משוחרר מן המחנה הנאצי הועבר על־ידי הבריגדה העברית לאיטליה ומשם עלה ארצה ב־1945 עם חברי „דרור" ונכנס למסגרת „עליית־הנוער" בגבעת־השלושה. במשק עבד במטעי הבננות. עם פרוץ מלחמת־השחרור גויס ויצא את המשק. עוד ב־1946 הצטרף ל„הגנה" והשתתף בפעולות חי"ש נגד אצ"ל בפתח־תקוה. בשנת 1947 הצטרף לפלמ"ח, צורף יחד עם חבריו לגדוד בחטיבת „הראל" ושירת כליווי שיירות בדרך תל־אביב—ירושלים. היה במצור ירושלים והשתתף בקרבותיה. נשלח לקורס מפקדי כיתות והתמחה בנשק אנטי־טנקי. נפל במבצע „חורב" במבואות רפיח. אגב סיור בין מכוניות האויב שנפלו לידינו נורה על־ידי חייל מצרי מן המארב ב־7.1.1949.

שפירא אוריאל

בן דוב וגיזה. נולד ב־4.5.1930 בקרית־חיים. סיים שם את בית־הספר העממי והמשיך בלימודיו בקרית־חיים עד שנתו ה־16, ואחריכן הלך ללמוד סתתות כדי לרכוש לעצמו מקצוע ולעזור למשפחה. חניך תנועת „השומר הצעיר", מזכיר גדוד „אילון" (קן קרית־חיים), עורך עתון הגדוד ומנהל ארכיון הקן. עסק בשיט, ציור, פיסול, גראפיקה. שר וניגן. זכה בפרס על ציוריו בתחרות נוער של קרן־היסוד. השתתף בתחרויות ימיות של „הפועל" ובשיט הערים (חיפה — תל־אביב). בן 15 הצטרף לגדנ"ע. אחרי שנתים עבר לחי"ש, ובדצמבר 1947, והוא אך בן 17, התגייס לצבא ההגנה. השתתף בקרבות שפרעם, תמרה, פיצוץ גשרי תרביחה וראש־הנקרה ובליווי שיירות אל הגליל המערבי. השתתף בהגנת יחיעם (בקרב הראשון).

נפל ב־27.3.1948 בשיירת יחיעם. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהריה ב־29.3.1948. זכרו הועלה בחוברת „לזכר חברינו".

שפירא אליעזר

בן מרכוס ופנינה. נולד למשפחה דתית ב־26 באוגוסט 1926 בטימישוארה שברומניה. היה הבן השביעי במשפחה. בלמדו בבית־הספר הצטרף לתנועת־נוער ציונית ובהשפעתו נעשתה כל המשפחה ציונית. עם כניסת הצבא הגרמני לרומניה החל לעבוד בבית־מלאכה לחייטות כדי לפרנס את המשפחה, מאחר שאביו ואחיו נשלחו לעבודות־כפיה. תיכן עם שני אחיו תכנית בריחה. עבר את הונגריה וגבול יוגוסלביה. נתפס בדרך ונאסר. משנשתחרר הפליג ב־1947 באניית־המעפילים „כנסת ישראל" לארץ. ישב במחנות קפריסין ואחר־כך בעתלית עד עזוב הצבא הבריטי את הארץ.

התגייס לצבא והשתתף בקרבות בית־נבאלה, ראש־העין, יהודיה, קולה, קלקיליה ומגדל־צדק. עם תום הקרבות עבר קורס סמלים. נפל ברמלה ביום כ"ה בתשרי תש"ט (28 באוקטובר 1948). למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שפירא בנימין („בני")

בן יחיד להוריו אריה ומרים. נולד ביום כ' בסיון תרע"ד (14.6.1914) בביאליסטוק שברוסיה־פולין ואחרי חדשים אחדים נישא בידי הוריו בנתיב פליטי מלחמת־העולם הראשונה לסאראטוב שבלב רוסיה. משם עלה ארצה עם הוריו ב־1922 והתישבו בתל־אביב. למד בבית־החינוך לילדי עובדים והצטרף לתנועת „הנוער העובד" ובתוכה לחבורת נערים שהחליטה להתארגן בעתיד לקבוצה התישבותית.

בשלוש שנות לימודיו במקוה־ישראל שמר על מגעו עם החבורה, ואחר־כך יצא להכשרה בתל־יוסף ובכנרת ולבסוף השתתף ביסוד קבוצתו היה ער לעניניה ודואג את דאגותיה גם מרחוק והשפעתו היתה מורגשת לטובה בישוב הדורים ובהתגברות החבורה על קשיים משקיים וחברתיים שבחבלי בראשית. משחזר למשק התמסר ביחוד לנטיעה ולעבודה במטעים ונרתם בכל כוחו לשאת בעול בנין המשק והחברה. מתוך כך דרש הרבה מחבריו ובראש וראשונה מעצמו. גם ביתר ענפי המשק, וביחוד בכוורנות, עסק בשקידה. הקדיש חלקה מיוחדת לנסיונות נטיעת עצי־פרי נדירים ופרחים. בקבוצה בנה את קנו המשפחתי שנתברך בשני ילדים.

במלחמת־השחרור השתתף בקרבות גשר וסג'רה ובהגנת המקום והסביבה. נהרג בשעת פירוק שדה־מוקשים בגינוסר ב־11.8.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגינוסר.

שפירא ברוך־אשר

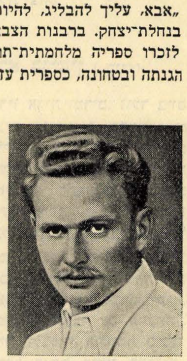

בן אליעזר ופסיה. נולד ב־14.5.1923 בקמין־קושירסקי, פלך וולהין (אז במדינת פולין). בשנת 1925, בעלות הוריו לארץ, היה כבן שנתים. למד בגימנסיה „הרצליה" ועוד לפני גמר לימודיו סיים קורס ימי מטעם „זבולון". באותה שנה גאסר על־ידי המשטרה הבריטית ונדון למאסר־בית למשך שנה בעוון הדבקת כרוזים נגד „הספר הלבן". בפרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס לחיל־התעופה ושירת כתותחן־טייס במצרים, תוניס, יוון, כרתים ואיטליה. קיבל ארבעה אותות־הצטיינות. ב־18.4.1946, עם השתחררו מהצבא, עבר להכשרה חקלאית בנהלל והצטרף לקבוצת „גבע" (נכה באויב ונשוב) של חיילים משוחררים להתישבות. גם עסק בהדרכת לוחמים בפלוגות פלמ"ח. אולם לאחר זמן־מה נאלץ לחזור לעיר, לרגל מחלת אביו, והעמיד עצמו לרשות ה„הגנה".

עם פרוץ מלחמת־השחרור נכנס בעול תפקידים בפלוגות החי"ש והשתתף בהגנת תל־אביב והדרך לירושלים. ב־31.3.1948, בהשתתפו בהגנת שיירה שהותקפה ליד חולדה הערבית, שקעו המכוניות בבוץ. מתוך מאמצים לחלץ אותן נלחמו הוא וחבריו מבוקר עד 10 בלילה. בקרב זה נפלו כמה בחבריו, והוא, פצוע בבטנו, הועבר לבית־החולים.

לפני מותו הספיק לכתוב מכתב לאחיו, ששהה אז באמריקה, בדרישה שיהזור ארצה כי הוא את שלו כבר עשה. דבריו האחרונים אל אביו היו: „אבא, עליך להבליג, להיות אמיץ". נפטר ב־5.4.1948. בו ביום נקבר בנחלת־יצחק. ברבנות הצבאית הראשית שעל־יד המטה הכללי נפתחה לזכרו ספריה מלחמתית־תורנית לעיניני צבא, מלחמה, כיבוש הארץ, הגנתה ובטחונה, כספרית עזר ועיון.

שפירא דוב

בן לזר ומניה. נולד ב־28 בספטמבר 1928 באודיסה, רוסיה. עלה לארץ עם הוריו ב־5 בנובמבר 1933. גמר 6 כיתות בית־ספר עממי „אליאנס" ושנה אחת למד בבית־הספר האנגלי סנט־לוקס. עבד בחברת „פלטור" עד היאסרו על־ידי הבריטים. לפני מלאות לו 14 שנה הצטרף לאצ"ל וכבן 16 היה כשנאסר על־ידי הבריטים ונשלח ללטרון. כעבור מחצית השנה שוחרר, אך נעצר שוב אחרי פיצוץ מלון „המלך דויד" בירושלים. עם גבור המתיחות בארץ הועבר למחנה עתלית ומשם שוחרר והצטרף מיד לחבריו שלחמו בחיפה. סיים קורס למפקדי כיתות והשתתף בקרבות על הבית מאחורי קולנוע „ארמון", שהעיראקים הגנו עליו. הוא היה ראשון לכובשי הבית. אחרי שחרור חיפה התגייס לגדוד אצ"ל בצבא ונשלח למחנה קצינים אי־שם, אך עם מאירע „אלטלנה" עזב את מחנהו, וכעבור זמן־מה הצטרף לגדוד הג'יפים של הפלמ"ח. השתתף בקרבות הגליל עד שנשלח לנגב בספטמבר 1948. בנגב השתתף כמפקד כיתה בהתקפה המוצלחת על המצרים, בה הוצאו מכלל פעולה 5 טנקים של האויב.

ב־22 בדצמבר 1948 היה בליווי של גדוד בנגב ונפצע קל במצחו. דוב ירד מהג'יפ שלו, העלה עליו פצועים ושלחם אל מאחורי הקוים, ועד שחזר רכבו — פגע בו רסיס פצצה והוא נלקח לקיבוץ גבולות. בדרך איבד דם רב ומת לפני שהגיע למקום. למחרת נקבר בחיפה.

שפירא חיים־ברוך

בן אברהם וסימה (סבנה). נולד ביום 16 בדצמבר 1919 בצ'ורטקוב, פולין. אביו היה תלמיד־חכם מובהק ובעל מידות טובות. מראשוני העסקנים של „המזרחי" בגליציה. בנעורותו גמר 7 כיתות של בית־ספר עממי ולמד ב„חדר". ביוני 1935 עלה לארץ עם הוריו שהתישבו בחיפה. הצטרף ל„בני־עקיבא", והיה חבר נאמן בתנועה זו. בעודו נער צעיר החל לעבוד בצבעות כדי לעזור למשפחה. עם גבור מחלת אביו ומות אחותו של חיים, חברת קבוצת קרית־ענבים, עברה המשפחה לקרית־ענבים. חיים התמסר לעבודה בקבוצה. שם מתו עליו אביו וגם אמו, ובשנת תש"ד החליט להצטרף לקבוצת כפר־עציון. עבד שם כצבע וכחקלאי. אחרי־כן היה נוטר במשטרת הישובים העבריים ואחראי לנשק ולתחמושת בתחנת־הנוטרים המקומית. על אף מחלת הקצרת שלו התמסר במרץ לעבודה ולבנין הקבוצה. רחב־כתפים, רציני ולבבי כאחד. נוהג בפשטות. טוב־לב ונאמן.

בתקופת המצור על גוש עציון שימש כאחראי לנשק בתחנת־הנוטרים. טיפל בנשק מתוך מסירות ואחריות ונטל חלק בשמירה. בהתקפה האחרונה נמצא בעמדה ופעל בקטע המזרחי של הכפר. בפרוץ שריוני האויב לכפר נפל ליד בנין המנזר הגרמני שבמרכז הכפר, ביום ג'־ד' באייר תש"ח (12/13.5.1948). הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

שפירא יעקב („יענקלה")

בן יצחק ולאה. נולד ב־2.2.1923 בוינה. למד בבית־ספר עממי ותיכוני. באפריל 1939 עלה ארצה ב„עליית־הנוער" ובמשך שנתים התחנך לחיי אזרח ואיש־אדמה ארצישראלי במסגרת „עליית־הנוער" בתל־עדשים. התקשר לפלחה ולנוער המקומי ובין בנות המקום מצא את חברתו לחיי הקצרים. את שנתו השלישית בהכשרה עשה בקבוצת משמרות וגם שם דבק בענף הפלחה. אחר־כך הצטרף לקבוצת הדסה (גזר). חבר ב„הגנה" מאז בואו ארצה. ביוני 1942 התגדב לצבא הבריטי לחיל השירותים. התקדם עם יחידת ספקי־המים מספר 11 (405) ממצרים ועד לקרבת טריפולי, מילא תפקידים אחראיים ולמרות התנגדותו לדרגה ול„שררה" — הגיע לדרגת רב־סמל. שירת ביחידה במצרים ובלוב עד לשחרורו ב־1946. היה פעיל בארגון עליה ב' דרך מצרים וברכישת נשק ל„הגנה". אירגן חיילים להתיישבות ובשובם ארצה התנדלו במושב השיתופי בני־דרור בגוש תל־מונד. בסגולותיו הטובות עודד וחיזק את חבריו לעבור בבטחה את קשיי ההתחלה של המושב הצעיר, בו ניהל את הפלחה ואיש חבר בועדה המשקית ובמזכירות. ביתים נולדה בתו, אך החובה והחיבה למשפחה לא מנעוהו ממילוי החובה למולדת. ריכז את עניני הבטחון במקום וכמפקד פל"ם באזור יצא בראש אנשיו לכל משימה מסוכנת. לא יכול להסתפק בשירות חלקי, אף כי לא היה מחויב ליותר מזה. ובחורף תש"ח התנדב לשירות מלא. היה מפקד מחלקה של טירונים שאימנם והוליכם לקרבות ומחלקתו זכתה לשם טוב בסביבה.

אחרי התקפת־הטרדה על הכפר הרצחני טירה (מול גוש תל־מונד) חזר פעם אחרי פעם להביא פצועים משדה־הקרב בתוך מטר היריות ובפעם הרביעית נפגע ונפל, תוך כדי נשיאת פצוע, באור ליום 13 במאי 1948 (יום לפני הכרזת המדינה). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בתל־מונד ב־17.5.1948. הניח אשה וילדה.

שפירא ישראל

בן אלכסנדר ולאה. נולד ב־16.6.1927 בתל־אביב. אביו בא לארץ ב־1918 עם הגדוד העברי הראשון מאמריקה, ואמו — בשנת 1922 מאוקראינה. בן יחיד להוריו. במשך תקופת ילדותו נדד ממקום למקום עם אביו שעבד בשירות הטלפונים. בגיל 6 למד במכון „זיו" ברמת־גן ובתל־ליטוינסקי. בן 7 וחצי עבר לתל־אביב ולמד בבית־ספר עממי. בן 10 עבר עם הוריו לכפר־אביחיל ושם סיים את לימודיו בבית־הספר העממי. אחר־כך עבר לחדרה ולמד שנה בבית־הספר החקלאי בפרדס־חנה. במשך תקופה קצרה עבד כקוון בשירות הטלפונים. בן 16½ שנה הצטרף לקבוצת אלומות שנמצאה באותו זמן בפוריה ובביתניה. ערני, חביב וישר־לב. התבלט מיד בחיי הקבוצה והיה לאחד מאישיה המרכזיים. עבד בטרקטור, היה שומר שדות ומוכתר הקבוצה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור היה בין הראשונים שנענו לצו הגיוס. חש בראש תגבורת לקיבוץ גשר. היה אחד החבלנים שפוצצו את הגשר על הירדן. השתתף בהגנת קבוצת דגניה ב' מפני שריוני הסורים. התנהג באומץ־לב והציל פצועים רבים מתחת לאש האויב. שימש כמ"מ מדריך בבית־הספר הצבאי למ"כ בבית־לחם, שנעזבה מתושביה הגרמנים. עם ההתקפה על העיר נצרת יצא בראש יחידה של טירונים להתקפה על אחד ממשלטי מוג'דל, בכניסה לנצרת, ביום 16.7.1948. בעצם ההסתערות ורגעים ספורים לפני כיבושה פגע כדור בלבו ונהרג. ב־18.7.1948 נקבר בחדרה. ביום השלושים לפטירתו נולד בקבוצה תינוק ונקרא על שמו — ישראל.

שפירא ישראל („זוזיה")

בן אהרן וברוינה. נולד באייר תרס"ה (1905) בכפר איבנקובצה שבפלך פודוליה, רוסיה. למד ביילסטוגרד (כיום זיגוביבסק) ואחר־כך בגימנסיה בויניצה, כדי להיות קרוב יותר לבית הוריו. ב־1919 נאלץ להפסיק את לימודיו ולחזור הביתה לעזור להוריו בעבודת משקם. ב־1923 הצטרף לתנועה החלוצית במחתרת. ב־1924 נאסר ושוחרר כעבור חדשים מספר. הלך להכשרה ב„משמר לבה" שבקוזקו ואחר־כך ב„תל־חי" שבקרים. ב־1927, בהיותו כבר נשוי, נאסר והוגלה לסיביר. ב־1931 שוחרר על־מנת לעזוב את ברית־המועצות לעולם. יצא עם משפחתו ועלה ארצה ואחרי חדשים מספר הצטרף לקבוצת קרית־ענבים, ושם גידל את שלושת בניו. עבד בחציבת בורות לנטיעת עצי־פרי, בעידור, במסגריה, בבנין, ולבסוף מצא את תפקידו הקבוע בנהגות. בחברה היה עליו ומשמח, בזמרה, בבדיחות ובריקודים עממיים שהביא מרוסיה. סירב לקבל על עצמו תפקידים הנהלתיים, אך התמסר ל„הגנה". מהקורס בכפר־ויתקין הביא הביתה את הכינוי „זוזיק", שהעניקו לו חבריו, וידיעות מועילות לחיזוק הבטחון, ובמהומות שנת 1936 ואילך נשא באחריות חלקית לפיקוד במקום. ב־1942 התגייס לחיל־הנהגים, שירת בפלוגה 179, השתתף בפלישה לאיטליה עם צבאות־הברית בדרגת קורפורל. שם מצא לו כר לפעולה ב„מרכז לגולה", בעזרה לשארית הפליטה ובארגון ההעפלה. התמסר לעבודת־קודש זו בכל מרצו ועוז־רוחו, וכשניתנה לו האפשרות להקדים את שחרורו ולחזור הביתה סירב לקבלה. כי עבודה זו ריתקה אותו וראה צורך חיוני להמשיך בה.

ב־1946 שוחרר וחזר הביתה, ואם כי השתוקק לעבור לעבודת המשק, ציית לדרישת הקבוצה והוסיף לעבוד בנהגות. בסוף 1947 נעשתה הנהגות לשירות לאומי ממדרגה ראשונה ולא פעם חרדו חבריו ומשפחתו לשלומו כשהיה בשירות שיירה שהותקפה בדרך והשתתף בקרבות. משפסקה התנועה בכביש ירושלים בגלל המצור חזר לתפקידו בהנהג המקום, ובהיותו בתצפית במשלט „סנטוריום", בשעה שהערבים הפגיזו את המשק מהראדאר, חדר פגז לתוך עמדת־הבטחון והרג אותו ב־26.5.1948. הובא למנוחת־עולמים בקרית־ענבים. זכרו הועלה בספר „על אם הדרך — קרית־ענבים במערכה".

שפירא צבי

בן דניאל ודבורה. נולד ב־24.12.1920 בקוטנו, פולין, למשפחה ציונית ושומרת־מסורת. למד בבית־הספר העממי הציוני בסטריקוב, ליד לודז. ב־24.11.1929 עלה עם הוריו לארץ. למד שנה בבית־הספר העממי „תל־נורדוי" בתל־אביב. משם עבר לבית־הספר העממי בשכונת ברוכוב. לאחר שסיים את בית־הספר העממי למד זמן־מה בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. הפסיק את לימודיו והצטרף להכשרה בתל־יוסף. היה צנוע ושקט ואהוב על חבריו. זמן־מה לפני פרוץ מלחמת־העולם השניה הצטרף ל„הגנה". עם פרוץ המלחמה התנדב בין הראשונים לצבא הבריטי. שירת ביחידה עברית להובלה בעיראק ובמצרים. עם התקדמות המחנה השמיני הצטרף ליחידת מובילי־הים שלו והשתתף במסע הצבאי לאורך מדבר לוב, סיציליה ואיטליה. היה פעיל בהגשת עזרה לפליטי השואה. לאחר ששוחרר מהצבא הבריטי, בו שירת שש שנים, הצטרף כחבר לקיבוץ־פרטיב „דן". בעבודתו האזרחית לא מצא סיפוק מלא, כי תמיד הטרידתו המחשבה שיש לעשות למען המולדת.

עם פרוץ מלחמת־השחרור מיהר להיענות לצו והצטרף כנהג ליחידה קרבית. השתתף בפעולות־הכיבוש השונות בסביבת תל־אביב והצטיין בעיקר בהצלת פצועים משדה־הקרב. השתתף בהתקפה על כפר־סבא הערבית ובכיבוש הכפר הערבי קארי והצטיין במילוי תפקידו. לאחר קרב זה הועלה בדרגה ונתמנה לקציין־התחבורה של הגדוד. ביום 23.5.1948 יצא, במסגרת פעולת „נמל", לכפר הערבי טנטורה להוציא את המכונית שנתקעו בכפר. בדרך אל הכפר נתקל, הוא וחברו, במארב של אנשי כנופיה ערבית ונהרג. למחרת הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה.

שפירא משה

בן מרדכי וטובה. נולד ב־23.10.1922 בוינה, בירת אוסטריה. למד בבית־הספר של הקהילה היהודית. בקיץ 1935 עלה ארצה עם הוריו והתישבו בחיפה, ומשם עברו אחר־כך לקרית־מוצקין. למד נהגות ועבד בה והיה פעיל ב„הגנה". במלחמת־השחרור מילא את חובתו בשמירה, בהגנה ובהובלה. שירת באחד הגדודים ונפל בשיירה בדרך ליחיעם בט"ז באדר ב' תש"ח (27.3.1948) והובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות בנהריה ב־29.3.1948.

שפניר יצחק („איזי")

בן ראובן וחנה. נולד ב־22.12.1920 בברלין, בירת גרמניה. למד בבית־ספר תיכוני בברלין עד עלייתו לארץ בשנת 1935. בארץ לא יכול להמשיך בלימודיו, כי מצב המשפחה המטופלת בכמה ילדים לא איפשר לו זאת, והחל איפוא בגיל 15 ללמוד מסגרות ופחחות. גילה כשרון מיוחד לציור טכני ולמכניקה עדינה. שאף להיות מהנדס־אוירונים. אך לא יכול אלא להשתלם בכוחות עצמו, והוא עשה זאת בהתמסרות רבה בשעות שלאחר יום־עבודה מפרך.

חבר ותיק ב„הגנה". הצטיין בקליעה. במלחמת־השחרור היה בין מגיני ירושלים. אביו נשבה בעיר העתיקה, אך נעדר מרשימת השבויים. בלכתו יום־יום למשרד „הצלב האדום" כדי להיוודע משהו על גורל אביו, נפגע ביום א' בסיון תש"ח (8.6.1948) מרסיס פצצה ומת בו במקום. היה קבור בשייך־באדר א', ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שפניר מיכאל

בן הנס ורוזל. נולד ב־31.3.1929 באסן, גרמניה. עם עלות היטלר לשלטון עלה בשנת 1934 עם הוריו לארץ־ישראל. למד בבית־הספר העממי, אחר־כך — בבית־הספר התיכון בבית־הכרם בירושלים. היה חבר ומדריך ב„התנועה המאוחדת". בגיל 15 כבר היה חבר ה„הגנה", מדריך בחג"ם. משסיים את לימודיו בבית־הספר התיכוני התגייס לנוטרות למשך שנת־השירות.

נער עליז ומלא חיים, ער ופעיל בין חבריו. היה יושב־ראש ועד התלמידים בבית־הספר התיכוני. ברוך־כשרונות וקל־תפיסה, התעניין בספרות והרבה לקרוא ספרים. עם פרוץ מלחמת־השחרור נמצא בשירות בקרית־ענבים. נפצע באחת הפעולות ונתמנה לאחר זאת

כחובש־נייד ראשי באותו קטע חזית. השתתף כחובש בפעולות רבות. התנדב לפעולות, ובאחד המקרים אילץ את מפקדו להרשות לו להשתתף בפעולת־קרב. ביום 25.1.1948 השתתף בקרב נגד כנופיה ערבית ליד הקסטל. הגיש עזרה רפואית לפצועים רבים, ונפל בשעת פעולה זו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקריית־ענבים.

שפר יעקב

בן אליעזר ויורה. נולד ב־6 בינואר 1916 בעיירה מזריץ׳ שבפולין. גמר בית־ספר עממי. בהיותו בן 12 עבר עם הוריו לוארשה, בה היה אביו נציגם של בעלי־המלאכה בקהילה היהודית. בגלל מצבם הדחוק של הוריו לא יכול להמשיך בלימודיו ועבר לעבוד בתפרות, ובערבים השתלם בשיעורי־הערב של האוניברסיטה העממית. בפרוץ מלחמת־העולם השניה השתתף בהגנת וארשה בשורות הצבא הפולני ונלקח בשבי הנאצים. אחרי הרפתקאות רבות הצליח להיחלץ מידיהם, הגיע בחזרה לפולין ומשם עבר עם זרם הפליטים אל ברית־המועצות. בשמעו כי צבא אנדרס עומד להישלח למזרח־התיכון הצטרף לצבא זה. הדבר עלה לו בעמל רב, הואיל ולא קיבלו ברצון יהודים לצבא פולני זה. בשנת 1942 הגיע לארץ והיה במשך חצי שנה חבר במשק גבעת־השלושה. משם עבר לרמת־גן, השתקע בה והקים לו בית בישראל.

למחרת הכרזת המדינה נקרא לדגל, ומשנפרד מאשתו אמר: „הפעם תהיה זו מלחמה לחיים ולמות. נלחמתי בחזיתות רבות ועתה אילחם בחזיתנו אנו"... ב־18 במאי 1948, ארבעה ימים לאחר שגויס, נהרג בהפצצת התחנה המרכזית בתל־אביב מהאויר. ביום י״א באייר תש״ח (20.5.1948) הובא לקברות בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה ובת.

שפר ליבקה

בת יצחק ורגינה. נולדה ב־1914 בפשמישל שבגליציה. בילדותה נתיתמה מהוריה וגדלה בבית־קרובים. נמשכה לקן „השומר הצעיר". בקיבוץ־ההכשרה נאבקה עם משברים ועם מחלות וחולשה גופנית ויכלה להן גם בתנאי העבודה המפרכת. ב־1939 עלתה ארצה. תחילה עבדה בקיבוץ מצפה־חים שבנתניה ואחר־כך עברה להתנחל בית־מרדכי. עבדה בכמה מענפי המשק ואחר־כך נתיחד לה המקום בניהול השבונות. יצאה לשנתים לעבוד במערכת „המשמר" (כיום „על המשמר") ולאחר מכן חזרה לתפקידה במשק. על סף מלחמת־השחרור סיימה קורס מחוזי לנשק קל.

בימי ההפגזות וההסתערות המצרית על המשק שירתה בתפקיד מקשרת בין העמדות בריצה ובזחילה ובזינוק דרך חפירות בעומק בלתי־מספיק ואף על־פני שטחים גלויים. היא היתה אומרת: „הפחדן המסתתר במקלט מת אלפי פעמים ביום; המעיז לצאת, לזחול בתעלות, לזנוק לשם מילוי התפקיד, ימות רק פעם אחת". פגזים התפוצצו מסביב לה והיא לא נפגעה. כשבא ההכרח לנטוש את המקום נשאה יחד עם יצחק רובינשטיין באלונקה חבר־פלמ״ח פצוע. בגלל ההרעשה הכבדה לא יכול המשורין של „חיות הנגב" להגיע אליהם, ומתוך ציפיה לעזרה ממקום אחר נשארו לשמור על הפצוע, ושם נפלו בידי האויב ונספו ב־24.5.1948. בעלון המיוחד של קיבוץ יד־מרדכי לזכר חלליו, מיום י״ג באייר תש״י (30.4.1950), הועלה זכרה.

שפר שמשון

בן יצחק וארג׳. נולד באוקטובר 1926 בסומבור אשר ביוגוסלביה. סיים לימודיו בבית־ספר עממי. למד נגרות ועבד במקצועו. עם כיבוש הגרמנים נשלחו הוריו לאושביינצים, אך הוא נמלט בהצטרפו לפלוגת־עבודה ואחר סכנות רבות הגיע לברגן בלזן. שם שהה עד תום המלחמה, שוחרר, ואחרי פעילותו בארגון העלאת מעפילים לארץ עלה אף הוא באניה „אנצו סירני" בשנת 1946. התגורר בבית דודו, אחי אביו, אשר אימצו לבן, ובו מצא מרגוע.

בפברואר 1948 נכנס לחי״ש תל־אביב. השתתף בהגנת שכונות־הספר בצבא ההגנה לישראל וצורף לחטיבת גבעתי. השתתף ברוב פעולותיה. הצטיין כמקלען מעולה. נפל בקרב נגד המצרים על־יד אשדוד ב־3 ביוני 1948. הובא למנוחת־עולמים יחד עם חבריו־לקרב בקבר־אחים בבית־הקברות אשר בכפר־ורבורג.

שפרד וילפריד

בן ארנסט ורוזה. נולד ב־26.11.1922 בוינה, בירת אוסטריה. למד בבית־ספר תיכון ובשנת 1938 הגיע לאנגליה כפליט ואחרי שנתים גמר שם בהצטיינות בית־ספר תיכון. היה בעל כשרונות ספרותיים ובגיל 16 פירסם מסה על התפתחות הדרמה. במלחמת־העולם השניה התנדב לשירות־המודיעין הבריטי. אחרי שחרורו מהצבא ניסה להתקבל לאוניברסיטה, אך הדבר לא עלה בידו וגם לא הצליח להסתדר בעבודה מתאימה בחיים האזרחיים.

ביוני 1948 עלה ארצה כדי להתנדב למלחמת־השחרור. נהרג בתאונה ב־26.12.1948 ובו ביום נקבר בבית־הקברות בראש־פינה.

שפרינצק אהרן־דויד

בן יוסף (יושב־ראש הכנסת מיום היוסדה) וחנה, מבני העליה השניה. נקרא אהרן־דויד על שם א. ד. גורדון, אבי „דת העבודה". נולד ביי״ד באדר א׳ תרפ״ד (20.3.1924) בירושלים. שם למד בגן־ילדים, ובגיל 7 עבר עם הוריו לתל־אביב. החל ללמוד בבית־הספר „שלוה" ועבר לבית־החינוך לילדי־העובדים שבצפון העיר. בגיל 15, עם סיימו את לימודיו, נכנס לבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין, מאחר שמיולדותו גילה נטיה למכניקה, והצטרף לשורות ה„הגנה". זמן מועט לאחר־מכן סיים קורס של מ״כ בכפר־מנחם. עם סיום לימודיו בבית־הספר על שם מכס פיין עבר לבית־המלאכה של פרופ׳ גולדברג, בו השתלם במכניקה עדינה. עם כניסת איטליה למלחמת־העולם השניה, והוא עודנו נער, התנדב יחד עם חבריו לשירות מכבי־אש. אך לא ארכו הימים ובקיץ 1942 הצטרף לפלמ״ח ויצא להדריך בקורס־הקיץ בבן־שמן. לאחר התגשמות עם הכוחות הבריטיים שבמקום עבר עם יחידתו למשמר־העמק ומשם לעין־חרוד לפקד על כיתה. במשמר־העמק סיים בהצטיינות את קורס הצלפים הראשון של הפלמ״ח בהדרכת מיג׳ור בריטי. בסוף אותה שנה עבר עם יחידתו למחנה מגויס בגבעת־חיים ושימש מדריך לנשק ושדאות. נכונות לעזרה וגבורה עילאית הראה בסיור הפלמ״ח במדבר

יהודה ובסביבות מצדה בשנת 1943: משתעתה היחידה בדרך ונשארה ללא מים במשך ימים מספר, התנדב הוא עם כמה מחבריו לחפש מים או אפשרות של הצלה כלשהי דרך הים, ובצעד זה הציל חברים ממשה נואש לאחר שהגיעו לאפיסת־כוחות ודכדוך־הנפש. באותה שנה הועבר לכפר־ילדים לקורס בדאיה שסיימו בהצלחה. אז גמלה בלבו ההחלטה להקדיש את חייו לטיס. אחרי התאמנות נוספת בנען וכתום קורס הטיס וצבירת מספר שעות־טיסה כדרוש, קיבל תעודת־טייס. בתקופת המאבק היה פעיל מאד והשתתף במעשי־חבלה שונים שבוצעו על־ידי ה„הגנה": כמפקד חולית חבלה בהתקפה על תחנת הרכבת בקלקיליה ב„ליל הגשרים", כצלף על משמר־החופים במשטרת סידני עלי, בהעלאת מעפילים בחוף תל־אביב ב„ליל ויגנייט" וכו'. ב־29 ביוני 1946, היא „השבת השחורה", נעצר בנען עם אנשי מחלקתו והועבר למחנה לטרון, ומשם — לרפיח. בלטרון היה מרכז המחנה בו היו עצורים מנהיגי־הישוב. ב־1947 נשלח לקורס עיוני לבעיות תעופה. מנעוריו נתגלו בו סגולות־נפש יקרות: נקיון־דעת, בגרות־ראיה, אומץ־לב וקור־רוח. היה עשוי ללא חת וכל דאגה רחקה מלבו. אם כי רבות היו הסכנות הכרוכות בפעליו נחה עליו תמיד רוח עליזות והומור דק. עדין היה ובעל סבר־פנים ידידותי בהליכותיו.

עם הכרזת או„ם על הקמת המדינה שימשה מהלקת הטיס של הפלמ„ח גרעין חיל־התעופה העברי, ואהרן־דויד פעל רבות במטוסי ה„פרימוס" וביצע משימות מסוכנות, כגון: הפצצת ריכוזי־האויב, העברת תחמושת. הספקת מזון וידיעות לישובים מנותקים (גוש עציון, כפר־אוריה, יחיעם, בן־שמן והנגב), הטסתם של כמה ממנהיגי הישוב לקליה לפגישה עם שליט עבר־הירדן, וכן הטסתם של נבחרי הישוב לישיבת הועד הפועל הציוני בירושלים הנצורה. היה הראשון בין חבריו שביצע טיסת־מבצע בלילה ללא אימון מוקדם. שימש קצין־המודיעין של הטיסת מאז הוקמה ועד יומו האחרון. ביום כ„ו באייר תש„ח (4.6.1948), כשניסה הצי המצרי להרעיש את חוף תל־אביב, נמצא הוא בשדה־התעופה. משלא נראתה דרך אחרת למניעת פעולתו של האויב אלא על־ידי הפצצה מן האויר, התנדב יחד עם חברו מתי סוקניק לביצוע משימה זו. הפעולה בוצעה בהצלחה, אך הוא וחברו מתי לא זכו לחזור לבסיסם, כי מטוסם הופל הימה. כחדשיים לפני נפלו לקח לו לאשה את יפה אגסי, בת ירושלים. בתם, נחמה, נולדה לאחר נפלו. בכ' בתמוז תש„ט, יום צבא ההגנה לישראל, הועלה להוריו סמל כנפי־הטייס, מזכרת לגבורת בנם, בצירוף מגילה חתומה בידי מפקד חיל־האויר לישראל, אלוף־אויר אהרן רמז. שנה־שנה, ביום־הזכרון לאהרן־דויד ולחברו מתי, מועלים לתלמידי רשת בתי־הספר „עמל" פרסים הנושאים את שמות שניהם וכן פרסים על שמו של כל אחד לחוד. לפי פקודת המטכ„ל מיום ו' בתשרי תש„י (29.9.1949) צורף לשמו התואר פקד־טיס.

שפרליגג יהודה

בן מנחם וצלהה. נולד ב־14.5.1900 בבוכ־נית, גליציה, פולין. למד בבית־ספר עברי ובגימנסיה והיה פעיל בתנועת־נוער ציונית. אחרי מלחמת־העולם הראשונה עבר עם הוריו לגרמניה. בגיל 14, כבכור המשפחה, עבד ופירנס את המשפחה הענפה עד שאביו הגיע לכלל התבססות. עם התבגרותו עסק במסחר והיה פעיל בתנועה הציונית. ב־1933 עלה ארצה עם אשתו ובתו והתיישב בחיפה. שם נולד להם בן. גם שם היה סוחר ועסקן ציבורי: שופט במשפט השלום העברי וחבר הוועדה למתן אשראי ב„קופת מלוה לעולים" (של עולי גרמניה). היה חבר ה„הגנה" ומראשוני הג„א. היה איש־רעים ומוכן תמיד לעזור לזולת.

נהרג בשעת מילוי תפקיד בט' באדר א' תש„ח (19.2.1948) בעיר התהתונה בחיפה. למחרת היום הובא שם למנוחת־עולמים.

שפרן אשר

בן חיים ולאה. נולד ב־30.10.1929 בתל־אביב. בהיותו בן שנה וחצי נתגרשו הוריו, ומאז שוב לא ראה את אמו. גדל בבית הורי אביו, עד שאביו נשא אשה שניה וחיבה יתירה קשרה אותו אל אמו החורגת, אמו מחנכתו, שראתה בו משענתה ומנחמה. עם סיום לימודיו בבית־הספר העממי עבר לעבודה, כדי להשתתף בפרנסת הבית שנעשתה קשה יותר בשל מחלת אביו. עבד כטפסן. היה נער מוסיקלי מאד, שימח את חבריו בנגינתו במפוחית, אך הצטיין במיוחד בשירה. היה חבר מסור ומוכשר במקהלות פועלים (רביץ, מן, קפלן). בן 16 הצטרף ל„הגנה". עם פרוץ המאורעות היה ממגיני שכונת התקוה. עם גיוסו המלא נשלח לחזית. שירת בגדוד בחטיבת „גבעתי" והשתתף בקרבותיו, בעודו ב„הגנה" העלים את הדבר מפני אמו. אך כשצריך היה בפעם הראשונה לעזוב את העיר לרגל שירותו, גילה את אזנה על כך, באמרו לה: „אמא, אני צריך ללכת רחוק מכאן, אחלי לי נצחון מהיר". היה מצניע לכת ומן הראשונים להיענות לכל משימה קשה.

נפל בסביבת באר־טוביה, בקרב בית־דראס. בימי ההפוגה התקיף האויב את הכיתה התקפת־פתע במקום חניתה. אשר נפגע מכדור במצחו ונפל ב־8.7.1948. למחרת היום נקבר בבאר־טוביה.

שצופק מנדל

בן עיריאל ולובה. נולד בשנת 1919 בעיר פולטוסק שבפולין. גמר ביה־ספר עממי ועבד בנגרות עד כיבוש פולין. בשנת 1942 הצטרף אל הפרטיזנים שבסביבת מינסק, ובמשך שנתים וחצי היה פרטיזן לוחם. עם השחרור עלה לארץ בעזרת חיילי הבריגדה; קיבל תעודותיו של חייל עברי והוטס לארץ באוירון בשנת 1945. מיד הצטרף ל„הגנה" והיה פעיל בה. גויס בין הראשונים ב־30.11.1947. צורף לגדוד אחד בחטיבת „גבעתי". היה רב־טוראי. השתתף בכל הפעולות של הגדוד. נפצע פעם, החלים וחזר למערכה.

ב־10.6.1948 נפל בקרבו האחרון, על גבעה אחת בדרום, ליד בית־דראס. לפי סיפורו של אחד הניצולים היה בין אלה שנשארו במקום על אף הנסיגה הכללית. „לא קיבלתי פקודה לסגת", אמר וקיבל על עצמו את גורלו. הועבר לנחלת־יצחק ב־31.8.1950.

שצר שאול

בן אסיר ורחל. נולד ב־4.6.1927 בקניגס־ברג שבגרמניה, בה ראה את שנותיו הראשונות. בספטמבר 1939, על סף מלחמת־העולם, עלה עם הוריו לארץ. גמר את בית־הספר „תחכמוני" בנתניה ושלוש שנים למד נגרות בבית־הספר למלאכה על שם טיין ביגור. מיד עם גמר לימודיו הצטרף לבריגדה העברית, ואם כי לא הספיק להשתתף במלחמותיה עבר עמה את דרכה בחוץ־לארץ. עם שחרורו מהצבא חזר למשק הוריו בבית־יצחק שליד נתניה ונשא בעול העבודה, ובו בזמן היה פעיל ב„הגנה" בעמק חפר.

ב־5 במאי 1948 התגייס למלחמת־השחרור וצורף לגדוד אחד שבחטיבת „גבעתי". עמו עבר את קרבותיו עם המצרים בדרגת רב־טוראי. נפל בקרב על משלט אחד בנגב ב־17 באוקטובר 1948. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג.

שק יעקב־נוח

בן ראובן ורחל. נולד ב־2.11.1921 בפולין. בילדותו היגרו הוריו לבלגיה והוא גדל באנטורפן. חונך חינוך דתי וידע עברית ואידיש. גמר בית־ספר תיכוני והתחיל לעבוד בליטוש יהלומים. עם כיבוש בלגיה על־ידי הנאצים נלקחה כל המשפחה למחנות־הסגר־והשמדה, והוא היחידי ששרד בחיים מכל המשפחה. שלוש שנים היה כלוא במחנה־ענייים. עם השחרור הוחזר לבריסל ומשם עבר לאנטורפן. חיכה לרשות־כניסה לארצות־הברית, מקום מגורי דודתו, קרובתו היחידה ששרדה לו. בימי הגזירות למד להסתגל לכל תנאי־חיים, אבל החלטתו היתה איתנה לנטוש את היבשת הארורה, לפי ביטויו, בה אבד את כל היקר לו. המאבק ובשורת מלחמת־השחרור העירו בו את רגש המולדת והוא חש לעזרתה. מבלגיה בא לצרפת, הצטרף למח"ל והגיע לחוף הארץ ב־12.7.1948. על סיפון האניה שימש מתורגמן — דוברי שמונה לשונות היו באניה זו — וידיעותיו בעברית עמדו לו.

שירת בגדוד אחד בחטיבת „גבעתי". הצטיין כחובש פלוגתי. לקרוביו בארצות־הברית שלח מכתבים מלאי התלהבות מהארץ, אם כי הדגיש „שלא בא הנה לשם שעשוע". נפל בקרב עיראק אלמנשיה ב־25.11.1948. למחרת היום נקבר בכפר־ורבורג.

שקדי (מנדלבוים) יוסף

בן ישראל ואסתר. נולד ב־6.2.1930 בוארשה, בירת פולין. בהיותו כבן ארבע, בקיץ 1934, עלו הוריו לארץ, סיים את חוק לימודיו בגימנסיה „תיכון חדש" בתל־אביב, בהצטיינות מיוחדת בבתי־תיקה, בגיל 17 וחצי. שאף להמשיך ללמוד בטכניון בחיפה, משנתיתם מאביו בשנת 1945 רצה בכל לבו לתמוך באמו האלמנה ולמרות כשרונותיו המובהקים היה נכון להיחלץ לכל עבודה ולהפסיק את לימודיו. בשכונת מונטיפיורי, בה גר, היה בין הנערים הפעילים שאירגנו את נוער השכונה לחבי־ה ערה למארעות הפוליטיים והתרבותיים. בגיל צעיר הצטרף לשורות ה„הגנה". היה מדריך חג"מ בבית־הספר.

אחרי סיום לימודיו נשלח בתפקיד ה„הגנה" לחבות־הבשן שבגליל ואחר־כך התגייס לצבא. השתתף בפעולות ביפו ובאבו־כביר ובאזור לוד—רמלה. לאחרונה השתתף בקרבות בנגב בתפקיד חבלן ונחשב כחבלן המעולה שבגדוד. הוא גם המציא פטנט חדש למוקש. בשעת מיקוש הוטל רוב העבודה המעשית עליו. בליל מותו הוטל עליו למקש שדה שלם לבדו. משהניח את המוקש האחרון (הארבעים!) נשען עליו מרוב עייפות ומתיחות הלילות האחרונים שעברו עליו ללא שינה — ונהרג בהתפוצצות באזור פלוג"ה ביום 7.10.1948. היה קבור במשמר־הנגב. ב־15.11.1949 הועבר לנחלת־יצחק.

שקולניק יעקב

בן מרדכי וזהבה. נולד ביום 3.3.1929 בבואינוס־איירס שבארגנטינה. בהיותו בן שש עלו הוריו לארץ והתיישבו בנשר שעל־יד חיפה. שם למד בגן־הילדים וסיים את בית־הספר העממי. עוד בנעוריו נתגלו בו כשרונות מיוחדים בספרות ובאמנות. אחרי בית־הספר העממי עבר לבית־הספר המקצועי על שם טיץ ביגור. מוריו ומחנכיו ציינו את חריצותו בלימודים התיאורטיים ודייקנותו בעבודות המעשיות. בו בזמן למד ציור בסטודיו בחיפה ושאף להשתלם במרכזי האמנות באירופה בבוא המועד. מגיל 15 היה חבר פעיל ב„הגנה" ובשורות הגדנ"ע. מפקדו כותב עליו: „היה בין המסורים והדייקנים ביותר בכל פעולות הגדנ"ע ומילא את תפקידיו בשקט, דייקנות ומסירות. תמיד ידע את האחריות שהוטלה עליו בתפקידי קשר, תצפית, שמירה, סיורים בלילות וכד'". כולו חדור רוח ה„מרי העברי". בתקופת החיפושים על־ידי הבריטים תבע ודרש הגברת פעולות. לא הסתפק עוד בפעולות הגדנ"ע ועבר לנוטרות. בשירותו זה גילה יוזמה ומסירות ובזמן קצר הועלה לדרגת סגן מפקד תחנת־הנוטרים בכפר־מכבי, מקום שם הדריך ואימן קבוצות רבות של חברי ה„הגנה". בקור־רוח ואומץ־לב עמד בסכנות שונות ותכונותיו אלו חילצוהו לא אחת מחיפושים ומאסרים.

בתחילת מלחמת־השחרור נאסר על־ידי משמר בריטי בהעבירו נשק בלתי־לגלי כשהוא לבוש מדי נוטר. אחרי שחרורו התגייס מיד לחי"ש וצורף לגדוד „כרמלי". השתתף בפעולות רבות בקרבות חליסה, בלד א־שייך, סאסא, חיפה. נשלח לקורס מ"כ, אך טרם הספיק לסיימו נקרא עם חבריו לעזרת רמת־יוחנן המותקפת קשה. שם הצטיין בגבורתו — לפי עדות מפקדו — וחזר לחזית חיפה. אחרי קרב אכזרי הצליחו כוחותינו לכבוש את חליסה וואדי־רושמיה ובהמשך הקרב על בית הגג'אדה נפצע בעמוד השדרה וכעבור 4 ימי יסורים, שנשאם בחיוך כדי שלא להדאיג את בני משפחתו העומדים ליד מיטתו, הוציא את נשמתו ביום ב־26.4.1948. נקבר בכפר־חסידים.

שקלניבין יצחק־מרדכי („פמפוש")

בן שלום ודבורה. נולד ביום 14.6.1917 בקולנו אשר בפולין. בן למשפחה אמידה. עלה לארץ בשנת 1932 בניגוד לרצון אביו. למד במקוה־ישראל. אחרי סיום לימודיו עבד זמן־מה כטרקטוריסט ואחר־כך כפועל בחברת האשלג בסדום. אמר להתגייס לצבא הבריטי כטנקיסט, אבל ל„ילידים" לא ניתן לשרת בשירות זה. אז הצטרף (ב־1941) לראשוני הפלמ"ח. אחר־כך עבר לעבוד בתעשית נשק של המחתרת אשר התמסר לה ללא לאות. היה, לפי דבריו הוא, אחד מ„מאה משוגעים לדבר, ויבוא יום ונשנק הזה יקבע את גורלנו". פעם ענה לידידיו שדאגו לאורח חייו וגורלו: „אין זמן להתחתן ולהקים משפחה. וכי למי תצמח טובה מאלמנה נוספת ומיתום?" בשעת הנחת ציינור־המים בנגב עבר לעבוד כאחד המפקחים על הקו, אף השתתף בהדיפת כנופיה שבאה לחבל בציינור. אחרי סיום עבודת הציינור עבר לתל־אביב כמפקח על ה„תע"ש" (תעשית הנשק במחתרת ה„הגנה"), ועשה שם יומם ולילה בלי לאות והפוגה.

ב־10.5.1948 נספה בתאונת אוירון שהמריא לנסות חומר־נפץ חדש כדי להפציץ את האויב בקרב הנשוא על כביש ירושלים. האוירון נתרסק ליד אבו־גוש. ב־23.9.1948 נקבר בקרית־ענבים. אחרי נפלו הועלה לדרגת סרן לפי פקודת המטכ"ל.

שקלנובסקי שמואל

בן יחיאל־יהודה ורחל. נולד ביום ה׳ באלול תרפ״ה בתל־אביב. אמו מתה עליו בשחר ימיו. למד בבית־הספר העממי „ביל״ו״ בתל־אביב ואחר־כך בבית־הספר התיכון „גאולה״. מאמו ירש כשרונות מוסיקליים. היה לו קול ערב. היה חבר המקהלה בבית־הכנסת „ביל״ו״. חלם על השתלמות במוסיקה, אולם לא הגיע לכך. מגיל 14 היה חבר ה„הגנה״. בן 17 התגייס לחיל־הנוטרים ושירת בשער־הגולן עד שנת 1945. עם פרוץ המאורעות התיצב לשירות, השתתף בהגנת על פרברי תל־אביב ובדצמבר 1947 נשלח לנגב. השתתף בשמירה על צינור־המים, בליווי שיירות לנגב ולירושלים. נלחם בעטרות ובהרטוב הנצורה. אחרי הנסיגה מהרטוב בא לימים מספר הביתה לחופשה. ושוב חזר למחנה.

בי״ג באייר תש״ח (22.5.1948), בשעת אימונים, הרגיש פתאום בהתרת פתיל רימון־יד שבידו. אתו בחדר היו למעלה מ־20 איש, חבריו למחלקה. תפס את הרימון ואץ החוצה. הרימון התפוצץ בידיו ישמואל נתרסק — ועל־ידי מותו הציל את חיי חבריו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

שקלת יעקב

בן משה ופרידה. נולד בחודש דצמבר 1926 ברובע היהודי של חלב שבצפון סוריה. למד בתלמוד־תורה ובבית־הספר של „כל ישראל חברים״. ב־1942 העפיל ארצה בדרך היבשה, בעקיפת שומרי גבול הצפון. עבד כפועל־בנין וחי בחיפה בבית הוריו. משהצטרף ב־1945 ל„הגנה״ מילא את חובתו באימונים ובשירות, ולא פעם נטש לשם כך את עבודתו ומשפחתו לזמנים ארוכים. בשעת שמחת ה־29 בנובמבר 1947 כבר היה בעמדת־מגן ואחרי כשלושה שבועות גויס לשירות מלא. השתתף בשמירה, בהגנה ובפעולות־ענשין בחיפה ובסביבתה, ואף־על־פי שבית־מגוריו עמד בסביבה ערבית מסוכנת, הופיע בכל עת ובכל מקום לפי הפקודה. צורף ל„ניידת״ ושירת בהבטחת הדרך לזכרון־יעקב ובפעולות־ענשין נגד ג׳בע ועין־ע׳אזל.

יצא עם פלוגתו לאימונים יסודיים ומשחזרו צורפו לגדוד אחד, בו השתתף בשחרור חיפה והגליל המערבי ואחר־כך בכיבוש עכו. שם שירת במחלקה א׳ כסגן מ״כ ומקלען. לפי הפקודה פרץ עם כיתתו לתוך העיר מצד הים. התקיפו ביריות שני צלפים בין הבתים. הכיתה מצאה מחסה מאחורי גדר ואף הוא העביר שמה את המקלע, וכשעבר את הגדר נפגע מכדור בחזהו ונפל אור ליום 17.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה.

שר אברהם

נולד ב־16.11.1901 ברוסיה. בילמודיו בגימנסיה ספג לתוכו תרבות קלאסית. עלה לארץ סמוך למלחמת־העולם הראשונה. הצטרף לחלוצים במחנים ואחר־כך לכפר־גלעדי כפלח, שומר ורועה־צאן. בעל מזג עליז והרוח החיה בחבורה. נפצע כמה פעמים בהתנגשויות עם בידואים והתיחס בענות־ביטול להרפתקאות ולמעשי־הגבורה של עצמו. השתתף גם בקרבות על הגנת תל־חי, משנועד המקום יצא לפאריס; למד בבית־הספר הגבוה לעבודות ציבוריות ואחר־כך עבד שנים אחדות כמהנדס בצרפת. אחרי זה עסק ביבוא פרות וזכה להוקרה רבה בשל ישרו במסחר ויתר מידותיו התרומיות. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה אמר לארגן בריגדה יהודית למלחמה באויב הנאצי, יחד עם חברה ותיקה מ„השומר״ ומימי כפר־גלעדי שבאה לשם כך לפאריס. אך שלטונות הצבא הצרפתי והבריטי לא הסכימו להצעה ואז התם על התחייבות לשרת בצבא הבריטי. שלוש שעות לפני כניסת הגרמנים לפאריס הצליח לצאת משם, עבר דרך ספרד ופורטוגל למוזאמביק ובתחודש ינואר 1941 חזר לארץ, התישב עם אשתו בירושלים ועסק במסחר פירות ותוצרת חקלאית וכחבר ה„הגנה״ רכש נשק מהערבים והסתירו בפרדסים שבשפלה.

בתקופת ראשית המתיחות לרגל הכרעת או״ם פנו אליו הערבים תושבי הסביבה של שכונת רוממה שיארגן הגנה יהודית־ערבית מעורבת לשמירת השלום בשכונה, אך בגלל התערבות כוחות אחרים לא יצא הדבר לפועל. אחר־כך פעל בהגנת השיירות מהשפלה לירושלים. נפצע קשה בהתקפה על שיירה אחת (בה נהרג גם הנס בייט) ועקב התמהמהותם של הבריטים בהעברת הפצועים לא היה בעיניו־הדם כדי להצילו. מת אור ליום 27.12.1947. למחרת היום נקבר על הר־הזיתים.

שר חיים („שרי״)

בן משה ושושנה. נולד ב־21.5.1927 בחיפה. סיים את בית־הספר העממי בקרית־חיים ואת בית־הספר המקצועי שעל־יד הטכניון בחיפה (מסגרות). חניך תנועת „השומר הצעיר״. ב־1946 התגייס לפלמ״ח כחבר גרעין „צבר״ בבית־זרע. היה מרכז ועדת־העבודה. במשק עבד בעיקר במספוא ובעגלונות. היה משה שכם לכל משימה שהוטלה עליו. אחרי שנה עלה עם קבוצתו לאדמת רבדים בגוש עציון והשתתף בהגנת הגוש. אחרי נפילת הגוש הלך בשבי לעבר־הירדן.

נהרג מכדור לגיונר ערבי במחנה השבויים ב־25.7.1948. עם חיסול מחנה השבויים הועלה אורנו והובא למנוחת־עולמים באדמת־רבדים החדשה ביום ל׳ בטבת תש״ט (1.3.1949).

שר יעקב

בן ברוך ואניטה. נולד ב־25.12.1921 בטורצ׳ין, פולין. למד בבית־ספר עברי והצטיין בכל הלימודים וביחוד בשפה ובספרות העברית והיה פעיל בתנועת בית״ר. גדל במשפחה ששאפה לעלות ארצה וראה את עצמו כעובר־אורח בגולה. אחרי סיום לימודיו בבית־הספר רצה אביו להרגילו בעבודת בית־מסחרו וסירב לשלחו לגימנסיה העברית בביאליסטוק. אז ברח מהבית ורכב על אופניו עשרות ק״מ לביאליסטוק ומנהל הגימנסיה רצה להמציא לו שיעורים פרטיים, שיוכל להתפרנס וללמוד, אך אביו השלים עם רצונו עד שגמר את לימודיו ב־1939. בראשית מלחמת־העולם השניה אמר לעלות ארצה יחד עם קבוצת חברים, אך נתפס על הגבול על־ידי הרוסים והועבר לתחום רוסיה (ושוב לא ראה את הוריו ואת אחותו שנרצחו בידי הנאצים). אחרי סבל רב, רעב, מחלות וכלא, הצליח להתקבל אל הצבא הפולני והגיע עמו לארץ־ישראל דרך פרס ועיראק בשנת 1944. כשנודע לו שגדודו עובר מצרימה ערק מהצבא הפולני. אם כי בחוץ־לארץ היה חבר בית״ר לא הצטרף בארץ לשום מפלגה. נאסר על־ידי הבריטים בשעת ביקורו אצל חברת לח״י, וכעולה בלתי־לגלי נמסר לשלטונות הצבא הפולני ונדון ל־20 שנות מאסר. בהשתדלות אנשי־ציבור חשובים בארץ שוחרר אחרי שנה וחצי ובעזרת קרובים בחיפה הסתדר כשותף בקואופרטיב להובלה „שקל״ שיסד.

התערה במהרה בארץ. את אהבתו למולדת היה מביע בשירים שכתב בפנקסו ונשאו תמיד אתו. הצטיין במידותיו כחבר טוב וכעובד אחראי.

הצטרף ל„הגנה" ובראשית מלחמת־המולדת התגייס לצה"ל.

שירת כרב־סמל אפסנאי בפלוגה של גדוד אחד ורוב הזמן מילא את תפקידו בקו־האש. ב־12.7.1948, בשעת הפגזת אילת־השחר, יצא מהחפירה להכניס אליה חייל פצוע. פגז שני פצע שוב את הפצוע ואותו, את יעקב, הרג. בו ביום נקבר בראש־פינה.

שרבני משה (מוריס)

בן כדורי וחנה. נולד ב־16.3.1928 בבצרה שבעיראק. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך השתלם ונעשה צורף־זהב. התקשר עם תנועת „החלוץ" שבמחתרת ועלה ארצה בשנת 1945, זמן־מה לאחר עליית הוריו שהשתקעו בנתניה. עבד ביציקה ופירנס בעבודתו את בני המשפחה. בעל גוף חסון ובריא, ספורטאי נלהב. היה חבר באגודה הספירטיבית הימית „זבולון". התמסר להתעמלות ולריקודים עממיים. עלה מטבעו, טוב־לב וישר, רע נאמן בעת שמחה ובעת צרה כאחת. בשורות הי"ש־פרברים השתתף משה (שעבר זמן מה לפני פרוץ המאורעות לחולון) בקרבות בסביבת חולון, וביניהם — בקרב על תל־א־ריש, שם נפצע פצע קל. צורף לגדוד אחד והשתתף בכיבוש יזור ובית־דגון.

ב־10 ביוני 1948, ערב ההפוגה הראשונה, השתתפה יחידתו בנחיתה על השטח הערבי שמאחורי הקוים, ליד תחנת־הרכבת בלוד, כדי לסכל התקפה אשרירית על צריפין, שנכבשה קודם לכן, וכן יצירת עובדות מוגמרות לקראת ההפוגה. היחידה, שהתבצרה בשני בתים עזובים ליד לוד, הותקפה על־ידי יחידות ערביות, שמספרן היה גדול פי עשרה ממספר היהודים. היחידה העבריית נאלצה לסגת. על משה הוטל לחפות על נסיגת חבריו, והוא לא הוציא מידיו את מקלעו עד נשימתו האחרונה ב־11 ביוני 1948. גופתו נמצאה למחרת בשדה. ביום ז' בסיון תש"ח (14.6.1948) הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק יחד עם חבריו שנפלו באותו קרב.

שרגר גרשון

בן אברהם ושו"ה. נולד ב־1909 בלבוב שבגזרה־גליציה. גמר בית־ספר תיכוני וב־1935 עלה ארצה. בשנים האחרונות ישב עם אשתו וילדו בשכונת הל־יהודה שברמת־גן ועבד כמנהל־חשבונות בבית־ההרושת „ארגמן".

היה חבר ותיק ב„הגנה" ופעיל באימוניה, ובמלחמת־השחרור שירת בחי"ש. בשירותו זה נפל בבית־נבאלה בכ"א באלול תש"ח (25.9.1948).

שרנא אפרים

בן חיים־דויד. נולד בבוקרשט, בירת רו־מניה. גמר בית־ספר תיכוני, עבר הכשרה חלוצית בחוה הקלאית וב־1940 העפיל ארצה והצטרף לגוף שהתישב אחר־כך בניצנים. חיבב חקלאות, אך לא נמנע מכל עבודה אחרת ועבד בפלוגות־עבודה בפרדסים, בציצורי גביל הצפון, במפרץ חיפה, בתל־נוף ועוד. סוף־סוף זכה להתחנך עם קבוצתו בניצנים, התקשר בלב ונפש אל אדם ואדמה, אל הצומח והחי ונטה שכם לבנין הקבוצה ולפיתוח משקה. הגן על הקבוצה באומץ ומסירות נגד הכנופיות הערביות ואחר־כך נגד הצבא המצרי הסדיר, ועודד חבריו לאמונה בנצחוננו, נצחון האדם על כלי־המשחית.

נפל בהגנת ניצנים ביום 7.6.1948 ושם הובא למנוחת־עולמים. זכרו הועלה בחוברת „ניצנים במצור ובמערכה".

שרון יחיאל

בן דויד והינדה. נולד ב־18 ביוני 1927 בואראשה ובשנת 1934 עלה לארץ בגיל 7. בחיפה גמר את בית־הספר „אליאנס" והמשיך ללמוד בטכניון. עבד אחר־כך במוסך „פורד" כמכונאי. מגיל צעיר פעל באצ"ל והיה מקשרו של אחד המפקדים הגבוהים בארגון זה. נאסר ויושב במעצר לטרון ובגלות קניה. עם שובו לארץ התגייס לצה"ל בדרגת סגן ראשון והיה אהוב על פקודיו ומפקדיו.

השתתף בקרבות נגבה ושאר המערכות בדרום ועמד בראש מחלקתו עד רגעי־חייו האחרונים. נפל ביום 17.10.1948 בפריצת הדרך לנגב, בקרב על משלש אחד. למחרת היום נקבר בכפר־יהודית. בין השלל שנלקח בקרבות אלה מידי האויב המצרי היה גם תותח בעל 6 לישראות שכונה בשם „יחיאל", לזכר יחיאל שרון, ב„דף הקרבי" של חטיבת „גבעתי", שהופיע 3 ימים לאחר מותו.

שרוף ג'מיל شروف جميل

בן אסמר וזהרה. נולד בשנת 1925 בכפר הדרוזי עוספיה. למד בבית־ספר עממי מגיל 7 וסיים את חוק לימודיו כשהוא בן 12. מאז החל להרויח את לחמו כפועל.

כשפרצה מלחמת־השחרור היה בין הראשונים שהתגייסו לחיל־המיעוטים של צבא ההגנה לישראל. השתתף בקרבות העזים לשחרור הגליל המערבי. נפל בקרב על הכפר יגור ב־29.10.1948 למחרת היום נקבר בשדה־הקרב בינות. ביום ה' בכסלו תשט"ו (30.11.1954) הועבר לבית־הקברות הצבאי הדרוזי שבכפר עוספיה על הר־הכרמל.

שרוני (בלומנטל) אריה

בן זאב בלומנטל וברטה לבית וישינסקי. נולד ב־13.4.1923 בוילנה, פולין. בשנת 1933 עלה ארצה יחד עם הוריו ואחיו. התחנך תחילה בקיבוץ גבעת־השלושה ואחר־כך בבית־החינוך לילדי עובדים בחיפה. בגיל 14 נאלץ לחפש עבודה המפרנסת את בעליה. עבד תחילה בבנק אנ"ק ואחר־כך כפקיד במשרדי הצבא הבריטי בחיפה. את עתותיו הפנויות הקדיש ללימודים. שאף לחיות טייס ולמד הנדסה אוירית ב„בריטיש אינסטיטיוט". בשנת 1942, בהיותו בן 18, התגייס לצבא הבריטי, בימי שירותו בגדודי ה„באפס" היו לו סכסוכים רבים עם הבריטים הממונים עליו, משום שהגן על בבוד החייל העברי, אף הושם במאסר והועמד בפני משפט. עם יסוד הבריגדה העברית הצטרף אליה ועבר בשורותיה את ארצות אירופה המערבית. היה פעיל בהצלת יהודי המחנות ובהעלאתם לארץ. בשנת 1946 השתחרר מהצבא וחזר ארצה. הצטרף למחתרת אצ"ל והשתתף בפעולותיו.

עם הקמת המדינה התגייס לצבא ההגנה לישראל והצטרף לפלמ"ח בתפקיד של חבלן. נשלח לקרית־ענבים. היה בין מלווי השיירה לגוש עציון. בדרכה חזרה הותקפה השיירה על־ידי הכנופיות הערביות. בעוד שהמכוניות האחרונות הצליחו לחזור, ביקשה המכונית הראשונה, שבה ישב אריה, לפרוץ את המחסום שהוקם על־ידי הערבים. כשנוכח אריה שאין כל אפשרות להיחלץ מידי האויב — פיצץ את מכוניתו על גופו וגופות חבריו ב־27 במארס 1948 (כמשוער—בנבי־דניאל). נקבר בסנהדריה בירושלים ב־31.3.1948. ביום ט"ז במרחשון תש"ב (15.11.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים

שרז עמוס

בן יהודה ורג'ינה. נולד ביום 21.7.1927 בקהיר שבמצרים. בנעוריו למד בבית־ספר צרפתי. גמר גימנסיה והלך לעבוד כפקיד. בשנת 1944 הכיר את תנועת „השומר הצעיר", נכנס לקיבוץ עליה ב' ועלה לארץ במדי־צבא בריטיים ב־15 באפריל 1946. עשה בהכשרה בקיבוץ כפר־מכהם וחצי שנה בתל־עמל. ב־1 במאי 1947 הצטרף לקיבוץ נחשונים. מתון, רציני ויודע משמעת. עבד בגן־ירק ובעגלונות, בה התמחה עוד בהיותו בתל־עמל, ונבחר לשמש כסדרן־עבודה. זמן קצר עבד בפלוגת־עבודה בזכרון־יעקב ועם קביעת מקום־ההתישבות הקבוע בחזלה שבנגב, היה מראשוני העולים שמה. לפי דרישתו הנמרצת צורף למחלקת אנשי המשקים שבנגב שמתפקידם לחגן על השיירות והדרכים.

נפל בקרב בחוליקאת ב־18 ביולי 1948 בפריצת דרך לידי פאוכפה. היה קבור ברוחמה. ב־26.6.1950 הועבר לכפר־ורבורג. זכרו הועלה בחוברת „בדרך למשלט" של קיבוץ נחשונים.

שרייבר יוסף

בן ישעיהו ובילה. נולד ב־4.7.1928 בכפר בודשט שבמחוז מרמרוש ברומניה. למד ב„חדר" ואחר־כך גם בבית־ספר ממשלתי רומני. סבל רבות מהיחס האנטישמי של המורה ומידי הנערים הנוצרים בעידודו של המורה. בשל סירובו לכתוב בשבת הוכה מכות רצח ואחת מפאותיו נתלשה. משהוחזר האזור להונגרים ב־1940 הוסיף ללמוד בבית־ספר ממשלתי מיוחד ליהודים, בו נמשכה ואף גברה ההתעללות האנטישמית והכפיה לכתוב ואף לעבוד עבודות קשות ומזוהמות בכל יום וביחוד בשבתות. ב־1944 נלקח עם היהודים לגיטו ועונה שם קשה. פעם הציע לאחיו: „בוא ונברחה ליערות ונאכל עשב כבהמות. מוטב שנמות כאנשים חפשים מאשר להיות הפקר לעינויי אין־קץ". אך לפני שהספיק לברוח הוסע עם כולם לאושביצים ובדרך סיכן את עצמו כדי להשיג אוכל ומים לאמו ולאחותו. מחמנה־ההשמדה הועבר עם אביו ואחיו למחנה־עבודה בשלזיה. נחלש מאד מעבודות־הפרך ומתזונה רעה ובלתי־מספקת, אך החזיק מעמד באומץ והסתכן לא פעם להשיג אוכל לאב ולאח. משהתקרבו הרוסים הועבר ברגל לבוכנוואלד במסע שארך כחדשיים וחצי, ומהאלף שיצאו לדרך היה אחד מהעשרות שהגיעו חיים למקום. ימי האימים של השלטון הנאצי עברו עליו במחבואו במרתף אפל, בו ניזון מתפוחי־אדמה בלתי מבושלים. המשחררים האמריקניים מצאוהו חולה בטיפוס ואחרי שלושה חדשי טיפול בבית־חולים חזר הביתה לבקש שרידים ממשפחתו. יצא עם אחד מאחיו ב„נתיב־הבריחה" לאוסטריה, שהה למעלה משנה בקיבוץ של תנועת „דרור", עבר לאיטליה, העפיל ארצה באניה „אף־על־פי" ואחרי מאבק קשה עם הבריטים נשלח לקפריסין. שם שהה שבעה חדשים ובהביעו במכתבו לאחיו את צערו על העיכוב, הוסיף גם דברי אמונה בעתיד: „אני מקווה שבקרוב אהיה בארץ, במדינתנו העצמאית. ביזיון יהיה מוכרח לשחרר אותנו".

הגיע לארץ במארס 1948, נכנס לקיבוץ גשר והצטרף לעובדים ולמגינים. „המצב המתוח אינו מפחיד אותנו" — כתב לאחיו — „יש לנו נשק ובחורים ואנו נילחם". מתוך אמונה זו עמד בהגנת גשר נגד ההתקפה הראשונה של הלגיון הערבי, ושם נפל ביום 27.4.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגשר.

שרייבר אליהו

בן צבי־שמעון ורחל־הני. נולד ביום 15.10.1925 באלטונה שבמערב המבורג, גרמניה, במשפחה ציונית־דתית. ב־1933 עלתה המשפחה לארץ ולאחר שסיים את בית־הספר העממי „כרמל" בתל־אביב, החל לעבוד במכניקה עדינה, את שכרו מסר לאמו ובדמי־הכיס שהשאיר לעצמו היה קונה לו ספרים טובים. היה בדעתו להשתלם כמהנדס ולשם כך הוסיף ללמוד פיסיקה ומתימתיקה בשיעורי־ערב וגם בכוחות־עצמו בשיעותיו הפנייות. השתלם גם בעברית ובספרות ובשפה האנגלית. במלחמת־העולם שירתו אחיו ואחותו בצבא והוא הצטער שבגלל גילו הצעיר אינו יכול לעשות כמוהם. ב־1941 נתקבל לשורות ה„הגנה" ובימי „אל־עלמיין", ב־1942, עשה חדשיים בגיוס מלא. אף בתקופת שקט יחסי היה שקדן ודייקן בבואו בכל עת לאימונים ולפעולות השונות בקורסים ובמחנות. אף לריכוזי ה„הגנה" לקח אתו ספרי־לימוד, אך שקידתו בהם לא הסיחה את דעתו מהחובה. פעמים אחדות הועמד לבירורים בגלל סירובו ללכת לקורס־קצינים מתוך סלידה מהשררה, אך לבסוף שוכנע מהצורך והחובה לפתח את יכלתו וידיעותיו לטובת שירות המולדת, ואז הלך לקורס של קצינ־

שרייבר אריה (אחיסמך)

בן שלמה־ישראל וחנה. נולד ביום 22.3.1920 בירושלים. למד בבית־הספר „אליאנס" ובגימנסיה „בגרות" בירושלים. עבד זמן מועט בבית־מסחר הספרים של אביו המנוח (מו"ל ומתרגם נודע, ידידו ועוזרו של אליעזר בן־יהודה בהוצאת עתוניו), שאף לחיי עבודה ועצמאות. למד השמלאות ומ־1938 ואילך עבד כעוזר לחשמלאי באוניברסיטה העברית. הצטרף ל„הגנה" ב־1936 והשתתף בפעולותיה בשנות המהומות 1936—1939. ב־1942 התנדב לחיל־המהנדסים של הצבא הבריטי, שירת למעלה משנתים במדבר המערבי ובצפון־אפריקה ואחר־כך באיטליה, שם הופקד על מערכת החשמל בארמון המלכותי בניאפולי, ובידעו יפה את מקצועו וגם את השפה האיטלקית הצליח בתפקידו. אחרי שחרורו מהצבא נכנס לעבודה בחנות קרל מרכס לצרכי־חשמל בירושלים.

בראשית 1948 עבר לעבוד כחשמלאי אחראי באוניברסיטה העברית. שם גויס באופן אוטומטי להגנת המקום, שכן ידע להשתמש במכונת־ירייה, ונפל ב־18.5.1948 בעת ההפגזה הכבדה על בניני „הדסה" והאוניברסיטה. היה קבור על הר־הצופים. ביום י"א בשבט תשי"א (18.1.1951) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

חבלה וסיימו בהצטיינות. אולם את הדרגה (הגיע עד מ"מ) ראה לא כמקור ליהרונות על חברים, אלא כתוספת חובה ואחריות בלבד. נשא בלבו גם שאיפה להתישב עם אחיו במושב של חיילים משוחררים בגוש תל־מונד, והוריו הציעו לו לצאת להשתלמות בחוץ־לארץ, אך הוא לא נענה לכך בהכירו שכדי לבסס חיי עבודה ויצירה במולדת, יש קודם כל לשחררה ולהגן עליה.

מאוגוסט 1947 ואילך היה בשירות מלא ב„הגנה", מקודם בפלוגה המיוחדת בתל־אביב, ובחורף תש"ח כקצין־חבלה. ביצע הרבה פעולות פיצוץ וחבלה במערכות יפו ובסביבות תל־אביב. הכין בעצמו את המכשירים והמטענים בידיעה יסודית ובשיפת לב לכל פרט ופרט. השתתפותו בהכנה ובביצוע שימשה ערובה נאמנה לחבריו ופקודיו שהפעולה תצליח. כשישידלה אותו אמו שלא יסכן את עצמו, השיב: „מי ילך אם לא אני? אין דבר, אם לא אחיה אני יחיו אחרים". בין פעולותיו החשובות בחבלה ראויות לציון מיוחד פעולת־התגמול נגד הכפר פלוג'ה (ב־15.3.1948) והפיכת „סכנת אבו כביר" ל„חרבת אבו כביר". משהחלה הפלישה המצרית התנדב לקריאה הראשונה לפלוגת־הפשיטה הממונעת בג'יפים („שועלי שמשון") וביצע מעבר לקו האויב, בדרום ובנגב, פעולות נועזות רבות, והבחורים שידעוהו כקצין בעל עבר מפואר וראוהו הולך לפניהם בראש גם לפעולות המסוכנות ביותר, הלכו אחריו באמון ובהתלהבות. בין השאר עשה אז נסיון נועז לכבוש בסערה את מצודת משטרת נגבה. יומים אחרי התחלת הפוגה א' יצא בראש שיירה, שבהסכמת המצרים הובילה אספקה לכפר־דרום הנצור. כשהשיירה התארגנה לדרך חזרה הפרו המצרים את ההסכם המיוחד ואת ההפוגה בכללה ותקפו את השיירה במרגמות ובמכונות־יריה. אליהו חש לעזרת חבר פצוע ותוך כדי כך נפגע גם הוא ונפל ביום 14.6.1948. למחרת היום נקבר בכפר־הדרום. הועבר לנחלת־יצחק.

שרייבר שלמה

נפל באחד מקרבות הדרום בדרך לעיראק אלמנשיה ביום ט"ו—ט"ז בתשרי תש"ט (18—19.10.1948). הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בבית־הקברות הצבאי שעל הר־הרצל בירושלים ביום י"ב בטבת תש"א (21.12.1950).

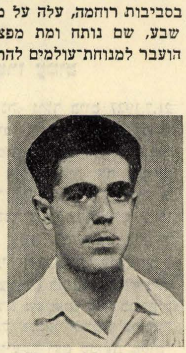
שרייבר שמואל־מרדכי (ארנו)

בן משה ויוכבד. נולד ב־24.10.1926 בטיסאוילק שבצ'כוסלובקיה. אביו היה בעל משק חקלאי זעיר והנער גדל ברוח אהבה לאדמה ולמסורת היהודית כאחת. מילדותו אהב לעזור ליד אביו וביחוד התמסר לטיפול בבעלי־החיים שבמשק. למד ב„חדר" וגם בבית־ספר עממי שבעיירה הסמוכה ברהובו (ברגסאס). היה תלמיד טוב, אך נצער גא עמד על כבוד יהדותו ולא אחת התנגש עם מוריו.

בכיתה ד', כאשר אמר המורה הנוצרי למשכו בפאותיו, הפך עליו את התנור. השתתף בתגרות רבות עם הילדים הנוצרים אשר עלבוהו והנו על ילדים יהודים קטנים ממנו כשהותקפו. נער מגודל וחזק היה וכוחו עמד לו. כאשר נישלו ההונגרים את התקלאים היהודים מעל אדמתם עבר עם המשפחה לבודפשט. שם עבד כפועל, למד את מלאכת השרברבות והתפרנס ממנה. באותו פרק זמן הצטרף לתנועת „השומר הצעיר" והיה פעיל בה. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה, כאשר פלשו הגרמנים להונגריה, נשלח עם משפחתו למחנה־ריכוז לטרנסילבניה. משם הצליח לברוח אל הפרטיזנים. השתתף גם במרד הפרטיזנים בבאנסקה־ביסטריצה ועם תום המלחמה הגיע עם הצבא האדום לטיסא־ויילק בתקוה כי יוכל לנקום ברוצחי משפחתו. אביו ואמו, אחיו ואחותו, הושמדו. בחיים נשארו רק שני אחים ואחות, אשר ניצלו כלוחמים פרטיזנים. ארבעתם החליטו לעלות ארצה. מרדכי עבר את הגבולות מצ'כיה לגרמניה. הצטרף למח"ל ובמשלוחו הראשון הגיע לארץ ומיד נכנס עם חבריו לגדוד „הפורצים" של הפלמ"ח (מאי 1948).

השתתף בקרבות בסביבת ירושלים, בכיבוש הר־ציון ובשמירת כביש־הגבורה. אחרי שחרור ירושלים מהמצור הועבר לאחד מגדודי חטיבת „הראל" והשתתף בקרבות לפריצת הנגב. מן הנגב הספיק עוד לכתוב לאחותו על תכניתו לצאת מיד עם תום הקרבות להתישבות ביחד עם חבריו מגדוד „הפורצים". בשעת מילוי תפקידו, ב־17.11.1948 בסביבות רוחמה, עלה על מוקש שהתפוצץ. הובא לבית־החולים בבאר־שבע, שם נותח ומת מפצעיו. הובא לקבורה ברוחמה וב־16.5.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שרם רחמים

בן יוסף ואסתר. נולד בשנת 1916 בחלב שבסוריה. עלה ארצה בשנת 1936 והתגורר באחת השכונות שבגבול יפו־תל־אביב. לא פעם קם להדוף התנפלות שכנינו הערבים על דרי השכונה היהודים או נערות עוברות־אורח. היה פועל והקים לו משפחה. עליו ושמח בחלקו היה, מכניס אורחים ואהוב על שכניו ומיודעיו. ב־1945—1946 שירת כשוטר מוסף.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס. בקלט הוצא לו לעבוד כטבח, אולם סירב ותבע שיצרפוהו ליחידת משוריינים. ב־10.6.1948 יצא עם פלוגתו לעזרת משמר־העמק המותקף על־ידי הסורים (לפי עדות חברו סירב להישאר בבסיס על אף היותו פצוע ברגלו). כשנאלצה יחידתו לסגת, היה בין המחפים על הנסיגה. ראה בנפול מפקדו, אולם לא נרתע והמשיך לחפות על חבריו עד שנפצע בראשו. בלי לדאוג ובלי לשים לב לפצעו קרא לחבריו ותבע מהם לקחת מידיו את המקלע, שהיה אז יקר מכל יקר, ובקשם לדאוג למשפחתו. נפל בידי האויב. מקום קבורתו נמצא לאחר חיפושים ממושכים. גויתו הועברה לראש־פינה.

שרמן אהרן

בן משה ורחל. נולד ב־3.9.1927 בתל־אביב. למד אוטו־מכניקה ונהגות ועבד בהן. עוד בבית־הספר הצטרף ל„הגנה" והשתתף באימונים ובפעולות בסביבה. ב־1945 התגייס לנוטרות ואחרי שירתו זמן־מה באזור ראשון־לציון הועבר לעמק יזרעאל ושימש במשך שנתים נהג טנדר־הנוטרים בעפולה. משפרצה מלחמת־השחרור חזר הביתה, נכנס לשירות ביחידתו בחי"ש, שהיתה אחר־כך לגדוד בחטיבת „גבעתי", והשתתף בכל פעולותיה בחורף תש"ח, ביניהן: ניתוק תחבורת האויב, פיצוץ מפקדת חסן סלמה וכו'.

בפסח תש"ח נפצע בקרב על תל־ר"ש, וכשהבריא וחזר לגדודו כבר עמד הגדוד במלחמה נגד הפולש המצרי. באותו ערב עמדה פלוגתו לצאת לפעולת „שבתאי" לשחרור קבוצת ניצנים ואחד היה צריך להישאר ולשמור על כלי האנשים, והואיל והוא היה עוד חלש אמרו להשאיר אותו בתפקיד זה. הוא התנגד לכך ועמד בכל תוקף על זכותו להשתתף בפעולה חשובה זו וצורף לפלוגה. ביצע את משימתו בהצלחה, כמקשר בין שתי כיתות שחדרו לנקודה מסוימת בניצנים, אך נפגע בפגז ונפל בג' בסיון תש"ח (10.6.1948). בו ביום נקבר בראשון־לציון.

שרמן גרשון

נולד בשנת 1931 בצרפת. בשנת 1945, בהיותו בן 15, הגיע לארץ והתחנך בקבוצת נוה־אילן. מילדי אירופה, פליטי הזוועות. גדל בארץ והתחנך לחיי חקלאות.

התגייס בשנת 1948 ויצא לקרב לטרון. נפל בפעולות „מכבי", במשלט בדרך לירושלים, ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948). הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

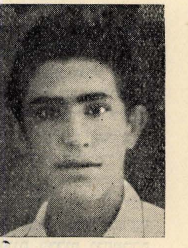
שרמן חרי

בן יצחק וסבינה. נולד ב־18.2.1918 בברלין, בירת גרמניה. בן 5 נתיתם מאביו ועבר עם אמו ואחיו הגדול ממנו לבית הורי אמו. עד גיל 15 למד בגימנסיה ומשעלו הנאצים לשלטון הוכרח להפסיק את לימודיו ושנתים עזר לאמו בבית־מסחרה לנעלים. אך עסקי המסחר לא סיפקו את נפשו ששאפה להתערות בעבודה על אדמת ארץ־ישראל. בנובמבר 1935 עלה ארצה ובשתי שנות לימודיו ועבודתו במקוה־ישראל ביקש ומצא קשרי חברות עם ילידי הארץ, כדי להחיש את תהליך התערותו הארצישראלית בלשון וברגשות ובאורח החיים, ובעליזותו ובטוב־לבו נתחבב עליהם. השתתף באימוני גדנ"ע ומאז היה חבר ב„הגנה". ממקוה־ישראל עבר לעבוד במשקו בנהריה. משעלתה המשפחה לארץ בראשית 1939 הגביר את עבודתו למען פרנסתה, אך עליזותו ונכונותו לעזרת שכניו בעצה ובמעשה לא פחתו. במלחמת־העולם השניה התגבד למשמר החוף בנהריה ובשעות הפנאי הוסיף לעבוד במשקו. ב־1944 נשא אשה ואחרי שנתים נולד לו בן. בגלל חולשתו, מחמת התקפות קדחת, החליף ב־1944 את החקלאות במכירת ספרים והשאלתם במרכז נהריה.

ב־8.6.1948 גויס לגדוד בחטיבת „כרמלי". על אף חולשתו התאמץ למלא את חובתו כראוי באימונים ובקרבות נגד הפולש הסורי בקטע משמר־הירדן. נפל ב־10.7.1948־7. נקבר בראש־פינה.

שרעבי בנימין

בן ישראל ורחל. נולד בשנת 1934 בארץ תימן. בעודו רך בשנים מתו עליו הוריו. הנער היתום הועלה לארץ בשנת 1936 וחונך במוסד בבית־הנוער העירוני בתל־אביב. משבגר יצא לעבודה. גר בבית קרובים בשכונת התקוה ועבד בעשיית ארנקי־גברות. שמחת־נעורים לא ידע מעודו. היה מסתפק במועט וצמחוני אדוק. גדל לעלם גבה־קומה וחסון. פניו גילו שמץ־מה מהסבל הרב שסבל בימי חייו הקצרים. את להט נעוריו הקדיש למולדת. הצטרף למחתרת אצ"ל והכניס „תיקון" בתעודותיו כדי להתקבל לשירות קרבי על אף גילו הרך. כאשר מפקדיו סירבו לשתפו בפעולות־קרב היה פורץ בבכי ואילצם על־ידי כך להיענות לו.

השתתף בכיבוש יפו, יהודיה ורמלה. נפל בכיבוש מלחה ביום 14.7.1948. בן 16 היה בנפלו. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שרעבי דויד

בן מנחם ושמחה. נולד ביום כ"ב בתשרי תר"ץ בתימן. עלה ארצה עם הוריו בשנת תרצ"ח. למד בתלמוד־תורה ברחובות. בגיל 14 הצטרף ל„הנוער העובד" ויצא לקיבוץ יגור. שם נפצע על־ידי הבריטים בזמן חיפושי הנשק, אף נשלח ללטרון. לאחר שעשה שנה ביגור חזר העירה, עבד במאפיה ותמך בהוריו. היה מראשוני המתגייסים למלחמת־השחרור. שירת בקומנדו, השתתף בקרבות על יפו, רמלה, לוד, בית־נבאלה, באר־שבע ומילא פקודות באהבה. אמו חרדה לו, ותפילה היתה שגורה בפיה: „אלוהים, הצל את בני", אך הוא היה נוהג לצחוק ולאמור: „אל תדאגי, אני לא אמות..." היה עליז בטבעו, אוהב שיר וטיול.

נפל בעוג'ה־חפיר בנגב בשעת התקפה אוירית בכ"ה בכסלו תש"ט. היה קבור במשמר־הנגב. ביום כ"ג במרחשון תש"י (15.11.1949) הועבר למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. השאיר אשה.

שרעבי חיים

בן נסים וידידה. נולד בכ"ח באייר תרצ"א בשכונת צ'לנוב בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי. עבד בסלילה ובאריגה. היה חבר בתנועת „השחר", שחינכה את חבריה מעדות המזרח חינוך גופני והכשירתם לפעולות־מגן בשורות ה„הגנה". עוד מקטנותו שאף להצטרף אל המגינים בעם. ובבוא ימי המערכה לעצמאות ישראל התגייס על אף גילו הרך. ועל טענות אביו השיב, שלא יוכל לשבת בחיבוק ידים בשעה שסכנת רצח מרחפת על אמו ובני הבית, על נשים וטף חסרי־ישע. השתתף בפעולות טיהור השרון הדרומי, בליווי שיירות לירושלים הנצורה, בקרב על הקסטל, על חולדה הערבית ובכיבוש המחנה הצבאי שבואדי־צראר.

נפל ביום י"ט בניסן תש"ח (28 באפריל 1948) בהסתערות על תל־א־ריש שליד חולון, כשחש להציל את חבריו ולחלצם מידי האויב. בן 17 היה בנפלו. למחרת היום נקבר בנחלת־יצחק.

שרעבי יוסף

בן זכריה ויונה. נולד ב־12.6.1932 בגבול תל־אביב ויפו. גדל בשכונת „עזרה ובצרון" בראשון־לציון ובגיל צעיר נכנס בעול העבודה לשם פרנסתו ותמיכה בהוריו. גמר ז' כיתות של בית־ספר עממי והיה לפועל. עבודתו היתה על־פי רוב בלתי קבועה, עבודת שכיר יום בכל מה שנזדמן לו. כשם שהיה אחד הצעירים ביותר בין הפועלים כך היה מפרחי ה„הגנה". הצטיין בכשרון הדרכה וסיים קורס למ"כ סמוך לתחילת מלחמת־השחרור, ומשירות ארעי עבר לשירות של קבע.

נפל בקרב ג'נין־מוקיבלה ב־10.7.1948, זמן קצר לאחר שמלאו לו רק 16 שנים. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בעפולה.

שרעבי יהודה

בן גביר ונעמי. נולד ביום ג' באדר תרצ"א (1931) בתימן. היה נער בן 11 בעלות המשפחה לארץ־ישראל. גדל וחונך ברעננה, שם סיים לימודיו בבית־הספר העממי ונכנס לעבודה. היה צורף, התמחה במלאכה עדינה זו ועבד בה 3 שנים, עד פרוץ מלחמת־השחרור. במאי 1948 התגייס לפלמ"ח וכעבור פחות מחודש, ב־9.6.1948, נפל בקרב לשחרור הדרך לירושלים. בן 17 וחצי היה בנפלו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בקרית־ענבים.

שרעבי יוסף

בן עמרם ולאה. נולד ב־1924 בתימן וב־1935 עלה ארצה עם הוריו שהתישבו בתל־אביב. עבד כרצף בבנינים ובמלחמת־העולם שירת בצבא הבריטי בארץ ובחוץ־לארץ.

במלחמת־השחרור שירת בגדוד־שריון ונפל בשעת כיבוש בית־נבאלה ביום ד' בתמוז תש"ח (11.7.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בנחלת־יצחק.

שרעבי (בן־דויד) יוסף

בן ישעיהו ואסתר. נולד בשנת 1928 במחנה־יהודה שליד פתח־תקוה. למד בבית־ספר עממי. עבד ביציקת מתכת יהיה חבר ומדריך ב"הנוער העובד". בשנת 1943 הצטרף לגדנ"ע וכעבור שנה עבר לח"ש. בשעת אימוניו הראשונים בקפא"פ שהיה אז הנשק החוקי היחידי, היה בין המצטיינים ושמח על שניתנה לו האפשרות להיות בין שורות המגינים. ברבות הימים נשלח לקורס למפקדי־כיתות בח"ש ובהזרו פעל כמדריך עד יום התגייסותו. חובב ספורט, הצטיין במשחק כדורגל והיה האחראי והמרכז של קבוצת כדורגל במקום. חביב ונכון לעזור לזולת. בן מסור ודואג למשפחה. ב־12 בדצמבר 1947 נשלח עם כיתתו לגליל העליון, להקמת ביצורים נגד הצבא הסורי. לאחר חודש ימים הועברה מחלקתו לכפר־סירקין, משם נשלחה לכפר־חס וכפר־יעבץ. השתתף בפשיטות על קו־התחבורה של האויב, בכיבוש חיריה, סלמה, ובקרב כפר־סבא הערבית.

ב־26 במאי 1948 יצא גדודו להתקפת לטרון כדי לשחרר את ירושלים מן המצור. לאחר שההתקפה לא הצליחה נתקבלה פקודת נסיגה ויוסף עם מחלקתו נשארו לחפות על הנסוגים. המחלקה כותרה ויוסף נפל בין הנופלים. הועבר להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

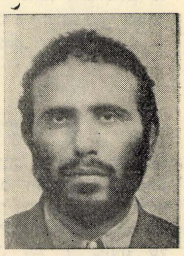
שרעבי מאיר

בן יששכר ושושנה. נולד ב־15.9.1928 בתל־אביב. יחיד להוריו. למד ב"חדר" תימני והגיע לביקיאות רבה בתורה ובמשנה ואחר־כך גמר תלמוד־תורה לתימנים. הצטרף ל"הנוער העובד" ונתקבל כשוליה בדפוס "אחדות", המשיך לעבוד בדפוס "הפועל הצעיר" ולהשתלם בשלוש מחלקות של גימנסיון־ערב ושאף להיות בעל בית־דפוס משלו. עסק בענפי הספורט של כדורגל, אתלטיקה קלה והתאגרפות ב"מכבי". בשעת אזכרה בבית־הספר לחללי ההשמדה באירופה נדר בלבו שכאן לא יישנה אסון כזה, כי השב נשיב מכות למכינו. כשגויס בפברואר 1948 דחה עצת חבר שיבקש שחרור משירות קרבי בזכות היותו בן־יחיד, כי רצה שגם ידו שלו תהיה באויב. אחרי אימונים צורף לפלוגה המסייעת של גדוד אחד. שירת בליווי שיירות לנגב ובשמירת קו־המים וכן בפעולות טיהור ותגמול והתקפה בכפרי־הדרום. אחרי הפלישה המצרית השתתף במקלען בקרב הגדול ליד אשדוד, בהגנת ניצנים, בהתקפה על משטרת נגבה ועוד. במלחמת עשרת הימים שלאחר ההפוגה הראשונה השתתף בהתקפה על קרתיה ומשלטיה.

במבצע פריצת הדרך לנגב נפגע מרסיס פגז מצרי ונפל בשעת הסתערות על משלט ביום 16.10.1948. בו ביום נקבר בכפר־ורבורג.

שרעבי יעקב

בן יהודה ולבנה. נולד ב־1910 בתימן וב־1935 עלה ארצה והתישב בירושלים. בעבודתו כסתת־בנאי פירנס אשה ו־7 ילדים. היה פעיל בקרב ציבור העובדים במקצוע. שנים רבות שימש כמזכיר ארגון הסתתים, מארגן הסקציה שלהם ונציגם במ"עצת פועלי ירושלים. ממארגני הסיעה הדתית ב"הסתדרות" ונציגה בועידה החמישית של הסתדרות העובדים. חבר ותיק ופעיל ב"הגנה". בשנות המהומות תרצ"ו — תרצ"ט השתתף בהגנת ירושלים.

במלחמת־העולם השניה היה פעיל בהג"א ומראשית מלחמת־השחרור גויס לשמירה ושירת בכל המערכות המסוכנות בירושלים. באחרונה התאמן בצליפה ונחשב כאחד מטובי הצלפים שבעיר. משגבר הצורך בביצורים, עקב פריצת הלגיון הערבי אל העיר, נלקח מעמדת צליפה כבנאי מומחה לפלוגת "סולל־בונה", שעבדה בביצורים בנוטר־דם. שם נפגע מרסיס פגז ונפל ב־9.6.1948. היה קבור בשייך באדר א' בירושלים וב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

שרעבי מנחם

בן יהודה ואסתר. נולד בט"ז בניסן תרפ"ח בשכונת שערים שליד רחובות. בהיותו כבן 4 נתיתם מאביו וגדל בתנאי חיים קשים. למד ב"תלמוד־תורה" שבשכונה, ובהגיעו לגיל 14 יצא לעבוד בחקלאות כדי לתמוך באמו האלמנה. היה פעיל בתנועת "הנוער העובד", עבר קורס למדריכי נוער בנשק, הצטרף אחר־כך לח"ש והיה בין המצטיינים בכושר קרבי. בינואר 1948 עבר קורס למפקדי כיתות ומיד לאחר־כך גויס למערכה נגד הכנופיות בדרום ולהטרדת קני־המרצחים בכפרים. במסגרת חטיבת "גבעתי" השתתף בסיורים ובמיקוש דרכי המצרים בין מג'דל ועזה. עם שחרור הדרום עבר לאזור ה"משולש" והשתתף בקרבות על שלושה משלטים.

נפל ביום ב' בטבת תש"ט (3 בינואר 1949) בקרב על משלט שקשה, שנכבש בתחילת המלחמה על־ידי האויב ואשר ממנו הוטרד משק רמת־הכובש. בסערת הקרב נפגע ברקתו כשעסק בהחלפת הסרטים במקלעו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בנתניה.

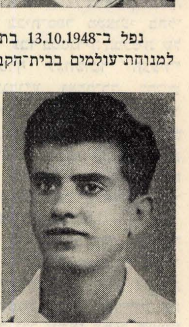
שרעבי נתן

בן אברהם וימימה. נולד ב־1925 בתימן. בשנת 1932 עלה עם הוריו לארץ. סיים בית־ספר עממי ועבד כפועל במחסן לצינורות בתל־אביב. גבה־קומה, רחב־כתפים ואמיץ־לב. עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב לשירות צה"ל ושירת בגדוד נהגי הפרדות. עם צאתו למערכה עודד את אחיו שחרדו לשלומו ואמר להם: „אני אשמור על עצמי, יען שאני רוצה לחיות ככל אדם. השירות קורא לי".

נפל ב־13.10.1948 בתאונת־דרכים ליד חדרה. ב־15.10.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנהלת־יצחק. הניח אחריו אשה.

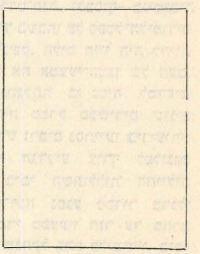
שרעבי פעדיה

בן נתן ושושנה. נולד בכסלו תרפ"ח בשרעב אשר בתימן. אביו עסק במסחר קפה, אך שנאת ישראל אילצתם לברוח לארץ־ישראל. לאחר נדודים ותגרות עם פראי־המדבר הגיעו לארץ ב־1934. בילדותו למד ב„חדר", ובארץ — בבית־הספר „יסוד־המעלה" בתל־אביב. צמא־לימודים היה והקדיש רוב זמנו לעיון בספרים, בשאפו לדרוך את ידיעותיו. היה חרט־עץ. משנת 1946 חניך פעיל באגודת יורדי־ים „זבולון", ומשאת־נפשו — להיות מלח עברי על אניה עברית. היה חבר ה„הגנה" ממארס 1946. התגייס תחילה לפל"ם. עבר עם חבריו לשירות המגינים וקיבל אימונים נוספים. השתתף בליווי שיירות ואחר־כך נשלח לקרית־ענבים.

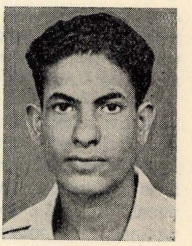
ב־8.4.1948 יצא לקסטל כמקלען ובהתקפה נפצע פצעי־מות. בשכבו על הקרקע חרת את המלים: „טוב למות בעד ארצנו!" ב־11.4.1948 נקבר במעלה־החמישה. ביום י"ב בכסלו תשי"ד (19.11.1953) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

שרעבי שמואל

נפל על־יד טירה בשעת מילוי תפקידו ביום כ"ז בניסן תש"ח (6.5.1948).

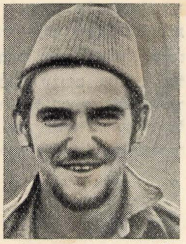
שרעבי שלום

בן אברהם ומרים. נולד בשנת 1930 בשרעב שבתימן ונתחנך שם בבית־המדרש. נתיתם מהוריו ולפי גזירת המלכות היה צפוי להילקח להמרת הדת מאונס, כדין יתום של „כופרים". בהשתדלות קרוביו הובא לעדן ומשם עלה ארצה ב־1943 ונתקבל לכפר־הילדים מאיר־שפיה. משם עבר לישיבת „תורה ומלאכה" בכפר־אברהם שליד פתח־תקוה, וב־1945 החל לעבוד כפועל־בנין וביחוד כטייח, מקצוע שהתמחה בו, בתל־אביב.

הצטרף למחתרת אצ"ל והשתתף בפעולותיה. אחר יסוד המדינה נכנס עם חבריו לצבא ההגנה לישראל. נפל בעמדה ליד כפר־חס ב־26.11.1948. בו ביום נקבר בנהלת־יצחק.

שרף חיים

בן משה ויהודית. נולד ביום 11.6.1929 בקונסטנץ אשר בגרמניה. בהיותו בן 5 עלו הוריו ארצה והשתכנו בראשון־לציון. למד בבית־ספר תיכון ופנה אחר־כך למקצוע המכניקה העדינה. מיטב שנותיו עשה בגדנ"ע וכטוראי מעולה בשורות הח"ש. בפרוץ מלחמת־השחרור השתתף כמקלען בפעולות־ענשין ובהגשת עזרה לכפר־אוריה המותקף. נבחר לקורס מ"כ. הצטיין בתבונתו בנהגו את כיתתו בפעולות תל־א־ריש, עקיר, בשית, קביבה, צריפין, חסימות אבו־שושה ואשדוד. אהוב היה על אנשיו ומפקדיו. בחוש ההומור שבו עודד את חבריו בתיאוריים מ־דחים בשעות־קרב מתוחות ביותר. אחד מחבריו מתארו „כעמוד־התווך של הפלוגה, ובו בזמן — כילד־השעשועים שלה". כשעמד צבאנו מול צבא מצרי סדיר השתתף בפשיטת ניצנים. עם עוד ארבעה מחבריו פרץ ראשונה לבניני האויב. נפצע בתאונה ושכב בבית־חולים בזעזוע־מוח קשה. בהחלימו הצטרף לפלוגתו שעמדה במשלטים והכינה עצמה להבקיע את הדרך הזמנית לנגב. בפעולה זו, אשר נסתיימה בכיבוש חוליקאת, נפצע, ובהעליתו את יסוריו הוסיף להילחם בגבורה ושבה שבויים מצבא האויב. תודות לפעולה זו זכה לאות־הצטיינות ממפקד החטיבה. את ימי ההפוגה ניצל לאימוני תמרונים לנחיתת קומנדו מאוירונים.

עם היפתח הדרך לנגב נעה פלוגתו לבית־גוברין. שם שכנו בחגוי סלעים, מופקרים לשרב היום וקור הלילה, ותשושים מפעולות עלן עם לילה לכבוש את בית המשטרה. בעמדו בראש כיתתו פרץ חיים לבנין והכה באויב עד שנפצע והובל החוצה. עברו רק דקות מספר והבנין פוצץ מחומר הנפץ שהונח בו וחיים נפגע באחת מאבני המפולת הכבדות ומת ב־25.10.1948. נקבר בראשון־לציון ב־28.10.1948.

שרף ישראל

בן מאיר ומלכה. נולד ב־13.11.1927 בחיפה. אחרי גמרו בהצטיינות את בית־הספר העממי למד מסגרות מכנית בבית־הספר המקצועי שליד הטכניון בחיפה ונשתבח בתבונת־כפיו ובזריזותו בעבודה, וחבריו שיבחוהו על שניחן גם ב„לב זהב". בבית־הספר הצטרף ל„הגנה" בשלב המתאים לגילו ואחרי בחינות־הגמר יצא בגיל 17 לשנת שירות בנוטרות באלונים. המדים המדולדלים בתחילה על הנער הצנום נמתחו יפה על גופו שהתפתח במשך השנה. סיים קורס מ"כ ונשא ברצון בעול האימונים וה„שפשופים" הקשים. הועלה לדרגת קורפורל ושירת עוד שנה וחצי כאחראי בתחנת באלונים, בה אימן את הנוטרים החדשים, ובסתר — גם את הנוער המקומי, בשימוש בנשק מטעם ה„הגנה". משהוחרר מהנוטרות נכנס לעבודה במקצועו בבית־החרושת „נשר" ואת שעותיו הפנויות היה מקדיש לאימון הנוער המקומי.

אחרי ההכרעה בלייק־סאכסט נתמנה כאחראי לבסיס חי"ש ביגור.

אחר־כך הועבר לעין־המפרץ כמדריך לקורס מ"כ ומשם עבר לשירות סדיר בגדוד אחד בתפקיד מ"כ, והשתתף בכל הקרבות. לעתים היה אץ באופנוע הביתה לביקור קצר, ובאחד הביקורים אמר לאביו: „היה מוכן כל רגע לשמוע שאין לך בן". ולדברי החרדה של אביו היה עונה: „אלא מי ילך, אתה? אני מוכרח ללכת כדי שאתה ואמא וכולכם תחיו". ולחבריו־חניכיו היה אומר: „חברה, אל תפחדו! אנו ננצח, כי החייל היודע על מה הוא נלחם — סופו שינצח". לשאלת אמו, בביקורו האחרון בבית, לדעתו אם תהיה מדינה עברית השיב: „המדינה היא כבר עובדה ממשית, שאנו יוצרים אותה". בכל זאת השתוקק להגיע ליום ההכרזה הרשמית על תקומת המדינה, אך לא זכה, כי בהשתתפו במבצע „בן־עמי" נפל, בשעת הסתערות על הכפר סמריה בגליל המערבי, ב־14.5.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים באדמת נהריה המשוחררת.

שרר גוטמן

בן מרדכי ואדילה. נולד בשנת 1922 בעיר באקו שברומניה. בעל השכלה תיכונית ומכונאי לפי מקצועו. שבע תלאות הלך ב„תיב־הבריחה" עם עליית המחנות. היה בהגנה היהודית ברומניה ובאיטליה ועלה לארץ במאי 1947. בא לגור אצל אחותו הנשואה, חברת קיסריה, וביתה נעשה גם ביתו.

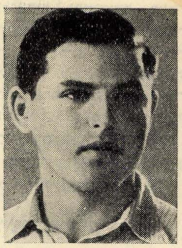
בבוא המועד התגייס לצבא ההגנה לישראל והשתתף במערכה האחרונה לשחרור הנגב. בכיבוש משלט בית־הקברות שליד רפיח נפגע מרסיס פגז ונפל חלל ב־5.1.1949. היה קבור בגבולות. מקץ שבעה חדשים הועבר לקבורת־קבע בחיפה ב־11.8.1949.

שרצקי אליהו (אלכס)

בן אברהם וחנה. נולד ב־11.3.1929 בברייסל שבבלגיה במשפחה שהיגרה שמה מפולין. למד בבית־ספר צרפתי וחונך גם חינוך יהודי. במלחמת־העולם השניה הושמדה המשפחה בידי הנאצים והוא ואחותו נשארו לפליטה. למד עברית מפי המורים המתנדבים של הבריגדה העברית בעת שירותם בבלגיה אחרי מיגור האויב ובעזרתם עלה ארצה בשנת 1945. עשה שנה בהכשרת „עליית־הנוער" בכפר־רופין ואחר־כך יצא לעבודה. התערה במהרה בחיי הארץ ונתחבב על חבריו בעליותו ובשובבותו. כחבר ה„הגנה" השתתף מראשית מלחמת־השחרור בהגנת תל־אביב ובהתקפות על יפו וסביבותיה. אחר־כך נתקבל ליחידה של משמר־העם בשרונה שנחשבה כגרעין ראשון של צבא סדיר במסגרת ה„הגנה". משם התגדב ליחידת החבלנים של מחוז תל־אביב, סיים את הקורס ויצא לפעולות. השתתף בהתקפה הגדולה על המבצר הערבי בסחנה שביפו. אחרי כשלון ההתקפה בגלל עזרת הבריטים לערבים פוצץ בית מבוצר וקן־אויב בסמוך לו והתגבר להוציא את נפגעינו ממקום הפעולה על אף אש האויב. השתתף בהתקפות הגישוש על לוד ורמלה, בטיהור מחנה צריפין ממוקשי האויב ובביצורים ומיקושים של קוי־ההגנה בין כפר־אונו לספריה.

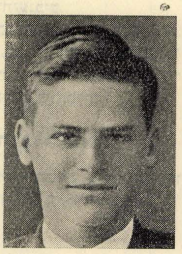
בתקופת ההפוגה הראשונה חדרו אנשי חי"ם בטעות לשדה־מוקשים שלנו ליד כפר־אונו וכמה מהם נפגעו. אליהו חש לעזרתם ותוך כדי דרך על מוקש ונתרסק ביום 17.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק ב־20.6.1948.

שרשבסקי שמואל

בן זונדל ואסנה. נולד בט"ו באלול תרפ"ז (1927) בקובנו שליד בריסק, פולין. עלה לארץ עם הוריו ב־1936, למד בתלמוד־תורה בראשון־לציון, וכשנתים — בבית־ספר מקצועי בתל־אביב ואחר־כך עבד במסגריה המכונית של קלוזמן. הצטרף ל„השומר הצעיר" ול„הגנה" בגדנ"ע ואחר־כך בחי"ש (נקרא במחתרת ה„הגנה" „קורו" ו„קורוצ'נקו"), ובמשך 4 שנים הקדיש את ערביו ללימודים בשיעורי־ערב ולאימונים. השתתף באימונים ובמסעות בשבתות, בקורסים ובתרגילים ממושכים שארכו ימים ושבועות ונשא בעול המאמצים בהתמסרות ובמשמעת, אף כי לפי השקפותיו העדיף עליה והתישבות על מחתרת ומלחמה.

במלחמת־השחרור שירת בגדוד אחד בטוראי וכחבלן. במבצעי „יואב" השתתף כחבלן בפריצת דרך לפלוגה למצודת המשטרה בבית־גוברין. בקומה השניה נשארו המצרים וירו באנשינו והוא נצטווה לשים חומר נפץ כדי לפוצץ את הקומה השניה. אחרי שהדליק את הפתיל לא יכול לצאת, כי הפתח נחסם על ידי נושאי המ"כ הפצוע שנתקלו בתיל, ובהתפוצצות נפצע פצעי־מות ביום 25.10.1948. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בכפר־ורבורג.

שרשוב אליהו

בן דויד ורבקה. נולד ב־15 בינואר 1928 בחדרה, בה בילה את רוב ימיו, למד בבית־הספר העממי במושבה, בבית־הספר החקלאי שבפרדס־חנה, ולבסוף—בגימנסיה המקומית. עוד בשבתו על ספסל־הלימודים נמשך לבו לנשק. חלום חייו היה להיות נשק ולשכלל את אמצעי־המגן של העם. בבית־הספר נתגלתה בו נטיה למדעים המדויקים, היה מפרק מכשירים שונים ומרכיבם מחדש ורבים נסתייעו בידיעותיו בתחום זה. לאחר שעבר את אימוני הגדנ"ע צורף לפלוגות החי"ש במושבה והשתתף בפעולותיו. בימי השתוללות החיילים הבריטיים מן המחנות שבסביבת פרדס־חנה נפגע מכדור ברגלו בהגינו על זולתו. אף כי לא החלים לגמרי מפצעיו חזר עד מהרה לבית־הספר והשתדל להתגבר על הקשיים שנתקל בהם בלימודיו. בימי הדיון בעצרת או"ם על גורל ארץ־ישראל נתבקשו תלמידי הכיתה לכתוב חיבור על המדינה העתידה לקום. אליהו בחר בנושא הצבא, נושא שהיה קרוב ללבו. בימים ההם, כשהחל המאבק על עצמאות ישראל, היו רואים מדי פעם איזה „כלי" שקיבלו לתיקון נושר מבין ספריו. אליהו עזר אז לנשק הנפתי ועסק בכל שעת פנאי בתכניות להתקנת מרגמות משוכללות יותר.

כשהחלו הקרבות הראשונים השתתף בהגנת המושבה, ועם פלישת האויב לארץ לא יכול עוד לשבת על ספסל־הלימודים והתגייס לצבא. את אמונו בכוח הלוחם העברי ביטא באחד המכתבים לחייל אלמוני, שצירף אל ה„שי לחייל": „דמותך עומדת לפנינו ובך אנו תולים תקותנו במערכה". ימים ספורים לאחר שגויס נשלח עם מחלקתו להגנת ניצנים. חבריו מספרים כי היה חש מעמדה לעמדה, תחת האש החזקה, ומתקן את כלי־הנשק. נפל בניצנים ביום כ"ט באייר תש"ח (7 ביוני 1948) כשפגז פגע בעמדה בה פעל. נקבר בניצנים.

שש יונה

בן יהודה ויפה. נולד ב־25 באוגוסט 1921 בבודפשט, בירת הונגריה, וגמר בה 8 כיתות של בית־הספר היהודי התיכוני. בשנת 1935 עלה לארץ. השתקע בחיפה, למד בשיעורי־ערב והסתגל מהר לשפה. בגיל צעיר הצטרף ל„הגנה" והשתתף באימוניה. בשנת 1937 נתקבל אביו לעבודות מכניקה עדינה במפעל האשלג שבדרום ים־המלח והמשפחה עברה לגור בירושלים. בעקבות האב נכנס גם יונה לעבוד במפעל ובגיל 17 כבר התמחה בעבודה מקצועית טכנית ובהלחמה ונמסרו לו עבודות אחראיות. בתקופת המלחמה בנאצים רצה להתגייס לצבא, אך הנהלת המפעל עמדה בתוקף על הישארותו בעבודתו החיונית. בימים ההם השתתף בכל פעולות ה„הגנה" וביחוד עסק בהתקנת מחבואים לנשק־המגן. עם גמר המלחמה עבר לירושלים ופתח בית־מלאכה להלחמה. עם התחלת ההתקפות הערביות עסק במרץ בהתקנת שריון לכלי־הרכב ויחד עם זה יצא בלילות לעמדות השמירה. לאחר שגויס לחי"ם ונלקח לאימוני־קרב פסקה המלאכה, עד שהמנדט הראשי של „הדסה" דרש כי יחזור להתקנת משוריני הדרושים לו. בליל קרב סוער, באפריל 1948, ניתנה פקודה להוציא את יונה מהעמדות ולשלחו למלאכתו, אלא שהוא החליט להיות בין הלוחמים בשורות הראשונות ויצא אל החזית המסוכנת ביותר: בליל ה־17 במאי היה בין הפורצים את המצור על העיר העתיקה וב־18 בו חדר לשם ושבעת־הכיתור נסגרה שוב.

במשך 5 ימים לחם יונה בקרבות מרים, גילה מסירות לחבריו ואומץ־לב. ביום 23 במאי 1948, בהיותו בעמדה בעיר העתיקה, הרים את רובהו כדי להשיב אש לצליפת האויב, בו ברגע פגע בו כדור ולאחר שהוגשה לו „עזרה ראשונה" מת בזרועות חבריו. נקבר בעיר העתיקה.

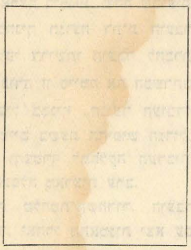
ששת־הלוי יהושע

בן יצחק וחנה. נולד ביום י' במנחם־אב תרס"ט בפתח־תקוה. שם התחיל ללמוד בבית־הספר ואחר־כך עבר עם הוריו לעכו ומשם לחיפה ולמד גם בבית־הספר הריאלי, ובתקופה מאוחרת יותר שמע שיעורים גם בטכניון. הצטיין בלימודים, ביחוד בפיסיקה ומסגרות מכניות. ל„הגנה" התגייס עוד בילדותו שלא מדעת, כשאירגן בעכו, ואחר־כך בחיפה, קבוצות ילדים יהודים להחזרת מכות נאמנות לנערי הערבים התוקפים אותם בדרך לבית־הספר. בגיל מבוגר היה מספר זכרונות אלה לחבריו ב„הגנה" ואומר: „הערבים אינם יודעים פוליטיקה, הם מוכרחים להרגיש את נחת זרועו ואז תהיה לנו עמהם שפה משותפת, אני ה„צבר" מבין את שפתם..." בגיל 16 נכנס לעבודה כשוליה של מסגרים בבית־החרושת „שמן" והצטרף ל„הגוער העובד". אחר־כך השתלם במקצועו בחוץ־לארץ בעזרת בית־הספר וגם בארץ הוסיף להשתלם בעזרת ספרים ושיעורי־ערב בהדרכת המנהל הטכני נחום וילבוש, וכך היה לבעל־מקצוע מובהק כמסגר־רתך. עם היותו אחראי לעבודות הגדולות היה מתיחס לעובדים הצעירים ביחס אבהי ונתן יד לכל עבודה פשוטה בנחת ובכנות כדי לעזור לצעירים בעבודה ובהשתלמות מקצועית. ניהל את בניית המשורין להסעת עובדי „שמן" מחיפה במהומות חורף תש"ח וכשנסגר המעבר בדרך ואדי־רושמיה בגלל הסכנה היה הוא ושאר העובדים תושבי קרית־חיים (הוא היה מראשוני מתישביה עם אשתו ובתו ובנו) מארחים את חבריהם מחיפה ללינת־לילה בבתיהם.

עזר בעבודתי המקצועית המשובחת לייצור מלחמתי של ה„הגנה". השתתף בפיצוץ הגשר בדרך לעכו ובהגנת רמת־יוחנן מפני הדרוזים. כעובד חיוני ב„שמן" רותק למקומו ולא גויס לשירות מלא. אך בפל"ם קרית־חיים מילא את חובתו כמקלען ובכפעם בפעם היה יוצא לשירות גם למקומות מרוחקים. כך יצא גם למיאר (תרשיחה) ושם נפל ב־23.7.1948 כשמאות ערבים תקפו את עשרות אנשי פל"ם שומרי המשלט. ב־25.7.1948 הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. זכרו הועלה בחוברת „בני קרית־חיים".

ששון אברהם

בן יעקב ואסתר. נולד בשנת 1913. נפל בתאונת־דרכים בכביש חיפה—עכו בשעת מילוי תפקידו ביום כ"א במנחם־אב תש"ח (26.8.1948) ולמחרת היום הובא למנוחת־עולמים בנהריה.

ששון ברוך

בן יהודה ומזל. נולד ביום י"א במנחם־אב תרפ"ח (1928) בירושלים. למד בתלמוד־תורה של העדה הספרדית ובגיל צעיר יצא לעבודה. תחילה עבד כנגר, ואחר כך — כפועל בכבישים. ממגיני העיר העתיקה מראשית המלחמה. היה בעמדת „פורת־יוסף", ובשעת הפגזה, ביום 29.5.1948, נפל הבית על מגיניו וברוך היה בין הנספים. הובא לקבורה בעיר העתיקה.

ששון משה

בן גאולה ומלכה. נולד בשנת 1931 בתל־אביב. גדל בשכונת התקוה. סיים חוק לימודיו בבית־הספר של „כל ישראל חברים" והחל לעבוד במסגרות. השתתף בפרנסת המשפחה הגדולה, בת י"ב נפשות, ואת להט נעוריו נתן למחתרת הלוחמת. היה בין צעירי החברים שנתקבלו לאצ"ל והצטיין כחייל נבון ואמיץ.

באחרונה שירת בצה"ל, ביחידה של חיילי אצ"ל לשעבר, ונפל בקרב אשדוד ב־3.6.1948. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

ששון משה

בן שלמה ושאפיקה. נולד בניסן תרפ"ט (1929) בחלב שבסוריה. למד בבית־ספר „תלמוד־תורה" לימודים כלליים ועבריים. משגמר את לימודיו במוסד זה אמרו הוריו לשלחו להשתלמות נוספת בבית־הספר של „אליאנס". אך בו בזמן הגיעו לחלב שליחים של „אחד" (איגוד חלוצים דתיים) ומתוך משיכתו לציון (אם כי לא היה דתי לפי עקרונות „אחד") נאחז בהזדמנות והצטרף לתנועה זו כדי להכשיר את עצמו לעליה ארצה ולהגשמה חלקאית בחיי קיבוץ.

מאחר שלא הסתיר מהוריו את מטרתו והם הודיעוהו בפירוש על התנגדותם לכך, יצא לעבודה כדי לחסוך לו להוצאות הדרך. בינתים התקדם יפה בדיבורו העברי ובשאר הידיעות העבריות. העלייה והעבודה החקלאית היו משאת־נפשו תמיד. ניסה כמה פעמים לברוח לארץ־ישראל עם היילים ארצישראליים, אך בכל פעם נכשל נסיונו זה. בינתים צבר לו כמעט את כל הסכום הדרוש ואז נכנעו ההורים והשלימו לו את החסר, וכך עלה ארצה ב־1945. שהה שבועות מעטים במושב בלפוריה בבית אכר. כחניך תנועה דתית הועבר אחר־כך לכפר־הרא"ה ולכפר־אברהם, ולפי דרישתו הועבר לחברת נוער של עולי סוריה בשפיים, ואחרי שחבורה זו סיימה את הכשרתה נשאר בחבורה אחרת. בשפיים היה פעיל בסניף „הנוער העובד" והשתתף בהתנגדות הנוער לכוחות הבריטיים בשעת החיפוש הגדול. בראשית נובמבר 1947 התגייס לפלמ"ח והצטרף למחלקה הערבית כדי להכשיר את עצמו לפעולות עזרה בהעפלה מארצות ערב.

בראשית דצמבר 1948, משהתחילה מלחמת־השחרור, הועבר לפי דרישתו למחלקה לוחמת בגדוד אחד, ואחרי התאמנות יצא עם גדודו לליווי שיירות בדרך ירושלים ובירושלים עצמה. השתתף ב־50 קרבות, ובכללם בכיבוש קטמון. נלחם באומץ ובמסירות והלך ברצון לכל משימה מסוכנת. ביחוד גבר זעמו מאז נודע לו על שריפת בתי־הכנסת והתפלויות־שוד־והרס על בתי־חולים יהודיים שערכו הערבים בעיר־הולדתו, ונדר לנקום את הדם וההרס. גם בקרבו האחרון על הראדאר בהרי יהודה נלחם פנים אל פנים עם אנשי האויב באומץ ובגבורה ושם נפל ביום 1.6.1948. הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים ב־17.11.1949.

ששון קלמן („שישו")

בן שמעון ומרים. נולד ביום ב' בניסן תרפ"ט בבירות אשר בלבנון. בהיותו בן שנה עלו הוריו לארץ בשנת 1930. גדל בירושלים. גמר בית־ספר עממי של „כל ישראל חברים", למד חשמלאות והתמחה בתיקוני רדיו. מטבעו היה שקט וצנוע, מדבר מעט ועושה הרבה. נער פיקח ומוכשר ואוהב את מקצועו, שאף להשתלמות ולהיות מהנדס חשמלי. היה מאורגן ב„הנוער העובד" משנת 1945. ב־8.2.1948 התיצב לשירות. שירת בחי"ש ירושלים. היה בעמדות־הגנה שונות. נפצע כמה פעמים והסתיר את הדבר מהוריו.

יומים לפני מותו ביקר בפעם האחרונה בבית, ואם כי לא היה בקו הבריאות, לא רצה בשום פנים להישאר שם יום נוסף, לבל ייעדר בשעת כיבוש נוטר־דם. ואמנם בשעת הכיבוש הזה נפצע פצע אנוש בראשו ומת כעבור שלוש שעות ביום 19.5.1948. בכיסו נמצא קמיע, שאמו נתנה לו לפני צאתו. היא האמין במזלו ולא ידע פחד. היה קבור בשייך־באדר א'. ב־10.9.1950 הועבר להר־הרצל בירושלים.

תאני בנימין

בן אריה והנרייטה (פייגנבאום). נולד ב־14.5.1900 בעיר בז׳דזי בפולין. עלה לארץ כחלוץ בשנת 1920. עבד כפועל חקלאי בראש־פינה ומטולה, כפועל־נגר — בטבריה, וכשומר — במצפה וסג׳רה. ב־1922 עבר עם חבריו לכיבוש עבודה בחיפה, עם התפרקות חבורת־העבודה עבר למשרד לעבודות ציבוריות וניהל את העבודה בבנינים ציבוריים שונים. פיקחותו, בטחונו העצמי ומרצו הרב הביאוהו עד מהרה לעבודה ציבורית. ב־1925 נבחר כנציג הפועלים בחיפה לועד הדר־הכרמל, בשנת 1928 קיבל לידיו את ניהול מפעל־המים המקומי, בתפקידו זה הראה כושר עבודה וידיעות רבות והקים מפעל־מים לדוגמה. חוץ מפעילותו זו היה ער לענינים ציבוריים שונים ורבים. היה חבר בחבר השופטים של משפט־השלום העברי, חבר במשפט־החברים של ה„הסתדרות", בועדה לסכסוכי דירות וכו׳, נתן ממרצו ל„הפועל" ולבורריות שונות והיה חבר ועדת הגיוס, עם פרוץ המאורעות הוטל עליו תפקיד חשוב בעניני בטחון.

בכ״ב בשבט תש״ח (2.2.1948) יצא עם שני חבריו לתל־אביב להתיעצות בענין סלילת כביש־בטחון בחיפה. בהיותו בדרך התנגש אוטובוס ערבי בזדון במכוניתו, ובהתנגשות זו נהרג. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בחיפה. השאיר אשה ובת.

תהבלום ישעיהו־קלונימוס

(„שייקה")

בן משה וחנה, ממתישבי כפר־ויתקין. נולד ביום ב׳ בניסן תרפ״ה ברחובות. גמר את בית־הספר בכפר, עבד במשק הוריו והתמהה גם במכונאות ובנהגות. צעיר תוסס, מלא מרץ וחדות־חיים. במהוור הראשון של הפלמ״ח התאמן לקראת הבאות, השתתף בכל הסיורים והאימונים הנועזים, וגם בשובו הביתה המשיך בשירות אחרי ימי־עבודה ארוכים ומיגעים. בעל ידיעות רבות, בקי בספרות. היה מדריך־נוער בעל השפעה רבה במושב והסביבה. משהחלה מלחמת־השחרור נכנס לשירות מלא כנהג במשטרת גוש תל־מונד, ומפברואר ואילך — בגדוד אחד של הפלמ״ח. שירת כנהג משורין בליווי שיירות בדרך תל־אביב—ירושלים, ואחר־כך—בשיירת־התגבורת האחרונה מירושלים לגוש עציון. ממלכודת נבי־דניאל הצליח לפרוץ דרך חזרה לכפר־עציון ושם נשאר עם יחידת הפלמ״ח בין מגיני הגוש. ביום נפילת הגוש נשאר בחיים ולפני לכתו בשבי עם השרידים הספיק עוד למסור על־ידי חברה מכתב קצר להוריו, שכתבו ברגעים האחרונים. הוא הרגיע את הוריו וכתב: „אני מלא תקוה, מרגיש איתן ברוח ובגוף. אמא, אל תהיי נרגשת, קבלי את הדברים כמו שהם. זהו גורלנו. מלחמה לנו בארץ לתקומת העם". ולהלן, בתוספת מיוחדת: „לבני הכפר אני מוסר — נקמו את דם כל חלליכם וחבריכם".

אף־על־פי שנוכח לדעת כי שוב אין למנוע את הכניעה וההליכה לשבי, לא השלים עם המצב וברגע האחרון עוד יזם לפרוץ את המצור ולהגיע לירושלים, להזעיק תגבורת ולנסות להציל את המערכה הנואשת. השתלט על נהג ערבי באמבולנס של הלגיון ובאיום ברימון־יד הכריחהו להסיע אותו לירושלים. בדרך נתקלו במחסום ערבי, התפתח קרב בו נפצע קשה ב־14.5.1948 והובא לבית־החולים שבמגרש הרוסים בירושלים. למחרת, אור ליום ז׳ באייר תש״ח (15.5.1948), מת מפצעיו. נקבר בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים. ביום ט׳ במרחשון תשי״ב (8.11.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים.

תוּרגמן מנשה

בן משה ומזל. נולד ב־1 בינואר 1929 בתל־אביב. למד בבית־ספר עממי ואחר־כך סיים בהצלחה את לימודיו בבית־הספר המקצועי על שם מכס פיין. ב־1944 הצטרף ל„הגנה", התאמן בגדודי הנוער והועבר לח״ש. בתחילת 1946 השתתף בקורס ממושך לסיירים, מקצוע שהיה חביב עליו ואשר הקנה לו את הכרת הארץ, וביחוד — הדרום והנגב. לרגל שליטתו בשפה הערבית נמסרו לו תפקידים מיוחדים ובהמלצת מטה חי״ש בתל־אביב עבר גם קורס ימי. בעל גוף מוצק, ישר וטוב־לב. תמיד נראה חיוך על שפתיו והיה הרוח החיה בחברה. אהב מוסיקה וניחן בשמיעה מוסיקלית. בתקופת המאבק השתתף בפעולות רבות: „ליל ויגגייט", פעולות התקוה, נקמת דם רוצחי גן־האואי, ועוד. מיד עם הכרזת או״ם ב־29 בנובמבר 1947 התגייס לשירות מלא ומאז היו חייו קודש ללחימה על עצמאות ישראל. השתתף בהגנה על תל־אביב, עבר בהצטיינות קורס לסמלים ולמפקדי־כיתות קרביים, לקח חלק פעיל בפעולות סיור ביזור ותל־א־ריש ועמד בראש כיתה במבצע „נחשון" וליווי שתי שיירות הגדולות לירושלים. אחרי הקרב רב־הדמים על לטרון היה תפקידו של מנשה לאסוף את הפצועים הרבים. משם עבר לחטיבת „גבעתי", אימן אנשי גח״ל והשתתף בכיבוש הכפרים בדרום הארץ. היה גם בין אנשי המשורינים שעלו על הכפר קבאב ועם הסיירים בכבישי רמלה ולוד. עם פלישת המצרים לחם במחלקה הפורצת, שהתקיפה את עיראק א־סוידאן ובקרב הגדול על אשדוד. אחר־כך השתתף בכיבוש משלט מפורסם בנגב ובהחזקתו אל מול אש התותחים המצריים. עם הכרזת ההפוגה הועבר לגבעה, אימן שם נוער מאנשי גח״ל והתחבב עליהם מאד. עם התחדשות הקרבות מונה כמפקד־קטע והשתתף בסיורים, וב־11 ימי־ההכרעה שלאחר ההפוגה השתתף בכיבוש הכפר עיראק א־סוידאן, עבדיס, בית־עפה ומשלט אחד. בפעולה זו נפצע

מפקד המחלקה ומנשה נטל על עצמו את הפיקוד וסיים את הקרב בהצלחה. בלילה האחרון שלפני ההפוגה השניה יצאה הפלוגה להתקפה כשזמר בפיה. מיד לאחר הנסיגה מהחזית, בה נפלו פצועים רבים, חזר ויצא בחצות הלילה לאסוף את הנשארים. באחת הפעולות נתקל בפצוע, חבשו בחולצתו, הביאו לגבעה, וכך הציל את חייו. עם הפעולות לפריצת הדרך אל הנגב הועבר למחלקה לתפקידים מיוחדים שהורכבה מבין „שועלי־שמשון". בקרב חוליקאת לקח מנשה בשבי שבויים מצריים וביניהם קצין.

לאחר פריצת הדרך קיבל חופשה ל־24 שעות וביום בו חזר מחופשתו השתתף בהתקפה על משלטי המצרים החולשים על משטרת עיראק א־סוידאן. ליד גדרות־התיל נפגע ונפל ב־2.11.1948 וגופתו נשארה במקום. כעבור 8 חדשים נמצאה הגופה וביום י"ד בתמוז תש"ט (11.7.1949) הועברה לקבר ישראל בבית־הקברות בנחלת־יצחק.

תורג'מן יעקב

בן יוסף ורחל. נולד בשנת 1930 בירושלים. למד בבית־ספר עממי. מיד עם גמר לימודיו, כשהמתנדבים העברים בצבא הבריטי כבר החלו לחזור לארץ, רצה יעקב להתגייס לצבא, אך בגלל גילו הרך לא נתקבל לשירות. אם כי הלך ממשרד אחד למשנהו, ומשירות אחד למשנהו. לאחר מאמצים רבים נתקבל בחודש נובמבר 1947 לשורות הנוטרים ויצא מיד להרטוב שבהרי ירושלים.

נטיה זו, ללבוש מדים ולשאת נשק, באה לו ליעקב עוד בילדותו. הוא אהב את החופש וידע כי יש להילחם בעדו. חבריו העריצוהו והיו גאים בו על כשרונותיו ואומץ־לבו. בהרטוב שירת כנוטר עד שפרצו מאורעות־הדמים. המקום המבודד באזור הספר של ירושלים, אשר האויב הסתער עליו מכל עבר, פונה מתושביו ולוחמיו. בשעת הפיגוי היו גם פצועים במקום ויעקב התעכב כדי להעבירם ונשא על שכמו במשך יומים את אחד הפצועים, עד שהגיע למקום־מבטחים. אחרי זה עבר לתל־אביב והתגייס לצבא ההגנה לישראל. השתתף בקרבות לוד ורמלה ואף זכה לראות בשחרורן. אחרי־כן יצאה פלוגתו לאזור ג'נין ושם נפל ביום 20 ביולי 1948, בשעת פעולת סיור, כשרימון התפוצץ בידו. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנתניה. מיום שיצא להרטוב ועד יום מותו היו חייו קודש ל„הגנה" ולא זכה לבקר בבית אמו, אשר מאז לא ראתהו עוד.

תם דויד

בן חיים ובתיה. נולד ביום ט"ו בשבט תרפ"ט (26.1.1929) בתל־אביב. בהיותו בן שבועים נהרג אביו בתאונת־עבודה. משנתו השלישית גדל במעון והיה ילד עצמאי, אחראי ומפותח. בן 5 הועבר לבית־יתומים, אך משחלה הוצא משם כעבור 3 חדשים וחזר לבית אמו במולדת הסמוכה לחולון. שם למד בבית־הספר העממי, אך בגלל תנאי־חיים קשים נאלץ להפסיק את לימודיו בגיל צעיר. היה חבר בסניף „הנוער העובד" והתבלט בין חבריו בכשרון־משחק, ביכולת סיפורית ובשירה. ידע לשעשע את החברה ולרתק אותה. לפני סיימו את בית־הספר הצטרף להכשרת „הנוער העובד" בתל־חי ועשה שם כשנתיים. משחזר לחולון עבד בבנאות, אלא שחיי העיר לא משכוהו והוא החליט לחזור אל חיי הקבוצה, התערה בה ונתחבב על חבריה.

עם התגייסותו הועבר לשירות באזור ירושלים ונפל בקרב הקסטל ב־25 בינואר 1948. בו ביום נקבר בקרית־ענבים.

תם אהרן

בן יוסף ושמחה. נולד ביום ט"ז באדר תר"ץ (16.3.1930) בתל־אביב. גמר את חוק לימודיו בבית־הספר העממי ונכנס אחרי־כן בעול העבודה. למד מסגרות ועבד בה. היה נער מנערי „הנוער העובד". חבר בגדנ"ע. נתקבל בתפקיד נוטר למחנות צבאיים (תל־ליטוינסקי, חיפה). מששוחרר מתפקיד זה התגייס לחי"ש תל־אביב. נקרא בשם־חיבה: „אהרוני". השתתף בפעולת „נחשון" ובה נפל ביום 6.4.1948 בדיר־מוחיסין. בשעת התקפה הרים ראשו להביט באויב וגורה על־ידי צלף. הכדור הדר בין עיניו. היה קבור בחולדה. ביום ח' במרחשון תש"א (19.10.1950) הועבר לבית־הקברות בנחלת־יצחק.

תמים יהודה

בן שלום ופנינה. נולד ב־26.11.1927 בבנגאזי שבלוב. למד ב„תלמוד־תורה" ובבית־ספר איטלקי ואחר־כך למד נגרות ועבד בה. במלחמת־העולם השניה נכלאה משפחתו יחד עם יהודים אחרים במחנה־ריכוז. ב־1942, כשנכנס הצבא הבריטי לבנגאזי, עזב יהודה את המשפחה ובעזרת חיילים מיחידה עברית הגיע לארץ, בלי „סרטיפיקט". כאן המשיך לעבוד במקצועו ולאחר זמן העלה ארצה את כל משפחתו.

נשא אשה וימים אחדים לפני הכרעת לייק־סאכסס נולדה לו בת וקרא לה בשם רויאלה (לזכר המפקד רויאל ז"ל, איש אצ"ל, שנפל בשליחות בעיראק). מפעילי אצ"ל. היה עובד רק מחצית השבוע, ומחציתו השניה הקדיש להדרכה בנוער והגיע לדרגת פיקוד.

בחורף תש"ח השתתף ביחידת אצ"ל בפעולות נגד הערבים ובמערכה על צפון־יפו, רמלה, ובאחרונה בראש־העין, ושם נפל ב־30.5.1948. ב־24.11.1952 הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

תמרי ישראל

בן אברהם־אשר וחיה. נולד ביום י"ז בשבט תרע"ו ביבנאל. גמר את בית־הספר העממי במושבה, עבד במשק, ואחר־כך — בטייחות. במהומות תרצ"ו—תרצ"ט שירת במשטרה בחיפה בפעולות נגד הפורעים הערבים. משפרצה מלחמת־העולם השניה התגייס מיד ושירת שבע שנים רצופות בחיל־התעופה הבריטי. עם חיל־המשלוח השתתף בפעולות־המלחמה ביוון ובאי כרתים. ניצל כמעט בנס מהשבי הגרמני והוחזר מצרימה, שם שירת עד סוף המלחמה. באוגוסט־דרכים נשברה רגלו ושכב שנה תמימה בבית־החולים הצבאי בצריפין. משהבריא ושוחרר עבד כנהג בחברת „שלב" ועמד לשאת אשה. בתוקף שירותו בנהגות הוביל בחורף תש"ח אספקה לירושלים בשיירות. ברצונו היה להתגייס לשירות קרבי מלא, וביחוד לחיל־האויר הישראלי, לאחרי שהתמחה בכך במלחמת־העולם, אך רגלו לא נתרפאה עוד לגמרי והוכרח להסתפק לעת עתה בעבודת הנהגות בשירות מאמץ מלחמתנו.

כשנחסמה הדרך בשער־הגיא נשאר תקוע בירושלים והשתתף עם מגיני העיר בפעולות־קרב ובהובלת אנשים וציוד ואספקה למקומות שונים בעיר ובחזיתותיה. בפעולותיו אלה השתתף בקרבות שייך־

ג'ראח ובכיבוש קטמון, נפגע בהתפוצץ פגז על־ידו, בעברו במרכז העיר, וכף ידו נקטעה ונפצע קשה בכל גופו. לאחר יסורים רבים מת בבית־החולים על שולחן־הניתוחים ביום י"ד באייר תש"ח (23.5.1948). היה קבור בשייך־באדר א'. ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

תמרי (טויטלבוים) צבי

בן אברהם־ברוך. נולד ב־9.5.1903 בעיר אנטורפן שבבלגיה. בצעירותו עבר יחד עם הוריו להולנד, שם למד והורה אחר־כך בבית־ספר עברי. אביו, שהיה יהודי חסיד וחינכהו ברוח הציונות, מת עליו בהיותו נער, וצבי ואחיו פירנסו את המשפחה בעבודתם. אחיו היה אחר־כך לעסקן ציוני נודע בבלגיה ובזמן הכיבוש הנאצי הוצא ממשרדו בהנהלה הציונית והומת בו במקום. צבי עסק בהולנד בהכשרה חלוצית מטעם צעירי "המזרחי" והיה ממיסדי הגרעין הראשון להכשרה דתית בארץ זו. הצטיין בעבודה חקלאית. ב־1929, עם עלייתו לארץ, הצטרף לקבוצת רודגס בפתח־תקוה, בה היה חבר כ־5—6 שנים. בשנת תרצ"ח עבר משם לעין־גנים, עבד בקבוצת בנין של "הפועל המזרחי" ולבסוף התיישב עם משפחתו בירושלים. סבל מאבטלה, עד שנתקבל כעובד במחלבת "תנובה" ובעבודתו זו פירנס את אשתו וארבעת ילדיו.

עם הגיוס הכללי בירושלים התנדב צבי לשירות, אם כי היה בעל משפחה גדולה ולמעלה מגיל הגיוס. הוא הלך לעמדות המסוכנות ביותר, ליד "בתי־מנדלבוים", ושם נפל ביום 16 ביולי 1948, בהתפוצץ אחד הבתים בו עמד על המשמר. היה קבור בשייך־באדר א'. בכ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר להר־הרצל בירושלים. אשתו הלנה נפטרה זמן קצר אחריו ו־4 הילדים נשארו יתומים מאב ואם.

תעיזי שמואל

בן שלום וחנה. נולד ב־1926 בעדן. בשנת 1929 עלה ארצה עם הוריו בשנתו הרביעית והתחיל ללמוד ב"תלמוד־תורה" בתל־אביב. הצטיין בלימודים, אך לאחר מות אביו המריץ אותו המצב הדחוק בבית לעזוב את לימודיו, שכה אהבם, ולהתחיל בעבודה. התמחה במקצוע המוזאיקה. בימי שלטון המנדט הבריטי הצטרף לתנועת לח"י ולחם במחתרת. היה עושה את כל המוטל עליו, באמרו: "מה שאומרים לך לעשות למען קרב את הגאולה — עשה, אין זה חשוב אם בעניין זה פרט קטן או גדול". הוא קנה את לב חבריו בכנותו ובאהבתו הרבה את הבריות.

בפרוץ מלחמת־השחרור היה בין אלה שהביאו ברזל ומזון ללוחמי ירושלים הנצורה. השתתף בקרבות על ירושלים ואחר־כך הועבר לחזיתות שבשפלה. שירת בגדוד ה"קומנדו". נהרג ב־16.10.1948 בבן שמן בתאונה בשעת פעולה ספורטיבית. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בנחלת־יצחק. השאיר אחריו אשה ובת.

תפוחי (יבלונקין) אברהם־יצחק

בן דויד ושרה. נולד ב־17.12.1906 בביאליסטוק שבפולין. למד ב"ישיבה" ועלה ארצה בשנת 1926. רכש לעצמו את מקצוע הבנאות ובשנות־חייו האחרונות עבד כמנהל־עבודה ב"סולל־בונה". גר עם משפחתו במוצא עילית. מאז עלייתו—פעיל ב"הגנה". את אימוניו עשה בירושלים. בגלל מצבו הכלכלי הקשה היה נודד ממקום למקום, אך תמיד ובכל מקום היה פעיל כחבר ה"הגנה" ומדריך מחונן בה. במשך השנים גר בחדרה, בנימינה ובחיפה, ושימש במקומות אלה כמאמן בנשק ובאיתות. במאורעות 1929 עבד בתיקון גשרים ולא אחת חירף את נפשו בעבודתו ובשליחויות ה"הגנה". משנת 1936 חי בירושלים. עבד בשירות הסודי של ה"הגנה" בהשגת הידיעות מידי המשטרה. בתקופת המאורעות של שנות 1936—1939, אחרי העברתו מהשמירה על מקור־ברוך, נמנה עם מגיני מוצא, שהיתה מוקפת ערבים מכל עבריה. כמפקד אימן שם רבים מאנשי המקום בשימוש בנשק וב"עזרה ראשונה".

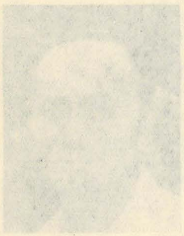
ב־20 במארס 1948, כשנערכה התקפה על מוצא־עילית, חש יצחק, שהיה אז אחד ממפקדיה, להגיש עזרה לפצוע, ובאחזו באלונקה פגע בו כדור־אויב והרגו. ביום י"א באדר ב' תש"ח (22.3.1948) הובא לקברות בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים. שלושה ימים לפני מותו השתתף בפיצוץ בית־קפה ערבי בדרך לירושלים אשר שרץ כנופיות ערביות עוינות ושימש עמדה לצלפים ערבים. ביום י"ט באלול תש"א (20 בספטמבר 1951) הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה ושני ילדים, הורים וגם סבא בן 100.

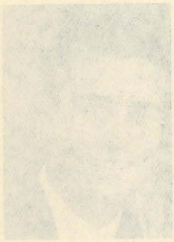
תשבי שמואל

בן נפתלי־צבי וגיטל לבית שוארץ. נולד ב־30.9.1924 בעיר קרי, טרנסילבניה, רומניה. למד ב"חדר" וב"ישיבה". בן 15 שנה עמד לעלות ארצה, אולם מלחמת־העולם עיכבה בעדו. ב־1944 גורש עם הוריו ובני משפחתו למחנה הריכוז באוישוויץ. התגלגל וסבל תלאות רבות במחנות הנאצים. עם התקדמות הצבא האמריקני שוחרר מהמחנה במצב של אפיסת הכוחות. בסוף 1945 הגיע למחנה בברגן־בלזן ומיד נכנס לעבודה ציבורית ואירגן קיבוץ־הכשרה של "נוח"ם". באותו זמן היה פעיל גם ב"הגנה" ושימש מפקד פלוגה. השתתף בפעולות שונות נגד פורעים גרמנים ופולנים. ב־1946 הגיע בדרך נדודיו לאיטליה. שם פרש מגרעין ההכשרה של "נוח"ם" והצטרף לגרעין של "הנוער הציוני". לאחר ציפיה מיגעת הפליג ארצה באניה "כ"ג", שנתפסה על־ידי הבריטים ונשלה למחנה־המעפילים בקפרסין. בינואר 1947 הגיע לארץ. נכנס לעבודה ציבורית ב"העובד הציוני" בירושלים והצטרף לשורות־המגן. היה חבר מועצת "הנוער הציוני". ביחוד התמסר לגיוס העולים החדשים לשורות ה"הגנה".

עם פרוץ המאורעות התיצב מיד לשירות מלא בשורות חי"ש והיה בין מגיני שכונת מקור־חיים. מילא שליחויות מסוכנות בירושלים ובגליל. ב־26.12.1947 יצא עם מחלקתו כתגבורת למושבה הרטוב. בדרך נתקלו במארב, שמואל נפגע בראשו ונפל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות על הר־הזיתים בירושלים.

תוספות

א

אבלופי מזל

בת נסים ושרה. נולדה בניסן תרפ"ו (1926) בירושלים בשכונת בית־ישראל החדשה. למדה בבית־הספר העממי „שפיצר" והשתלמה בשיעורי־ערב בבית־הספר „למל". היתה צמאת־דעת, אך עוד בגיל צעיר נאלצה לצאת לעבודה וסעדה את משפחתה. לאחרונה עבדה כפועלת בבית־החולים „הדסה" בירושלים. היתה מסורה לביתה ולעבודתה.

בצאתה לעבודה בשיירה להר־הצופים נהרגה ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948). הובאה לקבורה בסנהדריה.

אלטמן יוסף

בן משה וליבה־מלכה. נולד בשנת 1925 בוארשה, בירת פולין. עלה לארץ ב־1948 והתגייס לצה"ל. נפל בקרב על־יד מנרה ביום כ' בתשרי תש"ט (23.10.1948).

אפלבוים אסתר (סיוטה)

בת יוסף וטובה. נולדה ביום כ"ט בסיון תרפ"ב (25.6.1922) בעיר חוטין, פלך בסרביה, רומניה. נתחנכה בבית הוריה ברוח ציונית ומילדותה נכספה נפשה לארץ. בסיימה את הגימנסיה הכללית בעיר צ'רנוביץ עשתה כל מאמץ לעלות לארץ, ובחודש מארס 1944 עזבה את עיר־מגוריה ועלתה לארץ־ישראל. כששה חדשים התלבטה בקשיי קליטה והתישבות ולבסוף החליטה להיכנס לבית־הספר לאחיות של „הדסה" על הר־הצופים בירושלים. המקצוע שבחרה בו התחבב עליה ואחרי סיימה את לימודיה המשיכה בשירות כאחות מוסמכת בבית־החולים „הדסה" בירושלים. גם אחרי נישואיה המשיכה לעבוד שם. באהבה רבה הגישה עזרתה לחולים ובעבודה זו ראתה חובת־כבוד לעצמה.

ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948), בעלותה בשיירה להר־הצופים למילוי תפקידה, נפלה חלל. הובאה לקבורה בסנהדריה בירושלים.

אשבל צפונה („ציפה")

בת דוב (פרופיסור באוניברסיטה העברית) וחנה. נולדה באחרון של פסח תרפ"ו (6.4.1926) בפולין (בעת ביקור אמה בבית־הוריה) ובגיל שנה וחצי חזרה עם אמה לארץ־ישראל וגדלה בירושלים. ביקרה בבתי־ספר אחדים בירושלים ואת חוק לימודיה סיימה בבית־הספר התיכון בבית־הכרם. אחרי תקופת עבודה בעין־חרוד, עין־החורש ומעלה־החמישה חזרה לירושלים ונכנסה לבית־הספר לאחיות של „הדסה" על הר־הצופים. עם תום לימודיה הוסמכה כאחות והמשיכה לעבוד בבית־החולים. בעבודתה לא הסתפקה במילוי תפקידיה בלבד, כי אם התמסרה לחולים בכל נפשה ומאודה. חולים רבים שהבריאו היו באים להוריה להביע תודתם על הטיפול המסור של בתם בעת מחלתם. בהתפוצצות הידועה ברחוב בן־יהודה בירושלים, שהוכנה בידי האנגלים, ניצלה בנס. החדר בו גרה נמצא אמנם באחד הבנינים שנהרסו, אך היא יצאה בריאה ושלמה, וגם טיפלה בנפגעים שהובאו לבית־החולים. אהבה מוסיקה וביחוד התמסרה לנגינה בפסנתר ועשתה חיל בלימודה. תכניתה היתה להמשיך להשתלם ברפואה באוניברסיטה אירופית.

ביום 13.4.1948, בחזרה בשיירה להר־הצופים למילוי תפקידה בבית החולים, נפלה יחד עם כל הרופאים, האחיות והעובדים המדעיים של בית־החולים והאוניברסיטה העברית.

ב

בירנבוים ראובן

בן מנחם־מנדל והינדה. נולד ביום 1.6.1919 בקראקא, פולין. סיים שם בית־ספר עממי ואחרי־כן עזר לאביו בפרנסת הבית ועבד יחד עמו בצבעות. במלחמת־העולם השניה, עם פלישת הנאצים לפולין, נספו הוריו והוא נכלא במחנה־ריכוז, הועבד בעבודות־פרך וסבל רבות, ורק תודות למצב־בריאותו הטוב עמד בכל התלאות ונשאר בחיים. עם גמר המלחמה שוחרר ממחנה־הריכוז ובאביב 1946 הצטרף למחנה המעפילים לארץ. מיד עם בואו לארץ הצטרף לקיבוץ כפר־מסריק. אהב מוסיקה והתמסר לנגינה בצ'לו. לא התערה בקיבוץ ועבר לחיפה, שם עבד במקצועו כצבע ובשעות־הפנאי בערבים התמסר לנגינה.

בפרוץ המאורעות בארץ הצטרף למגיני העיר חיפה ומילא תפקידים שונים. ביום ח' בניסן תש"ח (17.4.1948), בהיותו בתפקיד, חש להציל אשה שנפגעה מכדור צלף ערבי. נפגע ונפל חלל. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

בלוך ליאונל־מוריס

בן מאיר־בנימין וברתה. נולד בשנת 1921 בעיר פוג'סטרום, בטרנסואל שבאפריקה הדרומית. סיים בית־ספר תיכון בהצטיינות. נכנס לאוניברסיטה וכתום חוק־לימודיו הוכתר בתואר מהנדס חימי. ביום שנתקבלו תוצאות בחינותיו, באמצע מלחמת־העולם השניה, התגייס לחיל־האויר של אפריקה הדרומית ושירת בחזית צפון־אפריקה ובאיטליה. בשובו לחיים האזרחיים עבד בבית־חרושת לד. ד. ט. ואחר־כך בפיקוח על המזונות מטעם הממשלה; כן השתתף במחקר חשוב בתהליכי שימורים. בשעות־הפנאי הקים לו מעבדה בתוך המוסך שבביתו ויחד עם חבריו בילה שם שעות רבות בניסויים מעניינים. היה ספורטאי ואתלטי, בעל מזג־טוב והומור ער.

בימי מלחמת־השחרור בישראל החליט לעלות ולתת ידו למאבק העם ולבסוף להשתקע בארץ. ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948) התגייס לחיל־האויר של צה"ל בדרגת פקד־טיס וביום ג' בתמוז תש"ח (10.7.1948) נפל בפעולת קרב אוירי מעל לסביבת משמר־הירדן.

בן־דויד אלישע

בן צבי ואסתר. נולד בט"ו בשבט תרצ"ו (8.1.1936) בירושלים. למד בבית־ספר עממי ונמנה עם התלמידים המצטיינים. היה ילד מוכשר והתבלט בעיקר במקצועות החשבון, ההנדסה ועברית. חבר תנועת־הנוער „השומר הצעיר". סקרנותו, חכמתו וערנותו לכל המתרחש בעירו בימים הגורליים של החלטת או"ם על חלוקת הארץ הוציאוהו החוצה והוא הצטרף לכוחות המגינים בעיר־הבירה. בגלל גילו הוטלו עליו תפקידי־קשר בלבד והוא פעל במרץ ובזריזות יוצאת מן הכלל ומילא את התפקידים שהוטלו עליו באחריות ובדייקנות. כמידת זריזותו כן מידת זהירותו, והרבה סכנות עברו עליו בשעת ביצוע שליחויות נועזות בין העמדות הקדמיות של כוחות־המגן ומכולן יצא בשלום. למרות גילו הרך לקח חלק גם בבנין ביצורים בגבולות העיר בקרבת שכונת־מגוריו.

ביום ח' באייר תש"ח (17.5.1948), בהיותו בדרך לעמדה קיצונית להעברת קשר דחוף, נפגע מפגז האויב ונפל חלל והוא רק בן 12. למחרת היום נקבר בסנהדריה. ביום כ"ט בניסן תשי"ב (24.4.1952) הועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים.

בן־דויד משה, ד"ר

בן דויד ורוזה לבית הולנדסקי. נולד בשנת 1898 בלודז, פולין. בגיל 5 בערך עבר עם הוריו לקניגסברג שבגרמניה, שם גמר בית־ספר תיכון, ואחר־כך — את הפקולטה לרפואה. עלה לארץ בשנת 1923 ועבד כפועל. זמן קצר היה רופא־בית בבתי־החולים „הדסה" בתל־אביב. בראותו כי מרובים הרופאים בארץ, החליט לעסוק בעבודה אדמיניסטרטיבית ולשם כך השלים את ידיעותיו בשפות עברית, אנגלית וערבית. עבודתו הראשונה בפקידות היתה במשרד האדריכלים „הקר ויליץ". עבד כמזכיר בבית־הספר הריאלי בחיפה 3 שנים. אחרי זה נסע להשתלם באדמיניסטרציה הינוכית באוניברסיטה „קולומביה" ולמד שם שנה אחת. בשובו לארץ הוזמן לתפקיד מזכיר כללי באוניברסיטה העברית. בשנים האחרונות התמסר ליסוד הפקולטה לרפואה והיה מזכיר האכסקוטיבה. בעבודה זו מצא סיפוק רב, ותודות לידיעותיו ונסיונו המרובה ברפואה ובאדמיניסטרציה הביא ברכה רבה למפעל הגדול של יסוד הפקולטה לרפואה. בשעות־הפנאי התמסר לאסטרונומיה וצילומים. אהב גם את העבודה הציבורית והיה בועד הראשון של גן־החיות בירושלים. כחבר ה„הגנה" היה נוטר מושבע בימי המנדט והשתייך לחי"ם ירושלים.

ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948) עלה בשיירה להר־הצופים ונספה יחד עם העובדים המדעיים, הרופאים והאחיות. הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

בן־שלום מרגלית

בת דויד ושרה. נולדה ביום י"א בתמוז תרפ"ו בירושלים. התחנכה על ברכי המסורת היהודית ועם זה קיבלה גם חינוך מתקדם. למדה בגימנסיה העברית רחביה בירושלים מכיתה א' ועד כיתה ז'. אחרי הכיתה השביעית עברה לבית־הספר לאחיות „הדסה" וסיימה בו את חוק לימודיה. בספטמבר 1947 קיבלה תעודת אחות מוסמכת והחלה לעבוד בבית־החולים „הדסה" בירושלים. בנערותה השתייכה לשבט הצופים „מסדה". חברה בארגון ה„הגנה". אהבה את אמנות הבלט ונגינה בכינור. רק 6 חדשים ניתנו לה להוכיח את מסירותה לחולים, אשר העריצוה בגלל טיפולה המסור והיוקה הלבבי שהיה תמיד מרחף על שפתיה שעה שנכנסה לחדר־החולים.

כשהתחילה מלחמת־השחרור עבדה בבית־החולים ללא לאות. תמיד ויתרה על ימי חופשה וטיפלה בפצועים ביד נאמנה. נספתה בשיירת „הדסה" שעלתה להר־הצופים ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948) והובאה לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

ברזני זיוה

בת בכורה ויחידה להוריה משה והדייה (שאר הילדים — בנים). נולדה ביום י"ג באדר תרפ"ו (27.2.1926) בעיר מוסול שבעיראק. עלתה לארץ עם משפחתה בשנת 1935. בירושלים למדה עד גיל 16 בבית־הספר על שם רבקה סומך, אך נאלצה להתחיל בעבודה כתופרת, כדי לפרנס את המשפחה הגדולה בת עשר הנפשות, אולם בערבים המשיכה בלימודים. מאחר שעבודת־התפירה לא היה בה כדי לכלכל את המשפחה הגדולה, עברה לעבוד במטבח של בית־החולים „הדסה" שעל הר־הצופים. הוריה, אשר סבלו רבות, רצו בשנת 1944 לחזור לעיראק, אך בתם מנעה בעדם מעשות כן ובזכותה נשארו בירושלים. רצתה להצטרף ל„הגנה" עוד בימי המאבק, אלא שנתפצרה לבקשת הוריה לא לעשות כן, כיון שהיא משענתה היחידה של המשפחה.

עם החלטת עצרת האומות המאוחדות, ב־29 בנובמבר 1947, והתחלת ההתקפות הערביות התגייסה יחד עם כל עובדי „הדסה" לשורות ה„הגנה". בימים ההם גברו התקפות בדרכים ועל המכוניות העולות על הר־הצופים. הוריה הפצירו בה שתעזוב את העבודה בבית־החולים מחמת הסכנה. „מחובת כל צעירה, שידה אינה אוחזת בנשק, לעזור לפצועים ולהחזירם אל המערכה" — היתה תשובתה. נספתה בנסיעה בשיירת „הדסה", שכללה רופאים, אחיות ועובדי בית־החולים, בעלותה ב־13 באפריל 1948 להר־הצופים, והושמדה על־ידי מארב ערבי בשייך־ג'ראח. אמה של זיוה, שראתה אותה בצאתה עמדה והסתכלה במהלך הקרב ובהשמדת השיירה שבין נוסעיה היתה גם בתה. הובאה לקבורה בסנהדריה שבירושלים.

ברכה (ברחמם) יעקב

בן דויד ויוכבד. נולד בשנת 1927 בעיר רוסה שבבולגריה. סיים שם בית־ספר עממי. בשנת 1944 עלה לארץ, הצטרף לחברת־הנוער שבקיבוץ מסילות אשר בעמק בית־שאן ושם נמנה עם הגדנ"ע. משנת 1946 היה חבר קיבוץ נירים. מאז היה חבר פעיל ב„הגנה" ושירת כנוטר בנגב.

במלחמת־השחרור השתתף בפעולות־סיור בנגב עם יחידתו. ביום ט"ז בתשרי תש"ט (19.10.1948) יצאה פלוגתו לפעולה בכביש רפיח — אל־עריש ובפעולה זו נפל.

ג

גבזה ליפא

בן מאיר ושרה. נולד ב־21.9.1916. עלה לארץ ביום 1.1.1933. למד בבית־ספר עממי ברעננה והצטרף לקבוצת מסדה. כאיש פלמ"ח השתתף בפעולות ומבצעים אחראיים ומסוכנים שהוטלו עליו מדי פעם בפעם, ולא אחת עלה עם המשוריין על מוקש ולא נפגע. לא ידע טעם חיים שקטים בחיק משפחתו, וכל חייו הקדיש לשירותי ה„הגנה". בפרוץ מלחמת־השחרור ליוה שיירות בכל הדרכים המסוכנות, כגון: דרכי הנגב, הדרך לירושלים הנצורה ועוד. בחור אמיץ, איש סדר ומשמעת, עשוי ללא חת וענייני בטחון קדמו לכל ענייניו הפרטיים. ביום כ"ח בתשרי תש"ט (31.10.1948), כאשר טיפל הוא וחברו רונצוויט יעקב בפירוק רימוני־יד לפי הוראות מפקדת הגוש, קרה אסון וריימון התפוצץ בידיו והוא נהרג במקום. הובא למנוחות בבית־הקברות במשק מסדה.

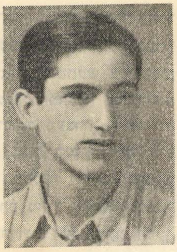
גדיאל ישראל

בן מכס ואיטקה. נולד בשנת 1910 בעיר קמפן, גרמניה. בשנת 1942 עלה לארץ בעלייה ב' מאוסטרליה והתיישב בירושלים. התחיל לעבוד בבית־הקפה „עטרה" ועקב מסירותו לעבודה נתמנה כאחראי על העובדים.

בראשית המאורעות בירושלים התיצב לשירות המגינים ומילא תפקידי־שמירה שונים בהגנת ירושלים העברית. בשעות־הבוקר של יום י"ב באדר א' תש"ח (22.2.1948) הוכנסה על־ידי הבריטים מכונת־תופת לרחוב בן־יהודה בירושלים. ישראל נמצא אז בקרבת מקום, נורה על־ידי האנגלים ונפל חלל. הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה ביום ט"ז באדר א' תש"ח (26.2.1948). השאיר אשה ובת שנולדה ששה שבועות אחרי נפילתו ונקראה על שמו, ישראלה.

גושצ'יני יעקב

בן אברהם ומלכה. נולד בתמוז תרפ"ח בירושלים. סיים בית־ספר עממי. מצא פרנסתו כסנדלר.

השתתף במלחמת־השחרור ונפל בקרב על משמר־הירדן ביום ז' בסיון תש"ח (14.6.1948).

גרודנר ישעיהו („שיקה'לה")

בן שמואל. נולד בשנת 1915 בעיר גיבוגרוד, פלך ביאליסטוק, פולין. במלאות לו שנתים נתיתם מהוריו וגם אחיו ואחותו מתו בשנה אחת. דודו בעיר לומז'ה העבירו אליו וגידל אותו. למד בכיתות הראשונות של בית־ספר עממי, אך דודו לא נטה להשכלת הילד ועוד בגיל רך לקח אותו לעזור לו במקצועו כעגלון. בהגיעו לגיל 14 כבר היה עצמאי, עזב את דודו וחזר לעיירתו ועבד בנגרות. באותה שנה נכנס לתנועת „החלוץ הצעיר", נשלח להכשרה והיה פעיל במציאת מקומות־עבודה נוספים להכשרת חבריו־לתנועה. בשנת 1933 עלה לארץ והצטרף לקיבוץ „השדה" בראשון־לציון. עמד על משמר כיבוש־העבודה בימים ההם, ולבסוף יצא לתל־אביב. גם כאן עבד בעבודות־כיבוש, כגון סבלות ברכבת, שהיה צורך לעמוד בה בהתחרות עם הסבלים הערביים. בשנת 1938 חזר לקיבוץ והצטרף לתל־יוסף, שם חי עד ימיו האחרונים. במלחמת־העולם השניה נענה לצו־הגיוס של המוסדות הלאומיים והתגייס לצבא הבריטי. למד נהגות ועבד בצבא כנהג. היה בסוריה ובאיטליה. עם שחרורו חזר לארץ, לקיבוצו, והמשיך לעבוד במשק בענף המספוא. לבסוף עבד כנהג בקואופרטיב להובלה של משקי גוש חרוד — בית־שאן.

בפ־רוץ המאורעות בארץ הצטרף לפלוגת חיל־שדה בנפת עין־חרוד. בימי המצור על ירושלים התנדב ב־ באדר ב' תש"ח (21.3.1948) כנהג שיירת־המזון שעלתה לשם. בשער־הגיא הותקפה השיירה על־ידי מרצחים ערביים. מכוניתו נפגעה מיד ולא יכלה להמשיך דרכה. כשהגיעה תגבורת־עזרה מקרית־ענבים מצאוהו שרוף במכונית. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בתל־יוסף.

ד

דולז'נסקי ליאוניד, ד"ר

בן הפרופ' יעקב דולז'נסקי (ציוני נלהב ברוסיה ומנתח נודע לשעבר בבתי־החולים בירושלים) ומרים. נולד ביום 2.9.1898 בייקטרינוסלב שברוסיה. עלה לארץ עם הוריו בשנת 1920. סיים בית־ספר תיכון ואחר־כך למד רפואה באוניברסיטת ברלין. לפני גמרו את חוק לימודיו בשנת 1926 התחיל עובד במכון היזיוע על שם הקיסר ויללהלם ועד מהרה התבלט כאיש־מדע וחוקר מחונן. בשנת 1928 הוזמן להקים מחלקה לחקר הפיסיולוגיה של התא במכון פסטר בפאריס, ושם ביצע שורה של מחקרים במדע הרפואה. בשנת 1931

הוזמן על־ידי פרופ׳ רסלה, באוניברסיטת ברלין, לארגן מעבדה לחקר תאים במכון הפתולוגי. במשך שנת 1934 עשה עבודת־מחקר במכון הביולוגי שבקופנהגן ובשנת 1935 חזר לארץ, השתקע בירושלים והתחיל את פרשת־חייו החשובה ביותר, כמנהל המחלקה לפתולוגיה במסגרת המעבדות לחקירת הסרטן באוניברסיטה העברית, לראשונה בבית נתן שטראוס והחל משנת 1939 — בבית רנטוף שעל הר־הצופים. כשרונו הארגוני עמד לו בהקמת המחלקה וכל מי שביקר במעבדה ראה כי יד חרוצה דואגת לכל פרט מתוך דייקנות בלתי־רגילה. בביצוע עבודתו המדעית הצטיין בתכונתו של חוקר דייקן. מתוך מחשבה צלולה ובכשרון־ביקורת רב היה מתכן את תכנית המחקר שהעסיקה אותו. בהכנת תצלומים מדעיים גילה כשרון אמנותי רב ומלאכת הצילום שימשה לו גם עיסוק חביב בשעות הפנאי, ואוסף צילומיו מעיד על יכלתו הרבה בשטח זה. כשהחלו ההכנות לקראת פתיחת הפקולטה לרפואה באוניברסיטה היה בין אלה שהדבר קסם לו ועשה עבודה רבה לשם מטרה זו. בחזונו ראה בית־ספר לרפואה משוכלל ומודרני על הר־הצופים וגילה ענין רב בהכשרת הסטודנטים הצעירים החוקרים, שפנו אליו ומצאו אוזן קשבת והבנה גדולה. אדיב וטוב לב היה ותמיד מוכן לעזרת הזולת ויחד עם זה מבקר חריף, קפדן ולוחם בכל מה שפגע במצפונו הישר ובהשקפותיו היסודיות. מבוקר עד שעה מאוחרת בלילה בילה במעבדה ולא ידע חיים פרטיים. רק בשעה מאוחרת בלילה היה מתעמק בקריאת יצירה ספרותית יפה או בגיגינה (היה פורט על פסנתר).

חבר ה„הגנה״ משנת 1936. השתתף בשמירה במאורעות 1936—1939. בפרוץ מלחמת הקוממיות מילא תפקידי־שמירה הגנתיים. ההפסקה בעבודות המעבדה בגלל המלחמה דיכאה את רוחו ובהיותו מגותק מבית־היצירה שלו — בית רנטוף שעל הר־הצופים — ניסה להתרכז בעבודה ספרותית. ביום ד׳ בניסן תש״ח (13.4.1948) עלה בשיירה להר־הצופים ונפל חלל. הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה. השאיר אשה (ד״ר ורה דולז׳נסקי) ובת (רינה).

דסקל נפתלי

בן יהודה ושושנה. נולד בתשעה באב תרפ״ט (15.8.1929) בעיירה קוכיה שבטרנסילבניה. את ראשית חינוכו בגיל רך קיבל ב„חדר״; לאחר־מכן למד בבית־הספר הרומני שבעיירתו. אחרי סיימו את לימודיו שם נסע לבודפשט והתמהמה במקצוע הפרוונות. בשנת 1944 הכניסוהו הנאצים לגיטו שהקימו בבודפשט, אבל לאחר זמן־מה שלחוהו לגרמניה לעבודות שונות. הוא נמלט מגרמניה, חזר לבודפשט ובהתחפשו כנוצרי ניצל ממות. בשעת הפצצת העיר בידי הרוסים, כשהצבא האדום פתח בקרב על שחרורה, סיכן נפתלי את חייו, נכנס לגיטו והציל מתוכו כארבע מאות ילדים. אחרי שחריר העיר הוצע לו פרס על הצלת הילדים, אך הוא סירב לקבלו, רק ביקש לציין מעשהו זה על טבלה בתוך הגיטו. לאחר־מכן חזר לטרנסילבניה, אירגן שם את „בית״ר״ בקרב הנוער ופעל כמדריך. בתוכו. לאחר זמן קצר העפיל לארץ, ויחד עם שאר מעפילים הוחזר לקפריסין. בשנת 1947 הגיע לארץ והסתדר בכפר של „עליית־הנוער״ „שוני״ שליד בנימינה.

בפרוץ מלחמת־השחרור התנדב לצבא והשתתף בכמה פעולות קרביות. ביום ז׳ באייר תש״ח (16.5.1948), בקרב על שחרור רמלה, נפל. נקבר בבית־הקברות הצבאי בקריית־שאול.

ה

הבר זלינ („זוזיו")

בן נתן וטובה. נולד בדצמבר 1912 במיקולוזין, פולין. סיים בית־ספר עממי ולמד את מקצוע המסגרות. עלה לארץ בשנת 1932 כ„תייר״ ולא חזר לחוץ־לארץ. הצטרף לקיבוץ מזרע. עזב את הקיבוץ והסתדר בחיפה בעבודה בענף המתכת ובשעות הערב המשיך בהשתלמותו. היה חבר ה„הגנה״. בחור בריא וחסון. טוב־לב, מוכן תמיד לעזור לזולת. פשוט וצנוע בהליכותיו ובנימוסיו. אהב את הספורט והשתייך ל„הפועל״ בחיפה, ובמשך הזמן היה אחד מטובי המאמנים בהתעמלות. במאורעות 1936—1939 היה פעיל בהגנת הישוב ומילא תפקידים רבים בעמדות־המגן. לקח חלק פעיל בשמירה ובליווי העולים להתיישבות בנקודות חדשות בגבולות הארץ (חניתה ועוד). השתתף בהרבה טיולים עממיים על־מנת להכיר את הארץ על הריה, עמקיה, סלעיה ומערותיה. הוריו וכל משפחתו הושמדו בידי הנאצים ובהגיע אליו בשורת־איוב זו לא רצה להתנחם והחליט להתגייס לצבא הבריטי, בו שירת קרוב לשנה.

עם פרוץ המאורעות בארץ היה בין הראשונים שנענו לצו המוסדות. ביום ב׳ באדר א׳ תש״ח (12.2.1948) יצא לעמדה מסוכנת ביותר בהרחוב השומר בחיפה. שם פגע בו כדור־אויב והוא נפל חלל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

חורן דויד

נולד בשנת 1932 בפולין. ניצול ממחנה־השמדה. הצטרף ל„עליית־הנוער״ ובמסגרת זו הגיע לארץ ב־6.9.1948 וסודר ללימוד מקצוע המסגרות בחיפה.

ביום י״ז בתשרי תש״ט (20.10.1948) נשלח יחד עם קבוצת אנשים לעמק בית־שאן לביצור עמדות ושם נפל בעלותו על מוקש. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

הופמן משה (מוניק)

בן קופל. נולד בשנת 1928 בפולין. עם הכיבוש הנאצי הועברו בני משפחתו למחנה־השמדה ונספו שם, ואילו הוא עצמו הוחזק במחנה־עבודה עד הגיעו למחנה מאוטהאוזן, אוסטריה, ושוחרר על־ידי הצבא האמריקני. נמוך־קומה ודל־בשר היה, אולם חרוץ וזריז להפליא, ולאחר שחברת „אורט״ הקימה בתי־ספר מקצועיים במחנות התמסר מיד ללימוד מקצוע, למד נהגות ומכונאות, וכעבור זמן מועט השתכר כדי קיומו, בלי להזדקק לתמיכה. „למזלי, לא הצליחו הנאצים להשניא עלי את העבודה והיא מוסיפה להיות תוכן חיי״ — היה אומר. בשורת־הארץ הגיעה למחנות ועוררה כיסופים לעליה, אך אף־על־פי שלא השתתף באסיפות ולא שמע נאומים, כי התקשה להבין את המדובר בהם, היתה אזנו קשבת לכל פריסת־שלום חיה מן הארץ.

כשבאה הקריאה להתגדבות בימי מלחמת־השחרור היה מן הראשונים שנענו לה. בראשית 1948 נפרד מאחותו ומארוסתו ובדרך עקלקלות הגיע לאיטליה, שם הוכשר הכשרה צבאית ראשונה. בדרך־האויר עלה לארץ, ומיד עם בואו התגייס לצבא ההגנה לישראל. השתייך לפלמ"ח ונלחם באויב בהרי־יהודה. השתתף בכיבוש לוד ורמלה ובקרבות בנגב. נפל ביום ה' בשבט תש"ט (6.1.1949).

היטר מרדכי־חיים

בן שמואל־דויד וזהבה. נולד במאי 1929 בגרוס־וארדן שבהונגריה. עלה לארץ בשנת 1948 באניית־המעפילים „מורדי הגיטאות".
השתתף במלחמת־השחרור ונפל בקרב על משמר־הירדן ביום ז' בסיון תש"ח (14.6.1948).

הרין יהודה („יודקה")

בן שמעון ושרה. נולד ביום 7.7.1922 בגרמניה. מגיל 11 השתייך לתנועת „הבונים" ועלה לארץ במסגרת „עליית־הנוער" בשנת 1939. משפחתו נספתה בגולה. את הכשרתו קיבל בגבעת־ברנר ובאשדות־יעקב ובשנת 1943 הצטרף לקיבוץ רביבים. שלוש שנים היה בפלוגת „המגן" ובשנת 1945 התגייס לנוטרות. התמסר מאד לתפקידו ושמר על הנשק בקפדנות רבה. במשק עבד בחקלאות ורצה להשתלם בפלחה. התקשר לרביבים ואהב את המקום. היה טוב־לב ונוח לבריות. עם זה היה מתבודד והראה חיבה יתירה ומסירות רבה לרעו היחיד, הכלב. בדידותו הביאתו גם לדכדוך־הנפש וכמה פעמים אמר לשלוח יד בנפשו. אך בזמן האחרון חל בו שינוי רב. נשא את נפשו לפגישתו עם נערה אחת בימי חופשתו, אבל לא זכה לכך.

ביום א' בטבת תש"ח (14.12.1947) יצא ללוות שיירת־מים בדרך העולה לבית־אשל. השיירה הותקפה מן המארב. למרות שהקרב היה קצר הספיק להריק ארבע מחסניות מתוך רובהו, אך לבסוף נפגע בערפו ונפל חלל. בן ביום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקיבוץ רביבים.

וורטמן אהרן

בן אברהם־יוסף וסימה. נולד ביום ט"ו בסיון תרע"ה (28.5.1915) בירושלים. בגיל 3 שנים נסע עם אמו ואחיו בן השבע לגרמניה כדי להצטרף לאבי המשפחה שנסע שמה לפני פרוץ מלחמת־העולם הראשונה. בגלל שיבושי־דרכים במלחמת־העולם הראשונה נתקעו בעיר קושטא שבתורכיה ואך כעבור שנה וחצי חזרו לארץ־ישראל. בשנת 1920 הצליחה המשפחה להגיע לגרמניה ולהצטרף לאבי המשפחה שישב בברלין. שם למד אהרן לפני הצהרים בבית־ספר יהודי־גרמני מיסודה של הקהילה היהודית, ואחר הצהרים למד ב„תלמוד־תורה" לימודי יהדות: תפילה, חומש ורש"י, נביאים ותלמוד. בגיל עשר חזר עם המשפחה לירושלים ונתקבל לתלמוד־תורה „עץ־חיים". סיים שם את לימודיו ונכנס לישיבת „סלבודקה". חריף־מוח היה ומהיר־תפיסה. הצטיין בלימודיו ובהתנהגותו המופתית. מוריו ומנהליו חיבבוהו מאד. בכל שלבי חינוכו התבלט בדרך־חשיבה עצמית ומקורית. הפסיק את לימודיו ב„ישיבה" ונכנס לסמינר למורים „מזרחי" בירושלים, אך החליט לא לעסוק בהוראה ועבר קורס אינטנסיבי להנהלת חשבונות. סיים את הקורס בהצלחה והחל לעבוד כפקיד ב„הלוואה וחסכון" בנס־ציונה. אולם לא הסתפק בעבודתו הרגילה, כי אם למד ולימד. הוא יסד שם „חוג לתלמוד", שמדי ערב בערב התאספו בו כשני מניינים ללמוד דף גמרא. מפעם לפעם הזמין (ועתים — מרצונו הוא) לקיבוצים הדתיים שבסביבות רחובות — נס־ציונה — ראשון־לציון והרצה שם על בעיות מחשבה ורגש. כל פעולתו זו היתה שלא על מנת לקבל פרס. אבל לא בתיאוריה ובתורה בלבד היה שקוע, אלא גם בשאלות ההברה הדתית ובמיוחד בעניני הנוער הדתי. כן התעניין בבעיות־כלכלה שונות. לכל השאלות האלה הקדיש את כשרונותיו כעתונאי ושימש כתב עתון „הצופה" וגם כתב בשבועון הדתי „היסוד", שיצא אז לאור בתל־אביב. אדם נוח לבריות ואיש־מחשבה אשר הומור, לשון מדויקת וסגנון נאה נתמזגו בו יחד. היה מסיר מאד למשפחתו, ידיד נעים לחבריו ומקובל על מכריו ויודעיו. מוכן תמיד לעזור לזולת וללא חשבונות יתירים. לאחרונה חזר לירושלים עירו ונתקבל לעבודה ב„מרכז ברנדייס" של ההסתדרות המדיצינית „הדסה". היה הבר „הפועל המזרחי" וחבר ה„הגנה".

עם פרוץ מלחמת־השחרור, וטבעת המצור על ירושלים הבירה נתהדקה, מילא תפקידי־הגנה שונים. ביום י"ח באדר א' תש"ח (28.2.1948), בהיותו בתפקיד, נפל חלל מכדור מרצחים ערבים. הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה. השאיר אחריו אשה ושני ילדים.

וייל אליעזר־יצחק

בן יוסף ורחלה. נולד ביום י' במנחם־אב תרפ"ו (21.7.1926) בעיר קלן שבגרמניה. בגיל תשע הגיע לארץ עם הוריו שהתיישבו בירושלים. למד בבית־הספר „חורב" בירושלים. השתייך לארגון הנוער הדתי „עזרא" והיה פעיל בו. בגלל מסירותו וכשרונותיו הוטל עליו תפקיד של מדריך קבוצה והוא הצליח להחדיר לחניכיו את רוח היהדות המסורתית ולהכשירם לחיי־תורה־ועבודה בארץ. זמן קצר לאחר היותו לבר־מצוה נתיתם מאביו והחל לעבוד כדי לעזור למשפחה, אבל עם זאת המשיך להשתלם בלימודיו ובידיעותיו. אפיו הטהור, דרכו הצנועה ודעתו הצלולה גרמו לכך שאנשים מבוגרים התיעצו אתו בדברים שונים על אף היותו צעיר. אהב לעזור לזולת בין בחומר ובין ברוח. בשנת 1943 הצטרף לארגון ה„הגנה"

ך

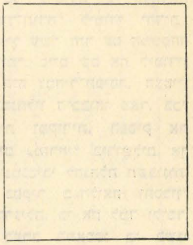
וונסמן צבי

בן יחיד להוריו לייזר ושיינדל. נולד בשנת 1921 בעיירה סובין שעל־יד אוטבוצק, פולין. גמר בית־ספר עממי. בפלוש הנאצים לפולין, בימי מלחמת־העולם השניה, ברח לרוסיה הסובייטית ועם התארגנות הצבא הפולני הצטרף אליו והגיע לדרגת קצין. בגמר המלחמה שוחרר וישב בגרמניה. עלה לארץ ב־15.5.1948. מיד הצטרף לצה"ל ונשלח לחזית הדרום. ביום ב' בתמוז תש"ח (9.7.1948) השתתף בקרב על־יד נגבה ושם נפל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות ברחובות.

והצטיין בה במשמעת, בדייקנות וכו'. עלה על חבריו גם מבחינה מקצועית (כגון בקליעה למטרה). בשנת 1945 נשלח לקורס מ"כ שנמשך חדשיים. עבר את הקורס בהצלחה ורכש לו שם כאחד המפקדים המוכשרים.

מיד עם פרוץ המאורעות בארץ, בדצמבר 1947, היה בין הפעילים בהגנת ירושלים והשתתף בהרבה קרבות להדיפת התקפות הערבים על שכונת מקור־חיים. היה יוצא יחד עם פקודיו לשמירה בעמדות והיה מעודד את חבריו באומץ־רוחו. ביום ל' באדר א' תש"ח (11.3.1948) נשלח למטה הכללי של ה"הגנה" שבבנין הסוכנות בירושלים לשם סידורים מסוימים בענין התחבורה. נפל חלל בהתפוצצות שאירעה באותו יום בחצר הסוכנות, עקב הכנסת מכונת־תופת על־ידי הערבים. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה.

ויים שמואל

בן ישראל־מנחם ואסתר. נולד ביום י"א באלול תרפ"ג (23.8.1923) בעיר קושיצה שבצ'כוסלובקיה. גדל באוירה דתית בקרב משפחה מכובדת בקהילה. סיים בית־ספר תיכון. אחרי שהוריו הושמדו יצא לבודפשט אך חזר לעירו, אל אחיו שנשארו בחיים, בשנת 1945. כעבור כמה חדשים העפיל לארץ דרך רומניה. השתייך לתנועת אצ"ל.

במלחמת־השחרור השתתף בקרב על רמלה ועל כיבוש העיר נפל בחודש מאי 1948.

ז

זילוני זאב

נולד בשנת 1916 בפולין. עלה לארץ בשנת 1936 והתישב בחיפה. סיים בית־ספר תיכון, למד את מקצוע המכונאות ועבד בו. בתקופת מאורעות־הדמים בארץ בשנות 1936—1939 התגייס למשטרה, בהתאם לצו המוסדות הלאומיים, ותוך כדי שירותו מילא תפקידים שונים ב"הגנה", שהיה חבר בה מיום עלותו לארץ. משנת 1941 היה פעיל במכבי־אש בחיפה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התיצב מיד להגנת עיר־מגוריו חיפה ושירת ביחידת צלפים. ביום י"ג בניסן תש"ח (22.4.1948) — יום שחרור חיפה — פעל בעמדה קדמית בבית התעשיה, נפגע מפגז שנורה מטנק בריטי ונפל. נקבר בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

זלישניק אריה (לייב)

בן אברהם ופסיה. נולד ב־13.1.1912 בעיירה ולודז'־ימיז'ץ, פלך ווהלין שבפולין. בעיירתו למד ב"חדר" ובגיל 8 שנים עבר לווילנה ולמד ב"ישיבה". בשנת 1924 עלה לארץ עם הוריו והתישבו בתל־אביב. הוא המשיך ללמוד בישיבת "חפץ חיים" בירושלים וגמר את חוק לימודיו בהצטיינות. בשנת 1929 התחיל ללמוד את מקצוע הדפוס. בשנת 1930 עבר עם הוריו לגור בחיפה, ומאותה שנה היה שם חבר ה"הגנה". אדם שקט, צנוע בהליכותיו, מקובל על כל יודעיו ומכריו. ניחן בכשרונות מרובים. במאורעות 1936—1939 שירת כנוטר בקריות שבסביבת חיפה ומילא את התפקידים שהוטלו עליו במסירות ובדייקנות.

עם הכרזת או"ם על חלוקת הארץ נענה מיד לצו והתגייס. ביום ג' בשבט תש"ח (14.1.1948) נשלח בשליחות מיוחדת וסודית. נפצע בכדורי־האויב פצעים אנושים והועבר לבית־חולים, אך מאמצי הרופאים להצילו לא הועילו ולמחרת היום נפטר והובא לקבורה בבית־הקברות בחיפה. השאיר אשה, מרים, ושני ילדים.

ח

חטב יחזקאל

בן אליהו וייהודית. נולד ביום א' בתמוז תרפ"ט (9.7.1929) בירושלים. למד בבית תלמוד־תורה. השתייך לתנועת אצ"ל.

נפל בקרב על רמלה ביום ד' בסיון תש"ח (11.6.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בקרית־שאול.

ט

טייטלבוים יוסף

בן ישראל־אהרן וחיה (איכרים בסג'רה). נולד בשנת 1905 בסג'רה. בשנת־חייו הראשונה מת עליו אביו ואמו עברה ליסוד־המעלה ושם נישאה שנית לאיש והילד גדל ולמד כבן איכרים ובהתבגרו היה גם הוא איכר. נשא אשה וגולדו לו שתי בנות. ידע את הלשון הערבית על בוריה, וכן היו נהירים לו מנהגי הערבים. מידיעתו זו הפיק תועלת רבה בעת תפקידיו בשירות ה"הגנה". בגלל קשריו הטובים עם הערבים ועם השייכים בכל הארץ ניהל תכופות משא־ומתן קשה ומיגע בעניני גאולת־דם וכיוצא בהם. את קשריו אלה ניצל גם לשם השגת הידיעות הדרושות ליישוב. במאורעות 1936—1939 ניהל מטעם ה"הגנה" את הקשרים עם הערבים. באותה תקופה עבר לגבעת־ברנר, וכאן נשאר כשומר־שדות וכמקשר עם הערבים מטעם המוסדות. האמין ביחסי־שכנים תקינים, ופעמים רבות הצליח לישב סכסוכים ולמנוע מריבות יתירה ושפיכות דמים.

עם פרוץ מלחמת־השחרור האמין כי יצליח להשפיע על כפרים ערביים שלמים שלא יתנו ידם למסיתים. אולם אמונתו זו נתבדתה. אחרי נפילת ידידו, מפקד ה"הגנה" יהושע גלוברמן, נסע ביום 9.12.1947 לכפר ערבי ליד לטרון כדי לברר את שמות המשתתפים ברציחתו. קשריו המצוינים עם הערבים לא עמדו לו והוא נרצח בדרך, בואדי־צראר, בפתח אהלו של השייך ידידו. עמו נרצח עוזרו הערבי שנלווה אליו. נשקו נשדד ממנו. המשטרה מצאה את גויתו באוהל בידואי שנעזב מיושביו והעבירה אותה למנוחת־עולמים בבית־הקברות בגבעת־ברנר.

ר

יחזקיה ממאן

בן משיח ועדינה. נולד בשנת 1905 בעיר סמרקנד שברוסיה. גמר גימנסיה ברוסית ועסק במסחר. עלה לארץ בשנת 1930 והתיישב בירושלים. גם בארץ עסק במסחר. היה חבר ה„הגנה" ובמלחמת־השחרור, בימי המצור על ירושלים, מילא תפקידי־הגנה ב„משמר־העם".

ביום י"ג באייר תש"ח (22.5.1948), בהיותו בתפקיד־שמירה, נפגע על־ידי פגז האויב ונפל חלל. הובא לקבורה בשייך־בדאר א'. ביום כ"ח באלול תש"י (10.9.1950) הועבר, לפי דריישת המשפחה, למנוחת־עולמים בבית־הקברות האזרחי על הר־המנוחות בירושלים.

יסקי חיים, ד"ר

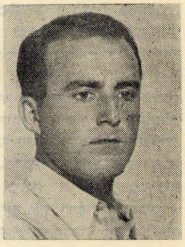

בן ישראל וצילה. נולד ביום 28.11.1896 בקישינוב. האוירה בבית היתה בין־לאומית, כי אביו היה אחד מיצואני־התבואה הגדולים בעירו והבית המה תמיד מאורחים וקברניטי־אניות מכל הארצות. אבל יחד עם זה נתן האב את לבו לחינוכם העברי של ילדיו ולימוד האלף־בית העברי קדם לאלף־בית הרוסי. המורה העברי נשאר ידיד נאמן למשפחה גם כשהתחילו לבוא בו מורים לרוסית, גרמנית וצרפתית. המורה העברי האחרון בבית היה הסופר אליעזר שטיינמן. בשנת 1914 סיים חיים את לימודיו בגימנסיה פרטית באודיסה. פעיליותו הציונית החלה עוד בהיותו במחלקה השביעית, כשהצטרף לארגון בלתי־לגלי של גימנסיסטים ציונים. היה בין מארגני „מכבי", שפעל עד ימי המהפכה תחת השם „אזע". בשנת 1915 נתקבל לפקולטה לרפואה של האוניברסיטה באודיסה ואת עבודתו הציונית המשיך בארגון הסטודנטים הציונים „החבר". בנובמבר 1915 נאסר יחד עם כמה מחברי הארגון. אחרי מאסר חדשיים שוחרר בקבלו ענוש אדמיניסטרטיבי בלבד והמשיך בלימודיו בפקולטה ובעבודה ציונית במחתרת. באגודת „מכבי" היה ראש הסקציה הימית. עם פרוץ המהפכה השתתף בה גם הוא, כרוב הסטודנטים, ובתקופות המעבר בין שלטון לשלטון היה חבר במיליציה האודיסאית. עם המהפכה יצא „מכבי" מן המחתרת ובדיוקו נתכנסה ישיבת־היסוד של „מכבי" הרוסי שהוא נמנה עם מיסדיו. בשנת 1917 נשא לאשה את פניה גורודצקי, חברתו הנאמנה בחייו ושותפת לכל התלאות שעברו עליו. בסוף 1918 התנדב לצבא האדום הרוסי ובמשך תקופה קצרה נתן את שירותו במסגרת זו בחזית הרומנית. המאויים לעלות לארץ נתעוררו בו עם כיבוש דרום־רוסיה על־ידי הצבא הלבן של הצורר דניקין. בסוף שנת 1918 ביקר מאיר דיזנגוף ז"ל באודיסה, שהיתה נתוקה מכל הנעשה והמתרחש בארץ. בפגישה עם ציוני העיר תיאר דיזנגוף את המצב בארץ וסיפר על אפשרויות־עליה. מיד הצטרף לועדה מצומצמת שהתחילה בהכנות לעליה. במסירות רבה עזר בארגון נסיעתה של האניה „רוסלן" ובניגוד לעצותיהם של רוב ידידי הציונים ולמרות רצון הוריו יצא לדרך. שבועות מספר נשארו לו עד קבלו תעודת־רופא, אך הוא מיאן לחכות ולסכן את אפשרות העליה לארץ. בחורף 1919, אחרי נסיעת־הרפתקאות קשה, הגיע לחופי־יפו. התעודה הזמנית של האוניברסיטה האודיסאית לא הוכרה על־ידי שלטונות־הארץ והתחילו ימים קשים. בינתים ירד ערך הכסף הרוסי, אשר הביא אתו, וגורלו היה כגורל רבים מבני העליה ההיא. תחילה עבד כשומר, ולאחר־מכן — כמפקח סניטרי מטעם עיריית יפו בשכונות היהודיות שעל הגבול בין יפו ותל־אביב. המצב הסניטרי לא הניח את דעתו ומתוך יחס של רציונות לתפקידו הגיש כמה הצעות לשיפור המצב, אך משהרבה ללחוץ על ראש־העיר פושר ממשרתו. בתקופת־המחסור־והסבל שבאה כתוצאה מכן היתה לו רעיתו לסעד; היא נתנה אז שיעורים באנגלית ובצרפתית. בספטמבר 1920, בעזרת קרוביו מארצות־הברית, נסע לז'נבה, מקום שם נתקבל לאוניברסיטה לשם השתלמות במחלות־העינים וכתיבת הדיסרטציה לשם קבלת תעודת דוקטור לרפואה. כתום לימודיו סירב לקבל את הזמנת קרוביו מארצות־הברית ובנובמבר 1921 חזר לארץ. מיד לבואו התנדב למרפאת־העינים של „הדסה" בחיפה. כעבור ששה וחצי חדשים נתמנה כעוזר לראש־המרפאה וכחובש־עינים בבתי־הספר בחיפה. חייו בתוך בית רעוע בשכונה ערבית היו קשים ביותר ומשכורתו הזעומה אילצה אותו להיכנס בחובות כספיים גדולים, ואף־על־פי־כן לא היה קץ לשמחתו על אשר ניתן לו לעבוד בארץ, לשרת את הציבור ולקחת חלק בהבראת הישוב. לאט־לאט עלה בדרגה מתוך עבודה מסורה וקשה. בשנת 1923 הוצע לו תפקיד של רופא־עינים במקומות אחרים ובשנת 1924 נתמנה כממלא מקום מנהל מחלקת־העינים בסניף „הדסה" בתל־אביב, תפקיד אשר שימש בו במשך חצי שנה. באותה תקופה הוטל עליו לחקור את מצב הגרענת במושבות־יהודה. בראותו את המצב החמור בגלל הזנחה כללית וחוסר מאמץ להילחם בנגע הזה עיבד הצעה לארגון שירות למלחמה בגרענת בכפר; הצעה זו משכה את לבה של הנרייטה סולד ז"ל. באותה שנה נתמנה כרופא־נוסף למחלות־עינים בארץ ואז התחיל בביצוע הצעתו. מאין אמצעי־התחבורה תקינים ומהירים נאלץ לערוך את ביקוריו השיטתיים בכל נקודה כפרית בארץ כשהוא רכוב על סוס או על חמור ויש גם מתוך הלילה מושכות. לא היו לו בחיים ימי אושר וסיפוק כימים ההם: את הארץ אשר אהב ראה מקרוב וגם במאמציו המרובים בריפוי הגרענת ראה ברכה רבה. אולם בהמשך עבודתו הרגיש את הצורך בהשתלמות מרוכזת במקצועו, — דבר שלא ניתן לו בגלל חוסר הקביעות במקום־העבודה. מצד שני עוררה בו עבודתו כרופא־נודד התעניינות מרובה בכלל הבעיות של הרפואה הציבורית. לכן החליט לנסוע לחוץ־לארץ כדי להשתלם במחלות־העינים וברפואה ציבורית. בשנת 1925, בעזרת הלוואה מ„הדסה", נסע לאירופה ועשה כשנה בצרפת, באוסטריה, בגרמניה ובשוייץ. אחרי הרצאתו בכינוס הליגה העולמית למלחמה בגרענת (על שיטות המלחמה במחלה זו בארץ) נבחר כחבר הליגה, ולאחר־מכן הכירה האקדמיה־לרפואה של צרפת בשיטותיו והציעה אותן כבסיס למלחמה בגרענת במושבות צרפת. משנגמרה תקופת־השתלמותו חזר לארץ והמשיך בעבודתו כרופא־נודד עד שנת 1927, בה נתמנה כממלא מקום מנהל מחלקת־העינים של סניף „הדסה" בירושלים, ד"ר א. פייגנבאום, אשר נסע לחוץ־לארץ. בתפקיד זה ניתנה לו האפשרות לעבודה קלינית יסודית והידיעות אשר רכש באירופה בשנת־השתלמות היו לו לתועלת מרובה. בתקופה זו נתמנה כממלא מקום מנהל סניף „הדסה" בירושלים. בשנת 1928 עמד ד"ר בלוסטאון, מנהל „הדסה", לעזוב את הארץ והציע לו משרת עוזר רפואי, מתוך כוונה שייישאר במקצוע האדמיניסטרציה הרפואית. צר היה לו לעזוב את הרפואה המעשית, אבל מתוך רגש חובה למוסד ומתוך הבנה שיש הכרח לחנך בארץ מנהלים רפואיים הסכים להיענות להזמנתו של ד"ר בלוסטאון. התקופה הקשה שבאה בחיי־המוסד נסתיימה רק בסוף שנת 1931. אחרי קיצוצים תקציביים ופיטורי עובדים וריאורגניזציה כללית עמד המוסד איתן ומוכן להמשיך בעבודתו תחת הנהלתו של ד"ר יסקי, שזכה למסירותם ונאמנותם של כל חבר העובדים במשך שנות המשבר. בשנת 1932 הוזמן על־ידי הסתדרות נשי „הדסה" לבקר באמריקה לשם בירור התכניות לעתיד והשתלמות נוספת ברפואה ציבורית ובהנהלת בתי־חולים. במשך חצי השנה שעשה באמריקה למד באופן אינטנסיבי את השיטות החדישות באדמיניסטרציה רפואית והתעניין במיוחד בבעיות בנין בתי־חולים. בפגישותיו התכופות עם הועד המנהל של נשי „הדסה", אשר בהן השתדל להגביר את התעניינותן בבעיות הבריאות של הישוב, סיפר על הצעתו (הנכללת בתכנית לעשר שנות התפתחותו

של המוסד) להקמת בית־חולים אוניברסיטאי, וההצעה נתקבלה על־ידיהן. בשנת 1933 נסע לקונגרס בפראג והגיע להסכם חשוב עם מר אוסישקין ז"ל על קניית קרקע לבית־החולים האוניברסיטאי. בועדה לבחירת המקום לבית־החולים נחלקו הדעות שוה בשוה בין מצדדי העיר ובין מצדדי הר־הצופים, והוא, כחבר הועדה, הכריע לטובת הר־הצופים. בשנת 1935 נסע ללונדון בעניני המרכז הרפואי וביקר בבתי־החולים באנגליה ובאירופה בקשר לתכנית־הבנין. בשנה שלאחריה נתמנה כיושב־ראש ועדת הבנין של המרכז הרפואי ונוסף על תפקידיו הרגילים בהנהלת „הדסה" התמסר למפעל זה בכל נפשו לשם הכנת תכנית הבנין ופיקוח תמידי על ביצועה. בנין המרכז הרפואי לא נפסק גם בתוך תקופת המאורעות של שנות 1936—1939, בהן הוטלו על המוסד כמה תפקידים חשובים לשעת חירום. עם פתיחת המרכז הרפואי בשנת 1939 ראה בהגשמת חלומו, וזמן מועט לאחר־מכן הוחל בתכניות להקמת בית־הספר לרפואה. עם פרוץ מלחמת־העולם הותאם המוסד לצרכי המאמץ המלחמתי של הישוב. בשנת 1944 יצא ד"ר יסקי לאמריקה לשם דיון על תכניות „הדסה" שלאחר המלחמה. בשנת זו נסתיימה תקופת שבע שנות שכלולו, הרחבתו וביסוסו של המרכז הרפואי ובה בשנה הוחל בהכנת תכניות נרחבות להקמת הריסות־המלחמה. התכניות לשנים הבאות אושרו על־ידי הסתדרות נשי „הדסה" והועד הרפואי המייעץ שלידה. גדולה חשיבותו של ביקור זה באמריקה, כי בה עלה בידו של ד"ר יסקי להלהיב את הסתדרות נשי „הדסה" למפעל הרפואי בארץ: היא הסכימה לקחת חלק פעיל בהקמת בית־הספר לרפואה, להיות גורם חשוב בהסדרת השירות הרפואי לעולים וליטול על עצמה תפקידים נוספים בשטחי סניטציה, הבראה וכיוצא באלה. ד"ר יסקי המשיך בתפקידו כמנהל „הדסה" עד ליומו האחרון.

ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948) נספה ד"ר יסקי בתוך שאר עובדי „הדסה" והאוניברסיטה שעלו בשיירה להר־הצופים. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה.

ב

כהן יונה

בן נתן (נחום) ושרה. נולד ביום 2.5.1918 בוינה, בירת אוסטריה. סיים בית־ספר עממי בעירו ואחר־כך למד את מקצוע הגננות ועבד בו. השתייך לתנועת־הנוער „גורדוניה" ושם נתאמן אימון צבאי על־מנת להיכנס לארגון ה„הגנה". בשנת 1938 העפיל לארץ בעליה ב' ומיד לבואו הצטרף לתנועה הקבוצתית ובמשך ארבע שנים עבד במעלה־החמישה, גניגר וקבוצת „שדמות" בהרצליה. תקותו להביא את הוריו לארץ הניעתהו לעזוב את הקבוצה והוא יצא לחיפה לעבוד כדי לצבור מעט כסף לסידור הוריו לכשיגיעו לארץ. אך תקותו נתבדתה. מיום בואו לארץ היה חבר ה„הגנה". חבריו מוסרים, כי היה בחור חביב ואהוב על כל יודעיו. נחבא אל הכלים ושתקן.

בפרוץ מלחמת־השחרור היה מן הראשונים שיצאו להגנת חיפה העברית. שימש בתפקיד שוטר צבאי, אך תפקידיו בעורף לא סיפקו את רוחו והתנדב לפעולות־כיבוש. ביום י"ג בניסן תש"ח (22.4.1948) השתתף בקרב לכיבוש העיר התחתית בחיפה ובקרב זה נפל חלל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בחיפה.

כהן חבקוק

בן יעקב־מאיר וחוה. נולד בשנת תר"ף בפולין. בן שנתים היה כשעלתה המשפחה לארץ. למד ב„ישיבה" ואף התמחה בפנקסנות. היה ירא־שמים ותמים בכל דרכיו וחי מיגיע־כפיו. עבד כפועל־בנין בבית־החולים „הדסה" שעל הר־הצופים. כיתר העובדים היה משתתף בשמירה על בית־החולים ועל הסביבה.

נפל בתוך שאר עובדי בית־החולים והאוניברסיטה שעלו בשיירה להר־הצופים ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה. אחיו הבכור, עקיבא, שבא ירושלימה לנחם את הוריו באבלם, נפל אף הוא כעבור חדשיים.

כהן־זלפה יעקב

בן חיים ויפה. נולד ביום כ' במנחם־אב תרע"ב (3.8.1912) בירושלים.

נספה בשיירה להר־הצופים ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948). הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה.

כהן רבקה

בת שלמה ופלורה. נולדה ביום ב' בסיון תרפ"ט בירושלים. למדה שם בבית־ספר עממי של חברת „כל ישראל חברים" („אליאנס"). כדי לעזור להוריה בפרנסתם יצאה בגיל צעיר לעבודה ועבדה במקומות שונים. לאחרונה עבדה בבית־החולים „הדסה" שעל הר־הצופים.

ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948) נפלה בשיירה שעלתה להר־הצופים והובאה לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

כהן רפאל („רפוליק")

בן יוסף ודבורה. נולד ביום כ"ו בכסלו תרפ"ח (20.12.1927) ביבנאל. סיים את בית־הספר העממי במושבה. משחר ילדותו עבר לבית סבו, יצחק קורקין, מותיקי המושבה, ושם גדל באווירה של אהבה, מסירות וירא־שמים. השתדל תמיד לעזור לסבא ולסבתא בעבודתם. עם סיימו את בית־הספר העממי בגיל 14 היה לפועל חקלאי במשקי האיכרים, ותוך זמן קצר, בגלל ידיו הברוכות, נעשה לפועל הרצוי ביותר במושבה. עלם יפה־תואר, ישר ונעים־הליכות, חבר טוב וחביב על כל יודעיו.

עם פרוץ מלחמת־הקוממיות התיצב לשירות כוחות־המגן, השתתף בפעולות שונות, אשר גם בהן גילה יכולת והצלחה. היה יוצא לקרבות

בהתלהבות וחזור מהם מאושר. ביום ב׳ בסיון תש״ח (9.6.1948) יצא לפעולה קרבית שמטרתה היתה לשבור את מבצר לוביה ובקרב זה נפל חלל. הובא לקבורה בבית־גן.

כין שמעון

בן יצחק ורחל. נולד בשנת 1926 בהונגריה. הגיע ארצה מקפריסין בשנת 1948 וגויס לצה״ל.

נפל בקרב ברמלה ביום י״א באייר תש״ח (20.5.1948) והובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בנתניה. אחיו יעקב נפל גם הוא בקרב בעין־ע׳זאל.

ל

לוי (קיפור) יהודה

בן יהושע ושפיקה (שפיה). נולד ביום ג׳ בסיון תרפ״ט (11.6.1929) בתורכיה. סיים בית־ספר עממי. השתייך לארגון־הספורט „מכבי״. עלה לארץ בשנת 1945. נפל בקרב על אשדוד ביום כ״ב באייר תש״ח (31.5.1948).

לוי (סרי) מנחם

בן אהרן ויונה. נולד בשנת תרפ״ה בצנעא שבתימן. למד ב„ישיבה״. עלה לארץ בשנת תש״ד. השתייך לתנועת אצ״ל.

השתתף במלחמת־השחרור ונפל בקרב על יהודיה ביום ג׳ בסיון תש״ח (10.6.1948). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות הצבאי בקרית־שאול.

לוי שמואל

בן שלמה. נולד ביום כ״ה באדר א׳ תרפ״ז (27.2.1927) בירושלים. למד בבית־הספר העממי „אליאנס״ בירושלים וסיימו בהצטיינות. בהיותו ילד מוכשר נתקבל לעבודה כחניך במשרדי קרן־היסוד בירושלים. ביום עבד במשרד ובערבים למד בבית־הספר התיכון „דעת״ והתכונן לבחינות־הבגרות. בשנת 1946 עמד בבחינותיו בהצלחה והוצעה לו סטיפנדיה ללמוד משפטים באנגליה על חשבון ממשלת המנדט. למרות שאיפתו החזקה להשכלה ויתר על ההצעה והעדיף להישאר בארץ כדי לתת יד להוריו ולסעדם לעת זקנתם. ואף זאת: הסטיפנדיה הגיעה בקיץ 1947 והאוירה אז בארץ היתה הרת מאורעות גורליים. היה חבר ה„הגנה״ ונאמן לתפקידיה. צעיר עדין־נפש ואהוב על כל חבריו.

מיד עם פרוץ מאורעות־הדמים בארץ, למחרת ה־29 בנובמבר 1947, היה בשורות מגיני ירושלים. השתתף בפעולות הנועזות לכיבוש מגדל־דויד ובפריצת העיר העתיקה. ביום ח׳ באייר תש״ח (17.5.1948) נפצע קשה בתוך משורין וכל מאמצי הרופאים להצילו עלו בתוהו. הובא לקבורה בסנהדריה בירושלים.

לוי־תם זכריה

בן יוסף ורחל. נולד בשנת 1921 בירושלים. למד בבית־ספר עממי. היה חבר ה„הגנה״. עבד בנהגות. במלחמת־העולם השניה נענה לצו המוסדות הלאומיים והתגייס לצבא הבריטי. שירת במצרים ובאיטליה. עם שחרורו חזר לארץ והתגייס למשטרת הישובים העבריים ובשירותו זה עמד עד החלטת או״ם על חלוקת הארץ.

עם פרוץ ההתקפות על הישובים העבריים הצטרף מיד לכוחות־המגן ושירת בליווי השיירות. נפל בשיירת „הדסה״ שעלתה להר־הצופים ביום ד׳ בניסן תש״ח (13.4.1948). הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

לקובסקי יעקב

בן דויד וליבע. נולד ביום א׳ בשבט תרס״ט (15.12.1908) בעיר וילקובישקי בליטא. עלה לארץ בשנת 1935 והצטרף לגן־יבנה. חבר ותיק ב„הגנה״.

בראשית התקפות הערבים על הישובים היהודיים הותקף גם גן־יבנה וביום י״ט בשבט תש״ח (30.1.1948) נפל בשעת מילוי תפקידו. הובא לקבורה בקיבוצו.

מ

מוצ׳ניק דניאל

בן יעקב וחנה. נולד ביום ד׳ באלול תרצ״ב (5.9.1932) בבית־גן שעל־יד יבנאל. אביו (מותיקי החלוצים מרוסיה, אנשי העליה השניה) ואמו (ילידת המושבה ראש־פינה) התישבו בבית־גן וברוחם הינכו גם את הבן. דניאל סיים את בית־הספר העממי ביבנאל ונכנס בעול העבודה החקלאית במשק הוריו. ילד עליז, ער ופעיל. אהב את העבודה החקלאית ושאף להשתלם במכונאות חקלאית. אהב שירה ומוסיקה ובשעות־הפנאי ניגן במפוחית־פה שירים שונים. היה אהוב על חבריו בשל עליזותו וסיפורי־בדיחותיו.

עם פרוץ המאורעות בארץ היה רק בן שש־עשרה ולבו נמשך לעזרת אחיו המגינים על הישובים העבריים. התגבר לשוריות הלוחמים והשתתף בקרבות על עמק הירדן ולקח חלק בהדיפת התקפות הערבים על בית־קשת וסג׳רה. מקרבות אלה חזר בריא ושלם. לאמו, שחרדה לגורלו, אמר: „הנה חזרתי מכל הקרבות בריא

ושלם. אלך גם לקרב בלוביה ואחזור גם משם. כיצד תהיה לנו מדינה עברית אם כל האמהות תהיינה כל־כך חרדות לגורל בניהן?" ביום ב' בסיון תש"ח (9.6.1948) יצא לקרב על לוביה ושם נפל חלל. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בבית־גן.

מזרחי מאיר

בן שלמה ורבקה. נולד ביום ג' בתמוז תרס"ו (26.6.1906) בירושלים. אביו, מותיקי ירושלים, הציל יהודים רבים מידי התורכים בימי מלחמת־העולם הראשונה ובתקופת המאורעות תרפ"ט שימש בית הוריו שבשכונת ימין־משה בסיס למפקדת ה"הגנה" בעיר. סיים את בית־הספר של הברת "כל ישראל חברים" בירושלים ובשנת 1920 התחיל עובד כפקיד בדואר; בעבודה זו המשיך כל השנים. מנעוריו היה חבר ה"הגנה" ותמיד נמצא בשורותיה והשתתף בפעולותיה השונות. בתיקי תפקידו כפקיד מובחר בשירות הדואר של ממשלת המנדט עשה גדולות בהגשת עזרה למגגנון ה"הגנה" ולמוסדות הלאומיים, כגון בהתקנת קוי־טלפון חשאיים, במשלוח מברקים וכן בשירותים חשובים אחרים.

ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948), בעלותו עם השיירה להר־הצופים לשם מילוי תפקידו, נפל חלל. הובא למנוחת־עולמים בקבר־אחים בסנהדריה.

מירמוביץ שבתאי ("שעפסעלע")

בן יוסף וחנה. נולד בשנת 1925 בקפריסין. עלה לארץ עם הוריו בשנת 1935 והתישבו בפתח־תקוה. שם גמר את בית־הספר העממי "נצח ישראל" ולמד מקצוע המסגרות. בשנת 1945 התגייס לפלמ"ח במסגרת ההכשרה של "המכבי הצעיר" בגבעת־חיים. בשנות המאבק הצטיין באומץ־לב בפעולות נגד האנגלים. כחבר קבוצת "הסוללים" של "המכבי הצעיר" יצא כחלוץ למקום־ההתישבות הקבוע של קבוצתו בשאר־ישוב.

נהרג ביום י"ד במרחשון תש"ט (16.11.1948) מהתפוצצות מוקש. ביום ט"ז במרחשון תש"ט (18.11.1948) הובא למנוחות בפתח־תקוה.

מליח שמעון

בן יחיא וחנה. נולד בתשעה באב תרס"ב (1902) בעיר רחבה, תימן. עלה לארץ באניה "פילסוא" בשנת 1924 וקבע את מושבו בירושלים. בתימן נתחנך הינוך דתי־מסורתי ב"הדר־תורה" ולמד את מלאכת הרקמה התימנית ובבואו לארץ הסתדר בעבודה זו ובה מצא את פרנסתו. עם הגב' הדסה רוזנבליט ז"ל הקים מפעל של רקמה ועבודות־בית של תימנים. עבודות אלו היו נמכרות על־ידי בית־מסחר שהוקם לשם כך בשם "שני", כיום ויצ"ו בירושלים. הוא גם יזם להקים שיכון לבעלי מקצוע זה בשם "שיכון הרוקמים". יזמתו זו נתמכה על־ידי הסתדרות "ויצ"ו" בירושלים, אך עם מותו לא נמצא ממשיך לטיפול במפעל זה. אדם בעל לב טוב היה ומוכן לעזור לזולת. בשעת צורך דחוף באשפוז אדם חולה ואף בסידור שמחות בקרב בני־עדתו הנצרכים ומחוסרי־היכולת, היה יוצא להתרמה בין בני עדתו, שכניו ומכריו ומוסיף גם את חלקו. היה בין מיסדי שכונת נחלת־אחים ומראשוני המארגנים של שמירתה האזרחית. עוד בשנות מאורעות תרצ"ו—תרצ"ט הצטרף ל"הגנה" ומילא תפקידי שמירה בשכונות־הספר שבירושלים.

עם פרוץ המאורעות אחרי ההלטת או"ם על חלוקת הארץ גויס ל"משמר־העם" בירושלים ומילא תפקידי־שמירה בעמדות־ההגנה. נספה עם אנשי השיירה שעלו להר־הצופים ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948) והובא לקבורה בקבר־אחים בסנהדריה בירושלים.

ממיה רפאל

בן עזרא ומלכה. נולד בר"ח ניסן תרצ"א (19.3.1931) בעיר קראקאס שבונצואלה. עלה עם הוריו לארץ באניה "ורג'יל" בשנת 1934 והתישבו בעיר העתיקה בירושלים. בעודו רך בשנים נתיתם מאביו. אמו דאגה לחינוכו התורני ומסרה אותו ל"תלמוד־תורה" של הספרדים בעיר העתיקה ושם שקד על התורה. אחרי גמרו את חוק לימודיו ב"תלמוד־תורה" פנה למקצוע עשיית משאטאים, עבד וגם עזר לאמו. בשעות־הפנאי היה מרבה לקרוא בספרים. הצטרף לארגון לח"י והשתתף בפעולותיו.

במלחמת־השחרור השתתף בקרבות שונים בירושלים הנצורה להדפת התוקפים הערביים וביום ו' באייר תש"ח (15.5.1948) נפל חלל בקרב בנוטר־דם. היה קבור בבית־הקברות בסנהדריה וביום י"ח במנחם־אב תשי"ג (30.7.1953) הועבר למנוחות להר־הרצל בירושלים.

מרגלית יוסף

בן משה וקיילה. נולד ביום י' במרחשון תרע"ח (26.10.1917) בעיר ביאליסטוק, פולין. סיים את הגימנסיה העברית "תרבות" שם. בראשי שנת 1939 נרשם כתלמיד מן המנין במחלקה למדעי־הרוח של האוניברסיטה העברית בירושלים ועל סמך זה ניתנה לו אשרת־כניסה לארץ. אולם באותו פרק־זמן פרצה מלחמת־העולם ועם פלישת הגרמנים והרוסים לפולין נאלץ לברוח לוילנה (שעברה אז לידי הליטאים) ומשם עבר דרך־נדודים ארוכה ברוסיה ובתורכיה עד שהגיע לארץ בשנת 1941. בשנות מלחמת־העולם השניה עבד כנהג אזרחי בצבא הבריטי ואגב כך עזר לכוחות ההגנה בארץ ברכישת נשק ובהעברתו למקומות־סתר. לאחר־מכן עבד כפקיד בבית־החולים שוויצר בטבריה ותודות למרצו וכשרונותיו הגיע למרות גילו הצעיר, לתפקיד סגן מנהל בית־החולים. חבר פעיל ב"הגנה" כמעט מיום בואו לארץ.

עם ההלטת או"ם על חלוקת הארץ היה בין הראשונים שהתיצבו לשורות המגינים ונתמנה לתפקיד מא"ז בטבריה. כוחות־הבטחון ראו את תפקידו כסגן מנהל בית־חולים כחשוב מאד ולא גייסוהו לשירות, אולם הוא עצמו התנדב מדי פעם בפעם לפעולות־קרב בסביבות טבריה. ביום כ"ח באייר תש"ח (6.6.1948) הצטרף ליחידה שיצאה לקרב בלוביה — אך מפעולה זו לא חזר.

משולם משה („מוסקו")

בן יוסף ומלכה (רגינה). נולד ביום י' בתמוז תרצ"ב (14.7.1932) בסופיה, בירת בולגריה. בשנת 1944, במלאות לו שתים־עשרה, הועלה לארץ יחד עם מעפילי האניה „סטיפן בטורי". את לימודיו בבית־הספר העממי, שהתחיל בחוץ־לארץ, סיים בעלותו לארץ. בגיל צעיר, עוד בימי לימודיו, הצטרף ל„הגנה".

עם פרוץ מלחמת־השחרור עבר אל השירות הפעיל, כיון שהיה מפותח שלא לפי גילו. השתתף בקרב על הראדאר ובו נפל ביום י"ז באייר תש"ח (26.5.1948), ולא מלאו לו עוד שש־עשרה שנה.

נ

נימר אל־עבדאללה אחמד

نمر العبد الله احمد

בן אחמד ומטרה. ערבי בידואי משבט אל־רהיב. נולד ביום ו' בתמוז תרפ"ג (20.6.1923). במלחמת־השחרור שירת ביחידת־המיעוטים של צבא ההגנה לישראל ונפל בפעולת־פשיטה בשטח ואדי לימון (ליד צפת) ביום כ"ד בסיון תש"ח (1.7.1948).

ס

סילש מאיר (אנדריי)

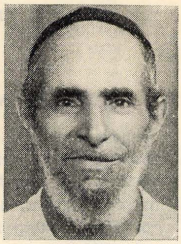

בן מוריס וינקה. נולד ב־26.1.1908 בבודפשט, בירת הונגריה. עוד מילדותו גילה כשרון רב למכונאות ולהנדסה. בסיימו את בית־הספר התיכון, השתלם במקצועות אלה וביחוד התמסר ללמוד הנדסת מכוניות בטכניון בברנו (צ'כוסלובקיה). בשנת 1933 עלה לארץ, ובזמן הראשון עבד בקיבוץ עין־חרוד ובבניין הנמל בחיפה. בשנת 1935 השתקע בחיפה וכעבור שנה (1936) נכנס לקו'אופרטיב האוטובוסים „קשר". במאורעות שנות 1936—1939 עבד בקו האוטובוסים חיפה—משמר־העמק, ולא פעם היתה עבידתו להופעת גבורה. כחבר ה„הגנה" עשה את שליחותו בכל לבו וחם ובכל גופו החסון. שיפור השירות היה תמיד קרוב ללבו ולמחשבתו. היה אהוב על קהל הנוסעים בשל יחסו האדיב והמסור לכל אדם. חבריו בעבודה הערי'כוהו מאד כחבר נאמן שקיבל על עצמו כל תפקיד ללא היסוס ומילא אותו תוך אחריות מובהקת. הוריו הזקנים בחוץ־לארץ לא זכו לראותו מאז נפרד מהם בעלותו לארץ.

עם פרוץ מלחמת־השחרור, כשנקרא הנהג העברי לקיים את הקשר בין ישוב לישוב, ניגש מאיר גם הפעם לתפקיד זה במרץ ובהתלהבות ולא נרתע מכל סכנה שארבה לו. באחת משליחויות אלה, בהיותו בקיבוץ כפר־גלעדי בכ"ג באייר תש"ח (1.6.1948), נפגע מרסיס פצצה שהוטלה על־ידי האויב בהתקפה על הקיבוץ והוא נהרג במקום. הובא לקבורה בחיפה. השאיר אשה, הילדה, ובן, גדעון.

ע

עוזרי שלמה

בן יוסף ורינה. נולד בשנת 1891 בתימן. למד תורה ב„חדר־תורה" בתימן. עלה לארץ בשנת 1918, התיישב בירושלים, ועבד כשמש בבית־הספר לבנים. השתייך לארגון התימנים „עזרת אחים" והיה פעיל בהגשת עזרה לנצרכים בעת צרתם. את שעות־הפנאי שלו הקדיש ללימודי תורה.

במלחמת־השחרור גויס ל„משמר־העם" בירושלים ובהיותו שמש בבית־הספר לבנים, בו ישבה מפקדת „משמר־העם" של האזור, מילא תפקידים הקשורים להגנת העיר. ביום ט"ז באייר תש"ח (25.5.1948), בהימצאו במילוי תפקיד בתוך חצר בית־הספר, נפל שם פגז מפגזי האויב והוא נהרג בו במקום. היה קבור בבית־הקברות הארעי בשייך־באדר והועבר למנוחת־עולמים להר־הרצל בירושלים בכ"ח באלול תש"י (10.9.1950).

פ

פולק אברהם (אלפרד) („פרדי")

בן יוסף ורבקה. נולד ביום ט"ז בכסלו תר"ף (8.12.1919) ברומניה, בה סיים בית־ספר תיכון. אחרי שעלה לארץ בשנת 1939 ועם פרוץ מלחמת־העולם השניה רצה לתת ידו למיגור הנאצים, אבל מפני שהצבא הבריטי סירב לספח לחילותיו מבני־הארץ הצטרף לצבא הצ'כי ויצא עמו לצרפת, בה השתתף בקרבות. עם תבוסת צרפת ונסיגת צבאות־הברית נפל בשבי־האויב, ורק בהתנדבו ללגיון־הזרים הצרפתי שוחרר מכלאו. שירת בלגיון־הזרים באפריקה עד שנשלח על־ידי הרשות, יחד עם שאר אחיו, לעבודת־פרך במכרות־פחם. רבות סבל עד שנשתחרר על־ידי הצבא האמריקני. אחרי שחרורו הביע רצונו לחזור לארץ, כי בינתים פשטו שמועות בין החיילים האמריקנים על צבא יהודי שהוקם. הוחזר לארץ ומיד הצטרף לבריגדה ויצא לאיטליה, בה השתתף בקרבות שונים.

בפרוץ מלחמת־השחרור התנדב לצבא והשתתף כחבלן בקרב על חיפה ובכיבושה. גמר קורס רגמים והשתתף בכיבוש עכו, בקרב על ג'נין ובקרבות בסביבת משמר־הירדן. ביום ג' בתמוז תש"ח (10.7.1948), בקרב ליד אום־את־תונה, נפל חלל.

פנסו יצחק

בן בנימין ופרלה. נולד ביום 22.1.1920 בירושלים. למד בבית־ספר תיכון. עבד כאינסטלטור וכנהג. עוד בגיל 16, בתחילת מאורעות 1936, התנדב ל„הגנה" הירושלמית והיה פעיל בה. עד מלחמת־העולם השניה סיים קורסים שונים וגם שימש מדריך. במלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי והשתתף במערכות מצרים, לוב ואיטליה עד תום המסע. עם שחרורו ושובו לירושלים נשא אשה. הוסיף לפעול ב„הגנה", ובשורותיה נפל כאחד הקרבנות הראשונים במערכת ירושלים.

נרצח על־ידי הערבים כשניסה להציל רכוש יהודי במרכז המסחרי הישן בעת השתוללות הפורעים בכ' בכסלו תש"ח (3.12.1947). הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות שעל הר־הזיתים. הניח אחריו אשה וילד. גם אחיו יוסף נפל במלחמת־השחרור.

פרייזן צבי

בן זאב ופניה. נולד ביום 23.4.1923 בברסלוי, גרמניה. למד בבית־ספר תיכון. היה הרוח החיה בכיתתו בבית־הספר. סידר בית־מלאכה למכונאות וחשמל וידע את המלאכה עד כדי כך שהשכנים הזמינוהו לתקן קלקולים שונים בחשמל (והוא אז רק בן 11). בשנת 1938 עלה לארץ והוסיף להשתלם במלאכת המסגרות וגם במכונאות־חשמל (ביחוד קירור חשמלי). עם זאת למד ב„ישיבה" ונשלח מטעם הסוכנות היהודית לסמינריון למדריכים דתיים. בגמרו את הקורס בהצלחה עבד כמדריך־מחנך במוסד „עליית־הנוער" „תהיה" בפתח־תקוה. הצטרף לקיבוץ יסודות שעל־יד מגדיאל. היה מעורב עם הבריות וחבר ה„הגנה" משנת 1945. במארס 1946 הושבע כשוטר מיוחד במשטרת הישובים העבריים. השתתף בקורס בגוש עציון ובאימונים בהרי־יהודה.

בפרוץ מלחמת־השחרור התגייס לשורות המגינים שפעלו בסביבת כפר־סבא. ביום י"ד בניסן תש"ח (23.4.1948), בעמדו על משמרתו, פגע בו כדור אויב והוא נפל חלל. הובא למנוחת עולמים במגדיאל.

צ

צימרמן אברהם

בן יהושע ואסתר־פייגה. נולד ביום ל' בסיון תרפ"ח (18.6.1928) בעיר פרמפול על־יד לובלין שבפולין. בפרוץ מלחמת־העולם השניה עברה המשפחה לרוסיה, ובשנת 1945, כעבור שבע שנות דוחק ועוני, חזרו כולם לפולין. לאחר־מכן נפרד ממשפחתו והצטרף לקיבוץ „דרור", בו עשה שנתים. בשנת 1948 עלה לארץ באנית־המעפילים „פאביה".

ב־מי מלחמת־השחרור השתתף בכמה קרבות קשים בירושלים. נפל בקרב על הצומת רפ"ח—חן־יוניס ביום ה' בשבט תש"ט (6.1.1949). הניח אשה. בנו, שנולד אחרי נפלו, נקרא על שמו.

צברי שמואל

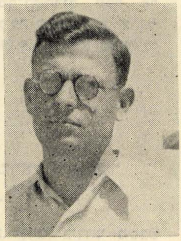

בן שלמה וחנה. נולד בשנת 1926 בעיר אסמרה, חבש. עלה לארץ עם הוריו בשנת 1934 מעיר־הגמל עדן והמשפחה התישבה בתל־אביב. סיים בית־ספר עממי בתל־אביב ופנה למלאכת יצקת־הברזל בה עבד ועזר להוריו. בשעות־הערב השתלם בבית־ספר תיכון. בגיל צעיר הצטרף לתנועת הנוער הלאומי בית"ר והקדיש את עצמו למלחמה למען שחרור המולדת. בפרוץ מלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי ושירת כחייל וכמלח בצי הבריטי, ועל־ידי כך רכש לו ידיעות צבאיות רבות. בגמר המלחמה השתחרר מן הצבא, חזר לארץ ומיד הצטרף לשורות אצ"ל. השתתף בהרבה מפעולותיו וכל תפקיד שהוטל עליו מילא באמונה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס גיוס מלא ומילא תפקידים בעמדות־המגן שבגבולות תל־אביב ויפו. ביום כ"ו בטבת תש"ח (8.1.1948), בבואו לעמדתו בנוה־שלום, נפגע מכדור צלף ערבי ויבו במקום נפל חלל. הובא למנוחת־עולמים בנהלת־יצחק.

ק

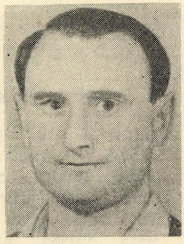
קוכמן שמעון

בן יחיאל ואסתר־רבקה. נולד ביום ז' במרחשון תרפ"ה (4.11.1924) בתל־אביב. עם סיימו את חוק־לימודיו בבית־הספר התיכון למסחר שבתל־אביב שירת כנוטר בקרית־חיים. בהשתחררו בחר לו מקצוע, וכעבור זמן קצר, תודות לתפיסתו המהירה ושקדנותו הרבה, היה לרואה־חשבונות מוסמך. אהב ספורט והשתייך לאגודת „מכבי־עתיד". פשוט וצנוע בהליכותיו, ישר ושלם במעשיו — ורצוי לכל חבריו. היה חבר פעיל ב„הגנה".

בסוף שנת 1947, עם פרוץ מלחמת־השחרור, עזב את מקום־עבודתו כדי להתמסר לעיניני־הבטחון. למד בקורסים מיוחדים והדריך אחרים. התמחה בסוגי־נשק שונים, יצא לפעולות־קרב והצטיין באומץ־לבו ובעמידתו האיתנה עד הקרב האחרון בבית־עפה, ביום י"א בתמוז תש"ח (18.7.1948), בו עמד עם פיאט בידו מול האויב שהתקרב לישוב.

קורסונסקי יוסף, ד"ר

בן צבי. נולד ביום כ"ד בתשרי תרע"ה (14.10.1914) בקרמנצ'וג, פלך פולטבה שברוסיה. מילדותו גילה נטיה למוסיקה והצטיין בנגינה בכינור. בסיימו את הקונסרבטוריון בחרקוב ניבאו לו מורי עתיד מזהיר כמוסיקאי. אך הוא לא רצה לעשות את המוסיקה מקור־פרנסתו ונכנס לפקולטה לרפואה של האוניברסיטה בחרקוב, בה למד בסטיפנדיה ממשלתית. כעבור שש שנים, בסיימו את לימודיו ובקבלו תעודת־רופא למחלות פנימיות, הוענקה לו מדליה. נטיותיו האמנותיות מצאו להן ביטוי לא בנגינה בלבד, כי אם גם בשיר ובסיפור בשפה הרוסית. אף שנתחנך על ברכי תרבות זרה ולמרות היותו מנותק מעמו, מתרבותו וממולדתו היבהבה בסתר־לבו אש־הקודש. מנעוריו נכסף לעלות לארץ ולהשתקע בה, השתוקק לדעת את חיי מולדתו העתיקה־החדשה ומוכן היה למסור לה את כל לבו ולהקדיש לה את ידיעותיו המרובות. אולם מסך־הברזל הפריד בינו לבין משאת־נפשו. בשנת 1946, בשעה שניתנו ליהודי פולין שברוסיה רשיונות לשוב לארצם, קיבל אביו רשיון־יציאה לו ולבנו. בבואם לעיר לינץ שבאוסטריה עבד כרופא במשך שנה ומחצה ואחרי שהייה של כמה חדשים במרסייל שבצרפת קיבלו האב והבן תעודות־עליה לארץ — ובראש חודש שבט תש"ח (12.1.1948) הגיעו לחופי־המולדת. בהתגוררו בבית־העולים התחיל מבקר את שיעורי־הערב לעברית שנתקיימו בו והתקדם בלימודיו. הוא שאף להגיע למקורות הראשונים כדי להכיר את הנשגב והיפה שבתרבות־עמו. כשנזדמנו לו פעם שירי ביאליק בתרגום רוסי שתה אותם בצמא ובהתרגשות אמר: „עולם חדש, עשיר ומגוון נגלה לעיני לפתע. בשירתי־אני לא נגעתי בנושאים יהודיים. מעתה יהיה ביאליק נר לרגלי. רואה אני מה דל

הייתי עד כה ז"ל נחמד למראה ויפה־נפש היה, רוחש אהבה לזולת עד כדי הקרבה עצמית ומסור עד אין קץ לאביו (ידידו הטוב ביותר, כפי שהיה מכנהו). באמצע חודש מארס 1948 התחיל עובד בבית־החולים „הדסה" על הר־הצופים על־פי המלצת הועד המרכזי של ההסתדרות הרפואית בירושלים, לפי בקשתו נתקבל כמתמחה במחלות־עור.

אך תקופת־חייו החדשה לא ארכה ימים. כעבור 3 חדשים, ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948), עלה בשיירה להר־הצופים לא בלבד לקיים מצות ביקור־חולים, כי אם לדרוש לשלום אביו ששכב אז חולה. בהתקפה על השיירה נפל יחד עם שאר רופאי „הדסה" ועובדי האוניברסיטה. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה.

קלאר בנימין, ד"ר

בן שלמה ושרה. נולד ביום 30.1.1901 בעיר הליניצה, בוקובינה, רומניה. בבית נתחנך חינוך מסורתי־דתי. בימי מלחמת־העולם הראשונה עבר לוינה שבאוסטריה ושם קיבל את עיקר השכלתו. באוניברסיטה למד שפות שמיות ורכש לו ידיעה עמוקה בשפה הערבית ובספרות ימי־הביניים. בד בבד עם הלימודים הכלליים למד בשקידה רבה ובהצלחה יוצאת מן הכלל בבית־המדרש לרבנים בוינה, מקור־התורה העיקרי שממנו ינק המנוח. עוד לפני שסיים את חוק לימודיו באוניברסיטה ובבית־המדרש לרבנים כבר שימש בהוראה בגימנסיה הריאלית על שם הפרופ' פרץ חיות וגם בסמינריון העברי בוינה. עם זאת התמסר לעבודות מחקר בספרות ובמדע. פרופ' דויד ילין ז"ל הזכירו לשבח וראה בו אחד הכיוחות הצעירים שיש לקרבם לעבודת התחיה בארץ־ישראל. בשנת 1936 עלה לארץ ומיד נתקבל להוראה בבית־המדרש למורים „מזרחי" בירושלים. נכנס לאוניברסיטה וגם לאחר מכן נשאר נאמן לעבודת ההוראה, אף שימש כממלא מקומו של פרופ' דוד ילין ז"ל בהוראת תולדות הדקדוק העברי. כשנה לפני מותו הציעו מנהלי האוניברסיטה פה אחד להעלותו לדרגת מרצה. נוסף לכשרונותיו השכליים ניחן בנפש יפה שכולה אמרה טוב־לב וכנות־אמת. מאור־פניו השפיע שקט והרגעה על כל הנמצא במחיצתו. הליכותיו צנועות וללא הבלטה עצמית. היה אהוב ומקובל על הכל.

יד המרצחים השיגתו בעת עלותו למלא את חובתו בשמירה על האוניברסיטה העברית, והוא נספה בשיירה ל„הדסה" ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948). הובא לקבורה בקבר־אחים בסנהדריה בירושלים.

קלימקר יוסף

בן דויד וצפורה. נולד ב־16.8.1928 בחיפה. סיים שם את הגימנסיה „ביאליק" ואחר־כך התגייס לפלמ"ח. שהה בנקודות שונות, כגון גבעות־זייד, אשדות־יעקב, רמת־דויד, גבעת־חיים ולאחרונה בקבוצת „הסוללים" של „המכבי הצעיר" ברעננה. בכל הנקודות האלה היה פעיל וממונה על הפעולות התרבותיות. מילא תפקידים בהתלהבות ובמסירות. היה אהוב על חבריו, שאף להתישב בקיבוץ ולהתמסר לעבודה חקלאית. בשעות־הפנאי אהב להאזין למוסיקה קלסית.

ביום כ"ט באדר א' תש"ח (10.3.1948) הגיע לחיפה במשורין ובהתנגשות עם האויב נפל. הובא לקבורה בבית־הקברות הצבאי בחיפה. קבוצת „הסוללים" הוציאה חוברת לזכרו.

קסלר אליהו

מלבד פרשת־מותו העגומה לא נודעו עליו פרטים כלשהם. באחת ממפעולות ה„הגנה" ליד אחת העמדות הקדמיות בירושלים, ביום ב' באדר א' תש"ח (12.2.1948), נחטף יחד עם שלושת חבריו על־ידי הבריטים, שהובילום לעיר העתיקה, ושם נמצאו הרוגים כשסימני התעללות בגופם. הובא למנוחת־עולמים על הר־הזיתים בירושלים ביום ו' באדר א' תש"ח (16.2.1948).

קרליבך יצחק

בן יוסף־צבי. נולד בשנת תרפ"ח בעיר פרנקפורט על נהר מיין, גרמניה. עלה לארץ במסגרת „עליית־הנוער" בשנת 1939 ונכנס לבי"ת־הספר החקלאי שבכפר הנוער הדתי שעל־יד חיפה. השתייך לתנועת „בני־עקיבא". בסיימו את בית־הספר נכנס לקבוצת בארות־יצחק להכשרה לשנה אחת ומשם יצאו הוא וחבריו להיאחזות בקרקע המולדת ויסדו את קבוצת „נתיבות" בכפר־דרום. שקט וצנוע, מתבודד ומתרכז בתוך עצמו, אך חייו היו קשורים קשר הדוק בחיי החברה כולה. נוהג היה לעסוק בקישוטים ובציורים ומלאכת קישוט הדר־האוכל של הקיבוץ בכל חגיגה או נשף היתה לו לחוויה. אהב גם את הילמודים והתכונן לצאת לשנת־לימוד נוספת, אך לא זכה לממש שאיפה זו.

ביום הכרזת המדינה, בו' באייר תש"ח (15.5.1948), פלשו צבאות המצרים לגבולות הארץ וכפר־דרום הותקף קשות. נפל חלל והובא ביום כ"ח בניסן תש"ט (27.4.1949) למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקבוצת יבנה.

קרמר הרברט

בן הרמן והדויג, משפחה מיוחסת מפרנקפורט שבגרמניה, מומחים ותיקים בדברי אמנות. נולד ביום 30 באוקטובר 1893 בגרמניה. סיים בית־ספר תיכון ולאחר־מכן השתלם בהיסטוריה של האמנות. במלחמת־העולם הראשונה שירת ארבע שנים בצבא הגרמני ואחרי שהשתחרר המשיך בדרכי הוריו (מכירתם של דברי־אמנות). אך בעלות הנאצים לשלטון הזניח את עסקיו ויצא לאיטליה. שם נשאר עד סוף 1938 ובראשית 1939 עלה לארץ והשתקע בירושלים. מיד נתמנה מנהל כללי ואדמיניסטרטיבי של בית־הנכות הלאומי „בצלאל". בזמן הראשון עסק בעבודה זו שלא על מנת לקבל פרס, וגם השקיע חלק מכספו הפרטי בהרחבת הפעולה. הוא הקים את אגודת ידידי בית־הנכות הלאומי „בצלאל" וסייע בהרבה בהוצאת כתב־העת „אמנות". היה חבר פעיל ב„הגנה" מאז בואו לארץ.

עם פרוץ מלחמת־השחרור מילא תפקידים רבים. ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948) עלה עם השיירה להר־הצופים ובהתקפה עליה נפל יחד עם השאר. השאיר אשה, עליזה, ובת, רות.

ר

רוזנצוויט יעקב

בן קלמן וזיסל. נולד ביום 15.9.1915 ברומניה. עלה לארץ באניה „דציה" ביום 1.1.1937 והצטרף לקבוצת מסדה. השתתף בשרשים עמוקים בחיי החברה והקבוצה. היה חצרן ולמד את כל המקצועות הקשורים בעבודתו בחצר.

בימי מלחמת־השחרור היה במטה המקומי של הגנת המשק. במו ידיו טיפל בתיקון כלי־הנשק השונים, מה„קלים" ועד ה„כבדים". איש חובה, נאמן ומצניע לכת, אהוב על כל החברים. היה מדריך החי״ש בעמק־הירדן מראשית הקמתן ועשה יומם ולילה במסעות־אימונים להכנת כוח־המגן העברי העצמאי אשר ביום פקודה יעמוד בפני כל צר ואויב. לפי הוראות מפקדת הגוש נתמנה לטפל ברימונֵי־יד שהוצאו מכלל שימוש. ביום כ״ח בתשרי תש״ט (31.10.1948) נפל בשעת מילוי תפקידו יחד עם חברו ליפא גבזה בשעה שטיפלו בפירוק רימוני־יד. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות אשר במשק מסדה.

רוזנקרנץ רות

בת גרהרד ועליזה־גרטרוד. נולדה ביום 7.12.1926 בברלין, בירת גרמניה. עלתה לארץ בשנת 1933. סיימה בית־ספר תיכון בחיפה. התחנכה בתנועת „השומר הצעיר" ופעלה בה. תמיד התבלטה בגישתה הרצינית לבעיות חברתיות, לאדם ולאדמה, לחי ולצומח. תמיד העלתה על נס את חשיבותה של עבודת־האדמה. הצטרפה לקיבוץ משמר־העמק, בו ראתה את חזון ההגשמה החלוצית ובו בנתה את קנה. מלאת־חיים היתה ואהובה על כל חבריה, וביחוד על הילדים בהם טיפלה ואתם היתה.

ביום כ״ד באדר ב׳ תש״ח (4.4.1948), היום הראשון להתקפת הערבים על הקיבוץ, ההתקפה הראשונה על ישוב יהודי בתותחים, נפל פגז על בית־הילדים, בו היתה רות על משמרתה, והיא נהרגה יחד עם בתה הרכה בת 8 החדשים. הובאה למנוחת־עולמים יחד עם בתה בבית־הקברות במשמר־העמק.

רייפמן דויד

בן לוי ושרה. נולד ביום 4 בנובמבר 1930 בירושלים. למד בבית־ספר עממי, אולם הפסיק את לימודיו בגלל מות אביו, והוא נאלץ להיכנס בעול עבודה ופרנסה. לאחר גלגולים מרובים במקומות־עבודה שונים השיג סוף־סוף עבודה קבועה בבית־דפוס. בכל כוחותיו התאמץ להמשיך בלימודיו. למד בשעות־הערב והגיע עד לשתי מחלקות בבית־ספר תיכון. השתתף בתנועת הצופים ובגדנ״ע. היה מעורב בחברה ומוכן תמיד לעזור לזולת. בטיוליו ובמסעותיו הכיר את הארץ ולמד לאהוב את חיי־החברה. הצטרף לקבוצת דגניה א׳. אך כעבור שנה נאלץ לעזבה בגלל מצבה הדחוק של המשפחה. ציפה להזדמנות הראשונה לחזור לחיי הקבוצה ובינתים התגייס למשטרת הישובים העבריים (לאחר „תיקון" גילו בשל היותו צעיר מדי). שירת בנוה־יעקב והועבר לגוש עציון.

בפרוץ מאורעות תש״ח שירת בין גוש עציון וירושלים ומילא את תפקידיו המסוכנים מתוך הבנת המצב, מסירות לעניני בטחון והכרה מלאה בערך מלחמתנו. ביום כ״ח בכסלו תש״ח (11.12.1947) נפל בשעת מילוי תפקידו בשיירה שהובילה מזון לאנשי כפר־עציון והותקפה על־ידי מרצחים. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות שעל הר־הזיתים בירושלים.

רסקי עמיאסף

בן אהרן־דויד וצפורה. נולד בכ״א בשבט תרפ״ג (7.2.1923) בראש־פינה. סיים את בית־הספר העממי בראש־פינה והמשיך בקולג׳ הסקוטי בצפת. עבד כמנהל הדואר במטולה במשך שלוש שנים ובמלחמת־העולם השניה התגייס לצבא הבריטי. עוד בנעוריו הצטרף ל„הגנה", עבר קורס לקשרים ושימש כאֵם במושבה בה נולד וגדל. בשנת 1941, בעת פלישת הבריטים לסוריה וללבנון, עזר ל„הגנה" בהעברת הנשק משטחי־ההפקר למשקי הסביבה. כשהבריטים נסוגו מחזית עמק־עיון ותושבי מטולה נצטוו לעזוב את המושבה נשאר הוא, עם אחדים מבני־המושבה, במקום עד שהגיעה תגבורת. בשורות הצבא הבריטי שירת באיטליה, הולנד ובלגיה והשתתף בהגשת עזרה וסעד לניצולים מכבשני־הנאצים. עם שחרורו מן הצבא חזר לארץ. התיישב בכפר־קיש ושם בנה את קן־משפחתו.

במלחמת־השחרור התיצב להגנת הישובים העבריים בפני התקפות הערבים. השתתף בקרב לכיבוש הכפר הערבי לוביה. הפעולה לא הוכתרה בהצלחה, כי כוחות גדולים של קאוקג׳י הגיעו כתגבורת לערבים התוקפים. ביום ב׳ בסיון תש״ח (9.6.1948) התנדב עמיאסף לפרוץ את השיירת שסגרה והלכה על המגינים. בזריקת רימוני־יד, שפגעו בכוחות הערבים, איפשר את נסיגת חבריו, אך כדור אויב פגע בראשו והוא נפל חלל. היה קבור בכפר־קיש. ביום ה׳ בניסן תש״ד (8.4.1954) הועבר למנוחת־עולמים לבית־הקברות הצבאי בראש־פינה.

רצקר יעקב

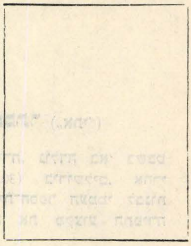

בן משה־חיים ואסתר. נולד ביום כ״ג בתמוז תרס״ח (1908) בפרנקפורט על נהר מיין, גרמניה (שם שימש אביו כרב משך שנים רבות והיה גדול בתורה ומקובל על הבריות). חונך על ברכי התורה ועל המסורת היהודית. למד ב„ישיבות" בפרנקפורט ועם זאת רכש ידיעות בלימודים כלליים. למד את מקצוע הנהלת חשבונות ועבד כפנקסן. אהב מוסיקה, התעניין בספורט ובשעות־הפנאי התעמק בקריאת ספרי־מדע שונים. למראה השתוללות הנאצים בגרמניה בשלה בו ההכרה כי אך דרך אחת לפניו: העליה לארץ־ישראל. לשם כך עבר הכשרה חקלאית והתאים את עצמו לעבודת החקלאות בארץ. בשנת תרצ״ה עלה לארץ ועבד בחקלאות בפתח־תקוה. במאורעות תרצ״ו—תרצ״ט התנדב לשמירה ולהגנת הישוב העברי. השתייך להסתדרות פועלי אגודת ישראל.

אחרי הלטת או״ם על חלוקת הארץ והתחלת ההתקפות הערביות על הישובים העברים התנדב ל„משמר־העם" בירושלים וצורף לפלוגה דתית. לדברי מפקדיו היה תמיד מהראשונים שהתנדבו לכל תפקיד קשה ומסוכן. ביום ט״ז בסיון תש״ח (23.6.1948), בהיותו בתפקיד, נפגע ונפל חלל. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

ש

שוארץ דויד

בן מרטין ורוזה. נולד ברוסיה הקרפטית. עלה לארץ מגרמניה בשנת 1946. נפל בקרב בדרדרה ביום י' בתמוז תש"ח (17.7.1948). הובא לקבורה בנתניה.

שילוני צלח (שלמה)

בן שמואל ויפה. נולד בשנת 1930 בעיר צ'ול שקורז'יה אשר בתורכיה. נצר ממשפחת־רבנים ותיקה שם. בעודנו ילד עברה המשפחה לעיראק ומשם עלו לארץ בשנת 1936 והתיישבו בירושלים. כאן למד ב„תלמוד תורה" של החכם עליון אבידנו. כשסיים לימודיו ב„תלמוד תורה" יצא לעבודה כדי לעזור להוריו. השתתייך לסניף המקומי של „הנוער העובד". עבד בעבודות שונות גם מחוץ לירושלים: בתל־יוסף, עין־חרוד ועוד. חזר לירושלים ולמד נהגות. עבד כנהג במכונית־משא.

עם התחלת המצור על עיר הבירה התנדב מיד, כחבר ה„הגנה", להגנת הישוב העברי. נשלח עם מכוניתו להבאת מצרכים לירושלים מיתר ערי הארץ. בחור נועז ואמיץ, עשוי ללא חת. לכל תפקיד קשה ומסוכן התנדב בהתלהבות. מפקדיו מספרים כי בשעת יציאתו לליווי שיירות היה מביא במקומו את אביו לשמירה בעמדות. ביום ט"ו באדר א' תש"ח (25.2.1948) נסע בשיירה עם מכונית עמוסה מצרכים מתל־אביב לירושלים הנצורה ובדרכה הותקפה השיירה על־יד סריס והוא נפל חלל. הובא לקבורה בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

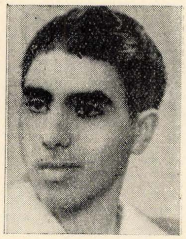
שפאנוף (בן־צבי) ארתור („ארתק")

בן היינריך (צבי) וסופיה. נולד ביום 21.2.1921 בקראקא, פולין. סיים שם בית־ספר תיכון ובהיותו ספורטאי נכנס לבית־ספר גבוה לתרבות גופנית. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה נאלץ להפסיק את לימודיו ועם זרם הפליטים ברח לרוסיה. תודות לכשרונותיו הצליח להתקבל שם כפועל בבית־חרושת וגם להצטרף לקבוצה הספורטיבית הידועה „דינאמו", כשנודע לו על הסכם שיקורסקי־סטלין ועל הקמת צבא מפלישי פולין התנדב ונתקבל ליחידת נותחנים. עם צבא אנדרס הגיע לטהרן ובאוקטובר 1943 עלה לארץ־ישראל. עם קבוצת חיילים יהודים עזב את צבא אנדרס והצטרף לקיבוץ עין־המפרץ. נתנסה בקשיי־הסתגלות ולאט־לאט התערה בחיי הקיבוץ והקים משפחה. נוסף לתפקידו הקבוע בקיבוץ פיתח גם את ענף הספורט, האהוב עליו מתמיד. ביזמתו הוכשר מגרש־ספורט במשק ואירגן קבוצת כדורגל אשר ניצחה את קבוצת הכדורגל האנגלית שחנתה בקרבת הקיבוץ. לבסוף הצטרף לקבוצת הכדורגל של „הפועל" בקרית־חיים שעל־יד חיפה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור החליט הקיבוץ לשלוח את ארתור לקורס מ"כ. כפעם בפעם מילא תפקידים נועזים, כגון: פעולות פיצוץ גשרים, פינוי דרכים חסומות על־ידי האויב וכן כיבושי כפרים. היה חייל עשוי ללא חת ומוכן לכל משימה שהוטלה עליו ותהא הקשה ביותר. בקרבות רמת־יוחנן, אחרי שמפקד המחלקה וסגנו נהרגו, נתמנה זמנית למפקד מחלקה ועליו הוטל התפקיד להוציא את אנשי המחלקה ממטר האש. משימה זו ביצע ללא כל אבידות בנפש, אך הוא עצמו נשאר מוטל בשדה־הקרב. חבריו חשבוהו להרוג, אך היה זה רק תכסיס שהציל את חייו. ביום י"ג בניסן תש"ח (22.4.1948), במערכה על שחרור חיפה, נשלח ארתק עם אנשיו לעזרת מחלקה שלמה של כוחות ה„הגנה" שהיתה נתונה במצור ב„בית הנג'אדה". התפקיד היה קשה מאוד, הקבוצה התקדמה מבית לבית והערבים המטירו עליה אש חזקה. בקרב זה נפצע פעמיים וכעבור זמן קצר הוציא את נשמתו. הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות בקיבוץ עין־המפרץ. לזכרו הוציא קיבוצו חוברת בשם „ארתק שפאנוף".

שניידרפלד פינחס

בן מישה ופרידה. נולד בינואר 1932 בעיר באקו, רומניה. למד בבית־ספר עממי בעירו. השתתייך לתנועת־הנוער „דרור־הבונים". עלה לארץ ב־24.3.1948 וקבע את מקום־מגוריו בכפר־סבא. שם עבד כפועל חקלאי.

עם גבור הקרבות במלחמת־השחרור התנדב, למרות גילו הצעיר, להגנת הישוב העברי ויצא לעבודת־ביצורים בכפר־סבא הערבית וביום י"ז באלול תש"ח (21.9.1948) נפגע ונפל חלל. למחרת היום הובא למנוחת־עולמים בבית־הקברות אשר בכפר־סבא.

שפירא דויד

בן מרדכי ושיינה. נולד בשנת 1899 בעיירה דרוגה, באוקראינה שברוסיה. נצר ממשפחת צדיקים ורבנים. סיים לימודיו המסורתיים ב„חדר מתוקן" ובגיל 16 עמד בבחינת אכסטרנים בגימנסיה שבעיירתו ונתקבל למחלקה החמישית בגימנסיה. אחרי סיימו את חוק לימודיו התמחה במקצוע הרוקחות ונסמך כעוזר־לרוקח. בשנת 1924 הגיע לארץ והשתקע בירושלים. בשנת 1932 עמד גם בארץ בבחינות ממשלתיות לרוקחים ומאז עבד בבתי־מרקחת פרטיים, ב„קופת־חולים" ולבסוף נתקבל לבית־החולים „הדסה", שם עבד ברוקחות עד סוף ימיו. איש מצניע לכת היה, מסור לעמו ולתרבותו. התרחק מכל פעולה פוליטית ובשעות־הפנאי היה שקוע תמיד בקריאת ספרים עברים. משנת 1929 השתייך ל„הגנה" בירושלים.

בחדשי־המצור על ירושלים העברית לא שם לב לסכנות הכרוכות בעבודתו, ומדי יום ביומו היה עולה להר־הצופים כדי לא להשאיר את בית־המרקחת שבבית־החולים ללא רוקח. ב־13.4.1948 עלה בשיירה להר־הצופים עם יתר עובדי „הדסה" והאוניברסיטה ובהתקפת האויב על השיירה נפל גם הוא. הובא לקבורה בסנהדריה. השאיר אשה, עדינה.

שרעבי יוסף („ימבו")

בן אהרן וימימה. נולד בשנת 1929 ברחובות. למד ב„תלמוד־תורה" בשערים שליד רחובות. בגיל צעיר יצא לעבודה, למד את מקצוע הבנאות, בו עבד ובו מצא את מחיתו. השתייך להסתדרות „הנוער העובד" והיה פעיל בסניף אשר במקום־מגוריו. מגיל 16 היה חבר ב„הגנה". כחובב ספורט מצעירותו נכנס ל„הפועל" והגיע לדרגת מדריך־התעמלות בסניף „הפועל" שברחובות. **ידע גם התאגרפות.** בקיץ 1947 נשלח על־ידי ה„הגנה" לקורס מפקדי־כיתות. **לאחר** שהוסמך כמפקד־כיתה עסק באימון ובהדרכה צבאיים **לחברי ה„הגנה".** מרבית לילותיו ושבתותיו הקדיש לתפקידיו ב„הגנה".

עם פרוץ המאורעות בארץ כבר היה בשורות המגינים, וב־1.12.1947 **התגייס גיוס מלא והשתתף** בקרבות שונים בדרום. בהגיע הידיעה כי הקיבוץ גל־און הותקף על־ידי הפורעים הערביים, התנדב לצאת עם כמה **מאנשי יחידתו להגן** על הקיבוץ. היה גם בין מלווי השיירות לירושלים **הנצורה.** השתתף בפיצוץ הראדאר בהרי־ירושלים ובקרבות בשער־הגיא. עם גבור הקרבות בגזרת המערכה על נגבה הועבר עם יחידתו למערכה זו וביום ד' בתמוז תש"ח (11.7.1948) נפל חלל. הובא למנוחת־עולמים בחלקת הגיבורים שבבית־הקברות ברחובות.

ת

תם אפתר („אתי")

בת עובדיה ושרה. נולדה בא' בשבט תר"ץ (30.1.1930) בירושלים. אחרי שסיימה את בית־הספר העממי לבנות „רוחמה" למדה את מקצוע התפירה ותמכה בהוריה.

במלחמת־השחרור עבדה בבית־החולים „הדסה" על הר־הצופים וביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948), בעלותה בשיירה לבית־החולים, הותקפה השיירה על־ידי המרצחים הערביים ובהתקפה זו נפלה. הובאה למנוחת בבית־הקברות בסנהדריה בירושלים.

מילואים ותיקונים

מילואים

רשימה זו כוללת עובדות אשר לא צוינו בביוגרפיות של כמה מן הנופלים, כי בהתקבל הפרט הנדון למערכת כבר נסתיימה הדפסת העמודים שבהם מובאות פרשיות־חייהם־ומותם.

אבו־רוקן אמין (עמ' 1, טור ב)
הועבר לבית־הקברות הדרוזי שבכפר עוספיה על הר־הכרמל ביום ה' בכסלו תשט"ו (30.11.1954).

אבו־רוקן כעיד (עמ' 1, טור ב)
הועבר לבית־הקברות הדרוזי שבכפר עוספיה על הר־הכרמל ביום ה' בכסלו תשט"ו (30.11.1954).

אבו־שאח מוחמד (עמ' 1, טור ב)
הועבר לבית־הקברות הדרוזי שבכפר עוספיה על הר־הכרמל ביום ה' בכסלו תשט"ו (30.11.1954).

אושרוביץ אלכסנדר (עמ' 27, טור ב)
לפי פקודת מטכ"ל צורפה לשמו דרגת רב־סרן לאחר מותו.

אל־עירידי אמון (עמ' 49, טור א)
הועבר לבית־הקברות הדרוזי שבכפר עוספיה על הר־הכרמל ביום ה' בכסלו תשט"ו (30.11.1954).

בקרמן יוסף (עמ' 126, טור ב)
הועבר מן החלקה האזרחית שבנחלת־יצחק לבית־הקברות הצבאי שבמקום ביום כ"ה באלול תשי"ד (23.9.1954).

גוזנר פינחס (עמ' 155, טור ב)
לפי פקודת מטכ"ל צורפה לשמו דרגת סגן־משנה לאחר מותו.

גירון יצחק (עמ' 179, טור ב)
לפי פקודת מטכ"ל צורפה לשמו דרגת סגן לאחר מותו.

גרינשטיין ירדנה (עמ' 213, טור א)
הועברה מן החלקה האזרחית שבנחלת־יצחק לבית־הקברות הצבאי שבמקום ביום כ"ה באלול תשי"ד (23.9.1954).

דוידוביץ שלמה (עמ' 226, טור א)
הועבר לבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים ביום ג' במנחם־אב תשי"ד (2.8.1954).

הורביץ דוב (עמ' 248, טור ב)
לפי פקודת מטכ"ל צורפה לשמו דרגת סמל לאחר מיתו.

וינשטיין מאיר (עמ' 294, טור ב)
הועבר מן החלקה האזרחית שבנחלת־יצחק לבית־הקברות הצבאי שבמקום ביום כ"ה באלול תשי"ד (23.9.1954).

זהר אלידין אברהים (עמ' 315, טור א)
הועבר לבית־הקברות הדרוזי שבכפר עוספיה על הר־הכרמל ביום ה' בכסלו תשט"ו (30.11.1954).

חלבי תופיק נאיף (עמ' 350, טור א)
הועבר לבית־הקברות הדרוזי שבכפר עוספיה על הר־הכרמל ביום ה' בכסלו תשט"ו (30.11.1954).

חסין חלאל (עמ' 353, טור ב)
הועבר לבית־הקברות הדרוזי שבכפר עוספיה על הר־הכרמל ביום ה' בכסלו תשט"ו (30.11.1954).

כץ מנחם (עמ' 434, טור ב)
הועבר לבית־הקברות הצבאי בקרית־שאול ביום כ"ג בסיון תשט"ו (13.6.1955).

לוי ששון (שפיק) (עמ' 461, טור ב)
לפי פקודת מטכ"ל צורפה לשמו דרגת טגן־משנה לאחר מותו.

מאיר אהרן (אלברט) (עמ' 494, טור ב)
לפי פקודת מטכ"ל צורפה לשמו דרגת סרן לאחר מותו.

מזרחי דויד, בן נחום ומרים (עמ' 513, טור א)
לפי פקודת מטכ"ל צורפה לשמו דרגת סגן לאחר מותו.

משעלי (אירוק) יצחק (עמ' 554, טור א)
הועבר לבית־הקברות הצבאי בחיפה ביום ט"ו בתמוז תשט"ו (5.7.1955).

רובינשטיין שלמה (עמ' 774, טור ב)
הועבר לניצנים ביום י' באייר תשט"ו (2.5.1955).

תיקונים

ההערות ברשימה זו באות לתקן כמה עובדות שדיוקן נתברר לאחר תום הדפסתו של הספר

אולרה מוריס (עמ׳ 19, טור ב)
השם הוא אולריך (ולא כרשום).

אושרי זכריה (עמ׳ 28, טור א)
השם הוא עושרי (ולא כרשום).

איבשיץ יוסף (עמ׳ 34, טור א)
תאריך־נפילתו הוא 24.7.1948 (ולא 27.7.1948, כרשום).

בוקהרט אברהם (עמ׳ 83, טור ב)
השם הוא ביקהרד (ולא כרשום).

בורנשטיין שלמה (עמ׳ 87, טור א)
השם הוא ברונשטיין (ולא כרשום).

גר יצחק (עמ׳ 196, טור א)
נולד בירושלים (ולא בתל־אביב, כרשום).

דומברוס אשר־שאול (עמ׳ 228, טור ב)
א) השם הוא דאמברוס שמואל־אשר (ולא כרשום);
ב) שם האב הוא שאול־אברהם (ולא אברהם בלבד, כרשום);
ג) שם האם הוא שיינדיל.

וודבוז אריה (עמ׳ 274, טור א)
תאריך־נפילתו הוא 27.12.1947 (ולא 27.1.1948, כרשום).

טולידאנו חיים (עמ׳ 362, טור א)
א) שם האם הוא פרחה־מלכה (ולא שמחה, כרשום);
ב) תאריך־נפילתו הוא 6.6.1948 (ולא 10.6.1848, כרשום).

לוי יוסף (עמ׳ 455, טור א)
נקבר בנהריה (ולא בנחלת־יצחק, כרשום).

מאמון יעקב (עמ׳ 488, טור א)
השם הוא מאמאן (ולא כרשום).

מילר נתן (עמ׳ 528, טור ב)
תאריך־נפילתו הוא 4.6.1948 (ולא 6.6.1948, כרשום).

[210]